

Printed by CROWNTY

१३

COMMENTARIA
IN DVODECIM
PROPHETAS
MINORES.

Auctore R.P. CORNELIO CORNELII
A LAPIDE, e Societate IESV,
dim in Louaniensi, post in Romano Collegio
Sacrarum Literarum Professore
VENETIIS
Apud Hieronymum Albrizzi
Anno M.D.CM

GLORIA
PATRI
ET

SANCTO

SPIRITU

ET
FILIO

ARCHIOMONTE
CALIXTUS
IN STYLO
M. L.

STELLA
MONTE
LVCIFERI
DILEXEDEN

SCAT
EN VENT
CETI TREV
BENI
Jom. 5

ET

PENITEND
IM DIO
IESV
MEO
Rabbi

SCORP
MISTER
PROST
GALLANT
PACER

ET

VETRA
FLYMINA
ETHIOPIA
DEFENDENT
MUNGE MUNI
Joseph. 37

VERNIET
DISSEDERAT
URNTIBUS
Jes. 9

DID JUVENT
PLACID EITA
IN HEDDO
MANIVUM
TYAKUM
Zach. 4

ERO MORS
TVA
G-MORS
OG. ET

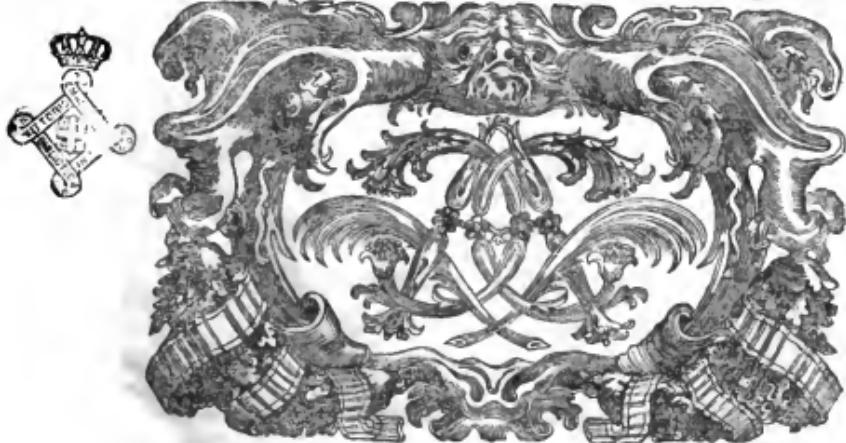
W-MPH
MOLVINGUS
KAAP
KAMENEL
OF ARIKELA

**COMMENTARIA
IN DVODECIM
PROPHETAS MINORES,
AUCTORE
R. P. CORNELIO CORNELII
ALAPIDE,
E SOCIETATE JESU,**

*Olim in Lovaniensi, post in Romano Collegio
Sacrarum Litterarum Professore.*

AD EMINENTISSIMUM PRINCIPEM
M A R C E L L V M
S.R.E. PRESB: CARD: DVRATIVM
Faventia Ecclesie Episcopum, & Aemiliae à Latere Legatum.

V E N E T I I S, M. DCCIV.

Apud Hieronymum Albricium.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

EMINENTES PRINCES

THE 30000

W. G. BROWN
BOSTON

For more information about the study, contact Dr. Michael J. Koss at (319) 356-4620 or via e-mail at koss@uiowa.edu.

EMINENTISSIME PRINCEPS

 I homini ignoto in ædes tuas, Eminentissime Princeps, aditus patet, eique per te licet ad facerrimam tuam purpuram venerabundo propius accedere; babeo munusculum, quod offeram, seu (quod excelsæ isti indoli multò gratius est) fætum nuperrimè natum, quæm tuæ

tute-

utelæ etiam; atque etiam commendem. Is est sa-
crorum Bibliorum Volumen, quod duodecim mi-
nores Prophetas complectitur, eximis Corneliu-
s Lapide commentariis illustratos, quod adhuc a
matre rubens e meis typis dimitto. Veruntamen
non est, cur timeam, ne à te, eo Principe, ad-
mittar, qui pavidos ac restitantes ad istius digni-
tatis amplitudinisq; conspectum (tantum abest, ut
arceas) ultrò etiam humanissime invitas. Hos mis-
bi jampridem animos fecit pulcherrima non huma-
nitatis dumtaxat, sed virtutum omnium de te
famane, an certissima persuasio, jam olim longe
lateque diffusa. Si enim totā propemodum Euro-
pa quadraginta jam ab hinc annos vagari cœpit,
quanta unquam par fuit, ut Venetiis excitare
tur, qua in urbe, non tam domesticæ Virtuti
quam externæ locus est, eique debitus bonos tri-
buitur? Huc accedit, quod illius Sanctæ Sedis
Cardo es, quam nostrales impensis colunt, &
vir, quem tot Nuncii Apostolici Legati que mu-
nia ad amplissimos Principes, & in Galliis, &
in Lusitania, & in Hispania, & in Italia dent
que ad omnium virtutum amissim obita, si non
ceteris præferunt, at certè nemini secundum præ-
dicant. Et, quoniam ita cum rebus humanis com-
paratum est, ut magis officiamur præsentibus,
quem nostrum non rapiant in tui admirationem,
& Faventiae Insulae, quas suffimes. & Raven-
na

na Legatio , quam prope modum beas ? Qualem
Gragis tui Pastorem egeris , bodie que agas &
merunt & plenis quod ajunt , tibiis decantant
tot oculuti testes . qui tibi adstiterunt , cum Dia-
cesin tuam (ut alia omittam) inviseres . Num
tot tantisque continenter implicitus , non quotidie
sacris operaris ? non Ecclesia Cæmoniis assiduus
interes ? non ades concionibus ? ubi tamen tu effi-
cacious exemplo . quam Oratores disertissimi ver-
bis , concionaris . & , quotquot ibi te intuentur .
amore pietatis inflamas . Ipsum enim te intueri ,
eruditus est . Usque adeo & in vultum illum semper
tranquillum interna affectuum malacia redundat .
Sed & qualem nunc te geris Legatum ? Quam
verè cum Principe patrem commisces ? Ipsi , ipsi ,
qui rei tenentur manifestis criminibus , tibi gra-
tias agunt cumulatissimas . cum videant , non si-
bi . sed sceleribus suis bellum indici , supplicia in-
tentari . Renovas , & reficis Eminentissimi Pa-
trui laudem ac gloriam , cui Ferrariensi olim ac
Bononiensi Legato Legatus ipse Ravennæ videris
esse conterminus non tam propinquitate regionum ,
quam confinio virtutum . Neque est , cur tanto-
perè miremur artem in te florere , alioqui difficil-
limam benè imperandi , cum eam tibi majores
tui , qui continenti prope modum sesqui seculo ad
patriæ Reipub . Principatum omnium suffragiis jam
elected fuerunt , velut illustre quoddam patrimo-

tutelæ ejusam, atque etiam commendem. *Is est sa-*
crorum Bibliorum Volumen, quod duodecim mi-
nores Prophetas complectitur, eximiis Cornelii à
Lapide commentariis illustratos, quod adduc a
matre rubens e meis typis dimitto. Verum tamen
non est, cur timeam, ne a te, eo Principe, ad-
mittar, qui pavidos ac restitantes ad istius digni-
tatis amplitudinisq; conspectum (tantum abest, ut
*arceas) ultræ etiam humanissime invitas. Hos mis-
bi jam pridem animos fecit pulcherrima non huma-*
nitatis dumtaxat, sed virtutum omnium de te
famane, an certissima persuasio, jam olim longe
lateque diffusa. Si enim tota propemodum Euro-
pæ quadraginta jam ab hinc annos vagari cœpit,
quanta unquam par fuit, ut Venetiis excitare-
tur, qua in urbe, non tam domesticæ Virtuti
quam externe locus est, eique debitus bonos trahit
buitur? Huc accedit, quod illius Sanctæ Sedis
Cardo es, quam nostrates impensis colunt, & is
vir, quem tot Nuncii Apostolici, Legati que munia
ad amplissimos Principes, & in Galliis, &
in Lusitania, & in Hispania, & in Italia denique
ad omnium virtutum amissim obita, si non
ceteris præferunt, at certe nemini secundum præ-
dicant. Et, quoniam ita cum rebus humanis com-
paratum est, ut magis afficiamur presentibus,
quem nostrum non rapiant in tui admirationem,
& Faventiae Insulae, quas sustineas. & Raven-

na Legatio, quam proponendum beas? Qualem
Graecis iuri Pastorem egeris, bodieque agas &
narrant & plenis quod ajunt, tibiis decantant
tob oculati testes. qui tibi adstiterunt, cum Dia-
cesin tuam (ut alia omittam) inviseres. Num
tot tantisque continenter implicitus, non quotidie
sacris operaris? non Ecclesiae Cæmoniis assiduus
interes? non ades concionibus? ubi tamen tu effi-
cacious exemplo. quam Oratores disertissimi ver-
bis, concionaris. &. quotquot ibi te intuentur,
amore pietatis inflamas. Ipsum enim te intueri,
erudiri est. Usque adeo & in vultum illum semper
tranquillum interna affectuum malacia redundant.
Sed & qualem nunc te geris Legatum? Quam
verè cum Principe patrem commisces? Ipsi, ipsi,
qui rei tenentur manifestis criminibus, tibi gra-
tias agunt cumulatissimas. cum videant, non si-
bi, sed sceleribus suis bellum indici, supplicia in-
tentari. Renovas, & reficis Eminentissimi Pa-
trui laudem ac gloriam. cui Ferrariensi olim ac
Bononiensi Legato Legatus ipse Ravennæ videris
esse conterminus non tam propinquitate regionum,
quam confinio virtutum. Neque est, cur tanto-
perè miremur artem in te florere, alioqui difficil-
limam bene imperandi, cum eam tibi majores
tui, qui continenti proponendum sessqui saeculo ad
patriæ Reipub. Principatum omnium suffragiis jam
electedi fuerunt, velut illustre quoddam patrimo-
nium

nium in bæreditatem transmiserint. Sed quorsum
ipsi, quæ non tam ad me, quam ad omnes perte-
nent? Id unum è re mea esse duco. quod tu, Emi-
nentissime Princeps, cum literas omnes, divi-
nas, humanasque calleas, sacræ maxime operam
des. Quo nomine mibi videntur Ædes tuæ totis
valvis patere, sacrum hoc Volumen in tuas manus
deponenti; meque totum, quantuscunque sum,
dicant, qui utique sum.

Eminentissime Princeps

Humilissimus, & Obsequientissimus

Hieronymus Albericus

SAN.

SANCTISSIMÆ TRINITATI INCREATÆ ET CREATÆ IN CHRISTO JESU

Trinum Prophetarum jubilum & votum.

N tibi, ô Sanctissima Trinitas, novus & numerosus quaternorum Cherubinorum ternis, triplex trinitatis, triclini inquam quaternum vocum chorus te celebrantem, consonoque dilonorum linguis concensu tibi cum Seraphinis jugiter acclamantur: *Sanctus, sanctus, sanctus Dominus noster Salvator*. Hui sunt duodecim Prophetæ, tui precantes & Musici, duodecim sedicet Apostoli, Evangelistæ, & Chorales veteris testamenti, qui in ternos quaterciones, sicut ternos crelestes Musices choros, distributi te ambiunt, tibiique famulantes circumstant, ac quadriga Cherubica triplicata S. Trinitati nomen & gloriam tuo orbe diffundentes, concinendo circumferunt. Hunc eis ; eos commentando, et invocando cum alterante Seraphinorum chorus succinno: *Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis*: *Pieťa est omnis terra gloria tua*. Soli卿e hoīe meos in tuis Prophetae laborebus: Iulipe mea, ecclia licet, tu Celitudo praescientia. De uxore enim matris: *mea Deus mens et in ita proponit, fons ex nro*. Ita S. Ignatius, tertius à sancto Petro Antiochenus Episcopus, *vobis omnem angelorum per responsum hymnos sanctis tradidit laudans viderit, et modum vestrum Antichristi Ecclesiæ tradidit: unde ad omnes Ecclesiæ illa tradidit promanauit*. Et hoc est ratiō hymnum respofitum, ait Socrates. Numirum felix beatissimum orum, inge pax doxologia & negotiorum; queque semel in diuinitatem se mercis animus, non nisi eus delicias. Et ladiobus pafentur: in quibus proinde recitandis & explicandis Sanctissimæ Trinitati suam honor, Ecclesie decor, lecturibus fapor, mabi laetatione, et festo.

Hocce ergo Sanctissimæ Trinitatis, et trina Unitatis, unaque Deitatis signum, ist jubilum, quo tibi duodecim methodis Prophetae, et triplex quatuorchorus, vobis jubilo in novo hoc iuncti anni jubilo, quod testitum in vita huius mibi cernere ageretur ad plenam culparum veniam, gratiam & factacionum indulfici: quo pariter ternos tuos, Prophetarum & Ecclesie hostes, inauditis pendit scutulo prelatis & triumphis, per ternos Reges tuis au-

spicis protritos, vel subactos cernimus, gratulamus & jubilamus. Turcarum innumeris copias roburque formidable, per Serenissimum Polonum Regem Sigismundum III. Jagellonidem, & S. Calimiri abneperat Molcorum & Tartarorum vindicem, tot cladius attrivit; ut, si exeri Principes ei suppetitas tulissent, jam actum esset de Ottomanorum imperio. Porro excepit ille libens patrio & avito Sveciar regno, ne fidem Denique perderet: hanc tui causa exigua ditionis asturam, ampli illi in Moldavia, Polonia, Livonia, Wallachia, Ruffia, Asia triumphis & imperii centuplo incremento compensasti.

Insuper Reges principes archa inter se matrimoniorum vinculo colligunt; simileque omnibus idem, fidem baſi ſolidioris & rebellis extirpanda aspirant. Individuū enim eis hanc sapientiam, ut clarè cognoscere enere & imbellē illę regnum, in quo cives inter le de religione digladiantur, ubi heretici pro lus perfidie, usque ad mortem dimicant, perindeque non tantum ecclesiæ, sed & Principes suis produnt perundite. Fidei enim & religionis diffidium, necessariò patet Ecclesia & re publica diffidium, idque inter necrum, ut Rexorthodoxus regni iuri dominus & rex non sit; quādiu in eo talis graffat heresis & heretici, qui & ieditio confitit, & Turcæ aditum pacificare, & vicinos Principes ad bellum sollicitare solent. Quia ratione enim Regi suo fideles sint, qui Deo sunt inpiri, blasphemii, inuidie? Quia ratione Principi fidem ierent, qui fidem Christi & Ecclesie datum volunt, & aliquid ac pertinaciter violent, quicquid suam hanc perfidiam rebellione armant & propugnant? Non id ipsum, non natura, non indolis, sed phrenesis, heresis inquam fediciois & infidei, et vitium. Aperiūt Regis oculos, uid liquido cernent, ideology singulari in Calvinum, ut regali cui pectora inligerent. Ita dedisti Christianissimo Galliarum Regi Ludovico X. et III. Sancti Ludovici heredi & amulo, supra extremum animos & vires, ut urbes & arcis plurimas quas Hungonoti inlederant, armata manu ea extorqueret, exterrita penit omnes ad deditiōnem cogeret, quod nemo majorum cogitare, ne dum aggredi stulsus fuerat; ut

pon ipse Francie vocata sit Rex, qui ante triennium di-
cundinatur, & precastus ejus tantum Rex esse videbatur.
Ita Rex per nos auctor Imperatorum invictus spem
& columbas Germanie ad tamquam Victoriae, utique
contingit deoletur ut te pro eo manifeste pugnante,
illud huius Cœlestis, immo vero pro paucis iuri Caroli V.
Imperii, non diverso potest: Poni, sedis, metis Christas. Ex
illud Deborah iudic. 2. *Nous bella eis Diversas, portav-
imus regis favorem*, &c. De cœlesti dæmonis effora-
cio: *Adest modicatu in omne Cœlo curia mea, adversarii Spiri-
tus tuos pugnare coeunt.* Instar fulminis enim vicitor eius
conceitus. *Duce flavae, quoniam redivivo luda Macha-
bæo, parvus tubigenuis Austria, Bohemia, Mor-
avia, Silenum, Hungaria & Palatinatus agnoscere,
quod ex illico hereticorum patriciarum plenitudo, ac
rebelloianus facies Capti illas, expulit & perdidit, &
qua in re sua quoque ex regio pugnante pars iniquitas
exaltata Belisque Duxes, cum validis copiis optime
Regi Catholicis oportuni in auxilium subvenia, ut iam
Germani puruli & pestiferi membris rebellis libera,
restituerari, & vixalatere, præstabilique vires, & robur
quædam colligere, & quibus in virum collectis rotobata, non
tunc Turci se fuisse, sed & eos bello laetare & in-
vadere audiret, & Hungariae & Boii dico non perdi-
tam, unius Germanie, & de viciniorum amicorum repeti-
re, & recuperare valeret. Hoc durum audita die ple-
na, hi immortales triumphi, deo trophæa, qua in om-
ni ex auctoritate pugnabat. Agit Princeps generosi, per-
gite magnis animis, opus felicitatis omnesque consi-
pum confecte, & paribus studiis velutellæ. *Calvini heret-
ici penitentia illius spiritus ubilibus eradicata.**

Quare proibit ab ea Christus apud fieri peccato & ut
heretici contra Orthodoxos in unum concilium tele-
lantes adjuvare, aut fortes iugulat. Quicquid hereti-
corum iurat, heretici iugat, & propugnat, ipsamque
Christi fidem, & Ecclesiam oppugnat. Quarebelli uti-
vat, rebellionem iugat, & proponat. Quicquid iug-
at, ei judicio reddetur etiatio, ut in quo peccavit, in
eostem puniatur, & ab heretico bello, à subdita re-
bellione exagreditur; ne, quod alia lexit iniuria, idem
punitur sibi partitur. Sapiens Thucydides lib. I. *Nel-
lis Principes inquit, & nisi subditus pote punitus ar-
cendit eis, & quia facti, pars in legem staret, &
Cypri suo punitus delinquens.* Ita gravem non tantum
censuram, sed & viadictam Cœli subditu Josephus plus
allegavit Regi judas: quando oraculo Rex cæsarius ad-
divit: *Dirige proberes verbum, & Cœli qui oderunt Domini
nam amicitiam jungere & Cœli adiutori manus quendam Domini
in rebus, sed bona opera merita sancti te, & quod ad
fatuus lucid de terra Iudea, & preparaveris cor tuum
ut requires Domum.* Graviores verò exceptio ab
Eliaser Prophetæ, in eius deponente: *Quia habebit
fatuus cum Gehazi, percutiet Dominus opera tua, &
curva que sunt nubes, nec posueris tibi in Taboris.* Es-
timen Ioseph Ochotianus adiuvatur, non in impetrare, sed
in re politica duxisse, & nimis ad navigandum in
Tharis: Porro veritimum est istud, his nonnullis
paradoxum: *Christianorum de Christianis pars & cœdi non
est in illis, ut si idem demonstrat in Politiis pere-
rodutus Christopherus Varius in Paradoxis. Quem-
que lapientes Confiliari hoc suis Principibus inflam-
bant principium: Ut cum eis enim fieret, & ampli-
cer, cum studiis pacem, & ardoribus cum vicinis Chris-
tianis Præmio bonis. Horumque amicitia, nibe etiuna
Cœli aperiuntur. Nam, ut sic Regi sapientissimus: Fre-
ser qui adiutori a fratre, quasi crux forma. Quin &
Articus Orator: *Præparamus, ut, si, cum Principiis opa-
re, amicos pacem.* Nihilcum enim mali boni imperi
affirmantur, quam boni amici. Audiam Christiani
herrimmo Architruag Virgilium, Romanos a civili-
bus beatis honorantur, confidimus:*

No queso, ne canta animi affusus bello;

Non para vestida in uirga vertere uires.

Ista ergo magnifici Dei nunc opera, qui Principibus
sibi fidelibus facit mirabilis magna lumen; cui prout
totum Germania, tota Gallia, tota Polonia, immo totus or-
bi Christianus ob iustas tamquam recentes victorias,
cum præclarissima cunctis nostris equinæ, to-
toque hoc libellicorum Mole, & Hebreis jubiles: Con-
Exod. 15. temus Domino; gloriemus eam magnificam est, equum &

confidemus prosperi in mare. Eja S. Trinitate, ubi vige-
tus tue lances, & tua iniquam potentia, sapientia &
gratia, trium holium tuorum pariter ac Propheta-
rum, Stratorum iniquum, Harcerorum, & Schu-
matum mentes cordaque Ieri & laetua, ut opes le-
seris subdans, te agnoscant, credant, sciene & gloriant-
scent: *Gloria Patri, O Fili, & Spiritus sancto, misericordia
erat in principiis.* O sancti, O Ieremiæ, O in exercitu ex-
tre, & existente omnium genitum jubilo, illud regni
Vatic oraculum jubilabunt: *Omnis regni plaudere mo-
nibus, jubilate Domo rex exultationis.* Psalms Deo nos, Psal. 46.
Pro, psallite: psallite Regis noster, psallite, quoniam Rex
omnis terræ Domini: psallite saeculare. Jubilate Domo am-
ter, & huiusmodi dicte nomina eis, doceat dominus Iudea ipsa. Psal. 65.
Affice D. Iacobus patris genitum, affice, Domine gloriam, O 95.
O bonorum: affice Domino gloriam nomina eius.

IV.

Tu Rex incolutor immortalis, in sanctis glorio-
sus, qui incolit habitatione sublimis, per Verbum in-
carnatione mundo pandere, apparet & cerni; se lo-
qui, verum & convexitatem nobilicium dignatus est, per illud
nobis ostendens, ut dum existimat Deum cognoscimus, per
hunc in seculum secundum rationem. Christus enim dum
nostram carnem assumptus, nobisque coniungimus &
congnoscimus, immo frater, Ieri di plausu est, non Deo con-
corporavit, ac S. Trinitatis aliud effectus. Ipse ergo illi,
filius nostra, honor noster, amor noster, delecta nostra. *¶ Tum. 3.*
Nidibus habet manifester magistrum est pascens illa sacra-
mentum, quod manifester magistrum est in carcere, insufflatum est
in formam: apparet angelus, & prædictationem de Genesim, &
verbo eius annuntiando, annuntiatur est illi pascere. Hoc di-
vinum est omni arcanum priori non generatiobus inco-
gnitum. Si tamen temporebus tacitus vegetari Pro-
phetis, quasi aquilis cœlestibus, ut idiolum nobis dis-
cordi vocis concordia prærecesserat. Hoc est Verbum
infans & puer suus, Deus pater, Christus crucifixus,
qui dicitur est noster Iosephus, julius, & cœleste
pax. Hic est filius non ex axi, sed ex ante, lati-
tans apex, charitatis dilectionem, felicitatem, centrum, &
tonat deo Michas cap. 5. Et in Berthier: Ecclæsa, gero,
vnde in milibus Iudea: ex regrediente qui si domi-
nor in Israeli: *Cœsorum eius ab initio a duorum arietum
Inionis Aggeris cap. 2. Aduo unum modicum eis, & Cœli
componit eis calum, & terram, & mare, & aridam, &
monachos omnes gerit. Et venit desideratus, omnes queri-
bus. Conionat Malachias cap. 2. Sicut venies ad sem-
plum tuum dominator quem sis querens, O angelus re-
flamens quem nisi uult. Ecce venit, dicti Domini extre-
mitus. Et qui poterit cogitare dicem adiuvent epul. 2. Et
qui habet ad uidentum eum? Succinit Zacharias cap. 5.
Adducit ferme unum Orientem. Escap. 9. Tu quoque
in fangine repletum: in empli uulso tuo de lacu. In
Christo ergo, & in cretura S. Trinitate, qui vivit immo-
nem expulisti, & triadem creatam effugasti, quod
adversus S. Iohannem epil. 1. esp. 1. *Tres fratres inquit
qui resurrexerunt dant Cœlo Verbo incarnato, Chrillo leia-
tudo, Pater, Verbum, & Spiritus sancto, haec tres
sunt qui resurrexerunt dant in terra, Spiritus, & Cœlo
& Iudeam.* O breves nesciunt.*

Felix Bethlehem, felix Iudea, felix Ierusalem, que-
non tam Propheta, sed & ipsius Verbum, mea carna-
tum gigante, videre & audire digna fuisti, qui divisa
nisi eius pedibus calcata, eius sermonibus, iudeoœdibus,
lachrymis, hilariis, quin & ianguine pretioso irrigata,
cum hospitem, non cives & filium, redemptorem, &
saluatorum habere meruisti, felices, iacis eni in pace
locis eis, & habuisti eis in Sua. Quæsumus deus Psal. 131.
Dominus, tabernaculum eis i. adorabis, non in loco debetem de-
bet eis, Ibi hunc ipse fundavit Ecclesium, & reliquit
aurora legi nova in splendoribus Sanctorum. Virgines,
Desipare, Apostolorum, Euangelistarum, ac priores
tum fidelium fide, & charitatis aduentum. Quicquid
Christus spousta hanc thalamum habuisti aduersum, indeque
spaniens Ecclesiastis afflitionis: *Veni, iniquus, de Libano
(de Ierusalem, & Iudea) / panitia mea, ex parte Libani, & Cœli.*
veni: coronaberis de capite Amman, de recte a dextro, &
Herman (utique Iudea monitum) de cubitibus Leonum, &

III.

3. Tral.
13. 12.

3. Papal.
22. 17.

Prov. 13.
13.

Thess. in ope-
ræ.

2. 2.

de misericordia pardorum. Id ipsum praecepit Zedekia. c. i. In die illa enim fons patrum gratiae & sapientiae Iacobus David, &c. habundans Hierusalem, in ablatione peccatorum et mortificatione. Et tunc in die illa dominus exercituum dispersum nomine fiduciarum de terra, & non memorabatur ultra. &c. Et scilicet potes eius in die illa suorum mortuorum. Quis est qui in contra Hierusalem ad orientem. Et erat in die illa, exhortare agna terra decesserat, &c. Et erit dominus rex. Iudeus omnia terram, ut die illa erit dominus mundi, & ergo non erit eis nomen. Muchachus vero c. 4. De spiritu, autem exercituum, & verbis domini in Ierusalem.

In felicibus ergo miseri Christi filiis, quia suis incububili exultant, qui in locis urbium, ianguine Christi purgantur, quia aurores sunt Ecclesie, priuimurque eis regnum, à Tunc & Saracenis polliceri, profani, & laetare pollii certiores, & tolerant. Non tolerari id Constantinus imp. qui loqua sancta Christiana restituist: cuius nata, & Iuniperi mater S. Helena Hierolymam profecta, loca sancta religione venerata in Bethlehem, monte Calvarii & Oliveti, subiecta regia magnificencia templo & basilicas exdificavit. Quare cepit tum ebd peregrinatio à fidibus frequenti, confidensibus est tota orbe deo christiano ergo Christianis. Iste S. Hieronymus reliqua Roma in Bethlehem se translatus, ut ad Christi incububula vivere & morem resursum, quem lecota S. Paula, magno propterea trahens nobilitatis Romanae agmina, ibidem quatuor exercitus mouuerentia, in quibus ipsa cum herili Euochio Christi paupertate, humiliante & sanctificante imitata, vitam egit religiosam & celestem. Retributio ingrediit, sicut S. Hieron. in suo frumento saluatoris predicatione, me audirentur mirabiles, cernere sed oculis fidei infangen pectora puerorum, & vigintem in precepti domini, Majorib[us] doceantes, scilicet fulgentem de sapientia, matrem Virginem, pallores modis videntes, ut videntur Verbum quadam clara erat, & tam tuor Jacobus Evangelista principium ducendebat: Tu principius eras Verbum, & Verbum carnosum es, misericordia genio lacrymarum loquenter: Salve Hebreum domini pacem, in qua natus es filius patri, qui dicitur dilectus. Salve Eboracum regio uberrima, in cuius fermitate Deus est.

Constantinum fecit Hierachies imp. anno Domini 325, extollentes de Coliseo Perlarum regi potius viatorum, etiamcum Christi spili erexitam Hierolymam victor reportavit, ac deposito regali cultu, detractris calcis, & plebescum induitus, illam propriis humeris revulsi in communione que eam Salvator tolerat, ut in eodem Calvano loco Rauit, unde à Perfisi fuerat alportata. ita S. Trinitatis Christianique injurias uitiose Heraclius hinc de Perfisi & iudicis dedi, in modo redditus Hierolymam Jerusalen eni[us] est civitas Dei electa, lata & gloriola, futuaria in innotibus lancis, cencrum & umbilicus mundi, artis perfecti decoris, gaudium universe terra, paradiis orbi, que tanquam regia inter omnes urbes, velut caput in corpore, sicut sol inter alia effulget; quasi Eccliesia militantis Capitolum triumphantis typus, & praeftatum.

V Post Constantini & Heraclii Urbanus II. Pontif. aeternus decus, & gloriam subi peperit (unde & monumen-
to eius hoc elogium inferiuntur), Urbanus II. auctor exordiorum in Indiis eum Concilio apud Clarum monasterium habeo anno Domini 1095. ita Princeps Gallie ad recuperandum Hierolymam à Saracenis pandis occipitum, invenerit, ut non dubitarent mori pro illa civitate, in qua Christus pro nobis mortuus est. Quare effectu in trecento hominum milia nomen in militiam Christi desiderat, signumque crucis sufficerat, atque inter florib[us] Principes, Duxes & Comites: in quibus estimat Godefridus Bellonii Dux, præstantis animi, religiosis & fortitudinis viri: qui quam facie terra sancta à Christians recipi possit, ostendit, dum partis copiose refugit Hierolymam anno Domini 1099 expugnat, feria legit, hora quo Christus mortuus est, & plenarie primis copiis muri urbem ingressus, primus deinde Hierolymam Christians Rex, quasi novus David creatus, regnum in possest, fer Reges, per lxx. x. annos propagavit, idque merito suo virtutis, pietatis & modestie, & qua, ut alia p[ro]tervam, Christians Principibus cum de more regio ducendis coronate fatigantibus, humiliatis fidelio restitut, dictans multe aurea corona

iniquari in urbe sancta, in qua Christus Domini pro nostra salutem sponteans tulisset: unde ea concors, illoque reverentiam exhibens, regiam resorem, Regiam spem, laudes & speciem coronans, ait Wilhelmos Archiepiscopum Tyr. i. 9. bellū factū cap. 9. Vivet Godfrida, vivet Urbani, tua virtus & gloria quamdiu fidelium omnium vivet.

A. T E R N I T A S .
Porro orationem Urbani, qua in Concilio Clermontano omnes ad bellum sacrum accendi coacti aderunt Wilhelmi, in qua inter extera sit: Hoc igitur salutis nolle incendula, Dominus parsam, religiosam matrem, pacem ad quae Deus, ancilla sua Augustina pessime violenter & capistratis libera fuit, in extremis impetu condonata, quibus usq[ue]a vice mensu feruere senserunt: Saracenum genus impia, dota sancta, su quibus bestierunt pedes Domini, satis a multis retro temporibus: violente & premis tyrannis. In hac fidelitate & in servitudo dominata. Ingriffi sunt eis in familiis: profanatio eis, blasphematio, humiliatio eis cultus Deiparae, angaria pastorum indigenarum genus eleclum, servis in iusta & latra regale facundorum, neque proximorum fidelium & subterraneis evictas Dar, Templum Domini, de quo zelans: Domini videntes erici, ne domini Patria spissiter fierent bellicosum, facia illi fides omnipotens. Templo Domini impensis, ut ac Marcellinus, quod ut genibus, vaf gloriae adducatur & capite. Civitas Regis Regum, quo alia regulas inveniuntur a traditis fidelis, Generum superfluitus regnus in vita deformare. Sancti Recrechensis ecclesia, regnes dormientes Domini coram fardus spissat. Loca venerabilia, quia dominus in carne suscepit balsamum, sicut viderunt, fermento beneficia, facta sunt regum praefatio, & Mala jumentorum. Accompli-
mento ergo illius pugnantes pugnari aduersus infantes, quibus metu eis mori, in bello, quam videret magister nolle & fidelium. Audiret haec Princeps, audire Christiani, summi Paboris vestris, Christi Vicarii lamenta, iugis oracula.

Urbani cepis confitante prosecuti sunt succedentes ex ordine Ponitiae, Patalica II. Gelatius II. Callistus II. Lucius II. sed maxime Eugenius III. qui anno Domini 1147 urgente Ludovico Rege Francorum, & S. Bernar. expeditione in terram sanctam iulicavit, ac S. Bernar. ad omnes Gallia & Germania populos (qui cum ut Prophetam, vel Apololum suscipiebant) in cam concordato auctoravit, quare sequenti anno omnium contentus, S. Bernardus totius bellum dux & Princeps multus electus est. Verum talis vitium eil Eugenio, ille ubi faceret nulli indiceret bellum, & tam verbis, quam literis Christianos ad id excitaret: quod illum felicissime sequentem bini numeris signis, & prodigiis praefitile, testantur Acta via ipsius, & Epistole ab eo conscripcte, nec non & Otto Friesingen, sed magis ipse rerum luculentis, nam non solum Ludovicus Rex celebratus apud Verzelacum conventu, cruce, quasi bella lacri infligne, ac eodem S. Bernardus sumpliit una cum multis regni sui Princeps, & optimatus, quos tam ingens populi multitudine locuta est, ut vacarentur urbes & castella; sed & eisdem horatu Conradus Romanorum Rex, generali apud Spiram conventu indicio, aquæ crucem una cum fratribus Henrico Duce Noricorum aliisque Principibus, & nobilibus plurimis (etiam Poloni, adeoque Henrico Boleslai Regi fratre, teste Cromer lib. 6 Poloni, accepit: quilibetum etiam lignati sunt nonnulli Epicopi, atque inter alios ipse Otto Friesingen, virtutibus & meritis clarus. Qui demum addit, non folium & Romanum Imperio, sed etiam e vicinis regnis, post Praenca, Anglia, Pannonia, innumeris populis ac nationibus hac expeditionis fama ad lumen dant etiam commoris, repente sic totum penè Occidentem filiisse, ut non locum bella movere, sed & arma quempian in publico portare nefas haberentur. Urinam nunc aerum S. Bernardus, velè corlo idem classicum fidelibus canat?

Ludovicum & Conradum annulatas est S. Ludovicus, Francorum gloria dicunt, ac sanctitas, ac uiritia uimunt, quia qui in Palam non tantum enras transiit, sed ipse quasi carum dux, relictus aviso solo & regno, per nos terram maritimum spacia, maximis impensis, laboribus & conariibus, temel & aeternum tragebat, ut eam Saracenis extorqueret, & Christians prishis hereditibus afficeret: sed cum peccatis fidelium existigentibus, id ipsum, quod tanto conanimis, virtute & animo moliebatur,

tus, perinde tam poterit, morte et aman in tam gloriola
expeditio, ut regere animam Domini ex alto, non dubitate
vix fidei tenuis et ymaginis cecidit; *Intra* in domum trans-
Domini, ad eam et in regale, *ad amorem tuum*, *Cogitab-
sus tuus*; *Similiter tuus ad alia per operas tuas*,
quae et operis tui Christiani proponentes, *Experi-
tandus* secus filii polterique suo exemplu, regis ac telemans
reliquit; *Reuelatus*, *Thessal.*, *Juste si* Ludov *ac aquilin-*
Catholice Regum & Principum, *praecepit* *tertio*
limitante & communione, *ut manantes in tamaniu spati*
conspicunt, *deinde* *de remortis excita*, *ut in partem tam*
gloriorum operis vegeantur, ac nominatum *S. Ludovici iug-
nitione, heretici, & cognomine*, *et viceclavis armis ab Ia-
nesio in Saracenus transferant*, *et Francos, exterisque*
orarii in felicie opere tam sancto extempent, *ne spacio ze-
lorum queles impetrant in bellum vel civile*, *vel Christiani*,
*namque lete vivent collaudant, turpemente donat, quen-
dam in gloriam faciat, ac iram Dei te conscientes, erup-
tagi; sed portio in Turcas, Tartaro & Saracenos, iusta-
tos. T. ruitans Charilique hostes, ad avitam & immor-
talem cursum gloriosam, felie exaserat. Hoc nomen Christiani
nihilrum eius hereditarium, hoc S. Ludovici progenitor,
hoc generatio incolos & animi celistis, hoc S. Ecclesie
amor & felie ardor & hoc Victoriae & triumphi recompensa
Charili per hunc et latius datus, hoc Provincie, hoc Poni-
tificis, huc fidelissimorum populo suo ex collagente.*

VIII

Sapienter S. Catharina Sceleris theodiciat (ut refert Raymundo Generalis Ordini). Prudent. ex epo. Ambro. Catharinam in diuinit. 1. Summo Pontificis. Gregorium XI. & Urbanus VIII. anno 1373. de lege. activer ad Belbini. Feste infernorum existimat. Cuncte Pontifices regnante urbem in totiusmodio ut Princeps nullus. afflanturque regionum diffidunt. importunam videt. Ininde illa. & suorum, inquit, unum maxime obduratem. Et adeo quod auditas effractas remedium a dafibus per collaudas suppetat, quam si fidelis fiam- cissim fateretur, que omnes patres amatoe in communione Christi. Chelestrinum. Breviter conponit: ab aliis causatis. & interipsis. fuit pugnandi modus. nam quod est invenit, ea quae sunt pugnare possunt. hinc est odio. Ita ut alios facciant. Rogerius de Bremenensis frater. Sicilie. Apulie & Calabrie Principes. continuo inter se de Melitene regni- dantes, ab Urbano II. fecerit belloque ambo conciliari, at frater frater in Saracenos venturam. Non insundit enim occupata Melitene, cupiditate gloriosissima nisi sum- duodecim milibus delecto juvenutis italico in Hispania fandit. non proficit, sua has vultus amonitum profligantibus fratrem Rogerium pernoctavit, ut postea armis ducatur, illi ostendit cum fratre deinceps fore contumia & scelus. Tunc ergo filius pugnabit cupidum, vel bellicosum fratris tradicione, ut Platina in Urbano II. Per modum aperte Germanorum, Bavaronum, Bohiarum, Polonorum & Russarum, qui in finibus expelluntur. Intercedunt mo- standi. Constitutus Imperator Octo. Hispania. Iberia. in gelia Ester. in Iuniper. cap. 2. Sapienter Livianus libe- rat.

*Bella ex armis inquit, quod dant domini militares pugnantes. Ex armis
Bella ex armis inquit, quod dant domini militares pugnantes. Id ipsum per-
petrat iniquitas. Tunc quicquid est omnia ratione Christi in nos. Primum vero ista invictam divellens, ut inter nos etiam
et bellare vere molitus est ea de causa, dum vicinorum agmina
datur, et non tenet sororius frumentum nisi, immo eis in viciniam
concedit; ignoscit enim Christianorum omnes expugnat: qui
facto rebus tuis praestatim omnem artem de fraude circu-
mveniens, ut ab aliis deterrere aggredirentur, occupare et sub-
iungat. Fecitque quoniam ipse cum illis, sedus inutinandum
et liber, qualiter occasione abruptum: eum ex adiutorio
Christianorum infideli nominis magis quam ei religio-
ni arietum, vel in hoc ab eo invaserit protegere non audeat,
itaque in eis pro te exponit, mox de ipsi alias praesul
futuri. Nonrum hi itinerarium de rebus, ut circuari per
Toscana submerso terrare super libro inveniuntur, quia
qui importaverunt Christianis facture sic huiusmodi. Toscana
re, die transire, ut super libro nunc, non vero, se posse
fieri non vere possit. Quare rite os eugeant Christianum.
Fragaria sylvestris fructus frangere ales. Disparum in aliis
gus fuit Belzebuz, qui Venetio contra partem Coronea-
Methoneum et Naspatrum aduenit. Balaustium immiter-
negit Solyminthus, qui quaque decima 117.700.000.000.000
lata ab aliis segregati delimitans, sed remunerante capitulum Vic-
toriae terrena regni omnibus regis de cœlo, in Veneria*

Eugenius IV. vero Pannionum Imperio anno Domini 1441. in Turcas non platus, tanta exercitatio Legato Iuliano Cardinale Capituli unito ac duce Ladislao Polonio Regis Hungariae Turcarum militia uno prolio inter Hadrianopolitanum & Damnonium coniuge. Tunc quoque Iohannes Huniades a Ladislao Transilvanus protectus, multos Almavari exercitus delevit. Moldaviae recepta, maximum Seruus & Bulgarus pars tamen viam nostra amissi percurrunt.

Eugenius IV. Innocentius Neapolis V. anno Domini 1447. Venetianorum notitia; in bellum compagno omnium Christianorum contentu in Turcas decolorans & quos pro parate anima contra Constantiopolitanae tentat & ob ea Cardinalem Ruenensem Constantiopolitanae misserat, qui Imperio & ceteris suis auxiliis polliciterat, & ad Catholicanum fuisse, ut in Concilio Florentino promigraret, sedire voluerit: sed illi in schismate perfervebus, sicut & in numero inimicis Mahometi Turcarum Imp. Constantiopolitana paulo post expugnatus anno Domini 1453. ac ecclie Imp. Palaeologo, cunctisque urbem ferro flammisque vastavit, repleto Chalondrii lib. 8. & aliis Causis rei labore Pontificis qui suo impetu suo, dum abolere coetus in Turca copias fudit Nicopla, asthatis doloribus extinguitur.

Nicolaus studiis in Insulis suecensis Callistus III. creatus Pontificis anno Domini 1455. nec Turci bellum indicat. Repugnat enim in scripto ipsius de re votum, ante Pontificationem hinc verbis futuris praedictis conceperunt: Ego Callistus Papae & Deo omnipotenter vivo & Cuncta suada invenientur, in bello, materialiter, intercessione, exterrantibus, & deinceps quicunque rebatur pater, & Turcas Christianos nominis homines saevisse perferantur. Et de causa illis predictoribus per totam Europam misit, qui Christianos denique arma contra Turcas concipientes & quia, & per Igitur Ultimum callum Periarium Regnum contra soldati accendi. Iste indebet tristrius Roma redificatis in hunc milie Ludovico Patriarcha Aquilejensi Perfecto, qui triennio maritima hostium anachoratum vexare, & iniulus qualidam eripit, ac magno clades hostibus iniulta. Aliorum autem Rex & Burgundius Due cruci ex figuris in sapientia, iuris & quoque in hostem proficiebuntur, vel armatos militares & milites. Justus fitius per Callistum in meritis campane sono fideles admonet, ut orationibus eis invocarent qui contra Turcas decimabant. Hac ratione pars sua fuit illius illa de ipius victoria. Christiani enim dux Iohannes Vaivoda, adhortatore Iohanne Capituli Minoriori, apud Belgradum anno Domini 1456. exegit. Turcarum militia cederant, capiunt enim longa tempore bellum portentum; Mahomedes etiam rora locuta, fuga latitum quasivit. In Victoria Pontice, Herkum, puto omnium sollempne, Transmigrationem domini Christi die lecta Augusti infinita. Actum de crudelissimo horre nunc fuit, ut Christiani Principes omnes qui sunt in ecclesia & bella, spira ac mari castorum vescibant precebus suulent, hec Callistus moneret & urgebat. A cruce, dum dilegenter rem agunt, Turci se impunis virgines Trapezunti pris, Imperatore intercedente, Boiuam nomine, Regis capio auctor interfecto, cepit. Præsidebat haec ipsius Callistus & generantes ecclesiastici legati, & nupsis Principes Christiani adherentes, ut tam in malo cum periculis occuli aliquando spectaret, frustula remedia decipiunt quatuoribus, ubi sum hostiis invulnerabiles. Vide hoc, quam Pontificis ibi ex officio consueta, de qua hereditaria fuerit cura facti ludibriorum Turcorum iacenti.

Quapropter Callisto III. siccedem Pius II. magni amissi, impuniti, faciendo deinde vir, coenuent Principum & tota Europa Materis indicito, oervula, & effusa oratione inde perciens, ut bellum communem omnium derecto Turcas inciperat. Verum decretum hoc infrenacionis ante Romanis, quibus Germani, Hungari, Britanni, Hispani, Itali, in id remoto anima responderunt. Sciri tamen in Hispania & Romana Populi, dianus clausi, qui publice aperte super Sacerdotum inquisitum ad summum bellum vocerat adiuvare, atque Venetorum Dogrum bellum locutus Antonius expectat, quatuor & lenta febre afflatus mortuus anno Domini 1464. Pontificatus 6. sepulcris in basilica S. Petri, cum hoc elogio: Pius II. Pontifex Max. namque Turca, sacerdos, Semper, sed & jecu. Miserus Pontificatus ingenii fuli gloria. Olygnath-

polonis Romanus Sedis unita a ipsa extra. Nodum refertur. Convenit enim Christianorum Mariane propria battu. Carbunculum beneficium Sanctorum Clemens & Petrus, Calixtus & religione. Admodum eloquii, Prodigii in bello quod Turci adiuxerat. Ancora defecit; ita C. elata in partem. Ut Duxem Veterum cum Jim Senatu constituerat, C. C. habuit.

Pio II. successore est Paulus II. anno Domini 1464, qui accepto nomine Iurascapac Episcopo in Illyricum nec pro parte legatos missit Reges & Principes, eos oratus, uta composta rebus iusti, de bello Turco inferendo ad propositandam injuria cogitarent.

Paulus II. excepto Nicolaus I. anno Domini 1471, qui, ut Christianis Principes inter se dissidentes ad concordiam revocaret, & iaceo in Turcas fideles locaret, Bellariorum Cardini. Nicolum morti in Galliam, Rodericum Borgiam in Hispaniam, M. Barbam in Germaniam & Pandionem; Oliverum Carafam maritum & triremum classi praefecit: hinc levigatae quoqua- ginta Venetorum, & Ferdinandi Regis Aragonum, autem ut illis Turcex Bolphoro in Azrum obviam prodire non int. aucti. Smyrna tuor in Asia capit. incolitur quae omnes assunt. Confusa fama est, Christianis ex anno magnum. Aliis patrem occupatores fuisse, & ipsi usi, scilicet Utriculanus Periarum Regis terra, Turcicorum preterirent. Mox cum Scida, civitas Venetorum oppulsa, a Turci occupata, Sardinia Scidiana & pecunia solituens, ad hec relisperdam & pavonia. Rurum cum Turcs, Hydruntine Scolopium repente vi capta, Italiani omnibus incredibilis terror complectit. Sicutus cooperata clashe hostiles res trigredi coepit. Sub id tempore Cyprum occupauit Veneti, ut in Turcam perfractam veniret. Mahomedes exarmatus variis Rhoeum copiagata, cum fortis rore magno Rhodesium. Equum Magaleo, ro infecta diceret coetus est.

In Sexti IV. morientis locum fuscus Innocentius VII. anno Domini 1464. omnes Christiani Principes frequenter nuncius horatus est, ut, ratiis dilectionibus & bellis compitis, leggeribus undi, Turcarum vires toti in orbe formidabiles restarent. Zan- nium Sultanum Bajazetis Imp. stratum excepit, ac eius opere bellum Bajazeti inferre mediaverat; qui ut illi à ihereter, quoqna Romanum quadrangularia au- reorū maliū ad alendum fratrem submisit, atque Pausa- tino dedit ferrus lancea, quo latus Christi in cruce perforatorum est, quod religio in Vaticano S. Petri Basilica allervorat & vivit. Igitur ad upsum quicca ab Eugenio V. iureque ad Alexandrum VI. ex ordine, Pon ihess., fideles belloque latoe socii an ipsi viribus in cubigre, signum Nicolai V. Callistus III. Pius II. Pius III. Sextus IV. Innocentius VIII. Horum veligimus initio Leo X. Adrianus V. Pius III. Pius IV. copia opera Solympianus Melitensis obdi- nom solvere coetus est.

Aquitus ut tertios taceamus, horum, ac omninationis Pii II. & IV. tam ipsius quam nominis heres & annulus Pius V. suis formaque commoidis neglectus, curta compitis apud publicam salutem convenerit, bellum sociale cum Regis, Catholico & Venetis iniat, ac de Turcis memorabilium, illam spud Novaputum in Sinu Lepantino v. claram re- tulit anno Decembri 1571. Christiani multaque alia in encyphra, si ductus nationumque concordia confluerat, & expeditionem feliciter ceperat conflauerat propeca, suscit. sed Christiatus secedit quod Mahomed & Can- nem pugna dixit Hannibali: Visceris. Hannibal. & Victoria aet nefis. Hoc ergo illustrium Pontificium Inter- norum, Eugeniorum, Callistorum, Pioniorum, carissi- rumque pene omnium ab Urbano II. iureque ad Gregori- um XIII. illustris fuit opus, hoc deus: quorum prou- de nomine & gloria in terra apud homines, neque ac in celo apud Deum & Angelos Sanctorum in occasu evump parerent. Utique meminimus et illi in Po Flores gile nos ubi dimicavimus, & fed & uoce eius orbis. Seicibus primis Pontificis causa esse debere, ut fidem, Ecclesiam, cal- lebam Principi Apollonii propriam esse & uincere. Petrum, exstrophe Apollonius, qui vel per le, vel per nos universum mundum Christo subgeverunt. Norant fideles, etiam infidelibus subditos, fuisse esse ovem, ubi & Chri-

Christo & S. Petro concordatus, se proinde sui officii esse eas pacere tueri, et in libertatem afferre. Quocirca immixti huius sic plene satisfacere intergerunt, elo ro-
fundatorum & vero exitus non semper responderem, si-
ve Imperatorum Gestorum perdidit; live quia promis-
cua, impetu & imbellicis fulgur turba devotione exorta ad
bellum concurrit; live quid eadem accephala fuit & ea-
rens idoneo ducit; live quia inter Duxes concordia non
conficitur. Ad tantam enim expeditionem opus est uno
in uno, eoque insigni Imperatore, ledto & veterano milie-
te, ac arario solidio: qui ut Reges Christiani hoc som-
pore facile praestare posse. Auxilia deinde valida ra-
tia provinciarum gentes nitro praebeant. Sancte Christiani
qui provinebat Turca subditus incolunt, duramque
servient ferri utrumque; quis & sola Christiana Toscaram
incipiuta multa subiuncta partibus ipsius Turca numero
superest, ut ioculati telis referunt; adeoque hie Tosc-
a tria, illi decem, alias vijiginti possidet principia, que
ut tyrannicum herile jugum existunt, decerbarunt ille-
que ad mortem; eum levitus Turca in ipsa morte fit
aeterior. Exemplo fit Georgius Castronis, qui anno
Dominii 1447. Amputatis jugum executionis Epiri se Prin-
cipem confudit, ac ioles cum sua Episcopi per ommem
viam exsolvit, cum Turca gelis, multaque &
magnifica de eo victoria reportavat. Unde Turca na-
formidabilis existit, ut ab eo Scanderbegus, id est Ale-
xander Magnus, fit nuncupatus; quis & solo eius nomi-
ne audito, cum scilicet adventare, illos vias vise ful-
mone diffinguntur: de cunctis gelis planè heroicis libri tre-
decim extant. Corvus & quasi ei collega fuit Joannes
Hungaricus, cuius paulò ante memini, cognovimus Ful-
minem, Tatarum terror pariter & fulmen, qui iuriari
praelius facilis millionem Tatarum eccecidit, eum hoc
erat axiona: *Turcam & Christianorum provincias per ad-
Italia, Germania, Polonia, Lituania esse submersandam;*
*me expellendam donec ipse Christianorum reges invad-
ent sed in Thraciam & Tauriam Christiani tibi transuen-
dam, siquicunq[ue] tu confidimus; perinde ac Alexander
Magnum cum Dario in Asia, Hannibal cum Romanis in
Italia, Scipio cum Cartaginem in Africa dimicaverunt;*
Hannibalis & Scanderbegi, &c[etera] ac Ladislai affecta;
*ipso luculentis tant Reip[ublica] & Principes Poloni & Hun-
gar, qui utpote Turcs & Tartaris contermini, cum
enique aliud belligerantes & tsumphantem, pendo lo-
rem haec confidem, si quicunq[ue] portionem pecunie ad
tautum opus necessaria poppetidit, imo de mezzat p[re]pa-
numet: facili enim ipsi can deinde ex victorium sp[iritu], & provincialium, quis subiungunt, tributa refun-
dant. Atque videatur Deus Iudicium nuper eorum tam
insigni Victoria praefiguisse, adeoque inchoato. Sancte
apud Turcas in saty[us] ell, & certum quasi oraculum,
iunum imperium à Polonia evertendum. Quocirca haec
pre aliis expedita via iuramentis videtur ratio sine mo-
tella, sine invidia, sine ambitione & discordia, que
inter plures intercedere solet, omne hoc negotio ablo-
vendi. Polonum enim Principem ultro sequentur non
solum Koski Turcarum terror; sed & plurimi nobiles
Poloni, Hungari, Germani, Itali, Walachi, Moldavi, &c[etera], sicut exempli, sive gloria vel pre[dict]i illeci, Sancte à Dan-
ubio ex Malachia, qui Poloniam adiicit, Constantiopolim usque non nisi deinceps dierum sit iter. Quose idem
plum animo designabat Stephanus Bastortus, sapientia
quæcumq[ue] magnanima Polonie Rex, caue de causa long-
dis contra Turcam cum Philippo II. Hispani Regi pepi-
gerat, distinxit hec Philippi in hoc bello sibi suspendi-
ram: qui si vivisset, utique unus illi Turcam profligari-
set & imperio exsuderet, praesertim Persia & altera parte
eundem invadente. Polono enim & Pesa ex sedere in
exitium Turce compitantibus, Turca resistente non
est, sed succumbens & perire oportet. Però Polonos
Turco cum bellum penitellit necissarium, tum ut Turcam
longius à finibus suis submoveant, tum ut perpetuo &
furtivo Tartarorum incursum a se in Turciam aver-
tant, ibique cum utrique aperio marte confidant, ut
nuper feliciter & gloriouse fecerunt. Poloni ergo & Ger-
mani cum auxiliis Summi Pontificis & Regis Catholicorum,
Walachiam, Hungariam, exaratae provincia nuper
à Turciis fraude sibi creptis, facile recuperabunt.*

Proh pudor! proh Iecl[esi]! Christiani in Christianis
ob terras angulum,

mischione per alii, iusas se decerpant. A Christi filiois ei-
fundit ut fungo Christianus, Christi languore redi-
pus: madet manus Christiana Christianorum languor
& carnem Christianam carni Christi conanguina-
neum conicitur, mortales, discipiunt. Ubi ho[mo]s?
ubi spes? ubi charitas? ubi philadelphus & mons fratre-
te matris? Christiani una Christi pars, una Ecclesie
in matre regenerati & alii: una hi[er]e, una ipe, una
charitate coelociamus; unum Dei, unus reges, reges, vi-
cere & sacramento confidemus, deinde quod longi ipsolani,
lanius & lancianus. Hoc videt, ut in hisp[an]i gider
Turca, ac quod tigris hispanus de deba granaria inter
re Arietans, occupat, rapit & devorat. Numerus Chris-
tianorum difidae perdiderunt & Iuris predicti sunt
Aisia, Graciam, Hungariam, aliquip opulentissima re-
gna. Hoc est quid queritur Michælus: *Fulvi contum-
iam satis patet, &c[etera] & inimes bonum domus eius est.* Et
Jeremias: *Quare amores vestros inveniuntur in eis?* Et Ieronimus: *Fatu[m] materis vestrae pagina-
runt rancra me.* Propheta ad inimicos suos non aliud pe-
nit vaticinavit, dolent & deplorant, quam existimant ter-
re lancha, quod ipsa ob fidem, morum & apertum dissi-
picio Chalda illiisque infidelibus tradecida sit, atque con-
nes hortantur, orant & oblerant, ut quia vires corrige-
ndo, qua orando, qua armis propegnando, qua in
unum fidem & sententiam coniungendo, tantum Ecclesiæ
& Reip[ublica] cladem avertant. Clamat Ocio cap. 5. *Langu-
ore incame in Gabat, ruba in Roma, simile in Berberen.*
Et Jeremias cap. 6. *Confotramini filii Israhel in medio
Ierusalem & in Terris a claque bacana.* Et Super Ber-
berarem levate vexillum. Iupi[li]m non folis jazizis, sed &
Christianis insonans: magia eam Christianis quam lu-
dus iwas scripere prophetas; atque Christianis terra
fancta magia propria, longeque sanctior, chario & ve-
nerabilior effecta & per Christum, B. Virginem, Apo-
stolos, primitivis fideles, primamque Ecclesiam, quæ ibi
data adolevit, iisque per totum orbem sparit & propagavit.
Quid ergo ha[bit] res? Quid moratur? Prophetis ob-
temperamus, mapes nostras annulamus, fatigamus ter-
ram Christi, Christi afferere; prima Ecclesia prædi illi
reflexu[m] a domicilio SS. Trinitatis, tubata exegran-
dis fauoris, illi reddere, equique laudibus conseruare.
Numquam tanta rei bend gerenda spes alii sit, quam
nunc. Videat Deus cum ultrò Christianis offere, &
in manus dare, quando, ut alia taceant, Turcas animis
cadere, copia viribusq[ue] ministrare, inter nos agitari di-
testorū, pavidos ragi lectorque lux interictum expecta-
re, Christianis verò animos hic omnibus affligerre
eriguntur conficiuntur; quando Catholico Principes op-
preda vel luppella rebellium harari domini, artioque
inter e[st]e coniubiorum vinculo federari, ac universi ze-
lo religione, acq[ui]cendisse ceremoniam & gratulatur.
Quid enim desellata pene rebellium harari superaret,
enī ut eis reliquias subiugant, ac deinde eis forent, alteram inquam rebellis in infidelitate speciem, Mahometi-
tum debellent & illi summae consulentur, & ipsorum
fusus ad interius unum ruit: pergit lucum ipse lucrum,
suum vivit etatam, magnam utique milia sororium, qui-
bus sletis viginti impia Mahometi lex, iisque aliis
ocularum olam Mahonet ipsi predicit: ut ergo decre-
pitus occuloi vicious est: occidentem & prolabentem
impellent diuantes, & coquantes manibus proculando
Christiani, & alta res ell: ille eis suus inas videtur &
exultabit ne. Et iam eam cum inchoato conficiuntur,
cum a filio & Vatiniana eorum levi dilatio, tumultus
& seditiones intueror. Falli enim nihil, & nequit
uternis Veritatis vox: *Omnes regnum iuste de domino defolu-
bitur.* Concidunt levi invicem Turce, concidunt occi-
pentes Christiani. Errigunt ergo, & occasione tam com-
moda utantur. Vetus lapidatorius h[ab]et elique omnes, Jasi-
seorum potentiis in omnimodo audacter. Occidant
acum perdituram imperium. Id iun in procinctu ell.
Ipsi Turca dum vident le delitum Princeps, militis, con-
fido, pecunia, concordia, animo, virtus, prep[ar]atum
proficitur de suo p[re]m conelacatum, alle imperio: ipsi
Christianis ultrò le offerant, acta tamen non ad vocant.
Tut Christianorum milia milia iure sub iugo Turcico ge-
mentia, palli manibus per laera, omnia openo negligunt
implorant, iisque & fortuna omnes extercentur, ut iugum
hoc existant. Hec ipsi, & tam dira tyrannie & ma-
ci-

et ad p[re]dictos & lib[er]tate[m] votata, si d[omi]nus haec exire
impeditur, ut p[ro]cessu[m] iusti iudicij videtur
lib[er]tatem p[re]dictam non possit nisi res confidetur quia imp[er]io
potest lib[er]tatem vnu[n]c. Tunc p[ro]cedatur obseruare
M[ar]tiu[m] etiam temp[or]e lib[er]tatis, hanc in fidei heretico[n]i
causa q[ui]am Princeps[is] suis fiducie de qua Christi pro
fessio[n]e, ut sequitur p[ro]testatio[n]em, ostendit[ur] aperte, ut
p[ro]prio[n]e scripto: Et sic est sententia lib[er]tatis p[re]dictarum
contra communem Christianorum sententiam hereticis
vniuersaliter q[ui]am p[ro]pria & iurisdictio propria[nd]e
q[ui]am est Contra P[ro]testantium q[ui]am longianino
et arrianismo. Atque in Christi agno d[omi]n[u]m ap[osto]lo[n]e
et p[ro]prio[n]e scripto: Hinc sunt vobis videntes & fortunatis ex
Op[er]is T[ri]umphi am[bi]tus superius de los implementis
q[ui]am sicut h[ab]ent p[ro]pria[n]e de
simplificando & discimendo

Potestis huius belli non modi de amplitudine & dilectione
Ottomanorum imperio occupando, sed ex decimatione
milliarum, uno millionum animarum uniusceteras, quae
tunc sine alijs eruditissime secundum negliguntur.
Nunc enim magis quam unquam proclive & facile est
Christianis, ut Turci adiutorii reges omnia tanta manus-
ibus per summum felix crepti; ut Ecclesie ubique resti-
tuantur Alani, Hungari, Greci, Macedoniani,
Thraciani, Armeniani, Galatiani, Cappadociani, Epi-
riani, Cypriani, Bathyniani, Pontani, Syriani, Palauiani
(primis velut eis obris proximis) & S. Petrus & Paulus
ad Christianos conversos, eorumque de Ecclesiis prime
quasi predictis & patrimonio.) Egyptum, Africam, Aethiopiam,
totumque Orientem. Quis hoc dormiret?
Quia non probatis & vobis. Qui non opes omnes &
vires ostendit, inquit, et confidit in eis tantum, tantis

Etiam graviter velletem patrem omnibus iudeis & christianis
qui Deum & aque illas spacio noster dobit in thes-
pij, quoniam videt in latum dicit, ut subiectum. Ita
Charybdis fudit deus in flagellum perspectus, & o-
mnes qui deo subiecti & delate, hec iustas dominum,
omnigenit, ac pacis federa eum ex inservient, & mihi vide-
tis in eis salutem. Historia adiutor moriens & pericu-
rat, & committens fratrem Ioseph cap. 13. 11. Ut hanc iniqui-
tatem in seculum & in seculum, C. & omnibus in seculum in seculum
& C. & in seculum in seculum, donec non amfras arquebus
perirent. Et terra bona, quam tradidit nobis

Annibus ergo ubi acceptemus & amplectemur pri-
mam & tam liberam Dei donum utramque occasio-
ne quando uobis in rupium ducit, habemus Mahometanorum
sibi, ne cognoscit eis colla fiducia, & quicquid habere do-
mit, non invenerit & tortore, quod modo possumus
futore impeditos & ioppicos. Buxor max ad id tam
modestum ostendere vocant parvum, ut in die paci-
tante occasione, docet militem amarum latentes
pedites, rigidum & nobis ratione separatum & iudicium ne-
rom suorum, quod be estationis & bonorum operum
exactor Christus Dominus. Si parturimus Propheta-
num 2000. Propheticorum vero istud facimus, Pro-
phetarum vero adimplerimus; ad eoque Prophetas &
Christianos Domini, Discipulos & Apollinis, constitue-
fides & religiones, quae sunt ex illis numerate lan-
tas & redditum. Tempore nascitur mire gaudie affectu-
m. Dei hominibus in gloriam, & gloriam vestrum
nobiscum habitis. Atque auctoritate tua, & deo
Pleumus huiusmodi bottis deus a sapientia, si que-
bet utrius & provincia ves meadow conseruat. Unus &

Le devons omnes bellis faciunt expensas per plures annos praefatis; nam eas non prestatibus nisi utriusque Principatus Christiani illae longe datur. Et proutrum 2 milia annos pragmatis obseruantur, ut milites frumenti, qui in via nocte & die, nec aero vel ex casu, fed etiam ex bellis deputantur, uti faciunt Tunc & Tartaria. Quoniam hoc bellis proutrum, impote diversa & varia, & libagatio exercitus militis auctor, uti praecoram Romano-purum auctor. Ita anno clavigo Alianus Belli copias suas contra Ottomanos amittit ex suis provinciarum Ottomanarum vestigialibus & tributis, si queat, corporal & tendit. Ita olim Alexander Magnus non nisi levigata tali ex bellum omnium, speciebus & gaza Dacia & militis omnes locupletavit. Idem fecerit Iulus Caesar, Scipio, Pompeius, Hannibal, Cato, Numachius, & ac super Saladium, Tamerlanum, Ilmecidum, & aliis exercitibus agniti Daciorum, quod bellum opibus suis, duratus, leque vel Asia, vel Europa, vel orbem monachus esse fecerit. Soli penit Colaki, si huc prout illi ostenditur, rem te iacerat & si plus tantum confidit, nec plus si penitus despicere, Opere Asia pueruntur, & post Orientem; quod ad manus tuas tam opimas non accedunt, sed adadvocat. Bellatione Card. Micerius passidus, Mahometanus, qui duo imperia, & obiectum regalium, & recentes urbes ipsius, Conflantinopoli expugnat, non nisi duos milliones annua curia habuit. Quis Christianorum Regum non habet longe placet? Sed nea Conflantinopolis dedit ei proutus sedecim millionium. Porro facile era Pontificis Max. soldante bellis facili erat, in anoyos aquos erigere, ita si singula Regiones & Principatus Christiani concursum, si, quod quicunque pro te tam pia, tam piti, tam fidei & tui Regni Christiani necessaria, violenter labores, confundit. Unde Regis Rex Carrabinorum pro suo fidei scel. 1591, & 1593, quatuor in Hispania bellum, in Hispania aquam, medicinae provisio, plures nulli oues & propriae, quae non sumpdet in se utrum Orientem, Ispaniam, Crotone, caputque hereditatis pura Regis auctoritate, Regi quinque confitit milliones, Princeps vel Regisque qualiter aliquam millionia portionem, ex parte regum non tantum subficiunt, sed & abundare. Omnia ultraquoniam mercantur, aliorumque, divisa sunt in una puma bellum colitores, & peregrinationis opibus beneficia, et aspergunt ea fidelium in Ispania, in hanc rem a Pontifice indicentes. Ex quibus multorum millionium lumen coquuntur. Si qualiter ex oriente vel aescum concurset, ex eo dividunt per totum orbem millionium, quod aegaeum millione, consurgens? Tunc disponitum, priveditorum, & pectorum aliorumque miliebus, que pia ad unum puma opus exiguntur, ut applicari. Sane Innocentius III. Pontif. quadrageimus, residuum partem Clericis ordinantis in Ispania bellis iactrix. Regi vero Gallie, & Regi Angliae scribit & prescribit lib. 2. epist. 149. Tu eris ad defensionem terrae sancte, cum competentes ex eius annis diligenter bellatorum, quicq; decimas sollem pontificis perferas, ita quid ex hoc divisa utramque potius opibus prouermi. Identiterum Clericis per irragiata & vigilius reditum partem, & in eundem modum sub pries extenuacione inde. Eiusmodi vero ad bellum Ispanicum tribut, quoniam & ultros crederunt debitis resolvit, ac generaliter inter Christianos toti orbe pacem per quidamponit, levandam, ut puma statim habita sit. Paulus III. Caroli V. in Africam contra Saracenos & ultra moventes, decimas cennimur in Hispania beneficiorum tamquam. Pana V. Pontificis seu, ut consuetus in aliis bellatorum, similiterque perferat operi ex contractu, & iuste illustris illande Turci apud 130 pactum vi- florum resultat.

Jam vero dissensiones sui discorde inter nationes, & principes pugnantes iugis per partitum, quam hoc
debet. Deinde enim qui max. nobis deinceps Reges & Princeps
expessur Catholicos, optimi, piissimi, Sed Apo-
stolicis iuribus adductos & deo votis, ut pacem orante al-
levante utra iuxta invicem devotius Iesu proinde diffi-
bulantur, acutum & lententiam omnes promiscue legi-
quantur. Sic Iesu Christo Alexander VI Pont. Iudica-
tus tandem divinitate propinquique Iustus Hilarius, &
Lukianus, pene auctoritate circa in concordia. Nec
alii voces Apollon. laeta huius expeditionis, ut illas
sempere iuri, at & nunc erit arbitri & plena, non cho-
rus

ragos, director, moderator. Hic eisque suas operas & provincias partenerit. Hic ipsius, & luca dividet. Hac lites omnes iudicabit, & componerit. Hic novos Principes & Reges, si opus sit, instituet & creabit. Atque ita est propria humanae gratia & felicitatis, ad communem hoc Ecclae negotium, confehidendum ut maxime oportuna & accommodata, ita hoc fine à Deo provis, & donata. Denique ob iusta concordia ratio, si quicunque deorsim loco sibi commissum hollern invadat, & quidquid ei admittat, ita bello occupet, fibique vinvet. Achilleus Tardaccini libello, *Quod Turcae vici*, demonstrat Turcam à sola Hungaria vinci posse, quinqueaginta Christianorum milibus in aciem producere. Subdrapio Anonymous III additus *De fluvio imperio Turco*, qui per calculum arithmeticum ostendit bellum contra Turcam geri confidique posse quotannis quatuor aurum milibus, exercitu vero quadraginta milibus peditum, & bis mille equitum, addita ei etiam centum tricentum. Rosum seculi Christianorum Principium in Legge X. Pont. contra Selymum fauicimus, ac pro viis cuique ad invadendum occupandum atque tributari, recensit Fr. Giscardinus, & ex eo Lazarus Sorantius in Ottomanno cap. 118. Qui & addit Leonem decretare, ante omnia vim auri maximum congerendam, tunc ex ordinaria Principium contributionibus, tunc etiam in finibus Christianis certum aliquod tributum, huius nella nomine imperaretur.

Porro experientia confitit, omnem in debellando hincque Turca difficultatem confluisse in divisione & diffensione Principium Christianorum, adeoque Reipubl. Christianis languorem tum prodidisse & prodidisse, cum Monarchia, transit in Polyarchium, scut ex adverso Turcarum robore emicuit, cum Polyarchum; Ottomanum in Monarchiam transfluit, quoque Turce, cum sit Monarchia singula Regibus potestior, à Christianis resiliit nequit, nisi ad Monarchiam redire, ut Monarchi infideles fidelem opponant. Et quis his magis idoneus, quam Summi Pontificis? Belarius Cardin. lapientiamus alterebat, *Turcam similem est Isp*, qui cum sit pars consilii, canes puto distinxeris vel infinitos non metueris; panes vero non pali cuncta, fagi amaderas. Ita profici Christianos Principes, licet plurimos & potentissimos, si discordes sint, non mortui, sed ridet Turca: panes, si concordes sint, reformidat & fugit. Quin & Solimanus ipse Caroli V. omulus & antagonistia, ut Ferdinandus Imp. Caroli fratris se potiusorem ostenderet, ejus Legato inflatus dixit: *Se effigie animi caput, sed multarum caudorum*; *Ferdinandum vero & Christianos esse draconum multorum capitum, sed animi cande*. q.d. Christianorum imperium est polyarchium, ideoque dilector & imbecillus: meum verò et monachium, ideoque concors & validum. Igitur in hoc bellum ibundit se Principes Christiani, uti faciunt, Romano Pontifici; atque haec ratione Monachiam Christianism redintegrabunt, easque Turcita longè validiores constituerit, ac mari aqua ac terra Turcam invadent: quod omnino faciendum censuit Carolus V. Porro nequisi fideles vel hereticis ditiones Principium, contempno quo bellum sacrum capiunt, quovis titulo invaderet, Eugenius III. cavit sub pena anathematis. Idem cavit Innocentius III quem paulo ante citavit. Cavente & Principes federante, federa enim prima conditio est, ut si quis unum invadat, exerciti omnes eum quasi publicum Christi & Christiane Reip. hostem & proditorem persequantur, ac regno, principatu, dominio, opibus, rebulis, omnibus prevent & sollevent. Det Deus, ut omnes omnino ad pristinam unionem & Monarchiam ab eo, ficiant, hoc jubilatio revertantur.

Quapropter de solici belli exitu optimè sperandum est, & vix dubitandum, perficere, si, ut Molo orans lofus vincet Amalec, ita & nos eum Machabaei Numeris opem, precepimus, jepunis, sancta vita, bonique operibus affidite nobis conscientiam: quatum recursum Julianum hoc illud est, inchoatio & prordidum. Sancte hunc annis plurimus, inri Religiosi fanatici & prophetice opinione celebres, perdixerunt certò iustitio ruinam Turciei imperii, ac Christianos brevi posituros restituunt.

Eccelle, o Sanctissima Trinitas, exalte, per Verbi

tui incarnati acerbissimum dolores, & crux & mortua per Spiritum tuum fundum, spiritum impieum & confusum & patetum & charitatem, ut omnes fideles de Principiis in tua misericordia calore & amore concretes & studeant rendere, immo tuo regno subfigere omnes Saracenos, Paganos & infideles; ut tuum nomen & gloriam apostolicam & christiana dicentes genites; ut omnia terra confundatur nomen tuum in sancto Iesu. Dilexisti Domine portas Sion, subtronum tuum sedes, & nomen Jacob. Ut quid ergo Deus nomen Genesim subducere non poteris, nullus nomen sicut tuum tuum, posse. Intra Jerusalim in pomorum emulos? Terra in qua te laudaverunt patres nostri, tradita est alienigenis, qui aliquid facile utrue blasphemant nomen tuum, & Clarissimi tui. Loucurum quo Christus operatus est in teatru in mediis dieis, possidetur ab Antichristianis. Exulta, Domine, vindica probrum tuum. Ecclae est Christianis Melchaeles, qui gentes conterant & convertant, qui tibi tuum gloriam, Ecclae tuum regnum, terra sancta & tantum talem & sanctitatem afferant, ac possidimus refiliunt. Ecclae super invictum Polonie Regem, qui pralata hac inchoaret ranta fortitudine, neque sed felicitate, ut uniuscè non inlum omnes Turcarum vires fulminerit, sed & affidit eis preliis eos attriverit, frigerit & ad pacem roget; plaus uniuscè protrahit, & auctoritatis aliorum Principium ergis opibique turbulit, bellum horum suorum profectum. Sancte Christiani Regibus ipse unus, Deo auxiliis, viam prælia thriplex, ac pariter ostendit, quoniam facile erunt omnes, illi Ecclae bona si haecenus eundem formidabilis, tubigis, uno deleri & exterminari possit, si Christiani Principes hinc tamen malum bellum ipsum capellere, quoniam inreli deidia, & privatuum rerum reliquias communis incendiis deflagrare, si communibus viribus eum impetrant, diversifico equis & locis invadant, ut non tantum eum procula sis finibus atrecent, sed & plaus protigent ac extirpiant, si concordibus studiis in communum periculio quod quisque potest prefundit, id in medium conferat. Ita res Christiana beata, invicta, & aeterna haec concordia est futura. Idipsum ergo in imperio & peritudo easter Principes, oportet factio fidei & charitatis levigie constringe, ut unanimes, hec & alacres confitantes premitur prouium Domini, præmium Christi, præmium Petri & Fili & Spiritus Sancti, ita ubique tarrarum servientis tibi humano uno, uno corde & ore; ubique ubi possides, minus, ubique tibi placenter; ubique agnites Iacobum & tunc terram sanctam, tuncque orbis ad præstantem fidem, ad præstinentem harum & dominum suum reverentur; ubique tibi in linguis mentisque ubilio, exhibantibus animos & vocibus publibilium, *Gloria Patri & Fili & Spiritus sancto*. Hocce fidulum, horce meum unicum est voluntum, quod nullus ab olim & SS. Triunitate impetravit, & insiprare non definis, ut affidit desiderem, & obtemperet pro exercito Mahometani. Ha res, & Paganorum. Unum triplcum trium horum sporum bofiam rursum, ante mortem videte contingat, ut uno orbe in unius Christi ovile & unius pastor! Tame utique Iesu occurrat, cananeppe & jubilobucum S. Simone: *Nunc dominus seruit uiam Domine, Iesumque celumq[ue] regnum in pace: quia uiderem oscula nos salutare cursum: quid parafia ante faciem omnium populorum: Lumen ad uocem nostram Gratiam, & gloriam p[ro]pria rasuus habet. Tune panter excedit S. Iohannes fructu illud: Videlicet ciborum cunctarum Jonathas novum descendenter de calo & luto, paramatriciis, & spississimis in uero sanguine. Tunc modulatetur Iacobus illud c. 12. *Iesum enim erexit Deus in uincula uictorius. Elegit agnos 47. 93. 96. berediterat suum spiritum farto; quem dicitur & Magister 97. 15. Dominus, & tandem uenit in crucem Dei mortis & in mortificatio eius. Funditus exultauit, uociferante terrene mons Sion, Latera Aquilonis, crux: Regis magis Dei. In dominis ergo regnatur, cum suis p[ro]p[ri]e[bus]. Larante & C[on]tra exaltat terra commemoratione mortis & glorificationis eius. Dominus regnans, exaltat terra; lateru uinfida multe.**

“Eas me vobis misse, quibus compotescit Iesu Christus Salvator, atque dominus. Iles etiam scilicet Patrem pro nobis precordio diximus, ut sit aeterna, regnans aeternus Deus noster. Et quem tu habis Iesum Christum, ac velim Pater tuus proprieitatem diximus. Nam vero, ex isto

... de la genuis. *P*rocul ait, *C*redo illi. *G*eneris huius
datur etiam, *C*onfessio enim est omnis. *T*unc
quae facia De genitrix. *P*atris eterni filia. *N*ec
incaricata mater. *S*pissam tunc sona, quia non
battes, ingremiunt in unum loquendo, has quoque no-
stris avibus intinerant. *A*stere quis seruans famulorum, quas
quaecumque locum, *U*bique regnum. *V*irginis nevocata-
rum, *M*ulte etiam precos vocat. *C*oqui cunctarumque *R*e-
*G*ena et Domina. *T*unc ergo (ut S. Cyrillobus 6. con-
tra Nestorianos) *E*ccliesia marianam post temporis. *C*on
luctu ne inveniuntur, carna regnante, scriptura
oritur, *S*ed, scriptura inveniuntur, cunctis can qui
magis quam cunctis postea mater et uaga. *T*unc et Iustitia
justificatrix per ea trans patet a diuina. *T*erre exaltata
est, *I*ustitiam Angelorum Archangeli, *H*inc agnus domini.
*C*um pone sit ad celum, resursum, omnia creata in adorandum
erant detinuta sunt. *D*icit ad matrem uerbi, *C*um in robo
et tormenta cum uita sua facta esset. *T*errena genit
erunt ad portum nostrum. *P*er te amicum dei filius, per te
per nos uoluntate fedemur, in tenebris et umbra mortis. *T*u
Prophet et praeannuntiarum, *C*on Adolofumq[ue] lastim re-
legimus. *D*iximus ergo universis tuis in melius mariis stelle,
inter et flumines huius ecclie fluida et turbida, recto
et dux ad orbedium omni fidem, virtutem, iustitiam, &
tandem ad portum salutis eternae. *M*onstra te eis matrem
non frumentum sed tuos cupere et filios. *D*u per potentes
tuas ad Edum grecis non omnibus. *V*IVIT DEUS
*V*ENERE C ELO, VIVERE ETERNITATIBA
CHRISTO FUIT, HILJ JURABER PER OMNIA
SCULPA. *H*oc enim omnia homo. Amen.

ANNOTATIO Addenda ad Minores Prophetas.

Nostri novissimi & rugosiori Theologis
non capaces statim Epist. Dedicati-
onem quam Proprietatis Mineralium pre-
cis. & Similissima Iustitiae invenerat. Cr-
itica in Credito. Hoc huius Proprietatis
etiam problematis & expedit. sed admodum
ignorante enim loci magnitudini. ut Ap-
stol. 3 mo. flagrantant. ut ille conicis oblongatis
suis erucis. & explicatis. Id ergo in epistola gratiam
nun facere auctoritate. quia cum S. Paulo. impingu-
tibus aequi & lapidebus debitor iam.

Clarum est platerius & vocibus hic liberum dedicari non omni, sed dupli, Trinitati, priori incremento, posteriori creatura. Nec enim una eademque Trias genetrix esse incrementa, simul & creatura, sicut idem non potest esse creator & creature, hoc causa implicat & contradictione involuitur.

Trinitas ergo invenit, est Deus in effectio unus, sed per personas triunas, scilicet Deus Pater, Filius, & Spiritus sanctus, qui sunt tres personae divine reales, & realiter a se mutuo distinguitur, quia candeant numero habent effensiones & divisiones, ideoque per omnia correspondentes sunt, immite de aequalibus, eademque latere poterunt. Quocumq[ue] Seraphani, tunc angelici & iustitiae homini, propter prophetas omnes, tecum querentes vocibus trahagint, **Sanctis**, **sancis**, **sanctis**, **Sanctissimis** Deprehensionibus nuptier illis secundum, uti in Dicitur aduersaria multo subiectis. Hoc augustinianum & inestimabile. Trinitas

is myrraeum, in S. Script. diuine expiatio, contra
S. Athan., Arsenio & Macelonio omnia exo confla-
ser docuit & propugnauit Ecclesi. Idem in Concilio
Orientalium et Iulianis ad defensionem, intentato Arria-
no & Sabelliano illud negantibus anathema. Idem
tradidit Apoph. in symbolo, ac Pater Syri
Graci. Latin. quibus exo ut S. Iulius, S.
Ephrem, S. Ephraim, S. Athanasius, S. Davi-
dency, S. Saballinus, S. Gregor. Nazianz, S. Charlo-

florus, S. Agapitus, S. Hieronymus, S. Ambrosius, S. Gregorius, exterius orthodoxi sunt omnes, ut plurimi loca demoravisi, sed praecepit in Dedicatione Prophanarum, ubi magna & mira fuit minoris longe quam extetit. S. Trinitati dedicatus & in illa eccl. x. v. 2. sed illa, *Laudes*, *Sancte*, *Sanctissime*, *Domine* Dei salutem; ac Rom. ii. 21. ad illa, Q. alii modo divitiae cum sapientia & scientia Dei &c. *Quoniam* ex. 12. 26. C. per usum & consuetudinem in iusta gloria in facula. *Amen*, & *Heb.* 1. 2. Qui filius tuus est splendor gloria, & figura industria eius, portansque omnia verba iustitiae tuae; & aliud ex plus 2. passim enim infector Ariariani & Ebioniani, venisti nostros iuratos S. Trinitatis, & Christi Paulique hostes, ac blasphemos atheolicos;

Trinitas creata in Chiralo, est Christi, Christi, trinitatis, caro & fangus: bac enim tria creata sunt, ac à Deo creatore Christi humanitatis, velut parci substantiales in incarnatione intér, cum Verbum caro factum est. Allato enim ad illud. Ioh. 3. 7. Quoniam res tua quae testimoniis dant (quod) Iohannus deus, ut dixi v. 5.) in cœlo: *Pater, Verbum et Spiritus sanctus: Et haec res noster. Et res ipsa qui testimonium dant in terra: spiritus, et aqua, et lumen et lux et brevis auctor. Spiritus enim est sapientia Christi auctor: aqua est illa quam Christus è carne latet in sibi, cum languore mortis eius. Item enim S. Iohannes. Trinitatem in eucaristia allegans: Patrem, Verbum, fons Fidem, & Spiritum sanctum: creatum verò spiritum, aquam & languinem; quarum utraque testiflatus Christum esse Deum filium & modum salutare, ut ibidem lux: exprimit. Simili modo Prophætæ omnes prophetant & docent Trinitatem utramque, puta mytherium S. Trinitatis & incarnationis Verbi, utrique prophætæ his ipsi dicunt videntes, id est utrique ego illos dedicavi, Iudeus representat Imago S. Trinitatis in suis gestis Chiralo crucifixum, cui singuli Prophæti*

ut circumstata ius oracula depoventur, quam episodio Dedicatoria prefixi. Dedicatoria eius ad imaginem recipit, illanque explicit.

Porro Trinitatis nomen licet absolute politum, ex usu fidelium sibi increatae competit, si tamen addatur *creata*, non nisi vel in tempore creata, qualis est Christi humanitas, convegno potest, atque hoc modo nomen Trinitatis usurpat Piores, cum dicunt in anima humana esse imaginem S. Trinitatis, immo Trinitatem participatam; quia in anima sunt tres potentiae, scilicet memoria, intellectus & voluntas (immob huc tria recipiuntur sunt enim anima, si Philokophia nonnulla credimus) huc in effigie divina sunt tres personae divinae, sedicet Pater, Filius & Spiritus sanctus. Easdem igit, ac S. August. lib. 14. de Trinitate, 4. usq[ue] Deum mens, quo tangit eum est, cuique particeps est potest. Jam ergo in ea Trinitate que Deus est suum anima. Easdem enim mens meministi finit, interclusa; dicitur: hoc si rememoratur, errantem trinitatem, nondam quidam Deum, sed imaginem Dei. Hac enim quedam appetit trinitatem, memoria, intelligens & voluntas, in quibus mens habet in se quemdam imaginem divinae Trinitatis nam dum tria sunt, unum sunt. Et S. Bonavent. in 1. dist. 24. Trinitas dieatur, inquit, quia triplex natus, vel trium naturas. Hinc & S. Bernard. tert. 11. in Cant. de eadem agens: Observa, ait, & beatificans Trinitatem, & te mea misera resurgere miserabiliter suspirans, quoniam a te infelixiter exsultas. Dilectus a te quoniam te intraxi ut erroris, doloribus, timoribus! Huius me, quoniam pro te commota: anima tristitia! Cor meum confunditur eis, & inde dolor: dereliquit me virtus mea, & inde auctor: In quoniam diffusum remittenter, & auctor & eterna exaltans, offendit. Simili phrasib[us] Iohannes lib. 2. cap. 31. ait in pace, q[uo]d vites est, & septim trinitas solis, & trinitas lunas. Quid enim est trinitas sol & trinitas luna, nisi trinitas solis & lunae? Si Latini licet dicere trinitas esse anima, potentias, & trinitas esse Christi incarnatae partes, cur pariter non licet dicere animam habere trinitatem trium potentiarum, & Christianum trium partium?

Denique si quia T[er]e[st]rius Christi T[er]e[st]ris, ita accipiat & detorquet, ut velut in Christo Iesu nihil esse nisi creatura; hic hereticus est. Arianius & Ebionita, hoc est Iudeus vel judaizans, Christians enim fides docet in Christo unam esse personam divinam, sed duas naturas, minima dilynam, quoniam Christus ab alterno à Patre accepit, juxta quam versus est Deus Patri *huius*, & consubstantialis, ideoque in Trinitate increata secundus & medius, & humanam, qua in tempore creata est, cum ipse qua homo, conceptus est de Spiritu sancto, & na-

tus ex Maria Virgine. Primum id negavit insipit Elianus, primus post Simonem Magum heretarcha anno Christi 14. Hic enim sacrificare judicabat, cum Chersinio negavit Christum esse Deum, eumque meritis hominem esse afferuit, quia Moysem praeulit Christo, ac legem Evangelio; ideoque S. Paulum Euangelii praeconem, Legis apostolam nuncupabat. Unde illi coevi S. Ignatius epist. ad Philadelphenses: Si quis iniquit, dicit enim esse Deum, & confiteatur Christum fecimus, sed eum modum esse hominem poset, nos autem Deum unigenitum, Sapientiam & Verbum Dei, sed filium anima & corpore confessare confessat; bimodis serpens est, fraudem & erroris predicanus in existimatione hominum; & est enim modus sapientis cognitio Ebionis. Et S. Epiphanius heret. 30. que est Ebionis: Quarmadmodum, inquit, p[ro]p[ter]a copulat[ur] fieri ornamentum ex diversis lapillis pretiosis, & vestimentum variegatum, & splendide[rum] ornatus; sic hec (Ebion) nesciret, quidam non horrendum est, & praescium & abominalis, informisque & incredibilis, & odio plenum, ut & angusti felici acceptus, & frispissimum in ostendit affirmaret: Samaritanorum enim habet abominationem, Judaeorum nomen, Iosephorum vero & Nazarenum opinionem Samaritanis formans, Carpatorum improbatum, & Christians uulnus habere appellationem. Ex Euseb. lib. 3. Hilfer. cap. 27. Sed & alios, inquit, item damos alia arte decipi, id est, Ebionem, qui interpretatur pauper (Ebion enim Hebrei). Item idem est quod pauper, Ebion enim reversus fuit mentis inopis, & pauper, non tam xte & celihi, licet id ipse peccaret, quoniam fide & lenitudo: & veri enim pauper fuit & erat in scientia glorie Christi: quoniam quidem enim solus bonum parvum, etiamcum etiam nativitas ex uno & feminis processram. Quocirca enim ut heresiarcham & atheum scriberi impugnat S. Iren. Tertull. S. Epiphanius. S. August. Theodosius. Philastrius. Card. Bellarmensis, Holius, Gregorius de Valencia, Stapletonus, Alfonso & Castro, ac castell. Despiliates. Orthodoxi & moderni, qui contra heretices scripserunt; ut mirum sit hoc facio nonnulla locis infamem & celestium Ebionem, tocius damnam, sursum ex ore esse revocationem, & monstrare eius heretici pan diu sepulcum, sursum in lucem prodidisse opera Iudeorum & Iudaizantium cum insigni probro Christiani nominis, ex quo ac ingenti fiduciam dammo. Hoc ergo est opus, hic aliud Satana, qui transfiguratur in angelum lucis, ut per Iudeos Christians & Christians supplantes, ac homines quod p[ro]p[ter]eas decipiatis expliqueret, & secum trahat ad exteris gehennam incendi. Quocirca S. Ioannes Apollonius adeo defatigatus est blasphemum Ebionem, ut ipsum cuius balneum adficeret, intellectu ex eo lavari Ebionem, ille quoq[ue] suis affigerit, dicens: Festinate, fratres, egrediamur hinc, ne cadet Balneum, & periremus cum Ebione, qui intus est in balneis, propter ipsius imperiorem, ut narrat S. Epiphanius heret. 30.

IN DUODECIM MINORES PROPHETAS COMMENTARIUS. PRO O E M I U M.

ROLEGOMEN A hic pauciora premittit : que enim Prophetas majoribus praefixa, eadem minoribus serviantur. Rem ergo aggredior : studio enim brevitatibus, ut totam S. Scripturam oculo vel novem tomis complectat, quod viri sapientes pedulant. Necat S. Augustini lib. i. t. de Civit. exp. 19. & Rosinus praefas in Olearium duodecim Prophetas minores dici respectu quatuor maiorum, potius Ioseph, Jheremie, Ezechielem, & Danielis, non eò quid nisi sententiarum gravitate, & rem verborumque majesticè credunt, sed per sermonis, & liberorum brevitatem. Potuerint, & ipsi pars marioribus volumina scribentes, si volunt, per multis enim annos ministrare concionandi, & prophetandi fuisse, ut Olearius sicut ad annos octauos nonne fuisse? hoc officio perfundunt est. Ex quo liquet, eorū multa vaticinando, & concionando distille, qui serpici non tradiderunt; idque ex studio modefit, & humilitate, ut minores essent, & haberecur, nec majoribus aequalerentur. Quia fuisse impulsi humilis S. Franciscus, & de suis fratribus Minores esse, & nuncarii volunt. Unde Card. Henrichensis, qui polles creatus Pontificis, Gregorius IX. dictus est, ab eo quod fuisse: utrum filii placent, ut fratres sui promoventur ad Ecclesiasticas dignitates; respondit: *Dominus Minores idem vocans fons fratri mei*, ut maiores fieri non proficiant. Si uero ut faciunt frumentum in Ecclesia Domini, soncias illis & conservantes in fane uocatissimum curam, & Ecclesiasticis predicationis ualuerint auctoritate prouocantur. Ita reuersus S. Bonaventura in vita S. Francisci cap. 6. Eodem studio, & spiritu actus S. Paulinus Nola Episcopus, vir nobilis genere, ingenio, virtute, paucitia, & eloquentia, quam nesciunt S. Hieron. & Augustinus, ut scriberet in S. Scripturam, respondit ut summis peritum esse, & indignum quae tam subtilitas, & divinos libras interpretaretur. Quare nonnquaquam calamum hanc operi admodum voluit, sed aliam mundi sublimibus, epipholis, & carminebus, que etiamnam extant, & viri doctissimi, aquæ ac modicissimi, religionem, mundum, & contemptum testantur. Ita habet eius Vita. Addit. S. Chrysostom. hom. p. in Matt. Adules, inquit, ex Propheticis peritiorum manuveruntur: desideris enim cum effici Judæi, nec desideris uolu, sed & compi, alia quidem perdonare neglegenter, alia vero cum incendio, & cum concomitantia. Et de profanis quidem illi ferme rite referit cap. 36. 32. De negligente vero 4. Reg. 12. legimus, quoniam pessi malitiam corporis vix Denuostrum voluntate fit reperire, defensione quidam in loco, ut pessi detinatur.

Inquit maluerunt ha nostrarum Propheticarum omnis, pauca tantum, numerum principia, capitula tuorum oraculorum & concionationes considerare, que Judæis dijtorum se, & ab iis audientibus, memoriam juniperi reficerant, queque ipsi, atque ac potius, prægredi Christiani, obprobriatae non fatidire, sedob brevitatibus avide legentes. Verbo enim paucis, scripto toti consoluntur poterit. Zacharias (de qualibet doctore) aut Tertull. lib. de Idolol. cap. 23. loquens in Ryle, audito in cora: *manus enim finis clavis, littera noua res vocalis.* In hac ergo Prophetauram brevitate magna, & pragmatis est rerum copia, magnus dicens nervus, magnus pathos, densus & multiplex intentus. An-

Adi S. Hieron. propositio in epist. ad Philemon. sed, sit, ubi valde domus Epistolas simplicitatis arguit, suam imperiam prodire, non intelligi omnis quid in singulis sermonibus varietur ad sapientiam latens. Seu agnos brevitas habet contemptum, contemptus Abdes, Natan, Sophonias, & aliis duodecim Prophetas, in quibus non misera, & tam grandia sunt que seruuntur, ut uero seruus brevitas sermonum in illis deminutus debet, ut magnitudinem se fuisse. Quocunque idem hic in propositio, Olearium vocat communem, & quasi per sermones loquuntur: brevibus enim sententias quasi per commata intercessi, multas magnitudines res patetibus eloquuntur: nimirum sapientia uti verum uno mentis certum in istu, ita idem enunciatur: unoque dentis verbique dicit, & dicitur in istu. Sed audi ipsi met S. Hieron. *Officium communis est*, & quasi per sermones loquuntur. Atque plures in principiis, in fine obsonuerunt. Et uisus ad Malachiam habens singulis proprietates suas. Et in prologo Galat. 1. Domine, sit, tunc Propheta in uero volumen angelicas exortatus, matris aliud, quia in fonte in littera prologus. His ergo verum est illud quod de apibus cecina Virgilian Georgic. In sonu labor, & in sonu sua gloria.

Nam, ut ait Card. c. i. t. 30. Berilo, grazie nostra, id est Parva, in uocacione illi apibus, & iustissimo dulceris habet fructus illius. Hinc illa vox apum:

Magno enim illi nobis in parvo corpore virtus.

Ut Tydeus illi, pusilli mole corpore, sed mente gigantea, qui Tydeus huius natura, sed animo Hercules, folertia Ulysses. Virtus enim comparsa fit fortior, & majoris imperii plague adversarii infligit. Apollonus, uti nomine ista corpore Pausa fuit, & de sapientia, & spiritu excellitus, immo longolatus. Tricubitalis est, ut S. Chrysostom. & tales labor, transfigurata. Ita Propheta minoris tricubitalis fuit, si verba & sententias species; sed sapientia, & letitiam asthera tricubitalis. Egregie S. Paulinus epist. t. inest fax versus dicitur ad Amandum: *stetit molle, inquit, gressu idem sapit, quod rotas ferunt;* sic & in uero licet varia dilectionis lingua uerba, ratione sententia, anima uerbo sapientem report. Nec illa margarita uis est quia exigua, sed idem magis pretiosa, quia, & in exiguo modo magnum preuum habet. Sed & granum sacerdotis, quod maximum uideret in fonte, maximum ramea causa in ore, unde nomen brevis sermo uolens, dulcedem suum ad virginem uerbi salutis emat. Sic Alanus in Ann. Claudioianus in Symmachum urbis prefecatum sub Theodosio Imp. à nervosa stylu brevitate, dicens:

Symmachus in verbis parvus, sed mente profundus;

Podigies in seruis, serbis uoluntate abundant;

Mentis, sed etiam motoris: fruens, non fronde, beatus;

tempore deinceps uerbo brevitate exercitor.

Non dubitat Poeta musicam exiguae cum rege componere:

An quisquam confesse negat cum principe musicam?

Eminebit in modis maximi: ipse Deus.

Tria parva, sed efficacia:

Vixena, si membra, prima est, formica secunda;

Terterus aut proprio nocte late apis;

Nisi te parva caeca formica, nec uerpa, non tu

Parva subtilis clavis opifex apis.

Poero Virg.-Laç. Geor.apum ele, vel habere quid ominus sacerit

Ego apibus parvum dissimilans, & huius

Asterius duxisse: Deus namque ira per manus

Terraq; traxitq; mares, &c.

Hominis ita parvi, communiter magnanimi sunt. Cor

membrorum membrorum, ipsum tamen est quasi focus, & sic

corporis, & alterius quasi animal, prius vivens, & ultimum

A mo-

moriens, *vixit*, *spiritus* & *morsa* & *origo*: *quia* & *enim*. A. Ecclesia, *Macropolitania*, *gratia*, *omnigloria* felicitate ab eo alegenda in nostro testamento: *ideoque impèrī Propheta à Clarilo, Iudeo & Apollinare citamēt Nam, ut sapienter ait S. Agapitum Sententia n. 5. 1. 4. studens eis quia non credidit denunciam *Prophetarum* in papere quae restabat, *cum vides tam modis expiata* quod non erat, quando predicabat enim implorauit.*

Porrò factum est mutato ratiōnē nomine, *qui Iudas* his idololatram, aliisque scelerā ad histeram intendant *Prophetarum*, tropologicē applicare Christianis, *aque* anima exultabit, *qua* per peccatum à Deo ad suos cupiditas abicit, *ac* præterit ad heresim, cui passim haec tropolog. adaptat S. Hieron. nam, ut ipse ait in c. 1. 4. Ofer, *gulosis & adolosis est vescit*, *avarii mamonnes*, *hæretici sua fidei*, *fuuimus communitas*, *& dogma*, *& ea de ceteris*. Quocirca apud Christianis ac Judais fuis oracula distinxerunt. *Sunt XII. & configurantur Prophetarum.*

Præclarū Sapientia Proverbi. 30. 24. *Quare*, *sit*, *sicut misericordia terra*, *et ipsa sicut sapientia regnorum vestrum*. *Formica populus informans*, *qua preparans in multis celum habet*. *Leprosus plaga invictus*, *qui collocat in periculis suum*. *Rogat locutus non habet*, *& excedat universus per tuas suas*. *Spiritus malus noster*, *et miserans in adulis regit*. Sapientem quoque Manilius lib. 4. Afron.

Nec concubina traxit, *quasi parva in corpore viris*.
Quid solus, *et immensus est*. *Sic uox pondus parva*,
Exsuperatio parsu numeri facit aquilonem.
Sic adamus puerus lapidis portans aurum est.
Parvula sit uox perpedita pulpa celum;
Quicquid sedis solidi existimat est, *cum maxima certeuitate*.
Sic anima fedis remittit sub pede locuta.

Per se uox angustia regnat de liminis corporis.

Gaudet ergo natura, *quæcūd* ac Deus qui est natura naturans auctoritate naturæ, magia, *modo magnitudinem* suam immuniuit, contrahere & contractare ad parva, ut ibi unita densitas, *ex quo magis resplendet*, *qua in minori minor efficit*. Quid magis mucroscino, & universo? hoc tamen Deus totum colligit in homine, *dum cum microscopum efficit*. Quid sublimius Verbo eterno. *Dei filio* & *hac tam in infantis corpore integer inhabitat volus*, *ex quo le adequaret*. Hoc est Verbum abbreviatum, portentum fulculum, *de quo Apostolus Romani. 9. 14. ait*: *Vero uerum facies Dominus super terram*. *Nam*, *ut de eodem vacinatus est Iacobus c. 10. 33. Conformatum abbreviatum insubdit sustrivit*. *Quid magnificenter Charilo, vero Deus & homines* & *tamen ipse in exigua Euchalis illis hostiis*, *in quo libet eius puncto* contumelie fit sibi. *Magnus ergo efficiens* Deum imitator: *ab eo viam*, *& modum grande cendi dicit*; *humilia*, *abieversi*, *contra dicta*; *& magnus evadit*. *Deoque similis*; *Sic angelus in punctum loci se contrahit*; *sic*, *& anima tota est in corpore particula*. *Sic Oratus convulvolum florem vocavit*, *rudimentum nature*, *illūm facere condicuntis*: *paro modo humilis convulvula est rudimentum anima*, *qua ad apicum virtutum icona* deinde condicit. Denique autem eti stud Poeta:

Quicquid præcipuis opus erat, *ut eis dicat*
Percepimus animi doctri, *renunciare*, *solles*.

Et Cicero lib. 1. de Optat. oratione hoc dicit de præceptum: *Sicut est mentis gradus natus*. *Facilius enim cuique rei in unum converget spes*, *quam deusa temporibus*, *secundis annis*, *inheret*, *inquit* Velleius Patern. lib. 1. *Hac de causa hi Prophetarum breves*, *& contracti potius*, *quam fuli*, *se prolixi esse maluerunt*.

Argumentum minorum. Prophetarum idem est quod majorum, minorum arguunt idololatriam, aliisque Hebraeorum peccata, qui Jeroboam engendring vitios aures, *quæ Deos in Dan & Bethel*, *inveterat*, *ad hoc*, *ut per schismatis religionis*, *faceret & schisma regni decem tribus* à regno duarum, *Iuda & Ioscer*, *& Benjamin*, *ne videlicet decem tribus occasio factorum*, *& cultus divini*, *ex legi celebrandi in Ierusalem*, *à le iu quo tegno ad duas tribus*, *de regno Roboam restigunt*, *ut patet* 3. Reg. 13. 18. Deus erga quas prius pater, *ad eos revocandos* misit Prophetas qui tum decem tribus, *tum duas reliquias* hoc quoque idololatria continger, *ob vicimatem*, *& affinitatem decem tribus*, *infedelis*, *de hisce sceleribus corripiente*, *comminando eis capitebatum Assiriacam*, *& Babyloniam*; *traueas eas ad aviram patrum fidem*, *& pietatem revocarent*, *ac ad Derculum*, *& amorem accenderent* & *qua de causa adduent victimam laetaque promissa de Charilo*, *deque*

Jam vero Prophetarum minorum numero sunt duodecim, in duas docecentas Patriarcharum, & duodecim tribus ad quas internebantur. Fuerunt enim ipsi Patriarcharum suppares, *in* suis *avi* duodecim Patriarchas, duodecim tribus duodecim Doctores duodecim Apropositorum duodecim protonotarios, & antriceti, *ubi* veteri testamento Apoft. & Evan.

Meritis ergo Ecclesiasticus celebans heroes Hebraorum, hoc eloqui duodecim hosce Prophetas celebrat, & condecorat cap. 49. 13. *Duodecim Prophetarum offi palliatis de Iuda* fuit q. d. Officium, & lepichis, *ac per consequens* ipsorum duodecim Prophetarum vires, tempus, grata, & florida sit memoria, *nomen*, *& fama eorum cum sepulchris & monumentis ipsorum perennet*, *ut videtur reviviscere*, *& magia vivere defundit*, *quidam cum recipia viverent*; *alio* eorum laus, *decus*, *& gloria promanet ad posteros*, *ambo permaneat in aeternum*, *ut*, *quoties posteri infiperent eorum omnia*, *& sepulchra*, *tonies eorum virtutum*, *& oras eorum gloriam memorare tenent*, *& celebrant*, *diuinoque* que predicent quorum offa inter Patriarchas, & Apofitulos, *ad gloriam caelestem* refundant in universalis hominum res recte. *Eli metalophis*: *offa enim ponuntur pro sepulchro*, *sepulchrum pro sepulchro*, *propterea* *Prophetarum*, *mirum contentum ponitur pro confitente*, *& pullulante idem est quod tempus vigeat*, *& florere*. *Causam fubdit*: *Nous cordebarumur tecum* in fide, *& pietate unius veri Dei*, *& Melchis*, *quem predixerunt venturam*: *cordebarumur*, *inquit*, *tum vaticinante*, *tum ius meritis*, *& precibus robur*, *& auxilium* Dei populi impetrando: *et redemerimus nos* *de* *ira* *de* *nos*, *putat* in fide non quali quasi, *sed valentissima*, *& potentissima*; *vel in fide virtutis*, *id est*, *in fidelitate maximæ strenua*, *& efficaci*, *redemerimus*, *id est*, *liberum*, *& immunes præleveramus*, *ab omni culpa*, *pœna*, *& calamitia*: *quia non nisi ea que Deus est reverebatur*, *fideliter*, *& constanter prolocuti*, *& vacinanti fuit*. Simili enim profectio de Jolne, aliquid *Judicibus* Irael dicti dicunt Recl. cap. 46. 13. *Et Iudices*, *quorum non est corruptio eorum*, *qui non averti sunt a Domino*, *ut sic memoria illorum in benedictione*, *et offa eorum palliditas de loco suo*, *hoc est*, *ut explicatio canis fulbitur*, *& nomen eorum permaneat in aeternum*, *permanens ad filios illos*, *successorum uerorum gloria*. *Offa ergo* Prophetae etiamnam pullulant, & pullulant usque ad finem mundi, *dum ipi per sua monumenta*, *& oracula Christiana*, *Iudaea*, *omnibusque genitibus affluisse* dicant, *& predicabunt Mellis adventum*, *et iugis fidem*, *mores*, *spiritum*, *omnemque uitatem*, *& gloriam omnionum*.

Myliac S. Bernard. ferm. ad Fratres, in illud, *z. 2. M. 2. Myliac pro*-*dictum* *pro*-*memoriam* *Domini*, *guarantem* *seruum* *Israhel*, *phera quis* *2* *doceat omnes uite Religiosos*, *myliac est Propheta*, *eo* *quod perficiat mentis acie etiamna proficiunt luctu*, *abfici*, *& futura*, *quid eosmet metu*, *cogitatio*, *& conversatio in calo sit*, *indeque ex summa caloventur vesti*, *qua si aquila*, *exiguo* *hoc terzum punctum recipiant*, *& deliciant*; *quid in altis aternitatis montibus commone*ntur, *indeque sub se videant*, *& rideant inanis honorum opumque pompas*, *reges*, *& principes* *qua si formicas in* tenuantur; *regesorum ortus*, *& occasus*, *terram omnium* *vicinitudines*, *temporum gyros*, *& circumvolutions*, *concluſio*ne facili turbines, *flexus*, *& refluxus*, *qua si bulbi* *salientes*, *& mox denascentes*, *contemplantur*. *Hi nimicum veri videntes*, *veri vates*, *veri myliac sunt*; *ceteri cæciniunt*, *prætentia exiguæ conspicunt*, *futura* *hæc maximum*, *non prævident*; *in seruus lycos*, *in* *calibibus rapta*, *abrogant fane*, *inquit* Bernard, *prophetas* *digressus*, *qui tui* (*Et tui es ius alloquuntur*) *deduxerat offi conspicio*, *mo-*

In XII. minores Prophetas proemium

3

magnum prophetarum studium, cui vos video mancipari. Quid si Aman, quam estidem infelix Titus, & Romanus ob occidum ab eis Christum. Illi ergo has faciliē adaptare, mutato tamquam nomine Salmanazar, & Nabuchodonosor in nomen Titi, & Chaldaeorum in Romanorum.

Nota, initio horum Prophetarum aliquibus Propheta addi nomina patrum, & avorum, alius non addi. Causa patrum facta determinans nonnulli hanc alignant, quod ex traditione nominatur, in Hebreorum (quam refert S. Hieron. iotio in Sopboniam, & S. Basil. in Iacob. cap. 1.) patres, & avi Prophetarum, qui in titulo coram eum nominantur, fuerint quoque Prophetae; ceteri taceantur, et quid non fuerint Prophetae. Sed hoc traditio incerta est, & dubia, etiam ipsi S. Hieronymo, quinumque eam tenet, & confutat Paulus Burgensis Hebreorum doctilimus, in Otee cap. 1. Facilius ergo, & magis coniuncta S. Scriptura ratio est, nominata patrum addi us, quibus ad distributionem, & notitiam addere ea opus fuit. Plures enim eodem loco erant nunc viri illustres, & sapientes, qui vocabantur Otee, & Joel, & Jonas, & Sophronius, & Zacharias: hinc ut Prophetae habentes eadem nomina ab illis iecernentur, adiudicent nominem patris, dicendo: Otee filius Beeri, Joel filius Phaquel, Jonas filius Amathi, Sophronius filius Chuli, & Zacharias filius Chale. Hanc causam dat S. Chrysostomus, in Iacob. 1., Theodos. initio comment. in Joelem, & S. Gregor. homil. 1. in Ezech. Secunda causa est: patres aliquorum non nominantur, et quod fuerint nobiliter, vel virtute, sapientia, officio, & auctoritate illustriter: horum enim nominatio Prophetas aliquando dignata est, & hde apud populum concubabat, ita S. Basil. & S. Hieron. in Iacob. 1. Hac enim de causa regibus, & regalibus prophetais, quales fuerunt Iaja, & Daniel, patrum nomina (vel certe Hispana regia) adiunctur. Additum est, ut ad quadam mysteria significanda, que eleganter aperit S. Hieron. in cuiusque Prophetae initio, queque interius ex eodem recitabatur.

Eadem causa tunc, ut in aliquibus nonnam patrum representantur, patet in tribus scilicet Amos, qui oriundus fuit ex Thracia: Michah, quem Morathus: Nahum, qui fuit Eleazarus. Ex patria enim quicunque facile dinoscitur, & ab aliis iecernetur. Quod ergo Rabbiini nonnulli, ut Reuerendus David, contenti cum eis patria non additur, sunt Hierofolymitanus, commentarii est, & talium esse patet in Jona, cui patria non additur, que tamen fuit Gethes, non Hierofolymitanus, ut patet 4. Reg. r. 20. 25.

QUARTUR SECUNDUM, de tempore, & ordine diuinctum Prophetarum: Quando numerum, & quo ordinante propheta?

Dico Primo: Aliqui Prophetarum variacioni sunt duabus tribus tantum, pœta Iuda, & Beniamini, alii ceteris decem, & alii uniuscuius: iisque nonnominatus regum, sub quibus le prophetiche scribuntur: aut nomine populi Iuda, vel Israeli, aut alias modis, & circumstantiis subindicant, immo sicut idem claret experimentum. Ubi redit nota Sancte Hieronimus in proemio: Quoties, inquit, ad decem tribus prophetia tenditur, sub his nonnominatus ferè designantur: videlicet Ezechielem, Samaria, Irael, Joseph, Jerahiel, Beriel, Baucacius, & interdictus Jacob: cum vero ad duas tantum, eum ostentant nomine Iuda, Jeremias, Beatus, domus David, & aliquando Jacob. Porro decem tribus vocantur Ezechielem, & Joseph: quia primus eorum rex Jeroboam, & malitiæ deinceps oriundi fuerunt ex tribu Ephraim, qui fuit filius Joseph Patriarchæ. Discutitur etenim Samaria, & Jeremias: quia haec duæ erant metropolis regni eisdem. Discutunt Ieremi, & Jacob: quia postmodum pars maior erant pars; unde quasi priores parentis nomen fuit appropriatum. Jacob enim alio nomine vocatus est Israel, Genet. 32. 3. Discutunt Beriel: quia in Bethel à Jeroboam erexit furem vituli aurei, putat idola, quz ipsi conseruare. Unde, & Bethel dicta est per antiphilistim Berielorum, id est dominus iniquitatis: quia enim tempore Jacob vocabulatur eratque Beriel, id est dominus Dei, Genet. 32. 3. Jeroboam facta est Bethaven, id est, a domini idoli, & de peccati. Porro Prophetæ Israelitis, ob siola aliqua peccata minorante exciditum, & captivitatem Afflyriscam, quam ei inflata Salmanazar anno 6. Exclusus regis Iuda: Judas vero manente exciditum, & captivitatem Babyloniam, quam ei interrogavit Nabuchodonosor anno undevicensimo, & ultimo Decembris, sub utraque vero represtantem captivitatem stragensem extre-

Cornel. in Prop. Mor. xlv.

Quibus
prophetar-
ibus?

Cup. aliq.
patres facti
nonnulli
nomina
in Hebreorum
aliis sacrae
scripturæ

Quando
prophetarunt?

Tempus:

Dico Secundum, probabile est hosce Prophetas penes omnes in Biblio ordine temporis qui prophetarunt, esse collatores. Hunc enim ordinem dedi etiam Synagoga in Biblio Hebreis, quam Ecclesia in Biblio Latini. Negat id Sanctus Hieron. hic in prologo, sed locum eius vita- tum esse, liquet ex processu eiusdem in Joelem: quare

A 3 pro

pro apud Hebreos, legendum est apud Graecos. Quocirca ultimi fuerunt Zacharias, & Malachias: hoc enim fuisse ultimum patet ex lib. i. Ester. q. 2. & ex eorum titulo, in quo afferunt se prophetatibus Dario Hyrcanus, qui post Cyrus quartus fuit Periarum rex. Primus ergo, qui ante omnes, etiam ante Iesum, prophetavit, fuit Ollee. Epis enim ita ordinatur: *Primerus legendi Dominus in Otee*, cap. 1. ita Eusebius in Chron. S. Hieron. & alii in Otee 1. 2. Negant hunc nonnulli; ut Christophorus à Castro, censentque primum fuisse Abdiam: putant enim eum prophetatus tempore Joachim, & Achab. Hi enim exciduntur Idumaei, uti prædicti Abdias, ut patet 4. Reg. 3. & 1. Paral. 10. 1. Secundum est Iona, qui prophetat excidium Nineveras, quod factum est sub Sardanapalo, anno 8. Atrox vel Oziriz regu Iudea. Tertium est Otee. Verum hunc ordinem minus verum videri, offendit in Abdias, & Iona. Certe in omnibus Bibliis Hebreis, Graecis, & Latiniis Otee primus ponitur; quin, & ante Iesum collocatur a Scriptis, qui tamen in aliis nonnullis ordinem invertunt. Nam in Bibliis in Septuaginta, duodecim Prophetae hoc ordinem collocantur: Primo, Otee; Secundo, Amos; Terzo, Michas; Quartu, Joel; Quintu, Abdias; Sextu, Iona; Septimus, Nahum; Octauu, Habacuc; Nonu, Sophonias; Decimo, Aggeus; Undecimo, Zacharias; Duodecimo, Malachias. Deinde subiectantur Prophetae majoribus, Iesus, Jeremias, Ezechiel, Daniel: idque vel quia Otee tempore fuit primus? Otee autem in eodem libro amittetur caro minorum: vel quia minorum maioriis oraculae & sententiarum pondere non cedunt, & ideo numero superant: fuisse enim duodecim, cilm illi finit quartu. Dixi post omnes: quia si initium cuique Prophetae (per se) est, putat anuenire quo quisque ceperit prophetare, præponendi sunt nonnulli Iona, & Nahum, & pollopennus Joel. Hoc enim ordinem ceperunt prophetare: Primum omnium fuit Otee, Secundus, Jonas, Tertius, Amos; Quartus, Abdias; Quintus, Michas; Sextus, Nahum; Septimus, Joel; Octauus, Habacuc; Nonus, Sophonias; Decimus, Aggeus; Undecimus, Zacharias; Duodecimus, Malachias. Id ut ille pateret ex harmonia, sive chronotaxi, quam mox subiungamus. Unde Sanctus Chrysostomus, præfut, in epist. ad Rom. probat in epistolis Sanctorum Pauli non servari ordinem temporis: quo sunt scripti? Quidam, inquis, is ordino non servatur in Prophetis. Jam vero voluit Deus prophetare per duodecim Prophetas, ut nemo de eorum veritate dubitaret posset, utpote cum videret oculum unius ceterorum omnium oracula confirmari, & torque habere testes, quot sunt Prophetæ. Blasphemia enim, & mendacia apud Eusebium lib. 1. Histor. cap. 43. est Apellis: *Prophetas si ejus rediguerit: eis enim eas à se invicem discordes, nondubes, & sibi ipsi contrariae; ac prouide à contrario spiritu, & sibi repugnante editas.*

Porrò scripserunt in minorum Prophetarum S. Hieronymus, Cyrrillus, Theodor. Ruffinus, non ille Aquileiensis, Prophetae antagonistia S. Hieron. nam stylus differt, & Grammatici, qui ita studio opera Ruffini Aquileiensis collegit, hucus commentari non manent. aliis ergo fuit hic Ruffinus ab illo. Scripti, & in omnes, uno Otee excepto, Remigius Alcifidorensis, qui viri sub annum Domini ssu. sub Caecilo Calvo Imperat. Exstat in Biblioth. SS. Patrum. Item Rabanus, Rupertus, Lyranus, Hugo, Dionysius. Et novissime ex extraditione Christophorus, à Castro, Gaspar Sanchez, & Franc. Ribera, qui panis post litteralem, minutum singulorum moraliter tenuum persequitur. Brevissime scripserunt Emmanuel Sà, & Johannes Mariana, qui punctum multa tangunt. Hos omnes magno labore, & tempore impendio à spicte ad calcem perlegi, & disculpi, & in compendium redigi: ac penè decreverant post eos non scribere. juxta illud: *In syloso ne ligas ferias;* ne fidetur enim, lucem fuis, nocturnis astrorum addas, ne tardiora sapientiam secuas, & virtus Cœs, & quiescentia Evangelista. Verum multa alia ut hanc edem impuleunt, ut aquilabilis teatore commentatorum in totam Sanctam Scripturam pertenerent: sua enim cuique dicendi scriberibile est methodus, ab aliis omnibus diversa, & dispart. Rarum ut multa propria adderem. Sancta Scriptura enim est abhyllas, quia nullus scriptus, vel commentansibus exhaustus, immo nec penetrari potest. Insuper, quia multa docet, & nova-

QUADRITER TERTIO, De phras, & obiecto Prophatarum, nimirum quo illico urantur, & quod obiectum spectat, quidque ad literam significat?

Dico primum, omnes quidem Prophetas, sed præcipue hodie duodecim minorum, abundare parabolis, symbolis, & amygmatibus: idque tam quia Prophetæ sunt, ideoque prophetat, & id obliterat, & amygmatice loquuntur, quam quia bates sunt, & concipi: quia his potius maxima Spiritus sancti, ne haec eius oracula, quasi paula, & omnibus perpicua, videntur, sed velut arcana sapientia plena, clauduntur venerationem, quia ac studium extinxerunt: quia de canticis Pythagoras, Heraclitus, Platon, & Agopyta sua dogmata per symbola, & amygmatata tradiderunt. Quocirca Origenes homini 7. in Exodus, cœlestia eloquia comparat cum mamma, quod cum eius effigie, & rotundum, plenum tamen etiam interiorum levitatem, vigore admirabilis. Et Reverendus Mozes apud Galatin. lib. 5. cap. 6. *Sicut*, at, quid clavis intelligentia misteriorum, que Prophetarum dixerint, & intelligere parabolicas, & metonymicas similitudines, ac amygmatas. Etz enarrat apud Osee cap. 12. dictum esse: *In manu Prophetae armatum agmina.* Et apud Ezech. cap. 37. *Etsi homines amygmati & parabolis & parabolis ad dominum Israel.* Etz rufus quod dicit Sapientia Proverb. 25. *Porta aerea in cancellatu oritur;* verbum dictum secundum ambas facies suas. *Cancellatus apergit;* sine resistibili argenteo in quibus omni sunt monogramma, & penetrabilis tamen usq. Etz reges confusi, quid verbum dictum secundum

phras, &
style sym-
bolis.

cundam ambas facies sunt, id est, secundum dexterum, & tertium sinistrum. Et secundum extremitatem argenteum, ut in dextera, nebulosum est, & laterale sensuum est. Et secundum ponitum aureum in extremitate argentea: ut in dextera, nebulosum est, ut sit fascia extremitatis pretiosissima, & bona velut argentea, extremitate vero modis similiis formae aureum, nebulosum quoque est, ut sit aliud in extremitate similius quod dicitur confidemus ad interiorum, quemadmodum ponuntur aureum vellutum rotundata argentea, & cuncta prout respectus, vel ab aliis modis inveniuntur, etiam videtur argenteum; cum habeat usum sacrafaria provocans argentea dectare, videtur profectus aurum ponere alias latere. Sic sunt verba Propheticorum. Iacobus R. Moses. Ex hoc Romae in pictura perelegantibus Bibliotheca Vaticanae hieroglyphicorum prophetarum. Pingitur enim ipsa qualis matrona velut oculis, dextra tenuit gladium evaginatum, & rubrum, finitura catena, que è sole superemerito descendens, capiti imminent columba. Velati oculi significant prophetas obclausos, tuba clangore praedicationis, gladium ministrum necatus, a catena terrene prouidentias omnes res, & eventus inter eum connectentes, que à sole, id est à Deo, derivatur: ex parte index est Spiritus tuncius qui locutus est per Prophetas. Vt ergo dixit S. C. iustus homil. 13, ad Acta: *Abiuit quidam spiritus serpens*. Et S. Augustinus, item, 11, de verb. Domini, fecit. *Serpens uuln. aperta est, fanno patet: ubi obliuio scinditur levator.* Rursum: *serpens ubi distinguit, ibi datur festa.* Ubi Clementinus Alexander, libr. 5, Sermon. *Ubi inter extera docet, non tantum Gracios & Egyptios, sed & barbaros hinc symbolos uios.* Ait, inquit, *admirans*, *Scorpionum regem (ex refo. Phoenicis Syria) Dario gloriosum triceratops, bellum inimicorum symbolum nobile proleteris, Marus & Ramus, duros, faculum, & stracram. Cum amorem de his exercitus effe dubitaverit, Circeopagis rebuum militem dicibus ut traductos imperium, consecratis in Marus quidam domos, ex Rosa aquas, ex Ave novum, ex Faena amara, ex Aratu regem. Xiphodorus autem contra eum interpretatur. *Dicibus enim, nulli camporum uox exultans, non camporum mors terram, sed camporum uox aquam habentem, illorum uela non effugientur: non enim sumus dominus regum.**

Hoc licet, quām profundum, sententiosam, & elaboratam sit hoc exiguum Prophatarum opus, utpote in quo per symbola considerando, & concinnando, diodecum Propheta tempore defudatur: per omnem etiam vitam non scripserimus alud. Fertur Virgilus vix quidem verius per dies singulos compoluisse, ut eos totidem lamberet, relinqueret, limaret, & exploret, siquaque quilibet eius verba plena sunt eleganza, & doctrina. Quocirca parvo hoc uo poesante inter Poetas primas tulit, quod habet Poetarum princeps. Verus est illud Apuleius Floridius: *Natura res parva est redon solitaria, finita, & exornata: nec esse quidquid conuenit, good habet, & laudem diligenter, finit, & gratiam calvitioris.* Idem ego in huic meis commentator loquacitate brevitate eocelorum, ut pauca scribam, sed laculementa, ac dico iisque per annos viginti quinque, quibus tertio hunc Prophetas in scholis perfracta libra, dictula, & expensa.

Dico secundum, Propheta aliquando ad litterarum loqui de Cyro, Nehemias, Zorobabel, &c. qui Judaei & captivitate Babylonica reduxerunt in patriam: aut de Davide, Salomon, Ezechias, qui regnum Litterarum exercuerunt tam opibus, & gloria, quam potestate, & Dei cultu: allegorice vero de Christo: aliquando tamen ad litterarum loqui de Christo, etiam eum allatione aliqua ad Ezemiam, Davideum, Zorobabel, &c. Negabat id Theodorus Mopiuetenus judazans, & eborianus (contendebat Christianus non esse Deum, sed puro hominem) qui omnia auctorita de Christo oracula, ad litterarum referenda esse censet.

Error Mopiueteni.

Contra Aet. 11. 18. *Yacutus (ad) adiutorum viri, ut patet Genet. 2. 18. Yacutus (ad) adiutorum (puta Eym) simile fobi.* Spectaculum admissum sum teneatis amici! Alterum audiui qui docuit, *Scripturnam affecto. Moien mortuum est in oculo Domini: quia nimirum Deuter. 34. 5, in Hebreo dicitur, & debet mortuus super se Domini: Ergo, inquit, in oculo Domini. At quis deficit a Domini ut Scriptura significare dictum, nullum, praceptum Domini? Quicquid Noster, Chaldei, Septagi, & alii psalmi vertunt, subuenit Domini. Tertius illo Thren. 1. 15. *Tertius calceus Domini uirginis filia Iuda: idcirco ploras;* probabat B. Virginem conceptam esse sine peccato originali. Hanc enim loci sensum datur: Christus torcular passionis praecepit subiit pro B. Virginine,*

gnantem contra Scyphas. Secundum, Michaez 5. 1. Et in Bertholus Ephysa parsimine ac in milibus fida: *ex te misero egredieris qui dominatur in Israel.* Mopiuetenus per dominatorem hunc accepit Zorobabel. Tertium, Malach. 3. 1. *Ecco go miseri angelum meum: & flamus versus ad dominum tuum.* Mopiuetenus per dominatorem accepit Elidam, vel quem similem, qui olim cultum Dei in templo Iudeo relinquit. Quartum, Amos 9. 11. *In die illa suscitabo ephesum tuum David quid tecidit, & redivisa aperturus misterium eius,* &c. Mopiuetenus, hoc loco, inquit, *Amos reditum est: Salomon predicas, quando Zorobabel ex terra David regem habuimus: Jacobus vero dicit. 1. 16. hoc locum ad Clerum transfluit,* in quo recte ad extreum venimus. Quintum, Zachar. 5. 9. *Ecco rex tuus venit uobis:* Mopiuetenus hunc regem aebat esse Zorobabel redeuentem cum suis Babylone. Ira, & alii nonnulli, queruntatio erat, *Quis, iniquibant, gloriosus est Christus, & Ecclesia predignari personis, & rebus, quia verba. Sextum, pial. 15. id. Non derelinquens agnoscere meum in inferno:* Mopiuetenus ad litterarum noti de Christo, id est populo Israel erexit ex peculis praedictum esse celebatur. Rursum illa pial. 21. 16. *Federat manus meas, & pedes meos. Dederat in escam meam fel.* *Desperans fidi suppedita mea.* Mopiuetenus aebat haec ad litteram non de Christo, sed de Davide esse praedita propter tyranidem Abiacionis, qui regiam patris sui dimisuraverat; sed Evangelium bac ex eventu ad Christi traxit periculum. Quibus omnibus reperitis Vigilus Papa subiungit: *qui hac uita se posse, daret, credere, non praedicare, amissione facit.* Deinde ergo est hac loca ad litteram non de Davide, aut Iudeo aliquo, sed de Christo esse intelligenda. Similiter in Synodo V. generali act. 5. ubi dianuniat Mopiuetenus, ex eo quippe erroribus ex Ecclesiastica historia Heychau sic dicitur: *Fratres inveniuntur doctriinae sua ex Iudea, analogae insuper, et ceteris in prophetis. Palaestinae conscripti, omnes de nomine (Christi) prodicentes abrogantur.* Quocirca pare D. Thomas praedicatione in psalmis, aut damnatum in V. Synodo Theodorus Mopiuetenum, et quod doceret in veteri Scriptura, & Prophetae nihil expedit haberi de Christo, sed ex sola quadam accommodacione.

Porr̄o evendi hic moderni nonnulli praestitum Concionatores, qui à Prophetis, & Patribus degeneres, novum concionandi, novum Prophetas explicandi, & per tractandi modum commenti sunt. Ut caius apud populum plaustrum inventans, verba S. Scriptura ad muros nos conceptus, sibi, ut videant, ingeniosos, & elegantes, violenter aduenient, & trahunt. Quapropter nec tenus Interalem S. Scripturæ, & Propheticum, nec mythum, qui litteraris quasi basi, & fundamento insisteret, ipsique approbit ex auctor respondere debet, sed ingeni sui speculations patet pro verbo Dei populo proponit, non impetravit. Hi enim non Dei, sed sua incita populo pro divinis venditant, ipsa quoque S. Scripturam in alienis, in ipso contraria subinde expositiones decoruntur; ac promide temerant, illique violentas manus intinxerunt, qui sancte audierunt, & gravis in Deum, cuique facias. Litterarum illi reverentia, & injuria, grave probrum, & penit facilegium, est enim ingens sacratum Litterarum abusus, & profanatio.

Vit exempla accipe. Estat liber concionum, qui affert Davidem uxori difficultate, utpote re te in hac vita multoletissima, afflictum, quotidie pro ea, proque uxori orale. Probat id ex verbis pial. 37. 69. *Deus in adiutorium meum invenerit, id est, inquit, Deus in auxilio meum intendet, & eam faciem, & morigeram: uxori enim vocavit adiutorium viri, ut patet Genet. 2. 18. Yacutus (ad) adiutorum (puta Eym) simile fobi.* Spectaculum admissum sum teneatis amici! Alterum audiui qui docuit, *Scripturnam affecto. Moien mortuum est in oculo Domini: quia nimirum Deuter. 34. 5, in Hebreo dicitur, & debet mortuus super se Domini: Ergo, inquit, in oculo Domini. At quis deficit a Domini ut Scriptura significare dictum, nullum, praceptum Domini? Quicquid Noster, Chaldei, Septagi, & alii psalmi vertunt, subuenit Domini. Tertius illo Thren. 1. 15. *Tertius calceus Domini uirginis filia Iuda: idcirco ploras;* probabat B. Virginem conceptam esse sine peccato originali. Hanc enim loci sensum datur: Christus torcular passionis praecepit subiit pro B. Virginine,*

gine, eique illius moeita singulariter applicavit, euandu*s* A conceptus non est veritas, sed error fanaticorum, ideo-
ut praeferaretur a peccato originali: id circa ego Jeremias ploro, quod conceperis sibi in peccato originali, iacet in utero ab eo fuisse expiata: etio*m* hinc hic se fit superior ex-
terius hominibus qui in hoc peccato nascuntur, inferior tam-
en sum B. Virgine, quia in eo nec nata, nec concepta es*t*.
Hoc erat ip*s* demonstratio: quia verb*s* hic de B. Virgine aga-
tur, & non portio de impiis Ierusalem, quae a peccatis non
fuer*s* expiata, sed ob*s* opprimit, & excisa. Tuncular enim
hoc fuit excidit Ierusalem, non passionis Christi. At, in-
quies, conceptus hi lepidi populo placent, videnturque ap-
positi, & elegantes. Non audiat leprosus hos Satyricos,
ne subiannos exclamat: O lepidum, sed leporatum caput,
quod ut plebis ruda, & indecora aures muscar, & fr. & S.
Scripturam facit fabulam, quod

Humanus caput tenuiorem iamque equinum,
Et alter*s*:
Id sibi nocte credidit solum dari.
Pepale ad placere quas fecerit fabula.

Lepores hi illepidi sunt, elegantia inelegantes, facies ini-
cite, tales mutili, fabulae inefabiles, immo infidae. Quis Philoophorum ferret, Antiochorum: quia Oratorum, Ci-
ceronum: quia Theologorum, S. Thomae iubilibus ex-
plicationibus, & commentariis, in aliis, & ab eius mente
aliens fenus torqueri? Qui hoc audierit, falarios apud
unum audiret. Qus ergo ferat S. Scripturam, quia ipsius
Dei ad homines est epistola, ut ex S. August. sit S. Gregor-
ib*s*, ep*s*. 84. ad Theodorum, in proprie*s* conceperat, qui
a mente D*s* alieni sunt, rapi, & diliquerit. Qus rex influ-
entes praeconem sua litteras, luis edita, aliena a sua men-
te explicatione inter pretantur? Nam in eum ut laeta maje-
statis reum animaduiceret. Et Deus susinebat verb*s* cui
praecones illud aliena, immo sibi a iverfa, interpretatione
pervertere, & adultere*s*?

Damnum Ecclesie Origensem, quid sui casu*s* communi-
tate fecerit S. Literaturam sacramentum, dum Ego ex Adami
costa formationem spiritualiter, arbores paradisi angelicam
fructitudinem, tunicas pellucidas humana corpora, & plura
similia mystice interpretatus est, ac littore veritatem fuge-
nus ad mythiscos fenus confusus, symbolicos temporis in-
terpres, an S. Hieron. Atque hoc una lapidis eius fuit oc-
callo. Preclarus Caffiodorus de Iustit. divin. lect. Origines,
inquit, *ad hanc, nemo melius: ubi malo, nemo plus*. Qua-
re hi legendus est, sicut Virgilius dicit Ennius legeret, &
quidam quid faceret interrogatus, respondit: *Astrum ex
Hercore gau*.

Eadem dama Hareticos, qui S. Scriptura ceream na-
cum afflue*s*, eamque in sua fensa violentem nolentem stet-
tere, & trahere conantur. Quis pariter non danno*s* Orthodo-
xos, qui eidem Scriptura fensum attingunt quem ip-
sa non habet, immo non patitur? Haresis est aliquod facta
Scripturae contradictione alterius: haresi ergo est*s*. Scriptura
aliens ab eius mente, & contraria fenus affingere.
Hoc enim est religia diuersi contradictione dicere eum, quod
dic*s*, & significare intendit S. Scriptura. Non enim S. Scriptu-
ra in syllabus, & verbis, sed in fensu, & fententia
confi*s*. Quod enim est gladius ad vaginam, granum ad
aristam, anima ad corpus, hoc est fenus genuinus ad ip-
sa verba S. Scriptura. Si hunc fensum tollis, & alienum
substitu*s*, ipsam Scripturam exanimas, immo pro anima
propria quam ei avilis, ipsam ipsum subtiliter. Hoc de
cauta idipsum ne heteri, gravi fundione vetuit S. Tridenti-
na Synodus, cibus verba mox recitabo, umne*s*. Patres.
Unus omnium intulit sic S. Hieron. qui scribit in cap. 23.
Ila*s*, ubi ad literam agitur de Babylonis excidio, taxat
eos qui polhabito litteratu*s* fensu ad allegoricos, & mythis-
cos coniungunt, quicunque litterali non coherent, hec ex-
perficiuntur. Andromachus, inquit, *habet, audiremus Babyloni-*
m, & subveniam in superbia Chaldaeorum. Volamus inselli-
gero quod fuis, & *quatinus audire quod non fuis*. Et hoc di-
cimus, non quod erupologiam intelligemus condemnamus, sed
qua*s* spiritualis interpretatio sequi debet ordinem historiam, quod
plerique ignorantes lymphatico in Scriptura vaginam erro*s*.
Audiant hoc conceperum aerorum archistar*s*: scilicet le-
nodum in ictu quatuor, & mente concipere quod non
est in rerum natura, & fabricare chimoram: queantur
enim fensum in Scriptura quem ipsa non habet, ac pro-
inde in ea lymphatico vaginam erro*s*. Hic ergo eorum

A conceptus non est veritas, sed error fanaticorum, ideo-
ut fuer*s*, si credimus S. Hieronymo. Monet S. Paulus Timotheum epist. 3. c. 4. *Prudia urbium, argu, ob-
fesa, increpa. Eris enim tempus cum faciem doctrinam non
sufficiens*, sed ad su*s* defensione rocerendus fisi magistris, &
praevenientibus auribus. Parte hi (anam doctrinam) patet fensi-
lum genuinum, non fultum, sed eum quidam vulgare
falsitatem, ac ut auditoribus, qui parvices habent au-
res, & accommodent, peccant mege panter, & lingua.
Prudentia hinc arguit judicium minus foliosum, membra le-
vem, pugnilem, & curiosam, quo tabulis commentari, &
figmenta palcent; calm solidum in S. Scriptura germano
fensi pabulum habeat, illudque nauisne repletat: peccant
ut homachi male fani, veno turbidi, & cacochymni-
ci, folium utilem, cibum folidum, appetentes, cibas
leves, fungulos, pravos, & nosios. De Chrysippus argu-
tiorum opifice vere dixit Cicero: *Chrysippus acutus in foris
frangere, & evanescere*. Ita acuminata sunt pectoribus pru-
cientes titillant, sed si discutantur, minora vera, minora
germania inventur, & quasi fumi tenues vanescunt in
auras. Ubique enim retum et illud, *Quis nimis acuta, &*
Bartigia, ea nimis fusa folida, & non raro folida. S. Scriptu-
ra puleherem, aque ac acutissimas, difficillimas, &
obcurritissimas habet fententias, & tentus de qualibet virtute
& vice, adeo*s*, fensis eius sunt conceperat ipsius Spi-
ritus sancti, ut quid ergo exiles hominumque imaginatio-
nes, futilis sap*s*, & nugas confundantur a Deo per Je-
remiam c. 23. acriter increpat pseudoprophetas, qui suis
fornicis praetendebant visiones, & verba Dei: *Adiu*s* in-
quit, qui disseverat Prophetae prophetantes in nomine meo morta-
cium, acce dicens: Sonatus, sonatus. Utique quid
in corde Prophetae vocem inveniam, non karissimam, & pro-
phetans fidei vocem corda sua? Propheta qui habet sonum, non
sonum fons, & qui habet sonum mortu*s*, non habet sonum
mortu*s* meus vero. Quid paler ad tristissimam dicit Dominus. Son-
guid una verba mea, sunt quasi quis, dicit Dominus, & quibus
malibus contortus petras? Arguit Dens Propheta*s*, qui cum
sibi cerebri commenta populo videntur, discant*s*. Hec
dicit Dominus: subiecte ure eo, urpote fallo, omilio, di-
cate, Hoc ergo commentarii sum, hac ergo loinni*s*, hunc
hunc palea meret. Dei verbum ictus ignis, & malibus
conterente petras. Indem dicant*s*, & hi, Hoc est conce-
perat meus, hoc commentum meum, non Dei, non &
Literatur*s*. Apostolus pibet Timotheo pallo*s*, & pre-
dictori epist. 2. cap. 2. *Silicet, inquit, cura triplum pre-
babilis exhibe*s* Deo, operatum inconfidibilem, recte tractare
verbum servante*s* recto, inquit, non prav*s*, non con-
sorte*s*, non filie*s*; nimis ut prim*s* ientum litteralem S. Scripturae genitum tradas, deinde mysticum, & mortal-
i me apostole illi subhentem superfitius, & quasi inauditi-
ces. Uniuersaque, autem Paulus i. Corinth. 3. vident
quonodo superadifit*s*: alii enim auri*s*, argenti*s*, la-
pides preciosios superadifit*s*; alii lignum*s*, sponcum*s*, Hippo-
lam. Sed haec ignis ac die Domini comburunt*s*: ipse autem
falus erit, sic tamen quasi per ignem. Quonodo S. Hieron-
im. in cap. 40. Eccl*s*, 23. 2. litter*s*, & histrio cur-
rit, & responde*s*: *sed illa humilitate est: gloria sublimis.* Idem
vel quisquis est anchor*s*, in cap. 3. epist. 2. ad Corinth. 3. 11.
sit, *qui non spiritaliter intellexit*s*, si, qui non verisimiliter edidit
pulchram mendaciam pie*s*, sed verius novum spuma recte
expressi verisitatis. Et S. Gregor. homil. 4. in Evans. Tunc al-
legoris fractis suaviter corpora*s*, cum prae*s* palli historiam in re-
spicit*s* radice sublimis. Denique exstet hoc in grave ju-
flumque de retinaculo Iacobi*s*. Occidentem Concilii Tridenti-
ni dicti 4. quod sic habet: *Proferant ad reverenda populari-
ta*s* ingenta discutere, ut nemo sit praudenter ambulet, &
rebus fedi & morum ad fiducientiam discutere pertinet*s*,*
S. Scripturam ad suos fensos tangentes, contra eum fensum
quonodo trans*s* & suos fensos mare*s* Ecclesia*s*, cu*s* est redi-
re de vero fensi & interpretatione Scripturam facientes,
aut etiam contra maximam confusam Patrem*s*, ipsam S. Scriptu-
ram facient interpretantes audire*s*, nra*s* humana*s* mode*s* in-
terpretantes, nra*s* omnipotens tempore in locum electum fuisse*s*.
Qui conseruantes per Ordinationem declarantes, & posse*s* a
tempore fensi posse*s*. Et inferius, agens contra eos qui
fententias S. Scripturae ad fabulos*s*, van*s*, adulaciones*s*,
scel*s*, detractiones*s*, pollic*s* ut eum frumentum generis humana*s*, re-
miserentes, & valuerentes verba Dei, sicut & arbitrios paten-
tes per Interpretationem. Adiungent ergo Episcopi, eorum
que vicari*s*, & idipsum strenu*s* exequantur, atque effreni-
hunc***

In XIIII. minores Prophetas proœmium.

gine , enque illius merita singulariter applicavit , curando A concepus non est veritas , sed error fanaticorum , idem ut præservantur à peccato originali : si curio ego Jeremias puto , quod concepus sum in peccato originali , iacet in utero ab eo fuisse expiatum : et hoc enim hanc sum superior carter hominibus qui in eo peccato nascuntur , inferior tamen sum B. Virgine , quia in eo nec nata , nec concepta est . Hoc erat ipsi demonstratio: quia vero hic de B. Virgine agatur , & non potius de ipsa Jerusalem , qua a peccatis non fuit expiata , sed ob ea oppressa , & exsila . Tunc enim hoc fuit excidit Jerusalem , non passionis Christi . At , inquit , conceputa ha lepidi populi placent , videnturque apofisi , & elegantes . Non audiat leprosus horum Satyricus , ne sublimans exclamat : Oleipedium , fed leporinum caput , quod ut plebis rufus , & indeo aures mulcet , & se , & S. Scripturam facit fabulas , quod.

Humanus capiti cervicem imigat equinam ,
Et alter :
Id sibi negotiis credidit folium dari .
Populus ut placenter quas fecerit fabulas .

Lepores hi illepsi sunt , eleganter inlegantes , facetus inficietas , tales infili , fabule metabiles , modo infantia . Quis Philoophorum setet , Aristotelem : quis Oratorum , Ciceronem ; quis Theologorum , S. Thomam subtilibus explicationibus , & commentis , in aliis , & ab eius mente alienos sensus torqueret ? Qui hoc audieret , fallaris apud omnes audiret . Quis ergo teat S. Scripturam , qui ipsius Dei ad homines ei epistola , utri ex S. Augusto sit S. Gregorius , & epistola ad Theodosium , in propriis conceptis , qui a mente Dei alieni sunt , rapi , & disforfuerit ? Quis tamen nullineret præconem suas intercas , sua edicta , aliena à sua mente explicatione interpretarem ? nam in eum ut laice mætitia reum animadverteret . Et Deus suinhabet veluti fulvo præconem illud aliena , modo fibi alvera , interpretatione perverteat , & adultereat ?

Damnam Ecclesia Originem , quid sui prophetae commentari fecerit S. Litteratum laetamem , dum Eva ex Adami costa formatione spiritaliter , arbores paradisi angelicam fortitudinem , tunicas pelliculas humana corpora ; & plura similia mystice interpretatus est , ac littera veritatem fugient ad mysticos sensus confugi , symbolicas temporis interpretari , at S. Hieron. Atque haec una lapidaria huius occasio . Praelate Calcidionis de Infus. divini. lect. Origines , inquit , ubi bene , nemo malus : nisi male , nemo plus . Quis re legendus est , sicut Virgilius dum Ennium legeret , à quadam quid faceret interrogatus , respondit : Amarantha Herba quatuor .

Eadem damnat Hæreticos , qui S. Scripturam cereum nolum , enique in sua lena volentem nolentem fere , & trahere conantur . Quis pariter non damnet Orthodoxos , qui eidem Scripturam sensum atroxum quem ipsa non habet , immo non patiunt ? Hæretis est aliquod facta Scriptura contrarium afficeret : hæretis ergo est S. Scriptura alienos ab ea mente , & concarios sensus affingere . Hoc enim est res ipsa dicitur contrarium ducere eas , quod dicit , & significare intendit S. Scriptura . Non enim S. Scriptura in syllabis , & verbis , sed in sensu , & sententia confitit . Quod enim est gladium ad vaginam , granum ad aristrum , anima ad corpus , hoc est sensus genuinus ad ipsa verba S. Scriptura . Si bune sensum tollis , & alienum subtilius , ipsam Scripturam examinas , immo pro anima propriis quam etiis velis , sponte ipsi subtilius . Hac de causa idipsum ne fieret , gravi scandale vetuit S. Tridentina Synodus , cucus verba mox recitabo , omnemque Patres . Dicit enim Iuli . 4. quod hic habet : Prosternit ad concordia pastorum regens discipulos , & nemo nisi prædictus inserviat , in robos fidis & morosis ad adiutorium diversum persimiliorum , & S. Scripturam ad suos sensus corponit , contra eam sensum quae tenet & omni sensu mater Ecclesia , cum est illa indicatrix de vere sensa & interpretativa Scripturam sanctuarum , non enim contra usum sensum sensum patet , ipsam Scripturam facit interpretato amicos , atque hanc modis interpretationes nullo tempore in laudem edenda sunt . Qui contraverserit per Ordinationes declaraverit , & ponit à suo facilius possidente . Et inferius , agem contra eos qui lenitentes S. Scripturam ad fabulos , rara , adulterationes , &c. detorquent , jubet ut omnes huic genere homines , roborantes , & vindicantes verbi Domini , sicut & adserit patens per Episcopas concordem . Adjuvavit ergo Episcopi , corrumque vicinari , & idipsum strenue exequantur , atque effrenate hanc

sensum , si credimus S. Hieronymo . Monet S. Paulus Timotheum epist . 3. c. 4. Prosternit verbum , argit , abfert , impetu . Ex his tempore cum sanam doctrinam non sustinuerit , sed ad suos defensiones procerum fuit magister , præmiserit auxilium . Pariter hi sanam doctrinam , putat sensum genuinum , non suffit , sed enim quasi vulgarem falsitatem , ut auditoribus , qui præterirent habent aures , se accommodarent , prætruncit mercede pariter , & lingua . Præterit haec arguit judicium minus solidum , mentem levem , puerilem , & eurolam , qua talibus commentis , & figuramenta paleantur ; culm solidum in S. Scriptura germano sensu pabulum habeat , illudque nautane resicia : perinde ut florimale malæ fani , vento turbido , & cacochymici , solidum utilem ; cibum faliudum , appetans ; cibos leves , fungulos , pravos , & notios . De Chrysippo argumentari opifice vere dicit Cicero : Chrysippus accedit in scripto frangitur , & romperetur . Ita secundum haec aures plebis prætrientes vitillant , sed si dilectantur , minus vera , minus germana inventantur , & quasi tum tensus vanescunt in auras . Ubique enim verum est illud , Quis nimis acuta , & Bartigia , ex mindi sunt solidi , & non rauhi solidi . S. Scriptura pulcherrimas , aquæ ac acutissimas , difficillimas , & obiectissimas habet locutientias , & sensus ut quod virtus , & virtus , adeoq; sensus eius sanccepit ipsius Spiritus sancti , in quid ergo exiles hominum nostrorum imaginantes , futilis sapit , & nugas confedamur ? Deus per Jeremiah c. 13. acriter increpit pseudoprophetas , qui suis sonoribus prætentandis visiones , & verba Dei : Audito : inquit , qui dixerunt Prophetae prophetarum in nomine meo mendaciam , auge dicentes : Samson , Samson , & Uzquaque istud est in corde prophetarum quæcunquam mendaciam , & prophetariorum seductiones cordes fratrum ? Propheta qui habet sonum , nomen , & qui habet sermonem meum , loquatur sermonem meum verum . Quod patet ad retrahendam i dicti Dominii . Non quid non verba mea sunt quasi ignis , dicit Dominus , & quasi malitus entensis petras ? Arguit Deus Propheta , qui cum fuli cerebri commenta populo venditare , dicebant . Hic dicit Dominus : jubete ut eo , utpote filio , omnis , dicant . Hac ego communem sum , hac ego loinni , haec lumen paler meus ; Dei vero verbum est ignis , & malitus conteret petras . Idem dicunt , & in . Hinc etiæ concessus meus heu , hoc commentum meum , non Dei , non & Litterarum . Apostolus pibet Timotheo palori , & praemittit epist . 2. cap . 2. Sollicitus , inquit , cum scriptum probabilem existere Dei , operariem incertitudinem , recte tradidit verbum veritatis : recid , inquit , non patre , non contredic , non scile ; namurum ut primo tentum litteralem S. Scripturam genitum tradas , demide mythicum , & moraliter appollie illi inveniente superfluous , & quasi inutilites . Uniusque , at idem Paulus 1. Corinthi 5. videst quomodo superadidicet : alia enim autem , argumentum , lapides pretiosos superadificant ; ali lignum , scutum , rhipsum , lam . Sed hac ignis an in domum comburere : ipse autem talus est , sic tamen quasi per ignem . Quocirca S. Hieron . 2. cap . 40. Ecclæs . Idem , at , linea , & bullaria curva , & tropica : sed illa bullaria est : sibi sublumen . Idem , vel quicunque est auctor , in cap . 3. epist . 1. ad Corinthi . Illa , art , tenui spiracula navelloca est , quia non verisimiliter edidit huius pallidum mendacium pugat , sed nivis rotunda spissi res exprimitur . Et S. Gregorius 14. in Evang . Tunc allegoria frustis suraserit caput , & complice poli sublumen in veritas radice solidatur . Denique exarit hoc de re grave pabulum decrevit Iacobus 1. Concilii Tridentini Testificari .

Intra regnum discipulorum , & nemo nisi prædictus inserviat , in robos fidis & morosis ad adiutorium diversum persimiliorum , & S. Scripturam ad suos sensus corponit , contra eam sensum quae tenet & omni sensu mater Ecclesia , cum est illa indicatrix de vere sensa & interpretativa Scripturam sanctuarum , non enim contra usum sensum sensum patet , ipsam Scripturam facit interpretato amicos , atque hanc modis interpretationes nullo tempore in laudem edenda sunt . Qui contraverserit per Ordinationes declaraverit , & ponit à suo facilius possidente . Et inferius , agem contra eos qui lenitentes S. Scripturam ad fabulos , rara , adulterationes , &c. detorquent , jubet ut omnes huic genere homines , roborantes , & vindicantes verbi Domini , sicut & adserit patens per Episcopas concordem . Adjuvavit ergo Episcopi , corrumque vicinari , & idipsum strenue exequantur , atque effrenate hanc

In XII. minores Prophetas proximum.

7

hanc novas S. Scripturam sensus effigendi, in eo in ecclesiis descenditici licentiam, coeptores, id est theatres holte mimos, comodios, fabulosos et faria pulpitum detinunt vel emendant, ut auctoatores S. Scripturam, que liber est ipsiusmodi. Dei, & in auctoritate & vindicione, utque liber est Iesu Christi, sciamendum hoc, & modiforum adesse fideium & infans extimant, meminerint huiusc rei te Deo redditus rationem, quam exadim ut in hora mortis ipse iudex, impote S. Scriptura auctor & dictator. etenac.

Agni, sed & ad id inepti sunt. Secunda, quod sanctitas mentem elevet, disponitio ad Dei illustrationes haerentias. Tertia, quod Proprietatem mutantem a Deo ut fint contationes, qui quasi malice contundant fata hominum corda. Ad hoc autem sanctitas non vulgaris, sed eximia requiritur, puta angelus celus, cum gloria divine, sum laetitiae animarum promovenda. Nam qua ratione peccatora convertunt pascuum ad vitam puram & sanctam in quod modo frigida accedunt frigidam Calore & amore opus est.

*Dissipatio
ad propria
futilitate pro
mota, et quia
modicis.*

QUARTUS. Quid sit habitus, qui dospito interno Propheticum? Responde. Prima dispositio anima fuit quies, tranquillitas & serenitas: per hanc enim animam liberatur ab omni turbatione, & tumultu passionis & cogitationis distractum in diversa, ac colliguntur in ictum, ut plane pleneque possit intendere revelationes divinas, qui et cuius propheticus. Ita B. Basil, proemio in Itinere: *Prophetatus, inquit, pars se pulchritudo anima, vel ipsius specula fusa divina operatio, qui magnitudine stupore & confusione, collata ex parte rursum carnis officia, representantibus. Nam omnia quadam adeo Specie facient, ut in his pars sua affervent, & perturbant vnam operem.* Quotiesca S. Hieron. in cap. s. Matthaei: *De vere, ait, & non negligamus hoc semper observandum est, quid quando angelus aliquis apparuit uero, primus timor posuerit, si ne mense pacare possemus quis dominum ostendit. Ibi Christus se post resurrectum revelans mulieribus, viam praemonit dicens: Domine omnes, Mart. s. & Gabriel oraculum de Iohanne Baptista nasciture daturus Zacharie, Luc. 1, 13: annuum eis preparat abstergendo timorem, dicens: Ne temores Zarhae. Ubi Theophil. aqueam dat regulum, & quasi indicem boni malive spiritus: *Si mors, inquit, praeceps raudacio, & flumen tenebris, & eternis quieti, revera deuota uita est: si autem res ipsa ad raudaciam magis etiis crevit, denuncias uita est. Hinc Caffianus, de aliis spiritibus malitiis magis docet, hoc indicio confunditatem angelicam ab illudisse diabolica & dincit, quod angelii primo aspectu terreat, mox terror absterget amorem ledens & confundens: ex alterius dubitatio prius amittere falsa coniunctione manifestat, mox eadem multo pavoreficit & antivorus impicit.**

modo ingens accessus tragoemus : Calore & amore opus est, ecce ingenti, ut quis aliam Dei amorem infamem: nos aqua, & fons ignis major misereor accessum. Praescire S. Chrysostom. In titulum psalm. qo. *Propheta*, inquit, *te quo quisque parvus sunt veritas*: virtus autem melius pingitur vita quam vox. Vivacior enim est imago vocum, quam verborum. Quicquid Philib. *Quis resumus discutimus*, breves: *Moloss.* ait, *cursum non est nisi intercepimus eis non minus, sed in fidem superponemus hoc compitum: quia in fidem est infraferendum Dei, resumamus ad ea contractum & perfidemur invadere.* Et Origene lib. 3. Periarch. cap. 3. *Sed*, inquit, *et remissione aquae, si cum non efficiunt omnes parvus se versus deo, et alios non se ab omni domino remittantur feruntur, et per modum negligenter perfidemur.* Et per facta religione umbra fuerit deficiens, participem per nos devassato agimus, *O propheta, ut exercitus discutimus deponemus gloriam mortuorum.* Praescire S. Basili. processio in Iacobum: *Cum aqua, inquit, cum veritate fluida destra, velimem in Deum avara pertinente Dei numerorum sibi impensis servas, aqua hacten ut proxima apparet fide, ut Deum habens vultus inobedientis, ex voluntate nostra in Deum interficiatur.* Et arcana omnia mortis officia, digna precepta dare redirent, *De dicimur sanctis impetrantes, annunciantes nubes apertures ad intelligentes quae velis speculantes.* S. Maximus centuria 1. De Chariton cap. 91. *Quoniamdemodum, inquit, sed etenim et mundum illuminans, cum susponam, non res ut se illuminari demonstras: ut scilicet quod se informa regis se animo exercitis, et scilicet ut voluntatis exhibeas, et ratione quae sit se fons suus, et deinceps fons, et ratione de-*

*Prophets
saint patro-
nus suorum
et ceteris*

Serrula,
adfracta

Secunda dispositio fuit, *inueni et sensibus & sensibilibus abstracto, per crevam & aliudque oratione & medicatione* . Hac enim animam à rebus terrenis avallant, & in Deum elevant, ut eius intuitione encipiende tota vacet & attendat . Ratioribus dat S. August. lib. 10. de Trinit. c. 4. *nimirum, quod anima, cum in limitate virtutis non possit finali attencione rebus sensibilibus & divinis, preferuntur eam non ab illis emundare diversa, & qualis contraria sunt: quoicunque cum attendit sensibilibus, parsim est relata virtus, parumque attentionis quod impedit divinum: quo ergo emundatur cum attendit terrenis & corporalibus, ex magis potest attendere spiritualibus & celestibus . Quocunque Patriarche maximè propterhanc eam morti efflent vicini, utpote quasi iam separati à curia, cogitationibus & affectibus humanis vite: uti prophetauit moriturus Iacob Genet. 48. & Moses Deuter. 33. Vide de hac se S. Gregor. 4. Dial. 36. Ad hoc que vocari pietatem: *hac enim mentem exercitat, elevarat ad gloriam, Unde Eliezs. 4. Reg. 3: 15. polularium Dei oracula, vocavit pietatem: Coruscans tamen pietatis, faciat ut super num manu Domini, &c. Ita: Hui dicere Domini, &c. Huc quoque facit figura, volupsum carnis & sensuum: *hac enim mentem valde deprimit, incravat de insensibili, ut exaltet illuminations & intuitus omnes erigere, & excipere haustire & gustare nequeat . Quo dicitur Moses Ierub. 40. diuersum purgavit corpus & mentem, ad excipiendam Deliora & praepetam in Sina, & Exodi 34. 18. Huiusque confert loquitur. Quocunque Orpheus & Zoroaster multa annis vivente in foliis, ut superemissem, Talibus competit illud quod de Tiesia casit Horatius, & ex eo Plato in Memone .***

delectare rarus nimis diligere, & vel illa nimis diligere, & ad
dilectionem illius excessus mundum vocari, & vel vocari regis nos
Clausum invenimus. Vix nolle, quia fiduciam dñeum dñeum
suum si manegimus deinceps dñeum indecens? Lato am
tatio, impudicatio, vix ferimur, sed amantes: quae omnia qui audi
unt a Patre noster, non satis vobis. Ecce ergo Domine resu
muntur & patrem diligere, & ut more boni in domina capp
placuisse gaudemus fratres cum defensoribz ambulare. Cogit re
spiciam ad tempora vestra, & tu sis dñeum dñeum defensor regis
nos. Propheta ergo Deo furenti familiarissimi, quicquid quasi
lecretarii, interpres & oracores.

*Mammalia
ad resolu-
tum. Des
sociorum à
magnis
animis
dissimilis.*

Tappia,
Cantuaria

Nec sicut fagi, sed ut nostrarum videri videntur.
Tertii est familiatus vite: *Littera enim Deus subiungit Impletum* det dominum prebeatrice quia obliteratur & per transformatum: *nam in die iudiciorum, uti docet Christus Matth. 7, 22, propter* memori nonnulli docent: *Dilectori, Dilectori, natus in amore* regni prebeatrice: *qui tunc talis fuit Caiphas Iohann. 11, 15,* & Balazam *Narr. xii, 32, & Saul I. 19, 14, qui cum eis* impiorum, *prophetae erat: tamen donum prophetiae conti-* nui, *& quasi habituale non solet dare nisi Sanctis, uti* videare est in hinc etiudicium, *qui omnes catalogo Sanctuarum* in Martirologio adscripta sunt. *Ratio est, si Prima,* quod decebat tantum donum: *Prophetie enim sunt quae si*

*quoniam vobis. Hac ratione posterioribus laceris multi sunt. An-
droctes et Sancti spiritus propheticae adepi sunt. Audi
Rutenum osculationem tellinem, præfatione in Vicas Patrum
lib. 1. *Vobis*, *sicut*, *et apud omnes Pauperes*, *cadentibus* *vitis*
in terra agresti, *et non quidam Propheta*, *tunc vortuosa*
anima, *quicunq[ue] vocans officia suffragante*, *quodam ad certissi-*
mam mortuorum, *ne figuratum quidem*, *ac prodigium destra*
opercaria. *Cum enim in his nubilis seruum*, *nubil carmine caputum*,
non recipiente cadentem praeficiat? Nostriq[ue] manuq[ue] oratio est
ab omni malitia regnante ac fasiscione vestimenta defascit, *et*
ne si aliquid male additum generose ne faciat, *reversumque*.
Tamen in isto seruore remouendis anima, *et rancore que mortuorum*
est benemeritum efficitur, *ne merito de re dictum sit*. *Prae studia*
*digressum.**

*Propheta
cogitans
non datur
moi Samci
ob syus
cam/af.*

probi nemnali docent: *Domine*, *Domine*, *noste in annos*
re propter tuos & *ante talis fuit Caiphas* Iohann. 11. 41.
& *Balaam Num. 31. & Saul 1. Reg. 19. 14 qui cum elec-*
*impri propter tuos a timen non solerat donec nra Sanc*t*is, uti*
*videre est in hisce diuinoc*e*a, qui omnes catalogo Sancta*m*is*
in Martynop*o* adscript*e* sunt. *Ratio est* & *Prima*,
*quod deceat tantum donum (Prophete enim sunt quae*s* os*
*Dei) non datur fidelis: imp*u* eusque nobis tantum indi-*

*Adagium: hoc minora tuorum Domini. Et magis: Tamen nuncque in Avantiorum illi homines novi & alterius fæculi, ac quafi anglis è calo venientes, & legati à Deo misli ad homines convertescunt. Hoc est quod ait Iohannes cap. 8. 18. Ecce ego & pueri mei: quod est deus natus Dominus in Ieronim. & in patrem suum tradidit. Ite Amos cibis erant sycomori, id est, fucus fatus & insipiti, ut patet 4. Ecclie. 13. panis herdeceus subcinericus, & aqua; Danielis lequeuna: ea enim ipse restitutus cibis regis populi, ideoque meruit donum prophetie, ut patet Daniel. 1. 19. Iohannes Baptista locutus & in silvæ, Matth. 3. 4. Sic & filii Propheticarum vidabant oleribus, ut patet 4. Reg. 4. V. 3. Simeonis fuit vicitus & vita Christi & Apolloniam, iuxta illud Apofoli: *Cogito corpus meum & in servitatem redi, ne ferri, nisi alius predixerit, ipse reprobus esset.* 1. Corinth. 9. 17. Eccl. 3. non manducare carnem, & non bibere vinum, Rom. 14. 21. Apofolus enim huius perfectionis magister, & magia opere quam ore docuit, non solum precepta, sed & consilia Evangelica, quale est non bibere vinum, nec edere carnem. Hinc nurcum sit: *typus in hanc horam & etiamus, & fratrum,* 1. Corinth. 6. 11. Quocirca ableminatum fuisse Paulum, & numerum babilone viimine censent Baron. anno Christi. 36. Porro S. Hieron. contra Iovin. cap. 10. cum dixisset homines iniota mandari, non tempore quod diluvium præcepit, abfici carnibus, aque ac vino (eas enim post diluvium primi concessas Noe Gen. 8. v. 1. qui & primus vitem plazavit, & vinumque ex ea elicuit) subdit: *Pelagoni Christus venit in fine temporum, & extremis annis erat ad præceptum, non repudiat nisi dare permisurum, nec circumcidatur, non comedunt carnes, decime Apofoli: Bonum est vitam non habere, & non sum manducare.* Iannus enim cum corvulus post diluvium dedicatus est. Sic Hegesippus, & ex eo S. Hieron. lib. de Viris illustribus, scribit de Iacob fratre Domini: *Hic ex usura manu sua fons fuit, sacerdos & sacerdotem non habet, carnes nonsum manducare.* S. Petrus lapinis, herbis & leguminibus vidente, tradit S. Gregor. Narizans orat de amore pauperi. Sic & S. Marcius Alexandrinus cum fuis Elias quotidie jejunante, ita ut velicer dumtaxat pars & fale, que his veliceretur ac aquam bilbent, tradit Euich. Joseph & Philol. de Elias. Rurum S. Hieron. evist ad Luciferum Batticum, *Vivamus, sit, semper vivere peccatum, quod in Aeribus Apofolorum, & doribus Penitentiarum, & dis Domini Apofolorum Paulus, & nos et credentes, scis & loquas.**

Queritur QUINTA, Quisnam fuit habitus exterior Propheticorum? Responde. Primo, nonnulli centen eodem facio unctiois oleo ex eodem cornu, quo ex scripto legi insungetbant fratelotes & reges, & ininde quoque huius Prophetae. Verum hoc de unicis duxataxat Eliaso legitum, si ciliatum iuxta Dei unductum ab Elia, itaque auctoratum & quasi confermatum Propheticam. Ita enim Elias iudeit Deus 3. Reg. 19. 16. de ceteris id non legitum: immo illius cap. 6. 7. at de constitutum Propheticum talitu Seraphim carbone ignea lumbia sua tangenter, & purgante: Jeremias vero voce divina c. 2. 4. eadem ceteri constituti & auctorati sunt Prophetae. Accedit, quod aliqui remote à Ierusalem & templo, immo in Samaria & Bethel apud idololatras prophetarunt, ubi non erat oleum lacrimarum, quo tunc pedent, nec idololatras undicendum hanc permissum. Quare non est veritatem omnes Prophetae oleo cunctis & confecatos fuisse. Ita à Caffro L. Proleg. c. 8. quin & S. Chrysostom. hom. 1. in epist. ad Romam initio ad illa verba, *Servos Iesu Christi;* & S. August. 1. 1. Re-tract. c. 16.

Secundo, velis Propheticum erat focus, five cilicium ex pilis horcum, vel camelorum, vel equorum, &c. contextum. Patet id Ioseph 10. 1. Sicut, inquit, *focus de lambis suis,* & *cultissimum res illa de podibus suis.* Et Elias erat *post puluis:* *et anno pellice accinctus,* 4. Reg. 18. Et Zacharias cap. 13. 4. leques de talibus Propheticis habuit venientia afflimentiis: *Meroponensis,* inquit, *pallio sacrum;* Septuag. *vixit Elias.* Ubi S. Hieron. auctor Prophetae, cum proptarent, industrie cilicium, ut populum incitarent ad plementiam. Idem docet Clemens Alexandria lib. 3. Strom. Ita S. Iohannes Baptista prætermissus præco, vellitus era cilicio è pilis camelorum, & rosa pellice, Matr. 3. 4. Porro facio huic, five tunica faciens vel cilicium insinuantem pallium, uti patet de Elia, qui pallium fuisse inveniens Eliaso, eum ad le frequentem & prophetandum vocavit, immo vi divina compulit, 3. Reg. 19. 17. Id ipsum tradit Origenes hom. 13. in Numer. incedebant ergo Prophete tali, vel imita habitu, quali jam Petrus Capuchin., quam contemptores mundi, & piaducantes regni virtutem caelestis. Sic quae olim a genitilium ad christianum convertentes, reicta toga pallium indubitate, quasi modechia profiliens, & mundi contemptores, uti Tertull. Ita fecisse narrat & glorians J. de Palio. Sabinde huius Dei ait quoque oraculis suis conformia afflumentibus, & inducibus, uti Jeremias c. 2. 2. iuxta Dei induit catesus & vincula, ut representaret inflament captivitatem, in qua viencendi erant Judæi aliisque gentes à Chaldaeis. Eadem de causa iustus est Eschiel c. 11. 3. afflumere habentes transmigratis, & incedere rati capite cap. 5. 1.

Tertiio, vietus Propheticorum fuit soberans, alioquin villis & alijs, & tunc gravis, oculi in calum sufficiens, immo fulpeni, vita austera & infolita, incisus mortuque omnis ad modicium & pietatem compotinus, factusque ad commovendos & compungendos dures Judæorum animos; ita ut

AVANTIORUM illi homines novi & alterius fæculi, ac quafi anglis è calo venientes, & legati à Deo misli ad homines convertescunt. Hoc est quod ait Iohannes cap. 8. 18. Ecce ego & pueri mei: quod est deus natus Dominus in Ieronim. & in patrem tradidit. Ite Amos cibis erant sycomori, id est, fucus fatus & insipiti, ut patet 4. Ecclie. 13. panis herdeceus subcinericus, & aqua; Danielis lequeuna: ea enim ipse restitutus cibis regis populi, ideoque meruit donum prophetie, ut patet Daniel. 1. 19. Iohannes Baptista locutus & in silvæ, Matth. 3. 4. Sic & filii Propheticarum vidabant oleribus, ut patet 4. Reg. 4. V. 3. Simeonis fuit vicitus & vita Christi & Apolloniam, iuxta illud Apofoli: *Cogito corpus meum & in servitatem redi, ne ferri, nisi alius predixerit, ipse reprobus esset.* 1. Corinth. 9. 17. Eccl. 3. non manducare carnem, & non bibere vinum, Rom. 14. 21. Apofolus enim huius perfectionis magister, & magia opere quam ore docuit, non solum precepta, sed & consilia Evangelica, quale est non bibere vinum, nec edere carnem. Hinc nurcum sit: *typus in hanc horam & etiamus, & fratrum,* 1. Corinth. 6. 11. Quocirca ableminatum fuisse Paulum, & numerum babilone viimine censent Baron. anno Christi. 36. Porro S. Hieron. contra Iovin. cap. 10. cum dixisset homines iniota mandari, non tempore quod diluvium præcepit, abfici carnibus, aque ac vino (eas enim post diluvium primi concessas Noe Gen. 8. v. 1. qui & primus vitem plazavit, & vinumque ex ea elicuit) subdit: *Pelagoni Christus venit in fine temporum, & extremis annis erat ad præceptum, non repudiat nisi dare permisurum, nec circumcidatur, non comedunt carnes, decime Apofoli: Bonum est vitam non habere, & non sum manducare.* Iannus enim cum corvulus post diluvium dedicatus est. Sic Hegesippus, & ex eo S. Hieron. lib. de Viris illustribus, scribit de Iacob fratre Domini: *Hic ex usura manu sua fons fuit, sacerdos & sacerdotem non habet, carnes nonsum manducare.* S. Petrus lapinis, herbis & leguminibus vidente, tradit S. Gregor. Narizans orat de amore pauperi. Sic & S. Marcius Alexandrinus cum fuis Elias quotidie jejunante, ita ut velicer dumtaxat pars & fale, que his veliceretur ac aquam bilbent, tradit Euich. Joseph & Philol. de Elias. Rurum S. Hieron. evist ad Luciferum Batticum, *Vivamus, sit, semper vivere peccatum, quod in Aeribus Apofolorum, & doribus Penitentiarum, & dis Domini Apofolorum Paulus, & nos et credentes, scis & loquas.*

Ei quibus locis Vincentius Confessimus, Doctor & Provinzialis Ordinis Minorum, libello hac de re edito probat. An Christi. *recomittit. Christum & Apofolos nonnumquam carnes comedit, non poterit, & ad illud quod obici potest in Luke 18. 1. Manducare, edere, re que apponuntur vesti, respondet limitando, que apponuntur carnes?* Ita scilicet villa & modica, inter quæ carnes numerari nequeunt. Hoc cum grande falso accipiendum, nimurum hoc potest, quod Apofolus abundantius & adiunctione studiis, utpote perfectionis magistris, vitarint quantum honeste poterant, delicias, carnes & vita; non tamē ea religione & vita, quo faciunt Minimi. Nam si necessitas cogret, aut si pietas & utilitas a nobis induceret, v. g. si invitati convenerent alium cibum habere non poterant, liberis carnibus velicerentur. Hoc enim poterat vita illorum Apofolos, ut per totum orbem discirent, & cum omnibus agere viverente poterent, & omnibus omnino fierent. Unde hoc eis permanent, ita præceptum est verbo iam citatis Lu-cig. 10.

Denuo mores, gestus & actiones omnes Propheticorum tales erant, ut videantur esse homines caelestes, & angelicæ terrefracti. Ad hoc enim quod Deus miscebatur in mundum, ut homines diuinenis cupiditatibus avocarent, & caelestium defensionis eis impinguarent. Eadem de causa in mundum missi sunt S. Dominicus, qui quasi fuit a Paulus ex celo ad alias, ad mundum contempnitus, ac Dei amorem incitabat. Quocirca præter alia, ter singulis noctibus arxiter ad languorem fidei diverberabat, ut peccata aliorum in suo corpore lacaret, & multas Albigenium persecutiones sustinuit, itaque patientia eius a hareri ad fidem convertit: zelato martyrio, falsatis animarum, & plenis Dei flagrabit. Oratabat ardenter, ut spiritus in Deum elevatus elevarit & corpus in aere pendularet. Hinc proceres & plebeii eum ut virum divinum audirebant, & ut angelum Dei sequerentur, beatitudine exultimabant. Vnde velut contingere posset: plurimi in ejus disciplinam se dantes, euangelio moribus exprimites & admiratio[n]es & fatus facere. Cœrnam enim ad illius normam Religionis (quod de Philosopho dixit Tertull. lib. de Pauli) duxit vicitur, auditor: magis enim exemplum quam verbo loquuntur & concionantur. Socius ei à Deo datum est S. Franciscus, qui proinde animo oculisque in calum intentus, non aliud

aliud vita, & voce, habitu, & vultu conciliabatur. **A** diversorum gratiam cura summissa est, sed natus omnino credidit filii gubernator, ut pax in orbem, & Francicū amissus illuminaret Orientem. Quam hoc admirabile, cum ex terra longa seruo proficere velas arca, mortem fugere, peccato dissipare, nemoras infidelitatis defuisse, atque mutatione mirificu seruum conseruare in calum! Hoc de causa ad confusione, & iniuria, quas ab predecandi studiis influebat, magis quam ad bimaculatae mentes prospicere, mortem pati: quam vacan apparet, pauperem quam opulentem, & morte magis labore defensum quam aliis regno nisi labore: studiis prostratum erat, quam aliis adversari amicis. Converberat enim nobis reverentia, quae nos persistimus. Ita ut res illud non tantum nobis, genti, ceteris, posticatis, pretiis, percuti, percosse vel arietem repateret; sed, & per Christi dandam ut angelorum, non desiderando admittens eis dignitatem, nec quodque similes congreret. Propterea omnis Christi, hic illa vita nostra, hoc mandat, hoc angelis, hoc profectis, hoc futura, hoc regnum, hoc promissis, hoc bona redemptio innaturae. Propter hoc vero nihil in tristitia parte posse. Hinc enim quis hoc habens ut nihil aliud, nihil etiam suave reputabit. Sic desperata natura, que cernimus, ne sicut hercules patres facit clementem. Tyrannus verò ipsius, ac populus spem suam, vel quosdam calices attingunt. Mortuus vero, & cronicatus, & multe supplicata, quasi induit probitas esse virtutem, dummodo propria Christi aliquid sustinuerit. Hunc enim amplexoribus liberatur, & decoratur conuersus serena magis, quam ad adamantem sororem. Eiusmodi conuersus cuncte nobilitate calum, & libertate verbosa exceptus, & valentia, quoniam alio bonum disrupto: dolos non modo quam prouia diligebat, cum ipsi usque dolores lice ducere prouocaret, & prouera eius illis, & gratiam nominabat. Designauit vero Christus eum, & mores in rure. Huc uigilat Chrysostomus, de Pauli, nos de Xaverio. Hac apostolatus Pauli, & Xaverius in signa, hac prophetis decora, hac heroica virtutis facinoma, quibus infidelitas monitrix, & virtutum portenta ubique debellavit, inde in Evangelicas veritatis, & virtutum splendore transiunxit, & paucorum anomus ipsius scipionis meritum, Europam, & Indianum benefici, Societatem Iesu exemplis, orbem fama, Ecclesiam gloria, causam civibus sanctisque quos eò trahebant, amplevit, & decoravit. En tunc ideam veri Prophetæ, veri Apollonii.

H. monimus, & super S. Franciscus Affilio fuit nostro fratre notus. S. Franciscus Xaverius, hoc anno Domini 1626, inter cades relatu, qui mente oculique in calum denkus, non nisi calum cogitat, & impiccat, pradicabat, ac qualis homo exinde lapus ad calum omnes traducere latigebat. Huius enim ratio rei causa è Deo in mundum misit videbatur. Caelum enim jugante non tantum contemplabatur, sed, & reipla gulfabat, & lapiebat, ut inefabilis illis caelum delicias praepiceret, & prefibarie videneret. Hinc illa eius voces: *Sicut est Dominus, facit eis*, *Doms dederit mihi, & parvus Doms in auctoritate mea*. Hinc ardens ejus vultus inful Seraphim (pirans amorem, in ardorem divinum effigurans). Hinc illa corporis ejus in oratione à terra elevatus, ut inter celum, & terram suspenitus, spiritu fecit rapiente molem corporis, in alta conseruaret, ut videtur, quod ait S. Gregorius homil. 37. angelorum glorias inservire, cum beatissimus spiritus gloria emulatur affectu, praefectione. **D**omini uerbo, increauiscriptis lauro quadris, incoeruntur perfettae mortales letas. Qui propter patria exiit, parentibus orbis amicis, quoniam terra hospes, & civis celi, inter exterios, extremoni iodos vivere, & mori ambivit, scimus utique eu in Deo viuiriorem, quoniam à notis, & amicis effet remotor. Deo ergo natus, ejus unius amore inful fulges, inful angelii, tanta terra maiusque spatio, totumque Orientem evangelizando, celeriter pervenit. Xaverius enim (quod de S. Paulo Propheta, & Apollotolum pastore a Chrysostomus homil. 2 de epist. Iaudicis) in terra gradiebas sic se agnosce in exercitu, quod angelorum fuisse frumentum. Pugnabis enim colligatis corpora, illorum perfectio grandebat, & ratiocinio fragilissimis fuisse, in nulla inferior sapientia uirorum apparere coeret. Quippe ut pugnare cursum docende peruersus velam, & velas incorporeas labores omnis periclitare conseruaret, ac quasi iam calum possident, transgredi enim ipsi non incorporeis degere, seu in genere intentione vigilans. Angelis gaudem

Cart., &
dicitum Samuels ad Saulen: *Cum ingressus*, inquit, *fuerit ubi* omnibus, obstat baldus gratus Prophetae descendens de excelso, & atra caput pectorum, & transponit, & libet, & circuatur, spissaque prospicere. Et insit in eo spiritus Domini, & prophetarum cuiuslibet, & maceratur in aliis uerba. Hi Prophetae erant viri religiosi, letomi à facie, vacantes Dei laudibus, & platinodes, id estque platierno, tympano, tabia, & cithara, iam Deum laudabant, tum ei invicem ad laudes. Dei concordia provocabant. Ita eos tenent aliqui Prophetae proprii dulci, ut Elias, Elizatus, &c. Reg. 6. 1. Unde S. Hieron. epist. 4. ad Rusticum, Religiosos, & Monachos vocat filios Prophetaem. Hoc enim in vita, & mortuis nisi sunt imitatores, & affecti, aequi ac Eddoniam, & Thetapetarium, tum eorum qui apud Iudeos ante Christum, tum eorum qui Christiani existuerint, quantum parent, & dux fuit S. Marcus, de quibus Eusebius, Joseph, & Philo Ioh. de Eliis.

Porr̄o eccecedunt à populo Prophetae, tum orationis, & lantutis, nam auctoritas cauta, Nam, ut in Taci-
tus, *Ad amos regis ex longaque horae*; & c. ut B. Petrus Damiani in epistolis, sicut pizzura si procul abilitat, in-
huic, & cum cupiditate participiar; si parta sit, tem-
perabilis judicatur: ita ex fecit dociis, & sanctis ori-
tut apud omnes reverentia; ex adverso minus profecta-
fuerit.

Porr̄o, an aliqui è duodecim hisce Prophetae fuerint ex hoc coru Prophetaem, incertum est: certum est non omnes fuisse. Nam Amos cap. 1. 1. ab armens rapto est ad prophetandum. Rursum eos certas non habuisse teles, & domos inquit ex eo, quod diversi in locis, uribus, & provinciis prophetarum. Alii enim in Iudea, ali in Samaria, ali in Bethel, &c. prophetarunt. De Holda propheta legitimus 4. Reg. 1. 1. eam Hierosolymis habuisse in secunda, scilicet in media uelut parte, Jerusalē enim in tres partes, quasi vicos, & regiones, erat distributa, feliciter in pri-
mam, locundam ave medianam, & tertiam, ut paret ex eis cho-

choreographia. *T*raditum Hebrewi in secundo, ueroque quinto-
A & **cse,** & **Theologis;** sive postea doctrina, & vita Christi
et lectionis urbis parte, fusile in gymnasia, iisque habita-
tibus viros literatos, & studiosos. *Quocrescens veritatem est*
ibi pariter nonnullae habentes Prophetae.

Denique nominum Prophetarum etymologias, & significata eius panis penitentia. S. Hieron. prefat. in Iesu: *Qo's, inequit, intercessione* *Qo'g*, quoniam nos Salvatorum *peccatum dicere.* *Qo'g* exinde *Qo'g* id est *scriptura. Amor* *Qo'g* qui apud Latini pernotat *debet.* *Abdias* *d'Am* *Abi*, id est *servus Domini,* *fons uterque,* id est, *colubra. *deus n'*, quod apud nos *scire.* *Quis quis,* *qui quis videt* *ut ergo dicitur,* id est, *templo.* *Habacuc* *virga* *propheta*, id est, *amplior.* *Prophetus* *inspiratus* *spiritu,* id est, *dictus.* *Deus* *dictus.* *Aegidius* *tha'q*, quoniam nos *peccatum dicere.* *Zacharias* *zacharia* *ye'et*, id est, *metus* *Domini.* *Melachias* *melachias* *ye'et*, id est, *metus* *Domini.* *Quis quis* *scire accipienda* *est,* *in fisco voluntarium deferre.* Atticis deinde etyma, quartus mazorum Prophetarum: *Iacob,* *z'*, *atticis* *apud* *idei,* *id est,* *filius Domini.* *Ezra* *ezra* *apud* *idei,* *recus* *Domini,* *recus* *ut* *in* *scriptura* *ex* *idei* *ex* *idei.* *Domini,* *Domini* *apud* *idei,* *id est,* *indus* *ut* *in* *scriptura.**

Denuo mores , vitam , & mortem singulorum Prophatarum scriptorium S. Epiphanius. Iudorus , & Dorotheus , quem multi centene fuisse Episcopum Tyn , & Martynum sub Julianio Apostata . Verius Baronus utrumque negat , recteque ostendit Dorotheum hunc alium esse à Dorotheo qui fuit presbiter (non Episcopus) Tyri . Martynique à Juliano effectus ei annum agens etatis 107 , de quo in Martyniologie , s. j. 5. Contendit Bellarmus . De Scriptoribus Eccles. alteratius Synopshis hanc Dorothei de vita Prophetarum plenam esse fabulosi . Nam Praticum uxorem Aquila ponit inter p. Christi discipulos , facitque Episcopum Cophethone . Imò omnes quos S. Paulus in epistolis suis nominat aut falutari , facit discipulos Christi . Vide de Synopshis , & Iudiorum Bellarmianum libro citato ; Baronium , Politevimum in Bibliotheca .

QUARITUS SESTO, Quid sit scopes, quis usus, quis
fructus Prophetarum? Rsp. annis est, exstare nobis ipsa
secula, & arcana mentis divina: fructus, docere nos sapientiam
divinam, & que virum caelestem; docere nos iace-
mentum Deum, sapere divinam, vivere Deo, ex Deo,
in Deo. S. Carolus Borromeus, Iralie, & nostris avi ful-
gor, & fulgur, afferat hanc esse huius vita Christi,
& ambi, numerum temporis, & ubique tendere ad Deum, ut
omnes actiones, & passiones nostrae incipiant, dirigitur
& debeat in Deum. Si vis, inquit, profecte in vita Christi,
perfici in doctrina, virtute, & spiritu Christi, hac
est oblitera: Primum, quotidie incipere, & inchoare
extrema, ut feliciter se levare quotidie servias Deo, ac si
de primis ex ieserte inciperes. Secundum, in mente
temper habeo Deum, & jugiter cogita te in eius praes-
entia veritati: spectaculum enim facta sumus mundo, &
angelis, & hominibus. Tertium, officie ut omnia tua opera
pendant ad Deum. Tu habes suorum Vitae S. Borromaei lib.
cap. 18. Indicatio rite & honeste, ait Michælis cap. 6. 8. quid
sit honeste, & quid Dominus resparsus a te: nigris diligenter indi-
catur, & statu inferioriorum, & felicitate ambulatorum cum Deo
datur, ut quasi altius recta, major homine, eali civis, par
angelis cum Deo ambulet, cum Deo jugiter veritus, &
agax, ex Deo omnes tuas cogitationes, fermones, & actio-
nes haeritis, metaris, & dirigas. Sollicitudo hinc ambulan-
tis cum Deo ultra magnaque complectitur, magnorum, de
prophetis optime etiam & orationibus Dei, per quos secreta sua,
genia & placia mentis Dei velavit, praelitum quid cre-
dere, sperare, amare, agere debemus, ut vitam beatam
eternam possimus. Modisram: aut Paulus Hebr. 1. 1. modisq;
modis alios Dei legatos parvissim in Propheta; nonne diversis
modis locis eis nos in filio. Et Zacharias Lue. 1. 70. Sunt
noscitur q; per se sanctos, qui à facili sunt 2 Prophetae
non.

Propheta: ergo non ex se, sed ex Deo locuti sunt, fuitque ex eis & lingua. Quocum docent ipsi nos laudemus Dei, *fervorem suorum*, & prudentiam iustorum, ut eisdem, & aliis doceamus, ac cum Iohanne Baptista parvum Domino plebem perfectam. D.Thom., p. q.r.a. 4, quare, an prater scientias naturales necessaria tria refuta-
refata, & supernaturalis, ac reipondet, omnino cam ne-
cessariam esse, quam deinde ponit basin totius Scriptura fa-
miliam, & quo basini totius Scriptura familiam
Scriptura, & verbum Dei, quod praeferunt Propheta, est filii, non corporis his, & materialis; tenui spirituali & intel-
ligibili, mundum universum illustrans. Quantum ergo
caelum superaret terram, quantum sol lumine, & fuligine vinci-
cet candelam & lampadem, tantum oracula Scriptura, &
Proprietatum superaret latitudinem, & dogmata omnium
Philosophorum. Videntur at S. Petrus in transfiguratione Christi,
cum omniis oculis corporis mortali Christi, vocum as-

dicerat suis auxiliis : *hinc offitibus nunc dilectus, in quo nunc hoc se complaci : ipsius audierit, & tamen hanc ipsam visionem recensens epis. 6. cap. 1. 17. propheta posponit : oculus enim pectinatus posset, auctoritate, sed propria perfingit aut fali necesse.* *Hinc vero, inquit, non audiremus de celo alias, cum omnino cum ipso non videntur facere.* Et gaudens finis prophetarum foreviam : *qui bene faciunt ardententes, quasi latroni latrone in caliginosissima, dauer dies obscurissimi, & lucifer oritur in cordibus vestris.* Lucifer illi Christi doctrina, parta rugore Evangelii, succedens nocti tenebrorum genitilium, & judicantium, descendens ad clarum metridi beatarum resurrectarum, & visiones Dei. *Tunc primus invigilantes, quid amper prophetarum praeceptio insuperationis non sit.* Non enim voluntate immenso aliis ejus disponendo prophetia : *sed spiritu finita insperata, locutus fuit fuisse Domini benedic.*

Quocirca a cœli luce hic opus, ut cœlestes Dei voces, cœlestes hostes doctiores capiantur, & intelligantur. Es prope cum D. Thoma meditatione, & oratione magis, quam studio hoc rite tenendum, & utendum. Hinc S. Bernardus hoc fuit axioma: *Ad nos homines legimus per Deum diligit, non omnis in terra, sed in sanctis: quia tempore cœlestis consideratur, & defudatur.* Sacerdos vero Augusti, in paf. 64. *Exaltis, sit misericordia ad nos apud te Pater noster, magnificetur nobis preparatio Dei, quibus epistolis fuerit nobis reddenda defudatur;* quia peregrinatio nostra diligenter ad beatis facies pafudatur, & defudatur ad patrem. Et S. Gregorius lib. 4. epis. 14. ad Theodorum missum: *Imperatore, sit, domino, humores, & angustias, proinde rura tibi sunt similes transformati: & ramis, gloriosi filii, vestrum epistles ardentes legere negligit.* *Sende ergo, quod tu, & quodvis Creaturis ratione meditare. Disce ut Deus in verbis Dei, ut ardorebus at aures suspergat, ne mentis collera ad caligina regna mortuorum defudatur ascendatur.* Tunc nam raro maioris erit responsum, quammodo ab auctor conditoris sui regnorum ultra sancti. Ita S. Bernardus totius meditationis deduxit, confessus est illi quando sibi meditans, *videt omnes fratres unum velut filii prefisi, & expulsos apergitur scripturam, ut Ancora Vita eius, 1. c. 5. de S. Franciscu scribit S. Bonaventura vita eius, 1. c. 1. Ad ratiōnē, sit, *mentis foreviam indefinitam eternam, & beatitudinem, cuius ratiōne exercitatio eternorum seruum. Den perdeatur, ut, quanto non habuerit S. Lazarus portio per decretum, & etiam ratiōne illius irradicabili fulgoribus, scripturam profusa miro intelligentia scrupulose acceperit.* *Potestebat enim ab omni labore pergenere inveniri soleret abstinentia, & nisi magnificari frumenta a suis filiis, affectus interruberat amaritatem.* Unde, & Doctoꝝ quidam Theologoi admirantur eius responsa, dixit: *Venit theologus famus Puriori offici, & parvus ut comprehendat magnitudinem alia in alieno subiecto, & quod aquila velut in uero scirentur hoc regnando super terram. Ne absumus, si vero facilius scriptura a Deo inveniatur accepta cum per insuperationem Christi perficiatur veritatis ipsius defensione gallosum in opere? & per Spiritum S. accersit plenariae decimationis eorum apud se habentes in corde.**

Meditatio ergo, oratio, scriptura sunt claves S. Scripturae, & Proprietatum: *de haec vacuum claves sunt colorum.* Nam Propteritatum, & Scripturam locis caloris refrestris, sit. S. Chryſt. hom. 1. in verba Elija, Vide Dominum, &c. Idem cont. 3. de Lazar. 2. *Fieri, sit, non perfici, ut quicquid saltem agi equum, ne perperno verteretur in lacrima sparsa.* Ex quo intellexit, non tantum Monachos, sed, & laicos conjugatos delecti de S. Scriptura vacare, idque est magis, *qui majoribus quam Monachis distractioribus, tentationibus, & periculis impliante.* *Unde nascit eis, inquit, indeferuntur a Scripturam aliquam sumere, ut obliuiscantur.* *Obliuiscantur furens latens spiritus, & alius omnia expellere videntur, multaque intollerabiles excedit confusione: quia iste etiam furens latens affectus fugientis nos reddit ad peccatum.* *Rituum sive in sanctuariorum peribustis, ex latere redditum nescires formiteremus.* *Quid si accidere facit letitia, non aliter quam si facies aduersus deverso vacua anima, sic respargitur, multaque que reddiderit, Deo cum ipsa per illas Scripturas colloquenter. Edulicula uita dormientis & nuchi regna dereliquerat (Act. 8.), qui cum effectu barbarem, immixtum quod diffidens eum ac diligeret quod legibus, & legibus, tam in cursum ducens. Ita etiam Propteritatum: *quid si vos rancoru proficiat diligenter, & non quid fueris deinceps virgines? Magis aduersus perniciem monstra eti scripturam leviter, magis præceptio, profundam horum claram scripturam ignoranter, magis fatigari, perdidisti.* &c. *Si tunc modicu[m] conscientiam, ut non parum afferere utilitas amissio etiam quod quis mendicatur.* Autem Imperfeci, in S. Matthi-*

Ahom. 1. *Prophetas nuncupari angelos, & paranympchos Christi. Rete, sit, omnes Prophetas ante faciem Christi transmissi sunt, & angelis sunt vocati: sicut scripturam est Act. 7. Quia scripta legem in præceptis angelorum, & non custodiunt. Et imperium: *Prophetas, de Christo predicatori. Prophetas est, præmoto caput secundum, & fideli prophetarum accepto. Prophetas est, beneficium a Deo accepto. Prophetas est, verbum ante semper figurato de Christo. Prophetas est, ut sp̄s de Deo prophetas.* Et hom. 41. *Vix est Christus, qui datus ad vitam.* Et vix docimur omnes Prophetas, & omnes Apóstoli: *haec omnes via docimur ad Christum: Christus nascitur ad Paracletum generalis, & publica via est dominus, qui datur ad mortem:* *Et vix sunt omnes prophetarum sancti illi, ut p̄d propheta plus optima (vix, genitulus, & erroris) non est: propheta multissime vix nivis, mundissime dignissime, altera. Quocirca S. Chrysostom. hom. in tūl. paf. 50. *Prophetas, sit, vobis quidam pifores sine carmine, se multas quis emere peccata, & diabolus deservit.* Idem hom. 1. in c. 1. *Uiae iniusta, docet prophetas esse oracula divina, ac litera est cœli delata.* Unde hom. 4. in c. 6. Ita, *alteri fieriens Prophetarum esse signum res destra. Idem in c. 3. Ita: Deus, sit, emerit medicamentorum prophetas, & diligenter eruditus proficiuntur panem, & non sunt docimur experientia etiam: ne si quidam resipiscentes emeritum inuidit, experientiam eruditus incertus supplici.***

Portio in Prophetus non est quærenda elocuenta, sed sapientia. Audi memorabilem historiam, quam in hoc argumen-

to lib. Eusebii de cultu virgin. *Post nocturnum, inquit, Eusebium de cultu virgin.* *paf. nocturnus, quia multo prædictum nocturnum recte datus poterat ex omnius infernalibus erubet, Planeta sumebatur in nocturno.* Si quærandi in nocturnis paf. nocturnis: *Prophetas legere aspiciunt, ferme horribiles nocturni: & quia somni cœli sentit non videtur, non osculari possunt colpis eff. fed. fid. Domo iam non osculari serpentes illuduntur, &c. rapax in spiritu ad tribulum iudicis peccatorum, & Cœli, inservientes de conditio, Christianam esse eff. respondit.* Et ille qui profidit, *Ministris, & Cœcatoribus, & non Christianis.* *Ubi enim thesauri sunt, ibi est, & conatur. Subdit deinde ie ac rite flagellatum domine promittere, & jucundat: *Dominus si amegum habuere cœderi facilius, si legere, & agere.* Quia de causa idem S. Hieron. propositum in lib. 3. Comment. in Amos: *In explanatione, sit, S. Scriptura non verba complices, & orationes floribus admodum, & subtilitas, & simplicitas quæstiones vorantes.* Nimirum huius subtilius Prophetarum mysteriis cognitæ illud Manilius: *Ornat res ipsa uesta, & ematam ducit.* Et illud Fabii: *A Philoſopho si affras ringtonem, non aspernit: si non aspernit, non admittit effigiem.* *Res magna scriptis ornata, non indiget facie ac aspernit.* Et S. Basil. *Gloriatur confunditum ad Diudorum?* *Lectoris, sit, impinguata, & incomplicata simplicitas, docet multo videbatur, & conversus proficiunt Christiani boni, enīcūt non ad glorificationem magna scriberet, quam ad paficium uoluntatem. Rursum S. Hieron. ad. Damascum q. 2. *Eritis, sit, bac mollella eff. lectoris, sed de tribulatis litterarum difformitatem non debet Aristoteles argumentare, neque ex flamine Tulliana eloquentia decadentis ei ratiōnā, neque ex annis Quantitatis pœnitentia, & si bolarum declamatione mandata: pedofyli, & quardamam similitudinē, & nullam latitudinem redirentur oratione nec forsan eff. que non rapit, & sensum edificat, obscuro manifestat, non qua verberum compaginat, ne frondebat.***

Portio tanta est obliuiscitas, & profunditas Prophetarum, ut lingue perit eorum sententia enigmata videantur: *interrup prophetia obliuiscitatem in sua ratione, & efficiens inclitum: qui ergo affectat Prophetam.* *Mira, inq. S. Augusti. 1. c. 2. Confess. c. 14. *proficiunt obliuiscitatem ratione, & querunt esse omnes superflue blandissime parvulas, sed mera proficiens, Deum non proficiens.* *Ita est eff. incedens in eam, horro bonarum & terroris omnes.* In illis itaque uenit illud Auctori imperit. apud S. Chrysostom. hom. 4. *scimus in eis relatae Dei, sicut in Scriptura admodum.* Et hinc hoc causam omnes homines vident, Deum autem inhabitantem certere nequeunt; sicut, & sacras Literas omnes ferunt legitum, non tam omnes Deum veritatis in arcana sensibus latenter intelligent, nisi lapidem lumine illustrati. Quocirca Origenes affecte veritatis, meditabatur, & fecerat uerbum S. Scriptura, inde quo arbus doctior, & paf. oraculum evavit, qui utique major extulit, si minus affectu plaustris orbis excipiens, minor esse volubilis. Audi de eo S. Hieron. ad. Marcellam epis. 18. *Ambrosius, qui oblates, fumigatus, sacras ministrantes, tam innumerabilis liber verbi adamanthus, & Chal-**

obliuiscitatis
Prophetarum

conversus usque explicitatus, in quodam epiphila quia ad sumendum nihil contingere, quid Tirus Lutina feribile de Caramo, cuius gloria neoprefusa quinquaginta leonardorum, vicepresa quinque annos, cum utrumque famosus praeclarae feceris ingenio. Significat autem illud, Cicerone, & C. Caesar, quibus alio landis, altera vicepotentias superponit, ferreis uero. Domini enim virtutis, & tunc amissione predebat studi, & tunc amissione approbat. Pollicatus nomen revera fuisse terra in sermone suam, & eam non quod fuisse, sed quod est qui de nobis indicatur, pallida more fabraturus. & alia uenient generatio, primumq[ue] caducioribus foliis vixit, sicut fructus, rursum sine nominum degenerante, foliis indutis aucta regno, non horum desiderante, sed operis uenire. Si quid in me, mecumq[ue] dicta, & tenetis est veritas, virtus, pulchritudo uita, totum, quoniam quantum, tuum est, & Sacrae scriptura. Trinitas, quae prima, increata, & fontalis veritas, virtus, pulchritudo. Ergo non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Omnia enim nostra bona, tua sunt dona. Si quid verò in me metique est error, vitii, deformitatis, ut plenum est, totum ea me est, totum mihi deputo, in me recipio, & supplex veniam poico. Tibi itaque laus, tibi deus omnis boni; mihi delectus omnis Mala, & confituo facies mala: tibi benedictio, & claritas, & sapientia, & gloriatur aliis, honor, & virtus Deo nostro in facula faculturum. Amen. Dixit Dominus tuus Apollonius, & Propheta, eorumque allelui, & interpretatio: Vis illis tibi fuerit, uocatis lacus mundi. Matth. 5. 13. Dixit, ac dicens ianuam, & effectu. Nam, ut ait ibidem S. Hilarius, Apofoli sunt rerum caelosque predicatorum, & terrarum uelut fabri, ammirabilissimis omnibus corporibus, quibus eorum forma affectus fuerit, conformatos. Da Domine, ut eorum adinflas simus de nos cali predictationes, & attentatos latores, ut in illa falsa mentis hominum terrenas & in illis conditamus, & iniquis in corruptionem imperiatur; ut quecumque hac legunt, et S. oraculorum tuorum cogitatione, ex tuorum promissionibus muniarimur gravitate, & pondere, illecedebitis terra cupidas dei potiam, ac caelum bonorum amore, & beata aeternitatis deliderio iniquorum effici accendantur. Hoc unum spacio, hoc unum populo, huc omnes mea lectio, & leproso, huc omni labor defudit, ut familiam nomen tuum sanctificetur, euangelica iuncta voluntas fiat sicut in cœlo, sic, & in terra; ac familiam tuum regnum gratia, & glorio, & felicitatis semperna, ubi tu eris omnia in omnibus, nolis adversari. Amen,

Fasc. 7c.
17.

C A N O N E S
IN PROPHETAS MINORES.

PRIMUS canonis quo majoribus Prophetas prefici, est nomen proprium urbis. Verum quia *aphra*, significans pulvorem, coque alludit Prophets, hinc eleganter vertit Nolet: In domo Aphra, id est paluere gallores uo consperger. Et v. 1. Transfuge uobis habitatione pulchra, hec. *�BD* *aphra*, quod est nomen urbis, sed significat pulchritudinem. Et modis non *aphra* qua habitatione *Exira*, hebrei, in *Sassau*, quod est nomen urbis, sed eadem significat. Et vef. 12. *Amman* in locum qua habebat in *Ammanitidibus*, hebrei, in *Mareb*, quod est nomen urbis; sed significat amaritudines. q. d. Quae habitat in *Mareb*, id est in amaritudinibus, *Jatta* nomen iuum intima, & amaricata est. Et v. 14. *Dabir*, &c. *domus mendica* in decipiendum reges Israel, hebrei. *�BD* *areb*, quod est nomen urbis, sed significat mendicatum, coque alludit dicunt: *�BD* *leachab*, id est, ad menticendum, & decipiendum reges Israel.

Tertius, tale est *Zachar.* 8. *Adduca* servum meum orientem, hebrei *�BD* *semach*, quod est nomen Christi; sed significat germe nascens, & ortus ex terra virgine, ut Chirilus ex matre virginis fine patre natu est.

Quartus, tale est *Genes.* 36. 10. ubi Isiae ex pugio palorum puteum vocavit *Caloniam*, hebrei. *�BD* *sofa*. Hoc ergo nomen proprium puto. Et v. 1. alium ob similem causam vocavit *Immaniam*, hebrei. *�BD* *fima*. Et v. 12. tertium vocavit *Lazendio*, hebrei *�BD* *rechob*, dicunt: *Nome dilatatus* nos Domine. Et v. 33: quartum vocavit *Abundantiam*, hebrei. *�BD* *saba*. Unde nomen urbis implicant est, & Betabebe, q. d. Partus saturatus, & abundantia.

Secundo, tale est *Michæl* 1. 10. In domo puluoris puluore uo consperger. Propheta hebreicus est *�BD* *aphra*, quod

Quinó, tal est s. Reg. t. *Talud David*. *François* rebuts de A.
moi *Philistins*, hebre, *Talud David* *Méthaphysique*, quand il nom-
mea program loci, vel usibus, significante *François rebuts*,
Seth, tale est s. Reg. t. *A Dorsum filius filius*,
hebre, *El* *domus domorum*, quod fuit nomen proprium viri
unius et fortius Davidae: *de filiis idem est quod Deus*, che-
doctus, *deus filius*, *caser alatus*.

Septimo, tale est Proverb. 30. 1. *Verba eius regnauerunt in finis* *suum*; hebre. *verba Agur filii Iah*. Agur enim fuit varus & docteur, filius Iake, qui verba sequentia dictavit, sed *Agur* significat congregantem. *Iah* videntem.

Ostatò, tale est s. Paral. 4. 88. *Qui fecis factum, vi-*

reparanduci, & fecuram, & incendens. Hebr. est, *Judas*, & vir *Rachab* & *Joas*, & *Sarapio*: que sunt nomina propria virorum: unde ea retinuerunt *Septuaginta*. Sequitur enim: *Qui principes fecerunt in Massa*. Sed *Judas* idem est quod *flare faciens*, *Kohelet* est *mendacium*, *Joas* iec. 10:10, & *Sarapio* *incendens*. Ibidem c. 2. s. 5. *Cetera se nonne de Calore patris domus Rachab*.

Cross vernier de Chassach patre d'Amur Rochad. in Sept. Pag. & Tigr. sed Chassach hebr. significat caloem.

Nomo, tale elle noemo Petrus: nam S. Petrus in Syria Syriaco nomine à Christo vocatus elle Cephas, cùm primitus vocatur Simon. Iohann. 1. 42 sed quia syriacè Cephas idem

carent annis, Iohann. i. 4. te quia syntaxis capitulo secundum est quod graeci, & latini Petrus, & petra, scilicet super quam Christus adiuvavit Ecclesiam; hinc à S. Matthaeo c. 1. s. 18. & veniens Romanum à Romanis deinceps vocans eum Petrum: sic autem vocatus est Paulus: *sensus enim est nomine Hebreorum, passus Romanum.*

Decimus, tale est quod Job ulmo v. 14. de tribus filiis Job dicitur: *Ex vocatis nominis animi filii, & nomine secunda Caffam, & nomine tertius Corus filii. Hebre. & vocatis nomine eius Jemina, sed id est dicit, aut prefilla Dianam (Jemina enim dicit deas: inde Jemina est diaria, & nomine secunda Kefira, id est Caffam, & nomine tertius Kremaphorus, id est Cornu filii. Haec ergo triplex filia proprieitate Job vocata fuerit, Jemina, Kefira, Kremaphorus; id est Interpres nominum strum significativa redolunt, quia ad ea aliud sit Job. Audi Nicetas: Idem, inquit, primorum filium *Dianam vocavimus*, quid ad alios? nam etiam armeni nubes ad felicitatem nostram redirentur, quasi ad eum asperguntur lacrima, *et vocavimus*: secundum Caffam apellemus, quidam canem similiis; et de his quidam fuisse nos hunc, caput frumentorum. Tertium Amaltheia cornu (licet enim vertice Septe), vocamus, quia versus aduersus vocem sunt *sonoratopercussio*. Ex Olympiodoro, atque ex Eato Vatopedi. Filius, ita, i.e. voc ave, monumenum uirilium fortissimorum, propterea, & ad veritas, quam iam ex tenebris ad dampnum, & lucem, à morte interquieramus, quo iudeat, ad fragranciam; ex fordi bus iani et, & dilectionem, ad numerum, & eleganter rediretur. Uode pro cornu filio, R. Abraham, veritus, cornu, vel *velut in* maturatio (hoc enim significat Hebre. *Apulus*) scilicet ex infinitate, & adverberie in hanc fortitudinem, & telicatem, priores, & pritina longè maiorem. Tropoli Olympiod. Dies Iunius, inquit, cum laetitia Domini ortus fuerit in cordibus nobis. *Cafia*, cum iuvare Christi odor progressa virtutum evadimus; *Corai filii*, vel *Amaltheia* cum ipsarum uirtutum charismatum ubertate complemunt, ut ad perfectionem propensamus. Symbolice, S. Greg. per tres haic Jobi filias accipit tres Iains generis humani. Qui enim locum rupum condit, & nunc redempta, inquit, sumus *Caffia*, id est, fragranties fortitudine, paternitate, & portentis, erimus aliquando *Cornu filii*, in clangore, & exultatione aeternae laudis asumpti. Ita ipse in verba certa Jobi c. 42.*

Mesonymia crebrò utuntur Prophete, sicut ac Poetae

(utriusque enim sunt fates) metempsychosis enim inter omnes figuræ, & schemata est elegantissima. Sic civitas caput pro cibis. Samaria pro Samariis, Ierusalem pro Hierosolymis, sibiolum pro idololatria, templum pro facerodibus, schola pro discipulis, Bacchus pro vino, peccatum Jerobam pro cultu vitiorum antecorum, Ilias pro iuis oraculis, Vulcaneus pro igne, calidum per carnisbras, terra pro terrenigenis, Ceres pro frugibus, bene mortare urbe pro bene meratu melius, morti pallida pro mortuis pallidis, fiducia pro calo penates pro domo, os pro vultu, copis pro telo, ignis pro excido, arx pro urbe, acies pro oculis, Mars pro bello, Veneris pro capitellis, templis pro terra, Neptunus pro mari, Pluto pro inferis, unda pro flumine, oliva pro oleo, sogno pro pace, metrus pro merito peccatum pro supplicio, metus iuris pro premio. Iuxta hoc schema Trojani in Lazio configuntur Virgilius, dum magis cantat.

Nip Xanthus nigr., non Sennar., non-Duria calva cf.
Corsell. in Prosp. Min. II.V.

Defensives, alias Larvatae punctu distillatae

Natur, d. 19. Dec. Ubi Letinum Achilem voca

Turnom, Dorica castra Rurulos, Xanthiam, & Simoenta
Alienem, Tiberum, &c.

Ablativi, Infinitivi, Gerundii.

modum significacionem adiungunt, & actionem compleant, molique important, & indicant modum, quo ea fieri, & agri solet. Sic uideamus videre, est clare, & dilucide vire, quia visio fit media luce: Audiendo audire, est recte audire, & percipere; quia auditio fit auribus excipiendis, & mente retinendis verbum quod profertur. Sic uerba loquuntur, est cordate vel praedictante loqui: quia res verbalis uerba sunt id, quod eundem, id est mente, praesentatur, & percepantur.

Oculus corporis significat oculum mentis, potius intellectum; sic, & auris significat aures mentis, potius voluntatem, quia huius auri, illicet obedit, sic Mater, q. dicit: *Qui habet aures audiret audire*, q. d. Qui habet voluntatem obtemperare, & morigerari, huius mea dictis obtemperans, & obediens, Geminatio enim iudicium vocis, potius aures, & audiendi, significat perfectitudinem, & compunctionem in additione, ut dixi can. 4.

Metalepsis est crebra apud Prophetas haecce minores, qua CANT.

CAN. I.

verbū, vel nomen familiarū, non praetate pro eo quod signifi-
cat, sed pro eo quod inde convelegetur: ut Olee 2. 1. 21. *Ex-
audiat calū*, & illa *caudat̄ terram*, hoc est, ego respon-
debo calū in facie taceat petentibus pluviam, qua terram
in subiectum irrigant, numerus eos ipsos osib[us] comple-
tū; & *viciūm calī responderebundū terra fitienti*, & peccati
pluviam, illam in eam distillabundū. Et respondebunt enim
intelligunt polivalitatem: hanc enim illa conopei ioleat; nemo
enim respondebit nisi regnatur. *Ex terra exaudiat rivisim*, &
ex aqua, & *oleum*: & *haec exaudient̄ Iezabel*, q. d. Jezabel,
est feme, & poena Dei, p[ro]ut tritacum, vīnum, & oleum, illucque quasi dicuntur. Haec d[icit]a nobis co-
mune velita, citante, & paliente nos; haec viciniū dicunt ter-
ram, *Eia illa foecundat̄ parturi not*, ut latentes Jezabel;
terram riuſum invocat̄ et calūm. *Eia da mihi pluviam*, ut ger-
minare possim tritacum, vīnum, & oleum. *Cadū denique*
invocat̄ Deum, *Eia Domine imple me nube, nōre, & plu-*
viam, & *ut ea dilatim in terram, eamque foecundem*. Deus
exaudit calūm, dando ei nubes, & pluviam: calūm et
terram, distillando ea: terra deinde exaudit tritacum,
vīnum, & oleum germanat̄, & producent ex hac distil-
latione exaudient̄ Jezabel, copiose germinando, & nascendo;
et quandoque fe Jezabel in medietate, & cubito. Itaque omnia
nos iustit[us] a Deo, qui omne animal implexi beneficiorum;
& debonit[us] & gradatione iam dicta.

Prophetæ minores mira quadam harmonia majoribus con-
tinunt : quia eisdem penè res prænuntiant quæ majores , C. A. N. 2.
etiam captivitatem Assyriacam , & Babyloniam , adventum
Iesu Christi . Ecclesiæ Sacramenta . Sec. Volumen .

elle, Ecclesie Sacramenta, &c. Volut enim Deus oratione fui ut teles dare, ut nemo de eo dubitate posse, cum enim omnium praenuntiant, ac in omnibus consonant, in nullis dispergunt. Hoc enim invincibilis veritatis, veraque divisionis est argumentum quod paulius utetur S. August. contra Manichaeos, & Terullianos contra Marcionem, ut propter autoritatem eum non quicquam veteris testamenti, ac critici auctoressim huius Deum, ex eo quod per omnes unum inter pulchra, & discordia quadam-concordia, velut voces veritas, & discordes in musicali concerto, consonant, & consonant. Sacrum enim umbra consonavit. At sed amissum consonavit.

Sic quod ait Nahum c. 1. 15. *Eros super montes pedes evanget.* & commune Patriarcharum epitaphium exat Geni. 51. 3. *Potes, & amonimacis pacem, tortuosa verbis habet Iulianus c. 1. 7. Sic quod ait Zacharias c. 9. 9. *Exulta fons, flos sum, iubila filii Ierusaleni: eos tuus tuus vobis estis nupti, & salvatores, utque verbi recensent Iulias cap. 62. 11. Semper sunt perplora.**

Apostolus Prophetae, praeferunt minores, creberit eti fascinus, id est, hostilis tristis, vel focus cum amaritudine: qualis est illi Pyrrhus ad Prianum Jamiam occidendum spud Virgil. Aeneid. 2.

Reflexus ergo hac, & nuncius ibi

Pelida genitrix: illi mea rofia facta,

Degenerans neque possum narrare memorem.

Talis est Prog. 1. 16. *Doloris amio confundit memorem, &c.* Igo quoque exercitus vello rido, & subfannatio, canit vobis quod rimborbit oscurum. Sic reges Cyri ceterum teredes Iulias. c. 1. 12. *Quando cœdifici de celo lucifer, qui mons avulsius est.* Et Baechili regens Tyrie. c. 1. 12. *Tu si granularis similitudines, plena sapientia, & profecta deo, in deliciae paradisi Deli fructu, &c.* danc invicta est unigenita in eis: *Genes te de nomine Domini, & perdidi te a Choro.* Talis est illi genitrix vox de Jerusalim: *Lapidatio, & aspergimur sanguis niger.* Michæl. 4. 11.

Creberit quoq; est myrtillosum, id est, subfannatio, sive tristis cum insipiente nati, ac risu Sardonicum, de quo Ciceron l. 7. cap. 2. ac Fabrum Gallum: *Pideris, inquit, misi ueris, ne si dura habuerimus, videamus ut.* & significativa futurum, ut, si Cæsar rerum postteret, multa arrideat atque applaudiatur cogenter que magnopere diliperetur: *ut ip;* enim græce significat natus, qui index est ire, & uirtus. Unde Plinii. l. 1. c. 37. *Et natus (natus) bonis raudet, quomodo uera mors subdola uiriditer discendet.* Hinc natus suspendere, est tacite, & vafrè uidetere. Unde Horat. l. 1. item. saty. 6. *Natus subfannus aduane.*

Et Perinus Iuxta 1. de Horatio:

Catulus exarco populo suu predende natus.

Idem saty. 5.

Dista, sed ira radet natus, rugosaque sonata;

Et Martial lib. 1. epigram 31.

Et puer (datus) natus Rhinoceros halus.

Hinc natus vocatur, qui docti novit alios uidere. Unde Martial. lib. 1. 3. epigr. 2.

Natus si aquæ liquet, si dominus natus.

Ils Cicero subfamus ad Veterum, comparans enim verri, id est poro, act. 3. *Ambo, aut, negatus mirandus est, in raro aquam est verrius.* Verri enim, & hominem, & siue significat, ac pos tam civile est, quam uillium. Et act. 6. *Stetit, aut, sacerdos uocatorem, qui Verrem non nos, reliquie sunt Nam Cæsares Sicilia prætura aibens, tucus foret reliqui Verrem, & tacerdos, id est maledictus, reliqui verrem: id est siue, quam non maestri, utpote victimam feedam, & Dis ingratam. Talis est Michæl. 6. 7. *Populus natus quid feci tibi aut quid malitias fui? respondere noli.* Quia edax re di serua dixi ipsi, & de domo servorumque liberator es, & nisi meo statu natus, & auctor, & auctor. Quid malitias feci di Mæstis 1. annis summa mea beneficia quae in contulit, maleficia astutias, & ut talia multi improprias. Liberari te ex Egyptio carcere, deduxi per Molen nigrum in Chauan: haccate mithi obicitu: non enim habes aliud quod mithi obicitas. Similis est Olee 7. 16. *Rerovi sunt ne effici abies, raga, fusi sunt quasi arcus abies: radens in gladio principis uerba, a favore linguis sua.* Ita subfannatio versus in trecento Argent. Et Amos c. 2. 13. *Eritis ergo frustigati subter vos, factis frustis plausimis frustis.* Et c. 4. 12. *Quapropter natus tibi iſſe propterea quoniam auctor has fecerit tibi propterea in osculum.* Dei cui. q. d. Occurre, si potes, Deo te invitare, cum illo manus contere, vita vi propulsia, si uales. Et Iulais 5. 7. 13. *Cum clamaveris, liberas te conuenerit in tribulatione ois inclama, illi liberante te.**

Solent Prophetæ post oracula excidi, & cedulam, subfumare carmen huncire, sive epitaphia, vel ad manus patchos, vel ad lemnandum oracula utroque natum. Ita Michæl. c. 1. 4. Samaria excedendit hoc pangit carmen funerali: *tu illa dia funeris super nos parabolis, & caeculalem conuicem cum funeris discensione.* Ex populacione superflua funeris, pars populi non conuicunt est. *Quoniam resideret a me, & cum reverentur quod regnos nostris diuersis, Jamile Babylonis, & Balatardi pangit Iulias c. 1. 4. Et Ezechiel 2. 10. 17. *Quoniam, inquit, perfidi, quis habens in manuibus inculpsa;* & c. *Ex Egypto c. 32. 15. Et Jeremias Hierosolymam Threnes.* Postea primus orbis,*

Patriarcharum epitaphium exat Geni. 51. 3. *Adiutor angustorum regnorum annis, & mortuorum est.* Vnde *seruus temporum diuinitus annis, & apertos est,* ita David Sauli, & Jonathas occisia hunc plumbum planum. Reg. 1. 18. *Itzchak ifræ super montes roris insecessus fuit: quando considerauit frustas* à Mæstis Gellor nec res, nec pius q; uenient super eis: *quia ibi adiectus est clausus forensis.* Singula feruina namquam redire possunt, & gladiis Smidli non resurgunt, tamen. *Saxi, & lammas annos annos, & dantes in uita sua, in morte quoniam non sunt drapi: aquiles uictoribus, leonibus fortioribus.* Solebant enim in hoc carmine defunctorum varietas, & victoriae decantare. Unde Virgil. ecloga 5. *Daphnis, id est Cefaris, vel Quintili Vari, cadem dicitur, hoc est ipsi epitaphium, immo apocleus cantat:*

Et ruminum facias, & ruminu saproddice carmen:

Daphnis ego in filius, bone uirgo ad foder a natus.

Et paulli ante:

Explori ruas Passu ostiam regnorumque lumen

Intervale, interregi, fors, felixque, loquuntur.

Daphnis, & Armentus curra saluatore regnos

Defensit (qua) Cæsar facit Lobens patriis ex Armenia Ro-

man transfluit) Daphnis thyrsu induituro Bacchus,

Et felix leonis morsu molibus battus, &c.

Nimirum epitaphia haec duplice fini inventa sunt. Prior est, ut viventibus fuit mortis specula, eosq; monachis vitam hanc esse concedens, in qua quicunque perfosum agit vel rutilat, vel regia, vel Pontica, donec inuitat aditio comicæ, vel tragicæ. Posterior, ut uidetur in virtutum exempla, & inclemencia. Ita Virgil. 11. Aeneid.

Ita, & rogatis amissis, quia sanguis nobis

Mansuam patrem possumus fini, discrute supremis

Memoribus.

Idipsum ad vivi in lepido representavit mortis Augustus Cæsar, ut refert Sveton. in ejus vita. Nam afflantibus di-

xit: *Sacrae baldi, natus, perficere nefram opum illis ut possidentibus, Baldi. Valens ergo, inquit, & plaudere: ac rediuta certa annuntiabat exhalvus, significans vitam hanc esse fabulam, in eaq; se egredi personam Imperatorum: ac se nunc in morte ponere, ac in terram, è qua formarua erat, redire, & polberis autem fortunam Imperatoria exigens relinquere, ut jure singuli ei succedentes his acclamari optent: Auguri facit, Tertio melius.*

Tertio, epitaphia haec sunt heros, Tertia, regnum facinorum decorata, aquæ ac defunctorum monumenta, ut vivant in memoria charorum, & postterum, itaque aeternitatem nominis consequuntur. Hanc enim ex infinita natura oportet, & ambit hominum, quod ipsum signum est immortalitas, & eternitas animæ, ac refectiones: nunc enim ipso a eterna est, non ambet aeternam in memoriam: nam ideo in membris hominum semper vivere exspectat, quia in lepido tempore vivit festinque, & gaudente li vivere in membris aliorum. Addit, cum nativa hoc aeternitas desiderium animis hominum inferiat, sequitur ipsos aeternos esse. Natura enim nihil faci frustula, nec appetitus li ultramea miserit, aut li infelix fructari patet. Denique quartam certam affligit. S. Ang. icilicet ut pro defunctis fidibus habent audiatur. Audi enim l. de Cura pro mortuis e. 4. Non aliud, aut, *Memoria, vel conuincere discerit ea, quia inveniatur sibi septuaginta annos, ut quia quis non uiuens annos habet frustulas ei sunt, ne oblitio etiam cordibus defunderetur, in memoriam reverentur, & admittendo scutum cogitari.* Ex mox: *Cum itaque recte annos, ubi septuaginta sic circumscribit corpus, & accipit locis nomen, dñe res uenerabilis, videt abores annos dilectionem conuincere recordantur, & percutiunt infra.*

Qui cito defuncti a fidibus charitate subducuntur, cum profecti non dabunt illi ut, qui cum in corpore uiuissent, calix fusi pisi bona uerum prodest memoriam. Pergit deinde et ostendere has monumenta non ianulus est illi viventem foliata, sed, & mortuorum aduentum. Idem de causa quoniam in Marysol, legimus Sandorum ex die defunctorum agone, & triumpho.

Prophetæ minores, qui conciliunt, & patiuntur, hinc afflictionibus obstant, equis alternant, & maient, ut nunc peccatoribus immiter nam Dei, sive blandiantur, sive tentent, nunc consolantur, nunc traſcamant, nunc militent: nunc fulminant, nunc gerant, nunc rideant, nunc plorent: perinde ut videmus homines in ita, mogeno, gatio, vel delitacione existentes, hinc efficiunt zeharet: loquuntur enim quicunque, affectus vari, & inter se poguntur, psalmi uite, nunc ipse, nunc timo, nunc moros, vacillans exurgentis luguerunt. Hac de causa abundant hyperbolas, apophysis, emphasis, aliquid figura patethicis,

theisticis , quae vel indignationem , vel misericordiam conciliabant : hinc etiam tentaciones sequentes , subinde immensitate praecedentibus non iam commuta ; sed eas que malum ante praeferuntur , recipiuntur : ut Michæl v. 7. & 25. *Nobis redire amus* , non coharet sicut eo quod præcessit , *Mosæ nisi affluere nossem* , sed eum eo quod lapidem dixit ver. 1. *Dicitur vero fratrum de terra* , Sec. *Ver fratrum fons ad mortem venatur* .

Omnis Prophetæ pro fine , & scopo habent Christum , in euangelio toti colligunt . Quocunq; capitulo ad eum avolant : & quod oblatione dignum est , omnes , excepto Iona , & Nahum , expresti in Christo definiti , in eoque oracula sua finiuntur , quasi ei corondem operi illi affligentes . Primum enim Olea caput , ubi ver. 8. ita Christum pingit : *Ere quippe Israel : præministras fecis illam* , & *et arvensis radix eius Libani* . Secundus Joel c. 3. v. 18. ita concludit : *Eritis in die illa [Evangelii] : scilicet: nubes dulcedinem , & rollers fluvia lacrimæ , & per omnes terras fida ihuca aqua* . Sec. *Et Domine communiqueris in Simeon* . Tertius Amos c. 9. i. 11. *in die illa , inquit faciebat intermissiones lumen* (pœna regnum , & Ecclesiæ Christi) *quod excedit* , & *ad radicem apertus morsuca nos* , &c. *Ex pœnitate reliquias plausim* , *et annos nascitur* , *et quid invocatio si nomen nunc super eis* . Quartus Abdias ita definic: *Ex afflictione salvatoris in nomine Simeon* , *radicem annos* . Etiam , *C nos Domine regnans* . Quintus Michæl ita finit : *Quia Deus famulus es , qui asperges impotentes , & transfiguras mortales* & *secundum* . *Ego auctor in Domine gaudebo* , & exultabo in Die Iusti meo , c. 3. 18. Septimus Sophonias c. vii. v. 9. *Tunc , ita reddam populis libato plausum* , *et invocare annos in nomine Domini* , & *ferarum ei laudem amorem* . Ultro flavina derubio , *inde supplicio anni filii desuperiorum invocans deformans annos nati* . Et v. 14. *Lauda filium suum* , *tabula spissat* , *lauro , & exalta in annos cedro filia fortitudinis* . Sec. Octauius Agrippa ita concludit : *Ego nemo calum ponere , & terram in die illa , dicit Dominus exercituum , affirmante te Zerubbabel (in Chastio ex te nascitur) filii Salomonis , servus meus , dicit Dominus* , & *proponit quod signaculum : quia sis annos* . Zerubbabel enim hoc representat Christum , quod post filium . Nomen Zacharias c. vii. v. 7. *Eritis autem , dicas quia nomen ejus Domini : non dies , neque annus* , *& in tempore expectate eis lucis* . *Et eritis in die illa , exinde annis quia fortitudinis* . *Et vos Domine rex super annos servorum : in die illa vos Dominus unus* , *& ex nomine roris annus* . Decimus Malachias ita finit in Eliæ , qui secundum Christi adventus præcitat : *Ego ego misericordia vobis Eliæ Propheta , auctorum vestarum datus Domini magnus , & horribilis* . *Et conuictus cum patrem ad filios , & per filios ad patres evenit* . Undecimus Daniel puto modo cap. 12. oracula sua obligant restringendop , *et iudicis Christi* . *Malo* , inquit , *de his qui dormient in terra postule , et diligebitis , alii in vita aeterna , & aliis in approbatione , et videtis semper* . *Qui autem dicit sue ratione diligenter quasi splendor frumentorum* , *et quis ad infernum eruditus modus , quasi stellæ in perpetuam aeternitatem* . Duodecimus Eliias finalis argumentum liberum terminat : *Affligimur enim , inquit , faceremus , & Lestessus , & derit Dominus : quia sic calo nemo , & terra nova , quasi flava scura toro nra , dicit Dominus , sed flabes ferunt uirga , & canera uirga* . *Et eris magnificus , & subtilis fabriacus in subiecto* . Sec. Decimus tertius Ezechiel , cùm novam Jerusalim , puto Ecclesiam Christi , *decepit pilifer* , *in ea deflorat , docens : Et nomen exaltatis ex illa dies , De nimis sidem* . Decimus quartus Ieremias , Threnos ita claudit c. 4. 20. *Spiritus viris viris Christus Dominus , rapere de in passu agitris , cui dissimilat : De undis non viribus non genibus* . Ita Propheta . A poito , *Sancte omnes quodlibet opus in Christo incipiunt , in Christo finiunt , & definiunt , & ex quo quisque corda sui dicunt cum S. Nazareno* ; *et se preexpiatio , ubi definiunt : ut S. Paulus omnes omnino epistles suas ordinet a leua Christo* , & penit omnes in eodem terminat . Vides huc et finis legis , & Prophætæ , *siquid se Apollolorum , & Sanctorum* , *de eo crebro cogitat , loquitur , loquitur ; sic & Propheta quasi divini amore iauicata vulnere , quo furans Mefistos ardentebant , omnes faos cogitans , verba , & facta eò flettebant , ut illum querentes , illum sentirent ; illum denique , in quo uno falso*

Cosm. in Proph. Min. XI. V.

et redemptio intrata posuit recari , *amici , mores , & mythes* , *ubiunque comodi possent , caprarentur* .

Verba Scripturae , & Prophætæ diversis , imo contrarios fobide habent sensus , siquæ quia à diversis , imo contraria tentacionis pœnitentia : *vel diversis , imo contraria causis* , effectus aut fines respiciuntur . Exemplum illustre est Iohann. 1. 49. ubi Caiphæs de Christo ait : *Expedit vobis ut aures bona moraliter pro peccatis , & non vobis gressus personæ* . Quibus verbis Caiphæs intendebat significare , expedite Iudæis ut Christum nesciarent , ne Romani ludibri , que Christum qualis Mellum regem Indorum Cafariorum populi , & diabolorum erat confusum . Verum Spiritus S. qui movebat linguam Caiphæ , non cor , ut ait S. Christof. per hac eis verba longe aliud intendebat significare : *nimirum , ut morte tuus redimeret Iudæos , omnique gentes* ; quod non intelligebat Caiphæ . Unde subdit S. Iohannes : *Alio autem a semper non dico , sed cum officio Panœfir (videoce caput Ecclesiæ veteris) alias omnes prophætias (materialiter , non formaliter) quid pœnas mortuorum erat progressus , & non inveniens progressum in finis . Dui qui erant dispergi , compaginari in adam* .

Sic 4. Reg. 8. v. 10. Hazzel confutans Eliæsum , rogans quen Benadad rex Syria à morte reuelaret nec ne , ab eo audit : *Vnde , dicit ei : Samaheris : puto offrandis nobis Domini , quia morte morior . si lamabatur , quomodo morte morior ? An vero iustus Propheta Hazzel , in regi tuo mentitur ? Abi* . Itaque duæ contraria significat hic Prophæta , quæcumq; utrumque erat verum . Primo , *morbium regis non esse lethalem* , unde ait , *Samaheris* , *scilicet quantum est ex parte morti* . q. d. *Morbus tuus non est lethalis , mortuo tuo non morioris* , idque erat verum : *posterior , mortis tamen mortuus , cicatrices non naturales* , *sed violentia* : nam Hazzel regnum ambicet , & invadens , v. 1. *radi fragilior , & infelix aquilon* , *& expandit super faciem eius* , itaquo sufficiens eum pœnæ extirpatione : *qui mortuus regnabit Hazzel pro te* .

Similia amphibrasis est 3. Reg. 21. c. 15. ubi Michæl Prophæta confutans ab Achab rege Israeli , ac oppugnatio eius Ramoth filii fortis prospera , oec ne , & refutandi : *Afsumus te , & vide profundi , & trades eam Domini in manus regis* . q. d. *Quia vis alcedine , alienè , optato ut prospexit ha sit alienus , utquæ obi tradatur* : *vereturamini per prophætam tunc contrarium eventum* : *icio enim quia ubi occideris , uti pauli pœna occurrit est* . *Et ergo ironia , ut non tam ibidem Abulens , & Vatæbi* .

Huc facit quod scribit Ambro. Carthaginis in Vita S. Catharinae S. Ieremias lib. 2. c. 28. & 29. ipi à Deo revelatos effidit ientius illius orationis Christi in horo : *Pater mi , si possibile est , transfigue me a calice isto , vermiforme nec sicut ovo , sed sicut eni* . March. 16. 39. *Sentius , inquam , novis & diversis , immo in speciem contraria vulgari expositioni* . Prior est , q. d. *Pater mi , illico de multi bibere calcum passionis ; illud enim avidissime fitat de ut illico patet , & morior illam enim mea patienti nullas patiar mortes , ne quadam horæ , vel infiniti unius* : *fac ergo ut illico per me transleat , ac deinde à me translat calix iste , ut per passionem meam absoluam morte , & peccato , illico redimam genus humanum , itaque ad te revertaris , ut te fruui , mi patet* . *Hoc enim Christus operat secundum spiritum : operatus enim acceleratur , & abducens opus redemptio nominis , ad quod à Pater erat missus* . Unde ipse ait : *Baptismus bonus baptizans , & quando conseruit aliquæ dñe dñe proficisci* . Luter. 1. 3. 10. *Et pauli ante patrem : Dileximus debitos nos profici mandare subsum* . Vobis enim dare exemplum S. Ignatii , Laurentio , Vincentio , alijque genitiois Martiribus desideranti crucis , & ambendi martyria . Secundum camen tamen operat conseruari , *transfusa* , id est , auferens ut me calix passionis . Porro hi duo sensus se invicem compateuntur : *pocerat enim Christus unum orare secundum carnem , alterum secundum spiritum* . Si poserat , probable eil eum fecisse . Nam si Apostolus ait i. Corinth. 14. *Oratio spiritusque nostra , & nostra , multæ magna Christus omnis carnis , oravit , & ipsa spiritu autem defidemus erat contra carnem defidemus carnis : caro ei gō hitæ sensus optabat transferri à se passionem , spiritus vero optabat eam accelerari , & celebrare petrantis . Postea sensus illius orationis S. Catharinae revelatus est hoc : Videbas , inquit ipi , Christus Dominus multos fore ingratis sine paupertate , magnijs in peccatis , se damnantes ,*

B 3 bic

hic erat ei fons doloris, hunc vocat fons calicem. q. A illius era, quoniam elegit Dominus.
d. Transfati à me calix iste, id est, amore à me hunc dolorem, hoc tormentum, punita hinc numerant mandatorum: sicut ut omnes mei palliis ita sunt participes, ut salvenses. Et si hoc Christus absoluunt, & efficaciter orasset, unique impetrasset, quia Pater noster negat Filiu: sed maluit Christus ex reverentia & conformato Patris voluntati, & iustitiae, ideoque iubegit: Verbenosum nos fieris ergo sola, sed fons tua. Ita S. Catharina. Holce S. Catharina Semper Iesu carat & sequitur inter alios noster Lodowicus de Ponte, Mediatione de oratione Chilli in horo. Verum hoc sobrii accipienda sum, nec instantia, nisi ex De revelatione, vel aliunde confit illos semini intentos fuisse à Spiritu sancto. Quia in ea peccant multi concionatores, qui ex ceteris sine linguis fentur. Scriptura, sapientia littera & memori Spiritus S. contrariantur, contra quae ego superius quo. j. Simili modo vox carnis afflitterunt illi Job, maleficiens datus die suo C. 3. 2. Personas dies in qua vocari sum: vox vero spiritus dicit: Nubes ergo fons de uero maris mei, & nubes reverente alijs. Domus dedit, Domus aliquid. Sicut domus placet, sicut facit illi. Sed nam Domus benevolentia. Job 1. 1. Sic vos carnis illi la Jeremie C. 8. 10. Malitias dies in qua parvi sum, &c. Quare de vobis ergo fons sum, ut videtur laborem, & dolorem, & consummationem in confirmatione dicit quod est Vox verò spiritus: Conspicit Domus, & luctat Deum: quia laboraverunt pauperes de manu maledicti. Ibidem v. 1. Si. Sapientia aliud caro nostra est, aliud per eandem orationem petri, & impetrat spiritus sanctus. Nam, ut ap. Adpolitus Rom. 8. 26. Quod nescio fons spiritus, neferamus, sapientia spiritus postulat pro nos genitivis inveniatur tribus: Qui autem seruacem randa, fuit quod defecit spiritus: quia fonssumus Deum populus praefecit. Patti modo in Scriptura solerter leceremenda sunt sententiae fiduciam & portum, à sententiis dictisque infinitum, & iam patrum: ut Ecclesiasticus 3. 19. Quia interius est hominis, & communior, & agno utriusque condit, &c. & puer loboribus honestus amplius. Quia verbo S. Greg. 1. Dialog. 4. Olympid. & alii interpretantes, confirmat dici à Salomonem, non in persona propria, sed in persona Epiphany, & regnanti anima immortalitate. Sic in libro Job loqueretur distinguenda sunt verba Job à verbis Eliphas, aliorumque amicorum ipsi: illa enim probantur à Deo, hac amprobantur. Job 3. 7. Simili modo in Evangelio S. Johannis, leceremenda sunt verba Iudeorum Christi erendum, à verbis ineredolorum. In eadem enim tunc illi etebant Christi, alii non credebant. Unde contraarias sententias, & dicunt: illi enim probant, hi imprediti dicit Christi. Quae videndum quid certe fit truhendum. Hoc causae multas solvemus antilogias, multa locata speciem contraconciliationibus.

C. A. N. 15.

Hebreus 13. 15. Ki, id est, quia, quoniam, sapientia nos cau-
sa significat, nec rationales illi, sed exceptuaries, vel ad-
versarii, vel sermonis inchoatio, vel encyclopiam,
& oratus duabus gratia additum. Hinc Primo, xi, id
est, quoniam, ponitur pro, quoniam, p. 57. 20. Quoniam, id
est, quoniam, perfringit peccato, & fluctuat aqua, &c.
nonnulli, & pauci peccato dare, ut parvae metus in deserto?
Habacuc 2. 18. Quod predestinatus, quia id est quam-
vis, scimus illud fieri fuisse.

Secundum, Ki, id est quoniam, illi nota affectuationis, &
capitur pro fide, credi, crenario. Pial. 19. 30. Quoniam, id
est enarratio, ut se eripiat a tentacione. P. 53. 13. Quoniam,
id est fide, si timore mens malodictior mibi, & sustentatio
supera.

Tertius, ki sapientia nota initii sermonis, & periodum
inchoat, ut videbit est in Psalmis. Sicut Lucifer 16. dicitur
ki diversum ad illum, Quia nemo est in ignorantia, rati, qui ve-
citur hoc nomine. Oleo 1. 11. Quia puer Ioseph, & dilexit rati.

Quartus, ki, id est quia, ponitur pro quoniam. Luke 2.
ver. 13. Sicut scriptum est in legi domini: quia, id est quid,
omne malodictum ad peccato videtur, scimus Domini vaca-
bitur.

Quintus, Ki, id est, quia, sumitur pro peccato, adhuc, in-
super. Sophron. 3. 9. Quia, id est induxit, & nos redirem
possit latrone elecerat.

Sextus, Ki ponitur pro Tunc after, relativa, id est, quia. Ge-
net. 4. 2. Postea molo Deus, frumentum aliud pro Abel, quoniam (hebr.
xi, id est quoniam) recidit Cain. Exodii 13. 19. Non nos datur Domi-
ne per teum seruum Phalestini, quia (hebr. xi, id est quoniam) tu es.

Septimus, Ki, id est, quia, illi affectuationis, capitur
que pro fide. a. Reg. 16. 18. Nequissimum, quia, id est id q

A illius era, quoniam elegit Dominus.

Ottavio, Ki est nota temporis, significans quando, cum Genet. 4. 12. Cum (hebr. Ki) operari fuerit eam, non debet
sibi frumenti fuere.

Nono, Ki est exceptum, idem valens quod nō. t.

Reg. 30. 17. Et non resistit ex eo qui quoniam nō, hebr. xi, quoniam
adversarius viri. Est apocope 't' Ki est enim potius pro Q. 1. 3.
hunc, id est, nō.

Dicimod, Ki est germinatur, est diffunditur, significans
causa, vel, ut 3. Reg. 19. 27. Am, hebr. Ki, in diversitate
est, quae in uerbo, auerteret dormit uellet Deus Baal.

Undecimod, est negativum, significans nō, non. Ita
juxta 3. Et non vita, ambulare in ea, & non (hebr. Ki) deli-
nitur, neque ad deservit, neque ad finitum.

Poli schismatis Jeroboam, & decem tribus à deabus, ca-
rumque rego Roboam, uile, ad captivitatem Babyloniam,
distinguuntur haec duo nomina, Israel, & Juda. Israel enim
decem, Juda duas tribus signantur. Poli captivitatem vero
Babylonica, Israel, & Juda pro ecclie accipiantur, icilicet pro
duabus tribus, cum qua in his tribus perfusa familia, & no-
men Israelis, id est, Jacob Patriarcha, cetera enim tribus
toto ab ecclie fuerunt: tum quia multi filii sunt decem
tribibus, juncturum se Iude. Tribus ergo Iudea a cetera decem,
qui littera vocabantur, complexa est. Ita S. Cyril. Ri-
bera, & Arias in c. 1. Zchariar. v. 1. Sic Zacharias pater Jo-
nathanus Baptista canit: Benedic Domus Deus Israel, id est
Iudeorum. Sic Christus arre multum ad oves que perierunt
domus. Itself. Et Evangelista sapientia nominat, Israel, nec
alium intelligent, quoniam populum Iudeicum, utpote qui in-
clusus est duplex Iudeus reflabit, etiamque heres promissionum
Abrah. & Israeli, id est Iacob, à Deo factum.

Verba activa Hebreorum lapsum adhuc de affectum, &
sed agendi virtutem, vim, & potentiam significant. Sic
Christus Iohannes 1. vocatur Agnos, qui colligunt perinde mandata:
Loca quae in membris habet, & illuminans carnem hominem uenientem
in omni bonis mandat, scilicet quantum in ea. q. d. Christus
in aliis habet virtutem tollendi peccata, & dispelliendi veneficia,
& illuminandi omnem hominem, nimirum, nisi ipse oculos
claudas, & lucem hanc videre nolis, ut multi infidelites, &
impiti festerunt, & faciunt. Simili modo dicimus. Hic uis
ut, hac aqua immiscat, id est, habet vim urendi, homi-
fandi, & etiam ad Marci uisum: Qui credidisse, & baptizatus fuerit,
saluus erit, scilicet quantum est ex natura, & vi fidei, &
baptisma, si omnis qui ex credidit, leges, & praecepta fidelis,
scilicet peccatum accepimus, liquatur, & extinguatur in
seruandas Christi mandata. Et illud Iohann. 6. 55. Qui au-
damus ueniam carnem: & hunc ueniam angustiam, habet uirum ser-
uare, scilicet quantum est ex vi Eucharistie; qui tamē pec-
cato obiectum loquax potest, eamque eludent,
Sic Iag. Scriptura cum emaret opera Dei, magis significat
qua facere potest, quam quia ne ipsa facit: ut, qui refici-
torem, & fecit reuersionem, & facie omni tremorem: quare agit
miser, & fengone, p. 103. 3. Quae principis filii, & nos uires
& fortia claudit quasi sub signatu. Iob. 9. 7. Et clarus v. 6.
Quae commones terras de locis suis, & cunctam atrae concentationem
hoc est, concutere, & commotere potest. Sic Zacharias c.
11. 12. dicit, quid omnes familiis Iudeorum Videntes Chris-
tum in ercent confixus, plangunt, id est, jure plangere
poterunt, & debentur. Quem enim ad plandum non mo-
vet Deus in cruce fixus? etiamque de facto molti increduli
eum non plantarunt, sed sublunarent. Et Amos c. 8. 10. Con-
seruans, inquit, omnes felicissimas vestras in lacu, & am-
massas vestras in plenum, & indecens super raro deriso ver-
satur facinus. & super omnia caput colubros. Non enim necesse
omnes facio indui, aut omnia capita decalvare, sed ienit
est, q. d. Tanta erit clades, ut meritò omnes possint lacu com-
indire, & caput decalvare. Et Ierome 4. 1. Appelles
separando, uirum unum in illud. Id factum multique
legimus; sed sensus est, q. d. Tanta erit cedes uicorum, ut
vix unus maritus separata mulieribus reperatur, & con-
querenter ut leprosum impletus pro uno matre certare possint,
vel debant, si mos genit us nubere velint.

Prophetæ, prætestit Zecharias, sapientia utrunt apologia,
tum ad obsecrationem, qua propria est prophetæ, tum ad
elegiam, tum ad extirpationem auctoritatem non temporenum, im-
periale. Dei augsburgianum inique adversantum, attentionem ex-
citavit, narrando fabulam milionis, de mōbi: alii in ardente
fidei contenduntis cum alii conducenti. Ea enim est cur-
iositas.

à sensibus , sapiente in esclafia , ut coetigit Adae Genes. 2. Actes; nimirum ita illos commiscendo & componeundo , ut a. 1. Abras. Genet. 11. v. 13. S. Petro Acto. 10. v. 10. & S. Iohann. ii. in Apocalypsi (que ecclesias ordinarie facte sunt , fuisse per angelos : si enim sunt administrati Dei .) omnibus enim hiunc locis seruit et servatur , que proprie tamen mensis alienatur à sensibus in aliquod subtilius . Unde S. Gregor. lib. 1. Moral. c. 1.3. docet in ecclesiis mentem à sensibus avulsum dormire oculum , seu vigilia dormire , sicut illud Cant. 5. Egredior . Cetero vero regnare . q. d. Senus meus dormit , sed mens vigilat . Nota . S. Thom. q. 13 de veritate ar. 1. ad ult. & p. 1. q. 1.3. q. 4.3. ad t. & in 1. Corinth. 13. i. eccl. 1. docet , quod excessus mensis , esclafio & raporis aliquando contingat fine alienatione mensis à sensibus : numerus cum quo exterioribus sensibus & rebus utitur , sed tota eius intentio divinis contemplandis & amandis vacat: qua ratione S. Dion. cap. 12. Nom. abierit , quod divinus amor esclafio facit : amor enim transuersam amorem à deo in amorem . Animus enim magia est ubi anima , quam ubi animatus : magis est ergo in Deo , quam in sensib. Unde S. Bonavent. tract. de Gradibus contempl. Esclafia , air. 1. ob excessu exercitio homini , qui ipsius super se voluntatis quadam elevatus , ad supernedictissimum domum amorem facit . Altero vero , & secundum magis utratus significacionem . For , inquit S. Thomas . dicere exergit mens , esclafio & raporis : cum diebus etiam arabo a se sensibus & sensibilius reverto ab aliis , ad aliquod supernedictissimum uadens : alijs per abstracionem a sensibus exercitio ad imaginacionem vestrum , vel ob imaginacionem quaeque ad ueritatem . Porro huiusmodi ueritas non per intelligibiles sensibilites , ut secundum quod uocatur et ueritas Deum per offensionem . Quod S. Thom. cenit concilium S. Pauli in rapto , 2. Corinthis 1.2. sed contrarium est verius , scilicet S. Paulum non vidisse Dei essentiam , ut ibidem ostendit . Cetera vero à Adie , Abras. S. Petro & S. Joannis uenit esclafium contigui per abstracionem à sensibus , sed cum imaginaria visione : quod verum est , & liquet ex locis citatis Scripturae . Ordinarie enim mens in cognitione utrums phantasmaticis : unde licet raptiatur , habet tamen communis cogitationes phantasticae .

Patio opera diuinas , uno vi morte , peccato alienum alicetari à sensibus , rapuisse in esclafia quasi naturalem : desiderio nostri lib. 2. Dilectio Magic. q. 24. Ubi Reliqui Cardanum , qui afferit , cum libato , peccatumque in naturali rapere & Bodinum , qui censet , ne in modis esplagi animorum res ipsa magno de corpore . Exempli S. August. lib. 10. de Genesi ad Inter. c. 36. Cum rapore , inquit , anima ad eum in vita , quia spiritus carnatus sensibus corporalibus , immo à sensibus corporis avertitur , amplius quam in somno soleat ; sed minus quam in morte . Nam in lono non ita avertitur a sensibus , quia illi levii soni , motu puluisque evigilant , in esclafia autem nullum medium , sonum puluisque , etiamque acris uelutinae ac puluis , fient : in morte vero avertitur non tantum à sensibus externis , sed etiam internis : ito a toto corpore , et ita ut illud amplius non informet , nec animam ex vivente .

Lugus Dei ad animam

Jam vero linguist , sicut soceptor Dei anime , & anima Deo , pte explicit S. Bernard. serm. 45. in Cant. Verbum agnosco , inquit , hancenque sunt , quibus se alteriuscum aliquotientur , profecto que indutus . Verbi lingua , fore dignissimi estis : anima vero , devotissima seru . Lingua est anima atra , quia brava non habet , non perfici est illa per formacionem cum Verbo : ergo cum insuperiori lingua summa mors , uelut ad animamque , non parere non sentire . Vixit ergo animus servus Dei , & perterritus omni gloria suscepit , & perstringens in se ad divisionem anima . Et rursum cum summa linguis animo movere . Verbum lacryma multa poset , non felicitate quia nigrum præfuit , sed quia nigrum floruit . Devotionis lingua maxima ad leprosum movere . Tercio ergo dicens anima , Pater es , & appellare animam , confortare et unde anima , & se praefuisse amare . Et S. Gregor. lib. 5. Moral. 20. exempli causis illud Job cap. 4. 12. Quod fuerit suorum sororis amor uenit , safrari eripe : Tenuit , inquit , safrari suorum cordis faciunt safrarum , quia subtilissimum locutionis uerba afflato mente . Et rapori , & oculorum regnifico : nisi enim se ab exercitio debet abscondi , etiamque non poterit : exercitioque patrem ne audire , & audit ne accidere ; quia & safrariuca & subtilissimum , uirginitasque possit ; & replena insuperiorum , safraria perficiunt cursum . Cum ergo leprosus Dei anima , & illa leprosum audiit : non dico afflictione sum , sed una eademque , que ut a Deo proceditque , vocare locutio : ut recipitur in homine , vocante locutio . In phantasia leprosus Deo per angelos , in membra per le . Solus enim ipse illud potest immediata intellegi & voluntari , quod inesse noscat angelus . Angelus autem inphantasia leprosum , per mostum humorum & spirituum animalium , in quibus determinatur rerum spacio-

lam à sensibus in aliquod subtilius . Unde S. Gregor. lib. 1. Moral. 4.

Prophetia omnis cum fit supernaturalis , expedit pariter C. AN. 24. lumen supernaturale , quod valde prophetica vocatur ; scilicet prius enim ad visionem corporalem tria resonantur , scilicet Primo , oculum emittens sui speciem in oculum ; Secundo , lumen obiectum illuminans , Terzum , ipsa vita , putat oculus recipientis speciem , & per illam obiectum illuminans initipicem & videns , ex quo ratione visionem in clavis & producens , ita pariter ad visionem propheticas resonantur tria , scilicet Primo , obiectum , putat res futuram quae præviditur ; Secundum , lumen propheticum mentem Propheta elevans , ut quasi ex alia emissa rem futuram videat : Terzum , ipsa vita & cognitio in futura . Porro lumen propheticum non est aliud , quam ipsa Dei illustratio & revelatio , five locutio interna euia membra Propheta illustrat , cieque revelat futura ; que partim Dei est , quatenus à Deo innaturatur ; partim Propheta , quatenus in eis membra recipitur , in eo est , & per eam vitaliter concurrentur . Deo productum , quia Dei est , vocatur illustratio ; quia Propheta recipitur , vocatur vita , audio , cognitio , ut in causa 19. Lumen ergo hoc , five illustratio est in tantu confusione , vel fulguris spiritalis mentis pertingens & illuminans (juxta illud psalm. 76. 19. Illustrans confusione ras ora terra .) Et illud psalm. 143. 6. Fulgora cernimur , & dispergimus : quo mens certò cognoscit rem futuram quae à Deo revelatur , & simul enim non a dñe , sed à Deo revelari , & simul enim non a dñe , sed à Deo revelari , & simul enim non a dñe , sed à Deo revelari . Ideo enim dñe credo Deum esse trinum & unum , quia Deus ipso , qui ei prima veritas quae non fallit nec fallere potest , id revelavit . Quocumque Propheta excepit Dei revelationem , fide divina tenetur credere tam illa oracula , quam illi illuminata esse à Deo .

Similes illustrationes , quasi cornucopiae fentientiæ spissitudine , præstentiam vacantes orationi & contemplationi , quibus mens eorum partim illustratur , ad clarissime & subtilissime cognoscendam attributa Dei , vascivam Prophetam , aliaque mysteria fidei & Scripturae : partim amore Dei resumptum clausum afflatur & acceditur . Similes fentientiæ subiecte peccatorum , cum Deus eis immitiat cogitationes & illuminationes pias de morte , de judicio , de brevitate vita , de vanitate concupiscentiarum , de inferno , de cœlo , quibus clare videntur male & imprudenter agere , ac in periculis fulguris verfaris , ideoque timore & dolore percoluntur , qui eis impellit ad potentissimam vitæ mutationem . Porro iste illustrationes mentem non sunt libera , sed necessario in ea recipiuntur , cum Deus illas ei innimirat : perinde ac villo fulguris aperto ac vigilanti oculo est necessaria , non libera : illa enim receptio , libera manet noctis , ut cito ea liberum fidei actum efficiat , libetque credere illa esse vera , atque exinde alias liberos doloris , penitentiae , amoris , allarumque virtutum actus in ea consiquid & efformetur . Illustrationes enim , quia intellectui & pte impulsu affectu , quae voluntati Deus innimirat & edat , sunt gracie prævenientes , & excitantes mentem peccato vel torpore fitam , ut exigitur , & ut libere cooperetur , itaque in fealditate pte dicentes , timoris , amoris & heroicorum virtutum producunt . Pro talibus ut scilicet credere eas nobis innimirat Deus , coenitiori orate debemus . Ex in enim nosque D. prefectoris & talis pendet . Ita pro in orat Psalm. psalm. 12. 4. thomson. 21. 21. uoluntate , ne amissio deformatur in morte , & quando dicitur omnia anima : Prognostic adverbiis cum . Psalm. 13. v. 19. Illustrans & illuminans locutionem meam Domino : Deus meus illuminans respondebat mihi . Psalm. 33. 6. dicitur ad eum : & illuminans . Psalm. ad. 1. Deus misericordia nostra , & benedictio noster : illuminans uoluntatem suam super nos . Psalm. 35. 1. Illuminans tu misericordiam & misericordiam uerba . Haec do. 1. Surge , illuminans leuia longa : quia uerba lumen responsum , & gloriam Domini super te erit eis . Lucifer 1. 7. o. Illuminans tu qui in rostris , & in uerba mea uoluntate . Iohannes 1. 9. Eras lumen , quia illuminans omnia bonorum uocem in luce respondebit . Ephe. 6. 14. Entra qui deruit , & dimicabas tu Christus . Psalm. 16. 1. Dimicabas uerba tua & salu mea , quia timebas Job 1.17. Quod meritorum fulgor consurgit rebu & superfluo & can- tu confusione postmodum , eritis ut terfer . Psalm. 45. Illumi- nans fulgor eius est terra . Ezech. 1. 13. Haec erat uox dilectionis tuus in modo animalium , plenus quia , & da igne fulgor agrestis . Et animalia libens & reverenter in sunderis uoluntates fulgures constitutas , Job 30. 13. si uolentes , & fulgures lumen

Lumen pro-
phecias
quod?

Ego incep-
sum non ha-
bendo mea .

Illustratio-
nes pro quo
spendit?

et colligit ostio prophetas modos & species. Prima est: *Ab
gauando*, inquit, *spiritus propterea ut profecti rango animorum per-
petuantur*. Et *spiritus nequorum rango*. Dat exemplum: Si
civis Iohannes Baptista *conveniens Damnum videtur, non*. *Eius agnos-
tici, ex cuius tunc percutia mordet*: sed *cum iuvaretur oratione*,
multis de cipitibus responsum datur: *Tu es qui venias me*, *an aliud
asportarim? In quibus tunc offenduntur*, *qui in se etrii quidem
venienti redemptori noverat*; sed *ut per spiritum suum ad aperte-*
re infra clausura defundatur, *distribuitur*. Ex profectis enim pro-
phetis spiritus raro *furit*, *qui huiusmodi res modiciorum videtur*,
et deuotissimum sicut intelligitur, *implicans agnum qui pascere
accendi sollet*. Sed *tunc ex profecto non fuerit*, *qui aduenientem
in se velut neficit*.

Secunda: Aliquando vero propheta spiritus animum prophetae ex futuro tangit, utrum ex profectis non erit, sicut aper-
tus est Geronimus before seipso, cum Iudeo Eusebio summis ad
verandam mortem, cui monitus pessimo fine Rebatur ad hominem
supponere, qui beatissimus peccato endebat, patrem palparum corporis
fratrorum fuisse. Cuius minora mentes, et tamquam maxima, de nuda
resonem dedit, quaque ei effusa longius futura vocaretur: sed quis ef-
ficit nos coram te affiguntur, scire non posse. Propheta ergo respon-
dit: Ex futuro tamen prophetas regi, utrum ex profectis non re-
gari, quando chagrinatus multi patet et videntur predictabiles, et pra-
dicti sunt in inferno regnare.

Olivia: Aliquando spiritus in futuro in parte rumpit, et ex parte non tangit; Prophetas plena ex parte dominante Eli et Elia
sunt dicunt: Nonquid nolit ipsa hodie Domini soliter dominum
tuncque regnare? Quis amittere soleat per diversa discipulis mens
in equis et valibus quicunque, si fuerit ergo cursum peruenientem
spiritus in parte tangere, et ex parte non tangit; quan-
do enim quicunque collendit uteretur, non invenerit dominum quadruplicem.
Ex parte rumpit quis sicut, neque ex parte non erit, qui et si
habeat quidam quisque ex parte regni autem non posset dicitur

Tertia: Aliquando preceptores nostri ex profectis, pariter et ex favore eis: quod ex eisdem libe. Genesio loquendo docetur illis quippe fratribus est, quia cum ad eum terminum precepimus fratrem, et dicitur pater suis iheros. fratres sufficiunt eis cum, ut in benedictione illis longe post sufficiunt preciosum, cum mutato ad decessorem, nomen vero pejus ad fratrestrum. Cumque illi alii sacerdotes collegazantes nepotes eis, qui quisque effe-
tus immo habens vesta defecitatem nequissimum pejus ducere in oblationem
brachii, discipulus munera misericordia. semper fratres datus corrigere fratris vestitis: sed non nisi sine. Et sic ex eis sacerdos etiam in papili-
onem et multipliciter: fratres enim unius minoris illa est. Pro-
phetia ergo scriptura ex profectis, pariter et ex favore, preceptores
noscimus tempore duci laicis et serventes monachos. Et eis quis coepit
recte videre non posse, ante se posuisse per scripturam defensio-
nem. Hoc aliud. Propterea sicutiam propria scriptura ex profectis, per
ea ex favore tergeminis filiis caligineos velut eam, qui se ait ad ille-
minos, et nesciis levibus est cognitus. Quidquid et sacer-
dotum est operari. dicens. Ingerendis nam levibus dico dicitur. Unde
misi Deus. Iheros: Quia queritur ex malis fratres amos qui fuerint am-
is, et fructu illis. Dico alios. Et fratres, ut ad orationem
procedentes, non multum pejus corpus suum, idcirco ex multis
malis super humanum levibus. Ex profectis ergo, dicens ex sacer-
dotibus propter amicos: sicutiam sunt fratres; qui et ingredientes
deprobantur fratres, et ex veritate marcescant.

Quarta: Aliquando sacerdos ex partibus, et ex profectis, argu-
mento quod postea per prophetam scripturam quoniam ex partibus
et ex profectis sunt fratres, cum regi Moysi diceret: Preceperat
sacerdos terram. Et cum preceptores fratres vobis, et fratres, vobis
est omnis terra eius. Dei, et si perfringitis quoniamque, non
fratres, sicut preceptores scriptura Syria nigrum ad coniungimur,
cum autem redimur variis quoniamque fratres. Qui itaque quoniam
versus possunt variis quoniamque fratres terram sed cum ei dis-
cerent: Preceperat terram, quoniam non perfringitis eis ignorantes;
quapropter et indecens est illi terram servare fratris perfringere, perfringere
confiteat gressu de fratre ex parte raccus frater, et ex parte non ex-
isteat. Sic sunt fratres perfringere, sed terrae amplius perfringere valuit.

Aliquammodo, quin ibidem S. Gregorius prophetam scripturam
dicit deinde: Temporibus nostris mentibus proficiuntur quae non sunt bona
non laudes, et hinc agnoscuntur et deinde habere cum laudes. Unde
et scriptura sanctissima summamente multorum a suis fidibus per
scripturam sacerdotis prohibet plorare. Dimicet illamq[ue] causam enim
est in anteriusmodum citi, et Domine celavit a me et non in dicatur.
Quia nihil. Sicutque cum eis scriptura de fratribus requiretur et
prophetia ex scripturis dicit, sacerdotum fecit applicari, ut propheta
hunc fratrem per latentes sacerdotibus defensorem, ut eorum que
multum de umbris repletos. Vix enim sacerdotibus eis per in-
tegrumq[ue] cordis agnoscere hanc membra complicitate Domine ad eis iter
paratus per intermissionem vel propheta mysteria, vel comparsatio
ne gravatae infundatur.

Aliquammodo Propheta sanctus dominus consiliumque juxta ibidem S. Gr.
egorius

et a facere pariter magis nimis: prophetat: sicut Elieazar uenit ad te illas blasphemias compuntes, qui sunt interuersus te: et a facere in uero, agnosce: et nunc iam Domini fit in mecum uocans: dicitur: Unde hoc, mea? et tu nunc miser Domini ad me? De causa compunctionis per angelum quoniam ad leprosum dicitur: Quoniam enim es a me natus est, de Spiritu sancto eis. Qui uidebas Elieazar dicens: Renta quia credidisti, quoniam perficimus ea quia dicta sunt tibi a Domino. Domino dicens: Renta quia credidisti, operi ostendit, quia credidisti: qui dicit ad blasphemias tuas: per spiritum agnoscit; qui dicit ad blasphemias: Perficimus ea quia sunt dicta rata a Domino: qui eas in futuro sequentes preceperit. Similiter erga de peccatis, et a profectis, neque ex falso per prophetam spiritum suum dicit: qui, et qui praecepimus angelis credidimus cognoscit: Et mecum nonne, quis redemptronis uenit genere in utero peccator, aliquis. Et cum amissio perficiebat prodicat: qui est in falso spiritu spiritu, et puro.

ex: magna pars spiritus perinde quod dicitur: ex sua spiritu perficiebat: sed per hunc spiritum dicens blasphemias: sed quia sancti sunt per spiritum suum sanctius estius corredit, sed quia non sunt sancti per spiritum suum: qui dicitur, referredebet. Ille Nathanael inquit S.C. Propheta: simus quia ecclasticum. David adulterium & homicidium se revelavit: sed regnare sed perdidit. David fabricum templi, quasi Deus illud a Davide uellet adificari, eravit. Unde mox de errore admisit a Deo, cum correxit. Quia in re spiritu prophetarum sed ut ueris illis differtur: sed quia Propheta vero si quid aliud quando per falso spiritum dicit: hoc ad audirem non meritorum per spiritum Sanctorum ei etiam corrigit. Propheta uero sicut est de falso dicit: haec uera, et alium a falso spiritu, in suo falso spiritu pertinet.

Hoc voces non compinse non uera, in Scripto & Prophetice. Ite domum significant aternitatem, sed longitudinem temporis, inciliat rem illam non fore longo adiumento tempore, ita potest

Quinta. Aliqua pars vero prophetarum ex parte eius propter sanguinem, non rite ut fuisse fecit in loca Apollinis aperte ostendit, qui Disceparatum dicitur. Nihil videt sicut fuisse fuisse. Exemplum, quod disceparatum est à me, quia non est secundum hanc sententiam; neque enim ego ab homine accipere alii, neque didicis, sed per revelationem meam Iesu Christi. Unde atque disceparatum dicitur: Secundum regulam nostram factum est mihi disceparatum. Quia sicut dicitur: Ipsum Ecclesiasten, quae per revelationem regnorum, et hoc interdum predicatorum a consenserunt, qui: Ecce ipso aliqudent spiritu vnde in Ieronimis, quia in se videntur fuisse illi operibus.

Sexta: Aliquam prophecia spiritus tunc ex parte eius, non rati-
gius ex parte eius in Eliis statim forenon est, quia cum non
ex illis Prophetae magisterio successerit, hinc fortius fuisse in
aqua cordis, qui existimat. Hoc, non Dapanus mihi, et hec ipsi
scimus acceptissimum. Dicit autem bone Dom: Ubi cordis? Ad illa
inconveniens et locum. Prædicti ergo lignum, et omnis illud, natura-
que ferens. In quo videtur prophetas straginorum, qui quis qui
requiriunt illi credentes, quid officia faciunt nosse: sed tam
futura sit, scilicet post hominum tam viventium morte & mem-
oriatur: tunc enim videtur fore eis illud novumque facultus, ad quod non te extendit vulgans nominum sermone nisi nec vita, vel memoria. Sic de ortu Christi affat Haec: c. 5. Non accreditur ultra ad probandum nascientem Christum hunc pax universalis in orbe, ganglora vit. Sic idem c. 5. 31 a de Tyto: Non ad-
mititur ultra in gloriam. Et Ezechielem c. 6. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40.
etiam nascens non accedit amplius. Ita vix. Non adhibetur ultra,
scilicet ad longum tempusnam postea rededicta est, et præ-
missam gloriam restituuntur acde Alexandro Magno nascens va-
tista. Et similiter modo aeternam, secundum generatio generantis,
fæpè non aternitatem absolutam, sed temporiam &
humanam, hoc est longum tempus denotantem, ut cum
lex Mosa dicatur fæcē aeterna. Vide can. 3. Penit-
teuch.

47000-
47000-

muncio, vel dispensatio, lytolo, vel dialloco. Exemplis. Ram ergo si divisio hinc subinde minùs apta aut commoda finis erit clara. Ecclesiast. 5. 4. 50. multis Codices legum in *Is plena sunt circumscriptio & holocoma aramaica adorem deo*. & ita etiam omnis legitur in Officio Eccles. B. Virginis ad Normam, Iudei obcluso, & diffuseti, quem Romana Biblio illustrante altero dispensando, olimmarum *Quod placuerat exaltare sive exulta aquila in pleno. Sicut circumscriptio, & holocoma aramaica adorem deo*. Ita plateas enim plantantur platanis, non cinnamna & balsama. Sic. Reg. 3. 2. multi legunt: *Oculi eius (Heli) caligaverunt, nos percos videre duorum Dei antroporum extinguerentur*. Quod hoc? Ergone extincta lucerna in tenebris inclusa videbat Heli, quoniam in lumine, ea plenidente? ergo noctis finalis erat Heli, & noctilucia. Rem elucidare Romanus Codices, dum ita legitur & dispensatur: *Oculi eius caligaverunt, nos percos videre: lucerna Dei antroporum extinguerentur*. Samuel dominicario templo Domini. Ed peripherias noctis, q. d. Cum adhuc solerena lucerne, & Samuel dormire, apparuit ei Dominus: noctu enim ardebant lucernae in tabernaculo, manu extinguiebantur. ita S. Hieron. Sic Agapit. c. 5. verius primum referendum est ad finem capituli primi: aliqui enim mandefugunt eum verius fecundo, qui proximum requirunt, ut patet intuitu. Similes diaulon esse Jerem. 8. v. 12. confit. S. B Hieron. & alijs, ut ibi dixi. Talia nonnulla sunt, que suis locis annotatae.

Ubi Nota. Distinctio moderna capituli S. Scriptura non est facta à Propheta, nec à Patriarcha Gracis aut Lamech, sed in posteris, & recentior est, ut fide docet S. Irenaeus lib. 3. Bibliothecam methodo partitionis. Exscriptio Psalmos, qui singuli securum dicitur & iuncti sunt. Petrus enim citat S. Scripturam, per citationem non capitum, sed historiarum, vel materialium. See S. Augustinus de scriptis Comment. à principio Genesij usque ad ezechiam Adz de paradozo, quod nos dicemus, in te prima capita Genesis. S. Gregor. at de scriptis in libro Regum, à principio usque ad undevicensim Davidis regis, quod nos dicemus, in quaduecentis prima capitulo lib. 1. Regum. See Elias Levita Praefat. in Major. sit olim legem totam, puto Peuterecum, suffic unum Patric, id est, unus tractatus sine incisione, vel divisione. Hinc S. Hilarius scribens in Maththeum, cum distinctio in canones 33. & Ambrozes. S. Lucian divisit 30. 64. titulos, Beda vero in 93. capitulo: licet Sextus Senensis subpictor hanc divisionem ab aliis esse factam. Ammonius Alexandrinus, vel, ut alii volunt, Eusebius Caietanus, aut Tatianus pro munro materialium concordat Evangelicas, distibuerit S. Maththeum in capitulo 350. Marcus in 351. Lucam in 345. Joannem in 321. Portio in Interpretibus Graci à sexcentis annis, pata Euthymio, Occumento, Areta, Andrea Cretenus, Suidia, in novo Testamento capitum distributio inventur similis nostræ, sed ea pauli magno. Ergo paulo post illud tempus videtur facta ea capitum divisio, quam nunc in Biblio certum est. Unde illa minor S. Thomas, Alensis, Albertus, S. Bonaventura, illigat coenit. Denique veteres, libros ultimorum omnino versuum, non capitum: versos autem contabat lex dictioribus. See S. Hieron. prefat. in homili. Oit. super Caet. sive Origenem scriptisse in Cantica versos fere viginti milibus. Idem de Script. Ecclesi, ait Nazianzenus omnia opera sua conclusiue versibus triginta milibus. Et Apolog. in Refusum, ait Hilarium motuatum ex Origeni verius propriè quadrangula milia: septuaginta verò, dum exponebat epulam ad Ephesios, distiisse quotidie versus mille. Ita Suidius. Non mi-

nius ergo si divisio hinc subinde minùs apta aut commoda finis est clara. Ecclesiast. 5. 4. 50. multis Codices legum in Is plena sunt circumscriptio & holocoma aramaica adorem deo.

Euphemismus Graeci est boni omnis egestatio; Rhetoribus est figura, quo nomine, vel res mal omnis in bona convertunt, aut certe avertunt, & deprecantur; ut Terentius in Andria: *Si evenerit (quid Dui primitus) discipulus*. Hoc non raro occurrit in Scriptis. Sic enim maledictionem, & blasphemiam ob suis enormitatibus, & execrationem, non audire suo nomine nominare, sed per euphemismum eam consarcio nomine vocante benedictionem: ut, *Benedic*, id est maledicunt, *Nobis Deus & regem*, p. Reg. 21. 13. *Domina id est maledic*, *Deus & noster*, Job. 1. 9. Sic in juramento execratoria dicunt: *Hic facias misis Deo*, & *qui addas*: id per euphemismum filium malum quod quis fibi impetraret, quoniam rei tristum, & malum omnis. Sic multies Davidis à Nabi tendente oves percutit alimoniam, dicens per euphemismum: *In die eorum hora venimus*, 1. Reg. 25. 9. Huic vienius est *Charoniam*, id est, urbanitas, lepos, & festivitas sermonis, qui figura est Rhetorica, qua dux dictu gratia proliferantur, ut in interrogantibus, num quis nos querierit? rectum ponunt detur, *Si bona fortuna*, exinde intelligunt nos neminem quæstive. Si roganti matre: *Audi filium meum in bello esse captum*, sine veritate respondent amici eius dolorum festin levantes. Non: est redemptus: quo tacite significant eum fusile captum, & male habitem, sed jam esse redemptum. Sic Cicerone pro lege Manilia, ne disseret consulares facies esse capitos, dixit esse redemptos. Sic laetus est valens libertatis auditor, quam illatum, influazzum est domus, quam duratum, supplicatione novo refecta est legiones, quam occisis militibus immisurata. See an Hieron. cap. 40. 1. *Consiliumque & consolameni populi mei*, &c. *consilium completa est malitia eius*, dimissi ad iniquitatem eius. quo tacite significat eam fusile malam, & iniquam. Sic sapientia illa mulier Thracum, felix Alkionus Icelus, & fediscendum in feo suo filios transtulit, ut ei à Davide venire imperaret, 2. Reg. 1. 4. & S. Nathan Propheta, ut regem Davidem de adulterio, & homicidio Urna corripuit, uis est aplogio diuini, qui pauperi osculante rapuit, & mortificavit, ut in eius enormous traxerit exinde immunitatem iniungit, 1. Reg. 1. v. 2. Atque hic est modus communiuersis correspondi magnates, qui opibz, & tristis lo peribz, non ferunt le appetit, & in fronte reprehendi. Charentiam illius illustres extant in epist. Valerii ad Rusticum, qua ei suadet ne ducat uotarem, tom. 9. operum S. Hieron. Sic enim habet: *Faciat nos aut Aris vacuo fuit*. Autem habens habet in horae meo infestorem, quod prima nocte meo se suspenderit, perpendit foranda, tam nam torva. Cos Arribari Miser se et se successus lachrymam incusat. Da mala: Et de mero forsan, quia illa suspenderit arbor illa suspenderit. Da mala: Et de mero forsan, quia serena. Timorene: Et ce sparsus arbori illius forsanus impeditare, cum iam invenerit non perciperet. Casus Venerabilis dicitur: Si ab ipso femina posset esse mundata, conuertit multa non effigie ab ipsa dicit. Porro vero rex ac Livia frater fuit: Ad somnum feliciter ait: nikel mika defecit, si uero multa feceris defecis. Metellus Maura respondit: tam rina filium dato divitum, forma nobilis, genere clarum, summa felicitate docere uoluit: Maledicens effe, quoniam sum. Cas Mariae: Jam ipsa ea erit. At illa: Jam uera eponit uocis effe. Legimus eum: Talia oratione subiecta, quanta persistente profecta. Luis Carinthia petrus à Demophilem censum talenter pro confessu, At illa suscipiens in calsum: nra: 3. Non emi quassi penitente,

HARMONIA CHRONOLOGICA DUODECIM PROPHETARUM.

Hoc est, tabula chronologica, per annos mundi & Achaos Olympiades, ut passim docent Chronologi. Prophetae, conformis, & subalterna illi, quam quasi probabilem sum Pentateuchu, cum Prophetis majoribus praefixa. Scio variis variis: hoc configuro, omnesque probabilius; sed paucis annis, quibus una chronologia ad alia distat, additis, vel demptis, hoc tabula cuique computatu, & chronologe serviet.

Roges Iuda sibi continuo succedentes, sub quibus prophetae sunt Prophece:

Ozias, vel Azarias regnavit annis	93
Joatham	16
Achaz	16
Ezechias	29
Amos	2
Josias	31
Iochas menitus	3
Joakim annis	31
A Joakim anno XI. finito, post ab eius eade, & filii eius Joachim transmigratione in Babylonem, incipiunt anni	
70. capitevita Babylonica, de quibus Jeremias c. 25.	
11. Unde hinc annos prophetizat sic inchoato, & configurato Ezechiel in rota sua prophetia, ut ibidem dixi.	
Joachim membrus	3
Sedecias annis	11
Anno 11. Sedecias Nabuchodonosor Jerusalen, & regnum Iuda eventus, anno regni sui.	18
Regnans post exilium Jerusalen Nabuchodonosor annus.	26
Universum enim regnavit annis	44
Et succedit ei filius Etilmerodach, sive Baltastrar, qui regna vii annis	34
Baltastrare capta Babylonie occidit Darius Medus, & Cyrus.	
Itaque post Baltastrarem in Babylone regnavit Darius Medus anno	1
Polt Dariu, Cyrus jam Monarcha regnavit annis	3
In anno 3. Cyri finiuntur prophetiz Danielis, qui ultimum omnium quartus majorum Prophetatarum prophetavit.	
Cyro succedit Cambyses regnans annis	
Cambyses post mago (qui paucis membris regnante) succedit Darius Hystaspes, qui regnavit annis	36
Dario succedit filius Xerxes, qui regnavit annis	40
Xerxes succedit filius Artaxerxes, à manu sua longiora alterata, cognominatus Longimanus, qui regnavit annis,	
49.	

A N N O M U N D I 3136. ante Christum 84.
qui fuit à diluvio annus 1479, à nativitate Abraghi annus 1189, ab exilio Hebreorum ex Egypto annus 684. copit regnare in Ierusalem, & Iuda Ozias, five Azarias rex, regnauit per 52. annos: sub quo prophetaet Olee, Jonas, Amos, & Iahua. Itaque Olee, qui fuit primus omnium prophetarum, copit prophetebit ab initia regni Ozias. Nam Iahua, qui eum fecerit est, copit prophetebat sub annos 15. Ozias, ut habet Eusebius in Chronicis, qui fuit annos ante Christum 979. Jonas vero copit ante annum 14. Ozias, ut mox offendam. Insuper sub Ozia rego cooperaverunt Olympiades. Annus enim 40. Ozias, qui fuit ante Christum 774. fuit annus primus Olympiadis 1. Ante Olympiades autem omnia apud Gentiles scripторes, & historicos sunt incerta. Ab Olympiadibus enim copit apud eos historia fides. Aut de Eusebiano in Chronico ad Olympiadem r. *Ab hoc tempore Graeca de respectibus historiarum vera tradidit: nam ante hoc non erat usum eis diversas severitas prouidere.* Unde Varro apud Censorinum de Die natali exp. 21. duplicitem ponit facultatum ordinem: priorem à diluvio ad primam Olympiadem, eumque vocat *prudentiam*, id est fabulosum: posteriorē *opus* id est historium. Prophetae ergo molles antecedenter omnem Gentilium historiam, & sapientiam, quae ac Roman. Roma enim condita est anno 13, post in

& Achaos Olympiades, ut passim docent Chronologi.

Ole ergo sub initia regni Ozias, post Dei duxit usorem forniciarium, & ex ea procreavat duos filios, & unam filiam: primum nominavit *Iezabel*: secundam filiam, *Leoriam*, prophetae & id est, *Abijah maioriterdus*: tertium, *Laoma*, id est, *Nun populus mens*; nec tanta facta, quam verba portenderent famulum Jezebali brevi vindicandum super dominum Iesum; ac Israelem de forniciationem cum idolis, aliaque Israele gravissime fine muliericanda puniebant; atque cum virtuculo aero quem colebat in Dan, & Bethel, transferendum in Affiram. Post Oziam periret Olee prophetae sub Joathan, Achaz, & Esachia, ut ipse ait cap. 1. 1. sed quid praecidit hoc illo rege prophetae ignoramus: qui ipse, & aliis minoribus Prophetis, sua oracula per annos regnum affilatum non configurauit, uti confignat Jeremias, Ezechiel, Daniel, & subinde Iahua. Porro sub hunc regibus Olee prae- dixit, Chiribum devicta morte, & inferno, die tertia refor- recturum: Synagogam Judaeorum, tamquam adulteram, à Deo repudiandam; Ecclesiastem vero ex Gentibus, Chirillo per fidem sponteannam in tempussernum: denique Synago- gam debitas multis fore sine rege, & lege, sine iacerdotio, & B& sacrificio, expletantem Medianam, ad quem in fine mundi converteretur.

Paulo post Olee prophetaeit Jonas contra Niniven, ni- mirum regnante in Iuda Ozia, in Israel Jeroboam, ut patet 1. Reg. 14. 23. Quare necesse est Jonas prophetice per- misse 14. annis regni Ozias i illis enim ducuntur: cum Ozia regnauit Jeroboam. Ipse enim vita, & regio decessit anno 14. Ozias, ut colligatur ex 1. Regum 15. 1. iuncto enim cap. 14. 23. Eodem tempore in Latio regnabat Procas Sylvius, avus Romuli, & in Assyria Samanapalus, qui visutus fuisse rex Ninives à Jona conversus ad preuentum Jonas ergo praecepsit Amos paucis annis. Amos enim co- perit anno 15. Ozias, ut iam dicam.

A N N O M U N D I 3136. ante Christum 789.
qui fuit regni annus 25. copit prophetaeit Amos. Ce- perit enim ante duas annas terram (ut ipse ait cap. 1. 1.) qui contigit anno 5. Ozias. Prophetaeit autem vindictam Dei in Damascum, Philistiam, Tyrum, Edom, Ammon, Moab, Judam, & maxime contra Israe, id est, decem tribus, quibus ad idolatriam alias flagitia extelidit per Assy- ris interfecte. Adhuc, tenebras è solis eclipsi, meridie fit- IC turas per totum orbem in passione Christi; ac per eum ta- bernaculum Davidis collapsum restaurandum varicinatur. Insuper in Bethel predicator copiavitatem & excludit Israe- lis. Quicqua ab Amaria iacerdotum idolorum accusator re- bellionis, ac tandem veela per tempora transfixus, Mar- tery occiditur.

Paulo post Amos copit prophetaeit Abdias, qui Idumaea excidit per Chaldaos predictor, ed quod ipi persue- rint Iudeorum hostes.

A N N O M U N D I 3138. ante Christum 761.
copit regnare in Iuda Joatham, filius Ozias: sub quo copit Michael, prophetaeit Michael, ut ipse ait cap. 1. Prædictus autem insi- tio Samaria & Israeles excidit per Assyrios.

A N N O M U N D I 3138. ante Christum 712.
qui fuit regni Joatham 12. Roma coniugit eum à Romulo, *Roma quae in ea regnavit annis 25.* Quicqua soleret & appositio- nes. 5. August. ligt. 8. Civit. 27. hostes. Prophetae- Di copite prophetaeit sub exordio urbis Rome, qui eorum orbea Romania, & Gentibus Christi fidem amplecturus scriberebantur. Audi eum: *Ezechias quippe rex Iuda est affer- quis regnauit, ac per hoc per ea tempora, isti velas fontes prophetaeit pariter emperant, quando regnum deficerit. Affro- ratus per se tempore exortus Abram, et promissis aperi- sitionibus forent in eius semine benedictionis omnium gentium, ita in Occidentalem Babylonie exordio, que fuerit Christus impensis venturus, in quo impensis illa prima macta Prophetaeit, non solum Iudeam, utriusvisum scriberebantur, in sanctaria futura effigiem suorum fabricantes. Cum enim prophetaeit nonquid fore desigunt populi Israel, ex qui ibi reges agere capi- tur, in usum conseruando eorum fuerit, am Gentium. Quan- di autem ea Scriptura manifestissime prophetaeit condolente, que*

*Genitrix quendam prodest, non sperat impugnare, quando cum frugum copiam, cum maiorem force hujus templi, Zorobabel nasciturum, hoc templum sua praesentia, conci-
quam prioris Salomonici gloriam: Christum enim ex Zoro-
babel nasciturum, hoc templum sua praesentia, conci-
sibus, & miracula condecoratum.*

A N N O M U N D I 3200. ante Christum 950.
coepit in Iudea regnare Ezechias: sub hunc annum 7, vel a.
cum iam exercita esset ab Affris Samaria, & Israel abdu-
ctus in Alysium anno 6. Ezechias, ita ut iusta reflectat
in tacta Ierusalem, & Iuda, Michaeus capit. 3. 13. prædict
quod Ierusalem à Chaldeis excidetur. *Ezec., inquit, que-
si ager arabitur, & Ierusalem quasi acervus lapidum erit, &
nunc templi in excelso finietur.* vide Jerem. 16. 28.

Nahum. Sub idem tempus prophetavit Nahum ex Iudea: non
sed quod Niniviam post prædicacionem Jonæ, in pri-
mam fecunda relapsi essent, ut dicam processio in Na-
num:

A N N O M U N D I 3200. ante Christum 950.
Ezechias in regno aegabut annum decimum: sub hunc an-
num edidit Michaeus illustre illud oraculum, 5. 1. de Christo
in Bethlehem nasciture, ut ibidem offendatur.

A N N O M U N D I 3234. ante Christum 916.
Ezechias aegabut annum regni 14. sub hunc annum Michaeus
prophetavit illam cap. 4. 1. de Ecclesiis in Sion ab
Chirillo instituenda, ut ibidem demonstrabo.

A N N O M U N D I 3249. ante Christum 901.
coepit in Ierusalem & Iuda regnare Manasses rex impius: sub
quo probabile est prophetae Joel: quia ipsi soli Judea
(quasi Irasce) jam vallo anno 4. Ezechias) & vaticinatur ex-
cidium ob violos latram, & ob occisiones ab eis Prophetas,
quod factum est tempore papa Manassei. 3. Hieron-
tamen, Euseb. & ali permissi confessi, Joelen prophete-
tasse longè anteriori, scilicet paulo post Osee, sub Osia
tege. Porri Joel prædictus Judæus instare vafissimum per
noxias hebetias, & hostes Chaldaeos, quos sub specie locu-
laturum, eructorum & brachiorum depingit; & ideoque
hortatus omnes, & præterim faceret, ad plan-
sum, jenitum, & orationem; conversis magnâ politi-
cet prosperitatem, dandum Dodrarem perficit, &
spiritum fandum exi super credentes, invocantes De-
mum saluos fore. Denique diem judicii pronuntiavit, ac
graphicè defecit eis horrorem, & prodigia prævia; lo-
cum quoque significans, numerum in valle Josaphat paragen-
dum esse.

Jacob. Sub Manasse etiam prophetavit Habacue, qui pariter
Manasse, ac toti Judæe ob impietatem, extremam cladem
per Chaldaos pronuntiavit.

A N N O M U N D I 3266. ante Christum 644.
coepit regnare in Iuda Jofas: sub quo prophetavit Sopho-
nia, in panet cap. 1. 2. acq' ac Jeremias: quot fecut sunt
Ezechiel, & Daniel, qui propheteant sub Josuam filio
Jofe: Quocumque hi soli Iuda, & pte Israele jam sub Eze-
chial vallato, communianter Dei videntur: servantes, in-
quit Deus per Sophonianum cap. 1. 1. *Ierusalem in lacrimis:* atque in typo exiit Ierusalem, aquæ ac Ninives, orbis
excidium, diemque horribilem judicii graphicè depingit.

Novens Propheta iam recentissi, prophetarunt ante ex-
cidium Ierusalem, & ante captivitatem Babyloniam.
Nam hoc contigit sub Josuam, & Sedecia filio Jofe. Ce-
teri tres qui sequuntur, putat Aggeus, & Zacharias, & Ma-
lachias, prophetarunt post captivitatem Babyloniam, po-
suisse redditum Iudeorum ex Babylone, qui contigit an-
to. monarchiz Cyn. Quocumque.

A N N O M U N D I 3431. ante Christum 517.
qui fuit annus 1. Dani Hyllaius, Tarquinii Superbi, Ro-
manorum septuaginta, & ultima regis, annus 49. ait 8. His-
toricus coepit prophetae Aggeus, ac Judæos hortari, ut
templum à Chaldeis combulsum restituissent. Aggeus ora-
culi excitati Iesus pontifex, & Zorobabel dux, cum po-
pulo templo fabricam ordinavint, quibus Aggeus premis-
tis.

Iudeus anno, sed bene dicti post Aggeum (puta mense 8.
Aggeus enim mens 4.) coepit prophetae Zacharias, Ag-
gas adiutor, stimulans populum, ut pospositus privata
fusa comoditia, & donibus fabrica templo iustificet. Unde
vidit virum metientem civitatem cap. 2. 1. & Iesum ponti-
fem templi c. 3. & candelabrum templi c. 4.

A N N O M U N D I 3434. ante Christum 516.
qui fuit annus 3. regni Darci Hyllaius, Zacharias cap. 5.
qui fuit amphora, in qua fedebat mulier nomine impetus
per aerem raptria in Babylonem. Et cap. 6. vidit quartus
quadrigas, representantes quatuor imperia, & monar-
chias libi invicem ex ordine succedentes, & eo post eas Christum
Christus regnum: *Ezec., inquit, vir, Opibis venies
me.*

A N N O M U N D I 3435. ante Christum 515.
qui fuit annus 4. Dani Hyllaius, Zacharias, ut ipse af-
ferit cap. 7. 1. rogatus, an prima caputivitas Iesu, ea
jam soluta, adhuc fervanda forent? responder, ea commu-
nanda in festivitatibus praesclaras, ac Iudeos hortatur, ut in
fabrica templi animos pergent. Unde c. 9. moner, ne ti-
mentum Philistiorum, e quod hi ipsi à Deo sint subjugandis,
per rurum promittere Christum, *Ezec., ait, venies venies
viri tuus, & salvator ipso pauper, & officiando super atra-
& polluunt filium apia.*

A N N O M U N D I 3437. ante Christum 513.
qui fuit annus 5. Dani Hyllaius, perfecta est templi fabri-
ca: in cujus dedicatione Aggeus, & Zacharias cereruntur
alleluia. ita Epiphanius & Dorotheus in eorum Vita. Quocumque
Zacharias sequens annus varcinatur es, quæ cap. 10. &
deinceps enarrat, numerum tunnamm urbis, & sempli for-
ficati, per Machabeos pontifices, doces, & vindicati
cet populi: ac praeterit per Christum qui in veritate
& vietnam pro hominibus se offeret Deo, idemque à
Iudea vendetur Iudas 10. argenteis; persecutus ut pector,
& disperserunt oves: denique peritos manus affiguntur
et. *Quid satis, inquit, plaga ista in medio manu mea cau-
rat?* Et dico: *Abi plagues sum in domo eorum qui diligunt
me.* Zachar. 13. 6. Quocumque per Christum effundendum
spiritum gratiae, & fontem baptismi iuper habitatores
Ierusalem, omnimeque gentes ad Christum, & Ecclesiam
concurvitas praedicti, & promittit.

A N N O M U N D I 3457. ante Christum 483.
qui fuit annus Darci Hyllaius 56. & ultimo, Aggeum, &
Zacharias diem obitum tradidunt Hebreos in Seder Olam, &
in nomine S. Epiphanius & Dorothei in eorum Vita.

A N N O M U N D I 3487. ante Christum 463.
cepit in Perthes regnare Artaxerxes Longianus, filius
Xerxis: sub cujus anno 5. vel 6. prophetar Malachias,
Prophetarum omnium ultimus, contra vitas faciendoem,
& populi, praefert quoddam contra legem uxores alienigenas
diuidit. Nam anno sequenti, pta 7. Artaxerxes, ve-
nit Eldras in Ierusalem, omnibusque perfusus ut eas respu-
daret: Insuper prædictus Malachias sacrificia Iudeorum à
Deo repudianda, ac eorum loco oblationem mundam Eu-
charistie & Christi fanciendam, quæ ubiuit gentium moe-
corbe offerratur, & sacrificetur: denique Christum, ventu-
dum ad templum, quasi angelum testamenti, evi-
tuque pra-
euroses fore minorem angelum, Iesum Iohannem Ba-
ptistam: Eiam vero ventum ante secundum Christi ad-
ventum, qui convertet cora patrum ad filios.

Ex dictis patet, hinc duodecim Prophetae vicissim, &
successive prophetatice pta 300. annos: ut eis fluxerint
ab Osiride regis India usque ad Artaxerzem Longianum.

Mala-
chias.

Propheta-
trum per
300. an-
nos.

HIEROGLYPHICA E DVODECIM MINORIBVS PROPHETIS EXCEPTA.

Ex Osee.

Cap. 1. v. 8.

Vale, sume tribus uxores fornicationum; et sic filii fornicationum. Ad literam iubet Deus Prophetam, ut ducat meretrices in uxorem, undeque procreet filios qui à matre infanta vocentur filii fornicationum, id est, filii fornicatio[n]is & meretricis: idque ad hoc, ut representaret idola iram Israel. Oste enim representat Denim uxorem Synagogam, sibi Iherasalem. Unde explicans subdit: Quae fornicatio[n]es fornicatur terra a domino. q.d. Quia incolu[m] terra, putat Iherasalem, à Deo apostabat, & colent idola quia amaro[rum] locis.

Verf. 4.

Et peperit eis filium. Et dicit Dominus ad eum: Voca uomen eam, ut atra te rebete: quia adiue modicem; et uisitare Lingua[m] tuam lezahel super dominum Ihera. Jezechel, id est, iense Dei, representat Israel, qui erat populus Dei. Once ergo iubet ut Deum primogenitum suum vocare Jezechel, ut per eum representaret stragum postorium Ihera, regum Israel. q.d. Succidens posteros Ihera ob idoliatriam, & quia ipsi Jezechel, id est, postoris elatus, ob Deum verum coelentes perfecisti sunt, sicut iucidi flirtem Aethiopis ob idoliatriam, & quia ipse in Jezechel p[ro]m[on]it Naboth occidit. Unde subdit: Et contemnit atra te uisitare lezahel.

Verf. 6.

Et peperit filiam. Et dicit Dominus ei: Voca uomen eam, ut atra te misericordere. Caustrum subdit, scilicet ut impone[m]e rep[re]sentent, quia non adiue n[on] a misericordia atra, sed solitaria oblitio curvit.

Verf. 9.

Et concepit et peperit filium. Et dicit: Voca uomen eius. Non papuam, meutru[m] hic filius suo nomine Istrali a filio in usq[ue]t. Quia res non papulam meam; et q[uod] non cura vester.

Cap. 3. v. 2.

Dilectus malitierum dilectam amorem & adulteriam, scilicet dilectus Dominus filius Israel. Etsi dicit, id est preceo conduxi, eam. Et dicit ad eam: Dicas multa ex p[re]ceptis meis, ut misericordia t[em]p[er]e et non excursum et q[uod] ex expectativa te. Quid hoc symbolum lugis indecessuspliabit lubebam: Quia d[omi]n[u]s multos filios suis Istrali feci regi, et fine principi, et fine sacrifici, et fine altaris, et fine ep[ist]ole, et fine iherap[oli]pius: et post h[ab]e revertentur et querent Dominum, et fine in sevillio dicuntur.

Cap. 6. 3.

Quasi diluculum preparatus est egredij sua: et emerit quasi under nos tempora[m] et seruato[m] certa. Cibili aduentu, cuique gratiam et Evangelium recte detinat per symbolum aurore: sicut eni[m] haec pol[aris] longa noctem, lucis et dies omnime boni est initium et causa, ut et Christus: aqua per symbolum mabis temporanei, qui iumentem rigat; et ferocia, qui melius impinguat et maturat: parvus enim Christus et iemen gratus, et molles, bonorum operum, ac glorie a te[n]tori in uero operatur.

Cap. 9. 9.

Propefecta ueritas sicut in diuis Gabae, q.d. Sicut Gabae gravissime peccaverunt, et nonni[m] illipso occidentes uxorem Leviticu[m], illudque iniusto bellu[m] contra ceteras omnes tribus defensiones, quo prouide uite ad intercessionem cari sunt, iudic. 19. & 20. ita nunc Iheraslet gravissime peccata Rupro spirituali, id est idolatria, qua illam pertinaciam retinet et tuerent, idque excludentur ab Alyriis.

Verf. 23.

Ephraim Tym[us] eius fundata in pulchritudine, q.d. Israel dum Deum coleret, erat pulcherrimus, opulentissimus et fortissimus, ut sit Tymus, quia in rupe ista, et mari eius, pulcherrimus est, opulentissimus & inexpugnabilis, omniaque gaudia maxima colo et opibus, quali regina coronata. At cum Deum dereliquerit, vaillabatur et perditur ut Scotoria.

Cap. 10. 1.

Fuit frondis Iheraslet fructu[m] adagiatum est ei q.d. Israel uixit frondibus illuminatis, et in eis uotum te elun- dens; hinc similes parit figura, h[ab]et numerum innatis, non solidos fructus q.d. Israel frondis b[ea]tibus abundans, fructu[m] vacuatur, quia operis relictus extremitas conlectatur, ingenitus vero numero pictus estukatus Dei fructus negligi. fructus ergo eius est, venter, non membra, carnis non spiritus, p[er]ea opes, fruges, luxus, idque conatus impetas de idolatria.

Cornel. in Proph. Alia. x. 1. v.

A Ephraim uirtute addit[us] diligere trituras. Idem dicit Verf. 11. metaphora v[er]bi, quod prima dicitur per metaphoram virtutis, id est, Ephraim diligens fructum, id est, fruges & opes, idemque anat laborem trituras, id est, colentem idola: quia per ea ut putat haice iheres nanci[us]. Hinc facta est pinguis & obesa: sed ego collum eius pingue et cruralis donabo, faciamque ut Alyriu[m] in illud inuidetur, eumque tristes, & regant, ut eques tristes & regi equum. Hoc est quod ait: Ascendam super Ephraim.

Ego quasi numerus Ephraim: portabo eis in brachis Cap. 11. m[er]ita: et reficerem quod curarem eis. In suauitate Adam traham eis, in ueritate obrueram. Punicius Adam fuit amor & beneficium, quibus allici trahi, locutus homines ad reditandum: illex eni[m] & magnis amissis est amor.

Iheres (qui idicet in uitos aures coluerunt, nec Cap. 12. que Deum ait utram concuerunt, excindamus eos per Aliyros: unde tunc) erant quasi nubes marinas, et sicne r[es] maturatas praeferunt, sicut prius tarda ne r[es] ex area, et sic fumus de florido, id est, de canu[m], qui in aere mox dissipatur et evanescit: pari enim modo ipsi in captivitate disperguntur.

Et ego ero ex quasi leonis, sicut pardus in via Alyriu[m]. Verf. 7. ram, sed Alyriu[m] quasi pardus in Alyriu[m] ducent[us] et corpora ex ea quasi nra raptis canis, et dissimilam interiora recessi coros. Solent enim leones, & leu[er]a praedare, fide[m]e et lacrime uigere ad eos, illudque cum re-

corde primo devorare, q.d. Parimodo ego eis, id est, meos, & leos, id est, appetitum et concupiscentiam, Iherasletianis triflumina cogitationibus, ansictibus, melancholias, pavoribus, & miserisstis affligamus, & quasi dilutramus.

Ego mors tua, & mors: mortuus eris in inferno. Chri- Verf. 14. tis mortis fuit mors mortis, quia morte mortem occida: mortuus erit vero infernum, cuius post mortem ed descendit, & patres ex ipso eduxit, ac vires infernu[m] & dominum confregit.

Ego quasi rex Israel: germebus feci libum, et erimus. Cap. 13. 6. per radices eius Libani. Bonis (dissimilans se) ramis, et eni[m] quasi aquila gloria eis, et adorans eis Libani. Iheres, id est, id fidelis & nulla, sarcinatim, gratiam et felicitatem comparat. Pronto, tori & irratione. Seundo, libo, Tertio, credo, p[ro]mo, aliisque arboribus Libani proceri, lati et oderant. Quartu[m], olim pingui & fertili. Addit Quinto, Conveniens fedenes in umbra eius. Sexto, Vixit trenta. Septima, Germaniam quasi uita Octava, Memorable eius fuit uenit Libani. q.d. Iheraslet, id est, fideles venient Christiani, abundantibus omni anno spiritali verbi Dei & Sacramentorum, praeliter Euseb[ius] his[ter]is; idque florebant & crecebant omni bus virtutibus, bonis operibus & meritis.

Ex Joele.

Residuum erat comedere locusta, et residuum locusta comedere brachia, et residuum brachia comedere rubigo. q.d. Una clades alteri succedit, leuiores antecedentes continet. Una iuste excepti: Alyrius aliudius incuriosus populante et vastant terram Israel. Loquitur enim de Alyriis h[ab]itate, quasi de locustis & brachis agros & vires de pacientibus, dicens: Gens enim afflenda super terram meam fortis et immunitabilis: dentes eius ut dentes leoni, et molares eius ut canini leonis. Pugna uicem meam in desertum, et fieri meam decenteremus.

Raddam vobis annis quis comedere locusta, brachia, et rubigo, et eras, fortior mea magis, quam mihi in uer[bi]o. q.d. Pridie clades et vastantem nova pace & ubertate latrunc[us] et compescantur.

Efundam portas meas super omnes carnem, et probe[r]ebus filia vestra, et filia vestra. Id factum in Pent. Act. 2. Et dabo prædicta in celo, et in terra, et aqua, et igne. Verf. 30. Et superem Iheraslet in fine mundi: anergiam uenient dies Domini magis et horribilis, plus dies judicii.

Congregabo omnes gentes, et dedicam eas in vallem Iheraslet, et sapientiam et scripturam canem eu uida valle enim in iohannes. C. que

Verf. 12. que est prope Ierusalem, fieri iudicium, & super eam se debet in nube gloriose Christus iudex.

Mittere fates, quoniam manaverit meiss. Venite & defensate, quia plenaria est terrarum: Mefis est confusa, matio facili, tunc enim angelus quasi fale demetent homines, imploviisque premunt quasi in torculari, in valle cunctiorum, ut est, in gehenna inferni.

In die illa frustas montes daderidem, & collibus lachis, & per omnes rivus Iuda ibunt aquae, & fons de domo Domini egredietur, & irrigabit terram ipsam; Hebr. terram etiam Serim. Ligna Setim erant impinguibilia; unde ex ea facta erat arca, & tabernaculum, hinc significat Ecclesiastes triumphantem & Beatos. q. d. In celo omnia erant plena dulcedinis, suavitatis, & gaudii, & per beatissimos vivos, id est, chorus laudantium Deum, aqua voluptatum decurrerent, & fons, id est, lumen gloriosum, & visio beatitudinis de throno Dei egrediebatur, irrigans & beatis cunctis electos.

Ex Amos.

Cap. 3. v. 3. Numquid ambulabam duo partem, nisi convenient eis? q. d. Sic ago non ambulabo cum Israele, quia illi mecum non convenit, sed cum idolis.

Numquid regnat Iros in saeculo, nisi balius erit prebit? Numquid debet caelum tuorum vocem de cibis suis, nisi aliquis approberet? q. d. Sic Deus regnare non deficit contra Israelem, donec eum quasi prebit capiat & langet per Assyrios.

Numquid radet ari in laqueum terra ab fine aucte? Numquid auferunt laqueos de terra antequam quod cepera? q. d. Sic Deus laqueum Assyriorum, quem quasi aucte tenet Israeli, non auferet, donec eodem Israelem capiat & stranglebit.

Serlangue tuba in invata, & populus non expavescit? Sic Deo clangente per Amos, ad indicente pralium & stragem, merito expavescit Israël. Unde hoc omnia hieroglyphica explicans, & applicans subdit: Si tunc malum in cruceitate, quad Dominus nos fecerit? Quia non faciet Dominus Deus verbum, nisi vel reuelatio secreta suum a filiis suos Proposita. Leo rugit, quis non timet? Deus enim est, quis non prospexit?

Quomodo firmat pectora de leonis duo tenra, aut extremitum arcuata? si erit enim pectora qui balistat in Samaria, in plaga delectu, & in Damasco gradute. q. d. Sicut pectora leonis ex ore devorata eripit duo crura, sic pauci Israelite evident manus Assyriorum, ligno villes & inutiles, feliciter pauperes, & nigri macie morbo que conficit, qui in plaga, id est latere & angulo, letita decumbunt, vel in Samaria, vel in Damasco.

Cap. 4. v. 13. Formans mortuorum crevum ventrum, & amictum lumen eloquuntur suum: facies matutinam nebulam, & gaudens super excelsa terra. Dominus Deus exercitans nomen eius, sit hypostolus potestor & magnificenter Dei. v. 15. Betbel erit in undis. Heb. Betbel erit in Aem. q. d. Dominus Dei fortis sicut venit variatus, doloris & diaboli.

Cap. 5. v. 19. Quomodo si fugias per faciem leonis, & curvaris ei usque, & ingrediatur dominus, & insisteret manus sua super patrem, & mordet eum costatus. q. d. Samaritar ex uno pericolo in aliud, ex una hostie in alium, v.g. ex Pheb. in Teglatphalasar, ex hoc in Salmanasar incidebat.

Cap. 7. v. 1. Ecce hiemis in prouincia per germinantem Jeruzalem imbris, & ecce ferontur post transire regis. Il occulta sunt Assyli, sicut est Deus, imber ferontur est Jeroboam, tonfo regis est valitato Israelic facta a Benadad, q.d. Post valitatem Israelli inflatur a Benadad, res Israeli per Jeroboam regem restituere conperunt: sed ecce mox Deus innundat Paul & Assyrios, qui quasi locutus eas depesceret.

Verf. 4. Ecce vocabur iudicium ad ignem. Dominus Deus, & deversus obijssum multam, & comedit final partem, q. d. Post Phub, qui milites talentis à Manibus regi Israelim accepit, sine nota abiit, Deus julio suo iudicio immisit Israeli ignem, id est, Salmanasar, qui igne quasi ardore & impetu cum invadens, devoravit obijssum multam, id est, magnam multitudinem populi, pars tribum Ruben, Gad, & dimidiam Massale, tunc Jordanem hamuli leo quasi in abyso habitatione: Et comedit final partem Israeles sceleris tribum Nephthalam, Aser & Zabulon, eis Jordaniem commorantes.

Ecce Dominus fluit super marum Iordanem (enec ineruatum, id est, elegante & firmum) & in manu eius

Atrilla clementia est. Et dixit Danialis ad me. Quid tu vides Amos? Et dixi Te traham. Tunc dixit mihi. Ebdias Domini: Ecce ego ponam uulnus in medio populi mei Israeli: non agnoscimus propterea introducere eum. Tulla est eura & providentia, quia Deus murum Israhel talice illuvit, id est, speciolium, aquae forte & hostibus invictum effecit, quandom Israei Deo fideli adhaesit. At nunc cum infidelis ad vitulos mureos deflexit, Deus depunit tralem, id est, curam clementem, finaque cum invadit ab Afrygia, & rueret in interium?

Eccce nuncius pavonis. Et dixit: Quid tu vides Amos? Cap. 8. Et dixi: Uterum pavonis. Et dixit Dominus ad me: Ve- nisti super pavponem meum Israeli, q. d. Scit unicus poma ex arbore carpitur, sic per Assyrios carpum Israeli, & in captivitatem abducant, ita S. Hieron. Myticè, poma sunt homines, quos uncinus, id est, mortis carpit & nunc huic, nunc illum, donec conies colligat.

Afficeret quod nasciuntur universi, & ruerint, & dicit Prof. 8. sicut quae traxi Egyptus, q. d. Sicut Nilus exundans op- plet totam Aegyptum, eamque ablit & overit secum in mare, in quod desultat; ita Assyri operant terram Israeli, sonnique eius oper & incelas in canum subtili, colique locum aduentum in Assyriam.

Vidi Dominum flammam super alteram, & dixit (angelo) Cap. 9. Percede cardinalem, & commoveras superflumina, ju- besc hic Deus angelus, int' convulsi cardini ex erat tem- plum, obarbitram & incelas populi.

In die illa infusio tabernaculum David quod certus, & Prof. 11. dicit. Ut perfidie velutina Idem, & omnes naevos & scilicet montes daderidem, & omnes colles culti- erant, q. d. Rogenum Davidis collupsum restitabro per Christum, faciuntem ut ipse per fidem profidet: Iusti- tiam omnique gentes, tanta donrum spiritualium liberate & felicitate, ut vienes & colles vinas, & nubila fundero videantur patet. Actus. 15. 16.

Ex Abdia.

Erit dominus Jacob ignis, & dominus Ioseph flammea, & Prof. 12. dominus Efan fulpula, q. d. Judi & Israelite subgigunt libi- diuinos, fuit ignis subigit sibi Apollon. Unde explic- ent subdit: Et facient domum in eis, & devorabunt eos.

Ex Jona.

Ferat Jonas in quatuor pfectis tribus diebus, & tribus Cap. 2.1. noctibus. Si tunc simus homines in corde terre tribus diri- bus, & tribus noctibus. Matth. 12. 40. Post triduum pa- paecit evanescere Jonas in ardorem, & veri. 11. Sic Christus post triduum ex alienis rediuit & gloriosus re- surrexit.

Et preparauit dominus Deus bedebat, & aferens su- Cap. 4.6. per regnum Iudee, ut esset umbra super caput eius. Erat as- tros eius Iudea. Et preparauit Deus verbum, & persig- natus, & bedebat, & e. carnis, & c. Et persigillauit super caput Iona, &c. Tropoli docet Deus omnes res & ipsa humanitas esse subiecta hederet, quam subiicit vermis adversariis eredit, cumque homines in ea recumbentes tertia sol ast- poris & tribulationis. Qui ergo sapit, non in creatura Dilexit, sed in creatore spes religie eius deponat. Ille iugo pra- debet umbraclum, illi fugit certulque erit protec- tor.

Ex Misericordia.

Et erit in novissimo dierum, mox dominus Domini prapa- Cap. 4.1. ratus in vertice montium, & sublimus super colles: & fume ad eum populi, & prepartim gentes multas, & dicent: Venite ascendamus ad montem Domini, & ad de- num Dei Jacob, & docebit nos de misericordia eius, & domine infor- mate nos: quia de Sua egredietur lex, & verbum Domini de Ieronalem. Est hieroglyphicum Ecclesia quam Christus sus inchoavit in Sion. Hic est enim civitas in monte polita, quam eminens invenitur omnes gentes, & ad eum confluunt, ut dicant legem Dei & Christi, ut pax etiam vitam Christianam & famam meant in pace, con- cordia & gaudio Spiritus sancti. Unde subdit: Et re- stendent gladios suis in votive, & hastas suis in lego- nibus: non sicut genitores gentium gladium, & non discent ultra beligerare. Et iudebus vir fidei silentem suam, & subuenient suam, & nos eris qui deterret, & re-

*Cum regnabis Dominus super eos in monte Sion, ex hoc nunc A
et nique tu aternus.*

Ver. 3.

*Et tu seruit gregis nebulosa (hebre. opheb), qui erat tur-
ris altitudine iuxta templum, ideoque inuenientibus appa-
rebat caliginosa filia Sion, nique ad te ceuus: Ceteri
potestas prima, regnum filia Ierusalem. q. d. Tu à Sion
que curribus Opheb, gregis, & aliis cellis & nebulosis ex-
celia es, nebulosi & munita felix eris & beata. Nam ad
te primo veniet Christus, ipse primus in te regnabit, pri-
ma eius potestas & imperium tibi ab eo communicabitur
nimis-um primum & avitum regnum Davidis, qui regna-
vit in Sion & Ierusalem, ipse quasi eis filius & heres su-
scipies, & reuatur, ac fortunatissimum efficiet, non cor-
porale, sed spirituale; illudque tibi coingenabit. Eccle-
sia enim qui cepit in Sion, quasi regina regis Christi di-
minutus omnibus Christianis torso orbe dispersis. Unde
subdit ver. 13. *Surge Cetera (hostes tuos infideles,
et quae tibi subiungit) filia Sion: quia cornu suum ponam Ieru-
alem, Cetera angulis tuas ponam eteras; Ceteri communes po-
potas mordas, & interficiens (hebre. נְבָרֵת barbarum),
id est, qui anachemata conieceritis! Dominus rapinas
tuum, Ceteri fortitudinem tuam, Domino nascitur a terra.**

Cap. 5.2.

*Et in Bebelim (sita in regione) Ebedratis (id est, fru-
gifer & fertili) parvulus est in milibus Iudea: ex remi-
ngrediorum (Christi) qui sit dominator in Iudea: Ceteri
egressi eius absunt a deoibus aeternis. Egeritus Christi
in duplex, symbolum est duplum: paternitatem Christi.
Prior fuit in celo aeterno, i.e. quia Christus genitus est à
solo Patre, siueque aeterno; Posterior est temporalis,
in qua Christus natus est in Bethlehem ex Virgine
Deipara, siueque aeterno.*

Ex Habacuc.

Cap. 3.4.

*Cornua in manus eius. q. d. Manus, id est, poten-
tia, operatio & vindicta Dei ei cornuta, id est, va-
lida, acer & penetrans. Myillec, cornua sunt angu-
li & clavis in manibus Christi crucifixi. Nam in trum-
plum, ante faciem omnis iesus nos, Ceteri egredienti
disobedientes sunt ob eius, id est, incurrunt sunt colles, putre
ges & principes I mundi ab infernis aeternis sunt. In
quemunque enim locum pedem suum intulit Christi
aeternitas, & aeterna maiestas circumueniens orbem, &
evangelizans per Apollonem, illum, siueque principes, sibi
siueque hodie & cultui subiugavit.*

Ex Sophonia.

Cap. 3.1.

*Vix provocatrix Cetera civitas columba. Columba
tymbolum est soliditas: quia ablati pulli nido, ad
ad ipsum tamen revertuntur. q. d. Vix Hierosolyma, que
solidata est & excors ut columba: nam enim à me ex Ae-
gypto, & alibi irrepsit redempta, & liberata, ipia na-
tum mei obliviscitur, ad idola peregit, itaque me ad
irum provocat.*

Prost.

*In iera zelus devorabunt omni terra. Hic ipsius ze-
lapparuit in Pentecoste, quando Spiritus sanctus in
linguis igneis infelix Apollonem per quos consumptus, &
devoratus omnem terram Gerusalimum, & genitulum. Quia
tunc reddim populus labum electum, ut invener-
emus in nomine Domini, Ceteri etiam et humero uno.
Labium electum est linguis hebreis, & Christiana, que
omnes gentes ab Apollonem converterit invocant no-
men Domini, & eque ieruimus humero uno, id est,
unanimitate, summa concordia, & charitate. Unde de
iubilabit:*

*Dominus Deus tuus in medio tui fortis, ipse salvabit;
gaudet super te in latere, sibi in dilectione sua, id
est, in tui amore dilectus, & gaudenter conquecit.
exultabit super te in latere, laudando tuam fidem, con-
flantiam, patientiam, martyrium, &c.*

Cap. 3.7.

*Negas qui alege recuerant, congruo. Nuga-
est nugas, leves & viles Iudea, qui à legge recuerant,
quos Christus in Sionem, id est in Iacobum Eccleiam, con-
gregavit & aduoavit.*

Ex Aggeo.

*Addite unum modicum, Ceteri commovabo celum, & Cap. 3.8.
terram, & mare Ceteri aridam. Et nubes ceteri gentes, &
Ceteri desiderantes vestimenta gentes, & omnes tebo domum
Iam gloria. Desideratus est Melias, qui fuit gloria
templi secundi, dum illud sua praetitia, doctrina &
miracula condecoravit. Commodi sunt celum & terra,
dum prodigia stupenda ediderunt in eus nativitate &
morte, quibus qualiter clementabat se stupore hanc creatoris
ubi examinationem, & dignationem, ac homines ad similem
stuporem, gravitatem, amorem & laudem
Dei provocabant. Unde explicare libet: Magna erit
gloria domus illius novissima, id est templi Zoroasteris,
plenumque prima, & pulchritudinem templi Salomonis.*

*In die illa dies Dominus exercituum, affutans te Zo- Verf. 3.4.
robabat filii Salabarii, ferme mens, dicit Dominus, Ceteri
panorum et quasi signaculum: quaece elegi. Signaculum, id
est, sigillum, vel annulus lignatorium; quia hic omni-
bus obligatus & custodiri, ac literis, & ecclias regis dat
fidem: unde regi est ad manus, siueque dextra inter-
tur: hinc symbolum est amoris, fides auditoris, ho-
noris, excellitio, que Deus constitutus Zoroasteri,
dum ex eis & ipso fecit nati Christum quem statu-
fum in orbem Legatum, Regem, Dogorem, Pro-
phetam, Peneficem, Redemptorem, ut legem Evan-
gelicam, salutem & reconciliationem à Deo decretam,
omnibus libi erodebat promulgaret, & reipublica confer-
ret: Nam enim Pater signavit Deum, iohann. 6. 27.*

Ex Zacharia.

*Ecco vir ascensus super equum rufum, & ipse fabas Cap. 1.8.
inter myrram qua erat in profundo, in vale, v. g. ad ri-
pam Euphratii, cui adiacebat Babylon: Ceteri postea et qui
ruhi, varii, & albi. Hic vir fuit S. Michael custos Sy-
nagogae: initiat equo rufo, quasi vindicta, fulgor us lan-
guissemus hostium populi: id est: illat loter myrram, id est,
inter Prophetas proliquo ludorum, qui in profundum ea-
titivitatis & arcamarum in Babylone fuat denuori. Sequestrum eum equi & equites rufi, id est, angelii pra-
fidentium quantum per persecutum fuerat iudeos: & albi, id
est, angelii praefidens gentium iudeorum benevolarum:
& varii, id est, angelii praefidens gentium variantium ante-
sum, ut nunc iudeus efflene amicorum, nunc inimicus.
Omnis hi per illatus regionibus libi commisisti, dicunt
gentes omnes in pace degere. Unde orat Michael, ut
cadent iudeis detur: *Premequo, inquit, tu non myre-
beris Ierusalem: iste sum septuaginta annos, est delicio-
tum urbis & templi.**

*Ecco quartus cornua, &c. Haec ostendit mihi Dominus Verf. 1.9.
quatuor facias, &c. Haec sunt cornua qua versatiliter versus
Iudeam, quia signum varius, & cetero eorum levior caput
iudei. Et venerabilis debet esse, ut deinceps cornua
gentium, quae levius versus eorum super terram Iudea. Quan-
tor cornua sunt, quatuor gentes degentes ad quatuor
mundi plaga, que vexarunt iudeos, & illicet ab Orienti
Ammone, & ab Occidente Philistini, & Meridie
Idumei, & Aquiloni Afrycis & Chaldaei. Porro qua-
tuor angelii tutelares iudeos, qui haec gentes & tamquam
perulerunt, & perculerunt prostraverunt.*

*Ego ero in Ierusalem, & magis Ecclesi Cap. 3.5.
miserigni in circuus, q. d. Inflat muri igne cin-
gam & uebor Ecclesiam, ne quis heilis eam invadat:
licet Cherub flammoe gladio tueretur paradisum, Genel.
D. Unde subdit: *Ei in gloria ero mediorum, q. d. Intrin-
secus tribus ero consolatori, & glorie: fornicatus ve-
rola holi bus, inflat muri igne ero terro & visitati.**

*Hoc dicit Dominus exercituum: *Tollit gloriam miseri me ad
genes: et post Christi, q. d. Olim ego Dei filius, gloria
meam ostendit in Ierusalem & Iudea: nunc mittor à Pa-
tre in earnam, ut magorem gloriam ostendam in Ecclesia
& genibus Christianis. Qui enim resigerit vos, rausi pa-
pulum osculet me.**

*Ei Iudea postulat filium Jesedec, erat induens vestibus Cap. 3.4.
fodoris. Et fabas ante faciem angelis. Qui respondit:
Cetero ad eo quo fabas coram je [angeli] infario-
res dicit: *Austeris velutinae fodoris ad eo. Et dicit
ad eum: Ecce dicitur a te iniquitatem tuam, & indu-
te maculatorum, quasi dicit: Absitli à te peccata tua;**

& refutis tibi pontificatum, ideoque pro verbis A
fordida reddo tibi floram pontificiam, ut deinceps tem-
plum cultumque mecum inflasores, in eoque pontifica-
tu fungaris. Allegorice, Iesus filius Ioseph repre-
sentat Iesum Christum, qui peccata nostra ipsius & plagiis in
passione londidatum, sed die tercia resurgentem, & flor-
glori circumdatum.

Præf. 8. Audi Iesu faceret magne, in, & ambi tui qui habebant
coram te, quia vero portendentes ius, hebr. vero portentur.
q.d. Tu o Iesus, Zacharia, Aggeus, &c. estis Prophetæ, &
tam verbis, quam facti in portenditis Christum, cuique
Ecclesiastam. Unde subdit: Ecce enim ego adducam fer-
mum Orientem, hebr. DOMINUM Iacob, id est regnum orientis
ex Virgine & radice Iesse, puta Cartulam.

Præf. 9. Quia ecce laps quodem coram Iesu: super lapidem
num sepius osculamus. Ecce ergo candelabrum quod erat
aut Domini. Lapis his angelorum & fundamentalium tem-
pli, id est Ecclesie, esti Christus. Septem eius oculi, sunt
septem angelorum primorum protectores Ecclesie: sculpti
sunt vulnera & flagitia Christi in passione incisi, per
quibus affliti iniquitatibus terræ, ut lequitur.

Cap. 4.2. Vidi, & ecce candelabrum aurore tonum: & lampas
eius super apertis spissis: & septem lucernæ eius super illis: &
C septem infusoria lucernæ, quæ erant rur, caputque.
Et duæ aliæ, super, id est iuxta, sicut una a dextris lam-
pedi, & una a sinistris eius. Candelabrum representat
locum illuminatum Dei providentiam, qua futuram erat, ut
mox candelabrum materialis, id est, templum, a Iudith
restitueretur. Lampas autem plena divinitas & mens divina
omnianica. Septem lucernæ lucent in flar oculorum,
lunt leptæ angelorum primorum, administrorum & executores di-
vinci providentia, præsertim in bac templi fabrica. Sic
enim eas explicat angelus v.10. dicens: Septem oculi
sunt Domini, qui deficiuntur in universam terram. Septem
infusoria, id est, calami concavi in flar canaliculam & fistu-
larum, per quos oculum est lampæ derivatur & diffundit
in lepton lucernæ, totidem calamus infusientes, insigni-
ficavit variæ divisæ providentiarum rationes, modos &
influxus, quas septem angelorum administrorum suis communicavit,
ut eas exequantur. Due oliva, sunt Iesus pontificis &
Zorobabel principis qui astant candelabro representant
Iesum Deique providentiam, ut eas exequantur, tem-
plumque redescendent, ex Ecclesiastam, regue ac respubli-
caorum inhaerent. Ita enim explicat angelus veri ultimo
dicens: Iste sunt duo filii eius, qui affilii sunt Domus
et universa terra.

Allegor. Candelabrum est Ecclesia: Lampæ est Christus:
Oleum est Christi ianguis, merita & gratia. Hæc
enim Christus per septem Sacraenta, quasi infusoria,
influit in lepton lucernæ, id est, in omnes fideli-
& Ecclesiæ. Due oliva, sunt S. Petrus & Paulus,
qui Christo ali sunt primi principi in fundanda &
exornanda Ecclesia. Item Elias & Henoch in fine mundi,
qui ludos gentilium omnes ad Christum converterent;
itaque conluminationem culmen impudentem Ecclesiæ,
et tam militante, quam triumphantem.

Præf. 7. Quis tu mons magne coram Zorobabel? in planum, q. d.
Quis tu o Sansabat potens & superbe, ut refutis Zoro-
babeli in fabrica templi? complanare, deprime tuum
potentiam & superbum. Non eni mallebis Zorobabel
Deo nixum impide, non minus templum consummet.
Mythicè: Quis tu, o Satan potens & superbe, ut
Zorobabel filio, id est, Christo & Christianis, resilias in
erigenda & propaganda Ecclesiæ? complanare illi enim te
erigebant, & te invito Ecclesiæ fabricram consummabant.

Præf. 10. Er educti lapidem primarium, qui in culmine emineat.
q. d. Zorobabel culmen templo imponet, illudque con-
sumbat. Et exequitur gratiam gratiæ eius, q. d. Facit
Zorobabel ut gratia consummationis templi, gratia in-
ehensionis eiudem commenstretur, & quæ ex aquo
respondat. Unde explicare subdit: Manus Zorobabel
fundaverunt domum istam, & manus eius perficiunt eam.

Quis enim despirat dies pars vos? Dies pars vocat, qui
bus parva, & exilia templi fundamenta jactabuntur à
pauperibus Iudeis, ha si non videbant ad culmen
post deducit, multo minus square magnitudinem pri-
oris templi à Salomonis adhuc sita.

Et statuuntur, & videbunt lapidem flaturum in manu
Zorobabel. q. d. V. debunt mox Zorobabel perpendi-

cal dimentem, & perficiunt fabricam templi,
tumque la turibus quasi in die magno & mirabili. La-
pis enim flatus est, qui funem perpendiculari disten-
dit, ut recta & ad libellam fabrica menunarit &
affigere possit.

Ego video valorem volumen: longundo eius viginti cubi-
torum, & latitudine eius decem cubitorum. Volumen hoc
continebat fortia, peritura & sceleris impiorum, quæ
at penas cuique pro mensura scelerum debitas, &
imminentes: hinc volat & quasi involat in fore, periu-
ros, &c. praesertim qui opes à Dario alii que datae pro
fabrica templi, in suos usus sacrilegi convertentur.
Quocirca volumen fuit egredi ex templo, vel circa illud
volare: unde & ei in mensura fuit per. Tabernaculum
enim Molis, quod erat in illar templo, longum erat virginis
tū cubits, latum decem; tantumdem longum, & latum
erat hoc volumen. Ita explicat Zacharias dum subdit:
Hec est maledictio que egredietur super faciem omnis terræ:
quoniam sine sur, sicut in scriptum est, iudicabuntur; &
omnes iurans ex hoc similitudine iudicabuntur.

B. Hec est amphora egredens. Et dixit: Hec est oculus eius Ver. 6.
ram in arcuaria terra. Ex eoce talentum plumbi portabat-
ur, & ecce mulier una fedeni in medio amphora. Et di-
xit: Hec est impia. Et projectat eam in medio amphora,
& misit magiam plumbeam in os eius. Et leviter oscu-
lans, & vidi; ecce duæ mulieres egreditur, & spiritus
in aliis earum, & subeunt alias quædam sceleris; & levare-
rant amphoram inter terram & calum. Et dixit ad angu-
lum qui loquebatur in me: Quis erga te defensum amphoram?
Et dixit ad me: Ut adiutorum tu domus in terra Sebaste,
& stabularum, & ponatur ibi super basim suam. Amphora
est mensura peccatorum, qua implita Deus ea ca-
stigat & vendicat. Oculus omnium impiorum in eum
repercit: quia impli non nisi ad duas cupidas & sceleras
religionis, itaque eam sensim adimplent, qua implita,
talenter plumbi plumbi obteguntur; quo lignificatur gravis
Dei ultio & tentatio, quo impialem amphoram, id est,
mensura peccatorum, culpis parum, ad aquat &
includit, ut eam evadere nequeat. Impiatas est idolo-
latris, aliaque crimina. Dux milites, fuit Nabuchodonosor
& Naborardus, qui quasimilis alatæ sceleris
& rapacissime impiaitem cum amphora, putat impio lu-
dos, qui iam mentem scelerum suorum implevente-
rant, transfluerunt in Babylonem, ut ibi quafi in sua
fede & regno commemorent impiatas, tan quod culpant,
C quoniam quod poem. Vide dicta Zacharie.

Et quoniam quadriga egredientes de medio durum mon-
tium, & montes, montes arei. Quatuor quadriga sunt Cap. 6.1.
quatuor monarches, quarum una alteri continuo inci-
scit: he prodiuerunt e dubius monachus, id est cel-
tudine & arcana profunditate divini condit, & provi-
dentias; cupus duæ sunt partes, quasi duæ montes, sci-
ci et lapientia & potentia, sive predefinitione & execu-
tio utraque fortis & efficax in flar aris, adeo ut nemo eis re-
tulerit potuerit, aut posset,

Præf. 2. In quadriga prima rufa rufi, & in quadriga secunda
equi nigri, & in quadriga tertia equi albi, & in quadri-
ga quarta equi varii fortis. Equi rufi significant pri-
mam monarchiam Chaldaeorum, qui rufa veste, id est
purpures & coecinae, amicabuntur; quique erant
rufi, id est, eracleas & languinarii, prelectum in lu-
dazos. Rigi significant secundam monarchiam Persi-
orum: nigrorum representant favorem & horrem, quem
incusserunt Iudei sub Cambyses, & sub Alesio marito
Dæthes per dolos Aman. Albi significant Graecos, qui
albati incedebant, sicut Cyrus qui in Iudeo fuerunt
Clementes & benevoli. Varii significant Romanos quoniam
varium fuit regnum, nunc monarchicum, nunc
artisticum, nunc democraticum.

Præf. 6. Equi nigri egredientes in terram Aquilonis, q. d. Perse
aggrebili sunt & valerunt impian Babylonem. Unde de
la habet veri. 8. Quis egreditur in terram Aquilonis,
requieferet fieri spectum. (Septem, surorum meum
in terra Aquilonis, putat in Babylone, quæ Aquilonis
est Iudea.) Et ab egresso suis post eos. Quia Alexander & Greci
succederunt Persis, enique cum illo rege Deo profici-
runt iuxta Babylonem, ut tam egressi sunt ad terram As-
siri, q. d. Augustus & Romani invaserunt Egyptum, que
Iudeas

Hieroglyphica ex Zacharia & Malachia.

29

Iudeus est ad Austerum eamque devictu apud Akitum A Antonio & Cleopatra (que ultima ex Gracis, puto Ptolemais, fuit Aegypti regina) sibi subjugavit, & eaque ratione, extinctis plane Gracis, eorum monarchiam ad se transfuxit.

Verf. 13. *Sumes arvum C^o argenteum, & facies coronas duas, unam pontificis, alteram ducalem; C^o posis in capite R^o filii Iosephi, jacerdotis magni, ut significes deinceps pontifices fore duces & principes Iudeorum: ac magis, ut allegoricē huius filii Iosephi, id est, justitia Dei, representet Iehu filius Iosephi, id est, justitia Dei, representet Iehu Christum, fore luminum orbis Pontificem, & regem. Unde de eo subdit: Ecce enim arvensis (Chald. Mefias) nomen eius. Et subter eum orietur: immunitudo fidelium & iudeorum. Et adiecerunt templum, id est, Ecclesiam tam militarem, quam triumphantem, Dominum: C^o infra portabunt gloriam, &c. gloriosi resurgens, & ascendens cum triumpho in eulum, ibique residens ad dexteram Patris, quasi Rex regum & Dominum dominium.*

Cap. 1.3. Es habuimus in Ierusalem: C^o vocabatur Ierusalem civis, & tunc venientis, C^o mons Domini exercituum, mons sanctificans. Ierusalem typus est Ecclesie, tunc est columna & firmamentum veritatis; & mons sanctitatis, tam doctrinæ, quam viæ divine. Unde subdit:

Verf. 7. Ecce ergo subduo populum meum de terra Orientis, C^o de terra occidui suis. Hoc est quod Iudeus sit Christus de Gentibus: blini veterani ab Oriente & Occidente, C^o reembussum Abram, & Iacob, & Jacob in regno cœlorum. Matth. 1.1. Unde & iudebit Zacharias v. 33. Apprendent decem, id est multi, homines ex omnibus linguis gentium, & appellebunt similitudinem eorum Iudei (id est, confitentes Deum, & credentes in Christum), eumque predicanter, puto Apostoli, viriliter Apostolici dicentes formam: vobiscum: andramus cum quoniam Dei vobiscum est.

Verf. 19. Jejunium quartum (mensis) C^o jejunium quinti, & jejunium septimi, & jejunium decimi, est domus Iuda in tabernaculo Ierusalem, C^o in ieiuniorum preclaris. Haec fuerunt symbola jejuniorum quatuor temporum, quod usurpat Ecclesia, ut docet S. Leo Vide dicta Zach. 8.19.

Cap. 13.12. Et dixit ad eos: Si bonum est in oculis vestris, afferite mercedem meam; & si non, quafuscate. Et apprendent mercedem meam trinitatem argenteam. Et dixit Dominus ad me: Prece diad ab flaminis, decorum pretium quo appetiunt: sum ab eis. Et tunc regnum argenteum: C^o protellis in domo Domini, ab flaminis. Zacharias haec actione sua symbolis, per visionem ipsius videtur, in mente à Deo obsecrata & efformata, reprecentavit eti venditionem Christi, qua Iudeus eum vendidit trinitate argenteis, quod proinde per ironiam vocat decorum, id est vile & infame, pretium. Unde iustus Dei projectus illud in templo, ut eo a statuariis, id est à fidelibus, emeretur ager in lepidissimum peregrinorum, Matth. 27. 3.

Cap. 13.1. In die illa erit sans patens dominus David, C^o habitationis Ierusalem in abominationem peccatorum & membranae. Fons hic est Christus in cruce lancea & clavis perforans, ex quo scaturivit Baptismus, Eucharistia, exterisque Sacramenta, ac omnis gratia: quibus abliuit peccator, & measuratus, id est, peccatis. Peccatum enim est mentrium, id est fortes & virus, auinix. Unde hunc fontem explicamus subdit:

Verf. 6. Et dixit ei: Quia sunt plaga ista in medio manuum tuarum? Et dixit: His plagiatus sum domo coram (puta) in Iudea & Ierusalem: quos diligenter me, q. d. Has plagi mihi inflinxerunt mei cives & cognati, putat Iudeus, qui erant populus coelens & diligens Deum, & consequenter me. Ego enim sum Deus, & Dei filius.

Verf. 7. Frames fuscitare super pallium membra, & super virum coquenter mali, dux Domini exercituum. Est vox Dei Patri, qui significat suo decreto occidentum esse Christum, q. d. Jubeo tibi, o frames, & glacie (sub quo claves, lanceata, flagella, & canina mortis instrumenta, per fynedochem in tellige) ut ferias & occidas Christum, qui ehi vir coherens mali, & pastor quem dedit me fidelibus, ut ipsi eius morte redimantur. Tercute ergo Pallorem, & dypsergunt oves.

Cap. 14.4. Et flabunt iesi in illa super montem Oliværum, qui est contra Ierusalem ad Orientem: C^o fuscatur mons Oliværum ex media parte sed ad Orientem, & ad Occidentem præparata grandi valle, & separabunt medium ad Cornel, in Proph. Mir. xl. v.

Aquilonem, & medianum sinus ad Meridem. Symbolum est Christi ex monte Oliveti ascendens in eulum, inde que mittentis Apostolos in quatuor mundi plagas. Analog. Christi ibidem confidente ad judicium, fideundus totus mons, ut impios, scilicet ac Antichristum, abhorbeat, mittatque in tartara.

Et erit in die illa: non erit lux, sed signis C^o gelu. Et erit dies nra qua nota est Dominus, non dies, neque nox, C^o in tempore sepius erit lux. Ad iterum dies huius fuit tempus persecutio Antiochi Epiphanius, qui Iudeis afflictis dies videbatur non esse dies, sed nox. Verum veipere, id est in fine persecutio, succedit lux, id est, laetitia & consolatio per victoriam Judæ & Machabiorum. Analog. dies iudicis, qui illic Deo est notus, ita erit horridus, ut sub illud tempus sol obcurandus sit, & Stellarum ex calo fur: id veipere, id est in fine eius, succedit Sanctis lux beatitudinis & gloria æternorum.

Et erit in die illa: exhibuit aqua viva de Ierusalem: medium earam ad mare Orientale, & medium earam ad mare Occidentale: in aliæ C^o berme erant. Alludit ad fontes Gibon, qui ad Occidentem; & Cedron, aliquid qui ad Orientem cingebant & decorabant Ierusalem. Per hos intelligit Machabiorum, qui suis præliis & victoriam, quasi fontesque vivas consolationis, luctis, & rerum abundantia attulerunt Iudeis. Parabolice significantur Apostoli, qui è Ierusalem exuenientes in totum orbem emanarunt aquas gratiae & doctrinae Evangelie. Analog. significans gaudia Beatorum ex visione Dei, qualiter ex fonte manantia. Unde huc affluidunt S. Joannes Apocal. 22. 1. in descriptione cœlestis Ierusalem: Et splendit mibi, inquit, flavum aqua splendidum tamquam crystallum, procedentem de fede Dei, & agni, &c.

Et omnes qui reliqui fuerint de universis generationibus, que venerantur contra Ierusalem, ascendent ab anno in annum, in adorant regem Domini exercituum, C^o celebentes festinacem tabernaculorum. Tenuerit id factum à Machabois, qui Idumeos, Philistinos aliaque vicinas gentes coegerunt ad iustificanda sacra Iudaica, & eorumque festa calenda. Plenè id factum ab Apostolis, qui omnes gentes converterunt & induxerunt ad celebrandam festa Christiana, adumbrata per Iudeas; & præterea ut mystici agent fætum tabernaculorum, nimis ut quæ perigrinari degant in hoc mundo, tamquam in tabernaculo; si fides, spes & charitate jugiter contendant ad patriam cœlestem.

In die illa erit quod super strenuum equi est, sanctum Dmno. q. d. Machaboi phaleras eorum, alias quæ manus belli hostiarum conferuerunt Deo, quasi Victoriae: Astori. Ide facient de suis spoliis & opibus Principes, Reges & Imperatores converbi ad Christum: quorum primus fuit Constantinus, qui proinde ad literam clavum sanctum quo crucifixus est Christus, impulit frumento aqua sui, tum ad offendendam lucam fidem & pietatem in Christum, tum ut eis ope communis in præliis, Victoria potiretur.

Et erunt testes in domo Domini, quæ phiala coram astari. q. d. Ob victoriam Machaborum multi confluent ad sacrificandum Deo: hinc plurimos adducent lebetes ad coquendam earnæ victimarum, quo deinde reddinent templo. Deoque conferuerunt: ita fieri, ut tot lebetes sanctificati, quot phialæ, ac lebetes in Diutinem & sanctitatem philarum quali transeat. Myficiæ, lebetes suis corda fidelium, in quibus igne chastitatis excoquunt quidquid carnale est, ut hanc sanctam instar thymianitis quod est in phialis, jugiter exhalant incensum orationis & laudes Deo. Hanc de S. Magdalena canit Ecclesia:

*Ex lebetis phialis,
In vas translata gloria,
Ex usq' contumelias.
q. d. Prius erat lebes conceupit scientia, deinde facta est phiala continentia & pectinante.*

Ex Malachia.

Ab uru enim solis q[ui]que ad occasum magnum est ac men minus in genitivo: C^o in omni loco sacrificatur C^o offertur a nomine meo oblatione mundæ, heb. TURD monachæ, id est, sacrificium fætreum, putà farine & panis, Leviticus 2. C. 3. quod

Verf. 7.

Verf. 8.

Verf. 20.

quod erat typus Eucharistie, qui hie ad lateram sis. Agnificatur, & pradicetur in lege nova fore non tantum Sacramentum, sed & iacrimacionem.

Cap. 3. 1. *Ecc ego mitti angelum meum, & preparabit viam ante faciem meam.* *Eflatine venit ad templo suum dominans quae-rem sui quartus, et angelus reflectans quae-rem sui vultus.* *Duos hic angelos praesuecunt Malachiam, unum communem & priorem, qui sit priorus posterioris. Hic est S. Iohannes Baptista, qui fuit angelus, id est legatus, Christi; idque ante faciem eius, id est, coram eo: quia Christum praecepit populo ostendit, & digno demonstravit. Alterum angelorum testamenti, putat Christum, qui fuit angelus, id est legatus, Patri ad faciendum novum testamentum, id est, secundus inter Deum & homines. His post Iohannem concionem & praeceptum incarcerationem, venit ad templum, ibique predicit, & miracula patravit, quibus comprolavit ut eis angelum testamenti, putat Melchiam. Unde de eo lequitur: *Ecc rexit, dicit Dominus exercituum. Et quis poterit cogitat diem aduersitas eius. Et quis stabit ad vadendum eam?**

q. d. *Ecc ego Malachiam emmisus in spiritu tuum ad adventamentum conspicio.* Et quis comprehendens, uno qui sapienter, ponderet per dignitatem, uti mereatur, eum in carnem adventimenti dignationem, charitate, B. potentiem, sapientiam, magistratem, gloriam? Quis vero eorum tanta maiestate confidere queat? quis tantam lucem irretorit oculis intueri valeat? Quis hominum impurorum eorum tanta puritate, uno igne conflante & purificante, illarum considerat?

Ipsa enim quasi ignis conflans & quasi herba salsosum. q. d. *Christus instar ignis conflabit, & inflans herbe lapponice, qua fulles expurgant pannos, emundabit ab omni peccato & immundicie, iusos fideles, praecepit sacerdotem.*

A E N I G M A T A.

Ex Off.

Cap. 4. 10. *E*tertius locum dicitur (dicibatur) eis: *Non populus tuus vos, dicat eis, Fili Dei venitis.* *Ergo coagula bimini filii Iuda & filii Israhel postea, & posse jo caput assam, & ascendere de terra.* Eftinatio vocations iudeorum, & Gentium ad iste, & latentes per Christum. Hi enim antea non erant populus Dei, sed per fidem in Christum facti sunt populus Dei, & filii Dei, verique Iudii & Israheli, cum filicet unum caput ibi polueretur Christum, & cum eo ascendere ceperunt mente & conversione lanceta de terra in calum.

Quia magna dies Jezebel, q. d. Celesterrimus & felicissimus erit dies ille, quo Jezebel, id est, temen & filii Dei ante dispergi, per Christum unigenitum Dei filium congregabuntur in unum. Ecce lefiam, nunc militantem, polita triumphaturam in calum.

Dabo vobis Actus (id est turbationis) ad apriendam Cap. 4. 15. spem, q. d. Turbatio & desperatio erit occasio, & initium spei: ubi omnium videbuntur perdita & desperata, ibi atque tebus ipsa laetus. Deus enim in artis extremique difficultatis maxime adfelle solet, & siquicunque aperire vim ad evadendum.

Festina calos, & excedant terram. *Et terra ex-*audiens istum, & tremens, & oleum: C*hic exaudiet Jezebel.* q. d. *Dabo calos pluviam, quam tacito poenit, ut eam communiquerent terra, quae per eam fecundata debet triticum, vinum & oleum, quo alatur Jezebel, id est, populus Dei: Jezebel enim policit triticum, &c. tritum potius terram fecundaem, terra fecunda policit pluviam ē calo. Horum omnium votū fatus facit Deus, dum facit ut calum impluat terra, ex eaque producat fruges, ad alendum Jezebel.*

Laqueus facilius speculatorum, & rete expansum saper Thabor. *Speculatorum vocat populum speculatorium, sive speculatorum, & euclidiz sacerdotum, & procurum communium.* q. d. *Vestitus erat speculator, præmonere, itaque avertire pericula a populo: at vos pro specula ei-dem facili effici laqueus; quia verbo & exemplo eum idoli implicabis & illaquebis, itaq. in ruinam & extiitum eis. illis, perinde ac venatoreis reti capiunt & illaqueant scias & aves in monte Thabor.*

Et sedebit conflatis, & emandas argenteam. *Et parge-* Verf. 3. *bis filios Leon, & colabit os quasi aurum & quasi argen-* *tum.* *C*tertius Domine sacrificare offerentes in iugis. q. d. *Christus quasi aurifer, igne divino excoquet iugis la-* cerdotes, ut niteant instar argenti, & splendente iugis auti, itaque iusta & sancta Deo offrant sacrificia. *Ar-*aronici enim iugis erunt furenti terreni, Christiani ve- rō sunt argenti & aurei.

*Ecc dies venit successa quasi caminus: C*tertius om- ne superbi, & omnes successores importunum stupula: *C*tertius in- flammabat eis dies venientes, dicti Dominae verecam, que nos derelinqueret eis radicum & germen. Dies hinc est dies judicis, & iustificare igne, tum conflagrations mundi, tum acria examini, & iudicis divini, in quo impulsi omniis lumen gloria, opibus, deliciis & pompa funditus ex- cenduntur & comburentur ut stipula, cuius nulla radix superefit, aut germinet; ita tamen ne illi ipsi semper perdurerent in igne, ad paenam continuam, & terner.

*Ecc ego mitti vobis Eliam Prophetam, & antequam ex-*mitis dies Domini magazas & horribilis.* *Et converget car-* Cap. 4. 4. *paedum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum, ex sorte* *caecorum, & percutiam terram anathematice.* *Hinc patet* Elias Thesbitem, ut habuit Septuag. cum Henoch venturam ante diem iudicis, ut Iudaei convertat. Elias ergo cor, id est, mentem, fidem, & devotionem parcum erga Christum venturum reducit, im- primeisque filia, ut cor, id est, mens, fides, & devo-*tionem filiorum erga Christum jam prætentem, minitur,* & sequatur cor, id est, mentem, fidem, & spem pa-*trum;* ne veniens Christus ad iudicium, incolas ter-*rae terreni, bonis aliis perdat anathematam, id est,* pleno excoido & extermino; sed credentes iō le talvet berque.*

C Deborah en mensis; Aquila, nemenia, id est, no- Verf. 7. va luna; putat novus rex, novum imperium, que hubluna, cum luna, & instar lunæ mutantur, & iono- variant.

Pivatibus nos possidit dies, in die tertius suscitabit nos. Cap. 6. 3. Ad laterum primus dies, est captivitatis Allyriæ: fe- cundus, Babylonice: tertius, redemptioris & libertati-*ris per Cyrum, & multo magis per Christum.* Allegori-*cè primus dies suis passionis Christi, secundus lepitu-*rus, tertius resurrectionis, quo leprosum, nonque in i-*spido morte ad vitam Christi suscitavit.* Trolog. q. d. Cito Deus preuentum sua gratia vivificat & pati-*centem in tribulatione cito conolatur & liberat.*

*Propter hoc dicit in Propheta: occidit eis in verbis oris Verf. 8. mei, q. d. Iudicii erant duri ut marmora: conatus ergo sum eos dolare, & scalpare per Prophetas, affidui eos tundens & pulians, nunc minando, nunc blandiendo, adest ad Prophetas tot oracula, verbis & conctionibus ta-*gariam, & quali encchariam: sed tristitia: scalpere enim mea* hebetavi, & Prophetas meo tantum non occidi, at ipsi marmora manent, sculpi leprosum nolunt.*

Ephraim factus est ad amorem patria quae non reveresarat Cap. 8. 7. *qui non invertitur, ideoque igne adiuratur, q. d. Israhel quasi panis ibi inuenit, manet in tuo cinctore & lordin- bus idolatrias, nec le ab ilis avertit, ut per penitentiam redact ad Deum: quo circu igne Allyriæ sensim comburatur & consumetur. Uode subdit: Comedentes alieni robur eis, putat fruges & opes eius diripi, erunt & devorarunt Allyrii: C*ipse neficius, ipse non adver-*tit se contumus, & tendere in ruinam.*

Ventum feminatur, & turbinem metet, q. d. Sicut Cap. 8. 7. qui erit ventum metet turbinem, quem causat ventus in terra in iactus & consufofisita qui lenitudo idolatrias, superbi, aliquae sceleris, metent turbinem calamitatum & exmorum, quarum excastra Iudiciorum superbi, &c. Unde affin adiugio idem explicare subdit.

*C*alum flatus non est in eo, germana non facit formam. q. d. Sicut ex vento lenitudo nasci nec, ut linus condens, germanum ex febris in gramum, neq. laciat farinam, ita & ex idolatria & superbia nasci exigit aliquid beni, quod operante pacit & reficiat, sed potius omne

Aenigmata ex Joele, Amos, Micheæ, Nabum, Sophonia & Zacharia. 31

malum, quod cum cruciet, affligat, & mille molestias Aquariorum sunt minores, sed ira Dei plena: quia quod in deo in pondo, hoc Deus superpletbit & amplebit sua vindicta, onerisque supplicii.

Ver. 8. *Irael facies eum quasi vas immundum, putum matutum, in quam Aliyri: aliaeque gentes iustas conicentur.*

Ica S. Hieron.

Ubi aeternus magister solitarius fisi. q. d. Irael jugum Dei & legis exigit: vult esse liber, libique, ut libet, vivere, inflatur animi leri & sybilestris.

Speculator Ephraim cum Deo meo: Propheta laquens ruma facies efi. q. d. Propheta qui debebat esse speculator populi, veriliusque cum Deo, & ex eius loqui, hic tactus est populo laqueo ruire: quia iurius culicis & doctrinis populorum induxit in existim & ruinam.

Ver. 14. *Da eiis Domine. Quid dabitis mihi? Da eiis valvulae finibus, Capi. 3.10. C. & oblitera arcuia.* q. d. Inflige Iraelitum portam rati & arcum, iaculare iterūtatem & orbitatem, ut vel filios non concipient, vel si conceperint, lactare & educare nequeant; adque quia in his imperberunt, itaque castigile abuli sunt, immundando eis Moloch.

Ex Ierote.

Capi. 3.20. *Eum qui ab Aquiloni est procul faciem eis vobis. Scilicet Nabuchodonosorem & Holoceritem, qui ex Aquiloni-plaga, putum Chaldae & Aliyri, venient, avertant ab Iraelite. Mytilice, diabolum avertant a fidelibus. Ipse enim est frigidus Aquilo, qui tuo frigore omnis bona deliciat, acidam & torporem priorem operam inducit.*

Ex Amos.

Capi. 13. *Super tribus seculis Damaici, & super quartor non conservatis eum: ex quo ingratis seruit in planis ferris Galad. q. d. Obstat, id est multa, secula Damaici, sed maximè ob quartum, qui scilicet crudeliter invit in Iraelitum, putum Galazitum, trituratione eos qualis triquetum, non parcam ei, sed pariter in eum fixiam, & acriter eum puniam.*

Capi. 13. *Nanquid currere queant in petru equi, aut atari patet in bubali? quantum tuuertis in amaritudinem judicum C. & crudelitatem in absymnum, q. d. Equi & bubali ideoque naturæ ductum: unde nul faciunt naturæ repugnans, v. g. ut equi currant in petris, ut bubali indumenti iugo docentur, & arent. At vos, o Iraelite, naturas rerum invertitis: quia faciunt naturæ repugnantes: nam iustitiam, in iniustitiam, virtutem in vitium, dulcedam in amaritudinem convertitis.*

Capi. 9.6. *Quis adiutor in eato aificientem fratrem, id est thronum, ad quem iuncti sunt terra ascendunt: & seculorum suorum super terram. Evidenter vocat colligentem trium elementorum, actum, aquam, & terram. Mytilice, iaculatus Dei est Ecclesia, inde, lege & charitate Dei constituta & colligata: Ecclesia, inquam, tum mixta & militans, tum electa & triumphans.*

Ex Micheæ.

Capi. 7. *Quia de mercedibus moreteris congregata sunt, & usque ad morem moreteris reverterentur. q. d. Quia Samaria suas opes collegit ex idololatria, hanc enim est moreterius catus spiritualis) hinc erdem ad idololatrias, putum ad Aliyri raptore devolventer.*

Ver. 15. *Adhuc berem adhuc non tibi qualibetis in morte. Est sarcasmus: berem enim vocat Aliyri, qui valuerunt hereditatem Mariæ, ceteraque urbes Iudeæ. Unde subdit: Vixi tu ad Odolam vixi gloria Iusti. q. d. Gloria Iusti proposita quilibet Aliyri, qui eius urbes ciperat, fugiet usque ad Odolam, qui est in finibus Iudeæ, ibique cadet & extinguitur, cum Odolam ciperet Aliyri. Ergo tu, o Samaria, usque ad tu, o Iudea, & deinde ut & tondere (in lignum extremæ luctus) super filium delaturum eras. (Septuaginta: super filium tuor delatorum) delata est in extremis summa fera aula, quia lenescens totum corpore deplumatur & decalvatur: quoniam caperis dulce justa te.*

Capi. 6.10. *Addime ignis in domo impii thesauris inquisitum, & mensura minor sit pœna. q. d. adhuc ignis cupiditatis, toties ad nos Profectis repremis & restinctus, quasi lopitus reviverit, inardet & increbat, nimur in thela lau-*

Ex Nabum.

Quia sicut spina se in vicem complebitur: sic convivio (id est, coetus conviviarum, sive convivit) corona pariter paratur, & confinente quasi spina arduitate plena. q. d. Convivantes, & compotantes Aliyri, qui in Ilymponi insulari corone e spinis contexta & implexa, libato in eum in orbem sociantur, dum menas & vina conuant: bl. inquam, ab angelo, & à Deo, qui fulpula aridissima comburuntur & consumantur.

Piles fecisti negotiationes tuas, quam stellæ sint cali: bruchi etiamp; ex parte eis C. & avolent. q. d. Sicus bruchi sole calcante alas expandit & avolit: ita merces & opes tuas, o Nineve, que numero certant cum stellis, periequent te Chaldeos, à te ad eum avolabunt.

Confidet tu quasi locusta, & parvulus quasi larva. loci armi, qua confiduntur seipsum in die frigoris: foliorum eff. C. & volaverunt, q. d. Sicut locusta tam magne, quam parva, nocturno frigore corporis, solis radix evicta, & calcifacta avolant, ita tu dices & milites, o Nineve, qui te custodiabant, veniente Chaldaeo ausulgent.

Ex Sophonia.

Præparans Dominus bottam, sanctificavit vocates suos. Capi. 3.17. Hollis pro peccato immolans divina vindicta, est impia Jerusalim. Sacerdos tam immolatur, iustus Chaldei, quos Deus ad hoc vocavit, & sanctificavit, id est, auctoravit, designavit, & quali conferavit in milites & executores suis hostiles & tentientes.

Sermones Jeremias in Ierusalem. q. d. Scrutabor Judæos in speluncis lebentes, per Chaldeos, qui eos ubique intelligebunt, ut occident, vel capient. Unde subdit: Erubratis (puniendo) super viros defixos in facibus suis, puta in peccatis suis. q. d. Sic ut vinum iugiter relideat in facibus suis fit oldum, rapidum et infidipidum; ideoque ab cenopola ab his deprehensur, & in aliud vas transfrustrat: ita Judæi in Iudea degentes in otio, et perutu abundantia, lascivium et luxuriant potent et levant: quod circa eos inde transferram in Babylonem.

Dies tria, dies illa, dies tribulacionis C. & angustia, dies calamitatis, C. miseria, dies tribulationum, C. calamitas, dies nobilis C. iuris, dies iusta C. clangor. Dies hæc ad literam, est dies exercitiis Jerusalim per Chaldeos Alleg. est dies mortis, et dies iudicii. Unde de ea subdit: In igne zelati destruuntur omnis terra: quia confirmationem cum festinatione facit sanctis habitationibus terram, Deus enim iudei et vindicet, quia celos impulsi sunt iusti, honoris et amoris sui, ad vindicandum iniurias libi irociatis, acerbi puniet Judæos, et fideles, qui quasi sponeri ab eo adiuvare, eo lyreto, eum et creaturis adulterata sunt.

Ex Zacharia.

Ex ipso (Juda) angelus ex ipso passus est in arcu profili, ex ipso ejreditur omnis exactor simul. Hec fuit quartus anniversarius principis, postulat Machabæorum, et mysticæ Apostolorum Princeps enim Primo, et angulus reprobatur. Secundus, est quasi pavilox, quia ex ipso omnium Diuiditorum fortis, res et ipses pendunt, quasi ex pavilio. Tertiis, est quasi arcus, hoiles Reip. sternens et profligans. Quartu, est exactor, id est viceris qui victis legi, iura et tributa imponit.

Aperi Libane portas tuas, & comedat ignis cedros tuas. q. d. Aperi d'Jerusalem, portas tuas Thero et Romanis, qui domos tuas cedrinas consubstant. Libanus enim est xenoma Jerusalem et templi, tum quia ex cedris pinicis Libani erau confracta: tum quia ut Libanus arboribus, ita Jerusalem populus abunda bat.

Vlala abies, quia cedrus cedrus. Ululate plebeii quis Proph. ecce iderunt magnates, qui vos protegant: illis ergo cedentibus, cadetis et vot. Unde explicans subdit: Quoniam magnificæ vestitæ sunt.

Et adjungit inde duas virgines, nam vocata Decorem, & Ver. 7. alteram vocata, Funiculum: C. pax preget. Due virgo palmarum, sive duplex pedum significat duplex regnum Dei

32 Hieroglyphica ex Zacharia & Malachia: Adagia ex Osee.

Dei. Primo enim rex Iudaeos amore, sceptro quasi de-
coris, per promissa & beneficia, deditice priores, &
posthinc benevolos & beneficos, quales fuerant ante Za-
charian Moies, Ioseph, David, etc. post cum Machabori,
& maxime Christus. Verum, quia Iudei his recalcitra-
gunt, hinc fracto sceptro, decors afluximus sceptrus fu-
niculi, quo eis eos regere terroribus, minis, vinculis
& flagellis, praeferimus post Christum, ac tandem plane
eos abeatis, tradiditque valetudinos Tito & Romanis, uti
in sequentibus docet Zacharias.

Verf. 31. Er dixit Dominus ad me: Adhuc sumerem te a sa palloris
fini, id est improbi, qui gregem negligit, inno expiat,
ut in unum pacat & daret. Huius valis, id est instrumentum
funt macharia, vel cultur ad jugulandum oves;
baculus ad confringendum earam crura; laqueus ad eas
strangulandum; cithara, quam neglegit in ovis pullet,
tum oblectebit. Unde subdit:

O pector, O idolum, dereliqueris gremem, q. d. Tu o-
stule & improbus pector, non es pector, sed umbra & ido-
lum pectoris. Habes nomen & pedum, sed curam & vi-
gilantium pectoris non habes. Tales fuerint Iacob & Me-
nelaus tempore Machabiorum, atque Armas, Caiphas &
& Serice tempore Christi. Talis erit Antichristus in fi-
ne mundi, qui vult adorari ut idolum & nomen.

Cap. 12.2. Ecce possum Jerusalim in superluminari crupula ambi-
basi populus tuus in circuus. Alludit ad profanationem templi
factam sub Antioco, ad eum in consuetudinibus, &
scortationibus vacante, ut patet a Machab. Quocirca
templum jam non erat templum, sed popina, ganea, &
domus crupula, ita ut eius superluminari titulus loco
icyphus, quasi insigne compotacionis & crupula, expo-

Ani poterit, & forte res ipsa expositus sit, q. d. Graci, &
nonnulli Iudei ex domo Dei lecerunt domum crupulae;
ego faciam, ut quasi ebrei in illam impingant, utque a
Machaboreis condatur, & iam non vino, sed sanguine
fuerit inebriantur: propinabo eis calicem tremoris, stupro-
ris & corporis [sic] enam omnia significat Hebre. 797 raa].

ut ex conloquio a terrum lomnum dominantur.
Verf. 4. Possum Jerusalim lapidum oneris caelius populis: nomes
qui levabant enim, conseruare lacerabatur. Alludit ad pa-
larium Gentilium, quan impius Iacob in Ierusalem induxit,
in qua certabant disce, id est, mala plumbas,
vel fixas, quis scilicet eam altius eleveret, vel logius
prolere posset, quia rapido lacerabatur manus levanta-
tis, ino ipsi levantes subinde opprimebantur, q. d.
Cerant Graci, ut Iudeos, quasi diculum & lapidem one-
ris iudea in Graciam proculiant; sed ego faciam, ut
ab eodem per Machabaeos lanientur & opprimantur.

Ex Malachia.

Orientur vobis timorandas nomen meum sat instans, O sa- Cap. 4.3.
Buitas in penitus tuis: O rediremum, O salutis sunt vi-
tabus de armis. Alludit ad anigma phoenicis: huic
enim fuit penne. Phoenix enim est avis solaris, quia
symbolum est Iohannes, q. d. Christus ex morte redivivus
orientur vobis, & iusti, quasi phoenix, id est, quasi sol
iustitiae post occatum exoriens, qui tuis radibus, quasi
pennis expandit, vobis irradians, a morte vos resuscitat-
at, ac gloria beatitudinis & dote agilitatis donabit, ut
vegeti, lati & felices exiliatis, sicut exiliatu virtuti be-
ne pasti & saginati.

A D A G I A.

Ex Osee.

Cap. 2.6. Sapiam viam tuam spiritu. Hoc est, impediam ne cur-
ras ad tuos amatos, putis ad idola.
Cap. 9. Liberabo Iacob misericordiam & haec meam. Auferam a te
velites lanceas, & linea, quibus abuteras ad cultum
idolorum. Significat crevatas invitare servire impicati,
ideoque ab impiis quasi captiui, quia crevit lumen, &
definiebat ab humi finem, ut tertianus puer in talu
Dei. Ab hac captivitate liberat eam Deus, dum il-
las impia admittit, & translat eam ad pios vel homines,
vel iusta.

Verf. 13. Filiabolo super eam dicit Baalum. Puniam eum ob cul-
tum Baal.

Verf. 14. Leibabo tam eam, O domum in solitudinem, O loquar ad
eum. Sedducere eam ab amissione, & solu eum sola agam,
eique ablandiar.

Verf. 19. Spesfalo te mibi in sempernam: O sponsa bret mibi in
infinita O induco, O ia misericordia, O misericordia. Aliumnam te mibi in sponsionem cum summa misericordia,
aque ad iustitiam, qua te tubor, & hostes tuos pro-
sternam.

Cap. 3.1. Diligant vinacia uvarum. Peccator relilia uva pin-
gui & plena, id est, vero summoque bono, diligit vi-
nacia, id est, folliculos uva passim, putis pecta & ficta
bona, fallias delicias, fallias honores, fallias opes, fallia
gaudia.

Cap. 4.2. Sanguis sanguinem tritigit. Cades exibus addantur,
peccata peccata cumulantur.

Verf. 11. Formicato O vinam, O ebrias auferat eam, id est,
rationem, iudicium, mentem, spiritum, hominemque
dementem & infatuos.

Verf. 15. Si formicari in Irael, non delinqueret satem Iuda, ha-
bens Dei templum, Deoque quasi dedicatus & inuenitus,
Quoniam sicut vacca latifrons, delectans Irael. Irael ut
peccata latifrons, Iuda in Dei legi constituta est leo.

Cap. 5.3. Ego sem Ephebra, O Irael non est affondaris a me, q.
d. Ego sum cardinogenes, ideoque video intimas Ira-
tilitarum copulations, desideria, & propensiones in for-
nicationem & idolatriam. Unde sequitur: Quia sanguis
sponsalis est Ephebra, contaminata est Irael: quia spe-
rus sanguinis fornicationum in medietate erat.

Verf. 5. Rospende arrogantis Irael in facie ejus, q. d. Auto-

Cognatus Israelis, Deique contemptus publica clade Prof. 12.
sternetur, & ponetur; hecque humiliatio, & pena
estendit eius iceleri, etiunc interroganti, Cur adeo pu-
nior? in faciem non voce, sed facto & resipsa respondere-
bit: Quia tam arrogans Iusti. q. d. Pena respondet
culpe; poca culpam prodet, totique orbi demonstrabilis.
Unde sequitur: Et Irael, O Ephraim tenuit in iugata-
re fas.

Figs quasi tinea Ephraim, O quasi parado [hebre. ter-
edo] domi Iuda. q. d. Ut tinea molli lentoque, sed cer-
to morio corrudit vescem, ac teredo lignum: ita ego cor-
rodam & coniuniam Israelites & Iudeos.

Ego quasi leana Ephraim, O quasi carduus tenet domi-
Iuda. q. d. Lanisbo Israelites quasi leana, & Iudeos
qua leunculus.

Misericordia volunt, O non sacrificium: O ferriam
Dipi/ quambocula/ . q. d. Requiri internam pietatem,
non extermam; actus, non ceremonias; victimas
mentis, non carnis; cordis, non ora.

Omnes adinterentes quasi citanas / facetas / & coquentes. Cap. 7.4.
Sicut adulteriorum libido, adularando incriter, & magis-
Dique accedunt, ita libido colendi idola in Israelites, ip-
la eorum cultura magis inerevit, & incensa est inflar
fornicas, quam succedit pistor; ita ut videbentur in
idola furere & infantria.

Facias est Ephraim quasi rotunda felida, non habras Prof. 11.
cor. Sicut edubia felida sunt his pullis austri, & ad stabile-
dum. I. e. cultum; sed ecce resiliunt ad calendos vitu-
los Ierusalem.

Ipsi regaverunt, O non ex me: principes exterritos, Cap. 4.8.
O non cognovis, q. d. Reges Israel fecerunt Iehoshua à do-
mine David, & regnarunt in Israel non me auctore, sed
populo tumultante, & deficiente Roboam. Ego enim
unum in filii regnum, putis Iuda, non Israel: ego sum
auctor unius Synagogae & regni, non duplicit: ead enim
divisionem & schismam preferens tendens ad idolatriam.

Sacrificia eorum quasi panis lagearium. q. d. Israelite
idolo-

idolatrie, & merentes in captivitate offerunt & comedunt victimas immundas & illegitimas, quæ ad lugubres & funestas, quale est epulum lunæ.

Vers. 10. *Facti sunt abominales scia ea (idols), & mererentur Beelzebogus, id est Priapi obsecrissimi qui dilexerunt.*

Cap. 10. 12. *Seminate uobis in iustitia (hebr. iustitiam, id est, opera pia, iusta & sancta) & metite (id est, certò metetis) in ore misericordia, hebr. iusta & misericordia, filicet Dei. *O* symbolum est capacitas & amplitudinis, q. d. Amplissimam à Deo recipias meretatem, gratiam & misericordiam, tantum felicitatem, quantum decet os, id est, amplitudinem misericordie Dei.*

In vocare ergo uobis novale, q. d. Cor uelutrum, evulsi uitarium spinas, & lollis, quasi novale, id est novum agnum, Deo præparate, ut in eo ipse ferat copiosa sine gracie & misericordia feminam.

Vers. 13. *Arabia impetrat, iniquitatem mœfusisti, q. d. Hactenus aratilis, & feminatis impetrat is feminis & operari, deponens iniquitatem debitis mœfusisti, ac comedidisti frumentum deinceps, q. d. Paues temeritatem comedidisti fruges, adeoque mendaces & fallaces: quia spem magis leges, quam dabant in germine, in melle non præstiterunt.*

Vers. 11. 9. *Dens ego, & non bona, q. d. Homo regnus ira, ego iram modicor & rego homo offensus spirax in vindictam, ego misericordiam: hominis cogitationes sunt naturales, terrefix & deprælia; mea sunt supernaturales, exaltatio & transcendentes omnem angelorum intellectum: homo est inconstans, & mutabilis, ego constans & immutabilis.*

Circumdat me in negatione Ephraim: Iudas autem resiliens defendit cum Deo, & cum sanctis fideliis, q. d. Cùm Ephraim, id decem tribus, abneget. Dei cultum, & coluit virtuosos aures, tunc iudas, id est duæ tribus Deo fidelister, et annis laicis inceduntibus aliisque fidibus adhæsit, ac quasi descendit cum Deo: Deus enim parte sui regni & Ecclesiæ ab Ephraim quasi ipsius, descendere & deprimi videbatur: illi tamen in hoc dolens, & contumelia, fideliis comes & affecta fuit iudas, iudas ergo fidem & amicitiam suam habebit Deo in hac periclitacione, & tribulatione probabit. Vulgo enim heri iolebat illud Poëta:

*Cum suis felix, multos numerabis amicos;
Tempora si facient nobis, satis erit.*

Cap. 11. 1. *Ephraim propterea venient, & sequitur album, q. d. Israel facit rem huius, perinde ac si quis ventos vellet patere & regere, quasi oves; imò rem noxiæ, perinde ac si quis periequeretur astum: cum enim non comprehendet, nec ledet, sed potius ab eo hæderat & uretur. Collit enim idola vanæ & noxiæ, in iisque spes suas reponit, ob quæ valetibat & comburetur.*

Vers. 7. *Chanan in manu nisi flatera dolosa, q. d. Israel iam anno est Israel, fæc Chanan, id est, mercator fraudulentus: in manu enim eius est flatera, dolosa; qui per iniquam pondera & mensuras decipit ementes, & vendentes, ac iniqua lucra auctoritatibus.*

Vers. 11. *Sic in Galadis idolum rego fructuæ erant in Galateis bobus immortales, q. d. Si Galaditz, id est Israëlitæ, experti sunt tuos deos esse idolum, id est rem vanam & noxiæ, id eoque te eum in excelsis effe, & in vanum abiisse: ergo fructuæ eodem cœlunt iudei in Galal: pariter enim tentant eos esse idolum, id est, rem vanam et noxiæ, cum eoque exceduntur et evanescant.*

Cap. 11. 9. *Perdita tua Ifrah: rancunmodo in me auxilium tuum, q. d. Excidimus tuum tibi tunc sicleribus aucteris tuum, non nisi, merque iuritus: ego enim tantum tibi auxiliari possum, idque desiderio, si penitire et ad me redire velis. Tuum ergo exitium habes ex te; ex me verò non nisi auxilium.*

Vers. 11. *Dabo tibi regem in favore meo, & auferam in indignatione mea, q. d. Non est quod ipares auxilium à regibus tuis, Jeroboam et polteris eius: quia sicut eos tibi iurat uulseram, traducere unâ tecum Asyriam. Id fecit Deus in Hoito ultimo rege Israëli.*

Cap. 11. 14. *Dixi tibi (Deo quem offendisti) Omnes anfer iniuriam, atque bonum (id est, da veniam, gratiam, omnesque bonum, quod sursum per gratiarum actionem à nobis accipias. Unde libet) & reddimus uerba labiorum uulserum, pulchra laudem et hymnandum labia nostris exprimam. Precepit Propheta Israëli penitenti formularum confessionis et deprecationis.*

Vers. 10. *Quis sapientia, & intelligens? intelligentis, & sciat?*

Aquis relle via Domini, & iusti ambulabunt in eis, q. d. Soli insipientes, id est, fideles et iusti in diligentia vias leges que Domini, ac in eis ambulant rectè in calvum exterriti, infideles feliciter et impi, insipientes sunt: quia uia Dei practicè non cognoscunt, nec in eis ambulant, sed in eis impinguunt, concurvant in ieceleri, ac deinde in supplicia, putata in gehennam.

Ex Joele.

A. A. dicit: quia prope est dies Domini, putat dies excidi Samarie, et typice totius mundi, q. d. Inflat extremæ clades uiriet orbis, & quæ uastat a potestate eorum. Unde de eodem ait cap. 2. 1. Causa tuba in Sion, uulsa in monte sancto meo, concurvant omnes habitatores terræ: quia uenit dies Domini, quia prope est dies tendebatrum & caliginis, dies nubis & turbæ: quia manu excessum superponens, populus multus & fortis. q. d. Sicut summo manu sol expandit (parique radios in montes, enique prooccupat: ita Asyrii summa celeritate aduoluntur, et prooccupant nomen Israëli antequam eos aduentare scirent et sentirent Israëlitæ.

*Ante faciem enim gloriam vorans, et post eum exueniunt flammæ, q. d. quæ boves voluntatis terra curantur, & post eum fumato defert: neque qui eum offiquerent, q. d. Exercitus Asyriorum ita omnia valdebat, ac si ignem cuncta afflantem ante se præferret, et post eum exhalarunt, ita ut terram, quæ anteua erat florens quasi paradisi, redigunt in solitudinem & vastitatem. *Hinc**

A facie enim concreta terra: mons sunt cali, sed & terræ, non ueterantur sunt, et bella retraxerunt spendorum suum. Hac propræ fuit in fine mundi, id est, impræcipiæ facta sunt in excidio Israëli: quia scilicet Israëlitæ pavore perculsi, cali et terra inverti, concuti et oculatus viva sunt. Et hypallage.

Ex Amos.

Qui convertit in afflictionem iudicium. Qui iniustas, amaras & acerbas feris tentiant in pauperes, & innocentes, itaque con quo iuvare, et consolari debebatis, exacerbatis et morore conficitis.

Qui subuersit uastitatem super robustum. Qui ludens, Vers. 9. et qui libidinis innuitat plaga in robustos, quibus eos uultat et concusat.

Pro eo quod desperabat pauperem, & prædam etiama collabebat ab eo domus quadro lapide adscibatur, & non habebat uerba: namque planabitur amarissimas, & non habebit uerba carum.

Prudens in tempore illo (excidio) considerans iustum Dei iudicium et vindictam) faciat, quia tempus matutinæ.

Asper a me rauumatum carminum tuorum, & canica Vers. 23. non oris, planctum mentis non vocis.

Et recubat quasi agmina iudicium, & infusa quæ sit, Vers. 24. res sona, q. d. Dei iusta vindicta uobis uult, in ista corrensis longe latèque exundantis, qui omnia fecum conuoluit et abripit.

Quæ opuleris esti in Sion, & confidatis in monte Sarepta, apertim capta populorum, ingredientes compatisse domum Israëli. Qui dominus in leuis obnubiles, & lajores in stratis uult. Qui comedat agnum de gregi. Qui canit ad vocem gloriae. Ribentes omnia in oblati, etc. & non habet patensur super contritione Ioseph, populi sui. Quia propera nubes migrabunt in capite transmigrantem (in capitivitatem Asyriacam) & an ieretur facio latiuentum, Tunc ut Domini Dennis anima fusa, etc.

Quia ecce Dominus mandabat, & percussit domum meam (decem tribus) ruini (excidio pleno: percepio) & domum minorem seniandom: id est, duas tribus inciderat et carpet, sed non delebit, quinquaginta post 30. annos captivitatis Babylonicae, eas fibi et patriæ restituet.

Non sum Propheta, & son sum filius: Propheta, sed am Cap. 7. 14. mentarius ego sum, velutans iheremor. Et tuit me Dominus cum Jeuhera gregem, & dixit Dominus ad me: Propheta, prospeta ad populum meum Israël. Ita fluit et iugabit illa mundi elegit Deus, implere tuo spiritu, ut contulunt nobilates et iacentes.

Emuram sarmam in terram, non sarmam panis, neque si. Cap. 8. 11. tim agnaf ad iheri urbem Dominum, q. d. Redigam Israëli in oblatione Sanaxar ad tantas angulias, ut Propheta: quos anteua prebit, undique conquirat, ut ex iis iudicetur oraculum de futuro oblationis eventuan, et quomodo manus Asyriorum possit evadere.

Nomquid non ut filii Eboripum vos rufi mibi filii Irael? A regnare a te: unum facere indicium [iustitiam] & diligere iugiterordine, & iustitiam amolire cum Deo stup. Cuius haec Ethiopia colore, ita vos moribus autem illius, deformes, obdurate et immutabiles.

Ex Abdio,

Verf. 3. Dicitis (d Edom) in terra tuo: Quis derribet me? ex rupte in qua lecurus habeo? in terra tua! Si exaltatus fuisti aequa, & si super fidere pergitur in eum tuum, inde tradidam te, dicit Dominus,

Ex Jona,

Cap. 3. Qui confunduntur vanitatis fructu, misericordiam suam derelinquunt. q. d. Qui colunt idola, quique voluptates suas à Deo veritas extollunt, derelinquent Deum, & quo omnem miser jeordium, & omne bonum exspectare debent.

Cap. 3. Adibus quadraginta dies, & Ninive subverteretur,

Ex Micheas;

Cap. 3.5. Quod fratres Jacob? non Samaria? O! quae exulta fuit? non Jerusalēm? q. d. Samaria qualiter copolis, que de cem tribubus debebat eis diei hodie & celi gione, facta est eisdem dux idololatria, aquæ ac Jerusalēm Iudei, live diaboli tribubus,

Verf. 3. Super hoc plangam & plorabim, sadam spoham: O! undus: faciam plantam versus draconum, & in istum quasi draconis, q. d. Misericorditer & consolabiliter plangam excidium Samariae.

Verf. 30. In domo pulvri (hebrei Aphra) pulvri vos conspergite. q. d. Aphra, urbs Samaria, recte vocatur Aphra, id est pulvis: quis in pulvrem ab Assyris est redigenda. In ea ergo quali in domo pulvri, vos o Samariae, pulvere vos conpergit, & lugere excidium eius & velutum. Ascendit pandanus ter ante eos: dividens & transfrons portam, & ingrediente se tam: & transfrons rex romani eis, & Dominus in eis pote rorum. q. d. Christus præbit ponderque vien hædibus suis in Ecclesiæ, tum militantem, tum triumphantem.

Cap. 3.6. Propterea nos vobis pro iugione eritis, & temere vobis predramus: O! occumbet vel super Prophetas, & ostendebatur suppedita dies. q. d. Quia vos, o pseudoprophetæ nos lucem, id est veritatem, sed noctem & tenebras. C id est mendacia, prophetæ, praedicando amissi pacem, id est prolisperi: idcirco puniam vos, faciendum ut visiones, id est propheti a velutis, vertantur in noctem, tum fuligine, ut omnibus appareat eas fulige tenebras; id est errores & figmenta: tum calamitatis & excidi. Redigamus enim vos in eas angulias, & ut iob vobis pavidis & attonitus occumberet, & dicilue in meridie obtenebrari videatur.

Verf. 3. Verumtamen ego repletus sum fortitudine spiritus Domini, indicio & viritate, ut annunciem Jacob filios suos, & Iheri peccatum suum. Doctori & concionatori negeellaria sunt haec tria: Primo, fortitudine, id est liberitas & constantia docendi & arguendi peccata, & peccatores potenter. Secundo, iudicium, id est veritas, & arietitas & discretio. Tertio, virtus, id est efficacia dicendi.

Verf. 10. Qui adficiunt sicut in angustiis, & in Jerusalēm iniquitatibus, q. d. Qui domus magnifica in Jerusalēm adiunctæ ex iniustiæ vestigialibus, donis, uiris, contraributæ, fraudibus, rapinis & opprobriis suis pauperum. Unde explicabis subdit: Principes sicut in iniustiæ indecubant, &c.

Propter hoc cana sepe [ob vulturis rapinas & lecelera Sicut quasi ager arabi, & Jerusalēm quasi acervum lapidum erit, & mons impensis eis faciendum, q. d. Demoliar bitem, & in eis domos vellus: quia eis adiunctæ ex rapina, & langleme pauperum. Lobseniūm plebie, propter impios & sacrilegos indigenas. Satuus enim eis illud dari igni: quam leceri, excidio, qualem surcelegio, hosti Chaldaeo, & quam idololatriæ & hereticæ uideo.

Cap. 6.3. Populus mirus quod fecisti, aut quod mollescas fructu? responde mibi. Quod ad eum: se de terra Egypti, & de domo Jerusalēm libertate, & misericordia, aciem tuam Moyse, & Aaron, & Elioram? q. d. Eritis haec in arietum quod mihi imputatis, in iurum beneficium, quo te è carcerè Egyptiaco recemti, & ex mancipio ebezi ingenuum & literatum? Et in mysteriis.

Verf. 8. Indicabit uero eum, quid sit bonum, & quid Dominus

A regnare a te: unum facere indicium [iustitiam] & diligere iugiterordine, & iustitiam amolire cum Deo stup. Sic reus duplex & sollicitus ambulat cum iudice, & quo veniam: & vitam petet: & hec familiu sollicitu ambulant cum omniis suis, a quibus videntur & omnia bona spernere.

Honestitas tua in mediore. In te refidet tam culpa, Verf. 14. quam peccata utilitatis tui.

Ja mis, quia fidelis sum sicut qui colligit in anumino racemos videremus non efforcius ad comprehendendum, q. d. Heu Cap. 7.1. misi: nam ego Michas predicatio mea excolui vi- nisti Iudea: sed oculum & operam perdidisti: ut unum alterum converti: diabolus & idolas creuerint botri grossi & plurimi. Deo & mali priuilegiis Multi episcopi sunt vo- capi, pauci vero electi.

Quo optimus in eis est, quasi palmarum; & qui refluit, Verf. 4. quasi spina de sepe, q. d. Optimus inter Iudeas, noxius est & aculeatus, puntinge & ledit ut palmaris & spinis: cogitare ergo quales sunt certi, quales fellini.

Ab eo qui dormit in summo, cunctis ciuitatibus suis. Verf. 5. q. d. Uxori ne reveries secreta tua: propter enim te, ut sponte inuidia, & parvula: Nam nimis bonum domini seruere est.

Ne latens inimica mea (d uirula Idumaea) super me (Jerusalēm, qui validus sum à Chaldaeo) quia credidit in Iugum, cum federe in tenebris: Dominus in eis mea est. Nam Dominus (captivitatem post nostrum in Babylonie) parta- bo & quoniam peccavi, & nunc caro mea erit iudicis: redi- cem in eis (in libertatem per Cyrum, & magis per Christum) nubilem afflictionem, nubilem vindictam in Chaldaeo, alioquin hædium tyrannos.

Quis Deus finitimus? qui anxius impinguat armis, & reali- Verf. 18. si peccatum reuocari debet tuus? Rerumveritas & myteriorum tuorum: deponit impinguata tuas, & producit in te undas maris amarae peccata nostra. Dabis orationem Jacob, & myteriorum Abramam, qui uirilis patrius, no- brios & debet a uiribus, q. d. Tu, o Iomne Deus, verè & bueliter per flamas libertatem per Cyrum & magis per Christum, Jacob, & iusti, iacobini, hoc Iudea, quam misericorditer olim promisisti, & jura illi Abramæ ca- reperique Patriarcha, te datuimus posteris eorum,

Ex Nabum,

Nouo surget duplex tribulatio, id est, ut Septuag. non inveniatur das in alijs ium in invadatur. q. d. Letis non inueniuntur nisi punit bus. ha. s. Cyril & Beoph.

Ecce iuxta montes pedes, greci, adventus: huius Verf. 15. enim lymbolus & causa iurius peccata nos. & romane regna & annunciamus pacem: crederi? iudei sceleratas tuas & redi- cem in eis: quia nisi aduersus nos ut perturbantes in te libe- rat, uirat ut uirat. Belial his ad iherem est Sena- cherib: allegorice est diabolus tropologicus est peccatum: analogie est mors, quis tollerat in resurrectione, qui ualeat. Beati in eo celebrantur perenni felicitum & au- bulum.

Potest habuculum leonem, & pugna carnis mortis. Verf. 16. ubi est? Libi est Nivay, quia erat luctu os leonum, id est Cap. 3.11. tyrannorum, qui prædabantur onnes gentes, caruimus ipsas & opes distribuimus in carnis, & id est, filii & optimaribus: q. d. Everta est & expulsa à Gualdais, & libe- rat ea evertens & expulsa alias.

Vt coruus jangambus, uerita & mendax dolaceras Cap. 3.7. Opelus: non recedes a te rapina, q. d. Vt ciuitati Ninive, que tota est languria, mendax, plena cupis & præ- das: quia locutus pia data est, & laceras eti alius gentes, sic pariter ipsa lacerasatur, eritque præda Chaldaea.

Propter multum uiderem formacionem mortuorum specie. Verf. 4. & grata, & habebitis misericordia, quia uenida gentes in formacionem suis, & familiari in misericordia suis: q. d. Exceduntur Ninive ob idololatrias suas, superstitio- nes & veneficia, quibus inlebet & imbuit omnes gentes ibi habuerat.

Nomquid melius Alexandria populorum, que habet in summisibus aqua in circumiuersu; aqua drona, Verf. 8. mare: aqua, matrem: Achætopia, oritur eis: q. d. Ne fidas tuis viribus, & opibus in Ninive: nam Alexandria quia te est fortior & opulentior, utpote iudicantis mari, & aqua cincta, in te tutari non poterit sed capietur à Chaldaeo: pariter ergo ab eo capietur & tu.

Et Rabarus, quoniam tu filius es, natus super dominum dominum habes, natus uterumque, scilicet

- Cap. i. 6. Ecce ergo filius Iacobus, genitus universus ex animo eius, emulans nos in Iaponiā latitudinem rem, &c. Enim pars eius quia et C. portacores Iaponiā expediti, & de Iaponiā quatuorque fiducias ad conundam. In pando notatus Chaldaeorum levitia, in lupo vorax, in aquila rapaxitas, in omnibus velocietas.

Verf. 13. *Quare adhuc p[ro]p[ter]ius invenimus agmina &c. Ita h[ab]emus deho-
rante tempore p[ro]p[ter]ius ut et facilius invenimus quafi potes ma-
nus, & quod repente invenimus p[ro]p[ter]ius q. d. Cum per
adversarii abutimur, ut invenimus agmina &c.*

- mitia, in Domine, Nam subeundem quia bellicosus impune grafiari, nonque qualificato, tyrannum opprimere & deglutire? Quo nosquei Iurantibus fuisse ab eo amissi calcari & proteri?*

Verf. 16. et Propter amissum legatum C. et quia dicitur ista causa apud eum quae est deinde etiam etiam i Segnatur C. rete vocarium, vires & casta Nubachos donosieris, qualimque retibus pectinatiorum, & ta-

Cap. 2. ... *quod expressum nunc habeo, ut reges quatinus
ministrantes, ut contempnentes ac nescientes, quid ducant
eis, q. d. Ego disponens & argumentans cum Dno, con-
finat impetus Chaldaeorum vallare populum Dei; ut mea
mara raus; q. d. Quia vos nequam vestras homines
commoda Dno, indeque negligitis fabricam templi,
ut illud manere deterrit; hinc Deus puniat vos heri-
tate & penitentia, ut agri, horrees, vales & cellaras*

- Verf. 2. theia quia munitionem propaginem, labo vigili ex cubitu, ut argumenta Dei exemplum, caque aliis argumentis, li pugnare, repellere & refellere.*

Ex Zool. Soc. Lond. 1876. Vol. 1. p. 103.
Et respondent Angelus Domini. Et dicitur: Domine exora Capit. 11. ut respondeat tu non mandeberis. Excalibutus dicitur.

- in mecum recenti expectacione; quia certo venit, idque brevi. Quod enim nostra mentis impetuus non intendit, & diffidet de hinc. Qui prouulsi patefiantur, sed de hoc, vestrum captivitatem, & deservientem per nos sustentant, atque reque, & tunc ad eum.*

I' fr. 6. 1. *Vixit et quae stupescere nossemus*, *miseremur C. aggraveremus*
contra te de quoq[ue] istud? q[uod] dicitur Nubes hodiernas
cum rapta alienigena; q[uod] quidem h[ab]et haec nubes, q[uod]
destitutum lumen, q[uod] ut appello & aggraveremus?

- Ves. 11.* Quia lapide parvissimam habet. q. & Lapidem lignum signa quia rapient, vel ex rapto emulsi, ad lapidem tua palata extinxerint, et omnes homines inclematis tuum avicinari desiderant, illoque resulit à Deo pueri, valvulae redirentur.

Uff. 28. *iii. Quid prodest fratres fratres
admodum fratres? q. d. Quid in dilectione
fratrum fratres omnes non esse videntur, sed in amicis
fratres? quid enim non ad fratrem?*

- Cap. 3.16. sr. Segundo que pasó el tiempo, Cr. fui hecho al amanecer en la confusión; un accidente, un popo, una encrucijada de caminos, d. Veníame pronto a casa.*

*sumus, omnes in eum, domino nostro, qui uidebat la horrenda exēdit Babylonis, communem Claudio-
rum cladem evadim, & ascendam ad populum accen-
tum ad iter, cùm enique fôpes redeant in Iudeam. Al-
leg ut in die exēdit mundi, dieque indicij finit seruari
& ascendam ad populum electorum, iam accentum ad
iter in celum.*

- Ego autem in domino gaudeo, et exultabo in deo Iesu meo, id est, liberatore et salvatore meo, tum Baby lone, tum mystice a persecutori et gehenna. Deus dominus fortitudinis mea, et poterit pedes meos quasi cervorum, et super excelsum a mea deducet me velles, in ierusalem tum teret eum, tum extolle, impugnabis eam.*

Ex Soponis.

- Cap. 2. 9.** Moab ut Sodoma erit, & filii Ammon quasi Gemorras, focias/pinarum, & aeris/aeris, & desertum nubes in aeternum. Est peripherais extensis validitas & delitaciones, quia Moab & Ammon regiones elitis florentes per Chaldeos convertendae erant in spicata, & accrescunt inflari Sodome. Caualum subdit v. 10. Hoc ex essenti propter invadens: quib[us] p[ro]ficiuntur, & magnificat

36. *Ex Habacuc, ex Sophonia, ex Aggeo, ex Zacharia.*

est Christus, qui in die Pascha domini quasi res certe de-
bellatur de monachis, peccatis & mortuis, triumphans
ingressus est Ierusalem, vestitus sibi, Matth. 21. 1.
Tu quoque, in signo regnantis vestimenti sui omniis sanctis tuis
de loco, tu quoque non es aqua, q. d. Tu o Christe, merito
et pretia tanguiis quae tu jocundis novum regnum inter
Deum & homines, liberaliter Patres in limbo detentos
ut tecum repperirent, & alcederent in celum.

& Meffor neemt avontuur, & uitslag.

*In die illa magnus erit planctus in Ierusalem, sicut pri-
mus Adadremus in campo Magdalenae. q. d. Magno plan-
ctus plangent mortem Christi; sicut olim planctuerunt
necem Iosif, qui occisum est in Mapeddo, iuxta Adadrem-
us iherusalem, ut dicitur. Aeneas in malorum loco.*

III. Verfalt.

Vulg. 13. *Exaltabatur filius eius Deus super Altare suum, gratia, et posuit re quæ gladium fortis. Et dominus deus super os videt, et exire ad fulguracionem eius, et dominus deus in tubo caeci, et tubo in turba audi. q. d. apollo ex sonore, id est, e ludis ornundi, erunt quasi gladii horis, arcis seuula fulgurantia, lapides funda, tubo et turbines dei, quibus grecos, id est romes genos, clangore, & potenti virtute evangelii profligeret. fibulas subiungit. Unde de indecum habent:*

Dilexi Jacob, Etiam autem odio habui. Quia scilicet Jacobus in Babylone in patriam rediuxi, libe[r]tatem utem in captivitate reliqui. Unde explicativa subdit: *Paus monies tuis in foliis tuis, & hereditate eius iudicato[n]es deserte*. Et v. 4. *Ihs adiutorius, & ego defensio[n]is, & abutio[n]is terminus iniquitatis, & populus cuius traxi e[st] Dominus n[ost]rus in eternum*. Allgor. Jacob, id est fons & electio[n]is, dilexi, & elegi ad vitam sternentem: Etiam, id est amio[n]e & reproba[n]o, odio habui, & dannava id schennam. Vide also Rom. 9. 12.

*Quia lapides jacti thermantur super terramque, q. d.
Apolli erunt quia lapides sibi, in titulum et tro-
phum victoriae, de toto mundo partra, erecti & ele-
vati; ut quicquid eis videbit, vel nominari audierit,
cogitare & suspetare tantum corum gratiam & vim, qua
magis cunctum potest. Cachexia tubercularum.*

Filius honorat patrem, et servos dominum suum. si ergo pater ero sum, ubi est honor meus? et si dominus ero

175. 17. pauci totum orbem. Clarisse ubigerunt.
Quid enim domum eam est? quod paludem ratis, nisi
frumentorum electoram, & omnium germanas virginis? q.
d. Apollon tonnique astricta tante erunt virtus, tan-
taque prætabutae, non vi sua, sed opere Dei, qui omnime
suum bonum & pulchrum ejus communicabit, iudicet S.
Encharistiam, quæ eos quasi frumentum alet, roba-
bit; & velut juvenes, agiles, electos & validos reddit; at
quasi viuum exile sit, eos virgines, calestes & ange-
licos efficit.

comitatu[m] immobile debile Domino : quia rex magnus
deus, dum Dominus exercituum, & nomen meum battuisse
in generatione. Deo enim fons & origine, iunctus &
optimus fuit datus, praesertim quia illa uero promissio
fuit.

Cap. 102. *Post esse quasi equum gloria fidei. Eas, feliciter Machabaeos pugnantes & victoriosos. Mytilis Apoloſtos. Sic equus gloria Christi fuit S. Paulus. Unde de his habet q. 9. Et eorum quasi fortis concorrentes omnes quaeſerunt in propria, & bellissimis; quia Dominus eam est. R.V. 12. Confidit enim dominus vel potius enim ambidivit.*

Cap. 126. *In diebus autem datus Iudeus fuit canonicus regis in Cœlo, & Cœlo fuit Legion quasi in se, & de cœlum ad dexteram eum ad suum omnium populus in circulo. q. d. Poterat Machabaeus quasi camenē et facies, qui omnes gentiles in circulo, succedentes aut, hisque iubilant. Allegor. Iudeo Apoloſtos, qui in illarū ignis tortu mundum aurore.*

Am Montag, den 1. Februar 1897.

Pro. 8. Den inoffensibus.
Erunt qui offendent ex rebus de illis, ut relutant fortis, quod David. C' domini David quod Dei, sicut annales David in confitebitur eorum, q. d. iudicis qui metu Antonio si inde apollinarium, videntes Machabaeorum victoriam, animos resurrexerunt, & fortiores religiones instar Davidis post laudes. Kursum agnoscet & posset Davidus, et ceteri velut quodammodo Dei. Hoc verum in Machabaeis, versus in Apollinis & Christiani.

*morem & conditam ex memoriam Domini, et exprimitam
memoria sua, q. d. Deum in memoriâ dicit: memorem meum, qualis
in libro concordia omnia omniū hominum dicta & facta, ca-
que in die iudicij regere, & cuncte pro merito premiū
vel penam decernere: primum iustitiae timendum &
timidus cogitans Dominum. Naga in omniis misere, sit
Dominus accipiens misericordiam, & dicens: misere, misere, sit frigore*

Et hunc ager, ut Jamālik p̄misit propter C̄r̄cum d̄iūlūrū ad me quem conseruare. Et prophētia de Chosroē īc̄r̄ē ipsius, clavis & lance transīto quem Iudas p̄i sp̄ept̄rū q̄am illam dolere & compalisse, p̄debat Deum, ut ea indigem̄ filii sui.

... p. particulariter in elector, electress, & electoratus, quem omnia suis nominibus beatoe & gloriosissime, et per amorem d. ill. misericordie, indulgence & misericordie eiusdem, sine varietate vel filio vel ferme non fit. Quocumque in die iudiciorum publicis, quod si differentia inter iudicium et iudicium et ad sententiam venientibus, Deo et non ferme non est. Iudicium.

...and the author has made a strong case for the
importance of the concept of the "cultural landscape".

Le 1er juillet 1914, à 11 h 30, une éruption de la fontaine de la Vauclusse a déversé dans la rivière un volume d'eau suffisant pour faire déborder le lit de la rivière et envahir les champs. L'émissaire de la rivière a été alors dévié vers l'aval par un déversoir aménagé au niveau de la route de la Vauclusse.

1. *Leucosia* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma*
2. *Leucosia* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma*
3. *Leucosia* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma*
4. *Leucosia* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma*
5. *Leucosia* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma*
6. *Leucosia* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma*
7. *Leucosia* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma*
8. *Leucosia* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma*
9. *Leucosia* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma*
10. *Leucosia* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma*

Group	Mean	SD	N	Significance
Control	1.00	0.00	10	
10 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
20 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
40 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
80 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
160 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
320 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
640 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1280 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
2560 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
5120 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
10240 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
20480 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
40960 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
81920 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
163840 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
327680 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
655360 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1310720 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
2621440 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
5242880 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
10485760 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
20971520 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
41943040 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
83886080 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
167772160 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
335544320 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
671088640 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1342177280 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
2684354560 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
5368709120 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
10737418240 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
21474836480 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
42949672960 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
85899345920 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
171798691840 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
343597383680 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
687194767360 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1374389534720 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
2748778569440 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
5497557138880 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
10995114277760 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
21990228555520 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
43980457111040 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
87960914222080 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
175921828444160 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
351843656888320 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
703687313776640 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1407374627553280 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
2814749255106560 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
5629498510213120 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1125899702042640 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
2251799404085280 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
4503598808170560 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
9007197616341120 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1801439523268240 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
3602879046536480 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
7205758093072960 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
14411516186145920 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
28823032372291840 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
57646064744583680 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
115292129489167360 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
230584258978334720 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
461168517956669440 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
922337035913338880 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1844674071826677760 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
3689348143653355520 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
7378696287306711040 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
14757392574613422080 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
29514785149226844160 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
59029570298453688320 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
118059140596907376640 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
236118281193814753280 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
472236562387629506560 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
944473124775259013120 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1888946249550518026240 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
3777892499101036052480 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
7555784998202072104960 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1511156996404144209920 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
3022313992808288419840 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
6044627985616576839680 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
12089255971233553679360 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
24178511942467107358720 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
48357023884934214717440 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
96714047769868429434880 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
193428095339736858869760 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
386856190679473717739520 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
773712381358947435479040 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
154742476271789467898080 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
309484952543578935796160 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
618969905087157871592320 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1237939810174355743184640 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
2475879620348711486369280 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
4951759240697422972738560 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
9903518481394845945477120 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1980703696278969189055440 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
3961407392557938378110880 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
7922814785115876756221760 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
15845629570231753512443520 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
31691259140463507024887040 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
63382518280927014049774080 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
12676503656185402889548160 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
25353007312370805779096320 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
50706014624741611558192640 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
101412029249483223116385280 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
202824058498966446232770560 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
405648116997932892465541120 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
811296233995865784931082240 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1622592467985731569622164480 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
3245184935971463139244328960 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
6490369871942926278488657920 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
12980739743885852556977315840 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
25961479487771705113954631680 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
51922958975543410227909263360 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
10384591795106822045818532720 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
20769183590213644091637065440 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
41538367180427288183274130880 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
83076734360854576366548261760 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
166153468721709552733096523520 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
332306937443419105466193047040 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
664613874886838210932386094080 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1329227749773676421864772188160 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
2658455499547352843729544376320 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
5316910999094705687458888752640 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1063382198189441135901777755320 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
2126764396378882271803555510640 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
4253528792757764543607111021280 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
8507057585515529087214222042560 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1701411517103105815442844408520 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
3402823034206211630885688817040 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
6805646068412423261771377634080 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1361129213682484652354755328160 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
2722258427364969304709510656320 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
5444516854729938609419021312640 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1088903708945967721883804265320 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
2177807417891935443767608530640 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
4355614835783870887535217061280 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
8711229671567741775070434122560 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1742245934315542355014086824520 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
3484491868631084710028173649040 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
6968983737262169420056347298080 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
13937967474524388440112694596160 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
27875934949048776880225389192320 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
55751869898097553760450778384640 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
111503739796195107320901556769280 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
223007479592387714641803113538560 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
446014959184775429283606227077120 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
892029918369550858567212454154240 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
178405983673910111713424890830880 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
356811967347820223426849781661760 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
713623934695640446853699563323520 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1427247869391280893707991126651040 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
2854495738782561787415982253302080 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
5708991477565123574831964506604160 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
11417982951322467149663929013208320 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
22835965902644934299327858026416640 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
45671931805289868598655716052833280 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
91343863610579737197311432105666560 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
18268772722115947438622286421133120 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
36537545444231894877244572842266240 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
73075090888463789754489145684532480 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
14615018177692757950898291136906480 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
29230036355385515901796582273812960 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
58460072710771031803593164547625920 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
11692014522142063596786329095321840 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
23384029044284127193572658190643680 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
46768058088568254387145316381273760 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
93536116177136508774290632762547520 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
18707223235427301754858126552505040 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
37414446470854603509716253105010080 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
74828892941709207019432506210020160 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
149657785883418414038665012420040320 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
299315571766836828077330024840080640 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
598631143533673656154660049680161280 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
119726228066734711230920099360322560 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
239452456133469422461840019840645120 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
478904912266938844923680039681290240 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
957809824533877689847360079362580480 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1915619649067755379694720158725168960 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
3831239298135510759389440317450337760 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
7662478596271021518778880634900675520 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
15324957192542043035577761269801351040 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
30649914385084086071155522539602702080 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
61299828770168172142311045079205444160 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
122599657540336344284622090158410888320 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
245199315080672688569244180316821776640 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
490398630161345377138488360633643553280 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
980797260322690754276976721267286706560 mg/kg/day	1.00	0.00	10	
1961594520645381508553953442534574033120 mg/kg/day</				

C O M M E N T A R I A I N O S E E P R O P H E T A M . A R G V M E N T U M .

Ofer idem
quod. Is.
viii. 2.
ut. &
Iacob.

S E S ut oraculis, factis & moribus, A tuolum Israelitarum; praeferunt Gentilium, vocacione ita & nomine praenguntur, imo repre- A tuolum Israelitarum; praeferunt Gentilium, vocacione sentent Charibum, uti uotat S. Hieron. & Leo Caftinus hic. Ofer eam ideas dat nomine, primo, levabat, secundo, Africu[m] infirmitate; tertio, Non populus meus: quia, inquit, vix non populus fatus, & erit in his ubi dicatur sis. Non populus meus: qui: dicitur sis, Filius Dei preciosus. Secundò, continua ura iudee idolatriam aliaq[ue], peccata pupuli acriter infestatur, manducet Dei plaga & excidium tantum, ut dicant mortales: Operite nos, & collibus, caddis formes. Tertiò, Dei clementiam, gratiam & gloriam promonetibus promittit, hinc ait. 13. 14. Ego mori tui, & mori: misericordia tua in forma. Et cap. 14. 6. Ego quæpam, Iusti gemitibus fecit lumen, &c.

Confit Alazar, Apoc. 4: angelum fortun, qui ibi indiscutit, ad interam clie Ofer Prophetam. De angelo et de quo hoc inobediret ita legimus: Et vidi angelum fortun predi. Apocal. 5. eam cum uero magis: Regis est deus operis libator, & solus significans? Quibus verbis alludit Johanne ad illud Ofer 14. 10. Glori seipser, & intelligi? intelligens Ofer hoc? quia recte via Domini, & iusti ambulabat in eis prædicatores sunt conversi in sis. Liber cuius ille signatus Apocal. 5. continet vias tam plorans, qui legit Domini tequendam beatior, quam impiorum, qui eam spernendo damnantur. Iudee autem Ofer suncupatur angelus fortis, cum ob robur animi, qui primus concionando perfregit glaciem diuicordium Iudeorum & præfigavit idola ac viulos auron: tum quia Epiphanius, in ejus Vita scribit, eum verborum suarum vi, ingremat quemcum in desideriis partes dividit, ut probaret Dominum venturum calitus in terram hocque fore signum adventus eius. Et quare, inquit, in solitudinibus a seipso in portiatis hisce, & suorum coidem grecem. Et accedit ista. Hec apposita discutit, veraque fuit in finem omnis literali, sed mystico. Nam ad interam angelus ille Apocal. 5. non fuit homo, sed verus & proprius dictus angelus, ut ibidem ostendit.

Potius pateticus est Ofer, id est commaticus, ut ait Eze. 3. Hieron. hoc est conclus. Agit enim perfunctus Dei, matrem, qui quasi sponsus spousam Synagogam deperiens, camque quis potius in adulterio deperhendens, gravissimos concitat affectus, obitum: hinc indignationis & minarum, inde amoris & leti. Inde pariter obitum est, tom qui affectus plenè non cloquiatur, sed per apoplecticis pathos incidunt; tum quia verum est illud Postte: brevis est labore, obitum est: tum quia profundus est. Ofer Propheta quanto profundi obitum, tanto spesq[ue] penetratur, ait S. August. lib. 18 Civit. 1.

Denuo Ofer obeditio & vita familiare illustrata ab Ecclesia Sanctorum catalogo scriptus est 4. Julii. Vide Epiphanius. Dotoch. & Idior, in vita Ofer.

Proprietat
Iusta &
Iacob.

Sed uerba
Iusta, iud
Prophetar
cum pri
mum.

Fuit ergo ipse iusta nomen Iusta Ofer, id est salvator, qui salutem populi sui uerando, qui prædicando, qui fandit vita exempla dando procurauit, quem ac Joste prægnans do quod ait Ecclesi. c. 46. 2. Qui fuit magna scandala nostra sum in salutem plororum. Ac proinde uterque typus puto Iusta Chaldaea. Hinc & nullus hic fuit filius Iusta, id est potest nisi, quia ex Deo quasi puto haec aquas doctrinae carthensis, quas in Iudea, vel agoraios edidit, multa illud Iusta 1. 2. Haec aquas ex glande deponuit, ita S. Hieron. hic, & epist. 13 tad Ruffi.

Postea Ofer tam ad Iuda, quam ad Israel fuit deinceps tribus prophetas: unde utriusque regem in titulo praestig.

Ofer fuit synchronos Iusta, ait S. Hier. ino ante Iusta prophetarum primus, ut pater c. 1. a. Ofer ergo coepit prophete sub initium regni Ozia vel Azaria, ante Olympiades, & ante Romanam conditam: cum Albor regnaret Procas Silvius, avus Romuli. Itaque Ofer prænuntiavit Israel, id est, decem tribus excidendas ab Assyris, quod primum regem suum Jerobeam, cuiusque poleros in idolatria viuitorum auctorum fecuti sunt. Judæi vero ab hac Assyriorum clade immoneos servagodium, quod Propheta cum vocibus uestris percepit, fecutusque sunt regem Ezechiam idola abscoerit, templumque purgare, iechi postea ad eadem redierit, video sub Sedecia à Chaldais uallatum sit. Quocirca Christum salvatorem, & coniulatorem ei uitatique felibibus miseris & afflictis, qui sunt veri Iusti tacta in ipsiello, ello nun in carne, promit. Primum ergo prædictis Israelitarum carnalium excludit & reprobationem, ac spici-

CAPUT PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Iherar Osee uxorem ducere forniciariam, & fornicationis ex ea filios procreare, ut hoc suo facto & connubio reprobaret Synagoga, puta Israetus, religionem & fidem uni Deo datum violasse, & ad idola quasi adulteria Deos declinasse. Obedit Propheta, & morestrem ducit, ex eaque fugit triplex preses, quarum prima das nomen Iezrahel, id est fons Dei secunda Rachuma, id est absquo misericordia; tercius Lo amni, id est, non populus meus; quibus Israels impunitatem, id est, punitionem & repudium, velut in queridiana imaginie Iudei obicit: qua deinde fusim per sequentia capita preseuantur. Denique v. 10, promittit spiritualis Israelem innumerabilem, fore populum Dei, & filios Dei viventiss.

Erburn Domini quod factum est ad Osee filium Beeri, in diebus Ozias, Iothan, Achaz, Ezechias regum Iuda, & in diebus Ieroboam filii Ios regis Israel. 1. Principium loquendi Domino in Osee, & dixit Dominus ad Osee: Vade, sume tibi uxorem fornicationum, & fac tibi filios fornicatorum: quia fornicans fornicabitur terra a Domino. 2. Et abiit, & accepit Gomer filiam Debelaim: & concepit, & peperit ei filium. 3. Et dixit Domini unius ad eum: Voca nomen ejus Iezrahel, quoniam adhuc modicum, & vivitabo sanguinem Iezrahel super dominum Iehu, & quicquid faciam regnum domus Israel. 4. Et in illa die conseruam arcum Israel in valle Iezrahel. 5. Et concepit adhuc, & peperit filium. Et dixit ei: Voca nomen ejus, absque misericordia, quia non addam ultra misericordiæ domini Israel, sed oblivionem obliviscar eorum. 6. Et domini Iuda miserebor, & salvabo eos in Domino Deo suo: & non salvabo eos in areu & gladio, & in bello, & in equis, in equitibus. 8. Et ablastravit eam, quæ erat absque misericordia. Et concepit, & peperit filium. 9. Et dixit: Voca nomen ejus: Non populus meus: quia vos non populus meus, & ego ero non vester. 10. Et erat numerus filiorum Israel quasi arena maris, quæ sine mensura est, & non numerabilis. 11. Et erit in loco ubi dicetur eis: Non populus meus vos; dicetur eis: Filii Dei viventis. 12. Et congregabuntur filii Iuda, & filii Israel pariter: & possent sibi metuere caput unum, & ascendere de terra: quia magnus dies Iezrahel.

V. 2. 3. 1.

Verbum DOMINI, QUOD FACTUM EST AD OSEE FILIUM BEERI, huius titulus prophetæ, præfatus non ab hīdār, ut aliqui putant, qui post captivitatem terminante & refusante dictum codicis S. Scripturæ; sed ab iplotem Osee, ut & tituli scilicet corporum prophetarum ab ipsius meo, prophetiæ eorum, præfixi sunt, quibus stellabantur tunc eorum auctores, leque eis a Deo per revelationem accepisse: cui protinde omnes credere & hinc ad fidem debent. Verbum ergo idem est quod orationem prophetæ, item Dominum, ut verba Chalda. Addit Cajetan in illud Luke 3. *Fallit enim verbum Domini super prophetam*, Divina, inquit, inspiratio, insinuatio & missio, vocatur verbum Domini & verbum regis non tantum prophetam, sed & missione ionas. Hoc enim Dei verbo mitabantur ad populum, rique hac Docebatæ edicere iudebam. Non ergo vero confunditur legati Dei, & Propheta, Doctores & præcones ad populum. Quia propheta nunc vocetur servus, nunc sacerdos, dicitur can. 3. Prophetæ majores.

AD OSEE FILIUM BEERI, & ex eius Lytan. Arias & Guadalupensis, commentum hunc fecit Beeri, qui fuit princeps tribus Ruben, ac à Teglatphalaer caput ductus est in Assyriam 3. Paral. 3. a. Verum obstat ratio temporum: nam Osee & pater eius Beeri duxi præcesserent Teglatphalaer. Olee initio scripta tunc iniuste. gni Osee: Teglatphalaer vero invenit Samaritanum ex quo caput subduxit anno Ozias 15. ut patet a Reg. 15. v. 27. & a. Accedit quid S. Epiphanius. Dorotheus & Iudeus in vita Osee, alterum Osee fuisse orandum ex tribu Iesachar, non Ruben. Quare tabulatum est quod tractat R. David, & ex Vatibili Osee & ceteros Prophetas qui nomen patrum non præferunt, sunt Hesychopolitani.

Alligetur. S. Hieron. Osee, inquit, et Iesus, et filius Beeri, id est puer meus, hoc est, Dei Patris. Deus enim Pater non est eterna nunc aqua plena, nunc vacua & flosca; sed est quasi puer personæ vivitque ita tauriæ aquas, tum generationis filii, tum lapientes, se bonorum omnium, quæ suo filio communiceant, & jugiter communicant, qui bus ipse per Osee aliasque Prophetas & Apóstolos, Iudeo,

, & Genium siccitatem rigat, humedat & fecundat.

Alius Leo Castrius, Bresl, inquit, idem est quod *lumen* seu *Significat* ego *clium*, qui quæ lumen de lumine, et *verbis* a *Patre* & in *Patre* existens. Verum sicut est *VERBVS* *huius*, non *verbi*, ut recte advertit S. Hieron.

IN DIEBUS OZIA, IOATHAN, ACHAZ, EZECHIAS REGBUS IUDA, ET IN DIEBUS IEROBOAM FILII IOS REGIS ISRAEL) Nominat regem tam Iuda quam Israel, qui tam contra Iudam, quam contra Israel, id est decem tribus, prophetæ, magis tamen contra Israel, unde toties omnibus Epizachia, Israel, Bethel, Berthaveo, qui non nisi Israel, id est decem tribus, significant, ita S. Hieron. Antebn. in *Syoppi*, & *Eneid*. in lib. de Appellacionibus thaborum prophetariorum. Hinc pater Primum, his prophetis licet brevi, successivæ tamē & per longum tempus fuisse dictas, deinde scriptas. Secundū, Osee fuisse primum Prophetatum, uti mox ostendit, sed etiam videlicet propheticarum, nec tantum prædictarum, sed etiam vi B. dñe excusidum decem tribum à se predicatum: hoc enim contingit anno 6. Ezechia ita S. Hieron. & Ruth. Quocirca tradidit Hebrei Osee prophete super ante annos 90. quibus multa dixit quæ non scripsit: multa etiam à populo rebelli perperita, confessio, id est leonis, huius Zacharias, martyris palmam obtinuit.

IEROBOAM) Hic non fuit primum rex Israel, qui schismata fecit sub Robom 3. Regum 12. 10. sed eo longe fuit posterior, numeris autem præcepit Iehosaphat regis Israel, cui Deus & Reg. 10. 3. promitterat regnum ulque, scilicet ad quartam generationem, itaque prædictum. Nam Iehu succedit filius Iesachar, huius Ios., huius Ieroboam hic, huius Zacharias, quem regno ac vita spoliavit Sallum: inquit ergo regis Iesu protopla. puta in Zacharia, dicitur ille regis Iesu, Reg. 15. 10.

Nominat Osee præter reges Juda etiam Ieroboam regem Israel, ut significet le tam, in modo magis, contra Israel, quam contra Iudam prophetare. Sed cur ex regibus Israel nomen Ieroboam, omnitemque Zacharium, Sallum, Malaem, Phace, Phacram & Holce, qui in Israel regnauit in tempore, quo in Iudea regnabant Ozias, Joathan, Achaz,

Anno 90.
prophetarum
sunt oīs.

Commentaria in Osee Prophetam. Cap.I.

39

'Achaz & Ezechias nam anno e. Ezechir , qui fuit an-A
nus 9. Hoice , eveniens eis ab Aethia regnum Iudei. Ref-
ponsu : varia varis dant causas , sed vera & genuina est , ut
Propheta indicet ex non extremo , nec medio tempore reg-
ni Osee vel Achazi , ut poterit que si 33. annos regnavit ?
Ied ejus initio prophetare coepisse . Nam anno Jeroboam
regis Israel 27. ceperit Iuda regnare Ozias . Jeroboam
autem regnavit 41. annis : unde sequitur ultimum iactum
14. annos Jeroboam concurresse cum primis 14. an-
nis Ozias , quibus simul regnarentur , Jeroboam in Is-
rael , Ozias in Iuda , quibus necesse est prophetasse Ozias
est : epistolis enim tunc utrum simul regnarentur . Vide 4. Re-
gum 14. 21. & 4. Regum 15. 2. Tunc quoque , putat paulo
post Osee , prophetasse cepti Amos fuit seruus hoc regis ,
ut ipse sit c. 1. v. 5. et I. Aethia , Riber & a Castro . Et dictis
eius lequitur , Osee prophetasse exiditum Samaria & regni Iudei
saepe fecit noceantia annis (tot enim sunt ab initio regni Osee
et 34. annos exiditum Samaria) . Ezechiel , quo capta est Samaria , ante-
quam illud contingeret , exiditum verò Jerusalem & Ju-
da praecepit circiter 224. annis (tot enim sunt a 1. anno
Osee usque ad ultimum Sedezie , quo eya facta a Chaldaeis
in Ierusalem) antequam eveniescat . Nam exiditum Samaria
adulterii postuersit fuit exiditum . S. marie 34. annos . Ita tem-
petivis Deus peccatores præmonit de imminente plaga ,
darque significacionem ut fugiantur à face arcu , eumque
penitendo evadant , ne querantur se iterum tunc monitos .
Ita centum annos aut diluvium iusti Nœ fabricare aram ,
& mogeni homines de iustitate diluvio . Hinc rursum fe-
quitor . Osee episcopus prophetasse paulo ante Iudam . Nam
Iudas cepit anno 17. Ozias , ut habet Euseb. in Chro- B

VERS. 21 nico. **PRINCIPVM LOQUENDI DOMINO IN OTEE**] Duplic
hic est sensus literalis. Prior, q. d. Primum censum an-
te Iasiam, Joekel aliquip prophetas locutus est in Dominus
ipsi Otee, vel ad Otee. Unde sequitur, Otee fuisse primus
censum Prophetarum. Negat hoc Chrysostomus, sed also-
ritus S. Hieron. Ruper. Haymo, Vatab. Albert, Hugo
Cardin. Dyoni. ate. & St. Basil. ac Rustici, in Iasae
c. 1. Ideo confirmant Hebrei, prout nunc ponuntur. Sic
enam habent: *Principium brevitas de Deo et de Otee, et vesti-
tis Vatabi. Iam enim postulamus "I'li' di'li' d'li'z", id est, "Imma-
ti" et in praesento, cum Noether et Seppehus, legerem in in-
dubito datur, id est, loquendi. Faveit inter nos nullus error.* Nam principium loquendi Domini (subaudiens) *in Otee*,
idem est quod, principium loquendi Dominus sum-
puit societate in Otee, sive primo loqui coepit in O-
tee.

*Secundus sensus est, q.d. Hoc est principium quo Dominius cepit loqui cum Oce. Ita istud illud quod sequitur; *Sunt illi saecula formacionis*; &c. Ita quoque explicitat S. Hieron. Theodoret. Haymo, Hugo, Lyrani, Catto & Vatabl. qui sursum dicta videtur, *inquit que locutus est dominus per Iosephum*, dicit ad ipsam Iosephum: *Vnde sunt tibi respondeas*, etc. q.d. Adverte, o lector, & admirare, quare principium oracula iurius dederat Deum, omnibus jubendo Oce docentes metuencem, et hoc metricticos populi mortes remendantes & carceres.*

Vestum hec leni catere omnes prophetæ idem peinti-
plum ultiparte potuerunt, ac pati modo dicere principium
loquendi Domini in Iisus, **Abdis**, **Joel**, &c. Jam autem
nemo alius hoc dicit, sed **Iohannes** Oœc. Signum ergo
est eum non tantum hunc lenum, sed vel maximè prie-
ponit qui fidi ei competit, ex parte.

Domino) Id est **Dominus**, utrovis enim modo ex Hebreo
veritas, significans tamen **Dominus**: si enim **Dominus** signi-
ficas caelam & auctoriam principii loquendi, q.d. **Dominus**
principium & quas fundamentum oraculorum suorum
dedit. *Beatus in Cœlo.*

In Oene. Imeridi inspirando illi ea qua faceret & dicere populo. Secundò, *is*, id est ad *Oene*, ut veritate *Soprus*. Varabiliter alii. Tertò, *is*, id est per *Oene* ad populum. Quarto, *is*, id est cum *Oene*. Hac enim omnia significat Hebreo. *is* propositio.

Vnde sume tibi usum formicatum) Id est,
multus formicatus debilitate & infamia insignis formi-
catum, publicam meretricem vel in taberna, vel in lo-
casi, vel alio loco corpus pro turpi lueto & utiliter profi-
cientem famili hebreitimo vocatur. Vir languidus, vir
dolorum, vis miserabilis, vis vacuitatis, & quia valde est

*sanguinolentus, validus dolens, indignitus miseriosus, insignis
virtute praeeditus. Iudee & ego Oste docere sumus inter-
stet enim, eamque sub legato copulare matrimonio, a
filios ex ea procreare, ut hoc simbolo quasi verbis & le-
mentis reali, carpet apofatiam idolatriam populi est.
Propheta enim hic Deum reserat, uxor fortitudo Syagno-
gan, id est, populum Israel & tecum vel utrum. ut pat-
teta frequenter formicatio enim hic, & patrum epud Pro-
phetas significata pectata, praetextum idolatria est; qui fa-
ciet, relinquit Deo spousa leu, licetioris vita vice deinde-
, idolibus vegetabiliisque suis quasi similes adiutorium.
Ita enim explicata prophetam, dum mox causam dinxerunt
cum cubis a Deo precipiti iubilans, subdixit: *Si iuraveris
ante dominum tuum, id est quia Iherault vobis addidic-
te idolatriam, & promis & consumisti imperio presenti ad-
colere idola, q. d. ego Deus, o Cœs, habere vobis uxorem
formicatio haec tamen addidicimus, ut delignem us-
tre meam, puta Syagognam, mylast formicariam, id
est idolatriam, esse & fore, ut quod recipit esse ius ih-
roboam, deinceps sit magis, ita s. Hieron. Chal. &
c.**

Esant ergo illi qui censemunt hoc loca juberit Prophete ut formicetur, ut scilicet accedat ad meretrices, manifestemur meretricem, ita ut eam non duant in uxorum, unde colligunt, formicationem illas huius. Hinc enim est error manus, sius, quem Cracis attribuit Alfonso à Castro lib. 9. contra hereticis v. Formicatio: formicatio enim non tantum in novo, sed et in veteri testamento iudei narratur et divinorum prohibita, ut offendit in formatione Thamar, Gen. 38. 16. ex Corinthis. Patrum & Interpretarum sententia. Et futurola. Corinthis. 6-9.

Denique iobet Deus Prophetat: *Sumus nisi exirem; ergo iubet us eam matrimonio sibi capulet, non ut cum ea fuerint licentes, ita passim Pauperes & Interpretes.*

Dicit, S. Thom. i. 3. qu. 100. a. 8. ad 3. & 2. 2. qu. 154. 2. ad 2. C. retin. Et nonnulli Thomistae dicunt O^mniscientiam esse. & tam non peccare, quia Deus malitiam non: utique omnium dominus tuus eo dispensavit, eique dedit potestij & jus in eis pateretur. Ita. Quia omnia parant significatus verbis Dei ad Propheticam, quibus sit: sicut scribitur, sed multum illi, sed etiam aliis.

Rer. disputant. Theologi an Deum dispensare possit in legi natura, pata in Decalogi et in variis varie respondent Primo, Ocean in 2^a, 9^a, 10^a, ad 3° & 4°. dubium, Ceterum in tract. de Vtatisimis lect. r. corol. ro. in Alpha- beto 6°, lnt. L. & Alenius tract. 1°, Moral. c. 1^a, s. 1^a ut Deum in omni omnino praecipito Decalogi & legi natura dispense dispensare: immo Ocean ad 2° Deum potest praepre- se odiump Dei, facereque ut illius non sit malum, sed bonum. Ratus enim est: omnes persuum, iniquum, i- deo est peccatum, quia voluntate Dei prohibitum est. At ergo Deus velut ut aliquid non sit peccatum, hoc ipso non est peccatum.

Secunda est S. Bonaventura in s. d. 47-q. 4. Scot. in 3. d. 37. q. 1. §. Hic dividitur. Et Gabriele in 3. d. 37. q. 1-2. 2a. concil. t. Deum posse dispensare in praeceptis secundis tabulae, non verò primis, potius posse in his quia tangunt proximum, non verò in his quia tangunt Deum.

Tertia, et duxit in t. d. 47 q. 4 n. 16. Deum posse disponere in praecipuis affirmativis secundz tabulz, non vero in negativis.

Veniam dico, Deum in nullo præcepto legis naturæ directe & formulariter posse dilipendare. Ratio est, quia lex naturæ continet & præcipit id quod natura sua & intrinsecè bonum est, quocties que contra eam fuerit, na-

teria sua & intrinsecamente mala sunt, non quia voluntate Dei prohibita, sed quia suae naturae sententia & dilectione sunt naturae & sanctorum naturali. Sicut enim et possit esse peccata, non nisi Deus voluntate easdem possibilem, sed quia ex eis non implicat contradictionem ut esse possint eadem modo epeta contra legem naturae suae naturae sunt mala, non quia Deus voluntate ut mala prohibet, sed quia ex eis ipsius naturae rationali, ut rationales est, contraria sunt et repugnantia. Cum ergo Deus non potest pro voluntate sua mutare naturas eius, non poterit etiam mutare legem naturae, ut quodlibet dictum est conveniens ratione oportere bonum. Deus decet non ei convenienter esseque malum. Quocirca nulla, ne Deus

quidem, facere potest ut odium Dei sit bonum vel licitum. **A** hoc enim repugnat non tantum ratione & naturae, sed & ipsi divinitatis. Ut fur, moechari, mentiri licet. Furari enim est accipere rem alienam iniuste domino: moechari est turpiter usi femina non sua, sed alioea; mentiri est contra mentem loqui & fallere. Hoc autem intrinsece & natura sua ita mala & peava sunt, ut nequaquam esse bona & honesta. Quocirca Deus uti hoc non potest iudicare, ita nec facere, nec praepare; molto minus vele & efficer ut sint honesta & licita. Hinc pater fallit esse pauprem lenitatem, ejusque fundamenta. Non enim ideo fornicatio est mala quia Deus ea vult, eamque edidit; sed potius ideo sumit, quia ipsa in se fuque natura est inhonesta & turpis. Si ergo creatura homini exibitionem habent a voluntate Dei, tunc vero possibiliter est habent ab ipso natura Dei; polito enim quod sit Deum omnipotens, naturaliter inequitus & quasi resultans quod potest creare hominem, equum, &c. ac consequenter quod illa creatura potest possibiles quae sine Deo essent impossibilis; ipsa patet ies politiva, tam divina quam humana, pender & sit a voluntate Dei; lex vero quidam derivatur a legi aeterna, quae est in mente & ratione Dei, ita S. Thom. Casian. Rocard. & ex Ia Gabr. Vasquez. 1. s. disp. 179. nro. 11. Individuus tamen & materialiter potest Deus in iudeum dispensare, sicutum mutabile materiae utrūcunq[ue] utique est liberabendo legi naturę & obligaciones Decalogi. Hoc autem fieri est in praecepto dimitissim testudo tabula, non vero primis, uti dicitur auctiora leuenda sententia. Explico, potest Deus nihil dare ipsa in bona, corporis & vitam alterius, & tunc licet potest illi; criptet bona, quod alias fuerit futuri; uti corpore alterius, quod alias fuerit mortalis; occidere alium, quod alias justus homicidium. Sit Deus iustus. Hebrei. Exodi 1. v. 16. ut Ipolamus Aegyptios, quis hoc ipsi edidit bona Aegyptiorum, fuscio ut illa iam non esset Aegyptiorum, sed Hebreum; quocirca Hebrei sa occupantes, non alii, sed sua occupantes, sua iisque, ex donatione Dei, qui est dedit Olee ipsi in corpus fornicari, & hoc ipso fecit ut illa esset sua uxor, non alii. Quocirca utero ex Olee non est fornicari, sed adulterari in contigo illi quia lux uxori est copulata; Sed si Deus aliqui precepere, vel permittere ire ad lupanar, ibi copulari meritis; item dumtaxat, ad prolem ex se futuram, illa copula jam non est fornicatio, sed effectus conjugii temporis copularum enim non aliena, sed sua, consequenter ex obre sicut tempora ex dispensatione Dei. Deus enim potest remittere obligacionem, que se uxori marito in coniugio ad perpetuam fidem obligavit, ideoque potest dispensare in matrimonio vinculo, ac facere ut non sit perpetuam, sed temporiam, quantum scilicet et libenter & praestiterat quia potest educationem prolis, ob quam matrimonium requiret perpetuam, vel negligere tamquam eus dominus, vel alii modis procurare. Ita olim diligenter cum Iuda in matrimonio, cùm eius permisit dare uxori sibi liberum repudiari, que verè solvebatur matrimonium, ita ut isterne coniugio quilibet & iulius po se cum aliud coniugium contractare. Si custergo tunc maritus quilibet tempore, inob poli primam copulam poterat uxoret repudiare; ita potest & nunc copulari item cum onta, ex mor illam dimittere, si Deus per modum nunc cum illi dispensaret.

Condit ergo S. Thom. Olee misere & dispensatione Dei cum fornicaria copulatio fusse tanquam copula temporali (ideoque eam copulam per catastropham vocat fornicationem) non vero in matrimonio libibili & perpetuo. Itaque opere autem hanc Olee uxorem fusse temporalem, & matrimonium cum ea temporarium, scilicet ad aliquos annos generis, & ad tria proles ex ea generandas; deinde dimisit illam, itaq[ue] longum fusse temporum cum ea matrimonium. Ego docet S. Thomas Olee accipitit ad fornicariam, non tamquam ad concubinam, sed tamquam ad unum, licet temporum tanquam, cedet enim Deum cura de dispensatione, ut ad tempus dimitatur cum ea contrahere, eaque contractio ut sua; cuncto ergo Olee non est fornicatio, ita omni matrimonio licet temporali tantum. Verba cna sunt. Olee attestatur ad usum fornicariam vel adulterium potest mechanis, non fornicatio; quia accipit ad eam quia sua non secundum mandatum dicitur.

B *nam qui est mulier in fornicatione mandatum.* Quidam doctri[n]a hic ejus actus matrimonii vocant fornicatio, explicat. 2. 24. 4. a. 3. ad 2. 3. 10. aut per nos fornicatio in re capite dissensio, non solum concubitorum proprii fornicatio datus dei, quanto fornicatio monstra (datus dictum, donec nisi uero fornicatio monstra) referendo ad confusum communem, quo sciatis communiter à vulgo vocatur fornicatio, qui cum fornicata ad tempus copulatur, & expedit litigium eam detulerit. Unde liquet D. Thodocere, quod Olee hoc non fit fornicatus, sed cum fornicata quasi sua uxori, concidentem & dispellantem Deum ad tempus fit copulatus. Verum vel iussi quod patitur sententia illi Doctores & Interpretes, scilicet Olee non temporarium, sed libibile & perpetuum cum fornicaria iniuste coniugium. Ideo enim potest eam dicere uxorem, atque ex lege uentus patet, cum res quamvis, implores, amicos illi cohabitare; nam dicunt ex ea tres processus genuiles, eaque deinde per eam latitare & educare. Quod fit ut nulla hic fuerit dispensatio, sed iusta illa Dei; dicunt enim potest Olee fornicariam in uxorem accipere, sed non tentari; ut ergo tentatur, jubet & obligat eum Deus.

Istabilis: Usor hoc fornicaria representans Synagogam idololatriam; atque hoc potest coniugium cum Deo inimicum redditus non iusta: ergo & dea fornicare potest coniugium cum Olee redditus ad hanc fornicationem: atque oportet enim exponere representaret Synagogam, non typum accepteretur anxi. Relpoud. Simile per omnia non est simile; sed in eo tantum, in quo collector familiudo: quocirca non est necesse in allegoria & typis, ut omnes circumstantia temporis, modi, actionis, &c. respondant ex significante, sed in tantum in quibus fit representatio, & comparatio significans cum significato, potest typicam anxi. Ita hic iubet Propheta ducere eam fornicariam, ut per hoc representet Synagogam esse fornicariam. In ergo tantum ponitus hic comparatio & similitudo, quod, sicut propheta dicit fornicariam, ex eaque gignit padus, que à penbro matris vocantur filii. fornicationem, id est fornicariam: ita Dei uxoris, id est Synagoga, fit fornicariam, id est idola, simileque sibi gignat & educet filios, putat idolatram. Non enim haec res licet alteri representari potest, Non enim potest Deus precipere Propheta fornicationem, ut ad fornicariam accederet tamquam non iusta, fit cum Synagoga idola celebat & Deos non fuos: aut ut potest copulam & proles, res interiectam ad lupinam, & ad lea stupra. Hoc enim perficit peccatum. Erat ergo hic matrimonium Olee cum fornicariam (etiam ex testata S. Thome, falso temporarium) ac consequenter filii fornicationis invocante filii ex matrimonio hoc nati, dñeque vere non erant filii fornicationum, id est tantum hoc nominis vel vulgo censebantur & nominabantur, ob precedentes ante coniugium matris fornicationes. Similiter ergo & in genere iubet hic Propheta per usorum fornicariam representaret Synagogam idolatriam, adfringendo a tempore & loco, ubi & quando; an ante coniugium cum Deo, an post eam perpetraret. Addit. Judas potest haec Olee prophetiam, potest poti punitio & ex iudicio ad Chaldeos illam, pulchrum puniri & portentosum coniugium cum Deo per Eldiram tenovagunt, amplius non redire ad sua iusta, sicut uero haec Olee potest coniugium cum eis, non legitur redditus ad hanc fornicationem. Verum cl, maiorem est tunc fornications, & consequenter similitudinem, si cum D. Thoma quis dicas, non libibile, sed temporium fusile matrimonium: sed ex altera parte, res ipsa turpior & magis iubetissa appetit: videtur enim reversa esse fornicaria copula, & simulatum taquam matrimonium.

Eritis Secundus, Haymo, qui uxorem fornicationum in *Secondus*, testificatus usorum que potest matrimonium ex priori potest. Olee non incipit habere iustum cum aliis procis fornicariam, id est aijus frat ad adulteretur; ex cunctis gigantibus filios, qui prouide vix p[ro]p[ter]e adulterio suam fornicationem, id est, ex adulteriorum, quod omnes. Propheta iubet sibi aliceter & educare, eaque ad matrem sed flos temeritatem & aleu. Hoc enim perficit non tantum infra processus, sed & scandalo, id est, illuc: viximus enim futuram, fit Propheta uxorem in adulteris fornicari, & iugis consequitur. Vnde dicit Sapiens: *qui non adulterat, sedes est & impior*. Proverbi 8. 22. vide Sanchez Lio. de Divis. tio. disp. 11. Quocirca inlamis, & publicum orbis potest. *inclusum*

Commentaria in Osee Prophetam. Cap.I.

41

brum fuit Claudioz Imp. ex quod ejus uxor Messalina p-
blice scortatur, ita Sueton. in Claudio. & M. Antonius
Philosophos ab Faustina coniugem, qui in continuo
suprimit veritatem: cumque de ea se moneteret, amissis
faidere ut eam repudiasse, si nolles occidere, amissis
restare respondit: *Si nonnes dimitto, reddamus et donum*:
dona nomine significans Imperium, quod ab Antonio Pro
parte Faustina, ita volente Adstante Imperi adoptatus ac
cepatur, ita Iulianus Capito hunc in Antonino.

Estant Tertio, Lytan, & Burgent, qui formicacionem dicit blasphemiam pro idololatria; proutantem Oste hic judet ut ducat usum formicacionis, id est, Genesim de idololatria. Ratio enim est, quia non usum reparatorum synagogam idololatrias est; ergo ipsa quoque uox fuit idololatria. Reip. negando consequentiam: itemen non reprehiciatis per idem, sed per similes, atque Prophetae locuti teperi amare idololatriam per formicacionem; quia hanc illius apertissimum est symbolum, speculum & imaginem S. Hieron. Theodor. Haymo, Hugo, & pallini Interpretes. Quocirca cum Deo Prophetarum est: *Tunc tibi non formicacionem, formicacionem Interstat ut nos accipit: cum vero habitis suffisionis caudam & symbolum subbar, explicatio dicens, gloria formicacionis formicatur et; formicacionem mystice accipit, pro idololatria; quia illam symbolum per vestram & realem formicacionem uocatis Prophetae resumpti habere.*

Quare, an vero & realis hac gesta sit, an vero tantum per visionem imaginariam; huc, an revera Oste dominus formidat, ut etiam generis filios formidat? an vero Deus idipsum tantum in imaginatioe illi representans, ut membrum sibi cum ducere, & ex eis gignere; quoniam non in membris sed in membris filii facta ea, quia locutionis & rationis tantum iustus estensio est? Celsus & Radibius nonnulli, qui leguerunt Originem actatores, telle Ruffino, Flaviano, Melioris, Burgenhi & Vatabli, immo & Hieronimus apud certos litterarios in Ezech. 4. Ec hic in proposito, *Oste*, aut, *andreas a Domo*, *describens formidationem*, *non fuisse rugas*, *non emarginatae paludes* seferae, *sed una* *irregulariter rotundata* *membrana* *generata*, *et deformata*; *sed propter* *ad levitatem*, *& levitatem ad levitatem*. *Nec non* *inclusa* *membrana* *rotundata*, *sed* *in levitatem & levitatem protracta*. *Propter* *rationem* *ad levitatem* *membrana* *conformata* *est* *corporis effigie*, *quia* *cor* *pro* *et* *intestini* *per* *ut* *ad* *pollicem* *inclinetur*, *infelixque* *est* *type* *de figurante* *hunc interpetanda*. *Ratio ergo fundamen-*
talis huius tentatio est hix, *qua* *res* *tautis & rodi-*
ca *luctant*, *ut* *in* *fluctus & Propheta* *dissertat* *tecom*.

Venit longe veus in illud quod communiter censitatio nis patres & interpres, sem hanc non per visionem, sed realitate eam praedictam. Ita 1. beatus Cyril Hierosol., 2. abbas Hugo, 3. abbas & ac. St. Augustinus, 1. de locis. Constant. 1. & 2. de locis contra Faustum c. 23. S. Basil. in libro 3. Itemque cuncta haec ex c. 37. S. Thomas lectio citato & aliis paulis immo idem est his. S. Hilarius ut videtur qui verba suis accusante expenderat. At enim mortales, hilarius haec ad animam suam esse refendam, id est, Credidisse formicaram, non ea, psonam & libidinem, sed ut Christus & Ecclesia & conjugium reprobaret. Hoc ergo, non aliquid volunt, cum dicit, hoc Cite faciunt typice & figurantur illi interpretandis. Ratio huius sententiae illa, quia hoc exiguus implexus rationis praepeditus & facta putat oleumque Prophetae; alia est enim cum viris eius, loqui id agnoscere, vel ligno aliquo indicare Script. ut patet Apostolus & 4. Eccl. 40. & 1. abbi. Addit. non rursum haec matrus, tunc illius Oste; usoribus etiam Conur, usoribus mater, scilicet Debilas; tres eis proles, ita scilicet *Jesu*, *Levi*, *Leviathan*, quae omnia significant nonnullae probabiles, sed veram hilarium. Cuncta et, quod populus iis idolae & peccatis tuis videremur, ita ut de naribus incipietonibus & monitionibus. Ita pharatum spectebat, in quo non andiebat: voluntario Deustriali & potissimum propria prophetia, pedibus iaculans Prophete ducere futurorum, & ea quae proles procreata, populum in peccatis documentum a bono nocecentem et, & commovete ad penitentiam. Eadem de causa justit. Iusta c. 19. ut ipse, cum est vir nobilis & magna auctoritas, prius per utrum lectorum medias duas iuxta interit, et hoc postero omnium oculis in convertitur, ac tripla datur et typum & speciem immunitatis ipsionianis & caudi, scilicet populi ad lamen convertitur. Eadem de causa justit. Excerpt.

Achili c. 4 Hercule bosam vesci, utco instantem urbi famem & cladem premonstraret.

Ad argumentum respondet, *Dei iudicio & authoritate ab aliis fuisse ad hoc Prophetae coniunctio, omnem infamiam & turpitudinem maculam, praeceptionem quia absurda, aut ad prophetiam & re futurae facturam. Ad hanc, non enim turpe, sed sanctum & honestum, somnacium datur utrumque ad hoc finem, ut impia vita europeam cum hominibus, futuracium nem tamquam mortuum committat; immo confortans iocem & debet consecutariis suadere ut concubinatum in eodem biuum verringat.*

Ita S. August. l. 12. coutra Faust. c. 30. responder. Mag
olches impugnabunt vetus testamentum, & ob scienti
tum illi, quod in eo forentur Prophetæ si imperata
Respoedentum S. August. Non imperata est forentio,
sed meritis relata forentio, ut cultum & laetitiam co
muniq[ue] aliumtum eis. de quo nos plura.

Iam Gentilibus teipso hoc S. Hieron. sicut familiis Gentilium exempla opponit. *Quia rationes inquit, praeconseruit modicissimum exercitum, qui Palamedem invaserat in Iovem, & forte plurimis aegri tibias & impediens a aliis citram, & buderis curvatum fuit etiam sapientia & adlevitatem sapientiae mutant, in sapientissimum Philistinum pateretur?* *Cum Iovem ad velum levaret, qui Philemon, vacuus nomen Plautii liber est, dispergans, ab eruditissimo & sapientissimo domino, multorum huiusmodi ferentiam, & ad adlevitatem sapientiae mutant, Et quidquid liber de Philosophia magistris regenderet, mihi Propheta deca dicitur teipso.*

Et facti sunt filii formicationis. Filiis formacionis

Si enim habent: accepti matrem formicationis, & suis
proprietate accipiunt filium formacionis procreantes, quos
valutatibus formicationis materna. Oferunt cum mate judic-
ari ut fuerint peccati, alie, & quae adoptare. quia gens peccatis.
et ignorantia de peccata Proprietatis. Iudeo ad hoc, ut per
hunc iep. accuturato per modo Synagogam peperit filios i-
dolatrias, quos tamen Deus qualiter patriciarum honoris
filios, cum ignorancia & dolore aliat in Ierusalem. Ha ex-
placit Thaddeo. Hunc Livian & Atias.

plorat a Hebreos. Hugo Llyfrd y Anna.
Venim huc huius modi suis adoptivis, sed naturales
nei antea genitos, sed a Propheta et fortunata generacione
dos, patet ea in q. Anteponit: *et alii, Oies* & *accepimus*
misericordiam Domini; & *aceperimus* & *percepimus*, sed. *Viximus*
et habemus gratiam non sicut in Hierosolima, tamquam tabernacula
tua: sed in inclusione in Yole, accepit. Accipere enim ex au-
xiliis, Hebreos hinc est quod latenter & procreatus
Verbum enim *procreatus*, id est accipio, sumo, tolle
apud Hebreos est amplius significativa, ita s. Hieronimus

August. iabli. Voca eti. & alia superius citata.
Secunda, Rubra centet voca quies ferrivagans, id
et filiorum eius; quia erant filii matris idealitatis. Verum

hoc superius refutavi. Ideo solares enim est. Ioin. capitulo my. illuc; non littoralis, de qua hic agitur.

Dico ergo, nullus proculcans ab Otee a legitimo cum ferre,
nictata conjugio, vocante filio *fornicatione*, ut ei nisi
matris, quarencia toca fornicationis non habet deinde. Hanc
enim est ratio turpitudinis et infamiae prolixi. In illa matre,
qui fuerat publica metetria, nec tam maius, non iuri
iurum quae apud populum detinere & videri potest. A
matre ergo prolixo nictata potius ex nominalicitate nomen
dignosticatur. Ita S. Hieron. de aliis *miti cari*.

Aude vocamus hi plenariae sententiae, quod & ipsi in for-
nicationem lustrant preclives hodie vestrum, namque la-
biorum non inducunt utrum clausa a matre horum sita ait
haustrum & factor. Hoc enim apud respondere non significare
dicitur nisi labiorum, significare ludorum myrtle lib-
erum id est, in idoli preclives: invenimus ergo ad me-
et extenuem lustrant cap. 2. 4. dicitur: *Sicut erat non
ferebat, quis pali fortificationis fons*, sed illa Emmanuel Sá,
Mariana, & Pineda lib. r. de Reb. Salom. cap. 4. num. 1.
Similiter enim para in scripti. vocante illa obedientiam,
diffidit, & suspecta ut qui in obedienciam diffideantur,
obedientiam non validè proponit, adit ut in ipsa obedien-
tia, diffidit, & suspecta geniti de processu videantur.
Vnde Syrus versus, *fanariis malitiora quia fortinantes*, &
dicit qui fortinantes: quia fortinantes firmes adirent etiam a prof-
fessione, a Dominio.

Vbi moraliter Nota, vita parentum, presertim ma-

Mores
indoles
suam predi
cum

trum, transfundit in filios : visitata enim matre , visitata femen, quod via ut proles qui ex lege formantur. Quocumque sponsis qui quantum sponte, valde inquietundine est non tam in ipsorum finit opulence & pulchritudine, quam an finit calor, honestas, virtus, ne, si sunt incertae, inchoat, virtus similes generent proles . Intra ergo matres , aut Antiphantes Philol. iuxta per amorem prefatis hominibus, & deo erubentes nobis.

Id ita esse doceat Physici & Medici, ipsaque ratio & experientia . Hac enim de causa patrum in libris Regum, Samsonis, Abra, Iobapht, Manassah, aliorumque regum matres studiorum nominantur, quis a matre prodet fodiles & educatio pudentia vel in bonum, vel in malum ; & qualiter est mater , talis est & proles: praeterea quia proles sequuntur affectum & amorem , quem magis in matre, quam in patre exprimitur . Causam dicit Anthon. lib. 9. Et hoc 7. M. gis, inquit , à matribus aquantur proles , quia generatione sicut laboriose & magis levius eas facit figura . Ita Spartanis , teste Plutarchi in Apophtheg. Laco, continentes fuerit , fortissim in bello & laboribus , quia matres habebant viragines, quae ex foliis luctuosa Lycurgi continente, labores & duritiam te quia proles edociebant. Unde Gorgon. Leonide usq; cuiusdam fibris probantur : *Vix Spartanae sole sole nefis impetu*, respondit : *Quia sola virtus partur*. Hinc filius meretricis vocatur ut , qui habet mores meretricios . Ita Saul Jonathan filium suum post Davide intercederent, vocat filium *meritorum & rei sicut rapax* , sc. Reg. x. 30. id est filium meretricis , q.d. Meretricius , quis mater tua fuit meretrix . Non q.d. Non videris filius meus , sed filius adulterus , quia Davidis holm meum magistratus quam me , quia maestus non es me , sed ex Davide se generasti , ideoque Davidis amorem tibi signeras . Ita Agg pp na Neroni matrem in libidines suis fuit, atque ab et Neronem ad sui incestum provocavit, ideoque libidinis & crudelitatis monitum, Neronem, ut obediatur ! Ita ex Cornel. Tacito Sabell. lib. 1. Eius.

Heliogabalus Imp. Graecus meretricis filios ab ea suam sparsitatem & obliuiculam haustr. ita Lampred. & Rho-
digin. lib. 1. c. 2.

Quin & Selimus trecentorum uxorum maritius , & le-
ptingerium pallicum concubinus , nuptem habet Bet-
tice adiutoriam .

Seminae Nitrum filium ad stuprum compellavit, ideo-
que ab eo iusteretur illi , si credimus Cicero , quem char-
Sabell. lib. 1. Eius.

S. Aphra Mazyr , aucta meretrix (que à Narciso Hieroclymorum Episcopo à turpi , & immundo qua-
bi revocata fuit) matrem habuit Halianum , qui lo-
jis ictus nisi hic victimum comparabat, ut habeat eum Vite.

Venus incauta inculcavit Jovis fuit filia , ac Ovid.
po metroph.

Julia Caesaria Augusti filia , libidinum paternarum fuit
amula , teste Sueton. in Augusto . Hac de causa , sequitur
ac ob ignominiam , spuri Jure Canonico auctor sacra-
dotio , summae ire galuppi . Iacerdosdamen angelicam
putatis requirat .

Semili modo infantes duci suggunt , nutricum indolem ,
sc. fime , & via una cum lacte iugore & imbibere , mul-
tis exemplis ostendit Genes. 21. v. 7.

Denuo filos maritius , quoniam patribus milionibus na-
turam efficer soleat , tum corpore , tum moribus , do-
cent Ariost. lib. de Gener. anim. cap. 4. & in Probl.
lib. 1. cap. 22. ac Hippocrates de Genera . Quocumque pium
sq; quod si pudenti eti noqualliarum urbium intritum , &
impudicatum magistris proles per magistratus à
maritibus avulseretur , ne magistris visitiam in femme filio-
sum indoleat , magis visitia educatione pravoy , exemplo
corrum patrumq; gravibus matribus abinde traducatur , que
degravat in matrividem gravi levitaque in foliis calli-
gent & ciborum : quales videmus Roma in Hospitali S.
Spiritus , & in monasterio S. Catharine de Funaris . Simili
modo in aliis urbibus sprostrophia credat & deta sunt .

Queres quibus de causis volvit Deus , ut Propheta
foecatarum doceat , exaque filies procirent . Respond.
lateralis causa primaria est ea , quam paulò ante dedi ,
ut minime hoc quicunque virum speculum daret Judas , in
quo clare conspicerent & contemplarentur iactus turpitudinem & idololatriam . Secundaria fuit , charitas , utili-

li et fornicari pudori & conscientia confusa , dum eam
communat in uxorem . Ita S. Augustinus lib. 22. contra
Paulum ca. 10. Quid , sit , aduersam elementa Veri-
tatis (qua Christus , qui est veritas , dicit Pharisaeis ,
Matritus & publicanus procedentes in regno caelorum) quid
inimicum fides Christiana , & matritus velut formidatione
confusum coniugio communatur ? Et quid tam incongruum &
alium agit Prophecia , quoniam non rediret omnia perscr
iunctio eiusdem officia melius communata & laudes incre-
tricis Prophetae (Olef) fecit auctor & ad utram corrigendum
maluerat consupsumtus est . & figura doceatur , de quoniam
laudem , expeditum . Subdit deinde ibidem , de infus
cap. 4. Manichaei carpelli hoc factum Olef , non
qua isolante , sed quia ipsi matrimonia damnabat , ma-
libantes liberti somnari , quae prole gravare utrum
uoxis , & feone illam alendit : idoneo fringebat Deum ,
five divina sublata parsim , in prole quia ligari & vi-
tulus confidrigi .

Infupr. vultus hic Deus Prophete obedientiam ex.
eretur regis ac patientiam , in quae illa (uxore) Tertia,
Bisuteria est , sive , sona de Propheta patrarent , qui tales &
sunt domini , sive S. Hieron. praefectus quia Olef et
ratio juvene , virginis , sanctus , & in deo matus ,
que ac puritas & virtus , dum meretrem duxit
fuit enim haec prima ejus prophetia quam habuit iei-
nius regis Olef , ac deinde prosequit vitam per annos
52. Olef , 16. Joathan , totidem Achaz , per-
petua adtempora Ezechiel . Juvenis ergo , dum duxit
iunctiuncam , fuit opere .

Allégorica causa est , ut Olee per connubium cum Allegro,
fornicaria reprecentaret famili , sed mysticum , idque
duplex , Christi coniugium : Primi cum carne nostra ,
que era fornicaria , id est caro peccati , quam depu-
xerat filii unius & deinceps p. incarcenatum . Ita
S. Ambros. lib. 1. Apolog. David , cap. ro. mystice
explicar non tamquam hoc Olee connubium , sed & Da-
vidus adulecum . Ad Propheta , inquit , dicens o :
Fude , scripe nisi nubes fornicariam . Dominae patet enim
ea quae fornicaria fuit , eti coniugium , et ipsa coniugii
frustis est Christus . Namque filia quae fornicariam , id
est , ex uxore Olee qua ante locutus fornicaria , id
est , a Domina nomen iugulum est Christus , quod est
deinceps generatio . Et ergo pia illa ex culpa fornicaria , ex
qua sit atque pia factus adulterio ipsa est . Et . Et
mox : Ex dispertiori regola remonstrans fromulum
est , quando felix Verbum eas felicem est , non fuit le-
gitima emissa deindeq; & carnis . Entrauit carnem
Deus , affligitus animam , per inseparabilem nec legitime
intermissionem confirmat factum esse legitimum , ac ut Deus
potest in omnibus , unde nomen filii est Iherrah , id
est Iherem , vel brachium Dei . Christus enim est
brachium , id est virtus , Iheri , uti enim utrumque Iheras
3. 1. Christus etiam est Iherem Iheri , quia non ex
femine viri , sed ex Spiritu Iheri conceptus & natus
est . Quocumque Terull. lib. de Carne Christi 1. 18. &
3. 2. Dicitur , inquit , ex Patris Dei fratre , ut est Apo-
stoli , ut ejus bonum filius , certe et filius non es dominus
bonum fons meus fons , uti et filius non es dominus
apud bonorum Domini fratrem . Et cap. 19. Quid est ergo ?
Non Ne Iherem , neq; ex voluntate carnis , neq; ex
voluntate viri , sed ex Deo natus est . Ita Leo Ca-
storus , qui tameo perperam contendit hunc fons
Iheri esse literaliter , & alios omnes excludit . Obsterit
Nota , Spiritus sanctus proprius esse est semper Dei .
Deus enim nullum ex lemen decidit , ut licet homo : ut
proprius ergo & per catacepsum Tertull. Spiritum sanctum
vocat Iherem , quia scilicet ipse divina virtute a Patre
& Filio accepta fecit in Virgine , quod in uxore factum
Iherem viri , vocatur ergo Iherem , quia ex loco & vice semi-
nis : formavit eum & organizavit corpus Christi in Vir-
gine , uti embryo eo p. ut utero mater ex eis scilicet
semine & tanguisse conqualit , conformat , format & organizat
semem virile .

Pollutus Christi connubium est cum Ecclesia , quod O.
fee suo hic repelectat . Ita S. Ambros. lib. de Salomonis
cap. 4. Meretrice , inquit , ista Erichia regis est , aliquae
dum in Gestibus confitit , fidem eiusdem viri , quam uia
superflua prope pollutum , quam falsorum Deorum adde-
ram , et gratias multitudine : laetitia , ac rupes inconspicua manus
salutis .

*salutem, numerorum & lacunam incudis laevabat, dedita lae-
vare, pompa Genitium mancipari. Hunc postquam Genitius
mancipari solet, Johnus Celsus pro tempore perfidus, obli-
vione & crimen accipit & amittit. Ibi & S. Augustinus de Prædictis, 22
contra Faustum &c. 28, ac S. Prosperus libro de Prædictis, 22
promiscit cap. 1, p. 12, utrum & S. Paulus ad Rom. 9, 1. In huc
tempore ipsi duxit itum Ethiopiam Num. 1, 1. &
contra quam, inquit S. Hier. in proposito. *Aetas & Maria,
canenda sacrae Indovina & prophetia litterarum scripturarum,
angustiam, & offendit Deum.* Quia dicit in Cantico ratiociniis
Fatuus & formosa filia denuo. Chirillo ergo venienti
in mandatis dicit justus qui patet: *Si non ibi avebam san-
ctorum, qui patet Ecclesiam et Genitium, ex eaque processio
filios, qui fini formationem id est, matris Genitium
sed et patre, usq[ue]t hoc Dei, sed et ipsi hoc Dei, ex quibus
multa mulki ad matrem matris formacionem fuit redire
ad eum, concupiscentias fas leccutari & peccatum, illeque
a Dep. nunquid est & resciendi.**

Mira fana misericordia & dignatio fuit Olee ducentis fortificationis, sed longe major Christi carmen & Ecclesie nostram acutissime habiuntur & deponitentia, ut can deparat, faciliusque, & glorificare, & quasi divinam reddat; tuncque Olee, nesci, Iesu & Salvatoris nomen adcepit est. Ita Olee amuli & Chorali festantes quin, qui ad dura, vilia & abjecta quavis sensu destitutus, & quodlibet labores & dolores iubenter, ut animas cum conspicuissima fortificatione, fordiis & horridissimae convertant, puraque & clarae, & ad Desum finem suum reducant.

Unde etiologica causa est, ut hoc exemplo doceret Deus Oros, id est predicatorum, confessorum, aliquo tempore prostratum flagrante abducere a omniis à Satana, carne & peccato; easque per porrectam & callimoniam defundere Cirillo, ut Paulus Corinthios despendit epistola sua, cap. ii, v. 2. Anima enim peccatrix est forniciaria, adultera, gignitque filios fornicacionum, id est opera humanis, guise, superbia.

Unde & Herton, in proemio, per fornicariam hanc erogatologem a. Magdalena, quam penitentem filia Christi deponit: *Hec, inquit, si moriens & adoleans, qui in Evangelio predi Domini levit, crux datur, & confessio fons huius beatitudinis est.* Ex istis: *Hec si moriens, quod legimus Domini ad Iacob: Averis nos nobis, more trices & politissime praeceperat uita regna Dei.* Ita reuerstis (Rahab, leue 2.) explorantes mors domus, fortissimis iuuentibus, quarent elevans in tuncramenam nuptias, elevans ad Genesim, manuierit iustipos, abscondit secundum, levans collum, & aperte vultu lignum. *Quae causa profanatiois?* & loca in hispi- macte immortali solarem. *Cum de tunc in aliis certiora.*

QVI FURNICANS FORICAS ITVS TERRA. [Hoc est, in penes & continuo horribilis iras, & id est deinceps tribus. De hinc enim loquuntur, non de Juda, ut patet ex leg. Nam Iuitius pugnare partipio vel gerundu[m] epidem verbi, Hebreus significat sicut vehementer tam, & consummatione, utr[um]que constituerint. Formicatio[n]is hic mysticam instigat, potius idolorum: hic enim Deus symbolem live parabolam applicat, & explicat, q[uod] si hosti te, o Cice, ducas formicam, & ea tan[ta] generare filios formicatio[n]is, ut per hoc ludens reprobaretis quod ipsi pari modo myti si licentibusstis, iusti, amabunt ea coenantia, me vero Deo reprobatis.

Vers. 1. Et exiit, & accipit Gomer filium Debiram, ^{nam} Perpetuo Hugo & Dionys. per diaulos ha-
gen de Bois, quasi Beliam sit nomen proprium loci, ex
quo oriunda fuit Gomer. Debeliam enim unam esse vole-
rem, sicutque Hebrew patet ex Hebrew. Debeliam ergo
est non in matris Gomer, aut S. Hieronymi, & Rupert, si
est ab aliis, velut eis nomen partis eiusdem. Nota utro-
rumque nomine & litore, ut iustius habeat esse huiuslorum
non valens. Supradictus Sachez Debeliam quoque tuis
se formicam, tum quia tacetur nomen mariti eius, tum
quia talis fuit eius filia Gomer: nam *pansimma*, ut &
peleyma, ad Ezech, c. 16. in 44. Apponitur utrox vocata est
Gomer, & parent Debeliam: Gomer enim hebrei, idem
est quod consummatum vel consumptio; Debeliam ideo
est quod dux mala hebreum ardantia, que significatur
consumendum, & vallando iste Syagromagnus
consummato in formacione auctor profecta puto vel operario, que
frustrabatur suos nescire, & scire, at S. Hieronymi, sed
quod animo, & corpore idem, & voluptatibus ac-

vierit. Debetiam enim, id est fucus gemina, symbolum est voluntatis & deducuntis genitio. Vnde Vatibus. Genitio, sit, significat confirmationem, & Debetiam palus duas, quae sunt, & corpora voluntatis inveniuntur, sive personae confirmationis. Et interius, iusta illud Apophthegma: Quod feminas in corde, de corde sunt veritatem. Ponit quod haec gemina voluntatis accepit. Imitatus & canis, siue ambitionis & ventris, pati gule & libidinis. Et hinc enim dubius eritur omnis concupiscentia, sive peccatum, omnis ruina hominum. Et ergo elegans hic genere: Gomer est filia Debetiam, scilicet, corruptio et filia fucus, qui patet et filia voluntatis, pene et filia culpe: hac enim quasi mater illam patet; ut enim fucus & poma vermis, sive amoris & voluntatis dolor, ponere & pudor innascitur. Pueriliter Vatibus. lib. 9. cap. 1. Campana, ait, Inserit levissimis armis Hannibalem, sive illustribus amplissima, vnde cunctum Romanum militum tribuit.

Denuo Arias per gemina fucus ad litteram accipit geometrimum et gnomum Hebreorum, scilicet Israel et Iuda: utrumque enim idem & cupido eius erat desidium, id est quod excidio a Deo addidum. Liecens enim hoc propheticam capituli primi propriè & primariò ad Israel [hunc enim vocat Jezreel v. 4.] duivagatur, tamen fecundariò & conquerenter ad Iuda. Mirabilis annulus & affectum quoque dicitur.

VOCAT NOMEU SITVS JEZRAELI Osee jubetur à Vnde ad
Deo primum filium suum ex Ierimia usque genitum **V-**
care Jezrahel ut per eum. Hebreus reprehendit cladem
imminentem Jezraheli. id est Israeli. five decem tri-

Jezabel hebr. quadruplex habet etymon. Et quatuor **Iezabel** significat. Primo, Jezabel dicitur quia **מִצְבֵּה** quae significatur id est, **deus** mens Dei. Secundo, quasi **מִצְבֵּה** **לְעַזְרָה** id est, **quaranta**, id est, **beachim** Deus. Tertio, quasi **מִצְבֵּה** **לְעַזְרָה** **לְעַזְרָה** id est, **alipeng malum vel consilium** suus Deus. Quarto, quasi **מִצְבֵּה** **לְעַזְרָה** id est, **vel** **vel** **dispergit** Deus scilicet Israelian, ut capiunt etiam in Assyriis, & Iugur- tan per totum orbem. Quartum Jezabel oocula Israe, modo idem est eum Israel, si literam i commutes in **וּ**, Et **וְ** **עַזְרָה**.

Nota. Iesachiel erat ubi regalis, & metropolis deinceps tribuum, at 8. Hier. eaenque terminus tribus Maaseia & Bilethach, finis iio pede montis Gelbo ad Occidentem, in quo sunt et Specula, qua per totam Gallie, in usq; ead Carmelum, Thabor, Libanum, ex ultra Jordanem patet propter pectus, illistris. Iusta haec urbano erant capi ut unigenitum & herculeum, ex validi vestimenta, qua plus quam decim milibus pallium tendebatur, qua ab urbe vicina, villa Iesachiel discatur; fructu viciniori ubi ex villa f. vestimenta dicta est Iesachiel, id est, vimen Dei, quod femen in melle uberissimum, pata canepum rededit, ne viderentur ex lemen Dei, & deo benedictum. Ante urbem erat vites & ager Nilot, qui adhuc tempore Borchoradi & Biedensbachii ostendebatur, ut ipse scribat in descriptione terra familia. Poros Deus subi Oice, ut suum primogenitum habet ab hunc & villa vocet Iesachiel, ut per eum reperire latet Lissel. Vnde causam nomina subdidic dicens.

Quoniam admodum modicorum, et visitato
Sanquinem Iherusalem amplexum vocum Iherusalem] deum nominare, quiesce posse utrum regnabit in Israhel,
etiamque propagandam modicorum. enim tunc
Iacobinus, qui hoc initus a Iesu: Iacobinus enim lucis
Iacobinus, huic Iesu, huic Iesu bona, huic Zacheo qui
Eduardus

et occidit a sellis, in eosq; mortali exaltat. Ex verbis Osee, iij, 16, & omnes illi abodi hic ad filios natos Ahab, Isobel, Nabot, & Iehu, Iezabel nimis. Iacob, Nabot, & Iehu, Iezabel nimis. Iacob, Nabot, & Iehu, Iezabel nimis. Achab prius calumniam curavit etiam Iacob in Ierachiel, ut eum vineam ibidem hanc invaderet, & possiderebet. Quocare Deum per Elianum unde hebrei in regem, pluitur et hoc laudes eodem in loco vindictarantibus ergo occidit Isobel, & curavit eam, velut in agro Ierachiel. Insuper omnes filii Ahab perfici oculi Samaria, eorumque capita nisi in Ierachiel. 4. Reg. c. 9, & lcc.

Jam Primo, alias verba tertra sic explicat, dicit. Voca *Prima* ou*Q. Domini* statim Iesu, Iezabel, idest, brachium Dei, qui placat. facit ego. Domini brachio meo in Ierachiel effudi itaque non possum, sed tu, Iesu, effundi.

Iesabel , & hisorum suis , ita eodem etiundam languinem posterorum Iesu , quia Achabe , & Iesabel filios

fing in scelere. Hic sensus alienior videtur. Sanguis enim Ierahel in genitivo hac ac cipiendo est, quasi sanguis Ierahelis velut persona cuius langua effundatur: non in dative vel ablativo, quasi sanguis Ierahel ut brachio, vel instrumento effusus.

Secunda. Secundo, Theodorus, quoniam sequitur nostra Emmanuel, Ieremiah, inquit, idem, fons Dei est Iacob, qui est populus Dei, patet deinceps tribus. Sanguis autem in Scripturam vocatur hominem, ut per catachresin quodvis enone- pescatum & seruum, quale hic est idololatria, praefer- tim quia idololatria non raro fundebat sanguinem occi- dendo pueros, siueque homines, & obique immolando Mo- loch, Baal, taliter idolos; atque tempore occidabar a- namus tunc omnes, nunc suorum. Hie fons mysticus potius videtur, quam litteralis.

Tertio: Rupert, Vatabl. & Anton-Fernan. in visione
1. lxx. 3. exponent, qd. Pwoiun fangunem Ierubim &
fiorum ejus à lechu effulsum in Ieruzalem, quia licet me
jubente id telex, tamen ipse in illo cruce non tam fudit
mea voluntati, quām sive amboisoi servire: ut kilicet
occio ferme regio, ipse regnum invaderet, & qualitatis
ramus regnaret. Hic leucus opere latissim spodet Scriptura,
qui ob hoc factum landat lechu, eique regnum
procedunt usque ad quartam generationem 4. Reg. 9.
& seq.

Quarta. Chiril, à Castro, Israël, inquit, et illis Israel, quippe primus rex Israël, exterminare ipsas regas qd. Vindicabis sanguinem lezatis, id est Israelitarum, effusum per Ieroboam & ceteros Reges, praestitum ostendens eam Iesu, ex quod ipsis plus Israelitas renuentes iste in Dao & Bethel adorantes eorum virtutis auctor, occidet. Id enim fecisse Ieroboam patet cap. 5, quoenam existimat dominum Iesum, totumque regnum Israel. Verum hoc incertus est: an iniquus enim regnum quod id hebreos adorante idola occidet. Hie tamen iustus, ut & alii iam recessi, quasi ac effloris & partiale obscuro habeat & admitti possunt, summe probabiles. Sed querendum est sensus principialis & genuinus.

Dico ergo, quia verba Prophetarum manifeste alludunt ad
fratrem domini Achab editam a Iehu in Iezrahel, eique
sonitum ministrant: haec patres & principes finies ha-
ciunt, qd. Ego Deus, o Iishu, elegi tam te ut idolatriam
invelim a Ierobeam, & promoviam ab Achab & Iezrahel
in Iezrahel, & vestiges; idoteque omnes continuo, iustifice
in Iezrahel, & legipes omnes peccatores Achab, iudee in
valle Iezrahel, ex quod ipse in eadem fidem meique cultu-
tem Nabot invenierat. Quod si fid non faceret, sed
tuis ecclesiis foytress nihil omnium eorum idola, scires te si-
os omnis horribilium, inob torribilium, Dei vidiemus
et pertuum. At tu qualis veator & temerarius, hujus se-
vera ultiois Dei: contra Achab, cuius ipsi minister, &
carnei fuerat, oblius, in eundem lapides impetrasti,
eadem idola coluisse. Hoc etiam enim quod dicitur 4. Reg.
30. 19. Deinde itaque Iehova de Iisroel: veritatem a
precatis horribilis, qui pascere fecit Israel, non resisti, nec de-
linquere vultus amoris. Vnde ergo sequitur: Iezrahel super
meum tuum, et tu ex eo. dominut tu similes plagam &
flegmam inducas, quantum te meo iustu induxisti super dominum
Achab in Iezrahel. Itaque facta tu falsorum & cum omnibus
sanguinem effidisti, ita & omnium tuorum confundisti, o-
mnineque politi: ut regne, & vita ipsa solubilis; ac paucis
poti, post quadriginta annos, totus Israel, qui te in
idolatriam fecistus es, vel occiditur, vel captivatur abde-
etur in Assyriam. Quare ita ut hoc Iezrahelit, & Osee
re-presentes, iudeo et illos suos veces Iezrahel, eique
explices ideum vocari Iezrahel, ut memorem Iezra-
hel & filiorum Achab occidentis & perliturum in Iezrahel
ab idolatriam, scientes te quo eadem caput prius mo-
do occidendo, ut quoties nominari vel evadent nominari
si non nisi tibi Iezrahel, toties es securus & redactus in
mentem illagis domus Achab, facta in Iezrahel, & ceteris
simili propriae facta, quam ego hic per te & ita inter-
eo, ita Mariana & alii. Unde in Iezrahel, aquae se Sodenis,
proverbialis significat ingegetem vindictam, ingenia ex-
cidit, ita Sanchez.

Vbi Nota. Pro *vifrate* *Syus* *vertit*, *alifrat*: hebr. est
נִפְרָא pashadti, quod valde generalis & angulare est signifi-
cationis; nec tantum vindicare, vellet & punire signi-
ficat, sed in geore idem est, quod requireat, recendere,

A imponere, inducere. *Sensu ergo est*, q. d. *Prestato*, id est requarum, *sanguinem Regnum patrum suorum feso*, dicente que: *Cur tu in Iherusalem iungemus domum Aesopis* in iherusalem? *Quoniam ne fecis illi mihi quia nolamini a eratis, & idololatrias ducetis in Israel*? *Quare tu non oves vacuitate eadem idola tolle & propagnat?* Eto ergo in similitudine in poena, quibus sunti humili in cupa: *illorum Iangum te effundit illi*; *tua quoque effundatur: illius illorum exsilia e illi*; *& tua excedens illam*, *ad sanguinem*, *ne*c*st requarum & recusat te annumerare supplicia donis ut Asias domoi tuz, dicantem: Ecce Achab pectivit in tot tantisque idealis & libelis, tu o Ihesu in totidem pectali.* Quocirca fecit Achab utrū plagis, omnimecumque per se septuaginta? filiorum image puniri, ita & totidem plaga ut puniatur: *ut siue numerum culpeum, ita & plagarum Achab*, *tui* *vacue domi annumerando, & accenbito*, *hoc est, iudicatio & inflagatio*.

Hic etiū unius principalis, cui tameū ceteri acnxi, & concessi sunt. Itaque lecundū Theodoreti ex positionem & quartam Chrysostomi. Cito huc sum addas, hoc modo, q. d. *Ubi tu loeū iudeo Achab, puer literatissimus Deum verum teletum, nroque virtutis aureo capitem, qui erat lezabali, id est lenem, hoc est palus, Dni, taquinem cibet;* & quia omnes literatas ad la guineam, ioll ad enormē felias idebolianas, compulisti, ad eum inlari Achab tanguis tuorum enimus etendisti. Et fecit tanguium Nabae ab Achabentium, in Achab domo omnem ejus stirps occiditibus ibus iam, ita & languium nihil eius ac tunc cibum in tua limelia, tam certe nihil, uictus; grave conmiserio, & in ecclesiam clamans vincitur, et occidit innotescit, perficit hunc se illudit. Nam, ut a S. Augustinus in psal. 9. explicit illud: *Sedet in confusione, &c. ut interficiat me centrum, deinceps interficiat ex amissione facies mecentrum;*

Dicet, *Sanguis potius enim Achab effutus est Ierusalim, non ob eum idololatriam, sed quia ipsa videtur charactere languum Nabot, ut et ipsa vicinae occuparet.* Ergo hoc non recte adatque langum potius latro lebo effundendo ob idololatriam. Recipend, amittere et in lumen. Hec enim illa aga inducta vel domini Achab ob idololatriam ibidem datur a. Regum st. 21. 26. determinatio vero hoc, quod vellet nos Ierusalim, factum est ob occasionem ibidem Nabot, qui erat idolorum hostis, & unus veri Dei cultor.

Nam ad idolatrias nostras haec omnia spectant, patet ex eo, quod ea de caulis jubeantur. Oite duocentum forniciatorem, & giganteos filios forniciationum, ut idolatrios Israelitorum reprobaret. Vnde ait: *Quis fornicanus firmabitur nunc, mylli et scilicet cum idolis;* iteque ei languorem & extitum insecutus.

Hoc petitus capitulo quam ex Chaldo affectum
Haymo, Hugo, & Albertus, qui talis est: Visitatione
id est, imposito sanguinem domus Achab a Iehu effusum in
Iezabel, iphi letho & proposito domini, ex quo iphi tamen
idola coluerit, ac quo hanc Achab occidi, ejusque litera-
mentem, ac portione operi puto ostendit et iuste, &
injuncta occidere idololatrias: nec tam pacifice Leijibus,
quam leuctum esse suam ambitionem, ne & tyrannidem, ut
dicit Vatabal, cum iphi queat et illi sufficiat idololatria. Itaque
sanguis Iezabel contra ipsum reveritur, & in eis do-
minus recuerit: mortuus enim iphi qui inimici idololatrias
occidit, ut ejus, utpote patris idololatria, domina &
floritura familiare extincitatur, ut, scilicet proprie idololatrias
gladio puorit, ita & ex idololatria gladio penitentia &
iucardatio. In Iezabel pulchra est anamorphatio ad
ejus etymon, quasi dicat. Visitatione sanguinem Ia-
zabel, id est, lenonis & populi Dei, puta portu sanguis
scaccharum, quos aliteruerit & occideretur Achab (est
et patet quanto Regum nomen, & Iesupho) & Iehu, for-
met enim & mandili, eroque in Iazabel, id est,
id est, **נְתַנְתָּן יְהוָה לְךָ** id est, indecum natum
& contritoem Deus, puta conterat, & evertant
eos.

Denique Septuag. & post eos Arabiens, planè aliter
verbiunt, nimirum, *alzaf* sanguinem Iudei super dominum
Iuda. Sulpicio cum S. Hieronymo in *entotypographicum*
esse mendacio, & pro *Iuda* legendum esse *Iudeam*, ac pro *Iuda*
Iudea. Sic etiam habent Hebrei, Chaldae, Latini & Syrus, Ver.

peram ergo Leo Calvinius versione Septuaginta & brevi in quod non dicit Propheta, Visitatio ultimi Jeroboam, sed Visitatio singularis terribiliter agit domum Iuda, contentat haec ad interum accipiendo esse ex exercitu Iudea & Hierosolymae per Titum. Scimus enim esse, q.d. Sanguinem Iesrahel, id est Chaldaeum enim dicitur Iesrahel, id est Iesum. Dei quia non ea ferme nisi, sed ex Spiritu sancto est conceperunt a Iudeis occisi uictori super Iudea, exercitando Iesrahel & Iudeas per Romanos. Petetem, inquam: nam ea tuto contactu liquet hic agi de idolatria Iudea, cuiusque punitionis per Alysrys non esse excedit fusus per Titum. Hic ergo et lumen mysticum illi & allegoria, siue congrua, non litterala.

Tropol.

Moraliter dñe hic, quam severè puniat Deus illos, qui Dei iudicia & castigationes impiorum non afflant, nec propter eas ad Dei timorem & rogum mutationem inducunt, sed caderunt peccata perpetrare, ob quod videntur a lios a Deo castigati, immo ut ipsi Dei aliis castigatis, quales sunt impia Principes, Iudices, Prætoris, Prælato, Prædicatores, &c. qui ea quae in aliis punient, ipse met perpetrant. Hoc enim de causa exercitum minorum & Deus domus Iesu, quod peccata Achab, quo per eum castigaverat, non devitare. Qui enim tam maceratus & attributus divina vindicta exemplis non emendantur, emerent ut exercitum subendo, alii statuantur in exemplum.

Simili modo & sensu dixit Lamach Genes. 4. 24. *Super plumbum deduxit de Cain, de Lamach eori signum sapientie*, q.d. Si Cain qui unum occidit, septuplum, id est multipliciter, punitus est, ergo ego Lamach, qui eos occidi, quique preceum Caini vidi, non tamen ab eo peccato absoluui, legiugnes septuplum ad eum, longe gravius & multiplicius puniendum sum, ita S. Chrysostomus ibidem. Sic & Ezech. cap. 16. ut & ali Propheta Iudea intentar exercitum, et quod habuerit legem & tabernaculum Dei (ideo vocat illum Osa) ac consequenter debuit ex caligine idololatriam Israelis hunc decem tribuum (quaesitio vocat Colibra) & tamen haec adeo non fecerit, ut etiam dum videatur Iudeam puniri & excidiri a Deo, nihilquoniam in eum fecleste & nolentia perficerit. Talibus metu & intentio Apollonius Rom. 1. 21. Propter quod intercesserat ei & bene omnis qui judicat. In quo enim iudicis alterius, responsum condemnat. Endem tuum ergo, qui iudicas. Exponimus omnia hec bona, qui pateris qui talia agere. Et facias, quia tu effigies iudicis Dei? Et V. 22. Qui ergo alium docet, respondens dico te qui pateris iudicium, foras: qui dicas non mercandus; maledicis qui aversoribus tuis, fastigium facis, &c.

Ex quo cibis faciam regnum domini Israel. Id est, a bolebo & ceteris regnum Iudei, huc decem tribuum. a Vatablo, Domus vocat tribum & genem: Hebrei enim sub Roboam in duas quasi tribus & gentes fuerunt divisiti, scilicet in Irael & Iuda. Proxime ut Deus paulo post haec prophetatum, id est lenius & paulatim. Hac enim propheta facit ut ultimus annis Roboam, qui tunc prope posleh, & patet Zacharias. Zacharias autem iunctum ex membris regnorum, occulus a Sallustio: ac paulo post regnum Israel in via Iraeli rex Alysrys, qui tributum indixit: deinde Teglothaphalatia, qui cepit & transfluit in Alysrys tribum Rubrum, Gad, & dimicatum Manasse. De aliisque Samannitarum, qui anno 6. Hotel ultimo regia Iisrael (ex anno 6. Ecclesiastis regia Iuda / Samannia cepit, utrumque regnum Iudei evenit. Post Ieroboam ergo & Zachariam circiter 40. anno (mendose codex S. Hieron. habet 49.) evenitas & caput est Irael. Vide hanciam 4. Reg. 15. & seq.

Et in illa die contra Iacobum Iacobum in valle Ierusalem] Aries vocat robur, vires, arma, milites Iraelitum, huc decem tribuum, ita S. Hieron. repetit. Haymo, Lysian, Hugo & alii. Malo ergo Arius per Irael accepit duodecim tribus, putat tam Iuda, quam Irael.

Quales, quando & quemmodo in vale Ierusalem contritum in regnum Iisrael i. uide enim eo in Scriptura legimus. Aliqui per læsam laccipient Samannitum ad Iaham enim confundit totus populus immunitate Alysrys, ibidemque ab eo vicit & captus est. Verum iniquum vale Irael caput pro Samannitum, præterit quia Samannita erat in morte, non in valle. Melius ergo alucentur ex hoc loco Prophete, note excidium Samannitum & gentis, U-

niq[ue] classis more collatis signis confixisse cum Alysrys in viena valle Iesrahel. Hac enim longissime patet, & apertissima erat confixus. Ibi ergo superset & celi sunt istituti ad Alysrys, qui deinde victoriam proculis Samannitum cederunt, & evenerunt cum totu[m] agno, ita S. Hieron. Cytii. Theodor. Haymo, & alii interpres. Unde Bonchard Biedemburg & ex eius Adiachomitis in Descriptione terræ Iesrahel, de hac valle ut scribit: *Pallis terræ late duabus militibus (sed multo longior) propter & planities Galilee. In valle hanc sensu planicie intermedia magis, & multi habebit sensu equitatis. His enim paginae Gedon contra Iudeanam, Iudei, &c. q.d. q.d. contra Paphlagoniam. 1. Reg. 31. Etiam & hoc contra Syriam, 3. Reg. 20. & p[ro]p[ter] Tarihi ut confinxerunt contra Saracenos.*

Potest apud Deus fluit, ut Iisrael in Iesrahel caderetur. Est enim magna via & emphasis in verbis, & rerum tum vicinante, tum aliobore, q.d. Olim à decretis tributaris Israel, id est populus dominus Deo, cum pietatem velut patris Jacobi tecum ambi Deo ferventes, & eo imperitabili benedictionem, & eum bonum quod perbetur, quae de causa Jacob vocatus est Israel, Geuss. 12. 18. Eratis pastores tuoi Iesrahel, id est, item & populus Dei. At nunc Deo rebeller & apostata, cum idola deflexisti, oon filios Iesrahel, id est, item Dei, nec Israel, id est dominantes Deo, sed Deus iam iam dominabitur vobis, quibus habitis dominantes, luxuria & gaudia in urbe quam capit de vestit.

Ipsa ergo caeda rea per Alysrys in valle Iesrahel est: tum quia ibidem caro est dupla Iesrahel idololatræ, quem vos imitati estis: tum quia hinc leco apti convenit triplemytem Iesrahel, quod recensit initio capit. Lo enim aliud, quasi dicit: In hac valle fentius Iesrahel, hoc est Famo, D.M. 31. 10. tunc ei, hoc est, bescham Dei exercitus, & occident. Secundum, quia ibidem erit Iesrahel, hoc est, D.M. 31. 12. sicut re ei, id est, alij p[ro]p[ter] eo vocationis, & constitutio[n]is Deus. Tertio, ibidem erit res Iesrahel, id est, D.M. 31. 13. tunc ei, hoc est dispersus vos Deus in Alysrys, oritur que ventum & plaga obicit. Almen tenuim auctor Leo Calvinius: Valens, inquit, Iesrahel, id est, summa Det, potis Christi, et Iesrahel: quia Christus in Ierusalem decit n, virit, crucifixus, & mortuus est: q.d. Adhuc modicum, id est, poti patrum tempus, scilicet 40. post Christi crevem ento, & vobis signumque Iesrahel, hoc est, Christus Iudeis crucifixus, super dominum Iesu, id est, iugis decem tribus: & transversus Iesrahel, id est, Iudeorum omnissimum ex decem, quia ex duabus tribibus, in valle Iesrahel, id est, in Ierusalem per Titum. Successerunt enim post captivitate deum decem tribus ex residuo captivitate, itaque tum regnum Irael, quia Iuda deletum est a Tino & Romano. Varium hoc tenus non est literalis, ut ipse contendit, sed allegoricus & mysticus, inquit appositus. Si enim Iesus fangos Iesrahel, i. c. Iesrahel, vindicavit tam strictere in domo Iesu, quibus atrocitatem vindictare languorem unigeniti filii sui in genere Iudeaco, tam perfide & celeste ab extremitate;

Tropol. pari modo vindicabit Deus, & ponit Christianos impie viventes, qui, ut sit Apoll. Hebreo. 10. 29. *Filiis Dei conseruantes, & sanguinem infusione palliato diversi, in quo fandisficiant fons, & spiritu gratia consummati forent. Et recordum est in membris Dei viventibus.*

[Et conciperit a dñe, & perpperit filiam.] Vers. 6. Quia Iraelitæ duci erant, & destituti, hinc multis Prophetatibus tribibus tendentiæ erant. Per hanc filiu, & o[mn]i p[ro]p[ter] rati tribu[m] adductu[m] h[ab]et secundum osculum, & pretium quid fieri: secundus aties, qui ferre corru[m] p[er]petua ferat, & quantitat. Audit S. Cybill. libr. 6. Claphysonum: & cyfar, inquit, meretricem duci auferat, & quis infans deponit e[st] ipsius, & p[er] nos sibi offi[ci]a p[ro]cessu infandum obseruat, quare non nesciunt, Dico p[er] nos, & non confusa misericordia. Propheta predictissimus adversatur Iesrahel, & neque recipiunt, neque legimus legem Dei. Inde ergo Dne facere in qua uolit nullus efficietur futurorum, ut scilicet in tribula quadam p[ro]fana plant. & aperte depingatur, ut in ante[dicta] & in ostendit in sententia invenimus, ut quis supererit diligenter posuerit, ut quis posuerit ad impunita abducatur. Quoties enim Iraelitæ has protes Prophete, toutes lepros, qualis

Vers. 5.

in imagine intuebantur, & quotiescunq[ue] nomine suo com-A
pellabant, toties c[on]spicuia iusta facie fibi a Deo decreta
nuncupabant & recensabant: v.g. cum vocantes bosce puer-
res dicebant: *Veni h[ab]e s[an]ctu[m] e[st]re*, id est aliquis misericordia
eredita; ad eum, id est non popularis mos, tacte
liberius discabant & cogitabant, *Mos[es] nomine d[omi]ni f[ac]t[u]m*.
la narrat. Tu es quem puer hic representas, tu illi per-
sonam geris. Tu ergo es non populus Dei, tu es abique
misericordia, quem Deus regit & repolavit.

Filia eius [Filia] h[ab]et idem representat quod primus O.
See filia, filii Israhel, scilicet Israels five decem tribuum va-
luationem. Sed cur primus est filius, secunda filia? R[ati]o-
caula physica, qui solent conjugare eum filios, nunc
filia generare. Causa symbolica est prima, ut representet
tam viros, quam feminas, utpote idololatriæ participes,
hac clade involvendulas. Secunda, filia representat infi-
nitatem & debilitatem Israelitarum, quia ob peccata coo-
ram viri, quam feminæ scilicet, Assyris non posuerunt te-
filtero, ita S. Hieron, Chalcid., Cyril, Haymo, Hugo &
Rabbini. Tertius, hi trii filii representant idem, scilicet
Israelitarum cladem & excludim, sed filium representant
hujus cladi tuis quatuor partes & gradus. Itaque primus leu-
rath representat litigium spiritus leui, ut ex parte dictor
v. 4, nam regnante ea filii per validum adhuc & quād mas-
culum erat et genui Israhel, Iudea autem filii pars ex illis in Za-
charia abnotep quem occidit Sallust tyrannus. Secunda
filia representat flatum deponere & infernum, quem ha-
buit regnum Israhel post Zecratum sub Sallust, Mana-
chem, & Phace regibus Israhel, quando Salamanar
multis in p[ro]pin[ci]piis, clades, & captivitatibus isti attervi &
attenuavit regnum Israhel, ut jam inclinaret ad ruinam.
Tertius filius representat plenam gentis litigium, &
regni excludim sub Phace penitentia, & sub Hosie ultimo
rege Israhel, ita Isidorus Clarius, & R. David. Phace
cum rex impius, & crudelis centrum Iudeorum militi a
occidens, & Ierusalem cum Raphi regis Syria obfidenti,
conscivit in tempore regnum Israhel tam Dei, & iugis
excludim accolevit, ut prædicti Ia[th]as cap. 4. & 6. et leq.
Pollen quoque tres ha[bit]a proles representat tre reges
Assyriorum, scilicet Phut, Teglatphala[s], & Sal-
manasar, qui valuerunt, & carperunt regnum Israhel,
donec Salamanar capit[ula] Samaria illud planè ever-
lit.

Et dixit (Deus) a[pro]p[ri]o (Osee) Voca nomen tuum [v. 30], **ans[wer]os misericordias** [d]ia ut per hanc problem-
significet Israhelis misericordia Dei indignos & incapaces,
puto Dei decreto certe eato esse delimitatos; unde explic-
caus fuldit. *Quia non addam nra[re] ultra misericordiam Israhel*: Se-
p[ro]p[ri]us, non addam nra[re] ultra dilectionem eis; *Se-
p[ro]p[ri]us, non addam nra[re] ultra misericordiam Israhel*: Se-
p[ro]p[ri]us, non addam nra[re] ultra dilectionem eis, at nra[re], quia
peccandi & molestatandi finem nullum faciem, & quia
in terribilis suis sunt obstinati, & impenitentes, eorum
amplius non miserebor, sed fine ult[er]io[rum] veni, aut
misericordia, tradam eos gladio, & igni Assyriorum.

Hebr. pro ab[us]o misericordia, et **FILOS** [v. 37] **la rach-
mo**. Non ergo nra[re] nomen proprium filii Osee. Conset
Arias te lo, id est, scilicet, misericordia, ad lineam five
decem tribus p[re]stare; *ti vero rachmo*, id est, misericordia
consentanea, spectare ad Iudah de quo subdit. *Ex de-
misi fratre misericordia*: cuius Iuda ex captivitate redit, non
Israhel. Verum hoc subtilius est, quam solidius: id enim
la rachmo unicum est nra[re], unumque significat, scilicet
Israhelis derelictionem a Deo: quare id est la rachmo
veli nequit. De Israhel enim proprie[te]t hoc agitur, non de
Iuda: oblitero vero tactum additur illud, *Ex domus Iuda*
misericordia, ut per hoc Israhelis poena augeatur, dum se
folum exitio delimitamus, subiecto vindictam. Iuda vero vi-
cino & statu two misericordiane patari audit.

Sed oblivione oblivisceris a domini [v. 37] Hebr.
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַיְהוּ אֶתְתָּה לְבָדֵן, quod variè veri-
tatis: Hebr. enim בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נְסָרָה significat, scilicet por-
tare, tollere, elevare, parcerate.

Quocunq[ue] Primo, Chalid. vertit, si respiciunt perinde
parcere ei. Sed h[ab]et verso repugnat nominis, *Nesci miseri-
cordiam*.

Secundū, Vatabli. vertit, tollendo tollere eis à fa-
cie m[is]era.

Tertio, R. David, elevando elevando super eis; scilicet:
obligo Assyriis.

Quarto, Sepueg. non verbosenus, sed sensu reddi-
tes vertunt, *adversarii adverfaboris eis*, vel potius, ut alii
legunt, *aversarii adverfaboris*.

Quinto, aliis, expectante expectante me in captivitatem.
Sexto, illi, *despicio despatore vel, sedm[en]t[er] fedem am-
er*. Hebr. enim *esa*, *s[an]ctis habet p[ro]p[ri]um in dextro con-
tra*, significat educere, docere.

Septimo, Noster & alii versunt, *obliviscentia silenciar*
orum, id est, plane & omniu[m] obliuicias eorum; eradicam
eos ex mea memoria, ut numerum amplius velim de en-
cigare ait lugere. Hebr. enim *esa* per se significat obliuic[em]
Litera enim *al[ph]abeti* & *hebrei* Hebreos iuxat communia[les],
se sapere pro aliis ponitur.

Nota catapheticus. In deum enim propriæ oculiis rei est
oblivio, utpote qui summa potest latencia, cuncte omni-
es & præterita & futura objective tempes presentia sunt:
dicitur tamen oblivio, cum obiectu, negligi, & detrac-
tione aliquatenus, ita ut hominibus vialet eti[am] esse obli-
bus. Sic ut ergo ita dicunt, cum p[ro]miser[et] recordari, cum
beneficii & donare, cum diffidat vel perire, vel premium:
ut obliuici, cum negligi & obiectu. Pulchre S. Augusti
lib. 1. Confess. cap. 4. Amar, inquit (b[ea]tum Domine) ne
de[lin]cas, & p[er]mitas, & p[er]mitas, & non dolas, & trahas,
& tranquillis es, spora uita, ne ventus conflixi.

Moral. ingens p[ro]p[ri]a peccatoris causa Deus illius est. Mer. obli-
vicerit quia signum est quia impunitus, & obliuic[em]t[er] vir Dei
rationis, aquæ ad derelictionem, & reprobatio[n]em diuinæ. quantum
Talis ergo nihil gratia, nihil latencia, nihil boni ca-
p[er]tate potest a Deo, a ego quasi a sole omnium lux, & con-
uenientia bonum dimicet necesse est. Causa hujus obliuic[em]t[er]
Dei, quod p[ro]cessor prius oblivificatus Dei; que et
omnium malorum est causa. Unde ut haec obliuic[em]t[er]
Deus populo excusat, clamans per Jeremiam cap. 3. 31.
Numerus obliuic[em]t[er] virgo orationem suam, ut p[ro]p[ri]a f[ac]tio
p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a, populis tunc mens obliuic[em]t[er] est, ut deus innover-
et. Et Ia[th]as cap. 1. 1. *O filii et Saluatoris mei*. Et capite
3. 1. 13. *Obliuic[em]t[er] et Deum factioris tui*. Et c. 4. 21. *Memori-
bus tunc Israhel, & Israe[li]*, quando seruus meus erat, est forensi
us, & ne obliuic[em]t[er] amem. Exadverso etat P[ro]pheti psalm.
1. 3. 2. *U[er]oque Domine obliuic[em]t[er] me in f[ac]to*? Et psalm.
1. 3. 2. *Tunc obliuic[em]t[er] es mihi*, & quia contristans incedo donec
ag[er]i memorem. Porro hanc penitentiam infligit Deus
peccatoriis scilicet & congrue: qui enim obliuic[em]t[er] Dei, le-
git rationis meretur vicium, ut Ix us ejus obliuic[em]t[er].

Via ergo ut Deus tui non obliuic[em]t[er], sed jugiter re-
condit: non tunc obliuic[em]t[er], sed jugiter & quis recordatur,
tempore autem octu[m] & in mente habe. Hinc B. Catha-
racta: *Deo non cognoscere, sed recordari* me, & *quod res recordatur* me,
& *quod recordatur* me. *De me super cogito*, & *ego de te pariter*
cogito, ita habeat et ius Vita. Quocunq[ue] S. Dominicus suis
edicibus, *ne contumis inno Deo*, & *de Deo iniquitate*, &
S. Thomas Aquinas dicens locutus est Religiosus monachus, qui
non semper in mente habet Deum. Hoc et quod clamat Psal-
mus psal. 63. 7. *Propterea Dominus recordatur*. Et Jeremias
c. 1. 10. *Recordari nisi presens Domini, Ha[bit]as in ventre*
ceti. c. 3. 8. *Cum angustiatur, in me amans mea, Domini*
recordatur me, ut servias ad te mea te mea; & *non Deus vi-*
cilius ius recordatur nisi p[ro]p[ri]o, & *eu[er]nitas mea in aeternum*.
Psalms tructio[n]is hujus memoria significat dum ait
psalm. 76. 6. *H[ab]emus te Dei, & delitiam tuum*. Et psal. 113. 23.
Domino munera suis nosci, & *knosci nobis*. Ego cum Ia[th]a
c. 26. & aliud dicimus: *Domino munera, & memoria*
tuorum die de derelictis in morte; sed & *spiritu meo in procedendo meis manu[is] vestigiale ad te*.

Et d[omi]ni JUDA missa ero [v. 38] Quia Iuda licet
aliquis habuerit impios reges, & nonnulli & populi,
malos tamen habuerit fideles & piros reges, quos fecerunt et
populus: et Israhel, Oriam, Ezechiam, Iosiam, & p[ro]te-
terius David, cui Deus promisit & jucavit psalm. 88. mi-
sericordiam, & regiam flabile, ac Chelum ex eis le-
mire nasciturum. Israhel vero cum omnibus suis tegibus a
primi leborum, utque ad ultimum Holce per annos 146.
continuo coluit soli, pura virilio aureo in Dan, &
Bethel, ideoque Deus ejus misericordie nolue, sed cum fun-
datis excedit. Secundū, quia ex Iuda nasciturus erat
Cirillus, ita enim decreverat Deus unde subdit, *Pr[es]ale-
bi*, &c. Nota. In Deo nulla est paucio, sed sola omnipot-
entia.

Miserere nos
et nos
tuus, et
sq; Deus nra
victor, ergo
in Deo est afflctus benevolen-
tia, quo cupit succidere milites nostra, camque levare
de tollere, vel certe mitigare. In hominibus vero est virtus,
et fulm illi passus, concrusus teneri uidem animi,
compassionem & sensum misericordie aliena, lacrymas, plora-
tus, &c. **Miserere** nos. **Dominus** noster, **misericordia** eis.

virtus. Misericordia ergo qua virtus, est in Deo, non qua A-
picio. Misericordia enim in Deo est affectus benevolen-
tiae, qui caput suscurrentem milites nostros, camque levare
et tollere, vel certe mitigare. In hominibus vero est vir-
tus, & fons ipsius potus, concitans teneri uidem animi
compassionem & sensum misericordie nostrae, lacrymam, plan-
tam, &c. apud Deo esse nequaquam. Deus enim est omnipotens
& impennisibilis. Quidquid vera Lestat, libr. de Ies. Del
cap. t. de reprehendit eos, qui nullum animi motum, cul-
sum affectum parvante esse Deo, ac inibit: *Et quia sunt
alios affectus qui non raduntur in Deo, ut libido, visus, ar-
bitrio, mors, inuidia, &c. non propter affectum sive vocare
dissent, & hoc malorum, quia anteriorum affectuum est: respon-
sum qui finis virtutum, id est, iusta in malis, & charitatis bonis,
injuria in afflictione, & paupertate passim ferre sicut digna
proposita. Et posuit. Et post hanc.*

Unde & Ecclesiis erat. *Dixit enim proprium est misericordia suorum, & parcer, &c.* In Deo ergo est verus & proprius auctor misericordie, a quo & charitatis, sapientiae, aliarumque virtutum. Deus enim cum fit vita, habet hunc auctorem virtutum virtutum, sed hi non sunt in eo accidentia, nisi sunt in nobis, sed sunt idem cum ejus essentia. *Hoc enim ipsum est ad immensam, & infinitam virtutem, perfectionem, & activitatem* (est enim ipsa auctor quidam immensus & efficacissimus) *in eum continet, & abscedet omnes auctores virtutum,* qui in angelis & hominibus sunt divinitas, & discreti, quia finiti & terminati. *Sicut ergo mare absorbet omnia flua marina, nec his augerit, vel incrementat, quia vastum est & quasi immensum, ut ejus respectu humana sint nullarum gratae, quoniam locis sit; ita de divinitatis mate quod omnes dotes, & perfections locet, aut potius in se continet. Rursum, sicut divina essentia ob sui immensitudinem adest ad cum Patre, & eadem cum Filio, & eadem cum Spiritu Sancto, sicut sunt tres personae divinitatis, & realiter diversi, ita multo magis eadem essentia divina identificatur cum intellectu, voluntate, amore, aliisque potentibus, & attributis deus tunc creta, tunc circa creaturas. Cum enim ipsa quaquevis plena, & plene sit infinita, hinc nihil propter ei addi potest: quia quicquid cogitabile vel operatus, jamdone in ipso extitit, illudque ipsum communicat creatui fine sua illi immunditione vel mutatione. Tanta enim est in ipsa omnia boni plenitudo, ut nulla singi posset accessio; tanta limitatio, ut nulla diminutio. Quicquid ergo in tota multitudine angelorum a hominibus, & creaturarum omnium partim habetur boni, id totum in Deo collectum in simplicem unitatem, idem que sine limitatione, & infinito. Hinc sit in Deo per simplicitudinem ius omnium sommitates sit sapientia, justitia, misericordia, &c. adeoque sit ipsa sapientia, bonitas, pietatis, misericordia, &c. Ipsa ergo effigie Dei per se præstat sola, quod in creaturis præstant bonitas, sapientia, misericordia, aliisque plenitatem, & diversitatem virtutum, sed modo eminenterius & illuminata. Quis jamnon amet hoc bonum in quo ostendit bonum? inquit quis ait alium bonum, quod cum eis comparatum umbra est, & noctis nebulæ boni quiam bonum?*

ET SALVATORIS IN DOMINA PRAECEPS DOMINUS. Et potius pervenire bonum quam bonum?

SALVATORIS IN DOMINA PRAECEPS DOMINUS. Id est, per Dominum, ope virtutis non ipsorum, sed Domini. Nota hebreorum. Hebrei enim de se loquuntur in tercia persona ac si de aliquo alio loquerentur. Sic dicitur Genes. t. 4. 4. Domini pluit super Iacobam quae dicitur Iacobus, id est, i. e. ipso. Et Nume. t. 7. At non sub dominis meos Major, gen. &c. postea dominum, id est me, postea.

Chald. vestit, salvato est per verbum Domini Dei sui, id est, per Dei promissionem fidelem & firmam, qua salutem a peccatis recipit praefabrat. Mylitice per verbum, ad eum, per filium suum, qui ex Iudeo carneum assumet & homo essentur; sed etiam, ad Salvatorem per Iesum, id est, salvatorem mundi. Isa. S. Hier. & S. Hilari. lte. 4. de Trinitate. secundum. Intra loco Cœlatus ad literam patet Prophetam hic loqui de Christo, qui salutem attulit Iudei, id est, credentibus, & repulit Israel, id est, incredulos. Verum patet ex dictis, hac allegorica non, non literaria. Porro lucet hoc verba sunt generativa & communia toti S. Trinitati, tamen mysticæ appropriatae postea Filio: sibi enim appropriate fatus, liberatio & redemptio. Querens, de quo sancte ludus ad literam loquuntur hic Prophetæ? Primo. S. Hieron. Civili Haymo., Theodor. Burcher, Lyranus Hugo.

Ec Vatab. putant enim loqui de ea qua libertavit Ezechias, et diuiss tribut à manu Semarcherib, occidendo in ejus causa una nocte per angelum 185. milia Allytionum 44. Reg. e. 1.

Secundo, & potius, loquitor Propheta de salute, quam
ad ipsius aruitus Cyrus liberans eos est captivitate Babylonica.
dicit enim Iosephus major magisque operata, jocunda, p'ena, &
inventus omnium fuit salus: & in hac recte Iuda opposita
de antepotentiis Israeili, qui numerum ex capi viate
Africana redit. Ita iudei autem pauci ante ierusalem.

Nota. Duas tribus, scilicet Iuda & Benjamin, sub Cyro ex latrone ex Babylonie rediit in Iudeam, certum est ei Ebed c. 1. Item de decens tribibus qui ante duas abducentur in Aſtrum, scilicet eas inde reditio in Samaria, sententia S. Cyril in Oſec 1. Theodot. & Theophil. Olœz 3. Verum contrarium, scilicet bases Aſtrum numerum reditum patet ex hoc loco, & ex j. Reg. 17. 23. & prophetis lib. tñ. Antio. c. 5. Evidem communis S. Hieron. & in Malach. 1. Catholicorum aquæ ac Hebreorum eorum fontanæ.

Dicces, eas rediutras perdidit hic Osee v. 11. & C. 15. v. 2. docim
et Ios. & C. 15. v. 2. & C. 15. v. 2. & C. 15. v. 2. & C. 15. v. 2.

**Eccl. 40. 1. Et. 1. 1. v. 9. & Eccl. 4. v. 6. ac Ezechiel c. 37. v. 16. tribus ex
ab. & Ieremias c. 50. 4. ac Tobias c. 1. 14. v. 6. dicitur: A Syria
propi. aut. exercitatu Nostro, & fratribus nostris qui dispergit sicut ad restituendos?
propi. exercitatu ad nos. Respondeat Ole, Iero-
nimas. Ezechiel loquitur de reditu libe-
ratis suae.**

Exercit loquuntur de reditu & libertate spirituali
corporali) quam multies Israelites, aquilæ ex Is-
rael, adepti sunt per fidem in Christum, quod plus
Tobias verò loquitur de reditu Iudeorum non
in Samaria, sed in I. rusalem. Ait enim: *Domus Dei*,
*ad ea in Iudea istius reditibusque, & hujus reversionis
tempore tuncem Domus, & reliquias Grandis Israëli, & novissimam
Jerusalem, & inhabitabut in ea.* Fatores tamen non pau-
peris ex Israëli sunt sive Samarijani, ex illis Niniwites deinceps
anum captivi, fugiti in Iudeam, sibique cum Iudeis in
tempore coluisse Deum: & hoc videat immure Tobias, cum
etiam ex illis Niñyrenes Batim subiungit: *Et fratres nostri qui
eripi sunt a terra Iudea, & reversionis ad eam.* Verum hoc
erexit fuit privata paucorum lugientium, non commi-
tis & publica: quia nec auctoritate publica Assyrii rum,
neque Caldaeorum, nec communis confilio & conspiratione
Israëlitarum percutia est (ut indeparum teverbo è Babylo-
nia ex auctoritate Cyri, & communis populi coen-
ducere Nehemia & Eidera) sed quicquid vel manit in Na-
vile, vel residit in Iudeam, vel alio migravit, prout cuiq;
uit, vel commodius vidi. Simili modo anteriori non pa-
peris Israëlitæ fiducie & p[ro]p[ter]a fugientes idolatriam Iacobos, &
cladem Israëli inflammati, ex Samaria fugerant in Ia-
cam, ibique sedem facerunt, ut patet s. Paulus ad Cor. 10.
& 2. cap. 10. & ex Iosepho his. Antiq. c. 3. Hi cum
deiugis in Babylonem abducti, indeque cum eis reduciti, pa-
re valde multiplicati sunt. Multi etiam in ipso excidio
Iudei ne perdigerent in vicinam Iudam. Multi etiam pan-
tones telici sunt in Samaria, ad eam colandam, cum
terri ducere in Assyriam: sicut in excidio Idiog. &
Chaldeorum. Chaldei in ea reloquerunt aliquæ Iudeos ut
sem vincentes, agilicæ, &c. Ut patet ex 4. Reg. ult. 11.
Inde hi putat ex Tabeiloni & Neptahielis propositis, p[ro]p[ter]
exiit Christus Matth. 4.11. & Iosephus & Iacobus Apostolos
legit, ut patet p[ro]p[ter] 67. & 8. Iasii p[ro]p[ter]. Hinc & Anna Pa-
tolensis, que ex ea tribu Aser, habitatibat in Iuda, &

T A B L A C U T U M B A M Hec ablatio filii typicē significabat parī modo līficitas privandos esse facte iudicē, & cōtra orationē, & cōscius, & premisē, lexe, gratia, omnē inquit favore & confortationē Dei. Ita S.Hir. Haymo, Lyrān, & Vatab. ac si capiuntur tradendos, in qua Genitilium cibis, & moribua cibis sustentarentur. Ita Robert. & Cisterci.

ET CONCAPIT, ET PEPAZIT FILIUM, putò tem
prole. Et dixit ei, scilicet Deus Oice, utp. Vass. B.
IV. Voca nomen benei non populus meus & g.
Iomen ergo tertio pellitur est **IOHANES** **THEOLOGUS**, a nomine, id est, **nos
miser meus**. Iam Primo, Russus & Albertus parant
cum prole significare duas tribus, post Indos in Baby-
loni canit vitium at Deo abjectis: **Vatus** & **Arias**
Admetus & **Tiso** de Romania plane exscissi. Verum hoc cap-
tivacione Propheta excludit Israele, five decem tri-
num, non duarum, five Indocom. De bis enim partib-
ile contraeum dicit v. 7 nimisum: **Domi*n* Iuda misere-
tur**.

ter, & salu ab eo. Secundò, alii putant hic significari Cuthazos, id est, Affyrios, quies Cutha antiqua locis à Salmanazar translatum sunt in Samaram, cùm ipse inde Israhelitas in Assyriam abduceret. Cuthai enim non fuerant populus Dei, quia eum in Den Israhel coluerunt idola Affyriorum, ut dicitur. *¶ Reg. 19. v. 4.* Verum Cuthaz non fuerunt Israhelites, sed Gentiles. Peccit ergo Propheta proprieitate de exilio, & validitate Israhel, àve decim tribuum, eamque omnino modum abjectiones & reprobationes ad Deo, territis his us prolis nomine representante pateretur, quod Israhel amplius non sit futurus populus Dei, sed Gentium & idoloman, atque inter gentes vienatus, digne prole, & robustis crecens, quasi puer mælsum in gentilissimo vir fortis & robustus sit evanatus. ita S. Cyril. S. Hieron. Theodor. Chal. Rupert. Haymo & ali. Sic ex adverso Israhel cap. 8. 3. à Deo Jacob vocare filium suum, *Israhel*, id est, reliquias converteatur; ut lignificis reliquias luxuriorum ad Deum & Christum convertandas, ut ibidem dicitur. Talis nomina prophethica, & quasi omnia à Deo in dicta, crebra sunt in Scriptura: ut, *Tu es Petrus, & super hanc portam astricta Ecclesiastis*, Matth. 16. 18. *Sic Christus Liebom & Ioannem vocavit sanctos*, id est, filios tonantis, tunantes felices & fulminantes. *Sic Iacob et. 8. 1.* non men puer Emmanuelis dicitur & *Accipiter spica detrahens, felina predat.* Simili schema dicit Poeta:

Siles Mavennas, non derent, Flave, Mornas,
Ex Virgil. eclog. 4. Iulianus Caesare s. 3. vulneribus in causa confusus vocat Daphnides, & cyprius apothoezin canit:

Candidus Iugatum miratur Roma Olympi,
Sub pedibus quo videt mures, & subito Daphnis;
Ipsa fons ambula, Deus, Deus ille Mornas.

Porò Genesim sapit ab eventu vel profetis, vel futuro nomine accipiente, vel commentator. Sic apud Gracces teles Cicero, lib. de Orat. Tyrannus postea ad eloquias Euphratis, tandem à divinitate loquendi Theophrasti nomine inventus. Philosopherum, qui ab aucto Ariftocitis non nomen acceptaret, a pedulis latitudine, vel potius à latissima felicitatione ingenii ad ditupandum copia, Platonis appellatus Phalarach. In Platone Apud Romanos illi Tyros, qui prius Malebua (quod prælia Hebreorum, & Phoenicium lingua regem sonat) dicitur, deum Longino Callio præceptum fui id volens, à regum purpura Porphyrium te tranfonniuit in Porphyrum in vita Pictori. Ita & Imperatores recente creatuva accipiebant, vel nomina, vel cognomina. Severus Afer ut populo Romano placet, Perinthus; Iulianus ut militibus voluptrius fastis faciat, Commodi cognomen accepit. Ius Hesiodi, lib. 3. Si nunc in Sacramento Confirmationis cuique huc nomen iuuem permuteat: quin & in ingressu Religionis multi illud permuteant, ut apud Franciscanos Franci auct apud Dominicanos Dominic, apud Benedictinos Benedicti nomen accipiant, ut fundatoris Ordinis sui virtutes cum nomine temper oculos ponant, cæque armulas & moribus caprimenta contentur.

QD NOS VOS NON POPULUS MROZ, AT AGO NOM ZRO DANS QASRA.] Hebr. ego natus vobis, scilicet, Deus, gubernator, tutor, provvisor, nutritor, pater, mater, ut hactenous. Quanta fit felicitas & beneficium esse populum Dei, Deumque habere patrem, ex adverso quanto fit infelicitas non esse populum Dei, Deumque habere hostem, fusus deicibus Mozes in Leviticu toto c. 6. & in Deutor. 10. c. 1. Mylfie hæ tres proles significant tres gradus peccati, & tres gradationes peccatoris, quibus sensim ruit in gehennam. Prima enim proles lezahel, id est, fenus Dei, scilicet perditionis & effusum, quod occidit, ut dicit v. 4. significat primum gradum peccati, quo peccator fuit illecebros intentus negligit & non curat monitiones, conciones, inspirations Dei, id est, quod Deus illas si uerque gratiam sensim ei subtrahit. Hinc descendit ad secundum gradum, qui est impuniteness & oblinatio, ut sit abique militecerida. Inde suit ad tertium, ut non sit è populo Dei, sed à Deo reprobatus trudatur in gehennam.

Platus
prius ut
cense Ari
fester.

Et BRITI NUMERUS TILDEORUM ISRAEL QUASI ARENA MARIS, QVA SIMA MENSURA EST, AT NON HYPERAZUSTA.] Hie alio transit Propheta, & à tributum latra de more se convertit, unde Hebrei & Lyranus hic inchoant caput secundum. Quocire minus rexit Theod. & Cyril. hæc connectunt precedentibus per ex-

aggerationem hoc sensu, q.d. Firmum manet manib[us]que meum decutem de castello Israhel, etiam si ille creceret, ut arena maris, hæcque insumerabiles. Nam concursum significat ut *z. 6. m. 4.* & que sequuntur. Itaque hoc loco a surgit Propheta ab Israhel carinali ad spiritualem, à bonis terrenis ad eglefia & divina. Ne quatenus obiectis, dicasque. Quomodo, à Propheta, prædictis Israhel perdendam, & castigandam, cùm Deus Abraham promiserit, fuisse eis possum Israhel, juxta instar arena maris immemorabilem Gen. 21. 17. occurrit & respondebit, id verum vacuamque esse, & fore, sed in Israhel spirituali, non carnali.

Quares, quando & per quem implata est hæc prophetia? Primò Hugo censit impliata esse per Ezechiam, qui a. Par. 30. undeque Israhelitas evocavit ad eccliam Deum in Ierusalem: item per Iosiam, qui instituit iolemne pascha, ad quod tam Israhelites, quam Iudei undique conuenerunt. Hi ergo tunc capit unum sibi constitutum, & scilicet prius regem Iosiam, vel Ezechiam.

Vero Ezechias convocauit Israhelites initio regni sui, cùm nondum esset ecclesia Samaria, nec dispersi Israhelites. Cœs autem loquuntur hic de Israhelites iam dispersi, immo repletis, à Deo rursum congregandis. Tosis vero post eccliam Samarium eos dispersos quidem congregavit, sed paucos: alioce autem eos loci innumeratos.

Secundò, Rufinus, Theodosius & Hugo putant impliata esse sub Cyro: tunc enim Israhelites mixti Iudeis ducit Zarobabelis à Babylonie redierunt in Ierusalem. Verum & hi per pacem fuerunt.

Dico ergo, prophetiam hanc impliri cipiunt esse à Christo, qui tam Israhelites quam Iudeis per le evangelium predicavit enim in Galilæa & Samaria, ac nominatione in terra Saboura & Nephtahia, ut ait S. Math. cap. 4. & indec fuit evocavit & collegit Apollonius. Rursum paulo post Samaria per Philipum recipit verbum Dei, quoque oī milieus S. Petrus & S. Ioseph: a. 5. Adde in dies plures & Israhel convertuntur. Denique omnes Israhelites convertuntur in fini mundi, ut ait Apollonus Rom. 11. 26. tuncque proficit impliatur hæc. Oste propheta. S. Hieron. & Christoph. à Calice hic. Verum quia hæc Israhelites fuit eruntque pauci, nec possunt dic immemorabiles.

Dico Secundo sub Israhelites intelligi quoque Gentiles conversos ad Christianum, in illoque periūcē impliri hanc prophetiam. Hic enim sunt innumerabiles, & hi sunt vari Israhelites secundum pluriū, non secundum carmen: quia secundum fidem sunt filii Abrahæ & Israhel, & consequenter benedictionis & honoris à Deo atricis promisorum heredes. Per fidem enim cooptantur in familiam Abrahæ & Israhelites, quæcunque vocantur & eorum Deo filii Israhelites filii adoptati evillit, vocantur & fons filii & heredes adoptantur. Senitus erga n. q.d. Licet discimus Israhelites secundum carmen extenuando, & proprie tiendo a Deo, tamen promisio Abrahæ facta Gen. 12. 1. quia post primis dñis annis, & multo plures summa cum sua filia coh. & se armenta, quæ est in lumen merita, non excedit nec criticitaria: quia cum loco in familiam Abrahæ succendent, & adoptabuntur alii quæcæ Gentiles resident in Christianum, eruntque filii Abrahæ secundum fidem & spiritum: hi enim erunt in dñs auctoritate regni maris quasi innumerabiles. Id sit eius pater. Primo, quia Apollonus Roman. p. 5. dicitur hanc Oste locum explicitat de Gestibus, ea contra contra Iudeos per non nullum Iudeos, fed & Grecis Christi vocatio loco & gratia participes loe. Quo. &c. Inquit, sacrae nos omnes solam in deo, sed etiam in Christi, fons in Oste dicit: *Vocabo non pleros mecum, pleros non me: & non dabo mihi, dilectorum, & non affectionem conseruant, & affectionem conservant.* Et nisi in loco ubi dñm est sis. Non plero mea vos, sed vocabuntur nisi vos. Deinde Israhelitas, five Iudeos quoque vocantur & salvandos per Christum, fed paucos, non innumerabiles, probat & Iuda dicens: *Iustus enim eliam per Israhel, & dñs non numerus filiorum Israhel tamquam area mortis, reliqua sola sit fieri.* &c. Quid elarius?

Dices Oste verba ad literam intelligenda sunt de Israhelites naturalibus, Apollonus verò per analogiam, & similitudinem tantum accenmodat ea Gentilium ut Iudeos, & Gentiles non erant populus Dei, sed à Christo vocati sunt populus Dei, qui capiunt S. Chev. Theoph. & Christ. à Calice. Vt si hoc dici nequit. Nam Apollonus didacticè loquitur, & contra Iudeos teholalitice argumetum.

Agathie
zus proles
fusis tres
gradus
peccatorum.

Vnde, to: ET BRITI NUMERUS TILDEORUM ISRAEL QUASI ARENA MARIS, QVA SIMA MENSURA EST, AT NON HYPERAZUSTA.] Hie alio transit Propheta, & à tributum latra de more se convertit, unde Hebrei & Lyranus hic inchoant caput secundum. Quocire minus rexit Theod. & Cyril. hæc connectunt precedentibus per ex-

ter, probaque ex hoc loco Oice Gentes vocandas à Christo: ergo de Genua: vñc & propri locum est Oice. Alioquin enim respodissit Paulus Iudeus, hocque et ipsa argumentum eluidit, ne dicendo: Oier loquens de Israelita tribus, oon de Genua: ergo tu, & Paulus, per seam & Elad tribus, imò detor: ut in veritate ad Gentes.

Secundo, quia Apostolus clare alibi docet benedictionem Abraham de Israeli promulgam, ut bona quoque Israelectis cum politis per Christum promulgitur. Quicquid Propheta, non pertinet ad carnales Israelectos, sed ad ipsius ultros, id est, ad credentes tam ex Gentibus, quam ex Israelectis; optimus autem interpres Propheterum est S. Paulus. Audiens clare id pronunciatam Rom. 8, itaque velvente et explicante familiari veste testamenti loca a Judeo datus objecta: *Non enim quod resurserit verbum* (pronuntiatur) *propositum patre Abraham & Israelectis facta*. *Totu[m] sicut enim omnes qui ex Iesu sunt, Israelecti & neque qui sunt abr[aham], omnes finiti sunt in Iesu vacuantes sibi se[m]per] id est, non qui plisi tenent, si nisi Dei: qui qui sibi sunt promissio[n]es, affirmantur in familiis, &c. Et Galat. 3, 6. Abraham creditus Deo, & resparsus est illi ad infinitum ergo ergo ergo quia qui ex fide sunt, si sunt filii Abrah[am]. Proutius enim Scriptura apostoli, quies ex fide impinguata est Genes. Deut., praeannuntiatio Abraham dicitur: *Quis benedictus a te omnes gentes, Igitur qui ex fide sunt, benedictus ex fidei Abraham.* Quia Iesu promissio pertinet ad Genes. Deut. Ita hinc imitantes & credentes in Christum.*

Tertio, hoc est communis Patrum expositione scilicet per Iacob hunc tam intelligi. Geotes, quam ultra sunt naturales ad Christianum conversionem. s. Hier. Cyril. Ruthene. Haymo, Hugo, Albertus, & ali hi, ac S. Augustini 23. contra Faustum c. 8. & iuxta alii, Cyprius. I. testimon. contra Iudaeos c. 1. p. Tertullian. 4 contra Marcion. 16. Irenaeus 1. 2. cap. 4. Propterea L. de Vocat. Geocriton c. 1. s. Prima, A. Nicom. & S. Thom. in Rom. 9.

Demique ad ipsam verba frequentis plane significante, qui-
bus aut eos qui aliquando non erant populus Dei, vocandes
filios Dei viventes, congregando in unam Ecclesiam sub
uno capite Christo, alienigenos de terra, foreque hunc ma-
gnum diem Iesu Christi. L. que omnia magis Gentibus fratibus,
quam Iudeis est convenienter.

ET ERIT IN LOCO UBI DICETUR. (ideo dico-

A men est gratia præveniens, mater est voluntas ei contentio
& cooperans, proles est homo Iulius, anima est charitas.
Rostrum exemplarum huius filiationis, est filius Verbi Dei: si
curae meae Deus Pater ab æternis generat filium, tibi confido
filialitatem & equalitatem per omnia, ita diligenter admiral in tem-
pore eiusdem filios, qui per omnia sunt ad omnia filios. Dei est

put gignit nomen, qui per gloriam vel aqua et spiritu
per natum. Non ergo fuisse illi immo filiationis dicitur.
Hoc est quod apud Apostolum Rom. 8, 22. Quia propter
et predeinceps conformes facti sumus filii vestri, ut sit ipsa
primum genitum in multis fratribus. Et V. 4. Quis enim spiritus patrum
Dei agnoscit, si non est spiritus filii Dei. Nam enim acceptis spiritibus sum
quisque istum in se membra, sed acceptis spiritibus apostolorum fa
litione quoniam clamantibus abba. Postea Iudeus probat tuberos
Ipsa enim spiritus regnantes in redditus nostris a nobis, quod fui
mus filii. Si autem filii, et heredes: heredes quidam Dei, cu
heredes autem Christi namque compatriotes et consanguinei nostri

Porro ut hanc Dei adoptionem profundius inspiciamus, ambiamus & inspiciamus, ne eandem est, in ea non tantum animi mei infundi gratiam, charitatem, aliaque dona Spiritus sancti, sed etiam ipsam Spiritum sanctum, quod primi & inestimabilem donum, quod Deus donat hominibus. Potuerit Deus enim hoc donum, ut suorum filiorum futuris futuris futuris futuris

B in justificatione, per gratiam & charitatem inflatus nos es-
tim facies iustos & sanctos, illaque magis fusilli. Dei gratia
& beneficencia, etiam si nos in filios lusos non adeoptemus, fed
hac nos non contentus, velut nos ita facere iustos, ut simili facaret
& adoptaret in filios. Hunc hanc adoptioem posse certe po-
tuisti, dando nobis soli charitatem, gratiam & dona creatae
gratia enim est participatio divina natus & in summo gradu,
quoniam feliciter deitas a creatura non tantum normaliter sed
& supernaturaliter participari potest. Magis usq[ue] pri-
ori fusilli de his beneficiis. Verum non non contenta inueni-
mena Dei bonitatis, velut simili nobis dare se placet, ac per te nos
sanctificare & adoptare. Quocessus Spiritus sanctus iudicis fia-
ti amorem tuus ducas, gratia & charitati, ut quandocumque

ea infundit anima, simul cum eis per ea infundat lepiuma personaliter ac substantialem, iuxta illud Apologetus: *Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui de eis est nobis.* Rom. 5:5. Quicquid Apologetus vocat spiritum nostrum adoptionis, dico eorum, inquit, acceptum spiritum sanctum, ut iterum in membris, sed acceptum spiritum adoptionis et filiorum, in quo clamamus, abba, Pater. Ipsi enim spiritus illuminationis reddit spiritum nostrum, quodcumque fuisse filii Dei: *Nisi animus filii, non est.* Unde quidam Dei pectoribus autem Christi, sicut carna-
passione, et c. conglomerantur, Rom. 8:14. Et, *Quoniamque spiritus domini est in ipsis filiis Dei,* v. 14. Et, *Quoniam enim spiritus filii fuit, misericordia Domini spiritum filii sui in corda vestrum,* 1 Corin-
tios 2:12. Pater, Galat. 4:6. Hoc ergo est summa Dei noliti dignatio, scilicet ac nos in summa dignitate et exaltatione, qua recipiemus charitatem et gratiam, simul recipimus ipsam personam spiritus sancti, que ipse chantat et gratias innicit et annedit, ac per ea nos inhabitat, vivificat, adopcat, desificat, agnoscit ad omnia bonum. Vt majoris Accipe. Spiritus tuus sanctus deinceps personaliter te animans, scilicet, tecum adducit catena divina perlationis, Parrem et Filium, ut prope a quibus separari nequit. Tota ergo Tu initio per aliter esse subtilitatem venit ad animum, qui sufficiens est ad adoptionem, in eamque omni suo tempore manet et inhabitatur, etiam.

et quia caput eius non complicitus est in mortuis, sed
dilecta illa in vita nostra perdurat, iuxta illud 1. Johan. 4. 16. Qui
miseris in resurrectio Dei manus, & Dei manus in Et 1. Corin. 15.
e.g. &c. adhuc Dominus, & misericordia eis. Hoc est quod
Christus moriturus, in divinitate illa oratione, per Patrem
regi, & imperare vitam, dicens: *Abu meum sum, fui in Pa-
ter in me, & ego in te* & *in nobis nomen fuit*, Johan. 17.
21. ut icticere Spiritum sanctum unum & eundem partici-
pet, & in ipso emittantur, & per ipsum carteri perficiuntur
divinitus: itaque in ipso omne omnia sunt: quia Spiritus sanctus,
qui ab omnibus patitur, & qui in omnibus est, unus &
idem est. Unde omnia in unica se individua sum sunt icti-
catae in Spiritu sancto, sicut tres per longam divinam etiam sunt
in una natura divina, cingulantes & individuantes, ut explicat
S. Cyrillos in Johan. c. 15. S. Athanasii, orat. 4. contra Ar-
rianos & ex eis Tolosani. In iustificatione ergo & adoptione
animarum induuntur gratia & charitas, ac cum in Spiritu sancto fan-
tasia, tota deitate, & SS. Triunitas, quae se habet in se nisi
fabulationis quaq[ue] asseverari & includit, ut non sit subtan-
tialiter unit, & substantialiter, & elect & adoptio: quod ad eum
ne primi accipimus summam dignitatem filiationis divini-
tatis, ut triplex non tantum accidentaliter per gratiam, sed
& quasi substantialiter per naturam sumam illi Dei, &

FILI DEI VIVENTI.] Maxime est hac hominis dignitas & sublimitas per quam finis divini coniunctio naturae, ait S. Petrus. Vere S. Leoferus de Nativitate Christi, inquit, *deinde exinde hoc daturum est Deum hominem in vesti vestra & homo Deum vestrum patrem*. Quocirca idem sermo de Nativitate docet hominem debet agere divinam, non terrena, quia mores indecni sunt vitium agere divinam, non terrena, non animalia. Agnoscit, inquit, *Christus diligenter ducat nos & omnia & inferni fatis nostra sunt, nisi venient velutinae de genere corporis vestimenti*. Etiamque S. Gratianus *ad Causas regnorum et respondebat dignitati*: diligat quod diligenter potest, ut nulle ab aliis fieri debentur, ne invenerit dominum illud filium. S. Eligius *christi et credentes, quia non reveremur nisi credimus*, inquit, *filium Christi Matthei, q. est p. f. sancti Pauli C. pater vestre carissimi perfecit e. t. Hi ergo non ex singulari, propter ex voluntate cordis, propter ex voluntate vestri, sed ex Deo natu, similes unigenito Dei, cui Pater ab aeternis habet emphasi, q. d. Non fuit deinceps motuum & mortuum, non idolorum, sed Dei viri & viventi filii, quicquid ipsa vita divina & increata, emulans alipart & comunicans*.

*Nota. In hac generatione & filiatione pater est Deus, i.e.
Jesus, in Personam & Min. x. v.*

Quasi dicitur: Deus enim siiam naturam realiter nobis remanserit & donat. Secundo, per eandem quasi filii acceptissimis ius ad hereditatem caelestem, potius ad beatitudinem omnięque Dei patris nostris bona. Tertio, per eandem naturam nostram dignitatem operum & meritorum, ut feliciter super a nostra quasi filiorum Dei substantiam, ut ita dicamus, maxima fuit dignitatis, valoris & praei, ac plane commissa & condigna suo praevio, potius eterna vita & gloria caelesti, utpote quasi procedentia ab ipsius Deo spirituque divino, non nos induxit, ad eaque nos impellit, sicut cooperatur.

Ex dictis sequuntur Primo, quod justitia inherens, sive gratia iustificans, per quam iustificamus & adaptamur in filios Dei, non est una complexa qualitas, ut quidam imaginantur, sed multa complectatur, scilicet remissione peccatorum, idem, item, charitatem, aliaque dona, ac ipsum Spiritum sanctum in uno donorum auctorum (ac coquenterum rotam S. Trinitatem). Hoc enim omnia in iustificatione infusa accipiunt hominem, ut a Concil. Trid. t. 2. c. 7.

Secundum, fali est, qui in iustificatione & adoptione carent de Spiritu sanctum substantia, quod sua dona, non sunt quod suam substantiam & personam. Contra hanc enim docet S. Bonaventura in 1. sent. d. 4. art. 2. q. 1. quia tota ostendit Spiritus sanctum non tantum in effectu, sed etiam in propria persona, quia dicens increpatus pessimi dat, ut sit perfecta perficie possit. Idem docet Magister fuit, lib. 2. dist. 14. & 15. ex S. Augustino & aliis. Et Secundus, Gabriel, Marcellus ibidem. Idem clarissime refutat S. Thomas cap. q. 43. a. 3. & 6. & q. 18. art. 8. Ubi ostendit Spiritus sancti nomine proprium esse donum, quia ipse donatur omnibus pessimi. S. Thomas sequitur eos discipulos, ac nolit PPI. Valgu z. Valentia, & maximè Suarez. lib. 1. de Deo trigo & uno c. 8. n. 1. 1. 1. qui inde inferit, quod Spiritus sanctus novo modo secundum substantiam suam incipiat praeterea esse in anima iusti, quo amit non erat: citate quo pio habet S. Leonorem. S. Augustini. 5. Ambo. a deoque eum certum esse aliter, ut contrastum dicere carent esse errorem. Probatque et S. Scriptura: 1. Corinthi. 6. Membra vestra tempore sibi spiritus sancti, quos habebat in Deo Romani. 8. Christus deus dei in conditione nostra, per spiritum sanctum qui datus est nobis. 2. Iohann. 4. Qui maior in iherusalem, in Deo manet. Quem misericordia Pater in nosmis fecit. Ex Apud v. 1. menet, & loquitur. Ex ad eum venimus, & manifestem apud eum faciemur. Ex Iohann. 16. 5. aliud, ministrum eum ad nos. Rationem dat Suarez numer. 1. 2. Quia, inquit, deus gratia visus est & quasi consuetudo nostra, postea. Latus resuscit ad personaliter proficiens. Dicit in anima, per sead dona sancti spiritus: quia per impossibile singulare, spiritum sanctum non esse alias realiter praesentem, inter animas, se ipso quid anima & talibus donis efficiens, ipse spiritus sanctus venire ad eum per personaliter proficiens, & maneret quandoque grata in illa durens. Simili modo, inquit, Verbum praeterea efficiens humanitatem Christi, ut, & per impossibile ante nos fuisse illi praeterea, jam per usum hypostasis, cum illi fuerit personaliter & immite praesens. Addit deinde rationem moralē: quod scilicet per gratiam sit perfectissima amicitia inter Deum & hominem, que pullulat praesentia amicorum, potius spiritus sancti, qui manet in anima amicis suis, ut illi intime uocatur, in eaque tanguntur in templo suo resideat, colatur, ametur & adoretur.

Ex hac communicatione ipseam personam spiritus sancti & divinitatis, requiri anima humana cum eo uno, elevario, & quasi definitio, ac conqueritur adoptio pelle. Christiana, scilicet non tantum per gratiam, sed & per substantiam divinam: qua per eam non tantum ius ad hereditatem Dei patris, ut & natura diuinae participationem, ipsum; spiritum sanctum ac Dei filiationem, non tantum accidentem, sed quasi substantiam, solentem qui passim ante & si, adipiscuntur. Sicutem apud homines proprii pater ducunt, qui naturam suam also communicant; sic Deus, dando nobis cum donis & per dona spiritum sanctum, naturam suam divinam comiunicat, eoque modo propriè & perfectè nos facit & adaptat in filios. Unde S. Basil. hom. de spiritu sancti ait: sanctos properet inhabitare spiritum sanctum esse Deos. Dicit enim illis à Deo: Ego dico: Dei es sis, & filii Excelsi eritis indeque probat spiritum sanctum esse Deum. Nescio est enim, inquit, divinum esse spiritum, & ex Deo esse, qui dicit divinitatem ipsi

A. Jam sicut prioris adoptionis per gratiam causa fuit malitia ipsi gratia, ita hujus secundae adoptionis, quae fit per communicationem ipsius spiritus sancti, causa formaliter est ipsi spiritus sanctus latus animam illius inhabitan, medium verendum ipsa gratia.

Secundum. Tertio, quod adopzione nostra licet in eis una sit, virtute tamen sit duplex. Prior est, qua adoperatur in filios Dei per charitatem creatam, & gratiam anime infinitam. Hec enim est iunctio participatio diuina natura. Posterior est, qua per gratiam adipiscimus ipsum spiritum sanctum & iisque naturam divinam; ac per eum quasi desificantur, & in filios Dei adiutorium. Porro utraque habeat adopzione inchoatur per gratiam, sed in celo perficietur & solidabatur per gloriam aeternam, qua hereditatis Dei possidentem recipiunt namque amittere. Deoque intime uniuersus & frumentorum per visionem beatissimam, quo novus modus Dei usque sublantibet anima beatissima communicant, illuc insimile & ususvolum illibet, neque infirmabile. De hoc ait Apoll. Rom. 8. 2. 1. ipse in te nos genuimus adoptionem (id est, adoptionem, patet hereditatis ad quam adoperari suum, possidentem) filiorum Dei expectationem. Et S. Iohannes. Apocal. 1. v. 12. eccl. 2. 1. salutem omnia Deoem habentibus, & habentes eum esse eis. Et ipsi propter finis eius uenient, & regnus Dei cum eis. Et V. 7. Qui uicerit, possidet eum, & regnus eius, & illis eius misericordia.

Sequitur Quartu, quod sicut Churchill est filius Dei naturalis, sum qui Deus per generationem aeternam, sum qui homo per usum non hypostaticam; ita non sumus filii Dei adoptivi, sed longe nobilioris, quam sunt filii adoptivi in hominem. Ibi enim nihil physicum recipiunt a patre adoptante, sed tantum denominacionem moralē, per quam juxta ad eum hereditatem consequuntur: nos vero recipiunt a Deo gratiam, & cum gratia ipsam luci naturam, ut spud sapid homines per proprie dicunt, qui alieni communiciant suam naturam humanae, genetivitate hominem, ita Deus ducatur patre non tantum Christi, sed & nobis: quia naturam suam nobis communicavit per gratiam, quem Christo communicavit per usum non hypostaticum, ut ejus fratres noscerebent, justus illud Rom. 8. 29. Quis prestat & predelinat confitentes fieri imaginis filii sui, & ei primogenitus in malis fratribus. In Iohann. 3. 2. dicit ut postmodum filii dilecti, qui haec credunt in nomine eius: qui non ex sanguinis, &c. & ex Deo non sunt.

Moral. Ex his dicit, quantum, & quam infirmabile sit filiationis & adoptionis diuina beneficium. Pasci illud

2. dicitur ut postmodum filii dilecti, qui haec credunt in nomine eius: qui non ex sanguinis, &c. & ex Deo non sunt.

3. dicitur ut postmodum filii dilecti, qui haec credunt in nomine eius: qui non ex sanguinis, &c. & ex Deo non sunt.

4. dicitur ut postmodum filii dilecti, qui haec credunt in nomine eius: qui non ex sanguinis, &c. & ex Deo non sunt.

5. dicitur ut postmodum filii dilecti, qui haec credunt in nomine eius: qui non ex sanguinis, &c. & ex Deo non sunt.

6. dicitur ut postmodum filii dilecti, qui haec credunt in nomine eius: qui non ex sanguinis, &c. & ex Deo non sunt.

7. dicitur ut postmodum filii dilecti, qui haec credunt in nomine eius: qui non ex sanguinis, &c. & ex Deo non sunt.

8. dicitur ut postmodum filii dilecti, qui haec credunt in nomine eius: qui non ex sanguinis, &c. & ex Deo non sunt.

9. dicitur ut postmodum filii dilecti, qui haec credunt in nomine eius: qui non ex sanguinis, &c. & ex Deo non sunt.

10. dicitur ut postmodum filii dilecti, qui haec credunt in nomine eius: qui non ex sanguinis, &c. & ex Deo non sunt.

11. dicitur ut postmodum filii dilecti, qui haec credunt in nomine eius: qui non ex sanguinis, &c. & ex Deo non sunt.

12. dicitur ut postmodum filii dilecti, qui haec credunt in nomine eius: qui non ex sanguinis, &c. & ex Deo non sunt.

13. dicitur ut postmodum filii dilecti, qui haec credunt in nomine eius: qui non ex sanguinis, &c. & ex Deo non sunt.

14. dicitur ut postmodum filii dilecti, qui haec credunt in nomine eius: qui non ex sanguinis, &c. & ex Deo non sunt.

15. dicitur ut postmodum filii dilecti, qui haec credunt in nomine eius: qui non ex sanguinis, &c. & ex Deo non sunt.

mirabile
dignitate
sacerdotum

spirituum

dei

spiritus

sancti

christi

spiritus

sancti

spiritus

sancti

spiritus

sancti

spiritus

sancti

spiritus

sancti

Commentaria in Osee Prophetam . Cap. I.

facit Deus ex filio beninum filios Dei, quia ex filio Dei fecerunt
Deos filium beninum. Videte que si illa participatio divinitatis
sit: I. Filium enim Dei participes nostri mortalitatis effectus est;
ut mortalitas humana sit pars participis divinitatis sui. Qui tibi pro-
misisti divinitatem, ostendit in te charitatem.

Audi & S. Cyriallus Hierosol. cancellarij. Hoc haec
sit, cognitissima spiritalium cum resumis, ut adhuc Dicitur ab
abraham spiritus. Qui enim spiritus Dei datur, non potest esse
spiritus alienus. Qui enim spiritus Dei datur, non potest esse
spiritus diaboli. Ne forte illud nobis dicatur: Si filii Abraham
sunt, operem Abraham faciunt. Si enim cum patrem vocamus,
qui est enim patrem per nos exceptio indicat, ne forte illi
inventur, invenientur per preconizantibus nostris tempore transfigurati
non diligenter mandata, nec de qua in mundo sunt. Qui enim
d. legi in mundum posuit eis dilectionis Patriis in illo, itaque dilecti usque
in Patrem calestum per operem gloriosissimam, ne videtur opera
miseraria, & gloriificatio Patriis nostris qui in celo est.
Cumne sollicititudinem vestram in illius prolixitatem iste non
Pater noster quidam spuri habeat.

Audi & S. Ambro. l.5. de Fide c.9. In quibus, inquit, *Domi plenum fidei ad imaginem suam eritis, et per Fidem ad gloriam fidei vestrae: ut praesentem per imaginem ad imaginem sumus, sed per generationem filii in adoptionem vestram.* ETICM: *Adhuc perfidis, fidei et pater vester celestis perficere ait. Quid si ille frumentum gladium in manu maiestatis per perficit eum, non autem perfecti sumendum diversitate accedentes propositum est;* non autem perfecti sumendum diversitate accedentes

Hoc et quod admirare flupsemque Christianis incusat
S. Johani. epist. 1. c. 3. 2. *Vides autem qualem charitatem dedit
nos Pater, et sicut nos misericordiam et miserae Chartifim, sic
filii Dei sumus: C. modis in apparatu, quid enim. Sicut nam que-
niam cum apparuerit, si menses et crinibus, quidnam videtur
propterea est. Cogita in humanae quantitate dignitas istius
humani principii, regis Imperatoris, hec enim filius hoc post
dignior est et etiam omnibus totius regni hominibus) et scio
item idem in diuinis esse, ceteris illius Dei. Ego ergo filium
Dei in immensum amplius est, quam illis Regem, Pontificem,
Imperatorem, dominum et te et me; inquit enim illis
etiam Angelorum, Cherubim, Seraphim. Quam
ergo haec illius Dei ambiens, sed et amans suum, recuperandam
quoniam concervandas, et si amissi sit, recuperandal. Quante
pros a qualibet gratia Deo agendis. Quanta fides, amicitia,
amore et exercitatio ipsius justus cum Deo, qui si filius eius
patre, jugiter aget et venturabit debet Nimirum cum Noe,
Enoch Abraham, in generatione sua sit perfectus, ambulet
que cum Deo, et angelis poenit in familiis, et quam homi-
nibus. Verè S. Cyprian. liber de Spectaculis. *Quoniam*,
inquit, *bona spes mirabiliter, quippe si ex ergo nostra filium*
*Dei, Daichis se ad celum generatisse sit, qui admirari ali-
quid post Deum posset.* Iacet tract. de Orat. Domini. Ques-
tit. 21. *Dominus vestris dicitur: quod filii dei agere debent;*
ne quoniam de nobis ploramus de Deo patre, *sed propterea placeas*
ille de nobis. Ceteriusimus quod Dei tempore, *deus in nobis*
complet habilitate, in qui celestes et spirituales opes capimus; non
ut spiritualia et angelica cagione; et agamus.*

VERS. 12. **I**SRAEL] Tunc naturales puto Iudei & Israeli, qui convertentur ad Christium, ita s. Hieron. Haymo, Albert, Vatabl. Arias & Castrorum filii Iudei & Israei locundum spiritum, puta Gentiles qui familiis Iudei & Israei accesserunt, in eaque transibuntur amando Abrahæ filium in Christium, itaque et non quis filii adoptive: *congratulatione*, inquit, in unam Christi Ecclesiam. Seio & Augusti, locis certis de Lyrae. Et duo distinguere, & per Iudei accipitri de Gentilis, per Judam Iudeos: *ca adverbio S. Hier.* & Rupert, per Judam & iudeos Gentiles, per Israei Iudeos ad Christium conversionem. Sed pro hac distinctione opus non esse, cum enim p. iudeo & Judeo fundamentaliter intelligantur veri Israeli & Iudei, qui ad Christum convertentur; symbolice vero & mystice.

ET PONENT SIEI CAPUT UNUM] Putà Christum docem & ducentem, ejusque vicarium Romaeum Pontificem.

Council, in Proprietary Min. XII V.

ET ASCENDENT DE TERRA] Aliud ad redditum est captivitate Babylonica, uti occurrat Chal. Theodori & Hugo, q. d. Uti olim Iudei in Babyloniam deprestos, et quasi principia cum vato collo & capite incidentes, dum per Gy. iuris liberi fletu sunt, inde erede capite exaudiuntur et ascenderunt in Jerusalem: ha si simili captivitate spirituali, qua sub peccato & diabolico perfracte inercantibus Iudeis, Israhelites & Genesim, per Christum liberabentur, indeque exaudiuntur, et alacres in ali abundi ascensione pergeant in terram promissionis, potius in Iudeiam, id est, in Ecclesiis tunc militamentis in terra, tum per eam ad trajectum hanc in caelis.

Vocatur hunc transitus ab infidelitate, gentilismo & judaismo, ad fidem & Eccl. letam, auctorius, cum qui fuit e bene & carcere in lucem & civitatem, posita in Ecclesiam humiliatim, & in admisita balaum Dei, ut ait S. Petrus, Secundus, quia fuit transitus a levitate in libertatem: tunc enim curvi, depravati & quasi detestabiles ex liberi vero & cervice erata, & quasi ascendentes incedunt.

Terrib, vox ascendere notat Christianorum vitam non esse terrenam, ut est infiduciam; sed celstem, eisque à terra insieme & conformatio concordare in celum: nostra enim conversatio in celo est, ut art. 3. Paulus.

Quād adē Lytan & Ribera, voce aſſendenti ſigilari incēnſum de propagationem fæcē & Ecclesiā. q. d. Fideliſ aſſendenti de ſeru, dī eſt creſcenti lenſim, lateque le per uniuersum orbem (pergeant de propagatione) inſta- fuſti, qui eſt terra: ſi bene eiudicata, tunc modica, qua- me partim conſequa ſontis arduatione, patrum aliorum fontium & rivulorum conflua ita creſcit, ut in genere lacum vel flumen, efficiat. Sic aſſendente pro cicerone p[ro]p[ter]a Iacob[us], q. b[ea]t[u]m de Phaſe[on]o, & quicquid copioſe ex- cetera dicunt: Quisq[ue] d[icit] q[uod] quod ſumma aſſendit, & valleſ ſumma in inſtituſione gurgitis ſumma ſumma ſumma aſſendit, & vales ſumma in voleb[us] ſumma ſumma ſumma. & deinde d[icit] aſſendens ſumma ſerram. De Nabuchodonosor[us] copiis q. 47. & 48. Itet, inquit, aqua aſſendens ab aquiloni, & aero- quia ſumma ſumma d[icit] & ſp[irit]us ſumma. Sicut Et[hi]c. 19. 3. 21. Id enim nomen de caſulis ſunt, & non faciunt ſp[irit]u obſer- habet e[st]i, aſſendens ſeſci, dī e[st]i, haſtare e[st]i & promovere in regem. Et Piat[us] p[ro]p[ter] gal. 9. 6. Niſi m[anu]e ſalutem, hebrei- mi aſſendisti (& Domine) ſuper e[st]em deo[rum], hoc e[st]i p[er] om- nibus Gentium d[omi]na tuum robur & gloria caſaliſſi & di- latalli.

QUA (heb. קְשׁוֹן) quod sarpē non est caufale, sed af-
fertivum & admittitūm, alēm quod tū, quod fere ^{anno} 1700
dom. profellit **A**GNUS EST DISS. JIZAH. **I**de-
Magis, id est celeberrimus, ducit vocatim & felicitatim. **S**e
Romani magis ducunt vocatim eos, qui magnis molitibus,
longaque liberatio & miseria fuisse dabant, deinceps etiam
in latere mihi, operatissimi & fauillissimi. **S**ic de hoc dicit Oce die,
puta de diebus Meliora cestim Sibylla apud Virg. ecclio 4.
Inscripti magis procedere menses.

Sic Mathematici magnum annum vivant enim, quo fere
planetarum expletis propriae curibus sibi concordant, de quo
Cetero iudee Natura deorum. Magne, inquit, pars est, qui
tenet dodecim milia quingentos quinquaginta quartos annos, non propterea Platonici dicebant omnium rerum forte et,
ditum et revolutionem. Ita Christus redit et magnus annus
cum omnia preparatur, & ad primavaram originem et
lejemen reditur. Ea aduersitates pars vescantur dies
humiliations, paupertatis & angustiarum. Zechias 4o. Quod
inquit, de pars die et anno? quibus felicitate Zorobabel pars
et galla ecce novi templi fundamenta.

Magnus
der Tre-
uhel
enial

E a α

est, ex quatenus ab ipso misericordia, plena erit gratia & misericordia Dei . ita Albert. Haymo, Hugo, Lyrat, & Vatabi. Quiam salutari, angusti, calamiti & beatus sit dies illi, faculum illud quo nascetur, predicabit, & regnabit Jezabel, id est filius Dei , sicut Christus Dominus , qui regnabit, id est semper benedictum, putat plurimos filios fideles, laicos & gloriosos Deo pariet per predicationem & celestem vitam, tamquam, tam Apolo-
lornis suorum . ita S. Hieron. Rupert. Albert. Leo Caius, Emmanuel & Mariana .

Hinc dicitur Jezabel, accepit posse dies incarnationis, Nativitatis, Passions, Restitutio[n]e, Alcestis Christi, at Pentecostes, h[ab]et multissimum Spiritus sancti, & predicationis, Apologetor per totum orbem. Hinc enim omnibus Christus operatus est & operare indies salutem nostram, nosque Deo generavit & generat: unde Haymo magnum diem Jezabel interpretatur totem tempore christianissimi, puta totum quod fluxit a Christo, fluctue ad finem mundi: totu[m] enim hoc tempore generatus & propagatus Jezabel, id est Ecclesia, five populus Dei .

Hinc Primo, Leo Caius hic, & S. Cyril in Gaphryi-
bil. 5. hac intelliguntur de die incarnationis & nativitatis Christi: Magnus, inquit, dies Jezabel, quia de Jezabel, id est de femme Dei, putat de Spiritu sancto conceptus est filius Dei; qui dicitur Piaties: Hunc quoniam fecit Domini. Et Paulus: Exco[n]sum tempus acceptabilis, esse nam
dies salutis. Et Jeremias 1. t. 22. Crocius Dominus novem super terram: Ierosimus circundat v[er]um. Et Iohannes 6. 40. Per-
tulio matus est nobis, & filii deus est: ei nobiscum & filii a primi-
cipiis: super humeros eius: & vocabitis nomen eius, Admis-
tabilitis, confidit[ur], Deus, pater noster sancti principis
patris: Quan & Sibylla apud Virgilium eccl[esi]a q. de soita
canit:

Magnus ab insula fasilem anficit ordo:
Iam redit & virgo, redens Ieronimam regna,
Iam uera progenies cœla dominatur alio,
Chara Deum subdit, magnus Iesus incrementum.
Tu modicu[m] patru[m] p[re]cess, tua ferrea primaria
Definit, tuo surgo gena auro mundo;
Cofa ferre Luminis.

Secundo, magnus erit dies Jezabel, quo filicet in cruce diuina palliusr[um] & mortuus est filius Dei proponit, &
non tantum pregenit, sed et filius Dei qui erant dispersi, con-
gregari in eum . ita S. Iohann. cap. 11. 52. H[ab]et enim sunt
Jezabel, id est, fons uero benedictus Dominus, Iohannes 1. 43. q[uod]
de qua idem Iohannes 1. 6. v. 23. Ieronim[us] familius erit id, quod
fuerit in ea .

Tertio, magnus erit dies Jezabel, quo feliciter semper Dei, id est Christi uincit, & reviviscat. Magnus, inquit Rupert, id est dies, & magna illustrius semper Dei, quod est Christus Iesu[m]s, impensis, refugientis ex mortuis, non que
conspicimus neque afferimus de terra, faciendo quod est Apo-
lo[n]s: Si conseruentis corpus Christi, que sursum sunt qua-
rit, nob[is] Christus est in deinceps Dei solus: que sursum sunt
spiritus, non que super terram. Miseris animi spiritu, & vita ve-
stra affixandis est cum Christi in Deo. Sic nimirum prima
affectione fuit, que est resurrectio prima, secundum afferimus
corporis quoque de terra, que erit resurrectio secunda; & se-
quenter corpus summa summa capiti coagulatio, & fons
ipsi[us] Christi expugnare dicitur: Utique fuerit corpus, illuc
engredientur & equa.

Hinc Quartu[m], magnus dies Jezabel erit dies iudicii &
resurrectio omnis, quo Christus iudex dicenter semper Dei à
tempore diabolis, putat electos a reprobis; illosque ad beatam & gloriosam vitam excedat, secundum dux in celum ad
eternum aeternum . ita C. Iohann. 5. 21. revera dies Christi, que omnes vita fundis excitat, & defendas quidem de eule, & faciatis amorem super nubes gloria sua, & reddas

americanae iusta spera tua. Unde de hac die ait Iohannes 1. 12. si
magnum est Dominus, & terroris nullus, & quis quis n[on] habet
sanctum Et tu t. Sal conseruante in sanctis, & luce in sangui-
ne, anquem venias dies Domini magna & horrifica. Es
erit omnis qui invenerit nomen Domini, / a[men] erit: quia in
reuo[rum] luce & in Jerusalem erit salvatio, / sicut dicit Dominus,
& in regnante quies Domini uocavit. Hi ecce sunt dies Jez-
abel.

Rursum Jezabel significat brachium Dei. Ita hi omnes
dies sunt Jezabel, id est, dies & opera magnti brachii, id
est, magna virtus & potentia divisa ut Aetas Similis mo-
do magnum fuit dies Madian, quo scilicet Gedeon constituit
Madianas, & ab eorum jugo Hebrews liberata vit, qui dies
fuit typus hujus dies Christi redemptoris nostri, de quo
proinde canit Iohannes c. p. 4. In agno sororis eius, & virginis
domini eius, & jaceperum crucifixis similitudine duobus, & Christi
in crucifixis, fons (Gedeon) in die Madian. Ubi Nota.
In hac eadem valle Jezabel Gedeon Madianas proficit
vit, ut dicitur Iudic. 6. 32. ut plane & aliud videtur
hunc Propheta: vide que de die Madian dicitur h[ab]e[re] 7. 4.

Hac ergo magnum dies Jezabel, qui per Christum in
B carnam magnum illud mysterium vocacionis & adoptionis
nisi fiducium perfractum est, quod in omnibus suis episcopis
A apollinis usq[ue] ad admiratur. Unde Ephes. 2. 11. Gen-
ta gratiarum actionem & jubilium excitans: Aberrans in
inquit, q[ui] est quid aliudque vos Genes. &c. transi in Christi
aetate, a conversione Iherusalem, & h[ab]uimus inseparabili[m],
& promissione spem non habentes, & nos dies in hoc mundo.
D[omi]n[u]s autem in Christi Iesu uer[us], qui aliquando erat longe
scilicet eis prope in sangui[n]e Christi. Et mox: Ergo iam non
eis hostiles & adversi, sed ipsi[us] ei[us] fratres & domini
Dei. Hisce rursum annuntiavit exaltant: O altrius divisione
sponsio & servitio Dei! Quam incomprehensibilis sunt ini-
dictio eius, & invincibilis via eius. Rom. 1. 13.

Tropolog. Magous dies Jezabel Ecclesi[us] est, quo mol-
liat simili converti fuit iunctus Jezabel, id est lemen, hoc est
Dei. Tali fuit dies quo Constantius Magnus con-
versus convertit orbem sibi subiectum. Magnus uita geni-
vel urbis est, quo ab haereticis vel Tancredo jugo libe-
rata, transi in libertatem filiorum Dei, & in regnum
Christi & iusti regnum recedit debet, & gravabundus
cum Piale canere: Hec dies quam fecit Dominus & auctoritas
& laetitia eius. Sic magnus dies fidelis anime eius, q[uod] o[ste]ni-
p[ro]pria & fidelis effecta est; quo relapsa in peccatum per no-
nientiam ad Dei gratiam redit, quo est incuria turbulenta ad
petitiones & dilectiones Deo exercita est; quo proficiens
emittit; quo factocedit mutatis est, &c. Fuit enim dies bus
vel implorat, vel excellenter facit Jezabel, id est lit-
mum live filia[us] Dei; ut merito illos quatuor resuscitantes
cum ingenti gratiarum actione, laude & jubilo exhibeat
debet, & canere enim B. Virgine: Angustias anima mea De-
minim. Exaltatus spiritus meus in Deo Salvator meo. Quae
potuisse mala magna qui potuit est: & familiam nomen eius. Fuit
potuisse mala magna qui potuit est.

Sic magnus dies Jezabel fuit, quo Judith occidens Holophontem, patriam liberavit, quem potuisse Hebrei annu-
fello celebri auctor, ut patet Judith ult. v. 31. Sic magnus fuit
dies Jezabel, quo Eliezer Judaei nec deflatores expulsi,
quem potuisse annuo felix plurim, id est ionium, recul-
tu[m] poterit. Eliezer c. v. 16. & 31. Sic magnus fuit dies
Encanctorum, id est dedicationis templi, tum facta primi-
tus per Salomonem p[ro] Regum 8. tum restaurata per Elda-
m. Eider 6. & postea per Judam Machaborum, 1. Machab. 4.
v. 1. Sic Magnus fuit dies certi à Iuda Nicorius, anachor-
ticus, 1. Machab. 7. 24. Sic magnus fuit dies calvis dari
Aaron, & iudei Iuda Machabaeus recuperari ignis facit, quo
cubebant erant videtim, 3. Machab. 1. 18. Sic magnus dies,
in quo annus fuit quinquefimus, putat jubileum, Levit. 25.

CAPUT SECUNDUM. SYNOPSIS CAPITIS.

Iubes Deus argui Israelem de idolatria & ingratiitudine, quid nimis vnum, fragmentum, lumen, &c.,
qua accepas a D[omi]no, accepta interas idola, unde se ea ab alienum ministras, quodq[ue] uolum super eum d[omi]nus
d[omi]nus. Itaq[ue] Secundu[m] prædicta Israeli patienciam, sic consequenter v. 14. promittit quod eum iallabit, d[omi]nus
in foliandinem, & tegnent ad eum ejus, erigere vir ejus. Demig[us] v. 18. Percutiam, magis, cum eis for-
dus. Et propulsabo mihi in sempiternum. Et feminabo mihi eam in terra, & miscrebor ejus qui fuit ab-
sque misericordia.

I. **D**icite fratribus vestris; Populus meus: & sorori vestre, Misericordiam consecuta. 2. Judicate matrem vestram, judicate: quoniam ipsa non uxor mea, & ego non vir eius, auctoritate fornicationes suas à facie sua, & adulteria sua de medio uberum suorum. 3. Ne forte expoliem eam nudam, & statuam eam secundum diem maceritatis sue: & pouam eam quasi solitudinem, & statuam eam velut terram inviam, & interficiam eam sit. 4. Et filiorum illius non miserebor: quoniam filii fornicationum sunt. 5. Quia fornicata est mater eorum, confusa est, que concepit eos: quia dixit: Vadam post amatores meos, qui dant panes mihi, & aquas meas, lanam meam, & linum meum, oleum meum, & potum meum. 6. Propter hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceria, & semitas suas non inueniet. 7. Et sequetur amatores suos, & non apprehendet eos: & queret eos, & non inveniet, & dicit: Vadam; & revertar ad virtutem meum priorem: quia bene mihi erat tunc magis quod nunc. 8. Et haec nescivit, quia ego dedi ei frumentum, & vinum, & oleum, & argenteum multiplicavi ei, & sursum, que fecerunt Baali. 9. Idcirco convertar, & sumnam frumentum meum in tempore suo, & vinum meum in tempore suo, & liberabo lanam meam & linum meum, quae operabantur ignominiam ejus. 10. Et nunc revelabo stultitiam ejus in oculis amatorum ejus: & vir non eruet eam de manu mea. 11. Et cessare faciam omne gaudium ejus, solemnitatem ejus, neomeniam eis, sabbatum ejus, & omnia festa tempore ejus. 12. Et corrumpam vineam ejus, & factum ejus: de quibus dixit: Mercede haec me sunt, quas derunt mihi amatores mei: & ponam eam in saltum, & comedet eam bestia agri. 13. Et visitabo super eam dies Basili, quibus accedebat incensum, & ornabatur inuicta sua, & monili suo, & ibat post amatores suos, & mei oblivicebatur, dicit Dominus. 14. Propter hoc, ecce ego lesto ab eo, & ducam eam in solitudinem: & loquar ad cor eis. 15. Et dabo ei vinisores suos ex eodem loco, & vallem Achor ad aperiendam spem: & canet ibi iuxta dies iuventutis sue, & iuxta dies aseptis eis de terra Egypti. 16. Et erit in die illa, ut Dominus vocabit me: Vir meus: & non vocabit me ultra Basili. 17. Et autem nonna Basili de ore ejus, & non recordabitur ultra nomini eorum. 18. Et percutiam eum cum scinduis in die illa, cum bestia agri, & cum volucere cali, & cum repelli terra, & arcum, & gladium, & bellum conteram de terra & dormire eos faciam fiducialiter. 19. Et sponsabo te mihi in sempiternum: & sponsabo te mihi in iustitia, & iudicio, & in misericordia, & in miserationibus. 20. Et sponsabo te mihi in fide: & scies quia ego Dominus. 21. Et erit in die illa: Exaudiatur die in Dominus, exaudiatur calos, & illi exaudiens terram. 22. Et terra exaudiens erit in eum, & vinum, & olearium & hec exaudiens Iezrahel. 23. Et seminabo eam mihi in terra, & miserebor eum, qui fuit abiecius misericordia. 24. Et dicam non populo meo: Populus meus es tu: & ipse dicit, Deus meus es tu.

Vell. 5.

DICITE FRATRIBUS VESTRIS! Hoc videtur pertinere ad finem capituli primi: unde S. Hieron. Lyran. Variabil. & alii hac connectunt eum cap. 1. & eis post secundum inchoante a verbis propositis legoquoque. *Fratres mei.* Planè enim alludit ad tres protos Oice, iellicet, *Jezrahel*, *Lo ammi*, & *Le rocham*, sicut *Jezrahel*, id est Iemen. Dei locator protiro *Lo ammi*, id est non populus meus, & cum confusione, cinqe congratulor de tam felici mutatione, quia a Deo iam lucis sit. *Ammi*, id est populus meus, itemque inviri sit. *Le rocham*, id est abiecius misericordia, quod per *Itzrahel*, id est misericordiam secundante, ex Hebreo si pro puncto sive subditibus *ebrae*, ut pro *EBRAE* subditus, legal. *EBRAE* subditus, *versus* *discreti*, *versus* *ac die* *versus* *versus*. sed eodem est reddit, sive in singulari, sive in plurali verbis, fratri, vni fratribus, & sorori, vel forbitibus, vni, vel vellera, singula enim haec sibi nominata licet vox hinc singularia, significante tamen, & representatione, hinc pluralia: significante nam tamen de, & populum Israelitum, in quo hominum erat multitudine & plurimitas.

Hinc patet fratres & sorores hic vocati eos, quae c. 1. 10. vocavit filios Israel, & filios dei viventes. Jam, cum eti ad B. Etis cap. 1. patet, hos tres Oice filios significasse Primus, Iacobim, hinc deinceps tribus, ob impetratum a Deo delectas; Secundus, Gentes pars impetrata & idololatrias, sed que sequit se Israelites polles per griam Dei ad Christum conuenient, facta sunt populus Dei, & misericordiam consecutae sunt; hinc fuitus huius locis, q. d. *Vos vici Iuda*, qui est filius Dei populorum, nomine abiliens deinceps tribus & Gentes, qui fratres vesti fuit per Dei praedestinationem, vocatio nem & gratiam, per quam ad Christum iuni converti; vocare ergo, populum meum & milie iherusalem consecutum, qui enim erat & vocabatur, Non populus meus, & abiecius misericordia. Nam to dicit fratribus, feliciter Iacobitis, est vos Iuda. Hic enim fuit frater Israel: quia duas tribus erant fratres duodecim tribum: aut, si maius, est vox Iacobitis: hic enim fuit frater *Lo ammi* & *Lo rocham*. Jam per Iuda non Iezrahel intellige primos fidèles Christi crederent. Hi enim fuerunt ex Iuda & ex Irael: hic enim mire gavisi sunt, cum videtur Samarietas, Galileos, & Gentes

A ad Chirillum converti: hisq; quasi iam fratribus suis in Christo & Ecclesiis applicabebant, eoque vocabunt fratres & populum Dei, & misericordiam consecutam, ut eos vocat S. Petrus epiph., cap. 10. & S. Paulus Rom. 9. 3.

Hunc lentum explicant nomina *Anni*, id est populus meus, & *Rachoma*, id est misericordiam consecutam: his enim planè alludit ad finem capitis primi, ubi Ierusalim jam convertitur Chirillum huc nomina induit eti sentent S. Hieron. Albert: Hugo, Haymo, Lyran, Vatabl, & Arias. Audi S. Hieron, quo ita explicit apud *Omnes fratres tribus Iudea*, nolite deforitate decem saluum salvare: sed cum qualitate & voto, & libertate ad perfruentem provocare: quia frater noster & frater ex te quid dicior, Populus meus: frater ex te quid appellatur, misericordiam consecutam. Deinde alias capitula, huc applicantur Iudith: Qui inquit, in Christum erexitur, & effusa tam ex Iudea, quod ex *Gensis* dicitur fratris ramis & priori populo, qui prostratus est: Populus meus, quia frater inveneri & misericordiam consecutus est: quia frater eius est: cum enim inveneris plenius Genesim, non vobis ifract salutem fuit. Additique tropolog. Horum nobis precipitum, uestris fratris prelatis desuperemus: sed provocemus ad punitiorem, & illarum salutem germanitatis operemus affectum.

Veritas quo in Biblio Latini & Graeci haec divelluntur a fine capituli primo, ita ut sub his incipiatur caput secundum, hinc iuxta haec distinctionem sicut haec explicanda sunt: cum Chalde, & Christoph. à Castro, nimis ut speciem ad sequentem, *Judicante matrem*; quasi Propheta hic redeat sed iniunctus cap. 1. & per eum iubear hic Deus prophetis, & p̄is quibullibet vno Israelitico, ut dum adhuc retinens nomen populi Dei, & misericordiam consecutam, plebem Israelitum matrem suam, cuius singuli ipsi sunt membra ac filii, iudicent, id est monent, & corrigant, ne, si in illis impetrante perseveret, & filii & filiis intelleximus parvae. Unde Chalde, veritus, propheta dicit fratribus vestris: *Populi mi*, connotantes ad legem meam, & congregantes vestra misericordia. Senius ergo est, quod dicit, *Vos o Prophete dicitis fratribus vestris*, iellicet illis, qui sunt veri Israelitae, id est Discipulos; qui proinde sunt & vocantur *Anni*, id est populus meus; & sonnibus

vestris, & feliciter mulieribus, qua sunt veræ Israëlitæ. A idoneo sunt de vocante Ræbus, id est, ministris consuetudinibus, ut judicent, id est arguant, & interpretent maritem suam, feliciter Synagogam, sive cœtum Israelitum coelatum idola; ex quo denuntior ex me & meo nomine, quod ipsa jam non sit uxor mea, nec ego maritus ejus; autem ergo formicationes, id est, idololatrias suas, ut emeratur ad me redire, & jo gratiæ thomumque recipi. Unde Syrus verit, *secundus fratres vestri, Hispaniæ mens, & fratres vestri misericordiam confundentes, iniuriantur* (judicat) *cum maris vestre, & Arabicus Adiutorium, dicens, Popule meus, fratris vestris, & fratris vestris dilectis, & iudicium destruere ad marinem vestrum;* & Arabicus Alexander diversis verbis, sed tamen sensu, dicit formicationes vestris (Judicat in delibus) *Pro non populus meus, & fratres vestri, quid non est misericordia vestra, nisi iudicatio iniuria commissare vestra.*

SORORI VESTRA. I Hebrei est in plurale בְּבָתִים (babathim) *familias*, unde Vatab. Pagin. de aliæcentiis vestrum, *familias vestris*. Sed eodem res reddit, sive in singulari, sive in plurali verbis, ut paulo ante ostendit, Congruenter ramus Noster interpres verit in B flagitatio: quia una era Hera Gomer, nomine *la racham*, soror *Teyrah* & *Leumm*, filiorum Olear ad illepanem aduluit. Postò id illud additur voci huic etiam in flagitatio, ut patet Cantic. 5. v. 8. *Quid faciemus sorori nostre? hebrei יְהֻבָּרֶךְ (babathot).*

VERA. 2. JUDICATE MATERI VESTRAM. Hic propriè scripta S. Hieron. Se alios permisum, quos paulo ante cœravi, incipit caput fecundum. Hic enim reddit Propheta à circulo Chilli de more ad iustum, & ad fidei Israelitas, putâ ad fui sculpi deprivatos mores, feliciter ut Israëlitæ qui toti idololatrias dediti iubebant in exitium, increperet & ab ea revocaret.

Quæreris, quanam haec mater? Aliqui accipiunt Juddam, & Jeruzalem, sive Synagogam duorum tribuum, quali hic Propheta inscipit duas tribus, sicut primo cap. preterpare decim, *Ita Ribera, & ientis sit, q. d. Vos, o pia Iudei, qui pio Israelitas vocatis fratres, & pli- rachitatem loros;* arguite Jeruzalem & Synagogam, sive a tertium pullo, qui scilicet est, quia est quam mater vestra sed vos omnes logii excepti) arguunt, inquam, illi, & quod jam exprimit mutari decim tribus, & cum estiux cultusque Dei, iustum te adulteris, id est, idololatrias fodiibus inquinatur; ne idem illi faciunt, quod scici decim tribibus, scilicet ut eam reprobemus & abiciam. Hoc enim factum plane cogito & delinio.

Multis alii per matrem accipiunt Samaram, sive Synagogam sive Iacobum. Alludit enim ad Gomer nomen Oice, & per fornificando representabat idololatriam Israel, ut dixi c. 1. & 14. expresti nominamus eis filii, *la racham, Le annim, la racham.* Pergit ergo Propheta his infectis Israelita idola. Jam sensus vel idem quoniam paulo ante dedit, illum ergo hic repeate & applica, motato tamquam nomine Iuda in Israel, ita S. Hieron, Chalb. Albert. Hugo, Arias & alii. Hinc patet Propheticam hic increpare Israelitas idololatrias sua, uti vertunt, *Ligata,* id est judicium constringere, lumen integrare, Vatab. *rapidostrare.* Judicant ergo huc non est fecundum sententiam fere, sed seculariter, huius partis accusatoris agere: hoc enim significat Hebrew. יְהֻבָּרֶךְ. Et cauchches, vel metonymia: posuit enim causa pro effectu, sonderemus pro conseqüente, feliciter accedit pro iudicio, fave lata tentatio, hoc enim certò ferenda est in reum cœtum & confitum, putâ in publicos idololatrias Israelites, heut ex lege Denter. 1. 3. o. certa & lata erat sententia mortis, putâ lapidacionis, in adulterio.

*Judicata pro actus
facta.*

Aram. Sententia ergo de jure lata, & per iudicem certificanda habebat moraliter quam post latu.

Septuag. virtutu sp̄s, id est, *inducere in eum maris vestrum*, codem tenorū: quia enim iudicicio contentus cum parte adversa, ut fuit actus, fave accusatoris sum reo, hic dicitur cum ipso judicari, id est in iudicio disceptare, in iudicio agitari & contulati, ut à judece tentantem vel favorabilem, vel advertem excepit. Altera à Caffro: *inducere in eum, inquit, id est, vos invicem arguit & interprete.* Sed prior expouitio est genuina, eamque exposita vor Hebr. riba, & concinnius ceterorum interjectum.

UT AUERAT FORNICATIONES SUAS A FACIE MEA, ET ADULTERIA. Tritum est in Scriptura 2. pud Prophetas, formicationes & adulteria vocari idololatriam, ejusque actus, praefectum sacrificia, quia per hoc anima, vel gens, relata Deo sponte suo, copulatur idolo & deum, quasi fornicatio & adulterio. Fornicatio ad adulterio distinguens quasi genus à specie: fornicatio enim illi corpora tam cum soluta quam cum conjugata adulterium, cum conjugata tantum. Alter S. Hieron. *Fornicatio, inquit, est quia cum pluribus copulatur, subiecta quia numero diversum, alteri inmaginatur.* Hinc psalm. 72. cùm Pilates distinxit Vas. 5. *Quoniam mibi est in celo, & de te quid venis.* super servum, pro quo Hebr. S. Hieron. & Aquila habent, *Quoniam mibi est in celo, & tunc nolam in terra, tunc habeo te alium sponsum, amicum, & adiuvorem,* ut exponit T. Heador. & ut Chald. locum. Amosius legit, *Quid nolam est in celo, & a te quoniam nolam super terram est?* q.d. Ego Christus in terra potius ita castum vitam egí, ut, cum in celum ascenderem, nihil mibi superest, quod in terra potius non impleverim: nil enim præter te. Deus meus nolam super terram; nihil ergo in terra reliquo nisi obediensiam de adimplensionem voluntatis tuae, utihil in celo nisi amorem & cultum tu: tu enim es omne quod in celo & in terra volo & adamo. Subdit v. 3. *Quoniam nolam elongatus es a patribus, prestatibus (perdes) omnes qui fornicantur ad te, qui scilicet a te sp̄ndit suo, tuque inde, amore & cultu delictum adiungendo idolis vel creaturis, quasi adulterio.* Quoniam anima, inquit Arusp. *aberrans deinceps Deum (quasi maritum)* an d' veritate & fidelitate uniuscœrde se fideliter & inseparabiliter committit. Quocunq; subdit et in pilates v. 2. *Aliis autem adulterare Deo bonum est.* C granis ignorabam, id est, mihi agglutinari Deo bonum est. Tripli vinculo, regia S. Bernardinus colliguntur Deo. Primo honestate & promissione, quia fuit; Secundo, timore inferni, quasi claris, de quo dicitur pilatus v. 3. *Congit timore in eorum mentes: & induit enim iniquitatem.* Tertio, amore, quasi glutino.

A FACIE MEA. Est emphasis, q.d. Non potest, o impudens meretrix & adulteria, quod me vident, de in oculis meis formicari. Scimus teziosum & nummucium, te in flagitio delicto confidiam, fiduciam aut fulmine.

ET ADULTERIA DE MEDIO UERUM IUDICATA. Per hac grammaticè intelligi, illecessus & signa adulterii, putâ omnem onusum & fulgam meretricium.

Solent enim meretrices nuda ostentare, ut ibi, *caeci ornatae bellis, germiss, bellis, unguis, phallis & amarillis carminibus, ut amabis in luci concepcionem illitantes.* Deniq; contrahentes uberum in horam, accendunt & expletor libido. Jam per hac literatiter intelligi ornamenta luci, capitis, pectoris, bellis, annulis, torques, alias; que ad ubera gelabunt in honorem idolum, ac præstent mea dea & imagines idolorum, quas a collo suspenso, vel in laniis ostentant ad peccatum deferebant. Idipsum proficit spousus a sposa, sed luctu o callo amore dicens, Cantic. 8. *Pone me ut signum istud pro te in omni, ut signum super brachium tuum.* O spousa, cor tuum æquum ac brachium mei imaginæ oblonga, mei imaginæ cala & pelta tam in bellis appendit ad cor, id est ad peccatum, quād in armillis appensis ad manus & brachia, ut hac tibi jugem mei memoriam & amorem reflext & ingerant, ut adulterio non aliud, quam me cognoscas & ames.

NE FORTE EXPOLIEM SAM NUDAM, ET STATUAM EAM SECUNDUM DIEM NATIVITATIS SUÆ. Diem nascitissimæ Israelis vel Synagogæ, vocat orum vel propaginationis primam Genit. Israelites in Egypto: ita Moïse enim, & cum Moïse quasi oīl Sy-

Naos,

fugis ad deos Gentium; quia frumentum, anam, linum, A omni frumento petis, non a me, sed a tuis amissis, putat idolis & idololatrias, idcirco regis tibi viam ad eis interclusam, nimirum tot calamitatibus te premam, tanta horum incertione & obdissione te cingam, ut ad tuos amatos credi, openo; ab eis poteris non vales. Fecit hoc Deus, cum in famara immunit Phul, Teglatphalasar, & Salmanasar reges Assyriorum. Hi enim suis copitis omnes vias ita oblidebant, ut iraculæ neq; in Syriam, neq; in Egyptum, neq; in Ammonitidem, Damascum, Idumiam proligeret posset.

Moral. Deus lepro & oblitus vias peccatoribus, cum eos à peccatis, morbo, zeronis, odio perfecionis, hæc enim sunt lepro & mæcia, quibus Deus iter eis ad peccata non excludit, cohærit, vel ipsa occasione peccatum afferit: qui ingens est Dei misericordia, itæ peccatorius vias delicias concupiscit, ingrata & exosa. Ita Adams superbi, & ex libro sciente boni & mali ambienti omniciarian & divinitatem, Deus leper viam, ponens ante passum Chorutum, cum flammæ & veritatis gladio, qui cum adiuu paradise prohibebat, ne agnus Iesu Christi boni & mal poterit accedere. Ita leper viam libidinis, dum occultis eorum libidinibus ubi pandit & prodit; percutens eos hoc Gallica, & publicè confundunt, subanque gravem cruciatus que ac ignominia & infamia: ita enim est leper & mæcia, quæ à peccatis habentur vias, emendante, sic lep viam istud non formidetur cum libidinis Moab, occidendo 24. milia, Num. 25. 9. & Sodomitris, & flando consig. calisti. Gen. 19. Ita leper viam vias ad delicias & vana, dum eos pauperat vel mortuo affligit, ut ad omnem cubum naniat; ut fecit filii Israhel, desiderantibus carnes pro manu, Num. 11. 1. & 14. Sic leperavat viam ad lucra, dum merces per naufragium perdit, aut per piratas & latrones dirigit. Sic ambitiosus leper viam ad honores, dum est patromonius, per quos promovuntur sperantes, favoris & gratias auferit; ut in fine oido, quibus ante etiam in dilectione: dum eis ameros, orgo, dum ait alios majori pollentes decessanter, prouidentia grata ameponit, ut quotidie in aquila & facularium, & Ecclesiasticorum principiis fieri videmus. Hæ sunt lepers, hæ mæcia, quæ affluit eis in clamorem: filii hominis, ut quid diligitis vanitatem, & queritis mundanis, inquit spines & crues?

Audi S. Greg. 14. Moral. cap. 8. & hom. 36. in Evangelio de leperis, ut leperum, dum dolorum penitentem, iuvamus in hoc, quod temporalem concupiscentiam. Quasi interposita materia vis corporis obliterat, quare minima deforatio proficit, & non impinguat. Horum profectio enim amatores sunt paucissimi, & non invenerunt; dum sequuntur malorum spiritus, & nequissimi eis, quae appetunt, laicos facili voluntates approbat. Tunc dicit: Vadam ad circum merita penitentes, id est ad Deum: quae enim nostra anima, invenit, quae defiderat, cum multipliciter amerindit, vel quae scimus, finis intentus in in dilectionibus, quia tempore concupiscentia. Nam donec, nequit satis mundi, dum dulcis anima, meritorum & sine plenaria intelligentia, quanta illi cum priori vita melius fuit. Est ergo quæ voluntate preva penitentia, & plementum adversitas seruicet, ut contextum filium prodigum fame penitentem, Luke 15. 17.

ET SEMITAS SUAS (quibus ad idola & idololatrias erubebat) NON IN VENIRET utpote ipsius in locis ubiq; Esterilizare personæ, crebra apud Prophetas. Transt enim diuina persona in tertiam, a mea in tua, unde capiunt subdit:

ET SEQUITUR AMATORES SUOS, ET NON APPENDENTI EOS q.d. Imploebat opem idolum, & Gentium, quibus religione & fidei te devinantis sed non obtinebit, tunc quia pia via medias ipsius a me interclusa stramine non poterit; tunc quia sine me imbellis sunt, & invalidæ ad opulentandum. Quicqua cognoscia omni corum ipse definita, ad eis & ad Deum redire & ducere: Vadem & recurreas ad tuam meam priorem, (2d Deum) quia bene nō eras sine magis, quam nō es. Comparat deos Gentium amatores, & quod Synagogam comparauerit metietur.

Tropolog. hoc dicit & fent anima penitentis, dum videtur te à suis amissis, id est, locis, voluntatibus, applicabus, detractione & decipientem. Tunc enim dante alii, & ad Deum, in quo antea veram & aperta te quoque in gaudium, recurrit. Ita ad Chirillum recurrerit Magdalena, filius prodigos, S. Paulus, & S. Matthæus, & alii. Fulchini apo-

logis fallasiam harum amissiarum declarat Damascenus in historiâ Baala & Josaphat c. 12. &c. 13.

ET HIC NESTUS ITI Redicat v. 5. eo nam hic VERB. 1. pertinet, ut dixi initio v. 6. q.d. Synagoga coluit Deos, dicens: Hi dant mihi panes, aquas, lanam, linum, oleum, & tam impudens fuit, ut neciuit, tamen non recognoceret, nisi illi haec dedisse, quoniam & argenteum & aurum, & modicis dedi, confessavit Baal, ex quoque fecit simulachra Baal. In voce noster, ut & castachris; tenet enim Synagoga se habere hac a Deo; sed noster, id est, acie nouis, non agrovit, ita ne gelidus ac hi nescierit, ita Vaabil. Sic Terent, in Andria art. 7. Tu adspexit sapientia, quæ sciens fuisse, id est, nescire simulabat.

Tropol. 3 Hieron. Panis inquit, hareticorum illi luctus Tropolog. perpetuus aqua, econtra doctrinam, qua etiam baptizatos iubuat: lana & linum, simulata lancites & munditia, quia venient ut velim mentis ovulum: oculum ut elatius, unde dicitur: Oculum peccatoris non impinguat caput meum potus, S. Scriptura, quam illi pervertunt.

Quia. FELIX ERUNT BAAL. 3. nesciit dati cuiusfatu, ut patet ex articulo Hebr. 10. 23. dedit, q.d. Quia fidelis ex articulo Hebr. 10. 23. dedit, q.d. Quia fidelis ex articulo dicitur, & accepta ruelerunt ipsi Baal, quia enim auctor & dator, vel qui dedidit ruelerunt ipsi Baal. Sic fera Latini idem est quod sacrificare, unde tamen quod, non tantum ad argenteum & aurum, sed & frumentum, viscum & oleum, tenebant, poterit: hoc enim faciebant id est, offertabant & libabant Baal, vide Exoch. 16. 17. Secundo, quia ferebant, id est, ex quibus fabricantur orationes illud Baal: facte entre aurorum, vel argenteorum, ell illud exalte, polite, aut in vas vel diligenter aliquam efflatae: infelix enim dicitur, quod rude illi & impolitus. Audi libitorum lib. c. 17. 2. tunc fons generis argenti, & auræ, & eius signatur, factum, infidum, signatum est, quod in nomen est: factum est, quod in usq; & signatum est, quod in usq; & signatum est, quod in usq; & signatum est.

Tropol. peccatorum suas cupiditates faciunt fuisse deos. Unde S. Hieron. in psal. 10. Non erit ante nos reseruans Deum, aut, tenet ipsi, Deum si reseruans: & postmodum virile habendum, quoniamque processu, tunc recentes habentem Deum. Ita fons, ita mibi Deus est: vidi & conseruavi modicorum libido mibi Deus est. Unusquisque enim quod cupit & conservat, hoc illi Deus est. Ita fornicator corpus, vites, opes, quia vero Deo acceptum, & manipulant suis venerabiles. Unde Syrus verit, ex auro & argento ferebant baldy Arabibus, confidebat ea Bal. Porro Baal, fide Balim, fide Bell, Bal, Belus, erat Jupiter Belus, qui fuit Deus primus Chaldaeorum, de quo plus dixa Cœf. 10. 9. & Daniel 14. 2.

Tropolog. Origenes hom. 2. in Cant. per autum accipie ferunt & intellectum, per argenteum facundam & gravem fermonem, quia dum ad vanam gloriam, vel ad lucra felicanda, non vero ad Les gloriam, & animarum salutem expeditum ratione in Baalum offerimus. Dicit, impotit Origen, subversus & restitutus, quem ne Deum & servitu pote sit, & celare: aut utrum ferimus & ratiocinem, quia in usq; & celare demum transfigurari. Similiter Ezech. 7. 20. vide illi dicta. Giosu vero ex Haymoni: Ferimus, inquit, testis spiritali figuratur, quem non in loco facili, sed in loco habemus, & per oleum, fons illuminatus; per argenteum, noster dicitur; per aurum, præceptum dilectionis Dei & precium: in gaudium omnium non Deum, sed deus venerabatur. Similia habet S. Gregor. 3.p. Par. hom. 25.

IN DIACO CONVENTAR, ET SUMAM FRUMENTUM MEU M] Convertam amobate in odium, & beneficia in vindictam; convertar, inquit, ab alienis quam tam liberanter eam alii, dedique frumentum, vinum, & c. ut pectorum cam steriliter & lame: ut ex propheta hoc, & ipse ipsa experientia dicit, itaque meum est, frumentum & vinum, illaque a me dati, non ab idolis. Sumam ergo, & enforam frumentum meum in tempore fæsi, puma in tempore mellis; & unum meum in tempore fæsi, puma in tempore vindemicis, q.d. Faciam ut puma frumentum in melle, & parum vini in vindemia colligant, aut si multum collectum sit, evandim sit, parum queat pars & vini; aut certe incendio, gradatione horum, aliore modo illud disperdam.

ET LIBERABO LANAM MEAM ET LINUM MEUM. Liberabo, scilicet, quæ est captivitate, quæ de- liuen.

Commentaria in Osee Prophetam. Cap. II.

57

sinister ab iniquo vel iniquo peccatore. unde Chalda. vers. 10. *deteriora velles ferreum & hyrcanum, quem dederem et ad spem suam ignoramus faciam;* Septuag. *enferm lassitudinem nos, & vespissimam nos,* ut ergo ignoramus nos & ignorandum, id est, munditatem: hanc enim significat Hebreus 11° verba, *Se hoc est turpis & ignoramus;* q. d. Spacio & noctibus eis vestibus, nadquam ignorandum ad libidinum exponam, ut ib omnes aduersus & illudatur. Est prolopopos: tamquam enim lana & linum invet se- virient ingredi ex impiis idolatrias, quasi injulis polle- fuitibus; inde ea die litteraturam. Ergo tu liberatus, significat quod creature confite serviantur impio, superbus & ingratis. Deus enim eas creavit ad hunc finem, ut homines servient ad egocecidendum & amandum Deum, etiam cum creatore & largiori. Quocumque dura hoc sit finis, ad quem condita sunt, privantes, imo contra Deum affun- sument ad superbiae & luxum, animaliter idipsum aver- fatur, capraventur, & vita patienter, ac escia dolente, generente, & de iniuria proterventer, si lenius haberent. Hoc est quod ait Apol. Corin. 10. 20. *Faniatis enim creatura fideliter ipsi, non vident, sed propter eum qui subiicit eum in spe.* Et mot. 2. *deinceps enim quod omnia creatura ingrediuntur, & perirent usque adhuc.*

Deus ergo creature, ita gemetes sub haec servitio libe- rat, dum impisi eas auferit, & nisi eas tradit, aut facit eas sibi isoquic oble quo, ad quod constat sine, & ad quod naturaliter propendunt, totaque natura pondere fessiorum, impendi.

Audiri in Belgio celebrem conciliorum, qui calum- niatoribus nonnullis obstantibus Clericos & Religiosos quotidie laute vivere, pro concione respondi, Primo, hanc esse clamoriam & mendaciam; Secundo, ello id verum esset, non esse iniquum, sed secundum ordinem regnum; Tertio enim creatus ut levitatem plus, non impiri, familiis non bollitis. Quocumque, inquit, es pa- tria, in viuimus, nova, & perdicas loqui possent & clama- res; Comedant nos viviancti servi Dei nostri, nups co- meate ut alii nupti Domini nostri. Soliditatem nostram, caro nostra incorporetur laetitia, ut in aliis gloriam re- ficiatur, non pectorabitis: in sollicitum restringat ad gemitum. Quae cum creatura non malefice in celo & gloria, quam in inferno & igne?

Hac de causa in fine modi, & maius in die iudicii orationes creature, quasi vindicta creaturae sui, insurgent in impio, colique disperserit. Hoc in enim quod ad sapientias Cap. 5. v. 11. *Pugnabit enim in orbis terrarum contra infernos;* Iudei diversi iustitiae fulgur, & campana a deo cur- dante atra nobis extirminabatur. Si a pars sua in mino- sur grandies, & floribus consumunt dorcas. Omnia illa- fables spiritus derit, & sanguis turbis venis, dividit illas. VERS. 10. **ET NUNC REVELABO STULTITIAM RUS]** Septuag. *ignoramus;* Vatabil. *superindivisa;* Pagnin. *spuri- aliam;* Chalduz. *ignoramus eis;* Propriet. Hebrei. *NI 723* mabas, significat rem stolidam & flauam: unde de Nabal marito stolidi apposuit dicit Abigail uxori Davidi: *Ni pa- net, o Domine manus tuas erit super vitram Iacobini ini- quum Nabal: quoniam secundum notos tuos scimus eis;* & *stolidus offensio eis;* 1. Regum 25. 14.

Postea analisia Israelitae live dictem tribuum (de his enim inquietur, ut ante dies Iherat huc, quod relicto Deo aperto parte & proviro, a qua percipient frumentum, vi- num, linum, omnisque bona, coherent mire & iurda idola, & cibique iustum frumentorum, vintus, &c. & alienigenae & accepta referentes: quae iuste ingenerat stoliditas & ingrati- tudo & simpatia. Hanc revelatum le toti orbi misurat hic Deus, idque recipit praelatum, cum Israel bonis omni- bus nudavit, eumque praece, captevitatis & irrationis. Ali- iurionum (quoniam deos Israel colebat) expolit.

Similes eti filios tuae cuique peccatoris: utroque qui crea- tam creaturam, terram calo, dibolium Deo, infernum pa- radiot, prestatum sanctificari, malum bono perficit.

VERS. 11. **ET CESSARE FACIAM OMNE GAYDIUM ET JUS]** quia certe faciam omnes fugiebas; item omnia iadibus, omneque dies festos ejus, ut lequeritur; in his enim ierat, gaudente, & recreante le folent Judaei neque ac Chalduoi.

VERS. 12. **ET CORUMFAM**, Vatabil. *desolatio, tum per* grandinem & procellas, tum per Alysios, *VINUM ET JUS,* ET *ICUM,* q. d. *Nun tantum vasa & focis;*

A sed & ipsas vinent, ipsaque sicutum arbores calcinanda & demolita. Cauiam iubidi: **DE QUIBUS DIXIT: MIS- CEDES** (metastaticus, id est culturae idolorum) **HA- MERIS, MURIS, QUAS DE DEDERUNT MIHI AM- TORES MEI**] q. d. Excedentur, quis fringes & opes quas egoti dedi, ipsa ingratte & floride acceptas renuncias idolis.

E T PONAM EAM IN SALTUM] Ribera ex Hebreo, Chalda. & Septuag. contendit legendum ¹⁴, scilicet vineam & ficum: verius Romanus legunt ¹⁵ eam, feliciter Synagogam, & terram Israel: huc enim ab Affyris valibus, id est bellis terra deodoranda; huic enim continuo lo- quitur, campae peccati coaguit. Minus ergo genninat & Hieron. Theodor. & Lyran. Jerusalem, ejusque excidi- dum hic significari velint: oam, si dicit, agit sic Propheta de decem, pon de duabus tribubus. Septuag. pro ¹⁶ *ICUM,* id est saltum, vel filium, legentes ¹⁷ *ICUM,* id est, id est effusionem, vertunt, ponam eam in effusionem, ut scilicet toti orbis atteleatur quantumsta Dei in feceleratos ita, justitia, potentia & vindicta.

E T VISTATO SUPER EAM DIES BAALIM] VERS. 18 B q. d. Poniam eam, id est, peccata illis diebus, puta idor- forum factis, commissa quibus ornabat se, colique Basilium, id est, vario Genitio deos, festis sacrificiis & vestibus, ut sequitur, ita Chaldeus, Haymo, Hugo & Vatabil. Nota. Basal hebe. Primo, significat dominum a. id est dominus eius est: inde Secundo, si significat sponsum & maritum, maritus enim est caput & dominus uirginis, 1. Cor. 11. 3, hinc Terzio, Gentiles suum Jovem vocabant Basal, quasi dominum celi & terrae, in plorali verbis hebet Basilem, quasi dicas, multi domini, multi matriti, multi dū i. hoc multos opponit soliditum, & singularia Basili, uti mos dicunt.

Alter S. Hieron. q. d. Faciam ut illis ipsa festis diebus, quibus colebat Basilem, puniarum & excindatur. Sic uno- pol. dies Basilem sunt, quibus quis servit Veneri, Man- monem, spiritu superbus & ambitionis, quasi Basilem, id est, amans, dominus & heris, imd din suis. His Ieus visitat cum peccatorum puntiue veneta, pauperie, amissione, honoris & status.

Ructum visitat dies Basilem, claus peccatores licet pre- nitem, ponit tribulationibus, rebus adversis detola- ceionibus, & praeterea testacionibus primitiorum pecca- torum, ad eum quasi ad vetrem anicium recurretum; uti S. Martinus Egyptiaca vident annos, putat 27. quot pec- carat, eleemosynas cogitationibus tentata fuit. Ideo postum adit consingit. Vide S. Bernard. serm. 3. & 4. in Cantico.

Q UIS ACCENDEAT IN CENSUM, scilicet Basilem, puta idolis; ET ORNAMENTA IN AURE SUA, ET MONILI SUO] quasi mensura, que he ad- ornata & fecit anastasis: int. Iudei enim in factis colitora induerant velles, ad cultum scilicet idoli fici; uti & faciunt Christiani, sed in honorem Dei & Sandorium quo- rum solum colunt.

P ROFETE HOC ECCE EGO LACTABO EAM] VERS. 24. Difficile esti tū proper hoc eam, qui enim est causa, imd quoq; consequtio & conexio dare, Usor adulterata est, id eoque puniam & perdam illam, properata lactabo eam: Primo, aliqui sic connectunt & explicant, q. d. Quia Israel tam graviter peccavit, quia tam graviter errat & delitat, qui in tantis veritatis anime misericordie & pericu- lis falcat, ut mihi miserationem porci movent, qualis trahit & bilent, hoc de causa ego post eum caliginationem, in misericordiam vertam, & offendam & divinas po- ventias de misericordia mea; nimurum lactabo eam, & lo- quar ad cor eis: itaque eam ad me convertam & reducam. ita Ribera. Secundo, Lynn. huc connectit cum initio capituli: *Dicit fratribus vestris, Papulus mens:* & *foris vestris, Misericordiam confortata.*

Vtrum dico eis hic hydrologiam, nul offendit v. 6. Huc ergo verba, *Proper hoc eam ego lactabo eam,* referenda & connectenda sunt cum v. 6. & 7. Sic enim omnia ordinate coherent de fluenti. Senitus ergo est, q. d. Dicit v. 6. & 7. *Septuag. viam eam spinis, verbo & caligabio eam;* ut scilicet sponsa mea Synagoga, Gentes & deo alienos adire & colere posset i. unde ipsa in eis revertetur, & penitentie vite prioris, dicit: *Padam & revertit ad viam viam priorem.* Proper hoc, quia scilicet ipsa poneant ad ipses redit; eis ego lactabo eam, q. d. Ego priorem ejus

scilicet-

Scelerum obliquis, eam redeuntem excipiam, quasi sponsu et amicis insimuis, & in ejus amplexus roam, ut quin pater in amicis suis prodigi ad te redeunatis. *Lucus c. 3 s.*

Præclarus 3. Bernsteinus act. 8. In Cœli docet tantum
Ipsa ep[iscop]o Dei misericordia amore, ut anima quantumcumque
vitiosi corrupta, audice per alium cœlum & sanctum
punctum redire ad impuras, & thalamum sponsi. *Magna*, 10-
quis *res est amor*, *Spes et fides res est amar*. *Hoc spes*,
fa sonans; *huc conatur res ipsa sponsi*; *ter aliis quidam*, *ne
tibi aliud habeat*. *Hunc illa sponsus*, *& sponsa illa est*.
Hoc inferius à Quicquid amas *sponsa & sponsa novit?* Quicquid
amoris amor? *vide* *temporaria*.

ЕСТЬ БОО ЛАСТАВО ЕАМ] Ruthius, LaTobie,
Inquit, id est, dabo тиanna Hebrewis in deserto : тиanna
etiam dictum loco, enim latet etiam formula in codice Ruthie.

Trapol. ita Christus latrabit. S. Magdalena, ut opes, delicias, venies, & quicquid est in mundo libidinum: ut famam & justiciam Pharisaeorum contemneremus, qui putabant eam non tantum deo placitam; fed & iustam, cum in publice convivio Christi pedes lachrymavit, & capi- tia terfa. Sie laetabit Iesu S. Antonius, Hilairenum, Franciscanum, Claram, & tortores nobiles & dures, qui pre- tissimaculi obediemtiamensis, religiosum & solerissimum posse- tur vitam ampli fixum, & in dies amplexuntur, quos mundani deceptos, mbo fatus altimam. Ita Iacobus S. Paulus docet: *Dominus quis me visus fecerit? Actio n. 9. Et isti mundi crucifixi sumus.* Et, *Praeceptum amara aga, sicut vere a me Christus.* Ita laetabit paxom Christiana & Martynes; ut dudukine dvenit contemplacionis, & amore Christi pro eis crucifixi illleget, ubi ebus procurerent ad martyria, anburum ignes, bellatis, crucis; ac in ipsis casulis, cratibus, & ignibus exultarent, tyran- nique & tortoribus insularent, ut videre est in vita S. Ignatii, Laurentii, Vincenti, Agathae, & alium plu- rimum.

ET DUCAM EAM IN SOLITUDINEM] Al-
lud Primum, ad spontanum adulteratum, que turba sele-
ctores, & per multorum adulterorum cubilia & lupana-
ria divagata, tandem portentis a mariio domus reduci-
tur, quia in solitudinem; ut ibi sula cum solo manu de-
gat. Secundo, allud ad Synagogam Hebreorum, que
in Egypto turbis Asyriorum & idolorum. puta Ap-

Alidius, Obriðis, Canopi, Hammam, & aliorum plurimorum
commilita, p[ro]p[ter]a Dei & Mori cultu est in diestantia
Sina; insomne à L[og]o iungit, tabernaculum, & telignos
accipiens, int[er]ponit, id est à celestium deum remp[ar]ib[us], ab eo
electa & amissum est. Scenarius ergo il[le], q[ui] dicit Sicut olim te
o Iacob vagans, & meteti iactantem cum turba Genitilium,
& deorum Egypti, inde ed[ic]ta xii inde locutus est; his partet
nunc ea turba Allytorum, Mediorum, Chaldeorum, Per-
satiorum, Parthorum, inter quos Capena & dispersum diva-
garis, nunc horum, nunc horum deo colens, discant te in
solitudinem, qua lev[er]e so[lo] Iuda, & in Ierusalem, ut per
illam te in partium ledens & religemus, quia in tolle-
dente reducamus. Erant enim Iudei in Iudaea à Gestibus
separati; immo post exiitiam, Iudea erat infusa. Hoc
est illud quo Et Ecclesiast. cap. x. 14. Edicimus vos de populo, &
congregare vos de terra, in quibus aspergi sicut, &c. Et addit,
nam vos in defensione populorum, & in iusticiam vestram in
facit ad faciem; si quis iudicis contendo advenit, vos patres vestri
in defensione E[gypti]i, qui locus hunc nolit o[ste]n[di] perfidias el[le],
cumque replicat, ne Chalda, Haymo & sim.

Terio, & potius, ducam eam in iustitiam, hoc
Est, ducam Synagogam, putat Iherusalem, ab iudeostria
Egyptia & Allyria, aetate ac i. peccitione Iudaeis, ad
Ecclesiam Chresti, in qua quasi iponsus solus cum illa se-
gregata jam a primitis amans & peccatis, & a multitudine
de tumultu sacculi, cum illa agam blande & iocere;
illam protegant, illi miracula faciem, qualia olim fecerat
Hebreus in decirto.

Nota. Hunc locum R. Salomon & Judæi accipiunt de solo reditu ex captivitate Babyloniorum: unde multi Israëli cum Judæis rediunt in Iudeam, nec deinceps non nominarunt aut coluerunt Basalm: sed quieti & laeti Deo revero se fievierunt. Chalmani vero permulsi, ut Hieron. Cyp. Rasin. Theodor. Theophyl. Lyr. Vatabulus Aias, Ribera & alii, hoc scriptum de telecipione humanae & captivitate diabol. facit nec Chalmaum,

*Nec non mediatis instanti tam ergo lequeor, diemque Propheta
tum alludere ad eundem est expeditus Babylonica, cumque
obitum perfringere; sed ubi coquuntur rupsa, postea su-
gicatur redditum est captiva nam ab aliis, per redempcionem
Charilli, et Theodor. Ha. inquit, *Opus et membrorum sub
Zorobabel occidimus et expelli-remus.* Et veritas aperte, ut Christi
se huiusmodi fuit. Iisque pater ex verbis et promissis
Prophetarum, quae antiquiora sunt, quam ut Israelitas, iisque
paucis a Babylonie cu[m] Iudeas rediembantur, convenienter
Tali sunt: *Amen, et gloriam, et benedictionem depre-
re, et dereliqueris faciem familiarium.* Nam Iudei Babylonie
redecentes, mox servienti Petri, Grecis, Romanis,
Et, *Spaniis et multis in familiis nostris.* Et, *Ubi non populus
meus: Tunc natus es tu; et ipse dicit: Deus meus tu es.* Quod
Apoll. Rom. 2, 28; et S. Petrus accipit, 10. de populo Cret.
Populus accipit.*

Quare, cur Ecclesia vocetur *filiis Iudee*, cum in ea sit Gentium multitudine? Responde. Primum, quia ipsa collis unus Deum, qui filius vertet eam Deum, id est fili Erael, vel Balaam, qui filius vertet eam Deum, id est multo maius, dominus, & deus, quod latit acerbo in Egypto, & in Affrica. In Ecclesia ergo & in solituatu Dei, & conquestrato latitudo fidei, & latitudo religiosi; cùm apud eam doletas, & hæc teat, si multitudine & confusio uti deo, transsum, et a estrorum, & letarium. Hoc est quid ait Apol. Epistola q. 4. *Ubis Dominus, etea fides, etea baptisma.* Hinc conquestrata Ecclesia est sola, id est una, cùm heretici & adulatori plurimas, sibiique invicem contrarias habent synagogas & congregations.

Secondo, quia, sicut Deus Hebreos ducere Moses destruxit per manus urbem sacerdotum Egypti, in dieuentrum Sion; & iisque eos in Iudaum Synagogam reformavit, danda legem Secunda.

& facies domum? ita & Christianos per mare rubrum lenguam Christi in baptismis, meritis peccatis & virtutis, deducit in Ecclesiastum; ibique etsi dat Ius leges. & faciat.

Tertio, huius Hebreorum in defensione aliud nomen, & aqua et petra sive Christianos in Ecclesiastis ante Eucharistiam, *Tertio,* aliquae Sacramenta & gratia, ac consolationibus spiritu-

Quare, sicut Hebreis in deserto dedit victoriam contra Amalec, Og, Sehon, aliquo helles; ita Christus in Ecclesia dat victoriam contra dampnorum, carnem &c

મુન્ડામ.

Commentaria in Osee Prophetam . Cap. II.

59

Quinta.

Quoniam, sicut Hebreos per desertum duce columna ignis per noctem, & nubes per diem, protinus ab ævo & profectis; & colique illuminavit & deduxit in terra promissionis: ita Christianos in Ecclesiâ per desertum hujus vita deducit, duce Spiritu sancto, qui in auctoris eis, illuminat & inflammat, in prosperis protegit & humiles facit, ut scilicet in tendant in terram viventem, promissam in cœlo.

Mor. de
bona felici-
tudine.

Tropot. Deus vero poscentes deduxit ad solitudinem, ibique eos divinis donis exercet & perficit, ubi feliciter corpora sunt ab omni fæcali, illeco-barum, & hominum turba & tumultu. Ita Magdalena separavit à turba, fermeque ut se feruerit in solitudinem, ut post mortem & resurrectionem deduxit eam in solitudinem; montemque vicinum Massilia, ubi in Bauma petrata pellima deflexa, cum Christo, & angelis verbarum: vita angelicam magis quam humana agens. Sancte, qui è pectoris emerget, & caniculum fervidem & mutare voletur, necesse est, ut à turba declinet, & in solitudo locum, fatigatus ad tempus se recipiat; ubi & pellima viae dedicatur, & occasioe pectorum diffractione oportuni declinet; & meditationibus sanctis, pliisque exercitiis insinuentur, discant quæ ratione & modo vita corrigitur debent; denique ubi à Deo videntur, illuminentur, & corroboretur in hoc melioris vita proposito. Nam, ut Job. c. 13. *ad me illum ex verbis ardorem*, & quasi surrisse *supis auro tua mera seferriri sis.* Loquuntur enim Deus, ait S. Dionysij lib. de Divin. nom. non per lumen quoddam, sed per inspirationes internas, raro vero per vocem sensiblemente. Ut quis ergo cum audiat, recipiat ut in solitudine & silentio, ubi mentem & aures à rebus aliis avarias intortaverit, & ad Domum qui in centro cordis eis reflext: ibi silentem ex spacio & fulgurum & luxuriam excipiet. Quæ causa movit Carolon V. Imper. ut subducatur tot regnum in solitudo locum ut non peccet, ubi liber a curia & turbis, eous libi & Deo vacaret, atque ad silentium motione vi tamque beatam je comparet, ut triplex perficitur pellit. Itaque utique ad vincere finem. Quocunq; fratres boni, olim sub eum Dux Gaudiorum, in eum fuisse rogatus ut oratione funebri illi parceret, hoc thema propositum, Caroloque adaptaverit: *Lobato fugient, & manu in solitudine,* ostendens quam pîl & sapienter egit, qui mundum penitus reliquerat quam mundus ipsum: quod propediem saturum erat. Novum hoc, & orbo nolito circulo inaudire, tunc tali virtutis exemplum. Major fuit Carolus in sua cetero qualem in imperio: quia major quando aquæ ac leprosia nostra P. Sacchinius como a. Annal. Societatis Jesu, ad annos Domini 15. 8.

Catoli avi tui sensu animi fecerunt eis Philippus III. Hisp. Res., mortuo hoc anno Domini 1611. licet enim vitam pulle, incognitæ & pœ tristitudinæ, ad ut hoc obstatim habent, male & imoibz regnū privati, quoniam scientes Deum vel venialiter offendere; tamen in mortis agone prius rationem regni administrati Deo mox reddiderunt confidantes, & expavescientes, in has voces & vota erupit: *Vitam sumpsum scilicet Res, & animam amoris qui in regno qd, exsurgimus per nos in cœlo; animam vitam solitatem in Deo cœlum in Thesbeo.* Quam bene facilius moritur: quam fiduciam ad Desponsationem pergit. Ita habet etiæ mortis typus vulgaris, & tellurantur quoniam ei interfuerit. Audit Lot in Sodomorum incendio: *Sicut animam tuam, mihi resurrexi post sergum, neque fui in omni circa regno: sed in morte saluus te fui.* Genit. 19. Ita S. Joannes Baptista fecit in desertum, ut in verbo & exemplo prediceret pœnitentiam, coquæ ut arborum fructu levocatas turbas, omnibus inclamabant: *Pœnitentiam agit, appropinquat eius regnum cœlum.* Ita Christus Dominus inchoatus opus ius predicationis, & nostræ redemptiois, libi à Patre impulitus, à Spiritu sancto ductus illi in desertum, ibique ad illos quadrangula diecum meditationem, orationem, & jejuniu se comparavit, Matth. 4. ecclæmque predicatorius turbas edidit, ut & Apologetis in montem, apicem Evangelii cum doctuor, Matth. 5. 1. Solituudo enim facit mentem quietam, sua præventionem, collectam, tamque compungit cogitatione recursum cœlum & eternum. Ita & Hieron. poscentes abiit in solitudinem Syria, & ad illam invata Heliodorum, epilogum hoc epilogum quasi celestissimum concludit: *O desertum Christi stolidus seruans & felix in quo illi nascuntur lapides de quibus in apocalypsi cœli et regis magni exercituum*

terram familiariam Dei gaudens. Quid agis frater in scâla, qui major es mundo? quando te solitudo nostra præmanit? quando familiarm nobis caro inclusa? Tertius lib. lib. de Pallio, c. 2. Scipi, inquit, de populo, sed unicum nisi negotium est, nec aliud nonne cur quoniam id causa. *Via mediorum in scriptis fratribus, quando la proponit, id est, in publico.* *Nemo aliud saepius meritorum pœnit.* Ex S. I. 84.

S. Basilicus cum S. Gregorio Nazianzeno, in cetero orationib; & studio sacrarum Litterarum vacans, scripsit tractatum de laudibus cœli, quoniam sic incepit: *Solitaria vita celestis doctrina & scolæ, & diuinorum artium disciplina. Illic Deus tibi sum, quod diffidere, via, qua condire, & tenere, per quod ad suam veritatem nobiscum pervenire. Eritus illi paradisi deliciarum, ubi spicant ornamenta cœlorum: cœli rostrariatis ignis rubore flammeos; & ubi latitabit silentio in uno scandens candescens; cum pudore vestrum humiliante violas illi myrræ multiplicatio, non salam cornis & fæci, quod gloriosus est, propriæ voluntatis suorum: & tunc apud eum invenies incedere emas. Et paulò plöti: *Oramus & sufflamus monitione delectatio, & insimuli gemitus incedendo dulcedo.* Tu samius illi Chaldaicæ, ubi sancti pœnit ferentur incedunt vites orationibus reprobantes, & exsanguent. Tu sernas, ubi superi regis usq; affermantur, & ad preponantur, seruæ malæ pauperis penitentia penitentia, ac illic solitaria coruscans pars veritatis pervenire. O solle negligenter caliginem aperte. Felix conuersus, ubi seruens zelophis, transfluitus manus suorum. Et inferius: *O gallo spiritalis exercitii mirabilis officia, in qua humana anima exercitari sui imaginem in se reflectat, & ad suæ reitatis regiam partitum.* Tu deus domino mundo vnde Domus confundis, qui suis obvoluta temere, *Domus & sapientia prius ignorabas.* Tu facis ut humus in memori atra confundatur, cunctis sub se videlicet servorum deßuere, seminigri quoque propriae pœnitentia in ipsa verba Labeatione decurso evanescat, & nulla capitulo Dei, sacerdoti David, angelorum spiculatum, palpitare feruntur dimicantibus. *Oramus vestram, domine & vita virginalis.* Tibi dignus datus his acceptæ legi deatalogem. Per te Edes novis Domini patrem familiis adueniunt. Per te Elijanus duplex magister fervens ex spiritu. Tu scilicet illa Jacob, qui humum subiit ad eam, & angelos ad humannum deponit anxiuum. O vita eremita, huius animarum, purgatorum sororidorum; cœla semper ex certitudinebus Dei & honeste. Et sub hoc: *O vera mens mundi pœnitentia scilicet effugia, laberantem quæ, membrorum consolatio, ab atra fatali refrigerium, paccandi repudio, mortalia corpore, libertas animarum, exercita gemitus & lugubris, curia cœlestium servitorum; ubi vixit dominus, scilicet officium angelorum: eam mandi, heres est paradisi: abrogata fuit, fallax est Christi.**

S. Bernard. epist. ad Fratres de Monasterio Dei: *cœli, ait, & scilicet habitatio regnum sicut: fratrum nra etiam & vobis adiutorio cum viderem habere aliquam cognoscendum neminem, sed & placuisse.* Avertendo enim cœli, & celorum nomen habere videtur: *Quod cœlum in se, hoc & in cœli.* Quod quoniam in cœli, *in cœli & in celis.* Quidnam est hoc? vacare Deo, frater Deo. Quod cum seruorum ordinis pœnit & fiducie celebratur in cœli, unde dixerit, *Sancti angeloi Dei cœli habent per cœli, & quæ delectantur in cœli, ac in cœli.* Et paulò plöti: *Adest in cœlo in se pœnitentia & nra nra nra pœnitentia à cœlo in inferno descendit: quia via amoris nra pœnitentia in pœnitentia, in cœlo adest nra pœnitentia.* Et inferius: *Cœla serua famula, & leta sanctis eis, in qua credidit fiducia anima cum Fœbo Dei conjugatur, sponsa sponso suauitate, seruens cœlestis, humana divisa cœlum.* Sequuntur frater templum sanctum Dei, fit cella ejus seruus Dei. Et, *in templo enim & in cella divisa erat, sed erubens in cella.* Idem trahit. De modo bene vivendi ad forentem, c. 8. Si, ait, propter Deum in terra viveris societatem virorum, per Deum in cœlo habebis societatem angelorum.

Potè hic fecerit maximè querendus si ei, qui deliberat de vita futura, dubitetque quoniam capellere detinet. Docet id S. Bernard. epist. 107. in fine, Thomam Præpositum, ut, si cupere citi vocem audire, fecerit. Hoc, sit, vocis dei, dulcior sapientia nra & sanum si preparat auctor interiorem fægesum sanitatem, ut expedit & concerte inservi seipso, dicas & in casu Sanctorum: *Lobato Dominus, quia adest fœnus tuus.* Pro hac non sicut in fœvo, sed in auditoria in publico: *seruorum confitum, seruorum quæris audire.* Audirem me genitio pro certo debet & latitum, si seruia aero perpera. Hoc modo se preparabat David, cum dixit: *Andiam quid impene-*

Ex S. Hieron.
res.

Ex S. Bern.
nardis.

Commentaria in Osee Prophetam. Cap. II.

*Tunc in me Domine, quia laqueat pacem in plebea tua, & super sanctas tuas, & in eis qui conseruantur ad te & dignificans, quod Deus non loquatur, nisi ex parte tua iunt in tenebrarum effusis, sed tali qui le recipiunt ad interos cogitandas. B. Petrus Damiani, epif. ad Teuronem ait, te quedam sanctum Exemiam confiduisse de te quoque latu i soicili- et ubi expedere, Ecclisia & proximitate servire in Cardinale & Episcopatu Ostiensis, & an vero in abdicatione recipere se ad monasterium, ed quod vitam illam activam desipitum laetare & minores, ejusque profectum impedit. Cui Exemita: *Quid prodiit Iherusalem si aliis locis, & ipsa se flammam veram assumpsit*. Quocumque Petrus relatio episcopatus & cardinalatus ad suum monasterium redit, ibique tenuit usq[ue] ad perfectionem vacavit. Hac enim est prae- ma eius vocatio, p[ro]mota monacha.*

Jam vero omni iuncti intulit corporis, si defit salutem, ad quam illa ducit, si neminem meos per ea, qui videt vel audiebit, divagatur, totumque mundum cogitando obseruat. Deut inquit S. Bernard. Ierm. 40. in Cant. ell. spiritus: *requiri ergo a nobis solitudinem spiritalem magis, quam corporalem. Sola, inquit, indutio nisi mentis & spir- rium solitudo. Sola est non communia cogitatio, si non affectus. Professio, si despiciens quod malitiae sapientias, si sapientia: quod omnes desiderant, & ergo deitatis, si donata non facit, si non recordari, iniuriantur. Aliquin non si solum corpore, sed & in anima. Et paulo superius docens quomodo anima fiat sponte Dei: *Gaudire, inquit, supra te e[st] angelorum Dominus de- fensiores. Amare super te, & adherere Deo, super nos sapientiam vestram**

& vestrum, & *Sola inquit solitudinem vestram, ut nobis noli- & nrae & vestrae ipsius solitudinis populis nrae, & domini patris mei, & consupitum vestrum daturum nrae. O sancta anima vestra r[er]is, ne soli omnium seruorum vestrum, quem in amissione elegeris. Enge publicum, fuge & ipsa demissio. At nefis- ta veracundum habere spissum, & quod nrae quamcumque sunt volvi subi indulgere profectum prefaciens curiosi. Sola ergo, sed mente, non corpori, sed intentione, sed devotione sed spiritu.*

S. Greg. 30. Moral. & scriptum illud Job. 30. Quis de- mijt usq[ue] liberum in solitudinem, & vacuam sinu quis felicit[er] firi, inquit, omniplacit[er] quasi amegri solitudinem mentis inhabens, & liberi a facultatibus me exteriorum tumultibus, Domini fructum. Quis omnis predesti solitudine corporis, & sa- lliende defecit cordis. Iniquus bene sententias primas, for- latus maliis rebus, & uscogitans latrantes fieri posse, terribilium defecit cordis. Ne solitudine sententias primas, ne rebiliter etiam sententias fieri possint, ut infinita au- rato cordis, & per superna gratias refringant amoris, emoneo- motus in permissu se extirpant levium cogitationis, quasi quodam circunvolvulus inservit, ad ordinis abrogatione, ne gravitas, & quodammodo sibi cum. Domini intra se fecerunt quatuor, ad eum illa, exteriorum sententias propria, per inter- na defensione flentem loquuntur.

Denique scriptus Corinthus Masius, illostris nro aero Delphi in Hollandia Christi Martir, carmen doctum in laudem vite talitatis, cui hanc patheticam dat clausu- lamen:

Vivit ut vita, sed cunctis agnitis

Tu solus tegetur domino

Omnis mundi insula

Et ceteri meri prepucib[us]

Tunc, sed fed[er]e, provocabis

Ad brevas sellulas

O lucis solitudo

O sola beatitudine

Pura p[er]ficitas

Quoniam beatissima

Quod ad te volunt alia

Tunc ad mundiculam

Notata dignissima est quod scribit Joannes Mauburnus Abba Liuerianensis in Rota 1. c. 7. sub finem, nrae um variis Ordines variis de causa a primaria sanctitate & splendore deciduisse, ut Cluniacensis proprius oritur, Collerienensis proprius negotio nimis ruralia, Preximonienses ob nimis Misericordia & chariti opera, Mendicantes ob ol- miuum cum facultatibus familiaritatem, quia nimis ipso pululo immiscerentur, justa illud psal. 101. 35. *Commissi sunt inter Gentes, dilacerantes operae seruorum, & fallunt e[st] illi in scandala. Benedictines ob nimis opes, justa illud: Filia amplius adoracionis, sufficiens multorum deinceps religiosis. Addit, praeterea in sua nitore & vigore ille- tile Carthusianos ob studiorum solitudinis & silentii, ac ob*

A strenuum observantiam visitationum. Unde hac tria car- mine complextus, ait:

*Per seruas, si, vi, Carthaga permane in vi, id est vigore; si et silentium, si solitudo, vi visitatio. Episcopus enim, Rektor, Superior visitans subditos, corrigit eos si palpiti- fuit; si silent integr[er], vigiles & confitantes, eos concervat. Subiectum & initiat facilius Primo, ne subditus suis mutuaciones & tentationes invicem communicent & afficien- t. Secundo, n[on] mente terrena & vano phantasmati- bus, qui concupiscentiarum iuste existimant, implante. Tertio, disponit animum ut iuste divines excipiat. Deus enim hoc lucum balaicum non infundit nisi animo libero, puro, & facibus terra[re] secreto, & labo Deo attendenti. hoc enim dignum de pulmo est. Audi Thomas Theodosium libro 1. de Imrat. Christi cap. an. Dixit quidam: *Quoniam in- ter homines fui, minor homini reddi. Nemo securi apparet, nisi qui liberatus es. Nemo securi legitimi, nisi qui liberatus es. Nemo securi praefat, nisi qui liberatus es. Non securi absolvitur nisi amici, appropinquab[us] illi. Deus enim angelis familiis, Maximi familiis humana confortia, nisi presentes, visabant, & deo in foro civico eligebant.**

Iudicis Genitiles per ombram viderunt, stuferunt, & reipublica prelustrerunt. Scripti Africanus, tellis Platone. In eis libuit.

vita, dicebat, no[n] manum si minus fatigat, quam s[ed] non fatigat: ne[que] namque minus solitudo, quam s[ed] non solitudo est: ne[que] namque minus solitudinem, quam s[ed] non solitudinem.

Alius ex auctoritate ajetur, nonnamque si minus bonum est, quam s[ed] non in illa bonum confortans. Psalmomi, ut habeatur in

*eius vita, in prologi Almageti, haec erat grecie: *Sacerdos scribentes deorem removens, pavor multitudinis confundit[er] auctor. Cicera lenientes, fontibus vita peractus Tuolum secessit, ibique philosophus est, ac Tuolum quibusdam, quibus alterius Senecam exibit, concipiunt. Sene- ca epis. ad Lucum, c. 7, d[icit] eis accepta horret & beata vita: Quidam, inquit, visendum protinus existimat, quidam T[er]raci. Quidam illi summa se committunt. Ego a sorte confiteo umbellitatis meam, nonnamque metu que exstet, revero. Aliquid in eo quod empopti turbans, aliquid in his quas ingavat, revero. Et mox: *Imitari est illi multorum cancerfora- rum. Non enim aliquod nobis videntur aut removatis, aut impri- mis, aut reformatis illis. Nihil vero est nisi dannosum, quod in aliquo specie[re] deficiat. Tunc enim per voluntatem facilius vita subterfertur. Quid me existimat dicens? Accidere rebus, ambigunt, luxuriantur, imo vero credentes & indumenta, quia iam bona honestas. Et inferius: *Sacerdos, Cenac[us] & Latinus exercitare mentem suam diligenter multitudine parvissit: adeo nunc nrae qui maximu[m] conscientiam invenimus, rever- entem videntur tam magno curioso venturam posse: convulsi dilectorum paucis annis emulsi & velutina di- ut expeditissime trahunt, & maligas cum & quantu[m] scindunt & simpliciter, rugosumque suam affectant. Et p[ro]p[ter]a: *Rer[ea] in iusta quoniam posse, emisit vestris & quod modis suos. Ut[er]i[us]que & idler admisit, quos s[ed] non posse facere multos. De- tunc[us]que fons, & humores dam ducunt, discessit. Quis ergo in- quid[er]e licet in publicandis ingenio se predicas in medium, ne re- teneat ipsi[us]elis. Cui ergo, inquit, ipsa dicit? Tunc didicisti. Domini causa sit: *Uta nrae pro populo est, & populis pro uno. At[er]um cum queritur ex illis, qui tandem diligenter auctor spe- literat ad passus perterritus: Satis, inquit, nrae sumptu[us] pauci[us] s[ed] satis, satis q[uod] nullus. Epicurus cum nrae ex conforta- bus studiorum superum servitorum illis, inquit, ego non multus, sed satis: satis enim magna alter alteri obstatrum sumus. Ec- c[etera]. Scripti non sicutum ab hominibus, sed etiam a deo, & pri- mario & robusto. Ut[er]i[us]que tradidit[ur] ex eis, ne ani- ma multi pereras. Ceteros enim, quae supererant labor- volerent ornamen[t]um ad deum posse. Cogit[us] in primis anni- um subtili effigie mirabilis, nisi magno uicel megnis eff. Nonne hac autem sunt & nonne quod sententia, tot mat- garic[us]?******

Quicquid ad vitam solitaria vel monasticam ad Deo vo- canatur, hinc solitudine p[ro]pter gaudent, viamque angelico- tum agant in Dei laudibus: ac ea utrant non tantum ad suum, iec[er]d[er] et ad aliossum habent, oratione, docendo, cauteleando, feriendo, &c. prae sui quicunque talento. Non enim sibi solis sunt nati, sed & aliis. Atque ea est perfecta contemplatio, quia in actionem dimittit: hoc enim illam faveat, oblectat, perficit & consummat. Qui vero ad vitam clivaram delinquent, subinde ad solitudinem hanc fe recipiunt, mentemque a curarum tumultu revocent, & se sibi reddant; ut intersequatur tam corpus, quam- spiri-

Spiritus: unque errans sua multiplicia intropicatio & corrigit; utique Deo le uanis, ad coquendos ad eos loquentes novum lumen, novas vites & annos hauriant, ad labores viri illius moiescafulliendos, & difficultates omnes footerit superandas, propter Ecclesie & Rerupit publicationem bonum.

Memorabilis hac in re fuit Thomas a Kempis, auctor libri de Imitatione Christi, anno Domini 1441, qui inter fratres sui Ordinis occupatus, cum illicet colloquens, quoniam fratres fratrum eis ipsi vocem & inspirationem, in quali ipsorum ad colloquium evocantem, humiliantem, sed liberatricem valde facientem, & secundem, agitantem, Christianum fratrem operis me fructus: sed enim quod in cella eius operis est. Illico ergo in cellam se precipiens, devote tollens Samuelum inquit in Legione Domini, quia audiit frumentos tuos, ita habet erga Vitam a viro gravi ipsi coru conficipta. Lige. t. 10. lib. 1. & videbis profundam eam sensu de amore solitudinis & silentii, ac silentio eius in celo ex Dei iustitiae haustile illum caliceleminutum, quem ipse cuique & jus libellum legenti jugiter abhaleat & afflat. Denique Hugo de S. Victor. lib. 4. Acta Noe. c. 4. Secundum autem Scripturam, & invenimus eas non rancaginam Deum locutum est, sed quodcumque inimicorum vellet solere, a qua dominebus, non gentibus & populis, sed vel regis, vel admodum potius, & a communis humanus frequentius frequenter, vel per modicam silentio, vel in campis & solitudinibus, & montibus & caelis se manifestavit. Sic locutus est cum Noe, cum Abraham, cum Ioseph, cum Jacob, & Moysi, Samuele, David, & omnibus Prophetis. Et paulus post: Quid est quid semper loquitor in foro Dei, nisi quod nos ad vestrum vestrum & sed quod est in pane loquimur, nisi ut nos colligimus vestrum?

ET LOQUABUR A D C O R. t. 1. S. Seneca ad Prio-
m. q. d. Loquaris interiori, non exteriori loquaris et in
mente de voluntate, non in aere, ingredendo ei loco imprati-
tudine & possessum pectoris, terrenum adsum, ut ipsum
protego, & defensio amorem melioris vita, ut ad ipsorum
lumen tuum Deum pueneta redire.

Secundumq. Cor enim verba mei mallebo, factam, & ad meum, quae sonorem & cultum convertant. Unde Leo Hebreus venit, loquar in ore ejus, Hoc est, quod ait Ex-
odus. 16. 26. Dabo vobis eis uerum & spiritum suum. Vi-
bi di dicta.

Tertio, ex Hebr. proprii verset, liquor frumentorum, ut id est, & ceteris, sive, q. d. Aliquoque eum bladdis verbis & plenis coniunctione, qualis ipsorum loquuntur ad me reverentium; quibus eis cor, id est amoris & affectum, laetabo, ut praeceps, mallebo, & ad me rapiam. Sic ut Ios-
ua cap. 40. 2. ait: Liquorem ad te Yosaphat, id est, con-
falemus eum, uti praecessit. Unde Spiritus veritatis, denuncio
cor sillos; Arabitur, loquar in ore ejus, & denunciamus
nisi ingratisuus illius, uti sit aenam carnalibus & fallacibus. Et Gen. 4. 9. de Sieben consolante Pro-
phetis, dicitur: Traficisti delictis blanditorum & he-
ber, locutus est ad cor postulat. Sic Baba consolans eum Ruth: Et locutus est ad cor eius, Ruth 2. 13. Fecit hoc Deus Syna-
goga per Eliudum, pater hib. cap. 1. 10. ubi Eliudus legens
populo legem, illi dicit: Ne, cunctis pinguis, & felice
misi, dicit, quia familiis atque Davidis est, & nolite contristari &
gordius enim Deo est fortitudo nostra. Sed maxime fecit
id Ecclesi per Christum & Apollonios, pretestito ne Pente-
cole mitiendo spiritum incoluisse quasi pascuum, id est,
consolatorum fiduciam, in quo, ut ait Post. Rom. 8. 14.
etiam: Abi Patri. Unde ipse hic Spiritu plenus & exult-
ans, in omnibus suis laboribus & tribulationibus jubilans
dicens: genitulus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi,
pater misericordissimus & Denturis consolatorem, qui consolatur
nos in annis tribulationis nostrae, & c. 12. q. d. Litteres gloriarum
in infernis ardem moti, ut tabularum in no[n] ueris Christi;
propter quod placita nobis in infernibus nostris, in consolatris,
in confortatrix, in profectione, in angelis pro Christo
Gloria nostra gloriam, & ueris pax nostram. Ita Deus Eremitae in
sua suerita vita, Magdalena & pietantes in iuis lacry-
mata, Martires in tormentis consistentes est; adeo, ut illa
comitibus epulis præferant. Hoc est quod sit Iosias cap. 30.
et 19. Conspicimus ergo a facie eius, vide illi dicta.

Mystice, loquitur Deus ad eos sanctorum, qui se totos
illi despondent, imo conseruant, dum stolidi illi per om-
nia placere, illi pugnare inherantur, cum illo ambulare &
colloqui. His enim presentem se filii quasi sponsus, lo-
cera. in Prop. M. 2. 1.

A quatuor, erudit, consolator: conspiciensq. Richard. Vir-
ctor. in Cantica (explicans illud c. 1. q. 2) Pandolfo ait per-
transfessus est, iureveri quam diligenter amare nos) immortales uolu-
me, & quodq. ad uitiosas fuisse interius potest deducendum, in-
telligentiam spiritus, sed in minorum si quis arguitur, &
charactris inventum, compunctionis effervescens, infinita uolum,
dilectionis ueritas. Ita in oratione cum Deo familiare
collegimus, audire se fratres, & plurimum excedere, fratre ad
faciem eum loquuntur, & cordibus quod loquuntur uerae Domini
Domus, in oratione Domus regens, & incedunt exortantes.
Ecce hoc loquitur ad eos ipsorum sponsus, facitque tam lo-
qui, ut ei possit eadem largiatur.

Idem docet S. Bernard. item. 5. & 5. in Cant. ubi ex-
pli censes illud: Et dilectus mons iugularis mehi: dux, propra
omina mea, in Deum in anima devum loqui humiliatum,
potuisse, & tenetum charitatem, obedientium, pacem,
mortificationem vitiorum, compositionem, ostenditque
sanctimoniam. Porro, inquit, deus ignoramus a malo
peccati, & ridet uterum, & rite amandus a peccata com-
mittientis, & peccato fructu & quadam atra infesta latendo mem-
bris, & insipio locis illius illuminantibus insubordinationem, sed ad scien-
tiam & erudituram, vel ad a gressuoso uacuum, quod in al-
terum propter nos obstat, alterum propter peccatum ad diffundan-
tes eis dolor, & uetus procul dubio negligentes est iste, & aduersus
quod latens afflictionem meam, & inducit eum tamquam morti-
num. Subdit, Sponsum horstari ipsam, id est, viros perfec-
tions ad regnum imperfectorum, ut ex eis vita extirpet,
& uirtutes inextingueat, dicitendo: dux, propra omnia mea.
Idem item. 7. & 8. aut. & off. ap. 10. Et verbum, man-
quovis uenit, supradicti circumstantes animo meo meo
merito & ualitatem uerum, quoniam durum lo-
pidemque erat, & male uenit. Cepis quoque ueritatem & de-
fensionem, aduersores & plantares, rigore arida, temeraria ualde-
mora, & clausa resurserat, frigida infamem, nec eis & uictoris
prava in diebus, & offensio in vita plena, & ea benevolentia
animi mei dominio, & omnia que intra me sunt summisando
nus.

ET DABO EIS VINITORES ET UERUM TODEM
LOCO Ita & Chish, qui poscitur in Hebreo legit cum Virg. 8. 5:
Nostri DOMINI CORONABIT, id est, vinitores ejus. Jam aliis
punctis legit NOSTRI CORONABIT, id est, vineat-eis: unde
& Sep. 8. versio, pafellat omnia mea, q. d. Vinitores qui in
terra Chanana uidentur hoc, pafellat in solitudine, de qua prae-
cessit, incipiunt & quaque Israelitis uulnerant Affyria v. 9. &
relittus est in ibidem, ita Varab. Et Mynter, per Christum
spiritum eum gratiam & dona Spiritus sancti qui ei pignus
hereditatis ateror, Ephes. 1. 3. haec enim sunt vinitores quas
fideles hic possident in hostiis, sed plauz possidunt in
caelis, ita Aras. Verum eodem modo fentis, fentis vinitores
legas, fentis vinitores: ubi enim eis vinitores, id est & uinitores,
& vice verla. Quocumque Sancti enuntiavit hic alleudi ad ritus
nuptiales, in quibus dos sponsi data, erat dies aperte.
Ita enim Deus hic tunc ipsorum, puta Synagoga, in do-
mine dare vineam fert illam Engaddi illam uel eam-
dem, & vel viciniam eis validi Achors. Unde eò aliud Car-
ta. 1. 14. Dilatans nos in plateis Engaddi. Et Cantic. 1. 11.
Pinto fuit parvus leua, qua baler populi, hinc, in real
hunc. Idem enim videtur locis qui hic vocatur uallis A-
chor, & ibi Engaddi, ne real hunc. Vallis Achor hic
ergo per certos Judae locis meminit Oltre & quia hac
fuit uelut prima deus a Deo data Synagoga, per quam
quasi accepta spem & artham toius Chananae brevi
possidit.

Apudit tamen Noether legit, cornuola, id est, vinitores
ejus: vinitas enim Deli erat olim Synagoga, nonne et Ec-
clesia, ut patet Iacob 5. 7. Vnde Deum coronandum, deinceps
Iacob est. Et Matth. 1. v. 21. vinitores sunt Prophete &
Apololi. Unde Chish, verit, confirmat si inde governa-
tores sis. Seneca ergo est, q. d. Sicut enim vinitas mea, id
est Synagoga, puta Israel exiunt ex Egypto sed cura-
tores & cultores, puta Moysen, Iacob, & Aaron: & na-
polita eidem redentori ea Affyria & Babylonie, dabo illi
miles; putat Eliudum, Nehemiam, Aggeum, Malachiam, &c.
ac tempore Chishi dabo ei Apololis, Evangelistis, pri-
moque palliores & doctores, qui primi erunt in eodem loco,
puta ostendit Iacob cap. 5. 5. puta Gentiles conversi ad Christum,
cum scilicet Ecclesia per Gentes ipsa & propagata fortis.
F. Hi ergo

Hie ergo erunt vinctores maritimi Iudei & Iheron, qui abs-
ducet Ezechiam, putat hincides, collaudient, dargent, cor-
rigent, excusabuntur, ut fructus bonorum operum, quibus
vita eternam merentur, proferant; per nos ac vincato-
res vobis solet plantare, dirigere, pugnare, ablaque-
re, &c. ut vocationem copiam proferat. Ita S. Hieron. Em-
manuel Mariana & alii passim. Moraliiter dicunt hic pa-
tentes & Praet. ita esse vinctores Iuris parochia vel dioce-
ses, illamque tanta cura & abundantia excolere debere,
quanta vinkor excolit vincere.

E T V A L L E M A C H O R A D A P E R T E N D A M
STEM] Vallis Achor sita est iuxta Jericho: dicta est A-
chor, id est, turbulenta, cu[m] quod Hebrei ducit juxta
ingressos terram promissionis, ob sacrificium Achan,
ibidem Israel turbatus est & catus ab hostibus. Nam Iohse
c. 7. s. dixit ad Achan: Quia intrabisti nos, exonerabis te Domini
in die his, indegoz vocationem ut nomen loci illius, vallis
Achor in die his. Etas sunt amara, compaixas, &
tenebras, ut patet Iacob c. 5. 10. Unde Israel ingrediens in
Chanaan, in ea passum ex longo quadraginta annorum
Peregrinatione conquivit, leges reficit & recreavit.

P. ad experientiam spem, hebrei est, id, vel in ephani spem,
ut verbi Vatabi. Pagini. R. David, & alii. Sic Latinus di-
cunt, specie fons amarus, cum cuius ad eam aditus vel oc-
casioneum praeberat. Theodor. verit. ad experientiam iheronum,
id est, fons amarus & expeditissimus. Hebrei enim *Nomina*
terris significans filium, lucem & extensionem; indeque per
metaphoram longam spem & expectationem in spes enim
est quasi linea, qua se animus sperantis ad tempore speratum
extudit & prolongat, dum ad eam sperando amebat. Hoc
spectabilis viator Chalda, dum verit, ad dulcissima anima.
Animam enim rem speratam adipicens, ea deliciat. Mi-
gium est Septuag. & Syrum vertere, ad experientiam intelli-
giam, vel, ut Synys, *foris* *foris* sum: quod ratiem Theodo-
r. & Theoph. conguit sic exponit, q. d. Situt ex poena
Achan, & conseruatione Israel in valle Achor, ob factum
Achan, intelligentia & dolitrix Israel insere Dum, ex quo
plagias & vioductus; ita pariter ex captivitate Babylonica
adidicit eundem reverentia, eisque obedire, multo magis
exinde Christiani timore Christum, eisque legi patens,
ne in vallem Achor, id est, perturbationes & glicentias,
ubi nullus est ordo, sed tempestis horro[n] solitudo, de-
trudantur, sicut Achan in vale le Achor lapidatus & com-
busus est. Ita moraliter ex adverso his equidur anima, &
devenit ad consolacionem speratum.

Postea nullitas versionis multiplex est sensus. Primum, à
Cassio explicat, q. d. Situt in valle fertilitatis, qui pos-
tula est peccato & punitione Achan, dicta est Achor, Israel
ex longo iteru recessatus est, & uberrimus terra proimile
fructus probabilitate & gultate incepit; indeque intellect
qua[n]ta est tollens terra illius ubertas, eamque ista ipsa
concepta & quasi devoravit; ita pariter eadem valis A-
chor, prima eidem ex Babylonie eundem occurrit, in qua
remulgetur; & primus fructuum terra cum gaudio pra-
luit; ex tempore Christi Israelis ex captivitate diabolii
reducitur, & ingressus terram Evangelicam prima ope-
ratur eadem valis, puta Ecclesia Hierusalem, omnium
virtutum genere fons; indeque sperante Janua ipsi, fi-
muli modicorum oibem subiungendi Christo & Evangelio,
ex coquere uberrimos virtutum fructus colligunt. Nam ex
vibetate valis illius, rimisque ex anglo, leonem, & ex
flio gnomum crucem, colliguntur. & tota lexione non uber-
tam terrenam relinquit, quam involuta cognoverat & spe-
rabant. Unde Quide varius, *velim Achor, ad dulcissimam*
auctor. illas ex mea guidant primi Christiani, qui cum
Apostolis primis ipsiusmodi habuerunt. Idem experientur
qui vitam malam in bonam, aut bonam in inclitem &
peruersum communiqueret; featur enim morsa anime
quietem, sua vestimenta, consolacionem; ac ex illa conficiunt
longe magarem fecire eos, qui proceli sunt; & mar-
manni, qui post lucum in exitu communiqueret, nisi erit vita
sue morte, fuit error viri, sine peribitione felicitatis,
sit S. August. Enchir. 23. quia ipsum concipiunt sicut fidi
eventurum, si perservent.

Hac secundum approbat, sed non plaus, nec adaequa-
tus; non enim explicat, nec applicat, cur haec valis di-
catur Achor; in voce enim Achor magna est emphasis,
uti omnes interpres docent. Quocqua

Secundum, Vatabi. pusat hic esse annelatum valis Achor

A & Ecclesiæ, q. d. Non erit in illa mutatione, potius in Ec-
clesia fundatione, tale notitium, quale huius in ingressu ter-
raz pecta: illuc enim fons turbatio; hic, tunc innotescit Ec-
clesia, lata de prosperitate omnia.

Tertio, optimè S. Hieron. quem sequenter Haymo,
Rupert, Lyrau, Ribera, & alii, canticis hinc aliud ad la-
tum Junii, qui Achæi sacrificium occidit, omniaque
qua[us] ejus erant, igne consumpti; indeque portus est urbe
Iasa, nonaque Chanaan. Significat ergo quid in prima
Iheron villa, in qua Achæi sacrificium occidit, & commissari
salutem ex his qui blasphemaverunt Iudeas furiosi detrahant
& quoniam in se est, intercessio, q. d. Olim in valle Achor
punitus Achæi conturbatio in quietem, & in spem coeveria
est desperatio literarum. Ita & tempore Christi punientur
Iudei facilius, & Christicida; tumque latius ipsi com-
cipient veri latitudo, qui eorum incedulitatem & celus
furoris dereliquerat, & quantum in felic. futurum. Iustus
eius fuit typus Iesu Christi Achan, Iudeorum incre-
dulorum; valis Achor, Judea & Jerusalem. Quocqua

B C Iheron, & ex eo Haymo: Situt, inquit, res ipsa ab omnibus
populi perturbatrix, omnis ipsa spem conceptus hostis suis des-
vincens, & omnime orbis capienda; ita dispergita Terra Israe-
li per Romanos. Agnosci catena que errantibus speta iſi
spes villa de universo mandata reportanda, ut scilicet Gen-
thesubstantia Christo & Ecclesiæ.

Moraliter hic significatur. Primum, Ecclesiæ ob secula
impotrum, præstrium sacrilegorum, penitri & turbari; id
eius; illam impios plectere & expellere debet, namque fore
eiomia prospera & sic enim punitus Achan, Israel habuit
maximas victorias contra Chanaanos. Si ergo sit S. Au-
gusti, q. d. in lib. Inferno, *Disiplina sanctissima, non nos sed satan*
unigenitus in populo, sed inuenimus adhuc diligenciam, &
tamquam unus corporis & omnis humani, et pro aliis sine
membris solitudo. Situt enim manus fuisse peccata & furan-
tia, totum eis corpus plenitudo; ita fit sic in corpore politi-
co, putis in Ecclesiæ, ut illicet Deus cum calliget ob mem-
brum unum, id est fiduciam paucorum, & subinde uoxis, enor-
mia peccata. Vallis ergo Achor, est valis justitiae & vim-
pidicitatis, ac conlegantes ipsas.

Secundo, hic docetur parentem aperte offensum spem
& latitudinem enim est valis Achor qua mens illa-
magne Dei percellitur. Nam, ut ait Albert. & Dionys. Inser-
tio Achor, debilitas populis virtus est fortitudinem, pars
partes in abundanter, inflatio in gaudentiam, & haec emissa
tua parentem seu rostris promiscuam spes fortiorum.

Tertio, difinitius hic Deus permittit Ecclesiæ & hi-
deles tentari, veritate, turbari extreme, & ad scilicet quam ad-
agi, runcem, & puto in ipso, & in vocazione Dei parentum, cele-
rit & admirabilem affectum spem: valis enim Achor, est
adversario & tribulatio, que illi Janua ipsi. Ita Chaldaea
caiso & occiso, turbati sunt Apostoli & Ecclesiæ, illaq, vi-
debutur peritius; sed mox tertio die Christus teturgis, ne errant
cum in amissu latitudine & ipsi erit. Ita iub. Diocletianus fieri.

Dum summa eius fiducia peritior, parvatur cum spes illos
extarparatur, aut imperium depolitum, quod promide
de facto de poli, & ecce tubit Deus affuit, ut per Con-
stantinum Ecclesiæ libertatem & triumphum de dicit. Idem
pallio in particulas Ecclesiæ, congregatiobus, O-
rionibus, & deibulis quibusque tempore fuit, & etiamnam
est videt. Quicergo est in valle Achor, id est, in turbatio-
ne, tentatione & persecutio, Et hoc iudicio Dei, iusteque
cerò vicinam esse consolacionem, Deumq; noux appeturum
olim ipsi i. alatus. Hoc est Dei paradoxum: *Vallis Achor*
aperit spem ipsi, nimis desperato (res desperata) par-
spem, in barrio quiete, tentatio gaudium, tribulatio cor-
ronam, hicta triumphum. Sic ipse desperatio vicit est
timulus & causa victoria. Hic autem Achan ad Iacob in con-
filiu nimis, tenuique urgente: *An ignoras quid perinde-
sa te desperatio?* 2. Reg. 1. Hinc illud in prælia aureum
parceperunt: *Habiti regem amorem ferme possum.* Qui enim
desperatus de vita & salute, extremi tentat, & in rabies
acti, ne multi moriantur, videntes secum in exitu ira-
bunt. Talibus enim nra in audacia est ipsi salvi, ut Tac-
itus lib. 4. Unde Ovidius lib. 1. de Porro leg. 2.

Præmissum hinc gradus est hinc desperata salutem,
deinceps semper vera scilicet peripe fidei.

Et S. neca in Medea:
qui nihil potest sperare, diffidet nihil;

Et aliis:

Onus ipsi nullis est despotare salutem;

Vero Trivarius apophthegm. qo. Quod in summo, inquit, per
rivalium liberationis spiritu abiecti, Domum cum malis duci
comparat, qui nullis obliquetur interior, non exirentem in
principio collectas.

Quocirca Abbas Iudaeus spud Sophron. In Prato spu-
rit. cap. i. et dicitur: Domine quoniam tu es ut cùm animis in
pacem amorem deponens, non nisi in despotatione præcepisti, ne
potestis nos perdere: semper enim dominus dicens anima: Quando morietur & peribit aera a sis? & panis est cuncta
elambebit: Non morietur, sed vivam, Et narratopere Domini.
Ipse impudentes sursum clamant: Trafigeris id monstra fieri
poteris. Idecque & nos ad illos dico deum: Nam & ipse Deus
meus, & salvator meus, adiutor meus, non emigrabo.

Idem Iudaeus demoni lugentibus ei despotationem, ac
dicunt: Numen tuum iher omnia istura es in tormenta? re-
spoudebatis: Quoniam ego seruorum misericordia, tamen vos habi-
tur me inveneris, teste Ruffino in Vitis Patr. lib. 3. num. ro. t.
cum familia resiliunt n.o. 10. et sequenti.

Poredi crosta cur Deus Iusus permittat ad extrema adiigi,
et, ut plane diffidat fidei omnique opere creata, ac toti fidant
Deo in eunque si totos concinante quod dum faciunt,
non potest non succurrere. Ipse enim predictus dicens:
Quoniam in me confortans, liberabimur: propterea nam
confortans corporis meam, psl. 50. 7. Hoc est quod Pro-
pheta ait ad Josaphat regem holiis circumstans: Pater
meo, q. s. Regnare me, nec passaris hanc malitiam tuam:
necepsit enim vestra pogon, sed Dei non eritis vos qui dimicatis,
sed cum tammodum confidatis plase, & validissimi auxiliis
Domini super vos. Sed & Meles Hebreus à Pharaone cinc-
ctos ac pavidos animans, ait Estdi 24. 2. Nolite timere
deus & videte mag calix Domini qui fallitur ex beatis: Domi-
nos vobis pugnare pro nobis, & vos secundabis. Hoc est quod canit
Psaltes psl. 51. 9. In te gloriorum patres nostri, & liberans
nos, ad clamantes & fidelis fons: in te gloriorum patres
& nos sunt confisi. Et Ezechiel c. 13. 1. Reprobis nos antro-
ni bestiis, & scilicet quia nullus fortioris in Domini, & con-
fusus es. Et Job 13. 1. Ergo accidit mihi, in te glorifico:
q. d. Domini spiritu & vivens, & mortuus ipso in Deo
meo. Et Iudee carius ad hostibus c. 7. 9. Quid facies, in-
quit, noscumus nos magni? & Psaltes rursum psl. 119. 9. Non
nobis Domini, non nobis, sed nominis cum doglione. Idem se-
curus & cautulus in Deo: Domini, ut, illuminatio nostra
& salus nostra, quoniam nomen psl. 90. 1. vide sequenti. Hoc
est quod Graeci dicunt, θεος ον μακροψ. & Latini, Deus
ex misericordia, Deus ex improvviso apparet. Et Eusebius in Osee:
Apote in mediis tumultibus apparet, res turbulenta
fieri componebit. Sic Petrus agud Homerum Iliade.

Nomen adhuc elongat destrinxerit ostendere animam. Et ad-
digimus verum: Adib. n. 1. Deus res ipsius nos.

Alleg. Ro-Callistus. licet ipse id paret (sic literale) val-
lis Achor, id est, passus & turbatio Christi, ac no-
tum valle Getsemanni, ubi orans caput est Christus, turbati-
que fuit & fugerunt Apostoli, facta est credentibus psl.
& Janua vita extorta: per illam enim redempti & salvati
funus.

ET CANTABIT EI JUXTA DEES JUVENTUTIS
SUÆ. 1. Septuag. & Syriac. & homileticis ibi; Symma-
chus. & obligatorib; Theodosius, insperabilis ibi; Aquila,
& audius Chalda. dicitur sepe ubi verbis nos; Nofer, Va-
tabi, alii melius vertunt & cantu ibi, licet enim Hebr. Psl.
ana & humiliari, & affligi, & responderi, & audiire &
cancer significet & licet Israel in Egypto à Pharaone af-
flictorum: tamen non agitur de afflictione, sed de li-
beratione, & ob eam laetus & cantu. q. d. Sicut alibi Sy-
nagogae Iudaicæ libertate à Pharaone merito in mari rubro, ce-
cinit alterum chorus Deo carmen eucharisticum dicens:
Cantamus Domino, gloriari enim magnalet isti: equum &
aferemus peccata nostra, Exod. 15. Ita patiens canet cùm
ex Alysia, & sa Babylonie libertate à Cyro reddit in pa-
triam; ac multo magis cùm è captivitate peccati & diaboloi
liberata à Christo reddit in patriam, ut tendat in pa-
triam & Jerusalem canticum: canet, inquam, quoniam aliter,
nisi choris, his precentibus, aliis succinentibus, tam-
quam canitane de tanto domo, triplaudans & triumphans.
ita S. Hieron. Vatabl. & alii. Similiter modo anagegit Beati

In celo qui mare hujus facili felicitate quasi victores trans-
fierunt, canunt cantorum Mosis & Agap. Apoc. 15. 3.

Nota. Inseruntur Syntagmæ, vocali tempore Moysi quo illa recens nata, evocata à Deo ex Egypto, & edu-
cta per Molon, latibunda cœlitum, gratianique egit Leo
Exodi 17, unde explicans ibidem: Et nata dies ascendens
fusæ de terra Egypti, Vox enim eius, et latitans, quemque
valeret quod id est.

ET ERIT IN DIEILLA, AIT DOMINUS: VER. 16.

VOCABIT ME, VIX MEUS; ET NON VOCAB-
BIT ME ULTRA, BAALI. Jps. legendum cum He-
br. Rom. & Septuag. non habet. Nota. Baali idem est
quod dominus meus, habens vel possidens me, maritus
meus. Et sic vocabant uxores Hebreos maritos suos, dicitur Deus vobis
centes: Baali, id est, domine & marite mi, peto hoc socius tuus,
vel illud ab te, unde idem est Baali, quod ΒΑΛΙ, id est non Domi-
nus, et viceversa: quia feminis Arabicæ vestit, vocabunt me nunc, et
Baali, et non Baalum. Verum quia Baal in plurali addita Prima
litera, m. p. Baalum, significat deos & idolas; & quia
Baal, f. p. Bel, & Belus, Deus erat Gentium idololatria.
rum; hic in odium idololatriæ, & ad ejus extirpationem,
nomes hoc absolvit Deus, m. d. Ιερον. aliud leguisse alter-
ratio recordatur: & vicissim nominatus idolum cogitat, ac s. Hic:
ton. q. d. Esto finis veteris Baali, id est, dominus & maritus;
nisi tamen me hoc nomine compellere, ne videat esse Baal,
vel Baalim, id est, Deus Chaldeorum, Tyriorum, & aliis
gentium. Simile effigie si diceret: Nolo a vobis vocari
Jehova, vel Iova (ui Calvinus, Callistus, & alii Novi
vates vertunt vocantem Deum) ne me Jovem effimerit,
q. d. Iirachites Babylone redeentes, & multo magis excedentes
in Christum, adeo Baalum, id est idola, dereliquerunt, nec
nominare ea velint, nec memores eorum futuri fini per labia
iuris. Rupertus. Haymo. Dion. Vatabl. Emmanuel & alii.
Unde Syria veritatis, ne illa mihi p. m. sit, non Baal immo.

Alius R. Salomon, Lyran, Leo Callistus, Mariana, 16. Scenæ:
dous, & Aspasius recordatur, q. d. Israel in lege nova com-
pellabit me Iesu, id est, vit meus, quod amoris et nomene
Iponium enim amantissimum significat; non Baal, quod
timoris & dominatus est nomen. Baal enim significat he-
rum, & five dominum imperiolum, quæri & aliis herili jure
dominatum. Sit Augustus Caesar colitur, vocari Dominus
et quod dominii ad servos referuntur, ut tyrannus & non ut
reges & subditos, qui eis sicut id quod est palli oribus. Do-
minus enim & fuis suis correlative sunt. Hoc est quod ait Ap-
oll. Rom. 8. 15. Non aspergili genitum servitum deum in si-
natre, sed fidelium adaptantis filium L. 1. Judas ergo Deus
sit Baal, id est Dominus: Christianis est Iesu, id est, vir &
spiritus. Verum priores sententia exigunt id quod signatur:
et amorem nomine Baalum de me sis, & nos reverendissime
tra mundis eorum. Potest tandem hoc secundum Iosephus ac-
celerius & allusivus admitti. Ad varianam alludunt He-
breos voces.

Unde voce isti, id est, vit meus, alias effigie potest ad Tertii.
Μάρτιον, id est, ignis, q. d. Deus invocabis nomine Iesu,
id est vit meus: quasi γένος, id est, ignis meus, amor meus,
Deus enim noster ignis consumens est, tuus amor, totus
ardor: ardor enim nostro nolli. Quocirca Hebrei dicunt
virum vocari isti ab Μάρτιον, id est ignis, et quod calidus sit
nature & ignea complexio, cum femina sit aquæ &
phlegmaticæ. Ita in Pentecoste Deus offendit fe isti sibi, id
est, ignem nostrum: quando in specie ignis, & linguarum
ignavimus defensando Apollinaris, cœque dedit cor igneum,
& linguanum igneum.

Alii, ut Porfirius, credunt virum dici hebe. i. e. à verbo Quadrat:
τετραγ. id est, vel τετρα, c. quod vir prior sit effigie
seu existentie femina: femina enim ea viri costa formata
est, indeque dicta est Μάρτιον i. e. quasi virago, aut pos-
tus vir a viro. unum est, sicut Latinus vir dicitur à virtute,
Greci ἡρώ ab ἡρών, quasi territus à terra. Jas-
teus à luto, & Μάρτιον ab inhumate, quasi desperata
vita, & brevi mortalitate: ita ea adversus dicitur i. e. à
robore, præstans, virtute. Quocirca appositiè hic jubet
Deus s. à Synagogæ vocari isti, ut ipse qui omnibus rebus
præstet & tempore, & dignitate, & potentia, & provisoria-

64

Commentaria in Osee Prophetam. Cap. II.

Ipsius enim nomen est Jehovah, sive *Ego sum qui sum*. Et, *Qui eras, et eris, et qui eris morsum adi*, Apoclit. 4. Et sic apponitur oppositum Baalim, id est idolis, quoniam habent esse verum, sed fictum; fonteque dicti non verum, sed mendacium. *Ideum enim nihil est in mundo*, ait Apoclit. Cor. 4. vnde illa dicta.

ET PER CUTIAM CUM EIS FOEDUS IN DIE
ILLA, CUM BESTIA AGRI¹] Pro iam sis, Hebr.
& Septuag. habent sis unde S. Hieronimus in commento legit: *Persianum fidem inter eis, & bestias.* Loquuntur de Synagogis five bestiis nunc in singulari, quicunque in plurali: quia in populo sunt multi. Theodot. & Theophyl. posuerunt haec prelata bestiis Babylonum redemptoribus. Huius enim Deo super eisdem & pacem habuerunt cum bestiis, id est, cum barbaris, potius cum Persis, Graecis & Romanis; item propriis cum bestiis, inquit Theophyl. quia Deus effectus ut fera & bestiae fruges eorum non conludenter ast ladessem. Verum haec levia & exilia fuerunt: quare plenius & percutiatis huc eum ne affita sunt feri Chirillum.

penitentia nec est praimita nisi per Christum.
Ubi Nota. Symbolicē hī *bis̄tis* significantur homines
barbari et trucis: *volvēs* significantur timidos, & ambi-
tuos: *repulsi* denotant vafre & ventri deditos, q. d. Hi
omnes per Chirillum & Apofolos contraria virtusibus ex-
ulte & maneflaci. *paucis* insunt & calent tam cap-
itū, quam inter eam. Hoc est quod praediti lūpās cap.
11. 6. *Habituibz lūpās cum agnōs*, & *paucos cum bœo abe-
scit*, &c. Hinc & S. Petrus Act. 10. 13. mitendus ad
Corneliusmaliciose Gentiles, videt hincitem plenum qua-
drupedibus, terpentibus & volatilibus, auditeque, *ovis*, *ovis*,
& *mandibz*: ex quo intellexit Gentibus esse predican-
tibus Evangelium, ealque conveidentibus ad Chirillum. ita
S. Hieron. Theod. Haymo, Albert. Hugo, Vatabi. Ri-
bera & aliis. vide dicta lūpā 24.

Insuper Apofolii aliisque nonnulli illustres Sancti, ut S. Antonius, Franciscus, vero & propriè accepere sunt à Christo potestatis intercessione, scorpaenas, pices, aves de beatissima terra, Locus 10. quia Rupert, Bider, & Arias. Verum hoc placorū fuit privilegium, prius vero omnibus felicitate est communis, Prior ergo sanctus est geniosus & pius.

VERS. 18. *Pleatus.* **E**T SPONSABO TE MIHI IN SEMPER ITA-
RUM q. d. Israelem olim ab adulteria, id est idolatria,
repudiasi, & Allyris in pradam dedit, ut Jam
Babylonie reducatur, & longe magis tempora Christi re-
nos Israelitas, eos felicitat qui ex Israele, & eis Gentibus ab
intendit & impiecat convertentur, credentes in Christum,
ad dicendum mihi in sponsam, putat in Ecclesiam, quam
nominum repudiatio, sed mihi capulabo in aeternum; ideo
quicunque sponsalia haec & connubium confirmare
in aeternum, doceat ei secundum & multipliciter dabo,
qua extorsio non possit non mihi jugiter placere, ut eam
cigar imperio omnes, & ut conjugem retinere. Dotes ha-
sunt justitia, iudicium, misericordia & fides. Recepit
Theodorus Rupertus. Lyras. Arias & alii pallium ea cum in spon-
siterum, inservient huius agi de Ecclesia Christi; nam Syna-
goga est repudiata, & esse defin. Senior ergo est, q. d. Sy-
nagogam mihi despiciens utique ad Christum, tuncque
per Christum vetram eam in Ecclesiam, que erit mehi
sponsa eterna. Hinc patet Ecclesiam nunquam in fide de-
fuisse, nec esse defuisse.

V E R S . 9. E T S PONSABO TE MINE IN JUSTITIA E T
JUDICIO] Primo, Sánchez explicat q.d. Regam te & in
officio [hoc enim est illius justitia & iudicium] continebo, ac
vivendi leges praeferiam, quia maritus uox, quomodo
filia in officio concenterat a patre, a quo leges accipiunt, quas
sequuntur, nonne qui illius pudori & honoris consulit, de-
que sebus omnibus necessariis providet. Cui per patrum
nomen ac potestatem licet admonere liberet, atque etiam
severit, si quando in ea quod jas exigit conjugale, peccat-
verit. Marnus enim fecerat in locum patris, quem Iponia
relinquit, ut rotam amorem & flumen in marium trans-
ferat. Unde Jerem. 3, vers. 4. a Deo Iponio audit. Synago-
gaz Amos vocata, Patre meo, dicit originaria mea. Hoc
ergo est misericordia inter Iponium & Ispaniam justitia, five affi-
cionem. Rursum, q.d. Justificando te, & iudicando te, eve-
rin dicando te in Iponum accusationem. *Iustitia* enim hic Pri-
mo, significat iustificationem Ecclesie & fiduciam, quia
Deus eis infundit justitiam, id est, gratiam, charitatem,
clementiam virtutis, quibus abundantur peccata, & confi-
tientia.

muntur iusti genitique Deo, Deique filii & heredes : iux-
ta uxores & sponsos, ut hic ad Proprietatem. *Indivisa* signifi-
cat pars & tentamen iurisdictio, quam pro Ecclesia tu-
lit Deus contra diabolum, qui ut tyranno sum in iure
polisbat, & regnos dominabat. Secundum, *infinity* & *in-
finitus* cum junguntur in Scriptura, significant duas par-
tes, *five* duo iuris, *plus* iudicis & iudicati. *Judex* enim
per iudicium iudicis defendit, & iudicat *dat* & *conferat*, id
quod est iudiciorum ; per iudicium vero iudicari & conde-
mnoti impensis, qui iugis iudicatu ventur & persequentes-
ur. Ego, o Ecclesia, o sponsa, te usque tempore tuorum
horum hostium & persecutorum tuos putamus & diliperdam.

ET IN MIEZICORDIA ET MISERATIONE
IUS. J. Egit hendecas: q. d. In miezicordia summe miserationis, et iusteicie cordia maxima, utroque profecta ex intentione vicieliter, & ex viceliter consummatore: hanc enim significat Hebreo, ΟΝΤΑΝΙΟΝ τακimam. Egit haec secunda arta & dos sponsa, quia Deus eam non aterram sibi desponsaverit; namrum intima miseratione & summa miezicordia illi a Deo exhibita, & pugnare exhibenda. Hoc est quod ait Paulus Tit. 3. c. 3. *Nex ex operibus iustitiae quae fecimus nos, sed secundum fidem iustificatione salutis nos fecerunt per latronum regenerationes & renovationis spiritus sancti, quem significat in nos abiens per Iesum Christum.* Hac ictu vicerat iusteicie cordis Dei, qui in nos effudit per Christum, Lyc. 1.2.8.

ET SPONSABO TE MINI IN FIDE] Tertia de spon-
sione est fides, unde tertio repetit t̄d sp̄nsab̄, ut certam,
pienam, perfectam, & in aeternum duraturam despon-
sationem lanciat. Et significet. Quocum Chal. verit. et.

tristis iactant, & signantur. Quicquid ea Chalda, veritatis, et
fratitudo & fratitium sedem meam in te. Sic enim est in mat-
rimonio ut mutua corporum traditio, ita his spousis te tradi-
tur Deo, ac viculum Dei te tradit ipsis, ut ea te ca-
rissimi filii aeternorum constitutas, in quo quilibet rex & potes
habebit & iudecat, ac judgmentum exercet eatus tulitoque, im-
pias puniendo. Unde thronus huius Dei quoniam variis
quilibet columnis sustinetur: ministrum iustitia, iudicium, miseri-
cordia, & fidei. Se p. 15. Tertius & iudicium regni &
ratio (sicut fulguramentum) & hoc enim signum in Hebreo 1. 12
miserere fitur. Et Proverb. 24. 2. Mihi miseranda & orbi-
tus inservient regni, & rebus aeternis thronum sim. Por-
tare habet in Deo fiducias & constans in promissis,
quae in Scriptura vocator veritas. Per hanc enim Deus
spousi affectus supradicti has cum tibi ratione perpetuas, nec
ulli repugo divulgandas. Ita a Calisto. In spousa vero ad
cipi potest, tunc eadem factas, quae ipsa fidei promis-
titas & practice non ipsis, ut nil praeter eam ames; tum
fides Christiana que est ministrum iustitiae & gratiae, per quam
despondentem Deo. Hec enim Christi fides natio Ecclesia
maxime insculpanda fuit, ut homines crederent in Deum
incarnatione & crucifixione, itaque heretici bateant, spousa
dei Christi. Vide de dispensatione animarum cum Deo cap.
qua dixi 2. Cor. 11. 12. ad illas verbas: Disponit vos vos nisi
genuis vestris exhibe Christi. Intuere hic amorem & salutem
spousi Dei in spousam Synagogam. Merito S. Bern. ferm.
5. de Dilect. Eccl. etiiamsi haec Ofer. verba subdit: si ne
fuerit iste quod junxit, & non invenimus scripturam amari;

Portio Pauli Caputhinorum Episcopis ordinatis a S. Epiphanius, tempore Arcadii & Honori Imp. scribens in illud Cant. Canticum. S. Petrus, explicans illud Cant. I. Elegimus & videte filia eius, regem Saracenos in gloriis, quod coronauit illis menses qui in die deponuntur illis, docet Christum illis, five tribus diebus, filii desponsantes Ecclesiam. Primo, dum incarna- testis: tunc enim filia carnem nostram, & per eam homi- num Ecclesiam carmen hypothecat copulavit. Secun- do, in passione: tunc enim filia saepe Ecclesiam latit, fibique in sponsatione emit. Tertio, in Pentecoste: tunc emis- deputacionis arham Ecclesiae dedit, nimirum spiratum factum.

Denique hac Olio sententia, quasi formula sponsaliorum, *Christus Dominus & S. Catharinae Sententia in sponsam alsumptu, eam; fbi visibiliter despondit.* Rem itaque narrat Augustinus gratia Vite ejusdem P. Raymundi, qui Generalis fuit Ordinis S. Dominici Magister & S. Theologie Doctor, & S. Catharinae Confessorius. Ut pugna, inquit, *sponsa casu, immutabilis pondus modo & inservit fiduciae frigerare mentis subtilitatem*, non ut

Commentaria in Osee Prophetam. Cap. II.

65

affirabat ad perfidiam filii gradum, dicens cum apostolo: *Dominus adiungit mihi fidem, cumque adducat me prope, ut nulla posse sit adiutorium non possum ut profectus. Cumque ergo illi id erat, sicut etiam respondet Dominus: *Desperabo te misere in fide; tandem in Bacchanalibus, ubi venire festa celebrantur, usq; se incolunt in suam cellulam, non recessimus in parvitate. Et in unius festis, sed ardenter festis patens à Dominis eam, quam diuina, fidei perfectionem. Et quia verisimiliter deus Propheta: *Delictum in Domino, & dolus rabi pessimum cordis eius;* Christus et apparet non sollicitissima matre sed et aliquip sancti, Et tunc mirabilis modus fidei desperans, beratissime ubi eam, ut dicimus: agnosce viriliter & vacillantem ea, quae ex tuae prævalentia opifex fecerat insuperiorum. Pergit eam autem desponsationem: opifex Dominus eam scipio tradidit ad bonum convivium & coniugandum. Talem enim eam opera ut ad multorum humanum promoverendam salutem. Ex hac desponsatione fecuta est mitra virginis cum Christo familiariam & unitam. Et sancti famulus & agnus leviter, subtiliter & aversi sensu confitit amplexus crescentem. Verba enim præponendum est in anno, cum testator irreducibilis quadam habilitate & pro pictu mente suam cum Christo coniungit, etiam quibus locis & tempore, ne ab hac felicitate remittentia ultra efficiatur in predicta, semper & ubique tendens ad celestia. Unde sicker, ut prep. invenimus: *vici in aucta se reparare.* Porro causam desponsationis & quasi mortuorum, hanc dedit Chrysostomus: *Quatuor, in quaer, spissi vestimenta mundi, angelorum eternorum & possestas, quibus suorum & aeternorum bonorum, atque hinc diebus Bacchanalium, quibus mandant vacua gola et luxuria, ut suos mortificaverint & restinuerint quod non nobis defensione. Modus enimque fuit hic: *Ego accipio dextram Catharinae, et secundum eam digitum annularum precepit a filio, ut illorum filii descendentes. Tunc accipit Chrysostomus, ac accipio Catharinae dextram, dicens enim annulum genitissimum (qui extinxit Roma servavit in monasterio Virginum Dominicum in Magna Graecia), ubique clare invenimus Iacobum) impetrans, dicens: *Ex ergo qui sum Cœsare & Salvator tuus, te mōsi desperando in fide, quia perdereris in terra haec bona semper venerabilis, deinceps eternis nōbi in eadē coniuncta, ubi subito mo facie ad faciem, moque perfrui. Superfili ergo, ut ardenter decrescat, *Qui vobis fides, quoniam cordis vestrum, fapores vestrum illeborum & angelorum mundi, omnes gloriam eorum, & omnes restitutions vestras. Ita Raymundus in Vita S. Catharinae senecen. quam in italicum idem translata Ambrosij Catharinus, lib. i. cap. 24.******

E X A M P L U M C A R O L I Nimirum mandando id quod mando per Ezechiel. cap. 38. *Et nomen istud rationes vestras gerimur, & frumentum vestrum offerto, populo nostro.*

Nota Primo, ad emphatic & elegantiam hic in calis, &c. proponi protopopeiam per gradationem, q. d. Cali apparet naturali, quo terra hominum, tonique universi, cuius ipsi pars sunt, bonum & commoda deliderunt, videantur a me Deo polkes nubes & pluviam: ergo illum in annuum, statimque dabo; & sic coquenter cali respondebunt votis tertiis, & pluvias fecundam desiderant, eam diffundant; & terra latifundat votis tritici multipliciter cœlere cupiens, & triticum explebit vota Jezrahel, id est, Ierusalem & populi Dei, qui hacte fruges exceptat. Hac gradatio significat tam maria tertilita: in bonorum, etiam temporalium, quae populus publicus Deum: tum subordinationem coniungit, & ordinatum cultus secundorum servientem Deo militarium, quo si linea à mediis, medius à summis, summo à Deo pendet & reguntur, quam Gentiles fatum, fideles harmoniam mundi appellavunt, de qua Job 38. 37. *Cognovimus de te quod domine facies?* Sic hic Ierusalim, id est populi Dei, vita pendet & intulerunt a trinico, hoc à terra, hoc à Deo; unde pro exaudiente, hebrei. tit. 12. 18. ann. quod, ut dixi, inter alia significat respondere, & canere alterius: Unde haec versus, *respondabo cali, vel aliis preciostibus sarcinam,* & acclamam: eali enim perlungando canente Deo Domine de nobis pluviam ut terra producatur triticum, vīnum, & oleum, quo aliatus Jezrahel, id est, populus tuus, cui nos & omnia creata serua decretivit. Respondebit de lucem Deum: *Asquon mithique gratus poltulans; idipsum preflabo: amo eum Jezrahel, id est Ierusalim, quai iponiam charismatum.*

Contentus Unde moraliter hic advertit Pineta in Job 37. vers. 11. *Ceteris in Prop. dñm. xxi. v.*

A num, quod oniversitas creaturarum cum suo creatore con-
natur, ipsam in commoda hominem, præstrium fiducium de rebus
Sanctorum, videatur innotescere concordem efficiere, &
ut Supradict. c. 1. 17. *Non tam una famosa custodire,*
q. d. Doctor cum in multo instrumento iouis unus chorda
ex variatione modulationis & toni, alias & aliam effi-
ciat harmoniam in gratiam audiendum, ut Deus Iudeus in
elementis Egypti, elementum ipsum naturam & ordinem
retinet, placent alii, in ejus conditionem & ultimam
transficiunt vim eis, ad propinquum Egyptiensem, in
gratiam Hebreorum. Nam puerus Hebreorum terrena
transuena magis subvenit à codicibus, videbatur puerum
naturam induisse, & natantia, portante, in terra
degena à Egyptis effigiebant, ac si Iudeus testissem. Si
multi schismata etiati Europæ apud Artif. & Ethic. c. 1.

Cibus est fessa tollis, & ipsa caro non in imbris amat;

Cibus tanger estaber imber, & caro calidum tuas;

Agellus, ut tolloris in finibus cadat;

Tolli his Deus prius maedictum, quod Israeli adulteranti cum idolis integraverit vestris. *Sicutum frumentum nomen in tua persona.* De Jez. bel diax cap. 1. 4. Chaldaeus certi Jezrahel hic significare populum Delicta sua dispergit, non a Deo in Ecclesia collectum & benedictum.

Nota Secunda, hic est continuum allegoria. Alludit enim ad Israelem ex Aliyria & Babylonie redemptum in Iudeam, cui Deus dedit pluviam, tritum, oleum & vitrum, ut nota S. Hieron. Theophil. Albert. Hugo: sed huius allegoria significat Deum tempora Christi pro vobis fiduciam eiis abundantiam gratiae, ducimenatum, concessionem, omnium quo concordem spirituallum datum. *In S. Hieron. & Rupr. Utique festis suis laureatis, sed prioris est quasi typus & unius postoris;* unde in dñi tantum alludat eumque ebatur pe. Rupring: intendit verò per eum significare postulatum, in eoque haret, iteque caplet, uti feci foler in allegoria. Deus enim & populus Deli, post veri Christum, pavit similitudinem omnia bona temporalia & caduca. *Et enim didicimus ut à Christo calcare tenebras, & amar, callefiantis quod non arcet in hincire, ut vivido extenuari.* *Hinc tunc nobis est à Theophil. Leo Galfridi. Vitam, ac d. frumentum, id est Lachish, aliisque Sacramenta exaudit a Jezrahel, id est, le-
men vel brachium Dñi, posta Chaldaum, qui conceptus est Spiritu sancto, quicquid in virtus & deo humi patris, ut scilicet ipsi sacramenta faciat eis omnium, quod est in hinc, les Chalda purgare, laetificare, pacificare, postea tunc: *Chi situs enim est qui percepit haec operatio in nobis?* s. b. sicut Deus Pater Christi causa est deo uplatis in Ecclesia utrūcum benevolium spirituallum. Idem Castrus ex d. August. Exam-
plum, inquit, carlos, id est carner, perturbato & Sancha, qui pro Jezrahel, id est in cibis militantibus, Deum pre-
ceparauit & eis cau, id est lantit, exaudiens tez, m. id est Ecclesiam, ut à Deo plus vita calidum be norunt. Jezrahel, id est fiducib; impensis. Ante Christum enim etiique Iudeos, judiis et calore pluerunt: Mandabo, iocundus Deus, nubibus celi pluere operari terram. Ita sapio ad litteram, ego symbolum. Fine & analogice Cyril. Exaudiens calorem, inquit, id est manum nostram largi am dispensassum faciem calorem, pœnitentiam, ac ipsi auferriendum confessum exhortans pœnit. Et tunc pluere terra exaudire frumentum, vitrum & oleum, id est, frumentum fortis qui sunt in terra, pœnit, latitudo, habitationis. Et tunc quidam vita frumentum, utrum vocem latitudinem, oleum habitationis & bone habitationis.*

E T S E M E R A B O Z A M M E T H I I N T H E R A Sem-
idem, id est, inflar feminis spargam ipsam, aut Vatabi, q. d. VERB. 2. 1.
Ego Ecclesiam, ejusque Apollolos & Principes spargam
per totam terram, ut, illi per femen doctrinam & martyris
iuri mortali fiduciem & sanctorum legem propagant. Ita
Haymo de Rupert.

Nota. Vox autem grammaticè non refert *Yeshabat*, utpo-
te malum; sed *estrem* nra, puti *Synagogam*: de ea
enim egit hoc capite. Alladi & obiter pestilencia, ut iam
dixi, littoribus Babylonie redemptus in Iudeam, ubi inflar
femini jacti in terram ubertum creverunt & propagant sunt.
Ita Chalda. Theophil. & ali. Similiter etiati *Jeremias* 13. 17. vide ibi dicta. Nota. *Tesfemina*, significat actionem
& mortificationem feminam, per a postulatum & postulatum.
Nam, ut ait Christus Iohann. 12. 14. *Nisi granum
frumentum cedens in terram mortuum fuerit, ipsum solum
mane & si autem mortuum fuerit, nullum frumentum esset.*

F 3 Nun

Non misericors; ait S. Leo ferm. I. de S. Petro & Paulo Eccl. p. 10. *proferimurque, sed angustiis;* & semper Dominicus ager foyero distorsio infestus, dico gravis quo singula cadent, mulcet ipsicata nostrarum. Idem fit in qualibus animi fideli & farta.

ET MATER EBOR. I^US Q^UA^M FUIT A BISQUE MISERICORDIA. **I**Hec explicita fuit cap. 1.6. Tamen Nota. Pro misericordia, &c. Vaticana Biblia legunt, diligenter dilectione. Hebrei enim διάθεσις significat itemum affectum tam dilectionis, quam miserationis & misericordiae. Unde S. Paulus citans hunc locum Rom. 9.23.

A utrumque ponit. At enim: *Sicut Osee dicit: Verbum meum plenum meum, plenum meum: & non dilectione, dilectione: & non misericordia confundatur, misericordia confortatur.* Quod enim Paulus dicit: *Vobis non plenum meum, plenum meum;* Otee dicit: *Dicam non populo meo, Regulus meus et tu.* Proponit enim ea Paulus, quae Otee proponit. Porro quod addit Paulus: *Ex eis in loco ubi dilatum est mihi, Non plumbum meum est, sed misericordia filii Dei uiuentis, non ex hoc cap. sed ex cap. v. to. defunxit. Ibi enim dicit Otee: Ex eis in loco ubi dicitur eis: Dignopius meus es et duxi te sis filii Dei uiuentis,*

C A P V T T E R T I V M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

IUDET Osee adulteram domum suam abducere, cum enique pacifici ut ibi multo tempore celebs se deat, nec fornicetur, nec ad virum suum redire, ac per hoc representaretur filii multa tempore fore sine Deo, sine deo, sine lege, sine rege, sine theraphim; sed in novissimo dierum reverjurum ad Dominum.

I Eduxit Dominus ad me: Adhuc vade, & diligere mulierem dilectionem amico & adulteram: sicut diligit Dominus filios Israel, & ipsi recipiunt ad deos alienos, & diligenter vinace vuarum. 2. Et fodit eam mihi quindecim argenteis, & coro hordei, & diuini coro hordei. 3. Et dixit ad eam: Dies multis expectabis me: non fornicaberis; & non eris viro: sed & ego expectabo te. 4. Quia dixit multis fedebunt filii Israel sine rege, & sine principe, & sine sacrificio, & sine altari, & sine ephod, & sine theraphim. 5. Et post haec revertentur filii Israel, & querent Dominum: Deum suum, & David regem suum, & pavebunt ad Dominum, & ad bonum eius, in novissimo dictrum.

V E R S . I. **A**D H U C V A D E. **I**Jubetur hic Otee amare & pretin obfector, in uxorem ducere: sicut enim hoc novum adulterum & debulat ergo illa ad primam verumq; matrimonium temeti (ex quaenam eis usor) non ab Otee duci. **S E C U O R I.** Chalda. S. Hieron. Cyril. Theodor. Hugo. Idem Paulus apud Palam, à Castro, Emmanuel, & ceteris hanc mulierem non suffici Gomer, sed aliam (ut verba tenuis impuerit, præteritum vobis adhuc, & fuit, id est enim: sigo hactenus in eis emptra nec comparata) qui à viri suo ducendis aucteris effecta sit, quam Otee jubetur & iherere avocare, & eam non in uxorem, sed in adulteram, ac domi remittente callam, ut nec cum viro, nec cum adulterum copuletur; idonec post modum tempus ad viuum suum revocetur, & in ejus gratiam horumque redeat. **Audi S. Hieron. Propheta dicit adulteram, & tecum mea in strumentis copulatur, neque fornicari conjungitur, sed tecum dicit diligenter. Hoc enim verba Otee significant v. 5. Et dico ad eam: Dies multis expectabis me; & non eris viro: sed & ego expectabo te. Quod demum de explicatis, & ad scopum per eam propheticæ representationis applicamus, subdit: *Quia dies multos adulterum filii Israel sine rege, &c. & post haec revertentur, & querent Dominum in Novissimo.***

Tertia sententia, quam Theoph. Rupert. (qui vult hanc fuisse fortem Gomer) Vazquez Sanchez & alii legimus, media eti: *nuntium mulierem hanc aliam sufficie à Gomer, emptamque ab Otee in sponsam & uxorem, non in ancillam. Hoc enim significat ut diligere mulierem, q. d. Duececeorem, & ut uxorem diligere. Rursum ut expellatur, sed & ego expellam te;* unde liquet eam ab Otee nulli deliberaantur, ut fieri uxori, sed Otee confirmatione conjugi & copula ablinquisse ad longum tempus, quo ex parte, ei copulatus est; ut representaretur per modo Synagogam multo tempore fore sine rege, lege, Den, coque expiriens, ad Desumptus redituram. Oitemque videtur hic per eam Dei generi mulier Synagogæ, conjugum & copula religionis & cultus Dei. Ergo fuit haec Otee, sicut Synagogata et usor Dei. Unde sequitur, vobis eis priorem iub quo adulterata erat, jam suffic mortuum, aut certe per libelium repulsi ei à viro ob adulteria datum, icilium & solorum suffic prius coniugium, ita ut prius soluta posuerit nubere Otee Propheta.

Dilexerunt probables sunt; sed licet probabilior, ob nouiram verisimilem, que vere, dilectionem amicæ, id est mariti: sequitur enim, *Sicut dominus Deus diligens filios Israel, q. d. Sicut haec mulier, licet mulsum dilecta à marito, tamen adulteratur;* ita filii Israel, licet multum dilecti à Deo

*Quaream
fit mulier
dilecta &
marita.*

Quaream, quantum ducit ad Gomer quam duxit Otee cap. 1. an qua alia? Primum, Russinus, Ribera, & ali, qui alii credunt suffic Gomer; quia, inquit, post conjugium eum Otee, tunc proles ex eo Iudea pater, adulterio se miscerat: unde Oteecum repudium cogitabat. Sed Den cum recipi, diligere uti tenet renovato & sedintegrata per novum contractum cum eis matrimonio, probet; ut hoc factio representet Synagogam Den desponsam, licet adulterantem, diligat Deo, eamque ipsum post adulteria idolatriæ amare, & restituere sibi sponsam. Ratione, quia Otee non posuit aliam adulteram, quia alterius

Commentaria in Osee Prophetam . Cap. III.

67

à Deo , tamē copulantur idolis . Amicus ergo hic non potest accipi adulter . sed maritus : talis enim erat Deus respectu Nagore . Hinc sequitur mulierem hanc habuisse amicum , id est , maritum superstitem , ex prouide non potuisse appeti ab Otee in uxorem , sed tanquam in sciamculam , aut portus Otee eam perdimat & praefugam ad amasse ex charitate , ut pro ira manet , etique dedille premium & hospitium , ut adultere recte defineretur , ita audientes enati , ac nominatione per amicum hunc accipiuntur maritum , nam adulterium . Chald. Lyran . Iñdor . Paulus a Palatio , Arias , Guadalupensis , V.tabl . & alii multi : hoc S. Hier . Tacordon . & Theophyl . ex Septuag . intelligent adulterum . Et sic nos , id est , amicus vel focus , significat maritum . Item , 30 . Quoniam si contumelie mulier amator suum , hebreos , 11 , id est amicum , putat maritum . Hic ergo amicus genitum Dei , non Otee , qui rancium mulierem hujus est conductor .

Patrio Chald. Idor. & Vatabl. centent huc facta esse in Osee non realiter, sed tantum inspiritu per visionem amaziniam. Melius Theodor. à Castro & ali centent respiratio eni facta esse. *Acta Sacrae Scripturae* p. 22.

E T A D U L T E R A M] Septim. Complut. & Regia legunt, *as pugnabat*, id est, *& adulterar*, sed corrupce: legendum enim cum Codice Vatic. S. Hieron. & Theop. *as pugnabat*, id est, *& adulterar*, Paetex Hebreo, Syro, Arabico, & alii. Vide hic tenuerit Dei cur, quo amat & inquit precepcionis à versio: australis.

Moral. 8. Augusti. homil. 12. littere 40. Enele, ait, ex
nam ab amore creatura, et in amorem creatori, quod si amas
illuc facti, adiuveris, et quod variat, quod amicis
hunc facilius amari est. Dicit. Quicunque ergo velutum est affi amicis
huius facti, amicis confraternali Dei. Amico deo et
amato, amato etiam adiuveris ipf. illius enim amare nolit cari-
fer, nihil delectabatur. O amato ihesu amplexibus digno-
bus, dimissis cordis, et illius habitu gratia. Nam inde dicitus Paulus
p. 12. 23. Mille adiuveris. Deinde hanc
ideorum per nos presentem

ribus fortis, &c. David, & ea ex variab. & faginis, ver-
tunt amph. vel legum, & arborum, quæ sitotur hic ido-
latriam gula & cibosuita. Sol bene enim idololatria
in iuis sacramenti & felis iolemoniorum epulari & potare,
ut & praefatibus estiam vint & cibi ministrare dulcissime,
ut & tecit David cum arcu transiit in Sion. 1. Reg. 11.
Hinc & Segregat, vertunt *esparsis*, id est bellaria, pa-
netra, simulacra & placenta, que idolis obcurantur, aut
Hieron. & Theopyl.

Verum melius S. Hieronym. Vatabl. &c alii vestunt si-
gnos. Nam & Aquila vestit. - Tiberi. - Id est secunda. & c.

Symmachus, *ad Aquilam versic.* *Vocant*, *in hoc versorio*, *et* *litteris* *avarum folliculos*: *vinacea unum* *tunc folliculus* *esse* *pellicula* *in varum*, *quam in torculari capilla uva*, *vinoque* *defluente* *remanent*. *Unde hec*, *vocant* *folliculos*.

Unde Tropolog. vinacea & ianæ uvarum sollicui si-
gnificant res yanae & futilis, in quibus nihil est suæ; ná-
bilis mediætus, nábilis boni, qui lete erant iudea & iudeothy-
ta, aliaq; que amabat Israele regnante Deo: omnis enim
peccati vestigium ianæ est, indipida & exulta, non legi-
da, non ianæ. Hinc Hugo *Vinacea*, inquit, sunt de-
mum, qui venient in magna pinguenda spiratio familiæ, sed per
superfluum asperci, prosterni fons de cœlo. Nam doni in sib-

s. August. fuit fons & largior gestatio, & condens natus
est Iesu gratia per peccatum, manu sua vacua,
quale vinacum, & si, o peccator, cum ledaria bonae &
dignitatis, vita & venies, vinacea fructus, fulmolitus
inanes, & mero acre aut venturostis ledaria. Vt cetera
ris in domo Dei para, ex parte angelorum, nunc vagus &
præfigius cum filio proendo ambi filios petrifico.
Quod enim in tristis oculis tuis hinc hoc in uia tua valuerat
Iesus, o filodie, mundo te credis, qui pro fratre libet
quas, pro vino libat tibi propinat? Arguitum uerum sum
enim in florium, vinum tuum malum est aqua, inquit aqua
et illa meta, easque patrida. Quia ad partem, ut de Cœmis
redia & laicitate te ille ad mensam fuisse vino & delictis na-
trūstis, ac clamet: Fomis, fomatis, fomatis, fomatis
& pison quod mafia solle. Proverbia, s. 5. Igo sum poma
nivis, qui destruxi defendi: Si quis manducaverit ex hoc par-
te, nix et in sternet, Johan. 6. 51. Quia non debet
isti, & quid poteris nisi, sed præsumant alios, &
vici gomoriam regnum? Zarhae, 19. Venit, & loquens
& inducens chorizans, Cant. 1. 1. Quin accedis, qui
accusatur? ut lezias discilue cum ipsou: Iur, dico, tu
nes in collaria fui: exultabis & fatuatur in isto. Eucharia
S. Bernadis in Sylvestri. Pison, neque, genit, of, pos-
se burro Cappi, id est, cordatus largante copione: & bu-
mifusum que spuma submerito, & uero uerbo etiam se nra-
nos. Et rutilum: i se uero cibos in se jeclo Dux: ut
sunt in longioritate solitarios, quod latrantes Natura
agredire & aduersi se uocantes li peram, quod solitans Naturam
negrum & secundum suu dampnatum prestatorem, quod Iesu g-
sus, fidem uero habere. Et ea huic vno, aliis scilicet Iacob
de Diligendo Dico, fidelis alii clementia uita, non nisi
gurgitis: non uero uita, sed puer. Ies. Etitemus
Cantic. Ora de libato uirum latifrons in lumbis, siue
spuris quod imribus, & cornucaie salutarent caputque
quoniam.

Et fodi eam. Id est censuri computavican. In Septuaginta. Chale. & Hieronym. Hugo. Lysias. Vitalis. Atias. & aliis palliis. Unde dytes verius. inveniuntur tabucus. emendatio sum. Nostr. hebre. 11. 20. non proprie- gnis. foderis. calcinidere. excavare. ininde per etiam planis significari comparare vel emere. Olim enim quicunque foderatis fibi cryptas ad habitacionem ad se sepulturam. ut multi magis vinas. agros. putres & cetera. quam bus maxime in Metropolitana locisque vicinis (ubi habitant Patriarcha Iherosolimae) ob terrae inclemenciam & calorem digerunt. indequod tot & ranta juxta palestinos Iacobus pastoribus Abrahame vel holeri putentes. Genes. 26. vs. 17. 19. 20. 22. adhuc ut resumimus vintores ibodem ad putentes communies adhuc & diversas. sicut ac in Europa ut habent ad hospitium. ut milia & milia ex eis sunt in illis R. P. M. Iherosolima. Putentes ergo omnes foderatis fibi coni parabat patet Genes. 50. 5. & aliis. Hinc fodi significari non comparare. ut Deuteronom. 1. 6. pro aqua impensa banius hebre. el. aquam foderis ad irrigandum. id est. encontra gerato. emplaque haeruisse. Adam. S. Hieronym. Hieronimo & Lysias. Cire ut hoc verbio testantur. quia alludunt ad vineas jam dicas. Itet enim etas quatuor vites. qui fodi solet. Unde tunc. 1. 15. dicit. Dene & cisterne. Quocirca Leo Calvinus. Fodi. inquit. & pollicit vi vineas. impendens in solleos quindam argenteos. Secundum. Posterior. Cire. neque. significat hunc iudicare. indequod emere. qui in tunc & venditantes dicitur. in tunc pertinendo quod dicuntur. ita utque de divisione & divisionibus stipulacionis videntur inter utrum. utrum se factum. etiamque empionem significant. Tertius. A. I. Atias. & postea. id est. etiam in lavanda perp. ruan. & huius enim fodi & perforari solebant aures. punita legem & xxi. ad 6. Deuteronom. 1. 16.

² Unde Nota: Luci Rustic. & Roberpauli antiquitate citius
in centum haec feminum ad Olte fuisse ex i. m. in uxores
apud veteres canit, etiam Helians, Iponis & maritimes
birei ipselas & uxores, cum ab eis patrictibus, iuxta
ab ipso, d. n. o. e. pro dignitate cuique munera, iuxta
sponsorum vicilium dicta, ea t. b. maritos coem. bona
Ira David enim Magistri centum preputis Philadelphie
sum, Jacob Raab. l. m. ex levissimo leprosum amonit. G. S.
n. 12. p. 18. Deiphera enim Moien langoribus filii, quem
cunxit, Bacch. d. z. videlicet id est. Idem nos fuisse apud
Romane, ut patet ex Ciceroni oratione pro Murena.

Gellio lib. 18. 6. aq[ue] ap[er]tū Grecos : unde Blad. p. A. 7. mēnēnos Achilli offert filium sine r̄̄m, id est donis, quæ spōni iolent d[omi]ni spōnis. Unde ab Ovidio dona jugalā vocantur, ab alia, spōnalis. Si ergo Oise hic videtur emisse uxori. Tamen verius est, ipsū eam non emis- se in consigem, sed conduicisse in anciliā, ad hoc ut adolecēs de adulteriis abstineret. Unde Septuag. vertunt, ἐμαντελοῦ ἀνθύ, id est, mercede & prece condūcat eam, prout enim est merces. ita S. Hieron. Albert. Hugo, & ali⁹ supra citati.

QUINDECIM ARGENTEIS] scilicet scilicis. Si- clus autem pendebat quatuor draconas Anteas, id est se- minacionis, p[ro]pt[er]a regales Hispanicos, five quatuor Ju- lios Italicos, uti dīci Eadii 30. 2. Ego fīlius argenteus erat florens Brabantius, & 15. scilicet 15. florens Brabanci.

CORO HORDEI] Corus, hebre. תְּהִלָּה, diversus est ab יְהִי הַמֵּשֶׁנֶּה, quæ mensura erat viii d[omi]ni diurni, Eadii 16. 16.) erat mensura contineens 30. modios, ita S. Hieronym. & Epiphanius, lib. de Mēnitis, qui ait corum contineat 30. modios eque cameleonis. Ad- did Paulus à Palatio, corus five chomer illa eius anna. Bi- riū, quod scilicet fortis afans feta, indequē dici ῥαι- mer à τέλον εχαρη, id est afans. *Anarquiforum*, ait Plinius L. 5. s. 7. in cibis hordeum, fīciū in Aethiopiam rōrum appa- ret; & gladiatōrum cognoscere, qui Hordeum vocant.

ET DIMITRIDO CORO HORDEI] Hebre. תְּמִימָד תְּמִימָד חֲמִרְתָּא, quod misum est & p[ro]pt[er]a ventre nra- : 2. 29. id est lagena vini. *Jerom.* enim hordeum in signifi- cas, non vinum. Et ceteri Interpretes venerunt īsigniā, id est medium corum, hoc est quindecim modios hordei. ita S. Hieron. Epiphanius & alii.

Potò empia fuit hac uox dimidio coro hordei: quia olim confarreatio impia coorbebat, et cum certis verbis coram tellibus iolentis faciebatur, in quo panis fat- rebus adhibebatur, in manu convenerebant, sive Ulpianus, quod a Romulo instituta fusile relator Dionysium farreto illa significabit vita communione; quo- cirea diffusatio apud Fellum et diffusio matrimonii confarreatio contraria. ita Ulpian. libr. 9. Infinut. Plinius libr. 18. cap. 3. & ex his Pineda libr. 4. de Reb[us] Salo- monis cap. 2.

Quates, quidnam h[ab]et significare? Primo, Chald. S. Hieron. Hugo, Lyran. & alii censem quindecim argenteis significati decimam quorū diem primi mēnsis Nisan, p[ro]pt[er] Pascha, quo Hebrew anguis agno psalchal[is] à morte, quā inferat angelus percutiens primogenita. Agyp[ti]orum, redemerunt lūos primogenitos, ideoque deinceps eadem omnia scilicet redimere sunt p[ro]pt[er]. Corus & dimi- dius, id est, 45. modii, significant 45. dies quibus ex Ägypto perverterunt ad montem Sina, ubi legem accep- tarent, in qua sanxit Deus plimittias hordei ibi offerri altera die Paschatis, iuxta Chald. Verum esto ibi alludi posuit, tamen h[ab]et iam pridem transfacta erant: hic autem est prophētia de futuro, queritur ergo quid in futurum portendant.

Secundū, Arias censem quindecim argenteis significati quindecim Prophētas tam maiores, quam minores, qui Israeli prædicaverunt eumque conduerunt ad peccatum: corus, five chomer, inquit, et cumulus; *stom* et hordeum, item turbo & temp[er]tas, 45. modis 45. ponen- tis quas Deus Iudas Levit. 16. intentavit, si legem viola- sent, quas Prophēta hic Judæos subiutoris significat. Alii alia alterunt, sed impertinent, quae vide, si libet, apud Christ. & Caffro.

Simpliciter dicendum videtur; hoc pretium varazum fusile h[ab]et mulieri ad annuū viđūm: ad h[ab]em enim Ro- mani designabunt modios fūsos 45. quos efficiunt Hebrae- rum modis 45. p[ro]pt[er] corus eum dimidio. Unde Teren- tius in Phormione docet, quod servi quatuor modios in mense accipiebant pro viđū: jam multiplicas quatuor pet duodecim (tot enim sunt mēnsis in anno) habebis modios 45. quae erat mensura annui viđū Rom. 1. Porc hordeum & hordeaceus panis est cibus servorum, ancilla- rum & pauperum; apud Hebrewos etiam adulteriarum a unde mulier de adulterio accusata, sit S. Hieronym. ja- betur exceptio gomor farina hordeacea. Num. 15. 5. Per hac ergo omnia significat Prophēta, quod Deus Israhelis nō peccata servūt delinquis, & quāl jumentis terrenis

(borum enim pabulum est hordeum) dabit bona terrēns, led eum labore & pauca, p[ar]ta tanta quanta ad viđū suffi- ciunt, tale enim est corus cum dimidio hordei ad viđū annuum, ac quindicim scilicet ad vestitum & cetera nec- esaria; idque ad hoc, ne cogantur Genites & idola tegi- ficiū olim faciebant, sed iudicantes non omnino a Deo illi derelictos, quinimō ejus in le curam, alimoniā & bo- nitatem agnolant, & ipse ad iherosolimam donum ad Deum re- vertantur, quod fieri in novili mo diū, ut dicitur v. 5. Hoc quod an Apollolus Roman. 1. t. Non repulit Deus plebs suam quā prof[er]it, sed expectat donec in fine r[e]mis Israel solus, ita Ribeira, à Cilico & alii. Moral. de p[ro]p[ter]a hoc uide S. Hieron. hic, & S. Ambro. lib. 4. epist. 1. p[ro]p[ter] lib. 8. epist. 77.

ET DI[AS]] 3. Prophēta conduxit adulteram p[re]cio quin. VERS. 3. decim argenteorum, & felicissimo hordei: p[ro]p[ter] con- ductions p[ar]ta & conditions quā ab ea exigit, illi p[ro]p[ter].

Primo est, **Dies māles** (puta annum integrum) a hunc enim Hebrei vocat, ut O[ste]R[es] iāv[er]im, id est dies, quia annus est omnium dierum compleatio & revolutione: & ad annum velū dederat ei premium, ut iam dīci) *exp[er]iōne me*, *fidelis mābi*, vel mecum, q. d. Per annum apud me habitabis & defidabis, nec vagabaris per domes & hospitiū tuorum ambofus. ita Theod. Theoph. Pagin. & alii, unde Idōn. & Vatabl. exponunt q. d. *stolos dies in h[ab]itu sedis quoq[ue] sida*. Oltre hic representatione Deum, sed Salomonas, qui Israhelis in Alibi quāl in belop[er] captiuos derunt. Noller verit, *exp[er]iōne me*, quār[um] re- significat: ad hoc enim fidelis domi Prophēte, ut exp[er]iaret temp[er]s quo ab eo reconciliaretur, & reduceretur ad maritum. ita S. Hieronym. Haymo & alii.

Secundū est, **Nost[ra] f[est]ivitatis**: hic enim suis p[ro]p[ter]is scopos Prophēta, nūmīum ut avocaret eam à f[est]ivitate. Ubi Nota insig[n]em ejus chāiatem & zelum anima- rum. ita S. Ephem[er] celebrat zelum & foleriam Abramii Eremita; in eis vita ipsi Mariam ne p[ro]pter suam in f[est]ivationem lapsum, indeque publicè in hospicio metrictan- tem, recognita in lectus, magna labore æquū ac indu- stria inde abducit, & in extremū ad primitum viae fætū- Catem petremque p[er]sonitatem rediit. Ita S. P. N. Ignatius Romæ nonnauerit S. Marthā extinxitum cu- ravit, ut in eis recipienti muliercula, quæ a tūpi quā- flu abducta viam in melius mutare vellent, ipse ex- flens Generalis illas eō deducit. Cumque ei obviceretur in illis operam perdi, quod faciūt ad vomitum tendent: *Marthā s[ed]i*, inquit Ignatius, sed si somnia vita mea no- sit atque labores illas p[ro]p[ter] efficiat, in tal[em] uane nō p[er]eat vacuous præterite libato aliquo uolo, omnes ego quicunq[ue] uerba contendam, ut in illi tanq[ue] tempore Deus & Dominae no- strae nos effundat, etiam sciam illam statim ad organum re- distram. Ita Ribeira libr. 3. Vitezus cap. 9. Nūmīum clare peripicbat quantum malum, quantum Dei offensa & iniuria fit unum peccatum mortale, una f[est]ivitas, ad quam proinde averterunt quilibet Dei zelotes omnes vi- tes corporis & animi contendere & impendere debet.

Tertia est, **Es nō nō u[er]o**, id est nulli viu[n]e nobis, aut copulaberis: & conseq[ue]nter nec ad tuum virum (ille com- te ob adulteria negligit & spernit) reditis, t[em]e copula- beris: multo minus mihi, qui sum inuicis tu[us] cultus, ho- pes & conductus.

Quarta est, **Si ergo exp[er]iōtes**; hebre. & ergo ad te, scilicet et recipiem & veniam: ut suo tempore, putat post annū, ut ex hoc mez domos hospitio educam, & ad mari- tum reducam. Noller verit, *exp[er]iōte*, quia teipscit rem significat, q. d. Exp[er]iabo ut tu p[er]sonit conversa- tis, rumque ego te matro restitam. ita Chald. S. Hier- onymo, Hugo, & Lyran. Alter Ribeira, *Exp[er]iabo*, inquit, te ut serum copuler, & ex ruitum liberes pro- ceroem. Conlet eum hanc fusile Gomer usorū. Oste, à qua- da temp[er]s illi Dei abfuerit, palliente eam domi- stideri quōtam, nec fornicari, sed exp[er]iēre se, fu[m]que thorum, ad quem denuo eam revocatus erat, ut repre- sentaret quod Deus qui Synagogam Judæorum jam quasi dæliquerat, data interā frugali fulmentatione bonorum temporalium, exp[er]iast etiam usque in finem mundi, ut tu[us] et tuum delopleur, cique liberos proceret. Alter quoque Vatabl. Pagin. & Arias: vestum enim, *non nisi*

Commentaria in Osee Prophetam. Cap. III.

69

sis, secundum ege ad ss., supple, impetrari, ut tecum ex-
plicari. Significationem & causam huius conditionum ex-
plicit Osee, & applicat Israeli dum subditur.

VERS. 4. **QUA DIES MULTOS SED BUNT;** desolati &
desperati, id estque lugentes, afflicti & lqualiti, **ET I**
S R A E L S T E N E R A C E , doc. J. Primò, Rabbini,
Rufini, Albert. & Hugo, hac accipiunt de captiuitate
Babylonica durarum tribuum, sive ad eum laxationem
per Cyrum. Verum nobilis quid in illa captiuitate habet,
aut haec tribus ponuntur, scilicet Iudei: item legem &
judices, ut pater Daniel. 1. 4., quo regn Joachim, &
principes Zorobabel & Salathiel: insuper altare, ut patet
Baruch. t. 10. & iacerdotes ac Prophetas, ut Daniellus,
Ezechiel, &c. atque Deum cokulum, quod tamen omnia
haec cùs defere predictur. Rursum Zorobabel aut Salathiel
non possit dier David rex. ita S. Hieron. Cyrilus,
Rupert. & S. August. 18. Civit. 18.

Scendit. R. David hoc compigere putat tempore Ma-
chabeorum & Herodis: tunc enim subfati fuerint Judei
ab Antiocho Epiphanie epique positi, qui sacra
Iudeorum profanauit, & pontificatum vendebant; ac il-
le tunc Machabaei essent principes a non tam erant le-
gami, quia osuisti in tribu Levi, non Iuda, cui fave-
runt de diu Deus, Lut. 1. 16. 49. 10. Verum etiam tunc eam
tub Machabaei maxime floruit religio, virtus & fortitu-
de Iudaeorum, erantque ipsi legitimis principes, utpote à
re populo electi. Nec obstat locus Gen. 49. 10. ut si
oferenda.

Tertio, Hieronym. S. Cyt. Haymo, Hugo, Lyrans,
Paulus a Palatio, Vatabl. Roberta, Sanchez & Paulmarius,
ac S. August. lib. 18. Civit. 18. censent hanc pari Iudeos
num, pura poli Christum, & passus omnium uiuebat si-
cum mundi. Jam enim carens rege, iacerdoto, alari,
&c. Verum hoc patens Iudei oboccum ab eis Chris-
tum, non ob idolatriam; quod tamen alterius hic Pro-
pheta. Rursum huiusque Prophetae egit de Iudeis, id
est decem tribibus, potius Iudeis: Iudaeorum enim disit
le misericordiam, cap. 1. 7. Fato ramenta pari ad eos hac
polle extendi. unde

Quarto, dico cum Theodor. Thensem, Chaldæo, & à
Galio, Prophetæ pergere logii de Iudeis, id est de-
cem tribibus, ac prædictæ earum excaecidum, & delo-
nationem durarum uiueat ad finem mundi. In Assyria
enim abducti, inde nunquam redierunt, nisi perpe-
missi Iudei; sed sparsi, & incogniti vagauerunt etiam
buto iste: unde carent regi, legi, republi, iacerdo-
to, &c. levioribus viis, pauperes & nescii alijs geni-
bus & principibus, ut mulier illa (qui horum erat ty-
pus) celebat apud Osee desolata, quasi vidua, carent
marito, omnique alia opt divina & humana, ha eni-
lantemsem iustificationem quam dabat illi Osee. Hoc est
quod em pariter predixit Azarias Prophetæ 2. Pat. 1. 3.
Transiisse multi dies in Iudea aperte Deo vero, & aperte se-
cerato, dolere, & abire lys. q. d. Eccl. Samarit. ac As-
tryris anno 6. Ezechias regis Iuda, Iudeis captivi eruer-
& profugii, casabentque tam republi, quam Ecclesia & tam
regi, quam pontifici; tam curia, quam templo; tam
civili iure, quam iure.

SINE ALTI t. 1. Hec. est בְּנֵי מִשְׁבָּח, id est
Iudei. unde Leo Hebr. Induc. Arias, Pagini, & alijs per-
tinet. Verum melius verni Nostr. j. ne altari:
ita enim vertit Septuag. altare enim dirigere & coequare re-
spondet sacrificio, quod antecellit. Hinc & Chald. D
vertit, nequerit in Samarit. ecclesiæ, feliciter altare. Mo-
ys enim significat omne id quod erigitur, statutus, br-
maurus, quale in primis est altare, à rad. בְּנֵי יִמְשָׁבָח, id est Iudei, exaltat, erexit,
hunc iuvare.

SINE EPHOD t. 1. Ephod, sive superhumeralis, erat
primaria vestis pontificum, ut dixi Exod. 28. 6. Unde si-
gnificat pontificis & iacerdotum Iudei auferendum,
uti jam prædictum ablatum est, ut S. Hieron. Theodor. Theodo-
ry. Hugo & Lyrans, quoctua Septuag. virtutis, sive fa-
cilitatis. Verum quia in sive iuris, & sive altari, sit
significat auferendum partes iacerdotum, hoc enim si-
ne altari & sacrificio esse negavit, hinc præmissus & melius
per ephod acceptimus oracula & prophetam, quæ fierat
per uram & thummam polita in ephod, ut dixi Exod. 28.
40. Significat ergo ab Iudei, i.e. auferendum Prophetas & pen-

tates, qui per utrum & thummam dent oracula, & con-
siliū respondente de futuris. ita S. Cytill. Theodor. &
Theoph.

SENTE THERAPHIM. J Quares, quid est theraphim? ^{Theraphim}
Primò, Judæi censent fusile sacras imagines, quibus pri-
vander erant decem tribut in Alfylaca captiuitate; unde ^{Prima}
Ab eo era & ali Rabbini ex loco colligunt sacras imagines
non fusile Iudeis veritas, sed tantum profana & idola-
tricas. Sicut ergo Lutherus & hecscii, qui volunt the-
raphim fusile sacras imagines similes imaginibus Catholi-
corum, sive eis veritas, quia alibi psalmus Scriptura ve-
tat & damnat theraphim. Legamus hi fabulosæ Bellarm.
libra. de Sauni.

Secundò, Arias & Cajet. in Judic. 17. & Oleaster in **Secunda:**
Genet. 1. 13. censent esse imagines quas certò alborum sicu-
eooibet Alijologo, ut ex loquentibus, responda-
re que dambus cognoscere futura. Unde R. Eliezer infinitus
capitulo cap. 16. Quare, inquit, vocatur theraphim? ac
respondebat: Adducetis hancum primogenitum & matutinum,
et quis caput alibiheredem, agit herculem & armata conditum,
et interbras super laminam venem evigilat ferens im-
murus. Porri suspicimur nonnulli illud sub lingua syria, eam
repandent in partu, atque coram eo accedunt locutus, &
admirant eum & sibi uero alleghabantes. Et Aben Ezra in
Genet. 17. Theraphim, ait, erant hominum figurines, ad
superiorum virtutem & calorum influxum suscipientium.
Sic & Lytanus in Judic. cap. 17.

Tertio, alii Rabbini censent esse instrumenta quedam **Tertia:**
area, ad horum partes inveniendas, seu eis harolo-
gia, cylindri, altirobas.

Quarto, Monejus Israh. 1. de Virtute aurei cap. 8. & 10. **Quarta:**
poter theraphim fusile Cherubim, alijs Seraphim. unde
Cedrenus referens historiam Judic. 17. pro theraphim habet
Seraphim. Chaldee enim na dicunt: nam pro litera, po-
nt, ut pro stolidi, id est tria, dicunt seraphim, id est fons,
id est iex, dicunt fort: pro meskalim, id est proverbia, di-
cunt metathim: pro mesafas, id est fusile. moshes: pro
sefar, id est janus, dicunt seraphim eum metathem, è qua
Græcorum οὐρανος, & Germanorum θύρα, inquit Serarius
in Judic. 17. qu. s. Hie & S. Hieronym. Theraphim, ait,
sunt Cherubim & Seraphim, huc alia que in templi or-
namenta suis sunt fieri, huc enim omnia per synecdoche
figurantur in sui parte, puta lo theraphim, hoc est,
Cherubim & Seraphim. ita & Haymo, Albert. Hugo &
Dionyl.

Quinto, Chaldee à Castro, Sanchez & Leo Caltrius
censent theraphim esse urim & thummim, que erant duo **Quinta:**
lapides, vel duo simulacra, ut pueri Christi. à Castro,
io rationales pontificis, dantis oraculum & responsa con-
sultabilis. Probante, quia Septuag. & Aquila vertute &
illuminatione, vel manifestacione: sic autem idem ver-
tant urim & thummim. Esodi 28. versic. 10. Verum hoc ut
nouum, ita patet verisimile videtur: præsternit quia hoc
periculum valde fusile apud Iudeos, si imagines vidisi-
funt, vel audient loquencies & vaticinias. Erat enim
ipsi in imaginum adiunctionem & idolatriam propensi-
fum.

Quocirca dico Primi, theraphim significat imagines five
simulacra. Patet, quia in veritate Nolter t. Reg. 1. 9. 6.
in flatus quam pro Davide profugo iuppoli usor Mi-
chob. ubi Septuag. vertunt σεραφιμ, id est flatus repre-
sentantem mortuum hominem, sed manus & cravatas, cum
suum corpus hominis non adit, sed absit. Secundo, quia
Aquila vertit σεραφιμ, id est, figuræ seu imagines: Chald. בְּנֵי יִמְשָׁבָח, id est, familiardines &
simulacra.

Dico Secundū, hioc consequenter theraphim, sicut &
simulacra, sumuntur pro idolis, quia præstet imagines,
præsternit autem Iudeos, vix fecerunt nisi diis & idolis. Pa-
tet, quia Nolter iopter & ali Genet. 1. 19. Judic. 17. 4.
Ezech. 1. 21. & alijs psalmi theraphim vertunt idola. Hec
dicitur utheraphim, vel à rad. נֶתֶר, id est demissio-
re, ut vuli Marinos & Forsteri, quod idola latrantes cursum illi
se demitterent & humiliarent, ea adsoendo: vel à Chal-
dee בְּנֵי יִמְשָׁבָח, id est puritate, exprobare, &
probris afficerit. unde Chaldee herb karrophia, id est domum
turpitudinis, vocant lanum idoli: & forte inde manavit
Latina vox corporis & turpitudinis, ait Serarius loco citato.
Theraphim ergo idem est quod turpe pabrolum, immo-
dum,

dum, patridum & patriam suine dignum; tale enim est idolum, quod perinde hebrei vocatur Berem & Sardes; vel portio theraphim dicta sunt a theraphim & cherubim, de quo mox plus.

Potò theraphim hic, ut & aliibi, significare idola, ex eo colligitur, quod per τὸν theraphim explicat illud quod de muliere dixit vers. 3. *Nos ferimur ab eis, & non misereor, q. d. Volete o mulier domini mei degere solam, ita ut non adulteris, nec marita tuo copuleris; ut representatis quod Israelis post exodus pari modo sedebent sine faciebus & altari, ut non colant Deum verum, quasi materialium iuum; & sine theraphim, ut non colant deos alienos, quasi adulteros, significat ergo Israelites longo tempore non colantes Deum verum, nee theraphim, id est idola.*

Dico Tertium, *theraphim* significat idola, tum qua deos, tum qui dabant oracula, & consilientibus respondebant de futuri eventis. Patet, quia Ezech. 21. 12. at. de rego Babylonis dicitur: *Interrupimus idola* (hebr. *theraphim*) *tum consilios*. Et Zachar. 10. 2. *Quo interdum heresi junt, & dispiciens nescientiam, unde & Child, veritatem, non erit quis respicere reddat.* Idem patet Iude. 17. 5. & cap. 18. 10. Et in theraphim Miche. Secundum, quia Sc. prouag. pro *theraphim*, verunt *λαούσι*, id est manifestacionem; & Aquila *κυρίου*, id est illuminationem, hec est, propheetiam & oraculum. Denique Rabbinus *theraphim*, inquit, sunt *imagines futura pronosticationis*.

Theraphim ergo trahunt mensches & idola, que idolatria domi habebant, invocabant, & in omnibus difficultibus dubitabili, consilientibus, quasi Lares & Penates fuos. Sic Rachel furata est theraphim, id est idola & Lares, patris sui, Genet. 31. 19. Sic habuit theraphim, quasi Penates fuos, Iude. 17. v. 5. Itaque significatur hic quod Israel in capite rite carceri theraphim, id est, dicit patris, Laribus & Penates suis, potu virtutis auctis, & Basim, quos celebat in Samaria sicut enim multis Gentibus coleribus eorum idola, tam hi non erant ejus theraphim, id est, id patris, Lares & propriei Penates quos coluerat in Samaria. Ita Hebrei, Lyran, Vatabi, Philod. Aria, Serarius loci citati, & alii. Simili modo Gentiles coluerunt suos Lares, sed etiam post exodus eorum, & ubi fugientes, ossecum pereger aliquantum, uti Messias tacita Troja exultis fecum illa patria, quasi Lares fuos: quod tacitum irridens Virgil. ait.

Alium in Italiam portauit virgili, Penates.

Hinc narrant Gentiles, quod cum Trojæ in honorem Palladis atra, & in eius sumnum templum illi adscirebatur, è calo considerit Palladium, id est, Palladia simulacrum lignum movens oculos & hastam quam manegesset, ut scribit Servius. Hoc Palladium sibi locum in eo templo delegit, moxque osculum ab Apolline datum est, Trojan excedendam si Palladium hoc ex ure efficeret. Quocida Diomede & Ulysses clanculum osculis custodibus, illic exulerunt, & paulo post a Graecia capta est Troja, ita Ovid., Faust., & Virgil. 1. Aeneid.

Fatale, inquit, aggressi sacrae avellere templo Palladium, sc. c.

Palladium enumerant Penates Trojae. Et S. August. in libro de Civitate, ridet hinc deum ubi unum tutores, qui oculos habent & non vident, pedes & non ambulant, manus & non possunt opulari. *Tales, inquit, fuerunt praefides & Cusides Capituli, qui cum saepius nova guerra defendebat, quanto minus dubitabat risentem rure?* De his patet Plautus:

Rex Lar sum familiaris ex hoc familia,

Unde evenerunt me affecti.

Inde Lararium vocabatur locus five oratorium in quo theraphim, id est Lares & dii domestici ferventiori & celebantur. Scrutis Lampadius alexandrum Severum Imper. in Lararium rem diuinam manu felicitatis ad effigies deorum, in quibus habebat Abrahamum & Chirilum: in secundo autem Larario habebat simulacrum Virgilii & Ciceronis. Idem dicit lont Penates, *for a pene delle armate* (quoniam armis quo securum habuimus prout) *for a eis quid penitus infidet,* ex quo secundum patentes a Petri vocante, inquit Cicerio libro 2. de Natura deorum. Et Macrob. libro 3. Saturn. Cap. 4. Penates, ait, *est diuinitus per quae possumus ipsam.*

A per quae h. hebrei corpus, per quae rationem animi possidemus; Unde Plaut. in Mercat. *Ego mihi alias Penates deos profugam, aliis Larum.* Et Terent. in Phormione: *As ego deos Penates hinc salutarem domino diversus.*

Hinc rufum suscipiari quis potest, theraphim ortum habere à cherubim & seraphim, un superius dixi. Cum enim Gentes videbent Judaeos tanta veneratione profici quibuscherubim & seraphim, tum post fabricam arce & cherubim per Moiem, tam ante eam. Nam ante eam Genet. 3:2 Rachel dicitur furata theraphim, id est idola pars sui: atque ab initio moniti cherubim postea cranti ad custodiandum patet dicit: denique ex traditione Ade, Nor, Abraham, filii & nepotes coram ante Moiem cogitebant & venerabantur angelos, theraphim & cherubim. inde Gentiles intupi- tati sunt hac esse eorum numina & deos tutelares: unde ipsi pariter suos Lares & Penates nonnulli immutatae & corrupta voce sunt fieri solet, cum voces & principes in alieni peregrinam transcurvantur) pro seraphim & cherubim vocale videtur theraphim, priuiter Chaldaei, qui inter & gaudent, & q. d. in e. commutant, ut initio dixi. Hinc & theraphim sapientia junguntur cum euphem, pro hoc loco, & Iude. 17. 5. & c. 18. vers. 4. & 20. constat enim euphem velim fuisse in exordiolum Judaeorum.

ET QUARENT Iheritatu, sive decem tribus, tot centenorum annorum dekolatione & derelictione afflictæ, VERS. 5. persistentes, & resipientes, DOMINUM DEBUM SUUM, ET DAEI REUM SUUM, q. d. David, id est Meliam, sive Christum Davida filium, & in regno (non temporali, sed spiritali Ecclesie) successorem, ita Chalda, S. Hieron, Hugo, Vatabi, Isidor, Arias & alii passim. Ita Chirillus vocatur David Ezech. 36. 12. *Suscepit Iheritatu fortis servos meos David.* Iherem. 30. p. Servius David regi suis, qui præfatus est, & calvi, ut dicit S. August. to. 4. lib. de odio Dulcium questionibus q. 5. & ult. ac fuit Galatin. 1. 3. c. 2. nomina enim parens apud Hebreos sapientem iheritatu pro filia & posteris.

ET PAYERUNT AD DOMINUM ET AD DOMINUM EJUS] Pavor in Scriptura, cum Deo & rebus divinis tributar, significat summam venerationem & reverentiam: q. d. Summa reverentia proferquent & colent Dominum. Scriptus, verunt, *Apparetur in templo* & in eis honoris suis, Porro ad Dominum id est, audito nomine Domini, q. d. Solo nominis divini iudicii perculi & atrociti cum reverentientur. Bonum autem haec significat Dei: q. d. Iheritatu largitatem & beneficium, quoniam Deus fiducias per innumeris gratias, donis & beneficia demonstrat, & tellitum facit, ita ut fideles its viuis in Dei tam liberalis & bene administrationem & stuporem rapiantur: q. d. Iheritatu mira devotione & reverentia venerantur Dei: bonitatem & magnificientiam, quia videbunt tam magnifica dona & beneficia ab ea sibi, licet tam deinde libet nulli fecula exhiberi, justa promissa Abraham & patribus facta. Unde Primus, particulatum S. Hieron. Albert. & Hugo per dominum recipiunt Iheritatum Christum, quem unigenitum suum (ac consequenter omnia dona pereunt & cum eo) nobis donavit Deus Pater. Secundo, Haymo, Albert. & Aria per hunc accipiunt spiritum sanctum, huc enim est primus & ineratrum bonum & donum Patri & Fili, qui omnia erata dona in se complectens, ea ubertate in nos effundit. Tertio, alii per hunc accipiunt Eucharistiam & in hac enim summam bonitatem, apud & gratias nobis in dies offendi: & communiat Deus Pater, & Christus Dominus, iuxta illud Zacharie 9. 17. *Quid est benum eum, & quid pulchritudo eum, nisi frumentum studiorum, & viuum gerat in mortuis virgines?*

IN NOVISSIMO DIERUM In fine mundi, quando sub adventum Antichristi, maxime post unum occidum Iheritatu & Iuda, qui ci viventi & regnanti adhaeserint, partim memores concionum & miraculorum Iheritatu & Henoch, partim aliorum concionatorum exhortationis, conovertent ad Chirilum, uti dixi Apocal. 1. tunc nam omnia dicit salvum fiet, Rom. 1. 15. ita S. Hier. Haymo Albert. Hugo, Lyran. & alii passim. Secundum, Isidor. & a Castro haec putant in incarnatione & primo adveni & prædictio ne Chirilii, felicit inchoate; tunc enim patentes Iheritatu converti cōpercent. Exstanti, qui haec prædicta potant in latitance Judaeorum & Babylone facta per Cyrum.

C A P V T Q V A R T V M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

Cansas ira Dei & vindicta in Israelem recenset, malodictum, mendacium homicidium, furtum, adulterium, &c. quorum omnium origo fuit, quid in eo non est scientia Dei. Rerum horum omnium causam v. g. agnoscit ignorantiam & malitiam sacerdotum, qui peccata populi adulando forebant, ut nisi tollitas ab eis accepissent. v. 19. arguit Israeles laetitiam & libidinem, ideoque si ignoramus excedunt & captivitatem communauit.

Audite Verbum Domini filii Israel, quia iudicium Domino cum habitatoribus terra: non est enim veritas, & non est misericordia, & non est scientia Dei in terra. 2. Maledictum & mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inundaverunt, & sanguinem sanguinem terigit. 3. Proper hoc lugebit terra, & infirmabitur omnis qui habitat in ea, in belitia agri, & in volucre caeli: sed & pices maris congregabuntur. 4. Verumtamen unusquisque non judicet: & non arguitur vir: populus enim tuus, sicut hi qui contradicunt sacerdoti. 5. Et corruerat hodie, & corrue etiam propheta tecum: nocte tacere feci matrem tuam. 6. Conticuit populus meus, eò quod non habuerit scientiam: quia tu scientiam repulisti, repellant te, ne ceroctio fungarisi mihi: & oblitus es legis Dei tui, obliviscar filiorum tuorum & ego. 7. Secundum multitudinem eorum sic peccaverunt mihi: gloria eorum in ignominiam commutavero. 8. Peccata populi mei coquenter, & ad iniuriam eorum sublevabunt animas eorum. 9. Et erit sicut populus, sic sacerdos: & visitabo super eum vias ejus, & cogitationes ejus reddam ei. 10. Et coquenter, & non saturabuntur fornicati sunt, & non clausurant: quoniam Dominus derelinquerunt non custodiendo. 11. Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor. 12. Populus treus in ligno suo interrogavit, & baculus ejus auerterebat ei: spiritus enim fornicationem decepit eos, & fornicari sunt a Deo Iuu. 13. Super capita montium sacrificabant: & super colles ascendebant thymiana: subus querunt, & populum, & terebinthum, quia bona erat umbra ejus: ideo fornicabuntur filii vestrum, & sponsi vestrum cum adultererentur: quoniam ipsi cum meretricibus conversabantur, & cum effeminatis sacrificabant, & populus non intelligens vapulabat. 15. Si fornicariis in Israël, non delinquit saltem Iuda: & nolite ingredi in Galgala, & ne ascenderitis in Bethaven, neque juraveritis: Vivit Dominus. 16. Quoniam sicut vacca lascivens declinavit Israël: nunc pascet eos Dominus, quasi agnus in latitudine. 17. Particeps idolorum Ephraim, dimittit eum. 18. Separatum est convivium eorum, fornicatione fornicati sunt: dilexerunt afferre ignominiam protectores ejus. 19. Ligavit eum spiritus in aliis suis, & confundentur a sacrificiis suis.

VER. 21.

AUDITE VERBUM DOMINI FILIIS ISRAEL.] Hinc patet Prophetam adhuc aliquo docem subiici. ita Chal. & Hieron. Hugo, Vasabi, & alii: haec enim vocantur Israël & Ephraim v. 17. licet aliquo ut Haymo & Arias, base accipiant de duabus tribus, sed quod v. 17. nominat Iuda: sed id lacito obliterat, per subitam deprehensionem, immo per comparationem & oppositionem ad Israël, id est ad decem tribus. Alii denique, ut Riber, haec accipiunt, tam de Israël quam de Iuda, id est, de duodecim tribus, quod non est improbatum; licet patrum quod dicitur probabilius, magisque proutum & conveniens.

QUI JUDICIJUM DOMINO CUM HABEATIS TERRA] **J**udicium: id est, accusatio & expulsio: unde Chal. verit, dyspeps, q. d. Habet Deum quod in iudicio accedit, iudicet expulso cum incolis Samaritarum, ita Vasabi, & aliis.

NON EST ENIM VERITAS] id est fidelitas, fides promissio & factorum: q. d. illudicat non levant fidem, sed dolos fuit & fraudulentum: decipiunt enim & fraudant proximos suos. Ita passim Interpretata. Solus Albertus quem sequitur Dionysius accipit veritatem mortum & vita, qua feliciter vita dicitur vera, id est recta, iusta & conformis iure regulae, puta rectilacione.

NON EST MISERICORDIA] q. d. Non est qui misericordatur, & misericordia subvenient agenti & afflictiti. ita Haymo, Hugo, Vasabi, Arias, & S. Cyriacus, epist. ad Demetrianum: ubi & addit: *Desideratice ave famam guerra, et, quia famam multorum habent primi caparactis fortis, quia non decipiunt auctoritatem intercessione et preterirent curam, fieri grantior uestigio ardor exercitatis. Quare etiadi imbutis calorem, et non se benecludant in terra. Quare etiam nimis nasci, quia non nata sunt, insidiosam praestantur. Postem et hanc cibum partur, et compotistica et has detulit sine vel nulla crimina fin-*

A galorum: dum nec informis exhibetur misericordia, & defusillis amaritia inibi ac rapina: idem ad placitis etiopis similes, ad impia liberta temerari, fugientes veritatem suam, & ap. posteros populi mortuorum; ut apparet in extirpatione sua iudeorum, et de scriptis & decretis eius, ne possint dum curantur, evadere. Ita fide & hodie lapide immutescordia est causa militiarum privatarum & publicarum.

ET NON EST SCIENTIA DEI IN TERRA JEZ, id est, quia (hoc enim significat Hebr. v. 9) q. d. Defectus scientie Dei quia lumina practicatae causa est deficitia misericordia & veritatis, sive fidelitatis. Porro scientiam Dei acripe non speculae inviam, sed practicam, qua cognoscimus, & reveremur Deum numen, providentiam, justitiam, vindictam, &c. ideoque haec Dei scientia cum eisdem timore, amore, culto & obedientia coniuncta est. Hec enim est scientia, sapientia & prudentialia quam passim commendat Scriptura, praefitum in Proverbis, Ecclesiastico, & aliis libris sapientialibus, q. d. Non est qui Deum practice cognoscit, puta qui ejus maiestate & providerientia apprehendat, alitmet uti per eum, qui eum timet, colat & reveratur: ut cognitio ejus providerientiam qua punxit impios, & premiavit pios, siue de eius placeat & ideoque vacet operibus prius, & ablinetur ab impiis: de quo aut S. Johani, epist. i. 4. & 4. Secundus de Regno Domini & mandato ejus non credidit, membra est. Unde Chal. verit, non est qui ambulet in terra domini. Sic & S. Cyriacus, lib. ad Demetrianum. Quod enim homines a peccato ablerantur, & ad bonum impelliunt, et Numerus mutus & reverentia: hoc si tollas, homines impunita lataberis suis concupiscentiis, & ruent in omnia facienda. Hoc est quod queritur Paulus psl. 1. q. Dicit iniquitas in eis deinceps: Non est Deus: hac de causa corrupti sunt, & abominationes facti.

Ex adversario S. Augusti. serm. 12. de Tempore. Cognitio, ait,

Prædictio
et nosse
Domi.

zit, *Dic nobilis melius eis*, & *ta nobilioris est eis*, & *ipsa vero A*
beatitudine eis. Unde & *Saluatoris ad Petrum ait*: *Huius est om-
nis vita eterna, ut regnareas se non sicut Domus, & quem
misericordia Iesum Christum. Et mos: *hunc agendum vobis est ex-
equitur divinitatis: ergo regnare dignatus, quoniam boni opere est;*
*per nos boni opere, fratres est eternae beatitudinis. Quia natus
cum Deo fuit per eum, frequenter debet etiam ex C. legere. Nam cum
eramus, & post eum *Deo legimus*; non enim *legimus*, sed *nos
legimus legimus*. Idem scripti librum de Beata vita quo ro-
to docet non aliud esse beatum & tam, quam perfectum Dei
agognitionem. S. Bernardi tract. de Intriecto domo sic fine:
Domus, illa, cognitus, plenariusque scientia: plenarius am-
bitus scientia: plenariusque gloria, consummatio gratiae,
perpetuas vita. Ad hanc vero scientiam plenariam, ipsa est
potius iusta compunctionis, quam argumentis, laetitiam, & gaudientiam &
arationem quam letitiam: *cultusque contemplationis, quam tran-
scendentis expectationis. Idem lib. de Conscientia, docet mul-
tos quartus scientiam, paucos conscientiam, cum re-
ta scientia constitutas in pura & sancta cotam Deo con-
scientia.***

MALEDICTUM ET MENDACIUM J. Chald. B
VERS. 3. *veritatis, pietatis, incola bovis terra, misericordia, &c. con-
stitutis adiutoria, perfidie & scilicet lepem mandatorum
Dei) & sanguis sanguinem tangit, & des cadavera resipit. Sic
& Vatabi. Alii vertunt, & explicant: *Maledictio, & calam-
itas, & miseria, & contrariae implicant pressione, &c.* Ita
Theoph. Haymo, Lyras, & Hugo. Utique significat
Hab. 7. 10. *ne, sed magis prius: offendit enim nos non illi
veritatem in terra ex contrario, qui vellet in ea regnat
ali, id est per peccatum exercitorium, ut virtute Scripturæ, q.
d. Exercitur, diciturque: Dispercat, terra mibi deliciat si hoc non sit verum, & vel hoc non fecero, &
mentitum fidemque latuimus, id eoque non penitam.**

IUNDAVERUNT J. Chald. & Vatabi. *expergescit
de divinis, quod omnes agentes & ipes vixi ut diffingentes
& distringentes, campos inplet & oppedit aqua. hoc enim
est Hb. 11. 10. *Poratu: porti enim modo latrariae foecū
liberibus plurimis & maximis diffingebant omnia jura
justaque Dei, atque omnia impliebat futus fraudibus, adul-
teriis, credibilibus, &c.**

ET SANGUIS SANGUINEM TETIGIT J. Se-
piung. *sanguinem, in sanguinibus invenire. Sic enim legit ro-
tex Vatabi. Hebrei ad verbum illi, *sanguinem sanguinem te-
nigunt. In sanguine, id est sanguine: verba enim conta-
& usap. Hebreos confidetur cum his, id est. & Di-
lumentum percutere in manu pro, percuteunt maxem: occi-
dere in anima, id est occidere animos. Scripturæ in Schol-
aris significat Prim. d., hominidum, per mortem, maxem,
& ea obiectum ponens pro ihu; putat sanguis, pro effusione
sanguinis, indeo, extenuit per catachelum ad quam-
vis vim, fraudem & iniuriam proximo dilatans: hac enim
viam ad hominidum, & quique illi quodlibet inchoatio:
einde prohibetur. quinto Decalogi precepto, *Nisi uides,*
*da uero, & figo habeat omnem contaminationem, pollu-
tioinem & immunditatem: sanguis enim effusus omnia conta-
minat, pollicitur & feciat. Tertio per synecdo-
che significat quodlibet fecitus: quia enim maximum feci-
tus in proximum est hominidum, hinc ab eo, utprose fa-
mosest, famigerus de nominatio, ut quodlibet aliud factu-
sus a pari vel simili vocatur sanguis. Hinc omnibus modis
huius est significatio.***

Primo, ergo Vatabi, expedit, *sanguis sanguinem mitigat*; id est, cades ad huius contumia, vel ad eiusdem tetigit: u. d. Serm. centime rades in Samaria, *in una vulneribus
tele pallium interficiunt. Si Lanatus priscus alterum dat
sanguinem dicebat que si invicem vulnerabant. Unde
Sacerdos in Thyellæ:*

*Quis aet. exigitur forte
altemare dare sanguinem,*

Ex sepius fecit sanguinis?

Unde Sacerdos tertii, *sanguinem sanguine misturans: Ali-
bi os, sanguinem inter sanguinem effundens. In Hebreo ma-
jor est emphasis. Habet enim in plurali, *sanguines tenet
sanguines*, quod. Tertia est illius sanguinis, ut non pertinet
ia illius, sed iudicis rati & orientis decorat, atq; ad sanguinem ab aliis effusum confundit, efficaciter quasi lacum tangat
omnem, & campos languantes. Inde in *sanguine* vocatur
hominida & heros, ut David vocatus a Semei a Reg. 16.7.*

Secundo, Rupert, sanguinem accipit pro commixtio-
ne temni & sanguinis (lemen enim illi tangit operam,
ut pleno percosus) coniungit sanguinem, q. d. Contangu-
nes invicem sanguinem, id est tunc, coniunctum, rovi-
cunt inceps & possident.

Tertio, plenissime, Chald. S. Cyrill. S. Hieron. Hay-
mo & Hugo sanguinem accipiunt pro peccatis, q. d. Adductum
peccata peccatis, federa celestibus accumulant. Audi S.
Gregor. homini. In Ezecl. 18. *Sanguis sanguinem tangit, quia
de peccatis peccata additio, & ne ante Deum nullus affpectus ini-
quitatis animo erubet. Paulus apostolus ait: Ut im-
placat peccata semper. Iacobus prope angelos inca-
vit: *Quis nesciit, noscere adiutor: O quis no serdulus est, & prag-
erit adiutor: q. d. Domus, vici, forta, tempora, muri, agri
pereras inuidas & exuidas.**

Quarto, cur sanguis sit symbolum peccati Respond. *Pecatum*
Primum, quia effusus sanguinis, puto homicidium: inter peccato
homines certius gloriosum esse peccatum. Secundo, *sanguis* al-
iquis tangit & lades & instrumentum concupiscentiae, quae
est causa peccati. Sanguis enim sublimat materialis
tum libidini, quoniam non & superbit, tamen ascendit &
inflammatur. Unde sanguis est symbolum carnalis lenis &
cupitatis, ut ex Theodor. datur Levit. 17. 11. Tertio, qui
quis tangit Iudeus ex legeterat in mundo & abominatione
lis, nec collet velit, idem in edum & beatificationem
bonitatis, Levit. 17. 10. Rursum, sanguis manifestatorem
& naturaliter & ex lege immunisfundit. Levit. 17. 19.
& seq. Tale est & peccatum quod est mensuratum, &
terram terram variante. Quarto, quia peccatum occidit
animam, & iisque quod sanguinem & vitam effundit.

Allégor. Theophil. & ex eo Leo Castrius (qui hunc
sanguis affectus littoralis) Iudei langius Propheta-
rum miscerunt sanguinem Christi, Apollolum & Mat-
thysum, dum eos regis ac Propheta excederent, ut Chi-
stus obicitur Matth. 23. 23. Rursum idem, ut Calcius,
Chirillum inter eos latrones crucifixerunt, ut credidetur
esse latro. Six ergo sanguinem Christi sanguinem latronum
obicerunt.

PROFER NOC LUGERIT TERRA] His pos-
nam nec tantum sceleribus debitam intentam. Aut ergo t.
Leviticus, id est, ut Chald. *expletio & defoliatione, terra,*
et ex metaphorice legere videbas: fieri ex adiutoria pata
deinde dicuntur, clavis gemina, bouibus & fructibus ver-
nali, ita Lyran. Atque Vatabi Sermonis, *lugebit, me-
tonymicè, quia valens fulsum incolis inducit. ita Hay-
mo & Hugo. Quocumque hujus lugubris terrena effectibus sub-
dit, dicas.*

ET INFERMABITUR J. id est languit, sine con-
seruari, tabescere & morenari. ita Chald. Et metonymie
ponimus enim antecedens pro consequente, puta infirmitas
pro more.

OMNIS QUI HABITAT ENI MA] En (id est)
b. bestia agit, et in (id est) com. VOLU-
CRI CALI] q. d. Desolata terra non tam dum homines,
leo & bellum avicula, quin & patres morientur: tam quis
hunc omnia ex parte frugibus vivunt, ut ergo sublati emi-
tuntur: iusque per hac omnia positus a Deo homo
precessa, qui est omnium dominus.

ET FICES MARIS CONGREGABUNTUR] id est, deficit & morientur. ita Septuag. & Chald.

Quales, tunc deficiunt animalium & mors, vocatur com. Congregari,
garigari? Relpord. Primo, quia animalis, tria fera, id est mors
et leonis, et viri, apri, lapara per agro & fyllas dum per-
rificul mors intonsa, pauca millesio foliis congregari
in ennum agmen, et sic juncta validius pericolo redditur,
derondon, qui patres cum ob vitium aquarum, acm, alias
ve de causa (ut ob fortiora, vel cum balera gravida et os
ve rotis latientes agitant sepiam, totumque mare, & con-
sequenter omnes pices) abo migraturi sunt, talem con-
gregari in unum agmen, itaque simul precessit: unde nos
picaores qui id pratis obtulerit, eos patiari solent, uti quo-
tanquam statu per palea vadentia fieri plicationem halieum,
magulum, salomonem. Tertio, Riberia & aliis expounder:
Congregabuntur, id est ad multitudinem & congregacio-
rem mortuorum, id est, tabescere & morenari. Hinc
enim illa tripla phrasa. Apponi vel congregari ad mortem, id
est mortis, vel metalepsis, vel metonymia: ponitur enim
consequens pro antecedente, scilicet delictus in sepul-
chrum & limbum, pro morte parvus. Quarta & genitiva,
quis.

quia Hebreorum 10:14 εἰσῆλθεν, significat congregare, colligere, austerre. Sic enim poema dicuntur congregari vel colligi, dum carptim austerentur. Sic pisces congregantur silegamen, dum explicant austerentes. Unde Lucanus,

Basis hoc, & colligas omnia fortiss.

Congregare ergo vel colligere, idem est quod auferre.

Poerit hac mors, vel decessum plicium in defoliatione
terre contingit partim naturaliter, licet asenim, & con-
buffo terre arrecti torrentes & rivos, qui alebant plices
partim, & potissimum iusti Dei iudicio, qui hominum im-
pietas terra, & aqua, belitus & plicibus abutentur luxuri-
calligat, omnium defectu, & destruunt. Hoc est quod
ministrat Iudas Egyptius capite. 19. v. 5. *Antrae aquae de man-
us, & fluvios desolabunt aquas siccatibus. & deficiens fluviis
aqua, & moxibus plicebus. Ita in huiusmodi legamus, & hoc
factu vidimus, in Francia, Scotia, Hollandia orbem
olim plicatione, & plicibus divites, postquam barefie-
adulerint, plicibus emortientibus, vel alio commigran-
tibus flexibiliute, & pauperitate a Deo vindice penitatis. Re-
fert Platina sub Victore III. Pontif. ob peccata illius anni
picies tam in mari quam in huminibus defecit. Idem His-
panus continet, fed precibus S. Malachiae correctum
esse, in eius Vita scribit S. Bernard. Sic et adversus Christi
Ius Iesum, & iterum ingenitus copiam plicium addidit in
retia S. Petri, utpote fiduciam principis, Luca 5. 6. & Io-
nian. 11. 2. Thodor. per aves accipit davites, qui in plices
sic est pauperes, glauconii, eisque coniamant, fed hoc
mythicum est, non literale.*

VERUM TAMENTUM UNUSQUISQUE NON JUDICET (id est, non expoluitur, ut veritatem Vatibus, non inciperet) ET NON ARGUATOR VITIA. q.d. Nemo incepere, & argumentare homines huius regionis: frumenta enim id lacet: nam monete obliterari & contradicunt. ha si. Hieron. Lyran. & Vatibi. Loquuntur quasi desperantes eorum emendatione, & similitudine significant eos planè indigneos esse monitiones, & correptiones, ut Rupert. Audi s. Hieron. Procurantes erant ad indicem. Dei filii Ieron., ne casus Domini indignificans audiremus, & posseveria peccata regni Generis, propter quia habuimus tristitudinem. Nomen quia in scilicet posseverantibus, & impudentibus fratrum consuetudine, & audacia: Nam necesse est ut vocationis ad indicem, ut in vestris flagitiis dignoscantur: quia sancti eius immoderatio, & non sanguinis gaudens, & pudorem habentes, & secundumq[ue] fidei contradicuntur mali, quasi si discipulorum magistris, & scilicet plenaria contradictione.

**POPLUS ENIM TU SICUT HI, QUI CONTRA-
DICUNT SACERDOTI** (T) Vatabl. *fiscus in quo diligamus cum
sacerdoti*, q. d. Israelite contradicunt mihi, o Prophete,
fisca improba & impudens pleba contradicit sacerdoti, sum
eosque lingas. Ita si. Hieron. *Alius contra alterius
Christi*, qui est illumini sacerdos, dacentes: Non habe-
mus regem nisi Caiaphas, a leo Castris. Secundum, Tz.
*fiscus possit accipi ut nota non similitudinis, sed veritatis, utri
est iohann.* 1. 14. q. d. Populus tuus est oblitus patrum, & visitati-
bus, ut decet cum qui litigat & regurgitat cum suis sacer-
dotibus. Quocirca Anna fides exportat, q. d. Nemo est qui ar-
gapit populum. Nam sacerdotis quorum est eam agnoscere,
aque improba sunt. Unde si hoc populum nec eriperet, illa te-
calcat, & telos sceleri resens, illud occidens:

EYCORAVES HODIE id est brevi: q. d. Jam jam
tibi, o Israel, immisit ruina & calamitas captivitatis Af-
syrarum: tibi, inquam, & tunc p̄misit prophetas, qui tibi
quasi nunquam vallidae falso ababdabantur. ita Chald.
S. Hieron. Theodos. Ioseph. & Iustin.

¶ Hieron. & Theodor. Lyrae & Theor.
Ali pro *Indio*, vertunt, *serendis*, aliterque frequentia dis-
pungentes, sic transducent: *Carrus opis interdus*, id est pal-
pam, media luce, non per tembras & infidias, *carrus &*
Probus & sacrum nunc, id est in tua calamitate & frage, æquè
ac ignorante, imprudentis, & anopis confisi, ita Chald.
Vatcl. Pashin. Indor. & Asia, unde leuiserit:

N O C T E T A C E R F S C I (Præ pitorie, & collatione) MATHEMATICUM Puta Synagogam, sive Samaritanum. q. d. Puniam ejus obtemperare contradictionem silentio, ut le excusat, in quo ne audeat, nec posset. *Nula foudi-
matur ex causa, quia fuisse non posse,* vel inveni tyrannis futuri prohibent, vel pra graviate malis, qui oculis mentisque imporum inducit. *Cum inferius sit fere, quia infir-
sum, nisi haec quidam libet et scilicet lib. i. Corin. i. Na-
tum vocat tempus calmarum, & excedit, pura captivitate
caris, & i politione Samaritanus: fuisse etiam quia noctu ca-*
Cermal, in Proph. Mm. xiv.

pta est ab Assyriis. Unde hebre. est *unus*, & *sacerfici*,
vel *compescit* *marum* *nam*. q. d. *Cum non erit, tunc*
tacebit. *Rerum Hebre.* *Tunc* *destitutus*, *versi* *poecilum*. Va-
tib. *Pagino* & *aliis* *scriptis*, q. d. *Noste* *lucidi* *matrem*
tuam, *Tertio*, *verti* *postea* *cum* *Septuag.* *ueri* *affinitatis* *ma-*
trum *nam*. q. d. *Ira* *cladibus* *obruerat*, *ut* *dies* *videntur* *el-*
le *not*, *neque* *ipia* *nocti* *tenetabolis* & *horridis* *familis* *elle-*
videtur.

CONTICUIT POPULUS MEUS) Vatibl. ad filiorum
reductus est, vel successus est populus meus, et quid non habuerit
filiorum Dps. - de qua vedi. r.

QUI TA SCIENTIAM REPULSTI, REPELLAM TE, NE SACERDOTIO FUNGARIS MINI *Sacerdotem vocat Dei legisque divine studium & cognitionem, non tamquam speculacionem, sed & practicam, ut dixi v. 7. unde Cald. verit. quia tu repulisti sacerdotem Domini, repulisti eum, &c. Nota Primo. Allocutus Synagogam five populum Israel: unde de ea loquitor nunc in genere malicie, nunc in Iemunio dicens: *Ostendis legem Domini*, q. d. Repellam te a Israele, ne ullus ex filiis tuis, aut ex eorum fratribus facias meos. Maximè tamen allocutus ipsorum factis, ut patet et sequentibus. Nam v. 8. xii. *Peccata populi misericordem, leticet sacerdotem, ita Chalda, et Asia.* Jam laetescendum intelligit non sicutum & idoliolatricum, institutum a Jeboabo, ut vult Albert. hoc enim non modo, sed illi Deo, sed virtutis aures fuit dicatum: sed verum & divinum. Senatus ergo est, q. d. *Quia tu o Israël, & maximè vos o sacerdotes ipsi per Israelem, ut enim Dei cultum & timorem doceratis, repulisti studium meæ legis, hinc ex lege & ponatur talionis vobiscum eam; uniusquis qui vos legem meam ad eo negliget, ut nec eam legitur, nec ipsi legis labores habetur, ego vicimini vobis ipsam legem, scientiam, laetitudinem, omnemque mei cultum & religionem auferam, ne quasi ad atheistum & paganiimum redigamini. Ex laetitiam enim pendet totius populi fides, cultus, & religio.* Ego ero ablatio necesse est ut hac pariter auferatur & pereant. Ingens ergo peccata quam Deus Israel haec iocundum in iuriu communiquer, et sacerdotium ablatio. Videant nunc reipubl. heretici, quae sacerdotes & laetitudinem Christianism exterrimus, quam non tantum illis de Christo, sed & libi ipsi finis in iuria: hoc enim ipso auferunt libi Dei fidem, Dei Beatitude, Dei cultum, veritatem religionem. Denique Arabicus vestris, quia rues qui de laetitia sacra, & emulacione tua, & qui repulisti te, ut fungaris mox sacerdotem. Quod noverint sacerdotes, ne se implacent rebus lacrimaribus, ut monit Apollinus, si Deo feras te fini velutina. Rursum ex hac Oste tentantis, Synodus VII. generali probat arendat ecclesie episcopatos introductos qui carent lacra Scripturae scientia, ut haberent dist. 38. can. Omnes.*

**SECUNDUM MULTITUDINEM EORVM SEC PEG-
CAVERUNT MIHI.** *Littera, schicet, litteram, ut pra-
cessit. q. d. Multe placuisse litteris, sicut stellaris calix, sed
qua plures fuerint, eo plus peccatum, & gravius, ut quo
littera filii dedi, non mihi valde auctor hosties genio esse: si pte enim
est educere in meo odore, & in sidorum amore cultaque.*
**QUOCURA GLORIAM EORVM IN IGNOMINIA M-
COMMITTABO?** q. d. Aduerant eis filios (hi enim long
gloria parentum, praeterea in legi veser) quid eos erat val-
prohibitum & ignominiosum. *Sed n. Cytil. Theodor. &
Teoph. Secundo. S. Hieron. expicit, q. d. Quia homines
honesti fuisse, ut ab aliis extrahit damnationem, ut quoniam vicestris
peccati misi. Propterea gloriam eorum, ut quae diligenter fecer-
tis, non duplita preseverabunt, ne quoniam committatur, ut
et facerentur expensas, & populi. Siquidem facerentes pecunias
populi non commendant: quia cum non peccare possent, non
sunt non arguit, sed laudant, arguo infelicitas, ac deinceps pro-
ficiunt. Tertio. Cald. T. eorum, ad opes de prae-
fici: verum enim facili multiplicare sis provantis, si ipsi mul-
tiplicanterem contra me peccatis. Iuxi aperte vidimus non tantum
laicos, sed & facerentes ex opibus inobligatoe de luxuria-
ti, justa illud Deuter. 32. 15. *inobligatoe est dilectus, &
reducitur.* Quocura apponit, ac S. Ambro. Deinde
de scitis nonne acceptim, quia divites vitiis non sunt
boni.*

PECCATA POPULI NEICOMEDENT.) *Comedent,* id est comedere, solent: futurum enim Hebreis (xpe significat morem, conuenientem actionis: *Peccato in Scriptura tripliciter fumatur. Primo*, pro peccato proprio dicto. *Secundo*, metonymie pro peccato peccati. *Ter-* G. *tio*.

*cib, pio hodiis pro peccato; ut, cum ait Apostolus 1, Co-
rinth. 5. 1. *Eas qui non reciperat peccatum, pre nobis pecca-
to, id est hodiis pro peccato, fecit.**

*Proemium
populi est:
modus
sacerdotum
tripliciter:*

Triplex ergo hic affectus sensus. Primus, q. d. Sacerdotes comedentes, id est, lucem peccatorum populi, quorum causa fuisse tuis disimulatio: est; secundus ergo ut quem comedenter peccata, & quorum ipsi fuerunt causae, evanescat cum visceribus, inquit Christus. Tertius. Unde, & Theodorus, sic exponit, q. d. Meritis quo frumento, & facilius peccatorum frumentum condonaberas. Verum cum hac explicatione non recte coheret id quod sequitur: Et ad resquacuum omnes subtiliter consideratis opem.

Secundus - a.d. Peccata - id est - hostias pro peccatis

Secundum, q. dicitur, secunda, ut et, nonna pro peccato a populo oblatas comedunt facientes, in iisque convivantes, & epulantes. Unde B. Bernard. item, 7*v*, in *Cant. Forcento*, inquit, *populi mei comedunt, q. d. 4. Peccatores preter euntes, & perentibus dehinc, scilicet in iustitiam non respondentes. Quoniam debitis mali de numero prefiguntur, quoniam plus inveteratis subdilectionis vacanciam marfupis, quam vocis extirpationis.* Unde Propterea, 1*v*, de *Vita contemplativa*, c. ro, ex hoc loco docet graviter peccare eos qui ex bonis Ecclesie locupletatae voluntur. *De Clericis*, inquit, *huius spissatus sacerdotum. Peccatores propter populum meum comedunt, sed sicut multa habentes propria non perirent, sed alii multa quibus indegenes viderentur, & acceptum, sicut non perirent, non alii quibus absumebant, sed alii aliena peccata suscepissent.*

Teritus, Preceari populi concedant, qui peccabis, &c visitatis suis ea absolent, & consumant. ita Rusticus, & alii. Verum hoc est laus iacerdotis, non probrem, de quo hac agitur.

Dico ergo, fenus est q. d. Sacerdotes peccata populi mes-
modine, non ex consilium per orationes, & oblationes,
ut par erat (huius enim corpus officium, & quod ab oblatione
hodie locum polcent de exiguo) sed ex laudando, dalmatando,
& in le, siquam conscientiam, ac capere ex laudando.
Illa enim agendo quasi hauriebam, & abiobebant peccata
populi, erantque causa ut illa multiplicarentur, atque ad
ut per peccata, id est, hothas prope plurimas a populo
aceperint, & comedentur. Dicebant enim annales
et extenuando peccata populi illud nullum, vel leve eis
peccatum; Deus iesit noscere fragiles, & infirmos: tales
ergo sciens tolerat, utique comparatur; non ergo situ anxi
ergo illud in me inticeo, ego pro te iustificam Deo, &
ut ar Theophyl. super nos clementeremus, ad Iudei dicentes
Plato: *Sanguis tuus sicut nos, & super filios nostrorum*,
S. Hieronim. Haymo, Rupert Hugo, Lyras, Ribera
& ali. Et S. Gregor. hom. 17, in Evangel. Car., inquit, *pe-
ccata populi contundunt, nisi quis peccata delinquaturum ferens,*
se complicita amittatur. Et Actas: *Oportet, inquit,*
*negligere peccatorum esse copiam quia secundum illius normam cum qua-
si comprehendit suppeditant.* Sic apud Japones peccata populi
comedunt factores, quos ipsi Bonitas vocant, qui cuilibet omnia scelerum imputantem ipsisont, dummodo
in largis deinceps oblationes & elemosynas: huiusque i poniendo
lucem tam typographis, quas mortuorum fecimus defensit ad
sepulchrum, quas ex exhibitu iudicii, & vindici Deo,
qua habent epithetum Japonicæ.

Duo ergo hac pugna significantur Propheta, adeoque peccatum accipit duplex pugna: iicitus propriè, & metaphorice, pro hostia, pro peccato: hanc enim offerebant, & ex parte comedebant facientes iuxta legem Levit. 7, 7, ergo aliquid, q. d. Hic factoides ex lege comedens, id est, hostias pro peccato à populo oblationibus & quia avari sum & gulosi, inhamer haice oblationibus, id est, adeoque ipsa peccata populi extenuando & adulando fortem & deglutiunt, &c. ut sit A. Job, subiectus quasi aquam, iniquum. Ita forberat peccata Henrici VIII, regis Anglicus ille palpus, qui regi volenti dicere Annam Bolenaum, qui putabatur regis filia & pellice, se roganti quantum peccatum effet cognoscere matrem & filiam, respondit: Tantum, quantum si quae devertit pulsum cum matre, putis cum gallina, me refert Sanderson, t. de Schismate Anglicano, Hunc levissimum nosset id atnon fonsurum.

etiam tenuum potius quod sequitur :

E T A N I Q U I T A T E B O R U M S U B L E V A B U N T
A N I M A S Q U O D Hebr. ad verbum praeceps sic habent,
per se populi mei cordebroficiates : Et ad insipitatem eorum
(scilicet laetationem), id est fiumi **J E R U S A L E M**, per pavorem
animarum vestarum, scilicet populus; in quo quia lant multa, hinc
Noster vertit in plurah, **curram**, scilicet populum; q. d. Sa-
cerdotess et pueriles Deum. Deinde **lentum**, epulantes in
hobnia & oblationibus populi, indulgent genio, & ventri; &

ad banc similesque iniuriantes suas imitandas invitant, erigunt, & inducunt animas populi verbo & exemplo. Unde subdit: Ex istis focus popularis, sive sacerdotum, q. d. Sacerdos qui populam in rebus debet habere virtutem, non est ei, sed omni potest exemplum.

populus p[er]ire debeat vivere, p[er]ea et in uno patet eum, in seclere. Hinc Secundus, R. David, Vatabl. Arat[us] expli-
cant, q. d. Inhabit[us], & avide exspectant iniquitates populi,
ut conterat legem peccati populus, ut exinde ab eo hodiis
alii peccatis expandantur accipiant, quibus e[st] pulentes.
Inhabit[us] ergo peccatis populi, quae inde tota pendent, &
inhabit[us] nam libe[r]tate animam habet. Significat ergo animam in spem, sperare, inhiare, ut patet Ezech. 24. 25. Et
nam in spem, sperare, inhiare, ut patet Ezech. 24. 25. Et

... Et isto, etiammodo: sacerdos, inquit, alienigenae Quam populus Dei estis, ergo uero Abraham descendistis, propter illius promissionem patres vobis Dens, si peccaveris. Et Ribe-
fia explicat, q.d. Sacerdoctes adhuc animos popularebant
a deo ut mores pacem, dum aduersum eorum compunctionem

*In hoc ut magis peccent, dum peccatis forum conservant, et palpat, utique adulantur. Quartò, alii subterficiant expou-
lunt per ~~exemptam~~, q. d. sacerdotes aliquas oneratas pecca-
tis adulando subterficiant, allegerant, exponant in S. Hiempsal-*

se ausando iubilante, alveante, exhortante ita de filiorum
Jaymo, Rupi Hugo, Lytan, &c aliis. Quinto, pro *sable-
dame*; Septimis, *Virtutis*, *accrescentes*, q. d. Sacerdotes pro-
munturitibus populi accipiunt, ad eum offerunt Deo animas
sanctorum, *inuenientem* *deum* *Dei* non posse, ita Curia Ve-

... , et post deuotando ira Dei pro populo . ita Cyril . velim primus sensus maximè genitius est , ac deinde secundus sensus . Porro Cyril . pulchritudine dicitur iacerdotem debere intercedendo & intercessione rivotando . holitam Deo pro peccatis populi

Et erit sicut populus sic sacerdos;

*Lebe. & eris (vel & est) fons populus. fons sacrorum, Ebd he-
ciamus. Hebas enim similemuidem ex proxima nota simi-
cudans, punit Te fons apponendis utriusque rei comparata.*

El simili : quod Latinus interpres ap̄e Latina phrae reddidit et uni apponendo *Tē fīr*, aliis : *Tē fī*, quod si pondet vocis, etib; reddito similitudinis . Scilicet eit , q. d. Similis eit

populus sacerdotem, & sacerdos populo; qualis populus, talis sacerdos, & vice versa. Hoc enim exigit non tantum ipsa notitia similitudinis reciprocatio, ut vult Martin.

artines L. s. Hypoey pol. c. s. sed & ipsa familiaritatem ratio-
nale enim est simul timore, & vice versa; simile enim est
clarivum aquaparantem. Sive ergo dic as, *Sicut papulus fons*
est in domo, *propterea etiam in* *tempore*.

cerdos, live dicas, Popinas est focus sacerdotis, vici en dicas, emque significas: similes, inquam, est in culpa. Unde stab. verit, bene sit ut sis tales populus, quales sacerdos: ac similes, inquam, est in culpa.

nequester temus erit in poena . Hanc enim lenitutiam
pertinet tum ex eo quod proximi precepsit , scilicet : *Parva
ali misericordia sacerdotes* . & ad iniquitatem eorum sed-
emperare potest . quoniam sicut nobis sacerdotes conve-

*autem omnes eorum, quibus verbi iacerentes aquantur, immo preferuntur, populo in culpa; tum ex eo quod iudei ante dixit, *Gloriam eorum in gloriam suam*, q. d. Nulla est differentia inter iacerentes, & plebeos, nam omnes eum eorum cura dilecti sunt. & ob id omnes*

10 nam omnes etiam capiunt etiam deceptum; et eo ha-
c afflictent ignorantia, & contumelia. Extrahunt enim,
magis ratiōnē, bōtē habētē nos fidem, aut Procop. in
ix. 2. 3. unde & sequitur: Et tabernacūlūm tuūm vīas
& cōfūctūm.

10 *Et sicut etiam tuum populus de te quippe. Et cognoscere aperte tuum domini a
tunc faceret deus erat deus & gloria Iesu Christi, ut pote con-
trari Deo, & mediatores inter Deum & populum. Debe-
re ergo hanc suam gloriam tueri antecellendo populo tui*

legis scientia , tum in familiis , Deinde culu . At quia
vocum præliterunt , sed populo tam in ignorantia , quam
quitis fuerint pares , immo superiores , hinc uidem pares ,

o superiores fuerint in pena, & ignominia. Ita S. Hennyns, Haymo & Hugo. Simili modo dicas de indisciplatis clericis, & Religiosis: Qualis laicus, talis clericus:

*alis facularis , talis Religiosus . Tolle habitum , bunc ab
eo non dicernes : quia eadem utriusque est lingua , ierimo ,
vio , vita & mores .*

Preciari ergo huic locum S. Gregor. hom. 17. in Evang.
1. p. Pastor. capit. 7. Verè S. Chrysost. *Sacerdotes multò
eriores pauperes: non enim sacerdos sanctus, sed omnis sanctus*

secundus, scilicet mysticus, qui mythicas laudis, orationis, & lantaronum operum hostias Deo offert. Audi, & Gildbertum Abbatem in append. ad term. S. Bernardi in Cant.

III. 13. *Facere est sacerdos scire populus, ut licet cuius populus
et sacerdos finis. Mondo se monachum studiis confortant, et qui
mondo sunt erroribus suorum nullorum facili transire et natus ve-
luntur.*

mentur exempla. Nam etiam utraria fere aut informata aut frumenta ampli pastures, populi, faciliusq; Ratiog; : promiscua plura sunt huiusmodi, et metuenda ex hoc in illis, aut corporis, aut da conversari iuste spartum possit. Non ita quoniam nunc corda

reprobatur bona aetateum spesitatem, & corruptiorem habens. At si S. Hieron. Hugo, Albert. Lyran. & alii. Hebr. habent, non autem! Ita bona quando erit, si remanet aliquando erit, scilicet bona integra, & sic incorrupta maneat.

ET VISTARI A SUPER EUM VIAS EJUS. qd. Puniunt ejus aduersus & peccata. Vies enim in Scriptura vocantur aduersus, modus vivendi, tenor vita, conversatio: per hac enim mens incedit, sicut per vias corpus.

ET COGITATIONES EIUS REDDAM R. Hebr. 17⁷MD modalitas significat studia, machinationes, molitiones, opera: haec ergo vocantur hic cogitationes, scilicet ipsa machinationes fecerunt: has reddunt Deos peccato, cum illud proprieatem ex aquo punit & affigit.

ET COMEDENT, ET NON SATURABUNTUR. Pauperes Ispinae, qui elurrunt & festejunt pulchritudinem, saturabuntur, ideoque bestie predicantur a Christo, Matth. 7. 6. At hi avari factores & epulones, qui peccata populi comedunt, inquit inquit inexcusabili avaritudine, iudeo Dei iudicio ad tantam famam rediguntur in capitevitate Assyriorum, ut eam saturare & expiere nequeant. ita Theophilus & Arias, qui addit: *qui huiuscepius, iphi in inferis conseruantur, ut spoliemus & maestentur ab Assyria.*

Secundo, Ribera & Arias, q. d. *Licit gula, ventri, & B*ferceribus immixtare, numquam tamen defidetur (utrum expulsum). Nam, ut sit S. Hieron. & ex Haymo, viciplures est voluntatis infidelis est, & quanto magis capitum, tanto plus urensse se facere crede. *Cetero beneficiis & fonsientis infinitum, quanto ipso saturabuntur.* Sicne infusa furans, sic iniquo submersione non habens, vana comedentis fronde delectus, & uerae derroterunt vacuos dereliquerunt.

Alieni Theodor. Comedent, inquit, poenis & suppliciis, at numquam illa saturabuntur, id est numquam illa delent: quia unum alteri continuo succedit.

FORNICATI SUNT, ET NON CESSABUNT. Chalda. Vatabi. Pagani. Arias & Ilidor. haec accipiunt de corporali fornicatione, de qua lequeritur: *Fornicatio, & vivus, & obritas superius cor, unde vertunt, strobacum, & non prouinciat, Syrus, non sunt amplificata;* id est non crescent, non augebantur filii, q. d. Quarunt liberos, ideoque non tantum uxoris, sed & meretricibus copulantur: sed Deus panis eos steriliter, ut filios non procreat: sicut paulo ante eisdem, quia paludes punivit tame, ut eam saturare nequeant. Congrua enim & justa poena fornicationis est austeritas & sterilitas illiberalis, ut qui ex matrimonio ad proles a Deo inhibito eas procreare nolint, ex meretricibus eas procreare cupientes non possint, aut si procreat, prava fint & misera, brevissime avi: uti hodierna sape docet experientia. Hoc est quod dicitur Sapiens. 4. 3. *Spuria viciplures, gravis nuptia nostra, id est propragines, & novi turci, non debuit radices nicas, quod clare explicat cap. 3. 16. 21:* *Falsi admodum in uiciniam fornicationis erant, id est confundentes erunt, nec pertinentiam perfectam attinet: & ab iniquis thoro frons exterminabatur.*

Secundum, & melius S. Hieron. Theodor. Cyril. Theophilus, Hugo & Lyran. haec accipiunt de fornicatione myrrha, id est de idololatria: de hac enim continuit agit hic Propheta, de eaque statim, causam hujus iuri dicti dicit, subdit: *Quoniam devolvimus Domum.* Senitus ergo est, q. d. Comedent, & non saturabuntur: quia fornicati sunt cum idolis, & non celaverunt, nec sua fornicatione saturati sunt, sed inexcusabili libidine fornicari, id est idololatriate, contumaciter petixerunt. *Vix, inquit S. Hieron. in fornicatione defensio, & fornicatio defensione non quisit;* unde pro castitatem, hebr. 13⁷MD in iustitia, id est, non sunt digni, scilicet a sua fornicatione, iustis amatis, putè idolis, sed hi jugiter copulati sunt, radix enim ⁷MD pars significat dividere. Inde locutus, in quo Deus per David paginam, divisus & dispersus Philistini, dicitus est. *Basal pharsus, id est habent divisionem, q. d. Plantas divisionum, vel campus fractus & rupere, dicente Davide: Divisus Dominus meus et tu meus, & tu destruxisti aqua,* 2. Reg. 1. 10. Uterque sentens veris & geniinus est. Fornicationem enim hic & in sequenti, tum proprii pro fornicatione, tum mystice pro idololatria captur. Ratiocinio, qualiter huiusmodi non tantum imago symbolum, sed comes quoque & affectus, imò & insinuatum. Idola enim, praesertim Beelphegor, Priapianum, colebant fornicationem, omniisque obsecrante, etiam infanda & Sodomita cum effeminitate, ut patet v. 14.

QUONIAM DOMINUM DERELIQUERUNT IN MON CUSTODIENDO) scilicet ex iustis & praceptis. Coriol. in Prop. 16. XIV.

qua deferuntur Domum ad custodiendum, id est, qua deliverant custodie Domum, & custodia Domini. Custodia Domus hebrae vocamus leges, praesertim ceremonias Iudeorum. Ha vocantur custodia per metonymiam, quia summa obeyeranda & custodienda sunt, ut qui eas collaudat, Deum ipsum qui eas sanata, quique illas collaudat & honorat, custodiode videatur. unde Chalda. vertit: *qua custodiam Domum devolvimus, & non custodiimus, & Vatabi, quia deferuntur Domum, quoniam omnis est (id est, ejus misericordia) obeyerenda. Sicut ergo auctor & filipotes, puta Helveti, summa cura a jure custodiunt principem, & omnia que cum tangunt, nec faciunt aliud roca vita: ita nos, preletum sacerdotes, custodiode decet, culm etiisque factus Dei. Sic Sapiens. 6. 13. dicitur: *Cosmopolitum debetis est: & dilectio custodis regnum vobis est: custodi autem regnum consummatio mortuorum est.* Allodium ad Levitas, qui dicitur in tabernaculo excubare, & custodiare custodias Domini, id est, tabernaculum, uasa, rituale Domini, Levit. 8. 33. Numer. 1. 53. & cap. 3. 32. 36. 38. & cap. 8. 16. cap. 18. 4. 5. 8. & alibi.*

Quocum mandis recte. Cyril. & Theophilus exponit, qd. Derekerunt Domum, ut custodiarent vias iusta, las, obeyerent, fornicationem, &c. Rupert. qui ex adversario, *Non custodiuntur sed, inquiri, ne forserent peccato.*

FORNICATIO, ET VINUM, ET EBRIETAS A UFERUNT COR. *Fornicatio, tum corporalis, jungitur enim vino & ebrietate: tum quo inde conlequi loget spiritalis, id est, sonderetas & idololatria, autem cor, id est, mente, ratione, iudicium, animum, ac hominem demen- tare, faciut recordem.* ita Theodor. Theophil. & alii. Idem que tum quia ipsa fornicatio est forda & velata, ac repugnans redi rationi: tum quia corporalibus libidinis hominem retrotrahit, quia velatis conditibus agitur: & spiritali vel libidinis hominem idolo & demoni, qui est puratus ejus habuit; tum quia exhaustus & perditus est opes, famam, latitatem, conscientiam. Ita Dalmata Phalanthina cor, vires & virum arripit Samsoni. Ita le peneigone concubina Salomonis demenatur regem sapientissimum, enique ad ina idola colenda petraverunt, & perdidunt, 3. Reg. 1. 1. Porci fornicatio & peccatori exordior retribuit timore Dei, iudicium & gehennam: Deus enim per timorem cum placet, ad vitam spiritalem excitat. Nam ut Sapiens Eccl. 13. *Qui timerit Dominum, conseruantur ad eum cor, Justos vesti & generofus, sed dormiantes vel incogitantes, excitari Deus per amorem & beneficium: ut Davidis cor excitavit 1. Reg. 7. cùm dixit: Rosolasti nunc ferus es domino: Dominus adiecit tibi: properes sonueris ferus es cor suum, ut seruas.*

Moral. Dicte hic, quam bruta sit libido, qui pra aliis vitiis homini, etiam sapienti & principi, cor & membra eripi. Quocum Diogenes telli Laertio lib. 6. dicebat *foras est regum reges: quid reges dementant, ac ab illis quidquid collibenter, petenter & impetrarent, ideoque in iustis reges quid regem, ambo tyrannum exerceant. reges enim a populo non tempore obtineant quid existunt: at scortu nihil negant.* Idem Diogenes dicebat lectora familiæ esse multo letalibus venenis temperato: eo quod afferunt quidem initio volupptu, sed quam perpetua dolor conferuent.

Quocum Demostenes Corinthi postulauit à Laide famula meretrice corporis copiam, cum illa prò nocte filipalutare drachmarum decem milia, dederunt magnitudine pretii, mutavit sententiam dicens: *Nam ens sensu posuisse, significans in honore voluppati comitem esse dementiam, aqua ac pientiam.*

Xerxes iratus Babylonis quodd à se defecessit, postquam illos in suam potestatem redigis, vetuit ne ferrent armis; sed plateris tibiali que canerent, forta alement, caponos haberent, quod voluppatibus evirati & eructati, non molesterent denio detectionem. tellus est Plutarch. in Apophthegm. regum.

Demetru Phalaeth cum vidisset juvenem luxuriosum: *Iste, ait, quadrupes bestiam, habentem formam, ventrem, pudendum, & barbam.* Ita B. uiron. lib. 3. cap. 33.

Hac Genesim, quid jam dicant Christiani, quibus major à Christo puritas & sanctitas indicatur, quibusque magis nota est libidinis turpitudine, nosa, & vindicta aeternorum ignis?

Practice Salomon sua experientia & pericula (id est enim

Custodia, id est lex.
Cur?

VERE. 21.

ad. libidinis luxurias.
opere.

forte diuinitus est, ejus enim falsus est dubius) edocet: & tem delectans delicias, quas plerique pro summo bono complectantur. ita Laertius lib. 6. de Virtut. Philot. cap. 1.

Sed & amor, visus, nihil moderabile suadet;

Sic pudore carerit, Liber amoris, metu.

Præclarè S. Ambroci. lib. 4. in Lucam cap. 4. *Nec minorum, sicut, seborum amoris esse diximus quam calorem. Itaque illa amissio, hoc corpus dissipatissima. Evidet enim noster amissio, & felicitas nostra libido est, ex quia ignis sine expedienter. Ex mox: velutamente rauora est animi, quam corporis felicitas, & idem pro animi voluptate corporis felicitate ploramus, emissione, nec a persilio absterimus. Affect exemplum illud est: Thebanorum enim gravis ocularum incommodum laborares, & amores nubium, interdicta fibi à medico facilius curandi, rapidius impacuisse, neque impati libidinis rupes: Vale, inquit, amico lumen. In astu ergo cupiditatis sciens te oculos amissum, maluit illos amittere, quam libidine abstinere. An non libido ei conmentemque expuerat? Utique: sique sensit enim libido debilitum, & oculos amissum, enim excesso, cœscitatemque tuum deflexit, sed ferit, nec libidinis voluptatem retinere, nec oculos perditos recuperare valuit.*

Appalite quoque tres illi Heros custodes Darii regis, cum inter le quaterent & disputaret quidnam esset fortissimum? primum eorum respondit: *Forte visus. Alter: Fortis est res. Tertius: Coriolanus.* *Fortis: sive mulieres: super omnia autem vici viritas,* p. Eldrig. 3. 10. Mulieres ergo sunt Sirenes, qui socios Ulyssis sua forma & canu ineluctant, demuntur, & perdiscent. Vis remedium? *Unicum illi in flaga.* *Eugene fortissimum,* sit A pollio, fugiti apud vocem multierum. Illustris hac de exemplo extra in vita S. Martiniani apud Sursum, qui graviter & crebrè tentatus a mulieribus, ut eas effugeret rotu orbe factus est profugus, cujus hic jugis erat fulminus: *Euge Martinius.*

Denuo fornicatio eripit homini cor, id est, mentem & cerebrum: quia in ipso eius actu homo videtur esse impotui, astute & fure reatu epileptici. Unde Philosophi nonnulli dixerunt adum venientem esse negotia epilepsiam & praestitum quia illi si frequentetur, realiter hanc inducit, uti experientia vidi, & ratio physica clare id demonstrat. Quocirca Alexander Magus necat ad adulterioribus audirete esse filium Jovis, tamen hominem te fateti coacti: *Ego auctor, inquit, Perviris, & ex summa misericordia mea esse hominem convenero.* ita Plutarach in vita eius.

VINUM ET (& capitulo pro. id est: ita Emmanuel)
EXERETAS AUFERUNT COR. Scipio agit, hac aliter dispergit & versum, numerum: *Fornicationem, visum, & obsecratorum scelerum ex populo mei:* velut alii pallium dispergunt, & vertunt, hec interpres. Hebat verbum illi, *fornicatio, visum, & mulsum* (vel, ut Vatabulus, *peruersus, peruersus, caput,*), vel accipiunt, vel eripunt, *cor. Alludit Heb. 10. 11. non, id est, mulsum, five vinum recent expressionem, ad rad. *Vertere,* id est, possedit & occupavit; et quod cum crastinum fit, turbidum & fumulos, flatum occupat & possidit cor, id est, arcem membra, faciatque hominem ebrium & amentem. Notar originem idololatrias, omnino que malum fusse conformatas & comportationes: haec enim eripiant mentem, & judicium recta rationis, simulque libidinem inflammant, itaque hominem precipitant in fornicationem, atque sceleris, ac tandem in idololatriam & idolatrias: eius enim Deus est venter. Id ita esse patet ex prima hominum post diluvium propagatione. Cum enim vinum inventum fuit a Noe, mox ipsi, & multò magis eius posteris ad se rapie, & mentem eripat, adeo ut pletrique omnes ad vitia, in id & idololatrias deflexerint. *Noe enim mortuus, genitus tremendum videt penitentem orbem,* id est, omnes iuxta posteros impios idololatrias, uti dicti Gen. 9. sub finem capit. Hinc nonnulli notarunt vinum à Noe inventum, adeo avide cingue ab omnibus arte peccata tenetumque fuisse, ut ipsum eius nomen in omnes linguas transfuerit, idemque quod prius, apud omnes, inquit iam linguas divisus, remanerit. Viuum enim hebit, dicitur. *... sive, vel sic: inde Janus (puto Noe) viini inventor: inde Gracum sive modo Latinum viuum: Gallicum sive: Italicum, Sclavonicum, & Hispan. viuu: Germanicum, Anglicum, & Belgicum. sive, & ita de ceteris gentibus, & linguis.* Porro quām vinum de delicia eripiant cor non tantum Propheta, sed & Gentium Philosophi docuerunt.*

Anilibus quodam predicante delicias, *Molossus, inquit,* *sic sit contemptus in delictis viuere, utrem amentem & perfidem-*

Diogenes apud Laertium codem lib. diatoma habatur in eis, qui pro bona valentia diu numerata offerte, & in ipso sacro omnibus voluptatibus se obruentes perderent. Idem eos qui per luxum in coquos, nepotes, sexuta & adulatorum facultates suis profundenter, similes dicebat arbitribus per precipita nascientibus, quarum fructus homo non gustaret, sed a corvis & vulnibus ederemur; sentiens eos qui gula ventricis leviorum, non esse homines.

Socrates apud Laertium l.3.c.5., a jebat esse turpe, si quis sponte leviorum voluptatibus talem se facinet, quales nemo domi sua vellet habere servos. Talibus autem nullum salutis plenum reliquam esse, nisi si pro eius deinceps carceris alii, in bonos dominos nascienti possent, quando prorias decursum effet servire: indicamus nullis fideliter ille misericordia leviorum voluptatibus. Idem admonet, voluntates non aliud quam Sirenas esse prætereras, obliterata autem infor Ulyssis, et, qui properat, ut Ithacam, id est, virtutem veluti patriam, conspicat.

Plato cum videt Aegentinos magnis impensis adificare, eodemque modo coenare: *Aegentini, inquit, adficare quafi semper vires & conditare quafi semper mortales.* ita Etian. lib. 1.

Arctilius Scytha percumplanti, qui fieret ut ab aliis fecerit multi deficitur ad Epicureos, ab Epicureis nulli deciderent ad alios: *Quoniam, inquit, ex uris Galli sunt, ex Gallis viri nequissimi.* Gallos dicit facientes Cybeles evitato, quasi dicunt: In voluptate promores sumus, quām in virtutem, cum tamen haec ex feminis viris, illa ex viris feminis efficiat, ita Lact. libri. 4. c. 6. Idem respondit B. Thos Morus cuidam roganti, cur tam mulki ad Lutheri haren voluntarius deficerit.

Cato senior viro suo cuiusdam de gallo eius familiam intem ambienti absconit, cautiisque addidit: *Quia, inquit, vero non perfici cum os, qui molles & subtilis palos, quae corda sona.* ita Brullo lib. 3. cap. 7.

Tiberius Cæsar Attilio Barba viro prætorio, cum ad impotum per luxum redactus eam deploret: *Ser, inquit, asperges te.* Dormient nimur temuletus ac luxus dedicit, uti verius, quām vivunt. Nam vita mortalium vigilia est. Ita Seneca in epistola.

Scipio Emilianus Censor declaratus, audiens juvenem placitum ex melle in urbis formam compactam, Carthaginem nequacutaram coevivis diripiendam dedidit, equo privavit, Rogatus cur t. Quia, inquit, me prior Corvinus dixi. Quo dicto militum damnatur ignavum & vescordum, qui gula dedidit cum placitum potuit usque credidit, quam contra hostes pugnare belligeraret. ita Brullo lib. 3. cap. 1.

Sed acce propria vini & crapuli. Pythagoras dicere solebat: *obsecratorum esse in viis moderationem.* ita Maximus tert. 30.

Leonidas Spartiota rogatus cur parum bibant Spartani? Ne, inquit, ali pro nobis consulemus, q.d. Nequit prædenter de rebus consultare, cui famam judicium a viro ablatum est, ita Plutarch. in Laco.

Astyages cum rogallet Cyrus, cur viuum non hasuffet? Quia, inquit, mortuus, ne in cratere mixta viena & forma, Etiam cum eo in mortalius somnum adhibuit, propter diuinum non vides non infulfis. Et quod pacet, inquit ille, & dicit, hoc dignus. Quid videbas vos, respondit, neque corporis est, neque mentis compres. Ita Xenophon in Paedia.

Astroclides vir sapiens ad Alexandrum Magnum vino deducit: *Potum pessimum, res, memorem te libera terra sanguinem: cuncta bonum venientia, cuncta illi viuum.* ita Brullo lib. 3. c. 19.

Bonito bibacissimo, qui postea Imperator creatus est, dicit Aurelianum: *Nisi ut viuum, sed ut libar natus est.* ita Vopiscus in Aureliano. Idem Bonito ille tenuit p. ac rogam: cuiquiam quis effet fulpenus, rei pondet alterius non hominem effet, sed amphoram. Achilles dicebat, *Spaniens forma est* (olim enim spicula febant ex arte posita) viuum non autem autem: nihil enim tam occultum in corde, quod curios non educat, ita Maxim. tert. 30.

Zaccharia res all viuum & tumultuosa edebat. Proverb.

Si quis va tenuis patet va cui resca cui resca cui sensa cui/a valeret cui sufficiat scelerum? Nonne his qui conseruantur in viuo, & opibus

Quidam calibus operandi? Ne curvare? curva quando fia-A tur & deformat. Unde sequitur: *Fornicandi sunt cum Deo* &c. cum fiducia in deum, ut non in meritis suis, ingreditur blasphemus, sed in meritis meritorum ut exhibeat, & *fornicari venientia defensio* Proverbi 5. 29.

Noli regnare è Lamech, noli regnare domine tuus: quia nullus fornicans est, ubi regnat christus. Proverbii 5. 29. clausa.

S. Basil & Ambrosius dicunt beatitudinem esse voluntatem iustitiam. Amplius autem S. Bernard. libro de Modo bene vivendi cap. 14. *Miseri, ut per se sunt & disponimus capas suos, ne alii eis eruant, quia manifestissime damni.* Et paulo ante: *Rerum corporis debilitas & obicitus generis persuaderetur mortis: angus fornicari cordis, ut alienum memorem, ut hinc nos fecisse forsan.*

Monachus quidam *Egyptius interrogatus, cui affiduit* subi voluntates liberae habet, & respondit: *Subiectus estis nobis, ut ex ea confundam, & occidam procula.* *Sed etiam si illam temporis de voluntatis habegit, manifeste, mecum perturbabis, & regnandum ipsam fugias.* Ita Nicopolis lib. 1. hift. cap. 4.

V E R S U S 12. **P**OPULUS MEUS IN LIGNO SUO INTERGAVIT probat quid formacatio & obicitus auferant cor, ex eo quod homines dedicant ad idololatriam, ut idola lignea, torda, caca, mala & inanis interrogant quid deos fuos, & confundant de futuris rebus evenientiis. Aut postea fuisse est, q. d. A deo luxus & libido tam formicatum, quam idololatram debeat nos est, ut à lignis & bacu hi oracula poscent.

Quares quoniam sit hoc lignum? Primò, Chalda-Rupert. & Lyran. respondent esse lignum violium. Secundò, Isidor. esse pseudoprophetas quos confabebat populus. Hi metaphorice vocantur *ligna*, eo enim quasi ligno & scipione innubatur vulgus. Tertio, meliusq. Hieron. Haymo, Hugo & Vatabl. per ligna hoc accipimus baculum divinacionis, eo enim quasi instrumento accipivabant. unde Sepuag. virtutem, *in symbolis omnium interrogabat*: erant enim hi baculi superfluvios & divinationis symboli. Hinc de subida: *Ex horribus eius (ab eo interrogatus) refutatis.*

Not. Veteres Chaldai, eisque feniit Hebrei uehementer pellit parric. &c. &c. 19. 12. id est, divinatione per virgas & lignata. In Nabuchodonosor dubitante an Jerusalēm, an Philadelphiam oportere bello apparet, accepit dicta sagittas, quarum unum inscripsit nomine Jerusalēm, alteri nomine Philadelphia, deinde fore eas communite, usqueq; edidit, cui cilium videtur interius nomen Jerusalēm, coenict illam sibi primo esse expugnandam. Ezech. 31. 1. vide ibi dicta. Ratione fagiis jacessant in altum, & aspicebant quid illae caderent: an antirrotum, an retrofum, an ad dextram, an ad sinistram, eisque fibi pergendum esse coniectabant. ita Theophil. Tertio, Moës Samios filius, in explicazione præcepti negavit 15. commemorat huiusmodi ritus: decorticabant baculum lignum uno tantum ex latere, non in aerem prouocitant, si primo pectus apparetur superior pars decorticata, & secundo pectus superior pars adhuc vestita, proficerum succensum augurabantur, finis contra primam pars vestita, infernebatur: si utroque justa vestimenta vel nudatum latus superius fusset, mixtum evenitum vel pollicabantur, & hoc ab Osee hic notari, & carpi. Vide R. Hodigitum lib. 4. cap. 39. & Delicia lib. 4. Diligil. Magie c. 2. q. 6. fest. t. sub finem, & seconde j. sub initium.

SPIRITUS ENIM FORNICATIONUM DECEPIT 10. **A**biqui per hunc fornicatum accipimus timorū carnis, putat vehementem inclinacionem & impulsum ad fornicanendum. Huc accedit Cagliari. collat. 7. cap. 13. qui ex Sereno Abate doceat spiritum fornicationis esse demonem, incitatum ad fornicationem: licet enim damones sint incorpores, & quicunque ratione homines ad qualibet virtutem solliciti, tandem ut inter eos aliquis ordo, uerò ordinantis, id est potestia, & efficacia homines oppugnet, plimet inter se operis, & virtus distribueretur: ut ut hi præstent huius virtutis, ad illudque sollicitent, illi illi, illi alteri, inde etiam in Scripto, vocatis videtur spiritus ira, superbia, gula, luxuria, &c. Sic Meobaudes poelle decerpserunt Hebreos, dum eos primò induerunt ut secum fornicarentur, deinde ut nolunt iam Belphégor colerent, itaque Dei ira & plaga eis acciverunt. Numeri 31.

Secundò, *spiritus fornicacionis est ardor & impetus animi*, incitans eum ad idololatriam. ita Theophil. Aries & ali. Hoc spiritus quasi certissimi acti vestri Israelites roebant ad idola colenda, ut fornicator ruit ad forta, ut patet ex Prophetis, qui patim in hunc andorem invenimus-

A tur & deformat. Unde sequitur: *Fornicandi sunt cum Deo* &c. q. d. Fornicando, id est, idololatrandu defecurunt a Deo. Teste culti. Utique fenus huic loco congruit, ut dixi versi, o. id pollioriorem magis intendit Spiritus sanctus.

SUPER CAPITA MONTIUM SACRIFICABANT VER. 1. 19. **C**apita sunt quis à loci altitudine excelsa vocante palam in liberis Regum.

ET IUFER COLLES ACCENDERANT THYMIAMA id est incensum, iustum. Gracum enim *Iufum significat suffire, iustum, iufumque, adolere incensum:* & hoc significat Hebr. *Thymos: thymiana ergo hic non tantum est illud compitum ex flax, coynche, galbanu, & thure, quod Deus iustus adoleri in altari thyamatus.* Exodi 30. 34. fed etiam thus, amba, & quodlibet incensum edens sufficit.

QUIA BOMA, amena, jucunda, ERAT UMBRA BLUS) Idem de arbo populo candida (hanc enim significat Hebr. *Umbra: lumen enim & populi nigra*) ait Virgil. ecloga 9.

Hic candida populus astre immixtus & lumen resumit a vixis.

IDEO FORNICABUNTUR FILIA TETRA.) q. d. In poemate velitra fornicationis, cum corporalis, cum spiritualis, scilicet idololatria, Deus permettit, ut filii velitra corporales fornicentur, cum cum amata sua, cum hostibus veltris, putat Aliyrius qui eis abutemur, cum ea caperas subducant, nec eis impeditur aut puniet: quo fieri ut magia & magis fornicentur, ac majori dolore & ingominis vos afficiant, animolique vestros vulnerent. ita Theodor. Haymo, Albert. & Hugo.

Secundò, Chalda, Vatabl. & Pagni. virtute in presenti, id est fornicato filia veltra. q. d. Quia vos fornicamini, hinc vestro exemplo fornicantur & filii ac lponia veltra, perferunt quia abhinc ab adhuc & oculis veltris, ac veriantur apud ecclasi in locis veltris, & amplius, que ictus illudant, ut sicut vos hinc frangunt Deo, ita puto Dei judicatio frangant & spoliem vobis votum datam. Lex enim est talionis.

Præstat fidem fides frangere vides.

Pro *spurci hebreo* n. 73. *callit*, quod verti potest cum Chalda. Theophil. & Vatabl. *surus*, id est, uxores filiorum vestrum. q. d. Hoc fidem frangent datum filii veltris, fornicante cum adulteris; sicut vos fidem fringitis Deo datum, fornicante cum idolis: itaque tam vos, qualem filios vestros, maritos fuos pudore & impure afficiunt, & sufficient.

NON VISITABO) Id est, deferam, negligam, pecare impune permittam, ita S. Hieron. Theodor. Hugo. Aut. ut, & Idone. & Vatabl. q. d. Non puniam tam severè tam, filii & pionis veltris, cùm adulteraverint. Causa subdit: *QUONIAM 1951 CUM MERETRICIS CONVERSABANTUR*) Hoc enallage perficit: ex inductione enim quasi avertens faciem ab ipsi, mutat secundum dea perfonam in tertiam dicunt, qib. id est, vos ipsi, q. d. Quia vos relatis filiis & uxoris, adulteris metetrices, cum enique fornicantur, hinc ipsi vestro exemplo irritate, & à vobis derelicta, parimodo & pure relatis vobis subiungit amatos & adulteros, cum enique fornicabuntur. Hebrei habent: *quoniam ipsi cum meretricibus fornicantur*, id est, fornicantes relatis filiis & uxoris conversabuntur & icorabuntur: licet Meritis in Lexico Hebr. 17. *lparus*, id est, apabaruntur, derivet à *lpari*, pord, id est, mulus (qui sic dicitur, quod sit generatione leparus) q. d. Mulos, id est ipsorum pigmenti, vel q. d. Ad initia mulorum abutunt matrimonio, non generandisi causa, sed expienda hibidens ergo duotataz. Porro metetrices ha etant lacerdotes Belphégor, id est Priapi, & sui proficatione eum colebant, ita S. Hieron. Cyril. & Theodor. de quibus 3. Reg. 13. 1. aut Venetii cultrati, ut vult. Albertus que leviter ad eius templum adveniabantur se proficiebant, ne dicit Baruch. 6. 43.

Moraliter dicit hic proles & uxores imitari parentes & maritos in fornicatione. Deinde horum peccata, prolum & exarum peccata, & ignominia uliciti. Ita ultus est adulterio Davidis icelere Abafolam, qui uxores Davidis patres fui incepsit, 3. Reg. 13. 1. Præclare Juvenalis satyra 4.

Et quid matronam virio sequiensi, minores,

Et nescia maculae ac regna figuris rebus,

Qui monstrant ipsi parric crudelitas parentes.

Carmina in Prop. Mös. XI. V.

G 3

Si dam-

S. Paulus agit, hinc lapides ibidem viros à S. Paulo. Hic duo. A. thei., ei attribuendo nomen Dominus; hebr. misra, quod est nomen incommunabile, & proprium Deo verb. Interalienam enim est alios latini: ignorando enim per aliquos, tabebantur eam esse intalibilem, primam, & incretam veritatem; ac consequenter eis nomen, & Deum: eum enim portamus in templo sua affectionis vocabant dicens v.g. Vivit Dominus, quod hoc illudne fecerim, aut faciem, quasi dicente: Iuro per Deum, viamque Dei, quod hoc illudne feci, aut faciam. Sic ergo paulus ante vetus cultum idoli, ita hic veteri iuramentum per idolum: hoc enim est protestatio, & invocatio minimi, Dicere veri, ita Theodore. Albert. Hugo, Lyras. & alii.

Quarto, in Galilaei per multos annos constituit tabernaculum Dei, cum arcu, & propitiatore: unde ibidem Samuel iugicabat populum, siueque Samulem loco unde in regno suorum, 1. Reg. 10. 8. Qui quoque Asag regem Amalek occidit, 1. Regum: 1. 58.

Quinta, Elias, & Elianus frequenter versabantur in Galilaei, iisque prophetabant, & faciebat miracula, 1. Reg. 1. 1. & cap. 4. 58.

Hac de causa idololatria idola sua juxta ab initio fluviorum in Galilaei: aperte loco sancto aedet, & ostendit. Nam tempore Aod, qui tertius i. Ioseph fuit iudex Israelit, etiam loca in Galilaei: ut patet: Iudic. 5. 19.

Ubi Nota, demonem esse similes Dei, id, iisque collabile ubi culus fuit Deus, nunc Deum possefere fuscendam, cum ut celebret ei ejus honor, & veneratio. Ideo Antichristus edem regnum confundit in Iherusalem, ut offendit Apocal. 11. 8. Inquit in templo iudeor, & coletur tu Deus, cum ut habeatur verus rex domus, id est Messias, successor Davidis, & Salomonis: cum ut proficeret ubi sicut in Iherusalem, & pro templo Dei (cum confundat) eum ut evetas monachorum omnes perfidiam, irrefutacionem, & desolationem Christi, cuius ipse erit hostis, & Antichristus. Sic experientia confitit demonem maxime infidiliari monachorum virorum, tam feminorum, ut magnum vel magis, lubricum, turbulentum, &c. aliquam in illud inducat, que ceteras omnes vel turbet, vel inficiat, ut ubi causare cultus fuit Deus, colatur ipse, itaque Deum suo templo quasi expellat, de eoque se vindictet.

I. IN BETHEAVEN urbe fuit iudee, sed ignobilis, sita prope Bethel, de cuius Iudee 7. 2. & ea de his loqui Propheta emerit a Caiuso Verbum S. Cyril. Hieronymus. Theophyl. Theod. Haymo, Lyras. Vatabl. & alii sibi, pertinet ipsam Bethel vocari Bethow: tunc quis cetera vicina, cum quia Bethel erat celebrissima: primum familitate, & pietate, postea idolis, & idolatria: Iherusalem enim virtutis aures collocavit in Deo, & Bethel, qualiter in dubio regni inimicibus, iisque illicie vicinas per se sacrificare. Nota. Bethel primitus est Luna, ob copiam noctum, & atmosphaerae, huc enim habet vocem: Luna fuit a Jacobo vero Patriarcha, qui ibi videt Dennis Iacobinum, & angelos per scalam ascendentes, & descendentes, vocata est Bethel, id est, domus Dei, Genet. 28. 10. Eadem a Prophetis per aphrasim vocatur Bethow, id est, anima inseparabilis, ut verterit Theodosius: anima nostra nobis, ut verterit Symmachus, & Aquila. Scripta pro 3. 10. anno per crimen legem Non in, vertunt, anima nostra, vel anima idoli: quia in ea est templum; in quo colebantur virili aures Je-roboam. Id ita est patet Amos 5. 5. ubi Propheta eadem penit verba, eni huc habet Otee, interpretat, atque: Miserere nosser Bethel, & in Galilaei nostra merita, &c. quia Galilaei capitis dicitur, & Bethel nra merita. hebr. enim Bethel ergo est Bethaven. Mones itaque Iudam, portu duas tribus, ne adest mole vicina posita in Galilaei, & in Bethel. Dico vicina, quia Galilaei, & Bethel erant in forte tribus Beniamini, ut patet Iudee 18. v. 1. & 1. 1. id est, eam potius nominant, quam Dan ut Samariam. Dictum est: Non afferentes in Bethow, quae Bethel fuit erat in loco isto. Ita Vatabl.

Tropoi. Bethel fit Bethaven, cum, regnum, populis, viro, ut Anglia, Scotia, Dania, à fide, & cultu Dei ad heretum detinere: cum templo in stabula, monasteria in armamentaria, hospitalia in tabernaculo, & ganeas convertantur, quibus competit illud Jeremias, & Chrysostomus: Domus quia anima regnante regnabit; ut anima frigida illum spaciosem levaret, Matt. 11. 25. Rursum linda anima fit Bethaven, cum à Dei gratia per peccatum excedit: euc enim à regno, & Dominus Dei translati in ius, & potestaret debolit.

Nota. Prophetaem hic, & deinceps usque ad finem capit, maximus locus diuinus erubens: ad illas enim convenit formosum v. 15. dicimus: ut fortiora ex iudee, non dissipante fulvo iudee.

NEQUE JURA VERITATIS: VIVIT DOMINUS q.d. Ne jureus per vitam idoli, quod est in Galilaei, vel in Be-

thaven, enim est alios latini: ignorando enim per aliquos, tabebantur eam esse intalibilem, primam, & incretam veritatem; ac consequenter eis nomen, & Deum: eum enim portamus in templo sua affectionis vocabant dicens v.g. Vivit Dominus, quod hoc illudne fecerim, aut faciem, quasi dicente: Iuro per Deum, viamque Dei, quod hoc illudne feci, aut faciam. Sic ergo paulus ante vetus cultum idoli, ita hic veteri iuramentum per idolum: hoc enim est protestatio, & invocatio minimi, Dicere veri, ita Theodore. Albert. Hugo, Lyras. & alii.

Ahi exponit, q.d. Iigo Deus, & Dominus, five Ichova vester, nolo ut per me meamque vitam amplius inveneri, cum sis idololatria: nolo ut erit, quod in invocatione idolorum polinim, justus, nomina, & invocatio, itaque pollutissimum sanctum sanctum meum, ita S. Hieronymus. Cyril. Theophyl. Haymo, Mense. Vatabl. & alii. Verum hoc expositio non recte coheret cum eo quod praecedit: *Natura in Galilaei, & in afferentibus in Berthow;* hunc enim annoedit: *Natura naturarum;* *Vivit Dominus;* & hac enim tria partitam, tenore, & nescia dicuntur, ut patet ex Hebreo. Hodie ergo spectant, scilicet ad hoc ne colam idola in Galilaei, & Bethaven, neve pre ea jurent. Alimeus qui efficit consecratio dicere: *Natura colere idola in Galilaei & Bethaven, & Natura parere per nomen meum?* Contrarium enim potius dicendum est, hoc modo: *Natura colere nec parere per idola, qua sunt in Galilaei;* sed potius colere me, & parere per nomen meum.

QUONIAM SICUT VACCA LASCIVIENS DECLIVI VERS. 1- NAVIT ISRAEL *Proprio Iudee pendulantem & lateri via libato;* quasi non fodam, indignata, & Dei indignatione extinximus gentes provocantes; ut Iudea aliena minima de periculo lapsit, illudque declinet, q.d. Mirabiliter cetero latenter in vacca, ut in Iudea, per ipsa ut Dei legit, quasi non enim se amittere. Genet. 9. 1. 10. 5. Hieron. Theod. Theophyl. Haymo de ali.

In Hebreo est elegans paranomasia: *Sicut vacca vel via libato;* *sicut vacca libato;* q.d. *Sicut vacca tabella rebellant Deo Israel.* Ita Vatabl. *sicut vacca* eam significat vacca qua lascivia vel cetro agitur, ideoque indomita, & rebellis jugum omnime excutit, & quasi invicta illucque dicitur.

Quoniam separans, tergit, sicut vacca agit per se invicta libato; id est, id est centro, uti ex Virgilio dicit S. Hieron. sic enim canit Virgil. lib. 5. Georg.

Et latet silvam virga, sicut lascivus ceterum;

Pervenit diluvio volvitur, sicut mons atra;

Romanus qf, atra graue nocturne vorax;

Atra, atra fuisse: quae rata nocturna fuisse.

Diluvius monstra.

Affinis significat furem Hebreorum, quo impetu infusa ferrebat, & rubebat ad calorem dolorum. Natura generalis, magisque proprie, & adiacentis verba *infusio:* non enim isto octro, sed, & potis, amore, & siueque de causa lasciviorum vacca, unde Chalda. verbit, *sicut has qui generant, & revalorant;* *si rebubus sicut proper matrificando non levatur;* *per illam Deuter. 32. 15. incutatur illi dilectio;* & *revalorant;* &c. Noller vero melius verbit nostra, quam deo: cum quia Hebr. 11. 10. para vaccam significat, non bovinum, tunc quia femina omnium penit animadversus magis lasciviorum, periculis, & delit, quam mares, uti docet Aristoteles, libro de Physiognomia, & ex eo Augustinus, Nichil, qui huius rei physicas rationes addicit. *Magis mafioso,* magis Aristo. *sicut feminis mafiosi;* & *prosternens,* & *matri defensor;* Rursum: *defensione matrona sicut fortior;* & *cujusque genere: feminis aenone sicut remissa;* & *in iustitia seruans.* Equumnam tamen quia minus habent cerebri, judicis, animi, & virum, hanc natura id aliam compensante, plius habent affectus, passiones, procreant, & imprudentia: hinc enim illa supplet.

Denuo Propheta comparat Iudeam vacce, nec cani velatis. Primo, quia coluit vacca, pura virtutis aures, vocatur vacca ponite, quem vacuus, ad magarem confundat: quia sic mentis formicationis modo à virtutis subtilitate, quibus valitudines admittunt, fe subtilitate: invertit vero inanimam mortu, id est demoni, profitetur. Secundo, quia Deus ejus erat venetus, & ut ait David, *predixit quod ex aliis impigeris mortu.* Tertio, quia ejus lasciviam communanda erat in jugulationem, judicis in mug-.

mugitur, & plumbum, ita Rutherford. Rupert. ex eis minima, & probum ipsi asserunt. Itaque per ignominiam intellige proleptam, & ignominiam tam idolatriam, cum S. Mlier. Haymone, Hugo, & Lyrano; quam gaudia, & festinationem, cum Aria, & Chaldaco, qui vertit, formidinem delatorem, ut universi fidei in ignominiam processus esset.

NUNC PASSET QD DOMINUS QUASI AGNUM IN LATITUDINE id est, in hoc late, & spatio, q. d. Sicut agnus qui laginatus, laginatum in pacuis ubertatis paci finitur, ut impinguatus lacrima mactetur: ita Deus finit, ut vellem bonis affluere, & laetivire, ut sit præda Asyrcus, ab aliis spoliatur, & juguleretur: ita S. Hieronymus. Vatabl. & Lyrano.

Secundum, alij, q. d. Ibi ac captiuus ibat in Asyriam, ubi non laetivit ut vacca, sed ducatur quod holus valens, ageretur ad nutrum. Asyriorum tamquam agnus manefus ita Haymo, Hugo, & a Castro. Aut, sicut agnus manefus ubique matris ubera requiri: ita Israel in captiuitate domus, & manefactus, me meaque ubera requiri: ita Theodor. & Theophil.

Trop. S. Hieron. per Israel hereticum, per Juda fiderem, & Ecclesiasticum accipit. si semel, inquit, formicari horre, saltem tu, Ecclesiasticus, non delinquis; nos ingravidae in Galilæa, hereticorum emendabulo, nis peccato empi reverlantur, & multo periorum voluntatis in coro (alludit enim Galilæa ad T. Galat., id est revolvi, & ad q. d. T. Galat., id est revolvi, volvatur) ne aspernemus nos superiores, & arrogantes saltem degrademur fratres. Non est enim illi dominus Dei, sed dominus idola. Si quis voca per se agnus, & perficiens horret ardenter disdiabolus sapientia, & logio nostrarum sollicitus: id est perficiens in laeti, & fructuosa vita, que ducit ad mortem, & patet. Dominus bonicus patet ut magister ad incarnationem. Idem mutato nomine hereticus, adaptans ambitu, luxurio, avaro, & culibet peccatorum.

PARTICIPES IDOLORUM EPRAHIM. DIMITTE V. 13. 17. U. q. d. O Juda, dimittit Ephraim, id est Israel, punit decem tribus, que sunt participes cultus, & meos idolatrii: comedunt enim idolothys, felicitas earum, & cibos idolis immolato: noli ergo eum imitari, noli cum eo participare in idolis, & idolothys. ita S. Hieronymus. Theophil. Hugo, Lyrano, & alii. Minus recte Rupera. & Vatabl. censem hanc esse verba Dei ad Prophetam, q. d. Lutieri operam si ad ponentiam invitaris Ephraim dimittit ergo eum enim suis cupiditibus, & idolis. Gervissima enim si peccata dimitti à Deo, & tradi fibi fuisse concupiscentia.

SEPARATUM EST CONVIVIUM HOMORUM. Dat causas Juda, cur Israelis commercium, & societatem vitare debet. Prima est hoc: q. d. Quia illorum cultus, religio, & convivium à tuo, à Juda, separatum, & diversum est: tu enim absentes cibis lege Levit. 21. vestitis, illi sine scrupulo nisi vescitur: tu participias ex hostiis pacificis Deo immolatis, illi participias, & comedunt idolothys. ita S. Hieron. Albert. & Hugo: tu poli epulus calum te conservas, illi episus diffident ardent in libidinis. Hoc est quod sequitur: *formicari formicari fave*: Pro separatum eti convivio, hebrei, est QMDO TQ. *Saltem*, id est, recessit potius vel computatio, id est convivium eorum. Hebreum vocant, *magi*, id est comparacionem, ut, & Graci *etiam*, & communione portu, quod Latini à communione virtus, & cibi vocant convivio. Est metaphora à vino acido. Nam recedere vespere ut hebreas vespere ut vino, quando eo vespere resolvitur. Unde & Graci tale vinos eti sunt, Cato *vinos fagos*, Flandri *agendas omnes vocant*. Chald. R. David. Pugn. & alii recentiores vertunt, *parsum vel feras peras vonus*, q. d. Vinnum eorum erat olim vinnum cari, id est coloratum, odorous, sapidum; jam per fecula eorum recessit à suo colore, odore, sapore; falamque est decolor, putundum, acidum, q. d. Lutitia eorum in tristitia veria est, gaudia in luctu, epulus in absinthio.

Mitum est Septuag. vertere, *parsum vonus* Chrysostomus. quod sic explicat S. Hieron. q. d. *Tanquam studium habebit Israel in adorando eis*, ut non immixtus sit Chrysostomus, id est Ephesienses, sed ad insinuationem sui ea provocassere erpondit.

Denuo Idior. vertit, *Recessit chrietia*, & crapula eorum: quasi Israelites haec tacite obliuiscuntur, quod usque ad crapulam, & vomitum fere ingurgitarentur.

V. 14. DILUXERUM IGNOMINIA PROTECTORES EYS Altera ratio quo uter Propheta Iudas, ut recedat a Israel: quia, inquit, *protectors*, id est, dii quos culti, vel, ut Chald. Hebr. Pugn. & Vatabl. principes eius, qui fanciunt idolatriam, festinationem, crapulam, illuminare ad ea inducent vegno, & exemplum, siidem non nisi igno-

Legit Interpres T. T. Hale, id est affere: jam alia pandit legum, *habeat*, id est affere, date. Unde vertunt, *disligat*, *date* ad ignominiam, *ciperias*, id est protectiones eis quibus eum tuerunt ut clypei, p. d. Protectiones & principes Israel: *habeat*, diligenter numerat, dicaneque, Date date nobis dom, quod est illis, sicut ac populo ignominiam. ita Vatabl. Pagani. Idior. Rabbin. Aut, ut Atias, *dat*, felicitate vina & delicias, q. d. Aluidus possidunt vina, & delicias, quasi Epicurei, qui est lumina ignominia. Verum huc verbis obscurior est, ac nonnulla addit, & supplet: nostra verb clarior, plavior, magnisque adequata est, & ideoque veter, & germanica.

LIGAVITUR SPIRITUS id est venturus, *five* turbo (in aliis suis) Sepulturæ, *turbo spiritus fibulatus in aliis suis*, q. d. Turbo divina indignationis, & vindictæ, quasi alia suis colligatur Israelem, *five* Synagogam, tamque asseret in caputitione Asyriacum; ubique celeriter dispersus est omnes mundi plagiæ: sicut tunc contortu, jaclante, & dispergente foliæ paleas. Aut q. d. Quocunq; veniunt perlavat, quasi impulsi velocissimo, & rapidissimo vento. Ventis enim dantur alii per metaphoram, ut vehiculatum: unde & pinguitur alii, sicut ac angelii, ait Idior. lib. Etymol. c. 5. Hinc Ovid. 1. Metam.

Emotusque Natura, modis Naturæ vultus alii

Sed aquæ pluviae decantur in nubibus, non tantum includi, sed, & ligari, Job 4. v. 8. ut nisi final cum nubibus, morteri, & discurrere non possint: obies enim sunt pluvia vesiculosum.. ita Pineda ibidem. Unde Syrus vertit, *colligatur spiritus in aliis vobis*; Arachnus Antiochenus, *vobis spiritus in aliis vobis* (reversus) *in aliis suis*; Arabicus Alexanderianus *flavosque venti ex aliis vobis*.

Est Poetica descriptio caputitionis, ita Ruffin. Theodoret. Theophil. Pro *ligato*, hebrei, est TTX *spira*, id est ligatur, confixatur, contractus, arcatur, affixus, tribulavit. Cyril. & Theophil. pro *DTK* *sas*, id est, *sas*, alias punctus legitur *DTK sas*, id est *sas*; unde vertunt, *sas* *spirius in aliis suis*, quasi Propheta loquens Deo, discipulis: cum est ipsorum turbinum, qui ait, *aut Israelem colligatur*, *aut ut Cyril. q. d.* Tu Juda futil Israël qualis turbo (pumus in aliis volucris: cum enim Israël vidit te, qui habes remplum, tam inertem & supnum, tūdineque peccata illigatum, magis cunctum apoflavat.

Ex adverto S. Hieron. Haymo, Albert. Hugo, & Lyrano. per spirium huic accipiunt diabolum, q. d. Diabolus est qui impelli Israelem ad idolatriam, atque iclera, adest ut videatur ei mentem, & voluntatem colligatur, eaque affirmativæ idolis. Sic demon peccatore alligat amarit, vim, ambitionem, & lesque ligatum alligat, & raptat quasi mancipium, quocunq; vult, ut magis, & fugit tam corpore, quam spiritu rapere ubilibet.

Secondo. Leo Hebrei, vertit, *ligatus vobis in aliis suis*, quod Vatabl. expone, q. d. *Vobis colligatur renatus ille congrexiam*: hanc enim significat Hebr. *DTK sas*, *sas*, quod est fermentum (*fermentum in aliis suis*, & *in aliis suis transformatum*, postea in caputitione Asyriacum: alia enim vocat oras, & *in aliis suis* vobis, quod Israël in illo ligatum habeat ventum five turbinum, qui cum ita alatum celeriter transferat in Asyriam. Unde, & Symmachus. vertit, *ligatus vobis in aliis vobis*, quod explicat S. Hieron. *ligatus*, *sas*, *or*, *renatus* *spiritus in aliis suis*, qui circumfusoriam suam detinat, & stabili in Ecclesia pede permanens non perficit.

Secundus haec tenus coincidit cum primo. *five* enim dictas Israëlem in Asyriam abrepit, ali turbinus ire Dei, *five* alia turbinus sui, eodem res redit: turbinum Israëlis non est aliis, quam corde ire Dei, quem scilicet ei ira Dei indidit, & impedit, ut cum soleris in Asyriam, & ficti vi jacentis lapidis, & viri pieti lapidis, eadem est. Jactens enim vinnum iuam lapidi jacto imprimit, utrumque phoenicis quod vult: vis ergo hac tam eti homines pacienti, quasi efficiens, quasi lapidis pieti, quasi recipiens, & patientis. Denique Hebr. *sas*, id est eam, aliqui referunt ad ignominiam, q. d. Turbo ire Dei ligavit ignominiam in aliis Israëli, ut illam excutere posset. unde subdit: *Confundere à scabie* fictis

deis suis, id est, ob sacrificia que idolis obtulerunt.

Tropolog. dicit hec percata creare turbem qui peccatores ignominiosae dispergat, & tandem detur in tartara. Quocumque Zacharias c. 5. v. 7. vidit malierem, cui nomen

A cratimpietas, amphoe infidentem, & duabus malieribus habentibus alas milui, & spiritum in alis, rapi in Babylonem, nam, que est symbolum gehennae. Vide que de fumibus, & vioculis peccatorum dixi: s. 18.

CAPUT QUINTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

VOCAT Deus ad iudicium sacerdotes, & primores, eosque accusat quod laqueus fuerint populo, cumque suis idolis, & sacerdotibus implicari: Quia spiritus, inquit, fornicationum in medio eorum. Hinc eiscum populo, & cum Iuda, qui Israeli fecerunt eis, hostile excidium intemps, dicens v. 5. Respondebit arrogans Israel in facie ejus: ruet etiam Iudas cum eis. Demique v. 12. aut fecerit quasi fratrem, & carnem corosserunt, ac v. 4. quasi lenem discerpserunt.

AUDITE HOC Sacerdotes, & attendite domus Israel, & domus regis auscultate: quia vos bisjudicium est, quoniam laqueus facti estis speculationi, & rete expansum super Thabor. 2. Et viennes declinatis in profundum; & ego eruditio omnium eorum. 3. Ego scio Ephraim, & Israel non est absconditus a me: quia nunc fornicatus est Ephraim, contaminatus est Israel. 4. Non dabunt cogitationes suas ut revertantur ad Deum suum: quia spiritus fornicationum in medio eorum, & Dominum non cognoverunt. 5. Et respondebit arrogans Israel in facie ejus: & Israel & Ephraim ruerint in iniuste sua, ruet etiam Iudascum eis. 6. In gregibus suis, & armentis suis vadent ad querendum Dominum, & non invenient: ablatus est ab eis. 7. In Dominum praevaricati sunt, quia filios alienos generunt: nunc devorabit eos mensiscum partibus suis. 8. Clangit buccina in Gabaa, tuba in Rama: ululate in Bethaven, post tergum tuum Benjamin. 9. Ephraim in desolatione erit in die correctionis: in tribubus Israel ostendit fidem. 10. Facti sunt principes Iuda quasi assument esterminium: super eos effundant quasi aquam iram meam. 11. Calumniam patiens est Ephraim, fractus iudicio: quoniam cepit abiire post fordes. 12. Et ego quasi tincta Ephraim, & quasi putredo domui Iuda. 13. Et videt Ephraim languorem suum, & Iuda vinculum suum: & abit Ephraim ad Aisur, & misit ad regem ukorem: & ipse non poterit fana- re, vos nec solvere poterit a vobis vinculum. 14. Quoniam ego quasi leæna Ephraim, & quasi catus eleonis domui Iuda: ego ego capiam, & vadam: tollam, & non est qui eruat, 15. Vadens revertar ad locum tacum: donec deficiatis, & queratis faciem meam.

VERSA.

AUDITE HOC SACERDOTES! Incepit primus factus, deinde populum, priorem primorum populi, & uerum regis sacerdotis, & principes Israeli de idolatria: hanc enim iacerentes, & primores abolevere, & populum de docere debebant, eumque docere verum Deum cultu. Per sacerdotess. Hieron. Haymo, Hugo, Ribera, & alii accipiunt plenitatem sacerdotum idolorum in Israel: hi enim non erant veri, & legimi; tum quia non erant ex tribu Levi; tum quia erant idolorum: tum quia non a Deo, sed a Jeroboam idolatria regre constituti. 3. Reg. v. 18. v. 26. Pollutum tamen acceperit veri Dei iacerentes. Hi enim sacerdoti erant per Israel, ut eum in Dei cultu continerent; sed cum Jeroboam tamen suos induxerit, non tantum populus, sed & sacerdotum regis sui imperium fecerit, vitiosi hofice, & Basium coiuentio, atque colere docuerunt, in modo compulerunt.

QUIA VONIS (Septuag. ad v. 1) JUDICIUM EST? q. d. Vos Deus vocat ad iudicium, & condenationem, ut ieiulet vos ob idolatriam in iusto iudicio acculerit, & condamnet ad excidium inferendum ab Assyriis. *Judicium* ergo hic Primus, propriè summi potest. Secundus, impropre, per catchach: enim pro discipione, accusatione, redargitione, incriminatione, quæ fieri solet iudicio; Tertius, metonymice pro condenatione, q. d. Adiecit in iudicio, ut velut in sententiam, & condenationem audistis. ita S. Hieron. Theodore. Theophil. Hugo, Ribera, & alii. Alter Chalda. & Idior. q. d. Quis uerbi est iudicium, id est, quis ad vos spectat iudicare, quis polletis autoritate in iudicis, hinc adeste in hoc Dei iudicio, veram non ut judicis, sed ut regi.

QONIAM LAQUEUS FACTI ESTIS SPECULATIONI, ET RETE EXPANSUM SUPER THABOR? Pro speculatoribus hebrei, et maphis, vulgo maphis, quod Vatabl. Arna, Pagnin & patrem hebraizantes ac Norvanes accipiunt ex nomine propriebus urbis. Maphis enim fuit oris sita in monte, eaque erubens: nam in ea fuit arca testamenti; unde ed. conversabat populus ad orationem. Hinc, 1. Reg. 7. 20. In Maphis quoque habavit Godolias, & Jeremias, Jerem. 40. 4. 1. Venimus ergo hebraizantes, nam laqueus speculatoris in Maphis, & rete expansum super Thabor, idque duplicitem expo-

Binus. Primo, Vatabl. Kimchi, & Pagnin, subaudiendo vocem *seus*, exponunt, q. d. Vos scandalo, & offendicula eius populo, ut eum capiatis, & inducatis ad idololatriam, indepe in extum, & ruinam: sicut venatores leones extendunt in Maiphis, & retia in Thabor, ad captiendas aves & feras. Secundo, Arias exponit, q. d. Jeroboam in Maiphis & Thabor statuit peculatores & custodes, qui capiebant Israëlitas euntes Jerusalēm ad templum, eoque cogebantur in Dan vel Bethel, ibique adorare viriles aureos Jeroboam. Uerum, ut alia omittam, huic versioni obstat, quid Maiphis non erat in Israel, ubi regnabat Jeroboam; sed Iuda, ubi regnabat Roboam, ut docet S. Hieron. in Locus Hebrei. Adrichom. & passim alii.

Quocirca nostrar. Castro eniit urbem hanc Maiphis, sicut fusile ab ista Maiphia Judæe, ac fusile sitam in Israel, potius in monte Galad. Monas enim Galad dus est Maiphis vel Maiphia, id est ipsa; vel, ut Septuag. veritate, *et* id est *vito*: ex eo quid Laban fideles fecit cum Jacob, ibi Deum, quasi speculatorum, in testem & vindictam in foederis per paramentum vocaret, ut dixi Genes. 31. 48. Iraque eniit a Castro, Jeroboam speculatoris confituisse in Galad, qui populum averterent à templo, & coherenter adorare in Dan, & Bethel. hic sensus probabilis, & plausibilis video.

Venimus igitur Primus, quid de his speculatoribus in libro Regum, & in tota Script. nulla sit mentio; aliquid tamen de his innotuit Offic. cap. 6. 9. ut eo loeo dicam. Secundo, quid Galad nomen vocem Maiphis, nisi Gen. 31. v. 48. idque tamquam Hebreo. Tertio, quid Maiphis hic in Hebreo haber articulatum dativi casus: sic enim Hebreo, ad verbum habent: *Quia laqueus strigilis ipsi Maphis*, & *rete expansum super Thabor*. Malè ergo recensores vertunt, in *Maphis*, vel *super Maphis*: *Maphis* enim hic est dative casus. Quartu, quia Septuag. Chalda. & Hieron. plane contentient notitiae versiones, veritateque, *sicut laqueus speculatoris*, vel *pecule*. Itaque *Maphis* hic est nomen non proprium urbis, sed appellativum significans speculatorum, vel speculum.

Quatu, quantum est hic *speculatoris* & Primus, S. Hieron. exponit, q. d. Facti igitur laqueus pro speculatori, eo quia sensu

Genio quem modis afflent. Hebr. enim tam in *leumis/pa*. A *focis laqueis in locis infidelerum*, & *focis tribus qui paniuncit in unum* in membris animalium.

E T VICTIMAS DECLINANTIS, scilicet à Deo, VERS. 1. enique templo, & altari Hierosolymitanis, ad idola eorum que aras erectas in Dan & Bethel, id est *in profundum* scilicet impetratis. Unde Cald. verit, *sacrificans idolis largifundit*. Hebrei fumant verba pro adverbis, ita Rabe-
ra. Hebr. ad verbum habent, *maximam declinantes profun-
daverunt*, id est, in profundum scelerum abserunt, profun-
diter defenserunt, in fundum idolatrias procul sunt, & ut
alii Oice c. 9. 9. *profunda peccaverunt*. Eadem phrasit utitur
Iacob cap. 31. 6. *Conversimur sic in profundum recusantes* (hebr. *focis profundis*) *filiis Israel*. Et cap. 30. 33. dicitur
Topher, id est gehenna, profunda & dilatata; hebr. *pro-
fundus & dilatatus* se, ita S. Hieron. Albert. Lyran. Arias.
Ribera & ali. Alter Vatabl. & Clarius, qui per profunditatem intelligunt calidissimum & verberatum, q. d. Apollata qui declinant à vera religione, rationem subiectam & cali-
dum invenient immolandi di alienis: dicunt enim se cole-
re idoli in honorem Dei. Sic Gallic dicitur *Vesta sa leonem
profund*, cum calidum & dilatum denotare volume.

Quocirca allegor. Cyrill. hoc accipit de Iudicis Christo (hic enim est speculator & Episcopus) annuntiatum nofici-
tum, ut sit S. Petrus epist. t. c. 2. v. 10r. itaque verbis & B.
factis ubique insidiante, ut eum in necem & cruentum
agerent, ut tandem fecerant. Sic & Leo Castrus, qui
ponat hanc esse fonsum literalem, adeoque de Christo no-
rum hoc caput, imo rotum Prophetam explicat ad littera-
ram, in quo hallucinatur. De Chriftom enim Propheta lo-
quuntur allegorice, non litteraliter.

Nota. In Hebr. pulchri est paronomasia inter *מִשְׁפָט*
mispes, id est iudicium, *מִשְׁפָט מִשְׁפָט*, id est speculatio-
nem, q. d. *Fobis mispes*, id est *judicem*, et hoc est, cito
venit iudicium, quia fuisse laqueum *leumis/pa*, id est spe-
culationem. Rursum inter *מִשְׁפָט*, id est laqueum, & *מִשְׁפָט mispes*, id est specula, q. d. Pro specula facta est laque-
us: vestrum enim erat speculator, & præmonstræ ac colludore
populam, sed vos ipsi estis illipicatissimi, & in laqueum, id
est, in captivitatem hostium induxitis, justa expulsi-
onem S. Hier. primo loco assignamus. Perinde ac latine
ludat, ac dicas: *Vos* speculatori facti estis exploratores
aut speculatori, *vos* rutores traditores; *vos* curati pro-
digiosi, *vos* defensores direptores vos pastores perditores;
vos Episcopi apostoli. Ita Synodus generalis V. auctor-
e, ex verbis S. Cyilli, hunc Osee laqueum ait: Theodo-
torum Mopsticentum, & similes heretici & fallitos do-
ctores.

E T RETE SUPER MONTEM THABOR. Subaudi voculam *seus*, q. d. Sicut venatores rete tendunt avibus &
feris in Thabor, ita vos infidias terrenditis vel populo, vel
Prophetis & predicatoribus. Porro Thabor, vel, ut Sep-
tuag. & Joseph. vocant. Itabryus, mons est palukertinus
in medio Galliarum campo, mura aquilatate ex oculo parte
rotundata; in vicere viginti sex flaviorum campis planti-
cates pater: cali temperie est fuleturinus: vinea, olivis,
albito arborebus fructiferus undique confitus: rote perpe-
tuus viridis: arborum frondibus, & vericolibus herbis
temper viridis, atque suavi omnigenibus florum odore fra-
grantissimus. Hinc magna ferunt, maximeque avium
in eo cœfrequens, quarum & grano concenit amoenissimus
est, & venatu celebris: unde in eo venatores reta
tendebant, ut ait hic Oice. Denique torus hic mos pa-
scendi oculis, reficiendisque animis uatis factusque vide-
tur: ideoque eum Christus Dominus merito delegit tum
orationi, tum transfigurationi ita, in qua sole lucidior &
nove candoris resplendit coram Moysi & Elia, caletius be-
dicitionis & gloria specimen aliquod dilectus suis dedit.
ita Borchard. Bredenbach. & Adrichom. in Descript. ter-
ranæ.

Tropolog. Theophil. speculatori, id est Episcopi,
Pastores & Prelati, quorum erat invigilare laeti sub-
ditorum eius sunt rete, cùm vel falsa doctrina, aut pra-
vis consilia, vel moribus & exemplis eos secum impli-
cant, trabunque ad sceleri, & in ruinam; idque in
Thabor, quod nomen hebrei significat, portas, vel
venientem lumen, ait S. Hieron. quia in ipsa faceret pul-
chritudinem animæ feeditatem afflent; in ipsa puritate
iniquitatem, & in ipsa lumine tenetibus obfundit; in ipsa cel-
stitudine in profundum pœnitentiam, id est Sebali.
Barrad. lib. 7. cap. 1. Unde Arabicus Antioch. verit,
quæ facit ellis laqueum in opificem, & quæ rete expun-
sunt super abfugias & Arabicus Alexandr. jam facit eis

A focis laqueis in locis infidelerum, & focis tribus qui paniuncit in unum
in membris animalium.

E T VICTIMAS DECLINANTIS, scilicet à Deo, VERS. 1. enique templo, & altari Hierosolymitanis, ad idola eorum que aras erectas in Dan & Bethel, id est *in profundum* scilicet impetratis. Unde Cald. verit, *sacrificans idolis largifundit*. Hebrei fumant verba pro adverbis, ita Rabe-
ra. Hebr. ad verbum habent, *maximam declinantes profun-
daverunt*, id est, in profundum scelerum abserunt, profun-
diter defenserunt, in fundum idolatrias procul sunt, & ut
alii Oice c. 9. 9. *profunda peccaverunt*. Eadem phrasit utitur
Iacob cap. 31. 6. *Conversimur sic in profundum recusantes* (hebr. *focis profundis*) *filiis Israel*. Et cap. 30. 33. dicitur
Topher, id est gehenna, profunda & dilatata; hebr. *pro-
fundus & dilatatus* se, ita S. Hieron. Albert. Lyran. Arias.
Ribera & ali. Alter Vatabl. & Clarius, qui per profunditatem intelligunt calidissimum & verberatum, q. d. Apollata qui declinant à vera religione, rationem subiectam & cali-
dum invenient immolandi di alienis: dicunt enim se cole-
re idoli in honorem Dei. Sic Gallic dicitur *Vesta sa leonem
profund*, cum calidum & dilatum denotare volume.

Septuag. hec referunt ad rete quod speculatori utitur, quem
qui cogitare venaretur emiserunt; ut Hebr. *profundaverunt*,
idem fit quod, profunda vel reja in terram, vel lanceas &
venabulas in corpora defixerunt, scilicet venatores: legen-
dum enim *confirmitur*, ut habet editio Romana Carafæ,
S. Hieron. Theodoret. & Theophil. non *confirmitur*, ut
habent Complut. & Regia. Syrus verit, & venatores qui
venant sparserunt laquei, q. d. Capit. fuit laqueis suis,
quos alii reseruerunt, *quæ venatores errantem (corripunt)* eos
ambo regi. Malitiae S. Gregor. homil. 4. in Ezech. sonat,
aut, nonnulli qui *adversi* in prece laqueos efficerunt, *et nos
terrenos commoda acquirant*, *aut hominibus sancti videtur*.
Quid hi nisi victimas in profundum deponunt? qui per hoc quid in
sua fureta que requirant, *ercentur* sua sacrificantes deorsum depo-
nentes.

E T EGO ERUDITOR OMNIUM KORUM q. d. Pro-
fundus peccant, cùm tamen ego numquam delitescam eos
corripere per Prophetas & erudi, ne tantum sceleris patra-
rent, ita S. Hieron. & Septuag. qui vertunt, *et qui magister
erat*. Minus redit verit Lyran. *et qui caput erat*, q. d. Non
pudet eos peccare in mea precepta: Ego enim omnium
corum sceleris cognosco & video. Nam Hebr. 7010 *miser*,
non significat cognitionem, sed correptionem, objargationem,
caligitationem: unde disciplina & caligatio pue-
rorum vocari *miser*. Quocirca Cald. verit, *egi adduc
corporis*, *vel corporis* *super innexis illos*: quod Theodo-
ret. & Theophil. exponunt per fureum, q. d. Ego cali-
gabo eos exsilio, puniam eos capite.

E GOCIO EPHRAIM, id est, in rhythmo more VERS. 1.
Hebr. quasi per cuius modum antiphonum explicit, dum subdit: *E ISRAEL NON EST AB CONDITUS A ME* Aut
postea Ephraim vocat tribum regiam & capitalem; Ierac-
hem verò reliquias novem, que Ephraim idolatriam & im-
perium fecerunt sicut, distinguenter Ephraim ab Israhel v. 7.
q. d. Non ingenuum & indeolem Israhel, quid scilicet in ido-
latram fit propinquum, & a me maxime avertius, quodq; ido-
latram & vienios Jeroboam, qui fuit primus eorum rex ex
tribu Ephraim, mox prono animo leciuit fit, adeoque alii
animi suo imprecis, ut eum quālī conseruant fūma tonus
populus, omnesque deinceps reges in sceleri imitati & affer-
tati sunt; nec ullis Prophetis una monitis aut manis ab eo
revocari possunt, nisi exsilio conseruant. ita S. Hieron.
Theodoret. Rupert. Albert. Arias. Lyran. & Vatabl.

Tropolog. hec Notes, Dicum cognoscere & prævidere inti-
mas & secretissimas mentis cogitationes, desideria, pro-
pensiones, intentiones. unde in Script. vocatur cardinogno-
tis quia scrutatur mentes & corda. Quocirca Iaias cap. 19.
15. graviter redarguit impios, qui putant se Deum late-
re dicentes: *Quis vident nos?* & *quae nesciunt nos?* quod tantum
dem est, ac *figmentorum*, inquit, *discertunt fūas*; Non im-
pedit, non cognoscit, quod impious est: Dei enim est
creatura: ergo qui eas creavit, eas pariter intimè cognoscit,
penetrit & peccat. Præclaræ Sapient. Proverb. 15. 11. In-
formis aut, *et perdebat coram Domino*, *quæcunque corda filio-
rum iniquorum perderunt*, id est damnatio aeterna, q. d. Novit
Deus in inferno & qui, quod, quantumque ob sceleris sua
fuit damnatio, aut damnata: etgo multo magis nouit
secreta cordium cupisque. Ita valet, strinque hoc
argumentum.

argumentum à maiore ad minorem, q. d. Cùm in cubitis, iniquis ingratis servis uis. Nam si iniquorum fuisse superbiendo consumis, nra & à soberbio carne pridem suscipit. Probat id exemplum Adr: hoc ut mox inobedientis contra Deum superbiens, humilium carnis sensus; ideoque erubet, nuda mensura foliis siccis conseruit; ut separaretur defarsus, quod elata est à Deo paratur. Hoc eit quod graviter, & significanter ait Apoll: Hebr. 4. 12. *Venit ergo fons Dei, & effusus, & permutabilis omni gladio encipitur, & percutiens a nre ad deservientem animis ac spiritum, rempagnum quoque & modullarium, & deforans equum eum & internum cordis.* Ex nos si illa tristitia omnipotens in confusione eius: omnia suorum uero, & operaria sunt oculis eius. utile ibi dicit. Arque hoc eit causa cui Deus prouidevit, & praeognoscit omnes contingentia futura, nonneque adhuc voluntaria liberos futuros, vel aboliendos, vel conditionatae, si videlicet in tali, vel tali retum serie, talibusque circumstantiis voluntas ponetur, quin ipsa factura, & electura esset: quia ita est ipse prouidevit, & plane comprehendit totam voluntatem, omniisque eum occultas affectiones, & propensiones, ut, & circumstantiam regnorum omnium. itaque vides ipsam potest, & compofitam cum tali grata, retenente aliisque circumstantiis certa, & infallibiliter, sed libere ad hoc illudue le determinatur. Qui enim caniam comprehensio cognitio cognoscit, & comprehendit, comprehendit, & omnes ejus effectus adiuvat, etiam liberos.

VERS. 6. **NON DABUNT COGITATIONES SUAS UT REVERTANTUR AD DOMINUM** Alter veri poset ex Hebreo, iehes, non remittunt opera nostra (impia & idololatrica, quibus adiutio vacante) ut revertantur ad Dominum, ita Chal. & Vatabl. cui aperte coheret quod legitur.

QUIA SPIRITUS FORNICATIONUM IN MEDIO RORUM q. d. Ite deducunt idolaolatria, ut videantur ipsorum, & celiro idolaolatria agi, & fratre, uti vacca acta centro fuenterum diu curru, & a bubulco revocari competique nequeantur. Alter Vatabl. intelligit enim ipsorum prae-doprophetarum, q. d. Decepimus a npiudoprophepsis, illocumque doctrina, & ipsorum idolaolatria umbuti, in idola inimicium.

VERS. 7. **ET RESPONDENT ARROGANTIA ISRAEL IN FACIE EJUS**) *Arrogantiam vocat superbum illi alicui, qua impensis Deum, iisquebatur idola: rursum arrogans hic tumuit pro poena culpe arrogantis debita, q. d. Punietur hoc arrogans Israel: ut in poena responderet culpe, ex que publice, quam in faciem dicit: Ecce, quis, qui, tam arrogans futili, & rebellis in Deum rauum, hinc meritio nunc ab eo humilians & plectens: Hinc Vatabl. Et Paganorum, refutabiles facies Israelis erant eis, idque in sarcismis eius. Unde explicans subdit: Et Israel & Ephraim ruerunt in insuperioribus suis. Quicquid ergo pro respondent, vertunt, humiliabiles erant (in iuriis in Deum arrogantis) Israel in faciem suis; Chal. deponerunt gloria Israel ipsi humiliabili, Respondentes ergo, id est, ex quo punitur, & humiliatur, ut conquerientur judei respondere possit, cum ita puniri, quia sunt tam arrogans. Nam poena debetur & commundatur, itaq; ex quo respondeat culpe ac peccatis, sicut premissum vertunt, merces labori, fructus agriculturae, uti ut Jacob ad Laban, Genet. 30. 13, quòd hac illuditur. Ita S. Hieron. Theodor. Albert. Hugo. Lyras. & Ribera.*

IN FACIE id est palam, publice, ipsa aliquidque omnibus videbuntur, & julium Dei judicium ac vindictam approbaduntur. ita Chal. Theophil. & alii jemiciunt. Alter Arias, qui in facie, putat significare impudentiam q. d. Arrogantia & fatua Israelis ceterum, & reluet in facie ipsius auctoritatis, & superciliosus, alicui, & tumidis, juxta illud Iacob 3. 9. *Agnosca vestrum eorum respondere eis.* Vide ibi dicta. Veri dixit B. Casarius Episcopus Aetatis hom. 23. *Quoniam superbi est, domine plenis oī.*

Moraliter S. Gregor. lib. 16. Moral. cap. t. 3. ex hoc Osee loeo doceat luxuriam esse pessimam arroganzia: Occidamus, inquit, culposum superbum aperte pergitus; ut malis exercitioribus uerbera percussimus, & caribis corrugemus, quod latentes sumebatur: Probat id ex eu quod Osee hic dicit: *spiritus fornicationum in mediis eorum, & quibus exstant flagitioribus* subdit: *Ego respondens arrogantiam Israel in faciem eorum, ac si diceret: Cogita que per obscurum mentis in occultis latet, per caribis luxuriam in apertis spem dicas.* Proutem per humiliatas expugnam seruanda est mandatia confirmatur. Et enim p̄d fluoribus sub Deo prematur, caro illucidit super spiritum non leviter. Nobis quippe spiritus compungit sibi dominum caro, & si caro sub Deo recognoscit raro

Mar. libido **est pessima** **superbia.**

ET ISRAEL ET EPHRAIM RUEVENT IN INQUITALTE SVAS) Hoc est respondo realis, non verbalis, de qua jam dixi: *Et respondet arrogans Israel in facie eius.* Disflinguit Israel ab Ephraim, ut corpus à capite, regnum à metropoli. Tribus enim Ephraim dedit primum regem Ierobom, multoq; deinde ep̄i succellentes Israel: unde Ephraim continebat imperium, & regnum Israelis, five de tribus regnum, earumque erat quasi caput, & metropolis. Senlis ergo est, q. d. Decem tribas fuerunt cum uno capite, putat cum uno imperio, cum sua tribu regali Ephraim, ep̄i que regi, & regno, idque in regnante suo, id est, merito iniquitatis, propter iniquitatem tuam. Sic enim propositio a. Hebreo aripi significat meritum vel demeritum, idemque valet quod propter, uti legent: Psalms nostrisim ill.

RUET ETIAM IV DAS CVM EIS) q. d. Etiam duq; Beribus, five regum, Iuda ruet; quia dictis idolaolatriam iecutae sunt.

IN GREGIBVS VESTIAT IN ARMENIAS) q. d. Robusti in calamitate, & ab hoste circumdati, quiescent Deum per victimas gregium, & armamentum: sed frustis: ut enim

et invenientur utique que dereliquerunt se patet dereliquerunt, ita S. Hieron. Hoc enim quod subdit: *Alatus at ab aliis; Chal. subdant se macilas eis nō sit.* Allegor.

q. d. Iudas post Chaluzitum volens Deo offerte pretulit gregum victimas, nique Deum placare; id frusta: ipsi enim recessit ab eis ad Chaluzitum, & gregum victimas in Eu-

charistiam corporis Christi consummavit. ita Theophy. & Leo Galv.

QVIA FILIOS ALERNOGENVERVNT) *Alenos, scilicet a Deo, Desperatus cuius, hinc quos abundantia idolaolatria educavit, ut Moloch aliquatenus idola perigrinum coactarunt. Hic enim me non cognoscet, nec ego alios ut meos cognosco, sed ut alienos alitos.* ita S. Hieron. Carril.

Albert. Hugo & Clorus. Hic accedit Ruperts. & Lovran, qui per filios alienos intelligunt discipulos, familiates aut subditos, quos ipso decebat suam idolaolatriam.

Secundum, Cyril. Theodosius. Theophilus. Clarius, Emmanuel. & Mariana, clement vocari filios alienos, quo ex alienigenis, partis ex filialibus Gentium, quascum conuicti ei erant à Deo videntur. Exodi 34. v. 16. & Deuteron. 7. v. 9. procreabantur. unde Chal. verit, ex verbis Domini pergenit egresos, quia filios de filiabus gentium sibi nascuntur.

UNUS DEVOLABILIS MENSIS) q. d. Pet singulis mensibus traxit in eos hostis & plaga, & quique pertinet, valabat. Unde Chalda, verit, unus adducunt devolabiles populus per singulas menses, qui populacione fractus erexit, & Arabicus Antiochen, unus devolabiles restantes, & genos eorum; & Arabicus Alexander, comedes ore affus, & annis bane oritur. ita S. Hieron. Haymo, Hugo, Vatabl. Emmanuel & alii: & patet ex 4. Reg. 1. v. 19. & ap. lib Phal. Teglatphalatar, & Salmanazar crebrerat fuligine stupitionis Aliyorum in Samariam. Kurios Deum plagis alias & alias successivè, & consumuit in Israelitas emundit, significat illud Joel cap. 1. 4. *Refudantur enim comedes localis, & refudantur sancta comedes brachialis, & refudantur brachialis comedes rufa.*

Secundum, Clarius, & Vatabl. per mensim, synecdochice accipiunt brevi tempus. Declarat, inquit, illud nro, quod disertat, cùm doctrinam, q. d. Post tempus mensilitum, id est brevissimum, pertinet tunc cum tuis calcantibus: aut, hoc mente vastabuntur & devorabuntur.

Videtur enim hoc dislate jumjam invenirentur hostie & clade: unde subdit: *Clongo bocca in Gabo.* His ienitias plantis videatur, & facilis.

Tertius, Lyras. Mariana, & Arias ex R. Salomon, per mensim accipiunt ab, id est Iulium: centen enim in Julio capit, & exciam illa Samariam enim regno Israel.

Sed hoc incertum est: certum est ostendit: mensis Julio cum bullis eius Jerusalim cum templo à Chaldeis, totumque regnum Habebam, five pollesorem Israelit, 4. Reg. 25. & illi ergo certius hac attulit.

Denique Septag. prius magis, vertunt, radiis; videntur ergo pro W. N. radiis, id est mensis, legible, *Th. Dicagi*, id est subi. Aquila velo verit, nomen, forte quia con-

VERS. 7.

Y.

Sicut primo die mensis excidit esse Samariam. Hac Aquis & verbo illustre dicit allegoriam & tropologiam. Neomenia enim , five novilumen , quod erat Hebrei prima dies mensis (hunc enim inchoabant a nova luna) symbolice representant novum imperium , ac consequente mutationem status gentis & regni , q. d. Brevi venient neomenia , id est novus monsra , putat Samanafar & Nabuchodonosor , ac novum eorum imperium , quod devarabat Itaelitas & Judios , veteremque eorum gentem , mores & regnum . *Nova Luna* , *nova lex* , *nova plena* , ut vulgo dicitur . Et hoc significat Hebreus **וְנִזְחָדֵת** , scilicet innovationem , novitatem , à tad. **וְנִזְחָדֵת** , id est innovatio , novum fecit : inde enim neomenia , five calenda vocantur *chadof* , & quod tuum fuit innovatio nova , & consequenter mensis lunaris , quo utebantur Hebrei . Itaque omnes res humanae , omnes gentes , omnia imperia sub luna , sunt & reguntur à luna , id est à vicitudine , instaurante , & quasi à fortuna . Sunt ergo lunaticae , ac inlata luna , & cum luna cito decursum , transire , & finiuntur in novilumino , dum licet noua res , novum imperium affligit .

Quocirca mulier illa eccliesie Apocal. 12. t. Ecclesiastis & fiducie repelentibus lunam habet sub pedibus : quia fideles & fons terra sunt alienores & luna , id est , omni res temporis mutabilitate , ac cum S. Paulus mentem & conversationem habent in celis .

CUM PARTIBUS SUEIS (Septuag. & clavis nostra : clavis , id est lentes , putat terras & agros , quae sortiis cultib[us] & familiis obeyerant , Joiae cap. 15. unde Leo Hebrei. verit. , cum agris suis .

CLANGITE BYCIMA IN GABAA . TYDA IN RAMA . Agora erat in cornu corone : subea ex terra ; iubinde ea argento argenteis , q. d. Adel hostis , imminet primum , vel obido : ergo clangite & convocate populum ad arma , ut hosti refilar . Nota . Gabaa & Rama urbes erant celebres in tribu Benjamin , vicinæ , & in monte sitae : unde & nomen accepterunt . Rama enim significat castellum , Gabaa collum . Quocirca Septuag. vertunt , clangite tuba super collis , resonare in ascensu . Porro Benjamin Iude adhuc fueruntque hi duæ tribus unitæ iecapo & familiis Davidis tempore Roboam , cùm ab ea decem reliquæ tribus fecerint Ichisa , electo rege Jeroboam . Hisce ergo post Israelem extitum denunciat , explicat enim illud quod dicit , *Ramam Iudeam canis* . q. d. O duæ tribus , ne putatis vos immunes fore à clade de excidio Israeli : qui potius subis clangit : video enim in ipira immixta bellum & excidium decem tribus , qui colunt idola in Bethel & Bethaven : video pariter quod is abduxit in vos quasi victimos levi convertit hostis , vosque pariter vallabat & caeciderat ita S. Hieron. Hugo , Lyras , Ribera , à Cagli o , & alii . Haec de causa cum dixit : *Ita iste in Bethaven , que urbs erat decem tribus , subdit :* Post regnum suum Benjamin , q. d. Post Bethaven , que tibi à tergo est à Benjamin , te hostis quasi flamma prolerpers pariter invaderet & corriperet .

Nam tua res agitur pariter cum proximus ardet .

Alium causam cui in Gabaa & Rama clangere jubeat , dat Chalid . dum vertit , bacunam , propterea venientes emissa a populo intercessione , & quid crederemus regum super se Saalem , qui erat de Gabaa Benjamin , &c. & quid ministrum iurisperitorum verbis Samuels Prophete , queritur de Rama . Verum etio hac de Saula & Samuelis vita sine , tamen remota ratione sunt ; nec de his agitur , sed de priuilegio isolatoriae , oportet illarum puntiūtum erant excidio ab Affyria , & Judas à Chalideis .

VVLVATE (Hebt. **וְלִבְנָה** , id est vociferans , clamans , scilicet ad armis , & quod hostis adit . Unde *Vulvatus* vertut , slanguis , Septuag. *prodiere in domo* , aut *vociferans* , quod de rei desperata & clamata , quod scilicet hostis jam expedit & incendat urbem , omnifuge trucidet : tunc enim foler audiri clamor & ululatus puerorum & feminarum : & hoc videtur voluisse Nostrum , dum vertit , ululans , ita Rupert . Haymo & Albert . Porro Septuag. vertunt , *in domo* , in quo Graeci interpretentur fortiorum , sed dico Septuag. pro **וְלִבְנָה** **בְּבָבָם** , per etiam legiſt. **וְלִבְנָה** . Idem ergo est Bethaven , id est domus iniquitatis , putat idoli , quoniam *Beth* , id est *dolor* , quam eius est caosa . Ex Bethaven ergo , id est ex domo peccati , itar in Beralem , id est , in domum doloris tum praesentis , tum aeterni , putat in gehennam .

POST TERGUM TVM BENIAMIN q. d. A tergo tibi inflat & imminet hostis o Beniamin , iam enim caput gnat Bethaveo , qua tibi à tergo adiacet . ita Clarius . Vtabl. & ali. Hebr. est , post se *Beniamin* , scilicet est hostis in Bethaven . Mitum Septuag. vertere est , id est , id est mente excessit , vel in membris stuporem & ecclesia rapuit eis Ben .

In die RECEPTIONIS , punctionis , vindictæ & execu-
cidu . Reiter hac verba tum ad id quod præcedit : *Eploriam in deflatione eris* . ita Hebr. Chald. Sept. & Latina Romana , q.d. O quantum desolabitur Ephesus in die exaudi in tum ad id quod sequitur : **I M T A B Y V S** **I S R A E L O S T E N D E F I D E M** j. q. d. In die exaudi ostendit , ostendit fideles & veras fuisse meas misas , quibus per Prophetas ex hoc exaudiunt intenti & prædicti offendit ergo meas fidem , id est , veritatem seu fidelitatem : si enim exaudiendum quod praedicta , & communis sum ita S. Hier. Theophil. Arias & Ribera . Alii tamen bpi à lequentibus durimunt , ac tantum ad id quod præcedit referunt . Unde id quod lequantur *gloriis* , proprias accipiunt in protetio , q. d. Sapientia fideles admonuit decem tribus de excidio futuro , os resipicerent : liberari ergo fidem Beneam per fidem admonitionem : ideo me accusare sequitur non possum , quod à me non fuerint præmonitiones . His ergo verbis occidit eis os : fidem enim vocat ficerem , amare & huius præmonitionem . ita Chald. Clarius , Vtabl. & a Caltro . Hic tenus a prophetis eius magisque responderunt disputationi Bibliorum Hebr. Chald. Greg. & La-
tiniorum Roman .

FACTI SVNT PRINCIPES IUDA QVASI AGN. VERE . S. MENTES TERRINVM (clavis alienum , putat alienum agri & fundi , id est terrarum , ut vertunt Septe & Syrus , & promoventes terminum , id est lapidem , hispitem , vel columnam terminalam (quo agri proprii limitantur , & ab alienis dividuntur) scilicet ad hoc , ut eos , vel solum partem sui agris & fundis adiungant : quod est peccatum iniurie & furii , verticum lege Dei . Deut . 19. t. Solebant enim vertices vel lapides in terram detullo , ut etiamsum fit , vel erecta columna , non tunc fundis ius limitare , ut confundat quoque eorum fundis portigeretur , ne ab ioviadis aut occupati posset . Hic lapsus , & signum dividens agrum ab agro , vocabutum terminus . Hinc terminus Gentilium erat Deus , in coas tutela crediebat eis fines agri , cuius festa dicebantur Terminalia . Tales deus Terminus pauli Romae , quasi antiquitatis monumenta , in horis magnatum altervare & expoñere valuerunt . Jam ienissi hic est multiplex . Primo , q. d. Principes Iuda transferunt terminos agrorum , & alienos agros invadant , suisq[ue] contra p[ro]ses adiungunt . ita Chald. Vat. Arias & a Caltro . Verum estio huc alludat , & quasi obiter hoc eorum scelus perstringat , tamen omnia precedenda & sequentia alii , scilicet ad isolatoriam , spectant .

Secondi , S. Hier. Haymo , Hugo , Lyras , Mariana & alii eaponunt , q. d. Principes Iuda , ipsi , Iudei gaudent decem tribus eis abductis ab Affyria , ut ipsi suis terminis prorogare , eorumque terram occupare possint . Verum hoc parum creditur eis de Basilio pro rege , sub quo decem tribus abducti sunt . Kurius , esto id fecit , hec tunc fecit : iulie enim potueris Iudei Itale abducti , & ius terram occupare pareret eis & ius proximus heres , eis ut fratres fratre poterat & debet . Tora enim Chananaea data erat à Deo Jacobo ; & poteris ejus ; unde si qui ex eis moriebantur , vel abducabantur , frates in eorum possessione faciebantur . Denique obstat ratio priori sententiæ op-
Dolopis .

Tertio , ergo melius sic eaponemos , q. d. Principes Iuda similes sunt raptoribus , qui terminos suis transierunt , ut alienos invadant . Pari enim modo ipsi termini fidei & cultus mei , meaque Ecclesiæ transierunt , voluntarie fibi adiungere & copular deos Gentium , eorumque cultus , templo & atas , ipsa que Genes & Synagogam inhaebantur . ita Theophil. Theodor. & Theodorus Antioch . qui ait : *Transierunt terminos nostri & iura , bonorum qui mali debitu[m] in Iudea transierunt , more errant qui errant juxta alienos terminos transierunt .* Hoc enim egypti vox quod est hoc enim significat eos non esse propriæ translatores terminorum , sed tantum illis esse similes . Addit Ribera , q. d. Iudei non contenti adorare idola , quae erant in Iudea , transierunt quoque in alienos terminos , ut in Bethaven , que erat decem tribus , imò in Affyriam , ut carum idola colebat , templis , & aras victimis ius impleret , imò ut adolpa

idola haec ex Assyria traducuntur in Iudeam, utri fecit: Achaz regnante 16 v.10-18. Hunc ienam explicant frequentia. . . qui tamen enim: *Lamentatio super prius fortis*, id est idola. Et clarissima v.13: *Ex alto Ephraim ad Asiarum*, & *mox ad regem alesum*. Iudeam enim, respicat ac miratur, preibi ab hostiis, ad vicinas gentes opena postulantem contingebant; utique eam impetrarent, et in inde & religione te locutam, eorumque idola colebant, immo transferabant in Iudeam: unde hoc paulius redarguitur letemus, Eschiel, Olea hic, aliisque Prophetae. Haec de causa Noster veritus, non transverseremus, sed *affirmemus terminum*; quia idola haec Gentium afflumebant fibi Iudei quasi Deum suum tutorem & terminalum, qualis Romani erat Deus Terminus. Propheta enim minoris lege ostentat consuec, et enigmatis & paradoxicis, idemque obicitur iunct, quia pauci verbis multa significant, & ad multa alludent.

Alatratum, est origo iniurie, oppositionis & insultus in proximum: sicut ad exercitum qui huiusmodi sunt Deo, fideles sunt & proximo. Namirum pro *PLIOY asper*, id est calumniam patiens, Sept. alio puncto legerunt *pivis asper*, id est opprimer, calumniam facere; he pro *VIX resiles*, id est fractus, legerunt *VIX resiles*, id est frangere, non est opprimit, fringit: Hebreorum infinitis usus ut pro præterito.

QUONIAM CONFITABILIS PORTA BORDES id est post idola, hac enim Scriptura vocat portas & ferreas: quia sunt nemina vilissima & perditissima; ut ea adducat in ovidum & contemptum. Secundo, Chalda, veritus, *quos abit ut arerem post menses impinguatus*, ad idem Ephraim vim patitur & judicis operatus, quia ipsa pars modo pro munieribus in jactu oppositum pauperes, infoncteque dannavit. Tertio

Denuo Arabicus Alexandri veritatem tamquam qui immunitum fuit in familiis suis: olam enim agros & fundos dimitiebantur famibus; Arabicus vero Antiochii, sacri sumi principes Iudea tamquam qui dimisimus eis cum aliis suis. Videtur respicere ad id quod dictum est c. 4. q. Legatis sumi procurari in aliis suis.

Tropol. *affumentes remissione* in hac, fuit harretici, qui transgredientes terminos religiosi à Partibus sanctis, afflantur nisi quasi idolom harretin Lutheri, Calvini, &c. In moribus vero, qui transgredentes iustitie ac charitatis terminos Decalogi lancitos, afflument sibi concubinas, usurpati fundos, domos & predia aliena, & karum qui aduersum suorum iconi-put & finem pali profundunt, non Dile honorent, sed suum; qui ambiunt dignitates & praeturas; qui nomes & famam non in celis, sed in terra occupantur; qui familias suas præteriunt & eas evehere & extollere moluntur.

SUPER EOS EFFUNDAM QUASI AQUAM IAM MEAM) q.d. *Hincum multitudine vobis immunditatem quodam fuisse* (aut torrentis) *accipiunt eis*, *at S. Hier. & Theod. Unde a Calisto* , *Effundam allud*; *super eos quoque diluvium indegrediens meus*: *Videtur allud ad diluvium Noe*, *quo Deus omnem impios obiecit*. *Verum quia ait*, *quam non* *flumen non torrentem*, *non diluvium*; *hanc secundum*, *simpliciter cum Vatablo & Rihera accipiemus de aqua*, *qui est vale invetero & invetero tuta effunditur*, *ut ita ut puma hauriet aut reles*; *aqua enim tota est liquida & fluida*, *quia nihil habet glutinatio-* *nem aut visco vim*, *quod vafsi adhaerent*, *ut habet oleum, lac,* *mel, &c.* *que proinde si effundantur*, *in partem vafsi adhaerentem* *relinquantur*. *Si aqua ex vale invetero universa simili effunditur*, *ut ego mecum escandescantibus tamquam fu-* *porem negam*, *hunc & letem in eos effundantur*. *Si Cœli* *prolata & tenui* *ad suum firmum agnoscunt*, *q.d. Omnes vires, spiri-* *tus, & languinem omnes inita aqua efficiunt*. *Si lisellæ cim-
iti & Philiberti*, *potissimum invocarunt Dominum, besse-* *rum que aquam & effundere in conplexum Domini, usque discenti-* *Suntas coruscum te Domine ut aqua illa effusa, usque discenti;* *Atque dicerebant: Tibi patrem tuum Dominum, Quicquid Childi, veritatis & omnipotens aqua, & effundens cor tuum in penitentiam. Et S. Greg. in illius locura. Quoniam enim, atque ab aqua haurie-* *re, usq; de profundis annis penitentium confusione, fuisse lacteum rorans producere? &c.*

CALUMNIA TUM PATIENS EST EPHRAIM. Calumnia Hebrei opposuerunt opprimebant, faveat hoste, faveat ab ac-
culturato faveat, faveat quo alio, vim autem iniuriam faciente: haec enim significat PROPHETAE auctor, q.d. Israel opprimeatur a Abrahæ iniuste, utpote tyrannus, iustus tempore relata fuerunt
fæculmen, Deinde ubi vindicis: unde TRACTUS EST JU-
DICIO 10º tum nro Dei, tum iniuste Adyrrionum, ita S. Hie-
toray Haymo, Hugo & Lyran. Aliudq ad indicium in quo quis
per calumniam talionum testium, aut iniusti judicii opprimitur,
damnamur, plectur, unde pro fæculo heret, effl. 13º re-
fusa, sed et concutus, oppresus, concutus, fraxitus, pro-
feratus erit. Sic enim hi quæsi iudei erae tyrannus Salaman-
tar, qui Iraelitas iniuste concutus, oppredit, spoliavit, ex-
citavit. Judicium ergo hie est viciaria & supplicium per indi-
cum quæsi irrogatum, quod ex parte Deierat subiectum salique
fæculmen utro, ex parte Salmanalar iniustum: ei enim non
nocebat Iraelite.

Secundò, Vtabl. *indis* propriè accipit, qd. Israël vi op-
primetus & iniquis iudicis aptul genes, inter quæ erit ca-
pys. Sic enim fieri solet peregrinis, præfertum captivis.
Cum ergo iustitia opprimit ab Allyris iudicio cum eis in-
tendenter, summeas nis & res in eo repenteant, ab Allyris
iudice quæ exteri & captivi repellebantur, & causa Allyris
couperili adiudicabatur.

Tertii, Sept. censent hic denotari crimen Ephraim, ob quod Deus in eum iram effundere decrevit. unde vertunt, *approbat Ephraim aduersariam suam, cunctasque iudeas; quia super aliare post uasa, putat post idola.* Iniuia enim in Deum per idola

latriam, est origo iniurie, oppressionis & iniustitiae in proximatum: sicut ex aduersio que fidelis sunt Deo, fideles sunt ex proximo. Numirum pro **PROIOCUS** a*si*pe, id est calamum, patiens, Sep*t* alio puncto legemur prote*si*pe, id est opprime*n*, calamum facere; si hec **VITA** ref*er*at*s*, id est fractus, legemur **VITA** r*es*ist*en*ti*s*, id est frang*e*re, hoc est opprimit*r*, reg*ni*re: Hebreorum infinitivis ut*en*ter*s* prae*ter*ent*s*.

QUONIAM COEPIT AB AEST FORTIS DEDICAT est id est
post idola, hoc enim Scriptura vocat fortis & ferocia: quia
sunt namini vilissima & perditissima; ut ea adducatur in odium
& contemptum. Secundo, Chalda verit, *quia abut se in orientem*
per magnitudinem impinguatorum; q.d. Ephraim vim patitur
& iudicium opprimitur, *quia ipse pari modo pro misericordia in*
judicio operificis cunctus infeliquez damnatur. Tertio,
Cassius, Arias, Vatabil & Paginus vertunt, *quoniam super eum*
poterat praeceptum; sicut exponunt, q. d. Ephraim vident & ul-
tio secundus est praecepsuram ferocibus de adorantibus vilissimis, quos
proinde adoravit. In Hebreo enim iam legitur *12. yd. 19.* id est
praeceptum. Verum aliter legentur prius, Sept. Chalda. S.
Hes. & alii, *unumnam mitz*, & effigie *quiescenti*, *13. yd. 19.*
est fortis, ferocia, putat idola. Hac enim Septuag. vo-
cant *vars*.

ET **Q**UO **G**UAST **T**INEA **E**SPR^{AM}, qd. **S**enim per Aliyros carpm., corrodam, confusam & perdam decem tribus. **E**T **Q**UO **P**UTREDO, hebr. בְּנֵי שָׁבַע, id est teredo, (Ex si aliqui huc legendum conferunt cum R. Davidis serendo enim respondeat tinea quia praeceps) vel caries (hac enim est pulvrum olsium & lignorum, quia ex corrodit & consumit) **D**OMU**J**UBA, qd. Docem tribus per Aliyros confundantur, ut tinea consumat, ut peste molestum, et cetero excedit; dicas vero tribus tandem ut caries lignorum interdurum, tandem erudit. Et si H. Hier. Lyran. Variab. Petri Secundus plaus verutem, ut quis **C**ONTRARIO **E**SPR^{AM}, Et quasi formulatas dicas fidei; **S**ed, ego ero quis communis **E**SPR^{AM}. Et communis domus fidei; **A**rabicus Antioch. ego qui pertenebam **E**SPR^{AM} Et ego transgredi norden domum fidei; **A**rabicus Alexanderinus et ego deserui **E**SPR^{AM}. Et haec ostendit Deum vidimus in illarum ne farfam, iherbas & provincias scleratas sensim fini sensim corrodere, depauperare & confundere. Idem Tropel. sensim fini delis, clericis & Religiosis in anima, dum peccat, aut in Dei obediencia haecque oratio intepedit: **N**unc enim hanc agit, virtutem de fortitudinem, nunc illam, nunc aliam. **S**unt autem perlentili. **I**l.

Nota. Apposite Deum comparat tinx & teredini, quia Iudaen quoque idololatrias vocavit fortes: *tinea enim & ferredo invadunt vellem aut lignum, non fassum & eliamatum, sed vestitum, pulvare, aliquis foribus obstat, fons Iudaei, et quod emaciatum.* *Nam tineas ex pulvere, fons ex putredine, nra docet experientia, unde Plinius lib. i. cap. 35. tinea, ait, puto in terra & vesti cassas creas, praecepit qd arvensis anima secundatur: fons m. & omnes invenimus abstrusis, profundis amplexis. Et Horat. l. Sem. lata r. 3.*

Cnistragula weissi,

*Bis avarum ac cinereum opula, purpuras in arca.
Hinc horaini foedido tineas minatur Martial.lib.2.*

*Non invictus invictum facit, sed invictus
victus invictum facit.*

Quocumque tropologio, tunc apie representant homines carni & voluptae desiderantes: hominem ipsa voluptas quia tinea confundit. Unde S. Greg. explicans illam Job 4: 19. qui *bauderis de mortua*, qui *terrenum habens fundamento*, *consumentur velut a rupi*, sic ait, *Tunc quippe damnatio facit*; *Cum sicutus es tu misericordia mea*, *sicut dama cum confidet in negligencia, integrumque quod nefariae perdere. Amorem namque a cordis insensatio, ab ore veritatis, a mente conscientiae*, *per se temporum reprobata est*. Sed id non lenitum, *quoniam res huiusmodi non temporalius implacabile*. Quasi ergo a *tempore consueta*, *quaesitum finem cuiusdam mortuum eternam, dum quicunque daturum est* & *memoriam parviorum, ignorare. Rursum tamen*, ait idem Gregor. 18. Moral. 11. *qui damnum circumpendit subiectus, quia gloria & luxuria carpem in quo exercitur, consumptus*. Induper tinea chartas & paenae sunt ullo cuiquam fructu, ac tandem negliguntur consumunt; itidem facit gloria & luxuria. Ex hac se de regimur anima tinea.

Lettres sur l'Egypte, une guerre sur l'Egypte aussi.

de latratis tauris, nec sunt studiorum tauri.

Excedat pars inter se, non adhuc ratiōne ista profici.

Denique tinea clanculum rodens pannos, significat occultum
Dei iudicium, indeque occulta damna & strages, uti notat
Plinio in locum hab. c. 11. cap. 10.

EVIDIT EPHRAIM LANGUOREM SUUM) Puta suum imperium infirmari, languescere, deficere, & ad occasum tendere.

E T I J U D A V I N C U L U M S U M. Hebr. **תְּנַדֵּן**, id est colligatiōne fūam, hoc est plāgām fūam pānnī obvo-
latoe & colligatoe. Significat plāgām & clādem quā acci-
puit Iuda in Rābi rege Syriæ, & à Phæce rex Israēl, qui mai-
tus lūsus abdūmerunt. 4. Regum 15. 38 & cap. 16. v. 5. & 6.
Ita S. Hieron. qui Secundus addidit, per vinculum hoc post ac-
cūlūdigationē & confūcationē, quā Iuda fūat id olo-
lariaria & feciliare fuit colligatioe; aut potius comparationē
& consummatioe, quā Rābi & Phæce coheret Acha & Ja-
udam coniurauerunt. Porro **E P H R A I M**, ut hanc plāgām fūam
fūaret, **A B I E T A D A S S U M**, quā ad medicum & chirur-
giūm, hoc est, mūlti legatos ad regem Afflyoriū, petens ab
eo opem & protectionem. Id fecit Manahem rex Israēl, mit-
iens ad Phæ regem Assir milite talentū adjungit ad hoc, ut
in fūam regorum conformaret & protegeret 4. Reg. 15. 19. ita S.
Hieron. Haymo & Hugo. Rursum id fecit Hosée ultimes rex
Israēl, qui quā valūsum fūabilitid Salmanarā, pendens
et a nūmō triduum, ut sub eis alia nūt & quietē vivere &
renaret. 4. Regum 2. 1. ita Theophyl. & Arias.

regem, 4. Regum 19.34a Incepit pars Aras.
ET MISIT DE REG EUM ULTRUM **ARMIS** 500, scilicet
Iudas, ut solueret vinculum suum, de quo paulo ante dicto.
Alternè enim Propheta hic loquitur de Iudeo & de Iuda, ut
patet ex antecedentibz & sequentibz, sicut H. Sier. Cyri. Hay-
mon, Dion. Arias, Ribera & ali, qui sic exponunt: Iudas, in
ingredi, id est, Achas rex Iuda, prelatis & quibus obficiis in
Alien rege Syria, & Phaece rego Irael, misit legatos &
natura opus petendi causa ad Teglahpalafar regem Affie. 4.
Regum 16. 7. Hunc ergo vocat Propheta regem **affie** Amula & Theoder. iudicem. Symmach. *venerabilis*, id est
defensio (vindicare enim, vel iudicari, apud veteros, si
guicilat defendere), & ita fubinde captivus in Scriptura, ut
dixi Roman. 13. 14, qui erat monachus potestimur; ita
ut ad quam tuossem & vindicem omnes principes &
regi conseruent. Hebre. cfr. 13. 19, id est qui iudicatur, id
est ultior; Chald. *sa adveniens* affie ova; Sep. Syrus, Arabic.
Vatab. Pagnin. Arias & Clarius resint Hebre. 10.19; sed fal-
lentio io quid patrui illud nomine eis urbis Allyris in qua
res narrat. Sic Gedeon à judeo dictum est *troebad*, id est ulti-
or vel *windex Baal*, & quod definiens ab eo altari Baal
focas patet ut eum contra vim vicinorum taretur, dixerit :
de ho de ho de ho, qui *fusilis aram erat*, *scilicet*, Iudic. 6. v. 31.
Videatur ergo ad ludere ad Gedeon, quem ac ad Ieroobam &
ateque enim iusti *troebad*, id est ultior, *Iudes* & *windex Iraelis*
vel *contra Madianitas*, his contra Roobam: ab enim op-
eribus Irael, misit ad Ieroobam, postulans eum libertatis
videlicet & principem 3. Regum 13.20.

Manus recte Chuld. Theodosi. & Lyrani per reges sibi
accipiunt, Sua regna Aegypti, ad quem confogit Iudea
Irael, preflus a Samalazar, ideoque ab eodem cum ro-
tulo regno caput & eventus est. *¶* Reg. 17. *¶* hec enim pertinet
ad Iuda, non ad Irael, ut dicit. *¶* Adide. *¶* Sua impotens erat,
non potuit tifatibus tatarum. *¶* Unde non recte vocatur rex Iacob,
id est iudeus & vindex.

Myrce, aliqui, art. S. Hieron. per regem Iacob, id est ultorem, accipiunt Chirilum, qui peccatores salvare non poterat in die iudicii; fuisse scriptum est. *In inferno quis comprehendetur nisi?* Allegor. Theophyl. & Leo Caius per regem aliuvium accipiunt Romanos, quorum omen invocavit Hycanus pontificis & Iudai, fed ab eis pri Tuum excisi sunt; aut certe Julianum Apollinarem, qui Chirilianis infestis, in eorum ordinem se locutus Judauum vindicem, etique templum restituta aggressus est; sed fructu: *Deus enim immutabilis in fabricantibus, operis consumpti,* ita Socrius lib. 3. 26.

QUONIAM EGO QUASI LEANA ETHRAIM^{9.d.}
Rer uox non poterit ab hoile liberare: quia enim Deus sum
qui hoiles immitto & robores, immo ego iam uerber hoiles, qui
deinde leana invado ethraim.
Quia hanc fortissima est & ferocissima, praeferunt cum
obeyentibus, praedam eum cepit & discipit, domum al-
portat. Docent Physici, & ex eis Gelsemum in leone, le-
porem tam eis ferum, ut ad resundendum eius feritatem indi-
cata ei at natura febris quartana, qui iugiter labores, quam
esse ablinientia finierat. Haec enim ejus medicina - cui horo-

legum est fames & venter. Hebr. **THEE** seculi significat
etiam quamvis trucem & effractam, quia illi est leo; Septuaginta
verunt, pardalim, qui velocissima est & ferociissima, ita S.
Hieron. qui addit. *Ubi quodcumque secundum in bestias est, tunc in Dei
indignatione regnatur.* Unde panthera volumen, unde leone fer-
tarius. In panthere velut per Apollinis regis Samaria significatur
terris: *Cum leone fortissimum contra Ierusalem & Iudeam ali-
quando pax tempore ostenditur regnum Chaldaeorum;* Eccl. *we fide
(Deus) quidam panthera, vorax in leonem, misterio in bestias,*
Unde tubulari: *Ego ego rapaces & vadentes, collam, & non egi qui
eram.*

Nota. Sicut v. 11. Deum quasi tuncem oppofuit fortibus Israeſi, ita hac appolite Deum quasi lenem oponit regi ultori, ad quem reuebat̄ Israeſ: hoc enim fortior est lex nostra; ſic & Deus fortior erat Tephathphalafare. Symbolice. Deus in hac vita peccatores caſigat leñiter ut tinea, at in die iudicii & in gehenna ſviet & lacrabit eos quiſſa leña. Tunc horrore frontis in eos rugiet: *tu molieſci in spem aeternam, et panus ex diabolo ex aere nolis.* March. 3.c.

ET Q U A S C A T U L U S L E O N I S D O M U T J U D A)
Hi enim catuli solent esse audacieiores, utpote ignari persecutorum & insidiarum : ac ferociores, utpote avidiores fanguinis, quem recens degularunt, præteritam quia ferret & bullit in juvenete fanguis. Quocirca Judas aggreditus heret, comparatur catulus leonis : quiensque vero, leonem, Genet. 49. 9. *Carnibus leonis simile.* Ad prædictum sibi maſſendolum : repugnare necritur ab eo. Iuli quoque confidat comparatur catulus leonis. Proverb. 18. *Imipio impetu nemus prosequitur :*
impetu nuncus amplexu securus erit (Hebr. 11. 32. Iepher, id est leoniculus) *confidit ab ipso servari erit.* Leoniculus enim animal efficit & favus, quia rugiter ei latrat floscamus ; ac fame, neque a specie & forma, orisque ritu & rugitu, videtur esse quasi latrator Auzibis, præteritam cum grande sit, siue leo

VADENS REVERTAR AD LOCUM MEUM ^J Ut solent lemnos lanaria ferre sapientia prædi in speculacum rever-
ti, canaque ibi cum carillis de vorare: ita ego per Alios &
Chaldaeos tam Israelitas, quam Iudeos predabor, eisque in
captivitate abducatur, et quibuscos servitate, tributis & one-
bus consumantur & quasi devorabo. ita Haymo, Arias & Va-
chard. Chal. videntur, et auctor uterius *Ad locum su-*
cessarius max. reverendus, qui est in eis deinceps dicens *meum se posse*
q. d. Deferat Judas cum templo, & quasi oblitus eorum tra-
cederet eos hostibus, abiito in calum: hic enim est locus fo-
lii & glorii Dei, ex quo enim spectat reorum carceres &
supplicia. ita S. Cyrillus, Hieron. Theodore, & alii. Vatabil-
ius refert ad cap. deponentes, hincque Inchoat caput & cum eoe

DONEC DEFICIATIS Hebre 10:29. *ad informem;*
ad eft, donec peccatum fuum & culpam agnoscant. Ita Chal.
Pauli Clariss. Arias & ali: 10:29. *ad finem enim peccare &*
peccatum significat. Verum aſſum habundat ponitur pro **PECCATO**,
et amorem, ita defolavit in ordines enim verborum imperio
verborum lape apud Hebreos inter se communans, Y. g. defec-
tiva pro alio, quale est *afflata*, commentante cum duplicitan-
tia ſeſcundum, quale est *ſuaua*. Unde Septuaginta, venti-
tione de *perenniis*; *Noſter*, *deſeruit deſtitutus*. His feniis priori
ubiſervit, eamque antecedat. Iudici enim per cladem &
excidiam excitat pocaſtis agnoverunt, & potentes ad
Eros reſulerunt, ut patet ei baruch Baruch. Hui enim tem-
plum plaga omnis a Deo in urbē, gentes, familiis & homi-
niū, ut felicitat illis ferunt coronū superbiā, utegit
cor concupiſcentiū obſtrūtiū & obdoratiū aperiat, etra-
pier & faciet, qui afflita ſu fecerit. Deutuq; vindictam
impedit, ad eumque potentes reſurant, & iam videant
non esse alium qui plagas hafce depelleat, natiſtie tantis
accusare poſſit, iuxta illud plati. *Maledicta fuit informa-
tio orationis, poftra occidetur*. Dum ergo flagellari a Deo,
non ad Aſſyrias, id eft, non ad principes & potentes, qui
te manibus Dei empere non potuerint, sed ad Deum ipum
Davide & Numinis recurrat; ac ſupplices dicit: *Adver-
te me Domine, ſoumum magno mifericordiam tuam.* Tali ſat-
uratio, & malum coris ſeſci. Ita malibimur ita Dei, ac
ſhallērū ex manibus irati exorbiuerint, & prouibuerint eis favo-
rem, eratim & oenam tibi conciliabit & refutat.

CAPUT SEXTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Promis afflitis Christum redemptorem, quia eos nimicabit tercia die, quique orietur quasi diluculum; & quasi imber temporaneus & ferotinus. Iudev. 4. redit ad suatempora, & accusat durissimam Ephraim, quod eum per Prophetas dolare voluerit, sed ipse omnes dolabas respuerit: item immisericordiam, cum Deus misericordiam rexit, non sacrificium. Denique v. 8. inuenitur in Galaditias, qui cultores erantes in Ierusalem in via occidebant.

Vulg. 1.

In tribulatione sua manè consurgent ad me: Venite, & revertamur ad Dominum. 1. Quia ipse cepit, & sanabit nos: percutiet, & curabit nos. 3. Vivificabit nos post duos dies: in die tercia fulcabit nos, & vivemus in conspectu ejus. Sciemus, sequemurque ut cognoscamus Dominum: quasi diluculum preparatus est egressus ejus, & veniet quasi imber temporaneus, & ferotinus terra. 4. Quid, faciam tibi Ephraim? quid faciam tibi Iuda? misericordia vestra quasi nubes matutina, & quasi ros mane pertransiens. 5. Propter hoc dolavi in prophetis, occidi eos in verbis oris mei: & iudicia tua quasi lux egredientur. 6 *Quia misericordiam volui, & non sacrificium; & scientiam Dei, pluquam holocausta. 7. Ipsi autem sicut Adam transgreſi sunt paclum, ibi prævaricati sunt in me. 8. Galad civitas operantium idolum, supplantata sanguine. 9. Et quasi fauces virorum latronum particeps sacerdotum, in via interficiunt pergentes de Sichen: quia scelus operari sunt. 10. In domo Israeli vidi horrendum: ibi fornicationes Ephraim: contaminatus est Israël. 11. Sed & Iuda pone mēsem tibi, cum convertero captivitatem populi mei.

VER.S. 1.

In trisvlatione sua conſurgent ad Am̄, et revertamur ad dominum q̄ia ipse cepit) Hebr. 7710 οὐαρεῖ, id est rapuit, vel abripuit nos, q. d. Non Salmansar, non Nabuchodonosor, sed Deus vindicta fuit, qui ob scelerā nostra, per Salmansar & Nabuchodonosor nos vincitos abripuit in Assyriam & Babylonem: unde ipse solus potest non liberare, & plagam hanc fanare, ut eum fanum promittit, ideoque brevis reip̄a sanabit. Reficiat illud quod dixit cap. preced. v. 4. Ego quasi leprosus Ephraim ἡραπόνταις & νοσάμ, εἰλικρίνης & νοσήσας & v. 1. Ιψε (τε υπέρ, πατὴ αὐτούς) παροπατεῖσαν ταῦτα πάσιν πονεῖσαν, & vobis induit, unde subdit.

PER CYCLET ET CVAIRIT NOS) Hebr. 1120¹⁴

obligatio, id est, obligabit nos, para facili vulnera nostra aligabit, itaque caraberit. Unde Septuag. vertit, καταργεῖ πάντας, et a S. Hieron. appellatur lenitudo quia informans valerit, ne peruersus carcerem mandebat, & extremitate parvulus erit, quod modicūm est grandia valentia longe sanare tempore, & pro durem reddere sancentem. Percutit ergo non dominus, & curat nos: quia quem diligere currit, & non sciam curat, sed ut seruas p̄ nos dicas. Sic etлагoge Galeno adscripta ubi dicitur effo quadruplicem: οὐαρεῖ, id est tortilis: οὐαρεῖ, id est rafīa, quod de rafā lintercum materia formaretur: οὐαρεῖ, id est concepillis, & concerpet vellicatique materie: οὐαρεῖ, quod ex ellychnio confatur. Interpres Biblio. Reg. οὐαρεῖ verit, τυχάνει: quia chirurgus ut vulnus curat & p̄t exmat, penicillo illud expungit, turbet & radat eponet: ut deinde οὐαρεῖ, five ellychnium fanans inferat. Elegans S. Augusti in psalm. 50. illa, alit, & τοι τοι Domini: ἡραπόνταις, & τοι πανθεῖ. Percutit p̄dūōnōn sancentem, sanat dolorem vulneris. Recurreat hoc medice, recurreat, & sanante: armenta se ut feriant, ferrum gelidum & curare veniente.

Aliter Arias, qui per tribulationem accipit captivitatem Iudeorum, quam pafii sunt a Tito & Romanis. Verum illius nulla cap. preced. facta est mentio: nec in Iuda fuisse nisi finis fineretur ad Dominum, nec Deus tercia die illos vivificavit, quin potius eos excidit & intermissione delevit.

M A N E.) Id est citio, mature, felline pertinet à me ut

ex tribulatione remiserit: p̄t manē hoc symbolum fuit,

cum transiēta nocte captivitatis, implente cum septuaginta annis a Deo decreto, Iudei existente eos in Iep̄m Danieli, Eider, Aggeo, aliisque Prophetis, ad vicinam sub Cyro liberationem anhelantes, supplices à Deo eam postulantes & impetravint: manē enim & aurore Iudeis captiuis fuit spes vicina liberationis, mox expletis 70. annis praeflanta per Cyrus.

Mystici S. Hieron. manū, inquit, id est, cùm noctum finiret lumen penitentia per faciem fidei. Allegor. Lyra. manū, alit, id est, io prædicione Iohannis Baptiz, qui quasi lucifer & aurore præter Christum solem nubilus, & exterrans homines ad penitentiam, ut per eam illos ad Christi gloriam & uitium prepararet. Tertull. 4. contra Marc. 43. hoc accipit de mulieribus pīn, qui afflita per mortem Christi, venerant manē ad monumentum ut eum ungenter: unde meruerunt prime videre eum resurgentem, qui mare eas confortatus est. Verum hic sensus est accommodatissimus.

VENITE, subiabi, dīcētes, & le invicti adhortan-

ti. Cornel. in Proph. Moi. XIV. H 2

VER.S. 2.

homines à le fugientes & abentes in ruinam, ad le & ad la. tribulatio-
lum revocat. Tribulati enim hoc teles confixi, profrati & eff salutem humiliati, posuot saltum, culpam agreficunt, & porcen-
tes poenitentia Deo venient, qui met supplicibus patit, ed supplex
que ultimā mortem amplexitatur. Hoc eff quod à Piatimla: ad se
Sagittis rūa infexit suar mōbi, & empernagi super me manum erat.
psal. 37. 3. Ita S. Augusti in psalm. 51. firm. 2. docet
Deum eff medicum, qui tribulacione qualis medicamento ca-
rat vitia nostra. Sub medicamenta, inquit, pafias moris, fe-
cator, clausor, non audis medicus ad voluntatem, sed ad san-
ctos. Et liber. 1. de Verbis Domini. firm. 18. like, alit,
amarum calicem: tu enim rūa fecisti. Præcepta illa mea que sa-
mo dabo sicut zoda, rūa levia, cunctem sicut: supplex
lato-

Mors.,
tribulacio-
lum revocat.
tributio-
nem, & p̄t
sancentem
ferrum gelidum
& curare veniente.

et
lato-

laborari, **fusari** nos **pater** u^t **amar** in **bobis calorem tenuerit**? A aliis, eamque obliter & aliudivē perstringi. Loquitur enim Israëlitus, quorum primus dies fuit tempus captivitatis Afflytiorum, & Iudeis, quorum huius dies fuit tempus captivitatis Babylonicae: poll quos iu^cest tertius dies Iesu crucis & factus redemptio[n]is & liberatio[n]is, quam inchoavit Christus, per te[mpore] perficit Chri[tu]s.

Secundus, ergo Patres & Interpretes Orthodoxos omnes, docent hic prædicti Iudei & Iudeas aduentum Christi re-demtoris. Hunc enim eiis in captivitate antiq[ue] identidem ingerebant Eldras, Zorobabel, Anga[u]s, Zacharias, Iesus filius Iohannes, alii facientes & Prophetae. Sunt ergo illi, q. d. Sullin[i], o[ste]n[do] H[ab]et modicum, speratu, invocatu[m] deum: quia poll dies dies, id est, post breve tempore, ipse vos liberabit, inchoate per Cyram, leu[er] ple[re] & perficit per Christum (q[ua]to eni[m] ad Christum affligitur, & lib[er]bit[ur] quasi avolante in[te]nto Proleptu[m]), ut dixi Ia[re] 45. 8. qui Abram, mobilis à tot facilius premisisti saluator & redemtor. Inter enim nos à peccato, morte & inferno liberabit, at gratia, vita & celo restituit; itaque vivificabit nos vita sancta, & cœlesti & divina. **Sic d[omi]n[u]s d[omi]n[u]r[um] lumen[um] pro pau[er]is & brevibus, Numer. 9. 23. Si vero b[ea]tus (id est, paucu[m] tempore) aut n[ost]ri m[un]di, vel longius tempore fuisse (co[n]tum nubis) super i[n]fernacu[m]. Sic & c. 11. Ia[re] 47. 6. & alibi. Tempus ergo p[ro]pt[er] annorum (tot enim haec in captivitate Babylonica, siquie ad nativitatem Christi) vocatur hoc dies d[omi]ni: quia Deo (& Propheti) in lumine Dei elevatus respectu artematius lux, & respectu aeternu[m] & celesti[us] latius aferendu[m] per Christum, nullus autem sicut sic[us] dies festi festi[us] quam prædicti, ut ait Paulus p[ro]p[ter] 8. 9. Hinc codem respectu & intentu alii de Carilo Agapetus c. 3. 7. Addit[us] annus madidum est, & c[on]tra desiderantes omnes generis. Ita Cyri[st]i, Arias, Vatabli, a Castro, & alii. Itaque tempus nativitatis & primi adventus Christi, p[ro]pter tempus gratiar[um], novi testamenti & christianissimi, vocatur hoc dies tercia, summa brevi erat adventura, tunc quia plenam vitam, Iactans, cum, cumulatim (hunc enim significat ternarius) bonorum omnium erat allatura: tunc quia post primam diem legi natura, & secundam diem legi Mosei, immideat[us] quia tercia erat succedentia: proprie[ter] vero post primam diem captivitatis Afflytiorum, & secundam captivitatis Babylonicae, quia tercia erat hoc dies liberatio[n]is futura, ut paul[us] ante d[omi]num: tunc quia alludit hic O[ste]s ad diem tertium quo Christus à morte resurrexit. Unde dico.**

Tertio, plane relipciit hic Propheta ad resurrectiōnem Christi, qui tercio die à passione eius facta est, eamque hic significat & prophetat. Liberatio enim & redemptio Iudeitarum & Iudeas, que ex nostra, fulta, per Christum, completa & plena perfecta fuit in eius resurrectiōne: hac enim est iam terminus & coronas. In ea ergo Christus, plenus nos vivificavit, tunc quia in ea plene nos redemit & sanctificavit, tunc quia ipsa nostra resurrectio eius cau[m] tam exemplar[is], quam emicens: unde in ea Christus nos locum quasi vivificavit, & inicitavit ad vitam beatam & immortalē. Unde Arabicus Antioch. verit. **sonatas** nos p[ro]p[ter] dies d[omi]ni, & in terra sanguinis, & manibus (habitu[m]bus) in conspectu nos, coram eo, & Arabicus Alex. ip[s]i q[uod] sonatas nos, & liberatos nos p[ro]p[ter] dies d[omi]ni, & in terra sanguinis uero caro et. Hoc est quod ait Apostolus Rom. 4. 25. Q[ui] respondeat q[uod] propter d[omi]num, & in ueritate propter afflictiones imprimis. Et Eph[es]. 3. 9. **Cum enim n[ost]ra mortua petram, conuictissimam Christi, cum grata off[er]ta fuisse, & conseruatis, & emfatu fuisse in salutem in Christo fuisse.** Ex resurrectione enim Christi tam certam habemus fidem & spem nostrae resurrectio[n]is. Ita si iam cum ipso de fidei resurrectio[n]is: vide ibid[em]. Ita hunc locum patiens intelligent Pates, qui ex hoc loco probant resurrectiōnem Christi & nostram, & s. Hier. Theodore, Haymo, Hugo, Lyr. Emmanuel, Mariana & alii his. Orig[en]e hom. 4. in Eod[es] Tertull. lib. 4. contra Marc. c. 43. Cyp[ri]s. 1. 3. contra Iudeos c. 25. Lettant. I. 4. 19. Cyri[st]i Hierol[od]i cateth. 14. August. libr. 18. Civit. 18. Ruyma, in expof. Symbol. Gregor. hom. 20. in Ezech. Nyssen. libr. 13. de Cognitio[n]e Dei, qui tres putant hanc dicti in persona Sanctorum qui resurgent cum Christo Hierolodio, ubi multas ap[pe]riuntur. Marta. 22. 12. Idem docuerunt veteres Hebrei apud Galatin. libr. 8. 21. Et R. Molanus Berecith rabb[is], id est, Gen[esi] magna, explicans illud Gen[esi] 1. 24. **Deinde tercias** devatas annis uallis lacum procul, dicit: **Molis sine in 5. Europa d[omi]nus remittet, quoniam illa est resurrectio blef[us].** Unde illud. 1. Corint. 15. 4. Et quia resurgent tercia die secundum scripturam, Amelius. ibi, & Dorch, in vita O[ste]s, exponunt de his scriptura O[ste]s: nec enim alii dies tercias resurrectio[n]is Christi praefeliciter. Accedit Iudeus Petrus qui lib. 2. epist. 13. sic legit: **Tunc quis integrus fuisse mortuus dixerit.** Sana-
bar me

bius post dies dierum in secula resurgentem, ut vivemus cum eo a morte ipsius de resurrectione Christi, in qua & sumus & non sumus mortui ipse imperatur & profugimus.

Porro huius dies ita consignat Origenes, loco jam citato, S. Augustinus, ferm. 9. de Tempore, & alii, primum diem numeratum cum, quo paulus & crucifixus est Christus: tecundum, quo lepus est & descendit ad inferos: tertium, quo resurrexit. Altera Rhabra: Primum, inquit, dies fuit decima quarta luna, quia post celebrationem paschae & institutioenem Ecclae uitae, in horis orationis caput est, partus corporis Christi. Secundus est illa luna decima quinta, quia parvulus, qui paulus & occidit est. Tertius, illa luna decima sexta quia resurrexit. Verum si labitur efficit luna decima sexta hoc enim facit dominus luna sive, sive parvulus: & cum tamen confitit Christus non habatur, sed Dominus die resurrexit ille, videlicet interpretes in Matth. 12. v. 40.

Porro Christus resurrexit primum tercio die, variis de causis. Prima est, quia Jonas e. c. tribus dies sicut in ventre ceti, & inde postea Christum urbem diebus fore in sepulcro, ac tertio die resurrexit, ut ipse tertio die vivere & ventre eum prodidit. Hanc causam dicit Christus Matth. 24. 40. Secunda, quia Christus ipsum predidit Ios. 10. 14. & dicit, sic regnabo, & in tribus diebus exarabo illud. Tertia, quia, si caro eius diuiciis manifesta in sepulcro, fuisset corrupta. Hoc autem non debet iuxta illud p. 15. 10. Non debet sanctus tuus videretur corruptus. Quarta videatur quia si a resurserit illius, quia Christus mortuus delectus esse debet ergo, ut in morte non morientur sed, non quasi a me domini & triumphus gloriae resurget. Quinta, sua vita Christi bonitas fuit divina, & inter res omnes creatae nobilissima: deinceps ergo eam peracta redemptione & satisfactione nostra, illius resurrexit, praeterea quia divinitas semper, etiam in morte, mantinet corpus, quam anima Christi conjuncta. Quid enim simile afflunt, hoc nunquam dimisit. Audi. S. Leonem ferm. 1. de resurrect. Ni turbatus obsequiis nostris longe amplius de ceteris, denunciamus tristis maran cum mera sollicitate breviaria, ut donec ad integrum secundum dicas pars primi missarum, & pars tertii prima concurrit, & aliquantum spatio temporis desideratur, & nihil dicens missere pergit. Et nolo. Tunc vobis inveniatur a caroli missificatio plus, ut mox illi offerat, finaliter quid uero sit. Quantum dictas, quod ait utrumque capitulo baptista non resipiscit, quod postea dicitur, postea resuscitat. Mortalis causa fuit, ut doceret crucem & mortem fidei cum brevem fore, & quasi triduum relipere hec meministis. Ergo, quasi animar eos ad crucem & mortem, quod ea ex qua ei somno secum mox resurrexerunt sint ad vitam eternam.

Mythicis, variis variis hoie dies numerantur. Primo. S. August. Ierm. 30 de tempore: Tertius, illud non incongrue p. 10. non dico, Patrem, & filium, & spiritum S. p. 10. & Patres dies qd. filios dies qd. spiritus S. dies qd. hi tres, annus dies. Vivificavit nos Pater, creando & dando naturam filii, redimento, & dando suum anguisimorum spiritus S. (intificando & dando gratiam & iustitiam). Secundo. Fulgentius apud Albertum, primum dictum numeratur quod ab aeterno a Deo Patrem genitus est filius secundum, quo a tempore ex Virgine natus est homo: tertium, quo est sepulcro resurrexit. Tertio, ali: Primum, inquit, dies est nativitas Christi secundum passionem; tertius, resurrectionis. Quartu: Lynn. & R. Salomon, per tres dies tria tempora, ut quaque tempora accipiat: Primum, inquit, dies fuit tempus tripli Salomonici qui dicitur dox captivitatis Babylonicae: secundus tempus Zoroasteris cui uscille nos excedit Titi & Romanorum non tertius templo Chrelii, id est Ecclesie semper duratur.

Tropol. S. Bernard. Tres dies, &c. significant triplicem viam, primam nature & sapientia, pauca peccati origines: secundam gratiae: tertiam glorie. Nam item, 7a. in Cant. explicant illud Cant. 12. Dies non nisi, & ego illi qui possum non illa, donec aspergit dies, & inclinatur ambra, sic fine ait: Cum ligatur dies in nobis precepcionis dies, & non quidam inspirare pro corporis vita, alio vero inspirare in familiacalitate gratia, & non tunc sapientia in resurrectione gloria: & clavis profecti aliquando implandent in septe quod praecogit in capite, magnorum sunt plena sacramenta. Et prophetas affirmamus, qui ait: Ut vivificant nos post dies dierum, in diez resuscitabit nos, & vivemus in conspicuo & p. 10. & fiducia fertur, in vigilia Nativitatis. Tertius, dies iuxta de quibus legimus: Vnde resuscitabit nos post dies dierum, in diez resurgentes nos, & non sub Adam, alio in Christo, prius cum Christo. Unde & ibi subditur: Cor. in Prop. Mala. 27. 1.

A Secundum, sequentes ut cognoscamus Dominiam. Et hic dicunt: Cras agredimur, & Dominas ore verbificam. illis annis dictior 2 qui dominum invenerit dicitur, in quibus pars dies in qua mortuus fuit, dicitur dies dicitur, dies portat, & non Jeromias quoniam maladictus erat: Maladicta dies in qua mortuus est & non enim in illa mortuus. Utinam percutit se nobis sonus dies illa, dies nubila & calamitatis dies tempestatis & crudelitatis nostrae noli facit Adam. Deinde agens de secundo die gratias Christi dicit, aut illius modis dicit redemptoris nrae, reparacionis anteponit sollicitatis aterea. Hoc est dies quem fecit Dominus, & emulorum & Latronum in ea tempore agredierunt. Unde, sibi de enceladi buso facilius, & ex ergo bui corporis, & consupstitione necipit p. 10. & vanitatis, & vanaglori. Quid enim p. 10. in nobis non seruimus, & & c. & c. agere dies ipsius in Christo, ne ambuleremus & ipso ambularemus. Tertium deinde explicant ait: O Jude & Jerusalem nolite temere regas agredierunt, id est, quia non a tempore existit anima, & non simul agredierunt, quanta dignitatem, quia non per se unius mundus dignitas & ligata transirebatur, diligenter, & ignorante de vita hoc, & Dominus ave voluntate. Idem curius ferm. 5. inter parvus & hiscibz p. 10. non post dies, dies solidus cognoscunt & recognoscunt: in diez, resuta facilius nos, non nos & in diez resumptis ut primos & iam resurrexissemus. Et vivemus in conspicuo dies si vobis ut per pacificationem, & novem illamboz per mortuorum cognoscendum: sequentes ut cognoscamus Dominum in gloriam per dolorem conversionem.

Anagog. S. Hieron. quem sequuntur Albert. Hugo & Clarius, potius hinc notari tria Christi adventus: primus in familiare, cum natus est homoformatum in gloria, quoniam resurrexit: secundus in balu indicavit: itaque dies tertius est dies iudicij & resurrectionis universalis, quo Sancti resurgent ad vitam & gloriam aeternam. Unde Chalda. verit, & vita donata nos in diebus confundentibus qui uerantur, & in die resurrectionis mortuorum suscitabit nos, & vivemus eam.

In die TERTIA SUSCITABIT NOS] Explicat quondam dixit, Talius dicit hoc enim idem est quod p. 10. dicitur. Unde Lactantius Ieo pan citato p. 10. inquit, ne posset huius dicitur trius. S. & Terrall. Theodor. Clarius, Alia & a Castro hic, & S. Gregor ac Origines: superioris sunt. Quis sit hic dies tertius, nunc dicit. Profectissimis, huius est. ALD. p. 10. inquit, quoniam Hebrei & Chalda. verit, & res facit, & sequitur res. Sed alii p. 10. virtute, & fortitudine, & sequitur res, & sequitur enim, & p. 10. & p. 10. & sequitur res, & sequitur res. Agitur ergo hic de iustificatione ad vitam, non de iustificatione in vita.

E T U I U E M U S I N C O N S P E C T U E I U S] Primo, Theodor. Theophil. & Rupert. caput qd. Vt enim scilicet vita gloriae & beatitudinis, perfrictum cum post generationem resurrectionem in corpore gloriose religerunt, tunc enim non tantum Deum oculis mentis videbamus facie ad faciem, sed & Christum oculis corporeis. Verum quia sequitur, Secundus, sequentes ut cognoscamus Dominem, hunc melius habet accipiens quod vita gratia, qd. Vivemus in eis (Dei & Christi) gratia & cur a quam habet de nobis, in eis in eis confortem: videbimus enim eum facie ad faciem, & vicissim videbimus ab eo, ac proinde illi at nos intentum semper placere continebit, namq; cum ejusq; leges & doctrina sequentur in sancta conversatione, ut in diez eum magis magisque cognoscamus, amemus, colamus, donec cum similius & videamus facie ad faciem in celo. ita. ita. S. Hieron. Albert. Hugo. Lytan. Arian. Vetus Rhabra & a Calice Vbi Nota Tria in triplex res, tripliter exponi potest: Primo, qd. Viventes & idebant eum faciem ad faciem, inquit Vatabal, p. 10. por Christum in carnem natum.

Secundo, qd. ut iudicem vivemus, ut semper sicutus memores nos in eis praefatia oculis, versari, se proinde ei per omnia placere & obsequio fludebamus; quoniam Henoc, Noe, alii, vieti sancti & perfecti dicuntur ambulare cum Domino, Gen. c. 5. & c. 6. & c. 7. vide ibi Dicitur.

Tertio, qd. Securi & felices vivemus in conspicuo eis, scientes eum jugiter nos iustiri, carere, regere, tueri, qui antea cum viveremus in peccatis oculos menteque & eum ram a nobis avertirerat. Tercium in conspicuo eis, opponit ei quod dicit cap. 5. v. vult. Recuperat ad locum non dies defensionis, & quartum faciem manu, & v. ut sit. Jerom. e. 7. Primitius sed a serie magis p. 10. prius fratres nostri p. 10. & frater domini p. 10. Sit enim Deus. Gaius Genes. 14. omnemque impium proicit a facie suis, ita ea ad verlo p. 10. habet in oculis & mente habet. Quocirca id ubi inquit expostens David orabat psalm. 12. 2. Sic ueni servilla in H. 8. mari-

mantis dominus a fca, ita sensi asperf ad Dominum. Dom
asfer, donec ipsa vacuum oculos suos benignè convertat
ad nos & infernos asperf. Sicut enim filii quicunque ince-
lusa, quasi oculo omniè, ca illustrat, calcatur, vivificat,
lesicatur, forensat; ita proferas facie de Dno, qui est filius
increaser & immensus. Hinc sursum Platies psalm orat
dicent: *Reflexis in te asperferemus nos;* & recipiendo enim in
merito de bene facientibus nos faciemus faciem suam ex domino precio-
se & confortante. *Abinde nihil faciem rursum;* faciem rursum De-
mum requiriunt. Item. *Illustra faciem rursum per ferme rursum;*
psal 30. 1-7. *Dominus illuviam nubem faciem super nos;* psal 1.
3. *Faciem transilluminam super ferme rursum;* psal 1. 18.
23. q. d. *Lucidam idalt brennam, lacram, hilaram,*
benignam, amicam & beneficam ministracionem vultumque ostendere,
non atram, feveram, tristem, iratum, minaceam.

Vers. 8. dicent : *Refra nō & mafores mei ;* & pliciendo enim mi-
ſteria ſe beneficia *Nisi exatas faciem in di meso ;* prieſtie
me à facie tua ; oſteſe nihil faciem tuam ; faciem tuam De-
mum requiramus. *Ieron.* *Mitfia ſacrum ſuper feruum tuum,*
pial. 30. v. 17. *Demum libatois uolumen ſacrum ſuper eam,* pial.
66. v. 2. *Faciem transilluminum ſuper feruum tuum,* pial. 118.
123. q. d. *Lucidum id alit feruum, lacum, hilatum, bena-
gnam, amicam & beneficam mihi ſicut vultum quia oſte-
de, non atram, feveram, trillem, iratam, minacem.*
Quare, pomerit, id est erimus vivaces, ſancti, vngotiplacates,
foras gloriari. Hic anim omnia co-pideatur vita, quād ma-
ter & ſatid omnium, nam ut *Martial.* *Et oſtrigam,*

New office, 1st gallery, 1912.

E: Seneca:

Morris Barker Wilson

Zanthoxylum americanum

Hinc gloria Beatorum vocatae vita aeterna.
Quasi diluculum preparatus est
GRESSU^{ES} U^S q^d. Christi nativitas & orus, quo è
celo in terram descendit & conversatus ope regis a Deo
paratus est in his aurora: qui ex aurora depelit tenebras
ignorantie & pecat, ac illuc omnesque homines luce
fir doctimi & sancti ex cellulis suis. Hoc est quid autem
Apoll. Roma. 13. Nas praefecti, dicit autem appropinquant.
Pro preparatu sⁱ, hebr. ut l^{et} sacra: id alii, sumite &
certitudinem preparatu sⁱ, ut fixo Dei decato confirmatus sit,
pot^a in Dei prædestinatione, adveniens Christi. ita & Hieron.
Theodor. Rupeit. Hugo, Lyrus, & Vatabi.

Anag. Idor. Haec accipit de gloria resurrectio[n]is quia
Christus ecepit toti orb[is] velut aurora ceruicatu[s], suamque
viam & fortitudinem exire, iuxta illud psalmi 100. v. 5.
Teum principium in die virtutis tuis in splendoribus familiis
tuas. Princeps quis, o Christus, in die, non humiliatis in die
cruis, fed in die virtutis, id est, portentis & segniorum tuorum,
cum splendore, gloria & misericordia tantum finis & facie[n]tia
sua, qui appareret in tua divina saturitate tunc, alicantem
icitio[n]e ad disceratorem Patris, misericordie Spiritus tantus,
& conseruante omnium genitum.

Chiristus genitio et natus est quia auctoritate eius pater eius est. **Prima pars** est comparsatio auctoritatis eius. **Primo**, qui fecit auctoritatem eius pater eius. **Secundo**, pater eius. **Tertio**, qui fecit auctoritatem eius. **Quarto**, qui fecit auctoritatem eius. **Primo**, iste primus opus Dei. **Patet** haec generatio deinceps Fili. **Pas** auctoritatem signum: **autem** eis antequa eternitas, **juxta** illud pli. 20. 9. **Ez** uter ante his uerborum genitio? **pari modo** p. in uestrum opus redemptorium nullus est nisi ejus generatio humana; **per** incarnationem. **Unde** S. Augustinus et Justinus, contra Typhon. illud. **Ez** uter ante his uerborum genitio? **se** fixionem. **Quia**, inquit, ex solo uero Virginis, sine viri lenitate, ante luciferi ortum, post medium noctem genitus et natus est Christus. **Auctor** Tertullianus, **contra Marcion.** c. 9. **Sicut** in dilectuulo apparent stellae, **in** dilectuulo quo natus est Christus, **stella** nova Magi apparet, **indicans** eis Chiristum quia auctor estum.

Secundo, hec aurora solem regit, & quasi parit, ita
caro Christi nascet os tegebat ejus divinitatem, eamque ho-
bis secum affiebat, & quasi pariebat.

Tertio, sicut auctor etius exigua, qui crevit ope
ad metidem: ita & crevit Chrysostomus infante auctore, sapientia
& gratia apud Deum & homines, uicissim adseruarem.

Quatuor. **Quarto.**, hunc ut auctor producitur roa ex arte, quia
huc se plantas in rora, vegeta & fecundata; ita & Chri-
stus ex calo per Virginem opera Spiritus & prodidit, qui
in anima peccato mortuas sua gratia utrancum vivificavit, &
bona operibus mentisq[ue] fecundata; unde pro *Ex auctor* &
ex laetitia genitrix & *Hab. 3.8.* Sym-mach. Aquila & V. edi-
tio habent, ad auctor *Ex auctor ad lectionem*; aliis vertunt
ad *auctor exponit genitrix* & *Sacra Liturgia comparat Christi genera-*
sionem ratione; q[ui] 8. discens: *Rorate caelum deejper*, videlicet di-
cta. Rursum nos adolescentes Hebrei idam eti[us] quod son[us] de-
deris adolescentem. Ron ergo Primò, de lignis iustitiae
hilaritatem & dulcedinem Christi. Secundò, eis genera-
tione calefacit ex Virgine, huc nos pascit ex auctor
virtutis calore, sicut in Hadassim. Unde ex Hesychio poniit,
ex g[raec]o *auctor ex presentia mea*. Tertib[us] autem *comparat*

Aqua iustis rationib[us] Christum effusa est. Hinc Chaldaea verba adseruntur: *Dicitur pro te nunc regnum tuum, sed dominus confidit deinceps nos tuus.* Unde hoc loco probat Vatabili & Sussius t. p. tom. 2. disip. 1. lib. 3. plenitudinem gratiae animae Christi inuenimus esse in utero eius, quia in primo concepcionis ius misericordie. Sic ergo Christus genitus est ut non fuit illius auctor, id est. Patris auctoritate quia Deus, & mater virginis quia homo. Hinc sumptuosa similitudine illud: *Deus cum mortis & feminis nra debet, peccatis servire;* atque ex co[m]mendatione Laetantie, l. 4. s. docet quod Deus dicitur ex eo quod est auctor de ipsius, ac prouide oportuisse ut bis salventur filios, in prima spirituali nativitate a patre, in secunda carnali a matre. Indumenta per se stora significativa sunt: item tam patris quam matris coniugalitatem: eos enim ejusdem subtiliter et cum maternitate ex quo sit. Haec Molina t. p. q. 2. a. 2. d. 2. Denique nobis Malden (cui fatus Cyprianus & versus Chaldaei jam recitata) commentans in psal. 30. g. Ecce si ponitur: Ex utero, id est ex baptismo, tibi o[ste]r Christi nascens ton pueritiae, id est, multitudine puerorum; vel res adolecentium & juvenum, id est, id est, multitudine adolescentium & juvenum, patitur similitudine & Chaldaianorum: post enim in copia gigantea, totumque terram quae operat et ab omni latere missum simile pluvia, sive filialum, quae frequentissime & celeriter cadent. Rursum res significat magnum langum fidibus habere Christi filii datam. Senius ergo est, q. d. Generatio, progenies & postlesitas tuas, o[ste]r Christi, non erit carnalis, sed spiritualis, eae copia tali numero, ita gratia, ut illi ratione

Quinto, sicut aurora lus hominibus, qui cæci longe res. Quinta: & tenebris lutigant, operantur eti, grāmēta & jucundissima, lus & hominibus sedentibus in tenebris & in umbra mortis exoptantissima & fauissima, p' fuit Chilii eius. Hinc enim est illud quod ait Iob: 21. 17. Cum te confundam peras, seruis at laetus. Et S. Petrus Chilium, Chilium, Evangelium vocat luculentum, p' illa. c. 1. s. 12. Denuo dicit ille ergo, & laetus eratis in cœlitis vestris.

ET VENIET QUASI IN MEER NOEIS TEMPO-
RANEUS ET SEROTINUS TERRA. In tempora-
reus, vel tempestivus in Palestina est, qui cadit in secon-
do pluia in terra levioribus, ut radices figurae in terra, &
gerimicim patimur serotinus gerit in vate, ut segem
tristis, impinguis & matutus. Dicitur illa tempestivus,
quae est tenuis, hinc aeruginosus, quia est fugax & effusa. In
Syria enim tota est late via pluviata hodi serotinum ut des-
tituta est.

Ita S. Hier. & Vrbcl. Utique Christum comparant Prophete; quia esse ut illi optinere advenit, tantumque, id est hominum animas, forecundare & vivificare.

ob quo a Deo dicitur non accidit, ut sit in recentibus
bus. Hic ergo ostendit ipsius nos perdidimus esse causam
non Deum, qui de eis doct. exponit omnibus modis a ver-
itate causam illam, pollando a lucis annos eorum quos se
rebelles per Prophetas, nunc manus, sunt promissis, nunc
flagellis; ut et ex pateat nos omnia adhibuerim, quia eos
fanari, & ad latum, in tam antra quam corporis pudicudo-
rum poterant. Quocunq; oecat. Il exi. Carth. Hoc &
a pugnare sive elementis illis ad Christum, praeceperat
temporalia cogitationes, & labores tantum cibentibus, vel aliis
utriusque & plus iustis. Deus autem patrem suum indigebat cibis,
deus dominum in his compaginibus. De quo ait in Apocalypsi prodi-
tus annos brennum fuisse, & ad agnitionem vestitum veste-
rum. Hic & Propterea episc. ac. 3. 2. Patremque agn. Deum iudas
propter nos, peccatum omnium primi, sed etiam ad penitentiam eroga-
rit. Cui consuebat dicas e. quod. Propterea, inquit, expellit Dominus
nos ne magistratus regem. Non ergo discutias, hunc aut & hunc
mutatis & ipsa cum natus, illud eum, deinceps animalium amator
deus ex ergi qui cum justis quisque gravitans in seculi consum-
mari. Hac ergo voluntas in Deo finita est, teria, &
quoniam est in ea eius parte, efficax, illi ergo voluntas non
siqui tantum, in quicunque voluntate, sed et repletici: alio
quintum deinde & similitate Loci: igitur, sum invictus peccato-
res & de tanto dolore & afflictu, huc invictus in ore
& verbis habebet, non in me nec in corde, quod cogitare
est nebras, de uno pilata e. xii. 1.

MISERICORDIA VESTRA] Habe, "DOMINOS" significat
pietatem & misericordiam , tаdque lenitatem ; hujus
enim

Commentaria in Osee Prophetam. Cap.VI.

191

enim signum & causa est misericordia. unde *obligatio* vero cantur viri misericordie & pietatis. *Senius* est, q.d. Quid faciam vobis, o hebrei? oblaten enim illis in vestris iudeis, nec nisi mea monita & impitaciones in mente mentitur: licet enim aliquando aliquis pietatis & misericordia in proximis eges & miseris vos tangat negotiatio & senitus, tamen si in istis nubibus & toris matussum, qui statim ad ortum & calorem solis evanescit, subiicit pretensis & pertinacis q.d. Pietatis & misericordia vestra incolans est, infestabit & evanescit. ita Chaldei. Rupert. Lyran. Vatabl. & Arias. Secundum, sicut hic accipiunt misericordiam Dic, non Iudeorum q.d. Ego Deus euperem vestrum, o Judei, misericordia, id est & contumus; sed vos haec mea in voluntate & misericordiam vestram sequuntur a dispensatione, quae se ventus subito dissipavit nubes, & loc oreum subito loret portet. ita S. Hieron. Theophil. Hugo & Riber. Priori sensu magis faverit id quod sequitur: *Misericordiam voleo, & non sacrificio.*

VII. 5.

PROpter hoc dolavit in prophetis: Pro dolere habet, et **מִתְּנַזֵּן רָאשׁוֹ אֶלְעָזָר** id est excidi, succidi, occidi; ac turbatum ligni & lapidibus dum cardinat ut doloratur & quadratur: unde *Sepe*, veretur, propterea *sancitum* Syria, diluvium, Aramicus, magis? *Prophetas vobis*: quod S. Hieron. Haymo, Rupert. & Hugo exponunt de fatis Prophetis, q.d. Occidi pseudoprophetas, qui vos à me, & à pietate vera abducunt ad impotentes & impotentissimos, ut qui causa erroris factant prospera promittentes, intercedi & vertentur in occasione futuris. S. Hieron. in Deum per Eliam occidit 450. *Prophetas Bal. 1. R. 2. L. Leo* Cetius vero, ut & theophil. accipiunt veros Prophetas, sequi exponunt, q.d. Occidi, id est, occidere & nec certe ex pessimo Propheta, dum illi pessi ut affluit veliam impotestates redargueruntur, scilicet enim ideo illos à vobis occidens. Aut, ut Vatabl. & a Castro, q.d. Obuidi Prophetas meos, & quasi ante vas nam con latigavi officiosi fiduciari, audeo ne eos quas ad necem redigem, jugiter scilicet eos impellendo & puliendo, ut vos attinge momente & pulare, sicut minis, nunc promitti.

Verum, quia Hebrei habent, *la Prophetis, itaque veritate* Noster, Chaldei & alijsimis melioris de illustris Iesu est, si hanc dolationem ad populum referamus. unde S. Hieron. quem sequuntur Haymo, Albert. & Hugo & exponunt: *Dilecti, ut vos in prophetis* (id est per prophetas) & *verbis servitulorum communianus sum, scilicet pallium agnos & cantria pressul, ne quem alienum consummaret, nimis affectum.* Explicit & probat id quod dicit: *Quid faciam vobis opibam?* ut ea enim pietatis & misericordiae levissima est, impensa sollicitudine & durissima inflata marmoris & adamantis: propterea can frangere & dedolere conatus sum per prophetas, sed frustra nam dura marmora illibat filice, duas iurea scilicet pene minor, hebetari dolabat & calpream, scilicet ministrorum & Prophetas meos; nam occidi eos in servis vobis mei, q.d. Continuit oratu illis, nominis & nullis eos fatigavi, & coacti: bac enim magis etiab non portunt illis sapientis eti sermonis omnia bona & vivitiam simul exponere & profundere, sed obdurantur marmora, cuius recusat, nihil preoleimus tanto labore, causa impedit, nolunt effigi ad iam grecum Deum homines ipsius figura. Similis eti querela & patiens Dei per Iesum c. 6. 37. *Prophetas enim in populo non subveniunt*, &c. & *et seruum: nascitur corruptus sunt, usque in sefligantur, in igne consumpti sunt plumbum, frustis & aulavis inflatur, & malitia eius cum aram non sunt consueta, argenteum reprehendit voces eius quia Dominus precipit illos, vide ibi dicta, ita Hieron. Pradico Ezech. 22. 12. Esaias, Mariana, &c. alii.*

Ei occidit in verberis ore mei? S. Hieron. hoc quod ex precedenti referat ad Iacobos, q.d. Occidi negligentes in verbis ore mei, ut aucti peccatores verbos seruos posse, quam sapientibus & innocentibus, q.d. Occidi eos, non recipi, sed verbis & minis. Melius & efficacius aliis, *te dolavi ad fodus tuos* vero secundum ad Prophetas dicitur. ita Lyran. Arias, a Castro & Frido pum etiatus. *Senius* est, quem paulo ante dedit.

Ei JUDICIA TUA QUASI LUX AGREDIENTUR? q.d. Dolavi & occidi vos ad hoc, ut indules id est pullum velut, inflas lucis orientem ac splendescerent. Sicut enim sol per radiis splendet, ita iudicia & leges Dei per operas emicunt, sicut in Calisto. Secundum, Vatabl. q.d. Res tuas feliciter & praeferit tibi cesserant. Sicut enim tenebris insufficiat, ita lux prospera & fauila significat, q.d. Proper Prophetas quibus te dolavi, cumulati te beneficis meis. Verum

A indicare non significant beneficia. Tertius ergo aperte dicit, q.d. *Asi est misericordia, misericordia mea*, id est, condemnatione tua vestre in huc clavis videtur, & appetit omnibus esse justi, tamenque felicissime in escutabile, ut ipso oblationem post Deum dolationes & verbera, ita & Hieron. Th. Helder. Hugo, Lyran. Arias & alii.

QUA MISERICORDIAM VOLUI, ET NON SACRIFICIUM JS. HERONIUS, & C. CYPRIANUS.

Euthymius March. c. 5.1. *accipiunt multe cordia non humi-* num, sed Dei, quod dicit, *Jucundus modi est misericordia vestri quam à vobis sacrificia recipere, magis indebet vestra conseruare & salute quod vestimenta habeat Christus March. 7.* Cum enim Pharisaei carpenteri Apóstoli, quod ubiato vellerent spicas, de fama lutea incontrarentur: *Christus est haec Ora verbi obicit, dicens: si amem fratres, quod à misericordia vestra, & non sacrificia in numero vendem nos fatus in-venientes.* q.d. Si in cruce questa sit finis misericordie, scirens pariter gratias & dilectionem, ad famam pauperae sublevabat in vespere ipsius in tabernaculo, quum labores tam rigidas ab operibus otio, cum tam mecum fame obserbari. Verum sic non re-cepit coherentur hac cum praeceps dentibus, quibus minus est in judicio, ad est condemnationem; nec cum lenititudinibus, *Et misericordiam Dei in laetitia & beatitudine.* hanc enim clientia est hominum ampero & misericordia. Adde, non rongrue misericordia Dei cum victimis humiliis comparamantur.

Melius ergo huc accipiemus de misericordia, id est eleemosynae & beneficentia hominum in proximis regentes & misericordia Chaldei. Thedor. Theophil. Haymo, Albert. Lyran. Arias, Vatabl. & August. Lio. Civit. S. Cyprian. 1.1. contra Judos c. 5. & alii, inquit Christus March. 22. 9. *Scimus enim eis quod, q.d. Permit discipulis meos famam sat labore velere ipsicas, quia misericordia eorum cupiuntque ut fama vobis auctoritate sciat.* Scio enim Deo gratiarum esse misericordiam quam etiam fabri, inquit sacrificium: hoc ergo à me dicite, me cum misericordia hanc in discipulos meos famem induisse & exercuisse, ut vos non auctoritate ob tuberculatum violastum, sed ob famam levatum excoletis, enique compatiatis.

NORA PRIM Vox quis dat causam praeordinationis, preferentem eorum quae dicitur v. 4. ubi scilicet etiū misericordiam, quia una ictela sua expire, Deumque p.ice poterant, quod id est inflabili & fallax, eò quod mox no lo-
listis immiscionem & crudelitatem (idolatria enim crudelitas est, scilicet ac bareta (relabentur), q.d. Communi-
davi vobis misericordiam & in misericordiam acculiui, quia illa Deo gratissima est, hac exulta & iugis anima misericordiam enim Deus mavalit & preferat misericordia. Erant enim Iudei, ut immisericordes in proximis, ita misericordes & propensi ad sacrificia & oblationes exteriorum quia in illis tota pieatis Dei reconciuimus confitetur, purissimis si illi praefuerint, omnia sibi sunt leuis Deumque, eorum ictela diuina gloriarunt, quia ex rotu eis hic Deus adiunxit, p.ice
constrauit, ambrum, ambrum, ambrum, ambrum, ambrum, & non sacrificium. Et Christus March. 23. 3. d. *et nobis servos & phariseos hypocrites, qui decimatis monem, & austrem, & iugis, & religiosi, qui gravissima sunt legi, iudicium, & misericordiam, & fidem.*

Nec secundum, et quod alii non sacrificium, putantur alii qui vetera sacrificia Deo non placuisse, sed ex exsitu facti. Sed hic ex errore enim id est mihi suus & acceptus tota Leviticus, quando dicitur religio & latrare Dei. Igit. xl. non sacrificium, idem est quod *propter sacrificium*, ut virtus Se p.ros. Chaldei & ali. Hebrei oīm quia carente comparative, hinc cum exponunt per neg. tuemus ejus quod manet illi. Ita quod Hebrei dicitur, *misericordiam vestra dicitur, anno, cu-
pido, dispergo, opere, hoc enim illi Hebrei 7. 17. obsequio non sacrificium, hebrei Latinum dicunt: Misericordiam malo quia non sacrificium vel misericordiam precepto, prelego, prelecto, per posse sacrificio. unde S. August. l. 10 de Civit. c. 1. *h. misericordia est, inquit, Misericordiam voleo mea quia non sacrificium (misericordia misericordia) sacrificium proprium dicto prestatum appresso in-
telligi.**

Quares, quomodo revera misericordia prestat sacrificio? Ref. & dico Primus: *Actus sacrificii, ut maneat à reli-
gione & devotione interna, melius & nobiliter est illa mi-
sericordia.* Patet, quia illi Deum, hic humanum spectat: illi est aliis religiosis & latrare; hic misericordia, que est virtus moralis: religio autem prestat, nobiliter virtutibus moribus: illorum cultus ipsius Dei. ita 3. Thom. 2. 2. q. 1. 1. 6. 6.

Dico,

*Misericor-
dia & raf-
flesia
sunt?*

mas illo Titi Imper. *Habes non regas venias*, quae neminem affecti-
per misericordiam.

Chriftus ubet duci curiosi personi: si autem dicitur, vos esse
alium aliter, qui impensis ex examinatione vobis & factis
medicinalibus, scilicet quod negat Chriftus, negat humilis transi-
tus opus habere curiosi misericordia.

Si agnitis effici que docere, & ea a nobis illata effici in manu-
bus, ferre aliquam venia danda effici ei qui parcer reverenter. Si au-
tem Dei sunt mentia que sume, eis omnius inflatio in eis quae sume
est, ferreva sparet.

Si fabri vos tenetis ex incredulitate, ne ferre multo impo-
suerit superius Ecclesiasticis redire, ego non cancellis sustinuo
eis facio usq[ue] modice fideli. Perficiam non enim habeo, quid
etiam cum curia mundis oritur simus *Alexandriam*, ego bene-
ignosus, his Dei chrysantes nequaque in angelum redigere. Hoc
omnia narrat Leoninus in eius Vita. Palladius in Lau-
taria cap. 115. narrat Eleemonem monachum adeo in omnes
huius misericordiam, ut etiam liberos venderet, eorumque
petigunt mos in pauperes erogare. Rogatus cur id faceret,
dixit: *Qui possim me perfruenda magistro, me eis arcam acce-
pere delecto*, nisi illi ipsi uia fuero ne agnosco recte exercen-
dam?

Ei cap. sequenti Bisarius ab eadem virtute commendat, quod nadum p[ro]p[ter]a personam velutum suo habebit, ipse interim nu-
dis; quin & Evangelium videretur ut pauperi habentur,
dicens: *Ut alii habentur fiduciam, propter ostendimus vnde
et ipsi formamus, qui min[us] imperi decibet: Vnde qui habet,
& de pauperibus.*

Et cap. 118. celebrat Melanius Romanum, quod in to-
rum orbem fecerit beneficia: & Olympiadum negripem
Abilavii Praefati cap. 144. quod omnia sua in pauperes
erogaret.

Denuo ut alia omnissimam, vivum & ardens misericordiam
specialiam, aequo ac apicum nobis est Chriftus Dominus, qui per
vitam miliciorum lrix visitavit nos eorientis ex alto, ut
ut nostris mulieris, quae plurimum erant & gravissima, sub-
veniret. Quoniamque hac ipsa tota in nos effudit, tum in
incarnatione, tum in vita, tum in cruce, ut vere dixerit Ia-
nosc: 53. 4. de eo: *Vero languores nubis ipso nullic, & dolores
angustie per nos.* Vis ergo vivam misericordiam emigra-
intere Chriftum in cruce, nisi tota est misericordia, quia totus
est misericordia nostra. Nec tantum jo cruce, sed & post
mortem per omnia facula, immo in aeternum totum fe[ct]e per mi-
sericordiam in suis effundit: *Se nescis enim dedit faciem, con-
sidera in cibis tuis, ne morioris in præsum, se regnari dat in
præsum.* Nascendo enim euaguit miserias nativitatis & vite
nostræ, eas in se fulcendo, moriendo curat vias miserias pec-
catorum nostrorum, pro eo satistaciendo; convencendo
dandoque se in Eucharistia ad manducandum, curat fungulo-
rum infirmitates & passiones animarum, cibando eam alimoniam
caelestis; regnando curat miserias mortis & mortalitatis,
dando corpus suo conforme, putat immortale & gloriosum. Sanci qui miserias infinitas amouit sua, aequo ac corporis clare
perticipa, videlicet eas per singula momenta a Chrlsto curari
novis & infinitas materiaribus, non potest non eis admirari,
amulari, in eaque transformari, ut jugiter canat
cum Platea: *Misericordia Domini in aeternum carceratur.*

ET SCIENTIAM DEL FLUQUAM HOLOC A U-
STA) Scientiam Dei praticam intellexi, putat coniunctam
cum interna Dei reverentia, pietate, charitate, misericor-
dia. Opponit enim internam pietatem extera, putat immor-
ta. Unde sequitur, Hebr. 130 ch[apter] 6, hic non tantum
misericordiam, sed quilibet ver[us] & interior pietatis actus
denotare & comprehendere, uti superius dixi. Ch[apter] 6 enim
proprie significat pietatem tum in Deum, tum in homines,
puta p[ro]p[ter]a & propensionem affidit, benigneitate, benefi-
centiam, gratian, charitatem, benevolentiam, gratia
dinem, lancifacientem five bonitatem. Inde enim 130 ch[apter] 6,
id est plus, vocatur vir bonus & fidelis, & ch[apter] 6 vocatur
eiconia, avia plus in parentes, id quoque poetatis hymbolum.
ita a Calixto hoc, & Marcius, Forsterius, Pagnia, & alii in
Ieacu. Sic Ieac. 5. dicitur: *Qui confundens vanitatem (ido-
la) fragra majorcordum suam (hebr. 130 ch[apter] 6), id
est, pietatem suam erga Deum, & consequentes erga homi-
nes deridendum: ubi ch[apter] 6 propriè significat Dei timorem
& cultum.*

IPSI AUTEM SICVT ADAM (primus parcas i[us] para-
do violans pauprem cum Deo, eusque conditionem & legem
de non commendo p[ro]p[ter]o voto) TRANGRESSI SUNT
FACTVM) q. d. imitantes parentem suum, putat primam
legis & p[ro]p[ter]a Dei prævaricationem, id quoque illi paradiso
expulsi est, ita & ipsi terra sua, quae instar paradisi est,
putat Iudaea, expellentur. ita S. Hieron. Cyril. Rupet. Ha-

go. & Lyrarus. Adicit Clarius: sicut Adam non fame pre-
filius, non concupiscentia incitatus, sed mera sua lubentia po-
mum vetum comedit, ita hi peccant ex mera peccata-

lia. Secundò, Septuaginta T[ext]o Adam accepterunt ut nomen com-
mune, eon prægrium, significante hominem; unde verti-
tus, nisi vero sunt scilicet homines prævaricatorum refutatores, vel
fudici. Sic & Vatab. & Clarius: sed hi duo cum Theodor.
vertunt in genitivo, nisi autem transgra[du]ti sunt fudici mons
sive homines, id est, ut fudici iustum cum homine. q. d. Non
pluris fecerunt fudici mecum initium, quam si cum homine
invicti: unde ex levitate max illud reciderunt & violarunt.
Aut, ut Arias, q. d. Ipsi externis vidimis me colunt, quasi
cum hominibus agerent, qui non videot cor, fluntur: ego
enim sum cardiognathus. Ideoque ioternam pletarem & mi-
sericordiam voto, non sacrificium.

I BI FRAVARICATI SVNT IN ME) Ta illi quadrup-
lacierte potest. Primo, illi, scilicet in Adamo, q. d. Ex
eo tempore quo Adam peccavit, corporant prævaricari
in me: infingentes ergo hanc Ad[am] prævaricationem iniitati
sunt, immo continuantur. Secundò, illi, scilicet in paradiſo,
q. d. in terra sua, putat in Iudaea, quia amora & fertiles erat
ibi paradiſi terrenis, in qua ego eos benignè colloca-
vagi, ati Adamum in paradiſo, illi, inquam, paradiſo hoc
fuo meaque benipitata abut & laſtivientes recalcitrarunt.
ita S. Hieron. Chal[d]. & Vatab.

Tertio, illi, scilicet in suo sacrificio & holocausto, quod
velidoli cum idolatria, vel multi cum impia mente &
conscientia fecerunt offerunt. Quartò & genuinè, illi, scilicet
in transfiguratione qua pacatum meum transfigrati sunt, si-
c ut Adam prævaricatus fuit a me, quia hoc padium mecum,
non cum angelo, non cum homine inveruntur.

GALAAD CIVITAS OPERANTIVM, id est, fabri-
canti, ornantibus & colentibus. 1300 LVM) Galaad
erat mox celeb[us] terra landi, ita dictus a telesio in ito
litar & Jacob, Gen. 3:14. qui celit in fortes tribus
Rubet & Gad. Inde civitas in eo assicata dicta est parter
Galaad, & ab altitude Ramathia, ex qua ortus est Iephite
11.1. & Ramoth Galaad. in qua undius fuit Jehu in re-
gem, & Reg. 9.1. Hec erat civitas refugii, ut par[te] Ioseph 2:1.
& 2.1. Paral. & 3.1. Ideoque in ea erat multo facundum facerent.
Quicquid ex urbe celebratissima idololatra posuerat in ea fe-
dem idolatria; templumque & aras idolis eradicaverat,
Ceti hic significat etiam Propheta, q. d. Galaad civitas fa-
cerat & landi, facta ex metropolis idololatria & ini-
quitatis, adeo ut ad eam tota composta fædere videatur.
ita S. Hieron. Chal[d]. verit. *Galaad crux vix infrenescit.*
Hebreus enim *avens*, significat iniquitatem, indeque
violentiam, uti & idololatriam. Utique enim insignis est
iniquitas.

S UPPLANTATA SANGVINE) q. d. Galaad supplan-
tabitur, capiatur & valbaritur ob fanguinem p[ro]iurum Deum
colentium, quem ipsa idololatria copiavit & insulte effudit.
Est emphasis in verbis *supplantata*, q. d. ipsa supplicantavit
& per dolos ac iniurias decepti Dei cultores, hinc ipsa pari-
modo supplicantibus, decipiunt & deiciuntur in ruinam.
Unde hebrei *Supplantata a sangue;* & ita latine legendum
h[ab]et contendit Ruber. Ita resp[on]da Iacob est, ut Galaad que
prima erat in Iudea, prima pariter effet in clade & excidio.
Nam quia Syris erat vicina, h[ab]et prima expugnata est ab Af-
fyris tempore Phage, & Regum 15.19. ita S. Hiero. Hay.
Hugo, Ribera & aliis.

Hinc Secundò, pro *supplantata a sangue*, Leo Hebre-
veri, *supplantata a sangue*; Hebrei & Pagni. *factura sangue-*
D. *facta dolis offendere sanguum;* Lyan. *infideli facta san-*guis;** q. d. Galaad ha[bit]at tuit inuidis & calibus p[ro]iurum
& innocentium, ut coram linguis quafsupplantata, exp[er]-
fici & submergia videatur: natavit in fanguine alieno & ino-
nocenti, iam natabit in fanguine suo & nocenti.

Tertiò, Septuaginta pro *modi* legentes *modi* maius,
vertunt, *perterritus aqua;* id est, fasan doctrinam, uti fa-
ciant, idololatria & heres, insquit Theodor.

Alius, Galaad, id est, tumulus tellus, cuius Jerusalem
polluta linguis Proprietatum, Christi & Apostolorum,
aliorumque eius tellus, quos ipsa cum suis Sib[er]i & Sac-
erdotibus occidit & tumulavit, uti eis obiicit Chrlsus Matth.
23.19. ita Leo Calfrus ad litteram, ego allegorie.

ET QVASI FAUCES VIROV M LATRONVM) q.
d. Galazid habent fauces hiantes ad prasim inflar latro-
num, immo iuporum : fuisse enim fanguinem & ca-
dibus occidit & tumulavit, uti eis obiicit Chrlsus Matth.
13.19. ita Silanus.

V E R S U S,
Ga ad
gas:

Invasus fances diducit bisca.

Legit

is enim metet ea que tu feminasti: pones tamen & recordes tibi messem, quia ex sp̄is deciduis per tot annos captivitatis tua sponte & copiose faciueris, cum te eā captivitate reduxero per Cyram, q.d. Ante te ponas, quia auctor id non permittit: tum vero pones: tu enim restis eā captivitate, non Israel, qui in ea jugiter insaniens. Ofice enim concisē loquitor: & pacis multa complectitur, ut dixi in proemio, ita Hugo, Dionysius & Lyranus, qui sic breviter & plani exponit: Relinque mecum tuum in tempore quo convertam captivitatem tuam, & aunc ei ne impliceris: tunc enim messem colliges, licet nunc captiva ducaris. Simili schemate Vinc in persona palmarum Mantuanus, simibus suis à militi verterat pulvi, ut eccl. 1.

Poët aliquis messem regnos videns mirabatur artificis.

Impresum hunc anno millesimo habebat?

Bardulus hoc fegerat: an quid defensione crux?

Perdulisse mortale? in quae confessione severus?

Secundū, Haymo & Hugo peri messem intelligent filios, q.d. Poēt messem, id est, genera filios, quae demet, id est, capiat, vel occidat hec Chaldaus. Sed huic exceptione non conseruent, nec coherente sequentia: Cām cōverserāt cōpītrātūnā pōpōlū. Licet enim id Ruthenus sic exponat, q.d. Tu quoque oī Iuda demeteris, cām captivitas populi mei Israel convertitur ad te, ut tu similiter capiāris: tamen id non respondet hebreo, quia, cum convertetur captivitatem significat liberare eā captivitatem, non verò in captivitatem du-

Tertius, Arias has refert ad tempora Christi, q.d. Demeter Judæa Tito & Romanis, cum captivitatem generis humani & porcellata diaboli solvam per Christum, hoc allegoricum est. Addit, ponere messem significat metere, non demeti: est enim aliud eis qui metet, non qui metitur; unde

A Sept. ver. 10. id est, vendemare.

Receniores aliter versantur, ideoque aliter explicant: pro pone causa legunt *Hijo* frās in præterito, id est, posuit; unde vertunt, *eramus fratres posuit*, vel *posuit messem*, vel plantarium. Quod Primi, aliqui sic explicant, q.d. O Iuda tuus Israelibus continuis paras tibi demeliorum, id est excidium, cum convertenda erat captivitas populi mei, id est, dum ego cogito de captivitate tua averseris. Undo Theodar. & Theophilus Septus, legunt, sed et Iudas dominus messem faciat, pona fias fegete & opes, quia fecurus est idola Israelis, ideoque a Chaldais spoliatus & excusis est.

Secondo, Clarius vertit & explicat, q.d. Etiam oī Iuda, Ephraim posuit plantam tibi, vel contra te. Nam plantavit tibi Iudas, & docuit idololatriam, qua te effectis ne te convertenter, fed à me abiecius abiens in captivitatem.

Tertio, Vatabil putat hic notari factum Jeroboam, quo relluit Damascum & Emath Iuda, Regum 14. 24. & 28. q.d. Ephraim, id est Jeroboam filius Iosas, rex in Ephraim posuit tibi, oī Iuda, plantariam in Damasco & Emath: ipse enim has urbes tibi relluit, in illicet Iudeos incolas plantavit tunc, cum convertitur captivitatem ponuli, cum felicitas iugum regis Syriæ à populo suo, puta ab Irzile, depulit & excusit: & tamen tu, o Iuda, cum acceptas tantum à Deo beneficium, ei ingratis nulli, cum sprevisti, & deos Gentium tibi adieceris.

Cū CONVERTERE, usque dum convertam: hebrei enim est *הַמְבָרֵךְ*, id est tu, vel ad, conversione CAPTIVITATIS POPULI MET, id est, tuum, o Iuda. Est hebreus: Hebrei enim eum quem alloquuntur, sapientiam in terra personam, uti faciant & Germani dum honoris causa dicunt: Dominus hoc dicat, vel faciat, id est, tu o Domine hoc dicas, vel facias.

C A P U T S E P T I M U M.

S Y N O P S I S C A P I T I S.

D Escrībit nequitiam & malitiam Iehu, & Israelis idololatrantis, comparando eam Primo, furno successo: Secundo, fētūmō v. 4. & pani subcinericio v. 8. Tertio, columbe sedūlātōnē habēnti cor v. 11. Quartio, arcuī doloī v. 16.

Vers. 1.

C um sanare vellem Israel, revelata est iniqūitas Ephraim, & malitia Samaria, quia operati sunt mendacium: sur ingressus est ipsiōlā, latrunculus foris. 2. Et noī fortes dicant in cordibus suis, omnem malitiam eorum me recordatum: nunc circumdederunt eos ad inventiones suæ, coram facie mea factæ sunt. 3. In malitia sua laetificaverunt regem: & in mendaciis suis principes. 4. Omnes adulterantes, quasi clibanus succensus a coquente: quevit paulum civitatis a commissione fermenti, donec fermentaretur totum. 5. Dies regis nostri: copererunt principes furere à vino: extendit manum suam cum illoribus. 6. Quia applicaverunt quasi clibanus cor suum, cūm infiduciare eis: tota nocte dormivit coquens eos, manè ipse succensus quasi ignis flammæ. 7. Omnes callesti sunt quasi clibanus, & devoraverunt judices suos: omnes reges eorum ceciderunt, non est qui clamet in eis ad me. 8. Ephraim in populis ipse commiscebatur: Ephraim factus est subcinericus panis, qui non reservatur. 9. Comederunt alieni robur ejus, & ipse necscivit: sed & cani effusi sunt in eo, & ipse ignoravit. 10. Et humiliabitur superbia Israel in facie ejus: nec reversi sunt ad Dominum Deum suum, & non quæsierunt eum in omnibus His. 11. Et factus est Ephraim quasi columba seducta non habens cor: Egyptum invocabant, ad Asyrios aberunt. 12. Et cum profecti fuerint, expandam super eos recte meum: quasi volucrem cœli detrahām eos, cädam eos secundum auditionem cœtus eorum. 13. Væ eis, quoniam recesserunt a me: vastabuntur: quia prævaricati sunt in me: & ego redemi eos: & ipsi locuti sunt contra me mendacia. 14. Et non clamaverunt ad me in corde suo, sed fulubant in cubilibus suis: super triticum & vinum ruminabant, recesserunt a me. 15. Et ego erudiui eos, & confortavi brachia eorum: & in me cogitaverunt malitiam. 16. Reversi sunt ut eisent absque iuglo: facti sunt quasi arcus dolosus: cadent in gladio principes eorum, à future lingue sue. Ita sub fanfaronio eorum in Terra Egypti.

Vers. 2.

C VM SANARE VELLEM ISRAEL, REVELATA EST INIQUITAS EPHRAIM¹⁾. Multi hac accipiunt de tempore Jeroboam, qui fecit schismā à Roboam, ita quod rex decem tribuum induxit idola, puto vitulos aureos in Israel, q.d. Cum sanare vellem Israel à idolatria quam induxit Salomon colens deos concupinans fuisse alienigenarum, 3. Reg. 11. 31. tunc erupit Jeroboam ortus è tribu Ephraim, qui vitulos aureos erexit in Dan & Be-

thel, quem fecuta est tota Samaria operans mendacium, id est, colens idola vitulorum, ita S. Hieron. Cyril. Haymo, Hugo, Lyrus, Clarius & Ribera. Huc accedunt Theodor. Theophil. Arias & Sanchez, qui hac accipiunt de Jeroboam, cateri que omnibus regibus Israel: hi enim Jeroboam ducem in scilicet & idolatria sunt amulati. Verum obstat, quod tempore Jeroboam nondum erat Samaria: quia illa condita est post 60 annos ab Amri patre Achab, 3. Reg. 16. 14. Rursum, Deus

Deus nunc facare volebat non Iohannem Israel, sed magis Iudeam. A qua erat facta mala & idolorum tristitia: nos tunc revelata est, quia antea latuerit abominatione iniquitas Ephraim, sed esse & existere coepit.

Dico ergo Prophetam loqui de tempore Iehosahai Iehu enim crebat prophetare; unde cum nominat initio prophetice dicens cap. 1-4. *Adde modicum, & sis iste angustus Israel super dominum Ioseph.* Per Iosephum Deus volebat facare & extirpare idolorum tristitia: unde iustus ei 4. Reg. 9. 6. evocare Baal & domini Achab, enique prophetas 45. occidere; quod & præstiti Iehu initio regni. Verum maxime meatus idem quod Jeroboam, ne feliciter, si populus ad Deum exinde templum in Ierusalem rediret, pariter ad regnum regemque Iuda rediret; hac de causa in idolorum relapsus eis, & populique vitulos aureos Jeroboam colendos propositi. Quocirca in eum haec dicitur Deus.

Potius Deus hic personam medici induit, qui chirurgum fibi activis Iehu ad resarcenda putida membra Israelis, & reliqua sananda. Alludit enim ad Ramoth Gaalad, ubi rex creatus est Iehu, + Reg. 9. 1. & seqq. In Gaalad enim erant aromaticæ & pharmaca optima, a quo ac chirurgi & medici, unde de ea ait Jerem. cap. 5. 22. *Nomquid regina non est in Galad? aut medica non est sic?* Quatuor pars non est in Galad? aut pars potissimum? vide ibi dicta. Senius ergo est, a.d. Cum per Iehu quafi chirurgum meum in Galad fuisse vellim vulnus idolorum Israelitæ, idoctorum, per eum resarciri Achab & Jezebellem (que, utpote Tyria, fuerat Ias & incognitus cultus Baal Dei Tys) enique proplacit, pura frugitatem filios, videbatur sibi evenit regnum idolorum, omnesque idolorum tritementes Iehu quafi vindictam & excusitem Baalitanum, diffugiabant ut latabant: sed ecce Samaria, quia erat metropolis in Ephraim putat consiliarii regi aliquae politici in Samaria, fraudolenter fuggerentur & invenient Iehu stabilem cultum vitulorum in suo regno, si illud statuerit finam conferare vellet. Hoc enim exigere potestis; aliqui enim populum, si permitterat redire ad Deum cultum in Ierusalem, pariter rediutum ad prælimus eus scriptum & regnum putat ad filium Davidis. Hoc confito politico & latitanis rationes caputque Iehu, in eorum sententias concenserit, cultumque vitulorum refutavit & faxxit. Tunc ergo regnata est malitia Samariae, à Iehu paulò ante compresa, idiciorum Latitanis polli quam feliciter Samariae fiducie pertraxerunt Iehu in suum idolorum tristitia, idque paulò ante hanc Offic prophetiam ipsi enim prophetebat Iub Jeroboam pronopete Iehu, ut patet ex pectore.

Ita etiamnam videtur pollicetis suadere principibus haren-
fin, ut vitulum & principatum suum tuncerent, vel adaugeant.
Ita harenfi invecciae fit in Hollandiam: qui enim in ea domi-
nari cupiebat, harenfi inducerunt hoc praesertim, quod si Hollandi Catholici solum permittent, certio regum Hispaniæ efficiuntur: Catholici enim, inquit habent illi, scrupulo conscientie adhibiti ad finum avitum & legitudinem principem, patet ad regem Hispaniæ, redire volent: ut ergo excludamus Hispanum, excludamus harenfum Catholicum oportet. Idem fuit per logiam Elizabethæ regia Anglie. Cum enim ipsa ob natales ipsius, & à Pontifice Romano damnata, incapaces effici regni, ut fulmen Pontificis & Pontificiorum averteret, regnemque fibi habebat, scilicet fictum à Pontifice & fide, ac harenfi inventi: idoque Deus illico feci-
dit eis regnum Hispanum, utrū olim sicuti domum Jero-
boam, Achab, Iehu, aliorumque regum, qui cultum Dei abiecerint, & cultum idolorum susserint. Mense evenit
Hollandia, qui cum caput fisi præsiderent, accepibili sunt, ac inter le harenfis publice intercensim digrediuntur, qui-
bus se se conlidunt, nisi ad uitatem præse & religiosum, scilicet ac reipub. & ad caput avitum redcant. Det eis Deus idius ipsi
fapere.

QUI OPERATI SUNT MENDACIUM in Script. utriusque est veritas, mentis, oris & operis: mentis, cum eius cognitione adaptatur & conformis est suo obiecto, putat cum mens res cognoscit prout vere a parte rei sunt: oris, cum verba conformia sunt menti: operis, cum opera conformia sunt fine regule, putat recte ratione, officio & legitima: Ita ex adiutorio triplex est mendacium, scilicet mentis, oris, & operis: mentis, est error quo mens disiformis est suo obiecto, putat quo falsus judicat re: oris, est mendax locutio, quia contra quam loquuntur sentit*, proloquitur: operis, est falso quo homo deviat a suo officio, a recta ratione & lego. Tribus hinc modis hinc accipi potest. Samaria enim invenientes idolorum & falliam religionem, invenientes menti errorum in fide; blasphemiam in lingua, quia spembarunt Domum & laudabant idola; fides in opere, putat in sacrificio & extenuculo cultu idolorum,

Proprie ergo mendacium significat hic cultum fallium & mendacem idolorum, ipsiusque idolum. Idolum enim est nomen & Deus mendax: cum enim sit lapis vel lignum, inveniens te esse Deum, sequitur oppositum Deo, qui est veritas veritatem numeri, ita & Hieron. Havmo, Hugo, Theodor. Theophil. & alii. Quocinque Socrates dicebat *se male adorare nam quoniam idolum*, eo quod casus cum sit opus naturæ, idque in nomine. Idem alibi se mirari quid, cum simulacrum artificis id fanno studio considereretur, ut lapsi quaque similitudine homini redderetur, non pariter hoc curarent, ne ipsi lapidibus similes & videbantur, & efficerent. Hoc est quod ait Prophet. pial. 11. 3. *Simulacra Generatione argentea & aurata, operis nostrorum humanorum: arcuas habentes, & non videntes; manus habentes, & non audientes, &c. familes illas fuisse quae faciunt ea, & quae sunt confundunt in ea.* Digniores tamen Lactio lib. 6. sollebat subiungere adire simulacra, & a hinc ab eis petere. Demaratus inquit ut faceret? Ut confusione, inquit, non commoveri, si quodcumk ad hominem non conpertet quod posse. Idem rogatus a tyranno, eum cu[m]modum ait ut possit: non videre; non audire; non audire, & cetera. *Eros, inquit, ex quacunque fave sternendus & affligendus;* inveniens illa cum ipso esse tollenda quod illi tyranicidæ fuerint. Idem dicebat *homines vixit egi deorum simulacra.* Deorum, sicut sunt optimi, nature proprium est benefacere omnibus, vocare nemini. Hoc imago melius relictum in sapientiam ex bonis virtutis, quia in stupris, cum sunt fuit incorpore. Fabius Hannibalem domorem, captio diuersopere Tarento, ferribi percutienti quod de illarum temporum statuifit? *Rasimusque, inquit, Tarentum non destruxisse, ita Plutarch in Apophth. Roman.*

Secundum, ut Clarius & Arias, sicut *scire veritatem* in Script. est facere id quod officium cuiuscumque requirit, ita *faciere mendacium* est facere contra officium & debitum. Sic dia-
bolus mandat, *in veritate, id est, in officio, subiectio & debito;* quam Deo debet, non debet, in officio, subiectio & debito quam fuit incorpore. Fabius Hannibalem domorem, captio diuersopere Tarento, ferribi percutienti quod de illarum temporum statuifit? *Rasimusque, inquit, Tarentum non destruxisse, ita Plutarch in Apophth. Roman.*

Ter tertio, ut Clarus & Arias, sicut *scire veritatem* in Script. est facere id quod officium cuiuscumque requirit, ita *faciere mendacium* est facere contra officium & debitum. Sic dia-
bolus mandat, *in veritate, id est, in officio, subiectio & debito;* quam Deo debet, non debet, in officio, subiectio & debito quam regni regis. Menitebamus quoniam regnum Iehu Rabile fuit, & populum domi in cultu vitulorum conciperet, ut non iret in Ierusalem. Menitebamus, inquit, nam regni regni conseruamentum est vera religio, vera fides, venus Dei cultus. Docet hoc S. Augustinus in libro de Civitate quod hoc argumentum scripsit: ubi lib. 1. cap. 33. alt: *Scripsit non confessus felix enim ex tempore, flaccidus manebat, runcinatus manebat, inter quos prius manus tenet religio & poetas. Et lib. 1. 18. et narrat visiti quae Romanum Cx. otulit invalere & penit perdidere, addit, etas imperium crucis Christi firmatum est & stabilitum. At enim ea illa collatione manu perpeccutum, maximus ventus ac subiectio debet salutis mereorur, qui voluntate suorum pauperemus, coniunctivam & benevolentiam, sufficiam usque concordiam, utrumque que parvum perfruatur, et rursum vero bontatem salutisque vestras, non caritatem propter gloriam vel amorem beneficiorum gerendam, non tam propter constantiam servorum vestrum conservandam, sed ut vestrum etiam propter adipiscendum salutem sempiternam, & semperemem causam populi cuiusdam diuinorum resipendi cum nos ex aliis fides, spes, charitas. Et mox: Deus enim sic offert in operis fidei & præstatio imperio Romani, quandoque vestre vestre etiam scire religione vestrem, ut intelligeretur hoc adiutorio fieri homines etiam alterius clementia, cuius rei veritas, et ipsa rei charitas, et ipsa media seruatur.*

Tertio, aliqui vertunt, *qui filii matru non faciunt fidem* qui enim filium Deo non fervant, nec fervant homini: quod circa ubi est harenfi, ibi pariter graffianum fraudes & dol. Calixtus hoc referat ad Samarias, qui contra fidem Achab regi datam, occidit etiam se. Enim libri, cum Iehu sit subierto, 4. Rep. 10. 7. Verum hoc occidi subiicit Deus: ergo magis ob idolorum; quam ob hanc eadem est per Prophetam hic redargit, præteritum quia perculeretur, ne impili parentis idola impie proles responderent. Tazet tamen quoque Propheta hunc cadentia ob perditionem, ut inferias dicam.

E T F U R IN G R E S S U S E S T S P O L I A N S. LAT. UN. CULUS FORTIS. Ita & explicat mendacium, idemque valeat, quod si. aut certe & idem, ibi. quasi dicat. Quia Samariae fraudulentes & mendaciter fauferunt cultum vitulorum regi Iehu (S. Hieron. cum aliis, uti dicitus initio capituli, his attribuit regi Jeroboam) idcirco ipse Iehu fecerunt eorum fraudulenta confusa, elancissem in regni gubernacula ingressus est in hunc & dissimilans occultam fuisse nequit idolorum & idolorum: at ubi terum planis positus est, quasi latro publice grallatus est, cogens omnes ad suum idola, & sollebat spolijs,

litas, vel occidentis. Sic Nabuchodonosor vocatus latro. Jo. 10. v. 18. vi. 19. ibi dicta.

Secundo, exponitur dicitur id est idecirco, fures & latrones domici, tum extreni invadentes urbes et agros Israelitum, poligallant & expilant. Nam dum in reg. p. effeminatur vera religio, subinventur iusta. Jactatio, omnianctie, usq. uti hoc in Galatia & Samaria, subinventis dicit c. p. 2. 9. para Chalda, Lyran & Arias. Rursum, Deus is eo Syros & Alfyzios, qui eos valde fecerunt, imminuit, uti dicitur 4. Reg. 10. v. 13. ita Theod. Theoph. & Ribera. Hic enim in libro Regem vocantur latrunculi, id est, predones, graffatores, quon Bellum vocati erubent. Sept. Verte solent huiusmodi, id est, unius, scilicet exiuit, donec qd. excellentes bellis, et qui cingulo exercito a ceteris differunt, egregie, qd. sunt accincti a armatis. ita Suidas. Hebreus. 7. 14. ad id significat actus, et expellit multum. Sic et omnia milites vocabantur latrones, vel ex exercitu, id est, a ferendo, ut vult Iustus I. vel a latrone, quo ex inuidiis more latronum hostes adorantur. Nota. Iehu hic Primo, comparatus furi & latro. Secundo, v. 4. piloari lucendenti furens idolatrie, & perfidio, ferme quo lemnitani populum. Tertio, columbarium edicunt & capiunt columbas v. 1. Quarto, arcu dolito v. 6. quia evetendo Baal videtur abutio eiusdem, ut mox ea refutatur.

VIII. ET NE FORTA DICANT qd. Ne cogite & querantur me in memoriam revocare pietatem parentum tuorum peccata, ne propterea filios plere ex vindicta magis, quoniam ex desiderio faciant eos, enumeraverunt illis modis eorum machinationes in ipsa, quia hinc diebus orantur facie mea impudenter perpetravimus, ut eas negare vel excluere non potuerunt. Ita S. Hier. Haymo, Hugo, Lyran, Ribera & Arias.

Septuaginta referunt ad peccatoria, veritateque concinuant quod causari in corde est, id est, S. Hier. ut qualis facili consentiant cum furore & latrone; & cum eis quasi canant canem, castilleniam, vel, ut Theod. ut videntes tantas suis clades genitam canant que rhenos; non publice, ut hodie eos subflanter, vel acris puniar, sed tacite in corde suo.

Tertio, Chalda, tertii, non interius reputant in cordibus suis, quoniam istud metuenda manifeste offensum erit, non circunveni. sicut ex opere eorum malo (id est, vindicta & supplicia operum malorum) sup eropere suu, q. d. Brevi fuit, ut videant me eorum eorum cogulentes & videntes, cum feliciter sentient mea verbera & flagella, ita Vatab.

VIII. IN MALEITIA SUA LATIFICARUNT REGES. Ieroboam, p. S. Hier. vel potius Iehu qd. Sua mala & impunitate aplauderunt lehu ejus principibus, deficiendo a suo rege Achab, ejusq; familia regia, ac in gratiam lehu colendo virulos pro Balaam, item perinde occidendo 70 filios Achab fidei sue consumitos, & 40 fratres Ochoziasque enim de sectione & perfidiam vocat malitia. Licit enim Iehu a Deo per Prophetam unius & creatus rex, mandante Deo, eos occidi nullum, Samaria ignorabant Iehu in regem; quicquid ea nos. Dei nullum metu tamen tyranno, eos occiderem, id est & antecellentes & successoribus ipsius in idolatria conlectarunt. Ita soler vulgus mobile adulari regibus, & ad eorum libitum mutare fidem, & religionem toller arundinum, ut hodie in Germania fieri videmus. Quatenus est illud:

Rigidi ad exponim non componebam eis!

Quoniam melior est ne quis occidat quoniam illa qua oratur pro regibus et principibus, tum Ecclesiasticus, non lecularibus, ut eos prudentes & pios, & strenuos vel largat, vel efficacem Deum. Hoc est quod inculcat Apoll. 1. Timoch. 2. v. 1. Observeamus prima non iam fieri obsecrantes, nec per regibus & canibus qui in fiduciam fuisse, ut galorum, & tranquillam vitam agimus in animis nostris.

Viderunt id ipsum Gentiles Europaeis est hac vox: obsecrantes opes males a bonis, & parare se malitioribus, si vero impies in clementate premeremur, facientes vita nostra impinetae per nos perseruare. Platonicus illar. Socrate, si prava & perditi sint, quoniam non difficiunt, nihil inde perirent cunctis immorari nullo des vero legem & iustitiam, si non revera sint, sed vilenissime tamquam peccata sunt, famulis perdunt. Vellei Paterculi: Primus opinius secundum dicitur, cum; si impiora maxima, exempli est magis. Neoptolemus apud Sophoclem in Philoct.

Principales manus, quae posse eorum fecit.

Somma, impiorum nam erit a magistris, a duci

Exercitus dependet: example ducum

Precari frequenter militi.

Goroch. in Propri. M. 21. v.

A Hoc est quod clamat Ecclesiasticus 10. 1. Secundum indicem pri poli, id est ministerio, quod est collare civitatis, tales et habita bicos in ea, has insperatae perdit popula in summa. Hinc Arabicius hoc loco vertit, latras sunt regi vesti in impunitate & peccatis nostris in medietate, sedicere enim sicut fides granularum, & sicut qui passum confitit, & aspergunt eam dantes formam eorum, sic erunt dies regum ipsorum, & Syria multa, & laeti faciunt quae sibi hanc ardorem in die actionem.

ONCESS ADULTERIA HABET illud est, omnes idololatriam. **VERSUS 4.** Est metaphorā a pilore furnum ascendente, qd. Israëli regis instar sumi accensu afflante libidine & ardore colendū idola, ita S. Hier. Cyril. Vatab. Unde Hebreo habebat, omnes illi adulterio (idololatria) incalcent, nisi fortuna faventia a p̄store. Hebreo enim conquentem vocat pilorem, oti & vetores Latini. Unde Fulvius Pompeius: Cessu, alit, ex pilorum apud uerres evodem fuisse accipimus. Grammaticē significat libidinōm & concupiscentiā adulterandi, ipso adulterii actu non extinguit sed quasi forsan in extinctis fermentis magis accendi. Unde Salomon in Parabolam, qui exstat t. 1. Biblioth. SS. Patrum, sic explicat illud Prov. 10. 5. sanguis a due fonte sicut dicuntur, & sanguis & sanguis satanas. Sanguisq; diabolus est qui tempore languore fit, id est, ad peccata homines trahere cupit, & sicut peccandi incitantur accedit: duas filias tuor loquuntur, & avaritia, quia diabolus sitim & ardore imitantur, dicentes, Affer, affectus sicut ille nunquam peccando fatigatus nec luxuria & avaritia. Nam quanto quoniam magis luxuriantur & fornicari, tanto amplius delectatur. Similiter quanto quoniam divitias sibi accumulas, tanto magis eas tempore augmentat. Hinc & G. S. Gundensius Episc. Brigidensi, tem pora S. Ambro. & Biblioth. SS. Patrum t. 13. ad Neoph. Script. inquit, fiducia luxuriam carnis non rebatur, sed accedit, decens Proposito: Omnes fornicantes, sed uerba elibamus corda nostra. Predicatoris que proscriptas nos comprimi avaritiam, sed irruere scriptum est in nobis: Qui amat pecuniam, non satiabitur pecunia, Eccl. 5. Sic gulosus gula, iratus, ira, superbus horrore, & magis inflatur & accenditur. Nam

Quoniam fura puto plus stimulans aqua.

QUAVIT FAULULUM CIVITAS A COMMISTIONIS PERMANT, DODAC FARMANTUR ET TOTUM qd. Sicut pilos dermetum indit malis factoz, ac deinde succensa foecitate quecunq; mox enim fermentum quiete & racite propter per rotam malfam, eamque suo auro inicit & fermentum: quia facto pilo in loca, nec succensam malfam interficit, in exasperante panem (unde Syrus vertit, englobat de lumen) tunc conseruas post a deinceps fermentum: ita leu noluit vim facere populo. Quidquid minis resistit sit, nō solvit; quod voluntatis orisq; proferat, p. S. Hier. Iehu ergo non cogit populum ad colendos vitios, sed permittit idololatrias tenim, & occulte fermentum idololatria sua per populum spargere, donec eis permissione & connivencia, inobedientia, totus populus bos iceleri sufficietur & contumescatur, ut convocato suo decreto culum virulorum (antix), quod populus avidecepit, faulastregi acclamat. Ita totus ab eo elibamus fuceniam, id est in impetu & ardorem, sed idololatrias audi coniectat et, acridolatria publica ardente iusta fornicatio ab eo succedit exsistit. Ita S. Hier. Cyril. Albert. Hugo, Lyran & Ribera.

Eleganter Hunc Oste locum tradidit Petrus Abbas Celensis anno Domini 11. 1. Ide Paulinus c. 4. in fine, t. 8. Biblio. SS. Patrum: Eamus quiescentes de sytis ab operibus exteriori, non in eis enim malicie, fermentum. Tunc postea, non solum cum ei adiutorum fermentum, fermentum, sed multo magis cum de commissione eisq; qui communiceat, & ipso postea bene porto quoniam qd. obtemperare animo concepta malitia, qd. videtur aliquando tempore, forte quia deus nosq; de malo operi refutare tamen quoniam actus sicut in corde, quo non transit in operi. Unde Osee: Prolulamus civitas confessi a commissione fermenti, deus fermentatur tuus, qd. Et studiis, cogitatione preparat malum, collatibus pro tempore retrahit manum. Collatum enim superbum superstitiose incendit, non dormit, sed ferit, non extinguitur, sed reficitur, sic volentias mala, volat flammam latens, utram tandem superpotest noscere statim, & reficitur volat torrens, dilatationem ebria. Vnde iustit: ergo Religionem profanat periculoseq; facili fermentum. Audi Novitius verbū leculare, amictum ille, ecce bronum, non moveret, sed phantalia excipi fermentum, quod in cella menti recurret, cumq; ad letali repetendum ad ambitionem, ad nuptias follicitabit, & foris expugnabit. Idem videtur in pueris & pueris innocētibus.

queficiat; deliquio; & languorem adducat. Hos a. A mortis oculis, & fuisse sentientib[us] spiritu, dicunt Canici. s. 5. *Ephod me fecit;* & p[ro]p[ter]e me malis: quia amare longe. Et capit. 8. 6. *Lampades eius lampades ignis;* argu flammam.

Secundū, Chald. & ali haec flammarum censent esse infidiarum, injurie & violentiae in proximos, quæ ex flamma idololatriæ proferper, & eæceti solet. Chaldei enim sic verit[er] in inferno cibani ordinat caro mortuorum in infidili salta rebus nello prætrahim sicut coram, apud manu abbas in mortuorum ignis flammarig[er], q. d. Vt p[ro]st[er] nos[tr]a successo fumo dormi[re] usque manu, tu[m]q[ue] ratiunc ignem fumari faciat, & auger, quo furans incensum novas, & sciamillantes evanescit flammam: ita Israelita noctu quæcavat, cogitantes & meditantes modos infidandi, & nocendi proximo, usque manu: tu[m]q[ue] enim fugit, ut quia signis facilius infideli & nouas noctu meditatas in proximum evomat, & opere consummet: quoicirca Israelita summae calefaciuntur hac malignitate quasi cibani, ut regi Iehu placenter, ideoque deverserunt, id est occiderunt, iudicis suar[um]: & omnes reges, id est yo, filii Achab regis Boni, manu ipsorum cibi occiderunt: non r[ati]o quem clausit in eis ad nos, q. d. Nullum eis spatum dederunt ante mortem converteri se ad Dominum, eumque iovocandi, sed habuimus omnes trucidarunt, itaque tam animas, quam corpora eorum perdidimus. ita Theodor. Theophil. Arias & Vatabl.

Tropol. rex impius, alias fuit Jerobom, et p[ro]p[ter] eos eademonia, regi enim unius subditu applicant eum fusum quasi cibam suum succendendum. videat rex quem ignem impiciat, & cibam divini amoris, an tartaram visuorum. Rex impius tartaram iniicit, eoque panes fuorissimis id est peccata, coquit eademonia, qui patens illi gratiam reficit: nam in inferno cibam ei succedit, qui in exterrum adest, ita Sebaste, Barrad. libr. 2. capit. 12. Concord. Euang.

VARS. 8.

EPIPHALM IN POPOLIS IPSORUM COMMUNICATUR] Dat causam tantorum scelerum, q. d. Causa cur Ephraim, id est, Israel facinus fuit ut formæ impietatis, et quid studiis & amicitiis inicit cum vicinis populis, & gentibus, cum illicet conuersus coram impietatem, & ictu mortis inhibetur, iuxta illud psalm. 105. 35. *Committi sunt inimici tui, & dilectorum spora eorum, & feruorium scelus eorum;* &c. ita Theodor. Vatabl. & Arias.

EPIPHALM FACTUS EST SUCCESSIONIS PA[TRI]IS, QUI NON REVERENTUR Q[UA]D. Sicut pasti que subscen[er]unt bus juxta ignem coquuntur, si non veratur, insensibiliter exquirunt & consumunt, ita & Israel in cineribus & fodiibus idololatriæ manserit, nec per persistentiam se conuertens ad Deum, exirebut ab horribus. Nam reverentur alieni reb[us] eis, & ipso a[n]t[er]ris: q. d. Assyrii pululatione vires mirantur, tuncque expulsum, quod tamen ipsorum adverterit, putat se in ruina & exitium tendere, sequit[ur] Den ponitur ob eum derelictum per cultum vitulorum. ita Cyril. Theodor. & Theophil. Vel ap[er]tus, id est, non sapient, non respicit, unde Chald. versu[m] filius et domus Ephraim subscen[er]unt panem, qui autem vorax comedunt, vel a famelico, vel potius ab igne quo coquuntur: *dilectorum populi spora eorum.*

It[er]rat sub. Nota. In eam subscen[er]unt multas tantum Israelis conditio[n]es. Primù, pertinaciam, scilicet cum cinere, id est fodiibus, undeque se circumdat, in lîque perdurable, nec ab illis necedere & reverti ad Deum, etiam dum ab igne tribulacionis eæcoquuntur. ita S. Hieron. Cyril. Theodor. & Theophil. Unde tropol. S. Gregor. libr. 32. Moral. & Fallus ej[us], ait, *Ephraim quoniam panis subscen[er]it qui non reveratur;* & *Emmetra quippe hanc credidit eis nobis tentio;* que furgat in Deum, id est ex conuersatione nequiter affixa[re]t voluntate, que præfuit præter laetitiam. *Panis autem subscen[er]it ex eo perire mandato est;* quam inferne excludit, apud ex parte fodiibus, que despicer ciborum portat. Quodque ergo intencionem quo Deum despiciunt quantum negligunt, quæ non panis subscen[er]it mundus partem infirmi[us] promittit: & cum eis facilius liberata teles, quæ congeria[rum] claves superius perserat. Et liber. 11. capit. 6. Si tenet[ur] in regnacionem clementia a morte excludimus, quæ patens subscen[er]it reversionem.

Secundū, ex leme vindictam & exiunt: pauci enim subscen[er]unt coquuntur, non in furore, à pauperibus & sa- Gerasi, in Prop. Mala, xii. v.

mentibus, ut statim ab eis comedaret; tursus panis ille in mortua tera, mos exaratur: sic & Israel statim ab Assyria devoratus & exilus est. ita Chald. Albert. & Vatablus.

Tertiū, imprudentiam, quod feliciter Israel in cupiditate suis lordidis, & exitiosis residens, non vertit se in alteram partem, ut videret clades & exitium ob illas fibi immensum. ita Clarus. Cupiditates enim & peccata sunt in illa panis subscen[er]i, qui duas habet facies, sive superficie; inferiori, quia terra; superiori, qua ligni & cinerebus adhaeret: ita peccati facies inferiori vel lopata terra, quam intetur & artipit peccator; superiore est cito, id est mors & ignis, hoc est porta & gehenna, quia volebat peccati certu quâd à tergo sequuntur, et quia connexa est: hanc non intetur peccator: unde a beo imprudente & incensus cùm minimè potat, comprehendit & securit. Quicquid Syrus verit[er], *Ephraim fallax est placita parvuli, deusta ej[us], templa ej[us].* q. d. Max ot facta & coda, connexa quoque est. Sic enim pueri placentem max ut coela est concedunt. Arabicus Alexand. Epiph[ili]us solus lucis contemplans, & ipse non mutatus, Arabicus Autolycus. Epiph[ili]us erat successus, mutatus.

COMONSORUM ALLELIA (Alyssii) ASONA EJUS] VARS. 9.
Rohr, id est fruges & opes eum roborantes; panis enim eum bonum conformans, psalm. 103. 15. Mytilè, a lieni sunt demones, qui vice animalium, fuggerendo cupiditates, e[n]ervant, e[st] non advertentes. unde ait: *Es ipse neficiis, adversari amis patens, & devorantis flos arboris est e[st] com- vites;* atq[ue] S. Hieron. Sic & S. Greg. 34. Moral. c. 2. Quocirca a recte S. Bernard. ferm. 2. de Quadrage ad adaptat Reg[ular]i, qui in exteriora eorū effundit, itaque ejus robusta spiritualiter dissipat & perdit. Misericordia, alt[er] homo, qui trans vergens in ea quae fuit[ur] fuit, & ignorans interiorum suorum, p[ro]p[ter] aliq[ue] se effundit nihilis, ipse se fedatur. Sicut aqua effusa fuit[ur] iste Ptolomeus in persona humilium. & dispersione effusa est ea. At illius quidam Propheta: *Conderant, inquit, alieni nubes r[ati]o, & ignoratio.* Exteriorum quippe superficies inueniunt, sicut fisi omnia suscipiantur, non sensibus corporeis occultant, qui interiora e[st] corrodunt. Blasius confutat, quod secundum monachos, quod jammer regula confutacionis, fons suis p[ro]ficitur horis, sed secundum ej[us] s[ed] dominus. Attende solitus quid diligat, quid mortuus, unde gaudens aut contristatur: & sub habito religiosis animalium ractarum, sub panis conuersatione invenerit eum per-

versum.

SED ET CANT EPIPHI SUNT IN EO q.d. Jan Israel captivitatis & exilio proximus est, ut homo fener, & canus mortis r[ati]o canescit, senescit, tendit ad interium. Et catastrophes. **ET IPSA IGNORAVIT** q.d. Excidio proximum, multo magis ignoravit se ob derelictum Deum, & ob idola exscindendum. ita S. Hier. Auctor Haymo, & Lyr. q.d. Israel pervenit ad canitem, mortem & exiudicatum: tunc enim epiph[ili] sapient, & agnoscens iam culpam eamque excidit. Nemo enim iam impiegens est, qui non in morte ficiat. Sic Ptolemaeus, ut haberet in eis vita praefixa Almagello, dicens falebat: *Vtima premissons humanae eis sunt, id est lapientes, feri, & quæ ac feri & ultima.* Verum cum hac explicacione non recte collatur: & ipso ignoratur.

Tropol. S. Hier. haec referens ad hareticos, alineque impios: *Conderant, inquit, alieni, id est de mons, r[ati]o vices fed[er] & canis ejus in eo, i[n]d[ic]at effloruerunt, id est, multo errante tempore, & nihil omnino ignorare sensibiles & vestimentorum suorum, de qua scriptum est de Mala. c. 4. Quod reveratur, & conscientia propria exterminatione est. Es[ti] ad infamam vitam, & ad Ecclesiasticum dicimus Sapient. 4. *Cani dominis sapientia eis, quare non discunt ad iniquam & horribilium, cani dominis finalis eis est.* De hoc benevolentia Daniel dicitur ad presbyters: *Invenientur dierum malorum. Vnde & in libro Papirius (h[ab]et tamen plures illius recipiuntur) Herma prima videtur Ecclesia canis capite: deinde ad defensionem & sparsa crinibus armata.**

Appositè ergo hæc Osee verba: Pelagio haefestha fei, & in veterano malum dierum, cum ip[s]i hareris, antea occulatam detegret, ac instar Cain vagabundus camden per Agrip[er] monasteria spergat, adaptat, & intonquet B. Iudor. Pelusio, scribens ad eum sub sonum Domini 40. 5. lib. 1. ep. 32. *Cani,* inquit, *oculans in Ephraim, & ipso ignorante, vixit numerus officiellis invenerens, Eodem modo ut illi quaque ingenio amaro turba camisim invenerit, & ramo rigido & inflexione animos habet, ex aliis manuferit in aliis migrant, atque evanescit manus perforantur, & explorant.*

1. Et

VERS. 10. ET NUM ILLAS TUR SUPER HIA ISRAEL IN A
FACIAS IUS. Hebr. respondet ergo saepe Israelis in
farsam id est, tellificabitur contra eum palam & aperte,
quod scilicet iudee ob superbum deprimatur & eventuratur.
Vade dicta c. 5. 2.

VERS. 11. ET FACTUS EST EPHRAIM QUAE COLUM-
PA SUBDUCTA NON HABENS COR. id est, id est
mentem, scilicet prudentiam. Simile adagium est apud
Suidam, *Columba fiducia*, haec enim simplex, faciliter ledi-
citur & capitur vel a milio, vel ab aspero. Profectus
hebreus, *FIDUCIA*, id est flexilis, facilis, seductilis
Sepug. ave, id est insipiens, amans, ut legit Isidor. Prol. i. epist. 137. Aquila & Symachus, Leo He-
breus, *fides*, quae lucifert corda, id est, ratione & decipi-
qua simplex & carnes corde, id est, ratione & faga-
citate: rufum corde, id est, cordato animo & memoria.
Vnde Syrus verbi *fides* sibi Ephraim quasi *volvula puerilla* (parva statim, id estque ignava, inexperita & seductilis) non est, animus, animique fortudo; Arabicus Alexand., *fides* est Ephraim usque ad insipientes, & non illi
intelliguntur, Arabicus Antioch., *fides* est Ephraim
cum columba, non habens in dulcedine, neque cor.

**Columba
versus.** Nam prius, columba cum singularem fibis ova pa-
riat & pullos excludat, videatque siugulos est columbarium & nido continet aucter, ad eum tam oblivia & stoliditia ictum interrumpt, & nullies redit: ibique rursum o-
va fover, pullos excludit, qui iterum auctoriter. Secūs
faciunt alzavas, quo ictu aut pullis sublatis aufugunt, &
ridicule mutant: ita Ioseph licet videat se spoliari,
sicutque proles capiuntur a Phul, oue a Tegatphala, nunc a Salmanara regibus Assyriorum, tamen identem
ut Assyrios recurrent opere pullulans. Note Artil. I. de
Genesi, & part. animalium doceat, nec columbarium, nec
ullum animal quod fanguinem habeat, possit vivere sine
corde: cor hic ergo non physice, sed symbolice est accipien-
dum pro sensu & intentione, qua per religiosum avibus caret
columba. Id maxime verum est in columba Syriae, qua
ita midum & columbarium suum adamant, ut etiam per
centum milliaria & amplius abebo abundantur, & in pe-
rigrina ignota regione confluuntur, ramen vel ex a-
deratu, vel ex ligaturate & instruunt naturam cognoscentes
ubi sit suum columbarium, si liberata ex alto avolare, finan-
tut, mox ad illud directe paucia horis contente volvi re-
volent, nunc Syria columbus pro nuncis & veredariis uti-
tantur, nisi osculati telles mishi retulerint, de quo plura
cap. 11. 11. Tales erant Israelites in Syria, qui operibus
in idolo stolidi profundebant, quin & filios proprios ido-
lo Moloch comburebant: quoniam inianum tradiebant, atque ob
hac vallebasur ab Assyriis: ipsi tamen spoliari pibus &
orbati filii, fine ullo doloris aur dipendit lenti re-
dibant ad sua idola, neque ad Assyrios, eorumque opera
& amicitiam amboebant; quod neque vecos & fulnum
erat, et si quis lupu ovem aut prolem committeret. Erat
ergo Israel excors, ictus fine medulla pepo, & cucurbita.
ita S. Hieron. Chald. Theodor. Theoph. Hugo,
Arria, Ribera, Mariana & alijs.

Secundū. Atta, cum reliqua aveverat carente & auxcipiunt ful-
giant, columbatum ad fluida est, ut proprie ob-
clam etiam, praeterea tempore nivis, spacio in retia in-
currat: mox enim ut vident abutimur meum qui retia tene-
dir, in illa ad eicam devolat. Rursum S. Basil. epist. 173.
ad Julittam: *Ari*, at, quidem est exceptum columba,
videlicet salix: ab inanis exponit qui capientur illis frumentis,
elementum illam redditum, & ad humanum convivium offe-
runt. Divino augurio illas illius, portugues, & canentes
canisq; apollinis: illa verò per angusti fragrantias ag-
fus illius ac liberi pugis gregem, ad perfidius transfor-
matus caput ipsa domesticis sibi. Beatoles, autem sequentes &
religio, atque ita ut proficiant columbarium rationis. Pruden-
tius quoque in Hamartigenia, luculentem omnes modis
enumerans, quibus ab auxcipibus columba depicuntur,
ostendit totidem letis illationibus hominum a nimis à da-
mone in tartara derudi. Hinc & Christus in Matth. 10. 16.
monet, ut simpliciter columba cum ferocius pruden-
tia copulamus, eaque illam sciamus & custodiamus, ut
scilicet ita sumus simplices, ne illis noceamus; sed & pru-
dentes, ne alliorum infelix capiamunt, prudenter enim si-
ne simplicitate, calliditas est: simplicitas sine prudenter,

stultitia est. Hinc Prudenties Exam à serpente deceptam
columba comparat:

Ea columba fuit tam raudita, nigra deinde

Falsa per angustum malo frada strande venit.

Insiper columba domestica a columba alterius columbae
rit, libilioque aenepis illecta, in illud sponte se infert, se-
que capi permittit. Denique solet auxipes excusitam
columbam in reti ponere, que sublatis & in reti ludi-
cent, rego si illegant, ad idem carcer columba al-
licit. Ea Graeci *marathra*, telle Suidae, dicuntur à *marathra*,
quod est le docere, tenui in laqueum inducere. Vnde
Athrophian, in Avibus, loquens de columba, est: *Et ca-
git palmarum ager columbas diligenter in reti.* Similes pa-
lestantis annas vidi in Belgio, que in lacibus & pa-
labibus iungentes se sociant, sublevitribus, eas abducere
in retia, magna horum voluntate & quiete. Ita Israeliti
se sponte in laqueos & auxipes, putis in Assyriis & A-
gyptis incurvantur, si tanquam illis dedebant, hostefique
luto affligant amicos. Hoc est quod explicans subdit
Ores: *Egyptum invadentes, ad officios alienos.* Etiam
prefallis furiis, expandentes super eos reti novas, & quod re-
tare cum sociis derubant eos. Id maximè verum fuit in Hoche
ultimo rego Israel: hic enim cum esset tributariorum Salma-
nazar regis Assyriorum potestissimus, stoutus rebellavit, ac
contra eum imploravit opem Sua regis Egypti: quare indi-
gnans Salmanazar, Samarium eum rego & regno ever-
tit, Reg. 18. 10.

Moraliter, tales sunt qui occisiones peccatorum, v. g.
societatem puellarum, aut pravorum locutorum non vi-
tant, inod ambunt, unde ear ruunt in peccata & in gehennam.
Quid taliter quisquam sponte Assyrio, id est damno,
se dedere, quam sponte in ruinam eternam se principa-
re ita Theoph. Verè 5. August. I. 2. Confess. 12. *quid
ad majoris misera nos miserante perfici?* Supponit mons S.
Ephrem eis in eis qui affidunt peccant & tarda penitentia,
rom. 1. Fuga, aut, *scorpions, capri, scilicet flaminis: fugi
serpentem, cujus explicatione habet patricium.* *Hoc secundum et
caudam impigeri lapidem, evanesci ante mortem caput.*

Tertio, columba nostra ingratis erga bene de meri-
tum. Nam mas ubi robustus erat, ex confortio-
matris patrem expellit, itaque ei connubia jangunt, sit
Horus hierogl. 14. & Aldrovandus in columba pag. 418.
Cic. Israeli ingratis fuit. Decepit eum de morte, sumque
expulit ex thoro matris fuit, putis Synagogae, quam sua
idolatria confupravit & confupicavit.

Quarto, columba est vector, quis, ut docet Plinios

10. 1. c. 6. & ex eo Sanchez, sibi in coloribus varietate mi-
re placet, unde ut eam columba in penitus suis aliisque o-
birent inani quadam pectantia, eis inter se colludent &
implicant, ut reionem flebitumque edant. Ad strepum
exstantum accipitores, qui adolant, rafisque implicata
aliis avolarent potentes, facile capiunt. Ita dum vana
gloria, surus pulchritudinib; indolent, ultra sibi mor-
tem admetificant: lie & Israel sua sapientia, iactando suas o-
peas, surus terz; fertilitatem & amicitiam, dicitur
Assyriis ad eam invadendam & capiendam. Sic & hodie
multis venustas & ostentatio est cuius tuus & interitus.

Verè Poeta:

Sed noctis poefi si posset curvus haberes

Plus dapis, & rixa multo minus inviolaque.

Denique Israelites imprudenter comparat colum-
ba seducta & insipienti, quia est & columba sapientis,
qua dictur: *Qui debet nibi praeceas, fecit columba,
& calice, & regnans i. Bœc, eis præceas deargenteum,*

& pectora dorso ipsi in pallio anno. Pil. 47. us S. Hier.

Symbolicè cor eius bellum pectora, & bulla eius cordis
symbolum. Bullam enim gelabante nobilis in pectoro, ut
eum insipientes se homines & rationales cogitarent, si cor
& mente excellenter. Rursum ex anno primo no-
rat confusus, ait Petrus hierogl. 34. & vicinus bulla
Macrobius dicitur eu. 7. 5. sibi, id est confusio: tam ergo
bulla, quam cor symbolum est, monitor, iodesque con-
sili. Hinc Salomon orat. Regum 9. 26. *Dabo foras non cor
sordide, id est sapientia plenariaque confusio, & populus non
pudet pectora.* Ex adverbio catenam corde principes & subdi-
cti, quinque rationes & confusio regunt aut reguntur, qui
non animalvetus quid eligant, quid faciant, quemque
nimis sit res habent, in quas difficultates, & armatas
se conjungant; sed temere obiecta voluntatis, opum aut
bonorum.

Commentaria in Osee Prophetam. Cap.VII.

101

honorum etica, cum invadere cum iusta vita, status & anima. Sed Iudias sit Jerem. cap. 5. a. Audi popule Israe-
li qui non habet os. Et Sapientia Proverbi. cap. 1. Qui austera de-
cet, propter impianos corda peccata animam suam. Et
capit. 12. Qui despiciens amicorum, indigne corde est. Et
capit. 13. Vix in diebus eius qui in dudge erat. Sic Plautus de
molliere: Quis patitur sapienti, non corne poteris; quia sul-
lum habet. Sie Tertul. l. 4. c. 10. contra Marcionem ait,
cum non cor. nec ex calibro habere.

Videtur ergo peccator, qui stolidus & imprudenter parva magis, cadius praet solidis, momenatae praetermissis ambi & amplectibus, non habere cor: quia illud ei eripuit Plutus, Vetus, fatus, & Eempla ad literam illiuslittera appetuerunt. Narrat ex Sopite Gabriel in chano Canon. Eccles. Lateranensis. fermos. L. de partitate cotidis, rem minus de divite avaro, qui eum mortuus est, beredes aperuerunt corpus, ac singula luctantes, non inventuerunt cor: quod undeque requirentur, tandem in cunctu sumorum quis autem reconditum & sepulsum lovenserit: quia & diabolum specie draconis cordi atvidenter, illudque diligenter videntur, quae fibidinem audierunt: *Nisi nomen, & argenteum ophrys prostrati cordi, quod nisi credidist sanctis vestris, Ideoque regre mortuus, & sequi per arbitram tu inflammat.* Sunt illud quod in Vita S. Antonii de Padua legitimus: cum enim ipsi oratione fuisse bene habent in funere divitis cuijdam avaros, surgeunte verba Christi: *Vnde ergo res ipsa tua, qui sis & caro es, conuolvo anima: Itineste, & mori te-therum,* videbitis quam hoc Christi dictum sit, verum- tam cor divitis invenientur, quare illud in eo quod verum, & inventetur.

VSS. 11. ΑΓΓΕΙΟΝ ΕΥΦΟΡΑΣΑΝΤ, ΑΔ ΑΒΡΑΤΟΣ Α-
12. ΣΙΒΑΝΤ. q. d. Νομ. Αἴγυπτον, νῦν Αλισσύριον
ορεὶν εὐφοράν Ισραήλ. Βιδε μοχδὸς μορφα-
τοῦν καὶ εὐφοράν: ΕΤ ΚΥΜ ΠΡΟΣΦΥΤ ΦΟΙΣΗ,
ΑΞΠΑΝΔΑ ΕΥΡΕ ΒΟΣ ΡΕΤΣ ΜΕΘΟΝ) ur ab Alf-
tatis reti quasi capiantur, à quibus opem sperabant. patet
4. Heg. 15. 19. & cip. 17. 24. In Theodori. Hinc vocar ex-
ercitum Alysiorum. Hinc Secundό, q. d. Cum Hoicey
opem Sua regis Argypii invocaverat, abirebat, id est ab-
ebebat & capreui ducuntur Israēlites, ad Argypium ita S. Hie-
ron. Vnde sic teūmōnē non respondet τὸν φοίσην
εἰς επανδρα πορεύεσθαι. Nam hoc tenus τε επανδρα
erat à Deo, antequam abirent & proficiscentur in Al-
fusiam, οὐδέκα διατις καὶ abirebant sunt.

Tropis. Tropis. *Aegyptios & Affyrios invocant, qui non Dei, sed hominem favorem ambivit, ns adulantur, dant mox, ut probandum, vel statuunt quem aspirare sile- quantur, sed Deus super eos ex pandit rese, & tuta latifida, mollellas, emulaciones, ignominias, & noxios, mortem, &c. quibus illaqueantur, & miseri vivunt, & con- becentur,*

QVART VOLUCRVM CALI DETRAHAM 305] q.
d. Detraham Iacobina ex aliftima & munificissima urbe
Samaria (hoc enim adiudicata erat in moebe Somer indeq;
Cetral. in Prost. Mss. xv.

vocata est Samaria. 4. Reg. 16. 14.) quam dabo expugnandum & vastandam Allyrius periode ac ave articancum, put à per immisso falcone, ex altissimis arboribus detrahuntur, capiuntur & occidentur.

S E C O N D U M A B B R O T T O N E M . q.d. Sicut olim audivit & moitus est Hirzel à Moïse Deuter. cap. 17. & capit. ad 8. scilicet se punieundum a deo, si ab eo delictum ad deos Gentium, ita nonne ab eo punieatur, & cadent. ita Vatabli. Clarus & Caius. Alter alii, q.d. Sicut totus corpus creatus auditus est inclamare, & perire, operis suorum & Gentium, ita solum pariter redemptio plectat. Ita S. Hieron. Haymo. Hugo & Lurian.

Ego redihi vos liberavitiosum ex Aegypto, Vars. 3.3.
ab aliis hostiis, putis Madianitas per Gedoneum, Philistinis per Samonem, Ammonitis per Jephite, &c. Et
paz locute sunt contra nos Mendaçum. q.
Ipse tamen hanc redemptiōnē non misit, sed vel idō-
sui, vel alii Gentibus mendaciter aſcriperunt, mentiti sunt
quod vel Genitius eam fatigaverat, non ego, ita S. Hieron.
Chad. Theodor. Cyril. Vatab. & alii. Sic Hebrei educti
ex Aegyptio cum Moses abiecerunt, accepitque legem a Deo
in Iudea, fabri caruit sibi vitulum, qui p. Apion, eique ac-
clamauit: *Sicut fons rati frons*, qui te eduxerunt de terra
Aegypti, Exod. 31. 8.

VULGABANT q. d. Heretici ululabant pro misericordia de-
cruisum, pati pro defectu tritici & vini, pro fame, su-
fici, &c. nescientis alii quād gemere & plorare, nec me-
mores tunc opem meas effe implorandam ita Arias, Ri-
chardus & a Castro. Secundū, S. Hier., Theoph. Hugo &
alii, q. d. Ululabunt more Gentilium bacchantium aut fu-
nereum, qui ululatu & horrendis clamoribus deorum o-
pem exfolcent, putantes quidē iūs deorum ferient
& pertundent, ut spūd homines.

SVPIERAS, &c. ut in spacio annorum.
S V P E R T R I T I C U M , E T V I N U M H Y M I N A B A N T] V E R S . 1 4 .
Non dicit, *Comedebant*, sed *remanserant*, ac cum familes
beatis ostenderet, ait 3. Hier., quia non faciunt aliud, quod
comedere & ruminare, id est, cibum conseruum in se regre-
re, rursumque mandere, itaque jugiter cibam ex ore in sto-
machum, & ex stomacho in os misere, & remittere, q. d.
Non aliud cogitant, non aliud solvant, quam scias de
ventre, modicunque ea comparandi, ob hoc plorant, ob
hoc ululant, diceentes cum patribus suis: *Qui dabis nobis
comes ad defendendam & restituendam p[ro]fessiones
in Aegypto? i[n] mentem nobis venient encumbrare, & pipiens,*
Num. 1. 1-4. De cetero non cogitare à qua ea petete, sicut
eiis donentur, eis gratias agere debent: *quia responsum
a me.* Hinc omnia tribuant fortuna, aut illis, non mea
providentia, ita Vazabi, Clares & Arias.

A litter S. Hieron. & Chald. quasi dicunt: Præ copia mæ-
tiæ & vini, quæ ruminantem qualiter bellit, reculcentrum
recesserunt à me. Verum quia ubiabat pro fame, hinc
potissimum laborabant, quia copia. Pro ministrante
hebreo, επιτηδεῖον ἀγρός, quæ relectores verum
conveniebat, congregabant se: Septuag. vero, εἰδικόν
κανέναι, scilicet cultis ad placandas deos, ut ab his impe-
trarent triticum, & vinum. Sic enim fecerunt hebreo-
nes Baal ad elevandum ignem eis, 3. Regum 18. s. i.
s. Cyril. & Theoph. quis adit, Virilia hoc amputabat
ut sanctis dñis ministriente, ut faciliunt cultores Rbz
maris. Nostræ optime vertit, *remunimur*, quia hoc significat
sigillatum galum Hebraicum, *ob quam murmurare*, & u-
lilate solebant; & *signare* id propriè significat. Nam
T^hales est guitar, inde T^hales id est quod guitar-
izo, guitar multe, vel prolio, ut Philoxenus, tafler
Aristot. in Ethicis, optabat sibi guitar gravis, ut diuinitus
cibi ponatur volupsum & delicias sentire. Et Alcibiades
hoc deus emblemate euulos.

Gangalies genit. sonum sic pingitur n. s.
Qui loquuntur, non manus gestis exterritamus.
Ita **Fatherius**, **Marius**, & **passim** Hebrei in **Lexicis**,
decem quod **תְּהִלָּה** gloria significet pabulum præsumant,
quod animal ex iusto trahit, & deinceps ruminat; quasi di-
cas, **Traheda**, seu ruminata, radix enim **go**, vel **gar**,
gar, significat trahere, attirare, quod in defilarum
flosmoch, & hoc est ruminare, indequæ deducitur agere,
& **תְּהִלָּה meghera**, id est guttur, gurgulio, & quod
gutture trahitur, & retrahitur cibus, regre se halitus
intra ferre, qui proinde ab eadem radice, à con-
tinuo trahi, & retrahi hebrei dicitur **תְּהִלָּה meghera**.

quasi diccas, traha: gulosibus enim terra, qui se hoto-
logum est gula & venter.

VIII. 15. *Salutis per Mosem. Secundum, erat, scilicet, reprehendi & castigandi pravos eorum mores per Prophetas: hoc enim significat Hebreum 12¹³ nefari. ita Leo Hebreus. Tertio, Atas, *Eritis, inquit, id est, iniurie medici delli doce que in tisa conlita & remedia. Quarto, erat eos ad bellum, puta conflitum, & accinxi: eo gladio, inquit, Vatablus. sequitur enim: Et confortant brachia seruum, ut hostes fuos debeatent. Sie ait David psalm. 143. 1. Qui doce manus tuas ne prauum, & dignas mors ad bellum. Erudit ergo eos, & robottavi tot tantum modis: Et, id est at, ISTE IN ME COGITAVERUNT MALITIAM] ut mihi rebellarent, ac deos Gentium sequerentur, & eoleant.**

VIII. 16. *Rerum sunt, ad pristinum suum ingenium, pravaeque indolem, & mores, ut essent absque iugis ut illicet essent illi Bellii, effrasies, ea leges, rebelles, qui contra legis Deinde jugum, quia vaccae in domitis, excutient, unde Chaldae verit, et non sive, ut deficerent a lege. Legit Interpres Chaldae 9¹ al, id est jugum, jam legit 77¹ al, quod Rabbinus, Vatablus, Pagnus, & Clarius verunt, excutius, astillimus, a rad. 77¹ al, id est ascendit, lo album. Verunt ergo, reuertantur, ut non ad Alijacobum, sed ad vitulos aueos. Videtur notare Iehu, qui cum evereficeret Baal, videaturque dum versus culturis, mox reddit ad vonitum, itemque cultum vitulorum, quos ferroboam exerceret, refutavit. Sepuag, verunt, reverentur in somno, id est ad idola. Tropol ad vanas opes, & honores facili. Allegor. Chribus erudit ludos, sed ipsi ab eo averti, ejus leg, in excusatu, & fugitiu lingue sua cum confidunt, elemantur; Graecis, evagisit non. ita ex Cytillo Leo Caftius.*

FACIEN SYNT QVAST ECOS DOLORIS] Qui scilicet, cumquam latigantur miseri, & pauculari viduatus, in usque partem, in quam a paucitate diriguntur, tam divitiae, & in aliis partem, in quo ipius jaculatum, tam reflexus & retorsus, vece, et ve, qui qualiter & perculat in materia duram, aut validam, qd misericordiam resiliere facit in pacientem, ut accidit milibus Eugenii tyranni, pugnatis contra Theodosium Imper. quid miraculum ita celebra Claudianus ita ejus Panegyric.

Ex proper gollii Aquila de monte penitentia

Oberis ad versus actus, seruantesque res

Veritas in aliis, & turba regalis baleari.

Fati mons Itali & Iehu, eum a me derigeretur ad excidium Baal & idolom, reflexus est in me, meumque cultum eisdicit, & flatus aras visuolorum, eisque two artu propaginavit. Proprie arcus dolosus, five pravis, diflortus & obliquus est, qui inter jaculandum alio mos vertitur (vel a vario jaculatore, vel obstricam arcus ita complicitam, velcau, vel ob defectum arcus) quam in directum quo tenditur, & respicit, siueque album, vel etiam ipsum pauculante nec opinantis, dimissa ferri sagata. Unde Illyrica versio psalm. 77. 13 habet: Conservans in arcum inversum, quales arcus arte sunt, in quibus semicirculus eum fugit, ad adversum partem leviter motu reflexatur, sicutimque pauculante configit. Ita Fenella Kenethum regem Scotiorum occidit, porrigei pomum aureum, ita faberfactum, ut quicunque illud tetigisset, flatum multis telis a pomo proficiens transfigeretur, uti narrat Cardan. l. 12. de Rerum va-

gat. c. 56.

Arcus delefus, ait S. Hieronymus, *et qui perirent dirigerentur, & valeret dominum,* ita Israel qui contra Gentes, carumque dous se armare debebat, aduersus se fuisseque Deum armatus est. Scipium enim ledit, qui Deum offendit. *Unde tropologicus S. Gregor. 17. Moral. 17. Convertitur,*

*Et, in arcum pravum arrogans doctor, qui dum contra elationem verba facit, in templo lagittas habet, ficut arcus peritus ipsum a quo intendit, percure, quod vulgo dicitur, *conicis arcus confiteri.* Addit S. Cyrril. Deus, art, retendit Israelem, pugnana cum tyranno diaboli, quasi proprium arcum aduersus idolatriam, quae universum mundum occupaverat: verum ipi convertit sancto contrarium, scilicet in Dei contumeliam, & contemptum, ac Ruffinus. Alludit ad psalm. 77. 3. *Fili Ephrem incedentes, & misterios arcam, conservantes in die bellis;* & ad arcum Iehu, quo deolet occidit Ioram regem Israel, clamante, *Iustitia Grecia,* & *Reg. 9. 13.**

Rufum Israelef arcus dolosus, quia alio minit fugitatis fiducie, & orationis fide, scilicet ad idole me telito, ad quem eas mittre debebat, sit a Castro. Secundo, at eius dolos est, qui videtur tenus & paratus ad jaculandum, cum sit remissus & ineptus, unde Theodor. legit ex Septuag. *fusilli sunt arcus non contumus, sed laxatus,* qui nullam pertinet boilibus inferi: quamquam verbi nisi Septuag. *fusilli sunt arcus non contumus, sed laxatus,* vera lectio sit contraria, scilicet *fusilli sunt gaudi arcus inconfusa.* Quod S. Hieronymus sic tropologicè de laetitiae explicat: *Dona, inquit, semper parati sunt ad paginas, & contentiores in persicam audientiam. Idem sunt arcus dolosus, ut habeat nostra veratio, quia, secundum Parvicius, *Idola, infrauersi de scriptis sanctis, ad verum Dominum legi, & Preparatores, & Evangelii verba verum:* de preparatis enim Scripturas, et quae Deum earum auctorum, implique ejus fidem & veritatem impugnant, quibus recte competit illud psalm. 77. 17. *Conversi sunt in arcum pravum,* ubi S. Augustinus dicit, *inquit, peruersi sunt praeservare Domini, sed contra nos Domini, jactu illud. Non omnino illud ait contra nos. Per arcum arcum significat animi iacturam.**

Hinc Trop. arcus pravus vel dolosus fuit, qui intentionem quam in Deum dirigere debabant, dirigunt ad creaturas, v. g. qui regnum, orationes, elemosynas, qui dirigere debebant in Dei honorum, dirigunt ad avarum populum, ita Gundalini penitus.

Rufum arcus dolosus fuit, qui per immunitum ingratisitudinem episbus, & portentia sua absonitur ad verius illos, quorum opera fuerunt ea conlectuti, utide Europa, & Habondantio natus Claudianus libro primo in Europa, ita Delirio adagio p. 46. Sic maledictus lingua fecit Deum, qui eam dedit ad sui laudem. Sic homicida manu quali feri Deum datorem, denuo Dei imaginem, putat hominem, occidit. Sic omnis qui peccat, vel in genio suo, vel facundia, vel opibus, vel alia natura, aut fornacina dottiis à Deo dati, contra Deum pro diabono pugnat.

CAGENT IN CLAUDIO (Assyriorum) PRINCIPES BORUM [Isralitarum] A FUSO LINGUA SUA] Quia scilicet sunt, & indigneantur inlata linguis, blasphemias in me, pro suis idolis certantes evocantur, eum ab ali open contra boles petent, me specto, ita S. Hieron. Haymo, Albert. Hugo & Lyran. Vide Chaldae verit, *proper prouocatum lingua seruum.* Sepuag, *proper impulsionem (id est fluiditatem) lingua seruum,* qua dictior lingua: Deus meus tu, & lapidis Tu me genuisti, ait Cyril. Alter Vatibus & Arias: furem enim Dei accipiunt, q. d. Cadente, quia maledicta sua lingua concitarent furorem D. t., quiescens disperserit.

ISTA ETI SUESANATIO BORUM IN TERRA EGYPYTI q. d. hunc illi mos ostianus, hec avita indeos corrumpe enim me derigerunt & habundarunt olim habitantes in Egypto, coegerunt in Apim. Vide Chalde verit, *prolunga opera eorum domi tenuerunt in terra Egypti,* ita S. Hier. Thibophil. Albert. Hugo. Alter Clarius & Vatab. *Sulphonarensis enim pallivis capiunt, q. d. Ridebunrus ab Egyptis, cum ab eis open polcent: dicere eom. Ita ad Domiuos Deum veltrum, ita ad vestros Assyrios; illi vos juvent, Aut, ut Lyran, ridebunrus ab ipso Deo, juvatis illud psal. 1. 4. Quis subducens in calice triductus es, & Dominus subducens es.*

CAPUT OCTAVUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Ministrum Domini Israeli excedit, quod Ierobeam peccatisque ejus, se inconsolante, excedit regi cum eis, quod virtutes aureas coluerat. *Vnde ait:* Ventum seminabunt, & turbinem metent. *Secundo,* taxe quod amictum Aesirorum amictus, & dare tributum emerit, ideoque ab illis ipsi excedendum praecepit, excusus parcer urbibus, & delubris, quia magis fecerat tam Iudea quam Israël. *Nota.* Israëlem, ejusque opera & idola comparat Primo, v. 6. aranearum telis; Secundo, v. 7. veneno, & turbini, ac cultu evanides; Tertiis, v. 8. vasi immundo, id est matula: Quartæ, v. 9. enagro.

Ref. 1.

IN gurture tuo sit tuba quasi aquila super domum Domini: pro eo quod transgressi sunt fœdus meum, & legem meam pravaricati sunt. 2. Me invocabunt: Deus meus cognovimste Israël. 3. Projectis Israël bonum, inimicus persequetur eum. 4. Ipsi regnaverunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognovi: argentum fuimus & aurum fuimus fecerant sibi idola, ut interirent. 5. Projectus est virtus tuus Samaria, iratus est furor meus in eos. Viscacquo non poterunt emundari? 6. Quia ex Israël & ipse est: artifices feci illum, & non est Deus: quoniam in aranearum telas erit virtus Samariae. 7. Quia ventum seminabunt, & turbinem metent: culmus stans non est in eo, germinis non faciet farinam: quod & si fecerit, alieni comedent eam. 8. Devoratus est Israël: nunc factus est in nationibus quasi vas immundum. 9. Quia ipsi ascenderunt ad Asur, onager solitarius sibi: Ephraim munera dederunt amatoribus. 10. Sed & cum mercede conduxerint nationes, nunc congregabo eos: & quiescere paulisper ab onere regis & principum. 11. Quia multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum: facta sunt ei arcis in delictum. 12. Scribam ei multi plices leges meas, quæ velut aliena computata sunt. 13. Hostiles offenserent, immolabunt carnes, & comedent, & Dominus non suscipiet eos: nunc recordabitur iniurias eorum, & visitabit peccata eorum: ipse in Ægyptum convertentur. 14. Et oblitus est Israël factoris sui, & edificavit delubra: & Judas multiplicavit urbes militias: & mittam ignem in civitates ejus, & devorabit ades illius.

V. 8. 2.

IN GYTVERE TWO Jq. d. Admove tubam orituo, aut *A* secunda; per aquilam intelligas hostem in genere; tam Chaldaum, quam Assyrium, pura Nabuchodonosorem, qui Iudam & templum, ac Salamanar, qui Israëlem evexit: Loquitur enim Propheta brevis confusa & concisa, multaque verbis Iudaum cum Israële, & utriusque hostes excedit: intentus est eloquens vaticinetus Israëli, ut hic mox ad cursum effile. Israëli enim excludit fuit præsum, vienem, & affine, ac quasi præludium excludit Iuda: et quod tam Iudæi, quam Iudeæ transgressi sunt fides legemque Dei, usquefuit.

Potò dico Domini hic vocatur templum, quod ex fuit origine, Dei institutione commune erat Iude & Iudeæ: hic symbolice tam Israël, quam Iuda, erat dominus Dominus: qui in utroq; populo a se electo per seculum & templum habebat Deus. Sic Ierem. 12. diebus Rebelli domini meus; dimicabat eum mens, id est religio Iudeam. Ezech. 1. 5. Quid est quid dilectus manus domino (in terra sancta) facit sceleris mala? Sic passim apud Prophetas, populū Dei vocatur dominus Jacob, dominus Israel, dominus Iuda. Sensus ergo, q. d. Venient hostis Aliyrius & Chaldaea cum magno impetu, feritate & velocitate aduersus quam aquilam ad pradam, ut dominum Domini, id est terram sanctam, tam diuoram, quam decem tribuum diripiunt, hinc ipsum Dei templum succedunt. & Cur Chaldaei comparentur aquilam. dixi Ezech. 17. 4.

Quando optime, totus hic verius sic conuenit (uti in Biblio passim sine dilitatione media connectitur) explicari poset: *Iniquitatem nos si inde quasi aquila, supple elange & exalta vocem tuam, super dominum Domini. Clango enim proprie aquilarum vox, eile dicuntur.* Vnde sautor Philomele.

Dum clangunt aquila, nolite palpare probato.
Et Homer. Iliad. p. lypa mer (aquila) clangentes volabat flatissimis vites. Quidam aquila vocem vocariunt reboarem, maxime propter strepitionem gravem avibus alterius speciei, maximè nocentibus, tam loquacius adeoque terribilis, ut ea carnis feratur tardare motum & obtundere, qualis fuit regiam avem debeat: quin & drate ipse clangore aquila audiens, terrore perculsus intra latrantes suus mox se abscondere dicatur. Verum hoc verum est tantum in degeneri aquila, quam vulnusam, vel lebæquiliam vocant. Nam vera aquila tantum absit ut vocem aliquam edat, aut canat, ut mutata penè Phrygi tradant, aut vix vocalem, id est ex anima magnitudine, qua fame & fisi superior, nimis

Quaerit aquila super dominum Domini. — Subaudia venies, ad volunt in fieri te. Hunc enim comparat aquila; que in sublimi clara, ex impetu inflata tormenta involat in pradam, putat in agnos, capras, lepores. Per aquilam multi intelligent Nabuchodonosor & has enim dominum Domini, id est templum, valvatis & intendit; idemque al Ezechiel. 17. 3. Ierem. 1. 42. 49. & Habacuc e. s. 8. comparatio aquila s. Cyl. Theophil. Albert. Hugo. Lyran. Varabil. & Riber. Verum Nabuchodonosor exerit regnum Iuda, non Israël, de quo continuo hic agitur.

Secundo, Ariasarcipit Sennacherib, qui post exēsis Israëlis invaserat Ierusalem & templum. Ali accipiunt Salamanar, qui exortus ab illis Israël, qui erat populus quem inhabitabat Domini.

Tertio, à Callico hoc explicit, q. d. Veniet Salamanar tanta copia & animis, ut videatur non tantum Samariam, sed & Ierusalem tempore longius existens: unde ex Hebreo veritas, quasi aquila nigræ ab domino Domini, parta aliisque ad Iudam & templum venierat, sed Deus subducit Iudeis & templo, eumque ab illis avertente, Iudam & templum rapiat non invadet. Denique aliqui per dominum Domini accipiunt fanum virulolum: hoc enim saluatoris vocabunt dominum, id est templum, Domini.

Quintù & melius, juxta primam expostionem cum

nunc affectus & cupiditates regere & moderari coxit: vo-
ce cetero hujusmodi pleniusque intenta peractio impotens
qui animi affectus, putat inopinata, aut cupiditatem, aut
timorem, aut laetitiam indicat, ita ex Plinio & Aeliano
Aistrovandus in Aquila pag. 33: Quin & Arisdot. lib. 9.
Hist. anan. cap. 32. melanostom, illue pullum aquilam,
quam liberaliter vocas, invidissime experies, sed non
elangere nec mormurare automat, quia modesta misericordia
petulans, affectus moderari ac contibere melius possit
glenantes. Hic lenius planus & appositus videtur. Iu-
betas enim Propheta tuba clangore tollat aquilam, ut
repatienter clangore tubarum Gladiorum & Africorum,
qui quasi aquila feroces involvabunt in Samarium, in-
deam & templum. Unde huc videtur alludere Iohann. Ap-
poc. 8. 13. Ita vidi. & audiens vocem aquila solani per
medium canum dicens vox magna: Va, va, va! Fabri-
cans in terra. Haec enim aquila erit Propheta, predicens
orbii calamitatis imminentes subtempore Antichristi, ut
Osee hic predictit clades Israeli inflantes, vide dicta Apocal.
8. Porro in Scriptura non raro aquila vocans subaquila,
ut Matth. 14. 27. Ut hincampus furiis resipit (cadaver) illi
engorgatus & aquila, felicitate vultuaria, sive subaquila
ita: vera enim aquila, quia genitrix, non cadaver quia
ita, sed praedator vivam; nec comedit nisi quod ipsa ne-
vene, telle Arisdot. Plinio, aliisque Physicis. Allegor.
Leo Castilius: aquila, sit, significat Titi & Romano-
rum exercitum ac vexilla: in his enim praebant aquilas
q. d. Romani vexillibus Jerusalim & templum, ita coque-
ria vexilla, putat aquilas, collocabunt, ob extum à latrati
Cirruthum.

hoc factum jam espletum erat, & emendatum per Davide, quem Deus ipse Sauli sublito, regemque à Samuel ungì iussit; nec Saul fuit causa schismatis & idololatrie, sed tam Judam, quam Israelem, in unius Dei cultu continuavit.

Melius ergo idem S. Hieron. Cyrill. Theodor. Haymo. Lyran. Hugo. Kibera. cum Rabbois. cunctis. his nomine Jeroboam; hic enim ab Israel creatus fuit rex. & eis quæchamna tam à Roboam & firpe Davidis; quam Dros. erigente tuisa & templo. erige odo viisulos antreos in Das & Bethel.

Dices, Jerobom à Deo per Abiam Silonitem Prophe-

tam designatio fuit res. Scilicet enim pallium in duodecim pars, dixit Alius: *Talis est deus scilicet.* Maxime
nunquid dominus? Ecce ergo secundum regnum de manu abraham,
Reg. 11. sed et ibi deinceps tribus? Quocirca Abrahem in 3.
Reg. 11. quod est. & per confit deinceps tribus licet facie
schismatis ad kobaon, & elegerit jeroaboam in regem. Ra-
tio eius est: Quia, inquit, ipsa tribus liberar erant, po-
lunque liber; kobaon autem volebat eas in servitatem Reg. 11. fui-
re, etique regere ut tyranos, non ut rex: pote. se confit
tare ergo ab eo recedere, & novum regnum sibi creare. Post aliud,
pulsum enim vel reipubl. principibus & regibus deinde imperio
in se, quia possederent & iuxa regendo populum, fed
certis iustitiae conditionibus: unde & potest illud
iudicem auctore, vel immunitate, si ipsi es absuntur
& tyramus evadant. Non enim populus absolute, si dedit
tegi, ut quis dat aurum vel equum amico, ita ut come-
fum jus in eum transferat, nec unquam illud revocare
possit; sed certis pactis interventionibus, iuste que pri-
mum est, ut iuste ab eo regatur, utque contra hostes ab
eo defendatur, quod si id negligat aut violet regem, potest
populus revocare potestatem quam illi dedit, cumque re-
ponatur dominatio. Itz abrahem.

Pro responsive Nota. *Duplex de Jeroboam est sententia utraque probabilis. Prior asserit eum creare esse regem tam à Deo, quam à populo; posterior censet eum creatum à solo populo, non à Deo.*

In primis ergo Pineda l. 2. de Rebus Salomonis cap. 2.
ita respondit: **Jerobam**, inquit, accepit a Deo vocatio
pro sapientia decem tribus ministerio Ahi Prophete, dicen-
tis 3. Reg. 12. 22. **Tu autem affasces**, et regnabis super e-
monus quod desideras animos tuos, eriges res ipsas Iesu. Sed
politea iustificatio populi non tam cepit ius regni, quam po-
tentiolum, 3. Reg. 13. 20. **Cum audierit Israel quod regnabit**
tertius Jerobam, miseros & occidentes res congregante cato: **et**
confutans cum regem super amorem Iesu. **Quod** non
tam pertinet ad ius regni, quam ad iolemationem quan-
dam, inaugurgandi regis, atque regi munera cae-
cendi. **Quia** ratione Origen. Cyprian. Theophil. & Theo-
dor. docent accipendum hoc Opes 8. 4. **Ipsi regnare possunt**,
et non sibi, id est me inconsolito, suo tantum libito & cu-
piditate temeriter regem confutantur J.triboam. **Que-**
ritur enim Deus non de ipso Jerobam, cui divinitus, per
regni collatum faciat; sed de deterris tribibus, que
ita potissim & animi impatiencia, qui idonea aliqua
ratione duxit a domino David defecaverat, & alteri se regi re-
gendas permisit: unde in Hb. pro regnare possunt, est
הַמְּלָכִים הַמְּלָכִים, id est reges facti, regem creantur.

Alimentation et nutrition. Institut National de la Santé et de la Recherche Médicale, Paris.

VERS. 12 ME FNU CAVENIT, cum sibi existim imminere
sentient, dicentes: DEUS MEUS COGNOCITUR
TE ISRAEL Jq. d. Nos qui sumus Israeli, id est Is-
raelis, putabamur Patriarche, filii & hereder, invocamus
opem tuam: quia cognoscimus & colimus te, & Deus os-
titer: tu enim nobis tui cognitione & cultum per Mose-
& patres nostros indidisti. Verbi Laestacanthi lib. 1, cap. 1.
2 folios, altissimis opibus aciebus, quae cognoscitur
prudentiam primam & incertam. Dicit autem in singulari pro-
nostris: quia respicit nomen Iesum, quod pariter est singula-
re quadam vocem, sed plurale quadam significatum: signi-
ficat eum totum populum. Unde etiam, Proverbiorum plus
rati. His à toto coenit Hebraeorum, tam durum, quam
decem tribuum, descendit ac latit Olœe ad unam ejus par-
tem, putabat id Israël, id est decem tribus: rite non habent
maxime prophetas; et quod ipsi idolatria & schismatis
ficerint initium ex ipso tempore, quo vibrat & hęc pro-
dicabat Olœe; cum duz tribus polli mortem Olœe, sub A-
char & Manasse regibus ad idola deflexerint, ita S. Hiero-
n. Cyril. Theodor. Haymo. Hugo. Rüber & alii.
Chaldei veteri, sunt temporis in que adducti super eos anglostan-
erant cursum me dicentes: Non credet cognoscimus quod non es
nisi Deus pro te: sed natus non es, quia sumus populus tuus
Israël. Sed fructu clamabant, meque invocabant, can-
tum canticis dirigerent.

Vers. 5. PRO**E**CT enim ISRAEL BONUM] Deum scilicet, evolue fidem & religionem. Deus enim est omne bonum, tam suum, quam nostrum, ut si singuli merito dicere debeat cum S. Francisco: Deus meus, amor meus, & misericordia mea. Secundo, proposito Israel bonum virtutis & pietatis, ex qua de divinitatis mea. Idecno ego pariter a me abduciam & propiciam eum, quo falso, insinuam prefiguratio eius. Canlam primam & sonorem mali subdi, dicens:

VER. 4. **I**PSI REGNAVERUNT, ET NON EX HAB. Prima, taxatur hi populus, quid inconfundit Deo reges fieri creati proprios, eisq[ue] schismatics: unde et Iustinus cum eis à Deo ad idola vitiosorum defecit, tamq[ue] schisma ē sed, quam à domo Davidis fecit. 1. Reg. 11; ita S. Hieron. Theophyl. Theodor. Vbi Nota. Pro regnauerunt, hebrei & chalda. et 139767 bimilebo id est regnare fecerunt, reges subi confederantes. Quocirca Origen. homo a. in lib. Judic. & Cypriano. epist. 55. leguit schismatis reges confederantes, & non per me: principium, & non per confederantes meum: clarissimus Chalda. regem sibi creaverunt, & non es fratrua mea: confederantes sibi principem, sed non ex voluntate mea. Porro Origen. & S. Hieron. purane hic nosari Saulen, cùm populis: Samaria regem peterer. Tunc enim Deus dicit in Samaria: *Nos te obsecramus federe, ne tonante festu esses. Verba*

Alii ex adverso, & forte probabiliter, censem, Jeroboam *Alii, d. p.*
non à Deo, sed à populo creatum esse regem, idque Deum *gale 2*
tantum praeditum, 3. Reg. 14. 27. nam illa verba, *Rgna.*
h. m. v., praeditio sunt tantum & promissio regni, & non
veritatis donatio, regis, creatio: regni, inquam, dae-
di à populo per eum iherism & dilectionem à Roboam,
quod ramen permisere & non impeditre intendit Deus,
qua per illud punire volbat idolorum Salomonis
ut ipse deus predixerat 1. Reg. 11. 31. Quod ergo *ar.*
Tentum ofiamam, idem est quod, Te autem alium fa-
ciam, ita animos populi relique omnes disponam, neaque
providentia datigam, ut aliumari in regnum tuum, non aliis.
Idipsum, non aliud, nec amplius lignolet Deus, dum
3. Reg. 14. 24. *A m. s. l. v. n. b. v.* putat se habi-
maliciis, quo novum regnum sibi creavit. Hoc senten-
tia plant faret nostra verbo hic, que habet: *Ipsi felicit*
jeroboam, & posteri ejus reges Israel *regnauerunt*, & *nos*
ne *me.* Regnare enim *bimbi*, tunc significat regnare,
quā regnare fecerant: *sqne enim iuniorū* lo significatio-

ne hoc, efficitur hijs. Faveret histori lib. 3. Regum : Aquam virtute imperium regnemque ambient, & capiunt principatus vel praesidiorum. contra quos ait S. Gregor. t. p. Paltor. cap. 1. Dominus per Prophetam querens dicens : ipsorum regnum, & non tu me; principes existentes; & ego regnum. Ex te namque, & non ex arbitrio summi regnum regnum, qui nulli falso perturbaveris. neque nam dissimilat socii, sed sibi cupiditate arcens, saltem regnum recipiunt perire, quam infirmorum. Quis tamquam interuersi judex & proximus, & non rogauit: quis quis permisit uolens, profili per seipsum reprobationem ignorans. Et S. Bernard. de Convento clericis cap. 2. taxans clericorum ambientes praefaturas: Taliunt, iocuit, & non accipit clavis. Deinde b. Dominus queritur per Prophetam: Ipsi regnorum, & non ex me, principes existentes, & ego non occidui. Vnde tam praedicationis order, unde ambitionis impudenter sunt, unde usum tamquam praefumpanum humanum: audaces aliquis utrum uerum in palebris reguli, non praecepti, non sicut probabiles et, excusare ministeria, parvula beneficia, negligi disponuntur. Non tu Domini potes, qua in magnitudine sua a natus in aplo in interiorum sustiner, approbare. Multo quidem usus, sed considera quae seruer.

Aptius hanc adaptat S. Cyprianus. Fortunatus, & Felicissimus, aliique schismatis, qui cathedram Pontificis S. Cornelii legiimi Papae convallente. & invadente molebantur. unde scribens ad Cornelium epist. 1, lib. 1. habet hanc autem sententiam: Neque enim aliunde heresis nostra est, nec nostra sibi inveniatur, quam inde quod faceris deo non obtemperatur, nec animo in Ecclesia ad tempus dominicae vix Christi cogitantes & omni sermone magisteria divina (notent hoc heretici) obtemperantes fraternitas uenient, nemo admittit faceret eorum colligimus quidquam meritos: nec nos post deum iudicamus, nisi populi suffraginos, nisi Cypriani confessio iudicemus: Jam non prologi, sed Dei factores: nonne digno uocari Christi Ecclesiastis scindentes, natus filii placent at tuorum fratrum foris uocant, deracines condunt. Et inferioris: Plantas rupesci (schismatici) non de voluntate Domini sunt; sed qui entro Ecclesiam sunt, sed qui sunt contra disputationem & traditionem Evangelii sunt, sicut ipse Dominus in duodecim Propheticis psalmi & dictis: Schismata regna confunduntur & non perirent.

Viderunt idipsum per umbream Gentiles, qui reges & principes legitimatos a Deo dari crearique afferunt. Ita Regis = Calimachus: Ex terra sine regi. Et Homerus psalmus 104. secundum voca Ieromos, Juve genitos & longos, quasi Jovialimnos. Romana quoque Romanorum reges ea hanc legem faxit, ut nomen regnum magistrorumque iaceat: nisi dominus fructus tuis, ut referat Pompon. Latus de Manguill. Rom. Teus Imp. tellie Sutorius in eius viti cap. 9. diu patricios in necrum fascinus periret, non occidit, sed monuit ut deficerit: principatus fate dari, Inquietus, fragor quo tentari fascinus periret, vel amicorum non Plixi in Panegyri. Trajani, Procerum, ait, dat Deo, qui erga genus humanum vix finierat.

NON COGNODI. Prædicti, id est, non approbat principes Iraelites, ita S. Hieron. Vatabl. & alii paulo anteriori citati. Sic dicit Chrysostomus reprobus: Nigra os, id est auctor vos. Matth. 25. 12. Similes pharisei plures recent S. Gregor. l. 2. Moral. 4.

ARGENTUM SUUM AT AURUM SUUM PERCERUNT SIBI IDOLA, q.d. Ex auro & argento uno confluenter sibi idola, ut intererant] id est, ad interierum corum; vel, unde intererunt. vi enim ex eventu de effectu significat, non causam. Hebrews habent in singulari, ut refideretur, id est ut intereret, felices argentes & aurum corum, cum ab hoste Assyrio vel rapuerit vel incendiis consumetur. Quare minus recte hoc aliqui ad homines referunt eo sensu, q.d. Totam copiam auri & argenti conculerunt in fabricam idolorum, haec ut multum de suis opibus deterrerint. Hebrei enim ID significat excludere, iuicidere, perdere & ad hostiles pertinet. unde sequitur, Propheta: ob auras tuas, quem ex auro tuo fabricasti.

Minim proprii avari auron, & argentum faciunt suum idolum: quia illud per rebus omnibus adiuvant, eorum, tuncut, Deoque; sapienterunt: unde avaricia ab aliis profida vocatur idolum locutus, Ephel. 5.5.

PROJECTUS EST VITULUS TUUS (SAMARIA) VERS. 5. Hieps. pollicis (scilicet Deus) vitulum tuum, à Samaria,

ris, qui fecit ut eorum caperetur ab Asyriis. Septuaginta legentes alii paucum *πέντε* tractat, in imperativo, verum, propter *καταστροφήν του*, *εἰς Σαμάριον*. R. David & Arius, veritate, elongatis *εἰς ταύτην*, vel, proposito *εἰς αὐτὸν* sunt, post Apis, quemcōdū, quem amas, et quia in oīmōto *εἰς ταύτην* seūm reponis. Hebrei enim carissimis cibis: unde *εἰς ταύτην* tunc est *ταύτην* in nominativo, quād seriatim lo acceditivo. Porr̄a pertinet actio pro futuris: *προβλέψῃ* *εἰς*, id est prorogat. Et hoc propheta.

UQEQUO NUN FOTERUNT EMUNDARI¹³
q.d. Quandiu durabit illa oblitio voluntatis virtutis &
idola colendi: utique utique ad excedere & caput venientem
Aistyricam. **S**ea tanta infama, aut S. Hieron. ne dante
locum paucitate, illas ad sanitatem nolle reverti? Chaidis
necet his precedentibus, itaque veiret, exordit fons mors
in eis, quando non poterunt (qua oblitio noluerunt) se
purgare ab idolatria. Hebr. cito, expungendo non possemus
inveniuntur, supple compare ubi Irenzelix, id est, quam
dum impuris & immundis animis erant propter idolola-
triam & ita Vatabulus.

Vers. 6. *Quia ex Israele et Iudea sunt*] q.d. Israeli opus de figuramentis est; hoc idolum vitium, puta Apis Egypti, uti & alia idola alienarum gentium figurae sint, pareret Israeles. Hunc enim vitium primo haeretegi: inde Hebrei exortantes ea Agypto, condemnans fornicationem in deserto, Exodii 23. 4. Hos imitatus Jacobom cunudemus confavimus, cum fecerimus schismam a Roboam & Iuda. Semus illi, q.d. Apis non est Deus, non est numerus, oīl ex te habens divinitatem aut potestiam: sed Deus effectus & formatus ei à fratribus Agyptis & Israelitibus.

QUONIAM IN ARANUM TELARERIT
VITULUS Probat Apio non nisi Deum , quia ab Al-
fyno disperdereur . q. d. Licet aures his vitulos , quod
Deus jam magnificatib[us] filialibus , tamen breviter hollibus
exterminabitur ut tela aranea , sive ut filii
in autumno per aereum volantia , que per ventum in
aeris & in auras dissolvuntur & absunt . Vult dicere : id
hunc est opus ioutiae , evanidem ; ac proinde te ioutiq[ue]
aduare impotens planeque infirmum & invi-
dum .

Pro **telas aranearum** hebr. εἴδισσα, quod R. David, Arius & Vatablus vertunt, *scissilia*, *fragments*, *fractile*, Chalda. *versus*; Symach. *inflabiles*; V. edito, *versa* & *flexilans*; Septag. *versans*; id est, *fabaces vel deinceps*; q. d. *Affixis contingit et captivum aduenit*. Apion, qui si scissilas deducit. R. David, R. Abraham, & ex eius Pinedia Job 7.2., *vertutu*, *fronsibus*, q. d. *Samara* *risu* *recovertit vitulum xerum*, *splendens et scintillans*, *debet*, *scintillans* *plendoris in suis cultores delevient*, *vel* *luteis* *ignis*. *Isolueri ipsi velut levissim scintillans*, *cor* *peribunt*, & *extinguitur*. Moral. peccator per uitiosas, fraudes, &c. para non sibi opes, præbendas, dignitates magni laboris & molestias, quid nisi telas araneas sumunt: que mox vesto calamus homuncos, ac præfertim mortis, disflabunt & evanescunt, nec sunt. Dei judicio recte ut velut poterant; immo quod scintillans ignem gehennam illi succendent, vide dicta Lisei.

Ventum seminabunt; et turbine m.

VENTUM SEMINAVIT, ET METENTIQ[ue]. Fructu laborant colendo Apis : nubilum enim ex fructu capient, nisi turbidum excidit & capti videntur. Nota pulchram metamorphos, ab agro feminante & nocte, murus tamquam crux crux est in Scripto. seminare significat operari, metere, mercede opera recipere, reponere, opus name, ferre, futile, turbo, clamitare, feci, feci capi videntur. Ita Maratho & aliis Kursum, alludatur ad ventum, qui quasi lenem iotam terram ex exhibitione conceptus & genitus, cum iocum lucem & aerem eruperit, cit pulverem, turbidumque infusum excitat. Significat ergo hoc adagium, laborem idolatriarum & impiorum in colendo illis solis non tantum illi fructuante, sed & nouissimum. Quid enim fructus spiriti qui ventum lenimus, nisi si terra mox de pulvri nubem / horum enim causa est ventus in terra conclusus. Inde Arabicus Alexander, veritatem, feminantes evocavit, & in predictis anteriores ; non implorant manipulos de bordo, Arabici Antioch. vero, fideliter ut seruimus plantas magis resuimus, ut possemus (vixius Sacrae), que de praefectis) eas : nos sicut autem illi arundo, neque stirps ad farciam.

Nocat Anton. Fernand. in vision. 13. fest. 1. quod
turbo pulvorem diffusum apoplecticum quadrat in tribulacionis
casu homo patitur, homo, inquam, qui est pulvis
et casus et permissa illa maledictione percussa. unde efficit
ludicrum. 14. Neque impudenter noscitur, sed tamquam padua
cum propter ventos a seca terra, ubi S. Hilari. Visit, in-
quit, poma ludibriis: levigatisq; capite terrae pulvis, palus,
et hujusmodi alia quisquilia misit alienis fructis, quam rapidis la-
dibria venit. Et quid est homo nisi peccatum, nisi me-
rum ludibrium tentationum et calamitatum undique in-
venimus, cumque haec illucitatem rapacissimum? Hoc est
quod air latiss. cap. 12. 1. excidium. Babyloni miserari
denunciamus: Omnes deserto morte, sicut turbulos sonians de ser-
ra horribili.

Quærit S. Gregor. in illud Job 3. 8. 1.⁷ *Reprobatus auctor
Dominus Job de turbis dixit, cum Deus de turbis fit locutus
est: et respondet quia flagellato loquabatur: durabat
nempe illa adhuc tempellas malorum, quia Deus flagella-
bat Job: idcirco non aliis flagellantibus est quo loqueretur
conveniens thrones, quam tubo.*

Tropel. Yeouum fuminant, & turbinem metunt qui bonum operantur ut inanem gloriam, vel qualitatem fordi. Tropel.

dum accipitur: hac enim atturbo, mille curarum, folicitudinum & dolorum flatibus affluite: coscitat. Ita Cyril. Si fecit & Theoph. quem audi: *sermonem in leone*, & *ex carne corruptio non morietur*, venis corripere: *leone & caro suam*, à spiritu, seu flammae corruptio accedit recipitur. Ne periret profligat, & faciat opus peccatorum. Nec tunc dices dom. D. Paulus perfici: *Omnis peccatum in te qui me confortas, Christi.* Si autem quidquid operatur bona non iusta divisione habet propria facta, sed ad humanum quadratum gloriam, vel aliam ratione non commendabilem, dementibus istud impunit. Vbi Neta, Theoph. de more sequi verbisom Septuaginta. Sepeug. in sic veritate, corrupta erit seminatio, & fabrikata serua suscipiet ea: quod tropologio de hereticis explicans S. Hieron. 161, inquit, *venient seminari, faveant apud omnes*, que à nostra rapacissima fronia que modicum non habet, *panis Graecii* & *vitulus* dicitur. Quod idcirco nesciis seminantes in via accipiuntur: omnes seminari in carne de carnem corruptio non est, nisi rite seminari sunt de doctrina. Ita Cyprianus regnante

CULMUS STANSON EST IN EO, GEREM
NON FACIT FARINAM! Ex Sepuag. S. Cyril. le-
git&scipiat, qd. *Semini erunt manipula spicarum caro-*
tum granum quod satis fons ad confundendam pauperem. Adju-
gium est simile prius, item prioris pars & explicatio, qd.
Idololatram vestrum feminant, & tubinam metent: qd.
ex femine coram no[n] nascetur colimus & geremus, quod
credat & matutineat in grano & segem, ut ex ea fiat fa-
rina & panis edulis, id tenuit colimus in gerem & ina-
mum pycnum albi: qd. Omne opus eorum, put*s* culu-
lolum, nullum nisi aftere fructum, oil opis divinitatis,
nil consolacionis, oil boni patiet; ex nominatum culuum,
& gerem faciens farinam, id est, medicos & legatos
retumque copiam & opes, quas ab hinc fuit ditis sperant,
etsi non dabit. Unde Chalda. verit, *anno opus opis* &
genere deponitibus hostiis, vel diliperet Deus, ut hanc ex-
tremita pauperes. Et lyschedo: ex culmo enim & ger-
mine legem, omniq*e* opes intelligeodlas relinquunt. Ita
S. Hieron. & Rufus, quem audi*t* Apud, inquit, *in-*
di ferentia strumentorum remanserat, ut scire se cuncte, cu-
mum presentas per aliquas non inservire, scire plenissimum
non erat. Iniquitas & ex misericordia voluntatis coniugiorum
nisi illa subducatur ad negligendam iustitiam.

Loquuntur, ut dicit deus & idololatri: à pati-
men, & simili hoc adaptatio adspicatur, ut Delos adspic-
tare, ostentationis virtus non solidus, rebuplica modicata
distrutus, nec ad felicem exitum pervenimus t' quales
esse solene divitiae male pars, immo dicat de genio illa-
da, intertemperata, praeterea puerorum ingens, concio-
na, dilapidatoria, & terripes superavitas, rupia do-
cimam & ingenium. De quibus verum in illud Ptole-
mai dictum probat. In Almagestu: *Qui solem etiam
natura astriam quo in se est etendit, et sic per se adhuc
cum modis operari has enim regere, pacere et impinguare
neque. Quaevis et S. Gregor. lib. 8. Moral. cap.
et tropologio. haec Prophete verba hypocritas adaptare
colim, inquit, propter nos habebat, nisi vix a mortuis impul-
sset. Fervens calorem non facit, sed levi cora praestans impul-*

uale proficit, nis falsitatis intelligi, nullum hunc spiritus fru-
ditem reddit. Sed propter cùm ferre, hoc alioz considerat:
quia cùm luna operi hypocrita ostendit, de his malorum
operiorum ostensariatur. Quoniamque per hoc placet Deus non op-
perare, nequeque agri dominum, id est alienum proficere. Fa-
cendo itaque hypocrita & negligit palmarum similitudinem, frumentorum
non vult: quia latrus in operis in terra latet. Sed etiam
hoc hoc opere secundaria suo proficit (urbit job) quam probum
opere & confidit hunc anno, eatori praeceps, fidelibus homi-
num menses temet, membris locis assolitum, frumentis nutri-
tum: sed eorum se fidei opere insolitus, cum pro deliciatione lou-
di sententiam divinae conceptionis acceptum.

Denique Leo Castrius per culmine & germe non sa-
cram farram, accipit daram famam, qua à Deo puni-
tum Iudei occulit Christum, quando obsecrata Tis-
tro factus exstabuerat, ad eum ut & matres comedentes fo-
bos.

VERSE. 8.

DEVORATUS EST ISRAEL, opes Israelis, vi-
res, fama & gloria attrita & absumpta sunt ab Assyris,
q.d. Israeli multis idolis & Gentibus, proprium & nobis
Israelis nomine amissi. **FACTUSQUE EST QUASI**
VAS IN MUNDUM i. fortibus & facilius plenum, pux-
tā matuta, ut omnes gentium fortes, ignominiam &
proba uincascapere, matulamen viceruntur illi inter-
pares, telle Russino. Item rectè dicas de quovis fidei
peccatis iniquitato & polluto. **INOMINAM VAS FUSO INCLITI**,
ut virtus Septuag. Hebrei matutum vocat, s. Hie-
son, quod ad proiectum stetere nisi solerem. Et Russinus:
Namque, sit, Israel benevoli delegatus officio est, ut possit li-
beratus ac donacionis insignia, jactore inter fratres liberato-
res extiterit, sed quasi eas ad natura requiri compitum, ita
concomitantib[us] fortibus imploratur. Sic Varro, Plautus, &
aliu huminum vestimentis & torpidum vocante matutino,
discutique, non domo ej, sed maria. Vide & Ma-
tutus.

DILEXIT HOC IN TERRIS præfuisse inestimabilem.

Digressus, aut posco posse Ristellum.

Ita Judæi ubi calumnae Christiūm à Romanis capi, & ad
fleoreto exportantur damnati, Itabularii & matularii effecti
iusti. Vnde Juvenal. satyr. 3.
Tadi, quoniam expubescimus frumentis & superbus.

Quin & factorem genti roti proprium contraxerunt, quem
moi uis baptismo cluere possunt, si convertantur ad Chri-
stum. Unde à Poësi fauorum appellantur, & tales ex-
periencia testimonia. Ita Marcialis lib. 4. epigram. 4. foren-
tem Judæorum halutum cum jungle cum exulta palude,
cum aqua sulphurea, cum fumante lychno, cum vulpi-
no leonese, cum viperino cubili. Et fortunatus lib. 5.
Carm. epist. ad Gregorium:

ADULTUS JUDAIS uider baptematis dies,

Et noua progenies reddita surgit agnos.

VINCENS antedictis fuit & p[ro]missis reponens.

Vertice nuptio obris magis offit eder.

¶ Parte modo peccatores, prælitteris scota, sum homini-
num, imò diabolus, manu, ut Delrio adiugio p. 9. v.
ter enim gulos & luxuriosi qui aliud est, quam matula,
quam latrina, quam cloaca? Dum ergo hanc per diem
sapientiæ, infupit & offecit cogit, cogit talen-
tum & mulier magistrum esse animam tuam. Hoc
pertinet, illa medietate s. Bernardi: Cogit, d[icit]o, quid
fieri, quid er, quid eris. Enigmi formulari: **VIAS VAS**
coram futuris ejus primis. Ita tentationis gula supera-
vit Ba. Jacobenus, ex parte potius identiter applicando
eri & narrab: ac h[ab]ebitis uicem supercavir odorantes ca-
daver purulentum mulieris adamat mucusas illas in Vi-
ta Pat. lib. 4. tract. 5. de somnacione §. 22.

Potius quād hoc nomine & obiquid matula vīlē & in-
fame fit docuit adolescentes Spartanis, qui, ut retulit Plu-
tarach. in Apophthegm. Lacon. ab Antigono captus ac ven-
ditus, paruit quidem in omnibus emporiis que non effici
indecora ingenio: exterrit jollis affecte matulam, de-
treclavit obsequium, addens: Non serviam. Surgebat domo puer, Scuties, inquit, quem emeris, simulque con-
sciuo testo tele precipitans dedit, maleas morti, quām
tam viliter ferire.

VERSE. 9.

QUI ITI ASCENDERUNT AD ASSUR; o-
nager solitarius sibi. q.d. Israeli perit opem
ab Assyris ad hoc, ut quasi onager, id est asinus filiventer,
omne jugum legis. Deexcusaret, vel utique liber, scilicet

Accepit quidquid liber mox onagrum, & more Gentium
quibus idola hanc peccandi dan licentiam. ita Theodor.
Theophil. Atias, Vatabli. Rubra & Castro. Hinc ja-
so Dei iudicio Israël detrahitur, foliis erit ut onager, de-
flitus tam Assyriorum, quām Dei quem dereliquerit au-
xilio. Idem dicas de hateli & heretico. Alter. S. Hieron.
Ex eo Haymo, Hugo & Lyran. **Memoriam**, inquir,
id est, **affident**, inimicis **angram** solitariam, ergo
quoniam ut eis peccati à Domino, sed mali absentia libertatis
fatu, & studiis captivitatem. q.d. **Affident** Israelite
captivi in Assyriam, quis voluerint vivere ut onagri li-
beri, & abique iugo disciplinas; ideoque Assyriorum am-
icitiam & opem magnis munieribus & tributis coemerunt.
Item Chal. verit, **affident** ad Assyrię pro quod am-
bitu erunt in solitaria nomina sua, tamquam magis efforus &
Septuag. vertunt, **geminatio** (fructuificari, fructus pro-
duxit) apud semetipsum Ephasim. Tradit enim Oppianus,
onagrum matrem ita esse selorypum, ut pullos tuos de-
testabis exerceat, ne generare queat, ut tunc foliis onagra
sua fruster. Vnde & vocatur solitarius, licet enim feminarum
agnitione stipitas incedat, tameneis foliis impetrare
B. & Iu. Vul. nec alium mare rivalem, vel simulum pat-
trum. Incedit ergo folis non ab onagrum, sed ab ona-
grorum convicu. Audi Solitoni Polybius. cap. 10. Assyr-
iæ castigas habet, in quo genito singulis imperiis & regniis fami-
liarum & omnis libidinis sua recessum. Inde quod genito
doloris forsan, ut in soliti maribus, si qua facilius florit
spem gravidae nono determinat: quid caventes feminæ in
septuagesima partem accedunt. Idem tradit Plinius lib. 8. cap.
30.

Allegor. Leo Castrius: Israël, sit, post occidum
Christiūm est onager solitarius, quis foliis in suo ero-
re & penitū Iudaica pertinaciter persistit; nec cum ex-
teri gentibus omib[us] in religione cultuque Dei communi-
cavit.

Tropoli har facili adaptas superbis, præfertim aplosta-
tis à fide, vel ordine, unde Rupel. Gregor, sit, id est
agrestis abus, hominem statim atque fortium fasciatis,
sunt in Job cap. 11. 12. scriptissimi: *Vir natus in iugib[us]*
C. & quod pallens onagrum libidinum se natum potat. Et in-
ferius: *Omagr ergo dicunt, id est, abus, sed fortibus & ag-
restis per studia, sed infantes.* & præcipi deinceps cetero-
par, ed ignoras per sapientia: solitarius, & solitaria Dei pre-
figur. & Job, ut ipse Dei decessus, & Dei decessus, vi-
de & S. Gregor, in citatum S. Joblocum lib. ro. Mo-
sal. cap. 7. 5.

EPHRAIM MUNERA DEDERUNT AMATO-
RIBUS Assyris, quorum opem & amicitiam ambie-
bant, ideoque eorum idola colebant. Sic enim Phai
regi Assyriorum in tributum dedernerunt mille talenta,
tibetio Manahem rex Israël singulis induxit
tributum quinquaginta solitorum, + Reg. 15. vñ.
7. & 20.

SED ET CUM MERcede CONDUXERINT
NATIONES q.d. Quia monasteriis & mentre condau-
terunt Assyrios, hinc ne fructu conducti videantur,
HUN[us]C contra ipsos Italetas, in excidium Samariae
CONGRAGA S[unt] OS]S[unt] is Atias, Clarius, Vatabli
& Pagani. Dicitur, & non est (ut dicendum erat; ref-
plicentem nationes) quia Hebrei D[omi]n[u]s gen, id est, nati-
vus, est maius. Secundū, plantis per me recipias
Ephraim, id est Israeliteas. ita Chal. S. Hieron. Theodo-
r. Haymo & Lyran. q.d. *Nec congregari*, feliciter
Italetas in Samaria aliisque urbis, & in his paupi-
tis Agrypnum adiuncti. Assyrios uti mustari, ibique
quiescat paululum à tributo & munieribus, sed modica erit hoc
nam mox lequebit, ut ab Assyriis ob rebellissem
indignatibus obfideantur, expugnentur & valerentur, un-
de 4. Reg. 17. Ita heretici utercentur iugum fidei &
Carboeum principum, implorant opem. Tercium: itaque paululum videntur quiesceri à iugo & onere; sed
motu longe prius iugum Turicum lobent, uti
in Hungaria factum & nesi videmus & lugemus.

ET QUIESCENT PAULISPER lib. Notes.
¶ *Qui* verit Nodder de leprous, hebrei est *qui* *qui* *qui*
etiam, quod si à *qui* *qui* *qui* dedicatur, significat dolere,
erueri: si à *qui* *qui* *qui* dupl. significat incipere. unde
Atias & Pagani. verunt, dolentes & eruerentes pa-
lentiam

littera prope eius regis & principum: q. d. Modicum de eburna ob tributum quod pendunt Aleytiis, sed paulo post longe magis dolebam, cum ab eisdem vadabam. Alii vero vertunt, Incepit oratio paululum ab occidente regis & principum, puta a tributo quod eis pendit, super liberi eis & quiete fere, ut verbi Nostr. Rursum Clarus Verit, incipit ex oratore (tributis) sum me quid principi & R. David, Vatali & Pagani, incipiunt conquiri & mortuorum paululum prope eius regis & principum, patet per pte tribus. q. d. Jam incipiunt gravatae & queri ob tributa, sed multo magis querantur, cum mox exceduntur & abundantur in captivitate. Ita impii, iniquitas Calos, incipiunt degenerare in oecoribus quibus gravanner, etenim exiit mortalis, & carceris gehennalis angulus & supplicia.

VERS. XI. *QUA MULITPLICAVIT] q. d. Habituit Israel sibi solonum altarium, quid opus iuit caad. Infamiam multiplicaret, & cumulare peccata peccatis, ubi ibi trans Dei vindictam & exaudium acceleraret: Quocirca multiplicet punctus. Ver. S. Ephrem trahit. Et Timore Dei tom. 3. Cest, aut, non placet misericordie Domini nisi, seruos molles: & qui non vult subesse profecto uni, & subiecto ministr.*

VERS. XII. *SCRIBAM EI MULTIPLEXES LEGES MEAE, QUAE VELL ALIENA COMPUTATA SUNT]* Hie explicit sensus prioris sententiae alius pendens, q. d. Quia multiplicavit Israel altaria, idcirco de ego multiplicabo leges & capitula contra eum. Nota. Alludat ad scripturam legis lapidum factam à Moysi, iusta Dei Deuter. 27. & 28. idque ad perpetuam legi memoriam apud Ieremie, ut eam cunctis primis, si eam observarent, & non peccarent, si eam negligentes, cordi imprimerent, ac jugiter per oculis haberent. Seniuxero eti, q. d. Leges meas, eorumque peccatas multiplexe olim scripsi per Moym in lapide, at jam scribam eas in doso literarum virga & stylo ferreto; nemirum multiplices illa plagiæ a Moysi defteriptas infligunt eis gladio hostili, & quod leges meas, quah alienas, obliuie neglegunt & contemplantur. Leges ergo hic poenales intellige, putat peccata legi decreta in qui eam violenter. Et metonymia, ita Rursum, Situt enim vir plus est quam vir viva, quatuor moribus clamat quid facio opus, quid lex, quid Deus, quid religio poscar, ut docet. S. Augusti lib. de Merozacio cap. 15. & S. Gregor. homil. 10. in Ezech. in fastigio, ait, *vita cogitans, quid in scriptura legit de domino.* Et Philo lib. de Abraham ait legem scriptam esse commentatoris vita fastigio: ita impius a legie punitione illi lex viva, inquam easter et impicata fugient, ne in eadem peccatis incurvant. Sic sur tuncipulis, & passiblo reipù omnibus indicantur. Cave te a fusto, ne suspenderamini hinc ego. Tradit Herodotus lib. 2. Assyrios depinxisse regis Sennacherib cladem & calestum vindictam cum hoc lemmate: *Io me inveneris pax ero.* Et Virgil. Aeneid. *Philosophum misteriorum omnes*

Advenit, & magis inflatur vobis per amorem:
Dicite iustitiam meam, & non temere dico;

Alius Vatali, & alii recentiores vertunt, minime, per
jerusalem & in eis rebbe, id est, multiplicantes vel exaltatores,
vel exasperantes legi me, sed scripturam recte quid
alborum, q. d. Dedi legem Israeli quia marginatam, eam
que digno modo conscripsit: ut ipsa quid alienam eam ref. p.
pus, tamquam ad eum non pertinet. Quod ergo ultra
ei faciat? iesuca aliam legem & nequaquam: quia pari
modo eam sperner, si a Hieronymo & Syrus, qui vertit,
sicquid illi multitudinem legum numerum, & velut aliena compa-
tatio quia verba mea.

Verum hinc sensus non coharet cum re pœna, nec cum versu praecedenti, & additio nomine interrogatio, qua carent Biblia: legem enim haec abservat, non interrogative. Versimiliter Sanchez huc accipit quod iouicij dicta à Deo, ac si Deus suum constitutum repre henderet, quod labores de corrugendis literis moribus, etiam tamen ipsi nihilo illecebro futuri sint meliores. q. d. Scilicet scribam illas in novas leges, quas agno ut veteres contemnet: non statim. Similis ironia est Ier. 10. 11. *Misereretur impio*, & *non dicas iustitiam tuas.* Et apud Virgil.

Ea quae confundimus agri.

Inferit natus Malibius syrus, pons ordine vobis?
Sic volgo dicunt: Alio superum casuor, & eis qui se lo-
nunt.

HISTORIA victimarum & adlatiorem misericordiam, ut ad-
dun Hebreus JOFFRETTUS & DOMINUS NON SUSCIPIT ETIAS] Hebrei. Dominus nos solus illis, vel nos delibetis illis. q. d. Si quando mihi sacrificari, non idolis, hoc fecerunt ut veterentur sacrificari, non ad me placandum. Ita Vatali, Nota, Samarita cum idolis colebant quoque Deum verum & avitum, eique subinde sacrificabant, ut patet. Reg. 17. 31. Verum quia id faciebant, non propter Deum, ut eum colerent, sed ad hoc, ut inde epularentur, & opipari instruerent convivia, hac de causa reprehendit huc eos Deus, eique misericordiam excludit, ita S. Hilton, Vatali, Ribera, à Calstro & aliis.

IPSIS IN EGYPTUM CONVERTENTUR] q. d. Cogitent fugere & reverti in Agyptum, Ita fadim: nam post excludim Samaritani multi latentes illi clausi, ut le talaverum fogerent in Agyptum, ibique mortui sepulti sunt in Memphis, ut paterit cap. 4. 3. ita S. Hieron. Theophil. Theodor. Arias & Vatali. Idem fecerunt Judæi post excludim Jerusalim, ut pater Jeterem cap. 4. 1. Agyptum enim erat iuge de communi Israëli refugium & asylum. Secundum, S. Hieron. sic quoque exposit q. d. Ipsa tevereuntur ad cum vivendum, quem tenuerunt in Agypto: coelent enim idola, & vita Gentium induent, sicut tecum in Agypto. Tertio, Lyras & Sanchez q. d. Revertentur in Agyptum, hoc est, talia brevi apud Assyrios patientur, qualia ipsorum patres passi sunt ab Aegyptiis, scilicet duram frumentum, manuaria, fodiaria, pauperem, famem, &c. ut mox Hebrei inabilitatis non similitudines fieri possint. Ipsa ibant in Assyriam, velut in novam Argyrion. Hoc est, non carnem carcerem. Prima ieiuns planiussum est, eique faveat v. 6. cap. sequentis, *Aegyptus congregabis nos, dominus spiperit nos.*

OBLITUS EST ISRAEL FACTORIS SUI] Dei creatoris sui, quicunque sibi populum paciularem fecerat & elegerat ex omnibus Gentibus, ut cedens prædicti & exprobribus Moysi in Deuter. toto c. 32. præterit v. 18. Deum per se generis dereliquerat, & abitis eis Domini creatoris sui.

C **ET ADIFICAVIT DELUBRA** Apud tempora, vel fana idolis, spacio Deo: spacio fuisse omnes collocavit in idolis. Delubra dicta sunt loca ante aras, quod in infernum habita, id est, coqueta & vala ad abluenda mortuorum cadaveria, inquit Alconius io Divinit. vel, ut alii, à diuenda sum cadaveribus, tum manus facerentrum ante sacrificium. Quocirca delubra erigebant juxta magnatum sepulchrum, ibique captabant in formis oracula per necromantiam. unde Ier. cap. 4. Qui habebant, inquit, in aliis delubris, & in delubris idolorum elemosynas, ac capendamus divinationem. Febus vero delubra dicti patet quasi delubrum, id est, decoratum cultum, quem pro Deo venerabantur. Servius autem: Delubrum, inquit, dictum est, quodcum tunc plura complectitur summa, ut est Capitolium, in quo est Minerva, Jupiter, Juno.

ET JUDAS MULTIPLEXAVIT URBS MUNITAS, in non Deo confidens, le forte totum ab hebreo Chaldaeo, idcirco gemitum ignem in civitates ejus. **ET DEVORABIT ADES** (hebreo) *ad* *ad* *armem*, id est palatio, ades magofoica. **LILIUS** Fecit id Deus per Nabuchodonosor. ita S. Hieron. Hugo, Lyras, & alii, licet Haymo & Hugo huc quoque facit pertinet per Sennacherib, qui cepit & resurget miasmas Iuda, excepta Jerusalem. Civitatem & palatium, tum Iuda, tum à pari Israël intellige: sicut enim utrumque culpat de obliuione & neglegenti Dei, ita utrumque partner reum damnam ad excusandum & incendum urbem & adsum. Mindest vero recte aliqui cives, relecti ad Israël, palatiam *Jordan*: quia, ingniant, Oles uti parat hebrei Israël in genere male ultro, Iuda in somni: subiicit enim terram Iuda. Verum hoc ratio non subfult: nam Ques hoc Iudam utriusque genera malum, dicens: *Judas הַיְהֵ בָּהֶן*, id est multiplicatus est: hisc enim verbum est masculinum: feminine enim dicendum fauit *תִּבְרֵךְ* *bērēch*, ut nonnulli hebrei pergit. Rursum cùm sit, *אֲלֹתָמִים* *in civitate*, plaz intelligat de quibus paulo ante dixit, *Judea multiplicatus erit*: in Hebreo enim utroque est eadem vox *יְהוּדָה*. Ergo civitatem intelligit Judea. Si quis temet haec diles-

distinguere velit, melius cum Aria vice veris. *Ajazem in civitate eius, & deoribus fundamento illis:* Fundamenta enim sunt civitatum, quae eum civitatum deoribus innissus ab hoste ignis. Porro de Iuda, regum ac de Israele, loquitur Propheta nunc in genere feminino, intelligens terram, ut cùm dicit *אַמְלָכֶת הַרְבָּה armamenta*, id est, ardes illius feminine; nunc masculino, intelligens populum, ut eum dicit *אַמְלָכֶת הַרְבָּה*, id est, multiplicavit; & *וְאַתָּה aras*, id est, urbes ejus, cum affixo, sive pronominis masculino.

Venit, ut dixi, verius est eodem pertinere civitates, & ardes five palatia scilicet primo ad Judam, deinde ad partem ad Israelem, unde & Septuag. vertunt, *matriam*

C A P V T N O N V M . S Y N O P S I S C A P I T I S .

Iraeli in frugibus & opibus laetivienti, deoque Genitium quasi carum dateres Iudis & festis etentis, ministrar capissores, in qua panem lugentium & pollutum consumuntis, Secundi, v. 9. docet quid imicetur parentes suos, qui coluerunt Beelphleg, Num. 25. & Gabaeas, qui uxerem Lewia super elevaverunt. Eius v. 11. minatur eis exadū filiorum, vulvam sine liberis, & ubera arenaria, quæque cas in perpetuum deterrere & abducere tradet hostibus, ut planè exscindantur, siue que sorte erit vagi & profagi.

Nolite exultare sicut populi: quia fortis eritis a Deo tuo, dilexisti mercedem super omnes areas tritici. 1. Area & torcular non paseet eos, & vinum mentitur eis. 2. Non habitabunt in terra Domini, reversi est Ephraim in Egyptum, & in Asyris pollutum comedit. 4. Non libabunt Dominum venum, & non placebunt ei: sacrificia eorum quasi panis lugentum, omnes qui comedunt eum, contaminabuntur: quia panis eorum anima ipsorum, non uirabit in dominum Domini? 5. Quid facietis in die solemni, in die felicitatis Domini? 6. Ecce enim profecti sunt à visitate: Egyptus congregabit eos, Memphis sepeliet eos: desiderabile argentum eorum urtica hereditabit, lappa in tabernaculo eorum. 7. Venerans dies sificationis, venerantur dies retributionis, scirote Israël fuitus Propheta, infamus virum spiritualem, propter multitudinem iniquitatis, & multitudinem amentie. 8. Speculator Ephraim cum Deo meo Propheta laqueus ruina factus est super omnes vias ejus, infamia in domo Dei ejus. 9. Profundè peccaverunt, sicut in diebus Gabaa: recordabitur iniquitas eorum, & visitabit peccata eorum. 10. Quasi uas in deferto, inventi Israël: quasi prima poma ficulnea in cacumine ejus, vidi patres eorum, ipsi autem intraverunt ad Beelphleg, & ab alienati sunt in confusione, & facti sunt abominabiles, sicut ea quæ diexerunt. 11. Ephraim quasi avis avolavit, gloria eorum à parte, & ab utero, & à concepitu. 12. Quod & si noterioriter filios suos: abique liberis eos faciam in hominibus, sed & ut eiscum recessero ab eis. 13. Ephraim, ut videt, Tyrus erat fundata in pulchritudine: & Ephraim educet ad interficendum filios suos. 14. Da eis Domine. Quid dabis eis? Da eis vulvam sine liberis, & ubera arenaria. 15. Omnes nequitiz eorum in Galgal, quia ibi exos habui eos: propter malitiam adiumentorum eorum, de domo mea ejiciam eos, non addam ut diligam eos; omnes principes eorum recedentes. 16. Percutis est Ephraim, radix eorum exsecata est, fructum nequam facient. Quod & si genderint, interficiam amarissima uerti eorum. 17. Abiiciet eos Deus nucus, quia non audierunt eum, & erunt vagi in nationibus.

V E R S U S . **N**O L I L E T A R T I S R A E L, q. d. Ne exulet, dñe in torcularibus, vel iuxta eas, triplida & Iudeos instillat, ut infutuus Gentes in honorem deorum, quorum cultum sumquam dereliquerunt, eum ab eis abundantiam opum, victorianus, aut aliud insigne beneficium accipere le potant: quia tu FORNICATUS es, id est, collusus idola, atque arietis es a Deo tu o vero tribi lugendum est postea, non exultandum ita Chalda. Hugo, Clarius & alii. Alter Arias, quasi dicit Noli latari, dñe Israhel, ut exterri pepuli; quia tu iam dispersus per captivitatem, non amplius es populus, sed mancipium & fixa populorum omnibus.

D E L E X I S T E M E R C E D E M , scilicet meretriciam, ut nimis pro mercede idola coleres SUPER AREAS, id est pro arcis, TRITICI. Merces ergo fuerunt areas tritici; q. d. Fornicatus es eum idolis quasi meretrix, pro pretio & mercede tritici, ut scilicet idola darent tibi eius copiam. Unde Chalda. verit, dilexisti servire idolis pro omnibus areas frumentis, quasi dicat. Ubiqueque erat spictrumentum, lucri, aut copiae rerum, ibi quasi meretrix, illarum ipse idolis te subtileribus, esque celebas, iepreter te ab eundam, ideoque fuisse à Deo hac mercede, putis frugibus & opibus privaberis, ut sequitur, ita S. Hieron.

Secundum, saper id est, apud, omnes areas tritici forniciantur, putis collusus idola: quia in ipsius areas, aquæ ac Cornel. in Prop. Num. XIV.

Ajazem in civitate eius, & deoribus fundamento illis: Fundamenta enim sunt civitatum, quae eum civitatum deoribus innissus ab hoste ignis. Porro de Iuda, regum ac de Israele, loquitur Propheta nunc in genere feminino, intelligens terram, ut cùm dicit *אַמְלָכֶת הַרְבָּה armamenta*, id est, ardes illius feminine; nunc masculino, intelligens populum, ut eum dicit *אַמְלָכֶת הַרְבָּה*, id est, multiplicavit; & *וְאַתָּה aras*, id est, urbes ejus, cum affixo, sive pronominis masculino.

A R A B E T T O R C U L A R N O N P A S C E T E O S q.d. Quia Israhel dilexit areas & horreas melli, esque percuties & accepta referebat, non nisi eorum datori, sed idolis, qui nihil eis juris & potestatis habent: idcirco ego haec literis ingrato & impio auferam, faciamque ut nec area det frumentum, nec torcular vinum quod pacat eos: quoque VINUM MENTIESTUR EIS, q. d. Vinxex quæ eis multas uas, multum vini promittere videbantur, fallentes eos, & parum vel nihil uaruum & vini proferent, itaque ipse his eos frustrabunt; quinimum la-

Illa propter eum regis & principum; q.d. Modicum doebat ubi tributum quod pendens Alrys, sed paulo post longe magis dabant, cum ab eisdem valdebamur. *Alii vero* veritas, Incipit paululum ab nostro regu & principiis, puta a tribuo quod es pendens, sapiente liberi ergo & quiescenti, & virtutis Noller. *Kurium Clarus Veritatis* inservio et servare (tributis) tam rex quibus principes; & R. David, Varab. & Pagoni inscriptione cognovi & memorare possumus propter eum regis & principum, pata propter tributum, q.d. Jam incipiunt gravari & queri ob tributo, sed malitia magis queritur, cum mox excedentur & abundentur in captivitate. Ita impiti, itaque a Castro, incipiunt degenerare in oneribus quibus gravantur, utern eximuntur, & carceris gehennalis angustias & supplicia.

Vers. 11. *QVIA MULTIPPLICAVIT* q.d. Habituit Israel sat dolorum & altarium, quid opus fuit ea ad infinitam multiplicare, & cumulate peccata peccata, ut fibi sunt Dei vindictam & excidium acceleraret? Quocirca multiplicaverunt pauciter. *Vere S. Ephrem tract. de Timore Dei tom. 3. Cui, ait, non placet ministerio Domini nisi, servis meis;* & qui eum vult salvifici profecto sum, subiugatur mulier.

Vers. 12. *SCRIBAM EI MULTIPLEX LÉGES MEAS,* QUIA VELLUT ALIENA COMITATURA SUNT] Hic expicit sensus prioris, sequentis alii pendentes, q.d. Quia multiplicavit Israeli altaria, idcirco & ego multiplicando leges capitales contra eum. Nota. Alludit ad scripturam legum lapidibus factam à Moysi, iusta Dei Deuter. 27. &c. adquae ad perpetuam legem memoriam apud Israhelitas, ne eam & iisque præmissa, si iam observarentur, ac portas, si iam negligenter, cordi imprimerent, ac jugiter per oculis haberent. Senius ergo est, q.d. Leges meas, earumque poenas multiplices olim scripsi per Moysen in lapide, at iam scribas eam in dorso literaturam virga & fluyo ferro; nimirum multiplex illa plaga a Moysi descripta indigat in gladio hostilis, & quid leges meas, quasi alienas, nihil neglexerint & contemplerint. Leges ergo hic portiales intelligunt, non portas legi decreta illas qui cam vien perirent, sed metonymia, ita Ruthius. Situt enim vir pars est quasi lex viva, quia ius moribus elimat quid facti nups, quid leu, quid Deus, quid religio potest, ut docet S. August. lib. de Mendacio cap. 8. & S. Gregor. homil. 10. in Ezech. in familiam, & ita, vita cognoscimus, quid in scriptura, legere deo faciam. Et Philo ib. de Abraham ait legem scriptam esse commenationem vice iacoborum; ita impius à lege punitus est lex viva, incolamus certe ut impunitus fugient, ne in eadem poena incurvant. Sic fuit Iudeus, & paribus reipublica omibus inclinatus: Cavete à me, ne impunitam si fecit ego. Tradit Herodotus lib. 2. Alrysos depinxisse regis Sennacherib cladem & cælestem videntiam cum hoc lemmate: In me istum puer est. Et Virgil. Æ. Aenid. Polycratis miferans eumus

Adversus & magna inflatur vox per umbras;

Dicunt infantes mortui, & non inveneri dies;

Alitez Vatabi, & allii recentiores vertunt, nimirum, *per* foregratiam eius 127 mille, id est, multiplicato vel accelerato, vel axioma legi mea, sed reparator nostro nostro quid alienum, q.d. Dedi legem Israeli quasi marginatum, quamque digitu meo conscripsi: at ipsa quasi alienam eam ref. Dicitur, tamquam ad eum non pertinet. Quod ergo ultra ei faciam? scriban aliam legem & nequaquam: quia pari modo eam sperne, ita S. Hieronim. & Syrus, qui veritatem scripsi illi multo adiuvo legum meorum, & vobis aliena compatis ipsa serua mea.

Venit hic tensus non colazet cum tu quoque, nec cum veris precedentibus; additique notam interrogativam, qua carcer Biblia: legem enim hæc ascertivit, non interrogative. Verisimiliter Sanchez haec accipit quasi ironice dicta à Deo, ac Dei Deus suum consilium reprehendat, quid labores de coriegendis Israelis moribus, cum tamen ipsi nihilo idcirco futuri sint malitiae. q.d. Scilicet scribam Israeli novas leges, quasquæ ut veteres contemnet: non scribam. Similis ironia est Ioseph. 16. 17. *Misereretur amplius & mea dilesi justitiam facere.* Et apod. Vitigl.

Ego quoque conquisivi agri!

Infernos Melibæus pugna, pone orbius ultor; Sic valgido dicuntur; *Alio superponit scutum a Ganes qui te laetatur,*

HOSTIA & victimarum & oblationum misericordia, ut ad-
dus Hebrei JOFFERT, ET DOMINUS NON SUSCIPIT LAS] Hebr. Domine nos non soli illa, vel non
sufficiunt illi. q.d. Si quando mihi sacrificiaris, non
idolis, hoc secundum ut velletum sacrificari, non ad me
placandum. ita Vatabi. Nota. Samaritanus cum idolis cole-
bat quoque Deum verum & avitum, eisque subinde facili-
ficabant, ut patet 4. Reg. 17. 3. Verum quia id facie-
bant, non propter Deum, ut eum colarent, sed ad hoc,
ut inde epularentur, & opipari infuerent convivia,
hac de causa reprehendit hic eos Deus, si quis mina-
tur excidium, ita S. Hieron. Vatabi, Ribera, à Calstro
& aliis.

IPSI IN AEGYPTUM CONVERTENTUR] q.d. Coegerunt fugere & reverti in Aegyptum, ita factum: nam
post exilium Samaritanus multi Israhelites ex illo exilii, ut se
salvent fugerunt in Aegyptum, ibique mortui sepulti
funtio Memphis, ut patet cap. 9. 3. ita S. Hieron. Theo-
dor. Arias & Vatabi. Idem secundum Judæi post
exilium Jerusalim, ut patet Jerome cap. 44. 4. Aegy-
ptus enim erat iuge & commissari Israhelis reliquum & aiy-
lum. Secundum S. Hieron. sic quoque exponit q.d. Ipsi
revertentes ad eum vivendum modum, quæ tenuerunt in
Aegyptu, colebat eum idola, & vita Gentium induerunt,
sicut tecum in Aegyptu. Terito, Lyran, & Sanchez q.d.
Revertentes in Aegyptum, hoc est, talia brevi apud
Alrysos patuerunt, qualia sibi patres passi sunt ab
Aegypti, scilicet duram servitutem, manifera fodi-
tudo, pauperem, famem, &c. ne more Hebrew tabubili-
ligant oportet similitudinem fieri eorum. Ipsi ibant in Afry-
cum, velut in ovam Aegyptum. hoc est, novum car-
cerem. Primus Ierous planiusserit, eique faret v. 6.
cap. lequeonis, *Aegyptus congregabit nos, Aegyptus separabit nos.*

OBLITUS EST ISRAEL FACTORIS SUI] Dei
creatori sui, quicunq; ubi populus pecarelibet fecerit &
selegerat ex omnibus Gentibus, ut eidem prædicti &
exprobavit Moysi in Deuter. tunc c. 31. præterim v. 18.
Deus qui te genuit dereliqueris, & oblitus es Domini creatori
sui.

CET AEDIFICAT DELUBRA.] post tempula, vel
fanum idolis, specie Deo spesem suis omnes collocavie-
nt idolis. Delubra dicta sunt loca ante aras, quod io in el-
lent libera, id est, concha & vaia ad abluenda mortuorum
cadavera, inquit Alconius in Divine, vel, ut alii, à di-
litudine tam cardaveribus, tum manus faceretur ante
factarium. Quocirca delubra erigebant justa magnatum
sepulchrum, ibique captabant in somnis noctuca per necro-
manticam. unde Ier. cap. 45. 4. *Qui habebat*, inquit,
in sepulchris, & in delubris delatorum dormient, ad capandam
divinacionem. Feltus vero delubra dicti patet quasi deli-
bratum, id est, decoratum cultum, quem pro Deo ve-
nerabantur. Servius autem: Delubrum, inquit, dictum est,
quidam uno telo plurimo complectitur numina, ut est
Capitolium, in quo est Minerva, Jupiter, Juno.

ET JUDAS MULTIPPLICAVIT URSES MU-
NITAS is, non Deo confidens, le prole tutum ab ho-
bile Clodulo, deinceps ego MITIAM IGNEM IN CIVI-
TATES EJVS, ET DEVORABIT ADES] hebreo
נִזְבֵּחַ אֱמֹרָא, id est palatio, & edes magnifica; Iza-
liu. 13. fecit illi Deus per Nabuchodonosor. ita S. Hieron.
Hugo, Lyr. & alii, nec Haymo & Hugo hoc
quoque facta putent per Sennacherib, qui cepit omnes ur-
bes munitiones Iuda, excepta Jerusalem. Civitates & palati-
a, tum Iuda, tum à pari Israhel intellige; sicut enim
utrumque culpat obliviosus & neglegit Dei, ita ut
rumque pariter reum damnat ad excidium & incendium
urbium & adiutorum. Mihi ergo recte aliqui civitatis re-
fuerunt ad littora, palatu ad Iudeam; quis, inquit, Olice
usurpa bebi. Israhel in genere malevolus. Iuda in feminis-
no: subuersi enim terram Iuda. Verum hæc ratio non
sufficit: oam Quid hic Iudæi usurpat genus mas-
culinum, dicens: *Judas נִזְבֵּחַ אֱמֹרָא*, id est multiplicatio
uris; *hæc enim verbum est maliciolum;* feminis enim
dicendum fuitset *מִתְּהִלָּה בְּבָתָה*, ut nonnaturi hebrei per-
petrari. Kurium cùm sit, *מִתְּהִלָּה* in civitatis, plen-
ilicet eas de quibus paulo ante dixi, *Judas multiplicatio
uris* in Hebreo enim utrobique est eadem vox בְּבָתָה
sim, Ergo virutes intelligent Iudea. Si quis tem-
ditio-

distinguere velis, melius cum Aria vice verfa, Aigen in ciuitates eius, & devaricit fundamente illas: ciuitates ad Iudam, ades vel palatia ad IsraeI referuntur: מִלְכֹתָם armem enim, id est palatia vel domus augusta & templo, sunt מִלְכֹתָם herbarum, id est busifera, delubra, templo, quae paulo ante dixi edificare IsraeI.

Verum, ut dixi, verius est eodem pertinere ciuitates, & ades five palatia scilicet primo ad Iudam, deinde a pari ad IsraeI, unde & Septuag. vertunt, μετραν

Aigen in ciuitates eius, & devaricit fundamente illas: fundamenta enim sunt ciuitatum, qua cum ciuitatis devaricit immisus ab hoste ignis. Porro de Iuda, regnum ac de IsraeI, loquitur Propheta nunc in genere feminino, intelligens terram, ut etiam dicit נַחֲלָתָם armastis, id est, ades illis feminis; nunc maliciose, intelligens populum, ut cum dicit בְּנֵי יִהְרָא, id est, multiplicavit; & פְּנֵי aras, id est, urbes ejus, cum affixo, five pronomine maliciose.

C A P V T N O N V M . S Y N O P S I S C A P I T I S .

Irael in frigibus & opibus lascivient, desyne Gentium quasi eorum datore Indis & felis colenti, minantur captivitatem, in qua panem lugentiam & palitiam consumebus sit. Secundi, v. 9. docet quod iustitiae parentes suos, qui coluerunt Beelphlegor. Num. 25. & Gabairas, qui uxorem Levita superemiscono eorum. Hunc v. 11. minatur eis eadem fibrum, vulvam sine liberis, & ubera arenia, quodque eis in perpetuum defens & abducere tradet hostibus, ut planè excedantur, siisque rito orbe vagi & profici.

Nobilissimi IsraeI, noli exultare sicut populi: quia fornicatus es à Deo tuo, dilexisti mercedem super omnes areas tritici. 1. Area & torcular non pascet eos, & vinum mentierutur eis. 3. Non habitabunt in terra Domini, reverfus est Ephraim in Egyptum, & in Allyris pollutum comedit. 4. Non libabunt Dominio vinum, & non placebunt ei: sacrificia eorum quasi panis lugentum, omnes qui comedunt eum, contaminabitur: quia panis eorum anima ipsorum, non intrabit in dominum Domini? 5. Quid facies in die solemni, in die festivitatis Domini? 6. Ecce enim profecti sunt à visitate: Egyptus congregabit eos, Memphis leperiet eos: desiderabile argentum eorum urtica hereditabit, lappa in tabernacula eorum. 7. Venerabunt dies visitationis, venerabunt dies retributionis, fei- te IsraeI stultum Prophetam, infamum virum spiritualem, propter multitudinem iniquitatis, & multitudinem amentia. 8. Speculator Ephraim cum Deo meo: Propheta laqueus ruine factus est super oenosias ejus, infamia in domo Dei ejus. 9. Profundè peccaverunt, sicut in diebus Gabaa: recordabutur iniquitatis eorum, & visitabit peccata eorum. 10. Quasi uvas in deserto, Inveni IsraeI: quasi prima pomaria siculne in cacumine ejus, vidi patres eorum, ipsi autem intervererunt ad Beelphlegor, & ab alienis sunt in consuptione, & facti sunt abominabilis, sicut ea quæ dilexerunt. 11. Ephraim quasi avis avolavit, gloria eorum à parte, & ab utero, & à concepto. 12. Quid & si enutriant filios suos: absque liberis eos faciam in hominibus, sed & ex eis recipiatur ab eis. 13. Ephraim, ut vidi, Tyrus erat fundata in pulchritudine: & Ephraim educetur ad interficendum in filios suis. 14. Da ei Domine. Quid dabis ei? Da ei vulvam sine liberis, & ubera arenia. 15. Omnes nequitiæ eorum in Galgal, quia ibi exosof habuit eos: propter malitiam adiumentorum eorum, de domo mea ejiciam eos, non addam ut diligam eos; omnes principes eorum recedentes. 16. Percussus est Ephraim, radix eorum exterrita est, fructum sequaque facient. Quid & si generint, interficiam amantissima uteri eorum. 17. Abiicit eos Deus meus, quia non audierunt eum, & erunt vagi in nationibus.

V E R S . I . **N**OLI LETARI ISRAEL, q. d. Ne exultet, dñm torcularibus, vel iuxta eas, tripudia & Indos insti- tuantur in gratiarum actionem, laudando deos suos, quod copiatum messem aut vindemiam dedidunt. ita S. Hieron. Hugo, Lyras. & Aries; q. d. Pleas horres, & copiantur messem, quam Deus tibi dederat, tu non Deo? Sed idolis acceptant nulli, siquæ festa & hodus iniquitatis que summa est ingratitudine, sequæcæ impietas. ita Thred. & Theop. ac S. Cyril, quem andi: Sollebat, sit, Genitiles, tuncincipiatur erat arena, sacrificare demones, parentes fertilitatem: item cum metendam erat, & quæ conditio calcenda, libabant & sacrificabant canentes odas & oculos (vindemiales) in summa larva. Accipit ergo nomine Domini IsraeI qui hoc item factebat quod Gentes, que Deum non cognoverant. Fornicatus et ergo, iniquus & delicti multa, & petiti non à Deo, sed ab idolis fertilitates agrorum, quæ tibi non dederant; hoc enim significat, Area non cognoscet eis, &c.

A R A E T T O R C U L A R M O N F A S C E T E O S . q.d. Quia IsraeI dilexit areas & horreas mella, eaque petebat & accepta referebat, non multi eorum datori, sed idolis, qui nihil in eis iuria & potestatim habent: idcirco ego hac IsraeI ingrato & impio austeram, faciamque ut nec area det frumentum, nec torcular viuum quod pascat eos: quoque v i n u m m e n t i s t u r e i s, q.d. Vinxer que eis multas uves, multum vini promittere videbantur, fallenti eos, & parum vel nihil uvarum & vini prolierent, itaque hæc uas eos frustrabunt; quinque la-

Secundo, super id est, apud, omnes areas tritice fornicantes, puti collusiti idola: quia in ipsius area, quæ ac-

Coral. in Trop. Jér. x 1 v.

Secundo, ut ad torcular non pascet eos, q.d. Vinxer que eis multas uves, multum vini promittere videbantur, fallenti eos, & parum vel nihil uvarum & vini prolierent, itaque hæc uas eos frustrabunt; quinque la-

k clam

ciam ut valentur ab Asyriis: unde NON HABITA-
BUNT IN TERRA DOMINI, & Chananas: quam
Deus eis promisit & dedit: sed REVERUS EST (re-
veteretur) EPHRAIM, plus Israel, excusis & profligis,
IN AEGYPTUM, ET IN ASSYRIAM capti-
vus POLLUTUM COMEDIT] Hoc est, comedet ido-
lohyta, scilicet legi Levit. 11. vetitos, id estque im-
mendos. ita S. Hieronymus Chaldaea Theophilus Haymo,
Hugo, Lyrana, & alii. Vide dicta cap. 8. 8.
Erat igitus probrum ac poena, quæ ad peccatum
apud Iudeos, præ pane factio considerare pollutum.
Vnde Machabaei excusificari maluerunt, quam nulla
carne lege vetita velici, n. Machab. 6. 18. Sic & Da-
niel cap. 8. 8. & Sanctus Petrus Actos. st. 8, exhorta-
runt cibis Gentilium immundos. Simile est illud
Horatii lib. 2. epist. 2.

Verum ubi eves fates, morbo persere capella,

Spem mentis/eges, bœf et cœlius arando.

VERS. 4.

NON LIBRABUNT DOMINO VENIMUS] q.d. Non
Deo, sed idolis & da moni sacrificabunt & libabunt, & B
uit at Apost. 1. Corint. 10. 20, bibent easterm demonorum
(id est demonibus oblationem) non Domini. ita S.
Hieron. Haymo, Arias & Vagab. Secundo & potius,
q. d. Puniam eos sterilitate & fame, ut nequidem ba-
beant vinum quod Deo in sacrificiis libent, patet ex pau-
lio antedictis.

Nuta Deus in Leuitico & Numer. 15. lansit, ut in
omni sacrificio carneo, putâ ovis, capra & bovis, adhi-
berentur libanum, quasi condimenta, putâ pani, vel
familia oleo conperla, fil & vinum. Sacrificium enim
erat quasi convivium Dei. Vnde victimæ in Scriptura
vocantur panis, id est cibæ Dei. In convivio autem re-
quiritur tam cibæ, putâ pani & caro cum sale, quam
potus, putâ vinum; quod in honore Dei vel in ter-
ram effundebatur, vel à sacerdotibus bibebatur, hoc
que vocabatur libare, & libamen. Vnde & Christus in
sacrificio Eucharistie instituit speciem panis, quasi ci-
bum; & speciem vini, quasi potum libandum, id est,
haurientium à sacramento in honorem Dei. Vide dicta in C
Levit. & Num. 15.

Nota Secundo. Videntur Israelites fultem sapienti-
tis, errore & dementiae suen in cultu vitiorum a-
gnovisse, & dannasse; ac voluisse Deo vero sacrificare,
qui sacrificari patres eorum. Vnde de eis sit Deus cap.
q. 2. *Me inveniatis; Deus me cognovimus te Israhel.*
Verum, quia non extoto corde ad Deum se conver-
tebant, sed partim Deo in oculis, partim vita,
& idolis in publico, ut communè populo se accommo-
darent, servabant; hinc Deus eos corruptum que-
ritas reipuit, & reprobat. ita terè Sanchez. Vnde lo-
quitur:

ET NON PLACERUNT EI q.d. Hostiæ & sacri-
ficia Israëlis deficiente libamine, putâ vino, non place-
bant Deo, quia imperfecta & illegitima, & quia ab ido-
lolatria oblata erat Jerusalæ & templum in Alysria,
ubi captiui detinuntur Israhel. Hebr. nos dilecti-
re, id est, non erunt Deo dulcia, & jucunda, faci-
innocundum, & ingratus est epulum, in quo de-
st. vino, in quo editur tantum, non bibitur. Vnde lo-
quitur:

SACRIFICIA FORUM QUASI PANTS LUGEN-
TIUM] Suppœ immunda erunt, quæ ac trifilia & infesta-
tia, uti fuit prædicta Ingenuum; tum quia carentia vi-
no; tum quia ab idolatria oblata inter idola & idolotras,
sep̄ etiam ipsi idolis, uti euenit S. Hieron. & Cy-
rill. est. Valde verisimile: tum quia contra legem, ex-
tra templum & Jerusalæ in Alysria captiui oblata,
in qua Israhel degit mœrens & lugens, ac proinde festa &
sacrificia sua letæ & festiæ celebrare nequit, uti fecit in
Jerusalem & templo.

Nota explicat hic cibum Israëlis pollutum, de quo di-
xit v. 3. per pauprem lugentium, qui lecileat comedì foliæ
in exequiis & funeribus, quæ Græci mœnia, id est,
genitum eorum dicuntur Latinis parentia, quod parenti-
bus mortuis immorulantur. S. Hieron. inquit hac qua-
si ultima pœna & pietatis officia solvantur. Porro his pa-
nis & cibis Iudeis immundus erat: nam Numer. 19. v.
11. 14. & 16. facit Deus, ut omnes contaminetur, fin-
que immundi per septem dies, qui mortuum tetigerint,
aut funeri interfuerint, aut ex parte epulore fungebi co-

mederint. Panis ergo leculus, sive dominus funeris, tan-
gentes et contredentes fuisse sicut et contaminabit. Signi-
ficat ergo totum viuum Israëlis in Alysria expiante, for-
tior contaminum quamdam quasi lunætem et feralem eq-
nam, in qua iugulati et mortuæ comedet eibos Genitium
pollutus, ejusque oblatio non ferias, sed inferias erit ap-
pator, inquit Ruffus. Albert. Hugo. Vasabius, &
Arias.

Tropol. S. Hieron. Heretici, sit, qui non nisi lucra et
symbola ac upuntur, omniisque deliciarum causâ fa-
ciunt, ut populum decipiunt et domos devorent vidua-
rum, habent panem lugentium, id est, verba mortis, quibus
iniquitate loquuntur contra dominum, qui pa-
nis non ingreditur in dominum Dominum. Sie enim pecca-
tor concepit panem lugentium, quia ei nihil est latum,
et tamen epuletur et tripudiet; non enim potest esse vera
latitia, ubi est male conscientia. hac enim verrem
rodentem, et remorum pungentem sensu focum de-
serit.

QUIA PANIS EORUM ANIMA IPSORUM, sci-
licet, erit, q. d. Animæ, id est, concupiscentia et gula
fur consilium et latitudo in sacrificando, non autem fa-
cerit eum ad Deum, vel idola colant: ac proprieles indigni
sunt ut panis, id est, vestimenta eorum A D O M I N U M D O-
M U T] id est ad templum, deferantur, quod proinde me-
puniens à Chaldaea igne succenderet. in Alysria autem
et Chaldaea ad dominum Domini deferti non poterunt, quia
nulla erit ibi dominus Domini. ita S. Hieron. Theophilus
Hugo, Arias, Ribera et alii.

Tropol. hinc refutat adaptis sacerdotibus indigni sacrifici-
antibus, non patiat, sed lucriet gula causa: horum e-
stiam sacrificium, licet ex parte hostis, putâ filii Dei, sic
Deo gratissimum: tamen ex parte orientem est quasi
qui pati filium necat, ipsiusque fe offensione occidit.
Est ergo panis lugentium. unde Chaldaea, vertit, *Sac-
erofusca erant iusta pars abominationis*. ita Del-
rio adagio 91. Rursum Theophilus. hinc adaptat sacri-
ficio quod fit ex iniuste parti: hoc enim est panis lu-
gentium, quia est de bonis opprellorum, id estque lu-
gentium.

Symbolice hic dicit, Deo non placere oblationes et vi-
tium, quæ trifili, lugubris et melancholicus animo et obte-
nuntur, sed hilare datorem diligere, ut ait S. Paul. 2.
Cor. 9. 7.

Hermes Episcopus et Martyr. Pauli discipulus, in
libro Pastoris, quem probavit S. Dorotheus, Damasus,
et multi veterum, vidente, mandato rostrorum sibi appa-
ruisse angelum in figura pastoris, et inter alias dicit: *Trifilia omnia spiritum nequissimas est;* C. polijus
frater Des, C. omnium spiritus exterminans, C. contri-
butus spiritus sanctus, C. oratio trifilia sanctorum viri sumitem
et ascendens ad altare Dei. Quoniam trifilia sedet in corde
eius. Cum ergo mixta, scire oratio varius cum trifilia, bac-
aus patiens orationem mandato attendere ad altare Dei.
Sciat enim viro aceto mixtum eandem faciat eum non
baber: sic C. trifilia spiritus sancte mixta eandem orationem
arm mandabo non baber. Hoc est quod non Aaron, lugens
in fratre filiorum: *Quoniam porci placere Domini in cere-
moniis mente lugores.* Quocirca Caſtianus collat. 9.
Cap. 1. docet, quod ad recte orandum, ita pra omni-
bus, ac tristis perturbatio funditus ex animo sita-
ruenda.

QUD FACIETIS IN DIE SOLEMNIS, EN DIE
TESTIVITATIS DOMINI? I Primo, sensus est,
quod dicat In captivitate non poterit Israhel celebrare
leustum Pascha, Pentecostes, et similia, quæ cum
gaudio celebrabat in Jerusalem. ita Theodor. Arias,
et Lyran.

Secundo at nervosum, S. Hieron. Haymo, Albert.
Hugo, Clarius et alii exponunt, q.d. Festa prædicta non
celebraretur, ð Israëlis, in templo, utpro positi in ca-
pitivity, sed facientes peregrine letatum et solemnem
vindictam meret, quo lecileat publice puniri vos captivi-
tate, & paupertate et gladio. Hoc enim dicitur Iohannes
Iohannes Dominus, quia in ea Iohannes Dei iustitia et gloria
toto orbe splendet, et ab omnibus gemitibus cele-
bratur. Sit ait Jerem. Thren. 2. v. 22. *Vocabit quasi
ad diem iudicacionis, qui terreat me de circuitu.* Ex es-
adem phrasem tropo, impii excedendi et occidendi
in hac Dei solemnitate vocantur hostiæ et victimæ, ita
immo-

Trifilia
allat
des.

VERS. 4.

Commentaria in Osee Prophetam. Cap. X.

111

*Inmolantur iustitiae divinitas; se Assyri & Chaldaei, qui occidunt & immolant, vocant lacerdotes Dei. Sic aut Ilae cap. 34. 6. *Victima Domini in Beata, & interficere magna in terra Edom, &c. quia dies ultorius Domini, & anni retributio judicis.* Hinc illum contra impios vocatur sanctum, militaris tandem, quasi auctoritas & confector à Deo lacerdotes. Sic aut Jerem. e. 6. 4. *Sanguis Christi, & Chaldaei super eam (Jerusalem) bellum.* Vide ibi dicta.*

Anagog. S. Cyrill. lib. 4. in Iohannem cap. 31. q.d. Vos d'implici qui spreviatis viscum ardem, laboreque virtutis non poteritis ingredi solennitatem cœlestis & beatitudinis cœlestis. Dicent enim vobis paterfamilias, Quonodo intrabitis hoc abeque veste nuptiali?

VERS. 6.

ECCE ENIM PROPECTI SUNT A VASTITATE (id est proficiens & ingens in Ägyptum) propter excedit & visitat Samariam. Vide dicta. 8. 8.

ÄGYPTUS CONGREGABIT EOS, MEMPHIS SEPELIT EOS) Memphis, nunc Cairens, vulgo Ägypto dicitur, aut portus Memphis verus fuit ē regio Cairo, ab alia parte fluminis Nili. vide Jerem. 44. ver. 1. Hieron. Haymo. Albert. & Hugo huc accipiunt de Judezi, qui occidit Godolias, quem Chaldaei praeferant Judeas, timentes cornu vindictam, fugerunt cum Jeromia cap. 42. 7. in Ägyptum. Verum hic non agitur de Judeis, sed de Israëlis, id est Samaritum: ex coruero excedit & fuga in Ägyptum hic predictor, quodque moriturus se leperens int in Memphis.

DESIDERARE ARGENTUM URTICA HEREDITATIS? Per urticam significat longiora fore carpitatem & Samaritan vestitatem, q. d. Domos splendidas, quas Samaritan magno argento comparaverant, vanisque argenteis & pretiosis ornaverant, scilicet in quibus sive thesauris argentiunque considerant, vultibus & ratiis Assyriis nique ad solum, adeo ut in eis tribulis lappe & urtice germinet. ita S. Hier. Haymo. Albert. Arias. Unde Chaldae veritus, in domo desiderabilis argenti cornu urtica degreditur.

LAPPÆ IN TABERNACULIS EORUM) Pro lappa Septuag. vertunt, spinæ; aliis, tristis. Est enim lappa spinæ tertiæ Diokor. lib. 1. cap. 98. Solitum habens aculeis plenum, qui iniectis in vitem tenaciter adharet, quo hudo solent pueri defletari. Cupit tria sunt genera, ait Perroux. Nam quidam dicitur carnaria, qui est exigua, canibus adharent. Altera major est & philantropos appellatur, quod vellibus hominum adharentis omnes amare videatur. Tertia appellatur persona, & maxima est nasciturque pista rivos & flumina. Folia habet ampliora curviturus: ideoque veteres in ipsa floro nascitur non evidens, sed in rivo occurras, & in rivo se germinat, vel in animalia qua in se patens. Hebrei 10. 19. rebatur propriæ lammum significat, indeque omnium plantam spinosum, quae inflam hanc tenet & capit id cui applicatur. Unde noster Interpres nunc lappam, nunc cardum, nunc tribulum, nunc palmarum vertit.

VERS. 7.

VENERANT DIES VISITATIONIS, id est, punctionis & exordii, qui erunt deus retristituto & i. 3 quibus Deus rependens eis supplicia pro feceribus. ita Syrus.

SCITOTE) Legit interpres Iliades in Imperatione, jam legamus Iliades in futuro, id est, scient. Septuag. vero leguntur Iliades, id est, agnoscere Israel fecit Propheta infamiam. Senius est, q. d. Nemo vobis adulterator, nemo vos decipiat; nam instant dies castigationis & supplicii vestri: proinde sciente nunc, vel, nunc ipsa experientia scient, stultus fuisse & infans Propheta, qui vos non capiendo nos excludendos fecerit & interdictos viros, omniaque prospera pollicebantur; me vero, Iliam, Ioclem, & similes huius veros Prophetae, qui cladem bane & flagram vobis prediximus.

Secundo, S. Hieron. & Lyran. sentent, hic ipsummet Israel vocari Prophetam Rauham, q. d. Scitote, vel tunc scient omnes, Israel fuisse Prophetam stultum, & infanum, hoc est multa efficiunt temere, in star infani & furore quadam aut spiritu percipi: quia ipse securitatem & faustu omnia sibi promittebat, cum ecce iam captus & valetus sit.

Tertio, S. Hieron. rufum, Haymo, Albert. & Hug. Cornel. in Prop. Min. xiv.

Ag, hoc intelligunt de veris Prophetae, q. d. Scitote, & advertite nunc, vel tunc scient & advertitis, Prophetae qui excedit minabantur, quoniam vestiis vocabatis, an infani fuerint, an potius viri spirituales, id est, afflati spiritu sancto. Primus fensus & secundus apertos & planiores sunt: comparat enim populum aviculus, & pseudoprophetas auctupibus, predicationem eorum laquo. ita Vatabi.

VERBUM SPIRITUALEM) Id est Prophetam, hunc enim Hebrei vocant veram spiritum, id est, spiritu Dei afflatum. Procuramus spiritum, veritas, verum, vanum; & pro spiritu ait: *spiritus vestrum, id est, vanum & mendacium.* Sic Jerem. 5. 11. ait: *Propheta falso in veritate locutus est & refusus (corculum prophetica) non fuit in eis.* Sylorus, cognoscet Israël fratres: *Prophetam infamam, & verum qui annulus est spiritus solidatus; Arabicus, conformatus Israël ut verba perniciosa, aut fieri bona, indumenta spiritu malo.*

PRAEPTER MULTITUDINEM IN IQUITATIS TUM ET MULTITUDINEM AMENITATIS) q. d. Hesubisti filios filiotho Prophetae qui te deciperent, & in exitium agerent; quis id merebatur multa tua iniquitas & amētia, quia Deum tuum, enique versus Prophetas temeriter preprivit: aut, ut Hier. Prado in Ezech. 13. 5. q.d. Propheta quidem hunc vestiis fuisse fuit, sed in hanc amētiam precipitabant eum iniquitates vestrig, atque odium Dei, vestris impunitibus conceptum. Pro amētia hebet **NUBIS UD** mafoma, quod R. David, Vatabi, & illi recentiores vertunt gōdūm, irām, furorem (nam ita furor brevis est) radix enim **NUBIS** fātūm significat odisse inimicari, adverari: odium ergo est amētia, & odire Deum somma est amētia. Senius est q. d. Adbasisti idolis, corrumque filii Prophetae: quia odisti Deum, enique Propheta adverterat es, quia luunna & velania & dementia.

SPECULATOR EPHRAIM CUM DEO MEO: VERS. 8.

PROPHETA LAQUEUS RUINÆ (hebr. *anaphos*, quiavent caput agnitos in ruinam) **FACTUS EST SUPER OMNES VIAS EJUS IN SANTAL** (hebr. *mārath*, id est odium, uti juri dixi) **IN DOMO DEI EIUS**] Primo, Theodor sic explicat, q. d. Ephraim per legem & Prophetae, quos à Deo accepit, constitutus est quia speculator & doctor genitum, omnium, ut eas doceret verbo & exemplo Dei cultui, viamque virtutis & salutis. At ipse factus est etiam laqueus, dum infani coluit idola & vitia idololatriarum.

Secundo, Vatabi, q. d. Ephraim fecit sibi speculatorum, id est, pseudoprophetas, eosque vult audire simul cum Deo suo, q. d. Vult audire & colere tam idola quam Deum, tam falsos quam veros Prophetae, quia est mera infanía.

Tertio, Chalda & Lyran. q. d. Speculator Dei est et verus Propheta, est in Israël: at Israël sic laqueum tenebit, ut eum interficiat, itaque concitat sibi odium Dei, qui hunc speculatorum in domo, id est in Ecclesia sua, constituit.

Quarto & gennimo, q. d. Speculator eis *Deo misero* est, Propheta qui debuerat secundum Deum, & quasi à Deo auctoratus, & constitutus Propheta, aut qui dicebat se Deo familiarem & ab eo nullum, ideoque debebat Israeli praedicare & docere, & hostes & imminentia mala ex aula providentis sibi speculatoris proprietere, præmonire & avertire, hic enim illaqueavit, & quasi laqueus auctupis cum decepit sua falsa propheta, & doctrina, qui inter alia predicabat, quasi acceptum ex ore Dei, Israëli nihil timendum esse ab hoste & vasilitate, itaque causa fuit, ut Israël perduraret in sua vita, id est, imp. acit. omnibus, ac præ fertim in sua idolatria, que summa est in usu: nam in domo Dei eis, id est, in templo idoli eis quod ipse coluit ut Deum suum, incitat eum ad. adorandum idolum, id est, ligna & lapides: ex his enim compactum est idolum. Speculator ergo hic est pseudoprophetas, & falsus fallaxque doctor. At quis? S. Hieron. Haymo, & Hugo accipiunt Ierobam. His enim creatus res illaquevit populum, eumque cogit adorare vitulos aureos à se erectos in Dan & Bethel. Secundò, Albert. & Dionys. Cartib. accipiunt Abiam Silonitem: qui licet est verus speculator, id est Propheta Dei, tamen per accidentem factus est laqueus Israëli, quia prædit, & quasi promisit regnum impio Ieroboam, qui causa fuit idolatria & ruinæ Israëlis. Tertio, planius & plenius accipias

K 2 quod-

quodvis falsis prophetas. hi enim mentebatur & à Deo APA QUA DILUXERUNT? Potè, sicut idolum Pris-

milios, itaque illaquebant & decipiebant populum. Hi quoque sunt fulti Prophetæ & iusti, de quibus dicitur v. preceps.

Tropol.

Tropolæ recte adaptæ Tertulliano, Lucifero Calaritano, Origeni, aliisque viris sapientia & virtute illustribus: hic nunc fuerunt quæ oraculum Dei, & quasi speculator cum Deo conversans, sed per apostolam & lapidum facti sunt laqueus in Ecclesia, multoque fideles secum traxerunt in ruinam. quibus recte competit verio Arabica ver. ts. Epistola quæfuerat velut, & eminens clarij, nobilitas) erant quasi nulli, & quasi nati.

VERS. 9.

PROFUNDE PECCAVERUNT, SICUT IN DIEBUS GABAA Hebr. est profunderunt; Syrus, profundum pessimum, id est, in profundum, puti in barathrum scelerum, prolapso sunt, & ut Vatabl. profundam fecerunt defectionem, ex qua scilicet emergendi vix videatur illa esse ipses, aut possibilites, & ut Prudus in Ezechiel. 11. 2. q.d. Ex profundo & imo corde, ex rotto affectu reculerunt à Deo, & coluerunt idoli. Porro dies Gabaa S. Hieron. Haymo & Hugo referunt ad tempus, quo Saul creatus est rex in Gabaa, cum populus in vita Deo à Samuel regem sibi postularet. q.d. Uti Israel olim Saulum, ita nunc Jeroboam me invito regem sibi constituit. Melius item Hieron. Cyril. Theophyl. Lyr. Vatabl. Ribera & alii, hoc referunt ad enorme stuprum à Gababit commissum in uxorem Levisor, ob quod omnes celi sunt. vide historiam Judie, c. 19. & 20. Senoflus ergo est, q. d. Sicut profundus, id est gravissimum, pecarunt viri Gabaa, & Beniaminites, fredo & iniano flu pro occidente uxorem Levisor, illudque deinde contra alias omnes tribus pertinacissimè defendens stolido bello, quo omnes penitique ad intercessionem totius tribus Beniamini occisi sunt: ita nunc Israelita gravissimum peccant stupro spirituali, id est, idolatria publica, & communis omnibus decent tribibus, illamque pertinacissime tenuerunt, & defendunt, nec ullis Propheterum monitis aut minis ab eis avocari se sicut; quin potius Piecuprophetarum vocibus, & oraculis in ea confundari & perfici gaudent: quo circio à Deo excedentur ut Cabare.

VERS. 10.

QUASI LIUAS IN DESERTO INVENTI ISRAEL q. d. Elegi Israhel, eduxi per Moysen ex Aegypto in desertum, fuitque ipse mihi charismatis & in deliciis, ut loena esse viatori in deserto fave, fati & fatigations afflito, usq; reperta, & PRIMA POMA FECULUM. Id est, prima & præcœs fucus (pomum enim Latinus significat fructus omnes qui mollieri sunt cortice) que Jeremie 14. 2. vocantur præcœs, alibi primativa, vel primi tempore. Septuag. Iaia 4. vertunt, prematras. Hx enim, quo post longam earum carætationis avide experturunt, in proverbium abierunt significante rem validè desiderabilem, diuque expectitam, primos enim fructus, præterit fucus, mihi concipiūtis: quia is, utpote immaturus dui, putat tota anno, abilius inveniatur. Immaturitas enim, et mora cupiditatem acuit, ut ubi primum maturerunt, aut se offenderebant, cupide arripiuntur. Simili modo ergo Israhel inopem & famelicem in deserto manna de celo alui. At ipse ingratus et recalcitrans, me spretæ defecitad Beelphægor, id est Priapum, eumque adoravit, Num. 25. 1. vide ibi dicta. Senius ergo est, q. d. Israhel coenæ nunc vitulos, imitatur furos, qui primus coluerunt Beelphægor, ita Chald. Albert et Arias. Ita quoque explicant S. Hieron. Theodor. Theophyl. Rupert. Haymo. Hugo et Lyr. nisi quid ipsi per partes accipiant Abraham, Iaiae, Jacob, non Molien. Verum hi non fuerint in dilecto.

Nota. Pro quasi prima poma feculana, Septuag. vertunt, sicut faciam in finis temporum. Sicut enim scopus, id est, speculator rem longè veniente annubias, ita præcœs fucus maturans, ut crudite annobiat. Billius in orat. 3a. Nazian.

ALLENATI SUNT EN CONFUSIONEM] q. d. Converterunt se ad colendum pudendum idolum Priapi. quod uti obsecnum, ita per obsecras libidines et fornicatiose colebant. ita S. Hieron. Cyril. Theodor. Theophyl. et Lyr.

ET FACTI SUNT ABOMINABILES, SICUT

pi eras fecidimus, et abominandum, ac sicut abominandæ erant meretrices Madianitæ quæ dixerunt, et cum quibus lornacabantur, quo ad cultum Priapi dixerunt: unde Arias et Vatabl. vertunt, sed sunt abominabiles fernandus amora carum, scilicet meretrices, id est, sicut meretrices hec, amorque earum, et fornicatio erant abominabiles. Sicut aut Platon pilan. 112. 8. Similes illis (simulacra et idolis) sunt qui faciunt, q. d. Idoloplastra et idololatriæ hanc trunca, stupites, stupidi ingenio, omnique sensu homini digno, ac viebus destituti, clausi et mortuis mentibus, sit S. August. Et Hieron. tales enim intellexit esse idololatriæ, idolis suis similes. Hinc scholasticæ recte docet D. Thomas 1. 2. q. 18. art. 2. actus humanos lumine speciem in obiectis, ut si obiectum sit bonum, actus sit bonus; si obiectum sit malum et abominandum, actus sit malus et abominandus, idque in tali specie virtutis vel vitiæ, cupit et obiectum: obiectum enim à voluntate amatum et concupitum, suam bonitatem vel malitiam in eandem transfundit. Arabicus vertit, stupi sunt in operibus suis, & corporaliam sunt amores. Peccator ergo est stultus, et amens.

Moral. Dixit hic, quod voluntas nostra natura sua voluntas est chamaeleon: sicut enim illæ rerum omnium quibus se applicat, colorem induit, præter rubrum et canarium, inquit Plio. lib. 8. cap. 34. idque in omnes formas et species se transmutat: sic et voluntas omnium rerum speciem, et faciem quasi induit, quibusque per amorem jungit et applicat. Hinc dixit vir sapiens: Quod per voluntatem resoluti & efficaciter sis, hoc ab aliis es.

Vix relutolite esse humilis, hoc ipso humilis es: vis esse temperans, castus, obediens, patients; si id efficaciter sis, de facto es temperans, castus, obediens, patients. Hoc est quod ait S. August. epist. 52. ad Macedonium: Non actus bonus vel malest mors nisi boni vel mali amares. Sicut ergo facti sunt abominabiles, qui dixerunt peccata: ita facti sunt, huncque speciosi, qui diligunt Deum ipsius gloriam et gratiosissimum. Nam, ut ait S. August. tract. 2. in epist. S. Iohann. talis est quisque, qualis est eius dilectio, terram diligit? terra est: Deum diligit? quid dicam? Deus eris. Amor transformans aman-

cem in rem amatum. unde anima, ait S. August. magis efficiat, quam non anima. et vicissim res amata magis est in amante, quam in animante. Quocirca Cato Cenurus amans animum diebat in alieno corpore vivere, ut refert Plutarch. In ejus vita. Et Plato allebat omnes qui perdidi amarent, in suo et proprio corpore mortales esse, id quod in alieno viventes, ut refert Fulgol. lib. 7. cap. 2. Et Panthus Philoponus amorem turpem ait esse rem impotentem alteri emancipatam, vilium sibi, ut refert Bruson. lib. t. cap. 2. Eius enim officium non est aliud quam corpus proprium, et creaturas alias, puti carnes, panes, vina, delicias, etc, in putredine devorando, vel voluptuoso convertere. Hoc ejus utilitas, inquit vilitas: hoc ejus potestas, inquit infirmitas, ut per eum nostra sanies transeat afflentes: non enim facere valet, ut maneat. Hoc eius studium, huc ejus beatitudine, ut voluntatum creaturam foribus affluit, quibus vorax succumbit, corrumpeunt eum per illas diabolos: qui mir gaudet de hominum deceptione et iusterit, cum rei crestr quam turpiter homo adamat, imago ei maneat impresa, tandem simulachrum in templo suo: cui non bovere, non hircum, sed animalium rationalem et corpus, id est, scipium torus peccator immolas, cum es fruitor. An non ergo abominabilem sic est, cum pro vili defecione, caue moneteas, putri carni, inde terroris domini mancipat, et servum addicit? quando creaturas quas fecit diligit, ut cum eis scipium in partidas vomicas, carcinomatæ, aliisque fortes et putredines transmutat.

Ex adverso anima amans Deum, fit spiritus angelicus, divinus, & in Deum illi inherendo transit. Unde S. Amb. de Iustia et anima c. 7. Tantum, aut, non officiarum Et Verbum, nam cor nostrum lumine cognitum illuminatur, Et amore beatissime inflammat, ut adbarer ipsi, Et unus cum ipso spiritu officiatur. Nervosus S. Gregor. explicans illud Cant. 1. 1. Quidamne me. Cum enim (ponit) aspongia (scilicet) fenero, subita mutatione me dereliquero,

C 18

O in eius similitudine illus legis/falla transformer. Amorem eum fecit, & impulsi, quo amans fuitur in rem amatam, eique te unit, & in eam te transformas. Secus eum in intellectu & intellectu. His enim non tendit extra te, sed res intellectas per species & cognitionem ad te trahit, sibi imprimat, & incorporat, ut docet S. Thomas. 1. 2. q. 22. art. 2. Denique ex hoc loco & similibus, recte probant Theologici, quod actus peccati transiens, postea relinquunt in somma peccanti maculam habitualem peccati, per quam ipsa formaliter fit excola & abominabilis. Den. Johanna Salas p. 1. q. 46. initio.

EPHRAIM Q U A S I AVIS A V O L A V I T, G L O R I A B O R U S A P A R T U] Erit Hebreica metathesis, five verborum transitio. Fie enim illa ordinanda sunt: Gloria Ephraim quasi avis, id est velocissimum, avolavit à parte, &c. Gloriam vocat filios: hic enim sunt parecutiones deus & gloria, ut dicitur Proverbi. 10. Sicut ergo eis, q. d. Filii Ephraim in quorum multitudine, specie & robore plene deservabatur, citò morituri sunt: alii a parte, cum scilicet et primum prodiere in lucem, alii ab uero, quia scilicet a mortui erant. q. d. Faciat ut matres patientur abortium, scilicetque iugos abortiant, alii a concepta, quia femen conceptum mox diffusum, ut ex eo embro formari nequeat; q. d. Puniam uxores vefras sterilitate & vita matris, faciamque ut fecundum nos concipiatur, aut conceptum abortivum, aut natum, mox perdant. Hunc esse lenitum patet ex scriptura: Quod esti cuncti fratres fratres, abique libens rofaciam, q. d. Quod si filios aliquos procrearent & educarent, illos vel gladio hostili, vel peste, aut morte occidam, ut ad statem matutinam non perveniant, nec computentur in hominibus. Ioseph patet ex v. 14. ubi dicit: Da ei enim fratres fratres, & uera annua, ita S. Hieron: Chal'd, Vatabl, Arias & alii. Alter Theodor, Haymo & Lyras, quasi dicat, Ephraim cito quasi avis avolabit in captivitate Asyriam, qui glorietur de sibilo copia, de utero conceptu lectu. Alter quoque Theophil, q. d. Ephraim cito quasi avis avolavit, & recellit à vis & mortibus pacrum luorum: quia gloriam suam non in me, sed in prole, partu & conceptu ubere constituit. Haec ego illam ei admitem & siccam.

Arabicus Antiochenus verit, Ephraim quasi avis volans, & omnipotens (claritas, nobilitas) coram quasi uuln'is, Et quasi uada; Arabicus Alexandrinus, Ephraim uuln'is volans, Et quasi diu' pertinetius: se gloria eorum; quia curius filii fuji ut extero est filii hominum. uuln'is, quia recesserunt a ueritate.

Tropol. *Uera Ephraim a te uero, a conceptu transi*, inquit Julianus Archipet. Tolecan qui in Natura exflas tom. 2. Biblioth. SS. Patrum, quando mens prius uuln'is, gloria gloriam fuisse, pro fama infamiam, pro gloria infamiam, adiuu' pro grata, contemptum pro reverentia, laetum pro justitia, inediem pro capita iusto. *Dei iudicio recipit: partus est operatio, ventus intentio, concepcionis gratia.* Gloria ergo Ephraim avolat a parte, a conceptu, ab uero, quando prius p'uid' fornicatio n'venit, Et' de vita extranea benefactio in gloriam suam in beneficiis actio, corrumpit uinculum, f'ardore cogitatio, de quo plura versi 14.

SED ET Y E I S C U M R E C E S S E R O A B E I S] Est gradatio: Primo enim misericordia est eis, quod sibi oportet ne nasceretur: Secundo, quod natam occidere; Et hic Tertius, ministrum cui omnino modum delocationem, indeque visitationem & excidium, q. d. Vix eis cum eos orbaro non tantum filii, & mea cuta & providentia, siue a me abdicabo; tunc enim iuvadeo eos per dentique Asyrii.

Nota. Erit hic duplex lectio: prior **YHWH besuris**, per fin' quod idem est cum ameb, idest, cum recessero, ita legit & vertunt Nofer, Aquila, Symmach. Iohann Chal'drus Paraphrasis (quem Galatinus libr. 1. de Arcan. fidic cap. 4. alterit 43. annis praecellit Chitism) qui vertit, *uera eis cum suis fratribus magistris meam a te*; R. David. R. Abraham. R. Salomon. Vatabl. & alii. Posterior **YHWH besuris**, idest, caro mea: unde vertunt, *uera eis caro mea ex eis*. ita Septuag. & Theodor, quos frequentur Graci, ut Cyril. Theodor. Theophil. Dorothei. in Synopli. Cyril. Hierosol. catechisi 12. Quocirca Theodor. & Theophil. putant hic esse prophetiam de incarnatione Christi; sed Raymundus quem citat Ly-

Cornel, in Prop. Mir. xiv. Ran. si legit, *uera eis, incarnatis mea ex eis*; q. d. Vx illisraelitae cum excedentur ab Asyriis, fed longe magis ut cum ex eis carnem ego Christus assumam: tunc enim ipsi me, licet cognatum tuum perlequeatur & occidatur, ideoque a Toto, & Romani funditus debentur, & in eternum delabuntur. Sic & Lyras. Burgent. Mariana, Galatinus libr. t. cap. 8. & Leo Castrus, qui contendunt Iudeos hunc locum corrupisse, ut pro besuris id est, caro mea, scripsisse besuris, idest, cum recessero; idque, quia Verbum incarnatum oderunt, & repudiantur. Verum id perperam dicitur, Primo: nam Christus carnem sumpt ex Iudeis, non ex Israelitis. Secundo, qui quidam in Biblio scribitur **YHWH besuris** per quod non requiri est **YHWH besuris**, idest, caro mea, ut paret tenui besuris ergo, idest, cum recessero, legendum est, non besuris, idest, caro mea. Tertio, quia versionem hanc Vulgatam, qua legimus, *cum recessero*, recipit & probavit Ecclesia a milie annis: impium autem est dicere, Ecclesiam viuit & fatus versione uti.

Quocirca Cyril. & Theophil. aliam meliorem & Vulgate editioni viciniorum huic versionis Septuag. dant interpretationem, tunc et hanc. Audius, inquit Theophil. *Prophetas minus beradversus Israhel precum, ne vel ipse vel alii contribuere, & secundum carnem cogniti sunt parturienti futur a ihmura.* Idcirco inquit: *Caro mea ex ipsi, b' est extra ipsos. Longe quoque ab ipsi removet, & ergo, & caro mea, sive cognati & contributus.* Sic Apostolus Iudeus vocat carnem suam, idest, cognatos, secundum carnem, Roman. 11. 14. Simili modo Cleon in traged. apud Senec. Janonem a communia culpa catuque eximit, dicens:

Proculve vestro primi a eti' scitio.

EPHRAIM, U T Y E D I, T Y R U S E R A T] q. d. Ephraim, prout ego ipse vidi, par erat Tyro in opibus propertate, fortitudine, munitione, copia prolixi, omniisque decore & gloria, cum Deum coleret epique legem servaret, inquit Chal'd, quia sic valabarunt Dei auxilio, sicut Tyrus mari, ad S. Hieron. At quia nunc Deum relinquunt, sibi iustique idolis per fidem, hinc omnem ei gloriam Dei admittit, ac praelit filios, in quibus ipse adeo solet gloriar, dabit tum in bello pugnantes, tum pro bellum victos & capitos, occidentes Asyriis eorumque regi. Hunc enim vocat intercessorem. Ita S. Hieron. Albert. Lyras. Vatabl. & alii. Tyrus olim erat quod nunc Venetia. De gloria Tyri dixi lxx 32 & Ezech. 26. Hoc accedit Vatabl. qui i'c verit' et explicat: Vidi Ephraim fecit Tyrum primum florentem pace resumere cupis, mox ob idolatriam vastatum.

Secundo, Arias patet eis anticheta Ephraim & Tyri, q. d. Efo Tyros ad Ephraim, p'uid' ad tribum Ater, pertinet, ut patet iuste 19. 29. tamen vidi Ephraim à Tyro toto celo distinxisse: vidi enim Tyrum florentissimum opibus & prolixi, Ephraim vero ei vicinum vidi utriusque orbatum & delocationem.

Tertio, Aquila, Symmach. & Theodor, pro Tyros, vertunt, *p'eta*: hanc enim significat subr. **YHWH besuris**, indeque urbs in petra fundata dicta est hebr. *Tor*, chal'd. *Tor*, grec' & latine *Tyros*, quasi dicat. Ephraim erat ut arx munificina, putat ut petra & icopulus durissimus, qui fixus in terra omnes contempsit procelas, turbines & ventos, potu omnes hostium incurrit: sed quis in Deum peccavit, Deus ei' vites roburque admetit, ut filios eogenerat tradere Asyrii mactandos, ita Sanctus Hieron.

Quarto, Septuag. pro *legentes* 1, putat pro *YHWH besuris*, idest, Tyros, **YHWH s'ad**, idest, venient vel captura, vertunt, Ephraim fecit uobis in *YHWH*, idest, venientiam vel captiōnem praeceps filios *s'os*, ut ederet ad intercessione.

Nota. Deus Ephraim, idest Israhel, intentat filiorum necem & orbitem p'ri cateria arrimois: tum quia ipse in illis glorietur & praeferret, qualis ob eorum & civium copiam esset inexpugnabilis; unde eos vocavit gloriam Ephraim versic. 11. tum quia Ephraim filii suo abutus erant non tantum ad saftum, fed & ad idolatriam; eos enim immolaverat idolo Moloch: p'ure ergo idem à Deo spoliat & orbatus: tum qui a' imitabatur fornicationem & idolatriam Gabaitarum, & parentum colementum Beelphgor. Fornicationis enim congrua, & propria pars est *YHWH besuris*, sive liberorum orbitas, oti dali capit. 4. 10.

Commentaria in Osee Prophetam. Cap. IX.

114

VERS. 14.

DA EIS DOMINI, p̄næs & supplicia quæ metentur. Sed quas? **QUID**, inquam, **DABIS EIS**? quæ penas in particulari decretis in imprecari, & te, ò Domine, in infilige? Utique ut filios, quos perditæ amant, quibusque abduntur, perdant; itaque humum crucientur. Da ergo **EIS** **VULVAM SINE ZEÆRIS**, et **YERBA ARENTIA**. q.d. Puni uxores Ephraim sterilitate, ut liberos non conceperint, & si quos conceperint & peperint, lactare & nutritare nequeant: ubera enim aarentia sunt, quæ lacte carent. Sic nimur eis occasio[n]em fatus & idolatriæ, quam per filios committunt, precides, ò De nomine: sic parter tollit flirpam tibi inviam. ita S. Hieron. Cyril. Chald. Theophyl. Haymo, Hugo, Lyrano, & alii. Solus Arius hic in bonum accipit, quasi Deus hic pregnat Israhelites decretam moderetur & immunit, ut leaus fit. Ne Israhelite nimis crucientur, videndo filios jam maturos ab Assyris capi & interfici, fa, ò Domine, ut ille[re] non concipiatur vel concepti & nati morte tabescant & moriantur. Paulus alter quoque Vatabl. verit, nimur fine interrogatio[n]is, sic: **Da eis Domine quod daturum es: da ei vulvam abierientem, & tubera arentia**; Arabicus Alexand. dares, **Domine, secundum retrorsum eorum; & da ei non parturientes, & mammam arentem**; Arabicus Antioch. Ephraim vidi in flam quo uisit Israhel. Da eis Domine vobis non parturientes, & tuber siccum; Syria, da ei Domine id quod das {dabis} eis: da illis matrem illorum, & tubera arida.

Moral. dñe hic Den punire parentes orbiitate filiorum, dum ipsi matrimonio turpiter, vel prolibus superbi vel impi abutuntur ad Dei offendit: ex adverso Deum plus parentes, frp[er]e donare egregia multaque fo[li]ble. Exempli eis p[ro] Anna, quiq[ue] nula Phenomena: h[ic] enim in filiis superbiens, Annamque sterili irritant, ab ea supplimenta est: Deus enim Anna filium dedit Samuele Propheta[m], ac insuper quinque alias proles, 2. Reg. 2.21, unde ipsa gratias agens Deo carmen eu-charisticum ecce[n]it, dicens: **Exultauit cor meum in Domino, & exaltatus est cor meum in Deo meo: dilectum est os meum super animos meos** (Phenomena, ejusque filio & affliccis miseri sterili insultantes) &c. donec feruisti {uti ego} peperit plurimos, & quæ multas habebat filios, informasse. Tradunt Hebrei, & ex eis S. Hieron. Abuleni Vatabl. & alii, Phenomen tot mortuos esse filios, quot naecabantur Anna. Celebris est apud Gentiles Niobe, qui septem filios totidemque filibus pulcherius superbiens, seque Latone præferens, ab Apolline Latone filie filii, & filibus omnibus interfectis orbara pro dolore attonita obmutuit, ac velut lapideiens malis dirigit, ut describit Ovid. Metamorph. & Statius lib. 4. Sic Augustus, Tiberius, Caligula, Nero, Domitianus, Trajanus, Adrianus, existerne pene omnes Imperatores Gentiles, ob libidines & laſtum iobole caruerunt, neque ullum ex iis tanti imperii reliquerunt heredem.

Sac. C^o Myfice id verius est in anima, quæ ob virtutes Dei quæ gratias & dona vanæ gloriarunt & superbi, quasi illa sua h[ab]it opera, non Desinamus. H[ic] enim cum humilis agnoscet Deum da torem, quæ gratias agere, pulchra eras & flores rerum spiritualium copiæ. Tyrus tam superbiens, sibi prædictis deferuntur a Deo (ponitatisq; ab eo semet & lac gratia non accipit, ut opera bona parturiant; aut si accepit & peperit, ea lacit & nutrit: ubera enim anima aarent, id est, suco gratia & spiritus destituta sunt: unde proles, id est, opera bona grande-scere nequeunt, sed tabescunt & evanescunt. Item maxime locum habet in Prædictoris, Prælatis, Confessoriis, aliisque qui animas Dei patere fatigant. Dum enim puro zelo gloriq; Dei & laetus animarum id faciunt florent filiorum spiritualium copia & fructu; dum vero se, putat plausum, luxa, aut comoda auctorantur, mox matrix eorum sterilecit, & ubera aerecent, ut nec filios in spiritu dignere, nec quos generent, aere & promove-re possint. Hoc est quod ait Christus: **Sicut palmes non potest servare fructum a se[m]et]ipso, ne[m] manerunt in vite; sic nos, n[on] s[er]u[m] m[er]it[em] servemus**. Et mox: **Siquis in me non manerit misterio foras fecit palme, & arces, & colliget eum**, C^o in gressu ostendit, & ardet. Iohann. 15. 4. Omnis enim lucus vigore gratie, qua spiritualiter vivimus, vegetamus, crescimus, & fructificamus, derivatur a Christo, quasi à radice & humo. Vide S. Gregor. humil. 17. in Evangelia.

Præclar S. Bernard. ferm. 51. in Cant. Ingratitudo ī inquit, inimica est anima, exinanis meritorum, inimicu[m] differt, beneficiorum perdito. Ingratitudo venit uerba, fecans filii fontem peccatis, r[ec]u[m] m[is]ericordia, fluenta gratia. Idem tract. de Interior domo cap. 41. Superba, inquit, sicut est origo omnis criminum, ut est radix omnium uirtutum. Sola superbia contra omnes anima steriles se erigit, & quæsi generalis ac perfida morbi omnes corrumpit. Idem ferm. 54. in Cant. Argumentum superbie, priuatio ī gratia. Ex adverso, argumentum humilitatis, est copia gratiarum. Si quem ergo videris privari gratia & donis suis, leuis eum esse superbum, li[te]rā aliquem videris in abundantia & crecerē, leuis eum esse humilem. Humilitas enim est mater & concilatrix donorum, quorum dissipatrix est superbis. Deus enim humilius d[omi]n[u]s d[omi]n[u]s gratiam, quam superbis auferit.

OMNES NEQUITIÆ FORUM IN GALAL] In Galal enim Israhelites abiecerunt omnes regnum Dei, tam politicum quam sacrum. Politicum, quia a Deo regi nolentes, in Galal petierunt a Samuele dari fibi regem, qui proinde dedit eis Saulum. Sacrum, quia in Galal statuerunt idola, quæ spredo Deo coheruerunt, ita S. Hieron. Theodor. Hugo, Lyrano. Vatabl. & alii, de Galal vide dicta c. 4. 20.

QUITA ISRI EXOSOS HABUT EOS] Hebr. 13. 16, VERS. 16. id est quia, sap[er]e non causam significat, sed encelicum est, & cornutus causa additur, in modo subinde effectum significat. Ita capti[us] h[ab]et, q. d. **Quia**, id est idecirco, ibi corpori cosidio habere & avertiari. ita Ribers, à Caiiro, & alii.

DE DOMINA MEA EISCIAM EOS] Puta de templo, ut explicat Chald. vel portu[m] de terra latente, quæ tota erat quasi una domus & familia Dei, in qua sub epi-sis & protectione securi, & felices degabant Israhelite, quasi filii sub parentis cura, unde in ea habeant nomen Israhel & populi Dei: ibi quoque Deus uos Propheta, quasi patet famillas ad eum trudiendos & formandas mittet. **De domo ergo mea inueniam eos**, ut alieni à me aebant captivi ad Gentes, & idola quæ coluerunt. ita S. Hieron. Theophil. Lyrano. Arias & alii.

NON ADDAM UT DILIGAM OS] id est, non plus diligam eum, ut verit Vatabl. Nam, ut iequit, ut et ut S. Hieron. abevo eis Dei omnia Propter a[re]ram, quia non anderunt eum: C^o sagittari in nationibus, non habentes altare, non fidem, non principem, donec ad Christianum convertantur.

OMNES PRINCIPES FORUM RECEDENTES] q. d. Omnes reges Israhel a primo Jeroboam usque ad ultimum Holoë, a Deo ad vitulos aureos recesserunt.

PERCUSUS EST EPHRAIM, RADIX EORUM EXSICCATA EST] Comparat Ephraim arboris rupris frondibus & fructibus luxurianti, postea perculsi surugine & arectens, quod radix eius secata sit, id eoque; fructum producere non valenti; q. d. Ephraim, id est, populus Israhel, instar arboris perculsi & arectensis in radice paucos vel nullos proferet fructus, id est filios. Pax et ex leuent. Ut Chald. verit, dominus Israhel simili est arbor, cuius radix redire perculsa est destruta, & secatur foliis eius fusca, fructum non facit. Porro radix Israhel scipi potest locunditas illi a Deo indita, cum Ruth, & Lyrano; vel regia porfetas, five reges & principes, cum Theodor. & Theophil. Hi enim instar radices fulgentibus, & vegetabant totum populum. Unde Arias appositi: Radix, inquit, est rex, truncus est regis tribus Ephraim, folia & ramæ ceteræ novem tribus, q. d. Ultimus Samaria rex (qui est quasi radix) putat Hoice, Samaria, totaque tribu Ephraim, qui est quasi truncus arboris, validabitur à Salmanasar: unde ab eodem non validabitur extera omnis (qui sunt quasi rami) ut planè arectat, utpote fecerat radice, regnum & regipub. Israhel: adeò ut, etiamque aliquos generum, interficiam amassim, vel, ut Vatabl. & alii vertunt, desiderabilis, n[on] cursum, id est, charillimos filios, qui erant eorum desiderium & delicia: unde Chald. verit, interficiam uisceros eorum palib[er]itudinem. Proles enim sunt pare utum pignora, & quasi vilcera.

Myfice, radix regni & reipubl. est Dei. hic enim regnum & reipubl. habentur, auget, florere & fructificare facit. ita S. Hieron. qui rurium per radicem accipit

pro Patriarchas Israels, puto Abraham, Isaac & Jacob. A Jeremias Thren. v. 8. *Pecororum (fornicationis spiritualis) putum idolatriæ, loquitur enim de Ierusalem quasi de virginis meretricante] peccava Ierusalem: propriea in- stabilis facta est, q. d.*

VERS. 17. *A BIIICIEBT OS DEUS MEUS, non illorum. QUITA NON AUDIERUNT EUM: ET ERUNT VAGI IN NATIONIBUS.] Hoc est quod deplorat*

Ebrei fecit hoc agere taliter mariti, Inque suam veritas te removere domum. Inde uaga, bue illic invenit sedibus erat: Nulla sibi domus est, cum sit nōdigne domus.

CAPUT DECIMVM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Primo, comparas Ierusalem vii frondosa, sed fructibus vacua; quod Dei opibus abusus sit ad augendam cultum idolorum, ideoque minatur ei excidium, quodque idolatriæ ejus, puto vienam autem, defensum munus regi nitor, felicitate regi afflitorum; tamquam Itages, & arumnas, ut deflori sint montibus: Operite nos: & collibus, Cadite super nos. Addicte id jure fieri, quia priscum est hoc Ierusalem peccatum, puto ex duabus Gabaa, in quo permaceter perficitur, quod non nisi excide eximperio potest. Secundo, v. 1. et compara enim vicia amarantur tristitia, id est fruges & ceras, unde ait: *Hellenes aralit impietatem, iniquitatem mesuillit;* nunc sapere, ac seminare in iustitia, ne metatis in ore misericordia. Deinde beruauit us novata cordis sui innocentia, & preparauit adgreditur quam afferet Christus, iustitia dolor ac dator. Denique v. 14. si in impietate perficit, minatur quod Bethel, id est, idola Bethel perdene eos; si scia Beth Arbel, id est domus Gedean, perdidit Salmana cum Madianitis.

Victis frondosa Israel, fructus adequarest est ei: secundum multitudinem fructus sui multiplicavit altaria, juxta ubertatem terra sua exuberavit simulaebris. 2. Divisum est cor eorum, nunc interibant: ipse confriger simulacra eorum, depopulabitur aras eorum. 3. Quia uinc dicent: Non est rex nobis non enim timet nos Dominum: & rex quid faciet nobis. 4. Loquimini verba visionis inutilis, & ferieis fodus: & germinabit quasi amaritudo iudicium super fulcos agri. 5. Vaccas Bethaven coluerunt habitatores Samariæ quia luxit super eum populus eius, & editui cius super eum exultaverunt in gloria eius, quia migravit ab eo. 6. Siquidem & ipse in Asur deflatus est, munus regi nitor: confusio Ephraim capies, & confundetis Israel volutate sua. 7. Transire fecit Samaria regem suum quasi spumam super faciem aquæ. 8. Et disperderentur excelsa idoli, peccatum Israël: lappa & tribulus alcedes super aras eorum: & dicunt montibus: Operite nos: & collibus: Cadite super nos. 9. Ex diebus Gabaa, peccavit Israël, ibi steretur: non comprehenderet eos in Gabaa prælium super filios iniquitatis. 10. Juxta desiderium meum corripiam eos: congregabuntur super eos populi, cum coepirerint propter duas iniquitates suas. 11. Ephraim vitula docta diligere triuoram, & ego transivi super pulchritudinem collis ejus: ascendam super Ephraim, arabit Judæ, confringet fibi fulcos Jacob. 12. Seminate vobis in iustitia, & metite in ore misericordia, innovate vobis novale: tempus autem requirendi Dominum, cum veneri qui docebit vos iustitiam. 13. At istis impietatem, iniquitatem mesuillit, comedisti frugem mendaci: quia confusis es in viis tuis. in multitidine fortium tuorum. 14. Confluet tumultus in populo tuo: & omnes munitiones tuae vaflabuntur, sicut vaflatus est Salmana à domo eius, qui iudicavit Basal in die pretii, matre super filios allisa. 15. Sic fecit vobis Bethel, à facie malitiae nequitiarum vestrarum.

VITIS FRONDOSA ISRAEL] Pro frondosa hebre. est ppo. hebre, id est evacuans, quia scilicet te tam in frondes effundit, in easque lucem suum exhaustus & evacuat, ut nil, vel parum superfiuit quod in fructus & uas transferat. Unde Chald. & Vatabl. vertunt, *mesuilla, vel dissipata, id est, facta carna & humor.* Sic Nahum a. 2. dicitur: *Vastator dissipaverat eas;* hebre. eleganter *leptikos solutum,* id est, evacuatoris evascerunt eos, horum et prædatorum sunt eos. Hinc & Aquila: sicut S. Hieron. lepro interpretans est in epiph. quan nos agnoscimus, vel ita in psalmis dicere, *et quid uis perdat saporem:* Symmachus in libro, qui tota in frondibus creuerit: *uox enim quae patet a sonitu non sineri, in flagella, id est palmitis] frondosum que luxuriant, & humoris gemitu debet in uina mutari, uana frondosum & foliorum ambo dispersuram. Tali sunt frondes erexitur in multitudine popularum, et non reddens fructus agricola Deo.*

Addit deinde aliam, in modo contraria interprationem. *Vitis, inquit, frondosa, fructu rixa Septuag. & uerba, id est, bona bader prospiciens & flagella fructifera, multos boeros attulit;* & resuens sarcanditam ramorum magnitudinem exequitur, sed hanc prius taliter erat aspernam offendere Dñm, postea abundantiam fructuum verita in offensa multitudinem, ut quando plures baberit populos, tandem plura adipiscerit altaria, & abundantiam terrena numero visceret idolorum. Hanc deinde more suo tropologice appositè adaptat hereticis: hi enim finaliter, in modo peiores sunt idolatri.

Ratio hujus diverxit, in modo contraria versiops & expli-

cationis est, quod boere, idem sit, quod evanescere se. Jam autem vix te evacuare potest in frondes solas (ita ut nil vel parum possit lappe) utare fructibus & uis) aut partim in frondes, partim & magis in uas, itaque erit frondosum, fulcos, fructifera. Sic Israël olim tempore Patriarcharum erat fructifer, id est affligebat tum uisia & fructibus, sicut ac hominibus, juxta Iliud psl. 78. *Extende palmites, non a mari, nique ad metu: tum pietate, Dei cultu, bonique operibus.* ita S. Hieron Haymo, Hugo, Lyran. & ali. Sic ait Iacob e. 5. *Vixit Domini faber domini Israël est, & vari Iuda genere delectabilis, unde fructus adequatest est, id est, fructos eius respondit palmitum, id est familiarium, multitudinum; tot uult fruges, quod numero incolumare alendo sufficerent.*

Vetus prius verisimilis est: *boere in em propriè evanescere, id est, vacuam & evanescitam significat, ut verit. Symmach. Aquila, Chald. & Vatabl. quin & Septuag. nam evanescere idem est quod, bones habent palmites & fulcos luxurians: *Auctor enim à Theophoro, Colimella & aliis vocantur palmites, & pampini vitis, vel fasciculus fermentorum Vitis: unde ex eo habent aquile, id est, virga centurionales, quibus scilicet centuriones cedebant milites delinquentes. Hinc Macrobius vocat vitem centurionalem: lege enim Romana sanctum erat, ut cives non virgas cederentur, sed fermitas virtutum, teste Livo L. 7. Hinc facit quod Plutarch. in Apophthegm. & ex eo Valerius Maxim. L. 6. c. 4. scribunt, Populum Lenam à Romanis missum ad Antiochum Epiphaneum, ut eum jubere recedere ab Ægypto, nec pugnare in Pto-**

lemons, cum Antiochus mecum faceret, deliberans quid Acharis filium; Secundò, fertilissimum bonorum opem us
est reliquorum. Antiochum ~~suscep~~, id est virga, cir-
cumcisus est, eique dixit: Non exhibe hoc circulum, nisi
reipublicam des imbi & Romanis, ~~suscep~~ ergo idem
est, frondos & pampinios.

Itaque de hac vince in frondes evanescunt, id est, de Israele in opes bonaque terra erit, ait: *Fructus adequarentur ei*, id est, eum fructum tuum, qui promittebat pampinorum & farmentorum lacivis, iudicis nullum verum & solidum, quo totus subiit in frondes, & turculos, totus terrenus bonus inhaebat, iisque & prolibus huius ritus, atque ea idolis accepta referens invicit Deum, ita nullum pietatis, timoris Dei & tandemfructum dedit; non uias religiosas, sed labrucas protulit idolatria, ita S. Hier. Vatabl. Aris, Prado in Ezech. c. 15. v. 3. fructus enim respondens & adequatus viti frondosus, sunt frondes & labrucas. Unde Vatabl. veris, poveris, vel adserente *fructum t' q. d.* Non nisi foliatus & futilam; aliis vertutis, *fructus membris illi*, id est, fallit cum & frustribus iuxta Ihe. Hebrei enim *�ύπος οὐκείσθι*, id est, *adequarentur ei*, si κώδικα, id est mendacium, deducatur, significat, meatus. Alter Arabicus Alexandrinus veritus, *vista florida latens ramos est Israel: multi sunt fructus eius in templo eius*, putat multa in idolis victimae & impieates, Arabicus Antiochenus, *ητι ακριβεῖς φρεστίς οὐ τριάντα φαίσται εἰς εργάσιον, τοὺς παμπόνιαν (pampinosa) Ἰσραὴλ, καὶ σεῖς φρεστίς στενῶν ματιῶντες φρεστίαν*, multipliciter orationes alterius. Juxta hoc Sancte ne explicat, q.d. Israel quia uita, ut in frondes, ita & fructus multos protulit, & opibus abundavit, id est has censes nisi idolis impediret, plures impeneratos, & plures habuerit. Alii, q.d. *Vitis evanescit*, id est, demenat Israel. Nam *formatioν οὐ ναραν ανθεῖναι cor*, cap. 4.11. Sic Jeremias, q.d. *ab idola*, id est evanescunt, terram enim. Chalo, hinc ad captivitatem referi: *vertit enim, nisi refluat in Israel*, que erat plantata cum legem exquireretur: *οὐ γρίζεις respondet*. *Nam ὑπερέψια μελα γειτεῖται* ex parte, ergo valle sumidum fructum feret, iudicis exilium & captivitatem.

Allegor. vinea est Ecclesia, & tropologicè anima quævis fidelis, idque Primo, quia antiquis, prælertum Patriarchis, & postmodum pro diuinae vinea. Ita. Non mox à diluvio plantavit vineam, Genet. 8, 19. sed Deus Israelitum in terra promilia promulgit vineam, Deuter. 6, 11. Sic Ieron. Cantic. 8, r. hereditatem suam vocat vineam: *Vine*, ait, *me curas et me*, q.d. Mihil carmina est & vineillaria, in te vel pax eam dego, illa oculis mei temper obversatur. Zebleatum enim veteres, uti & moderni, in atrio domus ad tantum plantare vineam, ad umbram, & ad amictum locum. Lit enim vinea quid medium iotter hortum, & agrum: nam hic quo Riolas est, ille deliciosus vites & que flou-ia, & deliciofa.

Secundum, quia vinea maxime fructifera est: tum quia viuum fert, quod Deum latificat et homines. Iude, 9. 13. tunc quia nulla arbore, ut feracior, si ens tentasse impie: tum quia multe vinee bene exculte copiosem dant fructum, ut sicut illa, de qua Cato, quæ ex lugubriuge-ribus ad bac decretae vini culeo: *Egypciis exemplis*, aut Plin. 1.14. 4. non manu plus temeraria conferte mortari, non in tubum lites Indicum merita petas, quam sedūm tra-ri larem. Hinc Sapientia lese depredecant: *Egypciis, quan- tatis ruris/scrupulis*, Eccli. 24. 17. Talis vitis suis S. Polycar- pus, discipulus S. Johannis Apostoli, Christianorum in Asia doctor, pater, & dux ad martyrium, de quo proinde- vere Poeta.

Fructus Polycarpi; Des, more, arr, C' amore:

A fructu meritis nomen C^o omnes Babes

Nimirum polycarpo policit, amat & provehit Deus, non polyphylos ; fructiferos, non frondosos. Denique viuum quod proferit vita, ita vires hominis reficit & recreat, ut non rancium lac tenum ; sed ligoum vitæ, immo vita homini dici possit.

Tertio, quia vineri jucundissima est, five ordines vi-
tium, five pampinos, live botros vernantes & rebellen-
tes spēctes. Quocirca Iponis Iponium ad ambulandum per
vineam invitata in Canticis. Deniq; musi fl ex uvis recens
expressi tanta est vīs, ut lagenas & vala hæp̄ diringatur,
homines non tantum ebrios, sed & mentis imposet, &
quasi amentes efficiat.

Ita Ecclesia & anima fidelis, Primò, est prædium Deo

Acharisnum; Secundò, fertiliſſimum bonorum opus erit.
Ter tib; amonitumnum; Quarto, efficacium: leuitas enim
exterior inſularis vita est vita & delicia; interius tan-
ta non habet iucundum vivissem, quia spiritum Christi, qui
languidi & qui emortui reviviscunt, inſancilem alioſi
Dei amore inflammarunt ad ardus virtutum opera. Hoc
ergo est vienam germanum Virginem, id est, cultus & im-
mortales: vienam enim in iudeo roteo; colore florulentem,
vante numquam lenocinat, & immortale vita est vienam
bolum, ita Prado locutioſi. Et S. Bernard fer. 61, in Can-
tico. *Viro sapienti, cuius vita et via est vita sua mens sua conser-
vante, qui a quoque inclemens defensuram in te sapientis de-
linquit.* Et mos *Cui virtus vestis, cui actio palmeris, cui vana
reflexionis conscientia, cui lingua torcularis exprefſionis, fidei
noſt, agitatio, conuertatio, Cui quid aliud est ex eo, quid
non?* Dei agnitione. Dei adiutorio est, Cui vinea Domini
ſabaoſi? Vinea ergo hoc non tantum frondosa, sed & flo-
rens, fructuaria & vinaria eſt. Idem fer. 65, Ecclesiasticum vocat
vineam grandem nubes, Domini plantat manu, pede-
nam lenguine, rigatam verbo, propagatam gratia, fecun-
datam spiritu. Et fer. 60, 5. *Cuius etiam flos operari oper-*
bus eius, fructus quid martyris? Et vere fructus vatis, sa-
gus est Marys. *Quid ac magnum rubens probatum pretio-*
rum plumbis de vintis Soror, torcularis passionis exprefſum? De-
nique, vide eundem Ide Paſſione Domini, qui totus est de
myſtice hæc vite & vinea. Explicans enim illud Johanna 15, 1.
Ego sum vitis vix docet Christum esse veram vitam, cu-
*mus proinde præcolum, circumfleſſionem, vincula, cul-*tu*
rare & speciem Christo accomodat. Deinde c. 8. & iegi-
tegen vita hujus folia myſtica recenſet: mox c. 16. epul-
lens flores. Habit, iοuſi, vini vita vera non vides, *qui*
omniā florū ſpeciem, videntiā buntur, hinc raptiſ-
tus, raptum paternum & charitatis, Cui florem diffinſus a
quæcunq[ue] circuim appellamus. De his dicitur oī Cant. Foleſ-
tina floribus, flingit me malitiæ, quia amor tangere. Et, Be-
atus Cypridius: *Mors mea mors mihi in morte Engaddi,**

SECUNDUM MULTITUDINEM FRUCTUS SU
MULTIPLICAVIT ALTARIA) *Fraciu* vocat frondes; non enim uvas, sed frondes proterebat haec vitis, ut paulo ante dixi per frondes intelliguntur frumenta copiam, q.d. quanto plures habeant cives & opes frumentorum, tanto plura habent idola & altaria; quia non nisi vites C frondos, in ea cotu*s* effluunt. ita S. Hier. Theod. Theophrastus Chald. Lyran & Varab. in Hebr. est elegans paranomasi inter 278 sub. 13'071 benta, q.d. Secundum bona ter-
ra fecerunt bona idolas, qualia earum largitoribus, ut quo plus bonorum ab illis accepere putabant, eo plus iusti-
pendenter. Sic autem de fructu Virgil. eclog. 7.

Nunc te pharmacum pro tempore secum, at tu

Si factura gregem supplererit, autem effe.

Hoc est quod iubat hic propheta: *Juxta libertatem ter-
ra exhibet ari final acru. Ita impii Deo reddunt mala pre-
bonis, & beneficia vertunt in maleficia, ac fruges in gla-
dios, divitias in vitia, quibus contra auditem eorum
rumpant pro diabolo.*

Divisum est cor eorum] Hebr. divisit cor eorum; Septuaginta dividit corda tua, quia scilicet Israel, puto Samaritarum, separarunt mentem tuam Iacob, & Deo. Deinceps leges, at Chaldei, & Theophyli Secundum, a lege invicentes, q. d. Amnis & edas inter se dissident, a haec habui, illa idola, illa aliis inducere conantur, ita S. Cyri, Theodori, Alberti, & Hugo. Simili modo inter haereses perpetua videmus schismata & iugia, quae pariter Diutera. Cum enim factu tumens, nolunt absorbare heresies, tamen eorum discipulis; sed ipsi novorum degenerationis autores, & magistri esse fatiguntur. Porro Hugo putat hic notari schismatis iotter Iuda, & Iacob, five inter Roboam, & Jeroboam, se confundentes inter Deum, & vitulos avos: hoc enim colunt Israel, Iudia. Verum hoc remotius est: vicinia S. Hieronimi, Haymo, & Albert, putant hic significare Ichishima inter Holocæstum regem Israel, & populum dum populus virtuosus, rex Deum colendum cenereret, sed ihuichimista in Scriptura ossuus est mentio, inde de Holocæsto rege dicit 4. Regum 17. 2. Ferreique melcum domino, quia, ut videtur, coluit vitulos suos, non Deum. Tertio, divisum est cor eorum super Iesum, dum partem ejus Deo, partem idolis dare volunt. Cuiusque enim tam Deum, quam idolum colere ut utruecumque habeant propria, ut patet 4. Regum

Commentaria in Osee Prophetam. Cap. X.

117

17.18. ita Lyran. Sic Romani colebant deos omnium gentium, ut omnes haberent propitiis & saeventes, ne, si quem negligenter, cum contra te concirentur; ut Trojanis calendo Venetrum, concirrunt contra te Iunones, ut narrat Virgil. & Aeneid. Putabat enim inter Deos esse lites & bella, ut sint inter homines.

NUNCIANTUR] q. d. Idecirunt jam exsidentur & defalabuntur, ut virtutem Septuag. divisio emis & schismata est causa ruine, & interioris. Verum enim est illud Christi: *Omnis regnum tuum dividetur* [dicitur] Secundo, cum Chald. Arias & Vatablo veri potest, *nam delinqunt*, q. d. Insigne delictum & enormus flagitium est, hoc cordis eorum divisio a Deo & proximo, immo à seipso. Hebr. eum **DOMINUS AETAM** & delinquere, & deliquerit, sive exscidi & interire significat.

IPISE, filius Deus, **CONFREGET** per Affyrios **STELLA CRARE FORUM** literarum, ita S. Hieron. Theodor. Theophil. Albert. & Vatabl. Hebrewi enim sibi suppositione subiecti, & ex circumstantiis sub intelligentia & suspicione relinquunt. Secundo, ipse, id est ipsam, scilicet, cor divisum: **27** *leb enim*, id est cor, hebr. et malculini generis, sicut ap. *vel BEST certe infer*s**, scilicet Israel, qui dividit cor suum, ut habent Hebrewi, q. d. Ipsi diffusum animorum, ipsa tristitia, ipsa schismata, & factiones perdet eos, tradente hosti, qui simulacra, sicut ac domos & urbes eorum eruerit, ita à Castro. Unde sequitur.

Vers. 3.

QUIA TUNC DICENT: NON EST REX NOBIS, &c. q. d. Cum viderit advenire Affyrios, ac Samariam obliterare, nec Holce regem suum posse ei resistere, tunc dicent: Non est rex qui nos pollit queri: rex noster perinde est, si non est rex, idque iusti accedit nobis, quia non timemus, occ colamus Dominum, sed idola. Deo enim, cui est Rex regum, & dominus dominantium, iusto, qui mortalis rex juvare, & salvare poterit? ita Lyran. & Vatabl. Unde Secundo, S. Hieron. Theodor. & Albert. expouunt, q. d. Cum Holce rex capiatur ab Affyriis, dicit Israel: Jam orbuit fons regis; qua Deum regem regum relinquimus. Terzio, à Castro, q. d. Deus qui loget nos regere, effieget rex noster, non dereluet, quia non coluimus eum: quid ergo nobis profut, aut proderit, quod nos secum trahit in ruinam?

Moral. dilecat hic resp. & reges, omnem eum portentiam esse imbellem & avolitam, nisi Dei cultu, & opere fulciatur. Hoc profetius Salomon 1. Reg. 2. 24. *F*inxit, ait, *Dominus, quis firmavit me, & colligens me super filium David parer me.* Et Davidi ait Deus pl. 88. 26. *Serm. sur. eis in sancto meo,* id est David mortuus: *fatuus eis in aeternis mandabis, & cibrosus ejus sicut fons in confusa meo.* Quicquid David moriens Salomon hęc ultima dedit monita: *Oferre a iustis: Dominus Dei tuus, ut ambules in via eius, &c.* ut confermet Dominus: firmatus, quia locum est de me, dicens: Si confidenter filii sui nonas meas, & ambulaverunt coram me, varice in omni corde suo, & in omni anima sua, non abservet nisi re de solo Israele. Quo in Moles mortuorum, ex ore Dei de regibus ita fanxit Deuter. 17.18. *Poletum sedet rex in iugis regis sui, deservit sibi Deuteronomium, &c.* tegetque illud omnibus divinis nota sua, ut dicas in nomine Domini Deum suum, & custodes verba, & ceremonias eius, &c. ut longe tempore reges ipsi, & filii eius. Hoc ipsum externe Sapientia edidit. Proverb. 8. v. 13. *Per me reges regantur.* Hinc de jalophat pao rege digitur a. Paral. 2. *Fuit Dominus cum Jalophat, quia ambulauit in via Dei uid patris sui,* &c. confirmansque Domini regnum in manus suis, &c. *affligeret sancti et infinita devita, & multa gloria.* Hac de causa Agapetus recte mouit Justitiam imp. ut referat Baron. tom. 7. io. Julian. *Seperatus, inquit, impensis cum a Deo superponit, eague ut quodvisnam modis placatis ei, quid tibi deduc, cumque omnibus boniibus ab eo sis pre alatus, prae omniis enim beatae festina.*

Viderunt idipsum Gentiles. Scribit Plinius de Viris illustr. c.s. Numsan Pompeium secundum Romanorum regem, serum populum religionis infusione **CONTRACTIONE**

Alegibus domus, *namque regnum ita firmasse, ut permaneatur eius regno nemus illi belum moverit.* Apud Livium lib. 44. est illa vox C. Marci: *severa pietate fidei, deus per quae populus Romanus ad tantum sagittis peruenit.* De Agelido Spartanorum duce ita scribit Xenophon in eius laudibus: *Exstremitas divisa amissus non minus in hosti, quam amica in solo imploranda esse.*

LOQUIMENTA VERA A VISIONES ENTELESIS VERS. 4.

Legit interpres **לְמִתְבָּרְכָה** dabbora in Imperativo, id est, loquamini: iam legunt **לְמִתְבָּרְכָה** dabbora in praeterito, id est locuti sunt. Chald. vertit in presenti, *loquimur verbis violentiis*: quia Hebrei carent presenti, & pro eo utrum praeterito. Rurum, pro cofersis mandatis, hebrei est **לְמִתְבָּרְכָה** alat scia, id est *verbi mandatis*, vel fusilis & muniti. Solebant enim Prophetæ suas visiones, pro prophetis confirmare iuramento, dicendo: *Vnde ego, dñe Dominus, id est, iuro per vitam meam; aut potius de dñis devoventio, dicens;* *Hoc modo facies Deus, & hoc addas, si mentior. Hebr. enim at*s* significat iuramentum exercitorum, maledictionem, & imprecationem tritium. Talis ergo viro & prophetis vocatus *alio*, id est exercitatio: quia habebat cum e xeratione. Seolus est ergo q. d. Loquimur iuste, & jactate verba pseudoprophetaurum, qui afferunt suas visiones, ea que jurando, dererando confirmant, sed mendaces & futilis. Pollicentur enim omnia prospera, oec. timendos eis Affyrios, sed mentitores & decipiunt vos, agnuntio cu ruoam. Est ironia: ride coim & subannunt eos, quod fallit Prophætis & seductoribus fidem habeant in suam perniciem: iniquum enim vires, ied futilis & mendaces, putat non Dei oracula, sed cerebri sui somnia. ita S. Hieron. Haymo, Hugo & ali.*

FERITIS FOEDUS] Hoc sunt verba *aspiratis iniuncti*, seu oracula pseudoprophetaurum. Diebant eum: *Feritis, vel ferite iudeos, & scilicet cum diis vestris, a quæ regibus, iurando & devoventio vos diris, si unquam eos, eorumque iehovam deferatis, & ad Deum dominum que David in Ierusalem & templum redactis.* ita Vatabl. Arias & Clarius. Secundo, ferite foedus Affyrios, aut cum *Egyptis*: si hoc feceritis, omnia eruant vos licet brevia & prolera, ita ipsi. At fallunt: nam in ista vobis amaritudo captivitatis, unde de ea subdit:

ET GERMANARET QUASI AMARITUDO IN PECTUM SUPER SULCOS AGRI] Pro amaritudo hebrei est **לְמִתְבָּרְכָה**, quod significat venenum, amaritudinem, reiq, venenatas & amarillimas, ut et fel, virus serpentum (unde Chald. vertit, *caput serpente[m] maledictio[n]em*) cocytoides, ablynthium, &c. Septuag. vertunt, *germen*, scilicet amarum & noxiūm. Senius ergo est, q.d. *Judicis*, id est, supplicium Iudaë germinabit & probidum quasi amaritudo, id est, amare & noxiūm herb. v. g. ablynthium, *super Iudeos agris*, ubi copiosius germinabit, upote terra fulcata & elaborata, q.d. Utinam herbor copi osse germinant in terra culta, ita copia suppliciorum germinabit in Iudaë, qui in agro tam terræ quam cordis duxit fulces non pietatis, sed impunitatis: hinc eum cor suum fulcavit, id est, studiorum & data opera peccavit, Culpendo & colendo idola, ac Deum. Neque legitem & misere spernendo, idq. ex eo quod credidit pseudopropheta dicensibus, eum, si id faceret, sedulius enim idola ferret, tutum & securum fore. ita Theodor. Theophil. Arias, Vatabl. & S. Hieron. qui & addit de hac amaritudine supplici: *Vi qui feminis versus copulat in Dydio, copiose merantur in labrymum; qui rigentes, fleant; qui habentur consolacionem, lagerant.* Alludat ad minas & execrationes Mosis Deuter. 32. 18. *Ne forte si inter vos aut in familiam, familia aut tribus, vobis cor aversum est bos de Domine, ut vobis CONtra ferat dictum illarum Germani, & sic inter vos radix germinaret sibi, & amaritudo.* Consequenter verba mirantur bimis benedictis sibi in corde suo dicent: *Tu ex multis CONtra ambulabili in peccato coram me.* Et Dominus non ignorat ei, sed in te quam maxime furem eum fumer. amo haec minas in illece sum implendas Oleo hic prædict. Secundo, *adversarij* id est vindicta, *super Iudeos agris*, accipi potest sterilitas inducta agris, q.d. Deus puniet vos agrorum sterilitate, ut licet fulci & fumant, non prolerant legem, sed potius spinas, tribulos, loli, herbasque amaras & venenatas.

VACAS BETHAVEN COLVERUNT HABITATORES SAMARIAE] Bethavens est Bethel. Bethel. Bethel. enim

Commentaria in Osee Prophetam. Cap. IX.

enim, id est domos Dei, dicta est, ob vitum ibi à Iacobo Actas: & quia voluit substantiam tantum idoli, non esse Deum scilicet innoxium. Eadem deinde dicta est Bethaven, id est domus iniquitatis, vel idoli, ob vitulos aurores quos ibi adorando profouit Jeroboam. *Vtus ergo, five jacentes, vocat hunc vitulum.* Unde Septuag. hic virtutus, *virtus;* & de eo mox sequitur: *Quia lux superem (vitulum) populis.* Pro quo Nost. Vitulus hic fuit Apis, fiv Serapis, Deus Agyptiorum. Hunc enim cum Agyptis coluerunt Hebrei degentes in Agypto, ideoque Deum, ut eos ab hoc idolo avellere, iussit Mois ut eos educeret ex Agypto in Sina: ubi cum Moysi accepturus legem, diutius cum Deo harret in monte, mox populos volebat redire in Agyptum, Apis, putat vitulum aureum, quasi duxerit vix libi confavit, Exodii 3.4. Eundem renovavit & revocavit Jeroboam, faciens schismam a Deo, & à domo David, lege historiam. Reg. 12. v. 28. Porro Jeroboam non unum, oti videtur sibi S. Hieron. Haymo, Rupert. Hugo & Lyran fed plures & exstincte vitulos patet, tum 3. Reg. 12. 28. tum quia hic eos vocat *vocas* in plurali, *vocas ergo Bethaven,* sunt duo vituli auri, quos feci Jeroboam, uouum; posuit in Bethel, alterum in Dan. Dan ergo, aquæ ad Bethel, vocatur hic *Bethaven;* id est, dominus idoli.

Nota. Scriptura hos deos nunc vocat *viriles* nunc *civitas;* vel *vocas.* Primo, quia Patres quos citavi Exodi 32. v. 4. docent eos non huius integrorum vitulos, sed tantum capita vitulorum, ita ut Aaron Hebrai tantum conflaverit caput vituli, unde an in maius esset, an femini poterat an vitulus, an vitula, vix dignoscere poterat. Secundo, quia validè verisimile est, si capite sexus dignoscere poterat, fuisse vitulas potius quam vitulos: tum quia Herod. 1. 2. id docet: *Benes mares;* inquit, *res ad me, manduca at vitulos amissi;* Agypti immolante feminas eius immolare non licet, ut ipsi fidei consecrarentur. Nam fidis simulacrum multib[us] effigibus peditum corrum, quemadmodum lo Greci defensore, b[us]o[rum] feminas omnes istud Agypti venerantur ex omniibus pecudibus longe plurimum: tum quia hebrei vocant *μητρας* ergo femininam, id est vitulæ, uti vertunt Septuag. 3. Reg. 12. 28. ac Joseph L. S. Ant. e. 1. sive vacas, uti vertit Nofer hic. Vacas ergo novellovas actipe, id est vitulos adulitos, aut potius adulitas: vitulus enim, uti & bos, alius, equus, ovis, camelus, & ea tera animalium nomina utrumque sexu impinguata tam feminina, quam marcescunt. Haec sententia validè probabilis est & contraria tamen, scilicet fuisse vitulum, potius quam vitulam, non est improbabilis, eamque videtur legi. S. Hieron. Rupert. Vatabl. & Arias. Ratio est, quia pessime vocatur *virulus;* hinc tantum vocatur *vaca* ad irridendum. Apis ergo, sive Serapis, erat bos, vel vitulus corpore nigro, candida fronte, habens in tergo album notam vel maculam, uti dixi Exodi 32. 4.

Tropolog. peccator qui carni, abdomini, ventri & veneri indulget, colit vitulos & vacas Bethaven, cum illi que vitulatur, sitque quasi vitulus. Sicut enim vituli & vacce stupidi sunt, petuti, jugum subeboi, terram arato subiungit, & collum oneri supponit: ita & carnes stupidi sunt mente, laetitiam, labores maximis forbunt ut luis deserte fruuntur, onera gravissima & penit importubilis fulcuntur, scilicet palcum sur, totique in terram & terram proiecti sunt.

C O L U R U N T Y. Hebrei est *תְּנַשֵּׁן*, id est timuerunt, hoc est, coluerunt & venerari tunc, ut vertit Nofer. Chadd. & ali: oam primus in urbe deo fecit timor. Hinc in Scriptura timor Dei, significat veneracionem, & cultum Dei. Timor ergo hic est reverentia Dei. ita S. Hieron. Theodore. Haymo & ali.

Alier Vatabl. Arias, Iagnin. & Clarius, q.d. Samaritæ videntes ab Aphyris valfari Bethel & vitulos suos, pavabant, timentes quod & ipsam propediem simili clade vastabatur. Septuag. vertunt, *morari sunt.* Id gat enim significat propriè peregrinari, morari, degere: inde *Ubi ergo est peregrinus?* & quia peregrini peregrinari, apud exteros & incolitos sunt remidi, & pavidi, hinc per significat quoque timere, pavere. Vertunt ergo Septuag. *apud vires domini;* & pro *πάντα* aven enim legunt iphi per etiam *πάντα* ormaruntur habitantes Samaria. Hinc & Vatabl. vertit, *ad vires Bethaven concurrebant Samaritæ.*

Q U I A L U X I T S U P E R E U M P O P U L U S E J U S. Eum ledicet vitulum, ut vertunt Septuag. Itaque quia *vocas* vocavit, hic *τύμων* vocat, ob causam jam di-

xum, non numerum significare scilicet quid est: posside vitulus, non equus, non hircus, non aries. Sensus ergo est: Luxor, id est luxebit, populus super vitulum. *τύμων* cùm scilicet videbit eum ab Aphyris capi, & captivum avebit in Aphyria, luxebunt et *αδιτού* ius, putat sacerdotes & custodes vituli eiusque templi, qui antea EXULTAVERUNT IN GLORIA EIUS, cum ipse ab omnibus coleretur: **Q U I A G L O R I A** hac virtutis MIGRATVAB E O.]

S I Q U I D E M ET IPSE (vitulus) **I N A S S U R** (Agyptum) **D E L A T U S E S T M U N I S R E G I U L T O R I** Septuag. *Οὐ ιψίν πανθεόν δυκεναι κέναι της ρήγης.* q. d. Vitulum hunc capitum, qualis minus & xenium infigne obtulerunt Aphyri regi ius. Nota. Primo. *To quis hic pote tantum consequenter,* & ornatus emula additur, idemque valet quod *λύση*, *λύσης*, *λύσης*, *λύσης*, post *τὸν αδιτούντος* Hebreo subauditum relativum. *Τύμων* scilicet id est quod Tertius, regem Aphyriorum vocatu *υτούρων*, id est vindicat, Symmach. *Ιανυκην*, id est præsumit & defensorem, ob causam quam dedi c. 3. Alleg. Tertull. 4. contra Marcione. 42. Ofere, inquit, de Christo prophetaverit: *Εἰ τοῦτον τοῦν δυεναι κέναι της ρήγης,* nempe cum Pilatus enim misit ad Herodem. Sed perperam, donum enim hoc fuit idolum, putat vitulus aurus, qui nequit esse typus Christi.

C O N F U S I O N E **E P H R A I M I S** (Ephraimitas, id est Israëlis, sive Samaritanis) **C A P I E T E S T C O N F U N D U T U R** **I S R A E L I N V O L U N T A T E S S U A** [Heb. *מִצְרָיִם*] **m e a s a r o**, id est a confusa sua, ut vestimenta Sept. Vatabl. & ali. Quare, quoniam bac confusio, qui voluntas, quoniam confundit? Primo. S. Hier. Theodore. Haymo & Hugo Trudonis, inquit, Hebrei videntes amores discedentes furto esse ablatos, *Οὐ πρὶς αἱρεῖσθαι* deauratos reipofitos. Cum greci lugere papuam tempore ueccitati *εὐ* angustias, erant vitulæ aurores incer numeris catena Aphyri regum, *Οὐ μάκρη της σπανδαρεώς* ab Israel esse direxerunt; ex uitabatur adiunqui quis tornum nequagamus posset arce *εὐ* deprendi. Et hoc est quod an: *Αδιτούντος* scilicet *τύμων* super exultantes nec gloria populi, hoc est, in iunctu quod labebant pro gloria; quia migraret ab eo, id est a populo, *Οὐ τραχεῖσι* est ad Aphyri. Siquidem ipse delatus est immanis regi ultimi. Ita inquit sequitur: *Confusio causa est ei*, *Οὐ.* Deperibat a cruce frons videretur decolorato regi Israel, inde littera interlocutor indicatur; *Οὐ* inde se placere extimaverunt, unde vel maxima confundantur, *Οὐ* exfundunt eos qui nisi numeri inferantes exultantur, nisi fuit fundendum, *οὐ* fraude regum ait; confusio hoc esse perfidium. Addicte S. Hieron. Legimi 4. Reg. 13. 19. regem Israel Madadum regi Aphyri. *Πειτα μόλις ταῦτα ἀργανομήσει,* ut ei preberet auxilium, *ιατε* qua nouissimi arbitrantur etiam uti aurores esse direxerunt. Confusio ergo laceratim fuit, quod huic erunt regi Israel, ut vitulos deauratos mittent dono regi Aphyriorum, ut sic frons corum lateret, qui ipsi furati vitulos auros, supplicauerunt a nos deauratos: confuso & pudor corundem fuit, cum frons corum deserta per regem Aphyriorum, redundauit in caput regis Israel, & tandem in caput ipsorum laceratim. Alter & Theophilus opinatur enim sacerdotes fusiles principibus, ut vitulos hoice miniterent in Aphyrius, quod sacerdentes eis ab Aphyriis adoravissent, sed confusus sunt: nam Aphyrius coolregerunt. Alter & Theophilus. Confusus, ita, ut hoc fit de mittendo vitulo in domum Sua regi Agypti, ut si Israëlitæ ruerent contra Samanias. Sed confusus fuit: nam & vitulum perdisserunt, & à Sua adiunqui non fuit.

Verum hoc omnia incerta sunt, & fabulas Rabbinicas olen, præterim quia Ole latius significat, vitulum hunc non datum, sed caput ab Aphyriis. 3.5. *Τραχεῖσι* est, inquit, *τύμων* non Samaria. Et hic v. 2. *Ιανυκην* confringit similares eorum Et vertit. *Διερρεινται* ex ea / *αὐταῖς* adiuncta eam / *την Ισραήλ*.

Dico ergo: Voluntas hec & confusum Israëlis sunt, quod vitulum quis numero lucri elegerint, & Deo vero præterierint, eis, non Deo, servire voluerint, sperantes ejus opere te tuos fore ab Aphyriis, sed confusi sunt nam valitati cum vitulo, qui ab Aphyriis captus & irritus, in dominum oblatus fuit regi ultori, punit Salmanas, qui ultus est defectione Israëlitarum tam à Deo, quam à iis, quod ki-

felicitate contra sydes fides suorum laitum confusigilient ad Sns Aleim: unde eidem hoc accommodat Christus Iacob 21, 20. et S. Hier. Haymo, Theophil. & Hugo. in d. Rupert. vult hunc esse sensum litteralem; sed perpperam. Tum totius orbis in fine mundi: unde eidem hoc adaptat S. Johannes Apocal. 6. v. 16. Simile est illa p. 19. Introitio in festinas peccatorum; *Ceterum vero tempore aeterno facie formidans Dominum.* Sic apud Senecam in Troadiibus vidua Hectoris occulans filium in sepulchro, aitei.

Fata si miseris inveneris,

Habes salutem: fata si necam negante,

Habes sepulchrum.

Quod Malchus Monachus, testis S. Hieron. in eius Vita, herum inlequentes fugientes, abdentesque se in speluncas, fibi adaptans: *Sic, inquit, Domini ad mysteros in vas, habemus salutem: si deflexi peccatores, habemus sepulchrum.*

Anag. here planeque congruentiam damnatus in gehenna, qui oportant mortem, ut poenae evadant, & mori nequeant. De quibus S. Bernard. lib. 5 de Condit. cap. 12. Horre, ait, veremur mordacem, *C. mortem vivem.* Horre incidere in manus mortis viventis, *C. vero mortuorum.*

Dous des illi semet mortui, ut non moriantur in eternum? Qui

Balucum mortuorum, Cadite super nos: C. collibus, Operem nos;

quod nisi mortuum mortis beneficio am fruire, aut evadere posuit? Denique invocabunt mortem, *C. non veniet;* ait S. Johannes Apocal. 9. Unde Arabicus verit. *C. dicens mortuibus, C. rapiens, C. collibus: Cadite super nos.*

Ex DIERIBUS GABA PECCAVIT ISRAEL. VERS. 9.

d. Priscum & inolitum est hoc idolatria Israel peccatum, oltana & pertinax hac in eo est labes & macula,

que proinde non nisi igne, & excidio purgari, & cvelli

potest.

Quares, quinam sunt dies Gabaa? Primò, Chaldei bre

refert ad Saulem, qui creatus est rex in Gabaa: pecca

tum enim Israel petendo regem contra voluntatem Dei: q. d.

A tempore Saulis peccavit Israel, & Deo rebellare

cepit: in Gabaa ergo tam populus, quem rex fecerunt

coram Domino: immo contra Dominum: & tamen non

comprehendere eos praelium siceptum super, id est contra

Ritus impugnantes, putat Philistinos incircumcisim &

infideles, q.d. Licebat Israel peccaverit creando regem Saulem, tamen Deus eum non deferuit, nec tradidit Philis

thim, sed potius illi iubigavat. Nam, ut dicitur 1.

Reg. 14. 12. *Eras bellum ostens aduersus Philistinos omni*

busi diribus Saul. At Israel tantus Dei clementie immensus

& ingratus, ab eo decivit ad idola. Ergo acriter ab eo pu

nietur. Hoc est enim quod ludit: *hura defiderunt meum*

corripientes. Verum in creando Saulo rege non peccau

vit iulus Israel, de quo hic agitur, sed & iude: nec sub

Saulo, sive post Saulum sub Davide, & Salomonem a Deo

decivit ad idola, sed sub Roboam.

Secundum ergo, melius illi hinc referunt ad tempora Ju

dicum, putat ad tempus quo fluprum in Gabaa ei com

mittuntur a Beniaminitis in uxorem Levite, ob quod on

nes penit in prilio deleti sunt, Iudic. 19. 10. Saulus ergo ei,

q. d. Ex eo tempore, quo viri Gabaa & Beniaminitis fe

luer in Levitem, ejusque uxorem adseruntur, peccavit

Israel, scilicet idolatria publica, putat colendo idolum

in Michah erexit in urbe Dan, Iudic. 17. 5. et cap. 18. 10.

Nam utramque historiam, putat fluprum Gabaa & idolu

Michah eodem tempore contigit, patet Iudic. 17. 1.

niturum fluxim post tempora joie, vivente adhuc Caleb,

sub Othoniele, ut docent Hebrezi, S. Hier. Rufin.

Rupert. Theod. Theoph. Lyran. à Castro et alii. Uni

et Iohannes utrumque: morti Iohue illico subuenient, ante

historiam Iudicum. Idque demonstratur ex eo quod Ph

ine filius Eleazar filii Aaron jam tum vivebat, ut ibi

dem dicitur cap. 17. 6. et cap. 18. 1. et c. 20. 2. et ex eo quod

Jonathan filius Gerlani, filii Moli, coniuratus fuerit

cerdos idoli Michae, uti dicitur cap. 18. 10. Rursum quod

tum necrum ab Israelis expugnata est Jerusallem, uti

dicitur cap. 19. 11. Cum igitur Jerusallem ex pugnatio nar

retur initio lib. Iudic. c. 1. sequitur fluprum Gabaa et idolu

m. Michae contingit ante tempora Iudicum, et his

temporibus libro Iudicum esse prorponentibus, vide Abu

len. Ibid. Porro nominat felius et fluprum Gabaa, po

pulus quam idolum Michae, quis illud enormiter erat, infla

me et excravabile, non tantum coram Deo, sed et coram

hominibus: et quia fluprum hoc mylii representabat

idolatriam; hac enim in Scriptura vocatur *fornicatio*,

adulterium, etc. Denique, quia haec duo vicina et con-

jun-

VERS. 7.

TRANSLIRE FECIT SAMARIA REGEM SUUM]

Hebr. 11. 32. *Udime*, quod Primò, verti porei, *descindetur in Samariam regis ejus*, scilicet rex Samaria, post O

fee occidetur in ea, ita Vatabi. Secundo, *Simili est cum Samaria rex ejus spuma*, quae est in superficie aquarum, q. d. Rex cum regno in sua spuma diffunditur et evanescit, ita Arias. Tertiù, *In futurum redadit ejus, vel obrumes, et id est perit, dispersit Samaria cum regno suo*, ita Forster. Quartò, *Nostrus passus udime accepit pro a*

ctivo NDT damna, vel dimma, id est excedit, unde vertit, transire fecit; Septuag. *abreto, foris pro NDT nadine legemur*; *NDT adspicere, id est impunit, et propulsi, et propulavit Samaria regem suum quasi spuman*: spuma enim ab unda & fluctu proprii propelli dicitur, q. d. Samaria idola colendo transire fecit, impulsaque in extimum regem suum quasi spuman. Suo enim leclere apud Deum meruit & erexit, ut regnum suum cum rego ab eo exscindetur, & transire celestrem, evanescere ut spuma quasi propulsa & dispersa a fluctibus. Rursum, q. d. Cum rex populo in idolatriam propenso obsecundaret, & hic sceleris ut idus regi afflentiretur & afflentaretur, fecit populus, quem aqua multa repraesentabant, regnum suum perire quasi spuman ex latere, eam sedicit in seculo, velut in aqua consumens, perdes & eusefnera faciens. Alter Sanchez, qui per regem accipit idolum, putat Moloch; vel vitulos aureos, quos locum perdidenter Samaria.

Nota. Pro *spuman* hebr. est *תְּבַדֵּל קָשֶׁפֶת*, quod propri significat ebullitionem & effervescitatem; inde iram bullentem, inde bullam & spuman. Septuag. vertunt, *σπονδα*, quod interpres *cremum* vertit, pnta fumenta, spuma, omninoque ipsius foementa ad extremum facili, quibus forsan inceduntur, vel torretur aliquid atque frigescit: a frigido enim vocatur *σπονδα*. Ita et Colunella & Plinio S. Hieron. Hac enim fumenta vel spuma, instar spuma ab aqua propelluntur, & si accendi fint, ab ea mox extinguuntur, ait Theodore. Symmachos vertit, *σπονδα*, volens ostendere firmam, ultra superioris aquarum, *et in spuman ballaque fragores, quas Graeci σπονδας vocant*, ait S. Hieron. *Syns vertit, retinet Samaria regnum suum quasi paleam, vel quasi rotundum* (propterea enim aliis punctis legi potest golo) *sicut faciem aquarum*; Arabicus Antioch. *depergit Samaria regem suum quasi horbam super aqua et galganum*; Arabicus Alexander. *fulbitur Samaria regem suum quasi spuman*, quae est saper faciens (superficie) aquarum.

ET DISPERDENTUR EXCELSA, alaris, fascilia, & templo (hac enim iudicatore Gentilium engrahane in montibus, locisque excelsis) i dolti, putat viri au

rei in Bethel eredit, quod est *PECATUM ISRAEL*)

Pecatum vocat non sicut, sed obiectum peccati, putat

idolatria.

VERS. 8. ET DICENT Isralite in excidio Samaria per Salmanas, *MONTIBUS: OPERITE NOS* q.d. Tanta erit clades & cedes Isralitum, tancus clamor, pavor & horror Assyriorum, ut qui poterunt abdant se in speluncas & cavernas: qui non poterunt, optent montibus & collibus operiri & contegi, ne hanc stragam videant & sentiantur; ut nemo suruatur, ut Theophil. qas non malis obris aut terra distractur, aut repente montium cœsi, quam mala ab hominibus admisa fuisse. Et Cyril. *Durem*, inquit, *monobus, ut quibus adha estebantur. Cadite super nos* *C. adscripti crudelitatem Babyloniorum, et captiuitatis extremam infernem.*

Nota, ad litteram, ut patet ex antecedentibus & sequentiis, hac intelligi de excidio & ex calamitate extrema ac delperita derecto tribu, cum ab Assyriis excisa est Samaria, ita S. Hieron. Cyril. Rufin. & alii. Allegor. verbis hic dari typum calamitatis & excidi, tum Jerusallem per Titum & Romanos, que tanta fuit, ut in cypris & cloacis se adberent Inde, teste Josepho; excidium enim Samaria fuit typus, & praesidium excidi Jeru-

funt: libido enim est mater idolatrie, aqua ac Avituli arabunt: dannabit enim eos hostis quasi boves, & mancipia ad aratum, & ad agricolacionem. Ubi Adverte, propter iniquitates hebr. eft **DOMINUS** **onus**, quod Chaldae, R. David, Vatablus & alii vertunt, **in*tra*s**, vel **Judes**. Verum aliis pueris legendum eft **DOMINUS** **onus**: aut certe **onus** per crasin ponitur pro **onos**, id est iniquitates, ita enim vertunt Septuag. Nostr. Atias, Pagni. Fortier in lexico & aliis, nulquam enim alibi esse iniquitas uigerum aut fulcum.

EPHRAIM VITULA DOCTA DILIGERE TRI-
TUR A M. Sicut v. 1. Israel comparavit vitu frondos, VER. II.
led fructibus vacua; ita hic euendum comparat vitula, qua arav in impotest, & metuit iniuriantem: in ea; metaphor & perlitutique ad finem capit. Porro alludit ad multa. Primo, in voce **Ephraim**, id est frugil, fertili, ad fertilitatem terra Ephraim. Secundò, in **vitula** ad aureos vitulos, vel potius vitulas, live vacas, uti dixi v. 5. quas colebat, q. d. Ephraim colendo vitulas vivularit & strofe intans agitur quasi vitula. Tertio, **docti**, id est silesa, ut verbi **Vatablus**, & aliis. Unus Lyran. verit, **summis**. quod codens reduci potest: coniuetudo enim illi erat pro flumulo. Alludit ad Apim, id est vitulum, quem Israel in **Egypto** peculauit; indeque eius cultu le aliquafecit, eisque pertinaciter adhuc in Chanaan. Kurium ad fruges copiosus **Egypti**, quibus Israel ineficiens in **Egypto**, ad eas exarum triturationem, aquae ad Apim, quasi corrum datorum jugiter anhelabat. Quarto, **pro*tritum*** hebr. eft **TriTuru** **sedu**, id est ad triturandum, putat ad excutendum grana & legume. Palauit enim, aqua ac in Itali, Canariis, aliis, ut regionibus grana excutient, non homines lignea flagellis, un faciunt Germani, & Galli, led boves & vacas, live pedibus & ungulis legem tenacando & terrendo, live, ut aut S. Hieron. ferreos oros super aceruum legatum trahend. Quinio, in voce **doci** & **digere**, significatur vitula, ad hanc laboriosam triturationem coido: et per pubulus, quod ex area capiunt, led laniam: lepe enim laxantur; itaque spes pubuli discute sponte ad areas, & ad triturandum resire; ex quod dum tritare, subinde segetem ore carpare, ex queque edere sinuntur, iuxta legem Deuter. 25. 4.

Senius ergo iuuans allegorie eft, q. d. Ephraim instar **C**ivitatis amans tritum & triturationem, eisque aliuefactum, didicis idola colere, & idololatrie le aliquafecit; ac hoc suinde es dimiserit, tamen mox ad ea recurrat: quis per ea libo frugibus distari, direvique heri & proprieatate ritebat. Unde labores & molestias, quas in idolorum cultu infundit, vel non leviter, vel facile superaret quia ex eo putato frui liberata, opibus, rerumque copia, uti Rupert, Haymo, Lyran. Hugo. Nostr. S. Hieron. Te docti, significare coniuetudinem & amorem. Ephraim, inquit, sumis eft uera, vel vitula qua a juventute sua didicit aream terre, & ferreos orbis super aceruum vegetans trahere, ut patet a rusticis peregrinare: & in foliis didicit, vernis nimis conferturidine caput amare quae didicis, &c.

Alius explicat Vatabl. q. d. Ephraim manuvi trituras, quian arato, id est, manuvi comedere quam laborare: unde effundat vitula lugnante pinguis & obelus. Ex aliis: Ephraim, inquit, amat trituras, id est regnum, quo tritatus, id est fibi fudatus, & tributus exhaustus at alias trios & genos. Hinc

Tertio, Septuag. pro **tritum** vertunt, **conseruarem**, & **reversationem**: Ephraim, inquit, **vitula docti diligere**, id est **conseruarem**: hec enim tritura affligere & vexare legemem, in contentio vexat homines, praelitum subditus. Aut potius, ut Theodor. Cyril. Theophil. & S. Hieron. contentio haec eft cum Deo. Sicut enim vitulus trituras contendit cum legete, ut ei grana adnas, & excutiat: ita Israel contendebat cum Deo, nec eius jugum fulciperu volebat, sed illud excutiebat, quocres ego, inquit Deus, collum eius obelum & superbum premans & subigans per Allyras. Versioni Septuag. contentio Chald. qui vertit, sumis eft domus Israel uita & uenit are ducere, & non dicit. Perpetram Leo Calistrus propositum legit nisi, id est vitiorum, q. d. Ephraim affine tua sunt non domini & vinci, sed vincere, utas. S. Cyriacus. Senius tamen eodem reddit.

Verum prima expolito eft gennina. Est enim adiugum, significans in dolore, uisusque & morem Israel, que plu-

affuetus libertatis, gule & ventri, ardentes & conflan- A Transit Deus cum plaga infligit; hinc transire in Scriptura significat punire ita transevit per domos Egyptiorum occidens primogenitos eorum, indeque factum est, & nuncupatum est Palca, Exodi 12.12. ita S. Hieron.

A S C E N D A N T S U P E R E P H R A I M] ut soler eques ascendere super equum; hoc enim est Hebr. 3.12. arabis, q. d. Deinceps omnino Israelites multi subiungebat, faciamque ut Aliyris descendant in columnis eius, per inde ad Sapores Perlarum rex confitentur eorum, Arelianum Imperium quasi scabellum prius infendebat. Idem fecit Tamborlanes Bajazet Turcarum Imperator. Similiter schemata ait Jeremias c. 46. 20. *Via la elegans arque fortis*. *Asyptora*: simulacra hostis & vallatae Nabuchodonosor ad agmina versus erit.

A R A B I A T J U D A S] Nota Hebrae metaphoram,

qua arae significat operari & colere. Hebr. enim εργαζεται significat operari, arare & fabricare. Dicit ergo,

quod, eum Deus uero alendet super Ephraim, id est, eum deinceps tribus iubigabit Aliyris, trahetque eas captivas in Aliyrianum, tunc Iudas, id est, duæ tribus hanc Israeli cladem videntes, libique de eadē metuentes, resiliunt, & sub Ezechia pio rege aratum legis reli-

mentum, ideoque perfidient in terra sua, ibique colent Deum verum, sicut CONFRINGENT SULCUS, id est opera & idola, JACOB] puta Israelis, sive decem tribus, ita Theodor. & Theophil. Aut q. d. Jacob, id est, reliqui ex decem tribibus profugii ex Samaria, emigruerunt ad Judam, cum eoque in unum populum coalescent & confabituuntur in verum unum Deiculum, ut in agricolatione coaspirant agriculti, dñe unus arat, alter hunc & glebas confringit. ita S. Hier. Haymo, Al-

bert, Lyranus & ali. Huc accedit Vatab. veritatem, Iuda erat & Jacob confringebat ei glorias, quod tamen ali pa-

lio alter accipit, q. d. Ephraim, id est Israel, dilexit tritum, id est regnum: at Deus subiicit illum tribui Iude, & Iudas arabit tamquam paterfamilias, Jacob ve-

roë five Israel confringit in glebas, quasi minister & mulus. Duo ergo hic significantur: prius, quod Israel profugus comparabit eum Iuda in unum lectrum, unanimum religionem: posterior, quod in re minor erit Iuda, tique subditus subseruit; Iuda enim tenuit lec-

trum, juxta promissa Jacobi patriarcha, Genet. 49.

S E M I N A T E V O R T S I N J U S T I T I A , E T M E T I - VERS 12.

T E, id est, metiet certissime. Imperativum enim usum habens Pro fructu, cum eum certitudinem, quafi illa sit in manu nostra, denotare volunt) **E T O R E M I -**

S E R I C O R D I E] Hebr. ad os misericordie: & ita legit

Mofatu-

Origen, tract. 12. in Matth. & S. Ambro. lib. de Naboth cordis tri-

7. Jam misericordia tripliciter accipi potest: Primo, ut plex.

idem licet quod iustitia, & significat opera pia, iusta &

fancia, q. d. Date operam iustis, pia & sancta operi- bus; metiet enim & recipiet primum in ore, id est fe-

undum mentrum misericordia: hoc est, eorumdem factorum. ita Chalda. Theophil. Haymo, Hugo, Dio-

nys, & ali. Or enim hebreus sapientia significat capacitatem, proportionem, mensuram: unde η λεποι, id est ad eis,

idem licet quod secundum, iuxta, pro ratione, mensuram operum, cum de eis agitur, uti morum hebreorum periti, & docent Marinus, Pagninus & ali. in lexicis.

Sic Exod. 4. dicitur: *Alimenta inuenient jacta* (hebr. λεπη) numerum anumorum, que sufficiunt polunt ad sumum agni. Eccl. 16.16. *Colligat manus quisque ex eo (manna)* quantum sufficit ad vescendum; hebr. λεπη arabis, id est, secundum os eborum, hoc est juxta edicitationem eis, quantum ex eis poterit capere & comedere. Sic et Ge-

ne. 12. de Joseph dicitur: *Allevat os vescendum domum patris sui, probans eborum singulis*, hebr. η λεπη battap, id est, secundum os parvulus, hoc est, quantum quinque etiam parvulus, comedere poterat. Porro mi-

sericordia in Scriptura sapientia sumatur pro sanctitate et iu-

stitia, puta pro operibus sanctis et piis; quia propria fami-

liorum virtus et index est misericordia, qui offendit Da-

niel. 4. 24. et al. Corinth. 9. 8. Senius est q. d. Exerceete vos in actibus misericordie et iustitie, id est quanumlibet virtutum, et referatis mercedem amplissimum,

secundum os, id est, ampliitudinem misericordie et pio-

rum operum, que exerceritis. Explicit enim id quod

dixit versus precedenti, *Arabit Iudas confringat illa-*

Cantic. in Prof. Min. XIV. L et agri-

Mors de vi
confundens.

Moral. hinc dico, quanta sit vis consue traditis, pre-

sertim meretrici. Vulgo & vere dicitur: *Confundendo*

est altera natura. Et Sapient. Prov. 23. 6. *A molesto pax
viam suam, etiam cum senserit, non recedet ab eis.*

Vnde S. Gregor. lib. 20. Moral. 16. *Fatua, ait, tristitia
laboribus affecta, relaxata, pleniorum ad eundem laboris*

num, etiam non compulsa revertitur. Its pressorum mens

languis mundi fervens dedit, et rerum temporum fati-

gationis afflita, etiamque filii liberè vacare locis, subi-

camen terrarum iudiciorum festinas. Quia si miserae non verfa-

trum tristram laboris queris, ne jugo mundanorum iuris

cessare non iudeas, etiamque tristis. Et hom. 10. in Eze-

ch. Nonnulli, ait, ut in hoc mundo aliquod esse videantur,

terreni laboribus infundit, saevius canit, permutante

jurgis. Et quoniam se corpore desiceret inter labores sensantes

amor et amorem terrena rerum devicti, deliciabatur sati-

xans. Quibus per Prophetam dicitur: Ephraim virga

docti diligere tristram, &c. Regantur prestant, gra-

ve se iniquitatem percutimus quiescentem. Talibus con-

gruit illud Jobe. 30. 7. Qui invenit benificiū latrabitur,

et effundit delicias compunctione. Et illud Isaiae 5.

18. V a qui tristis iniquitatem in viciis venitatis, et

quasi vinculum plumbi peccatum. vide ibi dicta. Vide

& August. L. 8. Confessor. c. 5. ubi est concubinatu,

qui affuerat, non potuisse expedire narrat, etiamque

disperieret, ideoque genere & suspiraret, donec effi-

caci Dei gratia tactus, nodum hunc quo concubinatu al-

ligabatur disidit. Sit & hodie qui tractant animas, au-

dunt ipsi concubinarios, usurarios, ebrios, &c. fum-

infelicitatem plangentes, libique indignantes, quin &

verè penitentes, qui tamen data occasione ad vomitum

flavimus rediunt. Nam, ut ibidem a S. Augusti. Ephes-

piatram in agno non ferro alieno, sed ferre auctoritate

peccato meum temetipsi inimicu- et. Quippe ex voluntate per veritas

facta est libido; et dum servatur libidini, falso est confe-

sundo: et dum confunduntur non resipiscunt, falso est necesse-

re. Quibus quasi anxiis quondam flumine sonorix, na-

de etenim appellebantur, temebat me obstruere dura struens.

Nota Secunda, Iudeorum vocari vitulum, quia vita-

lum cum virili, vitula potius erat quam homo. Pub-

ehre Boetius lib. 4. Coniol. phil. prol. 3. offendit, quo-

modo vitium hominum sua humanitas deiciat, & in

bestiam transformet; Avaritia, inquit, feront aliena-

ram opum uidentes crepat? Similiter lupi dixerit. Feront

infidulator occulti Jurisperit fradulentus gaudet? Vulpes-

et aquila et ravena? Leonis animus

zebularum creditur. Pandionis ex usq[ue] non metuendo formo-

dat? Ceromimulus babetur. Segnus ex stupido torpet? Af-

finus vivit. Leonis atque inconstans fons permixtus? Ni-

bol ex avibus differt. Fædus immundusque libidinibus im-

mergitur? Scordula suis voluptate deritetur. Statim, qui

probitate defert, bomo effert, cum in diuina conti-

nuantem transire non posse, vertatur in bellum.

E T E G O T R A N S L V I S U P E R P U L C H R E T U D E-

N E M C O L L I E I U S] Vatab. Et ego transvi terram

qui pinguis, q. d. Quia Ephraim, id est Israel, perti-

ncipiter diligit tritum idolorum, ex eaque facta est

pinguis & obesa, et ipsa putat; Et id est id uero, ego

transvi, id est, transibo super pulchrum pingue

collum eius, et tumentes eius cerviceum toros jugo impo-

site edomabo, sit S. Hieron. scilicet per Aliyrianos. Nota.

Cantic. in Prof. Min. XIV.

& agricultorialis, explicans subdit: *Seminate vobis in suam frumenta, & metete in ore misericordia, q. d. Quantum patitur, id est pietatis, misericordie, & ceterorumque virtutum quasi arando lenocinariet, tantum melleis & pretium ex his percepit. Huic Prophete adagio simile est illud S. Ephrem in item 12. Scripturam: Post formicam apes, post laborem regum, & fructus, post tribulationem refrigerant, q. d. Post labores formice colligunt mel & favos apes. Acerbitatem enim laboris dulcedo quietis excepta, & operatorem post gaudium. Sic Christus favos post sella (erucis & passionis) gaudavit, at Tertull. lib. de Corona militie e. 14.*

Secundum planius *miseritia* die propriae accipi potest, & ad Deum referri, q. d. *Seminate in nobis te, hebre. iustitiam vel ad iustitiam, hoc est, iustitia & iunctitiae feminam, putata per Deorum coulendo desideria & propofitacori live trro inferire, ut inde opera iusta & sancta germinent, siue metetis eorum legem, id est, mercenari amplissimum, quam Deus in ore misericordia, id est, jumentis exierit, quoniam suam immensam, que merita nostra superas & vota, vobis promittit, & respicit probabilitate. Ita Vatab. qui veritas, *feminata vobis ad iustitiam, meritis brevifcentiam, felicitate Dei;* & Sepug. *feminata vobis in iustitia, videntibus frumentum vita.* Huc accedit explicatio Roberti: *Seminate, inquit, opera iusta, & metete in ore misericordia, id est: quantum misericordia voluntarie hoc est largitum. Quoniam subinde pro voluntate captiuitate enim dicitur: Persegit eosne gloria, id est, quantum gladius perteneret & occidere valebat & volenter, q. d. Omnes occidunt, nemini peccaret. Hac explicatio subtilior videtur: planius & solidius dixerimus as significare amplitudinem, & capacitatem, & quantitatatem, ministrant, q. d. Seminate opera pia & sancta, & metetis secundum os, id est, secundum capacitatem, & amplitudinem misericordie Dei, hoc est, amplissimum ab commercio recipient, tuncam scilicet, quanto decet Deum Deique misericordiam, quam amplissima est, int-pote divina & immensa. Quocirca ex Hebreo versi potest cum Martin. *metete in ore misericordia: etis, id est amplissimum, hoc est, amplissimum. Unde Syrus verit, seminare vobis infinitum, & metete os mortuorum.* q. d. Ex leniente justitia metetis ei ipsius misericordie & gratiarum, ut illud totum, quantum quantum est, metatis & capias. Porro misericordia hoc est remissio culpacionis precedentium, & peccatarum eis debitarum, ac prius instantie excidi & capitivitatis, q. d. Parcer vobis Deus, nee sinec vastari, quoniam bonis temporibus ac spiritualibus vos eum usabit, ut in cumulatus est Iudas sub Ezechia pro rege ac liberatus de manu Salmanazar & Sennacherib.**

Tertio S. Ambrosii lib. de Naboth. c. 7. *infusum accipit pro misericordia, ut accipiter pial. 111. 9. infusa, id est misericordia & elemosyna, emerit manu faciem suam, & aliis. Et misericordiam proprii capitulo proclamans, q. d. Student misericordia & elemosynas, & ampliam eis mercede recipient, iuxta illud 2. Corinth. 9. 6. Qui parere feminat, parere & metet, & qui seminat in lenitatem, & benedictionibus & metet. Sed audi Ambros. *Rosum enim frumentis munierunt, in eis apud qui considerant conservantur, & granis liberaliter in ardore bonorum operis redit.* Denique scripturam ell: *Seminate vobis ad infinitum.* Esto sicuti agriculta, sicut quod sapientia. *Bona fato in corde induamus.* Si terea vobis redditus abundares quam accepteris, quanto magis misericordia remunerabitis reddes multiplicando quam dedet? Deus enim liberator est, quam sit terra vel natura. Stergo terra ex uno feminis das centum, in quo subinde trecenta grana; multo magis Deus pro una elemosyna dabu ceum multe centas, in quo mille? Rurum bonum opus femen est melioris. Humanitas te, inde incitari ad magis te humilandum. Oras, magis cupis orare. Das elemosynam, plora dare exoptas. Nam uti fontes somnum, ita virtus virtutem adferat: labores laborem, vigiliz vigiliam parviant, uti asper S. Dominicus Loricatus.*

Quarto, pro misericordia hebr. est **רְבָה כִּסֵּף**, que vox tam piareat, quam misericordiam significat. Unde verit Martinus, *metete os peccatis.* Proprii enim hic agitur de operibus piis, quibus colitur Deus, quoniam contraria sunt operibus impiaetatis, quibus luci coluerunt idola, de quibus subdit v. 13. *Arafas impietatem, tu quoque*

venias fructus justitiae eorum.

Symbolice S. Hieron. Haymo, Arias & Hugo, sic expoununt: *Seminate in lege, & metete in gratia, q. d. Studiis legi, o ille Israelites, ita preparabis vobis ad gratiam Christi. Lex enim Mois fuit lex sufficiens & rigoris, lex vero Christi illa lex gratiae, amoris & liberalitatis, unde subdit: Tempore autem regnandi Domini.*

Anagog. S. Bernard. de Convert. ad Clericos cap. 15. feminante in gratia, & metetis in gloria, lenitante in terra cum labore, & metetis in calorem ubi rubio. *Nec enim, inquit, opera nostra transfruemus, ut videntur sed temporalia, quae velut aeternitatis feminae jacuntrur, stupent inservient, cum ex hoc corporis feminae consimilatur deinde exergere possint.* Nota: opera bona est feminae beatae aeternitatis. Idem Ierm. de S. Benedicto. *Seminate, inquit, s. benedictus exemplum bonum per aetera opera: feminante angelis gaudium, magnum per oculis suspiria. Seminate & vos, quia tam maius ante vos seminaverunt fratres, scilicet, quia vobis seminaverunt. O genus Adam, quam multe feminas veniunt in te, & quoniam precepsissem jenen: quam male peribis, & quam merita, si perirent in te tantum feminas, sicut & seminavimus labor! Seminatis in terra nostra fratres & feminas vestras. Angelis pariter & Apollinis, feminaverunt Marthae, Confessores & Virgines, &c. Seminatis Pater panem de calo, fulna ventram, Spiritus S. charactem Apollinis dona, & sibi annos feminas seminantes autem venient cum exultatione, portantes manipulos fructus. Non manipuli sunt quo queris, bonorum fructus & queris. Quis seminaverunt laborem & utilitatem, mitem, hinc non posset & querere.*

[INNOVATE VOBIS NOVALEM] Novale est nomen novuscum, lenicilem est excisum spinis, lolis berberis noxiis, primo colitus & literatur, q. d. Evidet in corde vestro lolis cupiditatem & spinas vitiorum, quae crebro repullane, in innovatu, velut novus ager, ienam diuinam gratiae & virtutum exsiccant. Utalib. veritatis, erat vobis aratum. siue explicit, q. d. Interim preparate corda vestra ad adveniendum Conflit. Septuag. vertunt, illuminante vobis lumine cognitiois Dei, deficientes ab idolis, eorumque temerebus & erroribus. Hebreum 13. non iudeum, sed & derivata nomina tam lumen, quam lumen, aquae & agrotum significat. Quocirca recte S. Clemens Rom. liba. Conit. Ap. post. c. 5. Habe, inquit, sicutur verbi Ecclipsis, ut possit omnia secundum verbum interpretari, & malia doctrina populorum copiose aterris, & illustratione legis illuminans. Ascendit vobis, a Domini, lumen cognitionis dum tempus ejus.

Moral ex hac versione Sepug. docet S. Ambros. cognitionem cui debere procedere cognitionem Dei, nec nisi per illum, perque bona opera ad hanc perveniri. Audi eum in psalm. 118. octonario primo: *Seminate vobis ad iustitiam, videntibus ad frumentum vite & Dilectionem vobis ad iustitiam: non prius illuminate, sed feminate: ne scilicet prima feminata ad iustitiam, sed etiam admodum, inquit, ad frumentum vite, & si ille illuminatus, hunc cognoscens, ne perfectio non solus conficit, sed etiam recipiit frumentum approbat. Per lumen caiim cognitionis S. Ambros. bie, & clariss. lib. de H. c. 4. accipit perfectionem charitatis. Pleuis vero & pientius S. Bernard. ferm. 17. in Cant. *Seminate, sit, vobis ad iustitiam, metete pim vobis, & in me demum illuminare vobis (sic) lumen feminatum.* Ultimam posuit sciamen tamquam pallium, quae statim habere nesciat super vocem: *& inde illa dno premisit, & subiectus illi tamquam si subdolum aliquod putasse subfletentes. Secundum nam intendamus, si sit prima per beneficium spes fecerat in aeterno. Tercio lemminimur ad iustitiam, sit ex vera ratione in euangelio timore Deum, remansum humiliatum, fudit lachrymas, elemosynam profidens, regnum C. uigilius afflictus corporis, & precibus angustius, & clamoribus fanguini. Hoc secundum seminare est ad iustitiam. Semina sua bona opera, bona finis, semina lacrymae sunt. Ihesus, inquit, & subiectus mitterebit feminam Ihesu. Idcirco metent**

Mor. co-
gnitio sui
efforma ad
cognoscendu-
m Dei.

Commentaria in Osee Prophetam. Cap. X.

123

manipulus glorie, quia & statim metunt spem vite & glo-^ria mentiri, cum tantum non reddunt, quantum in ger-
tre futurum. Eccl. epis. 108. *Verae sciemtiam*, inquit, *falsa*. *Clophi docebat*, id est, mundi contemptores. *Desinuerat af- sequuntur*. *Necenumbane lectio docet*, sed *anabio*; non litera, sed spiritus; non eruditus, sed exercitatus in manda-
to Domini. *Seminate*, inquit *vobis ad infinitum*, mente
spiritu; *et illuminare vobis lumen scientiae*. *vobis*, quia
non recte prodire ad lumen scientiae nisi inflata a germen pre-
cedat a animam, ex quo formetur granum vite, & non
palea gloria.

Hoc accedit S. Hilar. qui in psal. 128. sic legie & expli-
cat: *Seruite in iustitia* (alius legere, in iustitiam) *viginti-*
glio, & *mense vos in fructu* (alius, in fructum) *vita*; *&* *illuminate* *versus in lumine scientiae*. *Non illuminato* *pro-*
mum, *sed sicut nobis praepacta est in cum ame in iustitio*,
id est *vite nostra infimum*, in *spem fructuum severissima*, de-
de cum que *est* *etiam mei seruimus*, *tunc nos lumen sci-*
entiae illuminamus. *Teneundis ipsius hoc erit est scientia*,
modis, & *illuminationibus*. *Pilares enim nostrum illuminari* *se primum* *seruit a metere scilicet*, *cum aero*
arque modis quadiam conseqenti lumen preparatio *fit*.

TEMPSUS AUTEM REQUIENDI: DOMINUM,
CONVENERIT QUI DOCESIT VOS JUSTITIAM [B.]
q. d. Cum veneris Christus doctor iustitiae, tunc erit
tempus inquirendi eas quae Dei iuste & iustitiae: illud ergo
obligavit, ut Israelites, & non nisi illud vobis elabi & efflu-
sione. ita S. Hieron. Haymo & Hugo qui censemunt Pro-
phetam hie de more avolare ad Chiristum.

Secundo, Lyran. hec de Ezechia explicat: hic enim
reduxit populum ad Dei cultum, itaque fuit doctor
iustitiae, sed inequitate & imperficitate, ac quasi in ty-
pum Christi, qui pienè & perfectè iustum præfigit.

Tertio, pro cum *veneris* ex Hebr. Septuag. Vatabl.
& aliis vertunt, *dona veritas*, & *depharis* *in per vos prob-*
ram, q. 4. Num est tempus quarendi Dominum vol-
utus? preparandi ad adventum Metrix; ille enim veniens
debet vos immo debet verum iustitiam, qua coram
Deo iusti sit, filii & heredes regni eius. Vnde Challd.
vertit, *recipies vero etiam remorem Domini: nam enim re-*
velabitur, & *aferens vobis iustitiam*. ita veteres He-
brei apud Galatin. l. 3. c. 29. Theophil. Vatabl. &
alii.

Moral. dicit hic uti tempore gratiae & salutis, dum da-
tur: num poë hoc tempore non erit aliud gratiae, sed
iustitiae. Pusilex S. Ephrem tract. de Morte ton. t. Nemo,
aut, finis mundus mercatorum exercet: neque ille
qui post certaminem accedit, rorosatur: neque qui iam
confitto bello natus, laudes consequitur. Merito ergo
nisi est qui vita sua exulta propterea pietatis exercit,
prius si sit condensus est. Ponderant hoc temporis per-
de.

VERS. 13. *A RASTIS IMPETATIM* [Hebr. 17] *thaeris* si-
gaheat Primo, arare; Secundo, fabricare; Tertio,
machinari. unde Primo exposas q. d. Agerique ar-
atri balearum, & lemen quod feminis huius impietas,
ac conquefientia reges non fuit alia quam impietas, q. d.
Nihil cogitare aliud, quam impietatem impietati adde-
re, *celera* celiberius cumulare. Secundo, q. d. In cor-
de vestro extirpabis filios & feminas pietatis, cognicio-
nis euangelium [i.e.], ac duxisti & feminis feminas im-
pietas & idolatrias: idcirco *IN QUITATEM MES- SUISTIS* [puta fraudes, dolos, omneque nefas in
Deum, & proximorum operis ellis. Ex corde enim im-
pie & iniquo, non nisi impietas & iniquitas fructu
& opera provenient. Rursum, q. d. Ex impietate in
Deum produxit omnes iniquitatis in proximum, ut docet
Apoll. Roman. 1. 28. & 10. ita S. Hieron. Tertio, in-
quias accipi potest pro pena iniquitatis, puta pro deprava-
tione & captivitate, q. d. Perpetratis colpam iniqui-
tatis, hinc ejus peccatum, putu foliationem ab Asyris
& captivitatem, luctu & iusticiam. ita Theophil. Op-
positus enim Propheta hunc v. 13. verbi 12. q. d. Hach-
nus arastis & feminas impietatem, ideoque iniquitas
hujus penas multiflexit: deinceps ergo lapite, & femi-
nate in iustitia, ut metas misericordiam & beneficen-
tiam Dei: aliqui si perfruunt in celere, certò vastabi-
lissimi & excidemini, ut sequitur.

COMEDISTIS FRUGEM MENDACI [id est
mendacem & fallacem. Nota. Fructus & fruges discun-

manis promiscuitur: per eum leges faciunt vel arrupunt
in agro deperit, aut in horreis à verminebus, aut vento
aere corrupto atteritur, consumuntur & evanescit. q.
d. Simili modo vos, o Israelite, ex vestra impietate &
idolatria non percipietis pacem, proprietatem, rerum
copiam, que sperabatis, quæque pseudoprophetæ vo-
bis promitebant.

Tropol. omnis gulosus, omnis avarus, omnis luxuri-
osus, omnime impius comedit fructum mendacij. *impunit e-*
Nam, ut ait S. Hieron. *gulosus* *cor habet in venere, la-*
sciens in libidine, rapido in furore. Lucrum autem mendacij
est, libido mendax, gula mendax: nec enim latian
appetitus, nec veram afferunt delectationem, sed fu-
catum, umbratican & evanidit, unde Psaltes psal. 2.
*Fatuus hominem ut quid diligitis vanitatem, & queritis men-
daciem?*

Præclarè S. Gregor. hom. 36. in Evang. docet hoc di-
flare inter delicas corporis & cordis, quod corporales,
inquit, *delicias non habentes*, grave esse desiderium
ascendens; *cum vero aride edantur*, remonet pro-
trahit in *fastidium* per satietatem territum. *At rurak*
spirituales deliciae cum non habentur, in *fastidio sunt*;
cum vero habentur, in *desiderio*, tanquam a remediate
amplius *desiderantur*, quanto & *ab experientia amplius*
remediantur. In illis appetitus placet, *experiencia* dif-
ficit: in illis appetitus vobis est, & *experiencia magis*
placeat. In illis appetitus satietatem, *satietas* *fasti-*
dium generat: in illis autem appetitus satietatem, *sati-*
etas *appetitum parat*. Arguit enim spirituales deliciae de-
siderantur in mente, *an* *satiatas*: qui *quanto magis* *ca-*
rebras *parat*, tanto amplius cognoget quod atri-
dis *anseris*: *O* *videlicet non habitar a mari non possunt*, *qua-*
eterni *par* *ignorantes*. Vide eudem lib. 20. Moral. c. 6.
Accedit, quod carnalis delicia spirituales & *veras* exclu-
dant, itaque vim obstruant, dum ipse omnes sensus occu-
pant, totumque horum possident. Quocirca afferit
vere S. Hieron. *animas in animo sanguine & adhuc quæ*
hinc involvatas, nuda tenet, nuda calvit, sed semper de-
rarnalibus erubore, & ovaris inflatum cogitat. Terti-
o, delicio & dixit *veras* mendacium, quia pro dele-
ctione ingenerat dislinquunt in fastidium & cruci-
sum tam ante, quam corporis. Ita Cicerio pro Celsio:
Amoris, ait, & *delicii a matre & celestis delectis cur-*
ritur in omnibus rebus, *voluptatis maximum* *fastidium par-*
rimam est. Et Boetius l. 1. metro 7.

Haber omni bor voluptatis,
Stimulis agit senentes,
Appetitis par voluntatis
Vigilante melia fatus,
Fugit, & nimis tenaci
Ferit illa corda mortua.

Quocirca Epictetus art. 120. Dignus est, inquit, deorsum
conservare, qui rebus creatis moderari utinam, qui veritatis
etiam voluptates contemnit, non iam conservare. Deinde
sedecim.

QUA CONFUSIS ES IN VIIS TUIS [in op-
ribus tuis impiis, ac prælertim in cultu] *idolorum*. Est
enallage numeri: trans enim à plurali numero ad si-
gularum, quia loquuntur populo, qui singularis est, si cę-
tum species: plurala, si capita & homines.

IN MULTITUDINE FORTIUM TUORUM [cum tunc, tum amicorum Gentilium, tum idolorum:
idcirco.

CONSURGET TNNMULTUS IN POPULO VERS. 14
TUO, cū te invadent hostes Asyrii, ET OMNES
MUNITIONES TUA VASTABUNTUR.

SICUT VASTATUS EST SALMANA A DO-
MO (a familia, servis & militis) *EJUS QUIT JU-*
DICAVIT (ita legendum cum Hebr. & Roman. non
vindicari, ut legunt nonnulli codices Latin.) **B A A L**
puta à domo Gedoneis. Comparat enim excidium Ira-
ca futurum per Salmannam regem Asyriorum, excidio
Madianitarum, quorum princeps erat Salmans, factio
per Gedoneum, Judie. 8. 2. & plasm. 8. 12. ita S.
Hieron. Cyril. Ruth. Theodor. Ruper. Albert. Hu-
go & ali. pallum. Sensis ergo est, q. d. Sicut Gedon
excidit Salmannas idololatriam, hostem populi Dei; ita
& Salmannas cedet Israelem, obidola que coluit in
Bethel.

L a Nota

Nota Prima. Salomon quem occidit Gedeon scribitur. **A** Et non enim idem est quod litigavit, contendit, uidi, carit: Bas, est Deus Bas. Exe enim quod Gedeon judicavit, id est damnavit, & imbrum convicit esse Bas, dum eis aram evertit, dictis est iherubis, dicens Iesu patre Gedeonis: Uferat eum se deo Bas! ut est Deus qui sufficit aram eius. **Judic.** b. v. 21. Rursum Gedon dicitur Arbel, id est initia deit: quis Deus Bas clanculans noctu per iniidas evertit.

MATRE SUPER FELIOS ALIIS. **A** Quem, unde hoc petitum? **R**esp. S. Hieron. scriptum esse iudic.

Sicut fecit absque liberis mulieres gladiis sunt, sic absque liberis inter mulieres matres. Verum id non repperitur **Jud.** 8. sed **I. Reg.** 15. 23. sunt enim verba Samuels ad Agag regem Amalek, cum eum occidet mandaret. **L**upus ergo memoria videtur S. Hieron. Dico ergo, id in libro Iudeum & histori Gedeonis non narrari, res ipsa tam accidisse, ut hic afficerit, nimis mira fuit tantus pavor, confraternio & confusio in castro Madian, dum Gedeon & loci ejus clangorentur tubis iratoe, & facies trecentas ardentes offentarentur, ut vel gladii Madianitarum in felic invicem convertere, vel letitiatione & trepidatione fugientium, matres cum filiis alii serrentur, ita Ribera, Emmanuel, Mariana, & aliis.

SCIC FECIT (id est faciet) NORIS BETHEL. **V**ers. 13

q. d. Sic vos punier, & cadent non tam hostes Asy-

ri, quam Bethel, id est peccata, a vobis commissa, put-

ta idola adorata in Bethel, sicut Salmana punitus & ex-

fus est a Beth Arbel, id est, a domo & exercitu Gedeon-

nas. In Hebreo est elegans paronomasia, & antithesis

inter Beth Arbel, & Bethel, q. d. Sicut ecce & pro-

stravit Madianitas idololatrias Beth Arbel, id est dominus

Gedeonis, qui fuit Bas; ita cadet vos Bethel, id est domus

Dei putis Bas; ita cadet vos Bethel, id est, dominus Dei

qui sum viros violatos & fecitos Bethaven, id est domi-

nus idoli: propter sacrilegia eam commissaria in Bethel

excidemini, unde subdit:

A FACIE MALITIAE NEQUITIARUM VENTRA-

U M] id est, propter pessima inequitas vestras, qui-

bus polliuitis Bethel, id est dominum Del. His decusa-

sit Ihesus cap. 31. 9. Dixit Dominus, eunsignis eis San-

cti camini eis in Ierusalem, vide ibi dicta.

Simili elegancia & tropo Iesu Ierusalem vocat Arbel,

in ea que vario ludic cap. 29. v. 1. & 2. dicuntur: Pa-

triel Arbel; erexit quam expugnauit David, &c. Es

terram tuallabo Arbel, &c. Es erit mihi quasi Arbel.

C A P V T V N D E C I M V M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

Iudas Deus, & in os inicuus Israeli amorem & beneficia & se ei jogister praefixa, us tollendar eis ingratis-
dinem, quid à se ad viuersos amicos defecurit. Puer, ipse, Israël, & dilexi eum: & ex Egypto vocavi
filium meum. Et ego quasi nutritius Ephraim, & portabam eos in brachii meis. In funiculis Adam tra-
hau eos, in vinculis charitatis. Quocirca ingrato capiuitatem & trahimenter, quam tamen ita misericordia temperat, ne ei reditum in patriam spendeas. Ab hac clade eximit Iudam, quia id est fidelis à parte Del
stretit eum familiis Levitis.

Sicut manè transit, pertransit rex Israël. Quia puer Israël, & dilexit eum: & ex Egypto vocavi filium
meum. 1. Vocaverunt eos, scabierunt à facie eorum: Baalim immolabant, & simulacra sacrificabant.
3. Et ego quasi nutritius Ephraim, portabam eos in brachii meis: & nescierunt quid curarem eos. 4. In
funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis: & ero eis quasi exaltans jugum super maxillae eorum: &
declinavi ad eum ut vesceretur. 5. Non reverteretur inter terram Egypti, & Assur ipse rex eis: quoniam no-
luerunt converti. 6. Cospit gladius in civitatis eis, & consumet electos eis, & comedet capita eorum.
7. Et populus meus pendebit ad redditum meum: jugum autem imponetur eis simile, quod non auferetur.
8. Quonodo dabo te Ephraim, protegam te Israël: quonodo dabo te sicut Adams, ponam te ut Scobim?
Converiam eis in me cor meum, pariter conturbata est pueritudo mea. 9. Non faciam furorem ira mea
non convertar ut disperdam Ephraim: quoniam Deus ego, & non homo: in medio tui sanctus, & non in-
grediar civitatem. 10. Post Dominum ambulabunt, quasi leo rugiet: quia ipse rugiet, & formidabunt
filii maris. 11. Et evolabunt quasi avis ex Egypto, & quasi columba de terra Assyriorum: & collocabo
eos in dominibus suis, dicit Dominus. 12. Circundedit me in negatione Ephraim, & in dolo domus Israël:
Judas autem testis descendit cum Deo, & cum sanctis fidelis.

VERS. I. **SICUT MANS TRANSIT, PER TRANSIT REX** ^{israeli} patr' Esaia Jacobo, nimirum Idumaei serviente Jacobitis, id est Israeleis. **Sicut ergo Iacobum puerum, ita** filium eius Israelem puerum dixi. Denique ^{et quia} conneccit hoc precedenter, q. d. Rex Israeli cum suo populo transit, id est, brevi transit & interibi, quia Israël, quem à puer dilendi, ex Egypto eduxi, alii & nutriti ut mater, huic mea dilectioni & beneficio ingatus & rebellis, me sprevit, & ad Baalim declinavit.

ET EX **EGYPTO VOCAVI FILIUM MEUM** ^{israeli} Et, id est, idcirco, q. d. Quia Israël puerum diligi, idcirco puerum quasi filium meum, ex Egyptia servitute per Moysen evocavi & eduxi, ita Septuag. & Chalda. qui vertunt, ex Egypte voca-^{re} filios eum, scilicet Israëlis: licet enim in Hebreo se dicit, id est, filium meum, tamen hoc in re idem est quod, filios eum: filii enim Israëlis erant filii Dei, & quia Israël, ut ait S. Hieron. singulariter dicitur, sed pluribus intelligitur, utpote populus. forte etiam Septuag. & Chalda, pro brini legerunt 123 annos, id est, filios eius: ut optimatus Maloch in Matth. 2. 15. Porro populum suum Deus vocat filium dicens Exodi 4. 23. **Filius meus per misericordiam Israëlis.** Et, Dicimus filium meum ut servar mibi. ita S. Hieron. Theodori. Theophili. Rupert. Hugo. Lyra. Arias. Vatabl hic, Janien. Maldon. Barrad. & ali in Matth. 2. 15. Et patet ex his, quic anteecedunt & sequuntur: haec enim spectant populum Israëlis. Hic enim dicitur filius Dei primogenitus, quia dilectus est ab eum sicut ut primogenitus, & iōsus primus electus ex omnibus gentibus, ut esset Dei peculium, regnum, iacerdotium.

Dices, quonodo ergo S. Matth. c. 3. 15. sit hoc Osee oraculum implenum esse in Christo puerum cum ex Egypto revocatus est in terram Israëli? Julianus Apoll. tellit S. Hieron. hic, hoc obsecrabit Christianis, ut S. Mathew vel salutis, vel initizii argueret. Respondeat Primus, Janienus in Matth. 2. id implenum esse in Christo per accommodationem, quia quod dictum est de populo Israëli, recte Christi quasi simili aptari & accommodari potest: perinde atque si quis de filio qui patri percharus est, dicere.

Omnis in Africano chari flat et rura parentia. Verum hoc liberius dicitur, & penè temerarie, inquit Suarez loco mox citando: nec enim prophetie impleri dicuntur, nisi cum evenient ea quia per eas prophetata sunt. Quare aliud oīt accommodari, vel aptari Scripturam, aliud eam impleri. Igittu prophetia proprie impliri dici nequit, nisi cum sit quod ipsa in sensu vel litterali, vel allegorico futurum praedit, ut docent commentatores Interpretes.

Secundū, Eusebius lib. 4. Demonstr. Euang. cap. 4. Lyrans & Dionysius sententia hunc locum ad literam intelligi de Christo. Verum ex antecedentibus & sequentibus patet, hic agi de populo Israëli. Dices, duplicit hic esse sensus literalis, unum de populo, alterum de Christo. ita Prado protomio in Ezech. lect. 8 & 9. Respond. id minus congrueat, tum quia exterius non spectant Christum, sed populum: in sensu enim literali omnia & singula congrueat debet res de qua agitur; lecis est in allegorio: tum quia populus Israël fuit typus Christi. Ergo ad literam sermo est de populo, typice de Christo, sensus enim literalis non est typicus, sed typi figura & imago: populus enim Israël exultans in Egypto, Christi ibidem exultatur figura fuit; sicut nunc corpus mysticum Ecclesiae, corporis naturalis Christi figura est.

Tertius ergo, melius dicemus ad literam hanc sententiam implietam esse in populo Israëli per Moloch educto ex Egypto, allegoricè vero & typice in Christo pueru redundo ex Egypto: licet autem hic sensus sit allegoricus, tamen est prior sensus dignior, potior & magis intentus ab Spiritu sancto: populus enim Israël in hoc dicitur ex Egypto gestis typum Christi, præterit quia Christus illius populi fuit pars & propago, causa nobilitatis. Hac de causa ait, **filius meus**, non filios meos: ut denotet Christum. Neque hoc mirum aut novum est: nam magis nova & insolens videtur allegoria, quia Sina & Sion, item Sara & Agar significant duo testamento, vetus & novum, uti explicat Apostolus Galat. 4. 24. ita S. Hieron. Ribera & ali initio citati, ac S. Chrysost. & Theophyl. in cap. a. Matth. atque Franciscus, in Prop. Ali. xiv.

cic. Suare 3. p. q. 17. art. 4. dñp. 7. lct. 1. & Gabriel Vaf-A cunctis, ego dedi pedagogum Epiphriam (punct. Mosen) qui portaret eis super horaciam jso. quasi illudat illud Moys. Ps. dicit ad mod. Porta eis in suam rno. sicut portare soles nubes infans. Numer. 11. 13.

Obicit Olander in c. s. Matth. Fieri nequit ut populus Israel innumerabilis : unius hominis sit figura : ergo in sensu allegorico hic locus nequit accipi de Cariolo. Relig. negando antecedens. Si enim unus homo potest representare totum populum ex generandis, ut Patriarcha; sic et Jacob & Iesu dicuntur Rebeccae matris Genet. 25. *Duogenes fuit in uero suo, &c. vel filii subdividit, ut, rex representaret regnum ; eur vice veria unus populus unum hominem, qualem Patriarcham & regem, ac praeternum Christum Dominum, representare non posse ? ita Patres pallium & doctores. Porro qua ratione populus Israel fuerit figura Christi peregrinantis in Aegypto, & inde redemptum, suse explicat Rupert. in locum citatum Matth. 5.*

Ex hoc loeo ostendit S. Hieron. quidam non haberi in versione Septuag. que habentur in Hebreo, id estque novum ex Hebreo, verisimiliter cuide, idque ei obreuantibus obicit : *Qui, inquit, deverbant nostra translationis, uidentur Scripturam de qua Evangelio hoc resumendum simper, & interpretatus est de Domino Salvatore, quando de Aegyptoreducis est in terram Israel : & cum inuenire nos queruerit, definire rugare frontem, adducere supercilium, crispate nares, dignis concrepare.*

VOCABUNTUR EOS, ex Aegypto & idolatria Moysi, Aaron, aliisque Prophetis, ut eos ad uitium Dei cultum reducerent ; id ipsi scilicet id est, adeo & toutes vocati & invitati, **ABERUNT A FACIE EORUM id est, obverterunt ea terga, euentus ad Basili. Vnde plane vertunt Septuag. *sicut vocantes, ita aberrant a facie mea*, Hebrei enim tempore subaudient vocula sua, & similes, quasi dicant: Ut ego vos vocavi, ita ipsi impudentes avertuerunt se a me : quanta fuit mea benignitas & aliquid in vocabendo, tanto fuit eorum duritas & contumacia in transuendo, & reliquendo meam vocacionem, ita Chal. Cyril. Hieron. & alii. Potest Secundo se accipi pro proprio, q. d. Quia ego vocavi eos toutes, propriez abierunt, ut ille loquitur facere pueri protrovi & refractarii, qui ead quod vocarent a parentibus, ut hoc illudue faciant, adirebant rebeller avertunt faciem & abeunt, quae explicatione significatur Israelis major plenaq; obdurtatio & perverbia. Se Hebr. 12. 16. id est, si lumine pro 12. 9. id est, super sic, hoc est, proprio. Psalm. 609. *Miserere nos* & ventarem eis qui regures ? sic (id est, propentes, idcirco) psalmista dicit nomini tuo. Joan. 4. 6. *Iesu autem sagittare ex terra fedebat sic* (id est, idcirco) & quis feliciter fatigatis / appetimt, ut exponent Tolet. & Maldon. ibidem. Se enim vulgo dicimus, *Venit Iesu*, & era (id est, ideal) concedat. Quin & Cicer. Tull. Sic, inquit, id est, idcirco / *nos sumus virtutes, contumacia, gravitatis, & iustitia, sed deservemus.***

Aliter Aries: Vocaverunt, ait, id est, invocaverunt Israelites eos, & cibiles deos Gentium sive aberrant, videbunt ut non tantum eos invocarent, sed & iis sacrificarent, unde sequitur: *Basili immolabant*. *Aberrant* in quantum, & facit id est, ante faciem, rorum, uti solc gregorum ira ante faciem pastorum, populus ante Episcopum, milites ante ducem, filii ante parentes. Verumde dicit Gentium nulla hic percellit mentio.

B A L L I, id est, dei Gentium, puti idolis, nam item virculo aureo, Exodi 24. 6. & Beelphgor, fave Priapo, Num. 25. **IMMOLANT** T. Quia enim Deus primarius Chaldeorum, Tyriorum, Carthaginem, &c. erat Bas, vel Bel, fave Belus; hinc quodlibet deos vocabunt *Basili* in plurali.

E T G O Q U A S I N U T R I C I U S E P H R A I M , P O R T A B A M E O S I N B R A C H I I S M E I S Legit Inscriptor 17. 11. *groustar, id est, in brachis meis : iam addito vobis legunt 17. 11. groustar, id est, brachis ejus. Pro amerci hebr. id 17. 11. regnali, quod Rabini, Varabl. Aries, & alii hebreantes dicunt ponit pro 17. 2. in regnali, id est, incidere feci, ut faciunt nutrices, dum infantes deducunt docentesque incideret. Vnde vertunt, ego Ephraim, id est Israel, puerum deduxi, & ambulare docui, pedentem deduxi, uti faciunt nutrices, dum infantes deducunt docentesque incideret.* Vnde vertunt, ego Ephraim, id est Israel, puerum deduxi, & ambulare docui, pedentem deduxi, uti faciunt nutrices, dum infantes deducunt docentesque incideret. Vnde vertunt, ego Ephraim, id est Israel, puerum deduxi, & ambulare docui, pedentem deduxi, uti faciunt nutrices, dum infantes deducunt docentesque incideret. Vnde vertunt, ego Ephraim, id est Israel, puerum deduxi, & ambulare docui, pedentem deduxi, uti faciunt nutrices, dum infantes deducunt docentesque incideret. Alio ver-

terum melius magisque praeceps veritatem Nostra, nutritius, id est & nutritor, vel nutrix. Hoc enim proprium significat נָתַר תְּשִׁבֵּת, & additum sed paragogico נָתַר תְּשִׁבֵּת (quod plane divertum est ab הָבֵד, id est, incedere leci: hoc enim verbum est illud nomine deducere nomen) נָתַר תְּשִׁבֵּת, id est, pes. Vnde Marinus in Lexico vertit, pedato, q. d. *Ito, vel ambulatio mea erat ad Eploram* (rigitur ergo illi nutrix, quae pedes infinitum format & firmat, evolit, deducit, docet & affixa facit incisum. Vnde Septuag. vertunt, ἀναποδίσαι, id est, colligavit pedes, scilicet tactus infinitus, quod etiam est & nutritum, ac Ioseph. Narrat, inquit, Denz., quo Israel amore dulceri, fervidam illud Deut. 1. 31. *Torax et Dominus Deus tuus, ut tales bene gessest per omnia filios tuos, in amorem per quam amabilisti, donec venires ad locum istum.* Et in alto loco (Deut. 1. 1.) *Expandit alas tuas, & aspergit eum,* Batque portas in immensitudine, Ep. 7. 9. Qui dedecit se in ore Iosephi. Ego, inquit, qui pater eram, nutritus factus sum, & patrem mecum in altis meis apie portabam, ne laetetur in solitudine, & ne velut in cibarie terrenarie, in die natae et transi ante ignis columnam, ac quos propter xeram, meo ultratenebrosum & temerarium faciunt : *cumque percussam, & tunc leviter fitu muri caput, dedi eis locum privaten, & ignorare certe quod coram eis, ne quibus idolatria & quadruplicata annorum pectora obducerem, & primitus redirem, iusti.* Quod ergo laetabit, Et nejchatur, idem est ac si dicat, Et tamen poti beneplacita, quibus quasi nutritus es educavisti hi colicis providentis & materiis circa eum erga te non agnoverunt, sed mihi ipsoe dixerint vobis: *Itum in terram Israel, qui te eduxerunt de terra Aegypti.* Exodi 12. 4.

P O R T A S E O S I N B R A C H I I S M E I S in deferto enim per Molen, per columnam ignis & rubis, per manna, per vestimentum eorumdem conservationem, &c. tam laetaverit & beataverit Deus Iudeos traxit & deduxit, ac si quibusca eos brachia luna portaret.

I N F U N C I U L A D A M T R A H A M E O S , I N

V E R S U S . 4. *C V E N C U L A C I R I T A T I S* Adam hic accipi potest vel ut nouem program protoplauta, vel ut commune, significativa bonitatem. Sit proprimum, Iesu erit quiem dat S. Hieron. q. d. *Sicut ex amore Adama natura limul ac gratia, & amicitia tua dignatus es, ut & posteros eius dobas.* Adam enim ex mea gratia est velic protogenes & archigenes, id est, humanae generationis princeps. Aut, ut noster Prado in Ezech. 1. 6. v. 9. *Funiculus, inquit, luct dolores ; illa enim quae funibus homo artitur & constringatur, pax tua illud. pl. 17. 6. Dolores (hebr. יָמָרֶד, id est funes) inferni circumducuntur me praecepserunt meliques mortali. Hebrews enim cibet funiculum, ligamentum, vinculum, indeque dolorem, quasi ligamenta & vincentem significat. Senius ergo est, q. d. Ego Ille raditas per dolores & afflictiones, quibus ad Adamo parentes hoc hec dirantarunt, ad me trahant, quae sunt mea erga illos amores pugna. Vnde sequitur: *In vinculis charitatis, id est, inveniatis quibus folio ad me alliceret charitatem filio, que sunt castigationes & flagella.**

D Secundo, alii palim Adam accipiunt ut nomen conmuc, virtutaque, lumen. ita Aquila, Syrus, Symmach. Theodos. & Septuag. q. d. In funiculis quibus solent homines ligari & trahi, nempe amore & beneficiis, trahim illos ad me. Vnde Chal. venit, *neus mox est trahi filios dilectorum, trahens fortitudine charitatis;* Arabicus, *astraxis eos pagulis prostracionis mea.* Aliud ad c. 10. 17. *Ephraim vobis dabo diligere traharum, q. d. Vitulus lativenter, qualis est Israel, trahunt funibus canabinis, vel lentes; ut ego Ephraim, sicut tuberis de mibi renentem, nolo ut bellum tractare, trahere que invictum sum verberum & terrorum; sed ut hominem (non feruum, sed filium) traham cum funiculis amoris : illis enim trahi solent homines, praeternim ingenii, & filii, ita S. Hieron. Vatablus, Emmanuel, Marianus & alii. Porro S. Hieron per hominem specialiter accipit Patriarchas, Abraham, Isaac & Jacob. Ceteravi, inquit, os propter funiculos & vincula charitatis, quibus misere Abram, Iacob & Jacob affixeram. Hi enim*

enim fuerunt parentes Israelis, ob quos Deus Israelem felicet, vincula charitatis, non termina cupiditatis: anabat & curabat. Verum planius quilibet homines accepti possunt: conuenient trahuntur amore.

Tertio, nonnulli Iuniculus Adam, id est hominis, activè accipiunt, non passim, id est, non quibus homo trahitur ad Deo, sed quibus homines sancti, pater Abraham, Isaac, & Jacob traxerunt Deum in ius, sive que familiæ & gentis amorem, ut eam diligenter, & eligenter ex omnibus genibus in Iam Ecclesiastam & regnum. Verum prior tenus est magis genuinus.

Quarto, Hebr. 7:20 ob ei verti potest corrapis, usq. usq. Vnde Septuag. vertunt; in corruptio humanae expandit in invenit charitatem mea, q. d. Etsi sunt peccatis inficii & corrupti, nemen adhuc conabar eos medierix charitate, sicut medicus agro, v. g. contrafacto, volens moderi, extendit membra ejus contracta, alligante vinculis, non ut eum affligat & torquat, sed ex charitate ut sanet.

Nota Primò, trahere potest propriè accipi ut futurum, q. d. Licet Israel me offendere, tamen adhuc traham illum ad me. Verum melius accipias pro praeterito: *Trahere*, id est, traxi: clarissimus enim liques, quod Deus traxerit eos in delicto, quamquid post te nora. Oleo eos traxerunt fit: pauli enim post eos vastifit, & tradidit Abyssiniam: & quia sequitur, *Detrahatur ad eum*, dicit in praeterito, ita S. Hieron. Septuag. Chalda. Rupert. Hugo, Lyran. Dionys. Arias & Sanchez. Praecellit enim praeteritum: *Perducant eos in brachia mea*. Recite S. Augustini in psalm. 7, 6. In prophetis, ita, bene misericordie futura præstiterit, quo utrumque significetur.

Nota Secundò. Tractus, & Iuniculi significant copiam, quæ ad suavitatem amoris, quæ Deus homines ad trahit: *Magnes enim amoris est amor*. Hoc est quod ait. S. Augustini ad Dñm conversione & tractu, lib. 9. Confessi. t. Quam suave mibi subiicit fallam est carere necessariis & magistris, & quia amittere metu fuisse, jam dissiplinare gaudemus erat. Eticheras enim eas a me in te & tu & jona & sua unas, etenibz & tu invitas proti omni voluntatis ducor. Idem Augst. lib. 9. secundu. de verbis Apostoli tom. 30. Nemo venit a me nisi Pater quis in me traxerit eum: Non dixi, inquit, *Duxerit sed Traxerit*. Haec violatoria cordi fit, non cari. Quid ergo murari? crede, & tu veni a me, & traharis. Non arboris ibidem afferat molestemque violentiam: datus est, suauis est; quia suauitas te trahit. Nonne eius erubet, cum clementer berba monstraret? Et puto quia non corpore impellitur, sed defensu colligatur: sic & tu veni ad Christum. Adiuvent enim qui ubique est, amando venient, non resquando.

Nota Tertiò. Russians Iuniculus Adam censet esse beneficentiam, quæ Deus Adamum post peccatum protecens est & datus ei cibos illaboratos, & sponte nascentes; sic vice variis Iuniculis Israelis esse manna, & aquam de terra cui ex luce huius & solis in deserto Deus dedit, quibus quasi charitatis vinculus eum alligavit: quæ fuit run typus Eucharistie. Unde

Alegor. traxit nos Christus in Iuniculis Adam, cum pro nobis factus est Adam, id est, homo, caro nostra, & frater nostrus, ut docendo, patiendo, & moriendo pro nobis, nos ad eum & ad Deum traheret, ut terrenum Adam redimeret, transformatum, faceretque eadē formē; cumque hominum mōrbo, tam corporis, quam anima curavit, inquit Theophyl. & Ropert. se præfertim cām quā si nutrītus Ephraim, corpus & ianguinum suū nobis dedit in Eucharistie. Hic enim est Iuniculus Adam, quo nos sibi Deoque astirxit. Est enim Christus in Eucharistia *amor amoris*, ut ait S. Bernard. Iern de Cœns Domini, ita Delrio adagio 9:6. Audi & S. Hieron. *In tantum dilexas*, & tam dementi pasto sui, ut mortuorum eorum bannūs messis sp̄e partarentur: ipsi vero ignoravere; quod mea illa pœnitence erat; & quia amator suis omnium hominum, traherent eos ad credendum in invenit charitatem;

Symboli. Paulus à Palatio: Iuniculus Adam, ait, sunt leges veteres data Iudæis, & multò magis novae data Christianis: hæc enim ligant, id est, obligant populum quasi Iuniculus, tuncque Adam, id est hominum, non bovinum: quia humane sunt, & recte ratione & reuictu conformes. Eadem sunt vincula charitatis t. quia finis legis est charitas, ut scilicet nos ducat ad amorem Dei & proximi. Tales & debent esse leges humanæ,

quis publica utilitat, non propriezati scivit oportet.

Tropol. dicit hic amorem esse telum violentissimum, *Tropol.* sed hostes expugnat, immo immutat, & ex inimicis emoricit amicos. Errat hic mundi sapientia, qui hæc temet odii, maleficis & plagiis vult vincere, cùm iis magis videntur odium & hostilitas. Vera causa vincendi honestissimum est, cum vincere amorem, & vincere beneficia. Videlicet hoc Philippus Macedon, qui, ut telluris Plutarch. in ejus vita, cum capitaneum quendam habebat, qui jugiter illi ejusque fama detrahebat, eem crenare amicius enim terror & mīois complectendum, Philippus autem misit ad eum magnum pecuozim vim, addeat, si plura cuperet, se plura daturum. Hoc dono vincita est enim, vixta maledicentia, ac qui primò Philipponem carpere, nunc eum laudabat, & in calumnia evenebat. Mirabantur amici domi ignasi tantam locum calumniae mutacionem. quibus Philippus: Es, ait, in me manu[m] sacre, at distractores mei, sine laudatores. Idem obliuissus acsem in rupe sitam, cùm lui dissuaderet, dicerentque eam esse inaceſſam, indeoque inexpugnabilis, rogavit, num aliuns onus tuero alicet? Ego, inquit, accusus & expugnatus facilis est. Quare subenobis ingenti aurum viarii pectus tibi devinxit, fecisse ut arcenti tibi dederet. Nimirum *valdissimis* & *fasciatis* arietis basili pugnare, quam ferri. Narrunt hoc sagientes principes & duces. Docuerat id Philippus Apollo Pythius, dum ab eo consilios respondit:

Si relo ex aro pagaveris, omnia vincies.

Seneca epist. 9, ad Lucil. Si vis amari, ama. Et Poeta: *Vt præstrim pylades, aliquis mihi præstet Orestem.*

Hoc non sit verbi: *Amare*, ut ameris, ama. Preclarus S. Chrysostom. hom. 13. ad pop. explicans Illud Christi, *Omnis ergo quæcumque voluntas ut facias vobis bonum*; & quia facies illis, ait: *Vt beneficia capere? confer beneficiis alteri: ut landari? landa aliam: vti amari?* *aut: ut partibus primis potiri? cole illas prius alteri.*

ET ERIT QUASI EXALTANS JUGUM SUPER MAXILLAS EORUM] Ego, id est, crast, sicut paulo antea traham, id est traxi. Sequitur enim, & determinat in praeterito. Jam quoad tentum, Albert, explicat, q. d. Faciam ut maxillas eorum prementur juge Alcyoniūm in praeterito. Udo Symmach, verit, pateretur quod imponebam ingam super maxillas eorum. Jugum scilicet, vel hostis, vel legis meæ, quam sp̄i & flaminum durissimum esse jugum. Melius alli contrarie & sp̄nunt, q. d. Exaltabitur id est auferam ab eis jugum aliam genitum. Tertio, Septuag. vertunt, *eo cu[m] grafi dans alas bono super maxillas ejus*, quod explicans S. Hieron. Quid, inquit, non sua sponte corruebant, sed vixi fasciis trahentes, paulatim maxillas eorum verberant, non pauci, sed corrigens & rermans. Index lacræ carnes, torquet Iuniculus, flagelis atque ignibus crevicias: qui autem pater est, *laços* tenet filium palma percussit manus. Sic & Cyriac. & Theodore, per aliam hominem accipiunt calcificationem levem, sive Deus quasi pater leniter castigat filios, quasi pueros: *quem enim diligit Deus, abfigat*. Imbali hinc accipiunt de alapa qua pater leniter tangit maxillas pueri, quasi applaudens ei poppylo blandientur, ut doceant Dei alas no[n] esse aliud, quam plausus quoddam & manuum collitiones, quibus equiliones, seu poppylozontes voce insul, & manuam trahitatione equos annolare solent, & indomitus cicurare, ut Deus hic curat Israelem. Ita Delrin adagio 9:7. Quare minus reuelo Leo Castris hoc refert ad aliam a militie datam Christo in paliōne, coram Caiphi praetexte: praetextum quia ipse contendit, in Hebreo pro exaltatione 7:9 o[stendit], id est agam, legendum esse exaltans *V* id, id est manus, scilicet ad dandam alas, quod est contra omnes codiciles.

Sed quoxes, qua ratiane, & qua allusione ad rem rusticam, in nostra versione dicatur: *Ego ei quasi exaltans ingam super maxillas!* Nec enim rusticus exaltant jugum super maxillas, sed super collum, vel cornu bovis. Primo, Russians censet aliud ab hoyes qui trabunt eurus, *In quibus*, inquit, *magis cum solvantur, trahantur*: enim boves curru solvantur & abeunt, elevatur currus teno, qui pariter secum elevat jugum. *V-* *rum*

rum solitus bobus solet & jugum eorum solvi, nec dimit. Agnoscens quietem, quasi dicat, Exaltavi jugum gentium tui alligatum temoni. Addit, hic magis ad boves strantes vel trahentes, quam ad currum trahentes respici. Alludit enim ad quod paulo ante dixit cap. io, ver. 12. *Ephraim vultu della diligenter trahitur, & ex transversa per pulchritudinem collis ejus: ait secundum super Ephraim, arabus Iudas, &c.*

Secundo, alii censeo respici ad morem rusticorum, qui ad singulos fulcos elevant jugum boum ad caput, & cornua, ne eorum collum nimis incalcat & gravetur. De eo enim sic praecipit Columella lib. 2. cap. 2. *Sicutque luctuorum faciem quam pedum centum vagans concurram est poros, & quantum plus aqua saturatur, ubi hinc modum existet. Cum sentimus erit ad ueris, in priores partem sagam propellat, & boves subducatur, ut collis eorum refrigerante, quia celerriter confluantur, nufi assiduus refrigeratur; & ex eorum, ac deinde uictus in vadum, ita Figuerios. Verum hoc spectant elevationem jugi ad caput & cornua, non vero ad maxillas, quod querimus.*

Tertio, verisimiliter Sanchez censem per jugum hie significari capistrum, quod ab ipsis boum & maxillis tegit, & istrinxit, ne inter arandum germina carpant: hoc enim capistrum alligatum jugo, ne boves caput demittant, sed eo erecto incedant. Hoc enim faciendum esse docet Columella loco citato, *Ut bosum colla, inquit, manus labefallentur, jugumque melius aptatum cervaribus insideas.*

Cum enim boves ab arando vel tritoruendo effiant, elevatur & auferunt jugum, unaque capistrum quod erat ori & maxillis alligatum, ibid subinde inter arandum & tritoruendum agricultore laxant elevante capistrum à maxillis, ut boves caput demittant, & germina vel grana que tritorunt carpere, & edere possint. Sub iugorum hoc intellige frumentum, vel capistrum: hoc enim proprietatem maxillas, & elevatur superem, ut boves comedere possint. Unde et legitur: *Et declinatus ad eum cubum, ut reverenter, quasi dicit, Israel quasi traxit jugum meum peregrinans per deforem 40 annis: sed eum aliquid laboris & modestiae subiuit, in tam diuturno & difficultate itinere, ego he eum relevavi & reliqui, sicut agricultor solet laborantem bovem, à quo jugum, & laborem amovet, ut siis se temporibus pabulio reficiat, & restauraret.*

Quocirca optimè Hebra verit Chald. *verbum meum fuit sicut bonus agricultor, qui allevat humerum bonum, & relaxat (frumentum) in maxillis cornu.* Alludit enim ad vitios vel boves arantes, & tritorantes (hie enim comparavit Israhel cap. 10. 11.) quibus jugum cervici, capistrum oris imponitur, ut aliud arant vel tritorunt, nec ab hoc opere diverti posset os legei vel cibo admovere: hoc agricultor, si clementer & benignus sit, subinde à jugo solvit sui laxat, ut quiescant & comedant. q. d. Pari modo ego cervicem Israheli jugo, & maxillas capistro liberavi, dum in deserto hostium arma & jugum ab eo averti, fecique ut à labore itineris lape interquerieret, & declinavisti, id est, demisi ex deo manna, quo verziretur, ita S. Hieron. Exaltatur ergo jugum super maxillas, cum ab illis a tollatur, & auferatur, sive, ut Vatabl. cum more rusticano è collo buvo auferatur, & in cornibus eorum suspenderit, ut per maxillas dependant & defluant. Si enim respirant boves, & resollicantur aliquantulum in mediis arandi & tritoruendum laboribus. Alleg. Christus exaltat & auferit à bovis jugum peccati, demonis, & concupiscentie dicens: *Venite ad me omnes qui laboratis & oneratis ipsis, & ego reficiam os.* Matth. 11. v. 28. Aut enim tentationes & difficultates tollit, aut sua gratia ita eas emolliit, ut hoc earum jugum non videatur maxillas strigere, neque collum astre.

E T D E C L I N A V I A D E U M U T V E S C R E T U R U M Id est, ut Synagog. & Vatabl. *declinatus ad eum cubum:* hunc enim significat Hebr. יְהוָה אֲלֹהִים: quod alii vertunt, *comedere faciem,* puta cum bona terra Chanaan, cum manna, quo Israhel alvi in deserto, ita S. Hieron. Chald. Haymo, Albert. Lyras & alli. Allegor. per manna accipe Eucharistiam, quia Christus tuus alit, de qua sit S. Hier. Declinatus (ego Christus) ad eum, defens regnum eorum, ut cum eis uesperet offensaria forma bonitatis: five de die eum corporis misericordie & cubus et canorus.

Pro *declinatus* hebr. est. διατί, quod per speculen ponitur pro *διεστρέψας* future biphal. à rad. θέτω, id est declinavit. Aliqui ascipliunt ut adverbium, si-

abstulimus à maxillis Israhel, lecique ut quicquid est belis in Chanaan per Josue, utque quiete ejus frugibus veliceretur. Sed hoc significatio & versio dubia est & incerta. Docti eom Hebrei censem ac eum adverbio significare absconditò, clam, tacit, & rad. θέτω latet, id est, abscondit.

NON REVERENTUR IN TERRAM AEGYPTI] VERS. 5.

Et hic oratio pathetica, ideoque confusa, in qua multa supplenda sunt: Deus enim hic induit pathos parentis, vel nutricti Zeleotypy, q. d. Ego tanta charitate, tot beneficia affici, & allexi ad me Israhel: sed ille cor habet aliquid, & à me aversum, ad me reverti non vult, sed reverti cogitat in Agyptum, ut eum open imploret contra Assyrios. Quid ergo impune hoc feret? Non feret: septuaginta enim spinis, faciamque ut vias ab hostiis obliquis in Agyptum reverti nequeat, unque Assyrius eas ex improvviso prouocaret, & in Agyptiam captivum abducatur, siueque *Affur ipse Rex* (imō tyrannus) eis. Unde Chaldeus verit, non reverenter in terram Agypti, sed *Affur* (puta Salmanazar) dominabitur eis. ita B. Hieron. Albert. Lyras. & Hugo. Alter Arias, q. d. Debeant ire & open implorare, non Agypti, nec Agypti, sed Domini Dei, ut to reverenter, non rem futuram, sed debitum & obligationem significet, idemque sit quod reveri debet: hoc enim Hebrei subinde loquuntur dicentes, *Hoc non fieri, id est, hoc fieri non debet.*

C O E P I G L A D I U S J. q. d. Jam Agypti per crebras excusiones copulent vataare, & occidere Israhelites, nec desistent donec, *stelleris & capitae,* id est, confiliarios (et habent Hebrae) & principes eorum cum nota gente conuentant. Id ha factum est patet ex historiis li. 4. Reg. 15. & sequent.

E T P O P U L U S N E U S I S R A E L P E N D E B I T A D R E VERS. 5. *p i t u m n e u m q. d. I s r a e l i n o m i n e p u n d o l i p e r b i t , & p r e c i p i t a b i t , u t e g o d e m o r e r e d i e n s l i b e r e m u m a b A s s y r i a , q u i v e l u t r e c e d e n s j a m e u n d e s e r v e r a m , s e d f a l l e r u t : q u i s e n i m i p t e i n s i a c o n t r a m e r e b e l l i o n e & v i t u l o r u m e u l i p e r f i l i s , f a c i a m , u t j u g u m A s y r i o r u m I M P O N A T U R E I S I S o m n i b u s s t u n u , n e m i n e e x c e p t o : q u o d o n o s u p e r e f e r t u r J e f e r i p e r p e t u a m , i t a S. Hieron. Albert. Haymo, Clarius & ali.*

Secundo, q. d. Israhel pendet & horretur ad me converti redire velit, necne. ita Leo Hebraus, & Chald. qui verit, *populus mens bastans se convertire ad legem meam.* Accedit Arias, qui explicat, quasi dicit, Israhel superbus & periculis non vult prior mei de reconciliacione compellari, sed expectat ut ego prior ei reconciliet postulem, quasi ego sum offendens & reus, ille offendens & auctor.

Huc quoque accedit R. David, quem sequitur Pagn. & Vatabl. qui Hebr. יְהוָה מֶלֶךְ, quod Nostr. verit, *redirem meum, vertunt, aversebunt, vel rebellione meam,* huncque dant tenus: Israhel in iis a me aversione undique presus angustiis & hostiis hefstat quid agere, qd. quoniamque, cuius open implorare debet.

Not. Pro agam *impiorum ei,* hebr. est, ad agam *reprobacionem.* Legit interpres יְהוָה id est jugum, sedne Chald. qui verit, *infringunt preconu incurvantes similes.* Jam legunt also puncto יְהוָה id est, aliis, exclusus, putat Deus. Unde vertuot, ad *Altilissimum vocabunt eum, q.d. Propterea vocabant Israhel ut Deum reddit.* Septuag. vertunt, *D e u s s u p e r p r e t i o c i u s u n i c o s t e r .*

Urbis pro non *exaltabitur,* hebr. est, *non exaltabitur, vel non realisabitur,* scilicet jogam, id est, non auferetur ut maxillas Israhel, uti expolit v. 4. Alii aliud suppeditum verbi subiudicunt, scilicet Theodor. non exaltabitur, putat eos Altiliss. Vatabl. non exaltabitur, supple caput Israhel depremis, id est, non laudabit, nec celebrabit Deum, quia ab eo avertit se ad idolam, q. d. Hafsat Israhel an mecum in gratiam rediturus sit: & licet Propheta cum ereret vocent, & ad Altissimum redirent, nemo tamen est qui ad Deum rediret, eumque exalteat & colat.

Q U O M O D O D A R O T E E P H R A I M , P R O T E G A M V E R S. 5. T E I S R A E L] Pro protegam hebr. est. διατραμμένος. Quod si à radice τιγμαν, id est tegere, obtegere, deducere, significat protegam, obtegam, & ut Sepruig. ac Aquila vertunt, *sensu circumdata.* Nonnulli tamen censem amagelen esse contraria significationis (talis enim sunt

sunt multa Hebreorum verba , quæ aliquando unum , aliquando eum conseruant significant) unde Theodorus varit. : *o-rah'-er-ut*, id est, ostendit, & *a-sen'-ar-ah*, id est, scimus, quo te autem protexeram , sit S. Hieron. & Cald. exseruante te .

Secundò, si ammigrares ad Iudeam , id est tradere, deducas, significat tradamus te, iudicis opibus Assyriis . ita Symmach. Leo Hebreus & Pagnin. Hi sensu licet verbottenus dixerit, non contrari, in euodem tamen sensum , quasi finem & scopum, collinquant. Deus enim hic duas personas & duos affectus alterantes induit, licet amantis patris , qui filium peccatum punire ex amore refingit; & leviter iudicis, qui eum ut reum plemente destinet. Est enim in hac Dei interrogatio ingenua pathos, in quo qualiter luctatur amor cum dolore , & ira , pura iustitia Dei misericordia cum euidem iustitia & vindicta. Deus enim, ait Cyrillus hic, quasi pendulus se verius ut tristitia , habitatque an protegere , an perdere debet at Israel tam perdere & prouidigare vita , ut offendat quoniam ejus misericordia cupit , si recipitur velit , quamvis invitus at ejus imponentem excedit delicensit. Senius ergo eis q. d. *Quoniam dabo*, id est, quid de te , vel tibi faciam , a Israele? protegane te more foliato ut pater? at tua obstinatio à me avertio & rebellio nascit: tusaque iecula atrocitas clamans in celum , & vindictam a me efflagitant . Perdimus te per Assyriam , ut Sodomitam , Adamam , Sebom , urbes per Ascalonem ? at quomodo id paternus meus in te affectus patietur? Cum Sodomitam perdidisti , tactus fui dolore cordis intinacius : at nunc si te filium meum perdam , magis cor meum , quam tuum dolore iacuiscio . Cor enim mihi fundi , convelli , & dislocari (anthropopathia) videtur , hi te , quem amavi ut filium , ut viscera mea , abiciam ut tamquam Assyrii , vallem & dispersam . Quid ergo lacrimas? quae vero sunt? vincent amor , an dolor? misericordia , an iustitia? Vineat amor , vineat misericordia . Ait ergo .

CONVERSUM EST IN ME COR MENSEM, PARTER CONTUREATA EST POENITENDO MEA] Leo Hebreus veritus, *inveniens in me cor meum, familiis ascendens suis in me pernandens me* . q. d. Dum ita meum factum , misericordia & pietate paterna vincerat , itaque cor meum convertit & invertit , modo sententiam , revoco decretum de exsiccando profrus Israele ; ac quasi penitentia conturbat intimo animi intentu , percellor quod eum omnino perdere voluerim . Non ergo eum excidiendum ut Sodomitam , sed cugibage et hilum purissimum , non ut perdam , sed ut emendem . **NON FACIAM FUREM ET MEA, UT EUM EXTERMINEM, PROUT IECERA CUIUS POSUERANT.** Denique **NON CONVERTAR UT DISPERDAM EPHRAIM** ita S. Cyril. Hieron. Theod. Theophil. Albert. Hugo & ali. Causam subdit :

QUONIAM DEUS EGREGIUM, ET NON HOMO q. d. Non sum ego similis hominibus , qui io inferendo supplicio plerumque ex ira transilient metas iustitiae : Deus sum , qui in puniendo , non solam metas iustitiae aquare oonfiteo , sed eiura illas meas continuo , sit Anton. Fernan. vii. ap. lect. 1. Numerum hominum furore ebria natura moderata exicit , ego scio : homo in vindictam le effundit ; ego vindictam misericordia temporo , immo impuro : in me enim misericordia superexaltat indicio quantum ergo Deus homini , ex cuius terra eminet , tantum magnifica & divina elementa mea eminet iustitia & vindicta ; ipsaque omnibus bonisnam omnium ieceleram quæ tam facile adoratur , quamvis iuste orbeat gutta aqua . S. Cyril. Theod. & ali.

Aliter Chald. & R. David , q. d. Homo offensus revocat promissa : at ejusmodi oculos ab Israele , promissa tamen , quæ Abraham , Isaac & Jacob patribus eius feci , servabo & opere perfibabo .

Omnes ergo haec in bonum acceptabunt: unus Arius hoc malum accipit , q. d. Fixum maneat decreto meum meum de exsiccando Israele : *qui Deus ega sum, non bonus* . q. d. Quia sum Deus immutabilis , non homo , qui facile fletur marisque sententiam . Verum perperam: cetera Mor. quæ enim omnia hic non vindicantur , & odium , id sumnum decursum amorem & clementiam spirant .

SI PRÆFAT. Moral. dicit hic , quæm in oculo condonando dilipatur : sit fons Dei , & hominum . Homo offensus vindictam sanguinem machinatur , Deus reconciliationem . Homo punit ut

Aperdat , Deus puniri ut emendet . Homo passione & ira , Deus ratione & iustitia movetur . Homo stulte reputat sibi fore decedus , si prior reconcilationem postuleret : Deus id ipsum sibi honoris ducit . Est huc mundana , immo diabolica , hominum magnanimitas , ut pertinaces sine in offensis & litibus: easque de causa multi iuges ales iniuriant , quia neutra pars vult prior reconcilationem , multo minus veniam , etiamque offendendi prior , postulare . Concionatores eos dedoceant hanc mundi lapidem , immo fulitatem & dementia , offendantque non decedus , sed decus & landem esse examen , li quis prior de reconciliacione adversarium interpellat . Hoc enim signum est animi liberalis , irr potenter , manefici , humani , immo divini : Deum enim ducem initiat , qui prior non peccatus sua gratia preventus , & invitatus ad redditum in gratiam . Vide S. Chrysost. hom. de similitudine & ira , tom. 5. ubi praelat docet honorificum esse prævenire partem adversariam , eamque invitare ad reconciliacionem , sed quod huc reconciliatio & præventione , fit heroicæ virtus , ingenique bonum outrisque , cuius causa & auctor est non rogatus , sed rogans . **S. IACOBUS PRIOR VENIT,** id est , **FORUM IURUM ANTEPICE.** Si enim ab aliis exoneratus sum relinquierit , illi imputatur , ratis precedens imperium admodum . Non enim **DEO DICTAMPERANT** sed illi gratificant legem admodum . Christus prior degli descendit ad nos ut nos ad revocaret . Christianus ergo est , & Christi affectus , qui id ipsum imitatur . Posit & artificiam est fovere iniurias , ampli & calci ea abolerere . Unde Moies postulauit a Deo veniam rebellionis à populo admisim : **MAGISTER ergo inquit, fortitudine Domini, ut in iustificarnus Dominus passus est mandata misericordia, amorem, iniquitatem & ferier , Num. 14. 17.** Sit Theodorus Imp. test. S. Ambro. form. de usi obitu , beneficium le accipit etebat , cùm ignoraret , quin & Hadrianus , licet Gentili , Imperator creatus dixit , sibi iam creptum esse facultatem iniurias privatas uilescendas ; quod Imperatore docet non nisi publicas reip. iniurias vindicare , privatas vero condonare : eius enim dotem propriam esse eleuentur . ita Sanchez ad v. 7.

IN MEDIO IHI SANCTUS, ET NON INGREDI DIAR CIVITATEM q. d. Finiles erudentes dum civitatem obiectum capiunt , eam ingrediuntur , & vastant : Coon ita ego , non ingrediar urbes tuas ut eas vallent quia sanctus sum , & io medius tuus habitat , idemque cupio te corriger & correctum salvare . ita Rufin. Ruper. & S. Hieron. Ergo ponant ut Sodomitam , fed mihi reliquias conservabo , immo te totam , à Ierusalem , ius Ezechia plus regere a Sennacherib tutabor , & protegabo . Hoc est enim quod prædicta Iustitia c. 16. 4. **NON INGREDIETUR URBEM HANC** & non secreta sibi figurantur . Licet enim haec spectent ad Ephraim , tamen ipse tantum quoque ad Iudeam , & Ierusalem , ut iam dicam : magis tamen spectent ad Ephraim , tamen ipse tantum quoque ad Iudeam . Usus recte noster Prud in Ezech. 4. 2. sic explicat: *tu mea domiu facias* , id est , huicque à te cultus , & honoratus fui , & non ingrediar civitatem , quasi dicat . Non ergo docet me civitatem Sichem (vel Samaria , quæ erat metropolis Ephraim) idolorum festinans ingredi : quia deinceps eius cives servare . Sufficit enim Deus perigonum iudicis , qui advertere animum non vult ad ea que plebare recusat ; ac proinde non ingreditur loca ieceleritorum , ne videns ieceleris , urgeat iustitia , cogatur ea punire .

Secundò, Hebræi , Haymo , Albert. & Hugo expound , q. d. Ego in medio tui , o Israël , motor & color pere te si edemque mea derelinquam , ut ingrediar aliam civitatem vel gentem . Hinc R. Salomon , R. Abraham , R. David , & etiamnam iudicii deliri existimat , Deutentium apud Judros habitare . Huc accedit Chald. qui de Ierusalem explicat , q. d. Ierusalem est mes civitas , ibi habeo templum , in medio eius habito : non ergo illud deleriam , ot aliud templum vel urbem ingredior . Licet enim haec spectent ad Iudeam , id est , ad decem tribus primariis , secundariis tamen spectant ad Iudam : utriusque enim prophetat Osee : perferunt quia decem tribus priuscum ex Dei institutione ius habebant ad Ierusalem , & ad templum , nec illud à se abdicare poterant , quantumvis ad idola deflecerent .

Tertio , q. d. Ego Deus dignor in medio tui habitare , o Israël , cito nullum ingrediar civitatem aut locum: tum quia omnibus locis sum præfens : tum quia loco non ego ,

ego, nec capior: sum enim toti orbi insitus, effusus, & Atiam, & bonitatem, scilicet ad eos electos, qui pauci circumfusus. ita Theodor. & Lyran.

Quarto, aliter Sanchez, q. d. In te, o Ephraim sum
alius sancti (ut Oleo, Joel, Amos, aliique Propheta)
qui in Sodoma totaque Peutopoli non fuerunt; qui si
non omnino colibere, obtundere tamen possint distri-
ctum gladium vindicis iracundie. Quara non ingredias
elevatas Ephraim eo modo, quo olim per angelos sum
ingreditus Sodomanum, ad ejus leciera videndum, & incen-
do vindictandum.

Moraliter , vide hic viicera charitatis , clementie & dignitatis Dei nostri , qui peccatores sceleratissimos , quales erant Israelitez , ad te frabre conatus in functionis Adam ; dulcet & pugnaret , genit & suspirat ex intenso corde , quod eos castigare debet , mutat & revocat tentantes de eorum exordio . Audi S. Hieron . In media ruris familiae , ¹ non ingrediens circuus , hoc est , non sum uana de his qui in urbibus habitant , qui immixtis legibus uicinum , qui crudelitatem arbitrariam influerunt . Ius , frumentum summa malitia est : mea autem lex , meaque inflatoria est falsorum correptorum .

Considerent huc penitentia Theologi illi, qui ponunt in Deo reprobacionem, vel positivam, vel negativam damnatorum, non ob eorum denatura, sed ex merito Dei beneplacito: confent enim Deum ante omnes prae visionem operum, immo ante prae visionem ipsius Adam et peccati originalis (ut illorū nos nulli volunt) ex hominibus hos, puto certos, absolutos et efficaci voluntates elegisse ad gloriam, illisque fatis destinata media & auxilia congrua & efficacia ad salutem; exterius verò omnes, utpote damnatorum, neglexisse, reprobatrice negativae, & polnante in leste damnatorum; ex quo infallibiliter het, ut hi ad usum omnes damnantur; ideoque Deum negare ei auxilia congrua, immo ut aliqui volunt etiam insufficiencia ad salutem, utpote quia statuerit eos relinquere in malitia peccato originali damnata, ideoque permittere eos labi in peccatis actualia, in ille obdura tri & mori, itaque damnari.

Quoniam quicquid hunc consentient cum verbis Prophete
tis nostris, & ceterorum omnibus, in quibus protelatur
intra iuram Dei, se ex a nimo cupere omnium hominum
etiam peccatorum & obstinatarum (quales erant hi Sa-
maritani) falutem nolle sic eorum mortem & perditionem
de eaque ex initia vi scribimus dolet & ingemiscit, ideo
qui aliudque per Prophetas eorum sceleris arguit, mina-
tur penas, horretatur & invitatur ad penitentiam, pro-
mittens ea veniam & gratiam? Si qui rex aut princeps
hac omnia praefatim populi rebelli, nonne dicteretur al-
li omnibus sincere lumine cupere, ut populus ad se fibe-
re reconciliaret, itaque morteni rebellibus debitanus
evadat, vivat & salvetur? At Deus longe melior, beni-
gnus & clementior, longe sincerius, longi ver ac et
quovis rego aucto principio.

Sane qui aliter sentiunt, videntur Primo. Deo fucum vel hypocrisia scribere, ut exterius dicat & promittat, quod interius non putat, vel vult. Si enim Deus dannando omnes ante praevisionem demeritorum reiect & reprobat negative, ergo interius in animo suo nolamini eos salvare, inodo voluit derelinqueret ut perirent, & dicit in velle eorum salutem, nolle mortales simulare, & quo ad speciem & apparentiam exterrant tantum id dicere, non enim reversi, & ex animo potest velle contradictrio, nimirum velle corupum salutem, eamdenique simu- nolle. Facta ergo & simulata (quod cogitare horret mens Christians, inimici humana) erit illa Dei per Iesum cap. 5, ad Iudicos vox: Quid est quod debet ultra frater noster meus, & non fieri? & Jerem. a. v. 4. Quid interuersum patres vestrum me iniquitatis, quae elongaverunt a me, & ambo invenimus post translatum? Eccl. v. 10. Oldestipatio super hoc, & portio eius defensione uerberante: das enim mala fecis populus tuus: mihi dereliquerant fratrem tuum, & foderant his cisterne, cisterne dissipantes. Similiter querela Dei plebeus est Ieremias. Talia quoque fuit Proverb. 1. 24. Vobatis & remissisti: extendi manus meas, & non fuit quis aspergenter. Ezech. 30. 21. Conseruamus te agere parsim etiam si facies nobis cor novum, &c. Et quare mecum dominus Israel? quia nolo mortem morientis glori D. misericordia. Dei: re seruimus & uox.

Secundò, huc sententia validè coarctat Deiclementem.

tiam, & bonitatem, scilicet ad filios electos, qui pauci sunt; eis autem vero omnes qui plurimi sunt, facti sunt rigidoerem quam fit illus res, Tura cur Tartarus in populum suum. Abiit crudelitas a Deo benignissimo. Insuper reprobationem, damnationem, obdurationem, & consequenter peccatorum patrationem, quae inde sequitur, ascribit Deo optimo & sanctissimo, evipue providentie, & curie; eum & Scripturam, & rei natura doceat et scribenda esse peccatorum. Cur Deo clementissimo illa tribunt, à quo sunt alienissima, & non homini, cuius ea sunt propria? Clamat Oice c. 19. *Perditio tua erat, etiam in modo me auxilium tuum.* Quām ergo perpermanit dicunt nonnulli? *Perditio tua, non tua, sed ex Deo est reprobatio?* Quid enim est reprobatio, etiam negativa, nisi perditio, easque extrema, & eternā? Clamat Eccl. cap. 15. 17. *Nos dixeris: Per Deum abeisti me sapientiam & scientiam salutis: quia eam non edes ne feris.* q. d. Non per Deum ledet per se stat, quod non capessit viam salutis, quia facies ea per Deum odit, ac prolinde à via illa recedis. Si enim non facias illa que Deus odit, accedet ad te Deus & sapientia, five scientia sanctorum. *Nos dicemus: Iste me impunitaverit, id est, in errorem impunit:* Non enim necessarii sunt ei homines impi. Jam si Deus ex te, ante prævolum opus impiorum reprobat? nonne rectè dicere poterunt impii? Non per me, sed per Deum facti, quod impiorum finis reprobationis ab eo: huic autem eius decreto refuisse ego non potui, nec reprobationem eum evadere. illi ergo imputanda est prima mei reprobatio, connexa eis effectus, non multi. Quis enim ego sum, qui refuisse Deo, evipue providentia seriem fruiter et eventari?

Adde, reprobare, punire, damnare sunt actus iustitiae vindicatrix. ergo non procedunt, sed sequuntur et presupponunt peccatum, et culpam reprobat, et damnandi. Principes enim esset iniustus et tyrannus, si subditos impelleret vel induceret ad peccata eo fine, ut eos posset punire, damnare et occidere.

Tertio, Christi filii Dei unigeniti redemptorium, et **Terzo**,
economiam validè hi doctores extenuant, eiisque
gratiam et gloriam immuniantur: nam eam ad paucos electos
restringunt; exteris ex ea resipia excludunt, etiam si no-
mine tenus parcer eius aliquam, potius apparentem
Caliginosam umbram ad eos extendere videantur. Jam ex
adverso, ex S. Scriptura, et ex doctrina Patrum et Ec-
clesie confitatur, quod Christus hac de causa incarnatus
fuit, laboraverit, fudsaverit, pati, crucifixus, et astro-
elliaria queque perperitus fuit, ut omnes omnino bonites,
etiam eos qui sua culpa damnatae, redimerent, ut om-
nibus gratiam non tantum sufficienter, sed et copiosam
ad salutem impetraret, pro cause affiduci Patrem ora-
vit, atque ad eam omnes pro loco Euangelio ex animo invi-
tit. Hinc amard elevit super Ierusalem, dicens: *Quoties
vobis congregare filios rus, quemadmodum gallina ronge-
bat pullos suis sub alas, C' et aspergi?* Hac de causa per to-
tum orbem mitit Apostolos, quis scilicet, ut sit Aposto-
lus. T. 2. v. 4. *Omnes humani vesti filii fieri, C'
ad agnitionem veritatis venire.* Idecirco rursum singulis
sciebas, immo singulis annis per tuas singulas, vicetos
castella mitit predicatorates, qui docent, et invitent
omnes ad eius gratiam et salutem: ergo neminem ab ea
exclusit vel excludit, nisi rolentem venire.

Quarto; multi ex iis qui damnabantur fuit baptizati, penitentes et iusti, in quibus omne peccatum, et Diam originale, planè deletum et abolidum est. Ergo Deus eos tunc ad ille, reprobare, negligere aut deferere nequit, sed amat, juvat, protegit et destinat ut hanc beatitudinem gloriae, et regni sui, uti docet Sacra Scriptura, et Concil. Trident. quod inter cetera sit fess. 6. art. 11. Deum gratia sua non deserere iustum, nisi prius ab eo desertatur.

Qui nō, ex hac sententia Deus videtur infiduli salutis omnium eorum qui damnantur. Nam ante omnem previsionem decrevit enim reprobare, atque hoc decretum sit infallibile et efficax, debet procurari illis paucum offenditac et gratias inofficaces, et incongruas, ut peccant in fleue damnari possint, ut refici arguitur Gregor. da Valencia. Hoc enim involuit id quod dicunt audtores illius sententie, felicit. Deinde ante omnem previsionem ponere reprobos in serie damnationis, et damnatorum.

One

Quocirca viri sapientes non pauci averiantur illa dogmata; quia ea pari modo praevidit in tali serie, in qua eos posuit, certi futura: hoc autem dicere est impium & blasphemum. Causa ergo cur eos posuerit in tali serie, non fuit illa, quod intendet eos reprobare aut damnare; sed quia liberum ei suum eligere ieriem quamcumque voluit, praeferuit quia praevidebat Deus, quod quacunq[ue] Ieremi eligeret, semper aliqui eum communibus gratia auxiliis noluit enim omnibus dare extraordinaria & potentissima: hoc enim quasi privilegium paucis reservavit ex arbitrio libertate, facilitate & fragilitate deficerent & peccarent, ideoque reprobarentur & damnarentur. Quid ergo hanc ieriem de factu elegerit, in qua praevidebat hinc defectos, & damnandos; non illam, in qua praevidebat hinc in gratia perlituros, et salvandos sed alios defectos et damnandos; hoc liberus eis electionis et potestatis suis est enim ipse summus rerum omnia dominus. Taceo occultas alias huius electionis causas, quas plures in mente sua habuit et habet: has enim homini fructari nec possibile, nec facti sufficiat nobis non fusile hanc causam, quod hoc per alios vellet reprobare ante praevisionem operum, ut iam ostendi. Nam dedit eis, quem ad alios, communis gratia auxilia, cum quibus faciliter bene vivere et salvare poterant et debeat hocque volunt et intendebat Deus sic ut multi alii iidem bene vivent, et salvati sunt. Tribus ergo fuit libertati, fragilitati et negligentiis, non Deo, nec Iei repraesentatio, quod gratis Dei cooperari strenue, prout res tanta pollicebat, noluerint, ideoque reprobantur.

Itaque sentiamus, dicamus, diceamus & predicemus quod Prophete & Apostoli predicauerunt, scilicet Deum benignum esse in omnes, velisque & optare ex animo B omnium salutem, ideoque reprobationis cuiusque causam esse peccata propria, non quacumque, sed ea tantum in quibus quis vitam finit. Deinceps neminem reprobat, nisi quem in peccatis moriturum previdit, ut docet S. August. lib. de Correp. & gratia c. 12. & Profet in responsi ad c. 2. & 3. Gallorum. Deus enim cuique hanc vitam dedit qui sit stadium, in quo usque ad mortem decurrat, & decerter. si rite decertarit, eum eliger, coronabit & glorificabit: si nequiter, eum reprobabit & damnabit. Quandiu ergo in hac vita sumus, in via, studio & spone sumus, id est, in statu mendiciorum, vel demeritorum gehennam: in morte erit terminus, ut vires, ita & meriti vel demeriti. Quocirca in enjucquo arbitrio est quādūm vivit, vel bene appare, itaque mereri & eligi ad gloriam, vel malū, itaq[ue] reprobari. Hoc et quod per Moym Deut. 30. 15. Deus Hebrei edidit: *Confidea quod lodes prosperseris in confundita nois utramq[ue] bonum; & contrario mortem C malum, meditatus Dominus, & C. vixit.* Et Eccli. 15. 14. *Dens ab initio confutans bonum, & reliquit illum in manu mortis filii.* Aduersi mandata C praecepit sue: si volueris mandata facere, transferre debunt te. *Apostolus nbi aquam C ignem, ad quod ad volunt portare manus tuam.* Ante dominum vira & mors humana C malum, quod placuerit et abutimur, feccile Deum eum angelos & Adamo clarum est & fatentur auctores illius fecientes: ergo & idem facit eum hominibus post lapsum per Christum enim homines lapio erigere & in prilium, juxta altiorum gradum restituere dignatus est. ut manifestissimum est in iis qui baptizati & instruunt magni Sandi evanescunt & quibus tamen poena nonnulla sui superbia, alia ve culpa perierunt, et etiamnum perirent & damnantur.

Hic fenus dignus est Deo, dignus Christo, dignus Ecclesia. Sentiamus ergo eum Sipiente de Den in botanice, à quo, ut ait Iacobus, 18. 21. mala infligere vel inferre alienum est & peregrinum, proprium verò misericordi & parcer. Nam, ut ait Paulus, Misericordia eius super omnia opera eius. Et Sapiens. tt. 27. *Parvus amorem omnibus, quoniam tuus sumus Dominus, qui amas animas, gracie significantis.* *Dir. 32. 39. & X. 1.* Ipse ergo est genitrix, et ut ait Apollolus Tit. 1. 4. & 2. 14. *qui ex merito amore animas creavit, et quod pereras Christi sui linguisque redemit, ac proinde non vult em perire, sed salvari, ideoque singulariter et mediad salutem sufficiencia, immo copiosa et abundantia, ex immenso hoc amore quo eas proteguntur, suppeditat; ut qui perirent non Den, sed Ius ignoraviz, vel malitia id tribuere debeant, ut sit hic Propheta. Vide inter alias Gregor. de Valentia t. p. q. 21. diph. 1. puncto 3.*

Dicte, Deus elegit banc rerum seriem, in qua praevidebat hoce, putat reprobos omnes, peccatores, ideoque damnandos: ergo voluit et intendit eos negligere, & reprobare ante omnem prævisionem operum. Cum enim eos posuit in hinc serie rerum, in qua prævidebat damnandos erant, nisi quis voluit eos abidere? alioquin non posuisset eos in alia serie, in qua prævidebat illos salvandos. Reip. negando consequtemus: inde enim à pari lequeretur, Deum intendisse peccata repro-

VERS. 10.
Post DOMINUM AMBULABUNT, quis Domini
nus q[ua]d A SILE RUGIET] In quo metu percurret
cogetque omnes utr[um] sequantur, & post le ambulet.
Id resp[on]sa factum est Primo, cum Deus in visitatione & ca-
pititate Israelitecum rugit & sevit quasi Leo. Tunc
enim multi ex iis plagi fracti, & pavore Dei perculi ad
Deum redierunt, evagante in capititate Affrycia co-
luerunt, & invocarunt petentes veniam & liberatio-
nem, ita S. Hieron. Haymo, & alii.

Secundo cum Ezechias convocabit & invitavit Israe-
litas in Ierusalem ad Dic cultum , 2. Paral. 30. Rur-
sum & potius, cum Iudicii ex Samaria & Iudea, quād ex E-
gypto, Affryia, omnique mundi plaga ad eum conver-
sant, & quasi columba advolarent, quos ipse colla-
cevit in domibus suis, putat in particularibus Ecclesiis,
ubi p[ro]p[ter]a sancte Deo servierunt, serviunt & scrivent. Ad Chirilum enim avolare his Prophetam clemente He-
brai, S. Hieron. & alii paulum.

Tertiō & maximē, Christi incarnato & predicante,
ac rugiente quasi leone tum per se, tum per Apostolos,
multi Israelite tam ex Samaria & Iudea, quād ex E-
gypto, Affryia, omnique mundi plaga ad eum conver-
sant, & quasi columba advolarent, quos ipse colla-
cevit in domibus suis, putat in particularibus Ecclesiis,
ubi p[ro]p[ter]a sancte Deo servierunt, serviunt & scrivent. Ad Chirilum enim avolare his Prophetam clemente He-
brai, S. Hieron. & alii paulum.

Nota. Chirilus per le & Apostolos evangelizans compa-
paratur leoni, Primo, quia ipse ut leo terror & minis-
tudine & gehenna terruit peccatores, & reip[on]da in judi-
cio terribilis damnatos infligendo illis ignem a ternum.
Secondo, quia ut leo quasi rex dominatur crux feris & animalibus, ita Christus dominatus est philophis,
leictis & erroribus tanq[ue] Gentilium, quād iudiciorum.
Tertiō, quia summa austinitas & majestate loqueba-
tur quasi leo. Quartō, quia summa & leonina fortitudi-
ne & captivitate peccati, diaboli, & gehennae veros
Israelite eduxit.

QUA IPSE RUGIET, ET FORMIDABUNT
FILII MARIS] Id est, homines marini, v. g. ini-
lani. Si Isaiae 27. 10. Tyrus dicitur filii mari, quia
iniula. Aut filii mari, id est, Occidentem Iudeas & hinc mare
in Scripturis significans. Occidentem: hoc est, Occiden-
tes populi, q. d. Remotissimi quaque Israelite qui in
Occidente profugerunt, aque ac gentes Occidentales
auditis hoc leonis, id est Dei & Christi, rugitu, for-
midabunt, hebr. 12. 11. *Proberbiu,* id est, trepidabunt,
etique ut subent. Nam ut ait Amos c. 3. 8. *Levi rugit,*
qua uox tremet? Significat quod ad remotissimos quo-
que Israelite, zque ac nationes, perveniet vox, ter-
ror, potesta, & dominans gratia Christi.

Alius Theodor. oam per filios mari atcepit p[ro]fes,
qnafit

qui dicitur, Tam horrendus erit Dei rugitus, ut pisces Acribus, proceri rostro. Hinc & Egyptus in obelisco & etiam fugitiuit sunt, & in mari anno se abdederunt.

Mystice, mare est scutum hoc varium, astuta & tempestuosum: filii ergo maris sunt filii bujus scutuli, quo Christus rugiens pereculit & converxit.

VERSUS. ET AVOLABUNT QMASI AVIS EX EGYPTO ET QMASI COLUMBA DE TERRA ASSYRIORUM Cine felicet ego Deus rugiens per Cyrrum proclamando libertatem, ut iudei Babylonem redeant in patriam; & multò magis cum rugiam per Christum proclamando libertatem à peccato & ge benna, tuus Israelite inter Gentes dispersi undique ad me confluunt, feliciter à mari, id est, ab Occidente, ab Egypto, id est, à Meridie; & ab Asiria, id est, ab Aquiloni & Oriente, ut me duce redent per Edram in Iudaram, & multò magis per Christum redeant ad Ecclesiam, quae est prima veraque eorum patria, ubi eis in dominio suis & fedibus, putat in localibus Ecclesias, collatoris. Ita Chalda, qui vertit, post Dominum ambulabat, & verbis ejus sicut leos erit qui rugi: statim enim ex rugi congregabuntur exiles ab Occidente. Sicut avis qua aperiens ventus, sic uenient qui in exitum alii suorum in terram Egypti: & sicut columba quae revertitur ad columbum suum, sic redolunt qui deportati sunt in terram suis. q. d. Israelite, aquila de Gentes, leonis, id est Dei & Christi, angusta voce territi & exerciti, ad eum equale fidem & loquacem continent.

Nota. Per Abydos & Egyptios, quidlibet regiones & gentes accepit per synecdochen: hos tamen per alias nominat, quia ea fugerant, vel abducebant erant Israelite tempore captivitatis, iodeque quasi columbus revalorant.

Avis. Quares Primo, quoniam sit avis Egypti, & cur ei comparetur Israeli rediens à captivitate? Relyp. id ibid., vel accipitem: utrache enim Egyptus erat in honore, & fuerit, idem divinis honoribus celebatur. Per eam ergo significat Israiel, non tantum celerem redditum, sed & indemnitatorem, ac dignitatem, honorem & reverentiam, quibus ad honores ipsi dimisimus honorificè & glorijs in partibus sit revertitur. Egyptus enim, sit Strabo, è terrestribus tria coluerunt, scilicet boven, canem & felem: è volatibus duo, accipitrem, & ibin: ex aquariis duo, sepidotum pīlem & uxryrnum. Accipiter avis est rapax, ac accipiendo dicta, ideoque celerius. Unde Ethiopia res citò saeculum significatur, pinguis accipitrem; quid ob huc aliarum sermōnium ait vis velocius, sit Diodor. lib. 4. cap. 1. Eadem à Virgilio 11. Aeneid. sacra vocatur dum ita enit:

Quia facilis accipiter saxis facer ales ab alto,

Conspicuerunt penitus sublimem in sube columbam.

Porro accipiter Egyptus erat in honore & veneratione. Primo, quia accipiter est hieroglyphicum solis, tum ubi vim prolificam quia predutus est; etiam enim inter aves secundissimum: tum quia vivacissimum est: tum quia subiectus foli firmiter intuetur: tum quia oculis & visum habet acutissimum. Unde Plutarch accipitrem interpretatur Osiris, & felem. Origenes eundem vocat Apollinis nuncium: tum quia trigeminus quoque die feminis foli conjungit regne ac sol luna. Hinc & Zoroastres, teste Euseb. dixit Deum accipiter habere caput: Deus enim est fili justitiae, Malach. 4. 2. Secundo, quia exterz aves dum in subline tendunt, non recto, sed obliquo feruntur tractu: foli atem accipiter sublimiper recta meatu volat. Tertiò, quia accipiter symbolo est animi alati, ac in altum exstinguevoleantur, ac conseqenter sacerdotis, & sacerdoti: quod verum, & lenitissimum folius Israei possidebat. Quartò, quia accipiter symbolum est gloriae & victoriae, tum quia agilitatis in volatu principatum obtinet: tum quia avis est pugnacissima & solerissima; quo fit, ut dimicans alias aves semper vincat, vincatur numquam. Quocirca Davidus Persiarum rex, qui sibi totius orbis victories promittebat, pallam gestabat auro distinctam, in qua accipitres velut rostris inter se concorabant, inscripta hac voce, νικησαντες, id est, victoriosissimum. Et Antiochus post victoriosus accipitris cognomine vocari glibebat. Hec & plura tradit. Pierius hierogl. 11. cap. 3. 6. & 19.

Ibi vero ita propria est Egypto, ut alibi non representatur. Ibi autem est eiconis species, excellens, rigidis

numerosa representatur per ibi: tum quia ibi aliis quam in Egyptus vivere nequit: et quia Egyptus habet speciem & unde & dekton vocatur; eadem habet ibis, tum ipso rostro, si illud patefaciat; tum in incisus, quo pedes adaequales trianguli linea deducit. Porro ibis Mercurio dicta erat, qui totius cordis, & fermocostionis dominus habebatur: hinc & cordis est symbolum præfertur quia ibi mirifice corda confert, uti affuerint medici: & quia ibi duas aquas drachmas ponderat, telle Plutarchus: quod utique pendens est cordis pueri recens natu. Infoper ibi rostro purgans salum, docuit homines usum elyteris: hinc lanatissim & fulvis est symbolum præfertur, quia, ut ait Ciceru lib. 1. de Natura deorum, ibi maximum vim serpentem confinxisse, stagno exercuisse possum ab Egypto, cum valvulas aquas, ex valvulae Lib. 2. vento Atria invellat, interficiens aquae confluxim: ex quo fit, utilia nec mortuus orva noceant, nec odore mortuus. Unde Poeta vocat faturam serpentem ibi. Hinc & scribit Josephus lib. 2. Antioch. Molens copias Egyptiorum & Pharaonum praefectus cum in Ethiopia castra moveret, quis per loca serpentinis pleo profectus erat, viibum ingentem papyracies arcis inclusum illi in serpentes immissis, ab his illissem in Ethiopia penetratis, easmq; subiugasse. Hec Pierius hierogl. 34.

Quares. Secundo, cur avem Assyriorum voco columbam, potius quam aquilam, & cur Israelite reducem cur vox comparat columba, non alteri ait? Relyp. Primo, ut aves quia volatibus columbus directus est, aquæ ac costans. **Assyria.** Secundo, quia apud Assyrios columbus sacrè habebantur, & nefas erat eis occidere: unde tanta ibi crevit harum volucrum copia, ut accidentium mereororum ora perirent. Hinc de causa sit hic Olee: Er avolabunt quasi aves ex Egypto, & quasi columba de terra Assyriorum. **Hinc** et Thibullus lib. 1.

Quid referam, ut volites erroris installa per urbes,

Alba Palatina culta columba Syra.

Tertio Eusebius lib. 8. Prapar. 1, c. ad Aesalonem Syrie civitatem appulit, mactum esse multitudinem columbarum, cumque caulam rogarer, audivisse, legi apud eos columbarum usum esse probatum. Caula fuit, quod adulatores Semiramidis, reginae primæ Assyriorum, fixarent eam commutatam in columbam, eaque specie eam quasi deam coluerint. Quocirca Martialis li. 14. de columba ita canit:

Ne vales terrena preduro dente columbas,
Tradita si Graeca sunt ibi Sacra Dea.

Tertio, quia columba tenuis, ad umbratim accepit. Tertiis tris celeriter a volat. Non ut ait Poeta,

Territor minimo pena fridit columba.

Ita Israelite timidi data licentia à Cyro, statim à Babylonie auferunt, et deinceps ad lumen Babylonis, et idolatriam nomen trepidarunt, juxta veteris proverbiū:

Timeo unifragum omne ferum.

Et, Tertiar calum Phœbœ si viveret,
Quarto, quia columba unice amant, sumum columbare, aquæ ac nidum et pullos, unde etiam si alio abducantur, mox ut libera evadunt et statim revolant: quocirca columbi ut solent in obliobione uribus, quasi tabellari. Obelix enim per eam ad amicos ultra extroq; litteras transmittunt, et recipiunt. Ita illisus est Brutus in obsidio ne Mutinensis, de quibus Poeta:

Quid vigili obdido, quid arce

Aur' os illa prospexit per sparsa in terris

Eunte cali sonus?

aut Plinius lib. 10. cap. 37. Ita Christiani Ptolemaidem obdident, per columbam tabellarium cammiro strata gemate obtinuerunt. Cum enim per columbam Sultanum misserit litteras, quibus se brevi obcidionem solutum significabat, Christiani eam intercipiant, contraria fictasque, Sultanu nomine intercipias litteras, per eandem in urbem misserunt, quibus significabatur Sultanum alius districturn urbì succurrere non posse: ergo cum hoste optimis conditionibus componearent. Ita obcilli urbem Christianis desiderant, uti narrat Eganius, & ex eo Aldrovandus prolegom. in Ornit. 11.

Quin & patres familiis, ut docet Lippus l. a. Saturnali, & qui in theatrum aut circum ibant, unde non tam citio daba-

Columba
tabellari
ris.

dilectorum, columbus fecerunt in fini feribant, sicutque A
eximenterunt cum tabellis manicas domum quid vellet, id-
que probat eum. Vero illis de Re rustica, qui sit: Columba
redire solent ad locum iusso animadversari, quod modis in stora-
re & iusso missis ratione, sicut ad locum redirent, quia nisi re-
verentur nos non reverentur. Id maximè verum in colum-
bus Syriae & Palestinae, quae etiam ad centrum militaria à
columbari apudcentur, & in loco alto libertè avolare fino-
tar, statim directè infra vel odorant, vel naturæ tagem
te, ad columbare ibus paucis horis revolant: quibus pro-
inde etiamonius metatores de cive, ut merces ad cœtales
aliquæ nuncient, pro tabellariis utorunt. Nam ea te-
cum diligentes ad portas, veleaf alias urbes, unde cum
literis domini remuntrunt, uti mibi Roma narraret viri
graves, qui in Syria viserant osculare adipsum compa-
xerunt.

Lipis fuit narrat de confirmatis R. P. Stephanus Min-
negazza Ordinis S. Dominicani, in suo Hierosolyma itiner-
ario lib. 2. c. 2. & 2. ubi narrat frid videlicet Canticum
in Egypto additum in toto Oriente incolarum columbus uti pro
manicas & veredatis, quibus carent, magno de pretio & B
temporis compendio, ex quo ad edocent: atque God-
fridum Belliolum, qui terram sanctam ante sexagesim annos
recuperavit, pimecum & Chishim creaturæ eis His-
terosolymam rex, in oblatione Hierosolymam intercepit co-
lumbum, & à Sultanate cum litteris ad obelios mitcha-
gut: ipsorum viciniem columbam cum litteris misericordia obeli-
os castello Hierar.

Hinc ergo columbus fuit rectifl. Israelites comparat Pro-
phet. q. d. Avolabius è capite avolant ad partum, ut col-
lumbe uiriles aliquibi dentatae avolant ad iuuen columbar-
& eiduna.

Trop. fidelis amet Ecclesiasticus, Religiosus inam Ordini-
nem, uti columbus amas iuuen columbare, & si quo ca-
uide abducatur, mox ut possit responde, ut dicitur can-
Job 1. 19. Et si nido meo morier, & sicca palma multiplic-
ebo die. Et cum Psalme psalm. 81. 4. Exaudi peccator in uite
domini, & caritas nida, ubi posui pallo favi: nixa autem
domini est templum, meru nidius altare, de quo uobis: Al-
ertia iam Domine uerberem, rex meus & Domine meus. q. d.
Altaria tua sunt de qua arbo ambo, uti avis ad uiduam iuuen.
De his ut illias cap. 8. Quia Iudea sibi quia nobis ualeat,
& quia columbae & jenitariae fusi: vide ibi dicta.

CIRCUM DEDIT ME. Hic reddit Osee ad suum tempo-

VERSA. re & ad primitias minas. Unde Lyra, Asinus, Paginus, &
Vetus, hinc incognitos. c. 2. Sensus ergo est, q. d. Cupis
scire causam, cui non oblitus mea tanta inumeratione &
amore, Ephraim aeterna captivitate, uti jugeret inclinatio,
damnandus est? Haec ut prompctum, quia nunc circuver-
nit me suo mendacio, degenerat enim cultum milii debuum;
& reliquias tribus deo: nam dolere eas seduxit ad colendos
vitiosos aureos, quae multitudine iudeum.

JUDAS AUTEM TERRIS DESCENDIT CUM
DEO, ET CUM SANCTIS FIDELIBUS. q. d. Judas
autem non fecit sic: quia eodem tempore iud. Ezechiel pro-
pope, sua fide, cultu & vita Deo adest, ad ejusque par-
tes ad Iudeam neglegens, id est quasi inferiores, descendit
suis veteris, post diuinitatem Dei; itaque non fundit tum
Patriarcha & Proprietate, tum potius Sacerdotibus & Le-
vitis (hi enam in Iudeam Jerobeam renuntiatus cultum
Dei, id estque Israel ad Judam de Jerusalem concur-
rit, ut patet a. Paral. 1. 2.) fidelis Deo fuit, veramque
eius religiosum & obedientiam fideliter, habenter ad con-
stancer (hoc enim significat Hebr. 13.2 norma) conser-
vavit, id est quasi cum extincedetur Ephraim & Samaria, tunc
Judas & Iudeam Rabit & forebet, ita s. Hier. Hyl.,
Hugo, Emmanuel, Marianus & alii. Perpetrare Compil-
tio, pro fidelis legum fidelibus. Nota. Nulliter interpretari le-
git. "Id est, id est tellus, jam legitum." Id est, id est adiacet.
Rursum "Id est accepit ut solstitium à "Id est, id est
descendit, cum accipit ut posteriorum verbi "Id est, id est,
dominus est, unde vertunt. Judas autem adiuva dominum
est Dei, ita. Hail. Leo Hebreus, Lyras, de Pagin, quasi
alludat ad lucum Jacobi cum angelico vice. Dei gerante, cui
cum prevaluerat Jacob, vocatus est Iudea, id est dominus
Deo. c. 1. 2. Verius eadem reddit sensus, q. d. Cum E-
phraim vallabatur, Judas suum renuntiatus dominum & feci-
pum: quia cum Deo contentus & conspicutus; retinet enim
eius fidem & cultum, quasi tellis ejus fidelis: unde regnat
Gomul, in Proph. Mor. xlv.

adjutor & protector à Deo, addeoque à Deo & cum Deo
regare videtur: Dei enim regnum terrenum erat in Iudea, ut
et cœlesti in seculo. Unde Cauda vertit, prodeat vero pro-
de deinde fons in celo Domini; & Arabicus Alexand-
odus refert cum Deo remittat ab aliis, & fidelis ut fidelis O.
fidelis.

Alius Arias & Albert. q. d. Judas fuit in cultu Dei
quasi tellis & pas fidelis, etiam cum descendit spendeore
tegni, dum iculat Ephraim, id est Jerobeam, posse
segnis partem occupavit, eamque ad vitulos suos abduxit.

Parvum Vatabi, & Lyras sententia hic iocou mysterium
Trinitatis. Nam pro fidelis, vertit in datum, & cum
familia fidelis: ac pro te fidelis, accipit Deum qui praecepsit, &
ut personis tristis, in effensa usum. q. d. Judas descendit
cum Deo, inquit, qui latitudinem est, ac ter fidelis
Kodofeld. id est latitudine quia tantum filios illi, cum quis uta
se fuit res propria fidelitatem, neque ac fidelitatem. Simili-
tudo modo & causa Deus vocatur filius in plurali. Ve-
rum primogenitus uti plaustrum, ita maxime genitus est.
Postea Septuaginta, hanc altera dilungunt, itaque vertunt, &
concedunt ei in mundum Epiphanius, & in insipiente domus Is-
raeli & Judae: non cognovissem Deum, & populus sanctus va-
cibus Deo. Septuaginta & Syrus, circumcidit se Epiphanius
in mandatis, & domus Israel & Iudea deo, deinceps defensio eam
ipso Deo populus sanctus & fidelis; & Arabicus Antiochensis
pro fidelitate (reperiit modicum) quoniam remissis ave-
ducunt, & domus Epiphanius, & insipiente domus Israel &
Iudea: quoniam iam cognovisti Dominum, & vocabulum Deo
populus sanctus.

Denuo Hebrei hac referunt ad transiendum maris rostris,
de quo historian vel fabulam hanc narrant, ait S. Hieron-
imus Iudei & Ioseph in Egypto, quando eu alia parte, ex aliis
radibus mare, & ex aliis Phoeniciis singularem retrorsum, &
inclusis populis secesserunt & cassiis retrobus defensari soli-
ent, & eam reversi in Egyptum, eis bellara expeditam, &
Iudea Septuaginta in mari: unde O. regnum meritis acci-
pient, & hoc opus quod annis dicuntur. Iudea regis formans Dei,
& affiliorum ac vinderis defensio eam Deo in mari, & inter
fides fidei fidelitatem, ut veritas inuidens credentes Dei.

Venit quicquid fit de hac historia, certe de ea hic non
agitur (cello cō aliis potest) sed de schismate Iudei facto per
Jerobeam, & quia Iudea fideliter pertinet in cultu vero
Dei.

Moral. Judas, id est, confessor & testis fidelis Dei, cum
eo descendens in apostolata Iudea, alii versus Chishim, *Act. 1.*, re-
qui ceteri à fide, pietate, caritatem vel pulchritudine mensu-
rum, vel ipse opus de honoribus defensentibus, in meum
Deo & Deo consilium ad mortem pertinet, cum
justitia bonorum, famæ & vite. Sit orbi orbe arrunt
sanctus, unus pro fide Homomini invictus licet S. Athanasius, & Alaris
sunt Atlas Ecclesiastis, & heretique profligatus, ac de ea res
triumphantegit. Horum dñe & amicignamus eti Christus,
qui ait S. Joh. Apoc. 5. Qui est testis meus, pro me-
nitione mortuorum, & prius regnum terra, qui dilexit me, &
leuius mihi potius mortis in sanguine fui. Tribunus est Mo-
ses, dicens Deut. 32. 16. Tu si invoca hunc calum & seruam,
eius ut periret iste, & à Deo ad idola deficiatur. Civilia-
tis sunt Apollonius, à Chishim ad id deputatus. *Act. 1. 8.*
Sunt multæ res in Iudeam, & in Iudea Iudea & Sam-
aria, & agnos ad adamum invita. Significat est Paulus, ad id
a Chishio electus, *Act. 21. 16.* Eris regnus Christi *2. 1. 1.*
ad omnes homines seruam quia vidisti & amisti. Hinc ipse ait
Rom. 1. 9. Testis mihi est Deus, cui seruio in spiritu meo
in Evangelio filii eius, quod fuit intermissione memorie vestri
fatu. Et Phillip. 1. 18. Testis mihi est Deus, quoniam em-
plum tuum ut in sacerdotibus Christi. Et c. 1. Testis
2. 10. ut testis estis, & Deo propter sanctis & infi-
ti, & fides quae credidisti, sanctorum. Primicerius est S. Stephanus,
ut patet *Act. 7.* de quo proinde ait Paulus *Act. 13. 10.*
de sum fundatore sanguinis Stephanus regis est, & ego & fidelis
confessoribus. Prodromus est *John. 1. 4. 23.* Testis, inquit,
ut testis, quia ipse elegit utrum Dominius, & servos eius.
Prophetæ est Samuel 1. Reg. 1. 23. Testis, ait, ut Domini
adversarius tuus, & regis regis sicut in die horum quia non inveni-
tis in meo meo quisque manneris, opprimitio, vel iniustitia
aut criminis Malum sit Christiani, qui alia ad hebetum,
libidinem, aliave sceleris defensentibus, peritam in fide, consti-
tuenda & virtute. Trium sunt Martires, qualis fuit Ante-

Des. *2. 1. 1.*
Gomul, in Proph. Mor. xlv.

propter, qui horum amicorum hinc crederat in misericordiam, quoniam Christus filius habebat negare. Apocal. 1.25. In diebus illis, quando res ipsa nostra fidelis, qui servis est apud nos. Agnos et leontem Elias & Ioseph, Martyres Christi futuri, et occidentur ad Antichristum. Apocal. 11.12. Dabo, inquit, omnes opib[us] suis misericordias, qui precepimus diabolis mille dicens scimus regnare.

Atque ut venter persternatur, illud est, idque recente & domesticum habemus exemplum quod istud agmina Martyrum & Societatis nostrae, quorum Provincialis in die sua, F. Ignatius Arbelio, qui anno Domini 1557, die 15. Iulii, missi in Beaufort ad eos, eundem et conteretur, iuri barbarem, iusta Palmarum insulam intercepti a pirata Calvino, Jacobo Soto, legem patitur causas omnibus laicis & Ecclesiasticis, qui eadem sibi perire habebant, quia Iesu[m], ad unum omnes profide Christi propter constantem proficienciam religiosis non confundit pugnabunt, ieiunios & lacrimos, in mare præcipitati sunt, cum Ignatius quoniam duos, a latere in aliena imagine B. Virginis, horribiles omnes ad mortem & martyrium animosque obdeundum: qui precepit caput gladio diffuso, & immosum mortem operari, tubus confidit latus, vicerando cedit: Tertio, inquit, aperte mortales & angelos, ne profidae Confabula Romana proficiens remittere, & quia nesciis omnia angustia reficiendum erat, in quoque trispicione, Falsis, inquit, nisi monstra non expulsos, prolati furoris prolati. Dominus: Eius vestris frigore, ex parte vobis, qui non ad eas sunt. Ex priusnam Didacus Andicada, cum pugnibus confusis in mare præcipitatur: Angustias, inquit, facit nomine, sagittas prefigit: Christi pars fons sine contemptu fames. Quibus duo sunt locis infimi, qui latere latere potuerunt, in pedes veluti est latitudine deflexi, inchoque velut campanulas, iugularibus, nesciis. Quem & Iohannes Sandras, cum e Societate non esset, exercit tamen Socris et adiungit, ut hunc martyri palmarum occupaverit, & quam de obtinuit. Denique Emmanuel Alzanius martyria ardore incensus, insuperat haereticos, multo plus & vulneribus acceptus, conatus rursum, pedibus ob sebor, Jungo durisque nece emoritur: Atis, inquit, & festos nolu[m] compati, sed petitis suadens professorum psalmum me numerum tamquam boscam, tam gloriosam monum promovet & quoniam deinceps omnis fortuitus Deus & Societas & apostoli quam liberabat. Domus punita obligata uita, labores omnes has nobis merita per lauras compatis & remuneratis. Itis Petrus Radiburgia in vita P. Franciscus Borja lib. 2.11. Nonne tam sonit tam uigil intercessione scriptura, ait S. Hieronimus vi. via consilio, in dñe deinde clausus & dicens & motu.

Praeterea S. Clemens lib. 3. Conclu. Apocal. 1.23. Quia, inquit, proponens domini Dei nomen dicit, in eis omniis sanctis Marte & fratre Domini, filio dilectionis, omnipotenti spiritui sancti; per quos plenariae gratiae & gloria Evangelii singulis fideliis recuperantur, cum digni sunt immortali conversione & salutis perficiuntur sive, ut scilicet fons salvatoris, ut confirmantur morti Christi in ascensione. Et si Cyprianus ad Fortunatus de Euchore martyre. Mortuorum, ait, ut desponsatio in gratia mortis pacis sublimans, honoris praestigio: hoc possum, in quo angelus baptizans: baptizo, possum quod nemo posset & baptizo, quod post nuptia inuenientur consummato: & baptizo, quod de mundo rendentes fecim, tunc repulimus. Et in fine: Cito uultem ostendit in profundissima terra, sed gressu caminu[m] nesciis Amisib[us], sed Christus uultem in seculo inferiori, sed in mortalitate sequitur & secunda mundi aperiunt, sed existimant paradoxi subiectus: vita temporalis ardentibus, sed auctoritate expressione. Quibus omni signis & quoniam seruantes esse hinc letum, exinde uerbi preflos & angelicis gloriosum, clamare in mortuorum mites, & quibus lumines uolubilium & mundus, & aperte solis flammis ut Deus videtur & Christus? Sic ut balu[n]t fixas uoces uoluntatum bellatim bellatim suauissimum, quo uulnus intonat: ita martyres habent & eis, virtute sue odore & exemplum tuto oculis parturant, qui indumento animo levantis, & ad id me decus excitante, de quibus S. Chrysostomus, homini S. Marti. Flamma, 20, illas undique obdentes, & spissitudine in uerba proficiuntur, & quoniam fata uendicata uulnus uoluntatum, perinde aegri & effusi aduentum, & in aliis uite corporis fieri conseruant, in genitudo, & cum ea quia illas decolor feruntur, in consolacione uerbis consolantibus perfrueruntur, & in ambo his modis dantur fons & animis uobis invictum, & Dei gressum egredi per se secesserunt. Deinde easco[m] patensoli: Dom, ait, uolam ut res ipsa illis regis fangensis indecisis sitis affigis-

per, qui horum amicorum hinc crederat in misericordiam, si in uoluntate uulnus bellatim bellatim suauissimum, & infusum. S. Gregorius Nazianzenus, ut citat S. Maximus istam, de patetiss. spoliisq[ue] narrat arbores, quae telecta pulchritudine, & cuncto seruo certat, & tantum steti ut moriatur, ut potius ueritate ipsa vivat, letitiae generet; ex decepta faciebat. Arbor hoc, sit Nazianze, illi vir philosophorum, & informatus illustrans, & uolens quodque in uirtutem materialiter transfundens, ipso sapientia uasa diluat. Hunc Horatius vide 4. lib. 4. illa pingit:

Dixit ut ille nunc bipinnulus, & uerba uerba, 1.22.

Dixit ut foras frenatis in alijs, 2.10.

Pro domina, per codis, alijs, 2.11.

Bulla ueracim uirgo ferens, 2.12.

Ita aliorum in uita dei presul ad Utrum, 2.13.

Scribit Philippi L. 17. c. 9. & finit. 1.25. ut electoriam gemmam illi crystallina specie, magnitudine latet, que ut ueritas in uenienti uulnus gallinaceum, & que ut Malorum Coconitum, certamen inib[us] in uicuum scilicet, Ut ut hoc fit, taliter alucta est animi constans; que omnia hostium tanta sita excipi & rebundit, deo Christoff. B. apud Nicetam, Beato ait, illa audire possit, gressu feste, & fessu tua dilecta omnis pietatis delitatem non fecit, & amissio de manu puerorum, non considerat, immo de gressu quecumque tempore. His ell amissum lapisi, qui impotitus igniger, sed exemplis candidatu appetet & portat, telle Philippi 2.6. t.19. His ell lamardas, qui in ipse vivere prouidebam pro iniquo aliquem Franciscus E. Gallarum, telle, interdicto hoc dicitur:

Ufas aures, aquilagae crines, & novillus anguis!

Gloriosus flamus iam fulmandans me.

Sed adiupicere Martynem, exente serbantes & buccinantes ad S. Cyprian. lib. 1. epist. 13. Quid gloriosus, quicunque nulli uisus poterit ex divina dignatione coniungere, quem in ore lipsos eam, præs uerberat, & excommunicare tempore Christi Dei filii, ex verolente, & sed tenet libra spiritu confidit, quoniam uelut mandatulum purificat: quoniam defixus habens in ore angulus flatus? quoniam impenitentia & malitia factu[m] calidissima rapit? in complicitu[m] ibi in se libera[m] facta: quoniam colligam paginis tunc Christi & Chalcedonie factu[m] saeculi immortalem & enigmatiam, de mortis uobis reponeremus quoniam humanus & uulnus legimus: circa fratres non oblitus? quoniam ueritatem publica uite consuetudinem iustificat: quoniam legitimata ab omniis mortuorum mortuorum subiecta? quoniam per ipsam mortem immortalem confusione fugit & quoniam omnia mortalia infra uenientia encarnatae & extenuatae, ipsa amorem amorem superferat & quoniam omnes dilectionem corporis delictorum corde anima tempore folget? quoniam familiam suam proficiens non habuisti? quoniam suspicisti sui p[ro]p[ter] patrem amorem exigisti? quoniam auertemus uita sua patrato, non usque ad robota, & nobilis triumphi!

Quid suppetat illi ut uulnus Apostoli Hebrei 1. 1. respondentes, eorum virtutem emul, cum Iuda qualiter fidei habent? Dum dicitur dominus in aeternu, ac genetori per Christum, & religionis & patris discipulantes, tandem vel similes martyris in palmam iniquitatibus. Ideo. & ne tentem habentes impotestis nubium uulnus, depontentes omnes p[ro]p[ter] & circumflexos nos percussimus, per patiuntiam curvantur ad p[ro]p[ter] nobis caritatis, & affectionis in anteluce, sicut & conseruantes maritum, qui preparatus fuit grande sufficiencia erat, confusione conturbata. Ne mo te excusat, dicitur, Felecia illa martyris tempora non transferunt, debuerunt percutitos, tandem Nero, Decius, Diocletianus, nam nobis illis nulli desideri p[ro]p[ter]eas: jogues te inferiat, non datus, nec caro, nec mundus: cum his scriberet configit, his supera, martyris exsilio, non, si milieculas ad obitum cepta in illicentibus iuster et pudis, & cum Ioseph effugias, martyris etis pudic, & si bonorum tapinas, fraudes, iniurias patuerit inimicis, martyris etis pati etatis tui contemptum, depletissimum, opportunity biliter: teras, martyris etis humiliatus: si Superioris p[ro]p[ter] tua uita de uulnus thesauri capellas, & admultiples, martyris etis obedientia.

It. Petrus Faber, primus S. Ignatii fundatoris nostri fector, ab eo per omnem uita vacua iustitia p[ro]p[ter]a mandat, qui exirent, tandem Ruman revocans. In etate ob iusticias caleres iacti diffuderent, mulierit obediens quoniam vivere: ut in uigo quoniam in obedientiam traduxerat, in obedientiam p[ro]p[ter]a, idque inter alias in celo locas.

reas hanc unam praecepimus obtrahit, quid si hostia ebe-
dantur. Potius mortem enim apparet, tunc cum per longum
temporū, ostendit eiūsum gaudiū, cūm latitudinē spōris
dicitur, & abdicatione nomine mortis: mōpettūs, ideo-
que moris in exilio gaudiū perteat. Ita egiū Vita libri.
cap. 14. narrat Nicol. Orlando, idque se accipit̄ ex
lectio R. P. Anduze Ovidio Patriarcha. Ethiopis alle-
verat.

Hoc est quod ait S. Bernard. serm. in fello omnium
Sanctorum: *Marii* vero genit̄ est *propterea voluntaria*,
multo magis callit̄ & obedientia. *Quid mirabilis,* aut
quod martyrium gravissimum, quam inter opulas exercitare, in
victis milites & precepsis algere, panoparia premi int̄er di-
uersas, quae eferunt mundū, quae astent malitiae, quae defi-
derat nostris illis appellata? An non meritis ostendebatur, quicq̄e
curauit mundū ab aliis & premitis, & irident inimicos
antem, & (quod gloriatur est) de feneris ipsa triumphant. &
cristianis emp̄ceptis praetulerat. Idem serm. in oca-
vi. Palear: *Memento*, illi, & *Antoniu*, & *quodammodo* of-
febas huiusmodi, simillimi & martyris. *Ego enim & martyris
genit̄,* & quadam sanguis fanginosis in quotidiana corporis af-
flictione. *Ego & huiusmodi aliquis in compunctione cogit,* &
luctuoso animo agitatur. Idem serm. de B. Virgin. in illud
Apoc. 12: *dilecti omnia fidei,* & in capite eius carna scilla.
cum dandis, duodecimam ejus reliam & gemmas affi-
gnat martyrum cardis. Ipsi enim, ut idem at lemm. 4, in eg-
na Domini, sicut Martyr non sive servus, sed auctor de-
recordat: quām amari flesher, quām amare dulces alians
Christi crucifixū. Idem in Soteriis: *Martyrium fuit seu
guine scriptis est:* Pericula in auctoritate, quām dulcis David
& Job: *Languor in paupertate, quām amare Tobias & vi-
das:* Confitit in inventore, quām auctor Joseph in Aegypto.
Idem docet S. Augustinus serm. 150. de Temp. Coena marty-
ris, inquit, blandientur in locutis, scilicet in ratione qua-
tidiana martyris christiani non degredi. Et S. Greg. hom. 15.
in Evangel. Porro, aut., *conmiserat, aduersus diligenter, marty-
rium est in secunda cogitatione.* Et S. Hieron. in Epiphonio
S. Pauli, cum vocat Martyrem: *Nam, inquit, non sa-
lum quādo sanguinis in martyrio reputare, sed & devote*

*A quoque mortis servos immortales, possidimus marty-
rium est. Illa corona de regi, & de vultu austero, ipsa de illis.*

Quocirca sapienter S. Pachomius (ut habet ejus vita) euīd monachū vulnus clausis egredi ad captandum martyrium: *Festivus, inquit, monachū certaneo servos &
fratres suos, & cum vicem suam nulli reprobarunt eum
esse ita peregrini, ut Christi plateras, habeatis in solis communis
mucronis martyris.* Vide S. Cypriacum (vel qui quis est
auctor) tract̄ de Duplicitate martyrio, pollicentibus, &
actionis, putatamētū vita: bacū in testimoniū perfici,
benitus D̄s, ilūmque glorificamus apud eū illa. *Festivus
inquit, qui est sicut martyris, hoc est affirmandum, reddas
D̄s: quod adū negligendum non es, ut, nō ea praecipue,
martyrium quādangūtē peregrinarū, nū saepe martyrium. En-
fīs, nō minū servos probabiliū carnipē, nō grās occidens
membra que sunt super terram, bocē, affectus qui militans
adversus spiritum, cūdū, invidiam, supradictum, libidin-
em. & Quās ergo fatigat eū Iudex & iustitia, cum
Deo decedat in aeternū, & prefatū eum familiis & p̄s sū
dedit. Huius enim utraq̄e corona premilla est, & debet
dubitare. Conspicit enim, ut quicunq̄ Deo & Sanctis
eius fideli defendunt & iocundam, eum eis patiter gloriolus
ad palmarē ascendat in celum.*

Deinde precari et, Ecclesia Martyribus annoverat
eos, qui morbo laborantibus ministrantes ex charitate eō
deon afflantur & emercentur. Exemplum illustrēt in
Martyre Romano die 18. Februario, ubi se legimus: *Ale-
xandria commemoratio SS. Presbyterorum, Diaconi, &
aliorum plurimorum, quā tempora Valerianū imp. cū p̄fis
scīfīsma profligante, modo laberantibus ministrantibus, liber-
eūs mortem appetentes, quās vobis martyres religiosa p̄mū
sunt venientiū conferuntur. Ubi Baroūus ex Euseb. 1. Hi-
pot. c. 15. & q̄. citat S. Dionysium Alexandrinum Epis-
copum, ep̄fīlād Hieracem, de calidre sic loquuntur: *In Pa-
tria quās vobis erant profligantissimi, in hanc modū mortis
apparuerat, querunt uimālū erant Presbyteri, alii Diaconi, qui
dā p̄pō, videntur ergo multū lassitudinēs & ipsū mor-
tis genit̄, quād proper irreducibiliū p̄secutū & subducibū fidei
stuprabantur, nūcī dā martyriū splendore abepta videntur.**

C A P V T D V O D E C I M V M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

Disceperat, licetque intentus Iuda & Israhel: *Primo, quid pacis ventum implorando operi, non D̄s,*
sed & Egypti & Assyriorum. Secundū, *quid ingratis sit Dei beneficium tam Jacobi patri præfati-*
tis, ne quid eum præstoleris & præstulerit Esau, quid cum fecerit Israhel jid est, dominanter Dei, &c. quam
fīb̄z ne quid per Adosē eductis sit ex Aegypto. Tertiū, quid Indas videns vanitatem & puniūmentū idololatria
in excidio Israhel, tam tamen non caverit unde offensus minatur ei necrum & approbrium.

I. *E*phraim pascit ventum, & sequitur astū: tota die mendacium & vallitatem multiplicat: & fe-
dus cum Assiriis inīt, & oleum in Aegyptum feretab. 2. Judicium ergo Domini cum Iuda, &
visitatio super Jacob: iuxta vias eius, & iuxta adiunctiones ejus redet ei. 3. In utero supplantavit
fratrem suum: & fortitudine sua directus est cum angelo. 4. Et invaluit ad angelum, & confortatus
est: flevit, & rogavīt eum: in Berchel invenit eum, & ibi locutus est nobiscum. 5. Et Dominus Deus
exire uitum, Dominius memoriale ejus. 6. Et tu ad Deum tuuo converteris: misericordiam & judici-
cūm custodi: & spera in Deo tuo semper. 7. Chanaan, in manu ejus statera dolosa, caluniam dile-
xit. 8. Et dixit Ephraim: Veritatem dives effecūs sum, inventi idolum mihi: omnes labores mei non
invenientur nisi iniuriantur, quam peccavi. 9. Ego Dominus Deus tuus extra terra Aegypti, adhuc se-
dere te faciam in tabernaculo, sicut in diebus felicitatis. 10. Et locutus sum super Prophetas, & ego
visionem multipliceavi, & in manu prophetarum assimilatus sum. 11. Si Galaad idolum, ergo frustra
eram in Galgal bobus immolantes: nam & altaria eorum quasi acervi super fulcos agri. 12. Fugit Ja-
cob in regionem Syrie, & servit Israhel in uxore, & in uxore fervit. 13. In propheta autem edo-
xit Dominus Israhel de Aegypto: & in propheta servatus est. 14. Ad iracundiam me provocavit Ephraim
in amaritudinibus suis, & languis ejus super cum venier, & opprobrium ejus relitueret ei Dominus suis,

V E R S . 1. *E*phraim facit ventum] Primo. S. Hier. Albert. Clarus & Dionȳs̄ his exponunt, qd̄ Ephraim
perdit oleum & operas, facit utrum tam inanem, mutilem, &
futilēm, inib⁹ non tam & impossibilem, dum religio Deo ad
idola & ad idololatrias in afflictione & valitatem concul-
gens ab eis operat operi & fatum: perinde enim facit, ac
si paffor ventum, velut gregem suum, veller pascere, ut eo se
alere & sufficiat, et hoc enim fuisse est & notium (ventus
Gensis. in Proph. Abra. xlv. 7.)

A enim homine est potestior, eique flido nostram infert; imò impossibile. Parvissimum modo Ephraim colit idola fa-
ixa, qua justare nequeunt, imò nocent: provocant enim
Iram & vindictam Dei. Secundū, ex Hebreo veras.
Ephraim pascit ventum. Unde R. David expicit, qd̄
Ephraim coles virulos, simili est homini aperiōti oīnum
vento, & paucit̄ illum ex quo non vivit. Pascit enim est
verbum depoñens, tanque accusativum regit, quām
able-

ablativum. Unde Vigili. l.4. Georg. 21. Apes palientur A assyla. Et lib. 1. Palientur nos Alou. Sic dicimus. Equus palientur gammo, neque ac. palientur grammio. Itaq. Epistola palientur, partim potest accipi agere ut patitur, sic idem, quod palientur vento. sic Ovid. act. lib. Fallor.

Pacis omni praezum, veritas impedit carpos.

Partim pallivit, ut patitur, sic idem quod, facit se cibum ventus, ut venti, puri Assyrii, cum devoretur. Sic S. Augustini. lib. 1. contra Cœli. capitulo illud Proverb. 6. 10. Quod nesciunt facta, hinc patitur ventus: id est, inquit, sic etiam pacis præstis. Potius autem accipendum hinc videtur. Si enim qui vana p[er] lacrime, sur seipsum lacrabit, dicitur pacis res ut aut paciore & comedere ventum.

Tropoli ambitiosi pacientur vento. Quid enim iest honestus, nisi populatissima, & ventus in omnem partem mobilis, si, flaminque evanescens & fuit, ergo quoq[ue] chameleon, qui feruntur vivere de nutriti vento. ita Sanchez. Similia hunc proverbia sunt. Rerum ventis: cibro a qua haec haec in arena adficiunt: in fau faeminae: ignem difficiunt: littoribus: Richiopem lavas: lapidem elizas: latenter abolis: araneam telas texis: fudo ranis: undas summas: arcana metitis: ferrum nature doces: aquam in mortorio tundis: alnus sub fructu carcere doces.

E T R E C Y T U M & E T U M I. Idem dicit alla similitudine. Pro a[n]d[om] hebrei. id est, venus Orientalis, qui uenit & noctis, putu fabulosus, qui collaterales habet duos, feliciter Vabuatum ad Septentrionem. Eaurum ad Meridiem. Unde R. David intelligit Euro-audirem, Chalid, verit, r[ati]onib[us] his[us] inquit, *Femina non tam & mors r[ati]onib[us]*. Quid & S. Hieron. alibi s[ic]p[er] Kedron venit. Notum, sive Aucturum: imo Genes. 4. 6. verit, *medio*. hadim ergo significat omnem venientem uentum, ipsamque ueridem & x[er]am, quem LXX. uentum *excessu*, qui febres, inflammations, aliquot morbos cauunt, tringue aduersore & conuentre tollit, ne eum vertunt Septuag. *Spiritus malus*, id est uoluntas mala, ait Theodor. *per se uoluntas*, id est affl[us]tus. *Iff[us]*, inquit Cyril. appetitus coquiorum, id est se[m]p[er] meum in recipere coquiorum, id est affl[us]tus, uocat calorem uirtutis insidentes, & inserviantes delictis. Caution, inquit Arioflo. morbus est, quo pars extrema corporis levissima fibra tacta, intima extensu terrena uulnus calore attinet. Et ab Hippocrate causation vocatur lebeis, quam ardorem, & tertianam exquisitam vocamus. Et Celsus lib. 2. *Carbo*, inquit, *ordenem quinque Greci uocab[us] per omnes, subiectis horis exsultis*. Sic sapientia in animi morbis, ait Delrio adagio. 95. *affl[us]tus venit ait, & in anima insensu incedunt illi luxuria, avaritia, uictoria, vix le[re] proden, sed suo tempore lethale fontem*, & in publicam tandem urbem & respul. erumpens conflagrationem.

Talis est harc[us], præteritum Calvinii, qui suo affectu zelatos fuit erroris, atque quasi canit[us] occulit[us] serpens, in publicum tandem civitatis, vel provincie graffias incendium, ut in Gallia, Scotia, Belgio, aliquique regni hoc fæculo uidimus. Hoc est quod ait S. Hieronymus: *Sacra, dum tristisplorans annas hercules peccato dauerorum spirito continebat*, de quo Eph[es]. 6. Adversus spiritualia nequit in cælestibus. Et limonardus spiritus clam existerit ab homino, & requiesco non inservient, sp[iritu]s autem spiritus requiescentes se sibi copulat, & perficitur reuertitur ad dominum. Spiritus ergo peccato sequitur uocatus, id est irritatus, qui contumaciter, qui contrarium est floribus, & gemitum uerentur (vituperio opera) *disperdit: non distinximus uocatus floribus: nec prospicere conuenerunt eis: sed multos disperdat: inni conuicti sua uocantis oruerisque multipliciter*. Fidelis genere facit cum Affo[re]s, & querunt principes ejus festis magnis, & quærantque finitimi, saepe uocantes uocatus se sequentes quia defensor a Deo. Hinc & Theophil. & ex eo Leo Cœtrius, per easdem accipit zelum Judæorum contra Christum. Hoc allegoriæ est, non litterale, ut ipsi volent.

T O T A D I E M P I N D A C I U M & T A V S I T A T E M M U L T I P L I C A T . J. q. d. Israhel jugularis concinnat res & spes fallaces, qui ei validissime & excidae sunt causa. S. Hier. hoc referit ad Macabeos regem Israhel, qui tributo emebat opem Assyriorum, Reg. 12. 19. Melius Lyranus, & aliis referunt ad Hosie ultimum regem Israhel: hic enim primis foedus iusti cum Assyriis, deinde contra eos imploravit openam Sua regis a gypsi, misericordi munierunt, 4. Reg. 17. 4. Potius Lyranus hac ipsa distribuit, Epistola, 21. p[er]fect

tem, tribuendo tributa Assyrio: *sequitur agnum, dum omnipotens ab Egypto: mandat, iam multiplicat, dum itedem cum Assyrio ab utrumque negans ei pacem tribuuntur: & sacrificiis, haec enim illi omnia violatio & negotio tribuntur*.

E T O L E U M I N A E G Y T U M F E R E A T . J Sub oleo per synedochem exteris fruges & munera intellige, que Israhel miserabat regi Egypti, ut eis favorem & open contra Salmauari fibi conciliarent. ita S. Hieron. Chalid. Arria & aliis: *deum per exercita nota est*: quis illo eacebat Samaria (uti Roma excelle oculum Tybuse salutem) ex rebus Egypti.

JUDICIUM EAGO DOMINICUM JUDA. Tm. diuinam, id est, iusta querela, iusta expolitatio, habeat. id est, *Yer. 27*.

27. id est lis, disceptatio, accusatio judiciaria, q. cl. Quia Iuda fecerunt ei Israhel in apostolia a Deo, & cultra vitulorum, iudicio item ei interstat Deus, remque impetratis in judicio pergit. Et VISITATIO SUER. JACO. 3. Per Jacob accipe Israhel, five decem tribus. q. d. Deus interstat Iudea, sed Israhel visitacionem, id est certam punitionem, quo eum visitet. id est, puniat & plecat: utique enim teus adolsatior, sed Israhel magis. ita Lyranus, Vatab. Arria & c. Hier. Thend. Hugo de aliis, per Jacob accipiant Judæum, iudicem dicatur & reperatur alio nomine. Porci Lyranus per eum Iudea, exponit per Iudea. q. d. Litigium Dominus pro Iudea contra Jacob, ut ex poena qua plecteret Jacob, p[er]petrat Iudea, nec eis fortior immiterit, sed rep[er]tificat. Melius Arria q. d. Litigium Dominus cum Iudea, quinque obstrugat, ne iniretur Jacob, qui longe gravius peccavat, quod a Deo visitetur & plectatur. Optime q. d. Judicium, five item inuenio Iudea, quia eis scilicet secundum liquidum est, quia needum publicum & commune: eger ergo inquisitione & examine, antequam tententiam in cum pronunciem, eu[m] condemnatione & pl[ac]et. *Visitatione* vero, id est condemnationem, supplicium, & sciduum intentio Jacob, quia eis scelus est claram, universale & inexcusabile.

Similes differentiam & gradationem ponit Chelius inter iudicium, & visitationem, putat gehennam, dum hanc & illud diversi iuris gradibus, quali poterat commentiam assignat. Qui, inquit, *israhelitar frater suis*, *rensis isti judice*; qui autem dicitur frater, res, res omnis concilia: qui autem fratres, frater, res, res omnis concilia: qui autem fratres, res, res omnis gehenna ipsi. Matth. 1. 11. Similes gradus fuit in tria recte. Doctri. Particulis defuncti, qui in vita vulgo habitus sanctus, in exequiis, cum ad illam lectiōnem ventum esset, *restigis mibi, quiesca tabe iniquitatis & persecutoris* est feretro exargens primo die exclarivit. *Ita Dei iudicis accusatorum sum*. Secundo die: *Ita Dei iudicis iudicium sum*. Tertio die: *Ita Dei iudicis condemnatum sum*. Quia vox perculsa S. Bruno cum locis mundo rebus omnibus valdecent, in crenum stellæ, & ordinem Carthaginem inicitur.

I M U T E R O S U P P L A N T A T I V (Jacob) 2. R. A. TAK. E. S. U. M. E. A. V. Jacob enim nascens uenit Vals. 3. plantas Iau: quo significat Deus, se Jacobum prelibet & predilexit, & præstabilitur illi, se Jacobum præmunito, quodque Jacob præcepturus esset Iau: jus primogeniture & patrie benedictionem, itaque cum supplantaret: inde vocandus esset Jacob, id est supplantator, vide dicta Gen. 13. 13. ita S. Hieronym. Theod. & Chalid, qui ita verit, nomen de Jacob patre vestro antenup[er] natu est prædictus est, quod maior redemptor fratris fu[er]it. Commemorat hic Propheta benedictionem Jacobis in utero, ante omne meritum ea mera Dei gratia prædicta: itemque Jacobi fatidicitatem, ut Israhel postea ejus patrem imitemur. Deoque serviant, & gratias agant. Hec cum prædictio Jacob, quia a Deo prædictus est Iau: frater, magis ad posteris ejus praefata, putat ad Israhel, quos Deus prædicti & prævaluisti Idemque postea Iau: Nam alioqui Iau: dum vivet, potiorum & diuini fuit Jacobo.

E T I M P R O T I T U D I N E S U A D I R E C T U S E S T CUM ANGELO J. David, id est, feliciter luculentis est cum angelos quis ut vertus Septuag. & Chalid. prævalens angelus item Dei genetivus, unde angelus hic in Hebreo vocatur Eleazar, indeque Jacob vocatus est Iau: id est domini natus Deus, Genet. 32. 28. vide ibi dicta. Hinc & Targumina verbo habet *prævalens Deus, prævalens, tagum, angelus*. Vetus Heb. 12. 22. *hostis*, propriè significat *dilectus est*, inde que congruè legatur: *Et invaserit, id est prevalens, ad angelum*, id est angelus, vel contra angelum: licet in Hebreo hac

hac v. rba transpolita fin. Et hoc letundum Dei erga Jacobos & Jacobos insigne beneficium. Nota. *Dixit in Scriptura est prosperitatem agere, ut plam. 39. 13. Vir finguens non dirigunt in terra, & sapientibus. Directus est ergo Jacob cum angelo, id est propter regnum, sed recte ei succincta cum angelo, quis vicit. Rectius fortior, directus est cum angelis, id est, non succubuit angelis, sed recte & impetrante vultu & pectori aggressus est eum, iatus latenter quā communis, ac fortiter stringens, iuxta illud Poetar. *Hab. pede pro, denique vita vix.**

Et iuvans, id est, superior evas & vicit, ut verit Chalda, nam angelus qualis vultus dixit Gen. 3.1. 26. Dimitte me, Ec Jacob auctus cum stringens respondit: Non dimittor te, &c.

In voce *directus* alludit ad nomen *Irael*, quod deduci potest dirigere quasi *YHWH Iesu*, id est rectus Dei, vel cum Deo, vel apud Deum; et si hac non fuerit nomio origine, nec proprium etymon, Irael ergo dicitur hic directus, vel dirigense cum Deo, qui non quoniam doleret, sed recte & impetrante vultu & pectori adoratus est angelum, cumque loquendo vicit, ut per hoc significaretur eum intrapeditum fore contra Eam & omnes hostes, quippe luperaturum. *Hinc Sapo. 10. 10. de dictur: Commen fuisse dedit illi uincere.* ita Anton. Fernand. vixisse a. p. 2. p. 1. p. 2. p. 3. p. 4. p. 5. p. 6. p. 7. p. 8. p. 9. p. 10. p. 11. p. 12. p. 13. p. 14. p. 15. p. 16. p. 17. p. 18. p. 19. p. 20. p. 21. p. 22. p. 23. p. 24. p. 25. p. 26. p. 27. p. 28. p. 29. p. 30. p. 31. p. 32. p. 33. p. 34. p. 35. p. 36. p. 37. p. 38. p. 39. p. 40. p. 41. p. 42. p. 43. p. 44. p. 45. p. 46. p. 47. p. 48. p. 49. p. 50. p. 51. p. 52. p. 53. p. 54. p. 55. p. 56. p. 57. p. 58. p. 59. p. 60. p. 61. p. 62. p. 63. p. 64. p. 65. p. 66. p. 67. p. 68. p. 69. p. 70. p. 71. p. 72. p. 73. p. 74. p. 75. p. 76. p. 77. p. 78. p. 79. p. 80. p. 81. p. 82. p. 83. p. 84. p. 85. p. 86. p. 87. p. 88. p. 89. p. 90. p. 91. p. 92. p. 93. p. 94. p. 95. p. 96. p. 97. p. 98. p. 99. p. 100. p. 101. p. 102. p. 103. p. 104. p. 105. p. 106. p. 107. p. 108. p. 109. p. 110. p. 111. p. 112. p. 113. p. 114. p. 115. p. 116. p. 117. p. 118. p. 119. p. 120. p. 121. p. 122. p. 123. p. 124. p. 125. p. 126. p. 127. p. 128. p. 129. p. 130. p. 131. p. 132. p. 133. p. 134. p. 135. p. 136. p. 137. p. 138. p. 139. p. 140. p. 141. p. 142. p. 143. p. 144. p. 145. p. 146. p. 147. p. 148. p. 149. p. 150. p. 151. p. 152. p. 153. p. 154. p. 155. p. 156. p. 157. p. 158. p. 159. p. 160. p. 161. p. 162. p. 163. p. 164. p. 165. p. 166. p. 167. p. 168. p. 169. p. 170. p. 171. p. 172. p. 173. p. 174. p. 175. p. 176. p. 177. p. 178. p. 179. p. 180. p. 181. p. 182. p. 183. p. 184. p. 185. p. 186. p. 187. p. 188. p. 189. p. 190. p. 191. p. 192. p. 193. p. 194. p. 195. p. 196. p. 197. p. 198. p. 199. p. 200. p. 201. p. 202. p. 203. p. 204. p. 205. p. 206. p. 207. p. 208. p. 209. p. 210. p. 211. p. 212. p. 213. p. 214. p. 215. p. 216. p. 217. p. 218. p. 219. p. 220. p. 221. p. 222. p. 223. p. 224. p. 225. p. 226. p. 227. p. 228. p. 229. p. 230. p. 231. p. 232. p. 233. p. 234. p. 235. p. 236. p. 237. p. 238. p. 239. p. 240. p. 241. p. 242. p. 243. p. 244. p. 245. p. 246. p. 247. p. 248. p. 249. p. 250. p. 251. p. 252. p. 253. p. 254. p. 255. p. 256. p. 257. p. 258. p. 259. p. 260. p. 261. p. 262. p. 263. p. 264. p. 265. p. 266. p. 267. p. 268. p. 269. p. 270. p. 271. p. 272. p. 273. p. 274. p. 275. p. 276. p. 277. p. 278. p. 279. p. 280. p. 281. p. 282. p. 283. p. 284. p. 285. p. 286. p. 287. p. 288. p. 289. p. 290. p. 291. p. 292. p. 293. p. 294. p. 295. p. 296. p. 297. p. 298. p. 299. p. 300. p. 301. p. 302. p. 303. p. 304. p. 305. p. 306. p. 307. p. 308. p. 309. p. 310. p. 311. p. 312. p. 313. p. 314. p. 315. p. 316. p. 317. p. 318. p. 319. p. 320. p. 321. p. 322. p. 323. p. 324. p. 325. p. 326. p. 327. p. 328. p. 329. p. 330. p. 331. p. 332. p. 333. p. 334. p. 335. p. 336. p. 337. p. 338. p. 339. p. 340. p. 341. p. 342. p. 343. p. 344. p. 345. p. 346. p. 347. p. 348. p. 349. p. 350. p. 351. p. 352. p. 353. p. 354. p. 355. p. 356. p. 357. p. 358. p. 359. p. 360. p. 361. p. 362. p. 363. p. 364. p. 365. p. 366. p. 367. p. 368. p. 369. p. 370. p. 371. p. 372. p. 373. p. 374. p. 375. p. 376. p. 377. p. 378. p. 379. p. 380. p. 381. p. 382. p. 383. p. 384. p. 385. p. 386. p. 387. p. 388. p. 389. p. 390. p. 391. p. 392. p. 393. p. 394. p. 395. p. 396. p. 397. p. 398. p. 399. p. 400. p. 401. p. 402. p. 403. p. 404. p. 405. p. 406. p. 407. p. 408. p. 409. p. 410. p. 411. p. 412. p. 413. p. 414. p. 415. p. 416. p. 417. p. 418. p. 419. p. 420. p. 421. p. 422. p. 423. p. 424. p. 425. p. 426. p. 427. p. 428. p. 429. p. 430. p. 431. p. 432. p. 433. p. 434. p. 435. p. 436. p. 437. p. 438. p. 439. p. 440. p. 441. p. 442. p. 443. p. 444. p. 445. p. 446. p. 447. p. 448. p. 449. p. 450. p. 451. p. 452. p. 453. p. 454. p. 455. p. 456. p. 457. p. 458. p. 459. p. 460. p. 461. p. 462. p. 463. p. 464. p. 465. p. 466. p. 467. p. 468. p. 469. p. 470. p. 471. p. 472. p. 473. p. 474. p. 475. p. 476. p. 477. p. 478. p. 479. p. 480. p. 481. p. 482. p. 483. p. 484. p. 485. p. 486. p. 487. p. 488. p. 489. p. 490. p. 491. p. 492. p. 493. p. 494. p. 495. p. 496. p. 497. p. 498. p. 499. p. 500. p. 501. p. 502. p. 503. p. 504. p. 505. p. 506. p. 507. p. 508. p. 509. p. 510. p. 511. p. 512. p. 513. p. 514. p. 515. p. 516. p. 517. p. 518. p. 519. p. 520. p. 521. p. 522. p. 523. p. 524. p. 525. p. 526. p. 527. p. 528. p. 529. p. 530. p. 531. p. 532. p. 533. p. 534. p. 535. p. 536. p. 537. p. 538. p. 539. p. 540. p. 541. p. 542. p. 543. p. 544. p. 545. p. 546. p. 547. p. 548. p. 549. p. 550. p. 551. p. 552. p. 553. p. 554. p. 555. p. 556. p. 557. p. 558. p. 559. p. 560. p. 561. p. 562. p. 563. p. 564. p. 565. p. 566. p. 567. p. 568. p. 569. p. 570. p. 571. p. 572. p. 573. p. 574. p. 575. p. 576. p. 577. p. 578. p. 579. p. 580. p. 581. p. 582. p. 583. p. 584. p. 585. p. 586. p. 587. p. 588. p. 589. p. 590. p. 591. p. 592. p. 593. p. 594. p. 595. p. 596. p. 597. p. 598. p. 599. p. 600. p. 601. p. 602. p. 603. p. 604. p. 605. p. 606. p. 607. p. 608. p. 609. p. 610. p. 611. p. 612. p. 613. p. 614. p. 615. p. 616. p. 617. p. 618. p. 619. p. 620. p. 621. p. 622. p. 623. p. 624. p. 625. p. 626. p. 627. p. 628. p. 629. p. 630. p. 631. p. 632. p. 633. p. 634. p. 635. p. 636. p. 637. p. 638. p. 639. p. 640. p. 641. p. 642. p. 643. p. 644. p. 645. p. 646. p. 647. p. 648. p. 649. p. 650. p. 651. p. 652. p. 653. p. 654. p. 655. p. 656. p. 657. p. 658. p. 659. p. 660. p. 661. p. 662. p. 663. p. 664. p. 665. p. 666. p. 667. p. 668. p. 669. p. 670. p. 671. p. 672. p. 673. p. 674. p. 675. p. 676. p. 677. p. 678. p. 679. p. 680. p. 681. p. 682. p. 683. p. 684. p. 685. p. 686. p. 687. p. 688. p. 689. p. 690. p. 691. p. 692. p. 693. p. 694. p. 695. p. 696. p. 697. p. 698. p. 699. p. 700. p. 701. p. 702. p. 703. p. 704. p. 705. p. 706. p. 707. p. 708. p. 709. p. 710. p. 711. p. 712. p. 713. p. 714. p. 715. p. 716. p. 717. p. 718. p. 719. p. 720. p. 721. p. 722. p. 723. p. 724. p. 725. p. 726. p. 727. p. 728. p. 729. p. 730. p. 731. p. 732. p. 733. p. 734. p. 735. p. 736. p. 737. p. 738. p. 739. p. 740. p. 741. p. 742. p. 743. p. 744. p. 745. p. 746. p. 747. p. 748. p. 749. p. 750. p. 751. p. 752. p. 753. p. 754. p. 755. p. 756. p. 757. p. 758. p. 759. p. 760. p. 761. p. 762. p. 763. p. 764. p. 765. p. 766. p. 767. p. 768. p. 769. p. 770. p. 771. p. 772. p. 773. p. 774. p. 775. p. 776. p. 777. p. 778. p. 779. p. 771. p. 772. p. 773. p. 774. p. 775. p. 776. p. 777. p. 778. p. 779. p. 780. p. 781. p. 782. p. 783. p. 784. p. 785. p. 786. p. 787. p. 788. p. 789. p. 781. p. 782. p. 783. p. 784. p. 785. p. 786. p. 787. p. 788. p. 789. p. 790. p. 791. p. 792. p. 793. p. 794. p. 795. p. 796. p. 797. p. 798. p. 799. p. 791. p. 792. p. 793. p. 794. p. 795. p. 796. p. 797. p. 798. p. 799. p. 800. p. 801. p. 802. p. 803. p. 804. p. 805. p. 806. p. 807. p. 808. p. 809. p. 801. p. 802. p. 803. p. 804. p. 805. p. 806. p. 807. p. 808. p. 809. p. 810. p. 811. p. 812. p. 813. p. 814. p. 815. p. 816. p. 817. p. 818. p. 819. p. 811. p. 812. p. 813. p. 814. p. 815. p. 816. p. 817. p. 818. p. 819. p. 820. p. 821. p. 822. p. 823. p. 824. p. 825. p. 826. p. 827. p. 828. p. 829. p. 821. p. 822. p. 823. p. 824. p. 825. p. 826. p. 827. p. 828. p. 829. p. 830. p. 831. p. 832. p. 833. p. 834. p. 835. p. 836. p. 837. p. 838. p. 839. p. 831. p. 832. p. 833. p. 834. p. 835. p. 836. p. 837. p. 838. p. 839. p. 840. p. 841. p. 842. p. 843. p. 844. p. 845. p. 846. p. 847. p. 848. p. 849. p. 841. p. 842. p. 843. p. 844. p. 845. p. 846. p. 847. p. 848. p. 849. p. 850. p. 851. p. 852. p. 853. p. 854. p. 855. p. 856. p. 857. p. 858. p. 859. p. 851. p. 852. p. 853. p. 854. p. 855. p. 856. p. 857. p. 858. p. 859. p. 860. p. 861. p. 862. p. 863. p. 864. p. 865. p. 866. p. 867. p. 868. p. 869. p. 861. p. 862. p. 863. p. 864. p. 865. p. 866. p. 867. p. 868. p. 869. p. 870. p. 871. p. 872. p. 873. p. 874. p. 875. p. 876. p. 877. p. 878. p. 879. p. 871. p. 872. p. 873. p. 874. p. 875. p. 876. p. 877. p. 878. p. 879. p. 880. p. 881. p. 882. p. 883. p. 884. p. 885. p. 886. p. 887. p. 888. p. 889. p. 881. p. 882. p. 883. p. 884. p. 885. p. 886. p. 887. p. 888. p. 889. p. 890. p. 891. p. 892. p. 893. p. 894. p. 895. p. 896. p. 897. p. 898. p. 899. p. 891. p. 892. p. 893. p. 894. p. 895. p. 896. p. 897. p. 898. p. 899. p. 900. p. 901. p. 902. p. 903. p. 904. p. 905. p. 906. p. 907. p. 908. p. 909. p. 901. p. 902. p. 903. p. 904. p. 905. p. 906. p. 907. p. 908. p. 909. p. 910. p. 911. p. 912. p. 913. p. 914. p. 915. p. 916. p. 917. p. 918. p. 919. p. 920. p. 921. p. 922. p. 923. p. 924. p. 925. p. 926. p. 927. p. 928. p. 929. p. 921. p. 922. p. 923. p. 924. p. 925. p. 926. p. 927. p. 928. p. 929. p. 930. p. 931. p. 932. p. 933. p. 934. p. 935. p. 936. p. 937. p. 938. p. 939. p. 931. p. 932. p. 933. p. 934. p. 935. p. 936. p. 937. p. 938. p. 939. p. 940. p. 941. p. 942. p. 943. p. 944. p. 945. p. 946. p. 947. p. 948. p. 949. p. 941. p. 942. p. 943. p. 944. p. 945. p. 946. p. 947. p. 948. p. 949. p. 950. p. 951. p. 952. p. 953. p. 954. p. 955. p. 956. p. 957. p. 958. p. 959. p. 951. p. 952. p. 953. p. 954. p. 955. p. 956. p. 957. p. 958. p. 959. p. 960. p. 961. p. 962. p. 963. p. 964. p. 965. p. 966. p. 967. p. 968. p. 969. p. 961. p. 962. p. 963. p. 964. p. 965. p. 966. p. 967. p. 968. p. 969. p. 970. p. 971. p. 972. p. 973. p. 974. p. 975. p. 976. p. 977. p. 978. p. 979. p. 971. p. 972. p. 973. p. 974. p. 975. p. 976. p. 977. p. 978. p. 979. p. 980. p. 981. p. 982. p. 983. p. 984. p. 985. p. 986. p. 987. p. 988. p. 989. p. 981. p. 982. p. 983. p. 984. p. 985. p. 986. p. 987. p. 988. p. 989. p. 990. p. 991. p. 992. p. 993. p. 994. p. 995. p. 996. p. 997. p. 998. p. 999. p. 991. p. 992. p. 993. p. 994. p. 995. p. 996. p. 997. p. 998. p. 999. p. 1000. p. 1001. p. 1002. p. 1003. p. 1004. p. 1005. p. 1006. p. 1007. p. 1008. p. 1009. p. 1001. p. 1002. p. 1003. p. 1004. p. 1005. p. 1006. p. 1007. p. 1008. p. 1009. p. 1010. p. 1011. p. 1012. p. 1013. p. 1014. p. 1015. p. 1016. p. 1017. p. 1018. p. 1019. p. 1011. p. 1012. p. 1013. p. 1014. p. 1015. p. 1016. p. 1017. p. 1018. p. 1019. p. 1020. p. 1021. p. 1022. p. 1023. p. 1024. p. 1025. p. 1026. p. 1027. p. 1028. p. 1029. p. 1021. p. 1022. p. 1023. p. 1024. p. 1025. p. 1026. p. 1027. p. 1028. p. 1029. p. 1030. p. 1031. p. 1032. p. 1033. p. 1034. p. 1035. p. 1036. p. 1037. p. 1038. p. 1039. p. 1031. p. 1032. p. 1033. p. 1034. p. 1035. p. 1036. p. 1037. p. 1038. p. 1039. p. 1040. p. 1041. p. 1042. p. 1043. p. 1044. p. 1045. p. 1046. p. 1047. p. 1048. p. 1049. p. 1041. p. 1042. p. 1043. p. 1044. p. 1045. p. 1046. p. 1047. p. 1048. p. 1049. p. 1050. p. 1051. p. 1052. p. 1053. p. 1054. p. 1055. p. 1056. p. 1057. p. 1058. p. 1059. p. 1051. p. 1052. p. 1053. p. 1054. p. 1055. p. 1056. p. 1057. p. 1058. p. 1059. p. 1060. p. 1061. p. 1062. p. 1063. p. 1064. p. 1065. p. 1066. p. 1067. p. 1068. p. 1069. p. 1061. p. 1062. p. 1063. p. 1064. p. 1065. p. 1066. p. 1067. p. 1068. p. 1069. p. 1070. p. 1071. p. 1072. p. 1073. p. 1074. p. 1075. p. 1076. p. 1077. p. 1078. p. 1079. p. 1071. p. 1072. p. 1073. p. 1074. p. 1075. p. 1076. p. 1077. p. 1078. p. 1079. p. 1080. p. 1081. p. 1082. p. 1083. p. 1084. p. 1085. p. 1086. p. 1087. p. 1088. p. 1089. p. 1081. p. 1082. p. 1083. p. 1084. p. 1085. p. 1086. p. 1087. p. 1088. p. 1089. p. 1090. p. 1091. p. 1092. p. 1093. p. 1094. p. 1095. p. 1096. p. 1097. p. 1098. p. 1099. p. 1091. p. 1092. p. 1093. p. 1094. p. 1095. p. 1096. p. 1097. p. 1098. p. 1099. p. 1100. p. 1101. p. 1102. p. 1103. p. 1104. p. 1105. p. 1106. p. 1107. p. 1108. p. 1109. p. 1101. p. 1102. p. 1103. p. 1104. p. 1105. p. 1106. p. 1107. p. 1108. p. 1109. p. 1110. p. 1111. p. 1112. p. 1113. p. 1114. p. 1115. p. 1116. p. 1117. p. 1118. p. 1119. p. 1111. p. 1112. p. 1113. p. 1114. p. 1115. p. 1116. p. 1117. p. 1118. p. 1119. p. 1120. p. 1121. p. 1122. p. 1123. p. 1124. p. 1125. p. 1126. p. 1127. p. 1128. p. 1129. p. 1121. p. 1122. p. 1123. p. 1124. p. 1125. p. 1126. p. 1127. p. 1128. p. 1129. p. 1130. p. 1131. p. 1132. p. 1133. p. 1134. p. 1135. p. 1136. p. 1137. p. 1138. p. 1139. p. 1131. p. 1132. p. 1133. p. 1134. p. 1135. p. 1136. p. 1137. p. 1138. p. 1139. p. 1140. p. 1141. p. 1142. p. 1143. p. 1144. p. 1145. p. 1146. p. 1147. p. 1148. p. 1149. p. 1141. p. 1142. p. 1143. p. 1144. p. 1145. p. 1146. p. 1147. p. 1148. p. 1149. p. 1150. p. 1151. p. 1152. p. 1153. p. 1154. p. 1155. p. 1156. p. 1157. p. 1158. p. 1159. p. 1151. p. 1152. p. 1153. p. 1154. p. 1155. p. 1156. p. 1157. p. 1158. p. 1159. p. 1160. p. 1161. p. 1162. p. 1163. p. 1164. p. 1165. p. 1166. p. 1167. p. 1168. p. 1169. p. 1161. p. 1162. p. 1163. p. 1164. p. 1165. p. 1166. p. 1167. p. 1168. p. 1169. p. 1170. p. 1171. p. 1172. p. 1173. p. 1174. p. 1175. p. 1176. p. 1177. p. 1178. p. 1179. p. 1171. p. 1172. p. 1173. p. 1174. p. 1175. p. 1176. p. 1177. p. 1178. p. 1179. p. 1180. p. 1181. p. 1182. p. 1183. p. 1184. p. 1185. p. 1186. p. 1187. p. 1188. p. 1189. p. 1181. p. 1182. p. 1183. p. 1184. p. 1185. p. 1186. p. 1187. p. 1188. p. 1189. p. 1190. p. 1191. p. 1192. p. 1193. p. 1194. p. 1195. p. 1196. p. 1197. p. 1198. p. 1199. p. 1191. p. 1192. p. 1193. p. 1194. p. 1195. p. 1196. p. 1197. p. 1198. p. 1199. p. 1200. p. 1201. p. 1202. p. 1203. p. 1204. p. 1205. p. 1206. p. 1207. p. 1208. p. 1209. p. 1201. p. 1202. p. 1203. p. 1204. p. 1205. p. 1206. p. 1207. p. 1208. p. 1209. p. 1210. p. 1211. p. 1212. p. 1213. p. 1214. p. 1215. p. 1216. p. 1217. p. 1218. p. 1219. p. 1211. p. 1212. p. 1213. p. 1214. p. 1215. p. 1216. p. 1217. p. 1218. p. 1219. p. 1220. p. 1221. p. 1222. p. 1223. p. 1224. p. 1225. p. 1226. p. 1227. p. 1228. p. 1229. p. 1221. p. 1222. p. 1223. p. 1

psalm. 76.4. Memor, ait, fui Dei & delictorum sum. Confessio A. 77. art. 7., quicque frandibus & prioris negotiationem excepit, ut exponit noster Lefthus liber. s. de Jeffina cap. 2. dubit. Sit Thales Milesius a fiducie in one habuisse fertur: sed dicitur nequissimus: Inveni enim fronde parvum, dannum est, non lucrum. ita Laert. lib. 1. de Virtut. Philos. cap. 1. Chilon Lacedemonius dicere solebat: Dominum tunc inchoe pereverendum est: illud enim sensu dolor, hoc autem fons, iudiciorum factus facili potest addita industria, infamia autem ex lucro iniquo contacta numero apud vires bonos diluitur. & sic lucrum facile partum, dannum est, non lucrum. ita Laert. lib. 1. cap. 4. Antiphanes dictabat: Usurpans quicunque honeste habent officia, longam autem calamitatem. Aegialeus forensatorum chirographa publice in foro comburunt, dicens, namque se perirem ignem videlicet, ita Platarch. In Laco. Alfonsus rex Aragon. tells Paorum, in eis vita, sensu non aliud esse dixit, quam anima summa. Musonius: Jupiter, inquit, non fons, rarus, multo minus fecerat, q. d. Deus non accipit ad usum, multo minus datus. Divinus Piatetus glos. 70. Et 21: Quoniam non regnus illustrissimum est hebr. 11. TIBD prophet, id est cyprius, numerot, ut venti Symmach. & Rabbini, ac B. Sepuag. γραμματικον, vel, ut S. August. Arnob. & Chrysost. legunt, τεχνητος, id est negotiacionis, ut habet Roman. Piateturum) inservit in portuas Domini. Vide ibi S. August. qui de in psalm. 1. Lucrum, ait, fecisti, sed non lucrum faciens Deum offensum: et iniqui vesti annunc, pectora perdidi. De arte gaudere, de corda non plangi: et plus prodidisti: quia quisque iniqui, et perdidi quod non faciens tibi prouidit amiseri. Et inferius: Illis habet annum, qui ex auct. nisi auro: qui auctor non nisi non auro, habentes, & non habentes, & non possident. Etsi dominii auri, & non servari auri: quia & annum Deum fecisti, & te super annum ipsi facio. Annus scilicet in satisfactione tamen, te ad imaginem suam. Vido quod super te sit, & calce quod infra te sit. Quid ergo appropiavit? Telle secundus ad inferos quod acquiuijisti. Certe iam in aetate fidelis ad patens erit, quod planum sed ad coram erit.

Vera. 6. **JUDICIO. id est iustitiam CUSTODI** Transit enim a Deo ad proximum, ut ex honore & amore Dei id pabenit, proximo suum jus, & quic ac misericordiam debitionem perficit: verum enim fidem cultumque Dei cognitor fides, id est, fidelitas erga proximum, fecit a adverso infidelitatem in Deum, sequunt infidelitas & impunitia in proximam. Unde subdit:

CHANAAN, IN MANU EJUS IUSTA STATERA DOLOSA. Hoc est, ut Syria, fluvia delta (Arabicus fluvia approximatio) est in manu Chanaan. Hebrei enim repetuerunt relativum, ponentes cum suis antecedentibus, q.d. Ephraim est Chanaan, id est, mercatores fraudulentos: in manu eum & ius cui thatera dolosa & iniuria. Nota, huius Ephraim, id est Israel, five decim tribus, ut lequierit, vocari Chanaan per cacachrinum. Primum, quia Israelizem ampli erant ut Chanaan, ut potius sunt Chanaan, quam Jacob videnterat. Sic ait Daniel cap. 1. 36. sem. Iulianus & callistus misericordi: Semes Chanaan, & non Iuda. Et Ezech. cap. 6. 5. Rodius & generatio terra de terra Chanaan. Sic Iulias cap. 1. 10. Scribus & Judas ait: Audies verbum Domini principis Sede, morm. ita S. Hieron. Cyril. Theodor. Rupert. Hugo. Dionys. Emmanuel & Mariama. Secundo, quia Chanaan hebreus significat mercatores, ut vertit Leo Hebreus, Chalid. Paginus. Lyran. & Arias. Unde Proverb. 31. 24. dicitur: Quoniam in redditu Chanaan, id est mercatores. Chanaan enim terreni & avari, ob mari viciniam mercatura, & ea in fraudibus, delta, fu. tis & rapiens vacabantur Hebr. יְהוּדָה קָנְעָן, id est Chanaanorum, significat mercatores. Alludit ergo Osee hic ad dolos & fraudes mercatores, q.d. Jacob pater nrae ob mercatores menor vocari Israel, id est, dominans Deo: & vero & Ephraim non mercari hoc nomine, sed potius vocandus es Chanaan, quia habes mortua Chanazonous, & quia defraudata proxima in pondere, ut facit mercator, praetertim Chanaanorum, qui dolosa statuta defraudant ementes, utens majori pondere dum merces emit, minori dum cas vendit. Unde Chanaan verit, ne quis sit mercator, in quorum manibus sunt biliones dolosa, rapina fraudes. Sic ergo ferivi vocant Tigris, fures Loxnes, galosi & delicios Sybaris, infantes Ambrones; ita impii & iniusti mercatores vocant Chanaan, quorum unicum est illudum decipere, & qualem iniustu dicitere, id eoque balances habent fallaces, ave, ut ait Sapient. Proverb. 20. 10. fadus & fadus, mensura & mensura, id est duplicita pondera, duplices mensuras. Tales etiam multi sunt inter Iudana, qui mercatores nisi non concipiuntur, quis proinde in spiritu praevidens Prophetas, traxerit Chanaanorum dolosa vocavit; adeo & si fuissestori a vatum & fraudulentum pingue velis, pinguis Iudaeum in illar Chanaan, cum balance & ponderibus injuncta.

Moral. de nomina in eri evi- eri evi- sate, Tales pariter sunt non pauci mercatores, qui toti lucro habitant. Ficerent orque, quin hujusmodi ex tanta lucra & valide, tappi extra metu pars & justitiae ferantur. Quicquid de talibus sit S. Chrysost. hom. 3. in Matth. & habesur. c. 1. Ecclies. distincti 38. Ecclies. dominus veniens & sonantes de simili, significavit quod mercatores numerosam patet. Des & lassere: & iato antea Chanaanum debet agere mercatores. Loquuntur enim de lucionibus in finem ultimum, summoque bonum in sacro constitutum, parati pccare mortaliter ut lucrentur, uti exponit S. Thom. 2. a. quell.

Mercator ergo hoc lucrit studium temperat, & moderatur timore Dei, & desiderio opum magorum & caelium, auerantque ilium Sapientia sententiam menti incribat: Adiuva ejus parsne cum timore Domini, quoniam tuus es meus & inseparabilis. Proverb. 15. 16. Eccl. 5. dominus ejus parsne tuae sapientia, quam multa facta es in satisfactione tamen, te ad imaginem suam. Vido quod super te sit, & calce quod infra te sit. Quid ergo appropiavit? Telle secundus ad inferos quod acquiuijisti. Certe iam in aetate fidelis ad patens erit, quod planum sed ad coram erit.

Mercator ergo hoc lucrit studium temperat, & moderatur timore Dei, & desiderio opum magorum & caelium,

autemque ilium Sapientia sententiam menti incribat: Adiuva ejus parsne cum timore Domini, quoniam tuus es meus & inseparabilis. Proverb. 15. 16. Eccl. 5. dominus ejus parsne tuae sapientia, quam multa facta es in satisfactione tamen, te ad imaginem suam. Vido quod super te sit, & calce quod infra te sit. Quid ergo appropiavit? Telle secundus ad inferos quod acquiuijisti. Certe iam in aetate fidelis ad patens erit, quod planum sed ad coram erit.

Demique illud Chalil: Scilicet has uero animam tuam regi, non a te quod estum paratus, tuus eris. Lue. 12. 50.

Tropolog. Primo Chanaan est heretorum. Chanaan equipe, ut S. Hieron. interpretari potest quasi manus. Et Nota, quod dicit in prop. manus. & non, manus. Non, manus lucis coa, quos decepterunt; quasi metuamurne fatus & quos movere temtae vestre. Id quia fundati luntur peccatum, nullo podiut turbare concuti, nec pedum uororum mutare veligimus. In ultimo Chanaan manu, id est operibus, est fluvia delta & iniqua: quidquid enim habeteticu loquitur. Ubi pietatis non habet, & plenum est dolis & haudum. Hinc & eques equique niger Apocal. 6. 5. demetans hastam, habebat fluviam in mano. Vide illa dicta.

Secundum, fluvia dolosa est prava iurentio, ambitio & cupidio primatos. Audi Theodor. Tu. 2. Ephraim, manu militum Chanaan, inquit, manus fluviarum habet. Influentia sua semper viliplendit, hisquam poterit enim empsas, in diversis ele-
ctio scindit. & plurimum sibi arrebat in eorum ratiōbus per-
fessitudine. Et poterit per p. 1. de Predic. cap. 14. qui admis-
tis reges & principes: Ipsi, inquit, eorum quidam accipiunt
potest, & empliuntur dominante, non sensulement affectu suu-
ris, p. 1. iniquitate aliquam, ut non potius misericordia, quod Domi-
nus per seipsum, & per Propheta User interpretat dicens: Cha-
nan in mano eius fluvia iniquitas; & dominante in iniustia.
Et in Evangelio ipse: Qui uenit uis dominus egit in vobis &
erit

Commentaria in Osee Prophetam. Cap. XII.

139

qui vestit seruus ; fons filiorum hominum non venit ministrari.

Tertius. — **Terzo.** Ruperr. strata dolefa , inquit , efi mediatis heresiis hys regnus apuditatis explicatis .

periculis .
Quare, flamus dolia ipsa malitia , & propositum deliberaatum peccandi . Hoc enim , ait Russus , cum solipsis obnoxiae pater ponderibus insunda summis , dicunt peccati subtrahere , de quo David psalm. 61. t. d. Persecutio nostra nos fecit hominum in gloriam , ut dominicus ipsi de venientia in idipsum . Cum ergo hoc se principalem hanc modis ministrare , ne quod obire debet , quod vivere , peremptio rationis & momentalis collationis examinet , profanis populis veritatem in mandatis detinet , ac misericordia fratrum negavit , sed dolosum , meditacionis vobiscazus detinet , & maxima magis quam mildius expeditum .

CALUMNIA DILEXIT Leo Hebr. gaudet similes facies ; Septuag. servitupes cynamonum , id est , apparetur per potentiam dicuntur .

VERS. 8. **ET DIXIT EPHRATIM :** VERUNTAMEN DIVERSES EFFECTUS SUM , INTENI IDOLUM MICHUM : Idolum vocat suas opes & divitias , q. d. Ostifertur mihi Propheta , meque ob fratras dulolas culpi & arguit : ait ergo haec non moror , sed ut garritus gracorum deipectio habebo etiam penes me idolum , id est Deum fortissimum (putat Mammonam) , id est divitias , quas mea unica industria mihi peperi) que praetene neminem timeo : quia omnibus bona abundo . ita S. Hieronimus .

Nota . Pro idolum hebrei , id DM m. , quoniam proprie significat iniquitatem , & rapina , ut verbi Chaldae aut vir & ruder , ut verbit Arias & Vatabli . Porro Lyras . & Pagnio . vertunt , divinitas , letitiet inique partis : Septuag. requires : opes enim stavarunt Primo , idolum , Secundo , rapina ; Tertiis , orno eius robusta . Quarto , epis divining ; Quinto , ornatio ejus ipsi & requies , lea fratris , falax & evanida . Et Chaldae aliqui sic vertunt & explicant , invisa vim nimis , scilicet pecuniam , que quasi dominus omni vi inforcat , meque violentes opprimunt . Ita S. Gregor . Nazianza . orat . 2.4. initio : Amorem , inquit , efi secundum tyranum , per quoniam sursum diversamente velut in celorum ludo jollitante . Que vero si explicat Elias Gretensis : Tyranum secundum , quod ad amei cupiditatem vobis affers , efi velut tyranum opere pugna : in celum velut propinquus quid facias , minimeque confusione avares subtilitas , ab aliquo qua detestaris , per vim aduersus .

OMNES , LAZORES MEI NON INVENTENT MIHI INIQUITATEM QVAM PECCAVI q.d. Non poterit inventari in meis negligentiis , contractibus , pondicibus (alio scruentur ea quicquid voler) illa iniustitia que peccaverimus . Nota hic vocem divitias , quod circuus cupiditas & avaritia , qui Deo suo , putat Mammonam , & opibus superbiens & rutilans omnia lutea & lutea sub present . Uni enim intendunt lucro : hoc enim idolum id est , hoc corum iuri , fave per sua , fave per nefas illud conquerantur . Ita Arias & Vatablio .

Tales etiamnum sunt inter Christianos , qui cum jugiter numerarunt , alego illicitis contractis inceps , nullum tamen fibi movent Ierupolim , immo in confessione sacramentali etiam huc de re rogati respondente , ne nullum nisi licet nos invenire , ita in lucro & avaria occurrerunt & obfuderuntur . Secundum dicitur , locuta mea non invenient iniquitatem , id est judicium cuius ea iniquitatis & iniustitiae damnare audeat : quia enim dives sum & potens , nullum judicem timo , aut si in quem timeam , membrorum oculos eis exercebo ratio enim DM nullius , omnes mea ope indigent q.d. Non iustus quomodo habeam opes , domino habbam . ita S. Hieron. & Albert .

Tertio , Septuag. p. silve & contrarie versetur , omnes laboris eius non invenientur ei , propter iniustitias quibus provocauit . q.d. Male patet citio dilabuntur . Et Chalda . annos divinitatis uelut non permanentes uobis in die sabbathum preceperunt , justa illud psal. 73. 6. Nihil invenientur omnes isti disperguntur in mundis suis .

Hic uisus nolam accommodat Lyras , quia si hic concesso Propheta q.d. Vos , & divites , divites uelut vel . huius idolo conditici & prædicti , attamen scitote ex me , quod ipsi quantumvis labore vellet parci , non invenientibus uobis iniustitiam . id est expiacionem iniquitatis .

ET EGO DOMINUS DEUS TUUS SE TERRA EGYPTI t) q.d. Ex eo tempore quo ex Egypto te traduxi , fui iugis tuus custos , dux , Deus , pater .

A DHDUC TE SEDERE FACIAM IN TABERNACULIS] q.d. Especialiter an portentaria velia , ac proinde differant personam captivitatis , quam tuus felicitatis crevit , faciens te in tua iudea & urbibus letum ha biare , & idicet latens felicitatem Scenopogia , ea de causa olim institutam Levit. 21. 39. quotannis de more celebrare , sicut haecens illam celebravit . ita S. Hieron . Quare minus recte Th. odor . hac accepti ut minus , ac contrarie exponit q. d. Quia inuenimus in libertatibus tue , quia ta eduti ex Egypto , & domo tua expellim te in Alysiam , ubi quasi eau in tabernaculo habitabis , ac morens recordaberis Palestinas , quo te ex Egypto exultantem eduas , aliarumque felicitatum , quas in patria festive celebrare solebas .

Secondo . Albert & a Castro hoc referunt ad redditum est caputvita Babylonica : az ea enim multi Israelitae cum Judaz . & multis redierunt . q. d. O Israel ibis in caputvita ob tua felicitas , ac facias ut inde redreas , nunc in memoriam redditus & transitus felicitatis per desertum , celebrabis felum tabernaculorum , sicut obum illud celebrasti in memoriam exitus ex Egypto , & transitus per desertum , quando felicitas Deus ipsi quadriginta annos te , dince colonias ignis & nubis , per horridam foliitudinem deduxit usque in Chamaem .

A allegor . q. d. Tempore Christi faciam te habitare in tabernaculo , ut illi ex Ecclesiis , primò militantibus in terra , deinde triumphantibus in celo , ubi continuas & perennes ages felicitatis , longe latores quam olim episcopi celebrando Pascha , Pentecosten , Scenopogium , &c. ita Lyras . & Chalda , qui putant hosce felum littoralem .

ET LOCUTUS SUM SUPER (id est , ad ut veritate Septuag. Vat. & ali) PROPHETAS , ut te ad potuisse . tiam , & consequenter felicitatem hanc tabernaculorum invitatent id est , TIAONES , prophetas & correptiones tibi ingenerandas , ENMULTIFLICAVI , ET IN MANU PROPHETARUM ASSIMILATUS SUM] q.d. Per Propheteum facta & verba variis formas & similitudines assumpsi , nunc monendo , nunc minando , nunc blandiendo . Rursum assimilavi me nunc pectori , nunc astricta , nunc partiti , nunc regi , nunc sponso , &c. Deniq; iusti Prophesis , ut variis figuris & similitudinibus inducere , quibus te permoveant ad emendationem . Sic Oter cap. 1. p. iiii ut tuo matrimonio assimilaret me sponso , ambeatis ipsorum formicationem . Ita S. Hieron . Theodor . Lyras . & alii .

Veritate hebraicum : in manu Propheteorum , id est per Prophetas , quasi per meum organum & instrumentum : manus enim est organum organorum , sit Ariflor . In manu ergo , id est in ministerio , opeta , sermonibus Propheteum assimilatus sum . q. d. Quis ego sum & qualis , quid velim , quid existam , ex Propheciea dicta & factis cognoscit : poset : Propterea enim una me actionibus gestisque , zeudat ut vobis representanterem . ut me non tantum mentis voluntate , sed & indole ac ingenio quandam , quasi similitudinem & imaginem oculis huminis subicerent , ita Pingla 1.7. de Rebus Salomonis . c.23. Emmanuel hic . Sic legitur representantem suum principem , Apollonus Chalda .

A allegor . q. d. Ego Christus meam incarnationem , humanitatem , passionem , &c. variis Propheteum figuris adembrai , assimilavi , & representavi . ita S. Chrysostom . hom . 3. in Gen. Tose . xii. moniam invenio & principia scire , in figura misericordie illorum apparobas , fons ipsi per alium Propheteum dicit : Ego visiones multiplicavi , &c. quando annus dignus est Galadus humanam formam suscepit , & primi uero noctis recipere , non patuerat tamquam nov . apparetur sed versus versus inuidit . Sic de Cyro sit Deus lxx. 5.4. Assimilatus , & non cognovisti me . q. d. Feci te similem Christi , eipso typum : invenio te Iudeos Babylonie librabus , ita Cliristus homines infimo liberabit : sed tu hoc non cognades . Hoc est quod sit Paulus Hebr. 1. 1. Assimilatus mea misericordia tibi locutus es nobis in filio ; ubi pro misericordia gratice est multo modis , id est , multis modis , formis , figuris , similitudinibus .

Si GALAAD IDOLUM , ERGO FRUSTRA E-RANT IN GALCAL BOSUS IMMOLANTES] Note Galad erat sube & regio trans Jordanem pertinens ad decem tribus putat a Ruben & Gad , unde primò occurrit Alysii invadentibus terram Israel , & ab eis expugnata est . Reg. xix. 2. Galgal vero eis Jordane erat , & spiculabat ad tribum Iuda , sita S. Hieron . Porro tunc Galad facta est celebris idolum , ut patet c. 6. v.9. quam Galgal , ut patet c. 9.

c. 9. v. 1. Sermo est ad duas tribus, prout ad Judam, q. d. Vos ad duis tribus agnoscitis Galiladitarum virtutis esse idem, id est, revo vanum, numen fictum & pium, idemque iniquum & impium (hoc enim significat **[18 avos]**) caue de causa videlicet at illis diuini ab Affrys, vertiq; in acer-
vostiplum, terramq; enim delator, ex delatori atroto & fulci subigit. ergo ergo similes idolum, potius virgines, live bo-
ves frustula colunt, mali immorali in Galilaeo! Ideo enim
terram velut in similes acervos lapidum redigentes ad delibitu-
re, & arato huiusc in bobus subfigent. ita S. Hieron.
Lyran. Clarius & ali. Vnde ex Hebreo expressissim sic verti-
potell cum Vatabil. si in Galilee iniquitas, vel vanitas, potius
idolum iniquum & vanum, fuit, mihi vici follis fuit, id est,
idem in vanum aberunt, exinde tunc & vanaverunt ut cur
in Galilei beatis (vel boves) sacrificarentur? Hoc est iudicium
Iudei, quo dicitur v. 2. **[19] Iudicium regis Domini cum Iudea, &**
[20] iustitiae regis Ioseph q. d. Si Galiladis idolum non profuit,
sed oblitus, patitur & tibi, o Iudea, idolum in Galgalia non
prodiret, sed oblitus. In Hebreo eti nervos paronomastica in
vocabus **[18] avos**, **[19] m.** & **[20] y.** Relipio enim ad v. 9.
q. d. **[21] Dives Ephraim** = Dives officinae sum, inservi idolum, hebr.
om: amens labore nos in uniuersitate iniquitatis habem. hebr.
Iustus respondet hic Galadus esse eum, id est iniquitatem,
vanitatem & idolum, idemque laborem & dolorem, idemque
probat esse, quod eius arx in actores & fideles redit.
Videtur ergo haec propheta edita ab Oste post vesti-
ab affrys inter omnes Galilad in tribu Gad, antequam
damnum cùs ei sunt tribus Gad & Galad, ita Simeone,

Secundò, pro **mo**, hebr. ex **תְּהִלָּה**, id est certè utique, ergo, verum tamen, **אֶתְנָה**, ut legimus Biblia Plantin & Haymo, qui prouide exponit, q. d. Si Galasid, id est Israël, colit idolum, et ex parte condonandum est, quia templo & altari Dei caret tibi tumens, & loda, coletis eadem idola in Galgalis, condonandum non est: quia tu possides Dei tempulum, altare, sacrificare, serihabiles.

Tertio, alii, q.d. Si vultis idola colere, ite in Galas: ibi enim est iudeo idololatriæ: nonne ergo ea colere in Galilæis; quia hic locus pertinet ad Iudam, & consequenter ad Deum, Deinde templum.

NAM ET ALTARIA EORUM QUASI ACERVI
SUPER SULCUS AGRI] q.d. Ne mihi negeatis quod Galadinus fusse vanum, si fulvarenum et nocturnum : et ap-
pello ipsa altaria idolorum. Haec enim redacta sunt in acro-
nes et terram arablem, ut iam dixi. Alter Clarius, quid.
Mihi ubique acerbus lapides colligunt, ut ex eis altaria
idoli confundant, et deus terminalibus immoleto relieto
Deo vero. Prior feniunt etiam vescus & genitius. Sic enim in
terris ascos, qualiter Judae, loculi exanimi sunt, et possunt
atari et fulcari, quod nullius vocant exorcire agros : fane
enim sunt in agris, quod ossa in homine. Sic Perthus saty-
ra ult. sit :

Exsiccatus aperte indecto e.g.

FUGIT IACOB IN REGIONEM STRIAE] **Ex-**
VERS. 12. gis, feliciter à facie Eiso fratris sui, indignatus obrepta
fubito ab eo prouinciam, Gen. 32. Redit Prophet a offendendam
Dei providentiam & curam, quam habuit de Iacob patre Israhelitarum, & per conseqüentes de ipsius
Israhelitatis et demoultis eorum ingratiitudinibus, usque

SERVIT ISRAEL IN UXORE q.d. Iacob proxore Rachel servit Laban septem annis: ET IN UXORE, id est pro uxore aliata, filiavit Lia, SERVAVIT] id est, custodivit & pavit oves Laban. Hic enim servauit legemdom cum Hebreo. Septuag. & Rom. non servauit nisi quodlibet servum.

Sentus est, q. d. Deus sua providentia effectit, ut Jacob servientibus Labo distaretur, tam in oibvis, quam uxoribus et proliobis, prout duodecim patrarchis, ea quibus vos pregnati estis. Nota hebreum: Hebrei enim per best., id est in significanti pretium: dicunt enim, Eius domus in argento, id est argenteo: Comparvi uischi opes in labore, id est labore: Segrevi in uxore, id est pro mire, hoc tigore est bello practici, vel in armis, id est ad, propter uxorem libi merandam.

IN PROPHETA, id est per Prophetam, post Mo-**VERA-13.**
SEN, EDUXIT DOMINUS ISRAL DE EGYPTO,
ET IN PROPHETA (per eundem Mosen) SERVA-
TUS ESTI Pharaonis aliisque hostibus.

Quocum ad iracundiam me provoca. VERBA.
VIT EPHRAIM, (id est Ihesus) qui tu beneficis meis
ingratis me spernit, & vitulosadorat, IN AMARITU-
SUS SUGIS id est, in peccatis suis, præstitione
idolatriæ, qua multi amaritudinem, id est dolorem &
bilem, movent. Louquunt anthropopathi. Nos hic
peccata & idola vocari amaritudines Dei: quia maximè
Deum offendunt, adeo ut, si dolor, moros, angustias, im-
mores & inferius in Deum cadere possint, hic non alun-

SANGUIS EJUS SUPER EUM VENIET *Sanguis* in Script. vocatur homicidium, & metonymice persona homicidi, ati hic, q. d. Occidetur ut raus, ac pecta tuz nascit & hoc interclus est obveniet, inde: immutatur.

ET OPPROBRIUM EUS. id est postquam oppro-

DEUTROPOSIUS (875, 10) per patrem approp-
bri, RESTITUET ET DOMINUS SUUS) feratque
pro opprobrio quo ipse Deus affecti, admisit ei divisa-
tem, tamque facilem transcribens indicum. Deus enim pec-
catum nullum, preterim tanum exire, finit inulemus. Nam
ut sit S. Augustinus in p[ro]l. 44. *Pecatum primum est (Deus)*
qua[ntum] virga regis ipsius. *Pecandum est*
per carnem; *et peccandum non est,* *ne per carnem esset.* *Pecatum illud*
est: non sis tibi panis! ut patet. Et mox: *Pecandum erit*
ergo ante te, et ante te ipse. *Tu ergo,* ut illigatur, *ex te.*
Idem in p[ro]l. 5. *Quod est inquit, Opus operum, ut ille ignorans.*
Dens nol-
low perce-
not im-
ponibilis
relinquat.

hac in se edifici quod ex edit illa, ut inspiras plater Deo, dum
hoc in te posui quod ex diligenter Deo. Non non possumus impetrare
relaxum peccatum, quia veritas est: Non misericordia et clemens
qui operatus inspiramus. Idem in psalmo 50. explicitus illud
Est enim veritas dilucit, id est, inquit, impunita peccata
estum, cum ligna ignavia, non relinqui in veritate dilucit
fides, sic misericordiam praerogavit, ut feruatur et servaretur.
Ignavia confundit, ignoratio, sed scitissimum perirent. Ita feruatur
misericordia et veritas: misericordia, quia hunc benevolenter
veritas, quia peccatum punient. Vide eundem epist. 122. ad
Victoriam, ubi docet Deum semini peccant, ne facito
quidem, parcer; iteque permisit Barbaris fratrem suum
Metippanum invadentibus affligente etiam sanctos viros, &
victoriam ferre uincimus.

CAPVT DECIMVM TERTIVM.
SYNOPSIS CAPITIS.

Iraeli minatur exciditum, eo quid humiles immolaverit viculis, ut dispersatur, & evanescat quas nimis
heit, res, & sumus: quia Deus invides eum quasi leonis, pardus, & hercules aperte causit. Ergo per-
dite sibi, sed illi ex iis, et Iherusalem in mea vera auxiliatrix sum. Sicut, v. 14. evolut ad Christum, & docet
que quid Christus marienses, amnesque credentes à morte liberatus, & ex inferno deducit: erit enim quasi
venus uersus, qui per ignem configurationis perdens mundum impium in die iudicij, tuisque sarcens pra-
miti dividit & retrahit.

1. **L**oquente Ephraim, horror invasit Israhel, & deliquerit in Baal, & mortuus est. 2. Et nunc ad-
diderunt ad peccandum: feceruntque sibi confarile de argento suo quaf similitudinem idole-
rum, factura artificium totum est: his ipsi dicunt: Iunomate homines vitulos adorantes. 3. Idcirco
erunt quasi nubes matutina, & sicut ros matutinus prateriens, sicut pulvis turbine rapens ex area, &
sicut fumus de fumario. 4. Ego autem Dominus Deus tuus ex terra Aegypti: & Deum absque me ne-
scies.

scies, & salvator non est præter me. 5. Ego cognovi te in deserto, in terra solitudinis. 6. Juxta pacem tuam adimplente fuit, & saturati sunt: & levaverunt eum suum, & oblitus fuit mei. 7. Et ego ero eis quasi lepra, sicut pardus in via Assyriorum. 8. Occurrant eiis quia ura raptis carulis, & disunquam interiora ictoris eorum: & confundam eos ibi quasi leo, bestia agri seindet eos. 9. Perditio tua Israel: tantummodo in me auxiliu tuum. 10. Ubi est rex tuus? & maximè nunc salvet in omnibus urbibus tuis, & iudicies tui, de quibus dixisti: Da mihi regum, & principes. 11. Dabo tibi regem in furore meo, & auferam in indignatione mea. 12. Colligata est iniquitas Ephraim, abscondebit pecuniam eius. 13. Dolores parturient venient ei: ipse filii non sapiens, nuna enim non flabit in contentionis filiorum. 14. De manu mortis liberato eos, & morte rediram eos: ero mos tua o mors, mortuus tuus ergo inferne: consolatio abscondebit eftab oculis meis. 15. Quia ipse inter fratres dividet: adducet urentem venum Domine de deserto ascendentem: & siccabit venas eius, & desolabit fontes eius. & inde diripiet thesaurum omnium ratis de siderabilis.

VII. 2. **L**OQUENTI EPHEMAIM, Ephraim vocat Jeroboam, qui ortus fuit ex tribu Ephraim, primogenitu ex ea creatu est ex Israhel. q. d. Domini laugu excepto Jeroboam Ephraimita, ac inciliare plebem ad idole, putat ad virtulos au- reos calendarum, HORICOR, vel, ut Symmachus & Theodore- ton, INVASTIT ISRAEL, et regit idolatrias & reuelare non auderet, sed eis quatuor sancti tremore percus- sas, Baal, id est idola, post vitulos autem eos ab propolito, coleret; itaque MORTUUS EST] tan ipse, quam rex eius, id est captivatis, & morti temporali fuis adductus, ac multo magis spiritualem animae mortis incurrit, perdens eum qui dicit agnus filia vita, Iohann. 14. 6, iusta vultus Ezech. 38. 26. *Anima* que patitur ipsa mortis, ita S. Hieron. Rupert, Hugo, Lyras, Emanuelli & Mariana. Ad litteram Basilia occidit Nadab filium Jeroboam, cuiusq[ue] stirpen evenerit, ac regnum ad se transfluit, 3. Reg. 15. 29. Alter Arias thermorum enim accipit auctorinem a Reboam, quem populo impreflit Jeroboam, proponens et illius tyrannidem, & tributariis immunitatem, itaq[ue] a populo avertiente Reboam, creatus est rex Jeroboam.

Secundus, pro in usagi, habeat. et **MAD** **nos**, quod inter alia
significant **ramuli**, **litterae**. Unde Chald. & Vatabl. sic
verbum & explicant: **Olam** cum ipse Ephraim Deum cole-
re, tremebat omnes dura spuma loquenter, tunc exultat
caput, factulq[ue] est rex; sed polu[m] deinceps ad Bas[il]i,
motem
invenit, vitam, & reges priuatos ei. Per Ephraim intelli-
tellige Iacobum, vel i piammet tribus regiam tribus enim
Ephraim in Iacobum & posteris, rigorem in extera tribus
occulit.

Vers. 2. ET NUNC ADDIDERUNT AD FECCUNDAM,
q. d. Insuper peccata pecata, idola idolis addunt & accumu-
lant: nam FECERUNT SIBI CONFATILE
(confauerunt idolum) DE ARGENTO SUO, vel auro,
aliore metallo, QUASI SIMILITUDINEM IDOLO-
M. ut m] hebr. *sunt intelligentiam*, vel *concepientem suam*
idolorum, *huc quam habent de idolis, hinc est, prout cuique*
in mente venit, prout quicq[ue] phantasia sua concepit,
prout cuique visum fuit, vel libidu[m] cingere aut formare hoc
vel illud idolum, tali vel tali specie, forma & figura; quod
clar[er] Nostr[us] verit[er], similiter idolorum. Hac enim con-
sum mentis conceptione, vel idea non erat aliud, quam idea
& simul idolum idolorum. Unde subdit:

F A C T U R A A T F I C I U M T O T U M E S T q.d.
Idolum nihil habet nominis, vel divini, sed totum est artis
ficta idea conceput, & ejusdem manu fabricatum, dum en-
tio idolum adoras, idem &phantasm fabri adoras: illius
enim est opus & imago , nec aliunde quam ex hac eis oī-
cina prodit. Sicut enim artificis mente prius concepit idem
domus quam fabricata cogitat, ita deinde iuxta eas com-
mune confringit & fabricat, ita & idoloplastes, five arti-
fex idoli, prius formam sibi idoli ideam in mente, ut v.g. la-
tenter habuit membrum, talem volunt, tales osculum, scutum,
&c. ac deinde parta eas illud ex argento vidi auro cur-
stis & efformat. Hec ergo **P I L A T U S** non propriè intelligi-
gentiam suam, non ideam, à rad. **3 d** id est intellectu
ficti, sed recte intelligentiarchitetti, artificis & fabri non
est aliud, quam exemplaria & idea rei adscindere & fabri-
canda, quam Heros propriè **Ι ΗΡΩΗΣ** nōn vocant; à rad.
3 d id est adscindere.

Hinc pater, magis lubet esse quam solidè & genuinè, aliquos per similitudinem idolorum accepere imagines idolorum, q. d. Quanta est Israelitorum vanitas & stoliditia, quod non tantum ipsa idola, sed & eorum effigies ac

A, imagines expliquant & exécutant, tâche colant quasi de tout.

HIS IPSI DICUNT : IMMOLATE HOMINES
VITULOS ADORANTES ! Vox hominum accusati-
culos, non vocativa, pater in Hebr. זְרַנְתִּים וְלֹא
דְּבָרִים : Se exequias. vox dicitur adorantes homi-
nes, v. g. filios quos victimas: victimi enim defecuntur. Sem-
per q. d. De idolis dicunt idololatria, pietatis enim eos
fæcere: Vos, o Israëlis, qui vitulos ante Jeroboam
adoratis, immolatæ eis non sanctum ovæ & boves, sed &
homines; quia id fictiæ Gentes, & quia id fecit Abraham,
immolatæ filium suum, Genes. 22. Sed vera causa estas,
quia damna fuit erubens humanum, & conunque necem
dilexipot. Et nervosa antithesis inter victimæ & homines,
q.d. Quanta luxipiditas esti victimæ immolare homines,
cum viutis quasi bellæ homini servire debent, non humi
victus! iaz. S. Hieron. Cyril Hugo & alii. Ali qui tamen,
ut Lyran. Pagnin. Vatabil. & Arias, vobis homines accipi-
ent in vocativo q.d. Vos homines, immolare victimas visu-
lis vocatis, non idem.

Nota. Pro *adorante*, hebr. est *מִזְבֵּחַ*, id est *offer-
lauer*. Unde Vatabl. vertit, *ut a homines qui sacrificantur ut
in sacrificiis omnes*. Solebant rām idololatriæ, in figura
venerationis de adorationis eis, sicut idolum, ut si id non
posset, manum propriam loco idoli. Hinc et quid est ab iob
ch. 11. 27. *qui nulli sistem fulgerat*. &c. *et scilicet au-*
tem manum suam, hoc est, *cu[m] fulgerent adorari oculau-
do manum meam*. Et Ezech. 8. 17. *hunc applicant manus
ad nos* *sicut*, quia adorantes e[st] culpantes Deum, cui ra-
mum hic facerent, vide ibi dicta. Hinc aders idem est quod
ad eam applico, scilicet manum oculando, ita Pthines lib.
28. cap. 2.

ID CIRCO KRANT QUASI NUBES MATUTINAE. Colpe intentat poemam excidit, came, ecclēstr. acetem & plenam, quam prōinde quatuor parabolis explicat & exagerat. Prima est: **Aeneas** inquit, (felicis Israelitae qui virtutibus adorauerunt) quæs nubes matutinae, quæ citè à sole oriente diffusæ, vel duplū interierunt.

Secunda, sicut res **matutinae** **posterior**, quem sc. sol matutinus **flavim** **forber**. **siccac** **&c** **aucter**.

Terria, *scit pufulis turbinis & crateris ex terra*: pulverem in telligere, non esse terram, sed paleaceum fragmentum trituratum, potius glutinam & quaquasimula paleaceum [has enim dicit] Hebr. **XIV. 110**: *Quibus ventis turribus rapit ex terra, & hoc illucque diffusa*. *Potius enim modo librificata exixa Samaria*, ex ea quasi area sua abreiuebat a **Affiliis** ria in captivitate, *quae usque ad hanc usq[ue]m sit*.

Quarta, sicut sumar de sumaria, pudi de sumibulo, vel
camino, eam & pauperrim, qui statim tempore vanecio
uras: ita Samaria expellent Iudeam in Assyriam. Pro
sumaria hebr. est פְּסָרָה arabis: quod Aquila, *casaraffam*,
Synodus, *casarafam*, Theodos. *casarafas*, id est sumibulum,
verbi. Catastrata autem propriis vocans formam in parie-
te fabricatum, per quod humus egrediuntur, ac S. Hieron.
Veribus Septuag. aliis punctis legimus פְּסָרָה aris, vertutore,
scypham: quod explicans S. Hieron. Audit, sit, Ephrasim
se uixit, id est vapori, fave atri & igniti, comparari, qui
in tenore de loculis esse dute, ut non sensatur.

EGO AUTEM **D**OMINUS **D**EUS **T**UUS **f**ui **c**on*cep*ti**m** ex **T**ERRA **A**EGOPTII] q.d. Ex dilectano tem-
pore, quo ex Aegypto te per tot portentata eduxi, **j**ugem tu*i*
curam gessi, **s**te procezi, **a**lui, **p**rosperavi quasi Deus, **i**mo-
pater tuus. **C**onciencia dixi, **S**e mandavi tibi **v**ictum id

quod loquitur, scilicet: **D E U M A B S Q U E**, id est prater. A gloriam Israhelitum; horum enim symbolum est jerus, ut dicit Tana. 2. 8.

E T C O N S U M A M S O R I S S I C U T L E O : Et consumat agra scindet eos. Hoc, istud in vita afflitione, ipsius; Aliyra, ita S. Hieron, & Vatab. Alter Arias: Ali, inquit, id est in corda q. d. Sic ut le cor praedictum & vorax, adimplens & languorem circa eum diffundit exigit, carera vero membra permituit urbis, lupis, animis; bellis devorata: ita ego corda Israhelitarum immissis addidit curia, & mortibus, & inquietibus & terribus exordiis & contumacie: sed bellum a gressu, id est, Aliyri & reliquo corporis partes scindente, & lamabante. Hoc expposito appollia est, neque ac eruditus.

Moraliter, Deus credentibus & ptenientibus eis mater, atque i **F**este ad me omnes qui laboratis & oraveris eis, & regis regis vos, Matth. 5. 12. Incredibili veritate ostendit aegre ptenientiam, pauperes, gardes, uetus, & les efficiuntur a S. Hieron.

P E R D I T I O T U A I S R A E L : TANTUM MODO VERA.

I N M E A X U L I U M T U M : Tua, id est, tua, tuum;

peccata & demerita tibi obvenient, q. d. Tu o Israhelitiba

Bantam perditionis, id est, captivitatis & excidi, non ego

qua in me non illi perdidi, sed auxilium tuum: nullus

enim est qui tibi auxiliari possit & veluti nescio. Tu ya-

dis te perditum, ego non nisi tibi auxiliari, tecu: salvare op-

& conor. Hinc Leo Hebr. Pagnin & Vatab, pro **T Y M**

perdidit, id est perdere, perdito, legentes **T Y M F** fuisse, id est

perdidit, excidi, delevit, vertuit, perdidit te virtutum tuum,

quem me relicto coluisse, sed in me auxiliatum es. Perditum

ergo hoc non significat peccatum & culpam, sed peccati

ponamus & excidimus: hoc enim significat Hebr. fuisse, ita

Septuag. S. Hieron. Lyran. Vatab. & Calser. Mariana & alii. Senius ergo est, q. d. Tu, o Israhel tempera tu rebellis, & idolis & letibetis alicuius tibi clades, ruinas, & mille

calamitatem: ego ex adverso, quantum in me est, curavi &

cum tuum falorem mitendo Propheta, qui eis ad peccatum,

qua, quae lades imminentiae vaderet, & honestatem tibi

ergo tuum excidium imputa, non habui, et enim tandem

occurrunt mihi ibi per Aliyros quos leo, pardus, & uria

sviens, tamen et ad hoc me cogit tua oblitiose & impo-

nitentiam, qua tanta est, ut ipsa violenti mehi vel misericordia

& pacere, quia invito flagellum quo caligeris eatus occidat.

Hinc Chaldeus: **v**erum, cum vos depravatis opera vestra & domini

Iacob, dominum in vobis populis: nisi quoniam consueveris eis ad

legem nostram, verbum meum facti subi profecit: Syria verbo-

compli (perdidit) et Iacob: quis adueniens ut Arabicus Ale-

xander, in perditione sua et Iacob, quis est qui se aduenire? Ata-

bicus Antioch. corrumpens et hodie v. g. Aliydi: quis

est qui se aduenire?

Ubi No: Vox immunitudo licet & expressa non sit in

Hebreo, tamen per antithesim intelligatur, quoque signifi-

catur. Prior, Israhel nec ab Aliyrio, nec ab Agyptio, nec

ab Hofer rege non, nec ab illo alio sperare debet auxilium,

nisi tantum a Deo. Posterior, Dei tantum esse auxiliari,

non perdere, q. d. Sic ut tibi proprium est te perdere, ita Dei

proprium est tibi auxiliari, tecu: salvare: per accidens enim

est et, quia similitudine ab eo, si ob peccata cogitur & puni-

re, tunc Emmanuel Sit.

Secondo, S. Hieron. ex Hebreo hunc quoq; dat sensum:

Dispergit Iacob, quia nihil nobis reliquum est, nisi in mea fulsum

clamorem conseruare.

Tertio, Septuag. vertute, europioni sua Iacob qui an-

guis est ad caput captivatus tunc, & ultime servitus quia en-

tra, quoniam prefatis astymnatis, patens ferre auxilium tunc

S. Hieron. Unde sequitur: **Ubi ag res tua?**

Loquitur Propheta de perditione & auxilio primi cor-

poris & temporis, deinde spirituali & aeterno. Hoc enim

illud longe gravissimum, maximiq; momentis. Unde sequitur:

perditionem, & reprobacionem, obduratecione & damnatio-

rem, non esse proprium & per lec Deo perdere, reprobare,

obdurate, & damnante, sed ex homini peccante, seque

te in peccatis vobis, ad finem vita obdurante. Ex aduersio pre-

dilectionem, & vocacionem & gratiam non esse est per se prius

predilectionum meritis: sed ex Deo predilectione, voca-

tione, & gratia sua predilectionis praeveniente. Hoc enim

sum auxilium Dei, Ita Theolog. 1. p. q. 4.

Quocirca licet in predilectionis non sit causa vel ratio

eius praedilectionem, tamen in non praedilectionem est ratio seu

causa eius praedilectionem. Si enim Deus ex scripto mo-

Reprobatio
of ex
miser,
pro-
destina-
tive
ex Deo.

quod loquitur, scilicet: **D E U M A B S Q U E**, id est prater. A gloriam Israhelitum; horum enim symbolum est jerus, ut dicit Tana. 2. 8.

E T C O N S U M A M S O R I S S I C U T L E O : Et consumat agra scindet eos. Hoc, istud in vita afflitione, ipsius; Aliyra, ita S. Hieron, & Vatab. Alter Arias: Ali, inquit, id est in corda q. d. Sic ut le cor praedictum & vorax, adimplens & languorem circa eum diffundit exigit, carera vero membra permituit urbis, lupis, animis; bellis devorata: ita ego corda Israhelitarum immissis addidit curia, & mortibus, & inquietibus & terribus exordiis & contumacie: sed bellum a gressu, id est, Aliyri & reliquo corporis partes scindente, & lamabante. Hoc expposito appollia est, neque ac eruditus.

Moraliter, Deus credentibus & ptenientibus eis mater, atque i **F**este ad me omnes qui laboratis & oraveris eis, & regis regis vos, Matth. 5. 12. Incredibili veritate ostendit aegre ptenientiam, pauperes, gardes, uetus, & les efficiuntur a S. Hieron.

V E R S . 5 . **J U X T A F A S C U A S U A A D M I N I S T R I J S U N T**] q. d. Cum tam largitas & miraculosis eos per manus, conseruantes, & aquam de parte pacientem in deserto aridissimo, ac si in paluis uberrimiscollocatis; ipsi faciunt mihi recalcarantur. Ita Chaldei, itaq; impetu illud Moisa de te vacinacione: **I**nterficiens eis dilectorum & reverenter, in evagans, impinguans, dilatans, deridens Deum sellorum suorum. Deuter. 32. 14. ita S. Hieron. Chaldei, Hugo, Lyran, & alii.

V E R S . 6 . **E T T R I C U L U M I S R A E L**] q. d. Quia ipsi mihi, se tam affluerint patienti, ingrat & rebeller fuerunt, Ideo ero sis & Q U A R T U M A N A] Deum vindictum accepit & terribilem, ac conquestrerunt Aliyri, quibus ad hanc vindictam sicut eis Deum comparat Prius, Iesu, qui superior est leone, praesertim dum canthus osculet. Secundum, pardus via Aliyri, qui scalaris, ioleni, grasseti in deferto, per quod ex Iudea & Samaria itur in Aliyri. Nonne captivitatem per Aliyri factam: Aliyri enim quasi parvi, per hoc de- tertum Iudeas verando, ostendendo, & verberando quasi monachia deduxerunt in Aliyri. Hecbius **T Y M A f** sicut ali Aliyri: verum Chal, Rabbin, Clasius, Arias, Pagan, & Vatab, pro **A**fter legere **T Y M A f**, id est ali, ali quam, accingar ad pradam, ostenditor, a rada, **T Y M f** sicut, id est aperte, ostenditor, inuidior, ex. Utinam, **f**estu: **p**ardus ad uinas **a**piacum, & **i**ngrediatur sibi, ut eos deprendat & dilaniat.

V E R S . 8 . **T E R T I O : O C C U R A M E S Q U A S I U B S A R A B I T E S C A T U L I S]** Iuvans in raporeto, & consequenter in obvios quoque. Miles est Iuvans utra rapta catalist: quia maritullus in eos amor. Ut in enim catulus informes, & esque deinde bembendo senum formam & perfectam, quod non faciunt alia animalia. Unde Balduinus de Ptolomaeo, discipulus S. Cheyroulli lib. 3. epist. 8. 9. legit: **o**ccurrat eis utrūcunq; amica, atque hoc simili significari vim Dei ultrices.

Tropoli, si tantus est usus amor in scutis informes, tanquam fator in eum qui illos sibi eripit; quatenus est amor Dei: in suis fideli & filio, quantunque furor in eos, qui illas malo exemplo, vel pravis confusis, illebetis, **Ag**, & deo avertunt, & in veneno aliqui sceleris pelliculam & Sanè in tales leviter. Deus magis, quam uera in raporeto catulorum. Vide de uera in catulus studio Plinius lib. 8. cap. 36. & Elian. lib. 3. cap. 5.

E T D I R U M P A M I N T E R I O R A J E C O R I S E O B U M] Hebr. Chaldei, & Septuag. dirumpit classem cor- did eorum; Leo Hebr. Iauaro posuimus nos eum. Alludit ad leonis aliqualiter feras, qui solent capere praeceps corpora scinderi & fodere utique ad cor, & spumamque cot primis devo- rate. Porro Hebr. **בְּלֹא** id est, id in Scriptura per synecdochen significat interior omnia, poterit feci, praeceps, aliq; viliter. Itaq; nostrar inter praeceps multe venture jecori quicunq; serdi, quia jecori fedes amoris & concupiscentiae; ac proxime postea a Deo punitur. & dirumpit. Ita de causa in hymno fabbathi, ad matutinam Horae orat Ecclesiast.

Lambas, jecori, meridiam

Adores, qui nongnos,

q. d. Concupiscentiam adire, quia in lambis & jeans ma-

ximè residet.

Ita scitum quoq; & loquitur Philosophi & Poeti, ut

Plato de Herat. libr. 1. odc. 25. cum sit;

Cum tibi flagrare amor & libido

Sepsum cito nunc siccum

Et lib. 4. odc. 1. ad Venetum:

Si merito, tuus queris idemus:

Et lib. 1. epist. 18.

Non omilia tuus hunc alienus.

Kursum dirumpit Deus jecor, id est vitam, felicitatem &

proinde perirent auctorum eos cum regno & populo ex ira. A conscientiam, autem, infermitates se malas inclinationes: Quibusque ipso non tam sunt ieroprum, quam flagellum Dei: quia sunt virga, qui Deus, non regat gregem suum, sed salvit hostes suos. Vere dicit Livius lib. 9. Imperio male parvo, maius gressu, maius invictus dominans. Hoc est quod ait Job cap. 4:30. Qui regnare facit hominem hyperissem propter pacem populi. Quae verba explicata S. Gregor. libro 5. Moral. 14. docet Iudeos non dubere conqueri de regnum & principium vestis, sed de iustis propriis, quia ut ea Deum imponeat eis dei principes, cuiusvis ergo, inquit, proprii mei artus operis, quoniam insufficiunt gubernacionem. Scriptura namque ait: Deus regis in fave tua. Quid ergo illas nobis praefit de ipsius, quoniam super nos regimus ex Dominii favori faciemus? Unde concludit: Si ergo secundum merita subducimus, tribulum perficimus regnum, sed pro qualitate subducimus, disponimus alia regnum, ne sapientia nostra gregis nostrum vere habet, delinqueret viae peccatoris. Idem libro. epistola. Et sic, sibi regnum nrae missione etiam & plenius, ut sepius ex culpa praeventionis detegit fata vita subducimus, & sepius ex meritis pleniora delinqunt vita peccatoris. Probat id exemplum Davidus: Illi enim Deus assistance levigavit, illi supererat nrae mysterium crucis, & tunc regnum clavis nrae inflatus, populum nrae amorem praevenerit, & tunc vindictam populis Dei vidit peccatoris. Cui hoc si videntes fecerunt merita, tunc plorantes, disponimus corda regnum. Unde inde, subducimus maxime debere orare tamquam regibus, quoniam pro cito populi come. Sie Deus iudicat de improbis in fine mundi, etiam Antichristum regem in futuro suo, ut docet ibidem S. Gregor. In d. S. Paulus, qd. quod rhabarit ut veritas, inquit, non responsum, ne fatus fuerit iudea mons illis speratio, non errans, ne credens mundanum. 2. Thess. 3. 10. qd. Quia Iudei noluerunt recipere Christum veracem, ideo misericordia eius Deus Antichristum menescit. Scelera ergo impiorum quae in uno mundo erunt maxime, parturunt quoniam Antichristus, cumq; a Deo regem extorquunt.

Præclarè Plutarach. libro de Seu nrae vindicta cap. 4. docet impiorum principes & tyrannos dari a Deo, quasi carnicies, ad sumendum ex imperio populi portant, sicut enim fel hyzen stile cit ad mortes fanandas, sic & fortia tyranni, vel magistratus, valens ad expurganda vita populi: Tale nrae amorem, inquit, & agerimur fuit Plutarach. Martinus Romanus, Orthagoras Agricola, Clastophylax, Hinc Theogides, cum videtur urbem falli & luxu tumentem!

Utrum, inquit, fuit citores hoc: sicut anima ne partas

Præcorruerant mala infelicitate vestra.

Amstald. Nicetus q. 15. in Script. duo illustra refert exempla. Primum, enim Phocas, inquit, Imp. quasi tytannus levaret in innocentes, Monachus huiusdam lappe cum Deo exaudiens: Cor Domini sancti impiorum! Cor! respotum est! caritatem. Quoniam non invenit peccatores. Secundum: Monachus quidam hypocrita, sed clericulus, angelum monte creatus Thebaid in corruptissime Episcopatu, cum ex facto honoris inobedient, audiret ab angelio: Cor! sapientia, & infernus te creas. Episcopus quid dignus fons doloris si, sed quid credas sedi digna etas Episcopi. Quoniam de S. Ambro. in Apolog. David, agentis de ait lapide Regum, 27. lapifer papa populorum qd. sicut enim eorum vestimenta servarent, ita utram eriter perditas. Porro inter alia peccata, quae impiorum principes merentur, Deumq; ad eum dandum provocant, excellit contemptus factorem de faciorem: hunc enim Deustus, tandem principis salvat, ingrat S. Cyriacus epist. ad. Rogationum, id probatur a templo Samuels. Hunc enim dicit Deus Non te presentem, sed me, scg. ut hoc ministreris, extorris in Sanctum regem, qui res inobedient gravibus affligens: & per omnes contumelias & penas superbum populum calcaverat & periret, ut contemptus faceret, de saepore popule alienum divina vindictam.

Vers. 23. COLLIGATA EST INIQUITAS EPHRAIM, q. d. Socles Israel repositum & recundum illi in iherusalem memorizat, ut pecunia in area & loculis colligatur & reconductio scilicet, inquit, ne excidas, ideoq; in mente sua ABSCONDITUM est PECCATUM ejus, quia in ea reservatur ad tempora olitorum, quoniam brevi adierat, ut punatur. in Chalda. S. Hieron. Theodor. Vatabulus & ali. Alludat ad Duter. 32. 34. Tunc hoc credita sum apud me. & figura in inferno moi?

Moral. de Tropoli nonnulli haec referunt ad fidèles, qui ex vere inoffensa, cunctis aut superibus solant Confiditio sua peccata conferti: & ad Religiosos, qui nolant Superiori detegere inam-

guiscentiam, autem, infermitates se malas inclinationes: In his enim colliguntur lingua, & coniuncte iniquitas fieri enim mortali agri causari nequit nisi ipse cum detegas medico, ita nec vita animi: quoniam hoc proprium est, ut & humilitate confessiones, & chartante, consolatore & instructione Patri spirituali, vel tanctor, vel magica, cur, ut docet Calvinus. Vix Patrum, ipsaq; experientia. Unde sequitur: Debet perterritus sentiri: quo enim diuinus quis filer peccatum, eo difficultus illud pendit & expellit; sicut puella qui forum mortuorum utero gerat, quo diuinus sentit tactus & diffimulus, eo difficultus parturit, quia in dies magis in corrumptus, ut a matre & virtute paternae diuini nequeat. Audi Cassian. Collat. c. 10. Illicet ut patet, nulla fuisse cogitatio maligna, mafestis, & aquecum defensionis indicatio preferatur, per nos seruos velut & remoto & subteraneo secreto, confessione virtute praesulatis ad lacum & submersum quodammodo, ac deinceps annis obfracta. Tandem enim suggestionis eius nosse dominari in nobis, genitrix colorem in corde. Conspicat deinde idipsum exemplum Scapulario, qui solitus furari panem ad faciem fastidum, furtum contineat, mox tentatione de fame omni liberatus est. vide & Dorotheum lerm. 1. His spectat illud psalm. 10. v. 3. Quoniam non inveni inveni vestrum regia terra. Et Ecclesi. 4. 26. Proinde ma non in confundenti dicit vestra. Et sicut confusa adducens peccatum, & illi confusa adducens gloriam & gloriam. Et S. August. libro de Decem chordis: Atelier & modice amariam de laetitia, quae aeternis reuinias in visceribus.

DOLORES FARTURIENTIS VENTEN V. 1. VERS. 15.
&c. HUNC ENIM NON STABIT IN CONTRITIONE FILIORUM] qd. illud dicit ut pertinet, dum certi filios suos qd. Africis occidi & conseru. Pro in contritione filiorum, Pagni, & Vatabl. verunt, in confessione fuisse, id est in ipso parte, & partus angustiis per contradictionem enim intelligi angustias uteritatem, ab effectu, et quod fortis illi confinguntur. qd. Gratianus de balaclaua tunica potest, & tamen non rebipiat: nam est tamquam fortis impensis, qui non constat statim ergo de ex angustia uteri materi & pudore in lucem; sed ut die dan moratur in contractione. Tam foliati sunt peccatores, qui cum sint lapte in extremis angustiis, in illis haret, ut inq; confringuntur de conteruntur, nec ad penitentiam & ad Deum recurserunt, quod si facerent, mox ab illis excederent: qd. Deo enim liberarentur. Alter Rupert. & Armas, q. d. Epiphanius non agnoscit Iuanum culpam & scelus, dicit: sancti labores ad invenient mihi iniquitatem: facit ergo sicut foliata puella, que circa fornicata fit, scelus occultat: sed dum ei partus angustia obvenient, illud cum summo dilectora & dolore prodit: nam non libet in contritione filiorum, id est, ut latente in partendo crucifixus de contradictione patietur, ut latente in diffundente nequeat: sed ut parte vitali & voce prodat, inde proclameret. Parte uno accidet foliati in excidio: tanta enim erit epus clades & dolor, ut omnes agnoscamus epus scelus suffic eterno, ob quod adeo penitentia licet illud nunc negat & occulet, ita Rupert. Armas, & Sanchez, quem vide.

Tropoli. sicut puella fortum, sic peccator peccatum conceptu cum modica & brevissima voluntate, sed diu durans & partis cum magnis & longo dolore, patienti & aeterno. vide S. Hieron. lacob v. 15.

DE M A N U M O R T I L I B E R A B O E] Chalid. VERS. 14.
versus præterito, liberasse qd. H. Hieron. lapsus Iherusalem, morte & exercitu, & me invocantes liberavimus ab hostibus, tradam hostibus & morti: in spic ero cismos, ut legeatur. Verum Hebre. 5. pauagi, & aliis paulim legum in futuro liberabo & redimam. Secundo, Leo Hieron & Clarus subducent conditiolem voculam si, vertentesque per tuberculivm, q. d. Si populus Iherusalim est filius ipsius, & resipisceret a peccatis, ac ad me rediret, de fauibus inferni & mortuus liberarem eum: at quia manet iniquitas & impotens, morti a me tradetur. Ubi Nota. Pro mortis, hebre. c. 7. W. festi, id est inferni, ut verit. Syrus est edens res recti: quia haec duo rite erant conjuncta. Nam ante reseruit Iherusalem Chalid, qui ibant in mortem, ibant pariter in nuptias.

Verum nec Hebre. nec Septuag. nec Chalid, nec alii habent voculam si, sed legum absolute liberabo & redimam. Hoc ergo est vera & genuina lectio.

Quares, quis eis sit fenus, & de qua liberatione hic agat.

Commentaria in Osee Prophetam. Cap. XIII.

145

agnus? Primo, Roffius hoc accipit de liberatione urbis Hierosolymarum ē manu Sennacherib tam obfudit, quia facta est per angelum eadētem & 15. milia Allysiensium. Regum 1. 35. Verum illa fuit liberatio Iudea & Hierosolyma, hic vero agitur de liberatione Ephraim, id est decem tribuum, ut patet v.r.

Melius Theodor. & à Castro, censens hic agi de liberatione & captivitate Babylonica: hoc enim ea primā dicitur Iudeorum, tamen secundari fuit quoque Iudeorum: multi enim ex iis milcentes Iudea, cum et caput, in Iudeam redierunt. In captivitate enim erat quasi in morte & inferno, erantque sibi monitus & 10. infernum detinens, nisi Deus inde nos liberaret. Typicē autem agi haec de liberatione & redemptione Christi, qui morsa & resurgens Pateris ē limbo & morte liberavit, vitaq[ue] repletus Ex. ch. 17. per omnium ardorem vivificationem, repeatans liberationem Iudeorum caput, & typicē resurrectiōnem mortuorum.

Venit alii padii non typicē, sed ad literam accipiunt de Christi qui sua resurrexione Pateris ē inferno & morte liberavit, tecum quod relungere fecit, ac in fine mundi omnes pariter ē morte ad vitam revocabiles in universalis resurrectione. Tunc enim pertinet hoc oraculum impletum Christi, qui inchoato illud impliebat in sua refectione: in eamē nos simū cum eo quali resurrexitōnē per hōmē & ipso. Ita censit S. Hieronym. Haymo, Hugo, Rupert. Lazar. Vatab. Arles. Ritter. & aliū padūm hic, & S. Augustinus. 157. de Tempor. Euseb. lib. 4. Demost. lxx. c. 1. 3. Gregor. hom. 24. 2. Etiam & veteres Rab. bini apud Galatian. lib. 8. cap. 3. uero refert verbū R. Moses Hadrianus dicens: *Ihesus nazarenus filius David, p[ro]p[ter]e[rum] personā ad portas gehennam, eu[er]o[rum] uiderunt captiui quidam gaberni erant, Ihesus d[e]stigia, gaudiū suū sum recipere dūcunt. Hic edidit nos debis rorculū, fructū dicitur q[uod] oīs 13. De manu infidelium tuū, de morte liberari os.* Panbarus haec ientitionem, Pratis: quia sit de Christi hac explicatione Apoliti. Corint. 15. 14. dicens: *Cum autem mortale hoc inveniret immortaliū (in communi resurrectione) tunc fieri posse qui scripsit est: Ab origine ad mortem, ubi q[uod] mors uictoria est! Ubi q[uod] mors gloriam suam!* Ubi manebit circa verba: *Oīs hoc loco, ut ipsi plenū dicunt. Secundū, quia si arguunt ipsa verba sequuntur: *B[ea]tūs r[e]s[on]e[re]nt, & moriū; morsū sive, īferno, quia umbratricē tantum, & temnente admodum conversante Cyro Iudeas ē Babylonie liberant, & proprie[rum] verò competente Christo, victori & triumphatore mortis ē inferni, ut liqueret ipsi verbi, & pallium docent Pateres de Interprete, adeo ut hic videatur communis illi bōsum & Ecclesiæ tentus, cuius cogitatione est illa nefas. Tertiū, qualiter abz, de quibus hic agi nonnulli centent, & caputvate Aliyriaca numquam sunt liberati, sed in ea manerunt. Ergo de isti duci nequit, L. brabe & redimim̄s aut: h[ab]et enim aliq[ue] cum Iudeas ē Babylonie redierunt, tamen p[er] accidentem foris, itaque fuerū perp[ec]torū. Hic autem sententia & promissio: *De morte morsū liberari os, illi generalis & universalis: ergo omnes op[er]at, & ad paucos artibanda non est.***

L[et]ico ergo, Prophetas hic de more ab Israelitis ful temporis avulsa ad Christum: solent enim Prophetae trahentes tenebribus se, se populi animis in desperatione adiungunt, sed ad ipsum meliorum erigunt. Illi autem Iudei fuit liberatio & redemptio facienda per Christum. Cùm canit De Propheta p[re]nūm Israelitū prediçissim exordium, quae erat restitutio[n]is, & extrema desperacionis occasio, ut hoc lenitas consolacionis melioris foris, utq[ue] hoc quād D[icit] ille secundūtū dicitur, subdit eos non tantum & captiustate, sed & a morte ad inferno liberantes per Christum enim eos, si in ipsi credunt, aquē ae alios omnes sibi credentes, ē morte, & inferno liberantur.

Prætor tamē aliud hic ad liberationem ē caputvate Babylonica, p[ro]p[ter]e[rum] sententia et Theodoro pauli ante allationem: ita tamē ut in eis non situr Propheta, sed canit obliterant, quād undam pestilenciat & p[er]tervolet, ac metus sui se in eis imponeat: figit in Christo, quem unum ad latram significare intendo. Simili modo Iudas ē Cyro avulsa ad Christum, dicens cap. 45. v. 8. *Rores cali defaper, & uerberū p[ro]p[ter]e[rum] nūctū. Vide cam. 4. 5. quæ p[ro]p[ter]e[rum] Propheticis majoribus.*

EGO MORS TUA, & MORS MORSIS TUUS
ERO, INFERNE] Rupert. lib. 10. Johanness post me-
corm, in Proph. Aliae. x. 14.

A diu, *morsū passiū* accipit pro cibō qui mordet & co[m]ediet, & cibam fuisse Christum, qui detinens ad inferos, temp[or]e pavit, recreavit, & vivificavit Patres in limbo Quem, inquit, *egnam in cruce seruimus.* illa sacrificia ut spora spiritus amici in inferno peccati velocior emulderetur, incomplete propheta qua dicit: *Si mors tua mors morsū tuus, tuus, tuus, tuus infernos & quoniam, dignam, agnam morsū in inferno consideramus, nos emendare mandatorum, in Euchariastis] si in extremis visceris.* Verum hoc mysticum est, non litterale, nec genitum. Porū enim morsus hic ait caput ut quād es mors, quo dicitur Christus memorit morsum, quād es morti fuit mortem, eam, moriendo occidit. Hoc enim significat vox Hebrei, ut mox dicam. Unde & p[er] me[us], Septuag. verbum: *anthon,* per quem Rupert, rursum hic & C. 13. accepti dividuntur Christi. Ait enim: *Liberas ē mors, sed quād id fuit? Mortuus m[eu]s, & infernos, & no[n] ha- mus deuorabit; sed p[er] te ha[bit]a divisionis mors disp[er]ans uerberū mors, & scis, ac finalis uerberū Patris. Christus est q[uod] ip[s]i Job 4. 20. *de extrahere possit Lor[us]banus ha[bit]u[m]**

*Hoc accommodatissimum est & elegans: nam ad littoram thymius hic est mortis, non Christi; vertunt enim Septuag. ubi q[uod] mors simula est? Ergo quodam sensum litteralem, Theodor. & à Castro per mortem & infernum accipiunt captivitatem Babyloniam, q[uod] ē Babylonie, quād & huic suis mortis & inferni, Iudeas liberato, itaque ip[s]i quād morsū interficiens, & infernum delitum. Chaldaea contraria vertit, *eris, inquit, verbum morsū tuus caras est in necem,**

*B*ut ubi q[uod] mors simula est? Ergo quodam sensum litteralem, q[uod] d[icit] Verbo & iussu m[eu]s per Allyris occidam Israhelitas, traduam in infinitum. Hoc accedit Clarius: *veritatem enim, ex p[er]petuo ad mortem, ex evictione tuam ad sepulchrum,* q[uod] d[icit] Confluentus de Irael, usq[ue] ad intercessionem, usq[ue] ad mortem & sepulchrum.

Verum ex definitione Eccl[esi]as, & Concilii Tridentini, q[uod] facilius. Vulgatam versionem esse genuinam S. Scripturam, sed certum est, hanc hujus loci esse festinationem. *Eis mors tua, & morsū tuus in inferno,* sic enim habet Vulgata versil. Ceterum pariter est, de Christi uite & mortis, & inferni hic esse fermonem, ut pauci ait probavit. Mortes enim & infetus significant regnum mortis & inferni, qui mori per Adie peccatum in orbem induit, omnibus eis potest dominabantur, ut docet Apostolus Rom. 9. 12. & sequentibus, ac in omnibus mortuus p[er] imperium exercet, eisq[ue] inferni, qui afflicte & carcereio uito debeat & manipulat usq[ue] ad Christi adventum. Est prologe p[er] m[eu]s: *mors tuus ē mors ē inferno relugens,* ac d[u]o reges inducent latē dominantes, q[uod] regno & vita uerbi p[er] Christus ē morte & inferno relugens, ac ut uero, triumphavit: mortem quidem, quia p[er] resurrectiōnem mors nulla erit; infernum verò, quia p[er] eam dem nullum amplius poterit capere, & devorare.

Hoc resurrectiōnē Christi & nostrū symbolū est P[ro]p[ter]e[rum] phoenix, qui fert errorum, relugere, & juvenescere: *symbolū mō, phoenix, qui fert errorum, relugere, & juvenescere: p[er] infernum, moriendo erga occidit mortem, & iuscita vitam.* Unde phoenix & illud Job 1. 18. *Dicit: Tu nūdū me mōs, & fūcū psalmū hydriū.* (Terital. lib. de Religione, cap. 1. Vatab. R. Salomon & aliū vertunt, & sicut phoenix) multiplicebat dies. Hic enim longeuerit, & in uideolo moritur.

Secundū, sicut hydriū crocodilum interficit, sic Christus mortens & taurum. Audi B. Petrum Damiani lib. 1. epist. 18. ad Cardin. Hydriū aut, animaliū q[uod] habitans in gurgib[us] fluminis, stridulus foras se inimicū. Hic mag[is] sive videat resolutio aperte ore in crocodilū fluminis dormientem provalens in lato locū, ut famulos illius lobris superp[er]ficiū p[ro]p[ter]e[rum]. Tunc in se credulū dormientis perireb[us] insidiis, q[uod] illi defensibus repente deglatit. Hydriū uero sicut canula dolantis, donec iam pre[dict]a existim[atur], de rada uero illius uicis & uillorū amupas. Quid hic crocodilus, nisi figuratus morsis & mortis? Quid hydriū sicut Saluatoris? L[et]ico ergo hydriū obdolens, dum Redemptor nosferat, morsis sibi dare uoluit. H[ab]et contra[m] ingrediens crocodilū, quia Dominus & clavis a p[er]sona ē inferni. H[ab]et demulcent insu[m]ma uicerat, & Dominus morsis evertit imperium. H[ab]et currit ut p[er]morsus edevit p[er] uictoriam aucti, quia Salvator ne p[er]ficit p[er]morsum mortuū morsū, cum triumphalis de signis gloria resuens. Unde mortis per Propheta p[ro]p[ter]e[rum] defensas & Ubi est, inquit, a mors, uictoria tua q[uod] simula est? Ubi q[uod] mors uictoria tua? Nisi p[er]morsus & infernum: O mors, pro mors tua: morsū tanta est inferna.

Citat hunc Osee locum S. Paulus 1. Corinth. 15. 14. sed ex versione Septuag. hoc modo: *Ubi q[uod] mors uictoria tua?* N. Ubi

Ubi si mors similes tuus? Unde patet hic duplicitas est ex Hebreo verionario, utramque canoniscam: tam enim nostra hic in Oste, quam Septuag. quos sequitur Paulus, est canonica.

Ubi Non Primò. Hebreum ΤΗΡ, ubi significat *ero*, ut verit. Non; h. v. 14. Secundò, ut R. Jona, ubi per metathesin sumius pro ΠΛΩ αιτ, id est nō, ut verunt Septuag. & Paulus: Corin. 15. v. 55. & ita id est ubi verit. Noster, Septuag. & Chalda. huc v. 50.

Nota Secunda. Pro mors mea, hebe est ΤΗΡ, deuteris: quod à ΤΗΡ deus dedicas, significat *potes mea*, q. d. O mors ero p. misericordia peccata tua: & ut Symmachus vestit, in plaga tua. Sin à ΤΗΡ daver, id est verbum, dedicas, significat, ubi verba mea, vel sermones tui? ut verit. Aquila & Videlio. Septuag. verbum *huius*, hoc est, *caula*; pro quo Paulus hic habet ΤΗΡ, id est *victoria*. Unde putant aliqui Paulum apud Septuag. legi: ΤΗΡ, vel οὐ, pro οὐ: sed omnia vetera exemplaria Septuag. interpretatione Hieronymi, habent *huius*, id est *caula*. Melius eradicaretur, Apollodium immutabile verba, non sentium, eum pro causa peccata, *misereris*: Graecum enim huius quatuor significat. Primo, causam forem, & ut Hieron. in Olee B. s. 1. verit. contentione, q. d. Ut est, o mors, causa tua contentio, qui in Dei iudicio homines ob peccatum mortales reprobatur & vincuntur. Secundò, significat tua sententia, q. d. Ubi est o mors, sententia tua, qua se filicit omnes tuū, id est morti, ad iudicari sunt? Tertiò, significat pas. q. d. Ubi est jux quod illi habebat in omnes? Quartò, significat poemam, q. d. Ubi est poena illi durissima qua homines puniebant & perdebant? & hoc quantum alludit ad Hebreum *dover*, id est *peccata*; prius tria alludent ad *dover*, id est *verbum*. Ex quibus patet in re caufam idem esse quondam victoriam.

Nota Tertiò. Pro mors tua hebe est ΤΗΡ, καραβή, quod Symmachus occasum verit. Theodorus & V. editio plaga & coquolum, Septuag. *άντρος*, id est *fluminis*, *aculeus*, quo felicit mors homines confidebat & occidebat. Propriètate karabē significat extincionem, qua Christus mortem omnia sic evidentem sucedidit. Hoc enim est karabē, felicit evoluit, excidit, sciu extinxit, hoc est, hanc subtilitatem & exequiendam, qualiter sit fabra validia, pellis apoplexia, qui libet mortem adferit, ipsaque mors substantia, quo homines ait illi & excedit.

Noster quartò. Pro inferno tua hebe est ΤΗΡ, καραβή, & Graeca τ. Corinth. 15. 55. νῦν οὐ τένεις; nō εἰ σήμερον οὐτερη τίστης tu? iotyptes Noster hic verit, ubi si mors videris mea eodem sensu: infernus enim & mors significant statim mortuorum: omnem enim olim ante Christum post mortem in limbus defeccebant. Sic Auctor a 2. & alibi, Graecus Σωτήρ, id est *nōs*, Noster interpres verit *inferni*. Eodem ergo id terrofī Σε πεια, quam ieiunus Paulus, cum nostra & Hebreo. Scelus ergo est, Ubi est o mors videris & stimulus tuus, quo soles homines occidere, cīq; dominari? qd. Perit, contradicat est à Christo, qui si mors tua, o mors, & moris in suo te, o inferno, diripiit de abscissis.

Ubi adverte, hoc compert ut impleri cum Christus refurset, & animas sanctiorum in illo hunc sed uult, sicut ex ioferti quasi mors hanc partem absuluit, ita Anselm. & Origens hom. 25, in Evangelio, & August. serm. 217, de Tempore: perfectè autem impletur in communione resurrectio: ut docet Apollodus. Pulchri S. Hieron. in Epiphaphio Neapolitano ad Heliodorem, mortem aliquem, illique que cum Paulo insulans: Καὶ, inquit, γε Οἶος γνωδέσθαι μίσθιον, θεος mors inca & mors, o mors tuus, inferno; illius mors tu mortua es; illius mors nos vivimus & deuocati, & deuocata es, dumque affligerat corpore Christi: felicitate illibet, & auditis, non cito perdam pacem, inservieta nos adesse deo; vel, ut alii legunt, νοος cognoscit suos Graecus ubi Christi Solvunt, non agimus creare, quid tam patrem ad corporis nostrum, domum ostendere, credidit.

Denuo Syrus locutus Septuag. verit, ubi si ignis videris tua, emes! aut ubi si acutus tuus, inferno? Et Arabicus Alessandr. ab initio scientia tua, o mors & o mors spina tua, & Arabicus Antioch. ubi si

A. confundere (ist tu, justum) & mors? Et ubi solus (vel gladiatus) tuus, & inferno?

Audi S. Augustinus, serm. 117. de Tempore, & ex eo S. Gregor. hom. 22, in Evang. Eros, sibi mors tua & mors, o mors tuus inferno. Id mors quod mors tuus, agimus tu non patimus non fit: ex te enim quod mors tuus, patimus affectuus, patimus & valdinguimus. Quia ergo in electis suis funditū socii mortuum, mors mortis existit: quia vero ex inferno pertem nescit, & patrem reliquit, non accidit funditus, sed mordet infernum. At ergo & Eros mors tua, & mors, ac si aperte dicas: Quia in electis tuus mors tuus funditus pertinet, era mors tua. Era mors tuus infusus, quia subditus es, in te pars transfig. Celebant vetes res robur, victorias, & triumphus Achilleus, Heracles, Samonis, Alexandri, Julius Caesaris, & familiis, quibus nemo in hac vita restituere valuit: sed hi omnes a morte vici sunt, & ad infernos defecderunt. Sedus Christus dominus est mortis & inferni. Unde ait ipse Apoc. 18. Hobus dixerit mortis, & inferni. Eccl. 26. 13. Mortis & inferni doloramus (Christi iudicis) mortuorum est. Et inferni & mortis miseri sunt in flagrum ignis. Itaque ita di iudicari mors & infernus in triumphum ducentur a Christo, syneque curram triumphalem sequentur, iusta illud Habac. 3. 4. *Ad faciem eius ab mors, Agredirem debitus ante potes omnes. Intra, ut nos tandem ipse, sed & omnes ejus milites & sequaces infernum & mortem vincere de illico triumphum.*

Præclarus S. Bernardus, serm. 24. in Cant. describens apostolam Iacob & felicem Gerardi fratris suū: Non, inquit, dominus quis ad illas iheris, quae circa medium extremum nostre terrae inviolatis ad lundis, sibi in valle & voca ecclesiastis subiungit episcopi in illud Desiderium, suspensus qui officiobus lundis Dominum de celis, lundare eam in ecclisi. Jam tibi, fratre mi, nolle adhuc diebus diebus, nos fieri dies illuminationis, Profectus tibi non illuminatio rura in deliciae tuis. Accidit enim ego ut id mirum, videbam expulsum in morte hominem, & infusum mortis: Ubi est mors vicitur? Ubi est mors similes tuus? Nam non ipsi filios, sed ipsi filii, Jam canante mortis horre, & moriendo canant. Uferunt ad Letiziam mater mortis, usq[ue] purissima gloriam gloria intima, usq[ue] purissima regia pars inferni, & ferunt perditionis ad invenientem palatio, ducas ad hunc patrem. Causam subdit: *Infernum tamen, quia in iniquis in hunc invenientem & infuso post factum somerita infernophili. Mortua est mors & perfectora humis quae incauta gloriatur, cuius illa vix est in Propheta: O mors ora mortis, morsfatu ora inferni. Illa iniquus humis perfectora, transformatum per modum tui fideliobus, lesson Lazarus exire posse ad vitam. Gerar. ducit non formidas farnaces offigas. Gerardus per medias farnaces transiti in parvum, non multo fortes, sed & lundens, dicas & lundens.*

Et S. Vincentius, Laurentius, Scholasticus, alijs Martires torturatores, tormentis, & morti per Christi gratiam & robur inflatorum. Ita S. Confortores, Anachorites, Religiosi in morte exultantes, & etiamnam exultantes: quia mortis moriendo superante, & ad beatam immortalitatem transiunt, ut malitiā demonstrat noster Hieron. Placit. libr. 4. de Boco statu religiosi cap. 1. Neque Religiosi tantum, sed & fideles quoque. Hinc illi coram vocet: Mors Christi latens ibi est. Materia est oī, qui per Christi post mortem vita missa in radio, mortis in defuncto. Fina mīsi non respicit, sed in mortis communione. Nunc mors defens, & vitores incipio. In hac enim vita proprie, & nomine, & mortificante tota dicitur. S. Cyriacus & audiens sententiam mortis: Graecus, inquit, age Deo omnipotenti, qui me à videnti bus corporis digno ab abscondi. Item epist. 1. ad Cornelium, laudans & jus sit populi Rom. in idei confessione confitacione desiderio ad confortari, inquit, militias Christi vici non post, mors post, & hoc ipsi invicti esse, quia mors non vicit. Nam, ut ait S. Bernard, tract. de Natura & dignitate divini amoris c. 15. Homo ex animis ad vacua miseri infideliter mortem appellat, fidelis autem quid, nisi Profectus quia mortis mundo, ut post, fides virtus. Dic: ingrediunt locum & aberrant in admirabilis mīsi ad domum Dei.

Denique ex hoc loco, & ex 1. Petr. 3. 19. ubi dicitur Christus prædicasse inferis, Origenes, & nonnulli alii opinantur hoc, Christum aliquando omnes damnatos ex inferno liberatorem, ac consequenter omnes damnatos aliquando salvandos. Ita censuit Marcius, Christum in suo ad inferos descendens omnes animas damnatas liberat, uti reformat

M. pō
Christian
Christian
Christian
mīsi,

ferunt Irani. lib. I. cap. 29. & Epiphanius, hars. 24. Sic multi putant animos Trajanum Imper. pacificus S. Gregorius et inferno fuere liberatores. Et in nonnullis Patrum historiis (telle Niceta orat. 42. Naglaniensi) Tefuratur. Planoem apparuisse cuidam Chitthionem, qui ei sepe maledicebat, et dixisse: *Ecce quidam pacatores me esse non sufficiunt ut servem teum Christum in infernum defendam*; natus enim ab fidice arcetis. Verbum haec apocrypha sunt, fabulatio de hereticis, ut docet Bellarm. de la Purgat. cap. 8. Sacra. p. 2. q. 123. art. 3. dif. 12. secunda. & alii.

Christus ergo descendens ad inferos . sicut Patres à

Classis
du. Rombe
primaria
dicit juli
de m.

tione certe & obstante cum disperdam: Verba quae-
do hoc coherent cum consolatione summa qua proferuntur.
Ego mortua d' mortis & mortui sunt ora inferni: Kursum hac ad
Christum spectant, non ad Iacobem, ut pauli ante
demonstravit.

Dico ergo, *seculis est quoniam datus S. Hieronymus. Domum*
videt et tempore, magis, duram mortis negotiacionem / quod
quod nullus sit dominus propter vitium, et non meritorum / j. non
laudes consolatori: quia nihil mente conceperat, dolorem mortis non
parvi miratur, et nimis charissimamente se nonnunquam morte
languere i. sibi, quisque, inferno inter fratres dividitur. q. d.
Dum contemplor omnes homines mortis ad infernum descendere,
dum video mortem omnia depulsi, et fratres
ad fratibus separati, validi contutiti licet me concolori,
dum ad Chalium mortis dominicorum oculos reflecto. Ille
*enim id quod promisit, *Ego mors tuus o mors i morsas**
tua o inferno: fide dubio respici præfata. Hoc accedit
Lyranus, qui hanc accipit quia vocem a morte per Christum
feliciter sollicitando, sed anxiorum, eò quod petiunt
suum formam, an scilicet in die iudicii inter electos ad
dexteram, an inter reprobos ad sinistram collaudandi
sunt, donec Corisitus iudei inter fratres dividatur, & cuius
langu sum formam, locum et meret: in ipso meritis attribuitur. Hac exppositio hunc loco congrua est, & appro-
posita.

QVIA ISSE INTER FRATRES DIVIDET) *Ipsius*, scilicet *informis*, non caputivatis. Afflysius, ut **V**ERS-15,
vult Theodorus de Arias, q. d. *Ex Ephesio* *keleisimina*, & dividit fratribus, potius à duabus tribibus, idcirco
adductis Deo ventum vocem, potius *S. Irenaeus*, qui
cum in captivitate dividat & diliperat. Sed inferni pro-
ptie dictum: hic enim dividit fratres viros à mortuis,
quos absonbet ipsius etiam mortuus dividit, dum enas
hoc loco, alias also in inferno pro operis diversitate col-
locatur, *na S. Hieron.* & Haymo. Alter Lyran. *Ipsius*,
inquit, scilicet *Chaitus*, dividit in iudicio humenes ju-
stos ab iniustis, post cedens a reprobus.

Nota. Pro diuersis, uti venuit. Noster & Septuaginta legentes in Hebreo, "Tunc sapientia, jam in Hebreo legamus. Vnde sapientia, id est multiplicatio, creter, & multiplicatio: unde deductio nom est Ephraim, & id est frugil, creter, & multiplicans. Inde enim Ioseph liberum libatuum vocavit Ephraim, dicens: *Crescens factus es tu a terra pauperis mea, pota in Egypto*, in quo fuit intercessatus, pauper & miser Genes. 41. & Quare nomen latram confrumentis & excedens Jacob, pater Job ph., benedictus Ephraim dist: *Domine uisita profici nos genites*, Genet. 48. 19. Aliud ergo iaphet ad Ephraim, de quo est tertius q.d. Ephraim justus clymen tuuera Ephraim id est frugil, & clymen enim & germinans non multum ibidem, tamen illa beatitudinem in avibus Jacob, quia nomen in contu & lege Deliberat: ut quia non ab eis discivit, & inducere venant uentem, qui mons hanc ei germinari aperietur, ita Claudio & Augusto. Aut, uti Caud. Quia, inquit, *moldaustrorum operis corripit*, id est adducit reuere forent, prout Salamanca, qui coepit & perdidit e. Michus Vatable, & aliis hoc de Christo accepimus, q.d. bellus uel Ephraim, qui sapientia, id est ouluphaticus est eos uos in die iudicis, tunu numero, & gloria, ut in hac via multiplicaverit eos gratia, misericordia & virtutibus. Optime de iudicio accepisti. hunc enim demonstras pro omni genite, q. d. Quia inferens in immedio teve, itaque dilatans se fuum, ut in majorem humanum partem abuiperit, idenquo addigat inuenit ventus Dominus, &c.

A D D U C E T U R E N T I M V E N T U M D O M I N U S . *P. Et secundum auctoritatem Theodori, accepti Cyri, Arianus & Clarissimus Salmanas, h. c enim Ursacianum, ille Babyloniorum terram, venalique opum , omnique desiderabilis & pretiosissima quasi venustris mens habicavit, perdidit & rapuit.*

Verum dico, *oportet* *procurare* esse Christum. q. d. Quia
Infernum fratres à fratribus divisit, idcirco Deus patet
Christum quia Agnus uterum in omnibus induxit, cùm
cùm de inculpo huius mundi defero, aquilæ ac de inarato
B. Virginis utero, quasi defensio fiscitatis, ut venias mor-
talis, pia peccata quibus ad mortem & infernum, quia
ad communem plenariaque malorum fontem tendimus,
descenderemus & abiremus, iupitque fontem, pia morte-
& infernum a gloriari, ac diripere animas SS.

CONSOLATIO ABSCONDITA EST [hebr. ab-
scondit se] AB OCULIS NEIS] ita Hebr. Septuag. &
ali. psalm. Perpetrare ergo Chal. & Theodor. ventur.
ad eum offens. puto Iherarchi. cum excederent. q.
d. Auferant ab illis enim condonacionem . suferendo
nam praefectione & mgl. tem. & conqueferent omne
bonum abea. Jam abscondita est , id est , brevi certoque
absconditur.

Ruitus pro conforto, hebr. est ΠΡΙ μοναχος, quod tria significat, consolationem, commiserationem, & pacientiam. *Confortatio* verbi *Noster* & *Seruans*, ac se extiones, ut R. David, ex eo Leo Hebr. Pugnac & Asilas vestrum, *pacientiam*, q.d. Absondeatur, id est, non venierit in conspectum meum penitendum, hoc est, non misericordiam meam de miris escidio penitentia.

tus, ut lare habitus feci,

patrum & Sacerdotum, quas: res & cofervis, ut appellat. Et idem maxime pretiarum & defensariorum, in thesauris suis habebat, & arte retinebat. ita S. Cyri, Hieronymus, Rupertus, Haymo & alii.

Konfessor incongruus Lycan: & Vatabl. per nocturnum accipitorem ignem configuratione mente, quem Christus quodam administrum permisit, ut omnes mortis & interni venas, putre peccata & peccatores, omnemque mundi concepcionem perdant & comburant. Hic enim agnus admissum habebit vocem, quo propellebit per omnes mundi partes, ut universa quaque vena conuicta. Ad Christum enim haec omnia ipi flent. ad eum enim avariae coepit v. 4 de eoque loqui pergit usque ad finem.

A nem capit. Hisce enim omnibus describit Christi de morte & inferno victoriam, spolia & triumphum, ita tamen ut alludat ad Cyri, vel Salmasianas victorias, spolia & triumphos. Sic enim hi impiose perdidissent, ita & Christus: & sicci Cyrus post Babylonem, ita Christus credentes io te à morte & inferno liberavit. Quare accommodatum est, non literale, quod S. Hippolytus Episcop. & Marcius tract. de Confusione mundi natus, per vestum hunc orientem intelligi Antichristum: Ex quo inquiritur, abusus ventus ordinis a deo, quidam Antichristus, qui tempore ribus delevit eis & defecaturus venas aquarum, & frustis arborum, proponens quid deinceps amplexus sive opera erit: Daugus delabit eis, iugis; forentis in impunitate iugis.

CAPUT DECIMVM QVARTVM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Predicte Samaria excidium, è quidz tali Iraeli fuerit dux idolatria. Prohibitio ad penitentiam, confititionis & deprecationis praescribit, qua polleat nisi sunt Israelita conversi ad Christianum, quibus prouide v. 5, venient annemus: Designatio & benedictum pollicetur, quam variis premis & parabolis explicat & exaggerat: verba enim s. avolat ad Christianum, indeque usque ad finem capitis felicitatem Israelis, id est, populi fidatus & Christiani, amplè suscepit describit.

1. **P**RECAT SAMARIA, quoniam ad amaritudinem concitat Deum suum: in gladio pereant, parvuli eorum elcidantur, & ferae ejus discendantur. 2. Convertit Irael ad Dominum Deum tuum quooiam corruisti iniuriant tua. 3. Tollite roburist verba, & convertimini ad Dominum: & dicite ei: omnem aufer iniuriantem, accipe bonum: & reddemini vitulos labiurum nostrorum. 4. Afferunt salvabentes, super equum non ascenderemus, nec dicemus ultra: Dii nostri opera manuauit nostrorum: quia ejus, qui in te est, misereberis pupilli. 5. Sanabo contritiones eorum, diligam eos sponte: quia aversus est furor meus ab eis. 6. Ero quasi ros, Israel germinabit sicut liliu, & erumpet radix ejus ne Libani. 7. Ibunt rami ejus, & erit quasi oliva gloria ejus, & odor ejus ut Libani. 8. Convertentur sedentes in umbra ejus: vivent critico, & germinabunt quasi vinea: memoria ejus sicut vinum Libani. 9. Ephraim quid mihi ultra idola? ego exaudiam, & dirigam enim ergo ut abiectem virentem: ex me fructus tuus inventus est. 10. Quis sapiens, & intelligit ita? intelligens, & facit haec? quia recta via Domini, & justi ambulabunt in eis: pravaricatores vero corrident in eis.

VERS. 1. **P**RECAT SAMARIA.] Td pess. potest proprii accipi ut optativum, quasi Propheta conformata se volo isti Dei vniuersi, ex zelo iustitiae, iustique vindictae ad arcendum Dei honorum à Samaria violatum, opter ut ipsa dispiceret. Melius tamen accipitrum optativum pro futuro, si uel poterit pro positi, ut fit propheticum. ita Grot. & Septuag. Sic & alibi praeclaris exterritorum maiorum in viris sanctis, pro prophetis & predictiobibus eorumdem accipimus, ut plam. 6. 23. **Dilectorum**, id est dilectionem, & dilecta affectionem, & eas iusta non scribam, i est non tenentur. Senior et ergo est, q. d. Primo peccavit Samaria induendo viuulos auctos, prima ergo & ultima punietur: prima in suis contributibus, quos videbit ab Aliyim iugulari & vallari, postmodum in lepida, cum ab iudeis ipsa aliquipue populus iugulabatur & vallabatur, itaq; discernitur.

Prophetus hebrei, est DILECTORUM IUSTI, quod defolari sive peccare significat, quia sapientia peccatum est causa delationis & perditoris. Unde Chald. vertit, *procastio est ut Samarita*. Leo Hebrei & Paguri. delinquit, vel peccabit, id est peccavit, Samaria. Utrumque iustum nexus Symm. h. dum vertit, *procastio*, id est, peccatum peccati luci Samaria, atque pampini peccati cum eis operari, sed tendi.

QUONIAM AD AMARITUDINEM CONCITAVIT (Leo Hebrei. *concessio*) DEUM SUUM] Septuag. *concessio* t. 3. 31, quia refusa erat Deum. Mira ergo est ut crux acerbitas, utpote quod Deum benignissimum & dulcissimum amariciter & exacerbet.

PATULI FORUM ELIDANTUR.] id est elidantur, ut habent Hebrei. putat ad fassa & muros, itaque egreditur.

ET FESTA, id est, matres gravide & pregnantes. ut Hebrei. Septuag. & Child. **EJUS DISCINDANTUR.**] id est, discendentur una cum sorte quem uero gestant. Utrumque nos est extremum iustum, sumitem & initium barbarem hostium Aliyorum, ac consequen-

ter gravissimum scelus Samaria, quod hanc in se Deli ram coecavit. Quocirca Elius ut predicens Azraeli quod futurus effectus rex Syria, quodque parvulus Israelis elideret, & pregnantes divideret, conurbatus est ulique ad infusum novi voltus & levitatis, 4. Reg. 3. v. 13. Ita accidit re ipsa Samaria certum est ex hoc oraculo, etiam in libro Regum id non narratur.

CONVERTE IZRAEL AD DOMINUM] Non hic alterantes Dei & Propheta affectos. A manus enim subito traescent ad blandias, ut ostendunt pietatem & clementiam Dei, qua ministrat non ut perdat, sed ut corriger, salver & adire redit Iraeliem.

Moral. Nota hic veram & plenam conversionem esse, plena ad Deum & adhuc. **Convertio**, ait Albert. & ex ea Sanchez hic, et mutatio sicut, ut que similia sunt, diuina sunt & contraria similia, que destra fuerant, que anteriora, posteriora, que superiora, inferiora. Ad quem locum & gradum nisi pervenierit, qui tibi in pietate nomine graduatur, tunc ad Deumnum uique non perveniet. Avatus destrux, anteriores & superiores habent opes spirituales & celestes: noscelle est ut harum fuit & ordinem convertat, si Deo per placere velit, ut elicet ad deum, m. ante & superiori locis conditae opes celestes: ad similitudinem vero posterioris & inferioris loci terrestres. Unde S. Gregor. in lib. r. Reg. cap. y. lib. 3. **Perficit**, inquit, conversionem, qui quod semper prout operat, plangit: quod rufum plangas, ubra non regas. Et S. August. item. 3. io Domina. Quadriga docet illum non esse conversionem, qui prout vulnus cicatrices aperte & reuiciant. Idem l. 8. de Genes. ad lit. c. 2. Tunc, inquit, domini aglio bona est, conversionem ad eum d' que facias op. & ad eum perfici, plus, sapienter, beatius, per fieri, non fieri & reverendi, fieri a corpori medie sanari & aliis. Cum enim quis sanatus est, recedit a medico, & manet sanus: cum

Moral de
Deum con-
versione.

Commentaria in Osee Prophetam. Cap. XIV.

149

et deo verbo quis la paccato fanatur & convertitur ad Deum. A deo tempore illi adiuvare, ad dicere: *Mibi autem adiuvare Deo bonum est; quia ejus praeferentia superflua est, & illucducatur, & baciueat ignoratus & confundens Deum, sed adiuvent subiecti & dominatori, &c. ut auctor abivit, continet reprobatur. S. Bern. ser. i. de S. Paulo, cum itaue exempla perficia convehiscantur. Hoc plerique faciunt, inquit, perficia convehiscantur efforma. Paratum a laqueo, con uox Dei, paratum carmine. Domine quid me vis facere? O urbano breve, sed plenum, sed siccum, sed efficax, sed dignum non accipiente? Quare pauci in pauperum in hunc profilia obdurate, formam, qui sumuntur a lacrimis voluntariis, ne ipsorum gaudium per propria beatitudine, sed cordi diuidunt uili, summa hora resipiunt, dicens, si sumus dignissimi, non mecum sint, sed à me sumus queri & fieri voluntatis.*

VERSA 4 CORRUPTI IN INIQUITATE TUA] q. d. per & proper iniquitatem tuam corrutti in tunc erizamus.

TOLLITE VOSISICUM VERSA, felices molles & lachrymata, aqua ex pia & sancta, quodifera & mala-
mera gratissima, que Deitatis & eracerbit cor malefactum, lenient & ad misericordiam infelicitum, per verba humilitatis preterirent, confessionis, deprecationis & laudes Dei, nominum DICITE ES: OMNEM AUFER INIQUITA-
TAREM] postea nos pecchare, condona ergo, & con-
donando sufer, quafdam, iniquitatim nostram.

E T ACCE BONUM] tam animum nostrum, qualim verbum. q. d. Accipe cor nostrum contentum, accipie bonum poenitentiae & deprecationis nostre.

Secundo, accepit bonum, id est, efficaciter malitia & iniquitate nostra sublata, per te bone grata, tua cum vita & uita donaverit, ut sic deinceps bona nostra tunc opera, tua sacrificia, nolque toros quasi tibi deitatis, tuog in gratianum actione accepit. Unde Chal. vertit, accepit nos vobis, & tibi deo, final & bona opere quia tanta est te peccatum, ut ei tibi redemptio, neque ea a nobis in sacrificium, vel oblationem nechariticam accipias. Accipio ergo, id est da mihi, quia tibi videntur nobis accipias. Est mortalis, est ab aliandis, non enim artificios mundi diei, accepit, q. d. Accipe iniquitatem, & pro: accepit bonum, id est confit gratiarum de justitiam. Rursum auctor iniquitatem, per nos mala ob: cum nobis iniquita, vel mihi genda, & pro eis confit bonum, putat bonum favorem, beneficium in, omniaque bona, tunc corporalia, tunc spiritualia, que tali amicis in conferre soleas, ut paribus nostris nobisque eum, dum recolentes, exconsultis.

E T REDDEMUS VITIOSUS LABIORUM NO-
STRORUM] Hic epiphile quod dixit, accepit bonum, & bonum hunc, ut boni huius effectus & fructus sunt virtuti, id est holiness, laborum, putat Dei laudes & gloriarum actiones, quas pro vena bonique te acepit, labii nostri tibi offertimus loco uinorum. ita S. Hier. Chal. Vatab. Asias & alii vel ut alii, reddemus tibi virtutis, quies tihi labii nostri uinorum & oblatiorum promisimus. Ridicu-
le hec accipimus Iudei n. d. Cum ab uallatum templum non possimus Deo offere vitu: uero & reales, offerimus ei virtutis labiales, pota latitudine L. uocis sacrificalis in Synagoga, itaque latius nos Deo & legi, ut praedicti O-
ice. Septuag. vertunt, *fructus laborum*, Hebreus enim D' 18 si pundi: D' 19 pundi, significat vitiosus, & D' 20 pundi, significat Euctos. Huc alludit Apoli. Hebr. 13:13, enim sit: *Purificans vestrum beati viam Iudei semper Deo, & id est, fructus laborum confessio bene omnis eius;* vox enim id est, significat cum alio, scilicet hoc, aludere. Praeficit hic Propheta Israeli, & cuivis penitenti formolam confessionis, penitentie & deprecationis, amittimus, ut dicant Deo, Primo, *Omnem afer iniquitatem;* Secundo, *Accepit bonum Tertio, Redemus vitiosus laborum nostrorum;* Quarto, *Af-
for,* & C. Hac namer in colpis & cladiis sum privatis, sum publicis. Unde S. Ambros. epist. 18. ad Theodosium, per vitiosum labiorum actum confit:ionem peccatorum:

Ceteri, ut Proph. Mala. x. v. 1,

A frons, inquit, tunc tempore Davidis] sacrificia prode illis; hec non sunt sacrificia penitentia, quia quasi culto occidimus priores iniquitates & cupiditates, hominemque veterem cum dolore & pudore, ut novus homo incipiat vivere Deo, iegi & virtuti.

ASSUR NON SALVABIT NOS] q. d. Polihac non confidemus Agyptiorum potentis, nec equitatu & equis Gentium, praetrem Agyptorum, ut haec faciemus, Ita p. 1. Spacio latitudo non habens, nec in Gestibus, sed in re Domine colloquacibus, s. H. Hieron. Cyril. Chal. & alii. Agypti enim valdebat equum copia & robuste: unde ex Agypto equus activit Salomon. 3. Parallelus Poli equitas & equum copia ve-
tita fuit Iudea, eorumque tegibus Deuter. 17. 12 tumne illis præfatis & superbetent, tum ne equorum cmandebitis causa in Agyptum eduxerat. itaque festum in Agyptum idolatriam & via traherent. vnde dicta Deuter. 17. & 18.

QUIA EJUS, QUI EX TE EAT, MISERITATE
ETI PUPILLI] q. d. Miserere, o Domine, Israeli, qui quasi fine patre & matre, ac ab omnibus derelictus, quasi pupillus est tui, id est, tuus es, ac tuus ex relictis & derelictis, id est in uno omnes ipsi fuit repudi: *Tu es mihi filius misericordie pupilli;* Sequitur inde miserabilis pupilli, q. d. Id est tuus filius miserabilis, o Domine, Israelem & villes tam compunctionem, miserationem & misericordiam ha-
bet pupillus: hoc enim significat D' 17. 18. *in te in-
tuonate.* Hac ergo iste erga consolante pupilli & miseri-
cordia quid est in Deo. Deinde memoria, miseratione & provi-
dencia, quasi Id est uincibilis fuit, in eaque lege uenit & habet, iusta illud pial go. 1. *Qui habuit in adi-
utorio Aliabini, in postu iste Deli cali commemoratur.* Hucusque
qui sunt precationis Israeli possecentis. Huic occurrit
benignus Dominus ad responder:

S A M A B O CONTRITIONES EORUM] q. d. Hebreus 10: 22. *Confitearis in veritionem eorum, puta apolo-
glia quia à me ad idola dicitur veritatem;* *Si uero, inquit, glori-
poteremus, dicentque, omnem afer iniquitatem;* & secundum
præcedit quod fuit umbras & typis cùm è captivitate dimissi per Cyrus, inquit Rufinus; plene vero &
problo het per Christum. q. d. Per Christum evangelizan-
tem sanare incepimus, & iusti finem omnidi per uiderem
dicantem & beantem perfecte sanare contritiones, id est
vulnera, misericordia, quae ex contritione vel contradi-
ctione fieri solent, vulnera, inquam, inimica, pata a veritione &
Chrysto & Deo. Faciam eom ut videant suas arruinas el-
le poenas aversionis fuz à me, indeque penitentia conver-
tantur ad me, Christumque meum Salvatorem & Medicum
uagantur. Sequuntur enim sublimiora fuit, quād
ut Cyro convenient. Ergo ad Christum transit hic de meo
Propheta, sua oracula concordie Iusto de Christo euip-
redemptionis nuncio. ita S. Hieron. Cyril. Theod. Haymo,
Vatab. & alii pafim. *Diligem os fratrum;* puta fine
enim mercis, gratiae & ex membra benevolentia, hebrei
D' 27:22 *admodum, id est, animo liberali, regno, magnanimo.* Vae
de Leo Hebr. vertit liberalitatem.

E R Q UASI ROS ISRAEL, &c. J. Syrus, re-
quasi nos Israeli, & gerimur quasi filium; Arabiens uter-
que, *ar quae nos Israeli, gerimur ut nos et res.* q. d. Si-
cuer ros herbarum tenerum humectare & secundare, ita ego in-
tege, doctrina & gratia mea iuavere iuovens Israeli, cum
virtutibus & bonis operibus forendabo. ita S. Hieron.
Theodor. & Vatab. Hinc Agypti, in Horus Apollo lib.
hierogl. 35. doctrinam indicantes carum pingebant rorem
fundens, minentes quod, sicut ros mollis herbas, non
fors, ne doctrina molliat & ambuat dociles, non flupt.
dos, & indolcis.

Secundum, q. d. Sicut ros è calo in terram nocte occul-
te descendit, ita ego Christus, qui sum filius Dei, è
calo in uerum Virginis illuc uice occulit descendit,
ex eaque carnem assumam, ut Iuda. I. emulsum: penitente ac-

fos in vellus Gedeonis defecit, significans Gideonem lib. Berutarum iheratitudine oppressum Madianitarum, Judic. 6. 17. Hoc est quod art. Iliacap 45. 8. Rosas calidator, & nubes pluvia refluxo: operatur terra, & pergit saluator. ita Rupert. Lyras, et verbis Rabbinis apud Galatin. lib. 3. cap. 17. & lib. p. cap. 1. Cur Christus comparatur terra & iherationi, variis rationes & analogias alignavit Iliac 45. 8.

Tertio, allegri per rorem accipiunt Eucharistiam, in qua Christus sicut & latenter multa noris illabunt, genitamente lilia virginitas, de quibus mos: praeferunt quia matuta, quod fuit e precipitu typus Eucharistie, et quia nos concretae & congregatae. non Hebrei tradidit cum manu depluisse rorem, quia matina tegeret, sicut species panis in Eucharistia tegunt velantique corpus Christi, de quo plura dixi Exod 16. v. 7. & sequent. Est ergo hic proportionis analogiae primi ad secundum, qualis est tertii ad quartum. Sicut enim se habet rosas terrae cui illabunt, eam fecundant, sic se habet divinitas, five Verbum ad humanitatem tum Christi, eai per gratiam uniuscuius hypostatici; tum nostram, cui per gratiam creatam & Eucharistiam illabunt, eam omnibus donis & bonis operibus faciunt.

GERMINABIT, Leo Hebr. florib, SICUT LILUM

Moral. scilicet q.d. Israel rite gratia misericordiarum, & crescit deinde & floribet ut lumen; Primum, amplitudine & propagine. Eum ab fr. Sicut enim lumen misericordie crevit, & propagari ita Israel, id est populus fidelis, per Christum & Apologetos ordinem propagari est. Secundum, eamodo castitatis & puritatis virtutis. Tertio, odore & fragrantia bone famae. ita Cyril. & Theoph. Lilium, inquit, odoris fragrantiam habet, magnitudinem non habet, q.d. Sic vir doctus & sanctus quo humilior est, eo maiori virtutis & sapientiae exhalat fragrance. Quarto, admirabilis splendor virtutum, ut ait Theod. admirationis exortus isti spendor: & Theophil. Cantic. 1. in Ecclisie videtur aliquem hunc vivere, & in eius portuam sunt hominum splendor, ilium vocat lumen. Quinque sicut lumen solis fulsis erigitur etiam inter nimbus & grandinesq; Israel est, anchus, eae in celum ad Deum erexitur habet tam in auctoritate, quam in prosperitate, ita Hebrei apud Galatin. lib. 3. c. 17. Israel ergo, id est fidelis & nullus, filius est Christi, qui, ut ait S. Hieron. Cantico. 1. 1. Et flos campi, & lumen canarium: flos lumen carnis, flos amicae iheritatis filiorum. Sicut enim Christus in modi hujus campo quasi lumen affluens & imribus labrum, persecutionum & dolorum, in medio spinarum, id est Iudeorum, expulso fuit, inquit S. Ambro. lib. de Inilit. virg. c. 14. ita & Iustus. Sexto, lumen symbolum est speci. Hinc in Rom. Imper. nomism ab altera parte vobis Deus, ex altera lumen propredans, cum hac inscriptione, ipsi publica, vel ipsa Augstia, vel flos R.P. tellus Patrio hierog. 15. Unde & Virgil, significans speciem de Marcello conceptam, sic de eo canit. Aeneid.

*Xix post libro quinquagesimo genio Latissimis
In sententiam pro tellus auctor.*

Ez mox:

To Marcellis oris: manus datus lilia plenis.

Sicut enim lumen canarium expositum est radis solis corpori, & ab inde expectat & baurit spiritum, vitam, decorem, & omne bonum; illis enim vegetatur & vivificatur: ita & vir bonus, praeferunt si fit excellentes, radis divinae providencia jugiter irradiatur, illaque alitur & augescit; id est ab illis omni bonum sperat & postulat. Septimus, Gregor. Nyctenus homil. 4. in Cant. & S. Ambro. lib. 1. de Virgin. Liliu, inquit, iherit spiritus significatio, castitatem & virtutem spiritualium nequicuriarum sententia abhedit; unde nomen lumen refertur, nisi qui causae credat. Ideo Ambro. lib. 1. de Virgin. explicare illud, Liliu in ipso: Nonne, ait, post operibus laborum conseruentem, animos benevolentis adire sufficit? quia certius credo Deum placuisse. Vide S. Ambro. serm. 4. in Cant. vbi inter cetera ait: O candens lumen, & sonor & delicata flos, irreversi & subversus sunt tecum; vide proinde coram ambabus. Plenis est mundus fons in terra fonte, in aere fonte, in carna fonte: versus in his, & ministris Iudei, divine potestis est, non viris tua. Ideo firm. po. in Cant. flos, sic, viribus, testibus. Hinc Christus si lumen appellat, quid nonne meum in lito? & omnia quia ipsas sunt, diligenter: conceptio, natus, conversionis, adoptionis, incarnationis, resurrectionis, & ascensionis, & regnantis, quid nonne

A nos condidit, & non transiit nos reditus? Porro enim condidit incorrupta virginitas marit, conservans intactam, et puram, et incorruptam puritatem cordis, & sacrae vestis arcuum pacis patiens voluntates, mortis liberis non morientis, reversionem fortis, & conscientias exhibens permissionem.

ET TRUMPET RADIX EJUS UT LIBANI? Id est jacet Israel & fidelis radices suas ita profundas, ut cedri aliisque arbores Libani, que cum sint excellentes de valle, ac ventorum flutibus agitantur, profundè jacint radices, omnium quantum in auras conseruentur vertice, tantum radice in iheri demergunt, ut nulla tempestate quassauerit, sed stabili mole diu constanter, sit S. Hieron. q.d. Parte mortali in Dei praefidio rarus firmisque per multa, immo omnia facula conficit, nec ullo holitum vel aduersa fortuna vento loco suo dimoveri poterit. ita S. Hieron. Valab. & Chaldei qui ha veritatem, habebant in rebore terra fera, & fera arbor Libani qui diffundens suorum propinquum.

Secondum, Libanus hebrei significat rbus. Unde de thore sic explicit Cyril. Erat Iherolit sicut & formosus, nisi sit simus planta, quo sit jasus radicus: sicut & non credamus, quia non invenimus vestrum impetu. Tala fuit, & sic confrancit Marymum.

Tertio, Sanchez radicem metonymicè sumit pro germine è radice pullante, quomodo Christus vocat radice David, id est, germen è Davide quasi radice progenitum, Iliac 1. & Apocal. 2. Gerumen enim propriè trumpere dicitur, non radix, quia sub terra se abcondit. Gerumen auseum hoc Libano familiariter cedrum, que est arbor proceræ & firma, id eoque immortalitatis & aternitatis symbolum. Unde Petrus: Et cedes digna locum: quin & Plinius lib. 40. 40. cedrum & cupressum vocat arbores aternas, et quod vetustatem & caries non sentiant. Scimus ergo erit, q.d. Israel penè emortuus reverteretur ut germe à cedri, ut ejus adiutor in magna celiitudine & gloria, etiam atque amittat extremitatem. Verum primus tentus videtur genitores, Primum, quia Hebrei & Septuag. habent, misteriis, vel principiis radice sua: misteri autem vel jactore radices, est profundè eas in terra quaquerum (pergente & firmare. Secundum, quia si radices propriè accipias, habebit hic eamodo propriam ejus quod sequitur: Intrastrand rbus, id est, spargit tele longe iate, Nam quantumcum arbor deorum in profundem & laudem mittit radices, tamen sursum in altum & laudem spargit ramos, pista aliud Virg. 4. Aeneid, de queru:

Ifs aures scrupuli, & quantum vertice ad auras

Arbores, tamen radices ad caria condit.

Tertio, quia ita scipium in Comment. interpretatur S. Hieronim, ipse enim est auctor versionis Vulgate. Unde huic ienit non oblati vog empor, quia radia non tantum in germana, sed & in fibras fuerat trumpere dicitur: cum enim ipsa que pridie videbatur arida & emortua, vim vitalis & vegetantem in fe latentes foras emitit, & in fibras, quibus se in terra spargat & sigat, exerit, cumperente dictum.

I E S U S, id est, promovet se crescent, diffundent le, RAMI & IUSA] Pro ramos accipit folibus & liberis, præferunt spirituales. q.d. Israel magnum habebit folibus hilorum, puti fidelium, quos ad Deum coverte, ter, neque si virtusum & bonorum operum. Unde Chaldei, videlicet, Propheta regnos filii & filiarum.

E T E R I Q U A X I O L I V A G L O R I A E J U S] q.d. Eccl. forendus, speciosus & gloriolus in illar obviroibus, & foliibus undique circundato & quasi coronata, huc est gloria olca. Hoc est quod ducit psl. 127. Filii tui sunt undique circum in coru mensa tua.

Nota. Ecclesiast. & sanctum quilibet vocari olive, vobis, ob circumdatum bonorum operum, ob præfatis foliis est charitatem, milericordiam, lenitatem, & splendore. Rama, coram virtutum, horum enim symbolum est olca. Sic de Eli & Hezechia dicitur Apocal. 1. 4. Hi sunt dno ales, & dos candelabra in consueta Domini terra florant. Et Jeremias 11. de Iheride dicitur: Olivam ubera, palmarum, jardinarum, speciosas versus Domini nosterum, vide ibi d. Elia. Addit. Maran. de Rosa lib. 4. Sing. & c. olivam pacis, dedicatio & obedientia esse symbolem: ramis enim olive ve

ntercessoribus prætestitor de istis, ut fecerunt Iudei Christi, dum in die palmarum quasi rex, vicit & triumphator ingressus est Iherusalem: sicut explicat Iherusalem. Fin.

num myrrhatom, foliatum, nardinum. Addit Sanchez, vix conditi folium oon folium ad fuvitatem gallos, & ad falutem corporis, fed etiam ad vim odoris & us-
gusti. Sic vanum in quo ipsa Cilicia, id est crocus, impo-
natur, pro unguento pretiolo spargitur in theatri. Sic at Martial, in Amphita, e pigr. 1.

Et tis, et nunc hic maduus sis.
Nambi enim Cibicum fuit vina, quæ fibi odorem ex croci
coctione traxerunt. Senius ergo est q. d. Iefacis super apud
omnes Gentes exoli, jam ad Deum conversi tam grata erit
memoria, et iugis nomes et commemorationes tantum audient,
tibus suavitatem inhalabit, quantum inhalat vinum aromati-
ca Lihani conditum. *Hinc appetitum faciat et cito mem-*

VIII. 2. E P R A L M (supple, for a Christo auctus beneficiis dilecti habent Hebrei & Chal.) QUID MINI ULTRA
DOL I. Quid mihi enim idolis aequali in malam ercent
mihi deinceps solus Deus pastor & director erit, . . . Christus
amor meus. Spruzig, vertente, Ephraim quid alter & idolat
Huc allusit Apollonius. Cor. 6. 15. Quia canentes Christum ad
Bellum, non que pars fideli sunt infideli. Quod autem confessus
semper. Dicimus omnes, non enim animalia templa. Deo noster.

Alster S. Hier. & Albert. accipiunt haec verba, scilicet,

non ut Israels, sed ut Deli, q.d. Quod multi à Ephesiam, ob-
jectas idola & vides esse idola, id est, res umbitacis & ya-
nas; ea ergo defere, me vicem lequere & cole.

*Ego vero tibi dico ut dirigam te in eum, in fine Israelem) Ego vero ab initio fui Anteius, et platerius) Videntemque Abiesius tempore viri, nec huius fons auctorit, ut docet Plinius 16.15.12. Ut ab initio bona erogas, proceras, tempore vires recta, tempore directa in alium aferas, ita ergo Iacobus in virtutibus tempore vires recta, in carsum ad me, & ad vitam beatorum. Ita Rupaberis, inquit Plinius 1.6.10. *et validis aegritudinibus, & frustis non retinat prelumen* [c est enim abies mas & feminus] *matris aequiliter oblongae arteriae rotundatae, folia pinaceae divisa, ut imberbus non transfringantur, arteriae levatae in rameum.* Tali sit Et Israelem, sed est fidei, quem Deus facit vires semper, dentias, & habitationes gratia & variabilius. Ita S. Hieron.*

Seprug, pro aliis virtutis, pauperis. Hebr. enim **כְּבָרֶךָ**, & abietem, & juniperum, & cypselum significat, vettiverio, **רַגְמֵן** juniperus condensus, Juniperus enim, ut Cyll. addit. frondosus deusatur, at sec. Iohannadi, nec imber, quantum est vehementes, transmittante & Deus Christusque fidelibus suis in omni tentatione & tribulacione dimicant prestat umbras & protectiones in seces enim. Vit. gl. juniperi nimbras vocet gravem, omniram dorsum fuisse; eadem tamen lauvis est & ruta coniunguntur, ut hubem vietur vel zethum, sit Delicio adagio ergo. Addit. Theophilus, **פְּנִימָה**, inquit, **פְּנִימָה** scilicet, **אֲשֶׁר** **פְּנִימָה**, & **אֲשֶׁר** **תְּנוּמָה** **אֲשֶׁר**. His officiis, quid omnis studius cordis, ut omnime pomerit tatuus efficiat, & in paducione quaevis, subdolus ardeat persternat. Aculos hofse, sive spinas alter interpres Theoph., omnitem Deum esse spinam, quia ius fidelibus, qui secundum Deum ciupunt vivere, imperat vitam alerant, quae nos pungat & compungat ex confitate ratione iudicij extremi.

E X M E R U C T U S T V T A C T I V E T Y S T q. 1.
Duci quod faciam te pulchrum & vires meas aliem;
& ne potes frondosum tuorum fons, non fructiferum,
ut illi abies, addo me insuper fructus bonorum operum,
gratia & gloria tibi datum. Hic ergo ab eo fructibus
vitis & cibis fructibus. ita Chald. 3. Hieronym.
Lyran & alii.

Moralitas. sed illis in verbis &c praeceptis sanctis sit abies, sed fons in operibus & fructibus sit oliva. Iesu Jesus erat potens in opere & sermone. Cutharbe illas verba & dicta erant facta: quid docerat verbo, monstrabat exemplo. Phocion teste Plutarchus in ejus vita, dicentes & docentes bona, sed non facientes, a j. i. ab familiis & cupratis, quia cum sint

*soblices & pulchritudinem tamen edunt fructum. Ita
hic Osee ait. eos similes es abiesti & crescisti.*

QVIS SAPIENS, ET INTELLIGET ISTA scilicet oracula mea illa enim prolixa & remota sunt a sensu hominum carnalem & impiorum, solidae & tenui pervia, s. **VERS. 16.**
Hier. & Rup. Aut potius ista, ex mysteriis & proximitate Christi. & Quam paucorum Iudei qui habet Christum, qui est vis, veritas & vita, mysteria credant, in pietate, amorem & facient.

QUIA REGTA IURIS VIA DOMINI, ut clara est in alium ad Deum restituimus; unde a solis terrena cognoscere possunt. Sol enim iustus et amabilis est et regnus eius depremis & curva in terra anima, ac celestes illas, quales sunt Iudeorum, has regni & ingredi de quenam, quoniam vero impinguem & cor auget in eis pugnatio cum destruuntur turba que in gehennam, et quod eas agnoscere nobiliter, nec per eas ambulat.

Varabil. Lyraano & Atia. Si quis sapientia est intelligere ista, sed quis prudens, cognoscere ea, quae recte sunt nisi dominus? sed postea si eius ambulabat, per se prout auctoritate erat, cognoscere ea in eis. q.d. Qui sapienter, intelligit & videt postea esse opera & iudicia domini.

mini, tam circa pulbos, quam in iugib; dum illas dirigit, so-
vet & praemiat, hos negligit, reject & puni: pullos enim
est quidquid a Deo fit. Unde pulci qui foli lapunt, ambu-
hant, id est, observant vias Domini, iau lanteque Decim in or-

neat, neat, obversas vias locutus. Iacobus operibus operibus operibus iustitiae prelatorum vero iniquis, se as negligunt, ipse nomen, vita perirent. ideoque coercent in eis.

Apos. q. ubi ait tibi vesti angelorum forem praedictum in ore magna: *Quia est dignus aperte libram, & felix signaculam tuam* si imo coeteri huius angelorum forent esse iplummet. *Oice,* de qui re quid lentiendum sit dixi in processu.
— *Non dubitamus* quod cum in omnibus invenimus ad hoc

Moraliter: Panis sicut via in celum, iterum ad be- M. panis
titudinem cognoscere & capessere: Meritis ingremunt Moles: panis in
Gressu affiguntur. Gressu prædictum. Vrbiq[ue] satiatis, &
Intelleguntur, ne non summa prævidentia. Deut. 31. 18. &c. C. militum resuente.

Intrae per angulam in portam, quia late porta, & sparsa via est,
quod dicit ad predicationem & a ultra vias per eum. Quoniam angu-
la porta, & aula ipsa est quae dicit ad vitam, & porti sunt qui
intervenient cum I. Mat. 7. 1. 13. Separant ergo Domini Iesu, per
te, ad te iusta et iusti, & iuris et iura: quia in sample, per
te, per promissi, vita in promissi, aliis S. Bernadus ade Alcan.

Porrò sapientum, pueri nichil, qui Christum sequuntur, felicitatem hic quatuordecim paucim perennit partim per orbis et patribus graphicè d. pingit. omnibusque peccandis Se angustiendim preponit Propheta. Nam Pri-

mo, illi promittit v. s. *Sancte constitutio, eorum*; *Secundum*, *Dilectorum et spissarum*; *Tertium*, *Deus quoniam est*; *Quarto*, *Utraque genitabilis est deus liberum*; *Quinto*, *Emperare natus eris in tunc libet*; *Sexto*, *Natus rati auctor*; *Septimo*, *Ex te quoniam illi auctor eris*; *Ottavo*, *Ex te quoniam sit deus liberum*; *Nono*, *Conseruator sedis tui in amore ejus*; *Decimo*, *Potes uincere*; *Undecimo*, *Garniturus eras nubes*; *Duo secundum*, *Alimentarius ejus fuit sanctus Libanus*; *Decimotercero*, *Ego nascoritur, et dirigam omnes ad te*; *Decimquarto*, *Ego nascoritur*. Ex *te plures facti interuenientur*.

**O filii ergo filii Adg., ut quid diligitis vanitatem, & que-
ritis mendacium ut quid infulat chamaeleones a se, & aua-
mazani vos pacientib[us] fido[n]ib[us] ut quid ea duca solidas, exilia im-
mensa, terrena car[re]a fibulas, humanae divinas momentaneas ar-**

mentis, terrena caritatis, suamur diuinis, memoremque
antepotestos? ut quid creareamur? Crato, amicauit
Christo, Mammonum D. o anterius est quod d' viuimus, bre-
vissima & felicitate voluptate temporibus geremus igitur,
doloris & angoris semitas? Peccata vix vnde & in se, nunc pe-
nitentie; sed heret, & frustra. Sapite dum licet, operamini
aut domi, aut ex illis, capellete gratiam dum offiserit, ne cum
fatuus virginitas in morte cum tam lacrymis requiratur,
ne invenerimus, ne cum insipitiis calicibus exclusi, su-
diatis Christo: Nasceremus. Subiungit in celum, deinceps
in tartara. Deum vidicemus cogitate. Vivite.

ÆTERNITATI

Appende mīde annos contra Eternitatem, imò millia millionē, quid appendit cum infinito quantumcumque finitum? ait S. Augustin. in psalm. 36.

COMMENTARIA¹⁵³ IN JOELEM PROPHETAM ARGUMENTVM.

Joel, ait Epiphanius liber de Vita. & A
obicit Prophet natu sali in agro Be-
thor, de tribu Ruben. sic & Do-
rotheus in vita Joeli, nisi quod a-
grum nuncupat Bethmeronum. Ru-
ben. & Salomon putat Joelem fuisse
filium Samuels Propheta, qui un-
xit Davidem in regem; & eò quod e-
ius filius vocatur Joeel à Iosepho.

Antiq. 1. Sed aliud est ille Joeel à nobis: nostrarum enim eo
longe posterior fuit tempore, ne max pat. sit. Cenit
nonnulli Joelem, aquem ac Oice, prophetum tam contra
decent, quam contra duas tribus, postquam contra Samari-
tanum, quam contra Judam. Ita S. Hieron. ex sententia
Hebreorum epistola, i. 12. ac Paulinum: *Joeel, ait, filius
prophetarum deinceps tunc dederunt* (sicet Albertus legat duc-
tum) *tribuum erat, brachio, levella, radiis, vestimentis ex-
cepimus, & post exercitum priori populi effusum in spiritum
sanctum super seruos Dei & ancillas, id est, super centum vi-
ginti credentibus iudeis, & effusum in iudeorum Sion, ita
& Theodor. Remigius, R. Salomon, Lyran. Vatabl. &
alii recentiores Hebrei, qui putant Joelem virilem, & pro-
phetatae cum Elieso sub foro rege, ideocque c. 1. pro-
phetatae fuisse, quod illi tempore Samariam, quam
Iudam affixit, ut patet & Reg. 6.1.*

*Dei prophete-
sat fuit In-
dua.* Verum melius idem S. Hieronymus prafit, in locem.
quod Joelem colis duabus tribubus, Iudea felicitate & Ben-
jamin, prophetatice. Quoniam, inquit, *de Oice Propheta
fuit natus Apocrypha ad decem tribus et confundit nationem, que
vel Samaria, vel Iudeam aperte nominaverat; sed in Iudea sicut quod
decim, ad tribum Iudeam & ad Iudeam portuere credendam
est, & nonnullis annis Iudeam, id est decim tribus, in ha-
bitacionem. Ita & Epiphanius liber de Vita Prophetarum,
in Iudea, Hugo, Albertus, Haymo, Ribeira,
Dionysius & Celsus, Sanchez & alii. Et patet ex verbis Joe-
litis, c. 1. 13. *Playentes secundum, velatis amnophi aletis,* &
capita, v. 1. 13. & 17. *Cantantes tunc in Iudea.* Tunc evolu-
lam & altare plorabunt secundum, &c. Altare enim erat in
Ierusalem, non alibi.*

Quando? Porro Joelem prophetavit eadem penè tempore quo Oice,
sub Oice, Iosathan, Achaz & Esachia regibus Iudea, an-
tiq. S. Hieronymus, Cyril. Theodori. Rufi. & S. Augustini
libr. 18. Civitatis. 17. sicet Hebrei in Sader Olam, & ex
eis R. David, Gerbrard in Chronol. Arias & Celsus
hic, putent eum prophetatae sub Manasse, ac consé-
quenter post excidium Samariae, & decem tribuum: hoc
enim post id anno facta Eschecia, qui fuit pater Manas-
sis: idque veritatem fit ex eo, quod Joelem duabus tri-
bus prophetet, non reliquis decem; eò quod illa pan-
effici exculsi, & abducuntur. Rursum ex quo Scriptura

dicit, *Deum misericordia Propheta, qui Iudeam clades no-
mine Dei intencarent obsecera Manassis,* 4. Reg. 21. 16.
& cap. 21. 16. Videtur ergo ex his fuisse loci: ipsi enim
Iudea clades haec committuntur, sequit ac Ieremias capi-
t. 15. 4. qui ex secula Manassis esse irrogandas dicitur affi-
cio. Hanc sententiam illi validè probabilitate: unde & in editione
Sepuag. Romana, Joeel post Michælam ponitur.
Hinc & dicti excedit Hieropolym ita vivè & horrificè de-
pungit, ut qualibet iniuriantem, & peccat periculose oculis cum
terribiliter videtur.

Ex diis sequitur, Joelem comminari captivitatem non Allyriacam, qua valuit ei Samaria; sed Babylo-
niacam, qua valuit p' Ierusalem, & Iudea a Chal-
dæis.

Argumentum ergo Ieclis est, predicere Dei vindictam *Argumen-*
& captivitatem Babyloniam, indeque ejus anxiumpum *rum:*
judicium extremum, in quo reprobi gehennam, probi eg-
adjudicabuntur.

Premendo c. 1. Iudicis excidium per Chaldaeos com-
minatur, utique hoc evadunt, horumque omnes ad lamen-
& ad porneitionem.

Secundo, capite secundo pergit atrocitatem hujus
dies, & excidii descripte, indeque cæcitas omnes ad
lacum, & publicas supplications. Deinde poenitentia
reditum est captivitate, & Babylone pollicetur.
Adhac promittit advenitum Christi, qui Spiritum
sanctum in suis fidelicibus effundet. Inde transit ad se-
cundum Christi adventum, cunctaque signa prævia or-
natur.

Tertius, caput 3. docet Christum in valle Iaphat quan-
di judicium iudicatur omnes gentes, ac damnatorum
impens ad gehennam: p'is vero translatum loquitur iudicium
Ierusalem, cuius delicias, gloriam, & felicitatem de-
scribit.

Tropos. *Ioseph hebreus.* idem est, quod solens, incipiens, *in*
vei Damasi defensus. Phareo vero pater ejus, hebreus, *moa-*
moa. Idem est quod latendo, *not opione, aut prope Dei,* vel apo-
stoli *Domi;* ut moraliter significetur, quod qui offensum
fusionem, & scientiam habuerit Dei, recte inquit pro-
phetare, ut cum Paulo posset dicere: *Si nefram patitur ad*
os, & coriabit, & corporis dissoluerit os; quia audierunt à
Domino: *Dilectores meos, & ampleri simus.* Ipsi enim a-
ria adspicit non in hominibus, sed in Dei possidente
est, dicente codem Paulo: *offensum mihi appetit q' mea-*
moa, & redire, a. Corintior. 6. ita S. Hieronymus
qui io cap. 1. Oice sit: *Ioseph idem est, quod Dominius*
Domi; ut Joeel per crasis idem sit ex eo Ioseph, vel in
s'is, que omnia sunt nomina Dei. Denique Joeel rela-
tus est inter Sandos, ac Romano Martyrologio in-
scriptus legitur 13. Iulii.

CAPUT PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Judea excidium per orationem, loculam, bruchum & rubiginem, putè per varias hostias Chaldaeorum populationes, predictas. Hinc v. 13. sacerdotes & populum berantur ad paucitatem & supplicationem, ne sis Deum nisi reconciliens, & plaga ista ab eo hoc communata aperiret.

V. 1.

Verbis Domini, quod factum est ad Joel filium Phatuel. 2. Audite hoc senes, & auribus percipite orenes habitatores terra: si factum est illud in diebus vestris, aut in diebus patrum vestrorum. 3. Saper hoc filii vestri narrate, & filii vestri filii suis, & filii eorum generationi altera. 4. Refiduum crux comedit loculta, & refiduum loculta comedit bruchus, & refiduum bruchi comedit rubigo. 5. Expergescimini ebrui, & stete & ultate omnes, qui bibitis viuum in dulcedine: quoniam perit ab ore vestre. 6. Genit enim ascendet super terram meam, fortis & innumerablem: dentes ejus ut dentes leonis: & molares ejus, ut catuli leonis. 7. Poluit vineam meam in desertum, & fecit messe decorticavit nudans spoliavit eam, & projectis albi fæli funi ramo ejus. 8. Plagne quasi virgo accincta facio super virtutum paupertatis fuz. 9. Perit sacrificium, & libatio de domo Domini: luxerunt sacerdotes ministri Domini. 10. Depopulata est regio, luxit humus: quoniam devallatum est triticum, confusum est vinum, clanguit oleum. 11. Confusi sunt agricultores, ululaverunt vinitorum super frumento, & hordeo, quia perit melius agri. 12. Vineam confusa est, & ficus clanguit, malogramatum, & palma, & natum, & omnia ligna agri aruerunt: quia confusum est gaudium à filii hominum. 13. Accingite vos, & plangite sacerdotes, ululate ministri altaris: ingrediuntur, cubante in facco ministri Dei mei: quoniam interierit de domo Dei vestri sacrificium, & libatio. 14. Sanctificate jejunum, vocate catum, congregate senes, omnes habitatores terra in domum Dei vestri, & clamate ad Dominum. 15. Aa 2, dies: quia propè est dies Domini, & quasi vestitus à potestate veniet. 16. Nisi quid non coram oculis vestris alimenta perierunt de domo Dei nostri, letitia & exultatio? 17. Compatriuerunt jumenta in stercore suo, demolita sunt horrea, dissipata sunt apothecæ: quoniam confusum est triticum. 18. Quid ingenuit animal, mugieruit grebes armati? Quia non est palcus eis: sed & greges pecorum disperierunt. 19. Ad te Domine clamabo: quia ignis comedit speciosa deserti, & flamas succendit omnia ligna regionis. 20. Sed & bestie agri, quasi area sitiens imber, susperterunt ad te: quoniam exsiccata sunt fontes aquarum, & ignis devoravit speciosam deserti.

V. 2.

AUDITE HOC SENES] Inizio Prophetæ hinc verbi filii intentionem conciliat, quod restat post clades) graves, novas, & ab horribilio, quantum in secum, memoria in auditoris hi dicturus, que tamen Iudea maxime tangit, ut eorum plures interficiantur, posterisque tradente, ut ipsi hinc patrum suorum flagellis moniti resipiscant, unque Leo toro corde defixus, cuius providentiam & videntiam in parentibus suis aspiciunt, ita ut eamdem evident, e quique gratum, & beneficium huius concilient.

S I F A C T U M E S T I S T U D I] quod sequitur, quodque mos erat.

S U B H O C [de hoc] FILIIS VESTRIS NARRATÆ] iuxta præceptum Moysi Exodus 10. 21. Narrat in annis filii sui ut impinguo roreos quisvis conseruaret. Apelles, & figura mox frumentis in alijs, & scilicet quia ego Davidus, & Padius psalm. 77. 6. Quoniam mandatis patribus nostris nos faciat filii sui, & exasperat generis altera, filii qui nascuntur, & exasperat, & narratibus filii suis ut perirent in Deo propter suam, & non obliviscantur operam Domini, & mandauit ipsi regnorum.

R E S U M U M E R U C U L A C O M E D I T L O C U S T A]

Q. 10. ior hic pestes & plagues et, & committuntur. Prima est erex; Septuag. mors; Chald. κύνη γαρδάλη, id est, vermis qui post p. a. v. annulatur, ac per can es, & llers, arborumque folia reptit, eaque pugno & lenso, sed existit morte atrocid & depulsione. Unde h. be vocatur κύνη γαρ, id est tonit, rafos, iutor, excisor. Sic & erex latine ab eodem erendo dicitur, ait Iudea lib. 12. Orig. c. 4, licet Apelles esecus ab harendo dictam velut, quod brachia, aliquis herbis quoas occupat tenaciter adhaesat. Unde Colomella lib. 11. de Re rustica & c. Erca, sit, vel manu colligi debent, vel matricinae complicita fructus ab eo emeruntur: si raro dum ad eos surges nocturna frigide, si decidere, vos iterum ampliè in superiorum partem perspiciatis;

A Secunda est loculta, que erucam fuerat acrionis, ^{Secunda} voluta & numero. Unde hebreo διπλός ερεβ, id est, plurimi, à rad. διπλός, id est, multatus, ita Aras & Pigni. tanta est enim locularum copia, ut Volando iolem carunculae operint, cubano v. 10 integras provincias obtulerint, ut nonnullas loculas videtas; quia & massis volando tegunt & transirent, ut unam n. genore deponant, sicut invadant, & alius, singulare ordine devariorant. Unae locularum plaga, hinc una ex plaga gravissima, Egypti Exod. 10. v. 4. Vide ibi dicta. Quoniam loculae sunt quasi loci aerei, vel excludunt, inveniunt Grammatici: licet Iudeus & Lyran. ita dulcem velint, quod longis fit positione: Alterius M. grus vero, locula, ioguit, dicitur quasi loci floris, ita Adversarius in locula.

R E S U M U M L O C U S T A C O M E D I T B E U T E R I C U L A] Terteri h. z. plaga, pust bruchus, pro quo bruchus, hebreo וְבָשֵׁר וְלַשֶּׁה: quod leprosus reperiens in Scripturæ & ubique Nostræ machinae virit. Pil. 104. 34. Pilat, & venas in atra (hebreo וְלַשֶּׁה) & bruchus (hebreo וְבָשֵׁר) Jherem. 31. 4. Eccl. 30. 10. bruchus, quasi bruchus: & v. 25. Addicunt epates quasi bruchum. Eodem modo venit hic, & c. 25. & Nahum 3. 15. Describitur ut bruchus, congrue ut bruchus, multiplicantes loculas, & v. 26. Bruchus expansus est, & ex valente.

Dicitur id est, id est locula, quod herbas ligat, lambet & rotat, radix enim פְּלַשְׁתִּים פְּלַשְׁתִּים, h. g. hebrei lingere, lambere: unde Aquila, teste S. Hieron. in Nahum cap. 1. vers. 10. omnes.

Quare, quid sit id est & bruchus? Primò, Suidas, & Scaliger exere, se Bruchus, inquisunt, est xirop, id est, erica, quam Lombardi bruchus, Galli bruxus, vocant; remittuntum h. loci distinguitur à brucho. Secundò, Ambros. Calpurnia c. Siponina, & nonnulla Latina & Grecia: bruchus, inquisunt, est vermicularis similis locule, herbas erodens, sine aliis. Verdi. Nahum c. 3. bechodus ales. Terteri, R. David sic, centes bruchus esse animalculum alatum iustai erubens, sed minoris qua-

ritatis ; quod arboreum folia depopulatur , & in maxima A multitudine videntur unde aliqui parant bruchum esse infestum illo rubea tunica vestitum (quod statim aenis humidoibus turturatis evanescit) quem dum expandit alias offensas , quibus volat in arboribus , extremoque folia depletur : soleo & rufuci colligere , & folia facta sepelire , ut si de brachio ad classam . 33. 4. Verum hoc infiduum genus est scarabej , non bruchi , nec ab illo classico auctore vocatus bruchus etiam pueri in Gallia bruchum , vel brachium vocari a boemo , quem volando edat , a quo & Flaminio dicitur cum vocent predicationem .

Dico ergo , bruchum esse parvum locustam , sive pulvinum locustae , varia enim sunt locustarum gradus , & ita dicunt species secundum earum crassas & incrementa dilata . Primum enim locusta relinquunt fennex ex rusticis parva locusta instar vermis , qui vocatur bruchus : qui dum crevit & grandeletur , & modicis aliis vestitur , vocatur asper , vel onus . Hic sursum dum increvit corpore , & aliis , vocatur sphinxomachus , qui dum mole corporis , & aliis perfectius , vocatur locusta . Unde aponit ait Prophetus : Redimam locusta remittam bruchos . Locusta enim cum granis diuersi sunt , grandiora tantum depascuntur , sed post te relinquunt pulvi parvos , qui refudunt , & minima germina namque usque ad radices stirpium depascuntur . Ita ut cetera patet Primo , qui Septuag. letem . 15. 16. & alibi , propter id , id est brachio , vertantur &c. id est locustas . Secundum , quia omnia Phryni , & classici teritorum dicunt , bruchum esse speciem locustae , vel locustarum inchoatum , & imperfectam . Vnde hoc Scriptura passionis bruchus jungit cum locusta , quia profectum matre . Et Arrib. lib . 5. Histor. animal. c. 29. bruchum dicit & subunguit locustae . Sic & S. Hieron. in Nahum c. 3. Brachus , sive , et animalis nibil doloris , ventri tantum fundat : instabat felix prius , prout solens parvis aliis : locusta jam per seculas alas habens . Albert. Magnus l. 2. 6. de Animali . Brachus , inquit , prius , parvus longus , & cum efficietur magis , vocatur arctobulus (corrigere atque) & quando perficitur , efficietur . Brachus , autem istud quod immobili est , tenaciter degenerat nubes ad radiis , nubilus vel virorū inquinans . Lyrurus bruchus & locustam differunt scilicet sunt per sedum & imperfictum in eadem specie . Brachus , sive , Gloria , vocatur fatus brachio antropum alas habens : dicitur cum parvo incipi color , arctobulus dicitur , cum vero plena vultus , locusta dicitur : modicorum graviter est bruchus quod locusta , vel arctobulus : quod dicitur in uno loco , radicibus cordis frustis .

3. Chelys , in illud psal . 104. 34. Posit locusta & bruchus : Locusta , inquit , & bruchus non simile sisterent inuenti : aut enim precedens locusta bruchum parit , aut bruchus auctus in locustam tandem evadit , dicitur , inquit Varius , et in locustis , quia te locusta , et in locustis , quia te brachio non possit mutare , quia te parvus es . Quod si pax in eis , et invenies , et invenies auctor . Bruchus , inquit , est locusta , et illa est arctobulus , quia est ne se dicitur , & mandebit . Item , bruchus erat primus nata , & locusta erat aliis . Sic & Heliocitus in Lexico ait , bruchum esse locutum (speciem , ac Cyrius viridem locutum) vocare bruchum . Tarentini arctobulum .

Bruchus ergo dictur vel a Syria , id est comedere , vel a Syria , id est dentes frido & frondeo : vel a Syria , id est torbo , & deglutto , voro , inde hinc est guttur : quia bruchus non videtur habere aliud quam guttur & ventrem : pedes enim licet oblongos , graciles tamen habet unde forte Lateraliter brachio pro vorare ; & Germanorum bruchus , quod contumere de confecte lignifico , & Belgarum brachus , quod est multum confidere ait Aldrovandus . Hoc etymon verius est quia illud quod dat Aenonym in psal . 104. dicens : Bruchus dicitur quasi Syria , id est brevis , & parvus : est enim parvus versus a locula generans . Denique bruchos esse genus loculæ , censent Remigius , Pagninus , Fortius , Marianus (qui illud gryllum vocat) gryllus autem est parva locula cinerei vel grisei coloris / lo locula , qui & pag . 12. omnes locularum species , se nominant bruchum depingit , ejusque formam in imagine specimen exhibet . Accedit Syria , qui verit , quod aliquip locusta non clara (vermis corrodens frumentum in agro) corrodit loculas vultus , & quadruplici locula vultus , considerat locusta parva (vel loculta quia vocatur separata) & quod relinquit locula separata , considerans , quia etiam est locusta species , ut nos dicam . Vnde patet , Syria per has

quatuor locella plagas accipere quatuor locula species . Syro plane consenserunt Arabicus uterque .

Dicunt , si bruchus est pullus loculæ instar vermis , ceteris aliis , quomodo ergo Lerenias c. 51. 14. dat ei aculeum , europeo vocat aculeatum , & Nahum c. 1. 16. dat ei aliis , europeo vocat alatus ?

Reip. nomes bruchi subinde extendit ad alias locularum species , ac complicitatibus & ophiomachos . Opponitur enim loculæ : ergo sicut loculæ omnem perfectam , ita bruchus omnem imperfectam loculam , quales sunt attaci , artelabz , ophiomachz , qui aliati , & pedibus , dentibus & cauda scutata sunt hincognitæ . Sic agnos , hec dies , vires subinde vocamus , non tam pullos recensentes natos , sed adulescentiam & grandiores , potius juvenes annulos , vel lienos , usque dum generare incipiunt : in eo Hebrei vacas novellissimum primo partur , vocant OT 74. 19. uero , id est vitulus . Id haec patet ex S. Hieron. qui est auctor versionis nostræ : ipse enim scribens in Nahum 3. per literam , quem hic vocat bruchum , accipit atlabilum . Atlabilus , sit , quoniam significantur conformati interpretantes eis Aquila , persa locusta est inter loculam , & brachum , & modicis penulis septuaginta partibus quæcum vultus , semiparvus chelys , & ob hanc causam abducimus vera fons , usque ad paternam causa confundit : quia donec crescunt pars , abire non possunt . Et mox : Confirmans eniems attacibus , & Hic Aldrovandus lib . de Infectis cap . de bruchis pag . 406 . Brachus , inquit , & scriptura dicit a brachio proficiens , si per proficuum ab eo quod facit per seculum usum dicit eum conformatum . Et Caius lib . 3. Varian. lect . 2. docet loculæ qualibet libenter fata , vocari bruchos , & attacos , & malacas , uti est apud Nicandrum . Et Quinquaginta bœus in c . 4. Amos , cœsiter bruchus esse loculae genus , quod præter numerum , & copiam , volatu etiam praefeti celestori , & latius quoniam cætera extendit , pluresque agros celestis conficit & consumit , id estque a terram vocari aucterum . Quocissa Chald , hic per litteras brachio verit OT 74. p . 1. id est motians , curvant , volitans (radix enim OT 74. 19. significat motitavit le , volitavit , curvantur) & quod huc argu illuc vallando fruges curfaret , & subtilizat . Ex diuis patet , vocem bruchus significare infinitam & minimam species loculæ , cum cætera omnes species numerantur : cum vero illæ subtilientur , pro illis subtiliunt , ut bruchus jam sit attelabus , panophiomachus , jam qualibet alias locularum species . Quocissa etiam Lerenius bruchum vocat aculeatum , & Nahum alatum , nomen bruchi extendunt ad atlabilum , ophiomachum , aliisque que loculæ majoris species , hæc species enarrat Matus Leviticus . undecima , ubi carum sum Hebrei conculcunt .

ET RESIDUUM BRUCHI COMEDIT RUBIGO .

Q. Quarta est haec segetum & germinatum pelvis de plaga , feliciter rubigo . Hebit , et OT 74. 19. id est perditor , despatior , abscupitor , a rad . 70. 1. chafid , id est abscupitur , et quod omnia videntur & perduntur , ut nil reliquum faciat . Recettio , Pagina , Arias & alii , cœsiter esse tertium loculæ species , canaque vocatissimum : primam enim vocavit loculæ brachum , secundum loculam , tertiam chafid : namque pro chafid verunt loculam Septuag . & Nofer Isai 33. 4. & Psal . 4. 28. Unde nonnulli per rubiginem hic accipiunt : rubigo , inquit , est vermis qui maximè rurem sequitur . Hic Aldrovandus in locula , citens S. Hieron . Rubigo , inquit , rotem nostrum sequatur , qui cum in folia deparet , iola super venientes animatur et vivit , vase que plantis nocet .

Suffragani Syrus , qui pro chafid verit farfur : de quo illustrif. Dominus Seretus Rutilus , Archip. Damascenus , natione Syria , hac milii Roma affectivus erat ; Sarus , inquit , est animal in Syria parvulum ut locula , imo è genere locularum : sed a loculæ vulgaribus differt , quod loculae insterdum , & certis quibusdam annis pro casu & surg temporice proveniunt ; hoc autem continuum & perpetuum est . Etsique duplex : et pars enim unum genus dominestrum est , aliud sursum . Quatuor prout ut locula pedes habet , & alios duos parvulos quibus eibidem ad latitudinem & concomitatem . Colorem habet nigrum , & doctrum planum . Differt etiam à loculæ , quod silvestris validè nocet frumento , & herbis , non autem in arboribus ut loculæ , que secum , & alliarum arborum corticem omnino carrebunt . Per motu levatum est ob sonum , & strepitum , quem ingentem per caput

Quarta
plaga
rubi-

et ipsorum nocte & tenebris, praesertim apud aquas in Egypto, ut A. eti si permutari, deinde in melius amarantula erat usque ad h. illam figuram vocat, grande nimis latus, virgula ac diversa planaria loculis ac bruchi aereis vulturis, & jugulis quibusdam corporibus varia maribus spissis inferens concrepam. Plinius lib. 11. 29. cum offendisset quidam ingeni copia loculorum venio sublata gregatum maris volando transire: Tanguem, inquit, personam maris transfigi, immenses tra-

ctus premans, stragis melius contigunt nubes, nubila contracta admodum, summa vero nube eructantes, & fuisse quaque velutina. Quanta diamina loculis variis provinciis inservit, multi exemplis & historias docet Aldrovandus in loculata pag. 24. & seqq. Extrat emblemata Alciati cum lemmate: Nidus niger, hoc carmine explicatur:

Sciatis hec deinceps pofit ut mala, domine misericordia

Lacrymata ut rupes quidam imponit agri

Vulnus lacrimans Euro dues tendit normas,

Qualitas non Atila, expugnat Larisa erat,

Hafra non, milium, fara annua consuferat;

Spes & in angulo ijs, flent nichil cosa super.

Hinc Egyptum loculta erat hieroglyphicum fama, ut Pic-
Bius lib. 12. Porci ut referat Theodoceus in Philiorib. 8. Aphraten agrum cupidam lupplicis sibi, alipherone a-
qua benedicta ab exercitu locularum, qui Perseidem va-
pular, turatum esse, ita ut eum tangere non audent. Idem Ioseph. S. Vincentius Ferreuum iugro Murix, ci-
vitatis in Hispania, tellus auctor vita eius hoc. j. sub
finem. Si S. Theodorus precelia loculata agros popu-
lantes encrasceret, clericus Georgius presbyter ex ep. Vite
libre. 1.

Verum effo haec plaga ad litteram accipi possit ut fo-
mant, tamen per eas symbolicè, & potius significantur

hostiles valuatorum lucram. Se enim ea explicat utpote hec v.

6. Gen. em. afferunt super terram fortis, & immorabiles, p-

otes ut sunt deinceps loculi. Et v. 12. q. ad diu, quae prop-

erit deus Domini, & quae valuerit a potere tuorum. Et cap.

4. 1. Pente des Demoni, dies tentationis, &c. prodi mani ex-
plosion super montes, populus molis: & portus. Et v. 14. Quae

equum & cursor, & Iis. 3. Hieron. Theodori Lys Hugo, Secundus.

Ribera, Emanuele, Simeon, & Mariana, qui aut: hostes, &

Utrumque, scilicet lumen, & bellum, hic significatur: clades a-

Et ergo hoc zoogia, seu allegoria & parabolam continet, his aliis

ad excidium & rottoreacionem ludorum. Simile est illa res, v.

24. v. 17. Formida, & fessa, & laqueo super te, quod habi-
tatores tui. Et nisi, qui fugient a facie formidinis, & caderi
possunt: & qui explicantur de fessa, reverenter laqueo. Et

Ierem. 4. 23. Pavor, & fessa, & laqueo super te ha-
bitatores tui. Quod pugnabit a facie pavoris, caderi in formam: &

qui concurrit de fessa, caput laqueo. Et cap. 15. 2. Qui ad

mores, & ceteris delictis suis a Deo, ad mortem, supplici-
bus: & qui ad fassum, ad sciamum: & qui ad caputsum, ad

ad captivitatem. Et visitatio super terram montes, scilicet

Damnum: gladium ad sciamum, & canes ad larvatum, &

volatiles cali, & bestias terra ad discordiam & dissensionem,

et dala in se frumentis universis regni terra, propter Manu-

um sicut Ezechias regi Iudea, super omnes que sunt in Is-
raelitico, quod fortè aliquid hoc loet. Simile est illud Ho-
meri Odys. 4.

Tradidit Nos hunc Bore, quandoque sobendum:

Nostri vero Zephyro jadidam tradidit Eurus.

Dicitur. Trifolia pergitur nisi trifolibus excipiantur.

Sit Autonoma in Egipto eleganter hucus vocat labores (& do-
lores) extenuare, cum labor ex labore, dolor ex dolore ter-
rit. Hinc adagium: Meliora passum, quo utrum Prothes
apud Saidam: Omnes, inquit, sicut meliora in passu, &
alios roubis aliud infestacionem. Huc speciat illud Diogenis-
rum: Mel obrepit, modi rusum qui, de duplice ac multiplici
malo dici solitum. Tripli patitur vermiculus eis, qui lignis
inpalat, et ut vitiat: opilius coriobus & vitibus intellitus. Et
illud Sociatis apud Athenaeum l. 9. Atali: rex male omnium.
Et illa: Niis malorum, rho aurum, & brana malorum; agnos &
mare malorum, cum malum malo velut unda unda, fluidus
fluctu sucedit, evumque protrudit; quibus uterum Europi-
des in Ionia dicens: hic myrram, ut agnos pendit rho aurum,
et penus malorum. Et Achelius in Supplicibus:

Tantum malorum pelago officia majora.

Unde sancti nati sunt ipsi allucens.

In hoc pelago voluntur damnati in gehenna. Causa 2-
dagii

Quid?

Septuag. Chisl. Vatabl. & alti, caput ad Psalmam 7. 4. & alti. Hebrei enim omoena, praesertim animalium, ab eo, genitum, lapidum, &c. sunt ar-
pla & varia significatio, nomenque unum, nunc aliud
significat. Quocumque chisl. vertutu nunc loculatum, nunc
bruchum, nunc rubiginosum: rubigo enim non minus quam
locule legetes absunt. Porro rubigo, vel rubigo Latinis
significat vitium legatum, non loculum. Etsi nam ru-
bigo, sive arugo, vel rugio vitium legatum ex contru-
pto sere, & qualiter earum motibus regius, quo felicitate cul-
mi pallefuerit in modum autem vel gris, ita quod pulatum
excusat & evanescat. Rubigo, inquit Albertus hic, est
res invenies ab aere defuncta, qui prior ad mortis solorem, pa-
pula in subiectum convertit figura mortuorum, & in palorem
satidam versat, & frustulas. Agricola nebula vocat. Dicitur rubigo a rufitudine: qua subras fructus legetes, ut &
metalla, ciborum contrahunt. Hinc Apuleius in libro 3.
Florid. Profili, sive, n. gladius vel gladium, & rubigine-
stans, ita ut in vnguis illius cibis distinxisse superba
sunt. Et Plinius lib. 18. t. Rubigo maxima regit se pennis,
lauro ramis in aro defatur, transire in eum folia se aro. A
rubigine dicta sunt Rubigenalia, id est, dies & sacra
ad amolendinam rubiginem instituta a Teobaldo, quales
fuerunt magistris metu ambulatoribus in diebus Rogationum ap-
pud Cartaginem, quae cedrae de cava peraguntur. Hinc
Plinius liber. 18. t. 19. Rubigenalia, inquit, Non confusus,
qua non agnos ad se posse Calendam. Matis: quoniam sunt
seri rubigineos operas. Hoc de: latera. Leo.

Quoniam, quid haec quatuor plaga, postea crucis, locu-
quid ma. s. brachii & argo liguntur? & an litterales ui-
tae, loculae, an symbolice sint accipiendae?

Multeas ut fontan accipiunt, ut significat Iesu verba ab
eo: argo, hinc animalibus ob sceleris sua yastaram suide Indum, inde
que fierilitatem ac tamem ei induunt. Unde censent
Rif. Pro. huic famam septem annorum, quam Elizetus quo-
rum, filiorum qui prudenter fuit. Iesu Reg. 8. v. 1. & 3. Hanc enim fa-
mam auctum fuisse induit. p. reticula, loculam, b. uictos &
rubiginem per quatuor annos fuit invicem succedentes,
ac insuper duabus tis annis, quibus Deus clausit
calum ex pluteo. Haec Reginus, Reginus, Lyran, Va-
tabli, Arias, R. Salomon, & sibi Rabbom. Theodor. ve-
rò poterat predicit fieri fierilitatem & famem biensalem, quam
prudenter Am. c. 4. 9. ubi ministris fierilitatis aut ungues, fi-
ve rubiginem & erucas, sive lo. hoc loet. Verum loet diu
post Elizatum & Iesum prophetavit cum Ofee, sub Oxia
& polleris ejus, nisi dixi in processu. Amos autem pro-
phetat Samaria, id est, deinceps tribubos, ut pater Amos
1. t. non dubius, nisi facit loci nec meminit loculae &
brachii, quae nominat Iesu. Quare si ad Internum habet
plagis uti sonata, delpha erica, brachio, locula, & rubi-
gine, alio tempore in Iudea illa contingit necesse fit. Mu-
ltat enim communiter Propheta, quoniam ne ipsa accidentia
credimus, etiam si illa alibi non narraretur. Uode Iesu
cap. 2. 24. consolans hec hinc plagas afflictos, ipse melio-
ris fortis & fortitudo: Impinguatus, impetu, ora framme-
sa, & redimendis uulnera vito & ales. Et reddas vobis
a me quae crux locula, brachio, & erugas, & ericas,
festuosa mea magna, quam mihi in ore. Et ergo vere eis
immisit erucas, loculas, brachios, & rubiginem. Ad
de, hinc & plures alias plaga communitus illi Hebreis
Moles Levit. 26. 22. & Deuter. 28. 25. si ipso Denno de-
fenderint, conque offendere. Ergo eam usum tempore
Iesu offendere, id estque exsilis sunt, verisimile est illas
plagas Deum ei irrogasse, ac monas suas capelle. In-
super, naturale & ordinarium Dei flagellum est fierilitas &
fames invicta per erucas, loculas, brachios, & rubi-
ginem.

Prædicta S. Chrysost. hom. Quod nemo iudicet nisi si spin-
fora Omer, inquit, quod in rebus, habet aliquid que cor-
rupit pennis ac ladi: locula sua, cuiusvis gregis lagus, vixum

degli est, quod sapienter facilius locutus, locutus brue
cho arguo, easque ingentes calamitates afferant, id est agi-
nationis illarum exercitantes & aciei hostiles. Huic causa Madian,
qui prodrave Gedeon, compatriotus locutus, Jude, v. 6.
uti & Apostol, p. 1. exercitus domini in fine mundi afflu-
entibus impios, turmis locutis etiam affluerunt. Addit, locu-
tus, bruchos & erucas non raro proprie & preponere hoc
fluum ad ventum, & bellorum stages, ut liquet ex historiis.
Inde loculta ab Hesychio, Nicandro, Suda, Theocrito
idyllo, & alius vocatus nomine, id est vates, vel divinatrices
& presontes, quod tempore famae pronuncie & infestat,
sapientia etiam bellum incircus & elated, licet aliis quoque
cautum det Calvus libro 30. capitulo 23. Manus, inquit, locuta genit
s. p. que in figuris ensimatis, vires corporis peccatorum,
pedibus item peccatorum, quos & agnos agnos. Arithmetica in
Commentariis Lyngei scribitur, locutus hanc si quid in secessis
animis, & premissis illi quippe predictis mali & unde manus
vacant, que nesciit molestiae affectus est: vel dicitur manus
quid locutis admissimis praefiguntur si ingratis
poterit.

Exempla pauca, sed rara & multi accipere, que recenter
Aldrovandus pag. 435. Anno, inquit, Domini 15. 34. lecu-
tit illa que ab Oriente per Illyricum stupendis agminibus
in Italia convarolorum maximaque, per fidem damna deaderunt,
Turcas in adversum portendere vix sunt. Nam & Turca
Khergium occupavit, Romamq. impeditum est, dum H. & H. subledebat.
Nicaziam capiit, Christianorum multa milia in servitium abduxit. Tambelares, referente Crantio,
Hierolymam expugnare statuerat, sed cum brachi exer-
citu & juxta exercitum, admotum se interpretarunt a Deo,
ea re temperavit. Primam expeditionem faciunt (ut Signo-
nus testatur) Hierolymitanam anno Domini 2016. Clas-
romonte inductum, locutiarum repente nisi via tanta
praecepsit, ut nubium inflata Solis lucem adimerent. Mirum
quod scribit Greg. Taronensis duas actas locutiarum per Ae-
vernun ait: Lemo vicinus transtulerunt, Romanicum cam-
pum iugratis, ibidem pratio inter se confusione, ingenium
que stragem edidisse, cum Clocharus eum Chrammo filio
tuo effecit pugnauerit: quem deinde vicum una cum uxore
& filiis comburi jussit.

Sed quinam fuerunt hi hostes vultatores Judaei, quos
per erucas, locutias, bruchos & rubigineum denoscit &
representat Propheta? Hebrei, & eos fecit S. Hieron. Ru-
per, Haymo, Hugo, Lyran, & Dionys. certe his signifi-
cati quas ipsius monarchias sibi invicem succedentes,
qui alii seruiri Judaei & cibiles per erucas significari Al-
lyrios & Babylonios: per locutum Medos & Peris: per
bruchos Gracos, & praefertum Antiochum Epiphaneum,
contra quem pugnauit Machabaei per rubigineum Romanos.
Has enim quatuor monarchias similiter recente &
depinxit Daniel c. 1. &c. per quantor bellis, Zacha-
rias c. 1. &c. 6. per quatuor quadrages. Verum Peris &
Medi, ut Cyrus & Darius, Judaei non affluerunt, quin
potius e Babylone eis liberarunt: afflixit tamen eos Cam-
byles, impedita fabricam templi, & Eidera a. Per rubigineum
ver non necasti Titum & Romanos, qui Hiero-
lymam excederunt, patet ex eo, quod hic plures Prophete
a. c. 1. & remediorum afflendum dicit a Christo: Chriftus
autem cladem Hierolymam per Titum illatam non repar-
avit, inquit eam antecepit ac predixit.

Secundus, Theodor per quatuor haec plagues accipit fo-
los Assyrios & Babylonios, cui Iraelitas valuerunt: feili-
cer per eum accipit Telegathpalat, per locutum Sal-
manazar, per bruchum Semachetus, per rubiginem Nabu-
chodonosor. Verum primus duo tantum valuerunt decem
tribus, non duas, de quibus hie agitur. Joel enim Jude
dominat & Jerusalem vaticinatur, cladem, minatur, ut
ostendit in proemio, & ut idem dicit: Videntur id scilicet
fui Manasse, quando jam exire erant decem tribus.

Tertiis ergo, apud & verius S. Hieron, per quatuor ha-
ec plagues accipit Nabuchodonosor, qui in suis carnis
habebat varia gentes qui si erucas, locutias & bruchos, quos
populare sunt ita Judazam, ut quod uos relinqueret, ales-
ta zaparet vel valueret. Aut potius, magis, particulariter,
a sposis & genimine, per quatuor haec plagues intellige
quatuor expeditiones Nabuchodonosoris, quibus fenderat
magis & magis carpit Judazam & Jerusalem, donec eam
excideret; vixim prima fuit anno 70, regni eius (qui
fuit annis 3. Joakim regis Iuda) quo ipse instar erat ter-

A ram percepit, leviter tamquam Judazam rafit & perfringit.
Nam dumusat Joakim regem cum Daniell & focis
Babylonem abduxit, Daniel. v. 1. Secunda fuit anno 8.
ejusdem (qui post 1. & ultimes Joakim) suo turmas suas
in illarum locularum a latrone & validatore in Immis-
fit, ut summa germina carpit. Nam regem Joakim rebel-
lansem cepit & occidit, eis substituit filium Joachim, quem
post tres menses Babylonem abduxit, surrogans ei parvum
Sedeciam. Tertia fuit anno 18. ejusdem, qui fuit 1. Se-
de, ex quo istar bruchi & rediles germina etiam minima, ero-
fit. Nam totum populum vel occidit, vel cepit, urbem ex-
cidit, regem Sedeciam excavat, filios eius necavit, re-
gnumque Iudeorum eventit. Quarta fuit, cum post quatuor
menses subversa Nabazardam; qui ut rubigo templum in-
cendit, atque a regiam, domoq. principium, omniaq; la-
familias & cines convertit.

Huc accedit, inquit in penitentiam est, expofitio Christi.
a Calvo, qui haec quartus plaga adaptat quartos lo-
fis, feliciter Joachim, Joakim & Sedecia, qui ob fefera
Manasis valuit & occisi, vel in captivitatem abduci sunt
nimis, ut ericas, que leviter tangit terram, significat
Pharao nem Nechao, qui Josach abduxerit in Agyptum,
relinquens Judam intactam, immo praeficiens illi Joakim,
fratrem Joachim: locula significat latrunculos Chaldae-
rum, Syrorum, Moab & Ammon, qui istar locularum
turnatum valuerunt Judam, & Joachim occidierunt:
brus hinc significat Nabuchodonosorem, qui post eos quasi
pullus locularum, post bruchos, caput Jerusalim, ac Joa-
chim pulum, id est Silium, Joakim, & rex it in Babylonem;
rubigo fit ista Nabuchodonosor, qui post undecim annos
ruinam Jerusalim cum erga Sedecia cepit, templumq; ac
palatia combusit, & quasi rubigo in fessillas redigit, re-
gnante & tempore Judocum funditus eventit.

Alligatio.
Allegor. Hugo de S. Vito scribens in hunc Jeclisio
cum, per quatuor has plegas accipit quatuor persecutiones
Ecclie, quae sunt prima fuit Genitilium Imperatorum, Ne-
tonis, Domitian, Decii, Diocletiani, &c. Secunda Arii
& hereticorum, qui clavis salutis in alta quasi locula,
qui priori effant, per imperium Constantini, mox succedit:
Tertia malorum Christianorum, qui carnales fan-
tus, ut bruchi. Quarta Saracenorum & Antichristi, que
qua rubigo ferro & flamma omnis vultat, & vestibilia. Un-
decim est per quatuor equas, felices primo albo, secundo
roso, tercio nigro, quarto pallido representat S. Johannes
Apocal. 1. & legemque, ut ibi dixi.

Tropolog. plaga haec hisa incedentes significant, quod
unum vitium alteri, inquit subinde virtutis ipsi succedit quod
que uno absente, inquit nos oppugnet, ut reditum, quod
prorsus reliquit, postteris depalatice & destruitur: ministrum
libidinis, superatas, vel recedentes, succedit & invadit
nos volans locula, id est, vana gloria & superbia. Locula
enim peccabis ambulare reficit, & cum alia via habeat,
volare nistrit, ideoq; imas dat latus. Sic & Lucifer subit
equaliter Dei, ad quam illigere non posse, sed cor-
ruit. Idem facit iupiter. Post hanc sequitur ventulus
bruchus (tonum enim eius corpus penit in ventem colligitur
ter) id est gala. Post haec succedit ignea & ubigo, quod
quid tangit incendit, patet in ira & impotencia, cuja flamma
comme viratum fructus tabescunt. Quare reditum ericas,
id est libidinis, est calitis si reditum locula, id est van-
ne gloria, est humilitas: reditum bruchi, id est ira
liberat: reditum rubiginis, id est ira, est patientia. Re-
ficit auro ergo ericas comedit locula, & locula bruchi, &
bruchi rubigo quia lapè accedit, ut est contumelie & caſſi-
tula oritur animis gloria: hostilitatem sequatur ebrietas &
crapula sobrietatem excipiat ira & impotencia. In Hugo
loco citato, & S. Greg. 1. 3. Mor. c. 27. Alii per rubiginem
vel aruginem accipiunt variatim, que variatur in illis que
arugo & tinea demolitor arugo enim aurum & argentum
depalit. Porro primum, patet luxuriam, docet corru-
ptam naturam: secundum, poter superbia, invictus Lucifer:
tertium, felicitas gala, parentes nostros perdidit, Adamum
Evan: quartum gigantes & tyranni à Caiu prognati adin-
veniunt.

Symbolic, five physic, S. Hieron per haec quatuor ac-
cipit quatuor passiones & agititudines animi, patet genit
s. p. spem & metum, que faciunt quilibet quidam
cursus & voluntatis vita nostra: mox cum gaudio facit am-
plius, & su-

incedit tristitia, tristitia spes, spes metus, hicque quanto affectibus contumis successione agitatur & iactantur qui, ma homini, praeferunt mundani & peccatorum.

Brevis reprehensio agitudinem tristitiae, locuta gaudiu-
dium, buchus matrum, rubigo pem. Audi S. Hieron. *Hec perniciosa est nra, & nec plena veritas illibet. Postea com-
prendidit: illi mortuam, cupimusq; hunc de futuro q; deles, ga-
dusq; hunc de presenti) neq; eras, impetu, expiante, clausi
securis & certe casu. Quid enim posturbatimum est uenient
ab voluntate, claram sapientiam tuam non valens intueri. Ca-
vendum est tamen, ne agrademus arces accedentes, ne le-
cunda uigilie in gaudie, huc illuc utilem, & gaudium desita
per diuinam secessione, non brachia, sed illi, pectora & saeptum
memori, rauca sapientia deuicta non rubore & desiderio suau-
orem reuocari compulsa, & nos poserat ad uicinam: sed
ut in omnibus paucis quadriga, & quatuor uirum, & que-
runt eum, uolent, & uolent, & aliud, & aliud, & aliud, & aliud
uera, uol prospira, subtil, deinde: Ego ecce uirum iste inueniatur
in anima paucorum: qui tarda est & diffidere non possit, &
mo-
tua ipsa excepit uolens & exponit uolens, quem q
non occiditur, in nobis existit, & uolens, & nunc deuicta
quidquid ariegerit, non nescire dimisso pergit ad alia, re-
troversusq; ad proximum sedem, brachia effectu, non nisi
fringit, & solit, & certos, sed & ipsi modiculam deuictus
tardit. Hunc ueris, ut hoc obiter notem, indicat S. Hieron.
etiam esse vermiculum, qui crecens his brachia, ac
deinde evadat locula. Sic & ab omnibus, pullum locula
lita vocant vermen & crux.*

Audi S. Paulinum p. 10, que est ad Apicum secundam
vita, inquit, qualiter ista sed congruente in cordine nostris
multa uirorum, qualia in frigidiis austiis uita monasteriorum. Nam (verbis gratia) si quid ueniret consupstatio, & mag-
nificum cogitationem, uirca est in felicitate, qua deuicta, si
alios quidem, sed rufus uolens cogitans, & capite astutia,
& redire ceteris, deinde est uolens & retroversus. Quod si con-
spicis immortem, & magis habenter frumenta in considerando quam
avolando, brachia ducunt. Quod si ipse brachia q; non facit
avolus, sed magis fedet, non fuerit abducens, in rubigineum ver-
tetur: qui iam posuit inobedientem, ut de ipsa uite de anima
numquid, em difficile expellere.

Quicquid mentis quietem & celiuimam ambit, has pas-
siones uite se jaget conflictantes superimbat & edomus & sic
erit imperuabilis, quietus, excelsus, felix, vide dicta
Apocal. 3. v. atque in fine.

EXPERGISCIMUS IN ESATI (proprietate eius, ut habent
Septuag.) ET FLETS QUI BISITIS VINUM
IN DULCEDINE (Chald. uisum mera, Pagni & Va-
tabi, uisum jamei pectum: hoc enim est O&P; sicut per rad-
DOZ; ait, id est prestito, expresto) QUONIAM FERIT,
habet exsuffiat, id est, breviexcindens, A BORE VE-
STRORUM per erucas, loculas, brachios & rubiginem, id est,
per Chalazorum natum, incurius & populaciones, quas
Deus uincit, agerisque uelut immittit, ita Chald. Ly-
tan. & Arta.

Tropoi voluptrum omnes, aquae ac passiones & pertur-
bationes mentem inebriant, id est, dentamenta, recta justicia
privant, lopunt, excarcant, ac inteniblemente iugis impo-
tem efficiunt, perinde acerbias, huc eadem causa, foli
in corpore & capite, ita S. Hieron. Reginus, Theodore,
Albert. Hugo. Audi S. Hieron, *Noli resistere in tribulis, ne
animi perturbari*. Et ergo in afflictione Deintra speramus, &
forsitan proxima, uantis sua impunitam facta, sequitur na-
tibia tremunt, dentes concrepant, undina palpit motuere, nello-
que illud *la la la la Archon Eremus*, qui cum vultu sua
efficit iratum: *Quid te iniquus, occidens, nra vis estem?* Quid
exferam de gaudia & uoluptate, & maxima de amore, qd nesci-
as cordis osiris, & nulli alio amans nisi id quod amar, co-
gite perirent? An non ei discorda christus, cum propter uile
fororum, & ignominiam corporis partem, anima libertas in
servientibus incoluntur? cum liberos sum alterius se-
cet offi delicias? non fatus, sceleris etiam possit ipsi opes, futura
prospexit volupsum? & cum uideatur ab omnibus, se afflitas
aut uideris, dum uero patitur in quod desideras. Sed & aque-
stria etiam animum sine, cui nihil fatus est, & malelibis
amor, & dulcior epida uisitum. Adit S. Hieron. Deum
peccatores non sicut auctrope hinc dulciam, que cum deceptant,
ne qui, inquit, Deum non cognoscuntur in prosperitate, cognoscant
in adversitate, & quare uirum mox no juri, ad uitium paternum

errigamus, imo coganeur. Sic ergo virtus ell anima fo-
batur & sapientia, ita vitium quodlibet ell anima ebrietatis
& infamia, quam causat vitium malitia expeditum ex uva
cupiditas, quod ei proprieat damno. Audi & S. Gregor. 3.
Mor. c. 27. *libri uestris sunt, qui mundi huius amissio, et
mala non sentiunt quia patiuntur*. Quid el ergo dixerit, Ex-
pergiscimur orbis, & floris, ubi somnis uerba infidelitatis
accensio, & in deruasitatem cordis tota pax suadendis uisio-
rum peccatorum, vigilanter illis lamentis uulnere?

GENS ENIM S. Hieron. per genem metaphorice ac-
cipe loculas. Simili enim tropo de uixit Sapientia Pro-
verb. 30. 25. *Fornicata populis insisterat, leprosorum plaga in-
valida. Et, tamquam ergo non habet, sed egredens universa
per invenit uerba. Et Apoc. p. 1. & 10, myridies exercitus
demons immutati in imposu in fine mundi, vocant locu-
lula. Sic & Theodore. Runina. & Caffito, Mariana, Emma-
nuel & alii. Unde & a. Joel loculas halice comparat quibus
equitibus & quadrigis: *Quip; ejus locis, at, ejus locis ejus
locis, & quasi equis sic locis, &c. Fons populi fer-
ni preparatus ad praelium.* Et ergo hoc continua metaphorae
est, & allegoria. Nam tunc hoc cap. & ieo, logiuum de
B exercitu Chalazorum Judaeorum populi antium, sub alegoria
locularum, qui agros valitare uolent de omniis oliva, qua-
cumque sunt, ne, cum longis legere, in reges: cum huius
regit uerba de loculis, aut S. Hieron. Unus conuentus
populus Judaeorum comparat uicem heu, quis atrode-
re uolent locula, iusta illud Isaiae 4. 7. *Vixit Demini re-
currens domus Israel* qd, & *et uir Judei gerens deinde Iacob.*
Locula ergo sunt Chalzi, focus & vinea sunt Judaei &
Judea. Hinc & Chierius Luke 2. 5. *Judorum importum*
excidit significavit per heum Chieril, quam paternitatis
omnia facilius & succident, & Ieron. 2. 14, per filios & ma-
les, significavit Judaeos bonos & malos. Sic Virgil. d. for-
nicis ali Greg. 4.*

*longum tempus agere, & pradamus per herbas
coruclat.*

DENTES & JUS (genitis, puti locularia, hoc est
Chalazorum) UT DENTES LEONIS) q. d. Chalzi ei-
conimo innumeris, robusti fortissimi, gladiis non dentibus
omnia facilius & succident, ac si leonis illi, or, & leoni-
ni dentibus pridem avide, exterier, audierat & crudeliter
disciperent. Sic S. Johannes loculis, id est, exercitu de-
mons in fine mundi, qui omnia valitabat, dat dentes leo-
num, Apocal. 9. v. 8. utique alludens ad has loculas,
quali perambulabat & antitypa.

**ET MOLARES (dentes) & IUS, UT CATULE
LEONIS** ita & Septuag. & Chalzorum intelligit gran-
diorum de proscenio (hunc enim significat Hebr. **כָּל־לְבַד**) qui ut juvenis serox & robustus, dentibus lus & emin-
tibus, frangit & comminuit. Habet enim dentes acutiores
& firmiores, utpote non attektos, sed ecceps & ligatos.
Unde Scriptura dentes leonculorum celebatur Job. 4. 10.
*Rugitus leonis vsq; usq; leone, & dentes leonculorum leonem
errit fure*. Horum enim dentes valentiores & violenteres
sunt: nam obstatent, & continuam præda latrationem
leontibus grandioris dentes lapet communantur, vel ex-
cidunt, ut docet no[n] Pindar ibidem. Nota. Theodore,
quid, ficit locula poll: & ducit brachios munores & graci-
tiones, & leui leo poll ducit canulos, fe Chalzid bellicosi
& ferocii fecerunt duecent alias gentes non fortis, minutiq;
in bellis expessos, non minus tamen leones & norias, ad
vallandum Judæam. Rustum, ficit per dentes, Chalzorum
tunc gladios; sic per molares bulli, arietes, aliquid
machinas, quibus concuclerunt Hierosolymam, intelligi-
ta a Caffro.

Trapol. Rupert. notat, per loculas hic nos doceri,
quid etiam uisemi, viles & abjecti, uti sunt loculas, contra
eos quis Deus iracutus, robusti sunt, invisi & favi.
Dico dante illa robur, animos & iras tunc Deum per tales
tollerare contundens fidum art: gaudium, uti per loculas,
campanas, musicas & canas contra uti arrogantium Pharaonis
tempore Mosis. Rustum, detradit eos vocatur locula: blan-
dus tunc & gracilis videtur in narratione lepidi, sed habet
linguam & dentes leonis, uti docet no[n] Vetus Apocal.
9. 8. com. 2. fest. 9. Denique de peccato qualiter diebitur
Ecclesi. 2. 1. *Dentes leonis dentes eius, inserviantes animas
in meum.*

ET FICUM NEAM DECORTICAVIT Solent
ipsius attordere cortices arborum, qui arborum successum
& ea;

Et calorem quasi vestes sovent & coenstant. Unde iis arro-
bi vel abitari, rursum quia tonitrus fuis exaudi, vires depe-
dit, alibi frustis & effusci, & articule, ex quali projecti in
terram corrutum, sicut si. Hieron. Fru significat lacerden-
& principes, qui in populo Iudaico cunabula, sicut eius
in vites, quoque populum S. Script. sapientis & recrea-
bant, apud Chaldeos vel vita, vel libertas, vel opibus,
autem, quicunque solerint, iugis Riberis.

Tropol. cortex & tegmen virtutum est homilitas, quam
sistolas, peribunt omnes. ita S. Greg. cuius mox verba
excitat.

ET PRO^YECT^R] tum fructus, cornices & folia, que arroto, tum fureculas, & ramos tenerrimos; hoc enim arroendo lucidari & detinere locuta: ipsamque denique sicca omni sua vestre spoliatis, & artificias talem efficit, et a conjunctio lucidari, & fo. in suu proicti debet. Tales fore Iudicaria Chalda, & sequit ac Chiristiana Hamm, Alani, Gothi, Wandalii, et etiamnum sum. Tunc & qui quasi erici, bruchi, loculi & rubigo, fibi orde coadvenentes, orbem Chiristianum populiari sunt, & etiam non populatus.

*Trop. Tropolog. idem in animalibus fiducia faciunt diamones, ait S. Hieron. item haeresi, ut Lutherus, Calvinus: ac le-
prosi, parastri de morbo corru poeres. Hi cum omnes
pietatis fructus, omnes ceremonias, quasi folia, omnes
Sacramentorum efficacia, quasi corticis arrodat, om-
nemque Ecclesias, aquilam ac anime ornatam, oper, felicitas-
tatem & gloriam everuntur. & distinxant, eamque faciunt insi-
pem, arditas, desolatione & mortuam, insta fuscus & vine-
& loculam erofia, ac in defumatum redacta.*

Rursum, id in bonis operibus facit vos gloria. Audi S. Gregor. 8. Moral. 10. In fiducia spiritibus (demonibus) *Dei* vobis in decessu penitus, cum plena fructibus ambo humanae laudis expeditius disponant. Flum. Del geniticia decretaria, quia *ad mortales* monent in favore appetimus regnorum que habemus ad glorificationem patrum eis, regnum (qui coruscum) quo voglimus, et humiliari possimus, cumque ad nos angelos &c. subi falli sunt remissiones quia ostenta hominum ostendit sine opera remissionez desolantibus nam similes, cum tunc nullus est aliud quod agitur, sed subtilitate cordis rami erofimus quia facta ergo in omnibus scilicet ostenta, unde placet apparet, inde finitam. Atque huius quae per afflictionem patitur, decessu, causa rei fuisse auctorat: quia & scandala est, per hoc quod exerit, & fecundat praeim a, per hoc quod tangere mortalia uadit. Iustitia ergo formanda sunt quia exigua, si ab iustitia ar-

VII. 2. *hunc vobis recipere nobis operis expeditus.*

PLANE QUASI VIRGO ACCINCTA SAC-
eo] q. d. *O Ierusalem dire plange et lamentare, quod à Deo sponor tuo, eoi in adolescentia & viu gioventu tua (scilicet cum primis acutis in Egypto) nupstii, sis defeta, & tradita hostibus Chaldeis; huc virgo qui recessis nuptis tuis, amorisfus solet plangeris cùm peccatum tuum, cui primò puer effecta nupstii, quem proinde innotescit & teneatrem diligenter. Uode Septuag. veretur, & deo nupstii, id est virtus viu gioventu, cui illicet se virginitatem in oratione tradidit. *Plange, inquit, super virginem* (id est, pax Virgine, magis quam viu ergo) *præsidiam eius,* qui plangit super virtus viu nupstia virginitatem, quem mors ei abfuerit. *Ubi adverte, Hebrei, sic, id est facuum, Septuag. vertere ellisionem.* *Beat enim fascias velitis sipera & lugubris es leguentum & penitentem, quia uestebantur in funere iuuentus Iudeus ergo, vel si publica calamitate perirent ut casu, adi Deum propitiandum, ut in cladem aveneret. Semili modo Ezechiel c. 16. 8. horrebat Synagogam ad pudorem & dolorum, quod Deus sponsum suum deservierunt, qui eas juvenculam, & misericordia et projecit in Egypto libi depondi, ut reginae velletis subtilibus armis, scipulis, que libet, ac corona in capite eam coronamus. Sic & Ierem. c. 3. 2. Re- cordatus, ait, *sicut mihi miserans adolescentiam tuam, & thapiasset despersionem tuam,* quando fecisti te me in deserto, in terra qua non suministrata. *Ecc. q. 4. Saltem amato vobis Pater meus, dixi virginitatem meam esse.* Porro cuibat in facio non solidum noctu, sed & per diem loqui calamentis, cum Deo feliciter supplices, ut cum ad confirmationem hor habuit communione, pote Sacros hie**

**Moral. de
pauper-
eis.** hoc statim commoneat. Vide Sanchez his.
Tropolog. pluram anima que per precatum deseruit
Deum, cui in bipartito se despoderat, juxta illud Apotholi-
i Cor. i. 20. **Dessendi uti nisi virgines easiam rebibere**
Christi. Hec enim a Deo vicissim deserita, omni gratia &
causam in Prop. Alia. XI. 1a.

Virtutem dolente & decore spoliata, quasi vinea & fœcum
cornuta à loculis, muncipata & profutita est domini, qui
causâ fecundo vellimino abutitur pro fœni blid & tyran-
nide ad omnes malitiam, injaciam, opprobrium & miseria.
Asimilans, in quo Hago de S. Victor, sibi virgo condicione
natura, virgo privilegio gratia, virgo quos per meum gloriam
animam suam in mortuis facit inservientem coniunctiōne
eclatans ei reddit virginitatem, virginibus sapientia ins-
cenſa. **F**ornicaria ejus in aliis annis in profilo & coniuncta
in arie: continebat in domo: virgo in theatro. In prima aya-
ntem consupicimur: in secunda aera fœci patientiam: in ter-
ris, si plangent virum: defensione afflitione inflata: in quaero vir-
ginis incedunt amplissime & ostendunt sequentia. **F**ornicaria
egregia ut anima per consupicimur: inquiratur: causa per
consupicimur humilitatem: contumis per inflata patientiam & virgo
per consupicimur sublimitatem. **V**ir eius pueritatis Christus
est defensare virginitas.

Ita peccatum suum plancti. *S. Fabiola Romana matrona prænubilis*, quæ marito adultero repudiato, alteri nobente, putans id libitare, eo mortuæ errore fuere de culpa agnoscens, publice egit poenitentiam, ac omnibus suis in pauperes erogatis, seipsum in nosocomio agriacum misericordia maoicipavit. Audi de ea *S Hieron.* in ejus Epistola ad *Oceaniam*. Quis horum, illa, videres, ut non mortuæ personæ vestri in se reveras, &c. facias indutorem, ut omnem publicum scatentem, & ostendere spissam Romam, et ante dies Paschæ in basilica grandis Laurentii, qui *Cassianus* transuersi est gladio, florat in ordine patriciorum: Episcopus, rectitudo, & omni populi collectorus manusibus, sparsum crinum, me laudebat manus, ferdida cellula subminister. Et inferius: Non est confusa Dominum in terris, & illæ cum eam confundunt in terra. Aperuit cunctis vultus suos, & decoloruit in corpore circuatio sua flens Roma confusa defensum de filio dilectorum suorum, & difflatis pedibus transiit fluenta lacrimarum: sed fit super carbones ignis. Faciens per quam secundæ vire plectentes, verberat: oderat genitrix, luctuosa videtur non poterat, ut amorem suos iugos. Et monachum exstremo summo habens patitur (vras autem amplissime, & respondente genit' sua) dilapidatus est venerabilis in persona cogangens in usum parvorum preparavisti, & prima nosocomium instituisti. Quæstie multa regio & pedes confites domini sole tibi parturit! quætes laude parantes vultus tuos faciem, quem alia aspergunt non valentes! Probabis clavis propria manu, & spirans cadaeum serbificante strigilatu, & dico. Augusta misericordia cum Roma folla. Peragrabis ora infusari, & tessu hirsutissima macta, cum Elegyptiensem naviugis, &c. Quare merito *S. Hieron.* tam nuncupat, laudem Christianorum, misericordiam Gentilium, latitudinem

Quin & S. Pauli post conversionem in Bethlemitum com-
migravit, ut delicias vestis prioris cultigine & planxit, ut je-
juante, lacrymos, aliisque penitentie posset temere conficeret. **Mallia,**
aut S. Hieron. in eis vita, *esset in gravissima febre lectula*
fracta eam habuit, sed super angustias humanas statim cito
quisquefuit; si rem eam quisque discidit et quod ingebit non
restituimus nisi multo; *longobus & illud implere de ploribus;*
Levo de pinguis noctes latissimum mons; *& lacrymos meos*
stratum sum ritego; in quaestione credere lachrymarum ista
lata planctibus portata, ne illam gravissimum resumimus
ceterorum. **C**onsu; *a nobis erubens monasterie, ut parceret*
multe, ne misericordia Evangelica letitiae, sicut & Trinitatis
ali facies quam curat. De praeceptis parumper & fibris sapientia;
affligentes in corpore, ut minus valescere possit; fang
gus rufus preputi compungandus est flum, molles luteostamine
asperguntur ciliis commandante: quia viri, & placidi pacati,
*unus Christi placent desiderio. **V**erbi S. Gregor. hom. 20. in*
*Ezech. In facie tua vita cognitimus, inquit, quid la Scriptura. *Locuta debet esse.**

PERIT SACRIFICIUM ET LEXATIO DE DOMINA DOMINI Pro sacrificio hebreo, et in M^undo minchah, id est, sacrificium ex fære vel pane, de quo Levit. 3. Libanis et oblatione laminationis, puta vini & olei, qui sacrificium sum factus, tum carneas condebatur. Et qd. Quia locustæ, puta Chaldae, valutarior agros, vineas & olives Judæorum, hinc peccati frumentum, vinum & oleum, quod Dominus de more facit sacrificare & libarentur. Quicquid haeretis faveant, tum quia peccati cultus ex oblatione Dei in templo, tum quia defecientibus oblationibus quibus viuent nec cum aliam habent hereditatem non habent unde se sustentent, sicut H-heron. Theod. Rabea, à Castro & aliis.

Passione
di S. Fran
cisco.

四

GCONFUSUM EST VNUM ET profopopeja, q.d. Erubuit vnum & quod pudore sufficiunt est, videlicet ut ooo respondere votis & laboribus vintoribus, nec specie à te data. Unde Septuag. veretur, eritis vniuersi, eratis vniuersi. Hebrewum enim **וְלֹא תִּבְשָׁר**, propriè ut pectoribus hysp' à iud. **וְלֹא תִּבְשָׁר**, id est aruit: sed quia ordines verborum im perfidiorum apud Hebrewos hysp' communuator, hinc habuisse porret d. dicti a **וְלֹא תִּבְשָׁר**, id est confusus est pudefactus est. Addit. si legamus punctis **וְלֹא תִּבְשָׁר**, propriè significabit, confessus est gaudium, hunc est, perit, defecit, ut jam dixi.

VERS. 13. **A**CCINGITE VOS, felices facies, fave cibicias, et dilatari vesti, B. et FLANGITE Sacerdotes¹) ver-
sum eum est pro populo Deum propitiare planci, pre-
cibus & penitentias.

SANCTIFICATE YE JUNIUM²) Nota, sanctificare Hebrews propriè illi legemur ab usibus profanis & addic-
tio facis, q.d. vos, o factores & pontifices, ut principes,
legregate, designate & indeinde tempus apicum pjanio &
lido; cum toto populo vobis & longe obire & celebri, ut
placeatis Deum peccatis velut officium, ita Theod. Arias,
& alii. Unde Chal. verit, deinceps resuens: Vnde, indire
ministrans: Tertul. lib. 1. Jejunium ex eis, sancte ieiunium.

Secondo, Secundo, St. Hildegard, Haymo Hugo & Lyras. Sanctificare inquit, id est sanctius fecisti, & condicis jenitum per elem-
molyne, preces, aliaq. ipsa opera, ut v. g. quod jejunando
suberabat venter, dicit pauperibus. Unde St Gregor, homil. 16. in Evang. Joannis, sit, sanctificare, id est adorare
nisi aliis dignam Deo adiutoriam carnis gloriam. Ceteris ita,
sapiens in erga. Jacobum enim sicut anterior, s' è praevis
loquacibus animis non referuntur, cum per Prophetam Domini-
num dicat: Ecce de iustis vestris in vestre voluntate vestra.
Et superius: Illud ergo ieiunium Dei approbat, quod ad eius
sicut manus eleemosynarum levata, quod iam proximal dilec-
tione agitur quod cum piacere curdatur. Hoc ergo quod illi
satisfactio, alios largere, ne nosca macta effigies, inde
egressi pressum tace reperitur.

VOCA TE COTUM³) Symmach, frons: Aquila, diem natalis, scilicet populi, quod febrat in die felis, ut in
die octava Pasche, & iudic tabernaculorum. unde dies hac
eclat vocare ut hebrei. **וְלֹא תִּשְׁמַח** asura, id est ceteri, sive colle-
cta populi. Septuag. apud Bar Qatan, id est, predictio au-
xiliacionis, id est, jejunium quo curatur peccata, sit St. Hildegard,
aut populis curatio, id est, oratione & supplicatio
publicam, qua curatur Dei cultus, invocatio & propitiatio:
deorum enim significare famulatum, obsequium, cul-
tum. Unde St. Diogeni Eccles. hierat. cap. 10. moechos vocat
deum, id est cultores & famulos, qui jugiter afflunt &
obsequuntur D. C. Quinque Tertul. libo de jenit. c. 1.6.
verbi, predictio auxiliacionis cura curante Deo, additum tunc &
in idem contentum, & in hunc (aliis melius legere), in eis re-
mandis, & ad jugula horum sollicitudinum adiuvant, curacionem
faver dominum. Curatio ergo idem est quod cultura, & cu-
tatio idem quod colitur. Sic Parochi vocantur à vulgo Cur-
atores, quia curant culturae Dei, gerentes, cu-
ras Ecclesie & Parochiorum. Ita ex Platone Leo Gaf-
frida hic, & Pamelius in Tertul. Id apud Genes. 1.4.
Tertul. cum **συμπατελον**. & **εργα αντεποδια-
δυσις** magistratus portantes posse, & factis teste assertores,
preciosi indigentes, belis ieiunatores.

VERS. 14. **A**AA DIES⁴) q.d. Vx dicit quo Ierusalem valuerit à
Chaldais, per Hieroonymum, vñ Judaei in illo die. Hebrei
enim omnia dicti syllaba **וְלֹא תִּבְשָׁר** ait, quod est interdictio do-
lenti & delaperdat. Nolli verius unica distinctione, sed tri. D
syllaba, & c. tunc quia hoc spud Latinos & Europeos est
vox & suspirium summi afflictionis: non quia Hebrews alpina-
tio hi latet per avertitur, ut docet S. Hi. ron in Tradit. Iebr.
in Genesim: sic enim pro Iebr. **אֲנָשֵׁן** videntur, **אֲנָשֵׁן** pro
Hebrei Abar, pro **הַלְּדָנָה** Attilius.

Jam quia in Hebrewo **אֲנָשֵׁן** duplex est h. & secundum est
implicatum in venter, & forte, quod proinde ionare & au-
diri debet, ita ut ab aliis licet vox sit diffyllaba, virtute ramen-
si triyllaba: hinc per duplex A. noster verit, cui additum pri-
mum A in abh. habebus triples a. c. Quocirca leprosaq,
trinam pariter pro abh. habent vocem, & ter repetitor,
sicut & per a. v. id est, sine, sine, sine, vel hebrei, hebrei,
hebrei in aliis Syria & Arabicus sterei, hebrei, hebrei dici,
qua proposita est dies Domini, & aerepare a Deo venit, q.d. O
tristum diem excidi, qui nobis immisit! Huc Hugo de S.
Victore per tria a. c. pulas significari triunum calamitatem

A. & cladem Iudeis à Deo per Chaldaos infingendam: Tri-
plici sequuntur, i. Babylonica expeditissima fortior infusoria &
templo fuisse & urbe, nubis detinenda, populi restringere, q.d.
civitas defensione, sed majorum circuitali fundatione omni-
a sciplum evanescere & fed acili. Domini orationem quae fer-
mat omnes spriritu re beatu, ne sis acili in aperi super domum
hunc dies nolle. A populus tunc est caputissim directorum sed ma-
seres Domini plati tunc super quem in vocatio qd. nomen
suum.

Alliger. Idem pathetic & eleganter refert hoc ad ruinam
Iudeorum tempore Christi, ad extinxitorum sorum per Ti-
tum & Romanos, ad repudiant, inde occiditum ab eis Christi-
um, q.d. **וְנִזְבְּחֶת** qui avertit loquaciter a Jacob. Et rupes
iugum ab Israel, & non est ipse scriptor, neq; dux, & videlicet
cum & non erat ipse scriptor. Et quod admodum vobis eius
& descriptus: unde non reputavimus eum, & paterimus eum
quod loquaciter & provocans à Deo humiliatus, & quia vi-
dam, & non ergo vivimus. & quia audiremus, & contempla-
mus. & quia spaciose bona accipimus, & per nobis crevit
infusoria. Audiremus verba, accipimus beneficia, videlicet
mirabilia, sed & perduce causamq; & beneficis integris suis
B. nos. & multitudinem detractionis, & adiutorio decantem in morte,
sed & surda eis transformare i. inde dolor. Psalmus enim sanctus
paterimus, q.d. non evanescitinde morte. Psalmus enim pat-
domini invenimus & patrem: & inde terror, & misericordia
nos defensione, accipimus vitam, videlicet mortem. Declinatio
illius nostrum certissimum illuminavit: & cù non obtemperav-
imus. **וְלֹא תִּשְׁמַח** informavit: A quia nos recipimus
mortis. **וְלֹא תִּשְׁמַח** informavit: A quia nos recipimus
mortis. **וְלֹא תִּשְׁמַח** informavit: A quia contempnemus
indignos fratres. Idem concionator facile accommodet
animi que demandant et in iudicio, tum particulari, tum
universaliter.

Symbolo & Tropol. idem: **אֲנָשֵׁן**, quae sunt mala quod tria. **Tropol.**
Iudeorum, atque ac quorumlibet peccatorum: **ignorantia**,
concupiscentia & **miseria**. Logis naturalis prævaricatio amul-
ignorantiam: Logis scripta transfigra ignoratiam propagavit
concupiscentiam: propheciae contemptus ministravit miseriam.
A prævaricatio ex his naturali: inde duloribus redirentur ex
ea evanescitinde Agapitica. A prævaricatio qd. ex scriptis in-
die mortis, sed vindictam effici ex ea caputissim Agapitica. A con-
cupiscentia propria: inde terror: sed & hoc dispone videbatur
caputissim Babylonica. Inviditudo in miseria quam videntur
in afflictionis horrenda pessima dispergit. Unde calamus doloris su-
fici explicans Joel subdit, atq; Synagogam, regre at annem,
peccando perdidisse omnes suis opes & delicias: **פְּנֵי**, in-
quis, **סְרִכְמִתְךָ**, id est, mortificatio carnis; & liberis, id est
floris consumptio; & regis, id est seruonis conscientia; bus-
tros, id est, humiliatioq; onus proprio: cruxq; & auctoritate &
victoria, servar facientia; alium, oderi proprieatis: falso dñe-
culo acceptatio; & avenerunt suorum horribus, atrocis
penitentie agriculti, non effici: ex: crucinatu: & peccato, tu-
genibus & mortis confessionis: uniuerses. Adiutorio compunctionis
& suspicioi contemplationis: palma, & coronam pessimum: re-
adiegravans, cum charicis uniuersis frumentis, cum ordine &
suo pessimum: malum complex, & bene officio: ligamen, &
coronam videntur in suos desiderios: vel postus opere & proficitu,
huius malum, confutum est gaudium: & quibus pastigia, & orientaz
& gloriis sui dispensat premium.

QUIA PROTE EST DIES DOMINI, pudi dies ja-
dicet, & vindicta Domini, quam in Ierusalem exercit per
Chaldaos, et QUASI VASTITAS A POTENTIA
VENIT⁵) Hebrei. est polchia & nervosa paramontana
Kefed mifradet, id est, qualis validitas potesta à
valiente potente venire: **סְדָא** enim est nomen Dei, &
Deum vel maiestatem, vel potentem, vel valentem signi-
ficat, ut dixi Genes. 17. 1.

CORAM OCULIS VESTRIS. Ita & Septuag. licet **V**ers. 15
Hebrei & Chalda, habeant, coram oreli nostri: led credere
redit feminas, q.d. Vobis & nobis pectus tantum valit per Ju-
dæa, ideoque ALIMENTA, scilicet incertitudinem, punita la-
crosis & oblitiones PERIBAVENT, id est peribunt, & E
DOMO (templo) DEI NOSTRI, ac conquecerunt perit,
ET LACITATIA ET EXULTATIO. quia mihi felis te la-
crosis exultat foliebam, Deumq; felice colebat pannis,
hyminia, organa, tympanis, &c.

COMPUTUERUNT JUMENTA IN STERCO. **V**ers. 16
ex suo⁶) q.d. Hac Chaldaeorum frages non tantum ho-
mines, sed & jumenta alliget. Nam illa eo metu hostium
fuerit

et. 4. Quasi aspectus equorum , aspectus eorum : & quasi equites sic current . 5. Sicut sonitus quadrigarum super capita mortuum exilient , sicut sonitus flammei ignis devorantis stipitum , velut populus fortis preparatus ad prasium . 6. A facie ejus erucabuntur populi : osnes vultus redigentur in oliam . 7. Sicut fortes currente : quasi viri bellatores ascendent murum : viri in viis suis gradiente , & non declinabunt a semitis suis . 8. Unusquisque fratrem suum non coarctabit , singuli in calle suo ambulabunt : sed & per fenestrulas cadent , & non demolientur . 9. Urbem ingredientur , in muro current : domos confendent , per fenestrulas intrabunt quasi fur . 10. A facie ejus contremuit terra , moxi sunt cali : sol & luna obnubrati sunt , & stelle retraxerunt splendorem suum . 11. Et Dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui : quia multa sunt nimis casta ejus , quia fortis & faciens verbum ejus : magnus enim dies Domini , & terribilis valde : & quis sustinebit eum ? 12. Nunc ergo dicit Dominus : Convertimini ad me in toto corde vestro , in iugno , & in flent , & in planctu . 13. Exscindite corda velitra , & non vestimenta vestra , & convertimini ad Dominum Deum vestrum : quia benignus & misericors est , patiens & multa misericordia , & præstabilis super malitia . 14. Quia scit si convertatur , & ignoscat , & relinquat post se benedictionem , sacrificium & libamen Domino Deo vestro ? 15. Canite tuba in Sion , sanctificate ieiunium , vocate cœtum , 16. Congregate populum , sanctificate ecclesiam , coquitate senes , congregate parulos , & sugentes ubera : egreditur sponsus de cubili suo , & sponsa de thalamo suo . 17. Inter vellidulum & altare plorabunt fæcere doce ministri Domini , & dicent : Parce Domine , parce populo tuo : & ne des hereditatem tuam in opprobrium , ut dominemur eis nationes : Quare dicunt in populis : Ubi est Deus eorum ? 18. Zelatus est Dominus terram suam , & pepercit populo suo . 19. Et respondit Dominus , & dixit populo suo : Ecce ego mittam vobis frumentum , & vinum , & oleum , & replebitimi eis : & non dabo vos ultra opprobrium in Gentibus . 20. Et eum , qui ab Aquilone est , procul faciam a vobis : & expellam eum in terram inviam & desertam : faciem ejus contra mare Orientale , & extrema ejus ad mare noviflumen : & ascendet fœtor ejus , & a fœdere putredo ejus , qui superbè egit . 21. Noli timere terra , exulta & latare : quoniam magnificavit Dominus ut faceret . 22. Nolite timere animalia regionis : quia germina verunt speciosi deserti , quia lignum arcticum fructum suum , fucus & unica dederunt virtutem suam . 23. Et filii Sion exultate , & latitauit in Domino Deo vestro , quia dedit vobis doctorem justitie , & descendere faciet ad vos imbreu matutinum & serocinum , sicut in principio . 24. Et impiebuntur ater frumento , & redundabunt torcularia vine & oleo . 25. Et reddam vobis annos , quos comedit locusta , bruchus , & rubigo , & eruca : fortiduo mea magna , quam misi in vos . 26. Et comedetis vescentes , & saturabimini : & laudabitis nomen Domini Dei vestri , qui fecit mirabilia vobis . & non confundetur populus meus in sempiternum . 27. Et scieris quia in medio Israhel ego sum , & ego Dominus Deus vester , & non est amplius : & non confundetur populus meus in eternum . 28. Et erit post hoc : effundam spiritum meum super omnes carnem : & propherabunt filii vestri , & filii vestit : ices vestri formam somniantur , & juvenes vestri visiones videbunt . 29. Sed & super Ieremos meos & ancillas in diebus illis effundam spiritum meum . 30. Et dabo prodigia in celo , & in terra fangibundum , & ignem , & vaporem fumi . 31. Sol convertetur in tenebras , & luna in fanguinem antequam veniat dies Domini magnus , & horribilis . 32. Et erit : omnis qui invocaverit nomen Domini , salus erit : quia in monte Sion , & in Jerusalem erit salvatio , sicut dicit Dominus , & in residuis , quos Dominus vocaverit .

VERS. I. **V**ULUATE] non tam voce , quam buccula , Habremus A. multus & fortis , aimirus locuta h[ab]et , de quibus dicit . t. 4. putat Chaldaeorum agmina , celerum omnes Judæi montes occupantur . Perfluit enim in parabolæ & allegoria locutum . Nec annus , inquit S. Hieron. in decimæ dieis , ut habebitis intelligatur , ut dicit locutus legimus , & ab aliis regit . ita & Theodor. Remig. Hugo , Clarius & alii . & pater ex lequante , ubi nos compara eum & aequalibus . His animis similes sunt locutus , non Chaldei , qui non similis , sed ipsim præfata equites .

Alior Arias , q. d. Sicut manu luce oriente & occupante montes , tenetra coguntur in valles ; in ventibus Chaldaeorum montesque occupantibus , teneret calamitatis & vallis tenuitatem in Judazam & in Jerusalim . Illi ergo erit dies membrorum & caliginis , ut prædictum ; cum Chaldei , aliique Gentibus arat manu lucidum , lacum & felis .

SIMILIS ET NON FUIT A PRINCIPIO , ET POST EUM NON ERIT USQUE AD ANNOS GENERATIONIS ET GENERATIONIS] q. d. Per duas , vel per multas generationes & secula , nullus homis nocenter fuit , aut arcet Judæi , quād Chaldei . Nam post plura secula , Romanos sub Tito & Vespasiano magis illi occisi , planeat , eas evenire & defoladit , licet ex Iosepho , & at moderna Judeanam per rōnum os bem dispergente . Ita Theodor .

A N T E F A C I E M E J U S I C H I S V O R A N E] q. d. ELLS. 1
Quodquid attingerit hic populus locutiarum , putat Chaldaeorum , idipsum iustum ipsa quasi flamma vuras conseruet , ita ut ignem manibus preffara , copiam afferte & cōcremante videatur , adeo ut omnia in ostendim radice , & post se non nisi carbones & cineras reliquias . ita S. Hieron . Est casus brevis .

Alior Sanchez , Ignis hic , inquit , aliis qui prædictabat

VERS. 2. &c. **Q**UI VENIT DIES DOMINI , post dies judiciorum & vindictæ Domini , quæ Dominus in Iudea exercet per Chaldaeos . Unde hac dies in Joela mox vocatur DIES TEHESARUM ET CALIGINIS , DIES MUNDI ET TUNNIS] id est , nomine funesta , tristis , nubila & calamitorum , ita quæ praeterea Judæi caligine oculis , usi videantur meridies eis eilec igni , omnian ; videantur subi videre ianebroa & atra . Sicut enim lux a symbolum , & cau- fætum & prosperitas ; ita tenebra fuit symbolum tristitia , adversitatis , & carceris ac captivitatis . Ad litteram ergo loquuntur de die excidiu Jerusalim : troplo de die mortis , judicis & accidit orbi , cùm archangelos canet tuba novissima . 1. Corinth . 15. & ita S. Hieron . Theodor . Albert . Hugo . Arias . Riba & alii .

VERS. 3. **Q**UASI MANE] q. d. Ut mane quasi versus sa spargi aurora , & prima lux solis , qui statim ut oritur omnia pars radiis illustrat , omnia pars luce occupat ; ita populus

Commentaria in Joellem Prophetam. Cap. II.

163

VER. 4. **ter regibus & ceteris Chaldaeorum , quia comes & dux A-
via: ignes enim ut Deum colebant Chaldei . Ignis ergo
erat eiusque militare signum, minans & portendens incendio,
dilectus & strages. Idem à Chaldais, nisi erroris, accep-
runt Persarum reges, quibus praetium fusile ignem docere
Xenophon li. 8. Cyropedia, Curt. li. 3. & alii. Sic & Holo-
fern preferentibus lampades ardentes & ignites, Josaphat
i. 17. pax Sepueg. Hunc ergo hujus loci sensum dicit: Præcedet calta hostilia in Judas properant, igitur vox
ras, propinquit infinge Chaldaeorum: subfusqueatur aliis
quem parget hostis, ut Judas, quia pridie erat horca vole-
lupatis, combatur & defoleret. Simili modo & causa vidit
Jeremias cap. 1. ollam accidens, quia portendebatur a de-
terio Chaldaeorum, qui omnia terra & flammam erant vaf-
tiori. S. Gregor. Nazian. orat. 5. ex Sepueg. sic legit: Astrovina sine, horcas volantibus & posteriora eastrum, campus
exstremum; siue explicat: Tali, inquit, hisce verbis deple-
tas terra evanescimus, & fami evanescimus, tragicis prædictis
quicunque invenimus posterioribus deformiteremus opus. q. d. Terra
qua pridie est florida & frugifera, polles effecta est arida &
qualidam, se ac illi exterminata.**

VER. 4. **QUASI AFFECTUS EQUORUM, ASPECTUS
SOKUM]** q. d. Nec calta locutus, quia representauit
Chaldaeorum agmina, erunt similia equis & equitibus. Ita
S. Hier. Locutus enim speciem habet equi armati, & equitis
cataphracti: unde ita vocatur eaudatus, id est equus.
Huc alludit S. Joan. in suis locutis futuri sub fine moni-
di Apoc. 9. 7. Si invenimus, ait, locutus es tu equus pa-
ratus in premio, & t. q. Si habebus loricis ferreas, & ova
ularum curas fias vox currunt eorum malorum conser-
vacionis in bellum.

VER. 5. **SICUT SONITUS [I]RIPETUS & CRISPUS] FLAMMÆ
IGNIS DEVORANTIA STIPULÆ M. I]Q[UA]N DICAT, Si-
cū flamma stipulam, allabore & succondens irripit & cre-
par, si strepere hoc locutus, id est Chalda, oīa aras Ju-
deæ instar hippocalarum arrodent & aduent.**

VER. 6. **OMNIA VULTUS REDIGENTUR IN OLLAM]**
Chalda, nigritus quod uult, felices per timore & pavorem.
Timor enim fango redire ad eam, ut illi quasi arcu in
periculo confusat, unde extrema partes velut exanimis &
extanguis paleficiant, mox metu ingraticefiantur & vole-
re. Levitatem mens, pallorem, gravitatem, uti est mortis, nigredinem
inducit, ut facies, inquit Ruskin, facies mortis lar-
de inflammat: hinc nos facies pallorosa, sed etiam peccatum
astrologicum (sic enim lego cum Delrio adagio 56. non ar-
rabor) .) Sic Ilias cap. 3. 4. de Babyloniorum clade ait:
Facies uultu facies uora, id est, nigritas patores &
mentores: hinc enim lacrima valuta sit ferens & splendens,
ita tristitia & metu suscitans & obnubilans, ait S. Hier. &
Theoph. Secundus, Theodor. haec referat ad faciem, quam ad
caelum, q. d. Pro fame hinc liridi & atris: item solis ardore,
cum in Chaldaea quasi morsicia cogentur labores in lu-
to, & alias fortidinis mortis, uti Sanchez, præteritum cum
hunc ollarii, cacabari, ferrari, furari, carbonari & qui
quimacri sunt, videtur est in fodinis Leodieusibus.

Tropot hic est typus, hic color decolor, haec species, hec
facies peccatorum omnium totam Deum & angelos ejus.

VER. 7. **A CENDENT MURA U. M.] Chaldei. Nota. In pa-
rabolis nūc fūctur res cum parabolâ; unde quadam dicitur
in illis magis propriæ rei quam parabolæ ipsi conveni-
unt. Tale est hic, alethodre muros Jerusalim, & per eos in
urbem obediens transper, quod magno Chaldais, quām
locutus eorum antipatet, convenient. Talia luna & quæ in-
veniuntur: Urbem in gradiente, in morte corrunt, in domo con-
fident, &c. v. 13. Atletas sumis mīmis capite aīs, quia fortis
viri in uita sibi gradiente: Viril, & id est, singuli quāsi viri
fortes more exercitus, in acie & ordine suo procedent.
Hebr. enim vir, dico significat: primus vir, id est unusquisque
secundus, vir, id est fortis & virilis.**

Ita locutus ejreditur universa per summæ artes, ait Sapientia
Proverb. 10. 27. Hoc nuper, inquit S. Hier. in his proportionis
(Iudea) videntur: Cū enim locutus agmina terroris &
G. armis qui inter calum & terram & scutari, semper ordinatio
& dispositio iudeus Dei voluntate, ut inflatur testemnare,
qua in pietatis ardentis figuram manu, scutum locutus
est, & pro paciē quidam, ut si dicam, anguis transversa de-
clivans ad altorem. Hoc est quod subit Joel: Unde quis & fra-
ternum suum non coarctabis, singuli in cellis suis ambulabunt, Spi-
rus, singuli in semina sua ibant, de pondere (gravitate) indi-

sisit cadens, & non ascendens ad summum. Per has locula-
rum actus, ordinatus Chaldaeorum actus intellige.

**SE ET PER FENESTRAS CADENT] Nihil
suis loculis inviuit est, cū & egredi, & foras, & uras, &
domus, & cubiculatorum sacra posuerint, ait S. Hieron. uti fe-
cerunt locutus à Molis immobile in Pharaonem & Egyptos,
Exodi 10. 14. Notat Chaldaeorum impetum, impuden-
tiam & audaciam; quid quasi locutus per fenestræ portis
clausis in domos Ju. lexum invicti sunt.**

**ET NON DEMOLIENT U.] passivè, id est non
ludentur, non lucubrant levi hoc fatu per fenestræ q. d.
Molem corporis sui armis gravata ad humum non aliud,
de & robe suo nihil hoc cau decerpit. Hoc signo
ostat eorum deterritatem, & exercitationem in pugnando,
saltando, &c. aquæ ac audaciam, qua in ipso hostiis gla-
dios inscripsit irruere, quin & illi, ex ufo de haberu-
liendi & dagdiani. ita Sanchez. Posset quis supicari,
pro demolient, legendam esse demolient, id est, vul-
nerebantur a deo ut moriantur. Hoc enim significat Hebr.
13. 10. Veritas condicis Latini, etiam antiquissimus
quos Roma impexi, confitentes legunt destruunt, id est
destruunt, & ut Sepueg. apel S. Hieron. confusus;**

B id que Latinum est, non barbarum. Veteres eum actum
dicabant demolio, demolvi, pro destru, destruci, ac con-
sequenter passivè demolior, demolitus sum, pro destru-
ctor, destructus sum. Sic c. 17. dieitor. Demolire, id est destru-
cta, sua horræ. Ita Alphantus in l. Qua iudicium, in prima
E. Domina, id, luctu, gata astigia vitium fatu discessit, de-
mallerat sam. Et Ulpius in l. Qua iudicium, h. x. f. Quibus
modis uulnus uictus amit. Si demissio, ait, abibit uictus au-
tus ne uulnus reficiatur. Et, edificare demolitum, in l. Qui i-
udicium, in prim. ii. locat. Semper ergo est, q. d. Audaces Chal-
da prælii avidi, classis offiti per fenestræ irruunt in
domos, & non demolientur, id est, non concidunt, non
ludentur, vel à se uulnus armis in hoc fatu, vel ab incolau-
tum, putat Judeanum, se uulnus domos defendentium,
gladiis: tam enim fortes & dexteræ erant, ut fallo in utr-
um fauia uon imponeret; tam terribiles, ut Judæos inva-
deret non audirent, sed in latratis se exhibuerint.

Nota. Pro fenestræ hebrei, eff. 17. 10. id est, id immisso
& emisso, putat fenestræ, per quam lux & aer in dominum
fornicavit, foras vero in plateas emittuntur & elicuntur.
Ruetius, fenestræ significat multile, putat telum, vel
jacula. Unde Sepueg. vertunt, in jaculis cadent, &
non confunduntur, Pagnus & Vatab. super gladium destridunt
& se, fasciobus, q. d. Chalda irruunt in gladios
Chaldaeum, illuc non ludentur, sed eos flagent, iisque
ipso gladiis eos confidunt. Rursum, pro demolitum
hebrei, eff. 17. 10. id est, quod significat vulnerare, item esse
aurum, ambiere pecuniam. Unde Chalda. vertit, ac locum ad
quem sibi sunt uulnus trucidant, & non recipiunt pec-
uniam, q. d. Chalda vitam Judæis eripunt, nec aurum ab
eis pro luto oblatum recipiunt. Arias & Tiguina ver-
tant, lores non inueniunt, sic & tropoli, dæmones animas
quarant, non aurum. Denique dicit hic avarum appo-
nete hebrei, vocari. 93. 10. id est uulnus: quia ludit &
vulnerat proximum per uluras, fraudes, iniurias contra-
ctas, &c. Nam, oīa Philosopher, Peccatis est anima &
sanguis mortalis:

**A TACIE EJUS (populi, de quo v. 1.) CONTRA-
VULT TERRA, MOTU AUNT CALI]** Est poetica
hyperbole, in qua partim aliudit Prophetæ ad locutus,
partim ad Chaldaos, per eas significato. q. d. Taute, tam
qui numeris & deuila erit hec locuta, id est, exercitus
Chaldaeorum: tantus pariter erit ejus horror & pavor in
Judea: aut ipsa hoc metu perculsis & attonitis, per locu-
tas halice quilibet nubes, perque pulveream ab ea exsiccatum,
sol & luna obvelari & obnubilari videantur (solent enim
agmina locutari, ita denarii subinde, ut duos volant ex-
pansis alis, solen columbus obtegant): quin & per horri-
fionem tubarum clangore, tympanorum & sonororum fo-
scitu, equorum frenem & curvum, vngularium ad faxa collis-
fons, militum clamore, & furore, calos rure, terra flua-
isse videtur, ait S. Hieron. Remig. Albert. Hugo. Ribe-
ra & alii. Simili modo Ilias c. 1. 10. & 12. ait in excido
Babylonia fulmen, lumen & bellus retrahit lumen, lumen
calum fuisse turbatum, & terram uocat de loco suo. Sic
Palms psalm. 17. poetice pingit Deum defendantem ad
 vindictam impiorum, quali celos, aera, terras, totam,

que

que mundi machinam quatinus, &c. ut Poeta ait, qui
quæ mundi erit. Videlicet can. 32. in Prophet. majoris.

Secondo, Theod. & Atilas hoc non hyperbolice, sed
propter acceptum. eo fuit enim Deus, ante exercitum
Chaldaeorum præmisit processus, fulgor & sonitus ad
percellendum Iudeos. Hic etiam calumna, si efi sit totus,
enim terra commoveret & quatuor, punita dicitur Vaga-
lio. Genes. 4.

Tonitruum calumna omnes nubes.

Rufum procerum hinc sol calumna obducitur & obtene-
batur. Unde sequitur:

Vers. 11. ET STELLA RETRAXERUNT APPLENDOREM
SUUM] Syrus, & Arabicus utique, stellaris latens (ful-
gor) fulgurare.

Et, id est quis, D OM IN U S DE DIT VOCEM
ANTE FACIUM EXERCITUS SUU M Dicit efl, ante
exercitum suum, putat note Chaldaeos. Vox enim Dei est
sonora, ut patet psalm. 28. & 1. seqq. Alludit ad vocem du-
cis, qui facit multos ad infinitum prætulit ingenio animo &
voce cohortatus & acrius. q. d. Datus qualis dux bellum militi-
um suo, putat Chaldaei venientem in Iudeam, per tonitruum
animabit ad bellum. Judicis vero per idem percellet & per-
terrificat, quia ipsi benignam vocem & invictumatem ad
ponentium audiret, & ejus legatos, putat Pro-
phetas, contemptus: tonitruo regi Dei audiunt & fini-
tiuncula qui ipsa blandula loqua audirent & spievrent. No-
ta. Chaldaei hic vocantur milites & exercitus Dei: quia
quali militares fuerunt iustitia & viodicta divina exercitio
in Iudeos, aliaque gentes. Latentem spli dominiandi Iu-
deos, & ipsius distanti cupiditate Iudeos. Genteique ty-
rannice invaserunt, ac proinde ad hoc direxerat a Deo caca-
ti & politivæ immitti non potuerunt: Deus tamen hanc co-
rumtyramnidem, libidinem & cupiditudinem direxerat permitte-
re deinceps, ne ipso permisit ad hoc, ut per eam Iudeos
Gentiumque luxum, abdolitatem, aliquæ peccata cap-
illigaret. Vide can. 16. in majora Prophetas.

Alegoricæ, hæc verior & majora erunt iu die mortis, &
magia in die judicij, cupas hic viva imago datur in excido
Hierusalem per Chaldaeos. Itaque hæc dicitur tenebra-
rum & caligorum, qui locutus, id est, demones ipsorum armari
peccati nostri quoque iu die coniunctus, animam in-
vadunt, percellunt, lacerantibus, & in extremis angustias
redigunt, ut terra, aer & calidum nimis ei angustum vide-
tur.

Vers. 12. CONVENTIMINT AD ME, qui aveisti etatis a me,
& convenerit ad varijs illigetque velutæ cupiditatib; CON-
VERTIMINI, nequati, IN TOTO COADE] Tocata
mente, tota anima, topo spiritu, topo affectu. Ego enim
codus & mensis tuum creator & dominus, Ideoque totum
suum miseri dedi, immo redi volo, ne patior a te partem
aliquam quod idolatria, veneri aut ventri detur, mibi sufficiat.
Vide 3. Gregor. lxx. Moral. cap. 1. ad filium Job: *lesu-
tus fons fonte graffiam erum;* ubi docet peccatores sap-
ientie bona propria, sed occurrante tentatione illigo ad
sua vita telos, quia cor non motu, nec itero se ex teno
cordite ad Deum concurrit. *Agere aperte honesti;* inquit,
sed non sine dampno: *affi sentimus proprii;* sed fini uer-
sarij eis, sed his moderatione super patitur, sed fini
ne sentimur uulnus: *enique alijs ipsi virantes quiescam;* sed
laborans virantum sanguis, *qui aliud quiescentibus bellis ser-
tans;* in campo uirantur, & trionphant in uictoria de bello
concupiscenti. Cum ex adverso, ut ait S. Bernard, humili-
atio sit via ad humiliatum, pallio ad patientem, mortificatio
ad calidatum, gelidum ad abdolitatem. Vera ergo
conuersio sit per solidum, lenium & efficas voluntatis pro-
positum de mortanda vita, si illud credito innovetur, & in
eius conlectetur. *Accipio a Deo;* inquit Hugo de S. Victor,
per tribus modis, *vanius mundus,* *voluptatis uulnus,* *ambitionis
proximi;* *ad conseruare fratrem fraternalis,* *compunctione mentis,*
misericordia carnis; ne felicitate in ore serviet, *in mente pre-
parat, in corne procula & fortiori. Potio interna hanc eas
disconversationem, & compunctionem ostendit in inuitu,*
quo puniuntur peccata carnis & pale, & in filio. *In plen-
dis quo non tantum lachrymis profusis deliciant, sed & cum
genitribus, laetus;* quodcum peccator, compunctione man-
num, deo punitus & plangens prælima felicia & cæcita-
tem vestram, ac ingratiitudinem in iniurias nubilas.

Ric. enim Iesu. lib. de Poenit. c. 9. penitentibus
hinc actum de gelibus primo Ecclesiæ morte punitur:

A Etiam malogena, intuq; præfervendi & humiliandi lemnis di-
sciplina est, conservans inimicorum misericordiam illum. De
ipso quoque habet ut uulnus moratur, *faciat & cures incipiat;*
corpus autem obsecrat, *caecum amputatus deinceps, illa que
percutit utriusque refectionis matutine & cœtrum postim & post
para negli, non uenit scilicet, sed anima consolatur plenum ve-
rum inimicorum processu altera, ingrediens, laetatur, & magis dis-
secreta ad Dominum. Idem lib. contra Marc. 4. 26. ait,
afflictus in tribus annos, genitum polui, & manus cadentia
bus pelles, & facies huius i vestimenta orationem comendat de-
bet.*

Conversimini ergo ad me in tuo uerde, ut sedicet omnes af-
fectiones in unum Deum referatis. Audi S. Bern. serm. 2.
de Quadriga. *Audiens salterum quid diligat, quid matras, quid
genitrix, quid amitterebit;* & sub huius religione amittere secum
est. *qui patens conservans inuenit ut per se percurret.* T. nam
nam est in his quatuor affectuimis est, & da huius amitterebit
post quad dicuntur, *me in tua uerde tunc conservare ad Domini-
num.* Compunctione proinde ambi raro, non uicili omnia diligat
nisi ipsam, nisi patens est in proprio ipsam. Conversestis enim ad ipsam
timi sui, quia pervertit utriusque animi, quo maiis si quis
periret eam, aut non prospexit, sed & gaudium suum & tri-
stitia agere conservaret ad ipsam. *Hinc autem in istis, & non
sunt communia nisi dolores, non laetitia.*

S. CINDITE CORDA YESTRA] Solebam enim
Iudei in blasphemia & simili atrocic uicelore, sequit ac in gra-
vi laetitia scindens uelutina, à capite uique ad pedes, ait
Arius, ut hac ictiuncle offendentes inter omnia animalia dolor-
sem de dilectione. Sed in multis hanc scindit utra mea
ceremonia, & haec tantum in uelle, ore ex corde pre-
pans. Jubet ergo Deus hic cor scindi, & potius quam ve-
hem.

Q U A T U R N O N U S] Quinque epithetis declarat. Quinque
mensa Dei patentes & clementia eius pecatores per epiphata
mitentes. Primum est, quid in eis benignus, hebr. *DMY radum;* id est
misericordia uiceris, hebr. *five commiserans ex iniuris uilecti-*

Vers. 13. b. *Tertium est, quid sit patens, hebr. *D'MY PMK rech
appam;* hoc est longus, id est latius, uerius, hoc est longi-*

*ma, patens, tardus ad vindictam, facilis ad uenientem. Qui
enim talia habent nata, tardè incautus, & cito placen-*

*tu, quia sit sumos caribus efflat: ex adverso *D'MY MP
Kerfer appam;* id est, *angustus uarius;* significat facilem ad
item & tardum ad uenientiam sita spuma & fumes efflare*

*nequit, relictus & in corde menegue continet, ut dixi
Exodi 34. 6. Quartum est, *malis infernorum;* hebr. *ell, mul-
ti portas & portu;* Quintum, *præfabilis;* id est placabilis
& porcitos, *super malitia;* id est, afflictione & piuione;* *li;* id est
quoniam communiter est peccatoribus. Quintum, *præfabilis;* id est placabilis
hostium punitus & Deum, non minarum decessus in infli-
ctu, sed ex se uero & absoluere, ita Her. Chald. S. Hier. &
ali. Hebr. enim est *D'MY nisham;* id est *patiens super malit-*

ia; ut verum Septuag. & Vatab. Dom. ut Hugo Victor, de-
signat est, quia non sicut omnium uirtutis in manu corporis &
mentis, quia facilius in pictu: patiens, quia conser-
vans in corporibus non omniens miserere possit, quia esse in di-
litione corporis & uulnus super malitia, quia horribilis despera-
tio in gradem peccati non comprehendens. Unde Arabicus
verit, *malis miserentur & patentes eis;* & grata eis, &
avertere malum.

Syrus, conseruare malum.

Nota hic rursum latitudinem, immo elegiam nostris in-
terpretis. Nam præfabilis super malitia latine ad verbum

idem est, quod præfatu, vel qui præfatu, excellit & eminet
malitia, hoc est ira & vindicta; qui maior & melior est
malitia, sicut si eis vice uictor regi, sed eam ipsi ut domi-
nus vincit & regn. ita Ribera. Ita enim est quasi fer-
tura, & quasi indomitabilis lemnus: quia calamus hominum
fuerit ita & cholera, tam domet & regat? Ira ergo domi-
nus itato, eique habent ratio uola & imperii exercitum, mo-
re uero quasi mancipium sibi fertur & obsequit facit.

Unde Poeta:

Ita fure brevis est.

Et Cicero Tukul. A. 10. sit, *ob quinque similius infante;*
quoniam ita? Quoniam bene lenius lenius dicitur infante, posse
est illi spissus impetuosa dictuus asper alterum, quoniam personam
habens similitudinem?

Quid debili humores fatus? Quid Aga-
memnon in iugis? nam sicquid ira ad favorum mere
tempor perdantur. Deus autem tam possum, tam sancta,

nam

operibus suis peccatis, quia tocius falsus ejus, & omnis laos dei, ut universitas utilitas ex uno opere pondereret, & qua-
si nonquam ad illud efficit reverentias, neque aliud opus in-
expursum; unde in toto conqueritur, donec aliud ab illo lo-
completum. Quia enim cum per avertitum ablovetur, idemque fessi-
tur, ut alio ab eo translatetur, inquit affectum & concursum
operis iustificat, & facile ab accepto defluit. Decimimumque
sum, Deus non puniit bis ultimum; idem facit sanctus, qui in
hoc, & reliquo soveris studet se per omnia conformatum
fanciundum. Dei voluntati, Hec summum, que fuisse D.
Thomas opere est.

QUI SCIT SI CONVERTATUR?] Ita virtute
VERS. 14. & Segnug. Vatab. & alii paulum, licet enim tibi non sit in
Hebreo, ramen de morte ex p[ro]p[ter]a Hebreo subtiliter ligatur.
Vox ergo signifit dubitationem Prophetae de venia Iudeis,
etiam potestimis apud Deum impetrantibus; licet enim
cerioriter Deum potestimis semper remittere offendit
jam est, culpm de peccato aternam, tam o[ste]neat par-
te Deum non temp[er]at penitentibus remittere peccatum tem-
poralem, quia licet exscidit Iudeus per Chaldaeos à
te decrux & commutatum. De illa ergo dubitatione Pro-
pheta ait: Quis fisi se convertatur, & iugnatur? id est, an forte
agnolet. q.d. Spero eum ignoritorem, ut afftere de pro-
mettere non audio. Similiter modo Deus David penitentibus
culpam homicidi & adulterii remittit, non puniit: nam
cum punivit morte hilii, & privatione regni in persecutio-
ne Absalom, Reg. 21.10. ita S. Hieron. Theodor. Rufi-
fin. Rupert. & alii. Chaldaeo Hebreo, omnia si veritate alter-
cavit, & paraphebat hoc modo: Quis nisi spud se esse prece-
re, dederit ei sibi, & misericordia applicabatur ei, & quicunq[ue]
que penitentiam erigit, remittetur penitentia sua, & recipit
benedictiones ex consolacione, & eccl[esi]a sua oratio sine vita qui
affers oblationes, & libera in datu sanctuariori Domini.

ET IGNOSCAT] D[omi]n[u]s veniebas, id est & posuerat,
hoc est, revocet sententiam, non vastando Iudeum per
Chaldaeos ut decretaret.

ET RELINQUAT POST TE BENEDICTIONEM] Et propositio: logorat enim deo, quasi de homine
offendo, qui penitentia amici a quo offensus est placuit;
item & offensum populus, ad amicum redit blandus & fer-
nos, immo cum mutuicibus & donis, quae deinde ab eis re-
linquit, tuncquaque amicitia auctoritate redintegrata. q.d. Si
similis modo Deus vobis a Iudei, relinquit benedictionem, id est,
iugum & bonorum omnium copiam, ex qua illi in
gratiarum actionem sacrificium & liberas crebro & largi-
tate proficit. Paulus alter et p[ro]p[ter]i[us] explicat Christoph. &
Calixto, q.d. Post iuste vindictam, puti post 10. annos capri-
vitis Babyloniam.

CANITE TUBA IN SION] ut sono tuborum
convocatis ad publicam supplicationem & litaniam ad tan-
vers. 15. tam cladem avertendam. Iudei enim ad populum con-
vocandis ostebant tubas, ut praescripsit Dei Num. 10. 1. non
campana harenia proprie sunt Christianorum: & initio
quidem furentur minoris, sed pace ecclesia redditu per Con-
flannianum parlamen grandiores facte, nomen autem cam-
panarum accepimus a loco, ubi primi mores facte sunt,
namque a civitate Nola in Campania, unde & mones cam-
panarum, dicuntur Nola. Ita Ratione divin. offic. lib. 1. c. 4.
n.a. Cardinal. Baron. tom. 1. anno Christi 8. J. Judocus Lo-
nchianus in Theologico Thermo Campana.

Moral. de
publicis
dilectionis.

Ex hoc loco refutatur Lutherus, & cum fecisti Magde-
burgenses centuria 3. & 10. in Tertuli, qui processiones &
litanias publicas refutat ad Montani hereticorum &
& Tertulliani errores. Nam illas hoc iuste Deus misericordia
per Prophetam, ut & Ioseph cap. 4. 6. ubi per illas cor-
sunt muri Jericho. Eisdem indixit David 1. Psal. 131.
2. & Ioseph 1. Psal. 10. 11. inde eas famari Christus iuste
facte & exempli dum publice populi processione ingressus
eum Hierolymum in die palmarum. Mat. 21. 8. Ita Grego-
tius Magnus in publica, loc & p[ro]p[ter]e publicas litanias indi-
x[er]at averia eis ut Dei plaga, ut ipse testatur lib. 15.
epist. Et Carolos Magonis Imp[er]i. legum c. 4. Litanias,
inquit, matris uite Romana festina Calend. Matii celebraverunt.
Eamdem iuste Concilium Moguntinum habuit anno
Christi 111. c. 13. Ita anno 16. imperii Theodosii Imp. cum
Constantinopoli tete mosu quartuor, totus populus
supplicationis inclinavint kyrie eleison, ac p[ro]pter raptus in ex-
equum justi et Episcopi & populo narrante, ut litanias face-
rent, dicentesque sancte Dei & sanctissime, sanctissimi im-

A mortalis, misericordia nobis. Proclus ergo Episcopus hac cul-
septuaginta litania, praecepit populu sic facere, & itam terze
moysi testifl, inquit Paulus Diaconus lib. 19. Var. h[ab].
Plera videt apud Iodocum Coccium in Theologo Cathol.
p. 23. 3. 2. 3. 4. Vetus S. Leo ferm. 1. de jejuniu te p[ro]m[ulg]at membris c.
2. Plenaria ait, processione oblatione oblatione, quando cuius
Eccl[esi]a non est oblatio, & una confitio: si enim doceas vel
in iustitia tua, posse confitui, emissa que possestis. Demissis
processu[m] & premis, quid negabitis multorum milium plebi
unum oblationem parvus exponatis, & per omnes spirituum
concordem supplicationem. Et tertul. in Apologetico Publicis,
tit. omnia occidit, quae manu facta expofitam, &
nim facit Deo. Sed h[ab]it u[er]a gratia est Deo.

SANCTIFICATE EXULTATIONEM, indicare sanctum V[er]bi 16.
I[ust]itiam. Vide dicta cap. 8. 14. YOCATE COSTUMU]

Mythicu S. Bern. 4. de jejuniu Quadr. Sicut autem, iustitia
nostra, per facili calore passare, d[omi]n[u]s ale, eratensis facili & su-
bita, ut reddas fratri umbracem de pacem, quam debet, onde
ad iustitiam carmen, quid est enim opus vocare? iustitiam seruare
diligere patrem, fratrem tuum amare. Superbius ille Pheru,
sensu intransit habens, salutem facili facit, quinque menses &
leuantur his in sabbatis, & gratias egit Deo: sed non vocare
est iustitiam. Non sum fons carnis hominum, itaque ali mea
misericordia sum non peruersus in calorem. Ut ergo charitatem
lavare manus vestras in fuscagine processari, & omnia vestra
suis istis ne alias duas habent infusa vestra, familiarissimam
sinceritatem, & pacem, sine qua non videbitis Deum, sanctificare iusti-
tiam, ut para iustitiam & deuota oratione diuina illud offerat.
Maiestatis. Fecisse carmen, ut congruens modicu[m], laudes Deum
non in symposio & abuso, non contra, ne mortificatione carni.

SANCTIFICATE ECCLESIA] q.d. Facite quia
monendo, quia exhortando, quia minando, quia iustitia
exempli praeservando, ut totius ecclesie populuse Deo two
fandum pratice, itaque eius officia placent, cumque ab
reconcret. ita S. Hieron.

COADUNATE SENES] q.d. Congregate omnis
status, ordinis & letus homines, utromque clamorem in ca-
lum, & agereque misericordiam, tamquam consummatu[m]
omniu[m] voce, quasi armata manu, à Deo extorquent. Numis
nisi p[ro]p[ter]e catenam, quis hi erga status loient esse perso-
nas re[ligio]nis carnis, & ob afflictam debilitatem valetudinem
proplies ad preces & vota. Item parvulas & genitos n[ost]ros
C. re[ligio]ni ihos innocentes suo miserabilis vagio aures. Dei pulvis,
fletanteque ad misericordiam. Sic de parvulis a Herode
occisis ait & Aug. ferm. t. de Innocentibus: Miserere
lamentans maria, & ad celum manus ab elevata personam
Deum concilians matribus toxique dicitur. Sic pullus
corvorus lamentabili eroit atque, quasi naturali price &
polente cibum à Deo, docet Platines psalm. 146. 9. Qui das
iumenta osta ipsorum, & pallis sororem invenientibus sum-
us leonibus flos rugitus. Canali lumen, inquit, regentes no-
rapiane, & gravant à Deo aferunt, psal. 103. 1. t. 27. de
omnibus animalibus ait: Omnia a te expectamus, ut nos illis
ejus in tempore. Ha enim sunt quae naturae animalium
obligaciones, quibus taciti ab auctore natura possunt
eliberare potest libe congraui. Unde Deus illorum con-
ditos cas auctor & exaudi, dum cuicunque etiam provdet &
largiatur. Adde, parvulus h[ab]et suo p[ro]loro excede paternas
& vicinas ut servit[us] oret & plorent.

E[st] E[st]IATUR S[ecundu]S] q.d. Sponsi & sponsae
complexibus & voluptate thalamis distinxerunt, ac dentie
penitente de lacrymis, a facie que eccl[esi]am, ut una vox
omnis vociferant in calum, flagitante venient. Docet hic
Propheta, tempore publice calamitatis, penitentes & i[ust]ificantes
congregantes ablinendum conseruare, ut melius se
d[omi]n[u]s iuste oratione: quid & docet Apostol. Cor. 7. 5. Et R. niale
Romani jubet, ut Pastores hoc ut moeant conseruat,
domino matrimonio coniungant. Ita Nicolaus Lin reponit,
ad quest. Bulgar. cap. 50. scribit ut tempore Quadragesima,
ut p[ro]p[ter]e orationis & jejuniu[m], otiu[m] conseruat ablineat.
Ita Noe coabitauit tempore diluvii deg[ressu]m in arca;
ideo valente D[omi]no, mihi ex S. Ambro. d[omi]ni Gen. 8. 26.

Symbol. Hugo Victor. Sponsi, inquit, id est sapientes, ex-
altato de cibis suis, id est, de studio sapientiae & sapientia de rhetori-
co, id est, de privilegiis descendunt contemplativa grauitate
& singulari[us] subiectu[m] p[ro]ficiunt, & omnia querenda tenent.

INTER VESTIMENTUM ET ALTA[RE]] Nota ex
li. 3. Reg. & templum Iudeorum propriu[m] tantum duas conti-
venit, nosque partes, feliciter Sanctum, & Sanctissimum laitorum;
sed

QUA DEDIT VOBIS DOCTOREM JUSTITIAE? Pro doctorem hebr. est ΠΗΓΗ more, quod aliqui vertunt pluviam, sive hunc lumen transfertur, quia dedit nobis pluviam per infusionem. Unde appositi leguntur: *Et defensore facies ad vos imbre matutinam & serotinam.* Faver verso Septuag. quantum dedit nobis ejus (tritium ex pluvia fructuante agros) in sufficiam. q. d. Post redditum à Babylonie dabit vobis Deus pluviam, indeque meliem & annoram copiolam, & praemium vestre pietatis & iustitiae, utque si uisus ei servatus in iustitia. ita S. Hieron. & Theodor. Hinc & Syrus, & Arabicus interque vertit, dedit vobis cibum infusum.

Vero melius est versus doctorem. Primo, quia ita vertit S. Hieron. Chalda. Vatapl. Clarius, Arias & paulus alii. Secundo, quia de pluvia mox subdit: *Et defensore facies ad vos imbre;* ergo hic more non imbre, sed doctorem significat; aliqui etiam tantologia, & idem bidetur. Tertio, quia hebr. est, *Dedit vobis more ad sufficiam,* quod proprium doctore accepit de beato, non de pluvia: nec enim pluvia, sed doctor datur ad docendam iustitiam. Quartio, quia more tempeste alibi a Nostro Sept. & aliis vertitur doctor, aut legislator. pluvia enim hebr. non more, sed ΠΗΓΗ vocatur. Ista plasm. Et. 8. *Eritis benedicti nomen dabit legislator,* hebr. more, licet R. David ibi vertat, *pistumas aperte pluvias.* Ita et. 30. *Et non facies auctoritate doctorem tuum.* hebr. ΠΗΓΗ more. Et aliis paulism. Unde à more dicunt Syrus mard, unde matutinus, id est, *Domini noster venit* & Arubicus mrd, id est magister. matutinus unde matua idem est quod magistra, domina. Al ludic ramen more ad ΠΗΓΗ hebra, id est lex, & ad ΠΗΓΗ aere id est pluvia: quia Hebrei doctrinam vocare rorem vel pluviam, sed quod illico doctor instar pluvie suscipiter, sensim & gatratim in filiis auribus & membribus discipulorum, exsiste sapientia irrigat, latifacet & secundat. Unde Moles Deuter. 32. 1. *Congressat, ait, se pluvia doctrina tua,* ita ut ratiōneōne meum, quia imber sapientia herbam, & quia fuit & sapientia. Quocirca in Hebr. hic est pulchra paronomasia inter more, id est doctor, & mrd, id est pluviam, & ΠΗΓΗ aere, id est decideret faciet, q. d. Deus dabit vobis more, id est doctorem, qui iord, id est decendere faciet, & quasi è calo stillabit in vno ore, id est pluviam ex te doctore. Sic Iudas Christum comparat rorū ex calo decidentiē & terram irritantem e. 45. 8. *Rorata, ait, calo desaperi, & nubes pluviantur.* vide ibi dicta.

Quare, quinām hic docto iustus? Rabbini quos sequitur Ruthius, afferunt eis Ezechiam regem qui populum excitavit ad pietatem. Deinde cultum s. Paral. 30. Ideoque Ierusalem ab obidione Sennacherib liberavit. Alii volunt esse Iohann, plium pariter regem, qui aras idolorum erexit. Verum hic non agitur de Sennacherib, sed de Nabuchodonosor, vel Holoferne: hunc enim doctorem promovit post capiūtatem Babyloniam, ut dixi veri. 20. Add. hic augustinus titulus. *Doctor infinitus,* in Scripturis non datur Ezechiel, John aut Prophetas, sed ioli Meliss, ut patet libro 30. 20. & cap. 35. 4. *Ecclesie populus deuterius, ducem ac praeceptorem generis,* quo hic alludit joel, praelemit quia hic doctor in Hebreo habet articulum, & vocatur ΠΗΓΗ hammar, id est, illa copia & singularitas orbi doctor, putè Doctor doctorum & Prophetarum omnium, quem singuli avidè expectabant, utpote à Prophete tis omnibus promisum. Unde Jeremias c. 12. 6. loguen de Mellia: *Hoc, ait, est nomen quod vocabimur eum, Dominus natus iuster.* Eccl. Daniel. 9. 24. *Ut adiuvere iustitia temporis, & ungarni Sandus sanctorum,* puta Christus. Tertio, quia legentia v. 28. *Effundam spiritum meum super amorem eorum, & propterabunt filii uestris:* & dabo prodigia in calo, &c. Sol conversans in teuebus: *& luna in sanguinem, & regnum venies dies Domini magnus & horribilis,* ad nullum nisi ad Christum pertinet.

Iudeum rationibus constatent sententia recentiorum Rabbinorum, quos sequuntur Lyran. Hugo, & Dionysij, qui per doctorem accipiunt doctores, id est, Prophetas Iudeorum post captivitatem Babyloniam, quales fuerunt Zacharias, Aggeus & Malachias: fateor tamen ad eos alludi, & eisque quasi obiter perligrin (alludit enim joel ad felicitatem populi Babylonie redempti, cui dedit Deus frugum copiam. Unde subdit: *Et implorans* are frumento. *Et reddam uestris quos comeditis*

Alecia:) sed ita, ut actes Prophetarum & directe figuratur, finiatur & explicant in Christo: sicut Moies Deut. 18. 18. promovit post se Prophetam, id est Prophetas, & inter eos unum eximium, & singularem, putè Christum. Christus enim est unus noster Magister & Rabbi per excellentiam, ut ipse ait Matth. 23. 8. ita Remig. Rupert. Haymo, Albert. Arias, Vatapl. Ribera, & Castro & alii.

E T D E C E N D E R E F A C I E T Dominus ad vos imber matutinus et serotinus! Apud Propheta in Imber matutinus vocatur, qui in autumno nasus et serotinus: depulit, cum semens fit in Iudaea, ut aliis grana solvantur, & radices fugant in terra. Serotinus, quia matutinante legete decidunt in Aprili aut Martio. ita Chaldaeus, Rabbinus, & paulus Interpretes. In Iudaea enim calida & secca regione, tota aestate, id est, a Mayo usque ad Octobrem, per quinque menses non pluit, sed fudum iugiter, & serenum est crux, tam nocte quam die: unde noctu in testis sub domini, uti a viri gravibus qui ibi habitantur accepi. Quocirca duplex ibidem est tempus pluviz, prius post astatem cum baciunctu feminis, illudique dicitur manu, five matutinum respelci legatis quia tunc est terra crumpit, utimane in aurora exurgit sol: posterius, ante statem, quod tegete ingratulat, & maturat, illudique dicitur serotinum respectu matutini iam dicti. Segetes enim suum quibus habent diem, eius aurora est germe, & germinatio: vespera, leges et mellis, cum icilicet in here conduntur.

Nota. Per hunc imbre significant messem, et fruges temporales copiosè dandas Iudaei post redditum à Babylonie. ita S. Hieron. Theodor. Remig. Albert. Hugo & Lyran. Verum libis his tropicè et metaphoricè longimægi intendit significare fruges, et bona spiritualia danda per Christum. q. d. Christus doctor inservit talen vobis doctrinam, et tantam ubertatem honorum spiritualium dabit, quod et quanta olim in veteri testamento, imbre illa matutina et serotina adumbrabatur. ita Rupert. Haymo, Arias, Ribera, & Castro et alii. Idta est pater et rationibus pauli ante allaris, et ex eo quid hinc bona promovit in eternum: eterna autem sunt bona spiritualia Christi, non temporalia Iudaeorum. Quocirca imber matutinus, est predicatione prima, five doctrina, illustratio et gratia præveniens, qui primò peccatorem convertit, facitque iustum: serotinus, est illustratio, et gratia consequens, quia iustum in punita proximovet, et ad perfectionem deducit, se presertim est donum perlevarantis, hoc enim iustum ad gratiam conformatum, id est, ad gloriam, et beatitudinem exelestem perducit. ita S. Hieron. Arias, & Castro et alii.

Symbol. imber matutinus fuit vetus testamentum, quod prima pietatis feminis pullulare fecit: serotinus, est novum, quod veteris feminæ maturavit, & ad messem virtutum perduxit. ita S. Hieronymus & Haymo.

Rurum Rupert. Matutinus, ait, imber fuit predicatione Euangelii facta Iudeis a Christo & Apostolis: serotinus erit, que fuit ab Elia & Heno in fine mundi, cum omni luce salvi fiet.

E T I M P L O R A N T U M A R E & FRUMENTU M Per stringit obiter fertilitatem Iudei post redditum à Babylonie, sed per hanc intelligit principiū copiam charismatum & virtutum datum agris, & areis, ac olivetis & vineis, id est, Ecclesiis particularibus per Christum. Porro tercularia, in quibus exprimuntur vinum & oleum, sunt tum gymnasia, monasteria, collegia, aliquae auctorita: tum persecutions & tribulations, quibus vinum sapientie & fortitudinis; ac oleum consolationis exprimitur & hauritur.

Tropolog. Tercularia, ait Hugo Victor. *Sunt ipsa corda inter spem & timorem posita, confitentiam superioris patientiam inferius habentia: confitentiam in patientia, patientiam in tribulatione. Confiteantur siquidem premunt, defensant, patentes inferius uacet, & pondus susinet. Inter haec duo mensa familiæ quasi in terculari posita premunt, defensant, diliguntur. Premunt flagillis, defensant uinculis, clausis, atque arietibus. Hinc namque elector genitus para confessio: hinc flamine lebryma auxia compunctionis:* P. binc

bene mecum suspiria secunda decriptione: bene liquentur Argi illam tua committere cunctae, quia ibi sunt tui me sentio esse barrem, dum eius laudem, & gloriam sibi inservi, & mibi scribo. ita S. Bonavent. in eius Vita cap. 20.

VERSA. ET REDDAM VOBIS ANNO DUCOS CONDEPIT LOCUSTA, BRUCHUS, &c. J. q.d. Perteritam inopinata, quam vobis intulerunt Chaldaici, tum lineales, tum portus myslaci, id est, demones & viri, compensabat gratiarum & opum caritatis ubertate. Unde Chalda veritus, reddidit vobis bonus pro anima quibus vexatus vobis populi, gentes & reges? Chalda enim fuerit fortiora misericordia magna. Hebrei & Chalda exercitus mens misericordia. Alhudit ad id quod locustis significantibus castis Chaldaeorum dixit v. 11. Dominus dedit vocem anima faciens exercitus sui: quia multa sunt nomes eis etiam, quia fortia sunt & facientes verba ipsa.

Potò per locustis & Chaldaicos, intelligit exercitum spiritualium hostium, q. d. Ego Dei tentationes, peccata, dimicatio, carpere & mundum, quibus hostes & predones vestros invenerint in vos (et leales & modo quo dixi can. 27. in Prophetas maiores) ad puniendo vel iram prophetarum, aliaque peccata priora. Hi vallarunt agros Ecclesiastarum, & animarum vestiarum, ac depali sunt omnes gemitus virtutum, & bonorum operum. At iam idem ego placatus & reconciliatus vobis, omnia hac damna faciam, vobisque primitam bonorum in celum copiam refluiamus, in modo maiori fonsore curvabimur, ut dicimus cum Psalmo 89. 15. Larati sumus pro diebus quibus nos baniisti a nos quibus sodales mala.

Tropol, significatur hic via penitentie, qua Iapho, sed penitenti, omnes priores virtutes, omnis priora misera refutavit, ut docet S. Hieron. hic, ac S. Thom. & Theolog. tract. de penitentia, id eoque facit ut homini lapsus semper ad maiorem gratiam refutatur: prater enim, gratiam præteritam, quam omnem reducit, addit iniuper proprium tum virtutum, tum Sacramento penitentie confirmationis. Vide Franc. Suarez opule. 5. de Reditu bonorum operum, ubi dicit a lect. 4. cum Iohann. Maior. Gabriele, Ockam, Medina & Henrico a Gandava, docet, hunc reditum fieri ut penitentie non in altera vita, uti censuit Scotus & Durandus; sed in praesenti, id eoque in eodem penitentie instanti; nec tantum per actus penitentie prioribus virtutum aliibus intensiores, uti censuit D. Thomas & Paludanus, sed etiam per actus eiusdem remissiores.

Symbol Hugo Viflor. In adversariis, ait, Christi redditur nobis anima que prestat per festa, deuorum oras: quia in eo nobis iusta corda inflammat, ut et contra fallaciam diabolus humatum, dicens: Dixite a me quia muta sum & humus corde contra te schismi, ut et galat. preficiunt sobrietatem, dicens: Fidele ne gravescere corda vestra trapulu, & obstante, & curis, busque nup: contra rubiginem, id est luxuriam, perficit castitatem, dicens: Sicut lumbi vesti praecincti, incruentia ardentes in mandibule vestris. Luxuriam quare extenuauit, dicens: Beatis pauperes spiritu: beatis qui lugantur. Bruchus, dicens: Beati qui ejusmodi & plenus sufficiuntur, beati mysterioides. Rubiginos, dicens: Beati pacifici, beati pacifici, beati matre, beati am, dicens: Brachio domini corde. Vides hic quatuor hec animalia & pectes oculi beatitudines depicti, & calque reduci per Christum, & per penitentiam.

ET COMEDETIS VESCENTES, ET SATURABIMINI: ET LAUDABITIS NOMEN DOMINI] Ille enim dedit vobis cicano, caroque talen, tamque luculentam & copiolam, ut vos abunde saturaretur, & rorique, & vegetos & alaces etherceret.

Moral. dicens hic fruges, ceras, omniaque bona naturalia, & multo magis supernaturalia, eis dona Dei, conrumque laudem & gloriam non nostris labori, sed Deo, cuique beneficentie a scribendum. Qui fecit facit, Deus non sicut ei inserviatur, & Dei donis indignum facit, aliusque isolari moreretur. Deus enim est seclusus sub gloria, utpote quia ei omnia iure debetur; unde ait ipse: Gloriam meam alteri non dabo, Iacob. 48. II. Quocirca S. Franciscus hoc more sua inculcavat, ac inter alias illud documentum dabant: Quando, inquit, seruus Dei orans, existimat durum, accerte debet: si iam confortatorem missi percussit, & iugno de caelo miseri Domine, &

EFFUNDAM SPIRITUM TUM] Hebrewi inchoante novum raput, Jam iisdem, & ex in Russinis, sicut per doctores iustificaverit, 24. accepérunt Eccliam, ita spiritum à Deo effundere content in eius nuncius, quos ipse misit per vocem iudicari, ut omnes ad avitam fidem, Deique cultum revocares; Sanctum Petrum vero in concione his Adlocutum 2. tantum bac accendit modice tuum tempori, eo quod illi quoque congrueret; ac Russinus sudaces vocat eos qui contrarium sentient. Sed audacter est haec ens censura, utpote repugnare SS. Patribus, & interpretationes penitentibus, ipseque Sancto Iacobo Auctor. a. 12.

Alii facit per doctorem accipiunt doctores, puta Propheta qui fuerant post reditum è Babylone, v. g. Agapium, Zacharias, Malachiam; non per eisdem ardenter concionantes, putant effusum spiritum pietatis in populum. Verum cum imperius probatum sit, doctorem iustitiae intelligi Christum; lequitur ad illius tempora habet pertinere, præterea quis nunquam alii effusum Spiritum iustitiae legimus. Addit, pro Et erit post haec, S. Petrus Auctor. a. verit. Ceteri in diebus novissimis, putat in diebus Mellior. Illius enim a te, lex & tempus in Script. vocatur novi: max: quia illi nulla illa lex, religio, vel Ecclesia succedit. Deinde ergo facta, hoc ad latram nona de Eze chas, Aggro, aut quovis alio, sed de Christi esse intelligenda. Ita enim definit Vigilius Iapa in Concil. Romano contra Theodoreum. Mopise Ienam, ut dicit in protonem.

Ait ergo, & promiscuit dicens: Posit haec, id est, post Christum doctorem, cuique mortuus, & sicutenam in eum, ego Deus effundam Spiritum sanctum in Pentecoste, ac deinceps: primo Ecclesiis iudeis, & sibi liber in Apóstolis, Cheilis discipulis; lequentibus vero facilius: invocabilibus euodem effundam in omnes, quotquot per baptismum in Christo renascantur, euque Ecclesie incorporabuntur. De Pentecoste enim humi locum explicat S. Petrus Auctor. a. 17. quem sequuntur omnes Patres, & Interpretes orthodoxos, ut S. Hieron. Cyril. Theod. Remig. Rupert. Albert. Haymo, Lyran. Hugo ute-
runt, illicet Cardinalis, & Vulturius, Dionyl. Varab. Arias, Clarius, Robera, Castro hic, Chrysostom. Cecum. & alii in Auctor. a. Didymus & Ambro. lib. 1. de Spiritu S. cap. 7. Justin. contra Tryph. Hilar. lib. 8. de Tri-
nit. & alii. Quin & Rabbin, ut Chal. R. Salomon, R. David, R. Iesu apud Lyran & Galat. li. 2. c. uic. & alii
hanc millionem Spiritum sancti ad tempus missae referunt. Punto cum illi Effundam, loquuntur idem qui dixit, Miram deitatem infinitam, illicet Deus Pater; ello ipse filius cum Filio spirat, ita & minat Spiritum sanctum, ita Chrysostom. in Auctor. a. Hinc Cyril. Hierofol. catech. 17. centuri hie loqui Christum, cui, inquit, Pa-
ter omnia dedit in manus, & potestatem dandi Spiritum sanctum quem non ad menitum accepit.

Nota. Vox effundam significat ubertatem, & copiam donorum Spiritus sancti, tum gratus facientium, ut gratias, charitas, fortitudinis, alacritatis virtutum; tum gratias datorum, ut proprieas, &c. effundendas in Apóstolos & fidèles. Unde in Scriptura haec effusio vocatur baptizamus, ut Matth. 3. 17. iohannes Baptista de Christo: In tequa baptizans spiritu sancto & gnos. q. d. Ipse vos replebit spiritu sancto, in eumque cuique ignorat quasi immergitur, ut homo immersetur in aquam cum baptizatur. Et Chrysostom alicuius in calamo Act. 1. 5. ait: Iohannes quidam baptizans aqua, vos autem baptizabimini spiritu sancto, non post multas dies. Quocirca pro effundam, Arabicus Antioch. verit. inaudiret secundum spiritum meum juxpe uniusversus bonum; & Arabicus Alexander. secundum de spiritu meo super omnes homines. Sicut ergo humanum, vel mare turbidum exundat in agros, ita spiritus sanctus in homines. ita S. Chrysostom. & I. beoph. A. 2. Audi Hugenum Victor. Chrysostom. ait, spiritum suum effudit, non huius abilitatis, nec Elianus, ne Jeanus largiter distribuit.

Nota de effuso. Primo enim fudit, secundum infundit, tercius effundit adiu in paradiso infundit in deferto, effundit in re-
nasc-

maculo. In terra his legem danda natura est: in deferto precepta et ceremonias legis scripta: in coram loco plenariae confirmatione gratia. Fuit ergo primo, regando arcum natura: secundo ius infidlitatem tollere: tertio, effudis filium suum gratia. Et in. Exordio mundi rigu arca adam namque in signa quae debet. Misit in similem fiduciam legi dictum est: in plenitudine temporum liberatione gratia effundenda. Et postea nulli necessariam docet fuisse hanc effusionem. Tria namque inquit, erant bonum mala: ergo noranta, convenienter mali, malitia impotest. Veneris ergo Filius, Sapientia Dei, Ceterum, misericordia eius Paracletum benignus ei ipsius, Sapientia iusta namque infusa ignorante: virtus enim iusta fides purgativa, et conscientia: sicut illa Spiritus, manu facta maledicta, siquidem facinoris illuminata: ut virtus sanare, bene uita sedaret. Quod Psalmista praevidens ac Secundum multitudinem mysteriorum nostrorum dele iniuriam meam. Amplus lava me Domine ab iniurietate mea, & a peccato nro mundo me, q.d. Deinde fundit lava, lava infundendo, mundus effundendo: secundum sapientiam ad oculis deit et norationem: infundendo virtutem ab aquis lava concipientem: effundendo benignitas enim a recto corpore exterrita velutim. S. B. M. D. B. M.

Nou Secundo. Pro etiandis spiritum meum, S. Petrus Act. 3.17. ait: *Ejusmodum de spiritu meo, ubi particulariter, significat haec communicationem gratiarum, & donorum Dei provenientia Spiritu sancto, tamquam patre luminari. Urius spiritum factum partiri inter fidèles sua dona, ut uoi det gratiam docendam; alteri exhortandi, alteri miraculorum, &c. uti docet Apollinus Roman. 13.6.*

Nota Tertiū. Didymus & S. Ambros. lib. de Spiritu sancto, ex hoc loco probant Spiritum sanctum esse Deum: quia, inquit, non dicitur effundit a Deo, nisi quod de ipso participabile est. A angelis enim non dicitur effundit: quia enim sit creatura, non est vel participabilis. Licet enim caritas, donaque Spiritus sancti, dicantur effundi quoque a Deo; sed corpus suum habent, vel personam (qualis est Spiritus sanctus) dicitur effundiri in animam mentemque, ita ut eato possideat, illuminet, sanctificet, latiet & impleat, nisi Deus: iohannes enim Deus mens illabi potest, tamque docere, ignire, implore, fletere & movere quocunque vult: hoc enim sequit angelus. Ubi Nota, cum anima fit iusta & sancta, aut iustitia & sanctitas in anima. & si hanc sententiam ad iustitiam & sanctitatem in anima referimus, tunc anima

itio & fæctio non tantum gratia, & charitas, vel eius incrementum, sed ipsi Spiritus sanctus, adeoque tota Trinitas realiter per sanctificationem menti nostræ illuminabit, in eaque inhabitat quasi in throno, & templo suo: perinde ac Verbum afflument humanae ocarum, eidem illipsum est perfronterit, ita ut in illa habebat plenitudo divinitatis corporaliter, ut ait Apol. Colof. 3. 10. Hoc est quid ait Christus Iohannes 14. 21. *Si quis diligit me seruans meos servabit, & Pater mens dulcior estum: ad ea veniens, & magis apud eum faciemus.* Sicut ergo Beatus Deus realiter et presentis, cum illis suam excellentiam per visionem beatificam, & lumen glorie ostendit, eaquevis eis fruendam & possidendum communicat; & sic ille ipse est in anima sancta, ac proinde in ea suam gratiam, charitatem, aliaque dona divina diffundit: perinde ac iob ubi nritur, mox suam lucem, radios & calorem spargit. Postea ergo ultimo dilatioante ad iustitiam, v. g. contritione, statim subiungitur in animam quasi in templum sumum, Spiritus Sanctus totaque S. Trinitas, ac sanctificans, libique dedicans & consecrans, ac deinde eodem instanti temporis, sed potissimum natura, eidem suam charitatem, & gratiem communicat. Hoc significat *to ad eam veniens, & magis apud eum faciemus.* Est enim haec summa Dei unio cum anima sancta, qua nulla pura creatura maior dari potest. nam per eam finitas divisiones consortes nature, ut ait S. Petrus apost. 3. c. 1. Vide hic, & Christiani, dignitatem sanctitatis cum vocatos es, eaquevis omni studio conserueare, conservare & adiutare.

Deinde Nazarens orat. 49. sub hocem, probat Spiritum sanctum misit a Filio de propria spissu substantia, ex hoc loco: *Efundam de spiritu meo.* & ex illo Iohann. 16. *De meo accepisti O annunciantibz vobis;* Ex eo nique, inquit, quod *est filius,* quia *O filius de ea, quod patitur,* et q. d. Spiritus ex equo ad Filio accepit, annunciatibz, sicut filius annunciat spiritui luctio, ex eo quod accepit a Patre.

SUPER OMNEM CARNEM] Id est, super omnem hominem; per synecdocheo enim pars capitur pro toto, *carnem*, in Prok. Min. xiv.

Aro pro homine, ut cùm dicitur; *Verbum caro factum est,*
caro, id est homo: poterat dicere pariter, Verbum animalia-
ma; id est, animatum homo factum est; id maluit di-
cere, raro: ut non significaret summa dignitatem
Verbi, qua, ut ait S. August. epist. 120. cap. 4. huim-
lavit ad nostram carnem, qua inter omnes animalium
carnes maliterna èt è infirmis: tum quia morbus
nostrus, putà concupiscentia, refonet in carne: hanc au-
tem curare venit eccllesia Medicus us, putà Christus, nequè
*ad Spiritum sanctos. unde Gratias expressas vocatur incar-
natio, & ut Terull. sanct. let. De Carni Christic.¹ incorpo-
ratio, id est, vivificatione carnis corrupte, sanct. Thos.
tum denique, quia per eam pro corde lapideo & duro,
accipimus cor carneum, id est molle, flexile, obediens,
sanct. Corinth. 3. 2. Senius ergo est, q. d. Super omnem ho-
minem Christo credentem, cuiuscumque etatis, sexus
& status sit, effundam Spiritum sanctum in Pentecoste,
& deinceps. Simplificiter itaque et planè capitur vox am-
plior: loquiturenem de fidibus taurorum, creditibus
& nobeditibus Christo. Quocirca arctis nonnulli vo-
cens omnes accipiunt, non pro singulis generum, q. d.
Effundant spiritum super omne huminum genos, putà
super aliquos viros, aliquas feminas; aliquos juvenes,
aliquae fenes; aliquos seruos, aliquos nobilitates; non au-
tem super omnes, id est singulos. Nam super singulos
discipulos lues effudit, & effundit jugiter Christus Spi-
ritum sanctum.*

Nata. **Sicut Joel et Prophetæ Iohannes Iudæi** prostrati & dispergiti protrahunt doctorem iustitiae, pūla Messiam, ita illidem foliis hoc sic prostrat Spiritum sanctum. ita Caryofit. Act. 2. Unde lequitur: *Et prophetabunt filii vestri.* Verum quia ex misericordia Dei Geotes alicuius fidei in familiam Abrasæ, pūla in Ecclesiæ & congregatiōnē fideliūm; hinc pariter benedictio-nūm, & promissionūm Abrasæ à Deo factarūm (inter quas prima est effusio Spiritus sancti, iustificatio & adoptionis) sunt participes, & heredes, uti docet Apostolus Rom. 9. 8. & 11. Et hoc significat *te sapere omnium carnem.* Quicquid in Cornelium Centurionem, aliquique credentes ex Gentibus effusus est Spiritus sanctus specie visibilis, nequæ sit in Apostolos, & Iudeos, ut pater Acto-
r. 44. ita S. Hier. Thiod. Albert. Lyrana, & alii paulum.
Moral. Spiritus sanctus ostendit suam munificientiam

a numerumque regium, dum in omnes indifferenter beneficis & liberalis est, nec privatos habet amores & amicitias, siue omnem excludit simulacionem & invidiam, ait Chryloſt. in Actor. a.

ET PROPHETAS SUNT VESTRI Ium proprie futura predicendo, uti fecerunt Apostoli, R. Virgo Luc. 1. c. 2. Zacharias, Anna & Elizabeth Luc. 2. c. 2. Philippus Act. 21. 9. Agabus ibid. v. 10. S. Johani in Apocalypsi, & alii in primativa Ecclesi. Vide Bozium lib. 6. de Signis Ecclesi cap. 14. tum ex Spiritu sancti afflato loquendo, & celebrando varii linguis Deum, quod Actor. 11. dicitur: *Adiuuantes eum legentes nos
varii linguis magnitudine Dei.* Prophetare enim in Scripto ample capitul pro docere exhibentari, orare, canere Dei laudes, miracula facere, & uti dixi 1. Corinth. 14. initio capituli. Sub prophetia ergo hic donum linguorum sum. alijusque Spiritus sancti charitatem intellexi.

SENES VESTRI SONNIA SOMNIABUNT
ET JUVENES VESTRI VISIONES VIDEBUNT
*Somnia intellige divina, & à Deo immitti, id eoque re-
rum arcanorum, vel futurorum praetitia, qualia fuer-
unt Pharaonis Genet. cap. 40. & 41. & Nabuchodonos-
oris Daniel. cap. 2. & 4. Parimodo visiones accipi de-
vicias & propheticas. Appollis fenibus etate fuisse, &
in somno propensis tribus somnia; juvenibus vero
excitatis, & vigilibus visiones, quo ita vigilis homini-
bus à Deo immittuntur. Deus enim iepé le luaque ora-
cula attemperat conditioni hominum, & cunque pro-
fici statu, & gradu accommodem, & opportuere appa-
ret; aliquoq; & senex Johannes in Apocalypsi multas
habuit visiones, & Paulus juvenis somnia, ut pa-
ret Auctorum 18. 9. Per visiones ergo, & somnia,
quælibet revelationes, & prophetias esse. Addit
D. Thom. a. 3, quæst. 17. art. 3, quod, licet visiones
sit vigilanti, in se perfector somnio, quod sit
dormienti; tamen quando in visione solum videtur spe-
cie & imago prognostica futurorum, nec auditur vox
P. 3. 208*

aut verbum illam explicans, que audiri solet in iomnio Annuntiacionis aperta, &c. tunc enim è latere Christi mortui, lancea militis aperito, exivit sanguis & aqua, que ignem charitatis in discipulis & fidelibus accenderunt, idque ante diem resurrectionis Christi, qui Iudas fuit horribilis. ita S. Hieron. Remig. Hugo. Quartu, in Pentecoste: tunc enim Spiritus sanctus in igne, & lingua igne apparuit & inedit. Apostolus. ita S. Hieron. Ecce videtur favere S. Petrus Act. 2. 17. ubi agens de missione Spiritus Sanctus in Pentecoste, allegat hanc prodigia locis: ergo illa circa tempus Pentecostes videntur edita, priù tempore passionis & resurrectionis Christi. Hac exppositio probabili est, sed incompleta. tunc enim ceperunt hanc prodigia, sed complebantur sub diem iudicis, ut mox dicam.

Tertio, S. Chrysoſt. & Oecum. huc prodigia patrata putant paulo ante et secundum Hierolymopolitum per Titum: hic enim dies fuit iudeus horribilis. Tunc enim plurimus iudeorum fuisse est languis, urbi & templum igne combuſa in fumum & vaporē abierunt. Et P. Prado in Enoch 10. 2. Dabo, inquit, Hierolyma recta supplicies, felices, sanguinem, & ignem, & vaporē fumi, ut est, & Cenam eum, & adfervores incendias, & quod gravitas & veritas ignorantes, ex errato concipiunt: uocantur, que eadem tria in plam. 62. 25. Iudeus uocantur est Christus: Furor meus tua comprehendet eorū. Fuerit habentur eorum defensari, obsecrantur scilicet eorum ne videantur. Hanc autem cladem ioli Christiani evalerunt, invocantes nomen Domini: qui duximus praeponiti de urbe exciscendā, ex illa fuga te prospicuerunt in alias regiones & urbes, uti docet Buech. I. 2. histol. e. 5.

Quarto & genuinē, certum est hic agi de signis & prodigiis quae praebuit diem iudicij extremi: hic enim erit dies magnus, & horribilis. Et de eo hīc patet ex lectionibus initio & cui habet conuenientia iunctu (iudic Hebrei) & citerunt referunt ad caput 3. ut dictum v. 28. Quia ecce in die illius, &c. congregabunt omnes gentes, & deducant illas in saltem Iaphet, & disceptabunt eum ei. Hoc autem sic in die judicii. Ferro ante diem iudicij prodigia existente quae praedixit Christus Matth. 24. 29. & Luke. 21. ac. dicens: Erunt signa in sole, & luna, & stellis: nam sol obfuscabitur, & luna non dabit lumen suum, & stellae cadent de celo. Rursum luna videbitur languineum, luna 24. Cap. item more videbitur languineum, Apocal. 8. 8. multus etiam fideliem ab Antichristo, & tandem ipsius Antichristi, enique exercitus Gog & Magog fangus estu nescitur. Ignis erit fulgurum & stellarum cadientium de celo: rursum ignis conflagratio in mundi, quo omnia manuaria in fumum & vaporē abibunt. Unde Syria & Araxibus fumum & vaporē distinguant, & quatuor prodigia assignent. Vertebrum enim, dabo sanguinem, & ignem & vaporē, & fumum. Vapor enim & exhalatio tubularis & aliorum, fumus verò densior & nigrior. Hac signa predicta sunt a S. Iohanne. Apoc. cap. 8. & 9. Ita Theodor. Rupert. Lyran. Vatabl. Arias, Ribera, & Castro hic, S. Chryſoſt. & Oecum. in Act. 2. Terulli 4. contra Marc. 29. Origin. traſt. 30. in Matth. S. Thom. in e. 24. Matt. & ali paulm. Quin & S. Hieron. hoc tandem incheinat, conuenientque haec ligna magis ad diem iudicij quād ad patrem Christi eius referenda, Causam horum signorum dat S. Chryſoſt. in Matth. 24. Miserante, ait, patres amissas domas turbantes, familiā pīnentes, & agri se vestimentis induentes, ut humano genere, propter quod faciat iustitiam finem colligunt, eadī mystica īgenia, & candore posse tenebrosa induantur.

Dices, Quonodo ergo S. Petrus huc prodigia refert ad Pentecosten Act. 2. Ref. Sanctus Petrus recenget ea, non quasi tunc contiperint, sed hoc fenu, q. d. Ne minemini, o Iudei, hec Spiritus Sanctus & linguarum ignarum prodigia, que cernitis in hac Pentecoste: videbitis enim maiora dari a Christo in vindictam infidelium in fine mundi, q. d. Aut ergo nunc in Christum credite, zur terrā ibilem eius manum & vindictam tunc expectate. Ideoem Propheta post doctorem Christum, & effusionem Spiritus Sancti statim subiungit huc & prodigia futura in fine mundi, ut significet post Christi legem, nullam aliam esse expectandam, ideoque illam ab omnibus qui salvi esse velint, capessendam. ita Ribera. Addit. huc prodigia inchoare copiē tempore Christi: nō in eis passione obseruantur est sol & luna, in Pentecoste & deinceps Spiritus S. in specie ignis apparuit, &c. perfecit vero

Vers. 29. **SED ET SUPER SERVOS MEOS ET ANCILLAS, &c. EFFUNDAM SPERITUM MEUM** J Hebr. Chald. & Septuag. & etiam super servos & ancillas effundam de spiritu meo. q. d. Non tantum super vos, o Iudei, sed & super iheros & ancillas vestras, & quæque meas, effundam spiritum meum. Ne quis enim putet iheros & dominos spiritum sanctum accepturos, addit illius participes fore quoque iheros & ancillas. Nullum enim quantumvis vien & abiectum alpneratur spiritus sanctus, non enim est personarum acceptio audeat Deum, Rom. 2. sed omnes promiscue ad gratiam & salutem vocat, omnibus enim dedit animam & quæque nobilis, putat rationabilem ad imaginem sui crestant, eamque ad suam gratiam, gloriam & felicitatem ab aeterno destinavit. ita Hebrei, Cyril. Hierol. catechesi 17. Ruthinus & à Castro. Alii per iheros & ancillas, accipiunt gentes: Iudei enim in legi veteri erant quali filii dei. Gentes quali iheri: sed per Christum in filios sunt adoptati. ita Riber. & aliū.

Moral. illudit & perhorribilis titulus est, *Sermons Dei*. levire enim Deo regnare est. Hinc Psalms pslam. 115. 16. *O Domine, quia ergo sermons tuus, & sermons ancillarum*. Si Abraham Genet. 26. 24. vocat le iherum Dei. Ita vocatur, & Moses Num. 13. 7. Job cap. 1. 8. Quin & Christus Ihesus e. 48. 7. Sic *Ahlias hebrei* est quod sermons Dei, quo nomine vocatur natus est duodecim Propheticis. Sic Paulus initio epistolam hoc titulo gloriatur: *Paulus sermons Iesu Christi*. Sic B. Virgo vocat le ancillam Dei: *Eter. ait, ancilla Domine fuit multi fecundum Verbum tuum*, Luke 1. 13. Et B. Agatha Propheti libi obiectanti, Cur tu cum si nobilis, servilem vivis Christianorum vitam? respondit: *Christianorum beatitudines, & iheros longe præfatis regum opibus* & superius. Denique B. Damasus epist. a. ad Stephanum, S. Gregorius, & alii deinceps Pontifices hoc titulum: *Sermons iherorum Dei*, humiliante, imm̄ dignitatem suam significantem.

Vers. 10. **ET DABO PRODIGIA**] Prodigium est id, quod porro dicit, id est futura predictit, ac Cicerio lib. t. de Divinitat. & co. S. August. lib. t. Civit. 8. signum quo figuratur aliud: *ihludque ut magis est, & in calo: hoc in partus, & in terni*, ait Hugo Card. Origenes vero in Iohann. 17. p̄t̄ra ait, id est prodigia, vocantes, que præter opinione sunt, & dumnam confundantur excedant: *omne, id est ligna, que aliquid significant, & c. ut Ammon. ait in Catena Graec. in Iohannem, quando non sit aliquis frater naturam*. Verum siq̄ liceat duo confunduntur, idemque significant, Iam quodam iherum, Rabbini, qui habet referunt ad Ezechiam, centrum prodigia huc referuntur, vera uti sonant accidisse in celo, & terra, cum angelus percussit casta Seminacherib, esti in libro Regum id nos narratur. Verum huc prodigia sunt iudeorum commentaria & fragmenta: nec enim Script. nec Iolephus, nec Ioleppus, nec quis alius, tunc prodigia aliqua in calo extitile commemorat.

Secundo, Catholici nonnulli putant huc prodigia contingere, Primò, in Christi nativitate, cum stellæ apparet Magia, & angeli cœcinerant: *Gloria in excelsis Deo*. Secundo, in Christi resurrectione, cum angeli fulgurantes perculerant milites custodes le pulechi Christi, ac confolati iheri Magdalenaem quicunque coniuntes. Tertio in passione Christi, cum iheri universalis oclipsi tota erbe obscuratur est, terra concrevuit, lapides scelli sunt,

Prefiguratio & aliud quodam iherum, Predicione do a. ende time.

vera uti sonant accidisse in celo, & terra, cum angelus percussit casta Seminacherib, esti in libro Regum id nos narratur. Verum huc prodigia sunt iudeorum commentaria & fragmenta: nec enim Script. nec Iolephus, nec Ioleppus, nec quis alius, tunc prodigia aliqua in calo extitile commemorat.

Secundo, Catholici nonnulli putant huc prodigia contingere, Primò, in Christi nativitate, cum stellæ apparet Magia, & angeli cœcinerant: *Gloria in excelsis Deo*. Secundo, in Christi resurrectione, cum angeli fulgurantes perculerant milites custodes le pulechi Christi, ac confolati iheri Magdalenaem quicunque coniuntes. Tertio in passione Christi, cum iheri universalis oclipsi tota erbe obscuratur est, terra concrevuit, lapides scelli sunt,

verò & completè fient in fine mundi q.d. Joel. O Iudei! cù veniet Christus, hieēt humili & pauper, eum recipite: quia ipse effundet Spiritum sanctum in vos, dabitque predigia benefica credentibus, malefica & horifica incredibili, eaque inchoabit vivens, sed perficiet in fine mundi, quando pro igne Spiritus sancti, quem inceduli respuerunt, dabit eis ignem conflagrationis mundi, indeq. flammas gehennæ. Simili modo Iacob benedicente filiis suis ante mortem Genet. 49, quodammodo predicti que paulo post quadam quo post longum tempus sub Christo evenierunt, quadam in fine mundi evenienta.

Symbol. Hugo Victor. Sol, &c. *et Christus, Luna Ecclæsia: Sol in tenebris versus, Cloris trax affixus. Unde de caritate Iudeorum Jeremias loquens Thora. 3. Dabis, inquit, ei Domine scutum cordis labores tuum. Luna versus in sanginem, Ecclæsia ejus Christi mitans passionem. Sanguis profusione designans Martyrum: quia etiam virginitatis ardore dilectiones effundantur. Vapor ejus frequens: & de cœlo compunctionis conuentum. Dies magnum & horribilis, dicit ejus passionis & resurrectionis: magno fidelibus portulatis non credentibus, horribilis ut qui dixerint, Sangui eius super nos & super filios nostros: magni ius qui dixerint. Vero filius Deveras dies. Auctor: Sol in tenebris versus, Cloris est in cordibus electoribus in articulo mortis efficiatur. Fide & discensus: Non autem sperabamus quod ipse efficeret redemptorem Israel. Luna in sanguinem versa, Synagoga ejus Cloris passionis exata. Deinde per linguinem accipit Iudeorum Aragam sub Toto: per ignem, incendium urbis & templi: per vaporem, & luxorum per maria & insulas relegationem.*

Tropol. *Vnde ejus propria cogitatio fui, somniorum excessus animi, propria contemplatio spiritus, & alium animi, terra caro: vel & alium contemplatus, terra alijs: vapor campaniles metritis, sensus mortificatione caro, ipsi seruorum dilectionis. Sol versus in tenebris, animi in fini confusio cognitio: Luna in sanguinem, caro in sua mortificatione. Huc uicel Hugo. Et inferius: Post datus in calo predigia, post lucem propria cogitationis, post somniorum devita contemplacionis, post sanguinem solle mortificationis, post ignem perfette dilectionis, solarefere suavitatis contemplacionis. Hec est invocatio nominis Dei, de qua leuitur. Quisnamque invocat enim nomen Domini salvi erit, huc Hugo.*

ANTEQUAM VENIAVIT DIES DOMINI. Dies Vers. 31. hecias vix int' nostris, quibus agimus quod habet: illi dies eri Domini, id est iudicis, quo aliorum dierum nocturnum omnium rationes exiget, iuxta illud psal. 74. 2. Cum accepto temp. ergo inflatus iudicabo. Sic de his singulis hebdomadis sunt leborarium, sed fabbricam ejus dicit magistrus, quo rationem profectus & mode fixa singulis exigit, & negligenter petulantie flagellat.

MAGNUS 3. Magnus erit dies iudicii, quia Primum, secundum, dicitur ab aliis, sceleri, merito & demerito. Secundum, quia erit horizon temporis & eternitatis: hunc enim ab illo dividet & determinabit. Nam hic dies erit nihil temporis, & prius eternitatis. Tertiū, quia magna in eo fieri, numerum Chalcitus cum omnibus angelis descendet in valle Josaphat, sibique in magnifico throno sedebit iudex: omnes homines qui unquam fuerint, sunt & erunt, coram eo iudicandi silentur: omnino cogitata, dicta & facta exaudiens dicuntur: de omnibus sententia sententia aboluta, & irreversibilis per omnem aternitatem: iudicii causa, inquit inferno adducuntur: statetur chaos magnus & medium, quod ad aeternam horam illis includet, ut impia nesciuntur Sanctos, nemquam exhortantur namque Deus visur' sit, sed carcere eterno conculsi igni tremulantur, quandam etiam est cadum, quoniam Deus erit Deus. Sic Orie. 1.4. vocatur **magnus dies Iugab.** Sic spud Romanos magnus dies vocabatur, qui datus victoriis, belloque ant gravibus malis finem imponebat, ut docet Corn. Tacitus in vita Agricola, & Turnebus l. Adver. c. 24.

ET HORREBILIS 3. Hebrei 10th mors, quod Primum, propriè deductum à radice κρίνειν, id est timuit, significans tremendum, terribilem: & per catarchem inimicabilis, gloriosum, augustum & reverendissimum summam potestatem, omnipotentiam, maiestatem & gloriam. Hinc Chald. verit. Κρίνειν deducit, id est formabilis. Secundo, mors, deduci potest à Κρίνειν, id est vidit, ut etiam manu tempora à Iera: ipse enim ordines verbosum imperfectiorum apud Hebrews inter se commutantur.

Cornel. in Propb. Mors. xiv.

Atur, ut unns ab alio suam inflexionem defumatur, & tunc nostra significat illustrem & manifestum. Unde Sept. vertunt τέλον, id est clarus, conspicuus. Ecce leuitur S. Petrus Act. 3. dicente. *Antequam venias dies Dominus magnus & manifestus.* Erat enim in die illa lux magna, & magna claritas Christi gloriosi, omniumque angelorum et Sanctorum. Et, item in conspectu eius excedet, psal. 49. 2. quae omnia reis & damnandis extremum horrum incutient. Videbunt enim le sineque in tanta luce latere non posse: videbunt le oculos & manus Iudicis nusquam evasatos: videbunt exultationis, simulationis, fraudi, appellationis nullum fore locum: videbunt gehennæ incendia flammatum sibi parata & decreta in aeternum, sequi certitudinem in illa precipitantes.

Patheticus S. Basilis in illud psal. 31. *Venire filii, timorem Domini accepit vos, horreto huius dies iudicis, atque: Cum te appetimus invaseris peccato, velut reges horribilis & intolerabiles Christi tribus, in quo prædictus index in alto & exercitu throno, alibi aeternum omnium creaturae ad gloriam ejus confitendum contremiscens. Adducendaverat ipsius famam & gloriae eorum quæ a vita gestimæ in rationem redditur. Max illis qui multa mala in vita perpetravant, carceribus quadam et deformes efficiunt angelos, ignes & alii pra se ferentes, atque ignis spirantes, nochagoutis similes, proper morosum & odiosum in humana gena. Adhuc exulta profundum barathrum, & inexcusabiles semper etiam ignem carentem splendore, urendis; vix habeant sed prætorum lumen: deinde vermum gena venenatum emittentes, & carnem vorantes, inexcusabilitateq. utrueq. satiatur, satiatur ferentes, utque intolerabiles dolores corrugant ipsa infigunt. Prosternunt, quod suppliciam omnium gratissimum illa considera approdum illud & confitentur semperim. Hac tunc, & longe infulans, animam a peccatorum cupido sentient, tamquam frano quodam repreme.*

Hujus horribilis dies iehesu, & vivam hypotyposis Exempli dedit Deus in iudicio Udonis, Antilitis Magdeburgen. sic. Cum enim illi impetrare & scandalos viveret, calitus ad cum multis est vox.

Da fuisse ludo, quia iusti fatus fido. Enique tertius ab eo studita. Verum cum ille, sicut ad horam perculsus, max ab omni veneris rediret, cratus est ad tribunal Dei. Nam S. Mauritius evaginatum tenet Gladiolum, in Ecclesia sua (cum Udo erat Antilles) valenter exclamavit: *Omnes sancti quorum reliqua diri habentur, surgite, & venite ad iudicium Dei.* Maxima & præstigiosa apparuit utriusque lexus multitudine Christi solo plovidor, capitana B. Virgine, & duodecim Apostolis, regali solo confedit, iustus; Udonem adduci. Raptus ille est ledit adductus est. Acculavit eum S. Mauritius, conciliariunt omnes: *Kens est mortis.* Tali ergo Christus in eum sententiam mortis, quam executus S. Mauritius eum decollavit. Vidi hoc Ben. Canonicus quidam, similem, dum conspicaxi a mirante eis quod a dominibus ad gehennam incendia abripit, ibi: maledicere dici nativitatibus suis, fuliginisq. ac manu clericis venientibus ad Ecclesiam, Udonem in suo sanguine tabefactum ostendit. Porro crux Udonis etiamnam adeo indelebiliter adheret pavimento, ut quasi de essentia mortis esse videatur. Conque creantur novi Antilles, & invenient oratus proflueniant, ut videntes Udonis languorem, sibi caveant, ne forte pereant hi illi. Rem gestam fuit, & graphicè narrat Nancensis volumen 2. gener. 14. notit. Canilius lib. 5. Marial. cap. 29. In Igol. lib. 9. cap. 2. & ali.

Simile iudicis schema, immo exemplum reale existit in Cœlesti Charybrio, cuius horribilis nuditus velut visionem & mortem enarrat S. Gregor. hom. 12. in Enarr. & in Aulico Coenodi regis Merciorum, apud Bedam libr. 5. Hist. Angl. c. 14. in visione Mauritii Imper. qui ob peccata Mauritii citatus ad Dei tribunal, petuit in hac vita potius puniri, quam in futura, idque obtinuit: unde a Phoca, & imperio & vita cum uxore & prolibus est iohannes, ut Petri Ternar. Narrat Eutropius lib. 12. Zonaras lib. 1. Nicophr. lib. Iosmar. 18. c. 40. Et in visione Petri Telonarii, qui a varus & imferocibus, vidit se fisi iudici Christi, omniaque peccata in nimis lancem reponi, in alteram vero unam dumtaxat eleemosynam suam, quæ a manibus dememant librate, audirebatur: *Recedens adde huic pane, & operare.* Quare vitam, & mores mutans, totum se dedit operibus misericordie, & charitatis, uti narratur in vita S. Joh. S. Hieronim. rupit ad nyms.

P. 3. tri-

tribunal Chrilli, audiret: *Ceteros iusti et non Christiani*, id est, acriter vapulit, aut ipse refert epist. ad Efeclum, quia incipit: *A vita sua*. Ecce ut vita Sanctorum est commentarius legis scriperit, inquit ipsa est lex viva, suis moribus edicens quid formidare et fugere, quid amare et proequi debamus. Graphicè quoque huic iudicii diem decerit Daniel, c. 7. et S. Iohannes Apoc. 1. et Chrysostomus Matth. c. 24. et 25. et S. Petrus epist. 1.c. 2.

Patheticè etiam S. Hieron. Tunc, ait, ad vocem tuam parvus terra cum populis, tu grandis. *Judicatus Dominus lugubre mundus immigrit;* et tribus ad tribum peccata ferentes. *Potestimur quandoque reges mundo terrae patiturabut.* Adducunt enim suis filios. *Plato deceptus;* *Arifatulus arguitur non prodreter.* Tunc in iudicante C. pauper exultabit, C. dicit: *Eccce iudex qui in iudicante pauperem in prelio prosequitur, etc.* S. Chrysostom. in cap. 24. et 25. Matr. In illis, ait, tu nihil nisi quis est frondestram, ubi cœlum terra, aer, aqua et totus mundus sicut ad orfum nos in refectionem peccatorum nostrorum. C. somnia facient, ipsa cogitationes nostra, C. ipsa opera peculiariter, submersus ante oculos nostros ante Deum accusantes.

S. Bernard. term. de Virginibus: *Miratio, ait; dies illa dies terra, dies calamitatis C. miseria dies temerarum C. caligines predicatorum, et qua*

Judicium suorum tellinum induit maledictus;

in qua

Decidet est calix iusti; C. sulphuris amnis;

Tartareumque ebias monstrant terra debochata.

Ignis enim ante Dominum præcedet, C. inflammat in eum cura iumentos ejus, non tunc in illis Solitudinem invenit nubes C. insectiles. Et paulo ante: *Canis tuba, ad cuius elongatum timor mundus.* Proferit tuba illius, dum tuba tuba angelus, dum expurgans homines, tartara etiam tenetur saeconter. *Adiutori iusti qui da finem, audiens tunc quoniam audirem C. facere noluit:* Existe ob viam ei: quando Dominus adiutori calum defensum, C. terraque seruiret populum suum ante te, et prædictores virginis ad iniurias se piperit. *Adiutori et calum defensum, si invictus illi a calore dei sui fiducie moveatur,* Q. omnes angelicum et ad predictandum conseruentur. Tunc planguntur cœnes rotundis terra. Tunc ducunt monachos. *Cadite super nos, C. collatis:* Oportet nos Idem in Cant. Veneris dies illa, in qua postea valdeant pro curva, quam ultima verba confundent bona, quam maris plena: quoniam quidem indecens non fallitur verborum, nec flectetur donis.

S. Anselm. de Similitud. *A dextris, ait, erunt peccata ascendentes, et a sinistris infinita damnatio; sub horribendum chaos inferni, deinde per iudicium regnum, foris mundus ardens, iusti conscientia urens.* *Nobis infra iudicabitur.* Hec miser peccator se deprebenit, qui fugiet latronem est impotabile, apparet in intolerabile. Quam sapienti, qui hunc diem semper per oculis habent, et ad illum te laudes actiones componunt, ut nihil dicant vel faciant, quod in illo die in periculis iustitiae creare possit, quodque iustitia Dei conduram et vindictam libet! Nil, ait S. Ambro. in iu Offic. efi quod magis proficiat ad utram beneficiam, quam ut credamus eum iustum futurum, quem C. occulta nos gallina, C. inducere et traducere, C. beneficia deliciant. Ita S. Hieron. Str. remedi, inquit, fibi bis, quod alia/atio semper tuba illa inforat auribus meis: *Surgite mortales venite ad iudicium.* Hoc est quod Christus tertio promovit, *Lucus 21. 36.* *Vigilate omnes tempore orantes, ut digni habeamus ingressum gloria omnia que sumus sunt (in die iudicij) C.flare ante omnem hominem.* Haec decula inditæ fuerunt omnes nocturne vigiliæ et precæ, quod Christus ad iudicium media nocte venturus crederet, tuba illud Matth. 24. 6. *Media nocte clamor facies est, ecce sponsus venit, et rite obnamet;* inquit d. Hieron. et Hilarius ibidem, et I. Melanc. l. 7. c. 19. vide dicta Apoc. 6 in fine. Quocum S. Hieron. epistula, hanc regulam vita sanctæ pugnabit. *Tali fideles noverint, quod aliud in extremo inducuntur.*

ET ERIT: QUICUNQUE INVOCAVERIT NOME DOMINI SALUVIS ERIT q. d. lo die iudicij, ab hoc eius terrore, et horribilio: reorū et dannando rum tentantis, liberabuntur, evadent (hoc enim significat Hebr. 11. 8. patet) et al. abutur veri Dilectores, qui scilicet in hac vita Deum puto corde in vera fide, et charitatem coluerint, invecerint, predicatorum & co-

lebrariet. Hec enim omnia significant vox vocare, vel invocare apud Hebreos, namrum omnem tam interorum, Invocare quam externum. Dei cultum, publicanumque vera fidei & nomen religionis professionem eo ius Ecclesia, Ecclesia enim dicitur. Et illi hebr. 11. 12. miscet, à ΥΠΟ ιερα, id est, à vocatio grecè συναπογειαν, id est, à vocando & invocando; quod à Deo vocata sit ad sincerum & publicum eius cultum & invocationem. Vnde de ea subdit: *Quia in nomine domini Sion, etc.* Porro nomen Domini illi ipse Dominus, quem per nomen invocamus. Rursum, illi ipse Christus, qui est nomen, id est notio & definitio, Patris, ait Cyril. 1. 11. in Joan. c. 50.

Symbol. nomen Dei est eius virtus, gloria, potentia omnipotente perfectio. Hinc plena, 8. 2. dicitur: *Domine dominus noster, quoniam admirabilis est nomen tuum,* id est, tua sapientia, potentia, clementia, etc. in universitate terra. & B. Virgo canit: *Fecit nubes magna qui potens est,* C. sanctum numerum: in incarnatione enim Verbum occultum Dei sanctitas, virtus & perfectio eius.

Moral. dicit hic quem Deo gratia sit sui invocatio, Deus nō quicquid invocatus sed tamen & salutem alterat. *Cum per invocare illi est,* quoniam invocans Deum, fateatur suam misericordiam & clementiam, impotestiam, Dei vero gloriam & omnipotentiam, ut potest ad quia auxilium sperat & flagitat. Subi ego honoris dicit Deus quod quis ad me in tribulatione confugiat, & sua magna ut velut, quam aliena ope & misericordia, iuxta illud pl. 49. *In tua ore in die tribulationis, erum te,* C. benignebeatis me: quia qui Deum invocat, fidem & spem in eo collocat, eumque quasi factum Deum suum. Unde Martialis 1. 8. epigramma, docet: *Deus non tam fieri ab idoliolatria, quam a cultoribus eos invocavitibus:*

Qui fingeas sacra omnia vel marmore validis,
Non facit illi Deus; qui regat, illi facit.

Hinc paulus in Psalmis 8. 4. *Deum invoco, eumque in afflictione invocari subet. Nam Deus ipse promittit Jerem. 33. 3. Clama ad me C. exaudiatur te.*

QUIA IN MONTE SION ET IN JERUSALEM ERIT SALVATOR.] Per Sion & Jerusalim intelligit Ecclesiam, quam Christus primò exirexit in Iudeo & Jerusalem, q. d. Qui fidem & pietatem Ecclesie, & quam Christus docuit in Iudea & Jerusalem, sc̄iatis fuerint, hi salvabuntur, ita S. Hieron. l' heodore. Rupert. Ly. Cran. Aria. &c. Alludit ad Isaia 4. 3. *Et erit omnis quis redditus fuerit in Sion, C. redemptus in Jerusalim, & sanctus corabitur, omnis servus ad utramque in Jerusalim.* vide illud dicta. Vnde subdit joel. *Sicut dixit Dominus, scilicet tuum mihi hic, tuum Iacob cap. 4. & cap. 2. tum illis Prophetis.*

ET IN RESTDVIS] Repete, erit salutaris, q. d. In die iudicij illi salvabuntur qui in Sion, id est in Ecclesia, Deum invocant, sancteque coluerint: item redit, id est, reliquias Iudeorum, qui in fine mundi à Deo vocata & electa, Christo & Ecclesiæ aggregabuntur, itaque talis fient, ut dicit Apostolus Rom. 11. 26. Secundo, C. Caffro explicat, q. d. Qui superioribus ecclisis Deum invocantes in Christi gratia obseruent, hi in die iudicij salvabuntur. Infuper restituti, id est, i. qui in persecutione Antichristi catarerunt, cedentibus, fortes flentur in hunc & professione Christi, itaque superstites remanenter tantu fiduciam cladi & ruinas.

Note. Pro redditus hebrei est בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּשַׁרְדָּם, quod Rabbi nonnulli, telle S. Hieron. putant esse nomen loci, putantem vel urbis, q. d. Cladem Iudei diei effugient qui profugerunt in Sion: in Jerusalim, aut in Seridim. Septuag. legunt ΟΙΒΩΝ ουδεσσαρινης etiā evangelio qui Domini vocavit, ut legimus codices Romanii: licet Theodore, legat επαγγελματις, vel annunciationis scriptive, & S. Hieron. euangelizans, vel annunciationis singularis: quod hec explicat: *Hoc redditus Domini vocatio: et angelorum vestrum est qui vocavit: Si enim Seraphim interpretari posset. Omnes enim salvandi vel fuent evangelizantes, vel evangelizati, nemque nisi per Evangelium Christi iusti salvatur. Hoc enim certus Dei est in iustis omnes credentes ut ait Apost. Rom. 1. 16.*

Sumic hunc loco est, quod patet: *ice proclamat Iacob c. 1. 9. Non dominus exercitum relinquit nobis semper filios, & reliquias aliquas.* qui proclamarent & propagarent filium Israel quæsi Sodoma & usque, C. quæsi Gomorra similes effimerat, ita S. Hieron.

C A P V T T E R T I V M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

Dscribile dicem iudicii, parum reproborum, & gloriae electorum. Primo ergo dico, Christum in valle Josaphat indicaturum Tyros, Sidonem, aliasque gentes, que Iudei & fideles affuxerunt, impieque vicerunt. Secundo, v. 13. muri Christi angelos cum scutis, qui demersus erunt gentes, et quae adducant in vallem concisionis; ubi Christus contra eas irato & rugiente, sol, luna & stella obscurabuntur, ac caeli & terra movebuntur. Tertio, v. 17. dico Ierusalem caelatum rancere sanctam, felicem & gloriosam in eternum: Stillabante, inquit, moxies dulcedinem, & colles fluentia latte, &c. haec passim interpretis. Quare minus recte Mariana in fine capitis, significatur hic capite de serbi ad literam fragementum Sennacherib's faciam ab angelo 4. Reg. 19. 35. hanc encomiam esse prope Ierusalem in valle Josaphat, ac sub ejus typa depingi cladem impiorum in die iudicii. Fataur tamen ad fragementum Sennacherib hic altius, eamque allusio perstringi.

V E R S . 1 . **Q**ua ecce in diebus illis; & in tempore illo, cum convertero captivitatem Iuda & Ierusalem: 2. Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallem Josaphat: & discepabo cum eis ibi super populo meo, & hereditate mea Israel, quos disperserunt in nationibus, & terram meam diviserunt. 3. Et super populum meum miserum forent: & posuerunt puerum in profubilo, & puellam vendiderunt pro vino ut biberent. 4. Verum quid mihi & vobis Tyrus & Sidon, & omniteminus Palestiniorum? namquid ultionem vos redirete mihi? & si uilescimus vos contra me iei velociter reddam vie illudicinum vobis super caput vestrum. 5. Argentum enim meum & aurum tulitis: & desiderabilia mea & pulcherrima inutilita in delubra vestra. 6. Et filios Iuda, & filios Ierusalem vendiditilis filii Grecorum: ut longe faceretis eos de finibus suis. 7. Ecce ego suscitabo eos de loco, in quo vendidilis eos: & convertam retributionem vestram in caput vestrum. 8. Et vendam filios vestros, & filias vestras in manibus filiorum Iuda, & vendundabunt eos Sabaei genti longinquae, quia Dominus locutus est. 9. Clamatere hoc in gentibus, & sanctificare bellum, & facitate robustos: accedant aescant, omnes viri bellatores. 10. Concidite aratra vestra in gladios, & ligones vestros in lanceas. Infirmus dicat: Quia foris ego sum. 11. Erumpite, & venite omnes gentes de circuitu, & congregamini: ibi occumbere faciet Dominus robustos tuos. 12. Confurgane, & ascendare gentes in vallem Josaphat, quia ibi sedebat ut judicem omnes gentes in circuitu. 13. Mittite falcis, quotidianum manuavit metallis: venite, & descendite, quia plenum est torcular, exuberant torcularia, quia multiplicara est malitia eorum. 14. Populi populi in valle concisionis: quia iuxta est dies Domini in valle concisionis. 15. Sol & luna obtenebrabitur, & stellae retraxerunt splendorem suum. 16. Et Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalem dicit vocem suam: & movebuntur eccl., & terra: & Dominus spes populi sui, & fortitudo filiorum Israel. 17. Et scitis quia ego Dominus Deus vester, habitans in Sion monte sancto meo, & erit Ierusalem sancta, & alieni non transibunt per eam amplius. 18. Et erit in die illa, stillabunt montes de Ierusalem, & colles fluent latte, & per omnes rivos Iuda ibunt aqua, & fons de domino dominus predegetur, & irrigabit coram eum spinarum. 19. Aegyptus in defoliationem erit, & Idumea in derum in perditionis: pro eo quod iusque egerint in filios Iuda, & effuderint sanguinem innocentium in terra sua. 20. Et Iudea in eternum habitat, & Ierusalem in generationem & generationem. 21. Et mundabo sanguinem eorum, quem non mundaverint: & Dominus commorabitur in Sion.

V E R S . 2 . **Q**UA ECCE IN DIEBUS ILLIS] in die extremitate, qui hoc intelligunt de clade Sennacherib, cum cuius padelli, de quo praecepsit in fine cap. pri. cod. Cum convertero captivitatem Iuda, non Babyloniam, sed ea longe acerbatorem, eaque tantum adumbratorem, scilicet captivitatem peccati & excretitatem, quia Iudei tenentur captivi, & oceca sunt sub iugis Molaei, quam pertinaciam retinunt; quod fieri in fine mundi. q. d. Postquam Iudeos in fini mundi a iudicio convertoverunt ad christianum, & a servitute iudaica traduxero ad libertatem Evangelii, ad fortem, inquam, & gloriam firmorum Dei, congregare omnes gentes ad iudicium extremitatum, ita S. Hieron. Rupert. & alii mox citandi.

ET DEDUCAM EAS IN VALLEM IOSAPHAT]

V E R S . 3 . Quares t'indò, quando, & ubi id factum? Primo, ali-

Quando qui Rabbini clemente hic significari vicerunt, quām Iosaphat rex Iuda consuecetus est de Ammonitis, Moabitis

et Idumensis, cum illi ipsi mutua lececede trucidarent; id-

que in valle Josaphat, id est iudicii & vindictae divinae, quam poluit Josaphat. Paral. 20. 12. dicens: Ergo non perhebas eis? Verum haec vallis longè distabat à Ierusalem, & eratque in Ablutionham, quare est Engaddi, ut ibi dicitur v. 3. Et hie v. 16. vocetur vallis illa bene- lietionis, nomen tamen ab historiis vel chorographis vocatur vallis Josaphat. Addeinde vicitur diu praeceps tempora joelis, qui de futuro tempore vaticinatur hic contra Tyros, Sidonios & Aegyptios, non contra Ammonites Moabitas & Idumenses. Intupit sub Josaphat nulla fuit captivitas Iuda: immo Iuda tuus erat, nullibus suis dominatus, & formidabilis. Iudeum rationibus refellun-

A tur alii, qui hoc intelligunt de clade Sennacherib, cum angelus occidit in eam calix 15 milia, 4. Reg. 19. Fas- teor tamen hic illadū ad hanc vallem & vicerium Josaphat, q. d. Impii judicabuntur & damnabuntur a Christo & Sanctis eius in valle Josaphat, sicut Moubite celi sunt a Josaphat in sua valle huic a typa. Unde & in valle Josaphat, alias amoenissima, erat Iophet & gehenna, ubi creabant filii idolo Moloch, quia prounde erat vi- via magno inferni, & damnatorum qui igne eterno cruciantur, ad quem a Christo in eadem valle damnabuntur ita Sanchez.

Secundo, Cyril. & Theodor, hoc referunt ad tempora Edræ & Nehemias: tunc enim Iudei redierunt ex captivitate Babylonica. Verum tunc nulli gentes hostiles à Iudeis exiit sunt in valle Josaphat. Porro tota calo errant Iudei moderni, qui hec accipiunt de captivitate & clade Romana, qui ipsi à Tito & Veipifano vallati sunt, quasi hic ei promittatur eis solutio & liberatio, eis Romanis, Gog & Magog in valle Josaphat. Nam hinc non fuit captivitas, sed excidium gentis, durabitque ulique ad finem mundi, ut predixit Daniel cap. 9. 26. Unde ipsi eandem nunc patiuntur per 1600 annos, ne astigiles, vel unquam affiliis eis ultra spes restauracionis. Addit, nullum hic Romanorum fieri mentionem, sed Tyri, Sidonis & Aegypti.

Tertio, Christiani aliqui hoc referunt ad tempora persecutorum Ecclesiæ, putat Neronis, Decii, Diocletiani, &c. à quibus liberavit eos Constantinus. Verum tunc gentes omnes congregatas in vallem Jona-

Josephat, ibique ex his nusquam legitimus.

Dico ergo, certum est hac spectare ad diem iudicii. De eo enim egit in fine cap. preced. cui hoc propositum subiicit Propheta, dicens: *Quia esse in diebus illis, & in temporis illa, utique jam paulo ante à me de signato, putao iudicium extremum.* Tunc enim omnes omnigenitatem congregabit Deus, & iudicabit in villa nomine Iaphat: nunquam enim illis Deus congregavit omnigenitatem toto etate dispersas: ita S. Hieron. Rupert. Romigius, Haymo, Lyran, Vatabl. Clarius, Ribera, Castro & ali palmarum: quin & veteres Hebrei, quos citat S. Hieron. & Galat. 1. s. c.

A primum , aequum ac Iohannes , Iohannes , Iosue , &c. Secundo , quia in hac valle Iosaphat , Ezechias & Iohannes idolatrias & idola combustiverunt , in typum quod Christus in eadem judicaturus esset infideles & impiorumque in ignem gehennam detinuerunt . Tertio , quia in eadem valle erat cimiterium Ierusalem : ergo par est ut ibidem resurgent Hierolymites , id est , fidèles Ecclesie cives judicandis à Christo . Rursum in valle Iosaphat erat gehenna , in qua crevabant infantes idololatri Moloch : ergo par est ut ibidem à Christo dampnentur ad gehennam ignis eterni . Addit S. Thomas in libro 30 . 33 . Horum opiniari ibidem esse fauces inferni . Five guardam infernae li-

*Vallis Jo-
saphat*
angl.

Verum melius, magisque genuinam cum Syro, Arabi-
coruque, & aliis, nomen Iosaphat hic accipit ex pro-
prietate. Est enim vallis Iosaphat sita inter Ierusalem &
montem Oliveti, quem perluit torrens Cedron: ab i-
tus erat, in quo Iudas prostratus Salutarem, sit
S. Hieron. in Ieronim. 31. ita V. Beda, Botchardus, Sa-
limiacus, Adrichomius, & alii in Descriptione terrae san-
ctae. Vallis Iosaphat, sicut Adrichomus, que C. saltus Ce-
droni, *valleus mortuum vocatur*, *vallis est hinc latra Cœlo*
profunda, inter Ierusalem & montem Oliveti intercalata, tu-
tum ab Oriente cingens nobem, quam terrae Cedros trans-
versans aqua ergo formans. Hec vallis p[ro]p[ter]e a religio-
nibus Dida Ajia, Ezechias & Iosafat tempore conformatu-
sola, coramque ciborum in torrentem Cedron preponerat.
Hec vallis communis tacu[m] circuatu[m] erat extenuata, non
tulig[er] C. nobilis sepelitur: extra urbem enim Ju-
dan sepeleti morerat: ubique nunc Turca sepeluntur. In
hac quoque die illa sanctis mortuatis tremenda omnes
undique bonitas ad extremum judicium summa exagrandi-
ta a Christo iudice recipant debita pro meritis præmis quin-
que suis. Unde C. vallis concavam appellatur, quod in ma-
tia bonis separabuntur. Tempore quo Christianus Palestina
perebant, erat hic Abdona quedam, in qua Domina
Methusalem, regina Iherusalem sepulta est. In vallis Domina
Iherusalem, et villa Gethsemani, & horre, in quo Christi
orans fidelisque languiente, proditus à Iuda, capi-
t[er] à Iudicio, & in eadem lepula est B. Virgo Maria, ut
notat Adricho. Porro vallis h[ab]et nomen acceptum à Iosap-
hat rege, quod eam ipse inigni titulo & fabrica, v. g.
arcu triumphali post victoriam de Ammonitis & Idu-
mæis, ornavit: vel quod in ea maiestudum illi crectum
f[ac]tum pulchra pyramidē insignitum, ut tradidit Beda, &
Saliniacus: licet enim Iosaphat lepulus sit in Sion sti-
ductus a. Parallela s. i. tamen maxime omnium illi erigunt potuit
in ha[bit]u, in quod forte eius ossa translata in int.

Hoc sententia probatur Primo, ex eo quod Septuaginta Nostra, & ali regnent nomen Hebreum Iosephus proprium. Et sane qui hebreus ierunt, ex ipsa compositione & terminacione norunt Iosephus esse nomen pro-

gantibus, sit, angelis conuentum futurum in locis passionis eius ostendit: O dignissime clarissima adventus expectabatur, ubi nobis gloriam eternam passionis corporis immunitatis operari est. ita et Remigius, Lyran, Vatabsi, Emmanuel Mariana hic, D. Thomas & Albert, in cap. 14. & 15. Matth. D. Soto, Paludanus, & passim alii Scholastici in 4. d. 47. aut 48. se nominant Suarez 3. p. 9. 17. a. 6. dupl. 13. sec. 7.

Porro Christus iudex non defendet in ipsam vallem Iosephat: si enim à tot hominum millionibus judicandis videri non posset, sed in aceru hyle vallis & monti Oliveti incumbentem, & vicinum. Sedebit enim in monte lucida & glorio. A sidebe ei Virgo Mater, quae in hac valle sepulta est & reliquerit: item Apostoli & viri Apostolici. In valle vero, locisque ei consenserunt homines judicandi, circumstantibus angelis: sed electi & beati rapientur in nubibus obiviam Christi in sera, ut

ET DISCIPLET ABO CUM EIS IERI] Hebr. **C**on-
dicator, id est indicare contendamus cum eis, ut vertit Syrus;
Arabicus, **D**iscipulando eis ubi pro populo meo. Alludit per
paronomasiam in voce **DISCIPULUS** mispati, id est indicator,
hoc est, discipulatio; ad nominem **discipulus**, quod hebr. si-
gnificat **Domini indicatus**, q. d. In loco isolaphet, id est,
judicis Domini, ego Christus, qualis Deus & iudex, ju-
dicio contendamus cum omnibus gentibus, omneque infi-
deles & impios sceleris convincamus & condemnabimmo, quod
sufficit meam redempcionem vel non crediderint, vel
neglexerint, & alprenari sint. Atque inter certa argu-
menta hoc proficerem: Ecce ego refurgens a morte ex hoc
monito Oliveti, publice etiam Apotholos, plurimiique uia
discipulorum in extum concidens, ut ostendremus de eis
venisse, indeque a Patre xterno missum, ejus legem &
doctrinam ex lectione vobis tradidisse, ac per veru mira-
cula confirmasse: id quoque eo me, peracto legationis &

Dictionnaire
Chrétien
en 1000 ins-
criptions
judiciaires

ergo ubi non credidisti? cur mea redemtionem & salutem non acceptasti? cur mea legi non perirest? Sicut nihil habetis causa, quod vellet incredulitatem & inobedientiam pretendatis, inexcusabiles estis: convicte vos veilla ipsorum mene & ratio, iudicat & condemnat vos vestrum apicum iudicium, veilla ipsorum sententia, veilla conscientia vos reos & ingratios, mortales & gehennam pronuntiantes; me vero equum, misericordem & pium esse proclamat. Christus ergo supra vallem Iohannae in throno iudicarii confidens dilectipat, & indignans rugiensque dicit impio in valle consistentibus, & pavidiis: Ecce ego in hoc ipso loeo pro vobis laboravi; & atrocias pavidum sum: ecce hic in Gethsemani pro vobis iudavi squam & ianguinem, proditus & caput sum, ligatus quasi latro, tractuque per Cedron in urbem: ecce iuxta hanc vallem in domo Cappha, ac mox in domo Pilati, pro vobis iudicatus & damnatus ad mortem, flagellatus, spinis coronatus, colaphis crux, irrisus & compitus summe hic per totam urbem circumductus crucifixus tamen in Calvariae monte pro vobis crucifixus sum: ecce hic nudus inter calum & terram supercalus, disdegnus manus, pedibus, totoque corpore membris, pilum pro vobis in victimam Deo Patri obtuli. Tertia fuit Pilate, tertia Anna, tertia Caipha, tertia Judas, tertia pontifices: tertia iudicii, qui hoc ipso loco contra me contentis vocibus clamatis: Ratu eum mortis: crucifigatur, crucifigatur. Meminim illi Pilate, quod qualsi res hic tenebantur: coram tuo tribunali, & lententiam mortis tibi acepimus: cum tamen ut innocentem me feras, dicere que: Innocens reges sum & fanum nisi habui. Meminim Caipha: meministis pontifices, quod in concilio a vobis adiutoris: Die nobis, si et Christus filius Domini respondebit: Tu dixisti, verumnam die vobis: Amabo vestrum filium bonum sedentem ad dextram uerentis Dei, & tu numerum in audibili casu. Misi tamen non credidisti, immo subinflatus, & quasi blasphemum coquendissimi & crucifixissimi. Ecce nunc dies illa quam vobis prædicti, & intentavi: ecce nunc fors mea cum veilla contumata: judices seditii, fieri ego res: nunc rei vos, iudex ego. Nunc videtis me eum esse quem dixi, Melismum filium Dei, orbe Dominum & iudicem: quomodo vos in me klesteras, matrus immittere, quomodo iaclegit filium Dei blasphemare & occidere ansi fuisset? Cernite manusque fodilis, pedesque perforatis: cernite facia flagrata, qua corpora meo imprefallis. Hoc vos iudicant, hic contra me clamant, hic condenant. Ita ergo inscripsi, ita decidebam cum Luciferis in ignem aeternum. Et vos, o infideles, o Turci, o pravissimi Chiriliani, hac levi causa, veile potuisse & debuuisse; & tamen neglexisti, sprevisti meos labores, iudices, dolores: ianguinem testamenti, pollutus duxisti; malitibus lequi vestris concupiscentias, quam me meamque doctrinam & legem: delicias, opes, honores momentaneos, terreni saluti à me premitis præstulisti, gehennoi incendia ministratim me contemptissi. Ecce nunc videtis quem contempseritis: nunc cernitis minus rascam non fusile venas, sed veras: promissa mea non vanas sed certas: nunc cerntis vanas & fallaces fusile vestras amulas, divitas, dignitates: nunc cernitis vi in eorum amore fusile flutios, & infestanos: nunc penitus & plangitis, nunc perire tandem: sed feris & frustulis. In ergo improbi, nec ingratii, nec incredibili, nec infestanti maledicti in ignem aeternum, qui paratus es diabolus & angelus eius à constitutio mundi.

Vos verbo o Apostoli, qui me hoc in loco damnari, flagellari, crucifi, occidi vixisti, & tamen in me creditisti, me fecisti ells utique ad mortem & crux: vos pariter, o vari Religiosi & Apollolici, qui meam paupertatem, humilitatem, mundi contemptum & crux amplexi ells: quaque meam fidem, doctrinam & religionem totu orbe propagasti: vos denique, in fideles qui me redemptere vestrum credidistis, sperasti, amasti, collusisti, qui per omnia mea legi parvissis, qui Christianam, meque dignam vitam egistis: qui libet, pio & iusti in hoc circulo vivissh expectantes beatam spem, & hunc mecum adventum gloriae magni Dei: Venientis dilecti & electi, vanite o beneficii Patriis mei, possidete regnum celorum vobis paratum ante tuncula, ab omnibz terribitate. Etabunt illi in ignem aeternum, noster autem in viam eternam. Beatus qui habet pagines co-

gitat, prævidet & providerit. Similem exhortationem Christi iudicis ad impios habet S. August. i. c. 67. de Temp. qui est de die iudicij.

Hec cogitabat S. Petrus penitus, quæ vanitate mundi convertiri per B. Nonnum Episcopum Helioscopum, perpetuus penitus se fide addixit, ad canque delectit hunc locum. Nam in monte Oliveti turgurium erexit, ex quo in vallem lobaphat defectus est, ut iurem Christi patientis, à quæ ac iudicis venienti imaginem sibi ob occidere poseret. In hac eius Vita S. Oton. & Adrocto. in Deinde terra sancte.

X. Ad hanc quoque vallem B. Xaverius evitavit Praefatum Malacca, qui cupidine auri vicitus, inter eum in Siam, ac conquerenter Sinarum conversionem impediens. **X. Xaverius.** Ego inquit, nonquam publicas ullas, neque illis me offendit: illi in hac vita, nescient atque nullum illum fiduciam in valle Jesu propter eum accusaturam sum; quod impossibiliter curplicatioque expeditate vocatur, statim amissum impeditorem mecum. ita Torsell. In eius Vita lib. 4. cap. 7. Ad eandem nos oraculo velicitat hic Deus, repleta cijatura dei archangelum. cum illi tubali vo-

Bethaniæ S. Crucis pars de vicina crucifixio operam

*Pathetice S. Cyriacis orat. de animis excoeliis, qnam
sunt recitat postea Redemptor in Nostredamis Sanctorum. P. ut*

116 recitat nonne Raderus in Viridiani Sanctorum pag.
116. Metu, inquit, mortem, quoniam aeterna mors est.
Metu gubernam, quoniam aeterna est. Metu tartara-
ram { ita vocat gehennam segoris, & placie, qua
quæ agno torqueri damnos in inferno multi-
cent, motu illa Job cap. 34. v. 18. Philippum calo-
rem translatum aq[ua] nostris. ita ibidem Philippi prel-
byter, S. Thomas, Titulus, Stunica & Scalii) quoniam
nihil habet caloris. Metu verem, teneueram, quoniam
aeterna est. Metu angelos iudicando, quoniam
imconsolabili pavor. Metu eis certioribus dies terribile,
& ministeribus inexpressibile concilium, tribulatio horribile,
iudicium incursum. Metu flumen ignis ante tribunal
stolidus fuisse, subtemeritissimaque flamma torrent, & ac-
cantes enses. Metu severissimas penas. Metu supplicium
finis non habens. Metu tetram illam caliginem. Metu
profundas tenebras. Metu infra eum vincula, stridentes
denunciare, stetans inconsolabilem. Metu inevitabiles pro-
banzioni. Nihil omnia accusationibus eget judex ille, neque
resistib[us], neque dimonstrandis, neque probantibus,
sed quacunque ferimus, diximus, decretimus, ca[me] in me-
dium adfert ob ocular incertissime. Tunc nullus est qui adfert
& penas eripit, non patet, non mater, non filius, non
pater, non amicus, non pater, non pecuniarum largitio
non doveruntur abundantia, non patet facias quia
hac omnia certe sunt in ciborum obiecto. Solus invenies

etiam omnes etiam rurum pugnare auctor: *quoniam rebus
ex suis factis obvolumen: ad conditumque subtiliter senti-
mentum.* Et inferius: *Tunc ab aliis mundi pacientia
ab initio gloria: nisi appetatur: nisi reges: nisi natura:
ubi peccatum: nisi nobilitas: nisi delictum: nisi corporis vio-
lentia: nisi probita alia C^o amores mortuorum paleborum:* *et
ubi sunt vestimentorum carminis: ad quicunque sympana:
et cibaria vanae potant: ubi beatissimae abominationes?* Et
post ponendum: *Aeribus in aliis ergo, C^o clamare:
neque subvenimus. Insuperabile: fanes: immensae gurges
ubi inclusus: quis C^o destruxit evadere aut angusti nequeat:
insuperabilem confidit: murus: immensae confides: tenacissi-
mi rurare: tenui: fibrosae: infraula tenuula: immensissi-
ma catena: durissimae flammæ: et illius monstra: graves illi-
qua ad supplicium: adducuntur scutæ: firmi unges C^o in-
fracti: duri nervi: turbidæ plæ: atque terræ: fuscæ: sanguineæ:
plor: ignea la rubore: invicta: pyra: pueras utro-
fusque vermis: inexorabile: vultus: invicti: gratia: po-
dex: inexorabilis: defensio: non compulsi magnam
valut: exodis: optematis: mendicantes: imperi: clama-
tes: fatus oratores: dimicantes: droves: non audita: falsa
ferentibus afflentibus: manifeste: matutinorum ver-
sus: perspicuæ frondosæ: calliditatis: ut improbus. Pro-
fani: profecetas C^o impunis sunt in complicitate Dei: non con-
morditis: conscientis: C^o fuligentibus: ut perirent: ut
bellum monstra: invenerit. Deus uenter est.*

**SUPER POPULO MEO ET HEREDITATE MPA
ISRAEL** Proponimus iuum, five Israel, vocat iusos fide-
les & famulos. Horum enim typus erat populus Israelitum
de Deo electus, fidelis & sanctius: illique in eius a Deo &
Christo apostolatus locum subrogatus & adoptatus iuntur
docet Apost. Rom. 9, 8, nam, ut idem ait Galat. 6, 16. Quae-
rumque

Volume 3

et unque hebreus regulam (Christi & Evangelii quod ego praedico) secutus sum, pax super illis, & misericordia, & pax Israel Dei. Vox C^o significat id est, q. d. Pax sit super illis, id est, super Israhel: quia illi sunt veri Israheli, non carni, sed fidei & spiritu: sequuntur enim fidem & virtutem Israhel, Isaci & Abrah^a, Horum ergo dispersionem, id est persecutiones & exilia le vindicaturam hic dicit Deus. Seni ergo est, q. d. In valle Iaphatae disceptabim cum infidelibus & impiis, qui populum meum Israhel, id est, fideles meos, & piis, veroque Dei cultores affixerunt, & colique condemnabo & puniam aeterna morte.

ET TERRAM MEAM (populi mei, ideoque meam, illo cuncto, inter se) DIVISERUNT¹ Perficit in typico & allegoriai vaftationis & excidi² Inde per Chaldeos; sed per hoc intelligit expiationes & injurias fidelibus irrogatas. Sic enim Turce Christianorum pradie & provincias invaserunt, occuparunt, diviserunt: sic Angli etiamnum Orthodoxorum bona confiscent, & per multas exhausti, ut olim fecerunt Nero, Decius, Diocletianus, &c. quibus recte competit id quod sequitur.

ET SUPER POPULUM MEUM MISERUNT SORTEM³ fortuita inter se dispartientes tam ipsum, quam ipsius bona, uti malites Christi crucifixi vestimenta coinspectantes furto inter se diviserunt que ingenio fuit contumelia & afflictio. Alludit ad fortunam quam fecit Aman super Iudros, & die & mente, quo eos trucidare definabat, Esther 3. 7. Arguit Gentium turbam super turbas, ait Hugo Victor. De aversitate, de luxuria, degula. De aversitate, quia super populum Domini forte mafit. De luxuria, quia pertinet profusus. Degula, quia pro uno puerum vendidit.

Tropoli. Demones terram Domini, id est fidem amant, cuius deuidunt; superque populum turram, pectoratum fortem mutant. Tunc puerum, id est purumstet meum, proficiunt illis istis desideris. Tunc puerum, id est cordis innocentiam, vendunt pro uno, id est, lastitia temporalis & terrena detestantur. Hucque Hugo.

ET POSUERUNT PUERUM IN PROSTILO⁴ q.d. Pueros populi mei poiverunt in lupanari, ut icilicet ex corpore expolito pederastis ad innatorem & exercrandam libidinem, lucrum & quaque facient. sic & puellas vendiderunt partum ad libidinem, partum ad servitium, ut ex caro prelio virum emerent, eoque gulam suam explorent. Unde Hebrai ad verbum habent: deaderunt puerum in meretrice, vel pro meretricie, quam S. Hieron. vertere & vocare solet prophetum. Unde in comment. hoc sit: Posuerunt puerum in prostibulum, hoc est, proficiuntur puerum lenonibus, quasi sicutum malorum, nerum, vixit, cogitare matute narravit, ut fecit Jalon a. Machab. 4. 9. Sic & Theodor. Remig. Hugo & Vatabi. Quocirca Arabicus uterque verit, communis versus patet in mercedem meretricum, scilicet meretricibus sufficiendo pueros meritorios, ex quibus capteretur turpum mercedem, quasi solet dari meretricibus. Syrus verò verit, deaderunt puerum in mercede adulterorum, ut ei fertur quasi famuli. Nosfer recte verit, in prostibulum. Prostibulum enim latitudine non tantum lupanari, sed & meretricem significat. Audi Plautum in Andul. Bellum C^o pndacum vero prostibulum regum. Eadem dictebatur prostibulum feminini. Audi Festum: Alcara meretrices appetebantur, in campus solita ante portam atriarum versari quibus grana; sicut be qua anna flabula fedebant, diebantur prostibulum. *

Secundò, Septuag. vertunt, puerum deaderunt meretricibus; scilicet pro pretio corporis earum sibi proficiunt. q. d. Tam vili ultimatur puerum Iudeorum, ut eos loco pretii darent meretricibus pro ulo corporis earum, five pro mereteci meretandi. ita Chal. Lyran. Vatabi. Pagni. Clarius. Arias. & à Castro. Huic seni faveat Hebr. 10. 13 basagna, id est, promeretricie, sicut mox de pueris ait, eas venditas 11. 3 basjan, id est, prius utroque enim est berb pretii.

Tertius, Hieron. Prado in Ezech. 16. 15. Posuerunt puerum in prostibulo, hoc est, inquit, ad euilia in cauponam prostituta, ut vendantur hospitibus, emenda & comparanda. q. d. Dederunt in premium eluentorum puerum Iudeum captivum, sive ac pro vino deaderunt

in premium puerum Iudeam. Hebr. enim 13. 14. id est proflibulum, significat propriam caponam, quae prostituens etalia, vel merces, vel operas suas, vel etiam corpus, & cum vocatur meretrix. Verum Latineum prostibulum numquam camponam, nec eluentam venum prostituat significat. Primus ergo sensus est genuinus, cumque exigit nostra verba Hebreo. Panca hic, sed enormia in innocentes pueros & puellas feliciter, in die judicii dicanda & punienda rececolet Propheta, atque per iynneochoden his que viris alia subintelligit. ita Lyran.

VERUM QUID MINI ET VOBIS TYRUS ET VENIT SIDON, ET OMNIS TERMINUS PALATINORUM?⁵ Phralis illa, Quid mehi C^o vobis isti? averlanis, indignantis, abiectis, reprobatis, & condemnatis est, quod aduertit ipsum Deum bellum movere, odiaque & similitates exercere praelumperint, cum populum Dei persequantur. Nam, utat S. Hieron. quis populum Dei persequitur, istum Deum persequitur, enimi est populus. Unde Christus Saulo ait: Quid me persequeris? Ego Jam Iesu, quem tu persequeris, Act. 9. 4. Iustus Haymo, Rupert. Arias, Vatabi & Riba sentent Tyrus, Sidonem & Palestinos hic ad literam capi metaphoricè, pro quibus fuis impia: ac vice versa per Judos, significaciones pios & sanctos. Tyrus enim hebr. idem est quod cecritio, & Tyrris idem quod coarctantes, angustiantes, affligentes: Sidoni, idem quod venantes, scilicet ad mortem: Philistini, idem quod conpergentes cirene, id est, lactum afferentes, ut nota S. Hieron. Alii, & melius, hanc propriè accipiunt: sicut enim joel ex multis sceleribus in die judicii jucandis, pauca tantum per modum exempli paulatim recentitur, ex his extra omnia iyo oeccochet subintelligens, ita & hic ex omnibus gentibus tum judicandis per modum exempli prodiunt paucas & fama & vicinia & sceleris apud Judos, insigniores, atque ex his certas nonna partim per syneccchesi, partim per metaphoram intelligendas relinquit. Tyrrenum, Sidonem, & Philistinum haere acres, & penè perpeuci, populi Dei, putat Judorum, hostes, in eoque sapè crudeliter defaverunt Ipoliano, occidente & vendendo eos Gracis, id est, gentibus Asiae. Unde contra eos tonant Propheta anno ore, & excidium per Chaldeos ei intentant, ut Iasias cap. 14. 19. & tuto cap. 23. Jeremias tuto cap. 47. Ezechiel totocap. 17. & 28. Eadem de causa joel his eidem idem per Chaldeos temporale excidium (fed obiter perstringendo id tamquam ac multo magis externum in die judicii, putat condannationem & gehennam, iostat ita S. Hieron. Theodor. Remig. Lyran. Riba & ali. Miscer ergo joel literam allegorie: quia misum loquuntur de hostibus ludorum nisi tempora, & de hostibus fidelium & sanctorum quovis ero. Si Iasias cap. 14. miscer calum Ballafaris cum calu Luciferi; & Ezech. cap. 28. miscer calum regis Tyri cum calu Cherabini. vide can. 4. & 5a. in Propheticas.

Quare minù recte aliqui hac referunt ad Tyrios, Sidonion & Palestinos, qui tempore Titi & Romanorum iudigos affixerunt. Alii ad eos qui Christianos & nascient Ecclesiam Christi in Iudea perfecti sunt; præterim cum non legamus Tyrios, id ludorum ipsorum periculosis fuisse Christum & Christianos. Sanlus ergo etiā Ieraram. q. d. Quod mihi vobitem est, o Tyri, Sidonii & Palestini, qui acerbū & continuū fuisse hostes populi mei (Iudorum) ac consequenter mei ipsius, qui i populi mei huius mei tutor sum & Deus? Num uitio mei, quod ipse per Iudos vos cecidimus, sumere vultis hoc ipso, quod cum me non possitis, populum meum opprimitis, eisque aurum & opes diripiunt; templum meum poliatis, ut delubra Beli & idolorum vestrorum ornatis, ut Iudea quasi municipia venditis Gracis, id est gentibus, ut fecit Nicanor a. Machab. 8. 14. Sed agite, ecce ego vicissim ueliscar me, & hafce populi mei iuris, ac talionem vobis respondam: fulcito enim & liberabo populum meum de manu vestra, faciamque ut ille vestri dominetur, & vicissim filio vestro vendat Saboris, qui sunt prædones notissimi, ut patet Job 1. 15. licet enim hoc respla factum alibi non narrat Scripta. hic tamen futurum prædicti, unde factum esse non dubium: si enim maia à Propheta prædicta, facta non legamus, & tamen facta non debitamus. Credimus enim oracula curum

eretur fuisse vera, ac proinde regia implera. Videāt
enī. 41. in Prophetae maiores. ita Theodor. Remy.
Lyra.

Huc est Iocles prima & quasi fundamentalis, sed sub
hoc aliud magis praeponens intende. Propheta: simile
rum per hoc Tyrorum, Sodenorum & Palestiniorum
Sacerdos, & exstremum positionem, significat finalia
crimina cum Turcarum & Saracenum in Chalibianos,
cum quosneque amissione qui pios persequuntur, quos
Deus in die iudicii, cum suos huius de ipsa a morte lu-
ficabat ad vitium, & in libertatem gnosse filiorum Dei
afficeret, posset, & vident Sabaei, id est, tradit crue-
ciosos damnatos. Hic enim Sabaei moribus &
nominis erant famulos. Sabaei enim per ipsos, significat hebrei
captivitatem, nū verum hic Septuag. & captivantes,
quales iam dicoemus. Unde & Antonius Alexand. ver-
teat, remanserat eos in captivitate, captivitatem (explo-
rit abducendo) ad gentes remota. ita Ruperti. Cla-
rus, Arian, Vatabl. Ribera & à Castro. Rutiolum Sabaei
per se hebrei, significat epulantes futuros, è rad. βασις, id est, futurus est; vel potius, & abrō, à rad.
δειπται, id est, potavit, ut fit metathesis. Demones
caecos lanabunt amicos in gehenna, eorumque carnisbus,
anguine & penicili palecent, & quali melebaribus. De
iudicio enim extremo agit hic Propheta in precedenti-
bus, regicidio in sequentibus: unde symbolico per Ty-
rū sacerdos, Sodenos & Palestinos notantur hic tres, id est o-
mnines, classis impiorum. Tyrus enim superbus, &
inflatus arcis in mari emensis, notat superbos: Soden mer-
itorios, catury dedita, vananique opes notat avatos: Palesti-
nos autem, id est cadentes, notant carnales, qui quasi poti-
corruunt in ventre & venerem, ac voluntari in cas-
no pale & libidinis. Nam ut sit S. Iohann. epist. 1.c. 16.
Quoniam quod est in mundo non concipit carnem, & ὁ τρο-
paeum patrum & clavis (avaritia, five cupiditas auri & ar-
genti) & sapientia nostra. Hos Deos, enīque Sancti ju-
dicabunt & damnabunt die iudicii, pax illud pial.
tag. Exaudiens fons in gloria dei, & glori auctoritas in
manibus eorum ad facturam vindictam in nationibus, in-
terpretationis populi: ad diligendis: reges eorum in tempe-
dibus, & nobiles eorum in manus ferre, & faciunt in
eis iudicium confutans: gloria huc est omniis fons
eius.

ET OMNIS TERMINUS PALESTINORUM] Ita & Tigurina, & alijs paulis. q. d. Et omnes hinc o-
mnique regiones Palestiniensium. Verum Septuag. He-
brei οὐ πόλις retinuerunt quasi nomen proprium,
tertorumq[ue] ονομαζεται Galilaea alienigenarum, id est,
Philistinorum. Mirum hoc: nam nulla Galilaea fuit
in Philistinis: unde in Hebreo non est alienigenarum,
sed Palestinorum. Audi S. Hieron. Pro Galilaea in He-
breo scriptum est glorias, quod Aquila, Ioseph & Symmachus
terminos translati: domum eam, id est, etiammodum are-
marum, retinamus ad futura Palestinae, non ad Galilaeam
Philistinam, quia omnino nulla est. Quare credo Septuag.
quidam iebiant, voluisse retinere Hebreos non genegros,
ut Galilaea sit nomen appellativum, non proprium, li-
ganticis fines, terminos: hi enim hebrei vocant genes, &
indeque regio Galilaea nomen accepit, putat a revolutionis
bus & molebus struarum, quibus dilatimatur, quia
enim morti adiungit, hinc ab eo le dividit, & cutatur
congefit in litore arenarium rupium: radix enim θύραι
fusca significat volvere, convolvere. ita Andreas Ma-
liot in folio 14. v. 2. Ubi pariter Nostris vertit omnia. G. D.
Aedes Philistinus οὐ θύραι; Septuag. vero Chaldei & Rab-
bius vertunt omnia tūmores, vel histrionis θύραιas &
Glossas.

Vers. 8. S. AQUILAS] Sic & Aquila, & Symmachus: bict Se-
Sabaei quib[us], p[ro]tug. verant, in captivitate. Βασις enim hebrei est
captivitas. Sabaei autem sunt vel Axibienses, vel Ara-
bes Arabiz Felicius, de quibus Potta: Crassusque Sabaei
rives taliter esse. Duplex enim est Sabaei, una in Ethio-
pia, altera in Arabia: utraque longinquus, longeque
diffusa in Iudea, uti docte docet P. Pineda lib. 5. de Re-
bus Iudeor. c. 6. n. 4. unde Preto-Johannes impera-
tor Abylinorum hoc titulo gloriatur: Dominus Sabaeus
(et isti utriusque Sabaei, & utrumque Sabaeorum) οὐ
μερito Reges Sabe, qui cum multitudinibus venit ad Sa-
bionem c. Reg. 10. Parte Iudei, inquit S. Hieron, pre-
matutus fisi, nō fumanus, quid in ultimo tempore con-

gregatus est in Domino, & reducatur in Ierusalem. Nec
hac solitudo contraria, ijdūi Domini suis manibus Roma-
num filios & filias afferunt traductos, ut videntur est
Iudeorum Persis, & Eschopni, & cartier nationibus, que
venerantur; sed Sabaei, genit longissima: quis Do-
minus fecerunt isti, & papas sic uiceferatur inveniam. Hoc
isti, & nobis indecūs antea (Chiliastix) qui mille annos
regnum in Iudea filii suis pollicentur, & auctam Ieru-
salim οὐ inclinarum sanguinem, & filia de reperit, &
delicias incredibilis, & portas gemmaras varietate de-
finitas (de quibus Apoc. cap. 11.) Non autem dicimus, quod
οὐ ιατρus Dominus post ad venitum suum οὐ qua-
dūcūt, οὐ ιατρus est ei, quod vario error edu-
cerat de hinduis: palebreque (Sacerdotibus), ut, quasi ja-
ceres & corvantes se qui recubant in terra, steti in Ec-
clisia, redemis barbitus quod fecerant, ut filiorum eorum οὐ
filii, quia in mysticis οὐ carnibus eraderant, tradit
in manus filiorum Iudei, id est, in manus eorum qui Ec-
clisiam primus extinxerunt, ut ad meliora conserui. Ec-
clisiam dogmatis incipiunt esse subiecti. Hoc tropolo-
gicum est: nam ad interum agit joel de misis, quos in
die iudicii exterminati & exerciti Deus mancipabit.

CLAMATE HAC IN GENTIBUS, proclaimate
hac voce praecox apud Gentes: SANCTIFICATE. VERS. 9.
Tigurina, indicis: Chaldei, preparare, & bellum] Est
cacahuclus: quia enim feita futura tolentus apud judex
fandiculari, id est indici & praecox roce publicari, ut
ad ea quasi luctu populus lebet compararet, hinc
infectare idem est quod indicare & proclamare. Vide
dictu Jeremias 6. 4. unde Iudeos. Sanctificare bellum,
hoc est, inquit, excitate pugnatores & segregate ad bel-
lum: quoniam enim in omniangustisq[ue] a sceleribus segregat,
hunc enim quod legere regat ad aliquid, vocat sanctificare.

Tropol. Hugo Victor. Sanctificare bellum, ejus bellum
sanctificare donare. mox bellum sanctificare, nō virtus
trumpet, οὐ uenit necatur?

Nec haec per ironiam dici. q. d. Defendite vos, o
Tyrus, alieque quelibet Gentes, quantum potuisse; at
non evadetis iudicium meum, manum meam, vindictam
meam, quam exercebo in vos cum per Chaldaeos,
tum pacis per Christum & angelos in die iudicii. ita S.
Hieron. Lyra. Clarius & Vatabl. Addit Arian, connex
impiorum quasi classico evocatos, ruituros in bellum contra
Christum & sanctos, ac preparatores in vallem jo-
saphat, itaque in illarum furentium ruituros in Iudea existi-
unt, quod iudei ei inferat Christus. Verum hoc pa-
rum est verisimile: nam morientes penes ante iudicium,
ac electi archangeloi audiunt: Surgite mortui, uenite
ad iudicium, scient ergo le evocari ad iudicium, non ad
bellum. Minus etiam verisimile est quod centurie Ru-
pert. & Hugo, hie dicunt concessionarios, ut bellum illu-
dicant peccatis & peccatoribus; aut viris insidiis, ut con-
tra impiorum parent armis de illisque le uincantur. Petet
enim ex leque. h[oc] ad impios in fide mundi ironice dic-
ci. Unde sequitur.

ASCENDANT] prodeant in primum, acies suas
explicant, arma virisque suas affinent.

CONCIDIAT ARATRA VESTRA IN GLA-
DIO. Hoc phrasis significat bellandi cupidinem, &
quæ se necessitatem extremam, tamen scilicet, ut opus
est ex aratri fabricare gladios, quibus pro vita pugne-
tur, etiam a languidis & infirmis. Hoc est enim quod
subdit: INFERMUS DICAT: QUILA PORTES IGO-
SUM] q. d. Infirmus in tanta necessitate inurmitatem
excusat, vires & armis faciunt: agitur enim de eis &
omnium aliorum cum pite & salute. Ex auctoritate Iosias. 4. 4.
significat pacem humanam à Christo nascente orbis affi-
rendam, ut: Confabulari adios, nos in nomine, & la-
ceras, uas in falcis. Similis phrasis tempus belli exprimit
Virgil. t. Georg.

Et curae rigidas faleas carmineas in ensim.

Et Ovidius lib. 1. Faust.

Serula collabent, querque in pila ligant:

Faciliq[ue] de rastri pondere raffis erat.

Et Martialis lib. 4. epigr. 24. cuius titulus: Fals ex enfe-

Pax me certa diu plorando confabulata us.

Agricola non sumus, multis ante fuis.

Sic S. Paulum gladium percutientem vertit in vomi-
tem Evangelii, cum ex lupo factus est agnus docet. Tep-
tul contra Gnosticos c. 13. Panis Apophysis, inquit, de
perje-

Prefecture a qui primi Ecclesie sanguinem fudit, postea gla. A post felicem vitam decursum, cum nimirum illa in omnium voluptate, & turpitudine usque ad maturam etatem est transacta: tunc enim maturitas est tam etatis, quam iniquitatis, quasi legitur quae poterit manari & faciem melioris, ut in tartaro, velut horrore condantur. Huc alluens Christus Matth. 13. 39. *Mefitis, aut, confusatio facilius: mefitis autem angelii sunt.* Et mox ver. 41. *Mister filiarum hominis angelos nos, & colligat de regno eius amnia scandala, & eis qui faciunt iniquitatibus, & misentes eos in caminorum ignis.* Huc quoque aliud S. Johannes Apoc. 14. 15. ubi vidit tres angelos eum facibus de metates meliori, & vindemianas borras terre. Ibidem P. Aleazar scripsit, primum angelum quiv. 3. dicit: *Mate saltem tuam & mire, que vesti bora ne metatur, quoniam erit mefis terra, ad literam esse Ioclem, qui hic idem dicit quod angelus ille Johannis: secundum, quis v. 17. vindemias borras terre, illa Molen, qui est typus sapientiae: tertium v. 18. qui leuitum admodum ut borras vindemiet, illa Eliam, qui est typus sibi: hoc enim demellos & vindemias terre, erit opus summi sapientis, sequitur zeli.*

Porr adit Alcazar, Ioclem, quem ac Johannem, melius jungere vindemias hoc sensu, q.d. Vos o mefiores, id est predicatoris Evangelici, strenue predicanis, do insitae melis Dei colligendis; neque enim vobis laborantibus & fandubus deserit vini copia & affluentia, que vos reficiat, & soletur. Nam cum vos tota in melitem Domini impeditis, Dominus vicilim vindemias curram subspicit, in modo melius vestrum illuc in vincent maturan converteret, & ex ea exprimer mustum deliciatum. Nihil enim est quod predicatoris ita recreet, nullum vimum sapidius, quoniam copiosa leges & iustorum praedicationis ipsorum. Dum enim vident toti convertiti, abeant sanctos evadere, non Martires fieri, bunt vimum consolacionis suavitissimum. Verum hic sensus nec est literalis, ut patet, sed potius literalis, qui est de damnatione reproborum, adverbi & oppositus: ac conquerenter nec est mysticus. Hic enim fundari debet in literali, eique congrue & ex aquo respodere, ut ei naturaliter inferitur, & quasi innatus videatur.

VENITE, ET DESCENDITE, QUI A PLENUM EST TORCULARI botris & uvis: in illud ergo vos, o angelis, descendite, ut hinc uvas prematis & calcetis, oti habent Septimus. Torcularis hoc, fave plenum plenum uvis, id est angeli, premendis & comculcandis, erit genitana, five infernus. Unde Chal. verit, *curvate interflexi.* Nota metaphoram: *calcare enim torculari*, in Scriptura significat ulicari, & acres penas de re lumere: quia sicut torculari vimum, ita vindicta & supplicio fangus, anima & vita exprimitur. Sit Thren. 1. v. 15. dicitur: *Torcular calcavit Dominus virginem filia Iuda.* Et Iacob 61. 1. *Torcular calcavi Iohannem, &c. calcavi eos in furore meo;* & *torculari eos in mea mea.* Et Apocal. 19. 15. *Ioseph, reges eas (gentes infideles & impias) a uirga ferres;* & *oportet calcare torculari furore meo Delinquentes.* vide ibi dicta.

POPULI POPULI: hoc est plurimi populi, scilicet erunt, in VALLE CONCSSIONIS] id est, Iosaphat, ubi concidentur, id est, perdentur impii, pax illud psalmi 128. *Dominus uult escedere exercitus peccatorum.* ita S. Hieron. q.d. *O quoniam populus, quoniam turbatio, o quoniam gentes concidentur in valle Iosaphat:* ita Vatabli. Unde Septuag. vertunt, *soumis audiri sunt in valle iudicii.* Heb. eom. *Ubiq[ue] clamor* significat tumultus & strepitus turbaram & populi multi. Unde Syrus vertit, *nummar (frenuum) clamoris in profundo terrarum (in valle congregati populi);* Arabicus, *hic est tumultus casuum, garmus incarceratus in valle Iosaphat.*

Nota. Hebr. *Ubiq[ue] clamor,* Primo verti potest compositionis: ita veriunt Aquila, Symmach. V. editio & Nostr.

Secundum, *clamores* verti potest, *tribulationis, tribulationis, vel tribulacionis, fave trahit ferrata & denecata, inflat ferraz ad ferrandum, qui granis exaristis quasi ferrando excentiuntur, triturantur & a paleis leparantur.* Unde de Tigrinaria vertunt, *turba, turba conseruant in valle exaristis;* alii, *in valle ferrationis;* Chal. *in ualle divisionis iudicialis;* *in valle reparationis;* id est, *separationis;* in qua scilicet boni à malis, triticum à pale, agnibz hodieis leparabuntur. ita Remigias & Lyran. *Ubi Novita, con-*

prefecture a qui primi Ecclesie sanguinem fudit, postea gla. A post felicem vitam decursum, cum nimirum illa in omnium voluptate, & turpitudine usque ad maturam etatem est transacta: tunc enim maturitas est tam etatis, quam iniquitatis, quasi legitur quae poterit manari & faciem melioris, ut in tartaro, velut horrore condantur. Huc alluens Christus Matth. 13. 39. *Mefitis, aut, confusatio facilius: mefitis autem angelii sunt.* Et mox ver. 41. *Mister filiarum hominis angelos nos, & colligat de regno eius amnia scandala, & eis qui faciunt iniquitatibus, & misentes eos in caminorum ignis.* Huc quoque aliud S. Johannes Apoc. 14. 15. ubi vidit tres angelos eum facibus de metates meliori, & vindemianas borras terre. Ibidem P. Aleazar scripsit, primum angelum quiv. 3. dicit: *Mate saltem tuam & mire, que vesti bora ne metatur, quoniam erit mefis terra, ad literam esse Ioclem, qui hic idem dicit quod angelus ille Johannis: secundum, quis v. 17. vindemias borras terre, illa Molen, qui est typus sapientiae: tertium v. 18. qui leuitum admodum ut borras vindemiet, illa Eliam, qui est typus sibi: hoc enim demellos & vindemias terre, erit opus summi sapientis, sequitur zeli.*

VER. 11. IBI OCCUMBERE FACIT DOMINUS KORUSTOS TUOS] q.d. Quantumcumque, o gentes, fuis armata, quanquamlibet fortis & pugnaces, tamen jo valle Iosaphat cedemini à Domino, occumbetis, & in tartaro detinendemini. Dicit robolas tuus, non vellos, quia loquuntur collectivè toti gentium populo, tamquam uni. Omnes enim hi Dei huius & impia, unus centurient reprobus cunctus, unus damnatorum populus. Sic ipsis aliis Script. de illeloquo quibus nunc in plurali, repliciens singulos, qui sunt plures, nunc in singulari, respi- piciens populum, qui est unus.

Pro **accubatore facies** hebr. est *NUBI* banebas, id est, defecipere fecit, hoc est, faciet: Prophetice enim preteritum caput auctoritate, Unde Tigrinaria versio habet, *substantia Dominae beroru invenit.* Sic & Chald. & Pagninus. *Beroru* & *berorbis*, potest accipi ut Imperativus. Unde Vatabli, *vertit, & explicat: Defendersae, o Domine, fortis, tuos, ut interficias contra gentes pro Ecclesiis tua domineas;* vel *defecipere facies eis angelos tuos fortis, juxta illud Iudic. 1. 20. De celis dominaram qd contra eos.*

Septimus, altero hec accipiunt: *vertunt enim manus tuas pro negotio, q. d. o Domine, ut tui bellatores descendant de tua ferocia, ponant animos & iras, finisque manifesti, ut vindictam clementiam temperent, forte etiam pro banebas legerunt Nubi baene, id est, humilijs, humiliae fac & mores.*

Nota. Loquitur Ioseph & Prophete de die iudicij quasi die dei pugnae, quo Christus confringet & proteget reprobus, ut ipso hostiis iubis, calcans eos quasi in torculari, & comedens eos in valle concisionis. Idem Christi prelum desribitur Apocal. 19. v. 11. Sapient. 5. s. 18. Iacob 66. v. 15. C & 24.

VER. 12. CONSURGANT ET ASCENDANT GENTES IN VALLEM IOSAPHATI Sunt verba Christi omnes gentes evocantes & citatis ad suum tribunal, q.d. Geocis ubilibus mortuus & sepultus à morte & à sepulchro resurgens, pergentque in vallem Iosaphat: *Quia subdebet a iudicem unius gentes, ita S. Hieron. Rupert. Remig. Lyran. Hugo. Vatabl. & ali. Dicit ascendens Primo quia ascendere Hebrei idem est quod irascerere. Secundo, quia Ierusalem sit et loco alto, ut aliunde venientes ex scandere oporteat; alioquin ex ipsa Ierusalem in vallem Iosaphat descendatur, unde ascendetur. Tertio, quia tribunal judicium solent esse loco sublimi & conspicuo, ut et eundem scandendum sit: sed Christi tribunal erit loco educti super vallem Iosaphat, ut gentes ad illud euntes, recte ascendere dicantur. Quartu, ascendere Hebrei est verbum militare & forensi. Milites enim dicuntur ascendere in primum, cum pergunt contra hostem, cum eoque enfligunt, ascendere enim significat aggredi rem arduum, ad quam animos erigere, D viceisque excitare & acuere opus: tale autem est prehuius, vel militare, vel judiciale, potu quo reus cum testibus, & judiciali dictipet, & qualis confringit pro loque capite.*

VER. 13. MITTIT FALCES] Loquitur hic Christus ad Apostolos alios, qui secum Ieruli sunt iudices in die iudicij, ut impios condemnent. ita S. Hieron. & Remig. vel postulat angelos, qui demetent homines in fine mundi, ac mox coidem relinquentur, & ducent ad tribunal Christi, ab eoque damnatos detinendunt in tartara, q.d. Vos, o angelii demetent omnes homines viventes, ut moriantur: *quoniam mortales,* id est matura est, *mefiti,* id est, quia complectus est electorum omniumque hominum numerus, ac secundi ictu Deo prefigit jam evoluta sunt; & proinde Deus illis finem imponere decrevit. ita Rupert. Haymo. Lyran. & Vatabl. Propter autem impiorum maturitas significat tempus eorum

Yellis.
eboratis,
id est q[uod]c[uod]m[od]ificatio[n]is
multiplicitatis.

ta congruat respondet haec tribula passiva impiorum tria. Stellarum. ita Remig. & Lyran.
bulz activa eorumdem, qua ipsi tribularunt in hac vita
pius & puer. Justum est enim, ut tribulationem iniquam,
quam alii intulerint, ipsi tentant & subeant.
Rursum, tribula hacten responderet tunc, de quo
praecepsit. Tunc enim extuenda est, aquæ ex expri-
menda omniis impiorum felicitas, & humus pristini felici-
tatis, ait P. Pineda in Job 24. v. 24.

Tertio, Vatabl. vallis, ait, dicitur *charvæ*, id est, con-
fessionis, vel decisionis, id est, iudicij definiti, de-
terminali, & concisi. Unde Septuag. & Theodotion ver-
tunt, *hæc si tis sp̄nos id est, causa & iudicij.* Rursum
vallis *concessus*, id est decuriositas & abbreviatio-
nem, ut veritus Syrus hic. Noster Isaiæ 10. v. 21. est vallis in
qua concilii, curtus, hæris & exiguae confabulat Bea-
torum numerus. Vbi Nota. Pulchra est antithesis inter
gentium omnium immeniam multitudinem, & concilio-
num sive abbreviationem: amputatis enim, relectis &
rejectis impis, quorum infinitus est numerus, colliger
Deus brevi quemdam justorum & electorum summum
& numerum, juxta illud Isaiae 10. 23. *Conformatio-*
nem & abbreviationem Dominus Deus exercituum faciet in
medio omnis terra: sicut in tritura reiectis peccatis, pauca
restant tritici grana.

Quarto, vallis *charma* verti potest, *vallis excisio*, &
confimationis, excedi, scilicet impiorum.

Quinto, *charvæ* significat surum concium, vel con-
fatum, aut porci præcium, dilectum & separatum,
id est expurgatissimum, quod obrazem vocant. Sicut
ergo Roma Variancas vocatus mons aureus, quia in eo
crucifixus est S. Petrus Apostolorum princeps: ita vallis
Iohannitæ vocari potest valis aurea, tum quia sanctis &
electis erit aurea & felicitissima: sicut ex reprobis ferrea
& infelicitissima: tum quia excocta in iudicio fôrdibus
peccatorum, purum aurum remanebit, inquit ex He-
breis S. Hieron. tum quia in iudicio Christi iustitia, &
Sanctorum charitas & gloria fulgebit in aurum.

Sexto, *charvæ*, id est concus, vel præcibus vocatur
vir acutus, scilicetus, acer & sternens. Vallis ergo
charvæ, verti potest Primo, *vallis avara vel alpæ*, ni-
minim reprobis, ut apud Lovanium est. *Apercolens*, ita
dicti ab alicui ardacio ovis & præcipio, in quo vultus
imago miraculosa B. Virginis, quæ inde Alpercolentem
incupatur. Secundo *vallis foliolarum* & *anxiorum*: ubi scilicet impii dicunt montibus: *Cadite super nos*, &
collubus, Operæ nos; Tertio, *vallis acrum formum* &
frenorum; ubi scilicet sancti Apostoli, virginis & Mar-
tyres, qui fortiter nique ad mortem pro virtute labora-
runt & certarunt, a Christo iudice coronabantur. ita
P. Pineda in Salom. prævio lib. 4. c. 18. Vbi Nota.
Hebrei non habent verba composita, sed ea per simplex
significant. v. g. *Vm charas* significat exire cum suis
compositis, puti concidere, excidere, præcidere, fuc-
cidere, &c. Hinc tanta ex Hebreo feniun varietas, &
verborum multiplicitas, quæ magnam conceptum re-
rumque copiam concionatoribus subainstrat, ut pat-
tet hic in *charvæ*.

VERS.15. **SOL ET LUNA OBSTENERATIS SUNT**] in die
judicij tam calamitosi & horribili: non enim agit hic de
signis iudicij prævius: de his enim egit cap. 2. 30. sed de
ipso iudicij, cum ad illas omnes cogentur in vallem lo-
phat. Nota hyperbolam hypallagen crebram apud
Prophetas, quæ dicunt, solem, lunam & stellas ob-
scrandas esse, cum significare volunt magnitudinem &
distantiam afflictionis, timoris & horroris, q. d. Dies ille
(iudicij) tanæ calamitatis, ut hominibus ex illa
attentis & confirmatis, ac ad vultum irati iudicis ex-
paventibus, sol, luna & stelle deficere & obscurari
vidcantur. Meclis enim & pavidis omnia videntur tri-
flia, mœsta & atra. Similis phrasis et Ilaïs 15. 20. Amos
2. 9. & aliis. Vide can. 32. in Haïam. ita S. Hieron. Re-
ming & Rupert.

Addunt aliqui, reversa in die iudicij obscurandum es-
se solem, lunam & stellas, ut iudicij creatoris in se con-
formem, cuique iram & indignationem partim induant,
partim excipiunt, sed quod impis in suis sceleribus luxuri-
ant & servierint, ideoque reverendentur, & quasi si-
bi timentes à vultu irati iudicis se abscondant. ita S. Hieron.
Aut quia tanta erit claritas Christi aliorumque cor-
porum beatorum, ut suo fulgore effuseant lucem iolas &

Symbol.
symbola
solis.

Alii apud Origen. tractat. 30. in Marth. censem solēm
& stellas obscurandas à summo, qui prohibet ex igne con-
flagrationis mundi. Alii ex defectu nurritur: cen-
sent enim sicut lucerna alitur oleo, sic & solem & stellas
vapore, famile re ali, coquæ deficiente extingui, sed
hoe resellunt Physici.

Symbol. Origen. ibidem: *Sicut, inquit, in dispensa-
tione Crucis (dum Christus in cruce penderet) sole defi-
ciente tenebrae sunt super universam terram; sic signo
(cruce) solis lumina apparent in calo in die iudicij, de-
ficiet solis lumen, & lumen, & stellarum, quasi confun-
dum a multis variis signis.*

Allegor. Haymo: Sol, ait, est Christus, luna Bea-
torum Virgo, stellæ Sancti, qui lucem, id est lenitatem &
sævorem vultus sui, retrahunt ab reprobus. Ex adver-
so. Origen. loco citato: Sol, ait, mundi hujus est dia-
bolus, luna est Ecclesia malignantium, stellæ sunt plu-
doprophetae & heretici, qui quasi stellæ cadent de ca-
lo, id est, de sua dignitate & gradi excedent in dia-
dicti, quando sententiam damnationis a Christo ac-
cepient.

Tropol. Hugo Victor. Sol, ait, est mundi Philosophia: *Tropol.*
Iuna sanctarum potentia: Stellæ exteræ potestates subdat.
Sol ergo & luna in *Io. apud, id est;* in *biblio latice iudicij,*
obsteneratibus: quia ex quo sapientes humani mundi, po-
tentibus sapientiæ scilicet claritate, acciperant, blasphemie
tenebras agno ferme. *Stella vero retrahunt*
splendorem suum: quia domus descriptio Christi in eas a si-
de contemptum arriperemur mundi, & abducemus in ag-
nemque futuri martyris; domus os fulgentes signis, ornatos
prodigi, gloriosi miraculis profixeremus, mox ab elatione
conversi, & dignitate terrena prostrati, humiliatorem
Christi fidati, colla fidei subdaderimus.

D OM INUS DE SION RUGIET] Christus iudex **VERS.16**
impis terribilis, tamquam leo de tribu Iuda Apoc. 5. 5,
rugies de Sion, & utile rogit enim, è specula spectaculi
& propriei hostem. q. d. Christus pax ledens in aere
super vallem Iaphat & supra Sion & Jerusalēm (hoc
enim vicina sunt & contigua) spirans iras & ignes in im-
pium quasi leo, fulmen, id est, sententiam aeternam
damnationis, horribili voce, & quasi rugitu in cof-
fide pronunciabat & interroget, adeo ut hac voce
eari & terra concuti & tremere videantur, sicut ac
rugitum leonis tremit tota domus. Est hyperbole, ita
Lyran.

Mystic. Rupert. de Sion, & de Jerusalem, id est
inquit, de medio angelorum, & hominum beatorum,
quibus in die iudicij cingetur, Christus rugiet in im-
pios. Minus recte Arius vertit, *pro son*, & *pro Je-
rusalem*, id est, pro vindicanda Ecclesia sua, siueque
electis rugiet Christus contra cleratos, qui eam affla-
terunt.

E T M O V E S U N T C A L I, E T T E R R A] Cen-
sent aliqui calos, & terram, tuncunque orbem quasi
conturbatum, & indignantem ad pallorium fui crea-
toris, in Christi cruce, & morte fuisse concutum, &
è suo centro convulsum, parique modo concutendum
& convulendum cum Christus iudex eius sedebit in
valle Iaphat. Pugnabit enim cum illo orbis ter-
rarum contra iniensatos, Sapient. 5. 21. Prior probant
ex Matthæi 27. vers. 31. uno dicunt, quod
Christo pendente in cruce, non tantum petre scilicet
& monumenta aperta, sed & terra utique to-
ta, puta globus ipse terra) mota sit. Terra enim
suo motu, & quasi sensu significabat, Christum qui
patiebat esse Deum, cumque terram conquassare
terramque ob tantum celus in Dominum suum admis-
sum, hominibus quasi indignari, in colque vindicem
insurgere.

Mystic. significabatur nova terra & novus mundus fi-
delium, per Christum insituendos. Infusus
da fore per hanc Christi necem, terra & caeca homi-
num corda ad penitentiam. Utrumque probant ex
illo Job 9. 6. *Qui commovet terram de loco suo,* &
colonna eius concutit; ita cenlet Didymus in catena
Graecorum Job 1. 9. & favet ibidem Philippus Presby-
ter, & Hugo Victor. hic, qui uit: *Vox Christi tam ex-
alta erga terram, ut calorum cardines & terrarum
fundamenta quasiantur.*

Secundū, movebitur terra, quia dehiscent & absorte. Ag. d. *Luce Ecclesia à multis approximat, tamen manebit in uila. Et mundus ibi baptizatus, vel sanguine Christi, sanguinem electorum, quem nos mundaveram ante passionem Christi.*

Tertiū, movebuntur cali, id est eriles, putat Beatis, ad exultandum & jubilandum, cum a Chirillo iudice audiens: *Venite benedicti patris mei, et terra, id est, reprobri terrigena & terra filii, ad tandem peccatora, vellendum crines, complendendum manus & brachia, cum ab eodem rugiente audiens: Ita malefacti in grem aeternum, ita Remigius & Haymo.*

E DOMINUS SPES POPULI SUI J. q.d. In illa die (iudicij) rugiente Christo contumeliam cali & terra: populus autem eius, putat verus Israel, non carnales, sed spirituales, hoc est, fideles & sancti, locuti & confidentes habuant: nam confidit in Deo suo, ab eoque sperabunt salutem, gloriam & regnum aeternum: sperabant, & obtinebunt. Deus enim eritis, id est, complementum ipsi, sine adimplens & complebris spem plororum. Idem enim est fortis, & corroborans eorum mentes & corpora, facientes eum immortalem, aeternam & gloriam. Hoc est quod a Sapiens ea. 5. I. *Tunc sicut Balaam in magna confusione ad versus eis quisit angustiatur.*

ET SCIENTIS QUA EGO DOMINUS DEUS VESTER, HABITANS IN SION J Promisit hic Deus Sioni & Hierosolyma ingentia, & multiplicia bona, quae ludivit carnalia expedit in adventu sui Mefis. Accedunt judaizantes Chaldaeis, qui ex hoc loco, & ex Apocal. 20. putarunt post resurrectiōnēm & diem iudicii, factos hic in terra, putat in Ierusalem, cum Chirillo viiūtis in omnibus eorum deliciis, & in omni felicitate terrena per milie annos, quibus ex aliis eos rapientis in exilium ad aeternam gloriam, utidixi Apocal. 20. Verum hie agi de Sione spirituali, non carnali, id est, de Ecclesia & electis Dei, non de Synagoga & Iudis, deque spiritualibus eius bonis, non carnalibus, patet Primò ex eo, quod hac futura sit in fine mundi, cum ilicet Christus in vallo Iaphat iudicabit omnes omnium sculatorum gentes, uti dixit ver. 1. 2. 12. Unde v. 13. ubi multa falso, quibus omnes gentes detinantur. Quocirca, ut sit, sol & luna obnebrantur, & stellæ retrahunt splendorum suum, & movebuntur cali & terra. Quo omnia significant huc futura in fine, commotione & mutatione totius modi. Frustra ergo Judai hac in hoc mundo, & in hac vita expectant.

Secundū, quia Dan. e. 9. 26. prædicti eversionem Hierosolymæ & templi factam à Tito & Romani fore perperuam, & duraturam ad finem iouundi: ergo hęc non spectant ad Sionis & Ierusalem terrestris restauratiōnem.

Tertiū, quia certum est multa hie non posse, nisi absurdissime, ad literam carnaliter, tibi ponant, accipi, sed accipienda esse mysticę. Talia sunt v. 18. *Stellabunt montes dulcedum, et colles flumen latè, et per omnes rivos Iuda donum aqua, et fons de domo Domini egredens, et irrigabit torrentem Iordanum, &c.* Quarto, quia v. 20. dicit: *Iuda aeternam habitabit, et Ierusalem in generationem & generationem:* ergo agit de Iudaea & Ierusalem electi, non terrestri: illa enim aeterna erit, eius haec sit temporalis.

Secunda tentatio est S. Hieron. Remigii, Rupert, Hugo, & Vitalib., qui huc omnia uisque ad finem capitis referunt ad primitivam Ecclesiam, & ad charismata Spiritus S. in Pentecoste, de qua dixit e. 2. 18. *Efusum fons nostrum super omnem carnem.* Hinc ergo inquit Vitalib. *Sicut Apollini coruusque successores: multum, verbum Dei et doctrina Evangelica: stadem et lac: sed uolum dulcissim, lac parvulus datur.* q. d. Apollini affidit doctrinam Evangelium. *Alivit et riva, sunt Ecclesiæ partcularis: aqua viva, verbum Dei: fons aqua viva, regia predicationis Evangelica, et inexhausta ultra doctrina Evangelia, unde anima fidelium irrigantur: dominus Dei Ecclesia: predictum autem opera predicatorum. Tornis, Ecclesia: fons, genit cedri electi, quod ut cedrus usq[ue] corruptionem: ita fideles vivent vita aeterna. Egyptus et Iudam, omnes nationes quae non receperint Christianum, quae gratias illis erant natae: Iuda et Ierusalem, Ecclesia militans, in qua fideles sunt uti Iuda vere confitentes Deum,*

verum eti huc intheatæ facta sint, & fiam in Ecclesia militante, tamen plenè & perfectè fiet in triumphante, de ea enim propriè agit Propheta. Omnia enim hęc consequentes & coenexa erunt cum die iudicij, quod sit in valle Iaphat, de quo egit toto cap. hoc uique. Subiungit ergo congruo ordine, iudicio & damnationi in impiorum gloriam piorum & cledorum, quam ipsi a Christo iudice in illa die accipient, ejusque copiam & magnitudinem per varias metaphoras describit. Idem rurum confirmatur ex eo, quod S. Johannes alaudens, omnia citata & interpretans locum, niderit penit verbis deleriat electos Ierusalem, 21. uti patet ex parallelis utriusque, quo max combinabo, Ita explicit Remigius, Haymo, Rupert, Hugo, Lyran. Riberia, à Calstro & aliis.

De hęc ergo electi Ierusalem, five ceteru Beatorum triumphantem dicit Iohel Primò, quod eis cives, putat *Ierusalem* *electis* *v. quod eis* *cives*, *sunt* *ad* *ludent*, *vilebunt* & *gullabunt* *lega.* *quod in ea*, *&* *in illis ipsi*, *habent* *Deus* *per* *gratiam* & *gloriam*, illaque ibidem ius operi, felicitatem & maiestatem intendant & communient, itaque eos beat, & incallit gaudio repleat. Hoc est quod huc alludent, totidem, in modo pluribus verbis de eadem ait S. Johannes Apocal. 21. *Ecco tabernaculum Deinceps dominus, et habebat eum ait. Et ipsi populus ejus erunt, et ipse Deus cum eis erit eorum Deus.*

Secundū, quod si mons sanctus: quia sublimis est ejus felicitas, que ad sanctitatem, quod S. Iohannes Apocal. 21. tocit: *Seconda. Et insulam meam in marium magnum et altum.*

Tertiū, quod fit Ierusalem sancta: quod S. Iohannes ibidem ait: *Et ostendit mihi circuatum fundum, Ierusalem Territorum descendenter deinde a Deo. Dicitur Ierusalem, id est, via pacis: quia in visione Dei Beati fruerunt pace summa amplissima, & aeterna, putat bonorum omnium auctoritas. haec enim Hebrei significat paci. Dicitur sancta, quia in electis Ecclesia non est mensura vel ruga, ut ait Apost. Ephel. 2. 27. sed plena puritas, plena integritas, perfecta sanctitas. Unde de ea subdit: *Et alieni non transfluent per eam amplius.* Alludit ad alienigenas, p. Tyros, Sidonios, Philistinos, Chaldaeos, Romanos, qui profanarunt & valserunt Ierusalem. q. d. Paro modo Ecclesiam militantem poluerunt, vexarunt & affixerunt Pagani, Saraceni, hereticis, impii, sed eam translatam in gloriam, & triumphantem non polluent, nec affligent amplius. Huic parallelo est quod ait Iohannes Apocal. 21. 27. *Non intrabat in eam aliquod coquinatum, aut abominatum faciens. Tropol. flumen Viclor. Ierusalem, ait, id est Ecclesia, ab initio in seramentis, in precepto, in iudicio, in consilio, in promissione. Sacramenta sequidentur ejus: aut fuit facta: precepta sine mole: iudicia sine fute: consilia sine zelo, promissa sine fico fallax: sine zelo inuidia: sine fute contumacia: sine mole angera: sine fute concupiscentia. Et ergo Ierusalem, enim effontemplarius intellectus, calefaciens, fons, spiritualis aqua, angelum alicui.**

Quarto, quod in ea stellabunt montes dulcedum, et colla Quattuor. *les fuerint latè, et per omnes rivos Iuda donum aqua, et fons de domo Domini egredens, et irrigabit torrentem Iordanum.* His responderet quod ait Iohannes Apocal. 21. *Et ostendit mihi flumen aqua ut aperientur tamquam crystallo, procedentem de sede Dei et agni, et ex ure que parte summissi lignum cuius differens fructus duodecim, per menes singulos redentur fructum suum, et folia ligni ad fastigium generantur.*

Quinto. *Et Iuda in aeternum habitabit, et Ierusalem in generationem et generationem.* Huic equipollit id quod ait Iohannes e. 21. 10. *Civitas in quadro posita est. Et v. 18. Et ecce strigula mure eius ex lapide sepiude. Et e. 21. 5. Non ultra muret, & quoniam Dominus illi numerabat eam, et regnabit in aeternum aeternum.*

STELLABUNT MONTES DULCE DINEM J. d. Tunc in montibus illa cœlestibus, putat in S. iure electi, qualitate eis & fundata in montibus tum cali empyreum, tum aeternitatem & divinitatem S. Trinitatis, impletior illud toutes de terra sancta latè & melle manante promulgatum ac decantatum; hoc est, tunc Beatus in celo vita

vita erit iocundissima, omnibus bonis & deliciis affluens: Abitur, et longissime distat à Ierusalem. Nec placet quod ex R. Saadie scribit Arius, torrentem Settim sive torrentem qui in Jordanem influit juxta urbem Settim. Nemo enim chorographorum hujus torrentis, vel urbis meninit.

Ex dictis patet, haec omnia non carnaliter, ut somniant, sed mylitice esse accipiente, nec enim nullus unquam fuit, vel erit fons, qui de Ierusalem e prediatur, & tanto terrarum tractu transfilo effundat in campis Iudea Moab, ubi est torrente & vallis Settim. Vallis ergo Settim, quae est arca & tabernaculum, facta ex lignis Settim, significat locum Beatorum in celo empyre, quem Deus in sua amonitatem, delicia & pulchritudine in eternum conservabit: quia iugiter velut fons perennans in illum, quæ incolas eius putat in Beatorum animas & corpora, influet perpetuum virorem omnium gratia & gloria, ut fiant festim, id est, immortalis & imputabilis, ac candidioris ut ipse; infra fluvii irrigantis & secundantis paradisi, qui perenne ei virorem & fructus amenissimos afferat, Gen. 2. 6. ita Rupert. Lyran. Ribera, Emmanuel & allii, vide dicta Apoc. 22. 1. &c.

Tropoli Hugo Victor: Montes autem sunt contemplacionis sublimis: collis innocencia opera: rivo perennans exercita: dulcedo est perfecta dulcedio: lac est dulcedio: vota: aqua deinde compunctionis. In illa ergo dicit, hoc est, in illa unionis felicitate, sponsa per gaudium contemplatio-
nis dulcedinem accipit perfecta dulcedio: a qua defensionis, C^o ad confortationis dulcedio: dulcedio deputationis: unde dicit pro amore supernorum crucis, immersione aquis compunctionis, indeq; egredens per contemplationem exercitare appetitum. Poi hoc ad innocencia traditur opera: dum ad contemplationis avitas fatigata, dicens: Quid enim mibi est in celo? C^o et te quid vobis super terram?

ET FONS DE DOMINA DOMINI (de throno Dei)
EGREDIETUR] Fons hic, fons, ut S. Iohann. Apoc.
xx. 2. vocat, fluvius procedens de sede Dei & agni, est profluviun bonorum, quod Deus emanat & tribuunt in Beatos per sui visionem beatissimum, ut dicit Apoc. 22.

ET IRRIGABIT TORRENTEM SETTINARUM] Nota Primo. Pro torrente hebrei est MOI nomen, quod significat valem angustam, indeque torrentem qui per eam decurrere solet. Vnde *terram* hic metonymice pro valle tali capiatur: & Symmachus, verit, *vallen*; sed magis Interpres vertere *torrentem* qualem valem, ut perficit in metaphora fontis, & eis exuberantiam ostendat. Nam, ut ait S. Bernard, in Meditat. cap. 4. in *torrente* illius *voluptatis nibil ultra appetit cumulata*, *atque*, *tangunt* *felicitatis*. *Ibi* *figuratur* *est* *cumulus* *felicitatis*, *in*
perennem *gloriam*. *Et* *superabundans latitia*.

Secundo, pro *pinus* hebrei, & chald. est *Settin*, ille significat valem angustam, indeque torrentem qui per eam decurrere solet. Vnde *terram* hic metonymice pro valle tali capiatur: & Symmachus, verit, *vallen*; sed magis Interpres vertere *torrentem* qualem valem, ut perficit in metaphora fontis, & eis exuberantiam ostendat. Nam, ut ait S. Bernard, in Meditat. cap. 4. in *torrente* illius *voluptatis nibil ultra appetit cumulata*, *atque*, *tangunt* *felicitatis*. *Ibi* *figuratur* *est* *cumulus* *felicitatis*, *in*
perennem *gloriam*. *Et* *superabundans latitia*.

Vnde *terram* *Settin* *indumentum* *erit* *Settin*, ille significat quasi nomen proprium in Latina versione referunt Lyrani, & Vatabili, itea Syrus, & Arabicus uterque: sed Theodos. Symmachus, & Noller verunt, *spinaram*, *Septuag. spinicolum*; Nazian. orat. 40. in *Baptisma*, *spinacum*. Aduit S. Hieron. *Septuag. transfluentes trans-
tent funiculorum*, id est, *Xviij. 19. 19. 20. 21. 22. 23. 24.* *quod* *a* *funiculorum* *figuratur*, *aut* *parta* *Egyptiorum* *mensuram* *certi* *intervalli*. In *Nilo* *campanis* *nubes* *fusca* *resorto* *cerca* *babenae* *fontis*, *qua* *appellant* *funiculos*, *ut* *lavori* *deflorationis* *retracto* *traducant* *colla* *succedant*. *Torrente* *ergo* *funiculorum*, *et* *torrente* *hereditatis*, *quem* *cal-*
cent *funiculus* *dimentiuunt*, *et* *inter* *heredes*, *puta* *cali-*
cives, *dividant*. Porro *Settin* *locus* *est* *translacum* *Af-*
phakiteum *in* *Moab*, *lex* *maliarius* *diffusa* *Liuidate* *ur-*
be, *ubi* *fili* *Israel* *lornicari* *funt*, *colueruntque* *Beel-*
phégor: *ideoque* *Deo* *cali* *fune*, Num. 21. 1. *Ibi* *arbo-*
rei *naescens*, *à* *loco* *dixit* *funt* *Settin*: *erantque* *haec* *li-*
gna *Hebrei* *imperibiles*, *et*, *ut* *vertunt* *Septuag.* Exodi
21. 5. *et cetera*. *Vnde* *Hebrei* *centent* *ea* *hunc* *optimum*
cedrorum *genus*. *Erant enim levissima, fortillima, fo-*
lidissima, pulcherrima, et tam graves arbores, ut lati-
sima ex illis tabulata caderentur, *ait* *S. Hieron.* *quo-*
circum ex illis facta erat arca testamenti, tabernaculum,
enique valis, *uti dicit Exodi 21. 5.* *Noller* *hic*, *et* *Ianiz*
41. 10. *Settin* *verit/pinaceum*, *non* *quod* *spina* *fuit*, *sed* *quod*
spina *albus* *color*, *et* *foliis* *lit* *finalis*. *Minus ergo* *verisimili-*
te *est* *quod* *confer* *Lyrani*. *Settin* *est* *Cettin*, *id est* *Greci-*
am, *unde* *egregius* *dicitur* *Alexander Magnus* *I. Ma-*
chab. *I. nam* *Settin* *per* *Samach*, *Cettin* *per* *saphe* *Iza-*

B
advertis Jovin. in fine: *Christus, inquit, virgo, mater virginis nostræ, virgo perpetua, mater C^o virga, &c. Horum etiam fons, sponsa per gaudium contemplationis dulcedinem accipit perfecta dulcedio: a qua defensionis, C^o ad confortationis dulcedio: dulcedio deputationis: unde dicit pro amore supernorum crucis, immersione aquis compunctionis, indeq; egredens per contemplationem exercitare appetitum. Poi hoc ad innocencia traditur opera: dum ad contemplationis avitas fatigata, dicens: Quid enim mibi est in celo? C^o et te quid vobis super terram?*

Allel. S. Hieron. in apoloq. ad. Pammachium pro lib. adversus Jovin. in fine: *Christus, inquit, virgo, mater virginis nostræ, virgo perpetua, mater C^o virga, &c. Horum etiam fons, sponsa per gaudium contemplationis dulcedinem accipit perfecta dulcedio: a qua defensionis, C^o ad confortationis dulcedio: dulcedio deputationis: unde dicit pro amore supernorum crucis, immersione aquis compunctionis, indeq; egredens per contemplationem exercitare appetitum. Poi hoc ad innocencia traditur opera: dum ad contemplationis avitas fatigata, dicens: Quid enim mibi est in celo? C^o et te quid vobis super terram?*

Hinc mysticum Nazian. loco citato, per hunc fanteum accepti baptismum: S. Hieron. hic, gratum Spiritus sancti, quæ Dom promanans, ex terra cordis spinas vi-
ctorum evellit, & pro eis virtutes quasi arbores fructi-
feras inferit, ut spinas nostras, ait S. Hieron. C^o tanta
aque peccata quæ nullam fringere habentur iustitia, em-
munitum in Domini novitatem, C^o ardoribus nostris regent
aqua largitatem; C^o pro spinis C^o vegetis flores ver-
tum multiplices germinantes: C^o in foribus quondam
fornicatus est Israël, C^o inuitati est Belphégor (deo ob-
scenitatis) filii capti, ait, C^o rō a pudore ac virginitatis ex-
viterat. Sic & Remigius, Hugo, Arius.

Unde Hugo Victor. Torrents, ait, spinarum, est impetus, servus & crudelitas gentium. Porro fons de domo egrediens torrentem spinarum rigavit, quando per Apollonius & eorum luceiores, Evangelica doctrina Gentilem populum à crudelitate convertit, fide initavit, & ad baptisma gratiam perdixit.

Quare, cur *Settin* lignificat locum Beatorum? Resp. *Settin* Primo, quia in *Settin* fuguliana manu Hebreorum fuit typus in deserto, Num. 14. 49. ubi *Settin* vocatur *Abeliam*, calidissima ex qua proximè ingressum Hebrei in terram promissionis premanerunt. Unde in eas ex *Settin* exploratores misit Ihesus c. 1. S. Legias. cui ergo terra proxima typus erat calidissima & sic & vicinum Prima. Settim.

Secundo, qui in *Settin*, ut patet Num. 25. 1. Israël benedictus fuit à Deo per Balaam, magnificis multaque benedictionibus, quoce reverentur Num. 25. & 24. qui fuit typus, simili modo Sanctos in celis benedicendos à Deo omni benedictione eleisti.

Terter, quia Balaam Num. 25. 4. inter alias benedi-
ciones, quas Deo auctoratus Israëli impetravit, affer-
hanc: *Quoniam pulchra tabernacula tua Jacob, C^o tenta-
ras Israël, ne uultem numerus tuus, ut bunt justitiae ira-
gi, et tabernacula quia fixa Domini, quaevisce prope
agnis. Finet hora de fina ejus, C^o Iesum duci erit in
aqua multa.* Quæ optimè convenient mystico Israëli & *Settin*, id est calidissimo & celo, eoque videtur hic al-
ludere Joel, dum ait: *Pecunia nostra Iuda ibimus aqua;* C^o fons de domo Domini credens, C^o irrigabit torrentem spinarum, hebrei *Settin*, Grgentius Archiepiscop. Theophrenus disput. cum Heribaldo Iudico, tom. 4. Biblioth. SS. Patrum legit torrentem junctorum; & per *Settin* hunc accipit inestimabile aliud gaudium C^o tantum inex-
plicabilem; C^o frumentum, C^o odoris suavitatem spiritus suos, quæ ex ipso præparante Deo neq; abister C^o peren-
nit manas, C^o rigido juncorum agmina, C^o tor spio-
rum tremenda illa C^o incomparabilis suavitate amplecti. Hanc comparantur juncis; quis sicut junci, utpote sic-
Corinth. Prof. Min. xiv.

ei & fungoꝝ sicut & bibunt aquam copiosam ; ita ditas exteris Sanctorum. Ibi anim Deus erit omnia in Sancti finant & bibant pelagos divine voluntatis juxta sanctorum, iuxta illud Sapientis :

Quarta. Quartid, ligna letitia impetrabiliꝝ, significant corpora Beatorum impallibilium. Rursum, sicut arca & tabernaculum compacta erant ex tabulis setim, sic Ecclesia celestis compaginabitur ex sanctis & electis Dei: arca & nomine existent in Sancto Iocelorum, habens super se propitiatorium quod thronum Dei, & utrumque Cherubinos, Ecclesie celestis typum gerit.

Quinto, in Settim Phinees suo zelo occidens fornicate, placavit Deum, expiavit scelus populi, & misericordiam plaganque ei a Deo omniformi versit in benedictionem, Numer. 25, 7. Ita Christi zelus quo abelevit peccatum, & ab eo suo expiavit, in celo fertu, id est spinas mortalitatis, & maledictionem laborum & dolorum, à Deo Adꝝ & posteris infictam Genet. 3, 18, convertebat in benedictionem gaudiorum & bonorum omnium.

Sexto, in Settim Balaam dixit & prædictit de Israele : Oriens stella ex Jacob. Stella est Christus, qui licet corporaliter uryt & natu sit ex Jacob, fuit Iherosolim in Bethlehem, tamen spiritualiter & glorioꝝ ostriet ex eis, in modo pra eis post resurrectiōnem, quasi sol in celo, illuminans & beatis omnes veris literas : stelle enim proprius locus est calum non terra.

Septima, Denique puxa Settim, putat in Cades, Moses ē petra elicuit fontem aquarum decurrentem per solitudinem, & forte per Settim. Numer. 20, 11. Rursum, Numer. 23, 16. Deus dedit Moysi & Hebreis pectum aquarum, cui ipso accineruntur. Ascendas patens, patens quem sedes sunt principes, & parvorum duces malitindinis in datore legis & in basiliis suis. Ad hanc loca, & aquas haec videtur alludere loc in hinc rivis Iuda, & fonte Dei irragante Settim; prælertim quia Chaldaea, & ali carent, petram illam Mayis, cuique fontem aquarum comitatam fuisse Hebreos per Settim, aliquo deferti luc, illudque velle Apostolum 1. Corinth. 10, 4, cum ait: Ehezias autem de scriptis suorum sententia ex pte. Vide dicta Numer. 21, v. 19. Par enim modo fonte aquarum viventium ubique conaturit Beatus in eorum empyre.

Vers. 19. *Ægyptus in desolationem erit : et Iudaea in desertum perditionis.* Non minus Ægyptus, quia ipsa superstitionis & idolatriæ fui inventrix & magistra, ideology judicis & animo infesta, & exemplo ac vicinia sua noxios, utripe perfidios eos ad suum Apian: hunc enim jeroboam expressis virtutis aureis, quos in Dan & Bethel erexit, populoque quasi numina adorando proponit. Nominat Idamam, quia perpetuo fuit amila & hostis populi Dei, scilicet Iudaorum. Unde Edom vel Iudaea hebr. idem est quod terrena & cruenta: Misraim, id est Ægyptus, idem est quod angustias, coarctans, tribulans, ait S. Hieron. sed his per lymædœnæ extera gentes idolatriæ, infideles & impia intellegi. q. d. Ægypti, Idumæi, & eis in impietate limosa extera gentes percedunt, caro que regiones tot peccatis poluta desolabuntur, atque ipsi ibant in tartara in die iudicii, cum Iudei, id est, fidèles confitentes et laudantes Deum salvabuntur ibantur in Sion ex leste.

Vers. 20. *Judæa in aeternum habitabitur.* Peter hoc de terra Iudea, ut valuit Iudei, non intelligi. Nam hac in fine mundi pariter suum habebit finem: et quia S. Script. promittit Iudei, quæcum ac aliis gentibus, post hanc vitam post resurrectionem in fine mundi regnum gloriarum et gloriosum in celis. Ergo necesse est hoc accipere de Iudea et Ierusalem christi, ut pluribus aliandi v. 7. Calum ergo empyreum dicitur Iudea, id est, confitio et laus Dei: quia in eo jugiter Sancti Deum laudent, laudabuntque in aeternum; et ut ait Tabass cap. 15, 22. Ter uico eius alleluia sanctabatur. Et Plautus pial. 14, 3. Beati qui habitant in domo tua Domine, in sancta faciliorum laudatione te. Hoc enim est otium eorum negotiorum et negotiorum otium.

Idem erat, vel potius pars et civitas civilis in qua fidelium quasi cives degent Beati, frumentos Deo et Christo, vocatur Ierusalem, id est, villo pacis: id est, pectus bonorum omnium, utique aternitatis, quin et ipsi Dei ac insufflata Trinitatis: huc enim erit fors et heresi-

sanctorum, juxta illud Sapientis:

Te cerneré fuis,

Principium, rector, dux, semita, terminus idem.

Tropoli Hugo Victor. Iudea, inquit, & Ierusalem in aeternum habebuntur: Iudea confessio, Ierusalem dicitur pacis visio. Mens enim de vota C' perspecta, vel ad suos defendens cognitionem delicia confundit Dei perbutilitatem compunctionis: vel ad Dei aescendens cognitionem, per gratiam contemplacionis sublimans ad visionem pacis;

C' tuas in uoce exultantes C' confessio fons mea exaltis

spulcans: numquidam fidelis anima de te Iudea: quis

et compuncta confusa teclera, vel de vota gratias agit

properat grata manuera, vel sublimate eructat hymnum re-

sponsi prema.

Et MUNDABO SANGUINEM BORUM, QUEN VERS. 21

(male Complutens legunt quos) NON MUNDABE R A M. Rabbin, ut R. Abraham & R. Kimchi, ex Hebreo sic vertunt & explicant, *C' mundabo*, id est, ipso labio Ægypti quis oibus, ensque abo judis in ad-

ventu Melchis: *ad sanguinem coram* ab eis infuso in Iudea Befusum: *non mundabo*, q. d. Non condonabo eis crides &

strages Judæi illata, sed ob eos illos morte puniam. Ve-

rum hiuiles & torta est hinc verio & explicatio. Nam *nam* *sanguinem* *borum*, pertinet ad mundabo, quod præce-

*tit, non ad *me* mundabo, quod sequitur. Ergo supple-*

*duum est in Hebr. de more relativum um *me* *est*, id est*

*quem, siue cum nostro vertendum, *C' mundabo sanguinem* *borum*, sive *post* *fedorum* & *Hierosolymitanorum*, de quibus proxime fuit sermo, id est fidem & electio-*

rum meorum) quem non mundabo.

Item tripliciter id exponi potest. Primo q. d. Sanguinem, id est homicidia, & quævis alia sceleris (horum enim symbolum in Script. eis funguntur) ante passionem Christi, & ante adventum Spiritus sancti non mundavat, & conscientiam non emundabat, Hebr. 9, 9. Ita S. Hieron. & Arias, qui putat Iocelum redire ad effusionem Spiritus sancti, de qua dicit cap. 8, 38. aut, ut Haymo, q. d. Peccata que electi in hæc vita perpe- trarunt, nec plenè emundantur, ego in morte, vel post

mortem in Purgatorio expiabo, ut mundati calum in-

gredi possint. Aut, ut Ribera, q. d. Auferam peccata, & penam sanguinis Christi & Apostolorum à Iudeis, qui ipsi olim sibi impetrati sunt, dicentes: *Sanguis eius super nos*, & *super filios nostrarum*: nam sub iudicio judicii concreverunt Iudei ad Christum.

Secundo, & melius Lyran. & Dionysii mundabo, id est, mundum declarabo languorem eorum meorum, ab Ægypti & Idumæis; aliisque tyranno qui immundum, & reum damnatum & etiū quod antea non declaravi, Hebr. enim *non* *me* *est*, significat mundare innocentem declarare, absolvere & eximere. Vnde Mattheus in Lexico hunc locum ita vertit, *absolvam sanguinem quem non absolverem*; Syrus & Arabicus uterque, *et sanguinem coram*, *C' non parcam*: qui enim non absolvit etum, si non parcit, si non iudex, ut hic est.

Tertio & genuinè, q. d. In die iudicii mundabo, id est,

scilicet sanguinem fideliuum meorum, iniusti ab Ægypti

et cum suis fideliibus regnabit perpetuo in Sion celesti,

Vnde Chalda. Septuag. Syrus, & Arabicus pro-

mundabo verebant, mundabat. Hanc enim in indicium pe-

tenti animi Sancti ordinem dicens: *Ubique Domini san-*

ti & virtus non iudicat & condicat sanguinem nostrum?

A. apocal. 10, ita S. Hieron. Theodor. Remig. Hugo & Castro. Planè enim relipiat ad sanguinem de quo paul-

ant dixit: *Pro te quod iniqui egerebunt Ægypti & Idu-*

mai in fisco Iudea, *C' effuderint sanguinem iniquitatis* in-

ter terram. Nec mater mundans sanguinem iniquitatis signifi-

cat vindicare sanguinem. Nam phras. Script. vera re-

cipiens sanguinem innocentem & iniustum etiū etiū, co-

spio cenderet polluti herique inomina, à qua pollu-

tione & iniusticie mundatur & expiatur, dum à

justice & vindice puniatur & plectuntur homicidiis qui

eum effuderunt, ut patet psalm. 105, 29. Infelix est terra

in angustiis, Jerem. 2, 24. In aliis suis inventis est Ægyptus,

animarum pauperum, q. d. Ob sanguinem fumum immunitur. A illis quod qui cum effuderuntur, ac consequenter ipsum
d. es. ergo per vindictam emundabo te. Sic Salomon ait:
Banaiz 3. Reg. 1.3. *Annoebis* sanguinem innocentem quis
effusus est a Iudeo, a me, et a domo patris mei: amo vobis,
vindicando eum boniciida; quibus occidit Abneus &
Amaliam, cumque pari modo occidendo. Ezech. 27. 23.
Terra plena est iudicis, id est reatu sanguinum. Isaia 26.
2. *Eccas Domini erigendus de loco suo*, ut rufiet
enim aerem habentes terra contra eum, et revelabit ter-
ra sanguinem suum, et non operet ultra rufescas sors: ad quem locum videtur alludere hic Joel: idem enim dicit.
Hac de causa subspat Deus iudicis, ut invento ca-
davere aliquas occisi, magistratus urbis vicinæ pro ex-
piatione terre offerent virgines Deuter. 27. 9. vide ibi di-
cta. Clarissime vero Ezechiel c. 24. 6. Vs. 8. sit, et viratis
sanguinem, dicit. *Sanguis enim ejus in medio ejus est*, super
tempidissimum petram effudens eum, dicit, ne supermodi-
cerem indignationem meam, et vindicta nesciver, dedi
sanguinem ejus super petram tempidissimum, ne opereretur.
Quod explicans v. 13. *Immunditas*, nit, rura exercitabas,
qua mundare te volui, et non ei mundata a servis suis;
sed nec misericordis primi, donec quiesceret fumum indigna-
tionem meam in te, donec feliciter vindictam exoram in
te: vindicta ergo sanguinis & scelerum, est corundem
emundandem & expurgatio.

Dices. Hoc ienit potius mundatur terra, quam san-
guis innocentium in terram effusus. Reip. utrumque
mundari. Nam sicut terra excipiens sanguinem iniqui-
tatum, coctetur polluta, ita pariter iniquis ipso, in-
iusta & impia haec sui effusione cunctetur violatus, macu-
latus & pollitus: cum quia vis ei facta est, & iniuria ac
lesio illata: cum quia maculam non nisi & famam apud ho-
mines incurrit; damnatus enim & effusus est quasi no-
xius & reus: unde talon eum homines effilarunt, iam
per vindictam ut traque hanc macula tollitur: nam & iniu-
ria talone larcitur, & infamia tollitur vindicta, qua de-
claratur eius innocentia hoc ipso, quo Deus sicut eum
vindicat. Hac enim vindicta Deus declarat nocentes

A illis qui cum effuderuntur, ac consequenter ipsum
fuisse innocentem, & iniusti ab eis effusum.

Nostri hoc principes et iudices, feliciter, se dum pa-
nique homicidas et ientes, emundare sanguinem inno-
centium qui clamant vindictam in celum, ac simul expia-
tere terram suam pollutam, eiusque vindictam divi-
nus a suo capite et domino avertire. Ad huc, ut inno-
centibus occisa, quasi Manibus iusta perlolvere et pa-
rentane; ac divinis iustis et vindictis placabiles et gra-
tissimam holliam offere. Deoque le im itari, ino pre-
venire iudicium rigidum Christi, quo omnes omnino
fontes plectent in vale Iosephat. Poterò cogitent le non
tantum sanguinem fumum sed et fundendum emundare:
dum enim homicidas plectunt, terrent maleficos, co-
utique audaciam, iras et ritus frenant, itaque mul-
torum cedes inhibent. Nam, ut ait Apollonus, Magi-
stratus non sine causa gladios portat: *Si enim misteri-
osus*, vindex intrans ei, qui malum agit, Rom. 12. 4. Me-
miserant ergo osculi divisi intentati. Arhab regi: *Quia di-
multus virum digamus morte* (Benedad regem Syris, ho-
bitum et holtem Israelit) de manu sua, erit anima tua
pro anima ejus, et populus tuus pro populo eum, 3. Reg.
20. 42. Quippe, ut ait Seosca, delitorum impunitas ho-
mines audaciores facit ad malum; et un Cicero lib. 3. Of-
fici impunitas peccandi maxima est illebra. veterem
Ierusalem iniuriam, invicem novam. Quicquid Socratis
apud Platonem lib. 2. de Legibus affecta, et iurates op-
me gubernari, cum iniuli dant peras. Idem dixit Solon
testis Cicerone ad Brutum, Theophrastus apud Sto-
breum ca. 41. rogatus quidnam vitam humanam conser-
varet? *religionis, beneficiorum, bonorum, et peras*. Ly-
cagus apud Ciceronem locutio, censem Spartam om-
neque resp. flare pugna & prauitatem. Quio & Democritus
duos tantum Deos eredidit, penam & beneficium, ait
Plin. lib. 2. c. 17. Modestius Pius IV. Pontif. emblem
habuit laurum & virginem, hoc lemmitate: *Prama et pre-
gnatum*, per quod fit iustitia.

C O M M E N T A R I A
I N
A M O S
P R O P H E T A M
A R G V M E N T U M.

*Amos
qualis
et enas
fuerat.*

Epiphan. in vita Amos, & Clemens A
lexand. li. 2. Strom. sentent Amos
fuisse patrem Ilaix: ipse enim cap. 1.1.
vocat te filium Amos. Verum hunc
Amosiam effe ad Amos patrem Ilaix,
dicit S. Hieron. S. Basilius in cap. t.
Ilaix, S. August. 18. Civit. c. 27. Ilia-
dorus in vita Amos, & aliis. Amos Pro-
pheta, inquit S. Hieron. non erat, quem patrem Ilaix
Propheta legimus. illa enim **NON** amos sentitur per pri-
mam literam alioz C ultimam qade, C interpretatur
fectus acque robustus: hoc vero **DIO** amos per eum C famecib.
C interpretatur populus avulsum. Et mox: Fuit de oppido
Thebes, quod sibi multibus ad Meridiamam oleaginibus abest à
fanâla Berilebem, quia mundi genitum salvatorem: C ultra
nudus est vultur, ne agrestes quadem ea C formarunt
finites, quas abris appellebat mapalata. Tanta et etremi va-
ritas, que usque ad mare Rubrum, Periarum; C Ar-
rheopum, atque Indorum terminos daturam. Et quia lu-
mi arido atque areolo nubil omnia, frumenta, ligna, can-
ella sunt plena pectoribus, ut fructifera terrae compen-
sescerent multitudine. Ex hoc numero pectorum C Amos
Prophetatus, invenimus ferme, sed non sapientiam. Item
ram qui per omnes Prophetas, nec Spiritum sanctum loque-
batur. ita S. Hieron. De loco arido defensit S. Cyril,
qui censem Thebe suisse irriguum, id eoque compal-
ciunt: In qua, sibi, genere quamplurime pectora preces-
erent propter amplitudinem, irrigationem, berberismum,
diversitatem, et locorum greges atrox perennanda. Fuit
ergo Amos ruficrus, & armamentarius, indeque à Spiritu S.
qui humiles exaltat, ex elevat ad prophetiam, aquæ de
David, & aliis quoniam recenti Nazianz. orat. 23. & S. Gre-
gor. hom. 9. in Evang. Hinc crebro lumen similitudines
à rure. Fabulantur R. Salomon & R. David, terram
Thebe, ut ipote olivarum fertilem, progenie viros
sapientes: regione enim oleis abundantes giganteo viro
sapientes, id eoque Amos locum originis nominare The-
be, ut inde liquet eus sapientia. Verum huc eorum
de more fabellæ, fortè à Gentilibus haustæ, qui Mi-
seroram, qua Deceit sapientia, faciunt olivæ inven-
tricem, juxta illud Virgil. Georg. 1.
Adiutor Tege aperte, oleas, Amoris
Inventore.

In hoc deserto Thebe, ubi vixit Amos, vitam egerunt
postmodum multi mira sanctitatis monachi, qui à Sar-
acenis iuri interfici, uti narrat Gallian, collat. 6.c.t.

Amos apud Septuag. & in codice Vaticano secundum
est inter duodecim minorum Prophetas, & proximè le-
guntur Olice: illi enim fuit corvus, cum enique prophe-
tavit: crepit enim prophetate anno 21. Ozier, uti ostendit
cap. 1. v. 1. Verum Illeba, aquilæ ac Latini, po-

nunt tertium: secundum enim collocant Joel.

Argumentum Amos est: directè prophetat ad Israel; id est, ad decem tribus; sed obiter quoque ad Iudam, aliaque gentes: utrique captivitatibus prænuntiat, Il-
raeli Afflyricam, Iudea Babyloniam. Incolat Israëlis *Amos*,
feletri, ac nominatio immicerordians, quod fra-
tres eogenos ope & opibus non aduiverit, sed vendiderit
& opprimerit: ac tandem more Prophetarum hæc trifili-
bus lubjungens promulgatione Melior, qui libertatem, pa-
cem, felicitatem, & quasi aureum luculum sic allatu-
rus, Israëlistas consolatur.

Prophetat Amos luculententer citat S. Stephanus dispu-
tans contra Iudeos Actor. 7. 42. Ille dorus in vita Amos
scribit eum prophetas iub Amalias regi Iuda, ab eoque
perculsum, & ab eius filio Ozia veste transfixum & occi-
sum. Verum lapus est memoria, & deceptus identitate
nomini Amalis & Oziae. Nam hic Amalias perculsus
Amos, non sicut ruit, sed sacerdos idolorum in Bethel,
ut patet Amos 7. 10. idipsum patet ex chronologis: Amos
enam epít prophetare, non iub Amalias regi, sed iub filio
eius Ozia, ut ipse ait cap. 1. ita Epiphan. in vita
Amos, Rom. Martyrol. 31. Martii, Torniculus in Anti-
chiam, anno mundi 1208, & alijs passim. Amos, inquit Adri-
anom, in Descriptione terra sanctæ, in Bethel prophete-
tans contra Iudeam, veste per tempora transfixus. in
Thebe ex dolore expiravit, cujus sepulchrum ab adiutori
ostendebat urate S. Hieron. uti ipse scribit his c. t. &
in Jerome cap. 6. & in locis Hebreo. Sed audi ipsum S. Hi-
eron. Amos aliquantulum exorsus est prophetare ante-
quam Ilaix (unde ex Eusebii in Chronicis, Amos venit
ex Olee, proroponit Ilaix) maximè autem contra deitatem
terram lucrum est, pax de duabus interfuerit. Hunc ab-
ratum de numero palorum misit Dominus, ut in Samaria pro-
phetaret, quem Amalias (auctor (vitulorum in Bethel)
frequenter plaga afflxit: tawim filius eius Olee veste per
tempora transfixus. Post hanc emersionem in terram Jam de-
velui, post aliquam dies dolore vulnera expiravit, sepul-
taque in eum patriobus iussus.

Eadem habentur in Romano Martyrol. 31. Martii, ubi Amos Secundorum catalogo quasi Martyr scriptus legatur. Thecurus sepulcus dicitur. Eadem habent Ille-
dorus, Dorotheus, ac Epiphan. in vita Amos, qui &
causam martyrii addit, quod iugum (Olee de infelix
daurum juvencarmen ex euro suggestum, putat, quod cum
ob evictum vitulorum aut eorum, quibus feduciebat po-
pulum, increpauerit. Arias censem Amos per biennium
dum taxat prophetale, scilicet quod præcessit terra mortu-
um, & lepram Oliar regis, ob quam regno est amotus, de
quo. 1. v. 1. idque valde probabile esse censem Sanchez.
Verum incertum est un illi duo anni exp. 1. v. 1. scilicet
institutum prophetæ Amosianum eum prophetari speciebat.

C A P V T P R I M V M.

S Y N O P S I S C A P I T I S.

DAmasco obtria & quatuor sceleris, prefertim eò quid servierit in Iudeas, excidium intentat: Idem factis
Gaza v. 6. & Tyre v. 9. & Idumea v. 11. & Ammonis v. 13.

Erba Amos, qui fuit in pastoribus de Theeue: quo vidit super Israel in diebus Ori regis Iuda, & in diebus Jeroboam filii Ios regis Israel, ante duos annos terra motus. 3. Et dixit: Dominus de Sion rugiet, & de Jerusalem dabit vocem suam: & luxerunt speciosi pastorum, & exsecutus est vertex Carmeli. 3. Hec dicit Dominus: Super tribus sceleribus Damasci, & super quatuor non convertant eum: eò quid trituraverint in plastris ferreis Galaad. 4. Et mittam ignem in domum Azael, & devorabit dominos Benadad, 5. Et conteram vektem Damasci: & disperdam habitatores de campo Idoli, & tenentem sceptrum de domo voluptratis: & transferet populus Syria Cyrenem, dicit Dominus. 6. Hec dicit Dominus: Super tribus sceleribus Gaza, & super quatuor non convertant eum: eò quid transulerint capevitatem perfectam, ut concluderent casu in Idumea. 7. Et mittam ignem in murum Gaza, & devorabit ades ejus. 8. Et disperdam habitatores de Azoz, & tenentem sceptrum de Ascalone: & convertam manum meam super Accaron, & peribunt reliqui Philistinorum, dicit Dominus Deus. 9. Hec dicit Dominus: Super tribus sceleribus Tyri, & super quatuor non convertant eum: eò quid conluerint captivitatem perfectam in Idumea, & non sine recordati foderis stratum. 10. Et mittam ignem in murum Tyri, & devorabit ades ejus. 11. Hec dicit Dominus: Super tribus sceleribus Edom, & super quatuor non convertant eum: eò quid perfectus sit in gladio fratrem suum, & violaverit misericordiam ejus, & tenuerit ultra fuorem suum, & indignationem suam servaverit usque in finem. 12. Mittam ignem in Thesani: & devorabit ades Bozra. 13. Hec dicit Dominus: Super tribus sceleribus filiorum Ammon, & super quatuor non convertant eum: eò quid dissecuerit pregnantes Galaad ad dilatandum terminum suum. 14. Et succendam ignem in muro Rabba: & devorabit ades ejus in ululatu in die belli, & in turbine in die commotionis. 15. Et ibit Melchior in captivitatem, ipse & principes ejus simul, dicit Dominus,

VERS. I.

NPASTORIS. Ita legunt Rom. Chalda. Synoch. & V. editio, quasi dicat. Amos fuit unus ex pastoribus Theeue. Minus rete Aquila verit, et vero amarus, id est, in pastoribus (& ita legunt Biblia Plantini, ac texus S. Hieron. in comment.) ita tum subducere, & supplerre oportet substantivum loci, vel optime minus. Septuag. retinet nomen Hebraicum, quasi proprium loci, vertuntque, qui facti sunt in Accaron, quia propter legerunt illi, puta pro Πλατανη, Πλαταναι. Unde in Septuag. pro Accaron legendum videtur narrari. Quare perperam Theodor. & alii legunt Cariaricam: Complut. Accaro. Putant aliqui Amos non fuisse pastorem, sed mercatorum gregibus directorem, qui sub le plures haberet suorum gregum pastores, quia fuit Abraham, Job, & Meia rex Moab 4. Reg. 3. qui in Hebrew vocatur Πλατανη, quae aut vocatur Amos hoc loco. Verum id ipsum retellit Amos c. 7. 14. dicens. Armentarius ergo sum vellicus Iacoborum, et gula mea Domini cum foveam gregem: huius ergo Amos buculus, vel ut S. Hier. ait opilio. Uterque hebreus vocatur nobis (unde metoda Elda c. 2. veri. 48. id est Nicodemus, sicut Marinus in Lexico) id est punctionator, iudicator, hoc est, armenianus & palus, qui pecudes suas propriis noscent, punctis vel maculis innotescit, ut eas ad alienis fecerint, omnibusque conficit easae suas. Radix enim Πλατανη significat punctum, stigma, maculam, quae peccati innotescit, vel imprimuntur. Unde S. Hieron in vita Amos: Amos, inquit, pastor Κριθae, &c.

Moral. dicit hic, quod infirmam mundi eligat Deus, ut confundat fortia virtus enim Dei in nostra infirmitate perficietur, 1. Cor. 12. 9. Spiritus enim sanctus tam potest est, ut inopes, ignorantes & miserios eveniat ad humanam scientiam, dignitatem & gradum. Audi S. Gregor. hom. 30. in Euseb. Eccl. ait, David, Amos, Damdem, Petrus, Paulus, Mathewus inveniuntur, et sancti iste Spiritus quasi sibi artifex considerante solo sed in ipsa mea configuratione deservit. Implet namque citrunculam praeconium et gloriam facit. Implet pastorem armaturam strenuorum vel Iacobum, et Propheta facit. Implet abhinc item primum, et iudicem suorum facit. Implet pycnatum, et praedicationem facit. Implet persecutorem, et dolorem Gentium facit.

Amplius publicanum, et Evangelium facit. O qualis est aratrix iste Spiritus: nulla ad descendendum mora agitur in amore quod voluntate, hoc enim se tergente memorem dicit. Iunque rectifice ducatur eis. Nam humanum animum habens illustrans, immutans: abnegat hoc repente quod erat, et habet repente quod non erat.

DE T H E U E Urbs erat Iudea, ex qua oriunda fuit mulier sapientia & diserta, quam Joab misit ad Davidem, ut Abalon redirem ab exilio imperaret, qui inde dicta est Theocritus, 1. Reg. 14. 4. Thera, inquit Adriach. In Descript. terra sancta, civitas est in monte Iudea: uberrima abundans poma: dulcis a Bethelethem multitudine lenocini, quarum queque continet tria milia pafumum: ditabat enim a Bethelethem sex millibus pafumum, ut initio dixi ex S. Hieron. dubius. Hanc Robam monstra adspicere: hoc fuit Amos pastor. Ait Guil. Tyrius 1.8 Belli facr. c. 1. & 15. etiam fuisse dominus Propheta Habacuc. Est autem nunc Thera vetus, ac S. Hieron. in uno ab Asia militaria, contra Meridianalem plagam.

Mytilice, Thera hebre. idem est quod clangor tuba, vel buccina: quia, ut ait S. Hieron, verba Amos, quo tem. populi suis Israel etiam erat a Domino, et auris sua, si seruabat, fructus avulsa regno spiritus David, et clara voce eccecerans inflata clangens tuba. Amos enim his claviculis canit Chalda a id invadendum, & puniendum Israelem: unde & nomine suo prophetat. Amos enim idem est quod populus a ullis, ut quoties Israeliz eum nominarent, & meminissent se esse Amos, id est, populum a Deo & a Deo-vidis domino avulsum.

QUAE VIDI ET QUA revelazione divinacepit. h[ab]emus enim revelatione, & propheta voratur visio, vel verbum Domini, de quo plura I. 1. 3. U P E R I S R A E L] Potest veri contra Irael, sed melius super Irael: quia Amos non tantum adverbia, sed & propria Irael praenuntiat. Prima O[ste], ait S. Hieron, prophetat ad decem tribus, quae appellantur Ephraim, Samaria, domus Iacob, Irael. Secunda fuit ad Ierusalem, et duas tribus, nullam omnino Iraelis faciens numerantem. Tertius Amos nequam ad Ierusalem, quo regalarat a tribus Iudea, sed ad Irael et in Samaria predicas. Id ipsum patet ex c. 7. 10. ubi dicitur. Multa Amas facias Betbel ad Ieroboam regem Iacob, dicens: Rebelleris contra te Amos in medio domini Irael, non potessi terra sustinere narveris sermones ejus. Hac enim dicitur Amos:

Amos. In gladio morieretur Jeroboam, & Iher capitum misericordia terra sua. Et dixit Amasias ad Amos: Quis eris gradere, si quis in terram Indorum comedere ibi patrem, et prophetae suis: & in Belhel non adicias ultra ut prophetae. Obiter tamen Amos etiam de aliis gentibus, ac de Iudea qualiter contentione, et oppositione prophetarum: cum illis enim confert, componit, et opponit Iraelitem.

[*In diebus Ozias regis Iudea*] qui alio nomine Azarias dicitur: Quando, inquit S. Hier., apud Africam regnabat Sardanapalus, de quo inq[ui]s oras: Tunc ipse, inquit, etius quoniam nomine: & apud Latinos Procas Sylorus, cui Amulius expulsi Numeratore germano successit in regnum: quo inter se, congregata parorum et latronum manu, Romulus fui solumus condidit et iuravimus. Ergo sub initia Romae prophetae huc Amos. Porro Ozias dicitur est Azarias, id est auxilium Dei: quia adiuvit eum Deus, ut occidet rebellium patrem, regnum patrum occuparet, et vicitur illustris coopta Philistinos, Arabes & Ammonios obtinueret, uti narratur 2. Paral. 6. v. 7. & 16. Dicitus est Ozias, id est fortitudine Dei, eadem de causa: vel quia, ut ait S. Hier., fortitudine Dei pectoris fuit lepra, cum ulurpans sacerdotum oblitus incensum.

[*Et in diebus Ieroni et Ozei*] Hic Jeroboam non est filius Nabath, qui peccare fecit Irael erexit vitia auriis, sed filius Ios, filii Joathan, filii Jehu, et consequenter propes eosdem Iehu, sub quo prophetarunt Ozias, Joel & Amos, uti ait S. Hier.

Nota ex 3. Reg. 14. 21. Jeroboam coepit regnare anno 15. Amalias patri Ozias, & regnavit 41 annis, Amalias vero regnauit 19 annis: dicit ergo Amalias regnare & vivere anno 15. Jeroboam. Successit Amalias filius Ozias: sed quia puer erat trium dumtaxat annorum, per tutiores administratum est regnum per 17 annos, usque ad annum 27. Jeroboam: illo enim anno per le regnare coepit Ozias, vel Azarias, cum iam 16. effecit annorum, & regnauit deinceps 32 annis, uti dicitur 4. Reg. 11. 1. unde inequivocatur, ultimus 14. annis quibus in Irael regnauit Jeroboam, regnauit in Iudea Ozias; sic ut ubi anni 14. Jeroboam coincidunt cum anni primis 14. regni Ozias, quibus nescie est prophetatus Amos. Ita Arias & Riberha hic. Melius autem, ut Torniellus in Annal. Caietani in 4. Reg. 15. & in Calfe hic, ocegant hoc iogerrenum inter Amalam & Oziam, clementer, cumdeinde annum Jeroboam nunc vocari 15. nunc 17. quia scilicet annus hic erat decimus quintus ab eo tempore, quo ipse post mortem patris solus regnavit: idem erat viginti septimum, sed ab eo tempore, quo vivente adhuc patre sic eo creatus rex, cum eo regnare cooperatus quo fit ut hi 17. annis inchoantur sicut ab anno 4. Ios, patri Jeroboam, quo ipse a patre regni consolatus, cum eo regnauit 17. annis. Ex qua testimonia inequivocatur, Jeroboam cum Ozia regnare non tantum 14. sed 27. annis, uti filius dei Iaziel 7. unde & Amos regnabitibus Ozia & Jeroboam prophetavint hoc anno 25. Ozias prout duobus annis ante terram motum, qui contigit anno 27. Ozias, uti iam ostendam. Favet Eusebius in Chronicis, dum ad annum 27. Ozias, & sequentes annotat: Prophetae sunt apud Hebreos, Amos, Iezias, Joel et Jonas. Prophetae.

A N T E D U O S A N N O S T E R R A M O T U S Huius terra motus meminit & Zacharias c. 4. 5. dicens: Fugierunt fugiti in facie terra motu in diebus Ozias regis Iudea.

Quare, quis, quando, & qua de causa fuit hic terra motus? Primus, Lyran, secutus R. Salomonem, & Arias clementem esse illum: de quo in visione Iaziel 6. e. cum si diceret aperte vidit Deum sedente in throne, & Seraphinos illi clamantes Samwil dicitur: Er commota fuit superterritaria cardinum a vice clamoratum, & domus repleta est fumo. Verum obstat Primus, quod hoc fuerit visio imaginaria, Iaziel menti obiecta, non autem realis terra motus. Secundus quod hoc fuerit imaginaria concilio templi, & cali (in templo enim ecclesiæ reidebat Deus) non terret. Tertiis, quod illa visio contingit anno quinquagesimo secundo Ozias, quo ipse mortuus est, ut ait Iaziel: tunc autem non regnabit, nec vivebit Jeroboam, utpote qui mortuus sit anno 14. vel potius 27. Ozias, ut paulo ante ostendit. Respondeat Lyran: visionem illam Iaziel contingit ex anno quo mortuus est Ozias morte, non naturali, sed civili, scilicet cum percussus leprosa ob usurpatum officium sacerdotale, templo, & honum convictu regnoque ejus est, ac pro eo filius eius Joathan regni administrationem suscepit. Unde Chalda, veritus, in anno quo

Aperciens est Ozias. Verum tibi mortuus, ad litteram mortem naturalam, non civili signata, uti ceteri omnes Interpretes docent, qui proinde communiter carent, visionem illam Iaziel exhibita fuisse anno 25. & ultimo Ozias.

Dico ergo, hunc terræ motum contingit anno 27. Ozias, ac conseq[ue]nter Amos hoc prophetatatem bicontra ante terræ motum, prophetatæ ea anno 25. Ozias. Unde ab hoc anno 25. Ozias, & ab hac prophetia Amos, Iaziel cap. 7. & computat 65. annos, post quos regnum Iraelis eventendum predictum. Nam preciis 61. anni fluxerunt ab anno 25. Ozias usque ad annum 6. Ezechiel quo ab Assyriis evenit, ea est Samaria & regnum Irael, ut ostendit Iaziel 7. 8. Hæc sententia est communis Doctorum, & Interpretum, putata Hebreorum, S. Hieron. Cyri, Remigii, Procopii, Roperti, Hugonis, Lycani, Clari & aliorum. Accedit fere Torniellus, & alii Chronologici, qui hunc terræ motum centum contingit anno 21. Ozias, ac conseq[ue]nter Amos biennio ante putat anno 23. Ozias, capitulo prophete.

Porrò idem ennes, excepto Torniello, & uno altero; secuti Josephum lib. 9. Antic. 11. addunt, hinc terræ motum contingit ob lastum Ozias regis, quo ipse victorius & secundus rebus inflatus, arrogavit sibi munus sacerdotiale, obstatique incensum in altari thymiamatis. Hunc enim regis fastum Deus tribus plagiis, quæcumque portet, ponit, ait Iosephus. Nam Primo, mox ut rex incerdulibus, prohibebit eum aditus altaris, ministratus ei mortam, ecce ibi terra vedementer concutitur. Secundo, ifijo superne templo, radius sohni a regis ferri, quod est velut leprosa coraculum eis. Tertio, eadem terra motu sub artem, in loco quo dicitur Eroge: domus motu ad Cedronem verguntur resumam, per quas statua volvuntur, obculi demum Oriente ad montes confundit, obfracta via peributa, & oppresi resumam portu regis. Hic Iosephus, & alii jam citato ex ipso. Vide hoc obiter, quam acriter Deus iuperbos, priuatum iacrilicem & laura invadentes, puniat. Accedit quarta plaga, quod rex leprosa tæctus templo & regno ejus, usque ad mortem vitam privatam & separatas, iuxta legem egerit: quo circuus regnum administravit filius eius Iothan. Hic Script. & Iosephus.

Cenfent ergo Auctores citati, anno 27. Ozias eum adoravit levibus iocantibus, iudeoque percussus leprosa, & terra motu perculsum, è templo & regia leccisile, ac vixisse privatum per annos 25. post ad annum 52. quo mortuus est, successitque ei filius Iothan, qui tum erat 25. annorum. Unde sequitur, Iothan natum esse eodem anno 27. quo Ozias pater percussus est leprosa. Quare neesse est dicere, Oziam per optimates deinceps regnum administrabile, donec Iothan adolescenter & regeret: quod quia nulquam legitimus, hinc aliqui de tota hac re dubitare, putantque hunc terræ motum ad peccatum, et lepram Ozias non pertinere, sed alio tempore, alioque de causa accidisse, negligunt quia Iosephus loco citato innuit Oziam paucum dumtaxat tempore fuisse leprorum. Aut enim: Et cum aliquamvis primis extrahem vixisset, filio Jeroboamo temp. administrante, mortore tandem confusus ab anno octavo sexagesimo tertio, regni quinquagesimo secundus. Unde Torniellus in Annal. Caietani, Oziam leprosa perculsum anno 45. rego iuri, cum iam Iothan filius eius 16. effecit annorum, ut pro eo regnum administrare posset. Favet etiam pars priori testamento toti Auditorum jam dicto, quod ipse apollite combinet, et conciliet Amos cum Iaziel cap. 7. 8. ex eaque loquitur Amos hoc prophetatus 65. annis antea excludens Samaria, putat anno 25. Ozias. Favet etiam quod Script. 3. Paral. 26. ver. 16. & 21. indicet Oziam citato leprosa perculsum, longiore tempore leprosum vixisse. Aut enim v. 16. Cum laboratu esset quod factum est viatoris, quas contras Philistinos, Arabes & Ammonitas primis viginti quinque, ut videtur, anno regni obstat, ut ibidem dicitur v. 6. & Ios. 1. e. i. e. viatorum est corvus in interram suum, & neglexit Domum Deum suam, in grifum que templo Domini addere voluit incensum. Eccl. 21. Fuit igitur Ozias rex leprosus usque ad annum mortis suis, et habuit in domo separata pleuna leprosa, ob quam exiliatur de domo Domini: ubi verba nuptie ad annum mortis, & habuit uirum, & epithelia furestris, indicate diutinum fuisse ejus lepram, & leprosum. Favet Tertio quod visus est Deus insolecentem iam Oziam voluisse premonere per Iaziel et Amos, ne imitaretur fiscela, et latrigea regum Irael, qui per se, et sacerdotes àe confitutos esse.

afferebant incensum suis diis, puri vitulus aureus in Dan & Bethel, 3. Reg. 13. & 31. aliqui feceris te regno ci- ciendum, sicut ob idem peccatum post 65. annos ex cinc- deundum erat regnum Israel cum suo rege. Vicimus ut regna Israel vix post biennium punitione & extictione Omnis ob usurpatum fæderiorum, conicerent fibi idem eventuarum, verasque esse prophetias & communiones esecidi, sive Amos & Iudas eis intentarunt. Atque hec videatur illi causa, cur Amos & Iudas tam prædicti tem- pus illi prophesis confingunt: Amos dicens, *Auge domus annos terra mortuus; Iudas. Alter sexaginta anni, & definis Ebraism esse populus.* Faverit Quartus, quod de alio terro mortu, & diverso ab hoc Ozier, nec in Scri- pte, nec apud Iosephum, Iohannem, Euzebium, aliquoqne Historicos quicquam legamus. Ergo non videatur suffi- ciat quoniam hic Ozier.

Denuo Amos, ut nomine suo (Amorem hebre. Idem est quod populus australis, ut dixi) ita & hoc terre mortuæ significat motum animorum Israëlis, quo ipse avel- lans se à Deo & à regno David, schismà & divortium fe- ceras, eriges colensem vitulos aureos, caue de cau- sa, tunc, nti & alijs sp̄d, bunc terra motum Deus

*Terra
mortuæ
fuit p̄-
misib;
fmaris:
hoc enim
inducit
Cō-
muni-
scisse
littera:*

intendit, ut simul minaret terre & populo, ejusque exalsum & excidium portenderet. Ita anno Domini 453. Annochia, cum Nefiorii ichimia, & hereticis amplexa est, ingenii terra motu conquistata est, ut utriusque Marcellinum Baroniū. Eadem Pontica regio ob Eutyches- tis barenum concutita anno Domini 499. ut idem nar- rator Theodor. Collectan. lib. 2. Ob eandem barenum non in Domini 518. in Dardania albus terra motu vi- ginti quatuor castella uno momento collapsa sunt, & ex duobus cum omnibus, alia cum multis habitatoribus de- mortia; ac paulo post eodem anno Anastasius Imp. Eutychianus fulmine a Deo iactus interit. ita Marcellin. in chronico. Ita cum S. Joannes Chrysoſt. in exilium pul- fuisse est, Constatinopolis terra motu contremuit, quo cubilia imperatoris pars collapsa est. Unde territus Imperator milio notario eius revocatus; ut planc confi- terit proper pulsus *num Dominum communio terra;* sit Pallad. in Dial. & Theodoretus li. 5. e. 33. Huculq; titulus Propheta, nunc orditus suam propriae atq;.

DE SION RUGIAT qd. Deus versus, cuip in Sio- ne (non autem in Dan & Bethel, uti vos ò Israëlis, inòd idololatria, falsò pro summis) est templum, solium & or- aculum ex propitiorio à Cherubinis sustentato; hic, in- quam, Deus potens & acer sui templi, cultuque & lan- gitate vindet, per me, per que Oies. Iudas, aliquoqne Propheta, ex Sion & Iudea ad te misere, in flas leonis ru- gier, dum horribilem vastationis & excidii lentitiam contra impios Israëlitas, aliaq; vicinas gentes, ob- viae carum leclera per nos proficeret & proclaimabat. Simili senti sit Iudas cap. 31. v. 4. *Quomodo frangas te et cedulas deus super prædam tuam;* etc. se descendit Dominus exer- citans ut prædicta super monte Sion. Eccl. o. Dixit Do- minus, omnis ignis est Sion, & canimus canticis Jerusalēm. q.d. Deus qui in Sione relictus, ibique igne facio & sacri- ficiis colitur, inde quasi leo rugiens exiles gravis ultor in hostes suis, putat in impios, qui cuius cultus & numen vel idololatria, vel alii lecleribus voluntari, ita S. Hier.

*LUXERUNT (id est lugebus) SPECIOSA PA-
STORUM* scilicet pascua: per quæ metaphorice intel- ligit speciosas urbes & palatia, & quæ ac agros & prata Ju- dæi. q. d. Siec leone rugiente autugint pastores cum gregibus, id quoq; pascua deferta ac desolata lugere, & squalerevidentur: ita Deo rugiente, & per Chaldeos fievient contra Israëlitas aliaq; gentes, omnes eorum speciosas urbes & domus, & quæ ac agri & campi vastabun- tur & delolabantur, tali, vel abducunt eorum insulis & cultoribus, ita ut merevere, & lugere videantur. Sicut enim metaphorice agri, & prata ridere dicuntur; dum florent, ita lugere, cum delolantur, ita Remig. Hugo, & Vatablus, ac S. Hieron. qui notat Amos, utpote pa- storem, apposite uti metaphoris delupimus a pascuis, Na- gade eis, inquit, ut omnes artifices suas artis loquuntur exempli, & unaq; que in quo tempore satem, illis simi- litudinibus proferunt, uti qui nata est Cō- gubernatrix, in- fuisse suam comparata tempestanti dampnum transfringunt so- gatis, iauincas suos ventos conteratos appellat. Rursum, pro- speraverunt & latissimum aurum placidissimum, & secundas penitentes venient, tranquilla maria et aquora. Et regnare me-

Ales quidquid dixeris, seruum, gladium, iuricam, paleam, Lanteram, arcum, scutam, mortem, culicem & vulturum. *Jonas.* In ore Phulgaborum semper Socres, Plato & Aris- totelis. Oratores, Gracches & Catones, Tullios & Hortensios in celum lanudam ferunt, &c. Sic & Amos quisque fuit in locis cultus sed in lata cœtu vastitate, in qua ver- sef leonum serotitas, & intercello pecunia morsus una infus- est sermonis; ut vocem Domini temibilem, regnorum de- sum, *Si frenum nominaret, evenitorem translatum ar- buncus pallorus fulcidam, et ardenti mortuorum comparans.* Hoc est quod vulgo dicitur:

Natura de ventis, de bobus narras avator. Et Eccl. 3. 26. Qui tenet avatrum, & qui glorietur in san- clo, famulo boves agitat, & conseruant in operis eorum, & evanescunt eis in finis taurorum, &c. Denique Arabi- cus cui Antioch. vertit, contristat suos pastores grecos; Ara- bicus Alexander, lugens pastores pastores, quia exficiuntur eis sequi Carmeli.

EXSICCATUS EST VERTÈX CARMELI Dno. Carmeli- s. Hier. *Justus montes hoc nomine.* Aler, in quo fuit Nostro dno. *ab Carmelo, marini Aliq; ad Aufidum plegam.* 1. Reg. 15. Alter iuxta Thule madens, quæ primi vocabulati. *Ab mari immunita, in quo Elias Propheta flexi genibus plurimas impetravat.* Si ergo de Carmelo ducit quo valuit, non Nobis, magis pastorum greges consunt; quia sed pax- tis sunt. *Sun autem de illo qui vacuus est, littori, & rego;* & ad superbum pertinet rego Israhel, qui impunite captivitate ipsius montium deformatur ait & cito substan- do. Ut erit ergo Carmelus huc accipi potest, ut aerisque fertiliis in proverbium abiit, & quæ symbolum fertilitatis, abundantis & beatitudinis. Unde Punicae Ar- abicae, quæ a Iherusalem vicina est, adhuc hodie in Beticis, antenalis & pulcherrima villa vocantur *Carmenes*, ait Delrio ad ag. 970. *Commodius tamen accipias de priore, qui paucorum & paucorum erat: ab eo enim Amos, qui ipso pasto, pastorum duxit in multitudinem. Senius ergo est quasi dicat, Iherusalem & vicinarum gentium Carmeli, id est, ville, agri, vineæ, palæa, opes, copia & gaudium diliperdenter per Chaldeos, Ruskin, in vox veteris no- taetur reges, regumque arces, palatia, horti & villæ, & symbolum potentia, imperium & gloria destrutta a Bar- byloniis. Unde Chalda. verit, de velutina habuacra re- gnum, & debetur fieri præfatum articulo ultum.* Accedit Theodor. qui per vertem accepit tum literalem em, quæ erat caput, & vertex Indæ, tunc Samariana quæ erat vertex Israhel, sive decem tribuum, Itaq. 7. & 9. & Denique Albert & Hugo cenit, hic ad literam predici fieri- tam, sterilitatem, et famem Israhel et gentibus impiis immittendam et indulgandam à Deo.

Poerd Carmelus hic non tantum notat agros et opes Iudeæ, sed et aliarum gentium: omnis enim ager et locus fertili, dives et speciosus, proverbiante vocatur *Carmelus.* Id ita est patet ex sequentibus: nam hoc propositionem: *Dominus de Sion rugiet;* etc. & luxuriant spes- cibus pascuum, & exsiccatis est vertex Carmeli, initio quasi thema propositionis, be in lequithibus explicat, de Da- melio v. 4. dicens, *Et mittam ignem in domum Azæl,* & de vorax domo Benadat. Specie erga pallorum et vertex Carmeli Damæli, sunt dominus Azael et Benadat. Et de verba Christi v. 7. *Mittam ignem in murum in Gaze,* & de- rabit a deinceps, Speciosa erga palorum, et vertex Carmeli Gaze, sunt murus et pales eius. Et de Tyro ver. 10. *Mittam ignem in murum Tyrri,* & de vorax ades eis. Spe- cioso ergo et Carmelus Tyri sunt murus, et de eius. Idem de Idumea dicit ver. 3. et de Ammon. ver. 14. et de Moab cap. a. verla. et de Iuda cap. a. 5. de Israhel cap. a. 6. 11. et 13.

*HAC DICIT DOMINUS: SUPER TRIBUS SCÉ-
LERIBUS (perperam Arabicus Antioch. vertit regna-
bū, vel extirpationē) DAMASCUS, ET SUPER QUATUOR
NON CONVERTAM EUM.* I. Incipit Amos à mini- stis, quas Deus gentibus Israhel inimicis intexit, & quod Israhel affluxerint. Primo, utex holiū leorum vindicta sciat Israhel, et Deo sua carcer cordi esse. Secunda, dicit ex pene infidelium, putat Damascenorum, Gazæ, Tria & Tyro, Iudæorum, Ammonitarum et Moabites quae- norum, Nam pūta fidelium, & flimit, & enion in viride ligno celera- bac faciat, in arido quid fieri? ait Christus Luke 21. 31. *Damasci* Quæs Primo, quid ibi vult? & super tribus justis, quæ, & *Damasci, & super quatuor?* quos.

Vatab. Clarius, Emmanuel & Mariana per tria & qua- Apolytio; O terg; quaterg; prospero sato dati. Hinc & Deus tuor accipiunt lepton, id est plurima icelera Damasci. q. d. Damasci uolum facit finem peccandi, sed jugiter icelera foecis tribus accumulat: si tantum bis aut ter peccare, pepercit sem illi; nunc quia non cefas, sed alia aliis jugiter addit, non patet ei. Septenarius enim in Script. symbolus e t. multitudinis & universitatis, ex eo quod septem diebus Deus omnia creavit, Genet. 1. & septem diebus hebdomadas jugiter recurrentibus decurrent omnes dies, omnisque tempora. Sic dicitur Ecclesiastes 11. a. Da parsens septem, nec uox C. oī, id est, omnibus indigenibus distribuit partes panum & eleemosynam. Proverb. 24.16. Septies, id est frequentes, in die cadit iustitia. Zachar. 7.9. Super lapidem unum septem, id est, multe excubie. 1. Reg. 2.5. Donec sterilia peperit septem, id est multos filios. Piat. 1.8. 164. Septes: in die laudem dies tribus. His sensu videtur planius: tria enim & quartu faciunt septem, praeceps tunc quis repetit se super, dicentes, C. super quatuor: ergo haec quatuor icelera sunt fuit a tribus quae praeceperunt: si alia, ergo iuncta tribus prioribus faciunt septem. Melius autem sentent, his quatuor tantum Damasci icelera denotari: t' enim quatuor idem est quod quartum, ut verba Syrus & Arabicus: Hebrei enim iepē numeros cardinales sumunt pro ordinibus. Exempla sunt in hac eadem voce Proverb. 20.15. Tria sunt in memorabili, C. quartum (hebr. יָמִין) warba, id est, quartu) quod nunquam dicit: Sufficit. Et v. 18. Tria sunt difficultis mīs, C. quartum hebrei warba, id est, C. quartu) penitus ignoratio. Similia sunt v. 21. & 25. Porro hac phrasi utruerunt ad auxiliis, ut significant quarti eminentias super tribus quae praeceperunt, ita S. Hieron. Theod. Remig. Haymo, Hugo, Lyran. & alii. Simile et illud Virgilii ecloga 3.

Tria iuxta floridus, matutinus frigida omber

Arboribus venit, nobis Ameryllida trax.

q.d. Quartum & ultimum, putari ut Amaryllida nobis sunt tristissimæ. Et Theocritus idyl. 8. ex quo more suo id mutuatus est Virgil. Arboribus merundans malum tempestatis, aqua canens, arbore laqueus, seris agrestibus retus, vix ante rem tenera vix amar. q.d. Virginitas amor pro extors omnibus viro metuendus est: quia illi eripit & mentem. Tale est illud Proverb. 3. Tria sunt in auribilia, C. quartum quod nunc nam dicit: Sufficit: inservit, C. os uirilia, C. terra que non siccatur aqua; quia vero nunquam dicit: Sufficit. q.d. Igne omnium maximæ & illa insecuritas. Et Prover. 6. Sex sunt quae dominus, C. je. pumice detestans anima eius, putat enim qui seminas noster fratres diuidas: q.d. Hunc maximæ edit Deus.

Senius ergo est, q.d. Super tribus iceliberis Damasci, & maxime super quartu istuc, nec partem, sed puniam illam: quodnam sit hoc quartum explicita dicens: Ex quod frumenta verius in plantis ferri in Galad. Similiter explicat quartum icelus Gater v. 6. & quartum Tyri v. 9. & 4. Idemque v. 11. & 4. Ammon. v. 17. & 4. Moab. c. 21. Quatuor Secundu, quemam sunt haec quatuor icelera Damasci Rurum. An hic numerus scelerum sumendum sit definita, an indehabet? Definitio accipimus Ruperti, Albertus, Lyranus, Dionys. Palacius, & Arias, qui censem tria icelera esse idolatriam, nec flum, homicidium: Albertina vero, esse rapinam, mulctam & gladium, quibus Damascenæ persecuti sunt & affixerunt Israelites. Quatum vero exprimit Propheta dicens: Ex quod manevrarent in plantis serres Galad. Verius tria priores non exprimit Propheta: quocirca illa ex cerebro Interpretum confitit videantur.

Dico ergo, tria & quatuor hic indefiniti sunt, & significare plurima icelera Damascenorum, que ipsi perpetravunt sub Asiel rege, cum contra Hebreos, tum contra alias gentes, 4. Reg. 8. Terterius enim familiaris est S. Scriptura, & primus est numerus multitudinis, hinc ejus est symbolum: Tria enim sunt omnia, C. ipsius ter in unum partem se effundi, at Aris. 1. de Caro. t. intelligere omnia, non sola, sed prima: nec enim unitas, nec duo, sicut omnis, sed mox ut sunt tria, sicut singulare sunt, dicimus adesse omnia. Unde S. Chrysostom. 41. in Matth. explicata illud c. 13. 32. In saniori saty tribus: Tria, inquit, sata, sunt multa. Quando vero ternario unitas additur, ut sit quaternarius, tunc maxima multitudo, que comprehendit & ordinariam superat, significatur. Sic Virgil.

O terque, quatuorque beati, iudeo bestissimi. Et Seneca in His-

vocatur ter maximus, ter felix, ter sanctus. Causa & origo buini rei & phrasis est, invenitius ternarius, pata ipsa Sanctissima Trinitas. hac enim est factus istud, felicitas, maxima, ac omnis, immo infinita bona in complebitur, exaque ternarius est de creatu communione, ideoque mentibus hominum, etiam Genesim 3. Trinitatem ignorantium, inferuit hanc auguftam de ternario opinionem, ut cum Aristot. 1. de Cœlo c. 1. cenfereat ternarium esse principium multitudinis, coequo in arcana uenerunt, quasi latetio, quod ve hemineior arce effacio ad omnia putaretur, ut ait Plinius lib. 18. c. 3. & Macrobi. lib. 1. Saturn. c. 6. Hinc priscis ternis, absolutestimum & sacer erat, adeo ut quidquid ter dictum aut factum esset, id ratum & effectus haberetur. Hinc & Galli per tria, id est ter, significant superlativum, puer summa & maximum in suo genere, ut trecentus, id est & optimus, tristis, id est iapietissimus: tristis, id est diffissimus, &c. Insuper permanent ad quatuorque correspondentes dividenda maxime ideoms est, ut quod principium medium & finem in se continet, ait Dionys. Halicar. 1.9. Quocirca Plutarchi tract. de Pythag. dicit: tradit unitatem Pythagoriz. apollinem nesciupari, dyada (id est dualitem) litem & audaciam, triada soliditatem & virtutem: que est modum duorum viutorum. In ternario enim, aiebant, ipsius unum est medium, quasi centrum & uenit, quo quis distributione regitur, & ad quod quasi finem referuntur. hinc ternarius est quasi circulus, & complexio omnium: in ternario enim est et principium, medium & finis: unde & tria sunt omnia. Et prisci Theologi ut designarent principium, medium & finem referenda esse in Deum, tria in sacrificiis offerebant. Eccl. postis sunt t. à Philo- phis in cultu Dei; adoratio propter reverentiam; thus ob distributionem ius uisimis cognitionis divinarum, & ex letissimæ ac terri stram virtutum hymnus letendum Pythagoriz. propter concentum eccl. Hinc Nichomachus: Tert, mit, finis, C. ter sacrificante, qui vota sua perfuncti a Deo consumantur. Theocritus idyl. 2.

Ter libro ter C. hac prononcio mystica verba,

Virgil. 4. Georg. de sacrâ. Oceano:

Ter liquido ardorem perfudit metale pectora:

Ter flammam ad summum telli sonetela relaxit,

Covid. 3. Faust.

Ter caput avorū, ter tollit ad altera palmas.

Ideo dicunt illi paulim. Seraphini ter clamant, Sanctus; faetus, sancti, Iap. 6.

Tres sunt virtutes Theologie, quibus Deum colimus, fides, ips. charitas. Tres partes penitentie, quibus cum conciliatur, contritio, confessio, satisfactio. Tria opera bona, quibus enim demeremur, oratio, jejunitus, elemosyna. Arithmetica docet ternarium in qualibet inventari. Mundus enim est triplex, icelicit angelicus, corporeus, humanus. Anima tres habet potentias, intellectum, memoriam, voluntatem. Tres habent potestus, Ternarii. Demens, que rei inferuntur;

trina est: longitudo, latitudo, crastis. Denique omnia Aeternus Deus feliter alicuius uincit, dicitur firmare in ternario, puta in meo numero & pondere crevis, & dispoluit Deus. Sap. 11. v. 21. Hoc & plura Petrus Bon-gius li. de Numeris, mysteriis, i. ternario. Hic ergo de causis ternariis symbolum est multitudinis, plenitudois, perfectionis, universitatis.

Iraque Iesu huius loci est, ait S. Hier. q. d. *Expellavi multo tempore, ut Damasceni de suis felicibus agere possentiam, & tales nostri punire peccantes, ut aliquid conseruari facerent saepe: verum quia tertio & quartu[m] eadem factum est: ergo misere fecerunt, & plaga convergeret delinquentes. Sic & Theodor. Quod vero, inquit, super tribus? Super quatuor, multitudinem significat, hoc est, ut fulgor, infinitas iniquitates. Sic & Ribera, Dilectio adagio 97. aliisque super cuncta. Hic sensus apostoli est, plane; genitus in uideretur, si Propheta dixisset (*Super trias & quatuor felicibus*) *Hoc enim dicimus: Oste regnus queritur beatus*. Verum quia trius non iungit quatuor, sed potius quatuor a tribus separata & distincta, dico: *Et super quatuor, hinc magis genuinus videatur Iesu, quem quaz. 1. indicavimus nunc ut quatuor immatur pro quatuor, leniisque est: Quia Damasci tria, id est plurima, perpetravit incelet, nec his contenta addidit quatuor, prae extera omnibus iniquis & enormi, hac de causa indigna plane est uenia, ideoque non parcam, sed plecam eam. Aut ut à Castro, q. d. Cum felici, iterum, & tertio popere ceteris Damascensium, quanto enorim incelet, si quod extera addidit, nequamnam parcam, sed puniam. Quartum hoc incelet est, quod quibuslibet: *Quod tuum tuum in plausis ferres Galad. Cur enio inter tot felicia hoc unum exprimit & subdit Propheta, nisi quia hoc quartum erat, & enorme? Idem facit, ideoque ut quartum felius Gaz, Tyri, Edom, Ammon & Moab nominaret, & taxat v. 6. 9. 11. 13. &c. s. t. Cùm enim post quatuor iest quatuor felius, hoc unum subtilius, plauso significans illud ipsum esse quartum. Omnia enim enorme, exterius omnia lupe-rans erat hoc felius, quod inuidita crudelitate plaustris ferreis tritorum Israelitas, puta Galaditas.***

Tropol. Tropol. ait, *peccatum est, cogitasse quia mala sunt secundum, cogitationis perverbi acquisitive, terribilis, quod mente decreveris, opere complevis, & gemitum, & post peccatum non agere, parvum est, & in suo fibi complacere delito. Hoc faciunt omnes barenes, qui non foliis cogitant, & faciunt malum, sed doctrinam sua quisque, implices decipiunt, & in morem Damascenorum, qui interpetantur jaungem habentes, eorum quae deciperent fangem suam. Ex Ruper. *Promiss. ait, felius est voluntatis per exitus, & tanus peccator mortis internas. Secundum, voluntatis opere complete velut ex hoc factus mortuus est peccator, et foras elatus, sed adhuc infelix potest, siue ultro ipsorum Domini: infelix aut, qui per portam civitatis mortuus effebatur. Tertium, felius est, qui in confundendo mortuus est: & tanus peccator mortuus est, sed adhuc ab natu infelix potest, siue Latraturus, sicut non quadruplicatum est sicutdam Dominus infelix est. Quartus felius est, qui non peccato complicitate, Deoque ab intentione re vocari, & legi episcopatibus infelix & spiritu restituere. Hoc felius dubitatur est, est enim cor impunitus, & rebellis, ac defensio celorum, ideoque plaoe venia indiguum, & pene irrestitibile.**

Denique Hebrei nonnulli, quos sequitur Georgius Venetus in problem. S. Scr. pt. tona. 8. n. 114. cident Amos hic significare, quod diuile convertantur in, qui quartus vel plures in illeme peccatum corruntur, q.d. Super tribus felicibus convertantur eos, super quartu[m] autem non convertantur, sed ipsos fibi iniquis incelet, & confundantur voluntarie derelinquentur. Hoc tropologicum pariter est, non literale, ut ipsi sentent.

NON CONVERTANTUR [E] Aliqui codices legunt eam, icilicet Damascum: sed Romana, hebrei, & Interpretes palliū lego ut eum, icilicet populam. hunc enim Damascus significat: metonymie enim ponatur conuincens pro contento, civitas pro civibus & incolis. Hebrei est **לְאַמֹּתָן וְלִזְבְּנָה**, id est, non faciam revertendum neoo reducam cum. Vt ab aliis resoluto est, icilicet supremum meum, sed effundam & complebo eum in Damasco; Sepu, non a uerobus, id est, non avertam lacrimam meam, inquit Theodor. A Damascenis, id fratus firmiter illam convertant ad eos, ut irassemus in eos elundam. Unde Arabicus subinde vertit, non revertar ab eis. Cum

in eum vultum tuum: ex ad seruo David petens veoiam & gratiam Dei, sit: *Averte faciem tuam a peccatis meis, pia. 50. 11. Verum quia nulla furoris, nec facie Dei precessit mentio, hinc Secundus & genuinè, non convertantur cum Damascum, id est, Damasci populum) scilicet ad me, teu ad veniam & misericordiam meam: sed eum in suis felicibus, a quæ ac ira & vindicta mea derelinquam. Unde Chalda, & Pagnous veruant, non parcam ei, sed acrier puniam, si S. Hieron. Albert. & Hugo. Hinc Syrus vertit, non retraham, non reverti facias ab eis; Arabcus Antior. h. non peruenies super eis, vel, non convertam eum in locum suum. q.d. E caput invenit non redemam eum in solum patrum. Hic pertinet exppositio Sanchez, q.d. *Nos convertantur cum, id est, non revocabo eum à morte, quæ ex indicio & decreto Dei tame erat ei eveniente, ut indicari debet iam advenisse. Videtur ergo iam esse mortuus, quia certus morti definitus: ab hac ergo eum non convertam, id est non reducam, non liberabo.**

Tertio, Arias, *q[ua]dam* veritatem retraham eis, hoc est, feliciter eius uicitar, siue per interrogacionem legit, & explicat: Numquid ob tria & quatuor, id est plurimam felicitate, non retraham ei? omnino retrahiam, & placent eum. Arab. Alexand. veritatem novi, *super tribus, & super quatuor felicibus Damasci non sum retrahis affectus*, q.d. Peccata me non affligunt, sed spuma peccantem. Melius idem c. a. t. *Nos differamus, non prolongab[us]*; scilicet in indicata.

Impertinet eis Rupert: *non convertant eum, feliciter verticem Carmeli, ad pristinum lucum virorem & fertilitatem. Erronea est R. Salomonis, qui ex hoc loco contendit tribus tantum vicibus peccatorum penitentiam a Deo recipi, quartu[m] non recipi. Quin & I. Theologi nonnulli, peccatorum quandoque adeo graviter & laice peccare consentit, ut in penam Deus denegat illi auxilium sufficiens ad penitendum: quo fit ut penitere & convertere nequeat, id autem fieri, cum implevit mensuram peccatorum a Deo determinatam, ut qua accipiente illi ad Matth. 23. 22. Et voi implete mensuram patrum vestrum. Verum hoc de copiose & efficacie auxilio verom est, de sufficiencia faltum: sic enim peccator non est amplius viator, sed cum damnatur quasi damnatus, utpote privatus auxilio necessario ad faciem, loeo quo impossibile est cum salvari, & necesse damnari.*

Moraliter distet hic gravitas Dei esse punitionem, cum Impunito peccatorum non convertit, nec a peccatis revocat, sed tam in infernali & obdurata, ut obduratur Pharaonem: gen. 11. 10. Tunc enim ruunt in infernum præfecti, & necrum, & ut contigit Pharaoni Exodij 7. 1. vide ibi dicta. *Imputans iniquas foedas, infelices a mater, radix imprudentia, transfigurans mortuus*, ait S. Bernard. l. 2. de Confid. c. 5.

E QUOD TRITURAVERINT IN PLAUSTRIS FERREIS GALAAD.] Quis utrum & summum hoc est felius Damasci, ideoque irreducibilis quod videtur: ob hoc enim Deus Damascum dellinavit gladio & exilio Alvirorum. q. d. Damascenista, id est plurimæ, icilicet perpetravit: ea dissimilavit, inquit adhuc peccato. Verum quia quartum addidit, tam crudelis & horrendus, hinc ulterius non parcam, sed uulnus exurgam, in eum deieviam, ut ipse iuvet in Israelam. Certe ergo eum manet ultio, certum exidium. Nota. Perpetua a tempore iuste fuisse bella inter Syros, quoniam caput erat Damascus, Israëlitæ: tum ab viciniam, tum ob dissipationem fidei & morum. Syri ergo lo pe alii seruunt Israëlem, dissimilante Deo; sed intoleranda huius afflictio, qua eos plaustris ferreis triturarunt, quam proinde Deus dissimilare & decoquere non potuit. Huius afflictio contigit iob Azael rege Syriæ, illamque ei tens prædictus Elizurus, cum ei regnum promitteret: *Sic, inquit, quæ faltum fu filius Israel male eructatus eorum minutas que sinecunda, & juvenes eorum interficiunt sibi, & parvulus eorum clades, & pragmatæ: divedit 4. Regum 8. 11. itaque factum est, patet ibid. c. t. v. 3. Alter uerat, inquit, eos rex Syria. & v. 7. Interfecerat eorum Syria, & redigerat quasi pulvorem in tristram areæ. Unde perpicuum est ait I. Theod. quod Damascenam in aream quamdam molles, res Iudeitides promiserunt, ratis ferrata tamquam spicas crudeliter triturauerant.*

IN PLAUSTRIS FERREIS [Hebr. 11. 36] charact. significat traham, five tribulam, qua super legetem circumdata grana ex ea excutuntur, teruntur & tritura-

tur, unde & tribùs à terendo dicta videtur. Radix enim Atendi causa dilisperia, intererit; tantamque provisiam insulfo, sed non insulfo, sanguine relisperit. Nam à Romanis in eis angustias redacta est, ut veneno mortem fibi conficeret. Quocirca ipse cum maximo cruciatio-
nem, veneno repugnante (ex longo ejus uero) spiritum suum tandem iucundere coegerit. Sanctus Cyprianus tractat de Oratione. Domini ait, homines superare bestias crudelitate: leones enim pepercereunt Danieli in lacu, in quem eum coniecerant Medi: & eam Achab perlequeretur Eliam, paventrum cum coru. 2. Reg. 17. *Q*uam malitia, inquit, detestanda crudelitas! fera parvus, ut puerus, & bonorum infidilius & familius. Idem ad Deneianum sub Decio, & cum Decio ad Verelianum, persecutorem Christianorum: *I*nnox, ait, *s*uas, Deo charos domo prius, paternorum spoliis, esten-
sus premis, carere inclinat, belatu, gladio, ignibus pu-
nis. *N*on falem contentus ei dolorum nostrorum compen-
do, & simplici ex veloci brevitate panarium: admodum lauandis corporibus longa tormenta, multiplices lauari-
dis oscibiles numerosa supplicia; nec feritas, neque im-
manitas tua officia potest contenta esse tormenta: extigi-
bit tu nosas partas ingeniose crudelites. *Q*uia hoc iniuria-
bilis carnificis eras? *Q*uia inexplicabilis hunc faveris? Sed & Decio vices repedit Deus, effectue ut a Gotis
acie vicit, fugiens cum equo in paludem incideris, quæ ab aliis nuncquam postea comparuit. Valerianum vero
Sapori Perilarum regi captivum tradidit, qui concen-
sus equum ex pro scabello utebatur. Denique septem illi
Macchabei fratres, crudeliter ab Antiochis exercutati &
fixi, eidem quasi leones insultarunt, & crudeleme quæ
necem ei quasi Propheta intentarunt, 2. Macchab. 7. inter
quos minimus natu. v. 31. *T*u vero, ait, qui inventor omni-
mis malitia factus es in Hebreo, usq; effigies manum Dei.
*E*t mox: *I*n astre, & scelere, & omnium dominum flau-
tigantissime, multe exillis nunc spoliis, in seruos ejus in
flammarum: nondam enim omnipotens Dei, & omnia
inponentes iudicium effigies: nam fratres mei medico nunc
dolor inflentur, sub testamento aeterno vita efficiuntur; &
in vero iudicio Dei iustas superbias tua penas exsolvent. Ve-
rus fuit vates: nam Antiochus paulo post acerrimo vi-
cerum dolore, & fortore intolerabili exercutus, cor-
rosus à verminis, blasphemam animam demoni exhalata
Cvit, 2. Macchab. 9.

Moral. de crudelitate.

Moralis dicit hic, quam crudelitas Dei & hominibus fit exulta, quamque Deus per prius referat, ut crudelis sit in crudelibus, in eo simili quod alii intulerint, tormento occambere cogat: quia crudelitas hinc justitia est, pia-
fus vindicta. Hac de causa hic per Amos, quod ac per
Iacob c. 14. 29. & leq. Jeremiām c. 47. & leq. Ezech. c. 33. &
seq. aliosque Propheta Philibithius, Idumaei, Tyrius,
aliquis gentibus acerrima supplicia intentat, eò quod
sevierint in Israelem populum Dei. Quocirca Arioflo-
tes ad Alexand. hoc ei dat documentum: *P*arcet effunde
humum sanguinem: quia hoc illius est, qui novit secreta
cordum. Periander Apud Auton.

Maliis terrribilis caro multa.

Caffiodor. in pl. 10. Quid proferit crudelibus perfugis, quos
cedent perficribus semper angeri? Exosa & explosa fuit
uxor Hannibalis, spiculae Hannibal, qui inspecta hu-
mani fanguinis foeda, pulchrum in ea spectaculum dixer-
unt. ita Fulgoli. q.c. II. Crudi Sylla dixit Q. Catulus,
*C*um quibus tandem milites sumus, si bellato armatis, in
pace inermes verendum? ita Eustrop. Sylla. Angulus
Cæsar audito Herodia infanticidio. *M*alleum, inquit, He-
radus portas effe quam similes, portos enim non maestabant
judici. ita Macrobi. i. Saturn. c. 4. Neroniana vox est: *M*er-
tor morte terra maledicere intendit. ita Dion Nicetus Vita
Neroni. Quocirca mater Neroni Agrippina, cum eus
pulvis occidetur, Centuriion ferrum tringenti ventrem
offendente, clamabat: *H*uic parenti quid genit? ita Sutor, in Nero-
ne. Hi iuns Phalarides, Mæcenati, Maximini, Timones,
Diocletiani. C. Caligula frequenter exclamare solebat:
*U*nus non nescius populis Romani nesciam curvem haberes,
felices ad eam uno ieci amputandum. ita Eustrop. Equi-
dem fuit hinc vox: *M*emento mihi omnia in omnes tace. *V*e-
titilus oculus Othonem cum suis dum eis a silecti tabem
cadaverum abborrente, dixit, *s*piritus oleari occisum bo-
fem, & melius curvum. Sed hic tandem religatis post teg-
rum manibus, injecto cervicibus laqueo velite discilia,
leminibus in forum tractus inter ludibria, tandem apud
scalias Genosias minutissimis itibz excarnificatus,
confectusque est, indeque unco in Tiberim tractus. ita
Fulgoli. li. 9. cap. 11. Si miserè periret Deo vindice, ininde
occidit Nero. Si & miserè perierunt Caligula, Maxi-
mianus, Diocletianus, Hannibal, Herodes. Verè Tha-
les Milesius, rogatus quid difficulte unquam vidisset, re-
spondit, tyrannem fenen. Quocirca Phalaris tyrannus
diceret solebat: *E*go qui experiri nescio; sum, & tyrannus
malum subiecte quam preceps. *S*ubdatu enim aliorum malorum
securus, *m*agnum tyramnum metuit: tyramnum autem & eos
qui sunt infideli, ut illos per quos ferriunt. ita Stobaeus
Ierm. 47. Quidam tyrannicus idem optans, Brutus flatu
subscriptis: *V*eniam viximus! quod opera Brutii Tarquinii
ex urbe pullulasset & Cæsarius flatu hos versus
subscripti perirent.

*B*enius quo reges ejus, primus consil facilius est:

*H*is quis confundere ejus, rex postremus factus est.

Nec multo post Cæsar à senatoribus viginti tribus vul-
neribus in curia confusus est. Mithridates una epiphila
octoginta millia Romanorum in Asia, per urbes nego-

*E*MITTAM IGNEM IN DOMUM AZAEL.] *V*ers. 4
ti in familiam, & posteri Azael. Jam enim Azael mortuus erat, & regnabat filius eius Benadad, de quo se-
quitur, ut patet 4. Reg. 13. 22. & leq. Ignem intellige,
tum propriæ dictum; solent enim victores dum urbes
rebelles capiunt, & excludunt ferro flammisque in
eis gradari: tum acres penas, & efficaces strages, ac
excidium gentis, & regni. *H*oc enim in Script. per ca-
tachrinum significatur, qui omnia depauperit, & in
cineres redigit. Porro haec flages Damasci facta est
& Tigratophorus rege Asyriorum, qui vocatus ab
Achaz rege Iudea, preso & pend opprimito a Rasin rege
Syrie, & à Phæaces rege Israel, in auxiliu, Damasci
cives translatuli Cyrenem, ut patet 4. Regum 15. 1.
ita S. Hieronym. Theodor. Remig. Lyran. Arias, &
alii. Nominat Azael, quis ex iuxit, & afflitxi Israe-
lin pasti ante tempora Amoris, putatis jostach, evo
jeroboom sub quo prophetavit Amos. Porro Deus non
punivit Damascum, & Azaelen statim, sed de more
Dextipercat, ut posteri implerent menuram peccato-
rum à te vindicta prestatim, quod factum est tem-
pori Rasin: unde tunc & filios, & patres in filia puni-
vit, & exorti.

*E*TE DEBORABIT DOMOS] *p*alatia) *B*ENADAD] *B*enadad hic fuit filius Azaelis, 4. Reg. 13. 22. ac proin-
diveris à Benadad, qui pugnavit contra Samaram
tempore Achab. Reg. 20. 1. Ilium enim occidit Azael,
et iisque regnum occupavit. 4. Reg. 8. 7. & leq. Porro illo
tempore multi reges Syrie vocati sunt Benadad. *A*dad
enim, sive Adareter fuit primus rex Syrie, quem de-
vicit David s. Reg. 8. ab hoc successores dicitur sunt Benadad, id est filius, vel heres & successor. *J*am Ira-
ges haec facta est, non sub Benadad filio Azael, sed sub
nepte eius Rasin, ut iam dixi.

*E*CONTRARI VECTEM DAMASCUS] *V*eflem, *V*ers. 5.
id est portas: haec enim vectibus obseruantur solent. *R*urum
ve-

quod. id est cobus, ut verit Chald. (cuberum portatum est in vestibus; hoc vestis typus est roboris) putes dices, milles, armis, munitione, annona, quibus quasi vestibus communiter, & invictis putabas. Damasceni: sed nō horum Den. per Assyrios appagazari eos, reficiere valuit, imo omnia ab eo contraria, illico prolapsum concurserunt.

E T D E S P E R D A M H A B I T A T O R E M D E C A M P O I D O L O Damascos, eique adiacent planties, vocatur hic campus, iisque id est: quia idoli abundant, iisque addicissima, inquit S. Hieron. & Theodor. Tigrina & Arisa vestunt, & veste sancte. Talis & fuit Damascos: quia vanitatis deedit, ideoque Deo punita exilia & evanescens, toni orbis vanitatis speculum deedit. Septuag. & Theodor. retinens vocem Hebreorum, vertuntur de domo Dei: Symmach. & V. editio, de domo in patria? Aquila, de domo insula? Evidet Damascos non vocatus domus voluntatis, id est deliciae affluit: in qua leprosum tenetbar rex Rasis, quando ex illa occidit ab Assyris everfact. Pro voluntate hebrei, est **¶** id est unde Graecorum id est ex voluntate. Hinc pro aliis Septuag. vertente solent illi, hoc tam loco vertunt **choros**: quia Elen regio, in qua sita erat paradiis terra. Gris, sat in Mesopotamia, & locis vicinis, in quibus sunt Characae Parthorum, ubi casus est Graecorum. Regnans, ut ostendit Gen. a. 8. Porro Thedor. id ipsum ipsa Damascus uide de regno amissa est & frustulis: quocto & ipsa fuisse ubi Elen urbem, vel regionem, ad quam haec alio latit Amos Unde de his Damascenos. Eden logat Ex. chil. cap. a. 23. & Iust. cap. 17. 12. conset Minimus in Lexico, & aliis nonnullis. Alio lat ergo Amos ad Elen paradi, & ad Adam quem no nulli a Deo creatum censem in Damasceno agro. ex terra rubra, indeque dictum Adam. Amos enim, vel Elen, habeat id est quod sub eius, vel rufus, de quo dicit Genes. 7. q. & Sicus Adamum ne percata explices Eden paradi, sic Damascenos ob fecera expellentes sua Eden, id est loco voluntatis. Addunt alii, in Damascos occidim illi Canis, inde: quoniam accepit: Damascos enim hebrei, item est quod angustior ibi: sicut si. S. Hieron. in cap. 17. Ezech. 37. Iacobus Abelis, ita Sanchez. Sit etiammodo hodie Deus gentes loqui regionibus, & privatos suis ditonibus oportentis, & viridariis, ac paradisi deliciose & excellit eorum criminis, praferunt illis ipsi locis commissa, ut vidimus in Belgio. Denique **A**rabicus vertit, & excedit elevationem (saltuum) de virtute (robore) eius.

E T T R A N S F E R E T U P O P U L U S S Y R I A Crenum 3. Due urbes dictae fuerunt hebrei. **Kir**, & latine Cyrene. Prima fuit in Libya, & quia denominata est regio Cyrenaica, sicut S. Hieron. & Strabon lib. 17. de hac aut Lucas Actor 1. 10. Et pars Libya que est circa Cyrene. Secunda fuit in Media. Hic agitur non de prima, ut confitit S. Hieron. Remig. & Hugo; sed de secunda, haec enim Assyria erat subiecta: & vicina: unde & Syros expugnata Damascos transfuerunt Assyri, Reg. 16. q. sicut dicitur auctor Joseph. dicens lib. 9. t. 3. Teglatophorus Damascos (de viis & expugnatis) in superiorum Medio defensio.

Dicitur et Cyrene ab Hebreo, & Chaldaeo (lingua enim Assyria & Chaldaea vicina sunt, & dialecti dumtaxat linguis Hebreo) Kir, id est paries, murus, quod egregie murata & munita esset, quasi arca proponens nunc regionis. Id ita paret ex Iust. 17. 7. ubi vertit Kir, five Cyrene in Moab, hab. vocatur **¶** Kir charon, id est, habens muros lateritos. Unde Noether vertit, **murus collis dorsus**: vita libe dicta. Septuag. pro Cyrene vertunt, **¶** v. i. abrav, id est nominatus: **Transfuerunt**, inquit, **populus Syria nominatus**: quia hebrei. **¶** Kir, id est Cyrene, acceptaverunt non ut proprium urbis, sed ut appellavit nomen Kir censuerunt idem quod **¶** Kir pet aleph, id est vocatio, nominatio, ita S. Hieron. Verum Kir est femininum, non masculinum. Melius ergo Noether & aliis vertunt ut proprium, **Cyrene**.

Cave, in Prop. Mis. 21 v.

S U P E R T R I B U S S C A L E R I B U S G A Z A A mi. Vener. mis & onore Damasci transi ad minus & onus Gaze & Philistinorum, obtrita, id est pluaria, eorum iecle se, & quatuor, id est quartum, scilicet, quod **resplendit sapientia perficiam**, de quo max. Phœnix hanc iam explicit in sonore Damasci v. 1. Porro Philistina quaque habuit urbes & forticias, totidem facetas, five paucipibus subiectis. Ubium nomina sunt: Geth, ex qua natum est Goliath, quem occidit David. Accaron, Azotus, Alcalon & Gaza, quae Judaei fuerint indomitus, & arescent cum eis bellum galfrut. Dicitur Gaza hebrei **¶** וְגָזָה, vel Gaze. Hebreorum enim **אֶת**, quia gutturalis, iudic pectorale, foliata periti per g. ut patet in **Gomorrah**, **Gomera**, **Phegor**, in quibus pro g. hebrei est **אֶת** id est fortis a munitione. Ita S. Hieron. & ali. Errat ergo Pomponius Melita, i. de Sito orbi & c. t. dura art, huic ubi indicante esse nonen Persicum, dicensque Gazam, id est terrarum gaza enim pertinet p. c. utique oportet significare: eo quod Canaanites, inquit, eis Egypti peccato in radere se poli apud, in Gaze bellis opes conquerunt. Nam tempore Amonis, inde Maiis & Ahareus, qui loutj p. c. illerunt Ca novem, haec ubi vocularat Gaze, ut patet Gen. 10. 19. & Deut. 3. 23. Illud ergo cit non Gaze quod affert Melia, utrum est: posuit de Gaze Melia (hac enim Persicis erat vicina). De qua Pintura lib. 9. cap. 2. aut Antiquop. de qua Paolensis, li. 4. 7. non Palatine, ut ipse habet. Gaze ostendit dicta est Gaze.

Contra Gazeum & Philistinum is prophetas quos: Jeremias c. 47 eius, excidit per Goliathus intentus. Vide ibi dicta.

Tropolog. S. Hieron. Gazea, inquit, hebrei, id est n. quod formauit lo, vel imperio n. id est rufus, Engannator & Tropolog. Aegypti, vel, ut habet **אֶת**, id est n. quod ipsi ubers, fives patrum. Ascalon idem ut quod ignis homicida, & fives appetitis & ponderatis. Accaron idem est quod **אֶת**, id est feritatis, & saevitatis, id est eradicatus. Hinc omnibus significantur Iudei: (ex quo se heretici qui perturbant isti n. habent). Hi enim Boni ut Gazea quia fortitudinem facient, ut iux. & imperium lib. reproponuntur. Vocantur Amoni: quia ubi Synagogæ jam non latit, sed signe sunt plena, & quia monitorti etiam latere se patrui ejus universi. geo. ratio ignibus destranda est. Vocantur Amoni: fecit enim ignis Domini talor faciet eos, & quaque corda penetrant; sic ignis ille qui de calo decidit qualis fulgar, qui succidit diaboli sagitas, quo cumque illa viserit interficit. Vocantur Accaron quia feriles sunt & eradicant, jactant il. lud. Oleo. q. **Quid debet n. illa ei uulnus feriles**, & **aberrans**. Vocantur Geis, id est torcular, scilicet disboldi. Vocantur Philistini, id est cadentes populecum enim inepti ferirent cornuta, & in suo vomitu voluntabuntur, hu. enique S. Hieron. Prelus Rupera Gazea, sit, & fons fortitudinis, & **Indaverunt deinceps rebellium aduersorum aduersorum**. Agnos interpretantur ignis ardor, fusa partis, & ardoribus in illis signis ignis invicti patriversum diabolus, qui emborsus in eis. Ascalon interpres ignis homicida, & homicidialis id. fons furoribus deignans. Accaron, feriles, & impian illa, quia fides, fratrum spiritus, sagittas, & palma litera feritatem, sagittas. Philistini patimur eradicantes, & illerunt, vere obviam haec nemesis invictissima: **Assadum**, **Amara** illas p. c. &c. Fias mappa curva coram ipsi in leprosum, & in reprobationem, & in scandalam. Obscuramente scilicet curva ne videantur, &c.

E O Q U O D T R A N S T U L E R I T (Gazentis & Philistinai) **C A P T I V I T A T E M P E R F E C T A M**, id est plenam & absolutam, ita ut vix unum Iudeum reliquerit, quem non captivum abducerent: **U T C O N G L U D I B R E N T E K A M I N I D U M A A** I Vatali. & tradidit **U T C O N G L U D I B R E N T E K A M I N I D U M A A** I Vatali. & tradidit **q. d. P h i l i s t i n i** annes: penit Judaei abducerunt, & eisque vendiderunt Idumeis infelissimum. Judæum holibus, ut ibi velut eterno carcere clauderant, sine illa spe liberationis & libertatis, ibique ageret etiam letyvum & alperum in foribus, dures & continuos laboribus, seminudi, famelicij afficti, oppressi, hac enim perfecta captivitas, ita S. Hieron. Theod. Remig. Hugo, Lut. Arias Rob. Sanch. & ali. Quare hanc captivitatem ex iudea abducerunt Philistini nec ex Script. nec ex Jolepho iugest. Nam quod Remigius & Hugo potest, eam contingit in exordio Samaria & Iudeam tribuentali, i. exordio Ierusalem & Iudea per Chaldaos, ita tempore Achab a. Paral. 1. 8. 17. & 18. fallitur. Hec enim omnia contigerunt post tempora Amos: ipse enim propheta sub Ozia, qui fuit usus Achaz: captivitas autem huc ejus prophetiam antecedit,

R. erat.

incollegimus, boni operis offensione perirem fatus. Tertium, id est, verbis domini dicitur, ab spinosis sua vocem reverenter. Secundum ergo pregnatum Galad, ad dilatandum terminum suum: quia non in a heretici mensa fiducia, qua iam aliquod de veritate invenit, conciperetur, peritura predicationis peremptio; Et solus i. fobi novas extundens, parandorum proprio corde lani de verbis conceperunt gravida, erratis gladio scindentes, & quasi dolerent fobi non men facient. Sic & Hieronymus: Progenies, ait, fuit anima crudelissima, qua in principio fidelis possumus dicere: Et utraque nos Domini conceperimus, & parvulus sumus, &c. Nonne hanc illi, qui perfidus scandalizant, atque qui parvum melioris vitam, feducunt, & partum ipsa cura impeditur. Hi enim sunt homines id est, non corporum se animalium, ac ut tales horrendi à Deo punientur, qui hanc animalium à se creatarum & redemptorium ruinam ita sentiunt, sicut sentit mater dolorum, cùm pos dislocum pueri visceris, ac fortis tradatur lactrandum canibus. Ipse enim de his ait: Qui parvam i. mero nro, qui gemitum i. mero vnde ve, Ier. 46. 4.

VERSA 14. IN ULULATUM IN DIB BELLI. Ululatum tombarum, tum militum agonizantium, ac victorum & occisorum, quod a vicinorum intellige. Hinc Tigrina verbit, in slafio in dib belli. Vtabl. in ususfractio, qui felicitat sit sub confusione. ET IN TURSINE I. Tigr. in ususfractio, id est, in valido impetu, in horribili incurvi hostium. Hanc enim comparat surbinis, qui rapit & veneficat paleas, quod ac hostes hi veneficiaverunt Ammonites. Holler bi fuerit Chaldaei, ut patet Ezech. 13. 20. Ierem. 27. 6. ita S-Hieron. Theodor. Namig. Hugo & alii. Potes rufum vestitum sunt Ammonites sub Antiocho, à Iuda Machab. Lao, i. Machab. 9. 6.

Ubi Nota ad Jos. pho. Nabuchodonosor anno 32. regni sui, qui fuit undecimus sedes regia Juda, crepit & valvula Ierusalem deinde quanto anno pôli, putò anno regni sui 33. valvata Ammotias, Melobius, Idumaea, coepitq; oblitera Tyrus, quam post 13. annos expugnauit, anno regni sui 35. ut ostendit Daniel. g.a. initio.

VERSA 15. ET IAIT MELCHOM IN CAPITIVITATEM J. Melchom, sive Melach, vel Meloch, erat idolum Ammonitarum, speciem habens regis, putò Jovis. Unde Melchom hebrei id est quod rex serum, ut veritas Chal. & Vtabl.

A Quis fuit Melchom, an Jupiter, an Saturnus, dixi Leviticus 10. 3. Septuag. in Vaticano, & apud S. Hieron, habebat Et omnes reges eorum in captivitatem, principes eorum, & secundum eorum suam final. Hec de littera: nunc tropologum ratione capitulo accipe.

Per hanc septem gentes, que perfectate sunt Iudeam, id Tripl. n. est, animalium & populum fidelium, significantur si prima via capita, putò Primo, per Damascum (que hebr. idem est) quod sanguinis facetus, vel sanguinem potans gula & gollus, qui toti in carne & sanguine volentur. Secundum, per Gazam, a varia & avari, quos totum robet illi in gara, id est in argo & argento. Idem significat Ararat, id est, ut veritas S. Hieron, in Nomio. Hebr. in Adz, iugis ianuam, ubi corrige, iugis ianuam, & ut enim est igni, j. T. Paulus est ianuam. Idem significat Ararat, id est, Ararites (hanc enim pars aravitis) valvadensis (male in S. Hieron in Nom. Hebr.) Jolte legunt eruditio myntis, ait S. Hieron. Tertiù, per Tyrum, superbum & superbi: Tyrus enim superba in mari emisit quas arc. Quattuor, per Edom, id est angulatum, ira & iracundi, qui in verbo, & verbena & cetero prosumunt. Quinto, per Ammon, libido & libidinosum: Ammon enim 22 incelta loci cum filia, natura est. Sexiù, per Moab, de quo cap. lequenti var. invictis & invidi: Moab enim idem est quod de parva: quia ipsa patria fui ex filia fuit filius, similis nepos; ac consequenter Lot ex filiis tuis avarus, quâm pater. Sic invicti fratres exalutantur, coruscant locum, opes & nostrarum sibi arrogant, perinde ac nepos non raro exclusive patruos, immo fratres & parentes suos ab avita hereditate. Septimo, Israel iure azedis & sededi, qui ex pigritia ad paupertatem redacti, vendunt pro argento pullus, & pauperem pro calcementis, usi de his dicitur cap. 1. v. 6.

Cupio hunc quatuor sceleris fonte, quatuor gradus vertiti cuiqueque: I. Iustitiae Primum ait, precatum voluntatis; Secundus, operationis; Tertius, conductus in misericordia. Quatuor, glorificationis, ut dicta veri 3. ex S. Hieron. & Hugo. Hoc omnes Deum deduxerit in die iudicij, mittente in ignem gehennam, sed quod pauci periculis sint, & fodus frastrum suspirant, suscitando bellum inter carnem & spiritum, immo faciendo in caro incarcerares & opprimeres spiritum, cur quis frater, immo quis seruos obsequi & servire delubrat.

C A P V T S E C V N D V M , SYNOPSIS CAPITIS.

O & tria & quartu sceleris Moab. 1. & Iuda v. 4. & Ierach. v. 6. cladem & exadiuum inventat, ac deinceps Ierach pergit exprobare ingratitudinem, & quod cum Chananaam, expulsis Chananaeis, dabo id est Deo accepimus, in super Prophetas & Nazareos, nisi tamquam ingratè contra Deum, Dei: iustum abusus sit, Unde minans subdit v. 3. Ecce ego stridebo subter vos, &c.

Hec dicit Dominus: Super tribus sceleribus Moab, & super quartu non convertam eum: eo quod incenderit ossa regis idum: usq; ad cinerem. 2. Et mittam ignem in Moab, in clangore tubae. 3. Et dispersum judicem de medio ejus, & omnes principes ejus interficiam cum eo, dicit Dominus. 4. Hec dicit Dominus: Super tribus sceleribus Iuda, & super quartu non convertam eum, eo quod abjecerit legem Domini, & mandata ejus non custodierit: decerpserunt enim eos idola sua, post que abjerant patres eorum. 5. Et mittam ignem in Iuda, & devorabit aedes in Jerusalem. 6. Hec dicit Dominus: Super tribus sceleribus Israel, & super quartu non convertam eum: pro eo quod vendiderit pro argento iustum, & pauperem pro calcementis. 7. Qui conterunt super palverem terra capita pauperum, & viam humilium dividant: & filios ac pater ejus jerunt ad puellam, ut violarent nomen sanctum meum. 8. Et super vestimenta pignoratis accubuerunt iuxta omne altare & vinum damnatorum bibebant in domo Dei sui. 9. Ego autem exterminavi Amorrhæum à facie eorum: cuius altitudo, cedrorum altitudo ejus, & fortissime quasi querens: & contrivi fructum ejus desuper, & radices ejus subter. 10. Ego sum, qui ascendere vos feci de terra Ægypti, & duxi vos in desertum quadriginta annis, ut possidieris terram Amorrhæi. 11. Et fusez iovi filii velliri in prophetas, & de juventibus velliri nazareos: numquid non ita est filii Israel, dicit Dominus? 12. Et propinabitis nazareis vim: & prophetis mandabitis dicentes: Ne prophetis. 13. Ecce ego stridebo subter vos, siue strider pluvium omnistre ferro. 14. Et peribit fuga à veloce, & fortis non obrinebit virtutem suam, & robustus non salvabit animam suam. 15. Et tenens arcum non stabit, & velox pedibus suis non salvabitur, & ascensor equi non salvabit animam suam. 16. Et robustus corde inter fortis nudus fugiet in illa die dicit Dominus.

Verso 1.

SUPER TRIBUS ACCELERIBUS Moab] Cap. 1.
quarum gentium quatuor fideles arguit, scilicet: peccatum
meritam iusserunt; nunc hoc capite treas alias gentes
subiicit, pura Moab. Israël & Iuda, nique singulis co-
dem schemate totidem fideles obiiciunt, & similes portant
consummatum.

Eo quod INCENDERIT (Moab) OSSA REGIS ISRAELEM. I. R. David, Clariet, & Anna eisent, hoc regem satis filium regis Israhæm, qui à Meæ rege Moab in conflictu caput ex tempore, quo Meæ pugnabat contra Josaphat regem Iuda, & contra regem Edom regemque Israhæl, quem tandem Meæ à tribus haic regibus obficiens, sed ad extremitatem, ea ita & deperitam magistravit & obuluit dissolsit, eumq[ue] nisi catharæ & piaculari com offibus concenravat, & in cineser redigat in conspicuta patris urben obficiens: quo fato pater, patrè regis Edom, laudignas regi illarū, quod eum ad hoc bellum exercitasset, qui in complicito suo illius macerabat & crebarambat, furax abutipit, & domum redit, idque censit significari illis verbis 4. Reg. 3. 27. *Aspergimus rex Moab* sibi solum præsignificans, qui representans erat pro eo, subtiliter habens significatio nimirum ut & tunc sibi simili figura. Exponit enim 6. 8.

*Israhelitum reges hebreorum, unde telegonum, esponsum p-
lanoem, scilicet regis Edom: Hebr. enim was, que est
nomen pronominis afixi, tam sum, quam si uolum significare.
Vetus Septuag. Chaldei. Hebrei, S. Hieron. Rufine. Ru-
pert. Lyran. Abulentis, Burgenis, Cajetan. Vatad. Pa-
gnini quo & Philo Babinius, vetus Pheniceum biliterius
apud Euseb. L. Prepar. Evangel. ad Iohannes l. Antiq.
cap. 3. tradiunt regem Moab 4. Reg. 3. immolatus filium
iustum, sed et proprium, non alienum, putat regis Eliae.
Cui id fecerit, variis caustis affluerit Abulentis 4. Reg. 1. &
Peler. tom. 3. in Genet. cap. 1. num. 93. Melchisidor Hebrei,
S. Hier. Rufinus, Remigius, Albert. Hugo, Lyran.
& Peterius noscum jam estato, Ribeta & Castro sentent,
hunc fusile spissummet regem Iacobum, qui eum Jobaphar
& Ioram paginam contra Moabitas, eisque obviro
tantum desperationem coigit, ut rex Moab filium
proprium den sibi immolare, ut eorum opem iusta
exstirpate imploaretur & imperaretur. Quocirca Moabitas an-
toin regem Iacobum odire ac curfiri, ut ejus posset mortui
& sepius offulæ sollicitio, crenarij & scutigerio in cin-
eres. Aduant aliqui, Moabitas ex his emeritis calcem fe-
cisse, eaque do nos fuis oblinuisse, ut perenne odiorum iq-
regem Eliae testatur. Unde Chaldei. verit, qd
exodus scripsit esse regis Iacobum, & addidit eti quod tales da-
mum sum. In Hebr. 12. T. 1. Iacob, tam in calore, quam in
cineres, verti potest. Unde & Syrus verit, qd indecoro-
sis effigie regis Iacobum usq; ad calorem, vel cineras. Quo
praeceps tempore & anno id fecerimus Moabitas, non har. ne
Scriptura, nec Josephus: sufficit in hoc loco Amos confira-
re, pœcilius, & tempore Amos fusile rem omnibus notam
& celestem: erant enim creberet bella inter regem Moab &
Edom, ab viciniis se confundit: ita si aliquo hucum victor
Moab habuit injuriam & ignominiam incolit regis Edom.*

Potius ministris hic Deus se Moabitarum edidit, & eruditissimam in sua regia Edom exercitata munitionem, ut solle-
tias de non tantum Iudeorum, sed & aliarum gentium esse
Deum crearent, profloriverent & vindicarent, ut sicut talis ab
omnibus agnosceretur, timoratus & colatur. Porro in humana-
rum & probrebolium valde estimabatur mortuus, sed illorum
infelicitate & interbus: tum quia honor sepulchri fuit ultima
natura nostra, que defundita decretivit vivorum pietas apud
omnes gentes: tunc quia hoc eum cunctis mortuis dimicava-
it, & ea ratione quia quis inter fecerit: tum quia anima fit in
iuria cum ejus corporis inhumoratur. Unde Gentiles sepulchra
dicabant & perirent inferbant Dii manus. Hinc pessimum
apud omnes audiuit Cambyses teste Herodotus l.3, qui A-
mais regis Egypci jam defuncti etiunt cadaver, illudque
ergo egredi, & filius eius pugni iusti. Crutelis Sylla C.
Maii illa effossa di se perfecit: quod non sibi fuerit talionis fieret,
justi fit post mortem cremari. Idem eadem ad cauam le-
ceti sunt Roman, or docet Plinius l. 7, c. 4. Quan & Sey-
taria catena pinguicula, cum Darier in metum vel iuven-
tiam exprobaret, quodd bellum declinare, responderunt
iplum cognitum animos & vires Seyerum, cum ad pa-
rentum suorum sepulchra venissent: pro iis enim se uigat ad
mortem præstantes, ita Valer. l.4. e.4. Hac de causa Deus
impio Jeroboam, aliis regibus Israel idololatria, quam pi-
etatem & strenuum manutinendam, quod olla sepius pulchritudine eruta

Hinc mortaliter dico, quantum nefas sit mortuorum famam lacerare: fama enim pluris est quam offa: offa lanante canes, famam distractores: canini ergo sunt, & eruditiores canibus, ita Sanchez.

MITTAM IGNEM IN MOABIS] per Nabuchodonosorem, qui quasi flagellum gentium omnium in manu Dei, quinto anno post exilium Hierosolymam pereculit & valvayit tam Moabitas, quam Ammonitas, tellis Joseph Lio. Antiq. cap. II.

ET DEVORABIT ADES CARIO TH] Aliqui ceteris accipiunt ut noem, non proprium, sed appellatiuum, vectuonarium, Π' ΤΡ Kiria en in m singulare i est urbs: inde caro in plurali vocatur urbes. Uode Septuag. vertunt, fundamento urbium seruum disperder. sic & Chaldaeg.

Melius Noftler, Tigurina &c; alii, *Ceris* &c; accepunt ut non
nomen proprium urbis de metropo. Mihi *Scic* enim dicta
Ieremias c. 48. v. 12. Forte urbs hac ab ampliudine dicta est
Ceris, eò quod urbe plurimae se complectet, ut Pra-
ga, Cracovia, Leodium, Parisii, tenui ambo piontes urbes in
te continent.

E T M O R I E T U R I N S O N I T U M O A B I] Tigurini, in *frumentis*, q.d. In Steptiu horribus expugnatis ioris ubi Catiach, & ceterarum Moabitarum ocederunt & morientur Moabitae, ita Vatabl unde explicans addit: *ho-
elegans inde*, q.d. *Tubus elangenibus*, armis petrocan-
bus, & hodiis vociferantibus eadem tunc Moabite, magno-
tertio & horrere.

SUPER TRESIBUS SCeleribus JUDAA Gen-
sis transit ad Judam (b) et, ad duas tribus, Judam & Be-
niom (a) qui genitum idolatriam & ferulae imitatas est, imo superavit, idem; ei excedit per eundem Nabucodonosorem & Chaldaeos cominatur.

Tropol. S. Hieron. *Anachorita*, *sermon*, *gulielmi trans-*
atorem libidinosum preso & *Baptistae vestitum latifrons mulier*,
qua eum si in delicia — *merita est*, *adorem uterum valdeplacans*.
Hec fuit idola Jodz, id est, *Scelerium & Christianorum*.

rum caput erat Samaria , easq; pariter aegrot & plebit ob
tra , id est mulas , sceleris , & ob quatror , id est quartum ,
quod est crudelitas & opprēsio pauperum , olimarum , et
quod tradidimus pro argenti iustissimis pauperem .

Kazamuel Macroceraus tractatus A Juvencu Mellitz c.e. & ex eo Galat. I.4.c-14. & Adrianus Finus lib.6. Fligellus Iudaorum c.47. censent quia non ictus fuisset, quod Capitulum, qui peccata sua per excellentiam et anotomiam; verididerat triginta argentea. A Primum, iniquum, iustus, quod vendidisset Iohannem. Genet. 17. 13. nonne mundus

quo remanserunt Iudei, & ceteri, i. 37. v. 2. propter quod punitur sancte: primitus & Egyptiaca. Secundum, quod Davidem, & meo Cibitium ipse reverent, dicentes: *Nos eis nubis pars in David: atq; adatorem vitulos auricor, propter quod puniuit iust capi-vitale Alliyriaca.* Tertium, quod filios suos imolant Moloch & idolis, ac Prophetas eos arguentes occidunt.

ciderint, proper quod panitia sunt captivitate Babylonica. Quartum, quod Chaldirum venerant & occidentur, proper quod plani ex eis, & delatori eis semper dotauntur valenti sunt à Tito & Romanis. Vetus oblitus, quod Chaldirum non ab Israele, utpote jam abducto in Alysiam, sed à Iuda

vendit, & ocellu sit, quoque potius Iudei, quam Israeli
hoc scelus scriberendum sufficit. Addi, quod tempore Chet,
ali ex Iudei, nec Israeliis cohereret idola, qua hic v. 4. in
Iudea arguit Propheta. Ad interram ergo loquuntur de quelli-
bus bello & paupertate, ab Israeliis in iudea vendito & oppres-
so. sed non a judea, hoc a scelitu Chet, unde Propheta

io: sed quia inter nos esset Christus, quem Prophetae
habent pro teo, hinc ad Christum quoque viderunt acies
Prophetae finaliter aet. dirigi. Primo enim Prophetae ta-
gant fideles sui facili, deinde sub iis tanta timida po-
sterorum estimata, maxime committenda tempore Christi
contra infamem Christum: Prophetae enim omnes habent

in eis enim ipsius Genesim. & proprieatem eius admodum rem
potius scripserunt haec oracula. Uode & inter sepe
gentium sceleris Amoris hoc ponit ultimum, quasi ma aiustum
tale enim est venditio: & occidio Christi: preclarum quia non
legimus literas alio tempore quam Christi, vendidisse
iustum & pauperem vest & propriet. Porro hoc fuit secundum

nam Iudaicis, quam Jude: & quia post restitutam ab Affinis
Samariam, Iudei in cladi superciliosi fugerunt Hierosolymam, & cum Iuda committi coaduerunt in unam
prolem. Nam ab oīis, post à Patriarcha Jacob, Israel

& Iuda, id est, decem tribus & dux, furent quasi fratre: quocumque flecteris hic Israeli a scripta ad Iudam quoque pertinet. Quartus enim flos Damasci, & exterritorum gentium, hic affligentur crudeliter: ergo eadem Iudea quoque afflictione videtur: cumque ex oraculo Iudea v. 4: illa non rivenatur, ex onore Israelis hoc verbo mutuanda est. Id clarissima probatio est, v. 1, ubi S. Hieron. & aliis psalmis, per filios Israhel intelliguntur tam duas quam decem tribus. Israeli tamen potius, quam imo auctor sit Amos: quia ipse directe & propriè a Deo enuntiata sunt ad Israelem, non ad Iudam, & prophetavit in Samaria & Bethul, non in Iudea & Hieropolyma; unde in sequentibus pergit prophetare contra Israelem. Israeli ergo ousus ultimè ponit, illudque aggravat, ut de continuo serie proprie-

ter. Sensus ergo est, q. d. Quartum & gravissimum seculis Israhelis est, quod venerabili pro argente iustum, id est iustum pallatum, putè pauperum innocentiam, cauam & substantiam, ut eam in iudicio adjudicaretur divitibus, propter pecunias & munera accepta ab eis, qui illas solamque bona iniustè invadabant, & a iudice sibi dari depotebant. Veneratio ergo hunc palliorum tempore Amos, non fuit impudentia peccatorum, ut certius Remig. hoc enim eos fecisse aliquam legimus, sed præstorum & opum coramdem, quæ faciliter donis judicis oblatis pervertiebant iudicium, & emebant ab eo sententiam iniustam, per quem ipse illi adjudicabat bona pauperum. Ita Chalda & Hieron. Alcibi. Lyras. Clariss. Aras, Vatabli Riberæ & Castro. Propter vero quartum hoc seculum Iudea & Israhel est quid venerabilis, id est vindicturus sis pro argente, puto pro tristitia argentei, justus leelicet Christum, qui antonomasticè est justus, quis Sanctus fundo, rom. Chr. Non enim propriè singula hæc verba compumperit & non alteri; & ad Christum, quan ab scopulis & amoret suum, dat vel le vi occasione & similitudine, fibulæ avariae solent Propheta. Et ergo hic duplex sensus, siquicunque literali; vel potius prior de jure quibuslibet tempore Amos literalis, posterior de Christo allegoricus. Denique Arabicus verus, & quid pauperum contra iustitiam pro argente & usq[ue]m. q.d. Quia veritatem & justitiam venerabili argento & usq[ue]m prece. Ceterum, hec est, usq[ue]m propter.

E T F A U E R A M . P R O C A L C E A M E N T I S Hebr. est duale חַדְשָׁה nabalais, id est, pro dubius calcis, sive pro par calceum Perpetrat R. Salomon, & ex eo Lyras. verbi, pro clausis, q.d. Sepem quis properauit debat agrum, cogebat dives datus; ut ejus agrum invaderet, & iuxta, qui vicinos erat, copularet. Nam Septag. Chalda. & aliis psalmi, nabalais vertunt calcos. Remigius propriè id accepit, conferreque Israhelis venitissime pauperes inter nos vicini genibus, vel ipsi etiam kiragiis, indeq[ue] usq[ue]m pretio, putè pro par calceum. Hoc fœlusa in Iudea vocatur plagiæ, quo lelicit homo liber rapitur, venditque ut lempicium: quod primum legi divinis morte punitur, Exodii 21. t. 13: Qui furas vires tuas, & redditum tuum, possidit ut nosca morte moriaris. Legi vero civili, putè legi Flavia, possit verberibus & plagiæ, atq[ue] viis reis dictis et plagiariis, & crenis plagiæ. Verum hoc jam refutavi. neque verisimile est homines libetum sibi tam vii pretio, putè duobus calcis, venditum suffit.

Melius ergo alii sentent, prosperum hic dicit venditum, ed quid est jus, causa & substantia sit vendita. Si enim vulgo dicimus huminem vendi, dum in iudicio, vel extra iudicium ejus factus vel pars venditor. ita S. Hieronymus. Clariss. Vatabli. Aras, & aliis paulo ante citati. Nota adagium, pro saltem, id est, exiguo & vii pretio. Sic vulgo etiamnum dicitur: Non plus cum facio quam meos calcos: tanis cum arimo, quanti veteres calcos: pro calcis istud dabo. ita S. Hieron. Sic Claritas à Judea venditu est vii pretio, putè regina argentea, qui totidem flores Belusaticos, ut aliqui vel, ut aliis, dimidiam eorum partem, putè quindecim flor. Britant, conficiunt. flores Belusatici contineat quatuor florib. quindecim ergo flores faciunt sexaginta florib. putè quinque aureos. Annos hoc vii pretio, quo Dominus uolueretur attributas & venditus est. Minus recte Theodosius sic expoint, q.d. Judices, Advocati & Procuratores, ita affligunt pauperes, causam suam agentes, ut cum non habentem quod pro superfluo eis solent, & foedida avaritia & tyran-

Aude tales eis exirent, & rapere. Et Clariss, q.d. Dives ioydens a grum pauperis, cogebat illum resonante jure suo extraclito calcio, justa motu fractiorem, qui contrarium Ruth. 4.7. Denique Arabicus verus, fons pauperum loco calcememtorum, hoc est, vilis efflantur, non pluri fecerant quam veteres calcos, ut vulgo dicitur. Vetus,

Q U I C O N T E R U N T S U P E R F U L V E R E M T E R R A C A P I T A P A U E R U M q.d. Deprimunt pauperes in iudicio, ut causa casam, quæ ex exitu iudiciorum coident deinceps & conculeant, quæcumque conculetur mancipium, vel belitia, quæ in iudiciorum deinceps, rbiue caput & capiles opplet luso & polvere, ut videotate tota esse pulverulent. ita S. Hieron. Nota diuinitus iustum & levitatem ut pauperes. Nam ut recte adverterit P. Pinella lib. de Rebus Salomonis c. 10. n. 14: apud multitudinem dñis vitæ Israhelis res non erat iustitia, ut omnibus pauperes pro libidine pulvriarentur, & inuenio opprimit pede, ac tamum non iustificarent, animamque exortarentur. Unde Scriptor. virtuosus, emulans sapientiam terræ, & paup. prius utrūcunq[ue] sapientem mendicem: Vatabli vero de Taguina, ambros. fons pro soror utrūcunq[ue] in caput sumens, q.d. Deinde ut opprimit pauperes qui labores vident protinus ei in terram & iuto oppleti; Chalda. qui contumescere quæ sapientiam utrūcunq[ue] sapientem mendicem: ita, qui ab invenit quæ sapientiam utrūcunq[ue] sapientem pauperem. Hebreus enim AND signif. significat reiparare, attrahere, anheleare, optare, inhiare, aborciere. ita Pagnus. Marcius Forsterius, & aliis in Le-

E T V I A M H U M I L I U M D E C L I N A N T q.d. Nam id est jus, res & causam pauperem in iudicio o[mn]iis multitudinibus, iherne & videriorum dñe: munera dantur transcribuntur. Ita beodus. Vatablus & Aras. Unde Chalda. verbi, Q[uod] pauperiorum personam. Secundo, generalius, q.d. Nam id est confusa, iniuita, conatus pauperum subveniuntur, evocé cogunt inceptio desilere, similius tunc potius & iniquitate omnis boni adiutum & via præclaudunt. Tertio, simpliciter, & magis connexè ad præcedentes: sicut humilia, id est, humiles & pauperes viatoris, ut fit hyllagè, delinquent, id est de iustitia, & in iuram profluerunt, & concultant. Hoc enim apèt respondet priori hemi ihesio, quo dicit: Qui conservans sapientiam terræ utrūcunq[ue] sapientem pauperem. Solent enim in Hebreo, in rhythmis praetextis & carminibus, posteriori hemi ihesio idem aut qui. si idem dicere, quod dñe ant priori. Similiter est lib. 24. v. subveniuntur, pauperem viam, & propagant pauperem manentes terræ. Ut videat P. Pinella, qui docet expositiones illius que ac hujus loca essent. Alter s. Hieron. q.d. ex tamum elevante iherne, ut nomen cum inveniatur ambros. utrūcunq[ue] sapientem & Lyranus, q.d. Culum in via occursum pauperem, ex fallo cogunt cum libidinosa, & de via declinare. Mythice Alcibi. q.d. Pauperem bona dardant, itaque cogunt eos vel per impatitiam, vel per indigentiam à via virtutis & iustitiae declinare ad furtum, alicuius que fœlera, ut vicimus hic comparet. Primum tentus est literalis & genitivus: si enim in Scriptura lapide rem, negotium, jus & causam significat.

Notent huc judicis Advocati, qui pauperes oppriment, cum ex iuramento coacti, inde eis obiit causam eorum gravis agere tenentur. Audient fulmen Dei Deut.

27. 29. Malitiosi qui perverti iudicium aduersi, & populi, D[omi]ni videri.

Et dicit omnis populus: Amos. Reg. 3. Ambros. In Iherne, inde adductus dicens: Redde quod accepisti, & non tam contra virum tuum facti, iniquitatem adiungit, sed eum scelus, iustum factum appelleri, de factitate scelus. Gallo in pial.

73. H[ab]it[us] art, fons in consilio securus, in exercitacione exercitio, ad fuisse dum malus, ad superbiendum rarus, ad crux regnum non erat.

H[ab]it[us], querens si uero affuerit cuique rabi-

gios autem mortuorum, confusum videlicet illic uero d[omi]ni, & manus d[omi]ni, & spolijs regis regnorum auctoritatis.

Intra enim habentis fons instans, ut Diabolus a mortuis

sursum proponit. Rerum a longo usq[ue] ad aliis, non numeris per ratiophagias. Numeri aenori, numeri regni, numeri impo-

peras universi, hinc de rabulis longioribus, avaria & iniquitate.

Vetus,

veri enim Advocati Juris iudicatores, pauperum patrum novi Iveni sunt.

E T F I L I U S , A C F A T E R E J U S J E R U N T A D P U E L L A M , n e d u m , ut habent propria. Nota filiarum inceps, quod filius iocru, id est uxore patria, vel potius pater nostra, id est uxore filiabusteretur, inquit S. Hieron. Remig. Hugo & Lyran. Aut certe tandem paullam & meretricem habebet eterque pro concubina ita que VIOLARENT NOMEN SANTUM C. DEL. exponendo illud infama & ludibrio. Gentibus, dicuntibus: Ecce quam spuri & obsecni sunt Israelitæ & quam ipsa ergo corum fides & religio sit oportet: & qualis corum Deus, qui illa tolerat, nec puniri! Hujus blasphemia causa dabat fio inceps Israelitæ.

E T S U P E R V E S T I M E N T I S P I G N O R A T I S A C C U B U E R N T J U Y A O M N E A L T A R E] Israelites ceteratur, vel convivantes non sedebant ad mentem, sed juxta eam discumbebant, id est, jacentes in lectulis, qui inde cœptores dicebantur. Ita discubant in lectulo Chitithus in domo Samonis ieprosi, cum à tergo ei Magdalena pedes lachrymis fuis lavata. Tazza ergo eost, quod immutata est, vestitus vitulus aures in Dan & Bethel, ex misericordia de juxta altare epulantes, discumbentes in lectulis & vestibus, quæ præpareris, præsternit nolebant edere hoc. Iste vitulus, vieniorante, quasi pignora pro debitis: aut quid in dividuntur, pretio vitulum & epulum inferente: unde ad illud accumbentes, cenebantur ad velles pauperum pignoratis discumbentes, & super eis epulantes, tamen Deus justificis pignos pauperi ante noctem redditi, Deuter. 24. 15. Ita Hebrei, & ex eis S. Hieron. Lyran. & Vatapl. Poccabat ergo duplicitas. Primo, quod huius vetes eriperent paupertati; secundum, quod illis colerebant idola: haec Sanchez.

Alter Septuag., qui per accebatum intelligent concubitum, pugnantes, inquit, etiam ligantes iugibiles, etiam vestimenta, id est rursum, facientes adhuc iugibiles, ut nemo eos ibi in idolo concubentes & coniunctives videtur. Sic enim Belchephob colebant formidante justis idola: et altare, ut patet Numer. 25. 1. In Septuag. explicit S. Hieron. & Theod. t. Unde syri & Arabicus ventus, colliguntur vestimenta seu fimbrias, & facientes iugibiles eorum tempore, in hieme, vinnit in domum domum suorum.

Dominus Clarius confit, eos dormientem in vellibus hisse in pignis: ac capiti capitale oraculum, uti Graci docimenes in pelle arietis Jovi immolati, & captabant eis responsum, telle Herodot. 1. 2. Tali fuerunt lectituras Graecorum in fano Serapidis, desculpi, Podalym & Alcium, quibus incubantes somnis capabant, de quibus Dilectio. Dixi. Magis. Libr. quarti cap. 1. q. 6. Hunc accedit explicatio Martini de Rua libe. 1. Singul. c. 9. qui per velles pignoratas accipit factas, quibus si fuis suis de vorabant & comedebant. Brant hec vetes inquit, quae quasi pigni de devotione, aut initiationis, dicti conserbabantur: aut qui ipsi initiati deinde tamquam insignes Iesus numinis, cui sibi dicaverant, glabebant. Sit ac Cicer. Epist. 1. 4. Marc. 10. 42. Et acris ex actis fortissimis quoniam pignorari soleret, id est, tamquam iugum, sibiæ devotum & de bonis vespere. Et Sueton. in Claudio cap. 10. Prima Cesarina inquit, fidem velim vobis pignoratas, id est, quasi pignos sibi obligauit. Et Seneca libe. 3. de Benef. c. 4. Vixit non utilissimum in animo sui memoriam disti, nemus nos dilectionis se & deorum prefessi est, & quod quid alios homines velim, quæsi oppigneremur, invito, id est, quo si illi conserbam aut de votum significaret. Similis modo erant ha velles dum eorum oppignerant, per easque sciplas diis suis oppignerabant & devorabant. Subdit ramen Ioseph. pigno- ra hic pondus iudiciale significari, quæ juris peritus es dicuntur, in quorum profissionem quæ à judice miscier, sive que aliquis iure cuiusdam adjudicata sternebatque iuste, etio iniuste, ut hie siebat. Ergo vellis pignorata non est aliud quam vellis dammarorum, ut vinum certaine dammarorum, de quo loquitur.

E T V I N U M D A M M A R O R U M] quos per caluniam & vim dammarum ad (polium, vel ad mortem). Unde Septuag. vertunt, vinnit de calunnia iubebant: Chald. hi- felus vinnit rapina. utique expremunt ut oppignerent & conculatione pauperum) BIBERANT IN DOMO Det sui] q.d. Pauperes, præsternit Dei veri cultores, ne in Dan & Bethel, sed in Ierusalem sacrificantes, et,

lunni & falsi tellibus circumvenientes dammabant, bonis, quæ multabat; ea quibus infiltrabant lymphosa, fregi- inebabant in lusendolis, quasi hac idolatria, calumna, rapina, & obscenitate deos suos honorantur, & Deum verum Iudorum officiantur, ha S. Hieron. Theod. Lyran. & Vatapl. Paulus alter P. Prado in Ezech. 13. 31. Bibebant, ait, vinum dammarorum, id est, vinum generosum, delicatum, pretiosum, quale propinari solet dammaris a familiaribus & amicis, ut animalibus tollerent cruciatus, & supremo mortis agone: & quasi sola gula & ebitalis hinc impotestis. Verum prior sensus simpliciter, plenior & nervosior est. Simile scelus impia improperat Job. 2. 4. Agam, ait, non sum demissus, & ritecum quis non ei oppigerunt, si uideamus, ut fecit Achab in agro Nabot, j. Reg. 17. Porro ex dammarorum bonis olim dili- sacrificari convivie, docte Servius in illud Aeneid. 4.

Sicut Diuini similes iudicis bonorum.

Indic. inquit, dicuntur, quia pugnata majorum ex collatione saepe fidelium, nos credi de bonis dammarorum: unde & supplicio dicuntur. Ac D. Idiodes libe. 6. ex Feboz Supplicatione, at quo fuit de bonis pugnorum sapientia. Hinc etiam latet homo, bona bona, & faciens procreando sumptum, quia lucis te de bonis exercrandorum fiebant. Audi rurum Iudorum, & ex eo Martini de Rua libe. Singular. c. 9. Supplicationem proprii dicunt, non qui quoque modo posse, sed ut dammar, ut tuus ejus conferentes, & in publicam redigentes. Non sapientia dicuntur supplicatione, & supplicatione dicuntur de corpore damnationis delictarum aliqui D. Deo: unde & supplicio. Vinum ergo dammarorum est, quod ea damnatorum molida & supplicio comparabatur; ex quo dissatisfactio, ex proinde convivari etiam peracto sacrificio ve- teris coevoire.

E G O A U T E M E X T E R M I N A V I A M O R R H A . VERS. 9:
In I. q. d. Ego duxi Iudea Chanana expuli Amorhaos, aliquaque les gentes ejus incolas, eameque dedi vobis, d. Israe- litæ: haec ergo mihi rependitur? Recenset beneficia eis pugnare, ut omnes ingratis inuidem & apollastam acris ar- guant. Nomina Amorhaos pugnantes: quia hi tam flave- cula & robe, quam iuvita & teclæ superabante cate- riops Chananaos: unde delli sunt Amorrahæ hebrei. id est, lo- quentes, fui famosi & frequenter leti mœre celebrari, an d. Hieron. Unde subdit.

C U L I S A L T I T U D I O , C E D R O R U M A L T I T U D I N E] q. d. Amorrahæ alti & proceri erant iustar cedri, q. d. Eran gigantes. Est hyperbole: & hebatimo re- dundat pronomen eus. Simile est illud Virg.

Abituas pueras patris & matris agnos.

E T P O R T A I R A E (populus Amorhaus) Q U A S I Q U E R U S] De qua Seneca in Herc. Octavo:

Genuit ille noster cultus impugna miseras,

Fragrantem cunctis, regit saepta abdito;

Vulnusque ferimus patrum, & monem fugit;

Sic Lucan. I. 1. Poempsiam afflumavit querens: hoc enim est fortitudinis symbolum, sit Perius hyrcos. Et Sic & Philo, ait S. Hieronim. Ilia vocat lupus id est queruscum, toroerum, quæ ex queruca excisum in modo felut a solo- ne, id est queruca, robustum putat. Scimus ergo est, ac Ruthius, q. d. Silvam Gerontiam longum pumate præval- dom, ut celos vertentes communiantur, & profunda radice bus imponentes, fedesque eisferunt metu curvati, ne ha- bitacionis brevi a fulmen impeditimur sensim. Quodquid ergo ea, Diversis foras, scriptis suscipimus.

E T C O N T R I V I F R U C T U M T U S D E S U P E R ,
E T R A D I C E S A J U S & U T E R] q. d. Penitus hunc populum evicti, iustar cedri, cujus tam fursum tam quen deorum radices inciduntur. Perit enim in metaphora & similitudine cedri. Porro per ramos & radices accep- pi possunt filii & patres. Deus enim violent gentem & fibri- pem tam impium radicibus detere, jussit Moysi & Ioseph, ut Chananaos omnes, etiam pueros & iuvenes, occide- rent, itaque omnes eorum femen abolerent, Deut. 7. 1. Jo- lue 6. 2. Sapient. 11. 11. ubi Chananae vocantur fons/ malodolum, ha Theodor. Remig. & Arias.

E T S U S C I T A V I T A E F I L I I V E S T R I S I N P R O-
H E T A S] q.d. Filios vellens impleri spiritu prophetie, iesique Prophetas, eaque ratione tam filios vellens, quam in filiis iuxeti & honoravi.

E T D E J U V E N I B U S V E S T R I S N A Z A R E O S] Repete syriawi. Nazarei erant, quasi Religiosi legis ve- tibus,

teris, qui ut Deo melius vacarent, ex voto abstinebant. **A. 10 dec.** Hinc Syrus verit, *et ergo omnes (competitus) sumus (ero) subiecti tuis, nisi comprehendimus (angusti) plantarum plenam specie.* Et Arabicus Antioch. *egs de l'ordre ne nos vestigemus, sed modo quo solvimus plantarum plenam arundinibus.*

Vox ergo fridole tria significat. Primo, Deum quasi gravatum mole peccatorum laerarum sub illi genere: unde ait: *fobet me.* Secundo, indignari & stridere, ac diras omnes impis cum excedio intentare: *fridor enim sit illi qui sequitur: Peritis fuga velocius, &c.* Tertio, *fridore id est, stridore faciam, premam, & affligam vos ut stridetis.* Heb. *com D'YD m'c est coniugationis hispici, se proinde plane actum.* Unde Chalda. & illi ventur, *coerctabitis me, namque per Salamanar & Alysrios, qui obfidebunt & vobifabunt Samaram.* Quocumque Riberi sic exponit: *Stridore subiecti tuis, id est, in terra nostra audieris clamorem magnum fridorem, & molestissimum avulsum subiecti fuisse, puer clamorem hollitum vocem etiavit, ululatum vero velutrum cium cum occubentium, vel caputvorum. Ergo tria fridole, oon tam illi vox & fridore Dei tuborum generatis, quim indignantes, vindicantes & punientis.* Genitus enim in Deo non est figura animi fridoli, aut imbecilli; sed solemni, tibi intemperante, & exaltantissima plagam. Alter enim genitum qui gravum portat omnium quae vix ferant, aliter gladiator aut ligatus, qui tunc gemute, cum ad firmataem & coniunctam iacentem ille ut heftum fuit, hic ut querum & curi est. Sed in Deo videtur illi utrumque, & genitum ac illudem ex fastidio, & ex ostentione latitudinem, quo le Dominus excedat ad ameliorata plagam, a Sanchez. *Rutum pridie* significat Deum hic comparari plautu, non iam quatenus ipsi hostes in illis plautuli o. sibi premis & calcar, uti putant Abeneurus, Liran. & Palacius, quoniam quatuor in illis plautu fono omnes, qui dux sunt leviter inveniuntur in hanc, nunc in illam partem inclinando consuillatur, fremunt & strident. Ubi Nota, *strepitus hostium, armorum, praeliorum & bellorum valetans, recte compassari stridori plautri, quod re levu, pati fono, vel stupula onus onus magis stridet, quam si lapidibus oneretur: lapidis enim magis premunt, stringunt, vocant, ideoque sum ter degravata plautum, epulique succulendum, & fridorem impedunt contrarium per omnia factum.* Similiter appositum volupsum peccatorum recte comparatur rebus levibus & visilibus, pati fono & stupula, que fluctum manifestant, arietum, & vento rapuntur, igne consumuntur: pars enim modo voluptes transiunt, marcescent, & igne gehennas comburuntur. *Rutum per fons hebrei est PIYD amr, id est manipulus, id est manipuli, quibus significatur multitudine peccatorum.* *Hec fons* ait, *S. Hieronymus, de qua Propheta psalm. 1.8. Fons fuit summa dilectionis, quod priuipissimum erat in eis.* Omnes tamen fons & stupula autem illa est, super rupes invadendo subtiliter Propheta Mich. 5. c. 7. *conspicunt dicentes: Huius mili, quia fons fuit sicut qui colligunt stipulam magis,* &c. *Huius est fons, & stipula, de qua Apollinaris inquit: Ceterum, & fons, & stipula, non sicut opus manufactum, sed quoniam in deo dominii in igne revolvitur.* Quocumque aliquis putat Vocabulū sic versum, *esse operis fricationis (vos) subiecti, id est, in locis stritū, vel fridore vos faciem, scilicet sub onere tribulationis.* Atque enim significat ita aliquod premere, atfractare, gravare sive ponderibus de angustiis, ut res prelia & oppressa sub iis gerat, & stridet illi plautu iuriis onus est. *Ei sub iis volvi vel subire vos.* Hebreus idem est quod in loco sepe, ut patet Exodi 16. 29. *Habacuc 3. 16. & aliib. ita S. Hieron. Remig. Hugo, Liran. & alii. Conscientiam Seprasq. qui vertunt, *ergo velis, angustias & tribulationes* laboris vos (in loco velut) *hunc solvimus plantarum plantarum stipula,* ita ut eas fugere & effugere non possitis. *Uode lobisti:* *Ha peritis fuga velocius, & ita Theodore. & S. Hieron. Valorem inquit, se subiecti sine plantarum communione Dei, fons vel stipula praevariegatus, ut quod frumentum non habens quod in horre condire ait, fons eorum & stipula incendit communione.* Similiter modo fridula plantarum dicit Ovid. 1. 3. *Trist. eleg. 12. Virgil. 1. 8. Euseb. Stridulus per camulos plantarum chalybium.* *Et 4. Georg.* *Stridore operis vos, & raptae operis vestis.**

VERS. 12.

E. PROFINABATIS, HIS VINUM] Ita legunt omnes Codices Latini, Graeci & Hebrei, in præterito. **B.** Unde in Romanis viiiij typographicis irreipibile videtur, *Profinabitis & mandabitis, in futuro.* Taxit enim præterita eorum felicia, nimirum quod Nazarei contra votum & proficiendum eorum, propinante vinum, & prophetis a Deo missis ad prophetandum mandauit, dixerintque, *et proferentur, tanquam Nazarens & Prophets, iephise Deo eorum datori non tantum ingrati, sed & hostiles obstatu fuerint. Quia de causa iauru ieiunium & excusium horribile communitur.* Notent hinc ita Clericos & Religiosos ad sua vota & initia violanda in virtutem & colligent. Audient fulmen Dei quod sequitur: *Ecclesia fridet.* &c. &c. &c.

VERS. 13.

Ex hoc loco, ita S. Hieron. berbis suam *Tatianis Ecclasiastico principi statuta nititur, vinum offertur non bibendum; cum & logo præceptum sit ne Nazarei libans vinos; & non accepimus a Propheta, qui proponit Nazareni vinos.* Eadem deinceps reservare fanatici quidam in Hollandia, docens Christianis abstinendum esse vices & carnes, quid hinc vescens nequas ferare cibitatem: sed explorabat censopolis & laniopolis, ac à magistris flagellatus, & in exilium pulitus, infamia fuit penitus dedi.

ECCLESIA STRIDEBUS SISTER (malis quidam codices legant super) **Hebrei** enim in *II Pnt. 2. 10. id est, fratres & gracie vobis, id est, fratres] vos* Pro fridore hebrei est *PIYD amr*, quod Primò, Chalda. verrit activè, *vere ergo adducere fuit vos angustum, & angustiis affecti vos in loco vestro, sic angustiis præmissis plantarum confusione;* dum scilicet manipuli sicut vel vegetum laxe, ab angusta comprimitur & striguntur, ut currus capi multos, itaque iustum oculosculiput. Verum Hebr. Graeci, & Larini codices legunt, *subiecti vos, non, super vos* ut dixi. Secundò ergo alii sic vertunt, *coarctatiuum, vel, compresionibus fari fuisse vos,* id est, coarctato & angustiis & coarctatis manipulis in curvo, tam inferiores quam superiores. q. d. Multiplicatio & desubito zooglossi vobis circumqueaque, sicut striguntur & densantur vegetes in curvo, præterim in arcu, que iubat iure, ut alius fiat locus, plausoque luper eas pollicit iniici. Unde Emmanuel & Mariaea à Chal. sacerdopterum: *Stridens, id est, obdictione vos premam, sicut plautrum premitur & coarctatur plenam manipulis.* Hinc & Arabicus Alexand. verit, *egs devolventis ut plautrum vobis.* Tertiò & optimè, *verit Nolter, cui contentis Tigurina, qui sic habet, ut ego em, fui minime præm, stridens sub vobis, perinde ut plautrum eundam manipuli præmissis ac geniti.* quod explicans Vatibi, *Conqueritur, inquit, Deus de Iudeis, quid enim exercit persecutis & cedebitis suis: hinc sequitur, quid & Deus sis in angustiis dulcius sit & quibus dulcius non possitis.* Et R. Abraham: *Non est nobis, ut foras vos & sed geno sub eure, justa illud Itajc. c. 14. Labores vobis.* Et cap. 4. 24. *seruere ne fecisti laetus suis, præbueisti mibi labores in inquietudine suis.*

Optimi S. Hieron. *Idcirco, inquit, sicut plautrum stipula, & volvensque prægauamus, stridore & sonis longi evanis, & ego peccata nostra ultra non perficiam, & quasi stipula tradime incendi, elevando & disum: Peritis fuga velocius,*

B.

et **exaltantissima** plaga. Alter enim genitum qui gravum portat omnium quae vix ferant, aliter gladiator aut ligatus, qui tunc gemute, cum ad firmataem & coniunctam iacentem ille ut heftum fuit, hic ut querum & curi est. Sed in Deo videtur illi utrumque, & genitum ac illudem ex fastidio, & ex ostentione latitudinem, quo le Dominus excedat ad ameliorata plagam, a Sanchez. *Rutum pridie* significat Deum hic comparari plautu, non iam quatenus ipsi hostes in illis plautuli o. sibi premis & calcar, uti putant Abeneurus, Liran. & Palacius, quoniam quatuor in illis plautu fono omnes, qui dux sunt leviter inveniuntur in hanc, nunc in illam partem inclinando consuillatur, fremunt & strident. Ubi Nota, *strepitus hostium, armorum, praeliorum & bellorum valetans, recte compassari stridori plautri, quod re levu, pati fono, vel stupula onus onus magis stridet, quam si lapidibus oneretur: lapidis enim magis premunt, stringunt, vocant, ideoque sum ter degravata plautum, epulique succulendum, & fridorem impedunt contrarium per omnia factum.* Similiter appositum volupsum peccatorum recte comparatur rebus levibus & visilibus, pati fono & stipula, que fluctum manifestant, arietum, & vento rapuntur, igne consumuntur: pars enim modo voluptes transiunt, marcescent, & igne gehennas comburuntur. *Rutum per fons hebrei est PIYD amr, id est manipulus, id est manipuli, quibus significatur multitudine peccatorum.* *Hec fons* ait, *S. Hieronymus, de qua Propheta psalm. 1.8. Fons fuit summa dilectionis, quod priuipissimum erat in eis.* Omnes tamen fons & stipula autem illa est, super rupes invadendo subtiliter Propheta Mich. 5. c. 7. *conspicunt dicentes: Huius mili, quia fons fuit sicut qui colligunt stipulam magis,* &c. *Huius est fons, & stipula, de qua Apollinaris inquit: Ceterum, & fons, & stipula, non sicut opus manufactum, sed quoniam in deo dominii in igne revolvitur.* Quocumque aliquis putat Vocabulū sic versum, *esse operis fricationis (vos) subiecti, id est, in locis stritū, vel fridore vos faciem, scilicet sub onere tribulationis.* Atque enim significat ita aliquod premere, atfractare, gravare sive ponderibus de angustiis, ut res prelia & oppressa sub iis gerat, & stridet illi plautu iuriis onus est. *Ei sub iis volvi vel subire vos.* Hebreus idem est quod in loco sepe, ut patet Exodi 16. 29. *Habacuc 3. 16. & aliib. ita S. Hieron. Remig. Hugo, Liran. & alii. Conscientiam Seprasq. qui vertunt, *ergo velis, angustias & tribulationes* laboris vos (in loco velut) *hunc solvimus plantarum plantarum stipula,* ita ut eas fugere & effugere non possitis. *Uode lobisti:* *Ha peritis fuga velocius, & ita Theodore. & S. Hieron. Valorem inquit, se subiecti sine plantarum communione Dei, fons vel stipula prævariegatus, ut quod frumentum non habens quod in horre condire ait, fons eorum & stipula incendit communione.* Similiter modo fridula plantarum dicit Ovid. 1. 3. *Trist. eleg. 12. Virgil. 1. 8. Euseb. Stridulus per camulos plantarum chalybium.* *Et 4. Georg.* *Stridore operis vos, & raptae operis vestis.**

C.

Caro scribili stridulus abens. Moral. S. Gregor. lib. 32. Moral. cap. 6. *Ecco ergo fridus stridulus se subiecti vos, fons fridus plautrum onus fons: quia nam Dei, fons*

frustra est vita carnalium, & scilicet scriptum est: Omnis caro frustra est in eo quod Dominus vitam carnalem patitur, more plenarii frustra sunt se portare possunt. Cuius ab aliis contra兄弟, est postulatio & iniquitas peccatum cum querela sollicita. Additum Ruffinus: Queritur, ait, Deus, quia omnes peccantem populum sustinebas, & oneratum inflas plausisti, sed cui omnis vita materia contingit, q. d. si plausum causum habebat aliquam defensionem faciliorem, indigentiam sine dubio frustri erat & vix, quam si provocata portaret: sic & Deus in his maxime provocans provocatis expiravit, & non peracta toleraverat, & quibus nihil quod de peccato studium reperiret, sed qui voces ad vel fassum, quod facti quisque confundere, & assererentur. Et Rupertus Farnsi, ait, similitudinem uisit, quia plausum sicut tuncus progedivit, & idea velocius comprehenditur ad iniquitatem, & celeriter incendio absumitur.

Alleg. Christus frustebit contra reprobos in die iudiciorum: *Ita malefici in terra occisorum: ibique in illarum ferri in igne, iugis foliis flatu focentio, frumentis, frustebit eos facti: nam, ut ait Matth. 8. 14. illi eritis fratres, & fratres de decessore.*

VIII. 14. ET PERIBIT FUGA A VELOCE] Hec verba accipi posse dupliciter: Primum, quasi pendens a verbo frustebit, quod praecepsit, quasi fruster, vox & rugitus Dei contra impios Israelites, si hic: *Peribit (perire) fugiis a te a veloce.* Secundum, quasi non pendent a verbo frustebit, sed in his frustebit Dei haec fructus & effectus, q. d. Cum frustebit Deus contra Israel, omnes communis clade involuerit, à qua proinde velox eripere le non porrigit velocitate sua, nec miles fortis bellicis tua fortitudine, vel agilitate, &c. ut vitrum suum tuus & ferret. Id ita accidit Israel & Samaria, cum eam visitasset Salmanasar, pater & Reg. 17. & 18.d. Paral. p. Porro S. Hieron. (Exeo Remig. Albert. & Hugo) scribit Rabbini singulis habet adaptata singulare regi bus Israel, à primo Jeroboam usque ad ultimum Holoë, hoc modo *Peribit*, inquit, *fuga a veloci, quem Iudei Jerubom filium Nabat intelligens, qui prius ad Egyptum fugiens, persiguitum eum Salomonus*, q. Reg. 17.

A li, sicut nota obiectum videntur suam, *foras* *Boscos* *in interpretator*, qui sicut ad bella praeponit. Et videntur non salvabis animam suam, hinc animi sentient. Et tenet arcus tua frustis, *foras* *suscipit*, *de tuberculis* *languis*, qui foras regis *languis* *prosternit*, distinxit potest. Et videntur pedibus suis *magistris* *obligati*, *manibus* *contingentes*, qui frustis *frustinas* regi *affrictoribus* *dona* *derit*. Et videntur qui non salvabili animam *foras*, *hunc* *Phoen* *Silvam* *Rambla* *interpretantur*, qui *puncto* *Atana*, id est *Syri*, subterge *Acher*, Tadag multa *conficitur*. Et robustus cordis, natus fugiens in die illa: *solus* *Hofes*, qui oblitus nec decem tribus fuit, & erat populorum ad dei cultum resuere coactus, qui natus operatus de insomniis *deum* *autem* *uocat*, quia sub ipso decem tribus capti sunt, ita Hebrei apud S. Hieron.

Verum priora ex his iam erant praemissa: hic autem intenterunt Israel futura clades extrema, epilogus excidit, quod copit a Phul tempore Manahem, ac perfectum est a Salomonis tempore Hofes: Reg. 15. 19. & 4. Reg. 18. 9.

TENEBRAS ARCUM NON STABIT q. d. Sagitta, VERS. 15. trii Israelitarum, qui emisus jacendo sagittas pugnat, non confidit contra adversarios, puta Adyton, na Va-

tab.

ROBUSTUS CORDE INTER PORTES NUDUS FUGIET Tigrina, quinque beras megalopis est, natus fugiens in die illa, putat projecta clypeo & ensie, inermis, q. d. Vix fortes tam corpore, quam animo, non sufficiunt imperium Assyrorum, sed cadent animis, & projectis armis terga vertentes aufugiantur. Hinc Septuaginta, *foris non invictus ex foris in prouincias*: S. Hieron. legit, *inter portas natus fugiens*. Ad literam agitur de Israelitis fugientibus Assyrios, ut pa et ex precedente. Quare mundus recte lido. Pelut. libr. 1. epiph. 5. ad litteram centri hicagi de passione Christi, & per natus intelligi adolescentem, qui fiducia cooperata ad mundum, *carmis* *cum Domini servitum, relata opere* fiducia, effugit. Maficet censet notari his viros Religiosos, qui le terrenis ostantur, ut levius & expediti à mortaliu[m] fecerit, ad tam vicum quam ab interitu remota est, quasi additis aliis evolent.

VERS. 16.

CAPUT TERTIVM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Prophetat Israhel Asyrios, & Dæs, quasi loemi rupienti, & auensi in pradam dandum: *Secundum* v. 9. *advoca Philistinos & Egypcius*, ut videant sceleris, indeque frangam Israelis, qua ranta erit: *ut ex ea vix duo vel tres, tique miseri & agri evadant; sed tam ipse, & quidam eius idola & aræ, ac palatia demasque eburnea diruantur.*

Audite verbum, quod locutus est Dominus super vos: filii Israel & super omnem cognitionem: quam eduxi de terra Egypci, dicens: 1. Tantummodo vos cognovi ex omnibus cognitionibus terra: idcirco visitabo super vos omnes iniuriantes vestras. 3. Numquid ambalabunt duo pariter, nisi convenerint? 4. Numquid rugiet leo in latu, nisi habuerit pradam? numquid dabat canthus leonis vocem de cubili suo, nisi aliquid apprehenderet? 5. Numquid caderet avis in laqueum terræ abique augeo? numquid auferetur laetus de terra antequam quid ceperit? 6. Si clanget tuba in civitate, & populans non expavescet? si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit. 7. Quia non facit Dominus Deus verbum, nisi revelaverit secretum suum ad seruos suos prophetas. 8. Leo rugiet, quis non timebit? Dominus Deus locutus est, quis non prophetabit? 9. Audicunt factie in aliibus Azozi, & in aliis terris Egypci: & dicite: Congregamini super montes Samaria, & videite infanias multas in media eius, & calumnam patientes in penetralibus eius. 10. Et nescierunt facere rectum, dicit Dominus, & thesaurizantes iniuriam & rapinas in aliis suis. 11. Propterea hoc dicit Dominus Deus: tribulabitur, & circueatur terra: & detraheatur ex te fortitudo tua, & diripientur adestus. 12. Hac dicit Dominus: Quonodo si eruat pallor de ore leonis duo crura, aut extremum auricula: sic eruentur filii Israel, qui habitant in Samaria in plaga lestuli, & in Damasci grabaro. 13. Andite, & contestamini in domo Jacob, dicit Dominus Deus exercitum. 14. Quia in die cum visitabo corpora prævaricationes Israel, super eum visitabo, & super altaria Bethel: & amputabuntur cornua altaris, & cadent in terram. 15. Et percutiunt dominum iherusalem cum doto ziliva: & percutiunt dominum eburneum, & dissipabuntur ades multe, dicit Dominus.

VIII. 1. ELLIS ISRAEL] S. Hieron. Remig. Hugo, Lynn. & alli, per illas ipsas accipiunt omes & doctores iheros, & conquegantur & Judam, sed quod leuatur: super omnem cognitionem quamcumque de terra Egypcio. Verum ex qu. v. 13. & 14. liquet, Prophetae proprie loqui illate-

A li, id est, Samaria & deinceps tribubus, in ramen, ut ferimontes mox dilatet & extendat quoque ad Judam, q. d. Vos Israelite, quin & tu o Jude, adeoque omnes quos Deo eduxit ex Egypcio, qui cognati ellis, ut insigne, ita & sceleri, tuuri & familiis in porta frangaque, audire ex ore

ex ore meo Desires ; minus & omnes , quod vobis imponit . A ego pariter non ambulabo cum eo : quod ipse cum idolis content , oon mecum ; sed potius contra eum ut hostis incedam , ut minus ium Levit . 26 . 14 . put ambulabo cum eo , ut canescum rex , quem ducit ad incam : si eus leo ambulat cum puma quam diceret : auctor cum ex quarecepit ; venator instructus laquo cum leva quam illaquevir . Rugsim enim in eum quod io perdam meam , & per Amos a liquo Propheta , etrum & inveniam eis per Assyrios extinximus prædicamus & intentabamus .

VIII. 2. TANTUMMODI VOS COGNOSI EX OMNIBUS COGNATIONIBUS TERRÆ] q. d. Vos , o Israël , solos ex omnibus gentibus elegi , ut vestri Chaldei in populum , in familiare , & amicos , imo in filios , ut vos quod patre aetere tuerier , prosequerem & exaltarem . Subaudi cum Chaldei Vatabl & alii : Cetero a me ad vitulos aures defecisti ? Idcirco sc̄ibit (purum) super nos amos iniquissime voces .

Secundo : cognoscis , ide curavi , & cito vos , resque velitas per pecuniam providentiam . qua vobis legem dedi , totum aula & bona contuli , penas & praemia proponui , rex & dixi , imo rego & dirigo , id est bene agentibus inquit obedientibus propria omnia , male vero faciuntibus adversis immitti , ut vos quod patre caligem , enique quasi frano vos inficiam , & per viam virtutatis ad me reducam , cum alijs gentes per vobis non cognoscere , id est , non curare & negligere videar , casque ut alienis à me , dimittam sequi ostenderia cordis sui , in futuro aeternis & eterna poena eas puniatur . Magnum enim indicium animi veri patrem , & de filiorum commodi dissollicitate , admoveare aut negotianti cauterium , aut pugnanti aculeos , aut erranti flagellum , ait Sanchez .

VIII. 3. NUN QUID AMBULABUNT DUO PARTES , MEDI CONVENTERIT BIS] Septuaginta nō reges erantur ; Aquila , nō confundentes inter se . Quare , quicunq; dicitur , & quid significat hoc adagium , & quinque que sequuntur usque ad v. 6 . Et quicunq; sunt duo simul ambulantes ? Respondet Primo Theodor . Remis , & à Castro in paraphrase , hosce duos esse Dium & Assyriam , q. d. Deus & Assyrius pariter ambulantes , perguntus ad vestrum exercitum , o Israël . Deus enim est qui Assyrios in vos immittit , ut sceleris vobis puniat . Idcirco significari sequentibus quinque adagia : potuit enim omnia eò spemflare , ne significant nominis Deo vindicante holles immitti , sicut duo non ambulant simul , nisi prius inter eos convenierit , & sic ut lennon rugit , nisi capta præda , & sicut asceps non auster laqueum , nisi capta ave , & ita de tauris : nihil enim eorum fit , nisi potius conditions , si nihil sit in cladiis & excidiis , nisi annuncie & puniente Deo . Probant , quia Deus hac adagia concidunt , eumque leopom & lalentem indicant , habebit v. 6 . Si uero malum in ciuitate quod Dominus non fecerit & q. d. Hoc duo pariter parique simili ambulant . Dominus & malum , sine numero de providentia . Deus & vindicta , puta caligatio impiorum : quicunq; est Deus sine providentia , & sine numero fine vindicta impiorum : non aliquis eorum vindicta exercetur , sine Deo & nomine . Hie lenus sublimus est , & moribus congruens .

Secundo : Arias cenit hos duas esse Iuda & Israël , si- ve duas tribus & decem . Rursum , eis Nabuchodonosor & Salomonas : q. d. Iuda & Israël schismatis à te evidenter divisi , sed tam in isolatiori & sceleris conscientiis , & pariter ambulant ad eccliam eadem idola . Idcirco pariter contra eos ambulabunt Nabuchodonosor & Salomonas : ille ut Iudam , hic ut Israëlem punias de perda . Deus enim utrumque immittit , & diriget ad idem utrinque ex eidem .

Tertio : Hugo , Lyras & Vatabl per duos hos simul ambulantes , accipiunt Deum & Prophetam , v. g. Amos . q. d. aut V. 20 . Eius doce amicorum aliqd finit proprieatis , lessit ab aliquo negotio , nō prius de eo convenire inter ipsos & se Propheta per quos prædicant me iniquissimis iniquitatem vobis , nisi jadis , non accedit ad ut ut huc amicorum , nisi modum illi monum servaretur , ut de hisc admodum . Hoc enim similitudinem volunt ostendere prophetam prophetam , magnamque esse inter Deum & Prophetas conseruam . Unde passus p̄b v. 7 . superius declarat hic verbi : Quia vero fecit Dominus Deum verbum , nō reuelaverit secretum suum ad seruos suos Prophetas .

Quarto & congruentius , magisque genuini Rupert . Clarius & libera ercent , hos duas simul ambulantes esse Deum & populum Israël , q. d. Ego Deus ambulavi simul cum Israële , alio pio & obsequente , cum feliciter eum quasi manu tenens eduxi ex Egyptio , & per ditterum perdixi in Cibassim : quia tunc ipse mecum convenirebat , sinebut à me regi , meumque dulium & legem libens sequebatur . At nunc me ita ambulat cum diis aliis . Quocirca

Ut haec expofitio expunctus & probatur , suppono , Tres præquid , sicut in fabulis & apologis s. v. g. Eliop.) sive tres partes , scilicet iudea , regnum & iudea , id est laiba , pro la , fabulatio & fabulatio : profabulatio ex ipsi postulante de qualis prologus significans in quos de quatuor dicuntur Fabulatio fabulatio ex epilogis la bula , significans quid ex ea dñe , quies fructum capere debeamus ut pariter in adagio , gnignibus et parabolis sint tres partes , p̄t parabola ipsa ; proparabola & postparabola . Proparabola est ipse prologus parabolæ , indicans ejus finem & scopum , qualiter illa Luke 14 . 7 . Dixit ei auctor ad invicatos parabolam , intercedens primis arcubitis elementis , q. d. Scopus Christi o parabola sequens , quæc est de invitatis , est , taxare ambitiones , qui primas cathedras & cibos suos primos ambulant . Postparabola est conclusio parabolæ , significans ejus ultim & fructum , qualiter ibidem v. 11 . Quia tunc quæc realitas , humilioribus , & qui se humiliatis exalabitur .

Hoc supposito dico horum fæz adagiorum five parabolam sensum venandum esse ex proparabola , five prologo qui immediate precessit , & ex postparabola , qui immide- late postea subiungitur . Prologus autem hic est : Audite verbum quod locutus est Dominus super nos , nisi Israel & super omnes cognationes quæm dñe de terra Egypti , dicens : Ex anno regni sui regnum ex omnibus cognationibus terræ & maximè id quod mox sequitur , & immedieto ad hanc præcedit , nimirum . Idcirco expedit super nos omnes impunitas vobis . q. d. Punitum velitra in me sceleris , ita quod cum ego exdixi vobis vox ex Egypto , & vobisme jugiter quæ patet ambulavimus , vostamen superbi & ingratæ vertentes mihi donum , me specie ambulavimus cum idolis & vitiisq; suis . Postparabola est v. 6 . Et si te malum in ciuitate quod Deus inus non fecerit i quia non fecit Dominus in nos , nisi reuelaverit secretum suum ad seruos suos Prophetas . Lessit , quia non similes Domini locutus es , quis non preparabili est q. d. Ut in proparabola dixi , ita in postparabola dico & reperio , me , non alium , mala & clades vobis intentare per Prophetas , eumque mox relipia per Assyrios infidulorum , ut wo rugiam & liziam , fœt leo in praedam , eò quod tamquam hostes contra me inceperit , ambulantes cum idolis , qui sunt iurati mihi inimici . Ecce hic videmus claram tunc prologum , quæm conclusionem paisbole signifcat , & spectante parabolis hacten , ut per eam inducit Deus , se olim cum Iacobe , ambulare quædam patrem cum filio , eò quod recte illi ut in eo conveniet : at jam post ejus apostoliam , schisma & idololatriam , se amicam illam prestatum , & pacem curam operquet ab eo ablutum , & contra eum inceperit , ac per Prophetas suos , firages & exultantes intentatutum , illudque mox illaturum per Assyrios . Ego hic est horum fæz adagiorum & parabolarum scopus & sensus .

Ubi Nota . Duo hic in postparabola significat Deus : prius nihil malum imiti cœvisti , v. g. Samaria , nisi à Deo . Secundum , illud ipsum malum te etiam intingere , nisi prius ipsam ex præmonitione per Prophetas , ut vitam extingat , & malum evadat ; utique sciat malum , eum id ei obveniret , non aliunde quam à Deo vindice , qui illud ei per Prophetas communivit , obvenire . Propheta enim hic vult fidem & autoritatem , aquæ certitudinem conciliare sua propheticæ ac misericordie , quæ ex Deo Israëli inrentabili : auctoritatem , dicensudo , Deus non scaturit quippiam malum Samaria , nisi illud prius fibi reuelariet , & per se præmoniri : certitudinem , dicensudo , hac tua misericordia oracula eis fibi à Deo reuelata , effeque minus & verba ipsius Dei , qui est prima veritas , fallax aut fallere negrit . Credant ergo Israëlis , has non esse minus veritatis & inanis , sed reales & efficaces , utpote Dei iusti & faventis instar leonis . Quocirca hic se Propheta non consilavit alterum , vel secundum à Deo , sed quæcumque cum Deo , icilicet ut Dei os & tubam , quæ clangat & vocat contra Israël , qui est alter , vel secundus à Deo . Deo

ergo ambulantes hic sunt, Deus per Prophetam inimicus, & Israel minime habeat Dei excipitum. Jam secundum hanc, reliqua quinque adagia significata explicanda & adaptanda sunt. Secundam ergo est, quod loquitur: *Nomad rugier hoc*, &c. ita S. Hieron. Emmanuel, Mariana & alii.

Alleg. S. Hieron. non possunt dico, putat Gentiles & Ju-

dei, ambulare limos, nisi converterint in una fide, unoq;

capite Christo. Quād si discodis separantur, Rationes nos

lo rugient, & successus diabolus invaserit & capiet.

Tropolog. Rapet. Non potest D. us ambulare cum peccatore, si nile peccatum defensatur. Nos dux sumus, inquit, ex patre nostro, ut christi Deus, & filius qui corripitur; mihi non non clementer nobis, gressu evanescimus. Domus corrupta Iustus non audire. In hoc ubi animos defensionem quia ergo ar-
go, illi se defendunt. Et S. Augustinus in psalm. 75. Quoniam, inquit, non confunditis preciosa tua, quadammodo ricas tuae cum Deo. Quoniam enim cum illis litigas, qui quid illi dispe-
ndunt laudes? P. salut. vniq; aff dicitur: Inclipe Domini la con-
fessionis. Quid aff? Inclipe Domini in confessione? Incepit ad-
discepi Deo. Quoniam? Ut huius rebis dispergatur, quod illi
dispergunt. Dispergunt illi virtus mala: & placet eis, dicunt,
garis ab illis; & dispergunt illi, per confessionem illi coniunge. B.
p. .

NUMQUID RUGIET LEO IN SALTO, NISI HABERET FRAGILAM? Loquitur Deus, perda est Is-
rael, rugiens sunt miseri Prophetae, Ita que sedis
per Aliyros ex Dei iusto intentu. q.d. Sic ut te fa-
miliarietur, dum in angulis, vel etiam in oculis ha-
bet pendens: rugit, inquar, ut iras & animos excusat, &
adferat quae predari volt incedere. nam, si exi com-
perit, ad eum contralutum, uras, & aliquaque feras & ho-
mea tantum, ne fisi eripatur, ita Deus rugit, indigna-
etur & minuetur per me alioquin Propheta, vobis, & Iudea-
littere, quos jam invaderet per Aliyros, quiaque quasi jam
capitos in massa habet, & proxima cladi & expeditavit de-
finita. Sicut enim leo non paucum rugit, quin prae-
cipiat, lacetet & devoret: ita Deus non minime ostentatio
potest, quin p. oculos illas eis infligat, colique cadat &
mactet, ut vos, & Iudea, & Iudaea per Salomonas. Note: & Aris. Planis & aliis modis citantur. Leo iocet ru-
gire his: primo, clamans, & querit videtur prelante
secundo, dum eam capiat: tunc enim partim ita ne sibi eri-
piatur, partim fame & inguvio frenatur & murmurans
rugit. Leo enim galosus est & bala tur, ita ut partea in-
gras offlaga deglutias, & arequam dentibus ea comminat.
Unde ita lele infaret, ne replatus ad fiduciam vel triduum
non eruerit, nec comedat ordinatum vel alterius diebus,
partem felini in bido, ut docet Aris. lib. iii. Hist. anim. c. 23.
& Plinius lib. 8. c. 6. & Alian. lib. 4. Hist. anim. c. 23.
Hinc & ex inguvio hac, halitus & rugis gravata est & ipse. Ad-
mo leonis ovis gravis, ut Plinius lib. 1. c. 13. Simili modo
rugi. Deus tunc ante exercitum Israëlis, per Prophetas
ei minando: tunc in excidio, Israëlem per Aliyros con-
siderio, nec permettendo ut regnoperi, aliuecum sibi eri-
perent. Magistramen hic Propheta loqui viderunt de rugis
leonis ante prædictam: ita enim propter amissores per Amos, Oste & alias edidit: ut de futuro & instantie excidio, Deus
hic comparat rugitus leonis. Add. major & horribilior
est rugitus leonis cum videt hostem ut cum invadat & præ-
deret, quando cum eum capte & devoret. Porro dicimus
tunc eam habere, tam quia eam habet occulatius prædictam,
tam, ut quia in ps. certa eam habet. Sequitur tertium
adagium secundo simile.

**NUMQUID DARET CATALUS LEONIS VO-
CE DE CUSILI SUO, Q. NISI ALIQUID AF-
FENDERET?** Tigrina, non catalus leonis vocem facit sedis
opposita de labore, cum nihil veade caput? Repetitione hac
Propheta Dei potestantur & oracula cunctulorum attruit,
q.d. Si prædicta taliter nequit à leone, & à catalo leonis ra-
giente, quia visum, & Iudæa, evadet minus Dei ita-
el? Leonis subiugat catalos & quia hi, utpote petule &
intrante tempore somnochō famelicō rugiunt magis, justa
illud psalm. 103. a. Catali leonis rugient, ut rugient &
querantur a Dei operis. Unde in Script. in Dei, aquil
ac bovium acer infatuos, comparatur rugitus leonum, ut ligei; & q. Quoniam? rugient hoc, & catalos leonis super
predationem, &c. sic defensibus Domibus ut praeficeret.

**NUMQUID CADET AVIS IN LAQUEUM
TERRE & AUSQUE AUCUFE?** qui avi laqueum posuit;

A q.d. Non: sicut ergo avis non capitur laqueum nisi ab ancillis, ita & vocapertus ab Aliyris, non ales id agente, quanto Deo, qui Aliyros quam laqueum vocis posuit. He-
bre. 9:10. *velut in signat illa quatuor templa, portæ suscipiunt, ut vertant Serpens. Nostre scilicet Potest, Secundus, cum Vatikani, vesti officiali calce, q.d. Sicut avis non cadit in la-
queum nisi officiale, ita est, quia ex captiuitate stran-
guerit: sic nec vos cadetis in manus Dei & Aliyrorum: quia ab eis captiuni & strangulacioni. Verum quia illud significatur prossima parabola, hinc ut fit gradatio, fini-
plicis Nostre & Septuag. vertute, *aliq; auctor*. Sequitur ergo quartum adagium tertio concutum.*

**NU M QUID AUFERETUR LAQUEUS DE
TERRA ANTE QUAM QUID CEPIERIT?** q.d. Si-
cet laqueus a venatore non tollitur, nisi ex aeneo vel ferato
illaqueaverit & cap. rit, sic nec ergo tollam expansum rese
meum, portæ Aliyros è Samaria, donec eam ceperim &
victoriantur quia acupsit continet id alitum & intendat nisi
quasi metu laqueum, nec dicitum donec vos capi: ne & jugu-
lent. Excludit omnia efficia impiorum. Scilicet in dulorum,
qui hoc quis orac vel elevabat, vel eiudebant dictos
Mias haec sunt latitiae Prophetae, sed in non dumtasat,
sicut parentes pueri ostentant virginem, non ut feriant, sed
ut ministris pertulantur: vici & Aliyri, ostendebat ei Sa-
maria, sed non addebit urbem tunc potenter non manum aggrederi: nobis ergo intalatis & illa sua domum redibit. Hac
etia, & haec iustus in nuncarum & operatorum in honorem
fecidit haec Deus, certoque denunciat Aliyrum non re-
cessum a Samaria, donec eam capiat, sicut venato non
tolta laqueum, doneco aeneo conligerit. Nota minas
Prophetarum & praetoriarum hic comparari rugitus leoni-
nas, nec acupsit & elongari tuba v. s. Verè Nicetus in vi-
ta Alexii Copti. *Lepros. sit. & resto deinceps propria de-
noscendit p. p. s.* ut eisdem evadere nequivit Pharaon,
Dioscorianus, Maximianus, Julianus Apollonius, Valens
Imper. alique similes. Similiter laqueum Judas intentas
David p. 6. 13. *Sic mos musorum curw. vixit in Laqueum,*
& in resinatione & infundalam. Hic est divina politia
venatio: sicut enim principes viri apres lospoli, ita Dei
vindicta venatur tyrannos & impios. Sic de Sedecia sit
Deus factus. 12. v. 13. *Excedens retro munus p. p. s.* &
capitur in joyne mea, per Chaldaos. Sequitur adagium
quintum.

**SI CLANGET TUSA IN CIVITATE, ET PO-
TULUS NON EXPATIECIT?** q.d. Sicut tuba tem-
pore bellis personam, & clavis pertrepente, & signifi-
cante hostem aedifici, pirandoli esse arma de armis, scribi ne-
quit quia populus menu hostis & clavis, ac horrore clang-
goria bellici percellatur; sic multò magis vos, & Iudei, &
deberetis pavere & percelli ad voca huius metu quibus ex
Deo & iustum. an, ac hostem, ignem & flammam vobis
predico & intento. Clango ergo tuba, & propheta:
et clangamus Deus: tubi est os Propheta: hostis est Aliyri-
ci: civitas: Samaria: populus: Israëli mei percel-
lendi & examinandi.

SI ERIT MALUM IN CIVITATIBUS QUDOMINUS NON FECERIT? Hic est polyparabolus, &
conclusio & applicatio parabolarum orac deinceps q.d. Quinque parabolæ quas jam recenti, significant malum, id
est afflictionem & calamitem extremam affectum iam Samariae
per Aliyros, non ab alio, quam a Deo & quod apotropaicum,
quemque irritantem, praeposuimus ei virtutis aureo. Nam ergo
haec clades vobis est Iudei, ad venerit, certe fictio a me il-
lam vobis inferit: ideo enim ego solus illam per Prophetas
vobis predico & comino, quia solus illam vobis infligim, non Bala, non Chamus, non quia alius inanius deorum:
Unde ex explicata subdit: *Quis non facit Domini, &c.*

Moral. dicit hic, rapinaram, incendioram, irragi-
onem & calamitatem omnium, tam publicarum, tam priva-
tarum, que impia & peccatoribus indiguntur, Deum el-
la auferunt: Deum enim gubernator universi, judei est &
index omnium. Recitè Plutarch. in Moral. *Ut omnes, ait,*
quidam respondit: ne condamna sit terram, nihil accidit, *nam in*
extremis calamitatibus auferunt uligendo noctem, etiam diam
non cogitant nivis pessi caput offi Deum. Et Horat.

Raro antecedentes refutantur.
Defensio pede para clando.
Et Jerom. Thren. 3. 17. *Quis est qui dicit ut fieri, Domini*
nos

non imberbe? Ex eis **alijsimi non egrediantur**, nec male nec
boni? **Quid moraturis bona seruus**, vir pro pecunia fuit
quod ibi dicit. Eccl. 5. 12. **Ego ego ergo contra vir malum**.
Eccl. iij cap. 43. 7. **Ego Dominus, et non ihs alius firmans la-**
tem, et creans resorbens: faciens pacem, et creans malum. Vide
S. Basili filium. **Quod Deus non est exclusus malorum, ubi often-**
et propriet malum esse nisi peccatum, cuius auctor
est voluntas creata, non Deus; **cetera vero mala posse,**
qua vocantur, bona esse, non mala, perfiditer quia per ea
Deus iniecit peccatum, sed vivere facit justitiam; **aut por-**
tuos facit hominem mori peccato, ut vivat justitiae. Quae-
dam sunt, inquit, **exterior humus horum corporumque**, sicut
interior resorbens. Non igitur aliud interficiat, Et aliud ui-
tificat; sed condit per ea que inseruntur utrificat. **Care ligatur**
periculum, et anima sanetur. Peccatum perimitur, et influit
spiritus.

QUIA NON FACIT DOMINUS DEUS VSR-
BUM, NISI REVELAVERT SECRETUM SUU
AD SERVOS SUOS PROPHETAS.] Et quia potest
accipi pro *veritatem*, efficaciam tam actionis propriæ,
ut cauale et ius quod peccare, q. d. Non est malum inci-
vitate quod nos facit Dominus; quia ipsi opera mala ci-
vatis exortu punita revelat Propheta, & per eos illa se
civitati mos iniquitatem communiquerat: ergo cum mox illa
civitati tolligantur, ipse est non aliud, qui ad civitatem quali-
pax & ultro inflatur, ut immunitus est. Porro Deus
hanc cladem civitatis Samariae non inferat, nisi verius, o
Samaria, per Prophetas præmonitis, idque duas obca-
sas. Prior est, ne cauiam possit vos namquam fusile repre-
henios. Posterior, ut ceteri sibi eam oblectent ultra vo-
bus tolligis. Deumque eorum vindicem et nisi ultra audiem.
Quæ Propheta declarat tunc dignitatem, non necessita-
tem suam manerit, potius propheta, utpote à Deo acceptus,
ut felicitate ipsi ceteri quali Iesu Christi ad Israel, & inter
eos internumtum, ieq. eiter & mediatus: tum inlericet
Deo: filium, ut mox obficiam.

Quæcirca N. Ita, *Prophetæ metonymie* significat rem a p[ro]p[ter]a cladem verbi significatiōne de predicatione. Unde mox idem vocat *sermonem*, & ut Theodosius *enarrationem*, pot[est] auctoritate eius decretum de clade hæc infraferuntur. C[on]tra pag[an]os, veritatem, *widom*, id est *etraditionis*, vel potius, ut S. Hieron. veritatem, *prophetae sermonem*; quo significatur iniuria & plaga Dei non per officia & o[r]do, sed ex amore paternorum erga homines. Si ut enim patris corporis & caligatis filium cum diligis, ut cum eruditus, si ut Dei peccato rem. Quapropter callaghamus hanc iuriam, & quæl[or] coetus uulnus, idoneus ut eam possidenter evadant homines, prout se *Prophetæ* de predicatori sicut communiquerent & pronunciant, quæ omnia nra[n]a D[omi]n[u]i clementiam significant, aut S. Hieron. In ante diluvium præmonitiōne precepta per No[é], quæta de ea loca centrum anni ait tabernaculavit, ut per certam annos homines iustitiam fabricetis h[ab]u[er]is cautam, momentum ne de militante diluvio, illudque periculum avertere & evadent, uti excidium ex rebus nostris Ninivitis premoniti a Iona. Sic per Moyen nullam & Egypti plagam initiat, nisi prius per eu[m]deas ea Pharaonem & Egypti p[ro]mouet, ut patet Exodi cap. 7. 8. & 9. & 5 clades per syrios, Ammonites, Madianitas & Philistinos, que surruntur in libro Iudicium, Hebreis non inuiti, nisi in præmonitiōne per Jolam cap. 24. perque Deborah Iudic. 4. 4. & aliis Prophetae. Sic excidium per Tissu[m] & Romanos Judas non irrogavit, nisi sis præmonitiōne per Christum Luke 19. 41. & Apostolor. Si clades extremitatis nra[n]a non inderit, nra[n]a præmissa Prophetae & angelis, qui legerem tubis soloniam eamdem totu[m] orbe uoclamant. Apocal. 8. 13. v. t.

LEO RUGET, QUI NON TIMESIT p. q. d.
Quanto magis Deus rugientem & comminans ab omniis tribus
mendacibus / Unde partim explicans, partim tacens lubi-
jugis: **DEUS LOCUTUS EST, QUI NON FRO-
PHISTARI TIBI?** Haec enim propositio prioris est parallela
partim & explicatio, partim illatio & conclusio q.d. Si ideo
rugientis omnes timent, ergo nullos magis Deo fieri
omnes timent: ergo nullos magis Omnes non Prophete, qui
pium sunt. Dei in nobis loquentes regnum auctorum, illius
metu percellimus, ideoque trepidi tuncare non possumus,
sed prophetamus & in clamamus omniibus, ut sibi caveant
& pergantur, ne eja præda fiant & abeo dicerantur,
perditionis quia id in nobis loquuntur & rugit, ut nos cum

Simile fuit telphonum S. Aphraatis Eremita. Cum enim ipse egressus esset Arisanius grammaticus et filius, ac Valentinus Imp. de aristano et perfectione Orthodoxorum incepisset, Valerius autem es obicitur: Quid ut monachus, haec vita solitaria proficeris, filioque de quatuor relata, ubi et forum ingredieris? respondens: Si ergo in thalamo abundanter, videbat quamplurim facies domini incinctam, nonne a domo profligat, & inlaematur? Incedit, incendit; utile fuosque ab eo liberari est ergo me reprehendas, qui quietem requiriemus; sed telphon reprehendit, qui hanc flammam ut domum Des incecerit, & non me, qui canor exiit? tunc, nescio omnibus inclambo, ut cavante a te, & a tua huius, qua quia igne Eholothemus accidere conatus. Ita referit Theodorus, in Philothem. c.8. Parte modo Amos oblitus reprobavit Israhelitum: Quid tu minaris nobis? armenarius es, non Prophetas quid nos flagellis & vade ad tua pacua, flagella tuu boves, respondens: Los reges, qui non sunt? Desideramus ut pugnemus pro prophetis, qui non sunt? quod in eadem causa Iudei respondebat Jerem. 10. v. 9. Fadim, et, alt, manu formo domino in approbationem, & in denitionem misere. Et mox: Esfallens in corde meus quasi rupes confundens, alienigena in effusis meis, & deficiens fore non possumus. Et c.10. Cui loqueris? que canimus ne auditis? quis invenimus nisi anteculum, & coquimus? in aliis, sumus, sumus, &c. Et c.11.

Quis non timet? Verè S. Augustini in Sententiis omniumq. Omnia quae amittuntur, ratiocinatibus declinamus. Deinde, si aliquid deponimus, ne alibi obstat, confundimus.

AUDITUM. FACITE IN AEDIBUS AZOTI.
Advocat D. us vicinas gentes, p̄tū Aq̄tios & Agyp̄tios, io Samanum. Primo, ut vīlis earum iceleribus ac punctionis, telescopis, ut beneficiis multiplicib⁹ & infinitis Israeliis, tum in extre⁹ Egypto, tum in diestro, tum in Chanaanā à Deo collaborauit; ita & vindicta morab eodem extenda in eundem, utpote ingratus. Secundū, ut magis delegat Israēliis. Videentes le gentibus hostiis in probrum & ludibrium eponi, quodque hodie clades ipsorum videant & videant, gladianteque de eorum flagrē & excedio, Juſtūlū p̄lūz. 7. Aberr. 9. Domini fidērem Edim in die excedit] Jerusalēm: qui dicit: Erit omnis, astutus nigrus ac fudamentum in ea. Porro hoc schemate & artificio conatur Deus Israëlitas ad se revocare, dñs oculis eorum obicit inianum & probra, que latuuntur in gentibus, si in apollatis pergit, ad eoque à Deo pet Afflitos valletos -

Per Axelios, cateros Philistines accipe. Et fynedochē.

Miratur, & meritis, S. Hieron. apud Septuag. pro Aso. Arapient tuas opes, quas per vim, datum & calumniam consueisti.

SUPER MONTES SAMARIAE] Hi montes innominatae Samariae, qui sunt urbis Anno regis editissima in monte Somer, indeque & urb., & ab ea, upsum metropoli, tota regio dicta est Samaria; eam posse Herodes Aculoniam nominavit Sebasteo, id est Augustanum, & hoc nomen Augusti Caesaris perinde ut nunc vocatur Augustus Vindelicorum, Augusta Trevitorum, &c. Herodes enim eam à fundatione in kursum, firmissimo moro per vinginti annos circumdedit, & in eis medio templum maximum feliquissimum magnitudine, modis omnibus ornatisissimum Augusto Caesaris dedicavit, & Sebastianus nuncupavit. Ita Ioseph. lib. 15. Antiq. cap. 10. & ex eo Adriachon in Samaria.

EX VIDETE INSANIAS MULTAS IN MEDIO IJUS] Hebrei 11:10. mebamur, id est ramussemus, & conurbations ingentes, ut verit Chalid. Hinc Septuag. vertunt admirabiles, que illiciter admiratur erant Philistini & Egypti, ad spectaculare hoc à Deo evocati.

Jam per tumultus, Arias accipiunt tumultus civium Samariae, cum ea capta ab Assyriis, cives turmatim fugientes se invicem obstruerent, & ab instantibus Assyriis obtriti fuit. Melius de culpa quam de peccata huc accipit. Unde Noferi verit infamias, scilicet in colendis virtutis auctoribus, ait S. Hieron. Rupert. Hugo & Lyras aut infamia, id est, ignoscentia tumultus, & lodições, quibus se invicem obtrudarentur. ita Theodore. Unde Vatabli. vertit, confundit, multas. his enim significat hebrei, mebamur. Hinc & sequitur, Et calamitosum patrem, vel, ut Vatabli. appelles per tum C' calamnum, impulsi & repetit, videntur.

Tropolog. Inflammat inane figura hereticorum, ait S. Hieron. dum non quaque figura quod volunt, C' adorans figuram suam: ut Marcion bonus Domus C' utramque: ut Adversarius utrūque, C' extremum Christum, quem appellat in ipso, ut est abortivum: ut Buffides, qui omnipotenter Deus portavero nomine angelorum dicitur, et eodem secundum Graciam litteras, C' unius eiusdem numerorum, dicit in soli circulo casuorum. Talia sunt hodie Galuani & Lutheri platica: bonum carere libero arbitrio, opera bona illimerari, hinc iustificare, omnia opera factorum esse concupiscentia & peccato contaminata, Deum esse auctorem omnium operum, tan malorum, quam bonorum; Christum in cruce quasi desperatus, & percutitus pennis damnatorum; voca caritatis Deo nuncupata, esse impossibilis, nec fervanda; Deum precepisse legem impossibilis. Ao non hinc inianie lymphaticorum, quibus nihil inianis visitat huc res.

VERS. 10. **THESAURANTES INQUITATEM** iniquas opes, scilicet partus per vim, calumniam, furtu, &c. Unde Vatabli. vertit, hi sunt qui rapiunt et rapinam, & predam in palatis suis, congregant opes per fas & nefas, ut dicitur.

ET RAPINAS] Septuag. C' miseria u; Syrus C' profusam, angustiam. Unde videntur ipsi huc de peccata Samariae accipere, cum potius de culpa accipienda videantur, ut dixi.

PROPTEREA HAC DIGIT DOMINUS punitus tuas rapinas & lecidas: TRIBULABITUR ET CIRCUITUR (id est, cingetur obfusione, & circumcircis obfusio ab Assyris) TERRA. Non quod effugiat. Tigrina verit, angula & rotunda id, indeque in terra, quod explicat Vatabli. Hostis, sit, vacante eis, C' in circumuersa domum estra metebatur, ne quis possit effugere. Loquitur hic Propheta tanquam auctoritas magnitudine tribulationis, & fragis future, quam quasi praetinent spiritu propheticu inveniebatur: propterea utitur locutionibus concubis, multaque subiectis & laboredit, ut admirabilius & terrorem inveniant audientibus. Mirum est Septu. huc de Tyro accipere, ab quod hebr. II. sicut significat angustias, & petram angustum, indeq; Tyrum in petra conditam. Vertunt enim, Tyrus, C' in circuitu terra tua deforta erit. Agatio enim hic clade Samariae, non Tyri. Melius ergo Symmach. sicut vertit vancipio, id est oblationem; & Theodotion, fortitudinem.

DETRAHETUR EX TE FORTITUDINE TUA] Tigrina, deinceps, ut robor tuum, C' despiciens palatia tua: ut Vatabli. bottis inservies tibi o' t' tuas, & in quibus tuum bello robor conficitur, quasi dic t. assyrii Cornel. in Propb. Min. XIV.

QUONOMO SI ERUAT PASTOR DE ORE LEO VERSALE
NIS DUO CRURA, &c. J' Pei pefforem, Deum; per lesem, hollem; per crura & extreum auricule, paucatatem lirabili ad hostem servandam intellige, q.d. Secut pastor leonis rapient & discerpenti ovem, aut bovem, aliquam ex eo partem, sed parvam & ad elium inutilem, vi. duocura, que leon non curat, eripit; sic aliqui lirabili, sed pauci, tique infirmi, pauperes & viles ad hac eorum strage & captivitate eruntur, it illicet, quos Assyrii contemnunt, & ut quisquidam finisque plebis relinquunt in Samaria ad colonendum agros & vinas ita Theodore. Clarus, Arias & Vatabli. Ecce Amos, utpote pallor, crebro a re partitorum libi famulari petit similitudines.

Alier, hinc contrarie S. Hieron. ceteris enim hinc ironice per sarcasmum dici, q. d. Iheroselit prafati robori Samariae, & auxilio Damasci, id est Syrorum, patens quod erexit & expedient se de manibus Assyriorum, si cui pastore opere canum de ore leonis extorquet, & eripit duo crura, &c. sed errant & falluntur. Verum prior feofus, uti communior, ita simplicior est & verior: Deus enim post commenda: non perficiam, commendat hic iusam misericordiam, enque illam temperat. q. d. Non omnes omnino peribunt: nam aliqui servabuntur, iact pauci. Porro per crara & obo signifiant enim nudos ac ipatos, vita vix salva, fragi communii eripiendos.

Rursum canet Theodore. duo haec crura à pastore eripi, ut in fidem faciat hero, pecus à leone esse lanatum, non à le venditum, aut furto sublatum.

Symbol. nota Ropert. duocura & extreum auriculae ad hoc reservari, ut ex iis conflictus quale fuerit pecus devoratum, an ovis, an bos, an equus; sic videlicet ex parvis iudeorum reliquis, colligiqueles fuerint ipsi ante peccatum, & ante Christum, atque illas ipsasdem Christianorum confirmare, dum testimonium legis & Prophetarum nobis circumferunt, ex quibus Christiani iustitiam auctorem cognoscimus, eundemque Gentilium & Iudeorum permissus per Iudorum, fidei nostre hostium, libertos & monumenta.

Tropol. S. Hieron. hinc applicat doctribus, & predicatoribus: In cruce, sit, via ostendit destruimus, in nre sacramenta dolorum. Unde Assumptio ab aliis calceamentis, C' alla mortis animalis pellenta judicium succedit, Matth. 10. Et ad credentes dicitur: Qui habet nre audiendi audiat, Luke 8. In corporis ergo totius strage acripienda est, qua monita talis auditanus; & crura, quibus in illis & iuxta illa ambulet, & converierunt. Unde Stephanus Cantuariensis in Sylva allegor. per duo crura accipit continentiam mentis, & corporis, per extremon verò auriculae perseverantiam in obedientia: crusa vero restringit, & applicat Præstat. Sic enim, inquit, cum multi fratres Præstat, major pars peribit, C' emundatorum leonis, scilicet diabol, & parvus reliqua salvâ fert per illum pastorem qui dicit: Ego jam pastor bonus.

In PLAGA LECTU. Id est, in latere vel angulo leti. Sit enim quadratus plaga mundi, vocantis quadratu posse latera. Nam hebr. et ουρανος περι μου, id est, in angulo, latere, vel extremitate lecti: in angulo enim utrinque corpus fulcitur; hinc nucleus & plenius in eo quieter. Huic facit illud Thorne à Compli: In omnibus requiescat quatuor, C' non in utero, sed in angelis cum Diabolo. Porro plaga vox est delumpta a Graecis. hi enim tamen vocant latera & angulos transversos. Rurum plaga & plaga taenia graeci dicuntur, latini stragula. Unde Varro de Vita populi Rom. Ebaras, lechi C' plagi signatis. Et Livius lib. 9. in bello Maceed. Luxuria, ait, per regnum ergo ad exercitum. Attacca ad vecia in utero, ut primus lechi aratos, utrumque strigilium perstrigam, plagi adiut, C' alia tenella, &c. Romanum ad exercitum. Nec hoc longe ab Hebreo pea, id est angulus, extremitas: stragula enim lutea angulata, & in angulis signata & plaga insignita. Senius est, q. d. Pauci Israelites, ut dixi, habitantes in Samaria, in eaque secedunt quasi in latere, vel angulo quiecentes eruerunt a clade Assyriorum. Samaria vocat plagam, vel angulum lectuli, sed quod infor lati elevata est, & monofixa, ex quo ac mollis, deliciosa, opulenta, indeque culta & populois, ut videatur esse angulus, & arx decem S. tri-

tribuum. Unde in ea fidenter quasi lo lectulo quiesceat. Aio centone, aut potius in effigie & latere cunctis, bant, non timeotes Assyrios. ita S. Hieron. & alii. Adeo, per plaga accipi potest clima, situs & regio Samariae : hae enim Hebrei vocant ipsa, id est, angulum terrae. Rursum, propriè Samaria sita erat in angulo resipet. Iudea, & inquit Samaria urbium imminentium, ut patet in tabula eius corographica, quam exhibet Adrichomius post paginam 24.

Iam Primo, Chald. sic veritatem explicat. Erunt enim qui habitent in Samaria, in fortitudine portentari, & in Damasci invenientes, q.d. Ererunt qui confidant Samariae navigationi, & opere Damascorum ac Syrorum, in qua partem quasi in grabato quiescent & securi dormient.

Secundo, Lyran, per plagam lectuli accipit Jerusalēm, in qua erat templum, in quo quasi in lecto requiebat Deus. q.d. Salvabuntur pauci ex Israhel, scilicet ii, qui profugerint in Jerusalēm ad alia Dei & Ezechiel regis, vel in Damascum ad alias Syrorum.

Tertio, Vatabl. q.d. Cladem Assyriacam pauci effugient, sedicunt illi dumtaxat, quo post lectum in angulo i.e. abscondentur: aut agroti, qui in lectu decumbentes sua agriculturam movebunt Assyrios, ut illi parent. q.d. Assyria parent folia miseria, qui a deo pauperes erunt, ut bini vel terci in lecto, aut non tam in lecto, quam in par & angulo lecti requieciere cogantur.

Quarto, Septuag. pro, *la plaga lecti & Damasci grabato*, vertunt, contra tribum & Damasco, ut *prostropogam* referamus tribus (Hebr. enim *tribu* multa lectum, sed, filegas alio puncto *tribu* matre, virgin & tribum significat) ad Iudam, & Damascum ad vocatum Genesim, de quibus unus greci etiam q.d. Domus : *cum jaceat versus leonum feritas lamas, de quorum arcuus vix duo crura, aut extremae auferunt arcuus*, ut S. Hieron.

Quinto, probabiliter P. Prado in Ezech. 4, 10, hoc accipit de lectulus mortalibus. q.d. Qui habitant (quiescent) in Samaria in plaga lectulis, id est, qui primos habent discubitos in lectu stratisque inter convivias. Nam pro plaga breviter in *angulo lecti*, id est, *jo capite*, in loco prornario. De quibus rursum dicere c. 6, 4. Qui dormierunt in cubatis *in lectu sibi erit latitudo stratis* usq[ue].

Ex his omnibus maximis genitibus videtur tertia explicatio: tuu quia vox *plaga*, vel *angulus lecti*, ut *vox grabato*, significant haec ad pauperes & agros pertinere. Hi enim jacent in grabatis & angulis: tum quia hi recte comparantur cum diabolis curribus, & extrema auricula, leoni ereptis; alioquin enim non conflabit humilitudo Prophete, enique vis & nervus, nisi his duo crura & extremitum auricula adaptos. Scilicet ergo totus hujus veritatis est hic: Sicut palmar de vervece a vitulo a leone devorator eripit, seruante quo dura crura, aut extremum auricul, ab illo carnibus pan faciat, ut poterit olea & infusa neglecta, ut ea ad herum deferat, quo demonifret vitulum non a se subductum, sed a leone lanistatum: ita eni in Samaria quasi à corpore politio, dura vel tre, id est, pauci dumtaxat cladi illius eripientur, que villes & inutiles, puti pauperes macie confecti, ut iola crura ovis haec videantur, & agri, qui boni vel terni in equidem lecti & grabati lateribus decumbant, five in Samaria, five in Damasco. Hebr. p. 14. in Cairo. Quocirca forte idcirco Interpres pro Hebr. p. 14, id est anglus, *verus plaga*, que & lat. & vulnus morbumque significat, ut inueniatur eos in latere lecti: decu abere ex vulneri, & morbo. q.d. Salvabuntur ii, qui exploga vulneris, & morbi decumbent in plaga, id est, in latere & angulo, lectuli. Propriè plaga, vel plagiæ sunt coniunctura, levare alium, que tapetibus, casulis, stragulis, lectis, vestibus attextantur vel affundunt, pretoe (uti sunt effigies aureæ & gemmes in casulis) à divitibus primatus & splendoris ergo prouides & vilis à pauperibus ne licet causia. Laceris enim straguli, lectis & vestibus pauperes affundunt partes, puta plagiis, ut rupturas faciant, praferunt ad angulos: ibi enim facilis ob afflictionem patietur, aliamque serum, irraguntur. Plaga ergo lectuli est angulus lectuli pauperis, afflumento resarciti, &, ut S. Franciscus dicere solet, rappresenti. Pauperes enim lectos habent non integros, sed plagiis tum majoribus, tum minoribus confarcantur, instar centonum. Quare dormire in plaga lectuli, idem est quod dormire

ita ut in altero lecti latere dormiant alii, vel plures. Semper ergo est, q. d. In Samaria excidio salvabuntur soli pauperes & maleri, qui in centonibus gregatim ob pars perterritum dormient.

E T IN DAMASCUS GRASATO] Sicut Samariae Iacobum, sic Damascum vocat grabatos: quis Iacobine vocati ab Assyriis, maleri & nulli consurgebant Damascum, ibique quasi agri in lecto fecerunt que fecerant, legi recrerebant. Damasci ergo si afflicti, felis & agris erat quasi lectus. ita S. Hieron. Rupert. Remig. Hugo & alii, quoniam qui eis est refocillares in lectulo, sic illi fratres uires vires genitum (Damasci) auxilio roborent, sicut S. Hieron.

Perpetrum Recentiones, ut R. David, Pagni, & alii,

Hebr. *propter Damascos*, id est Damasci, accipiunt non ut proprium, sed ut appellativum, quasi compositum ex *de & propter mejet*: mejet autem significat tribum vel crus. Unde versuot, *in cruce*, id est, pede vel sponda lecti; aut, ut Arias, *in lecto modo & aggratu*, ut ejus agitatione agro formans conciliatur, uti matres agitant cum infantibus, ut hoc motu ipsi formum concipiunt. Unde ipse exponit, q.d. Assyria iis iolu parent, qui ex grabato longiori inhumanitate decumbentes in lectulis, lepido movere, & ab una parte in aliam convertere non posse, sed in ista pulsarum moveri, & converti ab aliis debent. Perpetrum inquisum: nam bebi non est *mejet*, sed *damascos*, quod non aliud quoniam Damascum significat, uti vertunt Septuag. Chald. Nestor & alii. Adeo q.d. de Hebreis non esse articulum, nec solere praefigi nominibus.

Tropoli lectus avari est marmora, lectus superbi honor, lectus galosi mena opipara, lectus luxuriosi cubilia & impudicitiae, lectus accedi corpor, & somous. *Nam fieri ultime certiora in carmine fuit, ita prae in lectulo*, Proverbi. 16. 14. Ha lecti varios habent angulos, & fragilla molles, quae quicunque fibi fuit, caput & adaptat.

A U O I T A Vos o populi, sit S. Hieron vel potius **V E R S . H .** vos o Propheta, cladem ad quam non ego, sed Deus per meū definit domum Iacob, id est, posteris Iacobis five Iacobis, puti decem tribus carumque aras, & delubra, in quibus colunt vaculos aureos in Dan & Bethel. Ita Abbot Hugo, Arias & Vatabl. Unde Septuag. habent, *Sacerdotes aucti*. Sed recte notat S. Hieron. *Pato*, inquit, *Septuag. iuxta verbum prophetarum quod quidam nos intelligentes, pro 14. 14. aere legemur regis, id est sacerdotes*. *Aras enim nostri interpres, & alii ad verum praecedentia reterunt, virtutemque lectulum*; sed Septuag. *bus* referunt, *reunione ut nomine proprium*.

E T C O N T E S T A M I N I] Id est, coetateodo Deum cum in se te in vocando prædicere, & prædicare iustas existimunt, nisi ab idolo & Ieseribus repudiant.

E T P E R C U T I A M D O M U M N I E M A L E C U M D O M U M A S T R I V A Ita & Aquila, Symmachus & Theod. Verum Septuag. vertunt, *nam noster*, eo quod aliquibus habebat se fuisse, *et quod noster ad magnitudinem frigoris repellendam*, sit S. Hieron. qui hac re significari putat, Iacobites deliciosa canaria n. sufficiunt, ut dampno habebant domos, uermes & elatii, quarum alia (hie natus) verj & effreni ad Aquilonem, abe & zilivis ad Androm, ne pro ueritate temporis, frigori & caloris calore temporum pro uiderentur... ut Jeron. 16. 22. Joakin dicitur funie in deo hie natus memine nono. Ita in Belgio domus & liras in villa ad delicias comparantes, ob luxum in admittimus, per bella huc deluximus & ralim Deus.

Mystice idem S. Hieron. *Domus*, art, *bemidam erat regnum Israel in sua regna erat religio*, *et cultus Dei*, *uenerique uenitores surdines*, *et saepe tempestas*: *et domus altria*, *Juda* *& Ierusalem*, *in qua trax temporum*, *et offerendas tolerantes manu* *et uespera*, *et uigilias* *et religio*.

E T P E R C U T I A M D O M U M E S U N E M A] Legimus Achab regem Israel tantum illa se delectu, ut dominum filii thurenam fecerit, 1. Reg. 13. 39. ait S. Hieron. non quid fecerit eam ex ebore solidio: unde enim tantum choris babulet sed quod illam ebore incruravit: hac enim vocatur *domus eburnea*, telle Phoen. lib. 16. 43. vide Sancte.

CAPVT QVARTVM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Minatur Deus Iraelitis, quod Affrè levabunt eis in cœnis, & reliquias eorum in silis ferventibus. Deinde ob impura & sacrilega eorum sacrificia ad se eas percussisse sex plagiæ, scilicet fœne, fuscæ, venientem, amarginæ, erucæ, pestæ: denique panes eis subversi sicut Sodomam, eis tamen infra plagiæ nihil meliores effatos, nec reditæ ad se. Quocurca dura & extrema queque illis intentas, addisq[ue]. Preparare in occursum Dei tui, qui erat montes, vallis, nubiles, &c.

Audite verbum hoc vacce pingues, que elis in monte Samarie: que calumniam facitis egenis, & confringitis panperes: que dicitis dominis vestris: Afferte, & bibemus. 2. Juravit Dominus Deus in sancto suo: quia ecce dies venient super vos, & levabunt vos in cœnis, & reliquias vestras in silis ferventibus. 3. Et per aperturas exhibitis altera contra alteram, & proiecierint in Armon, dicit Dominus. 4. Venite ad Bethel, & impie agite: ad Galgalam, & multiplicate prevaricationem: & afferte manæ victimas vestras, tribus diebus decimas vestras. 5. Et sacrificiate de fermentato laudem: & vocate voluntarias oblationes, & annuntiate: sic enim voluitis filii Israël, dicit Dominus Deus. 6. Unde & ego dedi vobis stuporem dentium in quaestio[n]ib[us] vestris, & indigentiam panum in omnibus locis vestris: & non elis reversi ad me, dicit Dominus. 7. Ego quoque prohibui à vobis i[n]brem, cùm adhuc tres menses supererent usque ad messem: & plui super unam civitatem, & super alteram civitatem non plui: pars una compluta est: & pars super quam non plui, aruit. 8. Et venerunt dux & tres civitates ad unam civitatem ut biberent aquam, & non sunt satiati: & non reditis ad me, dicit Dominus. 9. Pescuffi vos in vento urente, & in auro, multitudinem horrorum vestrorum, & vinearum vestrum: olives, veftra, & fructu veftra comedit eruca: & non reditis ad me dicit Dominus. 10. Misisti vos mortem in via Ægypti, percussi in gladio juvæs vestros, usq[ue] ad captivitatem equorum vestrorum: & ascendere feci putredinem calkarorum vestrorum in nares vestras: & non reditis ad me, dicit Dominus. 11. Subverti vos, sicut subvertit Deus Sodomam & Gomorrah, & facties quasi torris raptus ab incendio: & non reditis ad me, dicit Dominus. 12. Quapropter haec faciam tibi Israël: postquam autem haec fecero tibi, preparare in occursum Dei cui Israël. 13. Quia ecce formans montes, & creans ventum, & annuncians homini eloquium suum, faciens marutinum nebula[m], & gradiens super excelsa terræ: Dominus Deus exercitum nonen ejus.

V E R S . I . **A**UDITE VERBUM HOC VACCE PINQUES] *A*ccipit hoc significat eos non agricultores, sed immolantes & sacrificantes.

Vacca
Bafan
q[ua]na?

Bafan et Hebrei palam. Verum quia regia Balan palam optima, pingues alebat boves & vacas, ut patet Deuter. 12. 14. hinc recte vertit Nostr[us], vacca pingues; & Symmach. boves sagittarii; alli, vacca latroventes. Iam Theodor. per vacas recipi mulieres Samarie latricines, rapaces & impotiales. Vacas, inquit, Bafanitæ, mulieres vacas & Bafanitæ, ob palam copiam exultantes. Vnde fibat, ut bona seniiorum in rem suam converterent (uti vacce depascabantur præc[on]tra Balan) atque viris, quibus ex domine sedidit a erant, imperare non conseruentur, in ordinamento eis redigi i[n]derent: quibus sunt Jezebel, vero (Actib) tamquam manus uersi. Sic & Arias & Vatabl. Est enim vacca, muliebris ingenii, petulantiae & lacrasti symbolum. Unde Ælianu[s] lib. 4. cap. 45. scribit, in Ægypto vacuum, simu[m] & Venerem religione coli, et quod vacca affinitatem & convenientiam cum dea habere existimat: quin & vacca Veneri in Ægypto immolabatur, ut Girald. in Synops. nam, ut in Cypriola l. 6. 24. vacca post certam priu[m]idetur ghetientes, & publi[m] immetate exilarata latrovent. Iniquip[er] vacca quatuor plena facta non explesus ibidine. Quocurca Amos dilecto[re] videtur tamis & domus impiorum, qui sunt sicut congregatio latrovent in vacuis populi, p[ro]p[ter]a 31.

Melius S. Hieron. Rufus. Rupert. Albertus. Glosa Hugo. Clarius & alii centent h[ab]e tam magis ad viros, quam ad mulieres Samarie spectare, viri enim quia cœminati, lascivi & impudentes, vocantur vacas, vel virtute populorum p[ro]p[ter]a 67. v. 31. Ofer. 10. 15. & aliis. Id patet ex lequentibus: Ecce dies videntur super vos, si lebet viri hebrei, enim Æl[eu]m maliculum, viros notat: nates ergo Bafan, vocat opulentos (unde Chald. vertit, drotis substantiarum) & principes Samaria, qui bona pauperum depacabantur, tum quis plus & ventri erant dediti, tum quis laginiæ, & mactationi delinabantur. Audi S. Hieron. Loquuntur ad principes Israël, Et opulentis quoque decem tribuum, qui delites ac rapimus vacas, ut audirent sermonem Dei, Et non aratores boves, sed vacas pingues de armendo se esse soverint, sive que nutriri, tur in palatis Bafan, quia non loca berbarum ferrifissima, Cernet, in Prop. Min. XIV.

Porro, cur vocentur nates Bafan, tres causas adfert Rufius. Prima, quod gloria ipsorum in ignominia erat terminanda. Bafan enim hebrei confusione, & ignominia significat. Secunda, quod vox eorum humana in vaccinatione, putat in meo genere, præ dolore erat communandæ. Tertia, quis Deus eorum erat venter, se quibus vacabant convivis & symposiis, id est, ut ait Pla[te]s, prædixit quæque ad ipsas iniquitates eorum. Quartum additæ, quod vacas, putat vitulos aurores, quasi eos coluerint. Unde Rupert. per nates Bafan accipit sacerdotes Belth[er], qui vñibiliter sublatrati vitulis quo colebant, erant inflatae vacarum, vñibiliter verò luas animas tauris auroreos, id est demonibus, profiliuebant. Hi enim dignissimi principibus Date nobis victimas & oblationes, quas comedamus & bibemus; nos vicilius vos vestrar[um] peccatis expiabit apud Deum, et exculpabim[us] apud populum.

Tropol. S. Hieron. nates Bafan sunt heretici veteri, et gaudi additæ, ut fuit Lutherus, Calvinus, Bucerius, etc. Item divites et nobiles insolentes, et rapaces, qui ex alieno, praefertin pauperum bonis le ditant, illæ que luxuriantur.

Quæ dicitis DOMINES? *p[ro]p[ter]a regibus et principibus] VESTRIS: AFFERTE ET BIBEMUS]* q[ui]d. Afferte ipsius pauperum, ut inde vobiscum epulemur: et compotemus, vel, ut S. Hieron. Dat nobis, et bibemus, id est, subere tantum, Et nos cumda usq[ue]l[er]am, id est, diripemus, inquit Chald. ut lictores, vel ut ebris abfordebimus. Nam vates, Bibemus, vñibiliter eorum figuram in vino argu[m]entaria, que statim menses evenerunt, ait S. Hieron.

Tropol. idem dicunt iniqui Advocati et Procuratores Judicibus, Confiliariis, Scabini et Praetores Principibus et Magistris, aquæ impissi. Hi enim quasi harpyie inhabitant bona populi, in eaque involantes illa inter le distractiunt, atque ex ea opipari convivis et symposiis distractiunt. Hoc felicissimum, ut rempli[us] evenerit, ita horribiliter certaque Dei iram et vindictam provocat. Unde subdit:

JURAVIT DOMINUS DEUS IN SANCTO SUO] *V E R S . II .* Hebrei, *W[er]B[er] becoides*, id est, in sanctitate sua, hoc est,

per sanctitatem suam: Hebr. enim *herb*, id est *in*, est *not* nota jurantis. ita Chald. Symmach. & paulm Hebrew, q. d. Juravit Deus per sanctitudinem: ipsi enim est summum & incrementum iustitiae & sanctitatis, quoniam vos, d. judices & principes, a terra imitari & tueri debebatis, nunc autem eamdem violatis & evertitis. Quocirca haec Dei sanctitas jurat, se hujus violationis, & ut sit dicam iurislegis, acerrimum fore vindictam. ita S. Hieron. Remig. Rupert. & ali, qui insuper tres alios assertorum sensus. Primus est, juravit Deus per sanctitudinem, id est, per sanctum templum suum. Secundus, per solum suum sanctum. Tertius, per sanctos Prophetas. Unde Sept. vertunt, *juravit Dominus per sanctos suos*. Verum quod initio dixi, literale est & genuinum.

QUA ECC DIES VENTIT SUPER VOS ET LEVABUNT VOS IN CONTUS Septuag. Syrus & Arabicus, *in armis*; Symmach. *in ipsis*; melius Theodot. *in hostiis*. q. d. Instant dies, quibus Assyrii vos, d. Samaritarum, censent & hostiis suis confidunt. Unde Tigurina verit, *affert vos lanxes*, *seruos vacestrum metaporam*, sit S. Hieron. *ut quis per pugna duxerit vacas, carum carnis narrat in contus*, vel *Iesu est portanda*. Forte etiam alludit ad modum militum, putat ad ferros levos que viatores, qui capita ciborum in lanceis gestant quafi in triumphum, uti faciunt Turci. Conus enim vocatur fides de halla longior, vel pertica oblonga munitarum, quia ipsi navem prostrant, & dirigit. Unde Virgil. §. Aeneid.

Et astra cuspide ruit.

ET RELIQUIAS VESTRAS IN OLLIS FVENTIBUS Arabicus, *in aliis ardentiis*; Syrus, *in alla venatione*; hebr. *בְּלֹא לִפְנֵי בָּשָׂר* before dage, id est, in ollis pisticis, quas scilicet pectorales, servant plena fermenta aqua, ut pices recentes, quae marini extrahunt, illuc coquuntur q. d. *Sunt lebes feruentissimi ministrorum pices paratus in omnibus*, ita *C* & *matris Bafan* abique nito ordine captivis *miseris opprimitur*, ita S. Hieron. Aut prelli & concinnis, q.d. *Sicut lassiones caputa boum & vaccarum à femacatarum*, longis contum, & periculis ostentant, ut inde populus cognovit quasi quantitate fuerit Samaritanus populus, quantaque de iis strages & victoria, reliquias vero, putat milites civique, qui in arces, urbes, domoque manitas, aut in cavae & iuguncis confiugient, in illis ipsiis quasi pilos in ollis fermentibus comibunt, ita Lyram & Dionys. *Sicut enim Jerusalem*, ita S. Hieron. *badeus clausa populus*, *C* & *obligatus*, *confundatur alle sit venit*, *C* & *plena carnium*, Ezech. 24. 3. sic *C* & *arbor Samarita ollis serventibus comparantur*, quia *sunt C* & *perficiunt clausa populus exire compellant*, *C* & *in captivitatem*. Addat a Castro, q. d. Corpora eorum dilacerata, & in frusta concilia in fermentis ollas iniiciunt, uti fecit Antiochus Epiphanes Machabaei, 1. Machab. 7.

Aliorū Rupert. & Remig. q. d. Assyrii Samaritarum confusione sine ullo ordine in Assyriam captivitatem quasi in ollam coniuncte.

Secundum, hebr. *befest dage*, Pagnin. Vatabl. & Clarius expoundit, *in hamis pectoralibus*, q. d. Sicut pectorales barmi pices extrahunt ex mari, ita Assyrii huius armis vos extrahunt ex Samaria, abducuntque in Assyriam.

Terter, Cald. verit, *rivulibus vos in clypeis*, *C* & *frumentis* in *scaphis*, *vel navibus* pectoralibus, q. d. Pavares que excavantur et orbicularunt in illis clypeorum, & Samaria avebant & ablegabant vos in Cyprus, aliasque remotas insulas.

Quarto, R. Abraham & R. David pro *ellis*, vertunt *spinas*: has enim quoque significat hebr. *spur*. Iam *spinas*, id est hamis: vel *spinas*, id est contus, & lancee acutis inflammarum, ut more Hebreo idem dicat hemisphaericus posteriore quod dicit priore, vel *spinas*, id est flagellis: ex spina enim tyrannus faciebant flagella, que quia suis acutis carnes pengabant, lacerabant & disperabant, vocabantur scorpiones, quoniam Roboam tyrannus inimicus est populo dicens: *Pater meus cedidit vos flagellis*, ego *cam vos forsanponis*; 1. Reg. 12. 14.

Quinto, Arius pro *comus*, *veritus*, *is frigordibus*, *se-*

Asyrum dat, q. d. Assyrii vos d. Samaritarum, quasi vacas relate latencies transferentes in regiones frigidas & alientes, ubi pro cibis non aliud habet quam viles pliculos, qui omnia inceptum dauntur in escam.

Denuo Septuag. vertunt, *tolentes vos in armis*, *C* & *cos qui subiectum fratres impollas ferentes*, *opfiliunt*: *impollas* ferentes significat, pro quo aliqui legunt *impollas*, id est decollati, vel decollatores. *Compl. impollas*, id est mortificatores. Unde sic habent, *tolentes vos in armis*, *C* & *cos qui subiectum fratres in libertate negotiatores pestilentes*.

ET PER APERTURAS (muri Samaritarum, qui ab Al. Vers. 1. syris eam obdidentibus arrietibus diruetur & aperturis)

EX ELETS ALTERA CONTRA ALTERAM 1. id est, una cum altera, vel una post alteram, hoc est singuli li, vel simul bona & terri, vel viciniis & ordines fuocib; hunc capiti abducunt ab Assyriis, ita S. Hieron. Unde Cald. verit, *confringunt super vos mura*, *C* & *edaces vos quasi mulieres*, *flagrant ante se*: Dicit, *altera contra alteram*, id est, altera contra alteram, quia perficit in nemocinatu vacuare, quia eos vocat v. t. *tolent enim vacantes gregatio educi per portas*, *ut in hiis*, *terri & quaterni*, *final egedantur*, *alia pri ordine & turma sequuntur*. Alter ali, q.d. *altera*, *iliciter vacas*, *egreditur contra alteram*, *iliciter specturam muti*, q. d. Qualibet egredietur per aperturas huc oppositam, qui significat multas fore muri rupturas; facti de muris Jericho circumferentes corrumpuntibus, sicut jolie e.6., *Murs fundiuntur corrupti, impredicantur anguis* per locum contra quem statuerint. Unde Vambli, *veritas*, *egredientes unaqua aqua te, id est, per rupturas qua prima vobis occurrerit*. Sic & Clar. & Arias.

ET PROSCIENIENS IN ARMON 1. q. d. Assyrii abducunt vos in Armenia, quia adiaceat Assyria, ita S. Hieron. Chaldaea, Symmacus, Remig. Rupert. Hugo & Clarius, hebr. *בְּלֹא לִפְנֵי הַדְּבָרָמָה*, quod Primo, Noster & alii sum dihi vertunt, *in Armon*, vel *in Armenia*. Hac enim ab Aram filio Sem, primo incola, dicta est *Aram*, vel *Harmas*: littera enim *aliph* sapientem cum be commutatur. Secundo, ali, *Harmas* per dialectum dividunt, unde Theodozio verit, *in monte* (bor enim hebr. significat montem) *Mona*; Aquila, Syrus & Arabicus, *in monte Armenia*; Septuag. *in monte Remnam*, vel, ut Theodor legit, *Armenia*. q. d. Abducunt in Armenie, non proprium, sed appellativum, significans palatum, domum excellam, arcem: hebr. enim *C* & *trans* *alium*, *celum* significat: unde Abram vocatus est, qui *al*, id est pater, *trans*, id est excellens. Sennus est, q. d. Assyrii Sumaram expugnando, obviisque crucidiando, vel capiendo, reliquos vel frumentum fringeret & cogere confgere, & coniicare le in arces montas, sed frumenta: nam et illas expugnatibus, volvite caput et trucidabit, Alter Pagni, verit enim: *Denuo palatum*, *se licet regnato adhucens*, ut per illud manus instantis Assyrii efficiatur.

Tropolog. Vacce Bafan, id est haretici proficiuntur à domino in monte Armenia, id est superbus: omnia Denim hareticus est superbus, quia suum iudicium praeferit toti Ecclesie. Hinc Remnam, idem est quodvis alius, ita S. Hieron, quis hareticus non genit Ecclesie, *de dogmata tarput*, *sed pars alius sciemtibus* *sub primatum*, *et prioritatem*, *et quod fore sic credunt*: sicut enim ingenii et iudicij lima politula limare volunt fidem et Ecclesiam.

VENTE 1. Est sarcasmus, id est, hostiles irrisio. q. d. Agnos lacrilegi, vitulaminoeum vitulus vestris in Bethel, cum idolis in Galgalis; fastate vos eorum vestimentis, insurgitare vos vestris idolochytis: at ictore vos ibidem ab Assyriis macrandis, quasi vicimus Deo ulti, ita S. Hieron. Quocirca hunc sarcasmum eandem explicat Chald. & Septuag. dum affective & increpando vertunt, *angreficiis in Belis*, *C* & *imique egillis in Galgalis*, *maius* *debetis impo agere*.

AFFERTE MANE VICTIMAS VESTRAS 1. q. d. Juge

Juge sacrificium agni , quod ex lege solebat manū & vespere offere Deo vero Hierosolymis , nunc virulatores illud ipsum manū offerte virulus vestris . ita Clarius , Arias , Vatabl. & ali . Quodnam & quale fuerit hoc iugis sacrificium , dixi Exodi 29. 38 Secundo , S. Hieron. putat per manū significari aviditatem , celeritatem & multitudinem sacrificiorum , q.d. Agre quod agitur , pergitus summo manū ex ardore idololatriandi offere victimas , ut alii & aliis iuperibus entibus ante veliparam omnia ablovere possint , & dies cius vos deficit , quem sacrificia & iclera vestra . Addit S. Hieron. manū ostante vītimas pridie immolatas , & contra legem levatas in posterum manū , q.d. Vix ex lege Levit. 7. 15 debetis vītimas eden die comedere quo eas immolatis : at nunc contra legem vel ex avaritia , vel ex cruxpala , quia feliciter non victimas edentis dare vorare non potestis , fervoris multis eorum reliquias in manū sequentis diei : nam & mox taxat eos , quod contra legem fermentum offerunt in sacrificio .

T R I B U S P R E T U R A D E C M A S V E S T R A S Seputas , terrois dei vel , ut habet codex Vaticanus , in tradicionem decimas q.d. 6. Vs. contra legem Levit. 7. 17. ieravisi victimas in terribus iuris , ita S. Hieron. Remig. & Hugo . Verum lex illa Levit. vetat tactum victimas ieravisi , non decimas , de quibus hic agitur .

Secondo , Arias , Vatabl. & Pagnin. vertunt , afferre ad terrum diuersum , id est tertio die , hoc est , tertio anno decimas idolis vel fribi , iuxta legem Deuter. 14. 29. Nam dies apud Hebrei , tempore significat annum , ut Genes. 14. t. Erat Abraham senex , diuinusque (id est annorum) malitiorum . Verum illa lex Deuter. non subit afferri ad tempus , sed tantum domini tui servari decimas , eaque tertio anno distribui in Levitas , peregrinos , pupilos & vi- diutas , ut fecit Tobias e. 1. Ita ut in tertio anno proflyxi C^o ad eum ministraret omnium decimatum .

Dico ergo , propriis tredecies accipi . Jusserat enim Deus hebreis Exod. 23. v. 14. & 19. ut tribus diebus , levissimis praecepit per annum putat in die Palchatis , Pentecosten , & fei li tabernaculorum , adirem templum facili & orationis causa : & tunc partim ad iter , partim ad oblationes & epulum faciunt (quo cum Levitas ex victimis suis pacificis pululatur erant coram Domino , id est , in templo coram arca & sancto扇ctorum in quo residebat Deus) sferebant secum uocam decimam suarum frugum & opum , quam ad hoc separare subebarit Deuter. 14. 24. ita que fecit Tobias , ut patet cap. 1. 6. & 7. Idem fecisse Israelitas in Bethel , quasi similes Iudeorum , doceat his Propheta , q.d. Agite , ter in anno , five tribus pricipue festi afferre decimas in Bethel vitulis , quas olim afferre soletis Deo in Ierusalem . ita Rupert. Lyran. à Castro & aliis .

V E R S . 5 . **E T S A C R E F I C A T E D E F E R M E N T A T O L A U D E M** Laudem , id est , sacrificium laudis , ut vertit Tigurina , leu granularis edentis . Unde Aquila verit , sacharifus , hoc enim a linea vocatur hebrei ETNA rada , id est confessio , laus , & gloriarum actio . Est ironia & sarcasmus , irridet enim eorum sacrificia fermentata , id enique impura : nam iudiciorum azyma & pura , idque ex prescripto Dei Levit. 1. 11. & cap. 7. 32. & ita S. Hieron. Rupert. Lyran. & Hugo . Quare imperite Greki nonnulli hunc locum citant , ut contra Latinos probeni Eucharistiam celebrandam esse in pane fermentato , non azymo . Nam Amos non laudat , sed culpat & damnat hic sacrificium fermentatum .

Nota . Nihil fermentatum inferri poterat altari ; poterat tamen panes fermentati afferri tamquam donaria pro iacerdotibus , ut ipsi illis velicerentur : ut ostendit Levit. 7. 13. Quare minus recte Vatabl. & Arias censent in sacrificio laudis potuisse osterrī fermentum hoc enim dilecti vetutus Levit. 2. 11.

Myliice fermentum est symbolum corruptiois & malitiae , 1. Corinth. 4. v. 6. unde Chaldaus verit , tollitq; ex rapina sacrificium laudis . Quia de fermentato laudem immolare , qm Deo de rapina sacrificium parat , ait S. Greg. hor. 22. in Eustagio .

Et vocate celebriate , proclaimate , & depradi- cate vestras victimas , quas liberales , spontaneas & voluntares oblationes] sed frustra . Nam Deuses , ut impuras & idololatricas , abominatur . ita S. Hieron. Rupert. Remig. & Hugo . Secundum , Vorate , id Corneli in Proph. Apia . xlvi .

Aefl. ut Vatabl. indecise voluntaria sacrificia & oblationes , sequit ac festa vitulorum , atque in isti convocate populum , ut voluntarias oblationes illi offerat , ut fecit Aaron in fabricatione & dedicatione vituli aurei , Exodi 24. 2. Tollite , ait , inanites aurei , de uerorum , blariorum & fūlariorum uelutinarum ambris , & offerete al me . Featuq; populis uis etiū offerat , defersus inaneri ad Arvum . Quis cum ille acceptiss , &c. sent ex eu uitalam aureum . Ita homines in rebus divinis parci , & avari sunt , & in oī quo munus & diabolus , profuli sunt , fūsi quicquid liberari libet , exhausterunt . unde Arias verit , tua noua uita ; Pagnin. vocat illi ad sollemnarem , sollemnem congregatū , id est , nam a 1879 iun. id est vocata , dicta est 1793 mītra , id est convocation , & cœtus populi , indeque iolemita & festum . In festo enim convocabant mītra , id est , Ecclesiām , & cœtū populi , ad celebrandam sollemnitatem , & ad occidendum victimas ac alias quilibet oblationes .

U N D E T E G O D E D I V O R I S S T U P O R E M V E R S . 6 . DENTUM (perpetuam Arabicus vertit , benedictus) BENE CUNCTES URBIBUS VESTRIS] Ita & Chalda . & Sepueg . Stuporem dentum intellige ex fame : subdit enim quia explicando : Et indigenam namum in canibus lotis ueris . nam longa fame , uti hebetat loquitur appetitum , ita pariter contrahit gingivis , itaque hebetat , & atrophiefat dentes , ita Rutha . Unde Hebrei 1792 nation , significat vacuitatem (ut dentes vacui hinc ab eo) & mandibulam dentum . uti vertunt Aquila , Symmach . Theodoreton , S. Hieron. Arias , Vatabl. Pagnin . Marinus & ali . Cum enim in fame & penuria dentes non habent quod mordent & mandant , innocentes sunt & mudi , indeque arecentibus , & contrahentibus le gingivis & nervis hebetantur , confligantur et obfuplentur , & quæ oculi deficientibus spiritibus caligant et obfuplentur : idcirco Nostr , et Septuag. vertunt , stuporem dentum . Est metaplis , nisi malo esse onomatopœiam , ut vox nigris suo sono representat sonum et stuporem dentum stupendum . Senius est . q. d. Quia vos me privata sacrificiis mibi debitis , ego prævabo vos patre et cibo necessario ad vitam , faciamque ut dentes vestri ex fame , et ex confectione fructuum innaturorum . Qui scribi sunt , et pontici , obfuplentur . Nota , deinde , icilicet proprie in proximo . Iepis enim Deus per Eliam et Elizium Israelitum , ob idolatram & celera intentavit et induxit siccatem , indeque famem , ut patet 3. Reg. 17. et 4. Reg. 6. 25. ita S. Hieron. Theodor. Rupert. Hugo et Lyran . Iept Vatabl. et Clarius prophetæ accipiunt deo pro dabo , qualis Deus hic communetur famem futuram . Plenus fore lensus , si dedi amplè acciperes pro dabo , dedi et dabo . q. d. Ob idola et celera vestra fieri plus vobis induxi famem , et etiamnum induco , ac in posterum inducam , tunc per me cohibendo pluvias , tunc per hostes , praferunt Assyrios populare ubertates agros Samariæ . Verum primum lenitem expedit id a quod post hanc plagam , aliaque quatuor sequentes fulgulis verbis subdit , Et non reditis ad me . Et illud versus . Quapropter habet dictum ibi . Il raci : quæ verbis significat famem hanc aliaque plaga fulle præteritas , non futuras .

Nota , quod ait , stuporem dentum in tunculis urbibus , significat communem & publican fore hanc cladem , et famem , ut non tam singuli , quam urbes integræ a le alienari & obfuplere , videantur . Est enim stupor alienatio quidam vel mentis , vel lenitum , quod icilicet sensus constitutur . Sic ait Livius lib. 5. Privatus deinde de laeta , stupore est publicus patitur , postquam bales additæ sunt .

E C O Q U O Q U E P R O H E B U T A V O B I S E M M R E M , C U M A D H U C T R E M E N S E S S U P E R E S S E N T] Extraordinaria et miraculosa hinc locis censit et feritilitate plaga , utpote qua una pars urbis innocens , et pia fuerit compluta , non altera , qui et era nocens et impia . Similiter ager heri justi fuerit complutus , cum vicinus heri iniungi pluvias non tenet , indeque ad hoc ut omnibus manifeste patret , hoc differunt Dei vincit et ille opus . Sic differunt ut Deus agros Gefenabri erant Hebrewi , ut non carente plaga quas ea teris agris . Egypti infligebut Moles , Exodi 8. v. aa . Simile contigile Greccis per merita et processus S. Francisci , in ejus Vita cap . com-

memorat S. Bonavent. Cùm enim lupi & grandines agros & enim color est in clericis. Unde vice verba, morbus regius, vel leticerius, à Cornelio Celio, & Apuleio votari arugo, à colore autri quem in homine producit. Et quia idem color ex timore oritur, hinc item, q. 6. dicitur: *Cos verba sunt universa fames* (Iraelitarum ex nimio pavore) *in sursum.* Ubi Nota: *prosternit*, id est aurugo, vel arugo, aut rubigo propriè oritur ex humore, quo marcescunt legentes: quia tamen idem color, exdemque corruptio, & aresatio legetur oritur ex uredine & fili (licet Plinius loco citato contendat ex solo frigore nostris) hinc pariter uredo interdum vocatur aurugo, arugo & rubigo, vel pauludem dixi. Tertia plaga est cetera, de qua dicta locis 14.

VERS. 10.

MISERICORDIA VOS IN MORTEM IN VIA EGYPTI]

Quinta est hæc plaga, sed hominibus inflata, scilicet pestis, ut habent Hebr. & Chal., quam Nolter vocat mortem, quia pellit certam mortem avertit. Addit, Hebr. *q. d. dicitur*, id est per pluia, per catastrophem significare famam, gladium, & quidquid illiarum pestis existit, est & mortiferum.

Quæst. quænam & quando contingit hæc plaga?

S. Hieron, Theodor, Rupertus, Hugo, Lyran, & alii, patare contingit Iraelitis illis qui militabent ad Egyptum, ut ab illis pellerent opem contra Aliyrios: Vatabl. & Arias illi, qui cum milite praefidario ibant in Egyptum, ut ibi coeserent frumenta ad levandam famam Samarie. Hlos enim in itinere partim pestis, partim à rationibus occisi, ex cadavera eorum impulsi & putredine exhalante, que post longum priorem mortem, alicrum in eorum locum submiserunt nubes oculenderit. Verisimilius Riber, & Castrio hæc referunt ad cladem quam joachaz rex Israel accepit à rege Syrie, quæ tanta fuit, ut ex tota Iraelis exercitu non impinguierunt nisi quinquaginta equites, 4. Reg. 15. 7. Tunc enim partim aer corruptus & effluens, partim ex tota eorum cadaveribus orta putredo, festorem & pestem superfluitus afflavit.

Dices, hæc clades contingit in Samaria, non in via Egypti. Respond. Veram id est: quocirca subintellendi, videtur mere Hebrei articula fiant, siue vero verendum cum Chaldeis, misi in via pessimum (Arabicus, persicus usq; syrius), *C. malis insipientibus, incognitus* misi in via Egypti: scilicet cum in deferto patres per Egyptum pertinientes in Chassan, ob edum murmurata, pelle, aliquæ plaga punivit, & occidi, v. g. cum milite lerpentes spinos, qui ardorem pestis ferunt morbo sive inferente. Num. 11. 8. Addit, forte hoc preliu & hanc flagitio contingit in via, quæ ex Samaria tendebat in Egyptum, sicut enim nunc strata & trita est via Romana, via Mediolanensis via Parilia, se tunc Romana & publica crat via Egypti, ut patet Ierem. v. 18. Haec 10. 24 unde ram in tabulis chorographicis terre sanctæ depingit Adrichon, & alii.

Deoique per hebreum 7770 *cederet*, id est, in via, exponi potest per 7770 *cederet*, id est, *infor. vamferendum tam*, hoc est, secundum rationem, modum & morem Egypti. q. d. Puniam te peste ea ratione, & certitate, quæ punivit Egyptum per Malon: quæna enim plaga Egypti fuit peste adeo gravis, ut per eam occisi sunt omnes equi, alii, cameli, omnique animalia quæ erant in toto Egypto, in paci Exodi 9. v. 4. & 6. Sic hebrei id est in via, accipitur pro *cedere*, id est, secundum viam, id est mortem, Haec 10. v. 25. & 26. *Surficiat*, ait, super eum Dominus exercitum flagellum juncta plaga Madian in Petra Orris, *C. ergam sum super mare*, & deinde eum in via Egypti, id est, secundum viam Egypti, hoc est, secundum modum quo per virgam Molis percussit Egyptum, eaque decem plaga induxit; similis modis persecutus Sennacherib & Aliyrios, per Angelum occidens una nocte 185. millia in eorum calizis.

USQUE AD CAPTIVITATEM (Chald. & Septuag. *cum captiuitate eorum ventorum*) Videtur, ut dixi, alludere ad tempora joachaz, quando Iraelites à Syria it attriti sunt, ut soli eis supercesserint quoiquaque equites, 4. Reg. 13.

ASCENDERE TECI PUTREDINEN] hebrei enim 7760 *te significat patredinem & festorem* licet Septuag. alias pueris legentes 7760 *sepius*, id est, in grecis, verunt, *alluvia que aqua vallis*. Ita Complut, licet Romana legit rediit.

SUB-

VERS. 9.

PERCUSSI VOS IN VENTO URENTE] Tres hic nominat agrorum domini & coloni, siccitatem & sterilitatem in agri immuniti peculari Dei providentia & vindicta. Cum ergo eam leviant, ad Deum per presentientia precieque recurvantes, ut faciunt coloni Hispani, qui tempore siccitas publicas processiones, & dissipationes agricolaram indicunt, itaque sapienti pluviam à Deo recurreniente eliciunt, inquit quasi vi facta exsorquent.

Tropolog. S. Gregor. hom. 10. in Ezech. Dominus, ait, pluit super unum civitatis partem, non super aliam, cum facit ut una pars populi, prædictationis verbique Dei semina excipiat, non alia. Rursum pars una ejusdem agri compluitur, non alia, cum alijs unum vitium edomant, non aliis, v. g. gulam, sed non iram, aut gaudientes sunt, sed avari remanent: aut caſſitunt, aut superbi, &c.

PERCUSSI VOS IN VENTO URENTE] Tres hic nominat agrorum plaga ventum urentem, aurogiem & eruciam germinare deacepsentem, quæ aquæ ut siccitas, sterilitatem & fames afferunt. Ventus urens, vel uredo, est. Eurus uetus, qui suo æstu, omnem succum aridissimum & perminutum delicit & adurit: vel Boreas qui suo accerrima frigore, nebulæ & prælia pariter fegete adures & arescat. Unde dicitur frigus urens. Audit Poetam:

Ventus urens,
Ulligat aquæream immodi vii frigoris bandam,
Et præta agentis mordet adusta gelu.

Quocirca Theodor. Symmach. & Aquila vertunt *desiderat*, id est, corruptionem à vento, vel aere corruptum: à Plini lib. 18. c. 28. vocatur carbunculus in vitiis, et quod illa uredine quasi carbon exustus videantur: in legebibis ab eodem vocatur rubigo, à rubore quem culmis indit: à Theophrasio lib. 4. dicitur arugo, quod colore quasi zineum legebibis afflet. Pagnini. & Vatabl. vertunt *aristas*, ab effici, quem legi inducit. Secunda plaga est arugo, quæ propriè vitium est, & quasi morbus regius vegetans, cum scilicet culmis ex nimio humor: unde hebrei vocatur *terras*, quasi *terrekena* (marcescunt, & paleantur in modum auri vel tris: unde & arugo ac rubigo dicitur: marcescit vena arietane & evanescunt. Hinc à Theodotione vocatur *spurians*: id est pallor; ab Aquila, Symmacho, & Septuag. *issipsa*, id est, morbus regius: hic

VERS. 11. **SUBVERTI** vos] Primum per Te glathphala regem Atum, patet fame, ficeitate, veoto urente, aurigine, crux, peste, quas tibi infixi, non reliquisti, nec redisti ad me; sed tibi instar Pharaonis mago obdurrasti, **HAC FACIAM TEBI ISRAEL**] Hec scilicet, que initio capituli communis ium, nimurum, levibus ut nos in evatu, et refugias vestras in illis ferreasibus, et prout ceterum in Armo. ita à Castro. Veris hinc minoris videatur plagiis quas ham infixit, dicens: **Subverti vos fieri subverti Deus Sodomam**, &c. Haec autem gravissime plaga, le inflaturum minatur, ed quod præteritas omnes contemplierunt. Quocirea nervosius & efficacius alii: **huc inquit, scilicet, dirissima & atrocissima quae indignantemente conceperit, nec eloqui propter horrore possit. Quod enim antropophagus**, & ad pathos per apofopefeta verba minimaque incidit, ut Virgil. Aeneid. 1.

Quo ego, scilicet acerrimè puniam: sed nunc motus præalat consumere finitus.

Ita solent Hebrewi in iuramentis, maximè communioris & exercitoris, ut bac formula: **Hec facias mihi Deus**, et hoc mis addet, nec exprimant querentibz fibi addi vel fieri impreceptor, quasi non audeant illa nominare prebitore & detestatione, ut ipso mala horrenda & atrocia. Simili euphemismo, id est, bona nominatione, male-dictione & blasphemiam significant voce contraria, eamque vocant benedictionem, ut Job 2. 9. & 3. Reg. 21. 10.

POTquam AVTEM HAC (has strocas plagiæ quas

mente conceperit) **FECERO** (facere & infligere) **CESPO**: significatur enim hic actus inchoatus) **TIBI PRÆPARARE IN OCCURSUM DEITV IISRAEL**] q. d. Si præterit plaga tibi leves videantur, si hos contemnatis intellexisti, cum pedi itibus pugnare dedignaris, ego formans montes & creans ventos, &c. ut invadam quæque catastrophas, virise xeram, basius telaque mea omnia in te conterquebo: obfirmo pedius, clypeum apta, oppone te mihi, necum manus confere, ictum dexterum me decina aut iustine, si potes. Est sarcasmus. Vnde Synmach. & Aquila vertunt, **cum hoc fecero præparare ne ad invaserit Deus rato Albertus, Arias, à Castro & Prado in Ezechiel. c. 4. v. 8.**

Ita sic Jovi occurrit versus C. Caligula. Imp. qui iurat calo, quod turbidius suis pantomimis & spectacula coheret, lorem ad pugnam provocavit, immo ad duelum intercemicum, illud Homer exclaims: **Aut rido me, aut ego.**

Secundum id est, plurimi contrarie hæc accipiunt, quasi Deus his iuraceme verumne plane deliperit, confutetur invictus ut per penitentiam & conversionem se prepararet ad Deum (Deinde clementiam & gratiam) preferens post aliquam oscula nasciturum in Bethlehem: quod enim sententia alligatur Amos prophete. Vnde in letitibus Dei omnipotenti & magnificientiam graphicè describitur, quæ in caru paupertatis & humilitatem deplicat Israel, ut fecit. Quocirea Septuag. Syrus & Arabicus uterunt: **veritas, veritas amans quae sic faciat, preparare ut invocet Deum rato Iisrael.** Et in frequentibus pro, Annuncians dominum eloquuntur / nunc, vertunt, annuncians in bimacris Christum sumus. Child. preparat, aut se iugis das doctrinam legis Dei tu Iisrael. q. d. Prepara te, ut Deum carnem factum, in humpta humanitate venientem tota mentis affectu excipias. Ita S. Hieron. Remig. Albert. Hugo. Vives & Lyras qui putant hanc propheticam complendam in fine mundi: tunc enim omnis Israel convertetur ad Christum, & salvis sit, ut sit Apost. Rom. 12. Perpperat ergo l'Isidor. hac referit ad Cyrum, qui Judas Babylone liberavit. Agitur enim hic non de Judas, sed de Israelitis in Assyriam abductis, quos inde nec Syrus, nec quis alius unquam liberavit. Prior lenius videtur literalis & genuinus: posterior, quia plurimorum, probabilis & acceptius est, ac velut literalis, vel ut mysticus admittendamus est, ut mox ostendamus ut sit antiphonalis, q. d. Occurre & relife Deo oratio & virile, si valideret quia id non vales occurrere ut salvatori humiliari & manuferi, & enimenti in carnem ut sit redemptor & salver. Aut ut S. Hieron. q. d. **Fee ut te exigeremus que præteritus sermo descripsit: et quia malus te reverit ad me, faciam tibi que meo contineamus arcana.** Occidit seruos meas quos ad te amieram, mutam no uisum filium meum: tu amierata conseruandum eris, quia semper voluntati Dei restituti, preparare ne contradiquis et ad invaserit Deo tuo cuncta illud

quod

Secundò, per Syros, qui tum alijs, tunc maxime tempore joachaz, ut iam dixi, ita attriverunt Israhel, ut pene everterit eum instar Sodome, pacuis dumtaxat evadentibus & reliquis. Id ita esse pacet ex prophetia Jonæ, quæ referunt Reg. 14. v. 26. **Vidit**, ait, **Dominus affliccionem Israhel amaram minime, et quod confusus efficiens usque ad clausos carcere.** Extremos, et non resit qui auxiliaretur Israhel. Nec lucrus est Dominus, ut deret nomen Israhel de te, sed salvare res in modum Jeroboam filii Jos, qui refutavit terminos Israhel ad nivitum Emereb usque ad mare solitudinis. Quid enim hac propheetia Jonæ ad tempora joachaz maxime spectet, non ad alia aliorum regum, ut volunt aliqui, patet ex serie & gellis regum Israhel. Nam Iehu, qui regnum Israhel familie Achab ademit, & ad transiit, fuit bello regis, & felix, sub eoque floruit regnum Israhel. Successit ei joachaz, sub quo à Syris atritum est, ut dixi joachaz fecellit filius Ios, cui Elius per trinam sagittis percussione prædictis triunam victoriam conera Syros, quem re ipsa Joas adcepit eis, ut patet 4. Reg. 13. v. 18. & 25. Ios. Ios ergo floruit pariter regnum Israhel. Ios successit filius Jeroboam, qui cepit regnare ante Oziam regem Juda, & cum eo regovit 14. ultimis vixit lux anni, de quo predicit Jonas, quod ipse refluit collapsum statum Israhel cunctis diebus joachaz. idque disertè ait Script. 4. Reg. 13. 22. **Ignorat Hasael rex Syria affluxus Israhel conclus debus Jeudea.**

Denique Albertus hæc accipit propheticæ de futuro. q. d. **Subverti**, subvertant Israhel per Salmanassar: hic enim anno sexto Ezechie caput Samariam, & regnum Israhel placeo evertit. Sic & Rupert, qui accipit hæc de excidio Ierusalem, tum per Chaldeos, tum per Titum & Romanos. Verum patet ex dictis, hæc propriè pertinere ad Israhel, id est, ad decem tribus; polle tamen extendi ad Judan & Ierusalem non nego. Propheta enim qui Iudee prophetarunt directè, indicente quoque reliquerunt Israhel, & vice versa. Rursum hoc non ad futurum, sed ad præteritum tempus spectare, patet ex eodem quod Amos: **Est non redditus ad me.** Quapropter bac faciat tibi Israhel. Quid enim Rupert respondet, hæc omnia præterita expoundit esse in actu inchoato, vel definito, hoc modo: **Perfusi, nisi in eos morietur, subversi, &c. hoc est, percutere, mittere in mortem, subvertere vos decreti, & per Propheta communiam suum; sed tamen vos has minas non curatis, nec reditis ad me; quæcira hoc faciam tibi Israhel.** Hoc, inquam, expedita dura & contorta videatur in tam multis præteritis, quæ omnia actionem realēm, non definiitionem, vel minus significant. Quapropter S. Hieron. Remig. Lyras. Clarius, Dionys. Ribera, à Castro, & aliū pallium, hæc præterita propriè ut iusta accipiunt.

SIC SUBVERTI DEUS SODOMAM] q. d. Scit ego subverti Sodomam. Loquitur Deus more Harbras de scipio in tercia persona honoris causa, uti faciunt Germani. Sic dicitur Genet. 19. 24. **Plus Dominus a Deum subspurget quæcumque super Sodomam;** id est, pluit à scipio: Iacob Euseb. i. Demonstr. c. 21, cœbat Patrem hic loqui de Filio. q. d. Ego Pater subverti Israhel, sicut Filius mens subverti Sodomam. Sic multi expoununt ille Genet. 19. **Plus Dominus a Deum.** q. d. Pluit Filius à Patre, vide ibi dicta.

QUASI TORRIS] q. d. Pend eversi & ad inter-necionem confundi possunt, instar Sodome: sed Deus misericordia vestri, volenique servare reliquias, testimoniis & genti vestri manum sumus hostem colibunt, & paucos haec clade eripuit, sicut ex incendio eripitur torris aliquis ambulans & fumigans.

VERS. 12. **QUAPROPTER**, quia scilicet sex plagiæ iam recensi-

quod scriptum est. Eos hic possum et invinco, **O** in re-A primi flams, angeli exorientes occidentesque, comprimit me-
surrectionem multorum, **O** in signum enim contradicatur.
Loquitur non praepucio, sed praeudente, quasi argens,
O surrepat, ut saltem corripuit non satis quod pre-
dictum est. Huius sententiae faver vox postquam, pro qua
hebrei 20.9. verbis, id est finis, vel merces: merces enim
est finis operis & operantis. Unde ex Hebreo sic veritas,
in fine, velut Aquila, posita, vel, ut Theodot. non sumime
essere ei. In fine enim in celo locum invenitum est Christus,
& in fine mundi eidem occurrit Israel. Aut sic: pro-
mercede, quia ego te et filium flagellavi, totque flagellatus
conatus sum te ad me reducere, pro hac, in quantum, me in
te paterna cura, loco mercede hoc saltem mihi daat, cum
in carnem veniam, milie occurras, quecumque ut tuum Me-
liam recipias. Unde Ecclesiastes in officio Ecclesiastico hisce
Amos verbis suis excitat, ut Christo occurrant. Causam
subdit Propheta, immundam eum magistratum & potestam:
Quia, inquit, ecclesie et formam moniti, &c. Quod
troplo exponeant S. Hieron. Exclusus autem ex exclusione Domini,
O non habebat in humeris quiescere ei, sed crea-
tor monitum ascendit in montes, in iis qui munitiones
habent in cœlestibus, **O** in carne ambulantes non videntur fe-
cundum sarcom, sed feruntur spiritum. Septuag. vertunt,
firmans tonitrum, ne licet orbem conqualeat, ut iuo-
frugis minori videatur.

VERS. 13.

CREANS VENTUM hebr. **NIV** rasha, significat ipsi-
vitum, animatum, ventum. Unde Primo, Chalda. Septuag.
& S. Hieron, in comment. vertunt, *creans spiritum*, quod
Macedoniani heretici negantur divinitatem Spiritus
sancti, avide arripiabant, indeque probabant Spiritum
sanctum non esse Deum, sed creaturam Dei: quos re-
futant S. Athanasii epist. ad Serapionem. S. Basil. libr. 2.
contra Euzebius, S. Hieron. hie, & S. Ambros. libr.
2. de Spiritu san. loc. cap. 7. non enim agitur hic de Spi-
ritu sancto S. Christi, sed de spiritu sublunari &
corpori: angustior enim nebulae, & montibus, &c. Secundo,
S. Hieron. Rupert. & Remig. vertunt, *creans animam*, vel
ut Arias, *creans spiritum & animos militares*, id est, indens
militibus audaciam & virtutem bellicam. Tertio, Ara-
bius Alexander, vertit, *ego sum qui formavi universum*,
O *creans spiritum*; Arabicus vero Antioch. **O** *redi-
co* *in spiritum*, halitus.

Vero optimè Noster & Tertull. libr. contra Her-
mon. cap. 22. ac Clarius, Variabil. Pagnin. aliquis Recen-
tiones vertunt, *creans ventum*. Recte enim venti jun-
guuntur montibus, nebulis, &c. aliquis creatis subluna-
ribus, quod cum homini obvile sint & admirabiles, ostendit
et Dei creatoris potentiam, & magnificientiam,
præterit venti, qui, cum eorum natura sit invisibilis,
& tamen sensibilis, origo incognita, motus item varius,
id statu, & pro loco ac tempore fixus, recte demon-
strant eum Deo creari, regi, mutari ad eum natum. Vnde
Deus dicitur infidere, & inequitate ventis psalm. 7.
21. *Affendi super cherubim*, **O** *volaris super penas*
ventorum. Et ventus turbans vehebat Deum sedentem
in fuligine cherubim. Ezech. 1. 4. Quocirca angelii com-
parantur venti psalm. 10. 4. *Qui sunt angelos tuos spi-
ritus* (subtile, celeres & fortis ut ventos) **O** *mundus*
tuorum in uirtutem. Hinc & Deus dicitur ventos educe-
re de thesauris suis Jerem. ro. 52. ac proinde ex ih. Job
cap. 28. v. 13. ostendit Dei potestum: *Quia inquit, siest*
ventus pondus, **O** *aqua appendi in mensa*. Hinc &
sancti invitante ventos, ut opus magnificentum Dei, ad
laudandum crearent suum tam potenter, ut Plautus
psalm. 148. 8. *Laudate Dominum de rebus*, &c. *Agni*,
grando, *mox*, *glacies*, *spiritus procellarum*, *que faciunt*
verbum eius. Nam, ut ait Seneca libr. 5. Natur. quest.
cap. 18. *Inter cetera prouidentia opera*, hoc queque aliquis
ut dignum admiratione suscepserit. Non enim ex ea san-
ctis sententias inventas, aut per diversa interpretata. Primum,
me vera non finirent pugnare, sed affidae vexatione uer-
tem reddere, ut aliamque terris. Deinde ut undres tem-
ris submerserent, uiderique nimios compescerent. Nam
modo aduenient nubes, modo deducunt, ut per rauum or-
bum pluvia decudi possint. Is. 40. *Asperges impulsi*,
Agito in Astartem rectis: *Eosq; non patiuntur apud nos*
unde soniferi: uidem totam Indiam, & *Ægyptum con-
tinuas per id tempus aquas irragant*. Et Plinius libr. 1. cap.
47. *Omnes venti uentus sui prouent major ex parte*, aut
ut contrariae desinent recipiatis, &c. *Sol* **O** *angeli* **O** *com-*

mentari *flams*, *angeli exorientes occidentesque*, *comprimit me-
ridianas auras temporibus*. Itaque medio diei aut noctis
plerisque spissantur: quia aeneum frigore atra sol-
vatur, &c.

ANNUNCIANS HOMINIS ELOQUIUM SUUM hebr. **NIV** **ND** **ma** **sib**, id est, quemnam sit meditatio,
cogitatio, consilium, eloquium, opus suum. **NIV** **scib**
enim significat meditationem, & rem meditatum, gra-
uem, ita vertunt Aquila, Symmach. Theodor. Chal-
dus, & paucis Hebrai. Soli Septuag. verbi similitude-
& ambiguitate decepti, ait S. Hieron. nimurum pro
NIV **ND** **ma** **sib**, legentes **NIV** **meſueb**, id est Mefi-
stophilis Christianus eus, vertunt *annuncians in homi-
nis Christum suum*: per quem lecit Theodot. accipit
Cyrum, omnes tamen ali accipiunt Christum Domini-
num, ita S. Athanasii libr. de Fide unit. & Trinit. Didym-
i lib. 2. de Sp. sancte, Tertullio citato, Basil. libr. 4. contra
Eunom. Ambro. lib. 2. de Spirito sancto cap. 7. Aug. liber.
18. Civit. 2. mō Concil. Nardicen. apud Socrat. lib. 2. c. 20.
Quare non est credibile Septuag. hic esse deceptos, sed
B confusa ita veritate; vel quia in Codicibus Hobris tuas
erit duplex lectio *meſueb*, altera *ma sib*; vel quia
per *ma sib*, intellexerunt significari *meſueb* Mefistofeles
eum, live Christus, et Patris medicatio, concepit, di-
ctio, eloquio & opus summum, immunitum, increatum
ac divinum.

Et hic ergo duplex verbo, et duplex sensus; sed
prior posterior subordinatus. Prior *annuncians homini*
elegum suum q.d. Deus per Prophetas annunciat homi-
nibus sua misericordia, decreta & eloquia. ita S. Hier. Remig.
Rupert. Hugo & Lyr. Quocirca *Syrus* *vertit*, *standens ba-
mum quid sit gloria Iusti* / *et* / *Arabicus, mortuus tam-
quam præcinctus* / *in bamum*. Quis enim Dei consili-
& glorian agnitus non laudet?

Potest quoque verti, ait S. Hieron. *annuncians homini*
elegum suum (quis Hebrai idem habent pronomen re-
ciprocum & abditum). Nam per *meſueb* *hominem* signi-
ficant tam *meſueb*, *quid sit suum* q.d. Deus novit letatas ho-
minis cogitationes, quid felicitate anime mediterat &
debet, imo illas ipsi, si bona sunt vel indistinctas, inge-
& fugierit, evanece ipsi per internam inspirationem, vel
aliis per *Prophetas* concilia & eloqui potest. ita Arias,
& Vatabl.

Potest etiam *annuncians homini elegum suum*, pu-
tata Christum, quiet et unicus Patris conceputa, unicum
verbum, quo omnia dicit, creat, mandat & gubernat: hoc
enim Dei verbum & eloquium ex cetera omnia complectit.
Simile et Deut. 18. 18. ubi Moies Propheta est, &
Propheta alios post se à Deo dandos promittit, sed inter
eos unus eximius & principem, qui autonomasti-
ce vocetur Propheta, putat Christus. Semper ergo est
q.d. Deus Pater annunciat per nos Prophetas, sed ad ho-
mines misurum in carnem Verbum suum, ut hominibus
eius voluntatem, legem, iustitatem, gratiam & gloriam re-
velat, eamque illis recipia conferat, & imperiatur.
Quocirca vos, d' Israel, huic Mefistophelis vello venienti
occurreti, in eum credite, sperate, illum amate, colite, lectinam, ipsi obedit: ita ipse vos ab ira Dei, à
morti, à gemitu, ab omnium hosti liberabit, ipsi
vos Dei amicos, filios & heredes, ac beatos in se-
ternum efficer. Solent enim Prophetæ omnium capti-
vitatum, & misericordiarum finem, & liberatores statuere
Christum. Unde eum multas clades multaque iras
prædixerunt, omnes hoc mitigant, & dolentur pro-
mittendum Christum: Christus enim est finis, & scopus
legis, & Prophetarum. Confirmatur, quia pro elo-
quium suum. Aquila vertit, *in iudeis uiris*, Symmach.
in iudeis uiris. Theodot. *in iudeis uiris*, id est, sermonem
& verbum eius. Atque ex hoc loco & similium videatur
S. Johannes iuxtipos nomen *iudei*, quo jugiter vocat
Christum, dicens: *In principio erat Verbum*, **O** *Verbum*
erat apud Deum, **O** *Deus erat Verbum*. Vbi pro *Ver-
bum*, gracie est *iudei*: non quid vocem Mys. S. Johanne
acciperet à Theodotione, qui duobus scriulis S. Johanne
fuit posterior: sed quid hebrei. **NIV** **scib**, idem
fit quod *iudei*, idemque Theodot. vertit *iudei*. Denique
Theophanes Nicenius in Symbolo novi, & veteris
Testamenti, quem citat Turrianus lib. 2. de Hierar. or-
din. c. 1. ex versione Septuag. censetur esse prophetiam
de

de Transfiguratione Christi. Ecce, inquit Amos, firmans A res sublunares, & quodac cælestes producunt, temperat, regit, evanit, id est creans nubem, ex cuius collisus erumpit tonitus, & creans spiritum, & vice venientem, ex cuius verburatione, cum intentione significandi, exiuit vox de qua subdit: Ecce unicus dominus Christus tuum, scilicet cum vox Patria de nube intonuit: Et eccl̄ filii mei dilecti, in quo misericordia complacuit, iugum audire, Matth. 17. 5.

FACIENS MATUTINAM NEBULAM] Ita propriae ionant Hæbreæ quæ tamē alii variè vertunt. Primo, Septuaginta adentes C^re vertunt, faciens manū C^rebulam; Secundo, Pagnini, qui facit auroram C^re turbas, id est, diē & noctem, lata & tristis; Tertio, Tigurina, qui auroram facit saltem; Quartu, Clarius, qui aera auroram ex caligine, id est, ex tenebris noctis, & kilicet nocti succedat aurora & dies; Quinto, ali ex adverbio, qui facit ex aurora caliginem, id est, diem mutat noctem, prospira in adversitate; Sexto, Arabicus verit, rebus abyssum primi, C^re ascendit super altitudinem terra, & mittens laudem eum, (præcincen-tem) in dominum; Septimo, myllæ Chaldaeus, qui preparat lumen iussis quasi lumen aurora, & preparat tenebras impius.

Nebula commoda & sapientiam. Primo, quia b^rc nebula post noctes lerenas subedit in aurora producit per solem orientem, qui vapores & exhalationes è terra educens & elevans, ius quali nebula legit aereum. Secundu, quia manū nebula maxima est latitudine, velutque, & velit & aer totum horizontem inflat tamen. Terzo, quis huc nebula cingit & faciat sollem orientem, uti infans domum oritur & nascitur, faciat lumen, qui mundi formam, immobilitatem conficitur, rotunditas, & stellarum varietas significatur, easque omnium regi à Deo lustrantarie, & in Dei cognitionem mentes hominum perdere. Nam ex ventis, nebulis, montibus, aliisque creatis Deus agnoscitur, quasi ex ungulo le, quasi ex linea Apelles, quasi ex voce chorales, quasi ex carmine poeta. Vnde S. Augustinus docet mundum huncelle Dei carnem & caniculum. Si domo, inquit, carmen artifex novis quas quibus moras vocis subribat, ut illud quod carmen sucederetur ad decedentibus suis, pulcherrime curat ac transpetat: quanto magis Deus: nulla in natura nascituribus, & occidentibus temporis spatia, qua tamquam syllaba ex verba ad partem laudes facit pertinet, in hoc latitudine termino quasi mirabilis canitudo, vel brevitas, vel productio, quam modulatio præcogita, & præfinita deposita, præterea permuta?

Iulius S. Dionysius, hier. c. 15. docet, Deum designari per ventum, proper natorem vim movendi atque animandi, & eclestem insuperabilem; dicilem, ac nobilium principiorum & finium incognitas & invisibilis latitudes. Par modo Eusebius loco citato docet, Egyptiorum Dei Terrum, prouidentiam significant, pinxit solem radiis circumfusum in navi, quæ adiutorum flumen rapiebat remissa velibique incitata, ac deportabatur à subterrâneis se crocodilo. Sic enim Deus quasi gubernator regit hanc mundi navim, omniaque in eo animalia & in anima, quantumvis sera, horrende & vafa, edocent se regit. Rursum Deus princeps temporum est, qualis est: qui, ut air Lucas. lib. 12.

Tempora dividit ævi,

Mutat nocte diem, radisque potestus astra
In vetus, cursuque vagis narrare moratur.

Denuo S. Paulus naturali g. Felicis.

Est natura opifex Deus: omnis C^re artis, in omniis
Fons opere, C^re finis, faciens bona, sed que feruntur.

CAPUT QVINTVM.

SYNOPSIS CAPITIS.

P Redite & plangit Samaria nullitatem extremam & eternam, instigandam à Deo terribili, qui facit & dirigit & oritur, ac subridet nullitatem super robustum, ob spissitatem, præferunt ob rapinas & oppressiones pauperum. Deinde v. 14. horitur eam ad penitentiam. Nam v. 21. efficit se ejus vestimenta & cæmenticias extenuare non curare, immo detestari.

VERS. 1. **A** Udit verbū istud, quod ego levo super vos planctum: Dominus Israel ecclidit, & non adjiciet ut refurgat. 2. Virgo Israël projecta est in terram suam, non est qui fulcitet eam. 3. Quia hac dicit Dominus Deus: Vrbs de qua egrediebantur mille, relinquenter in ea centum: & de qua egrediebantur in ea decem in domo Israël. 4. Quia hac dicit Dominus domui Israël: Quirite me,

Hierogly-
ph. Dei.

Primus

Secundus

Tertius

Quartus

Quintus

Sextus

Septimus

Octimus

Novimus

Dicimus

Undevimus

Decimus

Undevimus

te me, & vivetis. 5. Ecnolite querere Bethel, & in Galgalam nolite intrare, & in Bersabe non transibitis: quia Galgal captiva ducetur, & Bethel erit inutilis. 6. Querite Dominum, & vivite: ne forte comburatur ut ignis domus Joseph, & devorabit, & non erit qui extinguit Bethel. 7. Qui convertitis in abominationem iudicium, & jussitiam in terra relinquitis. 8. Facientem Astarturum & Orionem, & convertentem in manu tenebras, & diem in noctem mutantem: qui vocat aquas maris, & effundit eas super faciem terre: Dominus nomen est ejus. 9. Qui subridet vestitatem super robustum, & depopulariem super potenterem afferit. 10. Odio habuerunt corripientem in porta, & loquente perfecte abominati sunt. 11. Idcirco pro eo quod diripiebat pauperem, & pradam electam tollebat a eo: domos quadro lapide edificabitis, & nos habitabitis in eis: vincas plantabis amantissimam, & non bibetis vinum carum. 12. Quia cognovi multa scelerata vestra, & fortis peccata vestra: hostes iusti accipientes rounus, & pauperes deprimentes in porta. 13. Ideo prudens in tempore illo racebit, quia tempus malum est. 14. Querite bonum, & non malum, ut vivatis, & erit Dominus Deus exercituum vobis sic, sicut dixisti. 15. Odit malum, & diligite bonum, & constituite in porta iudicium: si forte misereatur Dominus Deus exercituum reliquii Joseph. 16. Propterea hoc dicit Dominus Deus exercituum dominator: In omnibus planetis planctus & in cunctis, qui foris sunt dicebat utr va: & vocabant agricolam ad luctum: & ad planctum eos qui sciunt plangere. 17. Et in omnibus vincit erit planctus, quia pertransibo in media tui, dicit Dominus. 18. Vt desiderantibus diem Domini: ad quid eam vobis? dies Domini ista, tenebris, & non lux. 19. Quomodo si fugiar vir a facie leonis, & occurras ei ursus, & ingredieris domum, & innixa tur manu sua super parietem, & mondeat eum coluber. 20. Numquid non tenebre dies Domini, & noua lux: & caligo, & non splendor in ea? 21. Odi & projeci festivitatem vestras: & non capiam odorem coctuum vestrorum. 22. Quod si obuleritis mihi holocaustorum, & munera vestra, non suscipiam: & vota pinguis vestrorum non respiciam. 23. Ausus a me tumultum carminum tuorun: & canica lyra ruz non audiam. 24. Et revelabitur quasi aqua iudicium, & justicia quasi torrens fortis. 25. Numquid hostias & sacrificium obulisti mihi in deserto quadraginta annis, domus Israel? 26. Ex portafis tabernaculum Moloch vestro, & imaginem idolorum vestrorum, fidus Dei vestri, que fecisti vobis. 27. Et migrare vos faciam trans Damascum, dicit Dominus, Deus excitum nomen ejus.

VERS. 1.

AUDITE VERBUM ISTUD, QUOD EGO LEVO A milie fuit virgin regis olim ornata, nunc spoliata violante, profrate et concubate. Secundò, vocatur ex ego, quia instans à Hugo bohia: numquam enim antea Samaria ab Assyria, aliis gentibus subiecta fuerat; sed eis regnum et reliqui, instar virginis, liberum et libidinibus efflorescerat. ita Rufinus, Clarius et Arias.

Addit S Hieron. et Theodor. Samariam olim fuisse virginem, id est, puram in cultu Dei, cum in suis partibus Deum verum coluit. Sed hoc accepte debet de priis patribus, qui schismata, quo divitium et erectum est regnum Israel, precesserunt. Nam eum schismata, adeoque cum regno Israel corporis eius impedit et idolatria vitulorum aureorum, quos erexit prius Israelis rex Ieroboam.

PROJECTA EST IN TERRAM SUAM] Hebr.

DEUS noster, quod Tigurina vertit, afflita est in terram Iacob; Vatabil, derelinqueretur in terras suis. Pagnini et alii propriè, domus est in terra sua, q. d. Cecidit virginis Israel, tamque valido istu ab Assyris prostrata est, nos qualitercumque, sed usque in immam terram, ut iaceat humi tota corpore prana, plane afficta, proiecta est quia desperata, ab omnibus derelicta dimiliquata, sine ulla ope et ipse relungendi: quia nec ipsa, ut ipse conquisita et confacta, le erigere poterit; nec rex Egypti, aut Theodor, aut quis alius tanta estre eius clades, aedc attrita et membris luxata et distracta est, ut nemo accipiri restituere possit: per inde oca testacea alias ad petram, dilatit et dirigitur, ut a nullo ligulo redire grari queat. Unde sequitur:

NON EST QUI SUSCITET EAM] Alludit ad medicos, qui vires quem ex terra lapsum et omnibus membris contractum, ut curaretur, restituere nequeat, eum ut desperatum humi iacentem dimittunt et derelinquent. Physic adludit ad virginem, qui si lapsum et corrupta libidine, virginitatem amittit, suscitari nequit, ut decus virginitatem recuperet, Vnde S. Hieron. ad Euflor. de custodia virginis. Casei, inquit, quod metastando de te ducat Deus: Virgo, Israel cecidit, ut non est qui suscitem. Andenber laquer. Cum omnia pugna Deas, suscitem virginem nos patet pugna ruinam: valeat quidem liberare de pena, sed non vult coronare corruptionem. Rursum etiam, auger cladem, mox communicationem. q. d. Projicitur et, attincta in terra, non aliena et horrida, quod ministrum et miserandum est; fed in sua, quam unice amat, et a qua vellimus quia: a morte et nutrice amatatur et alebitur: sicut res miseranda est, si filia occidatur in finu matris.

VERS. 2.

VIRGO ISRAEL] solent Hebrei urbes et regna, ob speciem, opes et gloriam vocare virgines. Hinc Jerusalem vocatur virgo filia Sion, et de Baby lone sit Isaías cap. 47. v. 1. Defende, sede paluere virgo filia Babylon. Sic Egyptus vocatur surget filia Ierem. 46. 11. Virgo ergo Israel, et Samaria, ejusque regnum speciosum et optimum, quod defloratum et vastatum ab Assyris, si

URSIS, **DE QUA EGREDIERANTUR MILLE**. A mini in capivitatem, nec Per Beribae transfatis in Assyriam. Verum sic potius dixisset, *Et in Dau nos transiis*; nam per Dan, utpote Aquilonarem, ibatur in Assyriam; per Beribae verò, utpote Meridionalem, ibatur in Egyptum.

QUA GALGALA CAPTIVA DUCETUR] *Galgala* erat civitas duarum tribus, puta fortis Iudea; sed vicinadecem tribibus, cum iis excisi. In Hebreo est elegans agnominitio: *Galgal galgal*, id est, volubilitas volvendo volutus, vel rota rotando rotabatur, vel migratio migrando migrabit. *Galgal* enim dicitur à *773 galal*, id est volutus, devoluit, migravit. unde Tigurina verit, *Galgal transmigratus transmigrabit*; Pagnin, *Galgal de migrando demigrabit*.

E T B E T H E L E R I T I N U T I L I S] Septuag. & Syrus, *Bethel erit quasi non sit*; Hebr. *Bethel erit in Aera*. q. d. *Bethel fiet Beribae*, id est, domus fortis non domus vanitatis, inanitatis (inanis *T' vacua*, ut vertic Arabicus) & nullis, vel domus Dei fieri domus inanitatis, & doloris luctuosa.

Tropol. per peccatum anima quererat Bethel, id est, domus & templum Dei, fit Bethaven, id est, domus Icerum & diabolii. Rurum, domus cali sit dominus gehennae, ut in ea ardeat in aeternum. Hoc videt & lenit anima peccatrix in hora mortis, quando opes, honores & possidentes, quibus illeceps Deum ostendit, & vertentur ei in despicere, opprobrium, misericordiam, & tormentum aeternum.

Q U A R I T E D O M I N U M, E T V I V I T E] id est, & VERS. 6. vivit, velut vivit. ita Vatabl. & Pagnin.

N E F O R T E C O M B U R A T U S, id est, ardore & flagore, UT IGNIS DOMUS JOSEPH, ET DEVORABIT VICINA, ET NON ERIT QUI EXTINGUAT BETHEL] hoc est ignem immisum à Deum Bethel, ut patet ex Hebreo & Graco Pagnin, & Vatabl. virtutum, ne foris diffundat ut gnat damnum Ioseph; diffundat, inquit Vatabl. id est, perrumpat & dilacerat. Ignis enim valdissima queque perrumpit & conlaminat. Per Ioseph intellegit Ephraim, qui fuit filius Ioseph: Ephraim autem intelligit decem tribus: quis Ierobeam primus eorum rex, & regni conditor, fuit ex tribu Ephraim. ita S. Hieron. Remig. Albert. Hugo & Vatabl. Iisrael ergo nunc vocatur Ephraim, nunc Ioseph, nunc Jacob, nunc Samaria.

Q U I C O N V E R T I T I S I N A B S I N T H I U M J U-

D I C I U M] Coherens huc cum initio versus præcedente VERS. 7.

q. d. *Quicquid Domini vos, o Israeliz, qui ab eo averti convertitis iudicium, epique suavitatem & dalecitudinem in absinthi amaritudinem*. ita Rupert. Alter Vatabl. connectit enim hanc eam verbo de *veritate*. q. d. *Ignis hic de vorabit vos, qui convertitis iudicium in absinthium*. Jam *judicium Primum*, accipe proprium dictum. Svpè enim Prophetus culpant Israelitam, quod perverteret iudicium adjudicando cauimus nocentibus, utpote amicis, vel divitibus & dantibus manera; aque innocentes, quia pauperes vel iniusti, condemnato, qui bus proinde sequuntur & consolantur, quam quarebant ex iudicio, vertebarunt in amaritudinem iustitiae & condemnationis, quia illis acerba & amara erat inflata absinthi. ita Rupert. Hugo & Lyran. Unde explicando subdit Amos: *Et iustitiam in terra relinquis;* Tigurina, *iustitiam in terra affligitis*; Vatabl. *in terra facete finitum*.

Secundo. S. Hieron. *iustitiam generativa* accipit pro justitia & sanctitate, puta pro debito & officio virtutis, quod quicquid Deo & proximo praestare debet. Sic syp̄ Psaltes psalm. 21. ait, *le facile iudicium*, id est, quod exanimis est, debitum & gratum Deo. q. d. *Vos qui convertitis virtutem in vitium, iustum & iustitiam vitam in peccati amaritudinem*, tague quali abstinio potatis Deum. Hinc peccatum in Scriptura vocant amaritudines, quia amaricant, exacerbant, offendunt & ad iram concitant Deum. Ita sit Olice cap. 13. 14. *Ad iustitiam provoca ut me Ephraim in amaritudinibus sis*. Rurum, Peccatum per casachelin vocatur, fel, toxicum, ab absinthium: *Primum*, quia animam vellebat, hedit, occidit. Secundo, quia qui peccat, Deo quasi fel propinat. Terter, quia modicum mel & voluptas peccati aeternum fel, & dolores amaritudinis peccatori accessit. Hinc autem Moles Deuter. 32. 32. *Vos corrum, vobis felis;* *O boni amaritudini. Fel drosorum venenorum eorum;* *O venenorum spidum insuauibile*. Et Sanctus Petrus ad Simoniom Ma-

Tropol. de
fabrica et
mina.
art.
zit, est cyprius anima, quæ adiutori à Dominio ex lapidibus vivis, id est, ex virtutibus variis, de qua quinque sancti pugnando ejici peccatores, id est, cogitationes & cupiditates pravas: *as contra eas facilius bellum, hoc est, in iusto tuo odio mortificans, iunctum se efficit corpore & spiritu, ut mereatur venire in conopeum Dei vi vivens, & propalna vitorie virtutis merito coronari a Christo*. Egrediebantur omnes ex anima hac servida, quæ Deus adhaerabat, mille, id est omnium, virtutum opera, quasi milites strenui cum diabolo, & vicis pugnatur: *at postea, cum cupiditate rerum terrenarum capti, fervorem hunc renuntiavit, profect centum, numerum decuplo minorum;* & si prius centum educebat, decem in ea relinqueruntur; *quia huc remissio & declinatio anime, non unius aliquis, sed omnium virtutum opera minuta, & omnibus modis efficit imperfectionis, idque ienisi o magia & magis, ut tandem plandit in celo, totaque à demone & virtus oppositetur, & possideatur, itaque in extremum ruinam & interitum abeat.*

I N D O M I S R A E L] *Domum* vocat familiam, id est temp. & Synagogam Iisrael, in qua multe erant urbes, oppida & pagi.

Q U A R I T E D O M I N U M: Q U A R I T E M E, E T V E L V E T I S] Quia ponitur propter, q.d. *Hoc quod jam dictum est, accidet dei nati Israel propter idolatriam: agite igitur penitentiam, relinquit idola, & quirite Dominum*. Nam hebr. 12. 14, id est, quia, post multum propter, *quirire*, vel *verum esse vero*: *ki etiam Hebreis scriptum tantum sit initium & exemplum orationis*. Pali manus enim Deus hic invitat Israhel ad penitentiam, non minus territus reprobavit. Paulus alter Vatabl. nam pro *qua*, *verit.*, *si eum dixit Dominus (quirite me)* volens scilicet revocare ab idolatria, propter quam multa mali illi eventura erant, nisi resipisceret, & quereret Dominum.

N O L I T Q U A R E R E B E T H E L] ut colatis virtutis aurois, quia in Bethel erexit Ierobeam.

E T I N B E R S A S S E N O N T R A N S I S T I T] Bersabea urbs erat ultima terra sancte, & quippe terminus ad Meridem, scit Dan erat euidens terminus ad Septentrionem, unde de tota terra sancta dicitur: *A Dan usque ad Beribae* (ita dicta à iuramento & federe quod Iacob iuxta puteum Abraham inuit cum Abimelech, dandae ei septem agnas, *Non bebi enim hebr. est puteus*; *13. 13. faba per fidem iuramentum, per fidem septem significat*. Beribae ergo id est quod puteus iuramentum, vel puteus septem, D scilicet agnorum. Vide dicta Gen. 31. 14.

Pertinente hic urbs ad tribum Simeonis, sed quia Simeonis pars erat exigua, eaque intra forum tribus Iudea continebat, hinc locutus 15. 18. Beribae ponitur inter urbes Iudea. Hic multo tempore habitarunt Abraham, Isaac & Iacob: unde & vocatur nippidum, Isaac. Tempore S. Hieron. erat vicus grandis, in eoque erat prafidulum Romanorum, & Vicus salutaris vocabatur: nunc Gibelina nuncupatur, ita Adrichom, in Delipect, terra sancta. Postea in Beribae peccata erant idola, eaque ac in Bethen & Galgalis, ut patet 4. Reg. 13. 8. Unde iubet hic Propheta, ne edo transeant, ad colenda scilicet idola. Quia enim Abraham in Beribae orationem Deo statuerat, in quo eum invocaverat. Genet. 22. 17. hinc posteri eius ibidem altare flaterunt, at non Deo sed fuis idolis. ita S. Hieron. Theodor. Remig. Hugo, Lyran. & alii. Vnde Arias alter explicat, q. d. Nec colat idola in Bethel & Galgalis: ita fieri, ut non abducatur.

Peccatum per casachelin vocatur, fel, toxicum, ab absinthium: Primum, quia animam vellebat, hedit, occidit. Secundum, quia qui peccat, Deo quasi fel propinat. Terter, quia modicum mel & voluptas peccati aeternum fel, & dolores amaritudinis peccatori accessit. Hinc autem Moles Deuter. 32. 32. Vos corrum, vobis felis; *O boni amaritudini. Fel drosorum venenorum eorum;* *O venenorum spidum insuauibile*. Et Sanctus Petrus ad Simoniom Ma-

Magum, Actor. 8. 23. in *sille amaritudinis*, & obligato. Asto uter dicatur, quia eam sequitur quasi custos. Unde Cicerio ibid.

Huc pertinet explicitus Aris, si per iudicium accepit legem Dei. Hec enim placit. s. 8. & alibi Ispd vocatur *iudicium*, quia secundum eam iudicandum est quid sit bonum, quid malum, q. d. Vos legem Dei, que luxuriae sunt in eis & favo psl. 88. tt. ad vestras pravas concupiscentias & conlectus, ab omni minime, quia stimatis eam amaram ne abstinere, illamque ut tales apud alios depingitis & traducitis, itaque eos ab illa ad seclera vestra abducitis.

Tertio, Septuag. huc referunt ad Deum, sic enim vertunt; *quare Dominus, & usque, & qui facit in excelso iudicium, & iustitiam in terra posuit*. q. d. Quare Deum, ti menses iustum ex regnum eius, et potest scripsi vindicari, iudicium. Et Arabicus, *Dominus faciens iudicium in altissimum, & ipse est qui fundat iustitiam in terra, & operatur omnes, & parat iustitiam*.

E T J U S T I T I A M I N T E R R A R E L I N Q U I T I S] *yulius idem est quod iudicium, de quo jam dixi: hebrei enim verbo posteriori explicavit priorem. Aliter S. Hieron. Lyran. & Ribera. Hi enim per iustitiam accipiunt Deum, qui est iustitia essentialis & increata, quasi dicit. Vos adoratis iniusta, & fonda idola, & relinquitis verbum, inquit interea quasi iustitiam contemnitis, & cœukatis ipsam iustitiam, id est, Deum iustitiam, & omnipotentem, utpote factorem Arcturum, & Orionem, &c. unde & Chalda. verbi, deponens timore a facie Domini, qui facit Arcturum, &c. Sed prior sensus, uti simplicior & communior, ita germanior est.*

F A C I E N T E S A R C T U R U M] Ribera ex Remigio huc connectit eum verbo *relinquistis*: illud enim hic repetit, quasi dicat. Relinquitis iustitiam, quin & ipsum Deum faciemus Arcturum. Unde Syrus vertit, *dereliquerunt illos qui facit Arcturum & Orionem*. Rursum planè hoc referat ad ver. 6. **Quare Dominus**. q. d. Quare Deum creatorem, gubernatorem, iudicem & vindicem, quæcum remunerat omnium; utpote qui facit Arcturum, Orionem, &c. extera enim hic intermedia, quasi per parentes in terciis iunguntur. Senfus est, quasi dicat. Quare Deum, non idola: ipsis enim Deus creat, gubernat, iudicat, vindicat premit universalia, non idola. unde Septuag. vertunt, *qui facit omnes, & transformans* ita S. Hieron. Vatabl. & Lyran. Quocirca si illum quæfuerit, vivet etiam in mediis periculis, & hostibus, secuti & incolumis: ille enim potens est dare suis vitam, salutem & omnes bonum: si autem, morientur, & ab hosti Assyrio exsindemini: Deus enim immittet ignem in domum Ioleph, ut dixi enim facit Arcturum, Orionem, calum & terram, & omnia quia in eis sunt & sunt.

A R C T U R U M] Ita hebr. מְלֹא קָמוּ Arcturum vertunt Septuag. Job cap. 9. a. Pagnini. Vatabl. Arias hic. Secundo, Symmachus, & Theodosius vertunt *Plejades*, sive *Vergilia*, que sunt septem stellæ in cauda Arietis, aut postius in Tauru; ita etiæ verbit Nostr. Job 38. 31. Tertio, Tigurina verbi *Cyanoram*, id est, uriam minorem. Quarto, Arabicus & alio vertunt, *scenaria*; quæ sunt in capite Tauri, & à Graecis vocantur hyades ab ἦν, id est pluere, & quod pluvias concident. Alii aliter vertunt: Hebrei enim nominant arborum, animalium, stellarum plurimes earum species significant. Porro *Arcturus* est uria minor, putat sepius stellæ quæ sita sunt iuxta polum Arcticum, ideoque circa eas volvitur axis eisdem nobisque semper apparent, & numquam occidunt, inquit Albertus. Verius Arcturus est stellæ ingens in fidere Bootæ, levæ bubuleæ post eamad majoris uræ, indeque vocatur Arcturus. q. d. Uræ cauda: *ipsa enim est uræ, & ipsa cauda*. Oriuntur Arcturus die 5. Septembri, ait Colomelli lib. 3. cap. 4. iuxto ortu, quæcum ac occasu, grandines & procellas ingentes concitat, ait Plinius lib. 2. c. 39. Unde Virgil. 1. Aeneid.

Ende imber, & ignis;

Arcturus, phœnixque Hyadas geminoque que Triones. Et Horat. lib. 5. Carm.

Stella micans radix Arcturus nomine clava.

Et Cicero lib. 2. de Naturæ deorum ait, eam sitam subter praecordia Bootis, qui & Arctophylax, id est, eu-

stros usque dicuntur, quia eam sequitur quasi custos. Unde Cicerio ibid.

Arctophylax unig' qui dicitur esse Bootes,

Quod quasi remone adjunctam pra se quatit Arctum.

Et Ovid. 1. Faſt.

Sive est Arctophylax, sive est piger ille Bootes.

Horum omnium situs claræ patet insipienti globo astronomico: in eo enim pingitur Arcturus ut clara stella inter femora Bootis, sive Arctophylacis, qui loquitur uriam maiorem, siveplaustrum, ut vulgus vocat, et quod septem eius stellæ forma plaustrum vel cursus exhibent. Porro Arcturus acer est, & vehementer in cœnῳ procellis. Unde Plautus in Rudent.

Arcturus signum sum omnium quam accerrimum:

Vehementem sum exorsus, occidens vehementius.

Quocirca Plinius vix ordinaria maiorem, & quasi divinam in concitandis tempestatis in Arcturo agnoicit lib. 18. a. Et hoc innuit hic Propheta dicens: *Deus est qui facit Arctum*, hoc est, qui vix tantum inculandi nimbus, grandines, fulgetra ei indit, quantum tantus cernimus & experimur. Jampridem enim Deus fecit, id est creavit, Arcturum, putat ab origine mundi: quare Propheta cum ait hic, *faciens Arctum in presenti*, non videtur de præterita eius creatione loqui.

E T O R I O N A] Sie & Syrus, & alijs passim. Arabicus vero vertit, *Geminos*, Orionis fides est Meridionale ante taurum constans ab stellis, & pingitur in globo astronomico quasi vix pede insulenta lepori, inter Hyades & Syrion, sive canem maiorem. Dictis est & græc Orion, ετερον, id est turbare, & quod eius ortu oritur pariter hiems, & quia oriens nimbis & procœllis aereum terraque turbat. Inde hebr. dicitur יְמִינֵנוּ, id est inconstans, & quod inconstans sit in miscendo, & inconstans autem, putat Ieronimut, & tempestatis inconstans: nascitur nono mensie, putat November, qui inde hebr. dicitur καλεσ. In Novembre enim magna est celi inconstans, & intemperies, quam significat, & inducit τέλος, id est Orion. Unde Virgil. 1. Aeneid.

Cum subito effugere: fluita nimbofus Orion.

Hinc Poëta fabulati sunt, Orionem, vel Urionem sicutum esse Neptuni, itaque dictum ab urina Jovis. Platus jugulum vocat, quod sit quasi armatorum gladius, stellarum fulgor (unde Nostr. Haec 12. 20. hebr. τελι veritatem) terribilis. Idecirco ab Ovidio lib. 4. Faſt. Orion vocatus enifer. His fulget, Ieronimut, & obliteratur, tempestatem denotat. Quocirca Horat. lib. 1. Carm.

Nons, inquit, deveni rapidus comes Orionis.

Deveximus vocat, quia in devene ex parte, id est, in occasi politis: comitem vero eis Natura facit, quis tempestatem & ventos lœcum fert Orion.

Sub Arcturo, & Orione per synecdochen, reliquæ stellæ et alia omnia accipit. Unde Symmachus pro Orione vertit, *stellæ, & Theodotion, & virgines*, qui sicut stellæ omnia abducit, ut idem hic dicitur quod psalm. 146. 4. *Qui facit multis innumera stellarum, & omnia eius nomina vocat*. Quamobrem Septuag. hic vertunt, *omnia faciens & fabricans*.

Quare, cur huc duo alira pro exteris nominat Propheta? Reip. Primo, S. Hieron. quia huc duo sunt celestria & nobis notoria. Secundo, quia grandines, pro Dæcili, &c. ab horridis sideribus exsunt, velut Arcturo, Orione & Hædes, ait Plinius lib. 28. 28. Hæc ergo sidera cœlestia tempestates, ira Dei sunt symbola: iram autem & vindictam his Israelites ministrat Deus. ita Ribera & Pineda in lib. 9. q. que famæ ratio huic loco valde congruit. Tertio, quia Orion præcipuum est fidus Meridionalis: Arcturus præcipuum Septemtrionalis: sub his ergo duabus omniis, putat tam Meridionalia, quæm Septentrionalia comprehendit.

Addunt aliqui, hæc dum hæc ad producendos flores & fructus vernos. Unde Job 38. ver. 33. pro eo quod nos legimus: *Nomquid conuagere valebis miseras stellarum plaustrorum* (hebr. קָמוּ) *aut germe Arcturus* (hebr. קָרְבָּל) *poteris diffidere?* sic translat. Pagninius, *namquid ligare poteris mandibiles tuas* scilicet delictas Vergiliarm, *vel seruos fratrum Orionis aperte facies?* & Tigurina, *num prolebus deictas plaustrorum, aut contrahentes Orionis aperte?*

Quar-

Quoniam Christus à Castro, Videntur, inquit, poe his dudous principis fiducibus astutis & hæmis, significari quatuor anni tempora: nam ver astuti adiunguntur, bienni autonimi, q.d. Qui facit quatuor anni tempora; sicut mox adiicit: Qui facit solus & hæmis. Qui enim ad eum facili tempora commutat ex ortu fiducium, & qui facilè è periculis eruit, & forces infidas in felices fauillaque commutabit, & caprivateatem instantem avertit.

Tropolog. S. Gregor. li. 9. Moral. c. Artilurus inquit, sapienter versatur, & sanguinem morsum: sed Ecclesia perficiens iniquitatem sine refectione solaret, sed tamen non ad mundi terminum sine defacta perdentes. Artilurus dum versatur, origines: quia cum 5. Ecclesia valentia in virtute reficit, etiam auctoritate pro veritate sagittatur. Quid post Artilurus per Graciam, n. iiii. Martires degenerantur? Ex oratione igitur hinc inbornata quia clavis familiare confusa, fidelis deus in seipsum ad tempora sine perficiens societas. Ordine ergo etiam editio 5. Ecclesia Martires misit. Qui dum legatis redditis recta sunt, tamen pandas ex frigore ad veritatem persuaderet. Subdit deinde: Post Oriente sequuntur Hyades, id est doctores, qui post Martires doctrinam illam pluvia rigorant Ecclesiam: nam post tria fructu Martis, summo sub Constantino copit quartum facultum Doctorum.

CONVENTENTEM IN MANE TENEBRAS 1] q. q. Qui temebat noctis converxit in mane & lucem aurore, & quo noctem converxit in die, ac viculum diem in noctem. Unde Pagnini, verit. 1] qd. qui converxit in mane umbra mortis, & diem in noctem resurrexit: Turgirina, qui resurrexit mortis, id est mortis, converxit in locum mortis, & diem resurrexit. Nota. temebat noctis hebet vocante 1] qd. resurrexit, id est umbra mortis, hoc est, maxime & densissime, quæ ut horribiles, uti ut umbra mortis, id est umbra tristitiae, & umbras densissimas.

Potro hac umbra & temebat & symbolice denotat ingentia pericula, at Theodorus, clades & strumenas. q. d. Deus consolationem in desolationem, illum in luctum, prosperitatem in adversa, jecutitum in timores, plausum in plauditum commutat, & vice versa desolationem in consolationem, &c. prout ei liberetur, & prout merentur vel demerentur homines. Ita Chorenus Abbas apud Cæsarium, collat. 1. c. 7. r. hunc Amos locum explicat de mutatio cordium, quæ faciat regia potest agi ut militer Deum.

Qui vilia facies, inquit, plane non morietur apon Dei, sed tu proches affecta: Quia ego ergoñi gaudi mei sunt de Domino: cum si vel alios quæcumque ex reparationib[us], ex predictis consuetudinibus, ex superiori humilitate, ex dilectione ad senorem, qualidam heretorumque perspectuam, & expectatim auctoritate prophetarum regnum suum solvantur performatum: Iste sunt predicationes quæ posuit Deus super terram, quæ Propheta confirmavit, ad alii, ratione seruum canentes populus adorans, dicens: Fuisse & vidisse opera Dei, & quæ posuit prodigia super terram, & infernabilem usque ad finem terræ: arcum costruxit, & confingit terram, & fecit combures ignis. Quod enim in aliis non posuit eis prodigiorum, quæm sub nomine brevissimæ ex reparationib[us] publicavit. Apof[el]as scribit, ex profectorib[us] tremulenter Evangelium predicatorum paternis redi, ita ne eam quæm presequebatur fidei, etiam effigie sua sanguinis propagaverit. Ista sunt opera Dei quæ se quatinus non cum Toto operari possunt prefaceas, dicens: Pater noster nrae opere speramus: Et ope speras, Job. q. 5. Ibi speramus. Domini in spiritu sentimus beneficium, jenit, Dominus Deus Iustitiae, qui fecit mirabilis magna solis, p[ro]f. q. 2. Id est qd. Amos Propheta: Qui scit, inquit, omnia, & conuersus es, & transfiguras eti in maiestatum immunita mortis. Ita neptu[m] et maiestatis dexteru[m] Eros.

Kurtius Cæsarius collat. 1. cap. 2. hæc mutations mentem miraculis perficit, dicens: Et revera manus mirandus est, de propria carne feminis eradicare luxurias, quæ expellere immundum spiritum de corporibus alienis. Et magnificas figuram est, virum patiens tremulenter manus invaserit, dicit solubile granum aeris poufissimum impetrare: plausum est, et subiecte edocimus de oris propria tristitia meritis, qd. ut valde endiges alienis fibrosis que corpora rapisti. Pugnare multa modis proclaris virtus, sublimisque projectus est, anima propria carcer longa est, quæm corporis istius. Cæsarius dat. Quanto enim hoc sublimius sunt est, sicut projectus sis est falsus & quæcumque projectus excellenterque est subfalsus, tam præterius aspernatur agi & ruitus. Nostre hoc qui in anomibus convivit, et disfudit: sciant le tot mutacula

Corn. in Prop. Nisi. 2. v. 10

A patre quoq[ue] animas convertant, inq[ue] quoq[ue] via extirpant; caque non corporalia & transiota, sed spiritalia & in omnibus avum in celis ad perenne tropheum manuera.

QUI VOCAT AQUAS MARIS. q. d. Qui calo se: lis evocat & attollit in aerea vapores ex aqua maris, & refolvit ut pluviam; itaque REFUNDIT EAS (aqua) SUPER FACIEM TERRÆ: DOMINUS NOMEN EST JESUS: Pro Domino hebrei. c. 1. id est qui est, vel id, qui est ipsum esse, cum suum formale, tempestu rerum omnium, pars qui est plenitude, universitas & complexus entis, excellentia & exaltitatem, qui est Oceanus etendit, & immensum pelagus excedit. Sulciator Sanctæ Amos, ut pose rusticum, alludere ad militaram opinionem, hec illam, quæ coelet ex idem tubere & hauique aquæ est maris, de qua Hodoginus lib. 23. c. 3.

Tropolog. S. Paulus alt. S. Hieron. quæs[us] turbis violentias, & saepe tempestat, & tumultus maris gurgi ex professissimis & primaria nützneris Ecclesiæ am Dni, qui vocatis a Domino, effusis ex sua fratre faciem universa terra, ut predictissimum Evangelium de Hierosolymis usque ad Hierusalem, &c. ut infra ad Hispanias renderet, & a mari subire, inquit ab Oratio nrae nrae ad Orationem VERS. 2. intercessori, & dominum suum, & facient quæ legimus, ut summo sibi exagras sis, & consumatis sis usque ad summum nisi ante eum deficeris sorte, quæm fiduciam predictam.

QUI SUBSIDET VASTITATEM SUPER R. OBUSTUM] H[ab]ebit est M[od]US malitie, quod Primus, Se- p[er]t[us] verunt, qui dividit contritionem super feritatem, & id est, qui variis contritiones quasi divisa & diffictas instaurat in fortes & potentes, ut eos fierint; quique, ut explicat Thaddeus, facili infinitos corroboret, & robustos infirmat & conseruit. Secundus, Chalid, Vatabel & Arias, qui feruntur debiles, & r[es]istunt prævalere subtilis & feraces; Tertius, Lytan, qui conseruantur & fortificantur a nobis fatigati, & depulsione, id est populi flagrum, & oblitus est regne pacis facis; Quartus, Pignolius, qui solerat negligenter super peccatum reprobavit; Quintus, Turgirina, qui emerget negligenter super feritatem; Sexto, Aratocus, exaltans benevoli super feritatem super magnificas se; Septimus, qui propter fides oculis (abfectum) ferit & humiliat super sanctum (elevarum) oculos. Haec omnes interpretationes codem tendunt, feliciter significant. Deus est qui das robur & viduaciam cui vult, ac capi infirmos robarane, ut prævalentes fortibus. Si tropologicus al. S. Hieron. feruntur sororis imbecillitas anima ejus rufus, anima ferendo imbecillitas corporis ejus.

Nobis codem feri senti, sed nervositas magisque propriæ, cum Aquila verit. qui subridet, id est, subridendo communitates & immunitates valetatem. Ita enim magnitudo subridendi ostendit est, ut potius ad heros, ut rufus, & subridatur, ut patet ex illo Virgil. Aeneid. 1. o. Ad quem subridens misericordia alegemus ira:

Non mortuus.

Ita Deus omnem humanem potentiam sibi adversam subridet, id est, subridendo despiciet, deridet & fermit. Risus ergo ostendit eam minorum esse sua iea, & indignum cui sufficiunt & irritant; uti leo, canes, lupos, urios non obgnat sua iras, & obridant, quæ ludens & timentes discerit. Sic Deus ludens in orbe terrarum, deridet fabrum hominorum, & subridens macerat impios; & cuncte per homines debiles & infirmos, reque vilis consuntur, uti Phenomen contrudit per ramas, locutus, cimiphæ & mucras. Hie sit ludus, hic riuis Dei omnipotentis. Hinc à Castro ita explicat: *Qui subridet*, &c. id est, qui solerat quasi per rūm eximulare debilitem quemque in robustum, ut cum deridat. Et Mariana: *Deus*, sit, *subridens*, id est, videtur ludere in nostris malis. Et Bonaventura, id est ridendo, vel subridendo, facili immitit valetatem. Sic de flutuatione ait Job c. 5. 18. *Deridet equum & asinorum suis*. Et de Leviathan cap. 4. 20. *Quæ ligulam afflantur malleum*, & deridetibus vites, temet haflum. Et Piaties de Deo ait psalm. 2. 4. *Qui habens in seculi terribilis es*. Et psalm. 16. 11. *Dominus aures ostendit eum*. Et Proverb. 1. 16. *Erigitque in interies vobis adobe*. Puletrum vero Sapientia cap. 1. 2. cùm dixisset impios Chamaneos impi & insipienter instar infinitum imitatorum vivis, subridet: *Propter hoc consupponit infensa- nis indicium in donum dei*, q.d. *Vetus peribulus & ridebus* le pejuni poti per vespas & crabeones, conquisit pueros, graviter tam & acriter punivit ob in Graeco pulchra est paronomasia inter nos & iacevimus, q.d. *Ridiculos ridiculos*.

Sabrinus
figuram ita
deficiens
ad adversarios.

stas quod premisisti, scilicet vos quatuor bonum, non malum, ad hoc, ut Dominus sit vobis agere: agite quae dixisti, & facta veritas contentantur, ut mores malos in bonos convertatis, quibus Deum vobis conciliatis, ita Theodor.

Prius sensus simpliciter, secundum plenior est.

CONSTITUTA IN PORTA JUDICIIUM.] fe-
licitas iustum, hoc est, iustus iudicet, qui munera non accep-
piunt, sed pauperes & innocentes tuncantur.

**S I P O R T A M I S E R A T U R D O M I N U S R E L I-
Q U I T I S J O S E P H I.** id regno Israel, cuius institutor
fuit Jerocham, ortus ex Ephraim filio Joepha.

I N O M N I U M P L A T E I S E R I T F L A N C T U S, et
I N C U N C T I S Q U A F O R I S S U N T (puta in omniis
vers. eius), ut vertit Vatab. & Arias, pagi & willis) DIC-
T U R : V. A., v. A.] hebr. יְהוָה, id est heu heu, vox
votis ei genitio & plangentis stragam Samariae ita S. Hier.

V O C A G U N T A G R I C O L A M A D L U C T U M , et
A D F L A N C T U M E Q U I S C I U N T F L A N C E-
R E S] puti planctores, & plandictas, five praeficas, qui ad
funus mortui vocabantur, ut cum voce, & gesto, & tibie
sonitu plangenter, de quibus dixi Jerem. 11. q. d. Tan-
tare clades, ut omnes plangant, & urbani & ruricani bi B
naturaliter more ruficantur, illi ex arte & uita civili.

Q U I A T R A N S F E B O I N M S O I O T U I] quasi ful-
ver momentu omnia pervalens, perirent & furentur .
Unde Aquila verit, ενεργείας καταστάσις citam & curationis
minime capacem calamitatem, ita S. Hieron.

V E R S U S 8. **V A D E S I O R A N T I B U S O N I D E M D O M I N I]** S.
Hieron. Rupert. & Hugo haue intelligent de Iudeis, quæ
ac Israelitis Aris de foli Iudeis. Name. lequeoti v. t. no-
minat Sionem, quæ erat sibi & atra Iudeas, ac hic v.
s. a. agit de vitâm Deo vero oblatâ: hezazem offer-
tum in Iudea, non in Israele. Seopus ergo est, ita S. Hieron-
q. d. Dicunt impudentes Iudei & Samariæ: Veniat dies
predicta à Propheta, veniat iusteata capiçâris, dum
modo quod promittitur per Prophetas, etiam refulsitionis
tempus consequatur. Non est enim tantum malo in capti-
vitatis iniuria, quantum bene in his qui post captivitatem
Dominus politice. Quibus Propheta responder, eos
falli & falli præsolari, nam post 20 annos captivitatis gravi-
ores clades eis obuenient. Citem enim iugis Chaldeorum
evaserunt, inquit, incendiis in uris, id est Cyrus &
Darius, à quo truci occurrit colubro, id est Alexander
Magnus & Antiochus Epiphan. Verum ad Israëlitas lo-
los haccepsit fuit ferro, hinc vocanter v. 15. telique
Joseph: bi etiam habuerunt ipsa Deo vero dicata,
qua destruxit Achab & Jezabel, uti plangit Elias p. Reg.
19. lo. Loquitur ergo Israelitis, qui inuidit miasca
privitatis & exodus, quæstus intentabat: Propheta, dicen-
tes: Mandate, remanda, responde, responde, lige 3 v. 20. Sen-
sus ergo est, q. d. Vos o Israelites, iridetis nostra oracula, &
aristole dicit: Ubi est deus? Domini ubi est deus & vindi-
cta & excusâ, quam ad ravidum inclamant & intentant no-
bis Propheta? veniar, veniar. Nam ad hanc diem & vocem
jampridem occuluerunt aures nostræ: dies enim illa tem-
pe nos obiicit, & quemque venit. Quare minus halces
ut inanes spernimus: diem illus venturum non credimus,
ne timemus. Et si venias; non adeo horribilis erit, atque
adibit uti venias; nec Deus populum suum derelinquet, sed
paolo post refutat & restaurabit, uti vos, o Propheta, pro-
mittens. Quia vos responder Propheta, diem Domini fore
terribilis forecet diem nubis, caliginis & tembarum, id
est plenam misericordiam, tristitia & ziumnam, ac omnia
infusa & acerba alluviam. ita Theodor. Lyse & Vatab.

V E R S U S 9. N I S I S E N I O S E T , Dies illa periculum ex periculo, cladem
Ursum, den-
coelum
qui?

Dies illa periculum ex periculo, cladem
ex clade feret, perinde ac si quis lenonis fugiens incedat in
ursum, & omnis fugiens in domum, ibi mordeatur à colu-
bro, q. d. In de illa omnia oblique erunt plena periculis &
stragibus foris oec domi quis tutus erit cœlito enim
litteratus. Rurum, minori periculo, & male succedit
maius, sicut favoris est uris leone. leo enim supplicibus pat-
et & mortuis, omnis nulli, quia & cadavera invadit & la-
niat. Addit à Castro, per leonem intelligi Teglatphala-
tar, cui succedit uris favor, scilicet Salmanasar, excusreas
& populans agros Samariae: utrum excepto nocturno colo-
ber, id est, Idem Salmanasar Samariam & euentus, regnum
quæ Israel excederent.

Cormil, in Prop. Am. xii. v.

A Alleg. Ailei, Rupert, hac referat duplicitem Charsi advo-
catus: Leo, inquit, est Christus refugens ut leo de tribu Ju-
da, a cuius facie fugerunt Iudei: sed in eundem insident
quasi in utrum cum secundo venierit us iudex orbis, quando
de Iudea concursum hoc tueri, & abscondere in materia &
panetina, hoc est, in legi Moysi jura pridem ruente &
absoleta: id ibi comprehendet eos coluber, id est, Anti-
christus tyranus uno omnium terrarum, de quo dixit Ja-
coob Gen. 39. Fuit Den coluber in uia, serpens in seruare.
Sic enim de Deo ac Iacob. Threni 3. to. Usus inveniuntur da-
dos ejus muti, deinceps abscondit.

Tropolog. S. Hieron. Diabolus, ait leo, orsus, colu-
bus: puti leo in hac vita, orsus in morte, colebat in gehenn-
na: ibi enim damnatos mordet & cruciat ut apes. Rurum
Clariss: V. x, ait, illis qui desideraret diem Domini, id est
dilectio mortis, ut praesentis vite mala evadant, nam incident
in ursum, id est, in terribile Christi iudicium, & in colu-
brum, id est in gehennam, ubi ab uno dæmoni & tortore in-
cident in alium & alium iugiter.

Denique hac recte Epicurus, politicus & athei ad-
pates, qui hic vompescuntur, venditique & venient indulgentia,
ideoq; ibi perfidie conatur animam hominis esse morta-
lalem, & in morte cum corpore interrrutram. Hi enim non
timunt mortem, sed fatuus & opfeti eam optant, ut in ea
quiecant. Verum in morte incidet in ursum & colubrum,

id est in damones, qui offendunt eis animam esse immorta-
lem, dum eam rapient ad aeterna tormenta. Ibi agnoscet
Iacob Bulidicatum, cum damones eis obiciunt testimo-
nium ipsius animæ, dicentque: Ne nobiles eredete S. Script.
Eccl. 12. confitent SS. Paulus & Iapicent, qui omnes
nos credunt & docent animam esse immortalē, debet
nobis saltu eredere animam tuam, qua tezaurum liberam, ra-
tionalem, creatam ad imaginem Dei, Deumque fore suum
judicem & vindicem, præterea in, qui omnem hanc vi-
tam in voluptatibus & iceberibus tranferunt. Ubi & nisi
in altera vita, eaque aeterna. Id clamavit, id jugiter oc-
clamavit tibi conscientia tua. Clamorem ejus furitate
teo lopis volvisti, at extingue non potuisse: semper tibi
barbitur tercupus, semper dubitatio, semper metus. Quid
si anima sit immortalis? quid mihi poti hanc vitam acci-
derit? quae feliciter possem dabo? Stolasde, In dubio tan-
to, ex quo scielas aeternitatem tuam pendere, eumque
Vel beatissimum, vel miserissimum, qui non tuuerit,
cur non securius partem elegili? Si dubies an via sit
objeta latronibus, aliam capelli, licet longiorum & difi-
cilliorum. Cur idem non facili in hoc caeo anima bili-
vio? Hoc dilemma (quo nuper politicus quidam moriens
coquitus & converitus est) Iapicentiam & paulidianum
decere debebat: Vel est numen, & vindicem Deum poti hanc
vitam, si non est, si non est. Nam si id credidero,
non mihi nocet, immo proderit: inducit enim me ad vi-
tan hominem & nomine dignam, si est, & ego illo non
credidero, immo negavero: quae cœs iras, quæ turmenta
ab eo habe perficimus & blasphemiam expectare me
oportet? Potius ergo illo credere & confidere, eum li-
kul redire, noscere nequeat; non crede autem gravissimos
etiamus mihi acerter posse. Rurum, vel iam præmia
bonorum & supplicia malorum, ut ipsa ratio dictat, post
hanc vitam, vel non sunt. Si non sunt, ea tamen credere,
spite & timore non obicit, immo proderit ad omni-
mum virtutem: si sum, & ego ex non credens turpiter
de feliciter vivere, atque impudicè brice aeterna man-
cipabor. Longè ergo fatuus & prudens est, ea credere,
quam non credere. Vide Tertull. lib. de Testimonio
anima.

N U N Q U I D N O N T E N E B R A D I E S D O M I N I , VERS. 20.
AT NON LUX?] Tenebra symbolum fuit adversitatis,
calamitatis & mortis: ipsa vero prosperitatis, felicitatis
& gaudii. q. d. Ut quid contemnit, imò irridendo pro-
vocatis & desideratis diem vindictæ? Dominus inicit illam
diem vobis fore tenebras, id est, zuminam maiorem
& luxuriam, in qua bonis, libertate & vita (poliubimana)
in qua occidet vobis sol bu sicut luci, omnique confortatio-
nis & boni, ac non una perpetua vobis erit dormienda, in
qua nullus erit splendor, sed umbra mortis, & aeterna cali-
go, mortis & delatoris.

O O I E T P R O E C I FESTIVITATES VISTRAE? VERS. 22.
Est prolepsis. Occurrat enim tacita objectioni. q. d. Vos
confidentes in templo & iisque sacrificiis, dicitis & inge-
minatis:

minaxis: Templum Domini, templum Domini est apud eos. Deus non fecit suum templum ab hostiis everti, nec populum te tot vestimenta calentem, ab hiis capi & trucidari. Quibus Dei respondet: Frustra haec iustitia, frustra ita hoc confidisti. Nam ego odi iniquitatem & felicitate vestra; odore & nitore vestrum, dum clementer, regi ac thymiamatis incensuque velutri, non capior, immo differodas quia ab hostiis meis, impia de testiculis meis offenserunt, juxta similitudinem t. 1. 3. Inveniunt abominationes eis micti calentur vestris & solenitatis vestras edivis anima mea & folla sunt micti malefici, laboravi solus. Illa enim sacrificia yebant tantum & placebant Deo ex opere operatois, non ex opere operato, ut placet sacrificium legitur novus, vide ibi dicta.

V. 18. 12. ET V OT A J Septuag. veritate, & salutem, scilicet hostias, puto pacificas, que pro pace & salute domus vel populi offerebant, vel sponte, vel ex vano. unde Nostrae vestit, vix pugnare vestrum. Hoc significat Hebr. οντων μεριαναν; sed Septuag. legentes alius punctis επικεκρυμμανταν, vestrum & vestrum, id est apparitionis, vel praesentie vestra, q. d. Hostias ad quas offertendas vos Deo praesentes in templo filiatis, non respiciamus.

A UFER A M E T U M U L T U M (Septuag. sicutum; S. Iustin. contra Tryphon. multitudinem) C A M E N U M T O R U M] Candide Judaii psalmos Dei & cantica in tempio in laude. Deinde Deus ea his habilitat, vocaque remittit coram: Primum, quia cadae cinquaginta idolis. Secundum, quia non pridetur ex interiore devotione, sed ex puro de vanitate. Tertiu, quia erant hominem impiorum. Ita S. Hieron. Quartu, quia incoeditis & confusis vocibus tumultuarie bouant, vel labant. Unde Syrus verba, et regnante me uocem inhabitationis mea.

CANTICA TUA TUA NON AUDIAM.] Septuag. Psalms organorum inueni non audiam. Psalmi enim & cantus partim cantabat vox, partim instrumenta musicis, pura lyra, plateris, organo, &c. Putabant ergo Judaii, se sua dulcis lyrando regere, te tua vi concenteras aures Dei irati mulcere, dumque quippe quia incantare, uti incantauit cervi & serpentes. Hinc Agyptii hominem adulatione deceptum, figurabant per cervum cum obsecro, ait Horus liba, hieroglyphi, Hujus enim concentus caput cervus & baculum in venatione manu incidit. Simili modo Circe volupteria incantavit socios Ulyssis, equis in posecos & bellis convertit, ut fabularent Poeti; sed Ulysses illi aures claudit, inde incantari non potuit. Verum etiam: Deus enim canticus cordis, non oris capit.

Videant, huius chorales & cantores Christiani, non in psalmis ex festinatione verbas praecepimus, premodicione, cum altero choro communicant & confluunt, ne audiatur a Deo: Asper ferme inaudire carmine rausum. Videant pariter, ne totam psallendi devotionem collocent in voce canora, in subtilitate modulandi, & io agitante tonis, mudi, sed duis iolla avionis minoribus, ut curiosorum aures trahant, ad capite, & ab oratione avocent; ne audiant a Deo, Cantica lira mea non audiam, pro quo Azaelius verit, ne diffidantim (varietatem, dulcem & grym) fastis suis in vocibus laudes vestram. Quocunq; distace illud Apolloli: Psaltes spissi, psaltes & mores. Eccl. Iud. S. Augustini, & S. Athanasii quam citat. S. August. I. 10. Confess. cap. 12. Tertius, ait, mihi videtur, quod de Ale. xandri Episcopi abdicatione septem milia diliuim communiunt, qui tam modice fuerat uicis factibus senectute letissimū pascimini, ut pronunciantur: quidam canenti. Et nos Communi non cant, sed recte quoniam canimus, non liquido nos & can, venientiam modis festinatione canantur, magis in inflatus buis utilitatem agnoscere, ne obdilectant a canendo, informior amans in effectu pueris affectus. Tamen cum mihi assidit, ne me amplius canent, quam ter que canent, magis & pascimur ne pretori evanescit, & non mallem non andres canantur. Idem in psalm. 30. canitione inicio, docet psallenti inducendos esse psalmi cuiusque affectus. si erit psalmus, inquit, a oratione & genit. gemini, & gradus eius gaudens. & si timor, timore. Omnia enim que hoc canit, suus, suorum usum sunt, id est in psalm. 42. initio: Eimi (Christi) vocem in amibus psalmis, vel psallente, vel genitum, vel latente in ipso, vel suspirante in eo, natiuam iam & familiariter manebat, debetne puerum nostrum. Idem in psalm. 1. p. Quem multi diuiniti, manu voce, & cordis manu, suus! Et quoniam modice canent latibus, & clamant effectu? quia ad eum homines aures

Diversis aures oppugnat ad eum homines, sic eum homines ad aures Dei. Multo clauso pro transiuntur, & multo magis clamoribus non exaudientur. Afflitos aures debentur, & diversi: Multum peregrinata est anima mea eum, hic qui aduersus pacem erat pacifer. Hoc est quod Psalterus sit psalm. 64. v. 2. Et, Iudeo, ait, Dic in uoce exultationis. Psaltilia Dei nostre, psaltilia, psaltilia regi nostro, psaltilia. Domini regis terrae Deus, & psaltilia sapientis. Angulus legit, psaltilia intelligentia. Quod explicat S. Bernard. item in Cant. Ascensionis, aliis principiis vestris (angelos) cum fratris adstrandit vel psalmendum, & facit cum reverentia & disciplina. & gloriamini, quia angelus vestri quotidie videtur faciem patris. Ut iesuphorus officium, quoniam servitorum constitutum. Dicimus isti: Psaltilia Dei nostra, psaltilia, & agnosci uicissim respondentes: Psaltilia regi nostro, & psaltilia. Laudem ergo cum celi canentibus in communem dicentes, sapientis coram sanctis & deinceps Dei, & psaltilia sapientis. Cetera in ore, psaltilia, in uerbis apud, &c. Atel in ente, deinceps in littera est, Aliquo libro scribit, si aliquo spiritu conditum glisteret. Si autem cum apostola psaltilia spiritum, psaltilia & mores, cognosces. & in illis certe seruato, seruato, quae dicitur Iudeo: tibi Verba locutus sum vobis, spiritu meo & via mea. Idem de Modo bene virgint ad forentem cap. 12. Hos, illa, tradit in mente, quod cogit in uoce. Miseris cum uoce concordat, non aliud cogit, aliud caues. Et more: Psaltiliorum deuteratio significat perpessa cum laude Dei in aeterna gaudia, siens scripsit efficiat qui habitant in domo dei. Iusta facula scandens laudandum. Quicunque scilicet & intensa mente psaltilia, decantans quondammodo angelis Dei faciat. Quoniamque? Quia hunc illum pro modis sue laudes in terris, quia in angelis sunt intermissione eternas & glorificationes in celis. Et inferius? Sacrificium laudes honorificabit me, impulsi, & illuc iter quo ascendam illi salutare Dei. Ac si apostoli diceret: in psalmis affliti laudes, quo ad aeternam laudes pervenire possemus.

E T R E V E L A B I T U R Q U A S I A Q U A D I C I U M] Et, id est idoneus, scilicet quod fecula vestra velutina, incensita, impiaque vestra facienda & carmina, tevel, biene & proficit a Deo iudicium, id est iuplurum, quod spile ex improvviso in uox immittere, sicut reuelatio & profuit aqua ex fonte ocullo & obturato, si es apertus, & multo magis ex torrente in valle aggreditur coactio, si es intreact & exundescens enim prata & campos obruit & sepluit.

C Pro revelacione hebrei, est 72° ligglez: quod si a radice נַגָּה gal deducatur ut fit loturum cephal per apocopen, יְגָלָל pro 72° ligglez, tunc significat revelacionis: fin autem deducens a rad. נַגָּל gal & per crast 72 gal, vnde significat ut visiter, perules, drees. Unde Septuag. veritate, voluntate seu aqua iudicium, & infinita sensu uirtus; Pagninus, uoluntate seu aqua iudicium, & infinita sensu uirtus; R. David, indicium aliquippe mali quef mali separare iudicandum afflue, & resolutio ad uos, q. d. Ira & vindicta mea inflat torrentis furioso impetu exsandxit vos involvit, obruet & sufficeret. Secundum, Tigurina, Anrias & Vanabili, uenient per operatum, & oremque, & cipiunt adversitatib; pro, sed. Unde sic veritas, sed proficit, vel deservit, quod uoluntate, iudicium, & infinita sensu uirtus, q. d. Corrigite vestra iustitia iniuncta & opprimebentes pauperes, quas pavido ante reprehendi v. y. neque illi amplius indulgete sed ex aduerso culite iudicium & peccatum, pauperes & innocentes protegant, docuero si feceritis, me uobis reconciliabit, misericorde a me intentatas evadetis. Verum priorem sententiam exigit uerba nostra, Septuag. & Chaldei: omnia enim huc ponens & vindictam inculcans,

N U M Q U I D H O S T I A S E T S A C R I F I C I U M O B I T U L T I S T I S M E N I S I N D E S E R T O Q U A D R A G E N T A A N N I S ? Quibus peregrinatis ellis in deserto, q.d. Non. Quare, quomodo hec si uenit? Respondet S. Hier. Albert, Rupert, Hugo hic, & S. Chrysost. & Beda in Acto, 2. Iudex primo anno quo in paucis, pert in Martio, egredi sunt ex Agypto, adorare vitulum suum 4. mens, postea 24. die Junii: & ab illo tempore non sacrificasse Deo veta sponte sua, sed coactus a Deo & Mole. Verum obflat, quod mox ea adoratio in uirili penitentia, Deo que recusariat fin. unde Deus cum eis fodus inuit, ac tabernaculum suum dedicari iustit anno 2. shewit ex Agypto, menie t. In qua dedicatione Hebraei multas victimas ipso obliterauit Deo, n. paret Exod. 40. Levit. 2. to. Num. 7. Secundo, ergo melius respondet ali, Hebraeos post hanc dedicationem tabernaculi, & confectionem

Aaronis & filiorum ejus in sacerdotes, numquam, vel **et** oblitus: Deo solem faciuntur in deserto, sicut iocundum non fuerunt circumscripti, ut patet Iohannes 7. 7. quia verabantur in continua peregrinatione, nec certi erant de itatione ad unum diem: quia mox ut movebatur ab angulo coniuncta nubibus incubans tabernacula, debebant mente calta & proficiunt. unde deinceps post caput ro. Leviticus, toto reliquo Levitico, Numeris & Deuteronomio mutuam legimus eos sacrificalia, ita Lyran, Vatabi, Arias & alii. Adde, Hebrews in deserto preceiles fuisse in murmuris, ac erubet contra Deum & Moysen rebellitas, atque ad idola qua recente in Egypte coluerant, rediitq.

Nota. Vocamus hic quadriginta aomi, cum fuerint tantum 8. & aliquot mentes. Nam 2. sono ad agmina ex Egypto erubent est tabernacula, & in eis obliterunt videntur, deinceps vero nullas, vel rata: hi ergo duo anni ex quadriginta tuberibendi sunt. Solerent scripti, integrorum numeros confignate, etiam illis aliquid dicit, vel superius. Si vocantur septuaginta discipuli Christi, cum fuerint 72. Sie Iudic. 9. s. dicitur Abimalech occidisse septuaginta fratres, silos Gedeonis, cum fuerint tantum ita quinque novem, nam unus, putat Joachim, fuga elapsus evanescit.

ET PORTASTIS TABERNACLEM MOYLOCH

MES. 16. **[Deinde aliqui codices legitum] ET SITRO** Hebrei. **DILECTUS** usque ad eum elevatis, exeritatis, fulibilis in humeros vestros. S. Stephanus. Actor. 7. legit. **SALVADOREM**. Pro tabernaculo hebrei, et **PRO DOMINA** Ihesu, quod **VATABI** & **VATARI**, censent esse nomen idoli, unde vertunt, **portatio** **Sistens regem vestrum**; Arias vero ex R. Iona, **portatio**, vel **sustentatio** **multitudinem regis vestrum**; Thiodonius vertit, **vobissem**. Verius fieri incognitum est nomen, ne alibi repperitur. Proficerem ergo alio puncto legendum **PRO DOMINA**, id est tabernacula, ita Septuag. Symmach. Noferi, Tigrinus, & Aquila, quia vertit **tabernacula**, id est umbraeula. Quin & S. Stephanus Actor. 7. 41. legit **tabernacula**. Denique pro **Moloch** hebrei, et **PRO DILECTO KNE**, id est regis veltri, vel regi veltri, ut vertunt Symmach. Theodosius & Tigrinus, post Moloch. Moloch enim idem erat qui **Adelphon**, ut vertit hic Aquila, & **Moloch**, id est, rex summus hominum; Denique post Jupiter, fide Deus Ammonitarius. Quis fuerit Moloch, nisi Leviticus 18. 21.

Quoz, quando liberaliter portarunt tabernaculum Moloch, cumque coluerunt? Lyran, Vatabi, Arias & Caffro, hae proprieatates accipiunt sicut futura: **portatio**, inquit, ad eum portabitis. q. d. Transieram vos trans Damascum in Aſſyriam, ibid. Aſſyri cogemus was captivorum humeros portare Moloch, sicut idola velira per Iudeum, quod illi dixi vobis iam, qui vos a clade Aſſyriorum rutilari non potuerint. Aut **portatio**, id est, portabitis & iuxta supplicium excidit & captivatus, propter tabernaculum & idolum Moloch quod exeritatis. Verum hinc sensus duraret: tam enim Hebrei quiam Septuag. Hile & alii omnino vertunt, **portatio** in praecepto: **Tu enim portatio pertinet ad 40 annos in deserto**, qui praeficerunt. q. d. Quadriginta annis in deserto sacrificatis, non mili, sed Moloch & idola. Ita explicat S. Stephanus. Actor. 7. 41. **Et vobis**, inquit, **secundum in corde vobis**, & obliteraveris insigne simillimum, dec. **Conversus enim Domus**, & **restituta ei os servis militis eum** (Bellus) **fieri simipsum** est in libro Prophetae (in Amos hoc loco). **Nec quod videmus** & **bisignis oculis** mili in deserto quadrangulis annis habens 1500. Et **tabernaculum adorandum** Adelphon. Ubi vocula, & adversariis est, capitulare pro fel. q.d. Non mem, sed Moloch tabernacula & cultum suscepisti. Alii, ut Lyran, censent Hebreos colluisse Moloch non in deferto, sed in terra sancta, ut fecit Salomon. Reg. 14. 1. Verum hoc hunc loco non convenire, & patet istud rationibus, juxta allatis. Quare allo pallium, ut S. Hieron. Theodor. Remig. Rupert, & alii canicor, Hebrews in deserto colluisse Moloch. Occumen. in Actor. 7. putat eos colluisse Moloch tunc, quando Moles cum Deo agebat in monte Sina: tunc enim conilarunt vitulum aereum, Exodi 15. Verum quia id accedit paulo post egredium ex Egypto, cum nequam attigerant finis Ammonitum, quos Deus & idolum erat Moloch; hinc versus videtur quod air Riberia, id eos scifice Numin. 25. 1. dum formicines cum filiis Moab coluerunt Beelphegor. nam Josephus li. 4. Ante q.d. art eos tunc non unum, sed multos deos colluisse: & Ammonites vicini erant & cognati Moabitis: quoque circa ha. ubi accepterunt idolum & cultum

Catal. in Prop. Min. x. t. v.

A Molech. Nec Moles id impedit potius, sicut impedit non valuit cultum Beelphegor a populo farent, & principis populo conseruentibus, immo illi in leticie praesertim, ut habeant. Num. 25. 4. Liecit ergo id Moles in Ponteuecho non sciperit, tamen id revera contingit patet ex Amos, & ex S. Stephano, qui vel traditione majorum, vel revelatione Dei id accepserunt.

Scribit ergo est q. d. Jam inde ab initio synagogae vos & Israhel, columbus idola io deicto & esinde non unquam ab eorum cultu plateo recessitis. Ergo ergo Deus detestus sacrificia velitis, etiam mihi oblati: quia me cum Moloch & idolis componitis & collitis. Quare exiccamus vos, ut ministratus sum v. t. traducamque per Damascum in Aſſyriam. Nota **pro Dilectis**, Judicii enim more Genesim, Iosephis pompa in tabernaculo secum circumferant Moloch Deum suum, religionis & protectionis ergo, quasi via sua comitem & ducem; sicut per desitum portarent arcem & propitatorum, in quo quasi throno reblebat Deus. Sit Genesim per viam secum duxisse tutelares deos docet Servius in illud Genesim. 6.

Erat enim genit. Deus, agnatus nomine Traſe.

Sic Rachel fuit idola patrii sui, ea secum duxit in Chanaan, Genes. 31. 34. Jacob vero de Deo ait, **Iacob fuit nomen mei**, Genes. 33. 3.

E T M A G I N E M I D O L O R U M V E S T R O R U M

Pro imaginem hebrei, est **PRO DOMINA**, quod retineretur in sua actione Aquila, Symmach. & Chaldaeus. Quin & Syrus, perinde, inquit, **tabernaculum Adelphon**, & **Kem** per **similitudinem** (nem, simulacrum, idolum) **sofem**, sicut nos sacrificiis vobis **Deum**. R. David, Pagni, & Vatabi, **vertutis**, **plasmam**, quam suis idolis offerebant; Theodosius, **vertutis**, apud ipsos. id est obsecracionem; Nofer recte **vertutis**, **image**, vel statum similem apparatum, concinnatam de erectam ad cultum, radice enim **PRO DOMINA**, significat parare, concinnare, humare, erigere. Septuag. vertunt, **figuram Dei vestri Rempah**, vel portavimus, ut Romani codices legitum, Rephen. Septuag. sequitur S. Stephanus Actor. 7.

Quare, unde Septuag. accepterunt **rephen**, quod non est in Hebrewo, nec io illo interprete? Theodor. Rilicera & Calixtus ement, eos **rephen** de suo addidisse, ut nomen idoli expimerent. Verum dico Septuag. Hebreum kiam vertit **Rephen**. Id enim exprimit alteris S. Hieron. Propterea, inquit, **quod in Septuag. legitur Proph. Aquila & Symmach. ipsa Hebreorum transferentes**, posseunt kram. Et patet nam Hebreo kram, apud Septuag. non est vox alia quia respondet, nisi **Rephen**. Ubi adverte, Septuag. & ex s. Stephanus legitur Hebreas voces inverso ordine, ac nominibus transpositae, sic enim legerunt: **Coset elohim kiam simbolus ejus est in domo**, id est, **idolus Dei vestri** (per ipso ipsi vertunt **Rephen**) **figuras vestras quis fecisti**. Jam vero in Hebrewo legitur: **kiam simbolus eam obsecrabis ejus astatim**, id est **kram** (quod osofer vertit **Imagen**) **figuras**, vel **tabernaculum**, **sed deinceps vestrum**, **propter**, **vel quae scribitur**. Sed qua ratione Septuag. propter veterum **Rephen**? Responde: Primo, Christi, a Castro, id est eccliesie, quia idolum & fidus quod hebrei vocabunt **Kram**, greci vocabulari **opus**, a **figuram**, id est, purè & castè vivo, & quod purè lucet, **live** à **reip**, id est **reip**, quod fidus hoc postquam efficit in idoli calvards, ea parte, qui ipsa futuram habet & commillatur; aut vocari **rephen** à **reip**, id est radium aut os, ed quod fidus hog in ore idoli postquam efficit. Verum obstar, quid **Rephen**, vel **Rempah** non videatur esse Graca vox, sed Hebrews, aut Arabica, vel Perifica. nam S. Stephanus loquens Hebrews hebreicē, non græcē, Actor. 7. vocat illud **Rephen**, aut potius significat, ab illis ipsius vocali & invocari **Rephen**. Aut eom **Sidae Dei vestri Rephen** q.d. **Vos Deum vestrum vocatis Rephen**. Illi autem loquuntur hebreici, non græci, nec cum Græcis ullam adiuvare communicatione habuerunt.

Secundō, ergo versimiliter nonnulli Hebrews periti respondunt, kram idem est quod **Rephen**: Septuag. coim pro **PRO DOMINA**, aliis **punctis** legit **PRO DOMINA**: & deinde mutatione unius littere similis in similem, putat **DOMI**, pro **Rephen** legit **Rephen**: aut certe errore librariorum & descriptrorum id factū esse, ut prok scriperint t. ita Actor. Theodosius, Druilus & Foellerus in Lexico, & aliqui similis, in sive fieri heterodoxi. Faver huius conjectura, quod simili modo Naham 1. 6. pro eadem littera **DOMI** Septuag. legit;

T 3

runc.

Tum nimur pro **Kr. Koyse**, id est sicut ignis, alio puncto legemur **Reph. rof.**, id est caput, principes, unde verum **specie**, id est principatus. Sit pro Achiam legunt **Achar**, pro Abimelech **Athimelech**, pro Caddin **Chaldae**, ubi literam s in I transluminant, perinde ac Latini, dum pro **Euryth**, verum dicunturque **Ulysses**. Sit alibi creberat non similes litteratum metathesis. Sit hoc loco pro **Rephan**, **Arabicus** **Alexand.** verit, **Barbam** **Smilachram** quod **festis** **voxi**. Verum oblitus habet sententia, quid omnes codices Hebrei habeant **Kim**, non **Rephan**, ea aduersio omnia codicis Graeci & Latini **Auctor.**, constanter habent **Rephan**, non **Kim**, aut **Kim**. Non ergo est veritatem, quod Septuag. legit in uno Hebreo codice **Rephan**, pro **Kreus**; aut dilectiores pro **Kreus** in Septuag. descripunt **Rephan**, praestans clima **Ecclesia** in Vulgata editione **Auctor.**, constanter legit **Rephan**, quasi haec vera & genuina sit **Jectio**. Accedit, quod in Hebreo apud Amos hoc loco non sit **Kreus**, sed **Kim**, ut legit **S. Hieron.** Aquila, Symmachus & aliis psalmi; **Kim** autem prouul abebat à **Rephan**.

Dico ergo cum Leone **Castrio** **Apologet.** 1. e. **Kim** & **Kreus** idem esse quod **Rephan**, id quod hoc nolum primus nominatus & cultum ab Ismaelitis & Persicis (ut psalmi Interpretes confitentes, & Rabbinis traducti) eorum lingua dictum sit **Kim**, vel **Arwan**, quam vocet ut barbarum cum non intelligentem Hebreos, levi unius littere comutauerit, iuxtinga vocatur illud **Rephan**, id est gigantem: quomodo Syri Deum voca giganteum faciendum, quia ipse ut gigas omnia mundi, acutum ac temporum iactata, sic immensitate & eternitate ambit & complevit: aut gentē **Rephan**, id est fantomata, quasi dicit. Hic est qui nos sanat & salvat. Unde ab eadem Hebreo radice vocatur angelus Raphael quasi dicit Medicina, vel sanitatis Duci. Aliqui codices pro **Rephan** legit **Ramph**, quod hebr. dicitur **רְמַפֵּה**, idem est quod **colludo** **et**, forte idolum hoc habebat magnum aliquem ost, ut haberet pleraque idola prout quae dabant oracula. Tanta enim vidi in Vaticano, ac tali est celebre illud quod juxta ecclesiam S. Mariae in Scala Graeca, & Colonnam, Rome visum, & vulgo vocatur **Roma della veleni**, id est os, vel oraculum veritatis. Postea fuit vulgus Hebreorum nomen barbarum **Kasus** veteris vocantque Hebrei **Kipan**, **Kempem** & **Kemphe**, doctores tamen Hebrei retinuerunt originalis **Kreus** quodam litera, & leviter punctum sive vocalium mutatione, Hebrei voce vocantur illud **Kim**; ita enim habet hic Amos, **Aquila** & **Symmachus**, Nam **Kim** deducitur a radice **קִים**, quod significat parvus, apertus, rectus fuit, directus, verificaverit, certificavit, firmavit, perficit, decrevit. Unus **Kim** idem est quod **parvus**, **apertus**, **excitus**, **peritus**, **datus** **veritas**, & **firma** **oracula** **decreta**.

Quare Secundum: Quia fuit hic **Rephan** G. ralld. in Synagoga. h. de Hercules, cuicunque **Rephan** significare gigantem, ad Hebr. **Kipha** qui fuit postea gigantem, unde hebrei gigantes dicti sunt **Rephan**: **Rephan** ergo est nomen Hercules, qui etiam a Gentibus dictus sit habens vocem **cas**, **vel Cas**, id est **casus**, vel **trecessus**, **excusus**; ut a Hercules dictus sit **Kreus**, vel **Kim**, & **Rephan**, sicut Jupiter dictus est **Stator**. Secundo, Hebrei recitationes clementer esse **Saturnus**: quia is ab **Arabibus** & **Persis** vocatur **Kim**, quod idem **Vulstur** est cum **Kreus**, & **Rephan**. Terzio, Ribera senectus suus de **Jorem**, qui habuerit stellam in vertice. Quarto, alii volunt nullis Martens. Quinto, verisimiliter **Rephan** est **S. Hieron.** Remig. Albert, Beda, Lyran, & aliis clementer illam **Venerem**, que manx parsies iolem vocatur **Lucifer**, vel patre **legibus** iolem vocatur **Hesperus**. Probari videtur ex eo quod hanc stellam quasi celli regnum coluerint olim **Syri**, iste **S. Hieron.** in vita **S. Hilario**nis, & etiam omnium **Saraceni**: quin & **Giraldus** **Synagoga** 1. ex **Aliso** & aliis docet, **Venerem** **Uraniam**, id est **caelestem**, quae non videatur alia esse quam **Lucifer**, cultum suffit ab **Egyptis**, **Phoenicibus** & **Alyris**, Huc ens pelleat **splendor** & **fulgor** **Luciferi**, quem ita depingit **Ovidius**:

Eius vigili uide patefacti ab erto

*Propusca annera fari, & plena rostrum
Asina, diligere nunc filia, & quare agmina regi
Lucifer, & eis flatus noviflaminex.*

Postea Lucifer dictus videtur **Kim**, vel **Kreus**, à rad.

A **�** **re** esse, id est ardore, urens: quia habet speciem ignis: Uode **Kreus**:

Hesper, qui lucere sole incendit ignis.

Unde pro **Kreus**, **Arabicus** **veritas**, **Kreum**, quod est nomen arboris cortex rubeo, quale est lignum quod enigmā **Brahamicum** dicitur, quasi ex ea fabricatum dolum. Color enim rubeus est ardens & igneus, id quoque refert ardorem Stellarae Veneris. Aut dicitur **Kim**, a radice **�** **re**, id est dirigere, preparare, quod lolem vel peri sequens, manū vice præcedens, illum quasi dirigit, illucque viam preparat. Luciferum ergo videntur coluisse Hebrei peregrinantes in dextero, tamquam ducenti iumenti, ioflar columnam ignis & nubis; quis Lucifer aurora, iofla & dies dux est: lolem enim adduxit. Theodotion, & ex ea **Document.** **Auctor.**, **Kreus**, vel **Rephan** verit **obstinentiam**, q. d. Vos à Hebrei luceis à stella hac Luciferi, quasi ex Deo & idolo vestro, petitis, quis non est lux, sed tenebris & nocturnis ipsaq; obicitur: ac prouinde lumine tuo ad viam vobis patire nequit, vos obducere & exireat, & in awa iniquitate abducet. Porro verisimile est quod sololatras hoc Luciferum figurasse, quasi hominem excellum & fulgidum, eique affilie in fronte aut vertex stellam Luciferi, sicut Romani statutum **Iulii Caesaris** stellam in vertice appropinquant, sicut Svetonio in vita eius cap. 33, & Plutio libro. 25. Unde Horat. lib. 1. o. 5.

Miles invicem omnes

Julianum fidem, vel uter invicem ignes

Luna sineras,

Et Virgil. eclog. 9.

Ecco Diuersi pueri Luciferi astrum,

Affinis quo fugates gaudentem fugiunt.

Hinc patet **Rephan**, vel **Rempah** alium suffit à Moloch nam Lucifer, fuit fidus Veneris, aliud fuit à Moloch inuenit ergo hunc Deus Gentium & Hebreorum, utis hunc diei ter. Quare ministris recte credent aliqui, in Beda, Lyran, & Glosa, **Rempah** suffit fidus, & ita etiam quae affixa fuerit fronte, vel vertex Moloch. Non improbabiliter tamquam sanctus hic & **Auctor.** censet Moloch esse Iulm, R. impianum Luciferum. Hinc stella, air, Luciferi poli & in fronte Moloch, quis Lucifer Solem orientem in antecedit: Sol enim est Melch, id est rex stellarum. Hinc & **Judeus** Moloch filios ihos conterat, eos per ignem tradicebant, quia solis igneum & celi naturam putabant. Quocunq; reges Perlanum cœlestes Solem esse Deum, Sol a nomine hunc insinuato aliuscumque, quasi dicit quidam retritulus. Ita **Sal**, por. ut trudit **Marcianus** lib. 7, scripit ad Conflituum Imp. **Res expugnare**, **participare** **sidem**, & **frater Salis** & **Luna**, **confessus fratris salam**, Hac quoque de causa ignis fibi præferri curabunt, cupus presentis habet stella Luciferi. Ita Q. Curtius lib. 3, & **Kodigonus** lib. 8, cap. 3. traductus eafius regum Perlanum, super tabernaculum regis conspicuam omnibus pomitorum solis imaginem cylindri inclusum globo, & illi ignem perdueret: quia enim Solis Parte & Chrida collabente, hinc & ignem pro Deo solice, utpote qui vita fit solis igne. Haec Sanchez:

Tropul. **Rephan** dicitur Luciferum, colunt superbis, qui **Rephan** extellere, siue quaque lucem, ad eum diciturnam & lauentiam, **colens** solentate intugio, qui ambiunt honores & prælausas motu perit. pertutus. Hi enim Luciferianei ex Luciferio sicut Hebrei, ex ortu ibunt in occatum, ea iunctio in imum, a luce in tenebras, ut in illis quae vocant Luciferi, arquebit celo in genetum, sicuti contigit Luciferi angelus imperio. Hinc Lucifer varia fortuna & fortis, ac inconstans, regit ac calamitas est symbolum, uti dialilata 14. 12. illa verbis: **Quoniam evadisti deinceps Luciferi, qui mane sis inibit?** Omnis ergo mundi honor & gloria, est stella cadens: splendet enim ad modicum ut Lucifer, sed moa occidit ut Hesperus, idque occasu retro, & in omnino venum duratur. Verè S. Augusti, in illud psal. 89. **Dies nuptialis erat annus mediolanensis, annus sit, exinde usque die, & labor granus est, sed efficiens nullus ergo & vix humanae poffit: omnemque quatinus divinitas appetit, præcessimus filius, in regno suis palauis, & omnia regna: & non intellegimus quid annus re, letus inibit, & interim interna felicitas, ad quam crevit & vocati sumus, obliviscimur. Ita Heliodorus Imp. art Lampidem, in eius vita, iubebat sibi deferti millesa pondio arancerum, propulo premio, dicens auctor tolligere decem millesa pondio, dicens, & bene conciendum, quia magna est Roma. Quidam multi bodie sunt Heliodobal, quam**

quam multi aranearum venatores , qui non aliud quam
op̄es & honores , id est aranearum telas , accupantur.

ET MIGRARE VOS FACIAM TRANS DAMASCUM] in Africam : sed enim ab Asyriis ex Samaria exducta sunt decem tribus , ut patet 4. R. g. 17. & ita S. Hieron. Theod. Remigio. Hugo, Arias & alii .

Dices , quomodo S. Stephanus Act. 7. 42. citantur hanc locum , sicut *Transferunt vos trans Babylonem* ? tunc enim est Babylon , sicut Damascum . Respondebat ibidem Occidens . & Cajetan . Damascum hic sumi non pro urbe , sed pro regno & conditione Damascensi , que se extendebat usque ad Babylonem . Verum hoc non videtur verum : quia eum cum Babylonem quaqueverum late dominabaturus Babylonii Mosache , non Damasceni . Rursum S. Stephanus

A non ait , *Transferunt vos Babylonem* , sed *trans Babylonem* . Damascum autem nomen trans Babylonem dominata sunt . Rsp. ergo S. Stephanus citare Amos , non quod verba , sed quod sensum de rebus . Nam tripli decemtrisibus ab aliis trans Damascum in Babylonem ; etiam trans Babylonem in Media , Persiam , aliasque regiones traditae . Sed dispergit sunt . Salomon agerens *transfertis frumenta in Africam* , perduque eas in Hala & in Hebre , in arte floribus Oregani in civitatis Mediorum , 4. Reg. 17. 6. Unde Tobiae 1. 16. invicti latus contubiles captivos in Rages , civitate M. dneum . Idem docet Joseph. lib. 3. Antq. cap. ult. & lib. 11. c. 5. ita S. Hieron. Beda , Rupert. Ribera , & Calixtus . Porro S. Stephanus idex est , non ex Scriptis , dicit : Septuag. enim hic habent ne Noster , *trans Damascum* , non *trans Babylonem* .

C A P V T S E X T V M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

Carpio Dens optimates , qui ex rapinis pauperum lasciviebant in stratis , bibebant vinos in phialis ; & nihil patiebantur super contritione Joseph. (populi .) Quocirca vers. 8. iurav per animam suam , quod illes funditus perdet & mactabit .

V 1. **E**t qui opulentis estis in Sion , & confiditis in monte Samaria : optimates capita populorum ; ingredientes pompaecū domum Israei . 2. Transtie in Chalanne , & videite , & ite inde in Emach magnam : & descendite in Geth Palastinorum , & ad optimam quaque regna horum : si latior terminus eorum termino vestro est . 3. Qui separati est in diem malum : & appropinquatis solio iniquitatis . 4. Qui dormitis in lectis ebumeis , & lascivitis in stratis veltris : qui comeditis agnum de grege , & vitulos de medio armenti . 5. Qui canitis ad vocem psalterii : sicut David putaverunt se habere vaia cantici . 6. Bibentes vinum in phialis , & optimo unguento delibuti : & nihil patiebant super contritione Joseph . 7. Quapropter nunc migrabunt in capite transfigurantium : & auferetur factio lasciviationis . 8. Juravit Dominus Deus in anima sua , dicit Dominus Deus exercitum : Detestor ego superbiam Jacob , & donos ejus odi , & tradam civitatem cum habitatoribus suis . 9. Quod si reliqui fuerint decem vii in domo una , & ipsi morientur . 10. Et tolleret eum propinquus suis , & comburaret eum , ut efficeret ossa de domo : & dicet ei , qui in penetralibus domus est : Numquid adhuc est penitus ? 11. Et respondebit : Finis est . Et dicet ei : Tace , & non recorderis nominis Domini . 12. Quia ecce Dominus mandabit , & percutiet dominum maiorem ruinis , & dominum minorem fectionibus . 13. Numquid currere queunt in petris equi , aut arari posset in bubulis , quoniam convertit in amaritudinem judicium , & fractum iustitiam in abominationem ? 14. Qui tamam in nihilio : qui dicitis : Numquid noa in fortitudine nostra assumplimus nobis cornua ? 15. Ecce enim nescitabo finger vos dominus Israiel , dicit Dominus Deus exercitum , genem : conteret vos ab introitu Emath , nique ad torrentem deferti .

V 1. **Q**UI O P U L E N T I E S T I S I N S I O N] Hinc sermonem ad Judah : hic enim erat incola Sionis & Jerusalem . Unde ipse sic vertere , *opulentis in sion* , & id est sicut *confidentes in monte Samaria* , q. d. Samaria idem va imminet , quod huiusmodi inventari Samaria . Venit enim , & quando domi familiis necti & jungit , et nota compunctionis , idemque valit *quod flos* , ut patet in penitentibus , singulis & p̄p̄ verbis .

Ex adversario Theodoro . Ex Septuag. poete , hic sermonem effidit tales Samariensis . Sic enim vertere Septuag. *ve spernentes sion* , id est Samariensis , qui depicunt templum Dei in Sion , ut extollant via fana in Dan & Berthele . Verum media hic vis incedendum , ut utrumque jungamus . Propheta enim hic directe & primario pergit , ut & cepit locum Samariensis , secundario tamen compellat quoque Sionitam & Iudeos . Id enim clare significat , cum ait : *Ve qui opulentis sion in sion* , & *confidentes in monte Samaria* . Et quia v. 6. & 7. vocat eos Joseph & Jacob , quibus nominibus proponit significatur Samaria . Denique clare v. 15. Esse , inquit , *sufficiens super vos dominus Israel* , &c. Propterea ergo Iacarem , id est Samariam , hac specie , communiter tamen ad Iudeos quoque quis literis etant fratrestransfere , quād linguae , idemque fratres pariter futuri in poena & excidio , ministris exteodit Propheta , ut illos ab idolatria Israeli , per eum placuisse & Regem immunitum avertas . Unde Chal. v. 1. sic habet : *Peruersus regnum magnum Iudei peruersio fons* , & regnum misus

A Ita plaga remiserit . ita S. Hieron. Remig. Hugo, Lytauus & Vatablus .

Nota . *Principales* , hebre. est בְּנֵי אָבִים , id est frumenti , divites , abundantes , fecundi . Unde S. Iustinus contra Tryphonem verit , ut *per delicis afflatis ea* , *Paganis , ut pietatis in Sion* , Vatabl. ut *transpediti* . id est , vires degeneris in summo otio . Radix enim יְהוָה videatur confusa ex יְהוָה שֶׁסֶת , id est qui nihil , id est timent , nihil curant , nihil agunt . Rursum , quibus nihil deest , fed in summa pace & rerum affluenti tectorum , tranquillam , ostendat & delicatam agere vitam . Unde R. David contra Tryphonem detinatur a rad . יְהוָה שֶׁסֶת per cratinus id est *nihil* , *nihil* , ut littera scilicet non sit radicalis , sed servata , idem valens quod יְהוָה שֶׁסֶת , id est *qui hafessantur nisi exsultantur* , id est nihil facientes , qui non existant & nihil facient ius vicos & fratres . Hoc enim innuit Graecum τὸ ιδού , quod pariter ab *nihil* id est *nihil* , *nihil* derivatur . q. d. Qui altius annulam , nullis putant , nihil pensant . Nisi quis iatipicet Septuag. pro duplice uno , legata literam *me* , cum character est quasi duplex uno , putat pro בְּנֵי אָבִים *hafessantur* , legale בְּנֵי אָבִים .

leprosum, id est spementes. Radix enim **LEPROSUS** sicut propriè significat, spatuere, despiciere, contumescere, disperere.

Huc allusit Christus Lucas 6. 4. dicens: *Ne vobis dividibitis, quia habeatis confusione vestram; ne vobis, qui fassari iusti, quia iuris.*

OPTIMATES [Hebr. ὁδὸς ἀσθετῶν] id est perfarantes, hoc est, nominati, famosi, celebres, quos vulgo perditum per linguis & ora hominum, ut sunt optimates & principes.

CAPITA POPULORUM [Hebr. ΚΑΠΙΤΑΝΟΙ] resut significativa principium, primitia, primis, principia, id est, duces & capita gentium, id est populi, putat decem tribum Israel, q. d. Ad vos, o optimates, qui eris capita Iudei, mihi est ferme. ita S. Hieron. Aut **Gentilium**, id est, Gentilium, quia inter eos eminebat Israel, & iuste optimates, tamquam populus a Deo electus. Deinde quasi pri-mogenitus. Unde Arias verit, *paracletum primis gentium*. Alii bac-referunt non ad optimates, sed ad montes Sionis & Samariae, q. d. Vx opulentibus habitantibus in montibus Sionis & Samariae, qui montes nominati & famosi fuerint ab aliis, putat ab initio gentium, ut venti Pagani, vel, ut Vatabi, ab *principiis gentium*. q. d. Montes illi nominati sunt a gentibus nobilissimis: in Sion enim & in Samaria habitabant Chananaei, Amoritei, Jebusi, aliaeque gentes usque ad septem, antiquitate & robore celebres, q. d. Ego Deus dedi vobis in Hebrei, montes hinc insulam, expulisse propter vos priores incolas turbulos & celebres, eur ergo in contra me ad luxum, lasciviam & idolatriam superbe & ingratibus vobis ellis? Hinc sensu faciem lequenter, ubi Sion & Samaria confert & preficit Chalane, Emath, aliaeque infirmibus Gentium urbibus.

Tertio, Chaldæi verit, *ab opulentibus*, &c. qui imponeant nomen *Rex* sive *secondum nomen filiorum gentium*, quibz haec taceant Iudei, quid filii ius imponant nomina Gentilium vicinorum, putat *Egypti*, *Tyros*, *Mosabitum*, &c. cum quibus commentari & se-derunt in iusti. Quod potest Chalanei, qui sui filii malunt Gentilium, quam Chalaneorum non mina indire. Quarto, *Syrus* verit, *filiorum* (designati) sunt in capite gentium; At *bucus Antiochii*, depositi sunt cum captiuis pa-palorum; *Arabicus* Alexand. *dilectorum capitum populorum*, capta, id est, primas dignitates & officia. Quinto, novem vertunt *Septuag.* in codice *Complut.* *windemiant principia-*tu, vel *primi gentium*; q. d. Sultani principes Chana-neos & Sion & Samaria, ut vos, o optimates Hebreorum, illi tunc casum. Unde in codice Romano, & apud Justincontra *Typho*, legitur: *windemiant principia primis*, vel *principiis*, id est, principes *Genitium*, & *ingressi sunt ipsi*, imploie in eorum locum & gradum: forte per *Ἄρχοντας* legiones *Ἄρχοντας* *κατέβι*, id est, perfarav, gladio traxi, occidi; vel *Ἄρχοντας* id est, vindicavi, punivi; pro quo *Septuag.* vertunt, *windemiant*, id quod agatur hic de montibus Sion & Samaria visiteris, in quo-rum videntur hi principes opulentis luxuriantur, q. d. Videntur vos, hec vos videntur vincere Samaria, in iisque vino & veneri indulsis; Et *confundit in monte Sa-maria*, ita *Hebræi*, *Syrus* & alii passim. Quare male vertit *Arabicus*, qui confundit in *sideribus celi*.

INGREDIENTES POMPATIC DOMUM ISRAEL [Hebr. ἀπό της πόλεως της Δαμασκού] Domum vocat certum, congregacionem, five populum Israel adiunctorum. Pro *pompatis* hebr. est *ΟΝΤΑΣ* *τάξιν*, id est, fibi, vel ad seipso, tanto enim fastilio & pompa incedebant, tanto facta & ostentatione pedes figurant, tanto studio per famulos urbium submovetabant, folique cum suis plateis occupabant, ut religiosi conce-mpeis videbantur ibi foli ingredi & incedere; ut videmus & hodie nonnullas potentias, & nonnullas matronas etiam vulgares, ita pompatic tanto lymate incedere, ut ipse foli pompe, iuxo pavones & pappi esse videantur. Hinc vocavit eos *coptis gentium*, quod Gentilium principum quibus fuerant, festum, præstiterunt in iuxta imitatorum & referentia. Ita *Kemig. Ruper.* & *S. Hier.* qui addit: *Ut summa-annis unius pectoris*, & *pompatis serviles familes esse videtur*, scilicet quibus ita precipit *Cicer. lib. 1. Ofic.* Corvendum est, ne tardiuscum utiamur in gressu mollieribus, ut pompatis serviles familes esse videantur. Recettiores vertunt, & *ingre-si* ad nos domus *Epiphaniae* *Pagni*, *Tiguri*, *Vatabi*. Rursum

A Chaldæis invenimus dominum Iheral, aut, & postea quid invenimus ad nos dominum Iheral: Arabicus, ingressi sunt cum parte (Iesta) Iheral, Syrus, capitulo versus sibi filios Iheral. Ve-tilum nostra verbo, ut clavis & simpliciter, ita geremus & neferem est. Nam item in inicio pompatico-victum a pad Israëlitæ & Iheralitæ, taxat Iheras cap. 1. 16. *προ τοι* *αὐτῷ*, quod elevata sunt filii Sion, & ambulantes extensis cibis, & maliis aculeatis ibane, & plaudentes, ambulantes per-ditam sois, & compagno gradu incedebant: decalvatus Demi-*ου στερικού* filium Sion, &c. vide ibi dicta. Prædictæ Solon dicebat, *μεγαλούς φορούς ινέργειαν* habendæ. Ex in-cessuene colligitur animus: precepit arguit precipitem, punitum jentes ignavum, pompaticos arrogatorem. Ita Laert. lib. 8. cap. 4. Iudeo Sep. Eccl. 19. 27. tres indicies animi allegant, velutum, ratum & incusum. *ανθειαν* corporis, inquit, & *φίλα δανάια*, & *ινέργεια δομική* enunciatis illis. Quocirca Maximus Tyrus oratione 4. ita virtutem pingit: *Δοκεῖ, αἰτ, αρρέν, ινέργεια γνώμη, μονία, καλὶς πλασίς & ελευθερία*.

TRANSLATI (perpetrat Arias verit, *translatis*) IN **VERBIS** **CHALANNEI** Id est, in Babyloniam captivi, & in Antiochiam, & in Geth urbem Palæ. inornum. Nisi quā enim Judos Antiochiam, vel Geth abductos legimus. Chalane autem celebri potensitatem fuit civitas justa Babylonem, condita a Nemrod Genet. 10. 10. qui postea aucta a Parthis, ad exhausiendam Babylonem & Seleuciam, dicta est Ctesiphon, factaque regne metropolis: vide Plinius lib. 5. cap. 24. Scenius est, q. d. Tarsus, o Hebrai, iu Chalane, Emath & Geth, ubi maiores & potestimis, atque visibetis quod ipse in fine majoris, fertiles & meliores terminis & regione velra, quam ex meo modo possidet. Adverte ergo, quā me spacio, & idola colendo, ac peccata peccatis eu-temando, in me ingratis & inhumanis fratribz, qui vobis dedi terram hanc, qui nulla affterior nec posterior. Ita S. Hieron. Thiodor. Lyras, Vatabi, & alii.

IN EMATH MAGNA [Emath, que & Hemath, Amath, Hammur, hebr. Chamael, clivus, evictus fuit po-Hemath, ita dicit ait Joseph. 1. Antiq. 8. 7. a conditore Amath, que & vel Amatharo, qui hebr. *Chamael* vocatur, fuitque filius *Chamael*, filii Cham, Genet. 10. 18. Porro duplex erat puer Emath, at 3. Hieron. Rabera de illi: una major, qui hic *Prime vocatur Magas*, acque ab Antiochæ conditore dicta est *Seneca*, Antiochia, huiusque caput *Syrie*. Altera minor, quia ab Antiochæ Epiphania dicta est *Epiphania*, & Reblisti juxta Ematam, ubi a Nabuchodonosore ex accusa fuit de-deciatis, 4. Reg. 8. 6. Unde *Epiphania* inter Apamiam & Palmiram, unde *Mesopotamiam* ponit Oretius in *Theatro orbis*. Homer magna, sit S. Hieron., que nunc Ascalonia nominatur. Atque non autem vocas ad distinctionem minoris Hemath, que appellatur *Epiphania*. Unde agnos-ces pergentes *Metropolem* prima magis vocante *Emas*, corrupta quidam vocabili, sed pristini nominis valigia rati-onis & cuius regis appellata *Reblisti*, in qua primum Nabu-chodonosor regi *Judea* *Sedicio interfidi* suis fili, & occi-liliens exercitum. Et in Loci Hebrei, Emath, sit, *Damasci ob-via*, quam appoggiatur res *Asyriorum*, &c. Diamas do hoc *Epiphania*, quia nobis veterane haec est *Epiphania* in-ter *Emas*, quia non nobis hodie Syria seruens se dicit. Nota quod aut, nobis veterane: non ergo certò id alteris, sed dubitantes & conjectando. Faver huic opinioni, quod dubitamus utro insignis nomine Emath, inter Tis-pollim & Aleppo, ut Roma accepit à Revertendulimo Da-rius hicce Epippo Damasceno Maronita, & aliis qui recen-sunt Syriam perulstantur, qui tunc Emath eodem penè si-tat illi loco, quo fuit veterum *Epiphania*, ut patet ex ta-bulis eisomographicis.

Secundo, aliis ex adverso probabilius confere. Scriptoriū unum posse Emath feliciter Antiochiam, item *Seconda* post Libanum, ad Orientem fluvium in *Syria* *Damascum* (unum quoniam nominat Emath minorum) in qua primus S. Petrus cathedram colligavit. Atque discipuli patimis vocis sunt *Chiristiani*. Hac ab Amos, volente ex eius magnitudine offendente magnitudinem Hierosolymæ & Samariae, dicta est *magna*, non relipit alterius minoris, sed quia amplissima fuit, addit ut Strabo lib. 16. tradit eam fusile tetrapolim, hoc est suo ambitu complexam quoque elevatas. Primum, inquit, *Antigonus filius Philippus* con-fluxerat: alteram in excedito habitatorum: tertiam Selen-

cu^m Callinicus, quartam Antiochiam Epiphanius, à qua Epiphania, fucus & Antiochia, dicitur. Unde liquefiantem civitatem nunc vocari Antiochiam, non Epiphaniam, nunc Rebara. hinc Aquila hic veritatis Epiphanius. Sic & Joseph. 1. Antig. 7. & Castro hic. Quia & S. Hieron. in loco Hebre, videtur dicere Rabath magnam, id est Antiochiam, illa Epiphaniam, quamquam concise & confusè loquitur. Juxta hanc sententiam, omnia quae in Script. de Emath dicuntur accipienda sunt de Antiochia. Antiochiae igitur fuit terminus terra sancta ad septentrionem: unde ex longitudine in Script. ab introitu Emath (Antiochiae) usque ad torrentem, iu^ruvum Egypti cœlestiter. Hinc s^o uigil perveserunt exploratores terræ Iudeæ misi a Mose, Num. 33. 2. 2. Infupit Thos rex Esmath, milles numeribus pacem à Davide petitis & impetrata vir. 2. Reg. 8. 9. sed Salomon emat, id est Antiochianam, expugnatis & expeditis inde Chanaanis restituenda, valdeque communavit. 1. Paral. 3. Obtinuerunt deinde eam Syriæ sed Jerosobam rex Israel tempore Amania regis Juda, Jonæ Propheta verbis exaltatus, eamdem recuperat & Israelis restituit. Deinde eruavit annis Senecensis. Reg. 18. 24. Hinc ejus mentio crebra sit in Iuda, Jeremia, Ezechie & Zacharia. Tenet eam Nabu bondonotor, in eaque resedit dum castra eius obseruantur Hierosolymam. 4. Reg. 23. 21. & cap. 25. 21. Postea ab Alessandro Magno occupata, & ab Antiochio illustrata fedeliter regni fida dicta est Antiochia. Ibidem Jonathas Machabaeus contra Demetrium castrenstratum fuit, 1. Machab. 12. 23. Demetrius Romanus, ac tandem Saraceni eamdem in Iudea fecerunt, ut etiamnum Tuncia subiecta.

Obiret huic sententie Andreas Marthus, exactius locorum terra sanctæ indagator, scribens in Jnue 19. 1. quod Emath à Zacharia & s. & Jerem. c. 49. 23. ponatur intera divisionem & terminos Damasci: Antiochia autem dubius gradibus cum dimidio, Epiphania vero sequitur aliens Damasco collocatur à Prolemone; quoque non videretur le extende disto & regnum Damasci: ergo Emath non videtur esse Antiochiam, nec Epiphania, sed terria aliqua ubi post Sephaniam infra Jordanem ortum. Nam illi ponitur Rebla (qui dicitur fusile in Emath Jerem. 19. 1. Num. 34. 11. t. quea vicina erat Nephitalim, quibus in fortem cedidit Emath Jofie 19. v. 12. Huic opinioni faverit Omnes, qui in præf. Chananaæ descriptione ponit: Chamaeth, sive Emath, junta Libanum & Sephaniam, inter Tyrum & Cesaram Philippi: idem facit Adrichom. in Descript. terræ sanctæ. Videatur id valde probabile: nam Emath haec fuit in tribu Nephitalim, cuius pars non videatur se extendeisse usque ad Antiochiam. Unde Marinus in Lexico, Emath Nephitalianum diversum ponit ab Emath vulgaris & commoni, ex eaque prognosticavit Cinesar, ut inquit 1. Paral. 2. 15. ubi dicitur, hi sunt Cines qui venerantur de estra parte, hebre. de Chemæ, vel Emath. Verum Massi ratio non placet convincit: nam dicitur Damasci, nequæ sive Israelis, primus longè admodum se extendit, feliciter usque ad Euphratem, ut patet Jnue 14. Deut. 1. 14. Intra nos delunt qui censent Damasci hinc se extenderint nique ab Babylonem, id est pro eo quod ait Amos. 1. 27. Transfervit uirantur Damascum, & Sephaniam Actor. dum citat verba Amos, dicere, Transfervit Babylonem. Damascus enim totius Syria erat caput & domina. Magis urge ratio Marinæ, quod pars Nephitalium non videatur se extenderint usque ad Antiochiam. Sic enim longè superlativa fortis alluvium tristum. Rurum, quod ex Stephan. lib. de Uribus, conflict plures uices (facilius decem) dicitur Antiochias, D₁ quatuor vero Epiphanius, sed in diversis provinciis. Ergo patet plures videtur fusile Emath. Denique maxima origo quod Jnue 1. v. 4. Deuter. 1. 24. pro Emath, terminus terra sanctæ posuerit Libanum, immo, ut Sepoua, vertute, Antilibanum: quia alterius progediendo Antiochias dilatit itinerem quinque dieuum. quis credit ultra Libanum tanto spatio se extendere fuisse Israelitæ, in omnibus tribus Nephitalium? huic enim Emath attributum Jofie 19. 33. Quocirca nulli chorographi terra sancta, in eis descriptione ponunt Antiochiam quasi ejus terminum, sed Libanum, & ju^tra eam Emath, ut patet ex tabulis Adrichomii, Oreti & aliorum. Emath ergo, qui ponitur terminus terra sancta ad Aquilonem, fuit vicina Libano, nec longè à Damasco cui ex adverso ad Meridem, terminus eisdem ter. re sanctæ ponetur defertur, scilicet Arabie, per quod transierunt Iudei: venientes ex Egypto in Chananaæ, ac præ-

A. cⁱstè tortens Riconcolorum: sicut ad Orientem terminus ejus. *Moral.* de deum ponunt Ephesates: ad Occidentem maxime Mediterraneum p^{ro}inceum. Tertia ergo hac sententia chorographorum validè sum & probabilis est. Sed quidquid de ea sit, contentum omnes, imperium. hic apud Amos per Emath magnam intelligi Antiochiam ad Orientem, illistrum & potenter Syria urbem, quæ & Epidaphnus dicta est, à roubâne de vicino fons Daphne, laura & amoretate inclyto. Haec dicta est hebre. *Chæma*, & *Cœmæ*, id est foliopus quæ sol inter arboris Orientis effulget, ut pollea cœlū in christianissimo, cum S. Petrus in eadem primâ cathedrali Pontificia collocavit.

E T A D O P T I M A Q U A D E R E G N A H O M I U M Septuag. & optimes, feliciter civitates, de regnis homi, q. d. Ite & lustrate optimas urbes Syriæ, & videbitis Samariam & Sion per pulchritudinem, unde Arias, Pagnin. & Vatab. yes- tun, & meliora sunt regna horum regnum vestrum?

Mystice, Israel fuit fideles & sancti: hi præ cateter gentibus latentes habent terminos, colique optimos: quia non exigui temporis limitibus, utræque p^{ro}cedit, ut impedi & mundani, sed immensis nesciuntur calque spatiis ipsa inaccessu felicitatis finz, meiuntur, ut ut fidenter impensis dire possint: *Sisterunt uesper latior terminus noctis est.* Ex illud Zachar. 1. 10. Quis velutrum deflexus dies percos huic & vi momentanei? Et illud Job 2. 10. *Venit enim ad medium, & non subfrena, & humilitatem suam sentit, & auferatur.* Et illud psal. 6. 35. *Vidi impium superexaltatum & elevationem fidei ostendit Libani: & transfig. & non nisi invenerit loca sine. Impi vero regerantur plus & sanctis illud Baruch. 3. 14. *O transi quidam magna ejus domus Dei, & ingens loca profugimus eis!* Magni et non habet finem, excessus & insensus. Ipsi vero gementes suam fortis deflebat, ex quod fluit pars magna, brevia extensis testaceis caribellis præstulerint, dicantque illud Saps. 8. *Quid usq[ue] profici sapientia? ansa divisa est in lacrimis quod exultans & transformans suum ambo illa tempora nostra, & tempora nostra preuenient, & tempora nostra, &c. Quatenus sapit qui cum Magdalena audiat illud Christi: *Opemam partem elegit filii Maria, que non auferitur ab ea in eternum.***

Q U A S I R A T I E S T I S I N D I E M M A L U M V E R B I. feliciter capiuntur & exaudiuntur, q. d. A Deo ad sceleris uerita, quæ animos amittunt, id est dicitur in malitiorum & exculpi. Secundum, efficacis Hebre. *Qui malum mandauit, veritas adhuc, separans vos ad diem malum,* q. d. Ipsius vos separatis, & devovatis excidio, dum minas Propterea contemnit, & ulterio in sceleris ruitis, ob quæ quæ oves à Deo malitiorum sunt: Septuag. vertunt, *separantes, vel, qui uenit ad diem malum.* ita S. Hieron. Albert. Hugo & alii. Tertio, Chal. Clarius, Vatabiles & Rabbini vertunt, *separantes diem malum,* id est, qui à vobis separari, & amori conanimi diem excidit, quem Propheta intentant, ut liberis peccatis, & dicens illo fili, vel de furem & longinquitate loculi loqui, unde Tigris uera, qui in longinquitate recessit diem malum: Pagnin. qui longinquum patet diem malum. Nam utratq. Rhetor. cap. 5. *Que rursum sunt, non meritorum: scilicet enim non forte meritorum, sed quia id proprie esse non possum, id est nullam curam suscipimus.*

E T A P R O F I N Q U A T I S B O L I O I N I Q U I T A T I S. *Solus iniurians,* quod inuidit Israelitæ diem malum: est regnum, tyrannus & felix imperii Assyriorum; quia Israelitas judicabunt, id est, vindicabunt, capient de punient, quæ fulminis judices & vindictæ à Deo, ad uictus licet idiosatrium aliquæ sceleris in Deum committit. q. d. Vefris continua sceleribus accersiti Assyrios, & accelerare velutum excidium. Sic tropologicæ peccatores qui peccata peccatis camulant, appropinquant iusto Luciferi & inferno. ita S. Hieron. Albert. Hugo. & S. Augustin. lib. 4. de Doctr. Ch. int. cap. 7. ubi ex hoc loco Amos offendit, quinta in S. Script. fit eloquentia, nervus & via decendi.

Secundum, Chal. Rabbini, Pagnin, Clarius & Vatabulus, jam erant sic virtutis & exponunt per antithesen Separatis & amoretois à vobis diem malum excidit, solus antea violentia & in iustitia (quo inuidit judicantis, pauperis & opprimitis & poliatis) proprie adducit. q. d. Vultu amorem à vobis possum, & inuidem acceditis ad culsum, cum non possitis à vobis quoniam possum, nūc prius annulamini culsum.

Tertio, alii mortaliter sic expressunt: Separatis à vobis diem

diem malum, putat diem laboris, ideoque acerbitas solium A inquisitrix, q. d. Non vultis labore, otiosi estis & pigri, ideoque vos dicatis vultus iniquitatis, & iniustia & rapina prosperum, ut coram bonis otiosis laicivitatis & luxuriantie, ut legitur.

Vers. 4. **QUI DOR METIS IN LECTIES EBURNIXIS, ET LAICIVITIS IN STRATIS VESTRA[bus]** Ad laiciviam libidinem huc referunt S. Hieron. Theodore, Remig. Hugo, Lyon. & August. lib.4. de Doctr. Christi. c.7. q. d. Vx vobis laicivi & libidinosi: unde pro laicivitate, Vatabl. & Pagni. virtus, iudicari se difensione in stratis suis. Chald. qui fulminans se in stratis suis. Secundum & apud ad stricliniorum & menstruum lusum, putat ad pretiosas rupes & bisagris, quibus velicabant cubulum & triclinia, & ad pretiosos sonos & lectulos, in quibus mollier pacientem genitum accumbentem mox nix, hec referunt R. David, Agius, à Castro & Prado in Ezez. cap. 14. 41. Taxant enim hic optimates & judices Israëlis, quod ex rapinis pauperum lus u diffiserunt, ex splendore & opipari inservient convivia. Unde sequitur: *Qui comedit agnum de gregi, & vienes de modo armatur. Qui canitatis ad vocem pectoris, &c. libidinosum venum in phialis, Epulem enim & camilem triclinio & mensis adhibent, non cibis & veneti. Quocirca Septuag. hic virtus, qui affluit in stratis vestris. Ex Hebreo sic vertat, qui cubatur in sois oboris, & superfluitate in letis vestris, quasi dicat, Qui superbo & superfluo apparatu & ornato condecoratus lectulos vestros. Rursum, Iudeus si ferulus & delictis infelicitis mentis, illaque diffidentis ventus & vellosi: quod est peccatum luces & gules, ex quacum laici via, unde Noster vertit, laicivis: sicut enim virtute bene partis sunt perculi, & laicivium latitando, cornutando, erga etiada curfuntatio: ita & convivia bene sagini si petulantis sunt: & quasi atque laicivium indecentis verbis & gestibus. Unde Apollonius Epibei. v. 18. Nolite, ait, imberbis vino in quo est luxuria, gracie a terra, id est laicivis, qualiter seructre in falcatibus, choceis, prateris, &c. item in pretiosis unguentis, canoris, baloris, cum praviss copiis, non illud combatitibus & lequenibus. Utique hic sensus hunc loco congruit & pollicetur. Et prius subdinus, in eumque debet: nam ex mercis inue ad cubilia, ex gula in venter: veneti enim mero abducent delupunt in libidinibus.*

Porr. lechi megales dicti sunt fons, à legendis herbis & fragmentis, ex quibus solim fibebant, ait Varro. Idem dicti sunt tori à tauris herbis, qui accumbentum humeris superponentes, ait Idōtor. liba. Etymol. & Servius in illud lib. 5. Aeneid.

Primum ne viridante terra sumptus est herbae?

Inde triclinium dictum ab herbis lectis, in quibus veteres republibus. Infelix triclinia fieri, & ornari foliis ebore, sot & argenteo, docet illud lib. Et illib. cap. v. 6. in convivio Aliquot: *Lollii quoque auro & argenteo super pavimentis, finis regis & paris frumentis lapide, & festi erant. Idem docet Plinius lib. 33. cap. 15. & Varro lib. 8. & Horat. liba. Isteq[ue] dum ita canet:*

— Subito nunc

Tincta super lellas candens vestis obores;

QUI COMEDITES AGNUM DE GREGE [de gregi] selecum, ut pinguis & sagittatum. Hebr. & viuimus de modo sagittarii, id est, de loco laginis, in quo si gemitum & impunguntur. Ia locus viuimus grandioribus iuxta pacu[m] unde Noster. 1. Reg. 18. 24. veretur, viuimus pacu[m]. Vitellis vero te nitibus est flabulum, in quo, utpote loco obscuro, & quiete (tare enim quies quam obcuritas facit ad concidionem, ruminationem & impinguationem animalium) late, praeletus materno, sagittatum & intratans.

QUI CANITIS AD VOCEM PSALTERIUM [Se]ptuag. Juxteri, id est, praeletus (S. Hieron. legit & expopertus, id est, concordantes) ad vocem organorum. Hebr. **QUI M' happenis**, id est, qui particulariter ad se nobis, id est, qui propria & particularia cantica concinunt, eaque varia justa varium contentum nobis. ita Pagni & Vatablus. Vel, ut R. David, & à Castro, qui vocem variis incisionibus, ministrionibus, tonis, inflationibus & modulationibus incidunt, & variante inflat phialebus mensuris. Taxat pismam molliorem & delicias mulieres in convi-

viis opelmatum Israëlis, qui huic sive musicis preterebant exemplum David. Vnde subdit;

SICUT DAVID FUTAVERUNT SE HABEAT, & VAS A CANTICO [i] est, instrumenta musica, q. d. Lu-

cas sive mulices convivialis & canitatem exemplo Davidis, sed perperam; nam ille canit adhibuit ad Dei laudes, canique gravem; hi vero ea molli & lacivis abutuntur ad galum & luxuriam, ita S. Hieron. Mirum est Septuag. vestere, sive flamus para vestrum, & non sunt fragilis, q. d. Putarunt haec deinde strobiles, cum sint fugaces & evanide. Autem gravem, hi haec gnomiurgens & exaggerans S. Chrysostom. bo-

mili. t. in Genes. Et hoc, ait, cùm experientia didicerimus, quae famula arboris fons & manutine, & non satis fragilis, hoc est, evidenter, & ne ad momentum quidem permanescere. Te-
latis enim sunt hamana omnia, & carnalia, nondum recte adveni-
nuntur, & evanescunt: sed quidam fons deinceps, & tales quida-
D. nam humanus gloria & potencia, & tales quidam deinceps, tales quidam nobilis huius vita prosperitas, nobilis firmam habent,
nihil subiecti, nihil flammis, sed magis quam flammam fluctua-
ta persistentur, antequale sed falsi relinqui nos qui illis im-
biamur. Atque spissitatem sive firmam, immobilem, & incendiis
non non resistemus, ut omnes facilius & evanescunt. Quanca
igit sacris deinceps non antea cum immobilitate committuntur,
temporaria sunt his que in faciem durantem sunt, perpe-
nitentiam cum his que evolunt, & se que nobis illis gravis sap-
plimentum pertinet fons, cum his que in faciem sacra felicitate
non summanus effundit?

Nota. Veteres Hebreos & Gentiles in convivis ad re-
mysticam conviviam adhibebant musicam, & vocem &
uram instrumentorum, quam si moderata sit & in melia, laudat in convi-
vium Ecclesi. cap. 32. v. 1. 24. loquenter in symphonia, five
moderate convivis: Non impudica, sit, nuptiam, Gemmata
carneficis in remuneratione ambi, & (sic est, hec ornat convi-
vium) comparsa, id est concentus, multiformis in convi-
visti. Sicut in fabriacione, aut, in auro annulo, v. g. Si-
gnum, id est signum & pale, & smaragdus sit numerus, id est
numeris harmonia, majorum in secundo & moderata vire.
Et c. 40. Pimis & majoris laicivis cor, & super uniques
alitatis spissitatem. Tunc & pfalzivis faciem faciem mole-
diam super utramque lingue sua vix. Idem vix fuit tempore
Christi, unde Lucas 15. 23. senior filii audiret symphoniam
& clamorem, quibus pater celebrabat convivium ob filii ju-
nioris redditum. Verum Propheta in hunc hanc musicam
carpus, vel ob exulum, vel ob interpellatum, vel quid
camen canticis inchoat, vel tenorior: aut quidam haec
vacant, ut negligenter curram rupi & pulchritudine, immo ca-
dornante & inserviente ex rapinis pauperum, ita Isaías
c. 5. 11. Ps. 10. 10. qui confusus manus ad convivium in fidem endem-
& C. Chiedat, & lyra, & tympanum, & tibia, & viuimus in
convivio vestris, ut suavitatis de pleniori vix me beatiss. Psalm.
14. 13. In me pallebit qui hunc venum, id est, in me dis-
flabam carmen: agn etiam eorum cantilenas, tuis & fabu-
la. Quicquid Apostoli Christianis monet de sua agape &
convivio Euchaitifico: Quilis, sit, inservi vnu, in quo est
laetitia & felicitas implementum spiritus sancti, laetitiae vobis impediti
in hymnis canentes spiritualibus, Ephes. 1. 18. Idem mos apud
Gentiles. Unde Aiben. li. 1. de Coenit. la pium, docet
lege & more majorum sanctum esse, ut in convivio canen-
tent deorum hymni, idque vox communis omnibus pra-
canitentibus, ait Clemens li. 2. Padrig. 4. Quid & conviv-
ia tradebatur lyra, quem juxta proportiones regnabant
alternatione & transuersitate: unde ob obliquam & transversam
hanc lyra circumambulationem, carmen illa dicebantur *transversa*,
id est obliqua, de quibus Athenaeus lib. 8. lib. 1.

BIBENTES VENUM IN PHIALIS Septuag. v. 11.
non defecatos. Hoc enim bibius ab opulentis in phialis
aureis, aus vitreis, ut prafatis & limpidum; Tigurina, qui
bibit venum in patruis. Vnde in usus amplius & magnis.
q. d. Vinipotentes, qui ingentes patens, & crateres ex-
haurient.

ET OPTIMO UNGUENTO DELIBUTI Chald.
excellencia praeferant angustiorum angustiorum, hebreus est,
capito angustiorum, id est, principio aromate & unguento,
v. g. balsam, de quo Ivenali. latryza.
Hinc frumenta epocali amu colla:
ex parte enim defecabant in faciem & collum. Veteres in
convivis adhibebant unguenta, tom ad voluptem, num
ad fastitatem, id quod cerebrum natura frigidum & con-
cretum, suo fragranti odore, calore & lenitate relaxante &
recte;

recensit, inquit ex Axillio, Plutarch. lib. de Iside & Mæfatu apud Athenaeum: *O felix*, inquit, *am monachus fons* noster qui *sunt in cœlo*, *excisus fons videribus*, & *parvus fons* ut *vergat fons* *panis* *alium* *aut* *sanctissimum* *parvum* *datus* *adverso* *terro* *comilicem*. *Hinc illud psal. 81. 16* *ab aliis fons* *in vino*. & *psalm. a. 5.* *Parvus* *in* *composito* *me* *mostrum* *adverso* *qui* *indulcens* *me*: *impinguasti* *in* *olivæ* *caput* *meum*. Ita Magdalena effudit anguatum super caput Christi dilectionem. Matt. 26. 7. Et Chrysostom. Matt. 6. 17. *Fu essem*, dicit, *cum te uocarem*, *angeli* *pro* *te*, & *fecim* *me* *levo*, q. d. *Ut tuum* *in* *iuueniis* *dis-*
similes *de* *tegas*, *adhibe* *unctionem* & *lotionem* *in* *con-*
vio *adhiberi* *leto*, *quæ* *ex* *pro* *deodæ*. Denique Ecclesiastes cap. 8. *Omnes*, *ait*, *impres* *fuit* *fojolissima* *mea* *confusa*: *Et* *alium* *de* *capite* *tuo* *non* *describas*. q. d. *Indulge* *balancis* & *confervis*: *nam* *vestes* *canas* & *oceanum* *symbolu-*
mum *fum* *balneatum* & *compositum* *um*, *eo* *quòd* *à* *bulles* *excuses* *alibi* *vestibuli* *indubitate*, *quas* *ex* *estimatori* *Roman* *tocabant*, *quid* *cum* *ipso* *in* *ca* *mena* *accumbant*. Ita Philo lib. de Vita eutœctica, *teatid* *Judeos* *in* *fe-*
flis *convivia* *alios* *celebrare* *solitos*. Idem de România
tradic. Horat. lib. 2. syl. 3.

ille respondit, natus, atque iterum dieram

Febris alba et substra

Urgens de causa coronabat capita conviviarum corone
rosafera, myrtis, aliisque floribus & herbis odoriferis, si-
mul ad hoc, et ceterum in confortatum mundi lido, retur
vino, ma giteque teliter et obicitur. Ita Oratio Fasti, libet. 5.

Tempora fastiis pinguntur sub corona

Ex lato incolit splendida mensa refe

Gofamini odoris lata prodigia, citatim evaporatur remis-
tit enim odoris fluuium, indeque resa à Græco p. d. voca-
to, q. d. Flosua odor, an Plutarch. lib. 4. Symp. e. 3. qui
*& addit: *Qo si ut vnam ederimus mactemus* *magistrorum*
enim habet vna regnare tristitia, aperte in ignauis aliqd spes-
tem. Nam in superficie sine tenuis efflorat calor, scilicet frig-
ore expulsus. Hic calor profusi odoris est causa. Unde*
voluptuaria dicunt Sapient. 3. v. Vino præfato & magnæs
nes implicant, & non præterea non flos temporis & coronem
non roris amplexus mortuorum. Vide Plutarch. 3. Symp.
prob. Atthen. lib. 5. Plinius lib. 1. c. 1. Merito nimis
in hæc delicias carpit hic Propheta: quia effeminatae ani-
mos viriles, adiquatque ad dolos, rapinas, aliisque feci-
jer. Quocirca Epammonias dux Thessalonicas, à quo
dant ad corpora invictus, calmella iactus, ubi omniōrum
& impinguorum mactum appetitus invenerit, subiicit re-
*cens dicens: *Ego te fortificare, non habeo vnde præbāem.* Ita*
Brusson. lib. 2. cap. 1. Ex Ciceru in Pisonem, de Gabiniis:
trans tempa capilli, & madentes circumferunt fibris. Ex
Tibullus lib. 5. sleg. 7. Jamdebet vixi madefacta tempa-
ra nuda. Hinc vicius quod Hebrei, neque ac Romanii
littereñt, vnde capite: alioquin enim indecor illud per-
sumit suavit unguento, ita sanchez.

ET NIMIS FATIGANTUR SUPER CONTE-
*TIONE JOSEPHI] Tigurina, & neppotius dedit quod *Ja-*
sep, id est regnum Israel, *animus*, q. d. Non compa-*
bantur calamitosi de pauperiis multorum populorum inno-
*rum inter decem tribus, *qui* *hac* *in* *fuorum* *regum* *pacte* &*
parvula vocamus Joseph: nimirum hi optimates Israel
ex tapinis pauperum le distantes, convivantes, & laeti-
entes, utrumque populi tum privatas, tum publicas no-
ciabantur, ac præstaret intitra illa Dei judicium & exaci-
dum, Alixiorum, per fana confilia, per ponentiam &
emendationem vni vixit, per precos, per leges pias & sanctas
non conabantur ab eo avertire & ameliori, ita S. Hieron.
Theodor. Lyras, Emmanuel, Mariana & Vatab. Adde S.
*August. libet. de Doctr. Christ. cap. 7. *Joseph* pro quo uas*
fratre & proximo bie posuit: quia in fratribus, inquit, Jo-
seph est celestis, vel in malis que pendit, vel in bonis que
reperi.

Morbi lit, hic innipiuit, quod volupciis filia propria se
genuina sit innipiata cordia, juxta illud Prove. b. 1. s. 10.
Xylo in festis saepissime fons amaro, infusa aenone, in-
*pianum credidit. Ita Sothomites ex delicio cridit ex euse-*re*,
*ruo, juxta illud Ezech. 6. 4. *Etsa haec fuit iniquitas Iude-***

A aduerso pionem & Sandiorum nosa & virtus est misericordia. *Unde Ianctus hebit vocatur *DOMINUS misericordia* id misericordi, & elemosynæ uoleat vocari iustitia, id est iustitia, ut psal. 1. 1. v. 9. *Dixi perfidis, dedit pauperibus, indigentibus (si est misericordia chelyonyn) sinus manu in favorem faciat.* Vide S. Chrysostom. concil. 1. de Lazaru.*

Ita videmus id quod deplorat hic Amos, etiamnum ful-
bindi fieri, umbrum optimatus & magistratus qui sua qua-
ruunt, suo genio indulgent, suis commodi student, stratum
in convivia expendunt, die in epula transfigunt, tempe-
stum & populi negligunt, juu habitu veniali, numerus
justitiam vendere pauperes opprime, atque, ut verbo di-
cam, temp. peccare, in diuinitate. Ita etiam emere veluti predote,
*Ita clam luxu diffusante dicitur Jugurtha, Ita Brusson. lib. 1. cap. 1. *o arbor veneralem, o clod pionem, o empas-*
rem invenerit. Num ut ait Pythagoras apud Loer. lib. 1. i. 1. *Li-*
evitatis prius deinde irrupto, mox latritus, deinde vio-
lenzia, deinde excidium. Quocirca Sapient. Proverb. 1. 4.
Nisi, sit regulus, o Lamia, nulli regi donare vides nisi quia nobis
lumen furor est ubi regis non obvirovit, o seruū bibane, o abili-
visus in iudicando, o mentis easam floscam pauperis
*Ita Ecclesi. 10. 16. *Si ibi seruū eius rea puerit, & cales*
principis manu evadunt, brevia seruū eis nobilitat est, &
causam principis vacante in imperio suo ad reficiendum, &
non ad luxuriam. Huic enim dedit, tam temperantiam &
caſitatem, quam famam perdunt, vitamque abbreviant, &
*mortem accelerant.***

QUADRATORUM MIGRABUNT IN CAPITE TRAHIMIGRANTUM.] qd. Optimates Israel. Vers. 7;

primos capiantur ad Afryciam, ipsi quæ hinc græci duces

ducent agri captivorum eanticum in Afrycam, ita S. Hier.

ET AUPER ETUR FACTIO LASCIVENTIUM]

Factiones voces certum upimantur quæ in seculi, post in

tempore, convivis, luxo & lascivis, simul convivantes &

comportantes comparabant. q. d. Ipsi factiones & symphonia

lascivitatis sed ego Dñs illas diffidam & dissipabo. Sepuag-

ventur, & quævisce auferuntur, inequæ, bimini & Elysia.

Eis metaphora ab equis hæc enim quæ avena bene pax &

lignacum humanum & lascivum, ita & hi optimates. Hebr.

et 11. 13. ariagni, quod propriæ significat convivium fune-

bris in esquinis mortuis, q. d. Vesta convivia fuit funebria:

quia ea rapina pauperum quos emaciat, itaque occidit,

*ea instituit. Unde Tigurina verit, *fune recudes convivis**

laesioribus. *Syri, in ferme gaudium à principibus sursum*

*Arabicus, *confervare* *varietas* (omnati & variegatae vestes)*

*ab epis. Vatab. & Paget. *sun* *appropria* *quæd* *laetitia**

extempora, id est, corum qui se extenderunt iulicant in lechis

et diuinis, dicit v. 6. Hebreum. *10. 16.* *Si ergo significat convivium fune-*

bris in esquinis mortuis, quod quousque in instantem.

Potuisse huc Notatio facio & reb. illæ gētis tollistis, pol-

lensis illæ optimates: hi enim tactus totu. capiti & de-

cedi. id protob. nurat. Tausquinius deperit, qui nunc dubi-

fidet ad hanc illam deducit literas, sed eo in horum adju-

tatio summa papave: un capitu baculo decussit: quo factu

nuncedit summa illa & illa. Ille qui pater vellet, umbras pre-

cepit, id est capita optimates Gibinorum libi reficitur

demet. et hoc illi, & occidetur, vel in eum regaleget. Ita

refert Livius decad. 1. 1. Valer. Maxim. 1. 7. c. 4. Plinius

lib. 1. 7. c. 4. & 8. Idem ibid. Tiberius Milichorus tyran-

nas Petrandi Corinthus, i. 1. annone, qui enim par-

sumat rogare quæ factio opus est et securus regnabit Re-

ponit; in ipso factio: nam nuncio in mediet matutinam

adducta, iugis frumentis illas baculo decussit: ex quo

cognovit. Febrisander præcipue capita tollenda, si tyran-

ni potius vellet, nastrat Antioch. lib. Polit. cap. 9. & li.

7. c. 6. & Laetus in Petrandu.

JURAVIT DOMINUS DEUS IN ANIMA SUA] Vers. 8.

*per aquam de vitam suam, discendit. *Propterea*, id est, puto*

per vitam meam.

DE TESTATOR EGO SUPERBIAM IACOB (Iacobis)

ET DOMOS IJUS ODI] Domus, scilicet magnificas

& superbas, quæs uirtus de tapinis publicis, cumpates

ejus, Abrahæm, Iacob in eis & tenor in habitat-

io, quæ aules & porticos in terra, cives eccl. Unde

*hebreo 13. 14. *Propterea*, domus Iacob regis detestatur Jeremias a-*

et dicitur quæ abijit domum suam in insuffia, & con-

tra eam non in radice. Qui abijit detestans mala domum ha-

*Fallit re-
lenda fa-
bile capi-*

te.

sem. & commanda spacio: qui aperte fisi sensibus, & facit la. **A** querere cedemusque pigris spacio. Hinc exponamus intentio v. 19. **Sedemus,** aut. **scilicet** sapientia, patro, filius & propria extra portas Ierusalem. Et Iobas 6: 8. **Et quod coninguit domum ad domum:** namquid vos sed habebitis in medio terrae? vide ih̄i dicta.

E T R A D A M C I V I T A T E M C U M H A B I T A T O R I B U I S U I S J Hebr. tradidit nobis & plantidim sibi, hoc est. Alijpsis tradidit Samariam & incolas eius. Hi enim vocantur eis pleniori modo, quia eam sicut numero & tunc be implere & replente. Per civitatem enim intelligi Samariam probat Theodor. ex quod agat de decem tribibus: has enim vocat Ephraim, Jacob & Ioseph, hanc autem caput & metropolis erat Samaria, ita & S. Hier. Remig. & Hugo, qui tam Secundum, per civitatem accipiunt Ierusalem, quia erat caput Jacob, id est duodecim, & postea duorum tribuum. Cenitio ergo excidium Ierusalem per Chal. doros, ac deinde per Trajan. & Romanos hic denotatur. Utramque expositionem conciliabilis si cum Lyrano dicas, per civitatem tunc oecchis hic accepit civitates quatuor Hebraeorum. Porci divedit loquutus Propheta de Samaria & decem tribibus, & directe & comitante de Ierusalem & Iudeis, usi dixi mitio epistola.

Q U O D K U L Q U I P U E R T D E C E N V I R I

V E R S . 9. **I N D O M O U N A ,** et ipsi morientur. q.d. Si qui Israelites in domo aliquo abcondi manu Allijpsis effugerint, aut ab eis ut pauperes, viles vel agri deterriti fuerint, hi quoque in eadē domo pelleat sui fame morientur.

E T T O L L E T U M , id est, unanemque eorum (ita Septuag. qui fecit eis pelle & si me mortui sum, PROFINQU US (Pagni. & Vatablii patrum) U U S) cui comburat reponit vel cognati sui cadaver, offlaga reliqua sepe litar. Hac enim erat iusta iuria his, quipropinquum cognati, tis desuntis perirebant, tam apud Hebreos, quam apud Romanos.

E T C O M U R E T E U M Hebr. 8: 17. **Immo se proponit**

V E R S . 10. id est & combures est: scrupulus enim pice per se, murex, pice per se scribatur (haenam dñe littere aquipollent) significat comburent. Unde angelus vocavit Scrimpham, id est, incendentes quia Dei amore ardenter, alioquin secundum. Hinc Tigrinus verit, vel pellitibus enim erat cadaver curare, & more gratus combureat & rutilaret. Et Chald. niles cum ab eis condit proponunt ante eisdem. Imperito ergo Rabbinis recentiores quos sequitur Pagni. & Vatabl. verunt, **combures sint.** Porci combulla fulle mortuorum illa acutum cadaver parvus, ut quod subdit, tu offeras offa reliqua ex combustionis cadaveris; et qui patet literatis ad vitandum cadavera factorem, puer factum, tabem & lucem, ne ilicet illa pellent vi visu affigant, & combusisse. Idem scilicet Romanos norunt qui Romanos videunt: Romani enim in primiti sepulchris passim ingentes uras testinas complicitus, in quibus cadavera combustorum cineres servabantur. Gratos quoque cremalia defunctorum endavaerat docet Thycydides li. 3. & Lucianus lib. de Ludis: **Gratos, puerum, Persa defolit.** Porci furent huc de re diversi lapidem intencione. Nam ut sit Servius in lib. 1. **Accid. Heracleis** qui uita omnia igne conseruit debet corpora in igne resoluti & thoro, quod confirmat omnia ex humore procurari, dicit auctoritate corpora, per se humore resoluta. Rutilius Varro lib. de Sepulcris: **I** Heraclei, illi, Pensions plus sapit, qui praecepit ut comburent, quia Democritus, qui as multa iuraverat, quoniam reducta est de rurum viscera: **H**ic enim solus faciens est, per se, non deinceps calorem nullum emere possumus. Insper Servius in lib. 3. **Accid. Romanos** crematione funerari usi esse docerunt. Remant, aut, contra scutibam comburent cadavera, ut feuum anima generaliter, ut si in seum rediret, nam rem. Et Ovid. lib. 1. Trist. eleg. 4.

Servitus hoc uicem pueri extenuandis in auris

subi, & in rapido deferto offe rego.

Et Silius Italic. lib. 10. in funere Pauli, ubi & causam affingunt:

Nec Lydius: **aque recente cripis ambo nadique flammis, detinens anima exultans evasi in auris.**

Confam aliam dat Quintilianus declaratio. Disserunt, inquit, animam flammam diligenter impetu periremque non ex nostro igne funerari, sed quod sidera valere. **O** quod sacri torquent auro, inde venire, unde omnium rerum solidorum partimentaque spirituum datumque nos inseruere, nos solvi, ne vilia

mortalitatis affectu: sed quando homines palliis carcerem effugere, & exortate membris mortalibus levia signa inferri, petro sedes inter atra. Christiani hinc cremationem subfuerunt non ut Dei sententia in Adam quicque palleros latet Genet. 1. magis se confirmarent, **P**atens es & in falorum reverentis: tunc ut naturam frequeremane, que ponere corpora defuncta in elemosia sua refolvit: tunc maximis ut fidem & spem resurrectionis superflibus in gerent. Ideo enim cadavera terra commendabant quia in depositum, quod in die resurrectionis ea repertiaris fit Deus, ut reliqui & vivificet. Idem fecisse Judas fideles veri; Dei cultores, patet Genet. 10. 3. & 15. John. 1: 9. 3. Reg. 13: 12. Tobit 1: 21. Joan. 3: 9. 1. Exscripto funera regum, quia publica pompa cum a romani honoris causa crebaminerat. Ifachatz vero etiam plebs porum officia eten abatu, vel quia idololatria gentium idololetarum ritus sequi banuit: vel quis in communis loco & parte, eamdem repromere inique purgante, in superfluis proterperat, conat amur. Cadaver et, go cum teste & pelle cum burebant. Pauli cremationem facticiis osseologis: cognati enim & amici ossa creampti coligebant, & in anseam, suram, argenteam vel marmoretum binam recordabat magna cura & ceremonia. Doctis hoc Virgil. Aeneid. 6.

Offage letta eadē tensis Corinthis abens. Oligofidia
vias in fuit

Quin & tuorum coniugum, si sumus filiorum, parentum, si alii defuncti essent, olla in patria revolvant. Unde Ovid. in Scythia morientur, na de suis ossibus principiis, 3. Trist. eleg. 4.

Ossa ramo factis paro & reservant in urna?

Sic eye non viae mortuorum reni era.

Rituum bus osseologii delictibus Thibullus lib. 3. eleg. 30. Primo enim, doctis lecta ossa ab amicis & propinquis.

Ergo ego nō sumus fuero mortuorum, in umbra, &c.

Mutatis hor genera lingui illa vita.

Facta quoque fata nō sperabo corporis, offa 3.

Innocui nigra candida vestis legant.

Ubi Secundo doct. collectores ossium fuisse incinctos, id est, soli illius quoque vesti more mulierum & arauarum, hoc est, nigra vestis induitos. Insper peris manus a bluci, dum atri perfugit quis ante liquor manu. Tertiis in olla coll. Etia dic in vinum infundere, ac deinde in illo a ventilato, & ut humor vini immo exigitur. Subdit enim:

Et primis annis pueri colligunt lycos 3.

Materiali nives nubes lollis latere parent.

(ne appetunt circulo lacteo, ad quem heroic animis post mortem deducit censibant Romani, telle Cicero. in Annals. Scip.)

Possunt hanc carbafais homeros solletere sensisse.

Aspicere mortuorum posse facta domo.

Quarti, in olla immobile odores de aromata, ac denique lachrymas:

Ella quas mittit deus Panthea merces,

Eisque Arabica dies & Africana.

Et auctri memor lacrymae funduntur eodem;

Sic ego compani verius lo offa vestis.

Sextis, matres de cognatis ossa prisca in finum colligunt, & quas ea in usum interficiunt. Doctis id Thibullus lat. alegat. dicitur

Admissis morte arra prorsus non die nisi mortis,

Quia legat in nefissis offa permissa sunt.

Et Seneca Contol. ad Helvium c. 1. **M**obis in condemnatum fuisse ea quia triuropis amittere, offa etiam responsum recipi.

Porci Augusti offa, ait Sverus, in ea vita caro, legamus primos equos! in ordinis, iunctici & discenti, pedibusque nudis. Hoc ultimum reverentis Augusti datur; non omnesque sufficere alborum ossium collectores, non legimus. Hac Gentiles Gentilibus, quid jam faciente Christiani Christianorum, inq; Sanctorum & Martyrum, ossibus se reliquias quo bonae se prosequent?

Et dicitur, scilicet propinquus, qui quasi veliplo; five pollinctor è domo mortuaria sibi cognatum exultit ossa illa se sepulturam ostendit, inquam, cum à peltaria rodens, & c. **V**er. 10. **I**n PENTATRALIUS id est, incole domus mortuaria non defunctis leguntur. **N**UNQUID ADHUC EST FENES TA, aliquis mortuus, cuius offa esterat & felicitum? **E**t RESPONDERET incola domus: **F**ENIS EST. q.d. Omnes mortui eliciunt, nemo refar prater me, qui in orbis orbe & solitudinem in ego. **D**icitur Syrus versus, q.d. dicit illus: **H**oc ejus genitio parsuit, pro eo quod reverentur non facerent in nomine Domini.

B. T.

ET DICIT ELI. TACENT NE RECORDERIS Avel filiiis, quasi hic Deus minetur Samaritana terra mortuam, quo dominus tam magna quam parva hindunt, & riam actus sunt. Hebr. eil **תְּוִימָה** refusa, quod Marinus, Forster & à Castro vertunt, **filiiis**, vel **diffidationibus**, quia causant rimas & filiias in domo, iuxta illud Cant. 5. 1. **Caput meum plenum est rora, & gurgi mei refusa**, id est, diffidationibus & gurgi nocturno. Senius est, sit à Callo, q. d. Deus per Afflyros persecutus & fuerat omnes domos Samaritanarum, tam maiores, quod multis constant habitatoribus, negligenter illos intercedendo, quoniam minores, que minus possunt resistere, simul & iemel ea confingendo. Verum primus lenitus iam datus, uti communior, ita prior & certior est. Unde hebr. **refusa** non tantum conputationes & distillationes, sed & fracturas & constrictiones validas significat enim vertunt Septuag. Chald. & Nostr. Alludit enim **תְּוִימָה** refusa, per Jamach, ad **יְמֵתָה** refusa per Iude, quod proprias fracturas & constrictiones significat, omnium hebreorum contentum. Addit, his non agi de unius Samarietana, & decem tribuum, sed & de duarum, id est omnium duodecim, tribuum excidio. Hoc enim significant illa verba vers. 15. Et conseruit res ab intrusis **Emarib** nomenque ad sursum deservi. Hic enim limites, & terminus ponitur non decem, sed dinodecim tribuum, adeoque totius terrae promille, uti dixi verla. ita S. Hieron. Porro causa tanti utriusque gentis excidi babiloni, eius ictu, quod ictibus illis rurumque naturam, & ordinem perverterit & subverterit. id est enim lege faciens mereri, ut & ipsa ultraque subvertatur & intereat. Ait ita:

NON QUID CURRERE QUEUNT IN PETRIS VERS. 13.
BOGI, AUT ARARI POTEST IN BUBALI? Hebr. est, nam currunt in petra equi? sum arabi (arator) in bubali? scilicet feris & indomitis, putat bubala, nrh, bilobitis: unde Nostr. vertit, in bubalis. Nam alii bobus ciceribus & domesticis tam aratur, quam equis. Porro bubali olim tempore Amos, praesertim in Iudea, fererant & indomiti, ut ingum & aratum excederent. Unde Martial lib. 1.

Illi cossi arras bubalans atque bisen.

Jam vero in Italia vidimus eos catenus cicurari, ut subjugales habant, iugumque curris admittant, & aratu leviant. Senius est q. d. Sicne impossibile est, ut in petra eurrant equi, &arent iugumque iincipiant bubali indomiti ita impossibile est vos eurrere in via mandatorum Domini, quia vobis dura & fixa videatur, aut subire iugumque Dei: quia vos etis quasi bubali indomiti, iugum omne executable. Ita libertas libertate perit. Qui enim rennit servire Deo, cui iuryre regnare est, serviet nisi concupiscientis, & si que praeferat voluntati & diabole, qui gravissima est iheritus. Quocirca Christus repudiat Iudis, iugi Euangelici impotentibus, quasi beluis, elegerat Gentes quasi boves eucires & domitos, dicitque illi: *Tollite pugnam meritis super vos*: qui profide volvere Euangelice doctrinæ &c. vitæ terram infidelium proincidentes, tructu regno Dei operari sunt, magnamque animum miseri collegurunt. ita Rupert. qui putat ab Amos hic predicit Iudorum, quasi bubalorum, reprobationem: Gentium vero, qualis cicurum, electionem.

Secundò, recentiores psalmum repetunt **tu es petris**, hec que facile ad quovis boves hac adaptant, hoc modo: **Nomadum et currunt in petra equi?** immo quid arabi aram beatis in petra? q. d. Vou lo Israelites perinde agitis, ac si in rupe quicquid ad cursum, aut bubulum vel bovem ad arandum incitaret, hoc est, agitis omnia ordine inverso & propolitero. Sicut enim illa nature repugnat, ita vos agitis repugnante nature, ratione et Deo: quia iudicium, id est iustitiam, qua natura, Deo et rationi difossa, amara est et execranda. ita Pagnin et Vatabl. Rurum, sicut non solent equi currere in petris neque agriculæ arare in petris locis, cum nullus inde fructus sit sperande: sic et tam impotenti vita usq[ue] magna seculata est sperande, inquit Clarius. Unde Syros vertit, **numquid currunt super petram equi, aut trabus in ea arant, vel rororem?**

Insuper contra naturam est equi, inquit Paladius: **currete super imponit, & contra naturam bouis est arare super cornu.**

Quem non incurvati amens, hominumque Deumque? Sapientes enim Seneca lib. 8. declaravat. **Dulcioris erat, diu calamitas iras.** Ita Iephi Job à Deo tunc flagellis exercitus, cum dixit cap. 22. 3. **Quis mola tributar, tu cognoscas et inveneris illum, & veniam uque ad fulmen eum?** Quartus, alii censem ex desperatione dici. q. d. Ne malum nominis Deum, euquem invocare suadebas: peccatum enim, affectus est de nobis, nec ipsa falso si vellet, nos levare possit. Quintus, Ruthius enier dici ex omnime & terrore. Adeo enim malis à Deo inflitis persecutabantur, ut vel Deum nominare non auderent, formidantes, ne, si vel eum nominarent, novam ab eo clamorem & quod novum fulmen experirent. Unde Arabicus vertit, **taceat, ut non nominetur in nomine (nomen)** Domini. Sexto, Arias & à Callo censem esse verbum Amos, qui hoc epithetonem strummas halcas extremas concludat, q. d. Dicit propinquus incolae domus lugentium funera: **Tace, ne neveris: Et ne recorderis, id est, nam tunc recordari non licet, nomen Domini.** Tunc enim tanta omnes obruit calamitas, & afflictio, aut non habet, nec licet Deum nominare & invocare. Sic iephi Iudei iudicio accidit peccatoribus, qui vi tam in delicia transiugant, & penitentiam in mortem diffundunt, ut in morte tot eritis, doloribus & angoribus opprimantur, ut Dei & salutis iusti obliviiscantur. Omnes penit huius probabilitate sunt: secundus tamen, tertius & quartus planiores sunt. Porro contrarie vertit Pagnin. non enim **famus affliti commemorare nomen Domini**, quasi dicat. Vespolio solabitur incolam domos, dicens: **Noli fieri, sed de morte invoca nomen Domini.**

QUIA ECCE DOMINUS MANDAVIT (id est ordinavit, dispositus, decrevit, ac seit decretiv, sic & exequitur, atque) PERCUTI ET DOMINI MAJOREM RUTINIS, ET DOMINI MINOREM SCISTIONI BUBALIS, quia scilicet coharet cum seniū tercio Lyranum datu. Verum generaliter referri posset ad omnina precedencia. q. d. Tunc clades & strages imminent tam Sion, quam Samaria, quas v. 1. hucfuge recensuit, quia Dominus justus iniuriarum suarum vindex periret domum sapientum, id est regnum decem tribuum ac Samaritum, ruris, id est pleno interitu & perpetuo captivitate, ut plane corrut & periret regnum Israel instar tellus calu diffracta, que reparari, & redintegrari nequit. **D**ominus inuenit verò, id est regnum Sionis & Iudei, percutit scissionibus, id est, rupturas & scissuras ex eo auferret; partem eius scilicet occidendo, partem captivando: ied has scissuras farct et reliquit per Elidram & Neheniam, eum annuentes Cyro captivos ex Babylonie in iudeam remitteret. ita S. Hieron. Chald. Remig. Rupertus, Hugo, Lyranus, Ribera & ali. Unde Chald. vertit, **C& periret regnum magnum per effusione farti**, regnum vero nunc plaga remissori.

Nota. Prominus Pagnin & Vatabl. vertunt, rimis, Cornel. in Prop. Min. XIV.

eadem responsum contra nostram iudicis est, curritur et arat. A privatis per Assyrios vestro collo imposito, eoqueque in super iugulatio, et cum vobis bus aut equus currere, vel aera, re, super petras, frangit terra et petra lacerat. Parens, hoc ergo tria significat. Primum, Israëlis in sua iniusta & prava vita pro posse laborare; Secundum, in otium laborem eumque molem unu súcipere, ne rem impossibilem centare. Sic ait Poeta,

Non profectus huc a bubs arat,

Tertio, laborem hunc non tantum fore inutilem eis, sed & noxiū ex existimare. Hic ienüs facilis est & planus, sed & valde hebreo conuersus, simile proverbiū est: *Fronit et terram, thigaleam applicat.*

Huc pertinet expofitio Sanchez, qui censet esse amplificationem ab impossibili. Cum enim quid inexpeditum aut validum abdūrunt fieri videtur, dicimus in rerum natura nūbil fore iam impossibile factu, quasi dicat: Cum video quod Israël Deum dulcissimum amarcarit, & converterit in fel & abninthium, quod videbat impossibile, dico iam naturam rerum inverti, ut deinceps equi cursus sint in petris, bubali aratari, quod haec nūs credebam esse impossibile. Si Ovidius videns pro dictum ab amico intimo, quod pugabat esse impossibile, B ait: *iam nūbil impossibile esse judicandum.* Sic enim eas- sit lib. 3. Trist. eleg. 7.

Terra seruas stellas, calum fidei reatu,

Vnde dabo flammam, et dabit ignis aquas.

Omnis natus a propria regna domi,

Tasque sum mundi nulla cœlesti iter.

Omnis iam fuit, fieri que posse negabam;

Et nūbi tibi, de quo non si habenda fide.

Hac ego verarem, quia sum deceptus ab illo,

Lacrimis misero quem mibi rebar operem.

Ei postor ille videns Nilam rymbam speciosam nupissile Mopio stolido, apud Virgil. ecloga 8.

Blosia Nyla darit; quid uia spernemus amantes?

Ingenuerit iam griseus equus, et quoque sequentis

Cum tandem timida venient ad pacula dama.

Porrō idem preflūs hac applicat Israëli, q. d. Non est à Israëli, quod putet se civitates vestras esse inexpugnabiles ab hosti, sicut peccata sunt inarabiles ab equis & bubali: quia cū vix Iseleribus vestris rerum naturam immutaveris, & Deum tuum illūsum in te convertentes; pariter ipse soli locutio vestri naturam immutabat, si cietque ut equi boſiles in petris vestris currere, casque subjugare, ac in ibi bubali sare possint. Hac expofitio videnter concinna & plauſibilis.

Tertiō, S. Hieronym, quem sequuntur Remigius Albert & Hugo, certe Israëli ruinas, Judæi scilicetibus comparari, quia scilicet dominus facili potest, ruinas vero debent redire, restaurari nequeant: ruinas Israëli comparari equis, qui nequeant in petris curre; scilicet Judæi comparari bubali, qui lūstres boves sunt, & tam indomiti, ut jugo ceteris non recipiant, & propter terribilitatem nolim arare, q. d. Vos à Israëli scilicet, duriores & deteriores effis equis, & bubali. *Cum enim de natura suam matre non possint, vos mentitus nascens Dei, nisi datem amaran fermenti, et fructum iustitiae cenis in abdūrum verteritis, que est brevis amarantina.* Hac expofitio mutatim nature, & repugnat non in Israëli eorumque moribus, sed in Deo constitutis, quod scilicet Israëli suis Iseleribus irritando Dei naturam, quæ est in ipsa elemētā, eam quasi consummatam in levitatem, & viderūt accerimur.

Quarto, Ruthius: Certum est, inquit, quod nec bubalus iuga portet, nec per laxa equus sponte incedat: vos autem, qui vos, & iuga disculsiſſe, & frana rupēſſe gaudentes videbamini vos esse equi in luxuria, in virtute & libertate bubali, rebus probate quod spēbus hauiſſis, id est, quod nullus subvacat imperio. Quod cum utique in contrarium cadit, atque ad arbitrium hominum, perque itinerā alpera ingredimini; ne graves labores contraſta cervit tolerat, confitemamini necesse, nec equos vos esse, nec bubalus, nec quidquid prefidū ad virum ad ipsa vestras comparabile. Sensus ergo Ruthii hic est: O Israëli inebitabim⁹ vos esse liberos, quasi equos falates, & effrenes, qui non in petris, sed in campis quod volunt currunt: & bubalis, indomiti, qui jugum aratri excutient. At ego iugum ea-

peritatis per Assyrios vestro collo imposito, eoqueque incedere & currere per petras & rupes, qualis incepit in Babylonem. Ergo non illis cuius illarum, sed fratribus; non bubali indomiti, sed domiti, & capistrati. Verum hoc expofitio multa subiungit, et supplet, quæ in textu non habentur. Quocirca prima et secunda expofitio magis plana sunt & genuina.

Quintū, Septuag. has omnia de equis, non de bubali accipiunt. Vertant enim, si perfiquentur in petris equi, si statuerit ad feminas? Hebr. enim **וְתִתְעַבֵּד** seruas, et arat, ut verit Nashez et tacere, ut vertunt Septuag. significat. Rurum ipsi pro **וְתִתְעַבֵּד** habebant, id est in feminas: utroque enim hebrei litera sunt similares. Alludant ad id quod v. 7. vertunt, *anferunt binnum et quornum ex Ephram*, pro quo Nashez verit, *anferent fache lastriuentum*. Postò versionis Septuag. hanc lenium das Theodoret. Sic ut equi ad equas quas prospexerunt non tarent, sed adhucniunt: sic hostes Assyrii in vos, & Israëli expeditissimo impetu et clamore, quasi hincientes ad pradam, irruunt et graſſabuntur. Tropol. S. Hieron. per equos accipi dantes quos formidant viros, inianunt in feminas, id est homines molles, et effeminateos. Quanto, inquit, *varium videris animam, et Des fortitudine roburas, non audiret accedere, quando vero effeminateas mecum, nrauenis ac delicta enervasam, et in multib[us] uestis mollessem, flamus infundunt, et se tenere non possunt, et gefinit ad libidinem.* Unde Arabicus verit, qui current nimis facinus egnos in tecu, et selenas (qui cantic) a feminis.

CONVERTITIS IN AMARITUDINEM IUDÆIUM, ET FRUCTUM JUSTITIAE IN ASINTHUM *Judicaret iustitia.* Primum, hic propriè accipi possunt, q. d. Perpetrata iura et iustitias in iudicis, a bie- vendis divites nocentes omniu[m] et pauperes innocentis condemnando. Hoc enim taxav it e. 4. Secundum, genitatio pro eo quod requum et iustum est q. d. Pro quo faciūs iniquus, pro iusto iniusta et amplia, pro honesto, in honestis, puta pro virtute te viris et Iseleris.

Qui latant in nihilis Hebr. in non verbō, id est, in monte, in nihilis, in eo quod non est aliq[ue], ut Veritate Pagiō. Sed Symmachus, δένεται, id est frustra, abī; ratione et causa, q. d. Qui exultat in vestris idola, quæ sunt res nūbilis, aut in vanis fluxiisque opibus et vanitatis, et praeterea in potentia huic seculi vespere roborare ac viribus, dicentes:

NUMQUID NON IN FORTITUDINE NOSTRA ASSUMPSIMUS NOSIS CORNUA? Id est vires, animos et robur, quibus temp[us] taceatur, et hostes invadant. Ita superbi vires, quæ a Deo accepte, inde quas non habent, sibi arrogant. Humilis et veritas Piatel psal. 43. 6. In re, sit, inanis nos[tri] ventilabimus cornu, et nonne tuo spernemus insurgentes in nobis, in nos. Est metaphorā a tauris, quorū audacia et robur est in cornibus. Unde taū rhinocerotem comparans Martial. in Amphib. sic ait:

Namque gravis gemino cornu fit extulit nosūm,

Taſcas ne impedita tauri ad aſtra pilas.

Sic Horatius ait vīnum addere cornua, id est, animos virileque, timidi et pauperi. Nam l. 3. ode 21. alloquens amphoram:

Tu, ait, spem reducis mentem, anxiis

D. Vix que C addis cornua paneri.

Si Plautus ait, *Cornutam bestiam pens*, id est, Iscelis animosom et paratum ulciſſi. Et Mines Deuter. 33. 17. de Jōseph ait: *Cornua rhinoceros cornua illius; in illis sensibilis gentes nraue ad certos terras.* Parò, quis apes dant animos virileque, sūnique quasi cornua divitiae; hiis per cornua aliqui cum Chalcid. hic intelligent substantiā iam et divitias.

Tropol. peccator latitat in nihilis, id est, in rebus frivolis et evanidis. Hinc peccatum vocatur nihil: Primum, qui ipsum est res nihil, id est vana, et nullius pretii vel momenti. Secundum, quia citò volupetas eius transit, et evanescit. Unde Piatel psalm. 75. 6. Erubet invenient omnes vīri diuinariū manib[us] suis. Terter, quia peccatum peccatorum ducit ad nihil, id est, ad interitum, et mortem, tum præsentem tum exter-

nam.

Moral.
peccator
latitat
in nihil
obsequies
rationes.

nam. Quartò, peccatum est nihil in genere moris, & virtutis, quod est bonum morale: peccatum enim non est bonus, sed malum morale. Quintò, quia peccatum est privatio boni: privatio autem non est ens politivum, sed negativum, putis nihil. Sextò, quia peccatum privat Deo, qui est omnis, & omnium opiles, sine quo lacuum est nihil: cum ergo peccatum = peccator sit sine Deo, sequitur ipsius esse nihil in genere moris. Audi S. Augusti in Soliloq. e. 3. & 4. *Nihil est mors: nam per ipsam ad nullum condamna, dum non nobil facere per peccatum non formidamus.* Et iusta quidem dicitur Domine: *nam digna facili recipimus, dum ad nullum devemus tamquam aqua decursum: quia sine te nullum est nihil.* Et nos faciendo nihil, sicut sumus nihil: *quia sine te sumus nihil, per quem facili non omnia, sine qua facili est nihil.* *Va nbi misera totus annulabili: quia tu verbum per quod facta sunt omnia, & ego sine te, sine qua factum est nihil.* Et cap. 5. *Miser factus sum, et ad nullum redidicimus sum, & nesciri: quia tu es veritas, et ego non eram secundum. Ad nullum duxerunt me iniquitates: quia in eis verbis per quod facta sunt omnia, sine qua factum est nihil: & id sine te factum sum nihil: quia est nihil, quod ad nullum ducit.* Quocumque per Verbum facta sunt. Quare bona sunt? *qua omnia per verbum facta sunt & sine ipso factum est nihil: quia nihil bonum sine summa bono est: & malum est, non est nisi bonum, quod utique nihil est: quia non aliud est malum, quam primitivo boni: sine nihil aliud est, quam privatio luxurie. Malum ergo natus est: quia factum non est: sed qualiter malum est, si factum non est?* Quia malum privatio boni est, per quod factum bonum est: *esse ergo sine Verbo, malum est: quod est non est: quia sine ipso nihil est.* Separatus ergo a Verbo, est efficiens sine vita, sine veritate, sine vita: *& id est finis nihil, & id est malum quae separatur a Verbo, per quod facta sunt omnia bona bona.* Separatus autem a Verbo per quod omnia facta sunt, nihil aliud est, quam defecere, & a facta transire in desumendum: *qua factum est nihil.* Quoties ergo a bono derivas, a Verbo te separas: *qua ipsi non est bonum: & id est nihil efficiens: quia sine Verbo, sine qua factum est nihil.* Paulus post: *ergo nihil sicut sine fine et sicut nisi nihil, & velut idolum quod nihil est, quod quidem auctoribus, & non auctoribus habet, & non auctoribus, & non auctoribus habet, & non vident.* Sic Ezechiel de Tyro peccatorem ait cap. 16. *Ad nullum seddabat es, & non eras in perpetuum.* Et de eorum regre superbo cap. 28.10. *Nihil factus es, & non eris in perpetuum.* Et Apol. Galat. 6. 3. *Sicut quis, ait, exultans se aliquid est, sicut nihil sit, ipse se fadecat.* Septimo, propriè & physice peccatum est nihil, quia adhæret & latetur in creaturis calique apponit & anteposuit creatori: creature autem sicut cum creatore comparantur, sunt umbra rerum, non vera res, ideoque sunt nihil. Deinde essentia, & nomen est, *Ego sum qui sum.* q. d. Ego sum qui solus habeo verum, plenum, solidum, eternum & immennum esse: creature vero a me participant umbras tantum bujus veri esse, quia esse polariunt tam ex exile, diminutum, breve, fugax, instabile & caducum: ut si cum meo esse comparentur, potius dicendu sunt non esse, quam esse. Consequenter creatura sic ut non habent verum esse, sic nec habent verum bonum, sed umbras tantum boni: ens enim & bonum convertantur: quale ergo & quantum est esse, tali & tantum est bonum, quod intima entis est proprietas. Hinc Christus: *Quid, inquit, me duci bonum: nemo bonus nisi solus Deus.* Lue. 18. 19. q. d. Tu censes me esse merum hominem, non Deum: noli ergo me vocare bonum: quia vera bonitas, sicut & vera entitas, non homini, sed soli competit Deo. Hinc & Philosophi docent, Deum in nullo efflorescere: quia predicatione mentis sunt series rerum rursum dumtaxat creaturam. Deus ergo hoc omnia trancendens, solus unum verumque substantiam rerumque omnia predicamentum confluunt, cujus respectu nostra predicationes, omninoque res est.

Acontenta, sunt tantum umbras, imo nihil. Quod dixi de bono, idem dico de veritate, sapientia, potentia, justitia, sanctitate, aliisque attributis. Hac enim in Deo habet verum esse, in creaturis umbras effendi dumtaxat. Quocumque Deus in Script. vocatur *solus sapiens.* Rom. 16.17. *solus potens,* t. Timoth. 6.11. *solus immortalis,* ibidem ver. 16. *solus Dominus,* Iust. 17. 20. *solus bonus, solus praeftans, solus iustus,* 2. Machab. t. 24. *solus pater,* Apoc. 15. 4. *solus gloriosus,* t. Corintib. t. 17. quia ipse solus habet veram, plenam, increataem & immenam sapientiam, potentiam, beatitudinem, &c. Peccator ergo, quia in creaturis defectior, non in creatore, hinc defecatur in umbra, in nihil, non in ente vero: id quia haec umbras creaturarum in hujus vita caliginem bonum exco magna apparent, perinde ut occidente sole magna altius cadent de montibus umbrae: hinc umbras halice ipse admiratur & iectatur inflar canis Elopi, qui vila umbra carnis apparabit in aqua itaque carnem amilis, nec umbram obtinuit. Ea Domine, aperte dies tuae claritatem externe, & inclinatur Umbrae bujus caliginis, vanitatem & mortalitatem. Eis Domine, dispelle tenebras nostras, illuminare oculos nostros, ut non umbras bonorum, opum & deliciarum, quia quasi præfigit in terra aciem mentis nostræ prestringunt, sed ipsos veros homines, opes & delicias, quas in celis diligenter te abscondisti, & preparasti ab alterno, fixo obitu intueamur, amenus & ambiamus. Amen.

Nota. Peccatum hebrei vocatur *πάτερ,* quod multa significat, scilicet mendacium, vanitatem, iniquitatem, laborem, fatigamentum, afflictionem, idolum, nihil & nihilum. Hoc enim omnia in te revera habet, in te repletum est peccatum. Rursum *πάτερ* per cras est *πάτερ,* id est dolor, nimis peccatum in te contrahit parique omnem dolorem. Insuper *πάτερ* per cras est *πάτερ* *πάτερ,* id est, *ta vel an,* hoc est nos, vive negatione omniisque boni. Hoc enim est peccatum, ut iam nescidi. *πάτερ ergo est πάτερ,* hoc est, peccatum est filius, imo & pater doloris.

GENTILIX] Abyrios, qui valentes Samarium: & Chaldaeos, qui valentes Jerusalem, itaque totaliter Chanaanam: huic enim terminus Aquilonarius est Emarb, Meridionalis est terrae Egypti, puta rivus ex Nilo derivatus de extremo oriente, qui Judram dividit ab Aegypto, & inter Rinocolorum, & Pelusium in mare influit. Unde alibi ipse vocatur tortena Aegypti, aliquando tortrens delerti, aliquando fluvius turbidus, id est Nilus, quis ex eo emittit & profluit. Ita S. Hieron. Rupert. Hugo, Lyras. & Arias. Alii tunnus, & Theodor. Vatabli. à Castro per gentes solos Abyrios accepimus: centenit enim hic agit tantum de Samaria, & decem tribum excedit, atque alii ad robur & potentiam Jeroboam regia Israel, sub quo prophetavit Amos. Hic enim verbi obseruit eius animos, & vires, de quibus dicitur 4. Regum 14. 28. *Aliquis autem sermone Jeroboam, & fortuio eius quia præstatu est, & quomodo refutat Damascum,* & Emarb *Iudea in Israël, nonne* hac scripta sunt, &c. Eccl. 25. *Ipse refutat terminos Israël ab intrusa Emarbus que ad mare Iuditudinis.* Huic praefidentur, & robori Jemelorum, & Israëli opponit se Deus per Amos, dicens tortiens verbi, sed anticlropos: Ecce ego adducam Abyrios qui valentes Israel, ab Emarb usque ad mare solitudinis, imo ultrae usque ad rivum Aegypti, & tunc videbunt quām infirma fuerit eorum firmitas, quām inane robur, quām vana & falsa prædictio, cum eorum virtus in debilitatem, gloria in contumeliam, iactanta in genitus, & lamenta transfit. Utraque tentatio ita concilianda est, ut dicamus Prophetam primariò agere contra Samarium, & decem tribus, secundariò contra Jerusalem, & Iudeos, ut initio capituli ostendi. Quenam lit. Ephesi dixi v.a.

*Solus
Dens est,
creature
sunt um-
bra re-
trors.*

CAPVT SEPTIM V M.

SYNOPSIS CAPITIS.

VIdet et Amos Primo, locutum deponentem terram Israhel. Secundò, ignem in illam immisisti, sed utramque plagan deprecans precibus suis avertie. videt Tertiu, Denim deponere trahiam sua cura & providencia, quia incurrunt & conservare solebant monstra Israhel indequae Israhel rure in seruum. Kursum v. 10. Amasias accusat Amos apud Jerusalim, quosci fedis ruris, si quis suadet ut Bethel non prophetet; sed redeat in Jerusalem. Cui responderet Amos, se non esse Prophetam, sed armaturum, a Deo rauem iustum prophetaret in Bethel: quod cum impidere vellet Amasias, ex Deo intentat illi nuxori supradom, liberorum necum, expiationem, exilium, rotisque Israeli captivitatem & excidium.

Hec ostendit mihi Dominus Deus & ecce factor locutus in principio germinantium ferotini imbris, & Ecce ferotinus post conditionem regis. 2. Et factum est: cum consummasset comedere herbam terræ, dixit: Domine Deus proprius esto, oblecto: quis suscitabit Jacob, quia parvulus est? 3. Misertus est Dominus super hoc: Non erit, dixit Dominus. 4. Hac ostendit mihi Dominus Deus: & ecce vocabit judicium ad ignem Dominus Deus: & devoravit abyssum multum, & comedit simili partem. 5. Et dixi: Domine Deus quiesce, oblecto: quis suscitabit Jacob, quia parvulus est? 6. Misertus est Dominus super hoc: Sed & istud non erit, dixit Dominus Deus. 7. Hac ostendit mihi Dominus: & ecce Dominus flans super marum litem, & in manu ejus trulla clementati. 8. Et dixi Dominus ad me: Quid tu vides Amos? Et dixi: Trullam clementati. Et dixit Dominus: Ecce ego ponam trullam in medio populi mei Israhel: non adiungerit ultra superinducere eum. 9. Et denolentur excelli idioli, & sanctificationes Israhel desolabuntur: & confusuram super domum Jeroboam in gladio. 10. Et misit Amasias ficerdos Bethel ad Jeroboam regem Israhel, dicens: Rebellavit contra te Amos in medio domus Israhel: non poterit terra sustinere universos sermones ejus. 11. Hec enim dicit Amos: In gladio morietur Jeroboam, & Israhel captivus migrabit de terra sua. 12. Et dixit Amasias ad Amos: Qui vides, gradere, fugi in terram Iuda: & comedere ibi panem, & prophetabis ibi. 13. Et in Bethel non adiicies ultra ut prophetes: quia sanctificatio regis est, & dominus regni est. 14. Responditque Amos, & dixit ad Amasiam: Non sum propheta, & non sum filius Prophetæ: sed armaturius ego sum vellicans sycomorus. 15. Et tulit me Dominus cum sequeretur grege: & dixit Dominus ad me: Vade propheta ad populum meum Israhel. 16. Et tunc audi verbum Domini: Tu dicis: Non prophanabis super Israhel, & non killabis super dominum idioli. 17. Propter hoc hæc dicit Dominus: Uxor tua in civitate forniciabitur: & filii tui, & filia tua in gladio cadent, & humus tua funiculum metierit: & tu in terra polluta morieris, & Israhel captivus migrabit de terra sua.

V E R S . I. Ecce factor locustæ] Filler, id est figura & plasmator: hoc enim significat hebre. "W" ioffer. Hic ergo examina locustarum, id est innumeros milites Assyrios, producit, & per turmas eductum, ut terram deinceps tribuum depalcatur, & devestant. Locusta enim habet speciem malitii armati; violentis insulæ in hostem. Similes locustas videt Joel cap. 1. 4. & 5. Iohannes Apoc. 9. 1. & 2. ubi multa de ipsis dixi, quia proinde hic non repetam. Porro Lyrao, Clarius, Vassol, & Arias, locustas hic proprie accipiunt, quasi Deus fames & feritatem, ex irumento corruptione futura à locustis, minuet Israeli. hoc est improbatum: sub his tamen potius symbolicum intelligit Assyrios, qui populum corroferunt, id est occiderunt, vel captivarunt. Unde Prophetæ eius clade iognificens, ait v. 2. Domine Deus propius filio, oblecto: quis suscitabit Jacob, quia parvulus est? id est, ad paucitatem refectus, ita S. Hieron. Theodor. Rupert. Haymo, Dyon, & ali palam.

Porro hebre. "W" gebat significat locustas, id quod elegant & exaltant pedes, à rad. "W" gaba, id est exaltavit: pobergo, q. d. Gibboi (&c., ut Itali dicunt, gibbi) curvatus, jam gobbi pluiale, in regimine habet gobe. Est enim hic quasi regimen genitivi, nimirum, locusta in principio, id est, locusta principi, hoc est, primi temporis germinantis: tunc enim locusta tunc alii herbam & germe, quo mira delectantur, depescentes, ingenfatis campique dantem inferuntur. Nota. Prophetæ non tantum per verba, putò per locutionem internam, exciperbant & audiebant oracula Dei, sed subinde eiam videbant idea, vel species quidam oculis, aut potius imaginatio fidei objectus, per quam quas per symbola edocabantur à Deo de futuris rerum eventis. Hoc enim species significabant, & symbolice repreäsentabant res futuras, vel arcanas. Sie Jeremias cap. 1. 11. & 13. vidit virginem vigilantem, & ollam succinem, per quæ significabatur Nabuchodonosor, qui quasi virgin perculatus, & quasi olla combulitus erat Hierosolymam. Sic Ezechiel cap. 1. vidit currum cherubum, quasi solium gloriosum judicis & vindicis Dei. Sic Ieremia cap. 7. 20. vidit novacula acutam, quæ repreäsentabat Allyrios, qui quasi novacula ratuli erant terram Israhel. Pariter modo Amos hic vidit factorem quedam & platen, qui agmina locularum fingeret, & formaret, ut sigillus singulis vala vel animalia ex luto. Jam factor hic est Deus, qui omnium animalium rerumque est creator

Moral. Nota Tis filior, significat Deum artem & cultum suum intendere in locutis efformandis, sicut figura illius omnem cogitationem & industriam adhibet in excogitando & effigiendo vale figlino. In hinc etiam animalium clavis eluctus artis & potentia deinceps in illo magis quam in his rotis narrata est, sic Plinius lib. 11. cap. 2. Nimirum locusta, apis, muica, &c., si naturam, organa, membraque omnia species, magnum mirumque est Dei opus & artificium: tib. uim confidere, locusta & muica ita magis. Nam Deus quasi mirus artifex, locusta & muica ita magis. Porro modò, ut per eas domet tyrannos & reges potentissimos (ut Pharaonem) ac gravissima eis infierat supplicia. Hoc est quod ait per Jeremiam cap. 18. 11. Ecce fango contra vos malum, & cogito contra vos cogitationem: fingo, id est, excoigo & firmo ita apollone, ut malum, & peccata ad annulsum culpi vestre respondent, canique suo modo, & modulo adiungit: sicut iudeus excoigit supplicium sceleri latronis coagrum, & commensum. vide Tertull. lib. 2. contra Marc. c. 24. Sciant ergo coloni, sciant cives, cum grande uetus percutiat, cum

aurugo fegetis afflat, cum toniter & fulmen agri sideant, cum locustae, cruce, brevici, &c. fata depauperant, ea à Deo immitti. Deus enim horum omnium est factor, & hic est. Quocirca ignis, grande, nix, glacies, spuma procellarum facient verbum eum, ut ad eum nutum feriant peccatores. Itaque procella hinc & creaturam non indignant mortales, ut faciunt foliis canes, qui lapidem quo appetit sunt infestantur & mordent, nam hominem jacientes: sed ad cretorem & vindictam, qui eas fungit & formas, oculos convertant: ab eo veniam & indulgentiam scelerum humili confessione exalgent. Qui enim ipsi nobis tropis & obnuburant, maprem in se eius iram provocant. Nam eam culpa sua ferire dengat, quid ad quam iniuria ferriat aerat? sit S. Gregor. libr. 32. Moral. cap. 5. Cogite ergo illud S. Pauli Rom. 9. 30. Namquid dicit figuratum ei qui se finxit: Quid me fecisti?

I N P R I N C I P I O G E R M I N A N T I U M S E R O T I N I M A R I S] Id est, in principio veris, cùm omnia germinarent iolen per imbreum serotinum, id est vernum. Hic est, in principio emis ascendens serotina, scilicet imber verus, qui prima educt & crescere facit germina. Matutinus enim imber Hebreus est, qui manet, id est tempore lenticula, depluit in Orléans, ut feminis riget, iohuat & radiceat in terra. Serotinus est, qui sero, id est, tempore aristarum & meliss, depluit in vere, ut aristas granis impleat, succundet & muret. Aut potius, huc oc serotinum explicat, dum iubilat: Et ecce serotina post tonsuram regi, q. d. Serotinum imbreum intelligo eum, qui à poliquam prima herba & graminis luxurianca detinula esset pro foro, ad aleatos equos regios, depluit, faciente ut detonata herba repullaret & recrearet, ac in culmis spiculae cuaderet. Senius est, q. d. Deus has locustas, id est Afryrios, fixit & confit in terram Israel tempore vero, id est, illa quo res Israelitiae à eladiibus reiparare, vernare, prospicari, & in segementum ingentem crecere incipiebant, adeo ut Israelite regi Afryiorum monachus tunc posset rebellare auderent, ita S. Hieron. Pro serotina hebr. est. **ΕΠΙΣΤΟΛΗ** iugis, quod propri significat imbreum serotinum: hunc eam significat **ΕΠΙΣΤΟΛΗ** maleficis, ut omnes hebrei sentirent, quod ab eadem radice delcedent, immo idem est eam tenebit. Paginam, tamen tenebit verter, berba serotina. Tigurina, berba renfrena & repulsa: per quam Vatabal. accipit siennum autumnale, five cordam, post herbam que in pratis, postquam illa falce densa lunt, succulere solet, atque apprime commoda quibus; sicut vice verfa femina vernum conmodum est equis; q. d. Locusta hac involavit in fenum autunnale quo pateti solent ovae, illudque postquam sumem & cladem intulit ovisbus. Alii, ut Clarius, melius per herbam serotinam accipiunt, non autunnalem, sed vernam; eam nimurum, que post primam graminis luxuriam & copiam reiecta est ad alimentum equorum regiorum nos repulsa: ut, ac in picas & culmos succret. Et sic haec veris cum nostra in idem redit. Senius enim est q. d. Dens fixis loculis in principio germinantis, qua post demissione in pabulum aquorum regiarum factam, rursum imbre serotinum repulsa: ut in cultus; ac tunc illam invadens locuta radicis deputa est.

Allegor. S. Cyril, in Zachar, cap. 10. & S. Hieron, in Job 3. pluvia matutina fuit lex vetus data per Molen, qui feminis haec per patres legis naturae germinabant: serotina vero est lex nova data per Christum, qua semina legis veteris germinantia maturuerunt, & ad perfectionem perduerunt.

E T E C C E S E R O T I N U S P O S T T O N S U R A M regis, ut legunt nonnulli: hinc explicant q. d. Locusta haec de more eo tempore emat lunt, quo depluente imbre serotino legere (qua depeacuntur) succreverunt, & qua pariter sonderi solent nubes, scilicet sub equinoctio verum, in quo eversus sequitur frigus, si lacrima detrahit; neque aliam, si medium desudans, sensisse, sicut Columella libr. 7. cap. 4. Verum legendum est, post tonsuram regis, non gregis. Hoc enim significat Hebreum **תְּמִימָה תְּמִימָה** acher ghezzi bauomet. Secundo, Septuag. pro legentes aliis 4, scilicet pro **תְּמִימָה תְּמִימָה**, vertunt, & ecce bruchus natus Gog rex, vel, ut Complut in Gog regem, nam pro Carnetis in Prop. Min. xiv.

ΤΗΝ άχερ, id est post, legerunt **την αέβα**, id est, natus, atque legeret, quod prius verterant serotonam, atque ac Noster & ali, hic vertunt bruchos: fuit pro legete, & legerunt **πέπτη λόγη**, id est Ego, qui omnia lambit & lingit, qualis est bruchus. Videntur ergo Septuag. bruchi innumerabilem multitudinem, Gog genti frustulis comparabiles, quæ terram Iudeam valvatae deincepsbitur, ait S. Hieron. Septuag. n. sequitur Arubicus Antioch. qui vertit, ostendit modo Dominus, & (quod) ipse veteris causa pulita (parvulus) oscula, adueniens, currere. Erbas eti quo quis in terram Og regis Bafan, ad comedendum herbas ejus. Et vicinius Arabicus Alexander. locusta congregata est, & effervens (ebullit) de valle primaria principis hiemis, & (qui) venient in fine austeri: & ipse est Gog rex. Tertio, Aquila pro gibusz perperam legens **תְּמִימָה תְּמִימָה**, id est Gog, verti, et secundum post Gog & regem. Quartu, S. Hieronym. in comment. verit, ecce post serotinum tonsor (five tonsura) regis, siue explicat: Ostendit, inquit, ut Dominus Sennacherib regno. **Αγγελον** cum iugis & exercitu multitudine, inflat loca sua serotina rontentia, offe venturam in principio imbris serotonam, quando evanescunt, & cancliarum rerum abundantiam pollicentur. Has autem locutus, quia primo vere volitabant, bruchos innumerulos quererat, qui veniebat post imbreum serotonum, & appellabatur tonsor, vel tonsura regis, et quod nomen regis taceverunt. Hunc tenetur Iacob cap. 7. 26. acutam noventiam vocat: **Οὐαὶ φλιτίσας νοτάριος τοῦ βασιλέως**. Aggrevio: noventala ipsarū & regis exercitus Chaldeorum est, quia modum bruchi impervia populibus est. Locula ergo est Sennacherib cum suis agminibus post quam lequevit bruchos, id est, Nabucodonosor cum suis qui reliqua est Sennacherib valavit, ita & i. head. Regnus Haymo, Albert & Hugo. Alter Rupert & Riber: Locula, aquila, est Salmanasar, qui decem tribus afflavit: bruchus est Sennacherib, qui duas tribus afflavit: sed orante Ezech. rege, per angelum eis fuit eus casura. Verum haec omnia proprie ad decem, non ad duas tribus spectare, colligitur Primo, ex eo, quid in Belth, qui erat decem tribubus, prophetabat Amos. Unde v. 13. ab Amasia inde subiungit egredi, & pergere ad duas tribus. Secundo, quia v. 9. in tercia plaga comminatur regi jeroboam & liseli excidium: ergo prima vel leucada plaga nequeunt referri ad Sennacherib, qui duas tribus post excidium jeroboam & lisae affixit. Tertio, quia duas priores haec plaga a iis intentatas Deus placatus precibus Amos hilpendis & remittit. Contra autem eladem a Salmanasar & Nabucodonosor resp. Iuda fuit fuisse infestum, non autem ius, ipsam, canone, fusa integrum & extremum, nam Salmanasar decem tribus, Nabucodonosor duas evertit & abducit. Denique in Hebreo & Latinis codicibus non habetur: *Et ecce post serotinam tonsor regis*, ut legit Sanct. Hieronymus, sed vice *τοῦ πολτού τοῦ παντοπλατινού*, diciturque: *Ereces eternus post tonsuram regis*. Quia verbo lenius San. Hieronymus non admittunt, sed elidunt: significant enim serotinum imbreum non ante, sed post desolam & demeliam a ministris regis, pro eis equi herbas, cum facile repulsa, ac cum in eam involvante loculam, ut tandem deparet, eo lenius quem tam iubuimus.

Dico ergo, hinc tantum ad decem tribus spectant: illarum enim tres clades ab Afryris inficta, fibi ordinare sucedentes, secundum vilonibus providit ac praedicit hic Propheta. Unde ter repetit: *Hoc glorias mihi Domini*. Prima, quam hic describit, inficta fuit à Phul, qui primus est regibus Afryris Israelem invaserat. Huic ergo singulari huius propheticis & visionis partes ex aqua respondent. Propheta eas concidi enarrat, aut potius convolut. Accipo eas explicatas & adaptatas. Vedit Amos Primum, herbam primo germinantem & luxuriancam: illa significat rex Israeles efflorescentes. Secundo, videt eam condere & demetri a rege: hic est Benadad re Syrie, qui validè affixit Israelem, ex quo opes strident & demefuerat. Tertio, videt serotinum post tonsuram regis, hoc est, videt herbam à rege Benadad demefiam, per imbreum serotinum, id subfiequentem, repulsa & roforentem. Id iunctum tempore Amos, per jeroboam filium Joas regem Israei, qui suo robore & armis res Israeles

affiliis restituit, ut patet 4. Regum 14. 15. Inde Quartum, videt Amos in berbam repulstantem involare locutus à Deo formagis, sicutque depacit. Id factum per Phul regem Assyriorum, qui regum Israëlis restauratum & restitutum à Ieroabom, invadit magno exercitu, regnante in Israëli Manahem, sub finem regni Ozias regis Iuda. Quin etiam Amos prævidens hanc locustarum, id est Assyriorum, irruptionem; precatur Deum, ut cladem hanc ab Israële avertat; precatus & impetrat. *Miserere nunc Domini super hoc dñe: nos erit.* Id ita contingit patet: nam Manahem ex tributo quinqquaginta milie talentis argenti, quibus acceptis Phul reuefuit eis, nec moratu in terra, ut dicitur 4. Reg. 15. 20. ita à Castro quadam rem, licet in modo non tam explicavit, nec tam adquireret.

Vers. 3. *ET FACTUM EST CUM CONSUMASSET (locuta) CONSIDERE HERMAM TERRÆ. Cum rati- jammasset, id est, cœpisset consummaret: significatur enim actus inchoatus, non perficetus. Sie dicitur Lucas 2. 21. *Polygonum ean amorem* (id est, cœpi sunt consummari) dies octo, id est die octavo. Semius est q. d. Cum in visione videlicet locularum agmen incipere deparecer terram Israël, adeo ut videatur cum omnino depollutum, & intellexiemus à Deo per hoc significari, quod exiret Phul & Assyriorum planè expulsurus & vallaturus esset terram Israël, dixit egn Amos, tantum Israëli vultus futurum prævidens, & ingemiscens: *DOMINE DEUS PROPTERIUS ES- TO, O NOSTRO, misericordia Israëli tuâ affligendi, & atterendi, eiusque explanationem & figuram tantam averta.* Causam tubida: *QUIS SUSCITABIT (accor- dia) PARVULUS EST?* I parvulus, scilicet Primo, numerum, id est, paucus; Secundo, robore, qui infirmus & invalidus; Tertio, opibus, quia pauper & miser. Semius est: Qui eriger Jacob, id est Israëlem, si permittat Phul eum atterere, exhaustio & acci- deret? q. d. Nisi avertas, o Domine halice strages Phul: populus Israël ab eo ita accidetur & minetur, ita fieri parvulus, id est paucus, & modicus, ut insulari nequeat, sed inter act & pereat. Ita San. Hieron. Dicit, *parvulus est*, non quid iam esset: nam iam Israël per vires & arma Ieroabom recreverat; sed eñi non punitur pro eis. Dieit tamen eis, quia in simbolo locularum terram depalcentium, jam eum parvulum, id est, cerio expandendum & atterendum videbat Amos.*

Vers. 3. *MISERIT DOMINUS, DIGIT NON ERIT* hec plaga locularum quam vidi, q. d. Ego exortatus & alborum Prophatarum precibus, plagam hanc à me commissam revoco, faciamque ut non veniat locusta, id est Phul, qui valet terram Israël. Ita contingit: quia vallaturus inominem avertit & redemit Manahem rex Israël; dando Phul mille talentis argenti, ut superius dixi. Hie verum est istud Thematios apud Plutarach, in Apophthegm. Periferim ac pueri, nisi peruersi- mus. Perditus enim ad Deum confugimus, ab eni salutem & omne bonum impetrat: uti impetravit Thematios exul & profugus à Xerxe rege Periarum, nu- per hunc ius, cum eis open implorans, ab eo magis dono ornatis & ditatus est. Ita hic perditus Israëlis proxima à Propheta mouit eum ad ardentes preces, quibus illi veniam operemque ac dona Dei con- ciliavit.

Vers. 4. *HAC OSTENDIT MIHI DOMINUS.* Hoc est secundum ostendit Dei, & visio Prophete, quia vidit Iudeum iudicem misere ignem in terram Israël, qui prius abyssum, id est, malum magnum aquarum, absum- fit; deinde partem terræ selectam, & pari modo reliqua omnia combusserit, nisi Amos precibus suis iram ignem Dei steti & represserit. Hoc est enim quod ait: *ET ECCE VOCABAT JUDICIUM AD TONEM DOMINIUS]* Arabicum, vocem in iustitia grem; Syrus, vocem ad iudicandum in igne, per ignem. sic & Septuag. Et proposito propter tribus enim Deus bic iudicio personam quasi iudicis, aut iectoris, quasi dicat, Deus iudicium, id est, sententiam fuit condemnatio- nis & ultionei quasi iustum vindicemitterat ad ignem, quasi ad tormentum, ut illicet ignem excaret, ecce cœlum terram Israël; & devoret abyssum multam; Tigrinus, abyssum pro/az lam; Pagnini, veraginem ma-

stis; & partem, id est portionem selectam & here- ditariam. unde & Chald. vertit, hereditatem q. d. Deus sapientis variis supplicationibus corripuit Israëlitas, at cùm vidit illos non resipescere, decreuit tandem rem ad ignem reducere, & obdurateos concremaret. ita Emmanuel, Ma- riana & ali.

Secundò, Hebr. 2. 17 latib. sic veri potest cum Ti- garina & Aria, & ecce vocas ad ignem, vel ad iugis- em igne Domini. q. d. Deus juridice citavit, & in ius ad suum tribunal vocavit terram Israël, provocans ad ignem; atque illi item intendit, ut ageret eam ream ignem, & ad incendium damnaret. Tertio, Vatab. verit, & ecce vocabat Dominus ad lignandam ram igne, q. d. Vocabat Dominius ad se leangelos ministros iubite fuit, ut iudicio suo damnatos plecterent igne, hoc est incendio magno abyssum multam, id est, multam terra regionem, & partem, scilicet regorum pratorum, ab- sumerent.

Quare, quodnam fuit hoc iudicium ignis? Resp. Lyran. & Vatab. Deum immensum in terram Israël ignem propter dictum, aut, ut ali, ingentem iolis ardorem, qui abyssum, id est mare Galileum, sicaret, ac magnum frumentum fructuumque partem torret & perderet. Tale incendium quod sub Phæthonis rege contigit tem- Phæthonis pote Mosis, vt notat Euælib. in Chron. de quo multa sis quod. singunt & fabulantur Poeti.

Audi Ciceronem libr. a. Oficior. Phæthonis, inquit, filio Solis fatigatus se dixi: quæcumq; apotesset, nrauerat in cœlum patru solleterat: fabulatur; atque ut ante- quam evanescat, illi submissus deflagrat. Quanto mēius faciat in hoc promissum patru non esse servata? Hinc dicitur est Phæthon *evi sicut id est à luce, & sicut*, id est uero, sit Servius in illius Æneid. 5.

Asurum Phæthonem equi jam sine rebus habebat. Et Ovid. a. Metamorph. fuscum subulatum enrancit ait:

Tunc vero Phæthon cancte & partibus orbem

Aspergit accensum, nec tantu scindit abusus;

Et mox arbitrio volucrum raptatur equorum.

Sanguine iam credens ea corpora summa vocato

Arctopas populus nigrum tra nixis colorato.

Tam fascia est Libya rapta bimoribus atra

Arida.

Arbitr' Cœl' Empates, Babylonians aris Orantes.

Aspergit Alphæus, ripsa Sperlungas ardant;

quodque in Tagi amne rebat, stat ignibus amnum.

Et inferius loven fulmine afflantem Phæthonem ita pingit:

Iucavat, & dextra libraturum fulmen ab aere

Myse in amigam, pariterque; animaq; rotisq;

Ex aet' & fax complicita ignibus ignes.

Et Phæton rutilas flamme poplante capillos

Voluntur in praecipi, longaq; per aera tracina

Ferrari.

Hoc est quod pater ei predixerat;

Phæthon per amne promunere posuit.

Secundo, Arias per ignem accipit pestem, quam ait

Deus immensus Israëli, quæ abyssum, id est magnam

populi multitudinem, & partem optimatum & princi-

palum absumperit.

Tertio, S. Hier. Remig. Rupert. Hugo & Ribera,

clement poli cladem decum tribum una prima vidente Amos

Præfignatur, bac secunda ejus visione præfignatur;

ri cladem diuturnum tribum, & excidium ac incendium

Hierosolymæ infligendum à Nabuchodonosor & Chaldeis.

nam cap. præcedent v. 1. & 18. significavit Amos;

ie non tantum contra Samaram & decem tribus, sed

etiam contra Sionem & duas tribus prophetare.

Hie enim deuoraverat abyssum, id est, ingentem populi

multitudinem & opum, quæ erat Hierosolymæ (spic

enim erat quasi abyssum & oceanus hominum) ac par-

tem, id est templum: hoc enim erat pars & hereditas

Dei, aquæ ac virbi mortis. Sed hinc expositioni ob-

stat Primo, quod hoc capite direxit contra decem tri-

bus, non contra duas vinctinatur Amos, ut afferdi

v. 1. Secundum, quod Amos orans hanc cladem preci-

bus suis averterit: confit autem eum non avertire ex-

cidium Hierosolymæ. Hoc enim de facto contigit, ut

biisque recipia inflatum est. Dices, Amos suis preci- bus impetravit, ut hoc excidium haretur, scilicet ut

Iudei poli 70. annos Babylone redeuntes restaurarent Aiam. Sicut enim clementarius cum trulla astat parieti ex quo pluvia calcem deiecit, ut damna ruinstque omnes impacta trulla lacerat: ita pariter Israeli ad eum hucus affectit Deus; sed iam offensus, & quasi desperans de restauracione tam ruinof muri, id est Israeli, ponit abiciisque trullam sua cura & protectionis, siveque cum ruere in interitum. Unde ait, Non adiuuam ultra supermodicu[m], superlinere trulla & incutire. Hebr. non adiuuam ut pertransire em, scilicet eum oblinio, & faciendo & roborando. q. d. Non pertransib[us] illum impunè, sed puniam & occidam eum. Sic enim ait, 8. 5. Non adiuuam ultra ut pertransire em. Deus nunc tua clementia, condonatio & gratia, quasi calce oblinie tegitur peccata, iuxta illud psalm. 31. t. Beati quorū remissi sunt iniuriantes, & quoniam testa finit peccata: hebr. Beati dimissi prævaricatione, & nō vel aperte peccato. Cum vero Deus calcem & trullam ponit, finit peccata cum peccatoribus quasi aperta & bianeat, ut puteane pluvie, & nimbus, id est, divinitudinem ac hollibus, à quibus deliciantur & agantur in ruinam. Ita hic Deus ponens agulum Israeli, hoc ipsum eum tradidit Aliyriis. Significatur ergo haec depolitio trullae, ultima Israeli derelictione & iteris; ex extremum excidium illi infligendum à Salomonar anno 6. Ezechiel regis Iuda. Unde symbolice Clarius, per trullam & calcem accipi flagella & clades Israeli impacta à Deo, ut resipisceret, & rectus in fide cultuque Dei conficeret. Hasim depositus Deus, qui cum obdurate & impenitentem statuit omnino dolerere, & hostiis fieri ignique tradere & reignare.

Quarto ergo & genuinæ, iudicium hoc ignis in Israelem exercuit Deus per Theglatphala regem Assyriorum, qui post Phul quati ignis ingenti ardore & ferocia in vastis Israhelitis, atque abyssum multum, id est innumeram turbam populi, pati tribus Ruben, & Gad, ac dimidiam tribum Manasseh humiliore loco trans Jordanem, quasi in abyssis fitas, insuper partem illam insignem Israeli etiā Jordani politam, pati tribus Nephthalim, Aser & Zabulon, abduxit in Assiriam, 4. Reg. 15. 29. qui reliqua omnes pariter abduxisset, ac Samariam cum regno Israeli evertisset, si Deus flexus precibus Amos ejus ardorem inhibueret, ac reliquias Israhelis conseruerat, ita ē Caffro.

Myñice, Christus iudeus vocabit iudicium ad ignem, id est, ignem ad iudicium, per hypallage, ut ignis quasi licet opis in die iudicii affligeret, & damnatos ab ipso interficeret, & convolnatis in tartara, iuxta illud psalm. 69. B. 3. Ignis autem ipsi non procedit, & inflammabit in circuitu universum eius. Ex psalm. 49. 3. Ignis in conspectu eius exar- defet, & in circuitu eius tempestas validus.

Audi San Gregor. 23. Moral. 6. Iudicium, ait, ad agnum vocatur, non iustitia a sententia ad partem iam attenua concrimationis ostendit. Et multam abyssum desiderat, quia iniquas atque incomprehensibiles hominum mentes concrimerat, quia nam se bonitas vestra sub fragore magnitudinis occultavit. Tercio autem dominus Domini comedunt, quia illas quoque generis de vorat, qui non quasi insancti adhuc de electiorum numero esse gloriantur.

HAC Q[UA]ESTENDIT M[AGIS] DOMINUS. Est haec tercua huius capituli. vñlo, quia Propheta videt Deum quasi clementarium flum eum trulla in manu, qui murum Israeli oblinere & incrassare solebat, pertinuum iam celerum Israeli, depondere trullam, ut significet eum curam & tutelam Israeli, qua eum suis legibus, fide & cultu quasi muris, quos sua opere & defensione quasi trulla & calc oblinere & roborare solebat, ob eiusdem idolatriam & criminis deponebat & abiciere; ita quia eum re-signare, & tradere Aliyriis, qui eum ferro flammeaque valuerint, ita Sancti Hieron. Remig. Haymo, Lyr. Ribera, Fernandius in vision. c. 32. & alii. ibi.

Nota, maxime Dei ita prænuntiatur signum esse, cum ipse à republ. vel ab anima cuiuscumlibet abit, eam detulerit & de-relinquit: hoc enim ipso tradit eam hollibus, utpote quibus illa sine Dei auxilio reficeretur nequit.

SUPER MURUM LITUM J[udicium] Ideoque pulchrum asperctu[m] & firmum robore. Hinc & Aquila, ait S. Hero. verit[us] & robur, id est flagratorum, vel inunctuionem, aut illitum, quia murus flagratur, id est inangustus, illimitatus, incrassatur à clementario per trullam. Theodore[nsis] verit[us], r[es]ponsus, id est taecentem. Hinc & Rupertus putat, Amos hic praedicere excidium Hierosolymense per Titum & Romanos. Verum obstat quod lequitur: Et demolivit excisatoli. Tempore enim Titi iudei non coluerunt idola. Agit ergo Amos de excidio Samarie, poli, quinquaginta circiter annos futuro sub Holce, anno xto Ezechiel regis Iuda.

Nota. Murus h[ab]et qui calce illanit & ineruatur, non tantum v[er]it[us] eleganter, sed etiam, id que magis, ut perseret ret firmos contra nimbo[n]e[m] & procellas. Murus enim maius illi processus quasifiantur, funduntur, & tandem in ruinam eunt, iuxta illud Ezech. 11. 11. Dixit enim qui lenitus abh[ic]a temperatura, quod calidus fit: erit enim imber haudam. Trulla est instrumentum quo labri lapides in fabrica componuntur, ac calcem e[st] v[er]a haurient, & muro invenient illanitque. Murus ergo illatus trulla Dei, significat Israhelum dum à Deo oblinetur & incrassatur, id est regeatur, roboratur & protegatur, stetit integrum & inservit contra onus hostium induitus. Porro trulla in manu Dei stantis super, id est iuxta, prope) sic eum dicitur Lucas 4. 38. Stans super, id est iuxta, illam, imperat[us] febi) murum, significat per vigilem yagmenque Dei in tuendo Israhel curam ac providen-

tiem. Non adiuuam ultra supermodicu[m], superlinere trulla & incutire. Hebr. non adiuuam ut pertransire em, scilicet eum oblinio, & faciendo & roborando. q. d. Non pertransib[us] illum impunè, sed puniam & occidam eum. Sic enim ait, 8. 5. Non adiuuam ultra ut pertransire em. Deus nunc tua clementia, condonatio & gratia, quasi calce oblinie tegitur peccata, iuxta illud psalm. 31. t. Beati quorū remissi sunt iniuriantes, & quoniam testa finit peccata: hebr. Beati dimissi prævaricatione, & nō vel aperte peccato. Cum vero Deus calcem & trullam ponit, finit peccata cum peccatoribus quasi aperta & bianeat, ut puteane pluvie, & nimbus, id est, divinitudinem ac hollibus, à quibus deliciantur & agantur in ruinam. Ita hic Deus ponens agulum Israeli, hoc ipsum eum tradidit Aliyriis. Significatur ergo haec depolitio trullae, ultima Israeli derelictione & iteris; ex extremum excidium illi infligendum à Salomonar anno 6. Ezechiel regis Iuda. Unde symbolice Clarius, per trullam & calcem accipi flagella & clades Israeli impacta à Deo, ut resipisceret, & rectus in fide cultuque Dei conficeret. Hasim depositus Deus, qui cum obdurate & impenitentem statuit omnino dolerere, & hostiis fieri ignique tradere & reignare.

Secundu[m] pro trulla hebr. est יְהֹוָה, quod hic tantum repperit. Rabbin & bebraizantes moderni vertunt, perpendicularis planum, vel flumen, ant normam & amissum, ad quam fabri adficere solent, ut recta, regularis & consonans sit fabrica & muri, it R. David, Lyr. Pagn. Aris, Vatabl. unde vertunt, ecce Dominus flum super marum perpendicularis, & in manu eius perpendicularis, vel, vt Tigurina, ecce Dominus confluit super marum ad normam extitulum, & habebat normam in manu sua. Quod eodem sentiu, quem jam da trulla dedi, accipi potest, q. d. Dominus ponit, id est deponit, perpendicularium, ad quod adficere & restituere solebat murum Israeli, horū est Dominus depositus non resp[on]sus, & regni Israeli curam, linique illud ruere. C Alii sentiu, ut Vatabl. et Aris, per perpendicularium accipiunt Dei iudicium, et iuste vindicta mensuram, & quid dicunt: Deus pro circulo et curvatura lux misericordia, applicat Israeli perpendicularium lux iustitiae, ut eum ex aquo procelibus puniat, ne deinceps non misericorditer ei parcat, sed iustè eum plectat, vnde Chalda, verit[us], ecce Dominus confitit super marum iudei, & cor iudei non est judicatum. Et dixit Dominus: Quid tu tales Amos? Et respondit, iudicarem. Dixit ergo Dominus ad me: Ecce ergo iudicium exercetis in medio populi mei Israel, non addam mira ut dimittam eum.

Tertio, Synonyma. Syria & Septuag. pro trulla hebr. anab, vertunt, adamantem. Aliunt enim, & rabbat super manu adamantum, & in manu eius adamas: Et dixit Dominus ad me: Ecce ego impone adamantem in medio populi mei Israel. Hebr. enim anab nonnulli deducunt a radice נַדֵּב nadib, id est perficere, ut anach fidem quod percurrit, qui leviter alia omnia percurret & confingit, ac a nullo alio percutitur & confingit, ut quales est adamans. Hinc adamans symbolum est. Adamas iudica, arctigite, invincibilis & inevitabilis vindicta, est ita, quia perpendicularium, de quo iam dixi. Idem Deide, significans latoq[ue] ferrea, quem vidit Ezechiel c. 4. 3. scilicet firmum Dei decretum evertendi Jerusalim. Hoc dux enim oponit hic Israheli in sceleribus suis oblinato & obdurate, unde Arabicus Alexandrinus verit[us], ostendit quasi hominem stantem super arcem de lapide adamanteo, & in manu eius lapide ex eo, & ego protinus bac lapidem in medio populi mei Israel, & non addam requirere eum, & perib[us] iudicatio. Quare mirum est Arabicum Antiochenum pro adamante vertere legem, semperque dare contrarium. Sic enim verit[us], & ecce ipse manus domini super resistentes. Et dixi: Et lex. Et dixi Domini mihi: Ecce ergo confirmo legem in medio populi Israel, & non adamantem declinare ab eo.

Sensus ergo est q. d. Eriamini animus, quicquid ac matus a domine calore disficiatur. Hoc enim sanguinis burcorum et iugis burci dicitur esse natura, ut sit ad libidinem calidissimus, & quod ignis edemque arquetur, sed alius disficiatur. Tunc ergo Dominus buiū modi adamantem in mediis populis sui Irael, &c. ut omnia barevorum mysteria, dumquicunque Jerobeam, qui primus populum Dei separavit, permutat gladio atque subvertat.

Hactenus S. Hieron. quem fecutus Viega in cap. 12. Apoc. comment. 1. sect. 2. Adamas, ait, est Christus in manu Patris : murus adamantinus est Ecclesia super quam est Christus. Pater ergo Christum quasi adamantem in medio Gentium ac principum milie, quem tamen nulla potest frangere vnguiculam ponit, quoniam in ictu fortitudinem ipse muro adamantino, id est, Ecclesie tanquam communione, dicens S. Petrus Ecclesiae capit. 1. Tu Petrus, & super hanc perram adedicare Eccliam meam, March. 16. 18.

VERSVS.

ET DEMOLIENTUR, (passim, & activè, id est, destruunt & defruent Atilyri,) EXCELSA IDOLIA] Excelsa, intellige fana, & altaria idolis dicata, in quibus iuris ercentibant, Hebr. excelsa Isaac, id est literis, & in populi Iral, qui ab Isaac & Jacob, progenitis est. Ita Vatabil. vel ut Clarius & R. David, dicuntur excelsa Isaac, quod in iis in similitudinem, & memoriam Isaac a patre Abraham immolati, filios tuos idolis, uti Moloch, immolarent & concrenarent. Melius Seputius, Arabicus, & Syrus excelsa Isaac, vertunt, altaria rufa, vel derelictionis (Iacob enim hebrei, rufum significat, & a riu nomen accepit: quia nascens rufum & gaudium ingens flexilibus parentibus attulit) id est, ridicula & deridentia, hoc est, excelsa idola, ut veritatem Nostrae. Idola enim hebrei vocantur avens, id est, res vanas, levicias, ludicias & estuia, id est decolori, lube deleviculis & ridiculis. Sic Jerem. e. 10. 15. idolum vocat opus rufa digna am. Et cap. 51. 18. Vana, nō, / non opera (sculptilia idolorum) Cetera rufa digna. Quid enim magis ridiculum, quem inanius idolum ex ligno, are vel auro manu hominis efformatum, effumare & colere ut Deum, ut Numerio, quod omnino cognoscit, creet, gubernet? vide Baruch tota cap. 6. Alter Theodor. eniet enim aratrisa dici, quod idololatrie spud eas convivis, hilariatis, rubris, canibus & lufibus vacantes, iuxta illud Exodi 32. 6. Sed ut populus mandaverat, & habet, Cetera rufa digna.

ET SANCTIFICATIONES ISRAEL DESOLANTUR] Sanctificationes, hebr. וְתַדֵּל מִכָּדְבָּר יְהוָה sanctificatio, putat templo vitulis aureis in Dan & Bethel, aliisque turibus conieccata: quia enim paulo ante vocavit excelsa idola ab obiecto, hic subiecto vocat sanctuarium Irael, ita Lyran. Yarab, Arian & alii, locis Septuagrat, veriant, Jacobites, Chalda, Israe, Remig, Hugo & Calixtus intelligent ipsa idola, putat ipsa vitulos auroos. Verum hebrei, mudecet proprii significati sanctuarie, id est templo. Significat ergo, Atilyri combustos templo virtutum & idolorum Israelitum, in quibus Deum ac iram & amuletonem provocaverat.

ET CONSURGAM SUPER DOMUM JEROBOAM, IN GLADIO] qd. Trucidabo posterios Jeroboam, cuique turbem regiam excindam. Jeroboam hic non est natus Nabat, auctor regni ichimatis & idololatrie: sed alter eodem nomine, filius joas, nepos Iehu, pater Zebchar. Id ita contingit, pater, nam Zacharias filius Jeroboam, occidit eum a Selliis; qui regnum ab eius familiis ad iussum transiit, 4. Reg. 13. 13. uti Iehu ipsa proso intermixtus erat Deus 4. Reg. 10. 30. ita S. Hiero. Remig. Albert. Lyran. & alii. Quare minus recte, & namis amplete Theodor. per dominum Jeroboam accipit totum regnum Israel, q. d. Regnum Irael cum suo rege Holice excindam per Salmannas, anno 6. Ezechies regis iuda. Nam Hodius ultimus rex Irael, non fuit & domo & stirpe jeroboam. Hac enim pars fucellia erat in ultimo ex ea rego Zebcharia.

ET MISIT AMASIAS SACERDOS BETHEL AD JEROBOAM] Amasias postulox idolorum, pnta viriolorum aureorum in Bethei, timens ne populus israel oracula & minas Amos perculius audieret, occultum veri Dei amplectetur, itaque libi oblationes & victimae vitulorum oterri solitus decederet, ipseque pontificatus, forte etiam vita, privaretur; tamquam pseu do porphyrat & pieu do porphyrat, hac de causa acutel Prophetam.

S. Petrus
et ad.
mali.

Petrus quoque qui era fortis ad adamantem, portavero infernos non praeveneret ad ortum enim (huc de causa Postulox Romani gelante eruerat ex adamante, ut monasteriorum crucis Christi & S. Petri, ac utriusque fortitudinis adamantina, tamque imitentur.) Hoc ut C. Dominius qui fuit super muros adamantinos, basbet in magna sua adamantem, quamvis Dei renegarit manus, C. illius valletur auxilio, omnem perdit fortitudinem, dicens Dominus in Enarr. Johano. 10. Nemo peccare potest de manu patris mei. Et in talibus robustis est, ut dicatur ad eum: Si transuersi per ignem, flammam non combures te, Iacob 45. quantoque magis tentantibus eadum, tantu[m] fortioris sit, et pro nomine Salvatoris inter flagella letatur. Cumque a multis superari queat, solo mortifera libet.

Apos

Versio.

Amos apud Jeroboam regem, tamquam seditionis & regni perturbatorem, quasi qui populum à Jeroboam avocare, & ad seipsum Iuda traducere & revocare molatur. Ita faciunt hodie heretici, & politici in Anglia, Hollandia, Bohemia, &c; qui Catholicos & iherosolimitantes, eisque apud Magistratus acculant, & calumniantur, resoque perduellionis agunt, quali qui prate xii religionis reges & principes folio suo deturbare aliquique reges, & principes Catholicos inducere moluntur, & ad id plebeto sollicitent. **Rabbelais**, inquit, *entre le novus hic Amos*, &c; ut Septuaginta, id est, *congregations & communiones facit ronre te*: omnes enim congregations ad verbum Dei, & ad Misericordiam eius, & ultimam illae coniunctiones contra magistratum & flatum politicum.

Vers. 11. **HAC ENIM DICIT AMOS: IN GLADIO MORTUUS RETUR JEROBOAM.** Mentiens pseudepropheta. Non enim dixerat Amos: *In gladio moritur Jeroboam*, sed: *Conserga super dominum Jeroboam in gladio, illicet occidendo, non ipsum Jeroboam, sed eum filium Zacharias*, ut dixi v. 9.

Vers. 12. **E T DIXIT AMASIAS AD AMOS:** Cùm videret Amasias pseudepropheta, regem Jeroboam iuis criminationibus contra Amos non moveri, cunque ut Proptem habere ac revereri, aggregatur ipsius Amos, lenioratione & adulatione iuidenti ei, ut relata Bethel transfeari iudicari. Noli, ait, mihi hanc facere injuriam, cum ego tibi non sim injuriosus: noli invadere parochiam & diaconiam meam, ego non invado tuam: noli populum à me avocare, ego non avoco tuum. Ego pontificis & Prophetam ium in Israel & Bethel tu ex Theca urbe Iudei oriundus Judaeus es, vade eripas tuos Thercutias, age Prophetam in Iudea: nil tibi cummuncis Bethelius. Hoc est quod sequitur.

QUA VIDETIS, id est, o videns, d' Propheta Amos, **EGO IN TERRAM JUDAICAM DGO.** Ego tamquam amicus tibi amico fideio fugam, quis in Bethel & Israele, utpote urbe & regione idolorum, rex ipse, ceterique omnes idololatrii tibi parati infidias, necemque maculantur. In Iudea vero securus eris, scilicet pretio, & honore habeberis, utpote Propheta Domini.

COMEDE ERGO IBI PANEM id est, ibi exerce munus praedicandi, ex eoque almoniam & lucrum ea-
cepta, ut ego capio in Bethel, q. d. Quietè & laude ibi vive ex tua propria, ac sine me pariter in Bethel pacificè & splendide vivere ex meo sacerdotio, oblationibus & victimis idolorum; ne mihi bane ostium tam panegiem & fauicibus eripias. ita S. Hieron. Remig. & Lyras. Addit Arias, q. d. Fuge in terram Iudea, ut ibi habeas panem, ac evadas famem quam Iudei obvenutram vacinas.

Vers. 13. **E T IN BETHEL NON ADIICIES ULTRA UT PROPHETES, QDIA SANCTIFICATIO, hebre. 10° medietas, id est sanctuarium, REGIS EST, ET DOMUS REGNI EST.** id est. Bethel est locus sanctius dicatus vitalis aureis, in quo rex habet suum palatium, & que ac templum & basilicam, in quo eodem colit, quod est quasi domus sacra & famus totius regni, ad quod oratione & sacrifici causa confluent omnes Iudei ex toto regno decem tribuum. Bethel ergo est locus facies, que rex suis iudicis sibi regesq; & sanctuarium. Si igitur videat ipse, & populus te contra illud illiusque Deo vacuicim, plane metuendum est, ne capit & occidat te. Quare consule tibi, & migra ex Bethel in Iudeam, ita Remig. Albertus & Arias. Nota. Tempia a regibus in palatio, vel iuxta palatium, aut aliis, propterea regno regio lumen & magnificientia adscicata, distet sunt basilicas, q. d. Regales, scilicet domus & delubra: *perindea* enim Gracis est rex. Ita Constantinus Romae palatium suum Lateranum in templum convertit, indeque vocata eis Basilica Lateranensis, & Constantiniana.

Secundum, Bethel erat sanctuarium regis: quia à Jeroboam filii Nabat, primo rege Iudei, in Bethel erexit finis vitalis aurei, enique templum erexit q. Reg. 12. 3, ita Lyras & Arias.

Alter S. Her. per regem enim accipit Deum, puto Basal, five Iovem, qui est Rex bonumque, Deumq; q. d. Bethel regi, id est Baal, est lacra & dicta, ne ergo in ilium Deum Iudea, utpote alienum & contrarium, concionando inducas.

R E S P O N D I T Q U E AMOS, &c. N O N S U M P R O P H E T A. Septuaginta non sum Propheta, id est exarctus, instituto & professione mea. q. d. Officium meum non est prophetae, sed pacifere armens: Dominus tamen ab iis me abripuit, ut hac vocis prophetem, & annunciatorem, quo peracta rurum reditus ium ad mea armens. Alii enim Prophetae, live predicatores, à pueru vel à Deo, velà parentibus, vel ab aliis Prophetae, & predicatoribus instituebantur & docebantur prophetare, id est predicare. Amos verò à nullo fuerat institutus, nullus euinmodi ieholas frequentarat, sed ab armens subiit raptus est à Deo, factuque Propheta. ita S. Hieron. Albert. & Arias. Alter S. Gregor. lib. 8. Moral. cap. 41. Remigius & Hugo: potuit enim eo tempore quo dixit huc Amos, recensibile ab eo spiritum prophetiz, ut verè dixerit Amos, *Non sum Propheta, id est, nunc non habeo, non tenio spiritum prophetar. Hic enim spiritus per intervalla Prophetae corripiebat, docebat, movebatq; ad prophetandum: non enumerans permanens & stabili, sed transiens & abiens. Verum de hoc non agitur hic: nec enim Amalias postulabat ab Amos, ne hoc instanti, sed ut deinceps numquam amplius prophetae in Bethel contra vitulos aureos. Prior ergo ienius genuinus est, cui addit Secundo: *Non sum Propheta.* q. d. Exarcte prophetandi non vivo, non aucepior lucrum, ut tu facias Amalias, quia vivo ex meis armenis: ita Sanchez. Tertio, aliis, q. d. *Non sum Propheta, vestita & habitu, quia vestimentum meum rusticanum et rusticum retineo. Prophetae canticum proprium habent habitum, putat lacuum & cilicium.* Zacher. 1:4.*

S E D A R M E N T A R I U S E G O S U M id est, pectorum, camelorum, mulorum, equorum, & similium maiorum animalium. Hoc enim vocant armenta, *mensurae idonee sunt ad opus armorum, ait Festus: vel, ut TIBI COT. Valla, ab arando, quia aramenta, indeque per crastinum armamenta. Unde Aquila, Symmachus, & Theodore vertunt, *Arma*, id est, ut Arias, *bubulus*, unus de Bucolicis, vocantur carmina ruralia pastorum apud Virgilium. Hoc enim propriè significat Hebr. 10° *Baker*, à rad. *baser*, id est bos, q. d. bonum custos. Secundum Septuaginta, *armas*, id est *armari*, live pastoris, & S. Hieron. epist. id est, *pectorum*, ut *reparari*, live pectorum Arubicis, qui addit, *C. agricola*. Nam mox ait Amos: *Et tu es me Dominus cum sequenter regem, hebr. 10° basos*, id est oves, vel capras. *Grecorum propriè est ovium, caprarum, porcorum, & similium minorum animalium.* ita S. Cyrilus prefat in Amos: *Amos, aut, *cotopilio*, pectorum mortali, & infernali educaris.* Et Nazianzen. orat. 25. *Quid aut Amos: non caprinaris est, mortalia que caprinas, cum Propheta illi delearum est manus?* Hinc patet Amos, & bubulcum fulle, & caprarium, & opilionem. Nec id mirum: solent enim bovis, & vaccis innescari capri & oves, & cum indeque ut ad campos pabulatum. Unde Ovid. 4. Meum.*

Malli greges illi, toridique armenta per berbas: Tafibas.

Ex Virgili. 1. Georg.

Hec jatis armenta; superat pars altera terra,

Langerus agnere greges, hirtaque capellas.

Porro officio Amos apud respondet eius nomen: radix enim *DYB amos*, significat onerare: inde Amos, ait S. Hieron. epist. ad Paulinum, idem est *qui onus suscitare*, scilicet gregibus; vel *oneras*, & exonerans, scilicet onerates, & agentes.

Moral. dicit hic, Deum eligere infirma et flulta mundi, ut in eis ostendatur iuam sapientiam et potentiam, ac per ea confundant sapientes et potentes mundi. Ita elegit pauperes, rudes et vires Apostolos, per quos fidei ius totum subegit orbem. Ita S. Johannes Baptista fecerunt humiliatorem et verba Amos, negavit ei esse Prophetam, dicens le meram esse vocem: *Ego, inquit, vox clamantis in deserto: Parate vobis Dominus.* Matth. 3. 7. Quocirca a Christo meruit vocari plausum Propheta, iuxta ardorem et lucens, hominibus maior, per angelis, immo angelus, Matth. 11. v. 9. 10. 11.

Pulchrit. S. August. term. 59. de Verbis Domini: *Veni, in panem, subi habs, subi nolis? sequere me, tam large fontis tuae inante admovendum est.* Et S. Hieron. Quia, ait, Amos humiliavit et dicens, *Non sum Propheta, sed*

armamentum, hinc entrunt illud spiritu prophetico do-
nari contra ipsum Amatiam, cui dura ex Deo supplicia
libere intentavantur. Hic verum est iustus psalm. 3. Ex ore
infantum, & latenter (ruficorum & ruidum instar
infantum) precessit tandem proper inimicus tuus, ut
fieras inimicum & alterum.

VELLICANS SYCOMOROS 1 Sic & Theodor. &
Septuag. Id tripliciter accipi potest. Primum, q. d. *Velli-*
cans, id est, vellendis & vellens & decerpens folia syco-
mororum, eisque defrondans, ut earum frondibus pa-
scam non peccara. ita Remig. Alber. & Hugo. Tria,
inquit Servius in 1. Aenid. sunt frondatorum genera:
Frondator, qm̄ arboris amputat, & qm̄ est frondibus mani-
pulat facit buenis temporis, animalibus ad pastum offren-
dit: qm̄ quoniam visus fuisse a sella, qm̄ ardor folis
a se maturissime reddat. Secundum, *vellicans*, id est,
avellens, & colligens ipsos fructus sycomorum, putat
ipsa sycomora, at in velare, ita Pagn. & Tiguri. Unde aliqui Hebre. δῆλοι τότε, vertunt *comportator*,
colliger sycomorum. Quasi boles per metathesin idem
sit quod δέλος *sobel*, id est portans, comportans. Hinc
Aquila vertit, εὐωνούσιον, id est, kerutans syco-
morus; Symmach. γερμανίαν, id est sycamina, vel
sycomorus. Tertio & proprio, *vellentes*, id est, un-
guibus ferris incidens & scalpens sycomora, &, ut Heli-
chytus ait, πορεγον, ut matura hanc sycomora enim,
quia dura tenuerat ac non admodum fuit, incidi scalpi-
que solent, ut sibi penetrant, maturant & dul-
cificant, testis Theophrasto, Athense & Diocorise I.
1. cap. 144. aliqui caliceibus corrumpuntur, sit S. Hieron.
idem ad hoc, ut in velantur tum doves mei,
inquit Vatab. tuus ergo ipse, qd. Ego non propheta es pa-
ni & luci, ut tu facis d'Amas, sed sycomoris aggricili-
bus contentus vicihi. Hec mihi ad dictum suscepimus:
quocirca mens & bursa alienis non inhihi, ut tu.

SYCOMOROS 2 *Sycomorus*, vel inverte merofers, S. Hieron. 2. 22
aut femininus *sycomora*, dicta est a *script.*, id est fuscus, &
vix, id est morus, ed quod arbor huc sicut familia
fructu, moro vero foliis, aut à *mora* per *megas*, id est
fatuus, q. d. fusa latra, quod insipidi & fatui saporis
fit. A Plinio lib. 12. 7. vocatur *ficus* *Egyptus*, quod in
Egypto iols rasperatur, inquit ipse, sed fallitur. Nam,
ut alii tacens, frequenter hac arbor in Iudea, ut patet
ex hoc loco & aliis: crebra enim binus mentio est in
Script. Porro sycomorus ex Galeno, Dioscoride, Theophrasto,
Celsio, Plinio, ita describit Ruelius lib. 1. de Stirpib. c. 79. *Est arbor amplissima fons similitudine, la-
tige suo, foliis moro quam proximus; Fructus ex argumen-
tationibus quoniam exigitur, ita non quatuor annos proficit,
et secundum non ramis ne scieni, sed candide ipsa gerit, sumi-
fer expedit, dalecitosque grossilis, ibi est, primusq; in ful-
co pomis, sic grantis intercarinis; Nec maturansc; albi-
strum quae scalpendo ferreis nigrinit, magno prouocante ro-
rum in Caria & Rodo, locisque prope parum tristis fe-
races, populi in annona caritate pro pane frumentaque
satisfactum. T. cum resiliunt pomis eius ubertas & copia est.*

*Potum veroq; quidem amicum sed maxima probat al-
moniam. Hebr. vocatur δέλος, in plurali *sekem*: inde Septuag. & Theodor. vertunt εὐωνούσιον, & Latinum
sycaminus. Porro S. Hieronym. canefit per *sekem* hoc
loci. Anon non significare sycomorum, sed mora qui in
rubis crescunt: Nobis, inquit, (quis solido in qua-
merabatur Amos, Theucc, nullam lusitatem gigan-
tum) magis videntur rabo dicere, qm̄ effrant mora, ut
pastorum sarem & penuriam confortantur. Verum en-
trem aliis, quin & ipse S. Hieronym. abit paulini, hebr.
seem vertit morum, vel sycomorum. Videatur ergo,
quod Theucc tempore Amos abundari sycomoris, sed
iis vel excidit, vel arefactis caruerit tempore S. Hiero-
nymi. Sex regionibus natura & feracitas variis temporum
mutationibus, aut culturæ defectu perit & immutatur.
Olim Libanus cedris abundabat, nunc iis penet caret.
Olim Iuda erat terra lata & melle manans, nunc lapi-
dois est & ferilis. Afa minor olim paradiisi erat, nunc
sub Turca multi in locis inculta squaler; quinimum vul-
gare dictum est: Quocumque pedem infert Tures, co-
dem sterilitatem inducit, utpote agricolis ob eam tyrann-
nidem diliguntibus.*

Porro sycomorum, vel sycaminus Syriz, ita mihi
Romz descripti illustrati, Dominus Sergius Risius, Ar-

Achieb. Damascenus, oculatus reficit: Arbor, inquit,
huc in Syria frequens, magna est & lata, sed moderate
altitudinis, inflata nucleus non nimis alta, diffimilis ta-
mentis foliis & cortice. Nam folia habet parva & rotunda; Syri-
cortex planum & pendens expolitus, in album colorato
vergentem: fructus fert plurimos quadridem, sed admodum
parvus, qui mespilum forma & magnitudine refe-
rent, verguntque in rubedinem: dulces sunt, sed non
adcedunt siccus. Dicitur autem hac arbor gemmata, in-
digna quia in vicinis aut horis inter ceteras bateatur;
eo quod ingrates & inflaves fructus producent, inacti-
liter his magnitudine terram meliorum feracem occipi-
pet: quare in platea ut plurimum, vel ad viam confi-
nit, vulgo subiecta, ut quique ex eis fructibus,
utpote abiectis, & nullius decoris, saporis aut pretiū
colligat quantum libuerit. Hinc in proverbiis abit,
ut de arbo, aqua ac homine inutili, vel non in loco,
qui ei convenit, commoneat dicitur: Εἴτε γε μητραίον
in horo: rhamnus inter querus: anter inter olores. Hic
de causa qui eius fructus colligunt, tenuer, egeni & vi-
les habentur. Quocirca paupertate suam, hominem
B que conditionem & statum sponte confitetur hic humili-
tum, sanctum & a Deo electus Propheta, dicendo se ex
eorum numero & ordine esse, qui sycomores colligunt,
ignobiles & infirmi mundi eligit, ut confundat gloria
& fortia, bonis et magnificientia, qui eum ex imo in
sumnum exevit, et ex pauro se bubulo Propheta
illustrem efficit.

Et dicit Iohannes Primus sycomorum aliis esse arbo-
rem a capitulo: distinguunt enim a Dioicordis & Ruellii
verbis junctissimis: illa tamest huic est similia, unde
Theoph. & Euthym. Luce 19. 1. pro sycomoro legunt
caprificum. Secundò, sycomorum in penultima terribi-
tam per omicron, quam per *megas*, ideoque eam ha-
bere in carnime communem, id est, brevem et longam:
brevem, quia morus arbor a Gracis plerique scribunt
per omicron: longam, tum quis μέγας, id est fatus,
scribitur per *megas*; tum quia morus arbor græce scribi-
tur quoque per *megas* in lexicis Heliychii, Henrici Ste-
phanii, Iohannis Scalpii, reque at S. Luce cap. 19. 1.
unde Poets.

Cornuque *in doris barentia mora rubetis*.

Et patet ex etymo: dicta est enim arbor morus per anti-
phrasim, quia minime nōn, id est fatus, nam ut sit
Plinius. l. 16. 25. morus arborum est prudenterissima, quis
ladi se a frigore non fuit: unde non nisi plane exacto fri-
gore germinem emitit, sed cum germinare incipit, in tan-
tum germinatio erupit, ut una nocte pergit etiam
cum strepitu. Alii sycomorum dictum volunt a keu, et
mora, quo quid si unum pomum ex ea decerpit, illico
alterum sine mora protuberet: tanta enim est fecunditatis
ut uno anno septies fructus ferat. Verum hoc
etymon Latinum est, nec convenit Graeco μέγας, vel
μήτρα.

Symbolice, sycomorus est crux Christi, eisque do-
ctrina, quia genitibus et terrenis honinibus videtur la-
tua: sycomorus enim relipsonet arbor scientie bonis
malis Adarri veritate: hac enim a multis putatur fusile ru-
ta, id est fucus. Theoph. et Beda in Luce 19. 2. Porro
Amos vir ianti hanc sycomorum, id est crucem,
crucis doctrinam velicare, id est, mente & meditatione scalpere, et profundè expendere, ruminare et
penetrare debet: quo magis faciunt, eo magis eius
dukediment et arcana mysteria penetrant, et gulant;
præterim enim sicut velicant affines sycomori, id est,
expundent, et memorem inspicunt corpora Martyrum &
tyrannia velicantis, id est scalpis, pectinibus, cultris
incili, lanatis et lancingatis. Huius rei symbolo Zacharias
cupiens videre Christum ascendit in arboreum syco-
morum Luce 19. 1. ut ibidem notat Ambros.

NON STILLABIS SUPER DOMUM IDOLI 1 q.d. VER-
Nec Amos prophetas amplius in et contra Betbel, que
olim fuit Bethel, id est domus Dei, nunc a regibus no-
stra facta est Bethaven (ut tu o Amos es nuncupatus) id est
est, dominus, idoli, putat vitulorum auroreum. Nona vox
Stillari
q.d. id est
filiare
Prophetis est frequens, et metaphorice significat
exaudiens ienini, five verb, five res, esque vel bonas
et beneficas, vel malas et penolas. Doctor enim et con-
sistorian, quando cum rudibus vel duris agit, debet fili-
lare,

lare, non profundere suum sermonem. si enim profun-
deret, perdet: si fulet, ieiunat eis imbut & emollet.

Verum est illud vulgat:

*Stilla eae res lapidem, non vi, sed sapè radendo:
Suum sum fit declinat, non vi, sed sapè radendo.*

Id sciebat Moles, qui docens rudes & duros Hebreos Deut. 32. 2. *Concretae*, aut, ut plutea doctrina mea,
stata et res obsequium meum, quasi amber super berbam,
& quasi stola super primum. Id imitator sapientes ludimisq[ue]runt, qui pueros sensim letecent docent: licet enim vata angusti oris stillant sensim implentur, ef-
fudendo vero parum vel nihil liquoris haesurunt, ita &
ingenia puerorum.

Huc spectat exemplum memorabile Sancti Ilidori Hispaniensis archiepiscopi, qui floruit tempore Sancti Gregorii Magni Rom. Pontificis, sicutque frater Sancti Leandri cui S. Gregorius liber Moralia dedicavit ipsiusque in archiepiscopatu Hispanensi successione. Hic enim in juventute a parentibus applicatus studiis, cum inge-
nio tardiore parum in iis proterechet, eti magis labore
is in numeris, cogitans is relata alteri re iei re dederet.
Cumque hoc cogitans flaret juxta pectus, vidit & Be-
co consideravit in eius limbo, licet lapideo, fulcor, quos
funes stirularum, longo earum attrahit, in lapide len-
sum efficerant. Idipsum sibi applicans: Si tunc, inquit,
longo uero possunt excavare lapidem, quidni longo flu-
dio potero durissimum ingenii emollire, illique scientiam
& doctrinam imprimeri? Resumpsis ergo uaganti animo
libris, continua lectione, & meditatione tantum in iis
prosegit, ut sibi insculpi vir doctissimus in sacris aquae ac
profana literis, quia & in linguis, Latina, Graeca &
Hebraica & eis, nec illo uero habebat sibi parem; cui
projecit Hispaniam & dochiman, & scimaria, in quibus
S. Ildephonson, Sanctus Bravulus, aliisque Prelati
sanctuariorum ac eruditissimi, fuerunt & educati & instructi,
debet. Ita habetur Vitis apud P. Ribadeneiram, &
alios, die 4 Aprilis.

Secundo, vox *stilla* significat minas & peinas praefec-
tes, quas intentant feculenter Israëlitæ Propheta, esse
tamquam guttam si comparentur cum penitus inferni, ubi
imber & torrens, in Oceanus ignis ardentes pice &
sulphure, qui jugiter eremant, volvit & revolvit da-
matus, juxta illud Job 26. 14. *Cum uox parvum nullam*
sermonis ejus amitteret, quis poterit sonoratum megisti-

Arduinas silvas intueri? Hie ergo est stilla & sibilus, in In-
ferno erit mare & tonitru ira Dei.

PROPTER HOC HAC DSCST DOMINUS: UXOR TUA IN CIVITATE FORNCASTUR.] VERS 17.
q. Quia tu, o Amasis, ob qualitatem & lucri tua popu-
lum ad lornicationem spiritalem, id est ad idololatriam,
impellis, mibiique eas impugnanti resistis, idcirco con-
grue & juste punieris hac ignominia & indignatione, ut
videtas, licet frenem & frenendas, uxorem tuam in ci-
vitate te recte forniciari & adulterari, vel cum am-
pliis suis, ut uult Arias; vel cum hostibus suis, post
Assyriis, a quibus capta urbe violabatur. ita S. Hieron.
Theodor. Remig. & Hugo. Unde S. Hieron. ex Sym-
macho verit, *repudiatum*, id est, *fornicatio*.

Hic prima Amasis est pena, de qua S. Hieron. Grandis, aut, dolor incredibilis que ignominia, quando maritus
ex media cruentate uxoris iniuriam probbere non posset. Non
eststant dolor in filia consuprata, quamvis in uxore pol-
luta: maritus enim libertus audierit maritum, quam
politus. Secunda est, filiorum frages: *Fili mi, inquit,*
Be' sita in gladio radente. Tertia est, spoliatio, &
bonorum privatio: *Humus, ut, tua sustinet metas.*
q. d. Assyri & Cuthai invadentes, & occupantes Samari-
am & Bethel, tuos fundos agroique funiculis inter le-
dimentem, & dividens. Olim enim funiculus pro vir-
gi minoris urbancitur, ad mensurandam, & dividendam terram. Hinc funiculus in Script. significat fortis
hereditatis fine portionem quo cunctis in hereditatis
divisione locito obtinet, ut psl. 55. 6. *Fatuus renderitas*
multu in praelatis. quod morte suo, posteriore hemi-
cilio explicat dicens: *Eternum hereditatis morte praelata est* mihi. Deuter. 1. 29. *Jacob summis hereditatis eius* domini. q. d.
Jacob, five Israelitæ sunt iors & hereditatis Domini.
Johse 17. 3. *Creditur famulus* (id est fortis) *Abraham de-*
re. Et v. 14. *Dedacti nubis polissimum fortis & famu-
lus unus.* Etcap. 19. v. 9. *In positione & funiculo* Ja-
de. v. 29. *De funiculo Actiobis.* Quartus est: *Tu in*
terra palmae (idolatria, infidelitate & sceleribus, pu-
tata in Assyria, ad quam captivus ducens) *moriris.* Quin-
tus, non tantum tu, sed & totus Israël, quem tu decipi-
& in idololatriam Iherusalem adigis, *supponamus* magistris
terra tua in Assyriam. ita S. Hieron. Cyrilus, Theo-
doret. Remig. Rupertus, Haymo, Hugo & alii.

C A P V T O C T A V V M ,

S Y N O P S I S C A P I T I S .

Vides Amos uncinum pomorum, ut significet, quid, sicut uncino posse ex arbore carpunt, ita Israelitas ab Assyris fore carpentes, & abducendos in Assyriam. Causam dat v. 4. quod pauperes opprimitur, eis-
que nimis cari & fraudulenter frumenta vendiderunt, uenientes mensuram dolos. Vnde v. 9. tam aerum eorum
fure excedit prædicti, ut sol obsecrabo, omneque sacrum & calvissimum post inuidant. Deindeque v. 15. fa-
mem exterrit tam corporalem, tam spiritalē eis intuet.

Hec ostendit mihi Dominus Deus: & ecce uncinus pomorum. 2. Et dixit: Quid tu vides Amos? Et
dixi: Uncinum pomorum. Et dixit Dominus ad me: Venit finis super populum meum Israel: non
adiiciam ultra ut perturbeam eum. 3. Et stridebunt cardines templi in die illa, dicit Dominus Deus: nul-
ti morientur: in omni loco proiecetur silentium. 4. Audite hoc qui conteritis pauperem, & defecere fa-
citis egoens terra. 5. Dicentes: Quando transibit mensis, & venundabitimus merces; & sabbatum, &
aperiemus frumentum: ut innundauerimus mensuram, & augcamus sileum, & supponamus stateras dolos. 6. Ut polideamus in argento egoens, & pauperes pro calcantis, & quicquidias frumenti vendoamus?
7. Jurabit Dominus in superbia Jacob: Si obliuio fuerit uisque ad finem omnia opera eorum. 8. Numquid
super isto non commovebitur terra, & lugebit omnis habitator ejus: & alcedent quasi fluvium universi, &
cencierus, & definet quasi rivus Ægypti. 9. Et erit in die illa, dicit Dominus Deus: occidet sol in meridi-
die, & tenebrescere faciat terram inde lumen. 10. Et conuertant festivitates vestras in luctum, & omnia cantica vestra in planum: & inducent super omne dorsum vestrum faccum, & super omnes caput cal-
vietum: & ponant eam quasi luctum unigeniti, & novissima ejus quasidomi amarum. 11. Ecce dies venient,
dicit Dominus: & mittant famem in terram: non sancum panis, neque sano aqua, sed audiendi verbum
Domini. 12. Et commouebuntur a Mari usque ad Orientem: circuibunt querentes verbum Domini, &
non inuenient. 13. In die illa deficit virgines pulchrit, & adolescentes in siti. 14. Qui iurant in delicto
Samarit, & dicunt: Vivit Deus tuus Dan, & vivit via Bersabe: & cadent, & non resurgent ultra.

VERS. I.

HEC O STENDIT M IHE DOMINUS Iqd. Post tot viigiles, & minas, Deus hancque uincini pomorum adiutum, ut tot conominationibus quasi ieiunis repetitus dura Hebraorum corda mollesceret. Sic de Pharaone & Agyptiis quoniam obdurate Deuteris in mari rubro, ait Piaties pial. 17. 15. *Faligra multiplicaverat, & cunctus uol. eis.*

*Vincimus
pomorum
quid?*

ECCA UNCINUS POMORUM [Hebr. קָרְבָּלָה] karbâ, quod Chald. Rabbin. Pagnin. & Tiguriae vertunt, cantharus, vel corbele affinis, hoc est fractum affaratum, qui scilicet inestate maturantur, & maturi colliguntur. *Syrus, ecc. syriam frax, legit enim יְפֵלֶת, id est frax; Arabicus verba, usfa venaturus, & mox, sagittam venatur, vel caputre.*

Melius Nofer verit, *nuncius pomorum*, Primo, quia agitur hic de instrumento quo poma attrahuntur, & capiuntur: hoc autem est uincinus, non corbis: per uinculum enim significatur hostis & arma Assyriorum. Secundo, qui hebrei karbâ significat instrumentum venatorium & attractorium: deducitur enim à קָרְבָּלָה, id est cauzusquia seu canis venatur & caput leporum aliaque feris, sic karbâ venatur caputque poma: uterque enim longus est, gracilis, & acuto rostro rectaque. Tertia, quia Septuag. vertunt τάρα, id est instrumentum acripis. Et Jerem. 5. v. 27. tam Septuag. quam Nofer vertunt decipitam, qua decipiuntur & capiuntur aves. Quarto, quia uincinus pomorum multi in locis comprehenduntur, & includit corbam, non recte econtra corbis comprehendunt uinculum. *Uncus enim pomorum est uncus, putis suffis ab uno latere incurvus & humatus, alligatus, vel appensus corbi, quo horutulani attrahunt ramos, ut poma deceperint & iniiciant in corbam: aut quo corbam ad ramos suspendunt ut ex lepta poma in ilium inferant. Vident ergo Amos uinculum, eique adiunctum corbam, ad collendum poma. Per poma inelligence quoque fusa, pyra, ceratis, pruna: omnes enim fructus, praeferunt qui moliores sunt cortice vocantur poma. Quiniod Plinius liber. 15. cap. 22. etiam nubes pomorum genere comprehendit.*

Symbol.

Symbolum, uincinus hic significat Dei iram, & vindictam, qua Deus tempore captivitatis populi Israeli accelerabat, & quasi attrahebat, ut Israelite quasi poma ex sua regione decerpentur, & caperentur ab Allyriis, C. quorum proxime armis bellicis quibus Israelite in poeta. tem redigerunt, recte quoque per uinculum intelligentur. Unde explicans uinculum subdit: *Venit finis Israel, ita S. Hieron. Est, inquit, sensu: Siens arcu ramis arborum detrahuntur ad poma serpentes, ita ego proximum captivitatem tempore attraham. Ut hebrei karbâ, permetathetis illudigit ad 750 karbâ, id est compres vel catena ferrea, qua Israelite captivi confundendis erant. Poma enim in estate matura, symbolum sunt captivitatis opportunitate, & punitionis tempestivitatem. q.d. Jam arbor Israelite maturus dat fructus, scilicet sicut pessimis (quales vidit Jeremias in Jude. 14. 1.) relata ergo ut colligantur & conterantur. Sie Apocal. 14. 15. at angelus uox alterius: *Mors saltem enim, quamvis aris missa terra, id est, quoniam adeo tempus maturum & opportunum ponendi impios, utpote cum ipsi mensuram peccatorum suorum jam implerent. Hoc est quod ait Ezechiel cap. 7. 6. Venit finis: evgeliu[m] aduersariu[m], id est, maturu[m] & opportunitate tempore lurrexit: quoniam fructus est, qui in estate maturi sunt, sic maturissimi tunis extiximus, sic finis adebit tibi: colliges enim fructum arboris quam plantasti, & frugem quam feminasti metes.**

Alludit uincinus ad osculum, quo olim vineti trahebantur, vel etiam sebentur rei, & hostis prælio vieti capiique. Unde Juvenalis de Sejanu[m] à Tiberio Imp. capit. damnato satyr. 10. ait.

Impatiens Sejanus ducitur a meo.

Et Cicero Philip. 1. *Vincus impatiens est fugitiu[m] illi, qui C. Marci nome invadet. Idem pro C. Rabirio: Nos à verberibus, ab uico, à cruce deinceps terroribus neque res gesta, neque illa atua, nec nosri bontes vindicabuntur. Et Horat. lib. 1. Carm. od. 35. ad Fortunam:*

Tu semper antest seva necessitas,

Clavis trabales, & cancri mass.

Gestans abrua, nec severus.

Vincus abru, iniquidnamque plumbum.

Lampridius in Commodo, scribit ipsi mortuo acclama-

Atum à populo: *Qui seruans erudit, & templis spolia utrue uacuas trahatur. Et Suetonius in Vitellio, scribit eum post mortem unco trahitus in Tiberim: hoc sumnum erat probrum. Infuper unco suspenderunt reorum, neque a Martyrum, corpora, uti in Actis Sancti Sebastiani legimus, corpus eius inventum in cloaca pendens ex unco. Adhuc Martyres uincis periinde ac unguis lacrabantur, uti legimus in Actis Santi Platoni & Pontiani Martyrum. vide Galionium de crucifixibus Martyrum. Significat ergo uincinus, quod Israelite quasi capti & damni, unco ab Allyris trahendi fuit vel ad decem, vel in captivitatem. Secundo, uincio solente colligi paucula pomorum quis in arbore post excusione fuit relinquens in ramis alterioribus: uincinus ergo significat hic Israelite post variis clades, & strages Syrorum, & Allyriorum reliquo, ad extremum ultimo plenoque execidio urbis, & gentis vaflando, etiam illos qui in locis editis, manitis vel abstrusis, remota & inaccessa degabant, a Salmanasar anno sexto Ezechiel. ita Lyran, Emmanuel, Mariana & alii. unde Chaldei: *verit, esse puerum extremitus afflatis fructibus.* q.d. Sicut collecta uix extremitate agri vel vinea fructibus, deliteratur ager, vel vinea, fructuque in vase collecti domum aportantur, ita de solabitur Samaria, civeisque ejus universi in Allyrium abducantur.*

Idem significant Septuag. fed alia metaphora, cavae scilicet, vel retis & aspicis: vertunt enim, ecc. τάρα id est instrumentum, ακρίπη, puia retis, cavae, vel bacilli viro infecti, ne ei implacent aves. Autem est Salmanasar, reti sunt eius calix & armis, quibus illaqueavit, cepit & abduxit Israelite. Audi. *Theodericus: Visu, ita, bac ceterum & expediatum venationem Israei faciunt: sicut enim aves uero fatidice capiuntur sic ab Allyris populus appetebatur.*

Tropolog. Rupert. Uincinus, inquit, est auraria: ramis & poma intudivites, eorumque opes: pomum quippe res levia est, maximeque pueros mulier: viris autem & maxime fana, pro minimo est. Si namirum bona præstant, tunc levia sunt, & eos quidem qui lenis parvulus uinit nimis oblectant; lapientibus autem qui cœlia sapient, contemptibiles sunt. Hic primus homo cupido etiam crimen per quod periret, non per aurum, neque per argentum, sed per exiguum pomum commisit. Adde Rupert. Sicut horutulanu[m] uincine lénium sine lèptu[m] rāsum quo vult crebro motu conserqueret, donec poma deciperat; sive aurari, fur & fraudulentus mille habet capiendi & attrahendi artes, quibus innectit, & adūcent opes aliorum, adeo occulit & dolos, ut ipsi sua damna nūi depauperati, ferocie gentem, non sentiant: iuxta illud pial. 10. 9. *Inductores in discendo* iuxta te in speluncam tua: *infidulatur si rapias pamperem, rapere pamperem diu atrahatur cum. In laqueo seu humiliabitis eum, inleuisque te & cadet, cum dominari suent per se.*

Mystic. Ribera: Uincinus, inquit, est mors, quae rāsum & poma, id est, omnes hominum doles, virtutes & vitia, quamvis recedunt, attrahit, ut Deo carpant, & sui locis sanguini collocentur. Dindilius Ferdinandus viuente ab Mors, inquit variis uincinis, id est, variis morborum & casuum generibus, attrahit rāsum, in quibus plura sunt poma, id est famulis in quibus plurima sunt capita, eaque robusta & valentia, que à morte videntur remotillitas.

Vita enim humana recte comparatur pomis. Primo, *Vita bona*, sicut poma citi in genibus erumpunt, crecunt, manu[m] & maturekunt, carpuntur: ita & homines. Secundo, *poma* sicut est poma alia matura, alia immatura sponte decidunt, alia in arbore putredunt, alia rubent; sed si aperias, veribus plena & corolla inuenies: alia manu carpuntur, alia baculo & vi deciduntur: ita hominum alii in astate virili, alii in iuvenili naturali morte decidunt, alii in putre senectute, alii exterius rubent ut rosse, sed intus cordibus & morbis scendent: alii in lecto, alii in bello, pugna, &c. violenta morte occidunt. Hinc est S. Job 9. 26. *Dies mei perturbans quoniam naves poma portantes: hi enim navea celari agunt cateris, nepona qua citi patreunt, corruptant antequam ad portum, ubi vendenda sunt, appellant. ita celare transire avum nostrum.*

Tertio, Varro lib. 1. de Re rustica cap. 35. pomum dictum esse censet quod potu inqidest: *Poma, inquit,*

qus inq[ue] etas scisitatis, qm[us] addi quicid[em] wesp[er]ia quo A
quid indig[et] p[ro]p[ri]a p[ar]te dicit[ur] q[ui] p[ro]f[ess]io p[er]f[orm]at. Ita vita homini
pot[est] non tantum indiger, sed & abundat, ac deliciatur
maxime.

Quare, p[ro]m[is] p[er]f[ect]um in Persie, ob frig[us] veneti
v[er] habet dicit[ur], esque de cau[is] i[st]a ita[li]an transfilium,
ut incolis doceret: verum mutato solo mutavit naturam,
& fabulos repertum est, ut ait Columella:

Ponis que bardara Pers[ia].

Miserat, ne fanae ej[us] p[ar]tis armata venient[ur]:

As num ex prof[es]o pars difformis lenti,

Ambrosi p[re]te[re] f[ac]tus oblitera m[er]it[us].

Ita volupta vita humana jo[urn]e, & in loco q[ui] nativo,
venenata est: at, si tolum mutet, & in campum virtutis
transplantet, vitum ponit, & pro morte vitam & salu-
tem aferit.

Quis[ad] p[ro]m[is] rotundum gerit speciem orbis, qui ro-
tundus est; & vita humana, q[ui] gyras & in orbem temp[or]is
recurrat. Quocirca anno Domini 1011, c[on] Henrico I[mp]r. recens creatus Romanus ingredetur. Benedictus Pa-
pa cum Clero & Senatu ei obitum processit, eisq[ue] iofigne

Imperi obitum, p[ro]m[is] id erat aureum, circumiecta p[ar]te
exquisitissim gemme distinctam, aura circa desuper emi-
nente, ut duos illud respiceret, cogitaret, se fit debere
imperare in mundo, ut illum crucis Christi vexillo subde-
ret.

Accipit p[ro]m[is] Imperator, ac manu trahens: Quid
ist, at, melius hoc peccato errare, & perfidio omnia, quam
illud qui p[ro]p[ri]us mundi calceatis crux Christi sequitur ac pro-
p[ro]inde illico mai[us] illud ac Clunianorum monasteriorum in Gal-
lia. G[ra]m[atica] Glaber, & Baron, anno Christi 1013. Sic in bula au-
rea Caroli IV. cap.a. tradit[ur] & sanctificat[ur], ut in proce-
ssione follem, polliquam creatus est Imperator, ante illum
defeat enim Dux Saxonie, sceptrum. Marchio Brande-
burgensis, p[ro]m[is] Comes Palatinus, p[ro]m[is] quis sph[eric]um
rep[re]sentat orbem. Unde Chronicon Hirsingia[ne]
in inauguracione Comitis Hollandie, tradit Imperatori insu-
gnato globum aureum in manu dari his vobis, qui p[ro]f[ess]or
Palatinus Rheni: Accipe globum sphericum, & enos
nationes Renu[m]os p[ro]f[ess]ores, & Augustos gloriari: ap-
pellari valeas. Se ergo, suumque cor in manu flatat
Imperator, ut cum mundo getet, regatque illum Deus:
ac fulm meminerit orbis imperium p[er] eum & ex eius
instar pom[er]i & globi, si cum caelesti regno comparetur. Ad
illud ergo anhelet, teque & suos omnes transferre fatigat.
Sapient[er] 3. Franciscus Xaverius 1.a. ep[ist]l. 5. Johanne
III. Leichtentz regi [ac] in eccl[esi]e "Principibus & Pra-
latibus" hoc alaberrimum dat confitum, ut quotid[er] per qua-
drantem horae davitam illum tentantem meditando: Quid
prodigi humani si n[on]tertu[m] mundum lacuisse, unum a ore sua
distrinunt[ur] p[ar]t[es] & germana ejus intelligentiam a Deo
petat, cum lenius animo interiore conundam, & final
consumum suorum precastiorum illum vult eff[er] claustrum;
Quid prodigi h[ab]ent si n[on]tertu[m] mundus incresceat, &c. Quo-
niam propius, inquit, qualem illis existimat, adh[ec] hora, quia
illum Rex regum, & dominus domineorum ac rationem
redendam evocaturus est, illud intencio. Radde eam
velationis rite. Verus fuit yates: nam paulo post rex vita
fuerit est:

Sexti, p[ro]m[is] sap[er]e venenum homini p[ro]p[ri]ante, aut alii
modo mox aferit. Mirum hac de se exemplum narrat
Cardan, de Rebus variis, lib.12. cap.4. Cito, inquit, a
Kemethus rex Scotorum. Eructu[m] bellorum filium
occidit: tum etiam Malchonius Dracum regem & aff[ect]um
Fenelle; illa flaurus mira arte fabricari julus in cuius
manu p[ro]m[is] aureum gemmam refecit era, quod quis
cumque te[st]ig[at] illud, statim multis p[ar]ciliis p[ro]m[is]o
confidebat: eo regem nihil tulipitante invitatum
in Fenelliaru[m] oppido occidit. Ita volupta hujus vita blan-
dum est, sed exuale p[ro]m[is]um, quod innati quadam fulgoe
perfringit & illudit eum oculos quos deceptorum & no-
catum est: Eque si credas Tauri, ita Nicol. Caesarius l.11.
Parab. hist[or]. cap.5. Rurum si offeras p[ro]m[is]um de
fini[us] sursum, p[ro]c[er] p[ro]m[is]um elig[er] aut: qui p[ro]m[is]a
specie capit, aut p[ro]t[er] p[ro]m[is]um non novit. Annon ergo bis
pueriles, qui voluntate virtuti, id est malis bonis,
terrena caelestibus, caducis aeternis, fallacia veri antepo-
nunt t. Verè p[ro]m[is]um hoc illecebrosum est, diciturque max-
imum. Quomodo spud Marcial. lib.13. nuces p[ar]t[es] ita
victor[um] astant:

Cernel, in Prop[het]i. At[io]n. x. 11.

Fama Cybeler, precepit hinc discorda v[er]itas:

Dig[er]at in majora u[er]ita[re] ruina caput.

Precellus S. Bernard. tract. de Gradib. humilit[er]. Serpens
Eua, illi, porrigit p[ar]tem, & serpens p[ar]titionem. Hanc u[er]o
p[er]sua[re]t, & p[er]tinet p[ar]titione. Perna falso, non deficit par-
tus. Nescimus, morior[um] p[er]dentes nascimur meritor[um], quia p[ro]p[ri]e
meritor[um] nascimur. Propterea grave iugum super e[st]as filios
nos inf[er]at in bedorem sicut.

Septimi, c[on] illa posui cum homine analogia, consi-
deratione & contemplatione digna. Vides arborum floren-
tem & floribus compactam, in modo ouestim adverte, ex quin
quaginta floribus quibuslibet, vix unus io p[ro]m[is]um manu-
rum evadet: antequam enim gemescant, primi vel vestu
decussi, vel illis a refacti, vel à vermis arobi, vel humo-
re deficiente marcescentes decidunt: ex illi vero qui gem-
escunt, plauri pariter antequam in poma maturecant
similibus casibus in terras corrident. Ita p[ro]f[ess]us quo[rum]
quinginta infantes qui nascuntur, vix unus in virum eva-
dit, id ali[us] in infans, ali[us] in p[ar]vula, ali[us] indolentia
morior[um]. Quis non ligat, quis non gemat meritor[um] hanc
homini fortis? Sapient[er] Philoponus illi: d[omi]ni 4, alt[er] 2
vita probabis scipio longas spes, vel ad eas aspirare.

Oclav[us], inter arborum infirmisima ej[us] malus, mandragora
qua dicitur, illa Plinii lib.19.2.4. qui de addit: "egregias
aliquando O[ste] p[ro]m[is]a per se ha[bit] arbor[um] & necessaria temp[or]is
vires imbre, annis sepiore, vel afflatis defusa, annis exordi
abundante & decolorante enim, annis deteriora p[ar]t[es] idem lib. 20.
C. 2.8. p[ar]t[es] illa deformat p[ro]p[ri]e tenuis imbre, in rotundis
p[ro]p[ri]e deponit p[ro]p[ri]e tenuis imbre, annis exordi
deponit annis illa flava amara fusa. Pari modo quid inter animalia infirmis homines qui cathartio id est gutta a aqua,
suffocatur, tuta uritur, aura infecta pellit haurit, qui plus-
rimi, in modo immunerabilitas, & imp[er] nos, ac medicis
ignotis mortis laborat. In solo homini oculo moebos con-
tentum numeris & nominat Galenus lib. qui incribunt intr-
duci, feta Attila, cap. de Oculorum affectibus. Verè S.
Ioh[ann]es hoc expertus, hominem describens cap. 14. 2. Homo, sit,
natura de moliera brevi u[er]o tempore, rapient multo miseria
qui plus q[ui]c[unque] excedit & conservatur, & fagi vel u[er]o umbra
& somnus in eternu stat permanet. Flora p[ro]m[is]i ut mox ut
floruit, flavevit: p[ro]m[is]i si decorticeat, aut leindas, antea-
quam illud astra moveat, illico cultura nigrore inficit,
vigorim perdit marcescente incipit: ita & juvenis atque flo-
rente & u[er]to roso, mox deflorcit, palellit senecte. Quasi u[er]o
in deriso iumenti l[ati]ra, quasi prima p[ro]m[is]ione in
caecum ejus sibi p[ar]t[es] oculi, ait Deus Oice g. 10. Annos
ergo certos hominum est uncio[n]is & corbis p[ro]m[is]orum? Quo-
tidie ex arbore aliquo aut e aliud, aut leguncis poena, donec
omnia in coebo inferantur: quotidie aliqui hominum vita
hac decadunt, & in cœcum mortuorum transferuntur,
donec omnis ad unum iensem, sed brevi temporis iatio, in
eudem transferantur. Quocirca Casar a Ripa in Eco-
graphia, mortem pingit tam fale, & uncino pomerum,
ex hoc loco Amos: qua facit fale omnia demittit, ita
uncino omnia carpit, instar pomilegi & ponilegri. Ita
tunc juvenes, florete, gaudente exultate, dicit[ur]: Nos po-
ma nascimur, cras mergendi, cras morior[um].

Hoc confidunt Cicerio, Gentilis licet, si p[ro]pter canse-
zium ab omni voluptate caduqa & terrena avocandum,
asque in flibus & caelestib[us] dirigitur. Alio, inquit ipse in
Sund. Scriptor. p[ro]f[ess]io si u[er]o, ait, auge hunc fato & aeternam
domini conseru[re], neque sermentis vulgi & determinaz. nec in
premissi homini sp[irit]u p[ro]f[ess]o verbi suarum & fusi in illeboru[m] operi
dei ipsa vienit erat ad eorum docto. P[ro]f[ess]io qua dicunt u[er]o,
mors q[ui]d. Idem Quig[ue]l. Academ. Cogitationes superiores atq[ue]
caelestis, hoc noster ut exigua & minima conseruamus. Et
Tulicula. Conf[er] me[mo]ris longissim p[ar]t[es] sum aeternitas, &
bruvius reprobatur: inde etiam deus e[st]im[us] corporibus relatis
expeditam & annulationam omnia experit. Et in Catone
Ma[ri]j[us] ipse sua disputatione tunquam ex hospicio, non rem-
quaque a deo: conseruandi enim nobis natura. Ciceronianus,
non habuendi, dicit. Quia ej[us] p[ro]f[ess]io si adolefacit, cui si am-
pliora se ad usq[ue] p[ro]f[ess]io esse vellentur: d[omi]ni boni, quid ej[us] in ho-
minis vita die d[omi]bi non distinxit mihi quidam videlicet,
in quo ej[us] aliq[ui] extremitus. C[on]tra enim de aeternis, sum illud,
quid praeceps, offensit, tantum remaneat quid virtus & cito
fallit si conseruatur. Hoc quidem ceteris & dies, & mens &
anni ne praeceps semper vanitate vertire, non quid ceterum
sciri poset. Rurum Tulicula. I. D[omi]na sua via, ut a Socrate,
duplicit

duplices quoque amicorum est corporis excedentiam. Nam quod se a hominibus vultus contumaciam, & se non libidinibus desiderant, id demonum quidam liceat sed facilius Deum qui animo se inangres et falsos gloriantur, quibus qui sunt minima cum corporibus consurgit, sicut in corporibus hominum plena ebrietate Deum, id est illes, a quibus sunt profecti, similes sunt redimi. Quid jam dicat, quid licet Christianus?

Vers. 2. **UNUS FINIS SUPER POPULUM M E R U M ISRAEL.** Finis, id est, excidium Israeli a me decretae & praebitum, in Hebreo pulchra est paronomasia inter prophetas, id est poma atlatis, & ppkis, id est finis. Radix enim YP kai, qui significat compungit, angustiari, affligit inde YP kai, significat ipsam pangemtum. YP kai significat atlatis, qui soli pungit, urit & maturat fructus, q.d. Unicus haec kai, id est pomorum atlum, uter te, o Israel, ut tota atlatis, & pungere te ut kai id est iugis deinceps tibi kai, id est finem & exanimem, adducet. Quicquid YP kai, id est, evigilavit & maturavit pravum tuum kai, id est pomum atlum, & tuus kai, id est ipsam tuus kai, id est finis, ut ait Esdras 6.9.6.

NON ADIICIAM ULTRA UT FERTRANSEM TUM I. si diffusum pectus ejus, ut eum fontem preteremus in deum impunitum relinquo, ut perterritus preterea, cum telos & inclemens videt temerari & diffidit q.d. Tunc iuntur crimina Israeli, ut non possit viterbius coquere, non possum tacere & patere, sed illa est fatimata & multitudine, quasi clamore pro & vsu dico cogant me ad eis vindicandum. Ita S. Hieron, Theodore, Rupert, &c alii.

STRIDEBUNT CARDINES TEMPLI IN DIE VELLAT. ILLA I. tunc vertutus quoque Tugurio & Pagino q.d. Stridebunt cardines templi, cum hostes vi pueris eis percurrent, ut illud ipsi & vesti. Rursum stridebunt ex expecto postulum configrantur, & eadem templum ab hostiis incenditur, ita Theodore Arribatus, eam autem similitudinem illarum & quia felices hirsitzel complum isolis & celeribus contaminarunt. Stridebunt ergo ipsa cardines, cum illos illius stries, aut malei hostiles frangunt sub revellenti, cumque per illos regnum hostium in templum intrumperint. Alter quoque Sanchez: Signum, sicut bellum priscis erat, templi porta perfingere, tanta illud aeneis.

Sunt gemina bellum porta, formidans atrium.
Est aliis certe sedes peribit festina pugna, &c.
Iniquis rebus stridens levem sensu.

Verum hic mos fuit romanorum, non Hebreorum. Adeo, agi hic de exercitu urbium & templi non de bellis figo. Ad verbum Hebrei vertat, aduersus canonicam amplius est, canica templi venturum in ululatione: Tunc, cornu laudes noster (cantu), fama & gloria Jesu-^{poli}. Secundo, Lyrans vertit, stridebunt cardines palatio, scilicet regis & optimatum, cum hostis ultorum palatio intrumperint. Terzio, Chaldei vertit, aduersus ventus canitionem in termino palatio, sic palatorium, in qua huius felix cantiones moxie inlustrantur perfonso loquuntur; & Vatabli aduersus canonicam palatio Petrus latitum totus lugit, q.d. Canticum principale & potestum venturum in dilatatum & mortuum. Noller cum Septuag. & aliis jam citatis, melius vertit, caritas templique. Hebr. 17.11 kochi, propriè sanguinem de potens templum, five basilica potest significat, a rad. 72.11 basil, id est potest, praviluit, q.d. Basilica potens, ceterisque tuis magnis ecclias praviluit. Quarto, dep. usq. venturum videatur laqueraria templi q.d. Tunc erit clamor hostium & carorum ab ea in templo, ut totum templum ululari & complacuisse, ipaque loquerari voces ululationis inflexa cetero reverberantur, ululate videantur. Sic & nolam verumque explicat, & cum lepeus, concilium S. Hieron. Stridebunt, inquit, cardines templi, sive loquerentur. Hoc autem responsum antedictum est, quod non grave malorum pudentia incendiis, ni ipsi queque periculum cardines & emulsa loquerantur, & incredibilis sensu restitutum. Unde patet, fieri Hebr. 17.12 sicut, passim alibi significat canisse, hic tamen significare cardines & loquerentur (haec enim vertunt Septuag. & S. Hieron, qui Hebrei lingue erant peritissimum) forte per onomatopœiam & vox eorum, sicut, teleri & exprimit sonum cardinum stridentium, qui ilorum quasi canticus. Addit, h. ad 17.12 sicut, que recta intendere, extendere canere, multaque alia significat, deducitur nomen 17.12 sicut, id est muros, & mordicium ex quo proficiunt, vel quod procurant & fortis extenduntur: inde seruos vocantur loqueraria, qui per totum templum superne extende-

A tur, queque in totum templum propiciuntur.

Quales, de quo templo loquuntur hic Amos? ut a Hieropolitanis Dicit, in de Bethelino idolorum? De Hieropolitano tunc accipiunt S. Hieron, Theodore, & Rupert, Alii, & planius, accipiunt de eo quod erat in Bethel dictum vitulus acrius. In Bethel enim degebat & prophetabat contra vitulos aurocos Amos, ut patet cap. v. 1. unde de his v. 2. celestis ei fium communante, qui & ei obvenit cum Jerusalim multo tardius visitata sit. Sicut ergo Judet iustum templum in Jerusalim vocabunt hebrei, id est betham, ita eorum omnes Samaria iusta summae ro Bethel partner nasciupsit bethel, id est illa epopea ex v. 7. Jacob Denius in superbiis Jacob, Jacob, enim vocatur decemtribus, non duobus. Et ex v. 14. Qui invans in dolibus Samaria, & deinceps Vivit Deus in Dan. Unde liquet hoc dicu contra Samaria, corumque deos collatores in terminis regni, puta in Dan & Bethel, ita Ruthenus, Lycen, Clarius, Ariz & a Callio.

MULTI MORIENTUR Hebrei multiplicanter occidetur, id est, multi erunt cadaveria, multi occidentur, in omni loco prouincia etiam, id est silentium, q.d. silentius mortuorum & capitis habitationes vel oscula, in omni loco prouincia silentium, sit S. Hieron. hoc est iustum & valitatem inducans omnimea plena populo redigam in iustitatem. Et metu lepros: silentium enim ponens pro flagre & desolatione & ex occisione enim & flagre sequetur desolatio, ex desolatione solitudo, ex solitudine silentium. Unde Septuag. vertens, in omni loco invictum silentium. Sic modo sit S. Hieron, in suo libro tertorio propositum of silentium Iudeorum: vibrantes fuerint, magnis prius quam legimus approprie locis, mutring & hinc non student. Secundo, contra vertit & explicat S. Hieron. omnium accipiendo labo, id est in, pro min, id est, sic vertit, ab omni loco prouincia silentium, quia in omni loco erit clamor, tam omnium occidentur, quam tectorium occisorum. Tertio, Vatabulus vertit, multiplicanter cadaveria in omni loco (qui j. praeferit) dicit, sicut d. Pollinior qui curam haberet prouincias cadaveria in repulchrum, agnoscendo pullum Dei & vacantes intans literaturam flagrare, dicas loco tuot Tace, non conserui de domino Deo, quod tot nobis defensura: quia huius hac patiente proper adcolatiam de peccatis nullis. Verum haec multa suspicione sunt, quia non habentur in testu. Quarto, T. Guitton vertit modis cadaveria (huius) preferens in omni loco, sicut, silentio. Quinto, Atthasius calice dispigit, & de Amasiam latet notum idolorum telem, sic vertit & explicat: Ad eum malos & unci cadaveria, ut in omni loco prouinciantur impulsa: at in omnia, q.d. quia hinc meis oracula & minus non credis, tace & tacere expedit regnorum. Valibus enim haec omnia completi, & raro iter credere vel in aliis. Verum primus tenus plausus & genitius est. Stili modo regi ubi a moris, id est, itarus & leuis defensorum, in quo lumine ellus vanus de horro, vocatur terra silentium, & hebre. doma, id est silentium Nam, sicut Ovid. & Faust.

Hec etiam locutus animos diuine silentium.

Et Virgil. Aeneid.

Qui quoniam imperium est animalium, ambrogeus silentio, Eccl. 4.1, & Propterea, loca nocte silentio loci, Et inferni?

Quoniam silentio terra mea, illa silentium.

Canticum vero, canticum & canticum asper.

Mer. dicit, dicitur hic, silentium & tumultum libralitarum congrue pueri contumus, tumultus & silentio. Sicut enim mensum cum io modis zonaria de pratis illi, contraria constiutur surari, ita & padet Deus contraria libralia contraria luppicias curat, omnium tupebism deprehensione, sicut galum fame, libidinem morbus & distractus, accidiam laboribus & ludoribus, tumultum detrahit one. Quis enim libralibus feles idolorum, puta virilorum aureorum, eodemque invadet, & vallestant bona pauperum, ut dicitur v. 6. & 5. hinc patet Deus congrue multat eos omnium rerum iustificatione, flagre & valitate. Jam illi modo apud Christians, urbes de provinciis in quibus ingens fuit rerum hominorum luxus, luxuriamque, miliarum & fraudum turbam, punit depravatione & desolatione. Paratione & iure monasteria & Ordines, in quibus abjecto silentio viguit disolutio, garubita, detractione, mutemuratio, soviodia, &c, punit silentio, liberando es ab hereticis vallet.

con-

combusi & redigi in solitudo noster. Exempla in Gallia, Germania, Belgio, Anglia, in qua sub Henrico VIII. telle Sander.

Stilla de non temporum sustentis annis.

In egeria provinciali simili plorare monasterii, funditus evitis videmus, arque in monouillis causa publica fuit omnibus morti, nem cum silentio & discipulis Religiose abieciunt utique Mous; horum licetiofis, & plusquam taciturnis. Dicatur ergo talibus Deus. Quia vos projectis discipulis & silentio, quod vim a vobis patitur, incurvatus, illud que in oculi loco relutavit, iudeo proiciunt, redigendo nimis in cinctis campisque silentes.

Quando transiit mensis, ita Roman.

VIII. 5. Hor. & septim. male ergo Remig. Rupertus, Hugo & Lazarus legit mis. ET VENIUM DI MUS M. C. Sciptur. & organisatior. ET quando transiit illa Syria

Triplex Syria, terra Mys & fabbata tripliace accepit posuisse.

& Primo syneccodice pro quolibet tempore generatum. He-
sabnam brevi enim tempore omne mensurabile & dividibile per
mensas & fabbatas. Secundò, magis participatione mēta, hec
etiam, vocabulante neonomia, id est, prima dies cujuslibet
mensis: & fabbata propter erat septima dies hebdomada. Tertiò, specialemēt mensis facer erat mensis leptimus, pa-
tē se pember, quo pol collectas fruges totum pene mensim
lascrum solumque agebant, etiā dicit Levit. 23. 8. & sequent,
ac proinde idem mensis erat fabbata, non diuersus, sed
mensum: quia era septimus mensis. Ille festus. Iusta
primum mensis & fabbati acceptiōnem, primus hujus loci
mensis erit hic. Quilibet mente & fabbato, id est, quolibet
te mōre, quo vobis & suari frumentopole, videlicet fru-
mentorum vilis esse preti, illud recedit, ut tempus ho-
transireat, & succedat post tempus copiae tempus inopis, quo
tilia carnis vendata. Ita a Calisto & Vatablo.

Juxta secundum acceptiōnem fons secundus erit hic, Ita inhiatis lucto, ne dolatis advenire felum neomenit & fabbati, ut aperte illa ciō tristia, ut illis transiāt si illico ad mercionia & lucra veltra redeat, "ac de more vestro carē vendat frumentum." ita S. Hieron. Thodor. Rufin. Remig. Lyras & Riber. Ubi Nota a variorum mecenatorum vota, qui nihil nisi merces, mercans & lucra
fominis, quibus proinde omnes res divina est longa, adeo
que Missa dimidia hora lep̄ nūmis est prolata. Addit Sam-
chaz: Calendas, inquit, sive primus mensis diem avide ex-
peccabat avari mercator, quia tunc pecunias dabat for-
nori, & sciebant esigebant vias et paret ex Plutarcheo
libr. Non formidans, & Horatio lib. 1. Satyra 1. unde
tunc debitorum, qui fieri solvere non poterat, pignora
vendebant, vel bona invadabant. Hoc refertur opposito
Chaldae & Pauli Burgenses, qui per mensim accipiunt non
quemvis, sed embolimalem, qui scilicet tertio quoque
anno quā decimus tertius, alii duodecim anni mensibus
addebutur ab Herbeis ad hoc, ut annum iuniū lusurare
et parent solari, et dixi Eaudi et v. qd. Quando tran-
sierit annus alle tertius longior post quem addebutum
mensis iudei frumentum dictere, & carius vandi, nos
illud carē vendemus. Rursum Cald. Burgenses, Albert,
& aliis fabbata accipiunt non diuersus, nec mensum,
sed anorum, puta annum leptonum remissione, qui tenuis
era & fabbata, id est festus. qd. Quando transiit
annus: leptonum quo fieri non fecit, unde leptonum frumento
et pesu, tunc carē illud vendemus. Hanc iudem affe-
runt quoque Remig. Albert. Rupert. Lyras. Hugo.
Favet hinc exppositio articulus Hebreas 10. additus voci
etiam, qui certum mensim, eumque exercitii ultraeum be-
gnificat, qui fanez illi esse nequit quā mensis festus.
Rursum favet rei natura: post mensim enim septimum ca-
rus erat frumentum, idque ordinariē quilibet anno. Non
enim videtur loqui Propheta de anno leptono, vel simili
extraordinario & ratus occurrente. Denique posset

quis opinari, per mensim nec significari mensim mesis quo
scilicet metebant novas fruges, puta Majum, vel Junium: ac per fabbatum significari letitiam Pentecostes, quo ex mes.
et primo panes quā primis Deo offerabant. Sabbatum enim Hebreas erat quinqueplex. Primum dierum putā
peima dies hebdomada. Secundum hebdomadum, putā
leptum hebdomadis numerare à Paschate, qui confidit
quadraginta novem dies, quibus explicit sequens dies quin-
quaginta erat Pentecoste. Tertium mensum, putā septem
mensis mensis, de quo iam dixi. Quartum, annorum, parā
annos septimum remissione, qui proinde vocabularū labi-
tus, eratque festus. Quintum, hebdomadis annorum:
leptum cujus hebdomadis, ave leptonum annorum, fa-
cium quadraginta novem annos, post quos annos sequens
quinquaginta mensis erat jubileus, & totus labarum, id est festum.
Verum quia statim à messe & Pentecoste erat copia
frumenti, ac proinde illud vilis erat preti, hinc aliud tem-
pus hi ari mercatores hoc nocere videnter, videlicet post
septimum mensim, quando jam illud deficeret, e quippe
tempore carūs etibz incipiebat.

ET APERIEMUS FRUMENTUM] aperiemus granaria tem-
pore copiae clausa, ut tempore penuria promunus, care quo
ibito nostro vendiamus frumentum. Porro quia hic Deus fit
invīsum, docet ipso hī loco, dum mox multas gravēque ta-
libus portas intem. Deum imitentur principes & magi-
stratus, ut hīc monopolas, quasi mures triciti corri-
res, imm̄ contores, famem publicam afferentes capiente &
plestant. Ia fecit B. Carolus Comes Flandria: cum
enim Lambertus Straticus, frater Bertolfo Propositus S. Do-
nationi, decimis in multis snos redimisset, plenaque hor-
ra habebat, atque ingruente anōnoz caritate ea cępēt
communicare nobis, iustus B. Carolus ejus horrea effringi, tri-
cīque vim ingentem egenibus gratia admisit. Quia de
castra à monopolia ei in templo ornatū sacrificiē more vio-
lenta illata est, ipseque justitiae regū ac anōnoz publica ta-
tur pro mōrēta ut fortiter obit mensis martyris palmarū
tulit. Ita habet ejus Vita super à Belgis edita, & Amili. f.
Celebris & sancta hujus facti memoria etiamnum Brugis
Flandriam perdurat, ubi locus, in quo Comes occulit,
mibi olim offensus est.

Narrat Procopius lib. 4. Johannem praefectum pratorio
Bellarii, ubi U' Andalico naūicum panem, ne bis ca-
etus pondere levior redderet, adhuc crudam ad publici
balni formacē assari fecisse, ne quid ponderi decederet: et
vix Methone pervertere, cum panes diffolvi & cespere,
& mātitibus per modios dīstributi graviflōs morbos in-
vekeret. Ita quod avaris totum exercitum afflīxit, & pe-
nitē pendiit. Ad hīc avaros Tancili fabulam ingeniose
transiit Horatius. Et Semiratra 1. qui

Concepit audīque facit.

Indom. subiā, & tamq[ue] parere facit.

Cogitare, aut p[er] illa tempora gaudere tabellis:

Potro Deut. iiiiū iudicio a varo penuria punit, facitque
ut frumentum quod avarū allervane, à muribus corrodatur,
vel tempestate aut naufragio mergatur, vel ab hostiis dia-
ripiatur, vel alio caū pereat.

Memorabile est quid in vita S. Paulini legimus, cum
Christi imitatione & amore opes amplissimas in pauperes
crografe, & ex diffimili faciū possperīm. Cām quā
dam die paner ab eo spūpē petret, dixit B. Terfa oīm
conungi, nō forori sit (cum ea enim vivebat in conti-
nētia, ut cum illi daret. Respondit Terfa, te non habe-
rētū nūcū pōdēt. Jostus tamen Paulinus illum dāi.

Terfa timens ne in prædio nou haberet quod apponēret
Paulino, panem non dedit, fed feravit. *Imreua,* inquit
Gregor. Turon. lib. de Gloria Confess. cap. 207. adveniens
quidam diuersus se mīfūs a dominiū fāi, ut illi annūs ac vī-
ni deferunt spūpē: sed pro hoc se merito quād circa tempora
suā annūs cum cōfītū abfūlēris navim. Tunc vīs Dei converſus
et mōderor aī: Inseſtū te illi p[er]spīrū nūm panes fūfū
furatū, & idō hanc navis off[er]it merā. Ex adverio dūm idē
Paulinus jan Nola Episcopus, adē liberalis est, ut cum
fruges omnes erigat in p[er]petuū, tandem spūpē pro filio
liū videtur redimēdo servūtū māciparet, paulo p[er] Del
autu[us] a rege W'andalū agerūs enī fāi cl[er]ibus omnibus,
atque osūtū frumento navibus Nolam est remissū
figo sefūtū, & meū se fārūtū salutē mācidat;

enī mōlē d[icit] fārūtū ad libertātū redire, illud vidētū
imītū, qui fārūtū servūtū aſfūtū, ne nos e[st] fārūtū fārūtū p[er]petuū.

S. Paulini

*Atrevel, in
monopolas
frumentū:*

*Exemplū
B. Caroli,*

Cuius sequitur usq[ue]g[ra]m Paulinam, ad temp[us] voluntatis seruus Iustitiae est filius, ut eis p[ro]modum liber cum multis; alt S. Gregorius lib 3. Dialogi.

S. Iohann. Simile est quod nuntiat Leontinus in vita S. Iohannis Eleemosynarii, de mercatore quadam opulenta, cuius fruges & merces osmifragia pertinet, qui cum hoc iuvum inservit lamenteans narrat. S. Iohannes, audiret ab eo: *Sic[us] hoc n[on]n[on] alic[ui]a de cunctis accidit, nisi quid haec novis non i[n]f[er]o, non benepl[ac]to e[st] o[ste]r[re]s[que] p[ro]p[ri]etatis. Ju[st]itiae ei[us] r[ati]o ciudat unam ex navibus Ecclesiæ, onus illam videnti milibus modiorum frumenti: cum qua felicitate navigans mercator, appulit in Britanniam fane tunc laborantem, ubi moderato pretio vendens frumentum, Britannorum indigentia dum cognitus ipse datus est. Hoc et quod ait Sapientia Proverbii 11. 24. *Alii dividunt propria, & dilatant suam & illi rapian[ti] non s[er]u[nt] semper in erga[te] accep[ti]a[re]. Anima que benepl[ac]to impingebatur, & qui in[ter]clusus p[ro]st[er]no inveniebatur. Qui abscondit frumenta maleficius in portu, benepl[ac]ta autem super caput vendendum.* Et S. Paulus ad Corin[thios] 9. 9. &c. *Qui parcer feminis, parcer, & qui feminis beneficentibus (beneficiis, largiter, copioso) de beneficentibus & messe, vide ibi dicta.**

Quocunq[ue] graviter & act[er] monopolas in lectiis S. Ambrosii, lib 3. Offic. cap. 6. Cognit[ur], ad scandens conuersis nascitur indigentia, quae copias dei frugis seru[us] in iudeis iudaeanis publicis partibus? Cum plures minoris abundanter sint, scilicet si iugis? *Cum opari facili p[ro]paris frumentis, & in eis non sensimus beneficia frumentis, ne[m] in aliis ante priorem recaudare frumentum, aperte potius nihil nesci[us] a quadam se de fame publica neglegi. Et mox Lascivulum h[ab]et sicutus appellavit caput sumptuosa laetitiae imperia, quibus in visceribus humanae durus indiscutibilis obrepit. Lascivum tamen dampnum publicum est. Iustip[ro]p[ri]a & iustitia iuris uparet horre non clamans. Re[ligio] Salomonis [Proverbi 11. 12.] Quicquid iugis frumenti, vel in illis nascitur, non invadens quantum avaritia amolum in ad scutellorum iura non percurrit. Quod non legimus acquisire, quod venit quidam frumento, ita extrahere disciplines debunt.*

UT IMMINUAMUR MENSURAM, ET AUGEMUS SICLUM. Promulgatum habet ep[iscop]us, qui erat certa, visitata & communis mensura, sub qua omnia aliae per synecdochem sine litigio. Porro ep[iscop]a erat decima pars eori: eorus autem continebat 30, modius italicorum ep[iscop]a continebat tria modios italicos, & i[er] Hispanicos (modius enim italicus dupl[us] est a[ll]i) p[ro]p[ri]um. Quicquid ep[iscop]a Italicum idem era quod minus Attica, e[st]e[re]t pro Ioh[ann]o & Antioch[ico] 12. R[ati]o tum frumentum erat tercia pars ep[iscop]a, puta modius unus italicus. Vide[re] quod dixi de modiis in fine Penecesteri. Notas non tantum avaritiam, qua carissime vendebant, sed etiam de fraude & mercatorum, quo in vendendo mensuram minimebant, id est, menista equo minor: rem quam vnde[re] emper[ator]ibus admiscebatur; & e[st] corrigatio vero augebat scelus, supponendo felices flatus dolos, ut sequitur: quaron videlicet latentes in qua appendebant etat scelus, ut videatur in iusti effe[ct]u ponderis. I quem ementes pro merito empta solabant, effe[ct]u deprimebat & gravior, ut etat scelus aliquo justi pondere, his dolos statutus est appensus, nullo a vior[um] videatur, ac per consequens illi drachmas aliquas arg[ente]i vel auris, ementes adiuvare debent, ita Clari[us], Riberia, Arias & Calisto. Olim enim omnis pecunia, præteritum cum undis effet, nec lignata, semper ponderabatur, & ad pondus animum, rebus auctis pro pondera maiori vel minori i[ur]i iustum habebat pretium, magis velminus, ut patet Genes[is] 33. 16. J[acob] 31. 19. K[or] 5. 2.

Secundum, S. Hieron[im] & Vatab[il], per scelum accipientem non montant, id est pondus Siclus enim hebrei, id est quod pondus, q[ua]d *Augemus scelum*, hoc est cum emens merces, majori aquo scelio id est pondere, eas ponderemusque verò eadem aliis vendemos, minori aquo pondere eisdem appendamus. Unde Vatab[il] verit[er] dimidiam mensuram, & angustam pondus, & pervertamus bilanciam dolosum. h[ab]emusque dat sensum: *Vendamus iustitiam nostram mensura aqua manu*, id est per versandum apponamus bilanciam dolosum, q[ua]d. In his que mensurae vendit scelus, ut media, merces merenda aqua manu, id est veraque accipientem, majori aquo pondera iuste[re]ntur.

Tertio Remig[io] & Lyrae exponunt Augemus scelum, id est augemus pretermis frumentis, q[ua]d. Conspicimus in pretermis iusto major, ut nemo nostrum iusta illud mancipio

A vendat, ita ut cogantur empiores omnes præcio illo injusta à nobilitato merces nostra facere. quod vitium vocatur monopolum, & de quo vide P. Lefium de Iustitia & iure lib 2. cap 2. de emptione dub 21.

Quarto, Mariana explicat, q[ua]d. Post venditum frumento & receptam pecuniam augemus scelum, id est scelus pretium, ut sic crederat præsum pecunia, op[er]e que no[n]r[es].

Nota. Siclus, hebr. idem est quod pondus, à rad. *SP[iritu] scel[er]e*, id est appendit, ponderavit. Si græc[us] scelus dicitur *est[er]e* à scelis, id est libra, pondus, bilateria. Siclus enim erat nummus vulgaris, communis & usitatus, pondere quatuor drachmarum, five semunciarum, quo non tantum pecunia, sed & metallum, adeoque res quilibet pondere bunt. Valer[ius] ergo hic illius quartus Julius, five quatuor rega[li]os & Hispanicos: Julius enim, auctor ac regalis, pendit præmio argenti. Erat & scelus stres & surcos, quidem oneris, sed pro promota majoris vel miocotis preci, vide quod de fieri dicit Exodi 30. 13.

UT POSSIDAMUS IN ARGENTO (id est argento, VERS. 6. to, pretio argenti. Hebr. enim brev[er]e, id est in, est nota p[ar]tij) GENOS. ET PAUPERES PRO CALCEAMENTIS q[ua]d. Ut h[ab]e[re] tollerentur & si audis redigamus pauperes ad extremitatem inopiae, qua cogantur le vendere nobis in mancipia, itaque possidamus eos, ut nobis quis juventus feriante, id est parvo pretio, immo pro pari calceamentorum.

ET Q[UA]K[UE]LLA FRUMENTI VENDAMUS VERS. 7. pro p[ar]tio humero. Nota hic a variorum mercatorum variis aties & dolos, quibus alias exiliunt & se distinxerunt. Primum est, quod carissime merces suas divendant. Secundus, quod minores merces. Tertius, quod augemus scelum, id est pondus. Quartus, quod suppoman[ti] flatus dolos. Quintus, quod cogant paupers non tantum iusta, sed & scelios vendere pro calceamentis. Sextus, quod frumentum milium paleis, ciceri, ave[ri]a, avena, &c. vendat pro p[ar]to frumento. Unde Arabicus velet, vendamus usq[ue]m p[ar]gente, id est, quod post inlatum frumentum scopio aream p[ar]gendo, convertitur & congeritur. Hinc ita Dei exulta detonat in nos, sicutque.

JURAVIT DOMINUS IN SUPERBITAM JACOBI id est contra superbiam Israelis, qua superb[us] dominatur pauperibus, polisque dep[er]cedatur ita leprosus. S. Hieron[im] Theodori, Remig[io], Hugo, Lirian[us] & aliis Hebrei pro superbiam *NI[on]M[od]US* dicit, id est magnificencia, exultatio, arrogancia. Unde Chaldei, veteri, iurare Domini quod debet magnificenter Jacob. Paginus, iurare Domini per calceamenti frumenta nota in Jacob 12. & Tigrinus iurare Domini per scelos, quod derat gloria, præstans magna[re]tate, & quam superb[us] Jacob. Sic art. Iust. 14. 16. 17. *Non in sap[er]tate*, id est, in magnificenter & gloriatur, fons noster, ita Vatab[il] & Prado in Ezech 8. 7. v. 2. explicatis illibet. Id est quicquid fons superbitus potest. Templum, inquit, vocat superbitum potest, id est arcens potentiam, imperbitum, magnificenter & gloriosum. Prima verio & tendit nolli Interpretis, ut Hebrew congregantur, ita & neronior[um] est.

SI DE LITERIS FUXA VERS. 8. Vix[er]it est olla iurantibus, & signum iuramenti exercitatoru apud Hebreos. q[ua]d. Juravit Deus dicere: *Vox mea, meaqua[re] veritas, quod non oblitus habet hoc opera & f[ac]et[ur]a Israelis, sed ea acrier p[ro]p[ri]etatem, adeo ut si forum oblitus huero, non habess[er]e veras, non habeat Deus. Vox ergo in iuramento vel improprie est significativa p[ro]p[ri]etatis & subiunctis sacrationem, v. g. h[ab]e[re] non habere Deus. Hanc enim Hebrei per euphemismum tam horro[rum], quam boni omni capula subiect, & subiectum relinquent.*

USQUE AD SINUM in perpetuum. VERS. 9. **NUNQUID SUPER ISTO NON COMMOVEBITUR TERRA** A j[ur]icite valitatem, ut diripiatur & valitet. Unde Chaldei, veteri, de obliterare terra. Secundum, hebrei est *U[er]o n[on]g[ra]t*, id est commovet, ut ventu Taurina, Paganino, &c. q[ua]d. Tanta sunt sceleris Israelis, tantaque ob ea illi clades imminent, ut merito terra hebrei audient, insinuens & tentans, quasi terror & stupore percussa contremiscere, omneque incolas plangere & epuleare debent. Et propositio p[ro]p[ri]etatis ad patibus enim terrae inde filii sensum, indignationem, horro[rum], & terram attribuit. Omnes enim creaturæ sensu naturali sentiunt vocem & nuntium sui creatoris, multaque magis c[on]fidentiam ostentant & trahunt.

ET ASCENDET QUASI FLUVIUS UNIVERSUS, ET DEFLUIT QUASI RIVUS MEGITTIUS. Aliqui, ut à Caffro, per rivos accipiunt torrentem dederū, qui Judæam differinas à delecto & ab Egypto, de quo dixi cap. v. 15. q. d. Sic ut torrens in mare debuit, & amplius non apparuit, aquæ postea metu hauiunt; ita Israel haerentibus ab Assyriis, ab eisque abducendis & dispergantur, ut amplius non appareant, ita à Caffro, qui de citat pro hac expositione S. Hieron. & aliorum in S. Hieron. idipsum non report: atque illi torrens dicitur, noveremus et & vocauerit, non fluvius. Addit, rivos Egypti non aliis est quam Nilus, vel rivo Nilus unde Sepueag, præ rivo, versus fluvius Egypti.

Melius ergo Clarius, Arias, Vatabl. & alii psalmi per fluvium intelligent Nilum: hic enim paulo post vocavit rivos Egypti, praesertim quia Nilus in septem rivos se dividit, quibus per totidem osias in mare defuit. Appositum adducit Nilum, posuit quoniam alios fluvios: quia Nilus quotannis exundans, & relagans, oblitus fertur, leaque facti Egyptum (non enim pluie in Egypto, sed vice pluie est Nilus exundans.) Unde melius Egypti dicunt esse in Nilo, qualis in cauâ, tanta illa flava &c. In agno mulier semet Nili, magna fiamma frangit eum, aqua et regnatur genitum. Addit, ita licet mercatores summu-
B nus combati ex Aegypti, Aegyptum enim ita fertur, ut esset horret Romanorum, in toto Orienti, q. d. Quia vos, o Israelites, fragmentum Niliacum lo Aegyptio vili pre-
tio empupum recordatis, ut etate vendatis, quin & illud multa in quinquiliis vitiatis, & impulsi maliuersi dolose drenatis, huc de hac ega adiacens exercitum Aegyptiorum, qui insulari Nilus copia sua inundabili Israel, & conuicere eum lao frumento & opibus evenieret, & transferent in Abyriam. Albidus ergo ad sacerdotium, id est, incrementum Nilii in-
tumescens & exundans, qui detinebat faciem deuotissimæ &
fidelitatis, se partim abducens à terra, partim effluit in suum alveum, & ex eo in mare defluit. qd. Pani modo ascendentis exercitu Aegyptio in terram Irael, vos pariter ascendetis, & ab eis in magnam sursum conglobabimini, & conglobati turmas expellentes in Abyriam, ibique dispergimini & abducemini, ut inter numerofus magnum gen-
tem dispersi, vix ulli esse apparetis. Unde Chal. verite-
tatem in eam rivo cum exercitu suo maxima fata sua vixit, &
sicut cum amorem, apolligio abducens ipsa se fluvius Aegypti, alii actives vertunt, & transversis (Aegyptum) pessis fluvius universus illam (terram Israel) & deprimens rumpit fluvius Aegypti. Sic ut terra Israel, nisi per obscurum Nilus, sit terra Israel obvoluta & opprimetur ab Aegyptio. Rursum scilicet Nilus exundans evertit totum Igyptum, sic Aegypti venient omnes fruges & opes Israel. Secundo, Vatabl. verit, &
admodum rumpit causas iustitiae ipsa terra Israel. & pallor loco eius & abducens factis suis Aegypti, siue ex-
pli, q. d. Terra Israel tota operitur aquis, & ventur tota quæ in amplexu per aquam & innam significat omnes cidades & calamitas quibus illa quasi aqua obvoluta erat ab ira & vindicta divina.

Tertiio, Clarius explicat, q. d. Sic ut Nilus evomset ea qua ipsi instant, sic terra Israel evomset ex Iraelitæs, prouietate eos in Abyriam.

Nora tñ dñs, feliciter non habuerat, sed terra Hebre, enim Tñ p. alata, cum sit lemiostris, respici terramterra ergo Israel ascendens, cincis & deflexis: terra, id est iocule fruges & opes tergat, ascendens, id est in curvum redigenter, ut auperantes ab Abyriis hostiis & predatoren.

Hinc consequtus tñ iuris, supple non habuerat, sed fluvius q. d. Sic ut fluvius universus, id est totus, in Aegyptio collectus ascendet & in alium atergit, ita pariter totus eumulus Iraelitæ abducens ab Abyriis ingens erit, & in magnam iunctum ascendet. Jam in Hebr. legatur Tñ cœle, id est anima illa, feliciter terra Israel ascendentis noflit Interpres alius poodia leg. Tñ cœle, id est complectus, perfectus, universus, feliciter fluvius ascendet. Sic etiam iegerunt Sepueag, vertunt enim, & ascendens quasi fluvius ea, summissa, & defendens quasi fluvius Aegypti, conformatum, id est, nota de consummata multitudine, aquæ ad sufficiunt Israel, quod multic, vel potius accommodatissima electa & approbus adaptat. S. Hieron. in q. d. agnos, inquit, parsen-
siam, ascendens cum fluvio scandens, q. d. autem parsen-
sia in delibet desiderans fluvius fluvius Aegypti, & regressus rap-
ta abducens, ut per eam ostendit separabit Jacob, nostra
Cormel, in Proph. dñs. x. 16.

quæ jura Domini, & euenit supplici de voranda.

Denuo per defensum hec, ut P. P. usque, id est, de-
mergatur in profundum, abducatur, eas in abyssum. Ubis
Nota, præ P. P. legendum P. P. ut legendum soecit
Majoris, intera ergo sic suppresta est vel uno scripto-
rum, vel studio ab ipso Prophetæ, ut omnino demer-
gione inveniret, inquit Marinus in Lexico R. id est causa est
P. P. per se, id est profundam, demergi, & ima: causa non
P. P. per se, id est irrigari, potare sic sicut dicunt omnes qui sunt
P. P. usque in genere feminino, eo quod F. R. non id est
terra, sed nomen femininum. Israel ergo soit in abyssum
perinde a Babylonio, de qua dicit Jeremias cap. 1. v. 3. & ex
eo S. Joh. Apocal. 13. 21. Et sicutus non anguis foris la-
pidem quis molles magnum, & misce in mare dicere: Hoc
impens missus Babylonis rivotis illa magna, & ultra idem non
invenitur. Postremo Syria hoc loco veritatem sicut flui-
vum finis sis, & resipit (opponit) & defendens quasi fluvius
B Aegypti Arabicus Alexan. sicutus quasi fluvius, & defendens
quasi Nilus Aegypti; Arabicus Antiochen. & adveniens sicut
fluvius quasi fluvius, & defensus. & sicutus quasi fluvius Aegypti.

VII. 9.
OCCIDET SOL IN MERIDIIS. Non quod revera

sol Israelites occidet & abducet; sed quod diuino pavore & mortore consternatis, occidere & adiungere videantur: Pavores enim & mortes caliginosæ occurrit, aqua et morti inducit, ut merentes in meridiis videantur sibi versari in te-
nebris; nec lucem solis compiciantur. Hoc est enim quod na-
turalis subtilis: Et subtilissime faciat terram in die noctis. Ita S. Hieron. Theodore. & S. Chrysost. homines ad po-
pulum iudei in Antiochensem seu illo tempore conti-
gente ille uero, eo quod iphi os violatam Theodore Imper,
imaginem pavidæ & anxii, in horas unguis ab ejus ita la-
queo, fureas & ignes expectarent.

Secundum, q. d. ueridus sol in meridiis, id est, in
firme prosperitate & felicitate Iraelitis maxima ei accedit
calamitas & captivitas: ut sic per subtilia catastrophes: sol
enim in luce sunt causa & symbolum Iraelitis & prosperita-
tis, & quæ ac tensio cali nitens & tristitia, in Remig.
Rupert. Hugo, Lyr. & S. Gregor. lib. 5. M. sal. cap. 1.
Rurum id est mens se ratio, occidit trago & peccato-
ri: quia tonitrua trago se perturbatione animi eis occu-
pan: ut v. illa in nocte circa positus, non videt quid agere
debet, ita Cilianus illa s. de Institutis remanece.

Allegor. hoc de oculu de eclipsi loli, que per miracu-
lum f. et alii in passione Caristi, qui loq. qualis pilatus in-
ceilit, & luctu necesse tui creatoris, exponunt S. Hieron.
Rufus. Rupert. h. & Euseb. lib. 10. de Demontr. cap. 5.
S. Aug. 1. quæ est utroq. Testamento quælibet Cyrilus
ezechiel 3. Tert. lib. 8. contra Marc. e. & S. Cyprian. lib. 8.
ad Quartum c. 1. Idem. lib. 12. de Passione Domini cap. 45.

Ec INDUCAM SUPER OMNE POSSUM YE-

STIUM SACCUM, &c.] editam ut omnes Israelite

inducti lacrum, & capit radiant, eaque decalvent: facia-
enim de calvimum apud Iudeum ligna etiam lugendum &
lacrus maximus, ut patet Ierem. 26.

ET PONAM EAM QUASI LUCTUM UNIGE-
NATI] qd. Affligam terram Israel gravissimum, itaque fa-
ciat ut acerbitate lugere mortuo enim filio unigenito pa-
tent, & maximè mater lugere inconsolabiliter.

ET NOUISSIMA EIVI (ponam) QV. A. DIEM
AMARUM] qd. Efficiam ut novissima & ultima Iraelis
fate lucubrissima & querissima. Tropol. cogitat hoc pec-
cate dum volvuntur, quod icellicet Deus in hora mortis
omnes omnes de dictis in dolores & angores convertit. Verè Py-
thagoras Omnim, alii, meiorum medicinam vel valorem,
qua tempore slave ac pœna anima occidit.

MITTAM FAMEM IN TERRAM; NON FA-
MEN PANIS, NEQUIS ITINM AQUA, ZED AU-
DIENDI VERBUM DOMINI] qd. Efficiam ut tempore
obdictionis & expugnationis Samarie, ita affligantur,
angores, inopique int. mentis & consilii Iraelitæ, ut Pro-
phetas quos jam contemnunt, toto orbe perquirant, ut ex
iis scelentur & adiuvant sum oracula de obdictione exi-
tu, cum confusa ad evadendam: an valebent, a quando &
quomodo hui liberandi.

Tropol. S. Basil. homil. de Laudibus Jejunii in fine, el-
latis has Amos verbis, Non sicut panis, sed sicut audientis
verbis, Ovi, subtili. Quam ideo iam ipsa justitia inde quid p. respi-
cere eum mens ueracum degrediatur peccata mactantissima,
terram uerbi hominem figura medium p. novero. & obstat scrip-

VII. 10.

Sepe enim Deus divites & galones punit fame & penuria A C H R E , ET A D O L S C E N T E S I N S I T I q.d. Non
cabi (parvula), ut qui pinguisque corpore , macriscere & eminiora lo ipsum ; nec ut adverter pauperes & abfici- tuncor ipsim, sed & corporis famae & fuitis ob-
mentis dirat & impingat sua doctrina & gratia . Ratum
hinc docet S. Gregor. jo. Moral. 15. *Sap.*, inquit , dicitur
verbis progra tristis audientis , & sedis propriae cunctis
auditoris subversoribus formo dolere , ut Eschilus , cuius art
Deus cap. 26. Lingnam tuam facias adhucere palete me ,
& eris misericordia tua aperata est .

V E R S . 12. E T C O M M O V A B U N T U R A M A R I , &c. J q. d. Calamitate junctis , & fame , id est , desiderio aucto nūt
oculatae concomiti Israele , vel mortali legato omnes
terram angelorum , ut à mari Galliæ nūc ad mare Mediter-
raneum Prophetas aliquem perquirant , qui hancem crun-
ciem etiam eis para illud placit . p. Signa nostra non vidi-
mus , ier. non est Propheta & non nos ergo amplius ita
Chad. Lyran. & alii . Secundū S. Hieron. Remig. Hugo
& Alias , hinc sensu vel literali , vel allegoricœ tendunt ad
declinationem extremitate Judorum quoniam eis immōnibz
occidit Christum patiuntur , & patiuntur nūc ad finem
mundi . Amos enim hie directi prophetet contra decem
tribus , indicatē tamē de comitante prophetat quoque
contra duas , puta contra Iudam & Beatiūm . Sic etiam
Judas io. fecit , & in vultu simili fuit Irael fratri
iuxta . Hujus ergo excidium illius fuit typus & preambu-
lum .

Andi S. Hieron. vocem hunc locum Christi & Iudeis
adgreditur : *Potissimum hunc locum & in Domini passione in-
colligere , quando illa bona facta retrorsu rediit , nos , & pre-
rem in cruce . Dominum suum scilicet non an si ex quando ten-
tibus crucis complitione , fulminante oram & canticis , Ven-
stans Thespias superaliternis , in planum latissimus mala-
ca sonorante lucrytarum & penitentiarum , & citharum re-
pletis sunt omnia , & capite habentes calceum , que prius na-
garavimus decorata ex parte romana Domine antrotricam . Tunc
primum genitum filium Dei populi Irael , qui in unigenitum &
verum filium Dei misericordiam , aeterni lassus tradidit eis .*
Nunc ergo illi habentibus sonoribus qui repulerunt solem infla-
tum , nos qui sodebemus nos tenetibus & in pudore mortis , vidimus
Iustitiam magnam , & illorum universa festinatio ad Ecclisiam
translatam ad mysticam . Et poll pauca : *Elli dormierunt in me-
tertice Syene & genibus , & diabolus condens deras , virorum
& apicis perdidit , amictus sum rubore muli , in illa Sam-
teinis . Et infernū : Abiit eis ab ois le , & Propheta aversa
conicente fibrosis matutentis a mari ad mare , & Oceanum Bri-
tanum usque ad Oceanum Atlanticum , id est , ab Occidente ad
Arietum , & ab Aquiloni usque ad Orientem ita sub pro-
grado (de vagi) verbo Dei nos vident invaserunt . Et mos fa-
cium vobis Dei explicamus : Quibus , inquit , ingrediuntur famam
ego predidimus intelligentia spiritualia , quia e brevis cerni-
tur pessimi Deini & resurreximus resipescere . Circumseruit orbem ,
& quantum regnum Domini , & non in vobis est quia Verbum
Domini negaverunt , quod fuisse est in manibus nostris Pro-
phetarum , quod ex principio apud Patrem erat , quod eis fa-
cium est & habituante in nobis .*

V E R S . 13. IN DIE ILLA DEFICIENT VIRGINES FUL-

A CHRE , ET A D O L S C E N T E S I N S I T I q.d. Non
tunc ipsim , sed & corporis famae & fuitis ob-
tinetur : hac enim tabulet virgo incepit , & quod ac pe-
nates , ita ut in encin nulla posteritas sit ipsa , sed tota
quasi gens intercessit . Unde Chal. verit. in illo tempore de-
ligunt patiuntur eis Israel , ita Th. odinet. Albert. Lyc.
& Clarius .

Myricè , S. Hieron. Defolient , ait , virginem , quia ver-
ba Domini non invenimus . Ex quo insidigamus , quando do-
minus non fuerit in Ecclesia , perire pudicitiam , confitentiam
morti , alijs virtutes : quia non comeduntur verbis Domini ,
quod qui comeduntur , signantes eis eis aduersi per Salomonem ;
quod ne comeduntur faciat animam suam , anima autem impo-
rta gloriam . Proverbi 3.

Q U I J U R A N T I N D E L I C T O S A M A R I A , q.d.
Ideo virgines , adolescentes & Israelitæ omnes punuerunt V E R S . 14.
fame , fici & morte , quia adorant , colunt etiū etiū per vi-
tales sursum , quem Jerobom erexit , & collocauit in Dan
quasi Deum Samaria , eumque upponunt & anteponunt
Dei verbo .

E T T I V I T V I A S E R B A S S E] Nota , Israelites
B non tantum per virulos suos in Berabæ erectori jureffe ,
sed etiam per vitam quæ ad eos habuit in Berabæ , quia
hac fama estet a sancto idolo . q.d. Pusserunt qui jurant
per vitam , quæ qua iur in Berabæ . Non quid via hac vi-
vere , sed vitam vel metaphoriscam , vel metonymicam in-
teligunt . Metaphorican , q.d. Virat , sed etiū honest , ter-
tar , & frequentetur jugulari via Berabæ . Sciemus ex ad-
versario via discutere mortem , vel lugere , cum neglecta de-
flectit pectus , juxta illud Thren. 1. 4. *Via Sion lugat , &*
C *quod non sit qui vestias ad solennitatem . Metonymicam ,*
q.d. Virat vitulaceus Deus noster , ad quem ducit via
tendens in Berabæ vivat vitulus , cujus acclendi causa tam
longam nimis vita , ut & domino nostra causa ad fines Iri-
tar : habenten sitare in Berabæ , ita Albertus & Lyran .
Iorant per viam , quia in illa multa erant fascilia &
sacra idola erat (eò quod illi in locis illis versibus fuisse
Abraham Patriarcha) qui peregrinantes adibant . Id pat-
ter 4. Reg. 23 v. 12. ubi Iofas dicitur contaminata erat ,
ubi sacrificari & farricandi de Gobea nōne Berabæ . Addit
Vatab. significari hic idololatricum studium , qui fanctissi-
tum constituerunt in longitudine innexis , ideology ab uno
tempore Iudea peregrinabantur nūque ad alterum , patè à
Dan ouique in Berabæ . q.d. Vivit vigetque peregrinatio
que incipit in Berabæ , & definit in Dan . In Dan enim &
Berabæ quā in duobus regni sui liminis vitulos aureos
collocavit Jeroboam , quā iustulæ Israëli Deos . Ara-
trum verit , invan in indulgentia Samaria , & dñeis , quid
Dan & Dei nōne & Berabæ . Vide hic infamum idololatri-
triū studium , quo non tamē idolo , vel templo , sed &
virē precantur , imd per illam quis nomine iorant .

CADENT (ob hanc idolatriam) ET NON RE-
SURGENT ULTRA] quā dicit Omnia & irrepa-
tabiles corrumpere & peribunt . Ita enongi : nam decem
tribus exilia Samaria abductæ in Affyrios nunquam inde
redierunt .

C A P V T N O N V M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

V Idet Amos Deum stante super altare , & iubente uagello , ut percusso cardine illud evertat , ob-
scurissem & scelerum populi , quam si perquisitorum & perditorum usserit , utranc si se in calo ,
ubquo & vel inferno abscedentes . Secundū , v. 7. comparat Israëlitæ Aschiapides , Syria & Tuaellenses , tam
in culpa , quam in pena excedere & desperare . Tertiū , v. 11. fas per Christum restitutorum premisit ,
daturumque copium frumenti & vim , adie ut mentes stillent dulcedinem .

1. V Idi Domum stante super altare , & dixit : Percute cardinem , & commoveantur super-
linaria : avaritia enim in capite omnium , & novissimum eorum in gladio interficiam :
non erit fuga eis . Fugient , & non salvabitur ex eis qui fugerit . 2. Si descenderint usque ad infernum ,
inde manus mea educet eos : & si ascenderint usque in celum , inde detrahant eos . 3. Si si absconditi
fuissent in vertice Carmeli , inde seruant anferant eos : & si celaverint se ab oculis meis in profundo maris , ibi mandabo serpenti , & mordebit eos . 4. Et si abgerint in captivitatem coram inimicis suis , ibi
mandabo gladio , & occiderent eos : & ponam oculos meos super eos in malum , & non in bonum . 5. Et
Domini-

Dominus Deus exercituum, qui tangit terram, & tabescet: & lugebunt omnes habitantes in ea: & ascender ficut rivus omnis, & defluat sicut fluvius Egypti. 6. Qui adificat in celo ascensionem suam, & fasicalum suum super terram fundavit: qui vocat aquas maris, & effundit eas super faciem terre, Dominus nomen eius. 7. Numquid non ut filii Aethiopum vos estis mihi, filii Israel, ait Dominus? numquid non Israel ascender feci de terra Egypti: & Palæstinos de Cappadocia, & Syros de Cyrene? 8. Ecce oculi Domini Dei super regnum peccatorum, & conteram illud a facie terre: verutamen conterranei non contemnunt domum Jacob, dicit Dominus. 9. Ecce enim mandabo ego, & concutiam in omnibus gentibus domum Israel: ficut concutitur triticum in cribro: & non cadet lapillus super terram. 10. In gladio morientur omnes peccatores populi mei i qui dicunt: Non appropinquabit, & non veniet super nos malum. 11. In die illa suscitabo tabernaculum David, quod cecidit: & redificabo aperturas murorum ejus, & ea que coruerant, instaurabo: & redificabo illud sicut in diebus antiquis. 12. Ut possideant reliquias Idumei: & omnes nationes, eò quod invocatur fit nomen meum super eos: dicit Dominus faciens haec. 13. Ecce dies veniat, dicit Dominus: & comprehendet arator messem, & calcarat uerba mittentem feniem: & stillabunt montes dulcedinem, & omnes colles culti erunt, 14. Et convertaen capitevitatem populi metu Israel: & edificant civitates desertas, & inhabitabunt: & plantabunt vineas, & bibent vinum eatum: & facient hortos, & comedent fructus eorum.

V E R S U S . **V**I D I D O M I N U M S T A N T E M S U P E R A L T A A
RE] S. Hieron. Theodor. Remig. Hugo, Lyra, Atias, Vatatz & Ribera centent; Amos hic prophetare ex aliud durum tribus, & tempore Hierosolymitanum per Chaldaos. Probat, quia auctor restituimus, qui facta est per Ezechiel & Nehemias, promittitur ver. 13. Favet Chalda, qui non verbosus, sed paraphilicè ita veritatem gloriam Domini transducens a Cherub, qui manus super diuinorum populorum domum Israel conseruans ad legem, regnante cancellarium, occidens eum. Ezechiel destruxit domum dei, putat templum, & diffidens auctor, & uera domus, fanum in capitulo istam.

Probabilius est quod cantem Russinus, Clarius & à Castro, Propheta hic pergit prope reprobare contra deos in tribus, & consequenter hoc praedicere ex idem altare & tempore idolatrie, quod ipso fieri exeretur in Bethel. Probatur Primo, quia ad decem tribus propriis missis sum Amos in Bethel, ut paret c. 7. 13. Secundo, quia cap. 8. egit contra decem tribus: ergo & hoc cap. 7. Nam obitum est quod significat eu in diversitate sermonem a decem tribus ad datam, in eo cum continuo sermonem ad decem tribus, patet v. 5. qui idem est cum v. 8. cap. 8. Tertiù, quia v. 8. & 9. sit le quoque de domo Jacob & Israel: sic auem post schismam Jerobeam vocanter decem tribus, non duas, praeteritum quia addit; Contraim in omniis generatione deum ipsius. Hoc autem Verbum est de decem tribibus, non de duabus. Decem enim traductus in Assyrium, Media & Persidem, per omnes gentes sparsa sunt, sicut Iosephus: dux autem traductus in Babylonem, ibi manebunt, indeq[ue] post leprouginta annos sub Cyro reduxit in Iudeam. Ad argumentum prioris sententiae respondet v. 11.

Quarta, quoniam vidit haec Amos, an oculis corporis, an mentis? Corporum sicut visionem centent Albert. Arias & Bulthaup de Demonite. a 18 ac proxime censent angelum in corpore assumptu recipi eunquam cardinali templi, idque oculis corporis vidisse Prophetam.

Vetus est hinc visione sicut imaginari, non corporata, tunc quia tales fuerint communiter visiones Propheta: tum quia si visio haec spissat templum Hierosolymitanum, ut molli voluta, non potuit haec oculis corporis videre Amos, nuptio quiescere ab eo aberat. agebatque in Bethel: tum quia non est verisimile Deum his afflammis corporis humanus, in coqu vivum ab Amos, praeterim clausa non fecerit. Ita zap. 5. ubi visus fuit ab illis oculis ventris, non corporis, sedere in throno in celo, nec Ezech. cap. 1. 26 ubi vites fuitas Ezechieles oculis pariter eventus infidele curru cherubim. Sed si Deus voluntate viderit oculis corporis, id potius concepserit ille & Ezechiel, quorum visiones fuerunt augullissimae, quoniam Amos Propheta rusticano.

S U P E R A L T A R E] Vel thymiamatis, quod erat in Sancto sanctuariorum, ubi erat fides de thronus Dei, ut vult Aristeuvel holocaustum, quod erat in atrio ante Sandrum, ut videntur Lyra, & Vatatz Samarensis enim amuli Iudeorum, templum simile Hierosolymitanum, ac consequenter simile atrium, Sandrum & Sanctum sanctuariorum, atque similia altaria thymiamatis & holocaustorum in Samaria, Dan & Bethel ex ieron. Porci de altari Bethel potius, quam

Dan aut Samaria, his agi, illeget ex eo, quod in Bethel vacinabatur Amos, utpote loco Samariensis sacrificatio; tam quod Jacob Patriarcha in eodem sacrificauit, & videlicet Deum scilicet innatum, deoque locum vocaret Bethel, id est domus Dei; tum quod Jarobeam primus Israelites rex, schismatis & novae religiositatis auctor, in Bethel non tantum altara virgili auro dedit, alter, led & ipse sua manu iudeum in eodem facer dotis officio funditus incensum adoleverit, ut patet 1. Reg. 12. 33. tum quod Jacobi & Jerobeam ambo & allec poli in eorum, reges Israelis, in Bethel sacrificantes, qui sub nomine regni sui famum flattuisti: unde ab eis Bethel vocabulari *sanctificatione regis*, & *de domina regi*, ut dicit cap. 7. 18. In Bethel ergo, quasi in publico libro, illa idolo, vissimus Propheta Deus templo & altari auctor, ac pater illud excelsus, una cum idolatria & idololatria, traxi Israelis regno. Unde apostoli visus est hic Deus Iustitiae, quod iollans operi, scilicet lubricioni altaris & templi.

ET D I A T T Dominus, vel Propheta Amos, ut opinatur S. Hieron. & Remig. vel potius ang. lo fibi affluisse, qui si voluntatis & opere non admittitur, ut eniat idem S. Hieron. Remigius, Russinus, Theodor. & alii. Per angelos enim iuste Dei Iudei uictici & predicti hostiles mos. Angelus ergo dicit: **P E R C U T A C A R D I N A M**. I. Iudicat tempus, ut hac percussione iudicet & imaginaria mens Amos objecta, representata & significata, quod nullus afflimentum a cardine & ab initio fundamento convulsari & subversum sint, sicut cum impio epo cultus & cultoribus blasphemis. Ira S. Hieron. Emmanuel, Mariana & alii pmi creati. Unde Sepeug virtus, *percutit proprieitatem*: & Abbotus Antiochii, *percutit pavimentum*; Arabicus Alexander, *percutit Rationale pacificum*, Hebrei *percutit TENDIT accipitrem*, a quod Tigrinus verit, *percutit Paginum* & Vassall *percutit limen*, scilicet portu templi. Proprie *percutit* significat possum (ut verbi Syrus) & iubarum: & quia hinc sculpta solebam in liminis, hanc significat limen. Noster hac virtus cardinum, non limen, vel topoclavature, quia ab eo distinguuntur. Sequitur enim: Si enim *venient percutimantia*, haec enim co-moveri nequeunt, nisi cum motu cardine, nequod ac limine, cui superne quasi insitum. Cardo ergo dicitur caput, quia habet figuram sphinx, & quia sua vertebra tegitur. Radix autem **70** corporis significat tegere, involvare, operire. Juberengo Deuangelio, ut percutiat tam limen porta templi, quoniam cardo dominus in quo diligit uocatur ut, id est, aperte habatur & claudebatur, ut significet portum corporis, ipsorumque templum, ac ingrediens in illud percutiendos & subvertendos ab Syria. Cardo enim estibus & fulcrum ut quoniam sustinet: unde cardo dicitur quia est Janus, quo levius atilla moverit, ait Servius in illud Aeneid. I. *Furibus corda fridibus absolvit*. Hinc Romani coluerunt deum Cardinatum, quem cardinibus praefecserit. Ite Scrofa in Hippol. Jovi ait: *Cordum pulvis servitas*. Veritas S. Anna mater Samuelis. R. Reg. a. 2. Demosthenes, *sunt cardines serva*. Et Sapientia Pro. verbo. 8. 16. *Abbas tuus servas*, & *flimina* & *corda*, non eris terra. Porci in cardine potius fiducia & horror convulsi & eventus templi: iuxta illud Statua Thibaldi. t. *Post transferre fragmenta*

Configuratur arxque tanto a cardine cylindro?

Et

Ex Virgil. Encide.

Tanacetum buriifolium Bridlegrass var. *scabre*
Bridlegrass var. *scabre*.

In passione Christi terram universali terra motu contulit, & ead cardinalis fulle convulsione leviter cecidit. In Catena Gigascorum 10 Job c. & alti. Parte modo undri censim, totum orbem, sic dicit pugnacendum est & cardinibus cum bellum, idque significatur illi ut vobis Christi Matth. 14. 39. Et viriles callunt communem. Et Job. 6. Qui communis terrae de te facio, & consumas nisi concrenas, vidi dicta Apocal. 6. in fine.

ET COMMUNICANTUR SUPERLIMINARIA] Syrus, *Imilia, Herib.* **O** *ppm*, quod R. David, & ex Paginis veritatis, *C*enturio seruus *R*igis; Tigitam, & *s*ammaricantem *p*rope, pati laterale, quis archistili vocant angas. Sed eodem redditius: concilio enim & convulo limine & cardine ab angelis, neccesse erat ista postquam superliminaria quoniam politibus incumbebant, concuti & commoveri, in modo ture. Significatur enim hic rura porta & templi. Unde Arabicus veritus, *c*ommuniorum portarum extitisse. Angelus enim tam valide qualissimis cardines & portam, ut tunc murus, ac condenseret totum tempium illi incumbens ruere videtur. Aris & Eusebi lib. I. Amos c. 13. centit hanc realiter esse peradit, ac realiter fulle hunc terrae motuum, effigie illuminata meminat Amos c. 1. t. ubi ex eo numerat & configuit annos sue prophetiae. Verum ex dictis liquet, aliud fuisse hanc coniunctionem ab illo terra motu: alle enim fuit realis, hac vero fuit imaginaria.

Avaritia (*Syrus, deo*) **IN CAPITE OMNIVM**
Caudam excidit templi, urbis & tuncis lucis a signis avaritiae.
Pro avaritate heret. **et** *AVARIA heret*, sed *et* **AVARIA**.
Radix **AVARIA** **heret** propriæ iugis factæ habere
vulnerare. Hebrew enim utriusq; & avaritiam vocant vul-
nus quia tamquam gladius hominem vulnerat. & ipsius
sanguinem exsugit. **Pari modo** utriusq; vocant **AVARIA** heret,
et id nomen, quia mordet & ledit proximum. **scilicet** La-
tini **AVARIA** **heret** **accipientes** sicut **nomes**, **sed et verbum**
imperativi *Kal*, **vertunt**, *difice* **et capite omnia**. **Difice**,
scilicet cum gladio hostili, cum fructu politum & super-
minariorum ex persecuione angelii difficiensibus: unde alii
legunt **difice**. q. d. **Difficiens** fructu polluum dicens in ca-
pitu coram, illico in diffixa. **Quocies** Tigrinus vestit,
andaverunt capitulum vobis **inflige**; **Arias** accipit ut no-
men, **sed pari modo** **vertit**, **enarrat enim in capite omnia**.
Tertio Vatabi, **heret** accipiens ut verbum pateretur tem-
poris & veritatis, **et fructu** **accidens est** (nempe qui sunt) **in**
capite omnia: id alii, qui perfutant omnia. **Hoc per-**
met ad faciliusque & magistratus: hos enim conciderit **Lucus**,
qui angelus vicit **Deo**loquitur enim **Deus**, vel angelus de se
in terra perfunctus. **Hinc** **Paganus pro heretis legens in Be-
poni** **AVARIA** **heret**, **parte** **in persona**, **in scripta re-**
similitate, **in capite omnis heret**. **Hie** **lunis priu** **subordi-**
natur **hoc modo**, q. d. **Quia** ipsi **huius avaritiae**, **putat** **sui usu-**
& studiorum **vulnerare** & **concidere** **pauperes**, **ne** **ca-**
co partner **ipsi** **vulnerabuntur** & **concidentur** **ab hostiis**.
Hic aliqui **vertunt**, **avaritia** **et rapina** **omnia**, **lejicit**
recedit, **metitigia** **et ab supplicia** **exigit**: **qui** **vitio** **valde**
confonat **cum** **verita** **precedentibus**, **&** **sequentibus**.
Unde **Arbitrus** **vertit**, **presente sapientia uniuscada** **q. e.** &
reli-
gitur enim **gladio impetratoris**.

Potò avaritia dicitur *etiam in capitulo eiusdem*, quia omni-
bus dominatur, omnes potest dominare etiam caput, *fons*,
curas que omnes ed introducunt, ut iniquus lucet se dentem,
iuxta illud Ierem. 6. 13: *A miseris agitur ad malos omnes*
avaricie fidentes. Avarus enim dicitur quasi avidus, quod
immaculata opera avarus. *Unde P. Niguidius apud Gelium lib.*
c. 6. 2. 5. *Avarus, inquit, appetit, qui avidus ait iste: si*
in ea repula, E, littera donata est. Item locupletus ait dictum,
qui platera loca, hanc, qui natus pergitiose vates, sic
Thucyd. c. 3. dicitur: Falsi sunt homines sibi in capite, E,
bolles dominantur (ane Hieroclymz). Avaritia ergo est
*in capite, non in calice; quia caput, id est phantasmatum
animatum, occupat, itaque illi est infra ut vix eveli possit,*
quod reperire aereum possit, indeque quis regna, in quo ipsa dea
*omnibus scegantur, sensibus, potentia, membris &
actibus imparet etiam principiis, cogitare ac sibi servire,*
lucra ubique captare, opes sua

An termino coacervare. Hinc rursum ipsa est in capite, id est, est capituli, & quae caper avari, illi per omnia dominans, sicut caput dominatur toti corpori. Quicquid S. Paulus a variis nuncupat idolatriam utriusque, id est idolatriatum, Ephel. 5. 5. Avarus enim in mente gerit idolum quod adorat, scilicet pecuniam & plenum. Id est idolum est ipsi mamen & Deum, cui se subiectum tecumque mancipari. Ita videmus avaros non tantum in, nisi cogitate, nel loqui, vel tristare nisi laetare, nisi offere, nisi prece-
ribus, i. t. Avarus ergo avaritiae est in capite avari: Se-
condo, Lyran. Avaritia, ait, est in capite, id est in re-
gibus, ducibus & fisceribus populi. Quam enim ha-
cediti fuscit avaritia, potest tum ex Propheta, tum ex
Christo Malch. 15. 5. & Cap. ap. v. 1. & 2. 1., qui aerris
eorum a variis incutunt, & sic modernes Iudeos quo-
libet tonis uiuens & lucris intentos videmus. Potius facer-
dotum avaritiam huc propter tam paucis ex v. 1. Vidi Do-
minum flammis super avaros, & dixi: Poneas cordum.
Miserere mei, inquit, Domine, quia ego avarus sum.

etiam, etiamque modicis domini interpellatis impensis & honoribus hunc sustinet, inde lacrymabimur ait S. Bernardus. Sanxit enim S. Urbanus pontificis & martyris annos dominicae 123, quod ex Cœcilius, plurime alios decuit, & animavit martirium, et bona Ecclesia in laicorum eius suspenditur, idque labo gravissimum: Quia, inquit, karissimam oblationem fratrum, præsta fecerat, & parvissima pauperum, ut habuerit 17 q. cap. Attendendum. Idem laicorum autem pontifices. Unde S. Hieron. ad Pamphilium, Fons, inquit, fontelegit est, non pauperis dare non pauperis. Rest enim pauperi summi & bona Christi crucifixi. Quocumque nos doctores censent esse peccatum mortale, in quo habent alterius operis, quia ex beneficio suo percepit, religioq[ue] cognitis iustis, illiq[ue] enim locupletat. Corrigo ita in me odore, ut Doctor sapientia beneficia beatae accumulationis, penitentes perfidibus, itaque Ecclesiastim immixta luna defensibus, ut paucos, conique indignos habent eorum patrimonium pauperis deversa, ut amicos dites Itane demittas, ut ambo tuus propriez amicos damnare, & atroci gemitu incendias adducere velis? Noste hac nocte animas tuas tam damnonis repenteant a te, & quæ parasiticæ curuntur! Amici quis dicit, tibi ex te non non liberabuntur: non pro gratia sicut malitie dico quia libenter non dependet, quod ei per opes suæ causa laetus, letierum, indequæ dimenticatio ipsud est. Evigilatio fratralis, operis oculis Ecclesiastis. Noi non aveamus

lides cognitorum infaret ut fr̄d geminis in eternum, dic-
calleque: *Huc, quām fui fatus, quām intentatus, quibus
poterem, tēd p̄o alio dantō, animos meos vendidi, occi-
p̄i, ced p̄i, de. Huc mihi ne deponit mei cognitorū mei tristitia
me ad tartarū.* *Fater nos redim̄, et redim̄ hunc l̄o non dabo
Deo platiatōrem pr̄ a misericordia s̄e.* *Deo nō scimus lūs ratiō-
culis effici. Quia m̄jorē, eo magis das scandala; quo
potentior, eo potenter tormenta patiuntur; quia hereditate
possedit fanthūriū Dei; inquit fecili ut genes, ut laici
venient in hereditatem Dei; et hereditate possident lant-
chūriū eū; id est que Catholici, quae hanc te-
stis fidei salutis vertit, coquunt fundam Christi & Ecclesie
sue ejus Christiana nomen blasphemare fecit. Alpice ex
alto podium tuum, o Christe; maculam hanc è vele capi-
smi tua, emunda. Utinam vel languore mox illam et rāval
quam libera occupabam, ut ipsi filio nostro & decet calc-
fū restringatur! Mīte è calix angelum qui rutum pecu-
tias cardines templi. Mitte novum Jeruzalem qui uerum
inconit illud l̄o. *Excedat manus mea super habi-
tantes terram, dicit Dominus.* A minora quippe offens ad ma-
nus et manus dantē a terris; & a Propria uirgo ad faci-
dūs suū faciunt dolam.*

Moral, dices quantum malum sit avaricia, que cum omnibus dominat, omnes vulnerat, atque tam anima et va-
lere, quam corpori proxima letitia impedit vulnus infligit. Nar-
rat Sabras Lib. 1. Esenae 3. Caligahum Mahometanorum pontificem, inter qui acervos voluntatum fame inci-
riss. Cum enim Halas Tartarorum regis frater occupa-
fet Babylonem, omnimeque populum trucidaverit, Calipha,
qui magnus in his seruorum cogitellis, comprehendens curia-
lo anti ipsius posuit, & per multos dies siluerunt, inedia,
vel sine pretiosa fame, consumptus est. Sic & G. Caligula
per canum auditem, inter imminentes auxorum the-
fugios, voluntari lumen furor Sutorum, ex eis vita capta,
quias non nos gavilus, paulo potius miserabiliter necce-
buit. Avariz symbolum est terrena gloria dictis duplis,
quod locutus quidam fuisse mortis suo existet. Depas,
au Luciso. I. de Diplate, illi terpos non sed magnum
viperis simili, violento illo, veneno crando, qui auto-
res indutus inestimabiles. Adores in immixta te-
mibilis, & patredinis, ac totum cor pax adire, intendo.
Iniqui per illa acti suerint, clamant perinde stile tunc,
qui in ignem col. C. sunt: quis plus habuit, eo plus infi-
tus; nec sum extinximus, etiamque tonum Nolum aus
dubium et periculum praefueris. Iis & Alian. I. 6. de Ani-
mal. c. 1. Diplazet avaritia, que neque debet nomen fieri;
neque si curia, dolosibus, perculis & crudibus avaros in-
cudit, Nam

*Crocius amor natus quantum ipsa parsimia crevit. Modis
concentratis est a curia sua mag nove opum exponit collatione
inflammata infinita exercit us est quod meos incendit omni-
bus, at Seicula lib. 3. de Bene. c. 34. Tales fuerunt. Nemes-
tis, quae oracula profectudine iuste ut patrum ueritatem
admitteantur, si pertulimus aliquam largum entur. ut si Pla-
to in Quod. Gracan. c. 14. Eccl. de quibus Autobus
lib. 1. Comitis Genes: fuisse, sibi, exinde tempore missis
in sunne, & o misericordiam suamque supponit, sed augen-
dissima: multitudine pessimum semper predicantis fuit, &
quoniam persternit omnes faciem omnium, per ardens manas
per fulvo frumento libato: tunc amici, & frenores intropia-
biles suscipiuntur. Vnde Cyprian. apoll. 2. Non
adlegit mifex aversus, inquit, spirituq[ue] illa est sapientia, auro
se alligatio uocis, profecta magis quam per se posse dicitur. I
qui optat, O detestabilis suis uocis mea, & expeditatis insu-
per profunda talio: cum removet se pofit & leuare ponderi-
bus, proge magis secundum angustiones tendere, & proges eum
tis perturbantibus aduenire.*

Quocumque Pater omnes accipit avaritiam & avaros infer-
stanus, se impensis. S. August. cuij. a hac de ea sum avaro-
mata. **Petrum** Avaritiam dicitur iubet quam **Cherubim**.
Quod vix, inquit in pali t. 2. a. ad avaritiam pugnare & dari
deinde iudeas & iudeas & grecos & saracenos mens tristis est. **Iudeas**
avaritiam ne mentem transfigat & obtemperat. **Iudeas** ut se ventis
proculq; per amittantur. **Iudeas** ergo ut amittantur non ut ex-
peditiones domi pereant. **Vigore** ac fons facilius ante atra
dumam, & fonsnam ut ad transmutatione morte: quia a uero eti-
perat servio & quia Deini iudea, & cito. **Secundum** in psalmis
100. coni. 3. **Natura**, **Deus** iudeas Domum? ut deus iudea
eternum. **Letum** ergo iudeas Deum, **destitutus** iudea est & fa-

etiam Domini. Pilatus tunc duxit Deum. Deus si ad te venisti sine auro & argento, non sis tunc illus. Quid ergo alii de his qui fecerunt Deum scilicet et tu? Deum ipse fecerit te. Tertium in psalmis 43. Vide, & nesciis, ne furem deinceps colligeris: ne furem raro vis etiam praeceps minoris, ne pax malorum. Tu enim scilicet te offere in morte, nec certi miseris pessis a majoribus deroveras. Die natali, obsequiari, cui sororib[us] regalibus est? Dilectoris tu? Filiorum matris, filiorum tuorum pietatis, ex arcu[m] complicitatis, seruas transirem[us] omnes, sed vobis transfranctus. Tertius enim pugnacem tuam, sed ut non amorem tuus, sed fratres tuos amorem. Secundum filium, insertionem est in futuris, non propter futuris? Non tamen obsequari debet nisi reponatur eis. Tertius autem vobis obsequari in salo. Quartum in psalm. 137. Accusacionis ipsa[m] obsequiorum dilectionis (cum certis felicitatibus) analoga est. Tertium enim panepistemi resurgensque, qui modis multis patitur. Quintum. Author secundus sed Francus in extremo quod exstat tomo 10. 5. August. Item. 4. B. homo, sit, ex lege non potest radice amarum materiarum a varicis, & fortius idelatissimis, menses uirias, genitrix simonia, se mactu[m], eterna pro via, uita uidebitur? O varia uigilii infatuatissimi! Omnia in hanc minime frustaria uita, sicut avaricia inveniuntur. Deinde indebet, quod faciunt ut vel ne peripeti, inlustrariet, qui coniuncti in morte deterunt. O admirabilis infatuatissimi! Est maris d[omi]n[u]s, latus ab auro dilecta redinqueretur, filius a matre periretur, & pater a filiis, & filii a pater suo utra recenduntur. Sicut illa dominatrix, & quilibet ad propria reverendar[us]. Et cito abducunt traditissimam mortuum a torso. Et subducunt: Amorem ueritatis in ea, quia conceptus est in uulpa, uenit in partu, vivens in miseria, & necessario moritur in angustia. Sextum lib. de Conf. illa virtut. & vicio. 4. 16. Avaritia meritis namque omniis compescitur, nisi cum hoc mortis sine medicina restaret, id quod per medicinam in sepulchro fuisse, ratiocine non considerat. Mortuus fuit manus in illius (S. Job 13. 17.) corde que diebas. Hunc parvus, & sic benevolentis ueris, Medicus ergo effusus cum uero mortis mox, & nadis reverentia uidebat. Apofthegm. Nihil mundi haec habere possit, sed nos enfore quid possimus Sepsum lib. de Salut. document. cap. 3. Alacras uer insensu, & similis. Infornata quamque ueris deuotissimis deuotissimis, namcum a dicitur: dicitur q[uod] est in amar uenienti confusione in avaritiam, nonquem sa- liabitur.

S. Ambrosii hac de avaritia animata fuit. Primum liberum, in Lucam ibidem fons : *Ego eris mens, cùm fratulae
intraejetur caput patrum religiose atque invenerit obiectum,
et tu, mihi filius portas decolorans nomen perfruis.* Secundum lib.
lxx. *Omnis pax avaricia est velut quædam buerum ani-
mæ affectus.* Tertium item in Dom. 8. post Pentecostes
doctes avarus, sive frustule inimicæ, sive, *comme semper au-
torum eugrate, omni aucto in auru convertere, ac gratias
aureum inuenire quædam iolum.* Unde conculcatis : *Cavatam
exemplum diu in ista, qui dico propositus dividit etiam
et de frumentis sollicititudinem in genit. diversitate poterit advenire.* Et
*propter præstatu[m] ad tristram dorsifaciam, in quo accipiter auro
densis agit ipsa illa, qui & scilicet sicut viae canorū existit,*
a varia, sed et inter se inverserat nusquam aliud appetere.
Quartum item in 3. Quæ parvulum appetit, fidem perdit : *qui
enarrat redigere, gratiam perdit.* Avaritia emeritatis est
error in regno induxit. *Cass. aquæ, et avaritia, sed*
diversum fraudum ostendit ingratis : non vidit quæ divinitus
fons, sed ingratias quæ cupiditas sunt. Quintum in pil. 15.
Fides militis Dei, avaricia tentatoris dabbos. Sextum lib. I.
Offic. cap. 49. *Et quod avarus sumus invenimus, sollicitudo
no[n], præceptu[m] spissæ dissipatis heris lazarum, et divi quæsi-
tio corporis vestris, profrenimus vocari, sumeri imp[ro]vidus quadrup-
edibus voragine.*

Ut ceteros præterea, S. Idōrus Pelusiotæ, S. Chrysostomus in Egy. scriptis ab Abbas, doctrina & sanctitate illustrata, sed Theodosio Janiciori anno Domini 440. epistola 23. agere docet quantum vulna capiti roticis homini est dignum servitatem eum iugans, ut mortali, & truncat oculis, auribus, pedibus, &c. Propter enim graphicæ tam comparat hydram, quæ ventrem habet in expholem, & Bariaco centum manus seruato, ac Scyllam, quæ omnia ferat. Deinde se mina, bellicos, sit, fortis prædicta, legemque spartani, ac fætemus impetus criminis locis in sapientia, sapientia si bidentis ac mortiferis venenosum emenentes: fæcundis item manu angustiori oblongante, quænam per alios alearer, alias fugientis impensis, ab aliis pecuniam rursumq. At deinde sibi
tempora.

centa era. Neque enim minime dimitas, aut calamitas A prius Aquileja, Ticino & Meliolo, cum inf. flus pre-
finit, ut verum enim adulantur, ac ferulam in modum allego-
rum. Et poteris, surpigit quaebus causa innumeras excoffas
antegressas. More etiam oculos depingit: oculis habet, non ut
natura conformatum est corporis, anatomicum versus, &
non animal, non frustrum, non regnum, non brachiorum, &
verum afferens quidam & ore, & aperte crudole, & inhumani-
tatem, ignavias & imbecilias. Paulò post aures & pedes ita
describit: Aures usque ad eis septem & abruratae habent, ut nec
suppleret pressus, nec genitus, nec stictus, nec vespertinorum
auditas. Tamen vero auctor si pueras habebat (qua & amrita,
qua deponens) ut non potest quidem ipsi vel illis cordamus tristi-
tiones quae. Neque enim ingredi, ergo ut ex qua caput est se-
cundum ponti, & verum in manus in massis immutatis, seru quoque
as plantis gravibus inficit, ut cunctas aspergit & cunctas aspergit
unquam autem explorator: vera in curva que caput multa-
itudinem, seminum & instrumentum materialis habet, rumpit
acceptaram suam accipitorem daturam inservit officia. Unde con-
cludit: Reguli igitur auctoribus balaustri & inexplorabili faro-
re, asp. innumeris punctis, & maledicis, & dolosis, & inimicis-
perantur ac pestulenter nobis confundere ceperunt? Equis enim
invenimus indutus, sum in his via miseri uteris, ut dicas nollegas
veluti flagellis quinquaginta lacrimas, & nec requies ullam aus
sumus sensus, & te suorum suppliciorum aspergimus crucis
initio accipitimus. Quod autem initium dicit? Hic enim ex quis
experiens, tyramen parvum accipitibus, sorget & exercitius, immo
gravitatem, & parsam inferi quidam li laueni, qui ad mortalia
damnam sunt: nate illis confusa spera, sumus ac quiete freni-
li: hic enim ex quaeque foras quaeque parsam aggredi terra
obstruit, nolle quoque foras illa & inhumana edicis proponit.
Ergo huius terra, non impinguata, sicuti acribus nos capta
concreta, Deo invisa, implacabiliter & crudeliter.

ET NOVISSIMUM KORUM IN GLADIO INTERFICIAM. Nequam, id est, ultimum, aut ab-
dissimum & vilissimum. q.d. Omnes Israelitas usque ad
ultimum & vilissimum gladio occidunt. Logitur enim
de infinita multitudine que in Samaria, vel, ut alii volumen,
in Ierusalem obieta, & paulò post expugnanda, crat tru-
cidanda. Est hyperbole: omnes, id est, plerique omnes:
nonnullos enim & vestitus, & cladi suis superstitates conflat,
sed i*re*spectu ceterorum fure perpedit.

SI DESCENDERANT UNQUE AD INFERNUM. INDE MANUS MESA EDUCET EOS] Pro descendente
ris, hebrei, illi YHWH latibra, quod Sepeug passim pellit ver-
tant, si defoliantur in infernum: Paganis & Vasab. & Israh.,
& fidelitatem in inferno, q.d. Si Israelites rebom aut foras
foderint in inferno, ut in ea se ghebundant & conspicuunt meo,
inde extrahant eos ad suppelcum. Similiter, si ascende-
rint & pinge in calorem, inde derubantur. Eu hyperbole: per
foveant enim inferni accepit foveant profundissimum, sed
ut videatur usque ad infernum descendere: per calorem in-
selligat montes & hilis, qui suo vertice calorem tangere
videntur, ita S. Hieron. Chal. Lysian. & Arias. Aus-
certè propriè accipi exultum & infernum. q.d. Si ri-
petit ut in infernum decenderent, sur in calidissimocordore,
inde tamen per Affrys detrahant eos. Ita Vasab. Simili
modo S. Job imminutum & omnipotenter Dei, quam
nemo evidere posset, describit cap 1. 1. Eccl. 27. 27. ca-
lo ell, & quid facies i profundi in inferno, & non cognoscis
longior terra manu tua, & latior morte. Et plures paf-
f. 3. 7. Quo ibi & spiritus tuus, & quid & facies ea fugientis &
ascendentes in calorem, in illis illi: si defoliantur in infernum &
ad eos, si sumptu penitus macta dilabunt, & habentur in
extremis maris: atrox illius manus tua deducit me. Ita manu
sua claudit homines & creaturas omnes, qui tribus digi-
tis appendit molera terræ, & montes palmo ponderat.

ET SI AEGERTI FUERINT IN VERTICE CARMELI] Duo erant Carmeli montes: unus in
Judea, ubi versari sunt Nabal & David, t. Reg. 3. 4. al-
ter in Irael, nomine mari Mediteraneo, ubi verlanus ell, &
latius fugiens a facie Jezebel Elias, Eliatas, & filii Pro-
phetarum. De eo videtur hic agi: quae fit hoc mentio magis,
& quia in Irael & contra Irael valvularum Amos.

ET SI CLAEVERANT, id est, celare constat fuerit
& revera enim nemo celari potest] SE AB OCULIS
MIXIS IN PROFUNDUM MARIS, in infulis maris Me-
diterranei, IBL MANDABO SERPENTI] id est, ho-
minibus fatus & serpenti, ut eos trucident, inquit Chal.
& Arias. Sit Autus Hannorum rege valstant Italiam, dire-

A prius Aquileja, Ticino & Meliolo, cum inf. flus pre-
garet Romanum, quam utique cepisset, nisi occurserit S. Leo-
nem avertisset, multi ex Ibla Hannorum manus eva-
derent, profugerent ad mare, putat ad intolas & aitaria
barbaris inaccessa, obique urbem adventorum, putat Ve-
netorum, condiderent anno Domini 452, qui fuit Leonis
Pontificis primi t. Valentianum Imp. 21. Marcianni. Atque
hunc nobilis Venetiarum urbis & Republi origo. Ita
Baron. anno Christi 452.

Secondo Simplicius S. Hieron. Theodor. Albert. &
alii, proprie accipiente hic profundum maris pro ipso fun-
do maris, ut veritatem Vstabi. Q. amorem Pugm. transierit,
in proximitate mari, hoc enim proprio hebrei significat YPPI
Karka, scilicet pavimentum fundum, solumentum deductum ex
per metathemata a rad YPPIRA, id est firmavit, extendit,
laidavit, unde rakka vocatur firmamentum. Quicquid
Sepeug, verum, si non in scilla mola in fundem-
ta mari, q.d. Itam le mercant in fundum mari, ut ibi
ad oscula & ira mola abscindant, ita tamen videbo eos.
Est hyperbole.

ET MANDABO SERPENTI] Septuag. dracem, &
hoc est pali acutum ingens & horrido, v.g. ceto, ut mor-
deat & devoret eum mandabo, id est, dabo illi hunc initio-
rum, & hanc phantasiam monstraendi & devorandi: bruta
cum humaphantasia mordenda & devorandi: bruta
natura ubi. Deus indicat. Sic etiam dedi istudcum ut
absonderet Deo c. 2. v. 1. ad quem hinc illud eniit S. Hiero-
n. Simili modo Deus dicitur mandare pali, iam gladio,
cum ea exerit & immittit provinciam vel urbibus.

Trop. S. Gregor. in psalmis. Ponit enim. Quid est, sit,
celari in profundo mari, nisi in altitudine delatissima desperatio-
nis? Celas vero si qui non confundat pacem a se non confi-
derat autem qui desperat de misericordia Dei. Volvitur illi se
aberrans. Deliberans, qui à mandatis suis avertitur. Quid enim
Domini spiritus Dei, nisi legem, id est mandata pali. Qui ergo
se ad oscula Dei in profunda desperatione celatur, postquam
accipit diabolus ut esse mercede, & ut in concupiscentia mali
sit inducas. Ipsa ergo anima serpens cui dictum est: Ferre mo-
rdes mundus dubius visus es.

**ET SI AEGERINT IN CAPITIVITATAM COM-
RAM INIMICIS SUIS, IBL MANDABO GLA-
DIO, ET OCCIDAT LOQI]** q.d. Quod si non fue ire
occisi in Samaria, faciem ut decidentiam in Affryia à i*re* ho-
ribus putat ab Affrys, sic R. manu capti vobis alia genitum,
quo Romanus duebant in triumphum: post triumphum
pugnabunt. Secundum, Aris. & C. ad lat. gladiis per
cataphrachis accipiunt prius milita & auxilia viva & legi-
vitate, quam acutiora armis lucilia in Affryia & evanescunt
in Jure & aquaparatu mortis, vocaturque monserratus. Nam
Israelitas in Affryia occisi non legimus, verum multa à
Prophetis pradicta sunt, qui expecta non dubitamus, tū
in historiis id est ipsorum non legamus. Porro ergo tenet ut
literatur in genitum & communis orbi, putat S. Hieron.
Remig. Albert. Lyra. & Var. hic.

**ET PONAS OCULOS MLOS SUPER SOS IN
MALUM, ET NON IN SONUM]** q.d. Ubique est
malefactum, ubique affligimus, pali, impudentes per am eos,
ita Vasab. Nocte - negotio illa, & non in sonum, magnam
gauxiem continet. q.d. Non boni, sed onus malum est illa-
ram & indigens.

**ET DOMINUS DEUS EXERCITUM QUS
TANGIT TERRAM, ET TABERCAT] Arias, & Villas.**
S. Hieron, five est literis: figuram, & loquacem; P. genitum. &
dislocat. Sepeug, & commixta cum qua, ut s. M. Hieron,
concute fundamenta terra Hebrei MDM, semet proprie si-
gnificat resipue latentes interea ad signum, ne ad telum in
aquan reiolutur & liqueat, q.d. Ne vanas Utrumq. pene-
tis, nonne eum tam esse terribilium, quod omnipotenter
ipso in iolo att. illa virtus illa, in iolo outa facere
potest, faciisque intercedit, ut terra tabescat & consumatur,
ut dum dedit legem in Sina, mons dina fuso & igne tabe-
scere videbatur. Exod. 19. & 20. p. p. talud: Resipue
mous & sumigant; aut facit ut terra in aquam mergatur
vel vertatur & dissolvit, ut fecit in diluvio tempore Noe,
& in mari rulso dum per illud loco alicui tradidit Her-
beos, aliquenque verò Pharaone & Egypci redun-
tidibus aqua involvus & cōruit. Sic iope iniulas, & conti-
nentem mari energit, & in mare converit. Simili modo illa
bon codem, Samarium per Affrys valvabat, confundens, &
qua

quasi tabescere faciet. Hoc est quod dicitur platon. t. 7. q. 8. *Comment. de corp. et commun. rerum* : *fundamenta et manus communiora sunt, et communio rerum, quantum ita est ex eo.* Ego. 26. Et apparetur *status aquariorum*, *revelans fons fundamento et orbis aeternorum ab incorporeis et Dominis, ab inscriptio spiris et iustitia sua.* Et Hage 6. c. 1. *Uinam dirumpens eales, et usque ad undas, et fascia in a magis deflentem, fons exangue insignis tabescere, quasi ardorem ieiuni.*

ET ASCENDET SICUT RIVUS] Hanc versam
iterat &c reponit secundum alii: ubicum capicui.

QUI ADIFICAT IN CALO ASCENSIONIS **SAUAM** [Heb.] **מִלְאָכָל** **malesor**, qd. **affectionis** **(ita** **Syrii)**; **Vastab** **gradus** **sue**, qd. **Qui fecit celum** **quod multa phasias confit;** **qua certius ordinem habent** **inter se,** **et Vastab gradus,** **per quos ascendit gradatus** **nque** **ad celum immum & cypremontem.** **Probat omnipotens** **et sapientissimus Dei ex rebus creatis, ac premissione ex** **caelis.** **Unde Pagnini qui adificat in** **lata sphaera sua,** **& elemen-** **tae roris sunt super terram fundavit;** **Arabicus Alexandrinus**, **qui adi-** **ditur et in calo sphaeras suas,** **& elemen-** **tae roris sunt deinde;** **Arabicus Alexandrinus,** **qui adi-** **dicavit et superiora,** **qui firmare possunt super ter-** **ram.** **Secundum, alioquin, vel accidence,** **vocatae altissi-** **mum Dei palatium in calo, ad quod multis ascensionibus** **scanduntur eius.** **Unde Chal.** **vertit,** **qui colligunt in ex-** **coto magnificas gloria sue,** **ita Theodore,** **Lyran,** **Arias,** **Marianus & ali.** **Hinc & Arabicus Antiochenus. vertit,** **qui adi-** **dicunt istam quae tabernacula;** **et preparant roris in ter-** **ra derigitur.** **Erit metonymia:** **postulat enim ascensio pro** **fio termino,** **putat calo, in quo ascenditur.** **Sic largè actio** **capituri pro loco, in quo actio exercetur;** **ut oratio pro orato-** **rio,** **de qua erat;** **coronatio pro coronatu,** **in quo corona-** **tur;** **ambulatorio pro ambulatorio,** **in quo ambulator.** **Sic congregatio,** **quia Ecclesia manif.** **habitatione locum fi-** **ganticius illius actionibus declinat;** **ita Sanchez.**

⁹ *Mystice*, R. Haccedon apud Galatin, libcr. c. 15. Psa. 11, aquila in multis, et non aliis, qui per passum suam aspergunt in saltem, sicut dicitur ab Ambr. c. q. Qui adspicit te a deo aspergunt te suam. Unde et Terull. L. q. contra Marc. c. 4. q. sic legit et explicatur. Ad quoniam (re)luctationem promiscuorum aspergunt suam. Christus a deo in saltem, secundum Ambr.: misericordia tua est quod locis diversis, ut quod tibi. Quis transversaliter vobis temet ipsorum, vel scindens Christum invenit in insula? Haec 33.

Proprietas. 113-13.
Tropolog. S. Hieron. Remig. & Hugo, per aforismos
accipimus variis luctibus, quorum contrivitatio in celi est,
quique est alacritas in corde suo disponitum, ut atque Piskes
psal. 8, v.6. cuncte de virtutis in virtutem, donec videantur
Deum deum in Sion. Domus, sive S. Hieron. quarevis credere
terris sed etiam leviori per illas secesserat. Aforismus De
mocriti in calore cum dicoth: aforismus non est. Aforismus cum
Aristy, et cunctis equalitate locis, quia in eplum aforismos, et
in terra non possunt inventari aforismatum Pandis in terrum ac
dam.

ET FASCICULUM (*Syrna vertit, premissum; Arabicus Alexan-
drius, postum; Arabicus Anthonio, preparatum;*) **SUUM SUPER TERRAM FUNDAVIT** Pi-
mo, Lyran, Clariae et Vatabe. *Fasciculum, inquit, vocat colligatorem trinorum elementorum, patet ignis, aeris et
aqua, qui in terra quasi basi et centro fundata sunt. Un-
de Pagnia vertit, & alienum res nisi super terram funda-
vit.* Hac enim opponit alcibiades, id est, *[pharsa ca-
lileibus, q. d. Sicus] Deus adscivit magnas multitudines, &
tot stellarum aliq[ue]s pharsas in calo, ita pariter in terra funda-
vit tria rerum omnium sublunariorum elementa, ex quibus
catera omnia habravit, eaque apta ferie, ordine &
debet compaginavia, & quasi in unum fasciculum colliga-
vit. Hic tenius videtur genuinus: celebatur enim *Dei mag-
nitudinem ex fabrica cali de terra.* Unde & sequuntur
Quae voces aqua maris, & effundit aquas (vel per evanescendum
nem ex duo uno aliq[ue], vel per pluviam ex subluno-*fasciculo*) *super faciem terrae.* Iple enim *ligar aquas in undib-
bus, quasi in fasciculo, ad non errantem partem deservit*
*Job 38, 4. Secundum, Sánchez per fasciculum intelligit ka-
bellum: in iacello enim est colligatio, vel lignorum &
aeris, vel tonentorum & pantheon, patet enim fasci-
culum est pulvra ar, quod pedibus principum sublunari sole-
sticar iacelabili. q.d. Del fides et charonem catus, fasci-
bellum verisimiliter terra, & omnia que super eam sunt.**

Tertio, alii per *seculum* intelligunt legem multiplicem, quia Deus homines quasi colligat & coeret; ac si eam violent, in ergaculo alligat & constringit.

Verum primus iensus est genuinus. Hebre. enim זְנוּבָה

*agudæ propriæ significat aggregationem, turbam, turmam, congregationem, colligationem, fascem, conglobationem, globum, ut patet a. Reg. a. 15. quod nimirum huius loco optime congruit. Mundum enim sublunarem vocat conglobationem, vel globum elementarem, sicut à Mathematicis idem vocatur globus vel sphæra terrestris. Hic et. Globus, ^{cetera} *globo* vocatur fasculus. Puto, ob rerum aggregationem: quia sicut fasciculus ex multis lignis, floribus, vel *fasciis* herbis compunctus; ita et globus hactenfertus ex multis elementis, maxima pars complicitis conturbatur. In eo enim sunt *ur.**

variz species herbarum, arborum, plantarum, animalium,

avium, plicum, lapidum, gemmarum, &c. mixtorum enim
innumeris sunt species. Simili modo de damnatis ait Ia-
cas cap. 11. 13. Congregabatur in congregatio nes neas fa-
fis (miser facies) in lacum. Secundo, globus hic vocatur
faſismus, ob rectum tam varatum, tam dilatatum, tam
isoqualenum, tam concretarum & inter eis pogunturam co-
nductores, & amicam conſolacionem. Deus enim
infusus in hunc etiam variis & conformatis ait colligere -

ipsoe nunc est tam variis de constanti aperte congauit, sicut facili ex lignis tortuosis, rubis & spinis & perito bullo aperte colligatur. Tertio, faeculicu significat unam elemen- di inferioris congregatiōne & rempublica. In qua rea diversissime & plurimae quā si faeculicu significat & congrega- tione sunt Deo. Unde rurum faeculicu significat Dei prō-videntiam & caritatem, quam mundus hunc quā si faeculicu- alium in hac unione & colligatione tueret se conservat,

ne elemcntum unum destruet contrarium, ne lupi devorent omnes ova, ne ignis omnia comburant, &c. Quarto, vocata diminutiva *fasciula*, non luctus quia in manibus Dei, qui, ut ait Illega, tribus digitis appendit molent terra, tunc instar exiguæ fasciculi. Quinto, quia ob tulit elegantiam, in oculis haribus Dei est quæ fasciculus aromatum vel flororum. Unde fasciculus subinde idem est quod mictiorium, ita Cicero. Tertius. *Fasciolum*, aut, ad uares aduenientes, inuenientes odores, & sicuti relinquent indecet & rufa. Et

spona Cant. I. *Festuca myrsinifolia* mons mili. Sexta, *falciculus* significat flagellum verum & speciem inter le aptum ordinem & collocacionem, ut quasi in falso anaqueque suo loco appositi & congrue ordinata & collocata esse videatur: in hoc enim ordine certa maria Dei ordinatio sapientie & providentiae. Narrat Gellius lib. c. p. Protagoras ex hujus pro falciculorum factum est phileolophum. Cum enim spic in agro caudices ligui plurimos sponas cellulas, quae in agro sponas, sponas

valde concinme colligat in unu fasciculus, eumque
humores portaret, occurreret Democratus philologus:
vidas enim cum ille genera eritis tam impudicis, ut non iaculam-
bi facilius aqua expedit accidentem. Et prope accedit, & Ian-
barian peritissimum lignis falsis portavisse factum confabulari;
perique in primis amicus. Quod ubi Protagoras, nul erat
potius, fecit; siquidem Democratus acervum illorum & qua-
si rebore candim brevi vixisse compurgans evanescere quodam
genitum geometricis libatoe conseruante amplexu, interreg-
nus, quis illorum esse compugnasset. Et cum illis a se compag-
num dixisset, defensaverunt nisi faberis, ut deinceps in modum cum
cum collegatis. At postquam illa & hinc, ac familiariter compugnata,
cum Democratus animi atque, soberissimum hominem non do-
lenti duxerat, sed adstiterat, inquit, raro ingenuum bene-
ficiari habebat, sicut maxima malitiaque que facere necum
posset. Abduxitque cum flaminis, sicutum que habebat, & compungit
ministris, & philosophis docuit, & effusa ex facie, quantus
fatuus fuit. Si in Protagoras fasciculo coordinatoe li-
gnorum, constitutis & segregatis miserabatur Democratus,
quis non minetur in hoc Dei fasciculo, & globo subduc-
tari adeo concinnum & lapitem tot generum, tot specie-
rum, tot individuum diversificorum, imo inter le pa-
gnantium disputationem, comectionem de ordinem? Quis
non exclaimet cum Sapientia cap. i. 1. & cum Apolito
Rom. 1. o divinitate divitiarum sapientia & sciencia Dei?
quoniam apparet omnis in mensura, numero & pondere dis-
persio, & in eorum nominis faberis, & artificiis.

*Mythicæ, sajimus hinc ex Ecclesiæ consilio, fidelium U-
nularum, quos Deus fasciculo h. gis, atque ac providentie sajimus
fur fortiter colligat, in terra Chanana collocavit & for-
mavit, ut peperit & promulgit. Inter Chalda, verit. & Iude-
am sum in terra doravat, ita Rufus, Hugo & Dionys.*

*Traiectus
stetiorum
gat.*

*Anagog. Sacerdos hic est Sanctorum & electorum vinculo charitatis in terra, & vinculo praedictionis in mente Dei colligatus, de quo in Evangelio: *Nesciimus quoniam parvum, qui ad complacitum patri meo habebatur in te;* inquit S. Hieron. qui & de eo ita loquitur pergit: *Fasculum anno Domini, ut religione coagribitis eum;* unde & *qua religis a salvando,* & *de salvacione Domini vincendo nos esse missis.* Septuag. vertente, *reprobationem suam fundet super terram;* ut omnes illius represententur, quae (de Christo & Christianis) 35. *Prophetas* sive *acti vocare, fundentes in terra;* &c. et quidvis possit a mortali, & *utinam similes allegari;* inquit Lazarus a Christo invenitus: *de sapientia fedem suam fuerunt vestrum scilicet: quod regis sequitur opera confingit;* &c. Sic & Reg. 25. 29. Abigai et David: *Eritis enim dominii mei custodi et quiphi in sapientia ut pessimi et pessimis vestrum animis rebaturis in impetu & circulo fundi qd. a Diutinum de necessitate vivis: holles vero tuis resuere in interitum, nam res reconstituta, ut ligamine, quo ligantur vita, sex, vivi, ad hoc reconditor, ut servetur mors vivos: quod vero ponitur in fundo, a hoc ponitur, ut funda illud jaculatur, sic ibidem Cajetan. Analogie id ipsum de electis & reprobus exponit ibidem Eusebius & Angelomus. Faliculus, inquit, vivens sum et numerus predicatorum, idque Primum, quia, ut a Euseb. fuit causa allrigatio ut conferetur, pari modo electi Alii ceteris confinguntur, ut Deo secundum leviter: reprobis vero, quia laxius vivunt, quasi lapides funde a Deo abducuntur. Secundo, quia, ut aitem Euseb. sive Faliculus vinculo colliguntur, ita factorum coruus eadem fide & ipsa, eodemque charitatis neco constringuntur, & uno eodemque Dei prædictio uniusque valatur. Tertio, quia, sicut Faliculus florum in manu ad eleborationem gestatur, ita electos omnium & Deum in manu gestat, & virtutis odore quod eis continet ostendit, non inde delectatur. Quarto, quia sicut Faliculus non nisi ex certis lioque felicitate floribus conficiuntur, ita electorum numerus ex certis, siue electis, ac charitate omniisque virtute praefabituos constitutur.**

Qui vocat a qua maris?] Tigurina, qui exorat ad ipsas aquas mare, ieliciter refloventis aquas per calorem solis in vaporem, cumque ad terram elevando in medium aeris regionem: ubi facit eum concrescere in nubem, & nubem vi solis resolvit in pluviam, quam effundit super terram. ita S. Hieron. Theodor Hugo, Lyrus, & Vatabl. Solus Arias haec accepta ex inundatione mari, quia vicinam terram obruit. Symbolice Chald per aquas accipit turmas Aethiopum, quasi Deus huc litacri munitur coram adventum.

VIII. 7. *NUM QUID NON UT FILII AETHIOPUM VOBIS MINI PELTI ISRAEL?]* Primum, Chalda, veritate, *omnigaud et usq; in filii regnanti ipsi vos erat non me;* Videatur enim Aethiopis Iudeis ab coloris differentiatione & singularitatem, quasi quid rarus & mirabilis, fusile in pretio deinde delicia, ut etiam principes in suis auti aliae Aethiopem, vel Pygmaeum ad delicias, & ad ostentationem. Unde & Namer. 11. 2. usor Mod. Aethiopia, & Chalda vocatur usor pulchra: nisi dicat esse antiaphrasia, pulchra, id est, alia & deformis. Et vice versa, Aethiopae ad eum, minimè Aethiopae & niger, sed candidus & speciosus. Unde sic ex Hebrew versus, *omnigaud se fiti Aethiopum per misericordiam ipsi Iacob;* q. d. Nam Aethiopae sunt atri, deliciosa, iuvosi, vos vero multo rarus candidi formosi, gratiosi & dilecti. Porro hanc dilectionem, aqua ut verius se explicat Aris, q. d. Aethiopae sunt symboli servitutis: ab omnibus ad Nos servitum sunt addicti: cum dicti Genes. 9. 21. *Maledictus fuit Iacobus, per nos foras erit frumentum;* ita Cham cum oris est Chanan, fratris eius Chus, qui fuit pater Aethiopum, qui inde hebreo, vocante Chrys. Genet. 10. 6. *Vos ergo, o Israelites, nullius quasi Aethiopae, cum ab Egyptis, aliisque gentibus dura servitute pretermisisti, sed ego vos diligenter et vos liberavi, multique alivii. Nequum ergo est et me redemptam a misere que quasi liberatori de Domino vello servari;*

Secundo & aperte, Syrus & Arabicus hac affectuose agitant, quasi dicit, *Vos o Israelites familiis ellis Aethiopibus quis uero Aethiopex Egyptus traduxi in Aethiopiam (hac enim sita est ultra Egyptum, illucque adiungit & quasi subiecta est) ita & vos ex Egypto traduxi in Chanan. Unde explicans mox Jobi: *Nomquid non propter ostendit etis de terra Egypti?* Hinc etiam confessat quod pri-*

*A cessit: et sacerdotum suum super terram fundavit, q. d. Dixi Israelem quasi suum sacerdotium & pecuniam ex Egypto traduxit in Chanan, ibique cum habebit & fundavit. Item illud vers. 1. Et dixit Israhel: *Si vis Aegyptum.* Peribit enim in comparatione: Nisi & Aegypti, q. d. Nolite gloriarum quod par tem habebatis Abraham, qui proximiores parentes habebitis Egypteos. Ibi enim nati sunt Moies, cuiusque cor vi patres vestri, quos ex Egypto traduxi in Chanan; perinde ac Aethiopem ex eadem traduxi in Aethiopiam: vos ergo illis congeneres, & quasi fratres Aethiopum, tum origine & genere, tum moribus. Eritis enim atri, deformes, indutari, & immutabiles in scleribus vestris, ut non tam Abraham, quam Aethiopum fratres & filii esse videamini, itenique vos a me abiciam tradamque Aethiopias. Nisi modo ait Jerem. cap. 12. 23. Si mutare posse Aethiopum leonum, non pardus varietates fuisse, & non partis beneficiorum cum differentes sint. Et Ezech. 16. v. 3. *Pater tuus Aethiopis, & matre tua Cetua.* Unde S. Hieron. In omib; 211. Script. Antiqua dicitur quod priores in vita deinceps sunt, ita S. Chrysost. homil. 11. in Matth. Lyran. Pagori. Vatabl. & Rober. Hinc spicatum vulgata adagia: *Aethiopum leonis, id est, tentas rem tristram & tempestuosa;* Aethiopum enim quantitas lotione, quanto vis laetivo non albercit. *Aethiopum ex oculo judice;* Aethiops enim nigore vulnus, mortis capsilli, labris timentibus, dentium candore per se patrum suum. nam velut mutare posset Aethiopum, faciem non potest. Hinc epigramma Luciani.*

Aethiopum frustula, gale defens' armis?

Hoc unquam officiis nos sit ut atra dies.

Menseb Pythagoras, de gustibus de his quibus nigra est cauda, quo veratibcum usi verat, qui nigrum mortuam improbat. Thren. 4. v. 4. *Considerantes neque quae quis non, & conditoris latte, nimis cum parte viveant, cum calce Deum colebant;* at cum impure de incelle, *complente sibi super coruus facies omnia.* Poterat lacet quavat improbitas vocatur nigredio, nam propter ita vocata d. tractio, quae aliquem sanguinem, & tam conscientiam demagat: quocirca nigrum vocatur invidus, deridens, & calumniosus. ita in titulo psalm. 7. Saul Davidus inimicorum vocatus Chus, id est Aethiopus. Et Horat. satyr. 4. lib. 1.

— Aspersum quo credis amorem, &c.

Hic nigrum, bene in Romanos corvo.

Hinc vulgare proverbiu: *Aethiop., & ater sit nigrus Etia. Don. semini corda, vocat confusa columba.* Candor enim candidi animi, nigror maligni est symolum. Addit S. Hieron Kemug. Ruper. & Castro, Deum his significare suam potentiam & obtemperare in genibus transfrondis & eventundis, q. d. Vos, o Israelites, non superiores, ut Jachins, sed pares per omnia ellis: his gentibus. Nam sequitur Aethiopem, Palestini et Syri a me cretri, pari ure omni fulgenti ellis. Unde pari providentia, quia illas gentes in suis provinciis collocavi, colligunt & vos in Chanan: atque pari justitia, quia illas ex midem obsecra expuli & contrivit, etiam vos e Samaria expellam & conserbam. Unde iubilat: *Recessit Dominus Dei super regnos peccatorum, & contumaciam illam a facie terra.* Poterat quomodo & quando Aethiopem à Deo auxiliari aut constituti sint, non liquet. A liqui referunt hoc ad bellum quod Moies nominat Pharaonis gemit contra Aethiopem, quo uti lugere & narrat Josaph. 1. 1. Astre, cap. 5. Verum historia haec dubia est, quod solo nittitur Josaphat: atque idem addit, illo bello Moies non contivit Aethiopem, sed pacem cogitile, ac ducta regis Aethiopum filia in uxorem, assu- cum, in quo generum ex ea recessit.

Alli probabilem id referunt ad Aia regem Iudei, qui millioenum Aethiopum eum ius duce Zara occidit, 1. Paralip. 8. v. 9. & 13. Verum hi casu sunt extra Aethiopiam, nec Aia Aethiopem cogit mutata fedes, aut ex Aethiopiam in altam regionem tradidit. Haec ergo historie non erant tempore Amos: unde ipse de his quoniam publice loquitur, forte etiam conseripti fuerunt in Chronicis illius evi, quae jux non existunt. Nam magis liber lacry, nonque ex profani per notandum censuram, vocare uebum & bibliothecarum euclisum est usum valitatione, perferre.

E T P A L E S T I N O S D E C A P P A D O C I A] Cappadocias, hebr. *O'IMMOQ* explorans, occupauit Palestina, exclusit ab ea Hebreis primis incolis, ut narrat Deuter. 2. 19. & Ier. 47. 7. Vide ea que utrobius dicitur. Ec. St.

CYRONESES CIRENE. q. d. Cyrenenses venientes ex Aria. **Symbolica veritatis.** namius lapillorum rerum indicare firmatorem, qui malis handi faciliter corrumpatur exemplum, ut illis temporibus Prophetae, & aliis iugis fuisse legimus, quoniam cetero vulgus, non legas ne lapilli deperirent, illi velut solidi, perque hoc pretiosi lapidi, permanebant, super quos merito Ecclesia fundansur. Ita & Saneherib. Quarto, Ribera putat Prophetaem de more hic duas metaphoras jungere, scilicet unam trinitatem, alteram lapillorum, atque a cribri & frumenti similitudine transire ad rem significatam, puto ad dominum Iacobum, de qua immediate ante dixit: *Cosmismus in omnibus gentibus dominus Iacobus.* Ideoque nominare lapillis: lapides enim atri, immo necessarii sunt ad dominum Iacobum respondandam. Verum primus tenus quem dedi uti simplior, ita germanior est, eamque exigit verbo Septuaginta. Alius Johannes Albus Electorum c. 6. Lapilli, inquit, tunc lapides parvi iuxta infante lontis homines, pauperes, plebeii, tonique ignobile vulgus. q. d. Universus populus ducatur captivus; ac proinde non in terra sua, sed in captivitate moratur. Soler enim inter homines loco infelicitatis habet, quod quis extra partem moratur, & praeferitur in captivitate. Explicat enim id quod praefecit: *Cosmismus in omnibus gentibus dominus Iacobus.* Verum hanc phrasim non quam eo sensu sumitur, praeceps quia Amos non sit, Super terram suam, vel super terram Iacob, sed ab sollempni super terram, quoniam de terra Assyria, quoniam Iacobis accipi posset. Constat autem dictum in terra Assyria occidisse de mortuorum esse.

IN DILELLA. (Chald. in tempore illis) **SUSCITABO VERS. II.** (Septuag. refusabatur, S. Jacobus Act. 15. redificabatur) **Syntaxis, organa,** scilicet firmiter & stabilitate. **TABERNACULUM DAVID.** QVOD CECIDIT. Aliquo tempore intemperie factum efficerent a Ezechias, qui post abductum ab Assiris decem tribus anno sexto regni sui, earum reliquias prope regis expulit, & in veri Dei culu regnare Ecclesiam confinxavit, c. Reg. 18. & 19. Alii, ut Rufus & Chrysostom. homini Acta, cum factum censent esse ab Eliada & Zorobabel, qui Circo annovente Judaeos in Babylonie reduxerunt in Ierusalem, ibique eorum Rempublica & Ecclesiam restituitur. Verum hi a vero sensu aberrant: nam ex illo sunt utraque haec fulcratio, ea autem que hic promittitur, amplius fuit & angusta. At quoniam Redificabo illud sicut in diebus antiquis, ut pavidissimi religiosi Iudei, & syri & nazareni. Quando quoque Ezechias, aut Zorobabel polledit omnes nationes? Rursum, quando factum est illud: *Etabiliabimur nubes de decessore & sonos cultus culti orare ad Addem,* Zorobabelcum tanquam pedalis duas tribus, aequum est Ezechias duabus ferre tantum imperavit: hic autem promittitur Iacobis, id est decem tribus, iustitiarum. Respondeo ergo, hanc promissionem ad Chirilium spicere, per eumque explicat est. Id ut illa clara parer ex oratione S. Jacobi, qui Act. 15. 6. Concil. Hieropol. has verba Ammos de Chirilio, & Gentianis ad Chirilium conversione interpretatur. S. Jacobum lequuntur omnes Interpretes Orthodoxi. Quocirca siquidem iub anathematem definivit Vigilius Papa. Cum enim haec Amoris verba Theodosius Monophysitem sic explicaret: *Hoc loqui, inquit, redimim in Babyloniam predicti, quando Zorobabel ex filio David regem induerunt;* Jacobus, scilicet in actis apostoli, hunc locum ad Chirilium translatus, in quo nos est ad existimatorem producimus; hanc eam explicationem iub anathematem damnavit Vigilius Papa in Concil. Romano, quod habetur in Bibliotheca Vaticana, & ex transcriptione P. Taurianus super lib. 2. Confab. cap. 5. quod quid locum, qui primarij & in sensu literali seu hilario Driso in Actis exposuit de Chirilio, alterat in intelligendum esse in primo & lateral sensu de Zorobabeli, in secundo, & per translationem de Chirilio. Vbi, ut alia ostinetur, maiusculle Theodosius erat, cum Zorobabel facit regem, qui tantum dux fuit populi ex Babylonie redeuntem. Pari modo idem Theodosius censebat, oracula omnia quia ad literam de Chirilio editissimum, historice ad Davidem, Ezechiam, Zorobabel & Judaeos spictrare; sed ex accommodatione, & ex re eius eventu ab Apollonius & Evangelista dinxerat adaptari Chirilio. Hoc est quod sub anathematem damnat Vigilius, & aperte eum dignarunt Synodus generalis quinta quae fuit Constantiopolitanis secunda, ut patet ex ejus sententi quinta, & ex Leonio, qui visit tempore Justiniani Imper. & Theodori errores recenset. Vide dicta in promissionem, & desolationem Iacobis, ejus refuorationem, & consolationem per Chirilium affectuodam subiungit.

SYRIENSIS.
vers.

VERS. 7.

VERS. 8.

VERVM T A M CONTERENS NON CONTERAM. q. d. Plane & omnino non conterem Iacobem, sed reliquias ex terra & salvaba. **SICUT CONCUTITATI TICUM IN CRIPPO.** Roma enim, & alibi in Italia cruentum frammentum, cuiusque pro tanto unguentum. Idem videatur fecisse Iacobum, ut hic indicat Amos. q. d. Sicut cum frumenta venientur in vanno, ut vertit Tigrinus, vel cruentum in tribu, paleg vel avolant, vel per foramina cribri decadunt in pavimentum, lapilli vero & grana remanent in cribro; ita elecki & probi ex Iacobis servabantur, ceteri inprobi peribunt. Unde Theodor. *Nec veri fricti, sit, quam agricola à quipollis & purgamentis frumentum fecerit, quia esset frumenta degenerata, religiosa mundanda tradidit.* Metaphora cribri, ait S. Hieron. significatur ipsa terra Iacob, cuius margines Deus magnitudine sua utraque manu tenuit, quasi erubens hoc illiciue concutens, ut paler ac foribus peccatorum concutus, id est, labore & calamitate exagatus, ut in terram cadentibus, ac gladio mortiscentibus, purum frumentum remanent, quod in horrea condatur. Quocirca cum tubit Amos.

ET NON CADET LAPILLIS SUPER TERRAM. per lapillum intelligunt gramm. ut vertunt alii: quis granum est durum instar lorpulii de lapilli. Est catachresis: unde hebrei. *Tunc spongia significat fasciculum, & fascium;* ac metonymice res quae in fasciculum colligi, aut in fascium colligunt solent, qualia sunt grana, item lapilli praetexti aut pulchri, margarite, nummi aurei, argentei, &c. Radix enim *Tunc spongia* significat stringere, & artare, premer. Unde spongia est res recta, stricta, preffa, quia in fascio vel loculo stringi, denunci & ardenti sole, qualis est terriculum. Unde Septuag. vertunt, id est, convulsio, globus, coagimentum, compacitile, putat gramm. maupiculum conglabatum & compacatum, ut vertit interpretis Complut.

Alii tamen lapillum hoc propriè capiant; idque variè. Primo, Rupert, censet hic agi de cribro, non frumentario, sed murario, quo lapides à polveribus feceruntur. hoc resellit Ribera. Secundo, Palaeius lapillus censet significati improbos, qui per cribri foramina nequeant evadere manum & vindictam Dei, & ideo manu epidem fine est cribro incendi, id est, ab hoilibus occidenti, vel captivando; ac consequenter per tritacum significari probos. Sed hoc regere refutat Delrio adag. 93. Nam tritacum perforatam cribri descendere, & iecuri non foleri, nisi per tritacum non grana, sed farinam accipias: nec enim iaus folliculus & glutinosa cribro transmissa feceruntur.

Tertio, Rufinus censet purgantes tritacum illi jungere lapillum cribro. Ad hoc, inquit, ut vix emeritis addaps marginibus illis, & nisi de quipollis remanente passaretur.

Carol. in Prop. Mis. 21 v.

Taliesina. Tabernaculum ergo Davidis , propriè & formaliter non significat Ecclesiam (nec enim David fuit Ecclesia faciens), aut poneatis tē regnum Davidis , putā domum ejus regiam , palatum & thronum regium . Orientales enim olim genas Christi in tabernaculis ex ratis , corio aut tabulis constitutis degabant: inde quavis domus aut palatium vocatur tabernaculum , paxierit quia Hebr. 8. 20 fratre , ad verbum idem est quod operorum , velamentum , tegumentum , teclum , à rad. ΤΕΒΡΙΟΝ , id est , velatio , operis , teuti , quod ram domus & palatio , quam tabernaculo congitum . Tabernaculum vero propriè hunc dicitur ΤΕΒΡΙΟΝ , id est , tenetum extensum & expandum à rad. ΤΕΒΡΙΟΝ , id est , extendit , & expandit . Vocat id tabernaculum , potius quam palacium , cum quis Davi in aliud bellis exercitus comitauerit in tabernaculis alienigenis degobet : cum si significet regnum hoc Davidis mobile fidei & temporis ; Christi vero regnum ex successu fore immobile & aeternum . Hoc enim promisit angelus B. Virginis , dicens Luke 1. 35. Regnabit in domo Jacob in eternum , Et regna eius non erit finis : tam quia aliquid ad tabernaculum Moysi in diefecto , quod praeterit , & qualiter dirigitur omnia cœla Hebreorum , que cum a ipsius dilectione erant : unde et typus Ecclesie peregrinantis & militantis . q.d. Sicut olim tabernaculum , & eum illo Moysi & Hebreis per desertum peregrinari sunt , perrexerintque in terram promissionis ; ita Ecclesia Christi per desertum hujus vita peregrinatur , tenditque in celum . Est ergo ipsa tabernaculum Davidis , id est , Christi & Christianorum , Hebr. 1. 14.

Quocire materialiter & re ipsa regnum hoc Christi est Ecclesia: quia regnum hoc Christi spirituale est & Ecclesiasticum , quo nomine Christus credentibus per fidem & gratiam dominatur . Itaque enim dicit: Instruxi tabernaculum David , reipia dicta , ut tabernaculum Ecclesie , sive custum populi fidelium , cui olim dominatus est David . Porro regnum hoc Davidis , aquæ ac Ecclesia fidelium , per varias rupes recessidit , icilicet Præmo , cum Jeroboam decem tribus à regno Davidis & ab Ecclesia cultusque Dei ad id & ad vitiosos aures tradidit . Secundum , cum Israelitas à Syria , Philistinis , Egypti , aliquique gentibus multoq[ue] fuerunt attriti . Tertio , cum decem tribus in Aſſyriam , duz in Babylonem fuerunt abduciti . Quartu[m] , cum Antiochus Epiphanes c[on]quise posuerit , tempore Mischabogorii posuerit Davidis affixum . Quinto , cum Herodes , ubi quo natus est Chilias , utrumque Davidis regnum quasi extinxit , totumque regnum ad id , puta ab alienigena , transfluit . Ita ergo illa , id est , in tempore illo , quo per totum ruinas , & tandem per tyrannidem Herodis , regnum Davidis plane cadet & corrumpit . Deus , qui in rebus deploratis succurrete solet , mittet Mehem five Christum , qui is tabernaculum hoc , sicut in propria domine & in regnum avitum Davidis patris sui , jure hereditario succedit , illudque refuerit , immo augustinus reddet , non dominio & dominatione temporali , sed (spirituali) que iubilior & divinior est . Christus enim tam Judos quam Israelites in suum regnum isianique & teleiam alicui & cooptavit , ac vice interculorum , qui in illo alicui noluerunt , surrogavit & adoptavit omnes gentes e toto mundo , itaque fecit ut hoc regnum amplissimum totum ob rem complectenderet , ut à Christo omnes vocentur Christiani , & promiscuantur le Christi subditos & discipulos : Gentes ergo loco Iudaorum hunc Davidis tabernaculum , quafi vivi lapides , insolidata iuncta , & ut ait Apollonius Rom. 11. 17. in hanc Davidis Denique oleam infusa sunt , ita St. Hieron. Remig. Hugo , Lytan. Vatabl. Arias , Riber , à Castro & alijs psalmis .

Allieg. tabernaculum David est corpus Christi à Judais occulit in variis rupibus , id est , vulnera ei infida , quod Deus tertio die à morte ad vitium gloriolum suavitavit , de quo Christus ait: Galvini tempore inc , & in tribus diebus exirebant illud , Johan. 11. v. 19 . Christus enim vocatur David , quia David est filius & heres , ita Theodor. & Cyrillob. q. in Joannem. c. 35 . immo Rabbinii apud Galat. lib. 8. c. 25 . ubi R. Nahaman hunc locum sic legit: Instruxi tabernaculum David dicoemus , id est , corpus Christi crucifixum relinquitur , ex eoque probat Mehem motusq[ue] , id eoque cum eum ab Hebrews vocati Berophilis , id est , filium codicum , allevaret . Hinc consequenter St. Chrysostomus , hom. 16. in Joannem , per tabernaculum David accipit naturam humanae peccato Ad collapsum , quam Christus afflamentis reparauit & restituavit .

Ex dictis patet , perperam Iudeos hoc loco & similibus

Alibus , & probent Mehem necdum venire , sed venientem , ut temporale Davidis regnum restitutum , ac Iudeos in illud quasi primores regni sicutantur . Nam , ut alia taceant , Primitus Amos hic propriè non agit de Iudeis , sed de Israelitis , id est , decem tribibus (has enim v. 9. & 14. vocant dominum Isacob , & dominum Irael) & eisque post cladem restitutione promittit , ut regno Davidis , à quo per ichûma exciderunt , rutilum inferantur & minantur . Fructa ergo hec sibi attribuunt Iudei moderni . Cumque confitit Iraellem numquam ex captivitate Aſſyrica a rediſile , aut rediſtum , neque ad Iudeam ē captivata . Titi & Romanorum per 1400. annos numquam rediſirent , nec rediſib[us] , testetur hac de mythico Iraelis gemitu , p[ro]pterea de Gentibus in Christum credentibus , qui sunt Iraelitae secundum ipsitum , non secundum carnem , ut ait Apollonius Roman. 9. v. 3. confirmatione de salute intelligenda est , ut si fulsi probavi Danielis c. 2. v. 4. & Daniel. 9. v. 24. Idem rutilus ex eo quod Deus similem restauracionem promitterat Iodomatis , Aſſyriis , Aegyptiis , Ammon & Moab , qualem promisit hec & alibi Iraelitae : aquila illa non int temporalis , sed spiritualis per Christum : ergo talis quoque fuit Iraelitatum . Major inquit Ezechiel 16. v. 55. Et fore , ut ratis Sodoma , & Oſtias tuorum resurserit ad antiquitatem suam , id est , ad antiquam suam fidelem , opes & gloriam . Conflat autem Sodoma & vicinas urbes incendio cum omnibus suis incolis configratis . Ergo haec Sodoma restituto mythice accipienda est , non ad literam utriusque . Idem de Samaria promisit ibidem Ezechiel : conflat autem Samarietas ad literam ea Aſſyriaca capiuntate non reditare : ergo Samaria haec restitutio i[st]i puntualiter per Christum , non literalis & temporalis accipienda est . Idem Aſſyriis & Aegyptiis , neque ad Iraelitam pronuntiat Iudas cap. 19. & 24. In die ista resurserit regnum Aſſyrii & Aegyptiis , b[ea]titudine in medio terra . Hoc ad literam ut ionat saltem est , nec admittit , aut patiuntur Iudei sibi afficien & aquari Aegyptiis & Aſſyriis . Ergo myltus id accipi debet . Idem Moabites promittit Ieremias cap. 4. v. 7. Et conseruant capiuntate Mœbi in resurgentiis deribus , nec Dominae . Et Ammonites cap. 4. v. 6. Et pro[pt]er haec resurserit fons capiuntate fons Ammon , nec Dominae . Ad litteram autem non Moabites , nec Ammonites Babylone rediſentur . Ergo rediſitum haec myltus est , pura conversio ad Deum per Christum . Ego patienter talis rediſitum & restauratio Iraelitam intelligenda est . Namque est templum quod promittit Baethel cap. 46. & sequi . scilicet magia mylticum quâm literale . Unde cap. 47. v. 1. & 8. videt ex eo egredi aquas , & tension in fluvium ingentem crecerit , cu[m] riuſio lanabuntur & dulcorabuntur aquæ maris mortis , quod in Scriptura vocatur faldiamum , que omnia myltice accipienda esse manifestum est . Dicit hinc canonice moremque prophetarum . nimuram solent ipsi post mortua tanta subiungere , post defoliationem consolacionem , post exadiua & minas gentium , caruadum restitutio[n]em per Christum . Ipse enī eti[us] Mesias , putā talus , consolatio , gaudium & desiderium eunctorum gentium , Agg. 5. 8.

Secondum altero , hoc Christi regnum non tantummodo spiritualiter , sed & temporale . Christus enim per Imperatores , Reges & Principes Christianos dominatur & imperat etiam civitaner toti orbis Christiano . Denique in die judicis ipse hoc regnum fauim tam spirituale , quam corporale perficiet factaque gloriosum , ut toti caelo & terra cum sua habebus dominetur in aeternum , tumque plenissime haec & similes prophetae implebuntur .

ET REARIFICABO APERTURAS MURORUM DEI US (Heb. 3. 13. gaudet , id est spissum , ut veritas Parvus , inflatur , ut Vatabl. sepe circumdat , ut Tigrinus , q. d. Sarcis haetus & aperturas murorum Davidis & Israelis . Numerus Deus inflaturavit ruinas caelitus Ierusalem . De fide enim , vocacione & electione Gentium hunc lumen explicat St. Jacobus Acto. 15. 16 . Cenit Riberha hunc prophetam implerat eis post exadium templi & urbis Hierosolymæ factum à Toto : nunc enim Jodus in sua cœlante persisterebunt , & per totum orbem diffiserint , contra loco Gentium ex Ecclesiæ esse alicuias . Verum St. Jacobus Acto. 15. suo tempore , id est , mox à passione Christi , cùm Paulus & Barnabas primi evangelizantes Gentibus multis ex his converterentur , implerat , id est impletæ corpore , sicut eti[us]

Alicet ,

Refutatio
Mefitis
Bedaevor.

Adde, non agi hic de Iudea & Hierosolyma, tempisque & urbis excidio & ruinis per Tuum, praesertim quia Christus remplum hoc, jam tuum Iudecum, fibique est diametro oppositum & resiliens, non restauravit, sed venus Davidis regnum & Ecclesiast legittimam. Fato tamen polo excidium Hierosolyma plenius hanc prophetam implietam esse: tunc enim d. Iohannes, qui unus ex Apollinis superflites vivet, se viri Apollinarii reliqua Iudea, neptote jam eversa & dispersa, converterunt se ad prae dicandum Gentibus.

Sicut in diebus antiquis (sic ut in diebus Davidis & Salomonis, Davidem enim nominavit pauli am: & tunc maximus horum, iuxta corpus gloria regis Iudei, iste Remigius. Sic annam facula vocabatur aurea, in quibus cum virtute boreali resp: de quibus Virgil. & Aeneid.

*Hoc genus atque, Tenui pulcherrima proles,
Magnanima Heres, tua molitorum avans;*

V. 12.

U. T possedit et reliquit Iudum a. a. q. d. Ut, sicut David subjugavit Iudum, & ceteraque vicinas gentes 1. Reg. 5.14. plam. 9. v. 1. l. ubi dicitur: *In Iudeam extram saltemque eam macto*, id est, possestionem capiunt Iudeum: hoc enim olim capiebat mactatione calcamenti in rea possidentem: a. Iudeus per Apollinos viri quoque Apostolicos, Episcopos & presbyteros subjugati sunt, & subjugata possidit calceum gentes, iuxta totum mundum. Nominat Iudeum, qui fecit Iudeam intercedere odio perfectius et Jacobum fratrem suum, ita & postea et iuxta Iudeam perfectius iuxta posterum suum, p. Jacobos & Israeles, eorumque fuisse hostes parati & infernissimi. q. d. Iudeum sub Christo per Chrestum ponent hoc avita odia, & eum Israeles conprobant in unum Christi odium & regnum. Rursum nominat reliquias Iudeam, tom quia literaliter David per Jacob eatis perlitigie Iudeum, eorum tantum reliquias levavit & insugavit, ut patet 3. Reg. 11. v. 14. Ac rursum paulus ante tempora Amos, cum Iudea Judas rebellaret, fibique proprie regem conlivererat, Amasis rex Iudea eandem turum ubigerat, itaque cecederat, ut eis tantum reliquias remaneant, 4. Reg. 4.7. Tunc quia parabolice fecit reliquias Israeles & reliquias Iudeam aliamque gentium, p. ea ex qua credalender predicationi Apostolorum, levavit Christus, easter manentibus incredulis, & ob infidelitatem perirentibus: paucos enim ad Christum convertebantur. Apoloni, si comparem cur illi qui non fuerint convertiti, & perliteretur in infidelitate, ita S. Hieron. & ali. Nota. Septuag. quos sequuntur S. Jacobus Act. 15. hunc locum non verbotemus, sed parabolice vertutem hoc modo & significare nos reliquias humanas. Pet. Iudeum enim Propheta iudeodochice qualibet gentes & homines, praesertim a Christo silentissimis inteligit. Unde te explantes addit. Et omnes gentes: hz enim in regnum Christi alicuius sunt, & in illud requiriunt: nemo enim nisi volens & postulans in regnum Christi coepit. Quare querere regnum Christi, plementum quod illud possidere, & ut ei possideri. Unde ex Hebreis tertii potest, ut possidere, scilicet signum hoc Davidis, id est Christi, reliquias Iudeam, & omnes gentes. Qui enim possidet a Christo, vicarium possidet Christum, eundemque regnum. Additum aliqui Hebr. D. 17. Edom significare Iudeum; Septuag. vero alii pundi legisse D. 17. Adam, id est homo, itaque vertete, ut querant nos reliquias humanas. Verum Septuag. utpote quos sequuntur S. Jacobus & S. Lucas, veram & genuam, hic secuti sunt tam lectionem, quam scripturam. Ea autem habet Edom, id est Iudeam; non Adam, id est homo, praesertim quia experimentum litera ea, que est in voce Edom, non verbo in voce Adam. Propheta enim isti concionando pronunciavit, ita concionem & prophetiam suam exarando, scripsit Edom, non Adam. Alter Riber: Iudea, inquit, id est, Iudeam & confitemens oleum Deum, post occulum a te Christum facta est Iudeum, id est, terrena & cruenta (Edom enim hebreus significat terrenum, ac rufum, rubrum, cruentum) fungam Christum occidit; & hanc (Iudeam) per ceteros hominum significarunt Septuag. Sed hoc uti obicitur, ita & alienum archetypum videtur, ut fatetur ipse Riber: in Abdiam num. 6. Iudeum ergo hoc proprie capitur, & per easter nominatur, quia in utra loci (utpote sit in rupe & monte) ac gentis robore erat munitionis, sic adincipientium Christum, utpote est Iudeus bini inimicissimus programmat, etas difficultas: enjus te ita David invansus eam p. 17. p. 18. t. 18. t. 19. t. 20. t. 21. t. 22. t. 23. t. 24. t. 25. t. 26. t. 27. t. 28. t. 29. t. 30. t. 31. t. 32. t. 33. t. 34. t. 35. t. 36. t. 37. t. 38. t. 39. t. 40. t. 41. t. 42. t. 43. t. 44. t. 45. t. 46. t. 47. t. 48. t. 49. t. 50. t. 51. t. 52. t. 53. t. 54. t. 55. t. 56. t. 57. t. 58. t. 59. t. 60. t. 61. t. 62. t. 63. t. 64. t. 65. t. 66. t. 67. t. 68. t. 69. t. 70. t. 71. t. 72. t. 73. t. 74. t. 75. t. 76. t. 77. t. 78. t. 79. t. 80. t. 81. t. 82. t. 83. t. 84. t. 85. t. 86. t. 87. t. 88. t. 89. t. 90. t. 91. t. 92. t. 93. t. 94. t. 95. t. 96. t. 97. t. 98. t. 99. t. 100. t. 101. t. 102. t. 103. t. 104. t. 105. t. 106. t. 107. t. 108. t. 109. t. 110. t. 111. t. 112. t. 113. t. 114. t. 115. t. 116. t. 117. t. 118. t. 119. t. 120. t. 121. t. 122. t. 123. t. 124. t. 125. t. 126. t. 127. t. 128. t. 129. t. 130. t. 131. t. 132. t. 133. t. 134. t. 135. t. 136. t. 137. t. 138. t. 139. t. 140. t. 141. t. 142. t. 143. t. 144. t. 145. t. 146. t. 147. t. 148. t. 149. t. 150. t. 151. t. 152. t. 153. t. 154. t. 155. t. 156. t. 157. t. 158. t. 159. t. 160. t. 161. t. 162. t. 163. t. 164. t. 165. t. 166. t. 167. t. 168. t. 169. t. 170. t. 171. t. 172. t. 173. t. 174. t. 175. t. 176. t. 177. t. 178. t. 179. t. 180. t. 181. t. 182. t. 183. t. 184. t. 185. t. 186. t. 187. t. 188. t. 189. t. 190. t. 191. t. 192. t. 193. t. 194. t. 195. t. 196. t. 197. t. 198. t. 199. t. 200. t. 201. t. 202. t. 203. t. 204. t. 205. t. 206. t. 207. t. 208. t. 209. t. 210. t. 211. t. 212. t. 213. t. 214. t. 215. t. 216. t. 217. t. 218. t. 219. t. 220. t. 221. t. 222. t. 223. t. 224. t. 225. t. 226. t. 227. t. 228. t. 229. t. 230. t. 231. t. 232. t. 233. t. 234. t. 235. t. 236. t. 237. t. 238. t. 239. t. 240. t. 241. t. 242. t. 243. t. 244. t. 245. t. 246. t. 247. t. 248. t. 249. t. 250. t. 251. t. 252. t. 253. t. 254. t. 255. t. 256. t. 257. t. 258. t. 259. t. 260. t. 261. t. 262. t. 263. t. 264. t. 265. t. 266. t. 267. t. 268. t. 269. t. 270. t. 271. t. 272. t. 273. t. 274. t. 275. t. 276. t. 277. t. 278. t. 279. t. 280. t. 281. t. 282. t. 283. t. 284. t. 285. t. 286. t. 287. t. 288. t. 289. t. 290. t. 291. t. 292. t. 293. t. 294. t. 295. t. 296. t. 297. t. 298. t. 299. t. 300. t. 301. t. 302. t. 303. t. 304. t. 305. t. 306. t. 307. t. 308. t. 309. t. 310. t. 311. t. 312. t. 313. t. 314. t. 315. t. 316. t. 317. t. 318. t. 319. t. 320. t. 321. t. 322. t. 323. t. 324. t. 325. t. 326. t. 327. t. 328. t. 329. t. 330. t. 331. t. 332. t. 333. t. 334. t. 335. t. 336. t. 337. t. 338. t. 339. t. 340. t. 341. t. 342. t. 343. t. 344. t. 345. t. 346. t. 347. t. 348. t. 349. t. 350. t. 351. t. 352. t. 353. t. 354. t. 355. t. 356. t. 357. t. 358. t. 359. t. 360. t. 361. t. 362. t. 363. t. 364. t. 365. t. 366. t. 367. t. 368. t. 369. t. 370. t. 371. t. 372. t. 373. t. 374. t. 375. t. 376. t. 377. t. 378. t. 379. t. 380. t. 381. t. 382. t. 383. t. 384. t. 385. t. 386. t. 387. t. 388. t. 389. t. 390. t. 391. t. 392. t. 393. t. 394. t. 395. t. 396. t. 397. t. 398. t. 399. t. 400. t. 401. t. 402. t. 403. t. 404. t. 405. t. 406. t. 407. t. 408. t. 409. t. 410. t. 411. t. 412. t. 413. t. 414. t. 415. t. 416. t. 417. t. 418. t. 419. t. 420. t. 421. t. 422. t. 423. t. 424. t. 425. t. 426. t. 427. t. 428. t. 429. t. 430. t. 431. t. 432. t. 433. t. 434. t. 435. t. 436. t. 437. t. 438. t. 439. t. 440. t. 441. t. 442. t. 443. t. 444. t. 445. t. 446. t. 447. t. 448. t. 449. t. 450. t. 451. t. 452. t. 453. t. 454. t. 455. t. 456. t. 457. t. 458. t. 459. t. 460. t. 461. t. 462. t. 463. t. 464. t. 465. t. 466. t. 467. t. 468. t. 469. t. 470. t. 471. t. 472. t. 473. t. 474. t. 475. t. 476. t. 477. t. 478. t. 479. t. 480. t. 481. t. 482. t. 483. t. 484. t. 485. t. 486. t. 487. t. 488. t. 489. t. 490. t. 491. t. 492. t. 493. t. 494. t. 495. t. 496. t. 497. t. 498. t. 499. t. 500. t. 501. t. 502. t. 503. t. 504. t. 505. t. 506. t. 507. t. 508. t. 509. t. 510. t. 511. t. 512. t. 513. t. 514. t. 515. t. 516. t. 517. t. 518. t. 519. t. 520. t. 521. t. 522. t. 523. t. 524. t. 525. t. 526. t. 527. t. 528. t. 529. t. 530. t. 531. t. 532. t. 533. t. 534. t. 535. t. 536. t. 537. t. 538. t. 539. t. 540. t. 541. t. 542. t. 543. t. 544. t. 545. t. 546. t. 547. t. 548. t. 549. t. 550. t. 551. t. 552. t. 553. t. 554. t. 555. t. 556. t. 557. t. 558. t. 559. t. 560. t. 561. t. 562. t. 563. t. 564. t. 565. t. 566. t. 567. t. 568. t. 569. t. 570. t. 571. t. 572. t. 573. t. 574. t. 575. t. 576. t. 577. t. 578. t. 579. t. 580. t. 581. t. 582. t. 583. t. 584. t. 585. t. 586. t. 587. t. 588. t. 589. t. 590. t. 591. t. 592. t. 593. t. 594. t. 595. t. 596. t. 597. t. 598. t. 599. t. 600. t. 601. t. 602. t. 603. t. 604. t. 605. t. 606. t. 607. t. 608. t. 609. t. 610. t. 611. t. 612. t. 613. t. 614. t. 615. t. 616. t. 617. t. 618. t. 619. t. 620. t. 621. t. 622. t. 623. t. 624. t. 625. t. 626. t. 627. t. 628. t. 629. t. 630. t. 631. t. 632. t. 633. t. 634. t. 635. t. 636. t. 637. t. 638. t. 639. t. 640. t. 641. t. 642. t. 643. t. 644. t. 645. t. 646. t. 647. t. 648. t. 649. t. 650. t. 651. t. 652. t. 653. t. 654. t. 655. t. 656. t. 657. t. 658. t. 659. t. 660. t. 661. t. 662. t. 663. t. 664. t. 665. t. 666. t. 667. t. 668. t. 669. t. 670. t. 671. t. 672. t. 673. t. 674. t. 675. t. 676. t. 677. t. 678. t. 679. t. 680. t. 681. t. 682. t. 683. t. 684. t. 685. t. 686. t. 687. t. 688. t. 689. t. 690. t. 691. t. 692. t. 693. t. 694. t. 695. t. 696. t. 697. t. 698. t. 699. t. 700. t. 701. t. 702. t. 703. t. 704. t. 705. t. 706. t. 707. t. 708. t. 709. t. 710. t. 711. t. 712. t. 713. t. 714. t. 715. t. 716. t. 717. t. 718. t. 719. t. 720. t. 721. t. 722. t. 723. t. 724. t. 725. t. 726. t. 727. t. 728. t. 729. t. 730. t. 731. t. 732. t. 733. t. 734. t. 735. t. 736. t. 737. t. 738. t. 739. t. 740. t. 741. t. 742. t. 743. t. 744. t. 745. t. 746. t. 747. t. 748. t. 749. t. 750. t. 751. t. 752. t. 753. t. 754. t. 755. t. 756. t. 757. t. 758. t. 759. t. 7510. t. 7511. t. 7512. t. 7513. t. 7514. t. 7515. t. 7516. t. 7517. t. 7518. t. 7519. t. 7520. t. 7521. t. 7522. t. 7523. t. 7524. t. 7525. t. 7526. t. 7527. t. 7528. t. 7529. t. 7530. t. 7531. t. 7532. t. 7533. t. 7534. t. 7535. t. 7536. t. 7537. t. 7538. t. 7539. t. 7540. t. 7541. t. 7542. t. 7543. t. 7544. t. 7545. t. 7546. t. 7547. t. 7548. t. 7549. t. 7550. t. 7551. t. 7552. t. 7553. t. 7554. t. 7555. t. 7556. t. 7557. t. 7558. t. 7559. t. 7560. t. 7561. t. 7562. t. 7563. t. 7564. t. 7565. t. 7566. t. 7567. t. 7568. t. 7569. t. 7570. t. 7571. t. 7572. t. 7573. t. 7574. t. 7575. t. 7576. t. 7577. t. 7578. t. 7579. t. 7580. t. 7581. t. 7582. t. 7583. t. 7584. t. 7585. t. 7586. t. 7587. t. 7588. t. 7589. t. 7590. t. 7591. t. 7592. t. 7593. t. 7594. t. 7595. t. 7596. t. 7597. t. 7598. t. 7599. t. 7510. t. 7511. t. 7512. t. 7513. t. 7514. t. 7515. t. 7516. t. 7517. t. 7518. t. 7519. t. 7520. t. 7521. t. 7522. t. 7523. t. 7524. t. 7525. t. 7526. t. 7527. t. 7528. t. 7529. t. 7530. t. 7531. t. 7532. t. 7533. t. 7534. t. 7535. t. 7536. t. 7537. t. 7538. t. 7539. t. 7540. t. 7541. t. 7542. t. 7543. t. 7544. t. 7545. t. 7546. t. 7547. t. 7548. t. 7549. t. 7550. t. 7551. t. 7552. t. 7553. t. 7554. t. 7555. t. 7556. t. 7557. t. 7558. t. 7559. t. 7560. t. 7561. t. 7562. t. 7563. t. 7564. t. 7565. t. 7566. t. 7567. t. 7568. t. 7569. t. 7570. t. 7571. t. 7572. t. 7573. t. 7574. t. 7575. t. 7576. t. 7577. t. 7578. t. 7579. t. 7580. t. 7581. t. 7582. t. 7583. t. 7584. t. 7585. t. 7586. t. 7587. t. 7588. t. 7589. t. 7590. t. 7591. t. 7592. t. 7593. t. 7594. t. 7595. t. 7596. t. 7597. t. 7598. t. 7599. t. 7510. t. 7511. t. 7512. t. 7513. t. 7514. t. 7515. t. 7516. t. 7517. t. 7518. t. 7519. t. 7520. t. 7521. t. 7522. t. 7523. t. 7524. t. 7525. t. 7526. t. 7527. t. 7528. t. 7529. t. 7530. t. 7531. t. 7532. t. 7533. t. 7534. t. 7535. t. 7536. t. 7537. t. 7538. t. 7539. t. 7540. t. 7541. t. 7542. t. 7543. t. 7544. t. 7545. t. 7546. t. 7547. t. 7548. t. 7549. t. 7550. t. 7551. t. 7552. t. 7553. t. 7554. t. 7555. t. 7556. t. 7557. t. 7558. t. 7559. t. 7560. t. 7561. t. 7562. t. 7563. t. 7564. t. 7565. t. 7566. t. 7567. t. 7568. t. 7569. t. 7570. t. 7571. t. 7572. t. 7573. t. 7574. t. 7575. t. 7576. t. 7577. t. 7578. t. 7579. t. 7580. t. 7581. t. 7582. t. 7583. t. 7584. t. 7585. t. 7586. t. 7587. t. 7588. t. 7589. t. 7590. t. 7591. t. 7592. t. 7593. t. 7594. t. 7595. t. 7596. t. 7597. t. 7598. t. 7599. t. 7510. t. 7511. t. 7512. t. 7513. t. 7514. t. 7515. t. 7516. t. 7517. t. 7518. t. 7519. t. 7520. t. 7521. t. 7522. t. 7523. t. 7524. t. 7525. t. 7526. t. 7527. t. 7528. t. 7529. t. 7530. t. 7531. t. 7532. t. 7533. t. 7534. t. 7535. t. 7536. t. 7537. t. 7538. t. 7539. t. 7540. t. 7541. t. 7542. t. 7543. t. 7544. t. 7545. t. 7546. t. 7547. t. 7548. t. 7549. t. 7550. t. 7551. t. 7552. t. 7553. t. 7554. t. 7555. t. 7556. t. 7557. t. 7558. t. 7559. t. 7560. t. 7561. t. 7562. t. 7563. t. 7564. t. 7565. t. 7566. t. 7567. t. 7568. t. 7569. t. 7570. t. 7571. t. 7572. t. 7573. t. 7574. t. 7575. t. 7576. t. 7577. t. 7578. t. 7579. t. 7580. t. 7581. t. 7582. t. 7583. t. 7584. t. 7585. t. 7586. t. 7587. t. 7588. t. 7589. t. 7590. t. 7591. t. 7592. t. 7593. t. 7594. t. 7595. t. 7596. t. 7597. t. 7598. t. 7599. t. 7510. t. 7511. t. 7512. t. 7513. t. 7514. t. 7515. t. 7516. t. 7517. t. 7518. t. 7519. t. 7520. t. 7521. t. 7522. t. 7523. t. 7524. t. 7525. t. 7526. t. 7527. t. 7528. t. 7529. t. 7530. t. 7531. t. 7532. t. 7533. t. 7534. t. 7535. t. 7536. t. 7537. t. 7538. t. 7539. t. 7540. t. 7541. t. 7542. t. 7543. t. 7544. t. 7545. t. 7546. t. 7547. t. 7548. t. 7549. t. 7550. t. 7551. t. 7552. t. 7553. t. 7554. t. 7555. t. 7556. t. 7557. t. 7558. t. 7559. t. 7560. t. 7561. t. 7562. t. 7563. t. 7564. t. 7565. t. 7566. t. 7567. t. 7568. t. 7569. t. 7570. t. 7571. t. 7572. t. 7573. t. 7574. t. 7575. t. 7576. t. 7577. t. 7578. t. 7579. t. 7580. t. 7581. t. 7582. t. 7583. t. 7584. t. 7585. t. 7586. t. 7587. t. 7588. t. 7589. t. 7590. t. 7591. t. 7592. t. 7593. t. 7594. t. 7595. t. 7596. t. 7597. t. 7598. t. 7599. t. 7510. t. 7511. t. 7512. t. 7513. t. 7514. t. 7515. t. 7516. t. 7517. t. 7518. t. 7519. t. 7520. t. 7521. t. 7522. t. 7523. t. 7524. t. 7525. t. 7526. t. 7527. t. 7528. t. 7529. t. 7530. t. 7531. t. 7532. t. 7533. t. 7534. t. 7535. t. 7536. t. 7537. t. 7538. t. 7539. t. 7540. t. 7541. t. 7542. t. 7543. t. 7544. t. 7545. t. 7546. t. 7547. t. 7548. t. 7549. t. 7550. t. 7551. t. 7552. t. 7553. t. 7554. t. 7555. t. 7556. t. 7557. t. 7558. t. 7559. t. 7560. t. 7561. t. 7562. t. 7563. t. 7564. t. 7565. t. 7566. t. 7567. t. 7568. t. 7569. t. 7570. t. 7571. t. 7572. t. 7573. t. 7574. t. 7575. t. 7576. t. 7577. t. 7578. t. 7579. t. 7580. t. 7581. t. 7582. t. 7583. t. 7584. t. 7585. t. 7586. t. 7587. t. 7588. t. 7589. t. 7590. t. 7591. t. 7592. t. 7593. t. 7594. t. 7595. t. 7596. t. 7597. t. 7598. t. 7599. t. 7510. t. 7511. t. 7512. t. 7513. t. 7514. t. 7515. t. 7516. t. 7517. t. 7518. t. 7519. t. 7520. t. 7521. t. 7522. t. 7523. t. 7524. t. 7525. t. 7526. t. 7527. t. 7528. t. 7529. t. 7530. t. 7531. t. 7532. t. 7533. t. 7534. t. 7535. t. 7536. t. 7537. t. 7538. t. 7539. t. 7540. t. 7541. t. 7542. t. 7543. t. 7544. t. 7545. t. 7546. t. 7547. t. 7548. t. 7549. t. 7550. t. 7551. t. 7552. t. 7553. t. 7554. t. 7555. t. 7556. t. 7557. t. 7558. t. 7559. t. 7560. t. 7561. t. 7562. t. 7563. t. 7564. t. 7565. t. 7566. t. 7567. t. 7568. t. 7569. t. 7570. t. 7571. t. 7572. t. 7573. t. 7574. t. 7575. t. 7576. t. 7577. t. 7578. t. 7579. t. 7580. t. 7581. t. 7582. t. 7583. t. 7584. t. 7585. t. 7586. t. 7587. t. 7588. t. 7589. t. 7590. t. 7591. t. 7592. t. 7593. t. 7594. t. 7595. t. 7596. t. 7597. t. 7598. t. 7599. t. 7510. t. 7511. t. 7512. t. 7513. t. 7514. t. 7515. t. 7516. t. 7517. t. 7518. t. 7519. t. 7520. t. 7521. t. 7522. t. 7523. t. 7524. t. 7525. t. 7526. t. 7527. t. 7528. t. 7529. t. 7530. t. 7531. t. 7532. t. 7533. t. 7534. t. 7535. t. 7536. t. 7537. t. 7538. t. 7539. t. 7540. t. 7541. t. 7542. t. 7543. t. 7544. t. 7545. t. 7546. t. 7547. t. 7548. t. 7549. t. 7550. t. 7551. t. 7552. t. 7553. t. 7554. t. 7555. t. 7556. t. 7557. t. 7558. t. 7559. t. 7560

planū ad latetam impleta censet in reditu ē capitevitate. Ba-A bimontis conscientia, ius lingua torcular expessum. Videā apud sapientem vacare nob̄: sermo, caput, conversatio, & quid aliud est ex eo, quidam sermo Dei agricultura, Dei ad- ficiens, & uera Damus faber.

C O M M E N T A R I A
I N
A B D I A M
P R O P H E T A M.
A R G V M E N T V M.

DOCTHEUS Episcopus Tyri, qui sub Abdias propheta esset, predixisset eadem Idumaeis viciniorum, nimis rura factam ab Amasis rege Joda 4. Reg. 14. 17. Jam autem cum non prædictus, sed illam diminxat que facta est in Chaldæis. Ergo post Amasiam, sub Josathan prophætavit; prædictum cum non multo ante tempora Josaphat, Idumæi vallari & subiecti fuit à Davide 3. Reg. 1. t. 7, ut non eguerat Propheta, novoque excidio. Quinque quo proposita Amos eadem penè eit cum prophæta Jeremias contra Idumæos e. 49. 14. Ergo sub tempora, non Eliæ, sed Jeremias prophætæ videtur. Secundum, quia à tempore Eliæ & Josaphat usque ad excidium Iudeæ & Idumææ per Chaldæos, ducentorum 300. anni, qui crebat Abdiam omisso alii vicinioribus & ladiibus, prophætæ excidio Idumææ post trecentos annos futurum? Deus ergo videtur Idumæos per Davidem, Amasiam & alios caligare vohille: verum cùm eos hisce flagellis emendatione videret, per Abdiam intentavit eis plenum ultimumque per Chaldæos excidium. Potius eaulam excidio affligunt & tandem quam Amos & Jeremias, nimirum odium invenientrum & interemicum Idumæorum contra Iudeos, adeo ut ab hostiis profugos occident, vel ipsi latentes, imò Chaldæos in expugnatione Hierosolymæ opibus armisque adiuventine. Quocumque eis idem ab eisdem Chaldæos extixum jure talionis intemant: Iudea vedi reditum à Babylone, & felicitatem cum tempore, tum spiritum sub Christo pollicetur: ita s. Hieron. Theodor. Remigius, Rupertus, Albert, Tatianus, Hugo & ali. Id ita accidisse patet: nam Nabuchodonosor anno quinto post exercitus Jerusalēm, qui fuit annus regni eius a. j. invaserat & vadavat Idumæum, ut narrat Josephus liber 10. Antiquit. cap. 11. Rutum Illeumus ultimæ Chaldæos in excidio Jerusalēm. Læcque excidio esse patet 3. Edict. 4. 45. Et in 21. 20. si idicatur tempus quod intenduntur Idumæi, quando exterminata erit Iudea à Chaldæos. Et psalm. 1. 36. 7. Miserere Domini filiorum eam i dñe Jerusalēm, qui decuit: Extinxerat, extinxerat ut quod ad fundationem in ea. Adelit R. Salomon Abdiam fuisse Idumæum, sicut docet Idumæus misum, ut fecerat iugis gentis libenter argueret. Dicunt, inquit, Ristigii, Abdiam profectum esse Idumæum. Dicunt ergo Domini: Ex eis adducam aduersari, neque invenient illorum seruum, & sumus pacis de imperio Ezechiel, qui venit inter duas milles, sicut & Roborem, & non est immensus operis eorum. Idem tradit R. David hic, qui prouidebat Abdiam applicat illud Hebreorum adagium: Igiturque celebrite quod meritis exhortabit, comburite se ipsi acri stupi, quod dicere solent in atricibus, qui ex opere suo datus est aut molestiam capiunt. Sic enim Abdias cum eis Idumæus & Propheta, tamen Idumæorum, hoc eti genitrix lux, perdidit excidium, unde ex suo astificio, putat ex prophætia, videatur damnum paucus.

Vero s. Donatius, Epiphanius & alii initio circi, tradidit Abdiam fuisse Judæum, puta Sichemitarum, fuit & exten Propheta factæ Iudeæ. Scribit s. Hieron. in epistola S. Pauli, ipsam in Samaria, five Schæli vallis lepulchrum Edifici, Abdias & Joannes Baptista, sic multi, inquit, intercesserunt confutando moralibus: namque certe obversus domino evenerunt crucifixum, & ante sepulchrum adiutorum more impetraverunt (necesse hoc nostri Hagiographi) veritas latente causa, formere levem, fibolare serpentes, magno tamen; alio rotare caput, & post serpentes servare vertice sangue, & suspensi quod pede firmans vestis defensio in-

Concil. in Proph. Abra. x. 14.

X 3 faciem.

Ablias an
dissipatus
Elias?

facies. Acripitus est Abdias catalogo Sandorii die 19. Nov. Porro *Abdias* hebrei, idem est quod *servus dei*, *menomini* representant Christum, qui formam cervi induit. *Designatus* servus vocatur *Majus* q. 1. an *S. Hieron.* Qui & in processione afferit, *le juvenem ante triginta annos scriptissime in Abdiam*, eumque mystice expoluisse. *quod sed arguitur*, et quod prie-
mo tradi debet sensus literalis Prophete, *eiusdem deinde* congrue inadisciri sensus mysticus. *In sensu*, atq. *ex ergo*, *rever- dom scribita ueroram*, *mentis amanuus*, *cremebam annulis*. *Nunc ut illius aliud proferetur*, *utrum ueracius illud huius* *scriptorum sit*. *Et mox*: *Littere prophetae*, *& illius* *suffice-*
plurimi legitimi, *& haec maximi* *probatur*.

Rurum omnium Prophetarum brevissimus est Abdias & minimus, *verbis superfluous*, *non sensibus*, *sicut S. Hieron.* & ex eo Rubera. Homines, inquit, possilli magne-
rno & arte praestant, *in locis proverbiis datum sit*, *et dicit* *propius*, *id est* *amnis qui longus*. Aristoteles Physicorum. *Potius validus acutus* *fons*, *inquit*, *multum enim sanguinis pars pro- locum conseruans*, *multissimesque uolu de volatibus accedunt ad sapere*. *Quia autem fons validus magne*, *curdi*: *multum enim sanguinis*, *multissimesque locum conseruans*, *multas stundi accedunt ad sapere*. *Ex quo recte Ecclesi. cap. 11. Nam laudes uerum in sapere sua*, *neque spes uerum in sapientia sua*. *Brasus in volatu-*

Alethes est apes, *& iustitia dolosus habet frumentum illius*. *Quid de hominibus*, *quid de multis de aliis propheticis?* *Sane S. August. lib. de Dubibus ueracibus coram Manichaeis cap. 3.* *& 4.* *non dubitare illeret*, *multalem praeuinciem esse sole:* *equa animata*, *vixit*, *moxum*, *organaque omni vivente*, *lumen habet*, *quibus careat sol*. *Ita res parve plus vite & vigoris habent quam magna*. *Quid remorar recentem*, *qui calidus sit pagus pisticulus*, *ingenies naves valido vento* *actas fitus de generator*, *si locis applicet & allega*. *Ira* *Deus excelitus in rebus parvis*, *de virtutem*, *tempore*, *magistrinum ostendit*. *Abdias*, *inquit Hugo de S. Victore* *(qui in Abdiam scripti more suo acute & rigore, non* *mystice)* *sermons simplicius*, *& sensu multipliciter*: *parvus in ver- bus*, *sollicitus in sententiis*, *prudentius in sententiis*, *eccl. 20. Sapientia* *uocibus innatissima* *prophetarum suarum litteraliter aduersa* *etiam* *adversa*, *allegorice contra mundum*, *teologique contra* *spiritum stylum suorum articulat*. *Solomonis epigram gerens*, *spiritus* *adversorum fabulosus strabulatus*, *per quem mundus delinquitur*, *per quem caro uirorum redditur*. *Quocirca* *merito* *Eliud, h. Aliq. S. Script. Abdias*, *inquit*, *ab aliis* *Dominis*, *inter omnes prophetas brevior numero versuum*, *ad* *Prophetam mysteriosius agnitus*. *Unde Abdiam ad septimum prece- mitatorem Ieremias cap. 49. 24. & legge nubibus*.

CAPUT UNICUM. SYNOPSIS CAPITIS.

I Domine ornam superbiacit arguit, quod in rupe siti putarent se invincibilis: inde ex ea se illos per Chaldaeos detrahuntur minatur. Secundum, p. 10. excedit eius causam affixas, quod in fratres suis Iudeos, ab hostibus afflitos, submersi factus & crudeliter. Tertio, p. 17. Iudeos, ut est Iudeus, & Babylonie redirentur & imperium policerent, nimirum quid per Machabaeos Iudeos, Philistines, viciniisque gentibus, ac multo magis per Christianos istidem, tuncque Australi plaga dominabuntur.

¶ p. 1.

V Isio Abdiae. Hæc dicit Dominus Deus ad Edom: Auditum audivimus a Domino. & legatum ad gentes misit: Surgite, & confurgamus ad verisum in prælium. 2. Ecce parvulum dedi te in Gentibus: contemptibilis tu es valde. 3. Superbia cordis tui extulit te, habitantem in scilicet petrarum, exaltantem folium tuum: qui dicas in corde tuo: Quis derahet me in terram? 4. Si exaltatus fueris ut aquila, & si inter sidera posueris midum tuum: inde detrahant te, dicit Dominus. 5. Si fures introierint ad te, filatrones per noctem, quomodo conticuisis: nonne furati eisent sufficiens tibi? si vindemiatores introierint ad te, numquid saltum racemum reliquistis tibi? 6. Quomodo scrutati sunt Esa: investigaverunt sanctib[us] eius? 7. Vix ad terminum emigrant te: omnes viri sedecens cui illuferunt tibi; in valorum adversum te viri pacistus: qui comedunt tecum, ponent insidias subter te: non est prudentia in eo. 8. Numquid non in die illa, dicit Dominus, perdam sapientes de Idumaea, & prudentiam de monte Esa? 9. Et timebunt fortis tuus à Meridie, ut intereat vir de monte Esa. 10. Propero intersectionem, & propero iniquitatem in fratrem tuum Jacob, operiet te confusio, & peribis in eternum. 11. In die cum stares aduersus eum, quando capiebant alieni exercitum eius, & extranei ingrediebant portas eius, & super Ierusalem mittebant fortē: tu quoque eras quasi unus ex eis. 12. Et non despicias in diu fratris tui, in die peregrinationis eius: & non lataberis super filios Iuda in die perditionis eorum: & non magnificabis os tuum in die angustie. 13. Neque ingredieris portam populi mei in die ruinæ eorum: neque despicias & tu in malis eius in die ualitatis illius: & non emiteris aduersus exercitum eius in die uasitatis illius. 14. Neque stabis in existib[us] ut interficiases qui sageris: & non conculces reliquos eius in die tribulationis. 15. Quoniam iuxta est dies Domini super omnes gentes: sicut fecisti, fieri tibi: retributionem tuam convertet in caput tuum. 16. Quomodo enim bibistis super montem sanctum meum, bibent omnes gentes jugiter: & bibent, & absorbebunt, & erunt quasi non sint. 17. Et in monte Sion erit salvator, & erit sanctus: & possidebit domus Iacob eos qui se possederant. 18. Et erit dominus Iacob ignis, & dominus Joseph flamma, & dominus Esa fulipa: & succendentur eis, & devorabunt eos: & non erunt reliquæ domus Esa, quia dominus locutus est. 19. Et hereditabunt hi qui ad Austrum sunt, montem Esa, & qui in campestribus Philistim: & possidebit regionem Ephraim, & regionem Samarie: & Beniamin possidebit Galad. 20. Et transmigratio exercitus hojus filiorum Israel, omnia loca Cahanazorum uique ad Sareptam: & transmigratio Ierusalem, quia in Boiphoro est, possidebit ciuitates Austræ. 21. Et ascendent salvatores in montem in Sion judicare montem Esa: & erit domino regnum.

V. 1. **V**ISIGAEDIA.) *Vix vocatur prophetia vide Propheta. Eadem vox audirem. Canticum dedit Iudea 1.14.*

HAC DIGIT DOMINUS DEUS AEDOM.) *Hebreus, id est, de Edom, vel ad Edom. Elias frater Jacobi gemellus, dictus est Edom, quia rufus, & Seir, quia pilosus: hinc postea ejus, puta populus Idumeus ab eo prognatus, vocatur pariter Edom, & Seir. Porro Hebrewi tam antiqui, scilicet S. Hieron, quam moderni, R. David, R. Salomon, & similes confitentes alleverant, Idumeus est Roma. Primo, quia Edom, & per aphæstion Daus, est Roma, si literat in vicinam Romem. Secundum, quia tradidit ipsi hoc est finguere, Julianum Calarem premium Rom. Imp. scilicet Idumeum. Addunt alii, Ancam quinque Idumeos, atque ex Idumea venisse in Egyptum, inde in Libyam, inde Carthaginem, inde in Italiam, ibique Albaum, ex qua prognata est Roma, condidisse. Ita refert Arias. Origo hujus primoris, id est fabula, quae fuisse videtur exaudita, quod Iudei passi sunt in Tiro & Romanis: inde enim Romanos quasi hostes infernissimos vocavunt novos Idumeos. Consequenter, cum fideles & Christiani vocentur Romani, a suo capite Romano Pontifice, & Romana Ecclesia, quia matrix est omnium Ecclesiastarum; hinc Judas per Idumeos accipiunt Christianos, quos ex odio Christi intenissimis pariter hostes suis efflammavit. Quare quacumque contra Idumeos ab Abida aliisque Propheta discutunt, censent dicta contra Christianos, ac prouide exspectant innum Metiam, qui hoc imperium Romanorum, id est Christi & Christianorum, eraret, ac judaismum refutari, Judicoque opibus & honoribus quasi alter Salomon dicit & gloriet, ita refert Burgenius hoc, & Galates, li. 4. c. 8. Atque haec illa causa immanis odio in Chaldeianos, quod eis quasi inimici videtur. Verum hoc eorum somnium (qui vocat S. Hieron,) confortant omnes histiores Graecorum, Latiniorum, & omnium Gentium, que Romanum a Romulo Iralo & Albano conditam, Julianum Calarem ex familia Iulia Romana prouogatum, Aeneam Trojanum filiisse, non Idumeum, assertum. Porro quantum Alba & Roma diffigit ab Idumea, scilicet omnes. Ridiculum vero est, quod Domus transformata in Roma. Literat enim res & dolens, licet charactere sunt similes, sono tamen & sentiunt una diffimilitatem. Perinde ergo facilius, atque si Cyprianus transformes in Iram, mediam in monendum, mores in mores, ac (quod in metathesi earundem litterarum & de planè simile est) si Medium in merum, medium in mores, fedes in fores transmutates. Longe facilius & prouis Idumeum transformes in Ju-deos, praetextum cum hi illorum sint fratres, uniques enim prognati ex Jacob & Esau fratribus, argue lede & regione fagi viciniem. Quocumque Judas mylificè vere else Idumeos, jam ostendam.*

Ad litteram ergo hie, non Romanos, non Iralos, sed Idumeos, id est, posteros Esau, degentes in montibus Idumeis iuxta Judæam, Ammonitidem & Moabitudem, acceperit.

Mythicis, Idumei sunt infideles, hostes populi fideli, patræ Judei, Pagos, haereti. Sicut enim Jacob fidelium, sic Esau & Idumei infidelium sunt typus, uti docet Apollonus Rom. 9.7. & 13.13. Ioseph. lib. 5. Demonstrat, c. 14. Theodor. Rupert. S. Hieron qui ex etymo nominis analogiam affectat: Idumea, inquit, terrena interpretatur, & propere clementia, cruxque quoque intelligi posse. Miser Salvator pars unus ad latrem de mundo dilectorum, quando angelis conciliabatur: Aperte portus principis vellebas, & inservire res gressu. Et in Iam. 18. respondit interrogabatis: Quis igitur ille qui servat de Edom salvatores vestos de Reber, hic formosus in folia condidit. Ut ergo impone in responsum, expromit palmarum runcis fusi, Toscudis runcis solus, & de genibus non est vir mecum.

Tropoli. Idem S. Hieron. Sive, at, qui Manasse ad carnaem sibi conseruant, & aduersus alias pagnam animam illumineant prorsus, ac mortuissantes membra nostra super terram, & ferme agnitionem immundiorum, pugnemus, utramque in Clerico uestram eas respondeamus. Nam fratres Jacob & Esau affidit inter se hunciant, tunc anima & caro. Caro enim concupiscentie adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, Galat. 5. 17.

Rerum, Hugo de S. Victor. Edom, at, of seruens, & summa fangueus & Seta pectoris: fangueus peccatis, & pectoris negotiis, spernit enim fangueus mundus neque in doloribus, pectoris in haeretis, & seruens in carnalibus & pseudochristianis. Et inferua ad v. 7. Jacob ter luctans est cum Esau fratre suo, & semel cum angelo. Primum in uero, secunda de leuisis edulis, tertius de

Abenedictus paterna oratione. Sofer Jacob, id est luctans Christus, ut iam lucrum diuersi contra delationem, quatenus lucrum pro tempore redire. Primum in uero, secunda in parlato, tertius in scriptis, quatri in extremo judice coegerit agen bondum & semper perficimus. In uero innoxiam percuti, in parlato acquiescere gloriam & beatitudinem, in scriptis immortalem esse uite & gloria exemplum, in noctis fore uincere & regere justitiam. Et mox: Primum in uero offerte, ut in diabolis solitus & eius regni vinces: secunda, ut mundi luxuriam & gloriem suam expellere: ultimam vero facies lucrum, ut profaris omnibus, uictor perficimus gloriam eternam.

AUDITUM) Nota Primo, haec elsa verba non Dei, sed Prophetæ, ut patet Jerem. 49.14. ubi aedem verba ex Amoris usurpat, sibiique applicat. Unde sequitur, hic est hyperbaton, id est, invertit ordinem. Nec enim haec verba cohærent cum proximi precedentibus. Si ergo totus hoc verius ordinandum est: *Vix vocatur ab Edom. Andinus audivimus, & legimus ad gentes misit. Sanctus & confugamus adversarios eum in peccatis. Hic dicit Dominus Deus: Ecce parvulus deus tu in genibus, &c. Verba autem Prophetæ sunt hæc: Et ecce parvulus deus tu in genibus. Verba autem Prophetæ sunt audimus, &c. Aut certè haec verba, *Andinus audivimus, & eum propter nos intercepimus* sunt; q.d. *Hic dicit Dominus, idque flemus, qui audimus audimus ab eo*, ita Vatabli, idque expeditius & plausus uidetur. Secundum, *audimus metonymyton posuit pro te audita*. Unde Chal. vertit, *namismus*: Tigrinus, *namismus*; Vazabi, *namam*. Tertiū, non dicit, *Audiri*, sed *audimus*, q. d. Non ego solus, sed multi Prophetae mecum hoc. *Dei contra Idumeam decreta audivimus*, vel mons audient, pura Iudea c. 21. rr. Amos c. 1. & Joel c. 3. 9. Jeremias c. 4. 9. Ezechiel c. 15. 31 ita S. Hieron. Remig. Albert. Hugo. Lyran. Clarus & Arias. Scriptor, ramen verunt in singulatu, *audimus audius a domino*, & sic habet Jerem. c. 49. 14. Unde Hugo patet, *audimus* plurale, ponit pro singulatu *audiri*. Sentens est q.d. *Audivimus a Deo hoc nuncium*, vel *Deus nobis annunciat ut ille misericordia legatum ad gentes*, qui ei dicunt: *Surgite, armate vos ad bellum, ut conjuncti viribus & armis Idumeos invadimus & valtemus*: *Tamen surgite*, non est vox gentium sed invicem extinximus ad bellum, uti voluit Arias & Vatabli. sed est vox legati, five Dei, qui per legatum gentes ex Cœtar, ut secum confurgant in primum contra Idumeos. ita S. Hier. Theodor. Remig. & Lyran, idque patet ex ipsa leue, narrationis & verborum contextu.*

L EGATUM AD GENTES MISIT.) Quares quia hic legatus Albertus & Arias sentent quis sit legatus quis Nabuchodonosor multat ad gentes vicinas hincque subditas, ut coniunctis armis invaderent Idumeam. Secundum, Hugo, Dionysius & a Castro, clementi suffice angelum, five bonum, five malum, & à Castro misum ad Chaldeos, ut nos concitare ad excidium Idumeorum, juxta illud psalm. 77. 14. *Inimicorum pro angelis noster*. Tertiū, simpliciter & plausus dicuntis ete faciat c. 1, quia ipsa motio de concitando. Dei vocetur legatus q.d. Deus concitat Chaldeos ad bellum Idumeam intercedens, perinde si eis legatus ad eos misisset, ita Lyran. Ribera & ali. Id ita est colligitur ex simili loco Iudee 5. 26. *Et elevabit, at, signum in nationibus, & subdivisus ad eum de tribus terra: & ecce felix vesicator, venit*. Et c. 7. v. 8. Scholasticus: *Dominus misericordia quæ sit in exercitu fluminis Nigri, & apud quæ sit in terra Africæ*. tibi hec evocatio Dei, & concitatio Agripponum & Asyriorum ad bellum, vocatur filios, quo evocantur & concitantur misericordia & apes. videlicet fieri folet per angelos, hinc non male per legatum accipies angelos a juxta secundam expositionem. Pati modum Nifus pugnandi avus dicit ad Euryalam:

Quare hunc ardorem mentibus induamus

Eupole, an faciatur Deus si dira cupiderit?

Porro quia ratione Dei concitat reges, etiam tyrannos ad bellum, ut vindictam suam per eos, faciat iniustos, & gentes impias exercet, sicut canon. 36. & 37. quos præfici Iudee.

Allegor. hic legatus est Christus, magni consilii angelus, qui prælio vicit Edom, id est mundum, carnem, diabolum: & ad se, aperte ac hoc deinceps bellum, vocat Christum. Unde de vocazione Gentium hunc locum accipit Enthibulus. c. Demonstrat. 14. ita quoque S. Hieron. Remig. Rupert. Hugo Cardini. Hugo Victor. Legamus ita, at, Hugo Victor. tria faciem attrahit: lucrum, negotium, patrum. Lucrum exerceat, negotium egritas, patrum famelicitas. Lucrum exerceat

Christus, negotium Christus, patrum famelicitas.

legatus Christus.

patrum famelicitas.

in morte , patrem in carcere , agnoscunt in cruce passibile . Afcium . Et Athenieses , ait Achilles , accepere oraculum , fece aquilas urbem .

Myliuc , aquila , inquit Hugo Victor . sunt Philosophi & Sophili , dum cordis oculos ad solem justitie erigunt , sunt septem aquila & Sophili , dum aciem mentis in ipsum veritatis radium irreverberant . Sed aquila inde latum retribuit : quia post acceptum veritatem inflatum notitiam , glacionis merito Philosophus & Sophili ad errorum caliginem revertentur . Hinc Apollonius Roman . i . Qui cum cognovisset , inquit , Deum , non fides Deum glorificaverunt , non gratas egerunt ; sed ratu- narium in cogitatione suis fuit . Haec de hodie aquilas , id est , viros doctos & laipientes ob superbiae etate , id est ex Ecclesia , vel certe è flauo perfectionis , detrahi videmus , & tunc in abyssum . Urinam docti illud doctos . Genitium intumia mediulla infingunt : scutum inflat , charis adficit . Et illud : noli alium superare , sed esse . Parvus enim , imò nullus , coram Deo est vir doctus sed impertus . Magnus , imò maximus , coram Deo est , qui tam humilitate et quā de- fuit , in quo humilitate cum doctrina ceterat , quales fuere S . Augusti , S . Thomas , S . Bonaventura , & aliis .

ECCE PARVULUM DEDITE) Hoc verba pertinent ad , His dicit Dominus Deus ad Edum . Hic enim incipit propheta & vox Domini contra Edom , ut paulo ante ostendit . Varibus , Lyranus & Hugo , praeceptorum dico exponunt propheticę per futurum dabo , q . d . Ob superbiū punis- te Edom , reguq; de faltio gloria & magnitudinis tuae deiciam , faciamque parvulum . Verum melius dicit Hieron . Theodot . Remig . Hugo . Atlas , Pagninus & alii , pro- priè accipiunt Tu dabo . Exaggerat enim saluum Idumam quid cùm parvulus formatus sit a Deo , caput uisque ad fidem erigere velit . quasi dicat : Feci tu parvulum , sum numerus , id est paucum : tum opibus , id est pauperem : tum robore , id est , invalidum & infirmum , ut verit Chal- dæus . Idumam emiserant sicuti nostri Alpini , habitantes in monte & petra Seir : quare exigu erant , inopes & im- belliguerunt . Unde legitur .

CONTUMELIOSUS TUS VALDE) Septuag . infor- matu m̄ vnde , Tigurina , uolentem defensus , id est de- spicibilis , se si , Arabicus , sero parvulus apparet in grati- bus , & in viles ei valde .

SUPERIORA CORDIS TUÆ EXULTARE) Chal- dæus , Tigurina & ali vertunt , superioris cordis tua deceptio nis & fe verit Nostr . Jerem . 46 . quia Hebr . 1072 nō , si punctionem ponas in dextro corde , significare deceptio nis , si in sinistro , significare effente , extolleste . Utrumque verum : nam superbia exultat , & paupertas deceptio nis : pererant enim sublimata duxit ad precipita . Puer superbie causa erat quam fubdit : habitationis in felicitate parvorum , exal- tamur felicem rurum , q . d . Superbus , d Edom , de tuo ro- bore , quia abitas in rupe præcipitate & inaccessa , quod ob C eam sis iustus ab hostium inimicis & inexpugnabilis : id er- ras . Chaldae enim Deo duxit in rupem hanc conseruent , teque inde decident . Pro a se furgis , hebrei ut nō vobis be- ciat , quod Sepuzas , vertunt , in formosissima , Pagninus , magnitudine , Tigurina , in corpore , R . David , in geno & circulo , patet in vertice rupis , epiphæton rotunda circumuenientia : clavis enim potest deduci à M . thg , id est circu- lus . Rurum pro conditum , hebrei ut 1070 meritis , id est , celistis laborum ruris , ut vertit Pagan . Septuag . tamen vertunt ut Nolier : exultant . Unde uidentur le- gisse 1070 meritis , quod est nobis hept . Senius est , q . d . Habitus à Edom in locis abruptis , editis & inaccessis , ibi que exaltas iolum , id est ieden , vel , ut Chal . & Sept . habitationis rurum , ideoque impervius , putans te esse invi- cibilem & impereabilem . ita S . Hieron . Semili modo imper- biebat Arimazes , qui in Sogdiana regione rupem inacces- sim eum triginta armatorum milibus insidiens , rogatus ab Alexander Magno ut iude deederet , cum irritus , rogavisse : deo duxerit uolere posse . Cui Alexander . Faciam , inquit , proxima nocte ut crudelis Massalidæ uolere posse . Ignor- tacentes juventus fortissimis promissis excitatos , noctu per præcepta fata & invita , tergo rupu ventosum elanim intercedibiliu nolla utique conseruent jactis , ac per eos in eius huius rupem occupavat , & Arimazem cruci affixit . ita Q . Cætetus lib . 7 . de gestis Alexandri .

SUPERIORA PUEBLIS UT AQUILA) Syrus , si exaltaveris ut aquila , Arabicus , si exaltatu fures ad aqua- lam , qui in altissimis & inaccessis rupibus montibusque ni- diat , puxa illud Job cap . 19 . v . 28 . Elephas aquila , & enardus : puer medius fuit : in peris magis , & in præceptis filicibus conseruator . Plautus lib . 10 . v . 3 . hanc aquilam puerum vocat invenitorem , magnitudine ministrum , cetero nigritorem , uerbis præceptum . Zela , aut , scilicet clangor , sine mu- nitione conseruator in montibus . Sunt enim aliae aquilarum species , qua amara filia & inox a locaque plana , ibique nivalantur , teste Aristotelei , lib . 9 . de Animali . c . 32 . Hinc Pandarus aquilam vocat regnum volucrum & delphianum pi-

quibus .

ET TINTER SIDERA POSUERIS NIDUM VNUM BINDE DETERAHAM TE , DICIT DOMINUS) Est hyperbole , q . d . Etiam , & Edom , in altissimis montibus , ut fund Olympus , Atlas , &c . imò in ipso calo fedem ga- gant , aut fugere tibi videare , inde detrahant te .

Nora . Apostol urbes rupibus impositas vocat nidos . Sic Paulus Amilias dicit , non esse nidos cyclorum : unde ipse illas è Gracia fuitulit . Sic Cicero . i . de Orat . Itha- can in scopulis quasi nidum affixam dixit .

Symbol . Rupertus hoc adaptat is , qui stemmatibus ma- jorum quasi petris , unde excisi sunt , gloriarentur . Hi enim Iris se & familiis uidentur filii exercitus longe superare , & quam- inter sidera habitat . Talis fuit demens jaetana Thraso- nus illius , Lyfinischii inquam , qui cum loca ad Thracian exempla , vergentia obnubiliter , ingenio falso dixit : Nunc duximus By- zantii ad me venient , polposum lancer a salvo serpi . Ibi homi- num falso luredi Palaes Byzantini : Recedamus , ait , ne ille laetus macræ calum perficeret . ut refert Plutarchi , in Ferrum . Alexandri . Sic falso turgulus Atreus in Thyelle apud Se- necam intonat .

Equalis altis gradier , & cœnos superare .

Aleum superbus ueris astringens palum .

Dominus superbus , famula uerorum astricti .

O me cædumus ueris effusum .

Rogamus regem , uera transfixi metu .

Eadem puerus ut Ovidius .

Quo cœnato felix ?

Et diu chara ferar , & sidera veris sangue .

Et Horat . lib . 1 . Carna .

Quid si me lyrae ueribus inferre ,

Ubiq; feram sidera veris .

Moral . Nota , quantum sit superbiz & superborum fatus .

diminutum ut puer se in calum in solium Dei posse conser- fatus . illudque invadere . Idcirco Deo , quasi rivales & annuli glorie ejus , maxime sunt exodi & invit . Hinc de ipsa Job e . 20 . 6 . Si ascendens usq; ad calum superbiora opes , & capies nisi uiles resipies , quasi flagitiantur in fine pederunt . Ita iupremus angelus , e quicquid Nabuchodonosor , vel Balafar rex Babylonis , superbiora dixerit : In calum conseruent , super astra Dei exaltrabo felium noster ; sed illud au- ditivit : Deserentes ad inferos superbiora tua : subito a sternere nubes & operimentum tuum erunt voraces , ita Job 1 . 12 . & 13 . vnde ibi dicta .

Annon Origenes , Tertullianus , Pelagius , &c . fuerunt quasi itellæ Ecclesiæ , & alia cali , & tamen ob superbiam ceciderunt in abyssum : qui non expavescat , quis non in iniuriam obiecat & humiliat ? Hoc est quod in fine mundi circa infinges viros diabolum per Antichristum facturum prædicti . S . Joannes Apocal . 14 . dum ait : Cauda rino (draconis) trahens rectum parvum bellum , id est , illudsum Sanctorum . Et Apocal . 8 . v . 10 . Cedit de calo felis magna ardore uolit facula . Quod Ticonius apud S . Augusti , tom . 9 . mystice expponens ne ait : De Ecclesia dicit arcetis bonorum superbiorum & impiorum : id est nō felium nisi , quia perfida malorum , & perfidæ ueris divitias habentur . Nam , ut ait S . Aug . in pial . 14 . (explicans illum veri) Qui ameras multitudinem felicium .) sunt felles quidam luxuriant in Ecclesia con- siderantes successum negotiorum , de quibus Apóstolus dicit . Philip . 2 . 13 .

quibus

quibus apparuit tamquam luxuria in mundo: illas bellis uerat Deus: omnes faciem regnauerunt: &c. auerterebat. Idem in Soliloquio tom. 8. cap. 8. electos & impios ob sua sceleris reprobadis comparat bellis, illis fixis, his carentibus, de illicet: *Asterius mors peccatorum pessima, illorum, iniquorum, quis, anergorum facies calum & rospum, formidum ad effusum maleum radiorum suorum excitorum, semper noctem postulans, profectus ad mortem, uernient: quoniam diuinae ueritatis omnia & merita prouocans apud eum, qui numerous arena maris dissimilans, & dissimilans se profundans ab aliis: quis reliquias in insuperditas sum, quibus uanae uerparantur in malum, & ipsa causa natae ueritatis in peccatum, ne si solam usque ad celas ascenderemus, & inquit omnium malis reuierge, & in se fidere celi collectaretur natus sum, quodque fregit uisum in suis perditione. Unde exclaims: *Magna fons haec pietatis tua Domine Deus, &c. quod cum considero, conseruo fons omnis oculi mei: quoniam non secundum hunc uerum sapientiam tuam, ut seruantes tibi per & causa carnis diximus ueritas nostra, ut seruantes tibi per & causa carnis diximus ueritas nostra, & excedimus ibi cum tremore. Cautum subdit: *Vidimus enim malorum ascendens permisus quadammodo nigrum ad celas, & in se fidere natus sum colligente, & pretermis annos recedisse usque ad alborum, & omnes resum in malis aperte. Vidimus felices de zelotis uocatis ad imperia ferentes candas dracones, & eos qui Jacobem in palore terra, & facte faberibus manus tua, Domine, & intransitae astendisse. Vidimus uivas uiuientes, & morentes à morte rotugos, & nos qui inter filios Dei ambulabamus in medie lapidem ignoravimus, quasi lumen ad uisibilia deflexisse. Radicem tantu malii ludibri Quare amorem istu ammis, nisi quis in monstra illius ascenderemus, in quem primus ascendens angelus, & descendens diabolus. Mors enim est Dei, ut quo quis alius le erigit, eo profundiunt eum deprimat, quis superbum exercutus, iuxta illud Isaiae 33. v. 9. *Dominus exercituum regnabit hoc, ut deservent omnes superbiam, & in gloriam deducant omnes uinciles terras. Et, De peccatis portantes de fide, Luc. 1.12. Videntur idipsum Gentiles: unde *Eiopas rotugos, quid faceret Deus? & superbos, inquit, humiliari, & humiliari audire, quasi hoc unum pro prium fit Dei opus. Et Seneca in Hertule Furent.*****

Dominare uenit, & spurius ales gerere.

Sequitur superbos noster a tergo Deus.

Idem in Thysie:

- *Psi quibus recte maris aqua terra, & Ius dedit magnum notis aqua via, & remoto inflatur tamquam valens. Quicquid a uobis noster exspectemus, Maris hoc uobis dominare moneremus. Omnes sub regno patrum regnare cipi. Quoniam dicit uenient superbos, Hunc datus uetus fugiens jacuimus.*

Nomina confundit nomen fecundis.

Quocunque sapienter Aratabanus monet Xerxes regem apud literos. lib. 7. Vide 3. art. *ne animalia praeagmina fulmina feris, neq; regnacris insidiante finis Dei, & que parsua sunt, ne rastellum quidem velletur. Vides mihi in maxima aduersitate & uerbore ejusmodi sequitur respondebas?* Ansae enim Deus incideret omnia quia remiserat. *Non sicut enim anima magna quippos de se sentire patre seipsum. Denique S. Hieron. ad Eulochium de ciliis dicit virginem Cœdici, inquit, Lucifer, qui manu erubescit, & illi qui in paradise deliciis nostris etiis meritis audire, ut existimat fuerit res aquila, inde destraham te dicit Dominus. Dixerat enim in corde tuo: Super federa esti ponam sedem meam, & similes ero Aeternis. Unde queritur ad nos: quae per sciam Jacob formantur defendantur, & inquit Deus: *Ego dixi, Dei filii, & filii Aeternis omnes. Vos autem sicut homines ueremini, & tamquam uane de principiis uaderis.**

Mystice R. Haccades apud Galatin. lib. 7.c. 15. *Vix, ait & aquilis in celis est rex Moabites, qui post pauperem faciem auctoritatem suam dicitur illi domini cap. 9. Quod aduersis in celo auctoritatem suam.*

*SI FURENT INTROISSENT AD TE, SI LATRONES PER NOCTEM, QUONODOCOCONTICUISSERIT³) Pro emissione, hebrei 11. 10. *Ubi uiderem, & arad. M. quidam, quod tria significat, ita lucis assimilari, suciendi, & concrecisci. Unde Primo, Aras uenit, quando affinitas efficit, hoc est, cui simili relata est: utique viro dispoliato & de pauperato. Secundo, Paganus, & Tigurin. vertunt, quando efficiens est: Seprem, ubi priuatum effici? q. d. Quonodo eius rebus & opibus privatus efficit. Alter a Castro, contraria enim exponit hoc modo: Anne omnino ex-**

Acilus efficit minime: nam fures hi tantum sufficientib; furati essent, extera tubi relinquissent. Tertio, Nolte vertit, quando emissioefficit & Chaldaeus, quando separatio efficit id est infelix ioporari, vel soporem negotiorum praemittit contumaciam? Semius est, si fures, vel latrones nocturni magna manu invallent tuas aedes, omnino confusives. Ita enim solent timidi, vel uerbis & latronibus occiduntur. q. d. Quonodo magis conticefies & obtutefies ex pavore, cum te Chaldaei numerofissimi, valadissimi & insensibili invadant & isolabunt; nec tantum opes, sed & vitam auferent, ha. S. Hieron.

Physicus hic Nota metus, quia spiritus & sanguinem revocat ad eorū in favore confirmandū, hinc & pallorem extensis paribus, linguisque silentium inducit. Ita Ascalon in Physiognomie docet, vocem iortem signum effe foris, remedium autem se imbecillum timidi. Idem h. q. Ethic. cap. 3. *Magnanima, aut, mors cordis efficit, & vegetans, & locutus corda: conservans fons in possibilium & runcido. Metus enim acutus, strangu ligatque os, linguam, membra, membra, animam totumque hominem. M. Obus, inquit Solinus Polyhalis, cap. 7. *memento pergit. Id videmus in encrufolitis, qui umbras peccatorum timent, atque ex hoc timore fluctuante imaginatione & memoria lepide non meminerunt eorum quia egrediunt, vel confisi sunt, immo oblitiscuntur te esse confessos; nec recordantur circumstantiarum, quae eos in opere perpetrato vel in totum, vel ex parte majori a peccato exculpant: quia peccatum & peccati metus dumtaxat pro oculis habent, qui metus apprehensionem ita validam vivaque efficit, ut videantur se peccatum videre ubi non est, teque illud perpetratae quod numerum cogitare. Ut ergo terribilis supertenet, opus iurorum ponant ad radicem, ac metus per confratram audaciam ex confuso virti prudentis luccidant.**

Secundū, in fibribus notat elancularium & timidum rapinam. q. d. Fures clanculum intios & impatos invadunt & dictiput: at Chaldaei non ita, palam & aperto morte te invadent ut Edom: peccates eorum adventum, parabis te, & adveniantes & insensibili uiteb; & tenties, nec poteris te refutare, immo nec luga elaba vel evadere. ita Vatibus,

N O N F U R A T I E S S E N T S U F F I C I E N T I A S I D I
C Est nova antithesis, q. d. Fures non omnia respiciunt, sed ea dumtaxat quae libi insufficient, extera suis heris, & locis telinguunt: at Chaldaei omnia tua absipient. Id declarat alia similitudine, vel potius antithesis vindemiatorum dicunt:

S I V I N D E M I A T O R E S I N T R O I S S E N T A D T E
NUMQUID SALTEM RACEMUM RELIQUISSENT
TIBI?) Urupi sub iohu latentes hinc inde racemos plures de morte reliquunt: at Chaldaei icratabantur & diripient omnes & omnia, nihil telungunt. Est hyperbole: huius, id est paucimur, vir quicquam. Eunus ergo exactissimi racematores, acutus ac vindemiatores tuus, o Edom, unde lequitur.

Q U O N O D O S C R U T A T I S U N T E S A U , I N V E S T E V E R S .
G A V E R U N T A B S C O N D I T A E J U S) q. d. Quia operose & exacte Chaldaei icratabantur omnia arcana & thesauro Idumaeorum, eaque diripiunt: Paganis & Tigurin veunt, quando perutiliter sunt ea qua fusa Esa, & thesauro & jact pergitur: q. d. Hoc factum est non tam humana solertia de voluntate, quam divina, ut leviter omnia qua erant Idumaeorum, etiam thesauro quos ableuantur, exactissimo icratuntur: at Chaldaei purganda & inventa sunt. Quidam Chaldaei non fortuunt, non sua spes & motu proprio, sed Dei voluntate venturi & de Idumaeis vindictam sumptibus, ideoque exactam & acutem fore hanc vindictam, ut pote divinam potius quam humanam.

U S Q U E A D T E R M I N U M E M I S E R U N T T E O M N E
V I A F O S D E R I S T U I) q. d. Non tantum Chaldaei homines sunt uite valetibus, sed & gentes vicini tibi amici & confederatae, v. g. Ammonites, Moabites, &c. se jungent cum Chaldaei hostibus tuis, tibique illidunt, at te est terra tua existens utique ad fines ejusdem, immo utique in terram Chaldaeorum, at Chaldaus, S. Hieron. Remig. Albert, Hugo, Vacab. Clarius & ali paulum. q. d. O Idumai, predomini ab amicis veltris.

Alter a Castro: censet enim hac ad tempora Josaphat regni Iuda, sub quo vixit papa Abdiam, pertinere, quando nimirum Ammonites & Moabites confederatae Idumaeis

mans invaderunt Iosephus & Judas, id Leo pro Josaphat Chaldaeis, quos adiuvavat, pari modo vafari, noderi, & Iuda pugnante, ac venterte infidias eorum in ipsorum, Ammonita & Moabita injuriantes in Idumaeam eos conciderant, ac deinde verbi in sepius mursus concidere vulneribus, uti narratur a. Pasch. 20. q. d. Si, & Idumaei, vestra prudentia non potuisse avertire infidias Ammon & Moab amicorum velitorum, quomodo avertitis extremum bellum Istragem? Verum in processu docui Abdiam diu post Josaphat vixisse & prophetasse: non ergo agit de clade illius temporis, sed tamquam alludit, illamque Idumaei reificat. q. d. Memonete, o Idumaei, quid vobis fecerint Ammon & Moab amici veltri cum quibus pacem & fideis lanceebatis tempore Josaphati: idem enim vobis facient tempore Chaldaeorum, cum illique vos vafabimur & illudamus.

ILLUSERVNT SIBI) Sepuag. restiterunt tibi, & Pagni. Tigurina & Varabilius, seducens te, & prævalentes contra te vare pacis tuae, id est, qui secum pacem inserviunt.

QUI COMEDUNT TECUM, FONENTIS INDIAS SUSTINET TE) Sic & Sepuag. sed Pagni. verte, panem tuum comedentes panem Longianum subter te, Tigurina, panis tuus sub te vulnera ponet, hoc est, ut Vatabli. Vero panes tuos inflixerunt vulnera clam te, id est tibi imprudentes, nihil tale cogitant, & quod exstirparies illos esse fideles. q. d. Qui tecum panem edebant domellici & familiares, five Hispaniari tui, fraudulenter & præditoriis inflixerunt tibi vulnera.

NON EST PRUDENTIA IN EO) felicit populo Idumaei, Edom vallage perire Hebrei: transi enim a secunda ad tertiam. Dicit enim mss., propterea, quod dicat Neelius, o Edom, cavere rursus pericula, nec sis tibi confidere: quocevera venies in potestum holbium prædicionis amicorum, tuisque impaviditate, aquæ ac pravis confilii, ita Vatablius. Sic Deus infatuavit confilium Achitopheli. Reg. 17. 14. Erit enim confilium de prudentia, cuiusque intellectus & acceptatio, ingens donum Dei.

N UNQUID NON IN DIE ILIA, DICIT DOMVS, VERS. 2. PERDAM SAPIENTES DE IDUMAEI, quod dicat Adimam illis confilium & mentem, prævabo eos ratio[n]e & prædenti, ut nec imminentes hodiæ præfiantur ant præcavant, nec præfiantur avertire aut effugere possint, sed in eorum manus incident. Apud Idumaeam enim olim viginti sapientiæ, ut patet ex Eliphaz Themanite, & alii amici Job, qui fuerunt Idumæi: Theman enim fuit primus urbis Idumæa, ita dicta à Theman filio Eliphaz, filio Eisai, Genet. 36. 11.

ET TIMEBUNT FORTES TUA MERIDI) Chaldaeis, & Meridem, ideoque remotiores à Chaldais, qui venient ex adversa plaga, iulicent ex Aquiloni. quæ dat Timebunt fortes tui, etiam si qui remotissimi sunt ab hoste) **UT INTERCAT VIBUS**, id est multitudine viorum fortium, **DE MONTE RESAU**) id est, de Idumæa quæ in montibus sita est, quam primus patens tuus Edom incoluit.

Ex Hebreo verti potest ad literam cum Sepuag. pueribus bellatores rui ad Theman, & cum Pagnino & Tigurina, remanendis fortis tui, à Theman urbi Idumæa, ut quod oritur excedentes quæcumque nomen Esa. Verum, quia Theman Hebreus & proprium est nomen, significans urbem, & appellativum significans Auctum & Meridem, hinc Noller & Chalda. vertunt, timebunt fortes rui à Meridem, quod tamen edem, redit: nam urbe Theman sita erat ad Meridiem. Nota hic modum quo Deus exercit reges, regna, resp. & urbes, cùm eas punire vale: ministrum auferat à regibus & magistris prædendentiam; à civibus & miliebus animos, audaciam & robur ad resistendum. utroque eniaque pollebant Idumæi, sequé se patre Esa. utrumque etiā ab habitat Deus veniente hostie Chaldaeo. Hoc est quod Italias commentator Hierosolymæ c. 3. o. Domum exercituum auctor à Jerusalene & à Iudea validam, & fortis, &c. confititam & sapientem.

PROPTER INTERFECTIONEM, ET PROPTER INIQUITATEN, IN FRATREM TUUM JACOB) Tigurina, propter vim & virutum (hac enim significat Hebr. omni thamnam) quo affectu fratre rrus Jacob (Jacobus, putis Iudeus) obregit ex pectori. Vira & interfectionem intelligit, speciem eam, quia Idumæi junxerunt te Chaldaeis, cum enique ex pugnauerunt & vallaverunt Jerusalēm, ut diu in processu.

OPERIETE CONFUSIO) cum te videbas ab hisdem

ipolatis, occidis. vox operis, significat Idumæas planè & circumnequaconfusione quasi veles cingendos & operiens, pax illud placet. mss. 17. 9. Idemque qui destruxerunt mali patres, & operantes fieri deplorata confusione sua. Eit metalepsis: ponunt enim confusio pro excidio: ex excido enim secuta est ipolatio, ex spoliatione auditas, ex medietate opprobrium & urris hissum, ex opprobrio confudio. Hoc est quod Idumæus intentat Jerem. c. 15. 9. Ponunt res in flumem, & in fidem, & in fidem sanguinem.

E T PERIS IN AETERNUM) Hoc est quod idem ait Eschiel c. 31. 9. In fidem sanguinem redire, & restituere res non habentur. Eit hyperbole: atrox enim erit annus Idumæos vallatis à Chaldais non planè, nec in nomine zvum perire, patet v. 1. ubi Judei dicuntur combusti Idumæi; & ex 2. Machab. 10. 16. ubi Iudas Machabæus dicitur subegit se Idumæos; apoll. postea Tis oblitio Jerusalēm, Idumæi vallatus opem Judæi, teste Jnephil li. 7. Bell. c. 15. Denique Daniel. cap. 1. 14. dicitur, quid Edom evadet nam Antichristi: dñebas ergo uisus ad Antechristum & finem mundi.

IN DICUM STARES ADVERSUS EVM, CUM, O VERBI, Edom, fratres armatus contra Israelem & Jerusalēm, QUANDO CAPIEBANT ALIENI (Chaldaei) EXERCITUM EJUS, ET EXTRANJE INGREDIEBANTVR PORTAS EJUS (capta Hierosolyma) ET SUPER JEZUSALEM (p. cl. l. super spoliis & civibus quos ceperant in Jerusalēm) MITTERANT SORTEM: TU QUOCUNQ; ERAS QUASI UNUS EX EIS Q. d. Tu pari modo que Chaldaei invadebat, spoliabat, capiebat, vallabat Judæos & cives Hierosolymæ. Non. Hec preterea accipienda sunt propheticæ pro futuris: frater pro fratribus: capiuntur pro fratribus: ingredioruntur pro ingredientur: intrabunt pro missent: eras pro ero. Abdias enim praecitat & recidit Jerufalem, illudicque hic predicit, quodquid in eo Idumæi adiutari finit Chaldaeos.

E T NON DESPICIES IN DIF FRATRISTU: Se VERS. 3. pugnat, omnia hæc futura uile ad v. 15. vertunt per imperativum: ex non despicias deinceps fratris rui in die alienorum, & non larves super filios Iudea in die perditionis eorum, & non maneras super filios Iudea in die perditionis eorum, & neque maneras super filios Iudea in die angustia eorum, &c. neque filios in gressu eorum, ne perdas qui salvos eris ex eis, neque excludas fugientes eis in die tribulationis. Quæ verba clara sunt. Junctum enim Idumæus, ut more suo Judæi amplus non advenit, nec infidulus, nec de corum clade gaudent, nec in iniurie. Sic & S. Cyrius, & Tigurina. Hoc est quod monet Sapienti Proverb. 24. 38. Cum occidere inimicos tuos ne gaudent, & in ruina eius ne exultent cum tuus, ne forte se deas Dominis, & ne debetas ei, & auferas ab illo ipsam suam.

Secondo, ali hæc futura vertunt per prototypon, non despicias, id est, despice non debueras: non magnificabis, id est, letarim debueras: non magnificabis, id est, magnificare ut tuum non debueras, &c. contra fratres tuos luditos. His ferens validè congruus Hebrei, & hebraizans: Hebrei enim fratrum sibi per debetum exposant, ut Genesis. 13. dicit Abrahælæch Abraham in Hebreo: Quoniam fons, id est, fieri non debet, fons non debet. Rurum hic fons apud eum congruit precedentibus: prædictum enim, ut quisque eras quis unus ex eis, cui reddi lubenter, Ex non despicias, id est, cum tamen fratrem tuum despicerem non debueras, &c. ita Pagni. Aris, Vatabl. & Prado in Ezech. 1. 4. v. 13. Idipsum voluit Chaldaeis, qui hæc verbottenus contrariebantur, nimirum affirmative, etiam Hebrei & Noller legit negativæ, tamen reipæcū emendum lenium reddit. Sic enim habet: Et quis videlicet fratres tuos, diei confessio[n]es tuas, & quis larvae super filios Iudea in diei recessus eorum, &c. q. d. Videtur cum voluntate diem excidit Hierosolymæ, in eaque ligatione debueras, & tamen vidisti, & legiturus es: idcirco pariter & tu ponebis & excidies.

Tertio, proprium & planissime hac omnia futura quæ minus & oracula, uti sonant, accipiunt: utero enim hoc cap. Abdias nocturnus excidium Idumæi. Quocirca hac verba, Ex non despicias, &c. non connectuntur proximè prædictis, sed paulo remotoribus, nimirum istis, Peribas in uterum, q. d. Excideris & peribis, o Idumæe, tuncque amplius non despices, ut soles, Iudeos, nec in eorum clade letaberis, sed tui ipsius clade occupatus & obtritus & fulibus, & lugubris incontabilibus. ita S. Hieron. Theo-

Theodor. Hugo , Lyran. & Castro . Hunc sensum exigit versio Latina , que omnia hac per futurum vertit , non per præteritum , & leuentiam . Sequitur enim : *Cognoscias iacobum de dies Domini : sicut fecisti has r̄is . q. d. Va- staberis , non amplius Judorum ; sed tu ipsi malis oce- cupaberis & ingemites : quis inflati tibi dies Domini , pie- ti dies ultimia & excidijs per Chaldeos . Nota . cito ait , non despicias , despiciere hic non significat contempnete , sed deoctorum alpicere . Hebr. enim est *NON habet al choro , id est non insipies , non al pacies eum volupitate & gaudio . q. d. Cūm erit excisa & proflata , & Idumæa , non amplius es ru- pe tua cum volupate dei pietas humi pacemem Jerusalēm , uti ante gaudem despicies . Sicut confitens in vertice montis despiciens in valles , ali Ovidius et . Metamor . Et Cicerio de Arispij . rectp. Thales nivis recutit , non ut ipse de- spiciens , sed ut al pacies urbem eam quam dolere volebat . Et Plautus in Cœlē . Ad terram aspice & despice , nubes invulnēta . Et in Melis . Ibi despiciens ad te per implorans eum facio . Sic Deus ex alto dei pietis agones & zrumos nobras , dum no- stri miseretur & incurrerent .**

IN DIE PEREGRINATIONIS EJUS (Quo scilicet Judas excusitus & exul peregrinatus excepto apud exteriores & alienos . Unde Septuag. vertantur , in die alienorum , Tigrina , in die quo alieni ei occiderunt ; Pagninus in die quo alieni- tias ell . Hebrei . enim *NON habet propriè id est , exilijs & peregrinationis , quod in die alienationis , id est , exilijs & peregrinationis , esse .*

NON MAGNIFICARIS OS TUUM) q. d. Excisa non amplius magna , id est superba , arrogante & acerba loquerit Judas , non amplius arroganter ei insultabat , di- cendo : *Ego sum , existimans Jerusalēm , & n̄sque ad funda- mentum tu os pl .* 1. 16. Sed magnificare tumuit pro insultatu , psalm . 11. 9. & 4. 5. psalm . 14. 13. Solent enim insultantes magnificare , id est dilatare os , dilucide labra , quin & linguis exterrere .

VER. 12. NE QUĘ IN EGYPTIS PORTAM) ut cum Chal- deis i pōles & occidas cives Jerusalēm .

NE QUE DESPISES ET TU IM MALIS EJUS) id est , non alpacies cum volupate malum & calamitatem Ju- dæi . ita Vatabil . & Pagnus . Aut hebraicus , putat berb contactus . Hebrei enim dicunt *aspere in malis , pro & pa- cre malo .*

ETH NON EMITTERIS) Scilicet à Chaldeis , ut par- tem exercitus Iudeorum , vel venientem Hierolymam in subdīum , vel ex ea p̄m capta fugientem periretur & comprehendens . ita Septuag. veritatem Chaldei , scilicet , non emisit , vel non extensis . *Mānū rūm̄ n̄s rūm̄ op̄ in die exodi sius , ut se rasps .* Sie & Pagnus . & Vatabil .

VER. 14. NE QUESTA ZIS IN EXITI AUS) scilicet in divertibili- cula viarum , id est , ut Chaldei . Vatabil . & Pagnus . Ita brevis , qd. Deinceps non stabis in angulis & diverticulis , ut im- terficias Iudeos flagrum horribilum fugientes ; non operies eas amplius in bivis , ut intermixti residos qui ex ipsi ma- nis Chaldeorum evaserint , ut faciunt latrones .

ET NON CONCLUBES RELIQUOS) residos affi- ctes & anxiis non capies , non arctabis amplius , ut olim scilicet . Pagnus & Vatabil . non credas legi superpotestis eius in die afflictionis .

VER. 15. QUONIAM JUSTA EST DIES DOMINI SUPER OMNES GENTES) S. Dorotheus in vita Abrahā , citans hec ipsis verba , sic exponit : *Dies enim h̄i est , inquit , super- fices sanas (sed letantes) exerceat septem , & cito , exerceat Gog & Magog , crevias aquas & magis propriū Domini Circulo concurrit , nam paulo p̄p̄ fidelibus : Ecce nōsan salas in mores s̄m . Verum nullū hic Scytharum , Gog , vel Magog est men- tio , nec hi everterunt Idumæam ; immo Idumæa coru- manos evadet tempore Antichristi , ut art Daniel cap . 21. 41 . Ad literam ergo dies Domini vocat , dies vindictæ & excidi Idumæi , aliisque genibus , Iudeorum botibus , à Deo per Chaldeos indigentes , ut patet Jerem . cap . 5. 5. & cap . 27. v. 14. ita S. Hieron . Cyrillus , Theod . Hugo , Lyranus , & alii pastori . Alleg . dies Domini est dies iudicij , quo Christus Idumæa , id est impios , mundanos & carnales damnabit & detractet in tartara .*

SICUT FECISTI , FIET TIBI : sicut affixisti Iudeos , ita affligis & valaberis tu à Chaldeis & RETRIBUTIO- NEM TUAM , quid Iudeis fratribus nisi terebrabis , scilicet , pro amore oculum , crides & spoliacionem , terebrabis n̄bi , & CONVERTATAM IN CAPUT TUUM) Iustum enim est , ut Rhadamanthus apud Ariofot . s. Elicheus quod

Aquis in jūlii aliis insulæ , idem subeat & patiatur , p̄tata illud psalm . 136. 8. *Baculus qui retribueris nob̄ retribuimus tibi , quoniam retribueris nob̄ .* Nōta hebreisim , convertere vel retribuere retributum , idem est quod retribuere talibō , redire per pati . Addit in cap̄to , quia sicut caput est causa culpi , ita & māna caput sequitur : caput enim , us- pote in quo viginti omnes sensus , mens & tota anima , maxi- mā sentit totus corporis noxiam & poenam . Rursum , quia maxima poena ell̄ qui capili ip̄i tam tenib⁹ infingit . initus per art : *Sicut fecisti his sibi , pro , Secus fecitis fieri vobis , scilicet , & gentes universæ , uti præcessit :* tam quia ratione tunc erat proverbiūm , *Sicut fecisti his sibi , quod tam singulū in singulari , quam multis & omnibus in plurib⁹ applicari & explicari poset , tam quia inter gentes hostiles quæ affixerunt Iudeos , prima & acerbissima fuit Idumæa . Ad ilam ergo dirigunt sermonem , sed ubi es quia si fu es p̄p̄ ceteras intelligit . ita S. Hieron . Vnde expli- cans subdit .*

VER. 16. QUO MODO ENIM BIASITIS { ita legendum cum

Hebr. & Roma . h̄c Septuag. & quidam Latini legant , b̄sib⁹ } **VER. 16. SYPER MONTE SANCTVM NEVM , BLASTNT OMNES GENTES JVGITER**) *Sibere in Script. dupliciter , id est colligantur sumuntur . Primo enim bibitū calix vi- vius , cum quo exultat , convivat , & dice felicitas agit . Secundo , bibitū calix vini amari , aufelias & ire Dei , cum quis ob feclera à Deo zrumatis & supplicies afficit . Sic disconat peccatores hibere calicem suroris Dei .*

*Tam primò , aliqui , tam b̄sib⁹ , quam b̄sib⁹ , in malum accipiunt . Unde Tigrina sic vertit , *sicut vos qui optis in malo* (auero mes bibitū , sic bibens cosa n̄s genit .) q. d. Sicut vos , & Iudei , bibitū calicem ira Dei & sic bibent omnes gentes , ut valentur à Nabuchodonosor , sicut vos ab eo deinde vultatis est . quod Robert . tropologœ applicare probat & improbis , fidibus & infidelibus , si explicat q. d. Sicut p̄i bibitū calicem tribulationis , sic multo magis b̄sib⁹ impioi eundem fibi propinquatum à Deo , præficiant in die iudicij . Simili modo explicat Theod . sed de Idumæis , non de Iudeis . q. d. Sicut vos , & Idumæi , bibitū calicem afflictionis propinquatum à Deo per Chaldeos , super , id est proper , mānas sanctam mōnum , quia scilicet Simeoni va- statis , & Jodas affixitis , sic pariter eandem bibent ceteræ gentes , que pari modo quo vos , Iudeos affixa- rent .*

*Secundo , alii tam b̄sib⁹ , quam b̄sib⁹ , in bonam , scilicet ut latentes significant , accipiunt . q. d. Sicut vos , & Idumæi , bibitū , p̄i est bibendo , convivia & festa agitando , lateti ellis super , id est , propter expugnationem , à Chaldeos mon- tem Iacob : sic super vos bibent , id est , bibendo exulta- bunt omnes gentes quæ erunt in Chaldeorum exercitu , cum genitioe ipsi libabant , veltrisque opes devorabant , & ab- fordebuti languorem velutum , atque ad extremum in casu veniente crocifixis ipsa quoniam strata quasi non finit , art S. Hieron . Chaldei . Cyril . Haymo . Albert . Hugo . Lyran . Explicat enim illud quod dicit : *Sicut fecisti his sibi : idque jugiter , teneat , donec penitus te absorberent & consumant . Iudei mānam primi vultatis sunt à Chaldeis , deinde à Iuda Machabeo .* Machab . 10. 16. iterum omnino domiti sunt ab Hyrcano Simonis (qui fuit Iude Machabei frater) filio , te- lelopho l. 15. Antiq . 27. idque usque ad Iudeorum exei- dium per Titum , quando idumæi junxitur et Romanis , & more suo fei ultrastant Iudeos , resti Iosepho Goranio de l. 14. Hildic . 4. Demum ab aliis & suis principiis ha- stritū sunt , & iam ne Idumæis um quidem nomen supererit .*

*Tertiū , alii aptius b̄sib⁹ in bonum , b̄sib⁹ vero in ini- micum accipiunt . q. d. Sicut vos , & Idumæi , bibitū , id est , bi- bendo & pulando exultatū cum Chaldeis aliiq. gentibus super clade Simeonis , sic pariter omnes gentes , inter quas vos eritis primi & principiū , bibent & absorberent tum eū alcum- ing Dei , eis propinquatum à Deo , tum calorem languori ma- to . Invicem enim se trucidabunt , donec omnes perirent , ita ut non sit amplius , nam Idumæos fuciderunt Chaldei , Chaldeos Perse , Pastores Greci , Grecos Romani . Et sic in omnibus verum erit vulgare proverbium : *Sicut fecisti his sibi , ita queque S. Hieron . Remig . Haymo , Hugo & alii .**

*Favent sequentiā Gentibus enim extinxendis opponit Iudeos uti illis affligat , idque promiscie restauracionem & salutem dicunt : Er in Sua esse salutem . Nam b̄sib⁹ noui in bonum , uti censet secunda expositio , sed in malum accepit , patet ex eo quod subdit : *Baculus & absorbens , & eratis quod non vos , qd. Bi- bēt calicem ira Dei , quo consumuntur ita ut non sint .* Un-*

de Sept. Compl. habent abdiam prophetam, hec eti ad ecclesias, ut **A** *in monte sicut erit regis*, id est, reliquia evadent & servabuntur, q.d. Cum reliquias alii, gentes bibent calicem traxi Dei, & Hier. habent abdiam prophetam, aliis, descendens, aliis, defensores, & omnes facies non existentes. Denique si Abdiam explicat letemus, c. 5. sumo, aut, calix enim fuisse haec de mons mos, & propriae de aliis sanctis gratia: & hinc & turbidum, & inservient a facie gladii. Et c. 49. v. 13. agens de his ipsi Iudaeis, & calice ab eis bibendo: *Eter, art, quibus non erant andicemur ne bibemus calicem, bibentes bibere, & ea quibus non venimus relinqueris?* non erit *Abdiam*, sed *bibere bibere*. Lodis in voce bibendi, ob causam moralam, quam mox afficeret, sic ut sit apollonius in voce peccatum, dicens: *De peccato damnum peccatum*, Rom. 3. &c. 2. Corinth. 5. 21. *Enim qui non novit peccatum pro nobis peccatum fecit.* Rursum, per enallagm mutat peccatum secundum in tertium, putat *bibitur in bibere*, ut significet Iudaeum praecepit bibere, sed tamen cum eis bibitoras omnes gentes, ut initio thematis proposuit v. 15.

Vnde pars melius fundatur.

Moraliter dñe hic peccatorem qui bibit calicem voluptatis, habebitur cum calice afflictionis & ultionis Dei. Ileum enim calix voluptatis & melius, in factis felicis & tribulationis deficit, iuxta illud psalm. 74. 9. *Celit in monte domini nisi mortis plenus moris.* Et invenimus ex hoc in veritatem: *fuit sine nos nulli remanserit, bibens omnes peccatores terra.* Scribit Heracl. &c. & Athene. I. 2. diuinum Hyrcanum est fontibus, quinque dierum via ex ille profugere ac dulciter, & deinde pot aliquorum quatuor dierum nec, petquam amarum. Talis est voluptas, tale eti *universus*, id est, *dolce-sacrum.* Amores & dolores calorem deforsterunt, *et omnes sub rebus, voluptatis maximis fascinatus, fascinatum est*, aut Cicero pro Cato. Et Boetius lib. 2. metr. 7.

Ita omnis bac velutaria &
stimulis agit frumenta,
apricumque par valorem,
ubi grata multa fiducia,
Fuge, & nomen renas

Verit acra corda moxa.

Ita lege Dei atque facinum est, ut illicita voluptas parietas, angores, faibida, & ultricies conscientia sarcis, quasi praelatione iuri relinquat autoritatem: inituper luxuria & flagella, quibus cum Deus castigat in hoc factu, & in futuro, pax illud Apoc. 1. 7. *Quoniam glorificavit & in dilectionis suar, ramum ducit illi coronem & laetum.* Vide ibi dicta. Ita Venus venustra appetit oculis, sed venenat animum: virtus vero quo minus carnosus caput oculos, hoc magis animis est illex, sed lapens, sincera & iusta.

E *RUNT QVAS NON SINT?* quasi non fuerint. Unde de Pagin. de Tigrin. clarissi vertunt, *propterea quod non sunt*, ac si numerique in rerum natura existirent.

E *T IN MONTE SION ERIT SALVATIO*) Est hic uiquid finem capitis duplex exppositio extrema; una alteri ex diametro opposta. Prior hac omnia ad literam accipit de felicitate temporali Iudeorum in Babylonie redemptum, eaque partum sub Zorobabel & Elida, partim sub Machabaeis per quingentos annos, qui ab hoc reditu usque ad Christum interfuerunt, simpliciter esse certum. Et S. Cyril. Remig. Hugo & ali. Accedunt Chal. R. Salomon & R. David, qui haec ad literam corporaliter implenda esse censem. ita Meiffia venturo in fine mundi. Posterior ex adverso, hac temporali in Iudeis adimplente esse negat: quare hac omnia accipit Symbolicē & parabolice de redemptione & felicitate spirituali quam aruit Christus. ita S. Aug. & L. C. v. j. t. Rupert. Lyr. Clarius. Arias & Vatab. Verum media sententia, quae utramque extremam jam dictam conciliat, unit & includit, vera est, numerum hoc ad literam accipienda esse de solitudo & prosperitate que Iudeis. Deo obtigit post reditum ē Babylonie, ipsius sequentia fuit & plane exiguum: enim inchoata est hoc Iudeorum de Moabitis, Ammonitis & Idumaeis victoria. Mythicē vero & plene per hanc prosperitatem temporalem, adumbrari & significari Christi & Evangelii victoriam, quae Ammonites, Moabitae, Idumei, omneque gentes sibi ad Deo subiecti: tunc enim plena fuit hanc victoriam, planaque adimplita que hic praedicuntur. Solent enim Prophetae a typō ad antitypum avolare, postea a Zorobabel ad Christum, in eumque finiteretur in eo, felici vaescimo & quasi Evangelio prophetas suas terminare. Ita S. Hier. Theodor. Rupert. Haymo. Lyr. Burg. Hugo & ali. passim. Vide can. 5. &c. 6. quos praeferit hic ipse.

An agnoscitur hic talus, felicitas, gloria & triumphus danda electis in Sione caelesti. Ait ergo Abdias: *Ez in monte suis, Sept. in monte nascens sicut erit salutis, Tigr. & Vatab.*

de Sept. Compl. habent abdiam prophetam, hec eti ad ecclesias, ut **A** *in monte sicut erit regis*, id est, reliquia evadent & servabuntur, q.d. Cum reliquias alii, gentes bibent calicem traxi Dei, & Hier. habent abdiam prophetam, aliis, descendens, aliis, defensores, & omnes facies non existentes. Denique si Abdiam explicat letemus, c. 5. sumo, aut, calix enim fuisse haec de mons mos, & propriae de aliis sanctis gratia: & hinc & turbidum, & inservient a facie gladii. Et c. 49. v. 13. agens de his ipsi Iudeis, & calice ab eis bibendo: *Eter, art, quibus non erant andicemur ne bibemus calicem, bibentes bibere, & ea quibus non venimus relinqueris?* non erit *Abdiam*, sed *bibere bibere*. Lodis in voce bibendi, ob causam moralam, quam mox afficeret, sic ut sit apollonius in voce peccatum, dicens: *De peccato damnum peccatum*, Rom. 3. &c. 2. Corinth. 5. 21. *Enim qui non novit peccatum pro nobis peccatum fecit.* Rursum, per enallagm mutat peccatum secundum in tertium, putat *bibitur in bibere*, ut significet Iudaeum praecepit bibere, sed tamen cum eis bibitoras omnes gentes, ut initio thematis proposuit v. 15.

Mythicē vero & plene, iudem à Christo in Sion predicatorum est captivitate majori, putat peccati, diaboli & inferni, habebuntur omnino gratis & gloria donabuntur. Ita Auditors jam citati. Christus enim in Sion Ecclesia novam instituit, ad eamque vocavit omnes gentes, ministri ad eos Apollitos, qui eos hacten gratis, & latibus à fe parte exercerent.

E *T BA IT SANCTUS*) Scilicet mons Sion, ob tempulum in eo rediendandum: *vel sanus, scilicet Deus*, ent habitanti in monte & templo Sion. Hebr. 12. *et in monte sion erit confusa*, id est, *sancitas*. Lam *sancitas* vel propriæ acpi potest, vel figurata per templum templum enim Hebrei vocant *l. t. p. h. k. y.* id est tantitas, quia lantitissimum est, ut potest in quo Dei sanctitas habitat, & colitur per sancta sacrificia, sacramenta, vota, preces, &c. Unde Sept. vertunt & *reis* *Baccharis*. Hinc prior pars templi vocabatur Sanctū, postea Sanctorum. Iacobus ergo videlicet q.d. Mons Sion est Primo, scilicet ob sanctum templum cultumque Dei in eo restaurandū a Zorobabel & Elida, secundū, scilicet eum cum Christus in eo praedicabat; Tertio, scilicet eum cum Christus in eo effundat Spiritum sanctum in Apóstolis, qui hanc sanctatatem transducent in totum orbem, sicut Theodo.

E *T POSSIDERANT DOMUS JACOB OS QUI SE POSSERANT*) *Domus Jacob* iure familiā, itiphi se possiderant Iacob, putat duogenitus Babylone redemptum. Rursum Hebrei *בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנֶסֶר*, Primū, significat hereditatis, q.d. Iudei rediutus ad ipsas possessiones quas ante captivitatem habuerunt in Iudea. Ita Paginus & Vatab. Secundū, significat possessorum suorum id est, quis se possederem, ita Nolter, Sept. & Chalda. Iudei possessiones iudei, quas Idumei alieni gentes invaserunt & occupaverunt dum ipsi abducerentur in Babylonem, recipient exclusi Idumeis aliquis invictioribus & iniuris posseforibus. Ita narrat Iosep. l. 1. Antiqu. 4. Darius Hyrcanus, qui Cambyses filio Cyrus in regno Perseorum iacetis, dedisse Iudei facultatem redipiscendi templi, ac mādile Idumei Samaritani & Syris, ut agros Iudeorum quos occuparant, Cipri, quia aitatis possessoribus restituerent. Nec tantum Iudei nisi reperirent, sed & aliena, putat ditiones Idumeorum & vicinorum genetum, hōltem tuorum, invaserunt & occuparunt. Qui enim usurpat aliena, meretur perdere sibi. Id est ad Iuda Machabeo 1. Machab. 10. t. 6. & ab eius nepote Hyrcano, qui Idumeos omnino perdomuit & iudicavit. ita S. Hier. Theod. Remig. & ali. Mythicē, plenius & perficiens id factum à Christo & Apóstolis, qui è Sione egredi Idumeos omnino gentes vere Sioni, id est Ecclesi & Christi, subsecuerunt. Ita Lyr. Arias Vatab.

E *T ERIT DOMUS JACOBIS IONIS, ET DOMUS JO. VEREH. STEPH. FLAMMA, ET DOMUS SEBA STIPULA*) *Ob* *mai. Ieron.* sunt duis tribus in districtu Iudea stipula sunt decem tribus Israhelitarum enim caput fuit Ephraim programus ex Ioseph. q.d. Duas tribus, puta Iuda & Benjamin, cum illis qui decim tribus vel ante captivitatem, vel post eam se Iudei junxerunt, & in eamdem rempabat Ecclesiam cum eo in Iudea & Iudeas conparerunt, invadente Iudeum campue fugientem, ut sibi subiungit, sicut ignis fuit subiungit stipula. Futhermq. id literalem a Iuda Machabeo, & Hyrcano, qui Idumeos ad circumcisitionem compulsa iuste Iudeos, telle Ioseph. l. 1. Antiqu. 4. Unde obiecta ferunt a Iudeo, vii, viii, millia Idumeorum in Iudeorum auxilium venerunt, ait Ioseph. l. 4. Bell. c. 6. ita S. Hier. Theod. Remig. & ali. Mythicē, id factum ab Apollolito, qui igne charitate Christi cōfūderat infidelitatem, vitia & idola Idumeorum, ut peccatis mortuorum, justus & Deo viventer. ita Lyr. Arias Vatab. & ali.

E *T NON ERIT RELIQUIA* (id est *relinquuntur*, vi vertunt Aquila & Theodosium) *vel, effigie, ut Symmach.)* **D** *OMUS SEBA*) Septuag. vertunt, *non erit reliquias*, domus seba: *wisq. ips.* id est frumentarium, qui frumenta suggerat, qui habeat curam annonae advehendit & admittendit unde Lucilius, qui Magna Pompei magnus fuit aunculus, lib. p. Satyr.

*Promoteriarum sibi medium hunc faciem exinde ratiellum
vnde adiutor.*

Rutelloso vel rotundum dicitur à radendo, ait Nonius quod
frumentum modium foperans abradat. Alii, a S. Hieron.
legunt *rapido*, id est ignifer, qui geritare potis igniculum,
id est longe verius est. Alludit enim ad id quod praecessit:
*Exinde domus Jacob i genit. q.d. Domus Elios non faret, non fu-
stinebit ignem domus Jacob;* sed ei succumbet & combu-
retur.

*Quares Priem, quis si hic *rapido* sit, vel *rapido* (hac
enim duo idem sunt) id est ignifer? Priem, aliqui *rapido*
accipiunt pro militi valde utili quia ignis sparsit, & ignis tenuis
hostium iniciat. Igitur nomine, ut Theodor. vis ac robust
intelligitur, q.d. Nulla vis Idumaei relinquetur.*

Secundum. Catto se exponit, *non vni ignifer,* id est, fu-
perites Idumaei, qui polletis vita generante lampada tra-
dat. In Script. omni generis propagatio vocatur Luciferus :
quia sicut lucernae ignis & lumen, ita generante familiam
confervat. Unde illud, *Ut remanserit lux mea id est polletor* (Devi. 1. Reg. 11. 16). Ubi est elegans allusio ad primum titu-
lum *lumen*, quo solitamente in Promethei *hunc come-
dilectant ignem e causis tutissimum, evanescit ut terres decti-
tive* (ad ceteros defagiti, lampada recentibus fibi vi-
elimum succedentibus in manus dñe, quād symbolum hu-
mane propagationis, juxta illud Luciferus :

Ex quād fore visus lampada traducas.

Quod initatus Plato in s.d. Legibus, ferit cives oportere
liberis generandis aegre educandis operam dare, ut vi-
tam quam ipsi a majoribus accepterem, viciplini quasi te-
dam ardorem polletis tradant. Quare Graci forte à Pro-
metheo hoc proverberiorum *Nps nps pyrophorus*, id
est nullus est superflus, ne Prometheus quidem ignis.
Pyrophorus enim est Prometheus, qui folios diluvium
Descalculos evit, ideoque igne carlei geos humanae
quasi alter Noe relatuus futur, vel potius fingitur. Si
enim hi pyrophorus perirent, perirent planè genus hu-
manum.

Tertio & genuio, Luius Legionensis, & ex Dalcio
adagio p.4. per pyrophorum accipimus primum antea signifi-
cationem & legatum caeterum, quem ita depingit Alex. ab Alex.
lib.2. Genit. c.2. *Praevaria gravorum mias, non quiesce-
re acies engrediuntur, ante prima signa flares sunt laores
fervens rarus & ardentulus Pyrophorus dñe resuunt, quoniam
lampada preferens, gressu violente summae ardorebus infusa
quod legum manus fungenter. Accipit hoc Alex. à Guida
voce *rapido*, qui & adhuc rates horice *rapido*, suffit lacer-
dotes, ideoque inviolabiles, indequus manus pro pueris hum-
bris, & ceteris, id est ignifer, ydum *rapido*, qui uterbat
Graci aqua de Latini, domi crudeliter aliquatenus flagram. In
qua connex ad unum cuius essent, significare vellet. ita &
Pollio, & Herophylus *Pyrophorus*, inquit, qui fessus ignem, &
fatos ferre videntur in bello. Quin & Philo Judas lib.1. de Vi-
ta Mosis, tantum agriptor in mari tubo fulsi flagram
aut *no nos collum efficiat id est ignifer, qui cum nunciamus*.
Huc secundus S. Hieron qui rapido interpretatus fromate-
runt. Enim, inquit, *qui cum nunciamus in tubo vel uterabili
nos appellaruntur fragmentarii nunciamantes*, qd. Ne *rapido*, id est fragmenta ius, putat veridescere, hoc est nuncius,
tanta Idumaeorum claudisuperest. Nam is vel habet de-
dicta opera reliqui folet ad eam nunciamans. Quocunq[ue]
alludat, certum est per *rapido* significari schismam &
separatitudinem, ut notat Theodor. quia id significat Hebr.
TYPICIS, itaque virtutem Aquila, Symmachus, Theodor.
omnesque Interpretes.*

Quates Secundum, an, quando & quomodo reliquiae con-
nes Idumaeorum perirent? Respondent aliqui, scilicet om-
nes perire, licet quando perirent non confit. Perire
enim liquet ex eo, quod juri omni Idumaeorum quidem no-
men superest: gens ergo perire, licet ex ea paci aliqui, il-
lic que pauperes & imbecilles, remanserint. Verum obstat,
quod Abibus significatur, à Judaeis perdiditos esse Idumaeos,
ita ut ne unus quidem eorum superest. Hoc autem falsum
est videtur: nam cum Judaeis exili sunt à Tito, supere-
rani Idumaei, inob vieniorum lo auxilium Judaeorum, ut pau-
lo ante dixi. Polliquam autem Judaei excisi sunt à Tito, non
poterunt delecte Idumaeos. Reip. ergo reliquias Idumaeo-
rum perire, quia idumaei subiici ad Hyrcano ad unum
cones circumstent sunt: itaque defuerunt esse Idumaei, &
cooperant esse Judaei. Hoc est quod paulo ante dixit Pe-
ter.

Corn. in Prop. Min. x. v. 16.

A deinceps domus Jacob ossa qui se perfidaverant, & ver. 21. Et aegi-
dos saluatoris in monte Sion indicare domum Esaie: &
vix domino regnum. Ubi plane significat non perituros
posteriorum Elios, sed judicandos, id est regendos, à Sioni-
dia & Iudeis, ita ut faciat Iudei & regnum Dei. Mylli-
cē vero, Idumaei converti ab Apostolo & viris Apolloni-
cī, defuerunt esse Idumaei, & cooperant esse Christiani.
Demique hū qui noluerint, vel adhuc nonne converti, hi
aut perirent, aut peribunt in die iudicii, etiam Christus
omnes infideles exterminabit & relegabit ad tartaram.

Dices, Daniel cap. 11. 41, aliter Idumaeos fore tem-
pore Antichristi, & ab eis tyrannie fore immunes.
Reip. Idumaei vocat incolas ejus mons & rupis quies
olime incoluerunt Idumaei, qui pars sunt alia gens, aliudq[ue]
nomen continent. Hi enim ob rupe & monte inaccessi ,
evident casta & fortis Antichristi.

Et HEREDITATUR HI, putat domus Jacob & VEN. 19.
Joseph, id est Judaei, quis QUIT AD AUSTRALEM SUNT,
putat MONTES ESAE, &c. Unde clara veritati Ti-
gurini & Vatabli, *Accipit domus Jacob & Joseph, ad
Iudeam, tempore mons Esaie.* Nam Judaei ad Aufrum ha-
bet Idumaeam; ad Occidentem Philistinam; ad Aqui-
lorem Samaram & Galileam; ad Oriente Galadæ
Moab & Ammon. Unde v. 20. de Jerusalme dicuntur:
Pugnabis elevatus Anfaei. Verum melius cum Nostro ,
Pagnino & Sepuag. vertas, *Anfaei, id est, quis ad Au-
strum sunt pugnabat mons Esaie;* & campetitia, id est,
qui in campis habitant, pugnabunt Philistinios. Hanc
esse fuisse patet, si quis intueatur Hebrei , Sepuag enim
est nomen proprium regionis campis iudaei, ut patet
ex tabulis Adriachon, quam recte Campionam vesteris .
Unde & Tiguinus posteriori parte hoc invenit; veritatis
enim, & dorsum campi (id est campetitia) possidebunt
Philistinos. Rutium hunc sentium exigit id quod sequitur:
Ei Beniamini pugnabit Galadæ. Ergo Aufrum, ad Aufrum,
non sunt Idumaei, sed Judaei. Hi dicuntur esse ad Aufrum,
non respectu Idumaeorum: horum enim respectu sunt ad
Aquilensem; sed respectu Beniamini & aliorum Judaeorum.
Sensus ergo est quod dicit Judaei illi qui per alios
magis ad Aufrum regunt, ideoque eorum respectu Au-
stralis vocari possunt, ha pugnabunt Idumaeam, utpote
Australiter pariter, ideoque ibi viciniorum: Judaei vero
qui Sepuag, id est, campetitem regionem incolunt, pa-
tunt eam quod est circa Eleutheropolim , vel eam quod est cir-
ca Lyddam & Emas, id est, circa Diopolim & Nico-
polim, possidebunt urbes & agros Philistiniorum: ut
potest sibi viciniores, putat Gazam, Aicalosem, Acca-
ron, Geri & Azotum: insuper tribum Ephraim , &
reliquam Samaram , quae illi ab Oriente vicina sunt.
Tribus vero *Beniamini pugnabit Galadæ;* illi enim vicina
est Galadæma. ita S. Hieron. Riberi & alii. Sensus
ergo est quod dicit Judaei redentes a Babylonie posside-
bunt circuicata ad quartum mundi plagas regiones vi-
einas holiicas suorum, easque inter eis congrue pro istu-
& vicinitate loci distribuentur: unde & Ezechiel eisdem
illis distinxit cap. 47. Id ex parte & inchoate impletum
est per Machabeos, Judam, Simonem, Josacham,
Hyrcanum, & Alexandrum Hyrcanum filium. Hi cum
subegetunt Idumaeos, item Philistinios, putat Arotum,
& Gazam, f. Gidaram, 1. Machab. 5. & 7. & 8. & 9.
Machab. 10. 1. & 25. & seq. Item fortem tribus Eptahaim,
adeoque totam Samaram , quae Hyrcanus Simonis fi-
lius omnino subegit, ecclesio templo in monte Garizim
Hierosolyma anno, eccl. Joliph. lib. 1. Antiq. cap.
19. & 21. item Galaditem, 1. Machab. 5. & 6. item em-
ota ditione Chanaonum siveque ad Sareptam , quae est
iuxta Tyru & Sidonem, hoc est, urbes omnes maritimam
Palastinorum siveque ad Sidonem, nimirum Jamoeni, Jop-
pen, Dor, Cesarea, Ptolemaida, Tyrus ipsamque
Sareptam, ut patet ex Joliph. 1. Antiq. 41. & ex Iohanno
1. 12. 13. Unde & postea Augustus Caesar occupata Judaea,
hac omnia tamquam Judaei subiecta dedit. Herodis Alca-
lonis, equo mortuo illa in quatuor retrachias divisit, tra-
didiq[ue] sibi ejus, quos retrachias constituit, Lact. 1. 2. Ve-
ram quis Machabaei: hac loca subiecserunt quidem, sed non
occuparunt (scilicet in his locis habitatuerunt Judaei, sed
Philistini, Samaritani, Idumaei, &c.) quod tandem fore hic
significat Abibus, dicens: *Ei hereditabunt & possidebunt;*
hinc Secundum, plenius id impletum est myllice ab Ae-

B. *tempore mons Esaie.* Nam Judaei ad Aufrum ha-

bet Idumaeam; ad Occidentem Philistinam: ad Aqui-
lorem Samaram & Galileam; ad Oriente Galadæ
Moab & Ammon. Unde v. 20. de Jerusalme dicuntur:

Pugnabis elevatus Anfaei. Verum melius cum Nostro ,

Pagnino & Sepuag. vertas, *Anfaei, id est, quis ad Au-
strum sunt pugnabat mons Esaie;* & campetitia, id est,

qui in campis habitant, pugnabunt Philistinios. Hanc

esse fuisse patet, si quis intueatur Hebrei , Sepuag enim

est nomen proprium regionis campis iudaei, ut patet

ex tabulis Adriachon, quam recte Campionam vesteris .

Unde & Tiguinus posteriori parte hoc invenit; veritatis

enim, & dorsum campi (id est campetitia) possidebunt

Philistinos. Rutium hunc sentium exigit id quod sequitur:

Ei Beniamini pugnabit Galadæ. Ergo Aufrum, ad Aufrum,

non sunt Idumaei, sed Judaei. Hi dicuntur esse ad Aufrum,

non respectu Idumaeorum: horum enim respectu sunt ad

Aquilensem; sed respectu Beniamini & aliorum Judaeorum.

Sensus ergo est quod dicit Judaei illi qui per alios

magis ad Aufrum regunt, ideoque eorum respectu Au-

stralis vocari possunt, ha pugnabunt Idumaeam, utpote

Australiter pariter, ideoque ibi viciniorum: Judaei vero

qui Sepuag, id est, campetitem regionem incolunt, pa-

tunt eam quod est circa Eleutheropolim , vel eam quod est cir-

ca Lyddam & Emas, id est, circa Diopolim & Nico-

polim, possidebunt urbes & agros Philistiniorum: ut

potest sibi viciniores, putat Gazam, Aicalosem, Acca-

ron, Geri & Azotum: insuper tribum Ephraim , & reliquo

Samaram , quae illi ab Oriente vicina sunt.

Tribus vero *Beniamini pugnabit Galadæ;* illi enim vicina

est Galadæma. ita S. Hieron. Riberi & alii. Sensus

ergo est quod dicit Judaei redentes a Babylonie posside-

bunt circuicata ad quartum mundi plagas regiones vi-

einas holiicas suorum, easque inter eis congrue pro istu-

& vicinitate loci distribuentur: unde & Ezechiel eisdem

illis distinxit cap. 47. Id ex parte & inchoate impletum

est per Machabeos, Judam, Simonem, Josacham,

Hyrcanum, & Alexandrum Hyrcanum filium. Hi cum

subegetunt Idumaeos, item Philistinios, putat Arotum,

& Gazam, f. Gidaram, 1. Machab. 5. & 7. & 8. & 9.

Machab. 10. 1. & 25. & seq. Item fortem tribus Eptahaim,

adeoque totam Samaram , quae Hyrcanus Simonis fi-

lius omnino subegit, ecclesio templo in monte Garizim

Hierosolyma anno, eccl. Joliph. lib. 1. Antiq. cap.

19. & 21. item Galaditem, 1. Machab. 5. & 6. item em-

ota ditione Chanaonum siveque ad Sareptam , quae est

iuxta Tyru & Sidonem, hoc est, urbes omnes maritimam

Palastinorum siveque ad Sidonem, nimirum Jamoeni, Jop-

pen, Dor, Cesarea, Ptolemaida, Tyrus ipsamque

Sareptam, ut patet ex Joliph. 1. Antiq. 41. & ex Iohanno

1. 12. 13. Unde & postea Augustus Caesar occupata Judaea,

hac omnia tamquam Judaei subiecta dedit. Herodis Alca-

lonis, equo mortuo illa in quatuor retrachias divisit, tra-

didiq[ue] sibi ejus, quos retrachias constituit, Lact. 1. 2. Ve-

ram quis Machabaei: hac loca subiecserunt quidem, sed non

occuparunt (scilicet in his locis habitatuerunt Judaei, sed

Philistini, Samaritani, Idumaei, &c.) quod tandem fore hic

significat Abibus, dicens: *Ei hereditabunt & possidebunt;*

hinc Secundum, plenius id impletum est myllice ab Ae-

Z. *polo;*

polis, qui fundata Ecclesia in Iudea, inde excursum ad vienos dimitens, Idumaeos, Philistinos aliquo populo, omnes in subjecione, ita Lyrae, Atias, Vatabi, & a Caltro in peripheria Apolloniusque, viximus Apostolici dicti: ubi illi omnino circum regionem, quam Evangelio celo Christo subducuntur, & qui ad Metropolitam exierunt, perflistrabunt Idumaeam, per al Occidentalem, terram omnem Phoenicorum; qui in Septentrionem, Galileam & Samariam, & quid Oritum, possidebant Christo Galaditas & Arabes: nonnihil vero esse possumus, id est S. Paulus oritur ex iudea Benjamin, pugnabis Galatam; quia ipse convertit Arabum, cuius pars tali Galatam: nam ut prius Galat. 1.7. *Ami in Asia*, ut si quis vocaret & offratur de me non predicate, Arabique faciem Christianos.

VIII. 20. TRANS-MIGRATIO EXERCITUS NUS FLORUM ISRAEL, q. d. Exercitus, vel turma & multitudine. Hoc Itinerarium transmigrans, hoc est quod eum est Iudea captiva in Chaldaea abducta transmigravit in Babylonem, tandem inde fuit in exercitu & gloriola redire, possidebit OMNIA LOCA CHANANIA ORUM, putat totum illi in plaga maximam que easurit UQQUE AD SANCTAM SIDONIUM: quia plura potuisse possit captivitatem quam ante eam possidet, ita S. Iacob. Cern. Theodor. Haymo & Hugo. Pro Sacerdotibus hebreis MELITIS Tarpas, per quod Hebræi, R. Salomon, R. David, Lyr. Clarius, Pagan. Atias, Vatabi, & ali accipiunt Franciam: hanc enim est Sareptam Gallatiam, sicut illa Iudea, in qua vivit E. ius, dicitur fuit Sarepta Sidoniorum, qui erat prope Sidonem, fortis ex eo quidam in Sareptani ex le coloniam duxerunt in Galliam, sicut Tyri duxerunt Carthaginem & Tarracini in Hispaniam: aut ex Iuvia & officiis consistoriorum, ferri, laterum, &c. quibus Gallia abundavit. Inde enim dictum valorem Sareptam Sidoniorum: radix enim UQQUE TAPAS possidit, ut possit accedere, contineat alium de: non enim certi hac die esse possit. Aeneas & Circeus R. David, Atias & ali accipiunt Alemannos: Chananae enim postquam ex Chananae per Jofue & Iudeas ejecti, per varias gentes, putat Africam, Illyricum & Germaniam interiunt, dicitur Alemanno. Alemanno enim germanico idem est quod omnis vir, omnis gens, q.d. Predicatores Evangelii Christi subducunt Africam, Illyricum, Germaniam, omneque Chananae per Jofue & Iudeas egesti, per varias gentes, & quod Africam, Illyricum & Germaniam interiunt, dicitur Alemanno. Alemanno enim germanico idem est quod omnis vir, omnis gens, q.d. Predicatores Evangelii Christi subducunt Africam, Illyricum, Germaniam, omneque Chananae per Jofue & Iudeas egesti, per varias gentes, & quod Africam, Illyricum & Germaniam interiunt, dicitur Alemanno. Alemanno enim germanico idem est quod omnis vir, omnis gens, q.d. Predicatores Evangelii Christi subducunt Africam, Illyricum, Germaniam, omneque Chananae per Jofue & Iudeas egesti, per varias gentes, & quod Africam, Illyricum & Germaniam interiunt, dicitur Alemanno. Nota. Pro Bosphoro hebrei TIBUS Sephard, quod ut nomen proprium resinae aquila, Symmachus, Theodosius, &c. ut videtur, Sephar, versus sunt Sepharas. Sulcior cum Ribeiro in Sephar, legendum Sepharum enim habent Hebrew, & sic vertuntur autem iam citari. Lyr. vult esse locum in Babyloniam. Noster autem Hieronim, sit S. Hier. dixit Bosphorus vocari Sepharas, fortis a TIBUS, id est terminus. TIBUS, id est delendus, vel TIBUS, id est terra, Bosphorus enim est terminus Graecia, Thracie, plazmarumque terrarum. Aut certe à Sephar, id est terminus, peribit id est divisionis, quia dividit duo maria & duas continentias oppositas, adeo: Asiam ab Europa distinguit. Unde & S. Hieronim. addit, *sepher* à Syriac significat universitatem terminum. Addit, Hebrei TIBUS, si confontantes sydnet, idem genitum est quod *sepheras*. Nam enim in *ibis hered.*, protul accipit et radicale, non ut tertius significatur. Hinc & chaldaeum est *sepheara* idem est quod terminus, limes, portus, fluvio, arabitudo, &c. et transita seve trajectus: TIBUS sepfer enim arabice idem est quod transit, trajectus, navigatus. Unde & Melchites qui nubes habent veces mutatas à Syria & Arabibus: *sepheara* vocari trajectum litem transitorium hecum: & *sepheara* vocari transitorium anima-licet: indec nebulis vici decti potest *sepheara* nullis subveni possit. Bosphorus, ita dicitur à transito animalium per illas manus angustias, quibus expugnat Semmelheus, Itajr. 6. 19.

A Proib Bosphorus est agogium mare, quod à bobus transari posset, aut Plinii l. 6. c. 1. ita dictus, quod sit nō nisi usq[ue] id, h[ab]it[us] iter et via. Bosphorus est duplex, unus in Propontide, qui Chalcedonem à Constantiopolis brevi fieri dividit: hic Thracum cognomatus. Alius in intus Mæotidis pilidus, qui à populis accusis Cimmerius dicitur, de quo Ovid.

Bosphorus & Tanais separant Scythique paludes.

De Thracio hic agi videtur. eouique enim delegatos & dipertos fuisse Judæorum captivos in captivitate Babylonia docet S. Hieronim, hic & in Zachar. c. 10. Helius, Emmanuel, & Mariana, qui tamen censes Judæos in Bosphorus t. legatos ab Adriano Imper. non a Chaldais. Alii tamen vari dodici centenae hic agi de Bosphoro Cimmerioce etiam dominabantur Alfyni, indeque colliguntur milites. Ponticerium & Cimmerium ex climate frigido & alpore gravis homines duri & aperi, ideoque in bellis levissimi & acres. Unde Diodesius Siculus lib. 1.c. 7. ait Sardanapalum per vacuatum exceditum ex oraculo dicente, Niaventum capiendum cum fuis utbi h[ab]ili fuit (tunc enim Tigris inservit exercitus muros. Ninives delectat ad flada vi- ginti milia) filii amazones cum magna aut copia in Paphlagoniam ad Coctum Præfidem, duorum omnium suis accessum. Paphlagonia autem virginitat Bosphorus & Ponticum quae sita Strabo hoc regnum vocat Bosphoranum. Eo ergo multis Judæorum ab Alfynis & Babylonis relegatis censit, qui in altera regione ab alpibus incisis cura patibantur. Ibi enim est Gerbetio mons & oppidum. Cycru, Phlegone & Tauratus: quoniam Herodus inferni iudeo collocat apud Cimmerios, hinc ob perpetuas tempestates, hinc ob metallorum frequentes nodas, hinc ob valles opacissimas & horribili soli suuccellos, adeo ut Genesies certent illic esse infernum omnium. Sicutque accipiunt illud Iacob a. 1. 15. *Percheron sedes cum morte*, & cum inferno fecimus pacem, putat Cimmerius & regno Bosphorico feliciter cum Alfynis regnabut in Ponto & Bosphoro. A tam fuga ergo & horrida captivitate Judæos iterantes prædicti Abidas ac per hoc repræsentant, à morte & infimo nos liberando per Chitium: ut, sicut Judæi ab Aquiloni radditione translati sunt ad Asyrum calore suuilluminata, ita a peccato, accedit & vitio per Christianum translatam ad auras & flatus maxissimum Spartias (andit, qui nos amo- de Dei & virtutis facili ardentes). Huc faciliter illud Tibulli p. 3. eleg. 5.

Ephydias sicutus lycus cognoviterra campis,
Lethesque rarus, Cimmeriorum latus;

infestos felicitate & calamitos. Et illud Lucani:

S. faras non syphaces astringens Bosphorus undas. Poetib Plinii l. 6. c. 15. affect Bosphori Cimmerii latitudinem esse mille quingentorum passuum. Regnus Bosphorani rex poltorum fuit Mithridates, & Ipolitus a Romanis.

Sentia ergo est, Judæi qui in captivitate Babylonica in Bosphorus translati sunt, inde cum ceteris Iudeis & Babylonis redemptus revertentes, & possidebant civitates Aulisti, putat Judæi patris fuit, que Aulisti erant.

Porto Hebrei, Chalda, Syria, Arabicus ostegue. Josippus filius Gorionis l. 1. Histor. c. 1. & 1. 5. c. 21. R. Salomon, R. David, Lyr. Clarius, Pagan. Atias, Vatabi, Burgensis, & Caltro, Emmanuel, Mariana, & alii multi per *sepheara* accipiunt Hispaniam & Rabbinae bilinguis sunt, Hispania vocari Sepheras. Hispania enim a Geographis & Poëtis pricis ponitus ultima pars orbis sunt juxta Compartiam locutum, qui dicitur *sunt terra*. Bosphorus ergo Hispanicus fuit Gades, sive fretum Herculeum, vulgo stridens Gibellæ, ubi sunt columnæ Herculei, queasitum potuit quas finies productiones Iuvarumque vestigatorum: unde das super Carol. V. mittendo clavis in Americanis, hoc sibi symbolū sumpsit, *Plus ultra*, q.d. Superavi Herculem in eius; columnas & terminos. Accedit, quid muli cibicata Hispanus non erundosa & Thabai, & Ibelus, vel Iberi sunt habitibus juxta Bosphorus & Poentum: iuxta cuius indeq; vocatos Iberi, id est Genel. 10.4. Favet nomen *sepheara*, quo Greci, at Atias, Hispaniam a p[ro]p[ter]e lumen, *peris eni*, sive litteras consonantes, quas solas considerant Hebrei, species, idem est quod *sepheara*; nec Hierachii Hispanum vocant *sepheara*: Græcis enim vicini erant Phœnices & Judæi. Audit temizam ex Josepho lib. 1. contra Appion. *New Galles & Hispania.*

Serepta
Gallia.

Chanaea
Germania
mis.

Hispans usq; ad eum ignoravimus scriptores, &c. ut Hispanus qui sicut vocatur terra a parte incolunt, unde utramque esse patuerunt, & quid ille genus nullum habebat cum eiusdem commentatori. Rursum facit huic sententia quod Iosephus l. 2. Antiq. c. 1. t. ex Magistris auctoribus, Nubachodonosorem post excidium Jerusaleni subjugatis Hispaniam; videtur ergo plures Judeorum eis & transalpini. Justa hanc sententiam sensus erit, qd. Judai in Hispaniam traducti, inde cum ceteris Babylone redemptis sub Cyro reverentes in civitates Austra, posse in Judaea.

Mystice, q. d. Apollonis est Iudea in Hispaniam excurrent, atque ab Austra regione Gadium & provincie Baeticę, in alia Hispania provincias, indrope in Africam, imò in Brasiliam, americanam, Ethiopiaem (ha enim omnes sunt ad Austrum) trahunt, enique omnes Christo subiciunt, ut fecit S. Jacobus, S. Paulus, corumque successores. Magna enim gloria Ecclesie, nequè se Hispanorum & Lusitanorum illi, non orbis, potius Indiarum Occidentalem & Orientalem, subjugatio & conuersio. Ita prater alios Aosta lib. 1. Indica Histor. cap. 15 ubi ait, deinde ut in Script. tantum, putat Anterius, conuersi estes.

Impognante hanc sententiam fuit Sanctus & Ribera (linet quod hujus compendium conficit, eam tuncut.) Petri, quis recentior Hebrai tantum Hispanum vocant Sphaeras. Respondebat potest, Chaldaum Interpretem esse veterem, item Josippum, eti, in veterioribus id accepit, Secundum: quia S. Hier. Sphaera verit Bosphorus, non Hispanum, non Gades, Respondebat Bosphorus gracie nomine communem illi, & in genere maris angustias quā à borebus transiti possunt significari: latine maris angustia inter duas continentias vocatae Porthos, sic ut ex saeviori terra angusta inter duo mari, vocatur Illitus. Sicut ergo est Bosphorus Thracio, & alter Cimmerium, ita illi & Hispanum, puta Galæ, nequè se Indicus in fretu Magellano, & Arabicas & Perthus in finu Arabicis & Pericis. Rursum Hebrei Sphaeram Alcyoniæ telle s. Hier. In genere terminum significari: fieri autem potest ut hoc nomine genericum a propriatum sit Hispanus, quia ipsa ab Occidente est finis & limes Europa post illam enim, adeoque post Gades sequitur Oceanus. Scimus ergo est q. d. Judai qui per omnes terras, adeoque siue ad Bosphorūm diffiserunt, ad Austrum id est in Judæam, redibant. ita S. Hier.

Mystice, Apolloti & viri Apostolici in terminis regionum, ut in Bosphoro Thracio, Cimmerio, Hispanico, &c. confundi, inde pergena ad provincias Australes, eisq; nomine Christi possidebunt. Chilli enim fatus & Evangelium à Chassara per Meridem epteralique plagas usque in Galliam, Germaniam, Hispanum, Africam, Americanam transmigravit, totoq; orbem perversit.

Porr̄ Sphaera peregrinum, putat Alcyoniæ, esse nomine inde colligi potest, quod Hebrei radices sunt in Iberia; quod distinxerit, ut illi Sphaera, sunt peregrini & ex alia lingua ait; vel certe ex dubia tradicio Hebrei conflat sunt & compositor. Id notant portiones Hebrei. Rursum Hebrei nomina sunt communia nudit, & plura significant. Sphaera ergo Bosphorūm Theatrum, Cimmerium, Magellanicum, & Galitanum, indeque Hispanum significari. Ipsa enim est terminus (quem significat Sphaera) contentus: quia miseri pars mari, tuus Mediteraneo, tum Oceano cingitur. Et illi, post tempora Abdias ac Cantili Hispania à Iudeis vocata est. Sphaera nam quia ab omnibus omnino Iudeis præter itorum facultorium (quos novimus) ita vocatur, credendum est ad eam quoque repæxilem. Ad Iudeam non tantum hominibus illi avide & nolidi, (sic scripti oracula Sic Hisc. 49. 12. prædictis conversionem Sinuatu, enique hebreia vocat Simeon, illi ex voto lata non habentis hoc nomen, sed nostro, quo ejus prophetam completi cerimonia, ut illi dixi.

Dicere, Abdias propheta hic de foliis Iudeis: illi autem in Hispania pauci numero ad Christum fuerunt conuersi: reliqui in judaismo manerunt: unde à Ferdinandino & Isabella Hispania excedere sunt iussi. Resipit ad literam per muli Judai per valorem Iudeas in Hispanias aliquaque ora dispersi, sub Cyro & Macabaeis in Iudeam redierunt. Mystice multo quoque ex illi ad Christum sunt conuersi. Multitudinem ab Adriano Imp. Iudea expulsi profugerunt in Hispanias. Imò Lucius Dexter, cui S. Hieron. inscribit tractat. de Scriptor. Ecclesi in Chronico super edito tradit. Eurnal, in Propri. Hisc. x. 14.

A Judas Hispanos eum inaudient de prodigis Christi & a postulorum, miscisse legatum ad eos, qui aliquos ex iis in Hispaniam mitti depoiceret: unde mox nullum esse S. Jacobum, quem solis Iudeis in Hispania praedicare censem quoniam Baron. & alii: qua de re plura dicam Actio. 1a. Deinde Iudei & Iraelita non carnales, sed spirituales hic intelliguntur, putat credentes in Christum. Hi enim sunt veri Israelites, nisi Abraham, & promissorum Dei heredes, ut docet Apst. Rom. 9. 6. & sequent.

Tropoli Hugo de S. Vitozio per septem haec gentes accipit septem virtutem capitalia, que Jacob, id est fidelis Iustitia, habens in Sion, id est in specula mentis, supplantis virtute, tum in te, nra in aliis per septem virtutes contrarias, & per septem: dona Spiritus sancti, ac per septem petitiones orationis Domini, septem primas beatitudines. Primo, ergo Elias & Iudanum odio Judeorum flagrantem, denunciat Iacob. Hanc supplantare illi qui ad Austrum sunt, putat qui vento calido & spissi charatis dilatati & accessiti, omnes angustias omneque frigus odi & tracundie infundant. Secundum, Philibethum, id est comperti cinere, vel ruitus potius à radice 728 apocal., id est occidit, & à 728 fara, id est bibit, tunc Pagnino in Interpretn. nom. Hebrei, denontat galam & galulos. Hanc supplantant qui in campis frumentis, frumentis, temperantia & continentia degunt, at olearibus & leguminibus campeltribus poridis, quam carnis debilitate urbanis velectantur. Idem Tertio, subiungit & perficit Spiritum, id est superbius, & Quarto, Zamoriam id est subuidam, Ephraim enim deinde trevis superbos Iudei: Samaritani invidi fuerant & omni Iudeorum. Quinto seniente, id est filius dexter, potius strenuas, diligenter & fortitudine, pugnare Galatam, id est subiungit accedens: Galatam enim idem est quod acetum testaceum, ubi & Laban fessus deridet periegi filia sua, ac recusat à Iudeo. Sexto, transmigratio Iudei: id est fideles, qui la tera peregrinos le XII. migrant, ac migrant in eorum ut videant Deum, eique dominentur, possident omnia loca Chanaanorum & S. Ierusalem, id est avaritiae artis & species subiungunt. Chanaanum enim idem est quod mercator, cuius propria est avaritia: Septima idem est quod confitatorum, in quo scilicet confitatur auctor & argentum. Septimum, transmigratio Ierusalem, & in Sephatia, five Bosphorus, id est fideles, qui debilitatis animi perturbationibus ad visionem pacis inspiratae & transmigrant, ideoque à carnis delicia longissime recessunt, tenuique omne corcant, & per bovinos labores edomant, hi, iugantes, possidentur civitates Austra, id est, omnes libidinis & carnalis concupiscentiarum alias suppeditant & extinguent: itaque quasi talivotos, victores & triumphatores de Iudeis exterisque hostibus devicti, gloriösè ascendunt in montem Sion, id est in eum, ibique cum Deo regnum felicitatis aeternarum inibant, quod hic per gratiam, iugis & vitorum videriorum inchoauant. Nra vocem exercitum, cum sit Transmigratio exercitus huius statorum Iudeorum, exercitus enim dicitur multitudine militum, & quid exercitus dicitur, id melius. Ita Vegetius l. 3. de Re militi. Namvero, inquit, exercitus militum exercitatorum & exercitus ab opere exercitus non aperit, sed iniquum exercitus obliuisci quod exercitatur. Ita olim Romanii (uti etiamnum strenuiducere) milites fuos, praefitum tirone, perpetuo in armis omnique, labore & sufferitate castissimi exercerunt. Aucti Cicer. Tuiul. 2. Reguli exercitus primum unde nomen habent videlicet quod Labor, gaudiis agnoscit, sive plus dimidiat mensa clausa, sive quid ad eum valens, ferre valens: nam scutum, gladium, galorum in eum suffici multas per pli & nomen aut quidam homines, faciunt, prius: armis enim membro exercitum, eis dico, quae quidam ita gerunt apud præfus foras, absit enim, expeditis armis ut membris, pagare possint. Quid exercitatio legiora ac quadrupliciter certe, clamans quanti laboris est? Ex hoc illi animos, la prolixi paratos, ad uictoriam. Adde per modis invenientiam milites, quales videbantur. Exercitatoe hinc iniunctae milites & pugiles. Chilli, ut non uno die, mense, vel anno, sed jogiter per omnem vitam arma tradentes, corpus datus vigilis, ieiunis, laboribus, animis pli orationibus, meditationibus, studiis, lectiōibus exercitant. Ita fieri fortis & invictissima adversariis superabentia sed verba omnia sibi subiungit & ferre cogent. Hoc unus faciebant omnia Anachorite, qui inde a Fecta, id est exercitatoe, sunt appellari. Idem faciunt nunc Coenobitis & Religiosis.

Rursum exercitus significat multitudinem. Exercitum, inquit Ulpianus, dicimus non unum cohortem, neque numerum, sed numeros milites multos. Unde Virgil. Etne huius t.

Jam amissi campi exercitus itas aperit.

Dives equum, dicas pediti vestis & armi.

Ita miles Christi omnes tentat, omnes animaz potestias, et omnes mentis dores & vires in actum educat, colique numerolissimi hostibus opponat. *Quoniam non est nobis calmaris adversus eorum & sanguinem sed adversus principes, & potestas, & adversus mundi regnum tenetorem hunc, & curia, privinalia nequit incolaphis.* Statte ergo fucinib[us] lumbis vestris in veritate, & induit leticiam infinitam, &c. Ephes. 6. 12. Vide quod ibidem de panoplia militis Christi. ni annotov.

A S C E N D E N T. q.d. Exurgere & venient in Sion, VERS. 21. putat in Ierusalem, **S A L V A T O R E S**, id est propagatores, Iudaomanus, quales erant Othoniel, Gedeon, Samson tempore Iudicium, & U D C A R I, id est iudicantes, id est coercent & subieciant, M O N T E M. Et a U J p[ro]p[ter]a Iudomassim. Tales fuerit Judas, Simon, Hyrcanus, Alexander, Ariobulus, Asafiamon, ut superius dixi. **Judicent enim sapientia** id est quod vindicare. Hinc in lib Iudicum Iudices vocantur vindictores populi Israeli.

Mystice, salvatores sunt Christus & Apostoli, qui Israe, lis holles, putat Iudaomanus, aliaque gentes expugnata idolo. In latria & infidelitate subgerunt Christi & Sion, id est Ecclesia Christiana, ita Clarius, Vazeb, & alii sc. August. 1. 18, de Civitate. 1. 1. Hi exirent de Sion, id est de specula, oratione & celicenter, in qua spiritu Dei animati, ignea verbis quasi feliciter facientes, ac Dei amicos acceptanter horridos Elavians, id est, infideles & peccatores.

Et tunc E R I T D O M I N O R E G U N X I Q[ue]d. Tunc Dominus in hoc suo populo, & per cum aliis omnibus imperabit, atque ab eis subditis via illam agnoscetur & coleatur. Hoc inchoatus verum fuit in Machabeis, plenius in Ecclesia Christi militante, plenissimum erit in triumphantem, *cum subiecerit fuerint illi* (Chalil) *emissi, sive* s[ecundu]s *Filius subieciens uirtutis Patri, qui subiecit eis omnia, ut sit Dominus in emmisione*, ait Apollonius 1. Cor. 15. 28. Ita S. Hieron. & Hugo. Minus r[ec]idit Septuag. Aquila, & Theodore. pro salvatore vertunt, *salvati*. Hebre. enim D[omi]NI F[ili]O[rum] manifesti est alicuius, & significatis salvatores, non salvatorum: illorum enim est iudicare, non hecum.

Moral. dicit hec Primo, Deum semper vindictam eleminta temperare, immo superare, ac in eam defovere: hanc enim ostendit in Iudaomanis hostis suos, dum eos facit suum populum & tegnum. Idem immitior reges & principes. Hujusmodi hieroglyphicum in Antonio P[ri]mico numeris videtur esse, fulmen in thoro colloquatum. Inveneruntur alii, in quibus aquila fulminis inferit, cui rarus oliva est additionis. Hoc in suo symbolo Carolus V. Imp. misuravit. Aquila signat imperium, fulmen vindictam, oliva clementiam: ut significet Imperatorum vindictam elementia & ratione moderari debet, nec nisi confundit tam vorax. Quare Seneca Natur. quer. 1. c. 63. Quare, inquit, id fulmen quod felix Jupiter missis placuisse est; perniciosem vero id de quo deliberauit; & quod alii quoque dicit autem, bui missi ac respondet; Quia Iovem, id est regem, predesertum operat, nunc amem non nisi cum placuisse. vixim est. Dicunt hoc Pratitaci & Principes, ut fulmen non sio animo indulgentes, sed prudenter confilio obfuscatentes, ut penit inviti vibrant in noctis.

Rursum dicit hic, summan felicitatem homini est, si has Dei regnum, si Deus in eo & iisque anima regnet, idq[ue] excellit. Primo, quia Deus sit rex auxiliis & benignissimus, ac proprie summa exequitur & luviatur imperat; fecit deus de tyranno, quales sunt dominus, mundus, & caro, qui iniqua & durissima imperio & tyrannico jubent animas quam possident. De domino patet in magis & fagis, quibus imperat necesse fuerunt, cognitorum & parentum, ac n[on] parentum, verberat eos maleficis multat, & trahat ut sua m[an]cipia. De mundo liquet: quid enim non imperat mundus ambitione, ut honores; avaro, ut opes conseq[ue]ntur; quid adulaciones, quid obsequia, quas vigilas, quas exeras, quos metus, quas invidias, quas timoras, quas fraudes, quas uitiosas? De carne manefestum est in gaudiis & libidinibus quibuscaro fedisficiuntur quaque imperat, quibus febris, locum venerantur, morboque & cruciatu[rum] ascerbitos, ipsamente mortem sibi conciliunt. Ex adverso de Dei & Christi regno eccl[esi]is P[ro]ph[et]es psalm. 44. 2. Specie[rum] forma pra[dicta] filii hominum vel fusa est gratia in latitudine, & v. 5. Specie tua & pulchritudine tua insende, profunde procede & re-

A 224. & v. 7. Virga diabolica (recta, aqua) uirga regni tui; dilexit in infidili, & editi iniuriam. Et psal. 71. 2. **Iudicare populum tuum in iniustia, & puniri tuos in iniquitate.** Inscripti sunt patres populi, & collae infidili, &c. Et Ia[ust]i 8. e[st] 1. q[ui] **Tudicatur in iniustia puniperis,** & ergo pro mensuris uite. Et cap. 1. 2. 3. **Celatione quaestuum non contaret,** & linam sa[eculari]m non extinguit, in ueritate educte Iudeiam. Secundo, quia regnum hoc Dei consistit in gratia & virtutibus, putat fide, ipse charitate, &c. quae sunt dona nobilissima anima à Deo comunicatis, ut illa dirigatur ad Dei obsequium, summeque suum bonum. Regit enim mentem Domini, cui mei in scriptis fuit, id est summi boni, cognitionis, amorem, desiderium, cultum, unionem, &c. Jam quid melius quād cognoscere primam veritatem, quid beatius quam amare summae bonitatem, quid dignus quam colere immensam mo[bi]ditudinem? Tertio, quia hoc regnum dirigitur non ad Dei regem, sed ad unum que regit utilitatem, eamque ma[re] xiemam, nimisrum, ut laude pieque vivendo mereatur gloriam & regnum caeleste, in quo Deum omnipotem Dei bona possident in eternum. Hinc Apostolus Coloss. 1. 12. **Gratias agit, agit deo, qui dignus nos fidelis in parte fortis sanctiorum, qui eripi posset de pectori nobiscum, & transfigurans in regnum filii dilectionis sua.** Quartard, quia regnum hoc subditus non facit uiles, sed nobiles, immo reges, tunc illud Apoc. 1. 10. **Regi[us] us: Deo nostro regum[us] (reges) & fidei[us], & regnabimus super terram;** &c. 1. Petri 3. 9. **Vos autem gressu elephas, regi[us] ad sarcophagum, genitale, populis acquiescere;** ut uirtutes annunciantur, ut se membris ueris uoravitis in admirabile latum sum. An non res est, qui fuis cupiditatibus & passionibus per Deum gratiam imperat? qui superbum humiliatur, avaritiam liberalitate, iram clementia, gulam temperantia, libidinem exaltate coercet, frangit, regit? Annon rex est, qui per rationem, prudentiam, continentiam, moralem, voluntati appetitione concupiscentibus & irascibilis, phantasie, oculis, auribus, linguis, ori, exterius potenter & membris faciens quecumque fortiter dominatur? Quare merito quotidie a Chirillo jubemus orare, *Adventus regum tuorum.* Ubi verit[er] S. Cyprian. Qui, inquit, renunciatus iam secule, maiest[er] & honoribus eius regis; & id quod si Deo & Chirilo dicatis, non sorrente, sed solennis regna desideras, immo Deum ipsum, quia in illo regnum tuum sumus. Et S. Ambros. lib. 6. de Sacram. cap. 1. **Si Deo in nobis regnat, lucum habere ad confortari non posset.** Culpa non regnat, peccatum non regnat, sed regnum virtus, regnum pietatis, regnum delectatio. Ergo ad Domine ulti rex noster, legifer noster regna in nobis, offririmus tibi animas nostras omnimeque cias potestias, dues & limites, non ipsis cas regest non ponimus; ut casti mandus, caro & diuersum regant, non volumus: tu qui cas eras, & tuo fungente redemisti, hilis ipsas ut tuum p[ro]mulgam, ut tuum regnum regere, qui foliustregis sapientem, clementem, potenter aquae ac utiliter & felicitate. Scit hoc rex illi inclitus, qui dicebat psalm 144. 1. **Domine regni mei, & nihil mihi derit, in tua gloria illi mihi collaudet.** Et Apollonius, qui tunc hoc unum appetat: **Domine auctor diriges serua vestra in cherubis & patientia Christi;** 1. Thessal. 3. 5. Eja Domine rege cor nostrum, ut nemini nisi te, itaque charitate & patientia nobis aspirata dirigatur ad ardus quicq[ue] tui amore suscipienda, & dura omnia confitenda toleranda. Rege pariter linguam nostram, ut non nisi tuas laudes loquar; regre manus, ut quicunque tibi placuerit sunt tractare & peragant: rege pedes, ut insomnis griefu ac omne bonum remittant. Ad te etsi ponam in Cantus i[ust]i psalmus & clama: *Trabs me pro iis taurorum in ardore agnitionis tuorum, dilectissimorum, mihi est ego illi, qui perficit inter illas, ergo dilectio mea;* & ad te seruo sis. *Pone me ut signaculum a seruo tuorum, ut signaculum super brachium tuum.* Hoc unicum est anima nostra dei derum, hac summa votorum nostrorum, ut regnum nobis per gratiam, & faelias nos vidente regnum tuum caelesti, ubi etsi vidi tu manilla, tali dictio perfecta, cui societas beatu, qui frustra tempora & ut in ultimo illo & decretorio mundi die, qui erit horizon ultimatus beatu & milia, diligeat electos a regn[u]s in omnem & aum, ut exultas audire metemtar: *Proinde bene- dicti Patria mea, perfidies peritam ubi regnum a confirmatione mundi in qua nobis abinges certa sensu[m], scire transgrediens principalia incedunt;* felix eternitas, eterna felicitas, ubi est amor perfidie, primus malus, dies eternus, alacer mundus, & omnis omnia spissitas, ait S. August. in Meditation. c. 11.

H[ab]v. de elementis.

C **h[ab]v. de elementis.** *ut memini tibi, ut nesciis quae ueris uoravitis in admirabile latum sum. An non res est, qui fuis cupiditatibus & passionibus per Deum gratiam imperat? qui superbum humiliatur, avaritiam liberalitate, iram clementia, gulam temperantia, libidinem exaltate coercet, frangit, regit? Annon rex est, qui per rationem, prudentiam, continentiam, moralem, voluntati appetitione concupiscentibus & irascibilis, phantasie, oculis, auribus, linguis, ori, exterius potenter & membris faciens quecumque fortiter dominatur? Quare merito quotidie a Chirillo jubemus orare, *Adventus regum tuorum.* Ubi verit[er] S. Cyprian. Qui, inquit, renunciatus iam secule, maiest[er] & honoribus eius regis; & id quod si Deo & Chirilo dicatis, non sorrente, sed solennis regna desideras, immo Deum ipsum, quia in illo regnum tuum sumus. Et S. Ambros. lib. 6. de Sacram. cap. 1. **Si Deo in nobis regnat, lucum habere ad confortari non posset.** Culpa non regnat, peccatum non regnat, sed regnum virtus, regnum pietatis, regnum delectatio. Ergo ad Domine ulti rex noster, legifer noster regna in nobis, offririmus tibi animas nostras omnimeque cias potestias, dues & limites, non ipsis cas regest non ponimus; ut casti mandus, caro & diuersum regant, non volumus: tu qui cas eras, & tuo fungente redemisti, hilis ipsas ut tuum p[ro]mulgam, ut tuum regnum regere, qui foliustregis sapientem, clementem, potenter aquae ac utiliter & felicitate. Scit hoc rex illi inclitus, qui dicebat psalm 144. 1. **Domine regni mei, & nihil mihi derit, in tua gloria illi mihi collaudet.** Et Apollonius, qui tunc hoc unum appetat: **Domine auctor diriges serua vestra in cherubis & patientia Christi;** 1. Thessal. 3. 5. Eja Domine rege cor nostrum, ut nemini nisi te, itaque charitate & patientia nobis aspirata dirigatur ad ardus quicq[ue] tui amore suscipienda, & dura omnia confitenda toleranda. Rege pariter linguam nostram, ut non nisi tuas laudes loquar; regre manus, ut quicunque tibi placuerit sunt tractare & peragant: rege pedes, ut insomnis griefu ac omne bonum remittant. Ad te etsi ponam in Cantus i[ust]i psalmus & clama: *Trabs me pro iis taurorum in ardore agnitionis tuorum, dilectissimorum, mihi est ego illi, qui perficit inter illas, ergo dilectio mea;* & ad te seruo sis. *Pone me ut signaculum a seruo tuorum, ut signaculum super brachium tuum.* Hoc unicum est anima nostra dei derum, hac summa votorum nostrorum, ut regnum nobis per gratiam, & faelias nos vidente regnum tuum caelesti, ubi etsi vidi tu manilla, tali dictio perfecta, cui societas beatu, qui frustra tempora & ut in ultimo illo & decretorio mundi die, qui erit horizon ultimatus beatu & milia, diligeat electos a regn[u]s in omnem & aum, ut exultas audire metemtar: *Proinde bene- dicti Patria mea, perfidies peritam ubi regnum a confirmatione mundi in qua nobis abinges certa sensu[m], scire transgrediens principalia incedunt;* felix eternitas, eterna felicitas, ubi est amor perfidie, primus malus, dies eternus, alacer mundus, & omnis omnia spissitas, ait S. August. in Meditation. c. 11.*

C O M

COMMENTARIA
IN
I O N A M
PROPHETAM.
ARGUMENTVM.

Auctus Hieron. epist. ad Paulinum: **J**onas esse filium vidat, quem mortuam Elias vita reficit, quia Propheta missio in Niniuen, poeta afflata matre fuit in Assyriis; cogitabat enim. Hoc per Etiam collam probram meum quod falso contra Niniuen propletando accidivit. Dodi predigia super Ieronimam et acce-
sorum, lapide vestitis miserabiliter elemosiam quod falso appropinquat, & quando ad similes genitos Ieronimus educatur, quid sive civitas illa absoluenda esset. Huncius Do-
gotheus. Idem per omnia, excepto lapide clamente, habet S. Epiphanius vita Iona. Audi & S. Iudor. In Iona: ja-
nas columbae & dolere, sicut Amathis de Geth civitas ad Gen-
tianas praeconium missione, nubes contrariae, cunctaque fu-
gite, fugient dormient, propter quem periclitaverunt nubes, sed fer-
dormientem repavit. Tradidit Hebrei bone esse Ioniae vidata,
quoniam mortuus Elias suscitavisset seipsum in quadam
urbem Geth in vicula demonstrans quod est in secundo milie-
rio Tiberiorum anno que persiguita Tyberiualem. Addidit He-
breus in Seder olam: de ex iudea Mariana. Iona fuisse illeum
adolecentem, quem Eliatas misit ut ungeret Iehu in re-
gem, & Regum 9 t qui laudavit Iehu ob excusam domi-
num Achab, 4. Reg. 10. Adiungunt autem, patrem Iona
fuisse Abdum Propheticum; hunc enim fuisse maritum vi-
dant Sarapane.

Venit quod haec Anchores consent Iona fuisse filium
vidata Sarapane, ac conseqüenter vita illa tempore Elias, fui-
dam est, & ildem rationibus refutatur, quibus initio
Abdus prodavi, Abdus non vivere tempore Elias, &
Archab regis Isreal. Adeo, Iona hauc in vicula tempore Jero-
beam, qui regnavit in Isreal ex tempore, quo id Jona reg-
nabat Oezias, sive Azarias, sic enim habeatur 4. Reg. 14.
25. Apf. (Jerobeam) regnans tempus eius et infra eum E-
zachiel non precul a Damasco, usque ad mare salinissimum (is est
lacus Asphalticus) iusta sententia Domini Dei Israel, quem
locum est per seruum suum Iacob, sicut Amathis Prophe-
tus, qui erat de Orah, qui est in Iaphet. Hunc enim Iona
esse nostrum Prophetam patet; non quia idem utroque
nominatur eus pater Amathis, eadem patri Geth: non
quia id afferunt Ioseph, L. & Antiq. e. 11. S. Hieron. Theo-
phyl. & passim ali hi. Ubi obiectum Nota. Prophetas non
scrupulare omisses sunt propriae, vel si scripturam, aliquis
pertinet. Hac enim propheta Iona de vocatione Damasci & Emath, deque refutacione terminorum Israel facienda
per Jerobeam, liber Iona non existat. Rursum ex verbis
jam citata liquet, Iona arundinum fuisse ea Geth. Hac
autem Geth fuit urbs, non illa Philistinorum (Jonas enim
Hebreus fuit, non Philisteus) latus id fenerum Epphas.
Doroth. & Rupert. sed illa ubi est in Ophir, pertinet ad
tribum Zabulonum de qua S. Hier. in Prologie Geth agnit,
in secundo Tiberiorum militario, que hodie appellatur Diocafar-
ea, etiamque Tyberiuensis haud grandis est vicinus, ubi & sa-
pientibus eius ejusdem. Quamquam autem in ea Diocafar, id
est Liddon, cum & nam, & conditione velata, non intellectu
gratus, hoc post addicere Opfer, ad distinctionem alterorum Geth
meritis pertinet, quae in ea Eleazaropoli, frus Diocafar
hodie quoque meminimus. Fuit ergo Iona Zabulonites, perta-
Gethius, non Sarapaneus ergo nec filius vidua Sarapane.

Genu. in
pla. e. 8.

Bernard. in Propri. dicit. x. 1. v.

A Jonas itaque tempore Abdus & precedentium Prophetarum, scilicet Oezie, Joel & Amos sub Jerobeam, Azaria & pollens coram prophetariis tradidit Hebrei, S. Hier. Theophyl. Eusebius in Chron. Clemens Alex. i. Strom. 3. August. 11. Civit. 27. Abulensis in L. 4. Reg. c. 9. q. 1. alii. Porro prophetarii Jonas non prioribus annis regni Jerobeam, quoniam regnavit cum Amaria regis Iuda, ut opinatur a Gallo L. 4. Procerum cap. 9. sed posterioribus, quibus ipse regnavit cum Azaria filio Amaria. Nam sub Jerobeam de Oezia, vel Azaria, qui quinqueginta duobus annis regnavit, cum prophetare Oezie, ut patet Oezie 1. 1. qui fuit postea omnium Prophetarum.

Hinc legitur, Jonas prophetatus paulo ante initia urbis Romae, putat regnante Sardanapalo, quem Gentilium Quando Historici pontus ultimum regem Assyriorum. Sardanapalus precepit enim vicem tempore Jerobeam regis Isreal, & Oezie regis Iuda, quoniam tempore Procas Syrius avus Romani regis Jonas bat in Latium, esse Eusebium in Chron. S. Augusti. 1. 8. Civit. missis ad 21. & S. Hieron. i. i. Comment. in Amos, de quo p. 1. Sardanapal. 2. v. 4. Ex hac chronologia magna lux oritur propheticæ psalmi. Jonas. Es ea enim videmus calamitatem, cur Deus præter motum Prophetarum Hebreus misit ad Niniueni Gentiles, & validè temeros. Namirum causa fuit, quod tempora Niniuenitum mores erant corruptissimi & flagitiostissimi, ita ut clamaret in calum, peccatoresque qui rimadant & fulmen, quod Deus hic eis per Jonas intenciat. Ita ita fusile dicimus ex eorum rege Sardanapalo: nam Regis ad exemplum eius companionis erit. Sardanapalus enim fuit mollissimus & effeminatestissimus, quem Arribces Medis præpositus, inquit Justus, ib. 1. invocat laetus fortioris grecis et proponit, sicut menes, & malibris habitu, cum molitiae corporis & uniforme laetitia amissimissimas ambores, pugna inter virgines parturientes. Quibus vixi indigneatus rati famosus tamen virtutem suam subirebat, ad facta rebus quod videbatur, negat se ad partem pugnae, qui se summatim malitiae quoniam vitrum. Est igitur etiam erubens bellum Sardanapalu inferior, quo illa audita non ut vice regnum defensione, sed ut mera mortis malitiae fulmen, primi laetabatur circumspicit, mas deinde cum pance & incompositis in bellum progrederetur, nullus in regnum se recipit, & exercititia pugna se & divitias in caecundis mortis, hoc falso inservit vitrum. Inde à Gracis dictus est Sardanapalus, id est mons: proprium enim ejus Assyricum omen erat Tononicochelos, scilicet Eusebium in Chron. & alii. Hinc & Sardanapali non in proverbiis sibi, significative hominem molitissimum & effeminatestissimum. ita Aristophanes in Avitae, &c. sit, hoc Sardanapalos Motetus ipse hogi fiba epitaphium condidit:

Ego, Iona, pugnae mortis nulla veloxips.

C

Cum mortalis mortis, prefentibus aequali
Doliliis: animus, pugna mortis nulla veloxips?

Vel, ut Cicero 3. Tuiscul. Quomodo, inquit, lucunda vita pa-
tes esse, & qua abit prudenter, abit mortaliter? Si ergo Sardanapali apud nesciitum Syria regis error aquaginum qui, iniicit
infuso in bufo:

Hoc bufo quoq[ue] exsaturata libido

Manet, at illa facies malitia & prædator velillit.

Quid aliud, inquit Aristot. in bufo, non in regi spadolesco ha-
sceribus? Hoc bufo se mortuum dicit, non se vivus quidem
dimitus quod quidam fructus.

Et venere, & cornu, & pinnas Sardanapali.

Regem in statu cives opulem, ventri & venari se pariter
desiderunt, indeque in omniis iacta prospiciunt, ut me-
terentur è ralo h[ab]eyari, & r[em] à terra de h[ab]eant festos.

Z 3

MILL.

*Sermonis
Series hi-
beria Tis-
sa.*

Mittens ergo à Deo clementissime Jonas, qui scelerata hac A erga, & imminentia extirpationis, Jonas hunc hoc detractione fugit in Tharsis: sequitur cum à tergo Deus procellam in mari excusat: nauta iactant fortis, ex iudicanti Jonam fluctuum causam. Mittens illi in mare atritans, sorbetus à cetero; in venter eti Deum invocat, exauditus, liberatur, die tertio à cetero: Iustus evenerit. Sapit Jonas, Deo obedientibus ad illo Nisi venit, contenta vox eleemat: Adhuc quid agitis deo? & Quodlibet subducatur. Percelluntur Ninivias, relipit Iacob, perniciens agent in eis & facio. Placuit Deus in mors revocari, ubi patet. Indignatus Jonas sua oracula non impleri, sed Deus per hedem & verem docet cum, clementius esse peccatum patet.

Narratio P. modum Ninivitae ad ingenium & sceleras sua redirentur: unde post Iacob misericordiam a deo Nahum, qui ad veniam herorum excidit eti intemperantes, quod res ipsa in indicium regni, ut dicunt Nahum s. Hoc est quod Tobias morientur. 14. 15. filii quis mandat ut fugiant ex Nineve. *Propositum*, inquit, qui regnabit nisi domino dabo ei. Ubi Iesupus, uti recitat S. Hieron. hic in proleto, vertente, filii accipiunt, & in eorum in reverentia de vita mea: uero filii mei, & quod uita mea. Scimus autem eis quod Jonas Prophetas de Ninive, quoniam subverserat. Unde patet ad perniciens Ninivitaram, Dei de secum excedit fermentum non fusile pio abdolam, sed fulguratum dumtaxat:

ipso enim ad locula sua redditantibus, Deus latavit manus suam, fermentum revocans, & exitum à Jonai comminatum in infra.

Allegor. Jonas unus ex omnibus Propheta missus ad Genes, auctor à eo absciptus, & tertio de refluxis, ex profectus sum typus Chredit Gentes vocantes, patientes & astigmentos, ut patet *Ad. th. 1. 4. o.* de quo plus interius patimur: cap. 11. Unde S. Augustinus: C. Civit. 30. Jonas, sicut, non est, non est sermone, quod sine quadam pagina prophetatus, profectus genitio. aperte quam sit alio motus & refluxus istum esse clamorem.

Deo inque Jonas virg. sanctificata illibit, catalogo Sanctorum scriptus est in Martyrologio 21. Septembre. diplum patet a visione, quia prater mortem Prophecatum & verteris filamento Sanctorum, quasi Sanctus sancto monachus ex his vita emigrantes apparuit. Recensit etiam S. Gor. lib. 4. Dialog. cap. 14. Quidam, autem, usque Religiosus vir uite valde laudabilis, cum amicis quadrum annos merebatur, &c. in hora eiusmodi Jonam Propheta, Equichalem quoque & Danielis caput afficeret, usque dominus suus ex nomine clamans: quos dom ad se uenire dico, & depresso lumen eius reverentiae equisquem probaberet, ex carne edolus est. Porro Jonas cum Christo resurrecto inter sanctos Prophetas, qui fuerint testes resurrectionis Christi, ac cum eo in anima & corpore gloriosum alcedabile loculum, probabiliter censent nonnulli, de quo plura cap. 11. sub his.

C A P V T P R I M U M.

S Y N O P S I S C A P I T I S.

D EUS mittit Jonam ad Ninivitam ille fugit in Tharsis; Deus enim inseguitur, venient & procollam in mari exercitare: nauta iactant fortis ne causam, puer reum, depopulante; fors indicat Jonam, ille fuga culpam agnoscit, aitque Tollite me & mittite in mare, & cessabit mare à vobis. Mittens in mare, & mox procella suscitatur,

I. E factum est verbum Domini ad Jonam filium Amathi, dicens. 2. Surge, & vade in Nippon civitatem grandem, & prædicta in ea: quia ascendit malitia ejus coram me. 3. Et surrexit Jonas, ut fugeret in Tharsis & facie Domini, & descendit in Joppen, & inventus eunem in Tharsis & facie Domini. 4. Dominus autem misit ventum magnum in mare: & facta est tempestas magna in mari, & naves periclitabatur conterti. 5. Et timuerunt nautae, & clamaverunt viri ad deum natus, & miserunt uala, que erant in mari, in mare, ut allevaretur ab eis: & Jonas descendit ad interiora naves, & dormiebat sopore gravi. 6. Et acescens ad eum gubernator, & dixit ei: Quid tu sopore deprimis? surge, invoca Deum tuum, si forte reeocigerit Deus de nobis, & non peremus. 7. Et dixit vir ad collegam suum: Venite, & militantes fortes, & sciamus quare hoc malum sit nobis. Et misericordia fortes: & cecidit fors super Jonam. 8. Et dixerunt ad eum: India nobis eunis causa malum istud fit nobis: quod est opus tuum? que terra tua, & quo vadis? vel ex quo populo es tu? 9. Et dixit ad eos: Hebrews ego sum, & Dominum Deum celo ego timeo, qui fecit mare & aridam. 10. Et timuerunt viri timore magno, & dixerunt ad eum: Quid horum fecisti? (Cognoverunt enim viri quod à facie Domini fugeret, quia indicaverat eis.) 11. Et dixerunt ad eum: Quid faciemus tibi, & cessabit mare à nobis? quia mare ibat, & inumesceret. 12. Et dixit ad eos: Tollite me, & mittite in mare, & cessabit mare à vobis: scio enim ego quoniam propter me tempesitas hac grandis venit super vos. 13. Et remigabant viri ut reverteretur ad eridaem, & non valebant: quia nate ibat, & inumesceret super eos. 14. Et clamaverunt ad Dominum, & dixerunt. Quis sumus Domine, ne periremus in anima viri istius, & ne des super nos sanguinem innocentem: quia tu Domine, sicu volunti, fecisti. 15. Et traierunt Jonas, & miserunt in mare: & stetit mare a fervore suo. 16. Et timuerunt viri timore magno Dominum, & immolaverunt hostias Domino, & voventur vota.

V E R S . 1. **E** T F A C T U M E RIT [] Vocab. & non habet hic vim copia; nihil enim præcessit quod sequentibus capitulo; sed mox Hebrewi dat narracione & libro insitum, cuique en index. Hinc Baethiel quoque sic inscripsit: *E. ad. om. 1. Vide ibi dicta.*

V E R S U M] Chalda. vobis propheta Domini. Propheta enim nunc dicitur uisus, nunc verbum Domini; ut dicitur in 1. 1.

A D JONAM FILIUM AMATHI] Ex hoc loco probat contendent Hebrewi, Jonas fuisse filium viduae Sarapepane, quicq. iniquum, huius Amathi, id est reverentia, sed quod mater se refutato ad Eliam cum suscitante dixit: Non in ista regnvi quoniam vir Dei in te.

A & verbis Domini in ore sue uerum est. 3. Regum 17. 24. Vt idem hac frivola fuit. Claram enim est ad litteram non mentem, id patrem Iose surnominatum fuisse Amathim.

Allegor. Jonathas Christus, qui est filius Amathi, id est veritatis: qui in ipso Verbum est Patri & Sapientia genita, Deus enim uenit a se, 20. S. Hieron. Hieron. Iosephus filius est S. Petrus (sicut coim ipse Bar-Jone) eiusque positione veritas & fides namquam deficit, ut pro eo Patriam oravit & impetravit Christum, *Loc. 22. 31.*

S U R G E , & V A D E I N N I N I V I T A M] Nippon Ninivitam hebr. Primo, id est quod pulchra, speciosa, & rasa. Tunc 12. et 20. et 26. et 28. id est species pulchritudo, ita S. Hieron. & Pagni. *fig. ipsa*, in Interpret. nom. hebr. & cuncto, id est quod habitato, 120. *fig.*

Commentaria in Jonam Prophetam. Cap. I.

27

frustras , plena populi & dominis ; i. rad. 712 nov., id A manus tua deducit me, & tenet me de curva tua, psal. 138.7.
eii habuit, ita pagani. Testib. , praeceps & genui
Nimis dicta est quia Nimi 712 nov., id est Nimi
bucato, Nimi regia, Nimi civitas, ita Scirarus, Judith
cap. 1. quod est. Unde & Nivore quandoque vocatur Nivus,
quandoque Niva. Porro Nimis fuit urbs potentissima, in
qua prima alysiorum monarchia iedem nam fieri, posuit
mille annos & amplius. Ita et non ad Euphratem, ut
scribit Diodor. lib. 6. cap. 1. Plinii lib. 6. c. 37. Herod. 1. &
aliu passim. Conditum esse ab Affur filio Sem, filii Noe ,
conset Joseph. lib. 1. Antiq. cap. 8. & S. Hieron. in loco
Hebr. idque probatur illi Genes. ro. 11. Et illa terra ex
gebras est Affus & edicibus Nivus . Verum abebo
oblixi per Affus & edicibus Nivus . Quod est
quandoque Nivus, qui fuit conditor regni
Assyriorum. Nisusq[ue] adscribitur, & ex nomine suo con
minavit Nivim, ita dicitur Euseb. in Chro. Beda in Ge
nes. quod 9. Siraba h. 16. 5. August. 16. Civilt. 3. Diodor lib.
1. & aliu. Quama & qualis amplius fuerit Nivus offendit
c. 4. Porro multus Deus Jonas in Nivis , ut offendit se
Deum nisi non tantus Iudavorum, sed & Gentium, es
cumque curam habere & providentiam, etiamq[ue] eorum
peccata hot & peccata . Jonas enim hic mittitur in Nivis
aut in novam Sodomitam . In condannationem Iudeis,
aut S. Hieron. Jonas ad Gentes mittitur, quid Nivis ergo
ad perniciem illi in malitia persevereret .

Allegor. S. Hieron. Christus est Jonas, hic est columba , si
ve dolens , vel quia Spiritus sanctus in spiritu dolente des
cribit & manifestans ; ut quis nafris dolor ipso dolentem , &
flevit super Jerusalem : Et liberare eius familiam fratres . Veri fi
lius variis misericordiis ad Iudeam pachram, sed & mundum,
qui nobilis pachram vobis carnis apertum est : unde & apud
Gratianus nro. (mondo) ab omniis mortis accepto & ne ipse
Iudei consenserit , non Gentiles mundus excedat. Et hoc
propterea , quia admodum malitia eius cum Domino . Cum
enim Deus quisque nos pachram datus serviret si
bi bonum daturum , deprehensum q[ui]d bonis propria voluntate
sec. & extrahit coru[m] sapientia , meretur ut sed defendens
filium Dei ; ut per portentum rocam confundat ad calum
qui per suorum superbiae sui patrum. Rursum Christus mi
hi S. Petrum & Apollinis quasi fides Jonas in mundus si
cet enim Jonas homo adjectus & ignotus convertit Nivis
ut urbem potentissimam & maximam ; ita Apolito pi
factors converterunt totum orbem .

PRAE DICA TIONE non potestimur , ut vulnus A
rias, sed excidimus , ministrum : Adiuva quadruplica dies &
duabus faberibus . putabat enim Jonas hanc prophetiam
esse absoluunt , non commentatorum . Unde videns eam
fuisse commentatorum, Deum Nivis potestimur par
ere, indolum G. 4. 2.

QUIA ASCENDIT MALITIA q. d. Sceleris Ni
nivitana, tamque publica & impudentia sua , ut vindicta
clam element in calum , ut flagellum mibi exponeret, ut
stiere , ut diffimilare ultra non possem. Sic dicitur Gen.
19. 20. Clamer Sodomerum & Genera multopleras ait . &
paratus erimus aggreditur omnia , ita S. Hier. Theoph.
Rom. Vatab. & ali. Prodigii, sed nervosum S. Gregor.
1. part. Pastor. cap. 3. Persecuta sum tuus, inquit, opifex
cum aliis: persecuta sum clamore , & expulsus sum libertate .
Et S. August. in Enchiridio cap. 8. Persecuta sum , sit, quamvis
magis & horrende, cum in confusione reverenter, cui par
vo, aut nula ero creditor, nups ad, ut me sedis non
curculio, verum iam iam preindicente ad difensione vi
deamus .

UT FUGERET]

Quod fugit Enceladus quaecumque accedit in ore
Sub Febo semper erit .

Credidi & coenit Euthynus poeta 4. Trist.

Nisi ad validum est, ademas sunt ailiig illud,
Ut manus rapida firmata ligat fortis .

Nisi illa sublimis est, supponit pericula mudi,

Nisi sis in fratre supraponitur Deus .

Tu, o Jona fidelis, immo Propheta, disipuli ignorasti? Del
te omni potest oculus & manus te cogitare post credidisti
? Non credo. Quod ergo fugis? Dic nunguid non credidisti
in templo palentem Levitas audisti? Quod ibi a sp
riva tua, qui est a se tua fugiens? si ostenderes in calum , tu
illius es. & defensoris in infernum , edas . Si sumus pro tua
meas dilectione , & habiteremus in extremis mariis: ueniam illic

manus tua deducit me, & tenet me de curva tua, psal. 138.7.
Putchit 5. Chrysol. hom. de Jona, docet Jona fugient
tem est typum peccatorum , qui quasi certi non ad vertunt
quod cant, ubi potem agant, sed cupiditate lequentes pro
pria precipitantes iniuria .

Centes Nasanzen. in Apolog. & S. Hieron. causam
fugit Jona fuisse peccatum nimium in genere iustum, ne ea
periret & propositum enim ipsius Jonas cognovisse , tunc
hercules portator, cum Genes. credidisset, quod pan
taneus Gestus nrae sis Iudeorum , ac S. Hieron. dicit
amoris pars fusa non tam solus invictus Nivis & quoniam non
vole prout populis fuisse . Et mox: Dales se sciam siculum ,
qui minister ad Assyrios inimicos Israeli , & ad circuatum
Assylium maximam , nro idolatria , nro ignorantia Dei . Et ,
quod his manus & timores ut per orasque predicationes sine
illis entusias: ad pentimento , Ioseph pastus resurrexit .

Hinc Secundus Lyras. & Clarus encom. Jonam extenuis
le potentiam & magnitudinem uebis & regis Nivis ,
ejusque hostilitatem contra Iudeos , qualis ipse erat . Ter
tius , versus de genitum fuga furebam dat p[ro]p[ter]a Jona.

4. 2. Ne impio, at, non hoc est verbis meum non ait ad eum of
ficio in seca mea? Propter hoc praecognoscere ut fugerem in
Tharsis . Etis enim quia in Dene elemos & misericordias , fa
tios & molles miserationes , & quiescam fuge malitia . Fu
git ergo , quia praetoxicos Nivis vitas ad hanc Dei misericordia
proclaimandas ponentiam agit , & Deum percutientibus
pactum , itaque la qualis fuisse propriae ut
dendus fore. Ecce quibus umbris vnde vanae conturbat
tur homo . Quia times a Deo nomen meadsac a clero
Deus idipsum non temet? In eum hoc probrum recedit ,
non in te: ille enim est legatus , tu legatus . Mendax non
est qui minus poterat , si per monas mucrone vitam pat
cat. Hac enim conditio mutat flatum rei , ideoque excludit
p[ro]p[ter]a. Quod enim minorat Deus dicitque: Adhuc quadru
ginta dies & Tharsis fubvertitur , inctile , si in celeribus
iusti perficit , si vitam non mutet. Ideo enim minorat Deus ,
ut peccatores ministrerit vitam corrigit , itaque per nos
committimus evitant: & nra nro mro mro meritis , dicit
Dominus Deus , reverentim & utile , Ezech. 18. 32. Jo
nai exequuntur concionantes , honoris isti , non divinit
studiosi ; qui autem popularem auctoritatem , qui ingenii ful
C C tauri , facundis loci laudem venantur .

In Tharsis 1. Nota, & Tharsis nrae Japhet Gen.
10. 4 ortus esse Cilices, indeque Tharsus Cilice sub no
men accept. Porro quo Tharsos & Cilices tunc maris
etiam domini , ut navibus opibusque portum: hic omnia
vicina loca , moreque vicinorum dictum est Tharsis . Inde ca
teria vocis significatio per iynedocum , patet ex parte
maris Tharsensis totum reliquum mare Mediterraneanum ,
iunctu quoq[ue] valsum mare , praeferens Carthaginem
(qui navigatione fuisse celebres) se tandem ipse Oce
anus dicit est Tharsis . Hinc & rhytonibus (gen. mra) quia
color est marinus , dicitur est Tharsis , uti ex S. Hieron. Jo
sepho & aliis docut Ioseph 2. 16.

Quare, quid hic significat Tharsis ? Primò, S. Hieron. Tharsis
Chaid. Ribe de ali: per Tharsis accipiunt mare . Jonas quid?
enam patuid , lugitus & vagus non certum locum , sed
quemlibet obtutus fuga sua delimitabat , ideoque fugit ad
mare ; tandem enim factum Dominus effugeret irragit .
Non, inquit S. Hieron. Prophete ad seruum fugeret superius
datur , sed mare ingrediens quocumque pergeret fuisse ; &
magis hoc causum fugeret Oceano , non seruum fuga velice
eligeret , sed primus secesserit occipere negligendo . Et mos:
Postquam illos (Deum /) sicut in flumine , confusus & di
cis: Hebrew ergo sum , & Dominus calli meos , qui fecit man
us & aridum . Si autem ipse fecit mare & aridum , ut aridum
ridiculorum , orbicularis & conditorem mari in mare posse vita
re . Nam uolebat Jonas longissime fugere a Lege Dom
ini , hinc fugit ad mare ; qui enim ad mare & ad trans
marinas regiones navigant, videtur calum & terram om
niaque elementa mutare , & in novum orbem trahere .
Hic lenius era Iudeorum: uide remotissimas regiones
vocabant mare & insulas . Hoc Psaltes significans remo
tissimas gentes venerant ad Chalibum dicitur , Reges Tharsis
(id est mari) & insulae merae efferunt . psalm. 74. 20. Sic
Ioseph cap. 1. 9. Miserat eum qui salvati sunt , ad gen
ter , dec. & insulas longi . Addit S. Hieron. similem in
fusimur (Jonai) per saltem curvaginemque uassorum, nra
centem multitudinem Nivis simili p[ro]p[ter]a conuersior salutari .

All-

Allegor. de Christo refluxus dixerit, quod dimisit dominus patrionum suorum, & affirmata certe quidem est de calestibus fugientibus, venientibus in Tharsis, id est in mare horum secundum, secundum illud psalmum, qd. Haec mare magnum & spatiis immenso. Anagoge idem S. Hieron. Tharsi, qd. Interpretatio anam plena gaudiorum ad Jeppe Prophetam, qd. & ipsa speciem suam, iuri frustas ad gaudium, & quies beatitudinem perfruens suam se readeret meritorialiter eis arbitriis publicioribus & variis scilicet profectis, quam per occasum felici genitum carnavalem, propter populoum quo Christus in carne generandus est.

Secundum, Theodor & Theophilus per Tharsi intelligent Carthaginem. Sicut & Vatab. per Tharsi, sicut intelligunt Tinetum, vel Carthaginem, urbes Africae. A Tinetu enim facilis est navigatio in Joppem, & vice versa in Joppe Tinetum. Sicut & Mariana per Tharsi accepti Carthaginem; aet Tinetum, quia etiam asperie Tharsi vocatur. Rerum P. Poema 1.4. de Rebus Salomonis cap. 15. in fine, per Tharsi accepti Taretum, & Betuem, censetur Jonam voluntate fugere in Hispaniam, idque nubila conjectura probare contendit.

Tertio, veritas alii per Tharsi accipient Tharsum ut loca Celicie, aperte Celicium. Unde Tigurina vertit Tharsi. Probatur Primo, quis Tharsus Primo, & proprie significat Tharsus & Celicium, ut paulo ante dicit. Secundo, quia qui voluit transire mare, necessarii fisi aliquem locum in confuso, quod transierant proponunt, dicisque fibi v.g. Volu transferitur in Itali, vel in Africam, vel in Indianam. Nemem eo mare habere vult aut potest. Ergo & Jonam iuvat mare, ut tendent Tharsum, vel certe in Celicium in confuso nullum certum urbem animo delinians. Tertio, id significavit verba Scriptura: Ieronimus eversus amans in Tharsi. Navis enim non abit ad mare, quia erat in ipso mari, sed per mare ita in Tharsum. Rursum, Diversum in eam ne leva esset (ut nauta) in Tharsi nauta autem in certum locum, perit Tharsum, ire & navigare deliniantur, ergo & Ieronimus qui idem delinians, & eodem temere hoc nauta. Quarto, quia si mare voluerit significare Propheta, quem duxit. Fuga in Tharsi, id est ad marianum enim significare proprie mare, ooo aliud. Tharsi autem ambiguum est. & proprie Tharsum, imprudente mente significat. Ita cedens Ioseph, lib. 9. Antiqu. cap. 5. R. hecilius Augustod. apud S. Hieron. epist. 1.24. ad Marc. et. Tertull. lib. de Fuga cap. 10. Abacolita, Lyrus. à Castro, Villapanda. Ezech. 27. 3 & alii. Dices. Quomodo ergo v.s. nauta regnat Ieronim: Quo vadis? Reipond. Id regnat, quia certum & ultimum terminum profectio- nis Ieronim ab eo distet volunt, ut sciatis quid & quorū vadis; sciebatis enim eum ite secum in Celicium, & forte Tharsum; sed nelecebant quid ultimatum, & cum sit gratia tenteret. Tantum enim querunt hoc, ut cogocamus virtutum, quia, qualia sit, quod tendat, quid agat, quid definet. Id pater ex verbis nautarum: Quid est opus tuum? quae terra tua. O quod vedi, vel ex quo populo es tu? q. da. Quo tendas? quid in hoc nocte agere cogitas? quem secupum cibi delitos? Hoc enim in curribus de navibus à te invicem percutuntur soliti vectores.

A F A C I E D O M I N I] q. d. Ut à loco ubi ei locutas erat Dominus, ubi si suam præsentiam exhibuerat, fugeret in remotissimas rigiones, non quasi putaret Ieronim se ibi Deum latere posse; erat enim Propheta; sciebat ergo Deum esse obique, & omnipotens; sed quod iperaret Domine se ita profugere & reante: ex remotissimis illis regionibus non re vocaturum, nec te mifuratur in Nivibus. Ubi Nota. Facies Dei dicunt esse ibi, obi Deum hominibus & suam præsentiam, vel loquendo, vel miracula faciendo, vel opera divina vindictiva aut clementia patrando exhibet. Sic dicitur psalm. 67. 3. Exortus Deus, & dispensator iniusti cito, & fugiens qui adserit eum à facie vita. Sicut fuit vera a fisco ignis, & peruersi persecutori a facie Dei. Et psalm. 95. 9. Commovet enim à facie eius universa terra. Et psalm. 94. 9. Montes fluviumq; a facie Domini, cùm ipse perfusa eos concutisset. Et psalm. 113. 9. A facie Domini mala est terra, a facie Deli Jacob, cùm ipse dea legem in Sina, mon- tem ingentissime motu quavisa.

Roluum quis Deus in templo ponifici & sacerdotibus, atque in Iudeis fedibus, præterea Propheta, sum præfessionem exhibebat; hinc facies id est præsentia, Dei dicunt esse in Iudea, & in templo. Unde ait Piatas psal-

A 41. 1. Quando venient & apparet ante faciem Solis, in tempore ieiuniis, sub Sanctam sanctorum, in quo super arcem, Cherubim, propitiatorium, quia in throno resedit Deus. Sie 1. Regum s. v. 23. Anna est Eleazar de Samuele pater. Non vident ad templum domini absoluere infante, & ducere eum, ut apparet ante consilium Domini, & manu ab iudeo. Et cap. 1. 8. Samuel auctor missivis abbas ante faciem Domini, id est in templo ante Sanctum sanctorum. Sic in Levitico cap. 1. cap. 5. 1. cap. 4. 6. cap. 6. 7. cap. 8. 26. Et crebro aliud dicitur sacerdosflare, vel sacrificare coram Deo miso, hebreo. Upsum, id est, ante faciem Domini, puta in altari sive Sanctum & Sanctum ianduorum; fugit ergo Iudas a facie Domini, id est Indua in Tharsi, quia loqua & templo Deus censibus peculiari modo tunc patiens per singularem vi cultus, providentiam & opem, qua gentium sumus recipiuntur & diriguntur, ac per oracula, que fuerunt dicta Prophetae in Iudea, raro exitu Iudeam, in Hebreos, Theodor, Lyrus, Vatab. Mariana, & alii. Addit. S. Cytil, Confessus aliqui potuerunt & imperior. De solleto Iudea finibus circumferunt, & in ipsam quasi compassum, ab aliis ev. gaudiis excludi. &c. Opinio hunc e. Prophetae tale quod ipsius fecerunt regiam, à Judea ad orbem Graecie diffusa. Verum quod hoc creditur de fideli eruditu, immo Propheta?

Moral. dicitur hic, cum qui fugiunt a facie dei vocantur & blandicoris, incidere in faciem dei indignantis & uicinantis. Ita Ionus fugiens Deum vocantem, incidit in cœsum deuorantem. Jonas, inquit S. Gregor. lib. 6. Moral. c. 12. In culpa deprehensione, in profundum marginem, res sorbens repudiat deuorantem, atque illam gestante bellum perire, non, quid est punitio contemptus. Ecce fugientem dei semper inveneri, sive ligare, sive confinxisse, bellum incendiare, & qui ex illo sive obirent, resurserint, sed locum quod negliguerent, sive res eorum portarent. Comprobandum ergo Deum apud eum in afflictione, quando & hoc in eum sui voluntate redigis, per quod resumit humane fidei contradicte, Iudas fisi perindecum est. Dei imperior, fugit à Deo, qui nisi obedientium est sua certaque falsus, & credidit le venit in Viciniis, mari iusta Lame, à quo regnos, metaboli; fidelibus in celum sapientie molentibus; nautis indubibus, qui cum eo pro processus; navi, que quatuor digentes marini emiper, & a submersione morteque non amplius dicitur, iusta illud Poet:

I am, & ventus animam consumit, dolens
Crux ligno, dignus a morte remorsus

Quoniam t
tot enim limbus oavis mari eminet. Idem facit fulvus floridus peccator: relinquens enim creatorem spes suas fugit in eternitatem, ut quibus oī nati inquietum, turbulentum, periculoso inveniatur, ac ceteris & mortis, que cum deuorent, ita Sancte.

Ex adverbi lapidator monet S. August. In psalmo 10. Qui vole, sit, ait, reges Deum iram, fugient a plausum. Et Iona ergo docetur, quemque debet obire obire Deo vocant, eisque vocacionem capescere, idque ad quod vocat amplitud. & exequi Deum est creaturam omnes, praletum homines, & regere & dirigere ad fines tuos, in vix & medius, quibus ipse placuerit. Deus etiam omnium est dominus, homines vero est parvissimi; illi ergo vocant obire deponent, molli poenit pīus & alacris quam famili principi vocanti obsequuntur: si quis enim id remittet, principa cum illico domino sua exturbaret. Quid si idem facere possit, & de facto non raro facit Deus? Est enim hac fuga, inobedientia & neficitia, Dei contemptus, iniuria & vilipendio, quam ipse uicini soleat, vel in hac vita, vel in futura. Exstat emblemum Alciati ordine 17. Quia Dū vocant secundum;

In trivio mali est lapidatum; & supradictum illud
Trivium Dei signum, postea scilicet tensu.
Mercurii est ignis trivialis; & supradictum istud
Seruit Dei signum qui ibi manifestat iste.
Omnes in trivio sumus, asperges nos trinitate vita
Fallimus, offendas nū Deum ipsi via.

Hinc celebris latus grecum a sequore Deorum, neto perficuntur Deos. Nam, ut sit Seneca in Hesecil. Psal.

Equum superbus uideri a tergo Deos.

Et in Thybyle:

Res Deos noster estorū nivias

Turbina versus.

Et Ovid. lib. 8. Metamorpho.

Mor. ade-
diradum
de Deo
renunti.

Immersa est finisque pacis et cali-

Tum habet & quidquid sapientia velutus, peractum est.

Cedens Jovis omnia regna,

Ecclib. 5. Trist.

Plus uoles humanae virtutibus ita Dei.

Ita Abraham Deum vocantem & Ur Chaldeorum fecerunt in Chanaan, nesciens quod iaret, id eoque tot benedictiones & temporales & spirituales a Deo accepit, Genes. 12, 1. Hebr. 8, 8. Ita Moies Deum vocantem fecerit, per eum a Pharaone militem populi, id eoque tot signa & portenta paraverit, ac tandem Pharaonem cum toto exercitu meruit in mari rubro. Idem fecerunt Ioseph, Gedeon, Samson, David, Itas, Daniel, Osee, aliquis Propheta. Ita in lego quo Cœlestis fecerat est Fatrem vocantem ad prædicandum, & mortuorum pro salute hominum. Ita Apophili Christum vocantem ad labores & martyria fecerit, facti sunt principes Ecclesiæ militans & triumphantis.

Legimus in vita S. Athanasii, quid, cum S. Alexander Episc. Alexand. animam ageret, successorem declarare S. Athanasium. Ille hoc subdolorat fugit ut Iocas: vocavit eum Alexander aliquoties, & ille tacit & se abscondit. **B** Tum Alexander: *Fugi, aie, Athanasius, et non effugias.* Clemens & populus vim intulit S. Athanasio, quemque munus Episcopale luciferpe cogit, qui vident tandem hanc Dei esse voluntatem, illi obsecrante monos iuficepti, id eoque contra Ariannos columnam, & hypercilles totius Ecclesiæ ad Dic effectum est.

Totargo sapientia, tota felicitas, totum bonum hominis in eo situm est, ut per preces, consideraciones, eleemosynas, jepania, &c. ecautum quid D. ut a fieri velat, in quo flauo, gradu, officio, opere vel liba ab eo servita, & cognita Dei voluntate, illico em easqueratur. Illudque unicunq; & evidens signum ei prædestinationis divinae, sequi Deum vocantem, sicut ex auctoritate signum & causa probationis est, nolle Deum, sed sua inclinationes, voluntates & cupidines sequi. Hoc est enim quod ait Christus Iohan. 20, 31. *Qui uero meum uenit in eum consequetur me, & ego uisum est de te, & non percibis in aeternum, & non capies eam qui quae de mea mea. Quicquid tamen sapientia & cui sui fatuus est ei, hoc ingreter optat, hoc uisum ore, ne Deus eum dirigit ut vis, occupationibus, negotiis & mediis, quibus prædestinavit eum ad aeternam salutem deducere, quibusq; prædictivis certò infallibiliter ad illum pertinuerunt. His enim viaz a Deo uelut preparata & præordinita, iacentur sunt & certa, ac proinde nec precatis habent scandulum, nec fatuus periculum, quod habent ceteri quas homines sine dote Dei, sibi uite sapientie præscribere & itare volentes, ut lona si fugient Deum, perdunt patram, templum, Deum, Ecclesiam, & penit vitam; dum proflida terra afflaga mare, pro altari facio profanum Tharsis elegit & accepit. Hoc est quod de Iacob, & quilibet sequente Deum dicitur Sap. 10. 10. Hoc (sapientia & prouidentia divina) inslum daturis per vias sceleris, & offendit illis regnum Dei, & deinde illi scientiam sententiam beneplacitum laboris & plenariae laboris uiuet. Et 16, 17. de Hebrew. quod per desumtum duxit in terram promissum: Redidit in his mercenariis laborum suorum, & deinde illis in via miserabilis (iter priuent per columnam ignis & rubri) & fuis illis in valentiam diuinam, & in luce fulguram per nubes & transphilum per mare rubrum, &c.*

D E S C E N D I T Y. Enim monobulus Zabulon (ense enim Ionaz Zabulonites) in quibus sit est N. z. ret, & quibus Gubiel, Tyros L. 1. Belli faci c. 2. Inter hot montes una est Tabor, in quo transfiguratus est Christus vel descendens, id est abire, profectus est, venit.

In LOFFAN J. Portus est celebris totius Iudeæ. Hebrei vocant Japho unde hodie Jaffa dicitur. Ad quem, aut S. Hieron. Nican rex Tyri ligna de Libano resiliens transversaberat, que Jerusalem seruens istud perverberaverat. Hic locu sibi, in quo aequa budo faxa monstrauerat in litore, in quibus Andromeda religiosa Perseus quondam si liberata profecit. Rursum Adrichom. In Defecto, terra sancta: Iaphon, quia Japho dicitur, id est pulchritudine ante omnes, ubi antiquissima de Japho filio Nican ante dilatatione condita, fuit ad mare in aditus pomeritrix in qua que Jerusalem conspicui posse distinxerat ex auro, alio & ardue, arce ex manibus monte valido. Portus amnis impinguissi-

A mors usq; p. ad exercitus piraticus commodatus in quoniam ait: *pare Mattheus duxit sapientia & occupauit.* In hac S. Petrus Tadili a morte sacrificatus, Act. 9, 10, 16, legatus a Cornelio Centurione accepit didicitionem per uolu meum scilicet Iudeis, sed & Gentilium euan gelizandam eis p. fidem Christi. Cinquies annis Domini 120. Ludevicius Fonscurta rex Iudeoribus & moris, in eamq; peregrinatus in orientem familiam primam appellans. Arbitratus Sanchez fane probabiliter Poetas & Historicos Gentilium Tabula ad rem p. exercitus piraticus in topographia, ibique a ceto forti fed & a Deo liberatis, sumptufulle fabulatis Andromedam. Eam enim in Ioppa alligata fuisse faxo, ut a marina bella voraretur, sed liberatam a Perseo bellum occidente, eradicis non solum Ovidium & Metamorph. sed & Plinius lib. 1. c. 31. Solinus cap. 1. Poliphil. Metu lib. 1. cap. 1. r. & ali. Simili modo ex diluvio Noe fieri terreni diluvium Deucalionis, an S. Iulian. in Apol. contra Gentiles. Si Herculem non aliud fuisse quam Samsonem, censet S. August. li. 1. Civit. t. 9. Hinc ille fatalis criminis, in quo regni fort & stabilitas fuit erat quam filia Scylla dormienti parti Niilo influit, & cum ea regnum septem partit Minoem patris & patris hostem detulit. Origenes lib. 4. contra Celum, al. ferit Platones fabulat fusa de hortis & campis Elysii, de formatione bonitatis, de serpente, quas tradit in Sympho, ex Genesi Minos mutuata esse. Clemens Alca. libr. 1. Stromat. docet, quid Minos legislator Graecorum, quem dicunt novum annus cum. Love familiariter esse veritatum, non aliud sit quam Moses, qui in Israe annis Deo colloquenter, ab eo legi accepit. Sic Noe finitum esse Iacobum bicipitem, qui duo uictus faciat, & quia duos mundos sumdem transformarunt in Bacchum, sed quod vitam & vinum inventarunt. Ecce Lucifero est caris deiectione, formarunt Aten a love calypso, que res humanas turbaret & overteret.

E T D E D I N A U L U M E T U S] navia, q. d. Dedit premium nautis pro uia nauis quia vehementer, potu soluit ilipendium vedere, quod transfratre posuit a Deo, inquit Terrell. libr. de Fuga cap. 10. ubi perperata ex fuga loquitur, quia retraxit eam Deus, probat non licere fidelis fugere in persecutione. Aliud enim est fugere Deum, quod fecit Iona, natus illius lugere tyranum & persecutorem, quod fecerunt Apostoli de Martiis.

D OMINUS AUTEM MISIT VENTUM MAGNUM IN MARE, ET FACTA EST TEMPESTAS] VERS. 4. Ecce quomodo comprehendit Deus sapientes in fuga, sapientiam in luctu constulit, peccatores in suis concepibus & peccatis, eaque ad se retrahit & reverti cogit. Putabat Iona in mare inventus quietem, & ecce comprehendit eum tempestas a Deo immisus adeo valida, ut dicat Script. Et natus periculis uoluntate conseruari, ex afflictione ad fluctus confundit, & ut se præg. dominum, & confundit ad eum discedit; Pagoim. & natus periculis uoluntate conseruari, Tigris, iura si rigitara quispi posset natus esse conservandum; hebrei ad verbum est, & natus illa ergo uoluntate conseruari, id est, qui a nave uehementur putabat in latum facturis naufragium. ita Vatabil. Huc impedit illud Poeta:

Palla tu exuere classem

Argivum, argu ipsa posuit submersere pontu,

Utrum illa nautas, & fortis Atoris Ollis?

S. E C L A M A V E R U N T V I T A D DEUM TUUM] VERS. 5. q. d. Quisque invocavit Deum suum. Erant enim in nave more homines diversarum regionum & reliquoque, putata ex variis gentibus quia varios habebant deos, quippe ergo fuisse fuisse genita Deum in tunc periculo inclamavit. Nata hebreum, W. M. lib. 16, id est vir, captiuus pro gaue, & distributionem significat.

Tropol. notat. S. Hieron. non tantum Ionam puniri, sed & nautas, sed quid Ionam recipiunt. Sic & hodie qui apostolata à filio vel Ordine receptant, cum illi pariter puniantur. Dixit hic quoniam nauta sic peccatorum societas. S. I. Ambros. scimus de cathedra S. Petri docet, Apostolos peccatis suis tempellante propter Iudam. Transquillitas, ait p. nobis Petrus navigat compellat, ubi Iudeus admagistris effus Petrus firmo fidei merito, perturbatus se non criminibus prodierit. Unius igitur delicti & multorum merita quoniamque. Aeneo hinc tam crebra fuit naufragia, ob peccata ectorum, præscientem quod in nave committuntur.

E T M I S E R U N T V A S A, putat merces & onera quae erant in vase, IN MARE] ad nave alleviandam. Hebrei. ut alleviarent ab eis. Hoc est quod ait Poeta: Deinde in illis capis cum ventis. Verbi Chrysost. hom. 1. de Po- nente.

nitent. *Necesse*, sit, *iacum facinus*, *nevis vero nequam*. A. P. Lessium l. a. c. 4. de superflitione, dub. p. & Delio de Magia tractat, de divinitate ex fortibus.

Tertia iors est divinatio, qua iniquitatis cognitio veritatis finitur, vel praeferens, sed arcane & occulte; qualis fuit hac, quia queratur causa, & teus hujus processus & temporis? Hec pars illius est, nisi Deus inspirat etenim, & per eam rem futuram vel arcana indicare videt; ut indicavit futurum Achaeum per somnum. *Josue* t. 4. Unde fortis hac, *fere fortis*, sive *fortis*, & *quod aliis divinationes & invocantes* dantur cap. t. *de fortis*, & s. quod. s. c. *Sarco*. Cum enim hic occulta & erita non queratur, nec accipitur a Deo, sequitur cum quarti & accepti a domino. Ubi duplice peccatum: Primo, quia inearum commercium cum domino, siue quod docte confitetur, qui mendax est & patet mendacii. Secundo, quod in futuris tributibus domini pronosticatio futurorum, quia soli Deo est proprianda ratione, tacito quodam pacto & coenstante invocatur, tum ut fortis regat, & per eas quod futurum fit prouincientem ut effectum perfingantur ipsa compici procerus. Si apud Suetonium & alios legimus, fortes Domitiano Galari iterum denunciantur; Alexander Severo autem in talis specie imperiorum eius illi hi sunt Virgili. & *Aeneas* xix. *versus*.

Tu reges imperio populus Romanus membra.
Talis fuit Pythagorica forma antiquissima, per quam victoria, mors, mortis, faulta infausti & ventus divinabantur per numerum minime. Ille enim cuius non habet illas plures, majoris numeri indices, pradicabat fore victoris, viatorum ver illorum, cujus nomen pauciores litteras & minoria numeri indices continebat. Sit Patroclum ab Hectori vindex, & Hector ab Achille superundam numeris minusib; eorum in illis divinabatur est, ut canit. *Tetraecus*, inquit quod mirum est, idipsum habet apud. V. Bedam tractat de Divinitate mortis & vita, qui habet in fine a. to. operum illius, ubi hac de re multa & mira non credenda, ne practicanda, utpote vaia & superflitiosa, recententur. Quis, solerit advertendum est, hunc tractatum non esse V. Bedam, sed Petropolyri (Gennifl altromonti, ut videtur) quod enim conseruatur & misit ad Necuptum regem Egypti, ut habet eius inscriptio, forte hic tractatus inventus fuit in scripicio Bedam esse illi ab operum ejus compilatore adscrip-
tus & affumus est.

Nota: S. Hieron. Theod. Allegor. somnus Jonath representat somnum Chirilli in navis tempore, quod aexcitatus venitus impetravit & mari. Matthei 8. Ut S. Hieron. *Huius si uera ipsam*, inquit, in J. a. legitim, quando zatoris peribatibus ipsi securus, & dormit, & suofat, & imperio asperuente pacificus sua libera iustitiam. Littere enim Jonath, qui homo fugiens Deum, typus est peccatoris; tamen idem qui Propheta, tam ait quidam verius typum gereret Christi.

Mittam a sortes? *Nota*: S. Hieron. Theod. Remig. & Lyran. nautas misere fortes, quia videbant matia perit tantum tamquam repentinum io malitia matique quieto tempore, non esse naturale, sed lubidit a Deo imensiam sine preuis signis, prates cursum & ordinem ventorum, fiduciam, temporis, aliarumque caularum secundum & naturalium; aliquo enim ad fortes non veniente, si causa naturales esse cognovissent.

Unde moribus ex Jonath hic dicit nautae & vectores, procellas sapere a Deo immitti ob scelerata que in navi sunt, aut antea facta sunt. Ita Bis, navigans cum scelerata, dum periclitarentur io summa maris tempestate, aliis deos implorabant, aut: *Elior, us ne hic naufragare sentias di*, ut refer Lacer. l. 1. c. 6. Idem cum pessimis navigans incidit in piritatis. Dicentibus illis, *Peregrinus, si agnosceris, a te age, inquit, nos agnoscamus, & peris*. Quicquid Plato afferat, *fugientem ista mare, perinde ac improposita magistrum*.

Notat Secundum, S. Thom. a. 9. q. 3. triplicem esse sortem. Prima est divinatio. Hac licet est, & adhibenda quotidianaque non apparet ratio, cur alter alter in reali-qua vel utili, vel dificili debet preferri. Si fratres hereditates dividant fortes. Ne militare invadunt opidum jacta fortes, que gen vel actes primò invadere debent. Sit principes io rebellione cum multi sunt ter capiti, dat sortem, ut in quos lors excidere possint in exemplum reip. cate- D. lis parcat. Hoc specie contradictus sortum, qualis est in usu s. a. Sic S. Augusti epist. 80. fortis locti eligendum fa- ctemdum, qui commone pellis vel perfectionem in urba- meant, & fidelibus res facias & Sacramenta conferat, scilicet si cetera sint paria, vel alter res haec non posse commo- de decidi, unde in beneficio Ecclesiastica illicita est for- tes, hoc enim non sortes, sed maxime idoneis sunt danda. Similis est ratio adiutorum facularium, unde & aristro. l. Ethicorum, caput Athemieni, ex quod magistratus forte creant.

Secunda est confutatoria, qua per sortem iniquitatis divi- num confutatur, ut leitus quid in negotio obscuro sit agen- dom, nam si eventus à causa expeditior, foris hac divinaria erit potius, quam confutatoria, ut patet in exemplis jam dictis; nemo enim causam confutat. Confutatoria illuc est: pertinet enim ad temeritatem Dei, nisi Deus inspirat, (ut alia mediata humanis deficiens necessitas cogat fudeatque invocato suppliciter Deo) illa viendit, feque illum directum ut, & per illam voluntatem suam declaraturum, ut factum est, cum Saul in regem forte electus est, l. Reg. 10. 30. & Matthias in Apostolum, Act. 1. 26. Plura vide apud

A. P. Lessium l. a. c. 4. de superflitione, dub. p. & Delio de Magia tractat, de divinitate ex fortibus.

Tertia iors est divinatio, qua iniquitatis cognitio veritatis finitur, vel praeferens, sed arcane & occulte; qualis fuit hac, quia queratur causa, & teus hujus processus & temporis? Hec pars illius est, nisi Deus inspirat etenim, & per eam rem futuram vel arcana indicare videt; ut indicavit futurum Achaeum per somnum. *Josue* t. 4. Unde fortis hac, *fere fortis*, sive *fortis*, & *quod aliis divinationes & invocantes* dantur cap. t. *de fortis*, & s. quod. s. c. *Sarco*. Cum enim hic occulta & erita non queratur, nec accipitur a Deo, sequitur cum quarti & accepti a domino. Ubi duplice peccatum: Primo, quia inearum commercium cum domino, siue quod docte confitetur, qui mendax est & patet mendacii. Secundo, quod in futuris tributibus domini pronosticatio futurorum, quia soli Deo est proprianda ratione, tacito quodam pacto & coenstante invocatur, tum ut fortis regat, & per eas quod futurum fit prouincientem ut effectum perfingantur ipsa compici procerus. Si apud Suetonium & alios legimus, fortes Domitiano Galari iterum denunciantur; Alexander Severo autem in talis specie imperiorum eius illi hi sunt Virgili. & *Aeneas* xix. *versus*.

Tu reges imperio populus Romanus membra.
Talis fuit Pythagorica forma antiquissima, per quam victoria, mors, mortis, faulta infausti & ventus divinabantur per numerum minime. Ille enim cuius non habet illas plures, majoris numeri indices, pradicabat fore victoris, viatorum ver illorum, cujus nomen pauciores litteras & minoria numeri indices continebat. Sit Patroclum ab Hectori vindex, & Hector ab Achille superundam numeris minusib; eorum in illis divinabatur est, ut canit. *Tetraecus*, inquit quod mirum est, idipsum habet apud. V. Bedam tractat de Divinitate mortis & vita, qui habet in fine a. to. operum illius, ubi hac de re multa & mira non credenda, ne practicanda, utpote vaia & superflitiosa, recententur. Quis, solerit advertendum est, hunc tractatum non esse V. Bedam, sed Petropolyri (Gennifl altromonti, ut videtur) quod enim conseruatur & misit ad Necuptum regem Egypti, ut habet eius inscriptio, forte hic tractatus inventus fuit in scripicio Bedam esse illi ab operum ejus compilatore adscrip-
tus & affumus est.

Nota: Tercio, licet fortes haec nautarum fuerit superflitiosa, non tam dixi. Deus tam in illo, licet magis dispositio & ordinavit in bonum: ita enim tam tempore & direxit, ut Jonas res deprehenderetur, & culpam agnoscere, scilicet ad Deum redire. Ideo enim excitavit tempore, ut acta à nautis sorte Iona quasi ejus causa & reus capiatur. Simili modo dicitur ad fortes, vel potius omni superflitio, quod capiebant Philistini. R. C. a. p. dicitur. Si vero & arcum Domini rebentes ascendant contra Bethiam, Deus Hebreorum hanc morborum plagam nobis inficit; fin autem minimus, scilicet quia causa accidentis. Fecit in Deum ut vac-
ca tendenter verius Bethiam, quo scilicet consideraret Philistini non casu, sed a Deo fibi plagan immutassim. Simili modo doc. t. 1. t. 1. cum Saul confundetur Pythagoram, fecit Deus ut in ejus propria compararet Samuel, & Saul in eius iram inflammat praecepit. Caozam dicit S. Chrysostom. homil. 1. in epist. ad Thess., quod Deus frustigat & iactilis voler-
tis suis fortibus & omnibus revincere easque in ipsorum caput restoremque, id est ipsorum acculatores constitueret. *Domi-* inquit, *omn. Philistinos* / *sunt ero corrumpit auctor redigatur*. *Hoc ipsum* & *in Pythagora mulieris discordum est*, quia non si filiam adhibebat idcirco per hanc S. Paulus audire fecit quod fit campione-
fus Christi. Et S. Hieron. Fagiensis (Jonas) forte depro-
bendi non viribus fortioris & maximis fortioris. *Educa fortes*, sed voluntatis ruit qui fortes regulas invertent.

Postea fortibus & fortisq; etiamque crebatur utitur nauta infideles & Etrusci. Testimonio sit S. Franc. Xave- ri, qui describens iter suum Iaponicum epist. prima quam ex Iaponie dedit ad Socios Goam, ann. Domini 1481. No-
vembris, quod habet l. 3. epist. ejus ordine quinta: *statim Iaponi serrebamus*, inquit, *quod nasciturus & nasci- turus in Iaponia identiter confidemus*, utrum in usq; effe in Iaponiam pergerem, nec no, & finali acquirem. an facili-
navigatio cursum nostre portavimus. *O fortis modi Latr.*, modi tristis robustus. At post multa de ildem cum narrat na-
varchi filii in manu iactatione oavis, euscavat ac submersit fam, subditus inde Barberi ad idalem sacrificis placandum ver-
diem nullumq; retinet nullamq; animis apponendis; idole spu-
bis

Illi confunduntur. Dicit hic soctibus jungifolente sacrificia ad conciliandum idolum, id est, diabolus qui consilium de rogarat ut per hostes respondeat. Pergit Xaverius: *Tum servato caro filia sua intercessis servibus personatis, sed etiam scilicet Emanuelli usque in somnia perspicere, e suis filiis nequequam fuisse periculum. Sedata profecto quanto in periculis perferre possemus vicos et diaboli fortiora proderent, sicut etiam scilicet iustitiae. Remedii deinde huius ultro se scribit: Sapientia a Deo praeceps sum, etc., ut communis hosti illorum superfluerit. Et alii graviores confundentes crucifixos quosvis maxime ad formam ascendens arguit pro Deo calidem impetrare. Et pauli p[ro]p[ter]e[rum] prefatim est, *adversari angelis magis per propria r[ati]onem si animis ibi positis diffidimus & frater Deo, ne validissimi in illis sumus ut universas locuras habeamus, ac nullo modo summis, ne illi a nos deesse possemus, p[er]miseremus, aut de cibis adhibere videtur. Sapientia enim nisi maxime ducendis et venienti semper negligenter dolentis sit.* Per nos enim nihil illis accersit cinquies potis, nisi quod Deus ipsi permisit, magis ut tempore Dei differentia simenda sit, quam impermissum. Adhucque Deus permittere diabolo, ut testes timidos & diffidentes, non autem animoslos & indentes Deo, quibus omnem vim fortius & demons intringe, talique sciat invenit ut lug glorie & suorum commodorum levitatem.*

¶ **E** CECIDIT SORS SUER. [JONAH] Syrus, & aversus est Iona, &c. chartula nomine Iona sollicita primò educta est ex urna. Sic alleg. militares tunc divisi sunt vestimenta Christi, ut S. Aug. l. 4. de Symbolo ad catechum. c. 6.

INDICA MORTIS. C[on]US CAUSA MALUM ISTUO SIT NOSTRIS, C[on]US CAUSA MALUM ISTUO SIT NOSTRIS, ut vero & procellis hinc pacemur, ut canimus non obtrahamur? Q[ui] O D[omi]N[us] O F[ather] T[ame]N! Q[ui] T[ame]N! R[ex]A T[ame]N! Q[ui]d Indica nobis quid operis agas, de qua terra, de quo populo proctificaris, qui abire insistis? Nonqua de brevitate, inquit S. Hieron. quam adorari in Virgilio scimus:

*In vobis quae causa subigit
Ignorat tenetate vobis quid resistit, impedit,*

Quod genitudo domini p[ro]p[ter]e[rum] h[ab]et scilicet *inseru-
tag[er]e perfida, regia facta, c[on]tra nos, ut ex his exasperatur & eas-
sa[re] difensionem, puta periculi dicunt ergo.* Quod est ipsam mentem
exercitare uitras, rapinas, magiam, aut tamen artem illici-
am, quia tibi numeri infelici rediderit enim factus legatus, ad
heus, magus, p[re]dicto imperator, etc. *Q[ui]a terra nostra vobis
q[ui]d. Veniente ex literatura aliqua regione, cui marius ven-
tiq[ue]nt exzilium ipsum, aut fidera perititatis infelita sint, atq[ue]
ita in divino erga regionem tuam odio laboras?* Aut populi
tuo fieri peccatis, cui et zilium adversum naivationem &
difficillimas tempestates temperat. Aut verò tu passum tuū
dile charam improbe deservisti, vel violasti, aut prodidisti,
cujus scleris poena et la superi exiguntur. *Ex quo populi et tu,
ut ex ipsi populi criminis fortuna, aut odio in p[re]limis, &
nos deinde tui causa affligimur?* Omnis enim bac nautarum
iniquitudo & spectac[us], ut Jonah ingenio aliquo tecere aut
privato aut publico obligatum esse iuxtiposuit; *H[ab]et illud
autem Iona, f[ac]tus patris & populi, quod ea tempes[ta]s vle-
tut, Ila Arias.*

ET DIXIT AD EOS: HERBARIUS EXO. S[ecundu]s M[od]i.
Gener[is] & gente Iudeus sum, non Genitius. Hebreus nomine,
inquit Arias, impositum est familiæ fuit a Sem No[stra] filio,
cum ipsa tracto Euphratis fluvio nova lades fuit qualitatis,
unde de 10 dictu[re] Gen. 10.1.1. De Sem quip[ue] non sicut patre
animis filiorum Hebrei. Secundo[rum] aliis ab Hebrei, p[er]trah[er]e,
cujus tempore facta est divisa[re] in g[ra]mum, cum in ejus tam-
bia remandit ulis lingua Hebrei, Hebreus dictos esse cen-
sent. Verum non omnes politer Hebrei, sed minus Sem, sed
dicti in Hebrei, sed tantum qui i[n] q[ui]ab Abrahah descendunt.
Tertio[rum] ergo inclusi ab eis, *Abeahemum* dictum est
Hebrei, id est transitorum; eo quod est Chaldae transito
Euphrate in Chananiam commigravit: unde primò omnium
illorum nomen tributum est Genes. 14. v. 1. Ab Abraham
etio postea vocati sunt Hebrei, quic[ue] ad Abrahamus. H[ab]et hoc
non men illum gloriosum unde Apollinus 2. Corintheb. 11. 23.
Hebrei sum, & ergo Hebrei sum, & ego sum, Abraham sum,
& ego Christus enim fui Hebrei, b[ut] Virgo & Apolloni,
primum Cheiliani fuerunt Hebrei.

Tropoli. Alius, Jonas confessus est esse Hebreum, id est
præterstitus, id est transfiguratus legit & voluntate in divi-
nus. R[ati]onem Hebrei, id est p[er]egrimus & viatorum,
qui continuo tendit ad mortem, & per mortem ad immor-
talitatem. Chaid. & Septuag. pro legentes, putat pro

¶ **Y**erb[er]i, id est Hebreus, legentes יְהוּדָה abdi, virtute, sae-
vi: Domini ergo sum.

ET DOMINIUM DEUM CALTI. Pro Domine hebrei, est
tetragrammaton Jehovah, quod. Ego non idola, sed ipsum
verum Deum. Hebreorum Hebreus TIMEO J[acob] id est
deus. Nota in Script. cultus Dei vocatur amor; & similes
dei, cum colere: tum quia primus in arte Dei sicut n[ost]ri
sum; tum quia summa Dei maiestas maximè à nobis remo-
tus & reverentiam exigit. Filii honorat patrem, & seruas
domini sum; si ergo pater ergo sum, n[ost]ri p[er]tinet m[od]us: &
¶ Domini ergo sum, n[ost]ri simus m[od]us. Malach. 3.6. Timor
eum non servis, sed filialis includit amore & reverentia
Dei, quia summi dominus & patris n[ost]ri.

QUI FEGIT MARE ET ARCIDAM [qui] est Deus VERS. 10.
verus & solus, utpote univ[er]sus creator. & dominus e[st]i,
maris & terrarum prouide haec temp[er]at[ur] & prociliat[ur] &
caro, aer, man[us] de te[rra] induxit: poten[ti]us est nisi maxi-
merget, neque ac terra dehuicente non obstat[ur] beatitudinem autem
inductam ab me in obedienciam & fagam. Haec in eis
indicas[us] Iona, patet ex quod lequitur: *Cogitans
eum viri quid a facie Dei fugeret, quis indicaverat eis.*
Illa enim verba h[ab]et predictant. unde & lequitur:

ET TINVERUNT VIRI TIMORE MAGNO]

Tum quid[em] Dei potentiam & vindictam à Iona expectavit
perimicentes, & praesertim quid[em] quicunque ibi conatu[er]et esse
tum ipsius officiale & n[ost]ri; tum quid[em] non tam me-
tigent, quam occisi ercent, quid[em] Deus hic tam potens
& oditius, Iona fugientem insequetur, cumq[ue] in nav[em]
h[ab]ita comprehendenter, venientem ergo ac ip[s]i quicunque re-
cipiantes Iona, cum ed parcer à Deo comprehendentes,
puniter & m[er]genter. Sic enim dum p[er]tor f[ac]tum &
latronum insequitur, domumque quam sur sapientiis est in-
vidit, hospites & omnes qui in domo sunt metu perciliuntur,
ne simul cum lute a prætori quic[ue] loci de complices ca-
pientur & plebiani. Multis igit[ur] magis ripuum timen-
dum est apud Deum, qui subiectus est in populo innoxio
peccata aliquorum occulta puniit & vicit[ur]: si utur
occultum Achaio puniunt in toto populo Hebreorum n[ost]rio
& innoxio, permisit eum eridi à Chananiam, quia ana-
stema in medietate isti Iudei, & ante o[r]as & noctes, &
p[er]ea[rum] Iohannes 7.7. v. 13. ita S. Hieron. Hiero[rum], inquit,
ordo praepositi q[ui]d[em]. Quia enim patens dicit, *Nalis cana innoxi-
us fuit in quod quis confusa ait dicens, Hebrew ergo sum;* &
Dominus Deum c[on]tine[re]t, qui fecit mare & ardua; *Asiam
sublevavit, quid[em] latice invenit, quia eis indicaverat se De-
muni fugere consilium, & eius non fuisse præceptum. Denique
confundit. & dicens, *Quid hoc fecisti id est, q[ui] si tem[po]re Dei p[er]
fugit id est temp[er]is prædicta quem est, quomodo se p[er]cas
posse evaderet?* Et rursum: *Timens annos simbra magis, quid[em]
intelligit sicut & sancta genit[us] virtus: de Ioseph qui p[ro]p[ter]e
solventes sicut, Hebrew genit[us] neuerant privilegium, &
temp[er]is deuotus celare non posse. Magis q[ui] fuit, sed
postea sicut qui querit: non audens credere, credere non posse.**

ET DIXERUNT AD EUM, QUID FACIES TIBI?

R[ati]onem, inquit S. Hieron. ne ipso ramollis sis, qui au-
tit[ur] pecunias foras & t[em]p[er]e q[ui]d[em] se suscipiens, quid[em] se
ne posse: ne Dominus irascatur: quid[em] faciemus tibi? ita est, in-
conspicuus se sed clementius Dominus feruimus[us] sed Deum fugi-
imus ut progre[re] manu[is] quid[em] in obedienciam est impetrare,
quod[em] scilicet misericordia, quid[em] non ita sicut innoxius.

ECEMPSIT MARE. id est ut cleft. Est hebreum.

QUIA MARE IRAT ET INTUMESCAT] as-
siderat[ur] v[er]o invenit creaturam differere non posse, S. Hieron. &
C. Chrysost. hom. de Jonge Sicut, inquit, teritus fidelis vi-
demancipium fugere insequitur, nec quieticit donec illud
aprehendat, reducat, & pacientem domino: sic & mare fugi-
tum Joann[us] pariequit, nec collat donec cum capiat,
& Deo dedat.

ET DIXIT AD EOS, TOLLITE ME, ET MIT-

TITA IN MARE. Nata hic Priscilla, Jonah chantau[m] in ma-
gnanimitate, qua, ne alii pertant, item p[ro]muntur quia ut
Deo offendit latitaret, ipse solus patitur cupit. ita S. Hieron.
Secundo, Jonah h[ab]et diuine ea inlinuenda Dei, qui scilicet
Deum videt ut quasi piacebunt & ultramentum ministrar[er]e
in martyrio enim a Deo non cleftum tunc (sic excusatam).
Hoc eni[m] quid[em] sit: *deus enim ergo quantum propter me
impellit haec, & absquegenit nisi Deus eu[er]it ut fugitivus
ita sibi dedi populi est, ne nauis potuerit cum meigere,*
ne ipse nauis potuerit se, m[er]gendi & occidendi est.

Porta

Probar volebat Deus Iosum in mari mergi, quia fugiens Deum, sed mare confugerat, mare tibi d' Jona fuit lo vocis, mare pariter fit tibi totior: in quo enim quis peccat, in eo & punitur. Alleg. tamen causa potius fuit, & legerit ut representaret Chiristi passionem & resurrectionem. de qua max plura.

Audi S. Chrysostom, hom. 4 ad pop. *Jonas fugiebat terram,*
& domitem non erogabat. Fugiebat terram, & in mare compescerat iudicium; non & cunctum nullum ex fugiebam nesciret, sed nesciam eum quod se fugebat ex extremum periculum aduersus nos difensio quid, fons in peccato vivimus neq; nosq; prope do, & pro pectora exanimis neque mare perdere, neque beatis confundere, & verius & animalia, & elementum insulam depositum. Deus ediderat nos, & per omnia difensas Propheta esse mansuetus & humanus, & neque finaliter manu, neque ferro undis, neque beatis & credidit eis. Quis ergo praecepit eis, ministrum eis, post fugientibus, salvatores? Propterea ipsorum non flatus de navigio ad perib; perditum sed nostra maris credidimus, more eis nos & deo, Domini misericordia, & per longum iterum, profugum rediuit. Vide sequentiam huius pulchre docet peccatorum non fugiendum esse a Deo, qui emittit eis impossibile: sed mutandos esse mortes peccatorum, bi enim vulnera causam dederunt.

S. Nequam. *Hoc Jona tamquam immissus est S. Gregor. Nazian.* cum enim in Concil. Constantiopol. orta esset difficultas inter Episcopos Aegyptiorum & Orientalem, illis electionem Gregorii in Patriarcham Constant. impugnabatur, his defendebatibus; ipse synodus ingrediens, cohortatus est omnes ad pacem, ejusque causa quia alterum Jona devovetis se mari & patriarchatus renunciare liberaliter obstat, quod & ingenue prelibabit. Audi etiam in carm. de vita sua:

Ego vero Jona facinus amelius sum a malo:
Mis pro salmo de labore nostra ratis,
Littera omniacis scribimus sansa hande sum:
Nos fer te capere marginis insano mari,
Nisi hospitalis causa anticipata huc
Concordie vobis invicti: laudis induisti

Littera hic vocans splendidissimis hiis surget mihi.

Alludit ad similem effectum putorum, quam Gerarit facit Isaac Genet. 26.v.11, qui protine tertium putoeum partim vocavit Iacobum.

Alius S. Hieron. *Appellat, sit, defensores in peccato Christum quadammodo in flumine precipitantes.* Ibi a Jona dicitur, *Ecce qui propter me tempore grandis est super eum, quia me videns venti subficiunt eum in beneficio, id est ad contemplationem levissime navigare, ne vos perducant ad gaudium, ne nra & gaudia & Pater & Ibi & vos fratres, defensores suorum mandus frumenti me capi debentes mari, ne vos parceroidet, & non intelligit quia nra velut in domo capiti, si nos morsa moriantur. Talius me & misericordia in mare, tempesetas quia propter me servis sonas & eum, ne morieris fedis.*

VER. 13. *Et remigabant viri, ut reuerteretur ad aridam.* Nota hic pietatem nautarum; nam, hec Jona, licet id indicaret de se occidentem, merito, potius littus in quod eum exponant, usque & ipso, & bibicofolant. Proprius, sit S. Hieron. *adversari reveri ad terram & offugere diffidemus, ne fugiendum funderemus, magis voluntate patrem quoniam perderemus.* Verum cum video, le flumina oblitantes non posse vincere, sed ab ilis vinciri, agitur de omnium vita, status ducunt unum Jona perire, quam omnes. Miserere ergo eum in mare, sed antequam id facias, veniam à Deo piteante. Dicimus ergo:

CAPUT SECUNDUM. SYNOPSIS CAPITIS.

Jonas missus in mare sorbetur à ceto, ubi pulchro carmine Deum in vocat & laudat, cuius proinde iussu verso die evanescit in aridam.

Et preparavat Dominus piscem grandem ut deglutiaret Jona: & erat Jona in ventre pisci tribus diebus & tribus noctibus. 3. Et oravit Jona ad Dominum Deum suum de ventre pisci. 3. Et dixit: Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, & exaudiuit me: de ventre inferi clamavi, & exaudiisti vocem meam. 4. Et projecti me in profundum in corde mari, & flumen circumdestituit me: omnes gurgites tui, & fluctus tui super me transierunt. 5. Et ego dixi: Abiecius sum a conspectu oculorum tuorum: veruntamen ruris videbo templum sanctum tuum. 6. Circumdederunt me aquae usque ad animum: abyssi vallavit me, & pelagus operari caput meum. 7. Ad extrema montium defendi: terra vestes concluferunt me in extremitate: & sublevabili de corruptione vitam meam, Domine Deus meus. 8. Cum angustiaretur in me anima mea, Domini recordatus sum:

QUE SUMUS DOMINE, NE PEREAMUS IN VELLO, ANIMA VIRA ISTIUS IN, id est, ut Sepulcrum properemus, id est vitam, Jona, quem mergetus & perdimus; sed invicti, coacti, & sub ipsa quodam perdimus justi. Unde explicando subdolus, ET NE DES SUPER NOS SANGUINEM & M' qd. Ne impunes nobis quod illum innocentem congererimus in mare: licet enim nobis sit innocens, nostrum, que neminem interficerit, tibi tamen est nocens: tu enim per fecerit cum sententi declarabis.

ET TULERUNT JONAM, ET MISERUNT IN MARE. Non dico, inquit S. Hieron. Attribuerunt, non ait in workflow Tertullianus, quod cum obsequio & honoris portione misserunt in mare non repugnauerunt, sed priusquam tamquam ipso formam soluerunt. Addit Arias ex Eleazar qd memorabilis. In Eboraci, inquit, antiquissimi divinorum litterarum inscriptio tradidit, quia circa statum Christi scripti dicunt, priusquam hoc periculis & virtutis illius scilicet tradidit, quo divisione de re remissum diligenter exquirerent. Nam ppi primas dederunt in Natura, ppi iudicium scilicet, ppi orationem communiter suscepimus, illud ppi patrem sapientiam tenetemus, & substantiam Jona in mare nra quae ad collum demissus, ppi infuso ad se in aquam recipimus, evenisse videt eis, ut vocis denigratio efficiat, mare conquisiterit & cum auctor recipiat, rastrum ferme & invaserit somnis. quia figura divina voluntatis caritatis solidi. Jona tandem in mare conquisita posita demisit. Nautarum solicitude in liberando Jona facit idipsum probabile & credibile.

ET SIT ET MARA A FERVORE SUO CESSAVIT à suo affluo, tumulto & turbulenta, quia in ventre quoniam quererat, inquit S. Hieron. volvi sibi qui fugerat sagittatum, & omnis prograt gradus pugnans sicuti consociatus, despati encerere, & fieri ac sonet quem approbaverit a iis, & more suad obsecra. Jona recedebat, & uiceretur sibi desiderans amorem genitos & confortos, & ex gaudio tranquillitate redit. Sic allego, inquit, Christo in mare passumus projecto. Atleti servor idololatria, omnino: rotundat tranquillitas fides, orbis pax secures omnia & Gentium conversione ad Denunciat argo Jona submersus, nra est revulsio, ita Gberali intentus, mundi est fulmen. Nota. Littere certe venient, sed animo à venio, qui fuit, unde fuisse hic post venum Iudeas mare donec invenirentur Jona, quo in pecto, illico quevis, ut indicaret temporestum hanc divinitus existimat pariter & ledatum, proprie venientem Jona.

ET TIMUERUNT VIRI TIMORE MAGNO DOMINUM] q.d. Hoc maris efflantus & illico (est) miraculo nrae Dei UERS. 1. illius suorum cognoverunt, felicitate Deum Jona & Hebraorum est vere Venut Deum, ad quiete fidem, timorem & celum conversi sunt, sicut Hugo, Lycan. & Arias.

ET IMMOLABANT NOSTRIAS, non tantum spiritualis ptecum & gratiarum aliisque, utrigenit S. Hieret etiam corporales: mox enim ppi Jona in mare misit, appulus: ut ad littus, ibique hollitas Deo Haraborum immolareret. Insuper YOWERUNT VOT A Joffredente in templo Hebraorum Hierosolymis, passa legem & ritus quos à Scribis ibidem erant persiquituri: nec enim à Jona jam misit in mare eos diligere poterant. Ita Theophil. & Hugo. Quare non dubium omnes hollitas Deo miraculum, Deinceps eis auctiorum deinceps vbi vis locorum predictar & celebrar. Hinc alioquin suscipi possit nraas hos Deum Hebraorum coleentes suscepisse judaismum, & factosesse profectos.

ut veniat ad te oratio mea ad templum sanctum tuum. 9. Qui custodiunt vanitates frustra, misericordiam suam derelinquent. 10. Ego autem in voce laudis immo labo tibi: quacumque vovi, reddam pro salute Domino. 11. Et dixit Dominus pisci: & evocauit Jonam in aridam.

VERS. I. **E** T P R E P A R A V I T D O M I N U S P I S C E M] q. d. A lium ab amore juvenem deterruisset, dicendo, *Tanquam
vixi et ipsi, id est, serpentem fove, & te serpente*. quod percommode de eo dicitur, qui id amat, foveat, amplectitur, quod tandem certum ei exitum est allatum, ut non raro amatis contigit. Hac Rondeletius & Aldrovandus, qui proprie opinantur pescem qui Jonam devoravit, fuise earboriam five lamiam; qui licet propriè non sit etsi, certum tamen dici est phrasa qua quis vafus & immansus pescis vocatur catus. In eo tandem differunt Aldrovandus à Rondeletio, quod Rondeletius cenit lamiam hanc eandem esse eum lamia Aristotelis lib. 5. hist. Animal. cap. 5. & Plini lib. 9. cap. 4. Aldrovandus vero id negat, sed quod lamiam Arifotiles & Plinius ponant planam, & planis plicis cartilagineis anserum, qualis non est lamia huc vasta & immansus, quibz ab Arifotile sive, id est canis, nuncupatur, à Theophrasto lib. 4. histor. Plant. cap. 8. Columella, & alias vocatur Carcharias, quod vorax illius impudentia fit in fur, quodque dentibus plurimum valcat, eis que acutis & pectinatis habeat, *propter enim acutum apertumque significat: unde ex aliis animalia, quibus sensi pectinatim coniuncti dentes sunt, Aristotelis nuncupantur.* Verè S. August. epist. 49. quæst. 6. agens de ore ceti, qui deglutivit Jonam: *Quis, aut, non considerat quanto bruta pascatur alius, quod velut panus proficere illius fuit?* Vide ibidem. August. hanc lone floriantem defendantem contra Porphyrium, eam fabulam irridentem.

Allig. S. Ambri. in ps. 41. *Jonas, sic, est Christus, qui properet missus est in mare, ut exciperetur & devoraretur & tunc, quoniam alcum eis possum eum intercurva vacueret, de quo certo die locutus est, unde Job dicentes e. 3. Qui habet, inquit, magnum etiam caputrum reddere. Quis ille est? utique cognitus cum lega, quod Dominus noster Jesus Christus caputrum duce caputatem, devulca eum adversarii & inimici, nos qui capti eramus, caputum libertatem possidere per Christum.*

Symbolice S. Hieron. ad Heliodororum, in Epistola Neptuni, hoc accommodat morti, quae fideles abhortat quidem, sed instar ionis quasi vivos retinet, ob ipsum reliquias, quae brevi rediivi surgent. *Devorati*, inquit, *Jonas, sed in auro me vivus fui, sexta illud Oiee 12. 14. Ero mors tua & mors.* Deinde miraculum hoc devorations & execratis ionis factum est non tam propter Jonam, sicut proprie Ninivitas, ut illipr̄ hoc miraculum ionis crederent: allegorice propter Christum, & Christianos, de quo plura c. 3. 3.

E T E R A T J O N A S I N V E N T R E P I S C I S] Multa hic miracula. Primum, quod viscer pescis calidissimus *Quatinus* Jonam non consumperet, & in calidum converteret. Secundum, quod Jonas ibidem vivere & respirare, aeterni *miracula* Jonas in quod frigidum attrahere potuerit. Tertium, quod odor, cetero. qui in ventre ceti est olidissimus & intolerabilis, Jonam non exanimaret, quin potius ipse eum commode tulerit. Quartum, quod in hoc angustissimo & incosmodissimo carcere non tantum anima, sed & mentis compus fuerit, ipsi quoque Dei afflatus insigne & pium earnum Deo cecinit. Dei ergo hoc fuit opus, qui simili modo concilium in materno ventre fontum, tot membris sine ictu, aut potu, fine egeliosis, fine frigidi, respiracionis uero continet. Ita Theophyl. Quam rem licet frequenter merito admirans David, *In te, inquit, prodiisti sum ex uero: de ventre matris mea Dennisuisti,* psal. 21. 11. Qui ergo tres pueros in forna Babylonis illos, idem Jonam in ventre ceti intactum servavit. Ita S. Hieron.

Ex loma Gentiles videtur sumptuose fabulum sibi Herculis. Finserunt enim quod Hercules à balena sit devoratus, & ex ea incolumis redierit, nisi quod depilatus fuerit ob internam bellus calidissimum. Ita Theophyl. Ex Lycophron in tragedia Herculis, tradit. Herculem eum rediret ex Colchiale cum Argonautis invento vellere auro, tempore plenum paxum, & in mare lapsum à pice devoratum fuisse, ac post triduum salvum ex eo in mare proiectum. Arbitror eum hoc ex Iosepho lib. 9. Antiqu. sumptuose, qui scribat Jonam à ceto evanescere in Pontio Euxino. Hoc enim videtur Lycophron ad Herculis.

*Cetus Joni
ne non fuit
balena,*

*sed car-
carius.*

P I S C E M G R A N D E M] Septimus, quos sequitur S. Matth. cap. 13. 40. certos. Nota. etiū nomen commune est ad balenes, physeteres, orcas, pristes, lamias, thunnos, onomastic pices prægrandes, & cetaceos. Cetus enim, ut ex Aristotele docet Aldrovandus lib. 3. de Pictibus cap. 32. propriè vocatur omnis genus pices, quod abhuc ovificatione vivos excludit ictus, & verè respirat vero respiratio instrumento, pulmone in quoam praeditum. inq. a Galeno & vulgo quilibet pices prægrandes etiā accenduntur; non quod celi sint, sed quod ad eorum magnitudinem excrecent. Unde latet carcharias, de quo mosti pulmonem non habeat, atque ova intra le concepit, sed ita ut ex intra le vivificet, vivisque fetus excludat; à Galeno tamen, Eliano & Oppiano inter eote recentetur.

Litter ergo vulgus putet pescem hunc, qui glutivit hominem sive balensem, neantem latet in Rondeletius lib. 17. de Pictibus cap. 32. & Ulyss. Aldrovandus lib. 3. de Pictibus cap. 32. & ex illi Pinelida lib. 4. de Rebus Salom. cap. 12. à Castro huc & aliis, eo quod balena archior sit gutture & ventriculo, nec facile hominem integrum & illam sive glutire, & contineare possit. Quod intellige de parvis & communibus balenis: nam maiores sunt in star mo istum, que facile homines & boves integros glutinent. Centent ergo ipsi pescem hunc fuisse ilium, qui carcharias, & Canis, atque ab Italis & Nicandro-alilique vocatur *lamia*, qui ingens est, voracissimus & anthropophagus, ratiunque oris & guttur habet immans, prout ea depingit, & in imagine specienda exhibet Aldrovandus lib. 3. de Pictibus cap. 32. pag. 51. Carcharias enim fave Canis, est galeoem omnium maximum, magnitudine thinorum ipsos vinctens, & in tantum aliquando excrescit, ait Rondeletius, ut certiū impolens, vix à diabolo equi vehi posset. Quare evicserat & in frusta dislocet, diaboli aliquando curribus imponeundus fuit. Addit Rondeletius, & videlicet iō mediocrem, qui mille libras ponderabat: Natenet vero filii testatos eile refert Gillius, teste illiusmodi pescem ad quatuor millia librarum accidentem cepisse, & in esudem ventre solidum hominem repexisse; simileque quidam Malibilenus isti narrat, comprehensibile inquam ē Canem, in quo loriciatum hominem inventivit, vidit insuper Rondeletius in Santonico littore alium, cuius os & gula tantum erant valitatis, ut hominem etiam obsum comedere capere potuerit: inbō frē si os canis marini ita hians conservetur, reliquo corpore contexto, canes terrestres illud ingredi, & ventriculum sibi ut pescum reliquias devorant. Hac de causa careharis a nonnullis vocatur *lamia*, *quod si appetit, id est a gula & gutture, & quod magnum & qualiter immans guttur habeat, sitque voracissimus.* A qua influvio familiiter lamias vocantur malefici illæ, qui pueros & juvenes ad se sua forma allicit, affectoque devorant; quod, ut aint, Nemippo Lutio contingit, nisi gravis & prudentis viri confisi-

Cetera. in Trop. Min. XIV.

A 8 per-

per sonam transfluitus: nam navigatio Argonautarum fuit Adulsis, erupit a bestia, abscondit a culpa. Clamat O' peccator, quem a Deo recedentem cupiditatem tempus conservat, quem malignus bothus abscondit, quem praefigit se inimicorum involvit, agnoscit ac esse in profundis, ut ad Deum fina performat oratio.

Aleg. Allelor. Theophil. Ionas est Christus, navis Synagoga iudiciorum, navarchus Moies, nauta Propheta, magna afflictiones nostris peccatis debitis, sori voluntatis Patris eterni, venter ceti sunt secreta mortis, leprochri et inferni, in quibus triduo fuit Christus, & post traditum inde refugens Gentibus pretestum & Evangelium salutis annunciat per Apolos; tunc venti, id est inspirationes & tentationes validissimae damnonum, sedati sunt; procelle volutum patrum maris, id est fuscis buitis, proficit sunt; pac & tranquillitas corporibus sequuntur ac animis fidelium reddit, dicens Christo: Pauperi res浆que vobis, pacem meam de vobis. Hunc & Ionas beatus identikit quod columba, vel q. d. PVP. Nisi laborare, id est Deus laborans.

TRES DIESBVS] Causas huius ternarii assignavit Odes 63.

VERS. 1. **E T ORAVIT JONAS AD DOMINUM]** Angustit Ionas ad Deum redire eumque invocare compulerunt. Ita Deus nos redigit ad arcum, ut eum invocare, & invocantibus illo adspicit & optulatur. Vulgo dicitur: Quod nescit orare, eas ad mare. qui enim in eo navigat, dum non nisi ex eum & pontum. vident, ventiloque & fluctus qui ad fidera videtur elevar, & more in abyssum submersare ut videantur jamiam mergendi, & ad ima mari desponsuri, illico de cunctis opem non minus & certum omnium implorare. Per regale Nyssen. in expposit. Orat. Domini. Oratio bonae, inquit, rerum dominum electe, ut in ventre ceti commode quili in domo degredi & oraret.

Miratur Terrulli lib. Oratione cap. 14. Quomodo, ait, oratio Iona de ventre ceti per tantum bellitatem & ab ipsius abyssis, per tantum aquoris motum ad calum patet evadere? Hac minima est vis orationis, hac vis Dei, qui ubique presentis audi supplicium precis.

VERS. 2. **E T DIXIT]** Est hoc Ione carme lyricum, inquit Arias, tricolocto tetrametron, simile illi Horat. lib. 3. ode 3.
Et thure O' fidibus jura
Placare, O' venti, angustie debito.
Custodes Numida Deos.
Nil quod quartus verius brevior est in hunc modum:
Angusti, numina m'hi rebus,
Te Dominius carmine supplice
Imi' de karabelli voce, O'
Audire vocem.

C L A M A V I D E T R I B U L A T I O N E M E A] Ionas enim proceretur in mare tanto sibi periculo excitatus illico cepit orare, & clamare saltem moete ad Dominum; sed statim devoratus a ceto, videbatur fe le in eius ventre, multo magis clamare perirexit. Unde S. Hier. ait, quod Ionas ex eo in mare precipitatus est ut certe, O' tantum corporis modum, O' immobiles ridens aperte si ore forbere, Domini recordans sit, O' clamaverit. Fabulator hic mos fuit R. Salomon, Ionas primo devoratus a teto mortuus, & quis ibi fatig simile & laxi degebat, non clamasse ad Dominum; Deum ergo certo modo a ceti maculo ut Ionas evenerit in cetum semiocia, putu in balenam fratre plenum & gravidam, in qua cum Ionas arctari fecerint, copierit clamare. Probat idipsum, quis v. 1. p. p. hic vocatur maculine ²⁷ dag: ergo erat cetus mas, veri. vero 3. ubi dicitur: Et erat lumen ad Dominum Deum suum de ventre pisti, hebi est femininum ²⁸ dag: id est p. p. feminis. Verum erat fabulo: nam unum & eundem fusile pilorum qui forberat lonam, & in quo longas clamat, & qui eum post orationem evonuit, pater ex v. ult. ubi pilum evonuit lonam in lumen vocatur dag maculine, non dega femininum. Dag ergo pilum tam feminam, quam marem significat; perinde ut Latinus voces pilum, avia, avis, canibus, equus, albus, bos, virtus, &c. tam feminam, quam marem significant: sic virilium femininum dega quodlibet pilum, tam mare, quam feminas significat, ut pater Ilias v. 10. Num. 11. 1. Ezech. 39. Genet. 1. 26. Exodi 7. 10. Ezech 47. 9. Sic Latine voces feminas, mufela, vulpes, aquila, pica, columba, &c. hacte femininas sunt, tamem tam mare, quam feminas sunt (p. p. significant).

Tropol. S. Gregor. in psal. 6. Poem. De profundis clamavimus te Domine: Clamat, inquit, Ionas ad Deum de ventre ceti; de profundis maris, de profundis inobedientia; et ad aures Dei oratio illius pervenit, qui cum cruce affix-

tor, quem a Deo recedentem cupiditatem tempus conservat, quem malignus bothus abscondit, quem praefigit se inimicorum involvit, agnoscit ac esse in profundis, ut ad Deum fina performat oratio.

E T EXAUDI VIT ME] Nota. Ionas missus in mare orasque Dominum, illico sensit praeuentus eius opem, qua a marci, aquae ac a ceto illa sua ierat abatur in eius ventre. Unde ex insuolu Dei certus de sua salute, gratias agit Deo, carnemque hoc magis eucharisticum, quam eucatechiticum canit Deo liberatori.

D E VENTRE INFERI] Puta de ventre ceti, quem hyperbolice vocat infernum, ob magnitudinem & profunditatem & obscuritatem.

I N C O R D E M A R I S] in medio five profundissimo Vers. 4. mari; illud enim amant & incollant ceti, utpote valifimis: quod enim est in animali cor, hoc in mari est profunditas, in terra centrum. Unde Christus Matth. 12. 40. post mortem dicitur suille tribus diebus in corde terrae, id est in limbo Patrium, qui est circa infernum, & circa centrum mundi. Ita S. Hieron. Scit cor, iocuisti in medio est animalium infernum; in medio terrae est peribulum.

F L U M E N] Septuag. summe, non quod certe hic per flumen aliquod in mare inflatum transire, cuius influentia locum in ventre ceti audiret Ionas, ut Arias & ali. qui ali volunt, sed summa vocat ipsos fluctus, & aquarum affluentia: ceto enim iam in mare se inservit, & iam emergente, copia aquarum instar fluminis reponit, unde in mare iofluerat, audiret Iona, inquit Thophil. Albert. & Castro. Ipse enim curius & fluxus aquarum subinde vocatur flumen, ut spud Marcial. lib. 1. Et qui prima hinc depravat summa Nulli.

Alii per flumen accipiunt mare, ut sit mosis. Sic Aristor. in Meteor. nubes vocat flumen a seruum, sive oceanum per sera fluitantem.

Nota. Hec longe Carmen validi affine est verbis & sententiis psalmi 68. Davidis, & ex eo bona ex parte deponentium videtur. Quod enim ibi dicitur v. 4. Laborans clamans: Ionas ait, Clamans de tribulatione mea. Ibi v. 1. dicitur: Infelix sum in limo profundis, & non est submersus: Ionas ait, Presertim mea profundissimum in corde mari. Ibi v. 1. dicitur: Vici in altitudinem mari, & tempestes derisor me: Ionas ait, Omnes gurgites tu et flumina eis super me transierunt, quem verium multusas est ex pl. q. 8. Ibi David dicit v. 1. Saluam me sic Deus, quoniam intraveram aquas n'que ad extremum mecum: hic Ionas ait, Circumderamus me aqua n'que ad extreum, obfusis valvulis me. Quicquid tam David, quam Ionas typum gesta Christi patiens, ciuique angustias, precies, voce & genitio in ea exprimit.

O M N I E G U R G I T E S T U I] Pagnini annet unde t. 4. Septuag. omnes clausiones tuae: Hebr. קְרַבָּנִים midbar, id est o' r. c. conseruantes me, putu canes fructu us tui, qui oaves & homines in iis vagantes conseruant & confringunt. Accepit commodè v. emas, scilicet quod tu d. Domine hic propter me excitat: alio enim alibi excitato non tenetibat Ionas.

E C O D E X T , A R E F T U S B U M Q] q. d. In tam milera, VERS. 1. bili statu constitutus, videbat mihi initio a decretibus, depositis & perditus: at ouere per revelationem quam illius jugiter, nimisrum quid ex alveo brevi in terram salvi evadam, in spem certam erexit, animos regium, tibi gratias quantas meis tuis capere nunc potest, ago, maioreque agam io templo iherosolymitanu, ad quod me iterum eius cuius rei gratia defluge & vovo. Ita S. Hieron. Remig. Hugo & Clarius. Minus recte Arias & Vatabl. per temp' um accipiunt calum; hoc enim unagracium est, non interale: nec enim Ionas putabat se moriturum & per mortem iterum in celum, utpote quicquid us erat le iahum extiturus e ventre ceti. Unde non dubium est, euro in Iudream rediit & templum visitat, ut eo Deo gratias ageret pro tam miraculosa liberatio, ut taqoac te in ventre ceti auncupata perolveret.

C I R C U M D E R U M M E A V I A M U S U E A D VERS. 4. A N T M A M I S P E C I A T U S I A C E P I M A R I A M Q U I T A D U M M . q. d. Aque me ita undique circumdante, ut videbantur penetraturae totum corpus meum, & pervaserit per os & narres in caput, per os in stomachum omnique intestinis, per poros in sanguinali membra, ita ut videbantur penetrantur uisque ad ipsam solem, eamque moe-

fusa & oppresur, si Deus eas cohibuerit, animamque meas ieraret: ceterus enim asper hauriebat aquas, cisque implebat flumachum, que Jonam in eo degentem endique circumdabant, & tantum non submergebant. Unde Vatabl. exponit, *agnoscam animam*, id est uique ad separationem animus, id est, *agno ad mortem*, ut vertit Chald. q.d. Periclitatus sum extremo de vita, cum essem in aquis maris; putabam enim me aquis vel mergendum, vel certe suffocandum: utpote aere ad respirationem necessariam privatus in ventre ceti calidissimo, & aqua oppletus.

A BYSSU VALLAVIT MEI Pagnin, *vorge circumdet me*. *Abysso enim vocatur aqua caro* fundo, id est taustiflava & profundissima, quale est mare. Idem dicit, & *squamum circumdatum vastitatem aliis aliquie verbi* exaggerat. Altero Castro: *Abyssus*, inquit, *est maris profundum, putus fundus*, q.d. *Uique ad maris pavimentum duxit me*. Verum Hebr. **CINQ** rebus propriis significat non fundum, sed abyssum per dictum.

PELAGUS OPERAUIT CAPUT *Pro pelago*, hebr. **et TUD** *apud*, quod propriè significat finem & terminum, inde juncum, caricem, arundinem, algam quo in extremitate mari & fluminum nati solit; & quis hi abundat mare rubrum, quod simile est terminus tunc mari, tunc Egypti & Arabie, hinc illud hebre. *vocatur mare sap*. Ex tripli hoc significato triple nascitur verbo. Prima, *fins colligunt erat capite meo*, id est mors & extremitum innimicorum expeditio. Secunda, *alio aligare erat capite meo*. Ita Pagnin. vel *rarefuum imploratum erat capite meo*. Ita Tigris. vel *luculentum erat capite meo*. Ita aliis. q.d. Ceterum secum implicantur iuncis & calanis qui in summo, & algis que in mo strore nascuntur. Aut, *erat deverbatur algam*, que delevident in eius flumachum, me caputque meum implicabat. Plinius enim lib. 21. cap. 23. docet in mari non tantum esse frutices & arbores, sed & prata ac silvas. Tertia, *Rabbini vertunt*, *marerum* *implacuit caput meum*. Unde clement ipi Jonam qui in Ioppe devoratus fuit a ceto, ab eo vectum & electum fuile in mari rubro, ad hoc ut Jonas vicior esset Ninivie, ad quam emittebatur a Deo. Audi R. Salomonem: *Oleum est Propterea mare carcerum, et quod modo transfluit Iherusalem per medium suis*. Erat enim *ad Jonas* *prostil septem oculi*, que *Jonas* *rendidit* *fenebrarum suum* *praeberens*, *et per illos contemplabatur* *et videbat quid erat in mari*. Voluit enim Deus Jonam afflictum & penè desperatum hac ratione consolari, & in certam opia Dei ipsum erigeret. Verum haec est fabula: sic enim cetus ipsius tridui (que Jonas fuit in eius ventre) debuillet trahere totum Mare Mediterraneum, a Ioppe usque ad Gades, inde eireatu totum Africam: inde promontorium Boni ipsi, inde Mozambiquem, Quiloam, Melindam, Zocoraram; ac tandem tendere Adenanum, ubi incipit sinus Arabicus sive mare rubrum, quod est iter dimidi anni & amplius. Respondeat Pineda, qui sententiam Rabbinorum sequitur, & multa conseruitur tuerit lib. 4. de Rebus Salome. i.e. pices carcharis, five tuberoses vel leucosomis. Verum nulla velocitas est tanta, que tantum inter triduo conficiat. Dic ergo, mare Phenicium & Tyrium quod est iuxta Ioppen, vocari mare *sap*, id est rubrum sive Erythraeum, quia Phoenices ipsi dicebantur Erythrii, et quod orti & prograti essent ab accolis maris rubri, ut dixi lib. 13. v. 16. Jon. vox *Pheuen* non aliud significat quoniam rubrus, sit Strabo. Addit, iuxta secundum expositionem, quia *sap* idem est quod alga, iuncus, carectum, metonymice quodvis mare finitum & limitatum vocari *sap*, quia est algolum, iuncolum, carectum; & quia est finitum: *sap* enim finem significat. Ita Pineda lib. 3. de Rebus Salom. c. 10. & alii. Unde Chald. *verit*, *mare rarefuum* *et capite meo*.

Porro pro operis hebre. est **W12** *Hebreus*, quod duo significat: Primo, *alligatum est*, & sic propriè competit alge vel iuncu; Secundo, *impositum est*, & sic propriè competit pelago. Unde Nostr. recte Iensem expellit, dum *verit*, *pelagus operis caput meum*. q.d. Subdus veritor, unde undique me tegunt & operiunt, nec tantum unde, sed & ipse pontus quantus quantus est, ipsum pelagus vastum & quasi immensum, capiti meo impendet, illudque tegit & operit.

AD EXTREMAM MONTUM DESCENDIT hebrei-
Cornel. in Prop. Mm. xiv,

A. c. 1232 *leboris*, id est, ad fissuras, vel in inclusis montium, Ita Septu. & Tigr. id est ad extremæ ad fines montium. Ita Nostr. Pagnin. & Vatabl. fissura enim montium sunt fines & extrema montium, que in mari promontoria vocantur, q.d. Ceteri his natando vexit & duxit me ad rupes, montes & promontoria, corrumque fissuras & cavernas. Loca enim montana ambient eti, ibique ferè morantur, quia ibi mare est profundi. Ita Theodore. Theophil. & Vatabl. littus enim Ioppe (unde Jonas lovetur) ex utroque latere habet prominentes rupes, iaxaque ingentia, quæ cum de mo mori surgant, in mare excurrunt tamen, ait Hegelipus lib. 2. In excedit Hierol. c. 20. Hic ergo Jonas proiecitus in mare, decedunt in abyssum, ex qua exponunt scopuli pum dicti, qui naufragio omnem eratandi & evadendi viam precludunt, illaque vocantur hic à Jona *extremum mons*, *fiverupium*, *ac mox velles*, *five regulæ*, *tunc mari*, *quod claudunt & quasi obliterant*; *tunc hominum*, *non emant* & *in terram* *la libertatem exire possint*. Ita Sanchez.

TERRA TECTES CONCLUSERUNT ME IN MATERNUM [Cum paulo ante vocavit extrema montium, hic vocat *velles terræ*; hinc enim rupibus, montibus & cavernis velut ex vestibus concludebatur Jonas, ne eten & mari emergere posset in eternum, nisi clivet. Deponitur inde per miraculum eum eduxisset. Unde Septuag. vertunt, *intravat caput meum in recessu[m] matutino*, *descendit in terram*, *cu[m] oculis restinacu[m] simputra*. Ecce quod decendit Jonas: ecce unde Dei opus accedit. Hic verum est istud: *abfus mei casus*, *deleceris misericordia*, *abfus tuu*, ô Domine, *sublimasti*, *cellitudinis potenter*, *misericordia & glorie invocar*. Idem dicit qui tribulationibus præmitur & penitentiaatur. Quo enim maior est tribulatio, eo vicinior est Deus ad liberandum si in vocetur, juxta illud Paulus: *Tu de redditis ei per passer*. Sic Regularium claustra, ait Sanchez, que secularibus videtur esse carcera mortis, Religiosis perfugis sunt & portus, in quibus ipsi quia in arcu Noe securi, seculares in ætu ac lalo nostrarum aliq[ue]nt. **ET SURELARIS** q.d. Licet ego in abyssum descendenter ibi corrumpendus & morturus, tu tame Domine inde me educes & liberabis, facie ne moriar, sed salvus exurgam.

Allegorice haec omnia verissima sunt in Christo, eique hæc omnia adaptare percasile est. Ita S. Hieron.

CUM ANGUSTIARERUT IN ME ANIMA MEA VERS. 8. Chald. *cum deliquis laboraret in me anima mea*. Videtur ergo Ione: *angor & angustia* tanta fusile, ut eum ad animi delinquum deduxerit.

Alleg. Jonas, ait S. Hieron. representat hic angustias & orationes Christi in horro: dum diceres, *Tristis est anima mea n[on]que ad mortem*: *Pater si possumus est, transcat a me calix iste*.

UT VENIAS AD TE ORATIO MEA AD TEMPORALM SANCTUM TUUM in exilium. q.d. Admissisti orationem meam ad te in exilium, eam exaudiisti; unde & me liberasisti.

QUI CUSTODIUNT VANTATES FRUSTRA MISERICORDIAM SUAN DERELINUOINT VERS. 9.

Primo, Aris & aliqui alii pro **1231** *babil*, id est *venientes*, *1232* *chabit*, id est *fines*; **1231** *ebih*, quod Nostr. verit, *misericordiam*, *vertentes*, *percutentes* utrumque enim significat id est impietatem per antiphrasis; sic transferunt, *qui custodiunt suam vanitatem*, *percutentes suam sacrilegiam*, *derelinquent*. quod sic exponunt, q.d. Nauta & Ninivite aliqui Gentiles colectes vanis idola, ubi intellegerent miraculum hoc Dei Hebreorum, quo me è ceto liberavitis, relinquent suam impietatem & idolatriam, colentque Deum verum Ione & Hebreorum.

Secundo, Theodori exponit, q.d. *Natura idololatria misericordia sua obtinet, metu mare procerum*. Verum ex dictis. L. i. quæ nautas suæ pio & misericordes in Jonam, eumque invitò & non nisi subiecte Deo & Iona misere in mare.

Tertiis, melius S. Hieron. Rupert. & Vatabl. q.d. Qui ex studiis vanitatis, id est qui colunt idola, *misericordiam*, id est Deum à quo misericordiam & omne bonum expectare debent, à le avertunt, mortemque & omne malum sibi enealiant. Unde generalius idem per *vassates* scipiunt vanas & illicitas cupiditates, quæ nulli bene-

bent vera & solida voluntatis aut fructus q.d. Peccatores, qui vanas fuisse cupideas quasi res pretiosissimas adserant & colunt (hoc enim innuit vox infidulus) hijacum mysticordium derelinquunt, id est in le fuit immortali cordes & erudeolas, quia mortis & existim bili accerserunt. His ienit apudit & ex appositis: videtur enim generalis efficiencia & gnomus. Unde S.Hier. Cerne, ali, magistratus Propheta in profundo mari, in ventre tanta bestia a-
term nonne cooperari, non equum de periculis suo, sed de natu-
ra rerum generali sentirem, philosophabatur; Hystericordum
inquit, iam derelinquunt. Loci officia sua in mysticordia, quae
non possimus ipsum intelligere. Denique, misteriorum enim &
potius Domini, patens & multa mysticordia ramet
cor cui subdulius videntur non relinquant, non detestantur,
sed expellat ut redant. Illi vero flauem mysticordium, &
aliofrere effrenant, sponte propria derelinquent. Huc acci-
piter Pineda, qui lib.3. de Relius Salom. cap.1. n.3. sic ex-
plicit, q.d. Ab ideolorum mendacium & vanilimorum cul-
toribus, nihil boni expectandum, quippe postulant benefi-
cia a mortuis, & delerunt ipsum bonorum fontem, &
lascivorem Deum.

Quarto, proprie^te genuin^a, alludit ad nautas viis infestis, eorumque fortes, & idola: eos enim post misericordem in mare, & tempestatis celationem agnoscit Deum Hebreorum, ad eumque else conversos ignorabat Jonas agens in ventre ceti. Unde de iis quibus in sua idolatria persistentibus, ac familiis ait: *Qui caputdant venates, & micericordiam suam derelinquent*. q. d. Nauta & familiolatrorum qui colunt venas suas fortes, & idola, liberati a tempestate, & naufragio, ac miser cordis conlecti a Deo vero, illam non agnoscunt, nece*s* et acceptant referent, aut gratias agent, sed ingratis in sua infidelitate & impietate persistente: unde gratian, & micericordia dei tui presentem, tum aeternam te avertent. Ego vero iam ex Dei op*e* certus certus de infernaturis, & libera-
tione mibi praeflanta, eam agnoscere, gratias a*go* Deo meo,
ideoque mox ut liberatus fuero, & in patriam rediero,
in voce laudis immulabo illi vi*si* misericordias pacificas, & votaque
que concepi*ti* illi reddam pleno mensis oraque jubilo: ita
que tandem De micericordiam ad nova tempore beneficia
mihi conferenda tum in hac vita, tum in futura, alli-
ciam & provocabo: prout nunc in ventre ceti eam invoca-
m allexi & conciliavi, ita Hebrei (quos sequitur Em-
manuel & Mariana) ex quibus aliqui lie virtutis, quae con-
fidentia venates, non recordarunt be*ne* sutorum tamquam
ingrati; & Chal*d*, qui verius, non rufas Gentium idololatri-
as, quia quod loco confederari est*nt* beneficium re-
fusum: a*go* in tandem confessus offeram oblationem
meam coram te. Hinc rursum aptex Hebreo verti po-
test, qui inflaudant venates fructu, portant suam deri-
busque, q.d. Qui suas fortes, sua idola, suas venates fru-
ctu & in vanum consumi, hi imp*ro*p*ri* et ingratis sunt in Deum,
a*quo* vitam, spir*itu* um omnipot*er* bonum accepert, &
accipiunt. Hunc tenimus postulat antithesis jona, que se-
quitur:

Ego aeternus in voc. laudis, id est laudando, immolaro tibi. q.d. idololatris obliviscuntur Deum, a quo tota bona percipiunt; at ego non obliviscar, sed eucharistias preces, & victimas illi offeram, atque quia nisi naufragus, & ex horribili naufragio cœlus, unde inferendum vestimenta (quasi anathemata) poterit manus. Deo.

PRO SALVTE DOMINO] Ita & Septuag. Verum
Pagnin. & Vatabl. vertunt ipsa / salus Dominus, id est, sed
Dominus spectat, q.d. Nullus prater Dominum sal-
vare potest, uti ipse Iohannes in ventre eeti me servat, &
salvat.

Vers. II. **E**T DIXIT (mandayit, ordinavit) DOMINUS PEC-
SCI, ET EVOMUIT JONAM IN ARIDAN.] Cen-
tent nonnulli, ut Sulpius lib. I. Hist. in Jona, & infinita
**Ubi eius-
timus Jona?** S. Gregor. Mor. c. 1. verbi citatus cap. 1. t. cetum evo-
muisse Jonam ad littorem Ninive. Verum hec repugnat
chorographia, ex qua siquicunque Ninivie abesse a mari cer-
tum esse, & amplius. Secundo, Iosephus lib. 9. Antioch. t.
& ex eo Clarius, tradunt Jonam a ceto evomitus in Pontum
et Euxino, cui adiacet Constantinopolis. Verum & hec
incredibile videtur, nam spatio tridui quo Jona huius
vestre ceti, non potuit certa tanta terrarum mariumque
spatia peragrade. A Joppe enim usque ad Pontum Euxi-
num intercedit tota Asia Minor: debuisset ergo certus tra-

nare totum mare Mediterraneum; inde omnes Cyclades, inde totum mare Aegeum, sive Archipelago, inde Pro-
ponitidem longam, & anfractuadum; inde Bosphorus
Thracius, ac sic ingredi Pontum Euxinum, quod iter
tribus diebus, nec tribus septentrionis, nec tribus meridi-
tibus confici potest. Longus abest a Joppae mare rubrum
quod est in Iona Rabbinis putant, sed falsus, ut dixi v. 6.
Intra eum sunt insulae, quae a deinceps

Dico ergo: *Jonatan cinctum iuxta loppem (unde solvere?) in littus Phenicam, & Syria, indeque terrestri itinere rediisse in vicinam Iudeam, adiisque templum in Ierusalem, ibique gratias Deo egisse, & vota sua perfoluisse.* Hoc enim tantum beneficium & miraculum ante omnia fieri possebat. *Ruris deinceps eum ex terra sancta missi fieri pergebat in Ninivam, non ex Porto Euxino;* ad hoc ut confilaret eum eas Prophetae Dei veri, eis solium aequum ad Prophetam erat in Ierusalem. Addit, ex India in Ninivam incisor et planior erat via; sola enim Melopotamia interiacens transleunda erat; *hac autem planaria est: ex Porto vero Euxino transleunda erant mons reuaridus Armeniae & Amanus, et quae iter trecentorum lencarum usque ad Ninivam, ita Mariana & ali.*

Allegor. Iona absorptus à ceto, & tertio die fabi & terrer redditus, expensis quam ullius Propheta, non verbo, sed facto representavit passione & resurrectione Christi. Quicquid Christus eandem probat & confirmat ex hoc loco oracula. Matth. xiii. v.40. Unde S. Hieron. Quod autem, inquit scribitur, *Eumenis iudeans erunt*, debet maius accipere, quod ex Iesu mortalibus mortis velicis tota precepit.

Eleganter quoque Eusebius Emilianus hom. 2, de psaltha pag. 261, vel quicunque est auctor: non horribilis illas non esse Eusebii. Emiliani Si ratis liquet ex stylo, qui non Syram, sed Latinam rescedit phrasim, modo legantur. Baron. in anno. in Martyr. Rom. dicit. 16. Nov. operatur et te Eusebii Lugdunensis Bellar. in Script. Ecccl. tribuit Fausto Regenfius, aliis Caesariacum Maximo Taurinensis; Gallo Irenaeus in Martyr. nota. 24. April scribit Eusebii Gallo. Certe ex ipsa horribili liquet Auctoressus suis Gallum ex Dominaepterio. Irenaeus, qui postea videtur creatus Episcopum. His ergo Auctoressus sic est: *Tu es enim Dominus praedicatorum, ad me namque in primis destruimus urbem, destruimus: Pro quadraginta die C^o N^o annis faber te. Et Christus ad manus tuas reuertitur, ut deinceps salutis et praeceptum iudicis tempore a lumen. Iudas na vem expedit, Clericus Ecclesiam. Iudas flinchibus agit acutus, C^o Christus mundi turbundus per exercitum. Nisi Iudas perdidum deus, nemus et natus per exercitum non perfidire. Sic et non liberatur Ecclesia, nisi Christus corde faciat ut. Nam a dimissis sonat, iam veritate C^o debeat. Damnum de cypriopteris non sicut amorem incepit, neque nulli scilicet humanis amperat. Pilatus est eius confundens, qui tradit Christum, et tamen laetus manus suas est. docet ibi undius et sum ad angustias pati bonas? Quam congre per petrum Genesim fuit Genesim praedicatur! Dicit itaque Iudas in oratione sua: Tolle quam Domine eamam meam, quia melior est illa mortis quam vita. Dicere debet Dominus nos fieri Iudas Christus: Quia et mibi est mihi mortis, non quia quae- lid est, utroque illam. Inde auctor est mibi mortis, non quia quae- salvitate non quare: mortalis haec mortis inimicula bona morte.*

Jalvus enim. Cetera deinde accommodans ita prolequitur. **A** non tantum necessaria, sed & commoda ac oportuas. **H**oc enim poicit eius providentie huavis & exacta dispositio. **I**ta spissum, & id ecclie virorum primarios, vocat Cant. 2. Surge propterea amica mea. **C**ontra quod bandubus ad lucu animalium, sicut S. Bern. ferm. 57. & 58. in Cant. lis enim sponsos dicit, quod Abilalon tuus servis sit. **N**on rurere ego canum sum qui per accipitres vobis. **R**eg. 12. 18. **H**oc festebat S. Paulus, qui proinde intercepit interierat se periculis, dicens: *o mala fiescens nostra ex Deo est, quis ergo ignorans nos, fecit ministras novi testamenti?* Cor. 4. 5. Poterit etenim Deus non omnni periculo eripere, ut eripuit Davidem pl. 5. t. 3. **D**omine ne seruo bone voluntatis tuae coronasti nos, & S. Paulus a Cor. 1. 4. & Danieli de hac leonum, & tres pueros de fornace Babylonie, & joanam de ventre ceti.

Secunda: quia manus à Deo iudice nobis instat perleuium, si eis vocacionem fugiamus, ut feci Jonathas qui tales teatibus nobis creditis ad eum voluntatem & gloria non utarum. **N**ota est parabola servi defodiens tantum, quā dianunctiat à Domino audivit. **D**e ore tuo te judicis ferre ut nequam, &c. quare non dedisti peccatum meum ad mensam, nō ego veniens cum amissione misericordie ex officio illam? **L**uke 19. 22. de quo vid. August. 1. de Fide & oper. ca. 17. **H**uc facit illud S. Ambrosii 1. Othe. cap. 3. *Vadet anima ne reddamus rationem per omnia silentium. Et cum omnes negotium silentium, ut sit in Sulanna identifier Deum in vocante, Daniel. 1. 33. Et est silentium omnium, ut est corum qui tenentur loquaciter, docere, corrumpere, exhortari alios. Sicut ergo libertas liberate perit, quies quiete, otium otio; ita ex adverso periculum non nisi periculo propulsatur, ut pax inter hostes non nisi bello paratur, & otium negotio.*

E V O M U T I **H**ec vox signifcat Jonam ita gravasse, arctasse, impedita respiracionem, & affixa ventrem ceti, ut coegerit eum evanescere, sicut floemachus cibum noctium à quo lancinatur & attigitur, cum violentia rejeicit evomit. Ita Christus deicendens in mortem & infernum ita ex afflitione ut non tantum coegerit ea le reverme, sed etiam ut ea occiderit; perinde ac iehanneum per os intrans in ventrem crocodili, eum erudit & occidit, telle Plinio lib. 8. cap. 15. **H**oc est quod ait Osee 14. 14. *Ego mori tristus a morte, mortuus sum ero in carne.*

Ex hoc loco centent nonnulli, Jonam fuisse unum è Saotis qui refureretur cum Christo, ac cum eo tam in corpore, quam in anima gloriosi ascenderunt in celum, Matth. 13. 52. Si enim Adam, Noe, Abraham, Isaac, Jacob, Moses, David, Job resurrexerunt: ergo & joan. Nam ipse præ exteris iohannes resurrectionem Christi tertio die futuram prophesavit, & tempis reprobavit, dum testio dicit: *venire certa, quasi è pulchro redi vivus surrexit.* Ipse ergo apertissime erat testis resurrectionis Christi, poteraeque dicere iudicis: *Ego sum joan, qui olim refureretur Christi prædicti, se proinde nullus sum à Deo ut id ipsum jam peractum esse teller.* Testor itaque hunc esse Christum à me prænuntiatum, cumque verò tercio die à morte fulcituratus es, heut ergo tertio die è ventre ceti fulcituratus sum, ut hanc eius lucifitationem prefigurarem. **P**ineda in Job 19. 16. Ubique illa verbis job: *Ego resum curvulam bellę metu, & in carne mea uidebo Deum salvosorem meos, probabiliter colligi, job resurrexit cum Christo. Hic enim est Iesus, id est salvator, quem te visurum predicas, ob meritum tuum tantarumque ad dictio- nium, quibus Christum patienter representavit.*

Ananog, ex Iona è ceto rediuvivo proba resurrexit. **J**onas in corporeum S. Irenaeus lib. 5. contra heret. cap. 5. & dicitur, cap. 22. ubi simile ex eodem offendit magnificientiam nostram in infirmitate, & obedientiam hominum. **S**icut enim, inquit, patienter fideliter abserbit Jonam a ceto, non ut abserbit nos, & in idem perire, sed ut eum omnis magis subducatur. **D**icitur & *propter glorificare Deum, qui in superabundantiam salutem ei donat;* & *fermam patientem facere inimicis, ut convertatur ad Dominum, qui ea liberaret a morte;* conterratis ab eo signo quod factum era circa Jonam, quemadmodum Scripta debet ducit: *Et reverbi sunt iniqui quinque a deo sua morte, &c.* Sic ab inimico patienti Deo benevolentibus abserbit a magna ceto, qui sunt antea pro varicosis, non ut abserbit in rotundis perire, sed protractione. **C**ontra illud pl. 12. 4. **M**em & si ambobus vero in medius iunctura mortis non tempe male: quoniam tu mecum es, ita refert in vita. **T**urritulus 1. 3. c. 1. & 4. **R**atio est prima, quia cum Deus aliquem vocat ad officium, vel flatum, cuius in fistulatum ei faciat salutem proximorum, simili dat gratiam & media ac hunc finiter

Cornelii in Proph. Min. xiv.

A 3 **amor-**

et mortis et clarificet Deum, &c. Et inferius: Hec ergo signant, nisi quis credi oportet futura interpretatio esse documentum? Quocumque locis in ceto sepulcro, indeque resurgentis funis fuit S. Maternus, & Petri discipulus, qui ab eo missus cum S. Euchario, & Valerio Treverorum ad evangelizandum, in ipso itinere Heli apud Selestatum febri valida corruptus defunctus est. Socij ad S. Petrum regredi ab eo baculum accepérunt, quem S. Maternus reliquit, ut postea ipse totidem annis supervixit, fuitque Apollinaris & Epiphilus Treverirensium & Coloniensium, quosibus jacuerat a sepulcro, part quod erat. ita habet eius & Chronica Leodiensi sum, & Odo Frising. lib. 2. Chron. c. 15 qui tamē pro diebus 40 ponit 23. Sicut ergo Jonas est cetero electus 40, diebus Ninivitis, ita S. Maternus relungens 40. annis prædicavit Treverensibus aliisque Germanis & Gallis perterritum.

*Utrumque
Elias &
Haboc.*

*et
terram.*

C A P V T T E R T I V M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

IOnas predicit, Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur; *Ninivitum suo rego agunt penitentiam in jejuniu, cibis, & emere. Hinc Deus eis parat.*

ET factum est verbum Domini ad Jonam secundō dicens: 2. Surge, & vade in Ninive civitatem magnam, & prædicta in ea prædicationem, quam ego loquor ad te. 3. Et surrexit Jonas, & abiit in Ninive juxta verbum Domini: & Ninive erat civitas magna: in centro triū dierū. 4. Et coepit Jonas introire in civitatem itinere diei unius: & clamaverit & dixit: Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur. 5. Et crediderunt viri Ninivitum in Deum: prædicaverunt jejunium, & vestiti sunt facis à majore usque ad minorem. 6. Et pervenit verbum ad regem Ninive: & surrexit de folio suo, & abiectis vestimentis suum à se, & indutus est facco, & sedens in cincte. 7. Et clamavit, & dixit in Ninive ex ore regis & principum eis, dicens: Homines, & jumenta, & boves, & pecora nec gaudent quidquam: nec palcantur, & aquam non bibant. 8. Et operiantur faccis homines, & jumenta, & clament ad Dominum in fortitudine, & convertatur viria sua mala, & ab iniuitate, quæ est in manibus eorum. 9. Quis scit si convertatur & ignoscat Deus: & revertatur à furore ira sua, & non peribimus? 10. Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala: & miseris est Deus super malitiam, quam locutus fuerat ut faceret eis, & non fecit.

Vers. 1.

ET FACTUM EST VERBUM DOMINI AD JOAHANNALEM SECUNDUM D. Videat Jonas est cetero liberatus statim adiisse Jerusalēm & templum, ut vota sua Deo solvere: simul iperbat Deum hinc sua poena & penitentia contentum fore, ut amplius visurum ut pergeret in Ninive: Cum ecce secundō Deus eum mittit, ait:

Vers. 2.

SURGE, ET VADE IN NINIVE, ET PRÆDICA PRÆDICTIONEM (minus excidi) QUAM EGO LOQUOR! Sebius, locutus sum c. t. s.

Allegor. hucus Jonas cetero quasi religsum prædicavit Ninivitum, ita Christus post reurrectionem suam per Apostolos prædicavit Gentibus, ita S. Augustinus verba recitat: c. 8. v. 1.

Vers. 3.

ET NINIVE ERAT CIVITAS MAGNA! Hebr. & Septuag. magna Dic; Chalda. magna coram Domino, id est reversa magna, & magna valde, ut veritatis Pagnin, magnum enim est, non quod hominibus qui parva mirantur, sed quod Deus optimus, magnum videtur; Ideoque Deutanti Ninive eiusque salutem fecit, ut ea de causa eō misericordia Jonas, & penitenti peperciterit, ut ipse ait, c. 1. Et B. his Theodor. Errat Suidas verbo Semiramis, ubi ait Niniven campum esse urbem a Babylonie. Ninive enim fuit regia Assyriorum, adiacens Tigri; Baylon Chaldaeorum, adiacens Euphrati: S. Hieron. veritatis *Ninive erat magna Dei*, id est maxima. Quem enim Dei sunt, maxima sunt: sic vocantur cedri & montes Dei, id est maximis, & altissimi. Altera Castro, Dei, inquit, id est divina, hoc est omnibus numeris absoluta, sicut Deo nihil deest, sicut absolutus & perfectus quoquaeverum est.

ITINERIS TRIUM DIERUM in Ita & Syrus, & Arabeis uterque. Primo, S. Hieron. Haymo & Remigius id accipiunt de circuitu Niniveri. Erat enim, inquit S. Hieron. annis utrumque triū dierū posset sinere circumferri. Secundo, q.d. Itineris tridui opus erat aebat, ut quis omnes eis viros & plateas perambularet. Unde ex Hebreo. veri potest, *Ninive erat triū dierum perambulatio*, ita Theophyl. Lyran, Vatabl. & alii. Verum hoc e-

xilius videtur, quinvis ob id Ninive vocetur civitas magna Dei, cùm etiamnum multa sunt turbae non ad eō magnas, quae tota habent flexus & reflexus, tot plateas, vias, foras, templa, circos, montes, &c. ut si quis omnia haec lostrare vellit, facilè triduum impendat.

Hinc Tertiū, Sanchez & alij censent Ninive, putat urbem cum suburbis, quæ utrimumq; longissima sit locata in magnis urbibus, suffit tantum, ut ad eas ab uno extremo ad aliud directa via pervadendum, opus fuerit quatuor tridui. Hoc enim planè significant hec verba: *Ninive erat civitas magna, in centro triū dierū*, scilicet eundo ab uno extremitate per medium ad aliud extremitum. *Et caput* Jonas *intervenit in civitatem in centro triū dierū*. Nota *et caput intrane*, scilicet in directum, non per flexus & reflexus viarum, multò minus per circuitum murorum; non enim in muris, sed in platea urbis prædicabat Jonas. Fuit enim Ninive maior Babylone, certeque utribus omnibus que ante, vel post eam conditae sunt, ait Ptolemy & Strabo, id est quæ vocatur *civitas magna Dei*. Hinc & Diidorius Siculibus c. 1. ait eum cùm a Nino primi condita esset, habuisse in circuitu stadia 40, id est millaria 60, quæ conficiunt leucas Galicias 20. muros altos suffit 100, pedibus, & ad eō latos, ut tres cursus finali per eos incedere possent. Si tempore prime conditionis pere habuit in ambitu leucas viginti, quod habuit post centum, ducentos, trecentos annos, quibus tempore accreverit Monachis orbis in ea residentibus? Demus habuisse viagiū circiter leucas in directo transiit, habuerit iter tridui: pedelitte enim iter diurnum est septem leucarum. *Roma magna* id tribuendum Ninive, quæ fuit, maxima.

Antecedens patet Primò in Roma, *etiam mures* *divertit*, inquit Vopiscus in eius vita, *sc̄ amplexu ut quinq; quinq; propt̄ milia mētrarum eīus ambiens remansit*. Sā circumferentia murorum Romæ erat quinq; quinq; miliarium (mille facient mille passus) ergo diameter, quæ est quasi tercia pars circumferentie, erat septendecim circiter milliarum: ergo longitudi (hac enim est

des.

diameter) Romae, à porta in portam per medium urbis erat septemdecim milliaribus, id est iuxta leucarum quod est ferd iter unius diei. Jam addi suburbia, que utrumque tanta, inē majora erant, habebit Romanum cum suburbis iter tridui & amplius complexam esse. Ceteris Plinius de Roma sit, experientia telli militaris uobis addisit, Tysbars, (quod Roma distat exinde octodecim milliaribus, id est iuxta leucis) Ostium, Aricium, Rurium, Neroni, ait Sueton. Offia tebas impia promovere, atque ad regis sa mate veieri urbis induceret definiri, etis non perficit: Ostia à Roma distat quindecim milliaribus. Insuper Diogenes, de suo uo scribit, omnia loca tress ubi katala sua ne mepibus esse, in qua si uenient magnitudinem Romae exquiere velis, fratre enim laboratur, & cibis suorum ubi definit nobis abiciuntur. Alius suburbana, inquit, ipsi urbi adhucare & innixa sunt, & spectaculum immensa longitudinis exhibent speciem. Sume vel suburbia via Flaminia Oriculum usque, iter est integræ dicti, iuxta ex adversa parte via Appia versus Neapolim, tantundem, inē amplius. (illa enim via ob Campanas delicias erat habitatissima, ut patet ex via Appia facile ingenti strata Neapolim usque) facili in Roma, & suburbis invenies iter tridui. Quocirca à suburbis tam late patentibus, denominare videantur Suburbicariæ regiones: ita enim vocabantur omnes que vicine Romæ, intra centumrum ab ea milia continebantur, ut eruditè docet nos Pirro Simondi lib. de hac re p. i. c. 1. Hinc Lucas afferit Romanum.

Totius uulsa quo frequenter

Gentibus, & generis, eocas si serba, capacem

Humani.

Et alias;

Una domus urbi est, arb' oppida plura claudit.

Lampridius scribit Heliogabalum servis imperiale, ut oceas araneas colligerent in urbe, atque eos colligente ad decim milia pondio, addicte Heliogabalum subiecit, vel hinc intelligentem, quam magna Roma esset. Rurum Lipsius lib. 3. de Magn. Rom. c. 2. clard probat Romæ fuisse facti quatuor milliones hominum, ut paulatim Italia deferta esset, cum, ut queritur Varto, multi malentes manus manuere in theatro, quam in atrio. Idem Lipsius lib. 3. c. 7. ex lapide Aeneanoro doct et sub Augusto ecclia esse circums Romanorum caput quadages centum milia, id est qui uer milliones, ex insuper sexagesim milia. Sub Claudio vero Tacitus, & aliis accensit sexagesim vicesecunda, & sexagesima quatuor milia, id est plene iesum milliones. Cogita quanta seruit urbs, quo tot capiebat incolas, Mediolapum, Neapolis, Venetia, aliae que amplius urbes vix contineant tertium millionis partem, puta trecentis milia civium.

Quinque. Secundum urbs Tartaria que Quinque dicitur, complebitur iter trium dierum, & multo amplius. Nam id afferit M. Paulus Venetus oculatus testis 1. de Reb. Orient. 64. & ex ore Oreti in Theatroribus in Tartaria: Scribit, inquit, M. Paulus, quem circa annum Domini 12. eo. ibidem habuisse conflatis, Quinque, acutens militaria ex giro comprehendadore, Idem Oretensis afferit. Punctis lapidibus bates duodecim milia, ergo sive tam alterius, ut habeat magis a crebro modo subter eos transcurat. Magni Cham de flatissimis praedictum triginta milium bates, urbis admodum magnifica est, & amara: unde nome quoque adepta est, cum Quinque cali cronta interpretetur. Idem, & ex eo Lipsius loco citato scribit. Quinque, secundum Condonem sexentam milia familiarium. Iecon. M. Paulus cap. sequenti, aut tributum quod ex regno Quinque anni annuinum magno Charo pendit, ascendeat, illi tamen excepto, ad quindecim milia milium surcorum, atque sexenta milia, quæ summa immanis & inaudita.

Chambal. Minor est Chambalu, id est regia, vel sedes Cham, id est principis, sic enim Tartari suum principem & Imperatorem vocant) que ut scribit M. Paulus 1. de Reb. Orient. cap. 10. 24. milliaris Italica in ambius habet. Alii dant ei 20. alii 32. Noster Nicol. Trigautius lib. 4. de Rebus Sinar, c. 3. & li. 3. c. 12. validis coniecturis contendit Chambalu, esse Pechinum, que et regia regis Sinarum, & Castagnum est regnum Sinarum.

Babylonis. Tertiæ Babylon, inquit Diodorus lib. 8. Biblioth. esp. 4. in circuitu habet flavidia 160. id est millaria Italica, 45. leucas Gallicas quindecim. Altera Babylon in Egypto, sive Memphis, que nunc Cyrus dicitur, Lutetiam Parisiorum quinque magnitudine superat, inquit

Aurelius, & per Nili ripas latissime diffunditur, adeo, ut Selymus Turcicus Imperator eam à suis licet expugnata anno Docim 15. ingredi non sit possum. De eadem scribit Ariost. in Polit. i. c. 2. quod, cum expugnaret, hostiles primam urbis partem obtineant, illi qui ex alia parte urbis habitabat, tertio die necierint urbem esse captam.

Thebae in Egypto, et ceteris Homero, Plinio, Strabone, Pomponio & aliis centum portas, vel, ut ali volvunt, Tlebar. centum aulas habuerunt: totidem olim principum domos, solitare fugiles, cum opus erat, decem annatorum milia effunduntur. Celebratur & Molius à magnitudine & multitudine domorum. Sigismundus Liber scribentrum numerum fuisse 41500. Celebratur & Parisi, ubi suburbiorum hodiernæ ruine octo leucarum ambitus superrante In Amerika magnitudine excellunt urbes Texmititan & Panama.

Quod si cui iter tridui in unius urbis Ninive diametro longitudinis nimium videatur, is adiungit aliam diametrum, latitudinem que priorem lecat, & cum ea facit quadratum. Magnitudo enim urbis Roma v. g. ex duabus liniis diametralibus fere interlineatis petenda videtur; una est quæ ducetur à Varicano, & terminatur in porta Pisæ, qua itur ad S. Agnetem; altera ducetur à porta dei populi, & terminaretur in porta Capena, qua itur ad S. Sebastianum. Id congruens ut de Ninive dicatur, eis quod ipsa non rotunda fuerit, sed quadrangularis, se proinde ex duabus diametris fere ad angulos rectos interlineatis, quarum extrema terminantur in quatuor quadratis angulis, eius magnitudo, id est longitudine & latitudo, dummet densiter videatur. Sicut Aristot. postulat, ex p. 1. indicat aliquis urbes adeo esse magnas, ut non tam urbes, quam regiones muris circumdatæ dici debeat.

Mytilæ. Ninive continens iter trium dierum, representant tres mundi partes, Asiam, Africam, Europeam, quas nostra loqua, id est Christus, per se & per Apostolos obeundio, ad penitentiam, & salutem convertit.

Tropoli. Vide quanta sit mutabilitas & vanitas rerum humanarum. Ecce Ninive olim maxima, dilatissima & urbis omnibus urbs, iam adeo septula potest, ut queratur quo mundi loco existent. Quare Ninive viceret vix inveneries, nisi rura & ruderia, & campi non Troglus. R. P. Johannes Antonius Mariet, qui ante quinquecentum milia Summi Pontificis Syriam & Melopotamiam obivit, Roma mihi narravit le suis in civitate adiacente Tigri, nomine Musali, quam indigenes dicebant eis Niniven, inde non procul offendebant sepulchrum Jonæ (quod magno Christianorum undique confluenter concurso & devotione visitari afferabant) adeo longum & latum, ut ex eo colligere licet Jonam penè fuisse gigantem. Insuper ingentes ad ice ministrorum reliquias, veteris antiquitatis indices. Porta urbem à Christians, Turcius arique Arabibus incolit, Armeno stamen ita ab rebellione. Tunc attenuavit, ut ubi pars etiam non curat, & ex quinque dominibus vix due vel tres inhabentur. Fieri potest ut veteri Ninive diruta, iuxta cana nova sit condita, dictaque Musali; ati Hieropolym, Tyro, Tuicolo, quin & Rome ex parte contigit, quamquam Ignorenus Dan vetus & certa illa indigenarum Musali traicio. Nam sepius Jonæ non in Ninive, ut ipsa afferunt, sed in Palastina extare docent Epiphanius, Doreth, & Ilidor. in vita Jonæ, ut dixi in proposito, nisi dicas Ninivas hoc sepulcrum non, licet alibi defuncti & se culto, erexisse quasi manu sollem, ad perpetuam tamq. vi. memoriam. Sed esto Musali ut eadem urba cum Ninive veteri, nihil illa habet veteris eius magnitudine & magnificencie. Idem est de Babylone, de Tani, de Ecbatani, aliisque potentissimis olim urbibus. Sic transire gloria mundi, sic transirent reges, sic transirent homines. Platina in Felice II. Pontif. telert Constantium filium Constantini magni Imper. dum post suceptum imperium cum triumpho Romam auro carpente ingredieretur, cives obviis saltus veneratum esse, ac dictitasse illud Cyneus Pyrrhi legati verum esse, ratiōcūdē reges in urbe Roma quis erat. viii deinde palatini, Pantheon, templis, columnis, squis ductibus, arcibus triumphibus, &c. obiit usque, sc tandem dixisse, naturam vestrum omnes in urbe est.

sumus interrogasse, quid de Roma sentiret, qui id tan-
ta si placere respondebat, quod dñe dñe Roma agne
morsibus ac aliis, ut Philippiensem decebat locutus.
Verè Seneca: *Quocirca sapienter monet Sanct. Christof.*
homil. 32. in epist. ad hebr. in morali, ut nades adfice-
mus non in terra mox esuras, sed in celo in eternum
duraturas. *Nemus*, inquit, in revitate qua esura effa-
ne morsis adficeas. Non adficeamus in hoc mundo, sed per pa-
ludem enim esuras es, & cumla perditum ibane. Et
quid dico quid mundus esuras es? nos ipsi ante ruinam
eius perdimus, & tormenta sua patimur, &c.

VERS. 3. **COPIT JONAS ENTRATORE CIVITATEN-**
TINER DILECTUS] **Jonas**, inquit Sanct. Hieron-
tymus, præcepit & superseruit: **nemus frigidi mortis, tam tristum**
dilectum, unius est dei supplicatione compitum. Quid dictum
S. Hieronymus duplicitus accepi potest. Primo, q. d. Jo-
nas distans a Ninive itinere trium dierum, ut Deo ce-
lerimodo obediret, totum hoc iter usque peregit, eo-
demque die quo ex loco ubi cuncti evocavit discellit,
pervenit apollitus Ninivem. Secundo, q. d. Jonas
ad eum felinante obivit concionando totam Ninivem, ut
uno die eam peragraret, cum aliud id exigat triduum.
Verum ne uter ieniss huic loco congruit. Non prior,
quia litter Ph. nicius, ubi a ceto expletus est Jonas, di-
stet à Ninive trecenta leucas: quod iter est ut minimum
triginta dierum. Si enim Ioseph dicas cum euctum in
Pontum Euxinum; Respondeo, hic Pontus à Ninive
distant centum triginta leucas, idque per arduos montes:
ergo ab ea disti itinere tredecim dierum ut minimum.
Non posterior, tum quia dicitur, *Carpis invenit revolu-*
tim: ergo ipse tunc vias eius non complevit, nec pera-
gravit, nec peragrare compit. Tum quia iuxta illam ex-
positionem dicendum fuit: Jonas peragravat civita-
tem die uno. Jam vero non hoc, sed opolitum dicitur,
felicit *Carpas invenit revolutam triuere durum in uno*.
Quocirca aliam meliorem interpretationem subedit S.
Hieronymus. dicens. *Quod sicut qui ita simillimer*
surreligant, quod in terra tanta cum urbis parte prædave-
rit, & ad regnum transfiguratio predicationis firmo perver-
serit. Senius ergo est, q. d. Jonas ingressus est primum ur-
bis partem, quo uno die poterat perfringari: Jonas ter-
ram urbium partem predicanter obivit, euilique viros &
platos concionando iustificavit. Ita Remig. Albert. Hugo,
Lyran, accedunt Theodor. Vatabl. Aria & Caffro.
Verum hi censent Jonam non recta via procelisse, sed
per flexu platercum gyraffe, vicolique obliquis obcur-
boe circumcidere prædicasse.

AD HUC QUADRAGINTA DIES] Ita Hebr.
Chall. Aquila, Symmach. & Theodor. Quare versio
Septuag. quo sequitur Orig. Chrysost. & ali Graci, at-
que Arabicus Alexandrinus, depravata est. Habet
enim, *Alduc. tri dñs*: forte libertati *superesse*, id
est quadragesima, scripserunt per abbreviationem; unde
alii describentes legerunt scripseruntque *tri*, id est
tres. Aut per ciphras, pūa per literas, scripserunt *tri*,
qua index est quadragesima, & eroio, vel manus appa-
rente altero eius apiculo, pro *tri* legerunt; gamma, qua
index est trium: prædictum quis præcessit mentio trium
dierum (hoc enim erat iter Ninive) quos conditione
specierunt, vel trajectio eorum pulstarunt defini-
tores eius eodem cum hice diebus prædicacionis Jonae.
Magna enim scriptorum aliquorum est ignoranciam, ma-
gna aliorum oīcatoī, magna aliorum in tantis volun-
tibus desideribendo fatigari, ut facile uolum
supponant & scribant, ut exponet indies expior. Ali-
qui clementem lonom per linguis dies minime nosserunt:
nimisimum primo dies prædicacionis fuit dixille, Alduc
quadragesima dies: secundo, Alduc triginta novem dies:
tertio, Alduc triginta octo dies, & ita consequenter,
donec perveniret ad tres ultimos, tuncque dixille: *Alduc*
tri dñs, &c. felices expediebat nos, *una seu penitentiam*
alium, sicut Iudei. Petri lib. 4. epist. 140. Idque
ex traditione scivisse Septuag. & hic exprimere voluisse.
Verum haec coniectura diffusa est rectu, qui consenserit
habet, *Alduc quadragesima dñs*; & incerta est, nec ad-
modum probabile. Non enim videntur Ninivites vige-
und ultimos tres dies distulisse penitentiam. Quocirca
prudenter Theodor: *Credibile est*, inquit, *enam Septuag.*
concedens alii posuerit numerum (quadragesima), *sed*

qui initio scripserunt errasse in hoc, at deinceps in omnia
exemplaria permanescere errorum. Porro August. lib. 18.
de Civit. c. 4. cenit genuinam lectionem esse, adhuc
quadragesima dies; Septuag. verò versificata, adhuc tri dñs.
Sic ut mysterium quod bi latet de Christo significarent. Se-
re, inquit, per quadragesima dies, fide per triduum, idem
igit significatum est Christus, per quadragesima fideliter, quia
tri dies pergit cum discipulis suis post resurrectionem suam,
& ascendit in celum; per triduum vero, quia die tertio
reflexus est q.d. In quadragesima diebus ipsius quare, in quo
triduum poteris inuenire: illud in speciebus, hoc in raptis
resurrectione reponit. quorum unus per Jonam Propheta-
tam, alterum per Scripturam interpretatione prophetam, tu-
men unus arguitem Spurious dixi. Hac forte de cuncta
Sancti Iustini contra Tryphon utrumque lectionem iunxit
& communiuit. Legit enim: *Adhuc quadragesima tri*
dñs, &c.

Allegor. Jonas est Christus, Ninivites sunt Iudei, Ni-
nive est iherusalem, que quadragesimo anno à prædi-
catione Christi evenit etià Isto & Romanis, ita Eusebi.
in Chron.

B. Mystice, numerus quadragesimus est symbolum pe-
nitentiae, quo subtiliter philosophatur Sanct. August.
lib. a. de Doctr. Christi. cap. 16. Hinc Sand. Gregor. in
Inquisitoria lue & mortisitate Romana, qui extitit
Pelegrinus Papa, cui Gregorius in Pontificatu succellet,
horatus est populum ad penitentiam exemplo Jonae &
Ninivitarum, publicaque litania, easque septempli-
ces indicat, quibus placatus Deus perlem fitit. An-
gelus enim flans in mole Adriani (ubi etiamnam eius lo-
cus & imago visitur, indeque moles huc vocatur castel-
li S. Angelii) evaginatum gladium, quo cives feriebat,
vultus est in vaginam recondere, ne vacuumque in proc-
essione infernabatur imago B. Virginis, nec crufis, pellebris
& flammeis videbatur dissipari, purgari & leneari.
Exhortationem eiusdem verbum referit Iohannes Diaconi-
nus in eius vita l. 1. c. 40. ubi inter resulta ait: *Perveneras*
namque Nivarioribus talipsa tradidua per penitentia abstergit.
Marthus quae voda; ceteris ad precem judei flebit, si a
penitentia non periret evaginatur. **Trouite cum contritione**
C *cor recte operibus eratina die ad significationem itamam*
de votum casus laborem mente veniamus; qui sumi omnes
pacem amus, final omnes male quia *separamus deploremus*,
ne difficultus iudex dum culpas nostraras nos punire confidet;
ne afflictio nostra prospera damnationis parat. Rursum S.
Petrus ex Ordine S. Dominici einiminius predicator &
Martyr anno Domini 1351 Aprilis die vigilia nostra, que
Ecclésia in officio divino eius festum celebrat, in suis
concionibus iugiter hoc theme proponebat: *Alius qua-
dragesima dies, & Nivae subvenietur, silique tanto ardore*
spiritu populum incendebat, ut omnes pallium peni-
tentiamenta agerent, eamque publicam. Diebat enim:
Tu o Mediolanum, tu o Parma, tu o Cremona et al-
teria Ninive, si non agas penitentiam tuorum iecelerum,
illico videbis tuum ruinam: flagellum Dei imminet tibi
converte te ad Deum, & age penitentiam. Docet ergo
hunc Jonas, & ex eo b. Gregor. & S. Petrus Martyr, concor-
natores populo debere proponere misas & teneores ir-
te: mortis, judicii, gehennæ, sicut acriter urgere
peccatores ad penitentiam & odium peccati, ut eas eva-
derint, Deumque sibi concilient. Hi enim sunt mallei
conterentes petras. Alii oratores sunt quasi musici, quia
suas dumtaxat mulcent & iclaponit.

E **NINIVE SUBVENTET**] **Cum regno &**
monarchia Assyriorum, que transferetur ad Nabucho-
donos & Assuerum, ut habet: Septuag. Tobise 14. 6.
id est ab Babiloniis & Medos, uti patebit Nabu. 2. 8.
**unde Ioseph. lib. 9. Antiq. 11. *Jonas*, nūt, in medio ex-
tato prædicauit, quia post brevissimum tempus. Alduc præci-
patum perderent. Nota. Haec joor propheta hinc comuni-
natoria & conditionata, q. d. Ninive subvenietur, oīli
penitentiam egredit, nisi mutet mores, itaque impetrat à
Deo han excedi lenientiam tolli aut suspendi; sicut de
facto ego non sublationem, sed suspensionem impetrar-
vit, uti dixi in precesso. ita Orig. hom. t. de penitent.
S. Hieron. hic, & S. Gregor. 19. Moral. 18. S. Thom. t. p.
q. 20. a. 7. q. 1. Alius respondet S. Gaudentius tract. i.
ad Neophyto: *Alduc triduum, & Ninive coeterum.*
Verum, inquit, prædictum: *nam roerit iniquitas mea*,
*qui permituit. Sunt diflat eam in eternitatem deus Deus, lo-***

Moral. de
peniten-
tia publis-
cia.

minibus, ita diffidat sensus mei a sensu scriptoris, & aqua. A Annalibus anno mundi 1214, & aliis. Favet S. Hieron. in c. Amos v. 1. Vbi explicans titulum Amos, quo die prophetatus in diebus Ozier regis Iuda, & Jeroboam regis Israel, quando, inquit, apud Arzatu, urbe iisque Cilicia regnabat Sardanapalus, de quo insignis Orator, Tarpes, inquit, varis quoniam nomine, & apud Lannes Procas Silenus, cui Amulas expulso Numeratore successit in regnum: quod interficito, congregata palmarum manus Roma, & suu nominis condidit civitatem. Ergo Amos, ac conlequerens Ionas (fuerunt enim corvi) prophetavit tempore Ozier, Jeroboam, & Sardanapali (hi enim & furentur pariter civi.) Rursum Ionas prophetavit tempore Jeroboam, ac coelequerens Sardanapali, clare dicitur a Reg. 14. 25. Favet & S. August. lib. 18. Civitas, 27. ubi docet prophetavit Ionas. Amos, & Oice sub haec imperi Ayriorum, scilicet eo ruenente, cum Roma condici inciperet, quis eorum prophetie de Christi patiente & resuilitato, Romanis & Gentibus ad Christum converterebat. Favet & Euseb. Chronico, qui Ionom confignat sub tempore Sardanapali. Dices, Eusebius, dicit Sardanapalus regnasse 30. annis, & vigesimalium ultimumque eius annum confignat anno leto Ozier regis Iuda, qui fuit annus 18. Jeroboam regis Israel, postea verò anno 17. Ozier qui fuit 19. Jeroboam, Arca vero in Media regnante 11. ita credit: Propheta sanus ab Hebreo Oier, Amos, Iasai, & Iona Propheta. Ergo 11. anni post mortem Sardanapali prophetavit Ionas: non ergo prophetavit Sardanapali regnante. Reip. nego conlequeriam. Nam non prophetabat, non significat initium prophetie, & non enim hi quotu[m] experunt eodem anno, puta 17. Ozier Propheta sed confundit tempus quo flerent hi Prophetae, q.d. Sub hoc tempore, puta ante & post annum 17. Ozier, prophetabant Oice, Amos, Iasai & Ionas. Cum eniam conflet eos multius annis prophetarier, & de anno certo quo linguis operant boni certet, recte Eusebius in genere & conclusu ait hoc tempore eos prophetarier, id est flouruerit. Cum enim in chronologia confignatur tempus quo quis Propheta, Doctor vel Episcopus flouruit, non confignatur annus primus quo eripit, vel ultimus quo finit; sed potius medius: in medio enim aetas, prophetariz & doctoratus solent flovere homines, tum gratia, tum laetitia, tum auctoritate.

Confirmatur hae intentio Primo, quia passim Telescopio Chronologo Sardanapalum dicunt fuisse corvum Jeroboam, sub quo prophetavit Ionas. Excipio unum Genes. 10. 11. Simeon & Iuda fuisse Iona, qui in Scriptura vocatur Arshaddos, siveque filius Semenacheri, post quem in Scriptura nomen ponitur rex Ayriorum. Arshaddos enim regnauit du post Ozier & Jeroboam, sub Ezechia & Manasse. Verum hec sententia Genebrardi ab aliis Chronologis passim reficitur. Secundo, quia idem contentiunt in Sardanapalo perisse monarchiam Nineviam, & Ayriorum, & post eam ponunt regnum Arbasii, & Medorium; Ionas autem misitus fuit in Nineviam, cum illa opibus, & regno floruerit: ergo non post Sardanapalum, sed eo regnante. Tertio, quia Sardanapalus fuit laetiorissimum, & dissipauit luxu ac vita: regem suum lecuta est Noe. Tertio. ha ergo sunt viae ob quod exceditum ei intotent loas. Quarto, going licet paulo post Sardanapalum ex Scriptura conflet Niniva restituente fuisse regnum: ac in Qazaria. De regnante Phul, Teglatphalar, Salamanar, Semenacheri & Alashaddo: tamen hi non regnauint cum Ozier & Jeroboam, sub quibus prophetavit Ionas; sed post eos. Rursum in fratre Sardanapali & translatione monarchiarum, lat videtur fuisse punita Nineviam, ut non opus fuerit post illam exmittere Ionas. Infelix Ionas miserum eis ante eius strages, patet, quia misitus est ut eam conminaretur, & prædicaret quafi futurum. Ex dictis colligitur, quod Sardanapalus audiens lone oracula & minas, convertitur, exercitus penitentiam cum suis Ninevitis, sed eo rediente paulo post ad solicas delicias & vita, ad eadem redierint & Ninevitis, qui facere solent concubinari aliquis vitam aucti. Vnde tunc Deus excitavit Arbasem, qui Sardanaphilum & Nineviam invaderet, eumque copret ad palamii fuisse incendium, & monarchium transferret ad Medos, de quo dixi in proposito.

Vers. 6. ET PREDICAVERUNT (indexerunt) IONI & IUM per magistratum, inde per regem, ut videtur: rex exponit hoc ieiunium Ninevum indicivit v. nec aliis toti Nineviae hunc indicere posset nisi rex. Et ergo hic hydrologia. De Primo enim perceperit oraculum hoc lone ad regem, ut legitur v. 6. quam indicivit sit ieiunium, ut sit hic v. sed voluit Scripta prædicatione lone subiecto obedientiam totumque opus Ninevitarum, scilicet quod crediderint & penitentiam egerint in ieiunio & cilicio; & deinde per gere ad segem; & enarrare eius sensum, & gesta de qua subdit.

ET PERVENIT. Id est, quia pervenerat. Dat enim causam publici ieiuniis & penitentie Ninevitarum, quod nimis rex inauditas oracula minas lone, edictum ieiunii & penitentiae proponuerit, & promulgarit per totum urbem.

Queres, quis luit hic rex? Respondeo, Probabile est fuisse Sardanapalus, quem Diodorus, Iustinus, & alii etiam Gentiles Historici ponunt ultimum monarchum Ayriopolitanum, quo monarchia translata fit ad Medos per Arbasem Medie Praefectum. ita a Castro, & Tornigellus in

Quatuor. Iona: & prædicto licet paulo post Sardanapalum ex Scriptura conflet Niniva restituente fuisse regnum: ac in Qazaria. De regnante Phul, Teglatphalar, Salamanar, Semenacheri & Alashaddo: tamen hi non regnauint cum Ozier & Jeroboam, sub quibus prophetavit Ionas; sed post eos. Rursum in fratre Sardanapali & translatione monarchiarum, lat videtur fuisse punita Nineviam, ut non opus fuerit post illam exmittere Ionas. Infelix Ionas miserum eis ante eius strages, patet, quia misitus est ut eam conminaretur, & prædicaret quafi futurum. Ex dictis colligitur, quod Sardanapalus audiens lone oracula & minas, convertitur, exercitus penitentiam cum suis Ninevitis, sed eo rediente paulo post ad solicas delicias & vita, ad eadem redierint & Ninevitis, qui facere solent concubinari aliquis vitam aucti. Vnde tunc Deus excitavit Arbasem, qui Sardanaphilum & Nineviam invaderet, eumque copret ad palamii fuisse incendium, & monarchium transferret ad Medos, de quo dixi in proposito.

ET SURREXIT (rex, putus Sardanapalus) DE SO-

antea dixit, *anno riti facie veliamur, et cinere conspergantur*. Idem docet S. Ambros. Iter, s. quia habuerunt eum in Dominice. I. Quadragesima, & S. Ephrem leste de Iona. Idem diuersiter docet Andreas Vegl. i. de justific. cap. 5. *Nos vero, ait, ut verisimile est, multas habemus qui ad accepta gratia aliquando excederunt, et tamens subito ad predictationem Iona Deum agnoscit, et per penitentiam non solum intermissione mortis periculum evitavit, sed et Cetero, et Chrysostom. ait, *multa magna coronam accepit, faciliusque est, ne Angeli, aut (I. de Peccatis, med. c. 3.) ceterarum communiorum Propterea, quam humiliata penitentia. Idem docent alii, & inferius S. Thomas, p. q. 8, art. 7 ad 1. Favel. Comil. Trident. l. 1. f. 4. cum enim agere de Attritione dixerit: *Et quoniam sine Sacramento peccare ad infusum perirent peccatores nequeat, tamens ad Desiratum in Sacramento penitentia impetrabamur dicens; mos adipsum probat exemplo Ninivitarum, atque: *Hoc enim nomen nullus concupit Ninivitae, ad Iona predicationem plena terrorum, peccatorum agmina, et mysteriorum a Deo imperparum, icilicis Dei gratiam per penitentiam, sine contritione: nec enim tunc institutum erat Sacramentum penitentiae, quod postea iudee nova Christus instituit. Sicut Ninivite per timorem dilipuerunt se ad virtutem penitentiae & contritionis: ita Dei misericordiam & gratiam imperparunt: ita Christiani peccatores per timorem & attritionem se disponunt ad Sacramentum penitentiae quo peccatorum veniam, & Dei gratiam concomitantur.****

*Ex dictis Nota, quanta sit vir penitentiae, que tantus ubiq. tot tantum sceleris abolevit. Den. iterum placuisse, flagellum ex exitore, imo eius gratiam, & iustitiam impetravit, aquila Ninivitas ex filii gebenna, fecit hinc calix ex manibus diaboli, fecit amicos Dei; ex iniuria, iuniperi, infidelium, sceleratis, fecit justos, pios, fidèles, sanctos, ita S. Chrysostom. Tertull. Ambros. August. & alii tract. de penit. Audi S. Ambros. de Peccatis. *Ninivitas indicare sub necessarium peritit veniam ipsi corporaliam humilitatem illigat caligine, indeinde pro vesti claram, & pro agnenti cibere et peragere, ac praeferre animo pudorem lambo. Mortem suam lacrymas funerari, & uitium plangentes profringentes: etiam suam genititudinem publicare, & actiones suorum pandente arcana faciunt. Omnis atus et facies indigentie ingrediuntur si aptas officias, defensas uniuscuius, decimus orationis, negata quoque misericordia alii memori laetentur; et atus neccidit proprii peccatis infelicia, onera sufficiunt aliena; cibum suum mutuo pecunia duberunt. Unus andebatur per terram circuari epulans superfluum sacrum, & per omnia ecclesias felicitate regnabat latenter plangentem, et, ut feme dixerit, terra magis confusum inplorans, sed et facies ipsa vocis penitentiae perfringunt. Impletum est quod scriptum est in Eccl. 3. 1. Oratione humilioris se habens penitentem: denique qui fit placebit a sensu Domini, secundum Iesum regidam, sic demissus iratum, &c. Præclarus S. Bernard. de S. Andree, penitentiam vocat ultracis uterum alacritatem virtutum, idem art. 71. in Cant. Cibis eius (Chrysostom) penitentia mea: cibis eius satis mea, cibus ego opus. Manduc cum argos, gloriari cum infelice, & decolor cum immotu, degener cum transformo, nam cum conformor. Idem iter. a. in Vigili. Nativit. Exultare secundum angelos quando cum vestiis aliis et penitentiam. Caritate fratres, curate: non sibi angelis sed et ipse angelorum nos crederi expelleri. Idem art. 70. in Cant. Lycyma penitentiam, unum cum angelorum. Plura si cupas, vide quod annovit a. Corinthus, 7. 11.**

Quis scit si convertatur? Si non est in Hebreo, sed subintelligitur: unde eo omisso Chalde. & Asia si virtus, quis est quod in membrum sui culpa sunt, convertatur ab eis, et mysterio erit super eam a facie Domini: quasi hic penitentis certa spes detur venienti, non certitudo miser cordis consequendae. Verum melius Nostr. Septuag. Pagan. Vatabl. & alii iudeuidianis tñ, quasi Ninivites incerti sint de venia, de eaque dubitante, & haec res inter spem, & metum suspens, planius enim & usitatis est in Hebreo ad illud, Quis tñ, subaudire & supplerre unus voculam, si quam multa habeat. Quod si manus suis culpa sunt. Addit. Hebreo. Viii. 1, eis interrogati- vum, & significare quis, non qui: quoniam significatur per de demonstrativum.

Dubitant Ninivites de remissione, non culpe, sed penit. q. d. Quia scit ut per penitentiam nostram Deus placevit, revocare teatentiam de evanescendo Ninive? Simili modo Deus condonavit adulterium Davidi, sed punivit eum morte filii ex eo geniti. a. Reg. 14. 19 Unde Franc. Sus. tom. 4. de penit. disp. 17. lect. 9. ex his Joni verbis & similibus Job. 14. docet neminem, quantumvis iustus sit, posse satisfacere de condigne pro pena occidentali, seu extraordinaria, qualiter erat hic everlio Ninive; ita nec posse aliquid facere, quo infallibiliter talis pena remissione non sequatur. Unde S. August. in ps. 50. De incerto, sit, penitentiam egerunt, et certam misericordiam merebantur. Et S. Hieron. Ideo ait, ambiguum potius, ut, dum bominis dubius esse de salute, fortius penitentiam agant, et magis ad misericordiam provocent Dominum.

Secundo, sibi hanc dubitationem extendunt ad remissionem culpe: licet enim certissime sint promissiones Dei, quibus penitentibus promisi veniam; tandem incertum est an homo implat conditionem, quam ex igit promissione. Unde si sufficienter dispositus ad gratiam; nimis quid sit vere contritus ex amore Dei; non estritus tantum ex timore penarum. ita Gregor. de Valentia e. 2. tract. de Gratia disp. 8. q. 4 & Card. Bellarm. 1. de lusione. cap. 5.

Etenim sciat Deus? I. Hebr. Et penitentiam agat, vel præparandam datur Deus. ita Septuag. Pagan. & Vatabl. Hinc veteres hareticis, ut Marcius, Menes, & alii censebant Deum veteris testamenti non suffit verum, non perfectum respectu in quem cadat dolor, & penitentia. Obviciabat ergo Marcius: Culpa nostra est Dei, quis iniusta nos penitentia penitentiam gesit. Resp. Tertull. contra Marc. cap. 24. aliove est penitentiam hominem, alienum Dei. In Deo enim nihil aliud intelligunt quam conscientia sentientia priors, que etiam sine reprehensione possit admitti in hominem, sednam in Deo, et non omnis sententia carcerativa, quam pro rerum vacillatione se accensu fieri ostendit.

Pulchrit S. Chrysost. hom. 1. de penitentia, docet in Deo non esse penitentiam, quia non vult, nec optat malum; sed tantum minatur ut, ne cogitat illud diligere. Contra, inquit, religiosa quia alienum est mala prædicta. Ut non facimus quod prædicto. Tropetra et penitentia ministrari est, quia gubernant nos inducunt. Tercero, hoc verum, ne facit committere. Ibidem offendit quanta fuerit via servioris penitentiae Ninivitarum: Quis, inquit, servis dubius tantum peccatorum operis fulgere valuerat? et quanta clementia Dei, enim ducens penitentem coruens propter peccata. Quis enim propter extatio, eruct, atque malitia cum altera penitentiam aliquid, brevi tempore, manu manu longe tempore peccata delere potest. Ubi advenire. Chrysost. opinari Ninivitas statim ad predictationem Iona penitentiam agisse. Cum ergo Iona predicaret: Adhuc quadragesima die, et Ninus subvertitur, sequitur ei per 40. dies penitentiam egisse. Verum quia Chrysost. legit: Adhuc seces dies, et Ninus subvertitur; hinc ceniebat eos tantum per tres dies penitentiale. Idem hom. in psalm. 7. Homines, inquit, post hostiles, minantur supplicium, et recipiunt iniquitatem: At non sic Deus, sed contra omnino, et prædicti, et differti, et verbis terret et ad alios facit, ut que minatur non afferas. Hoc etiam est in Ninivitate. Nam illi quecumque arcum tecendit, et gradus vobis, et sancta parentum, et ultima non inflixa. Amos ibi videtur Propheta verba esse arcus, et ieiunium, et gradus ascens, quando dicit: Adhuc seces dies, et Ninus subvertitur, sed et reuinatur, non emisisti, non deducisti etiam eras apicem ne emisistis, sed ut responderemus.

Et miseratus est Deus super malitiam] Versio. Malitiam, id est afflictionem; Hebr. penitentiam cum justa per malum quod illis ingredi decesserat. q. d. Revocavit lenitatem punitionis, & excidit latam in gressu: quia videns penitentiam, eorum malitiam est. Tropolog. Abbas Joachim apud Calcedoniam collat. 17. capit. 35. Hoc exemplo Dei, inquit, edocemus, non debere nos obfuscamus in nobis definitionibus, perdurare, sed committimur ex necessitate propositam elementum mitigatione molere. Ut subtilis peccantibus, la culpem nolcant, & veniam petant, parcamus; huc Ninivitis pepergit Deus.

CAPVT QVARTVM.

SYNOPSIS CAPITIS.

DOLES JONAS NINIVITIS CONTRA ORACULUM SUUM PARCI. IN HOC DEUS EUM PER UMBRAM HEDERA VERNAMQUE CAMP-

correspondem, corripit & erudit.

ET afflictus est Jonas afflictione magna, & iratus est: 2. & oravit ad Dominum, & dixit: Obscuro Domine, numquid non hoc est verbum meum, cum adhuc essem in terra mea? propter hoc praeoccupavi ut fugerem in Tharsis, scio enim quia tu Deus clementis & misericordes, paciens & multe miserationes, & ignoscens super malitia. 3. Et nunc Domine tolle quod animam meam a me: quia melior est mihi mors quam vita. 4. Et dixit Dominus: Putasne bene irasceris tu? 5. Et egressus est Jonas de civitate, & sedit contra Orientem civitatis: & fecit fibram umbraculum ibi, & sedebat subter illud in umbra, donec videret quid accideret civitati. 6. Et preparavit Dominus Deus ederam, & ascendit super caput Jonz, uteset umbra super caput ejus, & protegeret eum (laboraverat enim) & latratus est Jonas super hedera, Ieritia magna. 7. Et parvus Deus vernam alcensu dilaculi in crastinum: & percussit hederam, & exaruit. 8. Et cum ortus fuisset sol, prcepit Dominus vento calido & urenti: & perculsus sol super caput Jonz, & afflatabilis & petivit anima sua ut moreretur, & dixit: Melius est mihi mori, quam vivere. 9. Et dixit Dominus ad Iosiam: Putasne bene irasceris tu super hederam? Et dixit: Bene irasceris ego usquead mortem. 10. Et dixit Dominus: Tu doles super hederam, in qua non laborasti, neque fecisti ut cresceret: quia sub una nocte nata es, & sub una nocte perieras. 11. Et ego non parcam Ninive civitati magna, in qua sunt plusquam centum viginti milia hominum, qui nec sunt quid sit inter dexteram & sinistram tuam, & numerus multus?

VERS. I.

ET AFFLICTVS EST JONAS] cum elapsis qua-
dragesima diebus vidit oraculum suum frustrari, &
Ninive non subverti, ut ipse pradiixerat. Afflictio-
nis cauam variam dant: Primo, S.Hieron. & Re-
mag. centim enim afflictum ex amore populi suis quod
fecit Gentium salutem fore ruinam Israhel. Cum ergo
Deum vidaret misericordiam exhibere Ninivitum, cene-
bat eum subtrahendam à Iudeis, & ramque Dei illis immi-
nere; & ea de cauam tunc operre inclinuit. Secundo, Aras
cementum eius indeclusum partium Assyria, ex quod sciret
per eos puniendos, & vallando Israhelitas. Verum hoc
gratis dicitur. Tertio, Vt stabili certe cum doluisse, quod
Iudas incitauit tot minus Propheta, tam duri effi-
cient ad penitentiam, cum Ninivite ad eam tam effient
faciles, ut uno eis oratione compungunt, totos se de-
derent jejuni, facto & ceneri. Verum aliam cauam das
jonas.

Dico ergo eum afflictum suffisse, ex quod videtur
Deum parcer Ninivitis penitentibus, ac consequen-
ter suorum oraculorum, quo eum eventundam prædicterat,
reddi vacum & falso, id eoque timeret ut irradie-
dum, & habendum fulnum Propheta. Ninius ergo
& iudicatus amor honoris proprii, sicut causa hujus
afflictionis, impatiens, & ira lone, unde optat mori-
ri potius, quam cu[m] ignominia vivere, inquit Thaso-
dor. ita & Theophilus. Albertus, Clarius, Dionys. &
alii, Ita & S. Ephrem item de jona, qui Ninivitas ha-
Jonam consolantes inducit: Noli contristari si jona, sed
gande; quae novam vestem agimus: per te enim bona re-
trahimus, per te uasiformem Deum agnoscimus. Non es
mentitus, ne temerari: subversa enim nostra est malitia,
& exaltata fides in manu tua. Nam angelus in excelsis
gaudio perfundens, merito iuste super terram in eo
gloriari, & cunctitate debet: quia Deus de nobis gaudet in
caelis.

Nota. Optat Iosias rem iustam, unde non peccat mortaliter: optat enim ut Ninivita ob peccata præterita pu-
niantur, utique sententia Dei in eo lata non revocetur,
estlo penitent. sic enim iudex latronem ob furtu iulpen-
dit, et lo eum peniteat. Sed quia id optat indistretto zelo,
& vano fine; nimur ut honori suo confundat cum tan-
to Ninivitarum danno, peccat venialiter. Hac ita se ha-
bere, patet ex verbis Jonz, & ex verbis Dei cum redar-
guemus, v. 11, cum ait: Erige non parcam Ninive, crux
magaz, in qua fui p[ro]fugiam, restum regnum milia
bonorum.

Moraliter disce, qualem perversus sit zelus indiscretus,

A quamque displiceat Deo. Jonas enim cogitare debebat, teque condolari quod magis hic ageretur honor Dei, qui miserae Jonas, quam tuus, & Deo cura forte honoris suum, ne habebat mendax. Rurum cogitare debebat oracula Deiminacia solere esse conditionata, ideo que præmissi Deo, ut homines indicant ad penitentiam, itaque sis parcas: Mutatis enim rebus & personis, mutatur decretus, & sententia Dei. Quocirca haec mutatio non est in Deo, Deique decretu, sed in ipsi reis & peccatoribus. sententia enim Dei est hoc: Morieris peccator, si videlicet in peccato perficias; quod si non perficias, sed penitenter; non morieris, sed vivas, Ezech. 18. 21. Discretus & plenius Michras cap. 2. 11. eum certum exitium prædicere impis, indolentes eorumque vitam suis honori præponens: Utramque autem, non effrenatam fortunam (propheticum) & mendacium ponit logare. Verum Jonas passione actus, hoc non confidebat; sed, uno honoris loco intentus, ut ieiuniandi homines sui nominis stu: Namquid non hoc est verbum meum, B inquit, cum adhuc essem in terra mea? propter hoc præoccupavi ut fugerem in Tharsis. Sis enim quia in Deo clementis & misericordia es, parentis & multe miserationis, & ignoscens super malitia; Chish. & mentitum revocabas, quo minus malefici infligas. Scis hoc o[ste]r jona? cur ergo idem non facis? cur iram clementis non temperas? cur Deum tuum non imitas? cur clemens, id est divinus es, non vis? Hinc liquet Iosamus, & Propheta non habuisse spiritum propheticum, quasi habitum permanentem, sed subinde ab eo delectus tuus, fibrique relictionis, ut patet eis esse homines exteris similes; tumque actus ipsius naturali & humano, non divino, quedam ejus & dixile à charitate, exquitate, & veritate aliena; uti fecit hic Jonas.

Sami si indiscrēto zelo laborabat Jacobus, & Iohannes Apolostoli Iacobus 9.34, cum Samaritus indignantes, eo quod repulserent Christum, dixerunt: Domine tu diximus ut quis descendens de celo, & regnans illas? quoque reprimens eos Chirillus: Ne[on]tus, ait, cuius [spiritus] est filius. Filius hominis non temet animas perdere sed salvare. Si quis zelo laborabat S. Carpus, cuius haec de viliorum Iongani led memorabilem recentet. S. Dionys. ep[iscop]. 8. ad Demophilum. Simili laborabat Acacius Episcoput in Concl. Niceno, qui cum duriori te probareret in reci-
piendis ad penitentiam, in qua si fide aberraverant, audiuit à Constantino Imper. O[ste]r fidem a terra in calam confitit, & solusque per silam in calum concin-
de, ita refert Hilitor. Ecclesi. p[ro]p[ter]a. 4. Alius in eis similis
in viro

à vero sancto audivit: Si hic errans ibi festis tuo fungitur,
nisi fratris Christi, recipere non oportet; nos finiterum
exire Ecclesia & canentes laudem praecepi. Sanctorum ma-
pique dicretum & pium zelatum habuit Apostolus erga Ju-
dicos persecutores suos, dico propter fieri sanctorum
à Christo, Rom. 1. Et Mola orare pro populo quod vitra-
lum aureum adoravat, dicetioque: An dimittis nisi leges no-
nem, aut si non fecisti, de te de libo tunc quoniam scripsisti? Exod.
32.33. Et Joseph frater à quibus vendidit erat, cum lachry-
mis doloribus, aleslo que per omnem vitam. Genit. 41.24.

ET EGREGIUS IUSTUS JONAS.

Putat à Calisto esse
hylerogramati, harc veria ponenda recte ordinare cap. 4.
vix v.6. Cenit enim Jonam hinc predicatione quoniam obli-
ta legatio, illico egredens de civitate, se in tugurio expe-
ctatis quadrigafimnum diemque speculatori rei existim, ut hic
dicatur. Ita & Theodoret. Lyran. & Dionys. Verum dicto
nullum esse hic hylerogramati. Jonanque non aut, sed
post, quadragesimum diem post continuam pomeritatem
Ninivitrum, afflictum & dolentem, sed quod oraculum
sumus de cessione. Natives oon complerunt, egredens
urbis, sibique plenioriter vel extinximus exspectasse; ut videatur
an omnino, ex eis part. tantum lamento in iustitiam
ser Deos: sperabat enim Deum latenter aliquaque lumen
instructurum. Verum cum vidit omnia Deum ex parte
murmurans fecit, dixit, & audiuit ea, quic pug-
nante. Patens haec ex ipso contextus, & serie narrationis,
Ex v.10. ubi reprehendens Jonas à Dō, cō quod do-
lebat Deum pateretur urbū: ergo egredens ex poli quadra-
gesimum diem, cum videret Deum ubi non indigebat mala,
qua communis erat, non ante nam autem nelebatur ad Deus
parcendum ubi, nō putabat cumquod paucissimum.

HEDERA *symplobium* vanitas mundi, omniſis

symplobium
vanitas
mundi.

Symbolicē hedera symlobolum vanitas mundi, omniſis
qui res est ipsi mundum. De hac enim hedera vte. in Hebreo.
dicitur: *Filia eius illis erat filia nelli per ius, id est, una nocte
pata illi, una etiam nocte petita.* Anton filii notis illi ho-
nor, pompa, deliciae & diversitate mundi, quae una nocte obre-
nunt, una nocte durant, non sapient sicut nocte trahant &
petent; *locis vermis hederae sumbitur eredit, sic facit mo-
bus, mors, odia, calumna, rapina, &c.* bona mundi pullo-
rit. Putas te quicquid feceris io nua opibus fallens fab
umbra hederae quicquid, vermis aduersus fortunam hederae,
hanc eredit; & tua umbra, tua spes vanus & umbraticus eva-
necerit. Hinc Deus ut Jonatā ita & divinitus, honoratus,
deo. sapientia omnes eis manus, quae extra Deum in bonis hi-
cō suis colligunt. Vide quae posse de verme ei iudicau-
te datus Amos 8.8.

Kursum hederae proprię dicta, articulissimo complecta se
hōre sibi implente de vincere ac vincientem metat; hoc idem
factum amansq; a voluntate, & sapientia. Quocirca
olim *Icones Flaminii Diali* nela erat tangere hederae artis,
ad eo non nominare quidem fiduciatum significaret quoniam
putatas & cadias, quae ac libertas decet sacerdotem. Nam
amare, quae ac eis propria animus impliceat, merita ier-
vitus non potest. Proverbium: *curvis hederae ambofer.* Hinc
hedera dicitur quid harret, quodque ierat quidq; proximum
proximum est. Hedera, *arcta*, *fluita*, *distata* quid harret, vel
quid edita pes, *Vel* quia ei adhuc erat edat, *qui* in
tutela Liberti patris parvabat aliquando ut ille juvenis tem-
pera, *ita* haec viret: *Vel* quia ita omnis, sicut illi meatus ho-
minum illigat, *venerum ergo, honor & expedit,* qui meatus
illigant. Sunt hederae, idequod iuris humanae sunt Hederae,
inquit *Florius lib. 6.c. 3.* inimici ejus arbori, *scilicet* emi-
bas, *frondes* breves ac moris rumpentes, *fermentatione frigori &*
*raf-
fusione, ne infuso sit illos hominem hederae ei.*

Simile est de cinctione, ut vestimenta se pugnare, quaque una
de qua audi Theophyl. *Cincturam a deo, & vestira quod gloria
huius mundi, quae quasi sibi fons non confortatur in afflictionibus,*
aut, plene a nobis exposituram, sive cum virtutis mortaliis,
*scilicet confusione nostra remordere, & provocante nobis, for-
san evadere.* *Eta enim quis sensibilis sine vita certus ob-
tinens subito prout sceleris, docetq; gravibus penitentiis &*
*ferit capi decessus glorie, plenaria Proprio profecto i. tram
Domini fullo, quantum poterit hys.* *Si panis p̄t: si quod
pacata, flages cajus sum.*

LABO KÄFER AT L E : M Jonas filiu corporis, cinc-
cumento & predicatione ardente iuste de magis aut ac do-
lore amuni, quod videret ioum oraculum ieritari.

P A R A V I T D E U S V A N M E : *Judas & Asaphus*
pergit, *propter Deum verius propter id* ex ordinavit, dif-
ficiat, incutiat, impulit; *multissimum enim naturalium in Script-*
vocatur preceptum. *Per veritas sapientia vel eratam, ut*
Theophil. vel teret nemus Arias, vel potius aliquem aliam
extra ordinarium, nulli tamen mordacorem se vocatorem. *Nā*
bunc tempore non fusile ordinarium, paret ex eo, quod
*hunc hederae cincturam iuris aquila, ita ut illis exaruit & de-
cidierit, antequam id invenienter, & facies caput Jonatā:*
hoc autem facere tam enī ne quis verius unus naturals &
ordinatus. *Ubi Noto. Puto ejusmodi adulteri. Chald. clare*
verit, sed aijens amara, & illicet diei ierentis diem
precedentem & iulique nodem, quae nata erat hedera.

*Alij. S. Hier. & S. Aug. epist. 28. qu. 6. Jocas, scilicet ve-
tus testamentum, habuit umbra scilicet intercedit illi promulgatione
terram, quod erat umbra futurorum in iuste nova, has in-
cidit Christus, qui est ipsa veritas, neque abiecit illo tempore
scire, & cito agi, non veritas, non bene, quas qui incep-
tit, *Per suscipit me misericordia carnis, fortia regit propter Vir-
ginis partem.* *Nam hoc axiū vel plausibile carnis, vel de qua
conspicere certum fīe nō possit concordia majorum argumentum est quia**

VERA. 7.

V E R A . 6 .

ret, cōquum umbra novam & majorern adderet. Addit, ho-
deram non solū ad eis loci ultimū umbracum pra-
bere, sed & capitū gravideum ex eis & iustitudine con-
tractam (unde ait), *Lobed versus sum iudicandum vni-
habe, quae de causa deconvicta vnde aliis hederae
coronabantur, ut capitis gravideum, sponorem, & filum
que dilectuerunt. Hinc apud Hebreos hederae lacra erat Bac-
cho, ut patet 2. Machab. 6. 7. S. Petrus. Syrus, Aratus
versi, & Pagnio. versuri, *meritorum: cœcubus enim quia
frigida est, & ampla habeat folia, magnam tamen umbram,*
camque frigidam. Quocirca eum S. Hieronymo vertitam,
hedera, expoliavit S. Augustinus, ep. 10. to. 2d. S. Hieron.
eo quod nouum oblationem in hanc oblitus eriperat, & in
Ecclisia tumultuerunt, in quo Iacobus S. Hieronymus
infidem verisimis & impotius palam arguit; *& Castellani,*
*25. S. Hieron. *Amor Roma dicitur me accusare faciens,**
quod pro exercitu hederae erat invenitatem. Reip. S. Hieron.
Aqualis quoque Symmachus & Theodosius, versari,
hederae, *unde & Talmudicet telli R. David, Kilikian dicitur
autem quod arabicus vocatur hederae) scilicet, eti genas
virginitatis in Palæstina, ita habens folia in medium pampinum,*
*scilicet umbra densissima, quod suo trunco se attinet ex
intime tetra dilatatur, premitum in fore arboris, minum
que non modice, si temporis in terram pectus, citò confi-
tum erexit in arborum, & intra paucos dies quam hec
videras, arbustuum inspicis. Hoc cum grece & latine co-
men non habent. Nos, aut. S. Hieron, Symmachus, A-
quilius & Theodosius, *non enim veritas hederae* (ne
i. Hiebræs nomen Kilikian) *polissimus, lector
bellis Indie, vel monte Barisios, aut usito quod mon-
ster portentis imaginatur.)* *Ritque congruè quia Kilikian*
ceterum propter aqua. ob. git & obumbrat, ut hedera.
*Addit, ex Theophylacto lib. 3. c. 8. & ex Malto in Dio-
fisc. lib. 2. cap. 17. hedera speciem oam esse manū & folio,
quoniam non legit, sed per te constituit, crevitque in arborum
ut facit Kilikian. Sic pices vocamus lupas, canes, aquos
marinos; quia lupis, canibus, eoque terribiliter sunt fi-
miles. Ead. in de crux Deprauag. A. kais. veteriorum conser-
viam, ovum & iudicium monem; quod propter, &
obumbrat, & iudicem ut ceteribus, de qua vulgariter est pro-
verbium, *canis ejus pugna;* ita vero K. kais. non fit
excusaria, nec hedera nostra. Quia divinam, vel poros
eram, R. David, & ex Arua de Rabbinizante, qui
Kilikian clemente ad, quod Graci niki vocane, nos tē-
tum, five palmam vel iannum Christi, obfoliatio
culacionem, quia folis latens, & ad umbram appollata.***

Corn. in Prop. Röm. 25.

B b

formare nos voluntati divinae per omnia, ut cum opus ali. A immolandii filium; sic nec gavilum est, cùm Deum hoc mandatum revocantem, & filio parentem audivit, quorum namque fuit actus magni & heroici animi, totum le Deo tradidit, idque ad omnia indifferenteis & parati. Sie S. Ludovicus inspiratione Dei traxcit in terram sanctam, ut illam Deo & Ecclesiae regnaret. At omni hoc suorum fructu irruitatus, inde captus, tranquillus conquevit in Dei beneficio. Utique huc tranquillitas aquiescendi par, inò major fuit magnanimitate tunc operis & expeditiois, S. Franciscus Dei instinctu profectus in Egyptum vel Sordanum converserit, aut ab eo martyriu multe dona. rerut, cum neutrum succederet, tranquillus tendit, tonu se Dei voluntatis regnans. Idem fecere alii Sancti. Quocunq; S. Ignatius fundator Societas nostra, ita lucem in Dei voluntatem transulerat, ut diceret: *Si res aliq; societas e me induatur, & tentis laboribus primum dissipatur aut interierit, post medium horum in oratione poliam, nullum ex illa re, qua nata mali exigit accidere posse, molestum, Deus adiuvante, capessit.* Sancti ergo finunt le gyra ri & regnari à voluntate Dei, sicut eques gyrratur & tra gatur à iussore.

COMMENTARIA
IN
MICHAELÆ
PROPHETAM
ARGUMENTVM.

Michælæ, sicut S. Hier. ad Paulinum de Mera-
filiis eborum Christi, usq[ue] annuncias
filia larvam, & obdilem posse sonare
eum, quia maxillam preconferit insidiis is-
raeli. De eodem sic scribit Epiphanius in
ejus vita: Michælæ Merathites Propheta,
de cuius Ephraim erit unus, cum plurima
disponentes dictum ergi Iudeam, ab eiusdem

filio cui nomen Iacob, præcipitam ostendit: & quod de ini-
quitate suis progenitorum suorum quas propter avaritiam
redargiuit. In mortis carcere liberatus, in Merachia præpri-
tate plena solitariae summissa immo polyandria fructus est.
Est quidam monachus apud usque in hodiernam tempora
nihil summum. Eadem habet Dorotheus in vita Michæla.
Sentient ergo hi Auctores, Michælam hunc vivi tempora-
re Achab & Jezebelis.

Michæla
dicitur.

Vnde Nota Primi, siue est hic Michæla à Michælo filio Jemias, qui predixit frangere & necem Achab, 5. Reg. 1.1.4. quem Euleb. in Chios, ac episcopus prophete anno quinto Joaphat (hiec aliqui in Eusebio pro Michæla, con-
fiant legendum illius) nam ille virxit sub Achab & Jezebelis, hic verbo noster sub Josueb & Achab: hic ergo il-
lo fuit posterior ducenti, vel centum quinquaginta an-
nia. Rursum ille in Israhel, hic in Iuda vitam egit. Pro-
phetavit Michæla sub Jonathan, Achas & Ezechia, ut ip-
se sit cap. 1. ergo non sub Josua, ut habet Iudicium: nam
inter Jonathan & Iustus fluerunt anni centum viginti.

Michæla
Propheta
sicut Mo-
raffites.

Nota Secundi. Hic Michæla uiriorum fuit de Mera-
fili, qui sicut viri in tribu Iuda juxta Eleutheropolim,
ad Orientem ejus. Chaldrus, Clarius, Arias & Vatabi,
putant eum eundem cum Meraf. A Meria enim vel Mo-
rofer deducunt videtur Hebraicum nomen patronymicum
Merafhi, id est Meraffites, quod hic Michæla attribui-
batur. Verum S. Hieron. docet, Merafhi nomen effe
loci distincti à Meria. Unde ipse in Epiphonio Paulus
scribit suo tempore ibidem extitisse sepulchrum Michæla,
illeque conuersum sulle in ecclesiæ, quam S. Paula in-
vicit religionis crux. sic & Adrichomius, & alii in De-
scriptione terra Iudæa; sic & Remigius, Haymo, Ru-
pertus, Hugo & Lyrannus hic. Fuit ergo Michæla orion-
sus ex tribu Iuda, non Ephraim, ut certius Epiphanius &
Dorotheus in Synopli: unde cap. t. g. act. 1. Vide can. 6. in
propositio.

A fuisse ad Iudeam, scilicet portam populi maius agere ad Jerusal-
em. De Meria vero quasi de peregrina dicit vsq[ue] 5. Adhuc
heretorum annales ita, que habuas in Meria.

Michæla Martyr, occubuit occulus gladio; ac Theoph-
unde Sanctorum catalogo scriptus in Martyrologio le-
gitur die 15. Januarii. Ibi enim sic legimus: In Iudea 55.
Hebreus & Michæla Propheta, quoniam corpore sub The-
odoce Senioris divina revelatione reporta sunt. Revelacionem
hanc narrat Sosomenus lib. 7. c. ult. Caffiodor. in Histor.
Tripart. l. 1. cap. 49. Nicetoph. l. 1. cap. 48. Audi Sosome-
num: Atque non solum has religiones contumelias, verum
& Hebrewus, & peccatum non longe interuersa Michæla, inter
Prophetas primi, circa hoc tempore apparetur. Amorem
sanum corpora per diuinam in fennis vissimum indicare sunt
Sobanno, iam temporis Eleutheropolitanus Episcopus. Etas autem
nominis sunt civitas Cala, que sicut Cita vocabatur, in qua
recepit sub Hebrewus. As Barnabas loco ejus circiter dictum
Habebis ab eis circuatis dicitur, in quo Michæla sepulchrum erat,
quod multum sicut fidei vocabatur indigne, ienari gradi di-
cerent. Michæla membra (id est amigas fidem, vel cor-
pore fidei: anima enim metonymie sumius prius corpore,
B etiam mortis, p[ro]p[ter]a pro cadavere; ut in Levit. ostendit)
Unguis parva applicabatur.

Argumentum Michæla est, taxare idolatriam. vita:
qua ex ea nata, ac postrem oppressionem pauperum tam
Samaria, quam Ierusalem: puti tam decem tribuum,
quam diuina. Et quis Samaria idolatriæ vitulorum ini-
tium dedit, eamque communicavit Iudea sub Achab im-
prope regis, hisce præcedit excidium Samaria per Assyriis,
deinde excidium Hierosolymæ per Chaldeos dominatus,
frangente & captivis populi, præsternit principum
tam laicorum q[ui]dam Ecclesiaticorum, qui in celere da-
ces fidei populo, pronunciatis, post h[oc] tristis, de mo-
re lata subiungit, eodemque confortator, promittens
letum reditus à Babylonie per Cyzum & latiorem ex
peccato, more & gehenna regestum ad gratiam, vi-
tam & Ecclesiam tam multitudinem, tam triumphantem
per Christum, quem in Bethlehem nasciturum prædi-
cit. Nota. Michæla in stylo & spirito similis est Ioseph,
eiusque quasi amplus, unde & eundem lobinde ad ver-
bum citat, ut patet cap. 4. t. & cap. 1. Vide can. 6. in
propositio.

C A P V T P R I M V M .
S Y N O P S I S C A P I T I S .

Demonstrat excidium Primæ, Samaria, quia illa fuit prima & princeps idolatria, cuius opes
qua[si] mercede meretricis, id est idolatria, ad meretricis, id est ad Assyrios pariter idolatria,
reversuras, prædictas. Nomina autem aliquæ ejus nubes, scilicet Aphra, Sappir, Sa-
maran, sum ad rafrendas, in quarum etyma eleganter Indi, uti ostendunt v. 10. & seqq. Deinde
v. 12. idem excidium prædictis Iudea, que in idolatria unita est Samaram, ac nominatum Lachis, que
prima urbium Iudea, suscepit idola Israel, ac Bethabrat; Merab, Merab & Odallam.

LXXX. Erbum Domini, quod factum est ad Michælam Meraffitem, in diebus Joqtham, Achas, & Eze-
chiel, regum Iuda: quod videt super Samaram & Ierusalem. 2. Auditæ populi omnes, & attendat
terra, & plenitudo eius, & sit Dominus Deus vobis in teles, Dominus de templo sancto suo. 3. Quia
ecce

ecce Dominus egredieretur de loco suo: & descendens, & calcabat super excelsis terrae. 4. Et consumetur montes subibus eum: & valles scindentur sic utera a facie ignis, & sicut aqua, quæ decurrunt in præcep. 5. In felicem Iacob omnes istud, & in peccatis domus Israel. quod scilicet Iacob? nonne Samaria? & quæ excelsa Iudea? nonne Ierusalem? 6. Et ponam Samarianam quasi acervum lapidum in agro cum plantatur vinea: & detrahiam in valle lapides ejus, & fundamena ejus revelabo. 7. Et omnis sculpula ejus concideretur, & omnes mercedes ejus comburentur igne, & omnia idola ejus ponam in perditionem: quia de merecidibus meretricis congregata sunt, & usque ad merecendam meretricis revertentur. 8. Super hoc plangam, & ululabo: vadim spoliatus, & nudus: faciam planctum velut draconem, & luctum quasi istruthionem. 9. Quia desperata est plaga ejus, quia venit usque ad Iudam, tetigit portam populi mei usque ad Ierusalem. 10. In Geth nolite annunciare, lachrymis ne ploretis, in domo Pulveris vobis vos conspergite. 11. Et transite vobis habitatio Pulchra, confusa ignominia, non est egressa quæ habitat in exitu: planctum Domus vicina accipiet ex vobis, quæ sicut fibinet, 12. Quia infirmata est in bonum quæ habitat in apparitionibus: quia descendit malum à Domino in portam Ierusalem. 13. Tumultus quadrigi stuporis habitant Lachis: principium peccatis est filii Sion, quia iuva inventa sunt felicem Israel. 14. Properet dabit emisarios super hereditatem Geth donus mendacis in deceptionem regibus Israel. 15. Adhuc heredem adducant tibi quæ habitas in Mareta: usque ad Odollam venier gloria Israel. 16. Decalvare, & condere super filios dilectionum tuorum: dilata calvijum tuorum sicut aquila: ouoniam cantivi quelli sunt ex te.

VERS. 1.
Michaëls
etyma.
AND MICHAEL AM I MACHABEIS NEONATE DICHTUR
MICHAEL, id est *pater*, quis pauperem Christum
rure in Bethleem adiumentum predixit & adum-
bravit. Verum quia Michael per crastinum esse
potest quod *Abelobius* (ut patet s. *Paralip.* cap. 1. 8. 8.) id
est, qui *propter fratrem suum* idem quod *Abraham* & *Micahielus* in pa-
tet 1. *Reges* 1. 1. 2. & *Paralip.* 1. 1. In He-
breorum significat idem quod *Michael*; id est, quis *spiritu Deum*
Morabitur est heros eius. Hinc Noster, Sepwag, & alii
eum vocant non *Michaël*, sed *Michaëlam*. Quocum S. Ambros.
enarratur, in Micharam, quo exstet in statu a. operatu
eius. *Habentisque*, signif. signis qui a *Domi* u*s*, ut alii inventi-
mos, quod *spiritu Michaelis* sunt *heros*. Quia *anum horum* p*ro*f*et*
Esaias Dei, qui ait: *Omnis misericordia tradidit suam a Poere*. Et *ebrah*
ipsi effe *heros*, *omnis nus* effe *coherens*, *Meritis qui* *ipsi* *nus* *est*
populi natus, *sed electus ad gloriam Dei*, *in quo loquuntur Spiritus*
sancti.

IN DIEBUS JOATHAN, ACHAZ, ET EZECHIAS. Hinc patet Michaelus pauli post Ojet, Joel, Abdias & Jonan coprophe prophe-
tare cum iis perterritre obire idem munus. Nam illi coepit sub Ozia, qui fuit
prophetas loathan. Han sicut prius rex, neque ac Ezechias, immo B
pia verò & idololatria, fuit Achaz. Quocum Michaelus
reveritus est, ut oracula licet liberta & miraculus con-
pendius fuit Ezechias, ut narrat Ieremias 36.17. & seq.
Loathab regoavit annis 6 et totidem Achaz. Ezechias vero
annis 9. Quare si omnibus hinc autem pro plectavimus
Michaelis sequitur prophetica annos 6. Verbi signoriorum
cum operari primo anno loathan, & an finierit ultimo Eze-
chias. Hic utrumq; demando aliquo annos, coniecat Aras
quinq; plus minus annis propheticae.

Sententiam Dei inquit dilectissima deinde minima exponamus,
& scilicet super evanescere, &c.

DOMINUS IN TEMPO SANCTO SUO qd.
Dominus quia in celo qui si in templo suo angulus, omnia
culta adorandum reficit, indebet contemplari terram, omnia
hominum operas, ipsi ut berbis minime nullis, quod
hac pars oracula & discreta vobis enarratur.

QUIA ECCE DOMINUS EGREDIETUR DE
LOCO SUO] Hi incipit sententia & orationem Dicit, editum per Michaelum. Ante hominum dicitur Deus egredi
& descendere ex celo, cum in aera vel terra suum bra-
chium & potentiam offendit, ac misericordia vaque operatur;
Deus enim quod subluminis invisibilis est, tamenq; vi-
detur per operationem. Sed ergo angelus dicitur egredi
a iugis, cum be opera utimur. T h, certus angelos non es-
tis, quod in templo tuo operas.

Quo dicitur? Quod, ieiucit verbum. Propheta enim nunc vocalat uero et oritur: quia Propheta esse oculis mentis videt, & auribus mentis canemus à Deo loquens audire. Mens enim tuas habet aures & oculos, ut mentales, non corporales. Quicquid in mente idem est audire, quod videre, felicit cognoscere et intelligere: hinc prophetas mentis nunc vocare verbis, nunc uerbo dicimus audi, nunc uideti, de quo plura dixi. In illis

AUDITE POPULI OMNES, ET ATTENDAT
TERRA] Hebrewus felicitate enim folis loquerit.
Limitur Iasim, qui sumi modo e pabro ordinis : **Audite**
sali; et amici pasci uerte, quoniam Domini locutus est.
Pati modo ipsius Machaz fundit et styllo Iasim: interque
enim elegant et acer, cunctis portentis. Terra, dicit terra
hinc incolz. Unde explicans habebit :

ET PLENITUDO E JUS] & significat id est plenitudo defuncti cives & indigenae: hi enim urbes & pagos terrae implent, unde Septuag. vertunt, & emerit ipsi in ea.

ET SIT DOMINUS DEUS VOBIS IN TESTIMONIO] q.d. Dominus sit tecum, quod scilicet ego secundum officium munus prophetiae & predicationis mihi a Deo commissum, vos monessem & contipiam de vestris idolis & iccleribus, clademque & excidium nomine Dei praedicam & in testimo] q.d. Si superbebit, rebelles & obstinatio non pacatur hi-

Coral., in Prop. Min., X. I. V.

fee meis monitis & minis, ideoq; peratis, tefor Domini, nre
vos hac de se premonuisse, ac proinde vos non mea, sed ver-
ita culpa & obnitione inexcusabiles perire, ut non mihi,
sed vobis ex dictum vestrum afflentib; debitis. Hinc
Chald. verit; sive verbis Domini Domini canere vos in cœlo.

Aliter. **H**ier. Theod. Hayma, & Lyng. d. Tellor Deum, hanc meam prophetiam non est vocem, sed Dei operis scilicet ergo hoc non habemus, sed a Deo sicut erit. Aliter queque Rupert. qd. Tellit. **I**st Deus, quid ipse sua pacia vobiscom iniusta servari, vos verum eadem viuam. Ita itaque culpa perditionis veltra non Deo, sed vobis sit alteranda. Verum prima ex parte isti genera, ut patet consideratio antecedentia & sequentia. Ante enim civitatem populum, ad audiendum Dei de ipsorum sceleribus sententiam: hic ergo Deum in tellen vocat, quid illam sententiam eius indicare & pronunciarit, ne cautelem se non fusile praemonstratos. Sententiam Dei iubat dicimque cum dominio egredientur, Ecce & valeatis prope evanescere. &c.

DOMINUS DE TEMPLO SANTO SUO] q. d.
Dominus qui in celo quod in templo suo regnus, omnia;
cultu adorans te sedes, indequit contemplari terram, om-
niaque hominum opera; ipse fr. rebus miliariis tristis, quod
hac eis oracula & decreta vobis enunciarim.

QUA ECE DOMINUS EGREDIETUR DE
LOCO SUO] Hic incipit sententia & orationem Dicitur, editum per Macchiam. Auctiropapaginis dicitur Deus egredie-
tur & descendere de celo, cum in aere vel terra summa
benevolia & potentiam ostendit, ac misericordia quoque operatur: Deuteronimio quod substantiam invisibilis est, tantum visibilis videtur per operationem. Sicut ergo angelus dicuntur egredi
a Iudeo, cum ibi operari videntur. Tunc, confitit angelorum non esse
in loco, nisi per operationem, quod tamen ali mortali, &
cum ratione negant: atque huius enim etiam nihil operatur,
est in cetero & definito loco per substantiam suam) sic &
Deus. Praeterea vero dicitur egredi, quia iudex & vindicta
ad cognoscenda, iudicanda & punienda agnitionis homi
numquicquid est: & quia dux & antequilianus Alphiyorum &
Chaldeorum similitudinem, Gentium, quas Iudei aliquis pollo-
polis immisit, ad hanc suam strenuevit & vindictam ex-
quendam. Graphicus hinc hunc: Qui sed bellatoris in actum edra-
buit hucus equisum poetica hypotroposi depingit Psaltes
psalmi 19.10. Et dicitur, inquit, salvo, & defendente, & edice sub
pedibus eius. Et ostendit super Cherubim & seruatis, talibus
super primis venientibus. Et insimul de eis Dominus, &c.
Non sicut fugient, sed & dissipant eum fulgura multiplicata, ut
caecatur invictus. Hinc ezechiel xvi. 1. vidit Deum cum curva
rum, & stipitum Cherubinum ad bellum procedere, putat
ad excidium Ierusalem.

*Alius Rupert. Egregiorum alt. Domini de locis sue; quia
relinquit templum & Iudeam, eamque redit Chaldaea. Si
Ezechiel vidit cumdeum templum regredi cap. 3. 12. & in tem-
plo paulo ante adoratum Tui audita est vox: Adgremas
me, teste Ioh. pho. li. 7. Belli c. r. Sic Gentiles obfidentibus ur-
bium aliquam, ex ea centurie evocabunt Deos tue-
los, ut ad te transirent, credentes alioquin urbem capi non
possint. tellis Macrambus lib. 1. c. 1. Hinc viribus.*

*Easq; ferre sumus adiutis, atque reliquis
Dil., quibus imperium hoc fuerat.
Ifficimus jam auctum eius de Troja, Aeneid. a. Verum hoc
est illud, non Eneas, non Romani.*

lasciam eis, sed intercedere, nec genuimus.
symbolicu*s*. Hier. Hugo & Lyr. Deus, inquit, egredie
te de loco tuo, cum puot te colligat. Deinde propterea
prefereris & parceris. Locus ergo & solus. Deit clementia.
Cum ergo peccata iritatioz & flagellari, vi-
de at de loco suo egredi, ac per sonum clementie depone
naturam suam benignam exire, & aleacum putat rigi-
& levare, inducere. Hoc est quod de Deo illa *Ubi es?*
Sicut in scilicet que est in Gabba, Iustus tu es facias eponi
me, aliamen opus tuum operari opus suum, pregratim opus
tuum esse opus. Opus vindictarum et per gruum et in
e natura, quia illi pia benignitas & clementia, sed ad
opus quia cogunt Deum impli per haec secula.

A tam tribus à Lacob prognatos de profinianis, quæ idolatriæ fucæ ducens Remy. Lytan & Vatabi, aut certè Albert & Asias, *Israhil* iudeiæ cum tribus, *Iuda* decim., q.d. *Omnes duodecim tribus p. ecuram idolatriæ*, sed magis decim, quæ duas reliquias *Isaacum* & *Samariam* ergo primæ, deinde duas piumas. Secundò & aptris, *Jacob* hic significat decem tribus, *Iuda* secundus. *Iacob enim prius & commune habet nomen primi particeps deinceps tribus.* Kilius velio potest, & exclemens ejusdem fuit omo^{ne}, quod ab angel^o, dum cum vinceret, adcepit aliud. *Melch* enim idem si quid dominum Deachic significat duas tribus, quæ habeant utrum facilius templum & cultum Dei, ipsiusq; *Imam* intra se, unde ei quasi dominari videbantur. *Senius* ergo est, q.d. Non tantum *Iacob*, sed et decem tribus, sed & *Izrael*, id est duo, quæ *Iuda* & *Beniamini*, quibus me meac; in peculium & quasi id dominium tradidi, a me delicerunt: ergo tanha, quam illas puniandæ sit ista expatex reprobatione quæ fubilis Propheta dicens: *Quod ferias Jacob*, id est cum decem tribus *Samaria* q.d. *Samaria* quæ est metropolis decem tribus, fuit origine de causa fideliter, id est idolatriæ, ceteris tribibus decem tribus. *Qæ sunt scilicet Iuda*, id est *Israhil* & tribuum *Yuda* & *Yoseph*: Ecce quoq; immediata nunc vocavit *Iuda*, hic vocat *Yudeam*: *Judas* autem significans duas tribus illis ergo hic vocatur *Iuda*, & oppositorum *Locab*, id est *Samaria* & decem tribus, q.d. *Ierusalem* quæ erat fides agri, templi & Dei, et deinde locum excelsius montibus artificavit alterius & factela idolorum (que proinde pariter Exce illa vocatur) ex quoq; sacrificia cultumque idolorum invitavit omnes populos, suis iudicis, quod indignissimum est, summeque miseri oriorum, ac longè magis quam idolatria Samaria: utique que caret templo & Deo. Ita Theodor. Rupert. Ribeia, & Cairol & alii.

QUOD SCELUS JACOB., &c. **J Hebr.** pro quod est
10 mihi est qui, Unde Vtabilis, Atas, Clarus & Paganver-
tont, qui fuit causa transfiguracionis Jacobis nomine Samaria, id est
Samaria? Es quis fuit causa transfiguracionis Iudei nomine Jacob? Proferat
Vox nisi tegetas et per ipse tam decem quam duarum
tribuum, tui populo sufficiuntiam idec loalisitatem. Sic enim le-
roboam pietatis iux decem tribuum eadem, sed, ut patet, vi-
tulos aureos, colere compulsa. Sic & duas tribus ad eadem
colenda induxit Achaz, Man. 6, & ante eos Salomon, q.d.
Rege & principe, qui de bello populo eis ducit & teloglo-
nus & iudeantur, & eadem le doceat praebuerit idololatrias &
impictariis idum in utre regia, quo tunc populis confusuebat,
erectae sunt idela, taque pauli eis colere unum, & populum
ad eisdem coeliendo velebant ex proprio pectoraliter. Unot
Chald. verbi, ab initio foliis percursum, dicens Jacob? non
me Samaria? & ubi petra veruna domus Iudei? nomine in Iun-
cione?

Ita hoc sculeo in Anglia, Traesylvania, Dania, Svecia, alilice regis & rebubis, videlicatae omnibus imitatae & hinc totius regni fuisse ipsorum reges & principes a filie appellantes & basileos proficiunt. Ex auctoritate Iam, Hispaniam, Franciam, Sicem, & in veritate p' ritorem, quia tempus principis haberunt Catholicos & omnes honoros. A regerendo p' regnum fid' s' v'nt, vel infidelitas, pietas vel imperia, laus vel damnatio. Notent hinc prime pes, Et tunc p' me magnam ioc' et gloriam & coronam, & quod hinc sit subtilitas causa illarum sint facta, neque iuris, impio vis in hec non est tacitum sua, sed & omnia misericordia fecerunt, quorum causa extenuit, luxurias. Hoc illud quod gravat nrae nrelictae Sapientia &c. Horrenda, & sis apparuit vobis. Deus iudex & vindicta & v'nt amicis suis d'gitum qui p' nos p' nos. Ego enim non concordio misericordia, potius animo p'cedere seruitu' & misericordia, & cetera, fortius utrum seruitu' & misericordia.

ET TONAM SAMARIAE QUARE AC SERVUM
LAVIDUM, &c.) Primo, Samaria, ut pectus solitarius
principi, penitus interea deinde letis, quia saeculum
in felicitate fecuta est. Deinde ergo se S. marianum urbem magis
domibus & palatia magnitudine, quam scutis & eis & ceteris
decoratum quod donis & equis & palatis in acervum la-
pidum ; urbem vero ipsam, in agros sive campum, & quo
confluentibus lapidibus in acervum, ut in eis lapidis possit vis-
tas. Cum enim aliquo in loco vice plantatur, prout ex eo
deinde lapides lapidari, id est ei & extra eum in cumulo
colligi, loquantur, non vites & variis germinatione im-
pedirent. Appollonē Samariae dact. ve. tendam in vineam,
qua ipsa sita est in monte vitifer, a antequam zonifica-

ET C O N S U M U T O N (heb. 10²1) nomen, id est
colligunt et diluunt ut sita Tigurina & Pagnini, MONI-
TES AUSTRIACI, Denm scilicet, q. d. Leo calante-
moen, id est potentes, illi sub eo infor moenii ful-
diorum liquefuerat, diluolus et consumitur. Et VAL-
TIS, id est m. p. id est liquefuerat & consumitur) S I C U-
R A (conditio & finalitas, tabescit & liqueficit, a FA-
CIE, abordone, IGNIS; ET SICUT A QUA-
DECURANT IN FR. CEFAT] ita tam divites po-
tentias, quam proprieates & plebeii in Israel deflagent, transfig-
unt, & eboni in ruinam, justa illud x. Reg. 14:14. OMNIS
MERIMON, & quasi aqua dilabunt in terram, quia non reu-
eretur. Et haec sententia, ratio mulieris Thessalensis, qui per-
suaderet Davidi, & Abdonem condebet cedens oscula fratrum
Amnon, qd. Vita hominum finit et. Amnon etsi non ei-
pet occidens, sed vivus, quod debuisset bevi morti; & Abdon
brevi morte eternali ergo & David exigeat vindictam quam
natura ipsa bevi illi irrogavit. Q. e enim de rex de filio tu-
ationem querit mortem. At iam moritur: omnes enim
quorum hominem non sumus, qui si flumos praecepit curu-
devolvimus in mare mortis, quia nobis est dominus aeter-
nitas. Aut potius, quasi pluvia dilabatur in terram, ab eaque
forbitur ut nubes ex ea remaneant, quod redire aut colligere pos-
sit, felicitas naturaliter. Comparat enim virum non nullum aqua-
non summis perturbantibus, sed pluvia dilabentis & evane-
scens in terram.

Tropolog. cùm Deus fuz gratia, illuminationis & amo-
bi illipu dekendit in asinam. Ista ipia initat ete rique-
la resolutio lacrymatum in ardebet, manefucte, tocam-
te & de refugiat. Tunc conformatio memores superbae
ambitionis, omniae, vanitatis, aquæ valles ppi filii animacionis
timoris corporis accedit. Ista David psal. 11. *Fatim sibi*,
inquit, *meum tamquam sera ligantur*. Iustus etiam c. 6. 5.
ad amorem, ut discipulorum estis, & defensores facti sunt memores
de fuisse, sed amissi ipsi tamen salvatores. Pulchre S. Greg. in
l. 11. Cap. 10. ostendit me uscila. Cùm, inquit, iusti (ponit)
solidam sententiam, secundum mattheum me derelinquo, & in amissione
solidum iste ligatus se transformat.

Vers. 5. IN SCLE RIB (ob scelus) LAC O, id est Jacoborum,
putis Iudeorum, OMNIS ISTUD exitum quod jam dixi,
sic iugabitur, ET IN PECCATIS, id est in peccata, DO-
MUS ISRAEL. Nonnulli sententia Jacobus hic ide estemque
Iudeorum; et cum patriarcha Iudah cum angelis eis pre-
valens, vocatus est Israel, id est prevalens Deus, putat angelus
Dei vicarius. Ad rhythmum ergo, et ad elegiam tam etiam in minima,
eaque ex ausein, idem alia verbis, inquit, Michas no-
miae Dei repeatit et mulcet, qd. Sceleris hac ludorum ne
exacerbaretur et provocaret ad vindictam, quia sunt Iudei Isra-
el, id est postulorum Iacob, quem tu exultasti, ut eum cicer-
juior, Eius erit frater et ius eius senio, ipsam tamen se-
cutori praevalu: im et praelegit, et quippe familiam mibi in
populum et Ecclesiam scilicet. Nec tan: unum foot federa-
Jacob, et Israel, id est postulorum Iulius, quem ha-
gratia dignatus sum, ut in lucta cum angelis, ipsam angelos po-
tentiam efficerim; id est, vocarim cum Israel, id est domi-
nante D. o. Hoc enim bene ficia Jacob patriarcha ha collata,
validè adaugent postulorum eius à Deo apostoliam et ingrati-
titudinem. Jacob ergo et Israel significantur hic de mode de-

ecur in urbem fuerat vinea : in montibus enim ob reverberationem radiorum lilia plantari solent vineas, juxta illud: *Bacchos ames roller*. Sensus ergo est q. d. Evertant Samaritanos adeo, ut ipse locis nivis montis vitibus conseruantur, siueque vineas; ipsa vero superba Samaritana aduersa & evertanta usque ad fundamento; adeo ut eorum lapites deliciantes de devolutus in vallem subiecti, ibique in acerum accu molentur. Ita Theodor. Chalda. Vatabl. Arias & Clarius. Similiter modo de Ierusalem, sed plana & campantia a Gallias evertenda, sit Michias cap. 1. 13. *Sed quae agri arabior, & per se alioquinque acervos lapides erit*, & omnes tempis in eascula silvam.

Duo ergo hic significar Propheta. Primi, Samariam dirupimus usque ad lapidum acervum. Diuide Secundum, hos lapides siue dos in convalliam urbii subiectam, ut in ipsa urbe de monte juxta clibanum planentur vineas. Id ita esse patet ex Hebreorum scripto, qui sic habet. *Et posuit Samariam in acervum agri, in planitatem sineas, & impolluit in eundem lapides ejus* q. d. Eficaciter ut etiam Samaritanos corrueant, siueque acervos lapidis, qui efficiantur in vallum, ad hoc ut vineas planentur in loco & moore, uero non nisi. Et A-B maria. Ita Pagnini Vatabl. Arias & Clarius quoniam Sepeug. Pagan., inquit, *Samariam in pomerium confidimus, ut agri & plantarum vineas*; & Chalda. posuit Samariam in acervum, donum defensionis, in placeas sineas. Ita istud facilius ex hoc loco loqueretur. Iuxta si in libris Regum non carceratur: infinitar tamen. Nam 4. Reg. 17. 24. dicitur, quod rex Assyriorum de Babilonia traduxerat Cuthaeas & collaceras eis, inquit, in ceterisque Samaritanis profligis ipsas, qui profederant Samariam, & habitabantur in urbibus suis. Uia Nota. Non dicit, habitabantur in civitate, id est, *civitas* Samaria & *regnum* Samaritanum. Curie non tam habitabunt in iudea Samaria, ut potest juxta veritatem & in agrum redacta, quam in civitatibus eorum subiecti. Fuerint tamen aliquos vel ut cives, vel ut colonos habitabunt in loco urbium: nam & potest utriuspiam reconstituti, ut potest quam Hyrcanus postea dicit, ut tandem expugnauit, iudeo loquens sequitur, telle Josephib. 1. Antiqu. 17.

Secundum, alli praeceps tumentes vobis nostra Latina versionis, putant Prophetam his verbis non duo jam diligere, sed unum dunturata, prius scilicet, quod i Samaria redigenda sit in acervum lapidum, significare ut tenens sit, q. d. Eficaciter ut ex tanta arte non maneat nisi acervus lapidum, sicut illi qui fit ut vinea clipiata: nam cum plantatur vinea, locum lapidamus, & lapides extra illam in locum qualisque in cibis. & coevarsum temere congelios, qua structura (ut ait Kupert.) cum cimento de calce carcer, infimis eti; nec lapsa hater lapidi: quare convenit optime Samariam, que tempiter diffundit iudeanis, & ipsa quoque int. finis diffundit iudeanis, gaudetque multatione, & interficiet regiam lucorum, inquit Delrio adagio 92. Sic fere & S. Hieron. Rem. g. Hugo, & Lyran. Rihera. Hie sensus versus est, sed partialis tantum: prius ergo plenus est & perfectus, eumque exigunt Hebreus, Chalda. & Septuag. quibus facile est Latinam versionem, exponendo ex modo quinto passio ante recentius, adaptare.

Nota. Pro *acervum lapidum*, Septuag. vertunt *acervum solidum*, id est pomorum solidum; Pagan., inquit, *Samariam in pomerium confidimus*, id est redigam eam in tugurium, quod in pomis ex arundinibus vel frumentis ac tarmenienti ex foliis, ut in eis cultus vigiles & excubet, ne fures poma inquinique sinentur: quod proinde fructibus collectis, evenient ut comburantur. q. d. Per modo per Assyrios Samariam magnificam & spatiuentem, redigunt quasi in antrum castellis, ut de amplissima urbe parvum tugurium vix remanserit, sit S. Hieron. ad Sunam & Frentillam in corde. Psalmorum, quod deinde omnibus eisibus & ipsius collectis & eductis, per eisdem evertant, & comburant.

FUNDAMENTA I. E. IUS. REVELABO] dirundo feliciter muros & aedes Samaritanas usque ad fundamenta: tunc enim necesse est fundamenta detegi & revelari. Est meta lapidis.

E T OMNIA SCULPTILIA (idola quae nunc fingi, sunt dolari, nunc malitiae, malefici, emeritari, nunc hendi, nunc pugni, nunc tenui, ut lebant, sicut apertos, unde vocantur apertilia) I. J. CONCILIANTUR A. labi Assyriis, tum ut rapiant surum, argenteum, &c. &c. ex quo

A confusa vel sculpta sunt idola; cum quia Genitiles hostium laorium Deos, pariter hostes suos affirabant, & ut hostes concidebant.

E T OMNES MERCEDES E. I. U. COMBURENTUR. TONE] Nota. Idolatriam vocat, fonsicationem; idololatria, meretricies, amatos, ipsa idola; merces seu quantus ex meretricio iuste fruges, opes & commodi; pura copia erit, vini, laticis, mellis &c. que Samaritanus aliquid idololatria percepit habeat, pax illud Osee 2. v. 4. *Vadam post amatores meos qui dabo panes maiorum & aquas manum*, &c. Et v. 6. *Corromperam vineam eam, & faciem eam*, de quibus dicit: *Miseris te misera facta quae destroras mihi in amatores maiorum* Sensus ergo est, q. d. Omnes, id est plerique omnes (nam aliq. ex ignis superditis remanerantur) mercedes, id est fruges & opes quas vel ab idolis, vel ab idololatriis recipiebat meretrices, tali est idolorum cultus Samaritanus, comburentur ab eis ut boves Abyssini, ita S. Hieron. Remig. Hugo & Lyran. Rursum ex abraham 16. 4, partim proprio, partim metaphorico, hoc est, diripiente, auferentur, perdentur. Iuxta eni in Scripto, significatur omnia vestitus, & de suppliciis acerbitas. Unde sequitur: *Ab mercedis mercede extorquentur*, ha Sanch. 2.

Mindis congrue Theodorus. Vatablus, Arias & Clarius, per mercedes accipiente oblationes, & dona ab idolo latris oblatra idola, ad ea vel fabricata, vel levigata & ornata. Mercedes enim in soleto dari meretricibus ab amatis, non vix vera amabit a meretricibus. Meretricies autem sic habent idololatrias, amant vero ipsa idola. sed quia decantant, tam fuisse impavidissimum habent meretricium, ut ipsa proximam fecerint a natus darent, non acciperent. Hoc enim annis 1. Hieron. ex improprietate Ezechiel c. 18. 31. *O misericordias datur mercede, ta autem delictis mercede nullis amariuntur nisi, & deinde deinceps ut intraverit ad ferendam*, id est idolorum grandum non est. Verum hoc instituta fuit & infolitum, ideoque illud exprimat Ezechiel, *qui verò enim id non exprimit Michas, locum habens non videtur: mercedes ergo idolatris ipse intelligit, quia scilicet meretricies accipiente ab amatis, id est idololatria a suis idolis; non vero eas, quas in dom.*

C Q U A D M E R C E D I B U S M E R A T R I C I C O N G R E G A T A S U M T non idola, sed boni & opes Samaria. Unde Hieron. Sextus, Pagan. & Vatabl. habent, *qua de mercede meretricis exagerata ut se quis habet, patet sua opes* & t. 1. id est, *mercede, A. D. M E R C E D E M. M. A. R. E. F. R. I. C. I S R E V E R T E N T U R* I. q. d. Quia Samaritana meretrix, id est cultrix idolorum, *putat se ibi pro hocce suo cultu recepta piffi ex fruges & opes*, id est, *mercede*. Eficaciter ut illa pariter ad meretricies, id est ab Assyriis idolorum cultores, ut veritatem Chalda, qui vatabant Samariam, transfractant & redcant, qui eis uti idololatria mercedes, ius idolis acceptas refutant & contingerent.

Alludit Primo, ad primitas meretricies, quae primitis tue- pistis uel Veneri, meretricium dicit & principi conlectare, an de B. byzantina docet iherod. I. s. & Clemens Alex. Adhort. ad Gentes, de Cyprus Arnobius I. 5. contra Gentes; de Phoenicibus S. Aug. I. 3. d. CIVILIC. 10. Tres, sic. Veneris: *ana abrogamus, ut ex eius paga est*; sic. conlectare ab meretriciis, *anxius Phoenicius dicens dabit de proficiebita de phoenicis, nequeque longevis enim viri*. Idem docet Baruch, c. 6. v. 4. & 43. Rursum olim deorum & templorum dona meretricium fusile data, docet ibidem Baruch vs. 20. Dona, inquit, & ex ipso, anno Decumanus p. proficiunt, & meretriciis orant & rituum cum recipiunt idola a meretricibus, orant: *dote dona* Idem docet Ezechiel c. 13. 5. *Potaverunt, et, remissa manus eorum, & coronas speciales in capitis eorum*. Idem festinat Athanasius L. 12. c. 5. Post non solum meretrixes mesierunt olim Deo idolas fuisse, sed eti; ex iis idola Desolique esse fabricatos tenetur Arnobius I. 6. contra Gentes. Vide hic idololatriam & mercede obsecracionem turpitudinem. Recedit enim Tertull. I. de Ha-bitu mulieris, *Nostri, at, multo plus mercede nostra est*.

Alludit Secundum, ad opes meretricium ex meretriciis collectas, ex quibus ille nunquam detineatur, sed tempore manent mittentes & pauperes, vel quia sunt prodigia epulis & vestitu, resque iussa turpiter partas in loco conlument; vel quia illis idem (poliant amatis), vel alia meretricies: omnia coam sua quaque lucra, idque subinde

per fas & nefas, perficit luxuriosus, qui jum ju-
ficiat & conferunt propter: velutque mortenes
sui filiolas, aut cognitis quasi hereditatis, que pariter me-
terreriunt, bona turpiter pars relinquit. Dicit ergo,
sicut bona meretricis vadunt ad meretrices; ita bona Sa-
maritana meretricis, id est idololatriæ, vadunt ad meretrices
Ninive, quia Assyri idololatriæ & polubant Samaritanas pa-
siter idololatrias suis bonis.

Hic veretur ex proverbiis: *Mali pars, mali dilectiones,*
Eccland. Satis enim mali videntur, illis abit, quod ad suum
natum est ab ventu. Negotiorum cuiusdam eavem ex u-
sum latre uehementi: natus dormie nubus in fluxu aquæ mariti-
mæ fentia uehementer aduersa, & alem universum soli-
vita corrupt, & navem ipsam demerit; ita quod isti quod
ex aqua marina estum fuerat, in candom denuo liquefa-
*ctum redit. Verè Herodus monet: *Nomad lucernæ, me-*
la lucra equalis domini. Dicunt hoc ab Eusebio Chitellani-*
ni, lucrum non esse quod pectora bona mentis compari-
t; neque quicquid esse utille, quod non sit honestum
diligenda ex eo ut fronde quicquid inserviat. Ex iusta lucra
admodum informatione. Atque ut a Pindaro in Ithomiis:
Good præce iustum debet est, etiam habet amarissimum.

Rororum &c ad meretrem meretricis ressentiantur, duo si-
gnificat: Primum, iusta lucra meretricis esse inutilia,
& ab aliis abuso transire. Secundum, eadem carere onus
decere & dimitte, nec ad vius honestos impendi, sed à
turpibus ad agros turpes & infames, puta à meretricibus
ad meretrem, traduci.

Quocirca hinc lucra à suo templo ejusque oblationibus
quasi ex indigna, repulit Deus Deuter. cap. 18. Non effe-
res, inquit, meretrem profiliabit, ne proximus contumeliam
de Domini Deum sit, quia abominationis est meretrix apud De-
minum Deum omnis. Idem fuit fons Gentilium Romano-
rum. CLEMENTIA Flora (ex cuius nomine etiam nomen Ro-
mane campus Flora vnguiculata) nobilis meretricis ex arte
meretricis magnas operas comparaverat, ac populum Romanum
incipit fieri heretem a lege, ut ejus dies natalis quo-
tannis celebrebrat edificatione ludorum, quos appellant Floria-
lia. Sit atque id turpe & flagitiosum vitum est. Quocirca
ut pudenter sit quid dignitas quasi velum dareatur,
floracum Floram, tunc deam que floribus praefit, etiamque
opportere placari, ut arbores, vites, frangisque bene pro-
spicere forentur. Ita Varro lib. 1. de Rusticâ cap. 3.
& Plin. ns lib. 8. c. 9.

SUPER HOC FLANGAM ET ULULATO, YA-
DAM STOLIAS, ET KUDUS) ne hoc habuit la-
mentabilis & delaperbando, tum teller intium dolorum
animi, quem conceptio ex vastatione Samariae, tum respi-
significat & reperitatem, quod Samariae famili modo
ab hostiis Assyriis isolandi finit, se scudiit vel fermundus
cōcinctus fuit in captivitate. Eudem de causa Iudea in-
cessit crudus & discalcaratus per Jerusalim, ut dicit Iudea
cap. 20. tam denique ut indicem plagam Samaria fore ma-
ximam, quia utique ad portas Jerusalim pervenit, ut mox
dicunt. Quocirca Septuag. & Chal. haec veterantes per
terram perierant, ipsi Samaria attribuunt quia ex persi-
tionem induit hic Propheta. Sic enim habent Septuag.
prophetæ hoc plangere (Samaria) & lamentare, ibi di-
fractores & uide: faris plantum quod draconum, & la-
stum quod draconum Sirenum. Ita S. Hieron. Remig. Alber.
Lyra. Aias. Vatabi. & alii. Adhuc aliqui, spaciose,
scilicet tam mente quam velle q. Tanta erit clades Sa-
mariae, tanquam cum apprendeo & pondero, ut vi-
deat emors mentis, & menti caput; neque velle me
ipso, & quam inanis hoc illucque discurre plorant &
ejulant. Deinceps S. Hieron. putat hæc ex persona Dei:
quasi ejus vicem hoc subest Propheta, offensaque quād
Deus dolet de populi sui cl. de, quamvis invitus eam
immittat vel permitat: quod tam meum Dei clementiam
& charitatem anthropophagiæ significat & commendat.
Verum versus & magis genitum est, hac ex ipius Mi-
chælæ personæ die, ut paulo ante explicat.

NU DUS: I. putat dñs vellibus, ut habeat in lustro,
lacer, posita velle extima & hominata. Sic pannorum &
lectuum, vocamus audum per auxilio, quia est feminis-
dus.

FACIAM PLANTUM VELUT DRACONUM] Transl. Physic., ac S. Hier. dracones certe & duellia-
re cum elephantiis, & sibi vincuntur, terribili sono

A personæ. Discrevemus cum fiscal diffimus, sibi & elephantis
cum tangere qui tradidimus est, id: quod abutitur, cùm
tanget fieri angustidina, rorume quis languinem ebibe-
re, si cum vincat: onde si elephantis ab eis ebili, siccæ
tropæ conditæ, qui ruente dracones sanguine tancti ebilos,
& torquitos, mole sua opprimunt, eoqueque hostes suis se-
cum emitunt, tuncque dracones sanguis & lancinantes vo-
ces emittunt, ita Solis c. 18. Poliphil. & Plinius lib. 8. c.
11. Et hinc quod air hic Propheta: *Faciam plantum*
quod draconum, ita S. Hieron. Remig. & Rupert. Addi-
Rupertus, hic phœnix significat plantum inutilem, quem
scilicet est in Samaria audiret, nemo tamen misericordia
tangatur: sicut nullus concoleto draconi planente. Ex
adverso Palacius citam Albertum, Solinum & Plinius,
ferit a voce has draconum rausa esse, tamque vicinos
conferante, ut quæ illas audirent, emoriserent. Verum hoc
sopholum videtur.

ET LUCTU QUASI STRUTHIONUM] Hebr.
quasi struthionis struthiens: struthiones enim feminæ magis
quam males clamore, magis quoque lugubre edunt vo-
cem, prætristri rūm pullos alant & perdunt. Tigurina,
ut iusta struthiens. Pullum enim struthionum quasi à pa-
rente derelicti, imò contempti ut sit Job c. 19. 14 & Jere-
mias Thren 4. 1, miserabiliter epulat, ut faciem de puli
coronum à parentibus nido & pelti, de quibus pelti. cap. 146. 9.
Et ad modum quæcumque ipsorum, & pulli: coram sensa-
tione cum. Rurum tuncritur. Etianus lib. 14. c. 7. 19 & 20.
Struthionem feminam validam amant esse pullorum, ac ha-
bere carnes p̄z mare pullos suaviores. quoctua venato-
res, ut cam capiant, solete circa nūdum ferre hastula defi-
gunt: quibus in modum transire volent, master se fit induit oc-
cidere & caput: tuncque struthier fridet & luget: unde
struthio haec vocant. *Struthio lacu*, & rad. *Struthio* min.,
id est effictus est, & opprimitur est, indolens, ingemens.

Dies, Struthio est adeo filiorum amans quomodo er-
go hic, & Thren. 4. 2. vocetur est eius crudelis? Responsio
dum aliqui patrem esse crudelē, matrem vero benignam
in filios. Melius alli respondunt, matrem vocari crudelē.
Primum, quod ova qua ponunt, incubant non forte: ut
quia, ut a Plinius lib. 10. c. 14. in peltor & ventre calva-
& impluviis fine plumbis autem regunt fore, calceate
& vivificare ova: ergo ex ioh. 8. & aetate calcificatio re-
linquit. Unde Dei providentia in calcificatione tantum ro-
gionibus, Syria & Iæst & Arabi, Struthiones inventan-
tur. Tunc ne mole corporis ova strigant: etenim magni-
tudine camelis, atque alitudine, eglio & cruxibus samo-
lum refert: unde Struthio camelus vocatur, inquit Dio-
dotus Siculus lib. 3. Secundo, quia pulles non patent, &
quod nam non alter provideat: ad modum expedit ut Job c.
3. 14. & Thren. cap. 3. al. a tanta amoris matris ligata
pullis exhibet. Ita ex Aliano, Plin. op. Oppiano, Olympio-
do, & alius Pineda in Job. 3. 10. Deinde Franc. Valerius
Sacer. philo. c. 1. aliter illa quæ illius & alii Gentiles
scribunt de struthione in amore erga pullos, esse fabulosos &
fallax: quia reputant S. Scriptor a locis jam citatis, quibus
in eos dicunt esse cruelis.

Perpetua R. David Verit, *faciam plantum quasi struthio-*
ulus, Hebrew. *Plu* *stru* oulquibus ululis, sed stru-
thiones significat. Septuag. veritum, *faciam plantum quasi stru-*
thionem. Alludens ad fabulam Sirenum, aut Theod.
Iungunt enim Poeta Sirenes partim virginis sunt, par-
tim volucres, Achælor fluminis & Cilicis dulcis fliss. *Plu*
Harem uns voca, altera velle, alia uia canebat & primi
justa Pelorum, polita in Caphæcia infusa habuit berunt,
qui illectus suo casu in naufragia deducabant. Secondum
veritatem meretrices fuerint, quaranteneque illecebant
ad sui amorem, & amore ex pectoris ipsolabunt unde hinc sunt
illis inferre naufragium, quia nos deducabant ad egestatem,
ut bonorum & sanitatis, sapientiam vitez, naufragium fa-
cerent: has Ulysses contrahendo, & ait obscuringo ne
eorum canu illuceretur, deducibat noctem, ita Servius in
Iliad. Aeneis. 5.

Tamquam ad se sequens Sirenum advulta fabulat,
difficitus quendam uideamusque ejus ab aliis.
Unde Sirene sita dicta est ab alio, quod comedere
& retinere significat; vel à iusto, id est catena, cùd quod Si-
renes fuerint vinculum & catena iobidinis. Quocirca S. Hieron.
mythicè per Sirenas, tamquam eam accipit hereti-
cos, tamquam eloqua: *Dilecta enim fons*, aut *hereticis*
gum

*rum carmina, & duci eum populum desipientem: nec posse
serum sensus præstare, nisi qui obtraheret suorum suos, &
prosperitatem rufescerit, ut facit sapientia Ulysses.*

Dicit, hic era canens Sirenum, non lucius. Resp. Sure
nus, neque ac præfice, ut sciebam canere, ita sciebam & lu
gere ac plangere: sicut etiamen merita nostra non sunt etiam
utramque, & amatos labundis magis plangenda, quam ca
nendo dentem, ne se destruerat, & amores inchoatos ab
rampant. Prophetæ ergo ex affectu in cives fuisse, ite quæ
transformata in Sirenum; utrum non blandiendo, & invi
tim conciliando; nam miserabilitas lugendo & lamentan
do in animos eorum indubat, eoque mox ead perorans
tiam. Qui enim animos viles convertere, Sirem si oporet
istius S. Pauli dicentis: *Filioli mei que irram patruisse, de
me Christus vos habetis in vobis & vobis animum agit apud nos
& pro me vocem meam, quantum confundens in vobis,* Galat. 1.9. Altera S. Cyriacus: ipse enim per Sirenum acci
pit partem marinos, vel philomelos, qui rapere ovis vel
pellis lugubris melos suindunt, cum alias inservitiam camant
instar Sirenum.

VII. 9. *QUIA DESPERATA EST PLACA E JESU: Samari
zus (plenus vocat fragmen illatum ad Asyrium), indeque
nascens famem & pestilentiem. QUIA VENIT UNUS
AD JUDAM TESTIGI FORTAM FOGLIUM MUL
USQUE AD JERUSALEM? Nam excisa Samaria an
no & Exechie à Salmanasar rege Asyriensi, mox anno 14.
Exechie, Senachæus qui successit Salmanasari, ut pio
serpens & ulterius progrediens, venit ad Iudam, multa
que urbes cepit, ipsamque Jerusalem occidit, sed ibidem
a angelis calvatus, 4. Reg. 18. & 19. ita S. Hieron. &
Theodor.*

VII. 10. *IN GETH NOLITE ANNUNCIARE LACRIMAS
MISERI FLORENTES* ne inclicer Gethe, alioquin Phil
istini hostes vobis vidente vefram cladem & dolorum & in
deinde latentes & easulint. Sic David occisus Saul sit: Ne
dim annuntiare in Geth, nec annuntiari in campis Acrelensis
ne forte letorum filii Philistini, ne campis flos invenientur
vobis. Regum 1.10. Septuaginta vertunt, qui in Geth, proli
magnumfici: qui in Asolis, molaris evadentes in domo densum.
Reuident enim Hebrei, Asolis, quæ nomine proprium quod
cateri omnes interpetra transferunt flos, aut s. Hieron.
Pro Asolis perparum, ut videtur, Theodor. & ali legume
Asolis, quæ Gethe ex Enac gigante sunt procreat, unde
Goliath quem occidit David, gigas fuit & Gethebus.

**IN DOMO FULVIRIA PULVERA VOS CON
STELGITAT** Pro pulvere, hebr. et ITALY aphra, quod
dupliciter potest accipi. Primo, ut appellatione significata
pulverem secundo, ut proprium nomine ubi in tribu Be
niamini, Joies 14. v. 11. vel alieiorum in tribu Manasse, que
latine dicitur Aphra. Hebrei, enim Aphra idem est quod Ad
hra, sicutque civitas Gerdeonitis, in qua ipse habitavit & se
pulus est, ubi se accipit signum vulturum contra Madian
iis vellere, Judic. 6. 1. Utroque modo hoc scripti potest:
Primo, appellatione, q.d. O Samaria ova, utribus tibi in
biectu, tu iam non tam Samaria, id est effusia, vocanda es,
quæ Aphra, id est pulvis; quæ brevi ad Asyrium in cincrem
Ex pulvere rediguntur: longa ergo & pulvere te consperge.
Ecce in spiritu video te in pulvere redactum, inter ruras
ergo pulvere pulvere te involvitur vos ergo O Samaria,
solite plangere vefram cladem apud Getheam, alioquin
Philistini, qui vos irritabunt, sed domum privatum pal
verem dororum vefram in pulverem redactarum vos in
pulvere, quis relipit vel rovius eum pulvere dum decim
tus, mox aspergitur, ita ut Septuag. & Chalda. & His
pano. Theodor. Remig. Albert. Lyrinus, Emmanuel & alii
vide Septuag. vertunt, sive asperges dorism vefram,
hunc ali legendi, in derisionem Syria, in derisione edificatio
rejiciunt (id est in areis, ubi residuum truci cum palen &
terra pulvere miscetur) non pergitur vos pulvere, q.d. In auctis
aucti & vos conspergetur.

Secundum, Aphra, id est pulvis, hic ut oomen urbis Sa
maria subiecta proprium accipiunt Hebrei, & Hieron, in
texta Commentarii Aris, Clarius. Varabil. Mariana & Pa
gini, qui vertunt, proper domus Aphra in pulvere vulturum,
vel involvitur. Hebrei enim pulvis significat volutare,
involvare. Uode de Böblis Latina Rom. 7. Pulveris viti fe
sequens, Pulvres, scribunt littera majuscula, quæ non en
proprietate, ut fons f. q.d. Non est O Samaria, quod in
Geth ad plangendum absens, ita postius ad vefram utrum

Aphra illa juxta nomen suum monobit vos luctus & pulve
ris, euque vobis luggeret, ut illo vos conspergatis. In A
phra ergo aphra id est pulverem, vobis indicate, id est pul
vere vos obruit, quis Aphra neque ac Samaria pulvere ab
hostibus obruita, id est in pulverem convertenda est. Simili
paronomasia apponit quæ dicentes. O Letus, ab percussa
stra & clades tibi insinuantes, luto te asperge. O Lima in A
merica limo te cõ purga. O Sise, cinctus vos opplete. O Aphtis
ca, in area arcu team tibi africana. Nona Pro confor
mitate, id est conspergat me, involvit me pulvere, ut Pro
phetæ sufficiat hic typus Charliti, qui in domo pulveris,
id est utero Virginis, pulveri, nostru se involvit, ait Ma
riana. Unde.

Allegoricæ, Christus in domo pulveris, putò in terra in
utero Virginis, pulvere mortalitatis nostra te conspergit; ita
im pulvere hunc induit, quæ potestimur pro peccatis
nostris acturae. Nam dominus pulveris est terra in qua ob
peccatum Adas ad mortem damnat degemos: item corpora
hoc mortale, radium de causa locivi o pulvere redigunt
Adhuc Ecclesia, qui quædam portarent in
Cinera pulvere nos aspergit, ut nos nostrar fortia de
mortis membris redam, & a carnalibus delictis a vocato ad
celum transire. Tunc ergo rectè dicat concionator fide
libus: In die & in domo cineras & pulveris, cuncte & pul
veris aspergit. Hinc.

Tropolog. & Adam adamus id est homo homo, in aphra,
id est in terra, ob peccata te asperge, nam terra & humus
est, & in terram reverteris. Fulvis & umbra lumina. Me
metu homo quia pulvis es, & in pulverem reverteris. Quia ergo
in terra & pulvere deis, ubi ut sit. Leo ferens de
Quadrag. ne est, ad mortem pulvere niam religi a cordo
ferdatur; hunc in Quadrag. id est oculis habendam, rido
quoniam te pere dum vadis cubitus in incertum, neticiens
an lequens manu se vultus, sed ipsa nocte fusocandens &
mocturio, uti multa contigit, & etiamcum contigit, con
scienciam examinanti, quæ coram iudice illa nocte con
paritum, pulvere te consperge. Immitate Davidem dicen
tum: *Lobato per fragmata nello lumen meum, lachrymis mo
strante mente ego*, psal. 6. Et: *Quia cisterne tanta am
pao mandebam, & pensum non tam flos miserabam, &
fatio ira O indigneissima tua*, quæ elevans alijus me, psal. 10. Et: *Immitate amicos Job*, qui videntes ejus afflictio
nem, exclamationes ploravimus, *lachrymæ vespere ut exterriti
pulvere super caput suum in calam.* Et fedevimus ne & in
terra fopum dolens, & fopum sollicitus, Job 2.7. Et: *Immitate
Jeronimum discipulum Thren. 1. v. 6. & regis ad aquilonem donum
meri, ridens me miser*, & v. 9. *Pensis in pulvere os suum,*
& farta sit fons. Et c. 2. 10. *Edemus in terra, seminamus fons
filii tui, conperficiemus eterno caput sua, eximbi filii exaltati,*
obliviosus in terram caput sua virginem Jerusalim.

VII. 11. *ET TRANSITE VOBIS (hear. transi vobis), id est ti
bi, usque civitas, id vobis. Et enallage numeri & tu solus* Val. 5. Et
vel eleganter, vel emphaticamente ad impugnatione additus &
HABITATO PULCHRA Id est. habitatoria super. Ti
Sappir, neque ut Aphra, accipit potest dupliciter: Primo,
quæcumque appellativum, significans pulchritudinem, ut sit epitheton Sappir da
Somaria. Hec enim in amorem monit sita, exteriora pul
cherrimos bestios in campos, interioria pulcherrima palatio
domis aures, plateas & muros tuos, uti caudam, iuam occlu
lam circumdictum pavio, circunspicerebat q.d. Vobis O Samari
ene transire (id est brevi transibitis, capite in tergo habili
bus: vos inquit, o habitatrix Sappir, id est pulchra) hoc
est, vos in incerte pulchritudine eleganter Somaria, ita s. Hier
Theodor. Remig. Rupert & alii. Vnde Chaldaea vestis,
transire vobis qui habitatrix in pulcherrimam Sappiram veredam
nudi & posticis. Arabicus, sic est habitatrix pulchra, Sy
rus, sic est habitatrix, quod pulchrum si post in pulchrum.
Secondum, Sappir, ut nomen proprium viris accipiunt. Secundum
Clarion, Pagino. Mariana & variabil. unde vertunt, transi, id
est, ab eis metropolis in capitebat, que habens in
Sappir, jam non sappir, id est pulchra, sed forda & munda,
ideoq; confusa ignoramus q.d. Johabas o arba Sappir te pul
cherum iapphurum, de ecce tota confundens in luna. sic
ex aduerso ignoramus Augustus Caesar pelle Suetonius, quid
taverne Roman Lebetinum, & caputque marmoreum. Sac
primaria Urna urbibus Regulis singula dantur elegans
fons bella, Pomerania, Dagestanica, Mæcian grana
de.

de Bologna graffe, Ferrara stile, Genua aliter, Ferrugia sanguinea, Manica gloriosa, Almudina brena, Luca indutrix, Roma puma. Flaminio ergo est Sappir, id est, bella pulchra. Sie Carolus V. de Belgio dicitur solebat, opes suas esse in Flandria, deficitis in Brabantia, nobilitatis in Hannonia, vicebraria in Arthesia. Et de Brabantis utribus: Mechlinia pulchra, Antwerpia dives, Lovaniensis sapientia, Bruxellus nobilis. Sappir ergo idem significat quod Ninive, sed et ipsa scolia & pulchra. Sit in belgio, & alibi sunt urbes, quae vocantur Bella. Dicas ergo, & Sappir jam cum tuis fororibus, id est Samia, tunc civitatis, valitatis ab Agyptiis, cum Noemi illa pulchra: Ne vocis me Noemi, id est pulchram, sed vocata me Mara, id est amarum, quia amaritudine vobis regnabat. Omniaq[ue] Ruth, I. 10. Idem dicit Belgum, Hungaria, Bohemia, &c. Idem dicit Belgum, Hungaria, Boemia, &c. Idem dicit catania olim casta & templa Dei, nunc incesta & profanulum diabolii. Ponere sicut illa Sion dicitur ipsa arx & urb Sion, ob pulchritudinem, ita habitatia Sappir, vocatur ipsa urba Sappir propter pulchritudinem & res pulchritudinis in Sappir, de populo enim ob pulchritudinem loquuntur Propheta quasi de femina.

A Jerusalem; que habitas in saecula, id est in copia & luxu rerum omnium, ita fecuta ut etiam villa clade vicina Samaria, ad eam vel levandum, vel plangendum, vel conlondonam non extiterit, sed domi voluptabus indulgens & immetita manet, putans eas istib[us] seruas & perpetuas, nec aliquem te a his posse abducere & avelere: tu inquam a Jerusalim egredire pariter a Babylonem, ac dilece tuam copiam non suffici saecula, id est secundum & firmam, sed te habuas in saecula, id est extinu, id est in via quod abducitur a Babylonem vicinam habuit, vicinam captivitati.

Si Secundum, saecula accipias ut nomen proprium, familiis eris sensus illi, quem jure dedit, q.d. O Saecula civitas felix, haec sensu nulli saecula, id est abundans opibus & luxu, sed non nulli saecula, id est egregissimum qualis saecula egredietur ex tua matre & metropoli Samaria, ex patria in exilium ex libertate in servitum, ex copia ad inopiam, ex vita ad mortem. Unde Chalda. videt, non ex saecula sed de habitudinibus saeculae. Perpetrare Syrus pro saecula legit Tancundem, emulsa ne saeculi habuitur Tancus, id est Agypti a cuius natali metropolisi erit Tancus, natus.

Quare, quantum uris est sapientiam hoc nomen
alibi non inventum. Rely. *Sapientia ut pax* et radice *&*
scriptura H[ab]raica idem est, quod *Sophora*, vel *Sophore-*
ne, vel *Sophorus*, vel *Sophoros* (hac enim omnia sunt identi-
cally) sicut *Hegesippo* & *S. Hieron.* est *Dioecesis*, de qua *His-*
toria Adriatica in deserto terra fundata: *Prius est episcopus & pa-*
tronus Gallie & maxime, in modicissimis regionibus religiosa loca sita-
uit, postea, manu militari, maritiq[ue] frumentis munera, & habita-
retra ex pietate vires. (Annon haec erat Sapirr pulla?)

Mitellus, ut pascitur, *Iacobus B. Jacobini annis Anno. Dilectus*
Virginiae parentes. Haec Gabinius natus ex Iudeorum sumis-
tae voluntatis causa Persepoli, & vixitq[ue] post festa incolitae, as-
cedit absumptus Herodes auctor regis genit[us] capo & defun-
cultus fecit. Pictor judeus Cagliariensis dicitur Ecclesiastes.

Max Tyrius in Catalogo Panopliae Suffraganorum Antio-
chensis ecclesie, inter Episcopatus Seleukia Dyacacaram sumis-
tae nominatis loca,

Saenam. **N**ON LAT EGRESSA QUE HABITAT IN EXILIO.
duper **TU** Heb. **que habitis** in Saenam. **Rursum** **Sagas accipi-**
Primum, potest vel ut nomine proprium urbis, ut sit eadem cum Sa-
nam, que fuit urba tribus Iudea, **Josue c.15.17.** vel penitula
eadem cum Semin, vel Saanam, cum Seminom, que fuit
urba in tribu Nephishim, iubecta Samariorum, pater **Josue**
c.13.13. **Iudea c.1.1.** its Septuag. **Chalda**, **Vatibus**, **Pagni**,
Emenach, **Mariana** & **Clariss.** Unde & **Biblio Plantin-**
to **ex** scribant magnificula t, quod sit nomine proprium.
Vel ut appellativum. **Saanam** enim hebreo significat exitem-
rad. **Rabbi** **says**, id est exire; vel à radice **sa**, id est
translationis est: **littera enim sin** & **aleph** **qua** gutturales
subinde conseruantur. **Synmachus** verit, abundanter
sic comit haberet. **N**on lat egressa in captivitate, **que habitis**
in exiliorum, quisi **IN** **saenam** per flumen, it idem quid
UN **saenam** per flumen. **Uode** interpres utriusque, virtutem
Saenam, **nam fide** & **fides** sunt litera communitalis. Unde
Rabbi **says** idem est quod **Rabbi** **says**, id est rite Septuag.
pro **Saenam**, **hebreo** **Saenam**, mendoz ut videatur; nis dicat
Saenam, id est **Elymorum**, ab eius vocari **Saenam**, quia opibus

Serandit. luxu & pompa a buntatur. **Stacelias Saman** fit appellativa-
tum, ienius est: **o Samaria**, que habebat in **saman** id est
in rerum omoine copia & abundantia, idoneaque in infelicitate
& proctus. **Rursum in saman**, id est in exitu, id est in
fusse terrae finibus qd. Quia ex linea Chanana & proxima ho-
ribus, primumque Alysrys ne vicinibus occurrit, repebat ver-
bum **canas** quod p. **zecafit**, vel ut **utinam** est, **trap**, qd.
Transi in captivitatem, tam et **o habucato Sappor**, it
eul pulchra, quam tu **o habitatio Saman**, id est in **exitu**, que
hactenus non est **egressa**, nec transi in captivitatem: **id** jam ex credere & transiit, vel **expte**, ut **S. Hieron.** Non
est, inquit, **egressa**, quia **habuit in exitu** **vid** in abundantia
(puti **Samaria**) **propria voluntate**, sed **ut duxi eis in Alysrys**.
Senius est, ne putes **Samaria** te capio. **Teglatophalasar**
qui 4. Reg. t. 20. aliquos ex te ceperit, quia tunc omnem
paganam tuam sceleribus debebant perfolvere oīnibique amplius
ribi luendum reflet. **Si id pacas**, **folleris**; nam ille se
et tamen ratiū imperficietur, non verò te abducit; nec dom-
ergo **egressa** et **egredi debes**, & abducta es in **Alysrys** tota,
ta etiam ex te, vel via illius in **Samaria** superfit.
ita **S. Hieron.** Rom. 9. & Lys. Alter superera & Arias;
Ipsi enim hac accipiunt de **Ierusalem**, non de **Samaria** a d.

A O Jerusalēm ; que habitas in *sāman*, id est in copia & luxuriam omnium ; tua es etiam ut clavis valde citim Samaria , ad eam vel levandam , vel plangendam , vel con solandam non exieris , sed domi voluntatis indulegens & immersa maneris , putans eas tibi serua firmas & perspicias , scilicet aliquid te ab illis posse abducere & avertere : tu iniqua & Jerusalēm egredere pariter in Babylonem , ac diete tuam copias non suffici *sāman* , id est fecuram & fieriam , sed te habasticis in *sāman* id est extremitate , id est in via quod abduceris in Babylonem vicinam hosti , vicinam captivitati .
Explanatio .

Si Secundo, *Sassan* accepis ut nomen-proprium, similis erit sensu illi, quem jam dedit, q.d. *O Saanan civitas felix*, hancen sicuti *Sassan*, id est abundans opibus & luxu, sed non sicuti *Sassan*, id est egyptis causa quia *Sassan* excedens etiam sua matre & metropoli *Samaria*, ex patria in exilium ex libertate in servitum, ex copia ad inopium, ex vita ad mortem. Unde Chal. vertit, non exiens salutis de habentibus in *Sassan*. Perpetrat Syrus pro *Sassan* legit *Tawus* unde vertit, *sufra se sujici bishqirz Tawus*, id est *Egypti* a cuius olim metropolis erat *Tanis*, pfl. 77, 12. Post *Faganum*, *Vatab*, & alii hebrei referunt ad sequentem, verumque hoc modo, non ex egyptis habentibus *Sassan* ad plenam prosperitatem urbis vicime, sed cum egredietur ad capiavitorem & ad placentum non alienum, sed suum. Melius Nofer & Septimus, & Chalda, bac dividente, & medio hypanco diffundente. Unde sequitur.

PLANTUM DOMUS VICINAS (la Romanitas)

ergo aliqui legunt virium) ACCIPIT ET VOBIS, Q.
Q. B. (aliud aliquip legunt qui) STETIT ET IUSTITI Pro-
domus vestra hebrei est Bethphalet, quod neque ut praecedentia
acci potest dubitari. Primo, ut nomen proprium loci,
qui videat virium, fasce ubi sagas jam dicitur, ut refutet
Theodor Pagno Vatablus, Arias Marians et alii.
Sensus est, q.d. Ubi Bethphalet, quia et vicinia ubi sagas,
ex eis vallatione plandunt accipiunt, quia mox ex ipsa va-
llatur; ipsa inquam, quae fons fluvius, vel in scriptis, id est
confidens in me mutationem, fatigare virium, dimicata rebus
hosti cum obdientibus; unde hosti et capiens gravissima esse
adserit, ut dama ram longe obdiciens fructus et compen-
set; sed tunc deinde ea parte enim intelligi vobis, putat
ea una ubi Bethphalet totam provinciam Iudea. Unde
Sacerdotum et reliquias.

Secundum, *Beatus accepit poesit ut appellativum significans idem cum domus vicina & sic per eam intelligi possit Iudea, sive duabus praetextis Jerusalim, sed Iudea & Jerusalim, que cum domus vicina Samaria, ut ex Samaria ob vicinatatem accepte idealiteram & colpam, ita & potest ac etiam nunc ad eadem accipere. Jerusalim quoque, que paulo ante Iudeam posuit, hec est ID Yudaeus, id est in subiectio sua q d. Quod in suo statu & robore, &c, ut Chaldei, veritate, elegancia stetit integra & intacta ab Alysia, consonans & intincta dum versus Domum colbat, ab quoque protegebat, cito q d. Samaria declinante ad idola, ex diditti a two statu, & obdigna ca ab Alysia. Hoc est quod dixit vers 9. *Distrivit de plaga eius, Samaria in qua venio apergit ad Iudam, & in rumpit de te x. 2.* Distrivit malitia de domino in partem Jerusalim, ita 5. H erat, cum lata leprositas, Riber a de aliis. Translitterem Propheta a clade Samaria, ad cladem Jerusalim, quae famularie erat vicina de infinito, ne quasi forer. Alter reatores, qui novatae cuderent & cibos nempe varijs varijs detinunt, dum q Vulgata recedente ut lector in illis certi se solido inveniret, sed animo impetu vegetus & fluctuer. Porro plantum frangit hujus causam aliquantum Chalda dum per paphicem ita veritatis & plantum subit edita ex amarantina, & interfectis foras vestimentis in domo profunda, preparat domus dolefardissimas vestras, quas videntur ad subtilitatem, hanc ad illeam adiungentes rido elegans terra velutinae, & incisa.*

QUIA INSIRMATA EST IN BONUM] id est, ad bonum, felicem tum pietatis & virtutis, tum in de con-
quenies prosperitatis & premii, q.d. Privata est bogiam
gratia, quam magis & facultatorem.

QUA HABITAT IN AMARITUDINIBUS S. **ptug,** **qua habitat in deservis;** **Hab.**, **qua habitat in Mar-**
rah, **Marah** et nomen urbis Iudea tellis. **S.** Hieron. Forte
qua in tribu Iuda ponitur Marah 15. v. 1. & Marah ve-
catur. Fuit de alia vrbis Marah in tribu Massape, apud quam
Damascenam quondam castra metata sunt, de qua Tyrus l.
15. Bell. iact. 6. & Agricolum in Massape Rurorum Ma-
rath, hebreo significat arborinum. Ruda No. 10.

andividitio, majuscula. It. si significaret esse nomen proprium, id ita ut eis vis & energia conficitur in appellativo, quod significat amaritudines. perinde ac Leo dicitur calcibet ponte *Americus*, id est amar cordis, ita dictus, quod in coecis finitimi a Carolo Andrace cum ipsi per illum in urbem expulso, eam ferro flammea valvavit. Hie ergo est *Biborum Maroth*. Ierac. fenus est, q.d. Tu à Maroth urba, & tu à Juda, Maroth urba profectus & dominus, qui sub Lachis rego pro in bono pietatis & quæque a prosperitate, puto in pace & seruorum omnium affluens in fratre latere que vivet, inde rectia ad via & idola dilapius, amificium bono pietatis, bonum profectatus, & acquisiti in malum amaritudinis & adversitatis. (Hinc Theodorus, lego, quæcumque offensu doloris ei, quo habetis felix est in bona tibi) quocirca pars vocari potes *habentis Maroth*, id est in amaritudinibus, hoc est in peccatis, quibus Deum & conscientiam amaritatis, unde *Synmach*, veritatem, *habentis ad amaritudinem provocans* (arque in peccatis & suppliis, cuius corpora animisque tuum affligunt & aniat) cant.

Hic dictus pater Primus, Prophetam per elegantiam alludens ad uberes *Judeas* illas *Maroth* & *Bethaezel*, aquæ ac paulo ante illudificat *Aphra*, *Sappir* & *Sanaan* urbes Samariae: haec enim cum sua metropolis passim & valleis sunt; sed per illas intelligere totam provinciam, per synecdochen. Simili enim modo *Maras* cap. 13. 2. & ieq. deferentia valuationem provinciarum Moab, dicit *valletis effe Magedaba*, *Louth*, *Eiale*, *Segor Nemarim*, *Gallim*, *Dibon*, &c. que sunt urbes Moab. Sic *Jeremias* cap. 46. 14. perdidit *valletum* *provinciam* *gypti*, id est vallantem Memphium a *Taphos*, *Magdalum*, aliisque urbes *Egypti*.

Pater Secundus, hac nomina *Aphra*, *Sappir*, *Sanaan*, *Bethaezel*, *Maroth*, etiam propria urbis, sed prophetam urgeare horum nominum significata ad elegantiam & energiam. Rursum hic nomina propria urbis adaptari potest provincie in qua sunt, Samaria, vel *Judea*, vel *Jerusalem*. Semper vero plures sunt hujus loci & utrumque ad v. 2. hinc nisi pre est q.d. Tu à ube que vocaris *Aphra*, id est pulvis, juxta nomem tuum pulvera te configere: Tu à ube que vocatis *Sappir*, id est pulchra, transi id aliquem captivitatis tuae urba que vocaris *Sanaan*, id est abundans vel egrediens, egredens in capitevitatem. Pari modo tu à Samaria regio, que halice & plures urbes complectens, tu inquam, es *Aphra*, id est pulvis; quia in pulverem mox ab *Alyrius* redigenda, in pulvere ergo te volatis: tu pariter à Samaria et *Sappir*, id est pulchra, sed de formanda & caprivanda ab hoste: tu domique est *Sanaan*, id est abundans & egredens ad hostes. Nam de Samaria, frequenter spectat *Jerusalem* & *Jerusalem*. Tu ergo à ube que vocaris *Bethaezel*, id est dominus vicina utra *Sanaan*, plaudens ex eis valuatione acceptius, nam tu resurgenter partes cum proximis aderis. Tu quoque à ube que vocaris *Maroth*, id est amaritudinez, clara & amara paternis ab hoste, quia ipse te maque omnia erubet & intemperabit. Parti modo à *Judea* & *Jerusalem*, quia huc urbes *Bethaezel* & *Maroth* sub tuo dominio complectentes, tu à *Bethaezel*, id est dominus vicina *Samaria*, unde ex eis valuatione valuationem & plaudentem accipies. Infiperuta te *Maroth*, quia amara infinitimis & strages & spemera, somma ergo omnime sit, q.d. Tu à *Samaria* cum suis urbis, ac deinde te *Judea* cum suis ab hoste vallantibus incolentes enim *Samaria* ad vicinam *Judeam* dimanabunt. Patet ex sequentibus.

Tropo. *Aphra* est mors, quæ non in pulvere resolvitur, *Sanaan*, id est extus, eti pudorem, quod nos egredi facit, vel ad *Maroth*, id est amarum gehennam, vel ad *Sappir*, id est pulchrum celum, vel ad *Bethaezel*, id est purgatorium. hoc enim est dominus vicina quod locum gehennæ, quod *flavum* & *merita* celo. Hac sunt quinque novissima eius jugiter meditanda, quæ prouide Propheta hic enique ob oculos ponit, cujas verba facile est singulare applicare.

Quia descendit malum a domino in fortak iherusalem Nam, ut ait S. Hieron. Secundus hebrei *Alyrius* valvata Samaria, venit etiam ad *Jerusalem*, multique Rabacioi qui Hierosolimitis insulcatae. 4. Reg. 18. 17. 18. 16.

TUMULTUS QUADRIGÆ STUPORIS & HORRIS. TANTI LACHIS. q.d. Quadrige *Sennacherib* suonato, cariu, strepito, ac armorum, rocambo, rugitum

& equorum collisionem tumultuantur, primum invadent *Lachis* urbem *Judea*, & iulque habitatores, ac eis pluviem ob nimium timorem & terrorem incurvant. Causa est, quod *Lachis* fons primus; Septuag. *principis poterat fons* *Lachis* id est, quod *Lachis* prima in *Judea* iuceperit eum *Bashan*, id est idololatriam Israelitæ, id est decim tribum, & teraque *Judea* uides eadem insector & occupauerit. Hinc & prima pietas dabit, primaque capitur à *Sennacherib*. Id ita factum esse liquet. 4. Reg. 18. ubi *Senachib* dicitur ex *Lachis*, quasi jam à te occupata, missa *Rabaceo* in *Jerusalem*, ut epo deditiensem peteret.

Alius vertunt *Chaldae* Paginae Vatabli. & Arias nimirum, *longo corrum ad eum velocissimas* (vel ad dromedas, qui font camellos velocissimos, inde que græci dicitur dromades, id est certos *habitantes Lachis*, q.d. Fuga vobis conuolute fugite velocissimè quadrigis velitis velocissimis, o *habitatores Lachis*: quia inlata vobis hostia *Sennacherib*. Lachis enim grat urbi florentissima, equorum atque curru copia & exercitationis studium, idolatrie cultus primus ab Israelitis deralus, inde locum *Judeam* corrupserat. Est ironia & tacita irrisio q.d. Tu, & *Lachis*, maxima & celestissima equorum & quadrigarum frequentia, tua illa admiraudo & tu penitus existas, & in arte equorum quadrigis quæ - gestandi dexteritas, nil tibi prouident ad hoc ut *Alyrius* est: quae iudicio ut ea utrata fugam, sed ne et cibi prodent: non enim chugies; nam *Alyrius* et, licet velocissime fugientem, comprehenderet. Unde *Chaldae* vertit, *apud quadriges*, *prædictis vos superuersis*, *qui habitantes Lachis*.

In Hebreo est puli haec paronomasia inter *Chaldae*, id est quadrige & *Chaldae* reuersi, id est dormitare, quod *Nostri* vestis, *Asyros*; & *Lachis* id est ambulans ad *Alyrius*. q.d. Tu d. *Lachis*, iusta non en tuum ambulans ad *Alyrius*, id est ad molia fuliginosa & atra atrociora, quæ mones quoq' colles, ambulas, *inguam*, placide & leuiter gressu' idoneo pan nonnus *Lachis* led ratiu' live reuersi, id est diuinas flumend' velox; & rufus, id est quadrige: quia militat quadrige & dromades velocissimi conuoluta fugere *Alyrius*; sed cogens captiva celeritatem curire in *Alyrius*.

Sit tropo, qui lenti prostant in peccatis, cogentur precipites abire in loquaciam & in ghebam, aut à *Castiro*,

PROPTerea DASIT & MISSARIOS (Chaldae)

Vatibus. verunt, *mores* (i) SUTER HEREDITATEN VER. 14.

q.d. Tunc loco significari videtur (i.e. ut aliis non legitur) quod cives *Lachis* & vicinæ *Sennacherib*, similes ejus obdinem & exsudium, coacti miserere emulatio, id est ligatos, eum militum conturrit & moneruntur, ad *Geth* urbem *Philistinorum* poterent, alias hostiles, qui abea poterent opem sed fructu. Nam, ut sequitur, *Marcia* & *Gethi* sum *Asyriis* *Asyriis*, id est *Sennacherib*, in depreciatione regis *Asyrii* qui nimirum utraque mendaciter promisit opem, campe promisit pro praefatis, sed fallens, decepit, ut alias sapient reges *Irael*, ita nunc *Judeos* & cives *Lachis*.

Nota. Pro super hereditatem *Geth*, hebreicè est super, vel ad *Marcia* *Geth*, Unde videtur, quod *Marcia* fuerit nomen proprium utrius subjuncta *Geth* & *Gethi* sive R. David, *Pagninus*, & *Vatabulus* nam de ea subdit: *Asyrii* heretum adducunt, qui *habitantes* *Asyrii* & quia *Asyrii* hebrei, significat hereditatem, hinc *Dolfer* verit hereditatem, ob aliosnam quam mox explicabo. Urbem *Marcia* pertinebat ad *Geth*, epoque erat quasi hereditas. *Seneca* ergo est, q.d. *Lachis* minor legatus ad fibi vicinam *Marcia*, que est hereditas ad cives *Geth*, ut ab ea opem petat contra *Sennacherib*.

Secundus, & melius S. Hieron. & *Ribera*, q.d. *Sennacherib* in *Lachis* minor emularius, id est milites volentes & velites, in *Marcia*, id est in hereditates, agros & oppida *Geth*, ut ea depopulator; et quod ipsi nunc, ut alii sapient infigentur *Lachis* ita & cives *Lachis*, ad zelito-dum *Alyrius*, promiscendo eis pitem, quam non præfuerit, id eoque faciunt, & iuns donum mendaci. Unde sequitur:

DOMUS Iher, *MD bala*, id est domus in plurali: uno de Platinis, legunt *domus* in accusativo, ut fit apposito, q.d. Super *Marcia* & *Geth*, super domus in quam mendaci,

et tales enim sunt Mares & Geth) M E N D A C I O U S I N D E C A P T I O N E . FIL. 115 IN B. A. L. Cilicet fueruntur Mares & Geth, ut jam exposito. Hebr. cfr. denuo, 31K 737-740 B. acij leazar, id est dominus mendacii ad mendacium, id est deceptio regibus libris.

Nos. Acij fuit nomine proprium urbis in tribu Juda, Ioseph 15,44. unde de ea hoc agi putant Chalid, Vatabl. & Pagani. Sic enim veritatem Chalid, dominus Aegyptius resumere posset propter patrem, quoniam somnus fons idem regis Israel & Paganus, dominus Acij, in modum regis Israel, quod Vatabl. sic exponit, q.d. Aesha urbis multitudine, que erat in tribu Juda, nomine Acaib, que erant in illa aecum, falesti reges Israel, & frustabuntur spe sua. q.d. Reges Israel, id est reges Juda, frustabuntur fons iuxta, cum defensio- nate in Acaib, ut illic sunt tui contra hostes: quia civitas illa non potest resistere hostibus; sed Acaib, vere crux Acaib, id est mendacium, & mendax præstidio. Fair & alia urbs nomine Achlepa, vel Acaib, postea Ecclipta diuina, maritima & portuosa, non longe à Tyro, quam mox filii Aes expugnare non potuerunt, ut patet Iude. 1. 31. Verum modis S. Hieron. & alii certe Mares & Geth hie vocari debent, id est mendacii, quia fidem datum Israhelitum seculerunt, cum allusione tam Acaibibus, qua verè hie nomine eratulit in Iuda, q.d. Domus Acaib, id est mendacii, hoc est mendax & falsus, non jumentur ubi Jude, qui vocatur Acaib, sed erit Mares & Geth. Sic Itaies Jerusalim vocat Sodoma, ob morte Sodomitum, cap. 1. 10. Astute, ait, vobis Domini præcepit Sodomitum, &c. Sic sapientia Ezechiel & Prophetus Judas vocant Chetos, Chananaeos, Amoriteos, &c. De Marea enim hic agi, patet ex eo quod mox sequitur. Unde Syrus vertit, domus canitatis facta sunt in vanis etiam regionibus, Arabicus, domus desponsis (crotoris), facta sunt desponsis regionibus.

A DHUC HEREDEM ADDUCAM T' 21 QM R. VERAS. HABITARE IN MARECAM [1] Michaeas hoc cap. plenius est aliusnotus: in nominibus enim uebum propriis, eleganter, taliter & acutè aliud sit ad eum significativa: quia de causa Nostra non ipsa nomina propria Hebreica, sed eorum significativa ponit. Scilicet ergo, q.d. Tu ò Mares urba juxta nomen tuum sonit hereditas diversas, aequò ac Ge- thorum principium uoxum. At nunc alijs heredem tibi aduocamus, qui tua occupet & hereditet, scilicet hebetum Aeytum: ut iam s. M. Iacob, id est hereditas, non tua, nec Gethorum, sed Aeytorum, q.d. quod tu Israhelitum incivavisti, & ipsa spe patiueris ad refectionem Aeytis. In Hebrew pulchritudo personam fuisse adducit פְּנֵי תְּהִרְתָּךְ מַרְתָּךְ, id est, adducat hereditem ad suam hereditatem. Porro Mares hie non fuit Michaeas patria, ut aliqui opinantur: nam Mares hie fuit in Geth Phalastinorum, Michaeas autem fuit Iudei: nisi dictas hanc Mares esse illas, qua tribus Iudei sunt alignatae à Ioseph cap. 15. v. 44. led quam Gethi per vias possederint, & Jude eripuerint. Vetus S. Hieron. & alii dicunt patriam Michaeas fuisse Merathith, distinctam à Mares, ut dixi in processu. Ludit Michaeas in voce, aequò ac te mares, id est hereditas: sicut in eadem ludit Boecius lib. 1. satyr. 2.

Nisi spoli illi e

Illi aut nequili, aut usq' infelix juv'is?

Folsum aut exponit coris inimici heret.

Unde Tropolog. dominus Acaib, id est mendacii, est mun- datus, & omnis mundana hereditas, præterit iniquus, vel per vim, & aut fraudem acquiescit: haec enim est Mares ad Gethi id est hereditas torcularum, quo scilicet potentes premunt & opprimunt plebem & pauperes, sed potes tentient eam esse Acaib, id est dominus mendacii. Quibus metuimus intonat Psalter: Filiu hemisphaerii aequinoctialis corda, si quid diligenter vanissem, & queritis mendacium? Ita heretici prebi à Catholicis, implorare opene Tem- castum, sed potes tentient eam esse Acaib, id est mendacium; quia pugna Turcicum impone; uti Budia & Hungariae avorum memoria accidisse scimus. Ita fugi, magi, aliique desperante fortune dannos invocant, se invocant Achab, id est mendacium. Nam dominus ab eis animam & corpus extorqueret, & colque infolidum manciparet. Ita multi feclator autem ut hoeres & opes afferuantur, sed post multos labores spe seu fructuari, deplorant se

serville tot annis in vanum domum Achab. Filiu hemi- sum ut quid toties hoc nondicendum, experti non sapient? Ut quis adhuc diligenter vanissem, & queritis mendacium? Spes omnes tuas repous in Principe, in amicorum cur ille, vel tibi offenditur ob rem levem, exca spe tuas ei in terram: ecce spes tua est Achab, id est mendacium. Confidis in filiis, quid familiare tuas erunt tales & columnas? sed mox haec rapit bellum, illum petitis, seruum furca, quarum bofis pala, quintus degener & rebellis: ecce confitis es in domo Achab. Juvenis es in flore statu, superbus, robur tuum perenne putat, spades tibi annos Nefiores, sed inopinatae turbas te invadit, debilitas, decolorat, ut ut has imago metua: ecce juvenis tuus, robur tuum est Achab, id est mendacium. Abusus opibus, discipulus cum divite illo Evangelico: An habebus mea bona pugna in annis plurimis, requiesci, ca- mede, vides, spolias, sed audi vocem Alteosanam. Eras, haec nra animam tuam repous in te, que auctor pacificus erat. Lyc. 12. ver. 19. An non habet opes, haec domus Achab? An non habet illi hereditas mendacium? Ver. 31. Verum modis S. Hieron. & alii certe Mares & Geth hie vocari debent, id est mendacii, quia fidem datum Israhelitum seculerunt, cum allusione tam Acaibibus, qua verè hie nomine eratulit in Iuda, q.d. Domus Acaib, id est mendacii, hoc est mendax & falsus, non longe à Tyro, quam mox sequitur. Unde Syrus vertit, domus canitatis facta sunt in vanis etiam regionibus, Arabicus, domus desponsis (crotoris), facta sunt desponsis regionibus.

U S Q U E A D O D O L L A M V E N I E T G L O R I A I S R A E L) Odalis, quæ S. Adalio & Adeli a dictu, ubi fuit antiqua magna regia, cuius regem occidit Ioseph c. 13. v. 15. Haec polles adhuc manutinet Jonathas, anno in hac iibz barbam regis Iudas Machabaeus. 2. Machab. 13. Eliz. ait. S. Hieron. in loco Hebr. viisque hodie vicus parvus ad Orientem Eleutheropolis. Justa uenit cù spoliana Odollam, in qua latuit David fugiens Sauli, ibi- que

qui collegit quadrungentes viros, quorum factus est princeps, At 7. Tertio, Theodor. aquile, inquit, non tantum decor, sed & celeritas se robustus considerat in pennis: cum enim ei deflant penes, adeo infima est & timida, ut lete abcoferat, *re corpore* nec venari possit vel audeat, sed aliorum potius praeceps fit exposita. Sic ergo & Samaria multa armis & militibus, quasi impluimus aquila, que neque robustus habet, neque effigiam, Asyriorum predeceps exponeat. Quartio, Sanchez enicit hic allud ad Gentium, quos aenam sunt Israelitae, morem, qui solebant in floruerit fuisse carissimam tendere, canique in defuncti sepulchrum inferre, itaque ut parentare. Sic Homerius Iliade 1. ait, ab Achille conquisit in Patroclii rogum coniecitam, Et Catullus in Argonautis.

In cinereo raus solerent a verre crise.

Et Seneca in Phaedra acto 4. scena 1.

Placuisse undas; capiisse annas capo;

Lacrymos frons accipe obsequium canere.

Idem dicitur Docet Dionys. Halicarn. in funere Virginis. Seneca ergo est q. d. Omnes uires & filii, & Samaria, elevantur aut a natali, aut a vitali solo; omnes morientur vel civiliter, vel naturaliter, hoc est, omnes vel intertrahuntur, vel capiuntur ab Asyriis. Illis ergo parenta, tuorum crines in eorum rogum inice. Verum cum illi sint immobili, & tui capilli pauci, ut singulis hoc ritu parentes, operentur ut quidquid est in aquila plumbatum, cum ipsis eis galibus effutus, dum illarum profundivit & cultivatione subdit. Huc accedunt alii, qui clementis hic nostri & puri iherolotiarum crinum, q. d. Tu o Mater nos, tuorum filiorum & filiarum capillis idolis obtulisti, ad te decalaberis; ut in que pessimi, in eo & puntaris. Idololatrias enim capillos capit & barbar refectos conferas fuis ditis, docet Alexander ab Alexandr. lib. Genital. cap. 18. & ibi Tizapellus. Et de Aegyptia testatur Diodorus Siculus lib. 2. c. 4. pro prius merito aegypti viva conceperat, ut si Deus vero adficeret, de jure capillum deducaret. Et Virgil. 4. Aeneid.

Iunc ergo Duri

Sarcina iugis ferre, regare iugo corpore felix.

Si ait, & decessus crevem foras.

Et Euripides in Bacchidis. Sacer capitulis est. *Dos ipsum matris.*

Epius lib. 1. Virginis libero amore. Idem testatur Tertullianus. libr. de Anima, & Censorinus libr. de Dei natali, in processione. Plutarchus in Theseo narrat cum ex more recepto cum Cex pueris excelfiset, Delphos abiisse, ut cum primis Apollini sacrate. Svetonius in Nerone cap. 12. in Neronem ex aula pyxide barbam consecratus Jovi Capitolino. Gentiles veluti nimis hoc, ut & multa alia, accepterunt a Judeis, quoniam nazareci cinctum vobebant, flagabant & comburebant Deos, ut dixi Numeri 6.

Primum fenuis ut planior, ita & germanior est. Comparat Israelcum aquilam potius quam alias avibus: quia cum homo iuvene capite decalabetur, aquila toto corpore depulatur cum senectate: unde tunc avenerunt sursum, cum novis & plumbis pro veteribus fluorescunt. de qua re multa dixi Iust. 40. 3. Attid. S. Gregor. hom. 18. in Ezech. in fine. *Cenepi*, ait, ei (Rome) a Longobardis tempore S. Gregorii oblitus (quod de Judaea nomen per Propheta predicationem). *Dilecta calvorum raus sicut aquila.* Calvorum quippe bonum in sub capite fere solus, calvazzus enim auro in ore corpore: quia cum valde ferme, pluma cum aliis penas in ornatus membris illius caduntur. *Calvazzus* (ergo sicut aquila dilectus), quia pluma perdida que populus amplexi. Alborum quoque penas occiduntur, cum quibus ad predationem velut in hercules: quia unice parentes exercunt sicut, per quos aliena nascitur. His nascit qui de Romana urbe remanserunt dictum, in Hercole facies mundi exortatus fecerunt. Alius enim lata clade deflata sunt, alia gladiis confusae, alia fuisse orruata, alia terrae hibernare absperguntur. *Despissamus ergo res raus annos haec profusa* sursum, ut extermemus: fassimus mundi desideria sicut cum mundo fini. *Imperiorum honorum stacea*, quia postulamus. Quidam apud Clarium verit. prouer in alcove abrora capsu raua, quam cum subcalvo sicut aquila, id est maxime & acerbitatem luge. Sed Hebr. vox 11. 19. omnes significans decalabure non prolixe in alium.

Alii censent aquilam, uti & hominem, solo capite decalabri: calvijum enim proprium est capitis, depilatio vero corporis. Cum enim aquila tenet plumas tam in capite, quam in corpore amitterit: unde tunc in capite decalabatur, in corpore depilatur. Verum de calvicio capitis aquila, nihil praet aliis avibus singulariter apud Planum, Aetolianum, Arisitob. Aldrovandum & alias legimus: sed depilationem totius corporis aquila celebrant omnes. Decalabare ergo hic idem est quod depilare. Unde ait, *Dilecta calvorum raus*, ut scilicet a capite per totum corpus extendatur.

Tropoli aquila penas veteres dimittens, sequit decalevans C. & depi.

V E R S . 16. DECALABARE. Non tu, & Ierusalem, ut vult Theod. hanc enim capere nequivit. Sanacheribus de qua hic azur, inde ipse ibidem cœsus est ab angelis: fed vel tu, & Odoliam, & tu o Marœ, ut conjet Vatabl. velut, & Israel, & ut confit Arias; vel potius tu, & Samaria, qui uic uellet, ita & excidi diu hisp diu & choragus, ita hoc capite docui: decalabre enim in Hebrei, et feminis generis, ergo feminum omenem Samaria, non masculinum Israelis recipit. Ita S. Hieron. & Rupert, unde Septuag. alter hisc dispergente, clara vestimenta, gloria sua & fons desiderio & desiderio super fons desiderio raus. Hoc est quid dixit initio cap.v. Quod scribi Jacob, nimus Samaria? Sicut ergo copia hoc caput in Samaria, ita & iu eadem elatuit. Dicit ergo, Tu o Samaria, & conqueanter tu o Judea decalabure & temere in signum extremi ludus, hujus enim apud Iudeos, & etiam apud Gentiles figura est calvitionis & depilatio. Se enim Iudei afflicti caput totundat cap. 1. v. 20. Mem. patet serm. 7. 2. & cap. 42. v. 5. & Ezech. 37. 3. Nam, ut ait Ovidius,

Turpe peccare mortale, turpi summae crux,

Et fons freno fratre, & fons crine capo.

Decalabare ergo, & Samaria, in signum infiniti meritoris, de Dei foliatione, & excedit, & ut Theodor. ait, refectionis, que Deus reuictus & reprobarat filios deliciarum nataum, id est filios qui tibi sunt in delicia, & ut Septuag. vertunt, filii de leuibus raus, eisque tradet holli Asyrii vel occidentis, vel captiavtios. Ita S. Hieron. Remig. Rupert. Hugo., Lycan. Clarini & Palutius. Unde Secundus, conqueanter innuit ipsos filios, putat Israelitas & Iudeos, ab Asyriis decalabrandos & detondendos quasi principia. Hoc enim bello capitis & ferri facete solent viuiores & dominati. Unde de Scipionibus dictum: *ad quosque raus Africa raus sacra*. Quicquid Chalda. verit, *euolu raus capitis*, & prout super filios deliciarum raus: *ficus aquila, enus ali deinceps fuscus*, sic adagez *calvazzus* in capite non raus raus floruum taurum. q. d. Fas tibi magnum calvium, sicut aquila dum lenitatem plene deglubatur; ut often das ingentem luctum & moxorem.

DILATACALVITIUM TVVM SICVT AQUILA E Svis & Arabicus, multispicula calvazzus raus fiscus aquila sicut aquila plumas, ita tuu populum filiosque tuu amantes; unde loquuntur: *QVONIAM CAPTIVI DICTI SVNT EX Cernit in Prophe. Min.*

& depilans, & motu novas afflumant, symbolum est pecten. Arum, id rurum ponentier est schema. Symbolum Samariæ, & quavis peccator per peccatum decalvatur, ita cù omni decoro & gloria virtutum de gratiarum sponsoribus, ita S.Hieron. Unde propositum Odolom, id est ornamenti mundi eorum; & Mariae, id est hereditatis gratie Dei & regni caelis; & Samaritanæ, ita cù chelidion angelorum, & qui ante eam erat Iudeus, ita cù dominus Deus, sed maxime dubito.

Anagrap. Hac sit, similitudine aquile deplumantis le, ut novas pennas afflumant, continetur tacta premilio alterius iobolis melioris. Samarie qualem ad latram, fiduciam verò & tantumq[ue] mysticæ, regentem per resurrectiōnem & gloriam carolem.

C A P V T S E C V N D V M,

SYNOPSIS CAPITIS.

Recens est oppressiones pauperum, aliasque iniurias proximis illatae ab Israëlitis: ideoque eis captivitatem comminatur, non ex odio, sed ex amore & compassione. Vide v. 14. Utinam, autem, non essem vir habens spiritum & mendacium potius loquerer. Quocarum v. 12. tristibus leta subiungent, promittit Christum, qui eos est captivitate in eorum Ecclesia exire, quicquid postulat colligere.

Theodor. patet Propheticam hanc patimur duas tantum tribus: Ruperts vero, Vatabil. & Castro, de-
cem dantaxas. Verius est enim primum deum, deinde duabus tribibus hoc edicere, nisi confit Arias. Trosanus
Trist: quia caput hoc simile est priuari, & ab eo continuo filii deductur, connecti, & pendent. Ergo sicut
ibi primum quod contra deum, deinde conquerenter vel comitante contra duas tribus: ita agit & hic. Secundum
scriptura, pro-
pria: x.12. & cap. 3.1. allogatam tam Iacob, quam Israel. Ergo sicut cap. 1.5. per Jacob invenire decem tri-
bus, per Iusticiam duas, ita & hic. Terzio, quia sicut ad Christum congregauerunt in Iudea ex illis, quem
Israel. Atque Christus congregavit tam decem tribus, quam duas: ergo. Quarto, quia non tantum hic
ag de decemtribus, sed & de duabus, patet clare c.3.10. ubi aut: Qui edificatis Sion in languini-
bus, & Jerusalēm in iniustitate. F. 12. Proper hoc causa vestri, Sion quasi ager arbitur,
& Jerusalēm quasi accurus lapidum erit.

V & qui cogitatis iuutile , & operamini malum in cubilibus vestris : in luce matutina faciunt illud , quoniam contra Deum est manus eorum . 2. Et concupierunt agros , & violenter tulerunt , & rapuerunt domos: & calumniabantur virum , & domum eius ; virum , & hereditatem ejus . 3. Idcirco haec dicit Dominus: Ecce ego cogito super familiam istam malum : unde non auferetis colla vestra , & non ambulabitis superbi , quoniam tempus pessimum est . 4. In die illa sumetur super vos parabola , & cantabitur canonicum cum suavitate , dicentium: De populazione vultati sumus : pars populi mei commutata est : quomodo recedet a me , cùm revertatur . qui regiones nostras dividat ? 5. Propter hoc non erit tibi mittens funiculum fortis in cœtu Domini . 6. Ne loquamini loquentes: Non shallabit super istos , non comprehendet confusio . 7. Dicit dominus Iacob: Numquid abbreviatus est spiritus Domini , aut tales sunt cogitationes ejus ? Nonne verba mea bona sunt cjm eo : qui recte graditur ? 8. Et e contrario populus meus in adverfarium consurrexit : deiupert tunica pallium fustulitis : & eos , qui transibant simpliciter convertitatis in bellum . 9. Mulieres populi mei exercitus de domo deliciarum suarum : à parvisearum tulitis laudem meam in perpetuum . 10. Surgite , & ite , quia non habetis hic requiem: propter immunditiam eis coiurumpetur putredine pessima . 11. Utinam non esqm vir habens spiritum , & mendacium portius loquerer: stillabotibi in vinum , & in ebrietatem: & erit super quem stellatus populus iste . 12. Congregatione congregabo Iacob totum te: in unum conducam reliquias Israel , pariter ponam illum quasi gregem in ovili , quicquid pecus in medioculaarum , tumultuabantur à multitudine hominum . 13. Ascenderentim pandens iter ante eos: divident , & transibunt portam , & ingredientur per eam : & transibit rex eorum coram eis , & Dominus in capite eorum .

VAB QVI COGITATIS IN VITI^E) Hebr. 11th avit, **Ahabes**, id est peccata & sceleris : peccatum enim parit laborem & dolorum tam prætentem, quam futurum.
VER. 1. **E**T OFERAMINI ALVUM IN CUVILVIS VESTRIIS, qd. Nota in lectio excoquitoris & machinariis sceleris, putat fraude & oppressionis pauperum, qui summo magno avide & festinante expedit. Hoc enim quod sequitur : **I**N LVCE MATYNTIA FACIUNT ILLEND^O) **Fecundus**, id est facilius. Est enallag per se: id est faciens, qualiter rei dignitatem a vertigine facit & de mortis eius: unde de eius quasi alienis & holibus, in tercia pericula loquitur.
QUONIAM CONTRA DEMENTIA MANVS EGRVM Manu, id est contumis, machinationis, operatio, & executio que sit mala. Nota. Hebr. 11th significat fortitudinem, & inde Deum, quia ipse est fortitudo. Unde ex Hebreo sic

veri potest, quoniam ad fortitudinem manus seruum, id est, Arum nenia exaudiit Babylonis, Iaj. 14. 4. & Tyn. Ezech. 37. 2. quis manus eorum sunt fortes, sive quis viribus pallens, ut veritatis Tigrinus, atque quo facilius in manus seruum ad appressum, ut veritas Faquin. Si & Chald. Clarius & Arias, q. d. Machinatur iniurias proximus, easque reipublica inferunt quia sunt potentes, nec quia valeat resistere. Unde S.Hier. Non confidatur, ait, quod adversus Domum foris est manus vestrae: Tertio, Septuag. totum hunc locum sic transfruerunt, factae sunt ergo eis labora, & operantes mala in crudelibus suis, & simul cum deo (mox ut dies illuccebat) conformatim erant, quia non leviter erat ad Domum manus sua.

Ubi Nota, quanta fit vis orationis, & quanta malitia ex eius omniisque & neglegita sequuntur. Hi enim Israelitae omnes fraudes & rapinas machinabant & perficiebant, id quod non levitas manus suis ad Dominum, ut veritate Septuag. etiam eis levavit, partim recondatione Dei & iudiciorum eis deterriti, & fecerunt molitione deficitibent, partim Deus pribus invocatus gratia sua ex prævenientia, quia eos evocaverat a malo, & incitabat ad bonum. Hinc relata expunctionem in magnis peccatoribus, scilicet eis obviciis orationis & Dei, qui de fenus illis Sathanus predictor infidelitatem dicitur Daniel. 13. 9. Everemus ferimus sumus, & declinamus oratio- sum, ut non videamus calam, neque reverendissimum peccatum per- fuderemus. Et Plautus psalm. 13. cùm v. 1. dixit de impiis: Cor- rupti sumus, & abominabiles facte sumus in frustis sui. Sec. omnes declinavimus, sumus omnes facti sunt, non est quia facies sumus, &c. omnes & infelices in vobis sumus, &c. Causam horum omnium malorum & fecerunt libet. v. 4. dicens: Domum sumus invocavimus. Ex advento ipse Plautus agerat de Deum, ut adeo in suis cogitationibus & operibus dirigeret, ne in ali- quod peccatum labebat. Proferre, impetrare, gratias moxi, ut non invocaretur nefaria nota, psalm. 13. v. 1. Vt tuas Domine demonstra- ri, & somnis tuas nubes nos. Duxi me in veritate tua, & duxi me, quia pro te Deus salvator meus, psalm. 14. 4. Legem pos- uisti Domini in via tua, & duxi me in iustitiam tua ratione, pro- prius misericordia mea, psalm. 14. 1. Id ipsum fecit sapientia tua, & toto psalm. 1. 8. qui est de custodia legis Dei. Et S. Paulus 2. Corinth. 13. 7. Omnes, ait, Deum, ut nobis misericordia. Scribi Caiusianus collat. (c. cap. servens Dei in initio canique operis, foliote, imploreat openit Dei, ut illud recte, nisi peccato, & cum virtute obstant, ac dicere: Deus tu adiutorium meum in te noli, Domine ad adiutorium meum: prout Ecclesia orat initio Harorum singularem; qua de Primum initio dici eti precatur: Domine Domus unaperte, quod de Primum initio dici eti non personis fecisti, non me habui faciem vestram, ne in hoc die ad medium dictum feceris, sed semper ad tuum iustitiam suam, cuncta procedente aliquo, dirigente operacionis & opera. Experiencia docuit, Confessores proinde: Cuncti capio a tyranis, in ea fortis perfusilli, factisque Martires, quotquot aut oratione te desiderant: occidit vero eos, qui ora- re, & Deum invocare neglexerint. Idem vidimus & vi- cimus in aliis tentationibus quibuslibet. Idem experimus in nobis ipius. Hujus rei simboli legitur in libro Machab. quod Judas Machabeus, qui tot tantum nobilis victoria de Antio- chio obtinuit, semper ante pinguis perula ferventes ad Deum preces fudit, exceptio ultimo in quo confusus occubuit, quia tunc orare non legitur. Quotidie ergo oramus cum S. Amoroso & S. Augustino in firmo. Te Domine laudamus: Dignare Deum dare deo fratre per nos custodire.

VER. 5. RAYMUND DOMOS (concupiscentie domos sequit ac agros proximis, easque rapuerunt vi vel fraude, ut concupi- centiam suam expletent).

ET CALVINYANTUR VIRVM (per calumniam opprimebant, acculacates eum falsè, ut ei bona, vel etiam Diu- stinum eriperent: hoc enim est Hebr. 10. 3. v. Vnde Tug- vista veritatis, non inferunt causa: Pagnini: approferimus verum; Septuag. desperamus sicutum.

ET NON AMBLABITIS SUPER E (Chald. & Se- pugno-eris, q. d. Deprecantur eisdem & superbum eorum ex- vicim, reddam eos humiles & deodos, ut colla turuma submittant, cervicos atque inclinent).

QUONIAM TEMPSYS PESSIONEM, id est maxima clades, que exercitae eorum superbas consumant & frangant. Sic dicitur Matth. 6. 14. Scifex diu malitia, id est afflictio & calamitas, fusa. Sic ex advento Habri vocant amorem, id quod proponunt eis & iustum: ut, Ecce quid bonus & quoniam in- evadunt habuisse fratres in iustitia, psalm. 132. v. 1. Ad hunc Micheam locum alius Apostolus Ephel. 5. 16. dicens: Redemmetes, amicos, quoniam dies miseri sumus.

IN DIE ILLA SYMETVR, SUPER VOS ZARABOLA, putu nenia, id est lamentum funebre, & Carmen lugubris, vulgo & passim cantandum. sic parabola vel lamentum voca-

Carmen in proph. M. 6.

ET CANTABITVR CANTICVM SVAVITATE. Hebr. & Lamentabatur lamentum lamento, id est lamentum sumnum, five maximè lugubre. ita Pagni. Variabil. & alii. Dices, Caro ego Nofler de Septuag. vertit, conseruans sonus; & Arias, lamentum cum sonoru. Refra quia quando Hebrei idem nomen iterum in genitive, significant quid in eo genere extinximus, pulcherrimum & sumnum, ut Reg regum, id est summus rex: Canticum canicularum, id est canticum pulcherrimum. Sic hic lamentum, est exstinctum & pulcherrimum lamentum: perfertum quia omnia canus, etiamque lugubris & lamentabilis, hoc ipso quo cantus, suavis est, auresque & mentem delectat: quinque post tantum melancholicum, sed & viri prii compunctioni dedi, magis delectantur carmine & musica funebre, quam luctu & exultante. Hac de causa veteres in funere adhibebant lamentationes, canentes tibiis, ut tibarium, lono & voce, letit luctu, leniens dolorem parentum & cognatorum, qui proxime in voces suas frangebant & flecebant, ut modulatio- nis ea lenienter promovet. Ita & hoc lamento insigni leniuit moror Hierosolyma valfata, eique licet mortenti, suavitate tamen aliquam praefixa ingerit, eamque consolatiōne tali loco coegera demoluit.

Aliter Ribera: Hebr. inquit, ΠΛΗΣ αισια, id est lamentum vel lamentationis, a sed. ΠΛΗΣ αισια, id est lamentum est, dum dicitur potest a ταις βασιλειαις, quod significat strangere, contene- re. q. d. Frangere, id est, fracta, incisa de molli voce, hoc est cum suavitate, canente hoc lamentum. Melius siha de- ducas ab ΠΛΗΣ αισια, id est fuit: ut nissa idem fit quod lacuum, complectum, concinnum, elegans, ideoque demulcentia, de- lectans & suave.

Aliter Relig. Albert. Lyan. & Hugo. Centent enim hoc lamentum afflimentum non ab ipsis Israelitis, sed ab eorum hostibus Aliyis, qui iniuriant & replicantes hoc Israelitarum lamentum, canent per irrationem cum suavitate dilupim, quod tiracida canent cum lucta. Verum ali⁹ simpliciter centent Propheta hoc lamentum affligente non Aſſyria, sed ipsi Israelita⁹. Cis uitatis: puta canendum ab eorum praticis & lamentatoriis publicis, qui lamentare præceperant, ad publicum civium in tanta clade foliarent. Hoc enim significant ipsa verba lamenti, qui sunt prima persona: Despoliacione valfata sumus.

DEPOLITATIONE VASTATIVMVS; Hebr. ve- lla usq[ue]ta/fusus, id est, ut Pagni: penitus usq[ue]ta/fusus; PAR EPOPEI MEI COMMVTATA EST. Sunt verba Synagogar, putat Samaria & Hierosolyma q. d. Pars populi Israelitae translata est à Samanaria in Assyriam, sicut ex pars populi Israhelitae translata est à Nabuchodonosore in Babylonem. Secundo pars, id est pars de heterodoxis populi mei, putat agri Samaria, qui Israhelitae translata sunt ad Cuthaeos & Aſſyrios, sequi ac agri Judei occupati sunt à Chaldeis. + Reg. 17. & 20.

QVONAMO RECEDET A ME, CVM REVERTA- TUR QVI REGIONES NOSTRAS DIVIDAT? q. d. Per- trahendat noctis pectoris propria & adulatores, nonque crabi- debamus, quod, cum Samanazar populus esset, agri Samaria pacis abducunt, nonque illi proximenter tributum amplius ad nos non redire, forentque nobis pax: sed ecce redi- cit, & obficit Samaria, tamque capit, omnemque Israelitae abducunt, ac in eorum locum ex Aſſyria in Samariam adducunt Cuthaeos, qui agri eorum profidebant, quasi incolz perpe- turum sumi, ut nulla nobis ad nostra rediunci superfluit ipsi. Idem dicunt Judai de Nabuchodonosor: sperabamus eum oſ- ciō loquens, & capto Joachim, indistincte nobis tributo, non redditum; sed ecce redit, capit Jerusalēm, excusat Secu- deciam, filios eum obturcat, cives omnes abducunt, atros nonnos alienis distribuit: nihil ergo ipsi nobis speraret. Hoc accedit expozitio S. Hieron. Remigij, Haymois, & aliorum, qui hoc de Sonnacherib expouerunt, qualiter dicunt. Cum Sonnacherib reculeret ab obdictione Jerusalēm, ut occurreret Thara- ce regi Aethiopiam, nos Judai sperabamus cum amplius non redditum, sed ecce redit, Jerusalēm obficit, agroque no- stris suis dividit.

Paulus aliter venit Pagni: quoniam, inquit, remens à no- tri quis sperabamus nobis refutari: agri agri�is būfis dūrūs fībūs; & Vatab. quoniam aliquid a me, cito refutari videremus (no- bis) agri agri�is dūrūs, rupile nos agros illi, q. d. Pa- liam ipe nostra, sperabamus aeres nostros nobis refutandos, & ecce in eos hostis nosfri polleffores inducuntur.

C. PRO-

PROPTER HOC NON ERIT TIBI. Verba sunt Pro-
phetarum ad Samaritanos; vel potius Samariae & Iudeam ad Ieripaham,
cum enim legentes e patre ferentes librande quasi alieno allo-
cunantur. qd. Pothecas terrae sunt nam & Samarita & Iudea, iudicantes
qd. sicut dicitur, non dividuntur, ut ante facere soleatis;
et quod si libet privarebant omni sua possessione; hoc est, pofthecas
go Samaria & Iudeam omniis nisi terram non dividunt, quia ea
non possunt nisi terram non nominari.

R. S. 4. NE LOQUAMINT LOQVENTES, &c.) Hebe. n. filia
... foliata, cum Variab. ex securit. n. diff. in modis

et proprieatis eius ipsius verba bona, ut in oratione suae ex parte: sed respondet, hoc à me datur bonus, minime obediens, sed etiam enim ea ex promulo meo debet reverenter. Vos autem pravissimi estis, minime rebelleres; ergo nonnisi miracula rebellibus digna, para tristitia & minaciam, a me expectate. Unde subdit:

אַבְכָּר **אֶת-קְרֵבָרִים** **וְאֶת-מְלֹא-כָּלָמִידָה** **וְאֶת-מְלֹא-כָּלָמִידָה**

versunt, *ne* *litteris* *fallantur*, *re* *fallando*. Nam futurum Hebrew iubante usurpari pro participio, ut Olear. 1. 1. hebreo. *Et Gal* *ad* *salutem* *ares* *pro* *litteris* *in* *Cale* *salutem* *immunem*, quod Primò significat, *hors*, *pauci* *ant*. Unde Se-
prius, Symmachus. Pagiun. Vatabi. Clariss. & alii vertunt, *hors*, *vel* *ante* *sunt* *dous*, id est *pauci* *ant*, *iam* *recentes*, *paucis*

*ad idem quod dicitur de aliis, ut vestitum contra me, mecum le-
gen: tam contra proximum. Unde Paganus, vestit, quasi indi-
catur etiam de aliis, ut vestitum contra me, mecum legen:
tum contra me, mecum legen: tam contra proximum.*

Deinde ante contra discens fratre, leviter enim turca & pallio spoliatis, ut sequitur. q.d. Qui henerat populus meus, hodie mahi rebellis, contra me no[n] ac contra proximum suum.

qui Hebreos, praeterea Propheta, *si* idem est quod
coni, prophetae, concionari, ut sepius, iunxit. Nam ut ait
Hieron. deponens ab eo quod fuisse, *et* ad amores perveros am-
conseruit, ita Varius.

venient ut similares sint plures de condonari, nullatenus vacat; remedium quia grave est, minus & oneratum: stillae enim non pondere, impetu nimbo & grandine spissè decidunt. S. finis, q. d. h. ego bonus sum bonis & rectis, militeo conscientiibus: vos vero irascitur, non etis tales: sed contra me & proximum vestrum quis hollies complacuit? Quid mihi erit si

Si ergo invenimus quod est maleficum, non malum, sed maleficium, ut sit maleficium, non bonum & beneficium experimantur: ita S. Hieron. Remig. Hugo, & alii. Quod est benevolentia, non virtus, sed virtus, non benevolencia.

IN ADVERSARIUM CONSVRERIT Si hie Iaymica aduersariam nos seruare conseruaret. Idololatria ergo & peccatores sunt tyranni & rebelles qui contra Deum pugnant.

DESPVER TYNICA FALIUM SVSTVLISIT)
Primo, Chald. aliter hac accipit, scilicet ut significent noui
cupam, sed potiam Israëlis. Sic enim totum hunc locum

comprendre illes confusio , dolor aut penitentia . q. d. Sunt
oblitati & ineritibiles . Quocirca Chald . verit . ad propria-
tatem proponuntur , neque docentes populis oiam : nam non admis-
serunt ut se deponerent .

*q. d. Frustra eos monetis ; nam perfidie rurunt
comprætra. Secundò, Arias, q. d. Hoc populus meus mihi
fidelis & obedientis , in hosties suos potens intrarexit , eoque
conveniens ut natus , cum a me ad hunc ad fratrem ducitur , res*

quam viator quicquid baculum (ut sit) iulipem ferat, ex variis hoftium metu militare id signum esse putans, trepidè fugiat, etiam abeclio pallio, ut celerius fugam capescit. Ve-

latus & angustius (hoc enim significat Hebr. ὡραῖος) sed spiritus misericordia Dei , ut nos qui sumus populus eius seruere velit : numquid TALES SYNT COGITATIONES ?

portius nemis a fratribus rapere non posset: itaque coegeritis eum publice feniendum, ut nullumcon hominem indecorum incidere. Incipio spoliabundus et maculatus vos. Affirui: num

Secundo, *am in meus*, accipiunt hoc ut demonstrativum, sed ut interrogativum vel admirativum. Unde verum, *deinde dominus Iacobus* illa Pagnani vel, *nam dicens eis à illis potestimur, avolum ad Amatus*.

Tropo S. Hier. haec refutat eos qui simplices pervertunt, eisque Dei gratia & virtutibus despoliant, pelliciendo eos in

ET EIS QVI TRANSIBANT SIMPLICITER, innocentie & conscientie fidentes, & nihil male timentes, ut ha-

3. Etiam illis Prophetis claudatis era , & silentium imponebat , antea posuerat alios actiores eorum loco sufficere & submittere , qui duriora nascuntur ? *Amen* *Am* *sicut opera eius* . I. q.
ben Hebreus : *hos inquam , CONVERSTISTIS IN BELLVM*) id est bello & rapina appetitis , quah bothes invasisti , pugnis conquisiti , contumelias verberis , veribus rebusque suis ipso

4. Neane haec miracula manent non sunt Propheticarum, sed ipsius Spiritus Domini, qui per eos coram loquitur? q. d. Considerans & paucatius dicitur, non contra Propheteras. sed contra prophetarum predicationem.

DELICITARIUM SVARVM / FRATRVM & OCCULTVM, vel ex-
pulitis; vel in carcere tristis marius populi mei, id est
plebeiorum & pauperum: nec hoc contenti, uxores eorum ex-
miserunt, sed in carcere tristis marius populi mei, id est
plebeiorum & pauperum: nec hoc contenti, uxores eorum ex-

putatis nisi auditis, in etibus cum manu in amore, pace &
huiusmodi coniugali, quasi in domo deliciosa vivant, ut
ades earum de præmia occupareis. ita Lyran. Arias & Vatabl.

Porro pauperes vocat populus Iacobum, quia, ut ait Piatibus omni, s. 35. *Tibi deridetur quod pauper, ergo non es tu ex aliis.* Et Christus Matth. 14.6. *Cum audiret frugibus uox et ex his fratres eius misericordia.*

NONNE VERBA MEA BONA SVNT CVHEO, QUI
RECTE GRADITVR?) Sun verba & responso Dei. No-
tione, qd est bona, clementia, secunda. Sic dictar-
amus, misericordia. Sic Achab occiso Naboth, invasit vineam
Naboth, excepit uxorem eius jam viduam exturbavit ; 3.
Re. xii. 16.

All

Aliter S. Hiero. q. d. *Vefris feceribus causa fuitis*, cur ma-
trones honeste & divites domibus suis , in quibus delicata viv-
ebant, extraxit, ab Africis ducentur in captivitatem.
Aliter & Vastab. q. d. Sollicita adeo uxores ad adulterium, vel
de illis caluniose, aut suppetentes faciendo, concipiatis maritos,
ut eas quia adulteras domo expellente, itaque à
parvulus curia adulphilia laudem, id est decus & gloria;
quia fecitis ut filii eorum effiles vites & abiecti, aut nochi &
spiritu: coegeritis enim illas à maritis expulsis, alias dores &
vires adire: hoc est, ut verbo dicam, coegeritis illas adulteraria-
ria. Nota. Propter *laudem mens et prospexit*, S. Gregor.
Nazian. erat. y. ex Sepcepto (qui pro *"Vt haderet legerem
l'Amor"*, id est montes) logit, *appropinquans montibus amorem*,
fusque explicat, fubet, anguit, ut pectora regrediat ad
montes & edita loca impellant, ut scilicet fidelibus offendant
Vnde anima virtutis & perfectionis. Vnde Syria verit, C' &
parvulus oramus acceptius gloriam an fuscum; Arabicus, indec-
sus glori in aerum.

A FABVLIS E A R V M T U L I S T I S L A V D E M M E A M
I N F E R P E T V M V M Laudis enim me parvuli, si à parentibus
in conjugali amore honeste & sufficien^t educati, & conquisitae
hereditate effecti.
Ali^t à vobis & parentibus orbi^t, & bonis ipsa-
lios, genitos, & frenus, vobis malident, clamansque
videlicet in eis, ita Albert & Arias. Secundū, rufiliis
ab eis meas laudem, tem quia eos à matribus avulsi, he-
nelfa piague educatione privatis, & in idolatria velita educiti;
tum quia eos ad passatem patre decessit, ob quam ad
omnia feliciter, velirantem voluntatem & libidinosam eos in-
flexilis. Terti^o, London, id est gloriam: & Tigurina, ha-
norum. q. d. Felicitas eos mibi & tibi viles & impotentes, separa-
trio eis a parentibus, & matres à patribus: bona enarratio
matronis dignissimae Deus glorificans, alia etiam duo, feliciter
proles & fides contigit; num in lege nova sunt tria, scilicet
priores, fides & Sacramentum. Vos huc omnia hac sepa-
ratione eventidis: eventidis ergo omnem meam in matrimonio
gloriam, praesertim quia (polando filios bonus patrem,
scilicet ipsi ne iphi matrimonium intit, & hispem paternam propagare
possint. Hoc enim sufficiat mea auctoritate apud ipsum luit &
glosa. unde Calde. vertit, *alio filio filii collentes, remanserunt*
et elevaverunt. *autem diversius in scriptum terminatur.*

S V R G I T E T I T E . q. d. Ob has rapinas & leicera veltria,
l'israelite, abito in captivitatem Alysianam, & voco hanc
in Babyloniam: QVIA NON HABETIS HUC S E Q U I M .
q. d. Vos inquieti & turbulenti terrae hanc, id est terrae inclo-
cas, vertitis; hinc pariter non habebitis in ea quietem, sed
Alysian vocabit vos, & abducet: FROPTER IMMUNDI-
TIAE LIVS, felices terra, qui vos cale poluitis,
CORRUMPESTV & FVTREDINE PESSIMA) id est fan-
guine & tabe cadaverum veltrorum inficiens, & validitatem ex-
traest valvularum: q. d. Quia vos terrae hanc veltris foribus
& leiceras foribus, hinc illa evocet vos, tradecet vos
matagdus Alysia, ut veltro sanguine imbuta, per suam
vidicandam qualis erat foribus quibus lumen contaminans, eique
quasi vim insufflans. Terra enim hanc fanda non potest sufficere
terre tam poluitas & inultas. Unde Paginus, verbi, *surgit*
& *de*, *qui non est his evocata resurget;* & *qua si immundus, cor-*
rumperet solum, & *corrumptus sicut sors;* & *Cauda surgit & mi-*
grans, sequitur quod haec terra deinceps regnare impia, ut non
poluitas, perdere agri, ut *non officiosus immundus, cetera quo-*
cumque amari. Hebe, enim *THYDOL* significat & coerumpit,
& colligunt, indecum conficiunt. Unde *Ligatura* pro corre-
puente, *valde ferit* verbi, & *fusis aquilam intus;* *COPI* de-
mones *colliguntur.* Ne *conficiuntur* neque *coerumpuntur*

UT IN NAM NON ESSEM VIX HABENS SPIRITVM,
ET MENDACIUM FOTIVS LOQUEREA) Ex Hebreo
verbi verti potest. Primo, Tiquinaria, si ut eorum (spiritus
(venient, vanitatem) sequens, et mendacium concuerat, pro-
prietate eius de vino & fumo. Propterea eorum per hoc populi
q. d. Si loqueretur placitum & volutissima deinde legendis genio,
ventri & veneti, ut iste Lutherus estique se affecte, tamen
Propheta gratius hunc populis. Huc accedit Chal. pro quad
aberrantibus post *Neopropheticas*, quae non spiritu mundari possunt.
cubans, quisque illis vino & aliorum affectu scinduntur, erit profecto
fuisse delictum post *neopropheticas* aberrantes, sic evadentes in re-
rum mendaciorum populis *sicut genitariam*. Retipicit ad v. 6. q.
d. Populus ille de *icitia* affuetus odit versus Propheticas qui levata
edificant: amas falsos, qui caputem vestimentorum. qui ergo
armat mendaces & mendacia, eas in Alysium, que est terra
mendaciorum, id est, idolorum & faliosorum proprietarium,
ibique mendacius fuis, ut chameleone vento, le palcar,
le palcar,

Secondo, Pagin. si fuerit quisquecumque ambulans per nubes
nubes, & undas nubes fuerit, dicens, Stellaris tuis pro-
tus & fructus, q. d. Si quis fungs picullopropheta, qui non
Coram Teste Mo. X. IV.

populi, sed suum querat facrum; nullans, id est docens, ut
vinum & facram pro mercede doctrinæ sui conqueratur; hic nō
minus à populo isto stolido acceptabitur & coletur ut Pro-
prietatis.

Tertio, & primis verbis Nostris, *utinam nos agim usque ha-
bitum spacioem*, &c. q. d. Utinam non haberem spiritum propheticum: utiam, quo prophetio de clade & exitio Israels, non fui prophetus a Deo revelatus; sed mendacia misit a vano timoris & publicanisimis spiritu meus impedita. — Sac-
vulgulo dicimus, Utinam decipiar, utinam Jim falsus vates.
— sic a Lucas:

Dit formaat voorziet:

*Ex fibris sic nulla filos; sed conditum arris
Finissem illa Tener.*

Noz. Non opat Michag formulariter mentiri ; hoc enim
opat, eff peccatum ; sed materialiter tantum , hoc est ,
potest dumtum ut mendacium , id est fallitum , fit , seu ut recipia-
mentum eveniat id quod prædictum est , ac consequitur id quod præ-
dictum , non prædictum ex spiritu Dei , sed ex spiritus filii , potius
humano vani timoris . Id dicit ex amore , quia operat filio , c-
vem perdire , & nos excludi , ne perdi ab Afflitione . Nam
tamen ipse ex Deo est communabatur , ita si Hieron. Rema-
haymo , Hugo & Lyra . Nata . Pro *ut homines fratres sint* ,
huc est *ut videtur fratres* , id est qui aguntur vertigine , qui non
habent spiritum filialem & certam , sed vagum , mobilem
incertum , inconfiditatem , ut modo venient videt , modo fa-
ciet , etiam circa unum idemque : quo sit , ut quod afferunt
alii revocato oracula encruxi Iherusalem , quod edid . Pollet
per & eratico , vagare , deciperet , & extraxeret , ut quibus lo-
ceret revocare oracula encruxi Iherusalem , quod edid . Pollet
veri , utramque ofensio ut cedens sente i vel , ut Pagan . &
guria *angustias per plaus sente* , id est impulsi vento vanitate
sent , vanitatem timoris : erroris & mendaciae (sic Flandri deca-
libundo & mendacio dicunt , Venustus est , spirat centrum)
ut vano timore aduersa metusam , aspergunt & trahunt
Iherusalem , quod re ipsa non evenit . Si enim melancholicis
particularibus & rimis omnia tristitia de se & aliis suplicante &
omnibus . Tales enim tristes cogitationes , impunctiones &
metus parit humor melancholicus , frigilus & ster : fuit ex
adverso completo & fanguinea , calida & spirito parit cogita-
tiones & omninationes boas , letas , animositas , ut videre &
in iis fanguinei & joyiales sunt .

STILLA OCTETIUM VINYM. ETIN FELIX TET. vini in vinas inebrians est heudris. Senius est, q. d. Vilem non habere spiritum prophetie, tibi ò Israel minaceam & tristitiam: sed tam co vel invitus corraper, cognoscere verum filare, id est enunciare; scilicet annuntiatio tuba plurima mala, & clades accerbissima, quae inflat vini ne inebriabant & implebant vires ad guttur. Allusio ad lymphostrachiam, preceputium convivis, qui cuncte convivis summa admixtione & miscelatione callent, Willans in cum tantum vini & tantum aqua, quantum eius atati, complexione & florante congiuste videbat. q. d. Ergo Michas tibi ò Israel, sum quia lymphostracha, aut postea lymphostracha, id est Dei, minister & piceanera. Pro ergo tuba calcis ira & furoris, inuenias que filio vino acer & menum, pura franges & funeras, ut cum tuba suffia Dei haecendum & chiedendum propinget. Ecce haec omnia unico verbo complectitur Propheta, quia concilius est & plenus affectibus. Pathogeno animi, enique alternae affectus, concise & huiusmodi exprimitur; ut si solent facere vehementer dolentes, amantes, vei trahentes, qui nunc sperante nunc deferenter, nunc blanditer, nunc menatur; nunc laetare, nunc ridere; nunc versa incidiunt, nunc suppliciunt; nunc ex hor in aliud, fine ordine & consecutione falluntur.

ETERIT SUPER QVEM STILLATVR POFVLVS
STE) q.d. In hunc populum Israelis cadent he Dei mea-
tia flilia; pura he manuam prophetie. Israel est cui vimum
hoc hororis filio & infilio; ipse est qui calicem hunc flilarum
est pectorum, Dei exsanctiet, eoque inebriabitur, usque
ad stuporem & amientiam.

CONGREGATIONE CONGREGARIO IACOBIS TOTUM TE HABET LUCI EXPOSITIOINE. Primi, Theodori de Vatablo. ut hoc concordante praecedentibus, dicunt hic exponi calixem & virtutem iuxta Dei, quod fit illudum in Israe- liis, iam dicitur : calix enim hunc est oblationem & excusidum Samariae & Hierosolymae, q.d. Eficacium ut cogente hinc Afris & Chaladri, quali everi congregemini in urbes velitas municias, quae illi oblationes eis : ut pra multitudine, pavore & angustia nimis abducantur. Capitio Africay Samariam, Chaladri Jerusaleno : fugit primus rex Sedecias, pertinens murum horti regi, fugientem cum eis fit dominus iuniusbeatus capisi coram, ut eos tradat Chaladri. Vide hisib[rum] & Reg. Iosephus, cum Israelem conseruat orbibus, urbis

per eas & nefas; præstern luxuriosi, qui jam
jubilans & confidantes prodicerunt: vel quia membra
suis filiabus, aut cognatis quasi heredibus, quæ patinæ me-
retrices sunt, bona turpiter porta relinquunt. Dicit ergo,
sic bona meretricum vadunt ad meretrices; ut nema Samar-
itanæ meretrix, id est idololatriæ, ibant ad meretrices
Ninive; quis Alligari ideludat eis ipsi abutunt Samaritanæ par-
tium idololatriæ sibi bonis.

Hic etenim est proverbiuum Moli parta, mali dilabuntur.

Mor. tuepi Et illud: *Sali est natus veneris, ille est enim, quod ad agum
naturam est ab-venit. Negotiator enim quidam natus enu-
mister. Nam si te rehabet: natura dormientibus influxu aquae mar-.*

na fentia velhementer adauita, & talem universum iei-
niat ac corrupt, & uenem ipsum demersit; itaque ful quod
ex aqua marinae uasum fuerat, in candente denso liquefa-
ctum erit. Verè Herodotus hoc: *Nec melius facere possit*,
alia loca aquaria dantur. Dicunt hoc ab Euthimio Chrysostomis,
iogrum non esse quod iactura bona mentis compara-
tur: neque quidquam esse util, nisi non fu huius
adspicimus in eis fratre quaque uasum. Et *utrum locorum*
adductis invenimus. Atque usit Pindarus in Isthmiae:
Quod praeceps inuenit off, etiam habet auerum.

Ranunculus ad mercedem meritorum reverentiae, duo hignificat: *Platinum*, turpia lucra trahimbit esse inutilia, & ab illis ad aliquantum. *Secundum*, eadem carere omni decore & dignitate, nec ad uisus honestos impendi, sed à turpibus ad æquum turpes & infames, pusa à meretricibus ad meretrices, induit.

Quocies haec lucra si ipso templo ejusque oblationibus quae in indigna, repulit Deum Dei.e. 18. Non ferri, inquit, intercedem proibiti, nec precium eius in deo. Domini Dei. Quia abomination est aceruimus eum Deum nostrum. Item haec sensus Genitium Romano, cum Flora nuncupatur) nobis metetiam Romanum campus Flora nuncupatur) nobis metetiam ex arte metrisca magnas operes comparat, ac populus Romanus scripsit heredem ea legre, ut ejus dies natalis quo ratiom celebretur editione luctorum, quos appellant Floralia, sc. annis tripe & flagitiorum viuent. Quocirca ut pudenter rei quedam dignitas quam velum darent, sicut etiam Floram sic deum que floribus praedit, canique oportet pascari, ut arbore, vites, franguntque bene propere florebent. Iti Vano lib. 1. de Rustica e. 2. P. Phil. in lib. 1. E. 1. 9.

SUPER HOC FLANGAM ET ULULASO, VADAM SPOLIATUS, ET NUDUS] ut hoc habuit la-
mentabili & desperabundo, tum tesser intimum doleor
animi, quem concipio ex vestitu Samariae: rupi signifi-
camenti & representant, quod Samaria finis mode-
ri hostibus Allysris spoliandi fuit, et nudi vel feminadas
descens finitio caprificatam. Eadem de cinta lupa
est eius nudus de dilectissima per Jerusalim, ut dixi hispa-
cap. 10, tam denique ut indicem plagam Samaria formi-
ximus, qui tunc ad portas Jerusalim pertinuerat, ut mo-
dicam. Quicunque Septuag. hac vertentes per
terram personam, ipsa Samaria attribuunt: quia eis per
ionans induit hic Propheta. Sic enim habent Samaria
propter hoc plangere (Samaria) Sic habent lamentationes
fecculatas & undas: facies plenis quasi draconum, & la-
tum quasi fulgurum stellatum, ita S. Hieron. Remig. Alber-
trius Aias, Varab. & ceteri. Adducti aliqui, spaciose
felicit tam sicut quae velle qd. Tanta erit clades Sa-
maria, tamnoum tam apprendo & pondero, ut vi-
dear emos mentis, & mentis captius: neque vellem me
spolio, & quam inlatus huc illucque discutere plantas &
ejuslana. Deinceps S. Hieron putat haec dici ex persona Dei,
quasi quis tecum sic habuerit Propheta, ostendatque quando
Deus doceat de populi sei cl-de, quamque invata eum
conmittat vel permitat, quod siue miram Dei clementiam
& charitatem anthropophagi significat & commendat.
Verum versus & misgi genuinum est, hac ex ipius Mi-
chaeae sententia dicitur: prius quid amet explicati.

N U D U : I perà dicitis vestibim, uti hebat in locu
lacer, posta velle extima & honorata. Sic pannorum &
lacerum, vocamus nudum per auxilio, quia est seminu-
dus.

FACIAM PLANTUM VELUT DRACONUM.
Tradum Physici, ait S. Hier. diacones certare & duellare cum elephantibus. &c. si ab illo vincantur, terribili son-

A perfonare . *Draco* enim cum sit calidissimum, sitit e'phantia languoru[m] qui in adiutiu[m] est, solitusque affluit oriente, cum tanta sit magnitudine, nonne eas tu guineas ebibe[re], si cum vincatur unde sit elephantes ab eius obbi, sicca, concide possunt qui ruerent draconem languore, hinc etrius & rugosus mole sua opprimitur, eugonumque hoffe fuso secum immoratur, sumptu dracones magna & lata eiusdem voces emittuntur. ita Solini c. 18. Polyb. & Plinius lib. 8. c. 21. Et hoc est quod ab Ego Propheta: *Ferius planum quasi draconum*, ita 3. Hieron. Romig. & Rupert. Addit Rupertus, haec phras[is] significari planum in insula, quem feliciter eius Samaritanus audire, nonne ramen misericordia tangatur? sicut nullus condebet draconem planient. Ex adiverio Palacius citans Albertum, Soliniom & Pliniu[m], scribit voces habu[m] draconem tantas esse, tamque vicinas conferuntur, ut qui illas audiunt, emendantur. Verum hoc fabulosum videtur.

BET LUCTUM QUAST STRUTIONUM [Heb. quæ struthionis struthio] : struthio enim semina magis quam mater clamolit, magis quoque lugubrem edunt vocem, præstitione cum pullis alunt & perdunt. Tigrinus, ut invenimus struthio. Pulli enim struthionum quasi à parente detuliti, inde eorum per utram Job c. 14 & Jeremiæ Threni 4, in miserabiliter evulsi, ut faciunt de pulli coruorum à parentibus nido expleti, de quibus ipsi. 146. 9. Qui das inueniens sciam ipsorum, & pulli coruorum conseruantes sum. Rusticus terribilis Alianus lib. 4 & 7. 19. & 20. struthionem femur valde amans esse pullorum, ac ha- bentes caros pro parte gressu suaviores. quo cister venatores, ut eas capiant, totæ circa nudum ferre habent diffi- gere quibus in nudum transflue volent, macte sed induit ex- cidiunt & caputus; non que struthio fridet & logret unde struthio hebe vocatur. *Et* *in* *ludo*, à rad. *NY* *ma-* *di* *est* *affectus* *et*, *appellat* *et*, *indolus*, *ingemans*.

Dices, Si Istrutio effidet aduersariam suam quodemo ergo hic, & Thren. 4.3. *Vocari in eos crudelis?* Reponis dilecti patrem effide crudelem, matrem vero benignam in filia. Meliusaliam respondebas, matrem vocari cu uidebas. Primum, quod ova qua poluit, incubando non fuit et sum quia, ut ar Planis lib. 10. e. 14. *in pectora & ventre calva est.* Et siimplimis: *fine plumbum uenit neque foret, calceata re-*
& vestirentur ova: cito ea ioli & arena calefacta re-
linquit. unde Dei providentia in calidissima ventura regi-
onibus, Syria feliciter & Arabia, Istrutio inveniuntur.
Tum ne mole corporis ova flanger: *est enim magni-*
tudine camelii, atque altitudine, celo & crupibus cameli-
um referit; unde lire hiaticam uocator, inquit. *Dio-*
dous Sicutus lib. 1. Secundo, cuius pulles non pulci, *cum*
quod natura ab aliis providerit: id est cum specie ali Jobe.
39. 14. & Thren. cap. 4. 3. alia rameo amoris matrem effigie
pullis exhibet. Ita et Alton, Plin. o. Oppiano, Olympio-
dore, & alii. Paulus in Jole. 19. 39. Denique Ioseph. Valefuis Sacra phili. e. 55. affect illa que Alius & illi Gentiles
scribunt de Istrutio amioce ex ea pullis, etea fabula &
falla; qui repugnant S. Scripturam locis jam estatis, quibus
in aliis deinceps nomen alterum.

Perpetua R. David vestit, faciem iudeam quasi filium
admodum. Hebreorum 11° capitulo secundus unquam ululata sed stru-
thionis significat. Scopula, verum, faciem iudei quasi filii
sanctum Simeon. Aliud abul ad lobulan Simeon, at theod.
Ringut cõm Poeta Simeon, patrem virgineum fuisse, par-
titione volucres. Ach, los flujos y Callipeos Mæsa filias
Harum una vox, altera rhina, alia lyra easdem, ut pimelio
juxta Pelorus, poëtica in Caphæna infinita habita verum
qua illucfusus eam in naufragium deducunt. Secundum
veritatem metrictes inserunt, que manentes illucfiebant
ad ius amorem, & amore captio ipsolabante; unde hæc sunt
illis infra naufragium, qui res deducunt ad egallitatem
ut honorum, & faintari, tapet etiam yha, naufragium sicut
cerer: has Ulysses conterruunt, & aures ob quando nato
eorum causa illucfetur, deducunt ad mortem. Ita Servius ut
Eblid, & Cœd.

*Tamquam ad eam scapulae Sirenum ad vesta subibat,
Difficiles quondam mali viximus effusa abis.*

Unde Siren vel Sirena dicta est ab *ōrō*, quod comedere & renoscere significat; vel à *āmō*, id est catena, quod Sirenes fuerint vinculum & catena Ithaci. Quocumque Sirenes sunt, mythicē per Sirenes, earumque canticum accipit heros Ithaca, et cumque cloqua; *Utricula enim sīc*, sīc *heros*.

Commentaria in Michaeam Prophetam . Cap. I.

297

rum carmina , & dulci voca populus decipientia : nec propterea canica praecepsit , nisi qui abravere autem suum , & quod fundus evanescit , non fecit Iapetus Ulysses .

Dicitur , hic erat cantus Sirenum , non lucus . Resp. Sirenes , aquæ ac praefixa , ut ibicant canticum ; ita ibicant & lugere ac plangere : fuit etiam sonus metresses norant aeternum utramque , & amasias subinde magis plangendo , quam cantando decinet , ne se defante , & amores inchoatos abrumant . Propheta ergo ex affectu in canticis , i.e. quasi transformatus in Sirenum , ut ex necte blandiendo , & iuvans concinando : nunc miserabiliter lugendo & lamentando in animos eorum inflatus , eoque moxat ac percutientiam . Qui enim animas vult convertere , Sirens si oparetur infans . S. Pauli dicuntur : Filii mei quae iste parsuit , dabo Christum formosum in vobis : vobis autem ipsis quod vos habetis , & misericordiam meam , queratis confundere in vobis : Galat. 4. 19. Alter S. Cyriacus : ipse enim per Sirene accipit pasci marinos , vel pabulum , quo rapta ovis vel pullus lugubre melius fundunt , eum alias in uirum canant infans Stagnum .

Vers. 3. QUITA DESPERATA EST PLAGA E JESU : Samaria . [I piega voca fragim illatum ab Alysio , indeque sacerdotem simeon & peditentiam] QUIDA VENIT UNQUA AD JUDAH , TETIGIT PORTAM FORTULI MATEUSQUE A D JERUSALEM] Nam excita Samaria anno 6. Ezechiel à Samannati rege Assyriorum , mox anno 14. Ezechiel , Senachie ibi qui succedit Samannati , ut profserpens ueteris progediens , venit in Judah , multaque uites cepit , ipsamque Ierusalem occidit , sed ihudis ad angelum cœluscit , 4. Reg. 16. & 19. ita S. Hieron & Theodor .

Vers. 10. IN GETHOLITE ANNUNCIARE LACRIMIS NE FLORENT] Ne felicitate Gethhei , aliquo Philistini hostis veluti videant vestrum cladem & dolorum , indeque latenter & evictus . S. David occiso Saul aut : Nostri annunciantur in Geth , seq : annunciantur in campis Ascensionis ne forte latenter filii Philistini contra eum invenerintur , Regum. 1. v. 20. Septuaginta veritate , qui in Geth , videlicet magnificari : qui in Ebas , postea in eorum domo densum . Retinent enim Hebrei . Ebasin , quod domus proprie tum quod exercit omnes interpres transuersum flumen , ita S. Hieron . Pro Sacris perpetuam , ut videtur , Theodor . & aliis legionibus , qui Gethhei et Enas gigantes sint proceritate unde Goliat quem occidit David , gigas fuit & Gethhei .

IN DOMO PULVERIS PULVERIS TOTUS CONAFERGITA] Pro pulvere , hebrei , id est Aphra , quod duplicitate posset accipi . Primo , ut appellatum significare pulvorem secundum , ut proprium nomine in tribu Benjamin . Iohes 18. v. 21. vel altius in tribu Manassei , quod latine dicitur Aphra [Hebrei , enim Aphra idem est quod Aphra] huius civitas Gedoneis , in qua ipse habitavit , & se paluit , ubi accepit signum victoriae contra Madian eti uellere , Judic. 6. 11. Utroque modo his accipi possit : i. Primo , appellative , q.d. O Samaria cum uiribus tibi impeditis , tu iam non tam Samaria , sed cithicia , vocanda es , quoniam Aphra , q.d. pulvis , quia brevi ab Alytis in circumferentia pulvrem rediget : logo ergo , & pulvrem te complege . Ecce in spiritu video te in pulvrem redigent , inter rinas ergo pulvris pulvere te involvitis , vos ego & Samaria , molte plangere velutum cladem apud Gethheis , aliquo Philistinum , qui vos irridet , tenet domi privatione pulvri uare domorum velutrum in pulvrem redactarunt . Vos alpergetis , quis respiciat vel invia resum pulverem domi deciderit , nos alpergetis , ut in pulvri resum pulvris , & leuis alpergetis , ut refiduum tristes cum palus & terre pulvri miscetis & conspicias nos qui ore , q.d. in artus arenis vos compingite .

Secundo , Aphra , id est pulvis , hic ut nomen urbis Samaria subjecte proprium accipiunt . Hebrai , & Hieron . in tertio Commentarii Aris , Clavis , Vacabili Mariana & Pagani , qui veritate , propter denas Aphra in pulvere uoluens , vel involuens eripitur . Hebrei enim postea significat uoluere , involuere . Unde & Biblio Latina Rem. 19. Paluoris vti & sequens , Paluoris , scribunt littera majuscula , quoniam non proprium ; ut fenus sic : q.d. Non est à Samaria , quod in Geth ad plangendum avertit , ite positus ad uelutram urbem

Aphra : illa juxta nomen suum monebit vos luctus & pulvris , cumque vobis fugiet , ut illo vos conpergatis . In Aphra ergo aphra id est pulvrem , vobis in loco , ubi pulvere vos obruite , quis Aphra aquæ ac Samaria pulvris ab hostiis obvendenda , inq in pulvrem convertenda est . Simili paronomasia appositi quis dixerit . O Louris , ob percussa etas & clades tibi iominicatus , hoto te alperge . Olinda in America , limo te cõspurga . O Sirene , cineris vos opplete . O Aphtis , in area arenas tuam tibi affixa . Nota Proconsul , in Hebrei , id duplex lectio . Alii enim legunt : וְיָרַח בְּנֵי קִזְבֵּל הַבְּלָשׁוֹת , id est conspiceret , vel conpergete . Alii legunt : וְיָרַח בְּנֵי קִזְבֵּל הַבְּלָשׁוֹת , id est conspiceret me , inuolui me pulvrite , ut Propheta subiungit hic typum Charilli , qui in domo pulvris , id est uero Virginia , pulvri , nolito te inuoluit , ait Matiana . Unde .

Aligorite , Charillus in domo pulvris , putat in terra in uero Virginia , pulvrite mortalitatis nostra se consiperit ; inq in pulvrem hunc induit , quasi poinciantiam pro peccatis nostris ad mortem . Nam dominus pulvrit est terra in qua ob peccatum Adas ad mortem damnata degimus : item corpus hoc mortale , eadem de causa brevi in pulvrem redigendum . Adhuc Ecclesia , qui quasi dominus poinciantiam in die Cisterne pulvret nos alperget , ut nos nolite foris de mortis memores reddit , & carnalium deliciarum avocatos ad celestia transferat . Tunc ergo recte dicat concionator fidelibus : In die & in domo emeris & pulvris , cincte & pulvere vos alpergete . Hinc .

Tropolog . o Adam adam , id est homo humo , in aphra , id est in terra , ob peccata te alperge . nam terra & humus , & in terram reverentes . Pulvis & umbra sumus . Meum homo quia pulvis es , & in pulvrem reverenter . Quia ergo in terra & pulvete degit , ubi ut ait S. Leo tert. de Quadragesima . id est de mundis pulvere eisem religiosa cordo fortificans : hinc in Quadragesima , inq singulis hebdomadiis , inq quotidie vicepet domus vadis cubitum in incertum , ostiensis ea lequens manu sua vilium , sed ipsa nocte sufficiundus & moriturus , ut multius contigit , & etiamen contigit , conscientiam examinans , quasi coram iudice illa nocte compartur , pulvret eti compige . Imitate Davidem dicentes . Levate per singulas noctes levulum mentis , lachrymum mentis precium memorie , plalit . Et : Quis ciererit tempore panem manducans , & potam mentem cum flumina miserans , a facie ira & indignacionis mei , qui deinceps alij pax mea , p. 50. 10. 10. Imitate amicos Job , qui videntes ejus afflictionem , emulantes ploravimus , scilicet : vigilans & fortis pulvrem super caput suum in calam . & fedentes cum eis in terra ejusdem dicti , & septem milibus , Job 2. v. 12. Imitare Jeremias ad dictum Thren. 4. v. 6. & regit ad amorem amicorum , ciborum , amicorum , &c . v. 29. Panis in pulvere ac suum , si fuerit sic frumentum . Et c. 2. 10. Indulges in terra , emulantes familiam , confortantes ciborum caput sua , accincti suis glaciis , abirent in terram ex pista sua virginis Jerusalem .

ET TRANSITA VOBIS hebrei . transi uobis , id est cibis , i.e. cibis , i.e. cibis , id est vobis . Et enallage numerica & t. 20. 10. 11.

Vers. 11. ET ALLEGANTUR MARIAE ET CIBIS

MARITATIO PULVERE & CIBIS . Hiebat nubes in Sappore .

Sappor , quoque sit Aphra , accipi potest duplicitate : Primo ,

quod appellativa , significans pulchritudinem ; ut sit epitheton Samariae .

Hec enim in ameno monte sita , extenuis pulchritudinibus horum & camporum , interiori pulchritudinaria palatia domus , iure , pietatis & misericordia , ut casum suum ocellatum circumcupiat pavu , circumponatque q.d. Vobis & Samaria transire (id est brevis transire) captivi in terram hollegi ; nos in quoque , & habitat in Sappore , id est pulchritudine hoc est , vos & incole pulchritudine elegantis Samariae , ita S. Hieron . Theodor . Remigius Rupert de aliis . Vnde Chaldaeus veritus , transire uobis qui habitat in pulchritudine eleganter uenientes nudi & pede nudi , Arabicus , fatihi habitantur pulchritudine . Syrus fatihi habitantur , quod pulchritudine est quod sit pulchritudine .

Secundum , Sappore , ut nomen proprium vobis accipiunt .

Seuadum Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

Sappor da-
plana .
Primum .

298

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

299

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

300

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

301

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

302

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

303

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

304

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

305

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

306

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

307

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

308

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

309

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

310

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

311

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

312

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

313

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

314

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

315

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

316

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

317

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

318

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Italus ut bibus , fulgur singula haec datur elegans .

Florentia bella , Phoenicia : Diopeltis genita , Alcaena genita ,

319

Seuadum

Clarion , Pagina Mariana & variabili unde veritas , transi , id

est , ab eo cum tua metropolis in capititatem , que habitat in Sappore , jam non sappore , id est pulchritudine , sed forta & uida , id est confusa & ignorans q.d. Inclusus o uero Sappore te pulchritudine tappharum , & ecce tota conforcatas es & letas . sic ad seruio gloriosissimum Augustus Caesar pelle Sustentio , quod iuvans Romanum detinens , & ueluternu seruans . Sic primaria Ital

de Regno graeca, Ferrara civile, Grossa aliter, Tresigis sive
guigna, Alansse gloriae, Alansse bonum, Luca industria, Gama
fanta, Florentia erga est Sappir, id est, bella & pulchra. Sie
Cardus V. de Belgis diceret inlebar, opes fuisse eis in Flan-
dria, decicias in Brabantia, nobilitatem in Hannoveria, vi-
trea in Arthesia. Et de Beatae urbis: Mechlinia pul-
chra, Antwerpia dives, Louvanius sapientia, Bruxella nobilis.
Sappir ergo idem significat quod Ninive, id est speciosa &
pulchra. Sic in belgio, & alibi sunt nubes, que vocantur
Bella. Dicas ergo, o Sappir jam cum tuis atrocibus, id est
Samaria civitatis, valletas ad Ayltira, cum Nostra illa
olim pulchra: Ne voces me Samara, id est pulchra sed
vocare nos Marte, id est amorem, quae amaritatem vnde re-
plicavit nos Amoribus, Ruth. 1. 20. Idem dicit Belgium, Hungaria,
Bohemia, &c. Idem d' ear anima olim casta & tem-
plum Dei, nunc incesta & profanum disiboi. Postea fecit
filius Sion ducit ipsa arca de urbis Sion, sed pulchritudinem,
ita habebat Sappir, vocatur ipsa arca Sappir putat po-
glia & resip. habitatio in Sappir, de populo enim ob pulchri-
tudinem locutus Propheta quasi de feminis.

Quares, quantum urbs est Sappir nam hoc nomen
alibi non inventari. Reflo. Sappir est pater ex radice &
(scripta Hebrei) idem esse, vel Sappho, vel Sapphor-
ne, vel Sepheris, vel Sepheron, hinc enim omnia (una idem)
qua Hegelippo & S. Hieron. Et Dioclesiana, de qua sic
Adrienne. In deserto terra sancte: Vbi est spuma? C' est
eius Galda maxima, in mediis regionis in tenuissima lata fusa
arcu, peritis, meridion, maris quo firmamentum manica, & debens
eius se vites plurimi. (Annon haec est Sappir pulchra?)
Natalis, ut proutus, leonis. Jacobus aperte dicit, Dolorosa
virginis parentum. Hunc Gabinius unum ex Judaeorum cuius
esse videtur secundum Virgines aperte. Et vendit sub hebrei mali, in-
cendio absumpti. Herodus avutus iustus geniza caput & defensa-
culum fecit. Videamus quondam Castorinius habentem Ecclesiastem.
Nam Tyrus in Catalogo Pontificium Suffraganeorum Antio-
chenae Ecclesiae, inter Episcopatus Selenense Diocesareum summa-
de nominari loco.

Sassan. NON EST EGRERA QUE HABITAT IN EXI-
TU] Hobit. quo habitas in Sasan. Rursum Sasan accipi-
trivimus, potius vel ut nomen proprium utibz., ut sit eadem cum sa-
san, qui erit ura tribus Jude, Iosue c. 13. v. 19. vel potius
eadem cum Semiram, vel Samaniam, qui sunt
urbis in tribus Nephelim, indebat Samaria ut patet Iosue
10. 33. Iudic. 9. 1. ita deinceps. Chalda, Babylonia, Pagan, E-
mmanuel, Mariana & Clarius. Unde & Bobila Plauens.
Id ex anno scribunt magistrali 1, qui sit omen pro proprium.
Vel ut appellativum. Samaniam, ubi hebrei significatum,
à rad. שָׁנָה, id est cetera, vel à radice שָׁנָה, id est
translatione est: Inter enim annis & ab aliis quia gaudentes
iubante communione, Symmachus venit, abundantiam
sic enim h. dicit, Σασάνη εργάζεται. In captivitate, que habuita
in oriente, quod ΙΑΝΤί sasan per Itade, sit idem quod
ΟΥΤΩ σasan per sciam. Unde interpres utrumque, virtute
Sasan, nam fide & fime finis littere committit. Unde
ΠΝΓ' ιδεῖς idem quod ΠΝΓ' σasan, id est rūst Septuag-
yio Sasan, habens Semiram, mendicando ut videatur; nū dicas
Semiram, id est Babylonem, ab aliis vocari Sasan, quia opibus
Iuda & pompos abundabat. Si accepis Sasan ut appellati-
vum, ientur est: o Samaria, que habuita in canas id est
in terrum omnium copia & abundantia, idecum infelicitas
& penitentia. Rursum io. σasan, id est in exitu, id est in
fine terri sancte o. Quia ea limes Cumanorum, proxima ho-
ribus, primaque Ayltira venientibus operari, repetere ver-
bum insuper quid precepsit, vel, ut habet, τραπεζη, q.d.
Transi in captivitatem, tam tu & habebas Sappir, id est
pulchra, quam tu o habebas Samaram, id est in exitu, quia
haec tempore non est egrera, nec transi in captivitatem: sed
jam tu & egredietur & transibit, vel ecce, ut S. Hieron. 2. 10
est, inquit, εργάζεται, que habuita in exitu vel in abundantia
(parte Samaria) propria voluntate, sed ut dicit in Apocrypha
Senius est, ne putes o Samaria te capiunt a Telegatbalayar
qui 4. Reg. 1. 49. aliquo ex te ceperit, quasi tunc omnem
ognem tuu iceleribus debilitate perfolveris nihilque am-
plius tibi luendum restet. Si id putas, nulliter: nam ille te
tantum rast superfcieremus, non verde te bolaris; nec dura
ergo egrera ei: egredi debet, & abducenda ea in Ayltira
esta, ita utremus te, vel vix nulli in Samara supererit.
ita & Hieron. Remig. & Lyran. Alter supradictus & Arias:
ipsi enim hoc accipiente de Jerusalem, non de Samaria q.d.

A O Jerusalen; qui habetas in sanam, id est in capia & luxu
reuum omnium, ita secura ut etiam vita ciad vice in Samari-
ra, ad eam vel vlandam, vel plangendam, vel conlo-
dans non exireta, sed dum voluntatis ibus indulgens & im-
metra manieris, putans eas tibi loe firmas & perpetuas, nec
aliquem te ab illa polle abducere & avellere: tu inquam à
Jerusalem egredere pasiter in Babylonem, ex dilecte tamen
copiam non iudee sanam, id est securam & firmam, sed tamen
habituata in sanam, id est exire, id est illi in via quod abducitur
in Babylonem vicinam hosti, vicinam capiunti.

Et Secundum, sanam accipias ut nomen proprium, similes
erit enim illi, quem jam dedi, q.d. O Sanam civitas felix,
habentis futili laanan, id est abundans opibus & lusa, sed
non futili laanan, id est egregiata quasi sanam egredieris
cum tua mate & metropolis Samaria, ex patria in exilium
ex libertate in servitutem, ex capia ad inopiam, ex vim ad
mortem. Unde Chalda, verit, non exierat salvi de habituatu-
ris sanam. Perpetravit syrus pro sanam legi Tancrundie
verit, confusa non suisti habituaria sanam, id est Egypti,
cupus alius metropolis erat Tanis, psl. 77. 12. Post Pa-
pam. Vatab. de aliis habet reuterum ad leuentem, vertunumque
B. hor modo, non est ergo habituaria sanam a planctum Es-
raelis ut urbis vicina, sed jam egredietur ad captivitatem &
ad planctum non alienum, sed suum. Melius Nestor &
Septuag. & Chalda, bac dividunt, & medio hy poculo dif-
pungunt. Unde legatur,

PLANTUM DOMUS VICINA (ita Romanas
ergo aliqui legant vicina) ACCIPIEBT EX VOXIS,

Q. U. Q. (malice aliqui legunt qui) ET TET SIRIMET] Pro
domus vicina utr. est. Et Bethuel, quod est vicina uebi sanam,

Bethuel
daper.
Primus.

demus utr. est. Et Bethuel, quod est vicina uebi sanam, ex
eius valuatione plantum accipiet, quia mox & ipsa va-
biabit, & ipsa inquam, que puer puer, vel in frida, id est
confidens non munitioni, fugique viribus, distuta reficit
hosti cam obdident: unde hostis eam capere gravius cam
affigit, ut dama tam longe obdictionis faciat & compen-
set, & tunc iudeoche ut ea parte enim intelligit tonum, putat
C ex una uti de Bethuel non provinciam iudee. Vnde.

Secundum, basanum accipi potest ut appellativum, signifi-
cans item quod domus vicina, & sic per eam intelligi potest
Judea, sine duabus, pra-eritam Jerusalim, qd. Iacob
de Jerusalim, que est domus vicina Samaria, qd. ex Sa-
maria ex vicinatu accepit idolatriam & culpam, ina de
potentia ac secundum ab eadem accepit. Jerusalim inquam,
qua paolo ante Iamini, hebrei, ΥΠΟΙΩ εστα, id est in sub-
tentacu sua q.d. Quia jo noo starg de robe, & u. in Chalda,
verit, elongata ista integra & arcuata Ayltira, consti-
tuens & invata dum verum Deum celebat, ab eoque pro-
tegeatur, etiam in d. Samaria declinans ad idola, excedit
a tri. statu & abducita capo ad Ayltira. Hoc est quod dicit
veri. Dolorosa est plaga eis, Samaria quae vnde nomen ad
Jedam, & sicut nomen dicit v. 1. 2. Deuteronomio in Domus
patrem Jerusalim, tis S. Hieron, cum suis feccimur, Ri-
bora de aliis. Transfertur Propheta a clade Samaria, ad
cladem Jerusalim, quae lamina erat vicina & affinitas, ut
quod solet. Alter recitatores, qui novam codicem vi-
tulam & variu variu, ut dicit, ut Vultus recessudat ut ledor
in illi certi & solidi inventat, sed an incoluerat vagitus
& fluctus. Postea plantum & frangit huius caulem attingat
Chalda, dum parapollat ita verit, & plantum subi edic
cum ambostris, oblongis festis sustinet vestrum in domo
profunda, propter domus desiderabilis vestras, quae vicina
obdicitur, bene ut illam adiungantur rado elegancia ser-
veffit utiliss. & vobis. Vide Ioh. 4. 6.

Quia INFIRMATA EST IN BONUM] id est, ad
bonum, felices tum pietatis & virtutis, cum in confe-
quenti prosperitate & premii, q.d. Privata est beatitatem
gratia, quam nature & facultatem.

Qua HABITAT IN AMARITUDINIBUS] Se-
pug. que habitas in doloribus; Hebrei, que habebas Ma-
robi, Marob est nomen urbis in Iudea teste, S. Hieron. Forte
illa que in tribu Juda ponitur Iosue 1. 1. v. 13. & Marob vo-
catur. Fuit & alia vices Marob in tribu Manasse, apud quam
Dalmatiam quondam castra meriti sunt, de nos Tytius. 1.
1. Belli facti c. 8. & Adriachom in Manasse. Rursum Ma-
rob hebre. significat amaritudines. Vnde Nestor, verit, in
secundum

482.

americandis; & iustis L. ut significaret esse possem proprium; sed ita ut epius vis & energia constitutis in appellativo, quod significat amaritudines. perinde ac Leo di celibus est pons Americanus, id alii amari eodis, sicut dicitur, quod in ecclasi fine eius a Carolo Andante cum ipsi per illum in utram irrupens, eam ferro fiammante vastavit. hic ergo est Eboracum Maroth. Iraque senius est, q.d. Tu ò Maroth urbe, & tu ò Japhet, Maroth orbis politici & dominus, qui sub Iacobis rego pio in boso pictaris sequit se prospexitatis, puts in pace & seruum omnium adjumenta felix lacus que vivet, inde sensim ad virtus & idola dilapsus, amissis cura bono pictaris, bosum profectus; & acquisivit in malum amaritudinis & adversitatis. (Hinc Theodore, legat, quia capitulo altero dicitur ei, quod habentes felix est in bonis & quocirca juva vocati potes habentes in Maroth, id est in amaritudinibus, hoc est in peccatis, quibus Deum & conscientiam amaritatis, unde Symmachus, verum, habentes ad amaritudinem provocant (aque potes & supplicis, quis corpus animantium tuum affligunt & amittere).

Ez dicitus pater Primus, Prophetam per elegantiam alludere ad urbem Iudeam dicit Maroth & Bet-hastel, & quæ se paulo ante allebitur Aphra, Sappir & Samana urbes Samaniorum: haec enim cum sua metropolis passa & valle sunt; sed per illas intelliguntur totam provinciam per synedrechen. Simili enim modo Iobias cap. 13. 2. & Ioseph deuteribus validationem provincie Moab, dicit vastata est Mabda, Iericho, Eleale, Segor Nemrim, Gallim, Dibed, &c. qui sunt urbes Moab. Sic Jeremias cap. 46. 14. pridem validatione Agypti, dicit vastam Memphium, Taphos, Magdala, aliasque urbes Egypti.

Pater Secundus, hoc nomine Aphra Sappir, Samana, Iobshem, Meroth, est propria urbium, sed prophetam urge re horum nominum significata ad elegantiam & energiam. Rursum haec nomine propria urbium adspiciunt toti provinciae in qua loca, Samaria, vel Iudea, vel Ierusalem.

**Complexio
missus orationis
ritus pre-
phantis.**

Insperato plenus rotus hujus loci a v. 1. usque ad v. 13. hac est q.d. Tu ò urba quia vocans Aphra, id est palus, juxta nomem tuum pulvra te compinge: Tu ò urba quia vocans Sappir, id est pulchra, transi ad quiescentem captivitatem: tu ò urba quia vocans Samana, id est abundans vel egrediens, egredier in captivitatem. Pari modo tu ò Samaria regio, que hinc se plora urbem complectitur, ut inquam, ea Aphra, id est pulvis; quia in pulvere meum ab Alytina redigenda, in pulvere ergo te voluta: tu pariter tu Samaria et Sappir, id est pulchra, sed deformanda & captiva ab hoste: tu denique est Samana, id est abundans & egreditura ad hostem. Hinc de Samaria, sequentia predicta Ierusalem & Ierusalem. Tu ergo de urba quia vocans Bet-hastel, id est domus viaria uita Samana, planum ex ejus vastatione accipiens, nam tua resurgunt pars cum proximis agit. Tu quoque ò urba quia vocans Meroth, id est amaritudines, dura & amara pars inter ab hoste, quia ipsa te traxit omnia enervans & infirmans. Pari modo tu ò Iudea & Ierusalem, que latice urbes Bet-hastel & Maroth sub domino-complectentur, tu es Bet-hastel, id est domus viaria Samaria, unde ex ejus validatione & planitate accipies. Insperatu tu et Meroth, quia amaras infirmantes & strages experientur. Summa ergo omenum sit, q.d. Tu ò Samaria cum suis urbis, ac deinde tu Iudea cum suis ab hoste validissimis enim Samaria ad vicinam Iudram dimanabat. Pater ex sequentibus.

Tropos Aphra illi mors, quæ nos in pulvere revoluti, Samana, id est exitus, est judicium, quod nos egredi facit, vel ad Merothum est amarum gemitum, vel ad Sappir, id est pulchrum calum, vel ad Bet-hastel, id est purgatorium, hoc enim de domus viaria quoad locum gemitum, quoad statum & mortuus calo. Hac tunc quinque novissima cuncte pogite meditanda, quæ proinde Propheta hic cuncte ob oculos ponit, cujas verba facile est singulis applicata.

Quia descendit malum a domino in portam ierusalem.

Nam, ut an S. Hieron. Semacherib est qui Hieropolitum insultaret. Reg. 8.17. liga 16.5.

Tumultus quadrigæ stuporis habebit.

Vers. 13. Tanti Lachis. q.d. Quadrige Semacheribis nomen, caris, strepitum, rocambum, ungularium

& equorum collisionem multuantur, præmbo invadent Lachis ut ben Judæa, ejusque habitatores, ac eis flupotem ob nimium timorem & terrorem inuenient. Causa est, quod Lachis servit principi, pascit pascit filia Sion: id est, quod Lachis prima in Judæa suscepit cultum Basilius, id est idolatriam litanei, id est decem tribuum, etatque Iudea urbs eadem infecta & corrupta. Hinc & prima poena dabit, primaque capitie à Semacherib, id est factum esse Iudeam, Reg. 1.8. ubi Semacherib dicitur ex Lachis, quia jam à te occupata, misere Rababen in Ierusalem, ut apud deditioinem petetur.

Alius versus Chaldaeus Pagni. Vatabl. & Asia numerus, iungo inter omnes apud velut regnos, vel ad dromades, qui sunt camelii velocissimi, indeque græci dicitur dromades, id est certos (habitantes Lachis). q.d. Fuga vobis confusa fugit velocissime quadrige velut velocissimi, o habitatores Lachis: quia instat vobis hostis Semacherib. Lachis enim præ urbs florissima, aquæntaque cutum copia ex exercitatio nobilitis, in quam ob viciniam tem & commercium, atque exercitatio blandus, idolatriæ culus primus ab Israelitæ delatus, indeciam Judæam corruptecat. Est sonia & tacita irrisio q.d. Tu ò Lachis, maxima & celesterrima eorum. Et quadrigerum frequenter, tua illa admittenda & tu penda exercitatio, & in arte equorum quadrige qui agitandi distentus, nol ribi prouident ad hoc ut Alytius: tu: quare inde ut ea utinam fugam, sed ne hoc te tibi proderit: non enim chugies; nam Alytius te, licet velocissime fugiemus, comprehendet. Unde Chaldaeus vertit, apud quatuor, prædicta vobis super secedunt, qui habitantes Lachis.

In Hebrew est puli ha patonomia inter בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, id est quadrige, & בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, id est dromades, quod Nostræ vesti, & Lachis id est ambulans ad Alytum. q.d. Tu ò Lachis, justa non en tuum ambulans ad Alytum, id est ad idola fuliginosa & atria atrociora da mones quos collis, ambulans, inequum, placido & leonte gressu idicere jam nonne Lachis led ratus fuit rebus, id est dromas fluentis velox, & robustus, id est quadrige: quia nullus quadrige & dromades velocissimi conculcet fugere Alytum; sed egeris captiva telecimè cursete in Alytum.

B. Sic tropol, qui leni pectora in percatis, cogentur præcipitare abire in supplicium & in gehennam, aut à Casatu.

PROPTerea dabit missarios (Chaldaeus) Vatabl. vertunt, manna) **SUTER HEREDITATIM.** Vers. 14. G. & T. Hoc loco significari videtur (sic, ut aliud non legitur: quos eives Lachis avicente Semacherib, timescas eos obfisionem & excusione, coelum misericordem emulans, id est ligatus, cum militare comit in & membris, ad Gehem urban Philistinorum potentem, alias hostilium, qui avea poterit opem ied fructu. Nam, ut sequitur, Manu' reis de Gettis sum domus Aexib, id est Mendacii, in desponsatione regibus fratres: quia nimis utraque meudaciter promittens opem, eamque promissum pon pectoris, sed fidelis, deceptus, ut alia lapide reges Israël, ita nunc Iudeos & cives Lachis.

Nota. Propter hereditatum Geh, habet eti Aphra, vel ad Meroth Geh, Unde videtur, quod Meroth fuit nomen proprium urbis subiecta Geh & Gethe sive Rada, David, Paganus, & Vatabl. nam de ea dubit: alio hereditate additum est, quod habens in Meroth: & quia Meroth hebrei significat hereditatem, hinc Nollet vertit hereditatem, ob alios nonne quoniam ex spicabo. Urbs enim Mataea pertinet ad Geh, ejusque erat quasi hereditas. Semper ergo sumus quoniam in Geh, & cives Geh, ut ab ea opem petat contra Semacherib.

Secundum, & melius S. Hieron. & Ribera, q.d. Semacherib est Lachis mitte omisarios, id est milites volentes & velites, in Meroth, id est in hereditates, agros & oppida Geh, ut ex depopulent; et quod ipsi nunc, ut alia sapientia instigantur Lachitas, & cives Lachis, ad rebilem Alytum, promovendo eis opem, quam non prædictum: id est, quod faciunt, & hunc donum mandat. Unde se quitor.

Domus tua hebrei, Meroth, id est domus in plurali: unum de Phoenicis, legunt domes in accusativo, ut fit apposito, q.d. Super Meroth & Geh, super domum in quam mendicat.

cii: tales enim sunt Maria & Gethsemani IN DECAPTIONE. FILIES ISRAEL. Cilicet suorum viri Maries & Geth, uti jam exposuit Hebrei, dicitur, דָּמֵי כְּנָצְרָבָן וְאֶתְנָחָלָה id est domus mendacis ad mendacium, id est deceptioem regibus Israel.

Nota. — Agit sicut nomen proprium uebi in tribu Iuda, Ioseph 1. 44, unde de ea hic agi purant Chaldei, Vatabi, & Pagani. Sic enim veritatem Chaldei dicens Argob tradidit populi propter prestat, quibus venient fons iste reges Israel, & Pagani. domus Argob erat in meadow regibus Israel, & regibus Vassalli, sic exponit, q.d. Ad eadē ubi munitiones, que erat in tribu Iuda, nomine Arcebi, quia erant in illa arcium, fallunt reges Israel, & frustabuntur spes tua. q.d. Reges Israel, id est reges Iuda, frustabuntur spes tua, cum descendens in Arcebi, ut illic sit tunc contra hostes: quia civitas illa non poterit resistere hostibus; sed Adrebi, vete erit Arcebi, id est mendacium, & mendax præstum. Fuit & alia urbs nomine Achieph, vel Arcebi polita Ecclipsa dicta, magnifica & potens, non longe à Tyro, quam maior filii Aler exponunt non poterant, ut patet Iudee. 1. 31. Verum melius S. Hieron. & alli content Maria & Geth hic vocari domus Argob, id est mendacium, quia fidem datum Israhel fellementum: cum allusione tam men. Accebūtque que vere hoc nomine erat in Iuda, q.d. Domus Arcebi, id est mendacium, hoc et mendax & falsa, non iam erit urbs Iuda, quia vocatur Arcebi, sed erit Maria & Geth. Si Iudei Jerusalem vocis Sodomitum, ob mores Sodomiticos, cap. 1. 10. Iudei, ait, verbum Domini principes Sodomitum, &c. Sic sapientia & Propheta Iudeus vocant Chananos, Amoritegos, &c. De Marea enim hic agi, patet ex eo quod non sequitur. Unde Syrus veritatem, domus vanitatis facta fuit in vanitatem regibus Israel, & Arabicus, sicut deputatus (cetero), facta fuit deputatio regibus Israel.

AD HUC HEREDEN ADDUCAT T' ESI QUA

VERIS. HABITAS IN MARES] Michas hoc cap. plenum est allusionibus: in nominibus urbium uebi propriis, eleganter, falsè & acutè alludat ad eorum significata: quia de causa Noster non ipsa nomina propria Hebrei, sed eorum significata posuit. Scimus ergo q.d. Tu à Mareia orbe iuxta nomes tuum fuisse hereditas diuina tua, neq; ad Gethsemanum principum tuorum. At nunc aliud hereditem ubi adducam, qui riu occupet & hereditet, scilicet huius Asylyum; ut si ad Mares, id est hereditates, non tu, nec D Gethsemanum, sed Asylyum q.d. quod tu in sanctis incitaveris, & vanam spem patueris ad refutandum Asylym. In Hebreo pulchritudinem paronomasiam ad id מִזְבֵּחַ הַיְשָׁרָם, id est, adducam hereditem ad suam hereditatem. Puerus Mariae hac fuit in Gethsemanio, ut aliqui opiniorunt: nam Mareia hac fuit in Gethsemanio, Michas autem fuit Iudeus: nisi dicat hanc Mareia esse ilam, qua tribu Iuda fuit alignata à Joine cap. 15. v. 44. sed quam Gethari per viam possederet, & Judæ exquirerint. Verum S. Hieron. & alii dico ut patiam Michas fuisse Morathæ, diciturnam à Mareia, ut dixi in proemio. Ludit Michas in voce, neq; ac in te mareia, sed est hereditas: scimus in eadem iudeo Horatius lib. II. satyri 2.

Motus epistoli illa:

Illam am nequissimæ, omni usq; infelicitate furore: .
Pestiferam expolitæ coru invicere heros: .

Unde I tropolog. domus Argob, id est mendacium, est omnium duci, & omnis mundana hereditas, patuerit iisque, vel per vim, ut fraudem acquista: hoc enim est Mareia est Argob id est hereditas tocerularis, quo felices potentes genem & opprimebunt plebem & pauperes, sed pollicent eam esse Arcebi, id est domum mendacii, Qui, bus merito nonnaturæ Piatæ: Filiu hominis affigimus grandem, ut quid diligimus vanitatem, & querimus mendacium? His hereticis prelii à Catholicis, implorant opem Tarcaram, sed polles sentire eam esse Arcebi, id est mendacium; quia post victoriam Tarcæ eos sibi subigit, cisque jagam Tertium imponeat: uti Budæ & Hungaræ avorum memoria accidit leimus. Ita fuge, magi, alioque desperante fortunæ daretum invocare: ut invocante Achæb, id est mendacium. Nam darmon ab eis animam & corpus extorquet, & eoque insolidum mancipat. Ita multi ledentes iudicium ut honestes & opes alienquantur, sed post multos labores spes tua frustrati, deplorant le-

seruicie tot amissi in vanum domum Achæb. Filii homi, num ut quid totius hoc mendacium, experti, non sapient? Usq; quis adhuc diligenter vanitatem, & quæris mendacium? Spes omnes tuas reponit in Patricie, in Prelato, in amico: moritur ille, vel tibi offenditur ob item levam, exco spes tue effusa in terram: ecce spes tua est Arcebi, id est mendacium. Coesilia in filiis, quod familiæ tuae erunt basi: & columne; sed mox hunc rapit bellum, illius pectora, terrum force, quartum hospitale, quinque degeneri ell & rebelleri: ecce confusus et in domo Achæb. Juvenis et in flore, exstasis, superbus, robur tuum perennus portas, spades tibi amicos Nefariorum; sed inopinatae felicitate invadit, debilitat, decolorat: ut tu has innoxi mortes: ecce juvenis tuus, robur tuum est Achæb, est mendacium. Abundans opibus, distique cum dividere illi: Evangelio: Ani- mæ tuæ multæ bonæ pugna in annos plurimes, repugnat, cu- mulo, & bube, spinulae: sed audi vocem Altitonantis. Simile, hoc nolle animam tuam reponit et tu, quia antea parasti omnis tuus? Luc. 1. 2. veri. 50. An non haec fuit opes, haec domus Achæb? An non haec est hereditas mendacii? Verum sapientia Ecclesiæ 54. 1. omnis spes & mendacium viri infatuata, & famula vanitatis impudentes. Quid enim fuit omnis res & spes mortalium, nisi somnia vigilacionis? ut ait in Platone Philo. Quasi qui apprehendat nubes, & perspicillat oscurum: & qui ascendat ad eam spes mendacium. Ecce pietatis psalm. 63. 10. Permeantem vanum filium hominem, monstra filii hominem in flacciditate, ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum, quasi dicunt, ipsi sunt quasi filii vanitatis. & per consequentes sunt vanitas in hisipsum, id est, omnes similes. Unde Hebrei & Chaldeus habent: filii hominem in flacciditate, ipsi posteri leviores sunt flaccidi. S. Hieron. veritatem, vanitatem vaniorum filii Adam, mendacium suis vel in flacciditate deinde transire agnos simus tibi. Theodosius, cap. 3. omnis filii in mundo, mendacium illi viri, in numero, in natura, quod mons Iussum, mox deorsum inclinatur & feratur, sicut Theodos. q.d. Ius nihil stabile est in rebus humanis, sed omnia instabilitas & pendula, perpetua agitatione motu quod libratur: promittunt quidem habilitatem & confian- tam, sed mentitum. Omnis enim honestus mendax, omnis pa- riter res & spes humana est mendax.

Ver. 8. August. lib. de Cognitione veri VIII. cap. 5. tom. 9. Tunc inquit, hic mundus in se brevissimi penitus, intra Domum solitacrum: forentim aeterna lux manifestata eius ante vobis, in immensum, diffundens. Item in plac. 36. conc. I. Adversarius inquit, puto dillum mundum ipsum & quia res quadam temporum voluntatis, & amariorum noscitur, sapienter vero aperte se palpescit. Ancor terminat Fratres in extremo. 12. Omnes predicti, ait, sunt, similes bona premitis, & sed amata mala preferis: penitentia vilior, sed do- nos mortales: & promissio gaudiorum, & sed largioris mortis: proposita quiescentia, sed sine turbatio, & premisso flave, sed cibis coedice. Et panitia mea: p.a. qui subi credidit beatus qui subi regit & sed beatus qui die illa/na credidit. Et inferius à Divinis omniis, legeque omniis, & foras venerabilis pater Adam cum omnibus filiis suis, & uno et legemur, utrum in hoc vita gaudium habememus hoc dolor, pacis sine discordia, quietis sine mortuis, & tamen sine infirmis, lumen sine tristis, paucimis sine dolore, visum sine flum. Et mox: O mundo inomnde, & tu habitaris & & tua delicta, impossibile est. Tu desperare, & non timere, vacans est. In tua amore, & son peritacis, vacans est. O frater mihi, nolli ergo cum diligere, quoniam tristis, & em- gressus sinis. Sed omnes mundus transi, & non turbat, & am- amit, & felicitas regnans transire, & velut vita defensatur, & mundo invenit, nulla sua & dulcedo tua offensionem habens, suonatorem falsum: cursum dolorum, incursum latissimum & durum laborum, similius quoniam non plenus infelix, & spes breviitudinis inuenit. Anno ergo mundus est domus Achæb sedes mendacii? Anno ipsis recipit clamor 372M achæb, id est muniti & mentiti, decipio & decipiuntur. Ut quid ergo mendaci, & talen se proficiunt creditis & fiditis?

USQ; AD ODOLIAM VENIT GLORIA. ISR. & ELIJODOMA quæ & Adalia & Adeli & diecius, iurius fuit antiqua, magna & regia, cuius regem occidit Iudee 6. 12. 15. Hunc pollicis audiret annuntiavit Jonathas, atque in hac ista batum egit Judas Machabæus, 2. Machab. 12. Eliz. ait. S. Hieron. in locis Hebrei. vique hodie vicus parvus ad Orientem Eleutheropolenses. Iusta subtem est spacio- ca Odoliam, in qua latuit David fugiens Saulen, ibi-

que

que collegit quadrageinta viros, quorum factus est princeps, At 3. Tertio, Theodor. aquila, inquit, non tantum decor, 1. Reg. 3. 1. & Reg. 3. 13. ita Adrichom. in Descrip. terrae fandie. Jam festus a variis huc variae datur. Primo, quasi dicas Affyriis valdebat capiteque omnia, uide ad Odollam, que ut tibi magna, & gloria gloriam. Sic iudicis vi- draci, ob occiduum ab ea Holofernem, acclamavit pontifices & populus: *Tu gloria Tyranorum, tu rursum Israel, tu honoris tua populū mōres*. Iudic. 13. 10. Secundum, alii per gloriam Israel intelligunt Affyrium, qui Israelis opes & gloriam occupavit & hereditavit: sicut enim cum paulo ante inservi vocavit ne pedem Mareæ, si cunctum nunc vocat gloriam Israel. Unde Pagnia, & Vatabil. sic vertunt: *honor gloria Israel* (patet Affyrius) *omnes agnos ad Odollam*. Tertium. S. Hieron. cum suis gloriam acciperet per antipatrum & sarcinatum, & praedolecto- q. o. Dederit Israel, quod illi infest Affyrius valerat, per- venit uisus ad Odollam. Quarto. Hebr. **ICIB** cabod non tantum gloriam significat, sed & gravitatem. unde vari et po- tent, *gloriam*, id est gravis afflictio, *affridis personam* *in quo ad Odollam*. Ita Livian. & Arias. Quinto, plausum propriè potest capi gloria Israel q. d. Affyrius lenius progredivit capiens enim pene urbes Israelis & Iudea, ita ut pervenias ad Odollam, quæ erat in finibus Iudea, & conquiceret regnum, ditia & gloria Israel quam propulsi & fugata ab Affyriis, per- veniet infortiæ in Odollam ubi olim gloria: quare illa ab eodem capta, quasi extinguitur & corrupt gloria Israel, ju- sa illud Proph.

Emilia Travers, from Elizabethtown, Ontario.

Journal of the American Statistical Association

Hinc caso literale & capsa arcu, ut supra Phoenice pontificis gravida, ex dolore enixa nimis, vocavit cum libidin, id est ubi gloria? dicens; *Teneatela egl gloria de Iherol*, gressus caprae egl arcu. *Dicit*, t. Reg. 4, v. 40. Ista Propheteria hic per vallestrum urbis magnitudine Odoliam, qui pene erat extrema in ludo, caterina omniem praecedentem, & intermeritaentia urbium variatae significat; ita ut in Odoliam stans & catusa sit ditio & gloria Isrealis. Alludit ad etymon *Odoliam*, vel, ut hebrei, *Edom*. *Hadoliam* enim hebrei significans, *oransversus agnos ad nos*, scilicet pervenient: vel *transponit aut prada*, scilicet Aflorium, *agnos ad nos*, scilicet pervenient: ita Paginus in interpret. opinam. Hebr. Denique perpetrat pro *Catholico* legat dico, id est faculum; unde veritus, *agnos in sarcina affixos peritiam Iherol*; & Arabicus, *ag facuum exentiatis gloriis* *Iherol*.

DECALAUARE) Non tu, & Ierusalēm, ut vult Theod.
hanc enim capere nonquātū Semicharib: de quo agit auctor, in
modo ibidem catus est ab angelō; sed vel tñ, & Odeleam, &
tu & Mafresa, ut caes Vatabil, vel tu, & Irlad, ut confit Aria:
tia; vel potius tu, & Samaria, quæ uti feceris, ita & excidi:
sia dudu fūisti & choragus, ut hoc capite docui: **decalauare**
enim in Hebr. eft feminini generi, ergo femininū nomen
Samaria, non masculinū Irlada recipi. ita S. Hieron. &
Rupert, unde Sepsova, aliter hac dispungentes, clare verunt,
flam̄a fl̄am̄a desiderare & desiderare super fl̄am̄a desiderare r̄as.
Hoc est quod dixit initio cap.v. **Quid sancti facit, nomen Samaria?** Sic ut ergo cepit hoc caput in Samaria, ita & in eadem
claudit. Dicit ergo, Tu & Samaria, & conqueletor tu & òa:
decabare & condere in figuram extrema iustus, hujus enim
apud ludicos, & etiam apud Gentiles figura erat calvīum
& depilatos. Sie enim Job auctiū caput totundit cap.i.v. s.o.
Item patet Ierem. 7. 3 & cap. 47.v.1. & Ezech. 27.3. in Nam:
us air Credidit.

Trichocereus pachanoi, *santistebanensis* (synonym).

Les deux frères français. Et l'heure venue, certains

Decalogue ergo, & Samaria, in signum insignis mercorū, de foliatis, & excidi, & ex Theodor. ait: resectione, et Deus reiecit & reprobat filii deliciarū tuarū, id est filii qui tibi fuit in delicia, & ut Septuaginta, *fusca iudea iheros*, esque tradet hec Africu vel occidentis, vel captivatos. Iu. S. Hieron. Remig. Rupert. Hugo. Lyran. Clarij. & Palacij. Unde Secundus, confruentur immix ipsos filios, putat Israëlitas & ludianos, ab Africis decalvandos & desiderando quasi mancipia. Hoc enim sellacopis & fer- vis facere solent vices & dominii. Unde de Scorpionibus di- cunt: *Sunt quoniam ruris Africa regna jaceat.* Quicquid Chald. veritate, & ovile cuius capitulo, *O prouincia fuisse delinqua- ramus: fuisse aquila, causa illa deliquit fuisse, fit adage calvissimus in capite ruris atra fuisse scorpionem.* & dicit Fac tibi magnum calvi- tium, fecit aquila dum fenebit plane deglabeatur; ut ostendit. *Aspergimur. Re manuoperemur.*

DILATA CALVITIUM TUVVM SICVT AQVILA;
Syres & Arabicus, multiplicis calvorum ruminis aqua; quia
sicut aquila plamas, ita tu populum filiosque tuos amantes;
unde lequitur: **QVONIAM CAPTIVI DICTI SVNT EX**
Cognitio in Procul Mis.

Tertio, Theodor aquale, inquit, non tantum decor,
sed et delectus ad robur constitutus in penitus: cuius enim ei de-
sumunt penitus, adeo infirma est et timida, ut esse abcondatur, re corpore
non venari possit vel audierit, sed aliquando potius praeceps sit ex-
posita. Sic ergo et Samaria nuda armis & militibus, quasi
adversus plumbis aquila, que neque robur habet, neque effigium.
Adhucq[ue] praeceps exponeatur. Quarto, Sancte censit hic
albali ad Gemium, quos fecuti sunt Israelite, morem, qui
colebant in furorum fuores cariarum tondere, eisque in de-
fensione pulchrum inferre, itaque et parentare. Sic Homerus
laude ab 3-4, ab Achilles coquam in Patrocli regum coniecitam.
C. C. in Arnonensis.

Anasimontes canus (Lacépède à ventouse grise).

El Seneca in Philadelphia, 1791-1805.

PLACENTAL MATURED = REPRODUCED CAGED

Lacrymae frenis acris absq[ue] amara.
dilectum dicitur docet Dion. & Halicarn. in funere Virginie. Scen-
tia ergo est q. d. Omnes uiri cives & filii , o Samaria , elev-
tentur aut a natu , aut a vitali sole ; omnes mo-
rimentur vel civiliter , vel naturaliter , hoc est , omnes vel in-
genitibus , vel capientur ab Afris . His ergo parenta , tuo-
quatu[m] cranes in exortu regum ininde . Verum canunt illi innu-
meri , et ad capituli patet , ut singulis hoc nra parentes , opos-
tit et quidam in teto corpore capituliorem eff. , ad ipsas usque
radices evenias ; fuit quidam eff. in aquila plumarum , cum
cristam radicibus efficit , dum illarum protrahit &c calvi-
fum subdit . Hoc accedunt alii , qui centent hoc notari & pu-
niri idolatriatum crinum . q.d. Tu o Mareta tuos , tuorūque
filium & filiarum capillis idolis obstat , idcirco deca lega-
tur ; ut in quo peccati , in eo & puniatur . Idolatrias enim
capillis capitis & barbae referrere confitearis suis ditis , docet
Alexander ab Alexandr. lib. Genit. cap. 18. & ibi Tiratuellus.
Et de Aegyptis testatur Diodorus Siculus libr. 1. c. 40 pro p[ro]p[ter]ea
miseria & p[ro]p[ter]ea tua concordia . ne loz Denra vnde asperg[er]e , de catione

rapuum dedicare. Ex Virgil. 4. Aeneid.

卷之三

Sacrum p[ro]p[ter]a f[er]e, regn[u]e illi corpore felu[re].
Sic ait, & docebat ceteris fratres.
Et Enipides in Bacchidio, Sacra capillis est, Deo ipsam nutrita.
Et Papin. lib. & Virgilius lib[er]a come, Item testatur Terentius.
lib[er]a de Anima, & Conseruatis lib[er]a de Dei natali, in proximo.
Pinturis in Thebe narrat eum ex more recepto cum
et pueris exercitaret, Deluges abfuisse, ut contra primutas Apol-
linis lactare. Svetonius in Nero cap. 12 al Nemesianus
autem privede barbarum coniecerat Jovi Capitoline. Gentiles ve-
ritate limis hoc, m[od]estia multa illa, accepterunt a Iudex, quo-
nam nayaram ceterum voleantem, faciat[ur] et combureant[ur] Deo,

Primum fensis uti planior, Ita & germanior est. Comparat
Iacchum aquila potius quam aliis avibus: quia cum homo so-
lo capite decalauerat, aquila totu[m] corpore depilatur cum fene-
cis: unde tuus juvenescit rursum, cum novi ei plumbus pro-
verbieribus succedunt, de qua te multa dicit Iosephus in libro 3. Anas
& Gregorius hom. 18. in Ezech. in fine, Cognitio, et in (Rome
& Longobardia tempore S. Gregorii obitie) quod de Iudea no-
menem per Propheta predidimus: *Dilecta columba nostra summa aquila*.
Columba quoque homini in fulo capite furi fidei, columba
aqua aquila in eis corpori: quia cum ualde feruens, columba cur-
at penas ex omnibus membroribus illius cadaveris. Columbae fidei fons
fere aquila dilecta. quia plumbus perdidit quod populariter ambo.
Aliorum quoque pueri circuulare, cum quibus ad pedem uolent
surserunt: quia omnes parentes exerciti suos, per quos adiu-
niperint. His autem quae de Romana uoluunt exercitio decimam, in
centrum facta mundi conuertentes stram. Aliis enim latus clade de-
stata fons, alia glauca compresum, alia fons oritur, alia ter-
ra hirsutis absorpta. Definitaque ergo ex istis uero prae-
fatu[m], ut exercitio: iugantes mundi desideria falem cum
mundi fini, inservient benevoli sacra, qui potissimum. Quidam
a papo Clarium vertit, prius in aliis ab aliis capitulo eius, quam
subtiliter fidet aquila, ad illi maxime & acerbissime ligare.
Sed Heli, vox יְהוָה, non significat decalauerat non proficere
in aliis.

Alii sentent aquilam, uti & hominem, folio capite decalvatur: calvum propter eius capitum, depilatio vero corporis. Cum enim aquila laetetur plumbas tam in capite, quam in corpore amittit: unde tunc in Capite decalvatur, in corpore depilatur. Verum de calvito capitum aquile, subtiliter per alios avibus singularibus apud Plinius, Aelianum, Aristot. Aldrovandum & alios legimus: sed de totalitate totius corporis aquila celebrant omnes. Decalvare ergo hic idem est quod depilare. Unde ait, *Dicas calvum tuum*, ut scilicet a capite extremitate corporis te adorares.

Tropoli, aquila pectoris veteres dimittens, seque decalvans
G. 8c deni.

& depilantur, & mox novas afflunt, symbolum est premi. Arca, fel rarus penitentie est schema. Aquila se tentis & potestimur, quicquid vitium penitentie, id est latum, signaque lucis afflunt, ac veteres praves mores depositur, novaque virtus vitam invenit ita & S. Hilar. Al. drovanderis in Aquila pag. 69. lino Psalter. psalm. 5. Remissio. *Item ut aquila inventa sua, numinum veterem hominem depositat, novum autem suum in Cœcessu agricolum renovat, afflentur,* ait ibidem S. Chrysostom. Sicut enim aquila omnes pennas veteres depositit, totoque corpore leviplumatur, ut ubique novas afflent, totumque corpus renovet; ita peccator & penitentis omnes mores primitos deponeat, novaque afflentur debet, ut haec alter novusque homo. Hoc ve-

Symbol. Samarita, & quivis peccator per peccatum decal. vatur, ita omnibus decessu & gloria virtutum & gratiarum sp. & penit. ista, ita S. Hieron. Vnde perdit Osolum, id est ornatum nostrum corum; & Marela, id est hereditatem gratia Dei & regni callos; & Samaria, id est cultuorum angelorum, & qui erat eius; id est dominans Deo, fit mancipium diaboli. Anag. Rup. Hac, at, similitudine aquile leviplumantis fe, ut novas pennas afflent, continetur tali promissio alterius. *Anag. refur. gouram ad tauctorum mytilice, grecierum per returnationem & gloriam gloriam.*

C A P V T S E C V N D V M.

S Y N O P S I S C A P I T I S.

R Ecenfer oppressiones pauperum, aliasque iniurias proximis illatas ab Israëlitis: ideoque eis captivitatem communiquer, non ex odio, sed ex amore & compassione. Vide v. 1. Utinam, at, non essem vir habens spiritum & mendacium potius loquerer. Quocirca v. 12. tribus leta subiungens, promittit Christum, qui eodē captivitatem unam Ecclesie oritur, quasi paster colligat.

Theodor. pater Prophetam hic pascentem duabus tantum tribubus: Ruperti vero, Patab. & Castro, de cito ducantur. Verus est enim primō decem, deinde duabus tribubus haec dicere, ut ceteris aliis. Probatur Trinō quia caput hoc simile est priori, & ab eo continuo filo deductus, constitutus, & pendet. Ergo sicne ibi primō agit contra decem, deinde consequenter vel committit contra duas tribus: ita agit & hic. Secundō, quia v. 12. & cap. 3. 1. alloquitur tam Iacob, quam Israhel. Ergo sicut cap. 1. 5. per Jacob intellexit decem tribus, per Israhel duas, ita & hic. Tertio, quia v. 12. ac Christum congregatur in suam orationem tam Iacob, quam Israhel. Atque Christus congregavit tam decem tribus, quam duas: ergo. Quartio, quia non tantum hic agi de decem tribus, sed & de duabus, patet clare c. 3. 10. ubi ait: Qui edificatis Sion in ianguinis, & Jerusalēm in iniquitate. F. v. 12. Propter hoc cauta vestri, Sion quasi ager arabitur, & Jerusalēm quasi acervus lapidum erit,

V E qui cogitatis iuutile, & operamini malum in cubilibus vestris: in luce matutina faciunt illud, quoniā contra Deum est manus eorum. 2. Et concupierunt agros, & violenter tulerunt, & rapuerunt domos: & calumniabant virum, & domum eius; virum, & hereditatem eius. 3. Idcirco hac dicit Dominus: Ecce ego cogito super familiam istam malum: unde non auferetis colla vestra, & non ambulabitis superbi, quoniā tempus pessimum est. 4. In die illa sumetur super vos parabolæ, & cantabitur canticum cum iuavitate, dicentium: De populatione valeti sumus: pars populi mei commutata est: quomodo recedet à me, cùm revertatur, qui regiones nostras dividat? 5. Propter hoc non erit tibi mittens tunicum fortis in cœtu Domini. 6. Neloquamini loquentes: Non stillabit super istos, non comprehendet confusio. 7. Dicit domus Iacob: Numquid abbreviatus est spiritus Domini, aut tales sunt cogitationes eius? Nonne verba mea bona sunt cū meo: qui recte graditur? 8. Et e contrario populus meus in adversarium consurrexit: deluptum tunica pallium sustulit: & eos, qui transibant simpliciter convertitisi in bellum. 9. Mulieres populi mei ejecitistis de domo deliciarum suarum: à parvulis earum tulitis laudem meam in perpetuum. 10. Surgite, & ite, quia non habetis hic requiem: propter immunitatem eius corrumpetur putredine pessima. 11. Utinam non essem vir habens spiritum, & mendacium potius loquerer: stillabo tibi in vinum, & in ebrietatem: & erit super quem stillatur populus iste. 12. Congregatione congregabo Iacob tuorum te: in unum conducam reliquias Israhel, pariter ponam illum quasi gregem in ovili, quasi pecus in medio caularum, tumultuantur à multitudine hominum. 13. Ascenderentim pandens iter ante eos: divident, & transibunt portam, & ingredientur per eam: & transibit rex eorum coram eis, & Dominus in capite eorum,

V AB QVI COGITATIS IN VITI Hebr. 13. v. 1. v. 2. v. 3. v. 4. v. 5. v. 6. v. 7. v. 8. v. 9. v. 10. v. 11. v. 12. v. 13. v. 14. v. 15. v. 16. v. 17. v. 18. v. 19. v. 20. v. 21. v. 22. v. 23. v. 24. v. 25. v. 26. v. 27. v. 28. v. 29. v. 30. v. 31. v. 32. v. 33. v. 34. v. 35. v. 36. v. 37. v. 38. v. 39. v. 40. v. 41. v. 42. v. 43. v. 44. v. 45. v. 46. v. 47. v. 48. v. 49. v. 50. v. 51. v. 52. v. 53. v. 54. v. 55. v. 56. v. 57. v. 58. v. 59. v. 60. v. 61. v. 62. v. 63. v. 64. v. 65. v. 66. v. 67. v. 68. v. 69. v. 70. v. 71. v. 72. v. 73. v. 74. v. 75. v. 76. v. 77. v. 78. v. 79. v. 80. v. 81. v. 82. v. 83. v. 84. v. 85. v. 86. v. 87. v. 88. v. 89. v. 90. v. 91. v. 92. v. 93. v. 94. v. 95. v. 96. v. 97. v. 98. v. 99. v. 100. v. 101. v. 102. v. 103. v. 104. v. 105. v. 106. v. 107. v. 108. v. 109. v. 110. v. 111. v. 112. v. 113. v. 114. v. 115. v. 116. v. 117. v. 118. v. 119. v. 120. v. 121. v. 122. v. 123. v. 124. v. 125. v. 126. v. 127. v. 128. v. 129. v. 130. v. 131. v. 132. v. 133. v. 134. v. 135. v. 136. v. 137. v. 138. v. 139. v. 140. v. 141. v. 142. v. 143. v. 144. v. 145. v. 146. v. 147. v. 148. v. 149. v. 150. v. 151. v. 152. v. 153. v. 154. v. 155. v. 156. v. 157. v. 158. v. 159. v. 160. v. 161. v. 162. v. 163. v. 164. v. 165. v. 166. v. 167. v. 168. v. 169. v. 170. v. 171. v. 172. v. 173. v. 174. v. 175. v. 176. v. 177. v. 178. v. 179. v. 180. v. 181. v. 182. v. 183. v. 184. v. 185. v. 186. v. 187. v. 188. v. 189. v. 190. v. 191. v. 192. v. 193. v. 194. v. 195. v. 196. v. 197. v. 198. v. 199. v. 200. v. 201. v. 202. v. 203. v. 204. v. 205. v. 206. v. 207. v. 208. v. 209. v. 210. v. 211. v. 212. v. 213. v. 214. v. 215. v. 216. v. 217. v. 218. v. 219. v. 220. v. 221. v. 222. v. 223. v. 224. v. 225. v. 226. v. 227. v. 228. v. 229. v. 230. v. 231. v. 232. v. 233. v. 234. v. 235. v. 236. v. 237. v. 238. v. 239. v. 240. v. 241. v. 242. v. 243. v. 244. v. 245. v. 246. v. 247. v. 248. v. 249. v. 250. v. 251. v. 252. v. 253. v. 254. v. 255. v. 256. v. 257. v. 258. v. 259. v. 260. v. 261. v. 262. v. 263. v. 264. v. 265. v. 266. v. 267. v. 268. v. 269. v. 270. v. 271. v. 272. v. 273. v. 274. v. 275. v. 276. v. 277. v. 278. v. 279. v. 280. v. 281. v. 282. v. 283. v. 284. v. 285. v. 286. v. 287. v. 288. v. 289. v. 290. v. 291. v. 292. v. 293. v. 294. v. 295. v. 296. v. 297. v. 298. v. 299. v. 300. v. 301. v. 302. v. 303. v. 304. v. 305. v. 306. v. 307. v. 308. v. 309. v. 310. v. 311. v. 312. v. 313. v. 314. v. 315. v. 316. v. 317. v. 318. v. 319. v. 320. v. 321. v. 322. v. 323. v. 324. v. 325. v. 326. v. 327. v. 328. v. 329. v. 330. v. 331. v. 332. v. 333. v. 334. v. 335. v. 336. v. 337. v. 338. v. 339. v. 340. v. 341. v. 342. v. 343. v. 344. v. 345. v. 346. v. 347. v. 348. v. 349. v. 350. v. 351. v. 352. v. 353. v. 354. v. 355. v. 356. v. 357. v. 358. v. 359. v. 360. v. 361. v. 362. v. 363. v. 364. v. 365. v. 366. v. 367. v. 368. v. 369. v. 370. v. 371. v. 372. v. 373. v. 374. v. 375. v. 376. v. 377. v. 378. v. 379. v. 380. v. 381. v. 382. v. 383. v. 384. v. 385. v. 386. v. 387. v. 388. v. 389. v. 390. v. 391. v. 392. v. 393. v. 394. v. 395. v. 396. v. 397. v. 398. v. 399. v. 400. v. 401. v. 402. v. 403. v. 404. v. 405. v. 406. v. 407. v. 408. v. 409. v. 410. v. 411. v. 412. v. 413. v. 414. v. 415. v. 416. v. 417. v. 418. v. 419. v. 420. v. 421. v. 422. v. 423. v. 424. v. 425. v. 426. v. 427. v. 428. v. 429. v. 430. v. 431. v. 432. v. 433. v. 434. v. 435. v. 436. v. 437. v. 438. v. 439. v. 440. v. 441. v. 442. v. 443. v. 444. v. 445. v. 446. v. 447. v. 448. v. 449. v. 450. v. 451. v. 452. v. 453. v. 454. v. 455. v. 456. v. 457. v. 458. v. 459. v. 460. v. 461. v. 462. v. 463. v. 464. v. 465. v. 466. v. 467. v. 468. v. 469. v. 470. v. 471. v. 472. v. 473. v. 474. v. 475. v. 476. v. 477. v. 478. v. 479. v. 480. v. 481. v. 482. v. 483. v. 484. v. 485. v. 486. v. 487. v. 488. v. 489. v. 490. v. 491. v. 492. v. 493. v. 494. v. 495. v. 496. v. 497. v. 498. v. 499. v. 500. v. 501. v. 502. v. 503. v. 504. v. 505. v. 506. v. 507. v. 508. v. 509. v. 510. v. 511. v. 512. v. 513. v. 514. v. 515. v. 516. v. 517. v. 518. v. 519. v. 520. v. 521. v. 522. v. 523. v. 524. v. 525. v. 526. v. 527. v. 528. v. 529. v. 530. v. 531. v. 532. v. 533. v. 534. v. 535. v. 536. v. 537. v. 538. v. 539. v. 540. v. 541. v. 542. v. 543. v. 544. v. 545. v. 546. v. 547. v. 548. v. 549. v. 550. v. 551. v. 552. v. 553. v. 554. v. 555. v. 556. v. 557. v. 558. v. 559. v. 560. v. 561. v. 562. v. 563. v. 564. v. 565. v. 566. v. 567. v. 568. v. 569. v. 570. v. 571. v. 572. v. 573. v. 574. v. 575. v. 576. v. 577. v. 578. v. 579. v. 580. v. 581. v. 582. v. 583. v. 584. v. 585. v. 586. v. 587. v. 588. v. 589. v. 590. v. 591. v. 592. v. 593. v. 594. v. 595. v. 596. v. 597. v. 598. v. 599. v. 600. v. 601. v. 602. v. 603. v. 604. v. 605. v. 606. v. 607. v. 608. v. 609. v. 610. v. 611. v. 612. v. 613. v. 614. v. 615. v. 616. v. 617. v. 618. v. 619. v. 620. v. 621. v. 622. v. 623. v. 624. v. 625. v. 626. v. 627. v. 628. v. 629. v. 630. v. 631. v. 632. v. 633. v. 634. v. 635. v. 636. v. 637. v. 638. v. 639. v. 640. v. 641. v. 642. v. 643. v. 644. v. 645. v. 646. v. 647. v. 648. v. 649. v. 650. v. 651. v. 652. v. 653. v. 654. v. 655. v. 656. v. 657. v. 658. v. 659. v. 660. v. 661. v. 662. v. 663. v. 664. v. 665. v. 666. v. 667. v. 668. v. 669. v. 670. v. 671. v. 672. v. 673. v. 674. v. 675. v. 676. v. 677. v. 678. v. 679. v. 680. v. 681. v. 682. v. 683. v. 684. v. 685. v. 686. v. 687. v. 688. v. 689. v. 690. v. 691. v. 692. v. 693. v. 694. v. 695. v. 696. v. 697. v. 698. v. 699. v. 700. v. 701. v. 702. v. 703. v. 704. v. 705. v. 706. v. 707. v. 708. v. 709. v. 710. v. 711. v. 712. v. 713. v. 714. v. 715. v. 716. v. 717. v. 718. v. 719. v. 720. v. 721. v. 722. v. 723. v. 724. v. 725. v. 726. v. 727. v. 728. v. 729. v. 730. v. 731. v. 732. v. 733. v. 734. v. 735. v. 736. v. 737. v. 738. v. 739. v. 740. v. 741. v. 742. v. 743. v. 744. v. 745. v. 746. v. 747. v. 748. v. 749. v. 750. v. 751. v. 752. v. 753. v. 754. v. 755. v. 756. v. 757. v. 758. v. 759. v. 750. v. 751. v. 752. v. 753. v. 754. v. 755. v. 756. v. 757. v. 758. v. 759. v. 760. v. 761. v. 762. v. 763. v. 764. v. 765. v. 766. v. 767. v. 768. v. 769. v. 770. v. 771. v. 772. v. 773. v. 774. v. 775. v. 776. v. 777. v. 778. v. 779. v. 770. v. 771. v. 772. v. 773. v. 774. v. 775. v. 776. v. 777. v. 778. v. 779. v. 780. v. 781. v. 782. v. 783. v. 784. v. 785. v. 786. v. 787. v. 788. v. 789. v. 780. v. 781. v. 782. v. 783. v. 784. v. 785. v. 786. v. 787. v. 788. v. 789. v. 790. v. 791. v. 792. v. 793. v. 794. v. 795. v. 796. v. 797. v. 798. v. 799. v. 790. v. 791. v. 792. v. 793. v. 794. v. 795. v. 796. v. 797. v. 798. v. 799. v. 800. v. 801. v. 802. v. 803. v. 804. v. 805. v. 806. v. 807. v. 808. v. 809. v. 800. v. 801. v. 802. v. 803. v. 804. v. 805. v. 806. v. 807. v. 808. v. 809. v. 810. v. 811. v. 812. v. 813. v. 814. v. 815. v. 816. v. 817. v. 818. v. 819. v. 810. v. 811. v. 812. v. 813. v. 814. v. 815. v. 816. v. 817. v. 818. v. 819. v. 820. v. 821. v. 822. v. 823. v. 824. v. 825. v. 826. v. 827. v. 828. v. 829. v. 820. v. 821. v. 822. v. 823. v. 824. v. 825. v. 826. v. 827. v. 828. v. 829. v. 830. v. 831. v. 832. v. 833. v. 834. v. 835. v. 836. v. 837. v. 838. v. 839. v. 830. v. 831. v. 832. v. 833. v. 834. v. 835. v. 836. v. 837. v. 838. v. 839. v. 840. v. 841. v. 842. v. 843. v. 844. v. 845. v. 846. v. 847. v. 848. v. 849. v. 840. v. 841. v. 842. v. 843. v. 844. v. 845. v. 846. v. 847. v. 848. v. 849. v. 850. v. 851. v. 852. v. 853. v. 854. v. 855. v. 856. v. 857. v. 858. v. 859. v. 850. v. 851. v. 852. v. 853. v. 854. v. 855. v. 856. v. 857. v. 858. v. 859. v. 860. v. 861. v. 862. v. 863. v. 864. v. 865. v. 866. v. 867. v. 868. v. 869. v. 860. v. 861. v. 862. v. 863. v. 864. v. 865. v. 866. v. 867. v. 868. v. 869. v. 870. v. 871. v. 872. v. 873. v. 874. v. 875. v. 876. v. 877. v. 878. v. 879. v. 870. v. 871. v. 872. v. 873. v. 874. v. 875. v. 876. v. 877. v. 878. v. 879. v. 880. v. 881. v. 882. v. 883. v. 884. v. 885. v. 886. v. 887. v. 888. v. 889. v. 880. v. 881. v. 882. v. 883. v. 884. v. 885. v. 886. v. 887. v. 888. v. 889. v. 890. v. 891. v. 892. v. 893. v. 894. v. 895. v. 896. v. 897. v. 898. v. 899. v. 890. v. 891. v. 892. v. 893. v. 894. v. 895. v. 896. v. 897. v. 898. v. 899. v. 900. v. 901. v. 902. v. 903. v. 904. v. 905. v. 906. v. 907. v. 908. v. 909. v. 900. v. 901. v. 902. v. 903. v. 904. v. 905. v. 906. v. 907. v. 908. v. 909. v. 910. v. 911. v. 912. v. 913. v. 914. v. 915. v. 916. v. 917. v. 918. v. 919. v. 910. v. 911. v. 912. v. 913. v. 914. v. 915. v. 916. v. 917. v. 918. v. 919. v. 920. v. 921. v. 922. v. 923. v. 924. v. 925. v. 926. v. 927. v. 928. v. 929. v. 920. v. 921. v. 922. v. 923. v. 924. v. 925. v. 926. v. 927. v. 928. v. 929. v. 930. v. 931. v. 932. v. 933. v. 934. v. 935. v. 936. v. 937. v. 938. v. 939. v. 930. v. 931. v. 932. v. 933. v. 934. v. 935. v. 936. v. 937. v. 938. v. 939. v. 940. v. 941. v. 942. v. 943. v. 944. v. 945. v. 946. v. 947. v. 948. v. 949. v. 940. v. 941. v. 942. v. 943. v. 944. v. 945. v. 946. v. 947. v. 948. v. 949. v. 950. v. 951. v. 952. v. 953. v. 954. v. 955. v. 956. v. 957. v. 958. v. 959. v. 950. v. 951. v. 952. v. 953. v. 954. v. 955. v. 956. v. 957. v. 958. v. 959. v. 960. v. 961. v. 962. v. 963. v. 964. v. 965. v. 966. v. 967. v. 968. v. 969. v. 960. v. 961. v. 962. v. 963. v. 964. v. 965. v. 966. v. 967. v. 968. v. 969. v. 970. v. 971. v. 972. v. 973. v. 974. v. 975. v. 976. v. 977. v. 978. v. 979. v. 970. v. 971. v. 972. v. 973. v. 974. v. 975. v. 976. v. 977. v. 978. v. 979. v. 980. v. 981. v. 982. v. 983. v. 984. v. 985. v. 986. v. 987. v. 988. v. 989. v. 980. v. 981. v. 982. v. 983. v. 984. v. 985. v. 986. v. 987. v. 988. v. 989. v. 990. v. 991. v. 992. v. 993. v. 994. v. 995. v. 996. v. 997. v. 998. v. 999. v. 990. v. 991. v. 992. v. 993. v. 994. v. 995. v. 996. v. 997. v. 998. v. 999. v. 1000. v. 1001. v. 1002. v. 1003. v. 1004. v. 1005. v. 1006. v. 1007. v. 1008. v. 1009. v. 1000. v. 1001. v. 1002. v. 1003. v. 1004. v. 1005. v. 1006. v. 1007. v. 1008. v. 1009. v. 1010. v. 1011. v. 1012. v. 1013. v. 1014. v. 1015. v. 1016. v. 1017. v. 1018. v. 1019. v. 1010. v. 1011. v. 1012. v. 1013. v. 1014. v. 1015. v. 1016. v. 1017. v. 1018. v. 1019. v. 1020. v. 1021. v. 1022. v. 1023. v. 1024. v. 1025. v. 1026. v. 1027. v. 1028. v. 1029. v. 1020. v. 1021. v. 1022. v. 1023. v. 1024. v. 1025. v. 1026. v. 1027. v. 1028. v. 1029. v. 1030. v. 1031. v. 1032. v. 1033. v. 1034. v. 1035. v. 1036. v. 1037. v. 1038. v. 1039. v. 1030. v. 1031. v. 1032. v. 1033. v. 1034. v. 1035. v. 1036. v. 1037. v. 1038. v. 1039. v. 1040. v. 1041. v. 1042. v. 1043. v. 1044. v. 1045. v. 1046. v. 1047. v. 1048. v. 1049. v. 1040. v. 1041. v. 1042. v. 1043. v. 1044. v. 1045. v. 1046. v. 1047. v. 1048. v. 1049. v. 1050. v. 1051. v. 1052. v. 1053. v. 1054. v. 1055. v. 1056. v. 1057. v. 1058. v. 1059. v. 1050. v. 1051. v. 1052. v. 1053. v. 1054. v. 1055. v. 1056. v. 1057. v. 1058. v. 1059. v. 1060. v. 1061. v. 1062. v. 1063. v. 1064. v. 1065. v. 1066. v. 1067. v. 1068. v. 1069. v. 1060. v. 1061. v. 1062. v. 1063. v. 1064. v. 1065. v. 1066. v. 1067. v. 1068. v. 1069. v. 1070. v. 1071. v. 1072. v. 1073. v. 1074. v. 1075. v. 1076. v. 1077. v. 1078. v. 1079. v. 1070. v. 1071. v. 1072. v. 1073. v. 1074. v. 1075. v. 1076. v. 1077. v. 1078. v. 1079. v. 1080. v. 1081. v. 1082. v. 1083. v. 1084. v. 1085. v. 1086. v. 1087. v. 1088. v. 1089. v. 1080. v. 1081. v. 1082. v. 1083. v. 1084. v. 1085. v. 1086. v. 1087. v. 1088. v. 1089. v. 1090. v. 1091. v. 1092. v. 1093. v. 1094. v. 1095. v. 1096. v. 1097. v. 1098. v. 1099. v. 1090. v. 1091. v. 1092. v. 1093. v. 1094. v. 1095. v. 1096. v. 1097. v. 1098. v. 1099. v. 1100. v. 1101. v. 1102. v. 1103. v. 1104. v. 1105. v. 1106. v. 1107. v. 1108. v. 1109. v. 1100. v. 1101. v. 1102. v. 1103. v. 1104. v. 1105. v. 1106. v. 1107. v. 1108. v. 1109. v. 1110. v. 1111. v. 111

veri potest, quoniam ad fortitudinem manus eius, id est, Anus nra exiitii Babylonis, Isa. 14. & Tyr. Ezech. 27. 2. & Aegypti, Ezech. 32. 1. Ratiocet, quia uti parabolae, ita & causa adhiberi solent similitudines, gnomi, metaphora, familiare figura & schemata, qui in carmine adhibentur. Adhuc sunt res tria, quae vulgo in omnium ore versantur, haec enim Hebrei vocant parabolae, vel proverbia.

ET CANTATIVA CANTICVM CVM SVAVITA-

TE) Hebr. & lamentabiles lamentum lamentum, id est lamentum suorum, sive maxime lugubre. ita Pagini. Vatabl. & ali. Dices, Cum ergo Noller & Septuag. vertunt, *canticum suorum lamentum*, & Arias, *lamentum cum funeris*: Ref. quia quando Hebrei idem nomen iterant in genitivo, significant quid in eum extinuit, pulcherrimum & sumnum, ut Reg regum, id est funeris: Canticum canticum, id est canticum pulcherrimum. Sic huc lamentum, id est extinuit & pulcherrimum lamentum: per extirpum quia omnis cantus, etiam si lugubris & lamentabilis, hoc ipso quo cantus, suavis est, suprie & mensuram delectat: quinid non tantum melancholicus, sed & viri prii compunctioni dedit, magis delectantur carmine & multa funebri, quam dulcia & exultante. Et haec caeca veteres in funere adhibebant lamentatores. Bei lamentatrices, canentes tubis, ut tubarum sonu & voce, illi lugubri, Jenireo dolorem parentum & cognatorum, qui propinde ita voces sua frangebant & flecebant, ut modulatio sua fuit leniter morosum. Ita & hoc lamentum indegit Jenire moris Hierosolyma vadat, eisque licet mortenti, suavitatem aliquam praefixa, ingrat, eaque consolatione tali loco congrua demulcent.

Aster Riber: Hebr. inquit, לְמֹנִי נָא, id est lamentum vel lamentacionis, a rad. מְנוּנָה, id est lamentans est, deus potest a rad. מְנוּנָה, quod significat frangere, contene: q. d. Frangetur, id est, fracta, incisa & molli voce, hoc est cum suavitate, canetur hoc lamentum. Melius autem dicendas ab לְמֹנִי נָא, id est fuit: ut nra idem fit quod iactum, complectum, concinnum, elegans, ideoque densissima, delectans & suave.

Aster Remig. Albert. Lyras. & Hugo. Centent enim hoc lamentum afflumentum non ab ipsis Israelitis, sed ab eorum hostibus Alijys, qui irritantes & replicantes hoc Hesilatitum lamentum, canent per irrationem cum suavitate idigunt, etuid Israelites canent cum luctu, Verum ali simpliciter centent Prophetam hoc lamentum affigantem Aliyris, sed ipsi Israelitis vastitia: puta canendum ac eorum praxis & lamentatoribus publicis, qui lamentans praeceperat, ad publicum clycum in tanta clade folarent. Hoc enim significat ipsa verba lamenti, qui sunt prima persona: Depopulatio vestris sumus.

DEPOVULATIONE VASTATIS SYVVIS: Hebr. va-
stante vestris sumus, id est, ut Pagini. prout vestris sumus; PAR SOYEL MECOMVTTATA EST Sunt verba Synagogae, puta Samarie & Hierosolyma q. d. Populi Israelici translati est a Salmanase in Aliyris, regis ac pars populi Iudaici translati est a Nabuchodonosore in Babylonem. Secundo papa, id est iors & heresitas populi met, papa agri Samarie, ab Israelitis translati sunt ex Cuthois & Aliyris, quem ad agri Judee occupati sunt a Chaldaei. 4. Reg. 17. & cap. 2.

QY OMODO RECEDET A ME, CVM REVERTA-
TVA QVI REGIONES NOSTRAS DIVIDAT? q. d. Per-
mittebat nobis pietateoperatae & adulatores, nonque er-
dehantes, quod, cum Salmanasar populatus esset agros Sa-
mariae pacis abditi, nosq[ue] illi promitteremus tributum,
amplius ad non nos redire, foreque nobis pax: sed ecce re-
dit, & obficit Samariam, camque capite, omnesque Israelites abduhit, ac in eum locum ex Aliyris in Samariam adducit Cuthois, qui agros eorum possident, quasi incipi per-
petui futuri, et nulli nobis ad nostra redudiendi superfit spes.
Idem dicens Iudei de Nabuchodonosore: iperabamus eum ec-
cilio Jeunki, & capto loachim, insidiose nobis tributo,
non redimimus; sed ecce redit, caput Jerusaleni, excusat Se-
deciam, filios eis obrumant, cives osses abdici, agros
nostris alienis distribuit: nihil ergo spci nobis imparet. Huc
accedit exppositio S. Hieron. Remigii, Haymonis, & allorum,
qui hoc de Sennacherib exponunt, quasi dicit, Ciam Se-
nacherib recederat ab obsidione Ierusalem, ut occurreret Thara-
ca regi Aethiopam, nos Iudai iperabamus eum amplius non
redierunt; sed ecce redit, Ierusalem obficit, agroisque no-
stris ius vidit.

Paulus alter verit Pagini. quoniam, inquit, removet à no-
bis quae puerarum nobis restiterit! agri nra hostis deinceps filii;
& Vatabl. quoniam abditi à me, cum reperficiatur salutem (no-
bis) agri nra hostis deinceps, supple nostris agros alii, q. d. Fal-
lum ipse nostra, puerarum agros nostris nobis restituendos,
& ecce in eos hostes nostri possefiores inducuntur.

Cc. PRO-

MER. quia
sa sit vi
erat
miser
pacta, &
neglecta.

vers. 1. ubi nota, quanta sit via orationis, & quanta mala ex eius omniisque & neglecto sequuntur. Ha enim libidinis omnes fraudes & rapinas machinabuntur & perficiantur, ab quod non levaret manus sua ad Dominum, ut verum Septuag. enim cas levavit, partim recodicatione Dei & iudiciorum eius deterriti, & scelerum molitione deficunt, partim Deus ab eo invocatis gratia sua eos prævallet, qui eos & vocalent a malo, & incitaverit ad bonum. Idem recipit experientiam in magnis peccatoribus, & cito ex eodem oblivicio orationis & Dei, tui de felibus illis. Suntne predicatorum iniunctiudinibus discit Daniel. 13. g. Everetur fons fons, & declinatur ruis ruis, & non videremus calum, neque restituemus subducimus pa-
trum. Et Piat. psalm. 13. cum v. 1. distinet de impiis: Cer-
vus fons, & abominalis fons fons in fons fons. S. omnes declinatur, fons maledictus fons fons, non est qui facias maledic-
tus, & C. omnes & infelices in nos venis, & C. Castra horum omnium malorum & scelerum subdit v. 1. dicens: Domum non impinguemus. Ex adverbio ipsi Piat. agitur orat Deum, ut ab eo in suis exortationibus & operibus obrepatur, ne in ali-
quod peccatum labetur. Perficit, inquit, gratias meas, ne non provocemus infligimus mea, psalm. 13. v. 1. Vnde tam Domine denuncias
mala, & formas tuas redit, dicens mihi: Dirige me in recteitate tua, &
dame me, quia tu es Deus saluator meus, psalm. 13. p. Legem pa-
ne nobis Domine in tua via, & dirige me in formam rectam, pa-
per manum meam, psalm. 13. v. 1. Id ipsum facti sapit alii, &
ter psalm. 118. qui est de cedula lege Dei. Et S. Paulus 2.
Corinth. 13. 7. Omnes, & ait, Deum, ut nobis manifestemus. Scri-
bit Caius collat. 10. cap. servet Dei in initio cuique ope-
ri, solete implorare Open Dei, ut illud reddit, fine peccato-
& cum virtute obeat, ac dicere: Deus in aduersorum meos ma-
nsa aduersum aduersorum meos: prost Ecclesi. orat
initio Horarum singularem; que & ad Primum initio diei ita
precusat: Domine Deus misericordia, qui ad precusat hanc dies
nos perseruere fecisti, nos habui salutis uitrum, ut in hoc die ad
medium deinceps peccatum, sed semper ad tuam pietatem fa-
cundam, nostra procedens sinqua, dargentes cogitationes & op-
era. Experiencia docuit, Confessores profide Christi capti a
tyranno, in ea fortis persistit, taedatoles Martires, quo-
quot suo oratione se desiderant: ecclisia vero est, qui ora-
& Dei operi invoke neglexerunt. Idem vidimus & vi-
demus in aliis tentationibus quibuslibet. Idem experimus in
nobis ipse. Husus rei symbolo legitur in libro Machab. quod
Iudas Machabeus, qui tam tamē nobiles victorias de Antio-
chis obtinuit, semper ante singula prælia ferventes ad Deum
preces suscepit, excepto ultimo in quo confotis occubuit, quia
tunc orare non legitur. Quodidic ergo nemini cum S. Ambo-
fio & S. Augustino in hymno. Tu Domus iudeorum: Dignus De-
mum sit glori per nos excedere.

VERS. 2. RAYEVNT DOMOS concupiscunt domos agri ac agros proximi, easque rapuerunt vi vel fraude, ut concipi-
scuntiam suam expletaverint.

ET CALMNIABANTUR VIRVM (per calamum opprimebant, accutantes cum fulvo, ut ei bona, vel etiam vitam eriperent: hoc enim est Hebr. PDY aet. Vnde Tiqua-
veris, sem uirgines cum; Pagini. ejusmodi virum; Septuag. despiciens virum.

VERS. 3. ET NON AMBLABITIS SEVERUS (1) Chal. &
Septuag. omnes. q. d. Despatim cretam & superbam eorum ser-
vicem, reddam eis humiles & dejectos, ut colla tumida sub-
mittant, cervices altas inclinent.

QONIAM TEMPS FESSVM, id est maxime ca-
lamitudo, &c. (2) id est erit. Inducam eis maxima clas-
des, que cervices eorum superbas confringant & fragrant.
Sic dicitur Matth. 6. 14. Suffici don malum, id est afflictio &
calamitas, fons. Sic ex adverbio Hebrei vocant horum, id quod
prosperem est & secundum: ut, Eccl. 30. bonum & quoniam in
eundem habentes fratres in anima, psalm. 132. v. 1. Ad hunc Mi-
chaelem ultimus Apolloni Epiph. 5. 16. dicens: Redememus
tempore, quoniam dies mali sunt.

VERS. 4. IN DIE ILLA SYMETVR, SUPER VOS PARAROLA
puta nemia, id est lamentum Nineve, & carmen lugubre,
vulgū & passim cantandum, sic parabola vel lamentum voca-
Cornel. in Proph. Mo.

VERBI.

PROPHET HOC NOM ENIT TIBI) Verba sunt Pro-Apoflani. p. 11. *Quoniam bene iudicat Deus, his qui recte facere conantur bonum, id est iustus & benemerit. & Michaeas 7.4. Quis gerimus, id est benignitatis & mansuetitudinis, & non est, quasi pallor, q.d. Poffthac terram tuam, o Samaria & Iudea, inter tuos cives faniolico non dividere, ut ante fuerit foieles: quia ita teat polvaberis omnia tua pofftentione; hoc est, polvabat ego Samaria & Iudea mea filia terram non dividam, quia ea omnino priuilegio. His fuisse lamentum & nania.*

R. S. 6.

N E LO Q V A M I N I L O Q V I N T E I , &c. Hebr. ne filii-
lent filialibus, quod Vatabl. sic veritate, ne filii-
bus, quod Vatabl. sic veritate, ne filii-
bus, quod Vatabl. sic veritate, ne filii-
bus, id est Propheta, propterea non filialibus, polvabat quis si: fique
exponit. Dicere solent Propheta: Ne loquamini, hoc est, nolite prophete & vaticinari nos, q.d. Vobis variis Propheti-
tis filiatura imponitis, & propterea privilium Propheta
& prophetia. Verum mellitus Nofer, Symmach & alii ve-
runt, ne filii-
lent filialibus, vel filialibus. Nam futurum
Hebrei insuper pro particípio, ut Ofec. 12.1. hebre-
eft, si Galat aduersari, ergo fragilitate in Galat. habens tem-
perantur, id est immortales, ut vertit Nofer & alii. Et cap.
13.4. immortales homines, non ut aduersari, id est adorantes, ut
verunt Septuag. Nofer & alii. Jam per illas Sciturque intel-
ligente plorare & lachrymari: oculorum enim illis sunt lac-
chrymae. Unde vertunt, *ne lachrymamus lacrymas*. Verum
apud Hebreos, praeiorum Prophetae, si lores idem est quod
loqui, propheticare, concionari: ut sapienti. Nam ut sit
S. Hieron. *ad eis quid faciat?* & ad suos personas au-
diendos in fundationem plena de conditio, filiationem vocis;
presertim quia grave est, minax & orerentur & filii enim
cum potestate, impetu, nimbo & grandine rapere decident. S.
Hieron. Remig. & alii certi haec esse verba Prophetae ad po-
pulum, q.d. Nolite dicere o Judaei, id quod folget; Propheta
prudentia & communianus nobis mala, at nos non credi-
mus: non enim illibet, id est non ruer, super nos calamiti-
tas ita.

Verum, qui ait: *Nos filialis super nos, sed super glorias*, hinc autem probabilitas certe esse verba alterius Prophetae vel
viri sapientis ad Michaeam, similemque Prophetae, q.d. Noll-
er, o Michaeas, o Amos, o Joel, &c. prophetare Israelitae, o
quis ipsi non creditur: unde vestrum eloquium non filialibus fa-
per illos, id est, non inhibiliter illis pia monita: non enim
comprehenderet illis confusio, dolor aut penitentia, q.d. Sunt
oblitiani & incircumscripti. Quicquid Chalda. verit, q.d. prophy-
terus prophetans, neque docens populus gloriam: non vos adiu-
nitis confusio, q.d. Rupra eos moneta; nam perficiuntur frontem, & in suis scleris sunt impundicantes. Unde fe-
citur.

DICIT DONVS JACOB. Pro dico hebrei, est **TQMNC** ha-
mar, id est, haec est dictio domini Jacob: he enim demonstrati-
vum significat haec ita Nofer. Nam dum Propheta eius exi-
titione ministratur, obrepit dicuntur: *QVAMQD ABDE-
VIATVS EST SPIRITVS DOMINI* & d. Numuid spiritus ar-
elatu & angustatus (hoc enim significat Hebr. **WP hys**) ar-
et spiritus miserericordia Dei, et non nisi sumus populus eius
perire velit? numquid **TALES SVNT COGITIONES** & b.v.s) quales enunciavit nobis Propheta, tribus scilicet &
extitales, & non potius benigna & pacifica? ita illud quod
ipse ait per Jeremiah cap. 13.1. *Cogite super eos*, ait Domini-
mus, *regnantes patri, & non affligerent*. ita S. Hieron. Hay-
mo, Remig. & alii.

Secundum, alii in haec, accipiunt non ut demonstrativa, sed in interrogativum vel admirativum. Unde ver-
tunt, *dicere domus Jacob* ita Pagin. vel, *accens dicere* à
dome loci? ita Tiquina. q.d. Itane o Jacobis, id est Israeli-
ta, dicitis Prophetae, Non potius nobis prophetatio nobis
mala, ut praecipit? *Accens abderitum est spiritus Domini*? q.
d. Etiam illi Propheta claudunt era, & silentium imposa-
tis, amon peccati alias acroies eorum loco fuscitare & sub-
mittere, qui diuina nuntiata? *Accens hoc fuisse operae eius?* q.
d. Nonne haec oracula nuntiata non fuit Prophetae, sed ip-
sum spiritum Domini, qui per eos coram loquitur? q.d. Con-
tentibus & pugnatis Israelita, non contra Propheta, sed
contra Deum, novam regantemiam contra Deum infi-
tuntur. videat ergo, ne ut gigantes a Deo fulmine adiungantur in
abyssum, durum enim est vobis contra stimulon calcitare. ita Vatabl. Verum prior fensus est genuinus. Nam *z' a'is de-*
mua non ad praeoccidentem, sed ad frequentia speciat. Qvae
ergo sequuntur: *Nomquid obnoxiosus est spiritus Domini?* sunt
verba non Dei, sed populi Isreal, cui responderet Deus
dictio.

**NONNE VERBA MEA BONA SVNT CVM EO, QVI
RECTE GRADITVR?** Sunt verba & reprobatio Dei. No-
tandum, id est benigna, clementia, secunda. Sic dicitur

Primo q.d. Occidens, vel ex-
bene, id est iustus & benemerit. & Michaeas 7.4. *Qui gerimus, id*
est benignitatis & mansuetitudinis, & non est, quasi pallor,
& non est spuma de sapo. Israel & Propheta misericordia Dei vindicta-
vit erat populum suum. Haec responderet hic Deus, id est
bonum & clementem esse, sed bonis & rebus: malum vero &
rigidum malis & impensis, quales erant Israelitae. q.d. Voi à me
& Prophetae exploitatis verba bona, id est oracula faulta & la-
tua: fed respondito, haec a me dari bonis, mihique obedienti-
bus, his enim ea ex promille meo debentur. Vos autem pra-
vi estis, mihique rebellis, ergo nonnulli oracula rebellibus dia-
gris, puta trulla & manaca, a me expeditae. Unde subdit:

E T E C O N T R A R I O P O F V L S M E V S I N A D V A R . VER. 1.
S A R I V M C O N S V A R E X I T) Pro ieronimis hebrei: **נִצְבָּא** Ne
erat, quod Primo, significat, *hors, pauci sunt*. Unde Se-
prius, Symmach, Pagin. Vatabl. Clarius & alii vertunt, *hors*,
vel ante *unum dum*, id est paulo ante, jam recente, *populus*
meus fugit in mortuus inservient, tum contra me, meaque legem:
tum contra proximum. Unde Pagin. verit, *quod vel*
Bonorum aliorum alterum hors, id est eum tunica & pallio
dilectus, ut leprosus. q.d. Qui haec era populus meus, ho-
di mihi rebellis, contra me aqua ex contra proximum iuvam
conspicit. ita Vatabl.

Secundum, *eram* potest esse conflatum ex *et*, id est *ex*, &
תַּחַת *mai*, id est *entre*, q.d. E contrâ, ex adverso; ut fit sen-
tia, q.d. Ergo bonus sum bonis & rectis, mihique contenti-
bus: vos vero Israelita, non nisi tales: fed contra me &
proximos venitis quod hodus confunditis. Quid multum ergo fi-
vo malum malum, id est maleficum, me, non bonum & bene-
ficium ex perenniatis! ita S. Hieron. Remig. Hugo, & alii. Quo-
circa Septuag. vertunt, *οντας πόποις μεν οι μηδικοί τοι*
ρήσις παρα πάντας. Pax enim omne bonum significat &
completur.

I N A D V A R I U M C O N S V A R E X I T) S. Hieron. *pro-
nunciat aduersum me armis europeis*. Idololatria ergo & peccatores
sunt tyranis & rebellis qui contra Deum pugnant.

D E S Y V R A T U N I C A F A L L I V M S V T Y L I S T I S)
Primo, Chalda altera haec accipit, scilicet ut significat non
culpam, sed peccatum Israelit. Sie enim totum hunc locum
ut *calera bovis eritis sicuti sunt*, è regno corporis populi flau-
*Capitulo 14: pecuniam eorum pressum ab eis colligunt, transfor-
mas per eorum corpora confundentes eorum in eis, velut bellis
antecras*. Secundum, Arias, q.d. Hieri populus meus mihi
fidelis & obediens, in hostis fuisse potens incurrerit, eorum
protivit: *at oure, cum à me ad idola & feletra deficisti, mea
ope & robore defixisti, factus est ignavissimus, timidiissimus
& imbecillissimus*; adeo ut si propriae vellem in regione,
quare vires quicquam baculo (ut fit) suspicantur ferat, et va-
no hollium mens militare id signum effe putans, trepidi fu-
git, etiam abepta pallo, ut celerius fugam caperat. Ve-
rum planus est fenus enim residuum Nofer. q.d. Vos ô Israe-
lia, adeo rapinis fuisse addicti, ut obvios viatori rapereis
pallium, id est extinxim vellem, eum int'iam tunicum cor-
pori eius nimis alfridum rapere non possitis: itaque coquitis
eum publice feminum, ut rusticano hominem indecorè
incedere. Idcirco spoliant & nudabent vos Alphyri, tum
quia vos spoliatis alios: tum quia open vestris non sunt vel-
luti præde & rapina pauperum: à vobis ergo quasi ini-
tia pollicitur, avolabunt ad Alphyros.

Tropot. S. Hier. hac refert ad eos qui simplices pertinent,
et cognoscunt virtutibus deliciant, & pellenticio eos in
Dñe, libidinem, luxuriam, &c.

E T E O S Q V I T A N S I B A N T S I M P L I C I T I S, inno-
mata, & consequenter fidentes, & nabi malo timentes, ut ba-
nus Hebrei: *hos inquam, CONVERTITIS IN BELVM* id est bello & rapina appetitis, quasi belles invictas, pugna
commodatis, consumatis veritas, vestibus rebuke suis ipso-
litteris, quasi prædones & graffatores viarum publicarum.

M V L I E R E S P O P U L I M E I B I C C I S T I S D E M O V E R .
D E L I C I A R V M S V A A V M) Primo q.d. Occidens, vel ex-
punitis, vel in carcere tristis maritos populi mei, id est
puebri & pauperum: nec hoc contenti, uxores eorum ex-
punitis suis aliibus, in quibus cum maritis in amore, pace &
suavitate coniugali, quasi in domo delicatissima viveant, ut
aderetur eorum & perduca occuparentur. ita Lyran. Arias & Vatabl.
Poror pauperes vocat *populum suum*, quia, ut ait Pilates mis-
s. 34. *Tibi dereliqueris opes, ergo pugnae tibi adiutoria*. Et Christus
Matth. 13.40. *Quoniam in fructu miserae vestrae macta es* anno
morbifera. Sic Achab occidit Naboth, invitat Vincen-
tus Naboth, ex quaue uxorem eam iam viduam exturbavit, 3.
Reg. 11.16.

Alister S. Hiero. q. d. Vefris feceris causa fuitis , cur matrem honeste & divites dominus fuitis , in quibus delictate viabant , estrakte , ab Aſſyria discerentur in captivitate . Alister & Vatabl. q. d. Sollicitando utores ad adulterium , vel de illis calumniantur , aut ſupſacca faciendo , concitatis maritos , ut eas quafi adulteria domo expellente , itaque à parvulis earum abſtulit laudem , id eft decus & gloria : quia fecilis ut filii earum effent viles & abieciſt , aut nocti & ipari : coegit illas à maritis expellit , alias domos & viros adire : hoc eft , ut verbo dicant , coegit illas adulterari . Nota . Pro ratiſis laudem meam te perperam . S. Gregor . Nazian. orat. 7. ex Septuag. (qui pro " ἡταδεις λεγενται πληρεις , id eft montes) legit , appropinquare monachos armenos , ſicne explicat . Iubet , inquit , ut paffores gregem ad monachos edita loca impellant , ut felicitate ſoboles offendant viam arduam virtutis & perfectionis . Unde Syrus vertit , & parvulus oramus acceptari gloriam in ſuorum ; Arabicus , inducere gloriam in arcam .

A PARVULIS EARM TVLITIS LADEME MEAM IN PERPETVVM .) Laudificat enim me parvuli , ſi à parentibus in coniugalis amore honeste fuiffent educati , eorumque heredes effici . At a vobis & parentibus querati , & bonis ſpoliati , genunt , feruent , vobis majestudine , clamantem vindictam in celum . ita Albert & Arias . Secundo , califit ab eius meam laudem , tam quia eos à matribus avulsi , he nella piaque educatione privatis , & in solitariis velra educti ; tam quia eos ad paupertatem adegitis , ob quam ad omnia ſcelera , veſtrificatione voluntate & libidinam in flexiſt . Tertio , laudes , id eft gloriam ; & Tiquiru , in honore . q. d. feciliſt eos mihi & ibi viles & implorios , ſparando eos à parentibus , & matres à patribus : bona enim matrimonii quibus Deum gloriſcat , alim erant duo , ſeciliſt proles & fides coniugalis ; nunc in lege nova fuit tria , ſeciliſt proles , fides & Sacramentum . Vos haec omnia hac ſepolatione eventuſtis ; eventuſtis ergo omnem meam in matrimonio gloriam , preferimus quia ſpoliando filios boni paternis , ſeciliſt in ipſi matrimonio iude , & ih̄ipſo paternum propage poſſent . Hac enim fulget mea aqua ut plenaria iaus & gloria . unde Chaldei verit , ab alijs flos tellorum , transalpa gloria coram , quaeſit in ceteris permanentibus .

SYGITE ETITE . q. d. Ob has rapinas & ſcelera veſtra , o Israelite , abite in capiſtatem Aſſyriacam , & vos habetis in Habsiloniam : QYIA NON HABETIS HIC RE QUIEM . qd. Vos inquieti & turbulenti terram hanc , id est terram incollas , veritas ; hinc pariter non habebitis in ea quietem , fed Adriyan vexabit vos , & abducet . PROPTER IMMUNDIAM CIVITATIM EIVS , ſciens terram , qui vos cam polluitis , CORRUMPETIS & PVTREDINE FESSIMA . id eft ſanctus & tabe cadaverum veſtrorum inficietur , & validitate extrema valſibatur . q. d. Quia vos terram hanc veſtris ſordibus & ſceleribus hordeatis , hinc illa evocat vos , tradecop vos maledicat Aſſyria , ut veſtre ſanguine imbuſt , per iulfam vindictam quafi elata fortes quibus illam contumaciam , eique quia vni iniquitatis . Terra enim haec landa non potest sustinere vos tam poditatis & inuitos . Unde Pagnin . veritus , ſurgere &c. quia non eft haec circuſis requies ; & quia eft immundus , corruptus eam , & corruptione vnde foris ; & Chaldei ſurgere & migrare , ſequendis non eft haec terra deinceps impensis , ne am patimur , perdere agnos , ut eam efficiamus commandem , eam reuocemus . Hebrei 7.20. Dicitur lignacis & corrumptis , & colligatis , indeq[ue] confocari . Unde & Tiquiru pro corruptione validi foris , verit , & ſunt immundus intemus : ۷۲۰ . hinc enim eft fumis , quo res colligamus & conficiamus .

UTINAM NON ESSIM VÍA HABENS SPIRITUM , ET MENDACIUM POTIS LOQYERER .) Et Hebrei varie veri posset . Primo , Tiquiru , ſe eft ſpiritus ſpiratum (ventum , vanitatem) ſequens , & mendaciam concuſans , prophanans rabi de voto & ſcena , Propheta eft pro hoc populo . q. d. Si loqueret placentia & voluptaſum diſtinguit genio , ventri & veneti uti fecit Lutherus enique afficit , effem Propheta gratus huic populo . Huc accedit Chaldei . pro eo quod aberrans propter p[ro]p[ri]etatem ſpiritus , qui non ſpiritus mendax propriezatu , quoque illa vito & obliterata aſſoſtione , eft proficiens diſlocare p[ro]p[ri]etatem ſpiritus aberrante , ſe evadente in remandacionem populi ſpiritu generantem . Reputat ad v.a.q. d. Populus ille de cuius affectus odiit veros Prophetas qui tecum edicunt : amat fallos , qui epicurei vaticinantur . quia ergo amant mendaciam & mendacia , eam in Aſſyria , que eft terra mendaciorum , id eft , violator & falitor prophetarum , ibique mendaciorum , uti chiamant vento , le palpit .

Secundo , Pagnin . ſpiritus qui ſequitur qui ambulet per nimam terram , & mendaciam mentis ſuorum , diſcordo , ſtridolo rubore & ſcena , q. d. Si quis ſunt p[ro]p[ri]etatem prophetarum , qui non

Apopolū , ſed ſuum querat lucrum : filians , id eft docens , ut viuum & fieretur pro mercede doctrina ſua conquirat ; hic nimis ſimum populo illo ſtolido acceptabatur & colebat ut Propheta .

Tertiō , & genuine vertit Noſter , ſententia non effit vir habens / perimis , &c. q. d. Utinam non haberem ſpiritum prophecium : utinam , qua prophetis de clade & extilio Iſraelis ; non fuit prophetiz à Leo revelata ; ſed mendacia mihi à vno timoris & paffionatitudinis ſpiritu metuque fungita . Sie vulgo dicimus , Utinam decipias , utinam ſum falso vates . Sic ait Lucas :

Da facia ſomnorum ,
Et fibris ſi nulla ſiles ; ſed condit aeris
Fumos ſita Tagis .

Nota . Non optat Michaeas formaliter mentiri : hoc enim optare , eff peccatum ; ſed materialiter tantum , hoc eft , optat dumetaxi ut mendax ; id eft fallax , ſit , ſen ut trepida non eveniat id quod predicti ; ac conſequenter ut id quod predicit , non predicit ex ſpiritu Dei , ſed ex ſpiritu ſuo , putat humano tamis . Id dicit ex amore , quia optat fine ciues perdurare , & non excindiri , nec perdi aſſyriis ; quod tamen ipſe ex Deo eiſcomenabatur . ita S. Hieron . Recuſatio Haymo , Hugo & Lyran . Nota . Pro verbis ſpiritum , hebit etiā vir videntis ſpiritus , id eft qui agitur veragine , qui non habet ſpiritum ſtabilem & certum ; ſed vagans , mobilem , incertum , inconfidens , ut modo verum videat , modo falfum , etiam circa unum idemque : quo ſit , ut quod afferui , alioſ revocet & neget . q. d. Utinam haec in re actus ſpiritu vagis & erraticis , vagari , deciperi , & errare , minime licet revocare oculum excidiſſi Iſraeli , quod edidit . Pollet veri , ſententia eft vir videntis ſpiritus ; val , ut Pagnin & Tiquiru ambulans per viam venuſi , id eft impulsus venti vanitas , vanique timoris : erroris & mendacia (sic Flandri deſtabundo & mendace dicunt , Venetoli eft , ſpirat ventum) ut vana timore actus metum , angusti & enunciati excidit Iſraeli , quod eft ipſa non eveniet . Sic enim melancholicus , publicanimes & timidi omnia trititia de le & aliis iugispiantur & omnianunt . Tales enim trifles cogitationes , iſpicioſes & metas parit humor melancholicus frigidos & atet : ſicut ex adverto complelio fanguines , calida & ſpiritoſa portat contingit & omniaſtiones bonas , latas , animalias , uti videre & in iis qui fanguinei & ioyiales ſunt .

STILLARIBUS IN VINUM ETIN EBRIETATEM) id eft in vino ubiq[ue] iſraeliſtis eft hendiadys . ſententia eft , q. d. Velen non habere ſpiritus propheetie , tibi o Israel iniuriam & tristitia : ſed tam eft vel in vino corripior , cogorū verum ſillane , id eft enueriare ; ſciliſe immunditia tibi pluviosa mala , & clades acerbissima , quia inſtar vini te inebriabit & impiebunt vipe ad guttur . Allatid ad ſympoſiaracham , ſive prefeſtū convivis , qui coniuge conviva ſuum admetieba tur & miſcebat calicem , ſillane in cum tantum vini & tanquam aqua , quantum eius atat , complexione & flomacho congiuste videbat . q. d. Ego Michaeas tibi o Israel , ſum quia ſympoſiarach , aut potius ſympoſiarach , id eft Dei , miniſter & p[re]cinctus . Paro ergo tibi calicem ira & furor , inuenit illio vinum acre & menum , putat litigies & funera , uti cum tibi juſt Dei haeridandum & eſtendendum propinet . Ecce haec omnia unico verbo complectentur Propheta , quia coniuge eff & plenus affectibus . Patiens ergo animi , enique alternantes affectus & huius exprimit : uti ſolent facere veheſtiter dolentes , amantes , vel iratoſes , qui nunc ſperant nunc deferpant , nunc blandiuntur , nunc magnantur ; nunc largi , nunc rident ; nunc verba incluant , nunc ſuppremant ; nunc eft hoc in aliud , ſine ordine & coniunctione faluit .

D ET ETRIS SUPER QYEN STILLATIBVS FOYLVS 1.15.16.) q. d. In hunc populum Iſraeliſt cadent ut Dei incertit ; putat ha[m]mātūm prophetiz . Iſraeliſt cui vinum hoc furoris fullo & inſillio ipſe eft qui calicem hunc ſillarum id eft porrurum . Dei exhortari , eque inebriabut , u[er]o ad iluporem & amentiam .

CONGREGATIONE CONGREGAEO IACDE TO. TVM TE . Varie ſunt hanc loci expositio[n]es . Primo , Theodoſor . & Vatabl . ut hanc conſtant[er] praecedentibus , dicitur h[ic] exponi calicem & vinum ira Dei , quod illatitudine in Iſraeliſt , iam dixit : calicem enim hanc eff obſcenem & excidit Samarie . & Hierofolymē . q. d. Eſſiciam ut cogente h[ic] Aſſyri & Chaldei , qui oves congregantur in urbes veſtris nimitas , quas illi obſcenis eft : ab ſu[m] multitudine , pavore & angore tumulatim . Capient Aſſyri Samariam , Chaldei Ierusalem : fugit primus res ſoldacie , pertempore numeri horti regii , inqueſtus cum ſu[m] , fed Domineſ imminebit capit[ur] coram , ut eſt tradit[us] Chaldei . Vide hiſtoriam 4. Reg. 31 . Inſchellem ergo Iſraeliſt comparat ovibus , u[er]o C. e. 3 obſer-

obfusis caulis oviom ; strepitu obfusorum strepitu omnia Ahic enim in maiestudine et copia nasci solet.

Ascedunt enim pandens ita ante eos quia ut sequitur : *Transfusus rex eorum eorum est*, felicitas quasi antefigurans & duolor. Pro pandens hebr. est *YHWH potes*, id est *frustra*; ita Pagnin. & perspicio; ita Tigrinus; qui si ille poterat iteraturus pandat iter ad egrediam , qui haec haue potes , id est primum perfractum in carcere , lequentes , pariter cumdem DIVIDENT , hebr. *YHWH potes*, id est perfrument & perfringent , itaque *TRANSIBUNT PORTAM carcere* , et INGBDILENTUR PER EAM) in Sion : puta in communem fiduciam urbium ac libertatem . unde hebr. est , *egreduntur per eam* , & ita iugant Biblia Regia Latina . Allacit enim ad capitatem & carcere Babylonicum . q. d. Zorobabel perfringet carcere Babylonicum , vobis cum festinatis pariter cuendis perfrumpet , & ex ea loca exibitis in Sion , multo verius antiquus Zorobabel , id est Charisius , & captivitate & carcere Chaboli , amelioratis & peccati vos liberavit vi merito eius coracis hinc , cumdeum perfringet , volvite per gratiam eius coroborari & evocati cumdeum perfringere & gravabundi exhibent in Sion spiritualem , id est in Ecclesiam , quae Belli civitas libera , sancta & telix Dei viventia . Veritate autem et plenimodo Chirilus est terra primus afferend in calum , indeque mittit Spiritum fandum qui fideles finos in calum vocet , dirigit & deducat : qua vocacione & ipse excitati multe ad ipsam converterunt , ut praecepsit : hisc confeuerentes filii patrarchi in limbo , quafi in carcere conciliati & detent , a Chirilo visitati & evocati , eo praesente murum & portam limbu & infernum perfrument , in Ierusalem , ac deinde in calum evadunt . Denique fideles & lanius omnes in morte & resurrectione Chirilus dux perfrument corporis & mortali tatis huius carcerem , in die natalici cum Caritulo & post Chirilum in calum afferunt . Ipse enim quasi res transflit & prabit ante eos , & Dominus Deus erit in capite eorum , id est , erit omnium primus , dux & princeps , omnimece affectuus , corroborat & elevabit , ut secum ad altra in calum empyramen contenterint .

Moral. *Vox potes* , id est effractor , significat viam in Ecclesia & carsum esse claustram & multis iers & obtulatis oblitis . *Mor. via clam* , easque ascendit elle perfringenda , iusta illud Chirilum in calum . *Rogamus calorem vix potes* , & *vultus rapaces illud* , Mat. 11.12. Et . Non vero posse miserere , sed gladium & venientia vi perfundere hominem aduersus suum parentem , & filium aduersus matrem gaudia . *Mat. 10. 34. Et. Si quis non obire patrem suum , & matrem , & fratrem , & filium , & fratres , & sorores , adducit animam suam , non potest mens esse discepula* , Luke 14.16. Verum Chirilus prius effractor , iter prexit , sternit feras , panditque viam , ac finis affectis vitis calum effringendi , pervadend & evanodend ibeminiatrit ; ut nemo a nemo deridet , sed in certum spem libertatis futuri astigmen debet , modo Chirilum levit velit . Hoc eti quod prauitatis & exultantis canit Habacuc cap. 3.19. *Denuo Dominus feruendus mea* , & *potes potes meus quasi cervorum* . & super excelsa mea deduct me ater , & *super cibos carcerem* . Et Iohannes 4.9. *Domi re in fudiis poti mei* . Sec. ut dixeris hoc qui vices fave , Entra : & hoc qui se semebitis , Revolamur . Et Psaltis psalm. 15. 19. *Diripiunt omnes mea , ubi sacrificio hispiciunt laudes* .

Vobis ergo & carcere peccati & diaboli , in libertatem libet . Dilecti Dei egredi , nimpendit sunt ferre carnis & mundi , frangend catena & funes malorum palliorum & constrictorum , quibus quasi vinculis peccatores colligantur & confinquantur . Ligabit S. Paulum ames legis patris & iustitiae , sed Chirilus illiciente , hoc ligamus quasi fibrinum rupit & difflavit . Ligabit S. Magdalenum amor mundi , sed ita amore Chirilii , illum in limu flupam discutit . Ligabit S. Augustinum amata , sed Christi alpina , quasi telam aranea hanec tamen diffripit . Audi eum Iohannes . Cantic. 1. *Quid suorum inquit , multi subito faciunt est enim faciunt subito rugentes ? & quoniam sonores mortales suorum , sibi dimicantes gradum erat . Encyclops enas eis a morte vixit in summum suorum , mortales , & interdos pro eis mortuus valde dolor , sed non caro & sanguis : omnes uice ciborum , sed omni fecerunt mortis ; omnes hunc sublimem , sed non sublimem in se . Iam liber erat animus meus a mortis mordacibus ambitus , & armis , & voluntatis , & sequenspendi fobis libidinosus , & garrulam rebatur clementia mea , & duxit mei , & soluit me Dominus Dux meo* .

PONAM ILLVM QVASI GREGEM IN OVILO ? Hebre. in *YHWH bœufs* , qui erat metropolis Iudeorum , abundans ovibus , ita Pagnin. & Vatabli. Porro *bœufs* hebr. id est manuta , idem est quod *Græcum* & *ari* , & *Latinum Valentia* . Significat ergo Romanus , inquit Arias , quoniam punitus latine vocata est *Palencia* , a *Valore* & *robore* , ut tellus solidus *Bœufus* capit . quia quod practicat Michizas , Romanum Ecclesiastis fore communi- ne ovile oviu Christi , puta fidelium , ac in ea fedem lore Summi Palloris , scilicet Pontificis . Verum Septuag. Chaldaeus & Nostris aliis pundits legerunt *YHWH bœufs* , id est in robedatione , ut vertunt Septuag. ut sciam fidelicis se vocates esse ad ovile Christi , quia ad domum tribulationis & crucis . Melius Chalda. & Nostris vertunt , *ovis* : Hoc enim *YHWH* significat septum arcuum & angulum , in quo grex ovium deminutus & coadunatus . Vnde explicatis libet , *Quasi per te in media caudam* . Nota . *caudas* vocat particulares Ecclesiastis , in quibus à media caudam , id est ob nimiam multitudinem & turbam fidelium , ait loco strepitu & tumultu .

Qui ergo a malis habitus , ab amicis , à fecis , à carne illigante fensis , cito poteris , cito effractor , difficultates non metas ; Christus feras perfringet , viam complanabit , iter panget ; perinde ac angelus S. Petro in carcere ab Herode compacto apersis portas , & letas diribentes , iter pandit ad exitum , ut Petru mihi aliud faciendum iherit , quām angelum fiqui , Achorem t. 9. ita & tibi mihi aliud faciendum , quam ex Chri-

Christum invoces affidit, eumque dicem animosse sequare. Si enim Deus pro nobis, quis contra nos? Tibi a Deo daci poti, quod Cyro dicit libro 45. *Sinuimus nunc faciem eius generis, & dominum regnum suorum, & speramus coronam nostra, & portas aures claudentes. Igis ante te ibi, & gloriosus terra humiliata: portas aures coronavimus, & successores forevimus.* Et dabo vobis iherusalem admodum, & arcana sacrae vestrum. *Talis pater,* id est perfractor, suis S. Paulus, qui unice obices Evangelii foster dicit, ac Canticum omneum antechagnum, ex iter ad Ecclesiam pandit. Vnde ipse gloriatur. 2. Cor. 10. 4. *Amen,* inquit, *mollia nostra non carnalia sunt, sed pauciora. Domus ad destruendum mundanum, confusa defensione, & unum alienum.*

Avem et sollemnes se advenias fratrem tuum Dei, & in capitulo secundum regnorum omnium uecturis in obsequium Christi. Tales patres facere omnes Apolloli, omnes priuici monachi & Anachorites, quorum totum studium erat edomare animi passiones, corporis que indigie, frigori, zibui, omniisque labori & penitentia affectuere: unde Aelius, id est Exercitatores, sunt nuncupati. Tales fuerunt fundatores Ordinum, S. Antonius, S. Benedictus, S. Bernardus, S. Dominicus, S. Franciscus, S. Dominicus Loricatus, & ex nostris S. Ignatius & S. Franciscus Xaverius, qui mira spiritus vi orbem divino igne accenderunt, quo oblatum omnia traverunt, ut suis affectis, exterrique cunctis iter in calum panderent & praetulerint.

CAPUT TERTIVM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Pergit prophetare contra Israelitas & Iudeos, inquit v. 10. *deinceps domus taurata contra Iudam & Ierusalem prophetat.* At enim v. 10. Qui aedificat Sion in sanguinibus, & Ierusalem quasi acervus lapidum erit. *Vide dicta initio cap. 2. & ducenta v. 12. Primo,* ergo satras optimates, tam lascios, quam Ecclesiasticos: putat principes sacerdotum, quod iura perturbant, & plebem opprimunt. *Dende v. 5. incusat pseudoprophetas,* qui adulabunt populo, & variacionibus faula, sed falsa, quibus canfa. Idcirco ego, an, repletus sum fortitudine spiritus Domini, ut annunciem Jacob felicis suum, & Israel peccatum suum, ac tandem Hierosolyma & templo excidium communiquerem.

Allig.

Et dixi: Audite principes Jacob, & duces domus Israel: Numquid non vestrum est seire judicium, 2. Qui odio habetis bonum, & diligitis malum: qui violenter tollitis bellum eorum desuper eis, & carnem eorum desuper oisibus eorum? 3. Qui comedunt carnem populi mei, & plebem eorum desuper excoriaverunt: & ossa eorum confregerunt, & conciderunt sicut in lebete, & quasi carnem in medio ollae. 4. Tunc clamabunt ad Dominum, & non exaudient eos: & absondet facies tua ab eis in tempore illo, sicut nequit eregerunt in adiunctionibus suis. 5. Hac dicit Dominus super Prophetas, qui seducunt populum meum: qui mordent dentibus suis, & pradican pacem: & si quis non dederit in ore eorum quippiam, fandificant super eum praelium. 6. Propterea nox vobis pro visione erit, & tenebrae vobis pro divinatione, & occubum fol super Prophetas, & obtenebrabit super eos dies. 7. Et confundentur qui vident visiones, & confundentur divini: & operient omnes vultus suos, quia non est responsum Dei. 8. Verumtamen ego repletus sum fortitudine spiritus Domini, iudicio & virtute ut annunciem Jacob felicis suum, & Israel peccatum suum. 9. Audite hoc principes domus Jacob, & judges domus Israel: quia abominamini iudicium, & omnia reda pervertitis. 10. Qui aedificat Sion in sanguinibus, & Ierusalem in iniustitate. 11. Principes eius in munieribus iudicabant, & sacerdotes ejus in mercede docebant, & Prophetae ejus in pecunia divinabant: & super Dominum requiecebant, dicentes: Numquid non Dominus in medio nostrum? non venient super nos mala. 12. Propter hoc causa vestri, Sion quasi ager arabitur, & Ierusalem quasi acervus lapidum erit, & mons templi in excelso filvarum.

VERS. 1.

AUDITE PRINCIPES JACOB, ET DUCES DOMUS ISRAEL hoc quod valde dicitur: *Afsons agit pulcher, & sui sui genitrix offides genitrix, & generalis generalis; circada circada circava, formica formica; sui suorum cognitis, & his ipsius legum.* Ita hodie videmus multos offides virtus religiosos, quia ipsi religiosi sunt, & occulte impudici allaque festera perpetrant, que naturaliter in ipsi generant antipathiam & aversionem à virtus carnis & fundis; prelecti in ea eadem carpent & infestantur. Hoc eti magnam in multis habeo experientiam.

VERS. 2.

NUMQUID NON VESTRVM EST SCIRE IN PECTUM? fato tum speculativa, tum potius praeclita, ut reipublica facilius iudicem, id est id quod iustum est, ac lege Dei praecepimus & praecepimus; pratiem circa sufficiunt, & sara proximis debitis, ut v.g. cuique tributatis quod suum est, pauperes non opprimit, & eos qui oppriment castigatis. Ita Theodor. Lyran. Arias & alii.

VERS. 3.

QUI ODO HABETIS SONUM, ET DILICITIE MATELUM. Voces leonis & malorum, tam in genere malitium, quanto neutro accipi possunt, quia enim hi principes diligebant malitiam, & edebant bonitatem; hinc confluenter diligebant malos, & edebant bonos viros & cives. Similis enim a mat filii similes, & edidit diffimile. Rursum virtus vel vitium non amantur in abstracto, sed in concreto: putat in suo subiecto, scilicet in homine bono vel male. Vt S. Presper epigram. 3a.

Anguis pars mundi, pars est infelix pars.

Nec saltem pars est diffimile pars.

Ridens malorum quibus proficiuntur mali, &c.

Qui violentia tollitis, pellez eorum scilicet Jacob & Israel, quos nominavit v. 1. id est, Samaritanum & Iudeorum) DESEVERE EIS ET CARNEM EORVM DESEVERO OSSIBVS EORVM. Hic hic metaphoram Regem enim & principes in Scripturam populi. Ita vocantur Paiores. *scilicet Homerus Agamemnon regem Graecorum, paulim vocat rex Iudeorum,* id est paucissim populi, *qua quod paucis praeiat oibus, hoc rex praeiat debet subditis;* scilicet paucis, dirigere, tueri à fratribus & Iugis, *et vivere ex latre & lana oviem.* Nam ut Tiberius Caesar, teste Suetonio in eius vita, auctor: *Boni pauperes et paucis rurando, non deglubere, non carnem & ossa concidere:* quia scilicet principes non debent subditos expolpare, nec coram bona diripere, *Baut nimis tribus & oneribus, quasi famiglie existente, ut eos ad roaciem & pauperitatem reducere.* Si enim haec tantum subditis occident, id est & sibi ipsi. *Marcus enim ovis,* est indec paupertis; *paupertas subditus,* est paupertas principis.

Merito

Merito ergo idipsum principianus Israhel & Iuda improprietat hic *Aesopius*, quafi blandientur & adulantur illis, qui dant munera; unde isti pacem & propere predicator. Secundum canes, si dicit & expedit eos qui te contundit munitum, mordent dentibus, id est, mordere le simulare, quafi familiariter adulantes & petentes ab eis publum quod mordant. Tertio, & genitivo, q.d. Qui dum *mordens dentibus*, id est, vorant ea que fibi à largitudine donata sunt, in vaticinantis & praedicatorum pacem; omnia felicitas famula & secunda eius obuentura.

Ex adverso, si QVIS NON DE D E RIT IN O R E BORVM, quod mordent & vorant, SANCTIFICANT SVPER EVM PRAE LIVM id est, osculari & indicant illi bellum: tum quia hostes omniaque adverba ipsi communiquerunt, tamquam apiope, qui se pios & lanceos Dei Prophetae neglecterint & impetraverint; tum quia similitudinibus lites & bella, dicendo, ille bone impetus est, & hodiis Prophetae aratu fervorum Dei iauratus est, inhumans, & dignus qui urbe exturbatur, vester, & sollicitus, & nec facinus mendaci & validi, sed impotens anima & impotentis, de quibus proinde merito dictum est: *Erunt mendacis fusca pars pluviam*. ita S. Hieron. Remig. Arias & alii. Unde Chalid. verit, quia *offerent eis concubinae omnes*; *hunc poterit vaticinatur*: & quo *solli est offerat*, Benignus beneplacita, vel *affectione bellum*. Sanctificante enim bellum, et fanticum iuncti Dei bellum contra iniquos vel infirmos, vel educere & predicere per iunctos Prophetas. Vide dicta Jerem. 6. 4.

PROPTEREA NOX VOBIS PROVISIONE ERIT, ET TENEBRÆ VOBIS PRO DIVINATIONE (Nox pul. VERS. 4.) *curiam amictus pioz ad culpam*, que calpus ex aquo operata congrua illam plegit & punxit. *Sensus enim est*, q.d. Vobis à pseudoprophetis Iudei adulantes in peccatis, quæ pacem promittentes; vobis viae illi violentie diem & lucem, id est vice tritum & proprieitatem: at ego dieo & affervere, viroscum velutum esse noctem & caliginem, id est, esse errorum & mendacium; ac propterea puniam vos nocte atra & horrenda, id est terribili clade, excidio & captivitate; adeo ut vobis præ angore, pavore & misere foli in meridie occumbentes, & dies obtemperari videantur: tuncque confundemini; quia patet ex ipso eventu, oracula velutam finitatem mendacia, & mendaces ostendentes; quocirca præ paleo tegetis ora & vulnus, quæ hoc oracula falsa ediderunt: *quia non est regnum Dei*, q.d. Regia appetere, veletis prophetias non nisi reformata Dei, feditalibet, aut veletis veluti vani & mendacis consonantia & Cognitio. Lux enim partim veritatis, partim latitudo & felicitas; non partim falshitas et mendacia, partim clavis et calamitatis est symbolum. ita S.Cirill.Theod. Hieron.Haymo, Remig. et alii. Vide dicta Amos 8. p. *Ordet sed in meritis, & tandem fructum terram in die horum.*

O PERIERT OMNES VVLTVS SVOS (Hebr. et Chalid. inservienti latrone) *fam*, id est labia sua mendacia, quibus VERS. 5. falla oracula prolocuti sunt: nam, ut prædicti *engrandescunt* & erubescunt vehementer, cum deprehensione fieri corum transfallit; ac præ cibemfaria impudenter pallo ante et vestum fumum nasci et pallio oppedit obvelabunt. ita S.Hier. Clari, Vatab. Paladius. Rober et alii. Arias verit, *in vultu implacato fumus*. Pseudoprophetæ enim incedebant compulsi, et ad labora mysticas alebant, quafi ipsorum Penitentes; quæles etiam nominum videtur illi Ministris verbis non Caribii, sed Calvini. Scriptum quodcum rem codem sensu, sed quod veritate contrariatur. Aperiunt omnes rara sua contra eos. Secundum verborum habeant, *enviroscum omnes*, quæ Hieron. Hebreo 10. 39 *significat et operare et aprire: verba enim Hebreo 10. 39* significare et operare et aprire: verba enim Hebreo 10. 39 aperte contra contraria significant.

Alier explicit Delrio adiugio 99. *spurcans*, inquit, *vulnus* (Dm. 34), *panorum rei morti addicti et damnati*, his enim solebat Damnatio *adulantes*, ut faciunt illi Amas, Esther 8. et Sufanies, *venias*, *venias*, *venias*. Danielis 13.21. et Ezechiel, cap. 13. et Chirillo, March. 3.v. 46. et 67. Hinc illa Romanoorum olim inflauia vox et festentia: *Cupit clamatio, infelix uerbi suspensus*. His sensus est eruditus et probabilis; prior tamen uti germanius, ita probabiliter est: *literatur enim verbum confundens*, indicat hic deputato potius, quam de morte agi.

V E R Y M T A N E E G R E F L E T V S S V M P O R T, *TUDI* *NESPIRITUS DOMINI, IUDICIO ET VIRTUTE* (Op. *versus*, ponit i.e. pseudoprophetis, q.d. Illi adulantur vobis, et molli fauiscant vaticinatur: at ego repellem fumus spiritu Dei fortis, id est dolor, minaci et acri; ut scilicet liberet, intrepide, acrier et conlattere predicem Dei iudicium et virtutem, five potentiem, id est, justam et potentem eam ultionem, quam per *Tres dies* et Chalidios in vos illa Israelite et Iudei exercabit. Non Propheta, totalem vitam pseudoprophetæ opposit. Prima, est *reverberare*, quæ nec blanditias et muneribus capiat, nec milites et poenit. cedat; sed libere et conlattere carpit sclera, *fracta*.

etiam

Tropolog. heretic & seductores qui alias pellicium ad hæc reformi, libidinosum, furtu, homicidio, aliisque fecula, enim pelle sua exoriant, carne spoliari & exoliant: *Frumentum* est exterior virtus, & decor in compositione virtus, incelsus, motu tuncque & membrorum: breviter, pellis et modella, item ceremonia extensa, quædam damastrum & extirparunt heretic. *Carne* sunt virtutes interiores, fed tenieres & motiones, ut electio, mortuus, temperantia, iustitia. *Ossa* sunt virtutes duriores ad fortiles, & pornitentia, mortificatio, contemptus mundi, martyrium. ita S. Gregor. in psalm. 1. premito, explicans v. 2. *Sicut me Domine, genitum censuens fuisse ora mea, id est, inquit, virtutes anima obliteravit, fuit, & expressum vobis mes- simus remorsus fuit* (per peccatum, ad quod illicit tentator & induceret:) *charitus enim confundens, benedictus impinguere, forentu derisor, caglieris impinguere*. Per quia virtutes acceptiores, per quas noscum animos suflentores: *fuerat enim in offi- bus per ferentem corporum, ita in interioribus rebus stramis animos*. Qui ergo haec virtutes proximo scripit, qui v.g. ait ad peccatum immodiella iudicat, cum exonerat: qui vero cum ad peccatum & variarium pertinet, cum exasperat: qui denique virum sanctum & Religiosum pellicit ad violacionem votorum, ad abnegationem lux profecitionis, vel etiam fideli, hi enim exsuffrat.

TVNC (cum scilicet ultio Dei, quam ego hic est continuisse intento, eos invader) CLANAVNT AD DOMINUM INTE, sed frustra; nam NO LEA DIET EOS (quia ipsi eum per me haec pronosticent, audire noluerunt.

E T A B S C O D E F A C I E M V A M A B E I S (Faciem, id est invarem, curam, providentiam, opem, præsentiam & beneficiam suam (horum enim symbolum est facies) eis subfrater. Sicut enim peccator avertit faciem suam illi a Deo, illico inobedient & rebellis tergum obvertit: ita viculum Dei illi afflito, & se invocanti, faciem, id est gratiam & auxilium suum, subtrahit; ac dorsum derelictionis, oblivisionis & reprobationis ostendit. Quæ ingens est poena, auxilium illud Proverbi. 1. v. 24. *Quia vocare, & resurgere, & ascendere minorem, & non sicut qui despicere: Ego quando in interioribus rido & subsumendo, cum vobis id quod similessum rido, &c.*

H A C D I C IT D O M I N I S V U P E R P R O P H E T A S (id est ad, de, vel contra pseudoprophetis) QVI SED VCNT POFVLVM MEVM) adulando illi in peccatis, præmittente et impunitate, vaticinante omnia eis fore prospera & felicia

QVI MORDENT DENTIBVS VS VSES, id est spondent in me, alio que vero Propheta, qui bellum mininur Israeli, cum illi pacem & prosperitatem promittant, ita R.David & Lyrus. Aut, ut Albert & Hugo, qui frenende & ministrant tristitia quaque illi, qui nul a nobis tanguntur multa: illi vero qui ea largiuntur, **F R A D I C A N T P A C E M** (id est omnia prospera. Secundum, Theodor. Vazabi. & Clarius, qui mordens

etiam potentiam, eisque Dei iram & vindictam intenter. Hac
opponitur pseudoprophetarum parsim tamidit, quia plau-
cent praedicant, timentes divitias & potuunt ostendere par-
tum cupidiatis, quia ob manu mala diuina prospira vaticinantes.
Seconda, est modus, quo tum vera a falso discernunt, ut non
nulli vera & certa praedicant: tum maxima peccata a minoribus
discernuntur, ut illa acrius, hanc lenius ingreditur: tum pruden-
ter & discreter quilibet monit & docet pro cunctis indebet,
capto & conditione; tum denique quia a Deo constituti & in-
spiriati iudicium, id est sententiam damnationis & exordii, in
improba pronunciant. Hoc operatur pseudoprophetarum men-
dacia, indirectione & adulatio. Tertia, est novus, punita re-
bus animi, & efficaciter lenonis, cui nullus resiliens proficit.
Hac opponitur peradmodum animi pulsationem, & vano
garubitu blandiloquentia. Verum ictante Prophete sua deca-
non illi nus, sed illi spiritus Dei, ab eoque filii aspirari. Tali
hinc spiritus Eborac, invictus, acer & igneus, de quo Ecccl. cap.
48.v. Et 2.C. Sacerdos Elius quatuor, & verbo eius quodque
cita audiebat: *Venite Domine consolans celum, & deinceps de caelo ostendens quod debet regni regem per mecum.* Et confessio patris predicationis
apostoli: *Tali filii Elias cap. 3.v.1. Clamo te regem, qui quo
adire vestrum erat, & annuncias postulans festiva coronem, & de-
misi hunc peccata etiam.* Tali sunt letitiae &.l. & letitiae futura
Dominus plena fons, labores fulgurans. Et. V. Et 2.5. *Predicabam
de die in populo me robustum,* &c. *Arguitur reprehensio quare aus
qui Domini preciosus filius.* Talius Iohannes Baptista dicens Matth.
3.7. *Progenies vaporosus, quis demonstraverit uobis fugere a venien-
tibus?* Talius Paulus, qui diluprata de castitate, suffici & sa-
dicilio ipsius Felicem Prudentem, licet insidie & impunit,
perire de tremitect, *Act. 24.34.* Tales Apothosi, qui rece-
perit Spiritu fando, *ut videtur vescimenta contriverunt naues*
& regas Tharsis; ut videtur eis in Actis Apolloniu. Tales
erant Elius & Henoch in fine mundi, certantes contra Anti-
christum, de quibus disicitur Apoc. 11. 5. *Et si quae voluntate eius
creverit, agnoscat ea de ore nostrorum,* & delevit omnes suorum.

QVI ADIPICATIS SION IN SANGVINIBVS Ita & Serus, & Arabitac. Trans Propheta à diuocet tribus ad Iudas dicas. Veniente enim est, illum qui tecum praeceperant, sequi trium decem tribus, tum duabus consideante eniā ciasse te tandem cum decem tribus abduce effici in Alysriam, sibi dibus quae remanerant emendare incalceat. In seniū ergo est, qd. Vos à Judea, magnificas domos & palatia in Iherusalem exfrutis, & omni fipellebile preiōsa induitis, exagendo factures, labores, & fanguinem pauperum per itinera tributa, iudicia, iurias, fraudes, oppressiones, &c. iuxta illud Eccli. 34. 3-4. **Potes egestas tua pauperum est,** qui defraudeas domos sanguiinis tuis. **Qui natus es in fedore pauperum,** quasi qui occidit pauperum. Ies. 3. 8. Hier. Remig. Albert. Haymo & alii. Nam neque si poliati, non raro famē & miseria, aut mortorio & indignatione morientur. Unde Chald. verit, **sordidus domus fuit in sua summa singularitate.** Tala sunt qui bona hospitalium, orphanorum, viduarum, monachorum, & alię quibus pupilli, ienes, agroti, pauperes, &c. alia debent, in his suis convertunt; quia ut haec dicunt, non tantum haeres sunt, sed & latrones ac homines pauperum. Hoc est quod in locam regis Dala redarguit Ieremias c. 3. 3. p. v. qui **adversus dominum suum in singulari, & carnacio sum, non in iudeo, sicut amicos sum apparet** me frustula, & me recidere a misericordia vestra. vide ibi dicta.

Nota. Hac prophetia, ut patet Ierem. xvi. 8. Radisti eft à Mlchah sub Ezechia rege, qui contra Alphivios annulavit muros Ierusalem, idoneus domos muri vicinas, quae folum esse pauperibus, destruxit, non habens eos occupare, & ut ex eis carum lapidibus & materia ruinas influentaretur. Hoc effen est ut illa, c. 13. v. 10. *Ex destruptione domorum annulacione ruinas.* Vnde iuf. picatur Sanchez haec taxari Ezechia principes, & praefectos publicos operum, quod domos has pauperum destruxerint, non est per ius et publico auctorato peribolaverint. Alias enim immortale obfitione, domos muri vicinas, quae ubi periculis erant, demoliri licet.

Moral. tyrannus ditiones, doctina & regna sua adificant & adaugent per cades, rapinas et bella iniusta, ita *Thyphol*. in *Habacuc* s. 12. Rurum tales sunt principes, qui nisi reditus per iniux vestigia, quasi per rapinas amplificante. Quocirca B. Iosue. *Peliorum libr.* cap. 8. s. 13. hac *Mishach* verba redit adaptant et intorquunt *Iustitiam Episcopalem*, qui ecclesiæ in *Pelias* ex opribus suis pauperum adedicant. Tertio, tales sunt judices, qui ex iniux multis moria et iudicia publica constituturi, qui corrupti manibus reos absoluuntur, et innocentem condemnant. Qvariorum, qui officia et beneficia in eis quibus-
nos indigenas, aut in peccatorum communione contunduntur, et admittunt libidinum et cupiditatem, conferunt. Ita *Adrianus* VI. Pont. neminem ex cognatis honoribus vel opibus extra-
dit, dicitur. *Nobis* si adscirem *sunt in fragmum*; sed id dico fa-

REFERENCES

ita vicinum hostes capient à se urbem plane everfieri et annihil. *Azabutia*, sed suspirata dumtaxat, & dilata usque ad tempora latrati, evictis muri & arribus ararum urbi inducabant: hoc enim erat ex urbe pagum & agrum efficer. Hinc Modelustum in L. *Silvias fons*, s. l. quibus modis iustificatus amittitur, si, aut in*infestis legatis*, & *ararum in ea ducatur*, ne pax de *Canaan*, evicti esse definit, idque quasi morte definiens habens infimfractum. Et Horat. lib. 1. oec. 16.

Imprimatur quae stans

Habita nevenum exercitus insidias.

Et Virgil.

Ex campo ubi Troja fuit.

Et filior. lib. 9. c. 1. *Urbis*, sit, *urbs conditrix*, *urbs venientia*: His urbis dicta est ab urbo, id est ab astris curvatura, quam urbis circumdant: unde urare vel urbare, idem erat quod arato definire, ait Pompon. *Juriscon. Primitus* cum locis editissimis ducere, & vallo circumdare ad sui templi corporum, & sic urbes oppidae inchoarent. Hinc Varro sit urbem dicit, quid arato sit praeinita; & moenia quasi munia; & murum a munitione; & oppidum, quod munitione opis causa. Antiqui enim juncis bovis, tauri & vacca Heterius ritu, in condensis urbibus interiore arato circum agebam fulcum, intra quem urbem adficavit, ut arbus folia in quoque munis. Hoc faciebat religiosis causa die apicato, ut arbus folia in quoque munis. Felix elect.

Apro dies legitima quae manu regit nostra.

ET MONS TEMPLI IN EXCELSA SILVARVM) q.d. Mons Sion in quo adiunctionis est templum, eo carterique aliibus incendis ita desolabitur, ut videatur illa qualis rupes rude: rupes: sicut in silvis montibus, quae venter emicunt anga & rupes, quasi cibaria & calix flava. Ita S. Hieron. Chal. Remig. & Arias. Secundo, q.d. In monte Sion everi templo, succrescent arbore, mons silvestri, statque Silva. ita Theod. Lytan. & Vatabi.

Nota. Hoc Michaeus prophetia à fenibus Israhel citatur Jerem. 36. 18. ut ea defendant Ieremiam similia prophecatem, eumque à morte liberent. Ibidem illa dicitur edita sub Ezechia rege, scilicet postquam decem tribus sunt ex eisdem absconditi sunt in Assyriam. Unde omisita Samaria, utpote iam everfa, foliam Ierusalem hic & deinceps usque ad finem prophetie compellat & alloquitur Michaeus. Porro ibidem Ierusalem dicitur hanc Michaeus prophetiam non esse adiumentum, eis quod populus ea perculius, & pertinetiam erigit, anque impetrari a Deo veniam, & sentientis de excedundis urbe abolitionem. Ita putabant ipsi, sed falsi. Nam sententia hac Dei non fuit

Jeremiz, qui murius eandem revocavit & renovavit c. 31. 11. dicunt: *Eritis universi nova haec in foliacione*, & in *flumine*. *Cir* ferme omnes gressu illa regi Babyloniam regnare auctor. Et c. 24. 2. *Sicut Silvia domus haec*, & *urba ipsa desolabatur*, & quid non sit? *suburbus*. Itaque factum est anno 1. Selecia, quo Nabaluchodonosor regnum Iuda cum urbe & templo evertit. Michaeam enim minari ad litteram excludit Chaldaeum, non Romanorum (uti censuit Euclis libr. 8. De mortu. c. 8. motu ex ratione, quod tum tamquam everficiat terralem, eo quod adiuncta sit in languibus, ut in hic Michaeas v. 10. putat in languine & necesse Chalda, sed perperam. Nam ob sanginem Chalda non adiuncta, sed destruta est Jerusalena a Tito.) partem tum ex locis remia locis etiatis, tum ex eo quod Michaeas tempore instabat Iudaea etiatis per Chaldaeos, non per Romanos. Typum etiam & allegoricu hac spiculat ad eorum excludit per Titem & Romanos horum enim prodromi, & quasi antitypi fuerunt Chaldaei: Romani enim pericerant id quod inchoarent Ch. Idem plenius & extremitum existim Histerolyma & reprobū Iudeorum inchoarent.

Tropoq. ferulalem est anima sancta, & Deo per gratiam Edicata & conseruata. Hoc evertitur per peccatum mortale, & hoc acervus lapidum & ruderum, id est paucorum & vistorum omnium indigetia conjugata, que ante herat confundit ex gemmis. Illuc circundata & coronata, de quibus App. cal. 1. Gemmae fuit doctes & virtutes, Sicut illi mens & ratio (qui in homine est id quod in urbe est ars, quodque in Ierusalem erat Opera, id est specula) quaerentes providet & dispicunt opera virtutum, tam poft peccatum quod ager aratus à diabolo, ut ferat strama, vepres, acetaria & venena peccatorum & scandala: templum est spiritus, qui ante Deo adhuc in iesu ipsi elevationis, meditationis & lausis offerat bonitatem, jam poft peccatum fit Silva dentis insonitabiles & nouis arboribus, id est copiatim & cura, in qua venturam ier. 1. id est omissis, qui ibidem bellaria & frumentis suis mores introducant, imo ex homine bellaria, ex templo idolum, ex angelio damnationis efficiunt. Hanc anima tristem communione & cladem, totis Threnis describit & plangit Ieremias; ubi inter cladem art. 1. v. 1. & 6. *desponsatus Israhel*, *præparatus omnia mortalia eius*, *dilectionem monachorum eius*. Et diligenter quasi horum paternorum suorum, deinde illi redemptorum suorum, &c. Et Psalter. psal. 8. 1. *Dona veterem Gentes in hereditate sum*, *palmarum templum sanctum tuum*, *perfervore Ierusalem in panorum septendiam*. Similia habet Ier. 1. 1. & sequent.

Trop. *urba* c. 1.
animas p.c.

CAPUT QUARTVM.

SYNOPSIS CAPITIS.

P Redixit Michaeas cap. precedentem v. ultimo, montem Sion & templi reglandum à Chaldeis: 3 nunc ut de more trebus late fabriquas, ut suos consoleretur, docte eundem restituendum, immo super omnes montes ergendum per Christianum, quia scilicet in Sion Christus inchoabit Ecclesiam suam divinam & celestem, ad quam velut arcum & speculum excelsam ex terra orbis confluent turmasque omnes gentes, quia de Sion exhibet lex, & verbum Domini de Ierusalem. Porro in Ecclesia non fore bellum, sed summam pacem pronuntias. Et regnabit, inquit, Dominus in monte Sion, ex hoc nunc & usque in eternum; Et veniet potestas prima regnum filiae Ierusalem. Hinc Secundum, v. 10. consolare Iudeos, qui captivi iniererant in Babylonem, quod brevi inde fini liberandi à Deo, qui hostes eorum Chaldeos conteret, & Sion robur pristinum refuerit.

Nota. Priorem & maiorem huius capitatis partem mutuatus videtur Michaeas ex Isaia cap. 2. ubi eadem pendit ad verbum habentur. Nam Isaias quadrangula annis ante Michaeam, id ipsum predixisse videtur. Id colligimus ex eo, quod prior a quaque capitula Isaias distat: videtur sub Ozia rege Nam 6. c. sc. incipit. In anno quo mortuus est Ozias. Cum ergo visionem sexti capituli haberetur anno ultimo Ozia, videtur visiones praecedentium capitulorum quinque, sub prioribus annis regis annis à Deo acceptis: Michaeas autem hoc prophetavit sub Ezechia, quisne propheta Ozia, nisi dixit cap. prece. v. ultimo. Nam inter Oziam & Ezechiam intercesserunt Iothan, qui 16. annis i. & Achaz, qui totidem regnavit. Addit. aliquot annos Ozia & Ezechia (Michaeas enim post excludit Samaria, quod anno 6. Ezechie contigit, hec varicinus est) habebis annos 40. & amplius, quibus Isaias hoc suum c. 2. oraculum ante hocce Michaeas accepit & edidit. Quia ergo hoc explici Isaiæ c. 2. ea hic non repetam sed breviter captae hoc percurram. Lectio consultat ea quae notari in Isaiâ.

E Terit: In novissimo dieruerit erit mons dominus Domini preparatus in vertice montium, & sublimis super colles: & fluent ad eum populi. 2. Et properabunt gentes multæ, & dicent Venite, ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, & docebit nos de viis suis, & ibimus in semitis eius: quia de Sion egreditur lex, & verbum Domini de Ierusalem. 3. Et iudicabit inter populos multos, & corripuit gentes fortis usque in longinquum: & concident gladios suis in vomeres, & hastas suis in ligones: non sumet gens adversus gentem gladium: & non discent ultra belligerare. 4. Et iudicabit vir subetus vitam suam, & sub-

tus sicum suam, & non erit qui deterreat; quia os Domini exercitum locutum est. 5. Quia omnes populi ambulabunt unuquisque in nomine Dei sui: nos autem ambulabimus in nomine Domini Dei nostri in aeternum & ultram. 6. In die illa, dicit Dominus, congregabo claudicantes: & eam, quam ciceroram, colligam; & quam afflixeram. 7. Et ponam claudicantem in reliquias: & eam, qua labora verat, in gentem robustam: & regnabit Dominus super eos in monte Sion, ex hoc nunc & usque in aeternum. 8. Et tu turris gregis nebulosa filie Sion tunc ad te veniet: & veniet petras prima, regnum filie Ierusalem. 9. Nunc quare mero retraheris? numquid rex non est tibi, aut consiliarius tuus perierit, quia comprehendit te dolor sicut parturientem? 10. Dole, & fatage filia Sion quasi parturiens: quia nunc egredies de civitate, & habitabis in regione, & venies usque ad Babylonem: ibi liberaberis, ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum. 11. Et nunc congregata sunt super te gentes multae, quae dicunt: Lapidetur: & aspiciat in Sion oculus noster. 12. Ipsa autem non cognoverunt cogitationes Domini, & non intellexerunt consilium eius: quia congregavit eos quasi foenum aere, 13. Surge, & tritura filia Sion: quia cornu tuum ponam ferreum, & ungulas tuas ponam aeras: & communies populos multos, & interficies Domino rapinas eorum, & fortitudinem eorum Domino universa terra.

VER. 4.

ET ERIT IN NOVISSIMO DIERUM) Dicit Iliae, ex Apocalypsi. q. d. Ad Ecclesiam concurrent omnes gentes, passibus non corporis, sed mentis et spiritus. Miraculum est haec nulla est aliquid, id est, et suum in montem: ita mirabile utrumque, quod gentes terrene ascendant in Ecclesiam, cuius doctrina & vita mentula est, et ardor & castellus: nimurum id est gratia Christi. Pores et alii, utpote est calo emilia. Sic ut aqua ergo aqua est, potest deducere per canales in vallem, in valle exiliis, & ascendunt penes ad absconditum suum originis: ita aqua haec est, gratia derivata in valles, id est in corda hominum, ea secum exilire faciunt in celum, vitamque celestem inire & amplecti. Huc speciat illud Eutropius in Medea: *Sunt enim sacrae floriferorum formosae fontes.*

ET DICENT VENITE ASCENDAMVS AD MONTEN DOMINI. q. d. Gentes viles & austiis miraculis, innocentia, fanicitate & doctrina exstet. Apostolopolum & fidem, hortantur in invicem dicens: *Eia ascendamus ad Ecclesiam, illi non docerit ipsa enim est mons, & Sion templum Dei, ibi non docerit vii viii vii, id est vias suas (et hebreus) minus gratias mentis, non corporis, in sanctis eius et iis) q. d. Deus in Ecclesia docebit nos voluntatem suam, suadetque dabitque gratiam, ut eas voluntate & opere explicemus. Non enim est vel ambulare in viis & semitis Dei. Unde Scriptura apud S. Hieronimum, *afflentes nolis eam suam* (S. Iustinus contra Tryphonum), *afflent gentes & populi multi.**

QVI DE SONEGREDIE TUR LEX) putat lex gratia & Evangelii Chriti: Apolloli enim recepto Spiritu sancto in Sion de Pentecoste, inde episcopi in varia provincias, legem Chriti omnibus gentibus predicant. Haec verba pollunt accepit, vel ut gentium in invicem adhortantur ad Ecclesiam, q. d. Ascendamus ad Sion, id est ad Ecclesiam natam in Sion; quia inde prodit, & probat lex gratia & fatus, velut Propheta Michaeas, q. d. Iudei fluent omnes gentes ad Sion, quia videbunt non aliam esse legem & fidem veram, quam cum prodit ex Sion; qui illicet annunciarub ex Apollolio producentur ex Sion, et apud eum Michaeas pradicet & afficeretur Lyranus & Arius.

ET INDICABIT) illicet verbum Domini, vel potius (quod tamen eodemredit) ipse Deus Jacob, de quo v. p. vel verbum & Evangelium suum. q. d. Deus per Evangelium populos inter le anticae difidentes componet, eis has dicit, lites omnes dirimat, ut potius osiris & effrenobus, omnes in eadem Ecclesia, communis spiritu fidei & charitatis conspiciant, vivantque condecorantur hancinde qualis fratres. Se. Casiodoro, alter Vat. *ad indicabat*, illicet mons dominus Domini, id est Ecclesia. q. d. Si quando alegit dominus dubium in fide, vel diffidit in relatione accidenti, Ecclesia ea solvet et componet: utpote quia a Spiritu sancto redita, falli non potest. Terio, à Castro q. d. *ad indicabat* id est verbum et Evangelium Dei iudicium exercet in inter multar opinione, quas habent omnes populi de vita bene et beatitudine: nimurum damnando et reprehendo fallas & scelitas, quales sunt de feda avaritia, gloria, ambitione, nitione sua, delictis ac pompiis huius vita: ac veras extendit, probando, et docendo de modestia, humilitate, cordia, charitate mortua, pace, paupertate, ex misericordia, eam horum tantibus ingredendo et insillando.

IUSQUE IN LONGINQUUM) q. d. Iudicabit populus longe latèque tota terra dispersos; et ut Tigurini vertit, *procul dispergit*; alter Chal. *longeque*, scilicet tempus, *putat in perpetuum*. **E**T CONCIDENT GLADIOS EVOS IN VOMERIS) q. d. Deus per Christum et Apollolum salubriter et componet omnes lites, indistincte legem pacis, concordia, amicitia, quantum est ex parte sua, vi gratia et Evangelii sui, tollit omnia diuidia et bella; ut gentes anima bellicosa depoant, immo mutentur in in-

Nacion
quadruplices.

PRAEAT DOMVS DOMINI) Id est, domus Domini in monte adiuncta: quae non est alia quam aquila Ecclesia Chriti, inchoata & fundata in monte Sion. Est hypallage, scilicet enim in monte templo, vocatur templum montis Sion, Iliae 30.4.9. Qui pergit, impunit, raro rebatur, ut invenerit in monte, id est in templum, Domum, ad forsan ipsam. Similia sunt psl. 47.4.9. psal. 73.3. & aliis. Secundato, proposit, *mors Domini Domini est pectora mens Sion*, in quo isti ultimis solos corpore templum, ita Chritus suum spiritum et antivum puma, puta Ecclesiam, iniquitatibus edificavit. Promittit enim propheta monachis et templi per Chaldoes evenit, refutacionem et restauracionem per Chrihunam. His factus sum priore concursit, et codem redit.

PRAEAT DOMVS DOMINI) Id est, domus Domini in monte adiuncta: quae non est alia quam aquila Ecclesia Chriti, inchoata & fundata in monte Sion. Est hypallage, scilicet enim in monte templo, vocatur templum montis Sion, Iliae 30.4.9. Qui pergit, impunit, raro rebatur, ut invenerit in monte, id est in templum, Domum, ad forsan ipsam. Similia sunt psl. 47.4.9. psal. 73.3. & aliis. Secundato, proposit, *mors Domini Domini est pectora mens Sion*, in quo isti ultimis solos corpore templum, ita Chritus suum spiritum et antivum puma, puta Ecclesiam, iniquitatibus edificavit. Promittit enim propheta monachis et templi per Chaldoes evenit, refutacionem et restauracionem per Chrihunam. His factus sum priore concursit, et codem redit.

PRAEAT DOMVS DOMINI) Id est, domus Domini in monte adiuncta: quae non est alia quam aquila Ecclesia Chriti, inchoata & fundata in monte Sion. Est hypallage, scilicet enim in monte templo, vocatur templum montis Sion, Iliae 30.4.9. Qui pergit, impunit, raro rebatur, ut invenerit in monte, id est in templum, Domum, ad forsan ipsam. Similia sunt psl. 47.4.9. psal. 73.3. & aliis. Secundato, proposit, *mors Domini Domini est pectora mens Sion*, in quo isti ultimis solos corpore templum, ita Chritus suum spiritum et antivum puma, puta Ecclesiam, iniquitatibus edificavit. Promittit enim propheta monachis et templi per Chaldoes evenit, refutacionem et restauracionem per Chrihunam. His factus sum priore concursit, et codem redit.

IN VERTICA MONTIVM) q. d. Mons hic, puta Ecclesia Chriti, transcedens omnes leges, ieholas, doctrinas, infractiones, religiones, Synagogas Iudeorum et Philosophorum, que inter homines visebantur emovere quafi montes, adeoque quidam fab. sole cellum est et sublimis, imperialis; immo calcabit, et subiacet fibi. Mons hoc natu arduum et celestem esse doctinam et vitam Chriti & Ecclesie.

ET FLEVENT AD EVM FORVLI) turnatim instar fluviorum. Unde Julianus contra Tryphonum legit. *& flumen pene in eo*

enim vocari hic sicutem patet Primo, ex eo, quod est nun-
cupatus iubilus nisi Sion. Si enim eius Roma. Symmacho
(qui clare veritatem, ipsa est filia Sion) & Septuaginta legendum
in nominativa filia, non filia in genitivo. Secundo, quia
in Ierusalem erat Ophel. Hinc autem turris gregis, et
tumulus Ophel, rei ait Michas Tertio, quia in Sion erat por-
tas (et conseq[ue]nter curru super portam de more erecta) quae
volebat a turri gregis, per quam greges omnium offerebantur
in templo, et tunc Eder fuit gregis, ubi papulabantur, indu-
cebantur in Sion et compluimus. Unde iuxta portam gregis,
erat forum pecuniarium, et probatica p[ro]sternita, in qua cura-
batur infirmi, interea, Dicitur et spacio, ut coram
sanctis ergo hujus loci est, id est dixi V. 7, quod Dominus
regnabit super eum (Iudeo haec in monte Sion in arietum);
quis tu es Sion, qui es turra gregis & Ophel, id est
sancti Iudei, cuiusque si quis inveniret, et consideraret
eum, et cum apparet principis pastorum, et peripetes im-
maturet gloriam a coronam, 1. Petris. 5.

Probatica bantur infirmi, Jean. 5.1. Dicta est probatica, uti ut regula pescima **Amor**, id est ab ovibus. Probatica ergo idem est quod peca- que. **enaria** vel ovina, sed quid ad illi oves, quotidianae manu ex-

Prophetavit infirmi, Joan. 3. 1. Dicta est probatica, sive non vera
et pascitana dicitur, id est ab oribus. Probatica ergo item est quod pe-
cunia vel ovina, ob quod ad illis oves, quod consuevit manu et
velpter immolare in tempore congregantibus, in eaque
abliebantur. Denique de Sione & Ierusalem hic agi, patet
ex sequentibus. Ierusalem ergo vocatur *nuntius regis*, tum
quia vicina erat Bethlehem, & turri gregis, illisq; ac me-
tropolita imperabat, tum quis alto loco in montibus sita, &
ad illa confluuerat gressi, id est numerositas iudorum ad
tempulum; tum proprii, quae in Sion erat porta & turris
gregis, & videretur turre Eder, five gregis, per quam ex Eder
oves in Sion & templum intrabantur. Eadem vocatur ne-
bulosa, ob alitudinem turris Ophel, aliamq; familiam,
quae in iusi culmine nebulae & nebulas de more colligebat,
atque est terra contumebibus, ob nimiam altitudinem religi-
tus osculis, nebulosa videbantur. Unde probabilius au-
spiciatur Vilalpando t. 1. p. 1. c. 7. *curram gregis*, his preciis
vocari portant gregis: portant animi vocati torum, quia
alta erat & munita, ut arx vel turris esse videbatur. Por-
ta hoc dicunt *falsa Sian*, quia subiecta erat templo ex-
structo in monte Sion. Dicitur gregis, tum quod per eas
greges oderentur indumentarum in templum, tum quod ante
hanc portare esset wallis Iolaphat tendens ad mon-
tem Olivetum, quam, viptote palcis verrymanis, Jacob Patri-
archa nisi pecoris paucis elegit. Hec porta a lo-
repho lib. 6. Bellissim. 6. vocatur *Genas*, quam Salomon magnificenter illius edidicis ac propugnauit & extornauit.
Hec Vilalpando, & hoc videlicet videntur. Hec rite paulo
ante etiatis, quoniam requiebat Emmanuel, Mariana & aliis.

Quare Secundò, quinque huius loci sit famius, & quantum
in tunc gregis, sed et Ierusalem, data est potestas, ut res
veritas Tigrinorum, dominium, regnum & imperium. Primo,
Theod. ex aliis q.d. Nabuchodonosor videt eum ut eum
id est de templum, quoniam in via nejad est in urbe Ierusalem,
qui de peccata est aria & nebula, qui a terra eminet, ut
te sternat & concurbat. Verum hoc tristis & fletus est
non letum & fletum oraculum, quale hic edit Michaeas.

Secundo, S. Hieron. intelligit de Cyrus, & redditu è Babylone, q. d. Veniet Cyrus, qui te è Ierusalem, id est, vos à Judæi, è Babylone per Zorobabel liberet, & in patriam remitterit. Verum licet eo aliud Propheta, ut patet v. 10. tamen alius & manus quid spectat.

Dico ergo, curum gregis & Ophelijne Ierusalé & Sion, esse Ecclesiam Christi, quia caput in Sion, in quam greci huius domini congregatur, quia in turris Ophele, id est in locum altum, & munitione, urgente in celum, ideo obiectum & nebulae doctrina enim Ecclesie, qui electio est & divisa deo trino & uno, de Verbo incarnato, de predestinatione & reprobatione, &c. est obscura & nebula. Eadem vocatur *fides*, quia feo dilecta ut filia, & Sion, id est ipecula, quia nunc contemplatur Deum in amigate per fidem & spem, brevi euidentem contemplatura reipublica, fac ad faciem. Michaeus ergo regnus Christi, putat Ierusalem, id est Ecclesiam, vocat *matri*, ob altitudinem vite & doctrinae, atque munitionem, speculum & tutelam, qua fuit fidelis & tuerit & propagata. Vocat *gregis*, quia illudcat ad Davidem, qui fuit pector gregium, quod primus vocatus est ad regnum Sionisque cuius eius antitypus fuit elector Christus, res nosse Sion, id est Ecclesiam, eiusdem potius sua pectora, qualem rex. Unde ipsi nomine pectoris elector. Ego, scilicet Iohann. 10. 11. *sum pector bonus: a bonis pectoris animam dabo eis vestis suis.* & v. 14. *Ego sum pector bonus, et cognosco vos meos: Cognoscet meis mea.* Hinc vetustissime imagines Christi, quas esistimamus Romane in antiquis templis vidimus, Christum quasi pectoris ore aves pacientes, aut ore perditam humeris bar-

Tropolog. Romæ in antiquis templis videmus, Christum quasi p-
Ecclesiad. florē oves paacentem, aut ovem perditam humeris ba-
-9-
julantem, &c. ad caulam reducentem depinunt.

est terris iumentorum, & ad easiam reducentem depingant.
Tropolog. Ecclesiam vocat ramum gregis, ut significet,
Præfules Ecclesiæ, Christi vicarios, non debere ut re-
Cordal. in Proph. Mts. XIV.

Sentius arguit haec loci eti*m*, quod Dixi *viii*, quod Dominus regnabit super eos (Iudeos haec) nonne Sion in aeternum; quis tu a Sion, que es tuis gregis & Ophel, id est fabulam, invicta & inexpugnabilem, accipies hoc retra*m*? *Vix ad te veniet, Tunc uenit potestas prima q.d. Venies, renescens iniquitatem te punita & avita potestas.* & regnabit quod habuisti hic David & Salomon, *quia regnum filii Terrae a te sumitur,* hoc est, regnum Hierosolymitane. Hic enim David portio eius de posseuer regnabit in Sionita ibidem Christus illius Davidis & Iherosolymum idem capitulo: *at non obstante, sed spirituale, ubi regnum Ecclesiae iuxta incepit, quod deinde proceret & propagabatur per Apóstolos in universis orbem, juxta id quod promittit Gabriel manu*m* cum conscientia:* *Dabit mihi Dominus Iudaeum David partem, & regnabit in domo Jacobis aeternam, Luce x. v. 32.* Dauid rex in typ*e* & persona Christi, ego a sime confundar, si amnes a beatis apud Sanum monasterium, utcumque cunspicuam, acutissimam, a. ita Clarius, Vatabal, Arias, Ribe*m*, a Castro & aliis. Huc accedit & Hier. & Lyran, qui per uenient gregis filii Sua (ius ipsi legitum) accipiunt tempora, ut grex, id est populus Ieronimi confundebat, & in quoque anno uero Deo inactuantur horum vogauerit Gobal, id est

ad uocem tuam adiuuare nos ad uoces tuas, altitudine tua pertingerem, et quod immoletur caro nostra quasi nebula jugiter exha-
bit, vel quod ascendat de ligno quasi nebula plenum eis
q.d. Christus resoluta nube Sionis ali templo Hie-
ronymus dicit, sed ut veniat; veniet inquam, prima
vocata, id est preannuntiata & aitum (ibid Davidus imperit),
non in umbratu[m] in veritate: Christus enim utramque
et ingrediatur in te, quae sunt regnum Iuniorum cuiuslibet Da-
rurum habens latentes filii & typus. Reipicte i trionto utrumque
complere Christi in exultatione dei palmarum, quidam scilicet
eccl[esi]a eni[m] pompa & triumpho, urbem & templum quasi
Christus est ingredies, & inauguras ac clamantis turba
fanum, beatores qui venient a nomine Domini: benedictio
sed uero regnum patris vestri David, M[ar]c[us] 11. v. 10.
Christus enim per portas gregis (qui hoc vocatur pars
et constitutio), an Vilafundio lupi) quasi agmina pale-
bala in psalme innoledimus, inuestis est in urbem, ut
olligatur ex Luca e. 19. q. 17. etiam aut: Et cum appropinqua-
re jam ad deponit sim monitus Olives, etc. Ex monte ergo
Olives per vallem iulaphat vanit ad portam grana, capi-
tigradius est in urbem. In hoc videtur hoc significare Mi-
chael, inquit Vilafundio. Ipsilon claræ liguntur vestris
baldis, qui parabaptice per turrim gregis accipi-
tuntur, qui in Ecclesia inter hodieles quasi turris sunt, nec
relativa annuntiunt de inseparabilitate pastoris & grex, regis
& regnum. Christus & Ecclesia. Sit ergo utrumque, nobis
et ceteris, iustitiam & Melia, vel, Christi gregis, qui ab invi-
tatis & properat p[ro]ceris d[omi]n[um]i tunc venientem ex regno,
& d[omi]n[um]us prius a deo uenit regno eorum Jeremias.
Christus enim est turris, qui est Verbum. Pau[er]de quo di-
tur Sap. 18. 16. U[bi]q[ue], ad casum amittendis flatus sunt
tum enus versus Deus aequum ac homo, iungens in te den-
sime humanitatem, et celi terrae angelos hominibus. Hinc
dicitur nebulos, id est absonita in praecepto, carne &
sanguine. Deuimus in p[ro]p[ter]e tembris latitudinem immunitam, 17.
5. Iudeo incognita fuit Iudea. Erat, arsis gregis, quia
est turris urbem, cives & oves, ita Christus Christianos
resegit, & tuetur. Ipse deniq[ue], regnum suum configna-
vit Hierosolymam, sed Eccl[esi]a iuxta. Unde & Syria &
Arabicus vertunt, in uenient turris (Arabicus, arx) per
nebulos & sine Sova, templo inuenient aduenient.

Denique Haymo, Remig. Beda in loc. a. Baronius
et. Christi, et aliis eiusdem Mechanum hoc alludere ad par-
tem Eder, quibus angelus prima nuncievit Christi or-
atione: Iudeo enim nominat turram Eder, ut est gravis & pa-
lustris. Unde id clare explicans e. locq. v. s. sic: *tu es He-
breus (iuxta quam erat curris Eder) Epiphata parsimoni-
us tu multis: Toda: ex te miseri ageremus, qui sit conquistator
a Iheros., etc. Ihesu hinc loco hunc dant tenorem, q.d. Tu
curris Eder, rubigo, vilis & pauperrimus, caput asellum,*
D. D. eau-

gande & exulta: qui primum ad te veniet auctor caro. A primis. Sed unde illa tibi obveniet? An quod defitita, sua rege & consiliariis at habet Ezechiam, Iosiam, Sedeciam, aliosque reges, eorumque principes & consiliarii. Dilex ergo hoc malum non aliunde nisi accidere, sed usus culpi, cuius virtus: quam nimis tuus idolatris & scribleris Dei, iram & vindictam in te concitat. Verum hic est lacrimans & bofalis irrisio potius, quam paterna consolatio, quam istud hoc cap. Sion fugerit & ingredi Propheta.

Tropol. *S. Amb. hic, C. inquit, considerenderunt te, dolores ut patrem vestrum, ac parturientes iniquitates vestras, multitudine vestra enim manu est dolis, quam si quis possit removere, ut habeat conscientiam: neq; vili ingratis efficiatur, quam peccatum facias, & pondus flagitiorum. Deprimat animas, evictusque ad terram, ut ergo posset. Grauibus, sibi gravata nimis delictorum, sicut pondera. Demille illa in, Euangelio (LXXX. 12.), multas que curvata erat spicula, pretenderet, auctam laborantis, a Christo posuit foliis erat.*

vers. 10. Tropol. S. Iohannes. Sion enim hebr. significat speculum. Unde ipsa est tuta ut id est praeceptum & provisio nostra, quae a corde & membris quibus tuum grex gerit, et omnes animas, potentias, sensus & actiones, omnes corpora nostra rasparat, regit, tuetur & roborat. In ipsa est Ophel, id est talis, puta orationis & contemplationis, qua cum Moysi Ezechiel 19. o. intrat in caliginem, in qua habuit Domini ihesu, cum se colloquire, ut intellectum facere S. Bernardinus legimus in ea Vita. Rursum in Ophel, id est mystice, ut verum Septuag. id est Principia, quia humores praeservare cibas, ut per suam mortificationem deficiantur; Secunda, qualitas, per luctum & penitentiam, ob exilium in quo degit; Tertia, similitudo Deum, & quia grande similitudo in vita exteram. Complutum legitur, in genitivo, id est caliginosus, aridus, qualiter & latius, ut reteratur ad grana, luxu quoque velutinum, huc quartus simili sensu iam dicta de anima, sed postea, sensus, moxque, sensim, huiusmodi eius gratia) accommmodata fidelis posuit. Ad hanc, venit potestas prima, quod primum regnum filii Terrae. Primum enim maximamente regnum animarum est in ipsa regno Christi regnante, eamque regente, sicut pariter a Christo regnum accipit, non regna, sed dominatus ex eo iuste, primo sibi, siveque potuisse & motibus plenide rebus exterioribus, quas omnes ibi iubiciunt; ac tertio proximo, quorum cura, et compititia est. Dum enim Deus vacans primo subiungit actus propter sanctos; imperat scilicet exterior omnibus prege, et imperare dicit, itaq; ut Ierusalem, id est villo & possesso pacis: ut enim pace & serenitate conspicitur in Ierusalem. Hinc Philolophus ille, libro Genesim: Rex, inquit, eris si euangeli recte, Rex tuus si temperante & pacifice, tuus tuus imperator. Rex tuus, reges terram galam, iustitiam. Alexander Magnus alias rex, et ipsius regere hec invicit, rex eum ista & cupido: unde non rex, sed in fini litoris, & rospiciens ambitionem. Verius mendicus ille apud Taurulam, et regis & eius quid nol appetere in hoc mundo, quod inquinat etiam ut Dei voluntati in omnibus conformaretur, id est, ubi rebuplicanorum dominus, perpetua pace & letitiae animi fruenter. His, sive enarravi Ro. 1.1.

Anag. quidam a. S. Hieron. accipiente de Ierusalem celsi, qui cum fit mater sanctorum, tandem quasi Opere squalebat, quendam his in se non rediuntur ad eam, ne rex C. consiliarius non sit in ea. C. dolet, sicut parentes appretiendas ea, quod propter eam, sicut filium sine intercessione.

NUNQUADAM OBORIS CONTRABARIES.] Vesp. 3. Hebreo, nervosum, ut nunc quare vestitum, neque vestitum est, id est, cuius ingeni voca ciuilis & plora. Redit ad Sionem, id est ad Iudeam sua temporis. Unde vocula, nubes, & tempestus pro longis significat, simulq; est nota illationis, id est ratione quod ergo. Itaque nunc idem est quod nunc erga, q. d. Numero ergo, o. Sion, cum reges, ut inflatus captivitatem, cum tam leuis & angustum Christi regnum, expelleret. Et illo enim eas ad modicum tempus in Babylonem, et illo fedecit regi suo & principiis & consiliariis, ordines, tandem inde brevi te retraecon, sic amplexu et retraecon potestiferum, neque ac consiliariis lapidem, neque diem, id est in ipso Christus, Rex regum & Dominum dominantium, ipso te omni captivitate, omni morte, omnia & summa liberabit, ipso te consolabit, ditabit, honorificabit, ut nol deinceps metuere debet, nil amplius sperare aut desiderare possit.

Allegoricus, haec & sequentes uero ad haec capita adaptari possit. Ecclesiasticus (huius enim typus fuit Synagoga, uocaturum) primitus & deinceps a tyramis afflictio & penit opere: inde en se ad latram accipiunt. Rupert. Albert. I. y. & Vatab. q.d. Post adventum Christi filigentur Christiani, unde habebunt animam generendi; sed tamen humanam animos, quia non desiderant opere: visa, ne rex eis adest, Christus, & consiliarii. Sp. sancti.

Aliter: in contra parte hec accipit S. Hieron. & Theodoret. q.d. Qua de causa o. Sion metet? utiq; ob insolitum ca-

ET NUNC CONGREGATE SUNT SUPER TE. VERS. 11.

gentes] Tu nunc tuum aliam & vicinorum, et iniquitatem calamitatem significas, q.d. Dixi: o Sion, tu es in Babylonem, id est antequam eu yadmalia tibi infelix clavis a Semperheribui multa contra te gentes congregatae, putata 125. milia, q.d. a descente LAPIDATORUM, id est lapidibus obscuratus, et APLICATI IN SION OCLUSUS NOVIS TIBI. id est, oculis nostris apliceum volupitate Sionis ruinas, esq; te palcas, illamq; arridescat & subluminet: solcans enim apliceum & oculos intendere in ea, quia diligimus, & deliciamo vero et avenero oculos ab ea, quia odious vel contemnamus. Unde vulgo dicitur: o Sion, tu es amor: ubi manus, uirilis. Hinc aspergit lumen quadrangulus, pro oblectatione, ut psal. 61. 18. Iniquitatem si agit peccati in corde meo, iusta Hieron. Remig. Haymo de Alki.

Nota. Pro lapidatori hebr. est APLICATORIBUS; quod, Sequitur, vertume, in latitudinem, velut a Hieron. legit, in latitudine: ali; apliceum C. zauderem; Chald. implices; Pagni: peccatum; Tigur. hyperbora / my, simulando; pugnare cum ellet amplexu callam, cum eius incelia, delectam, cum eius idololatria. At illa superfluitate, id est, ut superfluitate, et populi diuini cui tria puniatur, expeditus ac lapidator. Propter id secesserat & erat, impensis, C. et impassest. Alludit secesserat per metathesis ad ENIUM tuncpe, id est adultera eis, & ut adulteris puniatur, & illa

Allegoricus, haec & sequentes uero ad haec capita adaptari possit. Ecclesiasticus (huius enim typus fuit Synagoga, uocaturum) primitus & deinceps a tyramis afflictio & penit opere: inde en se ad latram accipiunt. Rupert. Albert. I. y. & Vatab. q.d. Post adventum Christi filigentur Christiani, unde habebunt animam generendi; sed tamen humanam animos, quia non desiderant opere: visa, ne rex eis adest, Christus, & consiliarii. Sp. sancti.

Aliter: in contra parte hec accipit S. Hieron. & Theodoret. q.d. Qua de causa o. Sion metet? utiq; ob insolitum ca-

ET NUNC CONGREGATE SUNT SUPER TE. VERS. 11.

gentes] Tu nunc tuum aliam & vicinorum, et iniquitatem calamitatem significas, q.d. Dixi: o Sion, tu es in Babylonem, id est antequam eu yadmalia tibi infelix clavis a Semperheribui multa contra te gentes congregatae, putata 125. milia, q.d. a descente LAPIDATORUM, id est lapidibus obscuratus, et APLICATI IN SION OCLUSUS NOVIS TIBI. id est, oculis nostris apliceum volupitate Sionis ruinas, esq; te palcas, illamq; arridescat & subluminet: solcans enim apliceum & oculos intendere in ea, quia diligimus, & deliciamo vero et avenero oculos ab ea, quia odious vel contemnamus. Unde vulgo dicitur: o Sion, tu es amor: ubi manus, uirilis. Hinc aspergit lumen quadrangulus, pro oblectatione, ut psal. 61. 18. Iniquitatem si agit peccati in corde meo, iusta Hieron. Remig. Haymo de Alki.

Nota. Pro lapidatori hebr. est APLICATORIBUS; quod,

Sequitur, vertume, in latitudinem, velut a Hieron. legit,

in latitudine: ali; apliceum C. zauderem; Chald. implices;

Pagni: peccatum; Tigur. hyperbora / my, simulando;

pugnare cum ellet amplexu callam, cum eius incelia, delectam,

cum eius idololatria. At illa superfluitate, id est, ut superfluitate, et populi diuini cui tria puniatur, expeditus ac lapidator. Propter id secesserat & erat, impensis, C. et impassest. Alludit secesserat per metathesis ad ENIUM tuncpe, id est adultera eis, & ut adulteris puniatur, & illa

Allegoricus, haec & sequentes uero ad haec capita adaptari possit. Ecclesiasticus (huius enim typus fuit Synagoga, uocaturum) primitus & deinceps a tyramis afflictio & penit opere: inde en se ad latram accipiunt. Rupert. Albert. I. y. & Vatab. q.d. Post adventum Christi filigentur Christiani, unde habebunt animam generendi; sed tamen humanam animos, quia non desiderant opere: visa, ne rex eis adest, Christus, & consiliarii. Sp. sancti.

Aliter: in contra parte hec accipit S. Hieron. & Theodoret. q.d. Qua de causa o. Sion metet? utiq; ob insolitum ca-

ET NUNC CONGREGATE SUNT SUPER TE. VERS. 11.

gentes] Tu nunc tuum aliam & vicinorum, et iniquitatem calamitatem significas, q.d. Dixi: o Sion, tu es in Babylonem, id est antequam eu yadmalia tibi infelix clavis a Semperheribui multa contra te gentes congregatae, putata 125. milia, q.d. a descente LAPIDATORUM, id est lapidibus obscuratus, et APLICATI IN SION OCLUSUS NOVIS TIBI. id est, oculis nostris apliceum volupitate Sionis ruinas, esq; te palcas, illamq; arridescat & subluminet: solcans enim apliceum & oculos intendere in ea, quia diligimus, & deliciamo vero et avenero oculos ab ea, quia odious vel contemnamus. Unde vulgo dicitur: o Sion, tu es amor: ubi manus, uirilis. Hinc aspergit lumen quadrangulus, pro oblectatione, ut psal. 61. 18. Iniquitatem si agit peccati in corde meo, iusta Hieron. Remig. Haymo de Alki.

Nota. Pro lapidatori hebr. est APLICATORIBUS; quod,

Sequitur, vertume, in latitudinem, velut a Hieron. legit,

in latitudine: ali; apliceum C. zauderem; Chald. implices;

Pagni: peccatum; Tigur. hyperbora / my, simulando;

pugnare cum ellet amplexu callam, cum eius incelia, delectam,

cum eius idololatria. At illa superfluitate, id est, ut superfluitate, et populi diuini cui tria puniatur, expeditus ac lapidator. Propter id secesserat & erat, impensis, C. et impassest. Alludit secesserat per metathesis ad ENIUM tuncpe, id est adultera eis, & ut adulteris puniatur, & illa

Allegoricus, haec & sequentes uero ad haec capita adaptari possit. Ecclesiasticus (huius enim typus fuit Synagoga, uocaturum) primitus & deinceps a tyramis afflictio & penit opere: inde en se ad latram accipiunt. Rupert. Albert. I. y. & Vatab. q.d. Post adventum Christi filigentur Christiani, unde habebunt animam generendi; sed tamen humanam animos, quia non desiderant opere: visa, ne rex eis adest, Christus, & consiliarii. Sp. sancti.

Aliter: in contra parte hec accipit S. Hieron. & Theodoret. q.d. Qua de causa o. Sion metet? utiq; ob insolitum ca-

ET NUNC CONGREGATE SUNT SUPER TE. VERS. 11.

gentes] Tu nunc tuum aliam & vicinorum, et iniquitatem calamitatem significas, q.d. Dixi: o Sion, tu es in Babylonem, id est antequam eu yadmalia tibi infelix clavis a Semperheribui multa contra te gentes congregatae, putata 125. milia, q.d. a descente LAPIDATORUM, id est lapidibus obscuratus, et APLICATI IN SION OCLUSUS NOVIS TIBI. id est, oculis nostris apliceum volupitate Sionis ruinas, esq; te palcas, illamq; arridescat & subluminet: solcans enim apliceum & oculos intendere in ea, quia diligimus, & deliciamo vero et avenero oculos ab ea, quia odious vel contemnamus. Unde vulgo dicitur: o Sion, tu es amor: ubi manus, uirilis. Hinc aspergit lumen quadrangulus, pro oblectatione, ut psal. 61. 18. Iniquitatem si agit peccati in corde meo, iusta Hieron. Remig. Haymo de Alki.

Nota. Pro lapidatori hebr. est APLICATORIBUS; quod,

Sequitur, vertume, in latitudinem, velut a Hieron. legit,

in latitudine: ali; apliceum C. zauderem; Chald. implices;

Pagni: peccatum; Tigur. hyperbora / my, simulando;

pugnare cum ellet amplexu callam, cum eius incelia, delectam,

cum eius idololatria. At illa superfluitate, id est, ut superfluitate, et populi diuini cui tria puniatur, expeditus ac lapidator. Propter id secesserat & erat, impensis, C. et impassest. Alludit secesserat per metathesis ad ENIUM tuncpe, id est adultera eis, & ut adulteris puniatur, & illa

Allegoricus, haec & sequentes uero ad haec capita adaptari possit. Ecclesiasticus (huius enim typus fuit Synagoga, uocaturum) primitus & deinceps a tyramis afflictio & penit opere: inde en se ad latram accipiunt. Rupert. Albert. I. y. & Vatab. q.d. Post adventum Christi filigentur Christiani, unde habebunt animam generendi; sed tamen humanam animos, quia non desiderant opere: visa, ne rex eis adest, Christus, & consiliarii. Sp. sancti.

Aliter: in contra parte hec accipit S. Hieron. & Theodoret. q.d. Qua de causa o. Sion metet? utiq; ob insolitum ca-

ET NUNC CONGREGATE SUNT SUPER TE. VERS. 11.

gentes] Tu nunc tuum aliam & vicinorum, et iniquitatem calamitatem significas, q.d. Dixi: o Sion, tu es in Babylonem, id est antequam eu yadmalia tibi infelix clavis a Semperheribui multa contra te gentes congregatae, putata 125. milia, q.d. a descente LAPIDATORUM, id est lapidibus obscuratus, et APLICATI IN SION OCLUSUS NOVIS TIBI. id est, oculis nostris apliceum volupitate Sionis ruinas, esq; te palcas, illamq; arridescat & subluminet: solcans enim apliceum & oculos intendere in ea, quia diligimus, & deliciamo vero et avenero oculos ab ea, quia odious vel contemnamus. Unde vulgo dicitur: o Sion, tu es amor: ubi manus, uirilis. Hinc aspergit lumen quadrangulus, pro oblectatione, ut psal. 61. 18. Iniquitatem si agit peccati in corde meo, iusta Hieron. Remig. Haymo de Alki.

Nota. Pro lapidatori hebr. est APLICATORIBUS; quod,

Sequitur, vertume, in latitudinem, velut a Hieron. legit,

in latitudine: ali; apliceum C. zauderem; Chald. implices;

Pagni: peccatum; Tigur. hyperbora / my, simulando;

pugnare cum ellet amplexu callam, cum eius incelia, delectam,

cum eius idololatria. At illa superfluitate, id est, ut superfluitate, et populi diuini cui tria puniatur, expeditus ac lapidator. Propter id secesserat & erat, impensis, C. et impassest. Alludit secesserat per metathesis ad ENIUM tuncpe, id est adultera eis, & ut adulteris puniatur, & illa

Allegoricus, haec & sequentes uero ad haec capita adaptari possit. Ecclesiasticus (huius enim typus fuit Synagoga, uocaturum) primitus & deinceps a tyramis afflictio & penit opere: inde en se ad latram accipiunt. Rupert. Albert. I. y. & Vatab. q.d. Post adventum Christi filigentur Christiani, unde habebunt animam generendi; sed tamen humanam animos, quia non desiderant opere: visa, ne rex eis adest, Christus, & consiliarii. Sp. sancti.

Aliter: in contra parte hec accipit S. Hieron. & Theodoret. q.d. Qua de causa o. Sion metet? utiq; ob insolitum ca-

ET NUNC CONGREGATE SUNT SUPER TE. VERS. 11.

gentes] Tu nunc tuum aliam & vicinorum, et iniquitatem calamitatem significas, q.d. Dixi: o Sion, tu es in Babylonem, id est antequam eu yadmalia tibi infelix clavis a Semperheribui multa contra te gentes congregatae, putata 125. milia, q.d. a descente LAPIDATORUM, id est lapidibus obscuratus, et APLICATI IN SION OCLUSUS NOVIS TIBI. id est, oculis nostris apliceum volupitate Sionis ruinas, esq; te palcas, illamq; arridescat & subluminet: solcans enim apliceum & oculos intendere in ea, quia diligimus, & deliciamo vero et avenero oculos ab ea, quia odious vel contemnamus. Unde vulgo dicitur: o Sion, tu es amor: ubi manus, uirilis. Hinc aspergit lumen quadrangulus, pro oblectatione, ut psal. 61. 18. Iniquitatem si agit peccati in corde meo, iusta Hieron. Remig. Haymo de Alki.

Nota. Pro lapidatori hebr. est APLICATORIBUS; quod,

Sequitur, vertume, in latitudinem, velut a Hieron. legit,

in latitudine: ali; apliceum C. zauderem; Chald. implices;

Pagni: peccatum; Tigur. hyperbora / my, simulando;

pugnare cum ellet amplexu callam, cum eius incelia, delectam,

cum eius idololatria. At illa superfluitate, id est, ut superfluitate, et populi diuini cui tria puniatur, expeditus ac lapidator. Propter id secesserat & erat, impensis, C. et impassest. Alludit secesserat per metathesis ad ENIUM tuncpe, id est adultera eis, & ut adulteris puniatur, & illa

Allegoricus, haec & sequentes uero ad haec capita adaptari possit. Ecclesiasticus (huius enim typus fuit Synagoga, uocaturum) primitus & deinceps a tyramis afflictio & penit opere: inde en se ad latram accipiunt. Rupert. Albert. I. y. & Vatab. q.d. Post adventum Christi filigentur Christiani, unde habebunt animam generendi; sed tamen humanam animos, quia non desiderant opere: visa, ne rex eis adest, Christus, & consiliarii. Sp. sancti.

Aliter: in contra parte hec accipit S. Hieron. & Theodoret. q.d. Qua de causa o. Sion metet? utiq; ob insolitum ca-

ET NUNC CONGREGATE SUNT SUPER TE. VERS. 11.

gentes] Tu nunc tuum aliam & vicinorum, et iniquitatem calamitatem significas, q.d. Dixi: o Sion, tu es in Babylonem, id est antequam eu yadmalia tibi infelix clavis a Semperheribui multa contra te gentes congregatae, putata 125. milia, q.d. a descente LAPIDATORUM, id est lapidibus obscuratus, et APLICATI IN SION OCLUSUS NOVIS TIBI. id est, oculis nostris apliceum volupitate Sionis ruinas, esq; te palcas, illamq; arridescat & subluminet: solcans enim apliceum & oculos intendere in ea, quia diligimus, & deliciamo vero et avenero oculos ab ea, quia odious vel contemnamus. Unde vulgo dicitur: o Sion, tu es amor: ubi manus, uirilis. Hinc aspergit lumen quadrangulus, pro oblectatione, ut psal. 61. 18. Iniquitatem si agit peccati in corde meo, iusta Hieron. Remig. Haymo de Alki.

Nota. Pro lapidatori hebr. est APLICATORIBUS; quod,

Sequitur, vertume, in latitudinem, velut a Hieron. legit,

in latitudine: ali; apliceum C. zauderem; Chald. implices;

Pagni: peccatum; Tigur. hyperbora / my, simulando;

pugnare cum ellet amplexu callam, cum eius incelia, delectam,

cum eius idololatria. At illa superfluitate, id est, ut superfluitate, et populi diuini cui tria puniatur, expeditus ac lapidator. Propter id secesserat & erat, impensis, C. et impassest. Alludit secesserat per metathesis ad ENIUM tuncpe, id est adultera eis, & ut adulteris puniatur, & illa

Allegoricus, haec & sequentes uero ad haec capita adaptari possit. Ecclesiasticus (huius enim typus fuit Synagoga, uocaturum) primitus & deinceps a tyramis afflictio & penit opere: inde en se ad latram accipiunt. Rupert. Albert. I. y. & Vatab. q.d. Post adventum Christi filigentur Christiani, unde habebunt animam generendi; sed tamen humanam animos, quia non desiderant opere: visa, ne rex eis adest, Christus, & consiliarii. Sp. sancti.

Aliter: in contra parte hec accipit S. Hieron. & Theodoret. q.d. Qua de causa o. Sion metet? utiq; ob insolitum ca-

ET NUNC CONGREGATE SUNT SUPER TE. VERS. 11.

gentes] Tu nunc tuum aliam & vicinorum, et iniquitatem calamitatem significas, q.d. Dixi: o Sion, tu es in Babylonem, id est antequam eu yadmalia tibi infelix clavis a Semperheribui multa contra te gentes congregatae, putata 125. milia, q.d. a descente LAPIDATORUM, id est lapidibus obscuratus, et APLICATI IN SION OCLUSUS NOVIS TIBI. id est, oculis nostris apliceum volupitate Sionis ruinas, esq; te palcas, illamq; arridescat & subluminet: solcans enim apliceum & oculos intendere in ea, quia diligimus, & deliciamo vero et avenero oculos ab ea, quia odious vel contemnamus. Unde vulgo dicitur: o Sion, tu es amor: ubi manus, uirilis. Hinc aspergit lumen quadrangulus, pro oblectatione, ut psal. 61. 18. Iniquitatem si agit peccati in corde meo, iusta Hieron. Remig. Haymo de Alki.

Nota. Pro lapidatori hebr. est APLICATORIBUS; quod,

Sequitur, vertume, in latitudinem, velut a Hieron. legit,

in latitudine: ali; apliceum C. zauderem; Chald. implices;

Pagni: peccatum; Tigur. hyperbora / my, simulando;

pugnare cum ellet amplexu callam, cum eius incelia, delectam,

cum eius idololatria. At illa superfluitate, id est, ut superfluitate, et populi diuini cui tria puniatur, expeditus ac lapidator. Propter id secesserat & erat, impensis, C. et impassest. Alludit secesserat per metathesis ad ENIUM tuncpe, id est adultera eis, & ut adulteris puniatur, & illa

Allegoricus, haec & sequentes uero ad haec capita adaptari possit. Ecclesiasticus (huius enim typus fuit Synagoga, uocaturum) primitus & deinceps a tyramis afflictio & penit opere: inde en se ad latram accipiunt. Rupert. Albert. I. y. & Vatab. q.d. Post adventum Christi filigentur Christiani, unde habebunt animam generendi; sed tamen humanam animos, quia non desiderant opere: visa, ne rex eis adest, Christus, & consiliarii. Sp. sancti.

Aliter: in contra parte hec accipit S. Hieron. & Theodoret. q.d. Qua de causa o. Sion metet? utiq; ob insolitum ca-

ET NUNC CONGREGATE SUNT SUPER TE. VERS. 11.

gentes] Tu nunc tuum aliam & vicinorum, et iniquitatem calamitatem significas, q.d. Dixi: o Sion, tu es in Babylonem, id est antequam eu yadmalia tibi infelix clavis a Semperheribui multa contra te gentes congregatae, putata 125. milia, q.d. a descente LAPIDATORUM, id est lapidibus obscuratus, et APLICATI IN SION OCLUSUS NOVIS TIBI. id est, oculis nostris apliceum volupitate Sionis ruinas, esq; te palcas, illamq; arridescat & subluminet: solcans enim apliceum & oculos intendere in ea, quia diligimus, & deliciamo vero et avenero oculos ab ea, quia odious vel contemnamus. Unde vulgo dicitur: o Sion, tu es amor: ubi manus, uirilis. Hinc aspergit lumen quadrangulus, pro oblectatione, ut psal. 61. 18. Iniquitatem si agit peccati in corde meo, iusta Hieron. Remig. Haymo de Alki.

Nota. Pro lapidatori hebr. est APLICATORIBUS; quod,

Sequitur, vertume, in latitudinem, velut a Hieron. legit,

in latitudine: ali; apliceum C. zauderem; Chald. implices;

Pagni: peccatum; Tigur. hyperbora / my, simulando;

pugnare cum ellet amplexu callam, cum eius incelia, delectam,

cum eius idololatria. At illa superfluitate, id est, ut superfluitate, et populi diuini cui tria puniatur, expeditus ac lapidator. Propter id secesserat & erat, impensis, C. et impassest. Alludit secesserat per metathesis ad ENIUM tuncpe, id est adultera eis, & ut adulteris puniatur, & illa

Allegoricus, haec & sequentes uero ad haec capita adaptari possit. Ecclesiasticus (huius enim typus fuit Synagoga, uocaturum) primitus & deinceps a tyramis afflictio & penit opere: inde en se ad latram accipiunt. Rupert. Albert. I. y. & Vatab. q.d. Post adventum Christi filigentur Christiani, unde habebunt animam generendi; sed tamen humanam animos, quia non desiderant opere: visa, ne rex eis adest, Christus, & consiliarii. Sp. sancti.

Aliter: in contra parte hec accipit S. Hieron. & Theodoret. q.d. Qua de causa o. Sion metet? utiq; ob insolitum ca-

ET NUNC CONGREGATE SUNT SUPER TE. VERS. 11.

gentes] Tu nunc tuum aliam & vicinorum, et iniquitatem calamitatem significas, q.d. Dixi: o Sion, tu es in Babylonem, id est antequam eu yadmalia tibi infelix clavis a Semperheribui multa contra te gentes congregatae, putata 125. milia, q.d. a descente LAPIDATORUM, id est lapidibus obscuratus, et APLICATI IN SION OCLUSUS NOVIS TIBI. id est, oculis nostris apliceum volupitate Sionis ruinas, esq; te palcas, illamq; arridescat & subluminet: solcans enim apliceum & oculos intendere in ea, quia diligimus, & deliciamo vero et avenero oculos ab ea, quia odious vel contemnamus. Unde vulgo dicitur: o Sion, tu es amor: ubi manus, uirilis. Hinc aspergit lumen quadrangulus, pro oblectatione, ut psal. 61. 18. Iniquitatem si agit peccati in corde meo, iusta Hieron. Remig. Haymo de Alki.

Nota. Pro lapidatori hebr. est APLICATORIBUS; quod,

videtur: lapidario enim erat pena adulterii apud Iudeos. A illis in ipsa vestibule gentes usque ad terminos terra. Ad q. d. Sion reli. & Deo Ispano iuu. coluit i. i. i. cum inique fornicata & adulterata est; ergo ut adulterato eam lapidibus obniamus, demoliamus eam, & in acervum lapi- dum redigamus, eoque illam sepe huius.

Alleg. Nero, Decius, alii, tyrranni dicebant de Ecclesia Christi, *rapaces*, id est pereat & excludatur; sed id reipublica Deo illam tutante efficeret non poterunt, ita S. Hieron. Haymo, Rupert. Hugo, & ali. Idem etiam natus dicunt hereticis de eadem. Idem de sancte Religionibus, monasteriis, collegiis, adeoque de viris religiosis & zelatis dictum idem, immo & perversi Catholici, Lapidetur, evertatur talis Religionum dominus, Dominicanus, Franciscanus, leuita expellantur & lapidentur; sed Deus con tutante & consolante, fit id quod lequitur: *Congregaw eos qui sacerdotum area. Surge, & tritura filia Sion: quia cornu tuum ponam feruum, et ungulas tuas ponam areas, et communias populos multos.* Nota. In Palestina, ut & in Italia, Canaria, aliisque multis provinciis manipuli & legates tritaurant non lignea flagella, ut in Germania; sed unguis bovis, vel ferratis carpentes, qui super leges circumgunt, itaque calcando eas terunt, & crana ex artillis exprimunt. Seminali carpena subinde utrque hostes frater abegant victores, eorum, quia tritaurantur, facit David Ammonius a. Reg. 12. 31. Dicit ergo Deus, *le cornu & ungulas tuas*; id est animos, robus & vires, Sion redditaurunt, fuis hostes calcer, preterea & tritare. Fictum hoc Primo, sub Esachia, quando erit per angelum Affyrius, Iudeo eorum ex terra invaserunt, occuparunt & isolaverunt. Secundo, sub Iuda, Jonatha, Simon & Hyrcano Machabaei, qui quasi cornua fuerunt, quibus iudas ventilavit omnes victimas sanctas, ut patet ex libro Machab. ut in is impictum sit illud Deut. 33. 17. *Cornua ruborotris: cornua*

Machabeorum enim gloriosa bella & victoria, haec re ferunt Dionis. Ribera & ali. i. Mystice id plane admpletum est in Christo, eniq; Siose spirituali, id est Ecclesia, quae robore predicationis iuxta libi subegit omnes gentes, eorumque idole & profana fana contrivit ita S. Hieron.

Rupert. Albert. Lyran. Clarius & ali.

E T I N T R E F I C I E S D O M I N O R A P I N A S E O-
R U M q. d. Immobilis Domino boves, aliasque victimas
quas victimis ab hostibus rapueristi. Id fecile Ezechiel &
Iudeo ex iopolis Affyrioribus, docet Joseph. lib. 10. Antiq.
e. q. Idem fecile Machabeos, liquet ex eorum actis. Ide
fieculis omnibus fecit & feci Ecclesia Christi. Pro inter-
ficiis hebrei est ΠΟΛΙΤΩΝ υπερβασιανοί (Nostri & Septuag.
videntur legiē ΠΟΛΙΤΩΝ υπερβασιανοί, vertunt enim
in iecunda persona, & interficies, sed eodem redire ienissimus
Deus enim per Iudeos victimas haec interficiat) id est
faciat ehemus, id est anathema: hoc est, an ardemant abo-
excludant & consumant, *rapinas eorum Domino*, id est
mibi, q. d. Devovere hostes tuos cum ibi opibus miliis,
meses, vindicta, quia victimas meas addiccam eis nec, faci-
eiam eos anathematis, partim per angelum eo cidentem, par-
tim per tuos cives o. b. sion, prelitem Machabeos, hec
fecit Jerico Juse 6. 16. & Chanannis Numer 21. v. 2. Vi-
de que ibi dixi de voto ehemus, sive anathematis.

Nota. Pro *rapinas eorum* hebrei, est δΥΞΑ Δεύξα, quod
Sept uag. vertunt, *multitudinem eorum* Chald. *intantes eorum*, Symmach. *incurvus eorum*; Theodor. *dura vel mul-
ta eorum*; Tigrinus, *aper eorum*; Pagnin. *desiderium*,
id est opes desiderables, *eorum*; Nostr. *affinis eorum*,
qui scilicet Affyrii iudea rapuerunt, tuque iterum ex
eripiunt, quia justas & reduces nulli bellis illi rapinas.

E T F O T T I T U D I N E M E O R U M 3 Hebre. Ο'ΙΨΗ
ibidem, id est substantia & opes: haec enim sunt divitium
robur & fortitudine, iuxta illud Proverb. 18. 12. *Sufficiunt
distant, ubi robors eius*, & quia *murus validis circum-
dat eum*. Haec rurum sunt nervus bell, ut aut Cleoro.
Alii per fortitudine accipiunt milites armarmata enim ho-
stium bello capta Iudei, aqua ac Christiani & Gentiles
suspendere solent Deo, ut illi victoriani accepti referuntur
Dvid suspendit in templi gladiis quo obruturavit Go-
diath. Reg. 11. 9. Idem fecile Gentiles docet Virg. 7. A. En.

*Multaque pro aterras acies in pejibus: armis:
Capitum pendens tauri, curu aqua scutis,
et cruce caput, & portavimus ingentia clausa,*
Spurcatus, alpigena, ereptaque rufa carnis.

Hoc est quod predixit Iudas e. 60. v. 4. Fortitudo gentium
nervus isti. Ex v. 11. *Et affiratur ad te fortitudo gentium;*
Et reges eorum adducantur.

Tropol. docens hic omnem victoriam de hostibus tam Tropol.
corporibus, quam spiritibus, ad scribendam eif Deo *Duo tri-
actiorum*; ut eti Moyses & joie Victo Amalek, erigens haudent
altare hoc titulo: *Domini exaltatio mea*, Exodi 17. v. epiph. 15. ideoque omnia desideria & deiderabilia nostra ipsi
eis mactanda & oderenda.

C A P U T Q V I N T U M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

V Asta filia latronis, predictis Christum nasciturum in Beblebem, qui Iffrai paseas in fortitudine Domini, & magnificetur usque ad terminos terra. Deinde v. 5. aut, quod Christus erit pax, cum venerit Affyrius in terram nostram: *zanc annos cum conseret.* Terno v. 7. predictis quod reliqua Jacob, id est apostoli & primi Christians, erunt quatuor Domini, irragantes mentes hominum, & quae efficiantur infra locis rapientis fibique & Deo subjugantes. Domine v. 10. afferit quid Deus tunc efficeret maiestria, divinationes, lucos, unaque arma, & praefidia in quibus infideles confundebant.

I. **N** Une vastaberis filia latronis: obsidionem posuerunt super nos, in virga percutient maxillam judicis Israei. 2. Ecce Bethleinum Ephrata, parvulus es in milibus Iuda: ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israei, & egredies ejus ab initio, & diebus aeternitatis. 3. Proper hoc dabires usque ad rempos, in quo parturient pariet: & reliqua fratrum ejus converterent ad filios Israei. 4. Et erabit, & pacet in fortitudine Domini, in sublimitate nominis Domini Dei sui: & convertentur, quia nunc magnificabitur usque ad terminos terra. 5. Erit iste pax: cum venerit Affyrius in terram nostram, & quando calcarerit in dominis nostris: & suscitabunt super eum septem paltores, & octo primates homines. 6. Et pacent terram Affur in gladio, & terram Nemrod in lanceis ejus: liberabit ab Affur cum venerit in terram nostram, & cum calcaverit in finibus nostris. 7. Eterne reliqua Jacob in medio populorum incolitorum quasi ros a Domino, & quasi filiae super herbam, quae non expectat virum, & non prestolatur filios hominum. 8. Et erunt reliquiae Cornel. in Prop. Min. xxi.

D 2 - Jacob

Jacob in Gentibus in medio populorum multorum, quasi leo in iumentis sylvarum, & quasi catus leonis in gregibus pecorum: qui cum transferit, & conculcaverit, & ceperit, non est qui erat. 9. Exaltabitur manus tua super hostes tuos, & omnes inimici tui interibunt. 10. Et erit in die illa, dicit Dominus: Aufer eques tuos de medio tui, & disperdat quadrigas tuas. 11. Et perdan civitas terra tua, & destruam omnes munitiones tuas, & auferam maleficia de manu tua, & divinationes non erunt in te. 12. Et perire faciam sculptilia tua, & stellas tuas de medio tuis & non adorabis ultra opera manuum tuarum. 13. Et evallam locos tuos de medio tui: & conteram civitas tuas. 14. Et faciam in furore & in indignatione ultionem in omnibus gentibus, que non andierunt.

VERS. 1.

NUNC VASTABERIS FILIA LATRONIS JA

Hebr. est elegans paronomasis: bisgedad bar gedud, q. d. Nunc vastaberis filia vastatoris, nunc prædaberis filia prædatori, aut, ut alii, nunc concideris filia concisori; aut Tigrina, nunc cægrius saemis filia armæ. Nota Primo, bisgedad est coniugatiois bispal, qui partim affectiva est, partim pativa; & communiter significat aliquem reflectam, quæ agere agit in scipsum, ita ut idem sit agens & patiens. q. d. Vastabis & concideris testipata, vel vastaberis & concideris a testa, id est cum teste, tuo demerito; putis tibi tua testera peribis. Quicquid bisgedadi non tantum passivæ, sed etiam videntur, sed & acti-
væ verti possit. Unde Syrus verit, nunc exsis cum summa filia turmarum foecit; Arabicus nunc egredies cum exercitus; Pagnin. nunc militabis filii militis, alii, nunc congregabis te per rarm filia nomine, alijs, nunc educeras exercitus filia exercitus; alii, nunc cœderis filia concisori; Arias, sollempniter carissimam filiam et arcessi. Martis OT Martis cæphra infante filia Maris. Porro filia latronis id est quod latro, B ad illam, & ad Iacob hinc alludi, ut mox plenius dicam.

Nota Secundo, **T**HM gedud significare congregatiōnem, cœtum, turbam, turram, exercitum. unde in libris Regum, cursum Syrum excurrentes & prædantes terram Israhel, vocantur gedudim; Nostr’ vertit vocative latronis, id est fulones, prædones, quo Belzebux vocant seybutes. Itidem hic vertit filia latronis, uti & verterunt Aquila, Symmachus, Theodosius, & Quinta editio. Hinc & I. quia quintum suum filium vocavit Gad, quasi gedud, id est turram filiorum, q. d. Totum genitum filios, ut ex eis aciem instrueret postulm. Genes. 30. 8. ita Chald. & Aquila ibidem. Gad ergo est turma velutum, sive exercitus & irruptione militum levis armaturæ ad prædandum & latrocinandum; iuvem exercitus qui omnia populatur, quales fuerunt Assurorum, Perseorum, Græcorum, Romanorum: de quibus Sanct. Augustinus dividit x. de Civitate. e. 4. Remota infraest, quod iam regna a magna latronis: quia OT sp̄la latronis, quod iam nisi pars regna est. Ex parte captivi ab Alexandro Magno, rotatus eis piraticam exercere; respondit, Ego idem facio quod tu. Ego sum pars, tu magna es orbis prædo: sed quasi id est ex parte natus Jacob, Lato vocis, quam tu magna clavis, Imperator. Ut ibidem refert Sanct. Augustinus.

Tertio, pro indecūs Israhel uti habent Hebr. & Latina, vertunt Sepuas, mīnas Israhel, Chald. indicum Israhel, per enallagm accipientes singulare pro plurimi.

Quartus, quemnam est hic filia latronis? sunt quatuor sentientia. Prima est, illa Babilonem. Secunda est Damaſcus. Tertia, illa Jerusalēm. Quarta, illa Nivias & Affrym. Nam Primo, de Babylonie accipi potest, vel actiue, q. d. Congrega turmas latronum, id est multum & prædonum torum de Babylon, ut obſideat non Hierosolymites, & percutiat maxillam iudicis, id est regia Israhel, putat Sedecim, cumque repon & oculis priuatis, atque excessus vel pafine, q.d. Breuius Cyro vastaberis de Babylon, qui fuit filia latronis, id est latro & latrociniis de dicta, sive ut tali obſidebit & vastabit nos aequo regno nostrum. Sedeciam in maxilla percutiſſim, in exortu. Favet huic sententiæ quod cap. preced. v. 10. meminerit Babylonis, atque praeditio. Confolans enim Judeos à Babylonis capiendis: Dolo, inquit, OT sarpe filia Sion quasi parturient: quia nunc egreris, &c. OT secesseris vix ad Babylonem, illi liberabris, scilicet per Cyrum. Hoc est quod hic dicit: Nunc vastaberis filia latronis, id est Babylonis, scilicet per Cyrum: verba ergo haec illorum e. v. 10. videntur antistrophiæ.

Filia latronis que.

R. P. Peimo.

Secundo.

Secundum, filia gedud, id est latronis, accipit potest Damaſcus & Syria: inde enim frequentes gedudim, id est latrunculi, excurrerunt in terram Israhel, cumque latrocinando vastarunt, ut patet ex libro Regum. Vox enim gedud, id est latronis, videtur respicere ad illos gedudim,

JA recessum in libris Regum. Accedit quid Syris & Damascenis ob haec predationes excidium minatur Iacob c. 7. 7, atque mox subiungat la tum oraculum de Emmanuel rege Iudeis nascituro, dicente v. 14. Ecce virgo coepit OT parere filium, OT vocabitur nomen ejus Emmanuel. Ad Iacob autem de more alludit hic Michas, qui hic videtur idem oraculum, quod Iacob c. 7. edere. Nam vastatione filie latronis subiungit la tum oraculum de Christo rege, in Bethlehem nascituro; perinde ac facit Iacob. Seni usq[ue]a & q. d. Vastaberis omnis filia latronis, id est Damaſcus latro & prædor Israhel; qui obſidebit Indos, eorumque principes tibi in maxilla, id est ignorominie, & percutiſſim; vastaberis autem per Salmantas Affrym, quem Emmanuel vindex noſter, antequam nascatur homo, in te immitteſſi, uti prædicti Iacob loco iam ei-
tato. Hic sensus accomodus videtur: Michael enim Iacob in p[ro]p[ter]e antiſtrophiæ. Sed obſlat quod hacenus Michas nullam Damaſcus fecerit mentionem: fatig tamen latrociniis dedidit, sicut filius caprius id est quod homini, filius ovii id est quod ovis, filia capri id est quod capella.

Tertio, filia latronis accipi potest Jerusalēm, q. d. Tu Tertiæ: Id est Jerusalēm, quæ mihi clara erat chora, quæ filia Sion; nunc vero facta es filia latronis, quia opprimis & expilas pauperes; tu inquam, ob hoc latrocina tua vastaberis in Chaldaia, qui te obſidebunt, & Sedeciam aliquo tempore judices & principes percutient in maxilla, id est ignominioſe trahant & vexabunt, uti dixi cap. 4. v. 10. & cap. 5. v. nit. Atque haec oppresſio tua durabit usq[ue] ad Christum. Post Chaldaos enim Graeci, ac pretiſſim Antiochus Epiphanes, post Antiochum Pompeii & Romani te perſuadabant, donec Christus tuus rex, Melliss & liberator nascitur in Bethlehem, qui te redimet, emneque jugum & hominem & demonum a curribus suis excuties, ita Remigius, Haymo, Alber-
tus & Clarius.

Quarto & genuinè, filia latronis, hebr. gedud, id est turma & exercitus, vocatur hic Affrym, pura certus Secundo, Affrym & castra Sennacherib, qui qualiter po[er]gavimus, pulatus est Iudram, & obſidebat Jerusalēm aucto igno[r]eſſe. Affrymioſe trahuit judicem, id est principem Israhel, p[er] nam tibi regem. Esec his, ac si eum in maxilla percutiſſim. Rabaces enim milles à Sennacherib, non tantum convictus est Ezechiel, sed & epi Deus blasphemavit, ut patet Iacob 16. Quicquid audit hic a Deo vindice, Vastaberis: atque haec vastationem mox ipsi inflabit, mitis angelum qui ecclisiæ 18. milia militum in calbris eius. Percutio enim maxilla abiit in proverbium, nec aliud significat quam gravem ignorominiam, ingenique probrum. Forte etiam revera Sennacherib legatos Ezechiel, vel principes Israhel a se capto percutiſſim probro[us] in maxilla, illo Scriptura id non dicit: quia eis haec citi principia, quibus in facie inuri soleni signata, tum ignoranti causa, tum ut a liberis fererantur ne aſſugiant. Ita socii Cajum Imper. nobilibus Romanis quos ad metalla, vel ad bellis dannarunt, qui proxime dicti fonti Inscripti, Literati, Stigmatici, tellis est Sueco-nius in vita Cæſe e. 27.

Probatur h[ic] expoſitio Primo. Nam h[ic] verius con-
uenit & pertinet ad caput precedens, ut patet ex Proba-
verbo OT, idque docent Albertus, Lyranus, Paganus, & alii, uno Paganus hunc verbum ponit ultimum capituli quarti, caput vero quinque inchoat, à v. sequ. Et a Bertholdo Apriara, &c. Atqui cap. præde-
dicti v. 11. uisque ad finem capitis egit de Sennacherib & castra Affrymorum, prædibus Iudram, & obſidentibus Jerusalēm, deque eius erode & spoliacione per Ezechiel & Iudeos, qui eius prædas & ma-
nubias in geatianum actionem obtulisti erant Deo. Ergo cum haec verba illis immediate connectantur, & jubilantur, sequuntur de ciudem Sennacherib va-
statione, & clade hie agi. Secundò, quia alludit Michas partim ad Iacob 7. uti dixi in expositione

secunda; sed quod Isaia dicit de Syria, hoc Michaeus dicit de Alyriis; utrique enim erant vires, & congeneres, utrique praeponit Iacob; partim ad Isaia 10. 5. *Vt Affer urge furoris mei, quis icilicet ipsa est filia latronis, per quam furem meum in Israel exercere, eumque castigabo;* sed ita ut calligatone peracta, virginem in ignem præcium, & Alyrios summi valeratione, quam Iraeli inculceretur, adducam. Et ad Isaia cap. 24. 1. Ubi de eodem Sennacherib euileque calix ab angelo credendis, simili iehemate & paronomastico, inuidem penit veribus quibus uititur Michaeus hic, ait Isaia: *Vt qui prædaris, nosse & ipse prædareris?* q. d. *Vt tibi Sennacherib; quis, siue prædatus es Iudeam, ita & tu præda eris Ezechie & Iudeam.* *Et qui pernos non tantum Ezechieam, sed & Deum nomen, & ipse sperneris,* non tantum à Iudeis, sed & à filii suis, quite obcurcabantur; *cum confumma veris degradacionis degradabatur;* cum fatigatis decesserit contemneris, contemneris. Tertio; *qua ierusalem, etiamen audit tristitia, & ministratio Deo;* solet vocari ierusalem vel Sion, non filia latronis; sed ita vocatur Alyria, ut patet ex verbis Iacobum citatis. Quartu; *qua de Alyriis more subdit Michaeus v. 5. Et erit iste pax, cum venerit Alyrius in terram nostram.* Et v. 6. *Ecce patient terram Affer ingredi, & terram Negroidi lanceremus:* *Ceteris ab Alyriis, cum venerit in terram nostram.* Quo verba plene alludunt ad adventum & cladem Sennacherib, funeste an-tistrophi & exeggetica eius quod hic dicit: *Nunc usq[ue]b[us] filia latronis.*

*Alleg. filia latronis est ierusalem, qua occidit Propheta, ipsiusque Christum, europe respila aliap in maxilla percussit: quoicirca obfidebitur & valabitur à Titio & Romanis, qui proinde talionem illi restringit, eiusque iudices, & principes persecutient in maxilla, & ignormino quasi lervos, & mancipia tractabunt, mulctabunt, vendent, occident. Unde & Christus ierusalem & templum vocat ierusalem latronorum: Domus, inquit, *mea domus orationis mea est;* *vas antem scelus istum spolians amaltronum;* Matth. 12. ita S. Hieron. Remig. Rupert. Hugo. Lyran. Ciarus. Vatabi. & alii; sicut ipi clementibus hinc esse leuissimum litteratum huius loci. Audi S. Hieron. *Potissimum quidem nos sum sunt filia Sion, quod venturum sit tempus, quo coram eum ponamus ferrum, & angulas tuas areas,* & communem damnum multitudine, offensas quidam illi ante poscederent Dominum invaseris terra: *sed quia bee ecce futurum est,* quando subirent avertit Gentium plenando, *& omnis Irael fai-uitus fuerit,* stude interius per mortis tuis valle, fine, & in Hebreo baserem, considerare. *Nequequonciam enim iuxta Apolloniam vocari, tunc enim, sed tunc, que bebebas dicitur gedad, id est diabolus in predicatione semper accidit.* Fecisti enim dominum meum spolians latronum, repugnantes adversum me, *& filiorum obdictionem posuerimus super me,* *& super filium tuum & spiritum meum.* *An non commissa Trinitatis est, quando erga te erga calamo, & faciente, persecuta Romanorum Iudeis Irael dicentes: Prophetae nobis Christi, qui est qui per percussit?* *Quo quod annis de multis suis percussit cum in maxillam, dicens: Sic respondes Paulus?* Huius expositionis favent Septuag. dum vertunt, nunc obseruentur pars obdictione, angustias posuit super nos: in erga percurrentes super maximis mitem Irael, q. d. *Titus artillarium obfidebit ierusalem, eumque obfuerit & angustabit, capiet, & persecutus eo maxilla;* sicut ipsa perfusit Christum, ita S. Hieron.*

Symbolic. Arias per fidem latronis accipit gentilatem, putat Romanum aliquaque Gentilium urbes, quae Christianum & Apostolos iubet Neronem, Decio, Diocletianum, &c. sumi pericula; sed à Constantino filia latronis, id est gentilitas haec, ioh Christianos laetacint, eisque martyris aliosque valerentur & exorterentur, ipsaque Roma Ecclastica peribit, serique nava Roma Christianam in Romam ultime caput gentilium non caput christianorum. Sic & Hebrei ac Vatabi per fidem latronis accipiunt Romanum, cuius primi incolae fuere latrones, qui eam fecerunt malificiorum aylum. Unde iudeo, sat. 8.

Et longe repetas longeque revoluas.

Nomen, ab infaute genetum deductis asyla.

Majorum primas qui quis suis illi tuorum,

Ant postea, aut illud quod dicerem nolo.

Cornel. in Troph. Min. xiv.

E TU BETHLEHEM EPHRATA] Est huc il- VERS. 2. luftris propheta de Chirillo. Solus enim Michaeus praeditus est Chirilum in Bethlehem nasciturum, ex quo Scribae & Magi eum in Bethlehem quæ fierunt, agerunt, & adorarunt, Matth. 2. 6. Sed quomodo à filia latronis, qualis ex abrupto transit Propheta ad Bethlehem? quomodo hinc verius eum prior coharet & connectatur? Vatabilis sic connectus, opponit, inquit, ierusalem Bethlehem, q.d. *Tu ierusalem, quia filia latronis, ob latrocinia tua celebris & famosa, puenter & vastaberis in Bethlehem autem viculo obscuro nasciturus est Christus.* Praeflans ergo est Bethlehem quoniam sis tu o ierusalem, urbs regia & superba.

Veniam dico, Michaeum initati Isaiam: sicut enim Isaia cap. 7. predicti Iudeos liberandos de manu latronum Syria & Alyrii per Emmanuel, ita idem hic dicit Michaeus. q. d. *Vastabitur cactus Sennacherib, putat castra Alyriorum;* at non viribus tuis à ierusalem, o Ecclasia, sed viribus Christi nascituri in Bethlehem. ita Theodor. quia eum Seonacherib totam Judam, & conquerenter ipsam Bethlehem populatus est, solebat quae refabat ierusalem, quam oblidebat; hinc ab Christum in Bethlehem nasciturum, euileque prævixa merita, Deus mittet angelum qui cum exercitu, ex quod Iudeam, ac nominatum Bethlehem, quis futura est patria Christi, violari & ipsolari. Similis modo Iacob a Cyro avolat ad Christum cap. 45. 8. dicens: *Rorat calidus super, & nubes placent iustum.* Rurum sub Alyriis letat Scriptura quovis tyranno accipere Antonius filium, vt dixi Isaia cap. 7. 18. q. d. Alyrii Perse, Graci, Romanii, aliquis tyrannus te o ierusalem opprimit, donec Christus nascatur in Bethlehem, qui ab omnibus liberabit. Euileque my stice Alyrii insignis dictiones, q. d. Vtab Alyrii spiritualibus, id est à damnationibus, peccatis, morte & inferno nos libaret Christus, nascetur in Bethlehem. Hinc est quod subdit Michaeus v. 4. *propter logi-
bitionem utque ad tempus, in quo parvus eritis par-* tis, *et regi-
qua stratum eum conserventur,* &c. q. d. Ideo Deus permittit Iraelcum effigi ab Alyriis, id est tyrannus quibuslibet, donec in Bethlehem pasturatur Christum, qui Alyrios conteret, & reliquias è rapite habeat reducet, ac ad eum convertat, ut in Christo ostendat suam misericordiam aqua ac potissimum.

Ludit per paronomasiam Michaeus io vocibus bar gaudi, id est filia latronis que percussit iudicem Irael נָזְרָה betheli, id est in maxilla, canxi; opponit אֶלְעָזָר be leonem, id est in Bethlehem, que est domus & filia regis, q. d. Nauis per huc Alyrios prædens & latrocinans percutit Ezechiel & Iudeos; & allegor. ierusalem percutit Christum & Christians, id maxilla; at Bethlehem non erit prado, nec latro, sed potius beneficia copiosum dabit panem, ac Christum ipsum, qui reget Irael non ut prado & tyrannus, sed ut rex misericordia & liberalis, qui suos fideles liberabit à filia latronis, eique dabit panem & tunc patiens, quam a temporis.

Nota. Bethlehem hoc nomine nuncupata est partim

Bethlebē
id est dñe
mūs pa-
triæ.

à fertilitate loci, uti dicta Genes. 31. 19. Bethlehem enim hebrei, id est quod datum panis, id est locum ferax frumenti, & quo conseruit panis, tunc ac vini. Nam, ut scribit Adrichon, in Dilect. terra lacrorum, Bethlehem sita est in monte mediocriter alto, seu apud arco oblongo. Terrajacuta rerum omnium copia maduisse prebeat, non panifum, ne comparandum non sit quod ex aliis Palestina locis est, sique adeo sui ammiratur, arboribus, bovis, & adorati verbi transfigures delectat, ut si ad præclariora natura faciem eafelis aliq[ue] sit, & degna Christiano meditatoe accedat, non iam in terra nisi effundatur, sed in paradise Corinhi nativitatem, & invenientia prædictiora uenit contumis. Partim vero dicitur Bethlehem à suo principe, qui vocatus est Bethlehem, non enique suum urbis à se vel erecta, & condita, vel illustrata aut dedit, aut datum confirmavit. Fuit enim Bethlehem filius Salmai, filii Caleb, filii Huius natus, ut patet et. Paral. 2. v. 51. & 55. & cap. 4. v. 4. ita Lyran. Dionys. Hugo. Abulfed, ibidem, qui in illa verba. Paral. 2. 1. Salmai patris Bethlehem: *Iste, inquit, fuit princeps urbis Bethlehem Iuda,* quae prius vocabatur Eperata, Genes. 13. 19. & Hugo: *et quo, inquit, dicitur est Bethlehem in terra Iuda,* quae nomen est Christus. Sic

Dd 3 &a;

& à Castro hic. Hinc & t. Edzre 2. 21. filii Bethlehem, A est Bethlehem Caleb, qui fuit maritus Ephrata: nam quasi patriarche, ingenti numero computatur, videlicet centum viginti tres: & a. Edzre 7. 26. *Filius Bethlehem*, inquit, & *Nomina eius sunt Iacob et Ioseph*. Quocicatu tempore Mois secundum hec uocatur Bethlehem, quia secundum Moses, aut Bethlehem in eam, aut in terram sanctam erant ingressi. Quid ergo Genes. 15. v. 19. nominetur Bethlehem, id non à Mose qui auctor est Genes., sed à variis Synagogis, qui scripta Moysi diceruntur, & edidérunt, factum videtur post tempora Moysi, & Bethlehem. De qua re dixi plura in preoemtione Genes.

Sicut Bethlehem.

Poerò Bethlehem distabat à Ierusalem sex miliariibus, sex f' milibus paliuum, hoc est duabus leucis Galliae, ad Meridiem. A Nazareth vero, obi nunciente Gabriele Archangelo, conceptus, & incarnatus est Christus, & ex ea B. Virgo venit in Bethlehem partu Christifum, distabat 3 leucis Galliae, p' t' itineris tridui, ita Chorographi. Scribit Ven. Beda lib. de Locis sanctis cap. 8. Berchardus, Adrichom, & aliis, in Orientali angulo Bethlehem esse rupem ipsi more adiacentem, ab horum turba & oculo fenestram, in qua quoddam velut naturale fenestrinum est, qua quasi flabulo pro pecoriibus ueterabatur, culus exterior pars nativitatis Christi suffice dicitur locus interior Domini prese nominatur. Vnde S. Hieron. Origen. & ali' dicunt Christum natum in specie & splendore, ut s' illeceps abdissimum mysterium abdidio in loco ederetur, & ut doceret nos contempnere suias & pomposas mundi. Verum S. Helena hanc speluncam magnificissima basilica superexstructa decravit, de qua mox plura. Ex dictis apparet spelunca am hanc non in ipsa urbe Bethlehem sitam suffice, sed foris in agro suburbano, iuxta muros urbis. idque dicitur docet Ezeb. 17. Demonstrat. Evang. c. 5. & ex eo Baron. Vnde sequitur, Christum non in urbe natum, sed rure quasi rusticorum puerum, ut etiam quia s' uocatio gratulari sibi possint rusticis, ideoque cum eo dicere:

Nobis rura placent, Pallas quas raudidit ares,

Ipsa ruris.

Addit. Christum rure natum, hoc ipso quo in Bethlehem natus est: hac enim respectu Ierusalem, & aliarum Iudearum, erat quasi ruris vicus, & pagus, ut mox ostendam. Denique ex haec rura miraculosus statu rivallis fontem aquarum, ea ipsa nocte qua oatus est Christus, eumque uide ad fin' tempora perdurare scribit Beda loco citato, & ex eo Baron.

Ephrata a] Bethlehem dicta est prius Ephrata, a] fertilitate terreni iste appellata, & ad. 17. v. para, id est fructificavit, sicut ab eadem radice Ioseph filium suum vocavit Ephrata, dicens: *Cresceret me f' Dens in terra pauperum mea*, Genes. 41. 52. Partim ab Ephrata uxori Caleb, ex qua Bethlehem natus est primogenitus nam Caleb ex alia uxori sua alios habuit primogenitos. Isa. Abulent. in 1. Paral. c. & c. 4. Epist. 1. Paral. 19. ubi dicitur: *Cumque mox iuuenit Iacob (uxor prior Caleb) accipit Caleb uxorem Ephrata, quia peperit ei Hur*, Rurium v. 50. *Hierarchi filii Caleb, filii Hur, primogeniti Ephrata, Sobol pater Cœsariorum, Salma pater Bethlehem*. Ephrata ergo fuit abavia Bethlehem, genit' enim Hur, qui iuit proavus Bethlehem. Hur enim genuit Caleb, Caleb genuit Salma, Salma genuit Bethlehem. Rabanus quem citat Hugo in 1. Paral. c. a. & c. 2. canticet Ephrata fuit Mariam iororum Moysi, quæ postquam paucula est lepta Numer. 12. dicta fit Ephrata, id est fuit ueroenvidit, hoc est, iram Dei experimento cognovit. Haec, inquit, peperit Hur, qui cum Aaron sustentabat manus Moysi orantis pro victoria, pugnante Ioseph contra Amalec, Exodi 17. Ex adverso S. Hieron. ex Joeph. canticet Caleb ex Ephrata fuit epiphys Hur, Hur autem fuit maritum Mariæ iororum Minis, ac coniunctus Ephrata fuit iororum Mariæ. Verum ali' negant utrumque, coniunctus Mariam manuile virginem, ita S. Ambro. Nyssenus, & Apponius, quoniam citavi Exodi 15. 10.

Bethlehem ergo cognominatur Ephrata, q. d. Bethlehem adiecta in loeo fertili, in quo habitavit Ephrata uox Caleb, vel certe eius postfeti. Dicta est quoque Bethlehem Iude, ad distictionem alterius Bethlehem quæ erat in tribu Zabulon, Ioseph 19. 10. Tertio, dicta

par. 2. 24. in Hebr. habetur: *Et post mortem Ioseph in Caleb Ephrata*. Quartu' dicta est civitas David, quia in ea natus est David. Ab Ephrata dicti sunt Ephratis. Si David 1. Reg. 17. 12. vocatur filius Ephratis de Bethlehem Iude, scilicet Machalon & Chelone filii Noemi vocantes Ephratis de Bethlehem Iude, Ruth 1. 2. Unde videtur quod tota illa regia fertilitas, vocata sit Ephrata, in quo urbs adiecta dicta est Bethlehem Ephrata, vel Iude. *Mystic.*

Mystic, aliter S. Hieron. Ephrata, inquit, qui interpretatur furor, significat Hereditis infansum, qui indit furor odio in Christum, propter eum omnes occidit infantes. Mox tamen S. Hieron. Ephrata quoque interpretatur fertilitas, ut respondet Bethlehem, id est domui panis. Primum interprationem lequitur S. Ambros enarr. 1. in Michaniam, subfinem tom. 2. Alloquens enim peccatores, Nemo, inquit, de cedemis diffidat: ecce tuoi ubi domus? furoris uidentis erat, tu domus panis est: ubi credentia? ibi patras: ubi paucus innocentus, ibi universorum redemptio, fieri scriptum est: Et tu Bethlehem domus panis est, ex te enim existit principes in Iudea. Bethlehem domus panis est, Ephrata domus? uoreme uidentis. In Bethlehem natus est de Maria Christina: eadem autem Bethlehem quia Ephrata. In domo gitur furoris generans est Christus, & id iam non domus furoris, sed domus panis: quia panem recipit eum, qui defendit de calo. Domus autem furoris uidentis Ephrata, quia illa Herodes, dum Christum ceperit, permisit statim infans. Sed iam nemo rimet, quia regnus illa quam quereret David, audita est in Ephrata, inventa est in campo Silva. Tunc adhuc Silva erat nationes congregata; pollicauit in Christum credidit, fructuosa favebat ei: quia benedicti ventris fructum recipit. Subdit deinde aliama analogiam. Maria ergo Rachel portarent, quia namque quasi paterarba uxor furorum Herodes uidebat, quia nec maternitate attingit pepercit. Similique in Ephrata peperit Berniam spem superaret, mysterio paternorum, Paulum fratrem, qui antequam generatione non minus dolores matris praeflatus, cuius filios perire quebatur. Et illa mortua est? sepesta est, ne nos commotus? transiempitica Christi, in Ecclesia regnamus. Inde enim alias interpretaciones uel secundarie, vel secundis repletis Ephrata significantur. Et insuperioribus est, quia panis sum qui intrat in dominum panis per angustam viam. Et non est in parsionibus, sed de profundiis iubet, quia Christum non agnoscit. Nec minima effigie est domus benedictionis, & divinitatis gratia receptaculum: Et in commissa, cui si quod aliquid confert Christus uolenter detinet. Et qui appetit Ecclesiam Christianam appetit. In quae minimo enim Christus aut Iacob, aut Ioseph aut Iacobus quid ipse est: Quod enim una barba minime inveniunt, multo scilicet.

P. ARVULUS 15) Hebr. 17. v. para, id est parvus, adolescentulus est Sepuag. minores. Dices. S. Matth. c. 2. 6. contraria verit, scilicet, uerum quaque minores est. Primo, Osiander Lutheranus, Utrum translat parvus: uerit, hec in Bethlehem Ephrata, parvus est ne his inter cibitatem Iudea, quod idem in re est cum eo quod haberet S. Matth. Nequecumq; minima est in primitu' Iudea. Verum errat: nam si uare ille nomine, non adverbium & parvum significat, ooo parvus. Secundo, Clarius, Mariana, & Lancton, in Matth. 2. legunt per interrogacionem, parvulus est in milibus Iudea? q. d. Nequecumq; & ita legunt DBIOL Gotthu S. Iudor. Verum S. Iud. Romana, & alia Latina careat haec nota uerrogans sicut. Uico ergo, hic apud Michaniam tacite adverbiat ipsa particulum sed, ex nexus fermonis subiectelli, aquæ ac cæpiu' subiectili ligatur pñala: 1. 18. v. 141. & 157. & alibi, q. d. O Bethlehem, minima quidem es si iorou', si domou', si cives, si ambitum, si celebriatatem cunideres, sed tamen nequaquam minima es, si principes a te vel datos, vel dandos speces: dedisti enim Davi' idem, dabis Christus. Id significant Hebr. quæ ad verbum si habeunt, E: in Bethlehem Ephrata, parvulus es ad ejusdem in milibus Iudea, attamen ex te multis egredieris ad ejusdam dominatio' in Iudea. q. d. Parvula es quoad locum; minor enim es quam tu computeris, & auaquæ alius magnis civitatibus Iudea; Verum quoam dominoem te à te dandum, non es parva, sed magna. Vnde Tigrina, & Vatabi - erunt, parvula quoniam es inter ciuitatibus Iudea. ex te autem prodidit mihi, qui de-

mimorum sit in Irael. ita S. Hieron. Theodor. Remig. Al-ber. Lyran. Arias & alii passim. Ex S. Naziano orat. 19. *Nulla res ait, probabit quoniam minima Bethlehem simus & parva civitas esset, & totius terra metropolis: ut nate Christi parentes & arietis:* Unde Arabicus Antiochenus vertit: *O' tu Bethlehem ubi (vicus) pars non eris in multis Iudea: quia ex te egredietur dominator super Irael;* & Arabicus Alex. *O' tu Bethlehem Ephrae, non summis in multis Iudea;* quia ex te egredietur caput super Irael, & dies eius inde a diebus aeternis: & Syrus, *tu autem Bethlehem Ephrae, parentis et quae sit (ut lis) in multis Iudea;* ex te egredietur dominator querens (ut sit) super Irael, & regnus eius a principio a diebus non parcer: *nam irade eius a principio quo parcer parcer.* Et Prudentius in hymno Epiphani.

*O sola magnarum urbium
Major Bethlehem, cui contingit
Ducem salutis calitus
Incorporatum gignere.
Quem scela, que salutem rotam
Vineas decore ac humores,
Vestigia terris annulat,
Cum carne terrena Deum.*

Porrò quod aliqui apud S. Hieronymum dicunt S. Matthaeum memorem lapsum, ut pro *minima es*, ieripiter *nequam minima es*, impium est dicere: nec enim S. Matthaeus ex se haec ieripit, sed ex dictamine & instinctu Spiritus sancti. Probabilis est Septuag. quod sequi solent Euangelistae, vertit, *nequam minima es*, & eoque lecutorum est S. Matthaeum. Nam ita ex Septuag. legant Theodor. Origen. lib. 1. contra Celsum, Cyprian. 3. Testimon. c. 12. Euseb. lib. 6. Demonst. cap. 15. Ambros. lib. 5. epist. 1. August. lib. 18. de Civit. c. 30. et Biblia Regia. Complut. Vatican. & S. Hieron. in Septuag. legant *minima es*.

Bethlehem urbs vocatur hinc *parvulus masculinus*, non *parvula*. Quare cur? Primò, Janien, in Math. 4. respondet subintelligi *vacuum*, q. d. Et tu Bethlehem, qui *parvulus* vicius: *vicunus* hebr. masculinum vocatus *Yahweh*, vel *Yah* scilicet, vel *Yah* obsec. Alii intelligent populus; ex populo enim Bethlehem natus est Christus. *S. Irael & Iuda* apud Prophetas sumuntur masculini, quia intelligunt *Yahweh*, id est populus. C. Tertio, Ribera cenit *caulan* esse, quod Hebrei per metaphoram urbes vocent homines; unde vocatur *filia Sion, filia Babylonie*, &c. Verum urbes solent comparari feminis, non viris; quia pulchritudo iunct, ornata & pompozit ut matronæ, vel filii splendidi vellet. Cur ergo Bethlehem hic comparatur viri, vel *juveni*, & vocatur *vir*, id est *parvus*? Respondeo, quia religio ad virum Bethlehem, qui urbis Bethlehem conditor fuit, vel princeps, ut iam ostendi. Itaque metonymice loquitur de urbe, in nomine & persona iuri principis; quia eam comparat cum *millibus*, & *principibus* Iuda. Hinc quia Judas vir erat, tribuque Juda à virili robe & imperio celestis, idcirco Bethlehem, quia erat tribus Iuda, inducit quasi juvenem fortem, qui comparetur & certet cum aliis viris iux tribus, puti cum principibus Iuda. q. d. O Bethlehem princeps urbis Bethlehem, nequam minima es in principibus Iuda: quia ex tua urbe Bethlehem, tuique posteris, nascetur Christus. Est metonymia: princeps enim capitulor pro urbe, quam incolit & regit. Similis est illa Virgilii: *Jam proximus ardes Ucaleponis domus*. Hoc exppositio confirmatur Primo, ex Septuag. *aii v. 10. & 7. B. 9. v. 1. Ed. 2. 1. id est, & C. in domo. Bethlehem filii Ephrae.* Ubi articulus *te* masculinus indicat virum Bethlehem, qui nomen dedit urbi Bethlehem. Sic Ninive à Nino conditore vocatur sapientia Ninus. Secundo, ex similis loco Ioseph 14. 15, ubi de Hebron, quia prius vocatur *Carm Arba*, id est civitas Arba gigantum, dicitur: *Adam maximus ibi inter Enacum fatus est*; pro quo Septuag. vertit, *metropolis urbium Enarum* *is*; ubi *Carm Arba* urbs, vocatur *Adam*; id est hominum maximus, id est me tropolis urbium, quas occupabant Enacum sive gigantes, ut vertute Septuag. Quia enim gigantes erant viri magni & bellicosi, hinc pariter urbs & metropolis eorum vocatur nomine *Adam*, & viri, non *genitrix*. Sic hic Bethlehem, quia virilis fuit, & summos viros protulit, nimis virilem Bethlehem, Iesie, Davide,

& praeferuntur Christum, hinc comparatur viro, non feminæ. Hoc estenim quod iubet: *Ex te miles egredietur, qui si dominator in Irael, vir utique non feminis, quem prouide decet a te quasi a viro progeni*. Addit Sanchez, Bethlehem addi epithetum *masculinum*, quia etymo & terminatio est *masculinum*, et significatio sit femininum. Conflature enim ex her. & iacob., id est *domus parvus*, quia Hebrew sunt nomina masculina. Sic *Tolatum*, *Lovanum*, *Leodium*, *gaudavum*, terminatio sunt neutra; *Parisi*, *Burgi*, masculina. Sic *Ovidius Lesbum*, & *Virgil. Abydum usurpat masculinum*. Ovidius 11. Metam.

Et Mitylene tentantur littera Lethi.
Virgil. 1. Georg.

Tonus & ulterius facies tentantur Alydi.

Symbol parvitet & magnitudinem Bethlehem, & puer Bethlehemiticus Chirilli Domini, in se representativus Michaeus: fuit enim ipse re ipsa magnus Propheta, sed nomine parvus. Hebr. enim *Aher*, id est *Micheas*, decurritum & abbreviatum est ex *Micha*, vel *Micahabu*. Unde Pagnini in Nomin. Hebr. cenit Michaeus

B Prophetam qui Achab regi mortem intentavat, ab eo per contemptum vocari *Micha* (sic enim illi in Hebreo 3. Regum 22. 8.) pro *Micahabu*: hoc enim fuit proprium & plenum eius nomen. Simili modo Iudei pro *Iesca* vel *Iescha*, decurrit ad vilipedium & contemptum nostri Chirilli, hebr. scribunt *Ieh*. Si Genes. 33. 16. Ephron, postquam vendidit lepukbrum, vocatur *Ephron*, dempta litera *ra*. Et Ierem. cap. 22. 13. impius rex Jeconias diminuit vocatur *Conias* in Hebreo: sicut Flantri viles homines qui vocantur *Johannes*, decurrit & per contemptum vocant *Hesven*, & *Schabuas*, *Bashuas*; *Antomos*, *Taneu*. Sic & Itali, Hispani, Galli alterque gentes. Hinc *Micha* hebr. idem est *quoniam querit*? idem sic illeciit quod *Murbas*, qui ultimus & postulimus, ideoque minima fuit Apofolorum. *Murbas* enim idem est quod *quoniam quis arta*, id est *quis arta?* Idem significat *qui munda*. Nam *arta*, id est *qua*, cum est *affixus*, ut *hicit*, mutatur in *qua*. Michaeus ergo inter Prophetas fuit, quod Matthaeus inter Apofolos. Scilicet alia quoque horum nominum esse etyma & significata: sed illa ad rem preludent non faciunt.

C. IN MILLIIS IUDÆI. Ex Hebreo & Chaldeo duplex possit esse lensus. Prior, *parvulus*, id est minor, quia ut numerari debetas in millibus Iuda. Posterior, adeo *parvus*, ut non inter civitates illius Iudea que pauce sunt, sed inter millia viculorum & pagorum, qui sunt in Iudea, recensendus sit. its Aries. Verum prior sensus magis convenit hebreo, praeferunt quia per antithesin Bethlehem opponit millibus Iuda. ita S. Hieron. Haymo, Remig. Rupert. Hugo, Lyranus, Dionysij. Clarius & alii.

Nota. Pro *milliis* hebr. est *QD* *QD* *aleph*, quod Primo, nullia significat; Secundo, principes; unde S. Matth. cap. 1. habet: *In principibus Iudea*; Tertio, chilarchias. Juxta primum significandum tenus erit: O Bethlehem, vix parvus es viculus, & minor quam ut inter civitates Iudea magnas & celebres, quia multus civium millibus abundant, caput effera aut computeris; sed illa multitudine si minima, dignitate tamen ex maxima quia gignit Christum. ita S. Hieron & alii cum citati. Luxta secundum sensus erit, q. d. O Bethlehem, parva es, in domina tua spacio tuus spectus, inter principes, feliciter urbes, vel etiam homines Iuda: minima enim es & loco, & proventu principum præteriorum; quia paucos ludi dedilis principes: at nequam minima es inter principes Iuda, si dominatore ex te egreditur, puta *Vilem*, confides. Luxta tertium sensus erit: O Bethlehem, si cives tuos numeres, parva es inter chilarchias Iuda; in tribunum five chilarchiam, qui milie civibus presit, non mereris, sed quod vix milie cives numeres: sed tamen nequam parva es, si Christum ex te nascitur in tueare. Hic enim non tantum est chilarcha; sed omnium Israelitarum, in omnium hominum & angelorum dominus. Nota. Populus Israel a Mole distributus erat in chilarchias, ut patet Exod. 13. 11, sicut modo castra distribuuntur in chilarchias, ut quilibet chilarchus continet mille milites, quibus praefit chilarchus five tribunus. Urbes ergo Israelites distributes erant per chilarchias, id est per cactus & tribus, quarum

quilibet continebat mille cives. Hinc Gedeon Iudie. 6. *Aquod detinens efi particeps efficiens.* Hoc prius illi dromus: hoc apud cordatos & prudentes non multo subtilitas. Ac deinde ostendit non indignum, sed dignus fuisse Verbo hanc sui dimissionem, tum ut homines in iugis delaplos eleverat, tum ut quasi medius imbecilla misericordia ad agrum curasundus deficeret, tum ut nobis optimum ad sublimitatem ter humilissimum ostenderet. Quia propter humilitatem amorem, inquit, se detinet, ut ob peccatum deuoluimus vergentes ferim exi: nisi quis forte ex nomine medicum acerbit, quid ad mortem se inclinet, fortiorque justitiae, ut sancte agnosca: daret: atque cum etiam qui humilitatem & conformatio: effectu per mecum in foream suos demittit, ut prolatum sum: tam iusta legis praescriptum servet. Idem in tentatione Parisiis Verbis, ali, est homo noster, ut sapientem misericordiam domini noscatur, ut ut ex mortali dram efficiat.

Quis sit dominator in Israele? Primo, Iudei apud Lyran per hunc dominatorem accipiunt Ezechias; sed per eum, Ezechias enim naturae est rex in regia urbe, puta in Ierusalem, non in Bethlehem. Adde: jam naturae est Ezechias, cum hunc dominatorem naturitatem pradixit Michras. Sub Ezechia enim habuit hoc oraculum, ut dixi initio capitulo, &c. c. 2.

Secundo, Theodorus Mopifletenus hereticus cum suis discipulis & aileis quos malos habuit, per dominatorem hunc acceperat Zorobabel; sed aque perversum. Nam Zorobabel natus fuit in Babylonie, non in Bethlehem; indeque hebreus dicitus est Zorobabel, quasi **filius 70** **babylonez**, id est **filius**, hoc est filius **Babylonis**. Nam Iochonias in Babylonie genuit Salatiel, Salatiel genuit Zorobabel, Matth. 1. 12, qui post 70 annos captivitatis Iudeorum in Babylonie in iudicium, permittente Cyro, reduxit. Adeo, Zorobabel non fuit dominator, id est rex, in Iudea; multo minus egregius eius fuit die bavaturamatis. Quocirca hanc explicationem cum aliis ejusdem familiis, ut Iudaicam & erroneam damnat Concl. Constantiopol. generali, ordinum quintum, act. 2. & Concl. Roman. sub Virgilio, ut dixi in proemio.

Dico ergo, certum de fide dominatorem hunc esse Christum. ita Orthodoxi omnes Greci, Latini & Hebrei apud Galat. 4. cap. 12, unde & Chaldei, expedit veritatem. **Cx** et curas me prodidit Christus. Sic & olim naicente Christus, rogati Scribi a Magis & Herode, ubi Christus naicetur & responderunt: In Bethlehem Iuda. Sic eis scriptum est per Prophetam (Micheam hoc loco) Et in Betheleme terra Iuda, ne quaquam ministrum ei in principiis: Tunc ex te enim erat dux, qui regar populum meum Israel: Matt. 2. 6. Et rursum. Nonne scriptura dicit: quae ex iudeo David, & de Bethlehem callefio, nra eras David, nra Christus? Iohann. 7. 42. Unde patet communione sensu omnium Synagogae fuisse, & nunc eius Ecclesie, quondam hic locus intelligendus fuit de Christo: natus enim alius Propheta pradixit locum nativitatis Christi fore Bethlehem, nisi Miebas hic.

Addo, quod S. Matthaeus & Lucas Euangeliis, dum referunt hoc Scribarum responsum, de Christo naicente in Bethlehem, illud ipsum approbant; immo ideo referunt, ut doceant implenum fuisse in Christo illud lignum Melies, quod inter Iudeos communum omnium confitentem erait receptum, & quod in Scriptura efficit expellimus, ut solerter adverbit Frane, Suarez p. 2. quazil. 35. dip. 13. 2. 6.

D. Nota. Illustrum hoc oraculum, ex quo Magi cognoverunt locum nativitatis Christi, ipsiusque Christum, dum edictum fuit a Michras sub Ezechia rege, post vastatum Iudeam Samariam, antequam Ierusalem obdileetur a Sennacherib, ut patet in dictis veri. 10. & cap. 3. 10. Edictum & editum ergo sub anno q. vel 10. Ezechia: nam excidium Samariae contigit anno 6. Ezechia, obdile Ierusalem per Sennacherib anno 14. Ezechie: intermedio autem tempore editum est hoc oraculum. Unde lequitur, Michras illud edidisse circa circiter viginti dubios annos post illum Iudeam, in tempore Christi ortu, vaticinante cap. 7. 14. Ecce virgo concepit & parvit filium, & vocabatur nomen eius Emmanuel. Hoc enim editum illius anno 4. Achaz, ut ibidem ostendit: Achaz autem regnavit 16 annis. Hunc successit filius Ezechias, cuius circiter anno 10. fecit vaticinatus est Michras. Quare cum huius hoc iugum oraculum de Christo ediderit anno mundi 2207, anno Christi-

Christum vero anno 742. sequitur Michaeam suum hoc A de Christo in Bethlehem nascituro oraculum edidisse annomandi circa 329. ante Christum vero anno 720. Sub quod tempus floruit Sibylla Erythraea cuius de Chalilis nativitate, iudicio & resurrectione versus recentur. S. Augustinus 18. de Civ. c. 21.

Nota Secundū. Ex Bethlehem prodierunt plures principes & vari illustres. Primus fuit Abessinius iudex, id est princeps, Israeli, qui habuit triginta filios & totum Israhel Iudic. 12. 8. Secundus Elimelech maritus Noeimiquius filio nupis Ruth, & comortuorum nupis Booz, ex quo genuit Obed patrem Iesse; ex quo natus est David, ut patet ex libro Ruth. Tertius David rex, à quo tota familia regum Israhel & Iuda deinceps, utique ad ultimum regem Sedeciam. Fuit ergo Bethlehem totius regni & Davidis eius seminarium, & communis patria: cum per effet eam, quia Regem calorum editura erat, iam ante probare tot hercibus; illaque prudenter, ut tandem vel hominum iudicio digna haec patria censefuerit, quæ extremo virtutis opere edita, aliquod super heros, & homines omnes, puto ipsam. De ilium mundo exhibetur adorandum. Insuper Samuel in Bethlehem Davidem fratrum minimum unxit in regem, 1. Reg. 6. Hinc Bethlehem vocatur *regnum Davidis*. Hinc & Roboam Davidis ex Salomonē nepos Bethlehem influagavit, non vulgo dominis & muriis exadiucauit, a. Paral. 1. 6.

Cur Christus natus in Bethlehem potius, quam Roma, vel Hierosolyma, vel alijs loco nisi voluimus Christus? Resp. Primo, ut Bethlehem demonstraret Christum esse filium Davidis Bethlehemitum, cui à Deo promissus fuerat, ac si prima. proprie ipsum effet verum Messiam. Hanc causam vindicat S. Lucas c. 1. dicens: *Ex quod effet de domo & famula* Secunda. David. Secundo, ut in loco humili nascens, magis ostenderet postquam iustum, quia ad regnum te proxevit, iuxta illud 1. Cor. 1. *In forma mundi eligit Dens, ut confundat fortia, & ignorabunda mundi, &c.* Tertiū, quia Bethlehem erat via in Ierusalem: decuit autem Christum in via, & preprægrediens nasci, quia, ut sit S. Gregorius, per humilitatem quam affligeretur, quasi in alieno aspergatur. Quartū, ut hac sua paupere & humili nativitate meritorum nobis sublimem nativitatem per gratiam & gloriam, celumque locum in calis; atque per ergo factum suum nobis multas mansiones in domo Patri sui prepararet; sicut V. Beda in Luce c. 4.

Tropolo. Cognitio, uti Christus humiliatae & pauperrim elegit & docuit, ut imperium & fastum contutavit ita humili & pauperem patriam praebet Bethlehem, similemque nascendi modum elegit. Vnde S. Leo tert. de Epiph. Quia, nūt, seruus suscepit formam, Bethlehem præcepit nasciatis, Hieronymus passus. Christus præcepit. ergo nascens, ex præcepto qualem è cathedrali, non voce, sed facto concionator et clamat: *Filiu hominum ut quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium?* dicitur a me palatio, opes, delicias, fastum, pompos mundi contumere: *nam vanitas vanitatum sunt, & vanitas vanitas.* Dilicite a me, quia pauper sum, & humili corde: *dilicite cor tuum in celo, ambi opes, & honores celestes.* Sedebat in celo imperii Romani culmine, & throno Augustus, iacebat in humili tabulo Christus: at celior in tabulo Christus, quām in culmine imperii Augustus. Vnde S. Bernard. Ierm. 3. de Nativitat. Aut Christus, inquit, fallitur, aut mundus errat (esseniam diversa ac repugnans docens) sed divinam fallit impossibile est Sapientiam: *cessat ergo mundus, errant omnes regnandi lectatores,* iuxta illud prophetam: *Dixi, Semper habens corde.* Et S. Augustinus 18. de Tempore, qui est de Nativitat. Quidam, ait, *bius nascituratu felida bimaculata est effigie.* Secundū, Bethlehem hebrei significat dominum panis: representans ergo Christum, qui mundi est panis, & manna ex celo decedens. ita S. Hieron. Audi S. Gregorius homili. 8. in Evangel. *Bene in Bethlehem nascitur Christus.* Ipse tñ quoniam qui ait: *Ego sum panis verus, qui de celo decessit.* Item locus in quo Dominus nascitur, dominus panis antea vocatus est: quia futurum erat ut sit per materiam carnis, apparet, quia scilicet mentes internas faceret resipescere. Bethlehem ergo fuit Ephrata, id est frugifera, & totius terra horreum: quia ab eo totius orbis panem, non septem annorum, uti Aegypti à Israhel. Genet. 41. v. 26. & 55. sed vita aeterna, quia est Christus, accepit.

De Homeri natali solo certant septem nobiles Graege urbes, singulare eum sibi civem arrogare conantur: quia ergo gloria Bethlehem, quæ omnium conuenient, & confessione, non orbis deus deus Melians, & puto Deum hominem naturum! in qua Christus in munere prodicens, primo lucem, exultum & solum hoc aspice: utique Bethlehem omnes regias, omnes metropolis, omnia orbis emporis nobilitate, reque ac sanctitate vincit. Longè enim magna sanæ nativitate celebravit Christus quam Ariosto Iustus Itam Stagaram, Catonem, Tukulum, Cicero Iustos Arpinates.

Quocirca Patres maria laudibus, & encomiis Bethlehem celebrant. Hac ad ex Occidente teaxit S. Hieronymus, S. Paulus, S. Euclochium, & innumerous nobilium matronarum ac virorum turmas, quæ Bethlehem Romanorum præulerunt, ibique ad præcepte Christi vivere, & mori delegerunt: quia de causa S. Paula ibidem tria feminaria, quibus ipsa præcerat, monasteria, & unum virorum, cui præcerat S. Hieronymus, exadseruit. Audi S. Hieronymus de S. Paula, in eius vita, Alioq. S. Paula in Bethlehem ingredia, *in specum Salvatoris intrante, cum Bispognum vidit sacram Virginis diversiformem & plenariam in lebe dignaque agnoscere posse, factum, & C. agnus praefixa. Domus fratrum suis illud imploraverat quod in eodem Proprietate seripsum erit, Beatus quæ seminas super aquas, subibus & auras calcant, me audience parabat, tuncrere se cœlis sed infantem panibus sursum, vaginarem in praefixa, Dominum major adorantes, stellam signentem deponer, matrem virginem, antrenium, cibarium, palores nocte venientes, non videntes Verbum quod factum erat, & jam iam Emanuelis regnum principium dedicarent: In principio erat Verbum, & Verbum erat factum est, parvulus intercessus, Herodes secesserat, Ioseph & Mariam fugientes in Egyptum, multoq[ue] gando lacrymas loquebantur: Sabine Bethlehem, dominus panis, in qua maris effile panis, quæ de caelo descendit: *Salve Ephrata regia nocturna,* atque noctis, supra serulatas Dens est. Cetera deinde hoc Michaeum oraculum: *De te quendam Michaeam vanescerem est.* Et ea Bethlehem dominus Ephrata, non minima es in milibus Iudea. Sic multa exigitur, qui sit præceptor Israhel, & regnus eius ab initio ad tempus pars nisi. Tertius, & reliqua fratres eius conseruentur ad fratres Israhel. In eum namque præceptor, qui ante luciferum genuis est, rurus de Patri nativitat oratione excedit acutum. Et tamquam in deo dicitur genito origo permanet, donec ergo parere. Et indec: *Bene David parabat, bene volo facturam dicens: si introireto in tabernaculum domini mei, si ascendendo in celum fratris mei, si dederem omnem aenam meis, & palpes meis dormitionem, & requiem temporibus meis;* donec trecentum annos Dominus, tabernaculum Dei Jacob. Et statim quod desideraret expōnere, acque oculis propinquabat, quem nos omnes cum credimus, utrum venturum est certebarat: Ecce andreas enim in Epiphata, invenimus eum in campo suis: quippe sermo Hebreus, (hebrei enim est vocativus, id est eius maiuscule) ne te docente didicimus Martiam madorem Dominum, hoc est Iacob, sed ipsum, id est avus, significat. Unde loquuntur confidentes: *Intraeius in tabernaculum eius, adorandum in locum ubi pateretur eius.* Et ego multa atque peccata, & dignatione inducis deofigulari præcepte in quo Dominus paternus natus: *erare in spelunca, ut quia virgo puerum Dominum fecit infans!* Hoc regnus mea, quia Dominus me patrustrat: hic habuimus, quoniam Salvator elegit sicut. Parva in lucernam Christi meo, anima mea sibi roget, & C. item mens meam per ipsi. Haec procul unde decessit ad terram Eder, id est gregi, iuxta quam Jacob pavit greges suos, & pastores nocte vigilantes andire merentur: *Gloria in exercitu Deo, & super terram pacis bonum bone voluntatis, dumque servant ueritatem, in certitudine agnum Dei, propter mundum suum uellere, quod in ardore totius terrae celestis ure complutum est.* C. omnis fons, ruis per totius mundi, & extermiatur eorum Egypti lumen in pulibus sugarat. Idem S. Hieron. nomine S. Paulus & Euclochii, S. Macellarus in Bethlehem invitans epiph. 17. *Quofermant, quia vox speluncans in his profundis Salvatoris exponebitur?* Et illud præcepte, in quo infans natus rugit, silentio magis, quam infimo fermore bonorum est. Porfuit late portuere: *qui nō aurata laquearia? nō domus mycerorum panis?* damnatorum labore uisita? *qui in ista palauo opibus præparatorum**

zatorum extrema basilica, ut vale corpusculum hominis
preciosius inambulet; et quasi mundo quidquam posse efi-
fe ornatus, tecla magis sua vestim aperiere, quam calum?
Ecce in terra nostra celorum conditor natus
est: hic in seculis paucis, hoc usus a Postoribus, hoc demon-
strans a felice, hoc adorans a Magis. Ecce hoc post locum
sanctorum est Taurae erupse, que de calo aprius fulminata,
osculat quod Domino difflueret. Et runc comitate Cler-
ico, sum per Silas, et Bebeli, et tanta loca, in quibus Ec-
clesia quasi quodam vulturorum Domini sunt ex cœlio uen-
ita, ad nostram speluncam rediremunt: canentes psalmos,
crebro flebant, indumentis strabimur, et uulnerata pa-
culo Saluatoris in communem decem: Inveni quem qua-
vit anima mea, tenete cum, et non dimicemus illum. Vi-
deundem epist. 18. ad eandem Marcellum.

Potius in Bethlehem mortuus & sepulta est S. Paula
cum ibidem iudeo & religione vixisset viginti annos, cui
S. Hieron. hoc epitaphium posuit:

Scipio quam genuit, Paula sedre parentes.
Gratiorum fidoles, Agamemnonu sculpta proles,
Hoc jaces in rambo, Paulum dixere priores.
Eufobius ergo genitrix, Romana prima senectus:
Tangeram Christi, et Bethlehem rure fructus.

Audi S. Cyprian. tract. de nativitate Christi: Venient in
Bethlehem: quem prædictus Gabriel, invocauit Emmanuel: ciuitatis parva, domus pauperum, supplex exiguus: nulla
domus amicta, nisi reclinatorium in flabelli: mater inse-
mo, filius in praefecto. Tale elegie fabricatio mundi bof-
fatum, huiusmodi fabrum deliciosa facta. Virgines puerperantes.
Panniculis pro puerperis, probilo in ornari regio lacrima con-
geratur: genitrix est oblectatrix, et devotam dilecta joboli
exhibet clientelam: attrahit, amplectitur, jungit oscula,
porrigit manum, torum negetum plumbum handio: nullus
dulus, nullus natura consumelua in puerperio. Pedisque
solitaria familiari non patitur, mansuetorum obsequia
sumptuose senat, et ipsa mensa excludit.

Porro in Bethlehem apparuit stetique stelle appa-
rentes Magis, qui eius indicio ibidem Christum agnoue-
runt, ac ibidem eum adorantes eidem:

Aurum, thura, myrram, resipue, bonumque, Deoque
Dono ferunt,

vt canit Iuvenesc. Quocirca Prudentius in Carm. de
Epiphania ita eandem celebrat:

Ostola magnarum urbium
Major Bethlehem, cœsio angus
Ducem, latus eccliam
Incorporant gignere.
Quae bella, que foliorum
Vincit decor ac lumine,
Venis teatru nuncias,
Cum carne terrestre Deum, &c.

Bethlehem ergo est mundi orans, & orbis metropolis, ut at Nazarens. orat. 19. ac dominus panis, in qua Christus panis est exaltor. Unde meritò ad eam iulpirans S. Chrysost. in easpl. a. Lyc. Os simo si sit, litteres uide
re præcepta illud, in quo jacuit Christus.

Script. S. Hieron. ad Paulinum, Adriani Imper.
Bethlehem profanata, erector ibidem Adonidis simulac-
ro: ut impetr. ubi quondam Christi portavimus negat,
Veneris amissus plangentur. Stetit ibi Adonis per 180.
annos vique ad Constantinum Imp. quando S. Helena
eius mater, cuero Adonide, magnificat ecclesiam in
iper ipsum exfractis, & super ipsius præcepte in

quo Agnus Dei reclinatus est, erexit altare, in quo
idem iugiter Deo offertur ut ibidem pro salute ho-
minum primum mundo illuxerat. Sed & Constantinus
eandem speciem regalibus ornamenti ex auro & argen-
to, atque vario auleis exornavit; haec ut basilica hæc
mundi estet miraculum, nec in ore quippiam ei effet
simile. Nam excellia est admodum & amplissima, cuius to-
ta superior coquaserat quatuor ex marmore columnas
ordinibus, & magnitudine & multitudine admira-
randis confit. Quilibet enim ordo habebat quinqua-
giata columnas, angulari articulo, pretio & lumenta
super ipsas columnas navis Ecclesie eminet opere ver-
miculato, quoq; omnes veteris testamenti historias exhibebat,
ab exordio mundi vique ad Christum, miro arti-
ficio & colorum varietate distincta. Paries tabulis
ex alabastro pretiosissimi sunt incrustati, quarum ea
erat opulentia & pulchritudo, vt Sultanus Aegypti

cas sacrilegi afferre, illico palatium suum in Cayro
exornare conatus sit; sed ingenti serpente miraculoso ex-
parie prodeuntem, tabulaque ipsa mordente deter-
ritus a lecente defluit, quoq; ipsi etiam Turca &
Saraceni reverenter hoc templum frequentant. Pa-
vimentum totum ex marmore. Ad locum autem du-
cendit decessus gradibus, locum vel ipso calo augu-
biorem, & eterna memoria omnibus fideliis vene-
randum. Hic locus tegitur menis marmorea & can-
dida, in qua & Sacrum peragitur. Caterium lapidis
illa pars in qua Christus dicitur natus, & prælapsa pars
in quam fuit reclinatus, non veluntur marmore, sed
nudè patent ad peregrinorum adorationem & oculum.
Lapis, in quem reclinavit Maria, & cui flexis geni-
bus insedit, similitudinem habet Helle. Est autem ro-
ta hæc capella sumptuoso opere ex marmore & auro exornata.
Neque longè à templo abest locus circumscriptus.
Ad Orientem quantum luctus est lapidis, monumenta vi-
funtur Sancti Pauli & Eulochii. Hac & plus Sal-
piacis, Borehardus, & Brolembus & ex in Adrichem.
B in Descript. terra sanctæ. Eadem mihi affirmarunt Ro-
me viiij graves, qui recenter Bethlehem & loca sancta
visitabant.

Merito ergo S. Bernard. ferm. 1. in Vigilia Nativit.
O Bethlehem pars, inquit, sed jam magnificata a Domi-
no. Magnificatur te qui facias est in te pars ex ma-
rino. Quia nobiscritas (je andas) non reverenter prestitum ul-
trodibutum, & situs præceptu gloriam? In uiru fa-
cilius terra jam celebre est nomen tuum, et beatam se di-
cunt omnes generatores, utique gloria diuina de te ex-
cessus. Dei, obique plattus: Quia homo natus est in te,
et ipse fundaverat Alcibiades. Ex a. Gregor. Nazianz.
orat. 28. Dej. epiphany, inquit, revertere, propter quam
in calo ipso deferuntur: et narratur, ut quam natu-
ratus uinculus fulimus est: et parvum utam Bethlehem ho-
nore, quæ in paradise redirent: et præfato, ho-
nore præcepte, qui enim ratione expertes es, Verbo inno-
tu es. Coquos, urbas, pugniorum innum (huiusmodi ad-
metus) et apinas, præcepte Domini tuis: sive mandatis
& Iudeis, sive monandas Esterimque partis. Idem Ar-
tuanus ubi obiectantibus ignobilium patrum & humiliam,
repondet orat. 25. Usus idemque eis amissus esse
Communi, usum eandemque terram et parentes. Per
pulchra baderatam, ex qua sumpsit Iacob, et ad
quam revertentes, nulla iam re-acti auferre possunt. Denso
tristissima mea pars, non nasci, cum secundum coloca-
bor, cum præceptu suspender. Ex artieris: Migne omni-
bus et exercitus viri pars una ejusdem Jerusalim, et in
quam conseruatione uigilant recordamus. Terram autem
ea patria, et hac generatione distinximus, brevis hinc et ca-
dace vita nostra, ac fessa iudicium. Quam enim quaque
territorii sine per tyrannos, sine per calamatissime a me
satur, ea patria dicitur, etiam omnes aque bufores O' ad-
veni sumbi, et quatenuslibet uenit appellatur Iudeam.

Tropol. hanc Bethlehem nobis ob oculos ponamus; nonque in ea eis imaginem, ibique mentis oculis in-
tussemur nascientem Christum, dum in templo nocte
Nativitatis Domini hoc mytherium recolamus: inno-
dum quotidie in incrisco Mithra idem nobis representatur.
Verè enim et laienager scripti nostri Thomas

Theodidacis lib. 4. de imitatione Christi. a. Ita ma-
dram, nostrum, et secundum sibi uiders debet cum cele-
bras, aut Meliam andas, et si secundum de Christis primam in
uictori Virginis descendens, bumen facias ejus; aut in cruce
pendens, per fonsit dominum patrem tuum et moreretur.

Templum ergo representat Bethlehem, altare præ-
cipuum, hinc Christum nascientem, corporale patens
& faciens, Deiparam iacerdos, Ioseph & pastores Chri-
stiani affantes. Ita fecit S. Franciscus, mira devotione

in typica iux Bethlehem & præcepit diffusivans cum par-
vulo de Bethlehem. Audi S. Bonavent. in Vita eius S. Fran-
c. 10. Contra autem anno tertio ante obitum suum, et
memoriam matutinam in pueris Iesu, ad denotem exultau-
dam apud castrum Graci dipesaret agere cum quanto ma-
teri sollicitate uates. Ne vero bus teutonis pollet adver-
sus. Summo Pontifici petra et obtemperante fœci pre-
parari præceptum, appositorum nam, beneum et ejusnam
ad locum adducit. Adducantur Fratres, aduenient popu-
li; et perfumant illas voces, et venerabilis illa vox impul-
sibus

Tropol.
templum
sicut flabu-
lum, al-
tere pra-
sepe Ctri.
Ris.

Exempl.

Commentaria in Micheam Prophetam. Cap. V.

323

subi capitulo; *C*laris, laudibusque honoris *C*onsorti, *C*A qua nimis ab initio mundi in Iumbis Ad*x* censuitur, & quod natu*s* est. Ex adverso melius aliter *in* *ab*x** *in*, accipiunt temporalem Christi apparitionem, non tantum qua apparet in carne, sed etiam qua viuis est patribus, quibus premisili*s* est; & Propheta, per quorum iura ipse, ut ipse Verbum Dei, locuta est sed per *ad dubius ascensionis*, accipiunt eternam eiusdem a Patri generationem.

Tertius.

*T*erti*s*, alii ha*e* accipiunt de sola eterna Christi *in* Patri emanatione & nativitate. Hoc expositio*n* est certa, & communis Patrum & Doctorum, ideoque amplectenda. Probatur Primo, quia de temporali Christi nativitate paulo ante dixit Propheta: *Ex te (Bethlehem) multi egrediesur*, qui se dominare in Israeli ergo*rum* addit: *Et egressus eius ab initio a dubius aeternitate*, agit de eterna: q. d. Christus egredietur & nascitur in Bethlehem; at, ne paces eum tantum hominem fore, inquit prim*o* egressur*m*, cum bono aperte*b* in Bethlehem, addo*c*, & dic*d* iam ante ab aeterno eum egressum esse ex Patre, eum ab eo genitus est Deus, B. Patri co*v*er*s* & co*in*substantialis. Cur enim tempore*m* egredie*n* regnare*h* Propheta, cum tam clare eam satis expelleret?

*S*ecund*o*, *w* *a* *dubius aeternitate*, plane significat hic de eterna Christi generatione *ag*s**, non de temporali, Dic*s*, Hebr. *est a deo* *ο* *τινας οι* *απόλετος*, id est *Ιακωβος*, *τινας*: *νον γνωμην* *ουνας*, *δος* *σωτηρας* *γινεται*; *γιατης* *νον γνωμην* *ουνας*, *τινας* *πατερος*, *τινας* *εχει* *επιτηδειον* *την* *τοπον* *την* *τιμην*; *Bethlehem* *από* *την* *τιμην*, *διαγνωστης* *της* *Διανοιας*, *τι* *τανα* *κοινωνιας* *νον* *δεινεται*. *S*ed prouide *Iudea* *a* *καθιτανωμα*, *το* *καθισμα* *της* *Διανοιας* *της* *Χριστου* *απεπτει*.

*E*GRESSUS EIU*s* AB INITIO A DIESBIS AETERNITATI⁴ *E*gressus nam*er* pluralis, Hebr. *ειναι εις* *ΑΙΓΑΛΕΩΝ* *μοναστηριον*, id est egressus. *Unde* Septuag. *εργαστη*, *εργαστη*, *Vatabli* *emanationes eius*; *Rurum pro ab initio a dubius aeternitate*, Hebr. & Septuag. habent, *ab initio a dubius aeternitate*. *Hinc* triplic*is* est ha*e* interpretatio explicatio, iuxta triplum Christi egressionem. *P*rima enim, *ab* *temporalis*; *Secunda*, *ab* *eterna*; *Tertia* *partim* *temporalis*, *partim* *eterna*.

*C*ontra. *P*rimo ergo Rabbinis recitationes, qui negant Christi aeternitatem & divinitatem, egressiones has se expou*n*te*s*, q. d. Christus non tantum egredietur cum nascitur in Bethlehem, sed iam inde a Davide, ab Abram*h*, in*o* Adam egressus, & quod natu*s* est cum quis ex descendit, & in eorum lumbi ac virtute generativa latebat & continebat; quomodo Apollo*s* Hebr. 7, p. a*it* Levi *ανεκώπια* *νασιν* *ερε* *τε* *δεκατοντα*, *είναι* *τοις* *λυμβοῖς* *αράβων*; *T*unc quia con*q* diu*s* suos premissi qui populum in*u*num Israeli in cultu *Δαι* eruer*te* & contine*n*ter*te*, eumque contra hostes infideles reser*te* & propagauer*te*. *Huc* accedit exp*o*st*o* S. Cyrilli, qui egressiones in plurali dici cenie*t*, quia Christus homo, his egressus est. *P*rimo, *ειναι* *venit* *in* *mundum* *per* *incarnationem*. *S*ecundo, *ειναι* *post mortem* *in* *mundu*m** *egressus* *est*, & *ascendit* *in* *celum*, utrano*rum* significat ipse Joh*an*. 16, 18. *E*x*o* *Patrem*, *ο* *νενομησαν* *μανδρα*, *Ο* *φύσιο* *ο* *πατρος* *από* *πατρα*: utrano*rum* est *a* *dubius aeternitate*, quia utrano*rum* ab aeterno decreto & predestinatione est a Deo. *H*uc pertinet aliorum explicatio, qui per egressiones, accipiunt varias Christi hominis expeditiones & excusiones, quasi contra diabolum pro latu*to* hominum iace*nt*. *P*rima fuit, quia humanitatem nostram indu*it*. *S*econda, quia Magos & pastores ad se trax*er* & conver*te*rit. *T*ertia, quia peragans ludizam & Galliram, multos in corpore & anima salvau*it*. *Quarta*, quia in erucem pro redemp*tor*io*n* hominum ascendit. *Quinta*, quia relinquit ad vitam reddit*us*, mortuusque de*scriptu*it. *Sexta*, quia ascendens in celum illud nobis patet*er*, indeque misit Spiritum sanctum. *H*ec omnes expeditiones fuerunt *a* *dubius aeternitate*, quia ab aeterno decreto.

*S*ecund*o*. *S*ecundo, Ari*s* & Castro hic, quibus favet Sanct*e*. Hieronym. ac R. Haccados apud Galat lib. 4, cap. 13, per egressiones h*ab*, accipiunt duas Christi nativitates; *putat* *temporalem* *ex* Virgine in Bethlehem & *eternam* *ex* Deo Patre in *caelis*. *Unde* R. Haccados *p*er *v* *ab initio*, id est ab aeterno, *putat* *notari* *eternam* Christi generationem; *sed per v* *a* *dubius aeterni*, *temporalem* &

Quarta, *qui* *interpretatur* *Patres* & *Orthodoxi* *pa*ff*o*ro*s*, *I*bedor, Haymo, *K*enig, *R*upert, *A*lbert, *H*ugo, *L*yran, *D*ionys, *C*larus, *V*atibus, *R*ober*s* *h*ic, *C*yril**h**, *contra Nestorium*, *Chrysostom*, *in lib.* *Quod Contra suos*, *Origenes* *libr.* *contra Celsum*, *Euseb. lib. 2. Democrit. exp. 2. S. Athanasius*, & *ali*s* pa*ff*o*ti *contra Ariasios*.

*D*icit*s*, *S*ide *lola* *eterna* *emanatione* & *generatione* *Christi*

Christi hic agitur; cur ergo Propheta eam vocat *egregias*? *tamen superans*; membra admodum erat, & quid vel exitus in plurali? Responde. Primo, Riberia, cauila esse quod Hebrei solent res maximas & præstansimmas compellere pluribus, ut res magnitudinem & præstansimmas significent, quod, licet una sit, equi possunt tamen pluribus. Sic Deum vocant *alios* in plurali; sed *ad nos*, id est domini, significare Dominum; sic elephas vocatur hebreorum, id est bestiarum quidem mole sua & robuste habens, quod supererit. Quia ergo nativitas eterna Christi maxima est & divina, omnesque creaturas nativitates eminentes continet; hinc ab Hebreis vocatur *egregius*, id est nativitates, in plurali. Secundo, aliam causam dat Vatabil. *Piatatis*, inquit, natura, quia Christus semper procedit a *Paru* *magistris*, & precessit, heros, bethel & *alem*, q. d. *Christus* erit *versus homines*, *versus Deum*, & *coeteris* *Parti*: quia ergo niger ab eterno Christus è Patri gignitur, hinc eius generatio vocatur generationem quilibet instanti generatur, & omnibus generationibus creaturam coexistit: beatissimis emanationem vocamus seutoriginis, quis jugular aquam featurit. Hinc pater eternitas, & consequenter vera deitas Christi. Negabant ultramque Ariani, quorum telle Sancti Athanasii multa in locis, hoc erat axioma: *Erat aliquando tempus velduratio*, quando non erat Christus. Respondet Franciscus David: novorum Ariannorum horragit, in disputo Albana, in aliis diei tertio, *Vocabulum*, inquit, *Dubius, addidit, explicat mentem Prophetae*. *Diversum rite corporum*, quando creaturae effunduntur. Ita ultra primi dies dicitur aeterni, propter consonum successivum: *scutum sapientia Scriptura loquuntur*. & idem cum facili rite quoque fit de Christi futuro promissio, dicitur *sugit egregius eius a diebus aeternitatis*. Verum oblat, quod licet in eternum in Scriptura signifiet aliquando longus tempus constitutum, non infinitum; tamen aeternitas, & Hebr. *Omnis aleph*, non est unum **בְּנֵי מִקְדָּשׁ** mukedem, semper immensum durationem significat. Secundo, *egregius ens non est promissio de eo nascitum*, sed nativitas eius, ut cum dicitur hic: *Ex te mihi egredior* (id est nascitur) *dux*; aliud enim est egredi hominem, aliud egredi verbum vel sermonem: illud significat nasci, hoc propheteare & promittere. Nec oblat quod vocetur dies aeternitas, dies enim hic positus pro duratione, ut cum Daniel 7. 9. Deus pater vocatur *antiquus diuum*, ne efficiatur.

Dices, Quomodo ergo sit: *Egregius eius ab initio?* Aeternitas enim non habet initium. Relip. Sapiet. *ioannis* vocat id quod erat ante tempora, hoc autem erat aeternitas. Unde explicans subdit: *A diebus aeternitatis*. Iequitum enim accommode ad conceptum hominum, qui cum volume dicere aliquod fuisse ab interno, dicunt illud fuisse ante omnia, ab initio. Sic Proverb. 8. ait Sapiencia aeterna: *Dominus perdidit me ab initio tuorum saeculorum, antevnum quidam fecerit, a principio*. Ex Ecclesiast. cap. 24. 14. ait aeterna Dei Sapientia: *Ab initio, & ante saecula creata sum, id est ab aeterno*. Sic & Iacob 43. 13. ait Deus: *Ab initio egisti*, q. d. Ab eterno ego sum, qui sum. Perro hanc Michaei sententiam, *Eregeris natus a diebus aeternitatis*, sic clare per triplementem lenitatem explicat S. Iohann. c. 1. *Io principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*, q. d. Ab aeterno & c. in ita dicunt, a principio aeternitatis, Verbum egregium & genitum est à mente Patris; & proinde erat apud eum, & in eius mente, ac con sequenter ipsum erat Deus: quis quidquid est in mente Dei & in Deo, est Deus. Hinc & Christus à Iudeo rogatus quod est, respondit: *Principium, qd. ex iugos vestris*, Iohann. 3. 13. gracie *ut ipx 12*, q. d. Ego ione ante Abraham a principio, id est ab eterno; Deus deo, qui & idipsum vobis proloquer. Idemque Apocal. 1. 4. ait: *Ego am & C. & incepimus C. finis*.

Præclarus Nazianzenus: *Deus C. erat semper, & est, & erit; & vel, ut rectius loquaris, semper est*. Nam Erat & Erat nra temporis finis, quia natura /egemna fuit: ille autem semper est, atque hoc modo /egemna nominatur, cum ea mente /legi eratcula dedit. Universum enim id quod est, in se complectitur, nec principium habens, nec finem habentem, velut palagi quoddam effusus immensum C. aeternitatem, omnem rite tempore, cum natura cog-

peretque de percolare, noua res quaeque ipsa fuit, sed quae ipsa erat: alio ex aliо collecta specie ad unum quodam veritatem simularum: primumnam reuecens effigiem, & C. prouincias intellectu percepit, etiamque fuga proprieta: rautum percepit, non nisi partem, tamque à vicino labore purgatam cultu stram, quantum exteriorum artem fulguris exterius manente confidit. Hic autem mea quidam sententia aeternus fit, ut quatenus comprehendit post & ras seminas ad te tebas (quoniam enim perspicere omnino negatur, id nec porum peras quaque, nec affeconatur,) quatenus autem est que. capi non potest, admirationem vel excedere, argu ex ipsa admirante velut mensuram expetatur, appetitus purget & purgans autem divinitus efficiat, talius que cum redditi fuit & cum iam velut cum amicis interibus confringendis habeat (nemo haec audiret a me dictum videris posse) *Deus dicit annus C. regnum*, ac tantum fortasse, quantum jam est quippe nostri natus, regnus.

A O L I A S A T E R N I T A T I S] Id est ab omni aeternitate. Est caecachrus: aeternitas enim proprietas cum in duratione constans, indivisibilis, tota similit, ideoque ab intrinseco carens successione, principio & fine; idcirco non dividitur per dies, mentes & annos, qui illius successivit coexistunt: hinc ab hominibus, qui omnia sua mensurant per differentes sua temporis, dantur terminati dies, mentes & anni. Sic dicitur psalm. 96. 6. *Cogitans dicas antiquos, & annos aeternos in mente habens*. Si in officio divino tempore Pascali de Martyribus canimus: *Lux perpetua incolit sancta tua Domine, & aeternitas temporum*, quod deluptum est exhib. 4. Et dñe caput. 2. 15. ubi sedicitur: *Parati estote ad prematur regi, quia lux perpetua lucet vos per aeternitatem temporis. Fugite sombras mortis, &c.* Sicut enim mensurans aeternitatem Dei magnitudinem, qui ut aeternitatem non quaqueverum super celos io innominum diffunditur, colligit in punctum; ut non minus habet in puncto loci, quem in spacio infinito: ita aeternitas durationem, & quasi a statim Dei, qui infinito tempore coextenditur, colligit in momentum: ita ut totam pollicitur in instanti, linea in punto. Sicut enim lo habet innominens ad punctum loci, ita aeternitas lo habet ad punctum temporis. Dicit ergo Michaeus Christum in tempore nasciturum in Bethlehem, eti aeternam s-ideoque Deum. q. d. Ideo Christus nascetur in nostro tempore, ut nobis communiceat suam aeternitatem: id est fieri homo, ut nobis communiceat suam aeternitatem, non facile Deum. Ait enarrat: *Ego dixi, Du filius, C. filii Excelsi annus*, psalm. 8. 6. Unde Sancti Gregor. horn. 8. in Evangel. Quod, ait, est quod nasciturus Dominus mundus desideratur, nisi hoc quod aperiatur monstratur, quia illi apparetur in carne, qui etiam suis adsereretur in aeternitate: quod contra de reprobis per Prophetam dicitur: *De autur de libro aeternitatem, & ramulis non forfatur*. Ideo ergo Christus natus est tempori, ut non vivat aeternitas: aetio egregius est in diebus aeternitatis ad dies temporis, ne nos à tempore regredieremus ad dies aeternitatis.

Nota. Duratio est triplex, tempus, eternitas, aeternitas: tempus habet iugum finem, aqued ac principium: triplex. avum habet principium, sed caret fine: aeternitas nec habet finem, nec principium. Rurum sicut annus, est ut ruricula mensura vite angelorum, & tempus vite hominum: aeternitas est extrinseca mensura vite & existentie duravit, ac con sequenter generationis Verbi, & spirationis Sp. Ianci, ut docet D. Thom. i. p. quæst. 10. art. 4. & Ioh. P. Salis. Origo & quasi ratio aeternitatis est immutabilitas Dei. Unde Sancti Augustini: *L. de Naturâ boni aduersus Manich. c. 30. Ita inquit, vera est aeternitas quae est vera immortalis: hoc est aliud nomen immortabilitatis, quam juventus Deus habet*. Et mox: *Causa fuit immortalis, ista est vera aeternitas*. Idem l. 14. de Trinit. c. 14. In quantum enim, aliud mutabiles sumus, in aeternis ab aeternitate distamus. Et inlerius: *Vera autem immortalis est, vera incorruptionis: vera incommunicabilis, & ipsa est aeternitas*. Ex S. Dionysii de Divina nom. c. 9. Idem vero, inquit, *in permanet in aeternitate aeternum, est aeternitas, & in se ipso, non manet: semper secundum eadem*, codicem habeat modo. Ex Platies plal. 101. *In aeternum uero iste es, & aeternus non deficiens*. Porro aeternitatem S. Anselmus ita definiet in Mediol. e. 24. *Vera aeternitas est interminabilis ei-*

sa, sicut simul existens. Et Richard. Victor. lib. 2. de Trinitate cap. 4. Quid aliud si eternitas, quam diu stirps fuit in se & non omnia mortalitatem ali: *Alternitas est diu stirps immortalis.* Optime Boetius lib. 7. de Confusione profane. *Alternitas est immortalis vita vita finalis & perfecta perficere.* Hinc eternitas ambi omnia tempora & temporalia, sicutumque est fons & origo. Audi S. Dionysius de Divinis nominibus. c. 10. *Adspicere dicens Deus predicator, quod ipsi sunt omnia & saeculum & tempus & eundem, & anno formular, & tempus.* Idem cap. 1. Epist. ad Corin. qd principium & mensura eternum & temporum. Ex dictis sequitur alternitatem esse propriam diuinatatem Dei; sicut Patri, & Filii, & Spiritus sancti: angelos autem & ho- mines participare can per suam aeternitatem, qui habent principium, & non finem. Nam per eum in aeternum vi- vente, frumentum Deo, eruntque beat: licet vulgus per cata- chresi, hanc aeternitatem vocet quoque aeternitatem, & felicitate eternam & participatione: quia Deus erunt beatissimi, quidam Deus erunt beatissimi quidam. Dicitur Deus, quando datus estis mortales. O eternitas, quanta es! quia immensa: quia pretiosa: quia bella tibi: quem tu raro veritas in mentibus hominum: quia paucis te, tuumque pondus afflant: nulli te penetrant, nonc posse- derant. Sepie oren S. Gregor. lib. 6. epist. 1. go. *Sedem, sit, quatinus, illa diligenter quae fuit sine habitatione.* & aeternis mala pretermissa, illa clementia tua quae a reprobus fuit sine sole. venient. Et Cicer. Tufil. qd, ingrat, ut videtur me- gante in rebus humanis, cui eternitas annis resurgere mundi osta haugientur. Et S. Antonius discipulus suis hoc axio- ma tradebat: *Hoc, sit, se primum constitui in communi mundi, nullum in aeternis propriae vigore losificari: sed quasi in expiacione angustie summa debet quod operari, praeforatum cum hu- mano vita spatio eternitas temperata, brevissima fuit.* Pra- milia vita sumptuosa vili preciis comparatur. *Scriptum est enim, Dies vix nigra septuaginta ann: quando ergo adiungit- ur ad centum annos Leborans in Deo spera uiuimus, nos pe- ri tempore regnorum suorum in futuris: sed pro annis, omnium solis/centuriorum regna tribuum: non terram hereditatis, sed celum, ita S. Athanas. in Vita S. Anton.*

PROFER HOC DABITOS USQUE AD TEM-
FUS, IN QO FARTURIENS FARIET] Td debet
duplicit, imo concurrit accipi potest. Primo, debet, i.e. debet
et holi gladio, similius tribulationis qd. Obsecet eos ho-
mibus, & calamitatis finis eos qd. Secundo, scitis, id est conseruant eos in vita, ut hi huic in terra ua. Jam
varii variis hoc exponunt. Punctum difficultatis confite
in eo, quidnam vocaret ipsum, in quo parturient paries. Primo, aliqui esti. carent tempus librationis & captivitate Babylonica, & libertatis sub Cyro. q. d. Qa latrones de quibus v. 1. hoc esti tyranni & pradesi Aeschi qd. Chal-
dei, Israelem ob ejus faculae attingit, ut & captivitatem, binc Dei debet, id est, p. m. reos & latrones graffari atque
ad Cyrum, quandoem laxante captivitatem. Syn goga
parturient paries, id est, per gaudio & festinatione produ-
cit & adunat in urbem ingentem fuerum filiorum & ci-
vium, cum jubilo in Babylonem in Iustam redirentur. Verum
hic nulla Babylonis sedis est mentio, sed tantum Chaldei:
Christiani enim & praeceperato & i. c. quae omnia spectant.

Secundum, alii distinguunt tempus parturientum, à
tempore parturi, tempus parturientis Synagogae, carent effe-
tum, quo peperit Chaldei, i.e. ipsa parturient, quo
crucifixus affixa & oppressi, id est Tito & Romanis qd. Pro-
prietate, hoc occurrit esti Chaldei, inquit Ruperti auctor,
eo Deus debet permanere Synagogam & Judaeos, uique ad
tempus quo parturit Chaldei Salvator, & nos per Titum
cum eis affligit, ut crucifixus quasi parturient, & in hac do-
lorum parturientem emeretur & expiraret. Unde Chaldei ver-
tit, *propeores tradidisse Judaei Romanis, quando parturient
paries.* Idem Chaldei, sic explicat illud Illeg. 6. 7. *Anspicere
parturientem, peperit & anticipata venient paries, peperit magis-
dam, q. d. anticipata venient ut angustia, & laboribus; & assi-
quaque venient ut dolor paries, reuelabatur rex Moyses q. d.* Antecepsum venient Tura angustias Judaeos, venient & nascen-
tur Christiani Salvator. Sic & veteres Hebrei apud Gant. 1.
q. c. 11. Quo & S. Hieron. sic expicit: statim judaismus
donec Ecclesia pariet filios Chaldei; donec scilicet gentili-
tas, qui ante steriles fuerat, credens in Chaldeum multas
Cora. in Proph. Mis. xv. l.

A ad eum convertat, qui in locum Iudeorum, quasi populus & filii Dei succedit.

Tertio, alii accipiunt tempus Ecclesiae nascens, quando ipsa multos filios peperit Deo & Christi, iuxta oracula Iudei cap. 54. q. d. Propter hoc, quia iacuit ex Israel & Iudei nasciturus est Christus in Bethlehem, idcirco Deus dicit, id est finis eos in Iudea vivere, ac diceret ultionem meum mortis, huc est, destrunctionem Iudeam per Titum, aliquatenus; donec scilicet Ecclesia Christi na-
tus multus est Iudei filios pariet Chaldei; id est donec ipsa crevit & confortatur, ut scilicet conservare & impiger posset per omnes gentes: quo factu Iudeam & Iudeos per Titum evenerit, ita Lysias, Vatibi. & Dionysi.

Quarto & genuino: *tempus quo parturient,* vel, ut heba-
eft *parturient paries* ad tempus quo Desipsa peperit Chaldeum
in Bethlehem: illa enim vocut patiens & mater aerono-
malitatis; quia parturienti juxta nobilitatissimum ideoque calo &
ter: & opatissimum. & hoc significat illa genitatu parturienti
vel, ut Noller vertit, *parturientem paries.* id enim parturientia
non significat dolorem, sed vehemens detrahendum &
gaudium & accelerationem parturientis ut dixi in illo legi 6. 7.
Anspicere parturientem peperit. ad ille enim more suo lo-
ludit hic Machab. S. natus ergo est q. d. Propter hoc, quia
scilicet in Bethlehem nasciturus Christus, quem Deus de-
crevit & fecerat laetitiam & domo aetorum Israelis, idcirco
co dabo eis, id est, permittam Israelem & Iudeos diligere
Affyli, Chaldeos & Graciam; donec Desipsa pariet Chal-
deum, hunc enim erit redemptor de salvator Iudea omnium
que genitum, si S. Hier. Haymo, Remig. Hugo hug. &
Euseb. lib. 7. Demandat, c. a. Huc pertinet aliquum expositi-
o, que taliter est: dorabit luciferae Synagoga afflictio, &
captivitas Babylonica, Graeca & Romana: denec ipsa par-
iet Chaldei, eum ab omni terribus eam liberabit. Nota.
Script. de Israel, quasi de populo lolet: nonne singulariter,
qua populus collectivus est unus & singularis: nonne pluraliter,
qua in populo plures sunt homines & capita, ita & huc Mithras Rurum de Israel nunc loquitur
masculine, quasi de populo: nunc femininum quasi de Ecclesia
& Synagog. Unde aut: *Parturient paries* ut qd. sit mater.

Symbolum, sicut et qd. Propter hoc, quidie i. e. et Deus
et. t. s. Chaldei ut belli, hem nascitum, effe est taliter
remundus, id est, id est, fieri Israel ubi legi affligit,
ut ipse cognoscit ex lege tum peccatum, tum legis ini-
timatum ad toll. idem peccatum, & ad latitudinem concepientem
et am. in Israel idem agnoscens, magnis votis cooptae
Christum, eisque gratiam, que concupiscitum dom. &
peccatum abile t. id. o. enim diffidit Deus Chaldeum per
quatuor annos mille, utique ad Virginem parturientem e.
tum maudi ag. or. erit iste an mar peccata & vulnera quae
est in natura & in genitatem tempore in. antet medie um, post
Chaldeum, requiri potest docet Apollinus Rom. 10. 20. qd. it.
quoniam S. Hier. Theod. Rem. hug. Hugo & ali.

Allig. Anspicere net Chaldei, inquit, Israelem, id est Ec-
clesiam sibi, p. a. Apollolos & oncipulos, aliquando que à
Judeo affl. glotonem ipsa qualis & partu egredi in ea. Po-
tius, Spurius sancti & borem adv. ortu, ut nomio & var-
bus aduersa, & diffundere possit per omnes gentes.

ET ELLIQUA FRATUM & IUNI CONVER-
TENTUR AD FILIOS ISRAEL] Sive, i. e. car. domi-
natoris Israel, nascitur in Bethlehem, potest Christi: q. d.
Re iugurta, id est pauci Iudeorum, qui sunt fratres Christi,
eundem carnem, convertentur ad filios Israel, id est, ad
Patriarchas & Prophetas & sacerdos Patriarchatum & Pro-
phetatum in Chaldeum fid. in pietatem, & tandem am-
pliante & amplitudine iusta illud psalm 44. 7. *Pro pa-
ribus nati sunt illi filii.* Aut filii Israel, tunc Apolloli, q. d.
Quando Ecclesia parturient paries Chaldeum & Apollo-
lus, tunc fratres Chaldei, potest Judaei e captivitate reliqui, &
convertentur ad filios Israel, id est Apollolos, conuenientem
de fidelium certu aggregabuntur. Anagoget, q. d. In hoc mo-
dum cum picciolo Geotum intraverit in Ecclesiam, tunc
relicqui Iudeorum per Eliam & Henoch convertentur,
tuncque omnis Israel filius feticius S. Hier. Haymo, Remig.
& Hugo. illis enim (qui interpretantur Deo Dominus) con-
venient paries ad filios, & con filiorum ad paries, & noxiis
populis iniquas atque, ut veri filii Abraham applicentur,
cum in eum redirent, quae uidebant Abraham & Iacobus qd. S. Hieron.

ET STABIT] feliciter dominator Israel, potest Chri-
stus

flus natus in Bethlehem, ex parente Virgine Deipara de A
qua v. i. &c. ad paltores qui dum gregem pacunt,
stant immixti iure force, huc beatoe pallorali; tunc ut oves
omnes per oculis habeant, videant ne que abierit, vel à
gregie leperatum ut circumsulet, num quia ex parte
lepus, velletia seta, in gregem incurvatur adveniensq. Pa-
tri in modo Christum, quoniam puer fidelium, in semper aderit,
os circumspicit, pascet, protegetque ab omni damnorum
hostiisque incuria, ita S. Hier. Remig. Hugo & Vatabil.
Hoc est quod Chrestus promisit, ecce ego vobis sum, frater de
noster dñe, usque ad consummationem saeculi, Matth. xii. 20.
Nota. Vox *flos*, significat Christi palloris oriturq; Primò
cuzam & prouinciam Eccl. flos; secundò, virginem in ea
pacientem, tertio, constantiam. Unde Vatabil. recte sic expo-
nit, *flos* & *pafos* id est perpetuo pascit fideles, & perpe-
regrinat in Ecclie. Non enim transibit alia ex tui transibit
ad Iudeam Gentilium fugient cum fidelibus filiis & moenibus.

Anagogicæ, q. d. Christus post resurrectionem conferret in calum, iisque statim à deo xii. Patrum, quasi triumphantos & dominatorum, ut Ecclesiæ reges, patriarchæ & prophætæ. Quæcunq; S. Stephanus in agone martyrii cum Iudeis deterrans: Ecce inquit, uiles tales apertis, & pliis humeris Ramens à deo xii. Del. Actas v. 11. Ita Ruper, unde leuissim:

PASCET IN FORTITUDINE DOMINI q. d.
Christus pastor reges fideles, qui natus fuit, fortitudine
non humana, sed divina; tunc incrata, quam ut Dei Filius
a Deo Patre unam canemque cum eo acceptum, quem creata,
quoniam ut homo. **Deo communicatum participat**, qui fet
ut nolla lupa vel ferre illi pravulare, aut gregem ejus detri-
ve vel dilipere queat; **qui certi illas ad vitam æternam**
perducet, **justa illud quod apostolus dicit**: *Oves meæ vobis meam
audirem, &c. & non rapies eis quisquam de manu mea.* **Pater**
mensus quod dedit misericordiam omnibus eis, & non petiunt reperi-
re de manu Patrii nisi Ego & Pater domini sumus. **Ioannis 10. 37.**

IN SUBLIMITATE NOMINI DOMINI DEI
SUI Id sublimiter, potenter & magnificè punit Christus suos hæcles propter decet majestatem nominis divini,
quod ipse in pascendo ubique praefixeret, ut probet se esse Deum, & a Deo Patri munificèt inquam, sublimiter &
gloriòsè, quasi in ea te gloria nominis & honoris sui divi-
nus ageretur, ut omnes videntes Christi regnum illustrè,
quoniam eminenter patitur oves suæ, laudent & celebent magna-
ficèm Dei nomen, qd. Guberabat Christus Ecclesiam
quasi pastor, cum ea potesta & gloria, qualis & quanta de-
bet eum, qui de nomine Patris aeterni appellatur Patis ex-
territus Legionis, jmd. Filius. Hoc est quid ad Iohannes c. 14.
Yadum gloriam eius, gloriam quod assignemus a Pastore, id est,
quod debetur unigenitum Dei filium. Et huiusmodi, t. 1.
Panem in superba faciem: ubi pri superba, hebit
eis eadem via dicitur, quam Interpres hoc loco sublimi-
tatem virtutis. Porro ista sublimiter patitur Christus, nos
dando ei cum sublimem Evangelii doctrinam, imm
gratiam potensem, quæcumque a patribus habuerunt Martyres
ad lugendos ictus, gladios, feras, amatoria tormenta;
cum protectione certam & com iuuentu militari flua-
nenda & inaudita, qualia fecit Christus & apostoli.

Nota. *Amen Deo* qui Christus fuos pacif, varia significat. Nam Primo, *amen* Det ei honor, fama & gloria Det, ut jam dixi. Secundo, *amen* Det significat potestam & open Det. Si Christus pro filiis orans Ioh 7, 5. s. ait *Pater serva eos in nomine meo*, id est, tua virtute & potentia. Tertio, *amen* significat profectum & invocatum non minus q.d. Christus pacif fides sublimata, quia profitebitur ei facere in nomine Patri su, quon profitetur, praedicabit & invocabit. Quartu, *amen* Det si ipse Deus metonymice sic dicatur fidelitate, laudare, eulogare, bene nominare Det, id est ipsum Deum. Sic Christus Iulii Apostoli baptizante fideles in nomine Patri, & Filii, & Spiritus sancti, hoc est, in deo, professione & invocatione unitatis & sanctitudinis Trinitatis q.d. In nomine dei invocato & appellato nomine, & per consequens persona, divinitatem, virtutem, auxilio, energiam & gratia Passie, & Filii, & Spiritus sancti. M. M. M.

ST C O N V E R T E N T U R J q. d. Christus per se & A-
papolos p[ro]fessio[n]e, id est doceat & instruens homines, con-
vertet eos ad Ie., & ad Deum. Legit: Interpretati & Chalda.
CONV[er]T[er]E, id est *conseruare*; alius alii pupilli cum Se-
pius & Symmach, legunt **C**ONV[er]T[er]E, id est fidebant,
manebant, habebant quiete & pacificis; quia fideientes do-

Amenis pace, ut assiduat ad cap. 4. 4. *Sedile vir fidelis viensem
fuerit, & fuisse fuisse fuerit, q.d. Sub Christi patrone & rege,
fideles ad eum conseruari vivente in iustitia pace.* ita S. Hier.
Lyras. Paginae. Variabilis. B. 210.

Quia nunc magnificabitur) Christus pectorum lumen, ut nunc significat tempus praesens non magnificatio Christi sed Christo cuius conatus agit, qd. Videat mali omnis spiritus, inquit Abraham videre diem illuminationis, quia Christus ex Virgine natus pateret fidem magnitudinem. Unde admittans et exultans nomen, scilicet patrem, pacem et regnum Christi: Magnificabatur Christus et nomen Dei, sicut et terminus terra. ut nunc non carolet sed effundat et lequelam significat, qd. Unde sequitur ut magis dicatur nomen Dei et Christi tota erit. Aut certe encliticum est, & per plenarium ornatum significatio additur. Si enim Hebrei addere, & leniter illiusfrat patrificare iacent: **Cui dicit eis quia.** Secundo: **Christus tu nunc reverteris potest ad tempus Michah.** qd. Christus dum nascetur homo, patet fides in fortitudine Domini: quia ecce nunc antiquus natus est homo, primos & pravios postulatis sua radoit, ut emitteat fulgore uniorum, in auctoritate parigit, & magnificari incipit, siquid ad terminos terrae. Nam uox Asylym Sensachersi in Iudea conseruit per angelum, et sequebitur. Atque inde dixit, quod Christus aegre sit ad diebus aternitatis: quia enim Christus eternus, hinc quoniam facultate sit attendi per miracula & opera heroicæ, quia in tutelam et commendandum habet, et secundum: **Exultemus in gloriis eius.**

ISTE FAX Quare, quis fit iste? Aliqui intelligunt E-
xochiam, qui cum uisiorum imperavit a Deo pacem in Ju-
dex, causa per angelum habebus, puto Assyniis, ita The-
odor. Alii accipiunt Cyram, qui liberalem & pacem dedit
Iudeis, ita Lyranus. Alii Judam Matthaeum cum fratri-
bus, qui sui vicitoriis pacem dedecutum patrem. Favet huic
Iude, paraphrasat Chaldaica. Verum enim nullius horum
pere: fieri mentio, sed solius Christi dominatoris Iude, in
Bethabchem nascitur, de eoque continuus fit sermo: dico
quid iste fit Christus, cum alius sine tam ad Ezechiam,
Cyram & Iudam Senios erga est qd Christus erit per non
formulis sed cau alia, qd est, dabit pacem Iux Ecclesiast, iuri
Christis
qui filiis habens pacem, inquit, etiam et plenam, felicitate
est per
teni cum Deo, pacem cuius coniunctio, pacem cum pros-
tagonista, inquit, etiam et plenam, inquit, et utrumque
inquit, inquit, inquit, inquit, inquit, inquit, inquit, inquit, inquit,

dando hoc M^r. h^r tempore Ezechiam, & paulo post Cy-
rūm ac Judam Machabōrum, qui tunc victorium contra
Affyrios, indeque pacem conciliat. Dicit Solus Ezechias
pugnat contra S. m^rcherib & Affyrios, non Cyrus, non
Judas. Cyrus pugavit contra Babylonem & Chaldeos,
Judas contra Antiochum & G^recos. R^resp. Prumb, sub Af-
fyris Chaldeos comprehendit: nam monachia ab Affyris
translata est ad Chaldeos, unde tunc Chalda tam dominan-
tibus Ninive & Affyria quam Babylon & Chaldeos. Et
sic Cyrus dicitur vicere Affyrios, qui vicere Chaldeatos.
Hinc & *Affy* vocatur hic *revera Nemrod*, quia Nemrod pri-
mus orbis rex & tyranus dominabatur Affyris; princi-
pium tamen & iudea imperii posuit in Babylonie: unde
Nemrod auctor fuit turris Babel iudicatrix, ut dicit Ge-
nes. 10. vers. 8. & 10. Nomina Michæz Affyrios portat
quam Chaldeos, quia ejus tempore dominabatur Sennac-
herib & Affyrii, multo ante Ezechiam & Judas: unde illas
proprietate & primatitate hic respicit. Secundum, quia Nemrod
primus tyrannus orbis fuit rex Affyriorum: indeque Affyrii
primi fuerunt monachæ, & celebres tyrami: hinc per se-
quentia scula manifesti hoc nomen, ut Affyri vocarentur
quibus potentes tyrami, sive Graci essent, sive Perfa, sive
Romani, ita ostendit I^rajce, p. 7. Sic Judas Machabœus vi-
cit Affyrios, sive vicet Antiochum & Grecos tyrami.
Hinc Terribilis Affyrius significans quoslibet hostes Ecclesiæ,
quales sunt ininde Saraceni, heresiis dampnati. Om-
nes enim hostes tyrami præfigunt Christum, itaque pacem
Ecclesiæ conciliant, sed inchoatam in Ecclesiæ præstante: hec
enim cum suis militiis, fine bellis & luctis et neque perfec-
tum werabit in causa, ubi post bella & victorias erit Ec-
clesia in plena pace, gaudio felicitate jugiter triumphat.
Ita de Christo hunc locum accipiunt S. Hier. Haymon, Ro-
per, Albert, Hugo, Arias, Clarius, Ribera & ali passim.

Moral dicitur hic Christum esse pacem nostram. Mor. de
te Christi

Eiusdems fuit Salomon rex cui monachæ ita reipublica pacifica.
Ad hunc Michæz locum alludens Paulus, vocat Chilum
pacem

pacem Iudaeorum & Gentium, dicens: *Ipsi animis per nos
proferat, facit utrups animus;* C^r modum patrem meum misericordia fel-
icem, iniustitiam in causa fratre, &c. *Cum deinde tunc in frumentis
in nunc seruum hominem, faciens pacem;* & resupponit ambo-
is in eam imperio Deo per eratorem, intermissiones in semina-
tione, Ephes. 1. x. 4. Vide ibi dicta. Via ergo pacem cum Deo,
cum anima, cum proximo; Chirillus qui illi per nos noluit, adi-
pacem a tunc poice; Chirillus in morte tua d. g. & pacem
destitutus. Ispie enim et princeps pacis s. u. ac pater fuit
fascinus, ut cum compellat huiusq. g. 6. Kurskum, vis indi-
cans, ea quo cetero fecias an Chirillus in te, tu mea habebit
adverte an habebas pacem in coniectura. Si habebas, quecumque
dom adsell & dominatur auctor & rex pacis. Si non habebas,
antique Chirillus abhinc ficut post sine luce ignis sine calo-
re, tunc sine regno, tunc Christus sine parte esse nequit. nam in
pacem factus est locus ejus p. 75. q. 5. Huius quod in ea
Apofelias: *Pax Christi regnum in sevibus vestris.* Colos. 3.
1. Vide quod ibidem, & libro 2. a. 4. ap. 20. 21.

CUM VENERIT ASTRIDIU] Alludit de more ad
Ipsam cap. 30. per *Affirmiss* propriè intelligit Sennac-
hia, tempore Ezechii a imminentem Heretum Syriae, quem
Christus occidit per angelum. Itaque pacem dedit urbi &
regi Ezechii. Consequenter tamen sub *Affirmiss* intelligit
Bachodonofor, Annius hoc, Pompei son, Noricum, De-
ciam, alioquin Iulias & Ecclesia hollis & persecutoris, uni
pari dixi. Hocce enim omnes debellat sit, & indus debellat
Christus, pro fidibus suis ex eucatana.

SUCCESSIONIS USU SUPER EUM SETTEM PATERA
2, 27 OCTO PRIMATES HOMINES 3
Hebreos homines, & ita in Latria legendum certe Ribe
Unde & Syrus vertit, «*et principes homines*» Arabicus a
«*alii potentes vel prefatos homines*». Verum Biblia Latina
Regia, Vaticana, & alia contra legunt homines, nam pri
ores dominici, id est homines, *primi primates homines* 5 Chal
separ regis, & *alii principes homines*, Symmochus separ pe
tioribus, sed alii *homo hominum principes*, id est reges & princi
pes, bi enim sunt christi, id est dei electio, hanc enim sa
gnificat Hebreo 10° ubi dicitur *et in sua creatione & inac
quisitione*. Et Septuag. *confusus super eum patuerit*, &
«*multe moscas hominem*». Legatur 12° nequit per sciam
12° *nequit enim de scientia significare mettere*. Verum ali
pallens legunt *12° nequit per scientiam & tam significare*
principes. Sunt tamen codem editi. Nam per moicos Se
ptuag. intelligunt principes & duces, qui mordeant & illu
gant Alysium, ut i leonis mortendo subiungant ista si
quid aliter. Nota. *Per seipsum* idem sicut *primates*, postea *prin
cipes*. Quod *Alysium* ex*cl. bim* sepepon, & *ad octo*, &
ad multos inodo plurimos principes, qui et *caeciliam*, cum
individuali, & *caeciliam* inodo plurimos principes.

quod detinunt. *Septenarius enim numerus in Scriptura sym-
bolum est multitudinis: quod si additus octonaria, ma-
jus et ingentem multitudinem significat; ut cum dicitur
Eccl. 13. 12. *De partis frigidi, pere non est illa.* Semina sunt q. d.
Panum & opus tuarum partes eroga liberaliter in pauperes,
et deo eleemosynam lo pente, id est multus, n. c. a. & te-
nacitatem illi malorum pluribus indigentibus q. d. *Dicit quantum
poterit.* Alludit ad reges Assyriorum & Periarum, qui
tempore habebant se p. principia quas i. ammos consilia-
tios & admittentes in gubernatione regni, qui in illis septem
regnorum p. principia per quos Deus Ecclaeleman in tempore
regni, de quibus *2. 12. 1. 6. Apocalypsis 1. 10.* instituit viden-
tia, ut dicit Apocal. 1. 4. *Sic Jerem. 19. 1.* nonnumerant se-
tem, immo uno principiis. *Bis hundecim, qui epus sole D
de cassius praefest, obiedunt & caputnatur Hierosolym-
nam, scilicet Nereg, Geras, Samaria, Aelia, Se istibz, Reb-
bi, Nereg, Beroe & Rehob. S. cde Alpheo marino E-
thiaca c. 1. 1. 4. *Ecclesiastes primi & postremi Adiutorio* Chrysostom. & Sotheus, & Admetus, & Thaumas, & diuersi
P. Mafana, & Mamanus, sequuntur Persepolis s. q. At-
que qui videbant factum regi, & principem autem regiam fa-
ctum erant. *Ex his factum fuit Da. sua Hystrapi, qui occi-
ps Magis, deficiente itupe Cyri in Cambyle, hisiunt equi
defensus est res Persiarum,***

Sensus est Primus, qd. Nunc ecce magnificabitur Christus domino Iesu. Nam cum veniet Sua, hinc Alpheus, ut obdeat & capiat Jeuadum, nos Ihesitudo adunatur. Ezechia reg: nostro, Christi invocatione, ope & justitiam suam. Mirabimur tunc fuit sociis Archangelis, qui sunt principes ante caelum, & tutores Synagogae & celorum, ut per angelum odavum a se subannunt, ordant

castra Semachericis. Hincen fuit lepera pallens, & oculi primates hominum, ut habent Hebreos. Rursum excusabilius Edicium, Sobra, Jonie, & alias plures aula Sacrae principes, qui Semachericis ex iusto legato Rabaci generose iustitiant, & exsis per angelum eum castra, illa compulso & dimicant. Secundum, q.d. Cum veneri Alysrys, id est Nabucodonosorus, at Lyrae imperans tam Alysrys quam Babyloniam, & ceperit Ierusalem, sc. Iudeos in Babylonem abducaturis, non illa regis iustitiam Prophetas, alioquin viri sanctos, qualia erant Daniel, Jeremias, Ezechiel, Eudras, Nehemias, Zorobabel, Iesus filius Josue, &c. qui invocando Christum, proferente Alysrys, id est, Balassam filium Nabucodonosorus. Christum enim evanescere Cyrium qui per suos leperos principes & reges, Balassam occidit, Babylonem cepit, & Iudeos inde liberat. Septem hoile principes & reges Cyri (ad quos hic alludit Michael) nominat: Xenophontes illi, Cypriades. Eorum nomena sunt haec: Embareba Armenia, Antuchia Hyrcania, Damata Caduceum, Thambodes Sacaram, Tigrana, ac G-datas & Gorbias, qui duo Balassam exceduntur. Tertio, q.d. Cum veneri Alysrys, id est Antiochus Epiphanes tyrannus, ydibus Iudeam, nollis precibus per Christum excusabimus, hoc est, Chellies à nobis invocatus existit, sed post prodromos & pravios duces, qui Antiochus pugnare, & Iudeos libetare; sumimus Machabaeos septem, & plures patrum Matarrubium, Judam, Jonsthiam, Simonem, Joanneum, Hyrcanum, Alis andram, &c. Denique Cirillo nato cum veneri Alysrys, id est tyrannus Nero, & Adriana, Aurelianum, Decius, &c. item Atrox, Nestorius, Pelagius, Eutyches, aliquis Hereticus, &c. Ecclesiam palundante, Chellies cxxviii sub lepero & octo, id est multos principes tunc. Ecclesiæ eos, tum facilius, qui illis resiliant, illi que debiliter & prelustrant. Tales furet S. Petrus & Paulus certantes cum Simon, Mago & Nitro, & eoque debilantes; S. Joannes & S. Clemens cum Domitianio, S. Ignatius & S. Iohannes cum Trajano; S. Cornelio & S. Cyprian, cum Gallo & Volusiano. Taliis rursum fuerint Contingentes, qui Diocletianus & Maximianum summos facti per cutores ad revolu slegit ac Ecclesiæ pacem & imperium confignavit; Theodoreus, Arcadius, Honorius, Marciianus, & regentes Imperii Christiani, qui per suos omnes per Epicepsis posuerant heretici, & centrifugis Ecclesiæ iustificaverunt Nelliorum. Butycthem, Paganum, & similes haereticos in Concilio Nicano, Ephesino, Chalce, monchi, Constantinopolitano, &c. ita letè S. Hieronim, Rupert, Hugo, & alii. Dicis festinatis quia Iherusalem, id est, si fidet, & eligunt & crederi ut ne ipsa tuum Ecclesiæ Regna, porta Epicepsis per Ghetum tam humiliates, puta Regni & Imperii, per lepros iuploa.

ET FASCENT TERRAM ASIUR IN GLADIO, ET
ERANT NEMROD IN LANCEIS SUIS TERRA VERS. 6.
Ninive & Assyria dicitur a primo episcopo ad Afur, ab
Ioh. Sem. Terra Nemoris est Babilonia Nemus od etiam
ut regnum corporis ut sapientia dei. Semuret, q. d. Cyrus
electus, id est reges & debellibus tuis gladiis & lanceis Af-
syrorum & Babylonum. Rursum enim Assyriam Sennachae-
di venerat in terram nocturnam, debellabant cum Iudea &

Ezechias, &c. per angelum. Porro Christus natus, per A fuo Apollonem & successores, annis spiritualibus debellarunt reges & principes Assyriorum, Gracorum, Romanorum, &c. qui convertunt & subiugant ad eum, ut ipsi jam converti paucant quoque, id est regni, & tunc tauri, & proponunt Ecclesiastis 3; ut & c. Constatuta, & postea.

Nota. Pro posse, &c. veroram Normam in laicos facit Septuag. veritate, in fons sui. quod explicans mystice S. Hieron. Nam etiam sit, aut exponatur tantum defendatur: pugnare cum omni mortali, sed in fons. Reductio ergo utrumque. Et inde: Quid autem Symmachus ita sit, Ut pacientem veroram Agnos in gloriam, & regiam Normam inter portas eius, & huc inserviant ubi quid in domo sunt, alleluia foris, & palmarum adorantes. Et iusta adjutio & Quoniam ex aliis dicitur, sicut & laicos seponunt & vello christorum bonorum confunduntur.

VERS. 7.

ET ERUNT RELIGIA. JACOBUS q. d. Apostoli & finales credentes Chrysostomus, licet pauci & quasi religio Judaeorum merentur quasi imber & ros copitati, qui divisa in Iustitia & vita faciliat secundum terram, id est homines terrenos: terram in qua, quae non exceptat virum, id est manum & operum hominis, scilicet irragit, sed Deus & ratio caritatis, q. d. Iacobus ex cœli luce de gratia ad predicationem in Apollinariorum illabens membrum auditorum, ex quo placidus & suaviter irrorata, facies eas fons cunctis virtutibus bonis operibus. ita S. Hieron. Adversari enim inquit, ipsius deinde parvulus eranda populus. Et omnes genites adorantes a Deo, habebant certe quas ethicae suæ successores. Pudorem a Domini cadere, fuisse & sentire innumeris; una factus est testis poenitentia in fornicatione. Barbylonica, Dan. 3.

VERS. 8.

QUASI STELLÆ SUPER HERBAM [Si] & Aquila, & Theodosius & Celsus, qui habet, Scenaria umbra ferentia sepe herbas. Quare in primis est Septuag. vertere, fons agni super terram, præterit enim non omnium, sed roris mentio præcesserit. Et tamen apud finitimum: Apollonius enim agnus iam innocens, candore, modestia & puritate illipsum fons membrum hominum, fecit agni illabens ut grammi. Unde Christus. Ecce, inquit, ergo misericordia tua, fons eius in media herba. Matth. 20. 16.

QUASI LEO IN TERRA HABITUS [qui] leo inter bestias. q. d. Apollonius qui leonis ponit, fons habet subuenientem Evangelio quo in infidibus, ut ne vocem poli refutare: in infidelitate vero sua obliniscentes, memoria & miraculorum suis plaga percit ent; uti Paulus exercitavit Elyman magnum ac Petrus Simonem velamentem inter terram deliciens, ejus crux confringens. Rore significatur sua vita, leonis robur & efficacia Apollinariorum, Evangelii & gratiae Christi. Hoc est enim primum regnum, quo luxurians cum fortitudine & efficacia miscetur. Ecce enim utrum Dei providentia in regnum mundi, quo arripiat a fine aegypti ad finem fortis: & dicens omnia suavitate. Sapient. 8. 1. ita S. Hier. Theodosius, Rupert. Lyran. Varabil. &c. alii. Alludit, & obiter quod perfidissimi Judæi & Machabæi, qui vel leones habuerant hostes Israelitæ. De Iuda enim dicitur 1. Machab. q. 4. Et miles faciens ut leonis in operibus suis, & fons cœli leonis regens in operibus. Et de Machab. L. 1. II. Lumen more temperato invadens in hostis prestatuerat, nam leonis fortitudo & dulcedine passim operatur. Piv. 30. pro Audi Silium Iulicium. 13. Paulum Confutem leonis compararent:

Paulus quis aduersus videt invenit leonis paginam, & Cœs fera qua nolis nescientibus ostendit.

Misericordia tua, & per voluntatem colligis hispanum,

In modis ferae armis globos.

Ita in infidoles lohitum 3. Paulus, Apostoli, virisque Apollinariorum, ut S. Xaverius, Gaspar Berarius, Joëphus Anticheta, aliisque leones Christiani habuere.

E XALTA ETUR MANUS TUA] scilicet o Christi, o dominator Israel. Reipublica enim ad v. a. & + ubi dixit: Et pacies in fortitudine Domini, &c. quia non magnificabitur auctoritas te, & tu serua, ita S. Hieron. Remig. Rupert. Hugo de Vatabulus. Secundum 30., scilicet o Jacobi, o Israel ita Theodosius, Lyri, & Arias q. d. Manus tua, o Israel tempore Christi exhibuit super hostes tuos, scilicet Gentiles & infideles. Hoc enim Apollini & ea ratione, tuique fons occident, ut interream non corpore, sed mente & vita; scilicet quod in fidelitatem & vitam perficiam, quam in Dei ignorantia & ecclesiis egentibus, Occu-

dentergo in eis impunitatem, libidinem, ebrietatem, &c. & infacientes ut vivat in eis pietas, caritatis, labores, &c. ita cedit in S. Hieron. Quia vestrum longe maius de nobilitate est, quam pius, dum in omnibus trucidaret. Quod cum mirabilis, quid genitor, quoniam inimicos occidere, eoque lacere amicos in plus.

fideles occidere, & facere fidèles & impios pīos, incellos callos, cibos lobos, &c. Hic lenius planius est. Nam de J. cor in immediate preceptis: si omnes infideli faci in Gentibus, &c. Et de eodem lequitur: Aduersus eum querit ratiōne medis. Hic tamen lenius cum priori concidit. Exaltatio enim Christi, et exaltatio Iraelitæ, id est Ecclesiæ, & vice versa.

A USTRALIA. EQUUS TUUS DE MARE TU T. [P]erit loco q. d. Jacob, id est Apollonius & fideles ipsius per Gentes, q. d. ac Chrysostomus convertebantur; hoc est de Ecclesia Christi, qui corpori ex Iudeis, crevit ex Gentibus. Unde de Gentibus maxime hoc loquuntur, quod de idolatria & gentilitate convertenda erant ad Christum & Ecclesiam: nec enim Iudei tempore Christi, immo nec post reditum e Babylone, publicè tanta coluerunt. Sennus q. d. O Jacob, id est Ecclesia, quæ orta ex Jacob, sed maximè propagata est per Gentes, auferens tibi omnia prædicta, omnia armis, & omnes arcus & munitiones, quibus ante Christum fiducie Chrysostomus appugnabat, tali illi refutabat; ac nominatum auferam maleficis, divinationes, oracula, idola, & cumrum fana & urbes. Hoc enim infideli opponuntur hinc de Ecclesia, inquit, qualiter arrietibus Ecclesiam impetrant. Hinc Secundum, auferens tibi bare armis, quia tibi plena pacem, confidentiam & letitiam in Christo, quo nixus fecerat in eis, cuiusque prædictio coquacities, nec confites in armis primiti, & similes humanis auxiliis; ut pote quæmilia & invalida expertus contemnet. Hoc est quod dixit. 4. 5. Concedit gaudi fides sine noscere, & huius fides non in lignis. Et fedes eis justa fuit ipsorum. Tertio, auferens tibi armis, quia faciunt ut arias non propages tuaa liones, sed cœlii doctrina, manu audire, lanciante, patientia, morte & marty. In ita Arias, Varabil. & Leyran.

Myst. S. Hieron. O Israel, inquit, intercessione spiritus tuus de morte tu, id est de prædictis cordis tuus infidelitatis impetu, & spiritu tuorum spiritus videntes pronuntias & curritas, quibus in dñi placibus, & presentia preciosis confortias, quæ si resumptas in quadam forsan.

Et ALPHARABIA. Hiebel. & Chal. faciendum modo. VERS. 11. fides deo in mea sua. Cuius de meo vos & per diligentes meos armis rati: fidelicia enim malicie & præstabilitate rati, succiduntur, malicie & præstabilitate rati: sic luculentia daretur. Minilla & Ieron. Iudicidium habetis Hebrei malicie vocatur οὐτε φίλοι μαρτυρῶν, dicens οὐτε φίλοι ανθρώπων. Unde Tigurina veritatis, apologeta. Iudicium za verbum sunt osculatore, id est, observantes vel temporum, vel sommorum, vel altorum, vel avariarum, & aut præmunitorum, qui oculos perfidio- gant & ludibrant, ut dicit L. VIII. 19. 26. hi enim frequenter erant apud Iudeos. Unde Juvenalis iatysa.

Quæcumque solis Iudei jasnon tendant.

E T DIVINATI ONES NON ERANT IN TE] Chrysostomus dicitur, id est dymnon, oracula fallunt, non tantum apud Chrysostomos, sed & inde apud Gentiles silentum impotest: unde Porcius, liber editidit de Oraculorum silentio. Et Juvenalis, qui corvus fuit Apollonius, ita, afferit Althophorus & Chal.: quæsi Genitalibus comini, id quod dromones obtulerunt?

Chaldaea fidei manu omnia fideles quædippe

Diximus Althophorus, credentes fidei relationem

Hieron: quoniam Delphi oracula coguntur,

Et genibus humanis damnae caligo faturi.

E T EVELLAM LUCOS] in quibus Gentiles erigebant fides idola & fana, ibiq; celebrabant sacrilegia sua sacrificia, fella & convivia. Laius vel nemus auroboris, a denumidibus Lucanus, non quid ibi sunt lumina & ligionis causa, ut aliqui volunt, sed per antiquitatem, quod minime bellum habent. Lucius enim non erat eadus religiosis, id est superfluitatis causa: nec enim licet habet ejus arbora, sed certe quod potius manu confusa, religiosus est, atq; vel alicuius Deo, vel alicuius sicut hominis cineribus concretus. Lucius ergo sacra facit. Unde Virg. t. Aeneid.

Lumen in aere fidei media, lumenque nostra.

Ubi Servius t. Unicunque, ait, Virgil, lucum ponit, fidei quietus etiam consecratior, ut,

Ecce non fides parentis

Pilumnus, Tercius famus in valle federat.

Hec-

Miseris enim animis diebantur Iudeo incollerent. Unde A *causa civitatis terra, opibus terrae exstruxisse.*

Virg. *Exaudie.*

Rupili cense domine, lucis habitatione spacie.

Hinc Dens lucos, ut superfluitos & idololatricos, fucci-
di iusti Deuter. 13. & Exod. 34.13.

E T C O N T R A C I V I T A T E S T U A I] Hebre.
¶**VII** aris & civitates, & hostes significat. Unde Chal,
Arias, Pagan. & Vatab. virtutem, conseruare huius tam, Se-
prug, tamen, Noster, Tigrina, & alii virtutem, conser-
vel dilapidam. *Resumptio war,* idololatricas scilicet, in quibus
fuerunt idola & loci, uti praecessitque idola sunt con-
secratae, uti Dan & Bethel consecratae erant virtus auctis,
Delphi Apollini, Heliopolis Soli. Alter ergo sunt haec ci-
vitates ab illis, de quibus dixit v. 1. *Et perit civitates*
sue tuae; ibi enim per civitatem intelligi monitiones &
actus, quibus praeferantur Genitiles. q. d. Astur ibi mo-
nitiones, arma, omniaque peridia humana, quibus confi-
dere soles, ut unum Deo fidere & iniici dicas. *Hic ver-*
civitatis dicitur vel idolas conseruantes intelligi. Porro contri-
vit Deus civitates, cum per Apollonem effecti, & defenserent
elegi Gentiles, & incipient eis Christianam esse, nam viventes
Christo, qui ante viserunt Veneri, Jovi & Baccho; uti
dixi v. 9. Pulchr. S. Hieron. *Dileximus, aut, civitatem terra-*
eae. *Resumis aduersariis nostris,* quoniam levissime impunis fla-
minis Dei, psl. 35. & quo in mortuis fies et, & capitulo
Ierusalem, ad quam a dñe avarus Cain, Genit. q. Unde C. di-

ET FACIAM IN EUROPE ET IN INDICAE
TIONE ULTIMO IN OMNIBUS GENTIBUS,
QUA NON AUDIERUNT] Chal. que non reverenter
dolorem legi. q.d. Eos qui audire, id est, credere & obe-
dere voluntur Evangelio, uicticar & puniri. Ita Iudeus
Christi contemporaneo & homicidas, uictus & ad interne-
cionem delevit per Titum & Vespasianum. Idem fecit hu-
bie variis gentibus, que predicatoris Evangelii exploran-
ter & occiderunt; sed omnibus idipsum facit in die judicii,
in flamma ignis dantis vindictam illa, qui non reverenter
Domi, & qui non audierunt Evangelium Domini nostri Jesu
Christi, ut ait Apoll. 1. Thessal. 1. 8.

Porro Iudai haec omnia a v. 1. hucusque referunt ad
Iudaeum, quem ipsi expectant in fine mundi; pos-
tquam sepe quos lingue & quos volunt pastores, & octo
principes homines Adyrium vicerint: tunc enim vicinente
Christo, Iudeus sicut in benedictione, reboet & gloriatur, ut
qui leonis omnes genitae iterant & subigant. Verum re-
spontat corona Iudei, q. d. Hieron. *qua nunc de luce iudei*
la struuntur, que nunc non colligunt facilius inveniunt, *qua nunc*
nihil habent; que urbis subveniuntur, *qua* alii subveniunt quiq[ue] iudaei
sunt, *qui* alii sunt, *qui* non habent, nec habent & gloriantur, *qui* non
sunt in imperio derelicti, *qui* filii Sion, & *qui* non existunt, *qui* fine
predicationis, & alii fruges eorum comeduntur, *qui* & *qui* sunt
sunt, *qui* sunt & promiscuitur, *qui* nesciunt.

Iudeus
vane
difficilis

C A P V T S E X T V M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

Redit Propheta à Bethlehem, Christo & apostolis, ad sua tempora; ac eum Iudeos sui avi, parbetice
renomine Dei discipras & expostulas: Popule meus, inquit, quid feci tibi, aut quid molestus fuisti tibi?
Deinde beneficia multa & grandiora a deo collata racenter, ut offendas eorum summatum ingratis studinem; quod
a Deo ad idola & sceleris deservientia, Adox v. 6. ut postulantibus qua ratione Deum sibi recensibilius posint,
respondet v. 8. dicens: Indicabo tibi o homo, quid tu bonum, & quid Dominus requirat a testimoniis facere
iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo. **T**ertio, v. 9. horribilem Dei
voce & minas eis intenso, & eorum iniquas measuras & pondera, similesque fraudes & dolos, quibus expi-
labant pauperes: quapropter minas eis et exterrit, excidit, captivitatem & opprobrium. **S**. Hier. Remig.
& Hinc prenat Propheta has leges ad Iudeam, id est ad decem tribus quia v. 16. meminit Amoris & Achab re-
gum Iudei, Metius Theoder. Vatabl. & Arias censent hoc dicti Iudei, propter dehinc tribubus. Videtur enim
hoc Propheta vestigia sub Ezechia, post excidium decem tribuum, ut dixi c. 3. 12. eni[m] sela dura tribus
in Iudea remanebant.

Audite que Dominus loquitur: Surge, contendit iudicio adversum mones, & audiunt colles vo-
cero tuam. 2. Audient montes iudicium Domini, & fortia fundamenta terrae quia iudicium Domini
omni populo suo, & cum Israel iudicabitur. 3. Popule meus quid feci tibi, aut quid molestus ful-
tibi? responde mihi. 4. Quidia eduxi te de terra Egypti, & de domo servientium liberavi te: & misi ante
faciem tuam Moyen, & Aaron, & Marian? 5. Popule meus memento queso quid cogitaverit Balach rex
Moab, & quid responderet ei Balaam filius Beor, de Serim usque ad Galgalam, ut cognosceres iustitias
Domini. 6. Quid dignum offeram Domino curvabulo geno Deo excelto? numquid offeram ei holocau-
toma, & vitulos anniculos? 7. Numquid placari poterit Dominus in milibus arletum, aut in multis mil-
ibus hircorum pinguis? numquid dabo primogenitum meum pro scelere meo, fructum venientis mei pro
peccato anima mee? 8. Indicabo tibi o homo quid sit bonum, & quid Dominus requirat a te: Utique fa-
cere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo. 9. Vox Domini ad civi-
tatem clamat, & fatus erit timbitus nomen tuum: Audit tribus, & quis approbat illud? 10. Adhuc
ignis in domo impie thefauri iniquitatis, & mensura minor ira plena. 11. Numquid justificabo stataram
impiam, & facelli pondera dolosa? 12. In quibus divites ejus repleti sunt iniquitate, & habitantes in ca-
loquebantur mendacium, & lingua eorum fraudulenta in ore eorum. 13. Et ego ergo copi percutere te
perditione super peccatis tuis. 14. Tu comedes, & non saturabis: & humiliatio tua in medio tui: & ap-
prehendes, & non salvabis: quos salvaveris, in gladium dabo. 15. Tu feminabis, & non metes: tu calcabis
olivam, & non ungeris oleo: & mustum, & non bibes vinum. 16. Et custodisti praecepta Auri, & omne
opus domini Achab, & ambulasti in voluntatibus eorum, ut darem te in perditionem, habitantes in ea in
sibilium, & opprebitum populi mei portabitis.

Audite, o Iudei, o Hierolymite, quia d.o. A *fite ad infusas Crubim, &c. & videte si factum est transformatum.*
V. 7. 5. 1. **M**INUS LOQUITUR ad me Michaeum, proponit
vobis referam & annunciam. Dixi ergo mihi Deus SUB-
GE, CONTENDIS. Jubet hic Deus Michaeum, ut suo no-
mine contendat & dispercat cum Iudeis, scilicet de sceleribus
arguit. **P**aret jubent: Deo Propheta v. adicens: *Audire*
montes iudicium Domini. Similiter modo contendit Deus cum
Israel per Jeremias, p. dicens: *Propheta adhuc indicis sonum*
dum vociferum, ut Domini, & cum tunc usq[ue] dispercat, Tristis
Cornu, in Proph. Min. XI. V.

CONTENDE JUDICIO ADVERSUM MONTES,
ET AUDIENT COLLES VOCEM TUAM I. Hebr.
Intra cum montibus, Sept. iudicare ad montes; Pagan. *ad tende*
iudicium montibus. Unde a Castro censit hoc citari montes
tamquam testes, non tamquam reverenti enim sunt iudicantes. Verum melius Noster verit. *concedere iudicis et verum man-*
usum quia Hebr. ¶¶ tribus quando construere cum P. Rab,
quod Latinus rectum, Brigate cum aliquo, Hebrew, neque ac
Latin.

330 Commentaria in Micheam Prophetam. Cap. VI.

Latinis, idem est quod litigare aduersus aliquem tomquia A
est maius est orationis poudas & energia, uti iam often-
dam. Citanus ergo hic moesus utri, & quod in mon-
tibus erit suorum. Et cula dicit: Iacet enim proprius po-
pulus sit reus, cameo, quis is durus & rebellis nolebat au-
dire Propheta, & per eos litem de judicium Dominum hunc
ad patulos citantur montes, io quibus populus peccaverat.
q.d. Vos omnes inenfusiles, magia isolati ulli quibus fe-
nibilia liratizate: vos enim lenti vocem & jussum Dei
creatoris vesti, eisque obediatis; quem illi non sentiunt.
Vos ergo cito, ut incolas vestros, qui res sunt, repre-
sentatis; ut ipsi per vos audiret & cognoscere possit mea
litem, actionem & querelam; neque res latenter pot-
nitane, & veniam petant. est protopropria: montes enim
hic inducuntur quasi personae vive & rationales; quia ipi
per aras & idola, per quam vilissimum fanguinem, ossa &
cineres que in ipsis exhibent, muta fed clara voce loque-
bantur. Indolorum idololatria & sceleris, ac consequenter
jussim Dei contra eos esse actionem & exploitationem.
Iac. ergo hoc Deus est actor, Judicii cum montibus batocula
Iuda sunt rei, praeceps est Michas, iudicem sunt angeli
Ecclomines; immo ipse rei, qui audita cum iusta Dei
beneficentiam querela, non posuit non ipso causam ad-
judicare, & scipios ingratitudinis condemnare, ita Theodo-
r. Arias & Clario. Simili protopropria terram Iudeorum
citat & inclamat Jerem. c.2. 19. Terra, sit, terra,
terra audi sermonem Domini. Et Iacob cap. 1. citat caelos &
terram: Audite, inquit, os, & servos precepisse, &
quoniam Domini vocatus es.

Symbolice, per montes & collas Propheta intelligit pri-
cipes & magistratus, qui in populo eminebant, sicut mon-
tes in terra, de quibus Habacuc c.3. 6. Disserit genit. &
contrivit fons montis facili, & pfl. 71. 1. Sustinximus montes
possum papal, & collas iustitiae. Iudem fons fundamenta ter-
rae; quia populus sufficiunt quasi fundamenta. Quocirca
res gracie dicuntur *Mosais*, quod si quasi beatis populi, &
Hebr. ador, id est dominum, dicatur ab *PLR* idem, id est
bafis. In S. Hieron. Haymo, Remig. Lyran. & Vatablus.
Huc pertinet verba Chaldis, qui per montes intelligit pa-
tres, per collas matres, & iudiciorum: Contendit, inquit, cum
patribus, & audient matres vocem tuam. Unde S. Hieron.
per montes recipit Abraham, Isaac, Jacob, & viros sanctos, qui
poteris debentur eis regula vita, & filios eius virtutis,
ut apparuit quām hi ab iusta terra degeneres, quos in hoc
iudicio parentum pietas & religio condemnauit. Quocirca
viri sapientes docent, & nihil illi quod magis desiderium ex-
ciuit, filialumque det ad omnem virtutem, quām sibi
jugiter ob oculos ponet vires sanctos, præterea sui illa-
tus & Ordinis, qui iurenuat Deo & virtutis navorum ope-
ram. Id quicque experitur ita se, ita licet cūm patrem, vel
Sanctorum quis colit & amat, heresi facta recognoscit, mi-
sericordia se ad eadem imitanda excusat. A beato maior dicit
avere misericordia. Autem est hoc de te preceptum Seneca l.1.
epist. 11. Aliquis ut bonus aliegnus est, ut semper antro-
cas habebundus sit sic sanguinem illi festinare vivere, & omnia
campum in illi videtur faciunt. Hoc, nisi lucili, Epicurus pra-
cepit, confidem nobis & pedagogus dedit, non immixtus. Ma-
gnum pars peccatorum sollicitus, & peccatoris sois affligit. Ali-
quem habens animos quem veritatem, quoniam sollicitare etiam fe-
citionem suam sanctius facies. Ostatum illum, qui non nullus
sanctus, sed etiam cogitans emendans id fideliter, quia si aliquis
vereri potest, ut ad mortuum quoniam eis se comparet, argu-
rebat. Qui se aliquis vereri potest, sed eis uenit. Eligat
itaque easenitibz nimis rigida, elige rauisifera
animi virum. Lassum, elige enim cuius sita plena & vita, &
exortus: ipse in animam suam se ferat & uolum illum semper
sibi ostendat, vel considerat, vel exemplum, opus est inquam, ali-
quod ad genus mortis nostrarū si ipsi origani. Ita si regulem, pra-
reva non certeget. P. Scipio Africanus jugiter sibi ob oculos
ad imitandum proponebat Cyrus Xenophonis, Julius
Caesar, Alexandrum Magnum, Selymum Turcam Imp. Ju-
lium Caesarum, Plato Socratem adeò imitatus est, ut paulum,
etiam ab Atticis, vocutus junior Societas. Nam, ut ait
Aripl. l.9. Ethic. Autem virtutes uirginis beatissime est
vita. Et Plautus Moral. S. 21, qui se comam, addidit
speculamq; gemitu negante, proposita filii Laudatorum viro-
rum exemplum. Et rufiunt: Adversus omnes animi persuasio-
nes, exempla quadam optimissima virtutum habenda sunt in
genitoy. Denique S. Basilius epist. ad Greg. de vita solit. Si:

Ait, pictores sapienti exemplaria, ut exempli-
gan, ac qui studi perfectoris virtutis, debet ad vitas San-
ctorum, quasi ad finisculachra vita & actionis prædicta, sapere
accipi oculos convertere. Quocirca in missum est, credibile
vita Sanctorum legitimare. Id fecit S. Dominicus, S. Thomas
Aquinas, & aliij; primitus S. Ignatius, qui earum lectio-
nem a militari vita convertens ad laicam & spiritualem, lan-
dator Societatis nostrae effectus est.

Mythic S. Hier. per montes accipit angelos e calidat no-
stram collidiam deputatos, quasi illi cunctum à Deo, ut ho-
minum fidei commissorum, & fecerunt, quip' impetrarunt
ratione redunt. Verum hoc cum granis istis ceter-
piendum, uicibus ut ceterum non tamquam ret, sed tam-
quam telescopium, quo homines ipsorum clientes para-
nuot. Nam aliquo ad lapis extremum Originis, qui cunctas
angulos in hominum collidit metu & demerit, ut si hebe
eos custodierint, à Deo præmissus, si malit, puniantur. Be-
ni gehennam trudantur: ideoque adiut non est beatum, sed
de sua salute & beatitudine incertus. Similis fuit error Ma-
gister Iusti, in d. 2. a d. 2. D.E. & G. ubi docet angelos per
collidium hominum fedulam, aliquid ad diuinum officium ete-
natis, sed & ceteris quoniam ibidem refutant omnes Schol-
astici.

AUDIANT MONTES JUDICIUM DOMINI] VERS. 2.
Judicium hinc dubius veribus sumitur pro lite judicis
& actione forensi. Unde Tigrina verbi, *audire montes*
adsum, id est, ut Vatabil disceptationem, rixam, con-
tra vim, *Domini*; hoc enim in iudicio ab actore agitur co-
rum iudice, reo se defendente.

ET FORTIA FUNDAMENTA TERRA] Sept.
C. *valles fundamento terra*. Sic & Chaldis, *et radice, inquit,*
fundamentorum terra. valles enim imas sunt, quasi motuum
Se terra radices & fundamentataque Iudei non tantum in
montibus, sed & in valibus habeant suos locos & idolas:
tam ergo valles, quoniam montes suis tacere si faciuntur con-
taminabunt, unde valles ayunt ac montes, quoniam esse can-
tar hic a Deo. Secundum per epex gel. 1. postul accipi pro
iū. q.d. Audire montes qui fortiter fundati glis in terra,
ideoque illa quasi robusta terra fundamenta. Montes enim
qua excelē fortia habent in terra fundamenta: perinde ac
curri quo celiores sunt, eo fortiora exigunt fundamenta, ita
in Vatabil. Addit a Calisto, montibus & collibus quasi fun-
damentis, id est fulcris, terram faciunt. Unde Arias conlet
eos hī à Deo citari potius, quam calum & terram; quia
non modò calum, quod natura sua sit mobile, sed & terram
ipam in medio etiam contentam & permanecentem, montes
stabilitate & firmitudine vincunt, utpote qui robos, val-
les tubi tubi sunt, ne vel venientium impetu, vel valeris
vi, vel aquarum foundatione dispergit, coruunt. Itaque
montes magna in ictu natura viriles & confabiles no-
men obtinent, hec scriptum est psal. 64. *Preparans montes*
in stratis tua, *acculans pavonia*. Curat ergo hic Deum mon-
tes, quoniam fundamenta, id est radices, hinc enim quasi
fundamenta ipsi initiantur, et signantes fortis de conflan-
tem sum potentiam & beneficentiam, ut in montes, ita &
in eorum accusas Iudeos, qua tamen ipsi contra Deum
abutis sunt ad cultum adolorem: quocirca pariter fortis &
confitantes hic in item intentat, eo tendu quem paraga-
pō precedenti allegavit.

QUI JUDICIO DOMINI CUM POPULO SUO] Id est, ut Tigrina quia illi off Domini cum populo suu-
D qui montes estimumque fundamenta accollit, & sceleribus suis
polluit, q.d. Paratus est Deu & intentus ut lite disceptet
cum populo suo.

ET COMIT ISRAEL DIJUDICABITUR] Id est,
iudicatio contendet & disceptabit. ita Vatabil: unde Pagan-
verit, & cum Iheri disceptare vult, non speculativè, non di-
sputat, ut locholim, sed criminaliter, ut disputatur in tri-
bunali. Sic Job pro sua innocentia disputabat cum amicis,
& cum Deo; atque amicos vicit, sed à Deo viciusell. Di-
spatuit cum Deo epist. 1. inquit ipse c.11. 3. toti, ut disputa-
tione virtus & confutus ait c.4.2. *Impetrans locum tuum,*
& quoniam modis excedens, *sciamus nos*. ministrorum
quod auctor in Deum ad disputationem provocare, ut que-
cuerit. Atque ego loquer, interrogabo ut, et respondit multi
unde penitus subdit v.6. *Idcirco inquit, vix me reprehendo,*
et ago frumentum in favilla & rauora. Ita quicque in hora met-
tit, putat in iudicio particulari, disputationis dñe, indeque
tibis

thes de anima, non specifica, sed individua & sua; ar. A gumentantes erat demones, sed Deus ipse: ita deus ergo quicunque bene non speculari, sed vivere, ut argumentum & obiectum omnibus, que de vita bene vel male transfacta proponatur, factis facere posuit. Sapienter noster Thomas lib. 1, de lucte, Chirillic. c. Corid., ait, admodum de iudicio non queritur ne ibis quid legimus, sed quid facimus; non quoniam diversum, sed quoniam regnus nisi nos. Tunc enim **Carillus** Domos magistrorum Magister, omnius lectiones audire, omnes examinabat, cum omnibus disputabat de moribus & vita cuique. Ita Cimachus in Grada timoris, refutavit disputationem Stephanii viri sancti cum deponentibus in agone mortis, in qua siquando respondebat, si quando voces iacebant, ut iugentes horrore atabantur inciteret. S. Hieron. epist. ad Eustochium, narrat, cetera magis: Cicero fuit S. Scriptura additus esse, raptum ad Chirillicum tribunal, ibique examinationum ab eo diverberetur.

VIII. 3.

POPULE MUS QUID FECI TATI? Hie incipit iudicium, id est illis, aucto & accusato Domini, caput servile pathetica. Jam Primo, Arias haec legit per nouam admirationis sequentia explicata, q. d. Popule meus quo quantum bona fecisti tibi iusta beneficia te consuli: quoniam ergo corum oblividici, siue ingratitudinem potuisse? Secundo, Chaldaea veritate, quid boni dies mei factores tuus, quod non fecisti? Tertiu alli pallia te explicant, q. d. Quia malis fecisti bilique te offensum in occasionem delicticentia à me miseri dedi? Sequitur enim, A U T Q U I D M O L E T U S Y U T T R A T I J Pro quo S. Hieron. in comment. vereit, que labore profici Pagnus, in quo labore fecit Vatabili, puerum et fortificans, vel fecit te deficer? Chalda quoniam informata gravata mollescens super te? Proprie enim, ut patet et sequentibus, respectu miraculorum illud in genere & continuo, quoniam Deus Hebreos quadrangula annis per defensionem deducit ius sancos & vagos, ita ut labore iteris non fatigatur, mollescere inter eos clienti infirmi vel agri, juxta illud psalm. 104. 37. Tu nos eras in tribulis nostris confortans. Et Den. 8. 4. ait Mois Hebreis: Proferimur tamen pro spernitibus, nequitate & viciis destrifer, & per nos qui subiungimus quod ad agros venimus eis. Ita explicat S. Hieronim. Regin. Rupertus, Lyrinus, Hugo, Dionys. & alii.

Secondo tamen, generatione haec veritas intonat, secipi possunt de qualibet molleia. q. d. Qna in re te affligit: & qua in re tibi molleia exhibuit? An quid in deferto pro capite Egypti, tibi maxime plu' attenuata non amaram erat, tibi guttis & liquidum, habens omnem saporem suavitatem. Script. 16. 10. etenim panis celi & angelorum, psal. 77. 25. An quod ex Egypto in deferto te eduxi, & pro domino in territorio, vel potius tubi dio habere te feci? At colorum nubibus ab imbre, nube coniuncta acri temperatu protesi, mirefique te eduxi, quoniam tu in aula Pharaonis habuisti? An quod leges tot, tuas variasper. Moies tibi de serm. t. at quia manno te alui, jure uno posui & legem dare, justa vobis dictum: Cum per nos impone. Ruelsum hinc legem exegi, tuas primitas in impunctiones, idolatrias & novitates quislibet, quae hinc legibus detinenda, occupanda & frumentanda erat; ex quo longi suaviores sunt legibus idolatria & Gentium, ut te expressus es, cum aearum principio filios & filias tuas idolo Moloch contremisi, &c. Uode Syrus veritate, puerum meum quod feci tibi, post hoc in quod constitueris! Arabicus prefecit sum tu domine mitti, Arabicus ergo meus. Hinc & sequitur.

QUIA EDUXI TE DE TERRA EGYPTI D Nata haec cum Roman. legenda est per interrogationem q. d. Edixi haec quid mali obice is quasi te affligerem, quid sciulet te eduti est terra & servitus Egypti? nec enim video aliud quidam possi obligeat nisi hoc aliquaque similia beneficia, que exinde continet, plurima te consuli: nihil enim mali tibi irrogavi. Edi enim permisum quodque te affligi à Philistis, Idumeis, aliisque gentibus, tamen id non tibi nisi provocatus a te, ad cuius ieiira caliganda & cohinda. Hoc ergo bonus tuum fuit, non malum, ut proinde ego id permisi non ex odio, sed ex amore tui. Est my ieiura, fui tacta subfumante. Vnde de can. 19, in processione opeis.

VIII. 4. **DE DOMO ZERAVINTUM LI ZERAVITE**

Hebrei, de domo servorum; Sept. & Chald, de domo servituum, ita vocatur Egyptus; quia talis fuit Hebreis, qui quasi mancipi Egypiorum serviebant eis, in latere & loco,

Exodi 1. & sequent. Addit Arias & Vatabi. **Egyptum**, vocari dominum servitum, ex quo Egypti fuerint servi; ut igitur serviti addituli à Noe maledicente filio suo Cham: **Servos servorum eius fratris suis**, Gen. 9. v. 15. Nam filius Cham fuit Melechim primus Egypti incola, paterque & nomenator Egypiorum, nam Egyptus nesci. vocatus Melechim, q. d. In Egypto servitibus non nobilis, non dominis, non ingenuis sed levius, & olim à primo parente iam Noe letivitatem damastris, quibus servire vilius era servitus; quæqua ergo fuit vilitas, tanta fuit mea se elemosia, cùm ex ea te edaxi.

E MISANT PACIEM TUAM MOTSEN, AARON ET MARIAM J Hi ites fuere duces & directores Hebreorum egreditur ex Egypto, per quos Hebrewi ingeant acceptor beneficia. Nam à Mole per deitatem deducti gubernari, & cùm celesti pasti sunt: ab Aaron, per sacrificia, iustificationes, expiationes, preces & vota expiat, Deoque reconciliati sunt: à Maria prophetiam, doctrinam & gubernacionem te ueniarum accept. r. Unus & misericordia, misericordia trius Prophetae, Moses, Aaron & Maria, Misericordia ad descendit iudeorum traditum iuvare, Aaron ad expiationem penitentem, Maria ad traditionem feminarum, ita S. Hier. Haymo, Remig. Lyrus, & Hugo.

Alleg. Moies representans principatum & legislationem Moses, Ben Chalda in Evangelio, Aaron ejusdem pontificatus & fasti orbis, Mariana Maria B. Mariana Christipharam & Deliparam, & Sic uero omnium beneficium Ju trax à Deo datum aliis Maria, gratia huius Michas, quod dededit in Malen, Aaron & Mariana; ita summum Christianorum, toruusque orbis & facultorū in omnium beneficium à Deo datum, est Chalda & Maria. Sic enim bonum domini amplius conflit in strenuo patrem familiam, & iudea maritam familiam, ita bossum Ecclesie conflit in Chalda & Maria: quam proinde S. Leo item, s. de passi latronum Virg. puto nasciupat. Et S. Germanus Patriarche Constantinopolitano orat. de De parata: Sitat, inquit, continuus respiratio non solum est signum vita, sed etiam causa; sic sanctissimum Marie nomen, quod in Dei fervore omni affectu vestitur, suum argumentum est, quod vero vita vivant: simul etiam hanc ipsam vitam efficit & conseruat, omnemque eis letitiam & openam omnia impartit. Deus ergo in peregrinatione & investigatione huic vita tam obscura & periculosa, dedit nobis Mariam, quam stellam maris & cynoscuram, quae tecum nostrum dirigat, & ad portum salutis perducat. Et S. Bernardus, s. in lugere. Nullus illi. Si infregamus, an, peccati transitorum si incurvemus spumas reditulam, resipiscit stellam nostra Mariam: si gallinas superares audies & ambulationis, & destruuntur, & remouuntur, resipiscit stellam, nova Mariam. In particulari, in angustiis, in omni dubio Mariam cogita, Mariam invoca. Ne recedas ab ore, non recedes a corde; & ut imperato qui exortatus infregamus, non defers eti' conuictus resipiscit. Ipsam fecimus, non deris; ipsam rogamus, non despicias; ipsam cogitamus, non eris. Ipsa uenit, non erimus; ipsa protegat, non meminiscimur; ipsa ducit, non forsanis; ipsa propria, personis. Idem serm. 2. in Nativitate B. Marie: Altius, inquit, incusum curato deinceps nisi agitur a nobis Mariam uocare honorari: ut precesterit quid fieri in nobis ei, si quod gratis, quid fatus, ob ea necessaria redemptio, tuus ergo endu dolentis offensio. Horum plausu deliciorum, quoniam nos modo afflitionis ratione, sed & perplacitam forsanem de afflictione dilectus sumus; ut audieris, flosca & effluens orationis ex parte ipsius felicitate gloriarum. Tela corpus hoc felare quid illuminat mundum, ubi dabo tibi? sole Mariam, hunc maris fellem; maris nigris, magis & spatis, quid cum nigre involvitur, & umbra mortis, ut despicimus sanctorum relinquantur? Toto ergo meditatis cordum, & tuis procedentibus officiis, & utris omnibus Mariam hunc uocemur: quia isti vel uenient quia, qui retinunt nos habent natus per Mariam.

Quoniam Ecclesia in Paraclete hec omnia apposuit & impinguata patet Chalda adaptat, ex que illius patet & canit in adoratione & deuotissime erexit; ut quicunque Christianum crucifixum decollatum, patet ibi hec à Christo dicit, quia ad lumen Judaei & da lumen enim tam Judaei, quam quicunque suis peccatis Chiristum flagelavit, ipsius coronavit, & crucifixit. Audi carmen, iudei impiorum & threnos Christi in cruce, penitus ex hoc loco Michaelis & c. Jerem. 3. s. 20, qui corda iudea emolliantur, luctu quoque in lacrymaz singula enim beneficia Chalda, singulus Judaeorum ac cum maleficiis disertè opponunt, ideoque tolidam impropria ingratis in faciem ingerunt, Fratresq; presentes singula, chorus

chorus deinde totus vice Chirilli proclamat, iteraque iugis: A hoc salutem est . Nam ut dixi, estra Israël tunc erant in ðetate & inculta Trifagion , & Tempore nunc quid feci illi ? Ans in quo rescribitur ut respondere mihi : Quia statim ut de terra Egypti , parvus eram Salvator meus . Chorus alternans respondet : A genit. ðis , sedulus Deus & Kyrus rex , fons , fons fons : Kyrus duxerat eum de terra Iudea , & sanctus immortalis , misericordie nobis . Rursum praecantores : quia edens te per defensionem quadragesta annis , & manus ciborum te , & interduci te in terram nisi spissum . Chorus respondet , ðyson : Sicut , filius Deus , &c. Praecantores iterum : Quid aliter debet fare illi , & non feci ? Ego quidem plantare ut vobis nunc spissificemus , & in saeculo ut nobis nimis amaret ; accessum nemquam sum posse , & lanceo perforavi lumen salvatoris meo . Chorus respondet : Nymus è ðoꝝ & &c. Urgent praecantores : Ego propero ut flagellum tuum primogeniti sui , & tu me flagellatum considerabis . Chorus respondet : Popule nunc Quid feci illi ? Ans in quo rescribitur ut respondere mihi , Perquisit praecantores : Ego edens de Egypte , denique Pharaon in mare raro n. , & in mox tradidit principium sacrum . Chorus respondet : Popule nunc quid feci illi ? &c. Prosequuntur quartae praecantores : Ego ante te aperte nunc , & tu aperte lumen latus sum . Chorus respondet : Popule nunc quid feci illi ? Instant praecantores : Ego ante te praevis in columna nubis , & tu me excedens ad praeorium Pilati . Chorus respondet : Popule nunc , &c. Rursum praecantores : Ego a patre nunc per discretum , & in secessu clavis & flagellis . Chorus respondet : Popule nunc , &c. Iterum praecantores : Ego te patens aqua salinis de porta , & tu me patens falso & acoce . Chorus terpontur : Popule nunc &c. Adhuc praecantores : Ego propero ut Chanaanum reges pertulerim , & tu perquisiti armilium caput nunc . Chorus respondet : Popule nunc &c. Denique praecantores : Ego te sceleris magna viritate , & tu suspenderis me in patibulo crucis . Chorus respondet : Popule nunc quid feci illi ? &c. Ac nunc una vox concilant : Ceterum , cum nunc adoramus Domine , & secundum resurrectum nunc laudemus , & glorificamus . Ecce enim properat ligante venientiam in universo mundo . Oratione sicut . Ambro. in psalm. ps. ad illud : Tu ultorum sum iudiciorum , urgens hoc . Michæl verba : Singula , sit , in conspectu sua lucis beneficiorum , ne temquam de his iudiciorum que feruimus debemus , nos magis reuulsus & qui dividunt nos potius flore beneficiorum . Quid feci , inquit , nihil ? Tamquam enim se confundit , & te iudicatur , das quid emeritis ut se & offensis vobis non absolvias crimen , & tu deos contrivis ambores . Ans quid ambores rabi fuisti ? Interpellatio in iuris iustitiae ambores , & si maledicere aplinii & addis brevia , quorum gratiam non erubitis , qui scribuntur ingens . Hinc colligat quam iusta & gravis erit querella . Dei in die iudicij contra impios , qui vocantur alpini sunt , & te ipsi beneficia tanta malitia reddiderunt . Simili ex postulata acris , reprobis à Chirillo iudicis intentanda in die iudicij , extat apud S. Aug. [vel qui inquit est Author ; non enim videtur esse S. Aug. iudicat de Vanitate facili &c. tom. 3.]

ZOPHUS MUS MEMENTO QUID COGITABERIT (heb. יְמִינֵי) id est confortabitur cum iis principibus , & maxime cum Balaam anno , querentes ab eo con filios modicisque quo te interemerem & perderem ? **BALACH REX MOAB**, & **QUID** (consultabatur) **RESPONDERET** **ET BALAAM FILIUS BEOR**, & **SETIM** **UPQUD AD GALGALAM** [Pro Setim Septuag. vertunt ergo , id est benevolentia : perperam enim in illo legitime regis , id est fons arietis , & S. Hieron. Recitat his historiam Balaam vocantis Balaam , ut maledicere Israel calulantem in Setim , Noma. 2. & sequuntur . Ex Setim Josue. 3. L. multe exploratores in Jericho , ac mos transversus Jordane , cum obedit & ceperit . Setim enim à Jordane , diffusus lepitem miliebus Israhel icis cum dimidio , id est duabus leucis Gallicis cum dimidia : transfixo Jordane Ioseph petrificatus in Chanaan ad lex miliebus , id est duas leuchas ; & prima castra fixit in loco quem vocavit Galgala , id est devolutio , amorio , scilicet præputio & ophrobro Regyptiorum . Ibi enim circumcidit Hebreos , itaque eos à vita & mortibus Regyptiorum incircumciditorum per circumcisum amovit , ac in novam gentem legemque , & Ecclesiæ sanctam Detrastuller . Job. 10. 9. Sed curitur quid sibi vellet à Setim qd qd ad Galgalam ?

Primum , aliqui sic expounderunt . q.d. Balaam petit à Balaam , ut maledicere castria Israhel , quæ à Setim pretendebantur usque ad Galgalam . ita Remig. Rupertus & Lyran . Verum

A hoc salutem est . Nam ut dixi , estra Israël tunc erant in ðetate , & dilabunt à Jordane septem , & Galgalam tredicem milliaribus , ac post mortem Mosis Ioseph calix tradidit ut per Jordane in Galgalam .

Secundo , S. Hier. & Haymo expounderunt . q.d. Memnon , ð Israël , quanta mala contra me sis operatus à tempore quo formicatus , & coloniis Beliphugor in Setim , usque ad tempore quo Saul circae est rex in Galgalis : & ex adverso quanto quo ego te bona consuleremus & videbas quâns ego te benevolentis , tu in me malevolentis & ingratis fueris . Verum hic fons nimis remodus est : agitus enim hic de tempore Mosis , non Saulis .

Tertio , Chal. Vatabl. Arias & Clarius repetunt verbum memnon , & sic expounderunt . q.d. Memnon oꝝ Israël quantum cura , quo miraculus & portentis ego ex Setim perdurante in Galgalam , putat ipso Chamazanum . Nam , ut alia tacem , intracolous sibi Jordane , ejusque aquas suspendi & fluxi , ut eu per medium eis alveum feco pede transiret in Galgal . Verum hac sententia multa fabulositatem supplet , que non habentur in textu , omnium hanc omnia . **Memento quis mementos te predominius** .

Quarto , ergo dico plane & simpliciter cum Riba , hec verba Dei : **Sicut siquid ad Galgalam connexa est** cum praecedebitis & ab hi pendere , ut patet ex textu Hebreo , Graco & Latino . Unde tenius est q.d. Memnon quid responderet , quanquam malum contulit Balaam regi dederit Balaam ; nimirum cum videtur le Israëli maledicere non posse , coquendo à Deo ad benedictendum , fusit Balaam regi ut pueras Moabitidas & Madianitidas speciosas ; quan vendidit gibos Israëli , in castra submittente , quæ cum ad fomicationem , & per tam ad idolatriam sollicitarent . Si enim fort , ut Israël defensum Dens , ab eo cuius opere in vietis erat , vicis defeneretur , itaque à Balaam iuperata & cardi posset . Vide dicta Num. 31. v. 1. & Apocal. 2. 14.

Dices . How confundit dedit Balaam in Setim tantum , non uique ad Galgalam . Nam antequam ex letim Hebrew pergerent in Galgalam , iustu Dei Ioseph in diez bellum Madiantini , in quo omnes cum feminis & infanticis , quo hoc scandala Israëli dederat , ipsoque Balaam scandali audierem occidit , ut patet Num. 1. v. 2. 1. 5. Ref. Verum est Balaam & Madianitidas fuisse occisæ Israëli morante in Setim ; led tamecum ante hoc bellum & cadens , Balaam fusit Balaam regi , ut pueras tentaritres juxta dictas , non tantum in Setim , sed continuo à Setim uique ad Galgalam , Israëli submittente , felicitate uique ad terminos regni sui , donec Israël ex Moab introverit confinem Chamazanum , pemusca casta finit in Galgal . Id enim exprimit his dicitur : uolent enim impius Balaam affecitare regnum Moab Balac regi , plaustrum populum Israëli perdeundus longus & continuus voluit esse hoc mulierum scandulum . Metubot enim , ne , in Setim tantum illud obnubiles Israëli , pauci ex eo caperentur ; aut , si multi , per Molon compescerentur , & captiverent per porcivitatem cum Deo in gratiam redire , itaque Deus in reconciliatio , culpan hanc in Balaam & Balaam revertentes , ut fecerat : quare fusit ut scandulum hoc daretur continuo à Setim uique ad Galgalam , ut ita concusset peccantem Israëli , & porcavere non possent . Id est facta dolibus , dum homines pollūtationem unam , invicem ad secundam ; post secundam ad tertiam , quartam , & tandem ad continuum concubinatum ; ex quo ob vim & nexum coniunctitudinis , via se concubinari etiarcere possunt , & de facto pacifici se extircant . Verum hoc ex parte Balaam confundit dicitur Deus per Molon , suspendendo principi , p. & accidendo ex populo ob hoc peccatum 34. milia ; Num. 1. 5. 9. Nam ut Poeta ait :

Invenit uolum

Euse uidentur , ut pars finior se habeat .

UT COGNOSCERES JUSTITIAS DOMINI id est maius horridus Donum , sit S. Hieron. quām illicet ego in te licet formidarem : clemens , misericordus & benevolentius fuerim . Secundo & germanus , in his vocat fidelia promissa & fidelitatem Dei q.d. Ut cognoscera quam promissa mea , quibus pollicitus sum te perdurre in Chamazan , fuit certa & stabilitas , quam ego in illis servandi & præfatis finibus fidelis . Ita Theodor. & Lyras . Tertio , in his possumus hoc propriæ capi , omnem pro juva vindicta fortiorum , & iusta præmissione innocentium vel punitissimum : Deus enim iustitiam exercuit in Setim , quando persecutus occidi . ¶ censentes vero vel innocentes feravit .

vavit, &c salves perduxit in Galgalam, ac nominavit Phineas sacerdoti, qui suemicantes occidit, confignavit posticuum perpetuum. Vide dicta Numer. 21. 13. Quocirca minus ap e Vatabil, sic exponit, q.d. Ut cognalces qu am sit ista media actio & querela de te.

Yuan et al.

QUD DIGNUM OIFERAT DOMINO? Sane
verba populi, putat Israhelitum peccatum.
Illum enim hinc lo-
quenter inducit Propheta, & quare per dialogum in
terrogantem, qui ad Deo offere debet, ut ei placeat illum;
placeat & sibi reconcili. Id facit, ut interrogator interponat
debet populum, quid Deo praefere debet; uti de
facto responderemus docet vs. Ait ergo populus: Quid dignum
offerat Dominus &c. Sepeq[ue]ntia quo apprehendam Dominum,
facilius Domini uisus sum. Chalda in quo servum coram Dom-
inu[m] me subseruit Deo, eni[m] in eis eti[am] officia regulae mis-
sionei. Hebrei ad verbum habent, in propter praecipuum Dominum
curvare me. Deinde respondet Tegumus, quae curvare Dominum
foras latitudine coram Deo exigit &c. qd. Quid offerat
Dominus, utriusq[ue] gratiam promittat & afficiat; holocau-
stica & victimaria? Respondet Propheta, Minime; hanc enim
peccata non expiat, nec per se placent Dominis; sed ita
ut domine placuerint, si offertur cum fide, humilitate,
contritione, amore, & reverentia summa maledictio, quam
peccatis vestris in honosratio[n]is & officia dedit. Nona tene-
runt, qd. Sufficiunt Deo curvate grau ut faciante jam non
nulli nobiles & anlici, qui usum dimicant curvare g[ra]u
domi orientali erigunt, quod Deoni det quod petunt
restituisti, aut gladiis postulaverunt, quod precibus imperare
nequeunt.

VII. 7. AUT DE MULTIS MILLENIIS HERCULONI FINE
QUITUM **E**t Hebe, in multis miliebus seruorum eius, vel val-
lum pinguisodius a Chelid, in myriam et reverasim annis; Ti-
gurina, quibus plauso. **D**is miliebus seruorum eius. Noster con-
ceptus, venturi, hinc vel caper pinguis. **P**ecus cur? Re-
spoondo, aliqui Primo, quia vel patres pinguis metonymice et
hyperbolice intelliguntur hirci et caprae, qui illas depa-
rando, impinguantur, quia dicat. **N**unquid efferaunt Den
valles plenas in vibus pinguisissimus? sed quid haec sunt coram
Dene, responso, ut de pinguis?

Secundo, simpliciter & planiti repetas, t^e ariente, quod praefatius potius, ne idem repetas, repte quid simile, ut p^t hincrum tam Septuag. & Nostr. q^d, in multis nullibus hincrum, sumilium pecudum vallium, p^g nudi, n*s* iudei, qui pastacunt in vallibus & pacuis progaudent; ideoque sunt pinguis & spie. Ex adiunctione partis hec substantivum deinde superpl. Praeterea in multis arietibus offensio ei hincosternata & nimis angusta. Numquid placet pugn^r Domini in multis arietibus? Ergo pariter hic arietes vel hincib[us] ibundini debent. Alter Clarius & Arias. Nam per tenores nunc iace ipsius sacrificium minacha, et d^r e p^l & simile; hoc enim nleō milium et conditus differetur Deo.

**NUNQUID DABO PRIMO ENITUM MEUM
PRO ECCLÆ MEÆ?]** Namquid Deus à me policit
paculum & victimam filii, ut ab Abraham popolus jugala-
tionem illas faciat postea sibi ut Sarturus, Moloch, aliisque
dil Gentium, quos vocat, possent victimas humanas,
filios fetiches & illas, Jerem. 13, 2.

VARS. B. INDICATO J. Hebre, **Tuni heggid**, id est indicavit, annunciat. Unde Chal. & Tertull. contra Marcum, c. 16, per interrogatio[n]em illa virtut[er], ~~annunciat~~ sibi homi quid homini fit? q.d. Minime; sed Dei est id ipsum annunciat[re]. Alii sine interrogatio[n]e assertivis virtutis, ~~annunciat~~ sibi homi quid homini fit, homo hic est Moes, Prophetas ac nominari Michas, ita Paginus. Vatabil. & alii. Unde sepe, virtutis, ~~annunciat~~ est sibi quis haec datur, felicitate in lege & Prophetis. Ita Theodorus. Noter pro **Tuni heggid** in praetorio, legit alia puncta **Tuni heggid** in infinitive: involvunt enim sicut posuit per futurum apud Hebreos, neque ac spud Gracios & Italos aut forte pro **heggid** lega **Tuni heggid**, id est indicabat? Denique si malis legendum cum aliis **heggid**, id est annunciat; inib[us], Denique me Michas quod ditem est cum enquit veritatem interpres, **Itendo sibi omnis**. His responderat Propheta populo interroganti: **Quid offeram Dominis?** quia re placabo Deum.

**ET QUID DOMINUS REQUIRAT A TE: UTI-
QUE FACERE JUDICIUM?** Hebr. & Chalda. & quod
Dominus requirit a te, sicut si facias iudicium Quare, quod-

A nam sit hoc judicium. Primo, S. Hieron. Haymo, Reginaldus & Disney sibi, per iudicium accusatus disfertur & prouidetur; sed q.d. Quid Deus potest à te, si nō ut omnis agas dicretè & prudenter, iuxta prescriptum legum? Unde Vatubulus, patet hic significarit, & omnia fidelis & Christiani hominis officia, quibus ipse totidem respectibus & bieutis satisfacti: debet enim in re gerere & compone erga scilicet erga proximum, & erga Deum. Judicium recte compotum hominem erga scilicet, misericordia erga proximum, felicitudo erga Deum: ubi ipsi enim homo debet iudicium, ut omnia cum ratione & prudencia agat proximo quicquidam, Deo felicitum cum eo arborib[us] ambo, ita S. Bernard. ferm. 57. In Cantic. in tribus plenari homini perfectionem, ut inquit in psalmis: Des casu iibi aliis praesens.

Secondo, Theodot. Lyranus & Arias, per iudicium accepitum iustitiam, q.d. Quid Dens requirit à te; nisi ut nullius facias iuriam, sed euincas tribuas quod ex iure & iustitia ei debes?

Tertio, magis apparet & genuine Rupert. per indicatio
actio satisfaciens ponitentia: q.d. Q. id. Dicitur requi-
re a te, & peccator, ut sit ut praevenias Dei iudicium;
quae judicies itemque te iudices & condemnes, ut iudic-
et Apostolus. 1. Corint. 11. t. Deus enim non querit oues
& buves, sed eis constitutus & humiliatus. Age ergo con-
sciente tribunal ratione tua, sed cito voluntate tuam respon-
si ream, & plus actus & peccata examina, sed ea, condonans
ac meritum supplicatione & ponitentiam ei insigne; ut facta
ut te concretissima tibi Deum ostendat, per extensum & hunc judi-
cio ad alios misericordiam & clementiam in pauperes. Eben-
ethyma enim ponitentia dat alas, & tangere illas in car-
cerum, at s. Chrysostom. de ponitenti. ac iustificat per
ponitentiam acceptam conservat & salvagat. Unde S. An-
dreas explicans haec Michæla verbâ firm. 1. p. 16. de Tempore
Quare, inquit, quid efferves per te; efferves per me. De
muni quæris a te, sed si tu quæsis summa creatura servata nihil
minus facias. Quare, si tu es de qua sita deponitivis eti. Mihi
deponit, et tu deponis.

aut Seneca lib. 1. da Bene dict. cap. 8. cum propter nil haberet
quod daret Socratis tuo magistri o. donavimus tibi plenum; At
Alium multum tibi deduerunt, sed plus libi reliquerunt; ego re-
te nihil mihi relivere. Cui Socrates: Quidam in multis magnis
muneribus doloris ac fortis pars ex afflictis e. Pergit S. Augustinus:
Si autem factus, quod ligata iustitia in se inducit, & afflictio
Iustitiae prima in se ipso, iustitia iustitiae ad peccatum tibi. Quoniam
de iudicium in seipso tibi ac diligenter sibi quod erat, & prope effe-
quoniam non erat. Iudicium in seipso, de se ipso in seipso, nisi accep-
tione personae tue, si non personae peccati tuis, non id est
placuisse quia in se. Nec si leudes in hisbit sunt, & Deinde accep-
tio mali in seipso. Nec non et per personam iudicantis, id est
non iudicium, sed virtutem. Et mox: Non sicut feceris iudicium in
dicione tibi regis pro papa, & regnum erit. Quid al corrigere
Domini lenda in brevi satis, se seruia in malis suis, Sec. q. d. Punis
voluntatem peccati dolore conscientiam, genitibus & vo-
luntatis peccati: superius hyperbola, cui per humilitatem & podo-
re confessio, qui non tantum homini, & iacerdoti illa
verecundie & dolenter confiteare.

Quād magis ampliē & plenissimē, per iudicium accipere omne debitum & iurū, pōta quāquidē debēmus propter nobis & Deos, fīcē si debēamus ex p̄ficitia, fīcē ex p̄ficitia, fīcē ex religione, fīcē ex gratitudine, fīcē ex charitate, fīcē ex qua lib̄ virtute; iudicium enim opponit mihi cordis. Sic ergo misericordia significat opera liberalia, chartaria, aliamque virtutum nobilitas; ita iudicium significat ea quae debita iure. Quocqua Scripti, per iudicium & misericordiam sole significare & complecti omne virtutis officium, omneque opus bonum; omne enim vel debitum, vel vel indebetum: si debito, est iudicium; si indebetum, est misericordia. Ita pl. 50. c. 1. Misericordia & iudicium rāntū sibi Domini. Psalm. 66. 8. Misericordia & iudicium sibi quis respiciat. Pl. 3. 1. 3. Misericordia & iudicium dedit Dōs. Psalm. 3. 11. Misericordia & iudicium ut p̄misserem̄ fīcē: virtutes enim idem ēt quod iudicium fīcē p̄ficitia. Unde explicata ibidet: *Iustitia & pars iudiciorū sunt virtutes de terra ut sit off. iudiciorū de eis professio. Et iudiciorū minus debili benignitas.* Sic ergo pl. 50. omne officiū hoc ministrū p̄ficitur: fīcē dubius praep̄ceptus enī claudit. *Dilecta misericordia fac bonum, ita Michæla hic idem totidem, felicitate dico & misericordia complectit, q.d. si vñ reconclugetur ubi Deus, eq̄. p̄m̄ omnia placere, fīcē operā virtutis quam*

pacem Iudeorum & Gentium, dicens: *Ipsi matri per nos
fratrum, qui fecis utrages namque medium partum maria, fa-
tem, iniurias in carne nos, &c. nos datus sonus in semperis
in uno sermone hominem facies pacem: & resuscitabis ambo
in una tempore Deo per crucem, inseparabilem iniuriam in sem-
peris, Ephes. 3.4. Vide ibi dicta. Vix ergo pacem cum Deo,
cum anima, cum proximi misericordiam tuam, id est pacem nostram, id
pacem à pace poice: Christum in mente tua dñe & pacem
decaulis. Ipse enim est princeps pacis nrae, ac parer tuuri
fusculi, ut cum compellat Iustitiam &c. Rutilum, vis indi-
cium, ex quo certò scissa a Chiliebus in tua matre habuit &
adverte a habebas pacem in eontra. Si habes, utique libe-
dem edificet & domine maior auctor & rex pacis. Si non habes,
utique Christus ab aliquis si sit in loco tunc, lignis sine calo-
re, ex fin regno, sis Christus hunc pace effici nequit, nam in
pace factus est locus eius pial. 75. 3. Hoc est quid inquit Iesu
Apollonius: Pax Christi cunctis in ecclesiis vestris, Coloi. 3.
35. Vide quod ibidem, & linea 4. & annotati.*

CUM TERRA ET ASIA RIU. Aliud de more ad
Ias. cap. 36. Nem per Asyriam proprie intelligi Sennac-
herib, tempore Ezechiel immensum Hierosolymam, quem
Christus occidit per angelum, itaque pacem dedit urbi &
regi Ezechiel. Consequenter tamen iob Asyriam intelligit
Nabuchodonosor, Annachum, Pompejum, Neroem, De-
cium, atque Iraelitam in Ecclesia hostes & persecutores
jam dixi. Hoc enim omnes debellant, & omnes debellat
Christus, pro fidelibus suis dicitur.

SUCITABILIS SUPER EUM SEPTEN FAN-
TORES, ET OCTO PRINCIPIES HOMINES]
Hebr. homines, & ita in Latina legendum coreris Riberis,
Unde & Syria veteri, & principes homines; & Arabici, &
alii primores vel prefatos homines. Verbum Biblia Latinum
Regia, Vaticana, & alia cum legunt logine, nam prima
est homini, id est hominum, sunt primores homines. Chalda-
icum regis, & alii primores homines, & symphonum pectoris
& alii christi, & iacobini sennacherib, id est reges & principes
per huius sunt chilii, id est oier effusionis, hinc enim fe-
nigrificat Hebr. "DU oieris" unde in sua creatione & inaugura-
tione. Et Septuag. conseruantur per se pectoris, &
alii primores homines. Legentur 12° 12° apof. p. 100.
"DU naefi enim deo signum mondere. Verbum ali-
pationis legit. 12° 12° apof. p. familiis; & tum significat principes.
Seniors tamen codem nesciit. Nam per morios Se-
prus, intelligent principes & duces, qui mordeant &
inlegant Alysium, cui lemnis mortendo subigunt sibi stras
qualibet. Nota. Pectoris lumen dum qui primi, per primi
et ipsi, qd. Contra Alysium etiam abimus sepius, sed odio &
id est malitos inimicos plarimos principes, qui et resistunt, eum
quod debellant. Septuaginta enim numerus in Scriptura sym-
bolum est multi undique: quod si addatur octonarius, ma-
gnam & ingentem multitudinem significat: ut cum dicitur
Eccl. 11.3. Da partem septem per son & alia. Seniors est qd.
Panum & opum tuarum partes eroga, liberaliter in popu-
lares, ac de elemoynam p. p. p. id est nubiles, metu &
ostendit, id est molli pluribus indigenibus qd. Quo quo
enique poterit. Aliud est agere Alysium & Petarium, qui
penes te habebant scriptis principes qui sunt immo coosilia-
tio & admissum in o gubernatione regni, qui tollat sepon
angelorum p. p. p. per quos Deus Eccleiam in tempeste
regit, de quibus I. 10. II. 1. & Apocal. 1.1. influenti videtur, ut dixi Apocal. 1.4. Sit Jerem. 19.2. nominantur pectoris, in id est principes per Nabuchodonosor, qui ejus alias
& eis in perficit, obsecrandis & expugnando Hierosolymam,
seilicet Neregel, Saregor, Sennacherib, Asaf, Salomon, Rab-
ba, Neregel, Saregor, Rabba, S. c. d. Asyriam marito E-
ther, dicens c.s. 1.4. Erant autem priores & presbiteri, Affec-
to regi, Chosroes, Soher, & Admetor, & Thor, & Aspas,
& Maxan, & Almachan, & pectoris duxi. Pectorum est As-
deron qui volebat facias regi, & prius p. p. eis redire pectori
dixi erant. Ex hisce pectori foris D. i. os Hyrcanus, qui occi-
si Magis, deficiente linea Cyti in Cambyle, hicneque equi
elephantis res Perlarum.

Seniors est Primus, & d. Non necesse magnificabitur Christus
dominator Irael. Namque venient Seniors, huiusq[ue] Alys-
rium, obfideant & capiant Iraelitam, non Iraelita adueniat
suum pectoris. Sennacherib cum sex ious locis Archangelis
qui sunt principes ante celestis, & taurorum synagogae
super.

Coriol. in Proph. 10. 3. 10.

A caillis Sennacherib. Hi enim sunt scripti pastores, & obo-
primates hominum, ut habent Hebrei. Kurium excitab-
mus Eliscim, Sobs, Jonie, & alios plures a Ezechiel
principes, qui Sennacherib a p[ro]p[ter]e legato Rabisci genero-
se resistunt, & causis per angelum ejus castra illa dispolient
& diripiunt. Secundo, qd. Cum venerit Allyrius, id est
Nabuchodonosor, ac Lyran imperator tam Alyrius quam
Babyloniam, & cepit in Ierusalem, ac Judaeos in Babyloniam
abduxerit, nos Israelites tulicimus Prophetas, ab quoque
viris iustis, quales erant Daniel, Jeremias, Ezechiel,
Eidras, Nemesias, Zoroabel, Iudas filius Judeas, &c. qui
invocando Christum, proelientur Allyrius, id est, Ballatarem
etiam sicut Nabuchodonosor. Christus enim exercitavit
Cyrum qui per eos fuit p[ro]p[ter]e principes & reges, Ballatarem
occidit, Babylonem crepit, & Judaeos inde liberavit. Septem
hunc principes & reges Cyri (ad quoque hic alludit Mi-
chaeas) nominat Xenophon li. 4. Cypriadas. Forum no-
men iam hoc: Embas rex Armeniae. Antiquitas Hyrcaniae,
Damas, Cadusiforum, Thambodes, Saccharum, Tigrates,
Ac Gatas & Gorias, qui duo Ballatarem occidierunt.
Tertio, qd. Cilicii venerit Allyrius, id est A ottiosus Epiphanes
tyrannus, yladus Judas, nostris precibus per
Chilium excitabimus, hoc est, Chilium a nobis invocamus
excitabimus predromos & prouios duces, qui Antio-
chum profugerent, & Judaeos liberent; nimilior Machabaeos
scriptum & platerupus Maccabaeum, Iudas, Jonathan, Si-
mon, Iacobinus, Hyrcanum, Alexandrum, &c. Denique
Cartilio aero cheo venerit Allyrius, id est cartarius Nera,
Adrianus, Aurelianus, Decius, &c. item Arius, Nestorius,
Pelagius, Euthydes, atque Hieraclea Ecclesiam per-
huiusmodi. Christus exinde lepem & odio, id est multos
principes reges, Ecclesiasticos, tum facultates, qui illis refi-
ciunt, illi que debellant, & proferunt. Tales lucre S. Pe-
terus & Paulus interstant cum Simoco Mago & Natione,
enique debellantibus. S. Iohannes & S. Clemens cum Dni-
nius, S. Ignatius & S. Irenius cum Trionio; S. Corne-
lius & S. Cyprianus, cum Gallo & Volusiano. Tali cursum
fuerunt Constantinus, qui Diocletianum & Maximianum
fuerunt Ecclesie, per exitos ad rellum alegit, ac Ecclesie
pacem & imperium confignavit; Theodosius, Arcadius,
Honorus, Marcanus, & Ierentes Imper. Christiani, qui
per leuis amissi per Episcopos per verò analitam, & coniu-
tio Ecclesie huiusmodi peruerterunt Nettorum, Eusebium, Pe-
lagium, & similes huiusmodi in Concilio Nicano, Ephesi-
no, Chele, opibus Constantinopolitano, & ita fere & Hieron-
iropus, Hugo & ali. Dixit sacerdos: quis Israelit,
id est filius, ei gemit & crie, in libi principes tum Ecclesie.
Hic, puta Episcopos per Clerum; cum lanculatis, puris
Reges & Imperatores, per templa ipsos.

Mylis S. Hieron. per pastores & primaria scripta ac-
cipit Sarcoletus p[ro]p[ter]e oculo Sarcolet novi testamenti Ru-
perius vero secundum signillante he cuntemate. Scriptum, inquit,
pastores & bethelum faciunt Abi, Abra, am, Iac, Jacob, Jo-
seph, Moies & Davidisto vi. 10. primates fuerunt oculo ju-
dicii, id est principes & iacobini. Et, iacobini, John, Ca-
lebit, Orthon, Aoth, Barach, Gad, & oio, Jephth & Santon.
Verum bius datus Miel, etiam viserunt: Mielautus autem
huius palloris de primacie in futurum promisit. Autem in
Sarcophagus, &c. Mylise quoque S. Amb. in G. C. sua
et Hoto. transumanat. 2. sic exp. iste: Sepem pectoris, in-
quit, lumen pectoris fuit, quibus gesta adhuc pectoris irreversibili-
bus in via Mylos per defensionem datus, & gubernatorum. Odo-
mylos, mandata Evangelii, & Dominii eris alle-
qua cordis mei credula ad infinitum, me profunda fit ad felici-
tatem, boni mylos, per quae aeterna vita munus gaude uimini, per-
sonorum omnium in Christi corpore desuperans. In uocem
restitutione uocatio mylos est mortis, propria diffusa est & De-
vera uox mortis praevalens. In uox istam pectoris / uox mylos est
vita, quae mortem abscondit. Preparatio Apollonius sic: De morte
est mortis in uictoria sua, Unusq[ue] mortis uictoria tunc: n[on] s[ed] mere
audire: tunc?

ET PASCENT TERRAM ASSUR IN GLADIO, ET
TERRAM NEEMAD IN LANCEIS SUIS Tercia. Afer. Vetus. 6.
Est Nigrae Allyrius, id est d[icitur] a primo p[ro]p[ter]o a Allyri, fi-
lio Sem. Terra Neemad Babylonum. Neemad o[ste]ndit
non regnare corpori, ut si p[ro]p[ter]e d[icitur] d[icitur] Sem. Sennacherib, qd. Cyrus
patet, id est reger & debellat ius gladiis & lanceis Aly-
sium & Babylonum. Reticum cum Allyrius Sennacherib
sunt venerit in terram nostram, debellantur cum Iauis,
Ee 3 Eze

Ezechias, &c. per angelum. Però Christus natus, per A fuso Apollonius & successores, annis iepuclibus debellari teger & principes Africorum, Gracorum, Romanorum, &c. enique converte & libigere adeo, ut ipi jam converti patitur quoque, id est regant, teneantur, & pro pugent Ecclesiastem; utrū fecit Constantinus, & postea?

Nota. Pro pugna, &c. terram Nymphae la tensio fuit, Septuag. vertute, in fovea eius. quod explicans mylince S. Hieron. Novum, sit, ut spretator tantatis defendens: pugnare eum & venire, & superbum nostra terra Nympha la fuisse fuit: Quemque fidei fuisse, inquit iaceat. Et mox: Quid autem symphimus alii, Et pugna terram Agri gladiis, & regnum Novum atra partis alii, & hoc secundum eum quid in domo sua, allegeret fidei & voluntatis adversarius. Et iusta & justa & quamvis sollicitus fidei & laetis sepius pugnatur & cito christorum bonum confidatur.

VERS. 7.

ET ERUNT RELIQUIA JACOBIS q. d. Apostoli & similes credentes Christo, locis paucis cum quis reisque Iudiorum, erunt quasi imber de rostro paternissimus, qui dividua sua doctrix & vita lancitare fecundabunt terram, id est homines terrenos: terram inquit, quae non expellet virum, id est manum & operam hominis, ita loquitur irragians: sed Dei & ratione calicit, q. d. Deus ipsa calicit luce de gratia ad pugnam in Apolloniorum libellis membris auditorum, ex quo placide & lauante irrum, faciet eas fœundas virtutibus & bonis operibus. Ita S. Hieron. Ardentem enim inquit, ignis ardore parvula corda populorum. Et omnes genites adolescentes a Deo, babebunt corda quæcunque libidinosa fuisse: Pudores a Domino audient, fallies offensas inferentes; nisi factus est tribus poena in fornace Babylonica, Dan. 3.

VERS. 8.

QUASI STILLA SUPER HERBAM SIC & Aquila, Theodor. & Gaidi, qui habet, fons aqua membris fuscatis super herbas. Quare mitem est Septuag. vertere, sicut qui super genitos, presentem cum non ovium, sed rotis mentio pugnent. Et tamen apud finitudo: A pugnali enim agmina iuxta innocenter, candore, modestia & puritate illarum sunt mentibus hominum, hinc agni illarum ut gramini. Unde Christus, Eccl. inquit, et misericordia tua erit in aliis imperiis. Matth. 20. 16.

QUASI LEO IN JURENTIS] quasi leo inter bestias, q. d. Apostoli quasi leones potuerunt subiungere Evangelio quovis infideli, ut non eis polli resilientes in infidelitate vel rido lus obliniantur, minus & miraculosi ins plagi percident; ut Paulus excaecavit Elyman magnus ac Petrus Simonem volentem intemorem decimus, & crucifixum confringit. Rore significatur sua vita, longe robusta & fiscacia Apollonius, Evangelii & gratiae Christi. Hoc est enim optimum regnum, quo lauatis cum fortitudine & efficacie uniuersi. Et omnium uitium: De providentia in regnum mundi, qui etiam in fine aegypti & summa fuisse, & disposita annua fuisse Sapient. It. 3. Hier. Theodor. Haymo, Rupert. Lyran. Varsib. & Alchibi. Alludit, & obiter quasi perficitur Judam & Machab. qui quasi leones subiungunt hostes Israelitae. De Iudea enim datur: Machab. q. d. similes facti ut leonis in operibus suis, & fieri ceteris leonis regionis in operatione. Et de Machab. L. C. 1. Lorum more impetu invadentes in hostes profugerunt, nam hostes ipsorum hostiles ad multis perierunt occisorum. Prov. 30. 10. Audi Silium Ialicum. 13. Paulum Confutem leoni comparantem:

*Paulus ut adorans videt inveteratos paganos,
Cox fera que telis intercrescentesq; ultrè
Afflita in ferro, & per vulnus colligunt hispanas,
In modis fera armis gladio.*

Ita in infidei es insultus. S. Paulus, Apostoli, virisque Apolitici, ut Xaverine, Gaspar Barzeus, Joaphus Anchieta, aliisque leones Christiani huius gaudi.

EXALTA ET TU MANUS TUA] felicitate Christi, o dominator Israel. Recipit enim ad v. 1. & 4. ubi dixit: *Et pugna in fortitudinem Daniellis, &c. quia non me significabis a fide ad te in eis terra*, ita S. Hieron. Kemig. Rupert. Hugo & Vatabulus. Secundum, &c. felicitate q. d. Jacob, o Israel ut Theodor. Rupert. Lyr. & Attila. q. d. Manus tua, o Israel tempore Christi exhibuit super hostes tuos, & dilecti Gentiles & infideles. Non enim Apoliti & et nationes, tuisque filiis occident, ut intereat non corpore, sed mente & vita; felicitate quod infidelitatem & vitam palliunam, quam in Deingloria & icteribus egeuntur. Occi-

dente ergo in eis impiecatem, libidinum, ebrietatem, &c. Ch. 13. 1. & facientes ut vivat in eis portas, castitas, lobetetas, &c. ita cedit in S. Hieron. Quia viderat longe manus de mobilis el. quia pueri, & omnes transirent. Quod cum mirabilis, quid sensatiofus, quim inimicos occidere, conque facere amicos; in pueris catios, & facere fuchs & impios pueros, incertos fiducias occidere, & facere fuchs & impios pueros, incertos catios, & omnes lobios; &c. Hic fensus planior est. Nam de j. cob in mediate pugnent: de cruce religiosa Laud in Genesio, &c. Ec. de eodem legeuntur: *Auferam agnos tuos de media rai*. Hic tamen lenius cum priori concordat. Exaltatio enim Christi, et exaltatio Iherusalem, id est Beata, & vice veritatis.

AUFERAM AGNOS TUOS DE MELIO T U] Pergi loquide ac Jacob, id est Andros & fidibus ipsaris per Gentes, q. d. ac Christum convertentes; hec est, de Ecclesia Christi, qui corpus ea Iudeis, crevit ex Geothis. Unus de Gentibus magis haec loquitur, que de idolatria & gentilitate convertentes erant ad Christum & Ecclesiam: nec enim Iudei tempore Christi, in die post reditum e Babylone, priuilegia istola coluerunt. Semper q. d. O Jacob, id est Ecclesia, qui exter et Jacob, sed maxime propagata est per Gentes, auferant tubi omnia prædicta, omnia

Brama, omnes arcas & munitiones, quibus ante Christum fideique Christi oppugnabas, vel illi resiliens; & ac nominatum auferant maleficis, divinationes, oracula, idola, & rompunt lana & urbis. Hanc enim infidels oportebant finis de Ecclesia, & neque quia arribatas Ecclesie impetrabant. Hinc Secundus, auferat tibi haec arama, quia dabo tibi plenam pacem, confidentiam & securitatem in Christo, quia omnia licet in eo, ejusque prædictio conquiesceret, nec confusa in armis præstis, aliquique humanis auxiliis, ut potest que imbecilla & invalida expertus contemnet. Hoc est quod dicit eccl. 5. *Congrediuntur gaudi fons in vobis, & huius fons in lignis, hi sedebitis viri juventus frumentorum, & Terram, auferant rima arama, quia faciat ut arama non propages tuos limites, led cedilli doctrina, manutudine, lauditate, patientia, morte & martyrio ita Arias, Vatab. & Loyarsi.*

Mylinus S. Hieron. O Israel, inquit, intercessione operis tuis de medio tuo, id est, de p. iniquiis quae tu solus infestis impetrabis: *Et quoniam mater eris vincularum præstantibus, & cives tuos, qui hunc istos placeras, & percussis peccatis confundas, & resumptum in quadam pugnabis.*

CET AUFERAT MALA FICIA Hebre. & Chal, suerdam malum. VERS. 11. fuisse de in iniquitate. Cual. de mero tuo & pro singulis auras non eras subiungit: cum malitiae & præstigiorum, succidit, & malitia de prælato; & facit lucis latentes. Ministris & libens, & indecens habet. Hebre malitici vocantur **D'YHWH** **magisq;** diuinum **D'YHWH** **menom**. Unde Tigurina vertit, *magisq;* *Almoniam ad verbum sine osculatione, id est, obsecratores vel temporum, vel ieiuniorum, vel anno rum, vel ayunt; qui ut præstigiantur, qui oculis perfidius & ludibris, unde dicitur. VII. 16. 26. Unde frequenter etiam praedicti jugos. Unde Juvenalis ista: 6.*

PRO DILECTIONE voles inder jumenta pendere. **E**T DIVINATIONES NON ERUNT IN TE] Christus enim deorum, id est demones, oracula fultim, non tantum apud Christians, sed de istis apud Gentiles silentium impudente: unde Plutarchus, liberum editio de Oscuriorum filio. Et Juvenalis, qui corvea fuit Apolit. Ita, & afferit Altitologos & Chal. qui à Gentilibus consuli, quod quid monstra obduraturat:

*Chalidens sed matre omni fiducia quondam
Disserit Aralia, & credens a fera redirent
Homines: quoniam Delphi oracula essent,
Et genes haerentiam damna salvo fuisse.*

ET EVELLAM LUCOS] in quibus Gentiles erigebant sua Verbi, idola & fana, ibipq; celebrabant sacrilegia sua lacrymacia, fella & convivia. Lullus est nemoris bovinis denunciatus Lucus, non quod ibi sunt lumina & ligantes cauda, aliquis vero. Lucus quidem, sed per antiquitatem, quid minime luceat, sic ut bellum dicunt, quia minime bellum & bonus Lucas enim non erat eadus religio, id est iuper liturio causa: nec enim licet ab eis arbores cadere: quin potius manu confusis, religiosus erat, atq; vel alicui Deo, vel alicuius hominis cineribus conseruatus. Lucus ergo erat facetus. Unde Virg. & Macred.

Lucus in arbo fuit media, & saepe amba. Ubi Servius. Ut bimacul. zit, Virgil, lucum ponit, sequuntur etiam consecratio; ut,

*Lucus sum fore personae
Pilemisi, Turram sacra in vallis sedebat.*

Miserum enim anima dicebatur Iacobus incolete : Unde A. canon civitatis Ierusalem, spesibus servorum exfractis,

Nigra. Eneid. L.

Ad ipsi estra domus, Iouis habitatione spacie .

Hinc Deus Iacobus, ut superfluitos & idololatricos, succidi juliet Deuter. 32.3. & Exodi 34.13.

ET CONTRARIA CIVITATES TUAS] Hebr. 10.3. etim & civitatis & hostes significat. Unde Chalid. Arias, Pagni. & Vatabl. vertunt, conservem hostes tuas. Scipio agit, tamen, Noster, Tiquetina, & ali vertunt, conservam, vel dilaceram civitas tua, idololatricas scilicet, in quibus fuit idola & luci, uti praeceptumque idolas fuisse consercat, ut Dan & Bethel consecratae erant virtutis auctor, Delphi Apollini, Heliopolis Soli.

Alius ergo fuit haec civitates ab illis, de quibus dixit v.1. Et perdam civitatem serue mea : ibi enim per visitationem intelligi munitione & armis, quibus praefidebant Gentiles. q. d. Autem tibi munitiones, arma, omninoque praeferenda humana, quibus confidere soles, ut uo Deo fidere & innata dicatis. His vero civitatis deinceps vel idolis consecratae intelligent. Postea contraria Civitas, caput per Apollonem effect, ne defensionem efficit Gentiles, & incipient esse Christianorum, qui viventer Christo, que ante viventem Veneti, Jovi & Baccho ; uti dixi p. v. Pulchre S. Hieron. Dilaceram, aut, civitatem serue mea. Dein enim adficiuntur artem, quam laetissima impensa summis Dei, p. 1.5. Et quo in monachis fuit effi, & celestis in Jerusalem, sed quo in adficiuntur Cain, Gen. 4. Unde C. dicitur.

ET FACIAM IN FURE OLE ET IN INDIGNATIONE ULTRICIONEM IN OMNIE GENTIUS, QUA NON AUDIERUNT] Chalid. que non recuperare doctrinam legi. q. d. Eos qui audire, sed cit, credere & obdire nonuerint Evangelio, uniclar & puniant. Ita Iudeus Chiribii contemporaneos & homicidas, utiles illi & ad intermissionem delictiv per Titum & Vespasianum. Idem fecit huius varia gentibus, quibus predicatorum Evangelii explorantes & occiderunt; sed omnibus idipsum facili in die iudicii, ut illi in flamma ignis demissi vindictam sit, que non reverentur Deum, & qui non obdient Evangelium Domini nostri Iesu Christi, ut ait Apoll. 1.8. Thephil. 1.8.

Porro Iudai haec omnia à v.4. hocuscum referunt ad Iudaeum Medium, quem ipse expeditum in fine mundi : postquam scimus quos angustos & quos valent peccato, & octo principes homines Alcyonum vicentes : tunis enim veniente Christo, Iudaei sunt benedictione, robore & gloria, ut quaque leonis omnes gentes thermant & lubigant. Verum respondunt eorum Iudaei, ait S. Hieron. que sunt de his qui id est aenam, que modi non edicimus faciemus in Iudea, nam habemus quae urbis subuenient, que ullum suorum frumenti colligimus, quae cum eam habemus, nec habere se gloriamur, tamen sicut sumus derelicti a filii Sion, & fedes pro aliis est, & sine secundum nos, & alii frangere eorum consuetudinem, ipse est faciens, sibi suorum promisit atque inficit.

Vera 14.

C A P V T S E X T V M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

Redit Propheta à Bethelethom, Christo & apostolis, ad sua tempora ; ac eum Iudeas sibi avi, pariterque nomine Dei discepit & expulit. Popule meus, inquit, quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi ? Deinde beneficia multa & grandia eius & te collata recent, ut offendas eorum summam ingratitudinem; quod a Deo ad idola & sceleris de se vixisse, Adox. v.6. ut populansibus qua ratione Deum sibi reconciliare posset, respondet v.8. dicens: Indicabo tibi o homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat a te utique facete iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo. Terribilis vox horribilis Dei vocem & minas eis intentas, ut eorum iniquas mensuras & ponderas, similes quae fraudes & dolos quibus expolabant pauperes: quapropter ministras eis estatim, excidimus, capivimus & approbriamus. S. Hier. Remig. & Hugo patet Propheta hoc loqui ad Israel, id est ad decem tribus quia v.16. meminisse Amari & Achab regum Irael, Meliam Theodor. Vatabl. & Arias censens hac dicti Iudei fuso ducas tribubus. Videtur enim haec Propheta vacinatus sub Esrah, post exadiuvum degem tribuum, ut dixit c. 3. 12. cum solida tribus in Iudea remanebant.

I. **A**udite que Dominus loquitur tibi. Sarge, contendit iudicio adversum montes, & audiante colles vocem tuam. 1. Audiani montes iudicium Domini, & fortia fundamenta terrae quia iudicium Domini cum populo suo, & cum Israele iudicabitur. 2. Popule meus quid feci tibi, aut quid molestus fui tibi? responde mihi. 4. Quia eduxi te de terra Egypti, & de domo servientium liberavi te: & misi ante faciem tuam Moysen, & Aaron, & Mariam? 5. Popule meus memento quae feci cogitareti Balach rex Moab, & quid responderem ei Balaam filius Beor, de Serim nunc ad Galgatham, ut cognoceres iusticias Domini. 6. Quid dignum offeram Domino curvabolo gena Deo excello? numquid offeram ei holocausta, & vitulos anniculus? 7. Numquid placari potest Dominus in millibus arietum, aut in malis milibus hircorum pinguis? numquid dabo primogenitum meum pro sceleri meo, fructum venientiae pro peccato anima mea? 8. Indicabo tibi o homo quid sit bonum, & quid Dominus requirat a te: Utique facete iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare cum Deo tuo. 9. Vox Domini ad civitatem clamat, & salta erit timbitibus nomen tuum: Audite tribus, & quis approbat illud? 10. Adhuc ignis in domo impii dñe iniquitatis, & mensura minor ira plena. 11. Numquid justificabo stateram impiam, & facelli pondeta dolosa? 12. In quibus divites ejus repletarunt sunt iniquitate, & habitantes in ea loquebantur mendacium, & lingua eorum fraudulenta in ore eorum. 13. Etego ergo corpori percutere te perditione super peccatis tuis. 14. Tu comedes, & non saturaberis: & humiliatio tua in medio tui: & apprehendes, & non salvabis: & quos salvaveris, in gladium dabo. 15. Tu feminabis, & non metes: tu calcabis olivam, & non uingeris oleo: & mulsum, & non bibes vinum. 16. Et custodisti precepta Amari, & omne opus doctus Achab, & ambulasti in voluntatibus corum, ut darem te in perditionem, habitantes in ea in fibilium & opprobrium populi mei portabatis.

A. fin ad insulas Cretam, Sec. & videtur se factum est huiusmodi.

CONTENDE JUDICIO ADVERSUM MONTES, ET AUDIANT COLLES VOCEM TUAM. 1. Hebr. 11.12. cum montibus. Sepe indicare ad montes, Pagni. & vnde indicium montibus. Unde a Castro censit hic citare montes tamquam testes, non tamquam recordi eximis funi Iudicium. Verum melius Noster verit, contendit iudicis eorum montium quia Hebr. 11.12 quando constitutum cum Aliis, quod Latini vertunt, ligatur cum aliquo, Hebreus sequit ac Cornel. in Proph. Afr. XI. V.

E c 4 Latini-

330 Commentaria in Micheam Prophetam .Cap. VI.

Latinus, idem est quod litigare adversus aliquem tam quia A **C**ur, i.e., p[ro]fectoris iurp[er] incipiens exemplaria, ut ex expi-
fic majoris est orationis pondus & energia, ut jam ostendam. Citanunt ergo his montes utret, e[st] quod in mon-
tibus credita fuerit & culta idola: fucet enim propriè por-
polus fit res, ramen, quia si durus & rebellis noluerit audi-
re Prophetae, & per eos latera & judicium Domini; hinc
ad pathos citantur montes, in quibus populus peccavat.
q.d. Vos omnes inimicibus, magis tenitis etis quam feroci-
bus inimicis: vos enim tenitis vocem & iugum Dei
creato[rum] vesti, c[on]que obediens; quem illi non festinat. Vos ergo citio, ut incolas vellos, qui si sunt, repre-
sentatis; ut ipsi per vos audiant & cognoscant iugum meum
item, actionem & querelas; & que res fatentur & pre-
nitant, & venient petant. Et protoproprio: montes enim
haec inducentur quasi persona vive & rationales; quia ipsi
pereras & idola, per quae vici[m]arum fatigantem, ossa &
cineres quae in ipsi extabunt, morta sed clara voce loque-
bantur Iudaorum idolatriam & scleram, ac consequenter
justam Dei contra eos actionem & exploitationem. In
hac ergo linea Deus est adoratus. Iudai cum montibus totaque
Iuda sunt rei, præco in Michea, iudices sunt angeli & homines: ita ip[s]i isti, qui audita sunt iugula Dei
beneficentissimi quæstra, non possunt non ipsi causam ad-
judicare, & sepius iugratiuosis condemnare. ita Theodo-
ree Arias & Clares. Simili protoproprio terram Iudeo-
rum citat & inlaemt Jerem. c.2. s. Terra, ait, terra,
terra audi formosum Domini. Et Iacob cap. 1. 1. citat caros
& terram: Andis, inquit, cari, & avilis parsipate, quanquam Domini locutus est.

Symbolicè, per montes & solles Propheta intelligit principes & magistratus, qui in populo eminebant, fecerunt mon-
tes in terra, de quibus Habacuc c. 1. 6. Disfervit genit[us], &
construit sunt montes facili, & psalmi 13. 5. Sacra montes
parent populi, & collis inserviant. Eadem sunt fundamenta ter-
rae, quia populis solvantur quasi fundamenta. Quocirca
res gracie dicta sunt, quod sit quasi basis populi, &
Hebreo, ad, id est dominus, dictum ait: Nam ad omnes, id est
basis. ita S. Hieron. Haymo, Lyran & Vatablus.
Huc pertinet verbo Chaldaea, qui per montes intelligit pa-
tres, per collis matres & ad terram: Concede, inquit, eas
paribus, & audiens matres vocem tuam. Unde S. Hieron.
per montes accipit Abraham, Isaac, Jacob & viros fratulos,
qui postea debuerunt esse regula vita, & timulus virtus,
ut appareret quid ha[bit] illi ab aliis fuerint degeneres, quos in hoc
iudicio parentum pietas & religio condemnat. Quocirca
vix sapienti docet, nihil esse quod magis desiderium ex-
ciat, timulomogenit det ad omen virtutem, quam illi
jugiter ob oculis ponere viros sanctos, praeterit sibi filii
et Ordina, qui strenuum Dei & virtuti narrantur operam.
Id quique experitur in fe, felicitate cum patrum, vel
Sanctorum ovis colit & amat, heros facta recognoscit,
mirificè sed eadem insinuata excitat. At h[ab]et maiori dicit
arere minor. Autem est hic de re præceptum Seueca l. 5.
ep[ist]l. 11. Alij[us] ut beatus regelans est, ut semper amantes
habent, ut sic tempore illi spatio ne videamus, & omnia
tempora illi videntes facimus. Hoc, mihi lucili, Epicurus pra-
cepit, sapientibus nobis & pedagogum dedidit non imitari. Alia
gena pars pacatorum solliciti, ut præcessit a se ipso, & omnia
tempora illi videntes facimus. Hoc, mihi lucili, Epicurus pra-
cepit, sapientibus nobis & pedagogum dedidit non imitari. Alia
gena pars pacatorum solliciti, ut præcessit a se ipso, & omnia
tempora illi videntes facimus. O felicem illum, qui non alios
sanctum faciemus cogitare nesciunt! O felicem, qui sic aliquem
vereri posset, ad memoriam quoque eius se remponere ait
etiam: Qui si aliquem veri profeti, cuius erit ueritas. Edige
dui: Etiamen si h[ab] videtur nisi nisi regale, & alijs regis
animi vires Ladiam; edige eius animi plaus & vita, &
erates. Ipsius animus ante resercent & valorem illum super-
nisi ostendit, vel excedit, op[er]is & iniqui, alij[us]
qui ad quam morte nobis se ipsi erigunt. Nisi ad regnum, pra-
ve non corrigit. Ita Pascipio Africano jugiter ibi oculos
ad imitandum proponet Cyrus Xenophonis, Julius
Caesar, Alexandrum Magnum, Salomonis Turcaturum Imp. Ju-
lium Caesarum, Plato Socratem admodum imitatus est, ut patrem,
etiam ab Attibute, vocem junior Socrates. Nam, utat
Attib[us]. i. Ethic. Aspero vires virtus seruante hasimbra ipsi
vita. Et Plutar. in Moral. Socr. ait, qui se remittit, adhuc
speculum, sed genitus negligens, preparat sibi laudandum vice-
rum exemplum. Et rufus. Adversus omnes animi personificatio-
nes, exempla quadam episcoporum virorum habenda sunt in
grapmu. Denique S. Bahlecipl. ad Greg. de vita foli. Si:

AUDIANT MONTES JUDICUM DOMINI] VER. 2.
judicium h[ab]c duobus verbis lumenit pro lite judiciali
& actione forensi. Unde Tigrina venit, & audie montes
afflent, id est Vatabl[us] disceptationem, ritam, concur-
veniatio, Domini; hac enim in judicio ab auctore agunt eo
rum iudice, r[ec]o le defendente.

BET FORTIA FUNDAMENTA TERRA] Sepe
et vallis fundamenta terra, Sic & Chaldei, & r[ec]o, quoque,
fundat m[od]era[re] terra, valles enim ima sunt, quia montum
& terra radices & fundamenta: atque Iudei non tantum in
montibus, sed & in valibus habent ius locis & idolat-
ram ergo valles, quia montes iuri laicr[ia] facilius con-
taminantur. unde valles aqua ac montes, quia res citan-
tiae hi à Deo. Secundum, per ep[ist]l. 1. 10. pol[er] accipi pro
id est q.d. Audire montes qui furunt fundati illius terra, per
ideoque illi solidula terra fundamenta. Montes enim
qua exalti, fortia habent in terra fundamenta: perinde ac
terre quo celsores sunt, eo fortiora eorum fundamenta. ita
Vatabl[us] Addit à Castro, montibus & collibus quasi fu-
damenta, id est fulcris terram fucis. Unde Arias erit
eos hic à Deo citari potius, quam calum & terram; quia
non modo calum, quod natura sua est mobile, sed & terram
ipm in medio ob usum contentam & permanentem, montes
stabilitate & firmitudine vincunt, utpote qui robore, val-
lo & lita locis, ne vel venientium impetu, vel calamis
vi, vel aquarum inundatione dispergant, contineant. Itaque
montes magna in terra nostra virtus & confititia no-
men obtinent, scit scripsum est psalmi 4. Præparauit menses
in eternum, secundum passus. Cetero ergo hic Deus mo-
tes, genitum, fundamenta, id est adies, h[ab]c enim quasi
fundamenta ipsi innovantur, ut significet fortis & confi-
tan, tunc sunt potentia & beneficium, ut in montes, ita &
in ecous accolas Iudeos, qua tamen ipsi contra Deum
abutu sunt ad cultum idolorum: quocirca pariter fortis &
confitantes hic eis item intentat, & sentit quem paraga-
pro precedentiis affligi.

QUIA JUDICIO DOMINI CUM POPULO
STU] Id est, Tigrina quia illi a domino cum populo for-
D[icit] qui montes eorumque fundamenta accollit & feceritibus suis
polluit. sed Paratus est Deus & intentus ut hoc discep-
tus cum populo suo.

ET CUM ISRAEL DISJUDICABITUR] Id est,
judicio contendit & discepit. ita Vatabl[us] quid: l'igno-
verit, & cum Israel disjunctare vult, non speculativè, ut di-
sporamus in scholis, sed criminaliter, ut discep-
tione vultus & confutis art. c. 4. 2. 1. Insuper locutus es,
& quia n[on] modis excedens scimus nos, nimisuna
quid aut[em] sius Deum ad disputationem provocare, eique
dicere: Audi, & ergo loqueris; interrogabo te, & respondas mihi;
unde peccitos habebis tu & calices, inquit, q[ui]si me reprehendo,
& age gravitatem in familiis & cives, q[ui]que in hora mor-
tis, putat in judicio particulas, discepit def. indeque
thits

thes de anima, non specifica, sed individua & sua; ar. A
pamentantes erant dromones, inde Deus ipse: fideat ergo
quicunque bene non speculari, sed vivere, ut argumentum
de oblationibus omnibus, que de vita bene vel male trans-
fusa proponuntur. facit facere posse. Sapienter noster
Thomus lib. 10. de Iacob. Christi e. p. Credo, sit, admittitur
de iudicio non queratur a nobis quid legimus, sed quid ferimus;
ne quod in bene dicimus, sed quod religiose vivimus. Tunc enim
Christus Dominus magistrorum Magister, omnibus disputa-
bit de moribus & vita cuiusque. Ita Clemens in Grada
tumoris, refert disputationem Stephani vii fundi cum di-
monibus in agone mortis, in qualiterque respondere, aliquid
quod vicius lucembachus, ut ingeotem horreum
afflictus invenit. S. Hieron. epist. ad Battachianos,
narrat, eum magis Ciceroi quibus S. Scriptura additius
est, raptum ad Christi tribunal, ibique examinatum ab
eo se diversificare.

VERS. 3.

POPELE MEUS QUID FECIT TIBI? Hic incipit
iudicium, id est lis, actio & accusatio Domini, eaque ne-
voa & patetica. Jam Primit. Arias hac legi per nocturna
admissionis, neque explicat, q. d. Popule meus quod quam-
ta bona feci tibi? quanta beneficia in te contuli? quona-
do ergo coram obliquis, si quis ingratuus xilire posset? B
Secundum, Chaldaeus verit., quod dicit dies in sollicitatione suis,
quod non senvit Tercio, aliis palliis sic explicant, q. d. Quia
malum factum ibique te offendit, quia occidens dilectissimum
a merito dedi. Sequitur enim: **A U T Q U I D M O L E ST U S**
Y U T T I S? Pro quo S. Hieron. so comment. verit, quod
labor ex profecto. *In quo labore feci te Vobis, quoniam*
restringitur, ut loci te deficerit? Chaldaea non confirmat
gratiam malitiae nisi super ipsa? Proprie enim, ut paucet ex-
sequentibus, recipit miraculum illud in genere & conti-
nuum, quo Deus Hebreos quadraginta annis per defutum
deceperat ianis & vegetos, ita et latentes mitteris non fatigare
remur, nullique ioter eos efficiemus vel agri, juxta
illud psalm. 104. 17. *Ei nos eris in tribulatis omnia infirmus,*
Et Deus. 8. 4. ut Moies Hebreis: *Proferimur itaque pro-*
sparsis, nequamnam terripit deus, & per nos non est sub-
versus in quadraginta annis q. Ita explicat S. Hieronim.
Remig. Rupertus, Lycenus, Hugo, Dionys. & ali.

Secundo tamen, generatione hae vicia ut lontan, acci-
pi possunt de qualibet molie. q. d. Quia in re te affixi?
qua in re tibi molis exhibui? An quod in deserto pre-
cepis Egypti, tibi manu pli? at amans non amarum
era, sed granum & sapidum, habens omnem laetitiam fine-
vitatem. Script. 16. 10. erat enim panis cari Beatoe
sum, pial. 77. 25. An quod ex Egypti in desertum te edu-
xi, & pro domibus in territorio, vel potius sub dio habui
te neci? ut colubra nabisco abiret, scilicet omniq[ue]
aeris incomperie protexi, milieisque te tractavi, quibus si in
aula Pharaonis habebat? An quod lego tenet, tamque va-
sata per Moym tibi de lemm t acut maion & aliis, pare
meo potu & leges dare, justa ut vobis dictum: *Cum possemus impetrare.* Rursum hinc legi exigitur non prioritas in super-
fluous, idololatria & moxitate quilibet, qua hinc legi
ben distinxerit. Occupanda & frenanda era: opere longe
sua vires sunt legitime idolorum & Genit. uti tu expe-
rues, cum ex eorum praefectio filii de sila tua idolo
Molech conseruaret, etc. Unde Syrus verit., *populo meo*
quid fecisti, aut quo curaveris? Arabicus preferens a for-
mula *deinde* mibi, Arabicus arguit. Hinc & sequitur.

QUIA EDUXI TE DE TERRA EGYPTU No-
ta haec cum Roman. legenda esse per interrogacionem, q. d.
Effice hoc quod mihi oblicis quia te afficerem, quid te-
fice te eduxi & terra & servitio Egypti? nec enim video
stuid nichil pollio scribere, nisi hec aliquia familia be-
neficia, qui exinde continua & plurima in te contuli: ni-
bul enim nulli tibi irrogavi. Esto enim permisum quan-
doque te affligi a Philistinis. Idomene, aliusque gentibus;
tamen id non feci nisi provocatus a te, ad tuas cleras cali-
ganda & solubenda. Hoc ergo bonum ruum fuit, non
malum; ut proinde ego id permissi non ex odio, sed ex
amore tui. Est myrratum, fave tare quafusumatio. Vi-
de canon. 7. in processu operis.

VERS. 4.

DE DOMO SERVIENTIONE LIBERAVI TE J
Heb. *de domo servitorum;* Sept. & Chalda, *de domo servitiorum;*
ita vocata Egyptus; quia talis fuit Hebreus, qui qua si
municipia Egyptianorum serviebant eis in latere & luto,

Exodi 1. & sequent. Addit Arias & Venab. **Egyptum**
vocari dominum Ierusalem, ex eo quod **Egypti** iner-
teri; ut ipso servitio addidit a Noe maleficente filio
hus Cham. *Servorum eius fratris filii sicut Gen. 9. 25.*
Nam filius Cham fuit Melchior primus **Egypti** incola,
paterque & nomenclator **Egypti**; nam **Egyptus**
hebr. vocata Melchior, q. d. In **Egypto** servitios non no-
bilibus, non dominis, non iugis; sed servis, & aliis
a prima parente sua Noe servitio dampnatis, quibus ser-
vile villissima erat servitus: quanta ergo fuit vilitas, ranta
fuit mca in te elementa, eum ex ea te eduxi.

E T N I S T A N T E F A C I E M T U A M M O T S E N ,
A A R O N M A R I A M J Hi traxitare ducet & direc-
tores Hebreorum egredientium ex **Egypto**, per quos He-
brei ingens acciperunt beneficia. Nam a Mole per de-
terminat gubernari, de cito celesti pasti sunt: ab Aaro-
ne, per iacchis, iustrationes, expiations, preces & vota
expiat, Deoque reconciliati sunt: à Mati: prophetiam,
doctrinam & gloriacionem denuntiarum accept. et. Un-
d. Chalda, *misericordia tua Propheta, Abraam, Aaro-*
& Maria, Misericordia ad decendum iudei, ieronim tradidit, Aaro-
ad expandendam populum, Maria ad traditionem feminorum.
ita S. Hier. Haymo, Remig. Lyran. & Hugo.

Alleg. Moies representans principianum & legislationem Moysi, Ro-
chei in Evangelio: Aaron euudem pontificatum & la-
et dicitum, Maria B. Marian Christipharam & Verparam, *et Iesu* &
Scutero ergo suum beneficium Ju liet à Deo datum ali- Maria.
paut hic **Melchias**, quod dederit in Melien, Aaronem &
Mariam; ita fumum Christianorum, rodicu[m] orbis &
faculorum ornatum beneficium à Deo datum, est **Christus** &
Maria. Scit enim bonum donum amplius consistit in
fumero paternallis, & cedula matrem familiæ; ita bonum
Ecclæ constituit in Christo & Maria: quia prouide S.
Leolerm. 1. de passi salutis tam Virginem nuncupat. Et S.
Germanus Patriarcha Constantiopol. orat. de De-
pax: *Sicut, inquit, continua respicitio non solidum est signum*
vix, sed etiam eaula; si sanctissimum Mariæ nomen,
quod in Dei servorum omnes affidit veritatem, sim illud argumentum
*et, quod verè vita vivant: sim illud eam habeat implantationem & conseruat, omnemque eius levitatem & open-
am omnia impartiatur. Deus ergo in percognitione & na-
vigatione huius vita tam dulciora & pericula, dedit no-
bus Mariam, quia stellam maris & cynouram, qui iter
nostrum dirigat, & ad potius salutis perducat. Et S. Ber-
nard. hom. 1. super Mallus est. Si insperato, aut, senti tan-
tissimum, si incursum, sequitur resolutiorem, resipit fletum voca
Mariam; si fletur sequitur audiri, si ambiguum, si deplorandum,
si consolationem, respectu fletum, voca Mariam, *la pietate, in an-*
gozio, in oratione dubia Mariam regia, Mariam invoca. *Tunc*
recusat ab ore, non recedat a corde, & in impetu quo oratione
superficiem, non astuta & conservatio uoluit amplectu. Ipsi sequuntur,
non dries, ipsam regam, non desperas, ipsam cogitas, non oras. *Ipsi erit, non caro: ipsa precepsa, non matris: ipsa*
daces, non fangeris: ipsa propria, personis. Item ferm. 2. in
*Nativit. B. Matre: *Adiuva, inquit, tamen in quanto denunci-
as afflita a nobis, Mariam velutum benatoris & in presece q. quid*
fui in nobis est, si quid gravis, si quid salutis, ob nos necessitas
redundare, qua q. undis delectis affluisse. Horum plena doloris
*rum, quem a nobis affluit usque vocas, sed & perlavens ser-
pentem angustis illa deponit; ut undis, si uero efflent ar-
matas ejus, charisq[ue] a frumentis gravissimis. Tali corpora hoc scilicet*
quod alienum mundum, ubi dico? & tunc Mariam, hunc matre
stellam: marius asig; magni & spartii, quid ait calix involvens,
et umbra matris, ac densissima tensio a reliquoq[ue] Tatis ergo
medialis cordium, totis praecordiorum efflentibus, & totis soni-
tibus Marianis a me reverentes: quia uero ei voluntatis ejus, que re-
*tonum non habens uolens per sonum.***

Quocunque Ecclesia Paraclete hec omni exponit & *Imperio*,
pathetic Christo adaptat, ut utor & canit in ador-
ratione & decolatatione crucis; ut quicunque Christum cru-
cifixum deoculans, puer fibi hinc à Christo dicit, quod
literat. Iudaea dicit a luctationem enim tam Iudei, quam quic-
que ius peccati Christum flagellavit, ipsius coronavit, &
crucifigit. Autem caetera, non impudenter & thieos
Christi in cruce, petitos ex hoc loco Michæl, & ex Jerem.
21. 10. qui cora latentes emolliant, solvant que in lachrymas:
singula enim beneficia Christi, singulis Iudeis uerum in eum
maleficis directe opponunt, deoque totidem improposito
ingratius in faciem ingenerunt. Paraceteores presenti lingua,
chetus

vavit, & falsos proridit in Galgalam, ac nominatum Phi-
nisi facerunt, qui forsanentes occidit, configuravit ponti-
ficiatum perpetuum. Vide dala Numer. 21. 14. Quocirea
minus apud Vatabl, qd exponit, q.d. Ut cognoscere quam
sit iusta mens actio & querela de te.

VERS. 6.

QUI DIGNUM OFFERAT DOMINO? I Soc-
verte populi, putat Israels presentes. Illus enim hi lo-
quentem inducit Propheta, & quasi per dialogum in-
terrogantem, quid Deo offerere debet, ut si placet: illumq;
placet & sibi reconciliat. Id facit, ut interrogatio repon-
dens doceat populum, quid Deo praefare debet; ut de
facto respondens docet v.8. Ait ergo populus: Quid dignum
offerat Dominus &c. Septuaginta quo approbadit Dominus,
saepius Deum servitum. Chalda. in qua servitum etiam De-
minos me submitem Dic, enjus incaecis ultissima rofida male-
ficia! Hebr. ad verbum habent, in quo praeposuit Dominus,
curvato in Deo caliginosum Tegum, quare exarata Dominus
decurvans incaecis oras. Doc exs. 9. qd. Quid offerat
Dominus, ut ejus gratiam promovere? offramus holocau-
sta & victimas! Respondet Propheta, Mihiom ihacenem
peccata non expiat, nec per se placere Domino; sed ita
deum placentibus, si offerantur cum fide, humilitate, con-
tritione, amore, & reverentia summa maiestatis, quam
peccata velitis in honos & offenditis. Nota tamen
h. qd. Sufficere Deo virtute grata ut faciunt iam non
ouili nobiles & alicui, qui unum dumtaxat caravit geno-
dam orant aliud erigunt, quasi Deo oii det quod pertinet,
restituit, ut gladius postulatut, quod precibus impetrare
nequeunt.

AUT IN MULTIS MILLIBUS HIC CORUM PNT.
VERS. 7. **GUTUM** [Hebr. in multis milibus merentur alii, vel val-
dius pinguedine] Chalda. in myriadis torrentium ali; Ti-
gurina, namquid plorat Deus mille sororum ali; Nofer com-
Septuag. virtutis, hinc vel capras pinguis. Petrus & Rei-
pond. Aliq. Primo, quia per valles pinguis microcytus &
hyperbolice intelligentur hinc & capra, quia illas depa-
scendo, impinguantur, scilicet dicat. Namquid offerat Deus
valles plena obvibus pinguisillius? id quid huc sunt coram
Deo immenso & altissimo?

Secondo, simpliciter & planius repetas, t.3 arietum,
quod precessit potius, id est repetas, repetit quid simile:
puta hincum cum Septuag. & Nolto, q.d. In multis
millibus horum, similium pecudum vallem pinguedi-
nis; id est, que pasturunt in valibus & paucis pinguis;
ideoque lunt pinguis & ipsa. Ex adhuc enim patet hoc
substantiam de beate suppleri. Praecepit enim quid offe-
rat et huncadversum? Namquid placari
potest Dominus in multis arietum? Ergo patet hic ametus
vel ficti subuersari debet. Alter Clarius & Arias. Nam
pertinentes olei accipiunt sacrificium manu, sib; est pana
& similia: hoc eam oleo nullum & conditum offerentur
Deo.

NUNQUID DAKO PRIMOGENITUM MEUM
PRO SCLERE MEO? Numquid Deus a me polci-
pacione & victimam filii, ut ab Abraham popolit jug-
ulationem Iacob: sib; potius si ut Sarcorus, Moloch, alii;
dii Gentium, quos colimus, porcine victimas humanas,
filios scilicet & filias, Jerem. 19.5.

VERS. 8.

INDICAS O [Hebr. PMI haged, id est indicavit, an-
nociavit. Uode Chalda. & Tertul. &c. contra March. c. 16. D
per interrogatione affective vertute, annocieavit
sibi hunc quid bonum si. homo hic est Moses, Propheta, ac
nominatum Michaeas, ita Pagni, Vatabl. & alii. Unde Se-
ptuag. virtutem, annocieavit sibi hunc quid bonum si.
scilicet in lege & Prophetis, ita Theodor. Nostre per PMI
legit in praeferente, legit alio puncto PMI haged in infinito
tempore infinitus enim sapere posse pro futuro apud He-
breos, aqui ac apud Gracos & Italosque forte pro legge
legit 13.10. agg. id est indicabit. Denique si malis legen-
dum cum aliis haged, id est annocivit; subaudi, Deus
per me. Michaeas quid id est cum eo quod vertit Inter-
pretes, indicabit sibi. Hoc respondeat Propheta populo
interroganti: Quid offerant Dominus & qua re placabo
Deum?

**ET QUID DOMINUS REQUIRAT A TE UTI-
QUE FACERE JUDICIUM?** Hebr. & Chalda. qd quid
Dominus requirit a te, sib; est faciens iudicium Quocirea,

A tam sit hoc iudicium. Primo, S. Hieron. Haymo, Re-
migius & Dionysius, per iudicium accipiunt discretionem
& prudentiam, q.d. Quid Deus potest a te, nisi ut omnia
agis discretè & prudenter, iusta praeceptum legit? Unde
Vatabl. putat hic significari certe, & omnia fides & Christi
ianum honestum officium, quibus ipso totidem respectibus &
de his suis satisfacit: debet enim recte se gerere & compone-
re erga seipsum, erga proximum, & erga Deum. Iudicium
recte componit hominem erga lepidum, misericordia erga
proximum, follicitudo erga Deum: libi ipsi enim homo
debet iudicium, ut omnia cum ratione & prudentia agat:
proximum misericordiam, Deo follicitum cum ob ambulacio-
nem. ita S. Bernard. ferm. 57. in Canticis, in tribus ponit
plenum hominis perfectiorem; ut, inquit, sit placens Deus eas-
tas sibi seruus primus.

Secundum, Theodor. Lyranus & Arias, per iudicium ac-
cipiunt iustitiam, qd. Quid Deus requirit a te; nisi ut nulla
facias iniuriam, i.e. eisque tribus quod ex iure & iustitia
eis debet?

Tertio, magis apostoli & genuini Rupert. per iudicium
accipiunt satisfactionem penitentiarum. qd. Quid Deus requiri-
tur a te, o peccator, nisi ut tu prævenas Dei iudicium, ve-
re judices antequam ipse te iudicet & condemnet, ut jo-
bet Apollonius r. Corint. 11.13. Deus enim non querit oues
& boves, sed cor conscientum & humilatorem. Age ergo con-
scientie tribunal rationis tuae, eò citâ volumenem tuam qua-
si ream, eis actus & peccata examina, judica, condemna,
at meritos supplicium & penitentiam ei insigere; ita fieri
ut reconciliatur tibi Deus obsecrum, præfertum si habeat
accidia alia misericordiam & clemenciam in pauperes. Ele-
molyna enim penitentia dat alias, eamque tollit in ca-
lam, ita S. Chrysostomus, de penitentia ac iustitia per
penitentiam acceptam conferat & adaugat. Unde S. Au-
gusti. explicans hac Michaeas verba ferm. t.36. de Temp.
Quaresim. inquit, quid offerens pro te offerit te, quid enim tibi
minus queritur, nisi te quia in summi creaturae a novena nulli
malum sibi sis. Quare si de quo in perdideras te, Ita dicibus
ait Seneca lib. da Benef. cap. 8. cum pauper nihil haberet
quod daret Socrati tuo magistro, donavit ictipium, dicens,
Alii multum tibi dederunt, id plus tibi queruntur; ego ve-
ritati nihil nisi refero. Cui Socrates: Quidam in mihi magni-
mam dedeis nisi fidei parvo se affirmit. Pergit S. Augusti
Si autem facies quod inde, summet in te iudicium, & iudicium.
Iudicium primo in seipso, iudicium ad proximum tibi. Quoniam
de iudicium in seipso tibi displices tibi quod erat, Et pugna effe-
quod non erat. Iudicium inquit, deo officio in seipso, sine ar-
cipienti perficitur tibi, ut non per te peccatis erit, non id est
placens quia in facie. Neque si laudes in bonis suis, & Deo
in multis suis. Hoc enim est per seipsorum iudicium, & id
de iudicium, sed virtutem. Et max: Non ergo facere rectum iu-
dicium est corrige propter errorem, & rectum erit. Quid si corrige i
Deo laudes in bonis suis, te cura si in malis suis, Sec. q.d. Puni-
volupatem peccati dolore contritionis, genitibus & vo-
luntariis penitentia superbitum, cuius humilitate & pado-
re confititionis, quia non tantum homines, & sacerdoti illa
vereundis & dolenter confitentes.

Quarto magis amplè & plenissime, per iudicium acci-
pere debito & iuris, pota quidquid debemus proximo,
nobis & Deo, fidei si debeatum ex iustitia, fidei ex penitentia,
fidei ex religione, fidei ex gratitudine, fidei ex charitate,
fidei ex alia virtute: iudicium enim opponit miseri-
cordia. Sic ergo misericordia significat opera liberalitas
charitatis, & aliorumque virtutum indebitum; ita iudicium
significat ea qua debita sunt. Quocirea Script., per iudicium
& misericordiam solet significare & completi omne virtutis
officium, omniaque opus bonum: connectit enim vel debitu-
m, vel iustidem, vel debarum, et iudicium, si indebitum
est, misericordia. Ita psal. 100.1. Misericordia & salu-
tis causa nostra est, & iustitia de cetera prosperitate. Et enim
domini dabis benignitatem. Sicut ergo Malites omne officio ho-
minis psal. 14.27. hodie docebas præceptis concidit. Deinde a
malo, & fortissimam Michaeas hic idem, feliciter pri-
dicto & misericordia complectitur. q.d. Si vis reconciliatur
tibi Deus, eisq; per omnia placere, lac opera virtutis cap-
Legge

Example. Ita sollicitus es cum Deo ambulabat Job dicens cap. 5. 12. Aget de providentia, quod te in omnibus vils nolis deducere. **Vobis omnia opera mea facio quod non parceret dolor meus;** & cap. 31. 13. Scopus enimque summorum meum flosculos sum Deum, & pondus ejus fortis non posui. Et Tobias moriens, hoc quasi testificatorium dat filio cap. 4. 6. Omnes diebus vita tua in misere habens Deum, & eum ne aliquando periret confortans, & praemittens preceptum Domini Dei vestri. Et David psalm. 118. v. 10. **Tu seruus cordis meo exquisitus es.** Et v. 17. **Porta mea Domine, dixi, confidere legem tuam.** Et v. 18. 1. **Oculi mei defensores in salutare tuum,** & in sequitur iuris filia tua. Et v. 16. **Seruus mandata tua eris, & testimonium tuae;** quia omnis via mea in confitesta tua.

Hanc sollicititudinem tamen & serviendo Deo Moyses monitorum incalcat Hebreo quoque Deuteronomio, ac maxime in cygno illo cantico e. 13. Quid & S. Paulus. Corinth. 9. 16. **Vobis est inquit, si non evangelizare.** Et v. 24. **Misericordia quid est in flado current, genos quidem currit,** sed anima accipit brachium, se curvit ut comprehendens. Ego igitur **sor te curvo,** non quod in inventum & fit pagina, non quod aveniatur, sed castigo corpus meum, & in servitudo sedige, me feci, & am illis praedicationis, ita reprobus officiis.

Ita S. Cecilia sollicitus ambulabat cum angelio suo Callisto, & cum Deo; tota vacana oratione, ieiunio, cielicio ac conversione sociorum. **Unde Valerianum ipsam, Tiburium, Maximum & alios plurimos non tantum Christianos, sed & Martires effecit.** ac victimas Deo obulxit; ut meritum de ea canet Ecclesia. **Cecilia tibi Domine pro te agnoscimus destruxi.** Sic ut ergo apes sollicitus lant ut colligat fundatique mel & ceras, ita Cecilia sollicita fuit, ut tumunt alicuiusq; animas Deo offert. Ita tunc timentibus Christiani, qui solliciti cum Deo ambulare instigant.

Ita B. Alyosia Gonzaga sollicitus ambulabat cum Deo, dum in suis regim & principiis unum degenit, etiam se ab omni crimen conservavit, ita ut per omne vitum quamcum mortaliter, vix venialiter peccare sit vobis; dum adeo lenibus suis invigilavit, corpulique maceravit, ut numquam stimulos carnis lenitatis: dum in oratione sit intentus & reverenter veritatem efficit, ut nullam distractio- fenerit. **Quocirca mirans Cardinals Bellarmio,** ac qui id fieri possit cognoscere respondit: **Naturi si perdi quod ratione aliquis in reatione dei sit posse dum cogitat ut se proficiat, et se majoritate sufficiat, et cum Deo colloqui.** Ita habet ipsa vita, quam stricte examinantes Auditorie Romane & ecclesie Ca- noziationis ejusdem, etiam titulum **Alyosia indidere;** quod quasi angelus coram Deo paginare verticaretur.

Jam vero huc sollicitudo ambulandi cum Deo, non ad solos Religiosos vel Ecclesiasticos, sed ad laicos, conjugatos, connexaque homines pertinet. Nec enim in sola oratione & collocatione cum Deo, sed in omni processu actione requiri natus: ministrum ut omnia opera nostra, etiam corporalia & facultaria, quantumvis levia & momenta, facilius sollicitus, exactus & perfectus, juxta legem & voluntatem Dei, ut illi placuerint magis, magisque cum oblectemus. Hoc illi quod tuba Eccles. cap. 3. 13. **Le ambo,** inquit, **spiritus nisi praelubet eum.** Deo enim gratior est actio in le levior & visus, facta excellenter, quam excellens in se, facta mediotriter, vel obliter & leviter. Deus enim non considerat quantum, sed ex quanto, nec quid facias, sed ex quanta virtute id facias.

Quocirca in omni opere etiam minimo, sollicitus nos esse oportet, ut illud facilius quam optimè, ut Deus sit gratissimum. **Medum i. facilius affigunt noster Ludovicus de Ponte tom. 2. de Perfect. tract. c. 15.** maxima regulam quamdam perfectè vivendi in qualibet operi, ut officio, uale & practicas affigunt: namque si coiliabit operi etiam vili addamus fex alia Scaphium Itala 6. s. quibus à terra extenuatur in calum. Prima alia est memoria patientiae Dei ubiq; existente, & quid cogites, loquaris, aut facias intendente, & imb. impudente. Secunda, pura majoris glorie Ueritatis, illud, bludendo in omnibus quae facit illi placere clogue divinam volentem sollicitè semper exequi, ex quod sit summè bonus ipsius bonitas per electissimam. Tertia, oratio qua nus operibus det inimicum, & eum concursum petendo divinum auxilium, ut com ea cura & perfectione quam ipse praecepit & consiluit, et eaeque patet. Quarta, fiducia in Deum, à quo omne bonum tuum dependet, de cuius omnni potentia fides, quod adjuvabit toam imbecillitatem; de eis multiercordia, quod compatiatur tua miseria; de felicitate, quod in tuis temptationibus & periculis te prote-

get; de providentia, quod te in omnibus vils nolis deducere. **Hinc duce ultime alia orantur, omissum: Quinta, fortitudo: tituto felicitate quo ardus robur aggressitudinis, objecto omni difficultatum metu: Sexta, perseverantia utique ad finem operationis inchoatorum, & tolerando patienter occurrentes qualcumque molestias.** Nam, uel latas sit & ag. 3. 1. Qui sperans in deum, multitudine fortitudinem, recente felicitatem; aliisque: perfidacionem indignosus, & penes frustis agnosca, ut spiritu violentia, usque opera à terra ad calum extollantur, & nos laboremus, propter declaracionem quia Deus illorum corda dilatit, juxta illud Plakias psalm. t. 18. 33. **Viam mandatorum tuorum cuecere, & dilata est in meum, omni balutum,** & non desistit, sed perverbarum in folie insidue, & operibus odioque eis & jor, donec gloria coronam obtineat.

At **ULTRA CUM DEO TU OI** id Deo per omniam auctoritate, & ubiq; pax oculis habetur, illius fulva, voluntatem & notum exacte observare & expiere, illi per omnia placere & latitandise. **Sic Henoch & Noe** quali fideles, iheri, imd amicti & filii, dicuntur ambulare cum Deo Genes. c. 5. 12. & c. 6. 9. Vnde ibi dicta. **Præfete Seneca in Sapiente, & in Tranquill.** Si, inquit, **homines videre intromissa pericula, postulamus rapidissimis jactu adveni sedis,** in mediis suspensus plaudimus, **ad superiora loca humiles videtur, ex aere Deo, non possumus ut venerari quia & Non dicens illa res maior est alterius, quam ut crudis simili bus, ut quis sit non posset posse.** Hoc acquirit homo orando & convermando cum Deo. **Quocirca hoc debet effex opus,** hoc occupatio- jugis viri religione, & tendentes ad perfectiorem, nimirum familiaritatem eis Deo, cum coequo ambulare. Audi S. Die- nybium de Ecclesi. Hierarc. c. 6. **Religio est unum ipsum ambo;** & ad suorum monachos cogit, **juxta illud Chalcidi: Marcius, Marcius sollicitus es, & sursum ergo plurimis.** Perit enim eis neferiorum. **Marcius & prima pars personarum deplorat quia non auferuntur ei a ea.** Hinc Clemencius cap. 2. Monachos, sit, qd qui tempore habet stolidum elevatum in Deum, & erat in omni loco, & negotio. Et aeg. 1. de Orando Deum: **orientur, sit, et anima & mentis ut religio & perspicill.** Et S. Bonaventura de Perfectis vita cap. 5. docet. **Religio non solum frequentiam orationem, & gelata animam mortuum in corpore vivente, ut aet esse hec corpus anima, habens ad quod exterum est in Religio one, ablique co quod invenit.** Idem: **Languida, sit, & serena in religio, una non mundum habet tristes.** Quim & Jamiesius Philioiph. Propterea c. 7. **Sapientia, sit, & ostendit omnes operis & operis Iudicium cap. 3. Sit ergo (& contemplatio) & perfice folli- citas.** Et Luvius dec. 1. lib. 5. Omnia, sit, **proposita ratiom- sentibus dies, adserit sapientiam.** Et Seneca epist. 103. **Magnas, sit, & genitrix est humani animalis, uultus plorans non contentum cum diu terminos patitur.**

Vox Domini ad civitatem clamata VERB. 9. Vel ad Samarium, ut vult Remigius & Hugo. Vel potius ad Jerusalim: de cuius continuo agit a e. t. v. 9. utique ad finem loci, ut ibi sit. Ita S. Hier. Haymo, Rupert Vatabi. & alii. q. d. Deus per me Machabaei aliquotus Propheta, stetit iterumq; clamans ad verum Jerusalim, eique obicitur ministrum exadiuum de incadium. Videatur enim hic Propheta novam ordine, vel potius veterare minorare item Dei causa Jerusalim, quique rapinas & iniurias in proximis accusatae & plectere. Unde Hebrei hic in ho- num caput, ita S. Hier. Theodor & alii juxta citat. **Pro- sis ut hebit, et יְהוָה קָרְבָּן,** pro quo aliqui legunt יְהוָה קָרְבָּן, id est ad eum andare. q. d. Deus tubuli voce per me clamans, ut tempestes & dormientes Judaeos a somno per- turbarum exciter, & ad sollicitudinem ambulandi cum Deo inciteret.

E tu SALUS ERIT TIMENTIBUS NOMEN C. 2. **TUUM** q. d. Hec est vox Domini qua clamans ad Jeru- salim. **Salvi eius qui Deum timerunt, caret enim peribunt.** Aut simpliciter, ut finis verbis Proph. 12. qui per dialogum interlocutum & populo commendatio vocem Dei, ut populis eas avide audire & exspectare. q. d. O Hiero- lymita, audire hanc vocem Dei quae sublungum: qui enim eam audierint, indeque Deum timuerint & cluserint, hi salvabuntur; ceteri omnes fume, gladio & bello perirent. Legit Interpres וְהַלְלוּ נִזְמָנָתֵיכֶם יְהוָה, et recte: nam sic quoque illi gerunt S. Petrus, ut ita nomen, et sa- me nomen: nomen eis: in hacque Verbo congruum habet sensum. Jam legunt וְהַלְלוּ נִזְמָנָתֵיכֶם יְהוָה, id est, **affirmatio** **vobis nomen nomen est,** ut Tigrid. & Vatalibus, proponere

E ratione prædicta qd. videlicet nemus suum. q. d. Clamat A quidem Prophetæ, ut foli sapientes recipiunt predicationem eorum, vel habent rationem honoris nominis Dei. Chaldaea medius etiam natus legit regis cum reverentibus, & iheras cum Septrug & S. Hieron. Unde verit, Sapientes, five delleris similes nomen Domini.

AUDITE TRIBUS, at id est sed) qd. APPROPRIABAT ILLUD Tribus habeat, est singularis numeri. q.d. Audite ò virti tribus Iuda vocem. Declamante per me; sed quis tam approbat? q.d. Scio fore paucos qui illam approbant & exequuntur, ut faciant quod dicam, & voteretur nomine Dei. ita S. Hieron. Aut, ut Kuperus. qd. Audite ò tribus opus vestrum quod nunc in iudicio Dei ar- guitur, quod nemo probat approbat: vel nemo nisi im- probus approbat: cum adhuc domus vestra plena: ant rapinis, dolis & fraudibus indeoque clament vestrum opus esse perfidum. Pro ratis hebr. PRO Ratis, quod propriæ virginem vel scripturam, inde per metaphoram tribus signifi- cat: quia sicut ex una arbore multa virga exceduntur; sic ex una patriarcha multis tribus progenieatur & de- cendent, ut ex Jacob progostra iudeo-aramitæ tribus Israel: Aut quis qualibet tribus fuisse habeat sperper. Unde B Tigurina verit, audito aergo, & qui iam doceris, qd. Vi- date qua flagella vobis imminent, & à quo, poti à Deo terribili & omnipotente. ita Vatabi. Vox mali, id est tribus, in singulari significat fermeo effe ad unam tribum, poti ad Iuda & Ierusalem, non ad Samariam & decem tribus, uti vult Kuperus & alii.

AD HUC IGNIS IN DOMO IMPERI THESAURUS INQUITATIS? Prognostic in Hebreo est triplex lectio: Primo enim aliqui legunt **W&H hals**, id est, *gloria eius*, unde vertunt, *affine aduersus* (post toti) *Dei voces & misericordias*; quia *domus impia restans* *adversus* *thesaurum iniquitatis*? Secundo, alii legunt **W&H hals**, id est, *affine*, unde vertunt, *ad domum impia: tibi auctori & mensura iniquitatis*? ita Chalda, aut ut Tigurina & Pagni. *ad domum* *qj* *thesaurum impie in domo impia*? Tertio, ali legunt **W&H hals**, id est, *igatu*, ita Nofer, Septuag. & alii. *ad. Iudicii* post Dei per Prophetas clamores, minas & monitos, adhuc retinens opes & thebauros in iusta parta, qui proinde cœrunt ipsi, id est, in uicem & per nam eorum vertentur, ut concre- mentus dominus plenus opibus iniquæ partis, à Chaldais in- cendendebit Ierusalem. Simili modo adhuc in domo impia est *mensura iusti minor*, id est, *ira plena*; quia quod illi in pondere decet, hoc suppletus & amplebitur ira & vindicta Dei. Szep Propheta arguit. Judas de fateris do- lois, & membris injuriis, illud mensuratur mensura sequo ma- jore, cum videntur, id ipsum mensuratur mensura julio minore. quod virtutem etiam apud infelites, praefec- tim temerari, crebrum sit.

Nota. Hæ mensura iustitia & thesauri iniquæ inde com- parata: per Apoditemum vocamus hic ignis, quia prouedit ex igne cupiditatem poti ex animo avarorum luci cupide- us per se & nefas defensio: se definit in ignem ultiorum, puta in Actum Dei vindictam ignem genitorem, ita illud Iasir 58. 1. *Ex* *omni accreditando ignem acci- flamus, ambulabim in lumen ignis nufri*. *Et* *flammas quas incendiis*. Vide ibi dicta. Rursum aliqui legunt hæc per in- terrogationem, qd. Itane ignis cupiditatem, pudi thesauri ini- quitatis & mensura minor? contra quem nos Prophetæ to- nes desonavimus, quemque minis nostris & extinximus, rur- sum accedentes, reviviscit, & inardevit! Verus Romana, Plautus & alii correctiones Biblia leggeri afferunt vñne interro- gatione. Denique hos thebauros & mensura iniquitatis opponiunt iudicio, id est iustitia & misericordia, quæ datur ab eo requiri ut Deus v.b. Unde Syrus verit, *ad domum impia: &* id est, *seihet regnatoria iniquitatis, &* *mensura para fratres*, & Aratus, *quoniam non spes pulchritudo* *hanc civitatem in ignem*? quia congruerit filii re- polos viae iniquitate, & appropositio in agri.

V E R S U S 21. **N**UNQUID JUSTIFICABO STATEBAM IMPIAM ST RACELLE, in cuius continenter & circumlectu teo? PONDERA DOLOS. Id est. Egosc Deus, qui sum justissimus, iustificabo, id est iustum habeo & decla- rabo, aut certe difflamabo & impuniter relinquerem faciem iniquitatem. Minime. Et metonymia: per faciem enim intelligit ipsos mercatores, qui in iusta faceta appen- dunt suas mortes. Unde Septuag. claræ virtutæ, & ini- quitatem.

*H*inc in flavo leagine; & Chalda, nunquam iusti habebantur in flattery iniquitatem, & in sceleris in quo fano pendera misera & misere. Et Tigurina pro Hebr. PRO Ratis excepit, id est justi- ficabo, legens annis punctis **W&H** excepit, verit, non quod (ego mercator) mandas ero & innocens coram Deo sum bi- lance iniqui. Et cum sceleris in quo fano lapides fraudulent? qd. Non. Nam si iuste venit Deus Deuter. 32. 1. dicitur *Ne habebis in sceleris diversa pendera, natus & misere*.

L LOQUANTUR MENDACIUM] altereas bi- lances & mensuras suas esse aquas & justas, colunt clienti ini- quas & iuste. Item merces esse incorruptas, recentes, & fine vita; cum clienti corruptas, antiquæ & vitiosas. *Prærias enim paupertatum mendacium diuersa pars*, aut S. Hieron. Quocirca.

EGO COPIÆ PERTICUTERET TE, & pogram, acri- PERDITIONE & plaga. Hebrei, ego se informavi, & agnoscere se fui, Tigurina, ego se informavi, vel agnoscere te redam, ostendo & denegando proper peccata tua. qd. Puniam te pe- nitoria & fame, ex quo moxibus contraheras & agnosceras. Nam tu COMIDES, ET NON SATURABERIS] qd. In obditiōne & captivitate ita pacē comedes, ut non satureris. Est hac congrua pœna, ut qui malis artibus contumaciati sunt, de- pauperentur, famem mendicent, agnoscant.

ET HUMILIATIO TUA IN MEDIO TUJ] Pri- med, qd. Affiliatio tua, ò Ierusalem, erit inter te cum ob- sideribus ab hosti Chaldeo, ut Lirianus. Rursum in medio opus & delicatus tuarum; cum tibi videberis effigie felix fies excepit miseritam? nam capieris & poliabaris ab hosti, ita Arias.

Secundò qd. humiliatio, id est causa & culpa humili- tioneis & afflictionis tue, est intra te, nam tu peccata de cere- tera tua, qd. Tua arumnas tibi tuquæ celibas impetu, non hostibus. Hor, qd. quod Cœc. c. 3. 10. *Pardon me- trorum, transannemus in me auxilium tuum*.

Tertiò, validè congruit & connectit Chalda, Hebrei, & Pagni, & Vatabi, hoc referunt ad precedentiā, ut his om- nibus significaret famem, misericoriam, iugulator, indeque sterili- tas & orbita filiorum. Unde vertunt, *comedit, & non sa- turaberis* a deprecio erit in medio tuj, id est, venter tuus olim cumidus & turgidus, præfame de inanitate deprimitur, sequit contractus & coctabatur, id est, quod appeti- dent suppletem tenuum, uter tua, id est, sufficeret female cib- cipies, nec entremittit vivum fed aboret: quid si misera fœter, redam gladio hostium, qd. Ex fame fequerat debilitas vi- tatis generative, ex aboretus, qd qui tibi filii natati fuerint, illos tradam necandos Chaldeis.

Tropoli S. Bernard. epist. 8. *Habemus ista p[ro]p[ter]a, ad quæ v[er]o* *Trop. hu-*
deris humiliatio, scilicet op[er]is spiritalis fabrica fundamenta *miliatio-*
spiritu[m] humiliatio via qd. ab humiliatio, fons patiencie *op[er]e* *de* *de* *v[er]o ad*
patem, sicut letitio ad scientiam. & virtutem appetit humili-
tus, viens patet humiliatio. HEM

TU SEMENAS BIS, ET NON METES? sed Chaldei bofles tu demeter niam mediem, niamque vineas viderim, & olives excusent; atque oleum & mustum quod expellisti, vel in vineis, vel in urbe diripiunt. qd. Sicne proximatos tuos fraudulis labore proprio, ita & tuo fraudu- beris, ita Vatabi. His verum illud Chaldeis: *Luxem festi fertur patrem dominum ej[us]*, *sic luxem*, ita Loeter. I. 4. 4. sic illud Diogenes: *Quid fuit diuina fortuna somnis*. Taliis est Stobæus tert. p. Impius enim evomis opera iustitiae partas; ha[ec] enim stomacon, id est conscientia ejus, ita enterat, ut cas evomere cogatur, justa illud Job 20. 15. *Divinitus quæ destruunt cibos*, & de uero illam: *uxores tuas*, ita Deus. Nota. Solent Prophetæ per anationem, flementem, mellem figi- ferare resum, omnium afflitionem. Nam ut sapienter ait Xenophon in Oeconomico, *ariam conservare patem, & u- sis est agricultura; quando bene agitur cum ea, omnes alii ar- sis uiginti multique sunt que eas exactant & urgent*.

ET CUSTODISTI FA.CEM.PTA. A.M.B.I.] Amri fuit rex impius lizet, pater Achab, qui cū filio idololatriam am- plificavit in Samaria, p. Rep. 1. 6. Unde S. Hieron. ejusque affectu & opinione hic Prophetam le-qui decem tribubus, harum enim rex erat Amri. Verum dico cum loqui dubius tandem, poti' Iudicus. Semistentemq; qd. Tu à Ierusalem que per templum Deo vero era consecrata, non Dei cui, sed impii Amri impii de idololatria præceptis sponte se subdidisti, adeoque impie & scelerate vixisti, ac si fuisses nea in Zion sub David, t[em]p[or]e potestis, sed in Samaria sub Amri.

Auri, Achab & Jezebel implissimis regibus. Opus enim A IN EA, in eisdem Ierusalem, IN SIBI LUM. Et collage personariorum transiit enim ad secundam ad tertiam, quas indigenas & avertens ab ea faciem & ferme non poterat. Cives divites de potentibus Hierosolymis, ob idolatriam & delecta dabo in Iudahum. Unde uox collagae ad primam personam redit: dicens: ET OFFERATUR FORTALE MELICORUM TATIS ET. Q. Vos & divites, vos & principes, hic alacri- quor, qui populo futilis ductores & inventores idololatrie & seculorum: vobis excedit & captivatis in populo mihi pro-

A M R U A L S T I E N V O L U N T A T I S U I E O R U M]
Ita Hebr. Chald. Septuag. Roman. Plautum. & sibi passim:
malè ergo quidam legunt, in adversariis, Secundus et c. 9. d.
Fecilli qui volent & placita errant Amri , Achab &c. impia & idololatria regibus tirantur. Opposuit hoc solleit
iustus ambulando cum Deo, quam ab eo requivit v. 8. qd.
Ego semper ambulabim in te, ut follius ambulans cum Deo co-
so iustus ambiulat cum Amri , et iuste Basalem & idolis.

UT DAREM TE IN PERDITIONEM (si consequentiam significat, non secum intentum , q.d. Inde coniugio à Jerusalem, ut disperdat te) ET HABITANTES

C A P V T S E P T I M V M.
S Y N O P S I S C A P I T I S.

Queritur Michaæl se frustra concinando laborasse, & quid vix ullum reperiat, qui mares pravos in manus communiasquestrans v. 4, communias excludens, & capiunturam Babyloniam; deinde v. 15, ex ea liberacionem pacem & felicitatem suum per Cyrus, etiam magis per Christum promisit, id estque v. 18, in divina clementia & beneficencia landam & doxologiam erumpit.

Vix mihi, quia factus sum sicut qui colligit in autumno racemos vindemis: non est boetus ad comedendam praecequas fucus desideravit anima mea. 2. Perit sanctus de terra, & rectus in hominibus non estbonis ex tuae insidiantur, vir fratrem suum ad mortem venatur. 3. Malum manuum suarum dicunt bonum principi postular, & judex in reddendo illi. 4. Imagos locutus est desiderii anima fuz, et conturbaverunt eam. 4. Qui optimus in eis est, quasi palius: & qui rectus, quasi spina de sepe. Dies speculationis tuus, visitatio tua venientia erit validitas eorum. 5. Nolite credere amico: de nolite confidere in dacebas ea, que dormit in insula tuo, custodi clausura oris tui. 6. Quia filius contumeliam facit patri, & filia confurgit adversus matrem suam, pars adversus socrum suum: & inimici hominis domine faci ei. 7. Ego autem ad Dominum aspicio, exspectabo Deum salvatorum meum: audiet me Deus meus. 8. Ne laxer inimica mea super me, quia ecclesi confurgam, cum federo in tenebris, Dominus lumen mea est. 9. Iram Domini porrabor, quoniam peccavi ei, donec causam meam iudicet, & faciat iudicium meum: educet me in lucem, videbo iustitiam ejus. 10. Et aspiceret inimica mea, & operetur confusio, que dicit ad me. Ubi est Dominus Deus tuus? Oculi mei videbunt in eam, ut erit in concutitionem ut lutum platearum. 11. Dies, ut edificentur maecri tuarum die illa longe fieri lex, et. 12. In die illa & usque ad te veniet de Assur, & dispergat ad civitates manitas, & a civitatibus manitas usque ad flumen, & ad mare de mari, & ad mortem de monte. 13. Et terra erit de solacionem propriar habitatores suo, & proper fructum cogitationum eorum. 14. Pace populi tuum in virginata, gregem he reditatis eius, habitantes folos in salte, in medio Carmel ipsa sententur Eafan & Galadan juxta dies antiquos. 15. Secundum dies egressionis meae de Terra Ægypti ostendam ei mirabilia. 16. Videbunt gentes, & confundentur super oceanum fortitudinem suapotentiam manuam super eos, aures corum surde crunt. 17. Linguis polverem sicut serpentes, velut reptilia terre perturbabunt in eisibus suis: Dominum Deum nostrum formidabunt & timebunt te. 18. Quis Deus similis tui, qui auferis iniuriam, & proferis peccatum reliquiarum hereditatis tuas, non innomites ultra fuorem suum, quoniam te volens misericordiam eis. 19. Revertetur, & misericordia nostra: deponit iniurias nostras, & proferit in profundum maris omnia peccata nostra. 20. Dabis veritatem Jacob, misericordiam Abrahamque iuratis patribus nostris a diebus antiquis.

VA M I N I Hebrei 10¹⁷-18. aliis 11. Id est hec misericordia est enim ex gratia, non meritis. q.d. O misericordia. Deplorat enim Prophetas aut potius Spiritus sanctus per Prophetam, narratorem virorum proborum, easque suam ultimam misericordiam. Porro hanc narratorem comparat paucis sacrae, qui à via dominicantis hanc in vincula relinqui solent.

QUI FACTUS SUM SICUT QUI COLLEGIT
IN AUTUMNO RACEMOS VINDEXIA. id est
post vendemus. Hoc erat propter ut verbum habuerit, quia sicut
est collectionis (utribus) actus. Sunt racciones deinde,
quod Syrus, Aratus, Herodotus, et alii exponunt:
Quia factum sum qui congego et frigido in nube, et fons
(qui colligit) et raccio in vindemiam ut duplex similitudo,
ministrum ut Deus comparat in Prime, Iustitie, qui post
meum (prolego) nunc facit, quia genitrix (pascas a meiore reficiens
colligit). Secundo, raccemto, qui pascas unus post vindemiam
reliquas decerpit. Verum hi multa supplet, qui con-
habentur in Hebreo. Addo, ut Hebreo ut iam legimus,
Deum comparsus non collector, sed ipsi collectionis fru-
tuam compleri vult, et raccio duci potest. Quare si

meis; docte pro **VOK** asper, &c. &c. &c. collectiones, ergo salicis puncti **AD** spuma, vestes adiugata, vel qui colligunt. &c. &c. &c. eis **bonsai**, &c. &c. &c. habens anum totum, patagonicum, utrum **qui** **est** **ad** **alii**, &c. &c. &c. anum, quia tempus fuit cum illi in autumno, & ex fructibus autumno, & ex vocantibus fructus asturis: tuoc enim anum distinguimus in duas partes, scilicet asturam, & hiemem, ac subtiliter partem autumno piorem, & vera poterem eam, sive eam calidius comprehendimus, sub hisce verbi partem sonnum poterem, & veri piorem, utpote frigidius, & complectus. Docte ergo pro **Kales** **Vexit** **in** **autumnus**, &c. &c. &c. istellendo praeponitom **id** est **in**, & **autumnus** fibulatio, & genitivo, ut **IPM** **hanc** ponatur pro **IPM** **in** **autumnus**. Vexit ergo unico tempore vnitacis finalitate, quia factum sum qui colligit in annis raroem vindictam. Unde aperte, non de spiritu, sed de usis lovis soli sequitur: **qui** **est** **ad** **annos** **commodum**, & **d.** Racemando vicem, quatuor si vivas & ne quidem usum botrum inventi, quem equidurum, Jam Symbolico per vias & portas intelligi viro fideli, & iunctis & sanctis, coramque pia de laude operis, diuenies ex vinea, &

est ex Ecclesiæ & vita, id est Christo, quis si ait. Deo si. A possumus protervare. Sic ipsa Cant. 1.4. ait: *Sicut ergo pri dñebus misericordia in mea in misericordia Engadi Etc.*, & vicissim (pof- fuit ait sponsus): *Sicutura tua afflita fuit mihi palma*, & *ubera tua doris*. *Causas & analogias huic viae & uxoris recentiæ Exce-* s. 3. *ut sine fine* Q. *oculta Chaldaea vertit, & mīhi quod fuit quoniam* difiſcilius, *dum tempore quo perierunt misericordes de terra: vix fructus affliti vides, sicut rami paliæ videntur*. *Dicitur* a. *et vir qui habens spora bona, domine sicut in apparet anima mea,* d. *Ego Michæas fui qui pauper etiam scismaticus, hic enim post videntem sperat te latenter aliquos racemos, qui videntur fructus legere, in vinea inventorum, qui quærunt & inveniunt, & egn spacio pacos faltem Iudeos meis concionibus, meius & minus convertentes, sed non s' tenuerunt, id est non spon. vel vix unum, qui se convertiret, vitamque moratur, inueniens que circa geno & plorato miseri hec misericordia & operam perdidi. Allegoricus idem ac cordit Christo predicatori: pacos enim ex Iudeis rata via sua convertit, unde ipso ad haec tempora alleg. refert v. 6. Michæas, citante cum Mart. 10. p. 3, de quo mos.*

Diabolus
temporalis
vindicta
Christi re-
sumatio,

Ubi Natura grave patios Dei & Christi, cum diabolo tribuum viderit, id est Christi, vindictam, utpote qui evas omnes colligat, id est plena habeat torcularia uia de vino tibi sero sic abutu racemationem, utpote qui pacos a diabolo redditos quia eis oculos manuq. fragenter, colligant. maxima animi pars hominem diabolo fecerit, & quippe hi eis & peccatis ibid. eo premuntur. & calculabunt in torculari infernico, ut credi diaboli ergo cedunt illi magni torti, & plurimi ut vindictamur. Christi non nisi religant, pauci & pau- perculi, sicut accutemus, quia dicit, Chele non superpetuit bottus, & vix paculi accingunt acini & granula pacos bo- tri nomini non merentur, & bouri eni. illi magno & pinguis vulpium partus facti sunt. Unde At. bicus vertit, *exenti- simum (extremum partem) defecaverat anima mea*. Hoc est quod dicit Haec cap. 14. v. 1. *Quemodo si panis eius quia re- remanserit, & racemi cum fuerit finita vindicta*. Quicquid tropoldiudicis & concionatoris si potest multos docendi & con- cinnandi labores & annos, paucos convertat, non miserat, non est melior Michæas, non Christo. Sermo ergo illorum contentus sit, & à Deo plenam, in modo pleniori expedit mercadent. Deus enim non fructus, sed labores remunera- ratque fine fructu major & molestior est, & que ratione ma- jor præmissum meretur.

NON EST BOTRUS AD COMEDENDUM id C est spiritus ut comedatur, quia si sunt, vel immaturi sunt, vel acerbi, vel ex hinc corrumpti & patridi. ita Michæas aliquos inuenit Iudeos in speciem bonis, & sua concionibus apocalypsis, id est interna malitia & superfluitas acerbor, vt gula & libido patiuntur, alii Lyrae & Roper explicant.

FACIOQ. FICU s' Hebrew. פְּרִזְבָּה, id est primis, vel primis fructulis DESIDERAVIT ANIMA M B. A. Sed per primis Hebrew intelligent focus, ut recte nosavit Vatablus: non quid in Palestina focus fint omnium fructuum primi, ut aliqui putarent, priores enim sunt pruna. See, nequæ se in Italia, ut in multis Roma alteruerunt Palestini, & Hierosolymitæ. R. P. Melchior ad Hieron. Belga, Franciscanus, qui dicit Hierosolymis in suo Conventu habi- tavit, Komit mihi a Hierosolyma, primis illius terra fructu, illi esse proprios, & vocari may, eosque gustu similes esse fructus, sed hecibus illis longiora sunt quod si tandem, crecent ostenta- mento, indigenas tradent illis sicut fructu ventri, quem comedunt. Dicitur ergo præceptor quod, sol focus sine bifurca: priores enim fructus dant in astre, putat in Julio & hi vocantur hierosolyma, id est primi, & præcoqui; posteriores in Septembre. Postea focus præceptoris lapidioribus sunt, sunt enim secundum & tertium, quod dicit, aque avidius exponitor ob novitatem, ut dixi Jerom. s. 2. Quare nunc est S. Hier. in comment. Hierosolyma tertio gradus, & focus secundum, q. d. Deinde ergo non invenimus penum pro famâ magnitudine, pro qualitatibus & facultatibus equis. Hic enim ipse in texta bicolora vertit, focus præceptoris, quae sunt matre & gustu sua- ves fructu. Et hi dicuntur vertente a lii pallium. Senius ergo est, q. d. Ego Michæas quasi famelus, post tanta conciones & labores, desideria vel in automoto focus præceptoris: hec enim aliis sint præcessus in attulente tam, vel in autumno (mihi enim nulli in phæno manu erunt), & pulchra matrū contem- tur ero, id est pacificum fultem desidero conversionē & salu- tem, quoniam myrra seruam & tarda, ut hæc s' laboris meo redi- tuerit merces & consolationis at ne hoc quidem cœleps petui.

Mors, quam avide præ omniis fructibus exp. t. m. f. cus præceptat, cum avide Dea experti peccatoris con- sideratione & tanha avide eandem expectat conciliator, quali est Michæas.

Potius Symbol. focus præceptoris, inquit Arias, fuerit pri. Symbol. mi patres & portarioribz, p. t. Abraham, & Isac, Jacob, Mo- ises, &c. qui ne primi fideles, ne Deo inuidissimi, & sua pietate & sanctitate gratissimi extiterunt. Operario Michæas ut reddit auctor Patriarcharum faculum, ut reddit prima & prælia avorum fides, piezas, integras. Similiter modo op- pat Poeta Juvenalis satyra 12.

Hoc minime inter

Hoc minime inter *nam non collini me prius saligere*

Nam pro canis Horum lib. 3. ed. 6.

Damna quid non immoneamus?

Amis parvorum prope avis, suis

Nisi quisquis, non datur

Progeniem sibi servem.

PERIET SANCTO i. Hebr. 10. Chap. 1, id est p. v. **VESP. L.** Child. misericordia, Sepulcrum, resurrectione, Tugurium, Va- tabl. sancti.

B **ET RECUTA** a. **S**epulcrum, pro obitu legatos suos, para pro **100** lato (s' enim aqua polleret latera sanas) vertunt, & corrigunt in humiliatis non est q.d. Non est censur, qui homi- num vita caligine & corrugat. See Oratius l. 1. Metamorph. queritur cum autem facculo perisse fidem, p. statutam, virtutem, ac successum ferente & tuncum faculum, quo in virtutum, subiecto facilius frumentorum deducere.

Ridiculus est uia, ut a morte scilicet uero habendus.

OMNIS ETI SANCTU s' Hebrew. sanguinis, id est uirice proximi) IN DIANTUR: ut de Chalda, album parentis infantes sanguinis insig. effunduntur. *Quocunq; explicata subdit: V. t. id est omophylax, T. A. T. R. & F. M. U. M. A. M. O. R. T. V. E. N. A. T. U. R. I.* focus accepte, venatur aenam ut am occidat. Hebr. & Chalda vir uocant fratrem fuisse ad chorum id est extermiñum, ut eum quia anathema disperdat & exterminet. Pagan. & Vatabl. vertunt, *venientem recti*, ut enim illosque fecerit acceptum volorem. Veram Hebr. obrem propriei & communione significare extermini, non recte, nisi abutivit, ut patet Habacuc. 2. 17.

MALUM MANUM SUAM DICUNT DO- num: hoc est opera mala que manus operatus, dicunt

esse bona, q. d. Non folios faciunt mala, sed & defendunt, dicuntque esse bona, ita S. Hieron. Secundū, Septuag. vertunt,

In malam manus tuas preparasti, q. d. *Canisti manus leonis ad malum, ut scilicet qui malum facere non posset, non eam*

manus preparasti, voluntate deligitur, q. d. S. Hieron. Tertio R. David apostolus & connexus ad sequentia vertit, *manus tuas* non posse agere ad malum, *ut illud bene facient*, id est, ut illud per- ficiant & ad circumflexum producant. Unde Tugurium vertit, *ad*

malam manus tuas diligenter fuisse intentum, & fratrum;

quia omnium ad illud idoneos sibi locos, & potentes ad-

minos illos sufficient, cum cilique simul in malum, quod mente definitum, confundat. **NON FRANGAS POSTULAT** a judice sibi ad judicari iniqua tributa, bona, vel vitium inno- centium, similem rei impium vel iniuriam. **E T JU-**

DEX IN REDUNDANDO EST, q. d. **Jude** reditudo quod principes nullæ p. t. p. t. dicit, inquam, ipse mercede, vel pa- ri- tis judicij, aut gratia, quam a principio expectat, ne precepere

fidelium fons nouus in favorem, & *in alterius crimini p. t. de- fendantis*, q. d. S. Hier. Unde ex Hebreo vertit, *index p. t. resi- bitionis*, *clericis predictis*; hoc est, ut Chalda vertit, *principa- politatis*, *& index dicitur p. t. omne, & veritatem*. Dicitque

MAGNUS, hoc est aliquid ex magnitudine vel **Rabbinis**, **LOCUTUS EST DESIDERIUM** (hebr. פְּנַחֲדָה), id est corruptelam & priviterem, ita Vatabl. **A H M. I. U. A.**

puta si rogetur de hac principis publicatione, & iurius ju- dicens etiam innulli adjudicantis judicio, non responderet te- cundam nullam legem de voluntate. Dicit quod secundum legem adulacionem, ambitiōnem & avaritiam: nullum ap- paret, ut defendat inquam, tam pullulationem principis, quam in judicis fenguis, oraculo gratianam incat, aut rapio- rit ut particeps. Unde Pagan. vertit, *& magna dignitatem*, *af- fense monstra*: **E T DIC RATIONE CONTRABASILENT** (Chalda, deponit) **JEAM** (vel arba m. vel verberum), *si ut- servam, de qua dicit v. 2. Peris rugis de terra*, inquit S. Hier. *Hebrei* magis apostolus & significanter dicit **תְּפִלְבָּה**, *te- servabo*, id est condenserunt, impinguierunt, intercalarunt, fecerunt fames reddiderunt eam, feliciter hæc, id est corruptelam; numerum triplici ore, putat pri-

epis, judicis & magnatis, quasi tripli fane eam tripli cantus & corroborantes, ut ostendat bonum esse, quod malum est & equum esse, quod iniquum est, justa illud: *Ponentes triplex difficilem amparum.* Radix enim *מִצְרָיִם* ab aliis vocantur funes, quia implexi. Hoc est quod ait Ier. cap. 5. 28. *Vt qui exponit iniquitatem in famulis vestatis, & quasi oculorum plantes percutit.* Ad Iacob enim more suo aludat hoc Michas: *na Lyras.* Vaziel Mattheus in Mexico, & alii receptores. Paulus aliter dunc locum explicat Pineda in Job. 31. 8. 9. quod Michas hic sacer principes, qui xilie harpyni, id est illis familiaribus & adulutoribus omnia indulgent, & concedunt cum non reprobis & pauperibus. Sic ergo expone: praecepit vir praecepti & magno coram iis rego & iustice supremo postulat (a rege) & pules (supremus) in residenz, lacrime contenendo, & concedendo nulla sufficiens cautele ut res politulare cognitione (a rege) & magno (priuatis & regi familiaribus) laetus est deinde cum amico (a quod appetunt, hoc patent, quod verò patent, dicto cuiuslibet oculum) & coniuncturans eam, templa, videlicet pungendo & lacerando percutere, concomitum languore inserviendo. Unde sequitur: *Qui optimus noster est, qui pallens, & qui rufus, & qui puer,* Verinus, quis communiqueretur principali major iustice, hinc prius expolitio plenior videtur. Apposite Belgo hinc locis in facinore conseruatores, vocant sandwicenses. Non enim enim *Yonkers* conditum est ex his tricca Flandriis vocibus, sed ex dygulles, hoc est, tribus locis unius, uti annocet Hutterus, & plinius Origines Flandrii.

Transfuit hic Propheta à cardibus & locutis populis ad sceleris magnatuum, qualia etiam hoc aeo non raro conspicimus: filii enim hujus loculi sunt fuisse, fuit ut faciat malum; id est consilii & societ, vel fautoribus potestibus, qui sumbibus illud aliquant, ut nemolo aliud vereire, nemo eis resiliere posset: sed qui habitat in casis iridebat eos, & Dominus habuissent eos, uti pulchritudo in queribus offendit Michas. Ita Iacob regna evanescerent Naborb a iudicibus condemnari & lapidari, ut eis vincere occuparet & tradiceret mortem Astub: agnoscunt haec necesse de prælatis optimis Samaria: sed illis in vindictam proficit viri. Dicit osculus, sicut per Eliam fulmen malitiosum inquit. Quicquid Iacob polo posset à Jehova regno & vita spoliata in eodem agro, quem Nabob ademerat, dévorata est à canibus, 1 Reg. 21. 21.

Præcepti 3. G. hanc, in Ezech. Teberani aequit, obsequientem prestatim, postea illi fecerit maledictum, quam Cœsars militari non servit. Unum vero est patet, quia vultus in fronte malorum docebat, ut & fortis corrigere aut solvere, ad invenitatem redire, & idem ipso sua malitia non continebat, ex quo sit eam suos fons juxta pergit. Et Sclater. Iacob. Soliloq. Antiquum, inquit, confundens, etiam scilicet sibi, aliquando dignissimum, ut patetiam patetiam dicit nos non nisi: sibi familiarius implicant, sibi occipitum patetiam dedit, quod solente non patitur, affiditam sibi patitur. Et tunc in Meroz & in loco malorum adiutorum, quod confundens, sibi bona mala huius communis vita, seculorum, sibi pietatis mala futuram offert malorum. Ita in utrumque partem magis est uti societas. Quicquid sapienter. Cautionibz, ut Epist. Ap. 19. que locis, inquit, sapienter manus, scilicet armis, regis deponit, ut ne subdolus perverteret officium, quod dominus fons societas compendit. Et Hugo libro de Animis: Amabilis scimus, inquit, amabilis est officium, & nulli errorum eis quae deponit ad Domum, benignus ad præsumit, sedvis ad mundum. Domini seruus, pressum facit, mundi domum, supponit habeat gaudium, aquila ad omnes, invenit ad omnes.

QUI OPTIMUM IN EIS EST, QUI ALI FALILIUS. Et Epist. 2. 19. quod rite cedemus. Sententia, q.d. Qui inter hos optimes in iustis & rapaces videntur optimi, id est minimis malis, si tamen extrema pars est in eo comparetur; et tamquam quasi palmarum spinos & aliper pungit, videnturque prostatim. Palmarum enim est genus ipsius alpina & acacia, quod vultus agricolam dicitur, et quo Virgil ecloga.

Cardon, & spinis jugis palmarum acris.

E T Q U I A B E C T U S , Q U A I I S P R I M A D E S E P T E M B R I. q.d. Qui inter eos videtur certius regio de aequo, sed et minus iniquus, et tamen dilectorum est, pungit indigne ipsius. Conscit ergo quales, quibus mordaces & noxiis debent esse creari, qui his pejores, de posteriori qui inter eos peccanti & nocentissimi sunt. Rerum fuit ipsius rapit

latum ovium, ovula, lacerat, ita hi subdolus simplicium rapinat, impliceat que lacerant, ut R. David. Hebrei habent, *rebus, curam pro sepi, scilicet i pionibus est, & pungit.* Unde Pagani, veteri, nullus erat in auctoribus ejus materialis spissatus; & Togatini, qui rufus, propter ex frustis cruentis sponte, id est actione de successoribz illi; Syrus & Arabicus Antiochenus, conformati frustis frustis frustis passi corruptione d'esse; Arabicus vero Alexander. ego disperdon bona nostra valer una (vel catena, p. credidit & regis in stradiis, sicut de infidelibus).

Secunda, magis pertinet de congruo: qui optimus, id est benignitatem & manuieritatem illi inter eos: hic tamen xer a se pungendo, *qui pallens;* & qui redit, id est placens, gestus, juvans, placidus, videatur inter ipsos, hic tamen pungit de affligi *qui spinis.* Sic sapientia domini prius fuisti de me: uti psal. 73. 1. *Quem bonus Iacob Deus habet, id est tuus, benignus, benemerit, hic qui respicit, esse*, q.d. qui Deo ex auxilio, placidus, blandus & amicis excedunt. Deum enim rectis est rectus, bonus bonus, placidus placidus, benignis benignis, ex adverso atibus est acer, iuvans iuvans, crudelibus crudelis, uti canit. David psal. 17. 36 & 57.

D I S C U S P E C U L A T I O N I S T U M , V I S I T A T I O

T U A V X N I T (Hebr. 8. 10) *metaphysica, id est speculatorum nostrorum.* Unde Togatini clare verit, *discipulorum nostrorum, visitatio que tua verit, quod explicamus.* Visitatio Bevi, inquit, adhuc dies, quo falsi qui speculatori, id est Prophetar, predixerunt nisi sine omnia felicitate, sed falso: nam illi dies non visitatio, id est positionis, tunc, quo fecerit. Deus tantum de peccatis, neque per Casulios existat. Et Child. dies malo se quia honesti repitabili, *de visitatione multa experientia;* id est adeo & inflat Loquax de exilio non Samaria, uti eniet S. Hieron. Remig & Hugo; id est, ut patet ex lequeritibus, ubi prominent libetatoe & caperitatis hanc enim constat. Hierosolymitis in Babylonem, non Samaria in Abyssiniam abducit.

N O S C E T V A S T I S S A S E O R U M . Pro visitatis

Hebr. 8. 12. *multo melius, haec quod Septuag. & Syrii versione, ferunt, *quod non discere, sed diligere, scilicet diligere, id est, Marcius, cognoscere, diligere,* propriæ Child. & Vaziel. proportione: hanc quia quasi poenam & punitam oponit colligatione & comparatione eorum in medium, de qua dicit 1. Cor. *cohererat rem, neque implorarunt eum, q. d. l'antecipi, pugna & magnates colludentur & conparantes in tauris de exultatione. & temporum, ita in hoc nos illos corroboratione, & tribus quasi sumbus implacatum, ut inextricabile videatur, & nullum ei rebile, vel evadere valeat: quocirca ergo dilatatur hinc eorum funes, ac y. omni impli- bilius fons non triplex, id est triplex & quadruplicem unumque eis obli demum & circumvolvulum, ut corum laqueo quae illigere nequante: sed ita non perplexa, ut medicina quae est veritas, quod eos omnium captavit, quod fugant. Multo magis tropal perpletus est Deus in hoc instrumento, & in die iudicii, cum per pavore & angustie & temtem, & *Castis fagoniis, & celibus, Opante no.* Apocal. 6. 1.**

N O L I T C R E D E R E A M I C O (Hebr. 8. 11, id est, non recipi enim ad factitiam, quia præcepti, pugna & magnates complicantur in rapinis, & tamquam defensore & plenaria paragi) *li Nolite confidere inducere tabernacula dormit in insu tuo, custodi omnia iusta ora oris tui.* Vaziel variè nunc velut explicat, de textu adaptante Prim. & Hieron. Remig. Hugo & Lyranus, referunt ad pseudoprophetam, q.d. Nolite in credere, quia si inter homines vel genere, vel federe conjunctis, quales sunt zonici, duces, coniugii, nupti, nascit, sed, ut experientia testatur; quando magis in eis tales in picu de propria, qui immisus hinc, ut adoleamus, & emunquam bellum populorum luxuriam.

Secundum, ali uulnus generatio die, verba accipiente, ut tarent indebet in humum illius ævi, q.d. hoc tempore tanta est illi hominum pessima, ut nee socius locutus, nec uxori marito nec subditus duci, nec locutus nuntiis credere possit; quia ipsi domestici homini & iusti, & inueni. Sapienter ergo agit, qui omnes subdolus habet, nemini fidem commendat, nemini credit; sed ipse filii confitit & proficit. Hoc est quod eodem aeo depoplit 1. Temp. c. 9. 4. *Omnesque, ut, si pugnat, non confundat.* & in omni fratre suo mandato sicut, quia omnis fratres superfluum suppeditabit, & tunc omnes frumentorum incedunt, &c. Cui plane similium sunt verba Michæl, qui loquuntur: *Qui omnes continentia in se, it pugnat, & pugnat in se ad sejunctum suum, quia si pugnat*

*Mor. quād
misi fini
misi faci.*

vers. 4.

Sonant exasperant, non aliud quoniam malitiam & perfidiam illius seculi significant. Hic ergo lenitus ut simplicior & planior, ita & germanior videtur: exponentem & exaggravat id quod dicitur. *Perit famulis de terra, &c.* *Per fratrem suum ad mortem venientem.* Et illud v.g. qui opinione suis est, quod pallium, &c. Et hoc lenius videtur hanc Michaelis verba ceteris Christi Mart. b. 3.4. de quo mox plura. Atque hic lenitus, utpote generalis, extros omnes, praeterea terrium, quem iam alignabo, complectit. Tunc pariter ferreum mundi hominemque facultum decipiit Ovid. I. Metamorph.

Vivimus exasperato, non iisper ab hispicio sueta,
Negra fons a genere, fructus quoque grata terra est;
Tumultus evans ubi coniugio, illa mortis;
Lurida horribilem uincere auctoritate;
Philes ante domum partem impuniti in annos;
Villa jacet pietas, & virgo cedat madantes;
Ultima ecclesiæ terra Africæ reliquit.

Potò signaret & sapienter ait, *Ab eaque dormies insuenies*, id est ab uxori, et veritatem Chalda. sic etiùm dicitur Deut. 13.6. *Uxori que est in fine tua.* Et cap. 8.2. *Uteris quo uolat infusus tuus in confusione clausus sis in te, ut uox credas, ne te reveles tua letitia: si enim est quia oltum, quod lenis peccatoris inflat oīis claudis silendo, vel aperit te quandoam de sua habet claustra & letas, feliciter laba & deute, quibus natura nos monet, ut sis os de linguis clausa teneamus, præteritum eram fennis. Nam mulier est inconfusa & garrula: *Veritas & mortalitas semper frontea;* sicut Virgil Ita *Nulla Samsonem prodidit, cum ipse ei revellat lucum locutum sumam sit in eo contra*, Judic. 13. *Ite, Israhel perdidit Achab,* cum ei revellat causam suæ tristitia: *et caput* nomen *victor Nabot,* q. Reg. c. 1. & t. 6. Quocirca Cato teste Plutarach, de tribus dolib. *Primum, quod in hac vita tam intenta, vel uno ad interfici mansuetus.* Secundo, *quod eō mari & navigio prolestatus eset, quod ponat ire terra & pedes.* Tertiū, *quod fecerunt lucum revellentes mulierē.**

Verū Antiphanes apud Stoicos:

Quid ali? eam latere vult aliiquid negotium, mulieri
Dixi aperte? at quid timent, sive mulieri,
Sive emulatu in fore praevicito narrare?

Ville Platone lib. de Gattulitate. Prudenter Seneca: *Allium filium quod solus, primus ibat.* Et Valer. Max. lib. 6. c. 1. *Totulimque opimorum agere vestitissimum rerum administrandum est uinculum.* Vide 5. August. lib. 1. Civit. cap. 5. ubi tractans hunc Michaelis locum, cum dubius Gentilium sententia illustrat. Una est Terentii in Adelphi: *Dux auctor, quam ibi uisus vidi i' mbo, quam ibi maiestas non vidit.* Et in Eumenio: *In auro hor' omnia sunt vides, & iuris, & sauficiorum, amicinitas, industria, bellum, pars ratione: nam res humanae subiecte loquuntur.* Altera est Cicerois lib. de Amicitia. *Nulla fons seruitores hispidi, & uicini ea qua leu- seut in foedatione offici, ut in aliquo amicinitate nunciat.* Non enim qui palam est aduersor, sed cuius carcer posse.

Hoc pertinet expolitio Ariz., qui partibus est, qui pertinet hic significari, & subtilis & popularibus caveranda esse commercium cum principiis. q.d. Noitie est populates, misere te vos iebas principiis, ut vel amicitiam cum eius membris, vel uiciniis ostendatis deusq. id est, & facta eorum carent apud uelut amicos, uacores, filios, & c. quia hi audita non silebunt, sed parvo ex garrulitate, partem ex malevolentia, quia uobis nati & offensio nocere cupiente, intrabentibus alii, & hi alii & alii, ita ut ad aures prim. eipsum perveniant, qui te vindicabunt & vos auctores punient, juxta illud Eccl. 10.20. *In exortatione tua regi non datur alii syne frustis coibendi nisi in malitiam dividit: quis & atri cali portabunt vocem tuam, & qui dolor ponat au- cibili sententiam.*

Tertio, sibi censem hac spestante & explicante acceptationem visitacionis, id est punitionis & ualitudinis, vel us habet, est, per paledxitatis Iudeorum, maxime opimatum in exilio Hierosolymam per Chaldeos, de quo proxime praecellit. q.d. Tanta est calamitas, tanta f. m. tanta angustia, tan- ta perplexitas ciuium, peractum est opimum, qui pauperes suis confundit & confusioneibus in pueruerit & dispu- xunt, in obditiōe Hierosolymæ, ut quicquid pro le uno lobificari sit, & neminem alium, ne amicum quidem, dicunt, nesciem, aut nrum curerit, inib. nulli fidat seu vita in obdi- di, vel lugit confusa; sed panem quem babet ab illi ab- secondat, ut eo solus ipse uelit, & vitam suam subtentare pos-

A sit: latibra, vel viae & modos effugienti manus Chaldae- rom, quos ipse inventerit vel excoegerat, silentio premat, & sibi ueritatem, ne sub amico velutox sibi præcipiantur, ita Theodor. à Castro, Ribera & ali. Unde inquit.

QUIA in tanta f. m. perturbatione, & angustia in F. VERS. 5. LIUS CONTUMELIAM FACIT, id est facit, PATER, ut cam co litiger & pugnet pro pose, eumque illi eripite: ET FILIA CONSURGIT, id est coniuges, & DVM SUAM ATREM SUAM, familiæ de causa. Et in tristitia HOMINIS, id est cuiusvis, ut veritatem Chalda. DOMESTICUS I. Supple erunt, quia domestici pugnent inter se contenti & pugnabunt pro pane, latibulo, simile re ad vi- tam, tu tanto periculo tuendata necessitas.

Alleg. hoc difendit de pugna Iudeorum corporalis, id est ob bona corporalia, reprobantibus discordiam & pa- gnam spiritualem (id est, ob fidem) & bona (spiritualia) fideliem & infidelium, putat perfectionem infidelium etiam patrem, fratrem, & cognatum contra Christianos, five Iudeos, five Gentil. a tempore Chalda & legis nova, maxime quando proper ipsos incurebunt periculum, famam, bonorum & dignitatem, vel etiam vita. Et hoc fuit certe hinc Michæla verba Christi Mat. 10. 42. *Nomine meo insegu- perem mittere, sed gladium.* Veni enim separare hominem ad- versus patrem suum, & filium adversus matrem suam, & ma- riu ad uerbas fierias suas, & inuidiæ homini, demulcenti ejusq. d. Vnde inuenit separationem de discordanter inter fratres & parentes, in re humile illi quod praeditum Judeus Mi- chæla, sed discilum in causa, illud enim Iudeorum filii ob malitiam eorum, vel, ut alii volunt, ob oblationem Chala- dorum, in qua adeo fames, pelle & gladio vexati sunt, ut etiam fratres fratris, filius patris, filii in tri, passim, dominos, arcem ad te falvamente praeparet: hoc verò memorem de Chri- stianorum, erit proprie fidei, pietatem, & cultum Dei ex parte fideliem, & ed properat malitiam partire ex parte infidelium. Veni ergo mintere gladium, id est separatione & discordiam in fide & religione, ut scilicet fidèles mas pro- priæ per fidem separant ab infidelibus: bi verò inde occasio- ne pargandis ac pugnat, separant le à fideliibus (sua infidelitate), & ostio per se existimant, quia eos bonis & vita multeuent. Et hoc potius maxime intendit Christus, illudque magis respondet menti Michæla, ex quo hoc mutatis est Christus: *Veni enim separare hominem adversus patrem suum, & inuidiæ hominis demulcenti ejus.* Quia enīt, v. 5. Chrysost. orat. contra Iudeos, *ut in eadem deinceps uis sit fideli, & ab infidelis, & pater filium uelle secessat ad impia- tem.* His predicit ait, *ab aliis uacue profili Evangelia, ut filii quique contempnunt parentes suos, filii matres, & parentes libi- ti, ut in animis & omni pro pietate expirant.* Unde subdit Christus: *Qui omnis patrem, aut matrem, plus quidem me, non est in digno.* Et quia non accipiunt remittit p. & separant me, nonne dignius est omnes, ut scilicet paratus fit pro me, mesme hinc ob obsequio, iure verbora, opprobria, & mor- tem etiam durissimam & ignominiosissimam, qualis est crucis, *qui sibi fieri uolens uobis ait, uenite ad me, si regnare me debilitatem & afflictionem a vobis posse, ut in eis mea fides lesson.* ut S. Chrysost. Idem Chrysost. homil. 1. in Mat. 10. *Intemperanti sunt, quia domine & ipsi sunt.* Non verbis, inquit, Propheta emissis rebus superioribus constanter fecerunt eam, qui di- bus ipsa regis imperatores. Nasciunt morti, sed maxime mortali- ti. Id est diebus, igne uero mortis in terram: quibus verbis uol- fuscis, ut magistris uocis ac ordorem obbarbitur, quoniam flagitier. Num quantum ipsa omnis uolens in modum dilectorum, id est populari- ñ nobis quibus charitati dilig deinde. Non ergo Ch. huius abutitur verbis Michæla, ut quidam interpretantur, q.d. Nunce per Euangelii magi predictationem fieri dissidentia tra- tur de parentum tale, quale olim predictum. Quocirca nunc partur licet uispare celestib[us] hanc sententiam Michæla, quia in eam- ne proverbiū ibiuit. Et ininde dico: *uolens domini p[ro]p[ter]e canes*

canes

tates in se invicem cingunt, maledicunt, & impropereant
dicendo: Maledictus tu pater, qui me laetivitatem non ca-
tigavit; sed in sceleris educti, ut herem fomes gehennae. Male-
dictus sis frater, qui me ad fontes & caputum verb
& exemplo invitavit. Maledictus tu soror, qui me od opes
per las & nefas exortandis follie itali. Maledictus sis filii:
qui tu proper nos ornandas & ditandas ego in iustitia bo-
na aliena occupavi, sonera & iniquita luca caplavi, ob
qua nunc uero igne aeterno.

VERB. 7.

E GO AUTEM A DOMINUM ASPICIAM] In tanti malis famis dat confilium, aquæ ac exemplis q.
d. In tanto Iudeorum tum calamitas & oblitio, de qua
dixi v. 5. tum malitia & perfidia, quia frater fratrem, pater
filium prodet & penderit; ego Michaeas meique similes & angeli
& lapientes, non ad parentes & amicos, upore perfidios,
sed ad Deum intentis oculis mei a magis, quam corporis
alpicias, illam usus invocantes, illi non commendan-
tes, ab illo solo opem & liberationem e tanto malo polcen-
tes & expectantes, iuxta illud hoc finum Josephi pñ &
prudentis regis in rebus afflictis, & penitentis consi-
litum: *In nebris quidem non est tanta fortitudine, ut peccatois suis
malitiosius resipiscere possit, sicut etiam agnoscere possit.* B
Agnes debarsum, hoc felium salutem reficit, ut secundis nostraris direc-
tione in ar- genio ad 1. & 2. Pauli, 10. 12. Deus enim in rebus deplo-
ritus ad ipsi satus inacum est per perfugium & alymō, in illa gaudet op-
inventus. tollari, ut ostendat hominem suam potentiam & beneficen-
tiam, præstentem in eos, qui id credunt, sperant & po-
ulant. Quocura tunc summe vitanda est dilectionis & depe-
nitatio, ut maxime excita certe in Deum ipses & Iudeas;
qua si adit, certò Dei operam, etiam per infraeum eliceat,
ut contigit Lot oblietto à Sodome, Geof. 19. Mois &
Hebrei Pharaon, Exod. 1. 4. Josaph & Bethulam oblietto
ab Holofereo, Davidi oblietto à Saul, 1. Reg. 13. 17.
Machabeis oblietto ab Aschofo, Ezzechiel oblietto à bennec-
cherib, Isaia 38. 14. Hoc est quid vulgo dicunt: *Dives
macte, felix est impetrato apparet & operulans.*

E XPECTABO DEUM SALVATOREM MEUM, terribiliter litera Deum qui me, meiq; similes sum à Chal-
dim, tunc à perfido Judas liberet. Alleg. expectabo Christum,
qua diabolis capiuitate, omniumque impotrum infinita
nos liberaret. Hinc Christus vocatus est Iesus, id est fal-
vator mundi. Logotopie Michaeas ad literam eum re-
tulit: (id est evançilia sua fidelium & piorum) à Chal-
daea oblieta, valit, abducit in Babylonem, ut norat S.
Hieron. Theod. Rupert. Hugo, Lyran. & ali; que eum
requirunt conilar eis verba Jerusalim. At tenim: NE-
THERIS INIMICIA MEA SUPER ME, Q UIA C E-
GIDI ē J erusalim inimicam vocam, non Roman, ne
volvem Judas, id est Babylonem valit atricem suam ut vult
S. Hier. Remig. Vatabl. & ali; ut potius Idumam Baby-
lonem omnium gentium, sed Idumam propria & avita
huius Iudeorum inimica, quia proinde in eis exodus ex griva
est & applicatus: unde omnis penit Propheta hoc illi im-
properant, id est omnes similes ex iudicio communiquerant, ut
fuit Abdias tota via prophetia: Quare v. 1. Non depre-
munt, in die fratris tuo, & non laetare super filios Iuda in
disperdatiois estu, &c. *Quoniam pars deis Domini super
omnes gentes: sunt foris, & sunt, remissione suam conser-
tati in eis eum.* Et Piathe pial. 1. 26. 7. *Mores iste Domini
affligerunt eum in die transiit, qui dicitur: Extinxi, extinxi
nox myos ad fundacionem in eis Similia habet Jerem. e. 49.
12. Amose. 1. 1. & alii. Sentiuit ergo, q.d. Ne latens
in mei exodiō in inimicis mea, q.d. amula Idumæa: licet enim
et cederim, ramen post 70. annos rufum Deus per Cyrum
mererit, & reflaturabit; tunc CONSUMAG CUM SEDEO
in tenebris, pñt in tenebris occere Babylonio; quia
DOMINUS A LUX MÆ AST J nō formalis, sed causulis
hæc lux, Deus me ledendum in tenebris caputum illu-
minabit, ut vertent Sepuag. & Chaldeus, hucque, id est lat-
eris, libertatis & felicitatis, & qualis vita (horum enim
symbolum est lex, sicut ex adverso tenet, huc symbolum sunt
cautus, captivitatis, adversitatis & mortis) tellinet. Sic
in tenebris, id est in erubitis, confundens David ad Deum,
qualis ad Iuven., relipebas art: *Domini illuminatio mea, &
fatuus ero: quoniam timet me: Dominus protulit visa mea: & que
tripulat:* psalm. 56. 2.*

Moral. S. Ambrof. in psalm. 37. ad illud: *Quoniam in te
Domini speravi*, citans haec Michaeas verba: *Non est inquit,
gratia nisi in misericordia nostra, & non est etiam voluntatis frumentum,*

Coronel. in Proph. Abn. x. 16.

Habu voluntarem forsanus, praesuppossi est qui facias ut refanges. Et
A **prodiit autem:** Quia est peccatum ut preceas dimittas: ut ego acci-
di, ut refanges; ne habeamus unde exsolles nos peccatores; qui per nos ar-
reterat alienum. Plus enim acquisitum, quia plus percedit &
quia breviter facili gratia, quod uera innocentia. Audirens
hoc peccatores posseint, audient & gaudent.

I R A D OMINI PORTATO QUONIAM FECI. VERB. 8.

C AVIXIT Israe, qui fecerit me Jerusalim per Chaldaos
cavilgari, valit, & in Babylonem abducit. q. d. Ego Jerusal-
em portabo iram, id est fulmineo ponam exordi, ex ira
Dei misi inflatus. Lequitur enim: Micahus in persona
Jerusalem, id est civium ejus plororum & luctuum, qui in
ejus exsilio bonis & libertate spoliabantur. Unde patet
viros pro & sanctos portare iram Deum, dum pro pecatoria
suis puniantur. Hinc (equitus) Deum, licet peccatores
ponentes condonet iram, id est culpam, non tam illaco
condonare ometu iram, id est ponam, ut volum habe-
tici. Et enim duplex ira Dei: prima est odium, quo peccatores
odit, sicut hostem suum, aliquo vultu summum
malum & perniciem, dum eum definit gehenna: hoc tol-
litur per peccatum, quo peccatori reconciliatur, eum
eoque in gratiam reddit. Secunda ira est, quo prevenientem
huc reconciliatum, non vult relinquere imponitum, id
eo peccata præterita ei vult reuolum agnoscit, pura caligina-
tionem, dum eum definit morbo, fami, ipsilateralis &
capravitis, &c. Hanc portat Michæas, & Sanctu.

Dicas: **P**er peccatum tantum omnia officia ex animo Dei ita, ut amplius peccatori non sit offendit; sed ei
peccatum plane condonet, sicut omnino reconciliatur.
ergo pariter tollitur omnia ira Relpontis ad antecedentem,
duplex est offensa, siue & iusta. Prior officia vel offensio,
et ipsa iniurie & hostilitate: hanc omnis tollitur per pe-
ccatum. Posterior offensio est voluntas caligandi &
paniendi aliquam pompa temporali voluptatem, quam per-
cepit peccator in actu peccati. Hac resideret de remaneat in
animi Dei, donec peccator eam latet, vel Deum eam con-
douet: siue David condonavit offensione proximi Abdio-
ni, dum cum, sicut fratricidam, in gratiam recepit, non
tamen peccatornam dixit. *Est in mea omnia videris.* 2. Reg.
4. 24. Et parte ergo adhuc ei offensio fuit, quia nolue-
vit eum videri. Ita David ipso portavit hanc iram de omenam
Dei: nam enim corcepit a Nathan de suo delito &
homosodi punitorem, dicereturque: *Procuras Domine, nico
ab eo audiatis: dominus ergo procula te peccatum tuum non
meritor. Veragomus cognoscere blasphemare fecisti iniurias Dei.
sicut propter verbum hoc filii, qui natus es a nobis, nunc meritor.* De
s. Reg. 5. 2. t. Quocura David, licet jam Iudea remissum
sitib; peccatum quad culpam, tamen adire stram, id est
vidicunt & penam, Dei deprecante dicens: *Domine ap-
pro fuisse tuus arguo, mi pugno in ore tua corripio in op. 6. 1.
Misericordia mea Dei ferundam magnam misericordiam tuam. Et
suscitandum malitiae deus in misericordiam tuoram dabo misericordiam
meam. Amplius leva me ab iniurias mea,* pial. 10. t. q. d.
Lavisti me abstergendo culpam, sed amplius lava abler-
gendo onus nimis & penam. Porro hanc Dei caligina-
tum reddi dicit iram, vnde procedere ex ira & animo tra-
tare Dei, hoc argumento demonstrat Gregor. de Valentia
tract. de Satisfactione contra haret. c. 3. Irauit, inquit, vel
esse inimicum alieui, id velle etenim aliquid malumque
qua Deus vult peccatum, id est sine reconciliatio, hoc
malum pente temporalis obrupat, immo illud positivè ei
immissum & infligit, dum eum caligabit, ergo hoc ipso aliquo
modo illi trahit, sicut adhuc in Deo erga alium of-
fensa, pro qua debet & possit compensatio fieri. Unde Sy-
rus & Arabilus pro Iacob, vidente plegam Domini portato.

Moral. Idipsum dicunt peccatores, cum a Deo morbo, *Moralibus*
pauperitate, persecutio, aliquaque crux, ac perterritum posseint
tentationis illibidinis, quod in ea vixerat, post septendecim.
Ita S. Machabeus martyris sua peccata ius ex humilitate
alicerunt. S. Machabeus, Novi viri Religiosi, qui quoties
adversi quidam accidit, subito dicunt. *Mes culpa, hac mes
culpa justa est papa.* Ita Mauritius Imp. videns in conpe-
titu suo quinque filios necari a Photo Imp. & exclamabat: *for-
tuna eorum, & regnum judicium suum.* Refitterat enim olim
S. Gregorio Pontifici in iuribus Bocellie, id estque hac
F 3 porta

Deputatio
Det.

pona à Deo multatissimis est, imò camdum ipse expedit, ut A mes verde à Deo flaturus ad orientem fuit Eupheates, Iosephus q. i. na Chaldaea, & Vauab. &c. ab uno nro diffundit tuos cives usque ad mare alterum, putat a mari Galilee, quod ad Oriente, usque ad mare Mediterraneum, quod est Occidente; & que ab uno monte usque ad alium, putat monte Libano, qui terminus est Iudea ad Septentrionem, usq; ad montes Idumaeas, qui terminus est epulum ad Meridiem. ita Theodor. q.d. Spargeris, & Jerusal., & Syroga. per totam terram & ditionem olim tibi à Deo alignata, quaqueverum ad omnes epos moduli plaga. Non tam his quoque terminis & limitis terreni laetare Judeam promulgi; ejus enim terminus ad Oriente, est mare Galilee, & Tiberiadis ad Occidentem, mare Mediterraneum; ad Septentrionem, Libanus ad Meridiem, montes Idumaeas. Ad MONTES DE MARE TERRÆ Pro eo hebrei קָרְבָּן הַר בָּהֵר, quod Pagani & Vatabl. vertunt, קָרְבָּן הַר מִזְרָח. Verum Hoc mons nusquam ponitur terminus terra sanctæ, & longe ab ea distat, utique est in Arabia. Rursum Vatabl. hoc omnia accepit de Chaldais, & conunque victoribus. q.d. Hoc afflitio Chaldaeorum veniet usque ad terram sanctam: ipso enim valvabunt omnia ab Asyria usque ad civitates montis Aegypti, & usque ad Iudeam usque limites. Verum ad Hieroelym restituuntur dicas spiculae, patet ex v. 13. *Dies ne advenire manet in eis*, & Jerusalim. Eadem enim cum illa est dies hac, in qua cives quæcumque Affur profugos ad Jerusalim redituros predicti. Idem patentes v. 14. & seqq. insuper a Calice, per manus de misere, accipit monachum monachum, potu monachum Sion, qui situs est in medio montium, & qui eminet quasi rex & princeps. Tereti, aliqui Recitantes *Tidem non emere monte*, sic caput, q.d. A monte Carmel, usque ad montem Libanum, Verum nec Sion nec Carmelius fuerunt limites terra sanctæ; sed potius in medioterraneo ejus siti sunt. Quare peccati Iesu, quem initio alignavit, genuinus est. Quod enim aliquis per Affur accipit Sennacherib, siue exponunt, q.d. Venient tibi, & Jerusalim, dies oblationis & valitationis Sennacherib, qui concubebat legem Dei, terramque sanctam-capit enim omnes civitatis Iudea missus, tunc tanta, tota terra erit in defoliationem. Hic inquam, sensu munduscongruus est nam ut alia sacrum, de Sennacherib, & postea regem jam pridem egit. C. L. V. 1.

VERS. 10.

DOMINUS CAUSAM MEAM TU DICE & vindicta-
licet enim ego nulli puniri respectu Dei, cui peccavi, tamen
io justifico hec panis a Chaldais & Idumais, quibus oculi no-
tui, quicquid nullum in me, mecumque castigium & direc-
tio nem plus habent. Chaldaei enim ouiliis iustitia bellum titulum
habuerunt, que nulli & licet possint. Iudeos invadere &
vastare. Porci paducat & vindicabit causam meam Deus,
cum EDUCET ME IN LUCEM, putat in libertatem &
excessu Babylonio; nam tuus VIDEO JUSTITIAM EIUS,
pallam scilicet vindictam, qui par redet Chaldaei,
dum eos valvabit per Cyri, sicut ipsi nos valvavimus; atq;
Idumaeis, dum eos a Chaldais pariter in captivitatem ab-
ductos, in ea relinquet, nec in patriam reduceret uti redu-
ceret me. Rursum dum eos per Judam alioquin Machabeos,
mihi meæque legi subjugabat, s. Machab. 1.1. Tunc ergo
IN MECUMA MEL, id est heraldia Babylonum potius amu-
la & invisa Idumaei, ASPECT, cum interiore & podo-
re suis vultus & erumpit, & DIFERENTUR CONIUNGENTE,
qua mihi iniurians nunc DIGIT AD MEI ULUBEST DO-
MINUS DEUS TUUS liberet te ab hoc exilio. Vide-
bit enim meam libertatem & felicitatem sub Cyro: unde
tunc cumpetrerit invictus. NAM OGLI MEI VIDESUNT
IN EIS q.d. Ego in ales Sionis & felicitatis culmine rufi-
forni confititus, & despiciens Idumaeum humi jacetem, af-
flictam, & pene canescem dicamus. NON FAT IN CON-
CULATI DOMINU MU LU TU MU PLATEARU MU) que
me superberet eliam de peccatis, irritris & afflictis. Nam paulo
post cladem Hieroelym concurvant Idumaeum Chal-
dae, & postea Machabeos.

VERS. 11.

DIES UT AFERENTUR MACERIA TU RU]
Primo, Theodor. pergit hic de Idumaeis accipere. q.d. Ve-
niens tibi, & Edom, dies obfidois Chaldaeorum, quo ma-
ceria & macrorum ruinas inflaboris, ut sis te viraris, &
Chaldaei resiliat fed frustra; nam mures vel deficient, vel
transcendent Chaldaei, teque capient & diripiunt.

Secundo, S. Hieron. ut precedenter, & haec accipit
de Babylone, q.d. Venient tibi, & Babylon dies, quo ob-
fidebant Cyrus & Darios, ac conqueuerent quo cogarunt in-
flaurare nos mures. Sed frusta: nam caput & valvabili-
te Cyrus: in illa die dengæ fæs her, q.d. Denegre non pones
leges & iura Cyri & Persis, fed ab eis accipies.

Tereti & germane, cum eodem S. Hieron. Chaldaeo, Remig. Rupert. Hogan. Claro. Ribera, & alii hac acci-
piente de Jerusalem, sicut reparatione per Eisdam & Ne-
hemiam, q.d. Brevi, de Jerusalem excastra in Babylonio ab-
ducta, venient tibi dies lata & felix, sicut Cyro laxa, &
ramilla in folium patrum, maceriam, id est rursum, & pa-
rictes adficiuntur tuorum ex incendo reliquias restantes.

IN DIE ILLA LONGE FER LX] Hoc est inde
imprimatur, ut tertius Theodosius & Symmach. Chaldae-
rum scilicet, qui ibi tyrannico imperante, q.d. Non eris
amplius imperio legibus & edictis Chaldaeorum subiecta. Unde Tigrina velut, die off armeniis spuma, ab ho-
libus dritus, pos de decessu procul erit: Paganus Verò, &
die illa quo accipiebat Dominus maceras tuas, elongabis tri-
bunum, q.d. Non pendas amplius tributum quod Chaldaei
pendere solebas.

VERS. 12.

IN DIE ILLA (liberales & reditus à Babylone in pa-
triam) ET USQUE AD TE VENIET DE ASSUR, ita
legedousum cum Romanis, Hebrewis & Graecis, non. ad te ve-
nies Affur, ut legitur multi. Sensus est, q.d. In die illa re-
flauantur isti tibi, & Iudeum non tantum liberaberis ab ho-
ste, cunctis iugis, iuste & imperio; sed etiam captivi tui (parte
per Assyrian, Median, Persidem, &c. inde ad te debent
& ad alias suas Judeas exigitates munias, quoniam & ea re-
cipiant te usque ad FLUVIUM Iutum, scilicet Jordaniem,
aut S. Hieron. vel petulis usque ad Enphantem / Jordanem
enim non fuit limes, sed potius medium terræ sanctæ. li-

B

Et TERRA ERIT IN DESOLATIONEM. atra-
con Judeas, id est iuste & hostiles, & qua Judæi liberari
à Cyro redibunt lati & felices in Jerusalim, & cumque restau-
raretur. q.d. Cum Jerusalim restaurabitur, tuus Babylos, qui
cum valvavit, desolabitur a Cyro, PRÆPTER MAITA-
TRES SUOS, propter impiorum Chaldaeos, qui populum
Dei fidelem & pium affligerunt. PRÆPTER FAUCUTUM
COGITATUDINUM ED&RUM] pura propter perver-
sorum opera: haec enim iuxta fructus & effectus cogitatione-
& machinationum pravarum. q.d. Babylon ob tyran-
padem & fecula sua valvabatur.

FASCE POPULUM TUUM IN URICA TU] Sive haec
verbis oratio Prophetæ quibus Michælis Deum obficit, ut
virga sua palforial, id est providentia tua paterna, fuog; le-
pro, quod dedit tribus Iuda, & Davalis posteris, ut censem
Theod. pura per Zorozelub, eiusque posteros pacem re-
gatque Judæos, qui finit Dei populus, hereditatis & Ecclesia
MAHANTES SOLUS EN SALTO] Id est qui cum eum
soli & omni ope deficit, quasi in falso inter se, scilicet
inter Gentiles & nololatras Babylonios capti venientur.
ita Vabi & Dionys. Aut, qui leparant à Gentibus soli te-
colunt, terrenum quasi cum uno pollo versantur, ut iuxta
fuit over in falso cum uno pollo. ita Treo. & Caius.

Allig. S. Hieron. Haymo, Rupert. Hugo &
Alibi, censem haec esse verba Patens at: mihi ad Christum
Filium. q.d. Ego te, & filium in annis patrem meum
confiteo, ubique; ut patens oves meas, pati fideles Chris-
tianos, baculo pastorali, pati possit. Evangelica, quam
tumultum habet tradit. Hinc Christus abiens in calum, hanc
potestem locutum est in S. Petrum regnavit, & cum;
in hoc pastorali officio vita rum conditum dicens: *Patet esse
meum*, Joban 21.1.7.

IN MEDIO CARMELI] Refer haec verba, non ad
pastorem, quod sequitur, nec ad habitorum, quod prædictum
est remotorum ad pastores, ita Roman. q.d. Domine, rede et
Judei ad Carmelum, sicut agros & urbes, siue quæc paup-
eris, quali in Carmelo, id est large & abundant. Carmelus enim,
ut pote mons fertilis, ob opima gregum paupera fertilitatis de-
abus.

VERS. 13.

VERS. 14.

, abundante et i symbolo . Aut effigieis , q. d. O Domine , paice tuos Iulios in Babylonie , qualibet in horrido & spinoloso fletu confundens , paice , inquam , eos ibi ut te fecerit & largierit , ac fieret in Carmelo parvo , herbito & luxurianti : fac ut Babylonie euia Carmelitas facit fucit , ut turbas puerorum Babylonie estet hostes corulentus , non paratus Daniel , &c. Ita Deus S. Liborius Martyris primas ardentes vertic in rotas , & S. Laurentius ignem in rocam & refrigerium , quin & S. Cecilia , S. Agneta , S. Lucia , aliquaque S. Virginibus & Martyribus tormenta in gaudentia , exulte in epulas , crucis in delicias commutavit . Nam illi dei Nostris vis & potentia , tanta bonitas , tanta dulcedo in suis fidelibus & filios . Priore ieiuniu paulo magis havet id quod sequitur .

PASCENTUR [Judei, cum eos ē Babylone reduxeris in Iudeam] BASAN ET GALAAD, qui sunt montes pinguis, & pecorum divites. Ego, id est in Balaam, q. dicitur Sicut ovies Basan & Galaad paucum & pinguiscent, & Iudei ibidem nōdēm ovibus omnesque retusa copia à Deo paucentur. JULIA QUES ANTIQVOS] id est, cūl oīmū dāvīd & salomonē ibidem paucantur. Aut q. cōsidero, id est depauperantur Basen & Gaload, & catenos fertilius mōs iudeas montes & agros, hoc est, pinguis iudeas fruges, prouentus & fructus colligunt & comedunt. Perit in metaphorā pastoris, ovium, & paucorum: Deum enim comparavit pastor, iudeos ovibus. Judeus paucus Carmeli, Balaam & Galad: id enim depauperantur ovēs.

VERS. 15. SECUNDUM DIES EGRASSIONIS TUA DE

T E R R A E G Y P T I] q.d. Sicut Iudeus in Aegypto per
tot plagas & portenta à Mōis eis miraculose educti ; na-
pater eorum poteretur Babylonie per misericordia nostra , imò
miracula , educiam . Nam Primo : concubito eius Cyrus &
Darium isoladotates , ut eis Babylonie liberaret . Secundū , in
itinerē & redditū eis aderat , ut parvuli , feminis , lencis & de-
biles , fine uero latrī & alacreti illād , licet longum & mole-
stium confidante , uti conicerent patres eorum in deserto ,
etū ex Aegypto peregerint in Chanaan . Tertiū , cum in Ju-
daam appucerint , geoces vicinas hostiles & inuidias siue-
nam , ne uero nucere , ne ve fabricant . Jerusalēm & templū impe-
dire quacun . Marc enim ita contingere patet . Eliēs 4 . &
& Baruch 4 . & Theodor . Lyras & Vatapl .

& Baruch 5, 4. & 10. *Adversus Lycos de Vitalitate.*
Aleg. Christus multo magis admirata fuit quam Moses & Esdras, in liberatore hominum est captivitate dabo: nam ut tacem mira incarnationis, omnipotentiae, predictions, transfigurationes, passionis, se surrectionis, ascensionis, misericordia Spiritus sancti mysteria, & miracula ab eo dum vivens parcerat; post mortem paucos Apóstolos abieciit de patribus, prodravat omnem potentiam & lapsum suum in meo, in mō infero & demonum, & regique acipientes, tuncquem orbem ergo truci salutiferi subiecta. *S. Hier. Haymo. Alberic. Rupert. Unde sequitur.*

VERS. 16. VIDEBUNT GENTES, ET CONFUNDENTUR
SUPER OMNI FORTI UINDE SUA] quia fulces
per eas non poterunt nocte Hebrei, nec potes vincere
Christians. Videbunt enim longe majoris in fortis uisum
& robur à Deo datum Hebrei, & Apollonias Chalandri,
quo ipso invicti omnia vincent adeò, et siiam per mortes
& martyria supererunt yanzos, multoq[ue] ex eis ad Christi
Sædem convertant. Nam, et sic Tertull. Saugus Martyrum
aff. sicut Christianorum. Et, ut et al. Gregor. Graeca flega,
dura, crudel, multiplicata resurgunt. Et, ut et Leo ferm. de S.
Petro & Paulo: Eris erga pri, amissior esse minister, sed au-
gusta. Sic & cunctis in ea fidei erexit aduersio agitata vere-
tur, que aliqui sine aduersario mactent.

PONANT MANU MISTERIIS Q. q. d. Per confusione, confirmatione & admisitione sacramentorum matribus, obmutescere & obliuiscerent, ut mutare non audirent.
AURES KOMUNICATIONES ERUNT Q. q. d. Paro modo obnudentes, ut qualiter accidit perducent ultimam orationem, ut nec loqui deinde audire possint. Secundo, ut par invida & dolore obturabunt aures, ne audiatur haec misericordia prope temporis iuxtaea. H. deuterum in I. ualeat & postea Christiaanorum in leg. Evangelica i. hac eisiam crastinabunt Gentes idololatrias, & novidas, etiamque quae iudeas in certis. Accepimus tempore, in nos hunc sententiam.

Vers. 17. LINGENT PULVEREM SICUT SERPENTES] Est catachēsis, significans summam lobigatem Genitum sub victoribus Iudeis, qualis eis coniugit sub Iuda, Jonatha, & posteris eorum, ut patet ex lib. Macab. q. d. A dū Iudaei

Ammone, Moabita, aliisque vicina gentes alii hostiles percellentes meo Iude, Jonath & Iulustor, ut eoscum es supplices in terram proferantur, & more Gentium fronte humum ferantur, itaque vere terram tangere & lambere videantur. Idem alleg. vere fuit in Circulo & Apollonius his enim art. Paliates pial, 71. 9. Cetera illa proceduntur Antiquis, & inserviant versus legendis. Et sic istas e. 49. sqq. sicut in terris deinceps adseruntur, & per se vel pedes servare legendos. Vide ibi dicta. Et si H. Hieron. Sic nam dicuntur oram lambere vel lignere, cum iusta linea navigari; & fluvius lambere terram, quam alludere, & flamma lambere ea quae antiqui vel afflent. Sic Virg. s. Aeneid. Vt aliae, inquit, 70.

Lampros flamma comes, ♂ circum tempora pafel.
Alludit ad ferpeutes, qui proprie tteram lingue & co-
medunt, juxta illud Genet. 3. *Terram canudes omniae die-
bar vita tua.*

VELUT REPTILIA TERRA PERTURBANTUR IN AOEUS 1113] Aliqui legume posse habere sicut illa Haymo, Remigius & veteres codicetque; aliique sic explicat, q. d. Sicca nonnulla terra, ut Melitea ex eius dictione S. Paulus Hibernica ex benedictione S. Patris. Ecclasiastica in Balcarum, recte Solio Polycill. e. sc. & terga fascilla, qua vulgo Medicis nuncuntur, non patitur venena, ne penetreret eos fugac propulsare: ita Iudai in Babylonie reudeunt in Judazam, proculabunt Genes, qui tam occurravant cogente, casis libi avitum locum & terram cederent. Verum legendum cum Romanis per seculorum iudicium, facta quodam noctre & ceterantia, tam Dei, quam populi eum iudeis, putò Judaeorum & alleg. Apolloniorum & Christianorum, percellentes. Hebreos enim cl. 12° hi ergo, id est conseruantes. Unde Septuag. vestuntur turbabuntur in circulo, fimbria suis; Chalda. conservatores de auditis suis; Tigris & Vatibus, conservatores in elefantibus suis, id est in urbibus in quibus clavis erit per timorem. q. d. Situt serpentes & repulsia ad hominum aliquid expavescerunt, se pavide se in iusa antea & caverna abscondi ita Genes expavescerunt & veretur abutientur. Iacob longe restantes, & alleg. multo tempore magis Apolloros fandi que Christianos. Unde sequitur Dominus Deus noster fatimatus, Addi Sathan huius ad cervos, qui habili suo serpente si cavernis extra hunc Elysianum animo fringens surrabi, seruorum item sui, ait: Psa. iust. 11. c. 13. uode & cervus dicimus drago, et r. v. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 687. 688. 689. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 697. 698. 699. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 787. 788. 789. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 797. 798. 799. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 878. 879. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 887. 888. 889. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 897. 898. 899. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 978. 979. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 987. 988. 989. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 997. 998. 999. 999. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1019. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1029. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1039. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1049. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1059. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1069. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1078. 1079. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1087. 1088. 1089. 1089. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1097. 1098. 1099. 1099. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1109. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1139. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1178. 1179. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1187. 1188. 1189. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1196. 1197. 1198. 1198. 1199. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1229. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1239. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1249. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1259. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1269. 1270. 1271. 1272. 1273. 1274. 1275. 1276. 1277. 1278. 1278. 1279. 1279. 1280. 1281. 1282. 1283. 1284. 1285. 1286. 1287. 1287. 1288. 1289. 1289. 1290. 1291. 1292. 1293. 1294. 1295. 1296. 1296. 1297. 1298. 1298. 1299. 1299. 1300. 1301. 1302. 1303. 1304. 1305. 1306. 1307. 1308. 1309. 1309. 1310. 1311. 1312. 1313. 1314. 1315. 1316. 1317. 1318. 1319. 1319. 1320. 1321. 1322. 1323. 1324. 1325. 1326. 1327. 1328. 1329. 1329. 1330. 1331. 1332. 1333. 1334. 1335. 1336. 1337. 1338. 1339. 1339. 1340. 1341. 1342. 1343. 1344. 1345. 1346. 1347. 1348. 1349. 1349. 1350. 1351. 1352. 1353. 1354. 1355. 1356. 1357. 1358. 1359. 1359. 1360. 1361. 1362. 1363. 1364. 1365. 1366. 1367. 1368. 1369. 1369. 1370. 1371. 1372. 1373. 1374. 1375. 1376. 1377. 1378. 1378. 1379. 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. 1384. 1385. 1386. 1387. 1387. 1388. 1389. 1389. 1390. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. 1396. 1397. 1398. 1398. 1399. 1399. 1400. 1401. 1402. 1403. 1404. 1405. 1406. 1407. 1408. 1409. 1409. 1410. 1411. 1412. 1413. 1414. 1415. 1416. 1417. 1418. 1419. 1419. 1420. 1421. 1422. 1423. 1424. 1425. 1426. 1427. 1428. 1429. 1429. 1430. 1431. 1432. 1433. 1434. 1435. 1436. 1437. 1438. 1439. 1439. 1440. 1441. 1442. 1443. 1444. 1445. 1446. 1447. 1448. 1449. 1449. 1450. 1451. 1452. 1453. 1454. 1455. 1456. 1457. 1458. 1459. 1459. 1460. 1461. 1462. 1463. 1464. 1465. 1466. 1467. 1468. 1469. 1469. 1470. 1471. 1472. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1478. 1479. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1484. 1485. 1486. 1487. 1487. 1488. 1489. 1489. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1496. 1497. 1498. 1498. 1499. 1499. 1500. 1501. 1502. 1503. 1504. 1505. 1506. 1507. 1508. 1509. 1509. 1510. 1511. 1512. 1513. 1514. 1515. 1516. 1517. 1518. 1519. 1519. 1520. 1521. 1522. 1523. 1524. 1525. 1526. 1527. 1528. 1529. 1529. 1530. 1531. 1532. 1533. 1534. 1535. 1536. 1537. 1538. 1539. 1539. 1540. 1541. 1542. 1543. 1544. 1545. 1546. 1547. 1548. 1549. 1549. 1550. 1551. 1552. 1553. 1554. 1555. 1556. 1557. 1558. 1559. 1559. 1560. 1561. 1562. 1563. 1564. 1565. 1566. 1567. 1568. 1569. 1569. 1570. 1571. 1572. 1573. 1574. 1575. 1576. 1577. 1578. 1578. 1579. 1579. 1580. 1581. 1582. 1583. 1584. 1585. 1586. 1587. 1587. 1588. 1589. 1589. 1590. 1591. 1592. 1593. 1594. 1595. 1596. 1596. 1597. 1598. 1598. 1599. 1599. 1600. 1601. 1602. 1603. 1604. 1605. 1606. 1607. 1608. 1609. 1609. 1610. 1611. 1612. 1613. 1614. 1615. 1616. 1617. 1618. 1619. 1619. 1620. 1621. 1622. 1623. 1624. 1625. 1626. 1627. 1628. 1629. 1629. 1630. 1631. 1632. 1633. 1634. 1635. 1636. 1637. 1638. 1639. 1639. 1640. 1641. 1642. 1643. 1644. 1645. 1646. 1647. 1648. 1649. 1649. 1650. 1651. 1652. 1653. 1654. 1655. 1656. 1657. 1658. 1659. 1659. 1660. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1678. 1679. 1679. 1680. 1681. 1682. 1683. 1684. 1685. 1686. 1687. 1687. 1688. 1689. 1689. 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. 1695. 1696. 1696. 1697. 1698. 1698. 1699. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. 1709. 1710. 1711. 1712. 1713. 1714. 1715. 1716. 1717. 1718. 1719. 1719. 1720. 1721. 1722. 1723. 1724. 1725. 1726. 1727. 1728. 1729. 1729. 1730. 1731. 1732. 1733. 1734. 1735. 1736. 1737. 1738. 1739. 1739. 1740. 1741. 1742. 1743. 1744. 1745. 1746. 1747. 1748. 1749. 1749. 1750. 1751. 1752. 1753. 1754. 1755. 1756. 1757. 1758. 1759. 1759. 1760. 1761. 1762. 1763. 1764. 1765. 1766. 1767. 1768. 1769. 1769. 1770. 1771. 1772. 1773. 1774. 1775. 1776. 1777. 1778. 1778. 1779. 1779. 1780. 1781. 1782. 1783. 1784. 1785. 1786. 1787. 1787. 1788. 1789. 1789. 1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795. 1796. 1796. 1797. 1798. 1798. 1799. 1799. 1800. 1801. 1802. 1803. 1804. 1805. 1806. 1807. 1808. 1809. 1809. 1810. 1811. 1812. 1813. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1878. 1879. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1887. 1888. 1889. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1896. 1897. 1898. 1898. 1899. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 197

DOMINUM DEUM NOSTRUM FORMIDAO
BURK) Ita legendum cum Romanis, Hebr. & Scriptura non deferunt autem ut legant Plantin. & alia platera Biblia Hebrei, est, *ante Dominem Deum nostrum pavorem*, ita Tigris vel, ut Pagnin, *et Domine Deus nostre formidatio*. Hie numerus & formula signum eti tunc pavoris, cum reverentia. In Scriptura enim metus Dei, id est quod reverentia Dei & timore Deum, idem illud quod reverentia Deum. Alludit ad Chaldaeos, Persas, aliique gentes ad judaismum converterat. Cicerone, *Festus*, libro 10, capitulo 1, p. 2. 2.

150 *Exod.* 3, 1. *Exod.* 6, 1. & *Exod.* 15, 17.
Et *TEMUNETH* *Dei*, *popule fidelis*, *Ecclie*.
QUS D^US SEMEL TUI *Tunc* *verb* *non gen*-
ciuum per illum, & *in exaltationem Domini Israhel*, *led Proph.*
ta, *qui ex sancta Dei* *in populum suum elementa & li-*
beralitatem, *quia Iudeo* *Babylon* *liberatos intropavit & pro-*
vezit, *in dies logiam* *Dei* *laudem gratulabundus erum-*
pit, *in Theod. Lyras. & Vasa*. *Ac simili rullig. varie-*
natur de Christo, *Christiag redempcio*. *Una Chalcid.*
v. 19. vereit, *reverentias verbum eius ac m. reverentias magis*, *q. d.*
Verbum Dei in remittitur, itaque ad nos revertetur ut nos
redamur, *ut S. Hieron. Reimp. Rupert. Hugo. de la pl-*
reque hoc de Christo exponunt. *Chalcid. enim est*,
qui auctor iniquitatis mortalis, & *proficit in profundum maris*
omnia peccata mortali, *nisi quum ipse est vernus Jacob*, &
conducens a mortali.

**QUI AUREIS INIQUITATEM, ET TRANSIS-
ID ELLA PRATERIS, DIFFUSIMAS, CONDONAS; SEPIUS, TRANSFORMA-
DI, IN CHALD. MISER FARIIS; VATABAL, ABILITATIBVS ET FAZ PREDICAB-
VITA, HEBE, ET HABEAT, ANTIQUIS, SUPER PECCATUM, SILENTIIS ILU-
CALCANDO, DELENDO ET OBTERENDO.) ECCE CATTAL RE, L.
QUIARUM NE EDIDATIS TUS MIA) IDE PECCEATUM**

Valko et al.

Tirraelis , sic populi est captivitate relieti & reliqui . Per A delitate debita . Quod ergo erat gratia Abraham , factum peccatum , tam culpam intellige : multi animi Iudeorum , mali & apertius aliis refusuerunt , & paenitentiam egere cum Dñe 6.9. tum poenam culpe , post captivitatem Babyloniam : hanc autem absit Deut ; dum Iudeas in libertatem afferuerit .

NON IMMISSET ULTRA FULOREM SUUM] Qualem honesti per Chaldeos : supple , nisi Iudei ad sua felera redierint , uti de facto cedierunt : quocunq; majorum furorem in eos miseris , dum eos per Tum & Romanos planè excedit & deluit . Quocunq; haec allegoricè vetera sunt in Christo & Christianis .

D A P O N E T [hebr. יְהִי נֵחֶם] id est subinagiabit sub pedibus poterit , conciliabit] **N I Q U I T A T E S N O S T R A C**] ut Vitell. Septim. fabriq; Chaldei suorum iniquitatis auctoritas fuerit misericordia . Hare enim quasi longè major peccatis omnibus diminutus , tunc domino ducendo condonantur & abolet .

E T P R O C I S T A M P R O F U N D U M M A R I S O M N I A F A C C A T A N O C T R A] Est catharches q.d . Faciet Deus ut omnino aboleat peccatum , nec amplificet , vel expletet . Sic enim absolvitur , quod in fundum maris denunciatur . Unde illud Horat. l.1. Carm. 1.

Sic summa / sui mari dies adiuvio .

Mos quoque fuit Judas , ut quacunq; abominanda esset , dicit nefastaque , in mare saltem , quod proximum erat , pùa in lacum Asphaltinum , demergente ita ex Rabbinis in Misnayot Arisa . Sic Indi peccata sua scripto erasina , vel alio symbolo expressa in flumen jaetha , ut ilud ea deterrat a mare , non aeterna prementi oblitione Teltis eti nollis Acosta lib. de Novo utr. cap 35 . Propterea vero Prophetia alludit ad demersum Pharaonis in mare rubrum , qui fuit typus baptismi Ianguis Christi rubei , quo merguerunt Aegyptii , id est peccata . Unde alleg. Theodor. & Rupert. per profundum maris accipit hie baptismum q.d . Mergam peccata vestra in baptismi , sicut Pharaonem cum suis meritis in mari , ita quoque explicant S. Basil. homil. t.1. psalm. 106. Unde S. August. con. 1. in psalm. 119. docet , fons Aegyptus in mari posuit , in delicia nostra in baptismo atra demersa & submersa . Quid Nos contra Hereticos nostros , qui putant peccata baptismi tantum tegi & occulteri per iustitiam Christi nobis imputantur quasi per pallium ; sed recipia manete , & vivete in anima per concupiscentiam illi inhaerentem . Contrarium enim sit hic Propheta , & contraquam accidit Pharaoni & Aegyptiis enim aquis maris , nos terti & octuantes , sed occasio extinti fuenterit ergo finalis modo in Baptismo , & aliis Sacramentis , peccata non abducuntur , sed vere delentur & extinguuntur .

D A B I S V E R I T A T E M J A C O B I [hebr. יְהִי אֶת-מִשְׁכָנָתְךָ] Arabicis gravem) **A B R A H A M** (hebr. id est Abraham , nra & Syrus) peritando uincitetur , qui JURAVIT PATRIAM NOSTRUM , Abram , Iacob , Ioseph , David , &c. & DEUAT ALTIQUIS Iaq. Veile & fideliter impetrans illo Jacobo , id est in Jacobi posteria , puto Judas , eaque misericordies Abraham , aliquid patribus promulgat , nam de Iudaorum eius , protectione & liberazione est captivitate , & v.g. Babylonica , tum sumus a deo Christo ca eorum ienior natiuitate , quod scilicet alla nos a peccata multique omnibus liberaret , omnique gratia , fulore , felicitate & gloria temporis donaret . Hac enim est promissio facta Abraham Genes. 12. v. & 8. ubi dicitur : *Abraham in frumento meo , puris in Christo ex te nascitur , uti explicat Apollonius Galat. 4. v. 16. omnes genit. indeque dicitur est Abraham , quia IUDICIA DEI ab eo hanc , id est patet magna multitudine , putata per multarum genitum , que scilicet fidem Abrahim imminutus , credendum in Circulum , Abraham filium . Note Propheticum Dei vocis misericordiam : quis gravis , & ea mera misericordia Deo bona iam diu promisit Abraham ; & quia Gentes , non ea merito , sed ex misericordia eadem puto gratiam , iustitiam & talorem Christi participant . Eandem vocat veritas , id est fidelitatem & quia fidelissimum à Deo erat adimplenda , ut iam adimpleta est. ita S. Hieron. Theodor. Remig. Rupert. Lyran. Sed cur misericordiam tribuit A. braham , veritatem Jacobi Recip. Peind. subtiliter S. Hieron. & Hebrei , quia prima promissio Dei facta Abraham , fuit non ex eis merito , nec ex deo , sed facta misericordia ; postea tunc in hac promissione , facta est veritas , id est ex eis*

elit veritas , five fides , & debitum negoti eius , putat Jacobo & Jacobis . Itaque promissio Dei , maxime Christus est misericordia Dei : quia à Deo misericorditer promisum est & deatus est ei . Idem quoque est veritas quia in eis fideliter implavit Deus omnia , dicitque bona cuncta , quae promisit . Hoc quid est ex propriae adventus causa , canit Zephaniae Lucas 1.7.9. Ad faciem tuam misericordiam tuam parvulus natus & nascitur ut siquaque , (promissionib; postea) fui famili , & testamentum est magnum illud inveniendum , quod hereditas ab Abraham patre nostro daturas fuisti a nobis , in Christo enim omnes promissiones , & magnifica pollicitatione Patriarcha & Prophetia facte , finisnos & admitemus . Memori Abraham & Jacob , non Iacob , tunc quia Iacob medius inter Abraham & Jacob , in iis includimus & subfinitimur ; tunc quia clariores promissiones facta sunt Abraham & Jacob , quam Iacob ; cum denique quae promissiones facta Iacob , in solu Jacobum ostenditque ejus pollicentes : ab in enim exclusus fuit Elias , alter , ubi primogenitus Iacob filius .

S E C U O D U M , solidus & vetios , Jacob erubuit *veritatem* . **B** Abraham & misericordiam , quia per Jacob intelligit posterorum *veritatem* . **S e c u o d u m .** qui per Jacob intelligit posterorum *veritatem* . **I**acob & Israel (Jacobum alio nomine dictus est Israel) propri nomine sunt appellati . Atque hoc de causa Jacobum putoptim Abraham , quia per Jacob intelligit posterorum *veritatem* : hi enim propri abeo dicti sunt Iacob & Israel , non ab Abraham awo Abraham . Nam haec promissiones exhibeunt & complexis sunt , non in ipso Iacob , sed illud post in posterius . ita Theodor. Albert. Vatab. & Catto . Secundo ergo est , q.d. Dobis veritatem , id est fidei implibile in Iacob , id est in Jacobis , es , que misericorditer primus Abraham Patriarcha & awo eorum promisisti , maxime de Christo , Christique redempcione & fidei.

M Y S T I C A , Jacob referit & representat Iudeos , quasi prius eorum patrum , quibus proprio Deo fecit haec promissa de Christo : unde eis tribuimus veritas , id est fidelitas promissionum . Abraham representat Gentes , inde enim dictus est Abraham , q.d. Pater multorum gentium . Gentes autem ex gratia admisit & aetate fidei ad hoc promisisti Christi : unde eis tribuimus coramdem misericordiam , junta Iacob . Pauli Rem. 5.8. *Disceamus Christum secundum misericordiam fratrum in eis misericordiam , id est circuncisorum , postea Iudeorum , propter veritatem Dei ad confirmandas promissiones patrum i. Gentes autem fuge misericiendam levare Deum , ita S. Hieron. Haymo Remig. & Rupert .*

M O R A L dicit hic quantum beneficium sit peccatorum remissio , quantitate pro te Deo gratias agere debemus . **S**ed tunc enim summum malorum omnium est peccatum , ita immunit bonorum omnium est eis temissio . Peccatum enim gravissime offendit invenientiam illam majestatem , & beatitudinem & beatitudinem divinam , et quod quoddam edidit , inquit ut de preparat fuit christifiducia ; nullum enim precium nisi sangue & morte Christi eius & expiari potuit de quo plura dicit Ieron. 1. initio capit. Addit. haec remissio non nisi per gracie Dei anima inflata , per quam fons filii & heredes Dei , adeoque ut ait S. Petrus epist. 1.1.4. confortes divinitate natura . Hoc est quod ait Michael : *Quis Dei filius erit , quatenus iniquitatem ? & certe Manus enim opus Dei est perfidatio impii , enim creatio ex illo est ; ita ut ex S. August. demonstret D. Thomas. q.11.1. a. 9.*

Propterea Deus non tantum peccatum , quod est quasi hodi per nosciendum annus invadens de occupante , aliae auctor & expelliunt ; sed et ab ea ita elongat , ut illud in profundiis maris profundis per se Propheta in die iudicii proficeret illud cum omnibus peccatoribus in abyssum inferni . Hoc est veritas Jacobo , & misericordia eius Abraham promissa , de qua Zacharias Lucas 1.7.9. *Ad deum scientiam fuisse plena eius , in remissione peccatorum in extremo : per ultimam misericordiam dei , in qua deo resurget & in umbra mortis fodetur , ad dignitatem eius nobis in vita pacis .* Et v. 7. *Si haec si uero , de manu iniuriorum aggressorum liberari , ferendam illud in seculum & infausta eorum ipsa , postulabat datus nobis .* Quocunq; omnes sancti peccatores ante hoc Dei beneficiis in se celebant . S. Petrus quotidie audire galli cantum , metus lux negationis Christi , relinquebat in lacrymacione & sororatu se & jux predicationem , amosi & obsequio , usque ad mortem

*Mor. sum.
m. m.
m. m.*

eruit, devovit. Unde epist. 1 c. 1. p. de hac gratia exultans A totam vitam in extremo, in lachrymis, gratiarum actione amore & contemplatione transigit, usurpans illud Cant. 1. Gentilibus congratulans: *Praecepit ut genus delectum, rego le facundiam genus familiæ, populus acquisitionem, ut virtutes ammuniuntur eis, quid se creditis vos vacatis in admirabile latitudine vestrum? Aliquando non populis, nam animi populis Dei: qui non confundit misericordiam, nunc animi misericordia confundit. S. Paulus ita hanc convectionem admiratur, itaque de ea libi gratulatur, ut in has voces compat: Fidelis fuit, & omnis acceptio digna, quod Christus Iesus venit in hunc mundum preciosas salutis facta, quorum primis regnum: sed idem misericordia confundit eum, in me primum offendens Christus Iesus omni patiens, ad informacionem eorum qui credidimus illi in vicissim aeternam. Regi autem facundiam, immortalem, & invictibilem Deo honorum gloria in facundiam facta, formam. Amen. Legi tocum c. 1. ad Ephesianum quod hoc beneficium remissionis oblitus est, & profundis sensibus verbique enarrat. S. Magdalena de remissione accepta à Christo certa,*

et Genebrad. in Chronol. numerant tandem 40. quia putant Nahum, Joachim & Habacuc propheta sub Manasse, filio Ezechie; sed ejus, ut ipse improbi, nomen tacuisse. Nam Jonas, ut ostendit in epo proclamatio, corrip prophetare tempore Jeroboam, & Sardanapali, sub initio regni Orie regni Iuda: quare cum Orazias regnaret 15. annis, deinde Jonathan filius eius annis 15. post Jonathan Achaz ranis et 16. post Achaz successit Ezechiel, cuius anno sexto vel priuilegio prophetebat Nahum, si colligas hos omnes annos, confidens go. quos dixi Tornellus anno mundi 3321. certe Nahum corrip prophetare anno anno antequam Senacherib obsecraret Jerusallem, post anno 5. Ezechiel: nam anno 5. 14. Senacherib obsecrare Jerusallem, Quod si vetum est, sequitur inter Nahum & iniun. Iacob. finit annos 57. Post 5 prophetae hac Nahum impletarunt, ac Ninive cum regno Assyriorum evenerunt, sub anno 5. post excedit Jerusallem Eccliam à Chaldeis, ut ostendunt s. Iustini. Quare ab haec N. his in prophetia, ulque ad eum compleumentum, potius utique ad excedit Ninive, fluxerunt annos incertis 128. Cum enim Nahum sub anno lectum Ezechiel, qui deinde auct. 13. (nam universum regnavit annis 19.) annis regnavit: succedit ei filius Manasses, qui regnavit annis 5. trius succedit Ammon amoris duobus: hinc foliis annis 31. hinc. Joachim annis 1. hinc. Sedecies annis 11. sub anno 5. excilia eis Jerusallem à Chaldeis, ac deinde post annos 5. abscedens evenerunt ei Ninive. Addit hunc annos, habebis 128. quos dixi. Ex dicta sequitur tercere Clemens Alex. qui lib. 1. Stromatum excolet Nahum prophetae post Ezechiel, potius post annos 5. transmissionis iocinum in Babylonem. Mundi recte quoque Josephus lib. 9. Antig. 1. scribit Nahum etcepit prophetare sub Joachim qui fuit avus Ezechiel.

De Nahum trascribit S. Epiphanius in vita clusi: Nahum unus erat ab Elio trans Jordanum fluviis, versus Regabar, de cuius Simeon. His et Propheta illi geni post Iosephum effectione ac prodigio debet super Ninive, quod ab agnisi dulcibus, ignotis terrae vicii soffravisse. Id quod mundus omittit: supra eam terrae morte undique ombrae, maxime aqua de fluminis suis, perirent annos urbis locis occupavit. Expirevit vero Nahum annis in pate, & in Regabar sedibus suis plausis in morte quietiter. Verum de hoc ostendo, quod scilicet Ninive aqua dulcibus, igne & terra motu ceteretur nihil exprimit apud Nahum, vel apud Josephum legitimus. Eadem habet Dorotheus in vita Nahum, qui & medium addit: Nam flagrum jacuit quo circuas illa (Ninive) circumdante eras, scilicet terra manu submersi nam, ac perdidisti; & ignis & fulminis eras superiorum illius partem consumpsisti. & aliquid tale

COMMENTARIA IN NAHUM PROPHETAM ARGUMENTUM.

NON A s contra Ninivem praeficans, elique excidium post quadriga dies interea tandem ad pententiam convertit, per quam ipsa. Tunc minus & exordium evanescit & avertit. Venit postles ad ingentem, ac ad fecula de tyrannide fuan reditus, Utiram rurum in eum concavat, praetextum cum tyranneis alias gentes, ac nominatis Israelitas, post decem tribus, invaserit & excedit. Quocirca post Jonas subiicit Deus Nahum, qui Iosephinus contra Ninivem renoverat & revocaret. Primo Ninivem non esse crevit in obsequio in fecula recidivam, quod post aliud predictum Jonas portentoriam modo subiecta est, fuit penitus Rabera c. 2. n. 1. & Ieq. quem sequitur Tornellus anno mundi 1247. sed ob aliud longe posteriorum pre variationem. Nam propter illum primorum Ninivitarum sub Sardanapalo relata, Deus ubi posuit eos; non permisit eos ab Arbach Medo & Belois Babilonio subjugari. Huius enim ceperunt Ninivem, & Sardanapalum: mortis eis confidenciam compulerunt. Venit Ninive ab Arbach valvula polles reforiorum, plures regis potest illatos, nimis Phal, Teglataphalasar, Salmanazar, Sennacherib & Asiraddon, qui Israelitas vexarunt & oppresserunt, ut patet c. 1. Regum; ac labi ad primita fecula & tyranndem reddit. Quocirca Dei vindictam ex ecclisiam ei, torquis Assyria huius enim metropoliæ erat. Ninive (rurum communiat hic Nahum, qui quasi natus Jonas novum proclamans supplicium, hanc minus ei incestatu post abductis decem tribus) ad Assyriam. quod contigit anno 6. Ezechiel. Unus de iisque eam propheta post annum sextum Ezechiel: fed ante annum eum decimum quartum, quo Sennacherib destruxit Assyriorum invasi Iordanem, & Ierusalem obdetrahitionem prædictis hic Nahum, ita S. Hieron. hic in processio, Theodos. Theophyl. Remig. Haymo, Albertus, Hugo, Rabera, à Castro & aliis paucis. Audi S. Hieron. Post Janum, inquit, Michael punitus, & post Michaelum Nahum, qui interpretatur consolator, iam enim decem tribus ab Assyriis detulit fortuna in captivitatem sub Regalia regis Indi, & post annos nona in consolacione populi transmigrari advenit (Nahum vixit certius). Tunc eras punitus consolans, & eam his (Ierachitis, i.e. de decem tribibus) qui sunt Assyrii fortis, quae reliqua qui sub Regalia deinde fuit. Unde & Nomina in istis hostiis obdetrahuntur, ne audirent Assyrios quod tunc quod à Chaldeis esse capiendas. Hinc rursum sequitur ab initio prophetie Jonas siue ad Nahum fluxisse annos circiter 50. Perpetuam ergo Hebrei in Seder olam, & ex illi Vatabi Azrus

Completa
anno
post
anno
13. annos

Tempus
que pro-
phetavit
2. annos:

2. annos: que
è Chaldeis
post annos
13. annos

tales infinitus Nahum cap. 1.v.4. & cap.s. v.13. & cap.s. A Nahum: Nahum, inquit, consolator rebus iniquis & calamitatis saepe loquens, & pro eorum causam illius loquens: Eas super multas persternit & angustias patet. Nahum enim dicit quod Non, id est, consolator est, sed spaciope. De Non enim dicitur Genes. 5. 23. Propter quod non est Non, dicitur: iste consolatur in rebus & operibus & laboribus mundorum negotiorum, in terra autem maledicis Domum. Vide ibi dicta. Rursum quia Nahum in pietate significat premitre; hinc Nahum verbi quoque potest pati pessimum. Unde Pagninus: Nemesis hebr. Nahum, inquit, id est, quis consolatur, aut patitur, aut consolans vel patiens vel consolans ad ipsos; aut consolans vel patiens suos. Sic enim Nahum propter illarum ipsius opus divites consolatur; et impetu Niniuitas terrore ministrant percellunt, adigneant ut pereant. Idem faciat consolator.

Tragol.

Prolog. & Anagog. S. Hieron. Schismatum sibi, inquit quando nunc est de Hebreo facilius fons & speculator animi hi mandat dicere: unde apud Graecos nesciret ab omnibus natus scripsit? quidquid nunc aduersus Niniviam dicimus, & de mundo si quid situr predicas. Quam ob causam effigie quae Sepe, interpretatur Nahum: id est Aquila: quia apud liberas & libet. id est grave erat, & quod cum adversariis quam videtur prouocare, non fuisse certum. Et mox De coniunctio itaque mundi, secundum amorem a Paula & Ambrosio, in consolacione Sennacherib prophetatio eius & ut pacemque in mundo habuit, quasi praesagio & indicium existimat, & propter se ad iudeum dicit, ubi alii aduersarii vere sunt, sicuti fuitur Dominus ipse. Idem epistola ad Paulum:

C A P V T P R I M V M.

S Y N O P S I S C A P I T I S.

Duplicem Prophetam hunc: capituli tunc; propheta praefigit titulum. Prior est, onus Niniue, quia Niniuitis peccatum propter predictionem, & panem suum, in prima sectula relapsi, remanentes excedunt a v.i. usque ad v.7. Posterior, liber visionis: quia v.7. v.9; ad finem capituli consolator fructus, Assyriorum & Sennacherib boschis sue frage & interrogante.

Pers. 1.

Onus Niniue: Liber visionis Nahum Elcesei. 1. Deus simulator, & vilescentes Domini: vilescentes Dominus in hostes suos, & irascens ipse inimicis suis. 2. Domini patiens, & magnus fortitudine, & mandans non faciet innocentem. Dominus in tempestate & turbine viae ejus, & nebula pulvis pedum ejus. 4. Incepans mare, & extiscana illud: & omnia flumina in ad desperationem deducens. Infirmatus est Basan, & Carmel & flos Libani elanguit. 5. Montes commoti sunt ab eo, & colles desolati sunt: & conseruavit terra a facie ejus, & orbis, & omnes habitantes in eo. 6. Ante faciem indignationis ejus quis stabit? & quis resulter in ira furor ejus? indignatio ejus effusa est, ut ignis & peradversio sua ab eo. 7. Bonus Dominus, & confortans in die tribulationis: & scens spectantes in se. 8. & in diluvio priore reuente, consummationem faciet loci ejus: & inimicos ejus persequentur te-nebra. 9. Quid cogitatis contra Dominum? consummationem ipse faciet: non confutetur duplex tribulatio. 10. Quia sicut spine se invicem complectuntur, sic convivium eorum pariter potantum: consummatur quasi stipula ariditate plena. 11. Et exibit cogitans contra Dominum malitiam: mente perfractans prevaricationem. 12. Hec dicit Dominus: Si perfecti fuerint, & ita plures si quoq; arroden-tur, & pertransibit: affixi te, & non affligam te ultra. 13. Et nunc conteram virgam ejus de dorso tuo & vincula tua disfringam. 14. Et praecepit super te Dominus, non seminabitus ex nomine tuo amplus de domo Dei tui interficiam culpule & conflatiile, ponam sepulcrum tuum, quia in honore tuus es. 15. Ecce super montes pedes evangelizantis, & annuntiantis pacem celebra Iuda felicitates tuas; & red de vota tua: quia non adiicit ultra ut pertranseat in te Belial: universus interierit.

Vers. 1.

Onus Niniue, id est propheta oneraria & causa, lamina, qui viae latitientis, ut illam dueat ad latitiam, Deo malum & vidinet. Unde Chal. verit, onus calix: maledictio. Vide de voce onus dixi lige. 1. v. 1. Pro ore Sepug, veritas duxit, id est, afflupio, peccato- onus quod affluitur: quod alter & varius explicat Theophyl. Primum ad litteram, q.d. Afflupio, elevata, & aerea minus nisi spiratio, praevidit quod Ninius efficiatur obsecrare. Secundum, vires leonis appellare tam Diuina quia ex se quod fuisse approbatum imbellis, & nullianus. Deus affluitus de appetitu Niniue, fuit accepit appetitent turritum, ut dicerat. Terribilis mystice & alle, Ninius efflatus quoq; afflupio Christi, in condonante peccatum in carne, Eadem ut liber visionis Christus effluxus illumina- tio auctoritate vestimentis in hunc mundum. Quarto, trago- lemma Niniue est afflupio peccatumque ad Christi gratiam, tollitum & salutem. Vide autem quod primam, Ierem. 21. iuxta: liber visionis dixerit. Nisi enim quis vides spiri- tuer, & sub aqua mortuus, ad livorem visionis qui est contemplatio non percipies. Hac Theophyl. Quinto, poetice Sanchez: Lemma, inquit, est titulus, vel luminarium epigrammatum, vel emblematicum, cui Martialis i. 4. sive epigrammatibus praefigit titulos, quos vocat lemmas, & capitulo dat:

Lemmas si queris mea fina adscripta, decube &

U. f. malitia, lemma sola legat.

Sic finitur erit, q.d. Libri visionis Nahum argumentum totum est contra Niniue.

Littera. I Solentur Propheta viva voce prophetare & conponi, ac deinde radens in libro conserbere, ut ab autographis re legi & rep. ii, atque a politis legi possent: hac de causa vocatur luc liber. Addit. Alius, liber more.

Hebreo vocari est foliam, qua hoc arceulum scriptit Na-hum, inquit ad Niniuitas; nec enim ipse eos adulit, uti fecit Jonas.

VISIONES N A H U M. Visionem aliqui interpretari sunt extra: unde Montanus haeresi tempore Teutulli docuit, Prophetas in estatis locutos, ita ut nescirent quid dicissent, sicut faciente emergentes a domo conceperit, usi retulit Epiphanius haeresi. Sed hic est error, quam Epiphanius. S. Hieron. S. Basil. S. Chrysost. & alii patrum impugnamus. Audi S. Basil, prefat. in Ierem. 14. sive, aut, sive dicitur (Proprietatis) non loqua- exulta se raptae prophetae, humana mente a Spiritu absparsa: bantur in venient id abhortari a profanis divinae profanis, ut amorem eorum.

radis, qui a matre inscripere. Et magis: Qui confundit eum, ut quis ne sapientia spiritus suum filios infante reddidit? quia patris negligenter carcerem pati, curram invidens vim a natura induit expugnare. Et rutum respondet obiectio: Tropi, si quiescit, ita se in largita filii sui extra se raptae suis: quoniam David dicit in psalmi suo ("Omnis homo mendax") quod si fugient sancti astra nostra se rapi: insolens admittentem ac impudentem esse repum. Et S. Hieron. prefat. in Ierem. Neque vero, sicut Montanus cum insatis sensu. Pri-

C. Ica & Maximilla, & prophetatis ejus J. fons. Propterea in excessum locorum, ut inserviant quidque personae; & cum aliis rendit, sibi ignorantes quid dicentes, de quinque Apocalypsis dicit. Nisi seruare quid loquuntur sed sapientia Sanctorum in sepius in- selligat quod profecti de ore suo, & in latere, sicut portabat schismatis, etiam ipsi sentient quid dicentes. Si enim Sapientes erant Prophetae, quod negare non possumus, quoniam, inesse brutum omnino, qui diceret ignorabat. Et S. Chrysostom, homin. in. ad Corin. Hoc veat, aut, pro- prium est mente conueneri, & occurrere compelli, & procul tenquam fuisse parecum. Propterea anima non infi-

misi

Et nos non dimisisti, q. d. In eorum misericordia, & Ninives exilio perdet innocuos cum noxiis, quia communem omnibus perniciem afficeret.

Myllie S. Hieron. hac omnia in benum partem accipiens, Denz partibus est, inquit, qui sustentat omnia nostra, Et ergo elegeremus omnes tribulos credos et colligere contritiones nostras. Si magna autem ipsius penitentia immensitas in carnem advenit nonne omnibus inserviat? etiamnam qui nimis fui ap- plaudit, ergo suerit, quod non mea erit proprie, sed Dei miseri- cordie per salvatores. Liceat enim dicas: Ecce tu es annus ferias- tici. Et namque tractemus nonne peccatorum? Unde quoniam bonum est Denominatio omnibus, Et misericordia illius super omnia nostra etiam et in omnes peccatorum, Et indulgentia gratia Dei justificati- cationis ab eo gratis audiet. Ad eundem tuas nequam ipsi, quod ego deinceps fui a te quis, ut ea in te quod ergo et quaevis, nolo sum invenire abs te possum.

Batrachomoeus

Moral. Nota patientiam esse virtutem potentiam. Deus enim
ideò est magnus fortitudine, quia est patientis. Verè Poeta:
Forsitan illi qui se, quamquam fortissima plarit

*Maria. Et aliis;
Latiss regere avidam domande
Spiritus, qualem si Lilyam remansis
Gadibus magis, O uterque Pater
Seruas ahi.*

Quin & Sapientia Proverbi. 16. 32. **Melior**, sicut et patiens sibi
fertur qui dominatur animo suo, sapientia est in eius animo. Et **Psal-**
tales p. 7. 13. **Deus** iudicat iustitiam, fertur et patiens. Et **Eccle-**
sia p. 7. 9. **Melior** est patiens origine. **Rationem** dat **Sapientia** et **Prover-**
bi p. 16. 19. dicens: **Qui** patiens est, **milia** gaudi-
e per se presentat praejudicium in enim ista magistra et mater in-
tellektus. **Quin & Cicerio Amans**, inquit, **velut** in-
candida cibaria, **sec**. **et qui** faciat, **ne** igit **recompensetur**, **qui**
in cruce, **fili** **damnacionis**. **De iudicio**.

DOMINUS IN TEMPESTATE ET TURBINE
VIS. **F**U^s q[ui] D[omi]n[u]s sunt in tempestate & turbine.
Eis hebreus. Hebrei enim per pleniorum ex-
ponentes relativum cum suo soecidente, patet **D**omini & sui,
enim Latini a heretico omittentes. Unde Tige. Vatab[ile]
de Paginis veritatis. De misericordia sancti & preclamatio
a quod Paginis veritatis. **V**atale. **I**nquit, **D**omini fons est
inger aliquid ab alijs voluntate & sicut tempora enim in ve-
mentibus habet, tunc celebratorem, quo in instanti senti-
entia convulsio & rapit. Nota hic postulatio easachegia,
qui graphici. **D**icit robur, pugna & vincitur describitur a
quasi venientia, & eo Alijssy broles suos irruerunt con-
magnis impetu & fragore. Similiter et plam. 17. v. 10.
& q[ui]d. Unde Propheta eandem maxime exercuit in ma-
gno, qui propter polvrem perduo existens, vocis ac
res obicitur, just illud Virgil. Aeneid. 9.

*Huc subitam aegro glomerari pulvere aubem
Prospiciens Teneri, & ruderis iuferere tamquam
Primum ab aduersa conclemat mole Cacis,
Quod globus, & vixit, saligine qualitur atra &
Hufis addit.*

Pulchri: pul- Alt enim: Es nebo! a pulchri: padum eius, id est, ut Pagnio. **dis- doni: Dei** res pulchri: padum eius et al. Hinc ergo phrasis et parabolam symbolica significat. **Piis**, magnum potentiam **iran: de-** et furoris. **Dei** si invadenda Nimue & Affylis. **Se-** cundo. **Primum** Deserunt nra tñrò in hostes suos immittente procl-
secundum. **Ihs**, venito & tu bilis, quibus eos protegerit: ut anno
743 in pugna nayi li Christianorum cum Turcis ad Nas-
sauum, venimus a leviter Christiana fuit ad convertit,
sequebatur adversarii Turchi, et propinquum Christiani: qui
fuit eauda illustris vi etoris, quam ope. **B. Virginis** tunc
obtemperauerunt Christiani. Idem fecit Theodozio Imp. pa-
gnanti, contra Eugenium tyrannum quod admirans Clau-
dius exalator in Paganis. Theodosii.

Venit in auditoria, ex turbine expulsis bullae;

Terrem: Idem tecu Pharoni & Egypciis i manu rubro, ut dixi Exodi 14. quo huius ad Nubiam. Tertio haec phrasis significat nonnulas eis pias Medorum & Chaldaeorum, per quas Deus magno omni exi invasit & vastavit Niveum; ha- enim copia veri pulchre tem in genere pedibus fuit, equis & curribus exercitatu. Unde Chal. venti, Domini in virtute & spatio diversi, probat ex auctoritatem fabrikit co- rante. Hinc de equitatibus Nabuchodonosor ac Ezechiel c. v. 10. Inundationes egypciis sunt aperte ut palmarum aquarum.

Deum hostes suos ita circumuallare & percellere, & omnes
qui evadunt exiit præcludere, ut ipsi velut deinceps uelar-
tarunt de tenebris caliginis præcepucant, sequestrare
in carcere, sui latentes lugus quætere, nonne oblitus esse ne
pugnare valens. Nam Deus velut status omnium domi-
nus, ad manus habet monos, & nos, mare, flumina,
grandines, fulmina pluemia & potentiam, qui quæ
milites Dei ad eam natus exebuimus, & in bellis milibus,
justus filia p. 14. & 2. Iungendo, via, glacie, spiritu præ-
lumen, nos faciens seruit eam. Hinc vocatur Deus iacobus
id est exercitus, tam angelicorum, quam dominum &
creaturorum omnium.

Alleg. huc veriores erunt in die iudicij, quando ut ait Sapiens c. 5. 1. anima creaverat ab ultro in inimicis. Et pax autem cum illis orbis terrarum causa infestans, ibus dicitur immixtus fulgorum, Et tamquam a bono corruto arca nobis extorquentibus, & ad eorum locum inflatus. Et si perire (mercede), id sit petra pacis ita poma mortis grandior. Extrahens in illis aqua mortis, Et flammam concreta dorier. Contraria in illis spiritus virulentis, Et tamquam turbidus vident illis. Quia si puma qui hac meditando prudentes, peccata caveat, iusteque vivunt, ut fignerent a ventura haec Dei ista.

Scriptus Julianus Archiepiscopus Toletanus commentarium moralem & elegantem in Nahum, qui ex lat. tom. 2. Biblioth. SS. Patrum, ubi hunc locum tropol. sic capitulo: *Luxuriam, inquit, sunt anima temporali, & quoniam sunt luxuriantur bisimperias.* Prima est patrum, secunda nocturnorum, tertia vero pauperium

*stationem, quartu milium afferuntur. Prima ergo est ipsa secunda a missis fortis infusis quarta gravis. Prima variorum gen-
dium flavescentia confusa pessimam barorem, parsia con-
templationis secundum suum gravitatem gravata ad calcitatem pro-
curat ardenter aerum, Prima est à diuino secunda a mundo, ter-
tia a mortali.*

*zio di misera dubbio, quarto à Deo. Per me religione amava la
famiglia nostra, facendo confidente troppo serenitatem tuam diri-
mighis adorari fuga iuramentorum quanto ad angelorum suorum pati-
ritatem. Prima vero est dimissio indegenitatis, placanda dispensa-*

tientia, tertia probatoris, quarta disputationis. Deinde singulis
remedias vel viam ut habentibus prima sunt pro confusione
spirituum paternorum secundum secundum contempnuntur, ut si solitaria sit
tertia, ad nos non pervenit, & manet semper iniqua & perficiuntur
silencium nostrum, & sponsi latitio. Sed quia in tempore patrum in

*recomendando Domini nra aias o Propheta affirmando quarto mês das
trecentas e setenta e nove nares, de qual, 1. Reg. x. 11. dix
ante filios platos in officio sacerdotum et regis spissas domini trans-
fuisse fulviorum montes, & consumens parvum in spiritu Domini
deinde secessisse.*

per se posse spiritum conseruare non in communiione Domini; et posse communione in spiritu regnare. In igitur Domini meo posse spiritum fiduciam habere non possit nisi deus. Et secundum tractatuum de spiritu animi temporis, amara frustis, sed utili pressu a morte in concilio. Per communione fratrum a morte expugnabis. Per lignum ferientem a morte, vel a morte. Pro Christo, ut per Christum a morte.

*E' ordinato d'elito, Per plantare, d'asta contumacissimis ferri
vixima testudo. Pari modo inferunt quatuor turbeas annule
decem. Primus ell' iubita pullorum o pectus, quem sequi
tur tempestas primo vicitur, secundum su pectus. Se-
cundus, sollicitudinemque de negotiis aut incertis, cui sive
aut de litoribus criminibus. Tertius ell' iugulari impun-*

etiam omnium citiorum. A tercio enim, tenui ornam invase-
re, quam sequitur tranquillitas coniecturam & gratia do-
cendum. Quartus est, repentina & veluteneis ex diversis
causis anima conturbatio, quam sequitur tempesta yelorum
yelutem, cui succedit ordinata dilectionis ascendens, &
complacatio divinae secundaria lenitudo. Hunc Iulianus

Ecce nebulosa fulvis pedum lusus q. d. Suis
millibus copias incendendo Deus nubem palveris concutit,
ut iam dist.

dei inquit, Demoni (poti A pollio & homines faciti) puluis sunt, per humiditatem coagulatis & imbutis, per diffusam aeris levitatem. Pulvis sunt, levitatem de se sustinente, nubila, arcana, cœlestia velutina latere tegendo; nubiles sicut & physci doctrinae. Pulvis sunt, ut placuerit; nubila, ut morigerarit pacis problemat. Ut

de in pectoris legemque profecta sententia latrone in securum spora facta
Prophetabat in volantina operes duas laudes. Et inde predicitur ait
Iudas: Quidam praeclarus fogue moneat; predice etiam angelum tuum pacem,
et angelum tuum laudem. Et ait illis: Quod appropinquantes predicatis plus
accepimus de doctrina nostra. Atque inde predicitus Domini Iudas quod eum
practicare aut ambo utrumque mandato datur. Petrus Rota per
Realium, id videlicet per Ecclesiam, habentem per Apocalypsim. Paulus
per ratione ordinis, sed quod officia predicationis queat post dictum eius
libenter sicut auctor, id est quod in causa et deinde ut predicatoris quae fieri possit

Commentaria in Nahum Prophetam. Cap. I.

349

*Gloria paucissimis adores moribus. At quaniam comprei-
ta omnia mea seruantes fugatis lumine, palpus suam fecit in
morum nebula.*

VERS. 4 INCREPANS MARE, ET EXSICCANS ILLUD] Ex Hebreo Primo, in præterito verit Pagnus. Qui increpans mare, & exsiccans illud, patet nunc rubrum, ut transiret Hebrei, Exodi 14. Secundo, plenius Tigrinus vertit, qui fluvium ut increpant mare, artefactum ipsum, amasque fluvius expedit. Verba enim increpat & Exfecit sunt modi potentialis, fumaturque hortaretur, ut crebro fumatur futura apud Hebreos. Significant enim omnipotentem Dei, qui solo verbo potest fuisse maris, & facere flumina quantumvis valissima; ut sic eavat Jordanem transirent Iudei & Hebrei. Increpans ergo, vel, ut Septuag. communians, idem est, quod more increpantis, & communians imperans mari; illudque dividens, vel ea luctans prout ei liberari. Alludit ad divisionem marii rubri; & de qua psalm. 95. *Increpans mare rubrum, & exsiccans est. Et deduxit eis, (Hebreos) in abyssum, sicut in deferto. Si Christus exsurgens communias est voto, & dixit mari, Omissio-
re: quo dicto ledavit flumus, mareque efficit tranquili-
tatem, Marci 4. v. 39. ita Albertus, Hugo, Arias, Ri-
bera & alii. Simili schemea illius cap. 40. 12. Dei poten-
tiam & magnificientiam graphicè describitur: Quis, inquit,
menis est pugna aquas, & talos palmo pondere? Quis appendit ribus digitis molere terram, & libera in
pondere montes, & colles, in flatura docet. Ecce gentes quasi
stilla stria, & quasi munera sua flusta reputata sunt.
Ecce in illis quasi patens exiguum. Quaevis gentes quasi non
fuerit, sed fuisse coram eis. Quae sunt super gyrum terra, &
habituantes eam sunt quasi locuta.*

Tropoli. Mare, ait Thophilus, est amaritudo bajar vita, quam impudenter nos eruimus appetimus. Nam Domini-
nus exasperans, et quod in ea passio accommodi vobebatur,
oblivior erat: nullus nos quid in mundo affluebamus ne ser-
tare oportet. Se amus jugum eius subseruit, non obtemperare regne
animabat nobis. Præterea si quicquid in rebus suis
sunt mari est, & in fluminibus. Ad eum ergo tentato con-
figundamus, qui intermissione mari, annosque ex fecerat.

INPIRATUS EST BASAN ET CARMELUS [C.] q. d. Ferulissimi montes & regiones, quales sunt Basan, Carmelus & Libanus, sunt steriles, haeccecent, & quasi emoriente, quando Deus volet, pie enim est orator, & conservator, & clamans omnium dominusq[ue] dei factio-
nis tempore Ely, quando per triennium inhibita fu-
pluvia, idemque defectu quasi omnes montes & cipi ex-
ruerunt. Unde liquet quantum Dei dominus sit pluvia: ex-
periuntur & sentiant idipsum agricole, Symbolique Balan, Carmelus & Libanus notant fertilitatem & operis Nine-
ves: mare & flumina copiam ciborum & incolarum, quo
omnia Deus in eius excido artefecit, & fufiluit. Alludit ad Tigri flumini, cui adiacet Ninive: hic enim vivem ab hostie tutari nequivit, sed potius ea quasi informa-
tus & desolatus est. Addit Thophilus. Aiani, inquit, Ba-
sanum regionem ferulissimum quod ac Carmelum, &
gentibus habitatum, suis pugnibus & moribus: at-
tamen eas Deuseverit, ut Iacobem o[m]p[er]e rediuxit: que-
cira non est fidei ablonum; Deum etiam Ninivem sub-
veriurum. Sicut Cyril. Rurum videt hic emanens Dei
in omnia imperium. Veri Poeta:

Poët, solis fata, omnium.

Regnans aeternus.

Virgil. lib. 1. Aeneid.

O quires hominomque Denique

Desertis regis imperius, & fulmine terres.

Idem Deum vocat Calisto Erboghi potestem; &

Nimborum simus tempestasque potestem.

Et lib. 4. Aeneid. Deorum, inquit,

Regnator, calus & terras qui nimum torqueat.

Alleg. Dominus est Basanis & Carmelis, quando
Iudas ob crucifixum abiit & gloria Dominum, tradidit suam
Humanam. Deludebat per Basanitum, in mortuis & operibus
veris. Rcp. per Carmelum vero degrediens dilectum indi-
catur: que cum multis efficit, dominus suus in concordia
& confirmatione sermonis Emanuelis fuisse manifestum collecta.
Libanus quoque, id est Graecorum sapientia, infirmata est.
Concessit huius autem & in cruce montes, & natura nostra
terra ardens existent, subfinita est, ad superna defla-
tiones, ac profectum est ad celos infinitus: omnes in via 18
Cornel. 18. Proph. p[ro]m. xlvi.

MONTES COMMOTI SUNT] q. d. Montes loco
movebuntur, et terra contremiscet; quorū et quan-
doque Deus ei volet. omnia enim haec verba sunt
modi potentialis; ac demonstrant Dei sumenum robur
et potentiam, quod proinde merito Ninivitæ, omnes
que impī formidare debent. Unde Tigurina verit, &
montes ad ecclastrem, & collēs sejūcūtūs (vel
colliguntur). Alludit ad liquefactionem nivis, &
qua monies tetigit, et ita posita liquevit, ut videtur qua
si diluvi & colliguntur montes, inquit Vatabl.) terra
se prospegit eis conspedit, & seorsim omnia cum dragi-
tibus eis. Prospexit, Vatabl. Verit, flagras, id est
ignis concepit, exuritus, coniectus hoc accidit in
Sodoma. q. d. Deus solo verbo est auctor incendiiorum
B[ea]t[us] aliquando apparuit in montibus, v. g. Atra, Ve-
luius, Hecla, &c. Vel immittit tantum flumen, ut cal-
les et terra ardere videantur, ut accidit in incendio
Phœniciensis, unde Chal. yecrit, montes commotri sunt
a conspicio eis, & disrupti sunt, & seorsim Septuag. con-
tracta est; Aquila ictus, id est horror, est terra ab eius
prefigiunt, nec non eritis, & omnes qui habitare in eu-
gnesia deo patefici eum misericordia, ut daret legem populo suo;
se commotis eis mundis a conspicio eis. Videatur enim
alludere ad terra noctum Sina montis, cum in eo Moïs
et Iacobis dies est lex. Expositio. 18. Ex dictis recte
infert Nahman:

ANTE FACIEM INDIGNATIONIS EIUS VERS. 6.
QUIS STANIT?] q. d. Cum tanta sit potentia, requi-
ac ira Dei, quis vestrum, & Ninivitæ, vel catervorum homi-
num coram illo subfinitur, nedum ei obfuscare poterit?

INDIGNATIO EIUS EFFUSA EST UT IGNIS,
ET PETRA & DISSOLUTA SUNT AB EO] Septuag.
Furor eius non sicut principatus, & petra contraria sunt ab
eo; Aquila, furor v[er]is ex Christo, id est conflans est;
Symmachus et Theodosius, id est fulgur, q. d. Sic ut
ignis ardentissimum dilatuit et liquebat petras, lorum, &c.,
omnis, quantumvis durissima; ita ira et vindicta Dei,
hostes licet potestissimum, omnisque licet firmissima di-
solvit, frangit, conterit, uti vos, & Ninivitæ, brevi ex-
periemini. Nam omnia est, id est, nam iam certe effun-
detur in vos hit ignis furor, et vindicta Dei. Alludit
ad fornaces confitulatoris et metallicas, in quibus confi-
tus, ferrum, plumbeum, &c. que ignis ardentissimo
liquita ita incundit, & videantur eff. torrens & fluvius
igneus, qui petras & laas qualibet obvia in momento
incendit et abumit, ut oculis meis vidi in Ardenne. Se-
nè videbat mihi in illis vivam incendiorum gehennam e[st]i-
figiunt intueri, adeò horrendus est hic ignis, talis est ira
Dei. Quis ergo sapientia non runtans, non percus lassit?
quis non caecit peccata, ne sis illam in le concreti, ne
corpus & animam h[ab]e[re] incendiis v[er]ebi obicit? Merito
exclaims & proclamas omnibus impis (sed heu p[er]au-
ci audiunt)) l[iber]ia c[on]tra te. Conterit fuit in Sua peccato-
res, perfedit tremor hypocrita. Quis poterit habitare de
coru[m] cum igne derisorum? Quis habitabile ex vobis eam ar-
doris fulguris?

Secundum, Sanchez: Ignis Dei indignantis, inquit, est fulgor & fulmina. hec enim sunt arma Dei, qui in iniurias suorum caput ei aculatur. Habacuc 3. In lo-
refigatorum tharon ibunt, in splendore fulgorumq[ue] basile-
tua. Psalm. 17. 11. fulsis sagittas tuas, & dissipaveris.
hoc est, ut explicare subdit: Fulgora multa p[ro]p[ter]ea, &
concurvatae est. Si fulmine & grandine Deus sideravit
Siaram Iudic. 5. 30. De cale domu[m] agit contra eos: Bel-
la manentes in ordine & rufi sui aduersus Siaram pu-
gnaverint. Sic & Virgil. Aeneid. 5.

Invenirentur poli, & crebro micas ignibus abier,
Præsentemque vires sentient omnia mortales.
Et Aeneid. 8.
Namque improviso vibrat[ur] ab ardore fulgor
Cum sonis venis, & rure omnia uisa repente.
BONUS DOMINUS] Solent Prophetæ, quali con-
sideratores industrie & eximii, post minus consolari, &
G 3 Ita

la triplibus subiungere, ne peccatores desipereat; sed A. v. 1. Faverit id quod narrat Diodorus Sicul. lib. 3. Histor. nimirum ad excedium Ninives, confluxus ex Babylonia, Peris, Medis, Arabibus & Bactriens super quadrigenita hominum milia. Hoc enim fuit diluvium non aquarum sed hominum & militum. Addit Arias, hoc diluvio significari inundationem Tigris, qua obruta fuit Ninive, sicut ex adverso Babylon capta est a Cyro, divertendo Euphratem, qui Babylonem interluit, in alias foedas, & per hinc eius alveum milites immittendo in urbem, ut ex Xenophonte & alii ostendit Daniel. c. v. 10. & Jerom. 30. v. 3. Hanc enim Tigris in Ninivae exundationem significare vdet Propheta hoc loco, & Nimp cap. 2. v. 6. dicens: *Porta fluviorum atra et sua, et tunc exaudiat ad fons annorum.* Et ver. 3. *Ninive quasi pulchra tunc Tigris aquarum, aqua ejus: ipsi verb fugratur, q. d. Deus nimis uberes cogit in Tigrim, ut esculeret, & catuscimo Ninive et Tigris eam obfatuat. Eudem inundationis erat et fuit Diodorus Sicul. l. 3. Histor. Erat, inquit, responsum programmatum, namque Ninivam (Ninive) hac enim a conditore dicta est Ninus & Ninia) capi posse, infra eum fluvius ubi bello fieret. Quod namquam futurum ratu (rex Ninives) sponsp erat ab obdignis traducenda, & simul futura aucta exspectabat. Cum duabus annis obdido pro se afferat per summum orum aduersorum, tertio ratiocinio imbricis exercitium super modum fluviorum, cum partem urbis transtulisset, mox decessit ad fluvia regnare. Hie rex exultans tempus oracula adversa, & desperata fuisse, ne in diluvio potestib[us] permaneatur, prorsus in regia intentio exirebat, & regne crenandam una cum suis in ignem iacebat. Hocq[ue] audita regis morte, turbes per eam, que ab origine graduta erat, muri parvum sagrifici, Archaem regia flota inducunt regem appellarent. Hac Diodorus, cui contentiunt S. Epiph. & Doroth. in vita Nabonidus Ninive aquarum eluvione perdiderat alleverat, p[ro]didi in progenio, quo omnia haec loco mirè colentur quid Deus Ninive communigat excedium per tempestatem, turbinem, nimbos & ventos, quibus exundans Tigris viribus delect. Tantum hoc interficit, quod Diodorus id concilige afferat sub Sardanapalo, cuiusque boile Arabie Medo, qui eoz fugrunt Ozias regi Iuda, ac multis annis pra celsissimum Prophetam Nahum: led h[ic] potest ut in persona & tempore errat Diodorus. Nam Jutinus l. 1. Herod. l. 1. Orosius l. c. 19. & ali in exedio Ninives sub Sardanapalo, nullus exundationis menenerunt. Se enim videmus, in rebus priuis ipse facta ipsa apud autores confitare: personas & tempora certa non confitare. Factum enim ipsi reliqua monumenta & signis indicari potest, persona vero & tempora ob fluxum incularum & gentium naturam, ob minus attentum diligenter, ob variam lingua rum & sermonum, ad dominationis mutationem, inverti ac turbari facili posse: ex diuinis autem Scripturis temporum vera ratio petenda est, inquit Arias.*

E T I M O L O G I A

V E R S U S . 8 . **E T I M O L O G I A** **P R A T E R K U N T E , C O N-**
S U M M A T I O N E M F A C I E T L O C I E L I U S ? Primo, Rupert. & Lyrat, per diluvium accipiunt castra numerotia Sennacherib, qui inflat diluvii inundaverunt & opplexerunt Iudeam, uti doceat Iacob c. 8. v. 9. q. d. Ex rebus Alliyorum erit qualis diluvium Iudeam obruerit, sed prateriens & cito transiret. Nam Deus facie consummationem habens, scilicet tribulationes & captivitatis, ut S. Hieron. hoc est, Deus faciet, ut cito illa consumetur, finiatur & cellet, ne amplius illa eiusque loca reperiatur. Verum durumque consummatio loci attribuitur consummationi tribulationis: aliud enim est locus, aliud loci tribulatio.

Secondo, S. Hieron. Remig. & Hugo, diluvium accipiunt pauline, pro ipsa validitate illata Narratur, & decem tribus ab Alliis: que prateriens cum Deus consummavit locum eius, extingendi silicet Ninivam:

Tertio & genuinum, diluvium hic vocatur exercitus Medorum & Babyloniorum: qui inflat diluvii ingenti turba, celestitate & impetu invalerunt Alliis, eorumque locum, puta regiam Ninive valtarunt, haec enim fuit consummatio, & excedium urbis & regni Alliolorum, q. d. Deus vero, o Alliis, funditus qualis quoddam clavicione hollum perdet, obrueret veltrum Ninives, Medorum & Chaldeorum copias & iniustibus, ac cives illius trebescit, id efformi calamitate & clade, persequitur, ita Theodor. Clarius, Arias, Vatabi, & Calixt. Hunc esse lenitus patet inuenit Hebreus: nam **מִקְרָב** melkome significat locum eius femininam, puta Ninives, utpote contra quam totum hoc oraculum dirigitur: est enim hoc **מִקְרָב** Ninive, ut dixit in prologo

nimirum ad excedium Ninives, confluxus ex Babylonia, Peris, Medis, Arabibus & Bactriens super quadrigenita hominum milia. Hoc enim fuit diluvium non aquarum sed hominum & militum. Addit Arias, hoc diluvio significari inundationem Tigris, qua obruta fuit Ninive, sicut ex adverso Babylon capta est a Cyro, divertendo Euphratem, qui Babylonem interluit, in alias foedas, & per hinc eius alveum milites immittendo in urbem, ut ex Xenophonte & alii ostendit Daniel. c. v. 10. & Jerom. 30. v. 3. Hanc enim Tigris in Ninivae exundationem significare vdet Propheta hoc loco, & Nimp cap. 2. v. 6. dicens: *Porta fluviorum atra et sua, et tunc exaudiat ad fons annorum.* Et ver. 3. *Ninive quasi pulchra tunc Tigris aquarum, aqua ejus: ipsi verb fugratur, q. d. Deus nimis uberes cogit in Tigrim, ut esculeret, & catuscimo Ninive et Tigris eam obfatuat. Eudem inundationis erat et fuit Diodorus Sicul. l. 3. Histor. Erat, inquit, responsum programmatum, namque Ninivam (Ninive) hac enim a conditore dicta est Ninus & Ninia) capi posse, infra eum fluvius ubi bello fieret. Quod namquam futurum ratu (rex Ninives) sponsp erat ab obdignis traducenda, & simul futura aucta exspectabat. Cum duabus annis obdido pro se afferat per summum orum aduersorum, tertio ratiocinio imbricis exercitium super modum fluviorum, cum partem urbis transtulisset, mox decessit ad fluvia regnare. Hie rex exultans tempus oracula adversa, & desperata fuisse, ne in diluvio potestib[us] permaneatur, prorsus in regia intentio exirebat, & regne crenandam una cum suis in ignem iacebat. Hocq[ue] audita regis morte, turbes per eam, que ab origine graduta erat, muri parvum sagrifici, Archaem regia flota inducunt regem appellarent. Hac Diodorus, cui contentiunt S. Epiph. & Doroth. in vita Nabonidus Ninive aquarum eluvione perdiderat alleverat, p[ro]didi in progenio, quo omnia haec loco mirè colentur quid Deus Ninive communigat excedium per tempestatem, turbinem, nimbos & ventos, quibus exundans Tigris viribus delect. Tantum hoc interficit, quod Diodorus id concilige afferat sub Sardanapalo, cuiusque boile Arabie Medo, qui eoz fugrunt Ozias regi Iuda, ac multis annis pra celsissimum Prophetam Nahum: led h[ic] potest ut in persona & tempore errat Diodorus. Nam Jutinus l. 1. Herod. l. 1. Orosius l. c. 19. & ali in exedio Ninives sub Sardanapalo, nullus exundationis menenerunt. Se enim videmus, in rebus priuis ipse facta ipsa apud autores confitare: personas & tempora certa non confitare. Factum enim ipsi reliqua monumenta & signis indicari potest, persona vero & tempora ob fluxum incularum & gentium naturam, ob minus attentum diligenter, ob variam lingua rum & sermonum, ad dominationis mutationem, inverti ac turbari facili posse: ex diuinis autem Scripturis temporum vera ratio petenda est, inquit Arias.*

Deniego dahuimus hoc accipi possit clades & strages Alliolorum, puta militum occiduum; qua una nocte ab angelo in castris Sennacherib exi sunt 18. milia; tunc enim Deus consummationem fecit locis eius, id est loci castrorum Sennacherib; quando hunc locum replerit cadaveribus militum, qui illo in loco caltra metabantur. Hunc enim locum iuxta Jerusalim pro castris huius cepit & occupavit Ninive, id est Ninive & Alliis, cum suo rego Sennacherib. De Sennacherib enim, uti cepit, ita pergit agere in leuentibus: quia tunica copta est Ninivitarum & Alliolorum clade, quia postea plena conlumenta & completa est in excedio Ninives per Medos & Chaldeos, de quo cap. 1. 1.

Tropolog. dicit hic qualem celat hic regnum, regum, opum, deliciarum, honestum, totiusque mundi fluxus, transitus, interitus. Ecce tibi Tigris, qui per navem metces omnes advehet Niniven, intumicetos illam ipsum obruit, & boili invadendam tradidit. Ecce tibi inely. Babylates, vel fedatibus, & herum dum recordaretur tui Sis: *Fumma, sit, Babylon, Jane omnia que br amatur, et transirent.* Nefis quis amavit v. g. agriculturam, ipsam exercet, inde dixerit, uno occupat animus ipsius de percipere voluntatis: attendat exitu, & vadat, illud quod agmina

Tropolog.
de regno
tum fili
xx C.
magis

admodum non esse fundatum Jerusalem, sed fluvium Babylonum, &c. Ad decem tribuum per Salmansar: quare non patietur Deus elementissimus secunda ei inferri à Sennacherib, ut duas ejas tribus reliqua & Jerusalim excedant, ita Hebreum quem citat Sanct. Hieronym. Secundo alii, q.d. Deus ita suetiter una vite per angelum cedet, & Secunda, atterit castra Sennacherib ut secundum ea persecutio & plaga iterare non sit opus: quis extremis suppliciis ea afficeret, & primo Iktu ea disperderet & consumaret, ita Vatablus.

Tertio, alij, q.d. Dens uincia eruptione Chaldaeorum Tertia: subvertitur Ninivis, ut secunda non sit opus. Simili enim pharsi ad Abilai de Saulle: *Nunc ergo perfidiam eum lanca in terra, Semes, & Secundo opus non erit.* 1. Reg. x. 8. Explicit enim confirmationem quae praeceps, q.d. Constatimmo stragam & excidium Ninives una persecutio, ut secundum eam ferire possemus, ita à Castro. Sic ut Virgil. Aenid. 11.

Procurans morens, & humus semel ore momordit. Ex Ovid. epist. 5.

Nulla reprobabilis arte

Lata prudenter est, & deponit illa semel.

Omnis hi sensus probabiles sunt; primus tamen, quem tradit quoque S. Cyrill. & Theophilus videtur congrui & appositus, magisque: respondeat communis tropologie, quam mox alteram; illique magis favent Hebrei, quod ad verbum habent: *Non exiger dubius quibus tributariorum.* Tribulatio enim pertinet ad populum Dei: consummatio ad infideles & impios Ninivites. Unde Septuag. vertunt, *non vindicatio bis in aliis non tribularum.* In idipsum, id est, idipsum, vel ob idipsum, feliciter erit enim vel delictum. Theodosius, non confugerit secunda tribulatio; Symmachus, non sustinuerit impensis secunda angustia; Pagnus, non confugerit bis angustia. Et sic te explicare videtur Nahum v. 12, dicens: *affixi te, & non affligam te ultra.* Et nunc conteremus virginis eius de dobro nostro. Sacrum Israel per Alcyrii punitus videbatur visitatione Samariorum; & decem tribuum, ut Hicrodolyn & Iosephus parcerent: Iudei enim, sive due tribus, in decem tribuum, vicepoter fructum suorum, excidio, sat peccatum dederant Alcyrio. Hinc ex versione Septuag. manavit Theologorum axioma: *Dux non puniat bis idipsum, quando nimur ita puniri, ut poena adequaret culpam: si enim non adaequaret, sed illa sit inferior & minor, nulli iterare & augere potest plaga, donec culpan adaequat.*

Secundo, S. Bernard. term. de B. Maria pag. 193. *Triplex, inquit, & dilectorum, uolum iniquitatis, & tunc adversarium bonis ut exterrit calamitas non gubernem.* De primo per Nahum dicitur: *In diluvio praeceps confirmationem facit, & se discutit: Si diluvius uisum super hos & experit abundare, & nos illis deforserit; quis super quas innundare per mortuus insufficiat, super illos faciat abmodum gratus.* Hunc illud Michaelis q. Venetiis quod Babylonem, & libera-
bem, ut illud Iffata q. A. 45 punctum in modo deripiunt, & in misericordiam meum congregabo te. Confirmationem ergo Deus facit praeceps diluvium, quia de profundo uir-
tuosu ueritatis erat, qui ponit in virtutem culmine, &c.

QVID COGITATES CONTRA DOMINUM? Aliqui putant Ieronemon esse ad iudicium pavidos per ad-
uentum & subdictionem Sennacherib, q.d. Quid vos, o Ju-
dei modice fidei, deditis Deo, quasi ipse vos è manu
Sennacherib liberare non possit, aut non velet? itaque cogitatis enim vel non esse lati potentes, vel non lati
prouidum, & clementem, ad protegendum suam ve-
lum, inunque populum? Verum melius alii pallium cen-
tem ieronemon esse ad Alcyri, q.d. Quid vos, o Alcy-
ri, cogitatis mala contra Dominum, id est contra Domini
ni plebem, uirie & templum, ut illicet oblitio & even-
tus Ierusalem & Iudea, itaque mala malis cumpliret?
excidit enim Samaria, & post modo vultus excide-
re Ierusalem: id est Deus multitudinem vestram inhibebit, nec
permittet secundum affligere & excidi Israel. Unde se-
quistur: *Non confugerit duplex tribulatio: i.e. Hebrei,
Sanct. Hieron. Remig. Haymo & Lyran. Aut q.d. Quid
vos, o Alcyri, cogitatis Dominum videnter resistere,* &
vobis in castris Sennacherib per angelum, ac Niniven per Chaldaeos oppugnanti & eventienti, obiectis vallis &
militibus opposere? impingens enim in formam, & con-
tra flumen calcitatis: non confirmationem sibi facit,
ipse vos consumens & diliperdet. Hoc enim ex testa-
dem confirmationem cum illis, de quâ paulo ante dixit:
*Confirmationem facit loci eius, i.e. iherusalem, ita
Theodor. Theophil. Clariss. Atias & Vatablus. Al-
iudit ad Ier. 10. ver. 33. Confirmationem enim & ab-
hrensum Domum Deus exercitum facit in medio
omnis terra. Vide ibi dicta.*

NON CONSERVET DUPLEX TRIBULATIO [Chaldaeus, non confugerit dominus Israel duplex angustia; Arabicus, non confugerit altera uice in nocturno; Syrus, non habet (fuerit) duplex noctibus tribulatio. q.d. Vnam angustiam passus est Israel in excidio Samariae & Cœli. in Prop. Mis. xiv.]

Quos Deus punxit in hac vita, eos secundum non puniet in qua-
litate. Audi S. Hieron. *Quid contra Damnum cogitatis?* Dux fin-
i ipsi qui erat mandato, & confirmationem faciet, nisi in hac
Quod finibus uideat eruditus, rigidae & cruentae, quid in uita, non
diluvio grande debet lenocinari; super Soloman. & Ge-
mordanus quoniam & sublumen plus. Egyptus submersus futuus.
Influmus; iherusalem cada uera profracta in eterno: factore
cum ideo ad præfatos reddidisse supplicia, ut in aeternum pa-
uerit. Nam iudicabatur Dominus bis idipsum in tribulatione.
Ergo qui puniuntur, poena non paucior est. Repercussus ergo
et qui in diluvio perseruerant, & Sodomitæ & Egypti, &
Iherusalem in solitudine malis suis in vita sua. Vbi videtur
lestire S. Hieron. Sodomitæ, Pharaonem & Egyptios
huius puniunt, ne puniuntur in inferno, sed contrarium
Diversitatem: occiduntur summa Deo in flagranti delicto,
puta Sodomitæ in invasione domus Lot, ut hospitium an-
gelarum turpiter abuterentur: Pharaonem & Egypti in ty-
rannica persecutione Molot & Hebraeorum: mortui ergo in
peccato decideruntur in tartara, uti dixi Gen. 19. &
Exodi 14. Querit deinde Sanct. Hieronymus. Si fideli
deprehensio in adulterio decolleret, quid de eo poena fiat?
Aut enim puniatur, & taliter que dicitur? Non
iudicabatur Dominus bis in idipsum in tribulatione. Aut
non puniatur, & opacum est adulterio, ut in prece-
ram brevi & circa puma cruciferae frumentorum aeternis. Ac
reip. Denus uerum remunctorum & suppliciorum poena
re mensura, & non pro aevum sententia iudicis; aut illi in
peccato extensa debet pena aeternis poenaefactio: &
magnum peccatum magis diuinietur: etiam crucifixus.
Si quis autem puniatur pro locis, & adsequatur ad menturum
culpa utile in lege qui Iherusalem malodixerat, & qui in
sabbato ligna collegaverat, tales poena non puniri; quia culpa
item praesentis supplicia compensata sit. q.d. Adulteri decol-
latus, & quis peccato suo leuitate compen-
satus sit.

Iam decollatione ergo loit offendit in Tempore. Idem A ceduntur & consumuntur. Ita & Ninive capta est, dum cives praeceperit teis suis marij & magistris suis, hostemque obidientem conseruantes, vacarent convivis & iunonis, uti tradit Diocor. Sicul. lio. 3. Ita capta est & Babylon convivante rege Balassare, Daniel 5. 1. Abiit comparat spinis; quia ipsi ut spinis pungebant & affligebant populum Dei, ideaque à Media & Cheldris quasi spinis, pari modo pungendi & affligendrant. Rursum convivium, id est convivium cooylvarium, live convivias, Convivium poterat Assyrios convivantes & compotantes, comparat spinis, nisuqia sicut spinis ipsaq; impensa ex ea, ita conviva convivis ut aliter, se mutuo omnes conseruant & implicant, dum ultro introque calices & serula transmutantur. Rursum convivis cooyvibus, ut spinis spinis implicantur, dum invictati invitantes rursum invitatis: itaque convivia sunt in nem, iuncte latitudo. Secunda.

Hareticorum perniciem patet. Spina tristitia de rebus mali, utrueq; misera.

Ita hoc loco abutimur contra latitudinem, dum sic argumentantur: Christus luit omnis peccata nostra, iliaque Deus in ipso abundè punxit; ergo non punit illa in nobis, nec exigit a nobis peccata temporaria, quibus pro illis faciamus divinae iustitiae. impunit inquam; tum quia Christi latitudine aliquippe illi corripit, quem sit nostra; est enim generalis principis potius generis humani; nostra vero est particularis, pro propriis culpis. Nam sicut causa universalis, v.g. sol, non tollit efficiens causarum particularium, v.g. hominis us generet hominem, sed potius cum illis operatur, & earn cooperationem exigit, ita ut sine illis non operetur, ita pariter Christi latitudine generalis nostram particulararem requirit, nec sine illis operatur. Hoc ergo axioma: Deus non puniret nisi ad ipsum; intellige in eodem rerum ordine: nam in diverso tempore bis punxit. Hinc pro peccato Ad, & culpa venialis humani non aliam exigit latitudinem quam Christi; quia illa generalis fuit culpa generali adiquata: proculvis vero particularibus, particulares singularium existit latitudines. Tum quia Christi latitudine nihil proficit, nisi nobis eam applicemus: applicare autem eam debemus per nostram cooperacionem & satisfactiōem. Id enim voluit & ordinavit Christus, ut decent Scriptura & Ecclesia.

Moral de genitudo. Tropoli puniamus hic peccata nostra voluntaria penitentia: ita Deus non puniet ea in futuro. Neque enim bis in id ipsum indicat Deus, sed impenitentes ipse indicat & damnat: parientes vero, quia a seipso sibi indicatos, absoluunt, neque iudicia quod noventur a humana severitate protulit, aliquid in iustitia celesti apostoli, ait S. Cyprian, serm. de passione Christi. Nam de impenitentibus ait Ieron. 5. 17. v. 18. Duplex contritione concerte oportet, quia eorum corporis haec corpora, id est in gehenna & perirent, ut incorrigibili usum flagellum in quod temporale incisio, sed in eternis superflus confundantur; atquecum sit quod omni corripi renunt, tam per eternum flagellum percussio, sequentium si in eternis tormentorum, ait S. Greg. lib. 18. Moral. c. 1. Ita Mauritius Imp. oravit peccata sua puniri in his vita et non puniri in futura, gratia & imperitauit, unde ipse cum filiis a Phoca Imp. interemptus est. Hinc S. Fulgentius orabat: Domine da hic patientiam, & illum inuidiacionis, oti habeat ista vita! Ex S. Ant. hic ure, inquit, in seca, ut in furto parcas. Quin & Habacum e. 2. 16. ingrediaris, alt, pugnare in offensis meis, & subter me feceras; ut resquiescam in tua tribulatione, ut aferam ad portas accidit in nostris. Idem optarunt & obiecerunt septem fratres Machabei exercitibus ad Antiochę, 2. Mach. 7. Nam ut sit Sanct. Paulus 1. Cor 11. 23. Dum iudicamus, id est punimus in hoc mundo, a Domino caritatem, ut non cum bono mundo dampnemur. Hoc saepe Abbas Olympius, qui rogatus quomodo affidus degens in speluncas, ibi ingentes toleraret orbis & culicum mortis? respondit: id est ista talis, ut futuri eructibus liberet; id est eiusmodi patitur, ut immortales effigiam verbum, sic & affirmat patitur, ut avevamus in eam: hoc enim temporalia sunt, illa finem nullum habent, uti refert Sophron. in Prato spir. c. 141. Qui & c. 142. narrat fratrem quemdam viiūlum secundus audisse ab Abbotti Alexandro: Si in celo tua solliciti contare regnum calorum, & eructuum eternorum, in celo tua accidum non sentire.

VERS. 10.

Quia sicut spinæ] Cladæ vertit Pagnini, quia venient usque ad spinas complexas, & campi subiecti fuerunt ebris, conformatim rite filos aperte ariditudo plena: & Tigrinus, nam plantissimi rite usque impluerunt, cum suorum confundendo refert, abfumarent culmis ad plenum spiculis. Siquidem, ut sit S. Hieron. diuin in terra Iudea sunt Assyri cum Sennacherib obdidentes Ierusalem, & quasi spinæ lese ioycent densis agminibus complicitantur, potantes, latentes & gaudentes, ab angelo

Haec mensura vestitam nonest esse fin. C Ita Phuldon, in Vita S. Augustini. Porro in Hebreo est ele- gans paranomonia inter ΠΙΛΩΝ Ιερου, id est qui complectitur, & ΛΟΥΠΩΝ Ιαν, id est convivium, vel ebrietas eorum, & ΟΜΩΝΩΝ οδεμι, id est ebria, q. d. Ebrietatis ebrios frigili & colligat, sicut aculei suis colligantur spinæ, ut sic ioycent complectantur: hinc pariter Deus eos quasi in fasculo si riotet & colligabit, enique ignem subiecti, quia quasi spinula aridissima subito ardore conflagrabant & consumuntur. Ita angelus cordens casta Sennacherib ignem periferunt in eis immunit, uti tradunt Hebrei, de quo dixi hunc sc. v. 16. Ita pariter Medi & Chalizzi Ninive convivente ferro illuminatae varastunt.

Denique Septuag. sicut vertunt, nimis nimis, quia nra que ad fundamenta sua in passum et rediguntur, & quasi juxta plana implata comeduntur, & quasi similes explicantur ita habet editio Regia; sed Romana licet quia nra que ad fundamenta summa rediguntur in vers. 1, & quasi rotunda corcordata comeduntur, & quasi spinula ardita est plena. Smilax enim dicunt ypsilon quod est herba spinosa, dentis peniculata canthibus, fruticosa foliis, folio bedereat, & flore candido sicutem lilium, verba t. Diversus sunt species. Prior & similares aperitiva hec- ra Cilicia: altera imala levia: Vide Diocor. l. 4. c. 142. & 144. Theophr. li. 14. h. 1. Plant. c. vlt. Smilax levia est convolvulus maior: pars minor est helice ciliatissimus, inquit Diocor. Smilax pocas corymbos & coronas quis- bus deliciis convivit & coronabant, uti dicit Amos 6. v. 6. ille enim habebat ex similiace, & similibus herbis ac floribus. Audi Plinius lib. 24. c. 10. Smilax quoque, qui & acrobates cognoscatur, similitudinem bederae habet, tenerribus foliis, coronam ex eo scilicet impari foliorum quatuor, unnaperapiti doloribus mederi. Quidam duo genera similiaces dixerit. Aliter innotescunt proximum in convolvulus opaca, scandens arbores concomitantia corymbos, iuxta venientia omnia efficiuntur, & ramum ut acornorum nroco inflorentia aperi insufflato, nolla posse venientia nascitur sint. Alterum genus culta amaro, & in bus pugnans illius effectus. Assyri ergo coparantur similiaci-

Tropol. arbores scandentes : quia ad altiora tempe confundentes. A ran. Clarius, Vatab. Riba & aliis. Alter Theodor. & Theophil. q. d. In excidio Ninives definet agnatum illud nomen Nini & Assyriorum : eorum enim monarchia transferetur ne Babylonios. Unde deinceps Assyrii vobabuntur Babylonio, quia Babylonio rerum dominum erunt subditi : sicut postea utrius vocati sunt Greci & Romani, eam ab Alexandro & Romano fuerunt subiecti. Alter quoque Sanchez, q. d. Nomines Sennacherib ergo non amplius lemminabuntur apri, quorum fractus in regiam eum horretum compontentur : quia ipse brevi ipsilabitur imperio & vita. Regit enim nomine fieri dictari, quod eum in imperio, ex quo ac modo fit, non alterius. Sic sit Plautus in Mercatote :

Tibi aras, tibi arcas, tibi fons, nisi eidem metus.

Tibi domine tibi paties latram labor.

Moral. Dicet hic iustum iudicium Dei, quo talionem repedit tyrannus, v. g. Assyris, ne qui aliena invadente, perdant sua, immo interessent cum sua stirpe & nomine. Unde Chald. verit, non erit amplius memoria nomini tui.

Hoc est quod Jeronimus c. 22. 30. intentus.

Ioachim, five jechonix tyranus : Scribi, inquit, virum istum ferilem, whom qui in diebus suis non prospexit, nec enim viri de semine eius qui sedet super solium David.

In jechoniam defectit iturus regia Davidis, adeoque regnum Iuda : licet enim Jochoniam genuerit Salathiel, tamen hic numquam fuit rex, sed in captivitate Babylonica natus, & mortuus, reliquit filium Zorobabel, qui Iudeos Babylonie reduxit in Iudeam, sed regis ini & titulorum numquam est adeptus. Simili pignus putatis est tyranus Nabuchodonosor, vel potius Balassus, de quo ait Ierbas. 14. 30. Non vacabatur in aeternum imen pessimum.

De domo dei tui interficiam scultptile et conflatile] Hec iungenda sunt

cum Hebr. Chald. Septuag. & Romania ; licet Biblia Regis, S. Hieron. Remig. Haymo, Lyran. & Clarius aliter

distinguunt, nimirum sic : *Dei id est in domo Domi dei interficiam, scilicet te, o Sennacherib: sculpente et eis floris posante epulchrum tuum.*

Verae Hebr. Septuag. & Romania : *Verum Hebr. Septuag. & Chald. tollunt hanc distinctionem, omninoque hoc*

connectunt. Interficiam ergo, id est, excidiam, tollam, disperdam, exterminabo, tua sculpi, id est tua idola, tuos deos. Unde Septuag. vertunt, ex domo Domini Dei in disperdam sculpitile et conflatile : & Chald.

de domo idolatorum tuorum detulit simulacrum et confundit, quia sequitur, & ut expresse habet Chald. & Pagnin, *in panem sepulchrum tuum.* q. d. Prolanabitur templum

Dei qui Neiroch ecclie tua, praevertit tam innam &

particulari, quia tu rex & monarcus a propriis filiis in ipso templo occidieris, ibique inhumatus ascebis, 4. Reg.

19. 37. qui fuit ut idola pariter profanata censuratur, atque ut profana vel abiciuntur, vel efficiuntur & confringantur, q. d. *Inde pueris undes pereras asinus.*

Erit sculpi et confundit sepulchrum tuum, ut in aeris

et puluis adorantis idola, sanguis nefarum effundatur ;

sic S. Hieronymus. Templum ergo iam non erit templo deorum, sed lepulchrum tuum, id est regis filii magnificati. Sic Lucifer. ait lib. 7. *Cato regire qui non habet honorum.* Sic mare et lepulchrum naufragorum. Quia inboratori, qui scilicet ob caelestem in iudea exercitus tuis stragon, turpemque tuum ex ea rugam, contempnit a tua civibus & filiis, in templo occidieris, ibique in illarum contracti & proiecti, iugando & tabe manus, in sepulchrum proiceris, idque in insula ponam & vindictam : quia idcirco tu sacrificiis inhonorableis, templi si, & blasphemasti Deum Iesum.

Polet Secundo sic exponi, q. d. Per Medos & Chaldaeos in excidio Ninives excludam, disperdam, & disperdat pariter tua sculpi, tua idola, in quibus tu o Sennacherib fructu tua spes collocasti : in super ibidem ponam sepulchrum tuum, quia tu illa honorans, me inhonorablesti. Minus recte S. Cyril, hoc referat ad Ioseph, qui in Iudea delubra idolatorum subvertit, 4. Regum 23, agitur enim hic de templo Ninives, non Iudea. Nota. Pro quis inboratori et Septuag. vertunt, *quas veloces;*

Chald. *quaes per secula ob eorum me.* Hebr. enim, *IP*

et significat Primo, levem ; Secundo, velocem ; Tercio, facilem ; Quartu, villem & inhonorablem : homines enim leves sunt villes & abiecti.

Eccce super montes fedes & evangelii.

VERS. 12. **HAC DICIT DOMINUS,** puniens tantum Assyriorum farrum & blasphemiam : Si perfecti vobis sint, &c.] q. d. Leet copias, robore, opibus praestetis, & numero hostis plures, immo plures, tamen atrodebat vos angelus peccatorum & scelerum. Attenderunt ergo, id est, attendebarunt (sic enim multa verba fecundus conjugationis usurparunt & coniungunt in tercio, prius pro seruo dicuntur servo, pro fulgeculo fulgo, pro ledoco fuldo) horum est, more capillorum facilissime & omnino ab angelo refelcantur & pertransierit, & in terram deicientur & pertransierit, scilicet rex eorum Sennacherib, ut fugiat in Iuam Assyriam : vel pertransierit, id est evaneatur, extinxatur, roburque Sennacherib. ita S. Hieron. Remig. Albert. Hugo. Lyr. & ali. Alter Theodor. Rupert. Arias, & Vatab. accipiunt enim de Ninive, q. d. Etiam si Ninivite summa pace, & rerum copia frustrantur, tamen eorum copia, imperium & gloria transibit ad Medos & Chaldaeos. Vbi Nox. Pro perfidis, hebrei, est IPΩΛΙΟΥ sceluum, quod verti potest Primo, pacifici, ita Vatab. indequae concordes & unanimes ad resistendum hosti. Secundum, integrum, ita Tiguring. Tertiu, perfecti. Ita nofer. Quartu in pace, id est prospicitate & rerum abundantia. Ita Chald. & Pagnin. Hoc omnis edere redentur & significant enim Assyrios integrorum & perfectorum suffici copias, opibus & virtutis. Unde Pagnin, verit, sic dixit Dominus : Num erat in pace : Et vere multi sunt, & non exceduntur, & transiunt, & afflueri re per eos, non affligunt ut ultra te.

AFFLIXI TE (d' Israel, d' Ierusalem, per Sennacherib & Assyrios) ET NON AFFLIGAM TE ULTRA] scilicet per assyrios : nam per Chaldaeos postea ob nova sceleria excisa est Ierusalem. vide dicta joel. 2. 18. Pronomen enim te referit Ierusalem, non Ninive, ut docem S. Hieron. Remig. Haymo. Rupert. Lyr. Arias, & Vatab. Riba & ali. Nam lequitur :

VERS. 13. **CONTERAM VIRGAM EUM** (scilicet Sennacherib, hebrei enim est affixum five pronomen maiusculum) DE DORSO TVO] Virgo vocat vim & tyrannidem, quia Iudeos affligebat, oblidebat & quasi vincitos tenebat. Unde Chald. verit, frangam jugum Generum de culto vestro, & quicunque vestris praedam : & Pagnin, conteram jugum eius a te, & vincula tua (quibus te constrictum) derumpam. Hebreum enim ΠΟΔΙΟΝ matri, id est virga, si alio puncto legas ΠΟΔΙΟΝ mota, significat iugum, catenas & vincula Symbol. Theophil. virgo, Sennacherib, sit innoticecessa, & tentationes diaboli, quia confortat gratia Christi. Eadem sunt iumenti diaboloi, quod infuscant Christum. Unde eo lequitur : Non seminabunt ex hominibus amplius. Hoc sunt ziania, de quibus Christus Mat. 13. 27.

VERS. 14. **ET PRACIPIERIS SUPER TE DOMINUS.** Precepisti, id est doceret & ficior id quod lequitur : NON SEMINABUNTUR, id est, ut non leminaretur, BX NO MINI TWO AMPLIO] hoc est, ut nemo deinceps gignatur ex te qui nomen tuum & stirpes propaget, voceturque filius tuus, & fit rex Assyriorum. Nam paulo post fugient Sennacherib in Assyriam in templo Dei in Iudea est interfectus. Unde filium deinceps generare negavit. Successit ei quando in regno filius Asuraddonis, iam pridem genitus, sed & hic paucis annis regnavit, nec iobtem in regno reliquit. In eo ergo defecit stirps regis Sennacherib. ita S. Hieron. Remig. Albert. Hugo, Ly-

SANTIS] Ita quoque Syrus vertit, & Arabicus uterq; A Deo vobis. Tertio, ut ultra Belial in nobis non permaneat. **Belial**, id est fine iugo, vel verbum, et inatus cuique defectus, & vitium principale, a quo cetera eruntur; sive g. in uno vitium principale est ambitio, in aliis gula, in tertio aedea, in quarto pugilans. Renovatio in eo confitit, ut hoc vitium quisque sit mortificet, ut amplius non dominetur, sed si quando menem posset, statim supprimatur & resocetur; ita ut vitium sit in eius potestate & dominio, ut illud ad libertus fratre & regere possit. Qui hanc proficit, sit homo nouus, exstinctus & divinus, ac ut air liberum, in nisi ultimum exstendere; quia terrena fastidiosa & menes in celo versatur, vivitque in continua Dei laude, amore & iubilo, vitaque agit familiam, spoliolicam, angelicam, teraphimac, siveque isto praeludium habet vite beatam, eamque ordinat & usqueat, brevi canente consummatum.

FESTIVITATES TVAS, ante oblationem intermissas, ET **REDDO VOTA TUA**] que pollicitus es Deo, cum in Ierusalem obdederis a Sennacherib, ut ab eo liberaris. ita S. Hieron. Theodor. Theophyl. Haymo, & Lyran. Ubi adverte, minus verum videri quod S. Hieron. Haymo & Hugo sentent, scilicet, per levitatem intelligi soleme illud paucis institutum & restitutum ad Ezechias, & Paral. 20. 3. & 11. Nam illud dico antea adventum Sennacherib, sub initio regni sui instituit Ezechias, ut patet a Paralip. 29. v. 3. Septuag. quos sequitur Sanct. Cyril. Theophl. & Sanct. Aug. 18. Cantic. 31. ita dispungunt & legunt: *quia veloces esse super montes pedes evangelizantes* & *annuntiant pacem*. atq; idipsum Allegorice referunt ad Apostolorum evangelizantes pacem & gratiam Christi jux aliquid Nahum ad Iacob 3. 7. *Quam pulchri super montes pedes evangelizantes* & *praducant pacem!*

Mystic. Mythic. Sanct. August. Hoc, ait, ad monum reflamnum persistens, quorum dies festi sua spaciopter innominari, ut in perpetuum transire non possint. Puer pro Evangelio exterrimata sciopelia & confusione, id est uola deorum filiorum, & oblitus tamquam sepulchrum tradita, iam redempta. Et hanc etiam has tunc propriae completam esse cognoscimus. Et S. Hieron. Si quando, inquit, grauissima persecutor fuit, qualis sub Valeriano, & Decio, & Maximiano (hi enim sunt nostri Alypius & Sennacherib) O Domine uero apparueris in adversariis eius (uti apparuit in strage Valerianorum, Decii & Maximiani) dicamus ad Ecclesiastem: *Celebra Iuda festinantes tuas*, & reddi vota tua. Sic Tropoli anima fidelis Evangelii dilecta, quiete & lenitate celebrat sua festa, exultans & iubilans Deo in laude & gratiarum actione, in psalmis, hymnis, & cantici spiritualibus, ut monet Apostolus Ephecl. 5. 19.

Unde aperte hoc referas ad renovationem spiritus & votorum, quam Religio faciunt, ac presentem Societas nostrae bis quotannis. Hoc enim est solemnitas ingenis, cuique propriis: atque in ea redduntur, id est renovantur & instaurantur vota, ut, si quid ex voto obedientiae decerpserit propria voluntas, ex voto pauperantis propria commoditas, ex voto calitatis inculta curiositas, id totum abducere, ut vota primariae integrificari & iuncti restituantur, immo puriora, integriora & ardentera evadant. Unde fieri quod sequitur: Non aduersari ultra, ut pertransiret se Belial, ut scilicet vitium cui subiectus fuens, ubi amplius dominetur; sed illud perfekte vincas & mortiferas. In his enim tribus perfecta renovatio consistit, nimirum Primo, ut Iuda, id est vir religiosus confiteris & laudauis Deum, celebrat suas festivitates, hoc est seruitus & liber a terra rebusque mundanis, arcuatis se locum Deo dicat & coniceret, iuxta illud Iacob 5. 12. *Si advertere ad fabulos populus, facies voluntatem tuam in die sancto meo*, & vocares abberatum delictum, & *Iacobus Dominus gloriosus*, &c. tunc delictum super Dominum, & *Iacobus* super alterando res terra, & *Iacob* se hereditate Jacob partis sui. Secundo, ut reddamus vota Deo; reddamus inquam, ea prima & integra, talisque qualis fuere, cum primum ea

translat. **Belial**, id est fine iugo, vel verbum, et inatus cuique defectus, & vitium principale, a quo cetera eruntur; sive g. in uno vitium principale est ambitio, in aliis gula, in tertio aedea, in quarto pugilans. Renovatio in eo confitit, ut hoc vitium quisque sit mortificet, ut amplius non dominetur, sed si quando menem posset, statim supprimatur & resocetur; ita ut vitium sit in eius potestate & dominio, ut illud ad libertus fratre & regere possit. Qui hanc proficit, sit homo nouus, exstinctus & divinus, ac ut air liberum, in nisi ultimum exstendere; quia terrena fastidiosa & menes in celo versatur, vivitque in continua Dei laude, amore & iubilo, vitaque agit familiam, spoliolicam, angelicam, teraphimac, siveque isto praeludium habet vite beatam, eamque ordinat & usqueat, brevi canente consummatum.

QVIA NON ADIICET BELIAL ULTRA UT PERTRANSIAT IN TE BELIAL] **Belial** dicitur quasi **לְבָלִיל** belial, id est sine iugo; hinc **Belial** significat inobedientiam, impietatem, apostasiam: sc Secundum, ipsos inobedientes, impios, apostates, qui iugum legis, vel fidis, vel prestatios exscutuntur; quorum quis princeps & caput est diabolus, hinc **Tertio**, **Belial** significat diabolum. Unde pro **Belial** Tigurina vertit, **Deo & bonis** bus *infelix*. Hinc in Scriptura homines validi impio & scelerati vocantur, filii Belial. Vide dicta a. Cor. 6. 13. Hic ergo impium & theocomum Sennacherib, eum suo exercitu vocat **Belial**, q. d. Impium Sennacherib non amplius suis copiis te, o Judea & Ierusalem, obdilebit, & affliget; quis universus interit, exiit ab angelo, ita S. Hieron. Hugo, Vatabl. Alij per Belial accipiunt. **Alypius**, id est Alypius, ut singulare ponatur pro plurali, q. d. Per in Nivue & imperium Alyriorum: translucum estenit ad Chaldeos. ita Theodor. Remig. & Albert. Porro Septuag. vertunt, non apponunt ultra ut pertransiret se *versatilis*. *Consumptum est, consummatum est*: afferunt in inflictione sacramentum, erexit de tribulatione, vel, ut S. Christof. legit in lib. decem homil. Romae prefec: Non adiucem ultra venire ad *versatilis*. *Consummatum fuit, sublatum est*. Accidens enim ex terra infinitus in sacramentum, & ex membro & tribulatione. Quia ita intercurrit, q. d. *Venera consummatum, & sublatum est: mortalia sunt omnia*. Videntur Septuag. Belial derivare a **תַּבְלֵל** belal, id est invenire, creare, ut **belial**, five belal, sit idem quod *venera*: iugis & servitios.

Hoc Anagog. de renovatione Ecclesie futura in fine mundi, ut explicat S. Hieron. *O Iuda* (d Ecclie, d. della, o lante & electe) *reddi vota tua*, quia nequam ultra pertransiret innoxia qui te adducunt in *versatilis*; & Deus est, qui te volunt imaginem porrecte veteris hominis. *Quoniam quod venit est senectus*, & *quod senectus perditio* proximum est. Complexis est manus, con amplexu est admetitur: *venerit Christus*, quis prius in*versatilis* in faciem tuam, cum ex domo fingetur, & post resurrectionem quoque in*versatilis* in faciem. *Apolostoli* ait: *Accipere Spiritum sanctum*, sive est qui se liberat de tribulatione, *Venera est* *Natura & transiente mundo*, *tribulatio* quoque pertransire.

Allegor. hic **Belial**, pata Sennacherib hostis populi Dei, est diabolus, peccatum & uxor, inquit Sanct. Cyril & Theophil. quem profavit & fugavit Christus, cuius ira & furor contra eum graphicè describuntur hic v. 2. 3. & 6. Quocirca eo fui & lugato tranquillo agit Ecclesia, ac hinc timore & periculo celebrat suas festivitates.

C A P U T S E C U N D U M.

S Y N O P S I S C A P I T I S.

Pergit vaticinari oblationem & excidiatum Nivue per Medos & Chaldeos, quorum arma, casira, & milites ferocios, celeros & terroribus instar fulgoris graphie describitur. Daudo v. 8. Nivue deflationem, spoliationem, pavorem & consternacionem depingit, tandemque addit, & mentebat, quid sicut enibz letitium, id est tyrannorum & predatorum.

A Scendit qui dispergat eoram te, qui custodiat obfitionem: contemplare viam, conforta lumbos, robora virtutem valde. 2. Quia rededit Dominus superbiā Jacob, sicut superbiā Israhel: quia vaſtatores diffūpaverunt eos & propagines eorum corruerunt. 3. Clypeus fortium ejus ignitus, vii exercitus in coccineis: igne habentes curru in die preparacionis ejus, & agitatores confopici sunt. 4. In itineribus concurbati sunt: quadrigae collise sunt in plateis: aspectus eorum quasi lampades, quasi fulgura difcurrentia. 5. Recordabitur fortium suorum, ruens in itineribus suis: velociter aferant mores ejus, & preparabunt ubraculum. 6. Porte fluviorum aperte sunt, & templum ad folum diratum. 7. Et miles captivus abductus est: & ancilla ejus minabantur genentes ut columbe, mortuantes in cordibus suis. 8. Et Ninive quasi pīcina aquarum aqua ejus: ipsi verò fugerunt: flate, flate, & non est qui revertatur. 9. Diripiē argenteum, diripiē aurum: & non est finis diviciarum ex omnibus vasibus desiderabilibus. 10. Diripiēt est, & scīlla, & dilacerat: & cor tabescere, & dissoluto geniculorum, & defecito in cunctis renibus: & facies omnium eorum fecerit nigredo olīz. 11. Ubi est habitaculum leonum, & pācia catulorum leonum, ad quam virū leo ut ingredieretur illuc, catulus leonis & non est qui exterrit? 12. Leo cepit sufficiēter catulus suis, & decauit legis suis: & implevit præda speluncas suas, & cubile suum rapina. 13. Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & descendam usque ad fūnum quadrigas tuas, & leuculos tuos comedet gladius: & exterminabo de terra prædam tuam, & non audierit ultra vox nuntiorum tuorum.

VERBI.

A SCENDIT QUI DISPERGAT CORAM TE, A QUI CUSTODIAT OBFICTIONEM] Syrus & Arabicus, custodiens castigatio, id agenti excubias. Quares Primo, de qua obfitione agit hic Nahum an Hierolymē, an Niniue? De Hierolymē agit clement Chald. Theodor. Theoph. & Vatatz. qui vestit & applicas sic: *Alleur, id est, inār vapori ascendit in apertis, abiit, evanuit & perit dypserit vel dissipatur, id est Sennacherib, qui dispersit filios tuos, o Jerusalēm, teque obfedit. Videatur enim Nahum profequi cladem Sennacherib, & de qua egit in fine capituli precedentis. Unde Septuag. vertunt, ascendi iniquitatis in faciem tuam; erems de tribulatione. o. d. inquit Theodor. Deus in te, o Jerusalēm, ostēlebam & penē emerget iniquitatis spiritum vī & fatūs, fecitq; te revivisces, quando exultulavīt & occidit castra Sennacherib, que te obfidebat & enecabat: sicut olim formans Adamam inflavit in eum spiritum vī, fecitq; eum in animam vivantem, ut icilicet efficeret animal & horro vivens. Fauent sequentia, in quibus agit de Israele dicens: *Quia reddidit Dominus superbiā Jacob, & superbiā Israhel, qd. Deus politiquam per Sennacherib latet caligavit superbiā Israhel & Iudea, proiecit virginē in ignem, hoc est, ipsum Sennacherib cujus sui interemit. Huc pertinet et spōtio Aris, quod talis est: Ne superbiās o Jerusalēm, tō quod evaserat manus Sennacherib; nam si in scelerā recidas, aiccedet contra te Nabuchodonosor, qui tuam superbiā puniet, teque obfidebit & vallabit, uti de facto contigit.**

Secundo, melius alii palliū accipiunt hore obfitione & exadiō Ninives, tum quia rota prophetā Nahum est omnis Niniue, ut habeat eius titulus, non Hierolymē: tum quia exprēs de ea se explicanti v. 8. sit: *Ei Niniue quā pīcina, &c. ita Hebrei, S. Hieron. Remig. Albert. Hugo, Lyran, Clarius, Riberia, & Castro & ali. Senfus ergo & q. d. Contra sī, o Ninive, *ascens, id est brevi ascendit hostis, qui eram te, id est in tuis oculis, te spēlante & genente, dispersit, hebr. 700 mepris, id est cōfingit, conterat, dispersit tuos agros, villes, mūnitiones, operes, incalat, accolas, queque custodias obfitionem, id est qui arctissime te obfident, arctet, & obliteret quasi custos; ne via elaberis, & eus manus evadas, nec defiliat, donec te expugnet & capiat. Nam ut sapienter ait Lavius lib. 1. *Obſidit eis verbū, quam eis expere rebit, & erga regna & premenda. Item: *Quoniam loſe obſidit, pugnat, aīdū lib. 10. Hinc Proverbium: Hoc locū mutari, ab illa nunquam recedit.****

Quares Secundo, quando, & a quo obfida & capta est Niniue? Primo, Diodorus Siculus lib. 1. Justin. lib. Megalenses, Eusebius, Orosius & ali. Chronologi & Historici, palliū docent Niniue expugnatam ab Arbate Medo, & Belote Babylonio, qui Sardanapalum regē Niniue coegerunt ad sui necēm, ut icilicet infligeret in pyram se acercent: bune enim tuis ultimū regēt vel monachā Aliyriorum, in eoque illūm definit, ac translatam esse ad Medos & Chaldaeos. Porro Eusebius in Chron. S. Hier. initio comment. in Amos S. Aug. lib. 1. Civit. c. 1. Orosius & ali. palliū tradunt, Sardanapalum vīxisse tempore Hecatomētū, ab illa nunquam recedit.

A muli rexerat Lacinorum, regnabat in Alba. Verū hęc duo non lati contentiū cum S. Scriptura, nā constat post Octium sub eis proponere Ezechias vīxisse Salmanarā, Sennacherib, & Alarhaddon, qui erant reges Aliyriorum, regnabant in Niniue, erantque potestim: nisi dicas in Sardanapalo everlastē esse Niniue, & monarchiam Aliyriorum polles tamē reffloriri Niniue, & quod refutatū esse regnum, licet non monarchiam. Nā quod aliqui, volentes Aliyriorum profani cum S. Scriptura conciliare, reponderent cum Eusebio & Magistriene, Salmanarā, Sennacherib & Alarhaddon fuille reges Aliyriorum, est Babyloniorum, qui ad le monarchiam Aliyriorum tam transfluerant, Aliyriūq; ē de deviciis dominabitur, hoc iniquiū duci nequit. Nam eodem tempore Babylonis dominabatur Merodach Balagan, qui Alarhaddon Aliyriū, ut patet 4. Reg. 20.v. 12. collato cū c. 19. v. vlt. Ergo id tempore diversi erant, proprii reges Aliyriorum, & quē a Babyloniorum. Isti tē, de exadiō Niniue lib. in Sardanapalo, si eum ponas convivū Ozie, loqui nequit Nahum, utpote eo longi posterior, illud ergo pertinet ad tempora 'Orie, uti dixi in eius Proemio.

Secundo, Hebrewi clement Niniue vīstam esse sub *Seconda*, initium regni Manasse, qui Ezechias patri in regno Iuda succēdit, iteque Manaden ductum captivum in Babylonem, non in Niniue, in quo Niniue sicut effet everlastē, ut in Syria relect Geneb. lib. 1. Charon, qui ad addit, Sardanapalam per erafin, eundem eis nomine, & perlonga cum Alarhaddon. Alarhaddon enim regnabit ut tempora Manasse, vīdeturque fuille ultimus rex Aliyriorum: nam post eum nemo aliis in Scriptura nominatur. Cumque profani Historici alegant ultimum regē Aliyriorum fuille Sardanapalam, vīdetur quod hic non fuerit aliis, quam Alarhaddon, qui vīxit sub Manasse; ac consequenter tum deūlīū imperium Aliyriorum, & Niniue effe everlastē. Verū huic *Reffili-* tentant refrangunt Eusebius, S. Hieron. S. August. 107. & ali. Graci ac Latini palliū, qui docent Sardanapalam diu ante Manasse vīxisse lib. Osia rege Iuda, uti iam dixi.

Tertiū, Sand. Cyril. & Theophil. clement Niniue everlastē effe a Cyro & Peris. Sed bi videntur confundere Aliyriūcum cum Babyloniam & Niniue cum Babylonie: Babylonē enim everlit Cyrus, non Niniue. Sie Historici in pīb Aliyriū comprehendunt Babylonis, & vice veris, ut cum numerat quatū celebres D. veterū monarchas, Aliyriorum, Periarum, Graecorum, & Romanorum, sub Aliyriis comprehendunt Babylonios.

Dico ergo, Niniue captam & everlastē effe à Medis & Chaldais putā à Cyaxare rege Medorum, & à Nabochodonoire rege Babyloniorum. Cyaxare hic fuit filius Pharsoris, & pater Alyayagis, Aliyayagis autem fuit avus maternus Cyri. Probatur hac clementia Prinō quia id dīlēre aīderunt Septuag. Tobit 14. v. vlt. Tobias erat senior moriens ibidem v. 5. monet filium. *To-* *bius* erat senior moriens ibidem v. 5. monet filium. *To-* *bius* juniores ut fecerat ex Niniue, eo quod ab iste*ra* sua illi amīneat exadiō intentatū a Jona. Adiūt Septuag. in fine capitū, Tobiam juniores autem *mor-*

Quando,
C' d' qas
excida
Niniue
Prima
jument.

Quarta,
C' vera,
& Cyaxa-
chus re-

re.

Primo,

Adiūt.

mortem audiit hoc excidium, dicuntque: *Ez mortuus*. A filio Phanensis, qui fuit pater Phanensis Apries, fave Ephree, uti narrant Herod. & Diodorus Siculus. Ephree autem regnus ipsius fuit à Nabuchodonosore iuniori, uti docet Ierem. cap. 4. v. 30. Ergo Cyaxares expugnans Ninivem, non videbat fusil corvus Nabuchodonosori iunioris, utpote quem aliquo generationibus antecellit: sed fons. Secundo, quis Eusebius &c. Hieron paulo ^{Secundo;} ante citati docent, Niniven everiam à Cyaxare, vel Alyag sub Iosia rege Iuda: ergo ante excidium Ierusalem: hoc enim conscribit in Sederia filio Iosie. Tertio.

Cyaxares quis?

in eis enim Cyaxare & Chaldae Achaimeros, id est Alfaerus, uti docet Scaliger de Eusebiat. temp. in Aliusto, & Serarius in Tobit c. 14. qu. 4 in utroque enim nomine sunt eadem littere consonantes, quas iolas attendunt Hebrai & Chaldaei, ericiunt puncta five vocales variantur. Secundo, quia communis fententia Chronologorum & Historiorum est, Nabuchodonosor fuisse conditorem monachorum Babyloniorum, etiamque ac Syriae & Nineve in Babylonem transfluisse: hoc autem facere non potuit, nisi caputa & vastata Nineve, imprium si adiungat. Tertio, Herodot. lib. 1. dicitur docet Niniven everiam esse à Cyaxare. Cum enim natus esset Pharaonis opugnator Niniven, sed frustra: ibi enim eum copia interfecit, subdit, Cyaxaren Pharaonis filium, ut patris necem ulicaretur, Ninivenobilesse, sed eum interim Scythae Medians invaserint, Atque si imperium occuparent (quod tenuerunt per ab annos) Cyaxarem obdisionem solvisse ac eum Scythis bella gestisse, donec post ab annos eos superaverit, & expulit, quo facta Ninevam rursum aggreget, expugnabit. Idem docet Euseb. in Chronico, & S. Hieron. hic, & prefat, in Jonam: *Et reversa inquit, quantum ad Iustitiam eorum Hebreos, quam Gratas pertinet, & maxime Herodotus, legimus Ninevam regnante apud Hebreos Iosia, & Alyag regnante cum patre Cyaxare) rege Mardonium, subiugaveram.* Porro Cyaxares expugnavit Ninevem adiutoriis generis sua Nabuchodonosore, hac enim causa illi Ninoctis famae, que in Babylonie curvit fieri horribiles penitus, qui orbis fuerit miraculum, de quibus Curtius, & Joseph. lib. 10. Antiqu. 13. Evidenter heroica celebrat Herod. lib. 1. ubi & addit, illam libi lepulem hrum extraxisse, eaque huc inscripsisse: *Sicut regnum Babylonum post me sustinuerunt fuerit pecuniae penuria, aperte septullos tollat granae, neque liberis, neemina damat, atque indigens, alter ne apersat.* Aperuit illud Daniel, sed pro pecunia hanc sententiam reperit, *Nisi peccata effici insepebitur, & tempus licet expedit, tandem utrasq; defensionem.* Denique haec est sententia Historiorum in Seder olam, Theodor. Rupert. Lyrani, Riberi, & Caffro, Adrichomii in chron. anno mundi 3317. Serarrii in e. 14. Tobiz, & aliorum.

Hoc p̄f. Nitocris.

An ante, an post levitatem exire fit Nineve?

Quares Tertio, quando Cyaxares & Nabue hodono- for expugnari Niniven, an ante, an post excidium Hierosolymam, quod illi intulit Nabuchodonosor anno 18. regni sui qui fuit annus Sedeceii regis Iudea undecim & ultimus. Aliqui centent Niniven expugnatum esse ante Jerusalēm. Hie Euseb. in Chronico dicit expugnatam Niniven incepisse anno 28. Iohannes & compleanno 4. Iosiah filii Iosie. Iosephus sequitur Beda lib. de Sex a tabibus mundi, ubi tradit Script. numerare annos Nabuchodonosoris ab anno 4. Iosahim, quia ex ipso non solum Chaldae & Iudei, sed etiam Alysrys & Aegypticepit dominari. Accedit Cibrit. à Cairo, qui censem Niniven expugnatam anno 1. Nabuchodonosori.

Ait ad- dunt à Nabu- dono- se- ri- fiori.

Rurum moderni quidam Chronologi manuscripti, eucent Cyaxarem anno regni sui 35. qui iofit regis Iudea, inquit, fuit 13. & Nabuchodonosor senioris primus, expugnator Niniven. Hie Nabuchodonosor levior à Berilo, Eusebio, & Iosepho Scaligero, Cardini, Bellarmino, & aliis vocatur Nabonias, vel Nabopola- lass, qui regnauit 21. annis, fuitque pater Nabuchodonosoris junioris, qui eruerit Jerusalēm, alias genites: unde à rerum gellarum gloria cognominatus est Magnus, de quo pauci loquuntur Scriptura in lib. 4. Reg. c. 24. & 13. in letetria, Ezechiele, Danièle, aliquique Propheta. Ab hiis ergo patre, quod ac à Cyaxare dicuntur, etiam evertendam habuit. Probat id primum, quia Herodotus indicat Cyaxarem habuisse coevum Platonisticum regi Aegypti, qui fuit proavis Apries, fave Ephree. Nam Platonisticus quia 54. annis regnauit, successit filius Nechao, qui Iosiam regem Iudea occidit: Neebaoni successit

Probat Trimo-

resp. Nino- ven ex- es am po- lter- alem a Nabu- chodon- osore.

Trimo-

res in suo lyncronismo, fave combinatione temporum, Trimo- cogantur 70. annos captivitatis Babylonicę ordit ab anno 13. Iosie; in hunc enim dicuntur incideisse annum 35. Cyaxaris, quo ipse Niniven evertit, qui deinde adiuc regnauit quinque annos (univerius enim regnauit annis 40.) successit ei filius Alyagates per annos 70. Alyagiates successus non Cyrus, ut patet Dan. 12. 6. Cyrus autem sensum crevens viribus & victoriam, tandem anno 53. regi lui aggreditur Babylonem eam cepit, factuque et monachet, actum lovit Iudeos in Babylonie captivos. Addit anno 5. Cyaxaris, 35. Alyagis, 27. Cyri; habebitis annos 70. captivitatis: illi enim finiuntur anno 27. Cyri. Unde necessario lequitur annos 70. captivitatis Babylonie incendiarios esse ab anno 13. Iosie, qui, ut ipso aiunt, fuit 25. Cyaxaris. Hoc autem passum reluant Chronologi, qui multo tardius hos 70. annos inchoant, & a 13. Iosie viq. ad 27. Cyri longe plures quam 70. numerant. Addit, Iub. Iosia iustice felicem Hierosolymam: eius vero captivitatem cepisse sub Iosahim & Sedeceia filio Iosie. Secundo, Euseb. in Chronico, & aliis di- cunt Cyaxares cepisse regnare anno 13. Iosie; non ergo posuit evertire Niniven anno 13. Iosie: utpote eum non dominat et rex. Tertio, quia Nahum c. 3. v. 7. & 8. significat Niniven evertendam post evertendum Alexandriae: Alexandria autem evertens est post Jerusalēm. Nam ut docet Joseph. lib. Antiqu. 11. & Ezechiel. c. 29. 17. Nabuchodonosor junior post valvata Jerusalēm, anno quinto invenit Aegyptum, cuius metropolis est Alexandria. Quarto, lavet letemias, quic. 25. 26. inter genes & reges superandois à Nabuchodonosore iuniori, nominatis reges Aquilonis: inter hos enim v. cinquagesima ipsi & Babylonie erat rex Ninevæ, & Alysrynum. Unde Iudith 10. 5. dicitur: *Affix ex montibus ad Aquilonem. Rurum ferem c. 10. 18. Ecce, inquit, misericordia regum Babylonis, & terram eius sine iustitia regem Affer;* significans non non poti. Niniven pari modo evertendam Babylonem, sed et post 14 annos: tot enim fuit ab anno 24. Nabuchodonosoris junioris, fave Magi, quo ipse Ninevem evertit, usq; ad 27. Cyri, qui ipse cepit Babylonem, eaque evertit fecit le monarcham.

Videbat ergo quid Nabuchodonosor Magna lensim crecens armis & victoriam excisa Jerusalēm, tandem anno regni sui 27. invaserat Aegyptum, quae occupata, anno 24. auctus est tentare arcem monachis, pura Ninevem, adiutus à Cyaxare, eaque capta monachiam regi Ninevem transfluisse Babylonem, seque eius primus fuit et monachum. Unde ab hoc anno, utpote primo monachus annos eius numerat Danièle c. 2. v. 1. ut ibi dixi.

ita censit Ribera, Serarius in Tobie 14. quæst. 4. & Tor-A tam ab Alyage, non à Cyaxare; nam additis Cyxari*io*, annis *45*, Cyxaris incident in annum *34*. Nabuchodonosor junioris, five Magnisque ipse valuit Aegyptum, cum epius Cyxaris expugnavit Ninivem. Specie deinde Cyxaris filius Alyages, qui solus regnavit *21*, annis, ac deinde Cyrus, qui *27*. anno regi sui solvit captivitatem Babyloniam, qui sum *70*. annis duraverat, hoc enim *70*, annis invenies, si eos inchoes ab anno *12*. & ultimo Joakin, qui huius Cyxaris *25*, addo enim reliquos Cyxaris annos *14*, Alyages *21*, Cyri *27*, habebis annos *70*, quoa quadragesim. Ex dictis sequitur, imperium Ninive & Aegyptiorum fletat annis *1440*, tot enim fluxerunt ab anno primo. Nihi conditoris Ninive, qui *45* annis precessit nativitate Abraham (nam anno *47*). Nihi natus est ut armis Abraham, sed Eusebius in Chron. iuque ad annum *24*. Nabuchodonosor, que eruerat in Ninive, ita Ribera. Hic de chronologia sedecim versus, id est obscura, dicta sufficiunt.

CONTENPLARE (ò Ninive) ut etiam *l* qua aduentane Medi & Chaldae magnitudinem, ut et obfidentes, & perdant. Ita enim solent cives obbligandi curiosos, & Banum intueri via, per quas aduentant casilla bofsum, urbem obfculura. Vis ergo ponitur pro viatoribus, puta bofibus, metonymice.

CONFORTA LVMNOS q. d. Quidquid habes vi-
rium collige, ut bofibus remittas. Vires enim hominis mag-
na ex parte te sunt in lumbis, unde inferni vocantur
clumbers. & cum hominem vel animam debilitate volum-
pus, lumbos illi infringimus. Ita Plautus in Amphitheatro,
inquit, oritur, bede *Iambifragum* bim ac auferes. q. d.
Si me irites, infringam tibi lumbos. Ex aduerto de ma-
tore fortis at Sapiens Proverb. 3.17. *Actuoris fortitudine
infringit lumbos suos*, & *robore ut frachum suum*. Porro
confortantur lumbi, si manu cingulo, simili vinculo
stringantur. Vnde Septuag. vertunt, *rebit lumbos*, *currit
ante age*.

ROBORA VIRTUTEN VALDE] Fortunam, id est
vires Hebre. *fortitiae robuste validi*; Septuag. *robore cele-
menter*; Chald. *corrobra vices validi*; Tigrinus, omib[us
modi] *infirmi copias*: he enim sunt vires urbanis, putat ci-
vium & militum copie.

Tropolog. S. Hieron. *Tria*, sicut, præcipuum *Juda*, id *Tropol de*
est Ecclesiæ, & animæ fiduci. *Primum*, id *completo* *robore adiu-*
nam, & *tertia* *per quadam ambulationem* i.e. diligenter *affricta*, *nuncia-*
nta *lumbis* *terrena*. *S. Trani* in *13*, *C* interrogat feminas *terrena-*
terrena, *C* videt quæ sit uia bona, *C* ambulat in ea, ut
cum *tertorum* *in variis multis*, *veniam* *ad tam uiam* *qua* *dat*. *Ego sum uia*. *Duale* *deinceps* *et ut* *neceas* *lumbum*, *id*
est, *ut* *mihi* *elephantum* *utra* *mortificat* *corpus* *suum*, *C* *ter-
ris* *suorum*, *ne quasi rex* *C* *magnifice alii* *predicatis*, *ipse*
reprobatur *inventus*, *quod terris* *diabolus* *vel maxime* *fit* *in*
lumbis, *lib. 40. 11*. *C* *quod* *loquens* *zona* *corporis* *cingitur*,
Martib. 13, *C* *quid* *a Satyatore* *dilectior* *impervatur*: *Sunt*
lumbi *soleti* *præcincti*, *Luc. 13. 12*. *C* *Apostoli Ep[ist]ol. 6. Stag-
er* *ergo* *scutis* *lumbis* *vestros* *in veritate*. *luc. 13. 12* *vera*
plasmam *prostet*, *C* *outa* *contingentia* *s* *uper mortificationem*
lumborum, *camib[us]* *curta* *mortificat*, *ut cognitum* *ser-
tatu*. *Vnde* *datur*. *Accingite* *dambos* *vestros* *in veritate*. *Sed*
enim *veritas* *est* *Clothes*, *qui rora* *in Christo* *metu* *et dedit*,
hos *amit* *designatum*. *Addic* *aliquos*, *ut Serarium*, *hos* *99*
annos *computare* *à morte patris*, *quibus* *ad* *annos* *61*,
quibus *patre* *in captiuitate* *vixit*, *ac facio* *cum*
fuile *duorum* *tancum* *anomorum*, *cum* *in captiuitatem*
venit; *confites* *cum* *universum* *vixit* *164*, *annos*, *ut* *per-*
petrigit *ad* *annum* *24*. *Nabuchodonosor*, *qua* *evera* *et*
Ninive.

Ad quartum respondet, Iosephum dicere hanc propheticam Nahum impletam post *115*. annos, quia tunc caput impleri; tunc enim caput Cyxares obfiderem Ninive: perficte annum completa est post *82*. annos Cyxaris, ut isti omni obfiderem. Addic, Iosephum errare, dum dicit Nahum caput prophetae sub loatham: caput enim sub eius nepote Ezechia, ut dixi in processu.

Synchro- Denique facilis erit synchronismus illorum tempora-
nus. . rum, si Cyxaris, cui Eusebius dat tantum *21*. annos regni, addas decem ex annis Alyages filii eius, qui pa-
tre fene regnum administrabat, esque de cœla hi an-
sidentur ab Hispicio Alyagi, non Cyxaris, id estque S. Hieron. prefatione in Jonas sit, Niniven expugna-

versus.

QVA REDDIDIT DOMINVS SUPERIARIAM
JACON, SECVT SUPERIATAM ISRAELI] Pro fin-
perib[us] h[ab]ebit, est *115* annos, quod & superbiam, & magni-
ficentiam gloriamque lignificat. Vnde Chald, Vatab, &
Arius vertunt, *reverberat magnificentiam Jacob*, *manefla-
tem Israel*, id est iuxta prælimm dignitatem, q. d. Re-
fletum Dominus per Cyrus littuli pristinam magnificen-
tiam & gloriam, quam superbieraverat Aegypti, & Babylonum
spoliando ludorum omnibus bonis, eoque captivos duce-
do in Babylonem. Jacob enim & Israel iudicari accepit pro
cedere, scilicet pro Iudeis. Sic Iama c. 60. v. 15. ait: Pe-
nans

naturae superbum, id est magnificientem & gloriam, &c. A Chaldeis Niniven, aquæ ac Jerusalem explicantibus, non de Assyris accipiendi esse. In gressu coram superbum, id est gloriam. Soc & Virgil. l. Aeneid.

Hunc populum late regat, bellaque superbum;

Venit enim exinde Lysa. Et lib. 1.

Barbarus & Iudeo sacerdos spoliisque superbum, id est magnifici. Vnde Syrus vertit, *quod respluit (reduxit) vox animi Syra proprie dicunt de te que in captivitatem, prædam vel perditionem redactu, præfatum statu reflectitur) baserum, vel gloriam Jacob, sicut basorum vel gloriam Iraelis. Sæc & Arabicus Autoch. Verum melius alii psalmi superbum hic propriè accipiunt, idque duplici sensu. Prior est, ut superbia Jacob & Israel capiatur passim, pro ea quæ ab Alyris pauperis est Jacob & Israel. Sic Deus vocatur noster amor, timor, ipsæ, patientia, passim & obiectiva, scilicet qui à nobis amat, timetur, speratur, properat quem patimur, q. d. Obiduebris & vastabiliis, o Ninive, quia Deus vicius desinit superbum, quæ rex tuus Senacherib, tu quisq; Alyri exercuerunt in Jacob, id est in Iudeos, iniungit illis per Rabiacensem, quæ ac superbum, quam idem exercuerunt in Israel, id est in Samariam & decem tribus, vaflando illas per Sabmanar, ita S. Hieron. Remig. Hugo, Lyran. imo & Sepeug, vertunt enim, *venit Dominus consumeliam Jacob, fecit consumeliam Irael.**

Potius est, ut superbia Jacob, & Israel propriè & actiue capiatur, pro falso Iudæorum & Isælatarum, qui tumentes & turgidi sibi vivere voluerunt, De fubeis & obliqui noluerunt. q. d. Reddant in caput Ninives, puniante & excidiam eum superbum; quia redditus, id est reddam & puniam, superbum Jacob, id est, Hierosolyma, & Iudeorum, excidendum eos per Nabuchodonosor, & Chaldeos, sicut redditus, punius, & excidi Israelum five decem tribus per Salmanasar, & Alyrios. Si enim non parco populo meo fideli, multo minus parcam boilibus meis, putâ infidelibus Alyris; sed fecit illius superbias cervices per Chaldeos contendit. ita & horum cunctundam, præterea quia ipsi huic populo meo iniuria fuerint, atque ad hoc tandem ipsos, implorantes iniurias ad tempus permis, & tolerav, ut per eas castigarem populum meum: ut nunc se latius superque castigato, Alyri ex castigatoribus ultra non indireo; es-Castigabo ego & ipsos, ex virgin, ut vulgo dicitur, in ignem coniunctionem. ita Clariss & Arias. Hunc eis sententiam probatur Primo, quia iuxta eum propriè accipitur superbia Jacob & Israelis. Secundo, quia eis exigunt sequentia, *Quia vastatores, putâ Chaldei, dissipaverunt eum.* Chaldeorum enim nos clypeos, armæ, vires, ardorem, vim & impetum suû describit à v. 7, usque ad 8. Vnde Arabicus Alexander, vertit, *qua Domini contemptus Jacob secundum contemptum Israel.*

QUIA VASTATORES DISSIPAVERUNT EUM. Primo, S. Hieron. Huyn, Hugo, Lyran. Arias & Vatabl. per vastatores intelligunt Alyrios, q. d. Alyri vaflarum & dissiparunt Israelum, id est Samariam & decem tribus per regem suum Salmanasar; & Jacob, id est Jerusalem & Iudeam, per Senacherib. Secundo, & melius, per vastatores cum Theodor. & Theophylac. scipps Chaldeos, qui ut Hiærolymam & Iudeam, ita pariter Niniven & Alyri vaflarunt, & solariunt. In Hebreo fit pulchra paronomasia: **בְּלֹא כִּרְבָּן בְּלֹא בְּרַכָּה** id est, *qui etiam venit non habet etiam venientibus bonis*, ut verbit Pagnin. & Tigurina, *dilectores dissipauerunt eos*, & ut Vatabl., *sediatores & poliurtores eos*. Sequitur:

E T P R O P A G I N E B R O M C O R R U P T E R U N T] q. d. Sicut apri, vel hofoes vaflantes videntur, singulas vires, eamque propagines evellunt, disiunctum corruptunt; ita Chaldei vaflantes Niniven, aquæ ac Hierosolymam, singulas eius lamellæ, imo singulos eius eives, & incisæ dilapident & corruptunt, vel occidendo eos, vel in captivitatem abducendo. Nota. Propagines urbium, v. g. Ninives, primo, accipi possum suburbia pagi, & oppida, que à metropoli derivantur & dependunt, eamque ornant, sicut propagines, sive palmitæ vienn. ita Chaldei & Arias. Secundo, tribus & familiis, ita Albert. & Hugo. Tertiò, filii & nepotes. Quartio, menses, & opes, quæ de anno in annum accumulabantur Iraelitæ, sive enim linguis ponit anni invadente terram Irael, eamque suis bonis quæ accumulabantur, spoliabant. Has vocat propagines corruptæ, inquit Vatabl. Verum iam dixi, hinc de

de Alyris, accipiendi esse. Ninvitarum ergo, aquæ ac Hierosolymæ menses & opes, vocat coram propagines, quæ identicim in vastis & carpit Nabuchodonosor. Vnde de eo subdit:

C L Y P E U S F O R T I U M E I U S I G N I T U S] De Chaldeis nunc loquitur in plurali, dicentes: *Vastatores dissipaverunt eum, nunc in singulari, dicens: Clypeus, id est clypeus; quæ exercitus est ut unus collectivus, sed multis distributivis; multos enim continet milites, sicut cives multi faciunt unam civitatem, & multi familiæ unum populum, multæ gentes unum regnum, & imperium.* Recepit ad initium capituli: *Aleandri gai dissipat eorum te.* Aleandri, scilicet Nabuchodonosor, eiusque exercitus. Vnde eos, utpote singulari, singulariter hic ait: *Clypeus fortissimi cini iumenti.* q. d. Chaldei & Medi vastatores tui, & Ninive, clypeos habent ex auro vel surichalo, qui foliæ reperclusi rubet, & igniti videntur, idque terribiles sunt & formidabilis, huxa illud Virgili. Aeneid.

Terribilem crux galæam, famamque videntem.

Ardet apex crux, crufusque à verice flammæ.

Festinans, & c. c. usq; umbra vomit aureus ignes.

Hebreo enim est, *clypeus fortissimi cini ॥* **M E D A M**, mediam, id est rubet, ut erit Chaldei, vel, ut Pagnin. *robustissim*; Tigurina, *parma berorum illius rubet instar ignis vel fulgoris*; Syrus, *clypeus giganteus (fortissimum) eorum robustissimus, & c. c. gigantes (fortes) ludus lampadibus ignis (ignis) & in curvitate die qua preparantur, Arabicus, clypeus giganteus rubescens emicante, & c. c. gigantes contractane ignis. Sepueg, alii punctis legentes **D E M D** mediam, id est honeste, virtute, vertutum armæ potentiæ eis ex hominibus, nimirum quia viri exercitus, ut eocceus, ut lequitor. Graphice Propheta hic depingit clypeos, armæ, robur, animos & imperius Chaldeorum, ut is percellat Niniven & Alyrios. Primo ergo primam eorum aciem clypeis instruunt hinc depingit, q. d. Primitivi Chaldeorum clypeis & parmis aureis instruti, castra præbunt, ut sis omnia hostium tela & iacula excipiunt: nobiles ergo erunt & generosi. Quocirca generolæ & strenue te, u Ninive, oppugnabunt: non fugient ut plebej, & gregari milites; hoc enim & stimulabunt sibi esse deducunt: sed malent occidere quam fugere, ut suum decus, & gloriam tuerantur. Ita Hispani hoc bellum celebrant auctor: *Cupientes, qui venient famam, & gloriam, operari ut parvi faciat utram. Inde Secundo, secundum aciem describit dicunt:**

V I R I E X E R C I T U S I N C O C C I N E S] q. d. Milites Chaldei erunt erunt nobiles, id est, vestimenta chlamydibus coccineis ectoës enim erat mobilium, immo regum vestis, uti dixi Thren. 4. c. id illud, *Qui invicti erunt in croci, hebr. in cocinet.* Vnde Tigurina vertit, *utrū militares purpuratis sum*; Pagnin. *veri exercitus in indus vestibus verminalibus.* Color hic coccineus, utpote languinolentis fuit futuri, multuineque in Ninive languinem fulori. ita Remig. Albertus & Arias. Quocirca S. Joannes magnorum istum, & horrissimum exercitum, qui in fine mundi occidet tertiam partem hominum, videt habentes loricas ignes, hyssicuthins & sulphureas, Apoc. 9. 17. Ita Romani confiduntur cum humile, signum pretium exhibebant, in prætorio, tunicanum rufum, sive coccinum, quia & tamen indubitate milites, indeque rufisti dicebantur, uti ex Plutarcho in Fabio & in Bruto, & item in Nidoro docet Lilius lib. 4. de Militia Romana cap. 12. Idem fecerit subinde Graci. Nam Plutarchus agens de pinguis Antiochi cum Cleomenè: *Quispius, inquit, quidam rufus, donec à ruge sublata esset panica nefris super sarcinam extensa.* Et Homerus Iliade 9. agens de Agamemnonis latus ad pinguis vocante: *Proparsas et de manu validâ solens fūr vestem.* Quocirca & milites in galæ criffas gelabunt rufas, sive punicas, apolitas utique sanguinos Marti. Hinc Virgil. Aeneid. 9. *Crispulae tegit galæ area rufra.* Et iterum: *Proparsas et in invicem.* Diodorus lib. 6. idem Hispanos facti Ital. doct: *Circum capita, inquit, galæ area: ponunt, armas criffas.* De Cyri exercitu Xenophon lib. 6. Pardis Cyri: *Parvus inquit, exercitus est fulgaribus, prædicto quoque floribus armis.* Cagliam dat noster Martin. de Rosa lib. 1. *Sanguis cap. 3. ut scilicet sanguis, si quis ex impresso vulnera eius exprevisus, abiurberetur a coco:*

Militis
alii ut
Barbarus
coccinæ
Cur?

tunc

tum illi confidentius, & sine pavore dimicarent. Hoc & de istis subveris in languis Christi, qui nostra est purpura, & coccinea vestis, ait S. Ambros. in psal. 118. item. 17. Hie enim animas tingit, ex illo quasi exhibet sanguinem peccatorum. *Lacrymam nos a peccatis nostris in lacrimas nos.* Rursum hic nos accedit ad acriter praesandum eum dñe, & mundum. Nidem ita acutus animos in hostem, quam accepte iniurias speciosas obiecta. Hec enim doloris oculis affect, animo iracundiam: quia dux in bello facies. Addit secundam cap. 3. scilicet Gentiles credidisse, quod coecina vestis rutor prestat in praeliis & periculis. Vnde & olor pueri Christiani lunulæ excocinat ex collo suspenderetur, ad advertendum scutum, & quevis in discriminis, uti recentet & redarguit S. Chrysostom. homil. 1. in 4. ep. I. ad Cor. Aegypti quoque quotannis omnes arbores, pecora, & alia multa rubrica illinebant arverius incendium, & alia incommoda, telle Epiphanius heresi. Quam imprefationem videntur haustile ex eo, quod filii Israhel servati sunt ab angelis persecuti, illinquo postes sanguinis anni psalmi, Exodi 1. Tertium dat huc, cap. 7. quod coecina color, sive purpureus, ad ignem arebat, igneque animi sit inde & stimulus: unde purpura cum dicti, purum uincens, puti ignem, dicere videbis. Purpureum igitur, & rosi colorum præficeret, & ignis splendorum. Unde ignis a purpura vocatur purpuri, & purpura ignea. Symbolicam dat ibidem c. 3. quod qui in pugnam descendunt, pro anima dimentici, quia confitit in lingue, quem representat coccus sive purpura. Unde Virgil. It. Aeneid.

Purpureum non sit illa animam.

Hic ergo color maximè animos facit, in hostiisque comovet, quos icimus ciuiorem expetere, aut etiam expellere.

Tropul coecina milites Chaldaei sunt Martys, qui sanguine suo purpurantur, cumque sanguine Christi libentes, in gaudentibus rependunt: qua de eaula Cardinales purpura velluntur, ut ostendat le paratus pro Christo & Ecclesiæ sanguini lundere, ut dixi Ezech. 16. 10. Coccina quoque sunt fideles chanteate flagrantibus, iuxta illud de sponsa Cant. 4. 5. *Sicut rotunda loba tua,* scilicet oris semper charitate ardore, passione agni & spiritu habebat, qui tempore debet esse in corde, temper ore, candidus & rubescens, dulcis Iesu: ait S. Bernar. de passione Domini cap. 11. Tertio, igneus cursus currit ad delictum;

I G N E S H A B E N A C Y R R U S IN D E P R A
R A T O N I S L E V I S] Ignes, id est auro, qui radiante sole, fulgide & igne videbantur, ut ante de clypeis dxi. Jam in ardentiis loris & habenis, ait S. Hieron. locutus est preparantibus significans: quia est in eis preparantibus se ad prælium pompa narratur.

Nota. Chaldaei, quæcumque Romanis olim nobiles & milites, toti erant in armis; ac, si equites essent, in trans & equi adornandis. Aut iuueni Satyr. it.

Agentes quod erat solis fulgebant in armis.

Magnorum artificum frangebat poena mules,

Ulpianus gaudet equis.

Et Virgil. Aeneid. 4. de Aenea:

Agne illi stellatus rapiude fulva Ensis erat.

Et liber 7. de equo quos Latinus rex Aeneas doauavit;

Tenuis inter ordines duci

Infractora aliæpedes, præciliq' tapetis.

Aurea prætoris denuda monstra pendit,

Telli auro fulvo mandant sub dentibus aurum.

Probabili, ut veritatem Nostram, & Septuag. hebr. est **לְבָדָד** pelatus, quod per metathesis politum pro **לְבָדָה** lapidem, id est lampades, tectis, facies accipiunt Chalda. Tigrinaria. Vatabi. Pagnin. & Rabbini: unde vertunt currus expeditionis eius tempore erant velut ignis lampadrum, vel faciem, q.d. Currus falcati ipsius Nabuchodonosoris venient oppugnatum Jerusalim, videbantur quasi ignes, vel circumdati igne, qui exicitur ferro rotatum celeritate apitatum, alijs ad fax & scilicet. Hac phrasim indicat violentiam, & velocitatem, rapidum cursum, & quam volutum currum. Addunt aliqui curribus hinc annas fusile facies & pedes ardentibus, quibus obvios & obvia comburerent, perinde ac si idem annas erant falses (ex quibus falcati vocantur) ad omnia refocandum & demetendum. Vnde Chalda. verit. ignis/

recutientium currus apparata sunt. Hinc & de istis subditur: *Aspergitur cursum quæsi lampadrum, quæsi fuligine* diffusamente.

E T A G I T A T O R E S C O N I O P I T I S S U N T] Syrus, equites vali oblongipennis, q.d. Medi, & Chaldaei currum & equorum agitatores peritissimi & fortissimi, chiebat coniopiti (ita numerus ut sponiat apprehensionem & metum prælia, non lenitus & animos prælatitudine; sed eos potius viro accutis, & accendant, ut fit in lenibris) intrepide contra Ninivitas in prælia & arma ruent. Ita modic videntes Cozakes, Holander, Hibernos, atque nonnullas gentes pugnaturas, viro adfuso se opplete, ut audaces gneclere, & ignem spirare videantur, itaque intercessit in hostes & enes ruere. Huc pertinet expeditio Sanchez, q.d. Chaldaei in gradiendo, & pugnando adeo erunt ardentes, & pñcipites, ut litoris & vinum omnino mentem & consilium eripuliantur. Pro agitatores hebr. est **כִּרְבָּנִים חַבְרָא**, id est abientes. Unde Vatabi, & Arias vertunt, abentes, id est *lana et cappa* Chaldaeorum *langua*, *veneno infestis suis*, ut omnes perderent; Pagnin. *C' abentes tremuerunt*, & id est duces Assyriorum, qui sunt instabiles abietum, in Ninive tremores corrupti sunt, dum videbant currus & equites ignis Chaldaeorum, se invadentes. Verum Non verit, agitatores, & Septuag. equites, qui in curribus flantes cellerant, duri & fortes, quasi abientes. Si enim Pharaon erexit & gloriatur comparans abiel, cedro & platano Ezech. 21. 8. Forte pro **כִּרְבָּנִים חַבְרָא**, id est, in capite eorum, puti duces & dictatores curruum, hoc est eorum aurigæ, & agitatores. Unde Chalda. verit. magnates. Hi enim sunt quasi aurige currus politici, le p. Reipubl. Unde Elie dicitur: *Pater mihi, currus Israel, et amiga eius* 4. Reg. 2. 12. *Rufum pro conspectu suis*, heb. est **לְבָדָה** horat, quod derivatur a **לְבָדָה** rati, id est, venenum mortiferum, tremor, sopor, itemmitra, vel corona tremula. Quæcibz horat, Primò, verti potest, coniunctus, ut veritas Nostræ. Secundò, mutrat vel coniunctus, quasi nobilium curruum agitatores & præfides. Unde Chalda. verit., *C' megates currus evertunt vestibus coloratis*; Tertiò, *veneno infestis suis*; Quartò, *tremuerunt, vel concurvabantur*. Unde Septuag. vertunt, *equites eorum tumultuantur*, q.d. Equi sunt quasi aurige per numero, se fluctuante, violencia & impetu in viis minus nisi angustis occurrentes tumultuantur, ita ut quadrigas inter lo collidant. Hinc videbitur, quod hoc, quæ ac precedencia & sequentia ad Chaldaeos Ninivenses obidentes spectent, non ad Assyrios obidentem Chaldaorum quadrigas bellicas, uti cepti, ita pergit in sequentibus de pingere.

Ad Assyrios tamen hoc referit S. Hieronym. Theodor. Theophil. Remig. Hugo. Lyran. Rubera & Carthagini qui quicquid dicunt, Velociter ad vadantiam Ninivem venient Chaldaei, cum Assyriis equites ante in agitando equis egregii & celebres, vel rapida, vel defida, vel pavore ferentes coniopiti. Hi enim propriè dicuntur coniopiti: cum Chaldaei potius galles essent, vigiles, & acres ad prælium. Et hoc propriè significat Hebrew **חַבְרָא**, id est foropari sunt, contremuerunt, conlustrati sunt, ac in venenum mortiferum bibiunt. Quæcibz hinc fuisse de Assyris planior, & germanior visuerit. Nec obstat, quod ante & post Chaldaeos agat Nahum: quia solent Prophetæ personas sapientem, & ab una ad aliam, cum priore item vel rem habet, transeire: id que sileat & tacito nomine. Si hic currus, & bellatores Chaldaeos ex eo celebrat, quod ad eorum presentiam, van & impetu Assyrii alii in equorum, & eorum agitatores & aurigatores illustres & famosi, corruerint, ac quali exanimis obstupuerint, & coniopiti sint. Unde de istis ait v. 13. *Successoremque ad sumam quædatis tuas.*

I N I T I N E R I V S C O N T R A T I S S U N T] Ad. Vers. 4. syrii felices, agitatores equorum & curruum, de quibus immedio ante locutus est Nahum. Hi enim desperantes de salute, more amersentur discurrebant per urbem, scilicet Ninivem, & Chaldaeos obfusciam, ita Theod. Theophil. Vatabi. & a Castro. Melius S. Hieron. Remig. Rupert. Hugo. Lyran. & Arias hac referunt ad Chaldaeos: horum enim currus bellicos, vim & impetu describit, holque paulo post comparat fulgoribus, q.d. Chaldaorum

dorum eurus & quadriga tanto numero, & impetu di-
ficulter comburi possunt, contexta. Hec intrinsecus
securrunt per platas Ninives, utle invicem conturcentes
& collidant, in collisione sciotis flammeaque exirent.
Unde adeo erunt terribiles, celeres & violenti, ut quasi
lumpades ignes, hoc est ignis & fulgura dicurrentis, esse
videantur: ut autem *adversarios terrant*, quam mu-
crone proferant, ait S. Hieronym. Pro conturbant *sunt*
heb. est *כְּבָדָלִים* *שְׁבַתְּלִים*, quod Pagnini, proprii ver-
tit, *infamantes*, id est instar infamorum dicurrent, in-
quit Vatabl. Chald. perfringunt. Septuag. *rosu[m] natus*,
Tigurin. *summulatu[m] natus*. Sie de Cneio, & Publio Scipio-
nibus dixit Poeta: *Duo fulmina beli Scipienda*. Sie &
Cherubini, milites. Ibi, ibant, & reverberant in simili-
tudinem fulgoris coruscans Exechi. t. 14. Vide ibi di-
cta. In fulgere notatur splendor velocitati conuentus,
qui oculos perfringit. & anima velmentem percilit:
hinc fulgor in Script. symbolum est terroris, & rei for-
midabilis. Chaldaei ergo comparantur fulgoribus di-
currentibus imitatione splendoris, celeritati & efficacie
ad terrendum penetrandumque, properat catastrophae
equitis Babylonici & Persici, quem Heliodorus lib. 9. Hi-
stor. *Æthiop. decribit*, rusticanus armis, & præparat
eum etiam Cupriani Monachus Cistere lenti in hunc
locum, & Delrio adagio 99. Denique gales Chaldaeo-
rum nubes solis rapacius fulgorantur: foris etiam
in iis fulgera depingebant, ut magis terribiles & fulminei
viderentur, iuxta illud Stetli lib. 2. *Fulmine cruentatum ga-
lea tuba*. Secundò, *apollinis rorim*, feliciter Chaldaeo-
rum, et minax, ardens, fulgorens, ut ex oculis emicet
furor & ardor levigandi. Sic de Verre ac Clem: *Ar-
dens ardenti toro rex ore crudelitas emittat*. Et Seneca
in Oedip.

Ardent minatus igne crudelito[re] genit.

Oculique rorū te fedis: retinuit suis.

Et Virgilio. *Æneid.*

Hic agitur turris, totogenit ardantis ab ore.

Scintilla abfluit, acutis micat acrobus ignis.

Ita Sanchez.

Tropotoli, hinc omnia facile est adaptare Luciferi. Hic enim est stultus Nabuchodonosor, hostis summi fulminei, cuius facula irrita, ut sit Apostolus Ephes 6. 16, sunt ardentes tentationes & concupiscentias, quas in cas-
tu nostra inducit. Huius militis sunt demens innumerari,
qui quasi fulgora dicurrent, ut homines perdant:
eorum enim odin & invida flammant, ideoque in iustum
pernicem concurant. Quocirca S. Petrus epist. t. cap. 3.
*Sobri, inquit electi, & regnate: quia adversarii vester
diabulus ramponam re regnare curunt, quarens omnes de-
cret: eu resistite fortis in fide*. Et S. Paulus Ephes 6. 11.
*Indire, ut vos armaturam Dei, ut politus habeatis aduersariis
infidulis diabolis: quoniam non est nobis colluctatio adversari-
orum, & sanguinum, sed aduersus principes & potesta-
tes, aduersus mundi restores terrenarum harum, contra fra-
ternalis acquisiti in calibris. vide ibi dicta, & dicenda hic
cap. 3. 4.*

Vers. 5. RECORDABITUR FORTIUM RIVIS] Hic ver-
sus & ad obellos Ninivitas, & ad obellos Chaldeos
pertinet potest. Si ad obellos, sensus erit, q. d. Ninive
enique rex recolet, & recensabit omnes suos fortissimos
duces & milites, eosque mittet ad muros, & eos propo-
gneat, qui ad eos tanta vi & numero procurantur ut in
vix preferint angustis, sole invicti protrudentes, &
impingentes, corruant: inde ascendunt muros, ibi-
que construunt umbraculum, vel, ut Sepuag. pro-
paga[n]da, vel, ut Chald. *mores*, quibus se contra in-
vadentes Chaldeos, vel etiam contra aeris injurias tu-
cantur, et longam obdilectionem sustinuerint posint. Ita S. Hieron.
Theodoret. Theophyl. Remig. Rupert. Lyran. Hugo.
Clarius, à Castro, & Ribera. Si ad obellos,
seos erit, q. d. Hollis Cyaxares, & Nabuchodonosor
sunt fortis nullitas in te, & Ninive immittet tanta co-
pia, & impetus, ut pretestatione, & turbâ corrunt,
dum muros tuos confundent, & invadent: dumne-
preparabunt & admovebant umbraculum, id est feni-
dinem, qui per artem immundum, & impulsum in mu-
ros, eos contundit & deficiunt. Qui enim agitant arie-
tem, delite sebante sub testudine, sufficientes muros
urbem, ita Vatabl. & R. David. Erat enim testudo
machina bellicia haec forma: materia tabulata erat con-
texta, & coris ciliicinis; aut centonibus, & aliis quo-

quid caput adspicitur, ut nunc exercat, nunc reducat. Reptile autem

hunc vocatur testudo, a testa qua se concegit & includit,

aut Varro. *Hinc Sillus libr.*

Tandem condensis arcis testudinis armis,

Silvadu[m] Tauri vallo, lacu[m] latebra,

Pandus predapsam suffossis maritionis urbem.

Hec testudo dicebatur arietaria, eb quid arietem con-
tinetur, & vibraret in membra. Ita Proclus l.t. de Bello

Gothico: & nofer Valerinus libx. de Re militari cap. 6.

Erat enim alia testudo militaris, fauila & vulgaris, al-
mirum continuata à milibus condensata, scutorum super-

caput elevator series, curvata in formam testudinis, qua testi illi p[ro]p[ter]a pecculi hostium subiungit muros, eoque vel suffodiendat, vel scandebant. Testudo enim

erat quasi sculaque militias invadentes urbem, elevaban-
tur & concidebant ares & membra.

Mythi, testudo nostra est providentia Dei, eiusque

fides, spes & confidencia. huc enim nos protegit, & illa-

so ab omnibus hostiis & periculis conservat; imo aries & te-
stis in hosties nostris coortoribus, quibus eos proficerunt.

Unde Philetas p[ro]p[ter]a. *Q[uod] b[ea]t[us] in adiutori Astylos,*

in protelone Dei cali commorabitur, legit psalmum, qui

totus est de hac re. In hac testudine edens David, &

ilecto proclamat psal. 1. 6. t. *Domini illuminatio mea, &*

salu mea, quem timeo? Domini ut protelone vita mea; à

quo redipido? si rorulant adversum me castra, non time-

bo ero mecum: & exinxat adversum me præflam, in hoc ego

spabo.

Vers. 6. PORTA FLUVIORVM APPERTA. IVNT] q. d.

Porte Ninives, quæ ducunt ad Tigrem, eius clausione &

hostium irruptionem, aperuit sunt. Ita Clarius, Vatabl.

Dionys. & Chald. qui vertit, *porta riu[m] riu[m] riu[m]*.

Unde mox Ninives vocat Propheta Placina aquarum.

Vide quod de hac Tigris in Ninives exsauditione, dixi

cap. 8. Symbolo, porta Ninives, vocant portam flu-
orium, id est populeum, quia innundant infundebant

etivum copiam. Sit Apocal. 17. 13, aquæ multæ vocant

populi multi. Unde Septuag. vertunt, *porta eti-
am averta sunt*: civitas enim abundavit populo, ita S.

Hieren. Theodo. Theophil. Rupert. Lyran.

Secundò, Sanchez per fluvios metaphorice accipit co-
pias Chaldeorum, que muris Ninives quasi angariah
cohibunt, ita vi percutiunt, urbem inundantur, & vasta-
runt.

ET TEMPLVM AD SOLVM DIRVTVM EST] T

Templum felicis Nefroch, apibus & fama celebre, ait

Lyran. In quo Sennacherib adorant, à filii nisi occidit

est. Hebrei est *כְּבָדָלִים* *שְׁבַתְּלִים*, id est basilica, palatium, do-
minus angusta, templum. Unde Septuag. vertunt, *regia*, *realia*,

et regia aedes, concidentur; Chald. *rex in palatio suo*

cautremit; Tigurin. *palatium dolatorem* est. Eo-
dem res redit. Nam in palatis reges habent sua de-
orum tutelarium tempora, ut Romani in Capitolo habe-
bant templum Iovis Capitolini, Troiani in area habe-
bant templum Palladii, eiusque imaginem, quam Pal-
ladium muncupabant. Idem fecit Constantinus Imper.
eum in Laterano palatio suo, adlevit basilicam Late-
ramensem. Idem etiam hanc faciunt reges & principes,
ut videt eis in eorum aulis.

ET MILLES CAPITVS ARDVCVTVS EST] Ler-

git interpres *כְּבָדָלִים*, id est flans, confluent, putat mi-
les statuari, & per fiduciam, per valle in flatone con-
fident, ut Ninives contra Chaldeos propagaret, à Chal-
deis capti & abducti, ita S. Hieron. Rupert. Remig.

Havmn & Lyran. Secundò, bas[s]ah, id est quod statio,

substantia, sufficiens. Unde Septuag. vertunt, *C*o-
nfidens res revelata m. q.d. Chaldaei in ripu[m] substan-
tia, & opes Ninives, iam probas bas[s]ah, alia puncta le-
gunt passu[m] in bapt[is]ti *כְּבָדָלִים*, id est statuta, con-
stituta, scilicet vel art; unde Arias & Tigurina vertunt,

*C*onfusa eius firmissima densitate efficiens fabula: vel

inxor regis five regina quis afflare solet regi; unde Chal-

daei, *C*onfusa eius abundat post eam incedebant generes,

fine

Vers. 7.

sicut columba. Ita Hebrei. Unde Pagnin. Hebreum no. Anon merentur nec valent, aut possunt. Causam, vel men bus ab quasi proprio regno retinuit, vertiente, & *et haec ab regna rapitur dada est, et eternum inessa est ascensio.*

ET ANCILLAS EJUS MINABANTUR [q. d.] Virgines & matrone Ninives, olim nobiles, nunc captivas, quasi ancilas & mancipia immo quasi pecudes, minantur a Chaldeis, trabunturque in levitatem, que eorum pavore ejulare non audent: sed quasi columba secreto genuit, & surmuntur in corde. Symbolic S. Hieron. Rupert. & Remig. per ancillas accipiunt oppida, que Ninive metropoli erant subiecta, eique quasi ancilae serviebant, qui omnes cepit, vastavit & captivavit Nabuchodonosor. Alter Sanchez, qui hoc articulat ad milites custodes templi, de quo proxime precessili; se confequerunt per ancillas accipit lemnia religiosa quæ se templo dicarent, ut Dei sui cultum, sacra & niotorem curarent. Sic apud Judas sacris Priapi turpissimis dictatore erant feminæ, quibus praerat mater regi Alia, 3. Reg. 15. 13. Sic apud Babylonios, Cyprios, Phoenices, &c. erant feminæ Veneridæ, ut ollendi Barach. 6. 4a. Verum obstat, quod propter hebrei sit pronomen femininum, quod utique Niniven, non templum, refert & respicit, ut rectè adverbit ipse Sanchez, qui prouide tandem hanc explicationem dederit.

ET NINIVE QUASI PISCINA AQUARUM A-
Q.UA EJUS [I] Legit interpres VEN. mem. genitale id
est aqua; sic & Septuag. Jam legunt D'OM' mome, id est à
diebus, scilicet antiquis, id est ab olim, supple fuit. Ita
Chaldei. Hebrei, Vatabli. Pagnin. & Syrus qui verit, Ni-
nive quasi latus (flagnum) est aquarum, & inter aquas
est. Sie & Arabici. Per aquas ad interiores intelligentur
fluctus Tigris, qui Niniven inundabant, ut videtur
esse piscina, vel palus. q. d. Tigris non est ut natus
Niniven, sed pectus eam olearum, & tradidit hofoi: Tigris
enim, vel, ut alii Euphrates (Tigris enim adiacet Ninive, sed nec longè ab eis aberat Euphrates; unde in agros
Ninives stagnare poterat) magis ac diuturnis imboros
tumens, effracta catarractis effusus Niniven inundavit.
Cum pluvia concursum Austri in adversis Aquilonariae Cancani nives, quibus liquefactis exuberans am-
nis, Ninives muros stravit, stagnavit urbem, templum
ac regiam evertit. Addunt alii ex Herodoto libr. 1. &
Diodoro Sicilio lib. 3. Niniven loco humido & paludosio
situm insulæ, ideoque procreasse cives debiles, languidos
& lentes, qui urbem intari non valerent. Symbolicæ,
Ninive erat piscina aquarum, id est plena aquæ, id est
populi. Urbem enim comparat piscina, tives aquæ; si
neut ergo piscina abundant aquæ, ita Ninive incolis, q.
d. Ninive ab utricti turbam hominum, sed imbellium & insu-
litem: nam obidente eam Chaldeis, inclinavat opem &
tutelam eorum ipsi vero fugerant; ac licet ipsa vociferans
ad raviss. iterumque eis a fuga revocaret, & vo-
ciferaret, *Stete, stete,* ut me defendatis, & refutatis
Chaldeos frustra tamet id fecit: nam non est qui revertatur
a fuga, ut hofoi fronsent opponant, & promulgari con-
sistat ac dimicet. ita S. Hier. Theodor. Theophil. Re-
mig. Hugo, Lyran. & Vatabl. Denique sequuntur significante
eopiam opum, que in Niniven influebant, sicut aquæ
in piscinam influunt. Unde de his: *Dilectio ar-
genti, dirigeat aurum, & non est nisi divituras.* ita
Rupert. & Vatabl.

STATE, STATE! *Sunt verba Ninives, id est prin-
cipium Ninives, qui suis fugientibus inclinavit, ut
stent, & resistant hofoi, ut iam dixi: licet alii censeant
esse verba Chaldeorum, irridendum & provocantium
Ninivitum ad confitum, ut de more dicentum: *State, state,*
scilicet, ac nobiscum consigilate.*

DIREPITE ARGENTUM! *E*t vox Medorum, &
Chaldeorum, qui fugientibus Assyris, capta Ninive,
invicem cohortantur ad ejus expiationem, ut predam
ex ea diripiunt & efficiunt. Videis hic quæm crebro mutan-
tentur perficie: non enim loquuntur Ninive, nunc
Chaldei, nunc Propheta, nunc Deus. Est enim qua-
si dialogismus ita Vatabl. Licet alii censemant esse hic vo-
cem Prophetarum ad Chaldeos, quia eos horretur, ut Ninive
et cibis fugientibus deterrant expellent. Ita Dio-
nyti, Vatabl. & Arias. Alii denique censemant vocem
Ninives, si squalue opes à cibis defertas deditis
Chaldei, q. d. O Chaldei rapite aurum meorum ci-
vium ignoravimus, quia ipsi illud retinere, & possidere

Moral. de
tum, id est C. scipiorum pro quis. q. d. His socii agite, ra-
potius iste illecebrum hujus expiationis assignant Chaldeos, &
cum subdant:

ET NON EST FINIS DIVITIARUM! *hebr. enim*
quam, id est C. scipiorum pro quis. q. d. His socii agite, ra-
potius iste illecebrum hujus expiationis assignant Chaldeos, &
cum subdant: *et id est gloriam, vel pondus eorum. Unde Septuag.*
verbi, aggra vata sunt super omnia mala concupiscentia
sua, id est, ut Tigurina verit, omnia est rebus quod
quod desideramus. quanto enim plus habebat auri, quod
grave est, talis magis ista aggravabatur, que gravia do-
legabat, sit S. Hieron. Unde C. iniquitas, Zedek, & super
*talentum plumbi foder, C. Egypci qui erant peccanti gra-
ves, demissi sunt in mare per plumbum. Ex persona pe-
ccatoris dicitur psal. 37. Sicut unus grave gravata sunt super
me: Vatabl. vero verit, gloria maior omnis supercelere
desiderabilis, id est, superlex preclara (hanc enim vocat
giorni) est major, live pretiosior omni re desiderabilis.*
Bq. q. d. Superlex enim pretiosior est omnia ista supercelere,
quantumvis est pretiosa & concupisibilis, ut verit Pagnin.
*In Ninive verbum fuit illud Eccl. 5. 10. Et C. alia inspi-
ritus pessimæ, quam vidi sub sole: divinitus conferente in*
malum domini sui. Unde

Moral. Dicte hic, quæ suorum sit vanum; & indi-
gnum eui homo cor oppositum; immo noxiū, utpote quod
hofoi allexerit ad excidium Ninives, ut feliciter eius
aurum raperent. Quocirca Babyraeci aurum oderant,
illudque abducabant, immo sepelevant, ne esset nor-
ox. Audi memorabile quod de inc. scribit Solinus Poly-
hist. c. 16. 3. satis, sit, Babyrae apud eum cunctum trago-
niqueque millionis pallium dolar, in quo mortales auero-
fido eis evanescunt genus metalli, C. abducunt in ter-
ram profunda, ne palliat eis usus, & aerius corrumpant
aque aera. Idem totidem pendit verbis de iudeis scribit
Plinii lib. 6. cap. 39. qui & lib. 33. cap. 1. Plinian, ait,
posset est ita in terris abducant aurum, faciat famam, ut ce-
liberitas & auctoritas dixerit, proficiuntur curviciis ad optimis
quibusque, C. ad pernicem vita repperunt: quantum felici-
or est a. cum res iste permutata inerit se, scit C. Troja-
ni temporibus faciunt, Homo credi couerit. Et mox:
Pessimum vero scelus fecit, qui auauum primus induit
admodum Romanos olim annuo uilos, non aureo, sed
ferreo; idque etiamnum facitare Lacedemones. Ex
inferiori: Roma, ait, non fuit aeneum, nisi ex gressu, longo
tempore. Certe cum Gallos capta urbe posse emere &
non plausum mille pondi effici posse. Idem lib. 33.
cap. 2. Sciriavix, inquit, primus signatus es (nam
ante rudi arcu ueberant) signatum est nota pecus dum:
unde, C. pecunia appellata. Argentum signatum est
anno Virbi. Oclogismo quinto, Q. Fabio Cons. quinque
annis ante premium bellum Punicum. Arcus summus post
annum sexagesimum secundum peruersus eis, quando argen-
tum. Et mox: A. summum, prima eis argo avarice excepta
Rex Merobedius Aquilus duxit capta urbem in se in-
fudit. Haec parabola dona. Pudet invenimus tantum
nomina ista, que subinde nunc Graco sermons excepti-
ant, expressa argentea vestis auro, aut in eis/sequenti deinceps
ueruntur tam aera quam auro, cum sciamus interdixisse
De capite suis Spartacus, in quis auro baborat aut ar-
gentum. Tanto plus auro fuit signatus opifex. Simile de
Medis scribit Ilias c. 12. 17. Ecce, inquit, suscitabo super
eos Medos, qui argenteam non querant, nec auro vellet.
Argute Philolophus illi interrogans ut pallent aurum,
repondit: *Ex me;* que omnes ei inuidantur. Preclarè S.
Bernard. item 4. in Adventu: *Filius Adam, ait, genit
a uaro & ambrofus adiutor. Quid uobis cum terrenis di-
uini, & gloria temporalis, que nec vera nec vestra sunt?*
*Aurum & argentum nonne terra ejusdem? C. aida, quae
solis bonum est, rarer facit, aurum magis reparat, pretiutum.*
*Denuo si vestra sunt bac, tollit ea uoluntum. Sed homo
cum interuersus non sumet omnia, neque defendet cum
gloria suis. Vera ergo dñe, non opes sunt, sed uirtus,*
quaes sunt conscientia & portas, ut in perpetuum abeas fætum.

Scribit B. Thomas Morus in Utopia republ. fiduci, au-
rum non astutari. Secundum sit illa. in Utopia, *Aurum*
*argenteum, & ualo plures affluentes, quam rerum ipsorum
marcia merebuntur, quia quis non uidet quem longe infra fer-
rum sumit, si in fine quo non magis quam abfuge igne arque*

Hab

squa

*aqua vivere mortales queant, cum interius auro argenteo
que nullum nomen, quo non facile carcavantur, nec arribat
et, nubiferae fontis precium rariari fecerit. Sub-
dit deinde eos, ut ius contempnere sibi incitaret, in
eius coortuam, ex auro matalis & fordidimis vela
conficeret, item catena & crassis compedes, quibus fer-
vori coerceret. Tertio, inquit, quisquisque ab eo
cremer infantes facit, ac barbam auro; annulis dependant
aurei, digitis aurum cingit, aurea torques ambo collum,
C apud caput dentes auro encincti. Margaritis & gemis or-
nat: infantesque, qui, non plusculum accreverit statu, cum
animad vereitate insimilius magis non nisi pueri usi: nullo
partimentum, sed suorum corporum pudore deponant.
Suffit deinde facetas narrationes de legatis aliorum
gentium in Utopiam ingressi, quorum genitatem
aetate velles, torques, annuli, duc, apud Utopenses
aut servorum supplicia, aut inservientium deductores, aut per-
torum magistrorum fabri. Quocirca insinuamus quemque pro
domini reverentem salutem, legatos iugis ex auxiliis
caventibus nisi per servos habebit, finis ait profusa bonorum
pratermitiatur. Quis pueros quoque videt, quicquid
de margaritis adseretur, ubi in legatorum patres affixas
comperirent, compellentes matrem ac latum fidere: Es
ter, quam magna nobis margaritis adlatum est! Generatio
natur, as if est parvulus! As parens ferio etiam illa:
Tace, inquit, fili; et omnis qui quem de morioribus le-
gatorum. Caustris subiecti: Moriorum ille siquidem quen-
quam eis morte, quem exire genitale aeo sapili
dintib; mortales fulger; et quadrum bellum aliquam, at
que ipsi unum denique salutem lucet inveneri; aut quemque
tam infamam esse, ac nobilioris esse, sicut tenorius lata fi-
lum vocare; siquidem hanc ipsam eum etiam aliis gestare, nec
alitudinem inter omnia quoniam omnis fuit. Moriorum item au-
tumus frigore natura a tam insensibili, namque genitale
flumineat, ut homo ipso, per quem, atque adeo in ca-
suum suum premit obtinet, minoris multo quam aeneum
istum efficiunt; si quicquid ne plumbis quippe, et
qui non plus ingenui se quam flapiet, nec non etiam im-
produs gaudia statim, multa tamen, et sapientes et ho-
rus viras in servum habeat, ob id dumtaxat, quod ei
magis corrigere doceretur, non amonstrare cursum; et
qui se formans, ant aliquidque propria aero herbo ut adie-
cissentis ratis familia jas nobiliter transfluit, si
ne paulo post in famulis jas familiis non concessas, velut
appendix additamentum non invenimus. Hec Moreus, non
papa, sed eius, ideoque Anglicus Cancellerius & Mar-
tyr, in sua Iusta Republica non Platonicam, sed Christianam,
Si Utopia indigenter tam vili afflant aurum, studio
magis Uraniae calidus cives, illud ex exterris opes pro-
buto habent, inquit S. Theodosius in Epiph. lanct.
lib. 1, cap. 4. Soli cives Babylonicae & Aegypti qui ex hilo
& palea civitates exsularent, illud in pretio, & delicia
habent. Quid enim sunt uniores, nisi excrementa
concharum? quid genitus, nisi lapides minores & tubi-
tiliores? quid purpura, nisi languis foedi pisticuli? quid
coccus, nisi languis vermiculi? quid byssus, nisi ful-
& telo bombycum, horridorum inquam vermis? Sa-
pienser Venustius Forganus: Pauper in aumbrare-
gas, belando Deum. Et S. Paulinus Non Episcopos,
captus a Vandaliis: Domine, sit, non exercitare propri-
atum C argentum; ubi ratus sumus omnia, tu in nos
uti referit S. August. lib. 1. de Civit. to.*

A fractum emollietur, & rigida genus quo prius Deo non
curvabantur, disolvantur & flectantur Deo, ac in no-
mine Iesu omne geno flectatur celestium, & terrestrium
& infernorum. Hac S. Hieron.

COR TABSICENS J Hebr. *cor liquescens*, ita Chald. Pagnin. & Vatabl. sicut enim cetera admetit igni liquefici & tabescit; ita & cor admotum vehementi ardore, dolori & pavore velut liquefici tabescit, concidit, & quasi confingitur, ut vertuant. Sepueg. Hæc spectant ad cives, sicut priora ad ipsam civitatem. Porro ex hoc cordis deliquio, quasi ex lontane obstructione, naturaliter sequuntur. Primo, *dysfaria genitiorum*; Tigurina, *temor genuorum*. Pagnin. & Vatabl. *celitus genuorum*; corde enim fatigente, fatigante spiritus vitales & animales, qui à corde ad genus transmittuntur, ut ea robustent ad insulandum corpus, & ad ambulandum subducunt autem, vel languescuntibus spirib[us] genua languescunt, & tremunt, & inter se colliduntur ex trepidatione. Secundo, sequitur *defectio in crurali recessu*; Tigurina, *agrypnus in omnibus lumbeis*. In rebus ergo, id est in lumbis duobus, quibus substantia duo Benes. Lumbi enim carni sunt, & quinque vertebrae lacer spinae inferni utrinque complectuntur, à quo spinis nervi, musculi & spiritus motri per eum modulante derivantur ad totum corpus. Si vertebrae his difoliantur, aut ledantur, & contrahantur, aut impeditantur, uti fit in timore & pavore elumbis & infirmari fit homo. Ita Ribera. Hinc in renibus, & lumbis consistit magna pars virium & roboris hominis, uti dixi versi 8. Tertio, sequitur: *Et facies omnium curarum sunt nigredo olla*; hebr. *contraxerant olla*, id est, in Tigurina, *olla* spicem, colorem & fuliginem; Chald. *omnes vestiti obvrienti nigredine, in illa deigrasse*; Sepueg. *sest adiubatoria*: facies enim destruita cordis influxu & spiritibus, expallescit & nigrescit, uti videtur illi in illa suffocantur, vel suspensusintur. Vide dicta locis 2. & 6. Myllace, Rupert. Olla atra, inquit, est diabolus, & omnes qui in eo spem reportant, qui tandem similes sunt illi quem coluerunt, dum in ollam vulcamus, putatio in gehennam, destrudentur, heneque aeterna tam corporis quam mente.

UBI EST HABITACULUM LEONIS? Tigrina, ubi est *intra* leonum? id est, ubi est Ninive, quae erat qualis speluncæ leonum; id est, id regia prædomus, & leonum tyranorum? q.d. Delicta est, eversio est, perit, interditur Ninive. Rases Alvirorum componat leonibus: Ninive Iuvare.

Inc. Regis Ayanis non comparabat nobis, *Niniviam* & *Assyriam*
filios, & principes eorum leuncini, ob eorum fortitudinem, erunt electiores & rapacissimi. Ita enim quasi
leones venabantur, & ex palam omnes gentes, eorum
quae opes & predas convehebant in Ninive, sicutque eas
inter filios, uxores & principes distribuebant, ut parcer
4. Reg. 10. 11. ita S. Hieron. Remig. Haymo, Theophil.
Lyras, Clarius, Arias & Vatali. Et Ezechiel cap. 19. 2.
& sequent. Jerusalema vocat levi nam, leuncinorum vel
cat reges ejus nubentes, puti leonidas, Joakim, Joachin
& Sedecias filios Iozie. Si recte cap. 4. 7. Nabuchodonosorem
vocat leonem: *A leone inquit, leo de cibis suo*
et predo gentium se levavit: ergo illi de loco suo, et per
patet terram tamen in soluacionem. Est sarcasmus, vel potius
emphatica admiratio. Irridebat enim, vel potius mi-
strauit, & alia admirandorum proponit horrendum exci-
dium inclite regni Ninive, & tyrrannorum, ut illius
exemplo percellantur, & caveantur a laitu & spoliis leo-
nino, utpote ob quem excusat audient videntque Ni-
nive. Simili schemate ait Baruch c. 16. *Ubi sunt prin-
cipes gentium, et qui dominabant super bestias, que sunt
super terram? qui in aliis casis ibant? qui arguitur the-
mazizans? et aurum? &c. exterminti sunt, et ad inferos
defenderunt, et illi rorosus loco surrexerunt.* Et huius de
Babylonie cap. 4. 4. *Quomodo colligat ex actor, quae sit tribu-
tum? Contraut. Domine baculum impiorum, & virginem
dominacionis, cedentem populus in indignatione plaga in-
fanthilis, subseruantur in fronte gentes, persequentes cru-
deliter (nonne hoc iacta ipsa linea leonum?) Conquerens
et viri omnia terra, & uia est C. & reuultus, dum vidit
excidi a Syria Babylonem, & virginem iustam tuncam.
Par modo Ninive hic vocatur baculum iustorum, et
pascha eas ultorum leonum, id est ledes et tyrrannorum, co-
rumque filium, pascha enim est nomen femininum
ingularium numeri, ut ostendit joel. 1. 8. Unde de ea tubilia.*

AD Q. HAM (scilicet pacis catulus leonum, p. A civitates donavit concubinae suis, & Machab. 4. 30. ad Ninive) IUVIT LEO UT INGREDERETUR ELLUC. CATALUS, id est caroli, LEONIS, ET NON EST QUI EXTERMINET q. d. Ubi est illa diversa & speciosa Ninive, in qua quasi in paleis obseruimus palearant se reges eorumque filii ipsius & pradii, quas diripiuerant ab omnibus provinciis & gentibus? Ubi sunt eius reges & tyranus, corumque filii & principes, qui quasi leones & leonum catuli in Nineve, quasi in ipso inexpugnabilis, suis viribus & opibus prahidentes fecerit degebarunt, ut nemo eos invadere auderet? q. d. Excisa est, pergit, exauit; fuit lumen & ingens gloria Tescorum; fuit Nine, & ingens gloria Ninastor. ita Theodor. Theophyl. Lyran. Clarius, Arrian & Vatabel. Ex adverso tamen S. Hieron. cum finis sicutelis, Remigio Haymo- pe & alii, per leonem intelligit. Nabuchodonosorem, qui quasi leo invaserit leones Assyrios, eorumque lastrum, scilicet Ninive, adeo validè & horrente, ut nemo eum deterrere, nemo se ei opponere auderet. Verum omnia precedentia, & sequentia spectant ad Assyrios, non ad Chaldeos. Taceo quod leones non solent alios leones, eorumque lastra invadere & pradari; sed tauri, hoves, equos, aliisque bestias, & seras specie à se distinctas, secus est de lupis: lupus enim in fame lupum devorat. Unde adagium: Homo bonus lupus. Quare propter seorsim germanorum videtur.

Moraliter, vide hic celares & miseras tyrranorum, regum & regorum ortus & occasus. Ubi est gloria illa Ninives? ubi superba Babylon? ubi illa inclita Roma? Priscianus Ovid. lib. 15. Metamorph.

Nunc bimini verteret castum modum Troja rupes,
Et pro deritum tumulis ostendat avorem.

Clara fuit Sparte: magna vixere Mycenae.

Vile solum Sparte est: alta credere Mycenae.

Ordo pavidus quis fuit nisi numen Thloba?

Quid Pandionis reflant, nos nomen Athene?

VERS. 13. **L**EO CEPIT SUFFICIENTER CATALUS suis paucis, ET NEXAVIT LEONES suis] Tigurini, stragulans; Pagnin. suffocauit leonis suis. Solent enim leones strangulare animalia, easque disperdere & diffribuisse suis catalus & leonis. Leo est rex Assyriorum catali sunt filii, leonum fuit uxores & concubinas, quos ex sibis genitus dicitur, & ornatus rex. Ita Cicero actione 5. in Verrem alterit saltare barbaros reges Persiarum & Syriorum, sub quibus Assyrios & Chaldeos intellige) plures uxores habere: ius antem uxoris cruxatae astribuere hoc modo: Hoc circuus mulier in redimicula propebat, hec in collum, hec in crines. Ita populis habent uxoribus non sicut in confusis libidinis sua, & verum etiam amicis.

Sic Antiochus rex Syrie duas illustres

ECCLEGO AD T. d. spelaunam leonum, & Ninive, ve, ve, utte per Chaldeos debellim, punim & cvertam. Unde Tigurina verit, in me sibi bolem, dicitur Dominus.

ET SUCCESSIONE USQUE AD FUMUM QUADRIGAS TUAS] Pagnin. & Vatabel succendens que sumantur, id est igne sumo permitto, quadriges suis, id est tuas, est enallage perire. q. d. Ninive, cuiusque quadrigas succendano, omninoque in fumum & flammam convertantur. Alludit ad venatores, qui ad speluz leonum & leonarum fleti ignes, fumumque ingenitum existant, quo cogunt letas eorumque catulus ne fumo inscenior agredi, atque egresso venabiliu excepient & confundant. ita Theodoret. & Theophyl. Addunt Dorothe & Epiphanius, in vita Nahum, ignis hunc de terra & soliditate ortum invafibile & concremante Niniven, ut dixi in Proemio. Septuag. pro 2 legentes ei affine 2, puta pro הַכְּרָבִים, id est quadrigas eius, legentes כְּרָבִים, vertunt, succendendo in fumo multitudinem suam: radix enim כְּרָבִים rabbi, vel rab significat multiplicati, & eff multum. Underab & rabbi, id est multis, hoc est magnus, scilicet Doctor, vel Praefatus.

EX TERMINABO DE TERRA PRADAM TUAM] Tigurina, lacerationem cvertam a terra. q. d. non prædaberat ultra. Ita Vatabel.

ET NON AUDITUR ULTRA VOX NUNCIORUM TQURORUM] quos, & Ninive, mittere solebas ad urbes, postulans ab eis valedictionem, ut milites Rabi faciens Hieropolymam, qui eam regi Sennacherib dedi efflagitavit, Istor. 26. 1. ita S. Hieron. & Theophyl. Vel tributabis eis pendoliti, aut nova onera quo eis imponendas quibus expilabis. ita Remig. Albert. & Hugo. Septuag. pro בְּלֵבֶל מְלָאכֶბָה, id est sanctus tuus, aliis punctis legentes בְּלֵבֶל מְלָאכֶבָה, id est operas tuae, vertunt, non audiatur ultra opera tua.

Symbolicè, incendium & excidium Ninives, representant incendium & excidium mundi sub dieno iudicii, quod sub nomine Babylonis mytice describit S. Johannes Apoc. 17. Mundus enim hic, ut aperte Philotheop., non est aliud quam forma impudicitas, scismaticorum, schola vanitatis, luxuria, tyrannus, spuma larvorum & impurorum, in quo potentes diripiunt pauperes & simplices. Sicut ergo Ninive punica fuit incendio, sic & mundus igne conflagrationis expiabitur, justa illud: Igne ante ipsam præcedens, & inflammatus in curru inimico eius, psl. 6. 2. Illo ergo igne consumentur omnes leones & leuantes, id est omnes tyrranni, rapaces & ini-qui, omnique entrum nunci, quadrige, & pompe, se imprimit coram dux & principe Antichristi illus & inequus. S. Hieron.

CAPUT TERTIVM.

SYNOPSIS CAPITI S.

Pergit curvus, equipes, micantes gladii, fulgurantes hasta Chaldaeorum describere, quibus conficerent Ninive merceriem, ob ejus eader, rapinas & maleficia. Deinde v. 8. confert eas cum Alexandria in frequentia, robori, opibus, arque, Sic illa capta est à Chaldeis, & capteris & sui Ninive. Deinde v. 13. doces quod Deus emerit manus eius debilitatem & deficiet, quodque doces eis & malicias eritis ignorari, imbellis & pavidis quasi malueris; quodque mercatores & merces ab ea availabunt, fons brachus & locuta in aequalitate sole availat.

Vecivitas sanguinum, universa mendacii dilaceratione plena; non recedet à te rapina. 2. Vox flangi, & vox impetus rotz, & equi tremens, & quadrigae serventes, & equis ascendentis, 3. Et micantes gladii, & fulgurantis hasta, & multitudinis interfector, & gravis ruox: nec est finis cadaverum, & corrugatio corporibus suis. 4. Propter multitudinem fornicationum meretrices specie, & gratia, & habentia maleficia, qui vendidit gentes in fornicationibus suis, & familias in maleficiis suis: 5. Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituum, & revelabo pudenda tua in facie tua, & ostendam Genibus nuditatem tuam, & regnis ignominiam tuam. 6. Et prolixiam super te abominationes, & contumeliis te affectiam, & ponam te in exemplum. 7. Eris; omnis, qui viderit te, refligeret à te, & diceret Vasta est Ninive: quis consumebit super te caput? unde queram consolatorem tibi? 8. Numquid melior es Alexandria populorum, qui habitat in fluminibus? aquae in circuitu ejus cujus divitiae, mare: aqua morti ejus. 9. Aethiopia fortudo ejus, & Egyptus, & non est finis: Africa & Libyes fuerint in au-

Concl. in Prop. Min. xiv.

H. a xi.

xilio tuo. 10. Sed & ipsa in transmigrationem docta est in captivitate; parvuli eius ehi sunt in capite omnium viarum, & super inclitos ejus miserunt fortē, & omnes opinantes ejus confusi sunt in compediis. 11. Et tu ergo inebriaberis, & eris despota: & tu quares auxilium ab inimico. 12. Omnes munitiones tua sicut ficus cum grossis suis: si conculx fuerint, cadent in os comedentis. 13. Ecce populus tuus mulieres in medio tui: inimici tuis ad apertioe pendent porta terra tua, devorabit ignis vesteos tuos. 14. Aquam propter obdinem hauri tibi, extrus munitiones tuas: intra in lutum, & calca, subigens tene laterem. 15. Ibi comedet te ignis: peribis gladio, devorabit ut bruchus: congregare ut bruchus multiplicare tricloides. 16. Plures socii negotiorum tuas quam stellæ sine cali, bruchus expandi se, & avolavit. 17. Custodes tui quasi locustæ: & parvuli qui quasi locustæ locustarum, que confidunt in sepibus in die frigoris: sol ortus est, & avolaverunt, & non est cognitus locus eorum ubi fuerint. 18. Dormitaverunt pastores tui, rex Asur: sepietinger principes tui: fatigavit populus tuus in montibus, & non est qui congregetur. 19. Non est obscura contricio tua, pessima est plaga tua: omnes qui audierunt auditionem tuam, compreserunt maxum super te: qui super quero non tradit malitia tua, semper?

VERS. 1,

VAE, felicit tibi, civitas sanguinum! Niniue sanguinaria, quo omnium gentium laetitia fudiisti, ut eas tibi subiceres. Unde Chaldaea erit, ut erat tibi sanguinum. ita Théoph. Haymo, Rupere, Hugo & Lyran. Pothier Secundus, vox sanguinum, accipi profeciter, q. d. Vx tibi civitas tacerata, omnibus criminibus plena & cooperata: quia enim sanguinis effusio, puta homicidium; & gravissimum est scelus in proximum, hic quodlibet enormè crimen vocatur sanguis, id est sanguinis effusio, per synecdochen, quia pars pro toto, vel per catastropham, qua simile pro omnibus ponitur. Unde Syrus & Arabicus vertunt, ut erat tibi sanguinum, qua tota est mendaciam, ex plena iniuriant. Das causas excidi Nivies, cui feliciter Deus ab ea transiit monachiam in Babylone. Prima est, excedens injuria, ex parte plurimi. Secunda, quod sit neversa mendaciam, id est, ut Septuaginta mendaciam: Tygurina, in universum plena mendacio, q. d. In Nivie nulla est veritas, sed omnis mendaciam, ita S. Hieron. quia regnat in ea omnis dolus & fraude. Tertia, quod sit disversatione plena, id est, plena rapina & laceratione prædarum. Unde Veritatis Aquila, exercitatione plena; Synodus, exercitatio, id est crudelitate vel ferocitate pœna. In altera eius editione, ita S. Hieron, reperi sub nomine Tertia, id est, scismaticus carnium, & fructu per membra consigil plena denique statim subiectus: Ut indistinctus predicator, q. d. Nivie repletæ est rapinis, sicut luctu leonum plena sunt membris & ossibus animalium ab eis laceratorum & devotorum. Hic enim comparavat Niviem c. 21. ubi enim vocavit hebreorum leonum. Subdit S. Hieron, Porta Hebreorum (S. Hieron, in Hebreis lugio magister) Dicit per, gubernacium, id est, natiuitas, interpretatione ista, ut ostenderet, & invenit suffit regalem, & veint in novo cunctarum gentium tenetum gubernacium.

Sym. Ni-

nive fæ-

teria: et

mundus

in malo-

geno po-

eni.

Symbolice, Nivie speciosa est, & speciosus hic mundus, qui grecæ armæ a specie & ornato dicitur. His enim totius iō malum politus plenus est, pleiorum erit in fine, sub diuina judicij (ideoque tunc evenerit & concremerabit) sanguinibus, id est cadibus & scleribus, regis & mendicibus, dolis & fraudibus in item calamis, rapinis, omniisque violentia, quia proximorum vel famam, vel bonam, vel corporis vim quam dilacerat, ita S. Hieron.

NON RECEDET (id est, numquam recedet) A TE, APERA A quasi dies Nivie tota est rapina intentione, futura enim Hebreorum lipsæ actionis contumaciam & morem, conductitudinem & perpetuotatem significat.

VERS. 2,

VOX FLAGELI (S. Hieron, cum Remigio, Alberto, alioquin fuit afflicta prope hanc sciperie de Nivie & Assyriis, quasi hic eorum currus, equites, armæ desiderat Propheta, quibus vim inferbant aliis gentibus, easque prædabantur & lacerabant. Melius Theophil. & Vatabl. hoc accipiente de Chaldaeo, qui flagellarunt & castigant predationes, erdes & rapinas Nivies. Est ergo hic hypocrotypus, five vita bellii à Chaldaeo Nivie inferendæ image & representatione, q. d. Videat iam continuo videre, & audiire flagella a præfiguris iu curribus Chaldaeorum horribilis, rotarum curiarum & impetus, equites equoque frementes, item incitantes eorum gladios, & fulgorantes haçq; quibus ipsi agentem multitudinem Nivitarum inter-

Aficio, ipsique gravem ruinam, id est multitudinem cadaverum, afferent. Nota Gravis hic ponitur pro magna, id est multo, esternalle: ponitor enim qualitas pro quantitate, & quantitas continua pro discreta; putat gravis pro magno, & magnum pro multo. Sic Antiochæ dicitur intra Ægyptum in multitudine gravis, id est numeros & copias, 1. Macab. 1. Sic Deus in Ægyptum per Molem multum mulcet gravissimum, id est plurimum, Exodi 8. v. 24. vide ibi dicta. Rursum quadriga vocat servos & ardentes, obselestatem, & impetum, quo ipse, ipsarumque rore adeo motu & collitione lapidum incalcent, ut ardore videantur, & vere lemnillas ignemque emittant, Similem curribus servorum dicit Virgil. 3. Georg.

*Illi inflant verbere torto,**Et præs dant longa: volat ut servulus axis,**Tangere humiles, jamque elati sublimè uidentur,**Aera per vanum sibi, aequo affligere in auras.*Tropolog. assueta
ansueta
pia.

</

Notes, tō obstat significat Primo, Ninive in ista re Adepingit: *Vidi multorem sedentiam super bellum ecclesiasticum puerorum nominis blasphemiam, & baventem caputa fratrum, & cognata decem. Et mulier erat circumdata per narre, & gemitus & inanara auro, & lata pretiosa, & margarita, habens postulam aurem in manu sua plena abominatione, & immunditiam fornitionis eius.* Et in fratre eius scriptum: *Misereris, Babylon magna, mater fornicacionis, & abominationis terra. Et vidi multorem equestris sanguinis sanctorum, & de sanguinem martyrum Iesu. Vida hoc dicta.*

Poet. *Quod quid delitare reges, plenaria Achiri?*

Addit Cypelius & Theophilus. fornicationem hic vocari magiam, per quam gentes & tribus venerabantur, dicentes: *Date nobis mercedem & premium, ac nos exactabimur genteis vobis hostiis, quanto faciemus ut vobis resistere nequeamus; & eaque facile expugnemus, ut fecit Balac ariolus Balac regi Moab, Numer. 22. & 23. Tertio, in Scripturā Achab: Reg. 22. 25. & alii dicunt venienti vel venundati ut facient malum; quoniam scilicet traditi sunt quasi servi in potestate peccati & diabolii; ut ad eum natus agerentur quasi principes in consicebus; traditi iniquum, directe a le fugione heris & domini; indirecte a Deo pertinente, & puniente priora eorum scelerā.*

E T F A M I L I A S, id est populos, IN MALEFICIS SUISS. *Malitia vocat veneficia, ut vertent Septages, pomps, delicias, incantationes, plūra, putulae, illecebras, quibus Ninive quasi meretrix omnes ad suos amorem, & suorum decorum cultum alliciebat. Hoc enim significat Hebreo. 10. 47. kofaphim.*

Symbol. flagella. Ninive, inquit, est mundus illecebrosus, habens maleficiū; Septagus, dux maleficiorum, id est incantatorum & illecebratorum quibus homines dementat. Post flagellatum audire in mundo, quia multa suerit tribulationes peccatorum, quibus quia flagellatum, clemitus, & doloris magnitudinem scilicet vocis tristitia. Quando alias domino, alia etiā quia furor fons est, alium ibidem, odio, & invidia superiora corrumpit, flagellum in eis. Alia regis foras. Sed & incorporis malis, flagellum diabolus intelligimus, de quo ad iustum dicunt, glat. qd. Et flagellum non appropinquabit tabernaculo nō. Quando uidentur bene morbo rego compunctione, & jaceat prope cadaveri suo: alium intercurri aqua, & rameum naturae corpora, tricordiatusque membris formam profundi latitudine decreverit: illum parvularius quadruplum, & minorari damna palmarum extergerit: istum bimur in lapides defecato: urina amaranthina, & resica carnem se sentire non dubitamus dixerit, votum flagitiorum esse Ninive.

Hoc S. Hieron. quis & subdit: *Ex hoc committimus rotarum, dum hoc aquae illius genitū rasus bimuramus, & incircum per cuncta discursibus, nō perirem, nō fali sit ignoramus: de qua rota, & Ezech. 1, 26 & 60. 76. legitimus. Vox rostrorum in rota. Habet & Ninive equum persequentes, pūta diabolus, de quo Job 29. De longe odoratur bellum. Quadriga, & quadrigas carum que sunt quatuor persecutores de quibus Mero: *Hi expirant mecumque dolent laudentque. Hi equi, & habent quadrigas. Nunc canit perturbat. Et quomodo quatuor, quibus prægrediuntur? teat, & tuas scias virtutem, prudenter, & justitiam, temperatam, fortiter: ita & conterat quatuor omnia: fuit, & iniquitas, luxuria formido, quibus ab eo percurvantur. Quatuor singula pullulantur bader in se ac multis pectus sagittarum, quibus inferiora vulnera, mox vulnera utique ad infernos demutantur. Nec ali finit genitū epo. Malitia enim finem non habet, & quanta spectaculat orationes, & rogantes sunt Ninive, quia infamia in corporeis suis a multitudine fornicacionis. Nec miratur Ninive fornicationem iam esse gravissimam, quia tantum bonitatem multitudinem cum eis zuderit fornicari, & maleficis illis, & quodlibet incontinencia ad amorem eis penitus excludit. Hoc vendita genitū fornicacionis suis, quia tollunt membra Christi & factus membra meretricis: *dique facti ubi maleficis suis. Facit enim amare ea: quia odisse debuerant, & dereliquerat quia amare debebant: ut cum decepta fuerint etiam alios misericordie supplicant. Unde huc adiuvans S. Johannes Apoc. 27. vers. 3. Babylonem iuvam (quod typus est mundi) quia ultra meritis Ninive lebetate regire, sed meretricis ita***

Cornel. in Prop. xlvi. xiv.

Adepingit: *Vidi multorem sedentiam super bellum ecclesiasticum puerorum nominis blasphemiam, & baventem caputa fratrum, & cognata decem. Et mulier erat circumdata per narre, & gemitus & inanara auro, & lata pretiosa, & margarita, habens postulam aurem in manu sua plena abominatione, & immunditiam fornitionis eius.* Et in fratre eius scriptum: *Misereris, Babylon magna, mater fornicacionis, & abominationis terra. Et vidi multorem equestris sanguinis sanctorum, & de sanguinem martyrum Iesu. Vida hoc dicta.*

Præclarus S. Bernard, epist. 102. *Vñ, ait, nō: nō sapit eis ad modicum parenti, quod aeterna felicitatis uitio intercludit. Quoniam quae tu tanta gloria preferis sequimur, quod hoc dico. Tres in celis omnium misericordia: spem aetem, & ejus gloriam? Siquidem omnis gressus seruus es. Et omni gloria enim tamquam filii foris. Si sapit, si habes cor, & secundum illum oculorum tuorum, desine iam ex sequi, quia & sequi misericordia est. Beatus qui possit haec audiui, & quae perficitur amara invenit, amata crescat. Et opif. 107. Dic, ait, si in te mundus habere non poterit, & re quippe ipsius brevis non habuimus. Nam brevis dies domini, mihi sunt. Mundus quadam cum suis concomitientibus transiit sed tu prius emisisti quoniam ipse pertransiit. Quis tu sine fine delectas amor meus finiendus.*

E C C E EGO AD TE IN NINIVE, armatus & suribus in Chaldeis venio, utte quia sanctum infuse ipsobrem, denudem, caligine, totaque orbis ridendant & extibillantur proponit. Unde Tigurina vertit, eu me tri bimbi, inquit Domine exercituum.

R E V E L A N O PUDENDA TUA IN FACIE TUA.] Tigurina, Pagnin, & Vatab. revelabat similitudinem vestrum, vel limbos tuos, hoc est, ipsolabio tuis humibitis, & vestibus speciosis & pretiosis per Chaldeos, ut omnibus spoliatis & nudatis auctis ridearis & su blamari, dum in illis preter nuditatem, & paupertatem, atiam occultas tuas liones, vorinas & carcinomatatas, quas syrmate & vele surata tegebas (bac enim vocat pudenda, quia ob eius pudicitias) siq; occultas suas spuriencias, vitia & funditatis, propalam conspicient. Perflat enim in metaphora meretricis. Unde explicans subdit.

O T TENDA GENTIUS NUDITATEM TUAM, VERS. 5. ET BEGNIS IGNOMINIAM TUAM. ET PROLIT. & 6. C I A M SUPER TE ABOMINATIONES] Id est, nisi impunis, & leniens, & propolabo omnia tua abominationes, sceleris, quo het ut omnes certatim te abominantur, & diris mille davovent: tam acria enim in vindicta Dei, qua te puniet & evenies, omnibus lenient te et pacificans, & sceleris illigant tyrannum fusile. Vnde sequitur. Et consummatu et afficit, ut meretrices publice in celo et terrena posuit vel ad uncum alligantes omnes subfabantur, in easque laces, butas & flerceas jacunt: itaque ponam te in exemplum; Tigurina, faciam te speculum; & Pagnin, ponam te iniquitatem; Chald. ponam te exercitatem, & ponam te fidelitatem omnis conditatem te.

Moral. Magna Dei est gratia, cum peccatori rovetur lumen turpitudinem, ac voluppat illicet, v. g. meretricis, lordes. Sicut enim exterioris & publice meretricis nihil videtur speciositas, & elegantias; sic interioris & domi nihil putidus, lordinis, vilius, milieris, pauperius; adeo ut adolescentes qui in illis ita pomposa rapacient, vilis earum interna fornicatio nascitur, & eas abominationem. Tali est peccatum & peccatrix anima, puta etiā quasi urata meretric, & lepulchrum de Daballatum: exterioriutem, interioriutem, & exteriori Venus, interiori annos; exteriori formula ut Lain, interiori deformat ut Thais; publice splenditior Cyro, domi pauperior Iro, vix habens panem strum quem mandat, ut at Terentius in Eunucha. Audiri ut alicuius principis equitidam feminis luxuriosi viventis, corpus eis tantum fecerit exhalasse, ut intolerabiliter videbatur, nec tam corpus quam triduanum evadere nō diceret.

O N N I S Q U I V I D E R I T T E, R E S I L I E T A T E] VERS. 7. Pagnin, elongabit se a te, Tigurina, resurget a te, dicit. Vallet a te Ninive, Chalda expulsa est Ninive. Sepe qui viderit te, descendes a te, & dicit: Misera est Ninive. Simili modo in excidio Babylonis dicitur Apoc. 11. 13. Meretrices bimur, qui deutes facti sunt, qui ab ea longe habuant propter timorem tormentorum eius, sicuties agi lugentes, & dicens: Vñ, via errata illa magna, quia amula erat hys. Hh 3. C p. 100

*C*onspicua, *C*occo, dicitur quoniam una hora distinta sunt. Accepit: connotio enim capitulo super afflito, signum est
causa divina. Sie de Tyro in Ezechiel. 16. 17. *Quoniam* perquisi, que luctus erat maris, ubi invenisti? dicit. nunc flu-
perimus ad ves in die favoris tui, & turbidus eris ipsius a te
maris, eo quod nullus egredies ex te. Et cap. 17. ill.
debet natus, & mercatores euclanis in visitante
Tyci.

Tropol. S. Hieron. Quamvis autem terra bonorum, putamus esse sublimata, velut in quadam superbia intum-
sum, & mortuus pulchritudinem Nove, id est mun-
di. Cum autem consideremus vestrum nascientiam, & omnia
corporalia bona, & quas humana decesserunt, sufficientes
sunt potestis manu Dei, tunc myrobolur Nove, & omnia
terrena bona digna plenariae iudicabimur, dicentesque: *Miserere* Nostre, quantiter laqueatis vestris filiis? quia
aliquis laqueat tuus tenet? qui patet refutat a te, & defen-
sionem de jactu tua emat, & te miserans iudicat qd. Pa-
ciunt, sed lapientes & osculati, qui id iudicant. Niue
ergo est speciosus uxor, speciosi filii & filiarum, speciosi famili-
orum pompa, speciosi opes, speciosi dignitates, quia
multa sua specie capiunt, & demantant. Verum
prudentes, qui considerant earum brevitas, instanta-
tatem, fugacitatem, euras, molestias, angores, per-
petua, vident hanc speciem esse fucata, & larvata:
illico enim praeceps figura huius mundi, ut ait Apolo-
lus. Quocirca ea despiciunt, dicuntque: *O quamvis fili-
us regis in terris!* atque ad speciem mundi cœlestis, que
temper durat, se divina est & beat, abhelandant.

Exemplum infigere hoc in re probavit Sanctus Eusebius
Lugdun. Episc. anno Domini 440. qni, ut habet
Ade in Martyr. vol. 16. Novemb. cum electus senator in-
genio, opibus, eloquentia, scientia, dignitate prae-
bulis, habereque consilium illustrem & opulentiam, ex
eaque specie libera, plures mares, & seminas; hac
enim contempnit, si uoluerit ormos eadem contemnere
debet. Nam universitas relata, leceris in monasteriorum
Lirinensis; inde in solitudinem, ibique in speluncas ro-
tum se jepus & orationibus addixit, donec sedis Epis-
copali Lugduni vacante, angelis moniti designatus est
Lugdunensis Episcopus. Quare a Clero & populo ad hoc
manus requisitus, cum ipse illud omnino abhueret, &
excuteret, vi in speluncas extractus, vinculique ductus
in urbem, in carcere Episcopali violenter collocatus est,
quam mira fide, tantitate & doctrina regnante administravit.
Existit etiam miraculum doctis ejus lucubrationes in Ge-
nesim, libros Regum, &c. quae filii suis Veranio, &
Salonio dedicavit. Hos enim a puer in monasterio edu-
eari curavit, qui deinde pariter ex monasterio, ob ille-
strem virtutem, & sapientiam, ad episcopatum gva-
cati sunt. Uxor vero eius, nomine Galli, in speluncas
eum parit, cum ipse ad episcopatum raperetur, & se-
cessit, ergo in vita, aqua ac loci rigore succedit: nam
ibidem totam se penitentia, & orationis conlectavit.

Filia verb Conchoria, & Tullia, patrem & matrem
imitata, virginitatem Deo reverenter, aque non tan-
tum virginitatem gratia, sed & signorum gloria clarer-
unt, neque se patet, nimis ipse Sanctus Eucherius,
qui inter alia miracula in Alpibus incidentes in hominem
membris contractum, ac iussu S. Casarii Areolensis
Episcopi (ut habetur in eius Vita, portigens ei manum, &
eundem elevans, sancti membris restituit. ita
Baron. anno Chrsit. 441. & 442. Utet Claudian. in lib.
a. de Statu animarum agens de Sancto Eucherio: qui, in-
quiet, turridi atri, & matris amni, terra desponsi, cali-
appetens, humidi spiritu, ardus mortuus, ingenio subtilissimus,
scientia plena, eloqua profusa, magnorum
fui facili. Pene nec longe maximus, editi sum rem fidelis
multiplex, variorum operum volumen, ad populum
quaque super flum anima concordans est. Quicquid er-
go lapidem Sancto Eucherio detineat recte, ultra ap-
pete, volum deinceps, exultu suicio, vana licet specio-
ta conseruare, vera & vierna feciare, terrenis cunctis
delinquendo dedito: *Phy* pte thyra, quomodo fortes mihi
ei, etiam ex lumine spacio?

Quis connoverit super te caput? Se-
pugis, quis genet eam? Bald. Pagni. & Vatab. quis
rendebit eam? quia sicut ante nullus suisti miseria, sic
nam nullus miserebatur tui. Tigrinus, quis ejus gran-
ter suscipiet? ut ei opulenter. Hebr. ad verbum est,
quis movebit eum, vel pro ea? scilicet pedes, vel potius

alibi. ut in aliis. *Unde quarum consolatorem tibi?* qd.
Nisi quis invenitur, qui te consoletur, quia invita-
re omnibus, ideoque omnes experti sunt, cyrranidem
gaudibuum de tuo enim & ruina. ita Vatab.

NUMQUID MELLIOR ES ALEXANDRIA PO-
VERIS. **P**ULORUM? Id est populus, que multos habet popu-
los, que abundantur multitudine, & turbis, ha Paganis,
Vatabli Mariana, & ali: hoc enim significat hebr.
YHWH am, postrum enim est pro **YHWH** hebrei. Rurum
Amor est cognomen Alexandriae, eo quod ipsa sit in-
rit in regione Ammonia, non longe a fave locis Ammo-
nia. Vide dicta Jerom. 46. 10. Unde Syria veritas, non
quid melior es **YHWH** Amor, id est Alexandria, que eti-
am Amor aquarum dicitur. ita Loxa Syriae? que
jeder in Iudeanam? Quare alienus veritas Arabicus An-
thonius, numquid in misere es **YHWH** (exilio) Me? &
Alexandria, per tuam fortitudinem crocodilum Horus, id est
Scytharum, aut fortis de Tammuz, quae habuit in flu-
Brahim. Nis dicas Alexandria dei Tamzus a suo
idolo eo quod coluerit Tamzus, id est Adonisem am-
orem venera; quod creditu est facta: sicut enim habet
uris opibus, & delicia, inde lux & luxuria dif-
ficiunt. Senius est; Numquid o Numinis melior, id
est maior, fortior populorum, potenter, & Alexan-
dria populorum, & metropolis? ut ipso que ab una parte
Nilo; ab altera lacu Mareoticu, a tercia mari, & qua-
tura incommensibili solitudine cingitur, ut doceat Ioseph
lib. 1. Bellicus 16. Vide etius simum & descriptionem apud
Abraham Oretium in Theatro urbium. qd. Si Alex-
andria, que & situ loci, & civium multitudine vi-
etur multitudine, inaccessa & inexpugnabili, expu-
gnabitur tamen & capietur; non est quod tu o Nivie
tuo robori prius, nam pari modo expugnaberis ex-
pienie & tu. ita S. Hieron. Theodor. Rupert. Re-
mig. Hugo. Lyran. & ali.

Nota Prima. Urbs hec tempore Nahum, & Jeremij **Alexan-**
dia est Ne, ut habet textus Hebreus, qui postea **Alexan-**
driificata post annos 300. nimirum anno 320. ante nativitatem
Christi, resurauit, & amplificata ab Alexandro
Magni, ex eo dicta est Alexandria, usq; docet Plinius
lib. 10. Solinus cap. 35. Strab. lib. 14. & ali. Pradicat
hunc Nahum, usq; & Jerem. cap. 46. 10, eam evertendam
a Nabuchodonosor; quod fieri alegri, ut a Castro, fa-
ctum censeant ante excidium Jerusalim, nimirum anno
5. Nabuchodonosor; tamen longe verius est id fa-
ctum est post excidium Jerusalim, anno 32, vel 34. Na-
buchodonosor, ut ostendit cap. 3. ver. 1. idque sati fi-
gnificat hunc Nahum.

Nota Secunda. Urbis hec tempore Nahum, & Splendor.
opulentissima, multitudinosa & populissima. Unde Ale-
xander Magnus eundem ad ethiops ethiomydis Macedo-
niam, ait Plinius lib. 10. ordo gyras, spatio septen-
decim diuersum, ut Justinus testatur lib. 11. ex tructis mu-
nis, qui se extenderint ad lex milia passuum, magni-
ficet resistit. Urbs fuit omnium post Romanam maxima
(unde hic cum Nivie comparatur, quam maxiam
huius doceat Ioseph cap. 2. 2.) longa stadia triginta, lata
decem, ambitu ipso complectente, paduum milia-quic-
dam. Addit. Qd. Curtius lib. 4. de Gestis Alexandri;
Fama est, inquit, contra urbem suarem mox palentem,
in Macedoniam mox ejus, destruenter, armis greges ad vadafas
se, & polenta esse pashas. Cumque id utrum pro tripla a ple-
nasque effet acceptum, respondere oportet: magnam illam
urbem adversorum frequentiam cultuorem, multisque eam
terris alienis praedilectam. Portuna enim habet optimum,
enī ad dexteram obiecta Pharus insula, turrim
maximam habentem, ad trecenta uiginti stadiis navigan-
tibus igne lucentem. Quocirca cum Romanis parvus,
pendebat plus tribuorum singulis mensibus, quām
Hieropolym totū annos, & prater pecuniam, an-
nonant quartus mensium plebi Romani ministrabat.
Alexandria ergo, quam Strabo lib. 14. urbem po-
tentissim, & populissim nominat, Alexandri Magni
opus, nomen, & bulum, imperium erat totius **Egypti**
vetustissimum, loco ad mercimonia oporten-
to situm, nimirum ad littus nostri mari, iuxta
Canobicum Nilis oltum in Africam vergens. Urbs
olim

elis magnifica; superbissimis sediis, tam publicis Aroles V. Imper. dixisse fertur Franciscus Valebo Galliæ regi: *Tuus Francus est mei Hispanus ad te fatus servidi*. O'ardaveras ne fibulam nulli moveantur illa non inferat principi. Quicquid acutæ viri sapientia pronuniat: *Gallus es tuus et tuus es in pace conservor*; recte et non quodlibet devario fangus miras. Quin & S. Catharina Senensis hunc de causa fuitus Gregorio Undecimo, & Urbano Sexto Pontifici, bellum sanctum inferendum Saracenis & Turcis; cumque ei obiceret. Pontifices, id intertemporibus eis obiectis intellitib[us] discordias & belles, respondit illis, efficax medium ad spondendas haec discordia fore bellum Turcum: in eo enim Christianos politoros, privatas lites, & communibus animis contra communem huius hostem liberter iutros. Insuper in illud emulios homines orios, & pugnaces, & hisenius pacem domi fore. Sapientis utique confitimus, quod utinam caperent & praticarent Reip. & Ecclesiæ Principes: nam domi ditiones suas patarent, & alienas infidelium fbi, & Ecclesiæ acquireverint. Id dg. S. Catharina Senensis refert B. Ambro. Catharinam in eius Vita. Pari modo cumulus populorum perdidit Alexandriam: quod ut significet Nahum, arguit vocat eam Alexandriam Amor, id est populorum & tumultus Alexandriini enim aliq. Orientales calidi sunt, & callidi: calor farctos mobiles, biliosus, pugnaces: calliditas farcti valros, subtilies, dolios, inquieti ad maritimandum tumultus & bella.

Q U A M M A T E R I A L I N F L U M I C U B U S Q[uo]d I[ustitia] Al[legoria]xandria ab orto, & occasu cingitur Nilo, qui in variis rivis ex dividenis urbem interluit, multaque in ea varia infulas.

A Q U A S I N C I R C U I T U B[us] J[ustitia] Vatabi. aquæ est circumscripta: quia ab Oriente, & Occidente Nilo, à Septentrionali mari, & Meridie lacu Mareoticu yallatur. Unde aqua lunt *mari et riu*: eis diruta mare; quia per mare omnis generis merces, sed quasi ad Orientem, in orbis,emporium comportantur. Scribunt Otorius, Mafsejus lib. 1. de Rebus Indic. & all. antequam Lusitani navigarent in Indian & Goss merces Indicas deveherent Ulyssiponem, omnes illas ex India solitas adveheli Alexandria, & ex eis devehili Venetias, indeque distribui per Europam. Pro diversi hebrei est *YHWH* ibi, quod robur regum ac opes significat. Unde Chal. vertit, *ratis mari et riu*: Pagni. *ruini amuncuntur et riu*: mare; Tigrinaria, *cajus propagandum est riu*; Se prouo regere derivantes à *YHWH* ibi, id est incipere vertente, cajus propinquum est mare. Hinc pater Alexandriam aquis, & huc suu munificissimum. Nam, ut ait Josephus lib. 3. de bello, 16. *Muniper undique ait incommensibili solitudinem, aut importuno riu*, aut *fumigibus, aut canos paludibus*. Et Solinus Polyhist. cap. 35. *Alexandria insidioso accedit aduersus, fallacibus vadis, rato mari, tribuque canionis et natalibus admittit vagantes*. Et S. Cyril. equi Patriarcha: *Alexandria, sit, sicut aliis Egypti arbor plurimum excellens, rata et pradomibus, et secundum per agrum, quod aqua undique ambiantur, et veras et aquilonas mari illatur, verus Asyrtico vero latum et longum, et relata et rati mari, palema inquam Mareoticu, habet: multa fit infaper aliis fluminibus, et lacibus rugatior*.

A E T H I O P I A F O R T I T U D O B[us] J[ustitia] V[er]S. 9. enim, *free Abyssinia, vicina est et adiacens Alexandria*: Dunde vocatur Aethiopia sub Egypto. Alexandria ergo facili ex Aethiopia ex auxiliis copias ad eum evocatas, & facilis ex viri officia Egypto.

E T N O M E S F I L M I S kilicet militum & copiarum, quas ex vicinia gentibus fbi confederatis ad se accederat. Nam &

A F R I C A L I B Y E S F U E R U N T I N A U X I L I O T[er]UO. Iq. d. Auxiliarem habebas totam Africam, & maximè vicinorium eius partem, scilicet Libyam. In voce tuo, est enallage perlora Hebrei uisita. Transit enim à terria persona ad secundam. Alter Varabli q. d. Aethiopis & Egyptus erant auxilio Alexandria, sicut tibi Ninte auxiliabantur Africa & Libya. Verum Africa & Libya vicine sunt Alexandria, remota vero admodum à Ninte: unde proclive & facile erat Alexandria inde evocare auxilia, non vero Nintivit.

S E D E T E P S A (Alexandria) oducta est in VERSO. 10. CAPITVITATEN] Hinc Clarius, & Arias sentent Alexandria iam viciatam fuisse, cum h[ic] scriberet Nahum. Verum ex Jeremiæ c. 46. 10. conflat eam viciatam.

Nabuchodonosor, qui diu post Nahum vixit. Est et Aⁿinire, inquit, id est bonitis facultatis ita passionibus, exortus fuit; et virtus elongatur, ut imbecilis multiorum comparetur. Nihil enim in animabus nisi fortis, nihil robustus possident et virile. Unde inimici praevalentes aduersi eis opererant omnes sensus corrum, et per corporales paucas intragredi sunt; quia dissolutus membris, id est operibus voluntatis, qualiter in tribulacione rebus perdidi.

D E O R A B I T I G N I S V E C T E S T U O S J I P H O N
propter accipio, de quo dixi. 2. v. 12. Alter Vatabi, q.
d. Vectes tuis, qui ante te habebant ut armis, et post te
fuerint in auxilio eis. Et hoc ergo, si non se attendunt, et
enim diligenter et affiditer te fuimus, captiva dicente, et
plango filios tuos. Est ergo Nahum, dominus redemptor
nudus, dominus mundo invictus, semper supplicatus, et
confessor talis meo, cum illi quaque liberatio, quia de mea
parte fuerat, et suo ratio commixta.

P A R T U L I H U I S E L I S I S U N T allii sunt ad sa-
xi a Chaldais, quod lumen crudelitatis aequum ac milie-
tum est argumentum.

E S U P E R I N C L Y T O S E J U S M I S E R E R U N
sortes q.d. Chaldae super viros nobiles et premo-
res Alexandrinos a capo fortem incerunt, atque con-
quasi mincipiis fortioris inter se distributorunt.

E T O M N E S O P T I M A T E S E J U S C O N F I X I (Se-
ptuaginta; Tigris, vnde sunt) SINT IN COM P E D A T U S.

V E R S . 1 1 . **E T T U E R G O ,** o Ninive, parimodo quo Alexandria, IN E B R A I A N I S eadie ira Dei, ut punaria & valeris, T R I S D E P S U C T A Judeo ut etiam ab ini-
misis, quos aetas depexeras, cogitis opem poscere. Pro-
depelat Chalda, veritus, perfundens, Pagni. abscondit;
Tigurina, absurata, q.d. Albolites te pax metu & tre-
pidatione: vel, ut alii, tolleres ex medio, ita non ap-
pareas; quia deliges esse in rerum natura. Ita Vatabi,

O R I E N T I T I O N E S T U A S I C U T P I C U S
cum grossissimis suis) Duplices sunt in hec grot-
fi: priores sunt primi foci, qui proinde florae hueculae
vocantur, utpote primi naturae, et lapidiflora: poste-
riores sunt foci immaturae, qui in hinc per se deci-
idunt. De prioribus hic agitur, q.d. Sic ut grossi, id est
prima foci primogenitae et naturae (has enim significat heb.
בְּרַכָּה הַבָּרָךְ) vento cum sua arbore concutus, facile
ex ea decidunt in os comedentes, id est homini sub foci
hiant, ut focus occidentes excipiunt et comedant, ita tue
munitiones o Ninive, consuleat a Chalda, ille cor-
ruent, & in os, id est in manus & potestate eorum, ca-
dcent. Hoc senui foci hic arborem significat, non fru-
ctum, ita Chal. S. Hieron. Haymo, Rupert, & alii pa-
sim. Secundo, & melius, Vatabi Castro & aliis per focus
accipiant o arbore, sed fructus, q.d. Sicut hec po-
steriores cum prioribus, quia grossi vocantur, vento agi-
tantes decidunt in os comedentes: ita cadunt muri &
pro-pugnacula Ninives in manus Chaldaorum, idque facil-
le & fine labore: non enim arbores, sed fructus fieant
eadem in os comedentes. Unde Syrus veritus, scie fons
temporalis, a primaria: que cum fidae (maturae) seruit,
cadunt in os comedentes; Arabicus Antiochenus, scie fons
qui pulchra, quia cum matura fuerit, cadunt de ore eas co-
medentes; Arabicus Alexandrinus, omnes habitationes tua-
rumque quasi arbores fierunt, in quibus remaneat res-
iduum, quia cum fuerint concusa, cedunt quid in eis est co-
medent illud.

Ita Tropoli anima peccatorum sunt quasi foci, &
grossi, qui cadunt in os diabolis, & Theophyl, uti in
eis os cedunt Adam comedentes ponunt vestrum, quod
videtur fuisse foci. Sit pariter Analogie in die iudicii,
inquit Rupert, quando manuēte venient Dei usque, et
non sibi; quando ignis in tonsu eius excedens, & in
extremis eius tempestis validus, magno terro mortu cadent
munitiones totibus orbis, quanquamque vel qualitercumque,
tam spirituales quam materiales possint intelligi, &
ille quarum primus illyricus fuit Cain, & illar quas contra
veritatem extrixit spiritus erroris, omnes eadem in os
deverant inferni, gluentibus ibi gehennam incendia.

V E R S . 1 2 . **E C C E P O P U L U S T U U S M U L I E R E S** Id est, q.
d. quasi mulieres imbellis, exterminatus fuit o Noe. Un-
de Chalda, veritus, vere populus tuus imbellis mulierum, in modo tu: quia de eius ignoriam & rectum ini-
micit, & pandente porta; Vatabi, operans se porta, scilicet
ipsa sponte sua, ut sit hyperbole. Tropolog. S. Hieron.

D E O R A B I T I G N I S V E C T E S T U O S J I P H O N
versus 14. proprii accipio, de quo dixi. 2. v. 12. Alter Vatabi, q.
d. Vectes tuis, qui ante te solent esse ferrei & fortissimi, ad
institutis Chaldaorum non resistentes, sed illico dissipantes, ut
videantur igne consumi.

A Q U A M P R O P T E R - O B S I D I O N E M H A U R I
T I S I q.d. Intra ibi, o Ninive, obcidio, etiam ergo te-
para, aqua & annona comparsa erit enim longa & di-
latura obfusio. Urbes quadam parent putres, unde per
sequendus fornicatus ex fontibus vel minibasinibus aqua-
in eislerna excipiunt & conservant; ut sit Brugis Flan-
driorum; quin & Roma plerique aqua non putant, sed
fontana per aqueductus invita utuntur. Talis videtur
B fusile Ninive. Unde monet Propheta, ut ante obcidio-
nem de aqua libi proideat. Unde Syrus veritus, aqua mi-
trubus obviari.

I N T R A I N L U T U M Hoc est, ut S. Hieron. sub-
gendo argillam la-teres coquens, quibus ruinas murorum
obstruit, sed frustra id facies, quia ibi, & in isto opere
igne & ferro te vastabat Chalda. Tropolog. S. Hier.
corpus, inquit, nocturni et latum, et later: quia qua-
ter, & palat, & aqua: ut cornibus angusti, venio, &
nervi, & ulti que compactum est q.d. Quia simel, & astrictus,
irrigosa es in terram, & clausa corpore, sustinet impetuosum
et necessarium corporis, & conciliare ad animos, & omnia
ad tuam sendam carnem, quia passu-tenua digna sunt, pati-
re. Semel enim affluerat iunctum & palat, & inveniens ha-
biens facile negotium soluta, doles per injurias spuma cal-
cari. Et iam nolis salutem penitus desiderare, uti eis con-
dit, & corpus, id est lasterum tuum, & respectus impetuosus
seruimus, quasi aquam in fervore reagere, & subiecte rebis,
ut dominicas lastera nos certe regenerare flama cū amittat.

P E R I A I S G L A D I O , D E O R A B I T E T U R A T A
CC. q.d. Sic ut bruchus omnina germina absumit, ita
gladius hostilis omnina civium tuorum agmina perdet, &
ut sit S. Hieron. quidquid mihi veretur, utrabor, & nature
hunc spume germina, nivis dente rovissimus, & quafib[er]e-
clavi volat & perdit, & gravatus pondere suo, ut taga-
rata onera percatorum derubet in terram.

**C O N G R E G A T U R E R G O U T B R U C H U S , M U T I-
P L I C A T U R E T L O C U S T A** J. q.d. Contrahit & collige
numerosum militum magnum numerum, quantum esti solet numerus
bruchorum et locustarum, ita velut & polli, sed frus-
tram nulli copie te tulari valebunt, certò enim pe-
ribus. Est ironia. Bruchus est species locustus, de qua dia-
xi joel. 1. 4.

P L U R I M E T C I S T I N E G O T I A T I O N E S T U A S
V E R S . 1 6 .
**O U A M S I N T S T E L L & C. S. L I T H R U C H U S E X P A-
N S U S E T T A V O L A V I T** q.d. Plurimas collegisti
merces et opes, id est omnes ut bruchus citio te avolau-
bit aut Chaldaorum quibus diripiuntur. Vatabi, plures ha-
bentes mercatores, quia sunt stellae, ipsi sunt etiam si-
cui bruchus, qui non omnia depastus est avolus, q.d. Mer-
catores tuis o Ninive, mox ut famam bellis et oblationis au-
dierint, aufugient cum suis mercibus et opibus, iostar
bruchi deficiente germe avolant. Sit etea Castro et
Pagni, qui veritus, bruchus graffas est, & avolant.
Hoc et quid aut Sophar Job cap. 30. 5. Quod autem impo-
rum brevis sit, et gaudens hypoxista instar pinnae. Si affer-
derit quodque ad calum superiora eius, & capte eius umbra re-
tingerit, quasi flagellum tuum in fine perderit: & qui em-
undaverit dicunt, Pro illi? velut somnum avolans non im-
penetratur, transfiguratus uero nocturna. Sit quoque seci-
poter illius Sapientis Proverb. 24. 6. Ne erga oras tuas
quasi aquila, & avolantem in talibus, licet a capite
ab auctore, dum patet exitus, alio ab eo quis insulso et
tyranno avolant: similis enim modo opes ab iniustis
poteribus, quasi captiva violenter detinentur:
unde ut ab hac captivitate in libertate lebatur, le-

fer-

Commentaria in Nahum Prophetam. Cap. III.

369

ferventisque Deo & p[ro]f[ect]a, propter quos creatae sunt, ad Apolem[on] dispergam. Hoc est enim quod subdit: *Seperantem principes tu[m]i, primo vino, deinde humo, q. d. Chaldaei invadente Ninive lommo vinoque sepultum, itaque sepulcros occident, & in iolla lepident. Septuag. versunt, conspiciunt fortes mei, h[ab]ent rex tuus o[ste]r Ninive, siue Balduini mero conspicivit optimates, quos proinde Cyrus capta Babylonie, eadem nocte op[er]eflit & occidi. Daniel. cap. 5. 1. & sequunt. Quod Tropol. S. Hieron.*

Vers. 17. *GUSTODES TUI QUASI LOCUSTAE Q. d. Duce[m] & milites, qui te o[ste]r Nioive custodiabant, erant quasi locustae, qui r[ec]tor[e] carent, in periculo huic ille que discurrente, quaque nocturno frigore torpidi oriente sole incalcentes, aequali: ita & ignavi cui militares, accedentes Chaldaei, quasi igne percussi & percussi diliguerunt. Nota. Cetera Hebreis vocatur praelectus rex, dominus ho[me]nium alicui custode & tueri sibi subiectos. sic Jobe 6. 10. Deum vocat custodem, id est regem & dominum, hominum. Si[nt] Jeremias c. 4. 17. custodes vocat reges gentium, qui viventier erant contra Ierusalem. Pro confide, hec. illi m[an]u[er]e garabat, quo derivatur a *Id me[re]x*, id est coronas, diadema, coma, leparatus, concretatio, nazareus. Unde Vatabl. varit, coronatis tuis, id est, ut Pagnin. magnates & principes tu[m]i; Chaldae, lamina sua flammeum sicut leuca Lumen, scilicet coronarum & diadematum, quibus hi principes decorabantur. alii, separati & confederati sunt. Principes enim, leuci & ascenderunt dignitate regum, ac corona & vestis, a plebe erant separati. Tigurina, comitatu[m] locis referunt, q. d. Principes qui erant comati, ipsaqua coma & calaris, velut corona, & diadema, ab aliis fuerunt quasi dignitate separati. Coma enim, & celariis in v[er]o, est qualis corona dignitas. Huc Nazarei apud Hebreos a vulgo separati erant, & quali consecrati Deo per carnem quam alebant: comoergo erat inflatus honoris & dignitatis.*

Vers. 18. *PARVULE TUI QUASI LOCUSTAE LOCUSTARUM*] Parvuli, id est inferiores, & gregarii milites, omnia generis & genit. Hor enim significat hebrei. *WBB rap[er]*, quos proinde Septuag. vocant commissari, scilicet ex variis hominum sorte & gente. ita S. Hieron hi enim, quia sunt parvi, & plurimi varique, recte comparantur locustis, ut ille dicitur comparante, sa de causa Madianitae Judic. 6. 5. Alii rap[er] clementem compitum ex *WBB rap[er]*, id est parvus, *WBB far*, id est principes. Unde Chalda. verit, dices tu[m]; Pagnin. principes tu[m]; Vatabl. optimates tu[m]; Tigurina, ingenui tu[m]; Arab. Antioch. armaturi; Arab. Alexand. populis tu[m]; Syrus verbis, *Nazarer[us]* (continentes, e[st]i) tu[m] quasi locusta imberbi, vel infusa sap[er].

Melius rap[er] exponas pars principis, scilicet ferrua & miles. ita Noller & Septuag. Porro locusta locustaria, est locuta non magna & praegrandis, ut vult a Castro, licet caniculus canticorum est magnus & inligno pre ceteris caniculis; sed parva, putu proles & lobulos locustis, scilicet angustibus, ut vertuta Septuag. & Tigurina. Unde S. Hieron. sic explicat, q. d. Sic ut larva brachii, & pars genuina locularum, quae vordent arselabas, scilicet incalcentes avulari, nec reperitur; sed si in Ninive dispergerit & fugies, Nar[ra]t enim loculae ipsa, ut in frigore torpescit per ceterum solvent. Porro articulatas quem significantes conformiter interpretans est Apulejus, pars locula est inter loculum & loculum, et medias penes repletas positis, quam volans semper, subtilissimis ob hanc conformatim arte fuit, n[on] ad pulvorem evoluta conjuncta, quia donec crevit pensa, subre non potest. Vide de loculis & articulatis, que notavit joel 1. v. 4. Ubi nota hebraicum. Hebrei enim cum volum significare animal tenerum, & recētū nō, ei adiungunt nomen matris, quia ipsum adhuc matre lectetur, ab eaque latenter vel alatur. Sic vocantur agni ovium, id est agni teneri, sequentes ovem matres ius. Sic Alexander vocatur hircus caprarium, id est hecud capram matrem ieiunis & quia erat iuvenis, Daniel. R. v. 5. Sic eatus lepus leonemus leonem matrem comitans. Sic Samson ait Iudic. 14. 16. In maxilla agna, in mandibula pulli affersim, id est scelli lucentis & sequentis aliam matrem delevess, & percutisti mille uras. Fortis enim viri est, suam, per rem parvam magna facere, uti Samson per mandibulam scelli occidit mille Philistinos.

Vers. 19. *NON EST COGNITUS LOCUS SARUM*] Hoc est, ipsi loculae non sunt cognitae, nec inventae in loco suo, quia perierunt. Est hypallage. Vide dicta c. 1. 18.

Vers. 18. *DORMITI TAVERNU[m] PASTORES* (principes & duces) tui rex ASSUR jor[ob]es Ninives. Significat deindem ducum castris suis, cur a Chaldaei capteretur Ninive, ac proinde ipios duces a Chaldaei q[ui]e occisione,

septem principes tu[m]i, primo vino, deinde humo, q. d. Chaldaei invadente Ninive lommo vinoque sepultum, itaque sepulcros occident, & in iolla lepident. Septuag. versunt, conspiciunt fortes mei, h[ab]ent rex tuus o[ste]r Ninive, siue Balduini mero conspicivit optimates, quos proinde Cyrus capta Babylonie, eadem nocte op[er]eflit & occidi. Daniel. cap. 5. 1. & sequunt. Quod Tropol. S. Hieron.

Diodorus explicat de diabolo: hic enim est rex Ninives, id est somnum mundi. Semper enim, inquit, diaboli stadium ex vigiliis Christi, nisi animas consupere. Demique C[ons] in passione Domini Ap[osto]l[us] gloriam auctoris gravis super premis, quos Salvator sustinuit, r[ec]ens a Vigiliis & orate, ne intrinsecus remittantur. Et r[ec]usum: Quod ubi dico, omnia dies, vigilate. Ita quod illi futuri & permixti carmine tremuntur abducunt ad dormientem, excusa ferme divisa, C[ons] dicit: Surge qui dormis, C[ons] illuminabit te Christus. Ephel[us]. Unde idem Analog. dicit Christus in excidio Ninives, id est in fine mundi, cum homines op[er]e peccatum lommo morte condicatos reiniciantur, facientes resurgere ad vitam beatam.

Vers. 19. *LATITAVIT POPULUS TUUS IN MONTIBUS TUI* Chalda. Tigurina & Pagnin. dispergit in populus tu[m]i per montes, scilicet fugiens Chaldaei, ac in montibus & speluncis ab eis se abscondens.

NON EST OSCURA CONTRITIO TUA] q.d. Clades & franges tua, o Ninive, tuum inquam excidium, non est letitium, sed publicum tocique orbi conspicuum. Septuag. vertunt, nunq[ue] si sancta contritio tua, id est plaga & vulneris tibi à Chaldaei inflicta. Chalda. non est quidam filii de fractura tua, q. d. Non est qui tibi tunc que plague condoleat. Pago[n] non est curatio fractura tua, Tigurina, neque leu[er] est omnis tuum, sed acerbis plagues. Vatabl. non est r[ec]ratio fractura tua, doloris plena, tunc plaga tua, id est fractura tua nulla ratione, curari poteris, ultimus quod accipies a Chaldaeis plenum doloris.

OMNES Q[UE] AUDIERUNT AUDITIONEM TUAM ; hoc est rumor & famam de tua calamitate & excedio. Est metonymia ponitur enim actus pro objecto, feliciter auditio pro re auditu, putu pro nuncio & fama: *COMPRESSERUNT MANUM SUPER TE*] id est, ut Chaldae complicerent super remansim[us] latentes; quia *transmala* & tyrranis, per tributa onera, ab aliis exactiones & oppressiones transfr[er]unt per universos, onerique juges vexavit. q. d. Quia alios temper afixi sunt, idecirco non pari modo affligit et Deus per Chaldaeumque gaudebunt, & laudibus iustum Deum in te iudicium.

Symbol. & Tropolomnia quae h[ab]et tribus capitibus de *Ninive, eiusque pompa, opibus, viribus, gloria, illi omnia celebris, fuso, fragibus, vanitate, & excidio dista sunt. I Propheta, facio e[st]i metato tantum nomine Ninive sunt in nomine mundi, adaptare mundo, eiusque pompa, mundi, opibus, gloriis, vanitatis, & interiori, qui in aliis oculis nostris cernimus, & plen[er]e cernemus in eius fine, put[er] in die iudicii. Quicquid sapienter monet S. Iohann. I. ep[ist]ola. c. 1. *Nolite diligere mundum, ne[que] ea in mundo finiatis, diligere mundum, non est charitas Patrum tuorum. Et cursum mundus transiit et concupiscentia eius, ubi S. Aug. Quid videt inquit, utrum amare temporalia, C[ons] transire cum tempore, ut a Christi amore, C[ons] in aeternum reverti? Idem ep[ist]ola. 1. *Vanecia[bus], domi mundi offerunt aeterni habuimus, invenimus, datur laborem, timidam quietem, templum misericordie, et spem beatitudinis inuenimus. S. Amb. I de Virg. Doct[ri]na, ait, in hoc mundo super mundum esse. Si enim gerimus, collatis in nobis aeternos. S. Chrysostom. 77. in March. C[ons] perforato d[icit] quae inveni[er]it? Nolite enim aeterni effi praefectione illa labore, quam plenam decerpere, quam pupus aera cadere. Certe frumenti ventus eam omnia. S. Greg. hom. 3. in Euang. Do[mi]nij, 2. ait, cum la praeferat. Nulla sunt et ep[ist]ola, que transire uolunt. Turpe sit deligere, quod a confitit enim perire. Non nos terrenarum rerum amari sapienti, non sapientibus, non nostra dilectione, non in curia politus, non in via sua confirmat. Et horum. S. Iohannes enim predicavit, quod a mandatis non est. Si enim transirem in domum quassata amavimus, quicquid in illa habebamus, sicut reges: C[ons] quia blasphemare, recedere quicquid a cedente festinare. Si quis in mundus cadit, C[ons] nos etiam amando amplectimur, apparet in omnibus portis, quas habuimus: quia nulla narratio a prima illis separari, quos eius passionibus amor ligas. S. Bernat. pallium mundum vocat fabulatum, viam p[er]ceptorum,***

car-

cancorem, strum diaboli, noctem, plenum spinis, Amoris nra sit magnipido? Et Senecha: Dux, inquit, levi est C. uenit hoc, quod apud bonos felicitas dicitur; nam illi syllabam felicitatem accedere. Syllaba huc est felicitas enim terrena, cuiusque mel facie in feliciter ut est in felicitate enim facile fit infelicitas. Et Plinius in Panegyri Trajanii: Habet, ait, has uires conditio mortalium; ut adversa ex secundis, secunda ex adversis nascantur.

Hec cogitabat, horum sapientibus Alius ille Cesarius, qui lectuaria S. Antonii, conversus ad locum, De, nis, quafratre, conatus laboribus nostris quo ambamus perorare: Quis queritur? Causa rei causa militiam? Blasphemus est potius spes nostra in palatio, quam ut amici Imperatoris finis? Est ibi autem non scepsis plenariae peruersus? Et per quod pericula perirent ad grandis periculum? Et quicquid fuit erit? Amici autem Dei scilicet volvere, et esse nra fui. Ea res: Ego iam me abruebam illa spes nostra Deservare Ratum; et hoc ex hora hoc, hoc in die agendum. Tegitque amici, nisi adversari. Respondebat ideo Bito, se adhuc socii tauri mercede, tantoque multo. Ambio ergo valedicentes nulx & mundo, sibi Dei obsequio lo manciparunt. Et ambo habebant frons, a qua postea quam hec audierunt, discravorum etiam ipsa sororium res tibi Domine, ita S. Augusti lib. 8. Confess.

Hoc sapiebat S. Romulus, quod mundum calcans, ratione se dedicans Deo, moriens à duobus angelorum chorus plenissimis deducatur in celum. De qua proposito S. Gregor. homil. 40. in Evangel. sua exclamationem: O nos qui in hoc mundo diximus aut esse credimus, aut existimus, confiteamur, patrem, salutis dominum nostrum, vere deum Romulum. Sed in bufo mundo era, omnia amissi possidimus illa nihil quodcum in ira, et omnina invenimus in perpetuacione. Vis latam ostendit, tristum mortem inservit; illa tristis visam periret, ad latam mortem periret. Vis ad tempus quartus obsequium dominum: illa defensio ab his mundis invictus facit eboras angustiarum. Difficile ergo fratres temporalia cuncta despatere, dificile honorum transiit utriusque partem, aeternam gloriam amare.

COMMENTARIA IN HABACACC PROPHETAM ARGUMENTVM.

Habacuc
idem est
quod in
elatiori
lucetem
Deo.

ANCTUS Hieron. in prologo: Habacuc, rex, inquit, vel ex eo quod amabilis Domini est, vocatur amplissimo, vel quid in certainam C. Iudam, C. (ut sit dicam) amplissimo cum Deo congruit, amplissimo, id est iudicante, sicut est in nomine (Habacuc enim deducitur à D. Habacuc, vel habac, id est amplissari, completri, stringere) Nullus enim tam ardida vox nisi est Deum ad deipectationem justitiae provocare, et ducere: Cur in rebus humanis, et in mundi plus politia tantum verum versari impunit? Idem in Prologo galeno, qui Biblia presigitur: Habacuc, nis, iudiciorum formis C. flas super custodiens fons, C. figura grandis super ministrorum suum, ut Christianus in cruce contempletur, et dicit: Operari causa gloria ejus, et lantis eius plena, et terra. Splendor ejus ut lux eius, cornua eius manuibus ejus: nis abredita est fortitudo ejus.

Chaldeus Paraphrasles tradit Habacuc fuisse filium Sunemitidis defunctum, quem Helicus vita restituit, a. Reg. 9. 26. Verum oblatio ratio temporum: nam Helicus floruit sub Iosephat; Habacuc vero dicitur post, sub

AManasse. Ifidorus & Epiphanius in vita Habacuc, translatum eum fuisse oriundum ex tribu Simeon, ex agro Hierachicu, vel ut Epiphanius nominat, Bezechior. Hierachri in Seder olam centent, Nahum, Joel & Habacuc in prophetice sub Manasse, cum vero non nominatis ob eius impietatem & leylera. Verum processio in Nasoni officio prophetice post excidium Samariae, quod contigit anno 6. Exechie, & ante obsidionem Hierosolymae factum à Sennacherib, qui contigit anno 14. Ezechiel. Ergo inter annum 6. & 14. Execellit prophetavit sacerdos Iacob Nahum, quare sub idem tempus videtur prophetice Manasse. Nahum, in Rihera in processio. Communior tamen sententia est, Habacuc ante Sophoniam & Ieremiam, et post Nahum prophetice sub Manasse. ita Hierachri, Guevera, a Castro. Vacab. Clericus, Arias & Silvius. Videretur ergo Habacuc unius fuisse à Propheticis illis, quos Deus misit ad Manasse, ut cum de amplexione suis argueret, 4. Reg. 21. 10.

Potest aliqui, ut S. Hieron. Remig. Albert. Hugo & Lyron. Habacuc post excidium Hierosolymae, direxerat & ex profecto prophetatus excidium Babylonis & Chaldaeorum; sicut Nahum, qui cum praecepsit, prophetatus

Contra vit exadiūm Niueis & Chaldaeorum. Verū dico: ex Atanex sua, quimēx Hebreorum sententia. Ille enim, profic̄tū Habacuc tollit onus contra Iuda & Ierusalem, & tunc exadiūm per Chaldaeos, conqueſtentiam Chaldaeorum quoque per Cyrum & Persas interiungit. Solent enim Prophetæ tribus ita subiungere: & post multa confolari. Ita hic Habacuc, ut solet Iudeos à Chaldais visitandos, & in Babylonem abducendos, predicit Chaldaeos pariter post 70. annos à Cyro perdendos; tuncque Iudeos à Babylonie liberaendos & in patriam rediūtos, ita S. Gregor. Nazianz. orat. 1. Apolog. & ibi Elias Crat. S. Chrysost. l. 2. de Providentiā, Thodor. Guevara. Porro à Cyro liberatore, exemplo Haiz cap. 45. illurgit ad Christum redemptorem, eique cap. 3. carmen inligno pauci, quo equus natalis, vitam, passionem, & resurrectionem, secundum adventum ad iudicium, quo impios damnabili, pio beatib., graphicè cœpit & celebat. Nam liberatio Iudeorum à Babylonie, fuit typus liberationis hominum & servitū peccati, diaboli & inferni. Iudea enim sive terra propria typus est cœlestis patriæ, Chaldaeum diabolum, Iudei humani generis; Iesu filius Ioseph, Zorobabel, Elæas, & Cyrus: Babylonis destructor vindicans Iudeorum, figuram reseruant Christi, Regis & Pontificis. Redemptoris nostri. Hinc sequitur, hunc Habacuc ante exadiūm Hierolymae prophetare, ac conqueſtentiam non esse euidentem cum Habacuc, qui per serem rapuit ab angelo, & ex Iudea traductus in Babylonem, ibi prandium tulit Daniell. c. 14. 32. concocto in lacum leonum, ut censet S. Hieron. in prologo non

*Amis: est
ad Hob-
suec De-
meli.*

*Habacuc fuit dum
ante eum Amos annis duobus, ante Amos Manasse annis 55 ante Manasse Ezechias anni 29. Po-*

ne Habacuc cœpisse prophetare sub finem regni Ezechie vel, ut Hebræi, sub Manasse, tuncque eum fuisse 70. annorum (nam ante trigesimum annum apud Hebreos ordinariè nemini docere, aut prophetare habebat) atque addit annis regnum i am recentissimo, colligunt Habacuc longè superiore annum centesimum, si unius idemque fuit noſſer hic, cum illo Danielis. Hoc autem non videtur probabile, nimirum quod vir ex aetate decrepitus prandium ferret ineffloribus. Quare sicut duo fuerunt Michæl Prophætæ. & duo Abdæ, ut dixi in eorum proximis, ita & duo fuerunt Prophetæ habentes idem nomen Habacuc.

Denique Habacuc Sanctorum catalogo inscriptus legitur die 15. Ianuarii, ubi haec de eo habentur: Is. Iudas Sanctorum Habacuc & Michæl Prophætarum, quorum corpora sub Theodoſio seipso divina revelatione reper- rata sunt.

CAPUT PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIIS.

Queritur Habacuc de Iudeorum prævigate, quod feliciter nullus apud eos iuri & rationi sit locus, sed impune deminutus opus horumque cupide, idrogne iniquis prævalens adversus justum, & egredietur per se verum. Cui respondet Deus v. 5. se hanc prævitalitatem puniri possumus per Chaldaeos, tuncque Iudea exadiūm vindictarum. Quocirca misere Chaldaeorum potestem, celeritatem, industriam, ferociam & crudelitatem exaggerat. His ministris Habacuc v. 2. Denupræcavat, ut suum populum quasi filium virginem corripiat, non gladio inveniat & perdat, et quid mira sit peccata Iudeorum sceleribus Chaldaeorum, ne dum leviora illorum expurgare, graviora horum faciat perpetrare.

IN Nas, quod vidit Habacuc Propheta. 1. Usquequo Domine clamabo, & non exaudies? vociferabor ad te vi patiens, & non salvabis. 2. Quare ostendisti mihi iniquitatem & laborem, vide predam & injustitiam contra me, & factum est iudicium, & contradic̄tio poterit. 4. Propter hoc lacerata est lex, & non pernitit usque ad finem iudicium: quia impius prævalens adverſus justum, propece egreditur iudicium perversum. 5. Aspice in gentibus, & videte: adulramini, & obſtruereſte: quia opus factum est in diebus vestris, quod nemo credit cura narrabitur. 6. Quia ecce ego luxurians Chaldaeos, gentem amaram & velocem, ambulantes super latitudinem terræ, ut possident tabernacula non sua. 7. Horribilis, & terribilis est: ex semetipsa iudicium, & onus ejus egreditur. 8. Leviores pardis equi ejus, & velociores lupi vespertini: & diffundunt equites ejus: equites harisque ejus de longe venient, volantibus quasi aquila feltinans ad comedendum. 9. Omnes ad prædam venient, facies eorum venitus urens: & congregabit quasi arenam, captivitatem. 10. Et ipse de regibus triumphabit, & tyrannus ridiculus ejus erunt: ipse super omnem munitionem ridebit, & comportabit aggerem, & capiet eam. 11. Tunc inutinabitur spiritus, & pertransibit & corruet: haec est fortitudine ejus Dei sui. Numquid non a principio Domine Deus meus, sancte meus, & non moriemur: Domine in iudicium posuisti eum: & fortē, ut corriperes, fundisti eum. 13. Mundi sunt oculi tui, ne videoas malum, & respiciere ad iniquitatem non poteris, quare respicias super iniqua agentes, & taces de vorante impio iustiorum se? 14. Et facies homines quasi pisces maris, & quasi repe non habens principem. 15. Totum in hanc sublevavit, traxit ille in fageno sua, & congregavit in tete suum. Super hoc latabit & exultabit. 16. Propterē immobilitat fageno meo, & sacrificabit reti suo: quia in ipsis incrassata est pars ejus, & cibis ejus electus. 17. Propter hoc ergo expandit fagenam suam, & semper interficeret Gentesque parcer.

VERS. 1. **O** NUS QUOD VIDIT HABACUC] Pro omniſe-
ptuag. vertunt, Nam, id est affirmant, que scilicet Deus gratia prophetæ mentem Habacuc corripiens, & à rebus humanis abstrahens, rapiébat ad res divinas & futuras contemplandas, inquit Thedor. quem S. Petrus apud S. Clemensem in lib. Recomp. testimoniū ſententiam appellat. Eft inquit, C' alius sextus ſen-
tus, id est praefecti: illi enim quinque ſententia ſentientia capiuntur, ſextus autem prophetæ, quem habemus Prophætæ. Porro vero, est onoreis & minax prophetæ,

Vide dicta Nahum. 1. 1.

Usoq[ue] b[ea]tū DOMIN[us]! Aliqui censent Prophetam prævidisse exadiūm Hierolymæ mox futurum per Chaldaeos, pro eoque sverre ardentem & erēbō omniſe: cuncte videbet & non exaudiſti, sed innocentiam exadiūm manere ſententiam, de eo haec queri apud Deum non ex impatiencia, sed ex dolore & commiseratione geniti, ita Vatab. & Riba. Imb. S. Hieron. Regis. Albert. Hugo & Lyrān, censet Prophetam h[ab]e- diūm post visitatam Ierusalem, ac queri quod Deus per- mitteret.

VRS. 2

miserit eam ab infidelibus & impis Chaldeis ita ut - Anxius seorsim elementis sua pondere atque measuris, interflari.

Melita S. Chrysostom. Nazian. Theodor. Theophyl. Guevara & à Castro, quos citavi in proemio, censem Prophetam conqueri de pravitatem sui servi huique populi, quod si filius eius Deus sed precurus esset ut eum in liberto posset, non sicut excedit sed potius sicut clara augeri & multiplicari cerneretur. Hoc enim clara verba significant, cum subdit: *Luxurians est Iher;* quia impunis pravae adversas justas, proprieas agrediesur iudicium permissum. Loquitur ergo non de tyranno & violentia Chaldeorum, qui erant exiles, sed de perveritate iudiciorum, qui legem quam a Deo exasperant, violabunt opprimendis iustos, eorumque causa & iudeia pervertere. Unde Septuag. vertunt *cavare & facias iustitiam;* & index accipit. Queritur itaque de populo Iudeo, quod, cum si sit fideis ex a Deo electus, tamen vi, rapto & sceleribus suis plenus, atque se discutient quod Deus enim ab his non expugne & liberet. Quoqua respondet ei Deus vers. 5. in hoc sceleri puniatur & expiatur per Chaldeos. Ait ergo: *Ubiq[ue] Domine elemas;* ut scelere factis has rapinas & sceleris in populo tuo, & sea exaudierit hoc est, & non exaudierit me continuo clamans.

VOCIFERABOR AD TE VIM PATIENS] Hebr. *confessabor ad te DOMINUM chamas;* id est iniquitas, q. d. Videamus ut rasps & iniurias, ad singulas clamores, dicique, En Domine chamas, en chamas, en nova vis, en nova rapina, en novum felus. Singula enim populi mei sceleris isti me affligunt, ut ab illis vim pati videar. Unde Chal. verit, *clamans in conspectu tuo,* numquid est apud te ferocius portans? q. d. Video Domine in tuo meoque populo nullam esse Dei reverentiam, nullum hominum pudorem aut timorem, sed eos perfida fronte iniurias & iniquitates perpetrare, calcare divina & humana iura, opulentis & potenter affigere & opprimere inopes & innocentes, ac eorum bona nra vi, nra fraude corrideret; quia & aerte vel armis, magnificatus & clavum Recipit, invadere se summa rerum poscit. Vide edenda tu a Domine, cui ergo taces? cur diffundis? cur tantis malis non mederis? itano dormit tua prvidentia, tua vindicta, ut intoncet inopram, fontes dominari lnas? vim pati ego, astigmar & crucio, nec ferre iustis, zelus enim donum tuum corisit me. Vim pateris & tu: quomodo eam fulges? video tyrannos & impios vel non polle, vel male defendere & salvare innocentes. Lugeat enim Habacuc, & Propheta probi, & nelioli, non tantum ipsos laicos, & iniuriam pacios, sed etiam (imò magis) ipsos credentes & iuriosos, Nato, ut ait Aristot. Minor est iniuria iniuriam pati; major iniuria est iniuriam inferre. Et Socrates apud Platonem in Gorgia: Qui iniuratur, sic, impugnat quod est omnino est ante alios miser; maior autem est iniuriantur prius annos quam haec; minus vero miser filius, sapphicimusque inflamus dum bominibus que eritis. Et Cato dicebat ex malle pro collante beneficio nullum reportare gratiam, quoniam pro perpetrato maleficio non dare possumus significans illi esse periculosa iniuriantur, que tamper ad deteriora invatae, ut refert Plutarch. in Apoth. Rom. Lugeat ergo Habacuc, queriturque cur iniustitia pravelet ad verium iustitiam & in iustis impunis graefiter. Et hoc dicit, ut si Hieron. in prologo, *pro mentis angustia inferiora aurum in gue confisi;* & tres pueras de camino quis priores exisse quam intra verant. Sed & hoc generaliter accipere possumus, quid ex persona humana impunitia loquatur, ne in queritalam vocem & plenam doloris erumpat, dicens: Quare reficii contemptores, & rater conciliantes impunitos me? Hoc autem loquente, noscimus iudicem Dei investigandum, & profundam divinitatem sapientiam scientiam enim, quid non ita videat Deus ut vides homo: bene tanquam praeficiens sapientiam & futura & aeterna cognoscat. Et quomodo si agnos & agnatis fabulosos equum frigidam postulat, & dicit ad medicum: Vix patet, crux, mor, & examen: si neque medice elemas & non exaudirest. Et responderet ei sapientissimus as elemosynis medicus: Scio quo tempore dare debemus quod possumus, & non miserear modo, quia misericordia illa cunctas est & voluntates tuas contra te petas. Ita & Deus

domus non exaudire clamantem, ut cum probeat, & magis provocet eum ad regendum, & quasque invenit impunitos & purgatos faciat. Hucque S. Hieron.

QUARE OSTEVDISTI MINI INIQUITATAS? Aliqui vno ponunt in voce obviandis, quasi hic connectat & sequentia precedentibus, q. d. Tam iustus es populo tuo, ut roga sis habeat precios & clamoribus meis non annuere: vis etiam mali obstruere, ne clamem; se forte, que tus bonitas & clementia est, furorem tuum avertas. Nam cum mihi tam tantaqua populi sceleris ostendis, & ante oculos proponis, quasi irenum & vincula mali in latere inicis? Quia enim cum tantum populi iniustitiam cernat, atque iniurias, quibus non tuus sanctum affectat, & afficeret pergit, audiet le pro eo deprecatorum interponere, aut etiam expectum ruum subire? Vilne igitur populum istum nemine intercedente delere? ita Mart. de Ros lib. 1. Singul. cap. 3. Secundus & simplicius, ostendit, id est ex Biblio, hoc est exhiberi ei fieri permisisti, quod dicas Cur permisisti, cur fieri finis tantam iniuriam, quem oculi meis offensa & exhibita, diré me cruciat?

ET LABORVM] Labor hie tuum passivè accipi potest pro dolore & molestia patientiam vim & iniurias impunis. Unde Septuag. vertunt, *quare mali ostendisti labores & dolores afflictionum?* bi enim mihi compassionem movent, iuveni similiorem dolorem. Tam potius activè pro afflictionis quam nocentes innocentibus inferunt, unde Chal. verit, *confusus operatus labores fatigatis;* q. d. Quare video ioppios afflictiones pro tuum enim a Domine est de eu peccatis iuvere. ita Vaubl. & Pagni, qui pro *laboris* vertunt, *perseverant.* Vis enim & iniuria, adeoque quoniam peccatum in Scriptura vocatur **WORKS** amal, id est labor: tum quia cum labore incipit, & agitur, arque in laborens & dolore deficit. Quot enim quantisque labores & dolores habent avarus, currunt per terras & maria ad Indos, ut Capes congerat? luxuriosus, ut libidinem; golios, ut gallos; irascundus, ut iram & vindictam explaret? Sapientem modicam voluntatem magna labore emunt, quae deinde in aeternos labores & tormenta veritutis. Tum quis alios quo vel affligit, vel scandalizat, dolorem & laborem infligit. Labor enim agentis & iniuriantis, labor quoque est patientis & iniuriam sufflentis, hac enim sunt conexa & correlativa. Tum denique, quia Propheticus & viris sanctis pro & iustitia refulbit, ingenitum concitat dolorem iniuriam tam activa iniuriantis, quam passiva sufflentis. Vide laborem hunc suum explicans Habacuc: subdit:

VIDERE PERDAM ET INJUSTITIAM, Hebreus, id est vim, violentiam, iniuriam, oppresionem, CONTRA EUM] id est coram me, ut habent hebrei, & Chal. q. d. Me vidente, genente & reniente. Sic peccatum vocatur labor, vel dolor, Psalm. 7. 15. Ecce parturio iniustitiae, conceper dolorem, & peperit iniustitiam. Pial. 9. 27. Cuius maledictione si plenum est Dicitur a maritamine, & dolo, & sub linea eis labor est datur. Pial. 54. 11. Dixit ad nocte circumdabit eam super mare eius iniurias, & labor in medio eius est iniustitia. Pial. 139. 10. Labor laborum iustitiae opereris es, q. d. Suis fraudibus & delitos labii expiatur, doli in capite eorum residet. Ecccl. 10. 15. Labor in iustitiae afflictio. Ille 19. 4. Concepitur dolorem, & peperit iniustitiam. Hoc est quid in die iudicij improbi gentes dicent: Labitur iustitiae in via iniustitiae & perditionis, & ambulamus, vidas difficiles; tecum autem Dominus iustitiae. Quod nobis profuit sapientia, ant divitiarum iactanciam quid concidit nobis? Sapient. 5. 7. Labor enim magnum impinguum delinit in maiorem, in modo eternam dolorem, labor vero puerum parvus delinit in iustitiam & aeternam gaudentiam.

ET FACTUM EST JUDICIUM ET CONTRADECITIONE POTENTIOR] Hebr. *C* sit, ut *tu* & *contra rex teatorem*, vel exaltet le, ut faciliter hat potenter, & aliis praevalere. Pro iudicium eum habet **THEUS**, id est in litigium iurium, hoc est ut explicans subiicit, contra dolum; Pagni, contumem, q. d. Perverta qui iustas & iurgias ferunt urgentaque, potenteres sunt iustis simplicibus & quietis, sed in iudicio & iurio suppllicant &c.

& explicant. Unde Chald. verit. dixerunt & repuserunt A
verum me fecit, augeantur omnes & superbae ipsi proualent,
sic ergo videtur impotens & impudentes contentionem &
urgio obtineat, quod pars & ratione affectus nequeunt:
quia vici gravis & modello soluit cum laixari, molire
eorum importunitas clamoribus sibi caput obsumbi. Unde
ut ab illis te liberaret, dant eis quod postulauit. Vatabl.
verit, quare qd qui subspissis rictis & centaurorum f sub-
audi conserne.

VER. 6. PROFER HOC LACERATA EST LEX] Se-
preat, d'ignota est lex; Vatabl. debilitas est lex; Chal-
daeor. languor est lex; Tigrina, tenebris non sive: tum
qua iniqui tua potentes leges & iura, judicia & judices
perverunt. ita Sanct. Hieronym. Theodor. Hugo &
Lyran. tum quia nisi videntes impioea tua impietate pre-
valere, in studio legum & pietatis languescunt, atque in
impiorum partem & latrem inclinant. ita Clarius, Av-
tias & alii. Sic ait Seneca in Hercule Furente:

Jus est in armis, apprimit lego timor.

Et Ennius :

Tulicor è media sapientia, ut genitio res.

Nam ex puro manu confundens, sed magno furore

Rum repente.

ET NON PERVENIT USQUE AD FINEM
JUDICIUM] ita & Septuaginta. quasi dicat. Propter
hanc iniquorum potentiam & perveritatem, iudicium
non potest aequum tuum fieri, quiete, ut iustitia in-
te evincat & dominetur, in iustitia vero & violencia
vincamus & protervemus; ut iustitiae defendantur, iug-
iti possintur; ut iustitiae & pacificae vivant imperante
lege & iustitia. Judicij enim finis est iustitia, ait S.
Ambros. sermon. 16. in psalmos 121. Tigrina verit,
mea bona officia exercitatio iudicium, quia eam suis
miseribus, iuste vi & potentia impedit & invertit
potentes & iniqui. Secundo, alter exponit Clari-
rus, Arias & Vatabl. quasi dicat. Propterea homines
impi lacerant videntur legem, quia patens quod ad
eos non perverit iudicium, id est nullus iustitiae & vindicta
Dei, oquid ad finem, id est in aeternum; quod icili.
Cet Deus nunquam posuit, vel quod nullus fit, fed
calo omnia teguntur, vel quod non curat res humanas;
vel quod diaboli alicui perverto ea regendas tradid-
erit. Tertio, pro finis hebrei. est Vnde lampros,
quod verti potest, ad scilicet. Unde clara sic ver-
itas, & non pervertit iudicium, scilicet iustum, ad ci-
clorum: quia ab iniustia exaudiente, put ab in-
justis potestibus, vincitur & obdatur. Primus iustus
est genitus, & cumque exposito Latina verbo & de-
pungit.

QUTA IMPPIUS PRATVALET ADVERSUS TU-
STUM. Hebrei. quia impius circumdat infernum (id
est, ut Tigrina, circumdat, arctat, opprimit) pri-
mus, PROPTERA EGREDITUR IUDICIUM
PERVERSUM] quasi dicat. Quia impius opprimens
nos, propterea perverterunt iudicis & iusticia, & ini-
quis ferunt iustitias in favorem iniquorum, & co-
xam iustitiam. Idem repetit & incusat. Alter Vatabl.
quasi dicat. Quia homines videant impios pravalet plus,
propterea perverit putant iudicium Dei esse iniquum,
hoc est. Deus non curat iustitiae, nec punire iugullos
ob causam potest ante dictis. Loquitur non de Nabu-
chodonosoro, opprimente Judaeos, et vuln. S. Hieronymo,
cujus affectus; sed de Hierosolymis & Iudeis oppri-
memibus iuovis civitas simplices & pauperes. ita Theodor.
Theophyl. & alii superiora citant. Hoc finit querula
Prophetar. de impiorum tyrannie & dominio in plus
cum Deo espollentibus: lequitur Dci ad eum respon-
sio.

Moralis de
Iudicio
Dei, quo pios opprimi, impios pro-
sperari & dominari permitit. Hoc enim multi queru-
lo volentes, nec penetrare valentes, cib prolapsi sunt,
moi, impio, et dubitantes de Dei providentia, an felicitas efficit
Nomen aliquod uniuersio profidens? an Deus curat res
permittit. hominum & in verò circa cardines cali perambulan-
ti, exanglitati, & velut indignas se despiceret. Ita Ovid.
L. 3. Amoreleg. 1.

Cum rapido malafacta boni, ignoscere suffici,
Coriol. in Proph. Min. XII.

Sollicitus nullus esse putare dies.

Vix pia, mortales pia, solertia, solerata.

Mors gravis à tempis in case bovin traxit.

Tales sunt & illi apud Juvenalem satyra 3.

Sunt qui in fortunis non confunduntur.

Si nalle credunt mandatorum rebus motu.

Natura solerata vixit & latit. & anni.

Cato, inquit. Plusach. in quis vita, cum Pompejus res

infeliciter succederet, & ad Catilinam sociorum vicio-

, dicebat in robes divinis madum ego caducis, quid

Pompejo prostr. non agere sufficit summa proffra, causam

Reip. sueti nihil succideret.

Audi Lucan. libr. 1. Pharsal.

Nisi quisquam tam ferreparest, Cæsare priorem

Pompejus: si parum: quis politus induit arma

Sicca nefas, magnis pollici quisque noctis.

Polidra summa plaus, sed villa Cæsari.

Et Claudian. l. 1. in Rufin.

Sed raro res hominum summa caducis volat

Alpigerum, latissima flumere arcem,

Pecuniarum, rapiens fabefacta caducis

Religio, tamquam amans fratre sequitur

Altaria, vacuo gaudu fermea curvare morte

Affirmat, megamque novas per inane figuras

Fortuna, non arta regi, qua munifica fusa

Anubis, vel nulla puer vel nescia auctor.

Subdit deinde, & excusat Rufinus apicem factus, men-
tem corrigit:

Abstulit domus tandem Roffini pena tumultus,

Abstulitque deos: jam non al colonia rerum

Inopis erranti querit: tollitur in al. non

Ut laeti graviter ruant.

Soccorso rugitus: quid hanc viris malicie effet? re-

spondet. Malorum prosperitas, ita in Melilla Anton.
& Maxim. firm. de fortuna bona & mala. Et Publilius:

Felix, ait, impotens, opimorum est caducis.

Quis & fideles iipientes de fini, hac impinguo prosperitate

& potencia offensi funer: ut David. psalm. 72. a. Etiam autem pene morti sunt pedes, post gloriosam glorificationem: quia

genua super levigatos a pacem pacataeum videt, dec. Ec.

C. Jeremias capit. 12.1. Quare ergo impiu viuum, sub-
limeri sunt, confundentes deponit? Sicut omnis permanet,

sec. Jeremias capit. 12.1. Quarevis impiorum prosperitas,

beni & cunctis quia pravaris causa & iniqui agni & sec. Si-

milia ligna malachite 3. 14. & Ecclesi. 7. 16.

Potius caute, ob quas Deus has impiorum le pio-

injustias & ferocia permittit, præter letatas quas Deus

in mente sua levitat, manifestat & ab eo revelat nobis

funt varijs. Prima, ut ostendat loam longaolimatum, Cato's hu-
impaffabilitatem & celsitudinem, felicis tamen

felicitate non tangi, non pungi, non affligi, non turbari t

tali in terrena gloria longe super para de injuriis mortalium emiscere. Secunda enim fol clostera illuminans, car-

rum foliis non fecundat: sic nec Deus impiorum,

quis alii, felicitatis inquinatur aut tangitur. Sicut hoc

est nolle iustitiam, sed ipso offendit: sic Deus, qui mal-

is bonum operibus illuminari (uti nec offuscari) potest,

divina sua officia scriptum foliis illuminat, & Philo libr. de

Monarchia. Rutilius S. Anselm. librac Deus homo:

Dom, ait, & pessime est homines sicut predice. Aut enim

prætor folia scripta quid debet, & Deus ab invito accipit.

Sicut autem bene pessimo regere quid Dei est, ita Deus pa-

niente aufert quid bonum est.

Secunda, ut pia det mysterium patientie, confian-

tie & virtutis, dum est pia ut impior vexati, affli-

gi, cruciati. Quocirca Seneca lib. de Provydentis: Ni-

si, ait, infelicitas ex eis nihil accidit aduersi & quia nulli

judiciorum di de ipsa. Et rufium, illes moris diversi

injuria, qui minus felicitate torpescunt, quos vult in ma-

re, hunc tranquillitas invic delectat. Diogenes Philopap-

apud Anton. & Maxim. sermon. de fortuna bona & ma-

la, felicitate ingenuis esse dicebat infortunia cum dexte-

reitate ferre, quam ingentem prosperitatem regere pro-
prietatis. Nam ut Epictetus in Enchirid. Studios pro-
speritatis, tamquam sinistra uoluptate nimis fructu &

studiorum officiorum. Pascuarius Sanct. Augustinus libro q-

de Civitate capit. 3. Justit. ait, quidquid malorum ab

ingens demissus tergor, non qd peno crimen, sed vici-

satio

suscitare exanimem. Preceps bonus estiam seruia, liber efi & A valutus natura. Peccatum est maxima fœcia, peccata & nox anima. Peccatum est infamissimum hominis habbit, qui cum à Deo segregat, & diabolio in servitatem manipulat. Omnes (iniquitates) quæ quibusdam compediunt nos preceps, & peccatorum nos rebibus ligantur, mandant, aut. Id Augustini sermon, 195. de temp, Idem item, 239. Maledictus omnino peccatorum causa præsumit efi.

Sexta. vel offendat præfens tempus esse operandi bene vel male, merendam, vel demerendam. Sequens vero fœc judicis, præmorum & poenarum, quo omnia perveria hominum judicia reformabit, corrigit & sequestrat restituunt, iuxta illud: *Cum accepto tempus (judicis) ego sufficiam iudicis.* Unde S. Augustini, in psal. 7. *Nostri, aut, grandioris hominum qui proferunt se vita sua, cuius peccatis desiderant, & obstat Lector. Mater hic ista Domini sibi; tristitia enim Damnum peccatorum, ut ista patitur, id est ut correctionis flagella non patitur.* Et S. Gregor. l. 5. Moral. Deus, aut, nemoria peccatorum, & memoria amoris derelinquit. Quia si multa reperire, quis Domini regnans curare credet? Et rufus si hoc cum auctoritate, evanescere iudicium subelevat? Dixit vir

B. Apollonia: Tantum esse gloriam que factos & patientes manet, ut mirum sit omnes diaboli & homines impios, quin & taxa & elementa, contra eos non iniungere, cognoscant & diligenter excruciare, quia tantum gloriam prometeantur. Ex adverso tantas esse potestas quae impios manent, ut mirum sit eos maximos delicia non abundare, omninaque eis in mel & rosas non convertis, ut aliquip voluntatia tantum gehennam pondas penitatur. Sicut enim non sunt condigne paliusse boja temporis ad futuram gloriam, quæ reverberatur in factis; ita non sunt contingentes voluntates de pompe hujus partis ad futuram gehennam, quæ reverberatur in impia & dannata. Vir ergo prudens potius condolebit priuatis corporis leti-ctari, quam invidebit.

A. SECUNDUM INGENITUS l. 1. et, apud interpres, ut veritatem Chaldaeorum: *Habakui enim verba contactus, vel adhesione, fave corporalis, live spiritualiter, qualis est affectus, confluente cum hoc, id est se reget ablativum, vel accusativum. Hic respondet Deus expulsum Habacuk, et finit impios Iudeos prævalere plus.* Respondet enim, le non id ut perstirrum, sed mox ipsius per Chaldaeos puniuntur: *arcu hoc est omnis quid videtur, quod propheta fuit velut titulus praebet Habacuk.*

*Quæres, quanam haec gentes quas aspici juber? Primo, S. Hieron. cum suis, censens hec dicta esse post exilium Jerusalenum ad consolacionem Iudeorum, gentes accipit Moabitas, Ammonitas, Egyptios, alioquin quas iubilat Nabuchodonosor, q. d. Ne moremimi, o. Judæi, vos exercitio a Chaldeis, quia abundantie exercitii sunt aliæ gentes omnes vobis vicina, quæ robustæ, numero & gloria vobis longè erant superiores. Secundo & genitissimæ gentes barbiti Chaldei; hi enim fuit onus quod Iudeis ferteratis intentus Deus, quæ dicit. Ne queratis, o. Habacuk, de Iudeorum improbitate, quasi tam temporibus dimittant illico enim eam puniam. Eni sapientes & agmina Chaldaeorum, quæ adducit ad ostendendum impiam Iudeam. Ita Actions citati veri. 2. Unde haec gentes explicantur inquit: *Quia orce ego suscitare Chaldeos genesem, &c.**

*Nota: Progenitum hebrei, est DM.3 leggunt, & ita legunt Aquila; Symmachus, Theodosius, Cilicagius & Nodier, qui omnes virtutem, in genitibus. Verum Septuaginta legunt οὐ τοῦ Ιακωβου, αινιγμα vice λέγentes affine *Indigenam autem significat contemporaneum & prevaricatores, vel, ut alii dicunt, S. Hieron. vestitus, calamitatus;* vel deliciantes. Septuag. lequitur S. Paulus ad Cor. 13. 41. dicens: *Id est ergo ex superflua vobis quod dilatum est in Propheta, Vobis contemporaneum, & admirans, & dissidentes.* Quæres, intra letico est hic genuina & canonica? Reip. Riberæ & alii veram letitiam esse bargum, id est in genitibus; quia ita legit Nodier, Aquila, & alii pterique juncatæ; lectioenem tamen Septuag. putat ιακωβος, etminus fit ad literam, ramen cum sensu vel horum propheticorum congiuste; quia et antecedentibus & sequentibusque hac die contemporibus, putat Iudeus, qui jura Deique leges contempnit. Verum haec responso non satisfaciat; quia ex ea lequitur Septuag. & S. Paulum locutus esse non vobis,*

Tertia.

Terza. quia Deus impiorum longa & divina patientia ad penitentiam exspectat, & ideoque eos colligat remorū conscientia, quæ non parva letescens illi ponat. Nam ut Pythagoras apud Stoicum ferm. 4. *Procul plus molles & patentes agnitis conscientia, quam illa qui in corpore refrigeratur, & flagris cadit.* Sicne ergo puer virginis cadit, ut virtutem emendet; ita & impura conscientia flagellator, ut mentem miasme moreisque corrigit. Quod si penitentie nolite, tandem eos adeo graviter puniat, ut tarditatem lupplici gravitate compeniet. Redit Zonaras libris 3. *Estant, aut, prædictis tardis innatis iniurias, senecte penitentia fratris;* tamen si malitia diffringatur, *littera gratia eis affectuosa;* & penas exige. Et Virgil. l. 5. *Enim. Asperare domos manus fuisse apud, nefandas. Divinitus vero Apoll. Roman. 2. 4. levare, inquit, quoniam benignitas Dei ad penitentiam te adduxit; id est adducere conatur; feruntur autem duriorum puniti & impuniorum, & obsequitæ tibi ira in distria.*

Quarta. ut ostendat omnes hujus mundi opes, pompos, & propteritatem velut res parvi momenti esse coniunctim; id est enim haec sapit quod fuis hostibus, negat verò suis amicis. Verè Sanct. Augustini, in caput 27. *Sanct. Matthæi. Si haberes, aut, sapientiam Iacobensis, & palestinensis Abrahæ, & si fortitudinem Samsonis & longitatem Heronis, si divitias Orefi, si felicitatem Oleariorum; si quid proficiens habes, raro tandem eam dare vorabis, & anima dantibus, cum dante sine fine eructabis.* Idem in psalm. 16. *Famus, aut, & dico quies sapientem in aliis exercitibus, & ista stacione in gloriam magnum inserviam;* sed quanto fuerit gloriam illi grandior, tanto sis minor; sic impiorum magis sceleris, tanto eleva debet. Et Conf. Mansiles Annal. pag. 160. *Prophetas, aut, ejus similes pluri plumbi; & hominem relinquit non sanctificans, qui eum forsan per fidem, preueniens in certa tempore spirabit & prostrabit.* Et Sallust. in Catilinam. *Secundum eum sapientiam animos fatigare.* Et Tacitus. l. 1. *Secundum eum exercitibus floribus amorem exprimere; quia misericordia voluntate felicitatem conseruare.* Hinc Menander, 169, aut, *et improbus, felix licet.* Et Publius. *Citius imprudentia in periculum cadere.* Et Auctor. *Felix colimbius nullum nisi diu. Piatas, Vnde, aut, impiorum superfluitas & derisione sunt cedentes Libani, & transjovis, & excessoribus; quod si vides, & non ei inveneris hanc ipsam, psal. 16. 33.*

Quinta. *Quoniam, ut permittit impiorum sue libertati, ostendatque quanta sit vis concupiscentiae ex lapidu Adami concreta, & utique que homines in tot rapimus, violentias & sceleras, & magis impunitati quem in iugato noctuus, adiungit: unque ex eo mortale a quoque lumen insipientiam, inobligitatem & mortuum, & Christi redemptio (apertissima) de graviorum reprobatione & effigitatione.*

*Preciari. S. Asaphi. *Item de passione Domini;* *Alien. aut, & quis impotens apprehendens mortuus, dum, crevans in alterum posuere, profectus est mortuus;* aut si quis ipsius manu veniens, dum male bofum ledere, nec invictus quod ipsi profectus exercitare; & multa militis aduersus eum qui ipsa appetivitatem, magis, ledit eum à quibus habet, quadrupes in eis impunitus, Idem cedem ignis, & alii foras & venenij similitudine docet & declarat S. Augustini, in psal. 24. *Quia & Seneca: illud venenum, inquit, quod impotens fore in proprieitate continetur, in alienum effundens: ut malitia maximam sit venenum partem habet ipsa.* Peccatum enim est dulce venenum, quod amaram peccatori pecem affect. Peccatum est acciditissimum*

Commentaria in Habacue Prophetam. Cap. I.

375

Ritos sancti, ex ejusque inspiratione scriptissime, se preinde
ipios fuisse quali Prophetae & Scriptores hagiographi
nominis Septuag. significasse, quia Christus post tri-
duum refugientis a Hebreis tempore, quod post 40 dies
alcederent in carolum. In eo inquit, diabolus ipsius genio
in quo est regnare poterit invaserat; illud in agnitione
huius in diez reformulationis repedit. Idecum habet libro a. quod
in Genes. cap. 1:69. Sic hic pro *la grotte*, Septuag. vere
tute, *conversione*: quia mox suo resipicunt temporis Christi
fi, & perlungant Judos qui futuri erant contemporanei
Christi & Evangelii, idque accipita occasione ex vicinato
vocum Hebreorum *debet* & *debet* praestare: quia hebrei non
qua hebrei sic exponi posset, ut sit idem quod *agnum* in
nominativo, nimirum si sic interpretari: *Agnus*, &
Iudei, qui eis *hebrei*, id est in gentibus, hoc est in
Hebreum, *debet*, id est, *contemptores* Dei & homini-
orum. Quare si utramque lectioenem admittas, utramque
valde apparet fiduciandum: *Agnus deus*, id est *tempore*
tempore, *debet*, id est in gentibus, hec est qui inter
gentes & infar gentium, in modo per gentibus contemnit
pauperis & iusta dei. Aut potius q. d. Apiezie, & Iudei
contemptores Dei, in gentibus, id est gentes, puer
Chaldaeorum, qui vos *Juda* exiubabunt; item Gentes que
tempore Christi vos ex Ecclesia, & benedictione ac ha-
seditate Abraham, pura fide, falso & eleclio. Deisti en-
telligent. Itaque versionis Septuag. & S. Pauli hic est finis.
Accusii Prophetae Judos impiorum, jas & fas perver-
sentes, adiudicari & contemptus in Dominum, at & Hile-
zonum. quid aut sine Dei contemptore maiestatem, qualis
ipso non curaret fusa leges, nec carum violatores effici
potuerint: ita enim liber graffiti iunt in aliis, ac si nulla
effici providentia, nullum numen, quod infectio
juncta vindicaretur. q.d. Vos non *Juda*, qui eis contempti
ses Dei & hominum, apiezie opus horrendum habetis,
quo eis hunc velutrum contemptum caligibus. Adducam
enim Chaldaeos, qui funditus vos cum *Microfolympa*
excedunt. Porro S. Paulus tispion recte adaptavit Iudei
fuis in avi, Christo incredulitate ejusque contemporaneis,
qua Judaei patrici contemptores Propheterum, fuerunt
typus Iudeorum fermentum Christum, unde & exti-
dimillorium per Chaldaeos, praecepsit exsudium hu-
rum per Titum & Romanos. Hoc eti quod eius intentare
Paulus dicens, *Videte ergo ne profanaretis sibis quod diligitis*
in Propheta; *Videte contemptores*, & *admirantes*, & *de-*
fendentes; *qui patitur ego aperte in diis vestris*, *opus quod non*
est vestrum, *qui sunt contemptores vesti*, &c. d. Videat e. Judeus
non conservans Christum & Evangelium, quod ego vobis
annuncio. Stenim illud preverimus, personae patriter vos
Deus, ut iacebit patres vellent. Abilicet enim & repre-
parabit vos, ut utramque regnum, templum & gentem delite-
bit per Romanos, hec deinde ut majoris vellent per Chal-
daeos: atq; loco vestri surrogabit Gentes, easque sibi ade-
pebant filios & heredes, ut vobis expulsis, illa fuit eis
populus de Ecclesia, quæ veri *krinchaz* & filii Abraham
per his.

ADMIRAMINI ET OBSTUPESCI] Heb.
אָמַרְתִּי לְעֵדָה רְמָה, id est, ut Pagnus ad
admirans admirans, hoc est, valde admirans et ob-
stupescitatem suam et iudeum verbi apud Hebreos signi-
ficat adiutor vehementiam; et gradum quā inoperativum.
Segnus & ex in S. Paulus veritas, admirans in et disperdi-
munt: quis pro te iugeant tu, telico per illam remedium
legerunt וְלֹא סִינָה, vel remous, id est delenim, dis-
perdimunt. Tunc enim est futurum sal, et rad. **בְּלֹא מְאֻבָּה**, id est delevita, disperdita. Vide hic rursum duplicitem
cum lectioem & versionem, plane divertam: admirans
admirans, id est admirans; et simile, id est disperdens
utramque canonicum. Jam disperdimunt, id est disperde-
mant et delenim, cum yes a Chalzis tum poteris ve-
ritati Tironi et Romani.

O rūs] Scilicet excidii & vastitatis Hierosolymae & templi, ac caputavitatis Iudeorum in Babylonie, perstrandis Nabuchodonosorem & Chaldeos. Unde capitanica subdit *Ecclesia solitaria Chaldeorum*. Quid Allegorie typi & præludium erat excidii Hierosolymae, facilius per Romanos 1. aquæ vastitatis scriptura, id est excasacionis & reprobarionis Iudeorum scriptura, tempore Christi, utraque docet *Santus Paulus Ad Igit. 1. 4.* Addit *Leo Calixtus* libro, *adversarii iudeorum non res Chaldeorum sed Iudeorum*.

ram accipi Romanos, vallatores Iudeorum tempore Chaldaeorum; quia, inquit, de Romo suo locum explicat S. Paulus ad Corinthus 4. 13. Verum hoc parum est probabile. Nam S. Paulus ali Apollonem non ita estat Prophetas in Iesu, non literaliter, sed allegorico.

F A C T U M E S T illud est, mox fieri. Loquitur propheticè, namcum de futuro per praeceptum, ob futuri certitudinem, ac ne jam factum esset.

Q U O D N E M O C A R D E T C U M N A R A B I T U R] Hebrei & Septuag. quod non credens si auerterat, vel, si quis narraverit, placet anteponere. Nam cum huius dilectionis, non tantum credit, sed et oscula placet. Numerus Iudeorum postea erodere, templum Dei & civitatem tantum, à Deo ipso tradendum indebet, & impia Chaldaeorum, ab antiquis funditatem extundam & concutendam. Hoc enim tam infelis & inopinabile videbatur, ut omnem superaret fidem, non & calumniā causis sicuturum credentes. Hinc illa ecce cum voces oblituperz minus Prophetae. *Templum Domini, templum Domini, templum Domini eis,* Jerem. 7. 4.

VERB. 6.

Q U A E E G E O S U S C I T A B O C H A L D A E O S] *S. Petrus ad Corinthus* indirecte & objective, numeris addendo Chaldaeos animos, arma, locion, voluerūt & Iudei, ita denudando, ita ipsi certa licebat vestra deuoren, atque idipsum directè oediundam ad pallum vestram ponitionem, mesitumque tunc plicatum. Vide casio. 35. & 36. quae prehisi Proprietatis majoribus. Vt cum iustitia habeat emphasm, q. d. Chaldaei vocant quicunque ipso nomino indulgent, non cogitant de Iudea invadenda, ecce ego eos ab hoc ostio & somno fulcabo & incinerabo ex cogitationem de Iudea opibos. scilicet sua meam iram provocabitis, indebet. Itate ad refundendum, aliique similibus, quae Chaldaeos excusatibus ad eas bello apparetur.

G R A M M A T I C A Id est tristem & feroceum, & quis fuis ar tu mea peccatum & cursum, si quis subigit latitudinem totius terrae, potius omnium regiom in circuitu sit adiacentium, ut eas non tantum impliceat, sed & flabiliter perfidet, quasi subversio, olim non sine, iam vero sua, ut pote bello capta. Verē dicit Poeta;

Impresos adversarii impetrare armis improbus.

T E R R I B I L I S] Septuag. illuftrat utrumque enim significat Hebrei κατάσταση. Nam si à rad κατάσταση, id est vicis, deducit idem quod συνάντησι, compit, ut illustrer, sic à rad κατάσταση, id est similes, derivis idem est quod terribile, ut verba Tigurina.

E X S E M E T I S A J U D I C I U M E T O N U S E X U S F G R E D I U M] Non solum hebrei οὐδὲ fons, quod Petrus, Symmachus, verbi ἀγράντη, id est decretem, Chaldaeos, nomen defensionem. Secundo, Vatabi excellentem & magnificem, q. d. Gloria & magnitudo imperii, quiam coni. quetur, ab ipsa egredetur non ab extermis hoc est, orbis imperium obtemperat geni Chaldaeo propterea virtute, non alienis opibus & virtibus. Tertio, Noster cum Septuag. melius verbi eius, vel pondus hoc enim proprie significationem, vel κατάσταση, rad κατάσταση, id est tanta potest. Jam S. Hieron. Regn. & Lyran. hoc omnes pallivis accipient, q. d. Chaldaei parva libi judicii sunt & omnes, p. à Dei vindictam & executionem, quod ipsi portabunt. Nam si etiam orantur suis fidibus, tributis, duabus omnibus & ita pariter nescientia obtemperant a Cyro, qui Babylonem subiugebat. Melius Theodor. Theophil. & Hugo hoc enim activè accipiunt, quod icilius Chaldaei alio genitus a se virtutis imponunt. Agitur enim hic deorum robore, imperio & victoria. unde Symmachus, verbi ἀγράντη, & deinceps summa expozitio, q. d. Chaldaei iuriis juri omnes posunt in armis, non ratione, non legibus deciduntur; sed profusa dominandi libidine & tyrannoide decumentur de aliis gentibus quod volunt, & quod flatuerunt illico exequuntur, illaque quoq; omnes grave cis imponunt. *Judicium ergo vocat decretum Chaldaeorum de aliis gentibus vallando, isolandis, occidentibus; omnes verò, huius decreti executionem.* Unde S. Hieron. sive quoq; expozitio, q. d. Chaldaei iudicium, id est judicis & iudiciorum, id est iudicatores, patet ex auctoribus, aliis gentibus impunent in suo cuius, qui eas iuri exactionibus & tributis onerent & exponerent. Accus ergo est iudicium, quo iudicat Chaldaea gentes alias damnum, punit & exponit, aliis verb maledicet & patet; & omnes sive jugum, quo gentes veras, & famulas ergo iudicant, id est, ea solae ejus voluntas, non

A ratione, sed mera libidine ostentat. Sic dicunt Iudei rebellis Jeremias cap. 4. 3. *Facimur nos seruum quod erga diuersum de nos nobis, id est faciemus quidquid nobis libet, non tibi, non Deo.* Similis phrasis est Matthei 4. 4. Deuter. 8. 1. & aliis. Hinc Quartu, sive veni potest *avallare, vel stridere*, q. d. Geni Chaldaea ex seipso suoque populo constitutes iudices & exatores, non ex aliis populis, qui genitoris a te tuba stria prelinata, ab aliisque tributis gani: illam Romanum patrem per proximorum constitutorum Prædictos, Procuradores & Procuratores ex iure genti, populi Romanorum & Italorum: iuris enim magis fiduciam quam ex-serit.

L E V I O R E S P A R D I S E Q U I E X U S] Pardus animal ex savana & maculatum, cupus feminae parvulus & **V E R B A** panthera concupatur, de qua Plinius libro. 73. scribit: *leopardus in easem Africam pertinendus arboris, arboribus inservans in praesertim debilis, & aperte & valerem sed gaudent.* Haec pardus in Brasilia ex arborebus desilat in milites Lusitanos patrarentur, eoque difficeretur, naratur mihi Roma Patres nostri, qui in Brasilia malo tempore viserant. Hinc à Claudio pardo vocante *famulus*: *B*qua inlata fulmina ex alto in subiecta insunt. Ita Alexander Macedo, qui bellū fuit fulmen (quem proinde Apel, *Pardi foli* punita non tenent fulgor peritissimum orbem, quia celestis & potentissime eum pervaserit & subiug. vt) *Laud.* cap. 7. 6. comparatur pardo, ut ibidem foli explicatur. *Ubi politice & moraliter?* Nota. In prædictis ruborebus quicunque confundit, multum facit celeritas, ut quod mutatus confundatur, velut ceteraqueuntur. Unde Alexander rotundus, qua ratione orbis imperium obtemperat, respondit: *subtilitas*, id est celeritas, quia velut fulgur omnia peritissimum & perfundit. *Sic Julius Caesar*, cum Pharnacem primo congreto vicifuerit, inquit Plutarach. in Apophi. amicis terripit: *Non, videt, videt.* Quod Caesar, V. Imper. pars de Germania heretica velocissima vicitur, prædicta fit usurparvit: *Vnde, videt, videt* Deus, summum se velat celeritatem indicans.

V E L O C I O R E S L U P I S V E S P E R T I N T A] Pro *velocioribus* hebrei, est *Urbichades*, id est antedicti (onde Arabicus Antiochenus vertit, *fundi annis quinque usque ad milia*); sed parerga non enim de iudis & mulieris, sed de pando de lupis hic agitur. *Ubi demibus, & appetitu, ad prædam dictincedunt & dilatentur* (unde Tigrina vertit, *animis diversi & tum pedibus & eustis*). Unde Nostrum cum Septuag. optimè vertit, *velocioribus*. Est metaphoræ ab acutis gladiis, qui leviter & velociter transire solent per seum quam lecant, inquit Vitruv. aut potius à tagitis acutis, quae celeritas *animis fecant & transi olent.*

Quæst. quinam sit lupi vel pentim? Multiformis Gefnero in Hyena, potius illi certainum luporum species, que sub vel pentim magis fit famelica, id est quæ prædicta detur & laviat. Cœsura tamen illi hyenas. Ulpex, *in spiritu* quer, ut luporum genus: *autem quod vulgo topus, ab aliquo tertium quod dyana vocatur: illud sub aurosum, utpote de genibus pro peracta, famere incipiens; hoc noctu rapaces erexit, & quidam oculos habent hebetes & acutissimes, ideoque melius noctu quam diu cernat.*

Quippe dies illi non est, atque quæ omnes coniugiantur pellim, *lucem præsefa conuenit,* ait Oppiani lib. 3. de Venatione. Hyena enim eruditeling est, vorax & auctor (unde & in milie colores transfiguratur). *Si creditur Plinius lib. 1. cap. 39.* Iupo, caninum *imperium* placibet hollis. Vomissa quoque humanus ministrus, ut canes alliari; falsoque ingulibus felicitatos devorat. Molitus homini etiam infantes, legeuntur ita bus palloribus, & audiu affluo a dñeum eorum vocamen, quod caput posuit imitatione vocis humanae, ut in hominem illi accidit nocte fervat. Adde enim carnis hominum est avida, ut vel lepulcha efficiat, eruanque cadaveria. Ita Plinius lib. 6. cap. 10. Solinus Poliphil. c. 20. & alii. Septuag. & Arabicus Alexandrinus pro Στύρω, id est velpeps, alii punctis legentes Στύρων, vertunt, *lupo Arabe*, id est lupos prædatorum latronum. Arabescentes latronum grant infantes & inde Arabe iumenti pro prædatione, sicut Chananas pro mercato. Beatus pro beli, Chaldaeus pro arcio, ut deinceps. Nam, ut ait Aristoteles lib. de Mirandis natura audit, est in Arabia hyenam quoddam genos, quod cum belitum vel hominem prævidet, eos obtemperat, facit, ac sic in vefli-

veffigio harrer; ut corpora movere ocequant. Sic & A
Elianor, & Solinus Polyhist. cap. 40. scribunt, hyenas
habere vim impotissimam, qua canes & gemines torpidos,
stupidos & cingentes faciunt, itaque nos capere & suffocare.
Idem habet Herodotus lib. 3. & Plinius lib. 6. cap. 30.
Hinc Celsus lib. 3. cap. 6. scribit hyena pellum non tangi
fultimur. Quin & horum Apollo in Hierogl. Si quis in
quit, hyena pellum sibi circumponat, incredibile per me-
dios hostes transibit illius (malum hoc credere, quia
experti. Ceteri palmo equite ut hostes percussant, in-
potu evanescit indutus & ostensus.) Proinde Aegypti
hieroglyphicus interrepidioris & confitantis in calamitatis
bus, etiam hyena pellis. Eadem valere contra latuatus &
morbus canum, etiam rabidorum, tradunt Plinius & Oppianus.
Et tamen hyena cor maximum est, ut & teliquis
timidis, putre muribus, lepori, alino, cervo, panthere,
multis, & artillo, & Plinius lib. 13. cap. 37. Hyxnam
alterius animi mutant sexum, effeque marem & feminam,
tradunt Oppianus. Plinius lib. 8. cap. 10. Horus & aliis:
sed id commentarius est ceteris Articulosis lib. 6. Histor.
Anim. cap. 12. Porro Habacuc recte equos Chaldaeorum
comparat hyenas. quia hyenas bubes dabant utequi, sed
feta durior longiorque, & per totum dorsum porrecta.

Hic sententia unum oblitus, quod scilicet hyenas non
sint lupi, sed species animalium à lupis diversa. Respondet
Guevara, hyenas quoque luporum nomine centri. Probat
ex Oppiano lib. 8. de Venatione, cuius verius Gracianita-
tine reddidit Joannes Bodinus:

*Quoniam dico, Dives, regna celestia luporum,
Serapis armis afferentes dentibus arma:
Rompere venientia malitiorates (luporum communes) rauas propter
hyenas.*

Verum, ut recte aduersit Riberia, *ti luporum non est in
Graecia.* Oppianus ergo tantum vult dicere in Ethiopia
extrema duo esse genera ferarum quae ferrato habent dentes,
felicit lupum & hyoram. Dicit tamen pollet pro
Guevara, hyenas, ebo propriè non sunt lupi, ad eos
tamen referri. Unde Geiserius in *lupo*, *inter feras lupi*
congeneres numerat hyenas, lynxes (qui & lopi canarii
vocantur) *pantheres, liciones, & thoes*, *qui ex hyena*
& lupo generantur. Est enim hyena lupi similis, sit
Philoponus & ex Niphis. Et Arithot, lib. 6. Hu-
mor. Animal. cap. 32. *Hyenas*, ait, *cubus lupi* *gravis ap-*
sis *bifurcatus*, *& juba per seum densum predicta est.* Quicunque
Arabes hyam vocant sicut, quod siem est cum Hebreo
304. *vob*, id est lupus. *et enim est articulus*, quem Arabes
gassum nominibus præponunt. Multa cumque lupo & hy-
ena communis sunt, felicit primo, magnitudine, secundò,
color: tertio, voracitas: quartò, infidus, quas aliis anima-
libus molientur. *ille gregibus ovium & capræsum, hac ca-*
*nibus & homini quandoque; quinque, dentes utriusque fer-
rati, genitalia utriusque familia;* sexto, utriusque noctu va-
gantes cibi causa, *lupus urgente fame*, *hyena necessariè*
fert: qui acrius noctu videt, interclusa haloccamen, ut
felles. Hinc omnis ex Aeliano, Plinio, Atth. Oppiano & So-
linio tradit Geiserius in *lupo*, & in *hyena*: *ex quibus pro-*
babilitate ceteri, lupos velopteris esse hyenas.

Secundo, alii postim hic lupus propriè dictos accipiunt,
ilique ceteri comparari Chaldaei equites. Lupi enim ge-
nerosi, feroci & indolenti sunt, sicut Arithot. Unde Ildorus
lib. 1. Origin. cap. 3. ceteri *lupos vocati quasi lupi*, cò
quid quisi leonibus, in pedibus illis sit virtus: nam quid
quid pedibus preferunt, encanct. & Insuper lupi vor-
acissimi sunt, & penè infatibiliores: vorant potius, quam
comedunt a pilos & cœla glutinant, tunc integræ ruris
alvo redunt. Jam tñ *vorax*, ceteri epithetum con-
moni luporum i bi nimis *velpetus* & *notus gradus*.
Unde Virg. Georg. 1. *Pro saltem rufus lupus subalpinus*
harrer. Hinc & lupus grecæ dicunt *λύκος*, id est lu-
cens. Nam oculi eius, aquæ ac caput, splendens, & lucem
nocti peculiariter, ait Plinius. 1. 11. c. 47. Lupi ergo cognoscantur
velpetantes, qui per diem ob metum venato-
rum, in antris quiete jaceant & unde *velpete* nocte
fame rabidi ad predam eradicantur: & obvia quaque la-
cerant vorantque. ita S. Hieron. Alii in super edacores,
nocti consumptæ preda *velpetina*, manu rufion ad pra-
datu eradicantur, dicide posse lupi matutini. Porro
quaestu luporum noctu ferocietas, graphicè describit
Virg. Eneid. 1. p.

Cornel. in Prop. Min. XIV.

De solari pleno lupus impeditus enīl,
Con frontis ad sensus, neuns perficiens & imōres,
Nelle super media, quā sub meritis agnai
Calixum aereum & ille affer & impetus ira
Servit in astens: testicula in fastigis stendit
& ex longo rubore, & fixa anguisina fasciat.

Vespere ergo lupus acutissimus est, andicissimus & fe-
villans, ut ipote qui non tantum famem, sed & crudeli-
tatem suam exhibere velit. Unde noctu magna militaris
conficit, & ubi ad orile allante prædam petivit, omnia
loci circum, omnes aditus restat, undeque pro-
currit, omnia circumplexus, ut irumpit & præda per-
tutat. Hinc Iacob. c. 5. & 6. lupum velpetinum, vocat
lupum ad vesperam, scilicet frumentum & graffatum: *Ex*
Oppiano lib. 1. de Venet. lupum vocat venatorum, id est
neclu ambulans.

Hac omnia allegorie facile est adaptare diabolo, & *lupus* &
topographie gulae impetrabit utrue enim *lymbus spuma*, *et*
lum, imago & exemplum est lupus velpetinus. Nam & diabulus
diabolus noctu nascitur, & in tenetis is perambulat, psalm. & gude.
B. nov. 7. & 8. & unde in Compl. servio monet Ezech. lib. 12,
namque illud S. Petri. *Præterea, fabris spuma & vegetate: quid*
ad versuras vestras & obolos, tamquam les rugiens cissus, qua-
ren gressu devoret. Vespere enim sollicitus & graffatus ad
crupulam, *venetum*, *tixas*, *cadus*. Unde Poetas:

Noz & emer, vinnicom nibil moderatus fasciat:

Ulla padres carer, liber amperque mero.

Accesso, quod diabolus sapit in lupum & se magistruo
transformet: tales enim sunt lycanthropi, putat homines
qui per magiam opere demonum le in speciem, quod ac fe-
rociam luporum transtulunt, ovesque & homines invad-
entes & dilaniantes de quibus multa Delrio in Moysicis.
Inee & Gentiles per lupos conata venefici remedia praefati
opinari sunt. Vnde Plinius lib. 12. c. 1. *lupus ferens*,
aut, *reflexus lupi impetrabit utrue resisteret, ut & deinde val-*
lupus vestris profugam. Hoc idem *præterea & ceteris*
solidae sublimiter, & propria tanta est vix animalium, præterea
que raudaciam, ut usq[ue] cuncta epulis affracta & separata. Hinc & lupus hominem rauum ut & cingulum redire vul-
go creditur, si prius eum incepit. Vnde illud Virg. eccl. 9.

Pex quoque decim.

Tum fugit ipsa: lupi alatum videre priores.

Vbi id claram docet Servius, & Ildor. lib. 12. Orig. c. 2. qui
de addit. *Unde & subtili ratione dicuntur & lupos in fabula.*
Cors si prius vides ferens, deponit feruntis sudacionem. Et Plinius. 1. 8. c. 22. *In Italia quibus creduntur, ait, lupi*
cum vix effe vacca, vacca homini, quae prius con-
temporante, edidisse ad præfatos. Sic diaboli fauces pec-
catori, ingeo padore metueque claudit, ne peccatum
confiteatur, & venient, openo, aut confusum mali
fui querat, Insuper diabolus inflat hyenas & lupi, &
caudaveribus & mortibus hominum pacinur: canibus, id
est prædicatores, infidatur, ut sis erexit vel amotis,
oves diripiat. Hinc & sicutu voces imitar, dum se
transfiguratio angelum lucis. Multos enim lapientes
decipit specie boni, *qua sua fraudes ostegit. Lupi*
velpetini tropo, sunt damnores, ait S. Hieron. Item ta-
paces Pratali & judica. Adhac hanetici: hos enim lu-
pis comparat Christus Matth. 7. 13. qui ovium bellitus
induti incuscent decipiunt, & specie veri, tenaces effun-
dunt, hinc & fab vt peram luos cœtus celebant solent.
Haretici enim qui lupi famelici & hiantes castra. Ecclesie
circumneunt, ut fideles ex iis avilant & perdant, atque
Arabum more latrocinis & crudibus Catholicorum ditio-
nes & regas, depopulans, pri nostro aro in Anglia, & Co-
tia, Hollandia, Francia, Hungaria, &c. eos factiæ vidimus.

VOLABUNT QVASSI A QULLA *qu rapax & fe-*
rox, ex alto in loporem aliquam prædam habens involat
cum impetu in ferme hermosi, id est bombardæ dum globum
ejacular, ait Ildor. 1. 12. c. 7. Aliud ad aquilas, quas
Chaldaei la verillas prædecebant, & que ac pola Romani,
unde signifer acilius & vocabularis aquilifer. Audi
Ovidius lib. 1. Falter.

Signa domi bellis Persicas Romana seruantur.

Romanæ aquila signifer hispissat.

Præterea falsa aquila, Romanæ signa.

Hinc Ezechiel cap. 19. & Ieremias cap. Nabuchodonos-
forem & Chaldaeos vocant aquilas. Nota. In pars Chal-

li & dororum

dæorum indicat sacerdotem, in his voracitatem. in aquil tapacitatem. Quocirca cœlens Jeremias c. 5. d. comparat leoni, pardo & lupo. Editore, inquit, percutiens (Judæos) flos filiorum, lapsus ad seporam saevitias est, perdat viginem super civitatem soror.

Porrò appositi equites & equo Chaldaeorum comparat pardo, lupo, aquil: quia equi bellici perniciencia veloces sunt, & animositate ferocios vincendi conuictudine ferocios evadunt, gaudens (anguine) gladio, ut humi subiecte auditis caudent, ut autem cap. 39. s. n. & Vergil. liber. 3. Georg.

Si qua sumus præcū dñe dñe dñe dñe.

Sicut leu nesci, micas ambo, & tremuli atra;
Collectimq[ue] præmū valis sub atra igno.

Adducte & ateris pœnitare equos Chaldaeorum:

Armeni Scutis, Persigib[us] Angustis ad undas
Profecti.

Idem clausus docet Oppianus, dicunt:

Qui huiusmodi viriles Ephesori ad undas,
Mox a nimis neasur aquilis in bella leuorum
Laminae glauca vibrans, & magnum in pellere rorat
Efferis audaces animos ad feruenda bella.

Acordit levitas eufros, & granduere levata
Insuper profere velut, & gaudiuere sapientia?

Cum reliqui frumentis ne antecedere miraretur.

OMNES AD PRADAM VENIENT] Tigrinam, qui quis eramus ad hoc venisti, nō vix inferas. Vatabil. omnes venient ad nefariam, ut feliciter Judæos expulserit. Paginus, una gena propter rapinas venies.

Moral. S. August. in psal. 1. Ideo, inquit, queritur ratiō maior, quia invenit misericordia tuā quia misericordia aquila, quia prior cepisti leperem: prædicti tibi suæ misericordia, prædicta erit.

FACIES EORUM VENTUS URENTE] Intelligant humilitudinem scilicet, vel iniqui, q.d. Chaldaei initia venti uentient, vel aurigium omnia aerafacit & vobabunt. Paginus, verit, ex adepto faciens faciem, uenient ad Orientem; Chalda apollini eorum perspicillæ q.d. tunc uenient, q.d. sollempne quæ eorum capiuntur. Tigrinam, præquid faciebus eorum aduersio flaccidi sit, & uocis non sufficit. Vandalus pallens, vel apposita festina eorum, eft tempore uenient Orientalem. Hic uenient in terra sancta eft, ut mentitimus. Scriptus est q.d. Imperio Chaldaeorum adventuratum erit in diletabilitate, ut in Iudea et in ventus Orientalis. Sic Genus. Et in nonnullis Italiæ locis uenient et in ventus turbans, qui à Grecois vocatur ecneplias, quod è nube erumpit; adest ut Itala cum eum in alto eleverit, transferat, eludat, ut mibi Romæ viri giales osculari telles affurmarunt.

ET CONGREGABANTUR ASARENAM, CAPITULATUM] q.d. Sic uenient in Iudea congregant aranas, sic Chaldaei ea eadem congregant captivos, ita Chaldei & Tigrinam. Joinit plurimos fore captivos, ut plu sima est arena. Et metuimus: nam abilius in punctu pro concreto, captivitas pro captiuis. Sic Christus ascendens cum triplu pho in celum, deinceps captiuus cum multis captiuis, id est capi uis duarum fanticis, quos est captiuata de diaboli crux, fuit fecit, meliori sunt forte captiui, utpote quae eos in libertatem filios dei dilexerunt, Ephes. 4.1. Nota. De Chaldais nunc loquor in plurali, dicunt: Diffundunt nubem, uenient, nunc in singulari, dicunt, congregabunt triumphalis esse possente intelligentia exercitus, valerentur decem regemque eorum, potius Nabuchodonosorem. Hoc omnia tropologicæ facile est adaptare diabolo, cuius minister & flagellum fuit Nabuchodonosor: sicut enim fieri ut padus, lupus & aquila, plusmoque capit, & in abyssum demergit in Indens & tides.

VERS. 10. ET IPSI SCILICET Nabuchodonosor, gentis Chaldae principes. Nota. Scriptura multum nunc de gente, nunc de ejus principe loquitur. Hanc enim politice sunt unus, potius uos exerceetus, unum imperium, quod totum pendet a suo principe, sicut totum corpus pendet à capite. Hoc verum est in bellis, ubi victoria causa est animosus, vigil & laetus imperator. Unde celebre illud: Feriat ex aera, ex aero uerba duc, uerba duc ex aero.

TRANNI RIDICULI LIU BANT] q.d. Reges & principes ludibri habebit Nabuchodonosor, facit eos suis modi, equis, equis, imo scabilla pedum; ut Septores fecit Aurelianum Caesar, & Tamberlanes Baitastri Tuncarum Imperatori, ita S. Hieron-Secondi, ridiculus vel

A ut habe, ristramen orans, quia ipse potest istimus, deridebit eorum tenet de copia. Unde explicans subdit:

EST SUPER OMNIA MUNITIONEM RIDENS] q.d. p. m. munitiones qualius despiciet, quasi ridens & ludens eas as pugnabit. ita Theodor. Vatabil. & Arrian. Significat vertum depravum, tyrannus enim sibi uirorum, id est ludibria, quonodo Zeno Imp. p. m. viii. dicit: De libidinibus q.d. amor, Syria & Arabem, ipse reges deridebit, & prius subfamabat.

COMFORTABIT AGENREM, ET CAPIET RAS] q.d. ager dictus generalis, id est confortans, terram, iusta illud Virg. Aeneid. p. Es fuisse aggredi complans. sibi Servius, ager, sit, q.d. custodiens res conservatas aude fuisse amores, reparet postus. Significat Habacuc maxime agerem, quem per tredecim annos comportarunt Chaldaei circa Tyrrhem, ut mare, quod illam ciogebat, implerent, itaque ex insula facerent continentem, quam predicti invadere ex expugnare possent, ut tandem fecerant, de quo dicit Esch. 39. II. Rustici uolent ducas, cum metuant castra, ea rurare & munire coepit iniustus hostiam agere, ad eum uolu & fusa taliter civitatis. unde Virgil. 7. Noctua,

Primum in iure fides

Cofrunt in mortuam pannum agere agere singulis.

Insupi folium per aggerem obdilem obponnere nebes. Ubi Cicero epist. ad Catonem lib. 13. Falso est, sibi auctor, custodiens res conservatas aude fuisse aggredi, auctor, uoluntate oppugnare. Sic Virgilis. Aeneid. Alpes populi aggredi, id est mures & monumenta, trahit. Hebrei, pro aggredi est QD spars, id est pulvrem, quod Chaldei, a Callio sic exponit, q.d. Nabuchodonosor iacet altissimis aggredes ex pulvere, ut eius insuffione statu expediti ventus, oculos, narres & fauces repugnante obundat, & emet; quia ante Setonum & syphugante Charaxum, narrat Plautus. In eis vita. Quicquid autem est bellum in Duce expandens eis fatus & seruens, ut intrinsecus luget beat lucundum, & bolt aduentum. Venient nostra veritas melioris est, & communem calorem agere significat a his enim fit estate, pulvere, fatus, ligatus omniaque te. Addit, Hebreos apud, id est pulvrem, vocare quamlibet terram. Unde adam dicitur factus est pulvris, id est est terra, iusta illud Gen. 1. t.p. Prodigio & loquela resurserit.

C TUNC MUTARI TUR A SPIRITU] q.d. Nabuchodonosor clatus tota victoria, se non capiet, sed spiritus altos sunet, putantes esse numerum quadam invictum, sicut Daniel 4.10. ita & Hieron. Albert. & lycan. Simili modo ab eo victor, tanta que Monachism, mutabitur spiritus ejus humana in bellum, ut ex hominibus fiat quasi puer, ideoque regno expulsiur, transiret de coniunctu, & quasi quadrupes in situu cum fera virum agat Daniel 4.10. ita & Hieron. Albert. & lycan. Simili modo ab eo victor, tanta que Monachism, mutabitur spiritus genit. Chaldae in superbum & fallax ideorum perterritarunt etiже et impudicum, & corrut in Bellatissima, exsistentibus a Cyro & Peris, inquit Arrian & vatabil. Unde de Chaldais verit, propter elevationem spiritus eis transuersum est regnum, aliter Septuag. sive mutabili spiritus, & permanens, & propulsior, huc est fortiora dei mai, quod Theodor. Se explicat, q.d. Cum Deus lat. Calligra. Jodzus per Chaldaeos, tuoc iram committit in misericordiam, ac eme nices erit, & scribentes lenit, iuicent cum Cyrus liberatore adducere, cui robur invictum, indeque victricis præclarissimas dabit.

ET CORRUPT] Hebr. QD Nascent, id est Primus, deinceps secundum delitissima expletis, per metonymiam, quæ debilitas & peccatum in Lewinico, lapso genit-heat hostiam pro peccato. Unde Septuag. vertunt, propositam est Teritus. QD Nascent hebr. ipse posuit pro vicino QD Nascent, id est deficeri, delocari, corrue: cognata enim sine fulci culpa & pena, si deletum & delocatio i. hac enim individuum aliis est et comes, perinde ut caedens effret, quem ducet ad supplicium. unde Noster recte cum aquila & Symmacho, pro deliquescentibus, aperit, corrut, prætermis quia defectus & ruina est deinde de peccatum, non moris & viu, sed natura. Ex misericordia significatis triplici hic oritur verso & interpretatione. Primum enim Chalde, vertit, deliques & perire, in quod multiplicanter gloriam dicitur, quia cibice impensis contumis deorsum, non Deum verum. Secundum, depletus, sive mutatus spiritus &

portaretur, & proprieatis. *Hoc est fortula dei mei.* q.d. ad S. Hieron. Deus ultore Iudeorum per Chaldaeos per-
tulit, mutabilis spiritum iuxta ipsiū spiritum misericordia: unde
pertransiit eos, nec ulterius punierit, sed ut punita se propi-
stabeat. Tertio, optime Noster verit, & debet, vel
corrupt, iusta sententia paulo ante aliam agnoscatur. Sic enim af-
ficiunt, id est non deficient, *omnes qui portant in os, psal. 33.*
et simile est Ezech. 6.6. in Hebreo locis 1. 18. & aliis.

HAC EST FORTUITO RUS ORI SUI Iacob
señiciter postea esse Dei sui, quam Deus suo acceptum refutat,
q.d. Tam imbellis, molles & brevis est fortuitus, victo-
rie & triumphi Nabuchodonosori, quos propterea Deus suo,
puta Belo, aferbit. Nam, ut paulo antea dixi, haec omni-
us illico in Battaglia corruerit, occidens enim Cyrus. Est
ironia, & sarcasmo, five hodiis ieritio, Alter a Catho, q.d.
Nabuchodonosori vicitriis elatus superboet, & in id feciun
concret, ut veri Dei oculis, tribuat vestiti Dei sui Belli
parte victorias. Sept. verunt, *huc si fortuitus Deus meo,*
quod se explicat Theodor. Propheta mire, oblitus peccatis
ad Dei misericordiam, ex hac memoriata in Cyrus libe-
ratoe Iudeorum, exclamat: *Hoc est fortuitus Dei mei.*
Tibio Domine adest potestas & punicei pro arbitrio,
& conseruandi utrumque in misericordiam. Verum Hebr.
habent, *Diximus et Chal. id est fui.* Quare othra verio
& explicatio est germanior. Unde & dyrus verit, *arre-
ctetur nubes ejus cum Cyrus;* Arabicus, *restitutus virum & per-*
Deo, non sicut fuit, sed vero Israelitum.

VIII. **NUNQUID NON TU A PRINCIPIO DOMINI?** Propheta post prophetiam de Chaldaeis sobre & ty-
rannide, ac Iudeorum per eos exadiu, hic ut de tolo &
ingemisca converteat ad orationem, Deumque obie-
rat ut tantum Iudeorum fragim avertat, nec statu ma-
nas hafce impleri, sed populo suo misereat & pacat,
q.d. Tu Domine es Deus noster, tu fandis a nobis colere,
in sancto templo tuo. Tu es sanctus ille noscramusque,
qui patres nostros dilexisti, & elegisti leum eorum post-
eos. Tu ea quā sanctum forum datus es ipsiis inquit, fandis,
que promulgi te fore eorum & posterorum Deum. Tu
nostribi o populum fandis, & ab alia genibus ion-
fidelibus & impis, quā tuum peculium legemgasti,
nolque lantis tua legē, prophēti, iacribisti, misera-
bis, beneficiis plenissimis dicaristi, ac nbi & tua tan-
titati arctissimè obstatisti: non ergo patiens nos ab
impis Chaldaeis vallassi: quæste, ut ieiunamus & obte-
ctamus, rotundis nos moriemus, & illi innovent. Alter Joh-
han. Alter Electorum cap. 64. *Nomini quid non a principio?*
a ponente inquit, *pro aero.* q.d. Tu es ante omne resum
principium, tu es ager. Et quid alterius H. begin
significat quod nam grām est in genere aeo, hinc illa è principio,
vel illa aeternam, significat illa potestismissim. Pa-
tell & Exemorū acipi pro milicordia. q.d. Nonquid
non à Domine tu es summo potens & misericordia? Unique.
Oltende ergo nos misericordia & penit contemptus tuum
omnipotenti & misericordissimi, quam semper à principio
huncipue in nos & patres nostros ostendisti. Hac Al-
ba, qui & addit: sic & sanctus magnum regem, potentes
significat & sanctum, id quod magnum est de excellenti.

Nona Primo. *Dicit, non morior, affectus, non au-
tem, non morior, operativè, illa idipsum oblectet; ad
efficiam orationis, ut felicitate certam spem, & qualibet
non moriendo significe, easque confirmando Deum, ut eos
mori finit. Qui semin spes in Deum, & confitit eiis
Nam, ut a S. Bernardo fit q.d. Annuntiavit Domin.
Deum, *deinceps deinceps posui in ore fiducie.* Expediuit
deinceps, rependam illa vocem nonquid qui præcessit.
q.d. Nonquid non moriemur, cum te habeamus Deum
protectorem fandum & aeternam? Iuris Vaticanius pro
nos moriemur, habet, *nos legi;* Arabicus, *nos fandis.*
Sie enim variis spes, *quoniam tu es à principio Domine*
Deus meus fandis; *nos legi aliqua;* hoc est, nulla legi, nullus
decreto, nulla determinatio, nullus fato confundingerat.*

Nona Secunda. **PROTEGIT ME à morte,** id est non mori-
meris, q.d. Tu Domine, ut fandis, ita et immorta-
lis: quae non permittas nos mori, & i Chaldaeis occi-
di: illi enim, quæ ac illorum diti, ut impii, ita & mori-
tates, infirmi & corruptibilis sunt, ac te corrumpe-
tur, mortisque præfanti & astene addicuntur. Unde

A Chal. verit, tu Deus judex noster & per omnia crederemus te tuus,
Secundum innotescit suis; sorbim, tuus te facio permane-
Domine q.d. Conferua nos, nec promiscui, fidelis & stabilis
es, fac ergo nos illos: immortalis es, ne ergo finitas
mori, sed fac nos tui similes, & quasi immortales.

Nota Tertiū, quadruplicem astithem. Opposit enim
Deum idolis & hominibus: Primò, quod Deus sit à
principio, putat ab eterno. q.d. Deus aeternus est, idola &
Chaldae temporacei sunt, modicō tempore duraturi.
Secundò, Deus est omnium creator & dominus, idola &
Chaldae creature sunt de ferrī. Tertiū, ipse est Deus
immensus, immortalis, omnipotens, &c. illi sunt homi-
num plasmata exigua, caduca, infirma. Quartò, Deus
est iunctus, ipsaque per efficiens familiis summa &
perficiens; illi impuri sunt & feclerati. q.d. Deferrit ergo
ad Domine, idola & Chaldaeos, tot nominibus tibi est dia-
metro oppositus & inimicos. Porro ad majus pathos, ma-
jorem effectum & oblationem, ut gratiam ad Deo
ebulsiadistatur, vocat eum *Dous meus, fons meus,* non,
noster; iuri quo Propheta hic loquor in persona populū,
qui collectivè est unus & singularis: profonam enim po-
puli in te iustitiae & misericordie, ut pote unus & primarius ē po-
pulus, ut in te, & secum totum populum implicem Deo
constitutus, atque tot capitum numero armatis preces
Deo offert, venimusque exaudiētes: sum quis Deus cu-
juque fidelis & nulli, tam illi Deus, id est pater, provis-
cus, amicus, &c. scilicet si ejus solius esset Deus. Sic sit S. Au-
gust. lib. 1. Confidit cap. 1. *tu es iudee omnipotens;* qui si au-
tem quædam nigrorum curas, ac si sollem curas: & formos, tam
quam fugaces. Et S. Paulus ad. Christum esse ipsum: Qui, in-
quit, dilexit me, & tradidit se meum pro me, Galat. 1. 30.

DONA IN JUDICIUM POSUITISME **Et Conciliacione.** Fatetur te Domine misere Nabuchodonosore
in iudicium, id est in iustum vindictam, ut utilicere
per eum omni per vitam, castigares peccata nostra & alia-
rum gentium, ideoque cum fortium efficiisti.

FUNERATIS **I firmati & reboratis Nabuchodonosore**
in opibus, virtibus, copias, imperiis, victoriis.

MUNDI OCULI TUI, NE VIDAS MA-
TUM **Primitus,** id est approbat & favas. Est catarches:
qua enim approbamus, quaque nobis placent & grata
iunt, & concubē & latè alpinamus: que verbodis &
iugrata iunt, ab his oculis avertimus. Unde Virgil.

Provo solo flos sicutus aurose rimbora. Et vulgo dicitur: *Obi oculu, ibi oculu nobis manu, ibi dolor,*
Senilest, q.d. Tu oculi, tuque mens mundissima est;
quæ malum, id est peccatum de injuriam, equis & be-
neignis occulatipicere & videre nequiss, ut illi favas, &
pro illo pagas. Cur ergo cyprius iuper Chaldaeis ini-
qua agentes, violentos & injurios, & permitit ut ipsi
debet? Etis enim lumen peccatorum & impuris
Chaldaeis tamen, utroque idololatria & tyrannia, melio-
ra & iustitia sumus. Sufficiat ergo Domine, quod pe-
cata nostra per eos leviter castigas: ut ne finas nos per eos
excidi & disperdi. Sic enim videberis facere tyrannis &
idololatria contra tuos fideles & cultores; & idololatria aut
ente te non posse, vel non velle, auxiliari populo tibi
devoto.

Nona. Propheta hic non obmurmucat Deo, ut blasphem-
at Calum, sed ex dolore & libere queritur, deprecatur,
& amicè expoliatur cum Deo, quod velit Iudeos puni-
re & valtere per Chaldaeos Iudeos pejores. Si improba-
mū propteritatem inodet & admiratur David psalm.
7. 12. Jeremias cap. 13. 1. Job cap. 21. 7. Alter repon-
dit S. Hieron.hac dicit à Propheta, *men quod ipse feci statutis,*
sed quid impunitam buscum in sua persona sponte: *scilicet*
frequenter viduum & postulam varias benitiones in se recipere
fecientias; & nunc dico: *Vides adiutor legum in membris misi,*
repugnare legi mentis mea; & captivatum me in legi paci-
t. Rom. 1. 10. *Quæque infelix mea;* & *frustra ego non arbitris me*
comprobando. *Ac rorsum quæ perfidias me;* *Quæque ergo*
perfidias hoc opificium. Philip. 1. *Et hoc autem frustas transfig-
ueras in me & aperte proponas vos, ut in nobis difficiat;* &c.

MUNO NON SUNT OCULI TUI, NE VIDAS MA-
LUM **Cum enim ipse munditis & lapitatis, extrem-**
e odia omnis peccatum, ideoque perdes omnes qui sperantes
iniquitatem, psalm. 1. Nam sicut lux adveratur tenebris,
et sicut natura lux avertitur de oculis, ac pulchritudo turpi-
tudi.

cum ei congregatio nostra esset & redire, expellentes a liquo ieiuniis, quoniam profanatione sentient. Non ergo nulla memoria, vel sensus tardior anima in isti pectoribus. Idipsum ego subinde in stagno pectorum aperitus sum. Quocurca idem in Joannem tractat 2. Psiderus, inquit, primus postea, & pectorum superstitio, & panes. Piscis agnus, Christus est pectorum aperte & panis, qui de deo descendit. Piscis dicitur bimaculatus. Hinc pectorum homines tempestantes & calki vescombari, non carne, sed pectorum, ut ipso dictu[m] a facili, & refulgerante tam calorem astutissima, quam ultum in se ac libidinis, tefla est Athen, de Cœcius sapientum libro, 4. & 8. Vicitum, ut ait idem lib. 7b. Piscis qui sunt homines carni delictorum. Angorium pectorum recensit Plinius lib. 9. cap. 6. Sisala, aut, bimaculata in litora dugit, pectoris maris ad pedes eius exilium, & quo argumento vates responderet? Neppurum partem adaptavimus sibi, Sennus Pompeius respondet. Tanta erat ueritas in re gloria, sub pedibus Caloris suorum, qui in oris sua per illo tempore, idem cap. 4. multa habet de afflictis pectorum, ut pectorum, torpidissimum, thermi, palmarum, &c. Idem cap. 5. si refecti quodam pectoris virilem lexiagram annos, quod est terra hominum. Idem lib. 9. cap. 45. sit virtus marinus, multoque alies pectoris cieletari & interferere. Et cap. 6. ali in pectoris Caloris quodam per nomen evocatis, illico adnatare. Idem lib. 9. cap. 8. ex Macenato narrat, delphinus est euanus homini ueris, pueris doctio exciperet & velare, neque amare, aed oculis cum i s meatus emoratur.

Decimanona. S. Augusti, in psal. 64. Mors, inquit, tu figura diuinorum seruorum habis fidelitatem amarum, & pectoris uirginum, ut nulli homines cupiditatis peruersi & præstigiis suis velut pectoris suorum devonantes, detestans mare malum, mare fidelium seruorum. Attendit quibus hominibus plenus fu. Quis opus heros acri, nisi mortis alienigena? quis ipsius lacrum & nubis datus alienigena? Quem uenti alienigena emploie epulmari? Quidam modis ne exenti, aperte aliis vendere res suas. Genuendo te iuuenire apparetur, & qui pectoris deuores? Es enim deuores res nisi pectoris mater misericordia, deuores & ipsa a misericordia, & pectoris male gradua uia de parvo, proda efficiens magno.

Pigmenta. Denique S. Bernardus de B. Maria, pag. 394. triplex cum aliquantum hominum pectorum, & triplex pectoris: Primus, inquit, aliud uim & uirtutem, secundum miserationem, tertium uirtutem & ueritatem. Primum est pectoris, secundum mundi, tertium inferni. Pectoris primi sunt oleum mentis, secundum iniquitatem & erroris propria ueritatem. Hunc in Ezechiel de buce pectoribus, uite calcaribus, sententiam superius dicens, eterna ueritatem vitam dicitur. Eligerat autem in uita sua, uelut aenam foras miserum. Matth. 13. v. 47. Unde liquet, ipsos reprobes & damnatos esse pectores qui natant, jacent, & solvant in flagro ardente & sulphure, Apocal. 1. & 8. Longe major hominum pars, in domo marina, & poné in aqua, in hinc flagro volutatur & ardet. Eja Domine, numquid facis homines quibus pectoris maria? atque utram effera pectoris matris? utram a ceto deuorantur! Iam autem sunt pectoris, in domo & futu[m]e gehenna, præda & lanaria diaboli, in modo in uirum & milione & milione & denorum ubi ueritas eorum non moritur, & ignis non extinguitur. Eja Domine, numquid sine ut dilat inferioris animam suam, & aperiat solum abeque ullo termino, ut abhorreat tot gentes & populus, quem non est numerus inflat aeneus mari? Farce Domine, para creatus tuus, quas ad tu imaginari non possis, quas quæ illæs ex parte deflant, quæ pretio! Uogante Unigenitus redemptori Obitu ho[m]e annos, os tartari, & se tot animas gloriant. Emittit spirantium uen in nos, & ut buxi flammant flagr meditatione, & horrore excoquunt pectora vita, concupiscentia & reuolunt, pectora nostra non dedamus, ac vita sanctam tanquam viam in eam capillamusq[ue] in illud transiunt, ibique quæ pectoris calles in fluvio paradisi, Apocal. 22. 1. putat in te, tuique visione, frustione & gaudio compitentes, natura mortuam. Amen.

E QUASI REPTILE NON HABENS PRINCIPALIA. Reptile est animal quod non sociat pedibus, sed ventre per pit tequit, illi faciunt serpentes, vermes, lumbri, aut certe quod si deo exiguis habet pedes, ut in non tam incedere, quam repete videatur, ut habet lacertæ, muscas, mos, talpa, rana, &c. Hac sunt reptilia terreni: nam reptilia maris & fluminis sunt pectoris. Porro Propheta, ut Deo representent hominum iniurias, afflictiones & armagras, eos non tantum comparat pectoribus, sed & reptilibus,

A qua pectoribus inferni sunt, & inquit magis obnoxia. Nam Paimon, pectoris in mari vel fluminis valitate aut profundu[m] abscondere se poluit à pectoribus, & pectoribus vocatis ut repella in terra degent, & exigui habent amara. Hinc uita itam de peccatis benduntur de captiuitate. Secundum, pectoribus mulier, nimis uirum qui gregatim incedunt, uti halocetes, delphini, mugiles, suum habent ducem, eti[us] sui similes, imbellies, in uidebant & impavidum: ut reptilia nullus habent ducem, sed solitaria repunt, omniumque pectoribus exponuntur. Tertiis, pectoribus nando hodierni effugere, & quali evolat, polliuntur: ut reptilia qua repunt, tardigrada sunt adeoque fuga clibanorumque. Senes et goeti, q. & Cur permituit, o Domine, ut Iudei & gentes calcant & protervante & encenent à Chaldeis, hinc reptilia q[uod] rana, lumbri, &c. que non habent principem qui eis in iniuria tuatur? calantur & protervante à vistoribus, vel à reptebus potestisib[us], v. g. serpentibus. Haec enim, inquit Theophylax, ut natura facta existimat, nequa uires habent, ut exulta ministris & servis, & in meo inter se esse sa uirilia. Nec omnia uirilia sunt deinceps manifestiora facti, sensib[us] & fortis, ut serpentes, & greges, & omnes serpentes naturam & indebet per hoc in diuina. Unde ut p[er] hanc tropol, accipit homines uirtutes de muros ferri & serpentibus, qui in leti invicem grauantes.

Tropol, uirtutem uide hic quam uidera fit in minimo condividit homines enim sunt quasi reptilia. Unde Iesu[m] isti fedens in cathedra, primis fortibus Davidis, vocatus est, narrans ligi seruimus, 1. Reg. 4. 8. Idque Primo, quia homo domino nascitur, eti[us] quasi reptilia manibus animi & probus reperi inter terram. Hinc illud enigmam Iaphyridis hominem: manu quadrupedis mettis bipedis, serpentisque Homo enim mandat, id est in infantia dum nascitur, quasi quadrupedes manibus & pedibus inicitur: deinde in juventute incedit bipedis vel patet, id est in iu[n]o, graditer trispicu[m] pectoris binos pedes adiecit etenim territum, para scipionem eum infiniti.

Secundo, quia plerique homines manibus, pedibus, torso, corpore, quin & mente repunt in terra: tam n[on] cogitato nisi terrena, omnis eorum labor & occupatio est in terra. n[on]nulli quoque in ventum prodiunt, n[on]ali[us] eum terrenis deliciae implite & faciunt fastigant.

Tertio, quod propriæ hic species Propheta, quia homines, ut reptilia, potissimum iniuria & prædæ expostis sunt. Tunc Tauri, Tarant, Indique reges educunt in actum trecenta & quadraginta hominum milia, exaque hostibus instar plurimi pro le macilanda obiciuntur. An non hi sunt repula coram his regibus, quod est ac coram hostibus Servi & mane, p[er] aucti[us]in[us] & metallis dannati, coloni agris herorum ecclésiæ additii, servi & officiis terrenis vilibusq[ue] de domini imperio & ministeriis deputati, nonne tunc quæ reptilia sicut?

Denique Guevara probabiliter per reptile accipit pectoris maris, qui non habent principem, scilicet parentem eos trahentem, & à rapinis vindi. atque ut pectoris Propheta Testa utiatur nam frequentia omnia spectant pectoris, & pectoris omniu[m]e his compar. N[on]b[ut]chonodolorem. Si pectoris uocari repila pectoris 10. 12. illæ mare magnum & scipionem natalitatem reptile quoniam non est numerus. Sic lenius erit p[er] d. Iacob: Domine nos filios barbare Chaldei quæ pectoris, qui non sunt nisi uilla & misera reptilia mans explicantur & deuorant tradens itane nos, qui sumus tuum peculum, tuaque hereditas, immoq[ue] tyranno qui si latu[m] pectorum epulat obiectum. Itane Iacob in dilectione in uero ferme hoc beatis plutiendum apocope, ut eam tam pectoris sicut sagittis nec Abdi Domine, abdit. See P[ro]p. II. Pontificis gnomæ erat; Litigariunt fuit a uero, forsan a re, inde reu[er]to, aduersari n[on]nupti. Quodlibet uero uito dandi fuit, non dignitatis hominibus. Graeci pectoris amersit hec, quæ id bene fuit.

TOTUM Pectoris totum pectorum prædam, totum pectorabile, pectorum omnes pectoris, hoc est omnes gentes explicatur et magnus hic pectoris, scilicet Nabuchodonosorus suo hominibus, legens & reti. Vox suam notat infatibilem eum avaritiam & rapacitatem, ob quam dum totum pectorum repavit, nonum perdidit, iuxta istud S. Cypriani libro, ep[ist]ola 2. Non infatibilem magis in uoluum pectorum perdimus. Et illud consensu defensum, etiam enim coris perdidi. Verisimiliter est ergo illud paradoxum in dubio, dimidium plus est suo. de quo H. Godus: Sicuti sit, ignoramus quoniam pectoris dissimilitudo non sit. Eni[m] lap[us], ne qui plus expedit appetit, etiam id quod habet a mitat. Videat id est in litigantibus, qui dum totum capiunt, sapienter totum perdunt, vel per sententiam judicis, vel per immanes

Homo est
reptile ob
resu[m]culo
gl[ori]as.

Prima.

Secunda.

Terza.

Quarta.

Vers. 15.

Quinta.

Sexta.

menses sumptos quos in litem infundunt iuxta illud Eccl. 4. 6. *Medito eis propter regnum regnum, quoniam plena erit; neque cum labore, et afflictione animi.* Et illud Proverbi. 15. 36. *Medito et per mecum sum timore Deum, quoniam securi magno et infamia.* Eccl. 16. x. *Medito et per mecum confusione, per me meditare cum iniuriora.* Et Eccl. 14. 9. *Infernali nos loca cupido in passu insipitum: non fastidio datur conformatio et affectio animam suam.* Verbi Philosophi: *O modi nesciendi et meditari.* Et dives eis, animos suis contentos, sibiique sufficientem pauper, qui plura capie. *Pietas enim Mityleneum ei insula offert, pauca tantum accepit, dicens: Parva misericordia sunt diuina, peccato non inuidet; longiplani et solens non est propria.* Ita Probus in *Tiburti bculo.*

I HABAMUS SUBLIZZAVIT. *Hamus est instrumentum ad unicum cui circa appetitatur: quoniam dum glauconum pices, unco si rodunt et infingunt, itaq; hamo si plicatoe consumat et extrahuntur. Unde hamata moneta voca cura, quia ita dancor, et majora ad se allicit, et ut volgo dicuntur: *Pricicolo plicem capiunt: dant enim parva, ut magis recipiant.* Sagena est rete, sed minus, v. q; quod unos plicator oraque manu expandere, et cursum elevate et stratebas potest. *Res est eius matus.* Quare per hamum, signum et rete significatur solitamente plicationsis partum, matus, et maximum. Per sonna haec intelligit vires et copias Nabuchodonosoris, quia bell gentes capiebat et quippe expiabantur. Tonus enim ejus exercitus erat Primus, quia hamus unus in manu Nabuchodonosoris, utpote totus ab eo dependent, et quippe potest et manus potuisse idem tamquam ab innumeris milites, cohortes et turmas, erat quasi singula legio et rete, ex plurimi filii et ocellis contextum. Secundum, quia ipse parvas urbes parvis copiis quasi hamo, magnas magnis quasi fagena, et reti capiebat. S. Hier. Tertiū, per hanc tria aliudat ad eam exercitum, quas in Iudeanis vocat Nabuchodonosor. Nam Primo, anno regni sui i. invaserat campis paucos, postea Domus cum locis, adiutori. Daniel. 1. t. *Tunc ergo quasi hamo plicatus est.* Secundū, anno regni sui 2. reddit, et Joachim regem occidit, filiumque ejus Joachim, sive Iechaniam cum multis aliis captivis in Babylonem adiutori. Hac ergo sive plications per Iagenam. Tertiū, anno regni sui 13. Jericho cepit et evictus. Se secundū regem casculavit, filios ejus aliquot qui principes occidit, et eorum omnes in Babylonem trahit. Keg. 1. 1. Hac ergo plications sive per retē, quia uitam totum Iudeam, et reliquias gentes conclusit, et evictus comprehendit. Jamque Ribera, per hamum accepto dolo et technas, per fagena et retia apertam violentiam Nabuchodonosoris. Hamus enim, utpote exigua, occultus et restibus, et occultus plicator.*

Nota. Sagena Grecis est genus retis plicatoris: Latinis vermiculi vocant, et quod plices est maris vel fluminis quasi everget, et in se suis ciliis angulis et cōgredit, de qua Maioribus. *Erat plicator velut circuimulata fagena.*

Unde capitulo subdit: *Et congergia via in rete fagena.* Dux enim fagena a plicationsibus per mare vel fluminis trahitur, illudque vertit, plices et fugientes congregantur in retis articula et angulata certis locis dictis, ad quod eos propellit, ita fagena. Per hamum ergo, fagena et rete, quibus plications impeditur et illaqueant plices, significat omnes artes, copias et machinas, cum minoribus, cum majoribus, quibus Nabuchodonosorus sibi est ad debellandas et expiandas omnes gentes. Unde Dethio ad agio 1000. hamo, inquit, significat capis oppidis vestigium, et res habebatur, fagena vero attrahit animal genit in captivitatem abducita. Secundū, per hamum, utrum parvum et exercitus accepit possunt ejus technas, dolo et strategiam, per fagena et rete publicas, spernit, et vis et praxis. Tertiū, alii per Iagenam et rete accipiunt idola, putat Belum, cum victorias suas ascribentur Chaldeas. Unde sobdit: *Propero in molibus fagena sua, et servitibz rati/wo, putat Belito Reum, et Lyran.* Quartū, S. Hieron. & Remig. ita haec tria discriminant, ut plications quod bone non potest, et non comprehendatur, et quod et senserit rete, fagena laetioribus inceduntur, ita Nabuchodonosor quod ministeribus expiis vincere non potuit, maioribus debellavit, et non remitti et asseri, et minoribus homines gravis prodram fecerit. Paulus aliter Chaldeas omnem, inquit, similes sunt plicatoris, qui non capiunt pism, *nam collis et ratis in fagena sua, et pretius in rete sua.* Appositum Nabuchodonosorem comparat plications, et quia ipse regnabat in Babylonie, quo adiutori Tigri et Euphrat in exercitu suis fagena, quo Iudeas et gentes quasi plices circulabat, evictus et cepit. *Præclarus Sapientis Ecclés.*

A 9. 13. *Nebiūt inquit, bone fagena fagena; sed fagena plices capiuntur hinc, et fagena non sicut comprehenduntur, sed capiuntur hinc non tempore malo, cum sit etenim apud supervenientem.*

PROPERA ET MOLABIT SAGENAS. SUA 3.

Per sagena S. Hieron. et ali intelligunt deum Chaldeorum, Vars. 16.

tum, cui ipsi vicitoriae sois acceptas scribant, eisque in gratiarum actionem immolarentur: Deum autem hunc esse Belum. Guevara vero credidit deum hanc esse Dercetum, Semiramis regine matrem, quam Syri fabulantur in pycem esse eorientem aquacostarum eam pingebat facie molieris, quoad casta effigie pries, et quae in grecis templis ad Aeonalem juxta lucas pycibus plenum flauerunt. Hanc protode Plinius Atargatim pro legitiam vocavit: etiam enim monstrum confutatum ex muliere et pycce. Atheneus auditor est Atargatis, ita dicitur ab ater, id est sine, et genit. id est pycis, q. d. Sine pycibus; et o quod pycium ab initio coleretur. Quantus qui putant Dagon deum Palæstinorū, de quo 1. Reg. 5. 4. evidenter se cum Dercete: nam usq; agro habeat pyciam significans, et pycia forma non habebat, ita ex Diiodoro, Xenophonte, Plinio, Cicerone et Ovidio Guevara, qui prouidecerit hic esse metyn ymiam: nam fagena ac rete pro pycice bat alipartem. Cujusmodi est illud Virgil: *Nunc patens levare Tevi;* id est in vacuū continentum in paternis. Porro pycem, pura Dercetum, per alias Chaldeorum dicitur hinc nominaret ratione, q. d. Nabuchodonosor et suas vicitoriae acceptas referet, non tantum regi Belo, sed et multis pycibus (pura Derceti) eisque sacrificabat, quod quam illuviam sit, quia non videt: Quomodo enim pycles immelles alios defundant, quia se a plicatoribus def. natus nequeunt, quoniam quiores libuerint, et eorum lagena et reti capiantur? Vide ergo o Dominus haec hanc ejus filio, dam impetrare, ac tua iniuria et divinitatis zelos eam allicet, nosque tibi devotus et manus et ungubus ejus libera. Hac Guevara. Veridum quia Dercete etiam Syrionis deus non Chaldeorum; horum enim idolum erat Belli; et quia fagena hanc explicantes Propheta fulsunt. Propter hoc ergo expandit fagena sua; non autem expandit deum suam, sed hanc copias: hinc melius magisque genuit per fagena accipitis induitram multarum, et una, vires et exercitus Nabuchodonosoris, quibus pycice acceptas scribet has vicitorias, q. d. M. a virtute bellicula tor peperit triumphum: Hac ergo mala Deus ejus, aplausus non apto. Unde alii. *Venit, pressurus fagena et armis suis, et addit aro meta retinens.* In Sic Mezzeni atque Virg. llio. *Æneid.*

Dressa militi terra ejus, et utrum quod missa libro.

Tales etiam videmus primis pectoris politicos et atheos. Et Ami iochus, vel potius Amictchodus, colet Deum Maozim, id est fortitudinem, pura viris ius et bellicas. Daniel. 1. 38. in Ribera, Emmanuel S. Mariana, et alii. Altera haec explicatus Job: *Alba Eleazarum cap. 49. nimis. Sagena fagena, et ratis inquit, posuit illi pro deo/a genas fagena, et de re, sis, q. d. Immolat, scilicet dñs fuis, illis offert sacrificia de fagena et reti sui, id est de ipsius gentium, quas explicatus est, id est, vafavit et pollavit.* Veridum haec multa apparet et evenit verisimile vulgatam: immolare enim reti, et reti ipsi sacrificare, non dnis de reti. *Quis enim aliter hanc phrasin intelligat?*

QUAIA IN IPSIS INCRASSATA EST PAKS 2. 155. q.d. Pingues laetaque epulas, scilicet omnino gentium scilicet opes, quafi pariem fortemque suam, fibi, hac sua fagena et reti comparativus. Unde in meatus, non certa ea ubiheris semper expandere, et plura regna capiat, et imperium suum longe lateque prospexit. Hoc illi quod ait: *Et cibis suis iustis.* Trolog. S. I. Theophilus Alexander. epist. 2. Psalchi: *Cibis, inquit, distib, regnantes Dei fons,* a Hebreo loquens. *Sic et cibis iustis cibis autem omnia impli-* ram et serbabis ipse dominus. *Prophetæ variis concupiscentia:* *De illis enim cibis populis deritatem.*

Nota. *Castre hic sub fine capitis legendus est S. Hieron.* videatur enim negare Deum habere cognitionem non providentiam picles, culicis, et rerum minutiorum, qui est error manifestus: Deus enim curat et pales palles illis, fne, sec, uti ac Christus Matth. 6. 26. Et jo. 2. Matt. 10. 29. Quare ab eo purgandus est S. Hieron. duplicit titulus: priore, quod locutus de cognitione non qualiter, sed ea dimittat, quam Deus de novo, novis pycibus et calcibus nascens, acquirat, uti nos acquirimus. *Hec enim temporalis effundit non illi in D. o. Deus enim ab aeterno, simul et semel omnia furia cognovit.* Palleriore, quod velit dicere, Deum ex parte effectus non tantam habere providen-

et Deus habet providentiam per suam voluntatem pycibus.

taum & curam plicem, quaecum habet hominum, qui
bus magis datur aucta de beneficiis, ac præterit majorum
conditio in cultib; angelorum: tuncque eam homo ha-
bet angelum custodem, non autem qualiter plicet. Id vel-
la S. Hieron., coll. plicat ex ipsa ejus, verbis, dum ita:
curam plicatum est ab hoc Del. delator meipsum, ne scias
(ut felicitate) experientio & nomerando dicatur, quia annis
necclie, hoc enim dedecet eis nos julitatem: nam alioquin
omnis scientia exterum a se maxime decet, tuncque illi pro-
pria: aut potius, ut si sit, id est, ut se furet & iugatu-
tur, ut pecuniam suam adverterat, ut scientiam oculorum
tunc ptemps & iollacium in sfigat, fuisse affigat domini
per monachum singulare, quod nesciunt vestes, quaeve manuas
tunicae, & cetera, & plicatur in terra se
quadrupliciter, & quasi plicata in aqua matuta. Et qui de monachis
hunc magistrum prædictum credere debent. Non enim tam satis ad
laudes Domini, sed, dum potest, tunc ad hanc decretationem in nos
ipsos inserviunt finit, & secundum rationabilem quam reparationis
tunc prædictationem ipsi dicentes. Ita que libet illi aperte plicari
potest, condamnatione ipsi, in quo scriptum est, quodnam
angulum, nomine Typi, pugnae expulsione, & in hanc pincel-
litudinem plicibus quoque, & arboribus, & herbis am-
plici propriis in culturam angelorum affigantur. Ecce hoc est B.
quod intendit S. Hieronymus, feliciter singulare pices non
liberare angelos cultores, aliaque singularia Del. angelorum:
qui habent homines: quod Irenius Etiam Apollonius, Co-
stantinus, &c. Nam plicata de bobus cura est Dei? Nam alioquin
generaliter. Del. iacentiam & prædictationem se extenderet ad
pices omnicque creaturas, etiam iniquitatibus, paulo
ante dictum aliud S. Hieronymus. ut in cap. 10. S. Matt.
explicans illud: Nomen duas pafiones affe. Venient, & unius
idem cum cada pafior rectam sine pate a flor. Et sinistra inquit,
& pafio animalia & viva alijs. Deus eni; multo deinceps
& in omnibus p; p; r; p; d; p; & quia in priore sunt, fons
Del. venustate non p; p; r; & quia in altera est obli-
ta, non debitis tempore quid alijs Dei sacerdotis prelevantur. Tandem ergo
hic negat S. Hieron. scientiam & p; v; l; tentiam willcarum
& p; licentiam in Deo de novo acquiritam, aut potius tan-
gatatem quam habet de hominibus: quia si fugia mo-
nasti occupari debet. Hominis in pervelegandis, curandas, alienis
dis misericordie p; licet; & tunc pallor occupatur in fuligine
& p; cendis luis oviibus. Hac enim scientia & cura indi-
gnat ei Leo; & perinde ac Dositianus Imp. indigneus fuit
occupari per horam integras numerandas & capradas mar-
ticis, neglectis r. sub luperis. Uadet p; v; l; tentium: Alio modo
quidem, tunc Sventonio in epistola. Sufficit enim ad hanc
curanda generaliter Del. prædictationem, conservando tunc &
continuando cultum universi & naturæ paupites ad eo lo-
cutionem: ea cum tunc lequeitur cuticum numerus & series.

PROPTER HOC ERGO EXPANDET SAGEM
MAM SUAM] Child. *namq[ue]* hebreæ enim cit[er]o interrogatum] proponens quicquid exercitum fuit [hi et]go fungi eis sagræ] ut perpendat consumat gemitus, idque sicut nata misere-

*A*riporia f q. d. Omnis eius misericordia. ita 5. Hieron. Theodor. Theoph. Kemig. Albert. & Hugo. Alice Clarus. Vatabl. & Arias. q. d. Nonquid quia illas explicationes & victories tribui viribus suis permiscentis est a te o Domine pergere in has tuas superbia, & explicationes ut flagrante genitum f q. d. Minime tempus est ut eum deprimes, coercas & castiges.

Nota. Pro *expandit* hebr. est. **Dicitur** id est *excurvabit*.
Solem enim pectoris tenui pilosus pluma *excavare*, ac
deinde ea tursum ad caputem expandere. Ita Nabuchodonosor
unam urbem genitorem debellans, epulas eva-
cuatas mitabatque Babylonem; ac rurum aliam gentem
suo exercitu invadens, camédi filimi modo *excavaturus* &
capitacimus, id est expulserimus. Et ergo metaplexus ex a-
cute enim intelligimus cōsequens, potè ex *excavatione* ex-
patio, et ex ipsa ratione iusus genitus *expatio* & *spolia* alterius.

Morituz dicit hoc, quanta sit vis ambitionis & avarecie
hinc enim tyrannos per se rapinae & rapinae impunitate. Praeterea
Ceneca scripta est, quod si finem ageret, aut infelicitatem Ali-
xandri sive alienorum destruxisti, & ad ignam miserabilem, auro
potu fuisse, quod à Graecis primis clades, in quo evadit ut
inceptum quod videlicet episcopum ex proprio statim amissione forfice
abstulerat taceret. Non contrarie sunt vestimenta regia, quae
aut vires Philipponum, aut emores a illis locis precepsit, & rete
arma circuimus, nec fusilli unquam in lege credidimus; plumbum
seruum seruum modo, quae plus quam exigit nostra modestia.
Iam in usum regnumnamque regia & caesaria; Iam Greci Protagori
commodum clementer, iam castra à Dario litera caesaria inquit accepimus.
Iam in usum ultra Oceanum summa regia, & indumenta ab
Herodes Litteris expedita velutieris sordidiora & ipsi natura
parata. Nam illis re vesti, sed non pax: non in aliis quædam in
pro se ipsa distingue, quibus mundissimi est, locutus. Distin-
guens de Alessandro manut at Pompeium, Caesarium & Mariani
Regis Cossi guidam Pompei extrema inter bella cum domitio
virus aut ratis fraudebat; sed infans amato magnitudinis sala-
fa, modi in Hispaniam & Servitoria armis, modi ad colligendis
dati possum, & a maria pacenda vadet. Ha proterius
expugnare, & coniungere admodum poteramus. Quod illum in Africae mi-
quid in Serapeum venimus? quid in Alaboreum & Armentorum,
quoniam illa omnia primitur. Hoc in seruus a copia confunduntur, &
dicit nisi prius magno violenter. Quoniam C. Caesarum & sua facta
parte ac publica immixta gloria & amictio, & nullus supra
caeteros sonundus modus. Utique ea se ferre non posuit, cum
Rafja super se duxit. Quoniam C. Marius, secundum Caesarium
(non in eius confundatur), excepti, ceteros rapuit: nam in
Bona Crotone, & considerante longiori tempore per Africam diffusa se
querente, ut perinde pars aperte, non nisi insinuata: Marius
castrorum, Marius cunctis amicis, id est omni excoecatores,
consecutus omni subtilitate mali, qui rapax consuluntur, sibi ipsi am-
bitus, & ob hanc maxime impotestimur, quia nullum illa
fui regi in eis. Idem quo amici suorum medijs possebam illam
cum, quae puerorum nocturnis, & quae nocturnis. Nam illi
gredi erant, quoniamque facti ait: nolam seculi, seculum.

C A P V T S E C V N D V M

SYNOPSIS CAPITIS

Habemus cap. precedentem, audiens à Dto, Chaldaeos excisores Ierusalem ob ejus scelerata, in dñsua, exceduntque deprecantes est v. 12. conquerentes non decreto ne fidelibus deminuerit infideles, eorumque disperdat. Fte queritur utrum ceteris Dei, dans novum latrunculo exorium de Chaldaeorum excede. Respondet ergo, se Chaldeos, postquam per eos punierit Iudei alias queas, ille perdurante, ne puniatur eorum tyrannus, quantum populum Dei exercutamente. Unde v. 6. panegyri Nabothodamofri carmen lugubre, multiplex us ejus arrogantis, avaricia & rapini intentus. Denique v. 18. decet enim frustra in sue Deo Bala confidere, cum si non possit acutum mortuus, pellitum & siccum, Dominus autem, inquit, in templo fundo posse filium a facie ejus omnis terra.

Super custodiam meam stabo, & figuram gradum super munitionem, & contemplabor, ut videam quid dicatur mihi, & quid respondeam ad arguentem me. 2. Et respondit mihi Dominus, & dixi scribere vobis, & explana eum super tabulas, ut percurrat qui legiter eum. 3. Quia adhuc vobis procul, & apparobit in finem, & non menetur, si moram fecerit, & expectat illum, quia veniens veniet, & non tardabit. 4. Ecce qui incredulus est, non erit recta anima ejus in semetipso: iustus autem in fide sua vivet. 5. Et quemodo virtutem poscentem decipi: sic erit vir superbus, & non decorabitur: qui dilazavit quafi inferni animum suum & ipse quafi mors, & non admiserunt: & congregabit ad se omnes gentes, & conservabit ad se omnes populos. 6. Numquid non omnes sicut parabolam sumunt, & loquaciter agnoscuntur: ejus & dicetur: Vnde ei qui multiplicat non sua? iniquoque & aggravat contra se denunciat lumen? 7. Numquid non repente conseruant qui mordentane te? & fuscitabuntur lacerantes te, & erit in rapinam

est 8. Quia tu spoliasti gentes insulas, spoliabant te omnes qui reliqui fuerint de populis, propter sanguinem hominis, & iniuriam terrae civitatis, & omnium habitantium in ea. 9. Vx qui congregat avaritiam malam domum suę, ut sit in excelso nubes eius, & liberari se putet de manu mali. 10. Cogitasti confusio- nem domui tue, concidisti populos multos, & peccavit anima tua. 11. Quia lapis de pariete clamabit: & lignum, quod inter iuncturas adscencionis est, respondebit, 12. Vx qui adificat civitatem in sanguinibus, & preparat urbem in iniuriam. 13. Numquid non haec sum a Domino exercitum? Laborabunt enim populi in mundo igne, & gentes in vacuum, & deficiet. 14. Quia replebitur terra, ut cognoscant gloriam Domini, quasi aquæ operientes mare. 15. Vx qui potum dat amico suo, noctis fel suum, & inebrians ut aperiat nuditatem eius. 16. Repletus es ignorancia pro gloriis tibi tu quoque, & confopire: circumdabit te calix dexteræ Domini, & vomitus ignorantis super gloriam tuam. 17. Quia iniurias Libani operies te, & valitus animalium deterrebis eos de sanguinibus hominum, & iniuriae terre, & ci- vitatis, & omnium habitantium in ea. 18. Quid prodest sculpsit, quia sculpsit illud fictor suus, confusio- le, & imaginem fallam? quia speravit in figura fictori eius, ut faceret simulachra muta. 19. Vx qui di- cit ligno: Expergiscere, Surge, lapidi racentibus quid ipse docere poterit? Ecce iste cooperans est auro & argento: & omnis spiritus nos est in visceribus eorum. 20. Dominus autem in templo sancto fuit sicut a facie ejus omnis terra.

VERS. 21

SUPER CUSTODIAM MEAM STABO] Sym. machus, quod cibas super scutulum stabis; Chalda, super vigiliam meam stabis; paraem. q. d. Ego quasi excubitor, sta- bo vigili in excubitu meis, numerum regum gradum super munitionem meam; hoc enim item ali quod, super vigiliam meam stabis. Pro munitione hebrei, ΤΙΧΙ μεσος, quod Theodore vertit, γρανη; Aquila, επιβολην; Symmachus, στρατον; Septuag., περαν, qui omnis eodem recidunt. Atfer enim proprie significat tecum, vel locum nostra ar- trenum, muciusque per grymum cunctum & conclusum, in quo militares excubant in turricula, vel propagula- culis, ne hostis in ea irreat & occupet. Est metaphora à militibus & vigilibus qui in flaccione sua excubant, ut par- tem munitionis vel manuum sibi commissam vigilanter & attentus in officio meo, perinde ac si mihi commisisti etiam munitione aliqua servandam; ut excubantes in flaccione mea, putu in circuitu excaubarum fortarum, vigili confidamus, ut inde speculi oculi, & curibus attendamus, quid queritur mea & depreciationis de Ghaldætorum in Iudea tyrannide, sine per vim, sive per vocem respondere Deum. Unde S. Hier. hic explicit: Stabis, inquit, in spacie mea, id est in propria- mea sublimitate, & nobis, post caputviam populi, & over- genem ecclesiasticam & templi, & deinceps, quid sequitur, vel cer- tatio: Custodiam omni diligentia ex mea, & postea super Christum per terram. Sed hoc posterius mylithum est, non liter- ale. Denique Arabicus vertit, θάβο, & gradus in eam super faxum, ut faciunt excubentes, ut pallane frigus, & tempus fallant.

Mylith, probatio Primo, est secretum, & secessum, in quo animo silenti & collecta loquuntur Dei. Audi Cyrilium: In exercitacione & confunditione mea custodi, animo raro- sum pargabo, caris mandatis excubum, fuisse quodam modo solito, ut in patrum hoc sit in stabilitate quamdam, & velut in sublimissimam strucitionem regalitatem. Illuc enim ex inge- mentis spectabilibus per instellatum, quod Deus noster latenter facit. Et S. Bern. homil. in hac verba Habacuc: Tu enim ergo fratres obiecte super infidolum nostrum fratrem, quoniam tem- pus militis est, quod in desperacione huius miseri corporis, sed in cordibus Christi non habebitis ad inducere, & consolari ratione fa- conseruare nostra vita non nisi in ipsa habebamus fiduciam, aut fragili inimicorum confusione; sed figuramus gradum in manu- bus firmis & poteris, Christi sociis virtutis invictis, quem seruimus. qd. Quia huius figura patrum non nisi circa graues mortes.

Secundum, castigatio est status, gloria & officium, in quo vel per le, vel per Superiores nos posuit Deus, ut eum cu- stimus & exercemus. Ibi loquuntur ibi operari: extra eum filii & quiete. Qui ergo vult Deum audire, in fluxu suo maneat, alium non ambiaci officium, in quo eum posuit obedienti, non deficerit; sed firmat & confortans illos obseruat, ita sancti.

E T Q U I D R E S P O N D E A M A D A R G U E N T E M , id est argumentum, ut si] Ex Hebreo sic Primo, vestitum Thibophil. Pagn. & Vatabil. est quid respondemus ad depreciationem meam, vel ad argumentum mecum, id est, milii pro- positum ab improbo, qui putat Deum non habere curam rerum humarum, & quod sepeperit & fortunam amplexi. q.d. Expectabat responsum Dei, ut ex eo responderemus im- proba, quia eis providentiam sibi hoc argumento impu- gnamus & excusat.

Cornel. in Prop. Mis. xiv.

A Secundum, Chalda sic verit, quid respondemus ad depre- ciationem meam. Unde a Castro sic exponit, q. d. Ut audi- amus quid respondemus Deus ad ueam humiliem & motem expulsa inuenimus, seu argumentationem, & eam animo finore producentem correctionem. Verum Hebr. Septuag. & Noster habent, quid respondemus, scilicet ego, non quid re- pondemus, scilicet Deus.

Tertio & genuinum, Noster verit, quid respondemus ad ar- gumentum me, hoc est quid respondemus Deo, qui, ut præfigit multi animis, me arguit, quod quibus lumen eis provi- dentia, qui finit impius Chaldaeos valtere Jerusalim. Sed ego illico cogitatio quid Deo arguenti respondemus, & re- plicem. Unde hebrei, quid respondemus correctionem, vel re- arguimus me, q. d. Scis quid Deus meam libertatem re- datgevit, sed ego redargutioni hunc me, modicis replicabis quod nomen fuggeret: genit enim annus dolens & ager, de his impiorum felicitate differens & dispartiat. Simili modo Job afflictus disputavit cum Deo cap. 13. 3. Sic ut ergo miles & excubitor, obdileus ab hoste, cum eo de munitionis dedicatione disputat argumentat, vel verborum & rationum, vel verborum & telorum; ita Philosophus &

B Theologus argumentans & disputans cum altero de aliqua questione, v. g. de Dei præsencia, de impiorum felici- tate, &c. intendit & excubat ut audiat, quod suo argu- mento meo ut ei quod thesua defendit, respondemus: ut ita reponimus ejus novo argumento impugner. Ardet enim ejus animus ad differendum, & ad contingendum argumentum, non bellicus, sed cholericus. Ita ardor hic Propheta di- ficeret cum Deo, tique arguenti replicare. ita S. Hieronymus, Albertus, & Lyrinus. Porro nosti 3. Hieronymus anque diligenter animo, & mero sensu hominem defensio- em, patiens, quam in depreciationibus temporibus confundens, non ut antequam sis ad uerba aliquis respondet, & frisi- mus in quo nos argueris, ad respondendum parvum. Ex quo ostendunt respondentes non ratiociniis esse, sed contentionis. & omnia sicut ratiocine, respondere debetur expellere, & si uerbi, utrum respondere debent, & confectione ratiocinatio respon- sione. Quare Deus benignissimus, molli & consolator sua respondit, frangit hunc Propheta disputandi ardorem, sed ut ipse, ex partim confundat, partim consolatione plena- nus, non habeat quod replicet, sed obmutet, ita cap- que in hymnum & doxologiam Dei erumpat.

S C R I B E V I T U M] Id est, tam viam, tam præviam prophetam, quam nunc nemo revelo & ostendo de Chaldaeorum interitu, & Iudorium è Babylone liberatione. Scribe inquam, tum pro preceptibus, tum potius pro pollo- ris, quos haec res tangentiali cuius inuti sunt in Babylonem, indeque rediuntur ac hoc two oculuo id reluant, indeque consolationem & certam reditum sitem concipiunt: idque ut omnibus hoc innomint, jubeo illud scribi, non in lib- ero, qui claudi & seponi solet, sed in tabulis aperte & expa- sit, que publicè cuiilibet ad legendum proponuntur. Unde subtiliter EXPLANA EUM (sicilicet ueram) SUTER TA- BULAS, UT SECURAT, QUI LEGERIT EUM.] ut (sicilicet legem enim, facillime percurere & perlegere, possit) Vatabil. sive explicata cum viuorum in tabulis, in se- quenti & expedita pergrat, qui cum legere. Septuag. scribi uer- ham manifesti in basim, ut iuris qui legis ea. Olim enim non erat cognitione nec uetus charte vel pergameni, sed scri- bebant.

K

VERS. 2.

bebant in tabula lignea, præfertim è buxo, qui boxus A midilli est, & facie charadriæ recipit. Agypian deinde, tempore Alexandri Magni scribere coepunt, telle Philio Libr. I. cap. 15, in tabula, vel phyllis arboris, qui ibi frequenter in vocaturus papysus; indeque charte nostra qui hi è littoris contulit (quaia eundem, inò commodiōtem scribendi utim præbebat) vocavit papysus: nam papysus veterum fuissebat, uti dixi Eaudi 2.1. Perrò tu hinc tabulis te rebibant, vel nudis, vel cera obducitis. In modis incedebant charadriæ. Ita Beda in Collectanea & floribus, ait titulum erexit Christi, basa foile inscriptum, itaque reversa esse meis oculis confeci. Vidi enim fimpus titulum crucis, qui à S. Helena Hierosolymis Romanam transalat, & reposuit ell in ecclesia S. Crucis in Ierusalem. Titulus hic et tabula lignea, quo modicis incolleterat, quia quia tabula sunt concolores & quia vultus extinxit, hinc clare differunt legi: nequeunt: unde in illa tabula eisdem à Romanis olio despicata & exparsa fuit, ut legi possint. Sapientiam tabulas, haec cera obducabant, ac filio in cera complanabantur. Unde Properiō:

Quoniam illas finas charas effervescunt aurum,

Pulgariam ferida sera fuit.

Hinc fyllis pueri & discipuli S. Cassiani Martyris, ipsius parereptum suum, longa & horronda morte emacarunt, uti legimus in euseb. Vita. Plura de hac re apud Guevaram.

VERS. 3.

QUA ADHUC VIVIS PR. OUL] Hebr. quia adhuc viva in tempore. Dicit cauam Deum, cur pueras hunc vivum, quid vides, in tabulis scribi? Quis, inquit, puerat eil. q.d. Post multa tempora evenierat. Scritte ergo esum ad memoriam, ut postea res legentes, iuxta explicationem fidenter expediret quia illa differentia, certe termini apparet in fine, hebr. 10¹ apertebat, id est affabat, alpatur, anhebit, felicitabit ad finem, ut felices citio finisst & compleverit, per tria proprietates eventum, & risoniam & apparitionem, ita colludent in fine, id est, tandem tempore à Deo præstituo adveniente, reipùs expletur.

Quies, quis haec vides? quae prophetia? quem tangit, de quo agit? Aliqui potant, ad intersem hie est prophetiam de Christo. q.d. Veniet Christus, qui in die judicii iniuriantes Chaldaos puolet, & dannabat; fideles vero iniuriam passos atrum gloria remunre: abilita S. Hieron. Theophyl. Remig. Rupert. Clarius & Riba. Proposit. quod S. Paulus etiamsi hunc locum com intelligit de Christo, Rom. 2. 17. & Hebr. 10. 18. Verum dico, prophetiam hanc ad litteram locum de Nabuchodonosor & Babylonici imperio evenisse per Cyrus, ac Judaeorum & Babylonie liberaitionem. Id ita esse, patet ex antecedentibus & sequentibus. Respondet enim Deus Prophetæ: querela de Chaldaeorum in Judæis tyranno, & propteritatem: eumque consolante, pro mirante celarem ejus finem, quem proinde ipse & ea prophetiz spectula, qui excubitor profectus & pionierum. ita Cytill. Théodor Alber. Aria. Vauhal & à Castro. Allegor. tamen loquitur de sventu Christi, qui mysticam Babylonem, id est regnum diaboli confusione plenum, revertens ex eis versus ipsius literas, id est nolentes & Christianos, erunt in primo suo adventu in carne, & completere solemne eius in secundo suo adventu ad iudicium. Id patet ex eo, quod Apollonius locis magis citioribus accipiar de Christo. Idem tonuit te veritas venire. Solerit enim Christus qui videntes sibi, à Prophetis dicti ex ipsi sum, tu me vident, ut veritas Septuag.

ST MORAM FECERIT EXPECTA ILLUM, scilicet vobis, id est vocationem & prophetiam: **QUIA VENIRE VENIES**, quia certè implebitur, **ET NON TARDASIT**] ultro tempus suum tibiisque à Deo prælitterum, licet Iudeis afflictis & impatiencibus tardare, viatorum peccatis enim in Babylonie morta, & anomor, videbatur longissime & tardissime. Hac ergo more Iudeis erat proflua & sera, Deo vero erat exigua & velox: milie enim anni in conspectu ejus, sunt quasi dies hebetus que petentur. Alter Sanchez, q.d. Expedit Iacob, hoc est, time Nabuchodonosorem, qui brevi venient puniriunt improbos Iudeos, qui ut iudeo Hebreus, querens, violentes appropinquerent. Nabuchodonosor enim in multis approlixim præpuerum, fuit typus Christi, aquo & Cyrus ulciscens impensis Chaldaos qui opprimebat Iudeos. Sic prospicere, non desiderare, sed timere significans psl. 8. v. 51. **Imperiorum expeditus ut mors & miseria.** Et Eaudi. 1.

At sperate Deos membra fundi atque infundi.

Sperate, id est timete. Et libro 4.

Hinc ergo si potius tantum sperare dolorem.

Venit non videtur hoc ad mecum Propheta, qui de Nabuchodonosore queritus quaf de tyranis, & opprimebam piorum quam impiorum Iudeorum, id estque ejus ad ventum deprecatus. Hic enim nequissimus est typus Christi redemptoris, uti fuit Cyrus liberator Iudeorum & Babylonie. Consolator enim hic Deus Prophetae promittendo Cyrus, qui populum Dei captivitatem Babylonie, & allegoricum Christum, qui eumdem captivitate diabolica liberet, eumque jubet expectari, qui venientem veniet, ut haec fide & ipsa viris, ac in se (sive a Nabuchodonosore affligendos) sustinet.

ECCLESIA INCREDOLEZ ET, NON ERIT VERS. 4.

RECTA ANIMA E JESU] Pro incredulitate hebrei ò πεποιηται est obrenēbūtate, ardore, angustie, diffidēt, incredulitas, impatiens, contentus, impuber, prædictumpro, rebella; haec enim vitia omnia inter se coenunt iuncte, unumque fringunt ex alio. Unde Tigrinus venit, esse arrigat. *σαρπος ανιμας μου ει σε ρεις.* Pagnini si-

Bi si sapienti non regit et anima in ea, quod Vatable, exponit de Nabuchodonosore, hoc modo, q.d. Nabuchodonosor qui non rectam, sed pervertit habet animam & mentem, viderat istas non Deo, sed sibi tribut, in inique exiliis & sepe: ut ait: at justus qui sedam habet animam, & reddet fecundum Deum, vivit, et humilis, non arrogans; quia Deus habet animam, et recte sentire de Deo, rectam de Deo habere fidem. Opponit enim incredulum, qui non habet animam rectam, sed de jure, qui in haec vita vivit q.d. Fidelis fidenter & recte vivit, i.e. haec recta opinione de fide, quam deo conceptum habet: infidelis autem & incredulius pravam deo habet opinionem & fidei, inquit ea recte & confidenter vivere nequit. Secundum R. Males, quem frequit Christi à Castro, hac exponit de Sedecia & Iehoachimis fīe, q.d. Sedecias aliquis Judæi, incredulus, qui pateretur Deo per Jeremiam 23.4, noveruntne te dexter Nabuchodonosori, perverbi tunc & peribut. At Jechonias ejus, qui auctoritatem sicut fideles & iusti, qui Deo osculo obediunt, deiderunt le eidem, credentes & sperantes ex ejusdem oratione promulgatio, ius tempore liberationem, viam & felicitatem, in hac haec vita vivens felices & fortunatis: quia bona eorum crediderunt, & speraverunt ex Deo, ex obvensione. Unde R. Males Hebr. 10¹ aperte vertit, *αβεσταντε σε ιν αριν ποιει*, qui erat arcu cella & munera in Ierusalem, q.d. Sedecias cum fave posuit in Ierusalem, quod in arcu & turri Opel à Chaldais inexpugnabilis, nec credidit aut speravit in Deo: sicne perire. At Jechonias pro terti & aere, pro opel, habuit Deum, Deique orationem: qui quia obedire, idcirco vivere iuste & felix. Verum hie sensus anchora vidente, pateretur quia de Sedecie & Jechoniam ulli haec fieri mentio.

Et cum ergo genuis & adarquatis sensus est, q.d. Quæ haec mens oracula de Iudeorūm à Babylone liberatione per Cyrus, & aleg. de hominum liberatione per Christum, incredulitas, id estque inimilis & impurus, hic non habet animam rectam, id estque disipliūt Deo, ut veritate Septuag. & ex sa. Pauli Hebr. 10. 38, se consequenter vera, recta, pacata, feliciter vite fidei, spesi, gratia & gloria non vivet; tum quia me habet inimicum: tum quia in hominibus rebuigitur creare, spem suam quod a mecum respondet: quo erat nunc a ipso, nunc à meū hinc illoque agitabitur, vtneque agit fluctuantem, armoniam & beatitudinem. At vero fidei & pietatis, qui credi Deo & membris ex Deo prophetis, de libertatore Cyro, & aleg. de salvatore Christo, hic vivet vita recta, iusta & felici, qui ait Deo, qui versat vita, euangelio promulgat de fidei, illi charus, cordi & eurterer. Unde veritas, *εις ιμπιδιανον ειναι καρδια σα*. Non erat hoc sonus, qui per Habacuc predictis & promisit Deus: sed in istis veritatis & pietatis in fide & fidelitate Dei, formularunt. Et Symmachus, *ιστος αντων περι διανα σαμαριανην οικη*. ite S. Hieron. Remig. Rupert. Hugo & Lyras.

Nota. Hebr. aperte ex lemmatibus. Nostre tamen veritatis miscellanea: incredulitas: quia Hebrei in pte usus etallage generum, unumque genus ponunt pro eis, præfertim eum aliud sequitur, aliud proprietate quod procedit non referat, nec recipiat. Addit, ad verbū, servando genet Hebraum,

Hebreum, illudque concordando, sic veritas, non erit nostra. A certa spe praeceperat, & vicissim spes hoc accendebar militis ad dimicandum, ut ex vicitur parat. Idem in bellum proponens, cum regias opes in duces & milites distribuit, rogans Perdiccas: Quid tibi nunc res superest? Spes, inquit. Tum Perdiccas: Haec nobis cunctis sollicitis tuis futura est communis: quae praeclara, quod ipso designarat Alexander, reculavit. *Tenua ora fiducia bene facessogram* *expeditum, in Plutarchus in Alexando. Divinus Jacob* *Parisiensis: Salvare tuum, inquit, expellere dominum, Gen-* *esis 49. & Job 6.13, Enarratio me occidit, in ipso sperabo. Sa-* *pientia Proverbi 3.5, Habefiduciam in domino ut sit cord meum,* &c. 16. Qui sperat in domino, beatus est. Ecclesiast. c. 2. Qui in meo domino, sperato in illo, & in oblationibus unius vestris misericordia. Etc. 11. Confide in domino, & tu sis in le-*gitimo: facio ibi tuus noster dei, fakid brasilia pugnem. Je-*

Justitia tua, in constanti tolerancia adversumatum & afflictio-
num, v.g. captivitatem Babylonicas, ad quam dilecti hic
de sua in reipiecit Propheti: propriè enim vult significare, Iudeos
dubios: qui conflantem sam tolerabunt, fulcipientes eam de manu
Dei, pro penitentiâ iorūrum peccatorum, ac longanimitate,
sed certò expectantes eum finem post 70 annos, justa promi-
tita Dei: reclamantibus omnium, id est in captivitate
vitam actuarum pacientem, tranquillam, serenam, eam alit
in eadem impatiens, & diffidentes le unquam ex cali-
berando, h. belubum anima ditorum, pravam & misera-
ram: vitamque viventem infeliciem: mille enim rumoribus,
mille timoribus, tristitius, angoribus, desperacionibus,
jugiter hanc illucque patibulantur, sed quod non credant nec
fiant Deo, cuique Propheta: ut Habacuc prominentis
hanc liberationem. Fideles enim per fidem & ipsum pro-
missa liberacionis, strassas omnes fortiter tolerant
superant: huc enim fides & spes mentem corroborant ad
conuictuam fortitudinem sufficiendo, ut docet Apollonus toto
cap. 1. ad Hebreos: Fides, inquit, *affidantia rerum sper-*
randerum, organorum non apparetum. Fides intellige-
mata est fides verba Dei. Fide Homo translatu. est. &c.
Qui (heroes veteris testam.) per fidem vicerunt regna,
operantur politism, adepti sunt representis, lapidati sunt,
seculi, &c.

Secundo, rectitudine anime, iustique vita est sublimior,
numirum divina: quia anima filialis, per fidem & ipsam flu-
entius captivitatem, & tribulationes: Dei immortali, credi-
ens, & sperans quod Deus, ut promisit ex iis libera-
torem, ita & certò eam prælibat: suo tempore, grata ei,
placetque Deo: ut ipsoe patens & resignata in Dei voluntate,
ideoque deiformis & sancta: cum ex adverso in-
credulitate & diffiditudo Deo, per fidem suam diffiditatem,
dupliciter peccat, & idicito mercator in sua tribula-
tione, diffiditudo se desperatione reliqui, imò novis tan-
ta in hac vita, quām in futura afflictionibus puniri. Hoc ha-
cille patet ex versione Septuag. *Sed subterfugit, ut patet, si, nea*
complacit anima mea in ea, ne patet autem ex fide nova novis,
ita patiens interpretis. Idem patet ex Apollonio Rom. 1.7.,
& Heb. 1.9.1. ubi docet Iulianum ex Hc vivere, id est iustifi-
ficari. Vide ibi dicta.

Ubi Nota. Septuag. pro *legentes?* puta p. o. *LEGENTES.*
*hermanni, id est in fide sua, ut legit Hebe. Aquila, Sym-
mach. & Theodori legentes. *YIJIQH hermanni, veritas,*
in fide mea: sed contra reditum. Eadem enim est hinc
nostra, que Dei: fides enim est nostra subi. c. 16. c. 16: cadem est
Dei obediens: pro obediens enim habet Deum. Ratio enim
formalis credendum in deo, est prima & increta: Dei veritas,
que falli aut fallere nequit. Ideo enim certò credimus
ea quae Propheta predixit, est vera: & et p. p. evanescit
qua Deus, qui est ipsissima veritas, ex eis prohetas no-
bus revelavit & promisit.*

Anagog. rectitudine anime iustifice vita, perficetur in
calo, ubi ob meritum toleranciam, fides & ipsi, doceant
et gloria eterna, quae plenam animam, & potenter coni-
bus dabit rectitudinem, vitamque calcilem jucundissi-
mam & beatissimum.

Moral. Dicte hic quanta sit virtus fidei & spes, que om-
nia adversa superat, facit animam regiam, eaque dat
vitam serenam, laetam & divinam. Viderunt enim per una-
bras Gentiles. Unde Bias rogatus: quid est dulcis boni-
bus! respondit: spes. Ita spes iicitat colonos, ut collan-
tur sustincent labores arandi, fodendi, occandi, ferendi,
ferrandi, &c. expectatione melius. Ita victoria & pollio-
rum ipsi scutum acutum forter pugnandum, ad vertebra-
& vulnus omnia generosa excipienda. Alexander Mace-
don apud Granicum cum copiis Darri confidit, hor-
batur Macedones ut afflatis præderent, quasi poltridie
ex bovium commoneat conutum. Numismus vietosiam

Carolinus Proph. Mor. XII,

anno, & cuius iustificatio, vel impaties & superba. Scriptura.
Nota Secundum anachoritum: opponit enim incredulum
credenti & jullo, quod ille non habeat animam regiam,
hie vero habeat: putat in die sua vivat. Unde sequitur,
animam hic metenomias capi pro vta, q. d. incredulus ha-
bet animam, id est vitam, non regiam, sed difforam, an-
xiam, miseram & infeliciem; pallus autem in fide & spes sua
agi: vita regiam, putat latam, quietam, laetam & felici-
em. Regitudo ergo anima est julli vita, qua in duobus
conficitur.

Filioli vita, in constanti tolerancia adversumatum & afflictio-
num, v.g. captivitatem Babylonicas, ad quam dilecti hic
de sua in reipiecit Propheti: propriè enim vult significare, Iudeos
dubios: qui confluantem sam tolerabunt, fulcipientes eam de manu
Dei, pro penitentiâ iorūrum peccatorum, ac longanimitate,
sed certò expectantes eum finem post 70 annos, justa promi-
tita Dei: reclamantibus omnium, id est in captivitate
vitam actuarum pacientem, tranquillam, serenam, eam alit
in eadem impatiens, & diffidentes le unquam ex cali-
berando, h. belubum anima ditorum, pravam & misera-
ram: vitamque viventem infeliciem: mille enim rumoribus,
mille timoribus, tristitius, angoribus, desperacionibus,
jugiter hanc illucque patibulantur, sed quod non credant nec
fiant Deo, cuique Propheta: ut Habacuc prominentis
hanc liberationem. Fideles enim per fidem & ipsum pro-
missa liberacionis, strassas omnes fortiter tolerant
superant: huc enim fides & spes mentem corroborant ad
conuictuam fortitudinem sufficiendo, ut docet Apollonus toto
cap. 1. ad Hebreos: Fides, inquit, *affidantia rerum sper-*
randerum, organorum non apparetum. Fides intellige-
mata est fides verba Dei. Fide Homo translatu. est. &c.
Qui (heroes veteris testam.) per fidem vicerunt regna,
operantur politism, adepti sunt representis, lapidati sunt,
seculi, &c.

Secundo, rectitudine anime, iustifice vita est sublimior,
numirum divina: quia anima filialis, per fidem & ipsam flu-
entius captivitatem, & tribulationes: Dei immortali, credi-
ens, & sperans quod Deus, ut promisit ex iis libera-
torem, ita & certò eam prælibat: suo tempore, grata ei,
placetque Deo: ut ipsoe patens & resignata in Dei voluntate,
ideoque deiformis & sancta: cum ex adverso in-
credulitate & diffiditudo Deo, per fidem suam diffiditatem,
dupliciter peccat, & idicito mercator in sua tribula-
tione, diffiditudo se desperatione reliqui, imò novis tan-
ta in hac vita, quām in futura afflictionibus puniri. Hoc ha-
cille patet ex versione Septuag. *Sed subterfugit, ut patet, si, nea*
complacit anima mea in ea, ne patet autem ex fide nova novis,
ita patiens interpretis. Idem patet ex Apollonio Rom. 1.7.,
& Heb. 1.9.1. ubi docet Iulianum ex Hc vivere, id est iustifi-
ficari. Vide ibi dicta.

Ubi Nota. Septuag. pro *legentes?* puta p. o. *LEGENTES.*
*hermanni, id est in fide sua, ut legit Hebe. Aquila, Sym-
mach. & Theodori legentes. *YIJIQH hermanni, veritas,*
in fide mea: sed contra reditum. Eadem enim est hinc
nostra, que Dei: fides enim est nostra subi. c. 16. c. 16: cadem est
Dei obediens: pro obediens enim habet Deum. Ratio enim
formalis credendum in deo, est prima & increta: Dei veritas,
que falli aut fallere nequit. Ideo enim certò credimus
ea quae Propheta predixit, est vera: & et p. p. evanescit
qua Deus, qui est ipsissima veritas, ex eis prohetas no-
bus revelavit & promisit.*

Anagog. rectitudine anime iustifice vita, perficetur in
calo, ubi ob meritum toleranciam, fides & ipsi, doceant
et gloria eterna, quae plenam animam, & potenter coni-
bus dabit rectitudinem, vitamque calcilem jucundissi-
mam & beatissimum.

Moral. Dicte hic quanta sit virtus fidei & spes, que om-
nia adversa superat, facit animam regiam, eaque dat
vitam serenam, laetam & divinam. Viderunt enim per una-
bras Gentiles. Unde Bias rogatus: quid est dulcis boni-
bus! respondit: spes. Ita spes iicitat colonos, ut collan-
tur sustincent labores arandi, fodendi, occandi, ferendi,
ferrandi, &c. expectatione melius. Ita victoria & pollio-
rum ipsi scutum acutum forter pugnandum, ad vertebra-
& vulnus omnia generosa excipienda. Alexander Mace-
don apud Granicum cum copiis Darri confidit, hor-
batur Macedones ut afflatis præderent, quasi poltridie
ex bovium commoneat conutum. Numismus vietosiam

anno, & cuius iustificatio, vel impaties & superba. Scriptura.
Nota Secundum anachoritum: opponit enim incredulum
credenti & jullo, quod ille non habeat animam regiam,
hie vero habeat: putat in die sua vivat. Unde sequitur,
animam hic metenomias capi pro vta, q. d. incredulus ha-
bet animam, id est vitam, non regiam, sed difforam, an-
xiam, miseram & infeliciem; pallus autem in fide & spes sua
agi: vita regiam, putat latam, quietam, laetam & felici-
em. Regitudo ergo anima est julli vita, qua in duobus
conficitur.

Filioli vita, in constanti tolerancia adversumatum & afflictio-
num, v.g. captivitatem Babylonicas, ad quam dilecti hic
de sua in reipiecit Propheti: propriè enim vult significare, Iudeos
dubios: qui confluantem sam tolerabunt, fulcipientes eam de manu
Dei, pro penitentiâ iorūrum peccatorum, ac longanimitate,
sed certò expectantes eum finem post 70 annos, justa promi-
tita Dei: reclamantibus omnium, id est in captivitate
vitam actuarum pacientem, tranquillam, serenam, eam alit
in eadem impatiens, & diffidentes le unquam ex cali-
berando, h. belubum anima ditorum, pravam & misera-
ram: vitamque viventem infeliciem: mille enim rumoribus,
mille timoribus, tristitius, angoribus, desperacionibus,
jugiter hanc illucque patibulantur, sed quod non credant nec
fiant Deo, cuique Propheta: ut Habacuc prominentis
hanc liberationem. Fideles enim per fidem & ipsum pro-
missa liberacionis, strassas omnes fortiter tolerant
superant: huc enim fides & spes mentem corroborant ad
conuictuam fortitudinem sufficiendo, ut docet Apollonus toto
cap. 1. ad Hebreos: Fides, inquit, *affidantia rerum sper-*
randerum, organorum non apparetum. Fides intellige-
mata est fides verba Dei. Fide Homo translatu. est. &c.
Qui (heroes veteris testam.) per fidem vicerunt regna,
operantur politism, adepti sunt representis, lapidati sunt,
seculi, &c.

Secundo, rectitudine anime, iustifice vita est sublimior,
numirum divina: quia anima filialis, per fidem & ipsam flu-
entius captivitatem, & tribulationes: Dei immortali, credi-
ens, & sperans quod Deus, ut promisit ex iis libera-
torem, ita & certò eam prælibat: suo tempore, grata ei,
placetque Deo: ut ipsoe patens & resignata in Dei voluntate,
ideoque deiformis & sancta: cum ex adverso in-
credulitate & diffiditudo Deo, per fidem suam diffiditatem,
dupliciter peccat, & idicito mercator in sua tribula-
tione, diffiditudo se desperatione reliqui, imò novis tan-
ta in hac vita, quām in futura afflictionibus puniri. Hoc ha-
cille patet ex versione Septuag. *Sed subterfugit, ut patet, si, nea*
complacit anima mea in ea, ne patet autem ex fide nova novis,
ita patiens interpretis. Idem patet ex Apollonio Rom. 1.7.,
& Heb. 1.9.1. ubi docet Iulianum ex Hc vivere, id est iustifi-
ficari. Vide ibi dicta.

Ubi Nota. Septuag. pro *legentes?* puta p. o. *LEGENTES.*
*hermanni, id est in fide sua, ut legit Hebe. Aquila, Sym-
mach. & Theodori legentes. *YIJIQH hermanni, veritas,*
in fide mea: sed contra reditum. Eadem enim est hinc
nostra, que Dei: fides enim est nostra subi. c. 16. c. 16: cadem est
Dei obediens: pro obediens enim habet Deum. Ratio enim
formalis credendum in deo, est prima & increta: Dei veritas,
que falli aut fallere nequit. Ideo enim certò credimus
ea quae Propheta predixit, est vera: & et p. p. evanescit
qua Deus, qui est ipsissima veritas, ex eis prohetas no-
bus revelavit & promisit.*

Anagog. rectitudine anime iustifice vita, perficetur in
calo, ubi ob meritum toleranciam, fides & ipsi, doceant
et gloria eterna, quae plenam animam, & potenter coni-
bus dabit rectitudinem, vitamque calcilem jucundissi-
mam & beatissimum.

Moral. Dicte hic quanta sit virtus fidei & spes, que om-
nia adversa superat, facit animam regiam, eaque dat
vitam serenam, laetam & divinam. Viderunt enim per una-
bras Gentiles. Unde Bias rogatus: quid est dulcis boni-
bus! respondit: spes. Ita spes iicitat colonos, ut collan-
tur sustincent labores arandi, fodendi, occandi, ferendi,
ferrandi, &c. expectatione melius. Ita victoria & pollio-
rum ipsi scutum acutum forter pugnandum, ad vertebra-
& vulnus omnia generosa excipienda. Alexander Mace-
don apud Granicum cum copiis Darri confidit, hor-
batur Macedones ut afflatis præderent, quasi poltridie
ex bovium commoneat conutum. Numismus vietosiam

anno, & cuius iustificatio, vel impaties & superba. Scriptura.
Nota Secundum anachoritum: opponit enim incredulum
credenti & jullo, quod ille non habeat animam regiam,
hie vero habeat: putat in die sua vivat. Unde sequitur,
animam hic metenomias capi pro vta, q. d. incredulus ha-
bet animam, id est vitam, non regiam, sed difforam, an-
xiam, miseram & infeliciem; pallus autem in fide & spes sua
agi: vita regiam, putat latam, quietam, laetam & felici-
em. Regitudo ergo anima est julli vita, qua in duobus
conficitur.

Filioli vita, in constanti tolerancia adversumatum & afflictio-
num, v.g. captivitatem Babylonicas, ad quam dilecti hic
de sua in reipiecit Propheti: propriè enim vult significare, Iudeos
dubios: qui confluantem sam tolerabunt, fulcipientes eam de manu
Dei, pro penitentiâ iorūrum peccatorum, ac longanimitate,
sed certò expectantes eum finem post 70 annos, justa promi-
tita Dei: reclamantibus omnium, id est in captivitate
vitam actuarum pacientem, tranquillam, serenam, eam alit
in eadem impatiens, & diffidentes le unquam ex cali-
berando, h. belubum anima ditorum, pravam & misera-
ram: vitamque viventem infeliciem: mille enim rumoribus,
mille timoribus, tristitius, angoribus, desperacionibus,
jugiter hanc illucque patibulantur, sed quod non credant nec
fiant Deo, cuique Propheta: ut Habacuc prominentis
hanc liberationem. Fideles enim per fidem & ipsum pro-
missa liberacionis, strassas omnes fortiter tolerant
superant: huc enim fides & spes mentem corroborant ad
conuictuam fortitudinem sufficiendo, ut docet Apollonus toto
cap. 1. ad Hebreos: Fides, inquit, *affidantia rerum sper-*
randerum, organorum non apparetum. Fides intellige-
mata est fides verba Dei. Fide Homo translatu. est. &c.
Qui (heroes veteris testam.) per fidem vicerunt regna,
operantur politism, adepti sunt representis, lapidati sunt,
seculi, &c.

Secundo, rectitudine anime, iustifice vita est sublimior,
numirum divina: quia anima filialis, per fidem & ipsam flu-
entius captivitatem, & tribulationes: Dei immortali, credi-
ens, & sperans quod Deus, ut promisit ex iis libera-
torem, ita & certò eam prælibat: suo tempore, grata ei,
placetque Deo: ut ipsoe patens & resignata in Dei voluntate,
ideoque deiformis & sancta: cum ex adverso in-
credulitate & diffiditudo Deo, per fidem suam diffiditatem,
dupliciter peccat, & idicito mercator in sua tribula-
tione, diffiditudo se desperatione reliqui, imò novis tan-
ta in hac vita, quām in futura afflictionibus puniri. Hoc ha-
cille patet ex versione Septuag. *Sed subterfugit, ut patet, si, nea*
complacit anima mea in ea, ne patet autem ex fide nova novis,
ita patiens interpretis. Idem patet ex Apollonio Rom. 1.7.,
& Heb. 1.9.1. ubi docet Iulianum ex Hc vivere, id est iustifi-
ficari. Vide ibi dicta.

Ubi Nota. Septuag. pro *legentes?* puta p. o. *LEGENTES.*
*hermanni, id est in fide sua, ut legit Hebe. Aquila, Sym-
mach. & Theodori legentes. *YIJIQH hermanni, veritas,*
in fide mea: sed contra reditum. Eadem enim est hinc
nostra, que Dei: fides enim est nostra subi. c. 16. c. 16: cadem est
Dei obediens: pro obediens enim habet Deum. Ratio enim
formalis credendum in deo, est prima & increta: Dei veritas,
que falli aut fallere nequit. Ideo enim certò credimus
ea quae Propheta predixit, est vera: & et p. p. evanescit
qua Deus, qui est ipsissima veritas, ex eis prohetas no-
bus revelavit & promisit.*

Anagog. rectitudine anime iustifice vita, perficetur in
calo, ubi ob meritum toleranciam, fides & ipsi, doceant
et gloria eterna, quae plenam animam, & potenter coni-
bus dabit rectitudinem, vitamque calcilem jucundissi-
mam & beatissimum.

Moral. Dicte hic quanta sit virtus fidei & spes, que om-
nia adversa superat, facit animam regiam, eaque dat
vitam serenam, laetam & divinam. Viderunt enim per una-
bras Gentiles. Unde Bias rogatus: quid est dulcis boni-
bus! respondit: spes. Ita spes iicitat colonos, ut collan-
tur sustincent labores arandi, fodendi, occandi, ferendi,
ferrandi, &c. expectatione melius. Ita victoria & pollio-
rum ipsi scutum acutum forter pugnandum, ad vertebra-
& vulnus omnia generosa excipienda. Alexander Mace-
don apud Granicum cum copiis Darri confidit, hor-
batur Macedones ut afflatis præderent, quasi poltridie
ex bovium commoneat conutum. Numismus vietosiam

anno, & cuius iustificatio, vel impaties & superba. Scriptura.
Nota Secundum anachoritum: opponit enim incredulum
credenti & jullo, quod ille non habeat animam regiam,
hie vero habeat: putat in die sua vivat. Unde sequitur,
animam hic metenomias capi pro vta, q. d. incredulus ha-
bet animam, id est vitam, non regiam, sed difforam, an-
xiam, miseram & infeliciem; pallus autem in fide & spes sua
agi: vita regiam, putat latam, quietam, laetam & felici-
em. Regitudo ergo anima est julli vita, qua in duobus
conficitur.

Filioli vita, in constanti tolerancia adversumatum & afflictio-
num, v.g. captivitatem Babylonicas, ad quam dilecti hic
de sua in reipiecit Propheti: propriè enim vult significare, Iudeos
dubios: qui confluantem sam tolerabunt, fulcipientes eam de manu
Dei, pro penitentiâ iorūrum peccatorum, ac longanimitate,
sed certò expectantes eum finem post 70 annos, justa promi-
tita Dei: reclamantibus omnium, id est in captivitate
vitam actuarum pacientem, tranquillam, serenam, eam alit
in eadem impatiens, & diffidentes le unquam ex cali-
berando, h. belubum anima ditorum, pravam & misera-
ram: vitamque viventem infeliciem: mille enim rumoribus,
mille timoribus, tristitius, angoribus, desperacionibus,
jugiter hanc illucque patibulantur, sed quod non credant nec
fiant Deo, cuique Propheta: ut Habacuc prominentis
hanc liberationem. Fideles enim per fidem & ipsum pro-
missa liberacionis, strassas omnes fortiter tolerant
superant: huc enim fides & spes mentem corroborant ad
conuictuam fortitudinem sufficiendo, ut docet Apollonus toto
cap. 1. ad Hebreos: Fides, inquit, *affidantia rerum sper-*
randerum, organorum non apparetum. Fides intellige-
mata est fides verba Dei. Fide Homo translatu. est. &c.
Qui (heroes veteris testam.) per fidem vicerunt regna,
operantur politism, adepti sunt representis, lapidati sunt,
seculi, &c.

Secundo, rectitudine anime, iustifice vita est sublimior,
numirum divina: quia anima filialis, per fidem & ipsam flu-
entius captivitatem, & tribulationes: Dei immortali, credi-
ens, & sperans quod Deus, ut promisit ex iis libera-
torem, ita & certò eam prælibat: suo tempore, grata ei,
placetque Deo: ut ipsoe patens & resignata in Dei voluntate,
ideoque deiformis & sancta: cum ex adverso in-
credulitate & diffiditudo Deo, per fidem suam diffiditatem,
dupliciter peccat, & idicito mercator in sua tribula-
tione, diffiditudo se desperatione reliqui, imò novis tan-
ta in hac vita, quām in futura afflictionibus puniri. Hoc ha-
cille patet ex versione Septuag. *Sed subterfugit, ut patet, si, nea*
complacit anima mea in ea, ne patet autem ex fide nova novis,
ita patiens interpretis. Idem patet ex Apollonio Rom. 1.7.,
& Heb. 1.9.1. ubi docet Iulianum ex Hc vivere, id est iustifi-
ficari. Vide ibi dicta.

Ubi Nota. Septuag. pro *legentes?* puta p. o. *LEGENTES.*
*hermanni, id est in fide sua, ut legit Hebe. Aquila, Sym-
mach. & Theodori legentes. *YIJIQH hermanni, veritas,*
in fide mea: sed contra reditum. Eadem enim est hinc
nostra, que Dei: fides enim est nostra subi. c. 16. c. 16: cadem est
Dei obediens: pro obediens enim habet Deum. Ratio enim
formalis credendum in deo, est prima & increta: Dei veritas,
que falli aut fallere nequit. Ideo enim certò credimus
ea quae Propheta predixit, est vera: & et p. p. evanescit
qua Deus, qui est ipsissima veritas, ex eis prohetas no-
bus revelavit & promisit.*

Anagog. rectitudine anime iustifice vita, perficetur in
calo, ubi ob meritum toleranciam, fides & ipsi, doceant
et gloria eterna, quae plenam animam, & potenter coni-
bus dabit rectitudinem, vitamque calcilem jucundissi-
mam & beatissimum.

Moral. Dicte hic quanta sit virtus fidei & spes, que om-
nia adversa superat, facit animam regiam, eaque dat
vitam serenam, laetam & divinam. Viderunt enim per una-
bras Gentiles. Unde Bias rogatus: quid est dulcis boni-
bus! respondit: spes. Ita spes iicitat colonos, ut collan-
tur sustincent labores arandi, fodendi, occandi, ferendi,
ferrandi, &c. expectatione melius. Ita victoria & pollio-
rum ipsi scutum acutum forter pugnandum, ad vertebra-
& vulnus omnia generosa excipienda. Alexander Mace-
don apud Granicum cum copiis Darri confidit, hor-
batur Macedones ut afflatis præderent, quasi poltridie
ex bovium commoneat conutum. Numismus vietosiam

anno, & cuius iustificatio, vel impaties & superba. Scriptura.
Nota Secundum anachoritum: opponit enim incredulum
credenti & jullo, quod ille non habeat animam regiam,
hie vero habeat: putat in die sua vivat. Unde sequitur,
animam hic metenomias capi pro vta, q. d. incredulus ha-
bet animam, id est vitam, non regiam, sed difforam, an-
xiam, miseram & infeliciem; pallus autem in fide & spes sua
agi: vita regiam, putat latam, quietam, laetam & felici-
em. Regitudo ergo anima est julli vita, qua in duobus
conficitur.

Filioli vita, in constanti tolerancia adversumatum & afflictio-
num, v.g. captivitatem Babylonicas, ad quam dilecti hic
de sua in reipiecit Propheti: propriè enim vult significare, Iudeos
dubios: qui confluantem sam tolerabunt, fulcipientes eam de manu
Dei, pro penitentiâ iorūrum peccatorum, ac longanimitate,
sed certò expectantes eum finem post 70 annos, justa promi-
tita Dei: reclamantibus omnium, id est in captivitate
vitam actuarum pacientem, tranquillam, serenam, eam alit
in eadem impatiens, & diffidentes le unquam ex cali-
berando, h. belubum anima ditorum, pravam & misera-
ram: vitamque viventem infeliciem: mille enim rumoribus,
mille timoribus, tristitius, angoribus, desperacionibus,
jugiter hanc illucque patibulantur, sed quod non credant nec
fiant Deo, cuique Propheta: ut Habacuc prominentis
hanc liberationem. Fideles enim per fidem & ipsum pro-
missa liberacionis, strassas omnes fortiter tolerant
superant: huc enim fides & spes mentem corroborant ad
conuictuam fortitudinem sufficiendo, ut docet Apollonus toto
cap. 1. ad Hebreos: Fides, inquit, *affidantia rerum sper-*
randerum, organorum non apparetum. Fides intellige-
mata est fides verba Dei. Fide Homo translatu. est. &c.
Qui (heroes veteris testam.) per fidem vicerunt regna,
operantur politism, adepti sunt representis, lapidati sunt,
seculi, &c.

Secundo, rectitudine anime, iustifice vita est sublimior,
numirum divina: quia anima filialis, per fidem & ipsam flu-
entius captivitatem, & tribulationes: Dei immortali, credi-
ens, & sperans quod Deus, ut promisit ex iis libera-
torem, ita & certò eam prælibat: suo tempore, grata ei,
placetque Deo: ut ipsoe patens & resignata in Dei voluntate,
ideoque deiformis & sancta: cum ex adverso in-
credulitate & diffiditudo Deo, per fidem suam diffiditatem,
dupliciter peccat, & idicito mercator in sua tribula-
tione, diffiditudo se desperatione reliqui, imò novis tan-
ta in hac vita, quām in futura afflictionibus puniri. Hoc ha-
cille patet ex versione Septuag. *Sed subterfugit, ut patet, si, nea*
complacit anima mea in ea, ne patet autem ex fide nova novis,
ita patiens interpretis. Idem patet ex Apollonio Rom. 1.7.,
& Heb. 1.9.1. ubi docet Iulianum ex Hc vivere, id est iustifi-
ficari. Vide ibi dicta.

Ubi Nota. Septuag. pro *legentes?* puta p. o. *LEGENTES.*
*hermanni, id est in fide sua, ut legit Hebe. Aquila, Sym-
mach. & Theodori legentes. *YIJIQH hermanni, veritas,*
in fide mea: sed contra reditum. Eadem enim est hinc
nostra, que Dei: fides enim est nostra subi. c. 16. c. 16: cadem est
Dei obediens: pro obediens enim habet Deum. Ratio enim
formalis credendum in deo, est prima & increta: Dei veritas,
que falli aut fallere nequit. Ideo enim certò credimus
ea quae Propheta predixit, est vera: & et p. p. evanescit
qua Deus, qui est ipsissima veritas, ex eis prohetas no-
bus revelavit & promisit.*

Anagog. rectitudine anime iustifice vita, perficetur in
calo, ubi ob meritum toleranciam, fides & ipsi, doceant
et gloria eterna, quae plenam animam, & potenter coni-
bus dabit rectitudinem, vitamque calcilem jucundissi-
mam & beatissimum.

Moral. Dicte hic quanta sit virtus fidei & spes, que om-
nia adversa superat, facit animam regiam, eaque dat
vitam serenam, laetam & divinam. Viderunt enim per una-
bras Gentiles. Unde Bias rogatus: quid est dulcis boni-
bus! respondit: spes. Ita spes iicitat colonos, ut collan-
tur sustincent labores arandi, fodendi, occandi, ferendi,
ferrandi, &c. expectatione melius. Ita victoria & pollio-
rum ipsi scutum acutum forter pugnandum, ad vertebra-
& vulnus omnia generosa excipienda. Alexander Mace-
don apud Granicum cum copiis Darri confidit, hor-
batur Macedones ut afflatis præderent, quasi poltridie
ex bovium commoneat conutum. Numismus vietosiam

anno, & cuius iustificatio, vel impaties & superba. Scriptura.
Nota Secundum anachoritum: opponit enim incredulum
credenti & jullo, quod ille non habeat animam regiam,
hie vero habeat: putat in die sua vivat. Unde sequitur,
animam hic metenomias capi pro vta, q. d. incredulus ha-
bet animam, id est vitam, non regiam, sed difforam, an-
xiam, miseram & infeliciem; pallus autem in fide & spes sua
agi: vita regiam, putat latam, quietam, laetam & felici-
em. Regitudo ergo anima est julli vita, qua in duobus
conficitur.

Filioli vita, in constanti tolerancia adversumatum & afflictio-
num, v.g. captivitatem Babylonicas, ad quam dilecti hic
de sua in reipiecit Propheti: propriè enim vult significare, Iudeos
dubios: qui confluantem sam tolerabunt, fulcipientes eam de manu
Dei, pro penitentiâ iorūrum peccatorum, ac longanimitate,

*Hoc dico tibi riam fagere soleras et umbrae uras.
In dieis iustitiae fela renunciare hunc.
Huc facias ut vivas postea quecumque complole uialis,
Liberaque a fieri crux statuta puer.*

Tibullus eleg. 2.

*Jam mala sinistra leba, sed errada vita
Sper frons, & melior eras fore tempore ait.
Spes alia agriculta, spes falcis credit aratis
Savina, quae magna fuisse soldas aper.*

Hoc loquens valorem, hoc rapat arandum piser. Et.

Denuo preclarus Laurentius. Justin. lib. de Ligno vita cap. 3. Spes est quae cultura, qui recans pionibus adhuc se fomentat, qui deficiente edificatione corruit, & in karabrum deoperatione concidit. Eft etiam encora antea, tunc sarcina, ut a pionibus remanentibus truncatus, de eis Apollonius. Pionibus fomentum habemus, qui conquisimus ad secundam proprieatem suam, quamvis sicut anchora habemus anima, tunc ac firmam.

VERS. 5. *ET QUOMODO] Hebre. 13:16 ap. 13:1, quod Lyra:*

Arias & Vatabli vertunt quae magis, huncque dant fensem, q. d. Si superbas & incredulus Nabuchodonosor, qui non Deo, sed ibi suisque idolis, sua vicitoria afferit, vivet vitam non rectam & beatam, sed dolorum & militram, quanto magis vii vici, aquae ad superbus & incredulus, potius eius filius Balasaris, de suo statu, felicitate, & calamine regnoscitur? Verus Noster veritatis melius, & quando. Transfervimus Prophetam a Iudeo incredulam ad Nabuchodonosorem, eorum viagem & flagellum. Hunc ergo comparat eborum; tunc quia omnes gentes, quae vinum in temperante haeritare, corrumptas (politis) impurgabuntur; tunc quia in modum eborum bacchantis, non relata incedebat rationis via, fed libidinis dominandi, atque cupiditatem in quaere de greffis obliquans, nata, hos, nunc illos invaderet & trucidaret. Sed hoc vino, quod initio ei fapidissimum erat & jucundissimum, postea deceptus est in statu eori, quia imperio & mente prevatus, omne hoc vinum removere coactus est, dum omnibus (politis) relegatus est ad bestias; quare quasi eborum omnibus fibula ad ludibrium effectus est, ut latif parabolae, dilectione & somnia in eum certatio soquerentur: et tandem in filio Balasare regnum, vitam & animam perdidit, ita S. Hieron. Theophyl. Remig. & Hugo. Parvum domum avaricia, gula, catarrus & cupiditas, quae vinum meberant animos hominum, faciunt ut quasi mens capiti, ruant in suam pectenim & extirum; vinum enim ambitionis v. g. quo magis haeritare, co magis hominem dementat, ut ex falso faciat multa iniuria & flulta, per quae dignitate & gradu suo excedit. Porro quomodo vinum decipiat potenter, graphice describit Lucretius:

*Ciborum, inquit, virginitatem
Actis, & in unius disticta dulcedine amor.
Cupidoque gravias membrorum, precepit
Cura uirilium, tardiusq[ue] litigia, medet mens,
Nam eti[am], clamor, foyales, surgaq[ue] lassit.*

Quo circa Saepius Proverbii 2:13. Cui, sit, ut cuius patr[us] et iustitia confiteat cuiuscumque uolentia: cuiusq[ue] statu[m]: Namque illi qui communiter in n[ost]ris, & student calib[us] eruditio: Mihi ueritas etiam quando classis est, et ipsa durior in uite polos ejus; ingrediuntur blandi, sed in seruissima meridie ut calib[us] sic sunt regi, ut ueris diffunduntur. Ita Chremes apud Terentium a vinico deceptum queruntur: At ac, inquit, data brevi verba mali iure: uicis usq[ue] quod hic, at dom accubabat, quidam videlicet publici fabri: pollicamus farreri, neque posse, neque memori, faciunt officium faci. Ita prouferunt omnis mundi pompa, omnes opes, omnes illecebras, pri- mo quidem blanda fui ipse, pollioque quai vultu omnes ad se alijcent; at mos totius, tot periculis, tot molestiis, tot inuidiis & amulacionibus, tot infortunis & calamitatibus eorum velant, rapiente & exigitant, ut tandem ad scopolos allidant, confingant & dispendiant ita Guevara.

QUT DILATAVIT QUAESI INFERUS AN-
MAM SUAM J VOX dilatavit, & vox animam, magnam
deonorat aviditatem. Anima enim idem est, quod anima
avida, sit, cupiditas. Sicut paulus ante Nabuchodonosorem
tempore comparavit eborum, vino & ambitio instrumenti & turgi-
do, indeque vomenti, impinguem & exortoru[m] est, ita hic cum
domi comparat inferus, cuius epis ambitio & avaritia erat
infatibilis: nam omnia glaciens, numquam satiabitur, quia
se quo plura capiebat, & plura capere gelidib[us] eratque

A quafi cerberus infatibiliter cava guttura paedens. Hisc inferni portes, à Gentilibus vocatas est Pluto, quid mor- tuorum fit dives, in Lucan. th[em]as enim Gracis, sunt diuina. Hinc & infernos dictu[m] Orcus, ab urgendo; quod in interium omnia urgat & precipitat, at felus. Terti[u]m, comparat eudem morti, qui omnibus dominatu- tur, omnibus devorat. Sic enim mors non satiatur mortuis, sed quo plures emori cogit, & plures occide- re fatigat; ita & Nabuchodonosor non satiabitur gentibus & regn[i], sed quo plures debellat & macerat, & plures subjugat & macerat asperbat. Porro Guevara centit, his & aliis, infernum & mortem effidit; infernum enim sum pro ipsa morte defunctorum regina; qui mor- tem, inquit, veteres Platonis nomine notarunt, & cum domino Jovem infernum nuncuparunt. Idem probat ex eo, quid Scriptura sape infernum cum morte conjungat & confundit, Verum S. Hieron. Theodor. Theophyl. Lyon. Clarius, Vatabli, Riberia, à Castro & aliis palliam, infirmorum a morte diliguntur, dualique hic comparationes fieri sentent. Nam & profani hac tria, mors, infernos, Pluto, & diliguntur: hinc enim infernum Jovem vocent Sam- manum, quae funerum deorum Manum, tamquam infirmi præsidem; non tamnam ipsam inferni locum, vocat Jovem ut Plutonem. Jam, si inferno & mors in Scriptu[m] combinatur; ergo bina sunt, non unum. Reginas dicti mortem, coniugio junge cum Plutone regi, & fac Pro- ferimus. Rex enim & regina, idem esse nequeunt, aut Delio adagio 1001. Denique mors nec verba explicat Johanes Alia. Elecharum c. 17, *infernos*, inquit, capti pro morte, & mors pro hoste, mortem infernet. Infernum ergo vocat hostem. Animus vocantur nobiles de principiis populi. *Dilectus* per antiquitatem significat coactare, id est affligere, vexare, perficere. Nam dixit pro eis: utrumque enim figuraeque Heloram pronomen. Senus ergo illi, qd. Hollis coactabit & vallabit animam, id est principes populi Israelitici; vel, hollis dilatabit os tuum, ut animam, id est principes Israel, devoret. Verum haec violencia & para- doxa sunt.

Moral. Nota h[ic] cupiditatem, quo magis ei indulget, Cupiditas in immennum crescere, in illar[um] obiectis, in charybdi & mortis. Cupiditas enim est quasi ignis, cuiusq[ue] diu infusa plus lignorum sonis, co magis crevit & inaridit. Sic illa erexit amorem suum, quantum ipa persona crevit. Cupiditas ergo, quasi ardens febris, quia quo plus bibit, eo plus fit. Cupiditas quasi sera putat leo, lupus, pardus, tigris, quo plus prædatur, co magis effteratur, magisque ad prædatum accendit. Cupiditas est charybdis & vorago ne trepidis; unde Philolophus ventrem guidis, vocata ut circa charybdis.

NUMQUID NON OMNES ISTI SUPER EUM PARABOLAM SUMUNT, ET LOQUELAM AN-
GINARUM EJUS? *Parabolam* vocat, carmen funebre de stirpe Nabuchodonosore, qui imperium perdidit in filio Balasari. Hebrewi enim omnem festinationem iniquitatem, acutam & illustrem, quale est hoc carmen, vocant parabolam, proverbiu[m] vel enigmis, præteritum enim in eum miserum vice proverbia, parabolaz, vel enigmata, ut hi sit. Simile carmen de eodem perigle Iasius cap. 14:4. Seneca est, q.d. Nonne Balasaris exiit a Cyro, fecit fabula & dilectionem omnibus gentibus, ut in eum hoc, vel simili carmine, inde fcommemore, iudicare & substantiam?

E DICUTUR: V A E QUI MULTPLICAT
DON SUA USQUEQUO ET AGGRAVAT CON-
TRA EST DENSUS LUTUM? *Nora* Primo, aggrauat, id est multiplicat: sic sapientibus, gratia ualens est quod malum, ut patet Exodi 8. 28. P[ro]p[ter]a 14: 18. Machab 1: 18. Est emulatio quantitas est continua pro decreto, vel metalepsis que enim multa sunt, eadem & graviora sunt, hominemque aggravant & degravant. Unde S[aint]us Verit[us], aggrauat contra se nubem hori. Arabicus, *quoniam* erit, et sapientia nobis hori. Secundus, per latum Guevara accipit ceroma, quodex oleo fiebat & luto, etaque unguentum, quod est athena in palafita certari perlongatum, tum ut fortiores essent; tum ut iubet, manus ante genita fallere & clavis posse. qd. V[er] Nabuchodonosori, ut Balasari: o inelis, quam trifliss enim manerexit: ut quid alienis opibus, quali multo ceromate, inflar pugill, ut fortior & potencior sic ad comparandos exercitus & bella, se superluit? Fructus & noxie id facit. Nam hoc ceroma cum aggrauabit, qua- si den.

Si denum lumen in periculum suum : nam Invitabit Cyrus A & Perlasad eum in validendum & dipolosandum. Porro deo-
ma vocari lumen , pater es illo Perla: *Cognoscere latentes ame-*
nis ; & illo Martialis :

Ne latet in monardis nivis eterna expilis ,

Hoc patens modulas condere plena cœta ,

*Opes fusa
denunt
latum , &
rue ?*

Timpliciter tamen vulgare placarum bie lumen accipi potest . Nam apes vocantur deum lumen . Primum obsecrum viliatatem . Quid enim sine aurum & argenteum ? nonne sera rubra & alba , quam selenis bonum error fecit (aus magis re-
pus) possidit ? ait S. Bernard. ferm. q.d. Adveces tu quid
sunt geminae , nisi lapides serae ? quid hygros , nisi ornatissimi ,
quid hydromyces , nisi quidamantes , nisi encrustatae conclusio-
nes ?

Secundum , quia has opes Nabuchodonosor denobat : ut ex iis copias roburque tunc confundat ; sed revera si fibi periculum & extium confundat : onde Septag. vertunt , us-
que aggraves terque suam gravitas q. d. Nabuchodonosor
nolens densit auro , ut ex eo fibi sufficieat faciat torques aureas ; sed hic torques erunt ei laevis & cæstæ graves ,
quibus ex captiis vincient , illaquebunt & loffocabunt
Medi & Persis . Alter Theodor. per torques enim acci-
pit omnes tributarios & redditum , quod gentibus à fe-
devictis impoedit , & indies aggravabat Nabuchodonosor :

*Tertiū , topolog. opes sunt denum lumen : quin con-
gregatz ex rapinis , ulris , fraudibus , animante confortant ,
aggravant , & destrahent in gehennam . Unde Chal-
vernit , & qui multipliciter dilatit non suam resque aggredi-
tum est in segravitatem peccatorum ? Et Remig. Opes , sunt
denum lumen , quicunque fecerint mentis confundant , & gra-
vissim ponderis iniquitatis mentis premunt . Et S. Gregor. 3. p.
Pafor. cap. 31. Autem , sit , contra se denus lumen aggreditur ,
ut serena lucis cum pondere paratu contulerit . Idem ibid. 34.
Morale cap. 17. *Ter lumen , sit serenissimum rerum multipliciteris
figurator , fides per Habacuc dicere . Pa eisq[ue] multipliciter non
sunt , usqueque aggreditur contra ferdum lucum & deni' eius
intensity aggraves , qui per arietem certiora multiplicanter , pre-
cipit ex profundo conquisit . Rerum lumen nomine , desideria
seruidatis sapientia desiderans , sicut per secundum Propheta dicitur cap. 1. Viam fecisti in mari equis suis , in luto aquarum mul-
tarum ; si dico : Aperte illa per prædictissimam tuam , inter da-
reteris huius facili , ferdida & tortuosa sapientia . Per lumen
quaes desiderians ferdida voluptae exprimitur , sicut Psalmi-
us deprecans ait , psal. 6. *Erige me de luce , ne moribaris .*
Luto quippe inebriatur , et ferdida desiderans concupiscentia cur-
rit iniquitatis . Quocumque sapientem alibi monet S. Bernar-
dus : Nolite , aut , emere ea , quæ amato inquietus , posse em-
ere , a niffo ericias . Simili modo Cæstus Philosopher , vi-
dens adolescentem vim & carnem incurrat : 10 mifer , inquiet,
deinceps adversus temeritatem carceris munierit , aut Maximus
fern. 27. Omnis enim haec pinguedine quid ad aliud , quoniam den-
sum lumen , quoque aggraves , quoque quæ carceri animam
suum artillo includit & incurrat in aliud .**

Vers. 7. NUMQUID NOI REPENTE CONSURGENT
QUI NOFREANT TE ? Puto Cyrus & Perla , iisque
S. Hieron. Theophyl. Remig. Lyrann. & alii psalmum . Nota .
Perlas comparat combus autem illis alias ferar ineluctabilis
& mortenibus . Canis enim eum & feru & feru cum se-
zam prada posuit videt , max eam adoritus , cum ea rita-
tur , ringit , mordet , lincinat , donec ei adeptam pradem
admetat ; ita Perla cum Chaldaea de prada ristit fuit ,
et canis illis exstiterunt .

Tropoli Mordenes , fum-fermes , qui cadavera Balaf-
fari & Chaldaeorum depallit fuit , holice enim ferme . Balaf-
fari intemperat Iaiaesc. 14. t. dicitur : *Sobrias et ferre-
tus , & operamentum tuum eritis omeras .* ita Clarius &
Vatabil .

Vers. 8. QUITA TU STOLEASTI GENTES MULTAS , IPO-
LIABUNT TE OMNES , &c. PROPTER SANGUINEL-
LEM NOMINIS , id est hominum . ita Sepricus &
Child. & propter INIQUITITATEM TERRA CI-
VITATIS , ET OMNEM HABITATIONEM IN EAJ
q. d. Quia tu multorum sanguinem effidisti , & iniquitatem
tam Judæas , urbisque Jerusalim , & incolas eis valeris ,
idcirco valeris & iu. ita S. Hieron. Remig. Rupert.
Hugo , Lyrann. Jerusalenim erat quasi civitas & metro-
polis orbis gentium multorum terra . Thren. a. 5. uti posse
fuit Roma , de qua Virgil .

Contra Prop. 16a. & 17v.

Tamen inter alias sapientiales nubes ,

Quæcumque lumen solent inter columnas aspergit .

Secundum , vox serva , generatum ut forat , accipi potell , & ei
visita . id est civitatum : Babylon eniam & Nabuchodonosor ,
non tantum Judæam & Jerusalim , sed & terram ter-
ram pluviatique & pluvia citius opprelit , ideoque oppre-
sæci & ipsa ita Theodor. & Theophyl.

Vers. 9.

Vers. 9. *Amen ! CONGREGAT AVARITIA TE MALAM*

DOMINI SUÆ . Averitiam malam vocat opes male-
partas , ut per vim & rapinam extortas . Unde Chalde-vernit ,

dixisse insigne O impia . Secundum , malam , id est extitalem ,

domini sua . Unde Tigurina verbit , *ne indutis loco , ad ipsa*

domi domini sua , q. d. Nabuchodonosor rapit opes genitum ,

ut iis dominum sibi confruet , in qua qualis in modo occurrit &

molliter conquelet : sed revera eas colligit in malum &

extitum domum sua . Nam proper hanc rapinam paniet

cum Deos , & domum ex rapinis diffidat ,

Rurum præda cuius coegerit in hanc domum iritabunt

Cyrus & Perla , ad eam invadandam , ut predas halce

prædantur . Portò per domum intelligit . tum palatium ,

quod quasi arcem magnificenter , æquæ ac montiflui-

man adiucit Nabuchodonosor , ut in ea domum suam &

palatium stirpium atteraret ; tum ipsam Babylonem ,

*de qua ipse superbiens ait Daniel . 4. v. 37. *Nomen hoc est**

Babylon , quem ego edificavi in domum regni , in robes feri-

endinis . In gloria decoris mei ! Nam præter edificia ab eo

vel edificata , vel magnificenter refulsata , mea mæror

ambitæ inter urbem exornatæ ; & residens scilicet circumdatæ ,

omnes è collibus laterculis . Comparsa memoralibus spiculis

urbem manuibus , & portas intumperna medium mæstit ,

terre regis coniugiam aliam extrahit regiam , quæ sub fulmine

*& redempti ex magnificenter fortis fæcundationis esse re-*te ,**

et Joseph. lib. 10. Antig. c. 1. Deoq[ue] nopol. S. Hesron.

Mala avaritia , sit , dictum ad distinctionem bonarum , ut sit for-

mula avaricia doctrina . Ecclesiastici , qui numquam satiarit

multitudines festitorum ; & quanto plutes habuerit difficile-

pules , tanto magis ad doctrinæ fiducium concitat .

Ut sit in EXCELSO NIDUS TUS , ET LIBER-

RARI SE FUTAT DE ANTI MALLI . Alludit ad quila-

lam , cuius comparatio Nabuchodonosorem c. 1. 8. q.d.

Quia in excelso poset nidum , ut se & pulles ab homi-

nibus & seris capacibus tutetur & liberetur , ideoque ed prædare

omnem convictus , ut & illa raro sit loco sic Nabuchodonosor

non suam arietem posuit in Babylonie , ut ea se scilicet

contumis reges toceret , ideoque ed prædas omnium

genitum congelat . Sed errat : nam ex celo hoc non pra-

cipiatur cum celo fæsus Deus . Si Romanus ille dicebat , an-

et ergo illa tyrannus .

Quia LA TIS DE PARIESTE CL MABIT ? Et Vers. 10.

adagium , significans crimen & rogarum publicanum & enor-

mem , qui celari nequeat . q.d. Tua tyrannia & violencia

terram tuam manuas , ut etiæ homines tacerent , tam-

enam lapides ipsi & ligas , etiam abdita ius juncturis , que rapulisti , vel rapta pecunia emisti , ad palatia tua & muros

in Babylonie erigendos ; cum illa à Cyro capientur , incen-

deretur & valdebutur , velut pari aut alterno concentu , cor-

ram Deo & tunc mundo palam testatura & clamatura fine ,

te inprobabili esse raptores & tyranorum ; itaque tibi con-

tabuntur & insatabantur , ac Dei vindictam omninoque

diras hostiliter impetrabuntur ; ed quid illa vim intuleris ,

asperendo ea loco suo : nasculari enim appetit desiderant

scilicet clamantes , polentes justitiam à Deo , ut fuo

loco refutantur . Et propositoq[ue] , simili illi filii Iacob 14. 7.

Abiens quæ latens fuit super te , & eredi libetum . Et cap.

33. 9. *Lux & elongans seru , confutansq[ue] libetum .* Induc-

ens Propheta qualis in comedianis lapides & ligas Baby-
lonis , infor chori alienis concientia , & proclamans

tyrannidem Nabuchodonosoris , ejusque frigidi & cladi in-

solenitatem , ac dentia :

VX QUI ADIFICAT CIVITATEM (Babyloni-

num) IN SANGUINIBUS] Idec ex pecunia parta ca-

ribus ; item ex oppressionibus pauperum , quos cogit in

hoc opere fundare & laborare , in eoque spiritus & fangui-

num suum exhaeretare . ita Chal. Albert Hugo , Vatabil . &
alii . Unde Arabicus verbit , *qua lapides perit clamores in*

campanis , & levigatis pavimentis , vel palme triste .

Paulo aliter S. Hieron. Lepidus , inquit , partemq[ue] qd ut

destruuntur , & lignorum qm subvertunt , ramis fractis

clamitantes . Simili schemate ait Chilillus Matth. 23. 23

Kk 4 III

45: (infantes clamantes, oīamus filio David.) *resurrexit, Iesu*
potes clāmabat. *Sic & Saluūtis: Regnans, inquit, filiū*
omnis atraūus mērūs, per mortaliū studiū manusq[ue] agnūs; quippe quādū nō sicut in seminātū mērū, dōmū inī-
tū, parisiū tūcū tūcū p[ro]mōs, manū Panicū q[ua]nta
bāo. Simile quid tū & Tullius ad Cītātēm pro Marcellō &
Parisū medīo cītātē, C. Cæsar, bōs, s[ecundu]s vīgīnīatōs ego
gēlītōs, quid bōs vīgīnīatōs futurū illū auctōrū in his
mērūs fōrū, & fāsi fōrū. Subdit deīm S. Hieronīmū
Tertio quādū īterprētātū sumē: *Et ligām quādū lū-
stūlūs adīfīcītūtū, rēspōndebit, p[er] quā Septuag. p[ro]fētātū
adīcūtū, id q[uod] chāractērūs ex līgo leq[ue]ntūs ex q[uod] d. Vēritātis
ē līgo ex tīgo, cum fūtūq[ue] clamātūs tuā iustificātū,
fībētū v[er]e in effīctūtū] manūlīs mērūs p[er] mānūlīs
mārūb[us], rōb[us] q[uod] illū mānūlīs adīcītū līgo leq[ue]ntūs s[unt].* *Sic*
*& Thessalōnīkē, & quādo adīcītū. Quidam h[ab]et, dicitur D[omi]n[u]s
cāpīs, līgo leq[ue]ntūs q[uod] ad resūmētū, p[ar]tīs in media
mērūtō p[ar]tīs, & vīgīnīatōs q[uod] Grātia sūpērētōs appellātū.
Aq[ua]līs vītīs, Mānūlīs dōmū līgo leq[ue]ntūs. Rēp[or]tū & aliam adī-
cītūtū: *Quia līgo d[omi]ni clāmātū, quādū estētū, ex līgo
līgo.* Et aliam: *Līgo mānūs d[omi]ni vīfītūtū, &
exāstū d[omi]ni līgo leq[ue]ntūs s[unt]; q[uod] idēm eīl quādū vērātū, &
terētū q[uod] līgo inātētū. Vāllātū emī domib[us], trābē
& tīgo, in terrā corruētūs corrūpūtūs & patētūs,
genētūtēs terēdītēs & bōs vērētēs, qui rēp[or]tā vī
domib[us] illātām, indeq[ue] carānū ruīmū & iōtētū
teftātū, & clāmātū. Ita Cyril[us] & Theophil[us], qui
Ārādūr, forte Septuag. conēxūm trābūm culūm su-
fflūtūm cābātū mānūlīm; qui ipsi bībū super-
fīcīm rēlūm ferūm. Probabiliter quod, conēxūt Dērīo
adīgātū 10:8. Aq[ua]lū vērētū u[er]o, & vītī p[ar]tīs, quod
Hōmēs significātū p[re]fītūtū. Nam hūjūtūlīm līgo p[re]-
hēndētū p[ar]tītēs; & fortē à forma rītūtē s[ecundu]s dīcītū:
vērētūtūlīm vītītū p[re]cētūtū, & hībētūtū, & fāgītūtū
tūcūtūlīm fībētūtū & xātūtūlīm vītūtūlīm, ac capitū trā-
būtūtūlīm fābētūtū & xātūtūlīm, vocātūtū rēm. Sic
in cōsūltātūtūlīm vētētūtūlīm vītūtūlīm, ut cōdē recīdat.**

Allegor. S. Hieron. Se lo, sit, quendam ex fratribus lapidum
qui de parate clamoribus, incollebat Dominum Salvatorem; &
seclaris ab linea loquacem, latronem qui Demum blasphem.
maverit: quod huc non posse intelligi, nam quodcumque cum unius
verso propheticis contra nos aperte, non invenerit.

Tropoli, lapides & tigana templorum & monasteriorum
in die iudicii clamabant contra hereticos ; qui ea demoliri-
vint, vel exsuffravint : clamabant inquit, eos esse sacrile-
gos, ac vindictam a Deo expolcent : quidam Dei folium via-
larunt, quod facerentes & Religiosos Dei servi fuis-
semus poliaverint, quidam Dei laudes & cultum fullestanta
in Anglia sub Henrico VIII. scismatis auctore ,
milia dypa annis *clamabat* *Utrumque* *caecum*

Ratiunc admodum clamabunt contra lacerdotes & Religiosos, qui indigne & irreligiose in locis tan sanctis. Deoque conictricius viserint, scandalumque si de libes dedelerint, ac deciderint iudicium. Ita. *Littera sententiarum iniquae gratia, ex (idecere) non satis gloriam Damini. Sicut clamavit lips & partes contra Basileam, factilego in eo profanationem viae ampli, in iisque poterant, eum minus vindicem inten-tem et extium ex te emitit, quae et mortis tentationem declarat: *Mors, total, plena, Daniel, p. 25.**

ET **P**RAFAPAT **UBER** (Babylonem) **I**N **IN-
QUITATE** **P**roparat, id est, ut Tigrinus, **inflatur**; **N**atali, **sodet**; ali, **erigit**, **adducit**, **format**, **conciens**, **or-
ient** **a**trapas, **et** **c**ex **tu**los **p**aup*er*um; **t**unc **e**ma*ce*n*ta*ni*m*en*d*
lig*at* **u**ng*u*nc*u* **Heb.** 12, 13 **kn**eps*u*, **qu**od **N**oster **v**erste **f**olet,
preparat. **H**inc **P**rover*b*. 8. v. 27, **dicitur** **i**n **R**e*ad*o **p**repar-
are*u*. **H**inc **P**rover*b*. 8. v. 17, **dicitur** **i**n **R**e*ad*o **p**repar-
are*u*, **d**icit **i**st*u* **f**ac*u*tab*u*, **f**und*u*tab*u*, **r**ales*u*, **ad**or*u*. **S**ic **I**sa*u* 2. z. 4. **d**icit,
preparat, **et** **i**n **f**und*u*tab*u*, **c**re*u*tab*u*, **orn**az*u*, **w**es*u*
Dom*u*, **put** Sion, **et** **i**ll*u* Eccl*u*ta Christ*u*. **V**ide **i**lli
leta*u*, **N**abuchodonosor **c**on*u*pr*u*ter*u* al*u*, **tr**an*u*mo*re*
unt*u* i*nt*er*u* **u**ber*u* (Babylonem) **p**rat*u*, **et** **i**nd*u*st*u* f*ar*
unc*u*rc*u*nd*u*, **su**er*u* **c**on*u*st*u*ct*u* **u**ber*u*, **at** Joseph*u* lib. 10.
1. 2. **V**ide **d**ata Daniel*u*, 2. 27.

NUMQUID NON HAC SUNT A DOMINO
EXERCITIUM? **M**er., scilicet quae coorte et
bucchonodomi variacionis, q. d. Haselades & fratre Qua-
tibi ostendo, non ex me, sed ex Dei ore & decto tibi in-
tento: **I**ts Deo inquam, quic est Dominus exercitus, nos
humanius omnes dimicant, ut es tu, sed angelicorum etiam,

&c creatariorum omnium. Haec enim oceane illi militante, & ad nutum tuum fieri feruntur in nuptias. ita S. Hieron. Alter Theodor. & Theophil. q. d. Annos a Deo reponeatce ratiōne tuae vixit auctoritate? putat iuxa tyrannidem, quia genies & ubes ignis concremari, cùm illae fructus tibi relinquerent, quia cōsiderat omnes lucimbebas.

LA BORARUNT ENIM POPULI IN MUL-
TIGNE. 3 quicquid, à Cyro & Peris succedentes Babyloni-
o, ut eum restringentes; sed in vacuo & fructu. Nam
omnes uero labore cum filiere, vel lopore ooo poterunt; sed
potissimē fisi & fracti deficerunt. Secundū Chalda, nōn sapient-
es, aut, non plege uolumenem sentient a ſcītā Damis auferre
& labor gatim rebaturam tamquam ignis. Et regna in ue-
rum Laborans, q.d. Laboro Chalda: ut prædas & opes
conceruent; sed labores in igne; quia ignis, quo combur-
tur a Cyro Babylon, materiali luculentia parantur.
Ita hi labores eorum caderent in vanum & deficiens; qui
ad igne conuentus. Ita in sparsis manib[us] ſubſunt com-
preſoribus per force, ut Plateas iuſtib[us] & à Cullo.

QUA REFLERIRUT TERRA, UT COGNOS-
CANT GLORIAM DOMINI, QUASI AQUA
OPIRENTES MAR[us] ITA & Syrus & Arabicus, q.d.
Præfata laborabunt Chalda in restringendo incendio:
qua repletus teret exco cum igne & incendariis, partē Me-
& Peris hollibus, quin inuictu la tuta Babylonem
oper ent, quod in vicinis gentes effundent fe & exaudan-
tibus, sicut aqua marias alienus repente & operiuntur.
Hebrei, post aqua operibus super mare, id est, iuxta marias
alienos & littoriam, viuēti agros exuberanter & exaudiant.
Atque ex hac tam plena & terribili vindicta, cognocent
omnes gentes gloriam Domini, qui tyranno hunc penit
& opprimit. S. Hieron. Remig. Albert. & Raym. Se-
condo Theophil. q.d. Sic ut aqua copiose inundans &
superbilius, in omnem hinc inde locum quoquerutum
fuerint; sic fama huius vindictæ & excedit Babylonem,
indequ cognito Numinis Deique ultoris, replebit terram
& super cunctas gentes fundetur, ut omnes gloriam
et illi gloriam. Deli julitatem & potentiam agnoscant, ce-
lebrant & p.vacant. Juxta hanc ientem Hebrei, k[on]tra id quod

non causam, sed effectum & consecutionem significat, ut
et alibi iep̄e. Porro tamen propriè sumi, ut significet
causam finalēm. Ideo enim Deus Babylonem punivit,
quia intendebat per hanc punitionem toti ut ibi parafacere
tamen iustitiam & gloriam.

V. A. QUI POTUM DAT AMICO SUO MIT-
TENS ELL SUUM, ET IN SIBERIANUS UT ASPI-
RAT NUDITATEM *sicut* 3. Pro *sel suum* hec est
MDI 1. *clericorum*, quod *Petri* vix poterit, *autem* *causa*
Pagnini & *Vatabli*. Secundum, *seruum suum*, *vel* *lumen*,
la Aquila & *Synodus*, *vel* *subsonum* *verbobus*, ita *Se-
verus*, *vel* *infusione suam*, ita *Theodor.* *vel* ut alii, *an-*
nus suam: *vel* *lumen suum*: *vel* *sel suum*, *ut sicut*, *per*
mallogne *persona*, ita *Noster*. *Syrus* & *Arabicus* *virtutem*,
qui poterit *animam suam* (*vel* *tubido*) *fervore suam*, *Iam* *va-*
riatum *hic* *dant* *fenium*. *Primo*, *Hebrei*, & *ex eius*
Hieron. *Lyras*, *Hugo* & *S. Thom.* *traduerunt*, *quod Na-*
buchodonosor *in die* *telemis* *epulis* *publicis* *convivis*,
superedit *Sedecia* *rege* *Judea* *ha* *ce capite* *propinquis* *na* *tristis*,
et *ad* *potum* *quam* *alvum* *laxaret*, *cumque* *illa* *opera-*
rebus & *ventram* *soleneret*, *justissim* *ut* *in locum* *convivis* *in-*
roduceretur, *ut* *ante omnium* *principem* *oculis* *londis*
mittente *uridescat*. *qua exire* *inquit*, *canto* *padore* *al-*
lius *est*, *ut* *in catherae* *reducatur* *præstultus* *fit* *moe-*
sus, *hucque* *esse* *quod* *hic* *in Nabuchodonosoro* *redarguit*
laibacum. *Addunquerit* *ad Chaldis* *in convivis* *litatum*
affe *ut* *aliorum* *le crupula*, *nuditate* *ad* *forficata*, *quam*
carceris *spendens* *menis*, *obletans*. *Huc spectat* *quod*
lebardi *lributum* *in Sedecia* *omnibus* 2. *Interius*, *inquit*,
adiecis, *&* *de ipso* *bum* *infusione* *plantum*: *Hinc qui* *mar-*
tinet *ei* *sa Sedecias*, *libet* *foras* *sumptus* *etiam*. *Quod*
genetrandi, *et* *Chronol.* *Ex* *expont*, *q. d.* *Qui* *late* *pecc-*
atum *omnium* *superiorum* *seruum*: *Verum* *hoc*, *fabellam*
subdolam, *ruder* *huc* *S. Hieron.* *preferimus* *cum* *ali* *take*
Abraham *Scriptura*, *ne* *Joseph*, *lio. Antio*, *i. l.* *ubi* *signifi-*
care *la Sedecias* *naturali* *morte* *defunctum*, *à Nabuchodono-*
sore *bonificata* *fusile* *leukum*.

Secundò, Theophyl. Clarijus, Vatabl. & Abul. in cap. 15. lib. 4. Reg. quæst. 38. censent hic a: gus Nabuchodonosorem, cù quod Sedeciam, aliosque principes à se caputas
inc-

incribantur, hoc sine, ut ebori & vino afflantes discingerent A viadictis Dei ab eo propinquus est Iudeis, Moabitis, Ammonitis, alioquin gentibus: tandem & Chaldaeos, coniuncte regi propinquabit, ut facies ejus exhaustas, utique cum inebri, ut astute & vomere cogatur. Hoc enim dicitur ad Item. c. 4. v. 19. Simile est Thesmor. 4. 11. & psalm. 74. 9. Ita Theophyl.

Tertiò & genuinè, q. d. Vx Nabuchodonosori ejusque affectis, qui id fuit, id est fuit bilis & amaritudinem, sc. at Aquila, ferentes / non, aliisque ad obiectatem propinat, etiam amicis nisi regibus, hoc est, qui eos crudeliter tyrannos divexit, donec eos regno, opibus, honore, ipsa denique libertate pudenter, & ad irrationem duplicitate atque denuo. Vx inquit, cui nam legite talionis simili modo ipse ab alia nondubito, parique ignominia & irratione annectitur. Et metaphora ab eo, quicunque ebrietate & inebriari solet, in quoque tideri, uti pan de Non dicit. ita S. Hieron. Remig. Theodor. Hugo & Riba.

Aliqui hunc versum, sic legunt: *Vx qui dat potum primum fususque inebriat, & roribus sum: ne quis seruus factus rascum in via.* Ita B. Oretensis duopolius S. Pachomii in Institut. monast. cuius meminit S. Hieron. liber. B de Script. Eccl. quaque erat in appendice Biblicae SS. Patrum, ubi ipsi hanc tentationem applicat illi, qui subdolus conuicte erat, defendens, cùm à Propaganda corripuerit. *Talis omnis, ait, errans, & alios errare faciens, dum obdolentes manifestus ad se periret;* & nos quia delectatio obdolentes poterat ambulare, conservante in amaritudine, & subiectis iugis monasterii mali consilii depresso, facientes edere cum, & contumaciter resuere, quicunque doctus Domini dispergit, hanc ferentes inter fratres & discipulos, atque pro obdolitione cunctarum in se rodibus abundantem. Unde de Tropoli, tellis potest amico suis diabolis, & homines diabolici, qui fellit doctrina mentes hominum intermixtum. Quis enim per viae carnis & cupiditatis pro auctoritate & se, placuisse non posse, prout degenari recente puto primamente, ne sibi in aeternis supplicium cruciatur, ut Appomus lib. 2. in Cartica tom. I. Babbott. SS. Patrum.

REFLEXUS SIGNOMINIA PRO GLORIA: VERS. 16. *BIBE TU QUOCUM, ET CONSOPIRE] & EX SODI-* potendare, ut irridescat. Videunt noster cum Septuag. & Tigrina legimus *YHWH brachii, id est consopire;* tam per metathemata legimus *YHWH brachii,* id est denudare propria, ita Chalda & Pagnin. Seneca est, q.d. Tu quoque de Nabuchodonosor, brachis de calice ut Dei, inebriaberis vino angoris, perplexitatis, ignominiae & confusione, superflusioris more ebriosorum verenda sis decadentum; hoc est, vehementer & ad illoputem aliquo puniter, ita ut omnes tuus fugias denueritas, omnibusque risende offenditor: imo illa uti repleberis, ut vobis signominiosum sequatur, & effusa super gloriam tuam, ut felicis vestes tuas gloriose, omoque rurum decus & gloriam vobis, de conspicere, id est, ut turpiter omnia revulsus manus C. Peritam, quia tamen degeneras, & possidetas gloriosum. Unde Pagnin, *vertit, vobis invicto, & apparetis prouisio nunc: surrexit se fugere te calix destra Domini, & remittit signominia omnes vestes gloria tuam.*

Symbolicus. Nota hic foeditatem deliciarum, gula & erupit, utpote quia sicut in vombis, fortes & extremamente ventrantur. Quocumque S. Gregor. Nazianzen. orat. 18. 39, delicias omnes esse aliud quodam proutum flores: prestitum, quia in pretio vel gulosis, ab eoque magno labore & pretio comparatum. Nazianzenum magistrum fecutas S. Hier. epist. 13. ad Paulinum: *Qui Christum, inquit, desiderat, & illi D. pone se veliter, non magnopere quavis, de quinque preciis eius flores eripet.* Quicquid propter palam non feceris, idem si velib[us] quod ponis & legumine. Et Nicetas in orat. 18. Nazianz. sub finem: *Omnis aut, velut quis que necre D[omi]n[u]s, nec in D[omi]no sa- ciper, pollicaris exterritatu[m] s[ic].* Id ipsi dicuntur ex S. Paulo, qui Philipp. 3. 8. ait: *Propter quam (Christum) omnia derelinquerem, & orbitem se florire, ut Christianum faciam.* Quam obrem recte S. Eucherius epist. ad Valentinum: *Anno aliquot, inquit, pro illa Christi scelere urinatus p[ro]debat, qui ingens fuit & fortis aut pecore nubilus differe, rabi bestiarum in corporis velopate confundens, cui Deus venierat, & gloria in pedem: nunc sunt: Hinc & illud Horatii Epistoli de gressu poenit.*

CIRCUMDABIT TE CALIX DECTERA. DOMINI Alludit Primo, ad calicem convivis circumdantem, id est circumcentum in opere convivii. q. d. Galia

Moabitis, Ammonitis, alioquin gentibus: tandem & Chaldaeos, coniuncte regi propinquabit, ut facies ejus exhaustas, utique cum inebri, ut astute & vomere cogatur. Hoc enim dicitur ad Item. c. 4. v. 19. Simile est Thesmor. 4. 11. & psalm. 74. 9. Ita Theophyl.

Secundo & nervosius, alludit ad potoker, qui cum aliquem vinipotentem inebiare, ac mente mentia & sciamco deinceps volvus, unde cum calicibus propinando impec- tum & eingredi, donec cum obviant vicio somniente, ut se nudari, & vomere cogatur. Ita Deus calicibus ira & vindicta fuit, puta Petrus & Medis, unde cuncti Chaldaeos, ut eis ad fauces obruit, & ad illoputem amictu inque adacti fuerint. Porro ne quis Italus hoc calicem certamen aere magis quam telorum, eorumque bacchicam, inob- stabilem obdolitionem miretur, feiisque quam nonnulli fuit bubeus & vanipotus, audast illud Marcius lib. 6. epigram. 74.

Dicitur mibi d[omi]ni quis mit[er]it, cui te Calicibus Destruxit

Sez sube cyathos fundare? Gafar erit.

Et Ovidium 3. Fastor.

Invenies illi qui Nefluris: cyathos annos, p[ro]p[ter]a quia bibat non cyathos, qui Neflur habuit annos, sci- liet trecentos, vel, ut alii, nonaginta. Et Horat.

Rogat dicitur magis angere solubilis.

Ergo tempora mera quas perspicere laborant.

Et Juvenal. satyra 6.

Tanquam alta in delta longus

Decidens serpens, ibid.

I. INQUITAS LIBANI [Id est, in Libano à te exercita.] *L[ibani] vocat Judam & Ierusalem: sum quiq[ue] Libanus erat terminus, & inquit, Judae versus Septemtrione: num tunc quia Ierusalem domorum & rurum multitudi, ne & subtiliter referatur Libanum cedris, cypri, p[ro]p[ter]a, alii que processi arboribus dentum, ex illicet adhuc erat ita Theodor. Theophyl. Vazabi. Arias & Clariuscum S. Hieron. Chalda. Remig. Hugo. Lyran. & Riba putant Libanum vocari templumque illud ex eodis Libani erat construimus, & quia Libanus dicitur à candore nisi viuum, quibus operitur Libanus enim hebrei, sciemt quod cedulus (sic & templum ab eandem lapidum), mons quidam oreu[us] videbatur, nella Joppe libri Belli, c. 6. Statius est quod Libanicas & violentias tua, & Nabuchodonosor, qui Jordan validi, Ierusalem excedit, ip[s]umque Dei templum exuliisti, obreuer & perdet es, si pari modo tua Babylon, tam tu filio Baladiatu à Persis & Media valuerit, excluderis, excastris. Hic verum est illud vulgo tritum: *Si p[ro]p[ter]ea leuis, aliam quod latere queris.**

E. T. V. S. T. A. T. I. S. A. N. I. M. A. L. U. M. D. E. T. E. R. R. E. S. I. T. [q. d. Hebrei, vestigia immensissima, id est ferratum, soror, & velutentem, iudicis ferarum. Nuller verit, nequa anima, ita id ferar, vocat tum Chaldaeos, qui quib[us] p[ar]di, usi & leones Libanum, id est Judae, valuatoria Arias & Vazabi, ita Medes & Peris, qui quia ferar in foras, id est in Cinalibus, gratiati sunt, ita Theodore. & Theophyl. Statius est, q. d. Quia Chaldaei truculentus quia ferar valuatori Heterolympam, id est vicissim truculentus à Medis & Peris quibus feris perceperunt, valabantur & cose- ruerunt.

D. E. S. A. N. G. U. I. N. I. B. U. S. [id est proper sanguinem hominum copiosum, quem ludisti] **E. T. I. N. Q. U. I. T. A. T. E. R. A. E. T. C. I. V. I. T. A. T. I. S.** **T. R. E. R. A.** **E. T. C. I. V. I. T. A. T. I. S.** id est, proper iniquitate terrae, & civitatis terra Judae, & evanescit Ierusalem, vim & expeditorem terra Judae, & evanescit Ierusalem, omnicque habitantes in ea, idecirco pari & justa tu quoque dispicias & delolaberis à Cyro & Peris, ita Chalda. & aliis p[er]fici.

Q. U. I. D. P. R. O. F. E. S. T. S. C. U. L. P. T. I. E. Clari[us] Septuag. quid prodigi sculpi, quid sculpsimus illud? ferre amputans illud, resplendit, imaginemque salam: quia conficit filior, in fini- mente / o. q. Quid fibi de robesi Chaldaei, nunc, cæmex- icidemini i[us] Cyproprodreverunt sculpi, id est idilia velira, in quibus gloriamque, quia per ea invidi finis, omniumque prædis & victoriam elati. **Q. U. I. A. S. C. U. L. P. S. F. T. I. L. L. U. P. T. I. C. T. O. R. S. T. U. S. T.** I[ustitia] sculpsit idoleoplastes sculpsit fecitque hoc idolum sculpsit, item illud confundens, aliud vari[us] nec inuenis idemque idolum est sculpsit & confundit; ita hoc sculpsit, illud confundens, subaudiendum est hic ergo verbico fecit, vel confundit confusio. ita Vazabi. (se-

vers. 17.

est confitile, in fornace illud liquando & confondo; quia non fuit aliud, quam imago filii Dei, ac numerus mendax, omnis divinitatis, prouenient, confitit, & doctrina, modo & vita expers, bruta & muta. q. d. Sculptili vel prodigi elegans & pectora sculptoris, nec confitilis artificia conformato, confitata: non enim ipse omissus tunc potuit formare Deum, aut lapidi quem in idolum sculpsit, vel iocatello quod in idolum confitavit, animam & memorem, multo minus deitatem iocdere, vel inspirare: fuit ergo in eo confitit, fructu illud invocat dicens: Expergiscere, & pugna pro me; fructu illi robor & victoriae ascribitur, tam ipse, quam tu affectus idololatrie: idque ad oculum patet, cum iusta vestra, & Chaldaea, vobissem a Peritis diripiuntur & diffinguntur. Nota. Pro. *Amulius, haec multa, in Hebreo, est elegans paronomasis. מִלְבָד, id est deitatis elinguis & mutuli. Septuaginta, εἰδος τοῦ θεοῦ, id est idola muta. Quicquid est idola hinc Deum verum opponens, hoc & piphonem caput concludit: οὐκέτι οὐκέτι τὸν τρόπον ταῦτα φένται στολὴν τοῦ πολεμοῦ,*

V. QUI DICIT LIGNO: EX PERGISCERE, ET SURGE! Gentiles cuius quis se habent Jovem, Sa-

V. 19. VERS. 19. turcum, Vulcanum, Apollinem, Venerem, &c. sunt homines, quos noxijs eorum in deos reverenter; hinc ceterabant etiam innumeri os habent corpora, quae quiete & somno patientes & regant, ac subinde dormientes, idque a somno debere excipiunt, more regum & principum. Hinc orationi, praesertim mox, deos in lamento existabant, ut precessus fuerat a Iacobo. Audi Arnobius lib. 7. *Quod fui velut emulsio illorum, quae sanctis maiorum cultis adhuc tenetur.* *Ostendit enim sancti apostoli, reverente ad omnes vigilia dominicae. Hinc Elias 1. Reg. 18. 17. irridens factores Baali, ait: *Clematis vocis mater;* Domini enim &c. *eterni dormit, et aquilator.* Laetantur lib. 8. *Melatius, inquit, hispanus Dei, sanguine taurinorum profundens eum, tamquam hiscens ascendunt lumina, velut in tenebris agniti.* Martialis de Iudea: *Nostri ostentavimus Phoenicia cordis inservientes, postea fidei, quae formam habebat vitulum.* Apulejus lib. 5. de eadem: *Infectu facili fulguratio nostra, religio primorum missariorum horum precepit, Simeona apud S. Angelum, &c. Givc. 10. ridens hanc festum fulguratum: *alios, inquit, nominis Deo sancti, alios huius Jevi nominis, alios litteris est, alios multo. Eni quia Jammo ad huiusmodi dispensari sunt quia frequentia etenim.***

D. OMNIA IN TEMPLO SANCTO

V. 20. VERS. 20. q. d. Deus est ex auro sculpi vel confitato, in tempore ab artifice formatus, ideoque non habitat in idolo sculpsili vel confitariis, quod in terra, post in suis delubris, locant idololatri, sed in celo, quod est eius solium & tempium, gloriosus habet ab omnibus evo, et in eiusmodi eternis. Et calo ergo opus & proficit, moderator & dirigit ad natum ea hominum. *Quoniam iesu a facie eius omnia servat.* *Siles, per reverentiam, pavore, admiratione & stupore.* Unde Septuaginta: *reverentia tua omnia terra Syrus, et canavatior, et contra nos est contra nos Arabicus, simus et cum nubibus terra.* Silene enim in Script. per metalepsin sapientia significare timore, reverentia, oblitupetit, ut Sophon. 1. 7. *Siles a facie Domini Dei, quoniam non est deus Domini.* 1. Machab. 1. 4. *Et filio uero a confusione atra, Alexander Magnus, quibz ejus amissis & vicitore perterrita concurrit, sic ut mores filium coram eis, overegressus lupi, aversorum accipiterum. Kurium Thiodor & Theophilum templum habet intelligens Hieroclymianum.* In eorum, non in idolis, residebat, & praesertim ad eum Denezelius magis iuventute lego nova, in templo praefixa adest, & corporaliter si S. Eu. charibis infiducia Christum. Quicquid merito S. Franciscus episcopu, est schismat, ad factores sui Ordinis, qui habent tom. 5. Biblioth. SS. Patrum in fine: *Magnis affectu, & misericordia infernitas, quando ipsi in Christum (Eucharistia) praeseruimus habemus, & aliquip aliud in seca mundo invenimus. Tamen hunc peccatum mundum contemnit, & calum trahit, & quando supermisce in manibus sacerdotis est Christus, silentio Dei sis.* Et noster Thomas Gallus, ideoque doctor interragabilis lib. 4. de Immitate Christi c. 3. *mira circa nos tristitia dignitas, quid in nomine Domini Dei, etiam & vivificans animam spiritu, ad pacemque dignitas sonitus animam & eum res divisa est tua ardentissima, & aliis impinguem operis, &c. Siles a facie tua doleris deitatem, etiam & certe, & omnis terrae seruus iniquorum quidque hanc habens ac decerit, & dignissimum te a se largitur, nec ad decrimum ipsi per-*

A venient nominis, quia sapientia tua est immensa. Quicquid in Liturgia S. Jacobi, lectioles huius vocibus populum ad reverentiam excitant: *Siles annis humanis ac mortali corpore, stupore cum mens & tremore, ac nihil servire apud seipsum cogitis. Reu. xiii. regnacionem, & Dominum dominacionem Christi. Deus noster progressus, & immotus, ac datus in gloriam sedulus. Ipsi autem antecedent angelorum clarorum et imperio & potestate. Hoc ubi fixi impetraverat. Aloysius Gonzalez, id est: ollam uocum in oratione, & praeterea iuventu communione mentis & vagacione patiebatur. Quid de re rogatus a Cardin. Bellarmino, qui id bene pollet? respondit: *Monstrum se ad ueris fieri possum. Quis enim, inquit, nisi persuadens ut cum divinis manifeste collegit, neque videt & compellit, posse ad aliis ueris & eni ueris animamque conservare habet eus vita, & processus Canonizationis.**

Porrò tanta est Dei maiestas, tanta potestia, tanta justitia & vindicta, ut cum expressus Nostroodonos, clam sit beatissimus virius, ubi potest est refutatus, plebo erga clamorem celebrans: *Quia potestis eum, inquit, stuprato, & regnare in generatione & generatione. Et omnes habitationes terrae apud eum in annulis reperiunt sunt, &c.* Daniel. 4. 12. Ideo locutus impius Antiochus, sed ferro, dum vindictam Dei manum tenet, qua infelicem a nostris exhalavat. Cum enim erit tempus, ut Leo factorem suum ferre non possit, exclamavit: *Infernus est seductio eis Deus, & mortalitas emparia Despotus.* Machab. 5. 12.

Significat ergo hic Prophetam, tantam est Numinis maiestatem, ut cum potius calo profundeque silentio, ut air S. Dionysij lib. de Mylica Theolog. quam exili nolli praeconio venerari debemus. Omnium enim hominum & angelorum mentes, voces & lingue deficiunt in ea contemplanda, colenda & celebranda. Quicquid Ecclesiasticus c. 43. 30. *Molles, citimus, & desponsamus in verbis, q. d. Libet multi distinximus, deficiemus tandem ab eis operibus (multo magis ab ipso) pro dignitate celebrans. Confessio nostra enim fortissima est in omnibus, q. d. Finis de iumenta verborum, quod Deus est in omnibus, vel ut Graeca habent, ut in te in te in te, id est ipsa est omnis quae ipsum retum omnium est principium, medium & finis: ipse est omnium causa, finalis, conseruans & efficientis: ipse est qui crevit omnibus deit, & jugiter dat suum esse, ut substantifico suo inueni per primi illud foret. Si enim ad momentum laxaret causam tuam, illico omnia in nubilum iungunt, ex quo ab eo adiuta sunt, corrumpunt, & velut umbra perficiunt. Nihil enim est solidi, vel in corporibus, vel in spiritibus, nisi quatenus virtus Dei intrinsecus ea continet, & constituit, ne velut aqua diffundant, vel inlata sumi diffunduntur, vel in omnium quadam & phantasma inane & vanescant. Quicquid habet Ecclesiasticus: *Conseruans omni quid valitudinem d. Quicquid enim est, quod nos possimus, cum glorificare nullam eum in gloriam nostra glorificatione addere possimus, ut in eum gloriam eam immensam dignè celebrare. Ipsa enim amissio non super omnia speramus.* Terribilis Dominus, & magna voluntas, & mirabilis potentia ipsius. Glorificans Dominum quantumcumque possumus, & preponimus (excellit, transcedit omnino glorificationem) *omnis adiuvo & admirabilis magnificencia eius.* Benedictus dominus, exaltatus illum quoniam patifissimam est eum omni laude. Exaltans enim regales misericordias (vis ipsius iustitiae, & robore, q. d. Extatic & exponit omnes vires de votis vestris) ne laboremus non compremendum. Quis videtur cum, & exaserbit? & quis magnificatio non est illi ab initio? Has de causa regius Propheti psalm. 4. 1. canticis: *Tu deus ueritas Deus in Sion: Hebe, ubi tu es factus in Sion, q. d. Tu opera sunt tanta, & multo magis tan- ta est tua: illa tua, ut nos respectu tanta nostra omnis nihil sit, videaturque merum est silentium, ne Chaldei & S. Hier. ib. Unde Zedazar c. 2. 1. *Siles, ait, amicorum est facies domini quoniam conseruans de habitatione sancte eius. Quoniam & S. Joannissa: Apocal. 1. 7. actionis oblitus, gloriosus in rebus. Si calices silent & oblitupicunt ad Dei gloriam, quid ni- feant de oblitupicent mortales?***

Ratio est, primo: quia efflent Dei clavaqultissima, sa- Ratio pri- cratissima, sublimissima, & immensa, quaque uenient, id est: ma- na immensus onus, creaturarum intellectus, conce- ptum & vocem transfundit; ut omnis nostra laos non sit aliud, quam vox gloriosorum & pioniorum: deitas enim est occasio efflent, magnificatio & munificatio. Hinc Deus hebreus vocatur Iesu id est, qui est, & ipse se nuncipat: Agnosce quidem, Esod. 3. Ab hoc oceano singula tem-

breli, de- per si- leatione ueneran- do.

tunc guttam, vel filiam omnia efflentia haurire. Rur. A tunc omnes, non uno, non centum; non mille gradibus, sed mille milles mil bonibus, in modo in infinito. Cogita enim sapientiam, potentiam, bonitatem, &c. quantum poterit, cumque maiorem tempore & crecentem in infinitum: cum omnia hac cogitaretur, ictu quid univerbi haec tua, omninoque humanum & angelorum cognata. De sapientia, potentia, bonis, &c. tunc ostendat in infinitum; fece quod necesse ad primum de istis punctis pertingeret; sed ab illo dilatetur in infinitum. Si legeret ergo in conspectu majestatis tuae Domini, omnes annos longiora, omnes conceperat, omnes vocerat Sebaphic & Cherobitic, velutque luas facies & pedes, pro pudore & reverentia. Iacob 5. 1. quia omni facie et omni suo ardore minimum tuus gloriosus gradus penetrare & comprehendere nequenter. Ferre aegrotum Domini & inadmissibilis nomis, & magnitudinis eius non est finis, psal. 144. Et Baruch 3. 3. Magna, ait, illa, & non habeo paucum, et melius et immensum.

B Et hinc ratione sequitur, immensis Dei majestatis, & facientibus, sapientia, &c. immensam debet reverentiam, cultum & latram: cumque eam non hominum & vermiculi praetire non possimus. debere non consistat ea humiliare & deprimerre in abyssum nostrum infernum, velut iniquitas & peccatorum; ac cum S. Franciscus ex inchoate dicere: Quis tu Dominus quis ego? Tu abusus effentia, facientia, sapientia, potentia, omnisque boni: ego abyssus nihil, malus, ignorantia, iniustitia, omniquidam. Abyssus ergo inlerius mea invocat abyssum in seconde trahit. Quocirca non sum hoc debitum ex iobolit Christus, offertis in etate Deo pro nobis. Ipse enim cum sit Verbum Dei, et huius iofinna, & infinita pietatis, que Dei in manifestati commissa est, quam profunde nobis testamento reliquit, ut quotidie in Eucharistia est: inde Deo immolemus, itaque debitum Deo cultum & latram perfulvamus.

Secunda.

C Secundum, hinc excitatur, ut Deum super omnia lumen & maiestatem, ut pariter augustinum in eis confitatis, augustinum sapientiam, augustinum providentiam, augustinum omnipotentiam, augustinum misericordiam, augustinum iustitiam, augustinum perfectiones exercitari, ut que loquitur. Deus enim in le formaliter, vel eminenter, continet omnes perfectiones creaturarum omnium que fuerint, sicut & erunt; ac solitus infinitus alius creaturis incomunicabiles. Sicut enim est oceanus effluent, sic est & oceanus perfectionum. Formaliter Deus in se continet perfectiones creaturarum absolutas, utiamvis vis intelligendi, volendi, operandi, aliisque pietatis. Emi nenter continet perfectiones creaturarum mixtas, que videntur cum aliquo imperfectione conjuncte sunt, quales sunt color, odor, sapor, sonus, aliisque corporates. Quocirca Ecclesi. c. 43. 39. ait: utrum d' sit tez, ipse d' sit tez. Unde Generis Deum vocabunt tez, id est universum, tunc Bagablini lib. 3. Petrus Philoloph. cap. 8. Fingitur a Poetis Pan cum Amore Deo luxurians, & ab evulsa: quia omnia vincit amor; quia & Deum in amorem ab eo vincit pessus est, tum alias, tum maxima pars Verbum caro factum est, ut nobis fieret frater, iudeus redemptor & pater. Hinc illud oraculum: Magno Pan mortuus est, cum in Chresti morte defecerant oscula deorum, cuyas meminist Plutarch. libri. de Oscularum delectu. Quod si Deus ad Molon: Ego, inquit, auctoritas omnis bonum sit, Exodi 33. 19. Et a apostolo Roman. 1. 13. Et elevando divisa erat sapientia & scientia Dei: quae inse- prehensibilis sunt judicis oculis, & invenerit velis quis ipsa. Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia: ipsa gloria in secula. Amen. Quocirca eleganter S. Cyprian. lib. Quod ide omnis fons dicitur: Mundi, ait, unus est vellet, qui sentiret quae sunt verba Iacob, ratione dispensata, ratione consumat. Sic nos videri possemus, velio clavis est: nos comprehendemus, tunc in priuatu: nec a simili, fons magis est: & ideo sic sum agere estimamus, dum inaccessibilis diximus.

D Tertia ratio est, quod Deus ut in effientia, ita & in hilice suis attributis omnibus & singulis, sit positivus infinitus. Habet enim infinitam facultatem, infinitam potentiam, infinitam sapientiam, & ita de ceteris. In hunc ergo omnibus & singulis, est infinitus & immensus. Rursum Deus in infinitum transcedit non tantum omnes creaturas, eximique perfectiones & doctes, sed & omnes res possibilis & imaginabiles, que sunt infinita; transcedit inquam,

Tertia.

Quarta.

Deus est
Pater, id est
omnis.

Tertia;

Tertia.

ponimus, tunc cor coelum in Deo d'figere, ac dicere cum Platone: Hic autem adhuc Deo bonus est. Quod nam mihi est in celo, & tu quid vobis super terram? Deus credere, & pars mea Dein aeternus. Silicet a facie tua omnes opes, omne honor, omnes voluptes, quae ceci mortalia, tunc quasi sola colunt, cum revera noo fieri in magna felicitate & similitudine unibacter solidarum opus, honorum & desieriarum, quia in se solo: si virtutem & omnes bonum, omnes pulchrum, omnes delectabile, ou non dilectudo, omnis quietus, omnis concolatio, omnes theluri omnis dignitas, omnis m'fetia, omnis gloria, omnis sapientia, omnis vita, omnis felicitas. Tu pelago infinitus es, oris, bontatis & beatitudinis: omne esse, omne verum, omne bonum, i.e. se concludebas, & ab aeterno eminenter anticipans, tamquam fons totius beatitatis. Tu fundamentum possibilium omnium, esse supereminentiale omnium que sunt & que non sunt, fons quo non folum nulli potest esse aucta, sed nec potestate, nec ullam habere rationem possibilium, conceptibile vel in intelligibili. Tu omnium praeponis, omnium fons omnium conditoris, confervator, promotor; omnium locus; omnium zyvum, duratio, ordinatio, connexio, & continuatio. In te omne bona angelorum, hominum, & crea-

creaturarum omnium. Deus meus, amor meus & omnia, A quod non minis edocet, & ubi hanc quod non dividit facie. Ita. Hoc quod amo, idem Deus sum. Et quid si hoc? Interrogavi terram, & dixit: Non sum, & quisquis in se sum, idem confessus, Interrogavi mare, & abysmus, & respulsa animarum interrogatum, & responderunt: Non sumus Dees nos, quare separari. Interrogavi salum, felum, lumen & fuisse, & exinde mortuorum voca magna ipsi fecit nos. Interrogavi mundi molam de Deo meo, & respondit mihi: Non sum, sed ipse mihi fecit. & Idem liber, & cito, cum matre S. Monica, paulo ante eus mostrem colloquens de vita eterna S. Iohannem, qui est Deus, quam nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit: Erigamus inquit, nos ardentes affectu in dilectionem, perambulantes gradus in confusa corporalia, & ipsam salutem judea fel & felicis invenimus per terram. Exaudiens omnibus invenerit cogitans & loquendo nra, & miranda opera tua, & venientiam tuam nobis, & transfigundens eas, ad antiguorum regnum obseruantur intercessione, ubi pax tibi sit in aeternum, &c. Dicimur ergo, quod ex eius misericordia etiam: filium plantavimus terra, & aquaram, & arrivabamus poli, & ipsa anima peditans, & transfusa sit, non recogitando filium suum, & imaginaria reverentia, animal lingua, & omnis lignum, & quodquid transfiguenda sit, & cui filius similes; quantum si quis audiret, dicat horum, Non ipse nos fecit, sed fecit nos qui amemus de aeternis. Hoc dicit si tam uocem, & temporis ipsi silentium, non per parva, sed per se ipsum, ut audiamus uoxum nra, non per sonum undeque per anima familiandam; sed ipsa quoniam in his omnibus, ipsorum sine his audiremus, sicut nra intendantur nos, & rapidis uigilias attingamus eternam sapientiam super omnia manentia, & consummata hoc, & subducantur ad ultima longe imparis generis, & hoc non rapies & obferas, & recordari in mortua gaudia nostra, ut ueluti si compieremus uita, quod fuit hoc momentum intelligentiae, cuius probavimus, uox sua hoc, intra in gaudium Deum. in i. Et istud quando?

Querela. Denique hinc discimus, medium & scalam optimam qua ascendamus ad Deum, esse silentium creaturarum. Vir quidam sanctus apud D. Tauril. pag. 58. rogatus, Ubi seruisti? Deum respondit: Ubi creaturas reliqui. S. Dionys. lib. de Myistica Theologia, docet duobus modis & viis nos pertinere ad Dei cognoscitionem. Prior est, affirmationis & comparationis, nimis ascendendo a creaturis ad creatorem, & ex ea affirmando omnes doctis quae reperimus in creaturis, quod in Deo creatore endemus, sive fine comparatione excellentius & perfectius. Posterior est, negationis & nimis negando de Deo omnes res creatas, v.g. dicendo, Deus non est animal, non homo, non caro, non angelus; sed infinitus quid praestans & diuinus. Atque hoc secunda modo melius & parvus Deum cognosci allevaret.

Hac scala S. August. liber. 10. Confess cap. 8. ascendit ad Deum: Domine, inquit, emi te, sed & salutem, & terra, & omnia que in eis sunt, ecce undique milii dicunt, ne emis te, nec existens dicere possunt, ut finis inaccessibilis. Quia autem omnia cum te amant, non spissum corpus, nec deus tempore, nec sarcina lucis, nec ipsi amulca ostendit, non dulces melodias sunt, non cantillationes amazimandorum non florum, & agnoscendum, & organum sua uolentibus in manu & melle, non membra acceptabilis termini amplexibus. Tunc huius, cum emi Deum meum; & tamen amo quendam lacum, & quendam vocem, & quendam odorum, & quendam cibum, & quendam amplexum, cum am Deum meum, lacum, vocem, odorem, vibum, amplexum impetrare bonum me; & ubi fulget anima mea quod non sapit locum, & ubi sonat quod non sapit tempus, & ubi alio quod non sapit flumen, & ubi sapit

C A P V T T E R T I V M.

S Y N O P S I S C A P I T I S.

M Ulti huius caput & carmen ad litteram accipiunt de Christo, Christique uictoria & redemptione; quia Propheta hic crebre loquuntur per verba futuri temporis. ita uideat sententia S. Hieron. Theodorei, Theophil. Euthym. Haymo, Rupert. Emmanuel, & S. August. lib. 18. de Crois. c. 32.

Ait ad litteram hoc accipiunt de Cyro, expugnatorem Babyloniae, & liberatores Iudaorum, cui praeponit omnia haec futura accommodans, quasi revera uisiorant, tam acciderint, idque probant ex Hierodeo & Xenophonte. ita Fluge, Albert. Lyran. & Ascariana.

Venit dicitur Propheta, cum ad suam querelam de Chaldaeorum in Iudea tyrannie impreario & exercicio, à Deo auctoritate responsum de Babylonis punitione, & Iudaorum, ex ea liberatione per Cyram, hoc carmine Deo gratias agere, tamquam obsecrare, ut idipsum respa exequatur. Quocirca tamte maledicta, plaga & prodiga que Deum pro Hebrews patravit, ab exitu eorum ex Egypto usque ad integrum in terram Chanaan, ut significet, similitus Deum pro eisdem patravimus in liberatione ex Babylonie, & reditu in Iudeam; qua omnia affectus meritum Christi Iesu, quem Cyrus typice admixtravit, ita Chala, Hebrews, Parabol. Arias, Iassenus; & tandem factentur idipsum S. Hieron. Theodorei. & Theophil. Id ita est, patet Primo, in cap. 1. & 2. maximi & 3. auctoritate tota sententia propheta hujus. His est enim auditus, & quoq; v. 1. Dominus audiui auditionem tuam, & timui. Nam c. 1. & 2. auditus Chaldaeorum in Iudea favitiam, extinxit & expavit. Secundo, quia ea de causa ab inicio cap. 1 usque ad v. 24. plurima beneficia Hebrews in exitu ex Egypto profixa commemorantur, ut similiter vix in egyptiis est Babylonie preflanda demonstrat & ad id credendum padem & spem eorum exarata. Tertio idipsum clare inducitur canticum v. 16. Ut ascendum ad populum accinctum nostrum. Denique id significat surus, Oratio proignorantibus, id est pro pessatis suis & populi, ut fedices Dei ob ea, liberationem ejus in Babylonie, huc promissam, differat, vel emissa revocet & auferat.

In sensu tamen allegorico, qui principio hic intenditur à Spiritu sancto, loquuntur de Christo, Christique mysteriis & redemptione. Sicut enim Nabuchodonosor tyranus, & uasulator populi Dei gestis typum dubebat; ita Cyrus liberator ejusdem figura fuit Christus & redemptoris; & sic Babylon representavit regnum peccati, ita liberatio ex Babylonie representavit redemptionem Christi, qui exorsis regnum peccati humumque ex ejus & diaboli servitio liberavit. Haec de causa Propheta jam loquuntur in predicto, ut significet se ad litteram loqus de Thbarante, Aegypto, & Hebrews praeferens, jam in futuro, ut significet ad litteram similia Iudea evenientia per Cyram, ex expugnatione Babylonie. Allegor. vero similia, immo longe majora, omnibus gentibus praeflanta per Christum, orbis redemptorem. Hinc nominat Christum & Iesum v. 18. Exultabos, inquit, in Deo Iesu meo, ejusque nationem, miracula & gesta usque ad ultimum ejus iudicium, typice percensit, ita Theophil. Euthym. Rupert. Robera, Tittelmaier. Iasseni. in hoc canticum. Simili modo

victoriae & beneficiis sui temporis ad dicendum, quibus allegorice representantur vitoriam & gloriam Christi, carmine suo celebrans Abrah. Exod. 25, Deuter. Iudic. 5, Iudicis c. m. Anna 1. Reg. 2, David psalm. 71. &c. 88.

Ubi Nota. Quia allegorica sensus hic precipuus est intentus à Spiritu sancto, hinc quadam intermissione, quia magis conveniens allegoria quam littera, ut etiam nomen Iesu & quod Septuag. v. 2. habens, in medio duorum animalium cognoscens; & v. 3. Ante faciem eius ibit mortis & Egedreditur diabolus ante pedes ejus. Simili modo allegoriam littera miscet Iosuas c. 1. ubi sub tipo Luciferi, in iunctu Balaamis depingit; & Exod. c. 28. ubi sub tipo Cherubim, ruminat regis Tyrri representationem.

Ad litteram ergo tres sunt huius cantici partes. Prima enim Propheta Deum obsecrat, ut opus redemptoris liberarum est Babylonie promiscum, res ipsius proferit & perficit. Secunda, à v. 2. ad 16. recusat & celebra magnitudinem Dei, & dicit in veritatem liberationis ex Egypto, quo nescire rogat, ut similes prefatis in eorum liberatione est Babylonie. Tertia, v. 16. reddit ad v. 1. & ad idem Babylonis obsecratur: mox gaudet & exultat in Domino, qui ludens e Babylonie liberatur, usque quasi cervos veloces & natares in ludeam redit.

Domine audivi auditionem tuam, & timui. Domine opus tuum, in medio annorum vivifica illud. In medio annorum noctum facies: cum iratus fueris, misericordia recordaberis. 3. Deus ab Austru veniet, & sanctus de monte Pharan: Operuit celos gloria ejus: & laudis ejus plena est terra. 4. Splendor ejus ut lux erit: cornuta in manibus ejus: ibi abicondita est fortitudo ejus: 5. ante faciem ejus ibit mors. Egedreditur diabolus ante pedes ejus. 6. Scit, & menitus est terram. Aspergit, & dissolvit Gentes: & consernit fons moeres fœculi. Incurvati sunt colles mundi, ab itineribus sternitatis ejus. 7. Pro iniuritate vidi tempora Ethiopiae, turbabuntur pellis terræ Madian. 8. Numquid in fluminibus fratres Domini? aut in fluminibus furor tuus? vel in mari indignatio tua? Qui ascendes super eos tuos: & quadrige tunc salvatio. 9. Suscitare suscitabis arcum tuum, turamenta tribulabas que locutus es. 10. Flavio scindes terræ: videtur te, & dolerunt moentes: gurgas aquarum transflue. Dedit abyssus vocem suam: altitudo manus suas levavit. 11. Sol & luna sterterunt in habitaculo suo, in luce fugitaverunt tuarum, ibunt in splendoris fulgurantibus hastis tue. 12. In frenitu concubabat terra: in furore oblitus peccatis Gentes. 13. Egressus es in salutem populi cui in salutem cum Christo tuo. Percussisti caput de domo impiorum: denudasti fundamentum ejus usque ad collum. 14. Maledixisti scripsit ejus, capiti bellatorum ejus, venientibus ut turbo ad dispergendum me. Extulito eorum, sicut ejus qui devorat pauperem in abscondito. 15. Viam fecisti in mari: equis tuis, in luto aquarum multarum. 16. Audiri, & conturbatus est ventus meus: à voce conterremuerat labia mea. Ingridiatur putredo in offibus meis, & subeberit me scateat. Ut requiescam in die tribulationis: ut a secundum ad populum accinctum nostrum. 17. Ficus enim non floribet: & non erit germin in vineis. Menticor opus olive: & arca non afferent cibum. Abscedetur de olivi pecus: & non erit armamentum in praeferebus. 18. Ego autem in Domino gaudebo: & exultabo in Deo Iesu meo. 19. Dominus Dominus fortitudo mea: & poset pedes meos quasi cervorum. Et super excellta mea deducet me visor in palmis cancentem.

O R A T I O

PRO IGNORANTIIS.

V E R S U S . I . **P**RO IGNORANTIIS Hebre. είτη ηγεμόνων, quod aliqui, ut R. David, Paginus, Vatabl, accipiunt pro certo genere cantici, harmoniz. vel instrumenti musici: sed Septuag. vertunt, εστις Habacuc Propheta cum canticis: quia paucum est hic oratio, partim & magis canticum, quo celebrat Deus beneficia præterita, ut impetraret futura. Hoc est enim vera ratio orandi & impetrandi, si ejus à quo quid petimus, uniuscunquam, potentiam, duxit & laudes celebremus. Unde in Scriptura, oratio subinde vocatur laus, ut Thren. 2. v. Confitebor Lende (id est, laudando ora) in misera. Jerem. 1. 14. Ne agimus pro ois laudem, id est ne ores pro Iudeis tam impiorum. Hinc & R. Jones, & ex Genebrard. figimus virtutem, gaudium, oblationem. Oratio inquit, Habacuc Propheta cum oblatione, quia scilicet se populariter oblatas, commemorans futuram & eam liberationem. Alii, ut R. Juda, vertunt, modo pro operacionibus, pauci pro gravibus negotiis, que animo veritate, quibique leoccupant Propheta; Tugentia, colligimus, seu dispensatio Habacuc Propheta deinde perspicimus. Verum melius Noster vertit, pro ignorantiis ita enim vertit & Aquila, Symmach. Quinta editio & Chald. Hebreus enim ηγεμόνων ηγεμονία significat errare, ignorare: inde ηγεμόνων figimus, vocatur error, ignoratio, putat delitum & peccatum, tum ex ignorantia communissimum, tum quodlibet aliud, etiam voluntarium. Unde Theodor. vertit, pro voluntariis, scilicet delititia. Nam si an Aristotele. Oneis periculi οἱ ignorantes. Et Sapientia: Irrans qui operantur malum, Proverb. 14. 11. Semper enim peccato coniuncta est

A aliqua ignorantia, puta inconfideratione. Si enim confiderat peccator turpitudinem & damnum peccati, Deumque vindicem, cuius iram & tormenta eterna provocat,unque non peccaret.

Jam tamen hic variem dant vari. Primi, Chald. mo, ut ipso paraphrastice sic verum, *Oratio quam omnis Hebrewus quando resolutus est de longiori tempore, quem dedit Deus impiorum: quod si conservans ad legem credere perficit, re, ministratio alii, omnibus omni scelera corrumpit, que admisserat in confusione sua, quasi ignorancia.*

Secondo, S. Hieron. Remig. Albertus & Januenius, confent Hebrewus hic deprecari veniam lorum ignorantiarum, id est iui peccati, quo ignorante & temere auctor fuit cum Deo dispaterit, imo de ejus providentia, quia finis impiorum nisi dominari, conqueri. Verum in toto hoc carmen hoc, nam hujusmodi deprecationis veris, significacionem dat Propheta.

Dico ergo, per ignorantes significantur peccata populi. Oto Domine pro peccatis populi, ut illi condones & diffimiles, ne propter illa differas opus liberations nostrae in Babylonie, & multo magis Allegot. opus incarnationis Christi, & redemptionis generis humani à te promisum.

DOMINE AUDIVI AUDITIONEM TUAM! Est metonymia. eam actus ponimus pro objecto: auditione, id Vetus. 2. est rem, vel verbum auditum, sive orationem quod à te audiui; scilicet tantam clamorem & valitationem, cum Iudeorum per Chaldaeos, tum ipsorum deinde Chaldaeorum per Medos & Persas: ideoque ηγεμονίαι, maximè meruens, ne nos in Babylonie degeneremus, ut potest capi, etiam Babylonica clades, & Chaldaeorum excidium per Cyrus indigendum pariter involvit, & omnino delect. ita S. Hieron. Remig. & Theodor. Postea Septuag. addunt: Consideravi operis mea,

Omnis incarnationis dispensatio. id est *opus suum vel opus quod Allegor. re-*
*det S. August. lib. 1. de Civit. 3. referat ad opus incarnationis Christi, quod per nobis, tanquam majestatis exhortatione, non tantum flosperem, sed & lacrum quemdam pavorem & horrorem, ex sua reverentia incutit. quid enim, inquit, brevis, sed prostrans, non, et represens, fatigans, hominem, et ipsius admittit? Quis gains non flosperat, quis non expavescit, si vestis Domini in carne, Deus in cruce? Hoc est magna pietatis sacramenta, quod ob-
spicitur Seraphimi & Chernobini, quod, ut ait Aposto-
lus 1. Timoth. 1. 16 manifestum est in eis, iustificatio eius a
de spirito, apparet angelis (qui omnes ita percepimus illud adora-
rum Hebr. 2. 6.) predicationem et ceterorum creditorum est in
mundo, et omnipotens est in gloriam. Vers. 3. Bernard. ferm. 3. iij Vigilia Nativit. Trips opera, tres misericordias fecit omnipotens illa
mirifica, et a compunctione nostra carnis, et singulariter mirabiliter,
et mirabiliter singulariter, et taliter nos salvatur, ut facienda
fuit amplius super utram. Comunitas corporis sanctorum adoramus Deum
& hominem, mater & virgo, filium & omnem. Admirabiles
ista misericordiae! et omni invenimus mirabiliter, quandoam tam diversa,
tamquam deus ab invicem poterit contingi. Et infra: Con-
tra nos (et misericordias), ut nos melius habeatis, videlicet sequitur,
Lumen regale conseruare, et in persona tua nisi inservias adoramus
Deum & nos, misericordias & infirmitates, tanta pietatis & sublimi-
tatis. Et attende, secundum illam singulariter distinctivam tripartitam est
in profectio, unitate in sufficiencia, et in oblatione communione
restitutio est in substantia, in profectio nostra. Per hanc enim est
adiuuio, et caro, et in utero amorem perfruimus. Et hoc tria-
nemo i' hoc anno traxi, non confunditur facta nostra, sed unitate
perficit. Quicquid merito S. Aug. & Hieron. S. Bernard. &
S. Franc. alique Sancti, in contemplatione buxus invenit
quasi extra se rapiti de attorti expavescit. Et obtupes-
runt. Evidenter si cum S. Magdalena locutiones & ablati-
*ci, non in aliud contemplaremus tota vita, quam hoc, Ver-*bo* tuo caro fallimur, Deus homo, jugularib[us] peccatum &*
quo magis ac diutius illud coepit placuisse, et magis illu-
*spicerem, immo in catalysmum raperemus.**

Humani,
rus Christi
videtur fa-
cerari per
deum, obliu-
sum.

Sancte ipsa omnia Christi in incarnatione, videns se
allumi & elevari super omnes egos & angelos, ad ihu-
nus majestatis divinae, obliuiput & expavit: quia & jugi-
ter obliuiput & expavit: dum videt in eadem non
tantum sole, sed & hypsilone cum levitatem federe &
subtilitatem. Videret enim ea creatura elevari ad cretorem,
ex nihil fieri omnia, ex nomine fieri Deum: idque en-
tralit suu dignitate (et enim ipsa tanto honor & bono indi-
gnita) vel merito, sed ex era dignatione Dei, qui eam
ex omnibus hominibus, angelis & creaturis elegit, &
ad tantum gloriam felicitatem evenerit. Iugiter ergo illa obtu-
pescens omnia vilitatione & indignatione, ac Dei dignatio-
nem & gratiam, gravabunda exclamat: O innumera Dei
in me, o abyssalis, o comprehendens bonus!

Tropo, iac. verba sibi adaptav. S. L. c. c. eligentur in Postulacione. Sicut enim ad terram de sua Assumptione: *Dominus noster adiret in terram, et resurrexit ex operis sua, et expavit. Quid enim tam infirmum, tempore mortis, quam labor frigidi, sollicitus humi, dignus tam mortuus?*

DOMINE OPUS TUUM, IN MEDIO ANNO-
B. U. M. VIVIFICAR. ILLUD *7. illud per plenarium*
Hebraum redundat: Hebrei enim reputo pronomen relatiuum, vel demonstrativum, illudque jungunt cum suo nomine quo i' antecedit. Porro quo' totelligat liberatio[n]is Iudeorum a Babylonie, & mystice redemptio[n]is generis humani est captivitate diabolii & peccati per Christum. Un. D
de Chald. opus hoc: mereor-tar: renovationis mundi, &
motivatio[n]is Dei, ita S. Hier. & August. loco citato. Hoc
enim vocatur opus Dei antonomastica, sive per excellen-
tiam, quia omnium Dei opus est maximum & excellen-
tissimum. Nam in eo uno magis, quam in operibus crea-
tionis, conservations, gubernations, certe omni-
bus, Deus genitri humano offendit in mensura suu clemen-
tiam, iustitiam, potentiam & amorem. Quondam de
Beato dico Poeta, Et magna magis Cœfaria illud opus: illud
longè verius dicas de Verbo incarnato, potius de Christo:
Et magna magis Novum mundum opus. Hoc opus inquam, in
medio annorum 70. id est intra annos, vel anni, scilicet id est in pra-
*fixis, vivis, & dell' efficie, iusticia, amplectio. Hebr. enim me-*taforice vitam dant rebas manus, et annis, diebus, acri,*
terribilitate, fierilitate, captivitate, liberatio[n]is &c. cum enim
*illa figura vigente, diecumus hebr. vivificari & vivere.**

A *IN MEDIO ANNORUM*] Varij varie hoc medium explicant. Primo, Guevara & Vatali. *In medie annorum iniquum, hoc est, in medio illorum calamitosum & infelicum diorum, in quibus Chaldeam, cuique incolas funditus igne ferreque vallantes Propheta adiuvat. In* media dixit, id est, cum in precipiti etate mala, cum in graviter velimenter pericula, cum circumsternitibus sanduci que calamitatem fluctibus nulla emergens a fuligine ipsa. In medio enim aliquis rei esse dicitur quandoque id, quod ab ipsa prematur & urgatur maxime, ut circumsternitibus malorum situ atque illi evadatur pateat emigru[m]. Tale est illud plenum. 2. Nam est ambiguum in medio annorum, in mezzo tempore, quod annis in media annorum, et p[ro]p[ter]a 37. *Si ambiguum in medio tribulationis, ut significat meo.* Ostat ergo Ha-
bitacum Deum, ut populum sui pecularem in die calami-
*tibus Chaldeorum eriperit, et quem tanta hastens bene-*ficia affectet, cuicunque, ut artifices folent, quali abdolentissi-*
mo manum suam operi, & tuum nomen inscrip[er]it,
notamque & figura circumfusio inillitter. Chaldeorum
scitio interea, aut cum Chaldei pariter in Babylone à
Media & Persia excedendi debet, penitus non patiarunt. Hic
senius validè huic luce congruere videtur. Medium enim
sepe capitum pro summo, ut cum dicimus. In medio tribu-
lationum, ut est: in medio mali: in medio ferarum dico, id est, in latitudine, perior mali, periculis & hostibus,
Annum enim, dies, & tempus sp[ec]ie tonymicet sumuntur pro clade infibul & calamitate, quod tali anno, die & tem-*po*re contingit, vel continget. Sic capi Prophete diem*
Domini vocant diem ultionis, quo Iudas, vel Babylonem,
aut alias utrasque de geotes panis ut per Sophon.
*1. 10. *Iusti illi dies Domini magis, &c. dies mei, dies illi dies tribulationis & angustia. Ioc. 1. 2. *Venit illi dies Domini, &c.* dies tribulationis & salutis, dies natus & symbiotis. Similia*
*funt Ieron. 30. 7. Amos 3. 8.**

Secundo, aliis adverbis medium capiunt pro optimo. q. d. E voluntatis anni 70. captivitatis calamitissimum, in

medio, id est in optimo anno 70. illis annos consequentes, opus ho[me]liberationis neffra tam extortum dabit & pre-*parabis.* Sic dicitus Ezech. 5. 1. *Ille est toru[us] lepro[us] in media;* id est in optimo, gravissimo loco p[ro]p[ter]a illam. Et Iacob 3. 9. s[ic] ait Ezechias: *Io dimidio dierum mortuorum, id est in anno* optima[us] opa & florenti, *modum ad portas inferi.* Quoniamque illi

C *in dimidio proprii accipiunt. erat enim Ezechias tunc ipsi-* annorum, quae atque illi quasi dimidio vite humana: integrum enim illi ea, quae norat ut psalm. 5. 10. *Dies annorum regnum in ipsius iusta gloria anni: si autem in persecutibus a* *debet.*

Tertio, simpliciter alii medium hic non accipiunt geo-
 metrico, sed physis, aut portu vulgariter ac Hebreo-
 rum pharis & uila, quo in media annorum, id est quod intra annos, scilicet prefati & definitissimi a Deo. Unde Symmachus vertit, *inter annos resurgere sic infusio Aquila,* dum appropinquat anni, ut uirga eti[us]. Scimus, etiam appropinquant anni, organis. Si Deus fecit firmamentum in

*medio annorum, id est inter annas luperas & ueras, Gen. 1. 6. & ligna vita in medio paradisi, id est intra paradisum. Gen. 1. 9. et ignem in medio rubi, id est intra rubrum. Exo. di 1. 2. Dicit autem portus in media, qualem io fine anno-*rum, quia opus annos h[ab]ere non expiri, sed portus ini-* minuit & dimidiat. q. d. *Fat[us] Domine, ut annis 70. quos captivitatis nostrae designasti, non ad haec nique accu-* rat, id decurritur & dimidiat.*

Quarto, aliqui, ut Albertus, medium his geometrico

& prae se accipiunt, scilicet medium annorum mundi.

Nam liberatio Hebreorum facta est sub annum mundi ter-*millium, p[ro]p[ter]a anno 3410. hoc est penit medium durata-* *onis mundi, durabit enim mundus ix milia annorum,* ut tradidit Hebrei & Patres, quos citavit Apoc. 20. 6.

Rursum Janco[n]as dimidium hoc exponit annum 37. transmigrationis Ioschua, quo E[st]herodach com exal-*tavit, 4. Reg. 5. 17. quod fuit quod præludium & ini-* *trum felicitatis & liberationis Hebreorum, quod perfecta* est annis 70. captivitatis: nam 37. sunt penit dimidium 70. Hoc legit vox sibi in libro, non perfectio, sed inclusio-*to accipienda est, q. d. Propterea, id est incipit vivificare,* & adimplere opes tuum, inchoa operis tu fabricam, de ejus specimen, quod aureoram futuræ lucis & liber-*atis.*

Allegor. opus incarnationis & redemptionis Christi

factum

sicutum est in *medio annorum*, juxta primum sensum : ASS. Trinitate ipse, opere Filius, est medios inter quia Christus veat calamitosissimum tempore. Fecit enim ut facit sapientis medicus, qui fuit morbus ericere ad summum paroxysmum, ut omnes suas vires exierat, & evomerat: quo factio, morbo qualis exhausto & exervato, faciem adhibet eurhythmiam. Ita Christus permisit, ut peccatum & concupiscentia ericerent ad humum per quatuor annorum milia, utque omnem suam malitiam exercerent ac evomenter, quo factio, medicamenta ei manu sua attulit: evam sibi pariter & natura, & lex Mosis omnem vim suam ostendit, nec tamen possident peccato mederi; ac proinde omnes, & omnia Christi operis taciti policerent et inclinarentur.

Secundum, id ipsum fuit in *medio*, id est in optimo, *annorum*: quia ipse adduxit auctum jubilem seculum, iuxta illud Apollonis: *Ece nunc tempus accepabile, ecce nunc dies salutis*, 2. Cor. 6. 2.

Tertius, *Duo in medio annorum*, id est inter annos, vel annis prolixis & constitutis. Rorium *is medio*, id est in complemto annorum. Medium enim est extremerum ceterorum, unio, perfectio & complementum. Hinc in *medio annorum*, id est quod in consummatione annorum, vel, ut Apollonus Galat. 4. v. 4. sit, *pimamente temporum*, cum scilicet planè consummata, & impleta essent tempora à Deo tanto operi perficiuta. Medium enim extremerum est finis: extrema enim in medio terminatur, & finitur. ita S. Hieron. In medio ergo annorum natus est Christus: quia etas Christi fuit finis seculorum praecedentium solerorum, & initium leuentium felicissimorum. Dicit autem in *dissimilis*, potius quam in hoc: quia optat hodie annos accelerari, ideoque dimidiat; sicut per preces Daois & Prophetae, abbreviari & accide runt: sed heborquades præzivit Christo, ut dixi. Dni. 9. 2.

Quarto, arithmeticet in *medio annorum* passus est Christus hoc computu: Primo, quia in medio 70. & ultime hebreonis Danielis pafus redemit mundum, Deo iel. 9. v. 27. Licit enim Daniel fuerit pofit Habacuc, tamen hebreodes habet 70. annis ante Danielum decreta, erant in mente Dei, qui eas he confundit, & implicitè revelavit Habacuc, quae postea difertur exprefſus Danieli. Secundo, in *medio annorum*: quia Christus pafias redemit nos anno xxiij. 24. quae est media vita humana: haec enim ecclœfia 70. annis. Tertijs, Hebrei ex oraculo Eli, duracionem, sive etatem mundi tradunt fore ix milles annorum, sive tre bina mille maria, quorum prima duo ipsestant ad legem naturæ, que fuit ante diluvium, & post illud usque ad Abram: secunda, sive media duo ad legem Mois: tercias, sive ultima duo ad Euangelium, & tempus Melchis de gratia. Jam Christus natus est durante legi Mois: natus est ergo in medio harum trium atestum, ac coequenter in medio annorum, id est fixorum mundi, ita Francie, Georgius Venetus in Problem. tomo 3. feft. 4. de Christi adventu num. 142. Rursum in medio annorum venit Christus: quia tempus Euangelii, & gratiae eius est medium inter tempus legis, & tempus glorie, sive inter feculum praesens, & futurum. Christus enim fuit quasi horizon temporis, & eternitatis: est enim ipse legis temporis finis, ac principium eternitatis, & vice versa beatæ. Hinc ab Haia cap. 9. vocatur *pater futuri saeculi*. Denique nequid omittant, ex his Habacuc verbis nonnulli, uti refert Sanctus Vincentius Fererius epift. ad Benedictum, & Adriano Pinus lib. 5. Flagelli c. 8. censiuerunt, Christum in medio durationis mundi tempore affumpſisse carnem, ita ut non exacte præceſſerint anni Christi incarnationem, quot post eam futuri fuot. Idipsum indicavit Virgil, qui ex oraculo Sibyllæ Cumus Augusto Cesar, cuius etate outus est Christus adulator, cecina: 3. Greorg.

Mox tamen ardentes accingar dicere pugnas

Cesaris, & nomes fama tot ferre per annos

Tubus primæ quæ ab origine Cesar.

Verum hoc placet incurrunt, & multis parum probabile videtur: certè ex hoc loco evincit oqua.

Symbolico, Christus est medium, uti S. Trinitatis, ita & totius universi & seculorum omnium, aquæ ac redempcionis, & felicitatis nostræ mediator. Nam in

'Patrem & Spiritum sanctum, qui à Patre procedit & generatur, ac genitus cum eo spirat & producit Spiritum sanctum. Secundò, quia ipse est Verbum, quod est *sermone*, per quem creavit Deus omnia: ipse ergo ut Verbum, est podus, nexus, vinculum, medium & centrum rerum omnium. Tertijs, in ipso pariter ut *tertio*:

creata & ordinata sunt omnia secula & tempora: & enim intelligimus aperte esse fecula verbo Dei, & non

Apol. Hebr. 1. 3. Quartò, hinc congrue affumplit naturam humanam, ut eties mediator Dei, & humanum.

*Deebat enim, ut persona media io SS. Trinitate humanam naturam alumeret, in eaque fieret mediator: quia & ipsa media est inter celum, & terram, media inter Deum & ceteras creaturas, utriusque naturam participans, ut per ipsum naturam medium utraque unitas extrema. Natura enim humana meditullum, & quasi vinculum omnium exsticat, & cum omnibus partem habens, cum omnibus de lievitate: omnibus enim creaturis exensis homo velicitur: vel oculis, alieno seni paucior & fructu: terra oos fulget, aqua potat, aer & aer respiraculum, ignis calcificat: velim plantis pīlibus, animalibus: sole & cœlo illuminatur: ab angelis eruditur, purgatur, perficiatur. Paro modo Christus fuit homo, delicatus cum omnibus, & omnes cum eo. Hic eas typus fuit arbor vite in medio parvula & Deo collocata, Genes. 3. Quocirca Christus nascens, vivens, moriens, semper capellivis medium. Natus enim in media nocte, dum quietum silentio concinerebat omnia, & non jo suo curia medium iter perageret, Sapient. 18. 14. Natus quoque politus est in mediobruorum animalium: aliuns iohannem denotat micerordiam; bos fortior, & in arando equus & fidus heros, denotat iustitiam. Hęc enim duo obviare libi fecit Christus, ideoque natus in eorum medium sit. Puer in eatus est in tempore, in medio Doctorum. Domini fuit medium inter matrem & patrem, puta Mariam, & Ioseph. Si ceterum medium est in Trinitate increas, sic medium est & in Trinitate creatu, que est Ioseph, Iesus, Maria. Vir in medio suis Apostolorum: Ego, inquit, sum in medio vestrum, rampon qui ministras: ut omnibus videlicet quæ distributione, sicutem geometrica, Cuiuscepta munera distribueret. Rursum coocionanda operari est statim in medio terre, plal. 73. 12. Moriens peperit in medio duorum latronum, ut iam eorum constitutus index, redderet utriusque debitas vices, iuxta utriusque merita, præfigio quodam magni & extremitati iudicij, in quo medius ad dexteram habebit Sanctos, quos vita eterna promisit; ad sinistram reprobos, quos morte quæra multat. In cyclo medium regit locus: est enim medium inter Patrem & nos, utpote advocate noſſer. Ita eum vidit S. Iohann. Apoc. 3. 6. quis agnum in medio throni, in media quatuor animalium, & in media seculorum. Hinc eum reprobavit Iliae immoriantia pars, & illis ac gaudium orbis: Iliae enim medium fuit in se Abraham & Jacob: fuit enim Abraham filius, Jacob pater. Rursum ipse palam profluit: *Usus sunt deo vel res congregari in medium meum*, dicitur in *modis coram*. Matth. 18. 20. Quocirca ipse ab eterno decreta, et in tempore factus est verus, et opimus mediator inter Deum, et hominem, iuxta illud Apolloni: *Unus mediator Dei & hominis, bene Christus Jesus*, 1. Timoth. 2. 5. Ipse enim factus homo, effectus est vincens, et gloriatus, ligans, connectens et uniuersi hominum cum Deo. Ipse est velut canalis medium, per quem à fonte vivo, putat Deo, fluit ad nos aqua vivæ, et fluentia gratiarum. Ipse est fœla Iacob, per quam quasi medium, ab extremo ad extremum, punita terra in cylum ad Deum affundimus. Preclarus S. Bernard. ser. 2. de Michaeli: *Amet, inquit, semper media Jesus, de veritate semper & recipiacione reprobus filii hominis*; *Dei & hominum mediator. Utilem mens mibi, & ego illi, qui prefuerit inter illa*.*

Nimirum hinc omnibus significare voluit & contendere auream mediocritatem, quæ nos Deo et hominibus Ut nos do- gratus efficit: virtus enim consistit in medio. Item pacem certe an- et concordiam: medium enim est nexus, et quasi pax, reamme- s. 9. Beati pacifici: quoniam filii Dei vocabuntur: quia tem- ego qui sum filius Dei naturalis, sum pax universi, paci- illi, qui prefuerit inter illa.

ficans omnia quia in cœlis, & que in terra sunt, Coloss. 2. 20. Jure ergo nomen filii Dei iortantur, qui mediani pacem quo conciliandi officium ipsi proprium intimumque usurpant.

A N T E R U M. Ita vertunt quoque Aquila, Symmachus, Theodosius, Chaldei, & alii psalmi. legunt enim in Hebreo Καὶ στέφανος, quod significat annos. Verum Septuag. aliis punctis legentes Καὶ στέφανος, id est διστροφα, rursum pro Λεπτὸν εἰσαγόμενον, id est ὀρυζαῖον εἴδη, legentes Καὶ στέφανος, id est animalium, vertunt, in medio dñorum animalium non cognoferunt: mox tam pro se stipe legunt στέφανον cum extersis. Unde subdunt: *Cum appropinquaverit anni, cognoscetis.* Addantque per exegesias: *Cum adveniat tempus, demonstraberis.* Hoc enim verba non sunt in Hebreo; ea tamen in Septuag. legunt ecclesie Vaticanae, Complut. Regio S. Hieronymi, Cyril. Theodor. & alii psalmi. Aliqui tamen centent Septuag. in Hebreo legitim ut catena, scilicet ut *Tunc appropinquaverit anni, cognoscetis,* respondeat illi quod veritatem Nostram, in medio annorum tristis illud; & *To cum adveniat tempus, demonstraberis,* respondens illi quod veritatem Nostram, in medio annorum nostrorum facies: id vero quod procedit, in medio dñorum animalium cognoferunt, additum fit à septuag. propheticè & paraphrasticè, sicut ab eodem additum est *in igne,* quod non est in Hebreo, nec in Latino, pslm. 9, 10. Ubique enim illi legunt, *regnare Domini,* Septuag. addiderunt a ligio, scilicet à cruce: *cruis enim fuit qualiter iolum regni Christi.* Forte in hebreo fuit duplex lectio, una in texto, altera in margine, quas jam multo sunt in Hebreo, quas Rabbini vocant keris akhet: nimirum ut in textu fuerit, breviter στέφανον εἰσαγόμενον, id est, in medio annorum ὀρυζαῖον εἴδη; in margine vero, breviter στέφανον εἰσαγόμε, id est, in medio dñorum animalium, & utrumque exprimere vultum LXX leviter enim mutatione ex στέφανον in στέφανον, ex εἰσαγόμενον.

Perro quoque iustum literalem de Chaldeorum excidio, duo animalia quia hoc pereverunt, & populum Dei Babylone liberarunt, fuerunt Medi & Persi, sive Darius & Cyrus. Alludit ad ita oraculum cap. 17. *Et nunc curvans dñorum egarum, afferem amnes, & afferem amni ameli;* puto Cyrus qui Peris quali alius, & Dacem qui Medis qualem ameli dominabatur hi enim everterunt Babylonem. Inderat oraculum, editum per Nabuchodonosor, ait Eucl. libr. 9. de Prepar. Evangel. & ultimo: *Vener Peri maius, qui videt, & Babylon, afferat feruimus.* Multus eti Cyrus, natus matre Meda, quam cameala, & pater Peri, quam alio nata Sichez.

Christus in medio dñorum animalium: quoniam. Quoad sacerdotium vero allegoricum, & præcipuum de Christo, variis variis hanc versionem exponunt. Timo. Theoph. per duo animalia accepit duos Cherubim, qui erant super arcem in propitiatorio. Exodi 25, 17. q. d. Typus tuus, o Christi, erat propitiatorium erectum inter duos Cherubim: ibi per umbra tempe fuit agnitus, inde preconspicitus: propitiatorium enim significabat se fore propitiatorium mundi. Secundo, alli per duo animalia accepit duo Seraphim, quos videt Isaia cap. 6. Christi specie humana, quasi incarnato, sedenti in throno acclamare *Sanctum, sanctum, sanctum,* quasi filia velutaria caput peder Domini, ait S. Hieron. in prefatis sanctis jacio vobis, & alter ad alterum me. *Posteriorum in clamorem Trinitatis, & mittere manus de Seraphim (quod interpretatur ardorem) O' versus in terram, & mandat Propterea labo, & dicit: Iusti sensi misteria in terram, & quam vobis ardorem? Tertio te la medio dñorum animalium cognosisti, multi putant de Filio intelligi O' de Souta jacio, & quod Pater per Filium intelligatur O' Spiritum, ait S. Hieron. Pari modo Filius, qui est medius inter Patrem & Spiritum fundit, per Patrem à quo signatur, & per Spiritum tantum quem producit & spirat, intelligitur. Quarto, duo animalia sunt duo latrones, inter quos crucifixus, agnitus est Christus, ait idem S. Hieron. Quinto, duo animalia sunt duo populi, scilicet Babylon & Iudei tempore Habacuc, in medio quorum agnitus est Deus, Babylonios eversens, ac Iudeos liberans. Rurum tempore Christi agnitus est in medio Iudorum, & Gentium. Hic enim duobus populis se hic inde cingentibus, intellectus est Salvator & creditus, ait S. Hieron. qui Sexto, addit: *Sunt qui duo animalia duo intelligent telamena, novum**

A&C vetus, que veri animantis sunt atque vitalis, quae spirant, & in quorum medio Dominus cognoscatur. Septimo, Tertul. lib. 4. cont. Marcion. cap. 22. per duo animalia accipit Molanus, & Eliam, inter quos transfiguratus, & ab Apostoli agnitus est Christum, tamquam Mellis in monte Tabor. Octavo, & optimo: *in medio dñorum animalium, id est in praeplio inter bovinum & asinum, agnitus est Christus, cum in carnem & mundum venire, iuxta illud Isaiae 1, 1. Cognovit hoc passissimum suum, & affinis prope domum sui quod Parva, quod ibicivis, intelligentem de Christo reclinatum in praeplio inter bovinum & asinum. ita Ecclesia hunc locum accipit in officio Nativitatis Christi: O magnum, inquit, mysterium & admirabile Sacramentum, ne animalia viderent Dominum natum secundum in praeplio! Et in officio Circumcisiois Domini: Domine, ait, audiu auditas annas facies, & timui; confidera opera mea, & expati: in medio dñorum animalium iacebas in praeplio, & integratus es. Et S. August. orat, contra Judaeos & Paganos c. 13. alterantes quartam, textam & leptonam expolitionem, quas iam recitavi, addit: *De O' in, Habacuc Propterea testimoniun de Christo. Domine, inquit, audias annas facies, & timui; confidera opera mea, & expati: Qua opera Dei iste mirans expati? Numquid fabriacum modicula moraria expati? Absit, sed audi quid expati: in medio, inquit, dñorum animalium iacebas in praeplio, & expati: atra tua Deus. Verbis caro faciuntur: in medio dñorum animalium cognoscitur: qui quoniam defendunt, expati: me scitis, quia Verbum, per quod fuit sua omnia, praeproprietatis tuas. Agnus hoc passissimum suum, & affinis praeplio domum sui. In medio dñorum animalium cognoscitur. Ita & Gregor. Nylien. ac Nazianz. orat in Christi nativitate, Cyrilus Hieron. Catech. 11. S. Hieron. epist. 27. ad Euftoci. S. Paulinus epist. 10. ad Severum, Origenes hom. 13. in Lucam, S. Ambros. in Luke c. 3. v. 7. Quocirca S. Hieron. epist. 3. Trajet, in quo infantibus sagittis, scutis magis, quam insermo ferme bonitatem ei. Porro boven & asinum non adduxit Joseph, ut volente Lyran. S. Bonavent. & ali, Cutpote pauper, fed vel heros hospitii, vel quis alius peregrinus, vel pauper indigena: ita ex S. Chrysost. Sanchez.**

Causa literalis, cur Christus in praeplio, in medio bovinis & alii, reclinari voluerit, fuit illa quam dat Eus illis rectis angelis Ihesus cap. 2. 7. *Quia nos erat et loquimur de te et tu natus in ore omnemque iudei nunc contubilem ad eccliam ab praefatio?* Augusto Caiare indicatum, qui qua distices, iam occupaverunt omnia divisoriora loca, vel certe anteverserant Joseph. & Mariam, longe ex Nazareth adventantes, tanque totum hospitium praoccupabant. Scilicet ergo Virgo Christum paritura, divisorio exclusa, in tabernaculo, seu speluncam tabularum scharensem divisorio, quod holipitandis iudeis tervidebat caput eius divisorio, evictus hospitium, easdem ibi locum a beatis mutuata: quae cum non haberet cunas, reclinata vir Christum infangem in principio sotter locum, & parvum, ut ibi commodius paulo incaret, & frigus minus sentiret, praferunt calciculus balteus ibi & alii; ipsa ad præcepo vigiliam cum sanctis angelis & loipepho, & divinitum auxiliis admixantibus, & adorantibus, ita Franciscus Lucas de Toletus in Luke cap. 2. Volvuta Christus a iudeo demoniare veritatem in dicti Matthei 2. 10. *Vulpes foras dabat, & viuientes celi morsis, filii autem hominis mordebat ubi caput regnante.* Numerum propter horum genitum casus est, iam offere doceo, ac ultime in propria nos ducere efficiem: 2. Corintha. 4. 9. Rituibus volunt **Secunda.** Christus natu quasi ille pascens iner animalia, & ponit in praeplio, ut lignificetur & etsi vetum pascere, ut significaret regnum suum non confundere in fauore, palatius, opibus & pompa, sed in mundi contemptu; nec ignorante Christi fore hanc paupertatem, sed glorie: in eo hoc estic eius bonum, & non proprium. Unde angelus pascitoribus hoc signum nati Mellis dedit: *Inventum est, ait, infans pascere inserviant, & postumum praefatio.* Quocirca clamat tabernaculum, clamans pascere, clamans bas & alius, clamans lacryme, clamans pannii Christi; & quid? clamant humiliatem, clamant paupertatem Christi, clamant poenitentiam, clamant auferitatem vite, clamant contemptum opum, deliciarum de commodeorum mundi.

Commentaria in Habacuc Prophetam. Cap. III.

399

uti piò & eleganter docet S. Bernard. de Nativit. Domini. A.

*Typus
pauper-
tans.*

Exultat typus paupertatis, & pauperis regni Christi, in quo plingitur Christitus recens natus pollicis praepatio, jacens in feno inter bovem & asinum, altitibus & adorantibus S. Maria & Ioseph, cum lamentea aureas eisdicstante gnoas: *Hic dicit, inquit, à fideli anima, plenissima regeneratione, & ad dicatorem rerum creatarum, & purificatore afflictuum liberam, imperturbabilem, quietam & audam Deo sum meum proficere, ut nobis habens vera in eo omnia possidere.* Est enim vera paupertas EXPEDITA: Si vix perficisti esse, vnde & vnde omnia quia habes, & da pauperibus. Matt. 19. 21. NUDA: Quid mibi ergi in calo, & in qua vidi super terram? Psalm. 74.

PATIENS: Patiens pauperum non perdit in finem, Pial. 9. CONFIDENTIS: Tuis derelictis est pauper. Pial. 34. OPULENTA: Ceterum accipies, & utrarae ascendit pofidet. Matth. 10. 29. SECURA: Ego autem manducemus sum & pauper, Dominus autem sollicitus est mihi. Pial. 19.

*Comitis
Christi
praepatio.*

Hec nimurum est concio, quan prolepsio, non verbo, sed facta proclamat Christus, quoniam iota vita, adeoque in ipsa morte è patibulo crucis proclamat. Scilicet: Filiu hominum, ut quid diligitis vanitatem, & queatis mendaciam? Vanz sunt omnes mundi opes, vanz pompe, vanz felicitate, vanz honores, vanz contumelie, vera ambe: verz opes, verz felicitate, verz honores sunt in eglis apud Deum, qui eas mali, angelis & Sanctis & communicant. Has vobis annuncio, has offero, has promitto. Ego sum sapientia Patris, sum puer sapientie, Verbum infans: scio reprobare malum, & eligere bonum. Mihis ergo credit, non mundomendaci & fallaci: qui ego elegi, eligenda docui; qui contempli, contemnenda monstrarvi. Ego sum vita, doceo vos, verum vitam, exstrem & divinam confidere in bonorum exstrem & externorum amore & desiderio: illam ergo capite, ideoque lugite vitam animalium & carnalem, quae ducit ad mortem presentem, & extarnam. Apparatu, inquit Apóstol Titum 2. 11. gratia Dei Salvatoris nostris emmis: hominibus, eruditis nos, ut abnegantes impietatem, & facillaria deflerita, sobrii, inde & p' vi- uendum in hoc facilius & expeditius beatam spem, & ad- venturam gloriae magis Dei Salvatoris nostri Iesu Christi. Quisquis ergo lapis, quisquis Christi doctrinam ieiunari, quisquis Christi filius est, amores omnes rerum terrena- rum exue, ideoque ponit ante prelēpē Christi inter bo- vem & asinum, se totum cor, totum amorem, omnes spes & restus resolutè & efficaciter offerit Christo Domi- no, ut cum paupere pauper, cum humili humili, cum sobrio sobrius, cum spirituali spirituali, cum exlestex- filii, cum sapiente iapiens, cum felix felix efficiare. Hac enim de caula natus, reclinatus est in prelēpē, ut, dum visuoribus Deum cogitosus, per bus in insipidissimum amorem rapimus. Jacobit omnia in prelēpē, & fulgebat in celo: lectus erat sanctum ei, cuiusolt terra & plenitudo eius: elaudit hinc eum ille, qui exire, & terram implet: alget, & lachrymatur inter boven, & asinum, qui vita, ardor & iubilus ulli angelorum. Verbi S. Bernard. ferm. 4. in Vigilia Nativit. Preterius, ait, panni Salvatoris omnis purior, & gloriosissime bue prelēpē auratus regum solis: dicitur denique Christi paupertatis cunctis opibus, cuiusque delectus facili, quid enim humiliato- datum, quid pretiosum invenerit? quia nimurum regnum eorum emat, & divina gratia acquirunt, & heu ser- pnum est: Reati paupere spiritus, quoniam ipsum est re- gnum calorum. Ideo ferm. 4. de Nativitate, Salvator, inquit, cuius est aurum pariter, & argenteum, sacrum in corpore suo dedicas paupertatem. Ergo, ut canit Poela.

Est statulimus calum, sol Christus, Iusta Virgo,

Bos aliquidque suum figura Bootis habens.

Denique Christus inter boven, & alium colligunt, rupia claram illud Paliat's psalm. 72. 32. Ut iumentum sa- fui sum apud te, ut tibi lerviam per omnia, & torus, ut iumentum servit hero: iumentum ergo designat sum- man Christi humiliatum, obedientiam, resignacionem, labores, patientiam; ac tandem sacrificium, mortem & martyrium: quod quasi boven le obliterat victimam Deo, iuxta illud Ierem. 11. v. 19. Ego quasi agnus man- fueris; ubi Vatabl. Pagninus & ali' reverterunt, ego am- tem fons agnus & bos.

Cornel. in Prop. Min. xiv.

Causa tropologica fuit, quam dat S. Chrysostom. Causa in Lucam, dicens: Quare in prelēpē? ne complereur tropog. uteriuscum fuit Propheta, Cognovit bas posseform suum, praefeps Christus prope domini sui. Scriptum est in alio loco: Ho- Christi, matus & inuenta salutis sacris Domine. Sibemus, pa- ferū ratione latiori, persequitur; alias signū insinuans Gregor. Nyssenus orat, de sancta Christi Nativitate, his verbis: Perro praefeps rationis arque firmos expertum amiculum dominicum est: in quo Verbo nascitur, ut bas cognovet posseform suum, & alius praefeps domini sui: hoc subdatur legi, affinis exercitus portans definitum animal, quod peccato simularum cultus oneratum arque gravatum est. Ab aliis quidem convenienter citius, & collis gramen ac suorum est: Qui producit enim gra- men & suorum preciosum, inquit Propheta: rationale autem animal pane nutritive. Quoniambem idcirco in pre- lēpē, quod est babaculum brutorum, is, qui de calo de- secndit panis vita proprie, ut etiam bruta, rationa- li invicem sumpcio cito, rationem adipiscuntur. Medius teatrus inter bovem & asinum in praefeps, utriversus domi- nus est, ut fulvo interflavum septem, ambo in sece creta- num nocturnum bonum, & ab his gravis legi ingam au- ferat, & illud finaliterum cultus uret lete. Huc accedat Sophronius Archip. Confiteat orat. 1. in Christi Natalitiae: Domi, ait, in prelēpē palam proponitur & subiectus que C. S. same tabescimus, & iumentorum mare nulla penetratio ducimur, seipsum ultra in eum exhibe- tur. Equus excedens ultra alimento tamquam donum de- pubit, diuinaque ebantia profundi audito abello, in illo- drum divinitate se non obdebet? verē discerit: Gloria in ex- celsis Deo, & terra pax bonorum bone voluntatis. Tropodi, pastorumque more exulto, dum voces ejusmodi plauis divinas audi: & ad praefeps, quem Deum excepti, nec nos ad calentes illam speciem votu animi impetrar- pas, mysterium quod in igitur, oram compitari, agne hymnum dñum: Gloria in excelsis Deo, &c. ut recte natais gloriam & bourem digneatorem adserit desiderio.

Idipsum typic significavit lob cap. 6. dicens: Num- quid reges onager (est id asinus silvestris) cum bebis- terbam, aut magister bos, cum ante praefeps pleban flentis- sit Onager enim, qui est asinus liber, significat Gen- tiles exlege ante Christum; bos vero Hugo placent, ita- gis Iudeos legi subditos: utriversus enim pabulum factus est Christus. Audi S. Gregor. verba lobi expli- canter more suo mylestibz lib. 7. Moral. cap. 4. Herba ona- gris & formam bos, est haec iusta Mediataris intonatione per quam similitudinem & Iudas satiar. Quia enim per Propterea dicitur: Omnis caro formam; una seruitur con- ditor ex nostra subtilitate carmen sumunt, formam ser- volit, ne nos in perpetuum caro formam remaneant. Tunc ergo berbam onager inventus, eum populus gratiam donare incarnationis accepit. Tunc bas vacuum praefeps non habuit, cum plebi Iudaica ejus carmen expi- gatice lex exhibuit, quem dñus prophetarum expiavit. Unde & nata. Dominus in praefeps ponitur, ut videntes si- gnaremus, quia famili animalia, quia resuunt dum apud legem inventa sunt, incarnationis ejus formo fatigantur. Pra- feps enim maxime impulit, qui eum semperfum monitibus mortalibus probat, dicens: Qui comedit meam carnem & bibit meum sanguinem, in me maneat, & ego in eum. Rursum Christus in praefeps iacentis qui, ut ait S. Ful- gerius, forma Epiphania, partus ac parvulus, ad- ducatur in Deum; parvulus in praefeps, immemor in calo de- his in panis, pretiosus in scilla, loca ecce etiam & palauum iumentorum: quis homo per peccatum fecit si iumentum, iuxta illud psalm. 48. 21. Homo cum in honore offi- ne intelligens, comparans est inuentus insipientibus; & finalis factus est illus. Nominatum asinus, cum sit animal pigrius, vorax & laevius, reperientur aceros, guulosos & laevicos, in xta illud Enoch. 31. 30. Quarum carnes sunt carneas agniorum. Bos tuz indole refert doros, stupi- dos, obtusinos, levos & superbos.

Symbolic, prelēpē Christi inter duo animalia, ro- Symbo- pelegunt ea que ex S. Hieron. August. & aliis paulo ant. septem- te recessum, nimurum Primū, oraculum inter duos praefeps Cherubim: hoc enim erat iudees Dei. Secundo, thoro- Christi filii Dei Iisus 6. inter duos Seraphim. Tertiō, thronum Dei medium inter thronum Patris, & thronum Spiritus sancti. Quintō, cruxem Christi inter duos

L1 * latro-

Istrones. Quinque Ecclesiam Christi collectam ex Iudeo-Amin, id est filio dextera, fortis, felix, salutifer, ac deo & Gentibus. Sexto, Ecclesiam novi & veteris testamenti. Septimo, tabernacula glorie Christi inter Molen & Elias in Tabor.

Hac de causa S. Hieron. Roma in Bethlehem migravit, ut ad praeceptum Christi vivaret, ad idemque vocavit Sanctam Paulum, Eusebium, aliaque Romanas matronas & virgines nobilitatas. Quapropter praecepit Christus Romanum translatum, in basilica S. Mariae Majoris conditum regno honore veneratur, quem ac corpus S. Hieronymi, quod congrue juxta illud recomponit est, ut, sicut iusta illud ipsi vixit, ita iusta illud mortuus quietefat.

Secundo, aliqui in versione Septuag. pro *χειρ* accentu penacuto, id est animalium, à *χειρ*, id est animal, legunt *χειρ* accensu circunflexo, id est vitarium, à *χειρ*, id est vita, quod respondeat hebreo. *Χειρον* chamebus: quod non tantum verbum est, significans *virginea* *vitad*; sed & nomen, significans *virgines*. Id secuti Euseb. lib. 6. Demonstra Euseb. cap. 15. Theodor. & Theophil. sic virtutem & *χειρα*, in *medio duorum virnarum cognoscere*, scilicet inquiri virum ulorū & vindex, sicut Sanchez: quia in vita Nabuchodonosoris cognoceris vindex impiorum Iudorum; in vita vero Cyri cognoceris ultor impiorum Chaldaeorum. Allegor. verò in Christo cognoceris. Primum, in medio viri divinis & humanae: utramque enim in le complexo est Christus, utpote *τετράδιον* & *τετράδιον*, id est homo Deus. Ita Gregorius Archiepiscopus Tephrensis discepit cum Herbanus Judaeo q. 4. Biblisch. SS. Patrum: *In medio duorum animalium*, id est, inquit, *in medio duorum effigientiarum*, *separata* *duarum* & *humanae*, *solvit Christus Deum*, & *homo*. Secundo, *in medio vitarum*, id est annorum & vite. Hebreo enim *Ὥρη θεοῦ*, tantum uitatum est in numero duali: uno in eo & singulare, & duale, & pluralem vitam significat. Christus enim pax redemptio non anno sexto & vite 34. quia media est etas vite humanae. Tertio, *in medio viri temporalis & eterni*: ab illa enim ad hanc traducit nos Christus, qui nobis factus est vita, veritas & vita. Quartu, *in medio*, id est inter duas vias, scilicet exzellentem, beatum, & infernalem miseram, que in gehenna: utriusque enim arbiter, iudex, dominus & distributor est Christus. Unde Arabicus vertit, *Dominus aperte ad opera tua, terrum uincit, vel conseruans suum in eternum, & in auras cognoscens*. ita Euseb. Theodor. Theophil. & alii.

IN MEDIO ANNUM NOTUM FACIES, id quod sequitur, nimirum, quod, *CUN TRATUS FURIIS, MISERICORDIE RECORDABERIS*.] Misericordiam intelligit liberationem a Babylonie, & allegorice redemptionem Christi. Hoc ueritato, id est postulatum, Habacuc: sequitur siuilem canticum, quod orationem suam slabilit & firmat.

DEUS AUSTRO [Hebr. *Deus de Themanem* veretur. Thema enim filius Eliphas, filii Eisu, Gen. 36, 11. nomen dedit regio Idumaea, ex qua Eliphas amicus Job cap. 4, 1. cognominatus fuit Themanus: quia, ut Chaldeus ibidem vertit, *suit principi Themanorum*. Inde Idumea vocatur *Theman*, sicut ex Eisu vocatur *Seir*, vel Edom. Eisu enim quis pilosus, vocatus est *Seir*; quia rufus. Edom. Id patet Jerem. 49, 7. & 20. Jam quis *Theman* & *Idumaea* erat Judeus ad Austrum, ut patet Ioseph. 16, sicut Libanus ex aduerso erat enim ad Aquilonem, hinc *Theman* significat Austrum, potius Australum plagam. Sunt qui veline Australum vocari *Theman*, id est dextrum, à rad. *Ὥρη σωμα*, id est dextera (ut tui initiale in *Theman*, sit hemisphericum & alicitium, ut est in *salmo*), id est discipulus, & *τριμα*, id est doctrina: hoc enim derivantur à rad. *Ὥρη τριμα*, id est didicit: quodquid alicipientibus nobis Orientem, Austro dexteris allit. Hinc S. Hieron. psalm. 88, 12. ubi Septuag. vertitur, *Aquilonem* & *maris tu creas*; quia in hebreo pro *mare* est *tamen*, id est *dextera*, transfluit. *Aquilonem* & *dextrum tu creas*: *dextrum*, id est *Austrum*: hic enim opponitur Aquiloni. Dextera ergo mundi pars est Anster, sinistra Aquilo: hinc illa felicitatis & bonorum, hac infelicitatis & malorum est symbolum. Quocirca Deus & Christus congrue hic ab Anstro & dextro venire dicuntur, quia venit ut salutem bonaque omnia afferat, quali verus Benia-

tron. Quinque Ecclesiam Christi collectam ex Ju-Amin, id est filio dextera, fortis, felix, salutifer, ac non omnes fortis, fortunans & beatus. Austro enim calidius vitam, & salutem & omne bonum afferat: Aquilo vero frigidus & rigidus, mortem & omne malum. Nam ab Aquilone pandetur malum super omnes habitatores terrae, Jerem. 1, 14. Roma tandem & in Italia Austro est turbidus, noxius & pernicius; Aquilo vero salutifer, unde Horat. lib. 2. epist. 2.

Nec agimus summi velis Aquilone secundo:
Nostam ad versis etiam ducimus Austria.
hoc est, nec in humana sumus prosperitate, nec in summa calamitate.

Alludit Habacuc ad Deut. 33, 2. *Dominus de Sina uenit, & de Seir oris est nobis* (id est ab Austro: tam enim Sina, quam Seir, sive Theman, erant Australis huius) *apparuit de monte Pharan, & cum eo Santorum multa*. Loquitur Moses de lege data à Deo sibi in Sina, deque columna ignis, & nubis, quia se Deus Hebrews ostendebat, iterum per defensionem prefactus in Chanaan. Idem beneficium celebrat Piatites psalm. 67, 8. & Debora judic. 5, 4. Paròr per Anstrum intelligit desertum Arabin, in quo fuit erant montes Sina, Pharan & Seir, sive Idumaea: hac enim loca omnia erant ad Aufstrum iudicata. Senius ergo est q. d. Deus qui olim patribus nostris extremitibus ex *Ægypto*, & peregrinantes per defensa Arabum in nube se ostendit, dum sentit est montibus Seir & Pharan velut emer gena, suamque maiestatem per columnam ignis & nubis, perque prodigia ostendens, nos deduxit in Sina: ubi cum fulguribus, tonitruis et terra motu legem dedit, indeque per mille pericula salvos deduxit in Chanaan: idem te suamque praescensionem, et opem ostendet nobis in Babylone. Nam ab Austro, putatur à Perlide & Media, que Australis sunt Chaldaea, adducet Cyrus et Darius, qui Babylonem vassiles, indeque nos liberent, ut in patriam Deo ducet, et protegat, per totos hostiles pericula, salvi et incolumes redamrus. Idem Deus manifestissime se ostendet, nobisque fac si faciem apparet, cum fiet homo: illi inquam, qui in montibus Seir, Pharan et Sina olim patribus apparuit, nec postea vilis est, sed ibi quasi delitetur, ut in pietatitudine temporis se clarus in Christo revelaret, uade.

Alegor. Sina, ubi data fuit lex vetus, typum gelis Sionis, in qua data est lex nova in Peccatore: Seir, ubi erectus est zenus serpens, cuius aspectu sanctabantur hebrei mori à serpentibus, Num. 21, 4. et 6. typum gelis crucis Christi, cuius fide à morte omni peccati, conspicientis et diaboloi sanctorum: Pharan, ubi à Motu designati 70. iudices, impleti sunt Spiritu sancto. Num. 11, 15. typum gelis milionis Spiritus sancti in Apostolorum. Vide dicta Deut. 33, 2.

Hinc rurum S. Hieron. Theodor. et Theophil. hunc locum de incarnatione Christi expounder, hoc modo: *Dominus ab Austro uenit*, id est à Bethlehem, quia est Austro est respectu Hierosolyma: quia in Bethlehem nascetur. Rurum ab Austro, id est, ex calore charitatis, pleniorum effundenda visceris misericordis suarum, quibus vincitur non oriente ex alto. Austro enim ventus est calidus, vitalis et forcundus, qui plantas vegetat ferileque effect. Austro ergo, id est charitas, fecit eum incarnari, de Pharan, id est de ore sapientie: produc enim ipse ex ore Altissimi alicipientis et misericordis erumna et funera hominum. Unde Septuag. vertunt, *Dens de Theman uenit, & sanctus de monte nobis*, & *com-* *Dens*. Ubi per montem umbrolum et condensum Theophil. ex Euthym. accipiunt. B. Virginem Deiparam, quia quasi mons virtutum exteris Sancta excelsior, obumbratio Spiritus sancti concepit, et peperit Christum, iuxta illud Gabrieli pronuntiam: *Virginis Altissimi obumbrabit rabi*, ideoque *quid ex te nescierit sanctum*, vocatur filius Dei. Alii, ut Theodor. accipiunt Hierosolymam et Synagogam, quae erat sub umbra, id est proœctione, Dei, quaeque erat umbra et typus claritatis et gloriae Dei, quam ipse in Christo aperta qualiter uerelavit et expandit.

Symbolicè S. Augusti. L. 18. de Civit. cap. 32. per montem umbrolum accipit, *Scripturarum aliquid nomen*, quibus, inquit ipse, propertatis est Christus. Multa equipe in ambrys aique condensia sunt, quia mentem quarencias exercunt. Inde autem uenit: *cuos in eum qui intelligunt, inueni*. Et S. Gregor. l. 3. Moral. c. 1. Denit, inquit, à Libano

Anster
myfice
quid?

veniet, & famulis de monte umbroso & condensio. Qui enim in omni versu nobis haberi potest; sed prout Spiritus sanctus moveat eum, & affectus hoc si fugerit: & hanc esse causam cur in psalmis, tam confusus ac etiam ullam quam aliquid rationem, sed postea inveniatur; alibi vero, ubi illustriores videntur sententiae, omissa sunt. Porro scilicet ter hoc cantico reperitur, in Psalmis vero septuaginta lemei, pro quo Septuag. ubique vertunt omnes, quod Suidas interpretatur viciuflitatem excedendi, ali commutationem metri, ali paulatius spiritus; ali alterius sententiae exordium, ali rhythmi distinctionem, ali vero cupiditas musicæ variatio silentium esse dixerunt. Unde liqueat id ad verbum non significare semper, ut recte probat Burgenensis, sed eis duumtactum notam carminis, & multe, ideoque scilicet non translatis Notarii interpres. Septuag. vero transfluerant hebreos. Sed quae & quid hic nota fuerit nemo veterum expressit. unde nihil hic certi afferre nota carpossumus. Quocirca Patres & interpres in variis hic ministrant sententias & conjecturas. Nam Primus, Marianus in Lexico, cenit sibi signum sufficere altioris vocis in canto, quod cum pvererant, pulsabant tantum organa, & ob id fere semper, inquit, ponitur in psalmis illis, qui nomine ΗΛΙΩΝ μεμνον, id est cantiones, & voce & organo canendae, pronuntiantur. Insuper scilicet suppletori metri defectum, & carmen expleri; sic Graeci in carmine deficiente aliqua syllaba, vel pede, cum suppletio addendo, & Ἀ, Ε, Υ, Ι, aliaque particulas encliticas. Ita ipse.

Denique Septuag. vertunt, Deus ab Africa veniet, & famulis de monte umbroso: quibus verbis abutebantur Donatissimæ, quæ Propheta hic eorum factam & Ecclesiastum denotaverat: hoc enim caput in Africa, quam ipsi censent, eadem est eum Africæ. Ridet hoc S. Aug. lib. de Psaltiliorum cap. 15. & 16. ubi per Africum accipit Jerulalem, quæ sita est ad Africum; & per montem umbrosum accipit monem Oliveti: inde enim Christus milit Apóstolorum ad prædicandum Euangelium per totum orbem, ita ipse mylice.

Anagog. Pharaon, id est, ut videtur, symbolum est eis, ubi Deus Beatus videndum, & frumentum exhibet. Rerum Pharaon deducere potest à ΗΛΙΩΝ pre, id est decur, gloria, magnificientia, quæ est in celo: ubi patrare eis locum umbrosos, & condensos, patet amoenissimum: ubi quoque Deus sua secreta, & occulta judicia, quæ nobis hic umbrosa & obscurant, suis revelabit, ait Rupert.

Sela quid. Nota. In hebreo additur scilicet, que vox tantum in hebreo cantico, & in Psalmis reperitur. Unde videtur esse nota canticus & melodiarum, ad vocem vel elevandam, vel producendam, ut scilicet cantores illi vesiculos cui additur scilicet, nra rei gravitatem diutius vel contentus evanescere, vel interquiesceremus, quasi meditabundi: radix enim sela significant calcare, urgere, infilare; scilicet vero attollere, elevare. Scilicet ergo idem est quod contentio & elevatio, illicet vocis ad exertandas audientes, ut res qui canimus, quasi mire, gravi & sublimi, non festine attendant, illam admittentur, meditentur, illi applaudant, vel ut orantes, vel ut stupentes, vel ut gratulantes. scilicet nam est nota numeropantia, nunc affirmantis, applaudientis & conformatantis. Hinc Aquila pro scilicet verit. Ioseph: Quinta editio, iugiter, vel in finem Chalda, in secundum, scilicet est, aut sela id quod canitur. Hinc & hebreo in his epiphysis, definitus est apparetur dicens: Si anima eius in paradiso. Amen, amen: scilicet id est semper, in omnibus intermissionibus. Septuag. verb. Symmachus & Theodot, scilicet vertunt δέκατης, q. d. Cantilenæ intermissionem, vel potius immutationem, ait. S. Hieron. loci citato. Quare errant qui scilicet, id est semper, referunt ad lectio quod hoc modo: Semper sonderas finitatem. Nam, ut in S. Hieron. epist. 178. ad Marcellatum, ne formosus nos complexis operafacias, ad diffusumne regis alterius regnum, medium interponas. Explicat, aut Felicitas, aut aliquip epymodo: ut & Hebrewi, ut quæ scripta sunt roborentur, faciat sollem, ut dicunt, Amen, aut, in temporenum, aut scribenda commemorant, ut posuit scilicet, aut transfalla felicitate protestantur, pacem in ultimo fibulantes. Ex Paulo ante: Ex quo animo omnibus horum scilicet, sponsera pariter inferioremodo concorrebat, ut circa diecempora effe quædam finit.

Senilus ergo est q. Dens ab Auro venies, & famulis de monte Pharaon; scilicet q. d. Attende, expedita, stipe pete, celebrare jugiter hanc Deicellum in nos dignationem & beneficentiam, quæ apurmajas nobis se ostendere dignata est, inde nostra ie carnis vestris, ut nobis fieret frater, redemptor, & salvator. Atque agud S. Hieron. sic exponunt scilicet q. d. Ipse quemnam est in Bellobem, qui in Sina, id est in monte Pharaon, legem dedit, semper in universis beneficis & prætermis, præficiens & suauis, anchor est & largator. Valde probabile est quod S. Chrysost. Nyssen, & alii mox citando canticum, scilicet inlinuare insigne aliquem affectum, quo plausus, v. g. David, pro movente spiritu affectur: qui quis in potestate nostra non est, non in omni psalmo, neque

Carmel. in Prop. Min. xiv.

Qualis, unde venit sibi præfusus est, & affectus hoc si fugerit: & hanc esse causam cur in psalmis, tam confusus ac etiam ullam quam aliquid rationem, sed postea inveniatur; alibi vero, ubi illustriores videntur sententiae, omissa sunt. Porro scilicet ter hoc cantico reperitur, in Psalmis

verò septuaginta lemei, pro quo Septuag. ubique vertunt omnes, quod Suidas interpretatur viciuflitatem excedendi, ali commutationem metri, ali paulatius spiritus; ali alterius sententiae exordium, ali rhythmus distinctionem, ali vero cupiditas musicæ variatio silentium esse dixerunt. Unde liqueat id ad verbum non significare semper, ut recte probat Burgenensis, sed eis duumtactum notam carminis, & multe, ideoque scilicet non translati. Noster interpres. Septuag. vero transfluerant hebreos. Sed quae & quid hic nota fuerit nemo veterum expressit. unde nihil hic certi afferre nota carpossumus. Quocirca Patres & interpres in variis hic ministrant sententias & conjecturas. Nam Primus, Marianus in Lexico, cenit sibi signum sufficere altioris vocis in canto, quod cum pvererant, pulsabant tantum organa, & ob id fere semper, inquit, ponitur in psalmis illis, qui nomine ΗΛΙΩΝ μεμνον, id est cantiones, & voce & organo canendae, pronuntiantur. Insuper scilicet suppletori metri defectum, & carmen expleri; sic Graeci in carmine deficiente aliqua syllaba, vel pede, cum suppletio addendo, & Α, Ε, Υ, Ι, aliaque particulas encliticas. Ita ipse.

Secundus, Eugubin. in psalm. 3. ait, scilicet esse idem quod certe, profecto, semper, ut veritas S. Hieron. cum vocis exaggeratione; quia id est Amen, id est fide, qui & addit, ut iuficari Septuag. retinuisse hebrei scilicet ledicriptores per imperitatem pro eo potuisse diaiplama. Sed non videtur probabile.

Tertio, Nyssen in Plal. tract. a. cap. 10. ait, hæc esse scilicet cessationem, & quietem deripiendam inter psalmendum factam, ad receptionem divinitus missæ illustrationis. S. Hieron. epist. 176. videtur negare scilicet esse notam silentiæ: Quis, inquit ponitur aliquando in fine psalmorum. Sed ad hoc respondet, & dici posset, fini unius psalmi sive cœlisse initium alterius: scilicet autem ponit in fine psalmi, ut ibi mens interquiescat, & reiquie canitutus innoveret.

Quarto, allicent scilicet denotare, ab altero choro eundem verbiūm illi canendum. Unde noster Lorinus in psalm. 3. putat scilicet geminationem cantus innovere, & trad. 770 scilicet id est accervare, aggerare.

Quinto, S. Chrysost. Præfat. in Psalmos: Mutatione facta, inquit, musicæ carminis, aut rhythmi, vel sententiae variatione, diaiplama scripserunt interpres, ut ut sapientissimus Hippolytus ait.

Sexto, Euseb. in psalm. 4. cenit hæc esse signum cessationis, ut scilicet Spiritu sancto insidente in ultimum Prophetatum, prior cessaret, & taceret, dareque alteri locum, juxta præceptum Apostoli 1. Corin. th. 14.

Septimo, Agellius Præfatione in Psalmos in fine, cenit haec vox significari mutationem chori to insicuū cantorum. Præfectus in medio psalmi, partem reliquam alteri choro canendam tradidisset. itaque illam in plalendo luccacionem cantorum, in duxit suffice appellatum, nam ipsa vox hic intermissionem, & vicissitudinem plalendum significat, & finitum ubi hæc viceficiuntur est, altera in psalmo ipso quoque sententia faciunt, finitum dñm finit una perodo lequitur altera, & verilimile est nova sententia novum quoque concentrum accommodari iostum, ut hæc tria limni omnia in diaiplamate inveniri necesse sit, cantorum scilicet, concentus, & sententiae mutationem. Omnes hæc sententiae in eo convenient, quod hæc iostum iuxta sui etymos, denotatur mutationem aliquam carminis, & canus. Eamus ergo denotari scilicet: pro eo enim Septuag. & alii vertentes, hæc loquuntur. Porro si ex etymo scilicet considerere licet, mutatione hoc siue vel elevando, vel contendendo, vel continuando vocem. Radix enim sela significant agere, calans, inflans, & hoc ipsum significare voluerunt alii interpres, dum vertunt semper, ut initio dixi. Quocirca Genebrard. in psalm. 3. & alii multi afferunt, scilicet signum esse non tantum concentus musicæ, sed & exclamationis, & attentionis, ut mens

L 3 mens

mores & copitatio exciter ad id quod canitur perpen- Aquit, subiicit: *Aure faciem eis ab morte, & egredietur diabolus ante pedes eius.* q. d. Deus per diabolum & mortem, quasi per duo cornua, in Chananas, pro iudeis pugnans, irritus, eisque occidit, proscriptiv & expulit. Diabolus enim, & mors sunt vici, id est instrumenta, fortissima interlectionis Deo, ut ait Ezechiel c. 9. t. & quali narthesca fortitudinis erit.

Quarto, planius per cornua accipias robur, vires Quatuor & anima Dei: horum enim symbola sunt cornua. Allat enim animad Deut. 33. 17. *Quasi primum genitae tauri pulchritudo eius: cornua tridentina cornua alium: in ipsis ventribus agrestes.* Ex psal. 43. 6. *In te invenimus nos nos ventribus cornu.* Hinc tollere cornua, est animo effici, ut psal. 7. 4. 5. *Dixi iniqui: Nolite exaltare cornu, solite extollere in aliis cornu vestrum, nolite loqui adversi Deum iniquitate.* Tertium est illud Poem.

Namque ex malis accersimus, parata tolle cornua.

Senatus est. q. d. Deus post datum legem in Sina, ut eum bluviisque populum tueretur, instar tauri fortis & ferocius afflupit & exterritus robur suum, vires & armis, quasi fortissima cornua, quibus angelus Hebraorum dum per desertum instruxit, ab eis mortem & damnationem repellet, eaque in Chananas immisit, eisque dispersidit, ac pro eius in eorum terra collocavit & subtilitatem Hebreos. Simili modo Deus Chaldaeos per Cyrus, & Darium, qui per duas suas cornua, perque eorum arcus, concursum speciem habentes, configit & disperdet, pro iudeis suis liberandis, inquit Albert. Hugo & Lyran.

Myllace, cornua Christi est crux, iuxta fortitudine crucis, qua superaret damones omnesque hostes, ita ut ante currum lumen triumphalem victos io triumphum ducat mortem & diabolum. Hinc Christus factus est nobis cornu salutis, ut ait Zacharias Lux. 6. 69. ita S. Hieron. Theophil. Rupera Haymo, Ribera, Emmanuel &c. & S. August. loco juncto, Euileb. lib. 6. Demonstrat. Evangel. cap. 15. S. Cyprian. lib. a. contra Iudeos c. 1. *Cornua ergo crucis fuerunt cornua & arma Christi: quibus confregit nos troloque inimicos.* Iam licet Cpropre manus Christi fuerint in cruce aliquę coru ibus, sicut viciniam crucis inique cornua fuerint in manibus Christi: tum quia clavis crucis fuerunt io manus Christi: tum quia crucis dilectione & exortacione fuit in manibus Christi: tum quia cornua, id est robur Christi, fuit in manibus eius crucifixis, hinc enim solvit lytrum pro peccatis nostris, nobilique meruit gratiam, & salutem: tum denique per hypallagen Hebreos 1. statim, cornua crucis fuerunt in manibus, quia manus fuere in cornibus crucis. Sic calceamenta dicuntur esse in pedestribus, id est pedes in calcementis, Exodi 22. 11. Sit Pœtra ait: *Terrena filula bucas, pro perfusa buca filum.* Vnde Arabicus verit, in erubate manus suo pennis fortitudinem suam in tempore.

Tropolo, hoc cornu fuerunt patietio, humilitas, exasperatio & fortissima eius charitas, amaritia in Deum & honorib. amoris sui telis vulnernatur corda primorum Christianorum, praefectione Martyrum, ut S. Stephani, S. Pauli, cornua S. Johanni, S. Ignatii, S. Laurentii, etc. easque ad se re. Christi. Diamandum, ac vitam pro vita reddendum coegerit, et accendit, ut defensor inflatusibili martyris patiendo plurimi pro Christo ardenter. Vnde Septuag. vertunt, *cornua in manus eius, & posuit dilectionem robustam fortitudinem sua.* Namcum idcirco, ait S. Hieron. Dei patre spernit calos gloria, & terram reprimit lante, & cornua, id est regnum, posuit manus filii sua, ut sacret dilectionem suam ab hominibus dilig, non leviter, sed in aridine, id est vehementer et fortiter. Fortis enim habet mors sua eius in nos dilectione, dura fecit infernum rogatio, que preinde fortis et validas amoris hiis fugitias, ut potest ignes, ita non sicut, quibus mentes nostras incit et penetras, ut quasi cervi inculo amoris eius confixi, per crutes, per telsa, per hostes et ignes post eum curramus, dicentes cum S. Paulo: *Qui non separabit a charitate Christi tribulatio? an angustia? an famis? an auditas? an persecutionem? an perfidiam? an gladiis? etc.* Hic fuerunt cornua S. Stephaoi quibus Paulus aliquo timebat et Christo tubungavit. Audi S. Fulgentium Item, de S. Stephano: *Stephani ne nominis fuit cornu pennis*

Versus.

SPLendor EJUS U. LUX ERIT. Qd. Claritas & splendor Dei in Sina fuit quasi lux iolla terram illuminans: apparuit enim in igne maximo. Unde Deut. 32. 2. deo dicitur: *In dextera ejus ignea lux.* Vide ibidem. ita Chald. & aliis iam citati. Allegor, nasciente Christo angelus pastorum eum annunciatavit, & *clartas Dei circumfusis illis,* Luc. 2. 9. Similiter omnibus virtutibus splenduit vita, passio, mors & resurreccio Christi, quibus totum orbem illuminavit. Unde S. Aug. lib. 8. Civit. 32. sic sit: *Splendor eius ut lux erit, quid est, nisi maria epi credentes illuminatis?* Chald. verit, *per splendorum primumque apparuit.*

CORNUA IN MANIBUS EJUS] Hebr. *cornua eius manus eius.* q. d. In manu habet cornua, quae ipsa sunt robur, ut ea in hostes exercitentes, illos inconfit. Quæres, quænam habet cornua Dei? Primo Vatab. Mariana, etiam accipitior cornua, id est radiis lucis, quos Deus dans legem Moli, ei afflavit & quafi affixit in Sina, ut suam potentiam & terribilem vindictam Hebreis offenserat, ne legem ab eo datum violare sudent. ut Moies hic vocetur manus: id est instrumentum & mediator Dei legislatoris, vibrans radios lucis, qui cornua vocantur per radiorum pyramidalem, & tortuosa figuram, qualem habebat cornua. Et hinc Pocatas Vulcanum ignis & lucis præsidem, claudiam finxit, & lux erit, & in cornibus manus eius, scilicet est illæ splendor & lux.

Secundum, ali melius accipiunt radios lucis, quos ex se huius tabulis legit, quas dabat Moli & Hebreis, vibrabat Deus. Unde Vatab. & Chald. virtutem, splendorem manus ejus, *sicutur et;* & Chald. *cornuta a quadriga eius prædictum.* Tabule enim legia ignis radios longe circulabantur. Unde Deut. 32. 2. vocatur *ignea lux.* Cornua ergo in manibus eius, idem est cum eo quod prædictum: *Splendor eius ut lux erit.* In hoc enim lucis, & splendoris apparatu, quæ in quadam teotorio & umbraculo, Dei maiestatis, vis & fortitudine latuit, & lete velavit ac albicondit, ut eam videre Judi non posse, sed admirari, et admirare. Ignis enim tabulis in manibus Dei, radios pyramidales in illarum cornu vibrantes, significabant cornua & arma Dei esse ignem, hoc est esse ignem, efficiacism & penetransim, quæ in legi violatores vibratur et efficit. Hinc exppositio hæc verio Syriaca, quæ paulo ante recepsi.

Tertio, Guevara per cornua Dei secipit diabolum, & mortem. Vnde Propheta haec cornua explicans, in-

Allegor.
cornua
Christi
maria epi
manus eius

900

nam meruissit acutere, charastem pro armis habebat, & A do vojar, ut fulgeant, scintillas, sagittas ignitas: inde super ipsam ubique numerabat. Per charastem, Dei faciem fuisse, Iudicis non erat: per charastem proximi, pro lapidatione intercessus. Per charastem argentes errantes, us corrugantes: per charastem pro lapidationibus orbat, ne punirentur: charastem mortuorum submersum vici Sanctorum crudeliter fuisse, & quem habebat in terra perfectum, in cœlo meruit habere conseruare.

I EI ABSCONDITA EST FORTITUDO ILLUS]

Pagnini, sic sunt abscondita fortitudines eius: Tigrurina, illis latibus fortitudinem eius; Vatabil, sic sunt revelatae & detecta fortitudo eius, qua prius erat abscondita. Ibi, scilicet tum in splendori, tum in cornibus & manibus; id est poteruntibus iuri operibus per Moien & Joine editi, Deus latens abscondebat se ita suauiter maiestatem & fortitudinem: parique modo eam abscondebat in expugnatione Babylonie, & liberatione Iudeorum per Cyrus. In Cyro enim erat fortitudo Dei abscondita, sicut Albertus. Allegor. in infinitate humanitatis, paullus & crucis Christi abscondita fuit eius maiestas, divinitas & fortitudo immensa. Unde eam extensem in pallione, nosam terram ingenti terra motu conculisti, laxa & rupes diffecisti, solera & lumen obsecrasti. Septuag. ut dixi, vertitur, p̄fūsū dēflectōnēm rōbustām fortitudinem eius; id est, p̄fornitūdinem suam, p̄ca Pater per Iohannem, inquit Cyriell. in Cænæ. Aut, sibi q. d. Dum Christus natus & palius est pro nobis, ostendit nobis robustum suum amorem. Palius enim eltron ex infermitate, sed ex validitate fortis dilectione; ita ut fortitudo eius & robur fuerit dilectio, ac vicinum dilectio illi se inerit robur & fortitudo ad omnes labores, dolores & cruces foetider luperandas. ita Theodor. & Theophyl. Aut, ut alii q. d. Poterit dilectionem robustam fortitudinem tuæ, hoc est, iuxta mensuram immensi amoris, admenitus est Deus Pater. Filii potenter fuit cum quam tum ad eius agones, labores & dolores immensus generose sustinendos, tum ad eam exaltationem & gloriam immensam, in resurrectione & ascensione in eum offendendam adhiberet & exerceret. Ubi enim amor est machina, quanta ipse potest elevare ponderem, etiam maximum. Omnis enim ponderis pondus & libramentum est amore. VerC. S. Augusti. Amor mei pondus meum, inservit quomodo sero. Nam velut amores corporum, aut idem lib. 12. de cordis est Civic. cap. 28. momenta sunt ponderosum, sine deusigno gravata, siue leviora levatora mutantur. Ita enim corpus pendere, sicut animus amore levatorum ficitur. Ex S. Gregorio. Machina mea est illi us amoris, quia domus hanc a mundo exhibuit ab illa similitudine. Ex S. Bernard. Labor meus ut illi unius domus, & si maius mors, non ferens pra amorem. Ita Christus amoris ponderis superaverat opere passionis & crucis populus, adeo constanter, ut illud per levitate non videatur fuisse. Rursum pondus amoris qui in eam ferabatur & deprehensus Pater, tamen erat, ut aternus & divinus genitrix pondus, quod illi refurgenti & ascendenti donis, præceps amorem, & præ Filii meritis, lete & exiguum ei videatur.

ANT. FACIEN ILLUS ISTIT MORS] Hebr. 327 deder, id est peccatis, & inde consequentem, ita Aquila, Symmachus, Quinta editio, Nofer, Pagnin. Tigrurina, Clænius, Arias & Vatabil. Verum Septuag. & Theodot. alii puncti legentes 327 daber, id est verbum D. vertunt, ane faciem ipsi illis verbis, quo scilicet pabet hi hostes occidi. Loquuntur de pelle & fratre quam Deus inimicis Chananæi, quis eos attrivit, ut venientes Hebrewi in Chananæam, eas faciliè occuparent, iuxta id quod promulgerat per Moien Exodi 21. 27. Terrorum mecum misericordia in præcolum suum, & acadam omnem populam ad quæque ingrediens, & cœ. mortis cravones præcepit, qui jugabunt Hebreum, & Chananæum, & Herbeum, antequam intrarent: idque recipit Deum præfusus, patet Ioh. 24. 12. Similes plaga præmissæ Deum in Chaldeos, ut à Cyro facile vincerentur, docet Lyran.

Alleg. Christus tua crucis & morte debellavit mortem & diabolum, eoque quali ante le in triumphum duxit, uti docet Apollonius Coloi. 2.15. præterea, cum per Apollos diabolum ex templo & idolo, eaque ea ex membris hominis expulit.

EGRADIE TUR DIABOLUS ANTE PEDES Y-
JUS] Pro diabolis hebr. est 327 rescepit, quod significat omnem id quod instar suis polando adiunxit, & adiun-

gunt diabolum, de quo ait Christus Iac. 10. 13. Videbam Samanam fecit fulgur de celo tamen, hic enim quasi fulgor in terra omnia afflat, omnia vastat, omne nemque quom portet nonno hominibus afflat. Quocirca Homerius & Gentilex ex hoc Luciferi cala finxit de am Atum, id est noxam, quæ à luce exinde deturbata in homines universi male implicant, mentes seducere ac perverberare. ita Vilipando Ezech. 28. 21. Vide quo de reprobis, dixi Deuter. 32. 24. Significat ergo Habacuc p. quod Deus per diabolos & angelos malos, uti p. Psaltes p. 77. 49. fulget rapet, sagittas ignas, &c. in Chananæam emulatur ante ingressum Hebreorum in Chananæam, quibus eos prostrvit & dispersidit. Unde Tigrurina veritatem faciem eius accredit in eis, & egressa est deflagrata ad pedes eius. Cald. vero, ab eius confusa emulatur angelus mortis, & prodit inflammis ignis verbum eius: aliis, quietatur in editione Rom. Septuag. ante faciem eius præcedens, & ad pedes eius sequitur maxima voluntas. Syrus & Arabicus Antioch. existit volucris (aus) ad pedem eius, vel ad eum ejus, vel ad transmigrationem ejus; Arabicus Alexandre. verbum incedet rotam eum: egressus est autem in agros sequitur vero illam voluntatem.

Alleg. S. Hierony. hoc referit ad diabolum tentantem Christum in deserto, qui ab eo victus turpiter auligat. Plenius autem referas ad totam vitam & mortem Christi ac Apollosum hunc enim iénim prostratus & cœcius è mundi regno est diabolus.

S T R I T J Non diabolus, sed Deus viceris mortis & Vers. 6. diaboli, q. d. Deus post longam cum liberas peregrinationem per desertum, inquit bellis & discriminis, vicer ingrebat in Chananæam, id est tabernaculo & arca fœderis constituit in Gulgâlis, Ioh. 4. 19. ac terram promilliam per Ioh. cap. 15. dimentus, aqua loco distribuit inter duodecim tribus Israhel, cùm peccato solo quasi aspectu & iniaci vultu dissolvaret & perdidisset gentes Chananæorum, eorumque reges, & principes, qui gigantes robores, magnitudine & multitudine militum, quasi montes quidam firmi, eterni & inexpugnabiles esse videbantur, ac per multa circuus regiones illas invicti possiderant: sed aeternitas Dei, putat Deus aeternus sedens in propriae & area inter Cherubim, certis, locis & vietribus itineribus deducens populum Israhel, per hostes hinc tunc vicer incedens, eos incurvavit & contrivit, atque communavit. Simili modo Deus per Cyrus expugnatam Babylonem, in ea qualis vicerit constituit, indeoblique subiectas Babylonij regiones dimisias, inter principes Cyri distribuit, profugis omnibus qui Chaldeorum partem propagantes Albert. Lyran. & Hugo. Unde Syrus veritatem suam confessio (itineris) quia a cœlo regrediret & gressum vegissimus, Arabicus Antioch. subiungit, quod sibi ait acale. illi perfeceva et quod eph a aculei; Arabicus Alexander. conserua sunt ualles in fortitudine ejus, & laxata sunt canis in perpetuum egressiones ejus a faciliis arietum.

Alleg. Christus aeternus omnes gentes a pollio dimentis & dislietuimus, uti Sanct. Ioann. Alain, S. Mathæus & Ethiopiam, S. Andreæ Achæam, S. Thomas Indiam, &c. eam omnes libi fuisse fideli subiecit, idque dum cognoscere & admirarentur itinera exterritatis eius immensæ, quia ipse hominum causa confecit, ut è calo & aeternitate ad terram tempisque nostrum, & ita domino descendenter: nam egressus ejus a diabolo intermisso, ait Michæl cap. 5. 2. Audi S. Augustin. lib. 18. de Ciuit. cœ. explicantem versionem Septuag. Stetit Cœ. terra commota efi ad credendum? Recepit Cœ. tabernaculum gentes, hoc efi, inueniens ejus & sic populos parentes. Contra eum mones vocantur, hoc est vim sacrae mentis mortuorum clavorum contra efi superbia. Deflexerunt rotulas aeternales, hoc efi, humiliantur uad a timore, ut erigantur in aeternum. Inveniens aeternum ejus pro laboribus uad, hoc efi, non sine mercede aeternatis laborebus clavatis apexi.

Quare, quantum ad literam sunt itinera exterritatis & Primo. Vatabil per hæc itinera intelligit motus orbium celestium: hi enim sunt constantes & quasi aeterni. q. d. qna? Deus non solam gubernat colles leculi, id est homines potentes, & ministrum hunc inferiorem, sed & itinera

eternitatis, id est mundum superiorem, orbem; & mortua a terra natura transfusus: non eis futura non expedita, & praeferita non reverenda, praefutura non expensa. Itinerari eternitatis sunt itinera temporis, puer protervit, praesens & futurum, quae sub aeternitate decurrent & transeunt: decurrente enim, & ut ita dicunt, itinerante tempore qualibet, nostro modo concipiendi videatur eum ex parte decurrere & itinerari aeternitas illi conexa & concomita, ut siud propellat, cogatque lequeat & tuecedant locum cedere. Alludit ad itineraria Hebraorum in debetio per 40. annos, quibus Deus cum illis continuo protegunt ad invadendos & delelandos Chananiam: hoc enim itinera, quia tam longa, fuerunt aliam, id est aetatu, & itinerari cuiusdam aeternitatis. Pleonis Sanct. Augusti, lib. 1. Contel cap. 6. *Sammam, inquit, ei, & non mutari: neque peragitur in itinera vestra, & tu ramis in sepragatur, quia in te sunt & ista omnia: non enim habebitis trax transfundit, nisi contineas ea. Et quoniam anima tua me deficiat, anima tu itinerari dat: & quam multi sunt dies nostri & patrum nostrorum per itinerarium tuum transferuntur, & tu itinerari acceptum modos, & secundum exterritos, & transibunt abducunt, & acceperunt, & nonneque existunt? & autem idem ipsi & omnia etiama atque ultra, & omnia que bellaria retro, bidit facta, inde ferunt.*

Secunda.

Secundo. Hebrei. **¶¶¶** *aliam significat itinera & mundum. Unde sic plane & clare veritas, incurvatur autem & Des calles aliam, id est mundi & seculi, quia tunica, id est successione & vicinitudine aliam, id est mundi & seculi, quia sunt. Quicquid Chaldei veritus, pacificus & cœlestis est, q. d. Deus incurvat collis, id est principium solis iudeis, & soliloquie substitutus, quia spic pœnitentiæ mundo & seculo, quicquid itinera, id est ordinem, gyrationem, motus & vicinitudinem moderatur, regit & distribuit ad libitum.*

Tertio.

*Tertio, ad Septuag. & Noster vertunt, aeternitatem, radix enim **¶¶¶** *aliam, significat absondere: inde aliam vocatur aeternitas, cuius duratio & finis est absonditus & impoetabilis: quia aeternitas est duratio immensula quia nullum habet terminum. q. d. Collis olam id est aeternitatis, putat principes Chananiam, qui iactabunt le ab omnibus & seculo Chananiam possidente, ac in omnem avium possellos, incurvati, loco & regno morti, depreli & contriti sunt a Deo, qui illis longe est antiquior, ac prior Chananiam possidente: quia ipsi tolli substantia aeternitatis, id est omnium temporum & itinerariorum vicinitudines, voluntariorum & leties, quibus ipsius aeternitatis per partes, quali per varias vias & itinera decurrent, transeunt & perambulant (vide Hebr. מִלְבָד, quod Noster vertit, *visera*, proprietas veritas, perambulantes vel transfixi) ipse enim est rex itinerorum, pater temporum, dominus, &c., ut Syri loquuntur, *gigas aeternitatis*. Unde Pagiuntur veritatis, incurvatur ut colles longi temporis ad itinerarios & cultus. Aeternitas enim Dei est fons, origo & causa omnium temporum & itinerariorum: hic enim ab illa emanante & oriuntur, sicut radix ab sole, sicut aqua ex fonte, sicut scintilla ex igne. Quare sicut variis radiis vicissim & successivam emanantur sole, variis aqua ex fonte, variis scintillis ex igne; sed idem tempus manet consilique soli, idem fons, idem ignis, qui his radios, has aquas, has scintillas jugular esculatur: ita variis anni, anni, itates, tempora, omnemque itinerarium ordinem & vicinitudines ab aeternitate Deremanunt: sed ipsa sibi semper eadem, fixa & immota constat ut rotata. Ipsa enim est, id quod in rotâ axis, quod in circulo contum. Sicut enim circa axem volvitur rotâ, & circa centrum circulus, putat sicut circa centrum terræ gyran & volvuntur omnes orbis exiles & elementares: ita circa aeternitatem quam avenit & centrum, rotant & volvuntur omnia tempora, & quo cumque per tempora singula orientantur, occidunt, tenunt, absunt, atlollunt, sublata incurvantur & deprimuntur. Hinc Cesar Rijpi in iconologia parte prima pagin. 159. pingit divinitatem quam matronam albâ vestitam, habentem in capite flamman ignis, qui in tres partes rqualiter se diffiperit: utraque manu tenet globum & lapide lazuli, utrique infidet flamma. Vestis alba denotat puritatem divina effectionis: flamma eius amorem & ardorem: fictio in tres partes aquales, Trinitatem personarum: globus sphaeras ut aeternitatem: eamque dupliem, unum quam in le habet, alterum quam angelicè hominibus beatis in luce frumentum communicit, idque per Christum qui dupliem habet naturam undeque perfectam & ideoque quasi Iapheticam. Hinc sursum Deus ob suam aeternitatem penitus tempora complectentem, vocatur *omnis aeternus* à S. Dionysio cap. 5. de Divisionib. Et Sanct. Bernard. serm. 30. in Cant. Temporis, inquit, *fabi faba* (divina &**

*Dens eff
eterni
eternitatis.*

eternitas **¶¶¶** *aliam, quod aeternitas accipit Deum aeternum: nullum enim attributum Dei manifestissimum nobis meus admirans & reverendus facit, qualem aeternitatem. q. d. Contrari sunt collis, id est principes Chananiam, itinerari eum Hebrei, pro enique depegnante Deo, qui cum ipsa aeternitas, id est aeterna maiestas: quia unicunque illi in Chananiam itinerans eum est fixit pedem, ibi tuncque Hebrei in festum confluent. Olim enim per dies amissione in argum vel locum ficiat usq[ue] capiebat loci pollio. Unde illud psalm. 50. 10. *Immeas extundit calcare aeternum meum*. q. d. Incessuose calere & pedis occupatio & vendicatio mini Idumam. Porro Iudei Propheta in voce aliam: nam prius edita aliam vocat principes mundi, mox itinera aeternitatis Dei: quia siud est fons Dei, aliud aliam horum & principum. *Alam* est celum & eternitas: *alam* horum est terra & tempus. Sic Apollonius ludus in voce pertinet, dicens. *Ciribus de peccato damnatur peccatum. & Eum qui non morietur peccatum, pro nobis peccatum fecerat.* Corinthis. 11.*

Mylfredus S. Bernard. serm. 10. in psalm. *Qui habebit: Mijlredus* ait, aeternitatem aeternique Dei iunt itinerarios & veritas. *Ab his itinerariis incurvantur collis mundi* & demonas, *principes mundi* hanc, *qui videntur aeternitatem & infernorum aeternitatem*. *Quidam & veritas, qui mundus* est *pater eius*? quando sit *unquam infernorum fatus* qui hominibus erat ab inicio? *Inbene ergo modum itinerarii collis incurvantur* *ut itinerarii aeternitatis*, *dum eum* *Domini qui recte fatusque infelix suis & dolos, non tam aeterna, qua præcepta corruevit*. *Quam vero prædictus aeternitatis ab quidem collis abit itinerariis incurvatur?* *Namque non aeternitatem, cum ab ipsi aeterna permittat ut infernorum transiret & crudelitatem, ad infernorum sombras convertitur, infernorum & terrena aeternitatem* Moratur script. Bonavent. opiculum de septem hincusib. aeternitatis, quod extat tom. 2. opiculum eius, iacquo docte & p[ro] more suo docet & delectat septem hinc.

Moral.
inserit
eternitatis
Bonavent.

itinera ad ingredendum intrassecum secretum, & quereret, rique inherendo quem teruit, ad similitudinem humanitatis eternitatis Dei, in qua constitutis eterna vita & beatitudine nostra. Primum ter, inquit, est eternorum recta intentio, ut sicut anima aggreditur unum eternum intendendo, unum eternum attendendo, unum eternum ingrediendo, io uno eterno permanendo, propter unum eternum, quod est optimum & unum necessarium, et hinc quiescat, & cœli umans multitudinem omnium delideriorum in unum, quod non auferetur ab eo in eternum, quod Magdalena signavit Christus

Sermones. Luce 10. 42. Secundum iter eternitatis, et alterorum studiorum meditationis, iuxta illud S. Gregor. 4. Moral. 28.

In futuram manent, et a secreto tuis terrenorum descendens summis expelere, et in una intentione eterna patria, in amorem ultima quietis ambulare. Tertium iter est eternorum limpida contemplatio (qui est apex & culmen meditationis) quam ex Richardo ha descriptum: *Contemplatio est libera mentis perspicacia, in sapientia specula et admiratio suspiria, iuxta illud lob. 7. Suspensus elegit anima mea, et suspendit illud est extensis mensis in eterna specacula, ut cum fieri posse innumerum ex ingenione voluntatis, sed illa interpellatione necessitas acies mensis inde fluctuar, ut dicit Psalmista. Oculi mei semper ad Dominum, psalm. 24.*

Quartum Quartum iter est eternorum charitativa affectio, de qua S. Bernard. item 8. in Cant. Magna res est amor, sed suum recurret principem, & suu origini redirest, si refutari non senti, semper tu ex somno, unde regit flatus.

Amor enim transformat amantem in similitudinem amantis in quantum potest, non solum quanum ad subtilitatem, sed & quantum ad operationes arduas, & difficiles. Unde S. Gregor. lib. 7. Moral. cap. 5. *Sicut viri, inquit, cum ad delideriorum eternitatis ambulet, in tanta aliquid videt ut se debet vane, in audiore sunt quae non sunt, gravatae sibi de depravitate pondus erident. Valde enim intollerabile afflant, quodquid id monetas quod inveni amant. Et inferius cap. 7. Et multiplicatae charitati maiorum descendit afflictio, et iam per venire ad eternam spissam, etiam per crucis corporis ambulant. Ibi Iponia Cant. 5. Adoro, et, vox filie Jerusalim, ut a sonneretis discilis meo quia amores lauges q. d. Prae magnitudine amoris omnia temporalia sunt mala, fastidium; unde lanugine. Lan-*

gues autem ille caufatur ex amore perfecto. O quam durum est amans, animum dimicare cum Christo, & mundo! Rursum: Noli tam durum, et feruum, quod non agis amoris vincatur, art S. August. lib. de Moribus Ecclesiast. cap. 11. Quintum eternitatis iter, est eternorum occulta revelationis. Affidua enim revelationis spiritualium rumenatio prebet affiduum cognitionem, & exultationis mens incrementum: & ex hoc mens exultationis eternorum, & ingressum occultorum conqueatur. Qui enim ardenter diligat, profundius conquisiet, & iubilatus discernent, & evincit cognoscunt: quanto ergo eterna ardenter amant, tanto perficitur cognoscitur. Unde S. Gregor. 8. dicit: In sanctis fit eternitas, apificando Dei eternitatem. Sic irradiantes mentis radio divina, ducunt illa cum Mole in caliginem oculi silenti, in qua revealat & vere apparet Dominus superintellectus, art S. Dionysii de Mytil.

Sextum. Theol. cap. 1. Sextum iter est eternorum experimentalis, quam habuit Paulus dicens eiusdem pial. 23. *Gustate et redete gaudium suorum est Domini. Et Iponia Cant. 5. Fructus enim dulcis gaudii nro, & cap. 5. Comeditur cum meli meo. Favus inquit Orig. est cera virginis cellula distincta, melle repleta. Quid ergo est aliud, Comeditur cum meli meo, nisi manducare corpus virginis carnis, dulcissima divinitate repletum? & sic per gustum humanitatis pervenientur ad gustum divinitatis, & ideo ad perlibitatem eternitatis. Taliter prægustatio et prælibitatem eternam vide multi Sancti tenentur, & iacent in pia & ardenti sumptuose Eucharistie. De his loquens S. Gregor. lib. 24. Moral. cap. 7. explicans illud lob. 10. *Vobis faciem eum in subiecto, plausore, inquit, contemplatione quadam removetis eternam, etiam prius quam præstiterem caro, bilare fratrem, dum in subiecto faciem. De confusione: quod sit, etiam aliquis periret in oratione in radio eterni foli pigr. Biunum veritas videret: quia iam omnis mutabilitatis varijsitate atque obumbratione calentur, veritatis eternitatis inhab-**

itum, quod est in aliis patria, putat ipsum penetrale divinitatem & eternitatem Dei, in qua constitutis eterna vita & beatitudine nostra. Primum ter, inquit, est eternorum recta intentio, ut sicut anima aggreditur unum eternum intendendo, unum eternum attendendo, unum eternum ingrediendo, io uno eterno permanendo, propter unum eternum, quod est optimum & unum necessarium, et hinc quiescat, & cœli umans multitudinem omnium delideriorum in unum, quod non auferetur ab eo in eternum, quod Magdalena signavit Christus

Septimus. *iter est eternorum meritoria operatio, sive deiformis, id est divinae operationi conformis, actio, mores & vita. Operis enim illorum sequuntur illas, Apoc. 14. Scitur, inquit S. Bern. lib. 5. de Concl. cap. 4. Deus in Seraphim amans ut charitas, in Cherubim nolens ut veritas, in Thronis fedet ut aquitas: aportet etiam ut nos quantum pulissim, Deum summum bonum diligamus, ut summissam veritatem cognoscamus, & ut summissam requitatem in nobis teneamus: & sic erimus bene ordinati quodam Deum; per deiformes operationes, ut servemus amorem cum Seraphim, laecemus scientiam cum Cherubim, spiritalis lati iudicemus omnia cum Thronis. Quoniam ergo in uero operis in temporalitate, tamen in intentione debet esse eternitas, ait S. Gregor. 22. Mor. 22. Ad huc dicit nos Christus, quiet via, veritas & vita, qui facit ut nostris convertantur in eis fit: Bis enim eternitatis nobis adiutum devicta morte referavit. Hic & mulier plura verbosenus, licet parvum, S. Bonav. opus citato. Felix, qui huic sacerdotibus ad beatam eternitatem contendit. Felix, qui celestem temporum & tecum omnium voluntatem transcedens, super annos loquacis vias se libram, mement fugit in flabili & immobili eternitate. Felix, qui iepret vanis, & evadit terra bonis, iugiter circulans, vivit eternis & solidis, vivit ut eternitas iugiter consenserit.*

Simili modo S. August. (vel qui quisque est auctor) tract. Quatuor de Scals parallelii tom. 9. quatuor huius ictus gradus affligat, scilicet lectioem, meditationem, orationem, eternitatem contemplationem. Lectio enim est iter ad meditationem, meditatio ad orationem, oratio ad contemplationem. Contemplatio enim, inquit, adepto fine oratione, aut rara, aut mirabilis, primus gradus, est incipit, secundus est proficiuntur, tertius est deuotus, quartus beatissimus. Techne fine meditatione arida est: meditatione finis lectio errata est: oratio fine meditatione est respondet: meditatio fine oratione infirmata est: oratio cu[m] de ratione contemplacionis est significativa.

C. PRO INQUISITATE VIDE TENTORIA ETHIOPIA. VERS. 7.

p. 1. Vatab. in subiectum redolida vnde tentoria Ethiopum. Hebre. enim: Ita aures et iniquitatem, & nihilum figurari. Putat Chalda, Arias & Clarius hic celebrari victoriem Othonemque liberavit Hebreos a fortitudo Chuan Ralathian regis Melopocamiam, Iudic. 3. & ad vicetorianum Gedeonis, quam retulit de Medianis: Iudic. 6. quia nomenatur hic Median, & quia in Hebrew est Chuan, non Chua, vel Chulim, quod propriè significat Ethiopia & Ethiopias. Verum Seprupt. S. Hieron. & aliis, Chuan verum Ethiopia: Chuan ergo per paragonem idem est quod Chus, sicut Melchon idem est quod Melech, & Moloch. Nam Habacuc hic tantum celebat miracula Dei patrata à tempore egredius ex Egypto ulique ad ingressum in Chanaan, ut patet ex leuentibus; non autem ea que posset in Chanaan per Othonem & Gedeonem Deus patravit. Porro idem hic sunt Medianus & Ethiopias. Medianus enim in Script. vocatur Ethiopia, sicut Orientales, sicut Abysinii sunt Ethiopias Occidentales. Unde uxor D. Mois. Medianitis, vocatur Ethiopia, Numer. 12. 1. Vide in dicta. Seneca ergo est q. d. Vidi, id est cognovi & patrum narracione accepi, ac ex Scripturis intellexi, quid olim feceris à nomine Ethiopia, id est Medianitis pro iniquitate, id est proper scandalum formationis & cultus Beelphor, quod ipsi deducerunt filia Israel, submittentes in coram eis suis filiis, que ad utrumque ictus eos pellicerent, Numer. 21. v. 4. Cognovis enim quid eorum peccati, id est tentatoria & caltra, turbaverat & proligaverat per loque, occasum corum principibus, omnibusque maliciis, ac Balass scandali auctore; Numer. 41. Nota enallagm temporis: turbabatur, id est turbabatur, vnde est turbabatur, vnde est turbabatur, id est turbabatur, hoc est, vidi turbabatur: præfuit enim præteritum vidi, Rursum est hendiadis, vnde est turbabatur, id est turbabatur, vidi est, vidi turbabatur: Madian. Ad dunt Albert & Lyran. dici turbabatur, quia lanius Propheta reipicit futuram victoriam Cyri q. d. Sicut turbabili Madianites per lanius, ita turbabis & proligabis eisdem

dem per Cyram, ob iniurias eorum quam commisit. A sollemitate in Deo laudem. Sed & Iusta letitiae in habitatione, id est Christus; & Virgo pacienti honorati facientes in ecclesiis, qui prius colebantur in cryptis, & locis occultis.

Allegor. **Aethiopae** sunt de mones & impud. Allegor. **Aethiopae** typi sunt tum demorum, tum hominum impiorum: quia hi deformes & atri sunt mortales, uti **Aethiopae** pelle & cuce. Rursum, corpora, & mentes hominum impiorum non sunt aliud quam pelles, & sectoris **Aethiopae**, id est demorum, sensus ergo est, quasi dicat, Ego Habacuc in spiritu vidi & prævidi, quomodo & quam scriter Christus damnos hominumque impiorum, qui Ecclesiam, & fidiles eius persequuntur, sit castigator. Aut q. d. **Aethiopae** & Madian, id est, **Gentes** respondebant perterrita nuncio mirabilium rerum, etiam quia non fuit in iure Romano, erant in populo Christiano. sicut S. Augustinus libro 13. de Civitate dei capitulo 32. ut significaret hi conversi Gentium, etiam barbararum ad Christianum, per Apostolorum miracula, prædicacionem, & vita callem.

Vers. 8.

N **V**ENI Y **I**D IN FLUMINI AVIS IRATVS ES?] Fluminis vocat fluenta maris rubri, r̄quē ac Jordani. Sic Homerius oceanum vocat flumen, dicens: Oceanus fluxus fluxus cum cyma relinquit. Et Hesiodus: Oceanus perfelix grata puerilla. Poetici describit Propheta divisionem marii rubri, Exodi 14. & Jordani, hoc 3. ut transiret Hebrei: unde metaphoris zelum Dei depingit per iram in mare & flumen, ac vires eius per cursum, & pharetras, equos & quadrigas eius nuncupat nubes & ventos: hinc etiam eodem tropa aqua quali vira pallus, dat dolorem. Sensus ergo est q. d. Aliud alandum populum tuum Israel, videbaris ab Domine Israeli, & indignari Jordani & mari rubro, quando pro eo contra Pharaonem aliquoq[ue] eius hostes pugnaturus, ascenderas nubes quasi currum bellum, ac quasi equi aequalis tum ventos, tum angelos velocissimos, quibus partum dolorans, & mare difecisti, ut panderes iter viisque evadendi populo tuo, partim turbinos ac fulmina, quasi arcum tu ligatis ejaculatus in **Egyptos**, eos protivisti, & in mari deservisti, ut fulciret **irritamenta**, id est promissi tua iuramento confirmata, quo Iraculis praefliteras; ideoque fluvios, id est fluenta maris rubri & Jordani, stridens, id est leidit, ut gurges, & abyssi aquarum recederet, & contra naturam quasi cum dolore, timore, stupore sonitus a frenitu undarum fere collidentium, in montes, id est in montium molem & altitudinem, utrumque te artollens, & quasi duplex manus in celum ad Deum extendens, medium tamen præberet. Hebrei secundum planumque ad transitum. Simili modo per Cyram deducit Euphratis alveum in soffas, per eumque iam defiscutum Persas innubiles in Babylonem Euphratis adiacentem, nec eam valent, & Hebreos ex ea liberant, inquit Albertus & Hugo. Hoc enim strategemate Cymis repulsi Babylonem ex Xenophontis operi Danielis, in fine.

Nota, v. 9. In Hebr. additur fela, da quo dixi v. 1. q.d. Opotentiam, & victoriam, & fidelitatem, & bohostatem Dei, fuos per divisionem maris & fluminum liberantis, stupendum omnicem ovo decet ostendam!

Allegor.

sicut multe sunt populi multi, Apocal. 19. 15. q. d. Ance gentibus iratus es Domine minime, quis es salvator meus misilis Christus. Quae, inquit S. Augustinus citato, ascendas super eum tuus, & equitatus in se, hoc est, & Evangelium tuum salu: ei es, qui credens in te. Fluminis feceris terra, hoc est inveniens sermonem predicatorum, & apertebo ad confundendum hominum corde, de quibus dictum est. Scindere corda vestra, & non resistere vestra. Quid est, Videbas te & dolorem populi & peccati ut legendo finis beati. Quid est, Disperges aquas in eos? nisi ambulando in eis que te nōqueaque annoveras, neque illas disperges fluentem doctrinam. Quid est, Ad ipsos dedit vocem tuam? Ad profundat asperges lumen, quod ei videtur, exprefit? Apposite Gloria haec adparat exaltatione Ecclie sub Constantino Imper. Ganges aquarum transiit ad eum, inquit, imperio perfectiorum transiit super Christianos usque ad tempora Constantini. Dedit abyssus vocem suam, distracta manus suas levavit. Per altitudinem metitique Constantianum, cui totus orbis erat subiectus: ipse vero manus suas levavit ad protegendum Christianum atem: & runc abyssus dedit vocem suam, quae Christiani primi in abysso tribulationis positi, temperaverit.

Tropol. S. Gregor. lib. 8. Moral. cap. 14. legem iuxta Tropol.

Septuag. Dedit abyssus vocem suam ab altitudinephantasia, & explicat. Abyssus quippe phantasia altitudinem portat, summum autem immensum regat, ut latitudine latitudine, & emensura etiam dimicando non penetrat: sed ab hac altitudine vocem dare est; quia dum se deprehendere non potest, regatur in amaritatem consurgere, ut eo percutatur non audiret quod super ipsum est, quo incomprehensibiliter suam ipsi cogitant, non valent inventare quod est.

Agap. hac planet ut sonant, faciat Christus in fine scutis, quando puniet & perdet Antichristum, & Antichristianos fluctibus, ionitu maris, amaritudine aquarum, fonte, putredine, tonitu, pluvia, grandine, fulminibus, ut patet Luke 21. v. 35. Apocal. cap. 8. & c. 16. ita ut abyssus & altitudo, id est inferi & superius, terra & caelum, totius orbis pro eo contra impios pugnet & decertet, Sapient. 5. v. 21. ac Dei vindicta vindit etiam triumphum, plausu oris & manuum concincta & celebret.

Quadrige & tunc salvatio tunc. Equo & quadriga dirigant. Dei vocat nubes, quibus quasi inequivocata Deus Dei sunt fulgeant & tonitrus iacula batur in **Egyptos**, iuxta il- lud psalm. 107. v. 1. Quis ponit nubes aterne m̄ in celum, id est currum tuum, q. d. Qui nubibus pro vehiculo uteris. Ex psalmo 76. 18. Vocem delectans nubes: eternum sagittas tua transiunt: vox tonitruis tua in rota. Sic Poet. lov̄is potentiam ostentant, cum cum fulminantem, nubacopum, tonantem, & fulminantem, id est altofrementer vocant, ut sit Lucianus in Milanthropo. Hinc illud Ovidii:

Mit & nimbus illuc consilire nubes
Tutis & humana, mortua rotarua mentes.

Ex lib. 8. Metamorph.

Ille pater reclagheret Deum, cui dextra trifalcis

Iudeus: armata est, quā nunc concutit orbem.

Altitudi in voce quadrige ad arcum testamenti: hule enim quasi currui bellico glorie hunc ubi Cherubinis stipatus insubedit Deus, caltha Hebraeorum praesens & deducens per mare rubrum. Licit enim arca respectu duorum Cherubinum videatur higa, tamen erat quoque quadrige: tunc quia quaterna globulus seu pharula, quiibus a pavimento elevabatur, quasi quatuor rotis insubebat: tunc quia duo Cherubini quaternos, & quadriformes, pūtū quatuor animalium, bovis, leonis, aquila & hominis, habebant vultus, quasi quatuor insignia virtutum divinarum: tunc quia Ezechiel cap. 1. euodem cursum gloria Dei describens, dicit ei quatuor rotas, quae ac quatuor Cherubinos. Unde ad eum alludens h. tales: psalm. 67. v. 18. Curas, inquit, Dei decem multib[us] multiplicis multa letacionum, Dominus in eis in Sina, in domo, q. d. Agnus, & hispanum cursum Dei multe angelorum phalangēs, inq[ue] myriades, & Dominus inter eos & super eos inequitatis, venit in Sina, utque manifest in sanctuario. Unde subdit: **Federat intriges tuos Deus**, in gratia Dei meus, & regi mei, qui est in sancto porta in sanctuario. Ita Prado in primis visionem Ezech. cap. 10. & Pineda de Rebus Salomon. libr. 6. cap. 1. Cum ergo sit Habacuc: Ascendit super eum tuus, & quadriga casafidiano, sensus est q. d. Deus non concordat equum nisi ad salvandum, inquit Guevara. Secundum nervosum Alcasar in Apoc. cap. 6. not. a. q. d. Dei equi, & quadrige tunc ipsa hominum salvacione talus: ac si diceret, Deus nulli ali sunt equi, nulli quadrige quia ipse conicent, dat, nisi huiusmodi opera quia ad hominum salutem spectant, in quibus igit[ur] gloriantur, & se hominibus agnoscendum exhibent, iuxta illud Zachar. 10. v. 3. Visitans Deum minus exercitum grecorum, jum, & post domum, fida quasi equum gloria sua in bello. Quid lo obiciatis, quomodo ergo requiritur. Ante faciem eius nō mori? Reip. primit morti, ut hosties populi sui occidat, itaque eum salvet.

Symbolic & Allegor. S. Ambros. in psal. 40. per equos & equitarum Dei-occupat carnem & humanitatem Christi, cuius equo & currui inicitur & inequitatis divinitas, ut vicitoriam nobis de peccato, & damnatione pareret. Unde, inquit, datum est Habacuc 3. Equitarum tuus salu: quid caro eius, mundi totus erat suscepimus peccatum, ne salus pro exitio, & vita eterna pro morte succederet.

Vulne-

*Vulneratus ergo est equus salm., non mendax ad saltem. A coramodo fulgurum ex fulminatum lucem illesi, inobiliat, inimicos inflectabantur. Ita mirabilis dispensatio tua factum est, ut hie relata populi tu commodis inverteret, que holibus extremum exitium inferret. Noctu enim Iherosolima aggredi coepérant Amorites, ut pater Ioseph 10. ver. 9. Secundo, planius Asia, qui Iherosolima refert non ad Iraelitas, sed ad solent & Iunani, quae ibant, id est iter suum moderabantur pro iusti, & commode loco, in iste, id est ad lucem, vel ad lucendu[m] unum sagittis Dei. q. d. Sol & luna, quae alias flattum lumen iter peragere solent ad totius terrae omnium genitum usum, illo die iter suum inverterunt, & converterunt ad solius lumen usum, Deinde victoria: nam sicut erant quasi spectantes lucem armorum, & fulgurum haesitatum Dei, & simul sua luce ibant cum Hebreis, ipsique praibant ad perlequendum Amorites. Sol enim & luna confidendo cooperata sunt ad hanc pugnam & victoriam. Unde hac luna statione videbant ire in hostes Hebreorum, eoque credere, & profiteretur. Similis schemate & planis victoriam suam contra Silaram celebrare Debora & Barac, Iudic. 5. ver. 1. At offlerant eam non humanus, sed divinis viribus partum. Deroles, inquit, dimicaturum est contra eas, & stellae a maestis in ordine, & cuius sive aduersari Silaram pugnatorum: quia Hebreis luna luce ad pugnandum, & vincendum prælustrerunt, hostes vero suo ostendore, & fulgore quasi fulgere percellerunt. Unde Plato in Cratyle center, & dici quasi est, id est fulgor: *etiam autem, e quod oculis luce illa inservit, id est convertat.* Tertio, Albert Hugo, Lyras, & Dionysii. *Tuus proprius accipiens ut futurum, explicante de Ciro, & Peris, qui post tempora Habacuc nocte concubis, ut patet Daniel 1. 10 ex improviso adorti Babylonem, ad lucem lagitarum luarum & fulgurantium haesitatum, quasi faciem prælustrerunt, invenimus, ingensque sunt urbem, tamque ferro, & flamma vallarunt; perinde ac Iosephus illudem vallavit Amorites.**

Tropoli, ideam S. Ambros. lib. de Isaac cap. 2. corrigit, inquit, *et animo, dabit equis bonis, vel malis. Boni equi, virtutes sunt animi: malis equi, peccata sunt corporis.* Bonis ergo rectis malis equis refringit & resolvit, bonas inducit. Boni equi sunt qualitas: prudenter, temperantia, fortitudine, iusta. Malis equi tristitia, cœnceptioenit, timor, impunitas, laetitia ipsi equi inter se distinguit, & aut tristitia protendit tunc & iusta non impedirent, & tunc non retardant. At vero bona equi volant, & a terra ad supernam se dirigunt, animumque elevant, maximè usum habentem, & tunc & tunc dies dicens (Christi) *iste reges qui nunc equis proprie gubernare, ne aquila annis curvatu[m] sit. Veloceque prudenter tarda, iusta admodum prædicto proprio fenero, & temperante, & manefactore, & seruando duxisse reddit: nonne copitate dilexeres, ne force seruimus? Nam diligenter, illi non equi nobis fidem dixerunt, utrilibet vanendo charitatis, misericordia, & restituimus debitorum, &c. Et incoligunt aliam animam, esse pacificam, ut pater Deus Procul isti, Christus agitator. Hunc equi Christi. Ascendet ergo etiam nos juxta Christum, ascendet verbum Dei anima: pax, Unde cognoscere quia Christus ascendet, & perditum est ad locum patrum, quando dicit ad eam: *Quia pulchra tu & justa facta es clarioris in dulcius tuus!* Namque tua similitudine est pulchritudo. Et ipsa autem Cantic. 7. Dixi: *Aducendo in palmarum. Sed etiam ipsa claritas palma tibi ipsa est cum pieniendo victoria.* Plementum enim lumen clarioris est. Curram ergo, ut comprehendamus: *curramus, ne tuncemus.**

SO ET LUNA STETRANT IN HASTA TACUOLO SO] *Commemorare miraculorum loqui quo statuit lumen & luna, ut consequenter omnes orbis crebiles, ut prælocutuerit victoriam contra Amorites, eoque decretet. Imperatores eorum illis dixit: Sol contra Gabon ne recesset, & luna contra systema Atalan: Retereturque eti[us] luna donec uice creverit: geus de intus suis, & sternetur post me medio ratis, & non felicitate osculabre: ipsa me dicit. Ioseph 10. v. 21. ita Chalda. Clarius, Ianien. Emmanuel, Mariana & ali. Alter Vatabli, cenit enim his significari plagam nonam Ägyptorum, que fuerunt densissime tenebrae per tria dies, ita ut sol, & luna confidere videborent, Exodi 10. v. 21. Verum tunc nec sol, nec luna fecit, nec tenebrae haec à statione solis, & luna, sed à Deo aereni obsecrante produxit suot.*

IN LVCE SAGITTARVM TUARUM ISUNT (id est, ibant, vel inveniuntur: præcessilia enim posteriorum scierunt) *IN SPLENDORE FULGURANTIS HASTA TUE.*] Sagittas & hastam fulgurantem Dei vocat fulmina, tonitrua, graudines & lapides: que Deus tunc & ex eo pro loio, & Hebreis iaculastris est in Amorites. Unde Tertull. lib. 4. contra Marcion. cap. 19. legit: *Sol & Luna confluit in suo ordine, in lucem, & communione tua dominans terram.* Sensus est, q. d. Cum tagitis tuis magnisnam lapidibus & fulguribus grandini permisisti hostes Iraelitarum profligeres, tunc ipsi Iraelite per-

Allegor.
Alij. 18. Civit. cap. 32. Elevatus, inquit, sol & luna. Rebus in ordine suis, hoc est ascendiens Christus: in celum & ordinem Ecclesia subregit suo. In lucem rectam transiit, & locis, non in occultum, sed in manifestum verba sua mittebat. In splendorem coniunctionis armorum tuorum, subandieundum est, aucta tua ratione. Duxerat enim fons: Quia a due rubis in rubeis, duxit in mare. In communione tuoribus terram, id est communando beatissimis bonis: Et in suore duxit: genit: quae eis qui ex te exaltabantur undicando collidit. Ex. S. Gregor. lib. 20. Moral. c. 2: per ligatas & iscula, accipit verbis praedicantem; per fulgurantes halas, miracula eorumdem habeant enim confites, perculit & converxit sunt Gentes ad Christum. Hinc accedit Anatolius Sinaea Patriarcha Antiochenus 1. 4. Hexam. tom. 1. Biblioth. SS. Patrum. ubi docit quod, sicut luna poli solis occasum oritur, ita post Christi reculum oritur. Et Ecclesia: In alium, inquit, statuit est sol, hoc est, Christianus ascendens in celos; & tunc luna fecit in ordinem suo, nempe Ecclesia in valido suo, statua, in pulchritudine sua, in decoro suo, in illuminatione sua, in curia suo. Regis autem duxit. In ordinem suis: prius enim crat modiciorum, & incomposita: quia eis dedita idolatria. Secundo: Sol dominatur astri, ut nunc sit elevatus secundum suum typhonem Christi, qui in fine meis consummationibus est expulsus aeternus ut qui nimis sub peccato & flagore: luna vero balder gubernationem aquas, & Spiritus sanctus: qui a Christo Ecclesia tamquam luna dominans est & tradidit, ut per ipsum regeneremus, & donec præseruimus nos hunc jacint, & crucis exortus fuerit fili judei: Addit deinde ergo fideles crecentem Ecclesiam, sicut crescunt animalia crecentem lunam, datque exempla: Ibi, inquit, avis infelix terrenibus, non videt, nec comedit ex tempore, quo luna in celo non appetet. Similiter orbis & celorum distantur crecentem lunam, & eoque decrecerebant micantur. Lycinis lapillis crecentem luna edit sonum modulatum. Clopias pueri crecentem luna albescit, & decrecere nigredit. Similis modo mutationes Ecclesie redundant, & transfunduntur in eis sicutus cuiusque fidelis.

*Anagog. idem plane quod verba sonant, faciet Deus Amag. io fine treculi, cum loem, & lunam obliterabit, ac fulmina vibrabit in hostes, juxta illud Sapient. 5. v. 22. *Juncte**

*Hunc dñe effusione fulgurum, & tamquam à bene cura
nata arcu nubium extirminabuntur. Et a persona tra-
piente maturum grandior. Denique tum stabit iol, luna,
et celorum motus, stetisque in aeternum.*

*Elevatus se Prelato-
to, ele-
tur Ecclie
s, que-
luna fer-
queas se-
tem.*

Tropoli cum iol, id est Prelatus, se elevat ad vitam reformatiōnē & perfections, tunc ad eandem eleva-
tur & luna, id est congregatio illi libidita. Unde S. Ber-
nard. epist 142, ad Monachos Alpenses: *Bonus, inquit,* *Pater utique noscitur, auctor Deus ad altorem gradum
affinans: et facias ergo quod datur. Propterea (Heba-
cuse c. 3.) *Elevatus est iol, & luna statuit in ordine suo. Sol*
*est ille per quem Alpensis congregatio illustris oblonga redi-
xit, & tamquam luna per seolum. Elevatus itaque ille, sicutem
nos in ordine nostro, quamcumque elegimus: abiecte esse in domo
Dei nostri, magis quam habegere in tabernaculo pere-
strum. Ordo noster obiectio est: domus nostra est voluntaria pa-
upertatis est, obediencia & pax, gaudium in spiritu sancto. Or-
do noster est: sub magistro, sub Abate, sub regula, sub
disciplina. Ordo noster est: studere scilicet, exercitare ieiunia,
negligi, orationibus, opere manuum, & super omnia ex-
cellentessem viam trahit, que est charitas. Porro in his em-
inenti proficie de die in diem, & in usq[ue] perpetuare: quae
ad ultimum dicitur. Et huius quidem uita confundimus achi-
care. Ceterorum nam opus servit, & omnes morarien-
t, quid cum sancti essent, non reputantes vestram sapientiam
aliam participare curatis, ut efficiat sanitatem: quia transierant ad strictiorum Ordinum Clericorum.
Unde tubit: *Quam latissima collegit vos multitudine
de Clericis, quanclarum vixi spectaculo vos angelis
accedit:***

VERSA 3; *EGRESSIONIS IN SALUTEM POPULI TUI*,
cum eum liberasti & eduxisti ex Aegypto: *IN SALU-
TEM CUM CHRISTO TVO*] ut populum salvares
& educeres per Moysen, quem quasi Christum spiritu tuo
unxit, ut esset dux & propheta populi tui. Simili modo
egredieris cum Christo in aciem contra Babylonem, ut
ex ea liberis & educas populum tuum captiuum. Hinc
Cyrus ad Isaiae cap. 41. v. 1. vocauit Christum, dum ait:
Hec dñe Dominus: Christus meus Cyrus. ita Albertus, Hugo,
Lyran. & Dionys. Allegor. proprii & patris per Christum
Dominum, eusque antitypus fuit Moies, quae nec
Cyrus, salvator populum fidelem, eumque educes ex
captivitate diabol. Unde Se xta editio habet, *egressus es
ut salvator populum per Jesum Christum tuum*, ita He-
brei. S. Augustini lib. 12. Civit. 12. S. Hieronym. &
ali patrum. Quare fraudulentem hunc locum verterunt, in
iudeo depravatum, *Synanthus & Theodosius*, qui quia
erant Ebenezer, & Christum negabant esse Deum, hinc
transfuerunt, ut salvator Christus rum: non enim
Christus bis dicitur Iulius, sed populus per Christum,
salvatorem. Egressi enim in salutem parati sunt Christo,
est salvare populum per Christum. Perpetram quoque
Chald. verit, *revelata ei ad liberandum populum tuum*,
ad liberandum christum tuum, quasi populus Israel & fideli-
tatis vocutus hic Christus, iuxta illud psalm. 104. v. 19.
Naturae sanguis eborum meo, id est Israëlitæ meo. Ve-
rum ibi per hebreos Psalms intelligunt Patriarchis, ut re-
stet cannavit S. Hieron. & Theodor. patr. Abraham,
Isaac & Jacob, quos Deus unixerat, id est illa gratia conser-
vatarat & auctoritat, Prophetas & principes genitio in.
Unde explicans inedit. *Et in Propterea mea uolite mal-
igari*. Addit. Hebrei hic non habere, *ad liberandum
christum tuum*, ut verit Chald. id est *ad salvandum*, vel
liberandum, scilicet populum, *cum Christo*, vel per
Christum tuum: propositio enim *tu*, *cum*, significat tuum,
per. Quocumque Hebrei prædicti sic lovant: *Egressus es in
salutem populum tuum, in salutem cum Christo tuo.*

PERCUSISTI, Pagan. translati: *Tigurina,*
contudisti; CAPUT DE DOMO IMPERII] Caput intel-
lige Pharaonis, quem Deus percussit mergendo eum
in mari rubro: hic enim caput erat & principes domus
impi Cham, qui fuit nequissimus, & primus regnavit
in Aegypto, qui inde dicta est terra Cham, psalm. 104.
v. 21. & psalm. 77. v. 41. Alii, ut Albertus & Vatablus,
per caput intelligent filium primogenitum Pharaonis,
quem morte percussit Deus, Exodi sa. v. 29. Aut caput,
id est capita, hoc est principes impli Pharaonis. Simili modo percussit Iahuaarem, qui est caput domo impi
Nabucodonosoris, per Cyrus, inquit S. Hierony-
mus, Hugo & Lyran.

*Aleg. Christus percussit diabolum, qui est caput impiorum, & in fine mundi percussit Antichristum, qui
erit princeps in domo & familia diabol. ita S. Hieron.*

**DENUDASTI FUNDAMENTUM ETIUS USQ[UE]
AD COLLUM**] Eccl. scilicet non capit, sed dominus:
domus enim habet fundamentum, non capit q. d. Do-
mum ipsius Pharaonis, pnt familiam regum, ipsamque
Aegyptum, ab initio fundamenta uiginti et column, id est
uiginti lumen verticis, detexisti, id est detegendo
disuisti & eventisti, per metalepsin, q. d. Totum exer-
citum Pharaonis a minimo usque ad maximum, in mari
rubro perdidiisti, & quasi a terra abrasti. Caput enim
est Pharaon, column lunt principes, fundaments & ima-
funt milites. Combinat duas metaphoras, hominis &
domus: nam column & caput lunt hominis, fundamen-
tum proprium est domus. Hebrei enim hominem, pu-
tati filium, vocantem, quem domum, quam *PSAL. 104. 14.*
id est edificavit, pater, Si enim homo est microcosmus,
mulier magis est macrocosmus, id est pars a domina. Ex vicis-
sim siuscit mundus est quasi magnus quadrigam animal, &
magnum homo, cuius anima est spiritus Dei, hepar est
marea, ventre luna humana, oculi sunt fontes, &c. ita do-
minus, familia & regis, est magnus quadrigam civilis & politi-
cius homo, cuius caput est pater familias, principes aut
rex; column lunt principes; corpus & paries sunt cives
& mercatores; pedes sunt rauchi & coloni, & quibus col-
liguntur milites. Dicto ergo: *Tu b Domine, fundamen-
tum domus Pharaonis, id est regni Aegypti, demudasti*,
ut illud funditus quasi a fundamentis dirutes. Qui
enim dominum euertere volunt, fundamenta nudant,
juxta illud quod Babyloni impetratur *Plebes psalm. 126.*

*Extrahisti, extrahisti quae ad fundamentorum ea, quasi
Intermiti exercitus Pharaonis cum luis di-
bus & principibus, in quo era fundamentum, id est ro-
bur et fortitudine totius Aegypti ita Vatablus. Secundum.*

*Guevera sic explicat, quasi dicit, Maximis oppreditis
et ignominis ascessit, o Domine, Aegyptum, non fecis
te illius caput rafles, inferioreque corporis partes*

*(que sunt quasi basi & fundamento) pudendaque ipsa
ad eum etiam vique nudasse. Unde enim in Scrip-
tura subinde condens significat, ut Isaiae 2. v. 17. *Deci-
duit Domini vertentes filiarum Sion, & etiam carnos pro te-
nundabit.**

Alludit ad Isaiae 2. v. 20. *In die illarum aderit Dominus
in novarca condenda poteris querens: lumen tuum, et emerge
affluens tuus, & tu poteris, & tu basbas sursum.*

Quod enim dicit Isaiae. *Rasus caput, hoc dicit Habacuc,
Pencifatu, & tu: percutiisti, scilicet nudante et caluitio
Rurum, per fundamentum potius intollerante caput.*

Est enim homo velut arbor inversa, pro radicibus ha-
bent capillos, pro ramis manus et pedes. Porro quantum
probitum sit rafra et decalvatio, ad depilatio totius ho-
minis, patet ex illo Poete:

*Turpe mutulus, turpis sine gramine campus,
Et sine fronde frater.* & sine crine capite.

Ecce Guevara. Prior explicationi planior, ita et littere
conformior et germanior est. Denique in Hebreo adi-
utoria, quasi nota admirationis et plausus tantu stragis
et victoriae.

MALIXISTI SCEPTRIS ETIUS] Malodice-
re Dei est maleficere, ardere, occidere, perdere: dice-
re enim Dei est efficax, siquem quod facere. Percep-
tra, vel principes intelligi, qui gestabant sceptra quasi

insigne principatus: vel despotum & sceptra, id est re-
gns et prov incis sur, quibus est uice sceptro, id est pot-
estate regia, imperabat Pharaon, quasi dicit, Regna et di-
tiones Pharaonis, omnimeque eius tyranicam vim et
potentiam destruxisti. Olim enim universi principes ac
magistratus sceptra gestabant. Sic singule tribus Israel
habebant lumen virgine, quae: sceptrum, Numer. 17. v. 1.
Sic Homerius non tantum Agamemnonum regi, sed et Achillei & Telomacha principibus iua dat sceptra, per que-
patant: quia divinitatis quippiam sceptra habere veter-

*Nudare
domini
vertentes
filiarum
Sion, & etiam
carnos pro te-
nundabit.*

tere.

Vers. 14.

Commentaria in Habacuc Prophetam. Cap. III.

409

res existimarentur. Unde Chayron scepterius ex diuinon. A. Egyptus luxit in Chanaan. Cuvus Iudeos è Babylone remisit Hierosolymam. Christus fideles è pagani mo & iudeis traduxit ad Ecclesiam, tum militantes, tum triumphantem.

VIA M F C S T I T H M R E E Q Y S T V S

q.d. Tu Domine de luctu filios Israel per mare rubrum, in securè & gloriò de luxu si eos in conspectu hostium Egyptiorum, ac si magno equitatu eos vallares & premequereris. Poeticè enim equus & quadriga Dei, vocat eius robur & potentiam; quis plus valebat quam omnes Pharaonis equi & equites, iuxta illud Psalm. 10. 8. *Hic in curribus, et in regi, nos autem in nomine Dei nostra vocabimus.* Propriè per equos hodie significat angelum in columna ignis & nubis praesentum castro Hebreorum: hic enim cum angelis sibi astra erat quasi equitatus & comitatus Hebreorum, eos deducens & defendens contra Egyptios. Unde deo dicuntur Exodi 14. 19. *Tolliteque se angelus Dei qui precedebat castro Israeli, aliis pollici, et cum eo pariter columnas ubi priora domine, post tergum retinet, inter castro Agyptiorum et castro Israeli.* Idem angelus paulo post iaculatur teta & fulmina in Agyptios, & prostravit. Hoc est enim quod dicitur ibidem v. 24. *Et ecce representans Dominus super castro Agyptiorum per columnam ignis utrūcunq[ue] interfecti exercitus eorum, et subvertit rotas currunt, ferolunturque in profundum. Iure ergo hi vocantur equi & equitatus Dei, qui totum Pharaonis equitatum delevuntur.* Unde Chalda. venti, mandellars es fuber mare in quadriga gloria tua. Simili modo Deus viens lexit equitibus Cyri in Ephesio, ad invadendum Babylonem.

I N L U T O A Q Y A R U M M U L T A R U M

vers. 15. Alveum maris rubri immiso vien iam siccata Deus, ut secopè transierant Hebrei; cum tamē vocat *lumen*, quia paup̄t ante fuerat lumen, ut quia ad latera virium aqua coopersa inter quae transeverant Hebrei, erat lumen plurimum. Pro luce hebr. est *DOMINUS eborum*, pro quo Chalda & recentiores alias punctis legitur *DOMINUS eborum*, id est utrum, vel acervum, unde vertunt, in aceru aquarum multarum. Utrimque enim in magnis qualiteratibus & acervos affluebant aquæ, in enor meo media pele transferunt Hebrei, iuxta illud psalm. 77. 11. *Interrupit mare, et perdix eos, et fluit aqua quasi in ore;* Septuag. vertunt, *superdixit in mari equos tuos, confundentes aquas multas.* Radix enim *eborum* significat misere, turbare, confundere, unde *eborum* significat lumen, vel vinum millum & tur bidum.

Alegor. Ds a Posto is quasi dicit flumina & maris. Allegor. dum per huc eis iter perviens facit, ut toto orbem evangelizando perparatur, & subfigeret Christo. Unde de S. August. lib. 18. Civit. 32. *Immisi, sit, in mari equos tuos, turbantes aquas multas, quae ad te fluerunt, quam populi multi.* Non enim alii timore convertentur, atfatuare perquestrantur, nisomnes turbantur.

Topolog. simili modo per medias calamitatis, quasi per medias maris aqua & fluctus, salvo & incolus menses suis fideles, cum in quasi incendio, colique protagens, deducit & educit Christus, vel, ut S. Gregor. 24. Moral. 11. *Viam fecisti in mari equis tuis, in tunc aquarum multarum,* ac si diceret: *Aversasti iter predicatorum tuus inter doctrinas mundanitatis, fortificasti terrae sapientes.* *Luna quippe sub eore, et fortulus debet concordia carnis angustiarum.* Idem 21. Moral. cap. 10. *Misisti, inquit, in mari equos tuos, confundentes aquas multas; quae a quippe aqua incurrunt; quia humane mentes dei sub natum suorum corpore superflua sunt; sed equis Dei mare turbantur, quia misis sanctis predictatoribus omne cor quod pessima feceruntur corpus, impulsi salutiferi timori expaserunt.*

AUDIVI

1. Redi hi Propheta post carmen & epicinium victoris Dei ad v. 1. q.d. Talis quidem fuit via storia. Dei contra Pharaonem, talique erit contra Balasarem & fel interius dum in statione mea vigil excubo, ut audiam Dei oraculum, ut dixi cap. 2. v. 1. ecce ah eo audivi, & audio, ut ceipi dicere v. 1. tantum stragum fore Iudeorum per Chaldaos, & Chaldaorum per Cyrum & Perias, ut eam cogitans contremiscam & cohorte faciam, nimis, ut dum eam romino, cor mihi commoveri & vox tremere videatur. Tripli est iniquitas & atrocies, causis naturaliter hor-

Trifra-
pse.

Pharao,	Balsafar,	Diabolus.
Moles,	Cyrus,	Christus.
Aegyptus,	Babylon,	Percutium.
Servitus,	Captivitas,	Tyrannus.
Mare rubrum,	Euphrates,	Jordanes.
Hebrei,	Judæi,	Christiani.
Chasan,	Juda,	Ecclesia.

Pharao enim tyrannus affligena & persequens Hebreos, typus fuit Balsafari captivos detinenter Iudeos: & utrumque typus fuit diabolus, genus humanum opprimitus. Moles liberator Hebreorum & eis Pharaon, fuit typus Cyri liberatoris Iudeorum per exdem Balsafaris: & utrumque fuit typus Christi liberatoris fideliū per stragum diabolos. Aegyptus exercit Hebreorum, fuit typus Babylonis exercitus Iudeorum; & utrumque fuit typus peccati, mortis & inferni, cui quasi exercit mancipianter erant homines peccatores. Servitus Aegyptius fuit typus captivitatis Babylonie: & utrumque typus fuit tyrranndis peccati & concupiscentiae. Scidit Moles sua virga mare rubrum, itaque Hebreos liberavit, Aegyptius meritis: ita Cyrus scidit & divisit Euphrates, ac per eam alveum secum milites immisit in Babylonem, itaque Chaldaeos occidit, & Judeos liberavit.

Allieg. Alleg. Christus in Jordane baptizatur, fluente baptisate legregans à vulgaribus aquis, per ea suis fidelis traditum insufficere & salvat. Moles Hebreos ex Corin. in Prop. Mis. xix.

retra incutunt, & natura quedam compunctionis motum sensim exaltant, uti excitavit casus Babylonis Itiae cap. 11.1. ita S. Hieron. Hugo, Clarius & ali. Allegor. q. d. Audiri à Deo Domine, quod populus meus Christum sit oecum, id est excedens ad Tito: quoceca conturbatus sum & contremui; sed me concolor, quod eo tempore non ero superflus, nec tanta mala videbo.

INGREDIATUR FUTURO IN OSSIBUS MEIS] q.d. Sed quid me hinc stragibus frustula disserio? iam enim à Deo aboluti decreta sunt, id est inevitabiles. Quid ergo? hoc unum superest quod optime & oratissimum, opere in Domine orque, ut veniant in me omnes tribulationes & tristitia, adeo ut olla mea a patre faciat, & carceris infus. S. Iohannes vocat, & verbius testat, dummodo mihi concedas ut requiecam in die tribulationis, id est excedens Babyloniam, ut runc eum Chaldae non permitat à Perse, ledex ea subente Cyro redux ascendens ad populum nostrum, ut illi annumerat, cum eo & inter eum iudeos peregrinari in avitam patriam. Ipse enim dux Zozobabele, infraclus qui acie secundatur ad aer, per mediis boles fortis, & lilia redibit in Iudream. ita S. Hieron. Hugo & Janienius. Aut q.d. Emorat Domine, ne videam hanc tribulationem & captivitatem genitissimam; led ex iusti intentio mino quicunque ascendens, & transire ad exitum Abraham, Itiae, Jacob, Ioseph, aliorumque virorum sanctiorum, & fortium è populo meo, qui olim pro genere sua unius auctoritatis, & inignes de bellois victoribus retulerunt.

Notes, hebr. pro 14. 12^a ἀγαδέαν, id est: accingeremus, Nostrum legibile ἀγαδέαν, id est, quem accingeremus, vel qui accingeremus nobis; id est, accindimus nostrum. Rubrum, regredens non tantum significat acciduum, sed & uitium, collectum, colligatum, congregatum & coniunctum: inde enim turbae & congregations militum vocantur. ὁμοίως gedad, iam fideles & sancti cum diem tuum obirent, dicebant congregari & colligi ad populum suum, patribus suis apponi, & copulari, ut de Moye dicitur Numeri 21. 2, de Iolla 2. Papal. 14. 28. Diccebant autem ipsi viri colligi, seu colligari in fulcione vestrum, t. Reg. 25. 29. ut instar odoratissimorum flororum Lycoculi, in terram effici in manu Domini, Ecclesia 10. 17. Ad hunc igitur floridissimum hortum Palastini fragrantissimi Patriarcarum, Prophetarum, exterritorumque flororum floribus vertemus; ad hunc floridissimum populum iam secundum, id est in fasciculo viventium iam collegum & colligatum, in terra autem promissionis segnulum, le uenientem laetatur, simileque orat Habacuc, Hetera & populi representantis personam. Hoc enim summum deliderunt Israelitas in caprivate temere credibile est. Sed Iacob desideravit ipselici, non in Aegypto, sed in Chanaan, ubi parentes, Abraham, & Iacob sepulti erant, Genes. 47. v. 29. Sic & Ioseph Gen. 50. 22. Quin & Enaeus apud Virgil. Palmarum mortem deploavit, quod longè luis in peregrino solo sepeliret: tot benevolentia à Deo aucti jugiter exterrit, ita Guevara.

Alier veritate Pagninus: nimurum ingressa est purode in offa mea, & in loco meo expari, qui me patet abu requirevere in die angustias, que era quando hucus regi abu afferre contra populum, ut sucederet em. Alier quaque Vatabi & aliis, dum suo more Hebrae, & concilia varie supplicant, à Vulgato recessunt. Porro Guevara in contraria probris ab sententiis: censet enim haec verba Prophetas, non indolentes, sed latantes esse, ac gemitantes ex alto oraculo de Chaldaeorum excido, & Iudaeorum libertate. Sicut enim vehemens latititia totum corpus alterare ad commovere, modo evanescens spiritalibus abiit in deliquium, implaque mortem: Multi enim ex repentino, & ingenti gaudio animam exhalarunt, uti pluribus exemplis demonstrat Guevara. Hunc ergo humus loci dat sententiam: Audiri, inquit Habacuc, Babyloni-

A nem à Cyro excedendam, & Iudios meos ex ea liberandos, aequa dum mentis suribus tam incunda nuntia percipio, cor meum & omnia interiora mea tremefacta sum, ac ad vocem & berillorum hoc nuncum, per gaudio contremiserunt labia mea. E cunctis enim membris tremor hic tria maximae folet invadere, labia, genitus & cor. Ad iubilans quippe animi perturbationes, five doloris ex fuit, five latitudine, cor palpitat, concutientur labia, & genitus paister collabuntur. **Venerem** ante Hebrae dialecto Prophetae pro corde posse. A corde enim latitudo, sicut & mensura, mox exercitio aquae ac in eodem define. Quidquid enim à collo ultimum ad inguina est corporis, venter ab Hebreis vocatur. Quod autem lequitur? **Ingraditatur purode in effusam meam,** & subter me secessat, periphrasis est mortis, qua teste Aristotele, purode quadam est. Is enim in Problem. querens, **Cum diutius urinans, quis locis calidis fuisse degnat astern?** Relipsonet, **An quia natura fuisse fuscum firmis aures diutius urinans que quod fecit? effusus astern patredus quod adsum est.** Hac mortis per phrasim usus est libidinosus c. 13. v. 14. **Puredis dixi: Pater mens ei, mater mea;** & fons modus verborum. Ex c. 15. v. 6. **Homo purede,** & filius bonum verbum. Ex Eccl. 19 v. 3. **Quae rango fortis exercitio nequam patredus & vermes breviterat illum,** id est cito & praeceps morte occumbet. Inquit igitur Habacuc: **Auditio tam hilari nuncio tanta leticia praecutatur sum, ut & intus totis viceribus, & labiis exterioris contertemiseretur,** parumque absuerit quin exanimatus putreficeret, & putredis veribus icteret, id est partum subiit quia emoratur rivo, & tantum latitudo non fonsit exanimatur. Aut q.d. Amendo iam ab omni fastu orationis fructus morior, nunquam profectus tempus est, cum iam alacer & contentus occumbam: posthac libet utique per me, ut in graditatur purode in offibus meis, & subter me secessat. **Aquae ut dicit Chære:** **Nave tempus profectus est, cum perpeti me passim interfici.** Verba huius expositionis adverbiatu id quod sequitur, **Ut resurgam in die tribulationis,** que verba significant haec non esse latitans, sed dolentia, & parentis, ac ex payore optant quidlibet perpeti, ut in die tanta tribulationis ei detur quiescere, evanescere mala, & sensum evadere.

Mythicè, haec usurpet, haec orez quicunque fidelis, & Mythicè. cum August. dicit: **Hic ure, hic leca Domini, ut in futuro parcas, et in die iudicii requiesceres merear,** quando mythicà Babylon, id est mundus, in quo est confusio tyrannorum superborum, & vitiorum omnipium, à te di sperderetur, & in aeternam peccatorum misericordiam detuderetur: nimurum, ut, cùm reprodi clementis montibus, **Quidice tener nos, & collibus Operite nos;** ego eum. **Sapientia aeternam ad populum electorum,** eum quicunque scandam in celum, qui in hac vita artius spiritualibus acceditus, fortiter contra peccatum, & diabolum dimicavit; ideoque illi in die corona aeterna donabitur: ut hunc hic accinctus sit gladio ad prialium, ita ibi accinctus sit paludamento, & bulthaup glorie ad triumphum. Ita S. Augustini in Manuali cap. 14. tom. 9. **Una anima mea, inquit, si quidusc sportaret nos tormenta perficeret, si ipsi genitram longa tempore soleaderet, ut Christus in gloriam suam videret peccatum;** & **Sicut in sociari, nunc dignum est per partem in quo tristis est, ut tanti domi tantoque gloria participes haberemus;** in fiducia domino, parte suis tributariorum, tangam corporis vestram, premiam coram vestimenta, labore gravante, voglia exercitante clamores in me illis, inquietus me ille vel illeruptus incurvit, confundens marmures, calor urat, caput doleat, pedes ardent, inflatus flammeus pallens ut vulnus, infirmatur totum corpus, defecas in dolore mea mea; & **sudet mea aetate;** ac requisitum purode in offibus meis; & **sudet mea aetate;** ac requisitum purode in die tribulationis; **et affendit ad populus accinctus vestrum.**

Denuo S. Gregor. lib. 1. Moral. 10. ex Septuag. lo. **Secondo:** **Denique.** Et inero vir tremor offus meo, & subter me secessata est, mens que explicit, q.d. **Nom mea virtus est, in qua superioris rapta imperceptibilis manus;** sed mea infirmitas est, que inersa turbat. Iste ergo super se impetrabat eum, & ipse sub se perturbabilis: quia super se affenderet, in quantum apertebar ad suum, & sub se immotus erat, in quantum adhuc reliquias trahebat infinitas. Iste aper se impetrabat eum, quia in Dei iam contemplatione trahebat:

ita concludit: *Cum ergo ei dona vera quidquid sum, quid A-ti erant Babylonie. Nam ipse soufque non vixit, nec hunc rediuit aut rediuntium gaudium videt.*
Mystic. S. Hieron. in psalm. 17. Deus, sit, dat potius nobis pedes quasi cervorum, immo cervarum, cum facit haec consolatio & gratia, qua mentem mulcet, ut omnia manuē exaltatio, taca invitatoria, quāta impedimenta & tentamenta, omnia ardus virtutum opera, labores, dolores & crues, non tantum lortire, sed & placuisse, ierote & hilari animo canentes & jubilantes (unde aliqui virtutis, super cultu suorum numerum impetus me) transflamus,

*Anagogicē, per pedes cervorum significare dos agitatis, que Sanctos agitūm per excelsa ex locorum transflatu, inde transflorante faciet, q. d. Deus persicū iudicū agitūm meum cum aliis Sandis inflatu in celum, ut p. agno iugis concinamus laudes, quas audiuit S. Iohannes Apoc. 1. 12. Christo victori mortis, inferni & hostium omnium: qui me amaret mundanam falemisatram tam clementiam & castitatem transducere fecit, sicut Sanct. Hieron. Qui & addit: *Et poset pedes meus quasi cervi opes, et rursum aliud in Christo habebit virginitatem, et rursum legis iustitiam quisq[ue] illius compendebit, ait S. Hieronimus.**

VIII. 19. Porro Propheta hic exultas & triumphas, non in te, sed in Domino, dicens: *Deus Dominus fortitudine mea.*

Sicut enim seris lumen est in te, nec interest utrum hoc lumen ipsu[m] tuum est, an a sole mutuatum, modò hoc ei prout proprie[ti]tate & ad manum, ac si si esset in manu: sic nos Dei & Iesu viribus usumur, ac si essent no[n]st[ra], id est quod ipse est fortitudine nostra. Quid autem hinc eius fortitudine in nobis est? *Tuas inquit, pedes meos quasi cervorum, ut impinge, alacras & sine latitacione currant, non solum in infinitis & in planis, sed super exaltata & diffusa via que, idque me non coalevit aut genitamente, sed in psalmis cum jubilo & gratiarum gestione canente. Id videte ad opus est in novitiae Religionis, quos Deus tanta letitia, servore & ipsius euangelio, ut ardua quaque Religionis exercitia alacres capessant, ut quibus aposita & illustrata exempla recentet P. Plautus lib. 3. de Bono statu religioni cap. 16.*

Et poset pedes meos quasi cervorum. Sub cervis cervas intellige. Nam cervus, bos, equus, ovis, &c. tam feminae, quam marces significantur. Nam hebit et **תְּמִימָה** asper, id est cervarum. Cervae enim cervi maribus sunt velociores, quia coribus ut illis, non progravantur. Magis enim pinguiserit, quod validus apore fructuum sit, nulquam appetat, sed longe secessit, ut quis compulso[re] his gravitate capi le poelle faciliter sentiat. Addit: quod ferarum quadrupedum, ut ait Aristot. cerva maxime prudenter excellere videatur. Quin & Q. Sertoriu[m] cervam laudicunt esse Hispani crediderunt, ait Plinius lib. 8. c. 12. Tum quia cerva cæta feminas parit, quia ferz propter homines manus accedunt: tum quia cum peperit, involvuntur primum exedit, mox felina herba petat, quam cum ederit, reddit ad problem. Præterea hinnulam quem genuit ducens in fibulas, affluecat quod refugere debeat. Samum hoc est abruptum, uno editu: quod loco exstani quis invadat, exspectare repugnare, etiam tamen excorsa sit, ambo. Hic omnia habeat Aristot. lib. 9. Histor. animal. cap. 3. & Plinius loco citato.

Deferre enim, pedesque ignobile cervus.

Ingen ad saltem corpus, sed insulae pondus.

Emunt, ut insulam configere cornu aqua.

Per cervas ergo significat Habacuc. Judeo[rum] Dei ope non tantum celebrare in Babylonie in antiqua flabula, & exulta abruptaque lava ac monte Palestine rediutus; sed etiam bello ore aere & martis, ut infinitis nationibus urbis Jerusalem rediutitionem interpellantibus generose resiliunt, & iuvia eam restringunt, & inquit Guevara.

Tropolog. S. Gregor. lib. 16. Moral. 10. Et ceterum, sicut menser et discipuli, dum quaque quæ in hoc mundo obruantur obfere[re] sibi conspicuas, contemplationi falsi transcedunt, et more terrenorum deponunt terrarum rerum sensu[m], insperna, id est altera se evitant.

Et super EXCELSA, nra. 4, iuga collum & mopsium iudex, DEPUCAT ME, hebre. **לְמַעַן** iudicent, id est calcare me faciet. VICTOR IN PSALMIS CANTAM ETAM quibus iudicata latu Deo victori episcopia, laudes & gratiarum actiones: cum captiis, organis & jubilo peritempsit & concrepauit. Loquitur Habacuc in persona ipsius tam sua, quam Iudeorum, qui seculi regi-

amogez. pedes cervorum est

flatis, que Sanctos agitūm per excelsa ex locorum transflatu, inde transflorante faciet, q. d. Deus persicū iudicū agitūm meum cum aliis Sandis inflatu in celum, ut p. agno iugis concinamus laudes, quas audiuit S. Iohannes Apoc. 1. 12. Christo victori mortis, inferni & hostium omnium: qui me amaret mundanam falemisatram tam clementiam & castitatem transducere fecit, sicut Sanct. Hieron. Qui & addit: *Et poset pedes meus quasi cervi opes, et rursum aliud in Christo habebit virginitatem, et rursum legis iustitiam quisq[ue] illius compendebit, ait S. Hieronimus.*

Canamus autem uictoriam eius, et triumphem, et exaltationem crucis.

VICTOR] Hebr. **לְמַעַן** lau[m]as[ach], id est uictori, scilicet canentes me in psalmis. Unde Chalda. emps. 19. quid, uictoria & uictoria: prouide coram eo ego postea cum hymno meo, Pagnin, uictoria in psalmis met. illa & Tigrina. Vastab. Guevara, Riberia, Janiensis & alijs paulini, qui capitulo legendū uictori (non uictori) sic canunt legit Sanct. Hieron. io commentario, Remigius & ali. V idecum enim Propheta alludere ad psalmum 1. 4. & sequentes, quibus titulus est *lau[m]as[ach]*, id est *uictoria*, scilicet Christo. Unde Sepuag. vertunt, *in uictoria* id est Christo, qui legio & plau[m]orum est *uictoria* & *scopus*. Cilia enim psalmi septa opinio Christi. Licer Aquila, Theopod. Vastab. Eugubin. Janien. Aran. Genebrard. & ali rescriptores paulum cum Rabbinis replicant *lau[m]as[ach]*, id est *uictorem*, vocari preflectum cantores: unde addit tam Paulus, quam Habacuc hic in Hebr. **לְמַעַן** *lau[m]as[ach]*, id est *in uictoria*, quod gapus est in uictoria, vel instrumento. Quocirca Tigrina vertunt *lau[m]as[ach]* facetus me incuderet me facut preflecto *canens* in *lau[m]as[ach]* mei musicis, ut scilicet cum preflecto & subprefecto, & dirigente concinnum psalmum in laudem Dophini: ut q. d. Gratias agamus Deo duciōri meo, cantando psalmos illis, quibus titulus praefigit *lau[m]as[ach]*, id est *uictoria* illi, hoc est preflecto cantorum. His enim ad latram intelligitur, cum in titulo psalmi incipiatur *lau[m]as[ach]*, per quem allegor. intelliguntur Christus. Radix enim *lau[m]as[ach]* significat intuire, rigere, vincere: inde preflecti, qui dirigit virginique cantores, huius subiecti, vocatur *metaplastes*, id est *virgines, vici[n]ces, superantes*: quia ipse in uictoria & canu[m] princeps est, caterolique cantores superantes, capturantes quod finem vique perurget & perducit. Vincit ergo ipse & triumphat in musica. Porro quod aliqui canentes hoc cantum ac Habacuc incipiunt *lau[m]as[ach]* id est preflecto cantorum, illius dicti, ut ipsi illud in templo concini eunt, sicut David plau[m]os iam dictos eidem incipiunt & definunt ad idipsum, non videtur verum: tum quia si *lau[m]as[ach]* initio cantici poneundum fuisset, ut illud ponit David initio plau[m]orum, non autem in fine, ut hi ponunt: tum quia additus sonus, id est in psalmis meo: psalmiodiam exigo intelligi, non preflecti cantorum.

Verum quia subiecte (huc raro & anomali) litera *la*-*med*, que est initio *lau[m]as[ach]*, & quæ articulus & nota datur causa, levit nominativo, ut sit idem quod be demostriatum, hinc *lau[m]as[ach]* verti possit *victor* in nominativo. & ita legit Remig. Haymo, Albert. Hugo, Clarius & ali. Rurum *lau[m]as[ach]* verti possit accusativo: unde *lau[m]as[ach]* verti possit, *uictorem* quod ac *victori*, & *victor*. Hec tria hic apposita sunt & con-

nexa : unde omnia videtur iusta & significata à actionem infinitam, noncē infinito tempore in futurum, infinito affectu & significazione gratitudinis, infinita cum amori devozione, infinita mentis devotioni, infinito spiritus jubilo, ut cum Habacuc perpetui est ubilemus : *Ego autem in Domino gaudio;* & *exultabo in Deo Iesu meo.* Ratio est : quia beneficia eius, tum generalia ostensionis, incarnationis, passionis, Eucharistie, &c. tum peculiares vocations, iustificationis, & infinitiorum beneficiorum tam naturalium, quam supernaturalium, que ab eo continuo gratis ex mera ejus liberalitate accipimus, & accipimus ; semper fuit, & infinita affirmatio, non modò in eisplis, sed etiam ratione, modiquo nobis summa collata, & conferuntur, praeferunt quia non illis infinito quodammodo sumus indigoi, atque illa summa illa & aquilissima Dei manifestata, quae non recipere quidem poterimus, nobis dominantur. Simili modo ob eadem, sed maxime ubi Uerbum humanum, & pūta Iesum Christum, qui nostra caro, noster frater, nōs pater & redemptor fieri dignatus est, ideocē tot labores per triginta tres annos pro nobis exanstavit, ac atrocissimum passionis, cruce & mortem pro nobis ultra libensque sustinuit, deoquicunque, quantiusquantus est, nobis impedit & donavit, ut nobis hanc victoriam, salutem & gloriam pararet (praeferunt, quia multi ab eis sunt vocati, sed pauci electi ad illam) debemus illi, totaque Sanctorum Trinitatis infinitam laudem & benedictionem, infinitum amorem & obsequium : tum quia infinito amore, obsequio, benedictione & laude, ob infinitum tuam perfectionem, in te dignissimæ est: tum quia eius labores, dolores, amores & beneficia ex parte tua hanc infinitam compensationem postulant, quoniam ex parte creature ea prefari non possint. Mirum est homines cum sancta Magdalena laetio Francisco, scilicet Dominico non rapi in extasi, dum cogitato & runiantur: *En Drau mens pro me in corde, immo in cruce.*

Infiniit itaque in omnibus abilium ab eo quod ipse est debitum, sed ab eo quod ipse ex natura sua meretur, quodique nos ei debemus, licet solvendo non sumus. Ut tamen quod possumus ei reddamus; cetero eum Psalme psalm. roa. ei jubilemus: *Benedic anima mea Dominum,* & omnia que inter me sunt nominis sancti eius, *Benedic anima mea Dominus,* & nō sibi breviem nos retribueremus. Quia proprieatis omnibus inquitur in me: quia fratres omnes infringentes tuas: qui redimis de interno vicias meas: qui coronas te in misericordia & miserationibus: qui respeli in bonis desiderios tuos. Et psal. 88. Misericordias Domini in eternum cantabo in generationem & generationem annunciantem veritatem tuam in ore meo. Indubitate, per cuius laudare, eisque gratias agere quis debemus, nequitum sufficiunt, invitemus omnes angelos, omnes Beatos, omnes caelos, omnes creaturas, terrestres & celestes, ut obolebim, & pro nobis Deo & Iesu Christo, de infinita in nos misericordia gratias agamus, eumque laudent & becedent, & ecce Daniel dicimus: *Benedic omnia opera Domini Domino, laudate & supereratitate eam in sancta.* Benedicte omnes Angelos Domini. Benedic tali Domino, &c. Quin & divino amore ebori optemus mille linguis, mille corda, mille animas, mille vitas, mille corpora, quæ in ipsius honorem consummamus & expendamus: inquit optemus tauctum eum amare & laudare, quoniam eum amant & laudent omnes Sancti in celo, ac eorum laudes & mentes quali induamus, ut per eos Deum immensè diligamus, columus, celebremus & glorificemus. Amen.

Anaphoræ.

S. Hieronymus. hinc referat ad triumphos & hymnos Beatorum, postquam eakaventer excelsa quoque mundi. *Tunc, inquit, quoniam per misericordiam eius.* & *elelitionem Dei dignus fuerit inventus, loquente exultans:* *Ego autem in Domino exultabo, gaudiendo in Deo Iesu meo.* *Dominus Deus fortitudinis meæ.* Et quia super possumus à Deo super confundentes facili, ut posset ad superiora conserendas, & a Deo educatur ad summum, dicit: *Et propter pedes meos in confundentes me, super excelsa impinguem me, nec cum ab hymnis Iesu;* qui primum suos agnoscebat, *primum fuerit cantantes possumus;* *ipsi nam in carmine tuis,* & *mansi ut compotus cibarum;* & *pflasterum,* & *amis orzorum genu;* *sibeamque panem secum trumperam.* Et Remigius: *Deducit, inquit, me super excelsa mea, inde enim deducit me, quia hac non mecurari possem, sed eis Christi triumphos a morti & diaboli.* Deducit ergo me super excelsa, hoc est ad beatum superne circumfusum frequentiam, quæ ex angelis & sanctis bonis mundi, & ut illis admixtae utique communis canant vobis angelis: *Gloria in excelsis Deo.*

Moral de granaria actione. Moral, dicit Prophetas & Sanctos, omnes suas vires, virtutes, victorias & triumphos acceptos referre Deo & Christo. Ita lepide Iude. 11. 24. *Nomine, ait, qui possidit charismam Deum tuum, eum non debet negare?* Quia autem Dominus Deus noster vobis obtinet, in nobis edem posseficem. Ita David benedicens Dominum 1. Paral. 29. 11. *Tunc, ait, eis Domine magnificens, & potens,* & gloria atque Victoria. Ita Sapiens, Sap. 10. *Imperio, ait, valerunt spolia imperiorum, & decantata uerba Domini nomine sanctum tuum,* & *multum manum translaudaverunt pueri.* Ita Moies parta Victoria de Pharao in mari rubro: *Cantemus, inquit, Dominus: gloriosus enim magnificus es tu, equum & clementem propter in me,* &c. Exodi 15. 1. Et cap. 17. 15. *Videt Amalek adiutorium Moyses altare,* & vacuas numerosim, Domini naseculario mea. Ita Judith exilio Holoferne cap. 16. 25. *Deo victori hymnum cecidit:* *Hymnum cantemus,* ait, *Dominum, hymnum novum cantemus Deo nostro.* Adoremus Domine magnificus es tu, & proclarus in virtute tua, & *quoniam supererat nemo pari.* Tunc seruit omnis creatura, &c. Multo magis Sancti victo diaboli, carne & mundo, triumphantes & regnantes cum Christo, illi omne suum robur, victoriae & gloriae ascribunt. Hinc Apoc. 4. 10. *Precendebant,* ait Johannes, *venerissimos seniorum ante fedentem in throno,* & *adorabant uocem in fasciles casulorum,* & *metebant coram suis ante thronum, dicentes: Dignus es Domine Deus noster adcepere gloriam honorum & uirtutum.* Et cap. 15. 2. Vidi, inquit, *ramquam mare uirem,* & *cantantes cantum Mosis filii Dei & cantum Agni.*

Infiniit gratia Deo debetur infinitus modus. Poero preclarus noster Iesus lib. 12. de Perfect. divin. cap. 19. notat nos Deo nostro debere gratiarum

C O M M E N T A R I A
I N
S O P H O N I A M
P R O P H E T A M
A R G V M E N T V M.

Sophonias
quis?

Sophonias hebr. idem est quod speculator Domini. Radix enim *θεος* siquaque Englishus est nomen Dei, putum per eis idem quod Iehova: vel abscindit Dominus, a rad. *θεος*, id est abscindit. Qui enim speculator volunt divinitus, ut Propheta; necesse est ut mente oculo loqueat ipsis tanta, eoque in Deo abscindant. Sophonias, inquit S. Hieron. ad Paulinum, speculator Orientorum. De cognitoribus, non claramore a Porta pectorum, & solitatem affectuam, & contritionem a cultus. Induit quoque ultimatum abscindit. Pote: quia contumeliam omnis populus Chanaz: dispersus universi qui contumeliam erant argenteo. Idem hic: Sophonias, ait, Propheta nomina (ut sis dicam) prophetis, & gloriosam suorum futuram presentans est. Hebræi enim patrem Clavigerum Codolum, pro: am Amaram, etiam Exercitum, & taliter quadrangulo deinceps extremitas angusta compitunt. Nomen Sophonias aliud speculatorum, alii arcuum Domini transfigurantes. Se utique speculator, si ut abscindit Dominum interpretentur, utrumque Propheta conseruat. Dicunt enim ad Ezekielum: Fili domini speculatorum te dedi dominus Israhel. Ita ergo Propheta, qui erat in specula & in subtilitate confundens, & conseruat mysterium Domini, sicut etiam Christus, & Porro S. Epiphanius in vita Sophonias: Sophonias, ait, Propheta a morte datur etiam et traxit profectus etat Samson. Ita queque de Hierosolyma prophetaverat, nempe quod multo foret fortis, si in longam latitudinem adficeret. Super consummationem etiam Gentium, nec non super confusione impiorum deinceps ad occursum Domini. Varam morte communis erit in apocalypsi Domini: & solitudo in anno fui / Januarius est. Eadem habet S. Dorotheus & Hierodus in Sophonias. Denique Sophonias Sanctorum catalogo adscriptus legitur in Martyrologio Romano die 2. Decembri.

Quando
pro besse-
ra.

Prophetauit tempore Iohannes regis Iuda, ut ipse ait c. t. v. t. qui fuit rex philistum, hiderum & cultum versi Dei, eversus ex ecclesiis & idolis, in Jerusalem refluit. Eodem tempore prophetauit Jeremias, ut ipse ait cap. 1. t. Holo propheta illa 4. Reg. 22. 14. Tradidit Hebrei, & ex his Arrias. Vatabl. & à Castro, Jeremiam prophetale publicatum in platea, Sophoniam in Synagoga, Holdam in coequibus mulierum: licet Ribera id ridiculum cenieat, & rideat. Præcessit ergo Sophonias Ezechielem & Danieli, qui sub Joachim oceperit Iosif: ut patet ex eorum exordio, prophetarunt. Hinc lequitur, Sophoniam prophetale positi vallassam Samariani & captiuitatem decim tribuum (hac enim in Assyria abducuntur fuit anno sexto Ezechiele, qui fuit ait avitus Iosif.) At consequenter cum vaticinari solis duabus tribibus reliquis, putum Iuda & Benjamin. Haic ergo horrutissimum positi ostendit, præsternit ut relata idolatria ad Dei cultum redactos: id facient, mi-

A natura eis inevitabile excidium per Nabuchodonosorem, & quicquid ac Ammonitis, Moabitis, & Ethiopibus & Assyris. Tandem consolatur eas ipse liberator & redditus est Babylonie, ac magis promulgatio Christi liberatoris, qui per Iesum incarnationem omnibus gentibus salutem affert, inquit Theodor. dando evangelicam legem, in qua tam Gentes, quam Iudei sancte & feliciter sunt victori uisque ad finem mundi diemque iudicii, quando Iudei aliquae infideles qui Christum recipere noluerunt, damnabuntur, & exterminetur peccatis addiccentur. Censebatur Ribera Sophoniam prophetalem primi octodecim annis Iesu: nam anno 18. Ioseph templum & populum ab iudeis emundavit, & Deo reconciliavit, ita ut deinceps populus iudeo non coluerit idola, quia his redactarunt Sophonias. Verum haec ratio non concludit certum. Num Jeremias cœpit prophetare anno 11. Iosif, & perrexit continuo ubi etiam detonare contra idola: quis licet ea pribilecet? Iudei effem aboluta, privatum tamen adhuc a multis retinebant & colebantur. Ita S. Hieron. Sophonias ergo ex alia revelationis divina specula, eminens speculator diem excidi viris Ierusalem & alleg. orbis universitatis. Unde inclamat diem illum sore tribulationis & angustia, diem calamitatis & miseriae, diem temerebarum & calamitosum, diem oebul & turbinis, diem tubæ & clangoris, ut eius terrore & horrore omnes impetraret ad penitentias, lacrymas & preces, quæ ac facit Iudei, eo similius in styllo & patho est Sophonias; atque Jeremias, cuius quasi coepedium & abbreviator est Sophonias, inquit Hierodus. Utrumque imitatur concionator, qui non aures vult sceleris, sed esse malitus Domini conteret petras, faciat inquam peccatorum pectora. Id faciet, si dicatur illi Sophonias, si specula cum Deo veritur: ibi enim videbit quis quantumque sit Deus, & se despiciet haec terra punctum, & quacumque in ea puendo sicut despiciat.

Præclarus Seneca epist. 41. Quemammodum, inquit, sibi radii contingunt quidem terram, sed his sunt unde miseratur, sic anima magna & facies, & in hoc demissus, ut propius divina mysteria conservatur & gaudens nobiscum, sed hanc originem: plene pender: illuc speculat ac nutrit.

Præclarus S. Gregorius homil. 11. in Ezech. Cap. inquit, alia cura constitutum, speculator vocatur, si in altitudine mentis sedeat, atque vacuandum nominis ex virtute astutus rebeat. Non tamen speculator, qui in uno est. Speculator quippe semper in altitudine stat, ut quadriga ventrum est, & regnem propagat. Et quippe ipsi populi speculatori portant, in altis debet stare per utramque polis profecti per prædictum. Hinc Propheta a aliis speculatorum admodum distat: Super montem excelsum ascendit in qua evangelizat Sis. Iacob 48. Ut uidelicet qui predicationis locum inscipit, ad altitudinem bona transire adiungit, ad excelsa transiens, & eorum qui sibi commissum sunt opera transcedat.

C A P U T P R I M U M,
SYNOPSIS CAPITIS.

Pradicit Deus excidium Hierosolyma, ob incolarum peccata, per Chaldaeos quafi sanctos sacerdotes, qui impies induerat, quasi bestiam, infinita & vndebras sua immolent. Unde v. 10. Inde eorum clamorem & vndebras defensit: quia ingens, scrutabor Jerusalem in lucernis, & visitabo super viros defixos in facibus suis. Denique v. 14. accubilem huius dies representans ait, hanc diem fere diem calamitatis & misericordia, agas ac ira & zelus Dei, & quia nemo se per anum vel argennum redimere poterit.

VER.

Prede-
tor fit Se-
phonias;
s id est spe-
culator.

VERBUM Domini, quod factum est ad Sophoniam filium Chusi, filii Godolire, filii Amarie, filii Ezechie, in diebus Jofia filii Ammon regis Iudee. 2. Congregabo omnia à facie terra, dicit Dominus: 3. Congregans hominem & pecus, congregans volatilias & pisces mari: & ruinas impiorum erant: & disperdam homines à facie terre, dicit Dominus. 4. Et extendam manum meam super Iudam, & super omnes habitantes Ierusalem: & disperdam de loco hoc reliquias Baal, & nomina eisdem cum sacerdotibus. 5. Et eos qui adorant super tecta militiam cali, & adorant & jurant in Domino, & jurant in Melchoum. 6. Et qui avertantur de post tergum Domini, & qui non quiescerent Dominum, nec investigaverunt eum, 7. Silete à facie Domini Dei: quia iuxta est dies Domini, quia preparavit Dominus hostiam sanctissimam votos suos. 8. Et erit: die hostis Domini, visitabo super principes, & super filios regis, & super omnes qui induit vesti vestigia: 9. Envirabolo super omnes, qui arroganter ingreditur super lumen in die illa: qui complevit dominum Domini Dei sui iniquitate & dolo. 10. Et erit in die illa, dicit Dominus, vox clamoris à porta pisticum, & ululatus à Secunda, & contritio magna & collibus. 11. Ululare habitatores Pise: concutit omnis populus Chanaan, disperserunt omnes involuti argento. 12. Et in tempore illo: scrutabor Ierusalem in lucem, & visitabo super viros defixos in fucibus suis: qui dicunt in cordibus suis: Non faciet bene Dominus, & non faciet male. 13. Et erit fortitudo eorum in direptionem, & domus eorum in desertum: & adficebunt domos, & non habitaribunt: & plantabunt vineas & non bibent vinum eorum. 14. Juxta eis dies Domini magnus, iuxta eis & velox nimis: vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis. 15. Dies irae dies illa, dies tribulationis & angustiae, dies calamitatis & miseriae, dies tenebrarum, & caliginis, dies nebulæ & turbinis. 16. Dies tubæ & clangoris super civitates munitiones, & super angulos excelsos. 17. Et tribulabo homines, & turbabulant ut exi, quia Dominus peccaverunt: & effundetur sanguis eorum sicut humus, & corpora eorum sicut stercore. 18. Sed & argentum eorum, & aurum eorum non poterit liberare eos in die ira Domini: in igne zeli ejus devorabit omnis terra, quia consummationem cum festinatione faciet cunctis habitantibus terram.

VERS. 2.

DSOPHONIAM FILIUM C. u.
1. Traditum Hebrei, ait S. Hieron.
cumq[ue] Propheta pater aut am-
pator in terris, istis quoque Propheta
et fluisse. Unde C. Amos nam et dico-
deum Propheta, qui dixerat, Non
sum Propheta, non filius Propheta, sed
p[ro]p[ter]a captiuarum vellicans Iacob
res, patria nascens in tunc non habet. H[oc] si verum est, So-
phonias gloriose maiorum suorum stirpe generatus est. De-
inde Symbolicis nomina lingularum explicante Sophonias,
inquit, quo erat in specie & in similitudine constitutus, et
ne verat sublimis Domini, filius erat Chusi, qui interpre-
tatur bimillitis. Halebat quoque a nunc Godolire, qui
circum magnitudine Domini: C. proponit Amerianum, qui
C. ipse veritur in sermone Domini: C. aratum Eze-
chiam, qui sonat fortitudo Domini. De fortitudine et que
Dominus natus est sermo Domini, C. de sermone Domini na-
tus est magnitudo Domini, C. de magnitudine natura ob-
staculis (viri enim sapientes, & laici quo magis à
Deo illuminantur, & colluntur in altum, en magis cognoscunt Deum esse omnia, se vero nihil, ideoque magis se sub eo humiliant, & deprimunt) si, cum perverteret
aliquis ad perfidiam dicat: Quia non sum dignus vocari Apolostoli. Et itid in psalmi: Iudicare non est exaltatum
cor meum, neque etiam natus sum. Hunc Hebreorum
traditionem sequuntur Albertus, Haymo, Remigius, Lyr-
tan, Hugo, Vasabi, Dionyssius & alii psalm: quia tunc cum
propagatione generis siebat propagatio religiosis, ait S. August. & ex eo Albertus, Verum a hac traditio per
omnia vera & certa sit, dictiis in proemio. Sufficit hoc
loco, dicere, h[oc]c patres & avos Sophonie fulleclaros,
& illustris, undequecumque id acciderit, dequecumque nomi-
nari, ita Vatabi.

EZECHIEL [Rabbini sentent hunc esse Ezechiam regem Iuda, ita ut eius abnepos fuerit Sophonias. Verum id impugnat Ribera, à Castro & aliis: nam hoc non tenuerit Sophonias, qui ex genere hic sibi auctoritatem conciliat. Addit, Scriptura 1. Reg. 20. 12. Ioseph. lib. 10. Antiq. 1. non aliud Ezechiel regis Iuda assignant, quam Manasseum.]

**CONGREGANS CONGREGABO OMNIA A PA-
CIE TERRÆ** q. d. Certo & omnino concervabo, &
colligam in captivitatem & interiorum, tradendo Chal-
dæis omnes incolas & omnia prædia terre huius, scilicet
Iudee. Loquitur enim de strage & captivitate Iudea, non
aliarem gentium. omnia ergo, scilicet homines, pecora,
volatilia & pisces mari, uti explicatis subiungit. Unde
Tigurina verit, confidendo conficiunt omnia, Vatabl.

Aperiendendo perdam; Compluit, consumi confidam; aliis
propriis, colligam ut perdam, congregabo ut faciam desicerre.
Quocirca Septuag. verunt, defecione deficere homo, &
immacula. Vbi Nota Defecio, mors, interitus in Scripti.
vocatur collectio. Cauitatem dat no[n] Paedea in cap. 34.
fol. 16. n. 5. Quia, inquit, enim a Deo deriverunt omnis
vita rerum viventium, quod in illa simplicissima Dei vi-
ta uniuersum est collectum, hoc per extensum ad creaturas
viderū dividit, & dispersi in multa viventa. Rursum,
cum vita auferunt viventibus, videut id quod erat di-
vulum in viventibus, quod dispersum, uniri, & colligi in
suo principio, vita illa participata revocari ad primam
vitam & fontem vivendi. Unde colligere idem est quod
dispersores aperire, quod quod cum vita auferunt viven-
tibus, illaque perirent, videut illa ipsa vita congregari,
& surius colligi in Deo, ut spiritus redcas ad Deum qui fe-
cti sunt illam. Ezecl. 17. 7. Rursum res omnes & animantia,
exceptio hominis, cum interirent, congregantur & redeunt
in suum abyssum nihilis, ex qua Deus eas creando ad
tempus edidit.

VOLATILIA C. ALI ET PISCES C. Quia, ut ait VERS. 3.
S. Hieron. vultus arbitrii, & bimillibus interfectis
ruderibus, & rancoratu[m] bimillarum quoque fieri, & volati-
libus p[ro]p[ter]a magne, telis illi Myrmecis, telis Thracis, telis in
qua ore illi sunt folium, sibi prater calum & terram, & cre-
scentes vapres & condensata fumum, canela perirent. Ad-
dit Sanchez, perire dicunt ea quorum non est usus, q. d.
Vobis, & Iudis, in Babylone captiuis perirebute aves, &
p[ro]p[ter]a Iudea, quia eas amplius aucupio capere & expi-
ciati non poteritis.

Symbolic[us], Albertus per homines accipit cives, per

pecus ruficos, per volatilia principes & arrogantes, per

p[ro]p[ter]a g[ra]tia & venetiæ adductos, pisces enim lemine & legi-

tu luxuriant.

ET R U N D E I M P I O R Y M E R Y N T] Pro r[ati]one,
hebr. וְרָנֵד וְרָנֵד marchefelob, id est ruinas, lapsus, of-
fendicula, scandala: per que Primo, Chal. astur acci-
pi[re] idolatriam & fecies, in que Iudei prolapsi scandala
Clunis genibus dederunt. Unde verit, conficiam
avem et alorum, & pisces mari, & quod multiplicatum sit
offendicula impiorum. Fine & Vasabi, vertit offen-
dicula invenient improbi, id est improbi idololatriæ ob-
sum impietatem dabunt gravissimas peccata, Alii: con-
gregabo scandala, id est idola, impiorum, exque cum
impia traducunt in Babylonem. Secundo, ali[us] p[ro]p[ter]e
h[oc] accipiunt. Unde No[n]ler verit, r[ati]one impiorum
erunt; & Septuag. informabuntur impii, ali[us] corrunt
impia.

DISPERDAM] funditus. Hebr. enim est חַבְרָנִים VERS. 4.

Iacobus, id est exscindam; *Septrug*, *anferant*; *Chal*-*Alcatur* in altari thymiamatis: quin & in omni sacrificio carneo, putis ovis, capri & bovis, hebrei iussu Dei imponebant & adolebant thus, ac per hoc significabant victimam hanc dare & sacrificari Deo, ut patet *Lev.* 3. 1. Videetur ergo hi *Kemarim* apud Gentiles sufficere id, quod apud Christianos, praeterit Romanos, fuit dedictum, qui eorum habent templi, altarium & lacorū inter quos alii sunt sacerdotes, alii Clerici, quibus frequentiū Canonici, quorum caput est *Decanus*, *Propst.*, vel *Epicopus*. Munia ergo *Kemarim* erant, templo eius ostendere, aperire, claudere, purgare, ornare, advenias docere in ceremonias & cultum Baal, vivo idoli & Dei sui, oblationes excipere, dies festos adornare, choros euentum & chœrus talentium ordinare, imo præire more sumptuum & bacchantium. Unde S. Hieron. *Kemarim* veritati fanaticos, quasi enthulsum actos, & demonis spiritus afflatis. Hinc Ocas cap. 10. ver. 5. sit *Et kemarim omnes qui de illo exultabant*, uti habent hebr. Alludat enim vox *וְכָאָמַר* *Kemar*, unde *Kemarim*, ad *וְכָאָמַר*, quod significat turbari instar ebrii, & insani, vel iugis viisi facienti, mili & turbidi, indeque bacchari & infani.

DISPERDAM RELIGIAS BAAL. [J] Puta religias templorum, altarium, idolorum, sacerdotum, cultorum & cultus Baal.

NOMINA & ADITUORUM CUM SACERDOTIBUS Iuq. d. Diliperdam a ditius & sacerdotes Baal, adeò ut deinceps ne nominaretur quidem, non illa eorum memoria, non aut fama supererit. Sic sit Poeta: *Nihil.*

Rofificere ad fumos, & *nomina vana Catatum*.

Secundo, *nomen editiorum* sunt ipsi editius, nomine suo nominati, ut fit metonymia.

Edius
quasi sa-
tra adi-
utor.

Edius vocatur ministrorum templi Baal, ita dictus, non quasi adolens thus, ut aliqui volunt, sed quasi facte adiutor, id est curam agens, inquit Petrus. *Ediuor* enim idem est quid adem tuor. Idem dictus est *Ediuor* times, quasi adem inclitus, sit Petrus: licet Cicero in *Topico*, in *fusus*, *legitimo*, *editimo*, coelest non plus esse *rum*, quam in meditullo *rum*, sic licet uerumque tantum prædilectionem esse nominis. Vide *Cellum* lib. 12. c. 10. *Lucretius* lib. 6. hoilo vocat *Ediuenter*, quasi adem tuentes. Sie sic Romae quodem; templo suis habet editios, quorum officium est templum, euq[ue]i supplēdēder, vestes & vala euq[ue]dēre, mundare, ornare, dare hollii, visum, ministros, aliasque ad sacrificium necessaria; peregrinos excipere. *Martyrum* reliquias & monumenta ostendere, &c. Hebr. vocantur *Kemarim*, q. d. Anteiores ignis & thuri, thurificatores, id rad. *כָּרְבָּהּ* *Kemar*, id est accedit, usit, exarit. Horum ergo officiam suis videatur thurificare, & quasi diaconos subiecti sacerdoti vires manus manebant. Unde 4. Reg. 21. 5. dicitur: *Debet Kemarim*, *qui posuerunt regis iusta ad sacrificandam*, hebr. *תִּזְבְּחֶת*, id est ad suffumigandum, vel adole-
dum thus, in execrō. Alii, ut *Vatal* & *Mariana*, vol-
lunt dictos *Kemarim*, quasi ex filio, id est atros, ab atro & pullo velutini. Unde *Paginus*, verit, qui *migras* in-
duunt vestes. Hebreorum enim sacerdotes erant candi-
dati: sacrificabant enim tunica linea induit, Exodi 28.
v. 40, a quā ad *Egypti*, qui inde Linigeri sunt dicti, ut
dixi *Ierem.* 11. Sie in iacri Eleusinia Dei sacerdotem
amicis alibi, docet *Tertull.* libr. de *Pallio*. ita *Sanches*
Alii, quod essent inclusi quasi monachii in monasteriis,
ita *Martinus* in *Lexico*, qui *canentes Kemarim* esse vocem
Chaldæicam. Alii, à *figmatis*, quia in facie, & in
corpore insula gelabunt. Alii, ab ardore devotionis,
quo erant accent in lacrimis peragendis. Verum pri-
mum quod dixi verius videatur. Similes hinc fuerunt
apud *Gentiles* Romæ virgines *Veffales*, & magis in *Cap-*
padocia Magi, dicti *Pyrti*, à *pyra*, id est igne, eo
quo s̄, id est ignem facrum, levaverunt & soverent,
ne quando extingueretur, cunctis precibus & carmen-
tis, ut docet *Strabo* lib. 13. Quocirca *Kemarim* vi-
debunt suis simili & similis editiorum, quo Deus iufi-
ter larvæ, & soveret noctis diuine ignem facrum,
quo combur rendat erant viuimus, *Levit.* 6. 12. quo pariter
igne quotidie, tam manu quam vespero, thymama
erat incendendum & adoleendum Deo, *Exodi* 30. v. 7.
Itaque *Kemarim* officium erat, *Primo*, ignem facrum
perpetuo acculum servare & nutritre: indeque rurum
vocantur à Propheta per irrationem *Kemarim*, id est
exsili, fuliginosi & atri, q. d. carbonarii, qui ab igne
& carbonibus demigrati, *Achiopsh* vel *demonum* ha-
bent colorem, & formam. Secundò, thus adolens ido-
lis, ut patet 4. Reg. 21. 5. Tertiò, sublevare sacerdo-
tibus in sacrefactis. Unde à sacerdotibus hic, quasi co-
rum ministri & diaconi feceruntur, & distinguuntur.
Ait enim: *Et nomen adiutorum cum sacerdaribus*, uti-
que non Dei, sed Baal, inquit Remig. Albert. Ribera & alii: licet S. Hieron. cum suis affectis, sacerdotes hic
veros veri Dei acceptis; sed eos dumtaxat qui simul cum
Deo colebant idola, quos intellectur *Ezechiel* cap. 8. v.
3. & seqq. de quibus 4. Reg. 17. 11. 33. Fatoque tamen ali-
quos ex hisse *Kemarim* suis sacerdotes: ita eum ver-
bit *Septrug*. Additum sacrificare, quod erat officium
Kemarim, est quodam sacrificare. Primum enim veterum
sacrificium fuit oblatio & incensio thuri. Unde &
thymasma Deo vero, quasi sacrificium bis quotidie ad-
ol-

ET ERO QUI ADORANT SUPER TECTA que *Vers. 5.*

in Iudea & Syria etiamnum plana sunt, quasi tabulata
sub die, in quibus incolae ambulant, præstant, censant,
imò & in estate nocte dormient, uti mihi Romæ vizi
graves, iisque oculati telles narrarent. Hic ergo ecclæ
concedebant Iudei a striculis, ut ex his literis & plaus
contemplarentur, & adorarent *multitudinem celo*, puta fo-
lia, lumen, luciferum, aliisque stellæ & altra: quo
quia multa sunt, & ordinata in statu exercitus, motuque
luso, loco & ordine statu incedunt in statu aciei instruenda;
hinc vocantur militiae & zeli, cuius rex est sol, regina lu-
cina, signifer Venus, live lucifer. Iudei Iudæi dicunt
Ieremias fuit lyochromus & coxatus cap. 44. 25. *Facio-*
mis vota nostra qua facimus, ut *sacerdices regna celi*
(id est Iudei) *C' Kemarim* & *Bahima*. Et cap. 7. 18. *Falli*
caligint ligna, & *partes succidentiæ ignis*, & *malerei*
conspurgant adipem, ut *sacramenta regna celi*,
quibus ipse denuntiavit cap. ro. 2. *A signis eis vobis me-
nites*, *qua rimus* *Gours*, q. d. Nolite colere ultra eclipsi,
qui colunt Genites. Timere enim in Script. est colere,
Creyeret, adorare. Vide que illis locis annotavi. Sic
apud Gentiles multo fuerunt calcicoli, & folicoli, &
festinare, magnitudinem, influxius, ordinem, &
splendoris esse animata, effigie numina: quos dete-
llans lob cap. 31. 26. si videt, inquit, *foliæ cum fuligine*,
C' Innam incedentes clar: *C' Innam* est in abducendo
tor mesos, & *ocularis junc* (id est adorari ea, oculando)
manus meas ore meo: *qua ex iniquitas maxima*,
C' negatio contra Deum diffusum. Et *Sapiens* cap. 23.
ver. 2. *Sicut C' Innam*, *reclives arbi terrarum*, *deos pa-*
terantur: *quorum si spes delectata*, *deos patrarentur*,
sciam quanto bi dominator corum specieis est: *specie*
rum generis bac omnia confundit.

ET ADORANT ET JURANT IN DOMINO, ET JURANT IN MELCHOM] jurant tam per Melchom, quam per Deum verum: quia utrumque ut numero co-
hortant & adorant. Iuramentum enim eis affectus latrice: domini enim juramus per aliquem, hoc ipso constitutem &
protectorum ipsum esse primam & incretam (hinc enim
sua est infallibilis) veritatem, ideoque esse Deum.
Taxat *Juxos*, quid eum Deo vero colerent deos
gentium vicinarum, putis Melchom Deum Ammonita-
rum. ita *Theodoret*, *Remig.* *Albert.* *Hugo*, & *Lyran-*
Nota, *in Domino*, quatenus referunt ad iurans, idem
est quod per *Domum*: quatenus vero referunt ad *adoran-*
t, idem est quod *Domino*. Hebrei enim verba
contraclus, live corporalis, live spiritualis, qualis est
adoratio, constraintum cum *leib*, id est *in*, ut credere
Deo, vel Deum: invocare in nomine Domini, est in-
voke nomine Domini, &c. Hebrei est, *iurans per Mel-*
chom, id est regem suum, ita *Septrug*, *Tigurina*, *Va-*
lath & *Pagni*, hoc est, jurant per idolum suum, quod pro
suo Deo, & rege habent, ilcoque nuncupante illud
Melech, *Moloch*, *Melchum*, *Malcam*, id est regem suum.
Hac enim omnis unus identique sunt. Perpe-
ram ergo Arias sic exponit, q. d. Qui ut regi suo ad-
lentur, & quæ per eum, ac per Deum iurant. Nam in-
rare

Fissi
cifra
tra.

sare per segen, est licetum : qui enim per regem jurat. Ait enim, quod ei transuerso summo seruum domino offertur, per Deum, qui cum regem constituit; jurat; ut in imili doceat Christus Matth. 23. v. 30. Ita iudeo jurat per salutem Pharaonis, Genet. 42. v. 11. Et Thesuita per ultatum Davidis 1. Reg. 14. 19.

Vers. 6.

QUI AVERTUNTUR DE POST TERGUM DOMINI. [I]putat qui ergo Domini, id est Dominum, le qui polunt, sed ei tergum obvertant, hoc est, ab eo recedant, dum cum avarientur, & spernent, ita se prouag, unde Chal. qui avertuntur retrofugio a cultu Deum; Pagni qui retrocedunt ne non eam peccat Dominum; Turg. qui a Domino sunt abstrati.

QUI NON QUASI ERUNT DOMINUM, NEC INVESTIGAVERUNT EUM. Moral. Querunt, & investigant Deum; Primo, infidiles & ignorantes, qui inquirunt quis & qualis sit Deus. Secundo, peccatores qui per peccatum Deum Deique gratiam perdiderunt: hi penitendo eum requirunt, rogantes ut eccl. & cum eis in gratiam redaret. Terti. regentes & afflitti, quia Deo opem, pueri humeri, confundens auxilium, robur, directionem poluerunt. Unde Vatab. verit. aequo implores apud Domum, negre confusione rum. Sic & Chal. Sapientia mons Pilates: Querite, inquit, Dominum, & confirmamini: querite faciem suam semper.

Vers. 7.

SILETE A FATE DOMINI. [I] Hoc est, ut se prouag. r. 10. 9, id est silentem temete, & reverentim Dominum. est metalepsis, vel catachresis: silentium enim reverentis, timoris, admirationis & stuporis est indicium, idque pro illis hunc ponitur. ite Theodor. Vide dicta Habacuc 2. v. 10. Unde Syrus & Arabicus interquerunt vertant, tuere a conspectu Domini. Alter Albertus & Hugo, q. d. Obseruantur coram Deo vindicta; quia ad eum dies Domini, quo ipse vox excidet & disperdet. Et Clarius, q. d. Silete, id est silentem expectate, & mox videbitis iras & validitatem Domini. Et Chal. perenni, inquit, funditus omnes ambi a conspectu Domini; quia filiae identiter fit quod perire & interire. Mortui enim silent, unde locus mortuorum hebre. vocatur θάνατος, id est silentium.

QUI & JUXTA EST DIES DOMINI. [I] Arabicus, quia tam proprie dies iudicis, putat dies iusticie & vindictae Domini exercentur in iudeis per Chaldaeos. Sed dies iudicii vocatur dies Domini, reliqui sunt dies hominum, quibus agunt quod lubet: sicut dies hebdomadie sunt dies disciplolorum, id est fabiustum est dies iudicis, qui totius hebdomadie penitum a disciplis exigit, & diligenter premat, negligentes vel petulantem castigat vel flagelat.

QUIA PRAPARAVIT DOMINUS HOSTIAS SANCTIFICAVIT VOCATOS SUOS. [I] Est metaphora continua, sive allegoria. Strategi enim Iudeorum, appos. impiorum vocat sacramentum, idque publicum & solemnem; in quo hostia sum iudei mactandi: dies sacrificii est dies excidii Hierosolymae, & templi iacobordos sunt Chaldaei, qui hanc victimam Deo, & dominum a deo: quia Deus eos a Chaldais evocavit, ita que filii milites, inimici & sacerdotes, evocaverunt & consecravit, quando eis elegit, & defensavit laniationes Iudeorum, ut eis quasi sanctam victimam divisorum in vindicta offerrent & iugularent. ita S. Hieron. Theodor. Haymo, Lyras, & cl. paulini, nisi quoddam Chalda. & Clarius, per vocatos intelligunt, non factores, sed convives, putat aves, & feras, quos Deus ad sollemnem hoc epulum evocet, ut Iudeorum adversari Chaldae erit deo venient. Unde Arabicus Adsoch, verit, parvus utilitas: Dominus, & non habuit in se qui sanctam victimam fuit; clarissima vero Arabicus Alexander, praparauit Domumus sacrificium (id est victimam maiestatis ad apulum) & sanctificauit vocatis; & Syrus, praparauit Domumus victimam, vel sacra omnia, & non sovra vocatis fuit. Alludit ad vetum CVM ciborum, seu enathematis, quo res vel pia, vel impia, tota per mortalem, vel civilem, vel naturalem, Deo mactanda & exulta erat. de quo plura dixi Levit. uk. ver. 18. & Roma. 9. 9.

Moraliter, dicit hic quoniam iniustitia, & sceleris sunt Deo in via, quamquam ex adverso iustitia, & feliciter vindicta ei fit chara, curia, honor, volupsum; simili sum petende ac est sacrificium solemnem, vel holocaustum

& ab eodem in odore iuventatis excipit: adeo ut reges & tyranni, licet infideles, & impior, qui hanc vindictam peragunt, vocet suis milites, suis sanctificatus, suis luculentibus. Hinc idem per Jeremiam cap. 6. 4. mandat & edicit: Sanctificare super eum (contra ierusalem) bellum. Et Itain. t. 3. de Cyro & Peris vastitatione impia Babylonem, ait: Ego mandavi sanctificatio mea, & voces fortis mors in terra mea. Quia & Ierem. 49. 10. vindictam hanc impiorum Mosabitum, Chaldeis sub intermissione maledictionis imperat & edicit: Maledictus qui facit eum: Dominus frandulenter. Quidnam hoc opus? Audi: Maledictus qui prouideret gloriam suam a gloriis, inquit, per quod per infusa.

IN DIES HOSTILIS DOMINI (excidit iherusalem). Vers. 8. quando ipsa futura est hostia, mactanda a Chaldeis Domini) VISITATO SUPER PRINCIPES, ET SUPER FILIOS REGIS.] Sedeccies. Nebuchodonosor enim tanta levitatem, regulariter filios Sedeccies in auctoribus: *Id est omnes principes Iudea occidit, ut dicatur* 4. Reg. 25. ita: Lyran. Anas, Vatabl. & alii. Alter S. Hieron. Theodor. Remig. eorumque sequentes, qui per filios regis accipiunt filios losi: equibus losach ebutus fuit in captivitatem a Pharsone, losach in Chaldeis occidit. Sedeccies exercitus, losach ductus in Babylonem. Verum diem hostie vocat diem excidii, in quo non aliis fuit rur Hierosolymae, quam Sedeccies cuius filii quasi hostias mactavit Nebuchodonosor: & filii verbi losach nullus fecit hostiam, id est nullum occidit. Nam losach non ab eo, sed a Intrunculis, five predomibus Chaldaeorum occidit.

ET SUPER OMNES QUI INDUTI SUNT IN STRA PREGERINA. Primus, aliquip vellem hic intelligentem esse, qui idololatrie usabantur in cultu idolorum. Unde Iudei vellem hanc indutus, ipso habita profabantur se cultores idolorum; perinde se qui puerum flavum induit Rome, proficitur se Iudeam; & qui turbantur, Turcam. Quocirca Chaldei, verit, qui profabantur ad cultum idolorum. Secundus, Hebrei: nonnulli putant sacerdos hic intelligentes & ministros principum, & nobilium: hi enim solent uti vesti variis, et diversis à tulgo, in qua gestant ipsisq[ue] fusi principia. Tertius, Theodor. vellem peregrinam exposuit, à peregrinis futta vel rapina acceptam, quasi taxat hic furti, et rapinas Iudeorum, quibus hospites et peregrinos spoliabantur veibus, itaque le induerunt. Quartus, alii vellem peregrinam accipiunt eam, que ex alterius fexu, putat vir induatur veste muliebri, aut mulier virili: quod est contra honestatem, verecudiam et castitatem, idque vetustat à Deo Deuter. 22. 5. et à Concilio Gengren. sub pugna anathematis, ut habetur dict. 20. cap. 5. sic matris. Quinto, proprius ac genuinus vellem peregrinam vocat eam, que non erat Iudeica, ita gentilis, puta Egyptia Philistaea, Ammonitis, & Tyria, etc. Taxat ergo hic Iudeorum ambitionem, levitatem, curiositatem, quod velvitum novum, peregrinum et gentilium effunserent. quodque cum velibus more, et idololatriam Gentium induerunt. ita S. Hieron. Idem fere taxat Esæchiel cap. 21. v. 12. et 15. et Auditor. 1. 3. Machab. c. 4. v. 12.

Moraliter, hic dilectant Christiani, quoniam Deus odore rit velutum novitatem et luxum, quoniam cum vindicta et per puniunt, in enim sapit modicum, infirmum, leviter, inconstantiam, defectumque indutum. Unde talibus recte dicas illud Stilponis ad Cratetem: *Id est permodum permodum leviter, videbis mihi indigere pallio nomine, vel pallio et mente: non enim iunctio significat puro, difusum, et vero si non significat et mente: ite Laert. li. 2. c. 12. Q. Curtius lib. ultimo, & Plutarch. in Alexandro, culpane eum, quod devicit Persiam habuit tumutari, vellemque Persiam induerit. Strato, vel, ut aliis volunt, Phaso, dixit Aristippo: *Tu es Chalmydes, et panorum ferre decum est.* Chalmydi vestis est intraparum, perennis mendicorum: ipse enim apud Dionysium saltat in purpura, interdum v pallio uteretur. ita Laert. lib. 2. cap. 8. unde Horat. Omnes, *drappum decum est.* Ita hodie sunt chameleontes, qui omnibus gentibus, locis, sectis tam in habitu, quam in fide et moribus se conformant: sed dum singulis*

lis concordores fieri cupiunt, universi dolores, & dil-

A Christus caeliger orandum, sed per sacerdotum hono-

remus sunt. Phrygios sunt, qui facunt tam mores,

quam coloni, de quibus Prudent. in Hamartigen.

Adductus artus, ut filii heros latrantes recedunt;

Ulande variae diffundit flamine formas.

Ex Martiali:

Pecunia Nubiarum Balbyjona armis.

Diogenes cuiusdam glorians, quod leonis pelle vestitus incidet: *Nop tu definies, inquit, varnus strigula pu-*
destrare? indignum judicans, quod homo mollis Her-
culei similitudinem sibi vendicantem. ita Laert. lib. 6. Idem
eum videbat iuvenem flauitum se ornatum: Si ad no-
*ros, inquit, *in xis*, ad illi *strigula jacit: sed firmas,**

scilicet, mycti agit. Nano leuissima mas mei ornata, cum
 inter eos nequeat eis conjugium: inquit vero agit, si
 lenetino suo insidetur legitime. Idem divitem quoniam
 quendam indeictum, sed splendide induitum, *gymnos*, id
 efformato auro vellere amittit non nuncupatur. Demosthenes
 cuiusdam loam purpuram ostentanti: *Huius mei*, inquit,
hoc aetate gessit ossa, & oculorum, signatim alium flu-
pidum esse ut ovem, etiam purpuram detinere. Terri-
basse Artaxerxes rex, vestem suam docebat a legge: ut
ea non iudiceretur: induit tamen illi, & multibridus eti-
am domus quae a rege accepatur, insignitam. Tunc rex
*in silium eiusdem: *Tibi, inquit, non mulier aetrum, sed us-**

lago regiam a medium gessitam, ut pacemque, concordiam.

Augustus Cesar cum pro concione militum videbat pal-

listos, indignabundus: Es, inquit, Romanorum rerum

dominus, gentemque tagaram. Indoluit nimis, Romani

habuerunt novare, & Graecum pallium affumere. Eadem
 hinc fuit gnome: *Vestitus insignis ac malis fa-*
ceribus veritatem est, nidaque luxurie, ac Suetonius in
ejus vita, Peregrinum velut in Rustico culipavit Chau-
nidianus, in Carolo Calvo Franks. Constantini filii
Germani, cum fide vestra mortatae copupert. Tropi,
aut Poeta, Romano Belgis creaserat. Sibaritae de-
decant, multo magis Clericos & Religiosos, in quibus
vestrum luxum berter taxat S. Bernard. let. 23 in Cant.
& Apolog. ad Gulielmum Abbatem.

Tropi, vestis peregrina est hæc tæsis quam affuentur
 Novantes, qui referrunt a prototíce, & invenimus

Dix, ut error respetti sunt, inquit S. Hieron. My-

*sticæ idem: *Vestis, ait, fulgoris regis, & principis im-**

maculans Christus est, quod affuumans in baptismo,

tuxta illud Ephel. 4. 24. Induit se num bonum, & qui

secundum Deum creatus est in inflatio, & sanctificante veri-

tatis. Et Coloss. 3. 12. Induit ergo fecit scilicet Dei,

uigilia infernorum, braciatum, humiliatum, mode-

sum, patiens. Peregrinum ergo vesti diabolus indu-

mum, cum promulgat cordis induitum crudelitatem, pro

benignitate spernit, pro humilitate superbiat, pro

modestia fastum, pro patientia impudentiam. Hinc

sursum monet Apollinius Roma. 13. 14. Indumentum Domini

Iesum Christum: quem enim ipressa virtutibus vita

affumit pro Christo Antichristum induit. Peculiaris

verò vestis peregrina est hypocritæ. Quia enim magis

est peregrinum, quam fuit ipsu rapacior vestimenta

quam quod magis peregrinum, quam cum qui intrat ple-

re est iniquitate, fors communis vestitus appetat? ait

Rupert.

Vers. 9.

Qui ARROGANTER INGREDITUR SUPER
 LIMEN J. Habr. qui saltat super limen, hoc est, qui
 tanto fastu & arrogancia ingreditur, ut saltitando, &
 subtilitatem incendi videatur, præterritum cum gradus tem-
 pli confundit: quod Amos culpat dicens cap. 6. 1. *Pa-*

que epulentes estu in sum, ingredientes pompaœ domum

Israhæl. Vide ibidem. Taxat principum, mobilium &

divitium arrogantium in ingratia, etiam templi, perfer-

tim cùm in templo omnes coram Deo se humiliare de-

beant, humiliatæque & habitu, & incelsu, & prece

prostredi. Qui enim templum adest, id faciunt, ut

humilitate Deum invocent, enique open, & gratiam

postulent: quare indignum est ibi arrogiam offendere,

ubi suppliciter venia in culpa & auxilium in neci-

fitate à Deo flagitatur. Taxat inpler fastum sacerdoti-

um & pontificis, qui dilatata phylacteris arrogans

in templo, qualiter profundi & perfides incedebant.

Unde Septuag. vertunt, *sacerdos sacerdos omnes man-*

festat qui in vestibulo. Sacerdotes enim degabant in

hunc strip, proxime templo, quasi in eis vestibulo. Ita

Alii nominibus etiam porta David, & porta nego-

tiorum inferitur: David quidem, quod torri Da-

vidi proxima est; negotiatorum vero, quod per eam

varia negotiorum merces in Bethlehem, Hebron, Ga-

za, Aegyptio & Ethiopia inveniebantur. Per hanc po-

rtam peregrini Occidentales urbem ingredi solent.

Sic & Vilalpando p. 1. lib. 1. cap. 9. Ubi tandem in eo ab Adri-

chomio dicitur, quod cœnit portam pœtum non suffi-

te ad Occidentem Hierosolymam, ut vult Adrichom. sed

ad Septentrionem; Quia, inquit, Chaldis easta ha-

bebat ad Septentrionem; ac per portam pœtum irru-

perunt in urbem, occupantque mox portam fecun-

dum, quæ sedicet erat in secundo muro, & à Ieremia

vocatur porta media. Quæratio bene concludit, si ve-

rum est Chaldis per portam pœtum ingressos in ur-

ben, & in portum secundam, ut infinitus hic Sopho-

nias.

nias. Confer ergo ipse portam pīcūm sc̄lētā ad Septem-Agere pīfūm. Per hōrem vel maximē sensus, quibus vīa illa illa fuerant, coram pars sententia; quando terminus quod fecerat. Ceteri audientes sermonem rotundum ordinem peccatorum, & ultimatum compellentes, Ceteri contrebant in nobis quidquid fuerit excēsum, Ceteri propter recitationem Ceteri sunt aures ignorantes ne nobis. Secundo, idem paulo inferius: Vel certe, inquit, in fine mundi, Ceteri in consummatione inebulant a porta pīcūm prima, qui sunt baptizatae non servaverunt: lagibunt a secunda, qui non regnare pro peccatis dignum parviterunt. Et tunc magna contraria super solles, qui non pro peccatis meritos sunt, ne ceteros suos submiserint, Ceteri scelerata sua deplorent. Per hanc etiā portam Baptismi Ceteri parviterunt in Jerusalem, id est in Ecclesiā Dei, vel intrarunt, vel rediūt. VERS. 12.

ET ULULATUR A SECUNDA

Secunda porta dicebatur, quae erat in secundo muro: jerusalem enim versus Septentrionem luxa templū, in tres regiones erat distributa, quarumque fiume habebat murum in longum porrectum. Primi murus erat vicinus Sion: secundus erat medius splendidissimus portis conspicuus, & in qua tristis turres divisus, quem Ezechiel rex reparavit & firmiorē alioquinque fecit, s. Paral. 32. 5.

Tertius erat extimus, quem Agrippa rex non primus adificavit, ut val Rihem, sed iam ad fiduciam publica ex lumento beruinit, & latiore alioquinque reddidit. Hic totus solidus erat, & in ebitu altius, habebatque nonstanta quadrangularē validas, & cellos tressas. Ita Josephus lib. 6. Bell. cap. 6. & 19. Anteq. 7. Fuit ergo ululatus in porta secunda, five media: quia Chaldaei primi ex parte fracto muro tertio & extimo, irruperunt in secundum, etiāque portas, que secunda five media dicebatur, easque coperni & inslerunt, uti narrat lemniss. 19. 3. Additum hebrei i. Parini. Vatabi. Arias & Clarius. In secunda fuisse Aradaemon: unde illuc habebat Holda prophetia, 4. Reg. 22. 14. Quocirca pro pīcūm misere, id est secunda, ipsi versut, aradea: ministrari, inquisiunt, meritis ab academia. Solens enim academicis non gladiis, sed calamis acutis per aliis metu bellī percussi & trepidati, ac irruente hosti vociferari: nūc non bene convenienti Mute quiete & silentis, cum Marte feroci, & tubis, tympanique & felopis, perfisperente. Extimus enim murus Hierosolymæ continet regionem tertiam urbis, in qua habitabat opifices, mercatores & plebs. Secundus continet urbem regiom secundam, in qua, utpote tertiū & tranquilliori, habitabant nobilis, studios, doctores, Rechabit & similes. Tertiū & intimum continet Sion arcam & templū, eiusque subiectam citi statim inferiorum, quo dicitur filia Sion dicebatur. Vide, huc graphicè expressa in descriptione & tabula Hierosolymæ, quam exhibet Adrichomius post paginam 44. Loge & nostrum Vilspandum in Apparatu urbis part. 1. lib. 3. cap. 3. & lib. 7. cap. 9.

ET CONTRITIO MAGNA A COLLIBUS

JSc̄licet Sionis & templi, alligatae similibus, ad quos utpote munitiones, captae a Chaldeis urbe, ex secunda, & extima regione conseruent Iudæi; sed à Chaldeis per sequentibus ibidem comprehensæ, constri & trucidati sunt. Ita S. Hieron. & Theodor.

Tropolog. in hora mortis, & a die iudicii eripit planctus, ob peccata, quae per portas, id est oculos vel aures, in collibus, id est in ratione, mente & voluntate, committimus. Mors enim ascendit per fenestræ, Ierem. 9. 21. vide ibi dicta. Itaque porta oculorum, de quibus Cant. 7. v. 4. Oculi tui sunt fenestrae in Hebreo, quae sunt in porta illa multitudinis. Oculi enim ob humorem aquem & crystallinum, videnter esse pīcūm, & porta pīcūm, per quas scilicet species rerum caducarum & volutiarum in mare huius facili voluntarium, quasi pīcūs irreperunt in animam, easque inficiunt libique affilient.

Audi S. Hieron. Prima porta oculorum erit, que exhibebunt nobis peccata ante oculos nostros, Ceteri omnis pompa imago antiquorum scelerum Ceteri viciorum atque luxuriarum profectarum in medium. Torquobit igitur eum confusus, Ceteri postquam compundens clamaverit a prima oculorum porta, nūdabis etiam à secunda, quam Ceteri aures inelli-

gitur. Ut ULULATUR HABITATORES PILA, id est mortuarii in quo tantum pīcūm pīcūm, zimberi & aromata; vel, si manus sit, orizan & frumenta. Audi S. Hieron. Pila quae habebat dicta **WOD** machetes, Ceteri ab Aquila verbi est & To Iacob, non per brevem syllabam prima legenda est, (est pīcūlū) ne rōrī, patemus, sed per prodūlām, ut de pīcūliū faciamus duci ut quā frumenta rābūntur: nos cunctus Ceteri meditorum apud nūs, in quo proprie pīcūla sensi solēre. Unde pīcūliū est pīcūlū, dīnū; quid in ea foreat frumentū pīcūlū pīcūlū pīcūlū ac contubescat, ut ait Catap. 14. libr. de Re rustica. Porro pīcūliū hoc proprium urbis vel locis est nōmen, Unde Pagan. Hebr. Machetes, quasi proprium loci retinuit.

Quares, qui haec locus, vel urbi & Primō, R. Salomonen cītēt Pilam vocari urbem Tiberiadē, eo quid R. Ioseph. Primo. quae marci pīcūlū adiacet: mīnū, quod Nōfēr veritatem cītēt, elle Lyc. urbem iuxta Ierusalem: colles illiē: ephorim. Verum hoc ipse more suo singulārē, non probat. Ceterē de Tiberiadē his fermo esse nequit, utpote quā iam pridē à Salmanasare vastata erat cum tota Galia & Samaria, anno lxxto Ezechiel regis Iuda, qui fuit stātus longi, sūb quo haec prophetat Sophonias, ut ipse ait ver. r.

Secundō, mīnū Lyran per pilam intelligit Ierusalem. Tocum enim vicinum hoc est contra Iudeam & Jerusalēm, cui intentus exādūm per Chaldeos. Porro Ierusalem dicitur pīcūliū quia erat in mediūlū Iudei, quae centrum, quod ad forum, & mundus coniunguntur undeque Iudei. Simili metaphorā Ezechiel cap. 34. 3. Ierusalem vocat ollam, in qua coquuntur carnes, il est Iudei. Unde & dictionaria Syrica. Machetes vel Machabæi, exponunt Ierusalem, à rad. chāf, que significat perturbare, agitare, vexare, vel etiam oppugnare, & bellum gerere; que omnia comprehendunt Hierosolyma. Verum eum ver. 4. Propheta exprimit nominari Ierusalem, quecumque hic obīcūre eamdem vocaret pīcūlū? Addit. immediatē antē nominavit peculiaria loca Hierosolymæ, pīcūliū portam pīcūlū, secundam, & collis, ergo & machetes, five pīcūliū, peculiaris fuit locus eiūdēm urbū. Uode

Tertiū, per pilam potest accipi civitas inferior Hierosolymæ, que in vale concava sita, erat qualipī, hīe mortarium, respectu Sionis aliorumque collūm. Hic enim civitas vicina erat portae pīcūlū & secunda. Dicitur pīcūliū, cum ratione hūis humilis iam dīlī: tūn quia ea erat forum aromatario, pilorum, coquorū, &c. qui in pīcūliū frumenta, caros et herbas continebat, ita Arias, Vatabi, et Clarius.

Quarto, per pilam accipi potest vorago Mello, que et Tyropeon dicta est. Nam, ut docet Joseph. lib. 6. Belli cap. 6. Jerusalēm super duos colles erat condita, contraria frontibus semet insipientes, interveniente valle disretos, in quam domus creberrime definiebant. Ex inferiū; Vallis autem que Tyropeon appellatur, qua dīximus superioris civitatis collēm diram ab inferiore, aliquę ad Siloam pertinet: ita enim fontem qui dulcis est ac plurimus, voca bamus. Hęc pilas vocatur hic pīcūliū: tum oh profunditatem: tum quid, in ea contundēt, intentū Iudei. S. Hieron. eam vocat vallem Siloam: Chal. vallem, vel iheroram Cedron: quia usque ad Siloam et Cedron per portam aquarum excubaret. Sensu ergoq. q. d. Quoniam frumenta sericea defūper velle in pīcūliū contumaciter, ita de porta pīcūlū, & de porta secunda, Ceteri de collibus prorsus in vos defuerint, voloque contundebat, et communiques, inquit

S. Hieron.

Tertib.

Quarto.

Belli cap. 6. Jerusalēm super duos colles erat condita, contraria frontibus semet insipientes, interveniente valle disretos, in quam domus creberrime definiebant. Ex inferiū; Vallis autem que Tyropeon appellatur, qua dīximus superioris civitatis collēm diram ab inferiore, aliquę ad Siloam pertinet: ita enim fontem qui dulcis est ac plurimus, voca bamus. Hęc pilas vocatur hic pīcūliū: tum oh profunditatem: tum quid, in ea contundēt, intentū Iudei. S. Hieron. eam vocat vallem Siloam: Chal. vallem, vel iheroram Cedron: quia usque ad Siloam et Cedron per portam aquarum excubaret. Sensu ergoq. q. d. Quoniam frumenta sericea defūper velle in pīcūliū contumaciter, ita de porta pīcūlū, & de porta secunda, Ceteri de collibus prorsus in vos defuerint, voloque contundebat, et communiques, inquit

S. Hieron.

S. Hieronymus & ex eo Remig. Ribera, Emmanuel, & Adicens: Cur Intelix te in hanc pilam conlectisti? cur modica volupate tanta dolorum & angorum pellit? tibi acerbitas isti?

Quinto. Adrichom. in descriptione Jerusalem, censet macheti, sive pilam proprielle vallem Cedron. Cedron torrentis est inter Jerusalem & montem Olivet, qui per vallem Iaphat in longum decurrit. Vallis ergo Iaphat et sive vallis Cedron, quæ posteriori sua parte, quæ torrens Cedron iuxta fontem, & pascinam Siloe perlabilatur, ab eo vallis Siloe nuncupatur. Audi Adrichomium: Vallis Cedron, inquit, late, profunda & tenebrosa (unde, & Cedron dicta est, à rad. **TVD** rada, id est, niger, atro, obscurus, tenebrosus est) que in modum folii templum circumibat; at quid in moriori similitudinem diplota esset, hebreici Machtes; latine autem Pila vocabatur. Hac tante profunditate erat, ut de templo telo ad imum eius deliciiscentium oculi, non absque vertigine capitis algarent. In hac mercatores, & omnis gener negotiatoribus habitabant. In haec vallim, cum laetior frater Domini, primus Hierolymorum Episcopus, in pennam templi eorum omni populo, letum Dei filium ipso fello Pasche prosteruerit, Anani Saduceus pontificis iustis praecipiatu*s* est, & confritis crucifixis, deliper queque a Scriptis, & Phariseis lapidatus, tandem fulsis fulle in cerebrum percussus interierit. Hucque Adrichom. Haec sententia probabilis est, & eique faver S. Hieron. qui pilam vocat vallim Silie; & Chalda, qui propilam vertit, *torrentem Cedron*. Verum ei obflare videtur, quod torrens Cedron & vallis Siloe fuerint extra urbem: pila autem, ut & porta pilicium, & secunda, videantur intra Jerusalem.

**Reffensio
Adversi.**

Quare quarta sententia, paulo ante recentissima videatur probabilius, quæ omnes expunctiones conciliat. Accedit, quod porta pilicium, per quam Chalda irruperunt in urbem, ab Adrichom. configne*s* dire*s* ad ingressum vallis Mello, sive Tyropœi, ut iure Propheta dicat, ingentem loci fulle ululatione, utpote in quem primo suorum iuum exercerent Chalda. Erat enim vallis haec latissima, & habitacionibus hominum frequentissima, utpote quam Salomon conquiravit & deficitis ornauit, qui collapsu inflaustrauit Ezechias, ut patet 1. Reg. 9. 15. & 2. Paralip. 32. 5.

Porrò per unam hanc urbis partem, Propheta significat totius urbis ultoriam, & complorationem. Tota enim Ierusalem, sicut dixit Lyranus, uti pila contundens & occidens Prophetas, ita pariter fuit pila, in qua impios hostes cives & Propheticas contuderunt & occiderunt Chalda: perinde ac eadem postmodum fuit pila contundens Christum & Apostolum, ideoque facta est pila, in qua Titus, & Romani coidem Christicas contuderunt, & encenarunt, uti ei prædictus Christus Luct. 19. ver. 4. & leuentibus. Unde Septuag. vertunt, *plague qui habuit consilium*. Hebreum enim marbles & pilam, & mandibulam dentium significat: quia sicut in pila communiantur, & conciduntur aromata, ita dentibus conciduntur, & communiantur cibi, maderis ergo generatim est via vel instrumentum, quo fit concilio vel concuso, qualis est pila, & mandibula. Unde inde in iherusalem quasi in pila concutu*s*, & in eadem quasi mandibula dentibus, id est gladius & armis Chaldaorum, concisi & lacerati sunt.

Symbolice, ululet Cnfananeopolis, ululet Buda, ululet Trapezuntium, ululet quælibet urba capit*s* à Turca, vel ab heretico principi*s*; in qua quasi pila Catolicos ipse contundit.

Tropoli pila est tribulatio, in qua Deus peccatores tundit, ut peccantibus gemitus, & lachrymas extundat sed in malis verum est illud Sapientis Proverb. 27. ver. 22. Si remanseris fulrum in pila, non asserferas ad roflumina rini. Iusti vero, & Martyres in ea dicunt, quod Anaxarchus in pila contus*s* dixit Tyranno: *Tundit, tundit; fulum (corpus) tundit, Anaxarchus non rindit, uti referat Philolib.* Quid amari probas sit liber. Et Ovidius in Iblim:

Aur si Anaxarchus pila ministrari in alta,

Taliisque pro salis fragibus effa sonat.

Anagog. pila est olla Vulcani, putè gehennæ, in qua diabolus tot pistilli reprobat tundunt, quod hic voluptates illicies leniterunt, vel perpetrarunt; sc̄ p̄fserimus pistilli sunt puncturae conscientiae, quæ damnato ecclesiam, & exprobram, jugiter eum tundit, & angit,

cur modica volupate tanta dolorum & angorum pellit? tibi acerbitas isti? Tundit illa in aeternum, at nemquam pertundetur. tundit & tu, & contunditur usque ad ossa, usque ad animam, at nullus iste aetum extundet, sed vivam tempor, & immortalem, ad aeternas tunfonies, & tormenta servabit. Hunc rei symbolo singunt Poeti, cor Promethei ad luxum alligati in Caerule monte, ab aquila perpetuo tundit & rodit, at numerum erodi vel extundi, idque in prenam furti, quo ignem è celo furatus, eum in terras detulit, de quo Ovid. 1. Metamorph. Sed cur in hac pila tam horrendum tunduntur? quia io haec vita fuenterat pila gularis, ventris, veneris & mammonis, in qua delicias suas, epulas suas, aromata sua, viua sua, fordes suas, opes suas congerit, comprellit, contudit, & consumuit caro, mundus & diabolus: quia ignave viserunt, permettentes te à tentationibus, passionibus & vitis calcaris, & contundit. Talis enim est pila, quæ ignava finit se ingerit tuudi. Unde Timon Milesanthropus Cleanthes, ob ingenii tarditatem, vocavit ipsa etiam, pīlū, pīlū, pīlū, pīlū, pīlū, mortuorum genitum. Inde proverbium: *Pīlū resūfū, tūdūr, calvūr;* ima enim pīlū pars adēt retulū & glabratū, ut calvi cranium referte videatur. Pīlū ergo noscat, improborum ignaviam refendi peccata, & bene operandi, consicere eos in pīlū et ollam Vulcani.

CONTICUS ET OMNIS POPULUS CHANAAN [Hebr. additio] **I** 3. iij, id est pīlū, quasi hic esula reditaur, eur ululaturi sunt habentes pīlū, qui scilicet conticunt omni populus Chanaan. **Chanaan**, id est mercator, qui mercurius emendis, & vendendis vacat, ut faciebant antea Chanaan, sive Chanaani. Unde illud Oief 1. ver. 7. *Chanaan in manus sua flatera dolo*s*.* Vide ibi dicta, immo Chald, per Chanaan accipit Chanaan. q. d. Ululat Gives Hierolyma, qui celiabunt Chanaan aliisque mercatores ad vestrum fororum, ad vestrum pilam defere aromata, fragments, ete rasique merces. Secundū, & melius, **ta** 1, id est quia hic, ut & alibi sapere, non est causa, sed encliticum, & ornatus tantum causa additur. Quocirca per Chanaan non Chanaanor, sed Iudeos acceperit. Hi enim à Propheto vocantur Chanaan; non Hebræi, nec Abraham; eo quod non Abrahæ, sed Cham, Chanan, & posterorum eius mores imitantur. Eusebius quis dicit filius, quem imitatur & refert, Unde illud Daniel. 13. *Semen Chanaan, O non Iuda.* Et Ezech. 16. *Radix tua O generatio tua de terra Chanaan. Patri tua Ammoniter, O mater tua Cerbas.* Hinc & Christus ad Iudeos: *Voi, sit, ex patre diabolo estis, iohann. 8. Quicquid Chald, veritis, perit populus; cuius spes pīlū sunt peribas populi terra Chanaan.* ita S. Hieron. Theodor. Haymo & Lyrana. Porrò in voce *conticis* est emphasis. Nam *conticis*, id est penitus excisa est & perire, ut veritis Chald, ita ut nullius in ea vox, genitus vel fibulis audatur: quia omnes vel capti, vel occisi sunt a Chaldais; vel siq*ue* sunt reliqui, ita perculsi, afflicti & attonitiunt, ut præ vehementia doloris, et præ furore vox illis interreludatur, nec vocem ullam proferre, immo nec hicere possint.

DISPERIERUNT OMNES INVOLUTI AR-
CENTO.] Putato mercatores, et avari, quinque trahant aliud quoniam avarum et argenteum, & divites undique opibus cincti et circumepli, iisque confidentes et superbiens, quasi per eas fini a Chaldais inexponibilis. ita S. Hieron. Unde Septuag. vertunt, *clavis argento;* Secundū, *is voluti argento:* quia cor suum omninoque affectum dederunt argento, illudque ita ei affixerunt et involuerunt, inquit Ribera, utrum tam argenteum possidere, et regere, quam ab argenteo possidere, et regi videantur. Quicquid abi vertunt, portatores argenti: ali, *oportet argenti.* Argentum enim est idolum, quod adorat avarus, quod confudit, quod per fas et nefas feciuit, cui per omnia obedit, et iisque servum mancipat. Vnde ab eo agitur ad usuras, fraudes, dolos, omniaque iecula. Quia de causa avaritiae ab Apollonio votari idolorem ser viros, græci idolatrias, Ephes. 5. v. Dicitum est de Aristotele, cum septuages per diem Eupiri fluxus, et refluxus curiosius scrutari volens, ab eo absortus est: *Arribuet non habet Eupiri,* sed

Pila eff
tribulatio-
tio.

O geben-
de.

Euripus habet Aribotalem. Idem verius dicas de avaro : *A*sunt, vitam in perturbatione vitiis et confusionis regnante. Demus illorum peccata manifesta sunt praecedentes ad iudicium. *C*ontra agentes seruitum sed supplicio. Mea autem (qui video monachum et Hierofatum) peccata certe occulta sunt, nomine *O*baben monachus adumbratus, et idcirco accepit etiam subtili et invicigari discussio, et quasi admotus lucernam in lucem prodit, *Justitia illam psalm. 74. C*anaceo tempus, ego institutas (ad effusas malorum) indicabo. Verendum valde, cum ad hoc venimus fructus mei tam subtili examine male a nos a iniusta (ne patitur) peccata apparet. Remedium subdit : *U*nus est homo, si nos ipsi disdecederimus, non nunc judicabimus. Male me horum crudeliter corrigerem actiones, dilucere lachrymam, punire te, et tertiis familiis laboribus disciplina, &c. *S*cribendo ego was meas et studia mea, quia qui seruitur, est regnus eius in lucernam induit. *I*ncertus, et in auro cor eius reperitur, uti vir sanctus affirmaret. Plura similia exempla existant in viris Sanctorum. Cum enim ipse in exequis cuiusdam divitis avari haberet orationem funebrem, dixit : *C*hristus sit, *U*bi est tesauaratus, *ab eis et corrumptus*, ita dives hic cor suum habet in suo thesauro, ibique illud reliquit. Iti domum ipsius, et in auro eius inventeris illud. Iverunt, et in aure eius repererunt, uti vir sanctus affirmaret. Plura similia exempla existant in viris Sanctorum. Addit Delrio adagio 100. Sicut infantes qui rebus vilibus, ut ruciibus, delectantur, involuntur facin; ita divites, qui vili terra rubra & alba, id est auro, & argento, delectantur, et le involvunt; *nam* in volvuntur in profectis, iniqui Rupertus, *nam* difficile est intrare et in regnum Dei, iuxta illud Christi : *F*aciliter est camelum per foramen acus transire, quam divitum intrare in regnum Dei, Marcii 10. 25.

Mytilice S. Gratioli lib. 18. Moral. 11. *Q*uidam, sicut, non nulli eloqua Dei non interierunt per exhibitionem, sed exterriti per offensionem habentes conspectum, deinceps per Propheticam dictum : *D*isperierunt omnes in volvutis argentei. His summatim qui eloqua Dei non interior refelctione se repente, sed exterior affectus se reflectunt. Ita ad interior Clerici & Religiis, qui habitum pietatis exterioris preferunt, si interioris cor habeant involutum argento, à gradu suo decidunt & disperirent. Hoc decuia multas ecclesias, monasterias, & Ordines a primario fandatis splendore decidit, ideoque vel perisse, vel contorta sacre, vel ab hereticis & infidelibus everita vidimus, & videamus. *V*erum dixit vir sapiens : *M*ater genitum filium, sed filia sufficiat matrem; nam irum, sua ampla dotations sufficiat matrem deinceps religiosis.

SCRUTATOR JERUSALEM IN LUCERNIS)

VERS. 18. q. d. *E*ficiam, ut Chaldei capti Ierusalem, omnes eius angulos & latraces exacte frumententur, ne quis Judeorum se abfondens manus eorum evadat. Ita pariter Romani sub Tito frumenti sunt Iudeos in cloacis, spoliunt & loquuntur, indeque eis extraherunt ad necem, uti retulerit Iosephus lib. 7. Belli cap. 17. 26. & 28. & lib. 3. cap. 9.4. Ubi te iste illud extrahunt, aut potius sponte egreditum, cum Vespasianus ei vitam & libertatem promittet, eidem se dedidit narrat. *E*s adagium. Lucernam enim adhibemus, cum quid exacte scrutari, & pernitius perspicere volumus. Unde illud versus dictum, quod citat Phuarach in *Præceptis coniugalibus*. *S*ublata sa lucerna sublata inter menses, significans plenaria que illi impudicas, vel ad id faciles, hæc detur facultas tenebrarum & secreti, ubi sine teste peccetur. *Quin* & Diogenes adhuc interduci lucerna, rogatis quid faceret? respondit : *H*ominem quare, teste Laertio in eius vita. Seneca lib. de Vita beata, indicat idipsum solere fieri per superflitionem, si quando denunciabatur ira Numinis. Cum *lucernam*, inquit, *luminari senserit*, et *medio lucernam* de prolestris, evanescat iratum aliquem deorum, evanescat et audiri.

*A*legor. id verius erit in die iudicij, quando Deus seruitur arcana locorum & mentium, ac revealabit abscondita tensibram, & manifessabit confusa cordium, 1. Corinth. 4. tunc enim estiam de minimo verbo ostolo, & de subtilissimis cogitationibus rationem à qualibet exigit, inquit S. Hieron. Aut S. Bernard. Ierm. 35. in Cant. explicante illud Cant. 2. *S*imiliter et dilesus mens caprea, quæ acutæ illi vires. *T*ime, inquit, *Jerusalem* iudicatur, tunc oculos caprea, tunc illum qui per Propheticam datur : *E*cce in distilla, et ego seruator *Jerusalem* in *lucernam*. *A*cto 29. vñ est, subl. *lumina* rerum religiorum; oculis eius seruitur rerum *C*orda, et sapientia bonumus contemplatur illi. *Q*uid ratus in *Babylone*, si in *Jerusalem* manet seruum? *P*ato quia hoc *lucis* Propheticam *Jerusalem* nomine designasse illi, quia hoc facio utram lucem religiom, mortis superbia illius temporalis conuersatione bona et ornata pro variis imitantibus non utili in qua de *Babylone*

Cornelius in Tract. Min. xiv.

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*rafo et oralis cui omnia parent, et si non

*B*ed non video. *T*ra

dum peccaret, luxuriant & faciem preibauerunt h[ab]ent Atil, erunt diruta curva in spoliis; Pagnin. erit saligia-
teſlabut[ur] icoles, quod viderunt, c[on]ique lucem pre-
fliterunt. Unde de us ait Isaiae. 24. 23. Erubescit luna,
et confundetur sol, cum regnaretur Dominus exercituum
in monte Sion, et in Jeruzalem, et in confusa fera
fuerint ferae glorificatus. Et joel. e. 3. 13. Si conuertitur
tenetibus, et luna in sanguinem.

Quinta.

Quinta lucerna est vita Christi & Sanctorum. Hinc de Johanne Baptista in Christo: Ille erat lucerna ardens et
lumen, Johannis 5. 35. Et Philip. 2. v. 15. Inter nos lucen-
ta flos immunita in mundo. Et de Eli & Henoch ac
S. Johannes: Hi sunt d[omi]ni clavis, et d[omi]ni candela[re] in con-
specie Domini nostri Iesu Christi. Apocal. 11. 4. Tunc ergo
cereris Dei sunt, quos Sancti, in quo virtutes, &
exempla Sanctorum, hac pandent arguentque nequiti-
atum peccatorum. Quocirca cuiuslibet reprobo dicit Christus
index: En dedi tibi haec exempla piorum qualia facti,
quas lequeritis: tu vero malitius tenebras & operas te-
nebrarum lequi, quia lumen. Vide quam tua opera,
quam tua vita difformis sit vita S. Pauli, S. Francisci, &
Dominici, &c. Si respondeas: Domine non potui ierar-
re faciliter, quia natura, & constitutio nimirum pro-
clivia eram in libidinem, arguit index: Nesciens. Nam
S. Augustinus in libidinem propinquum, eam vicei per
meam gratiam; via Magdalena; vicit Pelagia; vice-
runt ali innumerum: ergo & tu tuam proclivitatem vincere
potuisti per eamdem gratiam, quam tibi vel obtuli,
vel pra parvi, ac re ipsa deficitum, si eam humiliari &
inflanari possebas, ex que flentis fuisse cooperatus.
Quis hoc Dei ierutinum non espavescerit?

Anagog. lucernae Ierusalem celestis, est splendidissi-
ma & gloriosissima humanitas Christi, qui non tantum
eam trutabatur, ne quid in eam intret coquinq[ue]ntus,
sed & eamdem maris & aeternis splendoribus irradiavit,
lexicavit & bebit: de qua Apocal. 21. 21. Cristus non
egit sola, neque luna, ne lucerna: ea: nam claritas Dei
illuminat eam. et lucerna eiusdem cognoscatur.

Et VISITABO SUPER VIROS DEFIXOS, id
est totos immeritos, agglutinatos, &c. ut heb. est. D[omi]NUS
kop[er]tus, id est conglutinatus, vel congeletus, in faci-
tus s. id est in locis & sparsis volupsum, p[ro]p[ter]a de-
licies & divitias, s. u. s. Unde Chald. verit, animad-
vertens in aero, qui famosa transmissilis stramine dura-
tus fuit. Est metaphora a vita alpore si eis incubante,
quod dum immotuam in peritatu, & p[ro]p[ter]ate suam vi-
tiumque conservat: unde ut eam ponat, fastig, iuvans,
ab aenopolis ab his amovet, & in aliud vas transferri lo-
ket. Si enim Deus Iudeos in Ierusalem oto, & opibus
defluentes, ut corruptos eorum mores corrigere, ex
transfusio in Babylonem. Albus Sophonis ad Ieremias
synchroni fuit c. 48. 11. ubi de Moab dicit: Ferunt f[er]m
Moab ab adversitate sua, et requirent in facibus suis, q[ui]
non transfigurata est de rite in vita, et in transfigurata
moa ab: aduerso permanente gaudient in vita, et adores
mea et invenerint me. Vide ibi dicta. Ita loci & officii ma-
tutinum imp[er] homines in illis cugine, moribus, & amori-
bus aevit. Quocirca lapient in Religionibus indu-
stum est, ut Religioli subinde ex uno monasterio, vel
Collegio in aliud, ex una provincia in aliam transferran-
tes, ut meminerint ut hic non habent manentem civi-
tatem, sed esse advenas & peregrinos, cives vero San-
ctorum & domesticos Dei, in eoque mente amorem
que iustum deligit.

Qui DICUT IN CORDIBUS SUIS. Non fa-
ciet bene Dominus, et non facit male.] q. d. Qui cogitant, & c[on]cident, quod Deus non habeat
providentiam bonorum & malorum, ut hos puniat, il-
los puniat; fed omnia calu vel fato eveniant. Fortuna
est, inquisit, vel fatum, quod omnia regit, quod his bona,
illis mala irrogat. Et vox politicorum & atheorum:
quatenus in facibus peccatorum suorum de die iugiter
h[ab]ent, tandem sunt athei. Amor enim voluptatem,
& coniustudo peccandi quam nolum dimittere, impelli-
t eos & excusat, ut dicant: Non est providentia, quia
liberius ahlatur. Numinis metu peccant, & sua amilia vel
cupidius fruantur, iuxta illud psalm. 53. 1. Dixit infi-
p[ro]p[ter]a in corde suo: Non est Deus.

VERS. 13. Et erit FORTITUDO EORUM IN DI-
REPTIONE] Pro fortitudine hebr. est ΤΗΝ την, quod ro-
bor, vires, opes, exercitus significat. Unde Chald. ver-

erunt diruta curva in spoliis; Pagnin. erit saligia-
teſlabut[ur] icoles, quod viderunt, c[on]ique lucem pre-
fliterunt. Hinc & legitur: Et domus eorum (erunt) in defor-
sum; Chald. domus eorum in pradam; Pagnin. domus eorum
in defoliationem; Tigurina, domus eorum in valigantur.
Dixit enim omnis suus robur ponunt in dominis, &
opibus, iuxta illud Prov. 8. v. 11. Saligia eorum n[on] ob-
robrit eis, et quasi murus validas circumdant eam. S.
Hieron. tamen Remig. & Haymo per fortitudinem acci-
piunt exercitum. Audi S. Hieron. In die mortis et in
dieu omnis fortudo eorum in defensionem erit, ut quod ma-
re valebat ei ergogetur ad defensum Domum iustorum (re-
f[er]emque iustitiae ad melius): velut si quia fortitudinem
laurois, et porci, et f[er]mis disruptis infernoque eo redi-
dat, prodest isti sua informitas: debilitas enim membrorum
velut prius non bene reprobatur, a malis opere ceſſatur.

IUSTA EST DIES DOMINI MAGNUS J. Pet. VERS. 14.
dies vindictæ, & excidii Ierusalem, ac captivitatis Be-
bylonie.

Allegor. apud S. Hieron. Remig. Vatabl. in officio defensorum, hac omnis adaptat dici iudicis.
B Vide dicta loelii. A. Prop[ter]a, inquit S. Hieron. in dies mortis
et iudicis, vel propera aternitatem, quia nihil es longius
est, vel propera magna crudelitas, quia patitur manus
quam longe uidetur supplicium quod inferendum est; f[er]m
cum exterrimus a seculo, et amaritudine mors confusio-
nem mundi fecerit, non saltem prop[ter]a erit, sed et
velut prius non bene reprobatur.

Vox d[omi]ni DOMINI AMARA J Quia in illadie
est clausor, strepitus, tumultus & comploratio tum
Chaldaeorum occidentium, tum ludorum vel occido-
rum, vel captivorum, amarus & horrendus. Allegor.
S. Hieron. lugiter sentiebat sibi infonare vocem ultime-
tum: Sive, inquit, tubo, f[er]me concole, f[er]me dorme, sem-
per tuba illa infonare aeternis metus: Surge mortu[m], veni
ad iudicium. Sapientes, qui hanc vocem iugiter au-
diunt & rumint.

Tribulabitur isti fortis J Chald. isti po-
tentia inercientur; Pagnin. clamor isti fortis; Tigurin.
ist[us] fortis turpiter erubet. Aliu mutata disflacione sic
exponunt: Vox dei Domini prop[ter] est, isti fortis exser-
tione amarum, id est, ibi audiatur vox atrocis, & hor-
Cœsula Chaldaeorum expugnatum Ierusalem cœlumque
trucidantem; & alleg. angelorum tuba canentium, or-
bique excidium & f[er]m suadentium in die iudicij.

DIES 14. Ad litteram loquitur de die excidii Ieru-
salem per Chaldaeos; Allegor. de die iudicij. Sepu.
Dies tria illa, dies tribulacionis et afflictionis, dies
merita et perditonis, dies tenebrarum et calamitatis, dies
mortis et mali, dies inde et clamoris; Chald. dies illa
dies afflictionis et angustie, dies tribulacionis et calamitatis, dies
tenebrarum et calamitatis, dies publicis et afflictionis, dies
baccina et tribulacionis; Pagnin. dies tria illa, dies angu-
stie et afflictionis, dies tribulacionis et calamitatis, dies
tenebrarum et calamitatis, dies mali et calamitatis, dies tribu-
lationis et calamitatis, dies mali et calamitatis, dies tribu-
lationis et calamitatis. Exaggerationes haec scriberunt, bor-
rem et atrocitatem illius diei significant et representant.
Tigurina, dies excedentia dies illa, dies angustie et
angustias, dies tribulacionis et desolationis, dies tene-
brarum et calamitatis, dies mali et calamitatis, dies baccina et
clausor. Vide dicta loel. a. 2. Medicant, et concia-
tor lingua haec die illius epitheta ruminet, expandat
ponderet et ureat, v. g. dies huius vesti est dies gratiae. Primo.
Dilla future vita et iudicij eris dies ira: quia in illa Deus
omnem suam iram per lex apnorum, quibus eum iugiter
in hoc mundo offendereunt et irritarunt peccatores] milia
collectant totam suam impetum, quia torrens illandet
in impios. Secundo, illa dies erit dies tribulacionis, qui
tribulacion omnium afflictionum agit super impium Deus,
dicetque, Quoniam glorificavit se et delectu suu[er]e
ram d[omi]n[u]s tu monstra et lucum, Apoc. 18. 7. Tertiu, Tertiu,
erit dies angustie quia ab omni parte arctabentur repro-
bi. Si enim alpicum iurum, videbunt iudicem iratum,
spira temnos. Si deorum videbunt flammas gehennas
non sibi parat. Si retro, videbunt volupsum elapsi iam
le decreti et cruciae. Si autem, videbunt eternitatem inter-
minimam, eamque miserimam. Si ad latera, videbunt
angulos et reliquias, et dynomes et invadentes. Si in-
tutus, videbunt conficiem suam ecclasiem, et flagellamen-
tem. Quartu, erit dies calamitatis, id est, calamitosissima; Quartri,

Horror
dies in-
dici quâ-
dis ex-
nudicem
epubens.

Fermo
Fermo

.

zed ut dicant montibus : Oprete nos; & collibus : Cadute A Et rursum Aenesan in medio conflictus quasi turbinis :

Quinto.

Juper nos. Ofer. 6.8. Apoc. 6.16. Und it enim pernos quae hodie in eos irruunt. Quinto erit dies necessitatis, ut vertant Septuag. quis necellarium, & inevitabilem tentationem & condemnationem subibunt, à qua non homines, nec angelini. B.Virgo eos vorat, aet poterit liberare. Sexto erit dies perditionis, quis & famans, & vitam, & latitiam, & animam, & omne bonum perdent in externum. Septimo erit dies tumultus, ut vertit Chalda, quia in tanto, & per infinito denaturorum numero, turbae condensatae & confusa, tam in valle Josaphat, quam in gehenna, horrendus erit trepidus, clamor, dinatus, & horrenda convicia, maledictiones & blasphemias, quibus damnati sunt, parentibus, dominoibus, angelis. Deoque maledicunt: ringent enim contra se in vicina quasi canes ex summo dolore & desperatione. Octavo, erit dies neberarum: quis ibunt in tenebras exteriorum, ubi numerus videbatur sollem, lunam, vel ullum lumen. Nono, erit dies tribus, qui quali mentis impotes vertigine aguntur, & ignis stridens quasi turbo agit eos in gyrum, rapientque in tartara. Decimeno dies tuba & tarantula, ut vertit Pagan. id est pala, qui Deus eos proficit & conficit. Rursum erit dies tuba: quia tuba proclamante educunt coram toto mundo ad locum iuplicati, & plecantur in gehenna. Undecimo, erit dies desolationis & deflationis, ut vertunt Pagan, & Tigurinum: quis privabunt omni consolatione & gaudio, ac replebuntur omni mortore & tristitia. Dodecimo, erit dies jubilationis, ut vertit Chalda quis Sancti jubilabunt, & applaudent justitie & vindictam Dei, spicere damnatos intulabunt, ut de quaestus hostibus profligant triumphum agent. Sap. 5. 1.

Sexto.

Septimo.

Ottavo.

Nono.

Dodicesimo.

Pudicesimo.

Duodecimo.

*S*ixiesim exulta, Tigurina. *Juper* tueri exulta: haec enim in anguis palitorum solent excedi. q. d. Chaldei tueri altitudinem celestrem considerant, occupabunt, & visitabunt. ita Theodor. Lyran. Arias & Vatab.

*A*maulant ut c. ac t. primum metu, angore, hor. Vers. 17. rure & flumore. Videatur enim timor & anxietas timida, anxi & preplexis eriperit lumen, mentem & oculos, ut nesciant quod fugient. q. d. Iudei erunt attoniti, ut certi- re videantur, & ambulare tamquam craci, præfertim quia admetat a consilariis & viro lapiente, quia civitatis, & civium sunt quasi moxa & oculi, ut praedita Ita. c. 1. 1.

*E*FEDE TUR S ANGULOS FORUM SCUTUM MUS] Tigurina, ut pro virilecitate contempnatur & nullius pretiosi, qui omnium pedibus calcatur.

*C*ORPORAL] Cadaveria Iudaorum insulata proscenient ut fiercent, hoc est, sepultura a fini leperientur, ut sub iudea hoc tempus loak, ut regi communatus est leprosus. c. 1. 19.

*A*URUM NON POTERIT LIBERARE EOS] Vers. 18. quia Chaldei trulepti Iudorum vitam querent, non aurum.

*I*N IGNIS ZELI ET IUS (Dominii) DEVORABILITER OMNIS TERRA] scilicet Iudea: de ea enim agit. *Tu* tuus es, vocat tuus iras, videntur, vel iram vindicem. Ira enim vocatur ignis quia in ira ebullientis languore effervescit & ignecum, ut oculis, ore & naribus flammam vomere videantur. Unde illud agne, vel iras sancti Iudei. Umo. de Arabicis ac Antioch. veritate, in qua servorum eius; Arabi eu. Alexander, in flammea quis eius. Rursum, vindicatur vocatur ignis: quia hoc in Deo ex ingenui amore nascitur. Alludit enim ad ultimum maritorem, qui quis uxori ardentes amant, hisce, si ipix adulteretur, & fidem amoremque fallant, accertrime eas puniri, & ira occidunt. Ita Dei cuius populum iustum, putat Iudeos, ardentes amat, sicut ipsorum iusta, hinc eos fidem fallentes, & cum idolis adulterantes, amore in indignationem verio gravissimum puniunt, & afflittus & confundit utique ad consummationem, id est plene, funditus & consummatum. ita S. Hier. Loquitur, ut dixi, ad literam de die excidii Ierusalem per Chalda, & a pari, vel simili, de die excidii eiusdem per Titum & Romanos de quo S. Hier. U. que in presentem, inquit, diem videt. Iudei probribus ingredi se-rajant excepta placita. & ut iratissimam sua iusta intent evitare, prece redimuntur, ut quandoque emerita flagi- nis Christi, emant lacrymas suas. Videat in quo capitulo est a Romanis & dirita Ierusalem, nomine populum lugubrem, consumire decrepitas malitias, & senectus panus annusque oblitus corporis & in babuus nostrum Domini demonstrans. Congregato turba misericordia, & parvulo Domini conseruant, & radiante & sonore eius, de Quirinale monte quoquefrui fulgeat vexillo planctere ruinas te mpleri. Iu. populus myriam et tamen novitatem miserabilem, & et dum- bat aliqui cum hac videt, ut die tribulationis et angustiae.

*R*esolutaque tela
Vertit in audire, & turbine repulit bascas.
aut Claudiian.

*T*um Symbolic. Nebula enim, tempestas, & turbo symbolum & imago sunt horrortadi prælia, conflituum, strati, supplici & vindictæ, ex alto a Deo detonantis & depluit in impio, & colique grandinatus. Sic Homerius illade 4. Gracorum agmina, quasi procællas irrenantes in Trojano depinxerat:

*Quia cum super aquora nubes
Sepc' videt celo scopuli de vertice pastor,*

*Contrâclarum Zephyrus flata, & cæsius nimbus
Denunciat pacas, & secum manuunt prælicitam.*

Et Homerius de more imitans Virg. Æneid. 12.

*Qualis ubi ad terras abrupto fidei nimbus
It mare per medium, mihi' uero, bene! præfisa longè*

Horrificum corda agricola: dabit illa ruram.

Arborum frangemque fatis, nec omnia late.

Ante volant, & omniaque ferunt ad tutiora venti.

Talis in adversis dulor Rhæteini boles

Ægmon agit.

CAPUT SECUNDVM.

SYNOPTIC CAPITI.

HORTATOR Iudeos ad panisentiam, ut evadant stresem Chaldaorum, quem subitura sunt vicina gentes. 2. Uode 4. Gaza, Ascalon, Azotus, Accaron, Ammon, Moab, ac v. 12. Aethiopie, quin & v. 13. ipsi Nivei orbis demum excludunt intereat, si finaliter folerent Iudeos horum populorum, ut patet Iudei bofum, clade & interia.

Convenite, congregamini gens non amabilis. 2. Priusquam pariat jutto quasi pulvrem transfeuerem diem, antequam veniat super vos ira furoris Domini, antequam veniat super vos dies indignationis Domini. 3. Querite Dominum omnes mansueti terra, qui judicium ejus effici operari: querite iustitiam, & cognoscere mansuetum: si quomodo abscondamini in die furoris Domini. 4. Quia Gaza destruxit erit, & Ascalon in desertum, Azotum in meridiem ejiciens, & Accaron eradicatorum. 5. Vx qui habitatis funiculū mari, gens perditionis: verbo Domini super vos Chanaan terra Philistinorum, & dispersa te, ita ut non sit inhabitator. 6. Ex erit funiculus maris requies pastorum, & caule pecorum: 7. & erit funiculus ejus, qui remanserit. Cornel. in Proph. Min. xiv.

N. 2 serit

serit de domo Iuda: ibi paſcentur, in dominis Ascalonis ad vesperam requiescent: quia visitabit eos Dominus Deus eorum, & avertiet capiavitatem eorum. 8. Audivi optobrium Moab, & blasphemias filiorum Ammon: que exprobaturum populo meo, & magnificati sunt super terminos eorum. 9. Propterea vivo ego, dicit Dominus exercituum Deus Israhel, quia Moab ut Sodoma erit, & filii Ammon quasi Gomorrah, frictioſas spinarum, & acerbi fatis, & desertum usque in zeterum: reliqui populi mei diripient eos, & reſidui genitū meo poſſidebunt illos. 10. Hoc eis eveniet pro superbia ſua: quia blaſphemaverunt, & imaginificati ſuper populum Domini exercituum. 11. Horribilis Dominus ſuper eos, & attenuabit omnes deos terre: & adorabunt eum vires de loco ſuo, omnes intulit Gentium. 12. Sed & vos Aethiopes imperfecti gladio meo eritis. 13. Et extendet manū ſuam ſuper Aquilonem, & perdet Aſſur: & ponet ſpeciem in ſolitudinem, & in inviō, & quaſi defertum. 14. Et accubabunt in medio ejus greges, omnes beltie Gentium: & onocrotalus & ericis in liminibus ejus morabuntur: vox cantantis in fenestra, corvus in ſuperliminari, quoniam attenuabo robur ejus. 15. Hac eſt civitas glorioſa habitans in confidenția: quaſi dicebat in corde ſuo: Ego sum, & extra me non eſt alius amplius: quomodo facta eſt in deferto cubile beltie? omnis qui tranſit per eam, filiatibꝫ, & movebit quantum ſuam.

V E R S . L **C O N V E N I E T]** **וְיָדַעֲנִי בְּתַכְפֵּסֶחָה** id eſt colligite, Add, Judæi vocantur *gens non amabilis*: quia ceteris gentibus erant invii, tum ob religionis & fidei diſferentiam, tum quod cum eis nullum habent commercium, affinitatem vel coniunctionem, immo eas aveſtarecur. ita Pineda lib. 1. de Rebus Salom. cap. 1.

P R I O R I Q U A M P A R I A T J U S S I O, &c. **J q.d.** **C o n g r e g a m i n i** ad publicas preces & lamenta, antequam Deus V E R S . 2. **uero** tu parat & producat diem excidi, & captivitatis Babylonie, qui transiſt ut pulvis hebr. **וְיָדַעֲנִי** cammoſi, id eſt ut pales & gloria, hoc eſt, erit ut turbo qui violenter pulverem & palma diſpergit, ac celestrem transit omnia misericordia, obnubilans, dirigiens & auferens ita S.Hier. Theod. Remig. Hugo & Lyran. Veretur Sept. paraphratic pro pulvere aīmā dāmū ſimilitudinem, nimurum florū. **A n t e q u a m**, inquit, **וְיָדַעֲנִי** ſtis ſtis ſtis perfrancens dū, qui icilipt codice quo mandorū, vespere occidit. Ne ſicut flores vernaliū deflatus, divina ira quaſi turbine vos decutiente, inquit Theod. Similiter Chal. aliam addit similitudinem umbra. **A n t e q u a m**, inquit, **o r a d e a t** in eundem domum induit, **וְיָדַעֲנִי** ſtis ſtis ſtis gloria quae perflat venuſi, **O m b r a** qua tranſit a confutatio ne, nimurum Bum antequam veniat ſuper vos vobemus ita Dei: illa enim eſt implacabilis, nec dabit locum obſectioni aut penitentiae.

Tropol. S. Hier. huc applicat cuique ē ſcruo migranti, q.d. **וְלֹא** qui ſeudi negat eti pars pro dreyfus defatur, revertere in ſanctorum etiſchias, **וְלֹא** in te coram eis caro, quia ſedes placere Deo, **וְלֹא** difſoluta membra anima tua, neq; filii coherentiā, **וְלֹא** ſapientia cogi compa- **T** caro, ſed illius bene complecti, **וְלֹא** audi mystice. **C o n f o r m a-** ſimoni difſoluta, **וְלֹא** genia debita ſolidam. **Nec glori- **E** ambi in bono caro, **וְלֹא** ſtis ſtis ſtis qui praeterit. **Omnis enim** earo ſtatum, **וְלֹא** omniſtis ergo quia ſtis ſtis ſtis, **Arus** ſtatum, **וְלֹא** decidit: **verbū autem Domini manet in** eternum. Subiit deinde aliud: **Poffamini**, inquit, hor car- **E** paratu pro tempore, ſi quando videremus ad agmina horum ſacri deitatis, **וְלֹא** congregari diuitiis occupatum ad ecclēſias, vel ratiō, vel iniquum vobis, **וְלֹא** dicere ad eum: **Congregate** **וְלֹא** canegote populus Dei, qui Domini precepta non audie, **וְלֹא** quem gloria tua petranteſt, antequam dies tua ſuorū Domini adueniat.**

G E N S N O N A M A B I L I S **וְלֹא** nichil, id eſt, ut Pagnin. gens non deſiderabili, q. d. O. Iudah, Venit eis gens non amore, led odio Dei digna, Deoque ob peccata roſi & exoda. Unde Septuag. vertunt, gens in- **E** trante, que ſi dices doctrinam & dilectionem Dei ignorat & relinquit; **T**igitur, gens non deſiderans, felicit. Deum Deique legem; Chal. generatio nolens tan ſentia legem; Syrus, gens non corripa, non erudit, aliquid diciplinat; Arabicus Amiochenus: gens qua non prodatur, hoc eſt, tentatione, vel afflitione non examinatur; Arabicus Alexandrinus: gens impura. Eſt lipotis, live miolis, munus enim diciuntur, & magis intelliguntur *non amabilis*, id eſt inamabilis, que nequit amari, in vita, odioſa. Sic Plautus in Bacch. *Incredibilis, impot animi, inamabilis, illipudans* vero. Et Virgil 6. *Exegid. de Styge: Trifugatus, inamabilis, his undajit ut palus lumen horrida & exoda.* id eſt Georg.

Quaeſat Europana daturum,

Aut illamur nefis Enafida aras? illaudant, id eſt vituperat, infamis & ſceleratissimi: Busi- tis enim hoſites ſuo diu maculatis ad aras, cumque pa- riter Herculem macrare vellit, ab eo macrataſt eſt. Sic Script. largi idolum, vel peccatum, vocat vanum, vel inutile, id eſt maximū damnolum, & noſcenſiſtimum. Secun-

Add, Judæi vocantur *gens non amabilis*: quia ceteris gentibus erant invii, tum ob religionis & fidei diſferentiam, tum quod cum eis nullum habent commercium, affinitatem vel coniunctionem, immo eas aveſtarecur. ita Pi- neda lib. 1. de Rebus Salom. cap. 1.

P R I O R I Q U A M P A R I A T J U S S I O, &c. **J q.d.** **C o n g r e g a m i n i** ad publicas preces & lamenta, antequam Deus V E R S . 2. **uero** tu parat & producat diem excidi, & captivitatis Babylonie, qui transiſt ut pulvis hebr. **וְיָדַעֲנִי** cammoſi, id eſt ut pales & gloria, hoc eſt, erit ut turbo qui violenter pulverem & palma diſpergit, ac celestrem transit omnia misericordia, obnubilans, dirigiens & auferens ita S.Hier. Theod. Remig. Hugo & Lyran. Veretur Sept. paraphratic pro pulvere aīmā dāmū ſimilitudinem, nimurum florū. **A n t e q u a m**, inquit, **וְיָדַעֲנִי** ſtis ſtis ſtis perfrancens dū, qui icilipt codice quo mandorū, vespere occidit. Ne ſicut flores vernaliū deflatus, divina ira quaſi turbine vos decutiente, inquit Theod. Similiter Chal. aliam addit similitudinem umbra. **A n t e q u a m**, inquit, **o r a d e a t** in eundem domum induit, **וְיָדַעֲנִי** ſtis ſtis ſtis gloria quae perflat venuſi, **O m b r a** qua tranſit a confutatio ne, nimurum Bum antequam veniat ſuper vos vobemus ita Dei: illa enim eſt implacabilis, nec dabit locum obſectioni aut penitentiae.

Q U A R T E D O M I N U M O N I S M A N S U E T U M **T R I X .** **T R I X .** **J q.d.** Omnes quidem, led vos maxime quietis humiles & maſtici, oblerando querite Deum, cumque affidius genitibus fatigati, ſi fortis eum toti populo indigantem lenire & placare poliſtis. Ubi Noſa, nullus poliſtare iram Dei, eamq; toti genti proprie, nisi humiles & maſtici, qualis fuſt Moles. Num. 12. 13. & Exodi 32. 12.

Q U I J U D I C U M B U S T I S E T I S O P E R A T I **J**udicium, id eſt quod exquum & iustum eſt, putat id quod lex dicit & precipit. Sic pial. 118. ſep̄ le⁣ **D e u s v o c a t u r i n d u c t u m**. ita S.Hieron, uode explicans uobit.

Q U A R T E M A N S U E T U M **H E B R .** **P Y A F E D**, id eſt affligi- **E** tatione: **Q U A R T E M A N S U E T U M** **H E B R .** **N Y A A R A D**, id eſt **m a n i n e r u d i u m**; Pagnin. **b u m b a t a t e m**; alijs, pau pertem, q. d. Eſtote iusti & manueti, ſcihi opera iusta, id que manueti, converratio veſtis ſit iusta, & que ac mitis, modeſta, & in omnibus acibus, moxibus & meritis compoſita. Hanc enim morum compoſitionem facit hu- Cūlmitatis & manuetudo. ita Theodoretus.

Aliorū S.Hier. Remig. Albertus & Hugo, qui per iuſti- **E** tatione & manuetudinem accipiunt Deum, qui eſt ipa- cera & immetiuſi ſtis ſtis ſtis, & manuetudo. q. d. Quicke Deum operando iudicium, id eſt opera iusta: ipa- enim iuſtissimus eſt, queſi ac manuetissimus. Quocirca, quia iuſtissimus, ſcihi opera iusta: quia manuetissimus, pernitentiis in gratiam clementer recipiet. Hac ergo duo vos abſcondent & protegent ab eius ira & furore.

Q U A R T E G A Z A D E S T R U C T A E R I T **D**at caſum cur tuorem Dei expavescere debent, ideoſiſtud, ut V E R S . 4. **per opera penitentia & iubitis eum à te avertant;** quia ſciheſt tantus erit furor L'ei, tantum robur, & impetus Chaldeorum, miditum eis, ut ipiſi venientes in Judeam, etiam vicinos Phœſilianos, qui fixe Judei ſunt domi- nati, tantuſi ſtakſtū, quaſi dicat. Multo ergo magis vos & Judæi, Chaldeos formidare debetis: vaſtrum enim ipſi proprie, ita delinquent Deo, ſunt flagellum: vobis enim ita iratos eſt Deus, ut non tantum vos, ſed & propte- vos, vicinas gentes ſit vaſtaurus. Vos enim, quia eſte

les Deum cognoscentes, imò Deo quasi consecrati, magis eum offenditibus colendo idola, &c., quād Gentes infideles quā Denū non cogoverant. Cīm ergo illas puniūtūs sim, multo magis vos puniam & vafabo. Altera hac precedētibus connecta ē Castro, quād sentītūs cauītūs ex dixerit: *Si quāmodo abscondimur in qua forūs Domīnū*, q.d. Vos liberabitim illa communī clade, & captivitatē Babylonica. (quia inde redibitis) & quā nulla alia genē se poterit liberare: quia Gaza funditus destruetur. Autq. d. Domīnū precibus, & actionib⁹ iustis propitiātē: fortē vos proteget aliquā ratione sibi nota, quām nos ignoramus: fugere enim ad vicinas gentes non licet, quia Gaza frangitur.

Ava Cerēthia duplicitē recipi posat, Prīmō, ut nomen proprium gentis, ita accipiunt Hebrei, Clarius, Vatib, Aias, Pagini, & Septuag. qui vertunt, *acūla Cerēthiā*. Cerēthia ergo idem lunt quod Cretes & Cretenses.

Secundūdūt appellativum. Vnde Aquila, Quinta editio & Theod. vertunt, *gens perditionis*; Noster, *gens perditionis*; Iugurna, *gens vassalix*, *Cerēthia enim deducitār* à *Πέρσας* *caravagō significat & exinde occidere perdere*: inde derivantur, *Cerēthiū*, q.d. Peritores, exercitores, interfectores, qui omnes & omnia perdunt, occidunt, devulant: erant enim Cerēthia gens tera & bellicosa. Ad hoc etymon alludit Sophonis, q.d. O Cerēthia eratis olim Cerēthia, id est peritores, & vafatores, an-

Nota. Quinque erant latrapi Philistinorum, quatuor metropoles tocidem erant hi, Gaza, Accaron, Azotus, Acalon, Geth; in quibus nominibus eleganter et paronomasias in Hebrew. At enim **תְּבַשֵּׁלֶם תְּבַשֵּׁלֶם**, Gaza erit derelicta; ant, ut latine enim imitterem, Gaza erit valita, vel vestata: **וְרֹא** exiam aliud ad nomine Persica gaza, quod odes significat, q. d. Gaza olim habuit gazam, eumque recondidit: at nunc ex privatore, critique derelicta: **וְמִדְבָּר** putant aliqui Garam nunquam pati a gaza Persica ob opulentiam urbis, Veram Gaza huc monum habuit tempore Davidis ante regnum Persorum. Quicquid verum etymon Gaza est Hebreum. Hebrew enim vocatur **גָּזָה גָּזָה**, id est fortis: erat enim situs et armis infortia munita. **פְּרָעָה** enim Septuaginta pro **גָּזָה** quicunque literam Hebrewam sicut lapso verebant in Gant pro **פְּרָעָה** vestra **Gomorrah**, pro omni vestra **Tower** gomer.

A ZOTVM EN MEREDEE E S C I E N T] qd. Chal-
dei Anotior non clam & furit, sed pati clara luce, colla-
ta acie expugnabunt. Ita S. Hier. Remig. Albert. & Hugo.

ACCARON ERADICABITUR J. Hebre, est paronomasia **אַכְרָבָן וְאַכְרָבָה**, Accaros machr, q. d. Accaros, que hebr. aberadicando dictatur, «esse idem quod eradicatio, à Chaldais eradicatorum, id est funditus extiretur.

Moraliter Lyram. Per *Philisteam*, inquit, que pugnare caderet interpretatur, ebrietate bene significatur, ad quam lequierat destruere fortitudines corporalis. Pro verbis, *Cuius etiam pars tibi sit tua res, et tu serua, cuius sine causa ualuerit, et cuius signo ex se uenit, nonne hic qui communiquerit in uoto, & si aliter eadiem operam dicit?* Et hoc significatur per defensionem Graecorum quae fortio de interpretatore. Secundo, ad ebrietatem inquit, hebetatio discretionis, quae significatur cum subditur, *Ei Acalus in defensionem suam*. At calus interpretetur pondus, actus usum humani debet discretionis iudicio ponderari, Tertiio per ebrietatem de struit amicitia-charitatem. q. Eiderz 2.23. *Et non meminerant, tam iberos, amens, nec fratrem suum sed non uidunt nisi uenientibus gladiis.* Et hoc significatur pro destructionem Arcos, cum dicatur, *Aegrum in merito scitum.* Nam communiter circa meridianum incurrunt homines christiani. Quartio, per ebrietatem consumimunt subtilitas corporalis. Eccli. 19. *Operari corripi non loquuntur.* Et hoc significatur cum dicatur, *Tu Acastor eras caducitur.* *Acastor enim pugnat gregi interpretatur, & convenientib[us] in flabiliante temporali, per quam omnia ad victimam pertinentes habentur,*

Andrea apperitum Mead, &c hic describitur delectio
quatum gentium. Vrini sunt Mobatii, qui interpretantur
parva, id est significare blasphemos, quibus dictar
lohan. I. & ex parte disoluti esse. Secundi sunt Armenii,
qui interpretantur populi doborum, id est significant in
videntes qui dolent de bonis aliorum. Terti sunt Aethio
pae qui tenetur interpretantur, & id est significante heret
icos, qui temeris errorum obfuscantur. Quarti sunt Al
lyrienses qui interpretantur factio & vulgaritas, id est significant
e la tronestes qui de nocte vigilant ad malam faciendum. I. &
tertius quartus hominum modi per divinum judicium, nati
nati penitentia, exterminata condamnata. Huncque; Lyra-

F Y N T C V L Y M A R I S] H I s e f p a r e m v e l o r a m a r i t u m . E s t metonymia quia enim omnia funicula agros , & pradia dimicantur & dividuntur , hinc funiculus significat per tem posseficiens , sive forte hereditarii qui cuncte paroio obtinunt pialis &c . *E* s ues receduntur maribus preclaris , hoc est ut explicatis subdit . *E* stius hereditarii tamen preclaras eti mali . *S* enius est q d . *V* o b i s C e r e thim , qui habita in circa oram maritimum mariis Medi- sepius , qui nomen hederi & veslatis sum . *N* uis uero a veslatis

GENES PERITORVM] Hebreus Ceterum, Iam
Censit in Proph. Min. xiiij.

vox Ceresibus dupliciter accipi potest. Primo, ut nomen proprium gentis, ita accipiunt Hebrewi, Clarius, Vatabl. Aias, Pagniū. & Septuag. qui vertunt, *avala Cretensium*. Cerethim ergo idem sunt quod *Cretes* & *Cretenses*.

Secundum dicit appellativum. Unde Aquila, Quinta pars et Theodor. vertum, gens perditiens; Nostra, gens perducentis; Tigrinus, gens vaflariorum. Ceterum enim dedicatur à πάτηται, carniqvatis significat excedere, occidere, perdere, inde derivantur, Cetrum, &c. Per itores, exercitum, interfectorum, qui omnes & omnia perdet, occidit, devanit, & erant enim Ceterum gens lera & bellicosus. Ad hoc etymon alludit Sophonis, q. d. O Corethim eraitis olim Cetrum, id est peritores, & vaflatores; immo eritis Καταράταις ceterum, id est excisi & vaflati; olim perdebat aliojans vos ipsi perdemini; occidens enim vos & excidens Chaldaei. Unde Symmachus vertit, gens exterminans; Arias, gens excipiens, quia excidens Chaldaeorum definita.

Quare, quoniam fuit gens Cerethim? Primo, S. Hieron. Riba & Clar. ius centum, Philistinorum omnes vocari Cerethim est excusore: quia erant fieri & bellis potes-
tes continua bella gellereunt cum Iudeis, et quae fie-
re dominante sunt, ut patet ex lib. Iudicium & Regum;
Sophonias enim videtur mox hocce Cerethim, vocare,
Chanan & Philistinum.

qui Curaet, ab incolis Curtebus, puto Cerebim. Alii
et Theod ex adverso opinantur, Cretenes in fulano co-
loniam deduxisse in Pheniciam & Philistiam, ideoque
hodie Cerebim ortos esse a Cretenibus. Vnde Septuag.
veretur, την Κρήτην id est advene Cretenem, qui scilicet
ex Crea Philistia advenerant: nimirum Septuag.
inquit S. Hieron. pro Vg. ad egen. Vegeras Τετράγενες
id est advene (licet Gracum ~~rebus~~ non tantum arbitrio
admodum & accolas vel incolas quilibet t significat, ut si
ideo quod Hebr. ga) vnde dicta Ezech. 23, 16. Hinc

& Cretenses in re nautica excelluerunt, sicut Strabo. **U**nusmodo etiam, ita Chalda. Albert. Lyras. Arias & de Proverbium ironicum, Cretensis mare regnum, de eo qui id se fecerit dissimilat, quod callet optimo. Creta enim, liceat in insula, rieget tamen primatum inhabitationis, ob locis bonitatem. Nullum enim in Creta animal ooxium est, optimaque vini, quod vulgo Malavita dicuntur, est fertilissima. Uode Virgil. **E**ccl. 4.

Creta Tevi magni iacet in sua porta,

Mons Idae: ubi, **O** genitrix cuncta nostra.

Centrum orbis habet magna, abserua reges. **H**inc & lupites fuit Cretensis, ibique regnum sit. Insula per Crete olim bellicos fuile, tunc ac Cretensem, paucis tamen ex historiis, tum ex veteri epistole. **T**ragiques enim Cretae, vocantur canes Cretenses, de quibus Seneca in Hippo.

Tragantes acria loro mollescent;

Epignates rendant Cretae...

Fortis trito vincula collo.

Dapique Strab. l. i. celebatur Cretensem virtutem bellicalem, & in alias regiones transmigrationes.

VADAY DOMINI SVPER OS CHANAAN, d. Chananei, qui eius TERRA PHILISTINORVM q.d. Verbum Domini contra Philistinorum, qui sunt Chananei: Philistha eniit erat pars terra Chananae, Iudea 12.3. Significat non solos Cretensem, sed omnes omnino Philistinorum vestigia.

VERS. 6.

ETERIT PVNICVLVS MARIS REGVIS PATERVM, ET CAUL FEROMVM q.d. Item in Chaldaeis valibustur Cerethem omneque Philistinum, qui incolunt oram maritimam, ut terra corum delolandia sit, & verienda in pabula & habela pecorum, Septuag. rursum de Creta haec recipienti. **E**t eritis iniqui, Creta perfusa proges, & aule pecorum, quod mythis & sponsos S. Hieron. Cretens. satis, semper mendacem, mala bellicosa regni, ad Titum t. **Q**ui facilius, & ceteris veris omnem uero destruxit, in despotismo hominum, in veritate erroris: illucem delubra in terra confidit, id quia in terra habebit ea India, vel verius magis ad uera esse Cretensem, qui de uero mari fluidius hinc inde raudans ut & sonare a Corcyram, & tantu multa Apollonius quasi cymbalum tunnus. Et quia astra sunt Cretensem, id est deo Duci, hoc est coniungimus, fuit ille Duci. **S**ed dicuntur terra Chanana, semper in studio, semper in morte; **O** terra Alligitorum (Philistinorum); ieiuni enim ad Deum, in fastu maris, & in Creta regione ueniantur. **F**it itaque ad illa sermo Dei, vel in fine mundo, vel quando est Terrafallatio uirorum, & ceterorum ex parte Cretae, & perdant us de probatis habitationibus suis. **T**ella regna quia primum gregem perdiderunt coniurantes, incipiunt esse aule pecorum Cretae, & Indias, id est uera confusio, habent in uiculis mari, q.d. Cretensem, id est infidelis, errores & hereticis, qui primi in Creta & in mendacio & perfidie, fient ovile Christi, ibique eius ueritate & lenitatem pacientur.

VERS. 7.

ETERIT FUNICULUS EIUS (maris, putat fors & terra Philistinorum erit illius) **Q**UI REMANEBIT DE DOMINA TERRA, q.d. Indus reliquias captivitate Babylonica redentes polledit. **P**hilisthae & Chaldaeis valibustur quia in deserto paleant pecora sua. Factum id sub Machabaeis, Simonis, & Jonathae, qui cuperant Gazam, & Acalonem, ac Philistheos subgerunt, oti ex Theod. & aliis dixi in Abdio subfinem.

Allieg. Apotholi clericalem & lude producotes, Philisthae convertenterunt, eamque fecerunt caulem & ovile Christi, i.e. philippus diaconus evangelio dante per ambulavit Garam & Aetum, Act. 8. unde subdit: **I**bi parvum in dominis Acalonam, id est, ab prius diabolus, & intercessione manabat error. **A**c calos enim interpretatur ignis humida, inquit S. Hieron.

QUITA VIS ITABIT EOS, felici Judas qui remanenter in Babylonie, DOMINUS DEUS FORVM, ET AVERTE CAPITIVITATEM BORVM] quia captivis per Cyrus remisettur in Iudeam,

VERS. 8.

AD DIVIS OPPRRESSIONIS MOAS, cuius metropolis est Areopolis, id est civitas Martis, ET ALIAS MEAS PELLORUM AMMONI] quorum metropolis est Philadelphia, sicut S. Hieron. q.d. **A**d Divi proba, & concilia, que in vos, o ludis, iactarunt Moabites & Ammonites. Inflaturunt enim vobis dum Ierusalem caperetur a Chaldais, id est ipsos per eosq[ue] Chaldaeis puniam, &

Yugib. Vbi Nota. **P**ro blasphemis hebrei est O'DILLI, giddibum, id est lapides & grotra, concilia, que vulgus vocat blasphemias, id est maledicta. S. Hieron. tamen & Theodorus, proprii ascensionis blasphemias, quas culicem Ammonites iactabant in Deum, dicentes, Ecce Deus laudorum invalidus est, nec potest eum uictor in Chaldeorum. Simili modo Rabibus blasphemavit Deum. Isaias 37. V. 40.

ET MAGNIFICATIS VNT; hebrei 1771¹ lagidim, id est magnificari, activi, felicitate cum animos, tum & linguis, SUPER TERMINOS EORVM] arroganter illicet, & superbe irridendo ludos, ac iactando terram & terminos eorum a Chaldais vallatos intelligenti invulneri, & occupanti, ut explicat Ezechiel cap. 31.13, & Abdias v. 13, ita S. Hieron. Albert. Lyras, Arias. Postea Secundo, verti, magnificari, illicet, super terminos suos, q.d. Ammonites magnifica & superba, locuti sunt contra populum meum, dum ipse adiuctus in Babylonem transiit per fines eorum, ita Vatabi. VERS. 9.

PROPTERA VIVO EGO, DICIT DOMINUS EX ERECTUM DEUS ISRAEL, POTESTUS & VIMS, dix Israel, qui iouras & probra est ab Ammonitis, & Moabitis irrogata puniam & vicerat: **Q**UA MABA UT SODOMA ERIT, ET FILII ANNON QUASI GOMORRA] nimur funditus exindeuentur, perinde ac ligno de calo sidereuentur, illi iudeat sunt Sodoma & Gomorrah, quibus vicem est regio Moab & Ammon. Simili enim modo p[ro]p[ter]a videntur exiles, a Deo per Chaldaeis afflubunt & consumuentur. Dico similis, non o[mn]is: nam Deus non pluit ignem & sulphur super Iudeam, nisi pluit super Sodomanam.

QUO CIRCA erunt SICCITAS SPINARUM] Hoc est, ut de libidinibus, ut alii in eis fit reperiunt natiuas spinas. **P**rofectas, hebrei est PCUD ministras quod R. Salomon vertit, crepitato, Chalda. derelictis, ali, extirpi. Proprie[m] m[od]i ac est excusio, id est propagatio spinarum. Radix enim PCUD significat excusare, in spinis enim spinas sunt, ut fraga fragum, itaque loquuntur, ut brevi per totum campum excusari, eam, que occupat, Septuag. pro PCUD ministras, legerunt, **P**er PCUD Iudeam, id est Damascum. Unde vertunt, Devimur a delectu, tristis, qualibus sit propheta contra Deum iudicium.

ET ACERVI SALIS] q.d. Terra Moab & Ammon, ex inundatione maris mortui (quod mare salis in Scriptura vocatur) vicis, illaginosus est, & consequentes steriles. Mosebeni vicina est mari mortui. Ammon vero mari Galilee. **P**ro acervi, hebrei est PCUD mortui, quod Cald. Iaspis, & Vatabi, vertunt, sicut vel aduersari salis. **S**al enim aliud est marinum, quod ex aqua exire deinceps sole fit, aliud terrestre, quod ex terra iusta biumannu[m] erodatur, ut in Salisburgi, quod ex tale solili diversi s[unt], ex coquere nonne accepti. **H**ic verum est illud pl. 106.24. **P**ofuit terram frumentorum in salinam, in matris libet in sterilitate. Idque in sterilitate, vel proprietate, & ab initio, ut si hic censet S. Hieronim. & Theodore, vel in propriae & accommodatae, felicitate in sterilitate, id est ad longum tempore. Non postea habitato & cultu suis Moabitis, neque ab Ammonitis. Arabicus Antioch, vertit, **R**ira coru[m], **C**ontra partem dante confundit eos, & erit coru[m] pratis sicut acervis, Arabicus Alexandr. Gomerba, & Dalmatius perib[us] sicut p[er] p[er]ta manipularum, **C**ontra perib[us] erat in sterilitate. Syrus, carpens (depravata, adulterata) et p[er] p[er]ta (placenta) carnis, **C**ontra perib[us] malefici, & cibis suis agri p[er] carnis, hoc est, nitor, decolor & ornatus carum. Hic enim pulvis est cibus cuiusdam berberum, quam Arabes in solitudine colligunt & comburunt, ac in vicinitate ueris, ingenti copia dividunt. Hic enim cibus est illi quasi sapo, quem seruum imbuletur, ut bene coloribus tangatur rerum, quo & sui pulvri: eo enim se levant, ut & nitide & decori apparent. Secundo, Syrus melius, id est quod Hebreum melas, id est ful. Unde veritas, per carum sal, quia felicitate late asperla est terra carum, itaque steriles & arida effecta est: quare tam sal, quam terra late asperla pertinet. Et he contentus cum Nostro qui in exitu Moab erit acervis salis, &c. Tertio, sal qui quis coniunctis cibis miscetur, hinc significat communione & con-

unicationem, ut notat Andreas Matus in Lexico Syro-Chaldaeo-Biblio. Reg. pag. 19. Unde versas, sub*la terra in Moab communisatio*, & hominum frequenter, quia in ea vafitas erit solitudo. Omnes ha*ve* versiones eadem recidunt: significant enim magnam vafitatem, & desolationem. Moral. Vide hic vanitatem omnis magnitudinis & magnificientie. Cygnus nuper, fed avara, fuit vox Philiippi III. Hispan. Regis in morte: *Nobis natus regem esse, nisi ut in morte erat frusti*. Audire principes, audire Prlati: idem sententia, idem dictis in morte, quod rex hic proponens, lapiente, & innocens vita.

RELIGIO POPULI MEI DIRIPENT BOS q. d. Religio Iudeorum Babylonie rededium, diripiunt Moabitas & Ammonitas. Factum id à Machabris, putò à Iuda t. Machab. p. 6. & ab eo namque Alexander, ut didicat Ioseph. lib. 12. Antiq. c. 1. & l. Bellic. 3. Allegor. plenius & melius id secerunt Apolosi, qui Ammon, Moab, exterisque Genitum regiones subgegerunt Christo, ita S. Hieron. qui censet hunc sensum esse literalem; sed verius est esse allegoricum.

VERS. 2. *HORREPILES DOMUS SUPER EOS* Chal. R Pagina. & Tigris, terrabusi: hoc enim est hebreo. *Nisi nra*, & rad. *Νηστεια*; id est cuncta. Verum Septuaginta, nra vertunt, *πολις*, id est maneficiis, à rad. *διαντρα* id est videt, q. d. Deus terribilis & maneficis vindictam per Chaldaeos, ac deinde per Machabros, exercerat in Moabitas & Ammonitas, namque hostes Dei, & carnis Iudeis.

ET ATTERRAVIT, hebreo. *תִּירְאַז*, id est emerebatur, malefici comiseret, inquit Vatatu. OMNES, d. eos TERRA, & Igitur orbis universi. Corpis hoc impleri per Chaldaos in Ammon & Moab, eum inde ipso aurea & argentea diripiuntur, ut ceteri Hugo: promutum est per Machabros, qui Ammonitas, & Moabitas conquererunt ad judaismum & veri Deiculum, ut didicat in libro Abdie. Verum plane & plene in tuta orbe id effectum est per Apollonius tempore Evangelii. Tunc enim peractum est excidium idolatriarum, & vera Dei Chaldaique religio ubique genuina recepta, toti mundo dominata, et. s. d. Hesychius. Theodor. Romig. S. Aug. lib. 18. Civit. 31. Euseb. lib. 2. ad Demonstr. Evangel. cap. 16. & aliis passim. Asuripit ergo Propheta à typō ad antisypnum, à Iudeis ad Christianos & Christianos, qui non sunt Iudei & Ammon, sed omnes gentes occupantur. Deinde cultus, iubilatio idealis, imberbunt, q. d. Iudei horfles suorum; populi, putat Ammon & Moab, sororique deos deicierit per Apollos, facietque ut quunque genitio in Iudei, ut Iudei, sed ubique terraqueum, quilibet in sua loco, & regione, Christianum Deum ex verum colat, invocet & latet. Unde pro C. hebreo. est *τοι*, id est *και*, *πάντας*, quod hebrei emphaserunt, et quae nota ex se, significans idem quod *me*, *qui* *sum*. Additio Castro: etea notam admittimus, & significare quid? q. d. Dixi Deus subiectum Ammon & Moab. Quod? parum dixi, addo multo maius: attemperatus & dispersus omnes deos, genitique per universum uerum. Verum exempla nella producuntur, quo haec significatio ostenditur: que enim ipse prole, potius significans idem uide quod *me*.

OMNES ENTRAL GANTUM Iudei, ut dicit Ha. ix. 2. non solum Cyprus, Crete, Sicilia, sed & Italiani, Gallum, Hispanum, extregrate Europe proinceps nunc neupabunt inuidas, quia ipsi trans mare erant, ita ut illas per mare quasi ad inuidas tendere, & profecti deberant. Quocirca S. Gregorij orat. s. contra Judros, docet hic prophetas vocacionem Gentium, & propagationem Evangelii per totum orbem, ideoque huc alluitus A polsolum ad Titum c. 2. Ita, inquit, quapropter Evangelia, & Apollos cum prophetis concordant. Hic (Sophonias iuxta Septuag.) dicit: Illeceps Damiani: *Apofolus ac illeceps gratia Dei salvatoris*. He inquit, super Genesim 10. illud omnes homines. Hic dixit, Andebus deus Gentium: illi, Erundis non usq[ue] ad imperatores ac mundanos romane[m]tias forisq[ue] mille, & per veras.

SEDE ET VO^Y AETHIOPIE INTEGRIFAT GLADIO M&O; B&CTIS [H]ic non coharet enim in, que proximè precesserunt: de idolorum excidio per totum orbem, sed superius referenda: sunt ad v. o. q. d. Dixi va- stundos esse à Chaldais Ammonitas & Moabitas, nunc

Addo discepto: *Sed et vo^y Aethiopes ab Israhel vafibimini*. Nabuchodonosor in anno quinto post excidit Ierusalem, invadit & subegit Egyptum, cui vicimus Aethiopiam, ut refert Joseph. lib. 10. Antiq. c. 1. & lib. 1. contra Apion. & Iustin. cap. 20. 3. & Ierem. cap. 45. Ad. s. Hieron. Aethiopes postea quoque vafitas esse à Cyro, & à Cambyses vafante Egyptum: Aethiopia enim sit et trans Egyptum: ex qua venit Regina Saba ad Salomonem, q. Reg. 10. 1. in qua iam degot Abyssin, quibus imperat Pretolloannes. Hac olim infesta fuit ludens tempore. Ali regis lude, ut patet s. Parallel. 9. ideo puncta est & vafitas à Chaldais.

Porro Aethiopia est pars Africae, & quod duplex, una Oriensal, altera Occidentalis. Inde Aethiopis ali vocationis Egi, ali Hesperiū. Universa gens Eberis appellata est, deinde Atlantida, max. a Vulnari sive Aethiopia, inquit Plinius lib. 6. c. 30. fuit ali dictum velint ab *εθε* id est extremo, & *εθε*, id est alpibus, et quod foliis vicinitate torrentur. Unde Aethiopis facies habent toltam & seram: sunt enim subiecti zone torridae. De quibus Virgil. Aeneid. 4.

OCEANUS SINUS INTRA, sedemque cadentem. Ultima Aethiopum locis est, ubi maximus Atlas. *Acanthus* turquo seltis ardentes aperte. Perpetuus ergo Rabbinus per Cöym, jid est Aethiopis, accipit ipsilimes Chaldaeos, quasi eorum hic exercitum per Cyrus prouincierunt. Aethiopis enim, & Chaldaei tota climate, & ut uia dicam, toto celo distant & diffinquiruntur.

Mystice, Aethiopis sunt peccatores, qui ardore ira vel concupiscentia, saque ita torrentur, ut fini acriores & incorrigibiles, in quibus verum est illud proverbi: *libido, gloriatio, luxuria, Aethiopis deinde, juxta illud locem* 13. 23. *Sic mihi potestis Aethiopis poterit sumus*, ut parva varietas fuit, C. vos patentes bene sacre, cum dicit. *terram suam*. Et Aeneas 1. 7. *Nonquid non es filius Eboracensis?* Tales sunt demones, qui prout de pinguisuntur at Aethiopis, & ut tales apparuerunt S. Antonius, S. Maccharius, aliquid Sandus: quos preside Deus gladio ori sui intercessione in die iudicii, quando eos damnabat ad mortem eternam. Ita Abbas Thendofus, ut reflect Inhan. Molochus in Prato spirit. cap. 66. videt Aethiopem ita procerum & altum, ut nubila vertice tangatur, subinvicte ab angelis: *Cum tu te inlata spores* 2. *incepis: max ne corporis, egredi auctoribus*, & nonque sternet *Ungues*, fecit, & vicit. Ita Palladius in Iusticia c. 52. referit de Apollo Abbate, quid, cum oraret, *Anser am Domine organizamus* ne forte clavis superba a super fraternitate, multiter omni bona opere: misericordia sit ad eum vix divisa. *Misteriis manus tuas super collum tuum*, & deinde *de posse eam*, *Tu subdiles in artuum*, & autem *cum blasphemiam nulliter super collum*, apprebens partem Aethiopem, *Cum sum insidiis in artuum clamantes* & dicentes: *Ego sum damnum superbius*. Ita Molochus in Peccatis spirit. c. 160. Abbas, inquit, *Tanquam narrat nobis*, Cum fedorem in cellula, etc. esse per secum tam ingredi in quod puer Aethiopus, *Cum haec coram me salutem corporis*, palliansque manduca: *Cum nonne bene fatus?* Ego animo nabi reponendi. *Tum illi: Ecce puer tu male fecerit magna nam aliiquid agere*. Due lib. gnia in se ferebam quanta C. sexagesimo sexto psalmis etiatis. Tunc iungunt erga prestatos ad orationem, & illi etiam sunt. Ita in Vitis Pacrum lib. 5. tractat s. de fornicatis numeri 23. narratur de quadam Minachao, quod apparetur ei damno fornicationis specie Aethiopis. *Sextus, inquit, coram isto velut mulier Aethiopis, & corda* C. *turpis appellat, ita ut scitorem eius infeste non possit, et* deridetur illam a se. Et illa dicebat: *Ego sum quia in cordibus hominum ducit uia apparet, sed propter obdictiones tuas, & laborum quem sustinet, non me permisit Deus, ducere te, sed iniquitatis factorem meum*. Aethiopis ramis, quibus ha placent, iuuicique color atque videtur pulcher, diabolum pingunt non atrum, sed album; non Aethiopem sed Europum et candidum: ita et peccatoribus suis placet deformatus, motuq[ue] nigredo appetit, & bella elegans.

EXTASIS, scilicet Deus per Chaldaos percutientem Aethiopem, **MANUM SUAM SUPER AQUILONEM** ut scilicet percutiat quoque Assyrios, et eorum metropolim Ninivem: Assyri enim sunt sunt ad Aquilonem respectu Iudei. De Assyri enim hic agi, patet ex eo quod

Actibus
per mysteria
si sunt
demona
et demoni
potest
pari in
malo.

quod explicans subdit Propheta: *Ei perdet stir, et pater* A qua ad libitum vel remittit, vel exortat, dum in gloriam colligit. Furunculus est ponorum, quo spinis suis infinges, illi se onerat, in anerum suum aportas, in quo tota hieme se condit. Unde symbolum est fur & raptoris, qui manus furaces cum lumen te videt exortat, & cepit quidquid potest, sed eum videri se conspicit, eas contrahit & occultat. Audi Plinius liber. 8. cap. 37. *Præparant bens & bernavant eis, at voluntatis ore portant in tauras arbores.* Iudem mutato nomine *Aquilonem in Africam, condentes se in cubili, præfiguntur: ab ora secessere venientem, contrahit ore, pedibusq; oram a parte inferiori, quia rorans & inveniens habens langues, rorundatur in formans pilam, ne quid comprehendendi possit præter acutus. In deformatio vere nimam ex se redire fabricans, tergoris nos præmit, nesciam, propter bufo capo gnat. Quodremus exanimata prim. urina, nemari artus, & rum praticus dos sanguis alius corruptus, fragilis, parvulus spuma aq; decidunt, etiamque viras subtrahit fugax: ob id non nisi acutissima spe maleficiorum persuaduntur. Et mox *Catida a qua aperit aperientur pilas: apprenduntur, per alios a posterioribus suspensoe, eam necatur: aliis non effunduntur, & sanguis parvere. Hac ante expulsum reponit.**

VERS. 14.

PONET SPECTOSAM IN SOLITUDINEM Pro *spectosam* Hebr. Chald. & Septu. habent *Ninivea*, quod habet significat spectaculum. *Spectosam* ergo hic est nomen proprium, id significans latine, quod hebr. significat *Ninive*. Soler enim Interpres subinde pro nomine proprio eius significatum reddere, præter quod quoniam in eo est *vix aliqua*, v. g. elegans annominatione, conparatio, vel antithesis, ut hic est. Vide canon primum, quem initio prefaz. Semper enim est, q. d. Ninive olim fuit Ninive, id est speciosa domibus, palatii, turribus & monasteriis at nunc Chaldaea hanc ejus speciem & decorum dispergit & desolabunt: adeo ut hat iustrum ferarum & bestiarum. Unde subdit:

ACCUBABUR IN MEDIO ETIUS CRIBES; OMNES BESTIA & GENTIVIA] feliciter vicinorum, qui ex adiutorio sunt fruges & pecora, ut heribundum Nivives solum depascantur. ita S. Hieron. Theod. Remig. & Lyran. Altere Clarius, qui per greges & bestias accipit gentes hostiles & fieras, quae cum Chaldais conforitate & expugnarunt Niniven. Verum hoc mysticum est, pater ex sequentibus. Simile est illud Ovidi a. Heroid.

Semiperlata stram curvis sternitam atraria.

Ossa, ruminas octubus berbi domas.

ONOCROTALVS [Est aum immis evnyno, ita dicta à sono quem edit: radit enim instar silni. Nam & res & affinis, apri: & fit sonare: unde *vnus* & *fit* ionitus & crepitus. Hebr. dicitur *VM* 44, id est vromen, ed quod in fascibus habeat ingluviem fons in initia vieni, que pilicibus eum aquos excepit: led aquarum revolvens, pribus vicitur. Vnde aui *hunc gurgitum cognominatur*. Audi Plinius liber. 10 cap. 47. *Uromi fini, onocrotali videntur, neis diffare exstinctarentur omnia, neis scincibus infestari alterius intergenus.* Huc omnia interplexa animal evenerit, mors ut sit capacitas: max perfetta rapina, *jenitudo* in utre redditus, & veram animam transmutans multe more refert. Adulit *Ælinus*, pelecaner (*fit* ipso vocis onocrotalis) conchis se complevit, eaque cum hominibus calore conceperit, evomeret, atque ita testis iam alii calore didoerit, eligere ex his quis sunt elementa. Quapropter onocrotalus unummodo est aui, Iudei legi vetica Levit. 11. 18. est enim gule & golosi exemplum, aque se symbolum. Audi Alciatuum in emblemate gule, eam, quae si pingue net:

Gurgitum gravis, ruminis vir pinguis alvo,

Qui lumen, aut manibus gestis oneratim.

Septuag. hic vertunt, *thomaleum*; sed Leviat. 11. 18. & pial. 103. 7. vertunt, *pellecamus*: quia, ut ibi annotat S. Hieron, onocrotalum dicitur quoque pelecanum, forte à pelle canis quam habet, & fennim inluit cygnii, qui totum est candidus, & quasi canus. Ita & Opponis in Iuxeticis, onocrotalum vocat *pellecamus*, & *Gelserus* in onocrotalo, recenitet speciem onocrotali pelecanum congenitorem. Porro hoc animal, vti & ericius, qui solitudinum avium, hinc lumenum designat decolorationem, q. d. Ninive ita à Chaldais everetur & desolabitur, ut amplius in ea non habent honores, sed onocrotali & ericii, aliaque luciferae & solitariae animalia.

ERICIUS.

ERICIVS [q. Hebr. *VM* 44, quod ex literarum affinitate *epys*; esse enim Forerius in Ilaie 34. 11. que sunt aves in illar furundinum rapidissimum volantes super paludes, & vocantur apodes, ex quod breves habeant pedes. Rabbinis vertunt, *refuldum*, quam Itali vocant *serpuncum*; Tigrinus vertit, *caporem*, qui & fibra dicitur, animal amphibium homini inimicum, & quod ac crocodilus, de quo Plin. libe. 12. cap. 2. Verum Septuag. S. Hieron. Pagni. Uastab. & alii constanter hic illar 34. 11: vertunt, ericius. Porro ericus, sine heric, vel hericius, est hermaceus, qui græc *Xiphos*, à vulvo Porcellus hortensis noncupatur, animal spinis horridum,

Vox cantantes in fenestræ] q. d. In fenestrâ ian desertis & desolatis coosidebunt canemque aviculae, ita Chald. Tigur. Pagni. & Vastab. Alii q. d. Promiscuas & aviculas omnes lauiver canebunt in fenestrâ, succedit horribilis cantus corvæ superliminari. Verum palliis interpres vocem cantantis a cervo sequuntur & dispergunt.

COEUVS IN SUPERLIMINARI scilicet crocetabat tristis & lentali voce. Hebr. est *VM* 30 chorb, id est siccitas, fletus, delatio, vastitas, ita Chald. Tigrinus, Pagni. Antis. & Vastab. Secundo, Aquila vertit, gladius: quis pro chorb, aliis punctis legit. *VM* 30 chorb: gladius enim omnia deflat & devastat. Fertib, Septuag. & S. Hieron. vertunt, cornis: quia pro chorb per chorb, legerunt *VM* 30 chorb per mis, aut certe cencuerunt chorb postum pro mis. Hic enim duas litteras, cum sint gutturales fortissime aspirations, ideoque longo vocinissime, hinc subinde permutterant, ut pariter alios permutterat cum hi, quia utraq; levius est aspirationis.

Moral. mori corvus inflat cras, cras canoet, qui emendationem vites, & lana confusa procrastinant, eaque die in diem differunt, de quibus S. August. item. 16. de verbis Domini: *Ita, sit, retribu, qui multos occidit, cum dicunt Cras, tunc, & Sabio omnium ceduntur. Remagis fuit rum vocem vobis, qui, qui non habuit genitum, coiambamus. Cras patitur vox eft.* Talibus & Poeta Martini intonat. libr. 1. epigram. 59.

Cras corvus? bodie jam vocere? Postulante, seruus est. Illi e Japoni, quinquaginta & Postulante, sexies beri.

Idem libr. 1. epigram. 16.

Non est, credo mala sapientis dixerit, Vimam.

Sera nimis vita eft crastina, nro bodie. Et Senneca epist. 14. Sit, sit, ordinatus est dies omnis, tamquam regis agmen, & consumetur atque expicias tam, &c. In hominum iure lati belareque duramus.

Vixi, & genere decedat eni sum fortuna, pergi. Crastina si adscerit, Dens, lati recipimus. Illi beatissimus est, & fecimus ita postulato, qui crastina sine foliis videtur expellat. Qui quis dixit, Vixi, quodique ad lacrimas surge. Fecit hoc S. Marcella, de quo S. Hieron. epist. 16. ad Principium ejus filium: *Six, sit, statim duxit & exiit, ne fidei credit esse mortuaram: sic undata est vesti, ut membrisque sepulchris, effretus se bolivam ratiabiliter mordet, & placentem Deo. Ita S. Antonius mortiens tuis principiavit, ut quodique manu cogitent, sibiisque periuadeant illum diem fore vice ultimum: quicquid ita vivant, ac si eis die sunt morituri, oculi referit S. Athanas. in eius Vita. E. Societate nostra P. Joh. Malcolmianus editis libri in celebri, quorū die quinq; mortis memoriam, inno prectum natus, libri ob oculos ponebat, indigebatque omniq; effet eo eanticatio, quod in hora mortis eum angere & affligere posset & si quod reparet, illico illud per confessiōnem, vel eo modo quo congreguet, tollebat, itaque flebat tempore in procinto quietus & securus, paratus ad mortem. Beatus qui vivit tamquam tamquam semper moriturus, & studet tamquam semper vieturus, ait S. Hieron.*

Syn-

Symbol. teralis corvi vox ; Cras, cras, ritages & fune-
ra que proficiuntur, quibusque inibi, non raro pertendit
futura, vel facta significat, ut hunc loco.

QVONIA ATTENUAVIT ROBUR EIUS] Le-
git Interpres ΗΓΙΑΝΘΡΩΠΟΣ ορεις, id est, emasculi, ar-
tens uolubilis eius, qui nudus. Iam legunt ΗΓΙΑΝΘΡΩ-
ΩΡΑ έτει, id est eum eis nudabat. q. d. Destruxit per
Chaldaos iecula & tabulata Ninivis fabricata ex cedro :
hinc coincident ruentque, quo fieri, ut corvi sedent in
superliminis ex ruina reliquo. ita Chalda. Arias, Pagnin.
Vatabili, & ali. Hebr. enim aræ, et omni nomen, idem
cum ΗΓΙΑΝΘΡΩΠΟΣ significat cedrum, tignumque & tabu-
latum cedrinum, quām verbum, significans attenuatio
a radice ΗΓΙΑΝΘΡΩΠΟΣ, id est attenuavit. Rursum pro era,
id est nudabat, Septuag. quoque legerunt ΗΓΙΑΝΘΡΩΠΟΣ, id est
eum robor eius, quod ipsi interpretantur aræ, id est
alitudo, ita Roman. vel, ut Complutensis, nūmerus, id
est coronatio, vertent enim, quia cedrus altitudine, vel re-
sonans eis, q. d. Ninive cingebatur dominus cedrinis
altissimi & fortissimi, quasi corona. At Chalda hanc
ei coroam detrahuit, & in terram deicent. Aliorū No-
strū cum Hebreo textu moderno conciliat Arias, ni-
mirum dicendo robor esse querentes, quia illi species aræ,
id est cedri. Nam, ut sit Marinus in Lexico: Cedrum
specie multa ait: ΗΓΙΑΝΘΡΩΠΟΣ id est bursa; ΗΓΙΑΝ-
ΘΡΩΠΟΣ id est ilex; ΗΓΙΑΝΘΡΩΠΟΣ id est beres, id est
fraxinus; ΗΓΙΑΝΘΡΩΠΟΣ id est orni; ΗΓΙΑΝΘΡΩΠΟΣ id est berberis, id
est bursa. Verum prius quod dixi, verius est, ut patet
conferenti verba Noltri interpretis cum verbo Hebreo.

V E R S U S . H E C E S T C I V I T A S G L O R I O S A] Est exclama-
tio ad pathos, q. d. Videat quis azz strenuum deve-
rit, & in quas ruinas corrueat Ninive civitas illa omnia glo-
riosa & incluta. Sic ait Virgil. Aeneid. v. 8. But flum, &
ugen gloria Teuerorum. Sic de eadem Ninive iuri val-
la admirans Nahum c. 2. v. 18. exclamat: Propterea habet ac-
lum leonum, & pœna ex cælestorum stram! Sic de Jeru-
alem exulta oblitus peccati Jerem. I. 13. Hacne, ait
eis verbis perfecti decessit, gaudium uenientia terra?

Septuag. vertunt, ηγιανθρωπος. Haec civitas illa meli deducit, nequam pectora, aut moxa proprie-
tatem, ut verit Interpres Romano. Οὐδὲ μητερική.

O M N I S Q U I T R A N S I T P E R E A M , S E B I L A-
B I T] vel substantando, vel exhibituando Ninivem in hu-
miliatum & vastum, ut vult S. Hieron. Vel potius ad-
mirando & obstupescendo tantum cladem & ruinam, ut
cent Theodor. Simil modo mons moriensq; et cogni-
ploctus mons, vel eas extendet ostendendo Ninives ru-
inas, & fiveirando & indulando, sive potius oblitu-
peleendo & commiserando.

Tropol. de rera, fiveirando & indulando, sive potius oblitu-
peleendo & commiserando.

Tropologicè, multo magis genens siblet manusque
cavato.

C A P U T T E T I U M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

L Tran. & Arias censem solito hoc cap. ad literam agi ac Christo & Christianis, puto accensari sceleris Christi
Riuornem, quo Christi indicant in die iudicii, cum impus damnable, pise salvabile. Ex adverso alio
etiam hoc caput explicant de Indorum criminibus, ob quia puniri sunt captivis Babilem, & deque illorum ex
salibetatione, redim & felicitate. Verum media incendiam est via: ministrum intercapit agit de Indis,
sed v. 8. erat ad Christianos, quos illius impus Deus in Ecclesia & benedictione Abrabe surrogabit, fibrosis
afficit. Ita S. Hieron. Theodor. Haymo, Vatabi. & Divus.

Dico ergo, initio capituli accusa Hyrcanum sceleris, ac præsternit rapinas principum, judicium in-
justitiam, Proprietarum usus oracula & mendacia promissa, sacerdotum impietatem; quodque ipsa cum
ridiculis gentes vires impias à Deo puniri & vagari, non tam earum exemplo resipuerit. Quapropter v. 8.
illi & genibus uulnus minatur, sed dominum, numismatique Deum per Christianum destruit gentiliumque agere
ac iudicium; quodque gentes emere, etiam barbari & remotissimis, subiungit Christo, easque ab idolis
ad Deum convertere, ne servium es humero uno, aqua ac Indi, qui illum recipere, quod maxime fit in si-
no mundi, quando credentes ipsi salvabuntur, sperantes vero ab ipso reprobabuntur, & igne aeterno adstanter.

VÆ provocatrix, & redempta civitas, columba. 1. Non audiret vocem, & non suscepit disciplinam:
in Domino non est confita, ad Deum futurum non appropinquavit. 3. Principes ejus in medio ejus qua-
si leones rugientes: judices ejus lupi vespere, non relinquunt in manu. 4. Prophetæ ejus vefani, viri in-
fideles: saecordes ejus polluerunt sanctum, injurie gerunt contra legem. 5. Doenimus iustus in medio
ejus non faci iniquitatem: manu manu judie ium suum dabit in locum, & non abscondetur. nescivit autem
iniquus confusione. 6. Disperdi Gentes, & dissipati sunt anguli earum: defertas feci vias eorum, dum
non

non est qui transeat: defolare sicut civitates eorum, non remanente viro, neque ullo habitatore. 7. Dixi: Attamen timebis me, scis disciplinam: & non peribit habitaculum ejus, proprie omnia in quibus visitavi eam: verumtamen diluculo surgentes corruperunt omnes cogitationes suas. 8. Quia propter expecta me, dicit Dominus, in die resurrectionis meæ in futurum, quia iudicium meum ut congregem Gentes, & colligam regna: & effundam super eos indignationem meam omnem in ira furoris mei: in igne enim zeli mei devorabit omnis terra. 9. Quia tunc reddam populus labium eleatum, ut invocent omnes in nomine Domini, & serviant ei humero uno. 10. Ultra flumina Aethiopie, inde supplices mei filii disperforum meorum de ferente manus nihili. 11. In die illa non confunderis super cunctis adiunctionibus tuis, quibus prevaricata es in me: quia tunc auferas de medio tui magniloquos suberbias tue, & non adiicies exaltari amplius in monte sancto meo. 12. Et derelinquas in medio tui populum pauperem & egentem: & sperrabus in nomine Domini. 13. Reliquis Israël non facient iniuriam, nec loquentur mendacium, & non invenient in ore eorum lingua dolosa: quoniam ipsi pascunt, & accubant, & non erit qui exterrat. 14. Lauda filii Sion: jubila Israël: læzare & exulta in omni corde filia Jerusalēm. 15. Abstulit Dominius iudicium tuum, averti inimicos tuos: rex Israël Dominus in medio tui, non timebis matutum ultra. 16. In die illa dicetur Jerusalēm: Noli timere: Sion, non dissolvantur manus tuæ. 17. Dominus Deus tuus in medio tui fortis, ipse salvabit: gaudebit super te in Iustitia, silebit in dilectione sua, exultabit super te in laude. 18. Nugas, qui à lege recesserunt, congregabo, quia ex te erant: ut non ultra habeas super eis opprobrium. 19. Ecce ego interficiam omnes, qui affixerunt te in tempore illo: & salvabo claudicantes & eam, qui electa fuerat, congregabo: & ponam eos in laudem: & in nomine, in omni terra confusio nis eorum. 20. In tempore illo, quo adduciam vos; & in tempore, quo congregabo vos: dabo eum vos in nomen, & in laudem omnibus populis terre, cum convertere captivitatem vestram coram oculis vestris, dicit Dominus.

VÆ PROVOCATRIX] Hebr. πνευμα, id est A comparat Sophonias, q. d. Jerusalēm folidè relinquens VERS. 1. amaricatu, qui scilicet Deum maritum tuum adulterando amaricauit, id est irrita & provocauit ab illo: hoc enim amara est & felcta. unde Chald. verita, qua multiplicata est in provocacione; Tigurina, uerbellatio. Radix enim πνευμα significat amaricare, amarum facere, offendere, rebellarē. Unde Noe: *Nisi, inquit, uenient me Normi (id est pulchram) si ueniat me Mars (id est amarum) qui amaritudine ualide repleverit me Omnipotens;* Ruth, l. v. 20. Pagninus & Recentiores non verbosus, sed rem & sensum redditum, dum vertunt, *uerba, uerba, uerba.* Nam id est maricatrix Dei, qui ferta & polita scleribus.

Septuag. vertunt, *de mortis; alli: de mortis; alii: de mortis; alii: de mortis;* Num. 3. more deductum à rad., πνευμα, id est vidit, q. d. Vz Hierolomyz, qui insignis & monstruosa est sceleribus, potest adulteria, id est idolatria, ideoque Deo ipsius inuidi & rebellia, cum ad amaritudinem & iracundiam provocat. Alludit vox νησεια ad montem Moria, id est uulnus, vel illustrum, qui erat Hierolomyz, de quo dicit Genes. 22, v. 19. q. d. O Jerusalēm tempore Abrabae & Iacob, subi fiduciam & obedienciam uique ad mortem, tuisti mons Moria, id est uulnus calles, ut nunc insidias, per motu edentiam & apostoliam facta es mortis, id est amara & amaricatrix.

E T R E D E M P T A] Ita vertunt quoque Chald. & Septuag. πνευμα, id est galat, id est volvere, revolverse, inde enim gat significat, res alii devolutam ad se revolvens, id est redimere: rursum, rem in sanguine mensuero. Sterco, slave re immunda volutare, volvere & revolverte, hoc est inquinare & contaminare, ut adulteria etc. aliena in iuridibus idolatria: cum variis diu Gentium voluntatibus, & iniquitatibus. Nostra verso vi magis progra, ita ethicus & nervosior est Iazat enim Jerusalēm, etiamque arguit ingratitudinis, quod, cum à Deo redempta est ex Ägypto, & liberata ex duro lingo & terribitate pharonis tempore Mosis: et quod ac Philistinorum, Ammonitarum, Moabitarum, aliarumque gentium tempore iudicium, Davidis & Salomonis, Deum tamen iura idolatria & peccata tempe gravillim ad indicavit, non concitat, & in dies concitat.

C O L U M B A] Ita Hebreus. πτερα vertunt quoque Septuag. & S. Hieron. in comment. At Chaldaeus, Rabbinus, & eos tecuti Paganus, Tigur. & Vatablus vertunt, *malitia;* quia pauperes vexat, spoliat, opprimit, ut rad. πτερα, id est laborare lecit, afflxit, opprimit. Aptius Noster vertit, *columba:* hinc enim Israel partier comparavili Osee cap. 7, v. 11. dicens: *Factus est Elbraum qui si columba seductus ita eidem Jerusalēm hic*

Deum uerum, & sequens Deos insensum Gentium, facta est quasi columba, ut veritatis Arabicus Alexandrinus, excors, sine prudenter, sine intellectu, qui limitem decipi, utique ruit in laqueum & necem. Vide dicta Osee p. Alter. S. Hieron. Remigius, Albertus & Lazarus, q. d. Jerusalēm, quia enim dumme coleret, era quasi columba bella, simplex, innocens & candida, nunc deinde esse columba, & facta est quasi corvus teter, malignus, furax & ast. Tertius, Syrus & Arabicus Anachor. vertunt, *benignitas nota & redempta, erat uera, hoc est Ninive,* quem uite hodie ab Orientalibus vocatur civitas Jones, *tum quis in ea prophetauit Jones; tum qui Jones hebraeum significat columbam, quam celebant Ninive & Allyrii, & quod discerent Semiramides uiam reginam post mortem convertiam esse in columbam, ut alibi dixi, Centent ergo ipsi hanc prophetiam dirigiri ad Ninive.*

N O N A U D I T U R V O C E M] Dei per me aliquofne Prophetae eam invitantes ad penitentiam & reconciliacionem: uicem columba ab aucto inieciata & seducta, non audire vocem & fiduum sui heri, eam revocantes ad columbarium. ita Chald. Hugo, & Vatablus.

I N D O M E N O N E S T C O N F I S A] Hebr. non speratur in Domino, q. d. Jerusalēm spes tuas non repulsa in Deo, sed in suis epibus, viribus, principibus, populi, sociis, quia illi est in te in vita, & latra nuntia contra Chaldaeos aliquaque hostis. Ideo Deus permisit eam ad illas capi & uasari, ut ostenderet inanes fuisse eis spes, & ut puniret eis difidentiam in Deum. Deque nos.

M O R A L Diles hic esse gravem Dei iniuriam, valdeque cum pungere, si illi non habamus, spemque nostram ab eo avertamus, & detegamus in creaturis. Hac enim diffinitione oritur ex detecto hodi, quod scilicet hodie uiva non credens Deum esse omnipotentem, summe providum & beneficium, quodque ipse polit & velut nos iuvare, si eius opem imploraremus; quodque ipse praeponamus homines, vel alias creaturas, quia illi magis vel possunt, vel uelint nobis opipari. que sane periuasio infidelium est, & conuincitio Deo. Quiccarum Deus eam punire volit; ac facere ut creatura in qua speravimus, nos deterant, fallant, uno oppugnant & eveniant. Ex adverso prospiceret eos, qui ipsi in ipso defigunt, quis natus speraret in Domino, C' confidit in ipso Eccl. 1,11. Quiccarum Jerem. c. 17,5. Aliud dicitur, atque homo qui confidit in hominibus, C' potius carnem brachium suum, C' a Domino recedit cor eius. Eris tamen quia myrist in deserto, C' non uideris enim uenire donum: sed habebitis in fluctuatis, ut deferre in terra fuligineis, C' inhabituibus. Beneficium ut qui confidit in Domino, C' erit Dominus fiducia eis, &c. Vide ibi dicta Ita Palius: la tr. in Quinta Domini spes patrum, non compendit.

Moral de
diffidencia
Dei.

sundari eternum. Ita S. Barbara, virgo fragilis, & te-
sera, cum peccatis ferreis horrende à carnifice lace-
raretur, & facilius ardentibus ululatuerit, corde &
oculis in clavis defixis, Christum spumam suum invoca-
vici, aiebat: *O bone Iesu, tu vides secretum cordis mei;*
quid in te solo spiritu meo defixi: non ergo me deferas;
qua fine te sum debitis; & *infirmus in tecum aeternum sum
fortis & robustus.* Omnia enim peccata tua, qui me conser-
tas. Eadem fuit ipsi, vox & oratio in tormentis Martyr-
rum eorum, quæ eos fecit insuperabiles, ad ignibus,
leontibus, ungulis & catfishis fortiores & celfores.

A D D E U M S U M N O A P P R O F I N Q U A V I T] ut in eum iperaret, cum invocaret, illi obediret, illum
amareret, qui est summum bonum, suum & nostrum. Ita
Plato dialogo, qui inferiatur Philibus, non aliud docet,
quam felicitatem in eo versari, ut ad Deum proprius ac-
cedamus, ab eoque verum bonum hauriamus, ita quod
mensus divini, & Deo simillimi: accedere autem nos ad
Deum per virtutem. Nam Deus, inquit ipse, est sumnum
bonum, cuius haec sunt conditions, ut sit *omnis, iustus,*
*misericordia, regnans in se, omnipotens, id est, fibi
sufficiens, ex parte omnis suppedant, perfectum,* pulcherrimus, contentissimum ordine constitutum, rerum
omnium finis, se propinde ab omnibus eligendum, &
expedendum. Qui ergo a Deo recedit, recedit à bono,
accedit ad malum, putat ad peccatum, mortem, dia-
bolum & infernum.

VERS. 3.

P R I N C I P I S] Quod v. 1. dixit de toto, putat Jeru-
salē totam esse corruptam, & scleratam, hic per par-
tes explicat, inquit ab eius capite, putat à primoribus,
tunc à circulibus, tunc Ecclesiasticis, tunc offendat
quod de suo tempore dixit Iohannes cap. 2. v. 6. *A plana pe-
dis nigris ad verticem capitum novis in ea sumatis, etiam
nrum verum esse.* Primo ergo taxat hic principum cru-
delitatem, quod sicut leones populum expilarunt &
devorarent, ita S. Hieron. Allegor. taxat eorum sequaces
& posteros, putat tyrannidem & levitatem principum &
pontificum tempore Christi. Leo enim serocius fuit
Herodes Acalonita, qui omnium feritate parvulos om-
nes à matru, & infra, in Bethlehem occidit proper
Christum, qui, ut alia tacem, morienti pallit pri-
mores omnes Iudeorum occidi, ut Judei in sua morte
gaudere non possent, sed, vellet nollent, plangerent
ob suorum frāgēm, ut referat Iohannes, lib. 17. Antiquit.
cap. 8. Leones fuerunt Annas, Caphas & ceteri, qui
Christum ad crucem, Apollitos ad verbena & ad mortem
adegerunt. Rugierunt enim cūm clamarent: *Cra-
cifige, crucifige,* ita Lyran.

I N M E D I O E J U S] q.d. Sicut leo in medio anima-
lium graefatur, rapique & disciprit nunc hoc nunc il-
lud, prout ei liberabit; ita principes Hierosolymae nunc
hos, nunc illos cives & pauperes deprandunt.

**I U D I C E S E J U S L U P I V E S P E R E , N O N R E-
I N Q U I T A B A N T I M M A N E**] A principibus descendit
ad iudices, qui principum in iniustitia, & rapacitate e-
rant affecti. q.d. Sicut lupi lucisq[ue] vespere graefantur,
tumque ex diurna inedia, fame rabidi predantur, pre-
damque totam devorant, ita ut ne olla quidem (hoc
enim significat Hebreum 10⁷ *garema*) reliquant, quæ
mane comedant; fed in ipsa nocte quæ predam egerant,
eam totam devorant; ita iudices iniqui non iniusti
iudicis diripiebant bona pauperum tanta aviditate, ut
nihil ex iis reliquum facerent. Ita S. Hieron per lupos
vespertinos accipit malos Prelatos & iudices, *caputq[ue]*,
inquit, *mastra, & videntes sufficiam;* & *peccatiu-
lis Ecclesia, & ea que in Dei doceantur conseruant;* ver-
sante in lucrum suum; ut non habeant pauperes qui ma-
ne comordant; qui quasi in nocte O mali videntes omnia po-
pularant, & tam laporammare canere diripiebant, ne per-
nos quadem cibis indigentibus derelinquerent. Quinam sint
lupi vespertini, dixi Habacuc t. v. 8.

VERS. 4.

P R O P H E T A E J U S V E S A N I] A magistratu se-
culi transit ad Ecclesiasticum, putat ad Prophetas &
acerdos, corumque in suis munitionibus infidelitatem &
impianitatem redarguit. Propheta: quod fint veliani, id est
spiritu non Dei, sed diabolus, agantur, imò agitantur.
Unde Aquila verit, *isuram iherosolimam*, id est entusiasmo
coripi, & furor fanaticopercit; Septuag. *isuram iherosolimam*,
id est spiritum ferentes, actives; vel potius pa-
pive *isuram iherosolimam* accentu in antepenultima, id est spi-

*ritu portati, & adi. Hebraicè est *Divinis pochagis*,
quod Pagni, verit, *contempnib[us]*; *Tigurios, brevi;*
Vatabulus, longius adi. Nimirum Prophete hicū
sunt viliissimi & ignorantisissimi, fingebant se fure &
agit spirito propheticō, aut revera ex p[ro]prio cum danno-
pe, ab eo corrupti quasi furentes prophetabant, id est
aliena & exotica loquebantur, uti de Sibylla narrat Vir-
gil. lib. 6. *Æneid.**

Non eritis, non color eris;

Non compa maiestre come; sed petrus anelum,
Eradicis fera corda rame; maiestre videris,
Nec mortale sonans, afflata est numine quanda

Tam proprie Deti.

Ecclisieris:

Bachatur vates, magnum si plectre polvit
Excellit Deum, raro magu sita fangat

Quod rabulam, fera corda domans, fugi que premendo.

Proprius pochagis significat temerarios & precipitantes, qui
audacter & temere pro affectu, quidvis efficiunt, alle-
verant, divinavit, & jurant, sicut enim *IB* *pachad* si-
gnificat oracipitantiam ex metu aut reverentia; ita ei
B alfine *Mpachad*, notar precipitantiam ex temeritate
& audacia, unde Nostr[us] apostolus veritas, *versas*; *Nythus*
veritus *Prophet et r[ati]o latif[er]i, impudici; Arabicus, Quis*
Prophet et r[ati]o in spiritu immundo, gen[us] fida. Hinc
idem *lura vnius infideles*, hebr. *un[us] prevaricatorum*, id
est pravaricatores, inquit Vatabl. Septuag. *un[us] con-
spicere*; Chald. *un[us] medacei*; quia inveniuntur *le* *Deo-
mitti, & eius nomine dicunt, Pax, pax, & promittunt
quæ omnia proflora, cum Deus per me, aliquo Pro-
phetas communiter excidiam.*

S A C E R D O T E S] A Prophetis transit ad sacerdotes,
in quibus duo culpat. Prius, quod profanent, & pol-
luant *sanctum*, p[ro]p[ter]a sanctissimum, live templum, ni-
mirum sacra & sacrificia indignè tractando, eaque non
ad Dei, sed ad suum usum & luxum convertendo, exer-
cendo uluras, simonias, rapinas, sacrilegia; profana libi
tractando, & scandalo vivendo. Posterior: *Iniqui, in-
quit, egredi contra legem;* hebr. *IO 37* *thamehu*, id est
oppellerant legem, vim attulerunt legi: quia eam au-
dacter transgrediantur, violant, contaminant, popu-
loque duces & auctores, immo doctores sunt, ut idem fa-
Cet: adeo ut legem per las fallas, & ad lucrum confi-
ctas expositiones, & traditiones pervertant, ut ei[us] im-
properat Christus Matth. 5. v. 21. & c. 23. 16.

**D O M I N U S J U S T U S I N M E D I O E J U S N O N
F A C I E T I N Q U I T A T E M**] q.d. Deus quis equi-
bus est iudex, aquæ ex omnib[us], hinc non inique, sed
aquisimile, licet acrior, punies impium Ierusalem.
Quod si omnibus, probat. Quia, inquit, effi in medio
eius, q.d. Deus in templo suo residens, circumquaque
proplicit Ierusalem, viderique omnia sclera quæ in ea
ubilibet pertratur; ergo non decit ipsi scientia, nec
cognitione criminis, uti nec potestis & requiras ad ea pu-
nendum & vindicandum. Nota lipoton, five mihiom.
Non faciunt iniquitatem, id est faciet sumnam iniquitatem
tempo quando acriter caligabit tot tantaque felera, quæ
sunt in tua urbe coram te leque spectante. ita S. Hieron.
Remig. Albert. Arias & Clarius. Accedit & Chald. qui
verit, *Dominus pars dicit se collocatorem maiestatis*
in medio eius: quare curam ipsi mandatibus non sit, id est fieri non debet q.d. Nemus debet ell[us] tam effron-
tus & impudens, ut nudeat peccare Hierosolyma, in con-
sideritu & in oculis Dei viventis. Mendacium enim in
Scriptura scriptum significat quolibet peccatum: peccatum
enim est mendacium practicum, quod fit contra legem,
& contra re[um] rationis iudicium. Notent hoc fibigous
applicent Clerici, & Religioſi, dicantque: Quonodo
audebo peccare in Religione, in templo, ubi Deus re-
sidet, ubi omnia circumficiat quasi leotribibus ocu-
lis, ut loci sancti violatores, siue contemptores di-
scerpant & lacaret?

Alier Vatabl. *In medio eius, inquit, q.d. Deus Ie-
rusalem dignatus sua præsentiu[m], sua cura & familiaritate*
& veritatem in medio eius quasi focus, amicus, imò pro-
tector, curator, & pater, quod ergo eam punit, non fac-
it ex odio, sed ex amore, tumeius, tum influit: quo-
cunque nemo sensibilis cum facere iniquitatem, dum eam
pro meritis acriter castigat. Unde sequitur:

M A N E, M A N E, hoc est cœlium; inquit Theodor.

Rur-

Rursum, non solum claram, sed palam in matutina, & Agionum eriguntur quasi antemurales, ad tutelam regionis. Chalda, veritatis, palmaria. Tropel. S. Hieron. *Pura*, inquit, quid est superbus profis derabili eis de arrogancia & diffarsi angustiorum, *anguli* eorum, ut posse refici iubere gradatur. Et mox: *O dignissime ergo istintra superborum, O anguli eorum, ne ambulent in superbris O pravaute, O subes eorum qua male adficiantur faciente in arrogancia O superbus deformante ne subficiantur, O beantes habitoribus peccatos.*

D. xi. q. d. Manui Judios per Ieremiam aliquo Vers. 1. Prophetas, ut desiderent ab idolis & sceleribus Gentium, ne familes illis peccas incurserent, ac aquæ ut illic disperserentur, atque ut timenter & colerentur, ne periret *HABITACULUM EJUS* id est tuum, putis tua civitas, tuus demus, templum & mortuorum tuorum. Hebrei enim crebro utruntur emallage, ut personam secundam in tertiam, & vice versa, commutent, præterim ad patbos; ut hic Deus à Iudeis, quali indignans, avertit faciem & fermonem, ac de his, quibus ceperat loqui continuo in secunda persona, iam ob idolatriam revertendis, ideoque quasi alienis, loquuntur in tercia persona. Manui, inquam, eos, ut non perirent: quia contumem fore dixi penitus, quibus eos visitavi, id est puniri per Salmannas & Sennacherib: at tantum auctus ut hinc mes manis auctorarent, & mores corrigerent, ut diluculo, id est sollicitus, sine mora, felinanter magis eos corrumperent, & peccis egerint. Opus enim quod diluculo fit, cordi & curæ eff., fitne solliciti & levitatis, utpote ante dies & ante omni diei opera: in diluculo solent disponi & ordinari, rurè ac linchiori operæ totius dies. Quocirca nervosæ ait: *Dilucula surgentes corruperunt omnes cogitationes suas*; Tigurina, *omnis fida sua*; Pagni, *omnis opera sua*: hoc enim ex cogitatione, definitione, & disputatione, qui fit diluculo, manant, ita S. Hieronym. Theodor. Albert. Hugo & Vatabl. Alter Septuag. qui hoc cum leuentibus iungunt, de quo mox.

QUA PROPTER EXPECTA MEDICIT DOMINI Vers. 8. **NUS** IN DIE RESURRECTIONIS M&M IN FUTURUM JESU, iulicet avide, anhela & inhiis, hebreum enim *חַזְקָא*, significat anhelo & inhibere ad personam, vel rem aliquam, ut eam apprehendat: deducere ut enim à *תְּבִיא*, id est gaudere palatum, quod dum famer, cibo inhibet, ut pulli appetore & gotture inhibant eis, quam mater advehit. Paris, ino maiori aviditate fidèles debent anheloare ad Deum & Christum, ideoque inhibere: quia ipse solus eis reficit & iatic animæ. Rursum, pro in futurum hebr. est *לְפָנֶיךָ lead*, quod Septuag. vertunt, *in futurum*, à rad. *לְפָנֶיךָ*, id est tellus: *לְפָנֶיךָ*, id est tellus. Pagni, vero, & Vatabl. & Clarius leue R. Davideum, vertunt, ad prædatum, vel ad spissam, à rad. *לְפָנֶיךָ*, id est spissam, prædatam, diripere. Unde vertunt, *expelante me*, dicit Dominus, ad diem, *qua confurgam ad spissam*, vel ad rapinam, ut idem fit cum illa psl. 67. v. 19. *Adcedens in altum, expeli captivatum, accipitidora in hominum.*

Quocirca Primo, Chalda, Cyril. & Sanchez hoc exponunt de directione Babylonis per Cyrum, q. d. *Bono surrexit animo & flote*, o luxi abducendi in Babylonem: ibi ex his petite me. Nam post m. annos ultra pro vobis confundam, quia tam Babylone per Cyrum evanescit, & dapiam, voique inde eripiam, ut deinde unanimes & leti domum redeunte, omnes me collatis humero uno, & nullis inter vos nisi infidelis vel impius. Verum eti co aliudat, tunc tamen Deus non erudit selum & spissum fum in omnes gentes; nec elecit ut omnes colerent eum humero uno: ino paulo post Iudiu ab Antiochis alii, & tandem à Tito, & Romanis sunt eversti. Quonobrem Iudiu hoc expectant à suo Meliss venturo; sed perpe-ram et incaliam.

Ergo conuenientia sententia Gratorum & Latinorum, qui et Hebreworum, ell, hic tam augustinus promissa ad tempora Christi pertinere, ac eoque esse completa in primo adventu, ex plenius complenda in secundo. Salut ergo hic Propheta de more ad Christianum, et tempus legia novæ. In Christianum, qui finis est legis, et Prophetarum, Sophianas, Abdias, alique Prophetae dimicunt, et oracula sua concludunt. Vocat ergo diem resurrectionis mee, Primo propriæ diem tertium à Christi nascita, quo ipse à mortuis resurrexit. Seclusus ergo est, q. d. Quia

NEC SIVIT AUTEN INIQUIS CONFUSOREM q. d. Hierolymitez sunt tam iniqui, & impii, ut non pudeant eos, ne penitentes scelerum, etiamque obes audiant a Prophetis instare sibi iudicium, id est vindictam Dei, ac videant proper eadem gentes sibi similes à me puniri & disperdi, ut sequitur. Alter Septuag. Rom. qui hoc ad Deum indicium suum mand profitement referentes, sic vertunt, *negit iniquitatem inexactionem, nec in conventione iniquitatem.*

DISPERDI GENTES *Per gentes* Primò, accepi possunt Samaritani, qui vicini erant Iudeis, & iam ob idolatriam exciserant à Samannas, & abducti in Assyriam. q. d. Vide Hierolymitez, qui vicini, & fratribus vestris, putat decem tribus, contingit: id enim vobis contingit nisi viam corrigit. Nam rurasse agitur, partem cum proximum: arer. Porro vocat eos *gentes*, non Iudeas, tum quia israhæ avita fide, religione, societate & regno Iudeach, & Davidis per Iesu[m] m[od]i delevit, fecerantque novam rempubl. & Ecclesiastidolatricam, ut faciunt Gentiles: tum quia iam post excidium communis erant Gentibus, putat Assyrius in Assyriam, & Catharis in Samaria. Samannas enim finit Samaritas in Assyriam, ita Assyrius, putat Cuthavos, in Samarium transluit, eoque modo utramque gentem permisit, ut patet 4. Reg. 17.

Secundi, S. Hieron. per gentes accipit Iudeos, quos valavit & disperdidit Samannacherib, sed ut sola Ierusalem ab eo intacta remanserit, angelo eam, ob pietaatem Ezechie & preces Iaia, tutante crux 35, milibus Assyriorum, Iaia 17. 16. Hi pariter vocantur *Gentes*, qui vivent gentiliter & impie, quasi Gentiles essent, non Iudei. In Scripturam enim Iudei sapientur nominibus gentium, quarum cultum, mores & vitam imitabantur. Hinc tam vocantur Amorri, iam Cethai, Ezech. 16. 45, iam Sodomitæ & Gomorrhae Iaia 1. 10.

Tertio, propriæ per gentes possunt accipi Syri, Armeni, Parti, siquæ qui inter Babylonen & Ierusalem interierint, vel adiaceint, quos, utpote viciniores, prius subiugavit Nabuchodonosor, antequam invaderet Iudeos, utpote remontiores. Hoc enim omnes Iudei in exemplum proponi voluit Deus, ut eorum strage resipiscerent, & ab idolis iceleribusq[ue] ad Deum redirent. Sed frustra, nam ut præcessit: *Negat iniquitas sua destruxit et obduratus, confusione.*

Alier à Calisto: nam per gentes accipi Philistinos, Ammon, Moab, Æthiopos & Allyrios, de quibus c. precedunt v. 4. 6. Illicet enim hi post excidium Ierusalem excisi sunt à Chaldeis, tamen Deus eorum, quasi hostium, excidium iam diu anted prædictar et promisit, et Iudeis utpote qui sp[iritu] eorum hostilitatem et direptionem insinuerunt. Sed tunc *ta disperdis*, accipi debet non propriæ, sed pro disperdere decrevi, disperdereturum me predixi et promisi. q. d. Promisi tibi ò Ierusalem, me gentes tibi hostiles perditurum, et destruendum eorum imperia, ut qui me per plaga non ferias, saltem per beneficia cognoscas: *Ed tu haec promilla, meque pariter ea promittente, non curabis, ino spre- viti.*

ET DISSIPATI SUNT ANGULI SARUM] *Angulis* vocat arcis et munitiones, quæ in levibus re-

Quia fructus per Prophetas vos, à Judæi, moneo, fru-
stra clamio, nr ad me redactis, hac de causa ego novum &
divinum, non humanum, vindictam genitum vos, & in om-
nia gentes exercebo. Mittam enim Christum, qui Ju-
daeos multos, & omnes gentes sibi misericordie subiecti, co-
geret eas abdicare gentilium, ut ac vos judaismum,
ac suscipere christianum, ue omnes humero uno fisi
& Deo vero serviant: Judæos vero rebellerat & increta-
los, imò ebræiculas, gravissime puniam & excludam
per Titum & Romanos, illicet reprobis & reprobatibus
iurabro Gentes, ut dicatur v.g. quo succedit in bis
neditiōnem promissum Abraham, erupunt filii & heredes
regni Dei, post Ecclesiæ tum militantis, tum triumphantis,
unde Eusebiana. Demonstr. Euang. cap. 17.
S. August. libr. 13. Civici. cap. 33. S. Hieron. Remig.
Hugo, Arias, Ribera & alii, docent bie predicti re-
probationem Christi, reprobationem Iudæorum, & voca-
tionem Gentium.

Secundò, plenius id sic in secundo Christi advenit
ad iudicium, putat in resurrectione universitatis, que voca-
tur dies resurrectionis Christi, tum quia per Christum,
& Christi gratiam ac virtutes omnes homines resurgent. B
Refforatio enim Ecclesiæ, quasi corporis, est refutatio
Christi, quasi capitii. Scriptura enim, ut nota Ticonius
in Regulis S. Scripturæ, quod Ecclesiæ est tribulus Christi,
& vice veris, ob summam Christi cum ea conjunctionem:
est enim ipsi Ecclesiæ caput, iesponius, pater, anima,
spiritus & vita. Tum quia Christi resurrectione & gloria
apparet toti mundo in die iudicij, quando ostendit pot-
estatem suam iudicariam, ita refutatio fibi à Patre
data, per quam iudicabit omnes gentes, ut hic subicit So-
phocles ergo q. q. d. Egopis vultu, à Judæi,
sceleri coarctari per Prophetas, sed fructus & expectatio er-
go me vindicem in die iudicij, quo ego reliquias &
triumpfatorum ducam post me agmina omnia resurgentia
ac judec confidebo in villa Joaphat, ita quam colligant
& congregabo Judæos & omnes gentes, ut infideles & in-
creduli condenserint (tunc ergo vos, à Judæi rebelleris,
dabitis pomus vestra rebellionis, ingratisitatem & obli-
viosum) credentes verò & fidèles bene & glorificem, ut
in calix demea iabum electum, quo jugiter me laudem
& benedicatur. Ita S. Hieron. Remig. Haymo, Lutyn. Clari-
rus & Vatabi.

Porrò utroque die resurrectionia Christus venire ad
pradam, ut veritatem Pagni, & Robbinsi. Nam in primo
adventu praedictus est Gentes, eorumque regiones, dum
omnes per Apostolos fisi subiecti, iusta illud. Itaque v.
4. Veritas noster alius Emmanuel (id est Christi nasciturus)
accusa ipsa destruens, scimus prædicti. Rursum, in die
resurrectionis prædictus est lumen & infernum: nam in
secum vñctur eductus annas SS. Patrum, ut eas fe-
cum triumphio deducerent in coelum. In secundo vero ad-
venit ad iudicium, & praedictus omnes infideles & im-
pios, eosque tradex intimo. Infupit utroque die venit
Christus ad reformandum, ut veritas Septuag. quia uter-
que dies testificabit & demonstrabit mundo, Christum ei-
se Christum, id est Deum sicutum, iudicem, vindicem &
dominum omnium. Simili modo & misericordia ultima
est Deus in creditum Achaz, promittente non tam
ipso, quam possenti ejus Christi nativitatem, gratiam &
salutem. Nonquon parum, inquit, vobis est misericordia
domini, quia misericordia eius & Deus non? Propter hanc
dominum ipsa vestris: Ecce vobis conciliari & parisi D
filium, & veritatem noster alias Emmanuel. Itaque 7. 4.

QUTA JUDICIO MHEUM I q. d. Quia iudicavi
& decavi congregare gentes & regna, & effundere fa-
perca meam iram & indignationem. Ita Arias & Va-
tabi oimium evertendo eorum idola, templi, regna,
mores, easque convertinge in fidem, cultum & regnum
Christi, ut illi se subiiciant, eisque morea Christiana
& sanctos induant, aliumque colant & iaducent labios
uno & electo. Perpetram ergo aliqui sic exposent. q.d.
Colligant Judæos per totum orbem dispersos ad pa-
scha celebrandum in Ierusalem, ut in ea à Tito &
Romani concludantur, capiantur & occidentur. Con-
trarium enim dicit Prophetæ, Ut erigitur Gratia, non
Judæos, & utiliter regna, unde & de iudice subdit.

E T EFFUNDAM SUPER EOS INDIGNATIO-
NEM MEAM I Indignatio hæc vindicta est divina,
Cetera, in Propri. Aliis. XIV.

A non humana, ut dixi: Deus enim ita le vindicat, ut per-
dat inimicos, dum eos facit amicos; ut occidat infide-
les, dum eos convertit fidelium fidiles: quia omnium
mentem & corde eorum occidit impunitatem, idolatria-
triam, libidinem, superbitam, cateraque vitia, & que
indit spiritum & vitam fidelis, gratia, castitatem, humili-
tatem, caterarumque virtutum. Unde subdit.

I M TONE ENIM ZELI MEI DEVORABITUR
OMNIS TERRA I Chalda. nam iesu zeli mei conforma-
tur omnes impiorum: etiamque ea convertuntur in omnes gentes
litteras, ut precor omnes in novissimo Do-
mino. Hic est zelus Dei, quo magis pugnat in vita &
damnatione, quād in homines, imò pugnat pro hominibus;
sicut medicus pugnat contra morbos, non contra ze-
grum, sed pro ergo. Vindicta ergo bac Dei in peccata
& demones, est matericordia & gratia in peccatoribus.
Videas, qd. quem præficii Propheti majoribus. Hic est
zelus quem Christus ostendit in primo suo adventu, de
quo propriè hic agitur. Illo enim dedit omnibus genti-
bus labium electum, convertit Aethiopes, omneque
gentes, &c. ut siue in sequentibus prædicti Sophonias.
In secundo autem suo adventu zelum ita ostendit in in-
fideles & impios, quo eos in die iudicij condemnabat ad-
gredit in tartara, Ideoque per ignem conflagrationis
mundi, quem emittit, devorabitur & comburetur om-
nis terra. Ita Lyran. & Vatabi.

Q UIA TUNC REDDAM POTULIS LABIUM VERSVS.
ELECTUM : Atabicus, lugum stellam ; Symmachus
conversus in populo labium mandatum ; Aquila &
Theodot. summa veritate ad omnes populos labium electum,
UT INVOCENT OMNES IN NOMINE DOMINI
(id est nomen Domini, hebre. Jehovah, quid dicatis. Ut
omnes in nomine Deum verum) ET SERVANTES
HOMINUM UNO I Pro electum, uti vertit Nofer,
Aquila & Theodot. hebre. est קדשו ה' (pro quo
Septuag. legimus קדש ה' hebre, id est, in genera-
tione eius) quod Secundo, vesti potest parum, egestate,
mandum candidum, ita Symmachus. Arias & Tigu-
rina: Chaldaea veritas, claram. Seneca est quasi dicat.
Deus per Christum tollit diversitatem animalium, reli-
gionum, idolatram & laborum, quibus haec adorabat &
invocabat Jovem, ille Martem, tertius Saturnum,
quartus Melchom, quintus Diana, &c. facierque ut
omnes consipient in eandem fidem & cultum unius veri
Dei, eumque uno labio electo, sancto & divino in-
voente, dicentes: Deus, qui es unus in essentia, &
trinus in personis, nimirum Pater, Filius & Spiritus
sanctus, miserebam nobis. Huic enim soli servient latra,
et eum colent & adorabunt omnes humero uno, hoc
est omniū consensu, conspiratione & coesponsione. Est
metaphora à bœvi, qui simul uno quasi humero fac-
collant omnes agentes: aut certè à bovis combinariis in
plastu, qui eis jugum pari onere, quasi humero uno
furit, illudque pars conatu & passu protanthao. Un-
de Septuag. Syrus & Arabicus vertunt, iugum ser, scilicet
Christi, quod suave est, & excutio plurima & durissima
iuga diaboloi, ita S. Hieron. Theodore Chaldaea, Haymo,
Hugo, Vatabi & alii. Novè Johannes Alba Electorion c.
47. Labium, inquit, hoc est lingua, subinde pro lege capi-
tur. Labium ergo electum vocat legem persiculam, omni-
bus nominis abolitam, sanctissimam, putat legem Eban-
gelicum. Hanc enim Deus dedit omnibus populis, cùm
legem Molotiam dederit solis Iudeis. Et frons et humere
uno, id est una manus, uno consenserit, vel uno manere unoque
sacerdotio: hoc enim vocatur manus, quia manus offert.
Denique manus sibi ponitur pro opere. q.d. Servient
manibus, id est operationibus & operibus, sanctia, que
concorditer se invicem adjuvantur quæ una eademque ma-
nu operabantur. Hæc Alba, symbolice potissimum, quia
literatiter.

Mirum quād potest sit, quantumque ferre posuit unus
omnium ad idem omnes conspirantium humeros. Videre hoc
est in Religionibus, congregationibus, familias, in quibus
viges spiritus & charitas. Auresq. Municipi regis in mor-
te filios ad matrem amorem & opem cohortam, feni-
tentia: Concordia pars res cogitans, discordia autem maxi-
ma discordans, ita Sallust. de bello Jugurthi. Tyberius la-
pissimum grandis ianuas, communissimas subdit: ita con-
cordia suauissimum, discordia possum imus, ait Plaut. La. c. 1. 6. Sicut
singu.

Abrah. ds
consenserit.

singula habilia facile frangas, coniuncta non posis: ita A. S. Augusti, in psalm. 54. dividit linguis in fabrita turris Babel, ne sciamus intelligamus portem illam faciemus unitatem. Per sapientias homines deuota sunt lingua, per humiles Apostoli congregata sunt lingue. Spiritus sapientia dispersa linguis, Spiritus fons bene sapientia congregat linguis. Quando enim spiritus fons illius sentit sapientiam, omnium linguis locis sunt, ab omnibus intellexisti sunt, lingua diversa in unum congregata sunt, Ergo & ad nos faciens & Gentiles sunt, expedit ait diversis habere linguis. Vident enim linguis, venient ad Ecclesiam; sed & in diversitate linguis carnis, una est lingua in filio cordis. Idem in psalm. 49. explicans illud: Affixa regia a deo, tunc in vestitu discerto circumdat parvitas: Patri, anque, lingue facient variorum reges reges habent. Quoniam de auctor omnibus variorum vestis in unitate concordant, sit & omnes linguis ad unum fidem. Qualibet si varietas linguarum, non auctor predictarum, non diversum avolum, sed varietas de auctor, auctor est sapientia. Eundem quippe sapientiam, secundum doctrinam & disciplinam omnium linguae predictae: varietas in linguis, auctor in sententiis.

Anagog. Beati in celo Ierusalem. Deo labio uno, quia confonit corde & ore canunt jucundus Hallucis, laudes & hymnos Deo, jubilantes dicendo Gloria Patri, & Filiis & Spirituis sancto, qui nos vocavit in partem lontis Sanctorum ubi Beatus. Benedicite & gloriate, & fideliter & fideliter & gloriate aille, bene & uero, & fortiter Deo noster in facula ardorem, Amen. Apoc. 7.22. Et, Redemptor noster Dominus in sanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & fidelis est Deus misericordia & fæcunda, & regnans super terram. Apoc. 1.5. v.9. Addit Arias, à Castro, & Galatin, loco citato, Beatos in celo eadem lingua, qui in paradiso fuit primitus, id est fæcunda cognominatur, praetertim quia ea conscripta est in terra facta Scriptura, putat Hebreza, Deum laudatores, de quo videt dicta t. Corinth. 13. v. 1.

Tropol. Labium electum fidelis habet, cum fincte Deo confitetur, que tamen in unum communem & universalem coalecit & definit. Abiungit per hanc phrasim intelligent Aegyptum: illi Abyssum & Africam: illi Indiam. Primum enim Aegyptus est ultra fluens Nili, qui plearatur in Aethiopis, indeque in Aegyptum defluit. q.d. regio triplex. Addit à Castro, Heb. 10.2. id est Aethiopia prima. In Scriptura non significare Aethiopiam sub Aegypto, quia non Abyssus dicitur, ubi regnat Proeto Johanna; sed Arabiam, in qua inter alias degendant Madianitarum, qui in Scriptura vocantur Aethiopes. Unde de Pharaone merito in mari rubro dicitur psalm. 73. v. 14. Dedit eum gressus populus Aethiopum, putat Arabibus acculos maris subi. Chus enim filius Cham, qui nomine dedit Aethiopum, non ingrediens est Aegyptum, vel Abyssum, sed cum suis filiis, Sabi, Heyda, Sabatha, Regma, Sabatacha & Dodan, fedet his inter sinum Peristum & finum Arabicum, five mare rubrum. Hic ergo terrenus traditus vocatur Chus, id est Aethiopia, puta Arabia, in qua eis Gilion fluvius ex paradiso decurrit, Trajanus fluvius, tunc Sirbonides, finus Arabicus, fossa quoquem non fuit, quia Diogenes vocatus, quia omnes fluviorum nomine comprehendit. Scit puer. Porro ultra hac summis est Aegyptus. De Aegypto ergo hec videtur hic Sophonias, quæ ac Iaia cap. 13. Hac à Castro. Verum ipsis ratio non concidit. Nam omnis Aethiopia hebreos vocatur Chus, et Chus filius Cham, cum suis filiis proximus omnem non incloret: sic etiam vocatur Aethiopia ad Achiope Vulcani filio, si credimus Pline lib. 6. cap. 30. etiachmo Achiope non toram, sed partem tantum occupans. Sic ergo Abyssini vocantur Aethiopum, nec de latrone, sic inde habet, occutum Chufum. Nam ex Abyssia videtur venire Tarsca rex Chus, id est Aethiopianus, t. Ptol. 14. v. 9. Et Nabuchodonosor post vallassum Aegyptum vallassum Aethiopianum ei vicinus, putat Abyssum, itaque tunc Ebes Abyssia venisse Regnum Saba ad Salomonem, residere. S. Hieron. August. Origen. Nazarius Nyfleus, Antemius, Toletus, Baradius, Ostentus, & alii, quos citat Pineda lib. 5. de Rebus Salom. cap. 14. feft. 5.

Liber
d'Urb
quadra
quadra

Porro addunt aliqui apud Galatin. libro 5. de Arcanis fid. cap. 3. per Iacobum unum accusi posse linguam Grecam, qua primis Apostoli per Graciam, Aliam & vicinas regiones corporis propagante fidem Christi. Graciam lingua post imperium Alexandri Magni & Gracorum, magnam Orientis partem occupavit. Alii accipiunt imperium Lat. nam, quia omnes fidices ubi Romano Pontificie, Deo & Christum iusto orbe collin & invocavere. Ita non est incongruum, nec absurdum: licet enim propri per labium unum significare uniformitas cultus & fidei, ita licet quod Deus unum uniformiter omnes coleat, etiam cum sua lingua alter & alter mancipetur: consequenter tamen, invenit pariter uniformitas lingue, quod tunc Ecclesia & Evangelica doctrina, Christique fides & religio semper floruerit in una lingua, nemini prima in Hebreo, deinde in Graeca, tandem in Latina & Romana: perinde autem Christum floruit in sola Hebreo, putat in familia Hebreo & Abraham, qui iulius à Deo ex omnibus gentibus fuit electus ad eum cum, laudem & obsequium. Unde & lingua eius vocatur labium electum. Multum enim facit ad confidacionem, unionem & unitatem Ecclesie, omnia lingue, verbi gratia Latina, quia Ecclesia Latina ubique Gentium utitur in sacrificio & officio Ecclesiastico, quamque omnes sacerdotesc & literari callent. Nam, ut si. S. Augusti lib. 19. Civit. c. 5. Lingua diversa hominem alienam ab homine, & sic ut liberius, bene fit cum causa sui, quando cum homine aliis, & ut si Plinius, ut ratione aliena seu fit bonum est. Hinc illa genitrix nostra lingua non dispergit, sed quae non dispergit, & est, ut ipsa quaeque homines diversim ales omnes agit grandissimam à bellis fessis, inquit ipse lib. 5. cap. 51. Quocessa Roma olim etiam dominus segregata, ut non saltem ingens, per omnia lingua sua deinceps genitrix, per pacem & arti impetraret, aut si idem Augusti ita ut Romani Hispanas & Gallias Latinas proflor fecerint, veteribus illarum gentium linguis alibitis: & in Senatu nullus audierunt legatos, nisi latine verba facientes; nimirum conabuntur ut esset una lingua, quæ se gentes omnes mutet, intelligerent. Sed plene id conquisi non reuenerunt: ut alios enim & divinas virtutes hoc eis omnes. Quidam & rrus iustus Apostoli dedidit dominum linguam, quo ab omnibus gentibus intelligerent, & viculum omnes intelligerent. Deus, inquit

Unitas No
gra quan
dam crux
ram.

deus Augusti, in psalm. 54. dividit linguis in fabrita turris Babel, ne sciamus intelligamus portem illam faciemus unitatem. Per sapientias homines deuota sunt lingua, per humiles Apostoli congregata sunt lingue. Spiritus sapientia dispersa linguis, Spiritus fons bene sapientia congregat linguis. Quando enim spiritus fons illius sentit sapientiam, omnium linguis locis sunt, ab omnibus intellexisti sunt, lingua diversa in unum congregata sunt, Ergo & ad nos faciens & Gentiles sunt, expedit ait diversis habere linguis. Vident enim linguis, venient ad Ecclesiam; sed & in diversitate linguis carnis, una est lingua in filio cordis. Idem in psalm. 49. explicans illud: Affixa regia a deo, tunc in vestitu discerto circumdat parvitas: Patri, anque, lingue facient variorum reges reges habent. Quoniam de auctor omnibus variorum vestis in unitate concordant, sit & omnes linguis ad unum fidem. Qualibet si varietas linguarum, non auctor predictarum, non diversum avolum, sed varietas de auctor, auctor est sapientia. Eundem quippe sapientiam, secundum doctrinam & disciplinam omnium linguae predictarum: varietas in linguis, auctor in sententiis.

Anagog.

B. Anagog. Beati in celo Ierusalem. Deo labio uno, quia confonit corde & ore canunt jucundus Hallucis, laudes & hymnos Deo, jubilantes dicendo Gloria Patri, & Filiis & Spirituis sancto, qui nos vocavit in partem lontis Sanctorum ubi Beatus. Benedicite & gloriate, & fideliter & fideliter & gloriate aille, bene & uero, & fortiter Deo noster in facula ardorem, Amen. Apoc. 7.22. Et, Redemptor noster Dominus in sanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & fidelis est Deus misericordia & fæcunda, & regnans super terram. Apoc. 1.5. v.9. Addit Arias, à Castro, & Galatin, loco citato, Beatos in celo eadem lingua, qui in paradiso fuit primitus, id est fæcunda cognominatur, praetertim quia ea conscripta est in terra facta Scriptura, putat Hebreza, Deum laudatores, de quo videt dicta t. Corinth. 13. v. 1.

Tropol. Labium electum fidelis habet, cum fincte Deo confitetur, que tamen in unum communem & universalem coalecit & definit. Abiungit per hanc phrasim intelligent Aegyptum: illi Abyssum & Africam: illi Indiam. Primum enim Aegyptus est ultra fluens Nili, qui plearatur in Aethiopis, indeque in Aegyptum defluit. q.d. regio triplex. Addit à Castro, Heb. 10.2. id est Aethiopia prima. In Scriptura non significare Aethiopiam sub Aegypto, quia non Abyssus dicitur, ubi regnat Proeto Johanna; sed Arabiam, in qua inter alias degendant Madianitarum, qui in Scriptura vocantur Aethiopes. Unde de Pharaone merito in mari rubro dicitur psalm. 73. v. 14. Dedit eum gressus populus Aethiopum, putat Arabibus acculos maris subi. Chus enim filius Cham, qui nomine dedit Aethiopum, non ingrediens est Aegyptum, vel Abyssum, sed cum suis filiis, Sabi, Heyda, Sabatha, Regma, Sabatacha & Dodan, fedet his inter sinum Peristum & finum Arabicum, five mare rubrum. Hic ergo terrenus traditus vocatur Chus, id est Aethiopia, puta Arabia, in qua eis Gilion fluvius ex paradiso decurrit, Trajanus fluvius, tunc Sirbonides, finus Arabicus, fossa quoquem non fuit, quia Diogenes vocatus, quia omnes fluviorum nomine comprehendit. Scit puer. Porro ultra hac summis est Aegyptus. De Aegypto ergo hec videtur hic Sophonias, quæ ac Iaia cap. 13. Hac à Castro. Verum ipsis ratio non concidit. Nam omnis Aethiopia hebreos vocatur Chus, et Chus filius Cham, cum suis filiis proximus omnem non incloret: sic etiam vocatur Aethiopia ad Achiope Vulcani filio, si credimus Pline lib. 6. cap. 30. etiachmo Achiope non toram, sed partem tantum occupans. Sic ergo Abyssini vocantur Aethiopum, nec de latrone, sic inde habet, occutum Chufum. Nam ex Abyssia videtur venire Tarsca rex Chus, id est Aethiopianus, t. Ptol. 14. v. 9. Et Nabuchodonosor post vallassum Aegyptum vallassum Aethiopianum ei vicinus, putat Abyssum, itaque tunc Ebes Abyssia venisse Regnum Saba ad Salomonem, residere. S. Hieron. August. Origen. Nazarius Nyfleus, Antemius, Toletus, Baradius, Ostentus, & alii, quos citat Pineda lib. 5. de Rebus Salom. cap. 14. feft. 5.

Unitas No
gra quan
dam crux
ram.

Vers. 10. Trans. M.
D. Nomine comprehensum est Ser puer. Porro ultra hac summis est Aegyptus. De Aegypto ergo hec videtur hic Sophonias, quæ ac Iaia cap. 13. Hac à Castro. Verum ipsis ratio non concidit. Nam omnis Aethiopia hebreos vocatur Chus, et Chus filius Cham, cum suis filiis proximus omnem non incloret: sic etiam vocatur Aethiopia ad Achiope Vulcani filio, si credimus Pline lib. 6. cap. 30. etiachmo Achiope non toram, sed partem tantum occupans. Sic ergo Abyssini vocantur Aethiopum, nec de latrone, sic inde habet, occutum Chufum. Nam ex Abyssia videtur venire Tarsca rex Chus, id est Aethiopianus, t. Ptol. 14. v. 9. Et Nabuchodonosor post vallassum Aegyptum vallassum Aethiopianum ei vicinus, putat Abyssum, itaque tunc Ebes Abyssia venisse Regnum Saba ad Salomonem, residere. S. Hieron. August. Origen. Nazarius Nyfleus, Antemius, Toletus, Baradius, Ostentus, & alii, quos citat Pineda lib. 5. de Rebus Salom. cap. 14. feft. 5.

fest. 1. m. 1. denique filii Chus licet habitarint, iuxta ens. A his, quæ lectio hunc sensum non patitur.

secundum. Secundum. S. Hieron. Remigius, Albertus, Hugo, Emmanuel & Robertus, propriæ Äthiopiam hic scriptis ostendunt, quæ est ius Ägypto in Africa, puto Abyssam, hac enim Iudæi crux vicina, nota & nominata. Scilicet sicut erit, q.d. Afri, qui sunt ultra fluminis Äthiopis resipue Judea & Ägypti, imè & ultra populi transmarini filii Brasili, Pervaei, Mexicanos, omnemque Indi Occidentales ad Christum converterentur, eisque deferunt monera.

Tertius. Terdum, ali. quibus fit et Caffro, puani, hic notari

Iudam Orientalem uique ad Japoniam & Chinam: Iaponia enim Äthiopia hoc vocati Tigris & Supheratem, quæ primùm per Chaldaem (in qua regnauit Nemrod filius Chus) & Melioram, deinde per medium labuntur Arabiā: quæ, ut dixi, in Scriptura vocatur Chus, id est Äthiopia: ultra quæ fluminis citra toca Asia & India utque od Sinas. Accedunt Chaldaei, qui vertit, transfluvius Idaea & Vatesbas, qui haec de Indis exponunt, quæ Äthiopia hinc Indica intelligatur, cuius flumen sunt Tigris, Indus & Ganges, quæ facit Iudæi tempore Sophonij efficit ignoscentem, Christianis tamen, quibus prophetat Sophonias, est notissima. Unde & Sabari sunt Indi, regnū ac Persici, Arabici & Abyssini, ut Beroaldus & Dionysius docte Petersi in c. 2. Genes. v. & S. Cyrillos, Theodot. Procopius & sibi, quos citat Pindza loco iam estato numer. a. S. Sabarum gentem vocant Äthiopiam Indican. Dicunt Lusitani, qui subgerunt & converterunt Indos Orientales, Japonas & Sinas, ad eos navingat circumiuendu Äthiopiam, imò toton Africani, Eorum ergo reipublica, Indi postulant dicti fiti trans Äthiopiam & Africam. Summa, vult dicere, haec phras Sophonias, remotissimam gentes, quæsupiles Äthiopes, & que ultra Äthiopiam five Africanam, five African & Abyssiniam habent, putat Garanenses & Indos, convertoverunt ad Christum. Judæi enim cibent Äthiopies esse ultimos hominum, juxta filium Poeta: Extrémis domibus Matri. Proprie tamen & præcise per Äthiopiam Sophonias accipit, non illum qui sub Ägypte pro ell., putat Abyssiam, sed Arubicam, ut dixi in Caffro in prima expositione. Alludit enim, ut mox dicam, ad Judæos per Arabicam iuctos in Babyloniam, & per totum Orientem dispersos, quos redit Cynis, & mullo magis Clariflus, in Ierusalem, id est in Ecclesiā, ut monera vota & hostias Deo vero offert. Per hos tamen sibi sumi, quolibet populus & gentes trans Äthiopiam, in India extremitate mundi oris sparsis iotellit. Hoc enim omnes ad Deum per Christianum & Apollos converteruntur predicti, ita Mariam & alii.

INDE SUPPLICES MEI, FELLET (in legum Roma, licet S. Hieron. in comment. legi) DISPERSORUM MEORUM DEFERANT MUNUS MENE [Pugni] Tigurina & Vatables de more sequentia R. David, sic vestunt, trans flumines Äthiopia Athorai, filia Paphi, afferentes munus mali, quæ Athorai sunt nomen gentis, prognosticæ genitæ dicta Poësi, quæ munus finaliter Domino. Vetus non Scriptura, nec Iohannes, neq; alius harum gentium meminit. Quocirca Noster, Chalda. Symmachus. Septuag. Tigurina & alii, haec nomina accipiunt, non ut propria genit, sed ut appellativa. Athorai enim hebreus significat iuplices, potissim dispersos. Unde ex Hebreo, sic ad verbum cum S. Hieron. vestra, trans flumines Äthiopia supplices mei (qui sunt) filia dispersorum (id est, exercitus & congregatio dispersorum) vel potius filia, id est progenies charitatis, putat hinc charitatem dispersorum, ut vertit Noster, Symmachus & alii) afferentes munus mali, quod S. Hieron. exponit, q.d. O Israel, & Synagoga quondam mihi filia, quam nunc toto orbe dispersi, haec invaditis, licet annulatione crucis, ramen de Äthiopie mihi victimæ defensentur, id est de Gentili populo. Verum Vulgata lectio habet mali, non à

Cassio. Prep. Aliis. XIV.

Dico ergo, alludit Propheta ad Judæos, à Chaldais in Babylonem abducitos, & per Orientem dispersos, quos per Cyrus Deus reduxit in Ierusalem, qui ibidem hostiis suis in gratiarum actionem obduraverunt Domino. Unde Chalda. VENIT, de transflumina Iudea cum inferioribus reverente capistrata populi nostri, qui capistris dulcis opus & adducens eu illas campum obscurans. Verum per hos, quos obiter tantum peffringit, intelligi quilibet gentes tota orbe dispersas, etiam remotissimæ in India degentes. De hisce enim predictis, quid per predicationem Apostolorum, perque Christi vocationem & gratiam venient ad Ecclesiā, in quaque sus vota & monera offenter Domino. Hoc est enim quod ait S. Johannes c. 8. 1. & Propterea Caspia) quod Tejo nivariae erat prego, & non solum prego, i. Iudæa sed et Asia, qui erant dispersi congerentes in uno, ita Hugo, Alias, Clarius & alii, Postrem Secundum, cum Thend. dispersi scripsi Apololi: hos enim Christus per totum orbem dispersit: horum filii sunt viri Apololici & predicatoris, qui Apololoi in officio & reto convertingi animas succederent, q.d. Apololi, & qui ei succedent viri Apololici, convertent gentes, etiam remotas & barbaras, uti Äthiopias, Indos, Japonas, Sinas, &c. et quæcum munus imo quis holocustum, Deo gratissimum offenterunt; uti fecit S. Paulus qui Roman. 1. v. 6. &c. Ut si ministrari Christi Jesu in Gratia, familiis eius (gratia horum, id est sacrificis) in angelum Dei, ut si oblatio Gratianum atque familiare in spiritu familiis. Quocirca Chalda & Septuag. vertunt in accusativo: Chalda, quidem, adducens eu illas transflumina obscurans: Sepit us, verbo, sepe dispersi mons, afferentes mons mali; Gratulantes ergo tibi Xaverr, Galpara, & coram affectu, qui ingenti summo, labore & zelo Indias pertinet: scilicet ea succellentes, posteros & filios Apostolotum: cogitent ea munus & holocaustum Deo gratissimum, putis anima infidelium ad Deum imaginem creata, pro quibus Christus carnem alumpit, & sepsum in cruce Patri immolavit, Deo offerte: ita ut se adimplere quod delictum laborum & passionum Christi in Ecclesiā: ita ut se ejus regnus ad ultimos uisque orbis fines propagaret.

Mystice, Christus Äthiopiam trans Äthiopiam deducit in Candiam, cum indebat de utili struendo ad eum deinde, castitatem, virtutem: tunc enim mandat omnem agrediente anima, inquit S. Hieron. Et terram colorem, ac draconem venenosum, quo tincti fueramus omnes, agere pacem, redi- tis nobis latro clelio, fratre mundo & candido. Et fatus der- ligimus te in floribus Äthiopie perfruimus degumus magis, quibus: aut irrigabamus, & cum dispersi quendam Ierulam Christi amarae delatam. See S. Augusti lib. 9. Confess. 2. ait, le exemplo Victorini & aliorum, quo Deus de nigra lucido fecerat, quasi ligatus divinis confitum existit, & suam infidelitatem & libidinem nigredinem, in puritate fidei & casta vita cooverteret. Dicte ergo cum eo quicunque ponentes & justificare Äthiopis fuis. Deus in baptismo, vel aquarum, vel lachrymarum me dealbavit, ipse pro atra candidam innocentiam vestem, in modo cuncti misi restringit: niger fui, nunc candidus & formosus sum quia coniunctus mens vestem lavi & dealbavi in fungue Agni, Apocal. 7. v. 14. Deo gratias, qui me de nebria vocavit in admirabilem lumine lumen: deinceps vivam non Äthiopie, sed candide, illudque Apololi equum: Eratis aliquando turbati, non autem lux in Domine: ut filii lucis ambulet, fructu & auctoritate ejus in anni levitatu, & insufflante, & levante, Ephes. 5. v. 8. Habitavi olim trans flumina arva Äthiopie, & putat trans flumena Nil, qui quis turbidus & limosus, hebrei. 11. 2. & 10. 1. hebrei, græc. πηνα, id est niger, vocatur, & enim nimis viventem in sua caligine Deinde ignorantiam in me influenter affluit mortuus ira, superbit, gula, libidinis, sanguinique stratum cupiditatem. Verum Christus fons gratia, trans hac fumosa me traduxit ad candids floenta Jordani, ibique me baptismi oblitus & dealbatus: collocavit me in Ierusalem, id est in Ecclesiā, & in quiete pure conscientia, ubi fluminis impetus latrificat civitatem Dei: ubi caudis græz, amoris, castitatis, alii, cumque virtutum fluvii in animam meam cœlum influente & impluisse.

In DELLA NON CONFUNDIBUR. Loquitur Hierofolius, id est Judæus, non manentibus in judaismo, sed Christum recipientibus in tunc credentibus, ut petet

O. 3. V. 11.

V. t. q.d. O Jerusalem nunc confunditer & pudebis ob iudiciorum & testeras, quibus pravaeitate ei in me. Sed agendum, vultum atolle, spesa meliora: v. n.ct. Mettias tibi promissus, qui omnia tua crimina sanguine suo in baptismis eluit, teque gratia sua decubat, ut jum non ostendida, sed speciosa & grata, apparet in conspicere Dei, angelorum & hominum. ita S. Hieron. Theodor. Remig. Hugo & Lyranus.

Alier Vatabl. q.d. Veniet Christus qui in te effundit gratiam tuam, qui fuit, ut bonis operibus fides, & caritas peccata omnia, quibus antea in me pravaeitate loebat.

QUIA TUNC AUFERAM DE MEDIO TUI MACHILIO QUOS SUPERIUS TUA TUM CUSTODIAS; cur per Chilium cestauria sic Hierosolyma coquatu: quia omnium iustitie Christus ab ea superbius, qui omnis sceleris & confessionis est mater & origo, ideoque auferet magnitudinem superbia tua; Septuag. **qui puerus id est contemptus, derelictus, saluacionis contumelias;** quia magniloquoribus superbius laus & adulatio recipia nos et alii, quam irrisio & contumelias; Chald. **fatuus gloria tua;** Tigurina, **qui laus inflator audire;** Pagan. **quod exaltat in superbia tua;** id est qui exultant & gloriantur ob suam dignitatem, excellitatem & magnitudinem, inquit Vatabl. canique ore magniloquio exaltant, bucentur & depredictant. **Taxa superbiis & superbois principes Iudeorum,** praeterea Scribas & Phariseos, inquit S. Hieron. Remig. Hugo & Lyranus, qui Hierosolyma pratis, tam, sapientiam, religione, lata & templum pleniusque is conciperant, lege quod est magis, iustitiae & principi & jactantibus, aliisque genita omnes, ac primatum Chilium ipsum, contempsibant. Hi enim locutus Hierosolymitum superbius & fatum, i. quo non omnime malum. Unde hic fatus faciunt eos incapaces fieri, gratia & salutis Christi. Non iustus Christus, enique substitutus humiles Apostolos, qui Hierosolymitum doceunt mod. fiam & humum tam, que omnia bona eis causa: quia gratiam Dei & hominum fidei conciliat ideoque prima est disponitio ad suscipiendum Christi doctrinam, iustitiam & salutem. Unde subdit:

NON ADICIES EXALTARI AMLIUS IN MONTE SANCTO MEO; Monum fatus est Saen, in quo erat templum: Iudei enim perpetuo iactabant illud templum, discubantes: **Templo Domini, templo Davidi, templo Domini,** Iesum y.4. Christus hanc jactantum sustulit, quando h. e templum evexit per Titum & Romanos, & quando in Sion erat Ecclesia suam, ad quam est templo Iudaico credentes transfluit & transcriptus; in qua quidam in schola humiliantis docebat Iudeos animi demissione, ut si fide & religione non le praeferat. Goliibus, uti solent, fed humilietur cum hi se iubant gratia Christi, quia ac Judaeos, vocat & iustificat, excludit circunscriptio & lege Malakas, per quamque iustificari poterat Iudei: sed f. llo. uti docet Apostolus in epist. ad Romanos & ad Galatas, Remig. Haymo, Hugo & Lyranus. Moral. dicit he superbius ubique Deo disipatur, sed maxime in Ieo sancto, puto Ecclesia, vel Religione, felicitate Clerici & Religiosi de primo loco contendant.

DE RELINQUAM IN MEDIO TUI POPULUM PAUPEREM ET EGREM; q.d. Promagniloquio & imperiis Scibis & Hiristriis, dabo tibi meas Apelles & discipulos pauperes, rum pre-plexos: primi enim dilectionis omniibus bonis, pauper, siuequeantur Christum & Apostolos. rum pauperes, nisi manifeste & humilia, ut veitant Septuag. & Theodor paupertas coim est amica & mater humilitatis. Chald. veritus, **reverenter custodiens & conservans,** uti Apolites & discipuli per Chilum fide dora paliunt verba, aquae & verbera. ita S. Hieron. Theodor. Remig. Vit. b. Aris & alii.

RELQUIAE ISRAEL NON FACIENT INQUISTATUM; q.d. Primi fiducie & Christiani Israele à Christo evocati & colliti, que pauci, praeterea Apostoli, sed iudei erant, ut non peccatum, id est cuius men mortale (quia & veniale deliberatum) dolus & mordacum riteve, immo absconsum: **QUONIAM TIBI FAECENTUR ET ACCUBABUNT;** in oviis Christi, post in Ecclesia, ubi quali oves à Christo patlore patcentur doctrina, & gratia divina & celsi, que

A eos faciet fundios, regi ac tutos & securos, ut pose qui omnem spem sperni locarunt in Christo, & qui fecerunt le regi, pacis, protegi, & bona omnibus cumulari, cliv in hac vita, tum magis in futura. ita S. Hieron. Remigius & alii.

LAUDA FILIA SION; **Filiam sis vocat Ecclesia primiterum.** Hanc enim Christus è Iudea collegit in Sion, itaque fecit ut verus Sion transire in novum, pars Synagogae in Ecclesiam. Eadem enim est Ecclesia verus & nova, Iudeorum & Christianorum. Iudei enim ante Christum cederidetur in Christianum venerunt: Iudei vero vocati à Christo eredi derout in Christianum iam presentem. Eadem ergo utruecumque est Ecclesia: quia cadent atriuque fices, spes, charitas, iustitia, gloria & beatitudine: ac id est Christus utriusque gubernans, iustificans & beatis. His de causa Ecclesia Christi verè & propriè vocante filia Sion: quia originem sumpfit à Iudei, in Sion, quod si considerare & capere moderni Iudei, jum non esset Iudei, sed Christiani.

Propheta ergo prvidens felicitatem Ecclesie à Christo inuidit, hortatur ipsam, ut eam considerante nro corde exaltebit & publieret. Unde Chald. verit, **hymnus sive congregatio Sion;** **Crux Christi gaudio & latore in te recte congregetur Iudei;** Septuag. gaudio sua Sion, predicta **Frumenta, frumenta & deliciae (Tugis, gaudi) Iudei corda res** aula Iudei. Rationem tam gaudi & jubilis subdit: **Quia, inquit, Christus à te anicit omne malum, & conseruit omni bonum.** Nam Primò.

ABSTULIT DOMINUS JUDICIUM TUUM; VER. 5. **Versus,** dicimus vocat peccata, quibus judicium, id est condamnationem & supplicium meritorum, illiciter erat adjudicata, vel certò adjudicanda. Eta metonymy, ita S. Hieron. Secundò, **judicium,** id est ipsam condamnationem & penam q.d. Christus à te avertit & eluet in baptismi eminem culpam & ceteram praecedentem scelerum. Hinc Secundò,

AVERTIT INIMICOS TUOS; Puta demones & viri: ab horum enim misera levitate liberabit te Christus, virtute eorum insinquer, ut non illi tibi, sed tu illis dominies. ita S. Hieronymus, Theodor. Remig. & alii. Unde Chald. veritus, **exsuperas inimicos tuos;** Septuag. **redemit de manu inimicorum tuorum rex Iudei.** Paginis. exsuperat inimicos tuos: Tigurina, **supercedebo hostes tuos;** hoc est, avertit, depulit, ejecit & averturnatur enim dictum est ab avertendo, inquit Varro, & a ronca, quod est instrumentum vaniorum, quo virium feruntur & amputant. Unde Averturnus erat Gentilis Deus, qui mala aveniucabat, id est avertiebat. ita Varro lib. 6. Noster Averturnus est Christus, de quo S. Antonius, test. S. Athanasio, dicens folet: **adversus inimicos (Christo in carnem) defensio inimicorum,** & **enim ejus rebus clangit.** Unde deo tertio subdit Propheta:

REX ISRAEL DOMINUS IN MEDIO TUI; q.d. Christus Dominus, qui est Rex Israel, id est populis Israel, id est in medio tui dion, & Ecclesia, ut regat quia rex, pater qualis pater, alii quasi pater, amei quasi sponsus, defendat & protegat uti capitaneos. Unde iubilus illud v.1. te deppellet, vel vires dabit ad impendentes, ut morbos, exilia, martyria, & qualibet adversa non tamen patienter, sed & hilariter inferas, in illicum cum S. Paulo gloriosi & casitata. ita S. Hieron Quocumq; idipsum inuidit & exaggerans subjugat quartum:

NOLITIMBRE SION, NON DISSOLVANTUR MANUS TUAS; Job tribulationes & persecutions inurgentes, id est generose supera & de pie, ut Deus super te & ta pietate, amore, confitentie & victoria delectetur & gaudent. Rationem subdit: **Qui in domum Domini transire meditans, ipse salvatur.** Quid ergo timeras, que tam fortis habes duces? Quid iniquas enim pro te pugnet Iesus, id est salvator, immo ipsa salus? Hinc quintum bonus & dexter admittit dicere:

SILES IN DILECTIONE SUA; Sic legendum cum H. b. Septuag. & Rom. non s. ut legamus aliqui. Jam triplex hic est exppositio. Prima, q.d. Deus sicut praeceptor peccata, quis olim communis, non ea reficerat, non exprobaret, immo non commemorabat, id est silentio involvit, delabit & abolebit: quia diligit te, ita S. Hieronym. & Remig. unde Chald. **affidet de te in myrram dies fas,** quia dicit S. anima adul-

rio, id est fecere; polluta, in gratiam cum Deo sponsa non redire, illa cum ipsa de pteriori iniuria, ut propterea condonata, non expulsa; sed potius dicit quod dixit Christus Magdalena: Removit te et postea mulier, quia dilexit meum. Alius in Bibliis Regis, sub gaudio subiectis fidelium tuorum eum misericorditer, itelet subiecti fidelium tuum misericorditer. Unde Calchedon, in psalm. 31. O ingenua, aut, singulariter, et multa singulariter canentes portavas, mansuetus dilectum. Illis non patet, sed aduenientur ei Christi, et sibi se propria confusione damnatur. Secunda, q.d. Siles, id est stabilitate et firmus erit in sua dilectione tua, tempore te diligit, numquam, nulcoque calu vel eveni dilectionem suam reuecerat, aut manet; sed ut lapsus in centro, ita Christus in dilectione tua filiolet et conquiescat. Tertia, q.d. Cum in tentationibus et laboribus fueris, filiolet et per diligit et finet te a filiis, labore et luctare, cum quid diligit et eligat te a magnam gloriam et coenam. Ita S. Antonius in tuba damnorum variis formis leonum, luporum, taurorum, alpidum, scorpionum, pardorum, ictiōrum et inaduentis acriter flagellatum, vulneratus et emaciatus, cum impertinenter durans mortis pressiglio, sit S. Azazel, videlicet ad fortitudinem huius inflatus. Illis presentiuntur Domini inimici, et ex iniuste pallore longa trahens suspicio: Ohi, anguis, oris bone frater abevo! quarenonciam de praecepsus adiutio, ut juniores valeremus? Et haec ad non facta est; deinceps vero, sed expeditius videtur certamen transire. Nunc autem, quis dimicando viriliter, non effici, fons per auxiliarios rabi, et parlante in suo ore nominari. Sic S. Catharina Senensis fides libidinis, a draconem inimicorum fortiter repellens et superatas, post victoriam meruit videlicet Iesum, cum quia illa quereret: Cur me Domine in hoc praelio relinquisti? audiuit: Non te dereliquerem, nam hui in corde tuo, illudque contingit et robosari, ne ille cibis edescet et confundatur. Similia legimus in vita Sanctorum. Septuag. vertunt, invenerunt in suo liberatore, q.d. Novo amore te diliger, perinde se si alia esset, et non ipsa nova novè et nupta, cumque etiis spirabit, ut vestimentum novo amato et fervore cum diligat, et pro eo mirora, magisque heroicis patrare et tolerare ambi. Dicte bie tribulationes, si fortuit eas Cibitl amorem sufficeret anima fidelis, illam de novo quasi unte et despondere Christo, ut quasi nova ipsa ei dicaturum Sephora usore Moysi: Spem perfugiam in nobis respectu circumstantiis, propter tribulationes, Exodi 4. v. 5.

EXULTAT SUPER TE (Deo & Christus) IN LAUDIS, laudando tuum patientiam, pugnam, virginitatem, ac Patris aeternam gratiam, quantitate ad hoc dedit. Septuag. vertunt, *laetabimur in te delatione*, hoc est, delatabantur & validi in te habebant & detectabatur. Tigitus, *griefit de omni poena*; Vatablus, *exultabat super te cum carmine*. Et praedictio & latitia videbatur canere. Et metaphorica ab hominibus latitia gemitibus.

Moraliter Nece, quam Christus & Deus delectent nostra virtus & toleranza, ut videatur gestire, canere, & jubilare. Quis ergo non fideles boni operibus & qui non dura quiete & ejus amorem patiatur, ut Deo non deangelus ejus habeat delectacionem, hoc gaudent, hunc jubulum caribet & premitur? Ita Christus affectus gaudium esse in calice super uno peccatorum penitentiam agente, Luci 5. v. 7. Ita S. Paulus horatorem Hebreos cap. 13. 16. ad opera charitatis, quia illis oblectent Deum: *benigneitate, inquit, et communione nolite obligari; ratione enim bellis promovetis* (Synt. 1075 cap. 1), id est pulchritudine, oblectatio, hilaritate. Et hanc cap. 6. v. 1. q.d. & 6. Erat, inquit, exhortatio in manu Domini, & secundum voluntates mea in ea, Sec. quia complacuit Domino in te, Sec. gaudet super te Deus tuus. Et c. 6. 19. *Exultabat in Jerusalem, et gaudens in populo meo*. Et Moses exhortans Israel ad cultuolum regis Dei: *reverentur, inquit, Domino, et gaudet super te in omnibus honoribus, quoniam gaudet et in patribus tuis*, Deuteronom. 10. 9. Et Plautus: *Laetabimur Deum in operibus suis*, psalm. 101. 3. Et psalm. 44. 9. *Mysteria, et gaudia, et canticum ad vestimentum tuum: ex quois distillaveremus te filia regum in honore tuo*. Denique Apollonus axiota Romanis cap. 12. 10: *oblivies, inquit, vos, fratres, per misericordiam Domini, ut exhibitis corpora vestra a festis vocationis, similes, et pleni placentiam*. Ita Martyrregaudeamus in martyris et quid spes Christi Deo quasi ho- bis vivas, quibus ipse Iacobus delectatur, offenserit in odorem fuissestis. Unde Tertullianus: *Apostoli cap. 15. Marty-*

*Rum agno & sollempni, inquit, habet et gloria placendi Dei, et prædrom stolidi in armis, Et S. Cyprinus liber. 6. epist. a. ad Rogatianum exercitum Caecilius incarcator, & martyris candidatos: *Quid, inquit, journalis & submissis, quia quidcul manu nostra vestre, quia gloria tua vestre Dominus confessus es?* O bonum exercitum, quae illustravit te pro præfatione, &c. ubi modi confusione fuit Dei templi, & sanctificata omnis confusio nostra vestre? Dicat ergo humilis, patient, pauper, obediens, &c. Humilis habeo me in abyssum, patiar dura, famem siueque tolerabo, obediens aliquot ad mortem, ut mea humilitate, patientia, paupertas, obediens, &c. letificans & exhibentes Deum meum, ut illi hoc suave pulum præbeam, ut oculos ejus hoc spectaculo pacis & oblationis. Si enim id ipsum faciat eius famili Cardinalibus & principibus suis, quid me convenienter facere Domino Deo meo?*

Alius veritus Pagni, scilicet, *exultare faciet in lude*, q.d. Deute faciet exultare in tribulationibus & laboribus, ut ei de his gratias agas, eumque laudes & jubiles, ut faceremus pueri in forma Danieli, Daniel. 1. v. 11. Unde S. Hieron. *Exultabit, inquit, super te in lude*, vel quia laudabilis est, vel quia cum tuus laudabis eum.

NUGAS, QUI A LEGE RECESSERANT, CONGREGABANTUR PRO NOBIS habet. eti' eadem vobis noga, proqua Septuag. vertunt, *desuperiorum*, id est confractos. Interpres in Bibliis Regis vertit, *dispergit*. Aquila, translat. Chalda, qui remanserunt in terra tempore solennitatis sue; Pagninus, *delit efficiuntur*; Tigurina, *affractio loca colliguntur*; Vatablus haec vertit & explicat, *murus efficiuntur a temporis fracto, hoc est Judaei, qui jam erant efficiuntur ad colligendum statim statim adversarios*, non Cypri, quibus Babylonis liberatus (ut videtur Thessalon.) sed Christi, congregatus Ezechiel Corbinianus; alii vertunt *confunduntur, inficiunt, afficiuntur*. Noga enim derivatur a **נָגָה** i.e. **נָגָה**, id est inimicere, dolere, affligi. Unde Clarius hoc exposito de reuertendione, q.d. Squalore conflictus & mortuorum, qui recesserunt a tanto hominum exercitu, in reuertendione iustificabatur, & congregabatur in vallem Josaphat, & inde in caenum. Verum S. Hieron. c. viet 123 noga, id est illa quod Latinum **noga**, illucque a Hebrew noga derivatur esse. Rutilius Hebr. **נָגָה** mod. idem est quod conditum, statutum, vel telummonum, id est lex. Ergo **נָגָה** **מִמְנוּן**, ut ante noga, id est pecuniam, qui ob nugas, id est levissimam & mendicantes rationes & voluptates, a legi Dei recesserunt. **Noga** hebreus. Non Iudeos, qui ob nugas, id est levissimam & nuga, id est nuga bona terza, à legi, quamlibet servatores preminentes, recesserunt; quique ob nugas iusta traditores **noga** benevolentia, quem lex indubitate, spicuerunt. Sic Poeta nos vocat nugas Xerarchus apud Atheneum lib. 6. *Potes, ait, nugas eti' Poeta magister*. Hic enim sine iustitiae nugas inferuntur, de quibus Plinius lib. ro. 19. Et Antiphonius in Nubilis Socorum vocat nugas astillitem, qualis frivilorum argumentum astillorum. Plautus quoque nugas theatri, appellat quotidiana convicia, quia moxetrices, lenones & passiones jactabuntur à Comediarum astillibus. Cicero lib. 6. ad Atticum epist. 1. t. *Annie, inquit, habet nugas noga*. Et illi t. ad Quintum Fratrem epist. 1. 8. nugas vocantur homines nihil, & plures ridiculos. *Noga*, inquit, *manus omni ex parte complexus fuit*. Lexicographi priuci hac quatuor pro iudeis habent, **noga**, **nuga**, **nogas**, **nogator**; & interpretantur **nogas frangit**, **nugam**, **nugam**.

Audi S. Hieronim. *Nogas, fuit, ut Aquila interpretatur* **נָגָה**, *translat. qui a reuertendo, congrebat; quiesceat* etiam **נָגָה**, *hoc est per orbis augea preciosa de eis fuit fragrant, & scilicet erat sedem domorum profectorum, sed invenientia ornata vestimenta adire, & nequam ultra super perditum filii sui pastoris opprimita*. Et quod dissimilat, *nogas*, *salomon in libro agnus Lazianus significat formam **נָגָה***, *& proprie uobis isti ut in Hebrew erat, postea, ut noga prius lignum habebant, **noga**, **nuga**, **nogas**, **nogator***, & interpretantur **nogas frangit**, **nugam**, **nugam**.

Audi enim **נָגָה** **noga** significat mortuos, morte confertos, iqualidos, ut veritatis Nostrae Thess. 1. v. 4. ac tabidos, ut numeri potius esse videantur quam homines; inde per catastrophe significat abjectos, vilios & nullius pretii, quales sunt noga. Id ita esse patet Haec **נָגָה** **מִתְבָּרְכָה** quod **אֶלְכָה** **noga**, à rad. **נָגַה** i.e. descendit id est, **nugam** quae se humiliaverat, ut vestit Nostrae, Sed-O 3 **nugam**.

ptusq; & Cald. Et Theor. j. 33, idem verbum Sepusag. ver. A-
tunc, *hominis*; *Noster agnus*, *OMNIS* meus agnus adictum in
Hiphal, significat humiliatus; **אָגַע** *sug.* vero passivum in
Niphil, significat humiliatus, contemptus, viles &
nugas. Id enim affectus S. Hieronymus qui id acceptum ab He-
breis, cui fidei credendum, eti haec significatio pmi alibi
differt non repertatur: Lingua enim Hebreia jam valde
secuta est, nec pura, nisi in *S. Scriptura* repertur. Porro
ficta latine vox neque alludit ad *agnus* *sug.* q.d. Nuge sunt
qui nihil agunt; ita & Hebrei. **אָגַע** *sugalludit* ad **בְּנֵי נְגֹזֶה**
agnus id est non laborans.

*Judai se-
cutorum, &
et ob
cariorum.*

Apposite *Judai* vocantur *sugæ*. Primo, quia morta-
lium iunctacostis et vestimentis, ut videtur eis *Roma*,
quorum *expulsionem* *fauconem* *spopulus*, ut ait Poeta: *nde con-
tempnus* *vocantur* *veri*, *apellata*, *recutiti*, *nugiventi*. Quo-
cita *Judeorum* haec vox ex *Sapiente*, v. 14. *Tangere mo-
gates offensiones suos*, *gratia* eis *n'p'f'ra*, id est in spumam;
vel in icoriam, *ut ex rugine*, q.d. *afflitionem* *ut p'f'ra*,
aut quasi gloriae & *h'ge*, ita *Emmanuele* & *Mariana*,
qui dugas interperpetatus homines peditos.

Secundò, quia Iudei magis & fabulis scirent. Unde Hebr. 13:19 quia deduci potest a **הַמִּזְבֵּחַ**, id est garris-
te, missitare, fabulari. Iuliano enim iudicio De factum est,
ut, cum à veritate, lege & Christo receterint, inciderint in
errores, fabulas, fabulones & impophores. R. Salomon,
alioque eorum, Rabbius, aquè ad Thalmud, ita nō abun-
dant, et fabularium centonem videantur quibus misericordia
pribus credit, quæ oracula. Et hinc, alligatio novis à se
confitit Mahometus confarctans Alcoranum, quod est qua-
si lex & Scriptura Turcarum & Saracenorū. Verè
Psaltes psalm. 118. 5. *Narraverunt vobis insipiti fabulatorum,*
sed non ut vos sunt. Idem faciens hereticū dūm quia à ve-
ra fide & lege Dei recedunt, abundat in errore & fabula.
Notæ sunt ex Irenæo, Tertulli, Epiphio. & aliis fabulis
Simonis Magi, Saturnini, Carpocratis, Mootani, Mar-
cionis, Gnosticorum, Manichaeorum, & Valentini-
norum, qui triginta fingebant zones quatuor deos, sed re-
verè nominum posuit portentos. quam pumina,

Moral. Duce corruptionem naturae humanae ea peccato, quo nugas magnificat, quia semper & utilia, adeo ut homines hic a Propheta, non ougatores, fed ouga ipsa appellemus. Presbiter. E. Hieronimus in proemio lib. 1. in Iacob: *Nellus, autem, sicut imperatores scripti est, qui uilem non inueniuntur, sed uilem sunt*; multo per maiorum de Milesiis fabulis seculorum, quodam Plautini libris & in altero enim iudicis & oblationis est, in altero difficultates & fides mis-
fus labores. Testamentum Granati Constanti Porcelli decentiam
in nobis puerorum agmina secundissimum; quin etiam nouum il-
lud existat in Bibliotheca, ut in molta Romana inter ins-
criptiones antiquas, in quo Porcelli huc jugulandus
ita sua legata partitum est Pater nos Verinus Lendini degredi-
glandis & adiutu regiato; ut maris nos Ferinus Scrofa dilige-
dans bellicosus medius quadragestris, & ferrei nos Ferinus
burdel medius triginta. Et de uiribus meis deinceps fabulari
separ, circuibus & apertos, fardis amictibus, canistris & uer-
bosis linguis, incisibus excisibus, lumbis peris, masticis
caviferis, canescens talis, larvatus angulis, &c. Hec re-
fero, cum ut locus S. Hieron. De hoc testamento intelliga-
tur, tum ut negarem Prophete deum veteris exemplum, qui
videamus quam noga sit hominis indoles, quo has nugas
per tot annorum centosus conservavit. Plenus lib. 1. cap. 3.
Appion, inquit, Homerum ab inferis evocatum malitio
interrogavit, quām nos patria quibusque parentibus ge-
nitus es? Sit quidam, etiam primores, graviliorum
virorum concilio convocato, de metis nuga, si el rebus
otiosis & frivilis confusione. Porro major hominum pas-
cet exinde circa nugas occupatus, nugas eti, noga & ne-
gigendus. Maritalis, qui à multis na avide legitor & te-
ritur, quid est nisi pater leporum & ougarum? Audi ip-
sorum, de leonibus lib. 1.

*summet de se mitto in regno.
Illi ego sum natus nequecum laude secundus;
Quia non nascitur sed, puto, infer amari.
Audi Sarycicum in Carmine cui titulus Regis;
Acripsa sum pennis nego; et cattulus temporis
Pies plaus a te spirat sumptuosa mera,
Quippe hancimur in vita, nego fessaque velutipes;
T' est in laude nugas qui geris amio.
Ptyxoides nubes, nuga minora rotum,
Lysimachia in nuga, quia in conditum etiam.*

Vitis ^C immortan magis sibola magna Superba;
 Grata scutis ruga, rugis vixenda obsoleta.
 Forma brevis ruga, sed qua evocari fertur
 Pergeam, &c.
 Nobilitas ruga insignis, & genitio origo
 Della Promethei ad auct. & saevia Pyrrha:
 Captiva rora rugis se jellat Apollis.
 Eustichius ruga, & omnia posse vultus &
 Grandioris pro di Rectori Tellus infusa.
 Quarantus & Tyrus rugas in sanguine comba.
 Ambrosia & Cetaria ruga, convulsiva dicunt.
 Niphas concreta gelo crystallina ruga.
 Ruga amictus, ruga, durus, rugosus, gibbosus
 Durusque ligatus, rugosus, fuligineus, pyrosus;
 Famaque manufactus spandens pax fuisse nomen,
 Venient fons aqua, & nubes, formosa sonor.

Quae longiora sunt; neque, & non temperata erunt.
Stocca liber epiph. I. *Atque, sit, vita pars slabitur mali
agmina, maxima ubi agmina, tanta aliud agmina.* Et Cato. *Satis si nesciam esse, quem niki agere. Nihil agit,*
B *qui negat & frivolum te occupat. Domitius Imperator,* teste Svetonio in eius vita, moleste tantum Romanus Imperii
fulfisit, *cum negotia maxima a tractare deberet, multas
impediret, et impeditas multas: unde rogo-
bus, quia est cum Domitiano & telponum. Nec multa
quidem, quia homines & muscas occidebat, ne quis a illis
supereret. Quocirca ipse victimis a Stephano expono
suo occidit. Heliogabalus Imper. tunc Roma curavit
coquiti aranearum, carutumque telas colligi & ponderari ad
hoc, ut sciret quantum omnium esset pondus & multitudine.
Ita mohi hodie negotia vertente in ora, & fera in ougas.
Ambis gloriam, ambis honorem, ambis praelustram? mu-
scam capit. Ambis gulanam & venerem? portidam aranearum
capitas. Ambis velles leteras, aeratas, purpureas? telas aran-
nearum capitas. Annon haec sunt nequa? In hunc tamen
tempus, quod ad sternentem promiscundam nobis Deus
concessit, ultra terrenos, & gaudentes coniungunt. Verè
Sapiens: *Festinatio negligit abhinc et dea*, Sapient. 4. 13.
q. d. *Falsum vanitatis & orgutum*, ea que sunt verè
bona & honesta, obliterata. Species enim volupstis que
est in oculis & vanitate peccati, falsio mentem, ut hanc
negligantur, aque ac turpitudine peccati non vidat,
non considerat, uti nec hooc sit, sive virtus pol. habitudi-
nem & perturbationem. *Sane lascivias videtur & humores,*
& illebetas creaturorum quasi præludio prædicta corum
mens, dum velut bruta ruu in suas veneres & cupidias,
etiamd sciam te per eas tuu in partu & incendia aeterna.
Sapient. Aethicus epiph. I. *Ru perperas, iuquo, non
facit, possumusne impudenter & iniusta esse.* Hoc sibi pri-
mum accidit confiterut & dolet. S. August. 18 Confite. 1. 2.
*Reuictus, & sit, me negat nequam, & vanitatem vanitatem
aniqua omnia mea.* Ecclatianum eum S. Augusti, hodie no-
mag norugam, meminemque nostram ac vitam ita cœlestibus
verique bonis, ita vero animi robore & magnanimitate, in
omnibus rebus mundanarum contemptu & despiciencia,
in ardoribus & heroicarum virtutum exaltatione defi-
gamus.*

Poet quoniamque nunc fideli vitanda fuit, gravi
culorum docte S. Bernard. Neque inquit si irridens, interdum
ferenda ferre, respondeamus unquam, Intercedendum enim
et prouidere negetur. Pretermissum fuit in sermone quid,
quod non modo missus, sed et libenter audire, et superferre a
misi. Ita auctor Vitae S. Bernardi, c. 3. c. 3. Idem a Polio
gia ad Gentilium Abbatem: Nihil, sit, ut de scriptis, nisi
sit de falso agitur animorum, sed regia, et rite, et verba
preferimus in vestrum. Inter prandium quoniam fuisse de
picio, tantum amicis pacienter remitteremus. Idem de Conversione
ad Clericos c. 2. Fonsola, xii, propositi, et in multis ac
gavaria orationibus. Et ne quis in istis doris impinguere, quem ut
semper habebit, possit respondere; qui jucundus quiesce posse
scit, certus in inequitatione desideratur. Liquet fons salutis in hoc
anno, nihil his annis dulcissimum illud, quoniam felix transi
vit patrem. Venies mihius leber, qui fidelis vanitas affinitas
O domine, dona, ex facie (puti Boethii), de Coosol, pro
la 6. in milibus mortalius noster aliud, quem auctor infinitus
narrat. Calvulus est illud, & funditur.

Garrulus est aliud Alcydamanus :
Niger agis, dum *philospharis* intermixtus
 Et aliud Eurupidus :

Tu vero linguam quidem valdebat habere ut vix pendum;
Sed in seruacione tua nulla mens erat.

Nicolaus apud hostem nupcias & gatulos , vocat hirundines . Gravitz & vere Clemens Alex. l. s. Pedaq. cap. q. Cum verba , inquit , omnia ex cogitatione Cœ maris emerantur , fieri non posset ; ut aliquis verba multas ratiocinata , que non procedent a membris videbatur . Et obstante enim credo in leprosum . S. Chrysostomus explicans illud Ephes. 4. 20. Quoniam forma malorum exire vult et non procedens ; Quod , inquit , est non sicutque habet , talia verba loquuntur , & talia operia faciunt . Verba ergo et opera levia et nupcias , signa sunt animalium levius et nupcias . Quoniam S. Basilis in ethica ad filium spiritu. Ut , inquit , in modum parvorum vestiis agitare quia non convenienter et quod ad perfidissimum datur , prestat , ut patitur . S. Thomas Aquinas hoc dico huius figura , quibus cognoscet proficit , an quis in virtute multum proficeret . sed inquit , quem videtur verbis levibus angustique deflectere , ac ex agitare se contentare , scilicet non esse perfidem , etiamque nupcias faciles . Quoniam S. Hieron. Felix , sit , homines , qui non novis modo de divinis morent sermonem . Et S. Basilis tractat de Remuniciant , facili : ex similibus , aut , habebat sermones , in magistrorum etiam dicitur ; sed si qua ex divinis litteris ad salutem animi pertinet , memorare ostendit . Et scribit gallostris tibi in fonte , quoniamque de rebus mundanis memoraretur , etenimque fons nullis similitudine , quod ex portatione ostenditur uisus memoraretur . In Vita Pat. lib. 3. n. 36. referuntur de quadam viro sancto in monasterio S. Pachomii , qui , cum ieiuniis Monachos fecerit ferme deo , S. Script. De rebus sanctis , videlicet angelis latentes in bilari unitate et defelabantes enim de slogan . Dominus : Cetera verbi aliud quidemque inter te loquenter statim angelus recubebat huius , indigneus contra eum : veniens autem per se feridicatus et morte pientis , et voluntatis haec iater erat . Demones enim in specie parentum defelabantes per seipsum et consue- quid servos . Beatus enim senior huius videlicet obitu in salubrem suam , et per satanae molestias cum granis sternit et oblitus , meato defloribus mysteriis nostris . Dicitur ergo : Contrafrater a multiduino , et etiops formidans linguis prohibitus , per quam malis intensione anime generatur : Et non insipientem , quoniam per hanc & Deos , & sanctis angelis ostendit se omnes . S. Hugo Abbas Cunisacensis , qui vixit tempore sancti Anselmi , et cum eo vicus esset ab angelis vehi in caelum monachus lapte Duranum Episcopum Tolosatum , ut a nupcias et ridiculis verbis quibus affluerat , sibi temperaret ; aliquoquin post mortem tumensim laboris et spomodo omo apparuit . Non creverat Episcopus unde defensum . Hunc eidem sacrae Signina apparetur , & in Sandias praedivit , ulterius nomina labii era praefabuit . Post annos duos Patrie lacrymabiliter , quem audire solerat . Signum et rofex Passi quod videlicet , noster Abbas , et exegit omnis superum fractum plenius , scilicet filum . Tropum fracturam de ligis , quibus fuisse dierum dilectionem pro Episcopo indicavit . Unde ex illi transfiguratio , filiationum filius . Vnde Episcopus ad signum , frictum accusas filiationem , et transfiguratio conquisitor , dilectionem otiositatem propter signum indebetiam confitatur . Signum huc introm ad Patriam referuntur . Abbas inquit de transfiguratio . Transfigratio invenerit , et aliter separacionis filiorum delicitur . Qos complete uiri Preful separavit , gratias agens abbati , post scilicet indutus clamoyde , et favone in ostendit . Quocirca S. Hugo magis quoniam non negas vias , feria tractabat : orationem Deo , telluram & filii , confusione pressum fedulam exhibebat . A mendacio & falso

A mulieribus alterbarum penitus , corporum & cibum damnabat , panperis opuscula manu polcebas , informis pars plicatissime infervebat , effigies confabulatur , papilles & videntur subducatur . In viajosis severitas , erga pauciores misericordissima erat : disciplinae cogitatione judex , deliciae magister , liberator , et ablegans minister . Et tu puerus eras incensus , ne minoras angusta via habebassem , inquit Hugo illi carmine in ejus Vita .

UT NON ULTRA NAREAS SUPER EIS OF-
TROBRIUM] Nupciam & nupcias Judæis , & pec-
tatores probent hunc non tantum fibi , sed et sic mari-
puta Sioni . Rursum apud Genesim præsumptum ibi est Sion ,
quod tam parva pars virtutis & zei , ut huius filii tunc non
poterit , et quod ut exterius ad Christum convertere : qua-
re probatum hoc auferetur , clamans Dei gratia alpitanus ,
zelo magno conseruit .

INTERFICIAM OMNES QUI AFFLITERUNT
TE] q. d. Perfectorios tuos ò Sion , & Ecclesiam Christi , &
permane , nimirum Judæas per Titum & Romanos .
ita Lyras , & Vatabli . Gentiles verb , ut Neomon , Au-
relianum , Decium , Maximianum , Diocletianum , &c .
primum per Romanos , Perias , Gorios , ac plene per
Constantinum Magnum , ita Theod. Rec. g. & Haymo :
at tandem in die iudicij , omnes omnino impia , hostes
tuos , atentia morte multata .

ET SALVABO CLAUDICANTEM , feliciter po-
pulum , non tanum Judæicum , qui partim ad Moysen , par-
tionem ad Christum inclinabat , ut vult Arias ; quam Christianum in primis Ecclesia , qui fugiens persecutions ibat in remotos montes , flumina & uberes , ac ex labore pe-
regrationis fatigatus , claudiverat . Unde lequitur : ET
EAM QUAE ELECTA FUERAT CONGREGABO]
Tigurina , & eam qui huius ablationem non subiungit . Bijo-
ciebant enim Christianos Iudei è suis synagogis . Gentiles
ex suis urbis & locis , q. d. Ecclesiam , palaestrum
stadium à persecutoribus cunctis colligunt , itaque ubi
loco & parvae restituntur , ut ibi fieri in honore , laude &
gloria , ubi præsul affecti sunt coniunctione , probitis & ver-
beribus . Factum sed per Constantinum . ita Theodor. Rec.
ming & Vatabli .

Mystice , coligit Deus peccatores claudicantes , qui
nunc Deo , nunc domino , nunc Christi , nunc caro &
mundo adstantur . Ideoq; à Dei gratia de domo ejeti
erant , cum eos efficeret ad se vocat , & flagitia fortis
alrigavit , ut vocavit & altrinxerat Sancta Mag-
dalena .

IN TEMPORE KILLO] Repete interficiam omnes qui affligerunt te , & salvabo claudicantem , &c .

CUM CONVERTERO CAPITIVITATEM VES-
TRA M J qua in primis Ecclesia vos , o Christiani , sub
Iudeis magnificabitis , & Gentilibus Imperatoribus ful-
lis quasi captivi & opprimiti : faciam enim per Constanti-
num , ut vos libertatem allequani , immo dominemini
infidelibus , eorumque tempia occupetis ac publicè
Christum gloriosè et magnifice colatis . ita Lyras &
Vatabli Secundo : caputque huc accipi potest tertius diabolus
ille & peccati , à qua Caritas nos ad libertatem filiorum
Dei tradidit per gratiam in hac vita , & per gloriam in al-
tera , obi post malitas labores & agones , è ritore cor-
poris , et nunnarum & mortis nos liberabit , ac celestibus
coronis & honoribus donabit , & beatus in eternum . ita
S. Hieton . Theodos. Hugo & alii ,

C O M M E N T A R I A
I N
A G G Æ V M
P R O P H E T A M
A R G V M E N T V M .

*Aggeus id
et iudeus
cur?*

Eclimus inter Prophetas ponitur Ag. **A**gens, vcl., ut hec scribitur perches **vñ Chaggag**, five Chaggas, id est fellius, scilicet agens, à rad. **Chag** chag, id est scilicet celebravit festi-
væ prophetam ad populum Isræ à Babylonie in Judæam reditum. **Aggeus**, inquit S. Hieron. ad Paulum, festivos & leonis, qui semina-
vis in lacrymis, ut ingrediuntur defraduam templum a-
dicit, Deumque Patrem induit leuentem: **Adiac modi-
cum**, & ego conseruo calum & terram, & mare & ar-
idam, & mercede meos genit, & tuus defodamus rottis
genitum, pœna Messias, five Christus. Quidam tempus
prophetavit Aggeus paulo post Iudæorum redditum et ca-
pitivit Babylonia. Cùm enim resp. Iudæorum viris
elegit corrupta, Deus cam exiit, & traduxit in Babyloniam,
nigre captivos, detinuit per 70 annos, ad hoc,
ut tota illa generatio viris & virota interieret, & in e-
rum locum nisi ad hunc viris intacti succedentes, ut no-
vus populus ad renovationem Ierusalem perveniret. Et
ergo redit r. anno Cyri c. max copit redire ad tem-
plum, inquit ejus & alterius fundamenta, sed capo
paulo post à Tomiū Scycharum regina Cyro, successit ei B
in regnum Persarum filius Cambyses, five, ut eum El-
deras vocat, Affligerus crudelissimus, postic Artaxerxes, qui
persecutus à Samaballat aliique Samaritanis Iudæorum no-
bilis, quod Iudæi in speciem templum, sed revera-
com quā rebellerant edificarent, vetatis eos in fabrica po-
gredi: Narrat haec fuit Eldras lib. 1. vbi & addit v.
34. Tunc intercessit ephorus domus David in Ierusalem, &
non sibi aīque ad annos secundum regni Darii, regis Per-
sorum. Iudæi eom videntes à Cambyli, Samaballat &
aliis tot tantisque fabricarum remoras inpsi, dictabat nec-
dum epius tempus advenire. Quocirca Deus fulcivit
Aggeus anno secundo Darii, qui eos ad templi fabricam
relinquendam incitaret. Hoc est enim quod mox subdit
Eldras cap. 1. **Prophetarum autem Aggeus Propheta &**
Zacharias filius Abdu, prophetae ad Iudæos qui erant in
Iudea & Ierusalem, in nomine Del ipsorum. **Tunc surrexerunt**
Zorobabel filius Salathiel, & Ioseph filius Ioseph, & coperni
ad fabricam templum. **Dei in Ierusalem**, & cum eis Propheta Dei
adjuvantes. Qui & subdit cap. 6. Deum flexile animum
Darii, ut templi fabricam non tantum permittent, sed
& edidit suos promovet, jubens tributus regia pra-
beri impetus in fabricam & sacrificia necessarios. Ubi
recte advertit S. Hieron. in prologo: **Sixtum**, inquit,
est maius spiritus nufi Aggeus & Zacharias Prophetæ, ut
adjuvans Jeruzalem regis edictum, & Samaritanos gentes que-
nullas per concitum adficationem, templi impudentes, ju-
bentes templum sursum, Zorobabel quoque, & Ioseph filium Is-
rael, & populus qui caneret, non minus fidelis, &
Propheta magis audiret inbetere, quam prohibitus regis impo-
teriam. Additio fecunda Chiosensis Ecclisii hac conti-
gille, quo tempore apud Romanos scriptum à Romo regnante
Tarquinius Superbus, habens annos imperii viijusdam sept-
imum, qui post alter annos expulsa est à Brute: & dicitur rem-
pul. per quadraginta & sexaginta annos anno usque ad Iu-
lium Caesaris Confusione administrare rem. Quare si hoc anno
secundo Darii ulice ad annum 42. Augusti Calatis, quo

natus dicitur Christus fluxerunt anni 318. tunc ergo annos
Aggi propheta de Christo cum 1111.

Pero illa quartu continet partes, five visiones: tres **Parsim**
prime elidunt tria exultationes Iudæorum de differenda **littera**.
tempit fabrica; in quarta promiscit Zorobabel labicam
reunemus Christum ex ejus lispa natiuorum, qui tem-
plum hoc sua præstentia, doctrina & miraculis decorabit;
faciens gloriosus quām luerit templum prius à Salomo
ad iudicium, & thronum regni sui super omnia gentium
regna, iustitibus incolimabit.

Mystic. **Aggeus**, inquit S. Hieron. Cyril & Ru-
pert. operat ut Jesus & Zorobabel, id est Iesu Christus &
Iesus Dei, summos iacerdos, qualis fuit Iesu filius Israe-
lic; & regis & humani principis, qualis fuit Zorobabel,
Dominum, id est corpus, fibi & nobis in incarnatione
adipisci.

Tropoli ut Deus fibi in anima fidei & sancta templum
virtutum confringat, inquit idem S. Hieron. & Remig.

Denique sed & illud, sanctus & sapientis fuit Aggeus: **An Ag-**
ue Origen. illum, seque ac Malachiam & Iohannem Ba-
ptistam, ceniorum non nulli homines, sed angelos incar-
natos, uti refert Gabriel Vaquez. t. p. tom. 1. disp. 18. angela?

out, sp. 7. & illi: immo S. Hieron. c. 1. v. 13. Ratio Originis

erat, quia c. 1. v. 13. Aggeus nominis, hebr. 3470 na-
m. 1. id est angelus) Dominus de nomen domini. Verum hic

ell error: certum enim ei Propheta omnes fuisse homi-
nes, non angelos, Aggi vitam suam paucis describit Ep. **Elias vita.**

Epistola lib. de Propri. vita: Aggeus Propheta primus anno,

dum in Babylonie profiliens est. **Hierosolymam**, & iugendis de
reditu populi parturientis est. Et omnis, struens eti. loca
Ierusalem. Idem idem omnium primus certus Alleluia.

Eccl. 13. id est annus fuitus, & bene pro facientes cum
honore & gloria condidit est. Prinde etiamnam hodie pallium

pro Aliello, qui bynnus Aggi & Zacharia prohibuit. **Elias vita.**

Budem habet & Dorotheus, qui & addit, cum de Christo vaticinatum sub persona Zorobabelis cap. 1. dum ait: **P**

Parum te signum, quantum te elegi, deus dominus: fuit

& Iohannes Evangelista dicit: Hunc enim Petrus signavit deus.

Accedit & Iudorius, qui & addit, cum in Babyloniam es-
tum, juvenculos cum ceteris Iudeis edidit Hierosolymam.

Catalogo Sanctorum scriptus legitur Aggeus cum

Oice in Martyrolog. Rom. de 4. Iulii. Psalmos aliquos

compositos effit ab Aggeo sentent nonnulli, numeris s. t. r.

qui interlinetur, **Alienus seruensis Aggi & Zacharia**. Et

125. cuius pariter titulat, **Alienus Aggi & Zacharia**.

Idem rulus est pil. 146. 147. & 148. in Gracis codicibus

Septuag. Vaticanis. Additum aliqui pil. 137. qui in iisdem

scribuntur, **Alienus seruensis Aggi & Zacharia**. Ve-

rum ali communiter sentent hos psalmos non esse compo-

sitos, sed decantatae à populo reditum à Babylonie, præ-

cipientibus Aggeo & Zacharia; & quod festi sunt decan-

chientibus, id eoque huic mattere & psalmo populo reducuntur

congruant, de quo plura in Psalmis. Quod studi Aggeum

primum in Ierusalem eccepsit Aliello, intelligit primum

à reditu à Babylonie. Nam ante captivitatem oīa fuit

Aliello: ut patet ex psalmis, in quibus celebro telesio

Aliello: sur, quod primus post psalmos adjecterit Alle-
luia, ob latum in Babylone reditum.

*Aggeus in
anno secundum
Iudei.*

Tempus:
anno secundum
Iudei.

Tempus:
anno secundum
Iudei.

C A P I T O L O P R I M O .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

Reprobabunt Iudees intermissiones fabricam templi, ac dicentes necedum advenisse ejus tempus, et quid Samaritanoram impudore, & Cambyses eamdem prohibuerit. Dicunt enim hanc exortationem esse falsam, et scire praeceps pigrissima, qua fuit adhuc confundendis intenti, domum Dei perfranebant & negligebant; Denique veile, ne quis ultra manum admoveant templum; hanc enim suam voluntatem fecerat, cum ob neglegit templi fabricam immisit eis sterilitatem, famem & insepiam. Quamobrem huic oraculo credentes Zorobabel, Iesus & populus, illicem rem agredimur.

In anno secundo Darii regis, in mensa sexto, in die una mensis, factum est verbum Domini in manu Aggei propheta, ad Zorobabel filium Salathiel, ducem Iuda, & ad Iesum filium Josedec, sacerdotem magnum dicens: 2. Hec a Deo exercitum tuum, dicens: Populus ille dicit: Nondum venit tempus dominus Domini edificande. 3. Et factum est verbum Domini in manu Aggei Propheta, dicens: 4. Numquid tempus vobis est ut habetis in dominis laqueatis, & dominus ista deferta? 5. Et nunc haec dicit dominus exercitum: Ponite corda vestra super vias vestras. 6. Semina fructum multum, & intulitis parum: comeditis, & non eritis satiati, babilitis, & non eritis inebriati: operutis vos, & non eritis calicifati: & qui mercedes congregavitis, misit eas in faciem pulchrum. 7. Haec dicit dominus exercitum: Ponite corda vestra super vias vestras. 8. Ascendite in montem: portate ligna, & edificare domum: & acceptabilis mihi erit, & glorificabo, dicit dominus. 9. Respxistis ad amplius, & ecce factum est minus: & intulitis in domum, & exsufflavit illud quam ob causam, dicit dominus exercitum: quia domus mea deferta est, & vos festinatus unusquisque in domum suam. 10. Propter hoc super vos prohibiti sunt cali ut darent rorem, & tertia prohibita est ne daret germen suum: 11. Et vocavi facientes super terram, & super montes, & super criticum, & super vinum, & super oleum, & quicunque proferat humus, & super homines, & super iumenta, & super omnem laborem manum. 12. Et audiuit Zorobabel filius Salathiel, & Iesus filius Josedec sacerdos magnus, & omnes reliquias populi, vocem domini dei sui, & verba Aggei propheta, sicut mihi est unus dominus Deus cortum ad eos: & timuit populus a facie domini. 13. Et dixit Aggeus nuntius domini de nuntiis domini, populo dicens: Ego vobis sum, dicit dominus. 14. Et suscitavit dominus spiritum zorobabel filii salathiel, ducis iuda, & spiritum iesu filii josedec sacerdotis magni, & spiritum reliquorum de omni populo: & ingrelli sunt, & faciebant opus in domo domini exercitum dei sui.

In ANNO SECUNDO DARII] Quares, quinam hic Darius primus, filius Annii, & eius iacti Generar, & Gerardus Mercator in Chron. Cyillus Hieron. caueb. 12. & Ter. lib. contra Iud. 1. de passione Christi, tenuit esse Darium Medium. Verum hoc fallum esse licet, quod tam ex aliis, tam ex eo, quod Daris M. dux processit Cyrus enim Cyrus et lucellet, ut in Daniel c. 5. 3. Aggeus autem prophetavit post Cyrus & Cambysim, ut patet in Edre 4. v. 1. & 24. c. 1. Cyrus enim concessit fabricam templi, sed eam prohibuit Cambys. Unde post Cambysim sub Dario missus est Aggeus, qui tam rursum urgenter. Addit, Darium hunc non sive Medium, sed regem Persiarum, ita enim vocatus. 1. Edre 4. v. 4.

Secondo, Janenus in Concordia Evangel. c. 19. censet hunc Darium esse Artaxerxes Longimanum, testium regem Persiarum. Ratio ejus est, quia Iudai Johannis 2. 20. apud, hoc templum adserit esse 46. annis et hoc aenam verisimili nequit, nisi dicamus illud adseratum sub Cyro (sub Cyro enim epist. annis 20 sub Cambys eti ostendit, &c. sub Dario Longimanus). Verum haec intentio confundit Darium cum Artaxerxes: hic enim dicitus est Longimanus, non illus, & Darius quartus fuit Persarum rex Longimanus vero fuit sextus. Darin enim successit filius Xerxes, Xerxes Artaxerxes. Addit, Cambys non regnasse 20. annis, sed utrumque octo-decim, quaque ad Longimanum vivere nequit Aggeus, Zorobabel & ceteri, de qua non pluta.

Tertio, Severus Salpianus l. 2. Hist. & Scaligeri in Emena temp. censit hunc Darium esse Darium notum, qui fuit filius spurius Ariates in Longimanis, iuxta Iazizes qui 1. Edre c. 7. cum sequitur, misseque Eridan in Iesuitem, fierint illi qui cognominatus est Minnenus, id est memor, a memoria praestans. Hic enim successit Darin notus. Verum hoc est incredibile. Sic enim Eridas successit ducentorum feri annorum, uti Scaliger confutat: Zorobabel & Iesus, qui sub Cyro populum Babylonie reduxerunt in Ierusalem, fuisse 10. annorum, cum iamen libe. 1. Edre c. 3. v. 4. Zorobabel vocetur adolescentem, unus est custodibus Daris. Evidemt atatis iunctus Aggeus. Rurum ex hac tentia sequitur, neminem eorum qui viderant primum tempus Salomonis, quod a Chaldeis 7. annis ante laxatio-

A nem captivitatis per Cyrum, fuerat eversum, potuisse vide- re secundum a Zorobabel adscitum, post reditum est ea. priuitate ibi tamquam contrarium significat Aggeus c. 1. v. 4. Id sequi parat. Addit enim post annis capti- vitatis tres annos Cyri octo Cambysis, & Daris H. flapis, viximus Xerxes, quadragesima Artaxerxes, cui succedit Darma hic notus, conflatibus annos 177. quia nemo ea annis vixit. Iste ergo, Darium hunc fuisse Darium Hyllapium, qui Althusius, & Aratescij, habet Eridas, horum est Cambys, in regno Persiarum succedit, non ut bluis, sed a Satrapis ele- vatus per hi notium quis era. His. Theod. Albert. Eusebius Chron. Iohann. l. 1. Antea c. 4 Clemens Alex. l. 1. S. Rom. & alii paulim. Anno itaque Daris hujus, & julient Aggeo tecperum Judaei resumere fabricam templi, eamque perfec- cerunt anno 6. ejusdem, ut in Edras l. 1. cap. 6. v. 14. felicit quoad S. Petrum & Sancti in sanctorum. Nam atrium, five exterior pars templi, & per consequens totum templum quoad omnia, coelum muratum fuit anno ejusdem 9. ut differ- re refutat Isophei. loci citato.

Moraliter. Non hic, soror, est in manu Dei, ut illud fletat quicunque liberatur, ut flexit hic cor Daris ad amo- tem suorum & curam templi, quod Judaei jam capi- vitate 70 annorum afflitti & compungiti, ad Deum redi- flet, ejusque opem potinente & supplices invocant, he- cat ex adverso olim flexerat cor Nabuchodonosor ad eo. eum odium & castigationem; et quod ipsi a levibus idolaolerent, & impie viverent. Unde dicimus, ad Deum esse re- turnendum eum à Tyranno opprimimus. Rurum cum esse rogandum, ut principes sapientes, moderatos, piis & iustis vel confutari, vel iam confit tutes essent. A princi- pibus enim Ecclesiasticis pendet Ecclesia. à nebulosus reipublica. Multicenses Darium hunc fuisse marium Ether, ideoque iam benevolam extitisse Iudaeis, ac sumptus pri- ba illi templo, de quo in lib. Ether.

Porrors nam S. Hieron. in prologo, R. David, Vatabl. & alii, Aggeum vacinatum est anno secundo Darii, horum tamquam Iudeos ad restaurandum templum, quia hoc anno 2. finiebant 70. anni desolationia templi, de quibus Zachar. cap. 1. 22. Anno enim 18. Nabuchodonosoris, qui fuit undecimus Sedecis, & Chaldeis combulatum & deo-

Gesta

vita.

defolatum est templum: inde usque ad a. annum Darii A ad eam capessendum incire. Idem facias concionator, ut, cum peccatis, morbas, bellum, aliaque publica clades a Deo infliguntur, tunc populum afflictum & percellum actus pollet, inquit ergo ad penitentiam, & vitorum iniquitorum terram emendationem, proponendo in fratre & pugnis, quas ob ea Deus immitit, quaque ipsi valde levitatem ac tollendum unicum esse remedium eas evadendi, si Deo se reconciliat, moreisque corrigitur. Insuper definimat illam finire a. anno i. p. t. anno e. Darii, in Februario, ad hoc, ut sequenti mente Marci posset in eo celebrare pascua, uti Judaei fecerat & celebrae docet Eldas. l. c. 6. s. 5. Porro hiems in Iudea, regione calida, est modica, argue ac Romae, ubi petens quaelibet ver, ut sit Vixit. a. Geog. unde fabricas non remoratur. Scebat ergo Deus hoc tempus praeclite requiri, & sufficere ad consummandam templi fabricam.

Duplex annus. In die mense Septembri. Prior annus erat factus, quo uestrans ad festa & res sacras: anno eo utitur S. Script. Hic initium fumebat ad aquinoctium. Clio vero, ita ut primus eius mensis esset is, cuius novilunium proximum erat aquinoctium vero. Hebrei enim utchaperis mensibus lunaris, ac consequenter anno lunari, qui undecim dies minor est anno solarium; quem tamen tertio quoque anno per intercalacionem, five additionem unius mensis, aquabant annos solares, que Romani aliisque gentes uebantur, ut iste conformaretur. Primum argo mensis anni factus erat Nisan, qui prius Romanorum Mario respondet, jam etiam nō post partem Martii, partim Aprilis respondet. Nisan enim erat mensis paschalidis, quo festiva pascua celebabantur, in memoriam liberacionis & exitus ex Egypto, quo ille mensis olim contigerat; de quo proinde ita facit Deus Exodii 12. 1. Mense iste vero primum mensum, primum oīs in mensibus anni. Vide ibi dicta. Posterior annus erat profanus, five vulgaris, quo inveniatur ad commercia & res civiles. Hic inchoebatur ab aquinoctio autumnali, ita ut primus eius mensis esset is, cuius novilunium proximum erat huius aquinoctium, qui hebrei vocabulabat Ethnion, id est fortis & potens, scilicet frugibus & fructibus: chalda. Tzef. 12. ac veteri Romano. September respondet: jam vero nō post partem September, partim Octobris respondet, ita Joseph. libr. x. Antiq. c. 4. Hieron. in c. 1. Ezech. & aliis.

Jam Lyras & Vatabli, meosum lexum hic intelligente anni vulgaris, non facti, nimisnam mensis Nisan, five Martium: ille enim apertissimus est ad fabricas imbonendas & usque ad hiemem per multos menses continuandus. Verum dico annum hic accipi factum, qui incipit à Nisano, ac consequenter mensis lexum est Etat, qui Romanorum Sextili, five Augusto, Christianorum vero partim Augusto, partim Septembri respondet: ita Iosph. l. 1. Antiq. cap. 4. Remig. Albert. Hugo & ali, immo S. Hieron. qui affecte lexum meosum electum ad fabricam, non septimum sed quod sepeimus pleios efficit solemnitatibus. In Tisi enim five in Septembri, celebrabantur festa Tuhamur, Tabernaculorum, Expiationis, &c. quibus operari & fabricare libebat. Id ita esse paret ex eo, quod Scriptura utatur anno faciendo ex usuus Zacharias, coetus & foecus Agg. 1. s. 7. & c. 7. In annosque, ait, Darii regni, in quarta mensis anni, quod est Corio. Casto enim est November. Ex Eldas. c. 6. r. 10. cum narraret Iudeos obliettes Aggo adificasse tempulum illud: consimilasse anno e. Dani die 13. mensis Adar, id est Februario, mos turbid. v. 19. Ecce enim pescatissima questa die mensis primo. q. d. Post fabricam templi abolitam in Februario, mox sequenter mense celebrabantur pascua, post in Nisan five Martio, qui prius erat mensis non facti, non profani. Quin & Aggæus ipse salpium indicat c. 2. 19. dicens: Tunc corde vestra ex his ibi in suum, dñe virginis & gaudiorum mensis, dñe qua fundavimus iusta sunt templi Domini, &c. numquid iam sonus in primis est? Semen autem in Palatino germinare solet in Novembri. Is ergo nonos est mensis à Nisan, five Martio, qui proinde primus ait anni felices facti, non vulgaris. Licet enim fabrica haec genere affecte res profanae & serviles, hic tamen erat tei facta, putat templi: under rebus sacris in compitu mensum sumunatur. Ad rationem Lytani respondendum Aggæus monuisse & movisse Iudeos ad fabricam templi in Augusto non in Martio: quia in Augusto tempus est mesis, & frequentum quo Judas earum raritatem experiebantur: unde tunc ex data erat tempus maximus congastrum & opportunitum Aggo concionari, & assignare causam hujus fierientis, umquam neglegendum fabricam templi, ita quicquid

Idem facias concionator, ut, cum peccatis, morbas, bellum, aliaque publica clades a Deo infliguntur, tunc populum afflictum & percellum actus pollet, inquit ergo ad penitentiam, & vitorum iniquitorum terram emendationem, proponendo in fratre & pugnis, quas ob ea Deus immitit, quaque ipsi valde levitatem ac tollendum unicum esse remedium eas evadendi, si Deo se reconciliat, moreisque corrigitur. Insuper definimat illam finire a. anno i. p. t. anno e. Darii, in Februario, ad hoc, ut sequenti mente Marci posset in eo celebrare pascua, uti Judaei fecerat & celebrae docet Eldas. l. c. 6. s. 5. Porro hiems in Iudea, regione calida, est modica, argue ac Romae, ubi petens quaelibet ver, ut sit Vixit. a. Geog. unde fabricas non remoratur. Scebat ergo Deus hoc tempus praeclite requiri, & sufficere ad consummandam templi fabricam.

In die una. Id est prima. Sic enim sapienter numerus cardinalis fuitur pro ordinali, puta unus pro primo, uiri dicti Genet. 1. v. 5. Coepit ergo Aggæus prophetae & hostem Iudeos die prima mensis Augusti, ita Judaeos permovit, ut mox, puta post 23. dies 24. ejusdem mensis fabricare inchoarent, ut dicuntur c. 1. l. Ita S. Hieron.

Moraliter advertemus, mensem & diem quo verbum Dei excepti Aggæus, tam distet ab eo notari, ut dilecamus quasi Dei verba, inspirations & monita interna externe facere dehebamus, quibus ipse nos ad fabricam sublimorem templi (perpetuam) in anima nostra excitas & implicant; sed etiam ut dicem & horum quia illa nobis suggestarunt, studiosus annorunt per fatum: uti milios Sanctiora annatae legimus, memores Deum accusatam earum rationem in nobis excludentes in hora mortis & in die iudicii. ita a Castro.

In manu Aggæi. Id est per Aggæum, opera & ministerio Aggæi. Manus enim cum sit organum organorum, iunctum pro organo, five instrumento, Propheta ergo vocante manus Dei qui per eos quasi per manus, Deus negotia sua tractat & confidet, seque populo exhibet, immo depingebat, parta illud Ofer. 1. 10. Ita manus Prophetarum assimilatus sum, ita Theodor. & Lytani.

Mythice, in manu: quis Aggæus non tantum lingua & sermone, sed & manu, ad eum opere fantasque vita & exemplum, proponeret, ita Nazian. orat. 40. in S. baptismo per manus Prophetæ, vita probitatem accepit, quia ea tanta fuerit, ut illa meruerit prophetiam: probis enim quod asthonibus, inquit ibidem Nicetas, meruit Propheta verbum Dei in fidem accipere, quasi insegnum thesaurum fuit fidelis conderitum ad populi ultum expendum, ut tamquam fideli dispensator & prudens, quem confitit Deum super familiam suam, dei illius in tempore tribulacionis, Lucifer 12. 42. ita & Haymo & Hugo, immo S. Hieron. & voluntatis, ita, in nobis fore sermonem Dei, fuit Aggæi, id est festa celebrans. & non apparuit in consuetudine Dei variis, seminando, in spiritu, de spiritu matutino vicem etiam in celebrando solemnitatem primis vespere & noctis.

Sic Jesus prius manu copio facere, deinde oīs ducere. Acto. 1. 1. felum fecuti fuit Apostoli & vii. Apollonii, quoniam proinde concio erat efficac, quia ex corda procedens ad cor audientium loquebatur, ac quod docet verbis, monitoribus exemplo: qui enim feciis faciunt quād dicunt, fumis sonoribus & cymbalum tinniens, aeterni verberant, non corda faciunt. Laeronem de justitia, iocelium de cibitate, obvium de sobrietate disputationem rideamus & aspernamur: ita & quenam ea patenter vel appetente, quia vitanda proclamat.

Præclarus S. Bernard, ferm. 1. in Cant. septem gradus ad gurgellum requiritur. Primum, eū contritus, secundus, deuocio; tertius, poenitentia labor: quartus, pietatis opus; quintus, operationis fluidum; sextus, contemplatiōis omnis otium; septimus, plenitudo dilectionis. & Gregor. l. 10. Moral. Doctre, ait, & non facere, non solum nihil faci, sed etiam dancū plurimum afferat. Grandis animi condensatio enim componebit quidem sermonem suum, sed opere negligens. Idem l. 1. in l. 8. Reg. c. 1. 4. Quid est, nisi apud patrem lobatoe Pothito, aī amigericidio, nisi quia de eteris prioribus deinceps ostendens, quod alias contulit ed. corve. Idem l. 22. Moral. cap. 8. Dolitris, loquit, progenies eradicatur quandoque ille qui per verbum nefas, per exemplum peccata.

Commentaria in Aggeum Prophetam. Cap. I.

444

neatur quis per Regna regnorum regnum, unde negligenter occidit. A
Imo Antifilios affecterat ab his qui non per inde vivunt ut loquuntur, tolli & intermixi veritate. Sicut enim, *Nihil, qui inquit, per primi meriti de omnibus mortalius judicari, quia philosophus velut aliquod venientem antifilium disceperat, qui aliis vivunt quippe vivendum esse precipitum.* Exempli gratia in initia vivunt circumferunt: doctores ingenuitatis, fidei duces superbiae, omnes laudes humilitatis, obedienciam, refectionem, charitatem, & otitem, faciliter, &c. Cyril. 1. 8. contra Iustian. Ambro. l. 3. in Lact. 1. Julian. contra Tryphon. Eusebi. l. 2. Demosth. & c. Alai.

Et ad Iesum, filium Iosephi, sacerdotem magnum id est lumen, patre pontificis. Saraje et omnes pontifices qui in exercitu Hierosolymitano occisus est ab Nabuchodonosore. Reg. 25. 16. genit. Ioseph, & Ioseph Iesum. s. Patral. 6. 24. Porro Eldas pater fuit Saraje pontificis, ex consequenti fratre Iosephus, & patrem Iesum. Ex iuxta propositum illi Iudeus five Iudeus, & Eldas 13. 10. quem veneratus est Alexander Magnat, tellus Ioseph, helic in pontifice a nomine & lanciale, aquae ac in ieiunctione populi, iusti typus Iesu Christi. Unde a Zacheia 1. 1. vocata fons eius magna, yllamque eum an- gelus in domo Iacobis contra Satanam. Sic omnes Antilibites

A D Z O R O B A E L S A L A T H I E L.D.
B.
Zorobabel fuit filius Phadajus, ut patet t. **Paral.** q. 17,
quomodo ergo hic dicitur filius Salathie? **Premio 5.** His-
citat in **Paral.** respondet Salathielem iustis hincimur, &
alio nomine vocatus Phadajam. **Vetus et loci Scriptura**
haec dicitur diciturque, factis diversas personas, ut enim
v. 17. **Filiis Israhel** *foras* **ab eis**, **salat**, **salathela**, **Phada-**
ja. **Secundum**, Varavulus enim Zorobabel patrem habuisse
Phadajam avum verò Salathielem vocari ergo hic e p̄s fili-
um, id est nepotem. **Unde** locum **Paral.** *intrauenit* sic
ex **Hebreos** tertii, *sit invenitio eius*, **et Salathiel** *filius eius*,
alethibam quoniam ex Phadaja. siueque expone, q. d. **Filius**, id
est postli. **Iechonias** fuerunt hi, **Alii**, *et filii* suis **Salathie-**
lii, qui fuit pater **Melechiram**, **et Phadajus** **Verum oblat-**
quid, quod in **Paral.** texata genealogia Patriarcharum Israel
presid. & praesid. *voce ergo plena*, proprie dicti & proximi
tis intelliguntur, non nepotes & posteri. **Tertio**, **Alia** re-
spondet Zorobabel filium natus sūfle **Phadaja**, sed
adoptatum a **Salathiele**. **Verum** **Matt.** 1. 12. **Expedit** di-
citur: **Salathiel** *genitus Zorobabel*: fuit ergo ejus pater per
generaciones, non adoptionem.

Dico ergo, Phadajam fuisse fratre Salahieli, ex Iezechia patre, ut patet et verba Paralip. jam citatis, ac proinde utrumque filio a genito ambo impulerit nomine Zorobabel, utrui frater facies folent conjunctionis & necessitudinis ergo. Zorobabel: ergo non filius Salathiel, sed illus est a Zorobabel filio Phadaja: illi enim hujus est patruus, five contlobatus unde & diversi utrumque filii memoratur: illi enim genuit Ahijah Matth. 13. 11. hic vero genuit Moloch et alios, qui recentur. 1. Paralip. 4. 9.

Salathiel quippe interpretari patetio Dei. Hucusq. S. Hier.
DUC ET JUDA Definit regnum & diuerso regia Iuda
in Iechonie rege, qui fuit pater Salathiel, & avus Zorobabel
Deinde eo adiuvit in Deo ieremias 30. 30. servis v
ram ipsam filiorum. Causa libidit: *Nec omnia sunt de sciam
eis est, qui sedes super seiam David.* Porro Salathiel mor
tus est in Babylonie ante solutam captivitatem. Iudas ergo
data libertate per Cyrus, teudeunis in Iudrasa ducem sibi
constituerunt etiā Iulium, putat Zorobabel, atque ad Iulium
Iulius Iacobus pontificis, tunc Iosephoblab. ita Acrius &

inuit hic Agg^{as}. Porro id ducato, id est in dignitate & praeminentia ducatis ponit quoniam in regimine & imperio (nam regnum sumnum) & ducate erat pente potest. Inquit Ioseph. & ex eo S. Hier. locum ciuitatis Jeremie/na/ se celarent ei filii & postuli uisus ad Chetum. Unde Netherlandis cap. 1. 15. Dux primi, inquit, qui fuerunt ante me, genit uerorum populum. Ita S. August. libro 18. de Civit. c. 45. Cyri. l. 8. contra Iuliano. Ambrosi. l. 5. in Lutetia. Julian. contra Tryphon. Euseb. l. 2. Demosth. e. 5. & alii.

ET AD JESUM, FILIUM JOSEID, SACERDOTEM MAGNUM id est suumnum, patre pontificem. Sarazar est pons pontificalis qui in exercitu Hierosolymitano occisus est a Nabuchodonosor. 4. Reg. 25. 18. genuit Ioseid, & Ioseid Jesus. s. Patol. 6. 7. Porro Eldras paruit his Ioseid, & Sarazar pontifices, ex coniunctis fratres Ioseid, & patruus Jesus. Ex Jesus prognatus est Jeddus five Iudas, & Eldras 13. 16. quoniam veneratus est Alexander Magus, telle Ioseph. Hunc hic in pontificatu nomine & sanctitate, aquae ac in iudicione populi, uita typus Iesu Christi. Unde à Zachariae. s. 1. vocatur *fuerunt magni*, yllique ut eum amiegad lo stam flave corona Satanan. Sic omnes Antilibris Christi comparati, per viu sunt, typi & umbris & ditaxat, immunit, ut S. Hieron. De utroque haec iterum Ezecl. l. c. 49. 1. *modo amplius* Zorobabel: nam & ipsi quoque signum in domo maa: sic & Iesu filii Ioseid qui in diebus suis adiutorium dimic, & auxiliatorum tempus sanctum Domini, paratum ex gloria sumptuari. Eamdem laudem parte tribuum hodie simillima pars principibus, qui tempis & maiestriae constitutis & dotant, ut in mis Deut à multis colligant & celebretur.

Porrò tres Prelati infiguerunt nomine Iesu adepti sunt, iisque in triplici plane principes, scilicet primus Ioseph, qui fuit dum populi in terram promulgam; Ioseph enim dicit quod Iosephus; unde Iesu vocatur a Septuag. Philone & Grecis, Secundus Iudeus filius Ioseph: summus pontificis, Tertius, Iesu Sitach, auctor Ecclesiasticus, doctos Synagogas. Hi trii typi reverentur Iesu Christi, & quique triplicem in praelaturo adnumerantur: Clericos enim illi summi, Primi, Princeps de omnibus, Pontifices; Tercii, Prophetae & Auctores Ecclesie: unde et filius Ioseph, id est iulius Iesu. Ipse enim est iulius Iesu tempore ut ait Daniel c. 9. 14, qui publicaret imperio, ut per justitiam judicaret pauperes & mansuras terras. Iudea c. 1. 4. Postea & sic ut Iesu cum Zorobabel rediscrivat templum a Chaldaeis defunctione, ita Iesu Christus rediscrivit via lo reparatione templum eorum ut sit a Judaeis excusum & occulatum, ut ipse ex predicto a Iohannes c. 19. Subiecto templum hoc, se resubdit deinceps illud. Cumque Iordan non intelligenter meorem & templum eius, replicaret: *Sed ergo regnante sex annis existimat ut templum hoc sit, et in eius deinceps existimat illud.* respondit Ev. galilaea, subdicens: *Ut ille annos dieribus de templo corporis sui sit, et ei culturandum in refecto. Quoniam enim regnarestis a mecum, recordari non debilitis eris, quia non habebis, & credidist nos sapientes & fermos quoniam dicas iste;* quia cum iam videbant implente. Similiter modo reformati rediscrivit Christus templum mysticum & politicum, ut Eccliam inuiditatem & mentitum defutaret.

¶ **POFULUS ISTE** cui vobis Zorobabel & Iesu proficit. Nota. Prophetam sermonem dixit ad principes, & iudeam dñeum non eorum, sed populi Iordanum accusat. tum ut eos coram populo honoret, discatq; earum per ea pugnare non esse capaces, sed privatum, ne & eiis auctoritas admaratur, & populus ad ipsos rebellandum conciceretur: tum et offendat dñeum hanc culpam habere populi, quem coram precipitis suis ex agit, ut ius quasi tellibus ocularis convulsi erubescat, ponitris & obdriat Deo. Inquit Theodot. Indirexisse vero hanc colpam afflare ipsos principes, ut pote querantur et populum ad opus hoc Dei urgere. Raro enim Protagoras liberet a culpa subditorem, tñ quod vel illincitationes, vel diffinitiones, & cum postulat non coeret, inquit ex Alberto nostrar in Castro: quamquam exigua vel nolla hac postulata culpa Zorobabel & Iesu, et mori patib; , & affterit S. Hier Theod. Arias & Vatabl. Immiterat hoc conscientiores, ut, eum publicam resipue, vitiosum coram magistris accusant, dñeum non ipsam, sed populi accusant: hoc igit enim fat intelligit magistratus, indirexisse le quoque securari, quidquid si munera & officii animadverbit, nec indignatus sed laudat concionatoris prudenciam, modestiam & reverentiam, ut pote qui plorum honori confosat, ipsique animos & au-
TOCITAREMUS addat, ad hoc victimam est repubica extirpandem.
NON DUNDI VENIT] Dicitur id, tum quia videlicet Sana-
balat
vers. 2.
Reris Pro-
prietate
liberis
a culpa
subditorell

*Terr. Jesu
typi Jesu
Christi exim
plarum.*

Rari Pra:
latae liber
a calpa
solidum II

singula battilia f. cīlē frangas, coniuncta non possit; ita A. S. August. in psalm. 54. dividit linguas in fabreis turris Babel, ne se intelligande permiscantur sacrae unitates. Per superiores humiles dūrūfū sunt linguae, per humiles apostolus congregata sunt linguae. Spiritus superioris diffidit linguas, Spiritus filiorum congregavit linguas. Quando enim Spiritus fons dūrūfū sicut juxta discipulos, omnium linguis locutus fuit, ab eis multe intelliguntur, lingua diversa in unum congeriuntur sunt. Ergo si adiuva fons & discipulos fons, expedit et diversas habere lingues. Volum unum lingueam, venient ad Ecclesiam; quod & in diversitate linguarum carni, non est lingua in fide credi. Idem in psalm. 44. explicans illud: Affixa regia à deo traxit in vestis diversitate circumdata varietate. Varia, inquit, lingua faciens varietatem vestis regiae habens. Quoniam de autem omnis exercitus vestis in unitate concordat, & cum una lingua ad unum fidem. Regibus & exercitibus linguae, non utrumque predicator, non diversum sonum, sed varietas de ore, aurum off. sapientiam. Eademque sapientiam, sanctis doctrinis & disciplinazionis lingua predicant: varietas in linguis, aurum in scientiis.

Adu. ad uniusmodi sermonis & linguae, qui fuit in statu innocentie & legi naturae. In paradiſo enim Adam & Eva eadem fide, labio, & lingua, pura Hebreus, co-

B juerunt, & postea eorum colubrissim Deum venerunt. Hoc labium per peccatum & imperiū fabrorum turba Babel, vitiarum, iniquitatem & afflictum est in 70. ferè labio & lingua, quas Deus totidem familia tunc indidit, utrū dixi. Genes. 1. 7. Hic ergo promittit Deus, ut per Chirilium primatum illud usumine, electum & purum labium redditurum, tisque prædictum, quando Apolotis in Pentecoste annis. Spiritum sanctum in specie linguarum ignoramus, quibus purè & ardenter Domini vocem celebrare, omnemque genes docerent, & impellentur ad eundem eodem ab eo & lingua col. nūm, ut scilicet quasi vox ore, reque ac mente & fide, cum confiteretur, laudarent, adorarent & invocarent. Labium ergo unus & electum est una Deo consilio, laus, invocatio, prædictato.

Porro adduic aliqui apud Galatin. libr. r.s. de Arcan. fid. cap. 3. per labium unum accipi posse lingua Graecam, qua primum Apostoli per Graciam, Asiam & vicinas regiones eis pernot propagare fidem Christi. Graca enim lingua post imperium Alexandri Magni & Gracorum, magnis Orientis partem occupavist. Alii accipiunt Linguan Latnam, qua omnes fidèles sub Romano Pontifici, Deum & Christum totu orbe colunt & invocant: Hoc non est incongruum, nec absurdum: Nec enim proprie per labium unum ligosum uniformitas cultus & fidei, scilicet quod Deum unum uniformiter omnes colent, illa cum tua lingua alter & alter noncuperit; con sequentes tamen, innotescit pariter uniformitas lingue, quod scilicet Ecclesia in Evangelica doctrina, Christi, quae fides & religio semper floruerit in sua lingua, nimirum primam in Hebreo, deinde in Graeca, tandem in Latina & Romana: perinde ac ante Christum floruit in iolla Hebreo, pura famili Heber, & Abraham, qui fuit a Deo ex omnibus gentibus huius electus ad eum cultum, laudes & obsequium. Unde & lingua eius vocata labium electum. Multum enim facit ad confessionalium, unionem & unitatem Ecclesie, unitas lingue, verbi gratia Latina, quae Ecclesia Latina ubique Gentium utitur in sacrificio & officio Ecclesiastico, quamque omnes sacerdotes & litterati callent. Nam, ut a S. August. lib. 19. de Civit. c. 7. iungunt diversum hominem alienum ab domino, &c. ita ut literarii hinc sententiam eam, eam cum latinitate aliena, & utrāq. Plinius, & auctoritate aliis non sit bonorum viser. Hinc illa genitio est que linguae diversas, &c. quia non distinguunt, a foris, inter ipsas quoque benigne divisiones alteram quā grande gradū dūrūfū possit, inquit ipse liber cap. 51. Quocinque Roma olim serum dominatagrabat, ut non solus iugum, & servitiam lingue in summa diversitate, per pacem facilius imponeret, aut ibidem August. na et Romani Hispanias & Gallias Larmas proflus fecerint, veteribus illarum genium linguis uisitaverint: & in Senatu nullus audierit legatos, nisi latine verba facientes; nimirum consenserunt ut tressuna lingua, quia fe genses omnes mutuo, intellegent. Sed planè & plenè id conquisi nequiventur: alii enim & divini virtutis hoc est omnia. Quocinque Sp. ritus antea Apostolis dedicatum linguarum, quo ab omnibus gentibus intelligentur, & viculum omnes intellegent. Deus, inquit

Anagog.

etiam in linguis, aurum in scientiis.

Anagog. Beati in calice levioris Deo labio aeneo, quia consono corde & ore canunt jugiter Hallucina, laudes & hymnica Deo, jubilantes dicendo: Gloria Patri, & Filiu, & Spiritus sancto, qui non vocatis in patrem locis Sanctorum imm̄ Barceorum. Benedictus, & clariss., & fons pientis, & gratiarum allis, honor, & uirtus, & fortitudo Dei noster in facie faculorum, Amos. Apoc. 7. 12. Et, Redemptor noster in saeculo tunc exornatur, & lingua, & populo, & natione, & sanctis nos Deo noster regnum & faciendo, & regnando super terram. Apocal. 1. v. 9. Addit Aries, a Calistro & Galateo, loco circa, Baros in celo eadem lingua, que in paradiſo fuit primitiva, ideoque fama cognominatur, patetem quia ea conserpita est vetua facta Scriptura, putat Hebreus, Deum laudaruros, de quo vide dicta 1. Corinth. 1. 4. v. 8.

Tropol. Labium electum fideli habet, cum sincere Deo coniuktur, que Dei sunt iuste loquuntur, cum de Tropoli, rebus prius sermones terit, cum irato ministrari, ab hīc consolatur, peccatoris convertit. Huic opponit Propheta v. 17. lingue dolosam.

ULTRA FLUMINA AETHIOPIA.] Triplex est hic exppositio, qua ram in unum communem & universalem concoleat & definat. Aliquatenus per hanc phrasim intelligunt Aegyptum, aliū Abyssum & Africam: aliū in primis anno Aegyptum: aliū ultra Nilum & qui pler. oritur in Aethiopis, indeque in Aegyptum defluit. q.d. Aegypti converterunt ad Chresium, illique deflerunt mone. Prima. Addit a Calstro, Hebr. יְהוָה, id est Aethiopia, in Scriptura non significare Aethiopum sub Aegypto, que nunc Abyssia dicitur, ubi regnat Petrus Johannes; sed Arabiam, in qua inter alias degebat Madianita, qui in Scriptura vocantur Aethiopis. Unde de Pharaone merito in mari rubro dicitur psalm. 71. v. 14. Dedisti eum eorum populus Aethiopum, putat Arabibus accolis, maris rubri. Chus enim filius Cham, qui nomen dedit Aethiopis, nuncquam ingressus est Aegyptum, vel Abyssiam, sed cum suis filiis, Saba, Henwia, Sabatha, Regma, Sabatacha & Dodan, sedes habet inter finum Persicum & finum Arabicum, five mare rubrum. Hic ergo terra traditus vocatur Chus, id est Aethiopia, putat Arabus, in qua est Gibson fluvius ex paradiſo decurrens, Trajanus fluvius, Iacens Sarbonides, finus Arabicus, folie quoque magno faste que Diogenes vocantur, quas omnes floriorum nomina comprehendit Scut peura. Porro ultra haec fluminata est Aegyptus. De Aegypto ergo loqui videntur hic Sophonias, aquæ ac litora cap. 15. 4. Haec à Calstro. Verum eam ratio non concludit. Nam omnis Aethiopia hebrei vocatur Chus, id est Chus filius Cham, cum iou filii proximi omnes non incipiunt: sicut eadem vocatur Aethiopia ab Aethiopo Vulcani illo, si credimus Pline lib. 30. cap. 30. id est Aethiopia non rotam, sed partem ramenti occupat. Si ergo Abyssini vocantur Aethiopis g. acce de latere, si idem hebr. o. curus Chus. Nam ex Abyssia videtur venire Taraca rex Chosro, id est Aethiopum, 1. Paral. 14. v. 9. Et Nabuchodonosor poli valaram Aegyptum invaserat Aethiopiam ei vicinam, putat Abyssinianum, Itala an. Ex eti Abyssis veniente Reginam Saba ad Salomonem, clement S. Hieron. August. Origen. Nazior Nylyenes, Anselmus, Tolitus, Baradarius, Ortelius, & alii, quos erat Pineda lib. 5. de Rebus Salom. cap. 14. fct. 5.

L. Ad. Lib.
ab initio
quod
quod.

Universitas
genit
quod
quod
quod.

Utrumque
genit
quod
quod
quod.

Utrumque
genit
quod
quod
quod.

fest. p.m.1. denique filii Chus licet habitarint, iusta ma- A ^{la}, qua lectio hunc senatum non patitur.
re rubrum, tamen pollici coram te propagari non in
Aethiopiam, utpote vicinam. Uode & rex *Aethiopiae* o-
lim finis regni sui extendebat aliquod ad mare rubrum. A
quo cum progeniunt sunt *Aethiopes*, nisi à potestate Chas-
& Chus?

Secundus. 3. Hieron. Remigius, Albertus, Hugo, Em-
manuel & Rihen, propriè *Aethiopianum* hic accipiunt eam,
qua est sub *Aegyptio* in Africa, putè *Abyssiniam*. hac enim
Judaici erat vicina, nota & nominata. Sic seorsus erit, q.d.
Africa, qui sunt ultra fluminis *Aethiopis* respectu Judea &
Egypti, imò & ultrae populi trans mare situati Brasili-
i, Pervoi, Mexicani, omninoque Indi Occidentales ad
Christum converterentur, cieq; deferunt numeri.

Tertius, ali, quibus s.v. à Calisto, putant hic notari
Indiam Orientalem uisque ad Japoniam & Chinam: flu-
mina enim *Aethiopicis* hic vocari Tigrim & Euphratrem,
qua primis per Chaldaiem (in qua regnavit Nemrod filius Chus) & Melopotamiam, inde per medianum labores
Arabiam: qua, ut dixi, in Scriptura vocatur Chus, id est
Aethiopia: ultra qua homines illi tota Asia & India usque
ad Sinas. Accedit Chaldaea, qui vertit *scripturam* le-
dia; Arias & Vascius, qui hoc de Indis exponunt, quasi
Aethiopia hic Indica intelligatur, cuius flumine sunt Tigris,
Indus & Ganges, que sunt Iudeas tempore Sophonis
etiam ignoratae. Christiani tamen, quibus prophetat So-
phonias, eti mea. Unde & Sabao sunt Indi, squali ac
Persici, Arabici, & Abyssiini, ut rex Beroldo & Dionysio
doceat Fererius iu. 25. Genes. v. Senius ergo est q.d. Indi
Orientales, Japones, Sina, converterent ad Christum, ve-
nientes supplices ad Ecclesiam, deferentes fua muera,
ut hoc seculo factum est, & indies fieri videmus. Huic ten-
tencia faverit, quod aliqui filii Chus, ut Heylla, veritas Indi-
anum habent, quodque S. Cyrilus, Theodos. Proco-
pina & alii, quos citas Pin: da loco iam citato numeri, a
Sabbatum genere vocent *Aethiopiam* Indianam. Denique
Lusitani, qui subegerunt & converterent Indos Orientales,
Japones & Sinas, ad eos navigante circumueniente
Aethiopiam, imò torum Africam, Ecclia ergo respetta, lo-
di posuisse dicti siti trans *Aethiopiam* & Africam. Summa-
vult dicere, hoc pharsa Sophonias, remotissimas gentes,
quales sunt *Aethiopis*, & qua ultra *Aethiopiam* five Ara-
bicas, five Africam & Abyssiniam habent, putè *Garam-
antas* & *Indos*, convertovent ad Christum. Judini en-
im celebant *Aethiopis* esse ultimos hominem, iuxta
illud Poeta: *xerumque hominem stivini*. Proprie-
tatem & praeceps per *Aethiopiam* Sophonias accipit, non
illam quae sub *Aegyptio*, per *Abyssiniam*, sed *Arabicam*,
uti dicit à Calistro in prima expositione. Alludit enim, ut
max dicam, ad Iudeos per *Arabicam* diaconi in Babylonem,
& per totum Orientem dispersos, quos redire Cyrus, &
mulier magis *Cyrillus*, in Jerusalim, id est in Ecclesiam,
ut multa vota & hostias Deo vero offerent. Per hos tam-
en & famili, quilibet populus & gentes trans *Aethiopiam*,
in India extremitate mundi ipsius (prosternit) ligat.
Hoc enim omnes ad Deum per Christum & Apostolorum
convertovent predicunt. Ita Maria & alii.

INDE SUPPLICES MEI, FELII (ita legunt R.
mane, licet S. Hieron. in comment. legat. *filia*) DISPER-
SORUM MEORUM DEFERENTI MONUS MHEI]
Pagon. Tigurina & Varabiles de more sequentes R. Da-
vid, sic vertunt, *trans fluminis Aethiopiae Abrahi, filii
Pafai, affornis omnis mali*, quasi Abrahi sunt non
geniti, prognata ex gente dicta *Pafai*, nec manus sibi
latora Domini. Verum nec Scriptura, nec Josephus, nec
qui alius harum gentium meminit. Quicquid Noster,
Chal. Symmach. Septuag. Tigurina & alii, haec nomina
recipiunt, non ut propria gentis, sed ut appellativa, *Aka-*
rai enim hebr. significans supplices, *posti* dispersi. Uode
ex Hebr. sic ad verbum cum S. Hieron. vertat, *trans flumi-*
nis Aethiopis supplices mei (qui sunt) *filii dispersorum* (id
est,) *caetus & congregatio dispersorum*: vel potius *filii*,
id est progenies basiliaca, putè filii charismatis disperso-
rum, ut vertit Noster, Symmach. & alii *morem affornis*
omnis mali, quod S. Hieron. se exponit, q.d. O Israel, &
Synagogis quondam mihi filii, quam nunc tota orbe dis-
persi, licet inuidas, licet amulatione crucis, tamen
de *Aethiopiam* mihi victimas deferentur, id est de Gentili-
cum populo. Verum Vulgata lectio habet, *sini*, non *fi-*

li, qua lectio hunc senatum non patitur.
Dico ergo, alludit Prophetæ ad *Judeos* à Chaldais in
Babylonem abductos, & per Orientem dispersos, quo-
per Cyrus Deum redire in Jerusalim, qui ibidem ho-
bitas Deum in gratiarum actionem obulerunt Dominum.
Unde Chalid. verit, *de trans fluminis Iudea cum inferioribus*
bus reveretur capitutas populi mei, qui caprinas dulcis off.
& adducens *me illas campum oblatum*. Verum per hos,
quos obierat tantum perstringit, intelligit quilibet gentis
toto eribe dispersus, etiam remorissimis in Indis degener-
tibus. De his enim praedicit, quod per predicationem Ap-
ostolorum, perque Christi vocacionem & grasiem veni-
ent ad Ecclesiam, in caue sua vota & munera offent
Dominum. Hoc est enim quod ait S. Johannes e. 21. *Pro-
ploversit* (Caiphis) quod *Iesus nō erat erat preceptor, &
non canitum preceptor* (*Judea*) *sed ad filios Dei, qui erant di-
spersi secesserat in animis*. in Hugo, Arian, Clarius & alii.
Posten Secundus, cum Theod. discepit accepit Apolloli:
hunc enim Christus per totum orbem dispersit: horum filii
viri à Apostoli & predicatione, qui Apostolis in officio &
zelo convertendi animas succellerunt. q.d. Apostoli,
& qui c. suis succedent viri Apostolici, converteant gentes,
etiam remotas & barbaras, ut *Aethiopis*, *Indos*, *Ja-
pones*, *Sina*, &c. eti mea quadi munus imò quasi holocaustum,
Deo gratiasnum offent, uti fecit S. Paulus qui Roman.
8. v. 1. *Galat. 1. Ut si ministrer Christi Iesu in Gentibus, sacrificare*
te (gracie) accepte, id est sacrificare) Euangelium Dei, ut
*si nos oblatio Genitum accepta & sacrificata in Spiritu san-
cti*. Quicquid Chalid. & Septuag. vertunt in accusativo à
Chalid, quidem, *adducens est illas* (*trans fluminis oblatum*) *Se-
ptuag. ver. 1. sacrificium dispersorum morsis, offering munus mibi*.
Gratulatorius ergo sibi Xaverii, Galpares, & eorum alle-
gia, qui ingredi animo, labore & zelo Indias perueni: sci-
ant le succellentes, polletos & filios Apostolorum: cogi-
tent se munus & holocaustum. Deo gratiasnum, poti-
amus in gloriam ad Dei imaginem cœtatis, pro quibus
Christus eamens ampliuit, & seipsum in cruce Patri im-
molavit, Deo offerte: letant se adimplere quod defini la-
borum & passionum Christi in Ecclesia: letant se ejus re-
gnum ad ultimum ulque orbis finis propagare.

Mythic *Christus Aethiopis trans Aethiopiam deduc-
cit in Candom, cùm indolces & vitios atros traducit ad fi-
dem, callitatem, virtutem: tunc enim mandat omnem negro-
dum anima, iuxit S. Hieron. & retrorsum colorum, ac
sonis venient, qui tunc statim omnes vobis aqua percossi, redi-
cuntur nobis latice elefanti, fere mundo & candidi. Et facit deri-
lingentes nos in fluminibus. Aethiopia perterritum degenerationem
magistris, quibus audi irragabatur, & cum dispersi quando-
libet Christi monstra dolentes. Se. 8. Augustib. 9. Con-
fessio. 1. art., ut expedit Videlius & aliorum, quos Deus
de nigris lucidos fecerat, quasi fugitiva divinis confusum
exarile, ut suam infidelitatem & libidinis pigriudem, in
puritatem fidei & ejus vita conserveret. Dicat ergo cum
eo quicunque ponentes & justificantes Aethiopis ini. Deus
in baptismio, vel aquarum, vel lachrymarum mea deslavabit;
ipro pte ar ea caudidam innocuent vellet, lindem entus
michi refluit: niger fui, nunc candidus & formosus sum:
quia confiteor ita mea vestem lavi & dealbavi in sanguine
Agni, Apocal. 7. v. 14. Deo gratias, qui me de tenebris
in admirabile lumen tuum: deinceps vivam non
aethiopicus, sed candide, illudque Apostoli sequit: *Batis* i.e.
*aliquid tristis, aunc ante lacus lacus in Domine: ne filii Iudei am-
bulet, frustulis autem lacu effici omni honorante, & inservita, &
corvatis*, Ephe. 1. v. 8. Habitavi olim trans fluminis atra
Aethiopis, putè trans fluenta Nili, qui guia turbidus &
limosus, hinc hebe. *Tunc sicut*, græc. *patet*, id est niger,
vocatur & eum nimis vivorem in terra caligine Dei igno-
ranteriacum in me inservient alii motuque ira, super-
bar. g. g. libidinis, alacrumque atrarrum cupidoitatum. Ve-
rum Christus ex gratia, trans bac fluminis me traduxit ad
candida fluenta Jordani, ibique me baptismio abluit & de-
albavit: collocavit me in Jerusalim, id est in Ecclesia, &
in quiete pure conscientia, ubi hominis impetus latifex
civitatem Dei: ubi candidi gratiae, amoris, caritatis alii,
ramque virtutum fluxu in animam meam ex tuis influen-
ti & impluunt.*

In die ILLA MON CONFUNERIES Logotaur Hierofo-
nima, id est *Judeos*, non maneneribus in judaismo, sed
Chalidum recipienteibus in eumque credentibus, ut petet

v. t. q.d. O Jerusalēm nunc confundere & pudebis ob i-
dololatriam & iclerā, quibus pravaricari es in me. Sed
agendum, vulnus astolle, ipsa meliora: veniet Mellis
tibi promissus, qui omnia tua criminis sanguinis suo in ba-
pitismo elutet, teque gratia sua decorabit, ut jam non for-
dida, sed ipectio & gratiosa, apparet in imponcta Dei,
angustorum & hominum. ita S. Hieron. Theodor. Remig.
Hugo & Lyran.

Ait Vatibl. q.d. Veniet Christus qui in te effundet
gratiam suam, qui fiat, ut bonus operibus frudens, &
causa peccata omnia, quibus ante in me pravaricari so-
lebas.

QUIA TUNG AUFERAM DE MEDIUM TUI MAGNOLQUS SUPERIORA TUAS] Caudam dat, cur
per Christum cessauit sit Hierosolyma: contulit: quia nim-
ium auferet Christus ab ea superbiū, quia omnia feci-
tis & confusioneis est mater & crux. Ideoque auferet mag-
nolqus superbia tuae; Septuag. exaudiens te ipso, id
est contemptus, denique, fulminans contumeliam tue:
quia magnolqum superba laus & adlarne recipia non
est aliud, quam irrisio & contumeliam; Chald. fortis glo-
ria tua, Tiquina, qui in te insinuerat evanescit; Pagina,
quiescens in superbia tua, id est qui exultans & gloriantur ab
te dignitate, excellenti & magnificientia, inquit
Vatibl. tamque est magnolqus exultant, bacunani &
depredant. Taxa superbus & superbo: losas principes Ju-
deorum, patrem in Scr̄bus & Pharisaeos, inquit S. Hieron.
Remig. Hugo & Lyranus, qui Hierosolymam praedictum,
sapientiam, religionem, lacra & templum plenis lucis
concepabant, neque quasi ejus magnolus, tacerent &
principi & gloriabantur, aliquid gentes omnes, ac prae-
dicti Christum ipsum, contemebant. Hi enim locutum
Hierosolymatum superbiū & fastum, a quo non omni-
ne malum. Unde hi filius faciebat eos incapaaces fidei,
gratiae & salutis Christi. Hos infulit Christus, inquit
filiis humilis Apostolus, qui Hierosolymitas doc-
erent modum & huius etate, quia omnis boni eis ca-
usa: quia gratiam Dei & hominum habi conciliat: ideoque
prima est diabolito ad suscipiendam Chaldu doctrinam,
justitiam & salutem. Unde subdit:

NON ADICIES EXALTARI AMPLIUS IN MONTE SANCTO MEO] Mons funditus est Sion, in
quo erat templo: Iudei enim perpetuum jactabant eis ob-
templum, dicebantque: Templo Domini, templum Davidis,
templo Domini. Ierem. v. 7. q. Christus haec palamum
sufficit, quando h. e templum erexit per Titum & Romanos,
& quando in Sion erat Ecclesia Iacob, ad quam
est templo Judaico credentes translatis & transcriptis; in
qua qualis in schola humilitatis docet Judaei animi demis-
tionem, ut in h. & deinde non le prædicti Gini-
bos, utilentur; fed humilietur cum is le tabernaculum gratiae
Christi, que Gentes, neque ac Judeos. Vocat & p. f. lish-
cat, ecclias circumcisione & lege Moysica, per quam le
justificari poterant Iudei: sed f. l. u., uti docet Apollolus
in epist. ad Roman. & ad G. lat. ita Remig. Haymo. Hu-
go & Lyranus. Moral. dicit he superbiū obiecto Deo di-
scipuli, fed maius in loco factio, puta Ecclesia, vel
Religione, felicitate & Religiosi de primo loco
comendant.

D E R E LIN Q U A M I N MEDIUM TUI P O P U L U M

F A U T E R E M ET E G I N U M] q.d. Promagnolqus & super-
bis Scr̄bus & Pharisaeis, dabo tibi meus Apollolos &
discipulos pauperes, tum prepti dictos: prius enim si fe-
leari: est omnibus bona, pauper, siuequebatur Christum
& Apollolos, tum pauperes, vel ministrantes & humiles,
ut virtutem Septuag. & Theodor paupertas enim est am-
ica & mites humilitas. Chald. verit, solerante violenter
& contumeliam, cui Apollolos & discipuli pro Christi fide
dura passi sunt verba, neque ut verbata. ita S. Hieron.
Theodor. Remig. Vatibl. Arles & alii.

R E L I Q U A I S R A E L N O N F A C I A N T I N Q U I-

T A T E M . q. d. Primi fideles & Caribiani ea Israele à
Christo vocati & collecti, inque pauci, præterim Apol-
los, sed & f. l. erunt, ut in me peccatum, id est ci-
men monte (quia & veniale deliberauit) dolum &
mendacium raverint, inquit dominus: **Q U O D N I M I P-
P I S P A C C U N T U R E T A C C U R A B U N T**] in ovili
Christi, puta in Ecclesia, ubi quali oves à Christo pa-
fice patienter doctina, & grata divina & exaltata, que-

A eos faciet sanctos, neque ac tuos & securos, ut pose qui em-
nem suam spem locuantur in Christo, à quo leviter se regi,
pacis, protegi, & bone omnibus cumulati, tunc in hac vi-
ta, tum magis in futura. ita S. Hieron. Remigius &
alii.

L A U D A F I L I A S I O N] Filiam sion vocat Ecclesia
primis: Hanc enim Christus Judæi collegit in Sion,
inque fecit ut vetus Sion transire in novam, & nova Synag-
oga in Ecclesiā. Eadem enim est Ecclesia vetus & nova,
Judeorum & Christianum. Judei enim ante Christum
crediderunt in Christum ventrum: Judei vero vocati à
Christo erat derunt in Christum suum presentem. Eadem
ergo utroque est Ecclesia: qui cadent utriusque fidet,
spes, charitas, iustitia, gloria & beatitudine: ut idem
Christus utroque gubernans, iustificans & beatus. Hoc
de causa Ecclesia Corilli verē & proprie vocans filia
Sion regia occidens sumpsit à Judeis in Sion, quod si con-
siderarent & caperent moderni Judei, jam non essent
dari, sed Christiani.

Propheta ei ergo prævidens felicitatem Ecclesiæ à Christo
Boñitudo, hostiis ipsam, ut tam confidirent tota
B. corde caruerit & jublet. Unde Chald. verit, hymnus can-
tagregatus sion, Et exulta Israel: gaudet & laetatur in suo redi-
emperante Ieronim. Septuag. gaudet sion sion, predica
Ieronim, exulta & delatatur (Tigris, gaudi) textus corde in
suo Iudea Ieronim. Rationem tam gaudie & jubilis habet:
Quia, inquit, Christus à te amaret & eluet in baptismum eum
fieri enim bonum. Nam Primò.

A B S C U L T D O M I N U S J U O C I U M T U U M] Vers. 4.

dicimus vocas peccata, quibus iudicatum, id est condamna-
tionem & supplicium membrorum, illi qui erat adjudicata,
vel certò adjudicanda. Est metonymia. ita S. Hieron. Se-
cundū, iudicatio, id est ipsam condamnationem & po-
nam q. d. Christus à te auctor & eluet in baptismum eum
culp. m. & c. tenam p. x. ediciorum scelerum Hinc Secundū.

A V A L U I T I N I M I C O S T U O] Puta dannos &
vicia: ab horum enim miseria terribus libetate te Chris-
tus, quando vicum infringet, ut non illa tibi, sed tu illis
domines. ita S. Hieronymus, Theodor. Remig. & alii.

Unde Chald. verit, extinxit inimicos tuos; Septuag. rede-
xit de manu inimicorum tuorum rex Israel. Pagina, re-
ducens inimicos tuos: Tiquina, extinxerat inimicos tuos, hoc est,

averterit, depulit, expellit: averturne enim dictum est ab
avertendo, inquit Varto, & à ronca, quod est instrumentum
victoriarum, quo vilium laementa avertunt & ampu-
tant. Unde Averturnus erat Gentilium Deus, qui mala
aveniuntur, id est avertet, ita Varto liber. Nestor

Averturnus est Christus, de quo S. Antonius, telle S.
Athanasio, dicit solet: *Advocatus Domini (Christi in
caenam) avertit inimicos, & commissus rotar slango.*

Unde de tertio subdit Propheta:

R E X I S R A D I U M D O M I N U S I N MEDIUM T U I] Vers. 5.

q. d. Christus Dominus, quiescet Rex Israëlis, id est populi
fidelis, est in mezzo tui ò sion, & Ecclesia, ut te regat qua-
re rex, pacat quasi pallor, alat quasi pater, amer quasi
spousa, defendat & protegat incepitanter. Unde sub
ejus ali & armis secuta, *non nimis molam videt*, quia ip-
se illud vel à te depellit, vel vires dabit ad superadversum,
nimborum, callis, mattysia, & qualibet adversa non tan-
tum patienter, sed & bilanter inferat, in hunc cum S.
Paulo glorietur & canit. ita S. Hieron Quocirca idipsum
incolunt & exagerantibus quicquid:

N O L T I M B R E S S I O N , N O N D I S S O L V A N-

T U R M A N U S T U A] obtrubulationes & persecutions
injungentes, led eas generose supera & de pice, ut Deus
super te & tua pietate, amoce, confiancie & victoria de-
lebet & gaudeat. Rationem habet: *Qui in domum Dom-
ini in mediis fortis, ipse salvabit.* Quid ergo timeras, que
tam fortis habes ducem? Quid meias cùm pro te puppet
Jesus, id est salvator, imo ipsa filius? Hinc quinque bo-
num & doctem adiut dicens:

S I L V A S I N D I L E C T I O N E S U A] Sic legen-
dum cum H. br. Septuag. & Rom. nem. res, ut legunt alii.

Jam triplex hic est expeditio. Primo, q. d. Iesus li-
berat præterea tua peccata, que olim committi, non ea
refractab, non exprebarit, imo non commemorab,
sed silentio involvit, diebet & absolvit: quia diliges
te, ita S. Hieronym. & Remig. unde Chald. *affidato de-*

Vers. 6.

hila tua in misericordia tua, quia dicit S. anima adul-

10, id est sceleris; polluta, in gratiam cum Deo sponso. A rum agno & sollempni, inquit, tales & gloriae placandi Dic, & praeferendis in astern. Ex S. Cypriano libr. 4. epist. ad Rogatianum carcerisque Caecilienses incarcera-
tos, & martyris candidatos: Quid, ait, jacundus & subli-
mis, quid oculorum nunceta vestra, quia gloria tua domi-
nus resurgere fecit? O bracata carcere, quae illustrans
profecta, &c. ubi modi confitentes sunt dei templo, &
sanctificata domini confessio eius membra vesta? Dicit ergo
humilis, patiens, pauper, obediens, &c. Homiliabo me
in abyssum, patiar dura, famem stimulque infernale, obe-
diam uigil ac mortem, ut mea humilitate, patientia, pa-
upertate, obediencia, &c. latitudo & exultare Deum
meum, ut illius suave epulum praebeam, ut oculos ejus
hoc speculo pacem & oblectem. Si enim idipsum fa-
ciam famulos Cardinalibus & principibus suis, quid me
convenienter Domino Deo meo?

A hinc veritatem Pagnini. scilicet, exultare faciat in leude, q.d.
Deus te faciat exultare in tribulationibus & laboribus, ut
et de tua gratia agas, eumque laudes & jubiles, ut feceris
tua pietatis in forma Babylonica, Daniel, v. 1. Unde S.
Hieron. Exultabis, inquit, super te a leude, vel quia laudabi-
lis, vel quia cum tuis laudibus eras.

N U C A S . Qui a LEGE RECEISSERANT; CONGREGABO. Pro regis hebrei est auctor vox noga, pro qua Septuag. vertunt, congregabimur, id est confractos. Interpres in Babylone Regis vertit, ἀσπεστοί. Aquila, man-
us; Chalda, qui conseruant in te tempore fortunatus tuus; Pagninus, deinceps et; Tigrina, oblatio a deo colligamus; Vatulus sic vestit & explicat, mares aspergimus tempore fia-
tute, hoc est Judaei, qui jam erant effecti radii expellendi
deum nostrum adversarios, nos Cypri, qui ex Babylonie liberato-
(ut videt Thaddeus) nez Christi, congregabimur Ecclesiasticum; aliis vertunt ἀσπεστοί, amplexi, affilios. Noga enim
derivatur a ΠΟΙησι, id est moreste, dolere, affligi. Unde Clarius hoc ex ponit de resurrectione, q. d. Squatore con-
flectes te mortuorum, qui recesserunt a fratre hominem ex-
te, in resurrectione iuiciatur, & congregabimur vallem
Judepar, & inde in caelum. Verum S. Hieron. c. 1. cap.
13. ait, idem esse quod Latinum noga, illudque ab
Hebreo noga derivarunt esse. Rursum Hebe. ΤΟΙΟ μετ
idem est quod condicione statutum, vel testimonium, id
est lex. Ergo בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאֶת נָגָתָ
go, id est peccatorum, qui ob noga, id est levissimam
& mendaces rationes & voluptates, a legi recedunt, Noga
etiam Leo prefutur. Notat Judaei, qui ob noga, id
est noga bona terrena, a lege, quam fieri ferventis pro-
miserunt, recesserunt; quique ob nugas suas tradidit
Christum, quem lex indicabit, ipse trahitur. Sic Poetas nos
vocat nugas Xanthus apud Athenaeum lib. 1. Poet. ait, nugas &
ipsa Poeta magis. Etiam iam Iulianus nugas infiden-
tibus, de quibus Plinius lib. 10.19. Et Antiphonius in Ne-
bulis Socorem vocat nugarum antisitum, qualis frivola-
rum arguitorum auctorem. Plauus quoque nugas theatri,
appellar quotidiani convicia, quae in metrictis, lenones &
parados jacundant à Comediarum actionibus. Cicero
lib. ad Atticum epist. 11. Amis, inquit, habet nugas
nox. Et lib. 1. ad Quintum Fratrem epist. 18. nugas vo-
cat homines nibili, & plaus ridiculos. Noga, inquit, ma-
nimes omnes ex istate complexus sum. Lexicographi priui hac
quatuor pro siidem habent, noga, noga, nugator, &
interpretantur nuditus frugis, nugator, negas.

Audi S. Hieronim. Noga, ait, ne Aquila interpre-
taret, translatos, qui a resurrectione, congregabimur; quaten-
s erant & hoc est, de qui per noga aegre peccata de tuo fini
fogarent, & scilicet erant de dannatis prestatore, redintegratio
et omnia fata venientia ad te, & nequequam ultra super-
dictio filii: nisi peccatoris operaria. Id quod dicimus, nugas &
sciamus in Hebrews quam Latinum est fermentum בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
& prestatore a nobis isti ut in Hebrews erat, possum, ut
noga possum lignum. Miserere omnium lignorum gifi ma-
teriam.

Proprie enim נוגה significat mortuos, meroe
confectos, squallidos, ut veritatis Nestor. Habet 1. v. 4. ac
tabidos, ut umbrae portis esse videantur quae homines:
inde per catastropham significat obiectum, quae & nullus
petiti, quales sunt noga. Id ita esse patet Habet 1. v.
12. ubi dicunt: Et pronam illos in manuē mo-
gach quod aquæ ut בְּנֵי נוגה, à rad. בְּנַי iugos delin-
dit id est, seruum gauis se humiliaverunt, ut veritatis Nestor. Se-
cunda in Proph. Mose. xiv.

puig. & Cald. Et Thren. p. 33. idem verbum Septuag. ver. A
tum, & similiter; Noster *nugae*, **νύρης** significat *humilitatem*: **νύρης** ver. o *passim* in
Naphal, significat *humilitatem*, *contemptus*, *viles* & *nugae*. Id enim affectus S. Hieronymi, qui ad acceptum ab He.
brais, cuius fidei credendum, eti haec significatio jam alibi
dilecto non reperiatur: Lingua enim Hebreorum jam validè
accisa est, nec pura, nisi in Scriptura repertus. Porro
nec latet vox *nuga* alludit ad **νύρης**, q.d. *Nugae sunt*
qui nihil agunt, ita & Hebrei. **νύρης** *angustia* ad **πλινθίον**
en jecto, id est *non labores*.

Judaei ex-
co
ntra
nos
ga
re
rationes.
Appositi Judaei vocantur *nugae*. Prima, quia mortali-
lum sunt abjectissimi & validissimi, ut videtur est Roma,
quorum *reputationem* *funerariam* *spoliis*, utar Poeta: unde con-
temptum vocatur *verpi*, *apelle*, *recutiri*, *nugiventu*. Quo-
citra Judaeorum hac vox est Sapiens. v. 16. *Tanquam mag-
gares estimatis sumus*, græci n. s. *nugae*, id est in spacio;
vel in locis, aut erugatis, q.d. *attulimus* ut *spurii*,
aut quasi *quiquilibus* & *buxo*, ita Emmanuel & Matiana,
qui *nugae* interpretantur *homines peccatores*.

Secunda, quia Judaei *nugae* & *fabulis* scatent. Unde
Hebr. **νύρης** deduci potest ab **πλινθίον**, id est *garri-
te*, *munitare*, *fabulari*. Iuliano iudicio Dei factum est,
ut clara à veritate, legē & Christo reculerint, incidente in
errores, *fabulas*, *fabulones* & *impostores*. R. Salomon,
aliisque eorum Robbinet, aquæ ac Thalmud, ita illi abun-
dant, ut *fabularium* *cento*, videamus quid *quibus* *miseria*
plena credit, quasi oracula. Ex hinc, alligata novis à le
confictis Mahometi confarctavit Alcoranum, quod est qua-
si lex & S. Scriptura Tercerum & Saracenum. Verè
Piatius polum 118. 1. *Conseruantes nisi religio fabulationem*,
sed *non ea res ea*. Idem facient hereticis, dum enim à ve-
ra fide & lege *Dei* recedunt, absent in errores & *fabulas*.
Noite iam ex Ieron., Tertull. Epiphani & aliis fabulis
Simonia Magi, Saturnini, Carpocratis, Montani, Mar-
cionis, Gnosticorum, Manichaeorum, se Valentianis-
norum, qui trinitas fingebant *zonos* *quasi deos*, sed te-
vera nominum potius portarent, quam *humines*.

Moral. Dulce corruptione nature humana ex peccato-
to, quia *nugae* magis amat, quam feria & ubiq., atque ut
homines hic à Propheta, non augures, sed *nugae* ipsi
appellentur. Praecell. & Hieronymus in proposito lib. 1.
In Iustinian. Nodar., sit, *san imperius frigoriq. qui sit*.
Hoc non in utriuslibet velim, multo præparato ab His-
toria fabularum reuinatur, quod Platonis libres & in altera
ministrando & obliterando q.d. in altera diffabulat & fuder mi-
stis laboris. Telesphorus Gramm. Ciceronis Parallelo decantant
inscribit, *poteris aquinae caribianam*, quin etiamnum il-
lud exaltat in Bibliothecis, ut in nostra Romana inter In-
scriptions antiquis, in quo Poccilus à coco jugulandu-
it uita legata partitur: *Parvi non Verrini Londini*, *solo* dari
glorios & *ad eos regnare*: *et mei non Ferra* *Serapei delego*
dari *laetissime modis quadruplicata*, *et ferrei* *mei non Verrini*
borderi modis trigesima. Et de visibiliori modo dabo *fabularum*
scias, *visibilis sapientia*, *ordines auxiliis*, *consilio* & *cer-
to* *logorum*, *intelligens exsistere*, *lumen potius*, *masculis*
curvioribus, *conversatoribus talis*, *lateralibus nuptiis*, &c. Hac re-
fero, tum ut locutus S. Hieron. De hoc testamento intelligatur,
tum ut nugarem Propheetem deum versus exemplum, quo
videamus quam nugula sit hominis inedia, que haec nugae
per tot annorum centuria conservaverunt. Plinius lib. 10. c. 1.
Appion, inquir. Homerus ab inferis evocatum nali aliud
interrogavit, quam *qua patria* *quibusque* *pascenibus* *genius* est. Ita quidam, etiam primores, gravissimum
visorum concilio convocato, de meritis *nugae*, id est rebus
etiosis & frivilis, consulunt. Porro major hominum para-
excomique circa nugas occurrunt, *nugae* cib. n. niger & nu-
givendos. Martialis, qui à multis ita avide legere &
restitutus, quid est nata pater leporum & nugarem! Audi ip-
summet de se in libro lib. 9.

Illis ergo sum nulli nugaram habet secundas:
Quae n. non meritis, sed, puto, tollerant amici.
Audi Sasyricum in Carmine cuiuslibet *Nugae*:
Actrix, *non* *præstans* *nugae*, *et* *calidus* *tempore*
Vix plora *et* *alio* *spiritus* *temperie* *more*,
Quoique *dominum* *in uita*, *nugae* *finis* *sollicitus*:
Totis *et* *lante* *nugae* *pro* *garrit* *amico*.
Pyrasides *nugae*, *nugae* *miracula* *verum*.
Lufstima *in* *nugae* *malis* *confundit* *etas*.

Nugae & *immoribus magis* *frustra magna Sophorum*:
Grata *ac* *nugae*, *nugae* *uiscenda* *debra*.
Forma *brevis* *nugae*, *sed* *qua* *scripti* *formantur*
Pergamo, &c.
Subtilitas *nugae* *insignis*, *&* *genus* *tripe*
Dafni *Præmetubis* *ab* *auis*, *&* *anguis* *Pyrrhei*
Capturata *angis* *se* *pullas* *Apoli*.
Subtilitas *nugae*, *&* *comis* *prætexta* *talles*:
Grandis *opus* *per* *de* *Chloris* *Ullius* *infans*.
Quarimar & *Tytia* *nugae* *in* *spaniaca* *concha*,
Ambrus & *nellar* *nugae*, *comissa* *drum*.
Ripha *contra* *gala* *crystallina* *nugae*.
Nugae *amethystis*, *myr*, *bergam*, *peplis*, *achates*,
Quæque *ignoramus* *strumenta* *fudges* *proprie* *z*
Famulus *magistrum* *frondes* *pot* *famula* *nomem*,
Nugae *finis* *nugae*; *nugae*, *formas* *soberbas*
Quæ *longiss* *spes*, *&* *multa* *tempore* *et* *uirtus*.

Scenæ *libri*, *epist. 1.* *Stagax*, *sit*, *vita* *per* *slabitur* *modi*
equi, *maxima* *nihil* *agendus*, *tota* *aliud* *agendus*. *Ec*
Cato, *statim* *et* *ostium* *ab*, *quæ* *nihil* *agere*. *Nihil* *agit*,
qui *nugis* & *frivolis* *se* *occupat*. *Dominicus* *Imperator*,
telle *Svensson* *in* *eius* *vita*, *molesto* *tunc* *Romanus* *Imperi*
subiungens, *cum* *negotia* *maxima* *tractare* *debet*, *multas*
spurias *horas* *impendebat* *capundiis* *muscis*; *nde* *roganibus*,
quis *est* *cum* *Domiciano* *et* *respondens* *est*. *Nec* *muca*
quidem *qua* *homines* & *muca* *occidebat*, *ne* *qui* *alius*
superfaret. *Quocicu* *ipso* *victimis* *at* *Stephani* *eronomo*
non *occidit* *est*. *Helingabulus* *Imper. tunc* *Roma* *curvit*
conquiri *aratas*, *carumque* *telas* *colligi* & *ponderari* *ad*
hoc, *ut* *sciencet* *quantum* *omnium* *est* *pondus* & *multitudine*.
Ita *multi* *hodie* *negotia* *ve* *ut* *in* *otta*, *feria* *in* *nugae*.
Ambis *gloriari*, *ambis* *honorem*, *ambis* *placatur* & *mu-*
ca *captas*. *Ambis* *galum* & *venerem* *putidam* *ascen-*
captas. *Ambis* *velles* *tericas*, *auricas*, *puer* *porcas*: *telas* *ara-*
neum *captas*. *An* *non* *huc* *tant* *nugae*? *In* *his* *taisen* *mul-*
ti *tempus*, *quod* *ad* *armentum* *promitterem* *nobis* *Deus*
conciliet, *ultra* *terunt*, & *gaudentes* *compliment*. *Ve* *et*
Sapicos: *Posteriori* *nugacitatis* *objec* *tor* *horo*, *Sapiens*. 1. 12.
q. d. *Facilius* *vanitatis* & *angarum*, *ea* *que* *fun* *verè*
boni & *bonelli*, *oblitur*. *Species* *enim* *voluptatis* *que*
est *in* *nugis* & *vanitatis* *peccati*, *facilius* *mentem*, *ut* *hanc*
nugacitatem, *quæc* *se* *terpidinum* *peccati* *non* *videtur*,
non *confundatur*, *ne* *ne* *honori*, *five* *virtus* *polihendit*
sem & *præstantiam*. *Sane* *facilius* *videntur* & *honestos*,
& *illecibus* *creaturis* *qua* *præfigit* *prædicta* *corum*
mens, *duo* *velut* *bruta* *rum* *in* *lusa* *veneres* & *cupidias*,
etiam *sciens* *se* *per* *casu* *in* *tartara* & *incedens* *angora*.
Sapiens *Archimes* *epist.* *Reprobavit* *as*, *inquit*, *mentem*
fauci, *polihendit* *rapido* & *in* *casu* *est*. *Hoc* *sibi* *ju-*
veni *accidere* *constitutus* & *dolet* *S. August.* 1. 6. *Confite*. 11.
Reprobavit, *as*, *ut* *nugae* *nugare*, *&* *consueta* *nugacit-*
atis *amicis* *res*. *Eacutissimum* *cum* *S. August.* *habet* *nugae*
magis *nugare*, *mentemque* *nostram* *se* *visum* *in* *cellibus*
veritique *boatis*, *in* *vero* *animi* *robore* & *magnanimitate*, *in*
omnium *rerum* *mundanarum* *contemptu* & *despicientia*,
in *ardueru* & *herocarum* *virtutum* *exercitatione* *defi-*
gam.

Porro quantoq. *nugae* *fideliibus* *vitanda* *fuit*, *gravi*
centuria *doctet* *S. August.* *Nugae*, *inquit*, *si* *incidunt*, *latenter* *ge* *fideli*
formæ *fortiæ*, *referenda* *namque*. *Intervenientem* *caesi* *vitanda*.
& *prudenter* *nugacitatis*. *Provenientem* *caesi* *in* *seruum* *quid*,
sed *non* *modis* *neither*, *sed* *libenter* *audire*, *&* *superpetuum*
asisti. *Illi* *autem* *Vita* *S. Bernard.* 1. 3. *Idem* *in* *Apolo-*
gia *ad* *Guilelmum* *Abbatem*: *Nihil*, *sit*, *de* *Scriptura*, *ab*
lito *de* *salvo* *agitur* *animalium*, *sed* *nugae*, *&* *risus*, *&* *verbis*
profanis *in* *beatum*. *Inter* *prædictum* *quemque* *faucis* *da-*
rebus, *tantum* *aves* *profanar*, *remouendi*. *Item* *de* *Conver-*
sione *ad* *Cleiticos* 1. 2. *Prædicta*, *sit*, *pro* *risus*, *&* *mentis* *ar-*
genteria *ramplias*, *&* *nugis* *quid* *illu* *diversi* *deprecari*, *quoniam* *ni-*
temporibus *habent* *quid* *repatur*, *qui* *prædicta* *goetis* *peccati* *pegi-*
to, *curiosa* *inquietudine* *discesserat*. *Liquet* *sunt* *cela* *huius*
et *alii* *in* *se* *ad* *latus* *delicatissima* *instig*, *quoniam* *filii* *trans-*
miti *poteris*. *Venit* *inquietudo*, *qui* *studia* *vanitatis* *affundit*.
O *deca*, *deca*, *as* *lupas* (*puta* *Beth.* 1.), *de* *Comit* *pro*
la *6*, *in* *midilli* *mentalis* *uobi* *alii*, *quoniam* *arvum* *infici-*
ta. *Celebri* *et* *illud* *Alydamantis*:

Garrulus *et* *decumbens* *langue*.

Nugae *agere*, *dum* *philospharis* *intemperie* *ad*

Et *illud* *Europidis*;

Tu verò liegeus quidem uolubilem habens vix prudens;
sed in sermonibus suis non mens in sapientia.

Nicofratrus apud hocce nugas & garulos , vocat hirundines . Graviter & verè Clemens Alex. l. s. Pédag. cap. 4. Cùm verba , inquit , omnia ex agitacione & mortuis emanentur , fieri non posse ; ut alijs verba missantes riduntur , quia non procedunt de marinis videlicet . Ex observatione enim cordis ac leprosorum . S. Chrysostomus explicans illud Ephes. q. 29.

Omnes serm. malorum ex ore vestre non proceduntur . Quales , inquit , ex orationibus habentes , talia verba legimus , & talia opera faciemus . Verba ergo & opera levia & nugas , signa tantum levia & nugas . Quocirca S. Basil. in exhort. ad filium spiritu . Ne , inquit , in modis parvulis intrasi nisi officia quia non conservantur quia ad profecitionem arietum , peccatum , ne parvulus . S. Thom. Aquinas haec duo dicitur figura , & quibus euangelici possit , an quis in virtute multitudine proficerit . Et , inquit , quem videtur verbi levius nugas defecatur , ac agere feras & centaurs , scilicet non esse profecitionem , etiam miracula facias . Quoniambrem S. Hieron. Fallo , sit , tunc gaudia , que non nominari nisi de divinis sententia sermonis . Et S. Basil. tracta de Renunciata , faculti , qd suavitatis , sit , habens sermones , in magnopere non attendit ; sed si quae ex divinis litteris ad saltem omniu[m] personis memorare audiuntur & scriba gaudia tales se sunt , quacumque de rebus mundanis memorare , contrariae satis melius similis , que puto non multitudine viris narrantur . Io. Vitis Pat. lib. 2. n. 36. referatur de quadam vero fando in monasterio S. Pachomii , qui , cum inter Monachos fieret sermo de S. Script. de rebib. sanctis , videbat angelos latentes in histori unitate : delibellabant enim de eloquio Domini : Cùm verbi aliquid quidemque inter se loquerentur fratres angelorum recordabat huius , indigneum contra eum : vanisib[us] autem partim fortidomi & modo pleni , & voluntatis saepe inter eis . Damnonis enim in specie pacarum delibellabant per superflua & vanitatis orationis . Beatus autem senior habens videlicet abbas in cellularum suarum , & per statim uolumen raro grande flum & uolante , mundo deslobis uirgines ueritas . Diversus ergo : Causa fratre[m] amabilissima , & ab alijs sermonibus longius prohibita , per quam melius interiora anima generatur : Et non insigillatum , puniunt per hoc & Deo , & sancti angelis p[ro]p[ter]eas summa .

S. Hugo Abbas Claudiaceus , qui vix tempore tangiti Antelimi , & cum ex uite sua ab angelis ueni in calum monuit lapte . Datianum Episcopum Tolosanum , ut & nugs & radiculis verbis quibus attuecet , ubi temparet ; aliqui cum poli monte tumescuntibus labris & tiquitato ore apparuerunt . Non certus Episcopus & nuda defensione lucidam / accedit Signum apparet , & se Sanctis praedixerat , uincens nimida labris era praefecerat . Postea auxiliu Patri lacrymabiliter , quem ambo uoluenter . Signum uero postea Pater quod videnter , nimbior Abba , & ex aqua cum signo fratrum fratres sanare sancit . Egoque fratres diligiti , quibus signum dierum fratrum pro Episcopo indicatis . Unde ex transgredione , fratrem fratrum . Redit Episcopus ad Signum , fratrem accusat fratrem , & exangustitate conuertitur , dilatans oculis sanitatem proprie[m] inobedientiam confestat . Signum hoc iterum ad Patrius referente . Abba inquireat de transgressione . Transgressio inventa , & alter separariunt fratrem dederuntur . Qos complete versus Profet aperte , gratias agens Abba , postea si alii iudicatos cibamendo , cibamendo mordendis . Quocirca S. Hugo magis quam ante uogas vitandas , feria trahit : Grammatico Deo , iudicando fisi , confutando proximo sedulius exhibitorum . A mandato & sic

Amuletus abbreviat penitus , temporum & stiam damnavat , panperies opacitatem mons p[ro]ficiens , infernos p[ro]p[ter]eas felicitudines resuferat , efficiens confusabatur , pupilles & viduas subducet . In uinculis severis , erga penitentes misericordia erat : disciplinae supplications iudeat , doctrina magister , clarificare patet , obsequio minister : Ita vero plausibus erat inueniens , ut minorum regule via habeat , inquit Hugo illi co[n]vixit eius Vita .

UT NON ULTRA HABEAT SUPER EIS OF-
FROBRIUM] Nugas enim & nugas Judicari , & peccatores probato sunt non tantum sibi , sed & iuxta matrem , p[ro]t[er]a Sion . Kursum apud Genes probatum sibi est Sion , quod tam pars si virtutis & zei , ut h[ab]e[re] filios tuos non poteris , neque ut creceris ad Christum convertere : qua[nto] pro diuinis hoc auferetur , c[on]tra eos Dei gratia aspirante , zelo maiore converte .

INTERFICIAN OMNES QUI AFFLIGERE RUNT
TE [q. d. Peccatores tuos] a Sion , & Ecclesia Christi . VERS. 19.
peritam , nimis Judas per Titum & Romanos . ita Lyran. & Vatabl. G[raec]iles verbo , ut Neronem , Au-
relianum , Decium , Maximianum , Diocletianum , &c. peritum per Romanos , Petras , Gothis , &c. plene per Constantinum Magnum , ita Theod. Remig. & Haymo : ac tandem in die iudicii , omnes omnia imposi , hostes
tuos , interna morte multabat .

E T S A L V A D O R A D I C A N T E M , felicitate populi , non tam Iudeorum , qui partim ad Moysen , partim ad Christum inclinatus , ut vult Arius ; quam Christianum in primis Ecclesia , qui fugiens persecutoribus ibat in remotos montes , filiis & uerbis , se ex labore regenerationis fatigatus , clau[si]cabant . Unde sequitur : E T E R A M Q U A E J E C T A F U E R A T , CONGREGABO] Tigurina , & rora que frigidi abfracta erat colligam . B[ea]tissimam enim Christianos Iudei & iuri synagogis ; Gentiles exstant uictibus & locis , q. d. Eccidam , per coram fiduciam a persecutoribus & cunctum colligam , in quo urbi loco & patre restituimus , ut ibi finis in honore , laude & gloria , ubi prius affecti fuit confusione , probris & verberibus . Fadum si per Constantinum . ita Theodor. Remig. & Vatabl .

Mystici , colligit Deus peccatores elaudientes , qui nunc Deo , nunc darami , nunc Christi , nunc carni & mundo adhaescent . Ideoque a Dei gratia & domo ejicitur , cum eos efficaciter ad se vocat , filique fortiter affingit , ut vocavit & alteinxit Sancti Magdalena .

I N T E M P O R E I L L O] Repeate introitum annos qui affuerant te , & salvato claudicantem , &c. VERS. 20.

C U M C O N V E R T E R O C A F F I V I T A T E M VV-
T R A M] qua in primis Ecclesia vos , o Christiani , sub Iudeis magistratibus , & Gentilibus Imperatoribus fui . Ibi quasi captivi & oppressi : faciam enim per Constanti-
num , ut vos libertatem allequamini , immo dominumini infidelibus , eorumque tempia occupatis ac publice Christum gloriosus & magnifice colatis . ita Lyran. & Vatabl Secundo , captivis h[ab]e[re] accepit potest teritus diabolii & peccati , à qua Christus nos ad libertatem filiorum Dei traductus per gratiam in h[ab]e[re] vita , & per gloriam in al-
teca , ubi post multos labores & agoness , è[st]er uite corporis , arcamurum & mortis nos liberabit , ac celestibus coronis & honoribus donabit , & beatit in eternum . ita S. Hilario . Theodos. Hugo & allii .

C O M M E N T A R I A
I N
A G G Æ V M
P R O P H E T A M
A R G V M E N T V M .

*Aggæus id
et festivis
eis?*

Ecclæsius inter Prophetas ponunt Aggæus, vel, ut hebrei scribunt per eum *Yahweh regnus* five Chaggæus, id est festivus, scilicet agens, à rad. *YHWH chagag*, id est festum celebravit festum vè prophetans ad populum Isræl à Babylonie in Judæam redumentem. Aggæus, inquit S. Hieron, ad Paulum, festivis & letis, quæ feminæ in laetitia, ut iugentes metentes de frumento templum edificant, Domino Petrus induit loquens: *Adduc modicum, et ergo rorundebit calum & torum, & mæs & aridum, & meritorius gener, & tunc defibram cordis genitibus, punit Missias, five Christus.* Quidam tempus prophetae Aggæus pauli post Julianorum reditum è capitevitate Babyloniorum. Cùm enim regis. *Judæorum virtus effet corrupta, Deus eam excidit, & tradidit in Babylone, ibique captivos detinuit per 70 annos, ad hoc, ut tota illa generatio vetus & virtutis interiret, & in eorum locis nisi ab hinc virtus instat succederet, ut nomen populus ad renovationem Ierusalem patrarentur. Et ergo redit 1. anno Cyri i mox cepit rededicare tempium, propter cyo & altarium fundamenta, sed caro paulo post à Tomi Sycharum regina Cyro, successore ei B in regnum Persarum filius Cambyses, fuit, ut eum Eldras vocat, Affurus etiamdudum, perinde Araxazeres, qui peruenit à Samabalat alijque Samaritanis Iudeoribus nobis, quod Iudei in speciem templum, sed revera artem quasi rebellerat admodum, vertuit eos in fabrica progressi: Narrat haecfus Eldras lib. 1. c. viii & addit. v. 24. *Tunc incertum est quis dominus Daniellus in Ierusalem, & non sicut usque ad annum secundum regis Darii, regis Persorum. Iudei enim videntes à Cambyses, Samabalat & aliis tot tantisque fabricæ tempos inveni, dictabat neendum eis tempus advenire. Quocum Deus solet invicere Aggæum anno secundo Daniil, qui ex templo fabricam relinquentem incitaret. Hoc est enim quod non subdit Eldras cap. 5. 1. Prophetaron autem Aggæum Propheta & Zacharias filius Addas, proprieatis ad Iudeam qui erant in India & Ierusalem, in nomine dei ipsorum. Tunc surreverunt Zarobabel filius Salatiel, & Ioseph filius foder, & regnorum adiutorum templi dei in Iudeam, & cum eis Propheta dei adiuvatorum. Qui & subdit cap. 6. Deum flexisse solimum Darii, ut templo fabricam ooo tantum permitteret, sed & edictu promovet, jubens tributis regis præberi sumptus in fabricam & sacrificia necessarios. Ubi recte advertit S. Hieron. in prologo: *Sicendum, inquit, est magni spiritus scilicet Aggæum & Zacharias Propheta, ut aduersus Asturianos regis edictum, & Samaritanos gentes quo confitit per circuatum adiunctionem, templo impulsionem, iherent templum eratos: Zarobabel quoque, & Ioseph filium foder, & populus qui cum eis erat, non minoris fidei, & Propheta regis audirem subiungit, quam probitatem regis imperium. Additio lectura Chalcicorum Ecclæsiæ hac contingit, quo tempore apud Romanos septimus à Româ regnavit Tarquinius Superbus, habens annis imperii vigintiannos septimum, qui post eis annos expulsa est à Bratus, & deinde rex pars, ut quadrigentos & sexaginta annos usque ad Iudæum Confusus administraverat non. Quare ab hoc anno secundo Daniil usque ad annum 42. Augusti Caesaris, quo***

Anus dicitur Chalæsius fluerunt anni 518. tunc ergo annis Aggæi prophetia de Christo cum auctoritate.

Pero illa quartus continet partes, five visiones: tres **B**ornis prime elidunt tres exultationes *Judicium de differenda libri*. Tempis fabrica: in quarta promittit Zorobabel fabricam regnante Christum ex ejus illece naesciturum, qui i emplo humi sua præstancia, doctrina & miraculis decorabit, facientem gloriosus quam fuerit templum prius à Salomo sedicendum, ut thronum regni tu torpe omnia gentium regns, in subtilis sublimabit.

Mysticæ. Aggæus, inquit S. Hieron, Cyril & Rufus, optat ut Iesus & Zorobabel, ad eum Christus. Ihesus Dei, summus fæcator, qualis fuit Iesus filius Iohannes; regis & summus princeps, qualis fuit Zorobabel, Dei dominus, id est corpus, libi & obis in incarnatione adiutus.

Tropoli deus fobi in anima fidei & sancta templum virutum confrutat, inquit idem S. Hieron, & Remig.

Deinde adeò illudixit, sanctus & spicifer fuit Aggæus: **A**n. Ag. ut Origen illum, sequit ac Malachiam & Iohannem Battistam, coniunctus non nulli homines, sed angelos incar. genitores, ut referat Gabriel Valque: t. p. tom. 1. diph. 184. angelos 1 num. 3c. ali 5; immo S. Hieron. c. 1. v. 13. Ratio Originis erat: *et quia c. 1. v. 13. Aggæus vocatus ingebuit: Erexit, inquit, Aggæus manus eius (hebr. 3. 7) mactis, id est angelis (namus) domini de nomen domini. Verum hic est error: certum enim est Propheta omnes fuisse homines, non angelos, Aggæus vitam suam pauper describit Epistola liber de Prop. vita: Aggæus Propheta prædictus domus in Babylonie profectus est. Hierophyntem, & iugantes rediit populi sacrificium est. Et ostendit regnorum templo Iudea. Salomon videt. Idem ibidem omnium primus coenit alienigena. Eadem igitur locis utram pauperis, & hunc pro faciemus eam honeste & gloria conditum est. Precede etiam omnibus bedis psalmi alleluia, id est hymnus Aggæi & Zacharia problema. Eadem habet S. Dorotheus, qui & addit, cum de Christo vaticinatim sub persona Zorobabelis cap. 1. dum ait: *Domus tu regnorum, quantum te regi, dicitur Domini: ficas & Iohannes Evangelista dicit: Homo enim Prodigium deus. Accedit & Iudeus, qui & addit, cum in Babyloniam natum, juvenulum cum caeteris Iudeis redit Hierophytum. Catalogo Sandrorum scriptus legitur Aggæus cum Osee & Martynolog. Rom. die 4. Iulii. Psalmi aliquos**

Compositos eis ab Aggæo sentent noontili, numerum t. t. qui tolerabuntur, Alleluia evocantis Aggæi & Zacharia. Et 145. cuius partit tenuis est, Alleluia Aggæi & Zacharia. Idem tripli est pl. 146. 147. & 148. in Gracis codicibus Septuag. Vaticanis. Adiunt aliqui pl. 147. qui i oviidem interhibit, Psalmi i. p. David Aggæi & Zacharia. Verum ali communiter sentent hos psalmos non esse compertos, sed decantatae à populo redente à Babylonie, præcipientibus Aggæo & Zacharia: id est festi fini & euangelisti, ideoque huic metete & psalmo populis redicias congruant, de quo plus in Psalmis. Quod audi Aggæum prædictum in Ierusalem cecinisse Alleluia, intelligi primis a reditu à Babylonie. Nam ante captivitatem in situ fuit Alleluia, ut patet ex psalmi, in quibus erubet se leonat Alleluia: aut, quod prius post psalmos adjecterit Alleluia, ob latum ē Babylonie reditum.

*Aggæus in
geni anni
num;*

*Aggæus in
geni anni
num;*

Tempus;

C A P I T O L O P R I M O .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

Rerebendit Iudea intermitentes fabricam templi, ac dicentes needum advenisse ejus tempus, et quod Samaritanum impedit, & Cambyses eamdem prohibuerit. Dicentes enim hanc excusationem esse falsam, effeque praetextum pigrizia, qua suis abibus confraternis intenti, domum Dei postponebant, negligebant; Denique enim vole, ne quis illico manum admoveat templum; hanc enim suam voluntatem fecit declarata, eam ob negligiam tempi fabricam immixta eis sterilitatem, famam & inopiam. Quamobrem huic oraculo credentes Zorobabel, Iesas & populus, illico rem aggreduntur.

In anno secundo Darii regis, in mense sexto, in die una mensis, factum est verbum Domini in manu Aggei prophete, ad Zorobabel filium Salathiel, ducem Iuda, & ad Iesum filium Ioseph, sacerdotem magnum dicens: 2. Hec ait Dominus exercituum, dicentes: Populus iste dicit: Nondum venit tempus dominii Domini zedicande. 3. Et factum est verbum Domini in manu Aggei Prophetae, dicens: 4. Numquid tempus vobis est ut habiteis in domibus aquaeatis, & domus ista deferta sit? 5. Et nunc hac dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras. 6. Seminatis multum, & inculcatis parum: comeditis, & non eritis faciatibilibitis, non eritis inebriati operibus vos, & non eritis calefacti: & qui mercedes congregavit, misericordias eis in facieum pertulam. 7. Hac dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras: 8. Ascendite in montem: portate ligna, & zedicate domum: & acceptabilis mihi erit, & glorificabor, dicit Dominus. 9. Reflexxit ad amplius, & ecce factum est minus: & intulit in dominum, & exclusivit illudquam ob causam, dicit Dominus exercituum: quia domus mea deferta est, & vos festinatis unusquisque in domum suam. 10. Proper hoc super vos prohibiti sunt ecclie ne darent torem, & terra prohibita est ne daret germen suum: t.r. Et vocavi siccitatem super terram, & super montes, & super triticum, & super vinum, & super oleum, & quicunque profert humus, & super homines, & super iumenta, & super omnem laboreman manuum. 11. Et audiuit Zorobabel filius Salathiel, & Iesus filius Ioseph, sacerdos magnus, & omnes reliquiae populi, vocem Domini Dei sui, & verba Aggei prophete, sicut misit eum Dominus Deus eorum ad eos: & timuit populus a facie Domini. 12. Et dixit Aggeus nuntius Domini de nuntiis Domini, populo dicens: Ego vocabim sum, dicit Dominus. 13. Et suscitavit Dominus spiritum Zorobabel filii Salathiel, duces Iuda, & spiritum Iesu filii Iosephi sacerdotis magni, & spiritum reliquorum de omni populo: & ingressi sunt, & faciebant opus in domo Domini exercituum Dei sui.

In ANNO SECUNDO DARII] Quare, quoniam A nem captivitatis per Cyrum, fuerat evictum, potuisse vide-
re secundum a Zorobabel edificatum, post reditum e cap-
tivitate sub hoc Dario cujusdam conseruatur significat Aggeus c.4.v. Id sequi patet. Addit enim 70 annis capi-
vitatis eius a sonis Cyri octo Cambyses, 14. Darii Hypalpus,
vixit Xerxes, qui dragina Astyagesis, cui succedit Darius hic notus, contabat annos 177 quos in moe strate viavit.
Uico ergo, Darius hunc siccus Darius Hypalpus, qui
Afuro, sive Astyagesus babet Edras, hoc est Cambyses, in regno Periarum fuissest, non ut huius, sed à Stratiopoli
eius per hiatus equi ita. Hier. Theod. Eusebius
Chron. Ioh. l. 11. Antiqu. c 4 Clemens Alex. l. 1. S. 3. & ali palam. Anno itaque Darii huius, s. jubente Aggeo
cooperunt Judei resumere fabricam templi, & eamque perfici.
cerunt anno s. ejusdem ut Edras l. 1. esp. v. 6. & scilicet
quod S. octum & Sandalium suorum. Nam atrium, sive
exterior pars templi, & per consequens totum templum
quod omnia, conluminatum fuit anno ejusdem g. uti dif-
fert telluris loeiphi. loco citato.

Monsiter. Nota he cor regesse in manu Dei, ut illud
fletias quoque libenter, uni flexit he cor Darii ad sim-
ilem Ju torum & carum templi et quod Judei iam capi-
vitate 70 annorum afflicti se compuneti, ad Deum redi-
fuerunt, rupique operi penitentes & supplices invocaverunt, &
eius ex adverso olim flexerat cor Nabuchodonosoris ad eo-
rum odium & caliginem; et quod ipsi a se aversi idola
soluerent, & impie viventes. Unde dicimus, ad Deum esse
resumendum eum a Tyrannia opprimiuntur. Rursum eum
effe rogandi, ut principes sapientes, modicatos, pios &
justos vel confutari, vel jam consit tutos efficiat. A priu-
libus enim Ecclesiastis pender Ecclesia. 3. Incuriositas
republ. Multo censem Darius hunc siccus maritus Esther,
ideoque tam benevolum extitisse Iudeas, ac sumptus pra-
busse templo, de quo io lib. Esther.

Porior nota s. Hieron. in prologo, R. David, Vatab.
& illi, Aggazum varicinatum, sic anno secundo Darii, hor-
taeumque Iudeos ad restaurandum templum, quia hoc an-
no 2. finiebuntur 70. anni desolationis templi, de quibus
Zachar. cap. 1-12. Anno enim 18. Nabuchodonosoris,
qui fuit undecimus Scdecius, & Chaldaeis combulsum &
defo.

V E R S . E .
Darii hic
quis?
Sententia
Prima .

S e c u n d a .
hunc Darii esse Astyages Longimanum, scimus
per Persiam. Ratio eis est, quia Iudei Iohannis 1. ap-
. 4. jun. hoc templum & theatrum esse 46. annis: hec autem
verificari nequit, nisi dicamus illud zedificatum sub Cyro
(sub Cyro enim est, annis 50. ioh Cambyses ter todim, &c.
sub Dario Longimanum. Verum hoc sententia confundit
Darium cum Astyages: his enim dictis est Longimanus,
non illi; & Darii quatuor sunt Persianorum rex Longimanus,
vero fuit sextus. Dario enim fucellus filius Xerxes, Xerxi
Astyages. Addit. Cambyses non regnare 20. annis, sed
ut iamnum octo. Domine quique ad Longimanum vivere
quavit Aggazus, Zorobabel & ceteri, de quo mox plura.

Tertia .
temp. censem hunc Darii esse Dariolum notum, qui fuit
filius spurius Astyageri Longimanoi, haec Astyagera qui
1. Edras c. 7. cum sequitur, misericordia Edram in Ierusalem,
fuerit illi qui cognominatus est Menemot, id est memor, à
memoria piadantia. His enim succedit Dario notus. Ve-
rum hoc est incredibile. Sic enim Edras fucellus ducentorum
sestionum, esti Scleger coadiutor fateatur: Zorobabel &
Iesus, qui sub Cyro populus Babylonie reducitur in Is-
raelitum, fucellus 140. annorum, cum tamen lib. 3. Edras
c. 3. v. 4. Zorobabel vocetur adolescentem, unus e custodibus
Darii. Ejusdem etatis fucellus Aggazus. Rursum ex hac sen-
tentia sequitur, neminem enim qui viserant plurimum tem-
plum Salomonis, quod à Chaliens 70. annis ante laxatio-

menta
vera.

secundatur quia qui duxerat vigilans vigilat, vita negligenter occidit.
Intra Acribotes adest ab his qui non perinde vivunt ut loquuntur, tolli & intermixti veritatem. Semet autem Natus, inquit, pejus mereri de omnibus mortalibus iudicata, qui qui Philotheum velut aliquod venale artificium ducentur, qui aliter vivunt quam vivendo esse precipit. Esepli enim iniusta disciplina circumstet: doctores iusti humiliantur, sed ducunt superbia: ore laudant humilitatem, obedientiam, regnacionem, charitatem, ut vivent, facili sunt, jacundam, ed factis contrarium, longe potenter incolam, quoque tam verbis facta, quam factis verbis sua condement, se contra eum proferunt invenient, id est in die judicis toties ore suo iudicabuntur, quoque alios ad humiliatorem eharitem & horatam faciunt. Progenies quod, inquit Apocalypsi Rom. 1. 11. *intransit filii ei qui indicatis in qua enim iudicatis alterum, scilicet in condemnatis.* Quare, inquiet Dominus, enatrali justitia: misericordia & afflumpli re-flamnum (legem) temet per os tuum & tu vero ostendit disciplinam, & cum adulterio in portionem tuam probas, pial. 43. Denique Christus Dominus Matth. 5. 9. *Qui ferunt, inquit, & discursis, hi meos uecubus in regno celorum.*

A D Z O R O B A E L F I L I U M S A L A T H I E L
Illi enim Zarobabel fuit filius Phadaja, ut patet 1. Paral. 3. 17, quomodo ergo dicitur filius Salathiel? Primo S. Hieronimus in Psal. respondet Salathielus fuisse binominum, & alio nomine vocatum Phadaja. Verum ex loci Scripturae hoc dolo dicitur, facitq; diversas personas, ita enim varijs filiis technicae sunt: *Alius Salathiel, stethor, & Phadaja.* Secundo, Zarobabel erexit Zarobabel, patrem habuisse Phadajam, avum vero Salathielensem vocari ergo hunc ejus filium, id est nepotem. Unde locum veritatis: *Matri etiam eum sic ex Hebreo tertio, filii tecum, & Salathiel filius eius, deducimus binum & Phadaja.* sicut et ponit, q. d. filii, id est polleri. Iechonias fuerunt huius, Asur, cuius filius fuit Salathiel qui fuit pater Melchiorum & Phadaja. Verum oblat, quod in Paralip. tractat genealogia Patriarcharum Iesu, per se & precidit: *voce ergo illius, propriè dicti & proximi lbi intelligantur, non nepotes & polleri.* Tertio, Arias respondet Zarobabel binum naturalem fuisse Phadaja, sed adoptatum à Salathiele. Verum Matth. 1. 2. expedit dicere: *Salathiel genuit Zarobabel;* fuit ergo ejus pater per generationem non adoptionem.

Dico ergo, Phadajam fuisse fratrem Salathielem, ex Iechoniarum pater ex verbis Paralip. iam clares, ac prouide utrumque filio à genito idei impulso nomine Zarobabel, ut fratres facere solent, coniunctione & necessitudine ergo. Zarobabel ergo nollet filius Salathiel, alias est à Zarobabile filio Phadaja: ille enim huius est patruellus, sive contuberniandus & diversi utriusque filii memoraretur: ille enim genitus Abram Matth. 12. 13, hic vero genuit Melchiam & alios, qui recesserunt 1. Paralip. 4. 9.

Symbolum dicitur diuini Primi, quod **בְּכָרֶב**, id est, fatus & genitus in Babylonie, inquit S. Hieronim. Secundo, qd. **בְּכָרֶב הַצְבָּאֵל**, id est, magister, vel princeps in Babylonie, ita idem. Tertio, qd. **בְּכָרֶב הַצְבָּאֵל**, id est, pars regium Babylonie, id est, confunditorem; vel quod, **בְּכָרֶב בְּבָבִיל**, id est & prelator, aut calcato, aut ventillatio, aut alienatio confusione, inquit Pagnini. In Inter nominis Hebreo. Sicut enim Iohannes ex deo, ita Zarobabel ex Babylonie Iudeus rediuit in terram promissam. Unde eterum fuit typus Christi, qui nos è confusione peccati ducit ad Eccliam militantem & triumphantem. Quare, addit. S. Hieronim. Zarobabel hebreo. idem est quod filius usus ad pacem cui contraria est Iehiel, id est filius vanus, vel fluxus membriturus, & qui inaudientem sonat, sicut & Zabulon fluxus nothus interpretatur. Reliquentes ergo, inquit Iacobum modi, vano sonido & tenebrosum, sequitur filius uero Iehiel, qui nobis exposuit ut ibidem dicitur, largius sonante forte præbat, dicens: Si quis fit veniat ad me & habebit. Et hinc poterimus biberemus, qd petimus a Patre, iuxta id quod legitur: Petere & dabitur vobis. Salathiel qui ppe interpretetur peticio Dei. Hac uero S. Hieronim.

DUCIT JUDA] Dicit regnum & dups regna Iudea in Iechonias regi, qui fuit pater Salathiel, & avus Zarobabel. Unde de eo auditiv. De Ieremias 30. 10. *debet uenire istum frumentum.* Causam libidit: *Nec certe omnis de domino est vir, qui sededit super solium David.* Porro Salathiel monens uulnus in Babylonie ante solutum captivitatem. Iudei ergo data libertate per Cyrum, redeuntes in Iudeam ducem libi constituerant ejus filium, putat Zarobabel, xneq; ac Iesum filium Ioseph pontificis, teste Ioheslo lib. 1. Antiq. 4. &

A iunxit hic Aggeus. Porro io ducatur, id est in dignitate & per minorem dualem potest quā ab in regime & imperio (nam regnum summum & ducale erat penes pontifices, inquit Joseph. & ex eo S. Hier. in locum citatum Jeremias) in celo, lerunt eis alii & poterit usque ad Christum. Unde Nehemias cap. 4. 15. *Ducus primus, inquit, qui seruans amas me, generalis populus.* Ita S. Augusti libr. 18. de Civit. e. 45. Cyril. I. 8. contra Julian. Ambrosi. 1. in Luram. Julian. contra Tryphon. Euseb. 1. 3. Demosth. c. 1. & alijs.

E T A D J E S U M , T I T U M J O S E D R E , S A C E R D O T E M M A G N U M id est summum, putat pontificem. Saraya enim pontifex, qui in exilio Hierosolyma occulit est in Nabucodonosore 4. Reg. 25. 18. genuit Ioseph, & Iosephum Iesum, 1. Paral. 6. 14. Porro Edras patitur fuisse Saraya pontifex, se consequenter frater Ioseph, & patruor Iesu. Ex Iesu prognatus est Iudeus fuisse Iaddus, 1. Iudei 12. 10. quem veneratus est Alexander Magne, telle Ioheslo. Iesu nec in pontificatu nomine & sanctitate, nequam in reductione populatuit typum Iesu Christi. Unde à Zacharias 3. 1. vocatur *sacerdos magnum*, vilificatus enim cum angelis ad lucis flammam contra Satanam. Sic omnes Antilibites Christi comparari, parvi sunt, typi & umbra distracti, immunitati S. Hieronim. De uitio que hec libet. Eccl. c. 49. 15. *Quando amplificeremus Zarobabel: nam & ipse quod figuram nostra & nos & te & teum filium Ioseph qui in cielo nos adfecerimus dominum, & evadaverimus tempora scandala Domini, possumus in gloriam semper invictos.* Eadem laudem prie tribussum hodie similibus ppteris principibus qui templo & maiestria condidunt & dotant, ut in iis Deus à multis collatu & celebretur.

Porro tria Prælati iofignes, nomine Jesus adepti sunt, iisque in triplici illi principes, leibert primus Iohes, qui fuit duus populi terram promissam: Iohes enim idem quod Iesus: unde Iesu vocatus à Sepuag. Philon & Graci. Secundus Iesu filius Ioseph summus pontifex. Tertius, Iesu Simeon, auctor & Ecclesiasticus, doctor Synagogæ. His tria ppteris sunt: Iesu Christi, epique triplicem prælatum admodum: Christus enim est summus ppteris. Primo, Princeps decanus, Pontificis, Tertio, Propheta & Doctor Ecclesiastis: unde & filius Ioseph, id est iudiciorum Dei. Ipse enim est iudiciorum semperita, ut ait Daniel c. 9. 14. qui iudicavit impios, & in ppteris iudicari pauperes & misericordiosi sette, Iohes 1. 1. Porro ficit Jesus cum Zarobabel rex dñeavit temporum à Chaldaea delictum, ita Iesu Christus rex dñeavit in refutacione templum corporis fui à Iudeis excusum & occisum, ut ipse ei predidisset Iohann. 1. 19. *Solvit templum hostis, & in eis diebus exercitū illud.* Cumque Iudei non intelligentes mentem & templum ejus, replicarent: *Quædam ergo fax annæ significativa est templum hostis, ut in seculo diuinæ exercitū illud sit pondus Evangelista, inquit que illa annæ diebus de templo corporis fui, à le rebillardum in refutacione. Cionem ergo et referuntur à mortuis, resurrexisti sicut discipuli tuus, quia a diebus, & credidist scripturae & fermasti quem tu dixi lessonem: quia eum jam videbant implexus.* Simili modo refutavisse Christus templum mythiscum & politicum, putat Ecclesiasticus infidelitatem & genitissimo defluctum:

POPULUS ESTER] cui voce Zarobabel & Iesu ppteris dicitur. Natura Propheta fermem dirigit ad principes, & tandem dñe dñe non corrum, sed populi loco dñam accusat, tuum ut eos coram populo honores, doceatq; corum peccata ppteris, blzit non esse carpenda, sed privatione, ne & eis auditorias admissas, & populus ad ipsi reballandum concitat: tum ut offendat dñe dñe hanc culpm suile populi, quem coram principibus suis angit, ut in quasi tellibus osculatis convenerat erubescat, puniat & obediatur Deo, inquit Theodor. indirexit vero hanc culpm suile populi, qd ipsi principes, ut ppteris sit populus ad opem hoc Dei urgere. Raro enim Propterus liber est à culpa fulbitur, cō quod vel illi confessat, vel diffundat, & cum peccatis non coercent, inquit ex Albero moller à Caffro: quamquam ex iugis uela hic fuerit culpa Zarobabelis & Iesu, ut mos pateret, & asserit S. Hieronim. Arias & Vasabi. Imiteatur hoc concionatores, ut, cōm publicum reprob. vitium coram magistratu accusat, dñe dñe non ipsum, sed populi accusant: hoc ipso enim lat intellegit magistratus, indirexit & quoque accusat, quid quis sit munera & officii animadverit, ppteris indignatur, dñe laudat concionatores ita prudenter, modestia & reverentia, utpote qui ppteris honoris consular, ipsique animos & aucloritatem addat, ad hoc vitium est repulsa extirpandum.

NON DUM VENIT] Dicunt id, tunc quia visabant Sanaballat

ballas & Samarias apud Cyrum & Cambysem, bucolisq[ue] A. A tunio. Priori enim nihil vaticinatus est, sed tantum recentum dictum populi, lellies nondum esse tempus adiendi timet. Hunc dicto hoc vaticinatio respondet, illudq[ue] confitit, atq[ue] ut confutatio fuit pondus adit, repetit iste, q[uod] haec non singula, nec edicere ex suo crebro, sed ex mente & ore Dei, praeceps in qua iuste p[ro]p[ri]e tis erat. Neper enim redierat juveneculus Babylone, ut sit Epiph. in eius vita. Eadem de causa Propheta in ius minis & oracula crebro iterante & incalente ille: *Hoc dico Domino, quia te mortaliter doceret, quasi Dei verbum fecisti, quamque ab ore Dei pendere debeamus*, ut illud jugiter in ore habeamus, illud sevatur, illud ruminemus, eructemus & celebemus, cum illo perpeccum dissimilavimus. Propheta ergo non est hominis, sed Dei verbum & oracula.

Rufina
Zoroast.
les &
Gasson.

Vbi Nota historiam rei gelig[ue]t, q[uod] magna loco lucem affert, narrari lib[er]t[er]. Eisd[em] 4 & 42. & ieq. nominum, quod Zoro, bel[er]m duobus locis cuiusco[rum] puris Duri, coram illo proponuntur problemata, quicunq[ue] effet in orbis formis, ac primus eorum respondebit: *Fasta s[ed] vivens, secundus, Fornax s[ed] res; tertius, p[ro]p[ri]e Zoroabili, Fostibus s[ed] m[er]itis, fonsissima aqua s[ed] virtus;* Haec de se peroratio, q[ui]lit palmarum. Unde a Dario jussus petere quidquid vellet (in eum datum), petit, ut rex yolum olim a se nuncupato exhibeat. Votum hoc erat, q[uod] si rex crearet, templum Deo in Jerusalem adificaretur. Darios oculatus eum anavit, cumq[ue] cum Judaeis remisit in Ierusalem cum praesidio molle milium, dedit; interas ad praefatos, ut fabricem templi iuvaret, & datus iumentibus curaret. Rediit ergo e Babylonie Hierosolymam Zoroabili anno 2. Darii meni. p[ro]p[ri]e putat Nisanus, ut dicitur 3. Eisd[em] 6. ep[oc]to, populum horatu[m] d[icit] 1. B[ea]t[er] bricam templi. Verum cum populus præteritaro[rum] difficultatum memori, non latia crederet Zoroabili alterentis Damnum favere, immo labore fabricem templi, deducper lex mensu[rum] usq[ue] ad Augustum opus dilatatur; etcepit Aggripa eodem anno 6. vaticinari, ac eorum diffidiam & negligientiam acculare, horatique opus inchoate. Deum enim id velle: unde eam affluvum & curatur ut n[on] Darius, nec Samatis, nec quis alius opus impeditive. Propheta creditit potius, præficiens eum ex novis Darii litteris, quia recitantur 1. Eisd[em] 6. coniugio. Durum protus idem velle. Quia strenuus opus aggripis, ilud perficit post quatuor annos & quinquaginta dies, p[ar]t[er]e Adar, id est Februario, ut ibidem curatur Efraim.

Tropolog.

Tropol. Cum quoniam lapsum videris cogitare de peccantia, ut addicas, inquit S. Hier., complum per peccatum, quod per h[abitu]lum aut defraudeas, & canas diem de derelictione, die ad sanctos. *Fest[us] & tu ex deo papale capistrorum,* & on dieis Nativitatis tempus domini Domini & dilectionis. Qui seneas deinceps inveneras templum. *Deinde enim tempus optionis ad adiunctionem,* nec eum discubiles possit impeditre, ex hisq[ue] a circuitem, ne p[ro]p[ri]e sciamulator parcerent, afflictio, fibrosa aer, fibrosis ut cunctis in elemorum etiis membra Domini debet. Rete adiungit. Et infelix! *Omnis tempus quo habebis ut illis* (alludit ad Septuag. qui pro dominis laqueatus, vertunt, cunctisq[ue] alijs), *vel* omnibus deliciae, imperfectionis q[ui]llo. *Vnde & sticti discrinxerunt, tempus offi[ci]e correctionis.* *Omnis enim tempus, in quo non virtutibus, sed vitiis deformatur, perit,* & quod non sunt repetitor in misericordia, sed quoniam ergo deinde velin convalescere habet, sicut in medicina & luxuria sceleris sumit consurgit dominus, s[ed] ex complum Deo non officiat, non habet dominum in se nisi caput fuisse restitutum. Omne ergo tempus nobis debet esse mentura motus, non quietis, negotiorum, non otii, virtutis, non vitii: alioquin perditus irre recuperabilis, & cum ipso otio virtus perit, omni punitiatur acriter. Sit Barlaam sp[irit]us Dama[ti]c[us] in Hylae, rogarit Joaphat, quoniam etiam annorum respondit 45. quia licet, inquit 70, viximus tamquam 45, tantum Deo vixi: unde hos felios annos viri compati, ceteros quoq[ue] in vanitate transi[er]unt, mortuus fuisse cencio, ideoque non numero quos me perdidisse astimo & de piato. Idem viderunt Gentiles. Theophrastus imber habebat in ore: *Nullen ait sapientum prædictum forent temporis.* Salutis salvo[rum] b[ea]tis recuperari non posse, & namque pulchri sicuti vultus habentes semper, ita Laet. lib[er]t[er]. Simones interrogabant: *Quoniam tempora transi[er]unt?* Tempus quidem, inquit, aliquam annos ave[n]tu[m] menses, ita Stoib[us] firm. 26. Plutarc. in vita Antonii: *Temporis ait, auctura damnissima.* M. Varro dicere solebat, nullam sachem esse gravorem, præterim alienum, quam temporis: *Senecca ad Lucil. Omnia; mihi lucili, aliena non p[ro]p[ri]e sunt, neminem agnoscunt;* ita h[ab]ent rationes, fugitias subiectis, reflorentia natura non mutant. Ovidius: *Venundus si arat, cito p[ro]p[ri]e labitur arat.*

Nec haec tam signatur, quam bona prima sunt.

Merito ergo monet Sapient: *Fili confusa tempora, & denica à male,* Eccles. 4. 13. Et Apol.: *Videtis fratres, quoniam carnis ambulet, non quoniam iniquitates, sed in sapientia, redimenteris tempora,* Ephes. 5. 15. Vide ibidem.

VERS. 10. ET FACTUM EST VERBUM DOMINI. Videtur hic esse nova propheta ad populum, cum prior fieret ad principes, ut clement S. Hier. Azias & Vatabi aut potius prioris con-

centum dictum populi, lellies nondum esse tempus adiendi timet. Hunc dicto hoc vaticinatio respondet, illudq[ue] confitit, atq[ue] ut confutatio fuit pondus adit, repetit iste, q[uod] haec non singula, nec edicere ex suo crebro, sed ex mente & ore Dei, praeceps in qua iuste p[ro]p[ri]e tis erat. Neper enim redierat juveneculus Babylone, ut sit Epiph. in eius vita. Eadem de causa Propheta in ius minis & oracula crebro iterante & incalente ille: *Hoc dico Domino, quia te mortaliter doceret, quasi Dei verbum fecisti, quamque ab ore Dei pendere debeamus*, ut illud jugiter in ore habeamus, illud sevatur, illud ruminemus, eructemus & celebemus, cum illo perpeccum dissimilavimus. Propheta ergo non est hominis, sed Dei verbum & oracula.

NUMQUAM TEMPUS VORIS EST UT HABITETE IN NO- VERS. 4.

MIBUS LAQUEATIS, ET DOMUS IUSTA DESERTA.] Hic incepta prima Aggripa propheta, *laqueatis*, id est forniciatis, concameratis, fornicariis live rebuidine testifici: hoc enim significat Hebr. *OB[ligatio] papaveris;* Chalda. *qua testa sunt tabula, testiculis;* LXX. *testiculis;* id est concavis, aut potatis, ut S. Hier. interpetrat, *testiculis p[ro]p[ri]e & in crurali domino;* s[ed] Ambros. lib[er]t[er]. 12. *veritatis crurali.* Solent enim fornicatas domorum illastrum & temporis variis picturis & relatu- ri exornant, uti Rom[an]e in plenisq[ue] officiis factum videmus. Est argumentum a minori ad majus, q[uod] Vobis suppetet tempus, animus & tempus ad costruendas vobis domos non tantum occularis, sed & delicatas ac pretiosas, p[ar]t[er]e caras, & laqueatis ergo multa magis tempus, animus & similes vobis suppetet debet ad adiunctionem domi Dei, quia planè diruta est. Vultusq[ue] ut Deus habitet in pavimento vestis de plusivis exposito, vos ve[rit]is in dominibus egregie & ele- gante testiculis vero vestra commoda Deo anterius in ita- ne finitis cum degener incommodo dummodo lustrari degetis, cum vivatis & ita habitaculorum munus; in que vestimenta d[icit] a[ct]a justitiae, & Cherubim, & misericordia populi plenis vi- gibus, quoniamq[ue] iherubim, & atra torcularis? ait S. Hieron.

Docet ita Deus, fidibus primis debet esse eum amare: *In fabrica- pli & lacrora, ac cum resp[on]s[us] vel urba, nova erigunt ut re- urba pri- statuarum, prime erigendum est templum & cultum Dei, non regen- stabiliundum. Ita fecit Solomon, qui prius adificavit domi- domi & iheru- deo, deinde lib[er]t[er]. 5. Reg. 6. & 1. Paroch. 7. Ita & David plau- p[er]t[er] 13. 1. 5. *Frustariis*, inquit, *in cavernas domus meas fi- aperiendo in istis stratis mox;* si debetis summam eritis, & palpebus meis devenientiam, donec inventemus nos Domini p[ro]p[ri]e- b[ea]t[er]s. *De Israh. Ita Moysi in Sina formas temp[or]is & Eccl[esi]ae Hebreorum legibus a Deo acceptis, ac omnia fabri- bricavit tabernaculum, quasi mobile templum Deo, & amar- ch[erubim] &c. idq[ue] sibi Dei, Exodi 25. & seq. Ita Constantinus Magnus Imp. mos ut Imperium ante Gentilitatis, nunc Christifomis, Christianus ipse admodum scripto, ante omnes basilicas sufficiuntur. Lateranem & San. Salvato- rum, Vaticanicum S. Petri, Oftiensem S. Pauli, Veranam S. Lau- rentii, alijsq[ue] plurimes Deo in honorem Sanctorum expedi- cat. Illum in hac p[er]eate fecuti & amulari fonte p[ro]p[ri]e fuc- celos, Gratianus, Theodosius, Honorius, Marcellus, Ca- rolyus, &c. atq[ue] prouide opibus, victorios regnisi a Deo d[omi]nat & d[omi]nat felicitate, aque ac pulle de religione Imperium ad- ministerunt, illudque fieruntur & amplificarentur.**

Ideam lumine & dure natura videbant Gentiles, licet ead[em] fidibus idola, optope idololatria, abusus finit. Romulus Roma- ditor, cum primis urbis fundamentis, temp[or]a Jovi Statori & Feretrius dedicavit, telle Livio lib[er]t[er]. Numam Pompeii, q[uod] Romulo fucellat, scribit Plinius viris illib[er]tibus c. 1. ferum populum religionis inflationem & usitatis legitimi de- maf[er]i, regnando a formaq[ue] op[er]e predicatoris illi regno memori, Romanus vero Senatus, inquit M. Varro, ita magis religionem fecit, ne quotiescumque a magistratu co- es[er]t illi exire, hoc ipsum, quod primo proponeretur, ad reli- gionem pertinet, oullaq[ue] quamquam gravior causa, vel quia celestium requiriunt, mortali hunc antevertunt. Nimisq[ue] eo reficiet, q[uod] religio & temp[or]is dei sibi sit, qui evadit humanum inter se faciliatorem, ut sit Lachas, lib[er]t[er]. lib[er]t[er]. 14. quidque omnia p[ro]p[ri]e evanescit soleribus Deum, aduersa flumenatu, ut sit Livius lib[er]t[er]. H[ab]et Cyrus apud Xenophontem lib. 8. Cambyses filium admonet, ut nihil publicum vel privatum agat, nisi prius ad Deum configurari (notem) hoc & matrem Principem Christifomam) & nisi prius ejus voluntatem agnoscet: quis mun- das, inquit, erroribus est refectus: Deus verus, ut qui temp[or]is luit, p[re]sencia, p[re]sencia & futura apnoeit & mode-

moderatur: atque invocatus prece et xaudit eorum, qui religionem & pietatem colunt, se molitus lignis ei quid agere debeat, ostendit. Quocirca Cicerol. t. de Natura deorum: *Pietate, inquit, erga Deum sublata, fidem & humani generis sententia talis necesse est, ut inserviamus omnibus omnium excellenter ratione.* Et Silvius lib.

Ficus scotorum conf. *montana* (Lam.)

Natura nostra Denuo.

*Evertentes tempora exponentes, & scilicet fieri possunt, ut etiam
Ex aduerso temporum, & fiscorum evertentes, evertentes pariter temp. aquae ad se insame stirpem. Antiochus Epiphanes, templi ludorum profanator, fedat hunc deo perfidius, ferro Numinis vindictam agoviit, dixiquebat: *Inflammat eff De fabicias. Et mortalem agere Deo**

discebat : *Inventio Dicitur* & *Moribus patris suo*
seu *femore*. 3. Machab. 9. Constantius Arrianus Imper.
qui templo orthodoxo eripuit & Arrianus transcripsit, à
Juliano Apollata quem, utpote cognatum, collegam
imperi designans, imperio & vita penè privatus, tandem
facto igne percellus interierit, uti narrat Pompon.
Lutus in evanis. Julianus, qui ex templo idolia face-
re definibamus, in prolio adversus Perias sagitta caelitus
ictus, occubuit, uti narrat Aurelius Victor in eius vi-
ta. Vallenus Arrianus, Constantius in felere affectus, à B
Gothis tuitus in tigurum se lebendus, ibi ad insidias con-
crematus est. Constantinus Copronymus, id est fieri-
corarius, qui uti stercoribus sub baptisterium dum bapti-
zaretur, ita & sordibus hercules ac sacrilegi sui feedavit
Ecclesiam, frusta lue percellitus, putidam animam exsha-
lavit. Plura, si vides, vide apud Thomam Bozium lib.
22. de Signis Ecclesie.

Patrum nostrorum memoria Henricus VIII. Anglia rex, schismatis Anglicani fax & auctor, qui monasteria & ecclesiias, ac nominatum opulentiam illam S. Thomas Cantuarienis basilicam expilavit, vel diruit, adeo ut de Anglia seculo precedenti scriperit Poeta.

Mallia deinde annis temporibus iuravit annis.

Henrius inquam, ad pauperiem redactus, corpore ita intumso, ut alter Bacchus videretur, ex moriturus patet
vini astantibus probribus. **Omnis**, inquit, perdidimus
amici, ita desperabundus sacrilegam animam effudit, uti
refert Nic. Sanderus in Schism. Anglic. & alii.

Tropol. S. Ambro. in hunc Aggi locum scribens, per
domos & vias accipit hypogaei, &c. volvuntur gurgitata;
talia enim sunt hypogaei, id est subterranea habitacula.
Qui enim, inquit, infra terram habentis, non possunt ele-
ctare tempus Dei, & durant. Non venit tempus adscita-
di domum Domini: sicut quia laetitia non est hypogaea, ne-
terre, caputum frumenti affertur, & quo reficitur deinceps
in aliis terre ac rateretur non queritur. & ideo reuertitur
umbra perennata: vel quod desidificata est sub terra a-
ganaria; deinde quod templa a terra & spaca delectent mag-
is, quibus operis flagitia sua credant, & credamus illi Eccl.
13. Tempore circumdata in me: & pariter, quem error
S. Irenaeus borspert, cum profunda abyssi & abscissa
Deus cernat. At non Elysii in hypogaeis, non Elysii in ob-
iectis, sed in supererubesci, &c. Secundum Sancti aedificantes ad Do-
mum, flagitio ad caria defensandam: sancti in montibus, &
criminosi in vallis. Druce non monitionem, & non Deus
& nullum. Et mox. Quomodo enim eis qui tales honeste-
compliti, affective, qui quasi ferat ac beatis in speluncis ferarum,
& bellarium latibus se recipiant, atque in foro se fer-
pentum more demergant, & confundantse fraudulentem ambu-
lant inuidem.

PONITE CORDA VESTRA SUPER VIAS VE-

STAS) *V*er vocat opera , corrumque succedunt & fructum . q. d. Attenta mente perpendite opera vestra , felicitatem feminandi , laborandi , comedendi , bibendi , ve stimenti , negotiandi ; quodquid ex eis parvum tuliter fructum , scilicet parvam metem , parvam lucrum , parvam refecti onem & calefactionem , tum hoc anno (erat enim iam Augustus & messis Iunii praecepitibus à Cyro haec) ac simul examineat causam huius infelicitatis incepsus , con siderat omnia vestra insuffata sint , & infeliciter cadant : ac inventiois nonnullae eius aliae , quam negligenter vestram in instaurando tempora lo. I�. Vatab. Arias & ali. qd. Considerate quanta ma la sit ipsa oblitio vestram inlata locordia . & quo circa exinde ponite Secundo , corda in vim velifras , ac dicite quantum inter euras rerum divinarum , & earumdem incuriam interficiat Iis. Hier. Ex Tertib. ponite corda , id est adiectiones mentes , & applicate animum , ut incuria hanc more eure & studio compensetis , ut tanto sitis in

Cornel. in Proph. Mem. XIV.

fabrica hac diligenter, quanto hactenus suâ negligeantur. Sic enim scie explicat v. 7. dicens: Ponite corda vestra super vias vestras: ascendite in montem, portate ligna &c.

After Pagnin, prius enim verbum verit per preteritum, posteriora per futurum. Seminatis, inquit, multum et inferens parum: comeletis, et non faciuntur obiecti, et non imbruvantur infestis nos, et non sicut acutus nos est qui se locaverit mercede, localis si mercede quae erat, ac si poteret tam in facculo pertinere, q. d. Ponite corda vestra, et considerate non tantum vias, & actiones vestras praeteritus, sed & futuras, ut ex utriusque cum eventu suo collatis, per experientiam dicitis meum hoc oraculum esse verum, et ex Deo. Nam ex iis que seminatis, parum melius colligitis: ex cibo & potu non saturabimini ex vestibus non calchetis: ex laboribus non dilectetis, quamdiu in hoc domus Dei negligetis perficietis. Et sic Hebrei veri positi: ibi enim verbo sunt modi infinitivi, que ita sonant: Seminatis multum, et inferre [in horrea] parum: comedere, et non ad faciem patrum: habere, et non ad obtemperare: vestris, et non calchetis: mercede congregari, congerians in sacrum perfrui. Qui infinitivi & per preteritum verbi possunt, uti verbit Nofer, Sepeus, & Tigurina; & per futurum, ut verbit Pagnin, & per presentem, uti verbit Chaldaea, dicens: Seminatis multa, et educens modicum: comedimus, et non faciemus: habitis, et non imbruvantur vindictam, nec eafeatis: qui operas suas facias, mercedem reparat malodictionem, putat infelicitatem, inopiam & penuriam: sicut ex adiutori iusti ex laboribus suis referunt benedictionem, id est rem copiam & abundantiam. I. licet enim in Chaldaea sint participia praesentis temporis, non verbata, tamen haec equivalent verbis eiusdem temporis, tali & apud Hebreos: quis utriusque erant verbis praesentis temporis, & pro eius utitur participiis, ut dicant: Seminantes multa, et educentes modicum, pro eo quod nis dicimus, Seminatis multa, et educis modicum, &c. Plenius erit sensus, si omnia tria tempora complectantur: quamdiu enim europa, tamdiu durat & pena. Propheta ergo ita recentier præterita, & praesentia mala, ut simili minuet & futura, ni moremuteset, & pigrum diligenter a compensem. Has calamitates eius minatus erat Moies Deuter. 28, 18.

Symbol. S. Hieron. q. d. Habebat luciferus corda vestra
omnes ferientia, sine ordine, sine praecope, quicunque gra-
beant desideria pergeantur. Num autem Dominus vobis pre-
parat, ut seducatis in se charitatem, et ponatis corda vestra
super omnes vestras, ut nihil aliisque inducat. Et confidatione
faciat, sed semper ante pedes vestras legatis interea pre-
cedat, et dicat: Lucerna pedibus meis lex est, et lux
temporis mei. Coram enim, quia non leues, ut alacri Phys-
ici voluntari, sed origo ex corde enim oritur spiritus
animales, qui menti, rationi & contemplationi
dereliciuntur) & symbolum est lenitatis communis, ratio-
nis, prudenter & sapientiae, uti ostendit Ezech. 16. 16.
hinc pro te in Scriptura sumitur.

Tropol. S. Gregor. homil. to in Ezech. Multum, in Tropolog. quid, cordi suo feminat sed puerus infere, qui de mandatis eleemosynis, vel legendis, vel eratim audiendo multa cogitaret, et neglegenter operante pance datur. Comedit, et non annatur qui verba Dei audiret, lucet, et glorietur etiam in carnibus. Benigne animo et non faciens doctrinam, qui alium mandat, et aliud docet. Elibet, et non inebriatur, qui ad oecum prelectioem alicui metitur, sed memorem non muratur. Sales nimis per elevatum vibratioem Jesus mutatur. Vide &

Est in Iustitiae PARUM] Hoc & plura Iudicis
omnianus fuerat Dominus Levit. 26. si Deum Deique
parum neglectum. Noxent agrecole, dilacare
parum fructuum ex amplissima subinde colligere,
quia neglexerunt Dei templum, Milias, seila, invoca
tiones & cultura: quia de re extant exempla luculentia
in viis Sanctorum. Deus enim punxit sine & pauperie
neglectum iui & facrorum, ac multo magis troplo. punxit
neglectum iandifications animarum, quam in tempore
Dei in irributis construere & ornare debemus. ita S. Isai
as & Theodor.

COMEDESTIS, ET NON ESTIS SATIATI? Hoc
curius ei comminatus erat Dominus Lev. 16, 16. Come-
detis, et non saturabimini. Qui vero sanctis efficiuntur S. Hiero-
nimi, sicut ad sacrae comedere, et explorare illa quod
Pp. scis.

scriptum est, Proverb. 21. 25. *Iusti comedunt repleas annos. Acutus sed quanta rapina non perpendunt, in peritus faciem suam. venient autem in mortuorum infernalia abutus.*

BESTISTIS, ET NON ESTIS IN HERITATI? id est latitati, refecti, exibitari. Sic fratres leprosi in eius convicio dicitur in canticum eum, id est Canticum 1. 2. *Beste et rubearamus, id est latitamus, edam fons. Psal. 15. 9. Inheretiamque ab iubate domini, id est, ita replebuntur ut videantur esse eis. Unde explicatio subdit: Et sorrente valeratis tunc potabitis eis. Porro causa cur biles non sint latiti, sicut partim quia parum uerum et vini colegerunt, partim quia uir fuerunt evanide et exieci, et ac vilium dederunt, non vimum. Forte etiam, quod Deus iustus uino, quod ac panis, im et vigorum nutriri coacti; admetitur, non concordemente eis ad nutritionem et latitationem, aliquo in penam peccati habet. Eodem cause sunt cur vestibus non sint calcifati.*

Felicitas spiritualis, qua?

Nec destituti siue iusti, jussi vero eo abundans inheretur, qui potest dicere ad Domum: *Cale tam substratum quam praeclarum est psal. 22. et inebriatur canit. Non est hunc in Egypti confundens, tam in europa? non Tam patruelius et fructibus tuo maderis: ita pre magna crudelitate et quardiu agandis, cum Apollodori versu in ecclesia, appellatissimo multo pueris. Act. 2. Et S. Gregor. homil. 10. in Ezechiel. Solus, inquit, per circumferentem bellum sensus mortis. Quis ergo ad regnandum Regis derisor, de voris et, sed ea que sunt buis, locali adipisci desiderat, uolunt et inebriatur non est. Si enim inebriatur esset, preculpabiliter mentitur, ut iam terrena non quæreret, sam uina et transfigura quod amaverat, non amaret. De ecclisis namq[ue] per Tsalatim psal. 3. dicitur: *Inebriatur ab ubertate domus eius: quia raro omnes perirent. Deinde ait: et inebriatur omnes filii hominis ex parte eius. Namq[ue] inebriatus quod scriptum est: Qui uite uenire posse, adaeget semper nos, Matth. 16.**

E T Q U I M E R C E D E S operario fructum, laborum & negotiacione CONGREGAVIT MISTAS IN SACCUM PER TUSUM? Id est, expeditio, acti misericordia burliam pertulit, per quam in terram decidunt & emituntur. Et castigatio. Similia patet in Eli Plauti in Pseudololo: *In perfusum ingeminus da dolorem, operam tu hunc. Et illa Alciphronis apud Athen. lib. 4. ja Damasceno dicit ambebas infusum. Fingit enim Poete, Damascenus peritius peritius haerit apud in feror aquas, ad quas Medea.*

Vas quoque nunc quas foratic irritus ludi labo. Et illa Aristoteles, lib. 1. Oceanica, 6. *Cribo aquam hanc.* Unde illud quod puer audivimus: *Hanc aquam cribo qui dicere non sine libro.* Similes sunt: In aqua lamento facis: *In laxis tuis? In aqua letis: In aena dulcioris: Olearum & operam perdis? Re tu ventos et eos? In aenea pectoris Araneorum telastix: Nugas agis: Unde numeras: Aenam metritis. Hic omnia ex illis sunt, quando invito: *Ubi tunc? Non aliud molinum.**

Moral. I. **O**tent hoc ueraciter, mercenari & mercatores, namurum ius labores, operas & mercimonias, quibus no[n] est diuque iuste laugant, incalsum cadere obne secutum. Uecluvium & gratiam. Vide Levit. 26. v. 14. & Deuter. 28. 18. Quare si ei in illis iuste, si lucrum & divisionis indecipiant & capient, Deinceps colant & invocent, iusta illud Christi Matth. 6. 43. *Quoniam primum regnum dei et inheritance eius, et hanc omnia adiuvantem uobis.* Hinc Apostolus nocte plicantes nihil ceperunt, quia sine Christi plicabantur: mox autem ut in nomine Christi laxit et rete Petrus, conclusit plicum ingenium multitudinem, Lucifer. 1. 5. quia, ut ait Maltes psal. 126. *Nisi dominus a divisione domum, ut nomen labora verum qui adiuvant eam.* Et iuste ait Apol. 1. Corinth. 3. 7. *Negque plantas est aliquid mecum quae regas, sed qui incrementum dat, deus.*

Sarcus, perfusus, myifice complex.

Myifice mittit mercedes in facilius perfidum, Primo, qui post bona opera, & meritum peccatum mortale prolapsus, ex ierdida, pedit & dissipat, ita S. Hieron. Secundo, qui bona opera malis actibus perdit, qui scilicet bona opera, que ante oculos habet, considerat, & culparum quis inter ea irrepete, obliviscitur: aut post bona ad vanu & mala reddit, ut v.g. bonum quod plangendo lustratus est, non nimis credendo perdat, inquit S. Gregor. homil. 4. in Ezech & parte 1. Psal. admor. 12. in facilius, inquit, perfido uideret quando pecunia mutetur, sed quoniam amittit non uidebit: qui ergo quanta largitatem affi-

cerulo mercede miseretur: quia profecto has in spiritu sua similem inuenies conseruare, sed non inuenies perdere. Tertio, qui in virtutem opera faciunt ob vanam gloriam, puta ob ostentationem, ita Remig.

Denuo appositus: **A**uctor quidam antiquus hic Agape verba propter regibus, qui magna tributa subditu indicunt, sed inde non distinxit, quia in illo in parasito etiū claudunt. **P**erfici, inquit, tam pridem est regis factus, & uulnus retinet, sed omnia effundit, ne pulsa de illo restet illud. Agg. 4. *Qui congregat, secundum factum, misericordia in faciem pertinet. Vnde in facie peritus ubi omnium pulsi, dux existens, sed quod una pars parte superior, ex altera exfundit: qui ergo in superiori parte acceptus, max per inservit de istis. Quia suis autem facie peritis duo l'oratim, na nesciit deo uita, que prima specie uidentur contraria, sed subinde in principiis suis exponuntur, nam scilicet exponuntur aliena habendo, & immoderata prodigalitate habita largior. Primum congregat, secunda dispergit; prima infinitus, secunda la excedit: prima ingurgitat & semper fluit, secunda de etiam cum summa efficit, fragore & pressu. Primum sollicitus, de furore uidetur, secunda improbus nec profusa reget, nec suaua prospicit. Primum est: facie superbum semper paratum ad acceptum siccum foramen infinitum, quod namque claudatur, sed inquietas patet ad late foramen. Litterat ergo quia pecunia rabibus angari collecta, subdi principibus proficit, qui semper ex tempore allo quia illa fieri carment, mores & cetera uerunt, & infinito expedit, si est alieno. Deinde ostendit illa nec uult, quibus dominantur, procelle. Fallitur autem usque in exultatione antea, quia uero fere accipiunt, sibi proficiunt, qui tandem aletis ex uergente induunt, aut a principibus, quos spoliarent. Solent spoliari, aut ab eorum locis, locis vel successori, qui se per illorum inuidias rampa extus brevitate compununt; aut ab illis quod uero infiniti remunbi, per tales collapsum relevant aggrediuntur, non solum gloria exagunt ex ore, sed suis peccatis constanter prostrante patet pars nostra debitas exolvunt: Quicunq[ue] tales peccatis, tales intus regnus pariter ac regni exterminantes, & principes uicti sunt factores longius abalienari, nisi irreparabiliter regnum uis deperte volumus. Hoc est enim capitale & letale regni talium. Sapienter dixit Livi. 1. 22. *Principales semper officia & officia publica. Et Tacitus 1. 1. Histor. Pessimum viri effectu. venientis sua enique uentus. Clamat Amas cap. 9. v. 1. Ascrina in capite omnium.**

Quod est autem populi caput, nisi de quibus dictum est: *Opus eius caput populus?* Dilicent ergo principes, eorumque consiliarii illud Sapientis Proverb. 15. 2. *Anfer religiosum de argento, & egredietur vas perfusum, ante impacitem de silva regis, & formosum infusa roribus est.* Autice illicet Harpyias illas voraces, peculantes infames, que factum acrii publici pertundunt, illumine depiculant, & iusta est publicorum vecindarium, opumq[ue] que regi sunt ferramentum distributione.

ASCENDITE IN MONTEM I. **L**ibanum inde enim utpote vicinum, & cedris aliquippe arboribus abundantem, ligna sucedunt Salomon pro templo, & donibus suis. Ideo fecerunt Zorobabel, & Iudei in restaurante templi, ut patet 1. Edet. 3. 7. ita S. Hieron Chal. 1. Iudeo & ali. Ex Libano ergo praeclite, & portantes ligna ad fabricam templi. Aliud horum, inquit S. Hieron. 1. fol. tantum ad cingendum ligna fasce necessaria, ramulos muri tempi pali intendunt. Sed errant & dilapidant enim dirutum est templum a Chaldis. Id patet ex eo, quod Zorobabel, & Iudei redirentur templo, inuicem fundamenta iecerint, ut dicitur 1. Edet. 3. 16. & cap. 6. 3. Ex quibus locis liquet, sub Cyro iacta esse fundamenta templi, & parietes erctos. Unde sub Dario tantum opus sufficere lignis ad coctignacionem, & ad tectum, ut hic dicitur, caue de causa hie tantum lignorum computandorum sit mentio.

Tropol. S. Hieron. Accendamus, ait, in montem regis uidebimus, & ad singula problema a cognita de testimoniis Script. ligna querentes, praevidamus. Ad hanc enim domum iacebunt in uero: postquam enim hoc faciat exstructa, finis adiutorum est, ut dominus glorietur in nobis. Purus domus, & templi huius fundamentum iacentendum est fidis, puvicium humilitatis, antemurale patientia, altare oratio, teclum charites, quatuor parietes quatuor virtutes cardinales, pinnaculum ipses.

spes. Vide dicta Ezech. 40. iiii. initium. Hoc est quod ac Apostolus 1. Corin. 3. q. *De adiutorio filii Unius* quae autem vocatur *quoniam superadiecerit*, &c. Et v. 16. *Natus qui compluit Dei opus*, &c. *Spiritus. Des habebat in uestibus*. Et Ephel. 2. 22. *Superadieceris super fundationem apocalypsis* & *Prestabebat, ut si summo angelus lumen* de Carolo I^o s. n. *in quo omnino adiutorio confertur crederis in tempore sanctum in Domine*: *in quo C^o nos condidicitiones in habebimus. Des spiritus.*

ET ACCEPTABILIS MIHI ERIT] Hebraic
13. **P**ERSONA mea, id est, ut Sciprius & Pagnin. com-
placere mea; Tigurina, **G**ratus misi eis; Vatabl.
Cerit subi hunc placitum in eo, ac proinde orantes in eo,
vel verbiuersus exaudiuntur, ut proximis Moisi Deuter. ta.
v. 12. & Salomonii. Reg. Ep. 2. 9.

ET GLORIFICABOR in ecclesiasticis, & celebrabore hymnis psalmis, votis, orationibus, oblationibus, vocationis, &c. ac vicem gloriarum & beneficiorum meorum in eis vobis ostendam. **Nota.** In hebreo est **tri** & **terti**, id est varietas lectionis, & scriptoris. Scribatur enim **TRI** ecclesia, id est **glorificabor**, sine **tri**, sed legitur per triparagogium, quod proinde ad marginem annotatur. Quocirca Rabbinus & I'ha'maducis, ut R. Elias R. Salomon, R. David, & ex Galatinus lib. 4. cap. 9. Grossmann, in Glossario, & in libro de Glosso.

*Quinque
res defun-
tans se-
cundo et
tertiis, que
adfunctis
primo.*

Geodecato, in Chron. Aris; Riseret a Castro hebreo, hujus varietatis haec caulam alignavit, quod littere hebreas apud hebreos non nota numeri quinari, ut significat quinque defulisse in templo secundo, que fuerint in primo: qui proinde Deus per suam praesentiam & gloriam se hic compenitaturum promisit. Quinqua haec sunt:
Primum, arca testamenti; Secundum, Urim & Tummim; in Rationali positionis, per quae pontificis consulebantur Deum, accipiebat ab eo responsum, & cognovebat futuras; Tertio, ignis latero lapidis ad comburendas victimas; Quartio, prælatina Dei in Suaclu laetorium super propitorum & Chernibim; Quinto, Prophetæ & prophetæ. Arcanum enim defulisse in secundo templo, si quet ex a. Machab. 1. 4. Ubi narratur, quid errerat iniunctim excedit Hierosolyma, etiam templo extulisse & abscondit, dixerintque: *Quod ignoratis esse locum donis congregare Deum congregantem populus, & propriis fidibus Iudeas, quod erit in fine mundi, cum eis colligatur in Ecclesiam Christi, & salvabit.* Quare teletantibus qui haec Romam ostendunt in basilica Lateranensis, non est arca a Mole fabricata, sed eius imago & representatione, quam Judæi, primaeva arca Moysæ, continens utramcumk manna, & tabulam decalogi dicit. De inscriptis, destituti, ad suis similitudinem informaruntur & in templo (ut dicitur) collocarunt. Sed ignis factrum in secundo templo defulisse, saluum est, nam illi calidus est, ut illi igne primevole Aarona, & Moysi sacrificia de laplo loquuntur. Hic enim absconditus est in Ierusalem postea requiritus non comparuit, ut ibidem dicitur. Secundum oraculum Urim & Tummim in secundo templo defulsi videtur, saltem pluribus annis. Nam de eo scribit leopli. lib. 3. Antiqu. cap. 12. *Coffsa vix nupti regalii hebrei, & Iuda, id est Rationali, in quo erant Urim & Tummim, & ardendo splendore ante oculos ducente a sequam ego hoc scriberem, cum Dei molieba ferret legem transfigurationis.* Ubi Nota, leopli membra illi tuncm splendoris Rationalis, non osculati: quare oraculum

multo ante celum videtur. Unde Aris, Vatav. & alii
concent, per te glorificator significari, quod Christus
de deficiens in eternitate, id est in quinque hora dona, sua
præsencia & gloria in suppleturis, secundum in lecundo
tempore verbiatur, docebat, facientes miracula, de
quo plura cap. a. 7. Quamobrem pro "Ubi regnabo et ad te
ali glorificabor, ali sum pugna legi polles aetere" **Ubi regnabo**,
id est glorificabor. Ita legio videtur Chaldaeum
veritatem, placuisse multis, ac collatione in *missione mea in eis agnoscere*: fieri enim invisibiliter Dei misericordia perpetua
habitarum in templo, visibiliter tamen in eo habitavit,
quando Verbum incarnatione, puto Christus, illud sua
præsencia & maiestate corporaliter condecoravit. Apud
Iudeum dicit polles, te habuimus electum in eternitate, id est
glorificabor, significare, quod Christus futurus sit gloria
secundo tempore, sed arcana, & ludens oculum. Ira-
dunt enim Cabalisti, te significare per sonum medium.

Franklin Cabaniss, by signature
Franklin Franklin, New York.

in SS. Trinitate, post Filium, per quem quasi ideam & verbum omnia res ITA esse, id est existit, & creata est: unde nomen *Iehova* in le continuare SS. Trinitatem. Iehonim initiale denotat Patrem, qui est Sanctissimus. Trinitatis origo: & in Filium: & in Spiritum sanctum. Porro geminari & in ITA Iehova, ut significetur gemina Christi natura, divina & humana.

REPEXISTIS AD AMPLIUS *Hierapolis* vobis-
biuticos medium peramplam, & ecce pauci collegit:
& paucum quod convexitas in horrea, ergo Deus in se
flavus ibidem, id est flatu, & natus meo feci evanescere.
se redigi in nibilium, uti segetes foeti exstirpare venus
urem, domo grana adurit & deficat, itaque folliculos
inanes diluunt. *Cum iam condicerent sages*, inquit
S. Hieron. & *meum tempus insat*, & fragmenta vot
in manibus retinet priores, *quod nullius* vos cum cultus eterna
nus annales. *Pleena crux area, spes in osculis, Iustitia in me*
probus. Sed & hoc quoque *ipsi* non quod *est* de multa segen,
ET infinitus accrescitur suorum electio, inservit in domum, *ET*
virtus mea diffusa non est. *Ecce* *flavus enim illud, C* redigi
in nihilium, quae fragmenta vota conservant, *ET* *caecis* *salutem,*
Quae utilia tunc sunt, sarcinae et funeris non habentur. Qui
& troplo addit: *Quoties videlicet tam in doctrina, quam in*
conversatione *de qua* *quid nolum* *spiritu plura, C* *per quatenus*
venimus *est* *ne habentur tempus missusq; id est tempus deci*
ditio, vitamq; Nam in exemplum precepit popularum, de ex
cuse precipitatis, & minus invenimus in eis quod opinio
suum amorem promittat. Unde accidit, ut paulatim negligen
tia surrepet, pars quam quis ipsam quod indebet ha
bere, perderat. Hoc autem scire percepisti sumus, quod fas
cum fuerint in pristinis domibus suis, nec affectuerunt. Scri
psalmus monens, adiutorium ei de Domine a ligna cedentes
non extinxerunt in se quodcumque domum Domini. Hanc enim
cautiam habuit propheta: Quia domus mea deserta, C *et*
sefulvissima manusq; in domum tuam. Tigrinus, quae
domus mea adhuc degredi est, vos autem curvans ut quicunque
domum suam videatis, huc est, facta sita quicunque recurvo
ruere & intercedere negligitis res divinas, ita i'stab.

PROPTER HUC SUPER VOS PROPHETABIT
SUNT CALI¹ sic & Child. Veritatem per preteritum, id
circa ab sceleris infra celsa seruitur ad emundationem mundi
& terra coesa ut ad eundem frumenti. Pollutum rurum hinc
& leuentia veri per futurum cum Sept. properat baculum
absumens a rete, & terra subruber germissa quis: De
creatoris sui inbitum fonsient, eamque ulicentur.

Et vocati sicut tamen super terram & inde conquesterit Iherusalem penitum, ut vertat Chalda & famem, ac conquesterit morbos & pefcas, inimicis, iras & bellis, quae ex haec aeris & frugum inflammatione ac defectu nascuntur. Unde Septag pro 271 chosro, id est fiscus regis, legentes 271 chosro, est gladium in ventum induitum gladium, iux terram, gladium intelligere vel propri dictum, putat bella iam dieta; vel metaphoram, puta licetatem & famem, que inflat gladii hominem nec et succidit in Castro. Sic enim in Script, gladius, vel ignia generalia sunt nomina, & qualibet clavis dicitur insignis. In hebreo vel elegans paronomasia, qui penitus alludit ad culsum: quia, inquit, domus mea 271 chosro, est delecta eius, hinc ego pariter vocavi: 271 chosro, id est licetatem, vel 271 chosro, id est gladium, qui simili modo vos de delibatori, facietque donos vestras desieras. Sic iudeus, qui deteruerunt & sperverunt Christum, habuit a eo vici anlauditer, Ecce relinqueret vestis dominica vestra deferta, Matth. 23, 28.

Tropol. Itet auctorita, inquit S. Hieron. possunt de Ecclesia recurrere intelligi, qui adficiantur carnalem dominum, ut quibus et proficiantur, non curant vel in scriptis extra nec tempore. Deinde Ecclesia dominum, qui iurisdictio est deinceps inflatur: quernone sapientia et firmo in congrua scandala est plorans, et de Ecclesia erit, et ad fons nostrum perducens dominum. Deinde propter eorum usum, nec calorem, nec terrae derum germeat. Hac de causa Deus quoque is iugulo exalcat viri inimicos Pontifices, Doctores, fundatores Ordinum, viros sanctitatem & sapientiam illustres, qui ruinam Ecclesie reflagrarent, tamque verbo et exemplo excederent. Tales fueru S. Athanasius, Basilios, Nazianos, Chrysostomus, Augustinus, Ambrosius, Benedictus, Bernardus, Dominicus et Franciscus, qui vivens Innocentius III. Pontif. per vilionem apparuit, quasi tulientans ruentem basilicam Lateranen-
B. 10

sem, ubi Pontifex Pontificiam habet cathedram: qua AD dominos ad populum, ut ei Dei iusta nuntiare. Secundum, & planis, maleulicis, q. d. Dixit Aggai, qui erat nuntius & legatus nunc ex probatissima nuntius, & legatus Domini, cui proinde meritio Zorobabel & populus fidei proficit. Similiter hebreus & genitissimum dicitur Genes. 19. *Pater Dominus a Domino*: id estidem inculet Agga us le matti, & loqui est Doo, ut oracula his fidem conciliat, & seruit invocat pigrum populum ad fabricam templi, ut ipote quam iterum iherusalem impetrat & ureat Iesus, final premitendo, ad eam suam open & proteguntinem. Logicus interpres eum hestus alio puncto **ZOROBAEL** formulat, id est in angelis, ut legatis & nuntiis: hec enim sic hoc nomen hebreum femininum, tamen anglicum lumenit, & significatur rei, putat legationis, excellentiam. Sicut Ecclesiastes hebreus vocatur **ZOROBAEL** feminine, q. d. Concionatrix, ob cunctis perfluentis mulieribus. Mulieres enim in eloquio sunt facundae, disticta & praelantes, miraque habent dicendi, in animis influentes, & persuadendi viam. Ita Septuag. qui vertunt, *εἰ μάνια*, id est *μῆτρας*, id est *εὐελπίς*, *εὐελπίς*, hoc est nuntius. Sic & S. Hieron. Remig. & ali. His sensu codem redit, & coincidit cetera proprie. Ex hoc loco Orig. ut tacto nomine referit hic S. Hieron. Inipicatus est Aggai non Iustus hominem, sed angelum incarnationis, ut dixi in proposito: sed tamen. Hebr. enim **ZOROBAEL** mascula, angelum significat non tantum natura, sed & officio, id est legationis, munitionis, ut veritatem Noller, Septuag. Chalda. & ali. Hinc tamen dicitur dignitatem Aggi. Unde Septuag. vertunt dicit **Aggai angelus Domini in angelis Domini**, id est angelus inter angelos electus & electus. Ex Hebreo, vertat, dicit **Aggai angelus Domini euangelio Domini**, vel, **panius in annuntiatione Domini**. Christianus ortus & redemptio annuntiavit festivè cap. 2. 7. Similiter uulnus Propheta vocatur **Malachias**, id est angelus Domini. Et Iohannes Baptista ab angelis vita & predicationem vocatur **angelus**, Malach. 3. 1. Ecce ergo multo angelorum nomen, **C** preparatus manu ante faciem meam. Si Christus **Iesus** 9. 6. a. Septuag. vocatur **metus confusus angelus**, id est nuntius. Videant hie dignitatem Propheta, id est doctores, & predictatores scientiae, qui esse angelos in Euangeliu Domini, le te legare. De nuntiis Dei, ita Sanetus Paulus 2. Corinti. 3. 10. **Tra clefis, inquit, legatione sanguinis, sanctum Dei exhibente per nos, observamus pro Christo, reconciliandum eis.**

**Aggen
vocatur
angelus
angelus**

V E R S U S 12. **Sicut misit eum Dominus**] Proferat hebrei. **et Zorobael** cap. 1, quod vel causam lignitatis, q. d. Quia miserat Aggaium Dominus, hinc populus audiret eum: vel modico, q. d. E modo populus audiret & obediret Aggo, quo Iesus cum miserat, numerum, verba eius non in aliis lenitus detinuit, sed plenè accepit iuxta mentem Domini, prout ex protuloret, & explicaret Aggai, itaque eadem maxime complevit. Vera enim obedientia consistit in eo, ut verba praecepti non sinistre interpretentur, non ad nullum placitum explicemus, & torqueamus, ledes simplificare accipimus & exequimur pax nostra precipientes. ita à Calisto.

V E R S U S 13. **E dixit Aggai nuntius Domini de nuntiis Domini** Utroque postea capitulo accipi dupliciter, Primo, in genere neutero, q. d. Qui erat Dominus a nuntio, id est allegationibus, uti vulgo dicimus. Hic mihi ait à pedibus, a consiliis, à litteris. Ita Arius. Unde hebrei **ZOROBAEL malachas**, id est, **Tigrina, Pugna, & aliis virtutis, et dux Aggai, legatus Domini in legatione Domini**, id est qui fungebatur legatione, ad quam eum legatus & miserat Dominus. Unde Syrus vertit, **dux Aggai angelus Domini in angelatione Domini**, hoc est, **legatus, vel nuntius in annuntiatione Domini**, ut verba Arabicus, qui scilicet mittebatur à

Hier. ad Zoroabolum Jesum, cum quibus, **et in quibus**, nuper erat Dominus, sed ad populum, qui rimaverat a facie Domini, q. d. Ego ero tuus adiutor, adiutor domum meam qui in vobis defirmata est: me in medio vestris confundere, nemo a diligenciam vestram prodire posset.

E SUSCITAVIT DOMINUS SPIRUM ZOROBAEL, ET SPIRITUM IESU **IPSE regnum et sacerdotium adiunctum sanctum Dei**, ait S. Hier. **In gloriam sancti Spiritus populi, qui in eis ante dormiebat: non corporis, non animae, sed spiritus qui magis adiunctum fuit templum Dei.** Tropol. **Suscitans in nobis Spiritum sanctum**, ut in gloriam Tropol. diuimus **domum Domini, et faciamus opera Domini**. Porro inicitur Deus spiritum, id est in mentem animarumque, populi, exstantio illius ut alacriter & strenue intende ret fabricie.

C A P V T S E C V N D V M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

Tres prophetar. 1. 2. **P**rimus Aggi prophetiam audiuvimus cap. 1. hic audiemus tres alias qua conscientia fuit. Trima est v. 12. que invenit Iudeus ad fabricam templi, promovendo uniuersum eius fort gloriam quam fuerit templi Salomonis, et quid in illo dolorem & mortalia facturus sis Christus, cuius adventum cunctis genitibus quisque orbis desideratio fore predictus, adiutor in eo communitate, fuit calum & terra, mors & ardor. Secunda est v. 11. que inde eis inchoata fabrica tardiora & radio affectus, quod dicens sufficiere aitare ad victimam, nos opus effrenegro templo, retardant, ostendendo Deum nolle altare suo templo: altare enim locus, domus & ducus est sanctum. Quid si auctiare pergit premisit eis frangere abundantiam. Tertia est v. 11. que Zoroabulus ob praeferentiam in fabrica diligenter palicebat, quod Christus ex eius stipe nascitur, cui Deus eversus altus regnat, dabit regnum aeternum.

IN die vigesima & quarta mensis, in sexto mense, in anno secundo Darii regis. 2. In septimo mense, vi- gesima & prima mensis, factum est verbum Domini in manu Aggei prophetæ, dicens: 3. Loquere ad Zorobabel filium Salathiel ducem Iuda, & ad Iefum filium Josedec sacerdotem magnum, & ad reliquos populi, dicens: 4. Quis in vobis est derelictus, qui vidit dominum istam in gloria sua priua? & quid vos videtis hunc nunc? numquid non ita est, quasi non sit in oculis vestris? 5. Et nunc confortare Zorobabel, dicit Dominus: & confortare Iefu fili Josedec sacerdos magne, & confortare omnis populus terra, dicit Dominus exercituum: & facite (quoniam ego vobis dicam) tam, dicit Dominus exercituum. 6. Verbum peperi, vobis cum egredieremini de Terra Egypti: & spiritus meus erit in medio vestrum nolite timere. 7. Quia haec dicit Dominus exercituum: Adhuc unum modicum est, & ego commovebo caelum, & terram, & mare, & aridam. 8. Et movebo omnes Gentes: Et venient desideratus crucis Gentibus & implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum. 9. Meum est argenum, & meum est aurum, dicit Dominus exercituum. 10. Magna erit gloria domus istius novissime plus quam primæ, dicit Dominus exercituum: & in loco illo dabo pacem, dicit Dominus exercituum. 11. In vigesima, & quarta noni mensis, in anno secundo Darii regis, factum est verbum Domini ad Aggeum prophetam, dicens: 12. Haec dicit Dominus exercituum: Interroga sacerdotes legem, dicens: 13. Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimentis sui, & tetigerit de summitate ejus panem, aut pulmentum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum: numquid sanctificabitur? Respondentes autem sacerdotes, dixerunt: Non. 14. Et dixit Aggeus: Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, numquid contaminabitur? Respondentes sacerdotes, & dixerunt: Contaminabitur. 15. Et respondit Aggeus & dixit: Sic populus iste, & sic gens ista ante faciem meam, dicit Dominus, & sic omnes opus manuum eorum: & omnia que obtruderunt ibi, contaminata erunt. 16. Et nunc ponite corda vestra ad die hac, & impri, antequam poneatur lapis super lapidem in templo Domini. 17. Cum accederetis ad acervum virginum modiorum, & fierent decem: & intraretis ad torcular, ut exprimeretis quinqueaginta lagenas, & siebant virgines. 18. Percussa vobis vento urente, & aurigine, & grandine, omnia opera manus vestrarum: & non sunt in vobis, qui revertetur ad me, dicit Dominus. 19. Ponite corda vestra ex die ista, & in futurum, à die vigesima & quarta noni mensis: à die quo fundamenta jacta sunt templi Domini, ponite super cor vestrum. 20. Numquid jam fenus in germine est: & ad huc vinea, & fucus, & malorganatum, & lignum olivæ non floruit? ex die ista benedicam. 21. Et factum est verbum Domini secundum ad Aggeum in vigesima & quarta mensis, dicens: 22. Loquere ad Zorobabel ducem Iuda, dicens: Ego movebo celum pariet & terram. 23. Et subvertam folium regorum, & correram fortitudinem regum Gentium: & subvertam quadrigam, & alcesonem ejus & descendenter equi, & ascensionem eorum: vir in gladio fratris sui. 24. In illa, dicit Dominus exercituum, afflumine te Zorobabel fili Salathiel serve meus, dicit Dominus: & ponatu te quasi signaculum, quia te elegi, dicit Dominus exercituum.

VERS. 1.

IN DIE VIGESIMA ET QUARTA MENSIS, IN ARANT IAESTA SUB CYRO, A QUORUM EXIGUITATE & VILITATE COLLIGERE LIBERAT, EXIGUUM ET VILEM FORE FABRICARE. TEMPLUM AUTEM SALOMONIS AUGUSTISSIMUM ALQUI VIDERANT, ALI TALE FULLE A PATRIIS ANDERANT. NAM LUQ̄I BABYLONIA REDIVIVA, TANSTOPTE PACI & PAUPERES, NE TEMPLUM MEDIFICABANT EX LAPIDE VULGARI & IMPOLITO, CUM SALOMON ILLUD CONSTRUXIT EX LAPIDIBUS POLICIFIS, ILLIS VELVITA & PRECIOSIS. 3. REGUM. 6. SECUNDUM, TEMPLUM HOC ILLU CYRI ALTITUDINE, NEQUAE LAETITIUDINIS, HABITATORUM ERAT DEXAGNA DUMEXAR CUBITORUM. 7. ELDÆR. 6. SALOMONIS VERBVS DILATAT ERAT ALIUS & LATIUS ERAT ENTIUS 200. CUBITOS ALTIUS QUIDC ET LAVUM. QUOCIRCA TEMPLUM HOC SECUNDUM, ISTER PRIORA IEPTA ADDICATUM EST, ILLUS RUINIS EXTRA IN CIRCUITU RELINET, QUIBUS DEMOLITUS ET QD AD FRANDAMENTA, ILLIS INDIFFICAVIT FUMUM TEMPLI HERODES, SI CREDIDUS LOFEPH. 15. ANTEQ. 14. QUOCIRCA CVM PRIMO HOC TEMPLUM FUNDARERIT ANNO 1. CYRI, PRINCIPER PARVUM ET ELEMENUM QUI VIDERANT TEMPLO PRIMI, FLUXERANT VORE MAGIS, AT ELDÆR. 1. I. C. 3. 13. UNDE LIQUES MILITOS VIDIEBUT UTRUMQ. TEMPLI, NAM AB EYIS EXCIDIO, QD CONTIGIT ANNO 11. SEDECIES, USQ. AD PRIMUM ANNUM CYRI, FLUXERANT ANNI 15. INDE USQ. ANNUM 2. DARII FLUXERANT ANNI 11. QUI PRIORIBUS ADDITI FACIANT 70. QUI ERGO 80. ERANT ANNORUM, POTERANT PRIMUS TEMPLUM VIDICE, QVIS MAGNITUDINE OPTIME MEMINISSE. SANE ELDÆRAM VIDITIS CERUM ET NÆ PARENTIS SARAIAS PONTIFEX, OCULUS ET ILI IN EXCIDIO URBS & TEMPLO: QUARE NECILLE EIS, UT ELDÆR ANTE ILLUD AB EO GENITUS. ELDÆR ANTEM PROTAGOVIT VITAM POST DARIUM USQUE AD ARTAXERXEM LONGIMANUM. IDEM PATER DE MARDOBE PATRIO ELIJAH NEHEM. C. 7. 7.

VERS. 2.

IN SEPTIMO MENSE, VIGESIMA ET PRIMA MENSIS, FACTUM EST VERBUM] Ergo haec propheta, que ordine est secunda, mense penè inter gro fuit posterior inchoatione fabri iei: hec enim inchoata est die 24. mensis sexti, ut dictum est v. 1.

QUIS IN VOBIS EST DERELICTUS, QUI VIDIET DOMUM ISTAM EN GLORIA SUA PRIMA?] qui scilicet videt prius templum Salomonis auctum, antequam illud cum urbe everteretur in Chaldaea.

ET QUID VOS VIDETIS HANC NUNC? q.d. Qualem, quam vilim, & exilem videtis fore secundam hanc dominum Dei quam edificatis, si comparetur cum templo Salomonis? iam pridem enim ejus fundamenta e-

Cornel. 1a Proph. Min. x. v.

VERS. 4.

QUI VIDIETIS HANC NUNC? q.d. Qualem, quam vilim, & exilem videtis fore secundam hanc dominum Dei quam edificatis, si comparetur cum templo Salomonis? iam pridem enim ejus fundamenta e-

stis, vel ab iis qui viderunt, audifitis.

FACITE] Seilicet opus in domo mea, inquit S. Hier.

VERS. 5. & alii mox citandi. Verum hebr. & Romana tē facie

Pp 4 ref-

referunt ad verbum, quod paulo post sequitur, q.d. *Fa-* Afrahë fiscipista, & peregrinus. Itaque spiritus hic inter-
cite verbum quod pepigit, &c. Unde intermedio, facili-
cer quoniam ego vobissem sum, dicit *Dominus exercituum,*
intercipiunt & includunt parenthesi.

VERS. 6.

V E R B U M Q U O D P E P I G I] Est hic duplex dis-
punctio, & consequenter duplex sensus. Prior *verbum*
scipit in nominativo, illudque referit ad sequentia. q.
d. Facite opus in templo quod subeo, quia *verbum*, id est
paucum & fedus quod vobissem pepigit per Molen in Si-
na, quoque promisi me fore vestrum Deum & protec-
torem, vos tutabimur contra Samaritanos voletores impide-
re templi la bricam, & contra alios qualibet hostes: quis
scilicet ego idipsum quod olim in hoc stetere promisi,
nunc opera praefabo, & re ipsa exequar. ita Septuaginta.
Chald. S. Hieron. Theodoret. Haymo, Lyras, & Pa-
gnan. Si my *filius Verbum* est filius Dei, Iudeus promis-
quis nullus Mellias, ut hic significetur sancta Trinitas,
nimurum Pater dicit: *Ego nobissem sum. Filius est Ver-*
bum, Spiritus lactans est spiritus qui cum eis erit, scilicet
per effectum gratiae, opis & protectionis quam eis
praefabuit, ita Sanctus Hieronymus. Albertus, Nylenius,
*Haymo & alii mox citandi. Favet Chald. dum verit. *verbum meum erit vobis anima.* Unde & mox Propheta*
pergit prophetare de Chalifodicens: Abut nunc me-
dicum, &c. Et venies Defiderans cuncta terrarum. Po-
*sterior dispunctio planior est, ut verbum sic accutativi
casus (hunc enim vocat articulus *NK*), qui ordinarii
accutativi, raro nominativo servit) & referatur ad *fa-**

ceitatem, q.d. Facite verbum, id est legem, quam in pacto vobissem initio, quali conditionem londeris a vobis praefandam exegi: ego vestrum praefabo quod meum est, nimurum open quam vobis promisi, faciatque ut spiritus meus providus, vigil, arer, potens & cunctis sit in medio vestri, vobis teatetur, corroboretur, adiuve & propugnet, ita Hebrei & Arias. Hunc sensum exigat paren-
thesis Romana Biblio interiecta, & hebrei articulus *et*, ut paulo ante dixi.

Spiritus
multi-
plex.

E T S P I R U T U S M E U S E R I T I N M E D I O V E-
S T U M] *Spiritus*, tum increatus, siquid duplex: prior
in Deo essentialis, qui est ipsa mens & potentia divina,
cuja dotes describit Sapiens cap. 7. al. dicens: *Et en-*
sis illa sapientia divina, spiritus intelligentia sanctus,
*animus, multiplex, subtilis, differt, mobilis, incompren-
hensus, certus, suavis, amans bonum, acutus, quem nido-
veter, benefacens, balsamus, benignus, subtilis, certus,*
securus, amans habens virtutem, omnia proficiens, & qui
capiat omnes spiritus. Posterior, notionalis, putat Spiritu-
sus sanctus, de quo hunc locum accipiunt S. Hieronymus,
Theodor. Remig. Haymo, Arias hic, & S. Athanasius epist.
*ad Serapionem, Cyrilij casach. q.d. Nylenius. Te-
stimonio contra Iudeos de Sanctissima Trinitate, ubi se-
legit: *Confirmare Zarubel, quia ego vobissem sum, &* *verbum meum bonus, & spiritus meus in medio vestrum,*
ex eoq[ue] probat in una Deitatis effectio esse trinitatem
personarum. Quid enim, iopiqui, ipsa etas trium mentium
*sacerdoti, si non unummodo, program est in propria sub-
sistente persona? Spiritus sancto enim appropriatur am-
or, cura, protectione, laver, auxilium, que hic Deus
se spiritu suo præfuditur Iudeus promittit ei; ut sit in me-
dio eorum, sicut spiritus nostre mediæ est in corpore,
& Spiritus sanctus est in medio Ecclesie. Secundo, Spi-
ritus hic increatus ex le diffundit spiritum creatum libi similem. Unde Albertus per spiritum hunc accipit spi-
ritum sapientiarum, virtutis & fortitudinis, quem Deus aspiravit Moysi, & per eom sapientiam senioribus ad ju-
dicandum, dirigendum & regendum populum Israel, Num. 11. 25. Accedunt Hebrei, qui per spiritum ac-
cipiunt prophetiam. Unde Chald. verit, *Prophete mei docebunt vos, ne timetis*, quasi dicit. Dabo vobis Ag-
gum, Zacharias & Malachiam Prophetas, qui vos
in opere dirigant, animent, corroborent, Denuoque
in dubio omnibus consulant. Malachias enim sicut ultimus Prophetarum, nec post eum Iudei alium usque ad Christum habuerunt, inquit Sanctus Hieronymus, & idipsum testantur Hebrei. Proflamus tamen generalius, & plenius hunc spiritum accipere, quasi dicit. Ego spi-
ritu meo vobis aero, vobisque aspirabo spiritum pro-
videntis, fortitudinis, alacritatis, agnè ac artis ar-
chitectonicæ, ut eo vegetati opus hoc fabricæ templi
alacriter, fortiter, provide, ex quæ ac sapienter, & al-**

A D H U C U N U M N O D I C U M E S T , E T E G O COM-
M O V E O] Est hebreus, q. d. Post modicum tempus
commovebo celum, &c. Certum est Propheticum loqui
de Christo, sicut primo in carnem & mundum adventi-
tum. De eo enim explicat Apollonius Hebr. 11. 26. & pa-
ciunt Patres, S. Hieron. Remig. Rupert. Haymo, Albert,
Hugo, Lyras, Arias, Clarius, Vatab, hic, & S. August.
18. Civit. 33. S. Ambro. lib. 3. epist. 12. Cyril. lib. 4. in
Genesi, quin & Hebrei apud Galatin. lib. 4. cap. 9. & 10. Conolatur enim Propheta Hebrei pulsationes &
mortes, quod videtur fabricare secundum tam fore Bezugsmen, vilem, & quasi nullius momenti, si compa-
raretur cum fabrica Salomonis. Conolatur, inquam, hoc argumento, quod Deus magis glorificatur sit tem-
pum secundum quam primum, & quod in secundo dura-
turum sit Christum doctorem & salvatorem, ideoque in
eius adventu connoturur sit calum & terram, omniisque
elementa, in quibus mira, magnifica & gloria sit patru-
turus ad gloriam Christi, & consequenter templi.

Nota. Ab hac propheta, facta anno 2. Daru Hyaf-
pis, siquic ad ortum Christi fixerunt anni 517. ut dixi in
processio. Hi tamen vocantur hic tempus modicum, tum
quia Propheta elevat ad Deum Deique aternitatem, *Modicum*
omnia tempora, quæ ac terrena & circulares, vide-
tur, & revera sunt modicum quid, in dñi punctum, vel *omne calum.*
momentum dumtaxat. Similis modo S. Johano. epist. 1. *calum.*
cap. 2. 18. tempus legis novae vocat *boram non vestimenta. Fi-*
lius, inquit, *non vestimenta bona est.* Tum quia modicum erat
respectu temporis elapsi ab orbe condito, & a lapso Adæ
a quo Deus promisit Salvatorem Christum, Gen. 3.
15. Cum enim hoc dixit Aggazus, elapsi est ad genit
mondi anni 1434. ita Lyras. & Vatabl. Addit Arias, el-
cid modicum respectu legi Christiane, que iam duravit
1614, annos & plures durabit.

P R O M O N I M O D I C U M , Septuag. & eos secutus S. Paulos
hebr. 12. 26. vertunt, *et cetera*, id est *item*: quis hebr. *modi-*
cum, id est *item*, lumen pro feme: intelligunt enim
ep. 10. *modicum*, id est vice, q. d. Una vice, id effemel.
Vox *feme* significat unicam tantam legem Christi, &
Euangelii, successarum legi Mosaicæ & Propheta, post
quam nulla alia sit expectanda, ita ut ea finita venturum
sit Christi iudicium, resurrectio, vita & gloria æ-
terni his qui eam obserueraverunt,

C O M M O V E O C E L U M E T T E R R A N] ut om-
nes homines & angelos, per multa magna prodigia
excitem ad agere operis operis magni, quod patrat urus
in, scilicet ac Christi incarnationem, legislationem &
redemptionem; sicut iudicis elipsi per famula excitavi in
Sina, ad excipiendum legem veterem per Molen, ut
idem tam Mol, quam legi autoritatem conciliarem,
& pondus adderem. ita S. Chrysost. hom. 1. io epist. ad
Roman. Nota, licet S. August. lib. 18. de Civit. cap. 33. Hac enim
et Rupert. hic, hanc commotionem cali, & terræ acci-
pientem lignæ & portentis previæ die iudicij, & iudici
Christi, deque resurrectione, & glorificatione Bestiorum,
de quibus Matth. cap. 24. tamen ad litteram ac-
cipiendam esse illam, quæ facta est in primo adventu
Christi in cornu, putat paulo ante ejus incarnationem,
ut coetent Hugo, Lyras & Clarius, vates incarna-
tio, docente, patiente, resurgent, & mittente Spiritu
sanctu laetitiam in Apollonios. ita Sanctus Hieronymus,
Remigius, Haymo, Albertus, Arias hic, & Ambro. lib.
1. epist. 12. & August. lib. 18. de Civit. cap. 33. Hac enim
commotio facta est ad hoc, ut significaret legem veter-
em in novam, Molen in Christum, Prophetas in Euangeli-
um, iudicium & gentilium in christianum Communi-
tatem commandata, ut docet S. Chrysost. hom. 14. in tract.
Matth.

Quæsæ Primo, quoniam veniente Christo facta est Christo.
coenatio in celo? Respond. Prima fuit, quod en ipso Prima.
dic,

die, in die hora & momento, quo Christus natus est, an. A monarcho Christo, clausque Evangelio in totum orbem gelli apparuerunt palib[us], eiusque ortum annunciarunt eua[bi]l[is] canentes: *Gloria in altissimi Deo, et in terra pax hominibus*, Luca 2.14.

Seconda.

Secunda, quid illius innotitii splendoris Magi s'apparuerit, colique ex Oriente vocari & deduxerat ad Christum, Matth. 2.1.

Tertia.

Tertia, quod paulo ante Christi ortum sub initium imperii Augusti, bora circiter tercia, repente liquido ac per rato, cœruleis ad speciem cœlestis arcus orbem solis amplexus, quasi unum eum ac postmodum in hoc mundo, solumque cœlestissimum in ore monstraret (Augustum Cœlarem) ruit tempore veris effigie, qui ipsam solis solis metuendam, quae nomen Cœlestis & Cœli regere, inquit ex Suetonio Orosius lib. 6. histior. cap. 18. Quid enim circulus hic veris effigie solem velavit & levitatem significavit?

Quarta.

Quarta, quod globus aurei coloris Romanis viis fit ex alto ad terram descendere, ibique major effectus, rursum in calum alcedere, ac solen obtegere. ita Orosius ibidem.

Quinta.

Quinta, quod uno anno ante Augusti imperium, sub quo natus est Christus, vii sunt tres soles in unum coire, inquit Euseb. in Chronico. Sequenti anno, inquit Dio, & ex eo Baron. viiis est iei intra tres circulos edulare, quorum unum corona spiculare ignita circumdata, baenquod tamen Dno centius fusile prognosticavit Triumviratus Augusti, Antonii & Lepidi; cum veris significatis fuerit verus iei Christus Dominus, quia Deus in tribus circulis, id est per sonias divinas, per tripartitum, id est circummissionem existens; & qua homo factus, tribus iubilantibus, putat deitate, anima & carne, confundatur.

Sexta.

Sexta, vivente Christo Spiritus sanctus in eum dum baptizari, specie columba ex celo descendit. Vox Patris auditus est: *Huius filii meus dilectus es*, Matth. 3.17. Eadem auditus est in transfiguratione, ubi Christus cœlestis gloria coruscus resplendit, ac Moies & Elias ex celo lapide affuerunt, Matth. 17.5.

Septima.

Septima, tunc in passione, tum in resurrectione, tum aliis lapide miniaturam, Iohann. 1.51.

Octava.

Octava, in passione eius iei in plenilunio, cœmamnitatem diffusa in luna, que eius eclipsim causare solet, eclipsi universalis noctis obscuritas, mortem sui creatoris pullatus luxit, adeo ut Dionys. Areopagita exclamaret: *Aus Diu naturae patitur, ani mundi mortuus defutus erat*, uti ipse refert scribens ad Apolloniam.

Nona.

Nona, quod 40. post resurrectionem die, visibiliter coram discipulis gloriosus in exultu ascenderit, Act. 1.

Decima.

Decima, quod inde quinquefusio die misericordia spiritus sanctum specie linguarum ignearum, cum ingenti fratre, in Apostolos, Act. 2.

Undecima.

Undecima, quod Augustinus Cœlestis ex celo Virgo Deipara, infans ultro genitrix apparuerit in Capitolio, cum iam ante opere oraculo Apollinis edocitus natum esse primum Hebreum, quidolorum oracula silentium indicaret, eidem in Capitoliis aram exerelit, hoc titulo: *Ara primogeniti Domini*. Quocumque Constantinus Magnus ibidem templum crexit in memoriam Dei genitricis Mariæ, quod etiamnum exaltat, & vulgo *Ara cœli* nuncupatur: ubi & locus visionis Augusti ostenditur, ita ex Suidis, Niciphoro, & alia Baron. in Apparatu Annal. Addendum multum, id per Sibylam Augusto ostentatum fuisse; sed per Sibylam intelligunt prophetiam aliquam illius avi. Nam inter Sibyllas propriæ dictas ultima fuit Cumana, que diu ante Augustum vixit sub Tarquinio Superbo.

Commissaria.

Quares Secundum, quanam commotio facta est in terra? Recip. Prima est, quam hinc verbis describit Orosius libro 6. cap. 10. & lib. 7. cap. 1. *Anas narratorem Christi quanam, quām si etiam me non preferente compescit habens arbitror. Toto terrarum orbis una pax omnium, non cessante sed adiutorio bellorum: clavis Jam genua pars, exsuperata bellorum radibus, non repremit. Cenit illi primus Cœlestis amictus fuit, cum in unum Cœlestis nomes universa magnarum gentium creatura preaverit, finalisque per communemque cœfus natus fecerant effolla, eis; videlicet ut Augustus ius monarchia sternaret viam vero*

per suam caput, puto per Romanum, propagando, uti advertit S. Leo. hom. 1. de S. Petro. *Disposito namque dominica opere, inquit, maximi cognebat, ne multa regna uno confederarentur imperio, & cœstis priores habebat populus predicare generalis, quas annis intererat regnum crescere. Porri quod de Iano, tempore Christi terris, clausis, efficit Orosius, subdubitat Baron. eo quid veteres non nisi Iani clavi meminerint. Verum verisimile est Orosium, veterem & gravem historicum, à S. Augustino laudatum, id à veterioribus accipere, nec id ex se confinxisse, uti recte advertit noster Barradus tom. 1. lib. 8. cap. 12.*

Secunda, quod ex Sibyllarum oraculū edicibilest, *Seconda*, sub illud tempus ex Oriente venturum regem, qui sebi dominaretur Romanis, aliorum gentes, sive partem meam, purissimæ expectatione conseruare fuerint. *Audi Tascitum lib. 21. P[ro]l[ib]is profusio misteri, antiquis sacerdotum literis continetur, et 1160 tempore fore, ut valdeferat Orientis, prefigebat Iudeas terram posteriorum; que ambages Velipasianum ac Tiram produxerant. Ita ipse, utpote Genitili, oraculum de Christo ad Veipasianum dedit. Idem habet Suetonius in Velipasiano cap. 4. qui & addit, Iudeus hac de causa, tpe illicet regis ini. Medicis meis affutari, rebellasse Romanis, ideoque à Tito esse excus.*

*Tertia, quod ante Christum oraculum Delphicum, aliasque filiorum, telle Cicerone lib. 2. de Divinitate. Arnobius lib. 1. contra Gentes, & alii. Unde & ex Pax in gala vox audita, *Magnas fas mortales est*, teiste Euseb. lib. 10. de Praepar. c. 9.*

Quarta, quod anno tertio triumvirostat Angusti, p. *Quarta*, t. 40. anniante nativitatem Christi, Roma trans Tiberim ex taberna meritoria, per totum diem lumen solis largitum est terra profluxit. *Quo signo, inquit Orosius lib. 6. cap. 10. quod evidenter, quoniam in diebus Cœlestis Cœlestis nativitas declarata est? Christus enim annis interpretatur. Itaque cum ex tempore, quo Cœlestis preparata tribulatio pastillas decreta est, Roma & oculi eius per totum diem defluit; significavit, per omne tempus Romanum Imperii Cœlestis, & ex Cœlestis, id est unicam, ex eo uocis, de meritorie taberna, id est de locis patr[um] largaque Ecclesia, affluentes arque insecessanter processerunt. Hic ergo fluxus olei est terra per conditum Christum in terra natalium, & vilcerat misericordia in nos effusit. Unde de eo dicitur Cant. 1. 3. *Oleum effusum non men rumin*. Meruit locum ille, inquit Baro, nobilitatua memoria illustrata; ecclesia nimirum amplissima, Dei genitricis titulo, à Callisto Pontifice prima omnia, quorum extet memoria, oleum erecta: ubi in ipsius loco est quo oleum profluxit, & primitus miraculi sit monumentum sita epigraphie inscripta legitur: *In hac prima Dei maris adest taberna meritoria, olei fons è solo erumpens, Cœlestis uirum portans*.*

Quinta quod in *Capitlio*, inquit Dio lib. 37. multa statua de celo facta liquefactaque fixerant, descelata que erant cum annis summa, cum locis columnis infinitis, praeterea imago lupa, cum Remo & Romula consuevata, cœderent: latera etiam in columnis, in quibus leges scriberebantur, soluta atque confusa erant. Unde Suetonius in Augusto cap. 94. sic: *Prodigium Roma factum, Deo denuntiatur regem populu Romanu[m] nascitur parturire. Unde sensim exterissemus confusus, ne quis illis annis genitrix educeretur.*

Sexta, quod Augustus nolnerit amplius Dominum nominari, inquit Suetonius in Augusto cap. 52. quasi intertempore Dei instinctu precientis adventare Christum, verum cali terraque dominum.

Septima, quod Christo puer fugiente infanticium Herodis, mox ut Egyptum intravit. *Egypti idola corruerunt, uti palam tradunt veteres, quos citavi illas* 19.1.

Octava, quod Christus patiente petra scilicet fuit, & tota terra iugentis terra motu quasi indignans, & paraulecici necem sui creatoris, concusla eis, & si credimus Originem, ius centro convulsi eis. Unde ex Po Linus libro 1. cap. 4. *Maximus, inquit, terra memoria mortalium extitit motus Tiberi Cœlestis principatus, dissidens urbibus Africani nolle proficere.*

MARE ET AFRICANA] Per aridam oppositam mari, vel

vel acceperit insulas cum Lyrano; vel certe totum reliquum? **E**t VENIT DESIDERATUS CUNCTIS GENITUS [] ERICUS quid, q. d. Commovere celum; terra, mare & aridam: quia veniet Maffias, quem omnes gentes, in omnibus creaturae desiderant: Christus enim est principium, exemplar, finis, nodus, vinculum, centrum, vita, filius, felicitas totius universi. Unde apostolus Ephes. 1. 10. *Propositus (Deus) in eo, in dispensatione plenitudinis temporum influens omnia in Christo, qui in celo est, qui in terra sunt.*

Christus est centrus omnium in Christo, qui in celo est, qui in terra sunt. Vbi pro influentiare, gracie est inveniatur, id est recipiuntur. ad caput revocare: Christus enim est anaerophalis, id est summa, caput & recapitatio, omnium operum Dei, visibilium & invisibilium. Vide ibi dicta. Quocirca omnes res feruntur in Christum, tamquam in centrum, cui coniungit desiderant. Rursum omnes appetunt Christum, tanquam credentem magnum, qui ab omnibus malis cuncta removet, & bona cuncta procurat. Hoc est quod ait Christus: *Ego exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me insum, Ioan. 13. 33.* Christus enim est Antistes & Pontifex magni fani, id est totius mundi. Nam, nata est Phileb. 1. de Monarchia, mundus est etiam templum Iesu Christi Dei, cuius antistes est homo, ut pro omnibus Deo gratias agat, & ab singulari bona impetrat, & mala avertat. Audi Lactant. libr. de Ira Dei cap. 14. *Sequunt ut offendamus, cur fecerit hominem Deus.* Situt mundum proper bonorum machinatum est, ita opus propter se, ramquam dum in templo antiquum, spissatorem rerumque celestium. *Solus enim est, qui sentiret capaciter rationis intelligenter posset Deus,* qui opera eius admirari, & ratione porebatemque perspicere, &c. Ideo sermonem solus accipit, ac lugubri cogitationi interponit, ut exercare maiestatem Domini sui posse. Verum cum homines ad id non sufficiant, & plenius in terram deripiunt ad celum non sufficiant, nec Deum auctorem agnoscant, hinc misericordia Christus quis mundi Antistes id praefat, Deoque debitam gratitudinem & cultum pro omnibus peripolvere, & homines ad id faciendum impelleret. Unde eius typus pontifex Aaronicus in veste galabat totum orbem, iuxta illud Sapient. 18. 24. *In ueste pectoris quam habebat, totus erat orbi terrarum.* Hinc & Christus dicitur portare omnia verbo virtutis suz, Hebr. 1. 1. Hinc rursum ipse vocatus desiderium collum sternorum, id est Prophetarum, Patriarcharum & illistrum Sanctorum, Genes. 45. 19. Unde Iacob ibidem v. 17. *Salutare* (id est salvatorem Christum) inquit, *nam expellabo Domine.* Et Iulias cap. 45. 8. *Rorata cali desiper, & nubes pluvias puerum aperturam terrae, & germinet salutarem.* Quia & Sibylla Cumana apud Virgil. eclog. 4. sic canit, sic gestit ad Christum octum:

*Ultima Cumai venit iam carminis atas,
Magnus ab integro seculorum nascitur ordo:
Tunc nova progenies calo dimittitur alto;
Lumen redit & ergo, redirent Saturnia regna.
Chara Denus fabulus, magnum loto incrementum
Adspicit venturo latenter ut omnia facte, &c.*
Hocque sed verbum habent, *et venient desiderium* (vel desideria: pro *vidēm* thēmēdēnum in singulari, alio puncto potest legi *vīdēm* rhēmōdēm in plurali) *thēmēdēnum genitum*, Septuag. *et venient etiā omnia genitum*, vel, ut S. Hieron. & August. 18. Civit. 48. legunt, *venient quae quia & ipsa trecenta liberatrices corruptionis*, *Delebita sunt Domini de cuncti gentibus*, quae sic exponunt. q. d. Non iolum Iudei, sed & omnes Gentes qui à Deo electi fuerint, venient ad Christum: non enim omnes Gentes, sed tantum pars aliquæ ad Deo selecta, & ut pretiosi thesauros desiderabilis, venit ad Christum. Ita S. Iohannes epistolam secundam inscribit: *Senior electi Domine.* Unde Arabicus Antioch. verit, *venient populi cum desiderio*; Arabicus Alexandr. *venient gentes electi*; Syrus, *affrent desiderium quod est cuncti gentibus*. Verius est Septuag. per etiā gentes significare Christum, qui unus est ex omnibus nobis electus, per quem ceteri omnes electi & dilecti sunt a Deo: quem prouinde omnes gentes elegunt, adamarunt, desiderarunt & amplexi sunt. Hoc enim significat Hebr. *debet dat*; Pagin. *et venient que ut nati desiderium omnium gentium.* Minus rebus vertunt R. David & Clarius *et venient cum desiderio omnes gentes*, feliciter ut se, usqua omnis pretiosa & desiderabili, quasi munus offerant Christo. Nam hoc ipsi supplerunt, cum id ipsum requiriendum sit in Prophete-

Communi-
tates in
mare.
Tertia:
Secunda:
Tertia:
Quarta.

Potio commotiones in mari variae sub tempore Christi factæ sunt. Prima, per bella navalia, ac præteritum Actiænum, quo Augustus profligata claus Antonii, factus est monachus, test Suetonio; Secunda, quod in Britannia ingens excita fuerit mari tempestas, adeo ut insulani dicerent aliquem ex danib[us] vel herib[us] defecisse. ita ex priulis Historicis à Castro. Tertia, quod Christus mari procellas sedaverit, & iugera undas mari ambulans, quia & eadem S. Petrus calcare fecerit. Insuper in pallione cum terra motu concutit terram, concutit patriter & mare. Quarta, quod Deus insulanos omnes commoverit audita fama Christi & Evangelii, ab fidem eius capessendam; alio verò in infidelitate obstinatos commoverit, id est occasionem dederit ad illud persequendum & extirpandum. Audi S. August. lib. 18. de Civit. cap. 33. *Movit, inquit calum, & portum & fidem te[rra]m testimoniis, quando incarnationis esti Christus. Movit terram, iugentes mirantes de ipso Virginis partu.* *Movit mare & aridam, cum C[on]tra in insula, & in terra Christus annuntiatus.* Ita motiones genit[us] vidimus ad fidem. Audi & S. Ambro. in hac Aggi[us] verba, sicut finem tom. 3. *Movet ante h[ab]et Deus calum & terram) eam de Egypto liberaret populū suū, nam quando in calo calamitas erat in eis, terra inter flumina, mures in mari, aqua in aqua, in deferto mœsi quotidiana frangunt calidum (manu) multipliabantur, petra, & verba in fontes aquarum : sed modicum & postea in passione Domini Iesu, quando calamite[n]s obdormit, sol refugit, petra soluta, canali aperti, mortui resuscitatis, draco uulnus in flumina suis videt prestatores hominum, non iugum navigantes in mari, sed etiam ambulantes sine periculo.* Deferrit quoque motumq[ue]mnamodo infinitus maritum populus in mellem caput devolutum & fidem laetare, &c. ut plures filii fuerint deferrit, q[ui]cunq[ue] omnes que habebat varum: *et floruerit deferrit* quidam, Itaiz 35.

Cause, cur e[st] calum, terra, mare & arida in incarnatione Christi consueta fuerint, iuste multe. Prima, quia quasi admirata sunt, & obfuturant tantam Christi examinationem, aquæ ac charitatem. Secunda, ut torpientia hominum corda excitant, ad tam infortium prodigium, easque fastu molirent, ad hanc Christi dignationem digno amore & gratitudine excipiendam. Tertia, quia omnes creature per Christum restauratae, imo quasi edificatae sunt, dum per Christum Verbo Dei sunt unius: omnium enim creaturarum compendium & microcosmus est homo. Dum ergo Christus hominem assumpsit, omnes creature assumpti, hinc in eius incarnatione concomitent sunt, quia gavisa sunt, & prægudio quasi exiliuerunt; prælertim quia per eum sperant, & sperant liberationem a corruptioni & mortalitate, quem cum homine incurritur per peccatum Adiutoria illud Apolito Rom. 8. 19. *Exspectatio creaturae a revelacione filiorum Dei expectabatur : scilicet omnis creatura sub istis non volens, sed propter eum qui subiectus est in se: quia & ipsa creatura liberatrices a mortis corruptioni, Delebita sunt Domini de cuncti gentibus;* quae sic exponunt. q. d. Non iolum Iudei, sed & omnes Gentes qui à Deo electi fuerint, venient ad Christum: non enim omnes Gentes, sed tantum pars aliquæ ad Deo selecta, & ut pretiosi thesauros desiderabilis, venit ad Christum. Ita S. Iohannes epistolam secundam inscribit: *Senior electi Domine.* Unde Arabicus Antioch. verit, *venient populi cum desiderio*; Arabicus Alexandr. *venient gentes electi*; Syrus, *affrent desiderium quod est cuncti gentibus*. Verius est Septuag. per etiā gentes significare Christum, qui unus est ex omnibus nobis electus, per quem ceteri omnes electi & dilecti sunt a Deo: quem prouinde omnes gentes elegunt, adamarunt, desiderarunt & amplexi sunt. Hoc enim significat Hebr. *debet dat*; Pagin. *et venient que ut nati desiderium omnium gentium.* Minus rebus vertunt R. David & Clarius *et venient cum desiderio omnes gentes*, feliciter ut se, usqua omnis pretiosa & desiderabili, quasi munus offerant Christo. Nam hoc ipsi supplerunt, cum id ipsum requiriendum sit in Prophete-

Communi-
tates in
causa.
Prima:
Seconda:
Tertia.

Vers. 10.
Communi-
tates in
causa.
Prima:
Seconda:
Tertia.

Et MOVEBO OMNES GENTES] Primum, per bellis civilia, quæ gella sunt inter Augustum, Antonium & Lepidum triumviro, quibus debellatis Augustus constituit se monarcam, ita Mariana. Secundum, in censu quo omnes profecti ad suas civitates, cogebantur profecti Aegypto illi subiectos. Tertio, per predicationem & miracula Christi & Apostolorum, perque portenta edita in calo & in terra, tam nascente, quam patiente Christo, quæ jam recenti, commona sunt Gentes ad presentiam, & ad fidem Christi capessendam. Unde pro me sole hebit, est *VIDET IN terra*, id est percellam, tremescat, pavorem, & trepidationem inieciat; Septuag. *et rorata*, id est quædam, concutit ita S. Hier., & eius affecta, unde nostrar Emmanuel Movebo, inquit, stupore tanti mysterii, & leticia, & vitz innovatione omnes gentes.

proposito Propheta : qui cùm hic non aliud Christi epitheton ait. A. fignet, quām vñ desiderat, lequitur desiderium gentium non aliud eile quam Christum. Ex ita exponunt Chaldeus, Tigurini, R. Akiba apud Galatin. lib.4. cap.9. Vnde hinc validum lumen argumentum contra Iudeos, quae probas iam venie. Meliam, nimirum : Arguit confutator Zorobabel & Iudeos in fabrica templi iuri exilio & viis hortaturque ut in ea perscant, cōquid ad illud venturus sit Mellias. Illud autem templum non transiit, & de structu est à Tito & Romanis. Ergo pariter non venit & transit Christus. Quod enim Arias per desiderium, vel desideratus, accipit Spurgium factum, quem omnes gentes expectabant, ut curaret ipsorum infirmatorem, non Christum, absque est, & contra omnes interpres. Mellias enim Iudeis, uti fuit promilius, ita & desideratus non Spiritus sanctus; quem eis Iudeis pauci, ex Gentibus feci nulli cognoverunt. Vnde Spiritus sanctus non Iudeis, sed Christianus à Christo est promilius & datus in Pentecoste. Communis ergo Hebreorum, Latinorum & Graecorum sententia est, per desiderium intelligi Christum ita S. Hieron., Remig. Haymo, Albert. Hugo, Lyran. & alii.

Christus est desiderium gentium. Vbi Nota. Christum vocari desiderium, vel desiderium omnium gentium, quia summum est desiderabile. Liceat enim gentes infideles non desiderarent, modo cum non cognoverent: tamen sicut in le summum erat, sicut desiderabilis, ut fit metalepsis, q. d. Christus fuit desiderium eundem gentibus, hoc est, omnes gentes summe egabant Christi adventu, ut eis viae misericordia liberarentur, ideoque non rationales, sed naturali appetitu enim desiderabant, siue terra arida hiando desiderio pluviam (egemonia), et tacite desiderante id, quod effigiebat levem: unde no mani desiderare hic explicant per epere. Ita Martin. de Rosa libr. I. Singul. cap. 11. in fine.) Quocirca Genes mox ut de eius vita, doctrina, sanctitate & miraculis per S. Paulum, & Apotholos inaudiverunt, mos ut Apostolorum predicatione commotus, & compuncte sunt, cum desiderare coepissent; & quo magis cognoverunt, eo magis desiderant & admanerunt, adeo ut non tantum opera, sed & languinem vitamq; libentes proco profunderent, ut patet ex tot ceteris multis Martyrum, qui primis trecentis post Christum annis toto orbe extiterunt. Hinc Christus à Jacob patriarcha Genes. 9. v. 10. vocatur *excellens Gentium*, præterit ubi illi per Apostulos cognoverunt, id, Iudeus incredulus exclusus, in familiam & benedictionem Abrahæ per Christum surrogandas esse. Hic ergo est expressio propriae de vocatione Gentium. Porro Hebr. 13. lib. ebemdat, concepcionis, & desiderium non quale, sed ingens, ardens & strenuus significat. Vnde Daniel cap.9. 12. vocatur *Excellens Gentium*, etiam ubi illi per Apostulos cognoverunt, id, Iudeus incredulus exclusus, quia inflammatus desiderio effutabat, orans ardenter illud Deum pro liberationem populi. Sic genites creulentis Apostolis vide, ipse & charitate inflammati effutuantur in Christum, & alios ad eundem adamandum eodem affectu innotescunt, dicentes: *Venite & ascendamus ad montem Domini ad domum dei Iacob*, & *descibet nos ruis suis*, & *ambulabimus in somnis suis*: quia de Sion exiit lex, & verbum Domini in Ierusalem. Dicitur 3. 3. Sic Ciceru 14. epist. ad uxorem & filium: *Venite, ait, mea desideria.*

Secundo. Secundo, quia Christus omnia gentium desideria plene expletus & latavit.

Tertio. Tertio, desiderium hoc accipi potest, non gentium, sed Christi q. d. Veniet in eum Christus, qui mirè desideria redimere & salvare omnes gentes, ac perficiens ecclesias ex Gentibus, ut veritas Septuag. sicut enim sponsus ardenter amat sponsum, ita Christus Ecclesiam, quæ penè tota collecta est à Gentibus, ac viciuum sua gratia effectit, ut Ecclesia ardenti amore ipsius, ut sponsa ipsius redimet. Hic amor sponsi & sponsa toto libro Canticorum multi parabolis describitur. Eundem eruat Ecclesia in officio cœlestis eiusdem Domini:

Ite nubila redempti,
Amor & desiderium,
Dux redemptor omnium,
Homo in fine temporum.

Quia te vicit clemens,
Ut ferres nostra crimpas,
Crudele mortem parent,
Pe nos a morte tolleres?

Eternum: *Tu esto nostrum gaudium,*
Quia es suauis præmio.
Sit nostra in te gloria,
Ter eternæ semper felicia. Amen.

Denique Genes ante Christum, credentes in Deum in lege natura, aut profelyce & converx ad iudeitismum, neque se Iudei expectabant, scilicet desiderabant Christum, quasi salvatorem mundi, quasi iubar celeste, quasi candorem lucis eternæ, quasi iolem iustitiae, qui totum orbem caliginem infidelitatis & ignorantiae ollusionis illuminaret, ac ledentes in tenebris & umbra mortis eriperet, susaret, iustificaret & bearet. Talis fuit Job, cuius filius amicus. Tales Silvula. Tales Adam, Enoch, Noe, Sem, Abraham, Isaac, Jacob, Ioseph, &c.

Anagog. Christus in eculo est desiderium omnium. *Anagog.*

Baratorium & angelorum, tunc quia omnes desiderant eius divinitatem & humanitatem frui & beari: sum ipse omnium desideria explet, latit, inebrat, ita S. August. libr. 18. de Civit. 31. & Rupert. hic. Imo S. August. putat hunc esse tantum literalem, motu hac ratione: *Per eos, inquit, desideramus esse exspectantibus, præsens aperitur cum dilectione esse credendus.* Verum ad hoc paulo antea respondi. Desideratus enim idem est quod desiderabile, opitabilis. Alter responderet Iohann. Alma Electorum cap. 68. scilicet, dativos holice & canentes genitibus, non pendere à voce *Desideratus*, sed à verbo *veneri*, q. d. Cunctis genitibus advenit Christus salvator, cuius nomine in Scriptura & *Desideratus*, scilicet à Prophetis & Patriarchis, Venit Hebrei 13. lib. ebemdat, id est *Desideratus*, cùm sit in regimino, necessarius relipicere, rigique 13. 22. sed genit. id est *cuncte gentes*, ut in scienz hebreis peritis, nisi alio puncto legari in plurali *ebemdat*, id est *desiderata*, in nominativo abolutio. Tunc nam apid responderet verbo plurali *ebemdat*, id est *venerant*, nec necessario relipicere *cunctis gentibus*. Semius tam his auctor & frigidior est.

Tropolog. Christus est omne desiderium animalium *Trop.* sandarcarum, que non aliud, nisi ipsi placere, ipsius in dies quā S. Sam. magi amare, magis colere desiderant. Ita desideravit th. Iohannes S. Iohann. Apocal. 1. 10. *Veni Domine Iohannes.* Ita desideravit S. Magdalena: que jure poterat dicere illud Cantic. 3. 1. *Surgam O circuere civitatem, per monte O* pueras quarenam dulciter anima mea. Ita Iohannes 1. 26. 3. *Nomen tuum O memoria tuum in desiderio anima.* *Animus meus desiderans te in nocte: sed O spiritus meus* præcordius meis manus vigilans ad te. Ita S. Ignatius prodicens in amphitheatru obiciendus leontibus, cum turbam spectantium hilari vultu circumspicuisse, & salutari: *Venit inquit, ut bestias obiciatur, non ob aliquod malitiam, sed ut Christus meus me amaret, quemus inseparabiliter fita.* Ita S. Bernard, in hymno:

Desidero te mulier,
Mi Iesu: quando venies,
Me latum quando facies,
Me de te quando facies?
Iesu rex admirabilis,
Et triumphator nobilis,
Deinde ineffabilis,
Totus desiderabilis.
Quando cor agnorum visitas,
Tuus inces et veritas,
Mundi uulpecula venias,
Ex uenu seruas eboras.
Iesu summa benignitas,
Mira corda inuidas;
Incomprehensa beatitas;
Tua me strigas charitas.
O deus mi dñe dñe,
Spes insuperans anima,
Te querens pia lacrimas,
Te clamor mentis intima.
Iam quod quæsi video;
Quod concupra cœso;
Amore diuina languo,
Et corde tovens ardo.

O beatiss.

O bearum inernandum,
Et ardore desiderandum!
O dulce refrigerandum,
Amare Domum filium!

Quid enim? fatus & cibum appetis? Iesum desidera. Ipse est panis & refectio angelorum; ipse est manna continens in se omnem laudem & beatitudinem. Sitis? Iesum concupice. Ipse est putoeum aquarum viventium, iis latians, ut amplius non sitas: ipse vinum mentem inebrians: ipsa sonder & ambrosia. Agere es? Iesum adi. Ipse est Salvator, ipse medicus, ius ipsa salus. Miseris? Iesum supera. Ipse est vita, & resurrectio. Perplexus es? Iesum confide. Ipse est magni consilii angelus. Ignorans & errans? Iesum interroga. Ipse est via, veritas & vita. Peccator es? Iesum amplexu. Ipse enim populum suum salvum faciet a peccatis eorum: ad hoc venit in medium: hic omnis eius fructus, ut auferatur peccatum. Tentaris superbia, gula, libidine, torpe? Iesum invoca. Ipse est humilitas, sobrietas, castitas, amor & fervor: ipse infirmitates nostras tutet, & dolores nostros ipsi portavat it & ostiandum fecit & portat. Desideras pulchritudinem? Ipse speciosus est forma pro filio hominum. Delicias opes? In ipso sunt urnes thelae, in ipso plenitudo divinitatis inhabitans. Amabis honoris gloria & divitiae domino eius? Ipse est rex glorie. Quaris amicum? Tui amansissimus es tu, qui tu amore ex eo descendit, laboret, sudavit, erucis & mortem fuisti: ipse pro te nominatio in horum oratione & lachrymam fanguinem profudit. Quoris lapientem? Ipse est sapientia Patris eterna & increata. Opes consolationem & latitatem? Ipse est dulcedo cordium afflorum, gaudium & iobulus angelorum. Opes infinitum & sanctitatem? Ipse est Sanctus sanctorum: ipse iustitia temporis, iustitiae & sanctificans omnes credentes & sperantes in te. Opes beatam vitam? Ipse est vita eterna: ipse Sanctorum felicitas & beatitudo. Ipsilon ergo desidera, ipsius amans, ipsius suspira. In ipso invenies omne bonum, extra ipsum omnem malum, omnes miceriam. Die ergo sumus. Franciscus: Iesu meus, am et mem: Omnia tua angelorum: tu autem dulce et caro: tu in ore melificum: in tunc medie et carnem. In te leu rumpit catastrophas tui amoris, ut flumina eis, in mari deliciant & depulunt in nos, mox inebriant, in modis mergant & obcovent.

Script. D. Blasius Abbas Ireniensis, vir magnus pietatis ac theodidactus, multa pia epistola, illis qui ipso spiritu proficeret cupiunt, valde sapientia & proficia: inter quos exaltanter eius ardentes & crebre per diem ad Iesum, velut desiderantius crebre & surspide. E multa paucis hic subsumus: Transfiguratio amabilis Jesu, meditata anima mea fons beatissima dilectionis tuis: per te conseruans quea charitate, ut proficiat largior anima mea in desiderio, tota amore refulcat, tota liqueficiat, tota in te transfigatur.

Separata Domine mentem meam ab omnibus que jaducale, ut in te soli tuus amorem intendas: in multis aliis pro primis pofuerit salutibus. Defendatur in me fons beatissimus oderum, et tuus mihi divina charitatis tua inveniatur fabricta, que patras & temporaria me inservias contemplacionis. Disponit me, quae propter dulcedinem.

O pelagi, fancia dilectionis aque dulcedam: Deum meus, tuus & trinitate tua mea. Da ut integro corde pleno desiderio, flammatum, effectu ingredi aperies ad te, & Iesu affinis resipescas in te, ut omnis creatura preterea, propter te omnis transfiguratio remaneat: ut vero & fuisse ex tua exaltacione.

O superflue abbas divinitatis trabe & immerge me in te, tam effuditionem cordis mei ut abapse & tibi applicata, ut ipsa ad caetera omnia sit proxima examini. O dilecte misericordie meorum, concede, ut te inveniam, inventumque reme, & brachium propinquum articulatum confringam. Te desidero, ad te amelioro beatitudine eterna. Viam mea nabi donec, & mea sub intime misericordia, arque mere divisa chartans totum incedas!

Vers. 9. MEUM EST ARGENTUM] Primo, q. d. Ne nobendaris in fabrica templi velarium inopum, ego spandeo te vobis upas ad illam statim suppedundaturum: meum est enim omne aurum & argenteum, ac proinde collibet illud distributum.

Secundo, & magis coenex ad sequentiam, q. d. Vos doletis de exaltitate & utilitate fabricae, quod non possitis square magnificientiam Salomonis, qui abundavit euro

& argento. Verum scitote me hac non querere, nec ibi indigere: meum enim est omne aurum totius mundi. Ex auro ergo magnificientiam fabrie oonstimate, sed ex sanctitate & magnificencia eaeundem & populi, qui templo hunc sunt frequentaturi. Ecce ego mihi Christum filium lacerdarem magnum, qui templum hoc vestrum sis presencia, doctrina & miracula magis ornabit, & magnificientius reddet qualem omne aurum, quo hunc templum Salomon applevit. ita Hugo, Clarius, Vatab, Burgensis, Emmanuel, Mariana & Galatin, loco supra citato. Etsi vapores, sive Concellio rhetorica. Similiter eti. 49. 20. Si q[ua]nto, non dicam tibi: meum est enim orbis terra & plenitudo ejus. Et hinc s. cc. Quid male multitudinem vestiarum vestiarum? dicit Dominus: plena sum.

Tertio, alia tamen exponunt, q.d. Licit vos iuri pauperes, ego tamen, qui sum diffidens, tantum vobis aurum & argentei in templi fabricam dabo, ut maior sit eius glorialis & opu leotis, quam fuerit templi Salomonis. ita Theodor. Remig. Haymo, Lyran. & Ribera. Verum hoc non videtur in eum: quia Salomonis fabrica fuit splendida, nec appositum: quia fabricant hanc praeferunt fabricam Salomonis, non propter aurum, sed propter Christum, ut imo pagebat.

Nostri Analysis Nicetus quift. q. in Scriptur. h[ab]e Aggei verbi, M[an]u[m] est argenteum, ab insipientibus addatum summe, Cu[m] volvitur dabo ipsu[m]. Nam nullus, inquit, quod est bellus, cadibus, fortis, perspicax, rapax, manus armis, corporalis & impurus aperte collegit, potest dicere it per eum esse ditatum, sed per precium malum. Quocirca Lucianus in Timone, satyricus inducit Pluton, aurum & argentei deum, cum a loe, quasi a Deo optime & aquifimo, ad quempiam mititur, quem claudius ager & tardus progrederi: cum vero a D[omi]no, infernum praefide, aliquo anstandus, ne illis peributus, quia explicatus ab illici advalore. Nam & ipse, inquit, spans largiter est, ac magna dona, sed quod est plenum nomine declarat. Nimirum magis distinxit luibinde qui diabolus feriuit, quibus qui Deo, utpote qui per viulas, rapinas, fas & nefas aurum conservant, nulla conscientia habita ratione, sed tanquam hi dantur fine Deo, falso permittente, qui potest ad libitum in luera & opes auferre, easque viru nisi con signare, ut non raro facit. Nam

De male quaq[ue] mos gaudet servis breves.

Tropol agendum iunt Dei lex & doctrina: item gratia & dona, quibus Ecclesiam ditas & ornat, ita S. Ambrosius, Ep. 12. Albert. Rupert. ac S. Hieron. quem audie: Ego, inquit, argenti quod domini Dei ornatus, exclusio eiusdem Scripturae quodam: dicit plumb. 11. 7. Elegam Deum, eloqua causa, argenteum igne examinationis, or, datum terra, purgari scripturam. Si Apollitus 1. Curius. 3. v. 12. docet, sancte dilucide super fundamentum Christi aurum, argenteum, lamdes pretiosi; ni in auro sensus ecclesie, si in argenteo sermo decens, in lapide pretioso opera Dei placuisse. Huius metallis ultrafructus per Ecclesie Salomonis, quia quandoam Synagoga fuerat.

Rursum Sande Augu[st]o. hom. 30. Inter 30. hinc validum telum torquet in avoro, pro eleemosyna. Si, inquit, Dei est argenteus & aurum, ergo cum iubet ut ea aliis communices, de re sua iubet: & cum faciat elemosynam, facit de re eius qui iubet ut facias, non de D[omi]no tua. Addit, Deum liberalibus dare aurum ad exercitationem humanitatis, variis ad supplicationem cupiditatis. Deus, inquit, vero & proprio suam dictu esse aurum & argenteum, quod & largissima bonitate condidit, & infinitissima administratione imperio, ut sine ipsius nata ac dominante nec malit, nisi ad avaritiam supplicium, nec bona, nisi ad usum miserorum, p[ro]ficiat habere aurum & argenteum. Facit ergo ut capta eius non extolleris bona, nec sedes impia: malo auctor, & cum seruum est auct, & eum ante crimen expedit.

MAGNA ERIT GLORIA DOMUS ISTIUS NO-
VISSIMA PLURIS Q[ui]A PRIMA] Magne, id est maior. Hebrei enim careat gradu comparativo, & eius vice utuntur positivu cum propositione ID mis, id est prius, plurimum, q. d. Maius & gloriolus erit hoc templo posterius quod vos pauperes fabricatis, quam fuit primum Salomonis, licet gloriolum auroque fulgidum: quia felicitas, Christus, quietis gloria & splendor Patris, ac coniugenter urbis & orbis, in hoc vestro templo offeretur Patri in fello Purificationis, docet, sapientia veritabitur, miracula patrat, inlustret novam legem

legem gemit, & fundabit oovam Ecclesiam, qui recta ad ducit ad calum. Christiani enim hic vocari gloriam dominum, id est templi iecundum, patet ex v. 8. vbi ait: **Moshe** utrum **Gentes**, & **venient Desiderantur in glorias suis**, & **Imperiale domum gloriam gloria**, q. d. Desiderantur cuncti gentibus, id est Mettias rex. quem exspectatis, qui conueneritis & ibi subiugis omnes gentes, iuia praelatus & magnificencia domum gloriam gloria impliebit.

Est hic duplex questione. Prout cum Iudicet, posteriore
C. 10. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 988. 989. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 998. 999. 999. 1000. 1001. 1002. 1003. 1004. 1005. 1006. 1007. 1008. 1009. 1009. 1010. 1011. 1012. 1013. 1014. 1015. 1016. 1017. 1018. 1019. 1019. 1020. 1021. 1022. 1023. 1024. 1025. 1026. 1027. 1028. 1029. 1029. 1030. 1031. 1032. 1033. 1034. 1035. 1036. 1037. 1038. 1039. 1039. 1040. 1041. 1042. 1043. 1044. 1045. 1046. 1047. 1048. 1049. 1049. 1050. 1051. 1052. 1053. 1054. 1055. 1056. 1057. 1058. 1059. 1059. 1060. 1061. 1062. 1063. 1064. 1065. 1066. 1067. 1068. 1069. 1069. 1070. 1071. 1072. 1073. 1074. 1075. 1076. 1077. 1078. 1079. 1079. 1080. 1081. 1082. 1083. 1084. 1085. 1086. 1087. 1088. 1088. 1089. 1089. 1090. 1091. 1092. 1093. 1094. 1095. 1096. 1097. 1098. 1098. 1099. 1099. 1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1109. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1139. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1188. 1189. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1198. 1199. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1229. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1239. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1249. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1259. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1269. 1270. 1271. 1272. 1273. 1274. 1275. 1276. 1277. 1278. 1279. 1279. 1280. 1281. 1282. 1283. 1284. 1285. 1286. 1287. 1288. 1288. 1289. 1289. 1290. 1291. 1292. 1293. 1294. 1295. 1296. 1297. 1298. 1298. 1299. 1299. 1300. 1301. 1302. 1303. 1304. 1305. 1306. 1307. 1308. 1309. 1309. 1310. 1311. 1312. 1313. 1314. 1315. 1316. 1317. 1318. 1319. 1319. 1320. 1321. 1322. 1323. 1324. 1325. 1326. 1327. 1328. 1329. 1329. 1330. 1331. 1332. 1333. 1334. 1335. 1336. 1337. 1338. 1339. 1339. 1340. 1341. 1342. 1343. 1344. 1345. 1346. 1347. 1348. 1349. 1349. 1350. 1351. 1352. 1353. 1354. 1355. 1356. 1357. 1358. 1359. 1359. 1360. 1361. 1362. 1363. 1364. 1365. 1366. 1367. 1368. 1369. 1369. 1370. 1371. 1372. 1373. 1374. 1375. 1376. 1377. 1378. 1379. 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. 1384. 1385. 1386. 1387. 1388. 1388. 1389. 1389. 1390. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. 1397. 1398. 1398. 1399. 1399. 1400. 1401. 1402. 1403. 1404. 1405. 1406. 1407. 1408. 1409. 1409. 1410. 1411. 1412. 1413. 1414. 1415. 1416. 1417. 1418. 1419. 1419. 1420. 1421. 1422. 1423. 1424. 1425. 1426. 1427. 1428. 1429. 1429. 1430. 1431. 1432. 1433. 1434. 1435. 1436. 1437. 1438. 1439. 1439. 1440. 1441. 1442. 1443. 1444. 1445. 1446. 1447. 1448. 1449. 1449. 1450. 1451. 1452. 1453. 1454. 1455. 1456. 1457. 1458. 1459. 1459. 1460. 1461. 1462. 1463. 1464. 1465. 1466. 1467. 1468. 1469. 1469. 1470. 1471. 1472. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1484. 1485. 1486. 1487. 1488. 1488. 1489. 1489. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1498. 1499. 1499. 1500. 1501. 1502. 1503. 1504. 1505. 1506. 1507. 1508. 1509. 1509. 1510. 1511. 1512. 1513. 1514. 1515. 1516. 1517. 1518. 1519. 1519. 1520. 1521. 1522. 1523. 1524. 1525. 1526. 1527. 1528. 1529. 1529. 1530. 1531. 1532. 1533. 1534. 1535. 1536. 1537. 1538. 1539. 1539. 1540. 1541. 1542. 1543. 1544. 1545. 1546. 1547. 1548. 1549. 1549. 1550. 1551. 1552. 1553. 1554. 1555. 1556. 1557. 1558. 1559. 1559. 1560. 1561. 1562. 1563. 1564. 1565. 1566. 1567. 1568. 1569. 1569. 1570. 1571. 1572. 1573. 1574. 1575. 1576. 1577. 1578. 1579. 1579. 1580. 1581. 1582. 1583. 1584. 1585. 1586. 1587. 1588. 1588. 1589. 1589. 1590. 1591. 1592. 1593. 1594. 1595. 1596. 1597. 1598. 1598. 1599. 1599. 1600. 1601. 1602. 1603. 1604. 1605. 1606. 1607. 1608. 1609. 1609. 1610. 1611. 1612. 1613. 1614. 1615. 1616. 1617. 1618. 1619. 1619. 1620. 1621. 1622. 1623. 1624. 1625. 1626. 1627. 1628. 1629. 1629. 1630. 1631. 1632. 1633. 1634. 1635. 1636. 1637. 1638. 1639. 1639. 1640. 1641. 1642. 1643. 1644. 1645. 1646. 1647. 1648. 1649. 1649. 1650. 1651. 1652. 1653. 1654. 1655. 1656. 1657. 1658. 1659. 1659. 1660. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1679. 1680. 1681. 1682. 1683. 1684. 1685. 1686. 1687. 1688. 1688. 1689. 1689. 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. 1695. 1696. 1697. 1698. 1698. 1699. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. 1709. 1710. 1711. 1712. 1713. 1714. 1715. 1716. 1717. 1718. 1719. 1719. 1720. 1721. 1722. 1723. 1724. 1725. 1726. 1727. 1728. 1729. 1729. 1730. 1731. 1732. 1733. 1734. 1735. 1736. 1737. 1738. 1739. 1739. 1740. 1741. 1742. 1743. 1744. 1745. 1746. 1747. 1748. 1749. 1749. 1750. 1751. 1752. 1753. 1754. 1755. 1756. 1757. 1758. 1759. 1759. 1760. 1761. 1762. 1763. 1764. 1765. 1766. 1767. 1768. 1769. 1769. 1770. 1771. 1772. 1773. 1774. 1775. 1776. 1777. 1778. 1779. 1779. 1780. 1781. 1782. 1783. 1784. 1785. 1786. 1787. 1788. 1788. 1789. 1789. 1790. 1791. 1792. 1793. 1794. 1795. 1796. 1797. 1798. 1798. 1799. 1799. 1800. 1801. 1802. 1803. 1804. 1805. 1806. 1807. 1808. 1809. 1809. 1810. 1811. 1812. 1813. 1814. 1815. 1816. 1817. 1818. 1819. 1819. 1820. 1821. 1822. 1823. 1824. 1825. 1826. 1827. 1828. 1829. 1829. 1830. 1831. 1832. 1833. 1834. 1835. 1836. 1837. 1838. 1839. 1839. 1840. 1841. 1842. 1843. 1844. 1845. 1846. 1847. 1848. 1849. 1849. 1850. 1851. 1852. 1853. 1854. 1855. 1856. 1857. 1858. 1859. 1859. 1860. 1861. 1862. 1863. 1864. 1865. 1866. 1867. 1868. 1869. 1869. 1870. 1871. 1872. 1873. 1874. 1875. 1876. 1877. 1878. 1879. 1879. 1880. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1888. 1889. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1898. 1899. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1988. 1989. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1998. 1999. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037.

Est hic duplex quæstio: Prior cum iudicis, posterior cum Chriſtianis.

Prius quod
etiam
in eis
datur.
Priore An ex hoc loco solidi demonstari possit
Melchis iam venire? Alterum Christiani negant Judaici.
Probandi Christiani hoc argumento: Augus siat
Christum fore glorian templi tecandi, id est maio-
poni dominos, id est templi, scilicet priorem Salomonis,
& postierum Zorobabelis, unquam cum al-
tera conferens, immo, priferens, dicit, quod posse
prior priorem in gloria insuperabit. Imperitius ergo hic

zum fure gloriam templi tecundi quam fuerit primi Salomonici: ergo Christus venit, & natus est flante tempore secundo, adeoque in eo veritas est & docuit, itaque ei gloriam hanc tantam contingavit. Nam quod antrum, opes, & certe certum est, gloriatus fuisse templum primum Salomonum secundo Zorobabelis, idque admittunt Iudei, inde alterum apudicere q. inquit res nobilissima fuisse in templo primo, quibus carnis secundum, scilicet aream testam, Urim & Tummim, ignem caelestem, prophetiam, & Deum sedentes in propitiatorio, indeque oracula redirentem. Iudei ut hoc velut emipiugnari, veriant se in onores partes, tricantur; sed non nominis extircent. Primo, aliqui respondunt, hic agi, non de templo fecerit Zorobabelis, sed de tertio quod adiungit Melissus, quem ipsi expellent: illis enim gloriam maiorem fore, quam lucerit templi Salomonici. Verum hoc repugnat Prophete, qui demonstrata templum secundum ait; *Magna erit gloria domini istius*, quam scilicet tuor Zorobabelis & Iehu, nunc cum populo adiungat. Pronomen enim *istius*, non potest demonstrare templum Melissi, quod non dicitur inchoabatur, immo per multa scriptula futurum non erat. *

Dices, Cur ergo apponit articulum *de demostratis*, dicens *baecas*? q. d. Illa domus, scilicet tercia Melissi. Nam si de eadem domo Zorobabelis aperitur, sufficiet articulus propositus vocis *baecas*, & pronominis *erat*. At enim *תְּבַאֲכָתָה*, *תְּבַאֲכָתְךָ*: ecce duo articuli tertiis apponit, dicens *תְּבַאֲכָתָה* *תְּבַאֲכָתְךָ*? Relat id factum Primo, ut designat dominum haec pollicetur fore illiusfimam per Melissam, ut omnes illam digno demonstrent & ne celebrent, diceutes: Hoc est illa, illa inquam, ut secunda & ultima, ita eximia, magnifica, diuina, domus Melissae nostrae.

Secundo, id facit, ut *To baecas* opponat *barisem*, id est *pollicentem* priori. Cum enim prior dominus habeat articulum *de*, decet ut & posterior, qui illustratur et futura, eundem habeat. Addit. ut determinata re-

Recurrit quidam ludus, nomine Barbella, ut hoc argumentum declinet, aliter dispigit, scilicet penitus hypocolum poli ultra, sensimque haec das: Magister gloria domus ultima, quem rete vo Judas cum Zorobabel nunc adiicit, et repeat te magna, id est maior, erit gloria domus novissima, id est templo tertio & ultra aquiloni adiacet Melius, quoniam fuerit prius. Domum enim iudee, tria sibi sunt tempora prouisa, prima Salomon, secundum Zorobabel, tertium Melius magnificientissimum, quod exspectant. Verum hoc violentum est, & textum pervertere patet: Primo, ex eo quod huius vniuersi sit sententia contiuua: quis Propheta comparat & per fecundum dominum, id est templo Zorobabelis, prius Salomonis: Barbella autem facit duas sententias, dvalique comparationes: vnde hux- tae eum est eret interferi coniunctio? vel non, aut coniunctio? vel multaque alia addenda essent, non in ira hac sed matur, vel maxima erit gloria domus novissima, quoniam fuerit prius.

Secundò debet est accentus zákeb, id est hypocalon inter Tófisim, & Tófisim: hic autem accentus non est in Hebreo: ergo est una continua lénitentia, non

Tertiò, quia Septuag. Chald. Syrus & alij passim vertunt ut Noëller, per viam tentationis, non duas. Ita & vertentes Rabbinii apud Gilatini. I. 4. c. 9. qui & R. Salomon. R. David. Alijne recentiores.

Quod, siquidem clarum est ex toto epis. contextu & decantu. Nam hinc verbi Deus consolator Iudea quisillanum, ex quorum intentia dicit v. 4. *Qui in nobis est derelictus, qui videt dominum istam angustiam sed praecepit?* Cetero quo uides banc nomen? nam uixit non uia est quasdam in oculis vestris? Hoc consolatur & animat ad pergedendum in fabrica templi, elidens han quisillanum promissione maiorem fore gloriam domos illius posterioris, quam fuerit prius. Uite fratrum libidit: *Et nunc confortare Zorobabel, &c.* adiucnam modicam &c. & venies Desideratus eiusdem genitivi (puta Melchis), qui in templo hoc veritas, docens & miracula faciens, maiorem dabit templo hiis lectionario gloria, quam Salomon emisit pompa deiderit primo) & impinguo domum istam gloria. Magna (id est maior) erit gloria domus illius non solum pia quam

me . Quia ultima verba plane ad verbum in Hebrew reponit pannianimur , & verbis querulis iudeorum v. 4. Quia ut vobis , &c. id est communiam et gloriam sua prima ? Hebreus est , בְּרִית מְאֹם וָבָשׂוֹר בְּרִית מְאֹם וָבָשׂוֹר . Hic enim illud per eadem respondet dicens , & opponens promittens contra iustum , iusticiam , בְּרִית מְאֹם וָבָשׂוֹר . Et quod dicitur postea , בְּרִית מְאֹם וָבָשׂוֹר gaudio ne tebet habebat tunc bar-
barorum misericordia , id est , maior erit gloria domini Iustitiae novilunaria quam prima . Ut plane duas taumam ponit donos , id est templo , feliciter priorem Salomonis , & posterioriem Zorobabelis , unanquam cum altera conferens , immo , praeferens , dicit , quia posse-
rior priorem in gloria superaberat . Imperficiens ergo hie est mentio & termino de tercia domo , id est templo Mel-
chies , que prius alia erat futura , eaque post multa in-
clam , quam nec Zorobabel , nec quis praetulit tunc
Iudaorum erat virilus , ut de ea gaudere , itaque pre-
ficiens meritorum distellere posset . Confirmatur , quia
opponit haec vocis barbary , id est dominum posteriorum
donois priori , tam hec qualim v. 4. ergo duas tantum
agnoscit hic dominus , non tres .

Dicet , Cuius ergo apponit articulum de demostrati-
vum , dicere haec uoces q. d. illa domus , feliciter tercia
Melchies . Nam si de eadem domo Zorobabelis aperiet ,
tunc iudicet articularis praepositus vocis barbary , & pronominis
z. At enim בְּרִית מְאֹם וָבָשׂוֹר , בְּרִית מְאֹם וָבָשׂוֹר : ecce duo arti-
culi ex tertium apponit , dicens בְּרִית מְאֹם וָבָשׂוֹר ? Rel-
iq. facit Primo , ut designet dominum hanc posteriorum lo-
re illiusq[ue]m per Melchies , ut omnes illam digno-
de mostrentr & are celebrant , dicentes : Hic est illi , illa
inuenitis , ut secunda & ultima , ita eximia , magnifica ,
diuina , domus Melchies nostris .

Secundo, id facit, ut *Tribachares* opponat *bafibus*, id est politeriorum priori. Cum enim prior dominus habeat articulatum &c, decet ut & politerius, quis illi fitro et futura, euidentia habeat. Addit, ut determinante domini, & significante dominum hanc non tantum esse lecundam, sed & fore novissimam, sive ultimam. q.d. Hoc dominus qui erit novissima. Sic Ilia dicunt, *Alejandro si Magnus, Problemo si Ultimus*, ut per articulatum id designeant id est de *Alexandro*, non quovis, sed *Magnus*; de *Prolesto*, non primo, sed ultimo loqui. Sic & Franciscus dicunt, *Alexandre le grand, Probleme le dernier*. Sic de *Graci*, *Antoine elevez le bon a nos, hec est ultimus Deus, qui vocatur Magnus*. Actor 8. 10. Sic & Flandri, Germani, aliquae plures. Denique Hebrew solent multiplicare articulos per plesioannum, uti hic ad *babbus* aquilantibus. o.d. *Huius huius*.

Pelusij. epist. 17. legit: *Et erit gloria domini buina ultima* A lectos, vel federatos. Illi ergo venientes ad Salomonem, veniebant pariter ad templum, ad eum & Regnam Saba hac fama, & gloria excita, eodem venerari: quin & claves Salomonis navigantes in Ophir, inde Indos advehiebant in Ierusalem. Secundum, gentes magis

Denuo gloriam hanc malorem explicit Propheta, dicens: *Altare natus medius erit, & ego commissarius est terrae*, & *venit Desolatorem caerule genibus*, id est Messias, qui explicit non tantum Catholicis, sed & veteres Rabbini apud Galatin.1.4.9. Inter quos R. Alkibiades explicat q. d. *Altare sique ad Mefitis reuelationem modicam sonus refas*. Ergo iam pridem venit Messias, Nam ab haec Aggeri propheta uulpe nunc, elapsa sunt dotta milia annorum & amplius tempore fuit non secundum, sed nimis longum est tempus. Addit, Iudeus in Script. non nisi duo premiti tempora, unum Salomonis, alterum Zorobabelis: quo per Titum & Romanos destruxit, etis ita tempore absumunt desolatiōnē, & usque ad consummatio- nē & finem præter seculū desolatiōnē, inquit Daniel.1.9.37. Fructu ergo Iudei expectant tertium templum sub Mel- lia, & præterea cū ipso scriptis, putis ubi Adriano Imper. Constantino, & Juliano Apostata, non concedente, in die ur- gente, consti fuerint templum re edificare; sed incalsum, & ex evanesci infelice. Nam ipsa nostra excedens demissio nar- rationis suis ab Herode, annis suis suis Salomonem, ill-

et ceteris auctoribus, ut magis per suos callos deum patrem
fundamentis eternorum, fabricantes cum fabrica
consumpti, uti narrat S. Chrysostomus, orat. 3. contra Iudeos,
Baron. Euseb. 10. v. Hiflor. cap. 17. & seq. Socrates l.c. 17.
Theodor. l. Hiflor. c. 17. Sonom. l. 2. & alii. Necesse
est ergo Christum venire durante secundo templo, in
eo quia veritas eius, uti veritatem docent evagelizantes,
ac proinde fructu sua adhuc venturam exspectari à
Iudeis. Explosio itaque violenta & contorta hac expoli-
tatione, non fictione.

Secundo. R. Salomon concedit hic agi de secundo templo, sed respondet, maiorem illius gloriam suisse quam

Secondo
etiam
Educa-
tione

dulatione quorundam Phariseorum. Quocirca ut & phule talis haberetur, diruto templo Zarobelli, eodem loco aliud magnificentissimum exstruxit, conspicue anno 18. regni lui, & per 8. annos illud edifica-

gloriam secundi templi. Prophete cothurno dignam, quod in locis sanctis stetit decem annos amplius secundum templum quam primum. Plusculos illi dat Iosephus. Nam lib. 10. Antiqu. ro. primum tempulum stetit ait annos 470. secundo vero annos 629. alignat liber. 7. Bell. cap. 10. Sed error est in numero: nam iuxta veterem ebraeologiam, primum templum duravit annos 426. secundum vero stetit ab initio regni Darii Hyrcani, sive ad Tithon & Vespasianum, qui illud everterunt, annis 38. Vide tabulam chronologicam quam prefaxi Genesi. Duravit ergo secundum amplius quam primum, annis 164. Verum hinc annis scripti sunt polisternum & profanatum. Primo, ab Antiochico Epiphane. Machabaei. Secundo, a Pompeio, telle Iohannes lib. 14. Antiqu. 3. Terzo, a Caisio & Rutilio, teste eodem Iosepho cap. 14. & tandem a Tito & Romani plane cum urbe & gente excisum. Quocirca vero de eo dictum est. Machab. 1. q. Sanctificatio eius defolata est facta falestone, & v. 42. Secundum gloriam eius multiplicata est gloriam eius. Hic ergo anno templo non fuerunt ad gloriam, ut sit Agrippa, sed ad ignominiam. In hac photientur Iudei: licet multo verius gloriantur, & harreti exprobant Palensenses Lobeum orthodoxi, furum palpiblum apud eos duciunt stetisse, & antiquis eis Ecclesia & fiducia Hulistica & Lutherana. Secundo, Agrippa non meminat durationis, vel temporis, nec in eo praefert leendum templum primo, sed in eo, quid ad illud veniat. Deideratus enclitis partibus, puto Melissas, qui tempium impletus sua inserviet & gloria. Terzio, quarto, quando in secundo templo illa connotio est facta, de qua sit Agrippa v. 7. Adhuc unum modicum est, & ego compono: id est & iterum, & tunc & iterum, nisi in Christo? Hinc liquet, quomodo frivolum sit R. Salomonis commentum.

tertio. R. David alind effusum querit. Dicit enim, maiorem gloriam fuisse secunda templi quam primita, eodem quod multe gentes confuxerint ad secundum templum, in coquua sua dona obliterantur Deo: sed paliter multe, immo plures, confuxerunt ad primum. Salomon enim eius fabricator fuit potenterissimus, & non nullissimum inter tenores ornamento nomen. sic nos vel huiusmodi sub-

*vit, quo toto tempore, sit Ioseph. libr. 15. Antiq. 14-
numquam interdiu pluit. Però hoc eius templum
fusio magnificentius Salomonico. Ribera probare con-*

tendit. Primo, ex eo, quod Salomonis templum habuerit in longitudine 70. cubitorum Herodis vero centum. Secundò, quia Herodes candidos firmilimos, longos et cubitos. At tertio, fabrica sua adhuc est cuncte solidissime.

15. cunctis, ex latere i. i. habentur, non solum ut eisque loco
de & assidue terro compaginatis. Tertiò, quia templum
crustis aureis gravissimis obtegit, quibus exterius cir-
cumvallatur, tunc ad orationes johannes certus insulendore

etiamque locis quod per annos non ut sit agere spectantur radiabit, ut, eum illud intuerentur spectantium oculi, quasi solis radiis repercussi averterentur. Quartò, quia vallem profundissimam vicinam monti templi co-

aquauit, in eaque fecit templi atrium: unde illam ingentibus columnis 163. aqua ac porticibus exornavit. Quinto, quia ad atrium primum sacerdotum, & lecu-

dum laicorum qui mundi erant , adiecit tertium , in quo degent immundi & Gentiles . Hec omnia habet Josephus loco citato , & Iosephus filius Gorionis libr .

Decap. 28. Addit. Ribera: huc non debere mira videri; quia licet Salomon esset ditissimus & gloriofissimus, tammen Herodes quoque potentissimus per Romanorum & Auct. nulli genitissime & valerosissime. Unde ad hanc fabricam.

Augusti auctoriam e valerat. Unde ad hanc fabricam maximas opes colligit, & exhaustit. Insuper faxa aliqua oportuna ad fabricam, ex diruto Salomonis & Zorobabelis templo usuravit: vala etiam aurea & argentea

Salomonis, que absulerat Nabuchodonosor, templo restituit Cyrus, 1. Eldr. cap. 1. & 6. ac licet ea rapuerit Antiochus Epiphanes t. Machab. 1. 22. tamen ea restitu-

tuerunt Machabri, i. Machab. 4. 49. idque ex auro, telle Josepho L. 12. Antiq. c. 11. Ideam cum Ribera sentire videntur S. Hieron & S. Chrysoft. demonstrat, quod

Verum hanc sententiam in duabus errat. Prius, quod
certi filii Iosephus Herodotus plures dicitur, nonne? —

certo alterat Hierosolimam plane diruisse templum Zorobabelis. Hoc enim valde dubium est, & à multis fallitum esse censetur: sic enim parsus aliud erexitur templum, novum inquam, tam distinctum à templo Zorobabeli.

quām hoc distinctum erat à templo Salomonis; et hoc
in eodem situ omnia tria fuerint exstructa, & sic
fallsum

falsum est: quod ait hic Propheta, scilicet gloriam templa p[ro]pterea, ut dicitur t. Reg. 5.16. Quid ad h[oc] Herodes? qui tamen decem milia artificum ad fabricam adhibuit, & mille ducentas platters ad lapides convehendens, tunc Iosepho loco citato. Intup[er]t Herodes peracta fabri-
ca templi rotatus à populo, ut porticum Orientalem Salomonis pariter inflauraret, abutus, quod illa porticus tempore longo, & pecunia plurima indigeret, sit Iosephus lib. 20. Antiqu. cap. 8. Quoniam ergo templum Salomonis exequitur, qui unam eius porticum inflaurare non potuit? Sed e[st] daremus templum Herodianum fabrica magnifica superlatim Salomonicum, quod tam-
en est incredibile; illud certe hic importinans est. Aggeus enim gloriam templi secundi non assignat aliam, quam Christum, dicens: *Et venies desiderata ramses gressus, & impletus domum istam gloria.* Omnis enim gloria auri & argenti, id est terrae altæ & rubrae, pre-
Christi Deo, & Domino univeriorum, exilis est, in-
nula.

Dico ergo gloriam secundi templi de qua hic pro-
phetat Aggeus, cille Melliam, sive Christum. Quanta-
men fuit gloria templi, quid in eo Christus Dei filius
p[ro]p[ter]a p[ro]p[ter]a, quod ibi in medio Doctorum le-
derit, quod in eius pinnaculo à diabolo sit tentans, quod
in eo docuerit, & enarraverit abecondita à constitutio[n]e
mundi. Sic ut enim gloria templi Salomonici fuit,
quod in eo Dei maiestas apparuerit velata in nube: ita
gloria templi secundi fuit, quod in illo eadem
maiestas non tantum velata, sed resplendens unita carni &
corporata, videntibus & conspicuam exibuit erit. Hoc
est quod iubilans canit Malachias cap. 1. *Et habent venit
ad templum tuum dominatus quem uox querens, & an-
gelus respondebit quoniam vox vestris.* Intup[er] eximia gloria
templi secundi fuit, quod in ea per Christum non tan-
tum peracta aut mysteria Verbi incarnati, no[n]que
redemptionis & salutis, sed etiam primi iudeis, & Apo-
stoli adiuncti sunt, iustaque prima Ecclesie Christiana
fundamenta, iuxta illud illuc cap. 3. *De Sua exhort. t.
Christus ergo iussum Ecclesie inchoavit in templo hoc
Sionis, & Zorobabelis fabricato - ita Rupert. Hugo,
Burgensis. Clar. Vascili. & ali. Quocirca Allegar. Cyril.
Alex. qui citat no[n] letat Taurianus liba. proposit. Pon-
til. cap. 20. center. Aggeus hic loquitur de templo Ecclesie
Christianæ, que superaret et n[on]p[ro]p[ter]a Valu monitu, si n[on]m[od]i
quis plurima per totum orbem; tu n[on] gloria, prætorium
quia in ille non habeamus eandem Dei maiestatem a velatione
in Eucharistia, iuxta illud Malach. 1.11. *In omni Is-
rael sanctificari & effervescere meo oblatis mandu, h[ab]-
bit. Non multa, id est sacrificium faretum, sive pa-
nis, qui est materia Eucharistie.**

Aliigen.
Anagog. maior est gloria novi templi quam veteris,
h[oc]c[um] maior est gloria Ecclesie quam Synagogæ, E-
vangelii quam legi, Apostolorum quam Prophetarum,
uti doceat Apostolus I. Corinth. 3. Idque maximè patet in
ito, ubi ex vivis & electis Ecclesie lapidis tem-
plum mysticum, luctum & gloriosum Deo conseruit.
Ita S. Hieron. Albert. Remig. Hugo hic, & S. August.
lib. 28. Civit. 25. & S. Ambrol. I. 5. epist. 12. qui videtur
centire hunc fenium esse literalem; sed revera est
mystica. Denique maior est gloria domus secundæ
quam prima, id est Ecclesie transphantisque militan-
tis, immo illi propria est gloria & corona, sicut huic
propria est lucta & victoria.

Symbol. domus prima est status hominis erranti :
secunda est status eiusdem post lapsum reparati &
restaurati: illa est creationis, h[oc]c[um] redemptio[n]is illa Adx. Symbol.

Tropol. maior est virtus penitentie post lapsum,
quoniam innocentia ante lapsum: maior est Paulini, quam
Saulus: maior est Magdalena lap[is] & penitentis, quam
virgo & innocens: maior Petrus negant Christum &
plorans, quam eum confitens, & de confitencia sua praefun-
diens. Pleromanus, ait S. Gregor. lib. 2. Pastor. admom.

29. *Drogario fit amore ardente vita post misericordiam, quam p[ro]p[ter]ate corpore innocentia.*

DANOPACEM Ribera accepit de pace & copia re-
rum, quam habuit Herodes ad inflaurandum templum
Cornel. in Proph. Mis. xiv.

David
Salomonis
tempore regis David Salomonis pro-
ficia templi, b[ea]tissime, & quadragesim milliones
aureorum, quantum aurum vix est in tota Europa. Unde
tot milliones habere posuit Herodes? Porro hoc au-
rum totum disperit, vel incendio, vel rapina
Chaldaeorum. Rurum Salomonis in fabrica templi ha-
buit septuaginta millia eorum qui onera portabant, &
octoginta millia latronorum, abique præpositus numero
trium millionum & trecentorum: *Præceptaque ne tolleret
lapides grandes, lapides pretiosas in fundacionem tem-*
Cornel. in Proph. Mis. xiv.

Q[ui]q[ue] Zoto-

Zorobabelis. Verum hic agitur de templo Zorobabelis. A Iudeo, sine templo habetis altare, in quo victimas Deo offeritis & consecratis, ut patet t. *Eidra* 3.1, tamen haec vi-
tis & carnes ibi immolatis, esto tangentes & consecrantes eam legaliter, id est exterius & per modum re-
monstrare, sanctificare, nequitque pollunt ulterius ve-
stras actiones & manuera, relique omnes quae vos tangi-
tas & tractatis, sanctificare, ut multo minus pollunt inter-
tem inobedientia tis, & externam negligetis fabrie templi impuritatem e vobis eluere, huxa illud Jerem. 12.
13. Numquid carnes sancte auferentes & remanentes in
quibus gloriaris? Neargo vos excusatis, d. Iudeo, a fab-
rice, dicentes. Habemus templum, in eo ollarium vi-
climatisque, dum ea offierimus, & comedimus, nos om-
neque nostras actiones & opera sanctificant, & si quid
in eis vitii aut peccati sit, abflerunt & enaculant. Ne-
que enim placuerat vestrae viciniae mentem ab inobedi-
entia & culpa expiare & expurgare possunt. Unde pro-
ponit secundum quoniam, que magis strigit, nique:

SI TETIGERIT POLLUTUS IN ANIMA] VERS. 13.

Anima per antiphonam Hebraicam hic ponitur pro ca-
davere, uti & Levit. 19.17. Numer. 5.2. & Num. 21.2. Ne
contaminaretur facies in mortuis, hebr. in anima. Vide
lib. dicta. *Pollutus* ergo in *animam*, est pollutus ex obstatu
cadaveris, vel mortuorum qui ex rito legis veteris Numer.
10.14. & 21.2. omnia que tangebat, contactu sive polluebat
& immundus reddiebat. De hoc ergo sit: Si tetigerit pollu-
tu*s* in anima ex omnibus his, quia panem, vinum &c. an-
num quod panis, vinum, &c. ab eo tactum contaminabatur? Et
dixi iherosolimenses, *Contaminabitur panis, vinum, &c.* que
pollutus tetigit: tangendo enim ex pollutu & conta-
minavice, Jam applicat hoc modo: *Sic peccatis*, &c. qd. Sic
vobis lindari, quia immundi estis, tum ob alia peccata, tum
præter item in obdetientiam & negligitatem fabrie domus
meae, pariter pollutus omnia quae tangitis & tractatis, pu-
tatis omnia munera & opera vestra, omnes fabrie, omnes
actiones vestras: haec enim continet & perlevanter
præterit mīhi & mea fabrie, illisq; intemidis, dum fab-
rice mea intendere deberet. Hic ergo negligens est
circumstantia viciosa, quia inficit in omnia opera vestra,
et vitiat & polluit, ita S. Hieronym. Bonar. omnis oritur
ex integra causa, malum vero ex singulis defectibus, in-
quit Philotheus. Ut enim opus sit bonum, debet habe-
re omnes lues circumstantias requiescas, tam positivas &
quam negativas. v. g. si quis studiosus, vel Religiosus ve-
lit ire ad templum, & orare eo tempore, quo regula iu-
bet ac scolae & studiorum, facit opus non bonum, sed
malumquinque haec orare sit bonum, tamen ex tempore ora-
re quo est studendum, est malum. Simili modo, si licet
fabricare domos, curare rem domesticam vel publicam,
si bonum, tamen id facere eo tempore quo fabricanda
& curanda est dominus Dei, ut vos facitis o fidei, est ma-
lum. Parumper ergo ex hoc loco & similibus *paralogis*.
probat, omnia opera infidelium & impiorum esse pec-
cata, dum sic argutatur: Quidquid pollutus tangit,
hoc polluit: atqui peccatores sunt polluti; ergo quid-
quid tangunt & agunt, pollunt. ergo omnia eorum
opera sunt peccata. Major enim in lege veteri vera erat
in immunditate & safig corporali dumtaxat, puta si pol-
lutorum corporaliter tangebat, rem quampli, illici cor-
poralis & legaliter polluebat, idque ex præscripto legi
qua, quia talitercebat: falsa verba in immunditate spí-
rituali, puta peccato. Non enim omnia quae tangit peccato-
ris, haec illico peccato infect vel pollut; aliqui
enim omnes res Tuncarum & hereticorum efficiunt pollutu-
& peccato iniquitate, sed tunc dumtaxat ea pollut,
quandoque ex tangit contactu peccati, hoc est, quando lis
utitur quasi medis vel instrumentis ad peccandum tunc
enim peccatum, id est voluntas peccandi, sua immundi-
tatis ex tangit, illicemque afficit & aspirat, itaque ex pol-
luit. Similiter modo olim in legi veteri, pollutus ex
contactu cadaveris omnia que tangebat, polluebat: quia
caniebatur haec eius pollutio & immunditia spiris per tor-
tum corporis, itaque omnia tangere & polluere, quæcumque
pollutus ipse tangit.

Moraliter ex hoc loco collige, sacerdotes imperio es-
tū alaris, vel ecclesias, aut res sacrae non iustificari; sed
potius ea polluire & sedare, ita Theodor.

Hinc recte inferit Sanct. August. libr. contra Fulgen-
tium Demosilam c. 16. & Nazianz. orat. 1. Apolog. viii.
tutem

INTERROGA] Ducas quæsiones his proponit faci-
dotebus Propheta, ut ex earum responsis arguas Iudeos
de negligenti fabrie templi. Prior est: Si homo ferat car-
nem laniatorem, putat Deo immolatam, in ora vestis,
eiisque, si licet vestis, non carnis, summate, id est
extremitate, tangat panem, vinum, &c. numquid panis,
vinum, &c. hoc contactu vel in laniatibus? Re-
spondent sacerdotes, Nequaquam, & bene: quia licet ca-
ro laniatibus si tangat vestem, eam laniatibus, uti lan-
citur Levit. 6.27. non tamen ulterius, vestis contactu
carne laniatibus, si tangat panem, vinum, &c. in ea
laniatibus laniat transfundet, eaque laniatibus. San-
ctificationem intellige legalis & ceremoniale legis
veteris, qua res laniata separanda erat ab uero profano,
Deoque danda & laniata tradenda. Applicat deinde
responsione suo scopo Propheta, dicens: *Si populus iste*, &c. v. 14. q. d. Sicut vestis tangens carnem laniatam
non ita sanctificator, ut possit laniatibus panem, vi-
num, vel homines te tangentes: ita pariter licet vos, &

tutem à virtute longo superari, vichunque in irtute esse potest. Virtus enim fuit malitiam tangentii illico communicat & afficit, faciebat vitiosum: hoc autem non facit virtus. Age cum sancto, non dicere sanctus eris: age cum improbo familiariter, illico improbitatem fuisse tibi affibet. *Parvus abysnabui*, aut Nazianz. amaritudinem suam melius celeriter imperit: *cum contra me vel ne dupla quidem parte copioqui distenditum sum ambarum infundat*. *Parvus lapide immoto flumen turram in prostram trahit*: *enim deinceps impetu firmissime etiam agere possunt* ut paret. Et S. Chrysostom. *Mulier* sicut *sollicitas societas nefanda*. Tange pectora, illico inquinaberis: tangere lapponem vel luxivitum, non illico mandubera, nille diu multoq[ue] manus, vel corpus perficere. Narrat Athanasius lib. 13. Hillor. Theodotus meretricem obiecit Socrate, quid ipso eius discipulos ab eo alienare posset, & vocare ad quocumque tempore vellet, eum Socrate eius amans ad le trahere requiret, ac respondit Socratem: *Bene quidem dicas, quia tu ad distemperatum omnes rapis, ergo vero ad virtutem reges, ad quam ardoris, & pietatis infusione efficiens*. Porro Donatulus hic loco abutebantur pro iis hereti, scilicet lacerdoes impuros visitare baptizandum, nec quemquam recipere in eorum statu, nisi baptizetur a sancto, ex eo quod Agapetus hic dicit v. 14. & 15. omne opus & oblationem polluti esse pollutum & contaminatum. Sed respondet S. Augustinus, loco citato, ex hoc testimonio contra te uti. *Sed enim, inquit, radiis sancti, immunita iniquitatem non pallit, namque est quod gerunt, quod confundit, quod lavat*. Si regeris, inquit Agapetus, quid familiis et creaturam panis, aut vina vel olio, sanctificabis? Et responderunt sacerdotes, Non. Vbi est quod vos existitis, quod familiis vestram manducatis conferre solletis? Talius iste operis significans. Si manducis, inquit regeris innumeros, non sanctificabis. Si immundis regeris sanctum, inquimus tu, id est, jactibus familiis qui manducis fuerit per te hunc possimus, quam genitum in melius commutatur, quam proculius ad innotescendum malorum cauerit, quam ad virtutes bonorum animis excutitur, et in melius parum abysnabui invenies amaritudinem redire, melius utrum etiam duximus invenies, non parere etiam obtuleris dulcedo. Ita ipsa tropologicè more loo. Vide euidenti post collationem contra Donatisticam.

Versus 6. ET NUNC PONITE CORDA VESTRA A DIE HAC ET SUPERA] q. d. Considerate penitiam, sterilitatem, & aduersitatem, quia uezis acciderunt ad die hac per omnes annos praeteritos, quibus neglexisti fabricare templi, indeque dilecte non aliam illorum fusile causam, quoniam hunc templi neglectum. Nam cum quilibet verbum accederet ad aceru[m] mellis, qui videbatur datus vigilis modis frumenti, cum excutienti inventi tantum decem modios. Sei qui accederet ad torcular, plenum uinum, eas datus videbantur quinqaginta legenas vini, eas premens inventi tantum vigilis. Cum hoc? quia ego exclusi te uite legeres & uvas, ut idcirco i. 9. Nota Vox modis non est in Hebreo, sed intelligi, tanquam communis & ordinaria mensura frumenti, ita Nostrus, Chalda, Pagnin. & Vatabli. Sed Septuag. habent intelligunt ista. Se pro Agapetus hebrei est **ME** pura, quod Septuag. vertunt **amphora**. Chalda, **dolis**; Pagnin, **hors**; Tigurina, **urna**. Propter pars significat torculariinde per catacrebus suis significat mensuram ordinaria vinum, qui torculari expressa vale excipiatur, qualis est **legena**, **amphora**, &c.

Versus 17. PERCVSSI VOS VENTO VRENTA ET AVGVSTINA [Aurugo] viuum si legitis, cum ex nimis humore paleciscit, marcescit, tabescit, ut tandem grana in cisternam venturant. Vide dicta loc. 14.

Versus 18. PONITE CORDA VESTRA EX DIE ISTA, ET IN FUTURUM] Hebr. 17. **formata**, id est, **C** / **ager**, ut veris v. 16. iam super, id est ultra, deinceps: **inve** futurū recipias ut hic, live præteriti, ut v. 16. Semper ei, q. d. nulli vos v. 16. considerate præteritos annos sterilitatis & aduersitatis, quibus neglexisti fabri templi: nunc pariter jubeo vos considerare annos futurae sterilitatis, & prosperitatis, ex eo quod fabrich templi resupserficiat: ut ex utroru[m], annorum dispari eventu & contraria forte certò colligatis, non alia causam aduersitatis ve[n]tre fuisse, quoniam neglectum templi, nec aliam causam ve[n]tre felicitatis deinceps fore, quoniam curam & studium templi.

Cornelius in Prop. Mus. xiv.

Dilex hic prudentie esse considerare tempora, & posterita cum futuris coniere: tempus enim docet prudenter. Unde Thales rogatus, quid effectu[m] omnium? *Mor. sem* respondit, *Tempus: invenimus omnia ita refert Laert.* p[ro]p[ter]a dies lib[er]a. De Vir. Philolog. c. 1. Hinc & Plutarch. in Pericle, prudenter. *Tempus, inquit omnia resiliuntur omnia optimus.* Et L[ucius] decade 3. l. 2. Melioris, sit, prudenter, confluantes nos tempus die que facit. Et Menander:

Ducit ad lucem veritatem tempus.

Omnis dergens tempus ad lucem fert.

Nulta tempore melior consiliarius.

Denique Philolophus acutè vereque dixit, *veritatem esse filium temporis.*

A D E VIGESIMA ET QUARTA NONI MENSIS: A D E S Q U A T U R M A N T A J A C T A S U N T T E M P L I] Jam illam inci cooperante ante decimo annos, scilicet anno 1. Cyri, manere ad primum patet 1. Edris, 2. v. 8. & lequeua. Sed per Cambylion inhibita fabrica, h[ab]et opus usque ad Darium, quando prophetante Agapito opus relumperunt anno secundo Daris, dicit 24. mensis febr: numerum illic euperpetuus edere ligna, conve[n]te here lapides, oeconomico materiam apparare, ut die 24. mensis nonni, ut hic dicitur, circumquaque plene & perfecte incoerent fundamenta, insipridum sub Cyro inchoata, ita Arias, Ribera & aliis, h[ab]e loca, quæ antilogiam praeflerunt, conciliant.

NU M QUID TAM SEMEN IN GERMINE EST? VERS. 19 q. d. Nondum germinavit semen, ut ex germine copio & luxurians politis coniceat & sperare copiolam resiliens; ego tamen ex nunc illam vobis, ut diligenter quam praeflatis in fabrica templi, proutito, quia feminis bene dicant, faciamque ut multos culmos, spicas & grana germet & producat.

Progerme hebrei est **Urim** megara, quod Chalda, Syrus, Arabiticus, & Septuag. vertunt, **arcam**; Rabbinus, Pagan, Vatabli, & Arias, **borremus**, quod R. Solomon ita explicat: *Anoon totum lemen in horreo est*, quia hoc anno nondum feminallis, & arbores nondum progermaruntur? sed feretis, & ego lati veltri benedicem, et aquae fecundab[us] & multiplicab[us]. Verum Nostrum melius cum Tigurina verit, *germes*: melius enim ponitur in area & horreo, lemen vero in agro ut germinet. *Germes* ergo vocatus *megara* à rad. **Urim**, id est incolere, habitate: quia in germine quasi habitat lemen, in genit[us] arista, & granum protuberant ex female. Hinc patet S. Script. ita computu anni facti, non communis & profani. Nam non mensis vocat his cum, que lemen latum germinat, hoc autem in Palæstina fitio Novembri. Nonom ergo mensis est November, ac consequenter primus est Nilian, five Martius, a quo incipiebat annus iacer.

Moral. Dilex illud Apostoli: *Corporalis exercitatio* (ut fatig, plantatio, negotiatio) *ad modicam artis* est; *pratis autem ad annas artis*, *grammaticis fabri* *utra que nascit est*, *et fortius* 1. Timoth. 4. v. 8. Deus non hic plus, fumique fabricans & cultura promoventes, bus promittit benedictionem, id est copiam bonorum temporalium, multo magis spiritualium iis, qui alios adstant, docent, sanctificant, ut in eorum mente domum spirituale templumque Deo construant. Unde lequitur:

FAC TUM EST VERBUM DOMINI SECUNDO] VERS. 20 **DI** enim 24. mensis nonni Agapetus duo accipit a Deo oracula. **Prius** sive v. 12. secundum est hoc, quo prouinit Zorobabeli ob ovatam operam in fabrica templi, quod ex eius posteris nasciturus fit Christus, qui fabricatur in Ecclæsia, in qua regnaturus fit & dominatur omnibus gentibus, ita S. Hieron. Remig. Albert. & aliis. Est h[ab]ec quartæ & ultima Agapeti prophætia, qua de more absurjus ad Christum, in eoque quasi fine & scopo, oracula sua terminat & concluit.

LOCUERES AD ZOROBABELI? Primo, Theodor. putat hic prouinit Zorobabeli in i[n]e & sua persona: quod Deus eum populo defensurus fit ab invationem Gog & Magog, i[n]o facturus ut ipsi mutua le crede conficiant, eorumque spolia diripient Iudezi. Verum Gog, & Magog non fuerunt tempore Zorobabeli, sed erunt in fine mundi, ut patet Ezech. 38. & 39. & Apoc. 20. 7.

Secondo, Hebrei centent Zorobabeli hic prouinit ex ciidium Periarum, quos ipse formidabat, quod ipse illud

Q 2 sic

sit vilus, & in eo illius, quasi annulus, à Deo fit conformatum, scilicet, & translationibus monacharum, nō quibus paulo ante dixi, si alii quae res censui v.8. Ita S. Hieron.

E T C O N T R A R I A F O R T I T U D I N E M R E G I
G E N I T U M] Sie Persis iam tuim dominantes judas VERS. 23. contulit Deus per Gracos, Gracos per Romanos, Romanos per matutus & civilia bella.

E T D I S C E N D E N T I] Id est cadent, sive coincident in terram occisi & moriuntur, q. d. Futura sunt alijerina bella & strages inter Gracos, Iheras & Romanos; & tamen inter ea levabto te unum, id est tuum familium, o Zorobabel: quia hz hz ger parant viam regno & monachiz Christi & te nascuntur, iux ta visionem Daniel. cap. 2. ubi cum recentibus contritionem statut quadrupliciter, significans quia uno orbis monachias, per lapsum de monte sine manibus praeclivis, putat per Christum, subdit de eius monarchia v. 44. In diebus autem regnum istud suscitabit Deus ead regnum quod in eternum non dissipabit, &c. confutemus universa regna hac, & ejusmodi flatu in eternum.

S E R V E M E U S] Non tantum Zorobabel, sed & VERS. 24. Christus, quem hoc omnia tangunt, qua ho- no, vocatur, & revera illi, servus Dei, ut dixi illate c. 42.1. Ecce servus meus, /s/criptum est: ecclies metas, complacuit flos in illo anno misericordie.

P O N A M U T R A Q U A S I G N A C U L U M] Hebr. Annuli vestimentorum, id est sigillum signatorum, praeteritum in nisi & annulo, quo p'rimo, tuu' elicta & literas, iurmarcas & insignias. alia iacet, & vel pretiosa, se nominante & flammante, ob Prima. lignabant & cultiudiebant veteres. Radix enim S. P. etiam, significans occulere, obligare, sigillo confirmare, claudere & connire. Sic Duru' p'p'li obligari annulu' tuo ex lacr' leonum, in quem coniectus erat Daniel, ne quis cum occideret vel l'deret. Daniel. 6.17.

Secundum, s'figilium hoc annuli erat in pala incisum iafpi, alteri & genere pretiole: quocirca annulum gelabunt in d'gito ad ornatum, ut eo luu' nobilitatem, stemmata & insignia genere incidebant. Sic Afra' sua patris imaginem incidit annulo: Augulus spinogem, ac deinde c. viij. Alexandri Magni: ali' leones, dracones, &c. Hinc h'lio prodigo in gratiam recepto patet ubet dari annulum, in signum restituta dignitatis, 1. xii. 15. v. 23. Unde Syrus pro 'deam' vertit, regnum; Arabicus vero uteroque, annulum, i'licet signatorium, qui r'cipit eum signaculum & sigillum.

Tertius, annulus datatur legatis qui mittebantur ad exercitus gentes, tum honoris, tum auctoritatis & fidei eis conciliandis causa: item victoribus & triumphantibus, teste Minio libr. 3. cap. 1. Sed maxime amica charitas & fidelissimus. Ibi Pharsalo' Joleph dedit luu' annulum, Gen. 41. 42. & Abi'rus Amman' intimo mo'vi, Eilher 3. 10. Hinc Cicero ad Q. Fratrem eum motet: Sit, inquit, annulus tuus non minglet aliena voluntatis, sed testis, in.

Quarto, annulus inter sponsos signum erat coniugii. Quatuor. mutuus amans, qui utriusque uti dignitus, ita & cor menteque, nonul'q' est charitatis vinculo & symbole, copularet. Hinc signum est fidei coniugialis, eiusque coniuges admonet. Unde gellia' sur in d'gito quarto manus sinistra, qui inde annularis dicitur, eo quod habebat venam tendenter ad eos, inquit S. Ambro' libr. de Patriarchis, & Gellius libr. 10. Ut d'gitus illi que cordis esindictum, annulo quasi corona floret, inquit Pierius lib. 14. Hinc & vt teres imaginem eius quem amabunt in annulis gloriantur, ut illum semper inservent, & de eo jugiter cogitarent. Hinc sponsis à sponsa petit Cantico. 6. Pone, inquit, me at signum tuum, fave cor tuum, ut si d'c'm' u' per brachium tuum, ut leuicit non aliud videas, cogites & ames, quam me; ut videaris habere cor & brachium obligatum meo annulo, ino' meipso, tanquam collude ac domino corda atque operum coniunctu; ut ab aliis omnes excludas. Insuper, ut quæ modis cera langi te patiaris, neque aliquid e primis in moribus, quod non ego prius tibi impræcepsem. Id enim decet in coniubio hoc divinum, quo sub ali' recta es. Sic Cicer. de' lib'nis, testifl'ri' discipulis & amicos Epicuri, eus signaculum in annulis gessisse.

Quinto, annulus pilis balutus est symbolum & causa praecesteris, ut i'licet eo temporum i'cessus vicecidet, & quid quolibet agendum efficit, cognoluerent. Ita lar-

T E R T I A **G E N U M.** Zorobabel haec promitti, non in se, sed in sua potest, putat in Christo, q. d. Quia tu, o Zorobabel, dux & duolor fabrica templi mei fusili, hinc tibi pro mercede promitti, quod inter tot bella, & inter tot reges ac monachias, Perlarum, Gracorum & Romanorum, quod post mortem tuam inter te collectabuntur, & te viculum collident & interinerint, ego te tuamque domum & familiam dulcens illam, tanquam annum neum signatorum conservabo, & continuo seru' propaga'bo; ino efficiam ut ex te nascatur Christus, qui eveniens annis regni rerum poterit, erique Rex regum & Domini dominium. Haec ergo promissio fit o Zorobabel, qui hec implendo sit in Christo, tamen tangit & affectus ipsum Zorobabalem: nam ingens eius deus & gloria ei, quod ipse familia ducalis sit auctor, ex qua nasciturus est Christus, quodque eam per 500. annos usque ad Christum conservabit & propagabit. Hoc est quod illi hic promitti debet.

M A R . q. nō
s'olatae
D e o
l'or
re
plor'w. Oferit hic Nota, duo suisse tempora Dei, & duos eorum fabricatores, & utrumque pro mercede fabrica templi, accipit promissionem à Deo de Christo ex eius nascituro. Prior est David, qui omnes impensis pro fabrica templi curavit calque confignavit Salomonis filio, ideoque audivit a I'co: 14. (Illi qui erat ex nascitur) era multu' in filium, & ego ero illi in patrem, firmans que adhuc regn' em' in p'p'li in aeternum, 1. Paral. 10. Alter fuit Zorobabel, qui secundum templum inaurav'it, id'coque parvus Deus illi hic promitti' illam Christum, quidki' nescit ille ex eis pro'p'la nascetur. Unde dicimus, quanto liberalius sit Deus, qui pro'para opera & obediens tantam mercedem, quanta est Christus, promittit. Rurum quid Leo placet religio, quia fabrica monasteriorum, tempororum, eorumque ornatus & cibus: multo magis, quam ei placet fabrica vivi templi virtutum in anima, tum nobis, tum proximorum nostrorum, ac praecitum urbi' & genitum integrarium convercio.

Hnc pertinet expofitio Remigii, Lyrani & Vachibli, qui centent haec promitti non Zorobabel, sed Christo, namquid ipse incarnandus sit futurus rex orbis, ideoque commone' nra & subi'c'tio a fuit ipsi omnia regna, omnes reges & principes. Hoc enim eosdem reddit. Sive enim dicas Zorobabel haec promitti non in se, sed in posteris, p'nta Christo; sive dicas ipsi Christo ex Zorobabel haec nasciturus haec promitti, codem res recedit. Congruentius tamen ipsi Zorobabel haec confignamus: quia & illa pro mercede fabrica & confignatum Agnus, tum Eccle. cap. 49.13. dicens: Quoniam amplificerem. Zorobabel? nam C. 17. quis signum in dextera manu. Sic David promitti' Script. quod in Christo eius filio implementum erat: Postulans, inquit, i'ficitur' servus David, id est in Christum, David illam & antitypum, Ezech. 14. 21. Si benedictio Abraham facta, quod in ipso beocidencia' essent omnes gentes, Gen. 18. 18. impleta est in Christo ex Abraham progenito. Si promissa terra Chanan eidem facta Gen. 13. 15. impleta est post 400. annos in posteris eius.

A N A G O G. Anagog. S. Hieron. Haymo & Hugo, haec exponunt de lectione Christi adventu ad iudicium, ad reu' tremoniam, gloriam, & regnum. Tunc enim Deus communib' omnia regna mundi, illoque ipsi quae' judicii, & domino subiecti, ut docet Apostol. 1. Cor. 15. 24. & sequent.

Mystice, haec facit quotidie Deus in Christi posteris, putat Christiani Regibus, Prelatis, Pontificibus, quorū' jura & regna pro'p'gat, debellando hereticos, Turcos, infideles, illoque ei subi'c'tiendo, ut sit Ecclesia, & regnum Christi dilatetur & magnificetur.

E G O M O V E R O C M L V M P A R I T R E ET TER-

cha septem annulos dedit Apollonius Thyanzo, sicut Phi. A. li aurei: cum quia mihi dominum meum adiicias: tum quia Rempub. populi mei in meo euclu contines & promoves. Reipub. ergo pariter es deus & gloria, perinde ac iudicis, cui vietra clamat populusc ap. 15. 10. Tu gloria Ierusalem, tu iuraria Israel, tu invincibilis populus israel.

. Tertio, es meus legatus, tum ad Darium, tum ad populum, ut utriusque meas voluntates, legendi & iustitia exponas, id eoque es mihi iustus annulus: quia tibi auctoritatem & fidem apud utroque conciliavi; ut in omnibus tibi fidem habeant quasi legato à me misso, & annulus meum gestant.

Quarto, es mihi charus & coniunctus quasi annulus, Quartus: ut te semper pro cordis & cura habeam. Unde Chalda veritas, posas te fons felicitatis annuli super manus. Hinc faciam te quasi generum meum, ut scilicet ex te earnum lumine filius meus unicus, atque adeo eundem filium meum gigas ut hominem: quem ego genui ut Deum. Hinc Arias sic explicat, q.d. Sicut signum in certa annuli parte iusta confutui, ita nomen tuum, & Propterea Zorobabel, familiaris & genealogie Christi interierat, ut aeternam sit & gloriosum, nec ullo tempore vel oblivio no posset dereli, ut recipia illi infertum est Matth. 1. 14.

Quinto, dotibz lapientiam annulo representavisti. Quinto. unde in problemate: Quod ejus oris/fissum? Zorobabel respondens illi veritatem, primum lapientem tulit à Dario, 3. Edicta 4. v. 13. &c. 43. Hinc & populum lapientem rexit, à Samaritani defecit, siue Darium conciliavit. Quocirca postquam populum in Ierusalem reduxit, ipse Babylonem redit, ut etiam populi apud regem ageres, ibique defunctus est.

Verus potius hoc competit Zorobabel, in periodo non ius, sed Christi: de eo enim ad litteram loquitur Aggeus, dicens, In die illa, feliciter tempore Christi ius Ps. q. d. inquit à Castro, Alium quam carnem, à Zorobabel, cum quasi annulum signatorium sursum intraverit dexter mea; nempe filio meo, qui est meum probatum, mea dextera, mea virtus & fortitudo, Ihesus 11. v. 1, ut tali filio ex te progenito colaris ab omnibus & glorificeris, super universos reges exalteris se quasi dei fieris, in natura humana, quam ex tua posteritate filius meus affuntes, fibique viajet & deliciabit, idque in eternum, ut ei semper in omnia lucula adharet, sicut annulus digit. Vel ponamus te quasi signaculum, id est, fasciam stirpem & propaginem tuam quasi annulum in omnem euentum, cuius extrema uniantur in pale continentie fardonychem, id est Christum Filium Dei, qui est signum & character Patris. Sic enim de Adam, qui in hoc orbe genealogie Christi est primus, dicitur Luke 3. 31. Quoniam Dei, ita vobis in eo Christus, pariter oportet ius. Id insuper, sicut manus ornatur annulo, ita ego filium meum carne, quam ex tua stirpe affuntes, quasi annulo ornabo. Sic enim de Ecclesia ait Ihesus cap. 63. 4. Erne quasi corona gloria in manu Domini, & diadema regis in manu Dei.

Porro Zorobabel fuit typus & figura Christi Princeps, suo factur, & reductione populi à Babylonie; ut Christus non liberavit à peccato, morte & gehennae. Secundo, quia adiecit virginitatem, nisi Christus Ecclesiam. Tertio, in protectione populi apud Darium, ut Christus adiecerat ut noster spud Patrem. Quarto, fuit propagatione, pugnando contra Samaritanos volentes impetrare fabricam templi, ut Christus pugnat pro Iisus Martiribus & fidelibus. Quinto, quia, ut Zorobabel pro populo visit & mortuus est in Babylonie; ita Christus in mundo, qui est Babylon, id est confusio vitorum & malorum omnium. Sexto, fecit Zorobabel Deo charus & coniunctus fuit, ita Christus eidem fuit coniunctus illius, adeo humanitatem suam Verbo hypostatici univit & coniunxit. Septimo, quia, ut Zorobabel fuit lapiens, ita Christus est lapientianus.

Verus ergo Zorobabel, id est Christus Zorobabel filius & antiquitus est signum id est signum, ita manus Patri: tum pallivrum, scilicet ab eo exprimit; et enim eius Verbum & imago tum actuum, quia scilicet Deus fuisse malefatem, cogitata & dicta obligans, ita quoque imaginem angelis, hominibus & creaturis omnibus; ac praefixum Apostoli & Ecclesiae fuit imprimis, id est iuxta quinque illi doctores iustio recentitas. Nam Christus, ut docet apostolus Hebr. 1. 3. est imago Dei inuis-

Felix cui causa terraque patribus.

In dignis.

Ita Nicolaus Canisius lib. 11. Par. Histor esp. 66. 67. & 68. Si annuli astronomici docent signa zodiaci, solis prograffi, & horarum spatii. Annulis ex quo marino cohident ipsorum. Alii ex certis geminis resplendentibus melancholici, manix, epileptici, iuvant ad mentis serenitatem, indicunt & lapientiam.

Jam ut huc applicemus Zorobabeli, & genuinum hunc loci sensu apieramus, advertendum est, Aggeum alludere ad Jerem. 22. 34. ubi impio Jeconias regi Iuda haeresim intentat Deus: Visco regi, dicas Domini: quia si fuerit Jeconias: filius Jeconiam regis Iuda, annulus in manus dextra mea, inde eovellam eum, Et dabo te in manus tua arcuatum animam tuam, &c. Ita mens Nabuchodonosori, q. d. Etiiamsi Jeconias misit neccesariorum, coniunctus, & charus & pretiosior erit, qd est annulus signatorium, qui numquam de manu genuit ac ligillans austur, uti fuit eius avus Iosias, & astavi, David, Josaphat & Ecciesias; tamen ob eiuscelera à me eovellam illum, atque in Babylonem traducam, tradamque in manus Nabuchodonosori. Jeconiam luit ut vs Zorobabel: Jeconiam enim sicut luit ut vs Zorobabel, Salathiel genuit Zorobabel. Quod ergo a vo ob imploratem Deus abstatuit, ministrum esse signaculum vel annulum signatorium Dei, hoc hic nepot eius Zorobabeli ob pietatem restituit. Unde & effectus, ut, sicut Jeconias fuerat dux euentum in captivitate Babyloniam, ita Zorobabel nepos ait Dei nomine dux inde rediutum Hierosolymam. Sicut ergo principes signum regium, quod Cancellarius ob icelus admiserunt, redditum filie vel nepoti, ob eius merita; ita facit hic Deus. Unde de eo ait Ecclesiasticus cap. 49. 13. Quoniam amissificatus Zorobabel? nam & ipse quasi signum in dextera mea.

Porro Zorobabel, quinque signilli dores iam reconserunt, tam in sua persona, quam in persona Christi ex eo progeniti, de quo proprie hic agitur, ut communiter docent Interpretes, quos lequit Emmanuel & Mariana.

In sua persona. Primum, quia, sicut annulus signatorium pra omnibus rebus custoditor, ita Deus custodivit Zorobabel, & iisque stirpem pro stirpe aliorum regum. Hinc enīcum eum opponit dicens: Subvertantur regiam regarum, & contrarerunt fortitudinem regni Graecorum, sed assamam te a Zorobabel, & posas quasi signaculum: quia te ergo. q. d. Perdam alios reges & regna, tu vero quasi annulum meum eufradias, cordi & curae habebis, faciemque ut lis quasi signum obligans & custodiens, non tanquam corpus Daril regis 3. Edicta 1. v. 3. iuncto c. 4. v. 13. sed totum populum Israel, cuius meo nomine eris liberator & rexus.

Secundo, es mihi honoris & ornamento iustus annulus Ceratian Prop. M. XIV. .

Zorobabel annulus Dei. Prima.

Zorobabel annulus Dei. Secunda.

bili, nimirum /p/ h[ab]et glo[ri]a, & figura /f[ac]t[ur]a eius. Aen[on]s nos communis contra illecebras carnis, mundi & diabolis, facie que nos alleculas, milites & Martyres Christi crucifixi. Unde Apollonius: Ego, inquit, /figuracio Domini Iesu/ in corpore meo pars, Galat. 5. v. 17. Quicorcia Christus pars per crucem est labarum & signum militare contra barbareos, Iudeos & Paganos, inquit Rupert. Rursum erux Christi est medicina curans ipsam superbiam, epilepsiam ira, manum luxurie, melancholiam acedia, &c. Ubi ergo crucem vitas, scis rem esse bonam & Deo gratiam quia signum Christi illi impressum videt. Tali sunt ponitatem, mortificatio, abnegatio, auferitas, persecutio, humiliatio, patientia, contemptus, opprobria, carcere, martyria. Ex adverso signum diabolii est voluptes: ubi ergo illam vides, caue quasi a serpente. Tali sunt quae tuos appetitus, mollescere, libertas, ambitio, exultatio iuri, laudes, adulatio[n]es, plausus, &c. Quod ergo Iponius dicit postea. Canticum 8. v. 6. Post me ut signum cuius in p[er] se tuus, in signaculum in p[er] te ab omnibus rursum hoc nos vicissim ei dicimus, et tamenque ut ipse obliget omnia cogitata, dicta & facta nostra, ut nihil cogitent, dicant, agamus, n[on] sicut ipso, per ipsum, in ipso proprium ipsum. Tu enim, o leui dilectione, es signum lagittianum vexillum pugnantium, bravium currentium, distinctio avium, cuthodia cordium, exemplar operantium, forma normaque iterorum, signum & character militantium, annulus, corona, & diadema triumphantium. Eia, Domine, imprime anima mea tuam imaginem, in te ipsum: subiungam eam ambo amoris tui, ut eo designata nihil potest diligit prater te: quia tu es tota pollelio totaque beatu tudo cordis mei. Tu es vita perennis, per quam vivas, sine qua moriar: vita dulcis & amabilis. Da, Domine, ut anima mea virtute ardenti[us] charitatis tuae & dilectionis penetranti[us] dilectionis tuae, quia cera liquescit, intacta efficitur in te. Pollide eam lumenum atque incomparabilem bonum: pollide eam, ut ipsa pollicet de te. Da, ut te amplectaris, & suavem importatus in te, quiesce pro gratitudine, fandic obdormitam. Da ut omnia transmutem, connexique mundi altitudines, species & deliciae mih[us] villeggiant: tu solus placeas, te solum cogitem, amem, loquar, crede.

Christus Dux ergo subvertens monarchias & monarcias Per-sigilliatur, Graecorum & Romanorum, ut doceat Aggeus, regni & domini quia Christus Zoroabbelis filius, al-implicatur. iudicavit, & posuit quasi signum, ut illicet esset signum regni divini & Regis regum, putat Dei Patri, qui ex-clusus exteris, solus per Christum regnare volebat in orbis terrarum per suum fidem, gratiam & legem Evangelicam. Deus enim, quia in se est invincibilis, his binum suum vestivit & velavit causam, ut per eam ipse quasi transfigureret & traduceret, sicut transparent per celum & stellas, iuxta illud Ioh. 7. Stellaris rursum quasi /s[ecundu]s signaculum/ id est, stellae clavig[ula] & abicondit Deum sub processu & tenetris, quae sunt quasi signacula, velamina & insignia diuinorum potentiarum, maiestatis & glorie, pariter ac stellarum, in quibusquisq[ue] Laribus illa te inimicari & emicere.

Hinc secundu[m], Christus quasi signum Patri aequ[us], ac Ecclesi[us], quin & angelis, omnib[us]que creaturae, & toti univerlo suo honor & ornamento, adeoque ipse omnium sicut fuit deus & gloria. Verbum enim incarnatum hominem Verbo, terram cœlum, creaturas omnes Deo non tantum reconciliavit, sed in sua hypostasi physice copulavit & vivit.

Tertiu[m], Christus fuit signum, quia legatus Patri ad homines iuxta illud Iohann. 4. Ecce regnum populus dei-um, dico ut ac preceptorem Genesim.

Quarto. Quarto, Christus fuit signum, id est dilectissimum, pretiosissimum & coniunctissimum Patri, cuiusque & pariter totius mundi delicia, exultatissimum & subtilissimum. Eius enim humanitas, quasi Iponius deponitam fuit Verbo quasi Iponius unde enecephalitum canit Sapiens tonit Cantico cantorum.

Quintu[m], Christus fuit signum, id est Sapiencia Patri sed inextensa, quia Verbum; creata, quia homo. Unde ipse velut in rubro arcana Patri, & a hiscondita a constitutio[n]e mundi, Matth. 13. 15.

Myfice, Christus est signum Dei: quia sua offigie, potu[er]t sua fide, gratia, virtute & moribus, regum & charactere, in baptismo, aliquippe Sacramenta obfigunt hunc signum, Deum enim misit Christum, quia velut nos confundemus fieri imaginem filii sui, Rom. 8. 29. ut, sicut pars carnis, imaginem terreni /Ad ea, tu portemus & imagerem carnis/, 1. Cor. 11. 49. Ecce Apollonius dicunt[ur]: Pro ego, iam non ego, sicut vero in me Christus, Galat. 2. 20.

Secundu[m], Christus quasi signum obfigunt & custodit fideles nos contra nonnes tentationes & hostes. Porro Christi signum est crux, iuxta illud Ezech. 9. 4. Signa tua super frontes uerorum gerusalem. Et Apoc. 7. 2. Vnde alterum angelum, &c. habentem signum Dei viru. Crux

Sigillum
Christi est
crux dia-
bolis vel
ptas.

Prælati
C^r docto-
res suos
animum
Des.

Pii ergo & celosi reges, principes, réthores, docto- A
ros, prædictiores, &c. instar Zorobabelis & Charii sunt
quasi signum & annulus aureus in manu Dei, quo ipse
Iudei fideles obligavit, & quique ius in imaginem suorum
mortis divinis imprimvit. Hic itaque est sit acer simulacrum
ac virtutem, & selum, ut filii eum. Etiam selenum
pro domo Dei, & pro animarum libi creditarum sancti-
tate & salutem. Quinimodo leviare le fore os Dei, puxa ad
quod promovit Deus Ierem. 55. v. 19. Si separaveris pre-
ciosum a te, quod meum eris. Denique S. Ambrof.
per figuratum accepit pacem anime, per quam ipsa
quasi coniugatur & insegnatur imagine Dei. Verba Am-
brof. citav. v. 10.

Quia THE BE LE GT J Chald. quoniam in te misere-
placu. Iustus Christi in Iordan baptizatus vix calix est
Patre allatis ell. His est illius mens dilectionis, quia misericordia
complacuit, Matth. 1. 17. Christus enim fuit amor & de-
licie Patri, id estque & iustus in genio humanae plena-
cavisti, factuque in proprietate & reconciliatio mundi,
ut prophetat docet S. Paulus. Quare quod de Scopione dixit
antiquitas: Ne que Roma caderet Scopio frater, neque Si-
pia veras ubi cedente; hoc longe verius dicas non tam de
Zorobabel, quam de Ciborio. Nec Ecclesia cedet Christo
fratre, nec Christus habebit, si quod abicit Ecclesia cedat.

Pro conclusione prophetæ Aggri. Nota eam totam
spethare & urgere refutacionem templi ad literam; sed

Analogia, & Religione facienda a S. Basilio, Antonio,
Benedictu, Augustino, Hieronymo, Bernardo, &c.
Item fabricam virtutum in anima sancta. Porro multe
sunt analogia inter fabriam templi corporalis & mysti-
ci, putat Ecclesiæ, congregatio, collegio, Religio-
nis, & animæ cuiuslibet sanctæ. Primo enim scitum tem-
plum est domus Dei, illi certis ritibus dictata, & con-
creta; ita & Ecclesiæ, Religio animæ sanctæ. Ri-
tus huius confederacioni templi iuntur quinque, scilicet, A-
spergo, Inscriptio, Inunctio, Illuminatio, Benedictio.
Alpergo fidelis & Religio, ait S. Bernardus ienit. s. de
dedit. Ecclesiæ, illi ponitatis. Inscriptio, ligio &
teipli Religio, hic in cinere, hoc illi in corde eius in-
stans cinera contrit, idque ab Episcopo, putat a Christo.
Unctio est libertas gratiae, eidem ab eodem induita. Illu-
minatio, hunc opera quæ ex Religione prodeunt, &
luculentiam eorum hominibus, ut glorificent Patrem ex lef-
& ipsi videant quid inserviant. Benedictio lignum est
externa gloria, quæ & gratiam sanctificationis complebit,
& præterita opera copiose remunerabitur.

Secunda. Secundum, in templo consecrato vigilant angelii, uti ex
multis eorum apparitionibus ibidem facti coeunt: sic &
sanctum animorum frequenti vestigio angelorum & archangeli-
& honorificans, supra Deum templum, & habitaculum Spi-
ritus sancti. Est ergo templo Dei, & Deus excelsus
habitat in te. Anima enim Deum habens in te, tem-
plum Dei est, in quo divina mysteria celebrantur, ait S.
Bernardus in Inser. domo c. 3.

Tertia. Tertiū, dominum Dei, tam corporalem, quem spiritua-
lem decep funditudo: quia non tam polutum marmoratum,
quam omnes mortales delectantur, & puras magas dilig-
entes, quam superflua parvæ, uit S. Bernard. ad milites templi cap. 5. Idem de Natura divini amoris, cap.
14. Tempus, inquit, cum oratione fuit praefera-
rum politice veritatum, & supradicta dedecet ordine de-
dicatum nullis alterius alieno intentio patet/infestis, nullis
intentionibus nisi Deum, qui conditum sit & creatus.
Quod ergo ultra terrenam sanctularum animarum sub materia-
lis, cuius corporibus digesta sunt carnes, ex quo regredit eti a lo-
co ascensionis, estis aliquo horum aliquando quoque in transi-
tu naturæ, sed firmi dedicatus. Si quid in humanis prope-
ritum & ceteris, pertinet; non consideramus, si quid ad veris
conigerit. Quodquid ad corpus spiritualis, sive bonum, sive malum,
pertinet eti, nec patet pertinere ad eum qui omnes est. Et
S. August. explicat illud plam. 6. Sanctum est templum
ruum in valle in agitur, velut ipsi legit, in influxu: Non
dixit, inquit, Templum jacens in valle mirabile in conni-
ctu, mirabile in marmoribus, mirabile in tellus aurata, sed
mirabile in infra.

Quarto, templi fabrica sit è multis lapidibus, sed poli-
tissima Ecclesia coniurgit i' idibus cruce & mortis au-
tores expolitus, sive in illud Ecclesia officium in dedicat. tēpli:

Tumulos, preferrunt
Expediti lapides,
Sunt cooperantes socii,
Per manus artificis,
Diffunduntur permanueri
Sunt adficiunt.

Quintu. lapides fabrica inter se conficiunt & colliga-

Quinta. si integrum templum: ita & fidelium coniunctionis Eccle-
siam. Quocirca Primo, sicut unius lapis politus in habili-
tate, vel in altari, non despicit alterum qui ponitur in
pavimentis, vel fundamento; nec hic illi invideat, inde
libens in finem totam ad officium molam: ita in Ecclesiæ Pra-
lati & Doctori non despiciunt subditos & plebes; nec
hic illis invident: sed uterque sua forte & vocazione, lo-
cuse & gradu in quo à Deo epique vicarii positi sunt,
contenti latrone, totam Ecclesiæ fabricam coenacantur.
Secundo, sicut lapides templi calcis compingantur,
aliisque rursum & fabricam evulsori; ita fidèles confringantur
charitate, huc enim est glutinum, uno, &
quasi anima Ecclesiæ, que aliquo dissolventur & diffi-
cileatur. Unde S. Augustinus in pial. 10. *Templum*, sit:
Dei uolus qui uolus unitum. Terzio, sicut in fabrica
lapidis portat; ita in Ecclesiæ & Religionis fidelis
fidelem, fratres fratres, euangelio mores & informantes
tolerant & supportant, cogitantes, ait S. Bernardus Gregorii,
ut vicimus ab aliis portari; & si forte jam non portentur,
aliquando portatum sustine, ut diceret mandatis portant
di viem alii aliquando rependere. Porro viri famelici
non tantum fratris infamiam portant, sed ex eadem
tanare, & emendare nistur, hinc manus istaque mem-
brorum afflictum alligare, & curare. S. Gregor. Mo-
ral. 16. Plus, sit, nonnunquam efficiunt ex corde,
quam dare; quis quin uolent gentes compungunt, minus &
minus ame quod dat. Et mox: Quia res quilibet pte-
runque decetiam non cum compungunt, nunquam autem
qui vere compungunt, quod necessarium proxime suscipi-
te. Rursum nemo est tam crudis, tam vali & miser &
qui non possit evadere in signe instrumentum, inò tem-
plum glorie Dei si debita cura expoliat. Hic trax
pater iunt in hodiernis animis, & laetitia. Nam Primo, occu-
lus non despicit pedem, nec pes invidet oculo; sed suo
loco, & nubio contenti in idem corpus con�stant, ut
Cajet Apollolus 1. Corin. 12. tunc capite. Secundo, omnes anima potentia, & vires charitate colligantur.
Unde S. Bernard. tractatu de Conscientia bù in istum &
videt, inquit, anima, & felicitate excedit ut se in
membris difundit, id est Ratio, voluntas, & memo-
ria. Dignus habitaculum parat Deo, etiamsi non est rati-
onis, & voluntatis perversa; nec membra iniqua.

Tertio, invicem te tolerant, membra, & potentes, mutu-
tu quoque eorum incoluntur. Medio tempore ad opportunitum
suggerit S. Bernard. loco iam citaten: Rets, inquit, ad
corrum, & diligenter dñe tempus: considera unde
venis, quò tendis, quomodo vivis, quid agis, quid amas,
Quo quantum quodlibet profici, vel quantum deficit:
quibus signis mundi magis incurias, quibus affectionis
frequenter tangis, vel quibus tentationis malitias a
malitiae spiritu accipi impinguas. Et cum totum inter-
esse & exercitum hominis placitum & debet, in quantum
possibile est, plene cogitare, non solum quid sit, &
verum etiam quid debet ex re cognitione tu poterit sub-
levare ad contemplationem Dei.

Sextu. Sed hunc Deus colitur in templo orationibus, vocis, Sexta.
Oblationibus, sacrificiis: ita idem colitur in Ecclesiæ &
Religione & anima sancta, quæ Deo offert seipsum in ho-
locastum per tria Religio vota: corpus per penitentias,
in sacrificio pro peccato: gratiarum actiones &
& oblationem, in sacrificio pacificum. Unde S.
August. lib. 10. de Civit. cap. 6. Ipse homo, inquit, Dei
nominis confederatus ac deus, in quantum mundus mor-
tar, ut Deo uolat, sacrificium est. Corpus enim, si sacrificiu-
m, camillius temperante ad Deum honorabilem configatur:
animæ vero, casu regredi in Deum, ut igne amoris eius ac-
cendi, formam concupiscentie sanctari desinit, eti; tunc ei
placeat, quod de eis pulchritudinis accepter. Idem S. Au-
gustinus de Natura & gratia, cap. 6. laudes dictum S.
Sixti Pontificis & Martyris, cuius Discorus fuit S. Lau-
rentius: Deus, inquit, libertatem arbitrii ut permisit be-
nevoliis, ne pote & jure peccato venient fiant similes Deo.
Et,

Et, *Templo sanctum est Domo nostra porta*, & *altare optimum est et cor mundum*. In hoc sacrificio ergo sacerdos, est ipse fidelis, & Religiosus cultor, et odium illi, carnis & mundi: ignis, et charitas: victimæ, sunt corpus & anima cum luce mentis & potentis, qui moriuntur mundos, led melius vivere incipiunt Deo. Ad hanc hortat. S. Paulus Roman. Ia. t. Olferio, sic: *qui fratres per misericordiam Dei, ut eundem corpora vestrae baptizati vivunt, sanctam Dei platem, rationabile obsequium vestrum.* Et S. Petrus apostol. cap. 1. 5. *Et spiritu, aut, tamquam lapides novi superadictam domum spiritus latitans, ferendam sanctam, offerit spiritus altaris acceptabiles Deo, per fratrem Christum.*

Amo cap. 22. *Conscientia bona, inquit, titulus est religiosi, templo Salomonis ager benedictionis, horum deliciarum, auctor reclinatorum, gaudium angelorum, area secerdis, thesauros regis, aula Dei, habitaculum Spiritus sancti, liber signatus & classus, & in die iudicii aperiens nos.* Nobis in incandens, nubis tauris, sub diems bona conscientia: *premarcos, trahit mundum, terras distolas, illa est conscientia.* Cum mundus omni voluntate circumseretur, plorat, rideat, pereat, tragedat, non quam marcescat bona conscientia. *Subducatur corpus in parta, in sensu marceret, verberibus latentes, equito distendatur, gladio trucidatur, crux suppicio affligatur.* Secunda est conscientia. Causa est, quam dat Mo-

Septimo. Deus in templo, quasi paterfamilias in domo, & adell & prece: it exaudit orantibus preces & vota, ibi beneficia largit, ibi dat oracula: sic & in Ecclesia, Religione, & anima laetitia Deus prezies est, iudeo perdidet: hinc illam illustrationibus illuminat, suis impulibus agit regisque ad omne bonum, potissimum quicunque concusat. Unde infert S. Augustinus de Tempore, Quis sit, ait, aliquo d peccatum aut ingratis, aut loquendo, aut etiam operante perfidem, templum Dei defirmans? Et si qui in nobis habent iniurias arrogantes.

Ubi consideratione dignum est, Sp̄itūlū sanctū, se
consequenter totam Sanctam Trinitatem in anima iusta
præsentem esse, non tantum per charitatem, & hu-
donā, sed & per sp̄itūlū substantialiter & personaliter, ita
ut, si per imponitū prius non sufficit prejēs per substanti-
am, jam per suūlū & sanctitatem fieret substantia-
liter priens, ut cū S. Thoma, Bonavent. & aliis pa-
pī docet fuit: Francīs. Suárez lib. 1a, de Deo trino &
unícō, cap. 5. Quod sane in ēlū dignitatem divinā, sequēt-
ur ac dignitatis nostra. Quocirca anima sancta ē sit in se
quālī in templo vivo, vivē & substantialiter habite
Deum Patrem, Filium, & Spiritū sanctū, puxa
illud prēmūlū Chirilī lobat. 14. 23. *Sigis digna me,*
fermonem meum feruas. Et *Tat̄er meum dalḡer eum;* &
ad eum venias; & *marfanum apud eum facias.*
Ergo non est ecclīsē ut Deum extra le quartas, & ad C
eum exeat: hāc tenet eum intra se. Itaque eum per
fidem ingiter intubat, tēmporē in tanta maiestatis
oculis dignū, & revertente vērētate, cum ea pī, &
affectione colloquatur: nī faciat quod eum vel leviter
offendat: omnes sp̄es & res in eo debitat, omnis tribu-
lationis in eum coniicit, eum ex toto corde amet, re-
veratur & colat: in eo plāndū conquicet, & cum P̄la-
te dicat: *In pace ad ipsam dormiam;* & *requiescam,*
psalm. 46. Quare merito S. Bernard. lib. de interiori do-
Act. a. 45. jubilet ergo anima iusta, illa in dolib⁹rū
& tormentis consolata, quia habet Deum intra ū, pro
cujus amore patitur, cuiusque dexterū fulcitur. Deus
enī est iusbus angelorum & sanctorum, pr̄partim p̄
tertium. Id experti sunt Martyres, dum equuleū
ignibus, ungulis torquerentur, & lacrarentur. Hoc
ē pr̄aludium, hic pr̄gustus, hac incitatio vīe
celīfī & beatū. Ubi enim est Deus, ibi sunt angelī, ibi
p̄ublī, ibi felicitas, ibi gloria. Quocirca exequāmū
monitus S. Cyprīanū tract. de Orat. Domini. Quoniam, in
*quit, patrem *Deum dicimus,* quād filio Destr̄er debemus;*
ut quodcumq; nos nobis placēmas de Deo patre, jēs̄ s̄p̄ placē-
*s̄t de nobis. Convenerunt quād *Dicit̄ templū;* ut *Deum in*
nōs confiterit habere: ut qui cœlestes & superniores esse cō-
piamus, non nisi cœlestes & superniores cogimus, & agamus.
Porro in hac fabrica oportet Pr̄mū, sc̄ntr̄ solidū
fundamentū fidēi, non cuiusvis, sed vīe & efficacī.
Hac enim sanctos incitavit ad opera sequas virtutum, ut
doct̄ Apostol. tōto c. 11. ad Hebreos. Deinde illi oportet
imadicare parietes binos, & sp̄es magnanimitati. His super-
addere quatuor virtutes cardinales, ceteraque cō-
 annexas. Pavimentum humilitate sternatur. Tectūm chari-
tate contegatur. Turris orationis, & contemplationis
arriparūt, ex qua & hostiū inuidias speculatorū, & Dei
cōstictūm apēm implorēmus.*

COMMENTARIA
IN
ZACHARIAM
PROPHETAM
ARGVMENTVM.

Zachariae
ETIENNE.

Zacharias synchonos, & conus
suit Aggeo, uterque enim cepit pro-
phetare post captivitatem Babylonien-
cam, anno secundo Darii Hyllapis
regis Persarum, ut patet ex utriusque
principio: proponuntur tamen Aggeus
Zacharius; quia duobus mentibus ante
eum cepit & scilicet in primis mente
sexta, Zacharias autem mente octava. ita S. Hier. Cate-
teli Prophetz verbales fuerunt, & Deum loquenter per
verbis mentis fuit immutata auctoriter: Zacharias autem
symbola, iam cornua, iam leptra oculos, iam amphoram

Aocchusam talento plumbi, iam candelabrum septitudinum, iam fabros, iam olivas, &c. Quicquid propter exercitum pariter obfcurus est, profundus, varius, prolixus et angustius. Symbolicus ergo est, secundum ac Daniel, Et ex chilo, quos fecerunt est S. Johannes in Apocalypsi, ac praesertim Zachariam, ut in decursu patet. Audi S. Hieron. ad Paulinum: *Zacharia: meritis Domini sui (dicitur enim in libro Zacharias quasi) נָתַן זָכָרְיָה, id est, recordatus est Dei; vel qui quasi נָתַן זָכְרָה, id est, memoria.* De multisque in prophetis, Iesum vestibus sordidis indutum, & lapidem ornatum septem, candelabrumque aureum cum tectum lucernis quatuor, datis quoque aliis à singulis lampadis erunt, & dextris: ut per regnos nostrorum

Commentaria in Zacharium Prophetam. Cap. I.

- 465 -

angeli, rufis, albos, &c; vestris, &c; desponsatis quadrigis Ater emblemum & altare. Unde & Zacharias hic nofer inscribit ilium Barachij, sive penitulam Prophetarum; ultimus enim fuit Malachias. Christus autem locutus est de ultimo Prophetâ à Iudicio, scio. ita Vatab-

Argu-
menum. Argumentum eiusdem Primo, cum Appxio animare & urgere populum Babylonum revertendum ad residendum Jerusalem, & templum. Id patet ex I. Eider s. i. Prope tavernam ante Agens Prophetæ, *Cum Zacherias filius Ado, prophetaster ad Iudeas qui erat in Iudea C' Jerusalēm, in nomine Dei Israhel. Tunc surrexerunt Zorobabel filius Salathiel, & *Tunc filium Ioseph, & capernati adiitare templum Dei in Ierusalem, & cum eis Prophetæ Dei ad invanescere essent. Secundo, hortari evundem de isola & via majorum institutis, utpote quorum punitionem, flagram & captivitatem viderint. Tertio, predicti futuros successus, & eventus variis iudicis obvenerunto usque ad Chirilium, ac præterim quatuor monachiarum conversiones & successiones, quæ desinunt in renum Christi. Joachim de ultimo Propheta a iudeo occiso. Ita Vazad Arias, Sanchez & Ribera hic, se. S. Chrysostom. hom. in Lucano de nativitate Iohannis Baptiste: *Iacob S. Hieronymus, Beda & ali milii cœlestant, illum Zacheriam fusile filium loiazi pontificis, qui alio nomine dictus est Baruchias: hunc enim laos rex occidit inter adem & salare, a. Paral. 24. 21. Alii Teritus, ut Origen. S. Basil. Cyr. Epiph. Euth. Theoph. quoq; sequitur Card. Baro. & nostrar. a Castro, confebat Zacheriam illum Christi fusili patrem Iohannem Baptistam¹, qui occisus est à ludovis, et quod Virginius partu & Charali ortum predicavit, quodque R. Virginem post partum inter virgines in templo collocasset. Verum de hoc plura Match. 21.***

veritatem, ne recesseret quod dicitur in regno Christi. Quarto, promittit Christum, episcopum vitam, & mysteria particulatum recentet, ut filiorum potius & Euangelii videatur, quam Propheta. Recenteat enim Christi regalem & triumphalem ingrediem in Ierusalem, qui contigit die palmarum, quatuor diebus ante eius passionem & mortem. Item prodictionem Iudei, institutioem Eucharistie, Christi passionem, plagas manuum, decenium ad inferos, educendos patriarchas, resurrectionem & gloriam, Iudorum reprobationem, Generationem vocacionem, Ecclesie institutionem & dilatationem, neque ac sanctimoniam & felicitatem, perfectorum eius punitionem & interitum. Porro hoc describitur per hieroglyphicas, xniagnatas, parabolas & ientencias obiecuras, verisque utitur stylus prophetico. Unde S. Hieron. in prologo. Ab obiectis, aut, ad obscurissima transimus, & cum Molo ingravide in adam & caliginem, Olympos ab his in locis in vocis catastropham. Dei: iahynebas patimur erroris, & Christi causa etiatis filo inflatus.

Porro apparet vocatur Zacharias, id est, memor Domini: qui omnium mirabilium, quæ Duxerit Propheta ceteros fratrem prædictaræ, in hunc uno, ut postenè Prophetarum ultimo libi quasi memoriam fecit; ut non iam mirum sit hominibus esse mirandum, qui Deo ipsi suorum est memoria mirabilium. Insuper S. Cyriacus hic afferit, Zacharius fuisse et iudicium est tribus vii, ut effet Levita, Sacerdos, Doctor & Propheta populi. Cum enim populus inquit, in captivitate Babylonica, quodvadat 30 annos, oblitus esset patriæ, & Dei patrum suorum, Deus exercitavit Zacharium, in Ierusalem, templi & Dei memoriam ei renovare, & avitam in eo pieatum inflauraret. Denique tam Zebarias, quam Aggeus conspernit prophetare anno 2. Darii Hyllaius, qui fuit annus mundi 1415. hoc Chrysostomus nativitatem suam fuit annos sex.

Proposita patrum culpa & pena, puerū exicidio & captivitate Babylonica, Iudeas ut ab eorum idolis & vitiis, ad Deum & virtutem confitentes se transferant, ne possilem novamque cladem eis infligatur Deni. Scenarii, v. 7. per reges negros, rufos, varios & alios, varium Gentium, iustorum regnorum. Rupibilia Iudeas statim praefecimus representare. Unde videt angelum flammam invicem myrram, & orationem: Ubi quæquo tu non misereberis Jerusalēm? Iste iam septuagelimus aneus est. qui exaudiret audie, Deni suauissimum pacem & diuinam datum, ne feruatis redirebentur, hisq[ue] coram perdiderunt. Hinc v. 18. videt quatuor fabros defensores omnia certant, quis exierit ex oriente Iudam.

Mense octavo, in anno secundo Darii regis, factum est verbum Domini ad Zachariam filium Barachis, filii Addo, prophetam dicens: 1. Iratus est Dominus super patres vestris iracundia. 3. Et dices ad eos: Hec dicit Dominus exercitum: Convertimini ad me, ait Dominus exercitum: & convertar ad vos, dicit Dominus exercitum. 4. Ne sitis sicut patres vestri, ad quos clamabant prophetæ priores, dicentes: Hec dicit Dominus exercitum: Convertimini de viis vestris malis, & de cogitatione vestre.

bus vestris pessimis : & nou audierunt, neque attenderunt ad me, dicit Dominus . 5. Patres vestri abi sunt ? & Propheta numquid in sempiternum vivere ? 6. Verumtamen verba mea , & legitima mea , quæ mandavi servis meis prophetis, numquid non comprehenderunt patres vestros , & conversi sunt , & dixerunt : Sic ut cogitavit Dominus exercitum facere nobis secundum vias nostras , & secundum adinventiones nostras , sicut nobis . 7. In die vigesima & quarta undecimi mensis Sabath , in anno secundo Darii , factum est verbum Domini ad Zachariam filium Barachis , filii Addo , prophetam , dicens : 8. Vidi per noctem , & ecce vir ascendens super equum rufum , & ipse stabat inter myrtæ , que erant in profundo : & post eum equus rufus , varius , & albi . 9. Edixi : Quid fuit isti , Domine mihi ? & dixit ad me Angelus , qui loquebatur in me : Ego ostendam tibi quid fuit hoc . 10. Et respondit vir , qui stabat inter myrtæ , & dixit : Illi sunt : quos misit Dominus perambulare terram . 11. Et responderunt Angelo Domini , qui stabat inter myrtæ , & dixerunt : Perambulavimus terram , & ecce omnis terra habitatur , & quietis . 12. Et respondit Angelus Domini , & dixit : Dominus exercitum usquequod tu non misereberis Jerusalem , & urbium Iudei , quibus iratus es ? Iste jam sepe quefuerimus annus est . 13. Et respondit Dominus angelus , qui loquebatur in me verba bona , verba consolatoria . 14. Et dixit ad me angelus , qui loquebatur in me : Clama , dicens : Hoc dicit Dominus exercitum : Zelatus sum Jerusalem & Sion zelo magno . 15. Et ira magna ego irascor super genes opulentas ; quia ego iratus sum parum , ipsi vero adjuvaverunt in malum . 16. Propterea hoc dicit Dominus : Revertar ad Ierusalem in misericordia : & domus mea adificabitur in ea , ait Dominus exercitum : & perpendiculariter excedetur super Jerusalem . 17. Adhuc clama , dicens : Hoc dicit Dominus exercitum : Adhuc affluent civitates meæ bonis : & consolabitur adhuc Dominus Sion , & eligit adhuc Ierusalem . 18. Et levavi oculos meos , & vidi : & ecce quoniam cornua . 19. Et dixi ad angelum , qui loquebatur in me : Quid fuit hoc ? & dixit ad me : Hoc sunt cornua , quæ ventilaverunt Judam , & Israel , & Jerusalem . 20. Et ostendit mihi Dominus quatuor fabros . 21. Et dixi : Quid isti venient facere ? Qui ait , dicens : Hoc sunt cornua , quæ ventilaverunt Judam per singulos viros , & peno eorum levavit caput suum : & venerunt isti deterreres , ut decisciant cornua gentium , quæ levaverunt cornu super terram Iuda ut dispergerent eam .

Vers. 1.

D MENSE OCTAVO] Puta in Octo- A fuit Addo Vides) nepos , & heres fuit Zacharias .
bri , caput prophetae Zacharias ,
Agrippa vero in mense sexto , putat
in Augusto : uterque autem prophete-
tavit non in Babylonie , ut aliqui cen-
tent : sed in Ierusalem , ut dicitur ait
Eduardus lib. 1. cap. 5.

DARI] Hythlas , vide dicta
Aggei 1. verf. 1. Darius perfice significat [Hythlas] , id
est prudentem , ait Helychius : prudentia enim , &
providentia est prima pars regis , ut bene regat , &
gubernet .

FILII BARACHIM] Barachim hebreo , ideo est
quod benedictio Domini . Huius filius est Zacharias , id
est memoria , vel memor Domini . Magna enim bene-
dictio summiutumque boicum est iugiter memoriæ Dei ,
temperie cum habere in memoria , in oculis ,
& mente .

Addo] Fuit ergo Addo avus Zacharias , S.

Hiero . & cum fecuti Remigius Albertus , Haymo , Hugo , & Dionysius certent hunc esse Addo Viden-
tem , id est Prophetam , qui scripsit Chronicæ regum Iudæa , & Paralip. 33. 15. quæcumq; mislius fuit sibi à Deo ad le-
roboam primum regem Irael , ut ei ob vitulos aurore
abeo erector , interitus denunciaret , 3. Reg. 13. 1.
Ilicet Script . cum ibidem non nominet . Verum hoc re-
ditus est difficile . Nam à leroboam usque ad Dariom
Hythlas fluxerunt 400. anni & amplius . Quare versus
videtur , Addo avum Zacharias fuisse alium ab Addo ,
Vidente , sed fuisse pariter Prophetam , ut certe Hebreo ,
vel certi viri illo tempore , ideo hic nominari , ut ne-
poti suo Zacharie nomen , & decus conciliari . Nisi di-
cas , Addo Vidente non avum , sed quia quantum , vel
fextum atavum fuisse Zacharie , ut Barachias voca-
tur filius , id est , abnepos , Addo . Sic enim ipse Za-
charias vocatur filius , id est nepos vel abnepos Addo ,
1. Edre 4. t. Et hoc fuisse et verisimile , tum quia alius
Addo Prophetam , vel calidrem in Script . non legi-
mus ; tum quia propheta tunc temporis era et quæ he-
reditaria , quæ ac fæderiorum , & de avis translati-
in patres & nepotes , ut tradidit Hebreo : unde &
in libris Regum celebrantur illi Prophetarum , & Za-
charias pater Iohannus Baptista fuit Prophetam , quæ
ac filius , ut patet Lues 1. 67. Tum quia distaret ad af-
severant Sandius Hieronymus , & alii iam citati , qui
fanum vidit ex intercedente tot annorum Addo non
posse esse avum Zacharie ; per avum ergo accipit au-
rum . Quod si ita est , magni Prophetæ (talis enim

I R A T U S E S T] Hebr. intransit iratus est , id est , VERS. 1.
vehementer iratus est , validè excandescit .

E T D I C I T A D R O S] Selicet Iudeos , inter quos tu
versaria , & quoniam te constituit Prophetam . Ponitur
relativum , vel potius demonstrativum pro antecedente
te utpote non & obvia .

H A C D I C I T D O M I N U S E X E R C I T U M]
Hoc adicitur , quia fit feriso ad eos qui in potestate
Darii venerantur , magnorum exercituum ducis , & im-
periorum . q. d. Hoc dicit is , cuius vires sunt multo ma-
iores viribus humanae , cuius exercitus , & potentia
longe supererunt exercitum & poteniam Darii , alias po-
tentissima , ita Vatabi .

C O N V E R T I M I N I A D M E] Preclarè S. Gregor .
in psalm. 7. ponit. Deus , inquit , qui abiciens de-
curentur , convertirentur ad patrem : in casu enim ar-
ficii , donat peccata convertit , berparat pigras , confidit
laborantes exaudi corde clamantes . Ipse namque per Pro-
phetam dicit : Convertimini ad me , & ego convertere-
te , sed quia converti ad eum sine ipso non possumus , quo-
tidie cum Propheta clamamus : Ne avertas faciem tuam
a me . Porro S. Thomas 1. 2. quæst. 89. art. 6. ad 3. etek
eo Capitulo in s. d. 40. qu. unica . Soto lib. 1. num. 8. cœ-
lestis 3. art. 10. et Navar. Enchirid. 11. num. 8. cen-
tent , hoc conversionis ad Deum preceptum obligare genit
in primo rationis instanti : puer enim , inquit , cum primo in-
rationis oculum habere incipit , tenetur et si sua ordinatio
ad debitum finem , putat ad Deum : quod si facit , auctorita-
Deus infundit illi gratiam per quam conquefetur re-
missionem peccati originalis : si non facit , peccatum re-
maliatur . Nam ordo naturæ postulare videtur , ut
Deum .

nam cum inchoat vitam rationalem , incipiat ab initio
actione ultimi finis : nam ex ea penit. vita bona inisti-
tutio . Verum alli Doctores certe costruant ,
scilicet in primo rationis instanti non teneri puerum
convertere se ad Deum per amorem Dei super om-
nia , naturalem vel supernaturalem . Primo , quia
hoc preceptum est difficultissimum , et maxime sublime .
Non est autem credibile Deum obligasse homines ini-
dicio tam innaturos , ad tale preceptum statim ex-
quendum . Secundò , quia homo in principio non co-
gitavit de rebus tam sublimibus , sed de sensibilibus , et
confusis . Neque est aliiquid , unde illi tam sublimis
cogitatio fuggeratur ; ac proinde inconsideratio eius ,
vel ignorantia est invincibilis . Tertiò , quia nullum
tale in Scriptura extat preceptum , nec rationatura-
lis

Ita illud dicitur. Nam illud: *Convertisim ad me, & I' Avertenda. Calamitas enim oportuna est ad audiendum verbum Dei, quia cor solleceretur emolliri. Hinc vexata unde moraliter S. Gregor. lib. 2. Moral. cap. a. docet, Moral.*

*Sacram Scripturam solere per tempus ei existim significare: A qualitate, inquit, temporis suis exprimeretur aliud; sicut non rediremus ad veniam, sed ad tradicionem perfidiam nostre Iudei ex parte peribimus, cum egrediemur illo ab Evangelista (S. Iohannes eag. 18.) dicitur: Erat autem nos. Hinc enim, & in quo diximus dicitur Luca 12. Hoc nolle reportare animam suam ab te. Animus quippe que ad tenebras ducitur, non in die reportatur in nocte memoratur. Hinc est quid Salomon, qui sapientiam non preseveravimus acceptis, 3. Reg. 3. in formam bone, & nolle accepisse decribitur. Hinc est quid angelus a Abraham meritis veniens, puniri dicens Sodomitam, ad eam vespera veniente memoratur. Quia agitur B. Job tentatio ad nocturnam deductus, à die tamen peribitur, cùd dicuntur: *Quodam autem die cum venienti sunt filii Dei, &c.**

VERS. 4. NE SITIS SICUT PATRES VESTRI [] ne patrificetis, ne patrum idolatriam, inobedientiam, apostoliam trahimini, aliqui similes voi eis efficiam in persona, sic similes vos fecistis in culpa.

VERS. 5. PATRES VESTRI UBI SUNT? [] quasi dicat. Exili sunt & in exilio Hierosolymam velocius, vel in Babylonem abducti, ibique mortui sunt, utricti predixeram & communissus eram per meos Prophetas. Nonne videtis in eis meas minas, & oracula non fuisse vana & irrita, sed vera, certa & efficacia! Scitote ergo talia quoque fore hoc que vobis pariter per Zacharium intendo & edico.

VERS. 6. ET PROPHETAS NUMERUM IN SEMPERITIUM VIVENTES? [] Propheta intelligit patrum implorum, patrum plausodoprophetas: hos enim mox opponit servus suis Propheta, quasi dicat. Filius Propheta, qui patribus vestris falso felicitate predicebant & promittebant, dicentes. Pax, pax, nonne & ipsi, aquila ac patres vestri, misere mortui sunt, vel gladio, vel armis captivitatis? ubi est ergo eorum felicitas, & longevitas, quam subparvitur vestre promissione?

Numquid interius in tantum infelici testificati sunt te esse mendaces, & oracula sua fuisse demonios, non Deva scencia tua ita S. Hieronymus. Albert. Hugo & Lyran. Alii versus intelligunt Prophetas, quasi dicat. Tam Propheta pax, quam patres vestris impii, mortui sunt; boni enim aquae malo moriuntur: id propheticorum, & mine, quis patribus vestris vobisque, si eos imitemini, intentarunt, non sunt mortui, sed vivunt, & perduraunt: quia Deus eorum auctor, & scelerum ultor, non moritur, sed vivit in eternum. Hoc est quod subdit Zacharias: *Vermittamus verba mea, &c. ita Theodor. Clarius, Vatabl. & à Castro.*

VERS. 7. VERVANTUR ENI[?] Jq. d. Vestri plausodoprophete vos deceperint, quia promiserint propterea quia non evenierunt. Verum mei Propheta, quinque verba, id est misericordia & flatus, patrum penitentiae Mosis statutas in legi prevaricatores, patribus veles vobisque intentarunt, non nos felicemus: nam penit & plaga quae contumaciam sive, respici patres vestris comprehendenderunt, qui proinde flagellis hinc Dei erudit, iustum Dei in le judicium, & culpam suam agnoverunt, ut, qui anteaua ad me invitarent eos ad penitentiam oboecuerant attendere, ut dictum est: *ut cœligatim bonis hinc, licet ierd & consilii conversi, mente & sententiam mutari, & dixerint: Sic est cogitatio Domini exercituum facere nobis secundum omni nobis, &c. fecit nobis.* ita Arias, Clarius & Vatablus.

IN DIES VIGESIMA ET QUARTA UNDECIMI MEI MENSIS SABATHI [] qui nostro respondet Januarius: hic enim nostrarum primis mensis, sed Iudeorum erat penitentius. Ipse non annuntiacum lacrimis inchoabat à Nisan, id est Martio. Sabath, & reliqua Hebreorum memori nomina videtur esse Relquia: nam inveniuntur saeculum apud eos qui redierunt Babylone, ita Vatabl.

FACTUM EST VERBUM [] id est, vultu angelii, & equorum inter myrtas: Deus enim tam loquitur symbolis, quam verbis. Quocirca propheta quilibet, ut dixi Ita 1. 1. promiscuū nunc vocatur verbum, nunc vero: quinquecum & proprii verba angelii in hac visione miscerantur, & iocercurant.

DICENS [] id est, ostendens id quod lequitur, quod que enarrat inquietus.

VIDI PER NOCTEM [] Non enim optio visionibus: ea enim qui lenitus collecti que ienibus phantasias vivacius concipi, & innotescunt sive phantasmata, perferunt a Deo vel angelo impensis. Symbolicò, non hac erat symbolum calamitatis, in qua Iudei Babylone redentes vertebantur, quia in diem, lucem, & luxum restauratiois orbis, & templi mox erat con-

tinente unde intelleximus auditum, ita S. Hieron.

Unde moraliter S. Gregor. lib. 2. Moral. cap. a. docet, Moral.

*Sacram Scripturam solere per tempus ei existim significare: A qualitate, inquit, temporis suis exprimeretur aliud; sicut non rediremus ad veniam, sed ad tradicionem perfidiam nostre Iudei ex parte peribimus, cum egrediemur illo ab Evangelista (S. Iohannes eag. 18.) dicitur: Erat autem nos. Hinc enim, & in quo diximus dicitur Luca 12. Hoc nolle reportare animam suam ab te. Animus quippe que ad tenebras ducitur, non in die reportatur in nocte memoratur. Hinc est quid Salomon, qui sapientiam non preseveravimus acceptis, 3. Reg. 3. in formam bone, & nolle accepisse decribitur. Hinc est quid angelus a Abraham meritis veniens, puniri dicens Sodomitam, ad eam vespera veniente memoratur. Quia agitur B. Job tentatio ad nocturnam deductus, à die tamen peribitur, cùd dicuntur: *Quodam autem die cum venienti sunt filii Dei, &c.**

ET TECU[m] IN PUDOR angelus speciem viri assumens Bangalem enem fuisse patet v. 11. Hebrei. S. Hieron. Theodor. & paulini alii sentent fuisse S. Michaelem: hic enim nomen Synagogae Iudeorum fuit custos, ut ouane est Ecclesiæ Christianorum, ut patet Daniel. 10. 21. & c. 12. t. licet aliqui Gabrielem fuisse autem, qui est fortis protector populo Dei, ut patet Daniel 9. 21. & c. 10. 5.

SUPER EQUUM RUFUM [] Infidet equo, quasi est & feltinus ad auxilium populi sui; eique rufo, quasi suis fanguinarius vindexque aer in hostes Iudeorum. Equus eorum notat multa, felicitate velocitatem, generositatem, dignitatem, ardorem praelandi, victorias, gloriam & triumphos S. Michaelis.

Alius Theodoretus Infidet, sit, equo rufo, ut significet populi afflictionem. *Nam equus rufus horum conseruationis, & indignationem ostendit; quia sanguinarius, & rufus est sanguis.* Novè ergo Arias per virum huc accipit Alexandrium Magnum, cuius equus rufus, kilicus Bucephalus; ita dictus quid capit, & colore similis esset bovi: boves autem communiter sunt rufi, præstinent in Grecia, aliique regionibus eadis. Cenit ergo hic significari, quid Alexander monarchiam à Peris ad Grecos fit translaturus. Verum de hac re non agit hic Propheta. Porro Theodor. equo deinde rufum vocat spadicem, id est puniēti coloris, qui maxime commendatur in equis, de quo audi Virgil. 3. Georg. dum generolum equum hinc notis deponit:

Huius ardua cervix,

Argenteumque caput, brachia alba, oblongaque terga,

Lucentaque torus anima lumen petitis, boni

Spadix, glanque calidus deceratim ait.

Iam ex generalitate equi animalis, vires & lete equitatis intelligi & motile. Eos exigebat res, & afflictiones difficultas. Erant enim Iudei in profundum, ut mox dicatur, cali nitatum de mors: valido ergo magisque liberatore, & propagatore angelio indigebant. Ubi Nota. Afflictio soleat præstelle angelii, & quo maior est afflictio, eo ipso maius robur, opem & consolacionem afferunt.

Mysticè, hic vultus inter myrtas est Christos, qui in carne quam ex myro, id est B. Virginie, affumpliuit, in medio Patriarcharum, Prophetarum, ac Sanctorum veteris & ovi reflectantibus, quasi inter myrtas est Christus. Eque rufus est humana natura, cui infidet fuisse deitas, quam sumpliciter primo parente, quia terra rufa Virginis, ex qua plaustris est à Deo, dictus est Adam, id est rufus, quamque rubricavit sanguine, tunc rufo, tom pueri, hospiti, quem vultus parvit, iuxta illud Ioh. 6. 7. *Quis est illa qui venit de Edom nachi rothibus de Syria?* &c. Quare ergo rufum est velut meatus tuus? Tunc rufus calvari Iohannes, & ita Petrus Abbas Cellensis lib. de Panibus cap. 29. tom. 8. Biblioth. Sanctorum Patrum. Sequantur eum equi rufi, albi & varii, id est Apolloni, Martires, & Virgines: iam fabri, id est doctores, & predictatores, qui onnes Ecclesiam Chriti edificabant, Chritique hostes fabricam hanc impediti volentes deicerunt.

INTER MYRTES [] id est, loca myrtis confita:

Sy-

Vers. 8.

Symbol.

Syrus, inter arbores spicas, vel umbraferas; Arabicus A& gloria, proque eius cultoribus potenter decertert; utique Ecclesiast., & dominum Deo in anima fidelium adscirent. Sic Gentilibus Venus pulchritudinem dea, myrtæ debeat. Unde Plinius lib. 15. 29. *Ara*, inquit, *verna fuit Roma Veneris myrtæ*. Idem lib. 21. cap. 11. In *Egypto*, aut, *linea eora bac omnia (rola, liliu, viola, &c.) tanquam myrtæ præcipuis erat*. Quid pulchritus, quid huicveniens Virgine Deipara? Una haec Dei venus, putat decor, grata & venitias, comes Satanae inaudite vences obcurat, in quo vanas & fedes esse ostendit. Ipsa enim est abysmus gratiae, pulchritudinem oceanus, charitatem omnium thearum, & quæ sola volut Elther, Affluerum Deum Patrem placavit, & inventit gratiam in oculis eius, ut ab eo per Gabrielem arcanum salutata sit: *Asperges me plena*. Nam & de ea dicitur Cantic. 4. 7. *Totu[m] pulchra es amica mea, & manu non gloriantur*. Et Eccl. 24. 24. *Ego mater pulchra dilectionis, & timoris, & agnitionis, & famula spes: in me gravitate & veritate, in me nimis spes vita, & virtus, &c.* Iure ergo S. Bernardi, homil. 4. super Mattheus c. 1: *Ex ore, inquit, Bala, & Virgo, pender confusione miserorum, redemptio captivorum, liberatio damnatorum, salutis denique amariorum*. Idem: *Deus totius mundi pulchritudinem posuit in Maria, ut si quid ipse, si quid gratis, si quid salutis in nobis sit, ab ea noverimus redundare*. Quocirca cum eodem sermone 4. de Assumptione, eam invocamus aliquid, & dicamus: *Sicutque portatis Virgo benedicta, ipsam quam apud Deum invenient gratiaram, nosnam facere mundo, res utramque, medietam agri, pulchritus corde robur, afflictus consolans, & persternans aduersorum, & liberationem faciens tuos preciosos obsecrandos. Amen. Maria ergo est myrtus Dei.*

Porro Théodotus ex Septuag. pro myrte legit mon-

tes ameros, per quos intelligit Dei providentiam, iubat quia omnes vivunt, ex qua prodit hic angelus, & canit circa tutelam Iudeorum exequatur. Mon-

tes hi sunt umbrosi, quia iudicata Dei sunt obscura, & occulta.

Moral. Nota. Appositè justus, ac præfertim Beata Virgo comparatur myro. Primo, quia myrtus amans *valles designat eius humilitatem, que sanctitatem est myrtus fundamentum*. Secundo, quia myrtus crevit iuxta aquas. Unde Virg. Georg. 4.

Et amantes fluma myrti.

Ita iustus crevit per lacrymas compunctionis & penitentie, perque aquas tribulationis, & patientie. Tertio, myrtus fert bacca laporis precipit, ex quibus sit viuum: ita iustus fert fructus bonorum operum, lapidis Deo, & hominibus, ex quibus sit viuum exultationis quod lignificat angelos. Quartio, myrtus est value odoratus, & bella, hinc odorem gratum ori, & halitus conciliat, at Plinius lib. 21. 9. Unde etiam nra qui stomacho laborant, & halitus habet factorem, pro remedio manu comedunt bacca myro. Quocirca à Gentilibus Veneri fuit dicta, teste Plinius lib. 13. cap. 1. Ita iustus spirabit ex se odorem bonum, & morum candore, modello et huiusmodi omnibus gratum le esset, præstatque illud Apololi motto: *Sermo vester semper in grata fale fit continuus*; Coloss. 4. 6. Quinto, myrtus semper viret. Ita omnes virtutis semper conservat, et auget. Sexto, oleum ex myro astrinxit, et indurat, at Plinius lib. 13. cap. 4 et cap. 9. *Semen eius, sit, medicina fraguum excretionibus, detar & difterentes denatur pondere in vino*. Ita iustus fluxum nostrarium cupidatum colibet, et restrinxit. Septimo, in felix iudicis, etc. cangebant tempora myro, ut canit Virg. Georg. 1. et Tibul lib. 1. eleg. 3.

Et gero iniqui myrtæ ferta coma.

Myrtus ergo denotat latitum spiritalem, et exultationem, quoniam ob quietem conscientiam possident iusti. Unde Lycanus ad literam per myrteum accipit gaudium luxuriam de urbis et templi restauratione, quodque iam regia rursum visurum esset myrtos, et myrtæ iuxta urbem et templum conserui, et plantari. Porro hoc gaudium serè ingens, et exaggeratus, innuit quod angelus vilos sit non inter myrtos, sed inter myrtæ, id est silvas myrtorum. Ita Fernand. visione 29. febr. 2. qui et addit, res odoriferas us qui deficiunt vigorum, et

*Angelus
sister myr-
tæ, cur?*

*Elher
invenit eis
flatis, &
ad eis myr-
tæ.*

*Myrtus
B. Virgo.*

Moral.
Myrtus
valles
designat
eius
humilitatem,
que
sanc-
titatem
est
myrtus
fundamentum.
Secundo,
quia
myrtus
crevit
iuxta
aqueas.
Unde
Virg.
Georg.
4.

decim-
luyas.

Ita iustus crevit per lacrymas compunctionis & penitentie, perque aquas tribulationis, & patientie. Ter-
tio, myrtus fert bacca laporis precipit, ex quibus sit viuum: ita iustus fert fructus bonorum operum, la-
pidis Deo, & hominibus, ex quibus sit viuum exulta-
tionis quod lignificat angelos. Quartio, myrtus est
value odoratus, & bella, hinc odorem gratum ori, &
halitus conciliat, at Plinius lib. 21. 9. Unde etiam
nra qui stomacho laborant, & halitus habet fact-
orem, pro remedio manu comedunt bacca myro.
Quocirca à Gentilibus Veneri fuit dicta, teste
Plinius lib. 13. cap. 1. Ita iustus spirabit ex se odorem bo-
num, & morum candore, modello et huiusmodi
omnibus gratum le esset, præstatque illud Apololi
*motto: *Sermo vester semper in grata fale fit continuus**; Coloss. 4. 6. *Quinto, myrtus semper viret.* Ita

omnes virtutis semper conservat, et auget.
Sexto, oleum ex myro astrinxit, et indurat, at
*Plinius lib. 13. cap. 4 et cap. 9. *Semen eius, sit,**
medicina fraguum excretionibus, detar & difterentes denatur
pondere in vino. Ita iustus fluxum nostrarium cupidatum colibet, et restrinxit. *Septimo, in felix iudicis,*
etc. cangebant tempora myro, ut canit Virg. Georg.
1. et Tibul lib. 1. eleg. 3.

vires

viret reddere', sc. proinde angelum vnum inter myrtae, qui sunt odoratissima, ut Hebreus penit deficitus, & ex timore collabentibus consolacione & corroborante nemingerat. Olyvum, myrtis solent ornari & lepisi horiti, prata, villa. Unde Martian. libr. 5. *Myrtus aeterna sedis vestina villa.* Ita iustus etiam monimentum, aqueducto circumstantem domum, collegi, urbis, republi. Ecclesiæ de universi; ficta ex myrtis humis copiaria, qui sunt decus hortorum. Nonob. vnum myrtum conditum, quod myrtum vestrum, valerad fedato derma tornis, sit Plinius liber. 30. c. 7. & Columella libr. 12. cap. 13. Ita iustus sus patiens & virtutes fidat & superaret omnia morborum & tormentorum tornis. Insuper Theodos. Myrtus, inquit, *et*

plumis edentis, huius pluri meritis calidus refrigerans. Ita astuta ite & libidinosus per Dei gratiam refingens iustus. Decimò, Plinius l. t. c. 29. *Succubus*, ali, natura prae-
sumt admixtioris in uero habentes sive a manu sibi
uniginita genera sunt. Subdolus veteres baculis mytri pro pice
utulos. Iu omnia in fulvo sunt fasciculata, lapidis, scria &
efficacis. Undecimò, ibidem Plinius sibert myrtum va-
lere ad se purgandam bolem, id estque ad conciliandos diffluen-
tium animos. Unde traditur, inquit, myrtle uerba
Romanos Salinorum, cum proprie rapax virginis dimicare
se iugis, despiciens armis purgari, ut se faciat signa Pene-
tia Clauina habeat. Clave omni anticu purgare diciunt,
item electa, quoniam coniunctio, et inter arterias plena prae-
ta justus ubique diffundens conciliat, leuitateque illius
Chrysii. Cura penitentie quantum sit Dei uinculum. Matri-
c. Dundeinde, ibidem Plinius: *Cura*, inquit, etiam genera
puerorum, puerorum, puerorum, coniunctio, et legato illius

magis primum, dignum, canimus, magnitudinem; fortius coniugis ex illo Cloacina genere. Et mox: Felix & per se sanctus in sarcinam ad puerum remedia in corpore humano, &c.

*annos mortali padere, as refrigerandis fuderibus. Quinim
alio quoque (mirum dictu) inest quidam nini saper, simulque
pinguit liquer, praeципue vi ne corrigenda vina, sancti easd per-*

fus. Ita putes in sanctitate tua, verbi, & correpondens
quippe habet ac & mordeat, quo aliorum vita & de-
ficitus castiget. *Alanda*, inquit, S. Hieron. dialog. 1. contra
Pelasg. s. adulestes, *pudicere*; *adulatores a god* *Philosophos*
definire blandus *inimicus* & *veritas nostra* s. *rufa* *frons*
et nictis, *spendere* *qui corrumpit*. *Decimotertius*, *ca* *myro*
febet ovaneum corvus, *subinde et triumphantium*, *aut*
Plinius ibidem. *Hac defecit coronam triumphantum*, *quam*
pullorum vixens leviter virtus, *cæo*, *heroica meetur*. *De-*
cimocas *red*, *myrra*, *air* *Phoen* lib. 2. c. 9. *Vlcan* *diffe-*
rencia *in exornatus corporis sapientia*. *Imponitur lippa* *indri-*
ctus pulchra, *et canditatis* *matrona* *scutula*. *Et transversa*
latus in mero, *et ad oculum* *vista*, *capitis dolere*, *et*
egli-
litis amplexum *supponere*. *Item rorundis*, *exornatis* *nuclei*
in tuba vestris exornatis *primitus*. *Suscitum semper* *al-*
iova *sifia*, *wringens* *cist*. *Ad expansas* *postularum* *plana*
et *corvo* *illuminari*, *Capillam* *designare*. *Sed sit deinde* *cam-*
dens *valere* *contra* *igem facrum*, *capillo* *duentes*, *lute-*
futes, *articulares* *morbos*, *hydropem*, *haemorrhoides*,
leuitates, *partes parvulantes*, *renum dolores*, *a mebus*
regiones & *calculos*. *Ita nullum est malum*, *quod iugis*
via virtute per gratiam *Dei* *non care*; *nulla tentatio*,
quam non luperet; *nullum virium*, *quod confitans* &
fortitudine *lia* *non debeller* & *cupugnet*. *Nam* *sope-*
bitiam *superat* *humilitate*, *iram* *manu* *etudine*, *galum* *ab-*
flentia, *libidinum* *modificazione*, *avaritiam* *liber-*
tate, *accidens* *fervere* & *celo*, &c. *Decimogommo*, *myrra*
et brevis *vit*, *de celo* *fructu*. *Audi* *Plinius* lib. 17.
c. 13. *Zanthox* s. *taurus* *seru* *crux* & *in primis* *se* *ma-*
rinis *nasionalis*, *& longe* *aut* *durans*. *At* *qui* *est* *sci-*
dentus, *velocius* *sunt* (*in* *terendo* *fructu*) *in* *floris*, *prunis*, *prunellis*,
pyrus, *malis*, *& tanen* *excedent* *duratione*. *In* *er-*
uata *min* *ferre* *invipians*. *Ita* *Sancti* *eminentes* & *ardentes*
beatis *hunc* *av*; *fed illud* *multa* & *heroica* *virtutibus*
implente, *ut videtur* *eo* *S. Agnere*, *Cecilia*, *S. Stephano*,
S. Laurentio, *Lino*, *Cleto*, *Clemente*, *omnibus*
enc *primis* *S. monticulus*.

Denuo myrtus facis adhibebatur, ait Plinius liber. 35. cap. 32. a. & 35. cap. 19. de antiquitate delubro Quinini, hoc tis Romuli, ait: *In ea foro myris fuere datae, annis idem ipsam per langum transparuit.* Myrtus ergo denotare religionem, orationem & devotionem fonsbonum. Hinc de causa Ecclesie dotes et decora describentes Iffas cap.

et myrus, & ligum alva. Et cap. 15. 15. *Pro*
falcione a fronde abies, & pro stris eremus myrus. Ita de
Iudeis cunctibus in Babylonem, quasi ad carcerem dictar
psalm. 136. 5. *In fidelium in mediis suis supplicium organo*
soffra. Jam vero eum in Babylonie redirent lati & plenis
pleni, falices eis mutantur in myros. Unde in ergo myrti
ta apparet angelus, ut latitum eorum indicet & adaugat.
Quia de causa & Levita. 33. 40. in felib[us] Tabernaculo
pobenter Iudei gelata tamens lami denariorum
id est myrti, ut vestri Chal. Joseph. & alti, ut illi te
fletent & repraesentent latitum quia eos cumulavit Deus,
cum ipsos Agypto & deinceps quaduxisset, & colligavit in
terra promissa, pauli in Chansusa.

ET POST BUM BQUI RUSI, VARII ET ALIE.
Pro varii hebrei cib. D^r P^r *surKia*, quod Aris, veritatem *sur-*
neum, qualis est color etri nativi antiquorum tingatur, pars
flavum, sive fulvia, ut veritatis *Antiochensium* sensu;
aut croceum, sive rubrum et color aut. Marinus in Lexico *surneum*
dedit a *foris*, quod erat genus visus & viae optimae; unde
surneum vocata colorum vix optimae. Alii *surneum* unde
cum a P^r *sur*, id est furcatus, ut significaret ipsidem,
est id, iuxtam palmae cum fructu, qui est coloris puni-
cti. Verum Septuag. Noster, Chal. & aliis vernis, *sur-*
vii; illi, *maliciscares*. Utre Arabicus Alexandrinus ver-
tit, *et circos sum equi rufi etiam, et flammari, et fulvi,*
et nigri, et pallidissimi; aliis, *teles*; nisi per varium colorum
istellatum medium, ideoque nullum. Nam flavus color
est viridi, rubro & albo concretus, ideoque est fulvo clarior
qualiter aut. Unde nota genitus medius, pati pasti
varius nescimus hinc.

Nota Primò, sub equis metonymicè intelligi sallent
et cunctes. Nam de iis subdit, *qui sunt quae misit Dominus*.

Secundò, equites holces designare angelos custodes regnorum: frequentur enim primum equitem, putò S. Michaellem, quasi ducem & anteligionem.

Terdi, color missit qualitatem & conditionem regnum & genitum quibus paterantur, ac praesertim diversorum mores & usus erga Iudeos. Ita Hebrei, & iis S. Hieron, quem iniquitum de more Haymo, Albertus Rerum, & Hugo. Ego ergo rite significante angelos prae-destinantes gentium languinolentiarum, quae Iudeam ceteroque populos bellum, rapinis & crudelium valstant, quales tunc erant Atilius & Chaldei. Atbi od colorem lucidum & laetum, significant praefatis gentium pacificarium, & Iudeam propitissimum, quales tunc erant Persi & Medi. Va-rieti, id est variationem colorum, significant angelos praefatis gentium quae variorum habebant flatus & inclinationes, associat ad pacem, mos ad bellum; nunc ad amicitiam & benevoliam, mos ad animos & maleficiis; nunc ad bona, mos ad mala & clades inferendas, quales tunc erant Macedones & Graci, ita Hebrei, 3. Hieron, & cypria auctie. Verum quia tunc nondum erat imperium & potestia Macedonum, up-poneat corp' à Philippo, patre Alexandri Magni; hinc potius per eosq' varios acceptas varias gentes Judaea vicinae, & tique primi amici, partim inimici, vel unde benevolias, mos inferens, quales tunc Egypti, Tyri, Sidoni, Syri, Ammonis, &c. & Perpetrum ergo nonnulli, li per equum primum, feliciter rufum, accipiunt Romanos. Alii minus male per eosq' varios, sicut flavos, accipiunt Romanos, praesertim Titum & Vespasiannum, qui fuerunt gene Flavia. Sed hoc non est literale, ne genitum. Nam Romani tunc tenet tezeus & obiectum, o-tilique commune habebant cum Iudeis, multo minus ei erant rufi, id est fanguinei & ibi melius per equos rufos accepti Chaldeos, ut dia. His ergo angelos representant suas gentes, quas cum ipsi perambularent, statuque singulari ultrafretum v. t. nunciatae ossiles geotes rotamque terram pacem tollere, & pacificè domi sui habere, atque quietere. Hac enim viro eti' pector, ut Zacharias perindeat Iudeis fidenter progrederi in fabrica templi de urbis, et qd omnes circuasque gentes in pace degene, nec Iudeam bellum fini illatur, aut fabricam impeditura. Alter hi equi accipiuntur cap. 6. Ibi enim sunt quadriga, & significant quatuor monarchias sibi ordine fucundiores, & verbo eius triclosores, & significare praesertim gentium flatum, & triplicem earum affectum erga Iudeos, de qua plura cap. 6.

Potò ait ep̄s̄, non Equos: quia singuli angeli, vel potius archangeli, nuptie principes & prefides gentium.

*Equi euf.
nisi C^r
varji, quia*

1000 00000

venientibus foll., sed dissipati suis cohortibus angelorum. Idem motu magis discendente de Michaele. Induper equi ruli, variis & alijs significant angelos variis munerebus definitos, scilicet alios ad exercitandum exercitatem & vinclam, alios ad beneficentiam & misericordiam, alios partum ad vindictam, partim ad micericordiam. Imperficiunt ergo & imperficiuntur illi opinio Arie, qui per virum inter mystica confidantem accipit Alexandrum Magnum; per equos vero rulos, variis & alijs Alexandri iuccellatos, Seelcum, Philippum, Antigonum & Ptolemaum, qui ejus monachiam ieserunt & inter die discerunt. Zacharius enim gen. penes annis Alexandri antecepit, agnitus de rebus praestituis, putat de praestiti Judaeorum conatione, ut eos ad praestitum templo fabricare vneat & impellat, ad quam nibil consuevit Alexander. Probabiliter quis dicit in equa hinc aliud ad imperium praesens Persiam, quibus liberant Judai: Peutis enim equis pollebant, ut etiam eorum equitatu potius contra Turcas. Hinc per huiusmodi equi Datius Hyrcaspis creatus fuit rex Persia, cum eius anno regni 2, hac viro obegit Zacharie.

Mixtice d. Ambros. In Symbol. Apoli. tom. 4, per equos rulos accipi Martyres, per alijs virgines, per variis, vel, ut ipse de Scriptis legit, numeris, id est, collate stutis avis, doctores, Separantes, inquit, omnesque variis colorib, id est, regis vel martyris rubris, vel sternentiis in sole, vel eis varii in virtutibus; vel candidi in virginitas modestiorum.

VERS. 9. ET DIXIT AD ME ANGELUS QUI LOQUEBATUR IN ME] Hec angelus videtur fuisse cultor Propheta, qui ei revulavit haec oracula & eique has visiones ostendit. Aut enim: *Apparitione tibi quid sit hoc?* Alius ergo fuit Michaele in Michaelen erat cultus totius populi, fabriq; inter myrras; hic autem erat cultus Zacharie, de in quo loquebatur in S. Hieron. Remig. Albert. Hugo. Lyran. Iacob. et contraponit clement. Raboni, Theodore. ret. & Varabacilicenus hunc angelum fuisse cum eodem qui fabriq; inter myrras, puta cum Michaele. Michael enim volens confidari populum illuminavit Zacharium, ostendique illi has visiones & verba consolatoria, ut calidem ipse refmet populo, hinc illum confortaretur. Verum prius quod dicit plausibili, magisque teguntur coniosum. Pourò ex eo quod dicit de anglo hor. suo, *Leprosorum in me*, potius aliqui angelum hunc fuggerentem oracula Zachariam, non caterius vece, sed interdumentali vel in imaginaria inspiratione illi fuisse locutum, & cumque quasi possedisse & respicere, ut danno possidet de regis ergumentos, idque innotit S. Gregor. lib. 6. Moral. c. 23, inquit, *ad se quidam, sed in se sanctos habens angelum dico, liquidam sfandam quid ad alijs superba facias, per corporis speciem entra mea offi.* Verum dico haec modo contingit: per visionem imaginariam à Deo objecit Zacharie, videbatur ipse fuisse videlicet, angelum sum propteratem ortensem iesum, & cum Michaele colloqui. Rogas enim haec angelus Michaelem, ut Zacharie expliceret quem fuit illi equinus, Varii & alijs. Unde Michael ab eo interrogatus respondebat.

VERS. 10. ISTE SUNT QUOS MISIT DOMINUS UT PERAMBULENT TERRAM] q. d. Iffit tantum prae desregionum, quos Deus misit iustitiae causam. Motu Michael eodem angelos interrogat, quos coram principiis, de regionum statu, quidnam in hac lustratione videntur, qui sicut habeant regiones illis creditur. Cuiuspiù respondent: *Perambulatorum terram, & successori terra habitatores & quiete, ut scilicet Zacharias scit plenam esse pacem inter gentes, praeteritum Iudea vicinam, illa q. Iudei pacificas, ut eos bellum non lacessant, nec impeditant urbis templique fabricam.* Dices. Cur ergo hoc hebreum: *in me, hoc est nisi*, vel meum, ut veritatem Chaldei. Additè tamen significat visionem hanc non iustitiae realem, sed imaginariam, in qua angelus haec omnia in mente, vel posita in imaginatione Zacharie pingebat logoribus. Videbatur enim Zacharias sibi videre angelos ad invicem colloquentes, siveque angelos sibi fuisse vita & collusione ostendere & luggete; non vero corporibus oculis exterioribus haec videbat de audiebat.

VERS. 12. PERAMBULAVIM US UBI] Hebr. Τόποις, id est, ambulare, perambulare, in principiis, quales sunt angelii, nomine principatus, potius actum visitandi, inquirendi, percutiendi, disponendi res omnes. Unde illud Exech. 14. 14. Is

A media lagidum iugiservorum ambulabili, q. d. Inter Cherubinos tuò Cherubim principatum habuisti. Sic t. Machab. 5. 8. *Judaei perambulatori*, quan superioris iudei & viader, circuaries, Iudei, & perambulatori impies ex sis. Sic de Dico dicunt imp. Job 2. 14. *Circuari cordis cali perambulatori*, nos nostra confundit, q. d. Deus regit exiit, terram depicit & negligit. Levit. 6. 13. *Deus: ambulabili inter nos*, quan. si princeps, prouictor, provisor veller. Unde lubidit: *Ego Deus vestor, iniquas eritis populus meus.* Sic etiam adversario Sathan ait Job 1. 7. *Circuari terram, & perambulatori sum.* Et plal. 60. 6. *Ad argos perambulatoris in tenore, id est, a diuino regno regnare & gloriantur noctu, & quod ac qui graffatur per diem, de quo subdit: Ad ascensio & demissio maridium.* Sic rea Amoris, perambulatoris superioris regiones cum exercitio, t. Machab. 6. v. 2. Sic etiam numerus reges Moger & Aethiopie dissipati, hic segregata, ille docentis, immobido quingentis milibus armatorum, jugiter ditiones & regna sua, impote valissima perambulatoris, ut ea in pace coortant, sustent, dirigant & moderentur. Parim modo his in alijs provinciis sibi credita perambulatoris, quan coram impetuoso, custodes & praefides. Addit. S. B. Hieron. Remig. & Hugo, angelos hinc perambulatoris regna ubi communi, debellatrices gentes victorii vel rebelles, vel hostiles, cuique suis regnis subiecte, itaque pietatis omnibus pacem conciliat. Denique vox *perambulatoris*, significat excusacionem divine providentia per angelos publice exercitum & demonstratum, licet ea ex obiectis castis & occultis iudicis pretestis, potius ex Dei consilio, quod in profundo, & latissimo, & ut deputato, inter montes ambovitis latet.

CONTRA TERRA HABITATUR ET QUIESCICT] omnis terra, scilicet vicina Iudee. Nam in remors fuere unde Ronan anno 9. hujus Darii Hyrcaspis, inquit Euseb. in Chronon, Tarquinum Superbum suum regem urbe & regno expulerunt, epoque loco curare Confluentes Iunum Brutorum & L. Tarquinum Collationis. Quin & Darius hic prouidit obediens & cepit Babylonem, ac tandem invasit Graciam cum sexcentis milibus milium, qui omnes a paucis Graecis duec Miltiade apud Marathonem proligati sunt, teste Justino, Herodoto & alii.

CET RESPONDIT ANGELUS DOMINI, ET DIXIT: DOMINE EXERCITUM USQUEQUIT TU NON MISERERIS JERUSALEM?] Angelus hic videbat fuisse non cultos Zachariam, sed cultos totius populi Iudei, putat Michael. Orat enim pro toto populo sibi communi, q. d. Cum omnester gentes in pace & prosperitate degant, cur o Domine, iustos Iudeos nisi finis turbari a Cambyle, a Samaritanis & aliis hostiis, qui urbis templique fabricam hucusque impediti sunt? siuequeq; diffisi miserici Jerusalalem, qui a paucis civibus Babylone redeuntibus habitatur, nec mura plena, nec templo est septa? t. Ebd. 15. siuequeq; non efficiunt, ut ipsa, aliisque urbes Iudee, ac praeterea templa in ea restituuntur? En tamen sapientissimus annus 10, de solitacione iustis ut de decreto & præfuturis. Ita S. Hier. Thadoret. Haymo, Albert. Hugo & Lyran.

ISTE IAM 2670 AGESIMUS ANNUS EST] Dixi haec angelus anno 1. Darii Hyrcaspis, ut patet v. Hergo. 1. anno in plenitate hi 10. anni: unde lequitur, cum diversis effi ab anno 10. capiuntur Babylonem, de quibus Jeremias cap. 25. 1. & c. 2. 10. illi enim finiuntur anno 10. Cyri, qui capiuntur soluti, & Iudeos è Babylonie à se capta remisunt in Jerusalenum, ut patet r. Ebd. 1. 1. Hi vero inchoante abscissa à Chaldaea urbe & templo, quod contigit anno 11. Sedeis, qui fuit anno 10. Nabuchodonosor, ac finiuntur anno 10. Darii Hyrcaspis. Quocirca hi Zacharie vocantur anni 10. de solitacione, scilicet iustis qui scilicet post exilium Jerusaleni profugii in Egyptum, inde iusta oracula Jeremias à Chaldais abducuntur sunt in Babylonem, quod constat anno 10. transmigrationis Joachim, sive Iehosuah Riberi, Sanchez, à Galstro, & alii hic, ac Fernandez visione 10. i. Faverit Zacharias cap. 7. v. 3.

v. q. ubi anno 4 Darii Hyllaspis de hinc 70. annis defensionis ait: *Cum liberaretur & plerisque in quatuor & sexagesima annos*. Ubi Nota pronomen *hos*, quod designat annos praetenses, non prateritos ante Cyrum.

Aliqui tamen centent eisdem esse annos 70. Jeremias & Zacharias, delocationis & captivitatis, eosque jam habentes annis 70. Cxii. Unde verba hac Zacharie legunt per interrogacionem, vel administrationem. q.d. Iherib Dominus est leprosus annus liberatio nostra, a Je-remia c. 37. & Danièle c. 9. s. predictus? q.d. Non tantum leprosus, sed octogenarius & amplius etiam annos his captivitatis nostra, & tamen secundum misericordiam nostrorum est fissis. Licer enim est captivitate redierint nonnulli, multi tamen adhuc in Babylonie degener, & qui redierint tot annos illigantur, ut fatus pendet effet, quisque operibus maniferte & vivere in Babylonie. in Albericus, Hugo, Lyran. & Mariana. Verum nullum interrogacionis nostam habent Biblia Romana, nec illam habent Biblia Plantiniana. Quare per sententias uti commentatores, ita verior est.

Ez qua radice deducunt annos 70. captivitatis lochoeri anno 2. Joakim, quo ipse occulitus, & post ires menies ejus filibus & regni heres Joachim, five Jechonias captivus abducitur & in Babylonem: eisdem vixit finis anno 1. Cxii, uti ostendit cap. 37. & 20. Jeremias. Annos vero 70. delocationis, de quibus hic Zacharias, t. 1. annos posteriori finit. scilicet anno 1. Darii Hyllaspis. Hinc rursum colligit, Cyrus feliciter captivitatem Iudeorum, & exponit Babylonem anno 1. non regni fini, ut lenienter Euteo in Chosroeo, Africano, & Hieron. hic, Puer. & alii, sed monachus: *vixit autem monachus per tres dumtum annos*, non confitetur afferens Hebrei in Seder Olam. Unde & Daniel tertii tam annos Cxii memorat & t.o.r. t. Seio Xerophaneum Cyro dicit 7. annos monachus; sed Xenophon in Cyro non tam ejus gloria & hubris, quam ideam indigenus regis de monachis decribat, usi Plato in Republica, idem rap. non existimat, sed Platonicus, id est, ejus quam sibi optimis imaginatis ei Plato, depingit. Hoc enim 70. annos difficile est adaptare facere Scriptura: siue enim nemnilli idcirco annos 70. captivitatis citius inchoarent, scilicet ab anno 1. Joakim, quo in Babylonem abducatur Daniel cap. 1. tamen compitum annorum ex quo non responderet. Nam ab anno 1. Joakim usque ad 1. epulum, luxuriam oculi anni, quos non adequant anni 7. Cyri t. nam ex illis demandi sunt eres, quas cum Hebreis eidem Cyro desimus, compatiendo annos 70. captivitatis ab anno 1. Joakim usque ad annum 7. monachus Cyri. Vetus de his plura t. Bith. t. 1.

Moraliter idipsum dicimus, idipsum eremus & obtemperemus pro Anglia, Scotia, Dania, Svecia, Germania, &c. in quibus iste latique hascet, & delocatione templorum, monasteriorum & fortissim omnium per sepraginta annos & amplius: Utique Domine non inderetur Anglia: Rec. 13. Jam delocationis ejus leprosum, immo penitentem annos eius. Ego enim plus peccaver. Anglia, quam Jerusalem & Judas, ut, cum illa leprosa annorum captivitate peccata sua expiari, Anglia centum annis expiare non posset. Peccava: utique & grande peccatum poccavat, faciens schismata te a tua Ecclesia; sed pro eo sanguinem suum fuderunt tot centum Martyres, qui instant orant pro ea, & clamant, non vindictam, ut fungi Abel, sed misericordiam. Accepit haec hostias pro peccato, utrumque sanguine ichasma hoc aduersus diuina: quia prius & postea, animas amas, quas creaisti, & Christi sui sanguine redempti.

VIRIBA DOMINA Jid est consolatoria Iudeorum, vers. 13. ha boni omnis, verba faulta, puer latum boni tamduum votis expediti oraculum, de futura Hierosolyma frumentariorum, cùm ad eam Dominus revertetur in misericordia, usque sequitur. Sene, inquit S. Hieron. de somniis promulgatis, enarratio de prefatione nebulosa, sic Virgil. eclog. 5.

Anas bona eris Iudei,
Iudei, id est felix, beatus, dolis expertus, candidus. Quocumque verbum bonum, non tam usum dignitatem rei, caput osculum edat, sed etiam oracula veritatem, ac proximorum constitutum, magnitudinemque complacuerit. Hinc

Psaltes psal. 44. similitus, inquit; *sed nunc versionem habemus*, q.d. Verbum quod mente concepi, tam omnino emittit & felicit, cum habeat, tanta laetitiae & voluptatis copia, ut congas os aperte, filioque ebullire, ac velut ebrias emittatur. Porro verba bona iuxta ea quae subdit:

Z A L A T O R I U M J E R U S A L E M E T S I O N E . VERS. 1.
LO M A G N O j Zelus hic duos actus contraries complectitur, minorem amorem ardenter in Iudeum, & iram ingentem in ejus hostes: horum enim odium ex egestate & necessitate sequitur, q.d. Ego vehementer amo Iudeum, uti manitus telotropus amat ardenter uxorem, ideoque vehementer nescio Chaldaean, eo quod illam tam crudeliter eveterram, eisqueq[ue] politis dinariam, cum ego modice & leniter tantum illam per eos colligere intenderem, ut pedagogus calligra puerus & discipulum. Hoc sit enim quod ait: *Quis ex insensum patre, ipsi verbi adiutori in malum*, ita Lyra. Vatabl. & aliis Chaldaeos vocat genos *opulentis* & *lebet*. Quidam? *sassanum*, id est, uti Chaldae *qui fuisse degener*, praeclaris filii suisque virtutibus & opibus, nisi timentes mali; Vatabl. tranquillus; Pagnin. *quibus* Septuag. *qua superpotest sunt*, putat que dominatur.

Moral. Nota hic, Deus peccati illatos plenum populo reddet, deservientes furore, & plenum indignationem in ipsos convertere que Deum ipsum incipiunt ad viadictam, vel casu exercutum, non ut Deum satisfactorem, sed ut lux ambitionis & tyrannorum indulgentem. Exemplum est t. Psal. 33. 9. fratre, inquit, *Dominus Deus patrum vestrorum cura hoda, tradidisse in manibus vestris, & occidit nos avos*, ita ut ad eas patrem patringens *vestra crudelitas, & peccati super hoc Dominus Deus vestre*. Et psal. 68. 17. *Quis nunc pro te precessit perficiens tuum, & super eis deinceps vobis inter nos addiderunt iuraciones, peccata, & iubilare cum verbis yesbara*. Aliud est percussio, aliud perleque ad intercessionem: illud est patria, hoc vero hodus: illud facit peccatum, hoc livor: illud Deus fibi, tribut in Chirilli morte dicens Ihesus 33. 8. *Propter fratres populi mei proponi es*; & Chrestus ipse idipsum Patri auctoribus hoc loco plamit: illud vero languinatio Judas imponit.

R E V E R T A B I L I S A D J E R U S A L E M I N M I S E R I C O R D I O. VERS. 14. Hebri. *דָבְרֵי יְהוָה* berachim, id est, in affectu

contentiis viceritibus, que scilicet ex iustis visceribus meis proponant, eisq[ue] commoneant: afficiunt & affligunt. quod, insuper de viceritibus compadiantur & misericordia melius modis donant: ostendam & eam ibeo Hieron. ioynt, atq[ue] ex impulsu factum id quod sequitur: *DOMUS* (tempore) *MIA ADIFICABITUR IN EA, ET PERFIDICULUM EXTENDETUR SUPER IERUSALEM*. t. 1. s. 1. id est, rarus adificabatur Jerusalem. Et metonymia: nam ex perpendiculo, sive libella, quod asinellis adhuc sunt ad rectas lineas adhucant, & strutturam adhucant, in eis ligat rotag fabricam, in perpendicularium enim ex arcu, funculo pendet plumbarum, vel penduliculum, quod utrūque potest gravare, utrumque ad fundum centrum patet ad centrum terrenum sed, & rotundum in sumum trahat. Qualiter enim res gravata poni potest inclinata & tendit ad fundum centrum, quod omnibus id est & communem. Quare duo parietes fabricantes oppedit, mathematice non lumen paralleli & quia non protocedent, in centro terra concurrent; sed quia hoc contradicunt in tanta dilatatione in centro, et cingua & infibulis, hinc physice cencuntur paralleli.

A FFLUENT CIVITATI MIEA BONIS. Hebri. *צָבֵא תְּעוּמָה* syphonis mundi, id est diffundunt, dispersi, & per copia bonorum, ad adipiscendum alias urbes & pagos. Septuag. venturi, defenduntur civitatis in basi, Chalda. impulsiones boni. Id proficit Deus tempore Zorobabelis, & postea tempore Machabeorum, sed maxime tempore Chirilli. .

Q U A T U O R C O R NUA. Hebri, & ex iis S. Hier. per hoc accipiunt quartus monachias, scilicet Chaldaeum, Periarum, Gracorum & Romanorum, que Iudeos variis per varias estates afficerent cladiibus. Verum hoc parvus est pro;

Afro. Deus
vindictans
pro casti-
gationis
convenit
in audita.

VERS. 14.

Vers. 1
Quatuor
cornua
versus p.

est probabile. Primo, quia hoc visio est ipsa facta, ut Iudeus Babylon sedentibus in prætoriatus sublevet & confundatur. Ergo non spectat ad Grecos & Romanos, quæ necrum erant, nec Judæos affligerunt, sed post multa iæqua faturi erant, immo post hanc coniunctionem quam dicit hic angelus, suris quia Judæos affligerunt, ac tandem fandrus excederunt sub Toto. Secundo, quia Petrus, ut Cyrus de Dariis, benevoli fuerunt Judæis, toque è Babylone liberarunt, ac pœnitentiam eiis fecerunt uram & tempi redicendipid. Ergo cum hoc fuerit cornua contra Judæos coniuncta. Tertio, quia Petrus, Greci & Romani non posuerunt affigere Israhel, utpote pars eorum & abducuntur in Assyriam; sed tandem Judæos & hac antem exercitum impetraverunt Israhel, & quod ac Judæos, ut hic dicuntur.

Dico ergo cum Theodorus Clatio, Riba, Sanchez, à Castro & aliis, per quatuor cora ne significare quatuor plágas orbis, genitice in illis degentes, quae tam Judæos, quam Israhel, sive decim tribus bellis diversarunt, quales ad Orientem fuerint. Anthonius & Meobius, ab Occidente Phœnicians, à Meridiis Idumæi & Iudei, ab Aquiloni Assyrii & Chaldaei. De his enim aut angelus: *Hoc sunt carnae pro venientiis Iudeis, & Iudeis, & Israheli.* Unde Chald. pro quatuor cornua, *Vetus, novus, regis, regis.*

QUATUOR FABRI. Hi fabri fuerunt quatuor angelii, cuius & hyperangeli proprie Jerusalem & Iudea. Venerantur sibi, quia veniunt ad hoc, ut cornua quatuor fortrea, quæ na imperiū Judæos, ut nemo eorum suadet levare caput, deterrant & deprimit & impinguat. Quoque fabri hi ferrari possunt videntur: horum enim est ferre seorsim cornua, ita & Hieron. Cyrril. Theodor. Remig. &c. alii.

VARS. 12. ET VENERANTUR TATI PETERRA E. **J.** Nota. alij qui legunt *deservi*, sed legendum cum Roman. *deservi*; & hoc significat Hebr. *תְּהִלָּתְךָ* tenebris, id est ut tremorem in neuterent, ut facerent ea tremores per cornua eam intelligi gentes hostiles, quæ tempore occulserunt de fabri, id est angelis. Primo enim terrorum inçursum gentibus hostilibus, deinceps timore depropterea occulserunt. Postò ferrea fata hinc cornua coniuncta liceat et en, quod validè conculceret & excrucieret Judæam & Samaram: ergo validæ erant: ergo ferrea? Nam, ut si Daniel cap. 2. 40, *Terram eam & domum.* Secundò, quia famula fecit similem effectum sedecies proprio prophetæ 3. Reg. 2. 1. Fecri, inquit, *Sedecies cornua ferre ut ferum & invictum roburgetur Achab* proprio, cui adulans ait, *Me venerabilis Syria.* Tertio, quia faber communites feriarum significavit, nisi adducat mutarius, lignarium, vel quid sermale. Vatab. tamen & Arias, ut encrus naturalis accipiunt, ita de proprio fabiis accipiant cornuationis, vel tornatoris, qui scilicet in cornubis tornantur, tecatis, pollicendi lababant. Postò angelos hinc bona præstabilitate Jerofolyma, que hic promittit: Zachariæ, proprie ex eventu et nam mox urbs & templum pacificè & splendide reformati sunt, quæ ac alia urbes Judæa. Unde cap. sequenti videt Propheta viram fuisse dimicentem Jerusalim, hoc sine, ut tam redigentes; tanquam in ea numerum circulum, ut urba omnes non caperet.

Moral. dñe hic Primo, nullam esse potestiam regum vel tyranorum, quæ non habeat aliquam potestiem supra eam, ad quam nup̄ proprio configere & appellare licet. Omne subregnum gravissimum regis in ipsi. Ex Horat. l. 1. odo. 1.

Rogat in propria gressu.

Rogat in ipso imperio eius lo.

Quæcūca Eccl. c. 5. 7. si nō idcirco, inquit, columnas egremus, & videntis iudicem, & subversi afflictionis in proximis, non nivis super hoc nego: quia auxiliis auxiliis & aliis, & super hos quoque columnas suis aliis, & infrae natura nostra res ipsa impars servire.

Mira quis angelorum. Secundò, magnam esse vim & potestiam angelorum in omnes reges & regas, utpote qui soli obtulerint malum, vel ferro, quæ decinunt iam cornua regum, silico ipsius terrore & tremore percellente hoc cuius significat ut deterrere, & efficaciter. Hebr. karibid, id est tremore conculcere. Hinc Daniel, licet vir fandus & fortis, videns angelum, cumque abhorceret c. 10. 16. Domine mihi, inquit, in vidente me dignatus fuisti compages meas, & nihil in mortemque vobis: sed & hanc meam intercessione. Et mox de locis

A suis sapientia, & sagacioris in abfradiendo. Sic passim in Scripturam Angelos de vidente dictatur: *Time vel servor irruens impersum,* ut dicitur de Zacharia Luce 2. 1. Ubi S. Ambrosius Persuaseretur, sit, & *o nobis alienorum munera officia, quæ non de perfirringi ius acquisitum superiores passimatis ostensio.* Quamvis veterum opinio & sententia erat, adde potentes & terribiles esse angelos, ut si qui eis videntur necessarij morientur effici. Inde enim est illa vox Manes, qui fuit patre Samsonis: *steria maris meum, quia videntes Dominum, putat angelum.* Jud. 13. 22.

Adyflect. S. Hieron. Quatuor cornua, inquit, que fortios domino Dei spiritualem adiuvare volentes imperatores, sunt quatuor passiones auctores, propria gaudium, tristitia, metus, & spes hic cupido, quas hoc veru complectit. **Mythicus** **quatuor** **cornua** **fons qua-** **sue paf-** **fons ani-** **mae.**

Ali munera, rupes, gaudens dolens;

Quia enim est, etiam fidem justorum, qui non agitur in suorum metu, nunc ipse, neque latitia, nunc tristitia? Quia fabri sunt quatuor virtutes cardinales, quae hanc passiones edomant, nimis prudentia, iustitia, fortitudine & temperancia. ut S. Hieron. aut magis propriè & pertinet. Iusti haec quartæ. Primo, propriidentia, quae seruit gaudium. Secundo, abnegatio in: & religatio in voluntatem Dei, qui intermit tradidit. Tertiò, magnanimitas & conditio Deum, qui prefigat timorem. Quartò, contemptus mundi, qui iuppedit tem. Qui enim cum Magdalena dellet sua peccata, hic spernit omnia mundi gaudia, tuncque mundus ei amaretur. Qui abrogat se inquietus commodis, ac se regnat in voluntatem Dei, hic de nulla re tristatur, sed omnia regno animo sucipit de manu Dei, qui diligenteribus se facit omnia cooperari in bonum. Qui magnanimus est Deoque considue, nihil metuit. Qui contemnit omnia que in mundo sunt eaque ut vaca, vilis, brevis & exilia desipit, hic nihil in mundo sperat. Postò apud addit. Hieron. Qui nisi diffidet, vienit admodum, emansaque familiæ qui hæc remedia profunduntur in instaurando proprie Ecclesiæ, subi*appellantur* suos. Proprio Apostolos legibus: *Quasi apud archistarum fundatur omnis proprio.* Et fratres Domini de Israhel ab aliis quæ dicitur archistarum, & vices apocallipticas. Et ipse Dominus Dei auctoritas eius & exercitus omnis fabri filii appellatur. Adit S. Hieron. Legi in cuiusdam conversariis, quatuor fabri quatuor Evangelistæ instillati, qui apprefacti in Iudeam, sensim adiutant vires Deum, & Iudeam Dominiam consolantur, & Jerusalim vires pacis, in præfigim sedis regiam, & qui vires vires Gentium diffunduntur de Ecclesiæ & angelis reverentibus ad salutem. Parte modice accipit quatuor Ecclesiæ Doctores, S. Augustinum, S. Hieronymum, S. Ambrosium, S. Gregorium. Hieronimus quipque fabri adiutorum Ecclesiæ fuit docteur & liberis. **Item quo-**

C Secundò, magis apostoli per quatuor cornua pollicitur **tunc** **vitæ** **accipere** **quatuor** **virtutis** **capitalis**, quæ maximè imperante cupialio. Ecclesiæ & fideis, & quatuor eorum praefabdzimur, quos designat Paulus proprio 2. 3. dicens: *Sicut apostoli proprio & ecclesistam ambulabit, & emansabit laicos & dracones,* quicque S. Hieron. *Apostoli enim notat invidiam & iram, calumias, qui vero interierit, luxuriam; osculi amictu in amore doctis, los imperium; draco gulum & avaritiam.* Quatuor fabri sunt quatuor virtutes angelorum, contra quatuor hæc vita deterrantes, utramque chartas contra luxuriam, calitis contra luxuriam, huiuscemus contra superbia, abstinētias contra gulum & avaritiam: sive Virgil contra Belzebub, Raphael contra Almodrum, Michael contra Luciferum, Gabriel enuta Bacchum & Mammonam.

Symbolicè, quatuor hæc coenæ sunt quatuor universales perfections & perieccotores Ecclesiæ, qui eam iucundivit à Christo huicvis imperiis, quas S. Johannes Apostol. praedicauit per quatuor equos & equas, tertiæ album, rubrum, nigrum & pallidum. Albus enim significat Christianum debilitatem Judæos, rubrus significat Gentiles, praeterea Imperatores, ut Nero, Diocletianus, Dioclesianus, quorum faber & succiœ fuit Confluentes Magnus. Niger significat hereticos, praeterea Arrianos, quorum faber & debilitator fuit S. Athanasius. S. Basilus Hieron. S. August. &c. Pallidus significat Mahometanos, quorum fabri ex parte fructu reges Hûi paciaron, sed facraron qui plenè eos succidit, adhuc expectamus utcum brevi Deus eum offendat! Primo enim Ecclesiæ proprio

persecutio , fuit à Judæis ; Secunda , à Goths , ab Arrianis ; Quarta , à Saracenis .

Simili modo tempore primitivae Ecclesie, quatuor conuera eam impotentia fuerint quatuor barefæ & barefariæ, feliciter Atria negans Christi divinatem; Nefiosius ponens duas personas in Christo, æquè ac duas naturas; Eusebius constitutus unam naturam in Christo, ac unam personam; Macedonius negans divinat-

A tamen Spiritus sancti, quoniam coquunt fabri & succi-
tantes faciunt quicunq[ue] Concilia Occidentalia, nimisrum
Nicaenam contra Arium, Ephesinum contra Nesto-
rium, Chalcedoniam contra Eutychetem, Constan-
tinopolitanum contra Macedoniam i[n] quibus pre-
cipuus faber Artii fuit S. Athanasius, Nestorius Cyrilus,
Eutychius S. Leo, Macerdonius & Gregorius Nazian-
zenus.

C A P U T S E C U N D U M.

SYNOPSIS CAPITIS.

Vides Zacharias angelum eum funiculis suspicere, ut mediatuerit Ierusalem à Nebemia & Zorobabel rediscendam, cumque ex funiculis exiguis, aperte convulso, coniceret timoremque Zachariæ exiguam fore novam Ierusalem, mox audire alterum angelum premitterem, quid absque mure ipsa habitanda sita per copia bonitatis & generositatis, quodcumque Dominus sit facturus et mortuorumque in ceteris, & gloria in medio eius. Quare invitata Iudea, qui metu Chaldaeorum alienaque generatione hostilium timebant redire à Babylonie, ut audiret redirem in Ierusalem: Deinceps enim illam inservientem sum templo, ac in se habitabat, iudeoegos effecturum, non me Chaldaei, nec Samariti, nec alii genies vicina vel fabricantem impediunt, vel Iudeorum pacem turbant. Nece, hac ad litteram intelligenda est de Ierusalem urbe Iudeorum, de ea enim hactenus est, idque filium orationis & plena extensio verba desponunt. Allegorice tamen, & potius intelligendam sunt de Ecclesiâ, que est vera Dei Ierusalem, in eaque orta est, & illi successit, de qua Apostolus Galat. 4. 26. Es quia ad Ecclesiam maximè respexit Spiritus sanctus, hinc quemadmodum hic angelus uera inverserit, quo tenuerit Iustitiam, plani autem & plene conveniens Ecclesia. Ad illam enim data typi alienigenae occidenti, assurgere & avolare solent Propheta. Qualia sunt v. 8. Post glorioso misit me ad gentes. Erunt prædis his qui serviebant sibi. Qui tergerit vos, tangit pupillam oculi mei. Lauda & latere filia Sion: quia ecce ego venio, & habitabo in medio tui. Et applicabuntur Genites multe ad Dominum in die illa, & ita S. Hieron. Cyril. Theodor. Euseb. Varabili. & aliis postf. excepto Riberâ & paucis aliis, qui hoc omnia in sensu non allegorico, sed litterale accipienda confessi, non de Ierusalem, sed de Ecclesia Christi, idque ob verba textus quae paulo ante citavi. Verum illa non urgens, nisso ostendit in eorum explicatione. Vide canon. 4. & 5. quos prefati Prophetæ majoribus.

Et levavi oculos meos ; & vidi : & ecce vir , & in mana ejus funiculus menorum . 2. Et dixi : Quo tu vadis ? Et dixit ad me : Ut metiar Jerusalēm , & videam quanta sit latitudo ejus , & quanta longitudine ejus . 3. Et ecce angelus , qui loquebatur in me , egrediebatur , & angelus alius egrediebatur in occursum ejus . 4. Et dixit ad eum : Curre , loquere ad puerum istum , dicens : Abice , muro habitabitur Jerusalēm pr̄ multitudine hominum & juventutis in medio ejus . 5. Ego ero ei ait Dominus , murus ignis in circuitu : & in gloria ero in medio ejus . 6. O , fugite de terra Aquilonis , dicit Dominus : quoniam in quatuor ventos cali dispersi vos , dicit Dominus . 7. O Sion , fugite quia habitas apud filiam Babylonis . 8. Quia haec dicit Dominus exercituum : Post gloriam misericordie ad gentes , quia ipsiaverunt vos : qui enim terigerit vos , tangit pupillam oculi mei . 9. Quia ecce ego levabo manum meam super eos , & erunt prædæ hiis , qui serviebant sibi : & cognoscatis quia Dominus exercituum misericordia tua est . 10. Lauda , & latare filia Sion : quia ecce ego venio , & habitabo in medio tui , ait Dominus . 11. Et applicabuntur gentes multæ ad Dominum in illa die : & erunt mihi in populum , & habitabo in medio tui : & scitis quia Dominus exercituum misericordia tua est ad te . 12. Et possidebit Dominus Iudeam partem suam in terra sanctificata : & eliget adhuc Jerusalēm . 13. Sileat omnis caro à facie Domini : quia conurrexit de habitaculo sancto suo .

Vers. 1. **E**T **L**EVAVI] Hoc ad precedentem visionem, & ad verba consolatoria de restauranda Ierusalem cap. 1.1., pertinet, aedeo nomine tempore, putat enim noctis & visione visi esse à Zacharia, probabilitate certe Theodorus. Videat enim hinc esse continuatio precedentis visionis. Hic enim symbolum omibus promittit Deus Iudeis restauracionem urbis & templi, ad quamque illos incitat & impellit. Unde eisdem angelos hic videt Zacharias, quos videt cap. praecl.

E T E C C E V I T I .] *Pusillus* specie viti: viri enim
seemam industas in corpore acerbo à le formato & affum-
pto.

ET IN MANU EJUS FUNICULI MENSORUM] quo foleant archetipi metu longitudinem & latitudinem adiunctione; i dcamque funiculus in terram defixus, & utriusque parte extensis comprehendens, adficare, ut pult partum omnium similitudinem & proportionem. Funiculo ergo hoc significat e leviter redditus Jerusalalem, Anguis his visutus suffit idem qui cap. 1. 8. viii est. Zacheus itare inter myrram, pannum. Michael: *zachaeus*

B enumerat cultos & totos Synagoge , uti jam est Ecclesiæ : unde ad eum pertinet cura rediuariorum Jerusalæ & templi . Similem virum vidit Ezechiel c. 40. p. qui fundi-
culo & calamo dimisericorditer templum à Zorobabel re-
discindendum . Se. S. Johannes Apocal. 12. 15. vidit ange-
lum arundine mitemtente Jerusalæ castigatum .

Et dixi, ego Zacharias ad viasum habentem funiculum membrorum, putatis a. Michaelam; **Q**uo tu vadis? quis fasciculo tuo ager vel metuor destinias? **E**t dixit (respondebat) Michael ad me: **U**t metias Ierusalem, putaras in quae terreficanda est Ierusalem. Ierusalem enim iam non erat, iupiuit ante 70. annos destruxit a Chaldeis. Unde subdit: **E**t vi d a m quanta sit, id est futura sit, vel sibi debet, **L**a titudo eius.

Topol. funiculus hic significat dimensiones crucis Christi, item charitatis, humilitatis, ceterarumque virtutum, iuxta quas edificanda est domus spiritualis, puta fabrica perfectionis, de quibus Apostolus Ephes. 2. 22. Ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis que sic latere.

de, & longioris, & sublimioris, & profundaer. Vide ibi A eis Jerusalem per Dei inhabitantis opem & præteritatem, ut finis muro habetis possit. Id enim fieri dicuntur, quod apud eum ut sit; at id facere quis, quod non faciat potest. Sicut Job. c. 9. 6. Qui removet, id est commovere porti, terras de locis suis. Qui praedicit soli, & non viri, id est, qui precipiter porti soli ut non crastine.

Vers. 3. ET ECCA ANGELUS QUI LOQUABATUR
TE M E] Hic fuit angelus proprius Zachariz, qui et
hac oracula fuggetebat, & visiones offendebat, ac pro-
inde diversitas a Michaeli, utidixi cap. 1. 1. Quocirca S.
Hieron. Theodoct. Haymo, Hugo, Lyran. & alii pa-
sum tre hunc numerus angelorum, primum cum funiculo quatuor
mensorum, qui fuit S. Michael; secundum, prophetalem
Zachariz; tertium, qui ostendebat in securitate suarum, putè
secundi, ut per eum docebat Zachariz, quantum futura
eis. Ierusalem: tertium hunc autumnum multi fuisse S.
Gabrielum; illi enim erat erat populi Dei, ut patet
Daniel. c. 11. & cap. 10. 5. ubi minister tres angelos humili-
les, immo feri coidebat enim filius Zachariz, atque item
penitentia vocata videtur Daniel.

Vers. 4. ET DIXIT A LUX, puto angelus tertius dixit ad secundum, qui erat eus Zachariz. CURRE, LO-
QUARE AD TUE RUM ISTUM, DICANS: A B-
QUE HUIC HABITABITUR JERUSALEM] q. d. Dic Zachariz puer, non erat, ut vult Ruben &
Emanuel. Ceterum grandies, inquit S. Epiphanius,
Dorotheus. Isidor. iudic. & Matyiol. Roman. sed condicio-
ne & flato: quia ieiucis erat puer, id est, eliens & di-
cipulus angelus sui. Cuidatus. Homines enim respectu an-
gelorum quasi pueri, sit S. Hieron. Rurum puer, id
est ut sit vir. Erat enim Zacharias minister angelis; per
cum eam angelus Dei ex reliqua. Ierusalem decre-
tum Judas annunciat. Sit Luke. 1. 6. David vocare
puer, id est minister Dei: Knosis, inquit, coram funeris
nativis in domo David puerus. Item Jacob ibidem v. 14.
In seipso, inquit, flos parvus sum. Actus. 4. 17. Je-
sus vocatur puer, id est minister, Dei. Sit Genes. 24. 51.
fervus Abraham licet tenet, vocatur eius puer. Et cata-
chresis a pueri enim solent ministrare viuis & felibus. Se-
cundum ergo est, q. d. O angelus de tuo clienti Zachariz: Tu
videns angelum primum, putat Michaelensem funiculum,
potabas Ierusalem redicandam fore exiguum, ut posse
parvo, ut funiculum comprehendendas; sed te ita fallit:
prædicto enim & promitto tibi, tuisque tantum fore Jér-
usalem, tamque plenam civitatem, ut mulieris eos conti-
nere non possit. Funiculus enim quoniam vides, licet parvus
videatur, quia tenuis est & in glosum convolutus; ta-
men si evoluerit, ut sit in dimensione, complectetur
angustum arcum, quo ingentem caper urbem: atque urbs
ipsa licet iugens, non capier incolas, tanta erit eorum
multitudine: quoque per suburbium & villas orbis vicinias
habitare coguntur. Ex hoc loco S. Greg. hom. 34. in
Evang. docet angelos majores misericordias: Domini nam
ioquunt, angelos ad angelos dicit: Curre & loquere ad pat-
rem natus, dominum natus, quoniam aliis misericordias.
Misericordias quae misericordias, misericordias quae misericordias. Hinceniam
accepturum Scholasticis ea qua docent de locutione ange-
lorum.

AQUISE MURO Hebr. IV. 110 portas, id est vil-
le, hoc est, instar villarum omni abhuc muro habitantibus Je-
rusalem: quia tanta erit civium copia, ut ubi capi non
possit. Quoerite dedicabant suburbia & villas ubi con-
clusas, per easque longissime dilatabant & propaga-
bant. Unde aliqui se exponunt: Ab his muro, id est ex-
tra murum. Sic enim dicitur Iohes 1. 5. Considerans funi-
culi Manasse obsecraverat Galad, id est, preter & extra
terram Galiad. Non ergo negat Ierusalem cingulatum mo-
ro, ut volunt alii, qui proinde eo ad litteras accipi-
dum volant de Ecclesiâ. Non etiam corrigit Michaelensem
volentem funiculum metiri Ierusalem, vt alii exponunt,
q. d. Noli eam mentiri: non enim illa funiculum demetienda
est; nam sine muri adscindenda est, & undeque dilata-
nda. Quis enim angelus corrigit Michaelensem omnium
angelorum principem? Sed lenius est, q. d. Licet Jero-
salem statim per metum vicinarum gentium cingenda sit
moro, ut patet Nhem. a. 17. tamen eam eò confingit
homini & frequentia, ut molli cives extra muros in vicia
& villis suburbioribus habitare cogantur. Ita de facto con-
git: nam habitant in Beza, id est in nova civitate; donec Acrippa rex cepit hac suburbia muro eingete, te-
ste Ioseph. 1. 6. Belli. c. 6.

Scenobibl. Tâ habitabunt portet accipi Ierusalem, ut po-
tentiam significet, non alium, q. d. Ad eadē tuta de secura-

fringere: tales enim ioleant esse villas. Unde sic transfe-
runt, fringere habitacionem Ierusalem a multitudine homi-
num & invenientrum, que in media eius. q. d. Dives, fertili-
bus & opulentibus erit Ierusalem: profectus enim aitque in
numerous turibus jumentorum, aquæ ac hominum. Ita ad litteras de orbe Ierusalem hoc accipiunt Hebr. 3.
Cyril. Theodoret. & alii. Hac enim pharis significat
amplitudinem & frequentiam, quæ ut fecerint atem & pa-
cim Hierosolyma. Dom enim mersus est bellis, nemo du-
xes in villis habetare audet, sed ad urbes muratas se reci-
pit.

Mysticæ, id verius est in Ecclesia, que absque morte
habitur, quia vero esse diffusa est. Ad eam enim ducit
quaque conduxit innumerabilis multitudine fiducium, tam
hominum, id est plorans, quam jumentorum, id est
caninum, qui more jumentorum terra inhabitant. ita S.
August. lerm. 1. 13. de Tempor. & Remig. Albert. Lym-
bar. Vaseli. Arias hic. Rurum Ecclesia regit ac anima
sancta, id puer, id est villa, ob amorem, libe-
tatem & fertilitatem. Abundat enim spirituali frumento,
vino, oleo, fructibus, jumentis & animalibus omnis
generis, agris, vineis, horis, a boribus, foenibus,
&c. Quid mirum? Hec est villa Dei, cuius manibus er-
e, aucta, admodum. Ita ratiocinat Ecclesia propagatio-
nis per dilatationem Hierosolyma, symbolum degredi-
Jeremias c. 1. 1. & 1. 18. & Ier. 1. 15. & 1. 18. Angelus nisi de locis
per se ipsius milie non habens. Imo S. Hieron. in Jonam,
afficit Ierusalem veterem fratrem semper in S. Scripturam por-
tare novam: ubique enim hoc ei quasi onus datum, ut
Eccleiam Christi in lepta præferat & refexat, quasi epa-
imago & typus, immo mater. Quare in Liturgia S. Jacob,
Ierusalem appellatur Matrix Ecclesiarum; perinde ac
Rom. 11. 15. p[ri]ci[pi]i Patriarche nunquamputant Ecclesie ra-
dia, que portat fidèles es Gentibus. Sit S. August.
processu[m] psal. 1. 16. ait, Salomonem gestare figuram
Christi, et in illis que de regno ipsius Scripto communio-
nem, non tam sit persona Salomon, quam ipse personau-
tis Christi; ac proinde utrumque intelligi oportet: quia
figuratio fine non quod figurat percipi oportet. Ita hic lubi-
stratum, five fundamēnum litera est in dilatatione terreni
Ierusalem, cui typicè superfluisse fabice Ecclesie Christi-
ana. Ita Fernandus visione 30.

ET EGO RE EI, AIT DOMINUS, MURUA
IGNIS IN CIRCUITU] Chal. verbum meum erit ei,
dicit Dominus, valens murus ignis illam per circumfer-
tum. Est occupatio & occurrerit enim neita obiectus
camque præoccupat, q. d. Ne misericordia, id est Zacharias, quoddam
dixit abique entro habentibus Ierusalem, neve ex eo me-
tum quod ad eam hostibus facilis pateat aditus: ecce
eu[m] proximit[er], quod ego ipse Deus veller ero ei pro mu-
ro, eoque non lapides, sed igneo. q. d. Ego inflar mori
igni cingam & tutabor Ierusalem, ac solo aliquid ho[lo]des
fugabo, & cives latificabo. Alludit ad flammeum gla-
diū quo Chernobylis costitutivit paradisum, Genes. 2. 24.
quem non patet mortuorum igneum exponentem cum Lachassio
lib. 2. Inflit. c. 13. Paradis enim Dei olim erat Ierusal-
em, & non est Ecclesia. Rurum alludit ad psal. 90. 12.
Dominus in circuitu s[ic]z, & Dominus in circuitu populi [sic] in-
ter. Et ad Iohes 1. 5. Salvator puer in ea mors & au-
toritate. Ita Thibodot. exponit, q. d. Mea benignitas si res
mors, qui transfix & transfundit non posse. Ita enim re-
cavit mors ignis. Nam scimus propter ignem transfixi neque
se vincit non posse qui genit. Del infelix. Quia, ut ait
Rupert. cilm scriptor: Sit Sicut flamin vera a foco ignis, &
pereant portatores a focis Dei, quoniam huius similitudin[is] quia
de iustis felicitatis erit & tecum Dei tuus noster, ignis em-
pulsor, ut ait Paulus Hebr. 12. 29.

Quocirca allegoricè & tropologicè murus igneus Ec-
clesie, & fidelium quoniamlibet in particulari, sunt Propter fidelium
mō, angelii turrelatus. De his enim à Pales, & ex S. Primo,
Paulus Hebr. 1. 7. Qui fecit angeli suis spiritus, & misericordia angeli.

fieri

Hoc fuit flammam ignis. Ita sancti angelii in specie equorum & curruum ignorum defensores Elisaem contra exercitum Syriorum, 4 Reg. 6 v. 18. Ita iudicium Eliam curru igni, ad quem domines acedente non auderent, rapuerunt in calamo, 4. 11.

Secundus, Spiritus sanctus, qui in Apostolos & Ecclesiasticis descendit specie ignis in Pentecoste, quemque jam ante promiserat Chrysostomus dicens: Igne veni misericordia tua & curram. Et quid vult nisi ut ascendatur? Luke 12. 49. Hujus tei simboli idem Spiritus sanctus per angelum deduxit Hebreos ex scripto, & deferto ad terram promissam in specie columbam ignis & nubis, qua casta praebeat eratique dux israelitum, & tunc ea cingebat & turbulatur ab hostiis, ut de sapientia, 1 Cor. 3. 17. Post illas in voluntate dei, & in locis nullorum per noctem. Hoc igne & haritatis a deo & canticis Laurentius iusti Valentinumque ignes & craticulas.

Analog. Jerusalim & paradise carielis eiusdem est igne Pangaratum, per quem omnes in calore quam transire debent, ut ex probato, num quid impingu haberent? & si quid habeant, expungunt, tanta illud est. Cor. 3. 13. Unigenitus, qui sparsus quasi ignis probatur, &c. Huius opus ardor, & tristitia patitur: ipsi enim satanas erit, hec namque per ignem. Ad hoc Origin. Basil. Lactant. Ambros. & Rupert. ex hoc loco & similibus opacitatem, ante calorem in ardore tunc maximos ignes, per quos transire & expiati debent omnes in calorem euntes, exam Petrus & Paulus & de sententia quid confundentur si dixi. 1. Cor. 1. 18. Denique Christus Iudeus, & Sancti in die iudicii emergunt ignis configurationis mundi, qui deinde impios & damnatos consoluerit in tartara, de quo plus. 4. 2. Ignis a deo peccata ejus exarcat, & in circumflexu astre proferatur.

ET IN GLORIA ERO IN MEDIO E U. [Heb. 7. 22] Secundus, id est ad gloriam; Septuag. in gloriam, pro gloria, loco gloria; Chaldaea: gloria magnificatio regni in mea et in reponam. Jam gloria hanc duplice accepit postea. Primi, passiva, q. d. In gloriam, id est, glorificabor & colar Jerusalenum per latras colum, ita Hieron. Lyran. & Dionys. Secundus, & melius activa, q. d. Gloriificabo Jerusalenum, gloriam ei afferam, ita Cyril. Theodos. Hayme, Vatabil. & Rüber, Sanchez & alii. Deus enim habitans in Jerusalenum per latras, legem & oracula, merita, & tunc & protectionem, cum reddebat celebrem & gloriosum apud omnes gentes, tells Josephol. 1. Antiqu. c. 5. Deus ergo erat gloria Jerusalenum, mutat illud Jerem. 3. 1. Populus autem meus mutatus gloria suam, id est, Deum suum gloriosum, in isolam. Hinc illud psalm. 84. 9. Gloria a dextra tua facta es tu exaltata. Et psalm. 47. 1. Magna dominio & laudabilis nimis in virtutem dei mox, ita sicut familia nostra. Faudat evanescere universa terra non sine, latere omnium, civitas regis magis, ita Theodor.

Aerea se. Secundum, aliquip, ut à Calisto; per gloriam Hierosolymam accipiunt arcum foderis: ob eam enim captam à Philistinis iudeus Neli gravida, & per dolore executus factus est partem vocata ut puerum libidinis, dicens: Transfera in gloria de filio, quia capta est aere dei, 1 Regum. 6. 1, ut iudicis sit. Ego Deus Hierosolymam ex mortuis ignes formiceus, intrinsecus vero & in medio cypri eti pro arca, Sicut enim ad arcum omnes accubant, Deus tu per eum in propitiatio residentem adoratur & lovoratur; inde, eus Deus urbem gubernatrix sua promovet hie pro aere (quam ante captivitatem ex Jerusalenum rufulaverat & abcomderat Ieremias, ut dicitur 2. Machab. 3. 1.) per animam in medio Jerusalenum futuram, ut annes & molcas inde animet, foreat, gubernet & regat. Porro Deus tum alias fuit gloria Jerusalenum, tum maxime quando assumpta exire in cielum interierat apparuit, docuit, miracula s. cte, & Ecclesiam suam instituit, ita Vatabil. Quicunque allegorice, & portius tropologicice, Deus per Christum est gloria Ecclesie. Quanta enim ius est gloria, quod caput eius fit Christus, id est Verbum incarnationis, Deus homo: quanta est gloria eius, Cherubim celestis vita, doctrina, Evangelium, Sacramenta, gratia, quam in singulos doceat quicquid membra sua jugiter indubit, quia eos ad beatitudinem & gloriam aeternam deducit: Hanc Ecclesiam gloriam sub typico Jerusaleno graphicè depingit Iason cap. 6. 1. dixerat, ait, illuminare Jerusalenum, quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te erit eis. Quia ecce semper a portione terram, & salige populus: infer te autem in orientem Domini,

A gloria genitrix in videlicet. Et ambo labores genitrix in familiam, & reges in splendore artus sui. Loxa in circuus scelerum, & vides omnes isti congregatis, vescuntur scelerum. Ita de Ecclesia hunc locum exponunt S. Hesychius, Haymo, Albert, & Remigius.

O. ò FUGITE DE TERRA AQUILONIS! Hebr. VERS. 6. vñt illi hi hi, id est huius haec, quod est adverbium hortandi & incitandi ad celestem & contentam fugam, ideoque gemitus, immo triplicatur à Propheta, ut ingentis clavis ingentem pavorem inserviat, ac ingentes flumina ad eam fugientem Judas addat, q. d. O Judas, qui eris hic Jeruzalem & Sionis, fugite de Babylonie, quo vobis est Aquilonaris, in quam quasi in carcere per se potest agere annos diuinis faultis, indeque ulterius in Assyriam, Mediaem, Persiudem, adeoque in quatuor mundi plaga, dispersi effici fugate, inquam, ad patrum veillam, sedite in Ierusalem civitatem Dei, quasi in alium. Multitudinem Judas in Babylonie fixarunt istem, quasi ibi perpetuum manuari, ibique habebant suas familias, mereces & operes, iuxta consilium Jeremie cap. 3. 13, uti confitit de Joakim marito Sulanne Danielis 13. 4. Unde difficulter, nec non nisi cum iactura seruorum suorum, le cum suis transire poterant in Ierusalem, praeterit quia metuebant ne rursum Samaria, aliae que genetim Jerusalim expilarint, uti ante sepequtus annos fecerant Chaldei. Hosce ergo exigit & appetit ad fugam & reditum, promittens openo & protectionem Dei atque Hierosolymam, ne qui hostes cam invadere audeant, ita S. Hieron. Theodor. Remigius, & Hugo.

Porro Propheta tam ferio & studiose horraret Judas ut fugante est Babylonie; cum ne Babylonios mores & luxurias induant, tam ipsi, quam filii eorum, sed ut redeuentes in Jerusalim, ibi Deum p̄le & sancte colant, tunc proprii, quia instaurat novum excludit Babylonie, ne illud ex involvatur. Babylon enim capta à Cyro, eo causa, & siue eius regis in Cambyci filio extorta, excepit cervices attoiles, ac ad primitum regnum & monarchiam alipizare: unde iugum Persianum excusavit. Quocunq; Darius Hyrcanus iterum eam oblitus in tandemque expugnavit, idque anno regni ejus quartu, id est, bientactus post hoc Zarathias de oraculum (hoc enim editum est anno 2. Darius, ut patet c. 1. 1.) factum est censio nosler Gordoum in Chronico.

Res gestam narrat Julianus in fine lib. 1. Herodorus in fine lib. & ex ii Torniel. anno mundi 2322. Babylonis, inquit Herodotus, rebellantes Dario, ab eo obediens, seruant cum, quod omni re ad resistendum instanter efficiuntur, tunc cum expugnaturum Babylonem, cum mole pareret. Frustra ergo uterum, omni hæc ante viquibus adhibuit, oppugnauit Dario per viginti menses, quibus exadiu mula Zopyri principis Dario peperit. Hoc omen accepit Zopyrus, quasi jam adflet tempus expienda Babylonis. Itaque praticidens sibi nares antiques, & hoc ostendit se vulnerans & mutilans profugiat Babylonios fingens se tam indignè tractatum à Dario, quod ei sufficit solutione obdolens, & quicunque ei cis Dario secreta proditorum, ac in praliis contra eum ducent futurorum. Crediderunt ei Babylonii: quare circuato ab eis bellis dñz, accepte urbis clavibus, milites Dario clangulum in utrumkum admisit, itaque urbem Dario tradidit, qui mures ejus portaque annem demolitus est, quoniam nocturna Cyrus fecerat; Babyloniorum quoque procurerat tria militia partibus afficit. De Zopyro vero hoc Dario fuit elogium:

Multum Zopyrum non esse mastum, quia virginis Babyloniam per hanc viae calamitatem nibi acquirit. Unde Zopyrus mihi placit est, quod virginis Babyloniam. Simili modo Jeremias solitudo excedit Babyloniam per Cyrrum, monet Judas ut ex ea profugiantur cap. 9. 16. Fugit, ita deinde Rabbinus, & foliorum manus quinque annem faciat, nolite raccere super laqueate eius, quoniam tempus astutus est a Domino: & sic illud non possit resisti ei. Sic Tobias immitente exilio Nineveh, monet sibi ut ex ea se iudebeat, cap. 14. 12. Divrigit, ita, griffis usq; frater, ut exstitit hinc: vides enim quia inquit quis in finis dabit ei?

Tropolog. Babylon, id est confusio, scilicet vitiorum, Tropolus, errorum & unumcorrum, est mondes, q. d. Fugite de mundo, deinceps porrecte diabolus Jerusalenum, id est ad Ecclesia Babylonie, sicut mater & doctrix veritatis, sanctitatis & id est felicitatis. ita Lyran. & Vatabil. Russum, fugite ad star-mundum Religions, ad claustra monastica quafi ad asylum,

Cos fugiendum à Babylonie.

Quia illa max & D. stat usq; vsatandus.

Audi S. Bernard, scdm. 20. de Conversione ad Clericos. Quidam periclitans reflatis in delictis, humiliatis in divitias, punitis in negotiis, veritas in multoq[ue]a, charitas in hoc seculu mequaque! Fugio de medio Babylonie, fugio & salutem animam vestram. Censuram ab arbo regredi, ubi positis & de præteritis agere postremum, ut in præsenti obtineas gratiam, & finans gloriam filialistarum praefolari. Ide in epist. ang. p[ro]p[ri]etate, ut, ut ipsa illi ad modicum patens, quod aeterna felicitatis adiutorum intercludit. Quoniam tu tota gloria praesens facias quia hodie est & cras in ciborum missione carmen dicas, & tunc gloriam. Siquidem natus eis sumus, & omnis gloria tuis tamquam flos sum. Si ap[osto]l[u]s, si habet ser. si tecum est laudes vobis et non me, deinceps tam se sequi, quia & affectio misericordia est. Non nos exstinxit cum laude spiritus quemcum doloris perdidit. De non prædictis ex Christi reditu amici, quoniam meruit eis in iniustis predo, tunc mandibus nec se, nec nos patres inducunt. Non poteris prævidere, quia tandem non feris in nos, ita venies. Nihil inistitum in mundum, hanc diuina gaudia non quidquid emferis. Dormis tempora sumus, & nihil iuravimus la manus suis. Luge, merito luget S. Augustinus. Confessio ep[iscop]i q[ua]d adolescentiam suam in plateis illis Babyloniae traxerat, quoniam cum coetaneis suos audiebat psaltes. B[ea]tes flagitia sua, & tanto magis gloriante, quanto magis turpem essent: ipse enim timulabatur non modo ad eadem facienda, sed etiam ad fingenda que non fecerat, ne videbatur aliquid quod era innotesceret, & ne vilire laboreret quo erat castior. Nimirum enim contumeliam rem esse malos fideles, cùm dicunt: *Eamus, faciemus, & p[re]dictus non esse impudenter.* O ille altius speciem cum s[ecundu]m Cyprianum la[re] ipsi, & confundere licet, indeque propriece Babyloniae, id est mundum, patet mendaciorum varia studia, curia, negotia, sermones, curiosities, labores, mendaciorum, angores, t[em]p[or]is, sclera, strumas, clades & litigies, tunc exclamationes. O quantum est in rebus insanum! O quantum misteriorum pelagus est Babylonie! O quam dementes fuimus qui in eo p[ar]ticipari & mergi eligunt! O, omnes exaque mortales, fugite de medio Babylonie, fugite hoc malorum diluvium! Inspice vel unam ulteria, vel unam domum, vel unam familiam, quoniam ea videtis diffidias, maledicias, blasphemias, quantas obsecrantes, & turpitudines imaginum, libidinis, verborum & operum, quantas labores a manu in velutum, quantas folieitudines, quanta tristia, quoniam infortunia! Hanc videbis affligi febi, illum calculo, testium afflante, quartum colica, quintum pleuriticid, sextum paupertate, &c. septimum rapina, scleritatu, naufragio, &c. Animis si introspectis, cernes molles magis aegras & miserabilis, ut cum. Oite cap. 4. exclamationes: Non est veritas, & non est misericordia, & non est gloria Dei in terra. Miserabilis, & mendaciosa, & formosa, & adulteriana inuidosorum, & sanguis sanguinem usigie.

Prospiciebat haec S. Fulgentius, cuius postea Episcopus, qui, ut habet eius Vita, cum tenetaria familia effusa, ac doctrina, opibus, summo magistratu, & clientelis, florenti etate fortunatissimum haberetur, excepit hujus mundana felicitatis brevityatem & inanitatem perdendre, cunctis curas, onera & rada gaudis, felicitibus permulta expperiti, cuncte videt Religiosos hisce carere, agereque vitam quietam, balaurem, amabilis & sanctam, os colere, & frequentare instituti, ac tandem in haec verba propræputi: *Cum viderem fons ipsius suorum bonorum laborem in hoc seculo!* Quid nobis donec praefesse possemus mundus? Si gaudere desideramus, licet malis sit hinc floris quae in male gaudere, quoniam meliora temere gaudere, quoniam in Deo tranquilla est conscientia, qui nobis nomen nisi percipiamus, nulli agnosci est ex Dei preferentia? Non sagittamus publicis negotiis, non damna rei familiaris aut misera obliterem, sive, aut impotens timore conquantur, non, cum in sua ipsa religione, aliens insinuantur. Placuisse inter se pacifici, miseri, miseris, humiles atque concordes. Nulla iuri cogitatione libidini, in magna felicitate & jugis empedit & captivat. Inimicorum ut sunt latitudinibus vira, arripiuntur honeste vobis confitentiam, alibi omni profusa more, & mortales labores. Dilectionem prius inter amicos nobis nobis liberis apparere, nizamur mali inimicorum seruos Dei paupers ipsos prosperos. Hoc dixit, & mox opere prædictum, misericordia factum ejus celebrante universa Carthaginem, multis etiam immitatibus, addit ut eorum copia implievit cœnobio. Vide S. Ambro[di], de Fuga Irenæi.

QUONIAM AN QUATUOR VENTOS CALIPISTERIS T[em]PO[rum] VOS? Primo, aliqui sic exponunt, q.d. Fu-

VERS. 7.

A gite è Babylone in Judæam, quia ibi dilatabo, & diligeram vos ad quatuor plagas mundi. Dabo enim vobis Philistiniam, quæ est ad Occidentem; Idumiam, quæ est ad Meridem; Samariam, quæ est ad Aquilonem. Secundò, a illi melius, q.d. Fugio è Babylone, quia ibi non uoto, sed diuersi illi in quatuor orbis plaga, per quas vagabundi: reduc ergo in Judæam, ut ibi in usum populum & tempus prælinam coalecatis. Tertiò, Sanchez, q.d. Invito vos, à Judæa dimittat, quia Babylone degit: non enim loquor ad diuersos i[us]tia terras, quoniam hi dispergi sunt ad quatuor ventos, & revocari possunt. Unde de facto hioli redierunt qui in Babylone manserunt, non vero qui in aliis oris diuersi vagabantur.

O SION FUGI S[ecundu]m id est Sonit, portu Judei omnidec Sion & Jerusalim. Pro fugie hebrei: *O Judæa dimittat, id est proptere te, libera te, salva te;* Chald. evadit, P[ro]gnos erit te, Tigris, feruere; Septuag. in Sion (figurando) salu[m]is, qui habebat filiam Babyloniam. Ecce hac omnia significant inflata Babylonii excidium per Durium: ex eo enim ut le precipiant Judæi, pergitus hic Zacharias.

QUA HABITAS AFUD FILIAM BARTLOMÆI, q[ua]d babatas in Babylone: nisi collat Babyloniam, item quid alia Babylone, putat ipsa Babylon, pulchra & spicula inflata sita.

QUI HAC DICIT DOMINUS] Sanchez hoc VER. 8.

verbis referit ad prædictam. q.d. Fugite è Babylone, quia hoc iubet Dominus. Verum tamen interpres omnes referunt ad sequentem: unde Hebrei, Greci & Latini codices hinc inchoato versum oclavum.

POST GLORIAM MISIT ME AD GENTES] q.d. Postquam per Eldram, Nehemiam, Zorobabel, &c. gloriose restauravero Jerusalem, ego angelus, puti Gabriel, mittor ad gentes, que vos à Judæi, affilioru[m] & Chaldeis in vallatione Iudeæ adjuverunt, at ex prologis (pro)portiunt, ut illas populus vobisque subficiam, p[ro]pterea Idumæos, Ammonites, Moabites, &c. Ita Chald. Hugo, Mariana & alii. Idem prædictus Abdias in fine sue præphetia, & Sophonias cap. 1. & 2. Sunt enim haec verba non Zacharias, ut vult à Castro, quafi is mittatur à Deo ad gentes, ne tis prædictat cladem, sed angelu[m] tertii, qui cepit locu[m] Zacharie & a deo hocque sermone prostrat. Hoc enim exigit connexionem textus, & T[em]po[rum]. Atius per gentes accipit Petrus, quis angelus hic prædicat Pentatum excidium per Grecos & Alexandrum Magnum. Verum Petrus, ut D[omi]n[u]s & Cyrus, non spoliareunt, sed ditarent Judæos. Expositio jam dicta videtur literalis, cui tantum oblat id quod præcessit: *Hoc dicit Dominus exercituum,* cui mos subdit: *Fob gloriam misit me ad gentes;* ubi pronomen me videtur referre cum qui præcessit, scilicet Dominum exercituum. Verum te/potest potest esse hebreis, non enim latitudo sic emollias exponas, q.d. Hoc dicit Dominus exseruit, quod polli gloriam Jerusalim mittet me Gabrielem ad gentes, ut eas illi fortiter subficiam. Demus ergo hoc vel corticem literarum, qui obteret victorias Iudeorum videtur hinc perfringere: sed negari non debet, quoniam præcipuus sensus sit de Christo, ad quem auctor Propheta, id est haec prædicta. Christus ergo est Dominus exercituum, id est Deus, quem polli gloriam Pater misit ad Gentes, ita S. Hieron. Haymo, Remig. Theod. Lyran. Vatabi. Clarius, Ribera & alii. Unde Dodderus orthodoxus contra Artianos reddit ex hoc loco probat Flumen Dei esse Deum verum, adunque mysterium S. Trinitatis. Alius enim hic à Zacharias silentius Domini exercituum misit, scilicet filius, alias mittens, scilicet Pater. Hoc & v. 10. Domini misit ad Sionem ait: *Misit me in mediis tuis,* ubi Chald. clare vertit, possum dividit in media tuis. Jam S. Hieronymus gloriam intelligit eam, quia Dei filius in me in celo, polli gloriam, inquit, divine majestatis, q.d. Vide de dignationem Dei nostri: ecca Verbum Dei polli gloriam, quoniam ex aternitate habuit in divina natura, digratum est alicome faciem mortaliitatibus nostris, ut in eo posset mitti ad gentes, easque morte sua redime. Solent enim ignominie polli gloriam, labores polli quietem dolores polli felicitatem esse aceriores. vide Rupert. Euseb. verb libe. 6. Demonst[ri] cap. 1. Emmanuel & alii acceptiunt gloriam humanitatis Christi. q.d. Postquam ergo Christus homo gloriam meam ostendit non tantumque miraculus à me patratis, item tot apparitionibus, quibus

me

me offendo post refractionem à morte redivivum, dicitur, que post ascensionem misericordia mea Pater ad gentes, ut per predicationem Apóstolorum collegrem fideles praeficeret eos qui futuri & permanenti sunt landi, id eoque eligendis ad vitam eternam. Hac est enim proprius Christi gloria, de quo Iohann. 7. 19. *Vnde erat Spiritus domini, quis Iohannes erat gloriosus?* Ubi nota canonem S. Augustini 1.3. *Doctrin. Christi. 1.1.* Quia lo scriptura dicuntur de capite, id est Christo, inservit de eius corpora, id est Ecclesia, putata Apóstola & fidibus; ac vice versa. Sic Christus hic dicitur misericordia Gentium, non in le, sed in suis Apóstolis, a quos ad Gentes destinavimus. Christus enim in suis Apóstolis in quali equis permanebat totum orbem, iusta illud psalm. 67. 4. *ter facies ei qui aferas super occidens* (putata ad Occidentales orbis plagas) *Quoniam nomen illi.*

Tertio, ubi accipiant gloriam de qua dixit v. 1. *In gloriosa ore in media via.* q.d. Post gloriam, quam Deus ha præfectoris vobis, dicitur, exhibetur in nova Ierusalem & templo, minet ipse me Gabrielem ad te, ut eas vobis subfigas, quia eris nova vestra gloria; & multa major gloria vestra metuit me in antiquo Christum, qui est virtus & fortitudo Patri, ut Ecclesie fuit, quam ipse in ecclesia & fundatis, gentes antevo vocatae (ubique), itaque ex Iudea & Gentibus teatrum vnum ovile, cuius ipse fit pastor. ad. Post gloriam Ierusalem & Iudaeorum, accedet per Christum gloria Ecclesie & gentium Christianorum. Hac tercio gloria magis genuina & littera innixa videtur: n' spicit enim ad gloriam quae praefecit, quoniam promissa v. c. ita Albertus, Hugo, Aria & Sanchez, quia de Ghisl. sic enim verit, post gloriam quam omnia adducuntur se dant (v. g. i. missi ut populus quod ut discipulis. Petrus & R. David verit, postea id est, post omnes ha prophetae) in gloriam misericordia genitrix. q.d. Potissimum ego Zacharias variatus sum. Iudaei, Deus amorphus glorie causa misere me ad vacuacionem Gentibus: hebrei enim est *וְאַתָּה כִּי־בְּכָל־עַמּוֹתֶךָ*, ocar solle, id est, post gloriam misericordia genitrix.

QUE NIM TETIGERIT VOS, TANGIT IULIUS PILLAM OCULUM MIEI [Hebrei Chal. Septuag. & S. Hieron. in Comment. habent sicut eis, vel scilicet fini; ut loquatur de Deo in tercia persona, ac recipiat ad quod de eo dicit: *Afiliis me de genere.* Multe enim rebibunt respondere in eadem persona: *Qui tu serigeris, ergo papillam oculi eris.* a. Pauli. Noster vero inca procedens fecit redditus in prima persona, sed mihi, quia accipit habet de Deo loquente de eo in prima persona ac praeficerit quia recipit ad facultatem præcipuum, qui est de Christo. q.d. Hoc dicit Dominus, nos, papa filius Dei: post gloriam Iudaeorum, feliciter post Ecclesiastis quam ex Iudeis collegi, quid me Pater ad Gentes, ut illi Gentes subiectum & aggregatum; vos enim, fidèles omnes primi & quadi pri missione, ita amo, nato & culto, ut genes colin hostiles vobis sine subditure, aut si retineli maneam, per diuturnum. Quid enim vos tangit, tangit pupilla oculi mei, nihil enim delectatio, charius, pretiosius pupilla, ac proinde nihil in aperi oculi cultu datur nisi enim pupilla; leditur se ex parte oculorum, qui est humen vita, se dux omnes vice & actiones hominum, ut homo exceptus misteriorum in tenebris agat vitam, sique multa mortui. Unde pupilla hebrei, vocatur. **S. 3.** *ad eum illi filii,* sed quod pretiosa, chara, cura & cordi sit, ac collaudatur quasi filia unica, quodque osit quasi filia. Quocirca in pupilla est effigies humana, papa filii, vel filii. *Hunc Hugum* tandem alia voce vocant *Ιησούς τον Ιησούν,* id est invenimus, quia in pupilla apparet. Alludat ad Deuter. 1.1. *co-Custodio quasi pupillam oculi sui,* ita Hieron. Theodor. Haymo, Lyras. &c. *Aliet S. Cyril.* & Vatab. q. d. *Qui tangit vos, tangit pupillam oculi sui,* id est, leipsum glorificans hodie: quia libi accessus ageremus Dei vindicta vestri iram & vindictam.

QUIA ECCE ZOO LEVO MANUM MEAM SUPER EOM [Papa super gentes finitimas & hostiles, ut eas feriam, vobisque prius dem & subiectum. Ita subiectus est Ammonites, Moabites, Philistines, Samartias, Idumeos non alii, cum per Judam & Iudeahabes. Hoc enim mox a viis erant Iudei studentes haec oracula Zacharie, indeque ex reali coram evenus cogniti ipsi plausi etiam verum Prophetam, & hec accipiente a Deo, ut ipse afflaverat. ita Albin. Hugo, Lyras. & Arias.

Mythicè, hac tertio fuit in Christo, qui Apollotia è

A. *Judas ortus subiecit omnes gentes.* Ubi Nota, converte nem Gentium vocari praedationem & spoliem, quia ea Apollotia praedati sunt diaboloi, etni & mundo, quibus sponte subiecerant & violence saeviebant, ac subsecuerunt Christo. *Hinc Iacob. 4. 3.* prædicti nomine Christi fore; *Accedit spiritus & aversatur, festina præderi.* Et c. 9. 1. de Apollotia orbem converventi ait: *Les abutimus eam ut fratres qui latentes in meo gressu evadentes visitare copia præda quando dividimus spoliis.*

Nova tamen mens, feliciter quasi signifer, in dico ut Imperator, præsto more, elevata manu signum preghi atrolio, & extremitate in hostis dueo. Sic dicitur pial. 7. 3. *Leva mens tua in superioribus errorum in sanctam, q.d. Tolle signum tuum, inimicis exercitum in hostis tuos, illos bellu perire, quatenus secundum oras vnam conficias & concidas.* Nam, ut sequitur: *Gloria tua sicut quia ostendit u, perficiens signum fæsi, signe, &c.* Et Iacob cap. 9. 1. *Et elevabit Dominus hostis Regis super eum.* Et pial. 1. 19. 26. *Eleverunt manus suæ super eum, ut præfereant eum deinceps.* Rursum Iacob. 11. *Eleverat agnus manus meæ,* & ad populus excedebat, quan mol. Porro signum & veritatem Christi est crux. Quare cum tolli crucem, & crucifixum in ea Christum alpexeris, animos praecundiens certaque victoriam ipsum per Christum conceperis.

L A U D A I *Ecclesia Synagogam Babylonem redemptum in Jerusalēm, ad gratiarum actionem, & jubilium, quod levatura fit Dei in le habitantis per ageriam, opem de gloriis, sicut ut Genes idipsum vifuram & confitetur fide, id eoque sua oblationes & dona oblatuera Deo in eis templis, quia & non pauci convertendi sunt ad iudeitum & futuri profecti, pax, tamen pial. 47. 30. *Ad rempliandum in Jerusalēm sibi offerto regis manus.* Ita Seligcurus Arizal inquit principes ingenua domi ei miserunt, ut pater a. Machab. 1. v. 1. & 3. j. ita Remig. Haymo & Dionys.*

Mythicè, nūdū magis excitat Judeos, amouere primos fidèles tempore Christi, ut juventus Deoque gratias agant, et quid videant Messiam, id est Deum corporatum, vibilitate in medio sui veritatem, ibique fundantur Ecclesiastis, id quod sive per Apollotios aggregabit omnes gentes, ita S. Hieron. Theodor. Remig. Lyras. Vatab. Arias & aliis.

E T P O S S I D E S I T D O M I N U S J U D A M P A R. **V E R B A . I I .** *TEM SUAM IN TERRA SANCTIFICATA* Ad litteram q.d. *Cum Deus tribum Iuda* (sibi quis accipe quodque istud Beniamin, ut pote que cum Iuda in uno tempore, & Ecclesiastis coniuncta, reducat & Babylonem, tunc tam quodcumque, id est partem suam hereditarianam, collatib; rutum in terra sancta, puta in Iudea, quia iuncta est, rum ob templum sanctumque Dei in eo cultum; tum quia in ea virginis sancti Patriarche & Propheta, ut ibi rutum fit eis peculiař & profectio, ut hunc tempore Moysi, dicitur Deut. 3. 2. g. *Pax autem Domini populus eius.* Jacob facilius berdinatur eis.

Milie, Christum patrem suum, id est, Apollotios aliquidque primos fidèles, ex quibus confavit Ecclesiastum suam, feliciter & proficit in terra iudea, puta Iudea; Ioram enim ipse magis qualem omnes Patriarche & Propheta, sua natiuitate & conversione sanctificavit & consecravit. ita S. Hieron. Cyril. & alii jam eis.

S I L E S *Et sapientia. Propheta enim admirare* **V E R B A . I I .** *hanc Dei in populus suum beatificavit;* tum literalem sub Nehen & Machabaeis, tum portis myricam & pinnaculum sub Christo, erupit in profundum reverentiam & doxologiam Dei, ac proclamat ut omnes eam cum tristitia, reverentia, humilitate & gravissime apostolice, suscipiant, ac verecundantur; ecclæsi & celebrant: *Quia, inquit, surrexerat de habitantiis sancto suo;* Septuag. quis surrexit de audebiti sensu suis. Poeticè loquitur, q.d. Deus confessor, hebrei. *Μηδ οὐει,* id est, excitatur ei quid à somno, q.d. Deus vult eum docere, cum nos negligit & dimittit in capti vita per sepruginem annos: rursum cum dimittit mundum in potestate diaboli per quatuor annos omnia millia: at cum videns immates eis fringes, velut sonorum exortiones, affluit eum robur & fortitudinem, ac exigit ad vocationem, ut populum suum liberet, & eum eo habitet. Ac per etiam allegoriam sonum exortus & conserget, quando Christus è ambitus, inquit ex caro videret robustus desiderans in Iudeam, cum ea incarnabatur, ut cum Iudeis quibus promisus est habebat, colique à tyramide diaboli, peccati & mortis vindicta & salvet. ita S. Cyril. Theodor. & aliis. Hinc enim cum sacerdos procedebat ad altare sacrificatus, præibus discorsus

diaconus proclamans : Siles omnis homines & mortali es. A valenti egredi es calo , nimis hoc tempus est dies iudicii. re fugias cum meo et mortuo , uti habens in liturgia S. Jacobbi fuit inimicus. Vide dicta Habacuc 2. 20.

Trop. Arias & Soleat , air , opus coro quo fons est & scaturit omne malum cogitationum & cupiditatum , ejusque fluentia stimulos quicunque & complicitatus a vi & efficacia gratae Christi , que universum viciorum fontem exhaust.

Anag. :

Silat omnis caro a facie Christi venientis ad judicium , quia confunditur de calo ; descenditque in vallem Iudeaphar , uti iudicet vivos & mortuos , qui unquam existierunt , estare vel extabitu mundo . Ira S. Hieron. Haymo , Lutyan. & Va. bl. Tanta enim erat tunc Christi majestas , tanta ejus ira si impius , ut ipsi vultus ejus ferre non sufficeret , tunc clamorem mortales per petra . Cadez super nos , & absconde nos a facie fedelium super thronum , & ab ira agni . Apoc. 6. 17. Tunc verum est illud paradoxum : **Festis temporis , quo damnati nolent egredi ex inferno , & huius**

spadula
egredi es
te domes-
ti uolent
egredi in
tempore .

In diu in domum obstante manere in insufo , ne co-
gatur venire ad iudicium ; partim se subeant palatum
publicum damnationis coram roto mundo , quia valit folia-
peat ; partim ne vident vultum iratum ut fulgurium
Christi iudicis ; partim ne cogantur allorum corpora , in
idque torquerit , cum jam sola corum anima testigatur .
Beati vero in die iudicij optant egredi calo , tum ut sen-
tentiam felicitatis audiunt ; **Nemis benevolia 2. satis mei ,**
possidere regnum vestis parvum a contemplatione mundi , tum
ut corum innocentia , virtus & gloria toti mundo , cui
olim despiciuntur , immo testetur , tum ut eis plus sum illumina-
re , in quoque glorificetur , ac cum eo triuipulante
Christum , gloriore in calum conscientem conseruen-
te , ejusque via iustitiae in resurrectum . Gloriam enim cor ,
poterit quasi altera flora & corona beatitudinis , quam
proinde amissi beatior ardenter appetunt , uti patet Apoc.
6. v. 10. &c. 11.

C A P U T T E R T I U M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

Angelus Iesum filium Israhelis iubet exi vestibus sordidis capivitatis , equi ac peccati , induique nos , & cidae , ut significet se a peccata remittere , & pontificatum reddere , ut templum cultumque Dei restabat. Insuper v. 8. eidem promovit Orientem , id est Christum , qui in templo ab eo instaurande sic vocatur , hisque collectum Ecclesiam , cuius ipse futurus sit pontifex : ipsum enim fore Ecclesia lapidem angularem sepsum oculis infirmatum , ac clavorum vulnerumque sculpturam calatum qui auferet ini- quirantem terram , & pacem tecis orbis felicitatemque envirabilis .

Et ostendit inibi Dominus Iesu facerdotem magnum stantem eoram angelo Domini : & satan stabat a dexteris ejus ut adversaretur ei . 2. Et dixit Dominus ad satan : Incipe Dominus in te satan ; & increperit Dominus in te , qui elegit Ierusalem , numquid non iste tortis est erutus de igne ? 3. Et Iesu erat induitus vestibus sordidis : & itabat ante faciem angelorum . 4. Qui responderit , & ait ad eos qui stabant coram se , dicens : Auferte vestimenta fordia ab eo . Et dixit ad eum : Ecece abstuli a te iniuritatem tuam , & indui te mutatoris . 5. Et dixit : Ponite cidaem mandam super caput ejus . Et profuerunt cidaem mandam super caput ejus , & inducunt eum vellibus , & angelus Domini stabat . 6. Et confestabat angelus Domini Iesum , dicens : 7. Hec dicit Dominus exercituum : Si in viis meis ambulaveris , & custodiem meam custodieris : tu quoque indicabis domum meam , & custo- dies atria mea , & dabo tibi ambulantes de his qui nomine hic afflunt . 8. Audi Iesu facerdos magne , tu & amici tui , qui habitant coram te , quia viri portentosae sunt . ecce enim ego ADDUCAM SERVUM MEUM ORIENTEM . 9. Quia ecce lapsi , quem dedi coram Iesu : super lapidem unius septem oculi fini : eccego celabo sculpturam ejus , ait Dominus exercituum : & auferam iniuritatem terrae illius in die una . 10. In die illa , dicit Dominus exercituum , vocabit vir amicum suum subter vitam , & subeberunt .

V E R S . 1. ET Q U E D E N T M I N I : DOMINUS] VOX Domini: nondum est in Heliote , nec Chaldeo , sed libet intelligi. Unde eam exprimitur Propterea & Nobis . Porro Dominus per angelum more suo hac revelavit , & punitio phanta- maz Zacharia: an eadem nocte qua precedens cap. 1. & 2. revelavit , idipsum f. certe , ut voluit Rupetus & Hugo & analia , incertus est . Propheca enim saepe non distinguunt tempora , nec es certius prophetae cognitis , cum con- stet plerique per intervala variis diebus , mensibus , quin & annis , ipsi rovelatas suffici a Deo , vel inmediatè , ut eadem locutionis in mente eorum ; vel per angelum , ut cito per eum inphantasia Propheticis symbolis , putta- visa , vel verba formulari & pingebat .

Jesu filium Ioseph , qui eo tempore vivebat , jam- que Babylonie redierat in Ierusalem , ibique erat summus C pontifex . Unde v. 8. eidem promovit Christum dicit : audi Iesu facerdos magne , &c. ita S. Hieronymus . Theodor. Cyrilus , Remig Albert . Hugo , Livian. hie , ac S. August. Isidor. contra Faustum cap. 10. & Ecclibet. l. 4. Demonstr. c. vitima Negat idipsum Arias , locutus Abenazer & R. Salomonem , quia , inquit , Iesus filius Ioseph jam erat mortuus , eiisque Agape t. v. 7. & 24. ejus non nisi mentio , ita dicitur v. 9. Iesu ergo summis pro his posteris , pa- tēt pro Machabeis , quorum bella contra Antiochum pra- dicti sunt Zacharias . ita ipi . Vetus errans : nam vixisse nunc Iesum hunc patet ex cap. 6. Zacharias v. 11 ubi dicitur : **Sicut omnia , & facies coronas , & ponet in capite Iesu filii**

B Israhel , &c. Et Eccl. 49. v. 13. ubi dicitur quid Iesos hic cum Zorobabel adscrivatur & exaltari temporum templi autem fabrica aboluta & dedicata est anno 6. Darii . ut pat- tes . Eldor v. 13. in mō. Josphus lib. 1. cap. 1. strad. Iesum hunc vixisse videtur ut in initio regni Xerxes qui patet Dario suscitatur , enim in pontificatu successore eius Iosachim .

Allego . Iesu filium Ioseph pontifex legis veteris , re- praeclarus Iesu Christum Pontificem novi testam. ^{saepe} nomine , quām dignitate & officio , ita auctores jam c. ^{dec. q. 3. f.} 1. in super Eternum contra Iesum sub finem . Origene , ^{saepe} for Christ. hom. 9. in Levit. Laftant. l. 4. cap. 4. 5. Ambros. l. 2. de F. fin. 4. S. Christy. homili. ex variis lo. Matth. S. Gregor. l. 20. Moralia . 20. qui videtur afflire , hic tenet li- terali agi de Iesu Christo , sicutque non addi t. ^{hinc} Ioseph Iose- phus , quod aliut Iesu veteri additur . Verum hi Patres exeu- tudi suor , quod more suo oon distinguunt feuum litera- lem ab allegorico , ac tam non dicunt velias , preceptum fe- um est mente & intentione . Spiritus sancti esse de Iesu Christo , sicutque ad hoc vanegodium taceti t. ² filius Ioseph . Jam contra apud omnes , quid lucis literalis feuum de Iesu filio Ioseph sit primus , tamio allegorius de Iesu Christo sit illo ponit , sicutque preceptus . Porro Hiero- nymus . Savasoribus explicanti hoc Zacharie verba anno Do- mini 14.9 fedente Alexandro VI. Ptolemai infensus erat , per Iesum accipit Pontificem angelicum , quem brevi Regi- mam vixisse varicinabatur , qui vita & mortis angelus ponit videatur quām homo , actos in Ecclesiam refor- maret .

Commentaria in Zachariam Prophetam. Cap. III.

479

quarit, novoque titus, imò novum Evangelium induceret. Verum jum plusquam centum clapi*tum* anni ab hac eis prophetia, & necdum angelus ille comparuit. Vide Ambro^s Cachasianum contra prophetias Savanarolz, & canon. 33. io proclamio.

STANTEM CORAM ANGELO DOMINI] Hic angelus fuit S. Michael, utpote tuorum Synagogarum qui procul capitula putat Iesum pontificem, contra fatum nunc determinat. Unde coram eis Iesu pomerit quasi ieiunus confundit accutum eum, tam tanta. Et enim haec species tributio est et iudicium, in quo iudet, est Deus, acquisitor ianuas, rebus Iesu, ad vocans Michaelis; sed Deus haec partes delegat Michaeli, ut ipse et Iesus loceat iudicem. Ut de coram Michaeli quilibet publicus nescit hunc confundit. Iesu. Sic utrumque Deus sis & angelus eius, utpote equum, non possimus nisi simul adorari. Sed uultus eius, & uerba eius, & omnia eius.

ET SATAN STASAT] *Sicut hebrei id est quod ad versum: hinc tribuitur damnum, qui summe & vlique nefardius adveratur, iustus habet S. Petri epist. cap. 5. 1. ad versum: neque debilitas tua impedit regnum cœli, quarene deverso. Hinc Scripturæ pro seculare vertitur deuersio, id est calumnatorem. Porro sed haec auctoromimicè intelligit utrum principia, patet Lucifer: contra hunc enim usi piumus in celo pugnavit, ita perire in terra pro Ecclesiæ deponens S. Michael, uti docet S. Johannes ap. cap. 12. foliis 9. inquit: *prostrati in megasmo incedit diabolus et genet* sibi proclamabat cum dicens: *Ecce pro meatus et angelis meis.* Et cap. 12. 10. apprendimus diabolum serpentinum am- quem qui est diabolus, et satanas, et ligavit eum per annos milia. Conta hunc quasi principem damnum, tentans te decertare vi Christi, Mart. 4. 1. et 10. Hic quoque contra Michaelum aliecatus est de corpore Mosis, ut ut S. Judas in epist. V. 9.*

Hinc colligamus. **Suum Ponit enim**, qualis fuit Iesus filius. **Educauit**, custodirem & tuorem habere. **Sic** Nicodemus enim ut tuor est corporis Ecclesie, ita est de capite, pura & sancta; **Hic ex adverso Luciferi hostia Ecclesie**, & **et ad Pontificem**; cum enim maxime impugnatur, ut ea proflato proclamant Ecclesiasticus aliudque per se, aliquid per dianam sibi subditos. Quicquid Vigiles fortissime excubuerunt Pontifices: **Jupiter cogitans sibi** sciri & persane esse bellum cum principi teatrum, qui ardenter polleret potentiam, temeriter vobis, vata efflatura, peritus experientia. **Sic sunt** iuvantes antagonistam illae Luciferum: meminimus, eum pontificatus invenimus, ad diuine & signulae cestamen protocatastan, omnesque eis inferiorum cohortes & legiones, de quibus ait Apol. Ephel. 5. 12. **Nisi** ab his collatis sis adversari caro & sangue, sed adversari principis & potestis, adversari mundi, resistentes resistente heresi, contra spiritalia adversari in celis. Sed ne percellantur, nec animis cadant, **Item ex adverso hyperbellicis defensionem finim illa S. Michaelis.** Meminimus sibi in B. Petro a Christo promissum esse; **Tess Petras**, & super hanc potest a difficultate Ecclesiam meas, & pessima inferni (puta omne infernorum robur & potencia) non prevaricari adversari suos. **Matth. 16.** Meminimus tantum Ecclesiam, ac perfectiorum singulorum iacerentes, pro se nominatis in Missa sacrificio quotidie Domini supplicare. Plures ergo & potissimum sunt curiae protectores, quam sunt hostes & impugnatores, cui eos valens dixit Elias 4. Reg. 6. 16. Perpetram ergo Artaptes/parvus scriptis Anthonio Epiphanien, qui Iesum, si id est Macchabaeos pollos Jeo, oponnavit. Agitur enim hic de ipso Iesu, non de polletis, ut pauli ante dixi.

A DEXTRIS E JUS *Sicut accusans Iesum filium Iudeam in tribuolis D.I., slabus à dextris Iesu, quasi viator, & io late gemit ut superius quia videtur in iudicio pro-
palluitus, ut Iesum ad Orientem damnationis adacturus: quia vera crux accusata est in intentibus, inquit S. Hiero-
nimi. Similiter etiam & pharis ai Pilatus pôlis, 108. & Con-
tra ipsius legem & iuram, nuntiavit factum ut diabolus fuit à
dextris Iesu, quia et prevalens legis & domi iustitiae, Unde
S. Augustinus tropologice hoc explicat: *Hoc, inquit,
meritis (Judas predictor Christi) - se fuisse diabolus habet, id est, diabolus seductor, qui Christi fiducias effecit nobis.* *Sed autem à destra regis, d'elom est ipsi: quia opere diabolus precepit apóstoli D.I., *Hoc enim enigma non immoratur destruimus dictari, sed precepit, hoc scilicet d'elom regis praeponit.* Id est & de**

qui seruari loji sunt gaudi et propensiones Dei. Justum dicitur populo enim qui haec sunt, velut legimus dictum est: *Dexter coram deo eximetur*. Diabolus ergo scit a deo nisi quod propefatio amariorum sapientiarum et preconium salvi sunt, non sed traditorum quod debetis peccatori, ne ab illis peccatori, *cuius operatio est destruere* salvi sunt, *et qui molles peccatori*. Unde sequitur: *Cum judicato sunt condamnatos*. Ex adverso iusti et judicis dicitur psalm. 15. *Prediudicabit Dominum in consilio meo semper, quandocum ad eum sit militi non commoverat*. Et psalm. 100. 31. *Adest a deo pauperis* (ne deitate pauperis sine ipso) *Dominus noster, ait ibidem August.) et solus fuit pars a pergeonibus cuiusdam misericordie. Secundum, Albertus, Hugo & Sandulus: *Sed tam, inquit, ut a deo tressi punitio, quis Iudeorum facilitatinge omni considerat, angelorum & pictorum ex eo populo confusa adversabatur: Nam fata per malos regis collationis in Babylone, &c per Samaritanis in Iudea Hebreorum confusa turbabat, neque quidquam finebar expeditum, aut cum magno futili operante pretio ad ministrandum. Ut enim amiculus a deo distis, ut juvet te protegat, quomodo dicitur psalm. 15. *A deo si mibi non commoveras, si tollemus et a deo; ut quod in nobis fuisse est, et magis ad laborem idoneum, turbi et infirmum. Quid utique per Samaritanas agerat fata, dum & opifices, & Judaei fabriles praefides variis artibus remorari et impeding fastigare. Sic & Pineda de Rebub Salomonis lib. 7. c. 20. Dextera, alii, symbolum est egregii aliquis conatus & operis; hinc si ali- cuius a deo tressi opponit ut adverteat, praejudicium opus imputatio malitiose & bofiliiter, ut fecit hi statu.***

Mystice , notat Hugo diabolum esse à finis illis quo
persequitur in temporibus , à destris , quos io spiritualis-
bus ; ante faciem , qui Veritatem et iustitiam , à tempore , qui
non prouident ; lupri , quo concubent ; infia & sub pede-
bus , qui em coconcubant . haecque confirmat ex Script. Eu-
thym. in psalm. 108. v. 6. Diabolus , sit , blas à destris , ut
operations destras , id est bona , rapas . Ibidem Valentinus :
Sicut , inquit , à destra incepit mons animalis , ita illi à dia-
bolo agnitus , nihil operante nisi secundum avaritiam ,
odium , infidelitatem . Diabolus ergo sit à destra , tam
quam principi peccatorum . Sic & Elias Cretensis in orat. Ni-
Nazianensi : Satra , sit , semper tem nosfras destras , id est ,
qua cuius laude sumus coconcubantes , oppugnat non verò fini-
bras . Quocirca s. Ambrosii lib. de interpell. cap. 11. Adam
sit , dexteram suam diabolus dedidit , quam extendi fecit ad in-
terdicta posa . Ita praedictum est in illo omnibus , & ce-
puit universa diabolus à destris floris : omnes quippe nascen-
tior damanti se filii iur . Sicut enim psalm. 75. v. 18. David
virum destris vocat , quem Deus peculiari opere sua formau-
it ; ita diabolum à destris habet , qui ci contentando se
subiicit , cumque contra le tortem ac potenterem reddit . Dia-
bolus typus fuit Nazarites Ammon , dicens Iosephus in Re-
gum 11.8. In hebreis scribitur vobis sed ad , et assem amon en-
tra mecum destror , tum in oppidum regis , tum ut eos bello
ioutiles , ut pose carcos , reddam : finitrum enim oculum
ictio regunt milites . Quod mystice explicans S. Gregorius lib. 4. in libro Regum sub initium : Duxer , inquit , vales au-
tor et inservies clarissimis aeternis . Deinde vero resoluti qd concur-
satione carnalis . Deinde ergo resoluti etiuus , quando mens et
carnis perirent , et nixa ad videnda celestia non aperientur .
Naas (Nas habet . idem cùm quod serpens , qualis est diabo-
lus) ergo destris serialiter foderantur sibi etiā quando gaudie de-
viciis afflictiones prostravat , ut carnibus sibi capiant . Et viderat
quod amaro felicitate non extundat , puto spiritualis et aeterna .

Alleg. 3. Hieronym. *Statu episcopatu Tofas, & stabilitate confi-
bando gratia & statu fidelium a deo utrūcunq[ue] sit ei. Tanta
est enim p[ro]p[ter]e p[ro]moto modum officia p[re]ceps.* Et in Evangelio
ad sanu[m] iustitiae auctoritate, quae aen[te]rius datur eis. *Et iuste
sunt contrarie.* Sed S. Gregorius. *Moral. cap. 8. Et iuste
habent dicimus, quod pro m[er]ito p[ro]fessione: pro sanctitate vero id,
quod deservit. Veneris ergo Christis in causam fidelium a deo
statu: pro m[er]ito nomine Domini Iudeacis populis, & pro
ut leprosos habent iustitiam: sed p[ro]fessio incertorum apparet,
genitissima quae pro sanctitate habita fereat, credidit & Iudeacis verb
populam ad perfidiam declinavit. *Sicut ergo deinde finit,*
quia illorum si populum rapuit, qui dudum dilectum fuit. *Et inde*
festina: Cum t[em]p[or]e lauream qui fidelis videtur, & si
probis debitis calamitis ad teatrum furgis: *sed qui reliqui
in fine mundi salv[us] sis, hinc Dominus removet la
zium a deo ut dicimus: Europa, Damnum, &c.**

Denuo ex hoc loco &c similibus Calliaus Collat. 8. An quic
Cap. 17.

qui habet cap. 27, colligit visumque nostrum coherere angelum non tantum bonum, sed et malum, sive unicum a Lucifero delinatur a domino teontem, sicut a deo euqua delinatur angelus cultos ad tutelam. Quia fuit sententia Origenis & nonnullorum veterum. Nec illi improbus est tum quia Lucifer est anima dei; tum quia auct. odie Det & invida hominem; nonque huic esse optimo nocendi dominibus modum & ordinum, si cuique dæmon, qui pugnat cum obseruet, & dum occulat tenter, affligetur, ne tamen dæmones sit atrox & confusus, neve quod unus except, alter destruet. Porcius cuique tuum alignans Lucis pro oboe deo.

UT ADVERSAE RUM ET] Hebre. 10. 19. *littera*, à radice *adversus*, id est, adversarius, et, unde *satan* vocatur adversarius. Baspicus ergo etymon *sathan*, qd. Satan, id est adversarius, itabat, ut ipsa nomen de omnibus à se usurpatum adversaretur Iesu, ut ieiunat quasi ager accusatur et cum tribulante Dei, ad hoc ut eo damnatus judicatur iudiciorum tam pontificatus, cuius rellaboratione templi & culmis divinis: hanc enim impedit fastigie bat satanas.

Quentes, quodammodo crimen Iesu, cuiuscum accusatur latens primò, Theod. & Sanchez centent, peccata haec non fuisti Iesu, sed populi qui multa erant, caput impunitum Iesu tamquam pontifici & quodammodo enim tuus populisti est in Iudeo, & in Iudeo tunc peccat; aut iacerdos potius in omnibus peccat, ut docet S. Cyrilus. Varium aliquid peccatum Iesu proprieum hic interveniret in angelis, dicunt v. 4. *Unde scimus peccatum fratelli ab eo. Et quod Euro obstat iniquitatem suam.*

Secunda Dico ergo hoc peccatum nullum, quod populum jam peccatum in Babylone legi cultusq[ue] dei oblitum, io ea non fatis inflexerunt, nec ad eam observandum modis omnibus usgeret, ac praeiustum quod illum ut pente in fabrica templi ad ilam non cogret, ut patet Aggai i. v. 1. &c. Rursum, quod cum non averteret a matrimoniis cum alienigenis uxoriobus contrahendit. Hoc enim crimen in populo tardetur & emendabit Eddas lib. 1. cap. p.c. ita Chald. Lyran. Emmauel. Mariana & Vatablus. Porrò hac in re negligenciam nullia Iesum patet ex eo, quod eius filii & fratre duarum alienigenas, ut patet 1. Eddas s. o. 19. quos sanè ipse quaff patet evigilare & impetrare debebat. Unda Chalda, verit. erant autem ipsi Iesu filii, qui duxerat res quae non erant dignae facilius.

Addit S. Hieron. ex Hebreis, quem sequuntur Remigius, Haymo & Hugo, quod & ipsi cum ceteris alienigenam acceptis nascuntur; quod & in libro & Melchis plenigressum est. Veritus in Eddis scriptum est tandem filios Iesu duos filios alienigenas, non ipsum Iesum, quod si ipse Iesu pontificis alienigenam duxisset, utique idipsum non taxeret Eddas, cum ipse ex professo vita Synagogae tecum facta & cattigata, ac nominatae & 10. numeratos os qui alienigenas in uxores accepterant. Minima credibile est quod Ierib. S. Julian, dialog. contra Tryphon. Iesum acculacum fatum, quod duxerat uxores meretricias. Quis enim hoc eredat de tanto viro & pontifice?

Portio tamen aduersorum, inquit Iesum aliquid egit vel tentatio, in qua ipso aduersorū sit satan. Hoc autem videtur nullum, quod ipso pontifice Deum oraret proflagationem templi, religione legiique Dei. Ita Arias & Vatab. utique Iudei in Babylone reliqui ad patriam fedem, & avitam religionem in Ierusalem redirent, inquit D. Beda in epist. Jude.

Moraliter, dñe hic quantum onus subeant Superiores, quantumque subdant & compati, illudque prompte eis obediantur alleviare debent. Ipsi enim non sunt quasi Atlantes, qui portant Ecclesiam vel tempulum, ita ut singulorum quis in ea lute peccata ipsi Episcopi, Pastori vel Rectori scribantur. Hinc Apollonius Hebr. 13. 17. *Obedite, alle, propositis vestris, & subiectis eis, Ipsi enim praerogamus quoniam variis nos genitibus; hoc enim non expedit vesti.* Ubi S. Chrysostom. hom. 14. *Miser, ait, si patet aliquis reliquum salvi.* Ibidem S. Thomas. Christus, inquit, in die iudicii de singulis subditorum animabus interrogabit rectores, ubiique singulorum fulmata repolpet, discendo in illud. Jerem. 1. 3. v. 20. *Ubi ergo qui dat eis isti, pacem invenient mormi?*

ET DIXIT DOMINUS AD SATAN] q.d. Deus ex zelo quo amabat Ierusalem, ejusque pontificem Iesum, quoque indis-

A gabitur latens, tam improba & noxii Hiæsolymæ, ut a deo impudente postulanti, non expedita via Michaeli advocatus Iesu ejus causam ageret, sed ipse ex fervore suum peccante, cauteleque Iesu egit. *Dicit argo fastu: Domini, hebre. 1. 12. id ali. Deus op. max. imperio, incipiatio & oburgatio ius reprimit & compescat tuam iudiciam & iuperbiatum, & satan, quia ad dextram Iesu positiua, quali est dignitas & justitia virior, te collocas s. Deus, inquit, & compescas te, ne te orantis pro restauracione Ierusalem cultuaria divina noccas, neve illum in tam pro Deo que grato proposito impeditas. Deus enim sicut Iesu, in omnibus miseri ubilis, ut in ea habitet & colatur.*

Nota Primo, Deus his loquunt latens de scipio in tera persona. Secundus enim est q.d. Ego Deus incipabo & compescam te, & latens. Verum dicit in tertia persona. *Non minime reprobet, per hebreum, cum ut ei ostendat suam miserationem; tum quia fasto indignus est quoniam Deus in persona compelleret, ut cum eo comedimus dilupemus. Sic dicitur Genet. 1. 17. *Pater Dominus à Domino, id est, à scipio ita S. Hieron. Theod. Remig. & Rupertus, qui similiter confitent hic innuit Timiditatem personarum in Deo, quasi Dominus Pater dicit Dominus Filio: Incipere, id est comprome, satanas. Cùm enim Iesu filius Iohannes non pollet per se latentes refellere, Filius Dei, qui etiam Iesus vocatus erat, incipiebat pro illis latentes. & summa habeat incipiatio significativa, ut eum earnum ac iperet, diabolum incipietur, ut fecit Math. 4. *Unde autem ista Bellarm. lib. 11. da Chiesa cap. 5. Unde & tunc dominus nominatur, ut indicet Pater, Filius, & Spiritus sanctus, ac noster Emmanuel.***

Secundum, factulus & planius Albertus, Hugo, Arias & Vatabus centent hic loquunt nos Deum, sed angelum, pura Machaelis, & cumque invocata Deum, ut satanam increpet & compescat. Sicut enim latens hic est actor, ita Michael est deinde actor, quem auctor Iesu. In iudicio enim meum ut accusavat actor, cum defendit ad vocatus; vel certè, si accusatio sit calumniosa, ut hic erat, ipse iudex. Dixit ergo Dominus, id est angelus Domini, ad satanam. *Est metonymia, vel potius propheticopœia: angelus enim vocatur Dominus, habet Iesum, id est domum, qui Dei vices obicit in hoc iudicio, et auctor pro eo iudex fieri possit.* Ipse enim est auctor & tutor Synagogæ, ac promissa ad pertinentes justiciale culpam & causam Iesu, qui in Synagoga erat pontifex. Unde dicitur Iesu fictile coram eo, quārū res coram iudice. Si anim Michael hiis scilicet ad vocatum tamquam Iah, utique dicitur Zacharias enim a similitudine Ieli fictile, sic dicit diabolus quārū auctorem fictile à deinceps Ieho. Denique in sequentibus tempore agit & loquitur angelus, non Deus: ergo & hic. Simili modo angelus vice Dei das tabulas legis Moi in Sina, sicut apostolo Galat. 3. 19. gerit se ut Deum, imo Deum se vocat dicens. *Ego sum Dominus Deus tuus, Exodi 3. 14. v. 1. quia personam Dei legislatoris iustitiae habebat. Sic angelus Gedonem mortuam contra Madianitas suam vocat angelus, non Dominus, qui Dominus arat legatus, Judic. 6. 14. Demissa ita videatur explicare S. Iudas in epist. V. 9. abi enim hoc alibiens sic ait: *Cum Michael archangeli cum diabolis dispiciat adversarios de stirps corporis, non ut nos inuidem inferre blasphemiam (cum blasphemare), ac conviciari, ei maleficere, dicendo v. g. Abi hunc maledicta, vel maledicita tibi Deus) sed (modellè dicit) Imperio tibi Dominus, gracie fortunam, id est, incipiendo imperio, & imperando incipere cum potestate & oburgatione te, quārū impudentem auctorem & calulatorum, hoc est, reprimere & compescat tuam impudentiam & inobedientiam Deum: hoc enim significavit habere. Id agere, id est impetrare, quod Septuaginta, quos legebatur Iudas, vertit in impetrare. Sic ait Piatius p. 1. 10. 9. *Incepere more sibi, & exercitum est q. d. Atri imperio quārū incerpando secum mare & orbem, divinitate & feciavit. Ex p. 1. 2. 7. 3. 1. Eccl. scriptura omnia sic. Sic Christus Luce 1. 25. *Incepere omnia & compescere apud, feliciter dicens: Tace & obmetete, hoc est, sedate & quiete, ut habeat Marca cap. 4. 19. Quando enim contra naturam & naturam castrorum, puta ventorum, ym & impetu agitur, opus est voluntatis potentia & imperio Dei, quod Scriptura vocat incipiendum, quārū quid violentiam & coactum. Sic enim aurigæ equos, agiones astros, magistris discipulis pigris intercedendo & minando plagas, cogunt accelestant manum, vel gressum.****

Moraliter, hanc Dei Sararam increpantis vocem usum A peccat, quicunque à latana tentantur aut tentantur, ut Dei opere fratres generant eum repellant, viliplendit de calcere. Ita J. Bavo in Belgio, praesertim Candavia celebrans, cum spiritu amplissimi latitudinis eratent regnum Francorum lauguine ostendens, & Aufstadium Ducum haretos totum te Deo rebukare debet daret, actrius oppugnatus à turba demonum, sicut canum, aut luporum, nunc ursum, nunc leonum, nunc feruentiam voces & formas inducuntum, ingenti animi robore & fiducia eos irridens, duebat *Incepit in Dno, d. Sarar, & increpat in se, qui elegit Ierusalem.* Non mox: legio evanuit, nec ultra vium Dei impugnare aucta fuit. Ita habet ius vita.

NUMQUID NON ISTE TORIS EST RUTUS DESIGNAT? *Syrus, hic effigies qui rostris de igne;* Arabicus: *hic fecit lampam immersam in igne.* q. d. Judaei ob peccata Babylonie igne, id est captivitate, pauperrimi, molochique corum confusim & ex illo igne Jesus, quasi tunc è flamma afflatus & fuliginosus, hoc est, miser & pauper evanuit, ut Synagogam inlaureat. Cur ergo tu, o Satani, vis eum nimino obire, comburete & perdere, ut populum, cultumque Dei cui invides, dispersas? Non ita erat: terra, hoc enim, ne omnino comburatur; quia decreti per eum inuenimus templum, populum, urbem & religionem detinere: Dei enim proprium est calamus qualitatum non contrectare & hominem sumum non extinguere. Ita 42.3. ita S. Hieron. & Cyril. *Vox terribilis significat Iesum populorum Babylonie sua deformans, & quasi collum, ut peccato omnipotens sit, ac plane confundens videtur, ut nisi Dei expressus fuerit: Hinc proverbius: Tunc ad ignem; Torris ad sarcas, cum quis applicatus illi rei vel officio, ad quod natura factus esset, videatur, ut cum culinaris ad culinam, futer ad fuream, coqui ad ollas, iaceo diariis ad rogum ad dicunt & applicantur. Sic Judaei hodie sunt quasi torres de igne, quia a Toto cremerat in Jerusalim, crux. Semifulvati, inquit Rupertus, igne, quo civitas eorum arcit, inflammat, ubique demonstrant, pauca illud Am. 4. v. 11. *Falli effici quibus terris rapini ad incendio; & præcesserimus: Subiuntur vos subversio traxi & Sodomaem & Gomorram.**

Mythicè, S. Gregor. lib. 20. Moral. esp. 18. *Populis, inquit, Judaeis ad gehennam invicta proficia dura defensibus sed dum ad fidem redirentur, ab eodem aeterni igni nisi incendio liberavatur. His statim ex eo subdiderunt: Numquid non est iste sororis eius de igne?*

Sicut in propologicè sorris erutoris de igne est quilibet peccator, quem predicatori, vel confessori docendo & monendo, & gehennam, cui delictum erat, eripit. Quod enim aliud sum peccata, quam folies & peccatores, quam torques & formae ea gehennam? Rursum S. Hieron. *Tarrit, ait, de igne frumenti vestimenti vestiti qui sit in Babylonie fuerit (ut si) illius in mundo, mundique illicebitis & tentationibus: non est Babylonie ignis confusus, nec flamme & facilius habens attrahit. Vnde & Mose in solitudine eritis submersi magno, in qua ardore rubet, & non comburebitur. Ita S. Judas in epist. v. 23. Ita, inquit, ergatis indicantes, illi vero faciat de igne explorans. Rursum S. Hieronim. torrem huic adaptans Christum: quia ambulas flamma passionis, & refurgens retinueris ut veltigis, plaga scilicet gloriolas.*

VERS. 1. *E*t JESUS ERAT INDUTUS VESTIEBUS SOLIDIS.] Arabicus, & erant super eum vestes solidissime: tunc quae ex Babylone operi redierat solidissime & liquidissime, panner & miser. Ita Theodor. tum ob culpar recentiorum v. 9, vel illis cui sim corda fortidinam non mutant & formam, quam expians angelus v. sequit. ait, *Anferre vestimenta solidissima ab eo.* Et: *Ex altissi & solidissimissimi rami, & rami non mortuorum, ita S. Hieron. Remig. Haymo, Albert, & Lyras. Iesu, inquit S. Hieronymus, indeas res vestitus solidissimissimis, vel ob pectora populi, vel propter fasculum capitularium. Porro spissitudinem, & qualiter pontificis Iesu) manib[us] sine forde, ait Nazara. out. 21. Unde moraliter S. Bernard. serm. de tripli collodia: *Sicut, inquit, pessimas vestes rapi, ea quae sic mortale impie decolorant, ita & mala malorum major exigitur infusio: non in aliis rursum, in iis gravis sit mortale.**

Symbolice, solidissime vestes Iesu pontificis inimicorum pontificium, templo & cultum faciendum non sive tam elegerent & magnificum poli redimuntur a Babylonie, quam fuerint antecedentes enim illis præter opes Salomonis & alioque plures, illa quinq[ue] signa que novi Aggei ait: Ita Clariss.

Alleg. Iesu filius Joedœc induitus vestibus solidissimis, re- Significat preceperat Iesum Christum solidissima vestita carnis indutum. Carnem humam per carne aliorum animalium omnium. *Civis af. solidissima est, armilla, milites, ac milles morbi, facibus famosis. & putoribus obnoxia, ut non sit odere esse videatur, quām vas eiusque pa- solidissimum, ut patet invenitur ea quae ex ore, oculis, auribus, fons- nafo & inferne egrediuntur. Sancti si anima inveniatur dum con- cipiunt, integrifera corpus rediret ejus inicitia; mortibus & lades, quibus per omnen vitam continuè subjacent, horret in illo ingredi. Cogit quām horret anima tua si aliquis corpore leproso, leprosio, uicerolo, cancerulo, cadio, putido, cadaveroso, qualia mendicantium Romanum ante templum fore pallium volemus, quāmque detrac- retio illa ingredi, illaque induere & animare, si Deus id jularet. Et vide digressionem De nocte, qui si iens & præ- videt carmen nostrum omnibus hinc ueritatem & solidissimam natura sua obsequunt, eam tamen inditam clivis Verbum caro factum est, ut eam capiat, & ad hunc, magisq[ue] ab antiquis non sibi expulsus expargere. Ita S. Gregor. lib. 20. Ministris cap. 8 & Solidissima, inquit, vestibus indutus eras Iesu, quia quantus alienus ab omni perire, ramis similitudinem venit carnis pec- bat. Secundo, Iesu sunt solidissimi, quia vita ejus inopere & pauperem in perpetuis laboribus & fidelibus, ac pede- fidei modis pedibus incidente & circumquaque evangeliali- zans, pedes iuuos lapſe pulvere & luto inquinavit. Tertio & maxime, quia in paleo solidissima fuit tum peccatis no- stris, tunc livore, sanguine, fanie, spiritu phlegmatibus, vul- neribus, &c. Unde S. Hieronymus. *Iesu erat indutus vestibus solidissimis in nos festi perpeccatum, pro nobis peccatum fa- cilius est. & ipse informatus nosferi postea, & pro ab his delecto, & nos reparavimus eum esse in dolori (immo leporum), ut sit Italias cap. 5.3.) & in plege, & in angustie. Ipse vero ualorem suum propter iniqualites corporis, & informatus est propter pe- cata nostra. Ita in Apocalypsi legitur: Christus redemptus nos de ma- dedito legato, factus pro nobis maladitum. Hic in psalm. 22. sequitur: Longe & fallos mei verba delitescerunt mecum. Et in S. Deo. Tunc si solidissimam mem, & dulcia mea canunt & te abfrenunt: qui uniuersa appellante vestimenta solidissima, & anfusantur ab eo in uesta peccata deleruntur; ut quid illa solidissima induens est ut vestibus, nos resurgentes ab eo audiremus a po- kymosis. Cantida fuit semper vestimenta tua. Audi & S. Ambro. in psalm. 22.8. ad illud: *Lumen misericordie Dei nunc uenit infinitus uacuum. Stabas, inquit, Iesu, & habebas vestimenta solidissima: mea enim peccata porrident & sumptu vestimenta nostra, ut atq[ue] splendoris immortalis induens: sonit in uobis levus quasi insidia: iniurias enim in calore plumbis fides, Christus in corde inferiorum quos pe- cata non erant. Verbum de talento plumbi dicendum cap. 5.7.***

Postridic confidere mirum litigium & duellum Chilli & diaboli: *Et statim hostis acerrimus, mucronem intortat, addicit morti, ac devoret sacerdotis caput; Chilli ut nudum la- vanda, nudum caput ac corpori, aut, quod in bellis pre eodem est, lacera & iordidissima veste indutum opponit, & vincit. Videat illa cap. 5.19. Confirge, inquit, induta vestimenta diabolus brachium Domini, quid laceras cruentisque vestibus cum prælatis At du Chilliis pro aere thorace languineum chlamydem, pro ferreis octent manicisque ferreos clavos, pro gale spines, pro militum praedio loquaciter, pentaurum clangore silentium, & patinotum cum hosti con- greditur obtinet. Verbum nullus æquè potest thorax, ac cruenta cara: nulla præstantur fortitudo contra hostem, quād lacreri corporis iniurias: quam ut e. rati diabolus, dehinc & frangitur, quoniam tam atrocis partidii, imo Chilliendi & Diaboli est sector; idque coniunctus victu que sufficit. Hoc est quid de Christo dicit Johannes Apocal. 19.13. Es a missis tuis uult aperire fangs, & ve- rotas aures aures tuae verbum Dei, scilicet efficax & omnipotens, quod ut fuisse rebus offendat, per ipsas plagas & vul- nera ferunt hostem, cumque caenamit.*

ET STABAS ANTE FACIEM ANGELI.] quasi tens, idque solidissimus coram iudice, ut dixi. ut quasi fax causis diffidens, maleque fibi concitus, supplex oculos flebilis dirigebat in angelum, posco gratiam & open. Si oleum rei palla vesti, inconfusa coma, luridi & solidissimi comparsibus & consulebant in tribunali, ut judicem ad mildericordiam flecerent.

Qui t. (scilicet angelus, præf. & judea, patr Michael, tacitus votis Iesu amens) RESPONDIT ET ALTI AD SI SOS

Christus
cross
prior
di-
bolus.

Vers. 4

EOS QUI STABANT CORAM X E] out ad angelos
Illi habuimus & ministrantes illis S. Hieros. Theod. Kemig.
Lyran. & ali sacerdoti, uno excepto Arria, qui postea hic Mi-
chaelum loqui ad facientes, vel ad ministros Iesu pontificis
erit; genium enim erat ipsius vestibus exercere & inducere
verum non hinc iordanum mutatariorum: iordani enim &
peccati monstra hinc Iesum exire, & mutatoris cum in-
duerit filii ostendunt angelos.

A U F E R T V E S T I M E N T A B O R D I D A A B 80.
induite eum mortatoris. pūtē vestibus pulchris & pren-
fis, ac cedarim imponite capiti et jns, uti at vert. 1. Utrum
que fecerunt angeli obedientes Michaeli; qui prōinde hoc
mortationis vestrum symbolo & significacione explicatis

subdit, ECCE AESTULATIS INIQUITATEM
TYAM, STUDIIS TE MUTATORISQ; D. Ideo per
angelos in visione pulli te exihi fodiatis, & indit species
retributis, ut resipescas quod Deus tibi condonavit tuam
iniquitatem, de qua dixi v. 1- quodque fodiendum habuit
potestis comittere in splendidum gratie & virtutem, quo
velutiv. Muoratur enim viles etate et belle & preceps
malitiosus enim folient vesti muscarum in festis, iudiciorum lumen
& represtatum gratum, virtutes de dona Spiritus sancti

quibus tunc animam Peccatoris in justificatione quasi regi-
m, immo spemianum Dei vestit & ornat. Unde Chaldeus
verit, *vide, non abfuderis ad iniquitatem tuam, & inderis*
peccatum tuum. Ita Albertus Lyratus, & alii. Talibus
leuitatis gloriam Eccl. leia hunc dicit, & cito. *Candens, inquit,*
et endo in Dominum gressu iudicis me vestimentis salutis, & inde
in festa exultans in mea misericordia deponens omnia

non abutitur circumstantia misericordia & pietatis suorum deinceps enim, quae non solum oratione & missione facit. Porro Michael propter non abutitum peccatum Iesu filius enim Deus auctor & condonator peccatum: hoc symbolo id est, ablatum & condonatum tibi esse a Deo; hoc symbolo mutationis vestrum significavi & representavi. Unde liquet Iesum deo non peccato

per gratiam excitantem ad penitentiam ipsi à Deo immis-
sim. Memo enim qui est in peccato, ab illo purgari pos-
t, nisi ab hanc pugnacione: leidomus reddat, & dilpo-
per alium dolens & penitentem. Rursum nemo pen-
tente posset, nisi gratis Dei ad id excutere. Quocida He-
c. 3. Hieron. Benignus. Haymo & Hugo, mihi certar-

*¶. 3. Petrus. Regnorum etiam de Hugo, qui censit
caecum Iesu fuisse, quod contra legem uxori dicitur. Et
ingenitam, confitit patrem penitus eius partem fuisse,
deinde dimisit, duxeritque Iudeam, ita ut multitudin
les significat communicationem uxorum. Unde Chal.
vii. 5. impetrans eisdem modum capiti sua. Et utere
et si uero est hoc sacramentum. Id enim facte filios eis
fratres, pater ex Esteris loco pauli ante citato.*

Jam vero velles has mutationes oīas facias fusile fed lacras
pontificales, patet tunc et Septrugia, qui vertunt, *Induite*
ad podere; potest enim erat tunica pontificia uide ad pe-
diem; tun ex eis, qui capici fides imponit, celi-
trum enim erat nara pontificis tunica quia factores & pri-
macestas ea obtulerit, mutantur rectiles communis in factores,
qui promittunt mutatione dicantur. Significat ergo
hanc haec mutatione: *reuum*, dimissum esse pectacum
nudic, quod iūi usqā immundorum arcebus fecerit, ideo
adedit ei *Deus gratia* cum dignitate quod si rufusnam lacra
te & pontificis fungatur, pīout de facto rufusnam. **D**
in factorem ab eo solit, *uligem* & functionem eorum
mīli effundit. *tra Benigni, Alberti, Haymo & Auct.*

in rebus. Ita *Necing. Aucto. Haymo de Aras.*
Allegorice, & analogie representatur hunc Iesu
christus, qui in incarnatione & passione, *transmutans* nos-
rum probis & plagi quis vestibus ferdatis induens,
exorto in resurrectio, quando glorio & honore a Pa-
vestitis & coronatis sumi, ita S. Hieron. Eccliesia libr.
Domoest. cap. i. *Origenem hominem, in Lucam & alijs*
scriptoribus Terulli, s. contra Marc. &c. hic notari cens-
epit pietatem Christi adventum. Primum enim, inequit-
erat & ferdatis indutus, id est carnis propositio & mortalis
ignorantia, cum & diabolus adverberet alii, & audieret scilicet
in responderi, ne dicam niam quis baptizari tenetur? Da-
re ipsiusque profectis ferdis, & exortari potest. Et mis-
ere, & cediri mundo, id est, secundum adventum gloriarum &
re.

ET DIXIT IESUCER angelus, post Michael: hic enim **VIRIS.** pergit legit. Legit interpres **DOMINI noster id est, et dicit,** tu **de Sepnag.** alia puncula legit **DOMINI noster, id est,** et **et sis,** in prima persona. In Chalda. Paginis. Tigris & Rabboni, quas dicit hoc verbi non angelus, sed **Zacharias,** qui orat angelum, ut subeat cadiam capit Jesu impedit. Verbum prior lectio placuerit et congruentius, ut patet inserviat.

PONIT CID A R I N Mitrara, five tiaman ponit illam imponere capiti Jesu pontificis, q. d. Ponit factum, aut ponit os & exercitum pontificis resiliens Jesu pontificis. Qualem fuerit cadiam dicit Exodii 18. 36. & 40. Est hic hyperbole significativa cum quatuor totus, quod Jesus iustus angelii subdolum pontificibus, anteponebat et illis angelis verbis 4. **Eres subtilis a te impetravimus nam, & indui te manupulamus.** Hac enarratio verba significant & pralupponent eum pontificibus fusile indeuenit.

ET CONTESTA SATUR ANGELUS DOMINI
JESUM DICENS: Pergit Michael gravicatione ad- VERS. 6.

monere. *Jelum posticatum*, ut remissione peccatorum & pontificis dignitatem confutetur, mandata Dei diligenter servet, & a populo servanda curat. Si id fecerit, propter eius ducendum pontificatum, ac consequenter regnum patrum: *hinc eum consueverat*, id est, tanquam tellitus adhuc, putat angelus manus in suis ieiisque, ut Zacharia: *vel tuba apertus annuntiatus perundit graviter ieiisque unum adhuc*.

CUSTODIAM M SAN Hoc est, præcepta mea, præ-
terum ceremonialia, quæ speclam celorum Ubi riecumque ia-
rum, Haec enim sunt iuri Dei omnia collatia cultu ordina-
tio. Vide dicta Oœc. & 10. Aliud ad custodiandum regiam,
ut ad milites praetorians, qui regem & salutem regnante
adibent, quiescentur Helvetia. Similiter enim modo Iesus
confex cum suis intercedit in Herusalem, quæ multibus
tempore tristitiam, & tristitia Ecclesiasticis, egestate collaudatio tempit
tristum factum, & spissum quod Dei, pax tuta Nam,
v. *Mattheus xix. 23. In Evangelio Regum. Rer.*

TU QUOX DUDICAS DOMUM NEAM]
d. Siu, & Ieu, legem meam collidens, ego vicilium
hodiolum tibi pontificatus, faciamque ut ex eius templis,
at in templo meo libellos judex, si et principes & pontifices
hoc enim est dominus Dicit, in quo possest et gubernet
meum principes & quibus rex. Unde Chal. vertit, ne
obligo ut quis in deinceps audietur nisi misericordia, & feru-
tua misera, ita S. Hieronymus, Theodoret, Hugo & simi-
lari consequenter eris judex, id est, prius & pre-
dicti populi cum Zoroastrebe: non potest redditum est capi-
tate, summa potestate & regimur. Iudiciorum sunt penes
pontifices, ne docet Joephus liber. 2. 1. Antiq. cap. 4. de
iudeis in Iuda. Jonatha aliquis Machabaeus, qui lucrum
muni principes, & quae ac pontifices Iudeorum uice ad
erodem. Hinc per demonum Dei possidit scripsi Synagoga,
ut populis Israel. Sit de Moi ut Deus Numer. 1. 7.
nonne mes (puto an et genitivus Synagoga, five populi
Dei) habebitis illa.

ET CUSTODIES ATRIA MXA] q d. Eris custos,
et praefectus templi: hec enim rex et custos regni, ita
notus Ecclesia; perinde ac Deos custos est hominum;
et S. Job cap. 7.10. Et sicutus universit.

ET DABO TIBI AMBULANTES DE HIS QUI
HIC NIC ASSISTUNT] q.d. Propter pontificatum
eum promissi, daboris aliquot ex angelis qui mis-
sunt, quorum numerus auxiliis, & ad hodiernis
temporibus regas, & ad ultimum deducas illi
in tecum ambulantes, teque dirigent & protegents. ita
Hieron. H. p. I. 120.

Secundo, ex Hebreo cum Septuag. vertas, dabo sibi **Sacerdos**, **conversus in medio fluminis ejerem, q. d. Dabo filios vestrum, ut non potes vide in pontificatu successores, qui certe gelos vestrum, et vici, & familiares angelis, inter eos quos conseruantur, pax illud Apostoli: **Natura conversatio in ea.****

¶. Et taliter esse debet vita sacerdotis & pontificis, quasi angelusserum inter homines, inquit S. Chrysostomus. **מִתְּבָאֵל מִתְּבָאֵל**, id est ambulans, **מַשְׁמִילֵל פָּנָים לְגַלְגַּל**, id est transitus. Uode Pagnini. **וְאֶחָד צָרֵר** inter flumina. Tigrinus, **וְהַיְיָ בְּפָנָים וְעַמְּפָנָים** date, ut iester angelos hodie multi alantes converteris unquam opem implores / cum us per eos / consumat patrociam fultus sa thronum. **Dei accedit**, per celique

ceque & voa pro populo offeras: tam denique ut polli
mostem angelorum confortio ascribas, & iuste eos
gloriosi veritatis & ambiulas. Unde Chalid, viri
judaicorum monachus significabat, quod pugnare velut in armis
pro ipsius ambiula, sicut domini. Quae sane ingenii eti pro-
missio eterna felicitatis & beatitudo resumptio, in qua radi-
o calix inierti accedentes ad multorum milium angeli-
garum frequentiam, ut ar Apell. Hebre. 1. 12. unanime
cum eis in forem Ierusalem locutae, & Ecclesiam
triumphantem confitentes, qui ea emisso boot landi fa-
cientes & postulantes, qui angelici vires sunt, & angelic ac
modestus honoris duximus. Domine, ut benigne haec signa

mediatoribus fuerunt inter Deum & homines i o dicta vita .
Minus recte Theodor. per eos qui agnoscuntur , accipit facer-
dores , qui à Malachia cap. a. v. 7. vocantur angelii . q.d. Da-
botibz pollera qui sunt pontifices . & ut tales in medio la-
cordatum eorum ambulet & conferentes . Nec enim la-
cordatum a hiis nomen est . Et quoniam Michaelis & Iacobini

VER. 8. *TU ET AMES TUI, ECQ. VIELI PORTA
JESU CUM DENTES SUMT?* Hebr. 10:10¹³ *enfer mehos*, id
scis sic est, *wir porten*. *Variabili*, *wir predigtum*. *Quod variat ac
potest*: *Primo*, *Septuaginta*, *recte predicatione*, id est, *per
quasiapollin* *speculatorum*, *qui recte potentera fide et os-
culare*. *Pri-
cula* *Prephetarum* *speculatorum* de *meditatore*, *inquit* *Theo-
dor*. *Ub* *adverte*, *quales debet esse domini Pooti-*

Secondo. cum autem Mariam . Secundo , Iugum , venit , quis utrius ad faciendo personam suam aperte : sicut Apollini faciebat signa et prodigia multa in populo . Actio n. 1.4. Unde Hebrei carentibus hoc denotari ires juvenes , Danielis locies , Ananias , Azarias et Mihalem , eisque vocati utrius personam , quia portentosum in iudea Babylone illius manifestarunt . Terzio .

portentosum in igne consumptio suam manerunt. Tertio, Cylis, q.d. Quia cupiunt videre et audire res portentosas, adiungit portentum scelerum, nimisrum. *Hoc ergo addes servum meum tristinum*, id est Mellitus. Huc accessit Variabilis, inquit, predicationem fuit, id est, vir dignus sit in exercitu confingitur, sicut certus dicitur, ut etiam iste fratres.

Quatuor *admirabiles* sunt: *mirabilis prodigia*, & *quibus sunt relationes de divinitate Christi*; *apud quos eum proponunt & annunciantur*. *Sunt ergo viri portentosi*, id est, *Prophetae ipsius*. *Quando*, *Arius*, q.d. *Viri portentosi*, id est, *eximenteri viri & admirabiles*, *qui ceteros homines* *in puro, strenuo, delectuoso, & amabilissimo habentes*

*miraculorum, Organis, doctrina, factaque miraculosa trans-
scendent. Tales enim debent esse facientes & potentes, s.
præterius Apollonici, nimis rari & cæsim ut potentes
tanquam inauditi, ut digo sine per quæ Deus faciat pot-
entes & miracula, ut fuerint Apolloni enimque lega-
tura.*

Quintus. *genitivus* *s.* *Antioch.* *qui admodum* *fons* *et* *Ariobius Alexander*, *verbis* *pgnorum* *fons*, *ad eum* *facientes* *signa*. *Quintus* *et* *genitivus*, *alludens* *Zarathus* *ad illud* *littera* *B. 12*, *hunc ergo* *et* *patri* *mei*, *qui* *dedicatus* *Domino* *in pugna* *et* *in perturbatio* *liberat*.

Et in quod Zeccl. 13. v. 7. q. d. Ubi est Iustus? Porro enim ad-
ditus sumus Iustus, q. d. Tu, o Jesu Christus, tuusque am-
aci Propheta, patr. Aggavus, Zacharias, Malachias, Es-
dras, Nehemias, Etc. etc. etis portamus lita-les; quia & f. l. s.
& oraculistica admirabilis & potestissim: portendit enim
Christum, Christique ritum, doctrinam & Ecclesiam.
Christus
et pars.
Christus enim stirps est potentum potentiorum, patr.
cum maximum omnium, qui unquam non tuatum ab homi-
nibus. Ne credam, ut dicitur, nisi respondeam.

meritis de angelis, tesi & ad ipsa. Ideo patet utrumque est Oriens, etiam lapis septemcoloratus ex aliis coloribus, Sec. ut lequitur. In Chirillo enim non Prophetia, non angelus, sed Deus ipse fecit se parentum faciolorum, quod suspicione & thupent angelii, homines & creaturae universitatem. S. Hieron. Propterea in Hesychio.

et ita ut etenim Regum, Raymo de Hugo. Verbum enim raro factum est, illi opus omnium Dei operum maxime stupendum et admirabile, ut pote in quo Deus non mundum, sed lepidum rosum quamvis quatuor est dedit homini, hunc inquit utrumque te filium et fratrem efficit, ac reniescas quod tu es.

quicunque nominem, et in nomine creaturas omnes, quorum compedium, nomen deo credimus homo, ad id elevarit & delevit. Ibi parentem fuit Dei omnipotencia, quae summa, id est carnem, Verbo, hominem Deo, genitam celo articulasse, immo hypostaticè, conuocat, ut in corpore carnem, & in membris.

Ibi ostendit Iustus Deus lapidem, justitiam & magnitudinem, quae culpam nostram consigna castigatione vindicavit & expiavit in morte filii sui incarnati; ibi praeterea Dei patribus apparuit portentosa Dei claritas, qua, ut ait S. Iohannes cap. 3. v. 16. *Si deo dilexieris mandata, non habebis iam misericordiam deum.* Hoc portentum admirans Iacob exclaims: *Si ergo sicut res ipsa dicitur, deus est misericordia, et misericordia eius est sicut res ipsa dicitur, deus est misericordia, et misericordia eius.*

Auctoritate nomis eius **Emmanuel**. Et Jerem. cap. 31. 22.
Creasuram Domini habemus super curiam / **F**estina pimelodulus
virum. Insuper Christus portentum fuit in resurrectione,
potestorum in nativitate, portentum in vita, portentum
in morte, portentum in resurrectione, portentum in
ascensione, portentum in miraculis, portentum in do-
ctrina, portentum in gratia, portentum in gloria, por-
tentum in tempore, portentum in extitente. Quid con-
quando portentorum, quam audire illa à Christo: **B**eat
propterea / **s**icut. Beati qui legunt: Beati qui efficiunt / **f**rat-
tiones. Beati qui perficiuntur paternorum. Beatis iniunctis
vobis: benedicti his qui ostendunt os. Nisi quis conser-
varet omnia quia possedit, non pergit mens eis disciplinas? 22
qui vobis venit per me, abegit semper mihi, et colligat
cum fratre / **s**equatur me. Si quis venit ad me, et non edis
patrem meum, & matrem, & fratres, & sorores, &
liberos assem, & animos suos, non pergit mens eis disciplinas? 23
Luc. xii. 4. Vide dicta Iustini. 4. 1. 1.

Però Iesus filius Iudeæ fuit portatorum figurans & *Iesu filii*
ponentis dicens. Præm. ipso nomine: *Christi enim Iesu filii* sy-
nterates patres sunt Iesus. Secundum, iunctitate, officio & puro Ieso
B dignitate, sed unius portativitatem separatoz ita faroendem Cora
& penitentiam Christi. Tertium, viribus fodienda repa-
resentava dolores & fodes Christi in cruce, æquæ ac reli-
bus misericordia Christi gloriam in resurrectione, ut dixi
v. 3. & q. Quanto, scilicet Iesu Judæo & Babylonie io Iesu,
iuxta Christus omnes genites = confusione peccati in
Dei gloriam, gloriam, & in ipsam esse cum addua sit. Quin-
tum, scilicet Iesus rediutavit templum, iuxta Christus Eccles-
iam veterem per novam iofiduciam, iuxta H. Hieron. Tertium.

Tropolog. Sacrorum & **Festorum**, qualis sicut Iesu, de-
bent illi heroes, & portant laudes, & laudem & pra-
deozit; ut vita tranquilla, linda & caeca, & quæ ad eo
flava, portavante beatitudinem & vitam calixem. Sicut
David fuit potentissimum persecutorum & pacificus. Unde
ipse in psalm. 7, &c. 7. Tuncque prodigium factum, sum mis-
ericordia. Inobales debent illi omnes sacratissimæ Reliquias,
cunctaque reliquias, ut docet St. Augustinus tract. de Vita Chri-
stiana tom. 9. p. 762, ait, reverenter offi calixem & ferre,
manusq[ue] agnata, propinqua, p[ro]p[ri]a, intercessioneq[ue] b[ea]tissimæ
Leti, ut quicquid videtur esse impetus & admensus, & dicas;
C Mihi hancies non dili, prout talis est conservatio, ita se bene
Diversitatis debet, ut nemo si quis videtur non vident, & q[ui]d
cum amio non videatur: nemo cum vident, non vident, & non
sunt creduli, ut nec in eo propositum in illis emploientur: Fauces
plena dolositas, & ratio desiderabilis.

ECC ENIM EGO ADDUCAM (in carcere, in
Indiam, & in hocce utrum, & Ihesu filii Iudee, templum)
SERTUM MAIUS ORIENTALI Ihesus seruit mon-
strum, pater Meliam, cuius et Ihesu, qui amici eius
poterant. & ubique gemitum.

Nota. Pro *Grinum* hebreo est *NDA tñmach*, id est germen,
futurus, qui pulsat & ostendit se terra, vel ex aere aperte
est fructus. Alludat ad literam q. 2. In dictis illis germe, hebreo,
tñmach, *Dominus in magnificencia*. Et c. 1. 1. *Ego dñe tuus*
verba de radice Jesse, *Et sibi de radice avuncula ascendens*; & res-
quies fecerunt super spinos Damasci. Et cap. 45. 2. *Brama ecclisiæ*
deindeq; *et aduersus plenum infulm*; *operante terra*, & *genitio-*
factum. Et cap. 54. 1. *Afflentis suis virginalem vocem*; &
et secundum radix de terra scilicet. Et *Jetrem* 32. 15. *In dictis illis*
et in tempore illius germinatio faciens. David germe, *bebati-*
sionis, *infusio*, *& facies iudicium* & *infusio* in terra.
Ubi Chald. aquilæ ac hic, progressus veritatis. Nostrum foliant
cum Propheta posteriores alludere ad priores. Septuaginta,
viximus, dñe, id est ortus, vel oriens, scilicet post tam
dum quod germe: hoc enim dignissimum est nomen.

Quare, ut Corinthus vocaretur *templa*, id est *inculta*. *Cor Prima-*
vel germe? *Kep. Primus*, quis *sternens* per mattheum *casta*.
idem *et quod M. M. M. M. M. M.* *Asperges*, id est, *Menses*. Littera enim
in *Menses* est littera *sonus*, et in *verbo* *verbo* *sensus*, tamen
hunc illi *etiam*: utrumque enim *valeat Latinum*. *N*ude ab
interpretibus vertitur *per* *S. Secundum*, quia *Christus* = *Vir-*
ginus natus ex obuocante Spiritu sancto, sic ut *germen* = *terra*
pollutaria iurisdictio terra, vel *pluvia cibaria*; *fines ma-*
ritas *concauus*. *Tertius*, quis *arbor Jeffe*, id est, *firga regia* *Tertia*.
Davida, *tempore Henrici* *fuerit* *caut usque ad* *sanc*ti** *de-*
tronum, *at videbatur emotus*; *ted Chrysostomus* *quid ger-*
erit *littera* *tertia*? *Secunda*.

vulnus hoc ḡm̄m̄ in arborē excrevit, quā omnes Gen-
tes sub le prolemp̄tū, toti obī dominat̄. Christus ei-
go stirp̄m̄, aquē ac regnum Davidi collup̄m̄ influ-
vit: regnum, inquam, non temporale, sed spirituale &
immortale. Hoc est quod Gabriel Chalisi oratione praem-
eclās, dixit Virgilio Detpar: *Dab̄ illis Domini Domus Deum*
deum David pacis eius. Quo regnabit in domo Jacob in aste-
ri Lucei. Et Quodam, verem̄ significati narvitate, infatu-

Quaria

87

Chelifer; &
Graea,
var.

Hec enim **veritas** **venit** **de** **septem**.
Ubi **Natura**, **Christus** **vocatur**, id est **Oratio** **substantia**, quia **Gratia** **vox**, licet de **orta** **estiam** **germinans** & **herbarum** **adieci** **terre**, **Tuta** **Svida**, tamen **proprietas** **de** **orta** **foliis**, **luna** & **stellam**. **Christus** **surgit** **ex** **sepulcro**, id est **germen**; **sed** **germen** **foliae** & **catechesis**, **erit** **terrena**, id est **oionis** **ex** **aere**, **ad** **luminandum** **enost** **qui** **in** **terrena** & **in** **ambra** **morta** **federi**, **ut** **lubrici** **Zacharias** **dicit**, **unde** **Arabicus** **veritatis**, **accresce** **admodum** **faciam** **supra** **formam** **omnis** **Illustrationis**, **quod** **dicitur**, **Christus** **est** **germen** **foliae**, **et** **germen** **foliae**, **et** **foli** **germannis** **in** **paradiso** **pri** **mble** **caeli**, **deinde** **terrena**: **Christus** **enim** **est** **germen** **foliae**, **tunc** **terrena**: **habebit** **enim** **duas** **generaciones**. **P**rimo, **divinam**, **juxta** **quam** **est** **germen** **Patris**, **terrena** & **quam** **filii** **missionis**, **inquit** **Proclus** **ex** **Chaldaico** **myste**.

**sternis Secundū, humanam, iuxta quam eī germe mā-
tēris virginis, & Davidis. Et sic Christus quā alter Mel-
chizedec, in caro est duxit, in terra iurip̄. Unde S. Ambrosius, 1. epist. 2. Ex ergo misericordia seruorum nostrorum, Deinde
etiam s. i. Namquid nos habebat vestimenta vestra, sed
falsius divisa erat sed falsius non habebat? Ita que Christus
nos primū in celo fuit, sol germinata, non habebat? Ita que Christus
in terram descendens, non germinata, non habebat?
claritas & gloria, sc̄deinde ē cælo in terram descendens, nō
ca germinata & natiūcecepit. Christus enim est arbor vita,
ex cælesti paradiſo transplantata in terram per incarnationem,
in die resurrectio[n]is ascensio[n]is in cælum & paradiso Bra-
torem, visione sive frōntione dat Sanctis vitam, immor-
talitatem & felicitatem per lumen gloriae, tunc foliis &
fructibus omnis volupatiois eos in aeternū continuo mul-
titudine & satias, uti dicit Apoc. 22. 2. Quocunq[ue] Zer-
rahias Christiū vocas tolem germinantem, & orientem
vocas. Christus locum latitudinem, secundumdatum, vitam grata-
tam, gloriam, omnia q[uod] bona oris aereat, quia sol iudicat
per profecit Ecclesia. Sic Pompejus Iesu jam inde aere-
tem vocat falem orientem, Cinnam verum xanthum suum
probalebant vocabat falem occidentem, teste Plorachore
in ejus vita. Hinc Clem. Alex. Adhortat ad Genes. 100.
Inquit, omnia fuit, quæ sapienti non possit: & occasus credidit
Oriens, agnitus illibatoe loco fuit, ac ipse Oriens. Omnia enim
obsequuntur sed fuit. Et Ora[t]um translatum in Orientem facta est ope-
splendens, nuptis in gno non accidens has fuit, in dñe ore
ita per aethera, id est germe orientis, intelligunt Chro-
stini Chalda. S. Hieron. Cyril. Remig. Rupert. Albertus
Hugo, Lyran, Vatabbia, Emmanuel, Mariana & alii
patrem. Perpetram ergo Rabbinī, Theost. & Euseb. 4.
Demonst. cap. vi. per sacerdotem, id est germen, accipiunt
Zorobabel, Henrīcum omnē erat germe, id est puer, fed
vit, et ratque præmias. Unde deo taliduct: Ut adducatur
seruorum nostrorum Gruenewaldus. Zorobabel fuit lapsus septem
habens, calates sculpsit. See ut sequitur.**

Tropel S. Athanas., tract. de Sabato & circumcisione
Sabat illar. inquit. Deum exercitum, illustrans uisusq[ue] animos. Quocunq[ue] & in salutem ipsa p[ro]p[ter]eas non apparuit, sed indicauit sicut priuilegium creaturae aetate, & principium alterius superius, que dilaciones suam & exercitum in Salvatoris confundente, & hoc cum uicelice Propheta, ha locutus est. Ecce nos Greci illi regemus: ut resursum, Vobis timore etiam curvatur fel iugis. Non r[ati]o emonstrat nisi est, sed quia nos meritorum prestat, & vivunt Deo.

Ver. 3, p.

QUIA ECCE LAPIS QVEM DEDICORAM JES

A **S** **V** **Z**acharias pastò anè Christum vocat ut gerens sermone, hic alla metaphora vocat eum *lapidem*: quia aliud ad fabricam templi, quæ à zelante pastore facta est ex lapidibus. Hincen lapides representantur Christum, qui ex lapis angulari & fundamentali in fabrica Ecclesie. Aliud ad lata c. 18. 16. *Scis opus meum in Sua lapidem lapidem prestatum, angularem, pretiosum, in fundatione fundatum*. ita S. Hieron. Haymo, Remig. Albericus & Lyranus. Hinc lapidem dedit Iesus coram Iesu, id est, per visionem Deus ostendit Iesu filio. Ioseph lapidem fundamentalem tempi, quem reuelavit per illum representavit Christum, qui futuraverat lapis angularis Ecclesie, ita Lyran, Hugo, Vatabil, Clarius & alii. Sic tunc explicit se Zacharias c. 6. 12. ubi cum discitat: *Sic ut Orione nubes circumficiuntur: Et subito cum sisisteret, & edificaret templum Domini, Simili enim modo hic cum discitat: sic adducatur ut nubes Orione summae dignitas, hinc lapidem, & cui scilicet ipsa fuma nondiscutibiliter Ecclesiam.*

SUPER LAEFDEN UNUM SEPTEM OCULI Sunt. I) Queritur Primò, in hoc oculi lapidi incisi, vel affici fuerint, an vero à lapide separati, sed in lapidem reponiti. B) Et si intenti. Separatos sunt à lapide propositos, sentent Lyan Vatabi, Fenandez, Sanchez & ali: Quia iniquitatem, significant angelos in fabriken templi & Ecclesie, idoneos in lapidem, id est Christum, intentes, ut quaquecumque illis iustificari, promptè excequuntur. Aut, ut Clarias & Arias, quia in oculi significant vigilansissimum Dei providentiam & curam eiga Christum, et cum quasi lapidem affabre celestis, polist, et secundum fonsdatione Ecclesie angularem aperte constitutas & conservet. Aut, ut alii, significant omnium angelorum & hominum, praeditum Particularium, Propteriarum, Apollolorum, Doctorum, Martirium, Virginum & Sanctorum illustrium oculos intentos esse in Christum: quia ab eo gratiam, salutem & omne beatum expectant.

Verum concordis & congruentis satis certe, oculos
hos stolite lapidi affixos, vel rectil. Primum, quia dicimus
in tunc super lapidem oculos. Si enim sufficiunt extremitati &
integritati tantum in lapide, dicitur, *Per ipsius lapidem oculos*,
Secundum, quia haec oculi sunt lapidis, sed eis Christi, per quos a
ipso circumspicit, Iustitiam, proterviam, & cœrat, promovet totam
Ecclœ fabricam. Tertium, quia hæc oculi sunt angelorum a se
separatis, tamen quia hi angelii sunt quasi oculi Christi, &
hinc quia oculi in eis corpore insigiti & pingui debent. Ter-
tio quo hæc auctoritate. S. Iohannes Apoc. 4. v. videt agnus
(id est Christum) flamus tamquam oculum, adveniens cornua
a septem, & oculus septem, qui sunt speciem spiritus Dei misericordie
in omnem terram. Sic et ergo cornua leperum erant agno affixa,
ita & oculi scriptum: ergo & hic oculi septem lapidis, id est
Christi fuerunt affiti. Quarto, quia pars modo Chrysobr. Ezech.
ch. 1. 18, & Iohann. Apoc. 4. plenariant oculis,
nec tantum ipsi, sed & rotas coruæ cherubim, ut patet Ezech.
ch. 1. 18, quia reprobant divina providerent in actionem,
& executionem strenuissimam & occursum. Vide ibi
dicta, ita S. Hieron. Haymo, Remig. & alii. Perdi quales
tuos fueris hoc, & qualiter in lapide concipiendi sint,
explicat noster Mariana in uno loco: In lapide, inquit,
fundamenti soleat escavari stylus, quibus includatur
stiles aut & argenti, perpetuatis argumento. Ea figura
la vocantur oculi, tum quia erant concavae, tum quia ha-
bebant speciem & formam oculo iuri. Alter Prado pugnat
in Ezech. fect. 7, Septimo scilicet 7, sunt totundique stylæ
equali. Mudiens enim est quia homo magnus, cujus facies
est calum, & quod stellæ quas oculis distinguuntur, illuminati
& eternatur. Verum stellæ non sunt oculi, nisi
multo. Et hinc non habebitur.

Quae Secundum, quidam hi sepe oculi significant? Primum, aliqui clementes oculos huius roris lapsi in quibus dicunt. Ne potius horum lapides ob rimas, fabrica templi intilem, ecce ego eas afflatae ex albo, ut fabrica decus non decus afferant. Secundo, Horum censem sepe oculos significare architecturam & latomorum induitram & Vigilantiam, qua lepitem quasi oculis, id est, summa attentione & cura, attendebant fabrica templi Ozobrachis, oris ita effets elegans & omni ex parte accurata. Verum etiā etiā alludat Prophetia, longā tamē majora & sublimiora speciat.

Dico ergo, hodie sepe oculos significare plenam & perfectam Chrediti providentiam & vigiliam circa rempli, id est, Ecclēzias luce, fabricam erigendam, augeandam, promovendam & conservandam, quam

*Sepsum atra
ti Lapidés
qualis?*
Ruf. Prin.

Secondly,

*Quid signi-
ficiatur?*

Sierra Madre

exercet per septem angelos primarios, quia ultra sunt quasi principes, id estque prefecti tunc ceteris angelis hominum custodibus, tum ipsi dominus totius Ecclesie & orbis. Id ita pater et cap. 4. to. ubi ait Zacharias: *Septem sacerdotum sunt Dominii, qui differunt in uerbiis seruum terrarum.* Et Apocal. 4. 6. *Angeli habebant oculos septem, qui sunt septem spiritus Dei missi in omnem terram.* Et Tob. 12. 17. *Ego inquit, sum Rapiens, non es tu semper qui astas: ante Domum tuam.* Et Apocal. 1. 4. S. Johannes pacem appetitatem Ecclie et spiritum spiritum spirantis, qui in confusione stroni sunt, ubi fuisse de hisce leperis angelis egi. Porro angelis vocatur oculi, quia sunt pars mentis, participacionis & vigilansissime: unde & intelligentiam multiplicantur. Similium modo & Egypti piegebant Obitum Deum suum, qui oculum incipito sollemnitatem: incipito ejus imperium & gubernationem, oculo eis providentiam & vigilans significantes. Macrob. c. 1. & Plutarch. lib. de Iside & Osiride. Sic Terull. lib. de Trinitate. Deum totum oculum dixit, qui tunc videt. Et alibi Dei oculum ait somni ex parte, quoniam illi ipsa lux, quae ad omnia excutat. Quin & Dignus apud Celsium l. 1. q. 4. E&., inquit, *qui oculi nostra cuncta inservit oculis* & adeoque veteres Deum vocavit mundi oculum. Denique Paulinus in Corinio, scribit, statuam Jovis in fidelibus arz. quam Prismam capa Troja confringit, tribus oculis fusile inimicorum, iis vero ligosibatur triplex Dei providentia, qui cælestia, maritima & inferna curat, ait Pierius hierog. 31. c. 15. Semper ergo est, q. d. Hic lapus quem ubi oculi, à Zacharia, putat Christum, qui ait lapis angularis Ecclesie, non erat inimicus & incohibilis, sed virus, oculatus, vigil & acer, qui sui oculatissima providentia per leperos angelos totam Ecclesie fabricam iufrabat, dirigit, promovebat, omnibusque ejus partibus & membris de cunctis requiritus pro, videbit abunde. Sed Peritamus reges habebant principes, qui vocabulatum seculi regi, & alios, qui aere regi dicebant, teste Heliodoro & Sonda in voce *de ludo fons*. Et fortè eb aliud huc Zacharias, namreges Petriarum habebant septem sole principes sicut Deus habet septem angelos principes mundi. Unde Scriptura eorum vix facit mentionem, nisi postquam Iulai redirentur è captivitate, ubi similes viderant in aula Cyri & Daris, ut dixi in Comment. Apoc. 1. quem proximum Deo dacto edam.

Trop. Septem oculi sunt leporem dona Spiritus sancti, qui plenissimè fuerunt in anima Christi, quia hoc uincit omnes oculatus, illuminatam ac vigilantes reddunt, ita S. Hieron. Remig. Ruper. Emmauel & alii, *sunt septem oculi ad ecclesias, quos ptygiontes operi fuo, posta veluti ptygion interaneant, ut fit oculatum & elegans inlata causa, de pavonis, q. d. Christus inlata lapidis septem oculis cælati, omnibus donis, gratia & virtutibus quia oculi divinis calabrit & exornantur.*

Audi S. Gregor. l. 29. Moral. 1. 6. *Super lapidem uenit septem oculi sunt. Hoc enim lapidis (Christi) septem oculi habere, est similitudinem virtutum Spiritus sancti, genitio in operatione creatrice, aliis namque prebeatum, aliis secundum, aliis uictori, aliis genio lignorum, aliis interpretationes servato, in qua diversitate Spiritus sancti, recipit, ac habenda non contulit, sed Spiritus manus nunc portat. At vero conditor nostre infirmitatis suscipiens, quia per divinitatis sua potentiam, simul si habere esset Spiritus sancti virtutes adiacet, micantes precalubus placent in atra.*

Allégor. à Calisto: Christus corpus, inquit, in passione inlata lapidis septem oculis incisi, multe incisionibus, vici- bise & vulneribus quia oculi calabrit, & pulcher, rima varietate distinguuntur, ut hi oculi sunt calatura, de qua subdit: *egu calabriu[m] in atra.*

Symbolice, ex Zacharia, ut ex Apocalysi, Ecclesia Romana accepti multos ritus & ceremonias, indeque familiæ symbola rerum sacrarum in officiis Ecclesiasticis mutata est. Ita et hoc loco accipitile videtur aliam leporem Cardinales diaconi, quos S. Clemens Epist. 7. ad S. Jacobum, vocat *septem Episcopi*; & totidem Cardinales Episcoporum in Lateranensi Ecclesia, cuius Episcopos proprius & versus ei Pontifex Romanus. In ea enim isti iudei & cathedralis Episcopatus Romani, ibique novus Pontifex ejus, ac conquerentes pontificis totius Ecclesie, qui Episcopatus Romano annexus est, possiditionem capere let. Quocirca ita de ea scribit B. Petrus Damiani liber.

Liber, in Propri. Attic. x. v.

A 2. epist. 2. ad S. R. E. Episcopos Cardinales: *Ecclesia Romana excellenteriorum praecatensis resumis orbis Ecclesiæ uultus privilegiorum, sed & mysticis etiam insitum a quoq[ue] disposita non ambiguntur facilius.* Nam ut ploribus parte præfiguram Lateranensi Ecclesia facta, Galatæ insigilate q[uod] vocabula, q[uod] nimirum caput est omnia oblationem magis, & quidam aperte & verba q[uod] omnia per orbem Ecclesiæ. *Hoc septem Cardinales habebat Episcopos, quibus felix p[ro]p[ter]a Apollinius sacraficiu[m] illud observat accedere, ac Utrumq[ue] colunt mysteria celebrare, in quo uenit illud Zacharia concessisse credentes oratione.* Et hoc iugis lapis quem dicitur in leprosum lapidem nam septem sunt fusi. *Lapis autem iste præcudibilis illa p[ro]p[ter]a est q[uod] de qua uenit Iesu Petru politissimus dicens: Super hanc possum adscire Ecclesiam meam.* Super ergo omnia habet has p[ro]p[ter]as, quia carmen S. Spiritus domini famula profulges trucidat, quibus nimirum uelut in delabitu stratos socios uincitq[ue] illiteris rusticis ignorante reuoluntur effugiat, & ad contemplandum infinito foro humani mores illustrat. De qua idem Propheta c. 4. Vnde, sis, & ore candidiorum eni[m] cum resum, & Lempos n[on] super caput ipsius, & septem lucrum eius super illud. *Quod utique sacramentum & S. Iohannes in Apocal. se dicit: iste non resum; cui dictum est: Mysterium septem bellorum quod colliguntur adversaria nostra, & septem tandem laudes aurea.* *Septem scilicet, angeli sunt septem bellorum, & candalibus septem, septem Ecclesie fons.* Septemnam enim est symbolum universitatis. Septem ergo Ecclesie sunt omnes Ecclesie, quas io[n]ne in matrix continet Ecclesia Lateranensis & Romana, qui omnium est princeps & regina, ut sit idem Damiani. Unde & subdit: *Lapis septem fratres mei, ut & me uobis audirem interfuerit, fuit enim & ipsi Cardinalis ac Episcopus Officinalis, qui inter Cardinales est primus, ac solet concilere Romanum Pontificem) nos, inquam, qui tempore suum sumus uicem illius legidam uenim, qui bellum portamus imaginem, qui angelorum sonus per annunciations officium dignitatem, videmus, plaudemus, & per verbam nostram non solum sonum, sed & mortales uincemus feremus.* Septem prædicantibus lingua quidem uniuersitatis, sed Episcopatu[m] seminamus. Apollinius ait: *Qui Episcopatum deuidat, tui in quo non bonum dignitatem, non honestum sed bonum apud deuidat, ac sic dicas: Qui a[di] episcopatum ambeles possidendum si ha[bi]t bonum spem, in uite nomen aduersus finis rei ipsius veritatis.* Non ergo amplius episcopatus in exercitu gaudiu[m] transformatu[m] exercitus p[ro]p[ter]a gloriatiu[m] in exercitu subuenientibus rosi, non in brevissimo circumflexu[m] phaleris, non denique in gloriosis cœdipanis militum cunctis, neque in frequentibus ac suspicenti frustis mandibulis equis, sed in honestate morum, & sanctarum exercitum atque uirtutem. Et inferit: *Vix ergo diligenter, quibus preva datum est ex Apollino & Sedi diuinum aueritate exquirat, ut ceteris ceteris non modi fidibus, sed & fidei scandala quidem uicem regulum exhibeat.* In uita vero sua fidei legem quid agi, quid uirtutem ostendas: ut latice uirginitas verbi ostendat, non effluvia fidelitatem linguanu[m] debret gloriari confusa complicitate, mortis submersio, non pellus mafurum immobilitas levitatis uincemus. Parvulus latus obiectat, recordans eloquias, ut uana discutere evanescat. Quomodo enim in ore facilius erat ad Domum mundum dirigi que per præsermonem cordibus inquinatur. Et in fine, *Vix ep[iscop]i sal terra, qui non modo facilius sed & uicerunt deinceps esse magister.* Necesse est ut vita vestra quadam sit linea. Et uolit adamantis figuraculum, quod ceteris uincit uirtutibus formam. Adamantum quodque p[ro]p[ter]a suam ceteris impressum, & eu[er]s[us] sera metallis imaginem sumi. Cum ergo a diversis mundi partibus ad uincemus uobis cognoscit malitiam, et ueris uero artis quibusque ueris impunito compellimus ueris temporis idem, si felix quidam seruante refutat, non in aliquo purius levitas erumpat, si gravioris bilis.

Ego C. A. L. A. B. O. Hebreo ergo aporian operatum sim, quod Primo Chalde explicat: *Ecce ego uenimus non resu[m] q. d. Ego tibi, o Zacharia, hanc uifilonem lampidem mysticu[m] offendo, et p[ro]p[ter]a significacionem de Christo revelo. Verum Hebreo p[ro]p[ter]a id non patitur, nam aperire aperturam Hebreu id est, quod iculpet sculpturam, vel celare calaturam, ut vertunt Sept. Aquila, Symac. Theod. Nodier. Pagn. Vatab. & alii pauli.* In sculptura enim sculptor aperit & erudit partes, aliquas, vel in longum, facie frizas, vel in rotundum, vel in quadratum, aliquaque mille modis, ut iculpet flores, aves, pomæ, aut quod est libuerit.

Secundò, Rabboni, & ex iis Hugo hac intelligente de calatura templi Zorobabeli, q. d. Ego perficiam templum

S. 3 hoc,

Lapide calat. hoc; illudque eleganti calatato fortinclus exornabat, aut calatum, id est, formicato calatum illi inducam: perfecta enim fabrica sole calari & calatato exornata. Verum effo ad aliud Propheta, tamen altera species de Christo.

Dico ergo, lapidem calatum esse Christum, ejusque calatato vocari vel iespem oculos in eis celatis, ut non nulli volent; vel potius ipsa adhuc flemmata in primo fabrica lapide calata. Nam calatura has ab oculis eis diviseras, liquet ex antiquitate oculi in umbris calatur, dona & signata Christi representant, uti mos declarabo. Allud ad primum templo vel fabriam lapidem, quem architecti cum foliogrammati & pompa in fundatione posse, ita que fabricam inchoante. Unde lapsi ille primus tolet insignibus principiis, qui fabricet & auctor, insculpti ita

Primo in Christo, quasi lapidi primo Ecclesia, Deus fui infugio & flemmata insculpsit; Primo, in eius incarnatione, in qua Spiritus sanctus Christi corpus & animam tanta perfecione elaboravit, ut humanitas illa a Deo elegantissime toretur & calata videtur. Inspera eadem ornata & calavat nomen Iesu Christi, virtute, gratia & gloria, quasi ex eum quondam divinum sole, luna & stellis pulcherrimis calatum & distinctum. Denique per gloriam unionis hypostaticae ita eam Verbo adaptavit, ut videatur humanitas esse: quasi gemma politissima calata, & adaptata annulo aucto divinitatis Vocabi. Audi S. Irenaeus lib. 3. c. 2. *Ebis lapid. i. terra & ex viuere, ac ex oratione Dei. & figuris as-*

simile in terra vides etiam etiam, sed uirtus spiritus sancti articulatio- scitur ex larum ita quoque Lyran. Dionys. & alii Nam spiritus sanctus ita afficit humanitatem divinitatis univit, inie- ruit & quad calavit, ut inter naturam divinam & huma- nae suae fit unus in Verbo, ac per unionem mortua in- timaque curandum fit complexio, fuit oxygénos, ut ait Damascenus lib. 3. c. 4. Et tamen Verbum ipsum uulna ad humanam naturam contra sit habitudinem, nullum ordinem, nullum inclinationem. Infinita eniam illa via hypo- statica sufficit, ut sed ad illam ex infusio attulatam & velet interfici, abique ullius mutatione velut remanso & ba- sis hypostatica extendat, tamquam indolubilis & subtilissimi nociu huius intime alterat & copulat: petendo ad iocelle- glio divina propter suam infinitam intelligentiam vim, scie extenuit ad futura conformatio, enique attingit & prae- paret, atque velocius divina propter infinitum volendi vim, scie extenuit ad omnia existentia quorum ipsa est causa, ab- lique actionibus aliquibus habitudinis realis ad illa: nullum enim ad illa relationem stalem acquirit vel conturbat intel- lectus vel voluntas Dei.

Secundus in pa- plena. Secundus & plenius, Christus quasi lapis ex latus fuit in passione, tum clavis, spinae & flagellis: activè & tum vulnera, plagi & vibexibus passivè, quibus totum corpus suum fodi & speciei voluit, ut instrumentum lucis in nos charitatem in tua latenterem per has qualia rimas offendere & dif- funderet:

Cors in tote corpore sculptus amor.

Unde Hebr. habent ad verbum, *ex ore apertum apertum simus*; Syrus & Arabicus Antoch. *ex ore apertum portare*: portare enim corporis & cordis Christi, sunt eis plaga & vulnera: Arabicus Alexander, *ex ore aperte em. scilicet septem lapidis oculi*; Septimus, *ex ore sodis frumentis*. Hic enim pallionum calatum expositio fuit Christi patientia, obediencia, charitatis, fortitudino, cateraque virtutes di- vine, itaque profecta Dei imago in ipso calato apparuit: ac proxime lapio huius, rupique tota plaga excavata, & quasi flemmata regio fuit insculptio & derelictione, Deus Eccl. sicut flemmata iniquitate, quam loo per eum abdulit in- quitar m' orbis, ut sequitur, ita S. Hieron. Remig. Haymo, Rupert. Vatabl. & Clauia. Perpetram ergo Theodore- pos foream hanc accepit stragam & lepatulam Gog & Magog. Ita, inquit, *de Gog & Magog predicti, quibus in sua die per seculum annis, & omnis passus ad occisionem deduci, quam per translatum & comparationem forem agi- laveri*. Gog enim & Magog venturi sunt tempore Antichri- stii, & cadent in fine mundi, ut dicit Ezech. 38.

Tropol. de calatu- Tropol. hac Christi nascientis & patientis iuncta re- presentat calatato de ornatum anima, virtutibus de do- anima per virtutes omnis insculpsit, ac perctus & patientiam inci- fe & explorare, ejusque prototypam & exemplar. *Va-* ergo, & a Christiane, in anima tua scalpera imagina- elegantissimam & divinam obedientiam, humilitatem, to- lerantiam, coconstantiam, amorem & perfectionis Christiana!

A inspicit & fac secundum exemplar quod tibi in monte Cal- varia a Christo monstrarunt cit. Deus in creatione & ge- neratione sua tuum tibi in originem & similitudinem inscul- fit & insculpsit, Genes. 1. 27. eamque peccato defor- matum per Christum in baptismate & purificatione reforma- vir, tuus per ejus gratiam cala, espoli & perfice. Si modum necis, docet te Christus: inspicit ejus calatatu- tam in cruce. Invadit te morbus, paupertas, dama- for tunarum, fuline exemplo Christi, ac dicit: Non mea vo- luntas, sed tuas fias. Invadit te follis, amarus, detractor, ca- lumnias, spargit de te quae nonnequam cogitatis: fuline, noxi per indigitationem inlerre maculam imaginum tuu, noli calatura in patiente tue per impatitiam maculare. Gra- du tuo dejectus, deprimeris negligens, amuli tui atollun- tur, te picuunt, tibi infundunt: fulmine, harc & mago pro te influum Christus Dei filius, cum a Judaeis irruerit, con- sputus, flagellatus, & quasi latro in cruce a filii eis. Imperator Superior rem siuam, & periculosa, alacriter capie: itaque Christum, qui factus est obediens uiue ad mortem, mortem autem crucis. Si te iteris ex- cito, excus, vide quād longe abfia calatura obedie- tur Christi. In docendo, concordante, confitentes audi- endo, pagos circumcurfando, rusticos, rudes; & pa- petes docendo, sensiti labores & dolores & ejusbathe Christi, illi, p's amores omnia transferendo & supera, illi patrem pa- petes cuangelizandos, vicos & pagos praedicando pedes ob- vivi, fatigatus eis, fida vit, assurant & alit. Illius admixtae sculpe holce dolores & labores modicos, & modici temporis in anima tuu: *calo in se calmo & felix & beatitudo: pingue & scelpe attrahit*. Audies brevi quod ille tertio die resu- gens audire: *Propter quod & Deus exaltabit illum, & de illa illa nostra quod & super omnes avos, ut in nomine Iesu sine genitio, scelus, calamum, mortificatio & inferuantur*. Ita ad exemplar Christi pinxit & calavat anima, scilicet quez ac corpus, S. Paulus dicens: *Ego signum Domini in caro mea posui post*, Galat. 6. 19. *na pinxitrum S. Andree gemitus amone crucis*, S. Ignatius provocans leones, S. Laurentius in crux calatato delicias, S. Vincentius Dacianis tor- menta irridens, S. Agnes contra tyrannos, ignes, precos ad mortem ulique decertans & triumphantia. Tu pinxitus omnes Patriarchas, Prophetas, Apolloli, Martyres, Ana- chorites, Doctores, Confessores, Virgines Sanctissime omnes. Hosti frater, pittores holce minante, hostiatores adequa, vel aquos pastibus conculcate, ut pinguis imagi- ne, ut calatato riturum, in calo per custodia inculata Dei gloriam tuum decus, coram angelis. Sanctissime omnibus perennitatem, quod enim momentaneum est & leve tribulacionis, humiliacionis, mortificationis nostræ, mer- oum glorie pondus operabitur in nobis, itaque inde ut se p' momentum.

Zauskruth, profectis expoliis lapidis

Soli exoptantes locis, per manus artificis,

Calum, inquit Vatro lib. 4. dictum est quod calatum, id *scilicet signum, fidibus fit multo magis calum empircum* *Calum que* *calatum est genitus, floribus, fructibus, uti dulcibus* *Si si calum*

Johannes Apoc. st. 2. & 2. Calum est anima tua, si famula felicitatis illam ergo calo calatura, obedientia, humilitate, omnique virtute, ut in calo empircu calari, ino illud calare & ornare creatur.

E T A U F E R A M INIQUITATEM TERRÆ. *lib. 1. Vers. 10.* *liu;* putat Judeus, *io qui primi fideles conversi ad fidem & gratiam vi languisse Christi, illi quasi lapidi calato & fundamentali inscripiti sunt: in DIE UNA* *quae* *qui facili* *ipse calatus, id est, & pastus & mortuus, pro nemis ini- quitate Deo afflictit, eamque quantum in eis abolevit, aque ac veteris vestimenta vestigium faceret, omni ma- culis anima expire non poterat.* Ita S. Hieron. Remig. & Haymo. Memini Judeus pro aliis Gentibus, quia Iudea promissi erat Christibus & quia Judeus prophetabat Zcha- rias. Unde eos iam Babylone recutens & sillos, promiscio Melis & consolatur post Iudeos tamen iniqui- tas totois orbis per Apolitos es mentibus credentibus ablatas est.

VOCABIS VIX AMICUM SUBTERRANITEM, ET *UBER PUCUM* q. d. Christus sua passione non tantu auferit misericordiam, sed & affectus pacis, bonorum affectionis, delicias, quae ac amicitia & renu communicatione, ad eo ut omnia iocu Christi uitios communia futura sint, & ex eadem vite

vite eademque fūi simili fructus carpant, & fecurē hilariterque ī invicem invitent & conviventer, idque tuū corporaliter, tum pōtis spiritualiter. Hanc enim pacem & opulentiam significat hæc phrasit & parsimonia Hebreas, ut patet 3. Reg. 4. 25., ubi dicitus unumquāc habitat sub viis & fīciū ius conflictus diabolus Salomonis, q.d. Picas fūi pās & tērēm copia sub Salomonis imperio.

Post̄ Christus non tantum aitū pacem & opes spiritaliter, sed & temporales. Lex nōm̄ Christi praeceptū chāristem, condonatōm̄ iūtiātū, patiētū, amorem quāmīcū, &c. quæ omnia pacem temporalē, in deo tempore lūm̄ affluētā parunt, ut ostendit Iaia 3. 4. Sic in primitiva Ecclesia Chāristiani omnia habebant communia, Acto. 4. 32.

Mythicū, vīris & fīciū, non hujus vel illius in particulares, sed sicutōcē fideliū omnian est Christus, ejusque p̄ficiū, Euangelium, Sacramenta, gratia, consolatiōnē, omniaque bona, quæ quasi sp̄iditissima fīciū de uasex Christi, quæ ex heu & vita nōsājū dēcipimus, in quib⁹ Chāristianū deliciantur & nectare easlib⁹, præterim in Eucharistia, inebriantur, de quo plura c. 9. 17. 12. S. Hier. & Remig. Ponō conditōnes vīris ap̄pliciū Chārilo Eteth. 1. 1. & fīciū Jerem. 1. 1.

Quare perperā Rabbini hanc felicitatem Judas dātū pūtanū ī Machabētis lib. 1, Machab. cap. 14. v. 4. Eito enim eo alib⁹, tamē majora & spiritualia, quæ Chār. fīs attulit, sp̄efat Propheta: folis enim Cibitius abfluit iniquitatis terræ, non Machabēti.

C A P V T Q V A R T V M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

Vides Zacharias candelabrum sept̄is cap̄ vel potidiū obliueſi, ad cuius latera erant due olīva, una à dextris, alter à sinistris: ac per hoc significari intelligit, per Deo caram & præsidentiam temp̄ fabricam inchoatam fore perficiendam, & ad culmen perducendam. Denū enim id uelle, cui nulla Persuasum vel hominum potest resistere posse: consequenter duas olīvas esse vīta pontificis & Zorobabel principem, qui officium Dei, ut candelabrum, id est templum, readiſceunt, & populam in rebūtam faciunt, quām cūlībus & potītūs regant. Fīciū est sensu literali, ut pāces ex eo quod ingreditur v. 6. 7. 9. 10. sermo redigatur ad Zorobabel, dātū in dātūm̄ illo tempore: Deinde ex v. 9. ubi exp̄ſe efflent̄ hāc ita explicat angelus, dicens: Manus Zorobabel fundaverunt domum istam, & manus ejus perficiēt eam. Ergo ad litteram intendit hac vīsione ammire Zorobabel ad perficiendam fabricam templi quām inchoaverat, & de cuius consummatiōne difidet̄. Porro rotū hoc caput dirigunt̄ ad Zorobabel, fīciū enim capite prædenti p̄ficiēt̄, ita hoc capite Zorobabel principem populi incitat̄ ad inchoatam templi fabricam p̄ficiēt̄ prefigendam & consummandam. Ab his etiā duabus capitis pendet rotū populi corpus, p̄t̄ Ecclesiā a P̄missione, resp. d̄ principi. Alligat̄, tamē & præcipit̄ p̄r rediſcationem templi adiunget̄ Ecclesiā adiſcāndā, tamē ex Iudaeis, tamē magis ex Gentibus per Christum: Edicēt̄ enim est mythiscus Zorobabel, eus nōs̄ principem, nec Iudeorum regis̄ poteris. Esto enim Iudei ipsū responsum, tamē Gentes avide amplercent̄, atque ipsi Iudei in fine mundi ad eum convertent̄ per prædicatiōnēm Eliae & Henoch. Et enim sunt due olīva, quæ affilient̄ dominatōrē terra, ne rīns Ecclesiā perficiant̄, oportet̄ de Brīa, grātia & exempli sui aliae, illuminant̄ & gubernant̄, ut explicat S. Ioann̄ Apocal. 11. 4. im̄ Rōberū & aliis volūt̄ hanc est̄ fīciū litterātū; sed ex dōt̄is pātes est̄ mythiscus.

ET reversus est angelus, qui loquebatur in me, & suscitavit me, quā virū qui suscitatur de somno suo. 2. Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Vidi, & ecco candelabrum anreum tocum, & lampas ejus super caput ipsius, & septem lucernas ejus super illud: & sepe infusoria lucernis, quæ erant super caput ejus. 3. Et dñe olīva super illud: una à dextris lampadis, & una à sinistris ejus. 4. Et respondit̄, & ajo ad angelum, qui loquebatur in me, dicens: Quid sunt hac dominem̄? 5. Et respondit̄ angelus, qui loquebatur in me, & dixi: ad me: Numquid nescis quid sunt hac? Et dixi, Non, domine mi. 6. Et respondit̄, & ait ad me, dicens: Hoc est verbum ad Zorobabel, dicens: Non in exercitu, nec in robore, sed in spiritu meo, dicit̄ Dominus exercituum. 7. Quis tu mons magne coram Zorobabel? in planum: & educet lapidem p̄ trāmum, & exquabit grātiam gratia ejus. 8. Et factum est verbum Domini ad me dicens: 9. Manus Zorobabel fundaverunt domum istam: & manus ejus perficiēt eam, & scietis quia Dominus exercituum misit me ad vos. 10. Quis enim despexit dies parvos? & letabuntur, & videbunt lapidem frānnum in manu Zorobabel. 11. Septem sīci oculi sunt Domini, qui discurrunt in universam terram. 12. Et respondi, & dixi ad eum: Quid sunt due olīva hīz ad dextram candelabri, & ad sinistram ejus? 13. Et respondi secundō, & dixi ad eum: Quid sunt duæ spīce olīvarum, quæ sunt iuxta duo rostra aures, in quib⁹ sunt fūffusoria ex auro? 14. Et ad me, dicens: Numquid nescis quid sunt hīz? Et dixi: Non, domine mi. 15. Et dixit: Ibi sunt duo filii olei, qui afflissent Dominatoriū universē terræ.

VER. 1.

ET REVERSIUS EST ANGELUS] Pot̄ Michael, ut dixi c. 3. 3. qui post visionem c. 3. mīhi offensam à me receperat, rediens in celum ad Deum, ut eide mōte quās princeps militis cælestis affligeret. Nam ibi accepta nova à Deo vīsionē & revelatiōnē mīhi communica- cande reversus est ad me, qui vīsionem quam viderām cap̄. præcedentē rūmīans & admirans, herebam quās p̄ficiāt̄ & strōnūs. Unde Michael ab eo hōpore quās ī lōmō me excitavīt, ut evigilarem & attendērem ad novam hanc candelabrum vīsionem, quam mīhi exhibebat, ita Lyrē. Vatib. & alii.

Aller. S. Hieron. Theodor. & Remig. cōsentent̄ am- gelum post vīsionem cap. 3. non rectifile ī Zacharia; dīci-

tamen reverſum, quis novam vīsionē ei obtulit, ad eamque vidēdam eum cœchāvī. Sed prior expositio est plau- nius & germanior: si enim rīversus est Michael, ergo egredies fuerat.

S U S C I T A V I T M E] Tum à flūpone vīsionē cap. 3. uti jam dixi, tum ab hebetadine mensis humani: hujus enim vīs corpori illigata, & ad illud dep̄fita hebetatur, & quās sup̄portat, ut ad sp̄iritalia & divina mīndū sit acris & vigil. Easlib⁹ ergo dep̄fiant̄ & turpētēm mentem Zachariā angelus, ut eam ad divina eleve & stetāt̄ reddit̄: cō quōd hac prophētia fit agnītīgī, ob- feusa & difficult̄: quās dīcas, Michael excitando me, mente meā exacuit̄, & attēntiōrem reddidit ad hītē- gly-

glyp̄hica & symbols calidia , quæ mihi monstratu-
ras erat.

VII. 2. **CANDELABRUM AUREUM**] Alludit ad candelabrum quod iusta Dei fabricavit Moses Exodi 25. 1. L. Unus illud , æquæ ut hoc Zecharij , habebat septem calamos & lucernas : omnes per omnia fuit idem cux co , ut vult Lyran. Nam Mosiacum non habebat septem infiora duo solita & totidem olivas , que habuit hoc Zecharij Candelabrum per lycneodochen significat & repræsentat temp̄um infraeundum à Zoroastro. Ipsilon enim erat unum & tribus precepsis vñis templi , quod totum tabernaculum iu luce illustrabat . Rursum candelabrum in templum int̄erferi non solet , nisi eo perfetto. Fabrica ergo hoc candelabri , significat & præcipitatem fabricam templi perficiendam , ut Lyran. Hinc mynichæ candelabrum , æquæ ac temp̄um , repræsentat Ecclesiæ , quæ aucta est charracte & doctrinae caeli. In s. Hieron. Cyril. Remig. Rupert. & ali. Unde S. Iohannes Apocal. 1. 13. videt in medio sepius candelabrum unū simile domini , id est , Christum. Et v. 20. explicatione eorum audit ab angello dico: Candelabrum sepius , sepius Ecclesia sum Arix , p̄t̄ Ephesia , Smyrenis , Pergamensi , Thyatirensis , Sardensis , Philadelphienis , Laodicea , ut patet ibidem c. 3. & 2. Vide ibi dicta. Planè enim S. Iohannes ex loco alludit a hoc candelabrum Zecharij. Verum de significacione candelabri pluram dicam v. 6.

LAMPAS SUPER CALATU) Prolempas Hebr. est Λαμπάς , id est , vas concauū vñs & pharicū ad capendum oleum , quod pariter latitudine recte gallum appelles . Sic enim gula fuit gutta caput cibum transmittendus ad flomachum , ita hoc vas capiebat oleum transmittendum ad lumen lucernæ . Vnde Pagiū & Vatab. vertunt , lenticularis : Tugur. dijum rotundatum ; gella enim à rad. Τοῦ galat , id est convoluere , significare vas rotundum & convolute infor̄m̄ globi , aut ovale infor̄m̄ lenticulari . Noster vocat lampadas , quia malit in locis lampades habent formam lenticulae , iuste rotunda , p̄t̄ sphærica , vel ovalis. Lampas ergo hæc sunt ipseca cava & tumida , quales in templis ante Venerabile Sacramentum iunctum eminere videamus . Porro hæc in capite , id est , in summa spīte , seu hastili candelabri eminenter quasi cunctis , ad capendum oleum distribuendum in septem lucernas , illud utrinque ambientes . Erat ergo lampas hæc concha olei , vix vas nictationis sphæricum : unde & vix fuit utrinque duas oliva , quasi symbola & indicia olei , quæ plena era lampas . Addunt aliqui , ut Fernandus vñione 31. fest. t. Ribera , Sanchez & ali. , fuisse vetam lampadem ad artium & luceam , sed maiorem , quæ septem lucernis pariter ardentes cingebatur , quod valde est probabile , hoc enim concordans est ; & sic videmus in basilicæ Romanis S. Petri , S. Pauli , S. Ceciliae , & aliis lampadibus in eodem argenteam , quæ multis alias minoribus circundant , ante sepulchra Sanctorum appendit , iisque honoris causa prælucere . Videtur ergo haec lampas minus fuisse illa , potius angustia , rotunda , vel ovalis , superē patens , cui inactus erat canaliculus brevis vel anulus tuberi innexus , at eo elevatus olera innatares , per quem infernum elychnionum subgebat olerum è lampade , ut jugiter ardere . Minus ergo verisimile est quod censent nonnulli , lampadem hanc fuisse quasi pelvis quendam ampliam , imponitam hastili candelabri , nisi per pelvis accipias concham nascientem ex eo hastili . Ex dictis sequitur , candelabrum hoc universem fuisse non lepticeps , sed officiæ : erat enim invenitio & coniunctio candelabri , p̄t̄ ad oculum & oculum ; nam medium lucernæ septem calamus cingebatur , tamque hastili quoniam calamus septem , lucerna ardens infusebat , erat ergo odio .

E T SEPTEN LUCERNÆ ETIUS SUPER ILLUD illud , scilicet caput . Subdit enim : Septem infusoria lucernæ , que erant super eam etiam . In capite ergo : hoc est in summate hastili candelabri , eminenter septem lucernæ laterales , totidem calamus nascientes . Porro calami hi utrinque ex hastili candelabri , vel potius ex fundo lampadi aequaliter pullulabant , & prodiabant . Infusoriam calami , hi uiri moros dicam , erant vocante hic infusoria , id est , fuisse , per quas lucernæ ex lampada oleum suscepserunt . Quocirca necesse est luceroas pauli defuissores suis fe lampade , ut ex ea in illas oleum inducere posset . An

lucernæ hæc fuerint in eibim dispositæ , ut circumcircare cingentem lampadem , canique quasi coronarent , ut vuls Sanchez , Fernandez & alii ; an vero ad dū tantum ejus latera , ita ut ab uno latere fuerint tres , ab altero quartu lucerne , uti habet in candelabre Moltois Exodi 25. 11. ad quod hæc alludit Zecharias , non confitit . Primum concinnius videtur , & commodiū : quia , ut jam dicam , sepe canales per quos ex lampade suscepserunt oleum in septem lucernas , non posuerunt commode omnes ad duos latere disponi ; tunc longe commodius in eibim circumcircare lampadem disponuntur .

SEPTEN INFUSORIA] Hæc Nostr. , S. Hieron. in Comment. & Septuag. Dices , Hebr. Chal. Pagn. Vatab. & ali recentiores legoꝝ , sepius & sepius : erga quatuordecim lucernas infusoria . Respondunt alii quod textum Hebreum esse corruptum , & pro sepius & sepius , legendum esse temet tantum sepius . Ita enim legerunt Septuag. & S. Hier. Secundo , alter reposito Sanchez , namrum esse antiquissimum q. d. Septem , septem , inquam , erant infusoria ipsi lucernæ . Quæ sepius plausibiliter est , omnemque antiquitas extricat . Tertio , Chaliph. à Caſtris respondit fusile septem , si origines & officia pateres ; fusile vero quatuordecim , in iplios canaliculos numeres . Infusoria enim vocantur hic parvi canales , five bifurcatae & meatus , per quos ex lampade oleum defusebat in lucernas , inquit Clarus & Vatab. Jam fusile haec erant quatuordecim , quæ ex lampade per septem ora prodibant . Lampas ergo ex septem tantum habebat ora , sed singula ora habebant duas fusiles , quarum una tendebat in unam lucernam , altera in aliam illi vicinam : quodlibet ergo ex oris subfusibilius nictum dabat lucernis , per duas fusiles ex predictum : & quæ nix erant septem , hæc Nostr. & Septuag. numerant lucernas septem : quia vero fusile erant quatuordecim , hæc Hebr. Chal. & recentiores numerant quatuordecim infusoria . Verum haec inconcinnis & gratales canales , præterea quæ infusoria proprie vocantur ipso canalis non vera spile lampades , apertures & officia . Quare secundum Iohannio vñior videtur , quam confirmat versio Septuag. & Nostr. Porro infusoria hac erant calami , accutum ex fundo lampadi producentes : ac Infusoria in vertice quodlibet eorum sublinebat fuisse lucernam ex parte , erantque concavi , ut efficit fusiles , per quas è lampade nix , oleum derivate ad lucernas , uti recte ostendit et in schematica candelabri depingit Sanchez . Hoc enim longe concordius est eo quod illi afferunt , qui septem calamus possunt dimidiatum ad nullum lucernas , deinde septem infusoria à calamus diffusa punctum quasi septem canales , per quos fluere oleum ex lampade ex lucernas . Quia sum enim hæc tam inconcinnis instrumentorum multiplicatio , cum concinnis utrumque per calamus concavos fieri possit . Hinc rursum liquet , infusoria hæc non fusile vñs à lucernis & candelabro separata , quæ infusibilius vocamus , quia Roxæ multis habent in cubiculis ad capendum oleum , quod ex eo lampadi identidem infundant . Sic enim unum magnum infusorium pro candelabro & septem luceris inservit , suffragante suffit septem lucernæ infusoria . Addit , sic hæc infusoria à candelabro suffit ferata pale æquæ ad loco : jam autem illi conjuncta fusile liquet . Unum enim fuisse totum hæc candelabri vas , sed sepiusdem , quia diffundant in septem lucernas , ac consequenter in septem infusoria , id est , calamus five fusiles , quæ lucernas inferunt oleum . Minus recte R. Salomon & Aries , Id sepius & sepius se expoundit , q. d. Quilibet lucerna habebat septem infusoria , ne enim unius infusoria suffit numero quadragesima novem . Totum fuisse non erat opus , immo nec locus in tam paucis & exiguis lucernis .

Myntæ , sepius infusoria sunt s. p̄t̄ Sacramenta , quæ sunt vñs gratia , non quæ in illis gratia acta & localiter contineantur , sicut oleum continetur in vase ; sed causali sepius , scilicet gratiam in utræ causa instrumentalium sepius Sacramenta , quia sepius gratiam in utræ causa & officiis . Hebr. est , sepius & sepius , ut re cruentaria & praefestent tam septem Sacramenta , quam septem dona ipsorum facti ; sed de hec infusoriis plura . Septem infusoria , aut S. Hieron. sunt septem Sacramenta , per quæ oleum misericordia Dei omninoque virtutum Ecclesia iuicetur , ex quo loverunt & conservaverunt . Unde & in Confirmatione , Ordine & Extrema uocione oleum est materua Sacramenti , quia oleo foris ungente , intus anima impinguata .

id est vigorem & splendorum, suggesterit: aut magis apponit ad secundum nunc exposito, nemus lampas, et sanctum latronem. hinc enim in candelabro eminenter fulgor lampadas, & fulgor, non tempore lucis natum, sed circumdantum, sicut in suggestione deo, bar, ut in tempore in nobis magis illas & fulgor sancti gloriarum, quod sancto & ario, certissimis temporibus in verberatione & latitanitate communicebat. Dux igitur fons Iesu pontificis de Zorobabel precepit. Hic enim altare in candelabro primarij, id est dominante Deo, un dicitur versus ultimo, eis nota & ductu candelabrum materiale & lectorandum, id est templum, adscendit & consummatur, qic decu & gloriam conciliaverint, idque per illorum non suis opibus, robore aut viribus, ut pote & amaris alioq[ue] fabi. Jam potenter impeditius, sed Dei virtute & spiritu. Hoc est qui significat Michael dicens: Non carnem, nec se rebatur, sed in spiritu nostro, sicut perficiunt hoc oper, & fabrica templi tam magna & magnifica, ut explicat v. 19. Spiritus enim haec, ut Propheta, patet, ut Zacharias & Aggabus exortat ad urgendum hanc fabricationem, ita pariter ad eam concurrit, & neque illa impinguia, & opere & protectione ita diriget, adiutorabit & promovet, ut nec Samabat, ut alius hostem cum impetu posset, quia ita & inviolabiliter & ad saltum perducatur. Animabit enim Zorobabel & populum ad finem fabricandum, omniaque ea, tunc enfusa & opera reger & proponerat.

Alligat. Al. e.g. si potius candelabrum hoc representaret Primus, Christus, qui illumina; & mittit te p[ro]m angelos, ut per eos testificari Ecclesiam. Hinc de eo dicitur Cant. i. *oleum ex tua no[n]n[on]a nra*. *Hinc Secundum*, candelabrum representat Christi Ecclesiam, lampas Pontificis & Ecclesiae Romanae, quia illi quam si Sanctum factorum nunc ipsa velut matrix ieprem lucet, sed id est exercitus omnibus Ecclesiis tuo orbe de perf[ect]o oleo, id est pontificis, viaginem doctrinam & gratiam, intillat per f[er]ie[re] p[ro]fessio[n]e, id est, sepiem Sacramenta, ac per ieprem o[ste]r[um]. Omnis enim ordinis ac iuridictionis possitler (se consequentem omnia Sacra[m]enta), derivatur a Pontifice Ecclesiae Romanae, quia a lampae in universis orbis Episcopales, Biscordantes & Ecclesias. Due ut via sunt S. Petrus & Paulus, qui lampade, id est illi Ecclesiam Romanam, edificavere & fundarent, in eamque omnem doctrinam & gloriam cum langore suo dilabuerunt, de etiamnam ex calo per preces & suffragia defellarunt. Id ipsum vero faciunt non vi lucis sed in spiritu Christi, a quo omne lumen robur, veritas & gloria obtinet. Christus enim est pri- maria lampas et le o[ste]r[um] plena, ait S. Hier., Vatabli Fer- nand., & alii Nam Christus est lex mo[ri]i, Job. 1, 22. quia si fili illuminans eodem, Job. 1, 22, id est in ieprem lucet, id est in omniis Ecclesiis oleum, id est gloriam, iustitiam. De eius enim plenitudine omnes accipimus. Consequenter per lampadem appositi accepi, s balneum palloris Corilli, quod Ecclesia continet & possidet, cuius oleum est ejus angustis & ser- tata, quae per seopt[em] in inferiori, dicit Sacramenta, derivantur sepiem lucetas, id est Ecclesia non particulariter dicit multa Christi natura figurae ostendunt o[ste]r[um] representantem Iesum pontificis & Zorobabel, quemcum uterque habet eum Christi, dupliceque ejus portantem, i.e. lector pontificis & principis patrum, adsumbitur Iesus ergo est Christus Pontificis: Zorobabel est id est Christus qui legislator & princeps. Quia enim Christus est Pontifex & princeps Ecclesie, hinc in eam jugiter infutum oleum, id est, vim merendis & sustentandi. Quod enim languis Christi habuerit & habeat utramque hanc & un-

Portò analogus canôdaber & Ecclesiæ recéfui Apoc. 1. xii.
ad provent ex opione hypothetica cum Verbo , qua Chri.
sum fecit Pontificis &c principem .

Huc pertinet, postio Ruperti & obelis, inquit, ut Chrysostomus prosequatur. Zoroastri qui in omnibus humanitatem, quia est autem conceptus non ex iunctio viri, sed virtute Spiritus factus, & ex virginie nativus, hoc candelabrum non ab homine, sed a Deo factum est. Charillus ergo est candelabrum illuminationis Ecclesie templorum. Hoc enim est arsum, quia post illuminationem Charillus totus factus est gloriosus, cum ante eam id est capite, id est divitante, effigie gloriose in eo sunt lampas leviter posita, id est, sicut performata grana, possit legem domini Spiritus sancti, quoniam vi & spiritu contra impurias hollis de pugnat & vicit.

Tropol. candabrii est Ecclesie, lampa est B. Virgo, inquit Anatalis ut Nicetas q. 13. in Scriptura quia spila materia ex parte lucem gelavit Deum incarnatum, quia spila leprosa locutus est, id est Apollodorus ante lignum Sanctum, per Christum colum doctrinae & gratiae lugentes & infatilis: lucarum enim esse Sanctus illudens patet ex libro Chrysostomi de Johanne Baptista, Joh. 3. 1-5. *Exinde sunt lucifer ad nos & lucas.* Vide dicta Eusebii cap. 22. s. S. Cyril & S. Epiphanius homine laudibus B. Mariae.

Sed de nota habe visione audi Anatoliam Nicetum Episcopum quigili p̄ in S. Script. Quod aut̄ p̄ condidit ab aliis sicut
Cer. aut̄ sicut candelabrum quod materia expressum levigatur,
Dicitur inservit. Cuius autem sunt carnes? q̄ si p̄ illa partim
magis virginis. Quoniam enim sicut spuma leviora. Superne legiones enim illi
fuerū. Proverbi 6.2.1. Prima est illa natura. Secunda, lex per seipsum.
Quoniam enim dicitur in predictis, cum uixit probat per nos etiam
Nam ex rerum creaturarum magnitudine et pulchritudine, etiam
creatus certior. Tertia, lex paradisi, vestans ligosus levicent boni
et malum. Quoniam quae tempore ipsa fuit in die. Quoniam quo tempore
etiam post per tribulos, quiescere, sanctas habens patet lex. Mois
scripta ē Deo in tabulis la p̄didit. Aspergit, et gratia. Quoniam
sunt scripta infra dictum. Superne legiones enim qui recuperant hanc
est in illa. Quoniam sicut duas placent. Dicitur reformatus. Sic ut etiam alio
habet folium tempore uictus, ut etiam deinde reflectentes et habent perpe-
tuum.

Potidam sanctis omnes lucis lampas habent non a te sed a Chario per B. Vincensem. Hac enim illam peperit, subiectaque deinde ad d. Unde S. Augustinus explicans illud Christi Iohann. xii. 35. *Credidit in factum et sic lumen sicut et lux*, sic autem est. *Sicut ergo lumen lampada docerat*, si illuminaret quoniamque ad eum se habeant lumen, sed ex eo qui a seipso lumen est, et non a aliis. *Sic enim factum habens lumen sicut adserente illi quod deinceps non posset*, et alius sumptus fagi. Idem tractat. q. in Iohannone. *Quare sanctus inquit lumen sicut fagi credendus est ut illuminaret, et quod a tunc resurgere possit*. Enarrationem illud quo illuminaret, ut a te secundis non posset quod immutabile esset et, et idem sequitur in eo non secundis nullus quis posset. Ita noster Emanuël; *Candidebat inquit in Ecclesia lampas Christi, lucem primitus omnes, leptonis infusio sunt tempore sacramenta*. quibus

Moral. Nota huc auctor. Dicit quod per Zachariam hic fuit in templo materiali, nimirum: *Nec in cœtu, nec in terra, sed in fonte puro, dicit Dominus exercituum*, populi perfecti iustae tanta templi fabrica, id ipsum molio magis in fabrica perfecti iustae tantum Ecclesie, non anima cupiditas tandem valent. Quod enim Apostoli Ecclesiæ ubique terrenam exercitatem, nonneque genitac etiam aggrediuntur, nisi opus non reboris humani, sed spiritus divini. Suntinger quod hodie Ecclesia adiudicenter apud Japanos, Sinas, Brasiliis, Mexicanis, &c. quodque excedat apud haereses in Bohemia, Moravia, Hungaria, Germania restaurantem, non tam ex exercitu quam vi Spiritus Dei. Pari modo quod S. Paulus, S. Magdalena, S. Maria, Egypte, S. Petrus, qui erant letitia & impulsione dianorum, transformati in templo Læti, virtus est non hominum, sed S. Spiritus sancti, qui corda penetrat, & mentes immutat. Eadem est quod hodie peccatores convertiuntur, & perfida etiam inimicorum proverbium est. Porro haec Spiritus sanctus non in ratione, v. oientem, sed in sensu lativitatem, instillans spiritu natus amar illi, bendo, per eales illustraciones insensibus intellectus, & familiis affectionibus impulsaque infra voluntum. De eorum prout ostendit per hunc spiritum ista orbem gubernari, ut antequam fuit in silice ad humum sustinet, & disponit omnia lativitatem. Hoc patet eti symbolo Deus apparuit Elii, filii ut videtur sceloti, optinente ut agere de tollente perderetur impia Iudea & Iudezite, apparuit in igne & tolmente, vento, tonante, sed in spacio & libuto ante lumen. Apud Script. lib. 3. Reg. 11. 11. Apodres, o Eli, & sic in mente auctor domini: *Cetero de misericordia tua, quoniam tu es deus misericordia, quoniam tu es deus oleum gratus abundantem polis, ut lucane.*

*tristis & spissioris ventus, & australis & fons, sub eorum menses, & A Lapis erga hic culminis significatur Zorobabelum, qui tempore eius perire ante Domini, non in spiritu Domini, sed spiritu suo mortuus: non in commissione Domini, sed propter commissione regis: non in iugis Domini, sed propter filios suos mortales, & in Dominis. Talis fuit pell. spiritus Christi, qui profidit cum S. Johanne & Jacobus polcerem fulmina de calo peccati, & dicitur quod Christum in honore affavit, illos corripuit, dicitque Igitur Mamilianus, dicunt: *Nostri causa spiritus regis filii homines si enim animas perdere sed aliore. Luke 9. 4.**

Quicunque argu, vel alio a peccato convertente, ad etiamiam perfectionem traducente, est ut te tuus viribus non posse, id Dei. Subi ergo diffident, idemque Spiritus Iudeo, scilicet humiliter & adstante vocet, & crebro inclinet: *Veni sancte Spiritus, reple cor meum corda fiduciae, & tui amoris, & misericordie, Rega quod est aridum, sicut quod est frumentum, fieri quod est rigidum, sicut quod est frigidum, fieri quod est drynum. Da tuis fiduciae, & tuis confidientiae, secundum reges patrum, & scilicet numerum donorum Spiritus sancti, de virtutis moribus, & fabulae salutis, de portu gaudiorum. Amet.*

QUI TU MONS MAGNE CORAM ZOROBABELI B

VERB. 7. Quare, quia hic mons? Respondeo, omnes enim & potentes ad veritatem Iudeorum, qui volebant, aut certe facile poterant impedita fabrica templi. Unde Primo, Haber., & in S. Hieron. Remig. Lyr. & Emmanuel accipiunt diabolum, qui arat Iauan, id ad variarium, Iesu & Zorobabel in fabrica templi, & reficienda republica Hebraeorum, ut patet o. i. Secundo, Mariana accipit Samabat & Samaritana, qui le opponentes Zorobabel in reficienda utibe & templo. Tertio, Chal. Thaddeus. & Clarius, accipiunt reges & monarcas Persis, qui preterim Cambryum & Magos, qui buecum fecerit impederant reges illi reficiendarum, & dico: ipsi impedita potenter, praeferunt periculis a pravis confidantia quod Samarita aliquis hec Iudeorum donis ceterumpebant. Unde Chal. verit., *qui a persicatis regis fiduciam curam Zorobabel: namque quod valit?* qui dicit Quid iam monachus Persis, qui videtur esse monachus excolli, ut tibi, Zorobabel, opponant in fabrica templi? Ecce ego eos in planicie deducam, id alii, huiusmodi coram te, non quia faciam ut tu etiam hoc opere eminas, & superes quam mons accedas, tum quia cor eorum flebit & mitigabo, utC ipi scilicet valles facilius tibi adiuncti & transirent praebent, & tunc eis vobis anconas, ubi quasi se habuerint, permittant quod templo inflatur. *Ceteris regis etiam domum, per quam regis sollestiti curia libet illud. Propterea. I. Montibus similitudinem uti patet, quia mons impedita fabricam templi (de qua hic agitur) de domorum mundi ne aitum impedit, vel ne eis aspectum & opticam intercipiant, solent complanari.*

Aleg. Montes magni faciunt tum demones, tum principes Iudeorum, tum Imperatores & Reges Ethnici, qui leto Zorobabeli, id est Christi, & chrysostomo in fabrica templi, id est Ecclesie, oppulerunt, sed Christus eos traxit, fibigis subiectis, cor dictum eorum poterat sua gracia mirabiliter innutinata, juxta id quod de ecclesiis Ilias cap. 4. 0. *Omnis valle exaltabitur, & exponit menses, & collis humiliabitur, & exponit prava se diribit, & aspergunt in eis planas, & levigantes gloria Domini, poterat gloriosa potantis, qui montes vallisibus, potesta pectitis, & impetus humilis erat.*

Tropol. ita Deus plus regibus, & quilibet filius eius eorum, planar difficultates, qui maxima re ipsa erant, vel via inaccessa, esse videbantur, ad extirpandam hinc in, aut via inaccessa, adeo ut ipsi intentur in budo illa quia in planum deducit, colligat, & evanescere. Spes argo: Deum montes omnes conplanat, ut per annos canat eum Habac. cap. 3. t. 9. *Sed Domini, fortitudo mea per nos pedes non possit curvare, & super eis nulla dulciter nos violerit in palmarum cunctis Ita ut ponit, poterat Christus, cui in incarnatione & mundi conversione tot montes difficultus obvicerentur, diebetur Canticus. 1. 8. *Etsi per omnes terras de montibus, & collibus collis, id est, & obscas & difficultates omnes superem. Unde Symmachus veritus, ostendens contra montes, & urbium ullam carnem, inquit. S. Caryllus, poterat Goliat gigantem.**

IN PLANO M. scilicet deducam te, a monte magne, vel in planum defende & complanare, justa lenitum jam abgastum.

ET EDUCU FALIDE PALMARIUM [Heb. lapis de rapido] id est, fundationem & primus insumque in fundamento. Varius quia hic iam facta erat in fabrica templi, ut postea inchoata, hinc miles Noster verit, *lapis primorum,* qualia est qui perfecta fabrica in culmine emines & promittere, ut extra ordinem alium non exire. Unde hume lapis explicata subtilis: *Mons natus (Zorobabel) perficitur ex parte domum Dei.*

A Lapis erga hic culminis significatur Zorobabelum, qui tempore eius inchoatus, ita siud ad culmen erat pendulatus. Ita Lys. Clarius, Doss. & ali. Lapidem enim hunc oppositum mons magno, quo dicitur vers. 7, quasi dicas Zorobabel evadet pars primaria & celum, qui in monte antelatetur, dum templo imponeretur in eo, lapidem primarium & summum. Unde, Theod. sic explicat, q. d. *Et milites cum iumentis rebis Zorobabel impedita cunctam, & vestris fratres sanas effundunt: cum eis ratis gratia completa, & restans dantis boni consumant & frumentum tamquam lapidem confundit: nisi autem periret & comparsus, ut id quod ab aliis viribus dominari, & servare & competratur a superiori dignitati. Septrup. pro lapidem primarium, vertutum lapidem hereditatum, qui leviter haeredatatem propriam cuique defugit, & ad alienam determinat, qualis est lapis singularis, vel terminatus. Vidae ut Septrup. pro *lapis regis*, id est capitalis, & genitrix *lapis regis*, id est hereditatis: regis enim est influentia, qui lapide vice nomine non fungitur, sed *lapis regis*, id est hereditativus. Vocatur hereditatum, quia Deus templum alegit filii domum & hereditatem. Pala. 8. 1. *Deus venerant genitio in hereditatum suum.**

Alleg. de potius, lapis primarius Ecclesie est Christus, qui in monte ascrivit, Daniel. 2. 35, quando fabrum Ecclesie quem inhebeat, per Apollonem ad culmen perdidit. Unde Chal. verit, emper. Nestor, Jesus ad astrum nomine dictum, qui portaret imperio regnare omnium, as 2. Hier. Cyrril. Haymo. Rupert. Hugo & Vatabl. Sic ut Zorobabel eis 3. 5. Jelut ponebat lapidem nunc, putat Christum, promisit, ta cuendem promovit in e. Zorobabel principi pavidus, ut in omniatur, ut non ait Christus conversatio: hic vero mundus & simpliciter res proponit, ut ad latera designare possit Zorobabel, allegorice verb & potissimum Christum: Propheta enim talium & talium a typis ad antiquum, putat a Iesu & Zorobabel ad Christum. Hoc enim raptus lobulicis radens, talius & refutata paritur, unde poscit amplitudine, ait uobis & velocitas lumine prophetebat.

ET AQUA BIT GRATIAM GRATIA. *Id est,* dicitur, felicitate lapidis habebitis, eorum est *lapis regis*, id est at, vel si fermentum. Unde reponit DEK. *Id est,* lapidis obnam Hebrei *lapis regis*, id est minimum. Propterea est hebrei *lapis regis*, id est, quod Rabbis regis gratia & bene, & ex recentioribus, ut Egyp. Vatabl. Arat. Tigris: quae sunt, & ea marina, & red. DEK. *Id est,* id est, vocata isti, acclamata. Unde verunt, & dices lapidem primarium sum. *Lumen,* acclamaciones, Gratia, gratia illatae Paganis, vel, plantas & graffias, & ruris, &c. Tigris: q. d. Coniumentum templo, pedagogio culmine ultimo & quod lapide fatigatis, acclamantes populat: Gratia, gratia fit illi lapidis, & quod templo, hoc sit, omnia fausta & felicia fini huic fabriza, Deus tuus gratiam, favo te, celebrassem & glorias, in hac tua domo ostendens & coqueret. Hoc ad latera ducunt de templo Zorobabelis, allegorice & priuatis de Ecclesia effecta a Christo. Unde Vatabl. & alii hoc impulsum centent in Dominica Palmaturam, quando Christi quasi Malias acclamantur turba: *Benedictus qui venit in nomine Domini. Venit in exaltatione ei, perinde ut in eius nativitate acclamarent angelos in locis eius. Deo. His sensus congruit, & ait quod value faverit cassus Hebreus.*

Melius Septrup. & Nestor o. i. deducunt à *lapis regis*, id est *Prius regis*, aequaliter enim in sefatu, littera abys, in sefatu vero fit *spiritus regis*, utramque deus duas litteras cùm sunt primi greci uras, lapide integrum communicantur. Jam tenus al Primò, q. d. Gratia Domini Hy. flavius exquaque gratiam Cyri interque enim dedit facultatem *transducendi templum;* sed Varius inter dedit tempus ad illud necessarium, ita Lys. Secundo, q. d. Templum h. c. Zorobabelis iuri plendens & gloriis aquabat templum Salomonis, unde superatus, non auro & mago, hoec, id est potentia Malis, qui i. o. conservabat, ut proximitate Aggeus, v. 8, ut utique enim templum fuit gratia & donum Dei, ita Sancti. Tertio & apertissime, q. d. Gratia perfecti templi ex quod gratia & epidem inchoatus, non superatur. Majus enim donum est rem perficere, quam inchoare, pax illud: *Alius est gratia omnis quam propria, Ecccl. 7. 9.* Hunc esse lenitum patet, quia ex parte angulus dum subdit: *Mons Zorobabel fundatur deus ignis, & mons eius perficitur omni. Porro verba non recte ad ipsi: & ex quaque gratia omnis gratia eius, vel, ut habet, illi, si, tunc lacet lapidi primario, & culmine, id est, in eo, q. d. In lapide eum omnis Deus exquaque gratiam cùm invenit omnis tempus aperte respondit, non, puto culmen fundamento: quia efficit ut tantus est deus, concinnitas, firmitas & gratia culmina, quanta est fundamentum. Porro hec lapidis utique potius fuit a Zorobabel, unde cum representat, quasi dicas Zorobabel tanta gratia potest lapidem culmino in templo, quanta gratia potuit lapidem primum in fundamento, hoc est, tanta gratia perficit tem-*

plum.

Propterea.

Terrena, & nascina.

Scindens.

Exaltans.

plom, quanta illud inchoavit. Addit Quatuor, S. Hier. Haymo A & deo*clementia*, qui Croci dissipatio sum: nulli sponte pali-
lo & pagina entro sinistram astylum per carcerem.
Ruper. qd. Gratia & beneficia que Deus prelabilis Zoro-
babel Se Iudea Babylonie redemerunt, & equum granum &
beneficia que Deus praecepit olim patribus eorum tempora Da-
vidis, Salomonis, &c. Denique; pleius erit parvis si Hebre. 10:10
in utraq; significacione ac ipsi, & primam explicationem non
gas secund a. qd. Postea ultimum lapide in culmine templi, eo qd
per se lo gra u. buntur omnes ac cum plauis de publico acla-
mabunt dicentes / Gratia & felicitas perfecti templi ex quo
respondeat gratia & felicitas qua excepimus est, ita & Calix.

Allegor.

Ali. i.g. Deus aqua ut gratiam Christi gratia Moysi, in ob illa
hanc longe transcendit. Confutus enim implorans omnes legi fi-
giarum, omnesque prophetarum propria. Nam per Henr. da-
ta, qd. gratia & uiritas ad Tunc Christum soluta est. S. Iohann. 4:17. unde immediate ante ad haec verba Zacharia alludens,
praecepit. De plementis eius, Christus enim accipimus, & gra-
tiam pro grata. Quod varie varii exponunt de congrue oboes.
Primo, qd. Legi Eva gelicas. Contra accipimus pro lege ve-
teri. M. insuetaq; non fuit gratia, quia gratis data sunt S. Cyril.
Chrys. L. Theoph. Euseb. Jan. Rab. in c.s. 5. Joh. Secundo, qd. Gratia vita eterna, id est, gloriam a. ceptim
pro grata vita a. S. August. Tertio qd. Pro gratia Contra obo-
viciationem & hinc leu. gr. tam accipimus, hinc, in Christi gratia
quasi in capite, nos omnes quasi membra sumus gratiam con-
secuti, & per cum gratia fecit Deus. & S. Chrys. C. Theoph. Zach.
Chrysopol. & Tolet. Ita. Aut ne vobis. C. secundum, qd.
dilectio ex parte dei pro proprio, ut lape caput, qd. Propter
gratiam Christi quia fons & origine, ut ipse causa metu-
torum, qd. omnes gratiam accipimus putat gratia propria
per de propter gratiam Christi. Hic ictus videtur genitus,
capitac eni. qd. quod praefecit: De plementis eius responde-
scipimus, ita licet gratiam ex gratia. Quo dicit gratiam progra-
tia, hoc est, hinc una gratiam, ab eo pro ista accipit qd. Ques-
tus quidem a Christo accipimus gratiam, sed hic uiam, aliis
aliam, ministrum quicunque conguagum fuo munera & vocations.
Quoniam vocatus est a Deo ad apollolatum, accipit gratiam
apostolatus congruusquis ad doctorem, accipit gratiam doc-
cendi qui ad martyrum, patiendo; quia ad obitum Martis
agenusque ad Magdalene contemplandi, &c.

Vers. 9.

M A N U S Z O R O B A B E L] Hinc patet ad literam locutus
Prophetam non de fabrica Ecclesie, quoniam adiubabit Christus,
sed de fabrica templi. Sanus enim placidus quem verba polvit,
est hic: Sicut Zorozelobus prima templi solidamenta jetit lob
Cito 1. Edific. 1.4. aut certe eadem reflaturae & perfectio a.
no fuscudo. Darii Hyrcanus, uti dicit Agath. c. 1.2. & Eida.
L. c. qd. ipse fabricam compl. bus. & templum ad culmen per-
ducet, tuncque scietis, o. Judaei, me Zacharia, qui hac pradi-
co, verum fuisse Prophetam a Deo misumque tunc videbute
repliaca haec oracula & promissa adimpleri, ita S. Hieron.
Theod. Remig. Rupert. Luytan. Arria, Vatadi, & alii
paucum.

Alleg. qd. Ut Zorozelobus per se Dei dominum cepit & per-
fecit, ita ipse per Christum ex se fabricatum adiubabit Ecclesie
tamque per Apollolos alioque sequentes, ac praeferunt
per Eliam & Henoch in fine mundi omnino perficiat & co-
summabit.

Tropol mons, jd ell. opero & exempla principium, fundante
reip. Eliam, non os, jd ell. educta & minus. Non sive principi-
cipia, sed paucus, qd ipse his dirigunt, ad haec uerbi, aut
Plini Paneg. ad Trajan. Imperator. Et Ovid. 16. Fastos.

Sic agitur emenda, & sic exempla parantur.

Cum inde alias quod mea, ipso facti.

Memorabile est documentum S. Aug. epist. 44. ad Aurelium
Episc. inolita populis uita magis exemplo, quam levata cali-
gatione esse tollenda. Comparsa uero & obviato, inquit, in tunc
eufa & hinc a parvitate, per haec honoratum istum. B. Marcyrum, non se-
filiu per dies fedem, quod ipse quis non ingratis uident, quod ha-
ec carnis nentis insipit. Id est, omnia quotidie celebrantur. Et post
pauci. Hoc ergo afferit quoniam ex ista, non durior, non modo in
perpetua luctu sollicitus, sed magis decendo quidam ininde, magis mo-
nendo quia minendo. Sicut enim operibus est cum uenustus. Sicut
vici autem excedenda est in peccato peccato, & si quid minorem,
cum dolore fuit, & de Scripturae cognoscendo vindictam surserit, ne
mis fuit in mali & peccato, sed Deus in nobis formosissimum, ita
quod prae uerbiu[m] frumentis, & prae uerbiu[m] praeceptis, non
uulnus, & lenitatem quidam, sed inlenitatem administrans, &
entra malitiae frangunt. Hic de causa corporis Iesu faciente,
deinde docete. Nam ut sit S. Hieronymus, epist. 16. ad Princi-
pium: Erubescit quantum praelata delicia, quam propria re-
probantis conscientia. Profringuntur uero predictis paupertatis,

Nulli VERB. 10.
dies naturales iusti parve: omnes enim iusti, quae magni putu-

sunt, & non sicut in magna genitrix, vel contingunt: par. Dicit par-
vio quibus patet. Sic Oec. c. 1. v. 1. magnum dies, & ratiocinat quo /
vocat dieu incarnationis & redempcionis Christi, quo spie
collelius utr[um] Jerachielis, & Iesu domini Dicit, putu populi fide-
litam ex Genes. 12. quod ex Iudea in Iacob Ecclesiam. V. 10. pri-
de ibi dicta. Ex aduersio dies quibus cooperant iaci tempori fide-
lamente, hoc loco vocantur pars, ob extrema templi initia, quae tam tenua erant, ut qui viderant magnificientiam templi Sal-
omoniceb[us] tenuerant, quia delaperantes templum illud perde-
reuerari, & ad culmen pruflanumque magnificientiam perdere.
Illi patet a Agape, qui coruus & adiutor fuit. Zacharia in ut-
genda templi hebreus, ut prouide eipsum est interpres, & ut
ibi dicunt, paraparabol. s. Agape enim cap. 4. Quo, inquit, in
vobis est derelictus nisi uide domum istam in gloria sua prima, &
quid vos uenire uane ait? amplexu[m] vestra, & quod non sit in
audiu[m] vestris? Quocunq[ue] eos consolans & animandas promovit v.
et dicens: Magis uero gloria domus ista, non vestrae plausione
prime. Id secundum, patet ex textu Hebreo, qui ad verbum ha-
bit. Quis proferit dico. N. D. Kretzschmar jd ell. parvorum, hoc est,
patet, sicut fuit immorum & fundimentorum templi: He-
breus enim uterum genet feminino pro oculis qui carent. Martia-
nus, quis proferit dico parvorum accelerationis foundationis
similis. At ista, quia desponsa dicitur per ueritatis aliis exquiruntur. Pago.
qui dissipate domum parvorum confunduntur? Clad. quia i. b.
ipsi qui contempnunt diem a. e. re quod addicuntur fit exigunt? Ne nos
conversores & latentes quando uiderit lapides perpendiculari (ad
dimidiandum, prolequendam & perficiendam labicem) in
uerae fiduciae? Dicit ergo hi patet vocantur cum ob parva
templi initia, tum parvi, id est, exiguoi momenti, viles &
despecti per diebus magnis & magnis, quibus Salomon ad-
huc uerbi templi prius. Unde Anteibius uerit, & quis jd quod
descendit in (o) Zorozelobus) in diuersis uisit?

Secundum, dies patet accipi pauci: nam pauci tem-
pori perficiunt in ille hoc potius templum. Corpori enim la. Sarand.
brizat anno leucos Dant, & perfectum est anno lecto & pui-
dom. Unde Rupert. sic explicat: Quis despicit parvum hoc
temporū imo vero quia tantam velocitatem tam & exigu tem-
poris, quo consummatum est templum, non accipiat pro ar-
gumento & capitulo quod Dominus misit in me ad vos, quodque ipse huius velocitatis, aqua ac fabrica fit auctor &
consummat? Si Jacob interrogatus a Pharisaeo, quot ef-
set annorum? respondit: Disce progenitum meus ceteris uiginti
annorum, patet & malij, id est, pauci & miseri, Gen. 47. 9.

Tertius, Theodor. sic explicat, qd. Ego delixi Jerusalen
in multos dies, & ad 30. annos validitatem & captivitatem cum
condemnatus in modo misi nunc per facile et pauci diebus
eum refluare, & ad pruflanum gloriosu[m] redire.

Quarto, Rupera per dies patet accipi regnum Antichri-
sti: ille enim regnabit & opprimet Ecclesiam per dies paucos, Quatuor.
puta per tres annos cum dimidio, ut tenus sit q. d. Tempore
Antichristi fideles videntes seu perfundare Ecclesiam, & Ju-
dæos illius recipere pro Melis, putat, aut est actum de eorum
uoluntate. Videamus enim Deum qui magna pro tis quandam
operas est, iam parva pro me operari, eisque quasi neglige-
re & despicer. Verum hic tenus non est literalis, sed my-
stica.

Alegor. dies patet vocatio dies pauci & humiles Christi
inquit Emanuel. Sicut enim Zorozelobus a parvus fundamen-
tis in alto fabricat temple, ita & Christi fabricat Ecclesiam.
Natus enim parvus in illo. Fabri ex paupere matre.
Quisne videns non delixit? Quis eredit quod parvula
ille crescit in tantum Ecclesiam, quia totum complicantur
orbem? Rursum parvus luit, id est abjectus: quia fabrem
exercuit, latitque uifue ad auctum tristissimum, tunc vero per
paucos dies, putata per tres annos, prædicavit, & paucos col-
legos habuit discipulos & Apollolos. Unde delixebat
cum. Judas & Seribus, discipulis Marci 6.5. Numquid i. e. fili-
bus, filius Maria, frater Jacob, &c. Hinc Iudas de co dicit c.
4. 1. Ascendit sine virginitate circum, & fecit radice decessio-
nem. Porro hucus dies patet, euermus magna incre-
menta offendit uirium in fine mundi, quando per Eliam &
Henoch, qui datus 15.60. dimittat, ut patet Apoc. 18. v.
3. hoc est, tres annos cum dimidio prædicabant, Judæos
conuerter, & debellabat Antichristum cum suis aliis,
ultimamque Ecclesie lux manum & culmen imponebat.

Mora.

Moraliter, dicit hic à Zorobabele, & magis à Christo, Ares magnas à parvis initia exordium espere, Deinde magna pars ad ordinis ut ostendat suam potentiam & magnificetatem, iuxta illud Job. 8. 3. *Si mundus & regnum incertus, Ratus exagredit ad te, & pacatum reddet habebat in se iniquitas tua in tantum, ut, si proxima trasfusurum partas, & non possumus ea multipliciter nimis, Ibi Dominus benedictus no nūsīm. Job mētus quam principiū eius, & fālū sītā eiā quārōderēt mille oītū, & sex milita cāmelorū, & mille iugā bām, & mille asinū. Job 42. 13. Vidi id per obrambam Mihilā lib. 15. cap. 14. dum ait: *Nihil tam parvum eī, quod non gloriatur & utilitatem pareat eī.* Et Dicitur:*

Vilvor hand var; til alri, med djuvor nære;

Ergo etiam patet

Pittacus, unus eis lepens sapientibus, com ei Mitylenei multa milia iugorum agri numeri darent: *Noste (rogos) vos* inquit, *nisi dare, quod multi invident, plures etiam concupiscant.* Quare ex his non amplius, quam certiora queri, *qui Ceterum animi aquilatorem, Ceterum vestram voluntatem indicent.* Nam parva mutata, summa: loco Bplera, non oracula esse concurvans. Ita *Aenilius Probus de Viris illustribus, in Thrasibulo;*

Scriptum de Tripliç minimo opiculium Jordane
Burus, ubi libr. i, cap. 2, mathematicè demonstrat minimum
esse tum numerorum, tum magnitudinum, tum
elementorum, corporumque omniōrum balū & substantiā;
atque hinc de minime dat paradoxos, immo axioma:
*Minimum siquidem rerum est quia maxima quaeque ex
minimis in minima, ad minimū sunt, per minimū.*
Maximum non est aliud, quam minimum iterum. C
multiplicatum, ut numerus non est aliud, quam uni-
tas multiplicata. Tolle ergo radique minimum, abigit
nihil restat. Ex modo incipiamus numeri creagione,
et in monadē definit. Anser radique monadē, au-
quam erit numerus, nō habet numerabilitate, nullus numerator.
Si ergo monas est efficiens numeri, prout linea & momen-
tum temporis, atomi corporis & compatis. Naturas
est expansio monadē, et contraria est ei confitentia spha-
era; mos est contractus in circulum. Ex minimo incipi-
mus omnis magnitudo, et ad eadem regimur in minimum
extensior et definit. Qui ergo ad magna contendit, à
parvis incipiat. Praefare S. Augustin. lerm. 10. de verbis
Domini: *Magni sunt, inquit, offere? a minimo incepit. Co-
guntas magnam, id est conformatre celsitudinem?* Et summa
prout primi cogita buntur. Et quoniam qui que vult
et disponit super impone nobis adiutor, quanto erit ma-
ris adiutor, tanto alius dabit fundamentum.

Hue facit in lignae documentum P. Cornelii Vihavai
viri religiosi, quod ex diario P. Lodecum recentem no-
stet P. Sacchinius tom. 1. histior. Societ. lib. 3. anno Do-
minii 1559. num. 16. Ad *sancte Iulianette commandamen-*
nem, inquit, *debet gaudere Deus rex ex nobis facere*,
quod si modice infatuat eam virtutis preparata sit, *et claris-*
sam prodat. Ut *ignorare habeat item universitatem et pul-*
beriorum pecuniarum ex nobis protinus sit, *in annis lo-*
mum mundum seruare utrumque virtutem ex nobis, *et si ex*
lumineitate, quam cumque nobis profitearis et effi-
re. Superbus infatuatus remittendus subjacere, *quid si Deus*
permittat, *ut defodere fidi dycant*. *Pertinde enim Deum fa-*
cere, *alique magnitudinem res*, *qui quondam fidente*, *fidi*
bolus vobis, *opprobriare non esset*; *proficit vero*, *cautele*
que amant domini clementer quicunque. *Vix ergo ille ma-*
gnus? *parvus esset*. *Potissimum aliquid à Deo?* *curam eo*
te annihili. Ita B. Terelia: *Recepta*, *inquit* à *Deo*
gratiam aliquam tingularem, ioleo pria annihili, *puta*
in meum subtilium deduc, *ut videat mihi nihil esse*, *ni-*
bilis polle, *ut reletur*, *et rancore*. *R. libera in eius Vita.*

Exempla

Huius rei exemplum & speculum dedit Sanctus Franciscus, qui a bieciis & humiliis taurum fecit, immo tot tantisque fundavit Ordines virorum & feminarum, ut omnes alios numero longe superarent. Unde ipsius hacten etat illeplexoratio: *Dominus cuiuslibet rursum dominum in me, quia ego eius sum latro, dum tuus eius gloriam fugitor, eamque mihi adscribo.* Ita S. Bonaventura, in eius Vita. Sic Deus iosephum a carcere exiret ad principatum Aegypti; Gideonem ex area evocavit ad ducatum Iherasolimam, Davidem ab ovis, Saulem ab aliis eleva vir ad regnum. Sic a plicatis & retibus S. Petrum; latronum, iohannem, &c. vocavit ad apostolorum. Plura exempla

Cornel. in Prop. Min. XIV.

corum qui ab iis ad summum imperii culmen proiecti sunt, recentius Genes. 38. in fine capit. Qui ergo doctrinæ, concionum, laborum suorum exilia videt principia, paucos auditores, tenuem fructum, ne cadat animo, nam

Deinde principium melior fortuna sequetur.

in ex hoc conieciat, magna quandoque se collectum messem, si ipse confitetur perireveret. Hic enim est mos Dei, ut per humilium nos ducat ad excelsum. Id quicquid io. lo experitur. Narrant Annales Hispanie, & ex iis Ambros. Morales lib. 9. cap. 7. & nostre Ribe-
deneira in vita S. Jacobi, cum in Hispania novem tan-
tum ioculas convertentes ad Christum: qua de causa eum
dolenter, & leque oratione daret Calasauagis, apparuit
ei B. Virgo columnam insulam (quo adhuc vivebat, sed
in Oriente) choro angelorum lumen illuminans eam suum
stipula, consolans eum dicensque: *Hoc tu loqui adiutoris es
christum, ex quo me nomine susiges: quia hunc Hispaniam
par misericordia deuotissima, & ex tua uite enim in meas prae-
dictio nescio.* Paruit Apollonius & aspiciebat ille lucellum,
quod etiamnam S. Mariz in columna nuncupatur: at-
que exinde per novem horae diuersi discipulos lectura est
totius Hispanie certatio, illeque religiosi flos, decor
& robur, ut iuste reges Hispanie Catholici cognom-
entur.

Denique haec de causa Deus eximios viros, quos ad magna destinabat, corpore parvo formavit, ut ea parsitatem eos semper humilitatis admoniceret. *S. Chrysost.*
fair corporis specie CT. Raptus patrum. causa grande humilitatis

... et corporis suorum pars, capitulo 3. non solum juxta
sufficiunt, remissimus ipse ac mare summa confi-
bus, pallidissima facie, canis luminescens aque introrum
recedit: carnis corporis C. oris lineamenta mecum
quod preferendas, cum exstincta, sed latra C. magno effe-
ctu, rugis undique fulcata, magno auribus, mento pu-
bilo. Vixit annos 63. in episcopatu sex, ita ex Menzies Gre-
corum noster Ranerus in Viridianum Sanctorem deo.
Januar. Ibidem ex nildem de S. Nazianzeno scribitur:
*Gregorius illi Theologus statuta mediori erat, grataque
magis brevitate, subtilitate, ratiōne, similitudine, et
rursum placide C. modello, octuorū altera, dextro
iniquam, tristriū, quem C. contraria in hunc quo contrarie-
batur, decoratis capillis adspicit. De quo hoc surae dat patet: Si
flavæ figura humanae efformata efficeremus ad singula
varia virtus, confusa, talem in hoc extimo Gregorio effi-
cere, qui vita splendore lantans omnem quecumque superaret.*
*Vix ultra annum ultigeminus, in episcopatu duodecim.
S. Paulus uti nonnime, ita re fuit parvus. Triennalis est,
inquit S. Chrysostomus, celo transcedit. S. Hieronymus
parvo fuisse corporis scribit noiter Ribadeireta in eius
via: atque hinc fortè illi tanta mentis acredo. S. Con-
fiantius Mansioharius ex parvitate corporis documen-
tum impedit humilitatem, & virtutis adeo illustris, ut &
miracula patraret, atque aqua quia oleo ardente in
ocellis lucernam aleret, ut narrat S. Gregor. lib. 2.
Dialog. cap. 5. S. Antonius Archipelt. Florent, adeo pu-
pilus fuit, ut, cum ei non esset Antonius, diminuti-
vitas vocatus sit Antoninus, tamē monstrum fuit memori-
ris que ad doctrinam & sanctitudinem. Cum enim tredecim
tantum esset annorum, totum Ius Canonicum memor-
tum cultum. S. Cecilia & S. Agnes parvus extiterunt, ut
ex reliquis & offissis earum parvus nuper repertus, li-
quido te cognovit mibi allereretur viri graves, iei-
nes osculari. At quantum in his fuit animis aquanta virtus?*

Symbolicæ, S. Hieronym. quem lequuntur Remig. Haymo & Dionys. sic expoit: *Quis, inquit, idem est quod ratus, q.d. Ratus est qui datus parvus habuit sancti despicere, & regiam possebat perire esse nivis.* Quia vero dermis potuisse scilicet fulgere auro, & purpure gemmamque rutilare, circumdat exutum, dicimus in nobis: *Qui patras despiceret duas parvas;* *Qui ergo despicerat duas parvas,* *ex ea quad designata regale fastigium, letabatur & videbatur auxilium Salvatoris;* *qui de Zorobabel stirpe promiscitur,* & proper fortitudinem lapis appellatur. *Hoc autem res ad regiam partem, ut commonet Zorobabel, & Iesum, & populum Dei, nequaque ad veritas ruita prebuerint, sed andate Domum eum cobertam;* q.d. Ne cimices, o Zorobabel, Samaritae, Sanaballat, iisque monarchs Periarum, qui fabricant templi prohibeant possunt, vel etiam volunt. Nam censes parvus sum & infirmus, ac per tempore regnanti, si cum Deo omnipotente & asternente

Tech.com

compararentur. Sic ait Piatler psalm. 48. 18. Ne timereris causa nec durescere omnino est expers, nec rufus mollescere omnem responuit. Simili modo Emmanuel ex firmissima et infangibus de cunctis, arquebus molles, et mire dictam, et aliis obnoxia bimaculata compagis eff. Secunda, flammam si per plumbum ad purgationem alterius materiae, quae que indiget, necessaria assumatur, ac praeferatur, ab usq[ue] ex argento opus aliquod efficiunt. Stanno itaque fove plumbum assimilatum Cloriflus, utpote sardes sanguineas ealugines facient ac purgant. Hoc de plumbō verum esse, non de flanno, pluries praestantes auriciles Romæ à me hac de re coniuncti alleverarunt: plumbō enim expurgari aurum, & argenteum, non flanno, inquit, si quid ad illam flannam, per difficilem esse expurgationem. Tertia, flammam res inter se digratis connecit, neptate quod glutinandi viva habet. Tale autem quidam in obitu Clericis praefuit: liquidem illud verbum est, quod in nunc bonorum duos populos crevit, & qui conflat. Duas haec priores analogias penè ad verbum habebit Cyrus, ex quo eas lampabit Nicetas. Addit Cirillus, Adamanter, inquit, quem nulla materia potest vincere, fragiit plumbum: sic Christus summepotens & bonus satanan tamquam adamanter frangi, de quo scriptum est: Christus cor tuum in falso lapide. Ita ipse Verum aurificis & conflatores constituerunt negare plumbum frangi adamenter. Ubi adverte, Cyrius & Nicetas flannum & plumbum pro eiusdem natura & conditionis metallo lumere; flannum enim vivuntur esse plumbum nobilium, plumbum vero videtur esse flannum deterioris, unde etiamnam qui vendunt laudes flanneas subinde eas plumbū adulterant, & plumbis vendunt pro flanneis. Porro ex hice flanni conditionibus dicantur Zoroabales, id est principes, iudices, syndics & visitatores, quales esse debent. Quibus addit quod scribit Plinius lib. 34. c. 17. Statuum, inquit, statum auctis vestis lapores graviores facti, & competrunt argenti ornati, ministrumque pondus non augent; atque haec ob causas plena genitae praudent & evanescunt in lucebus & viva flannie. Ita principes suis ne flanneas, id est, lapidis & gratus, ut virus lecelorum amoneat, & omnia tributorum non augeat, nec sicutum ex daunatorum opibus locupletare surgarat.

Lapis flanneus q[ui]a? Chald. lapis perpendicularis: foliet enim lapis est flanno, vel plumbum, ob pondus & gravitatem alligari perpendiculari, ut ejus funiculum recte distendat ad mensurandas areas zodiaci, ut veteris eius partes viri quoque aequi distet a centro terre, ne si unius magis illud incinet, & rotat, alterturnque, secundum in ruinam trahat, uti dixit c. 1. 16. Seolus ergo est, q. d. Magna erit latitudo cum Zoroabale per perpendiculariū zodiaci, & coextinguit templum; iuxta illud quod dixit c. 1. 16. Et perpendiculariū extenderet super Terram. Hoc autem propediem fiet, quia perpendiculariū in manu habet Zoroabale, quasi iam pars progreedi in fabrica, eamque dimetitur, ut juxta dimensionem illuc paries erigat. Proflamnum, hebrei est יְרָבֵל, id est separatio, per quem Arias accipit lapides separatum & extinutum, qui ponit ioleti in culmine. Verum Septuag. Chald. Nostl. Vatapl. Pagnin. & alii vertunt lapides flanneus, vel lapides perpendiculariū: flanneum enim dicitur hebrei bedi, eo quod in formae vi ignis separatur, & primò fuit de argento, uti mox dicam ex Plinio.

Allegoricē, lapis flanneus est Christus, inquit Sanct. Hieronym, qui est in manu, id est potest, Zoroab, quia eius filius & ex eo prognatus, idque Primus, quod si mundus, inquit S. Hieron. **O fortioris roburque credentium.** Sic etiam flannum ab aliis metallis destrudit, **Cum sit natura ei ferrumque durissimum,** si alijsque flanno, & terro, & crater **Crematur:** si omnis angustiorum **O bonum,** fortissimum, si non habet auxilium Salvatoris, inutiliter probatur, & fragitur. Secundum, lapis **id est יְרָבֵל obdedit: feritur, vel flanneus, et separatur;** **O secundum** (radix enim **תִּזְבַּח** oblat, significans separare & separare) **et quando flanneum mixta C adiutata inter se, per ignem metalla difficiat;** ita Dominus versus proditor **O proponit, ab auro & argento bonorum, utrum ad interiorum plumbumque fecerat, ut purum aureum remaneat O argenteum.** Alius verbo **τερπεῖσθαι** iste **O separatio in Evangelio Iesu Christi: Christus tunc fabrabit in manu ejus,** **O ipse parvulus arcum,** **O separabis patres a fratribus,** Luce 3. Huc igitur S. Hieron. Ita separabis Christus iustos & electos a reprobis, & quasi oves ab hostiis in die iudicij, Matth. 25. Ita tropologicè Deus suis fidelibus in igne tribulationis quasi etiamnunc admicerit, ne ab igne exstinxerant, sed taum purgantur, dicasque cum S. Job cap. 24. 10. **Probarit me quasi arcam,** quid per ignem transiit. Et cum Piatler: **Transiimus per ignem O aquam,** **O eductis nos refrigeremus.**

Tertio, Arias & Riber: **Christus,** inquit, est lapis flanneus, quia reiectus & reprobatus a iudice, uti flanneum iecernatur ab argento; sed a Deo factus est in caput anguli. Verum lapis hic flanneus non est fundamentalis, nec pars fabricæ, sed eius perpendiculariū & norma.

Quarto, ergo apicis, lapis hic in manu Zoroabalis, id est Christi, sicut lex, Evangelium & doctrina, quem verbo, & magia vita expressit. Hoc enim est perpendiculariū, regula & norma omnia virtus & perfectionis; unde juxta eam fabricam sanctitatis in anima exadmodum re debemus, & quae magis ad eam accedimus, eo fabrica est perfectior; quantum verò ab ea recessimus, tantum lanius fit elongamus.

Quinto, tres flannei analogiae affert Nicetas in oratione, 44. Dianianensi. Prima est: **Dicunt, inquit, flannum ex ore O plumbō commixtum ac temperatum esse:** quia de

cuncta nec durescere omnino est expers, nec rufus mollescere omnem responuit. Simili modo Emmanuel ex firmissima et infangibus de cunctis, arquebus molles, et mire dictam, et aliis obnoxia bimaculata compagis eff. Secunda, flammam si per plumbum ad purgationem alterius materiae, quae que indiget, necessaria assumatur, ac praeferatur, ab usq[ue] ex argento opus aliquod efficiunt. Stanno itaque fove plumbum assimilatum Cloriflus, utpote sardes sanguineas ealugines facient ac purgant. Hoc de plumbō verum esse, non de flanno, pluries praestantes auriciles Romæ à me hac de re coniuncti alleverarunt: plumbō enim expurgari aurum, & argenteum, non flanno, inquit, si quid ad illam flannam, per difficilem esse expurgationem. Tertia, flammam res inter se digratis connecit, neptate quod glutinandi viva habet. Tale autem quidam in obitu Clericis praefuit: liquidem illud verbum est, quod in nunc bonorum duos populos crevit, & qui conflat. Duas haec priores analogias penè ad verbum habebit Cyrus, ex quo eas lampabit Nicetas. Addit Cirillus, Adamanter, inquit, quem nulla materia potest vincere, fragiit plumbum: sic Christus summepotens & bonus satanan tamquam adamanter frangi, de quo scriptum est: Christus cor tuum in falso lapide. Ita ipse Verum aurificis & conflatores constituerunt negare plumbum frangi adamenter. Ubi adverte, Cyrius & Nicetas flannum & plumbum pro eiusdem natura & conditionis metallo lumere; flannum enim vivuntur esse plumbum nobilium, plumbum vero videtur esse flannum deterioris, unde etiamnam qui vendunt laudes flanneas subinde eas plumbū adulterant, & plumbis vendunt pro flanneis. Porro ex hice flanni conditionibus dicantur Zoroabales, id est principes, iudices, syndics & visitatores, quales esse debent. Quibus addit quod scribit Plinius lib. 34. c. 17. Statuum, inquit, statum auctis vestis lapores graviores facti, & competrunt argenti ornati, ministrumque pondus non augent; atque haec ob causas plena genitae praudent & evanescunt in lucebus & viva flannie. Ita principes suis ne flanneas, id est, lapidis & gratus, ut virus lecelorum amoneat, & omnia tributorum non augeat, nec sicutum ex daunatorum opibus locupletare surgarat.

Symbolum. Q. Julius I. Ilario in Chronologia, qui extat tom. 3. Bodioch. 33. Partum, docet globum illum, qui in manu Imperatorum pinguitur cum cruce eidem infra, quo significatur orbis dominium, adsumbratum fusile hoc Natura lapis, quem Zoroabale dux populi Israel manus circumcirculat, hoc est, inquit Hilarion, **perimutum,** quia globus hic populum orbis conglobatum lu b uno Imperatore represeget. Verum hic lapis flanneus non tam fuit globus, quam perpendiculariū, ut iam dixi.

Anagog. Rupert, lapis flanneus, inquit, est humanitas Christi, quia ante passionem a iudeo in flannei depicta lumen & albedo, sed post eam per resurrectionem facta est & argentea, inquit aures, hoc est, angulia & gloria. Huic significacioni fuerit quod scribit Plinio lib. 34. c. 16. Ite p[er] ex eadem vena prodire primo stannum, deinde argentinum, terru[m] plumbum. Eius, inquit, qui primus flannum in formacionis liquor, flannum appellatur: qui fecundus, argentinum: qui remansit in formacione, galea, que portat in terra addita vena. Hoc rufum confitata dat nigrum plumbum, deinde partibus ad nubes.

Septem isti oculi? Quares, quinam, & ubi sunt hoc bioculi: Riber ad alii nonnulli centent eum fusile in lapide flanneo, de quo immediate precellit. Semili-

ter enim cap. 3. 9. Propheta videt oculos in lapide coram Iesu, ut hic eos vidit in lapide, quem manu tenebat Zoroabale. Unde quis fulpicari posset lapidem flanneum non fusile plumbetum, vel flanneum perpendiculariū ad dimetandam fabricare: nec enim eo ex opere exiguco collocari poterant leptem oculi; sed fusile lapidem illustrem & fulgidum, cui insculperetur titulus, auctor, annus, dies & mensis conformatum fabricis: ut in nonnullis palatis laminis plumbeti vel flannei ea & familia incisa videamus: Ideoque hebrei vocati **תִּזְבַּח**, id est, leparatum à reliquis, quasi exsimius, uti censuit Arias. Aut certè dicere quis posset, oculis hoc fusile in lapide non flanneo, sed primario, de quo v. 7. quia ipsi discurrunt undique, ut current. Ecce legamus in hoc lapide solidari & crescere. Attende verius videtur hos oculos cædebat, fusile in candelabro, nimisimum fusile septem calamorum

candelabri orificiis, in culmine eorum extancia, que oculi. *A luna lumen fulgurans ante thronum divinitatis tuae* à locum speciem habent, quaque per lepton lucernas luceutes fibi insipientes & velut inoculatas, quale oculi videre, resque vicinas illuminare & visibilis facere videbantur. Probatur id Primo, quia vix tota huic capituli est de candelabro, eiusque partibus; ergo oculi hi sunt candelabri, non lapidis, praeferunt quia lapidem nullum hic videt Zacharias, sed tantum promitti eum audire, quod nimirum futurus esset in manu Zorobabel, quando ipse fabricare tempi erat in Iustitiam.

Secundo, quia lucernas & infusoria, i. mō & candelabrum hæfsum non explicavit angelus. Hic ergo ex explicat, dicens ea esse lepton oculos, qui *diliguntur* per *universam terram*, ac con sequenter hoc ipso modum explicat ipsum candelabrum, nimirum ipsum representare Deum & Cibarium, putat providentiam divitiam omnia circumulstantem, dirigentes & gubernantes, que provisoria erat & curatura fabricam templi, per septem haec lucernas lucidas ut oculos, id est angelos. Unde Syrus & Arabicus vertunt, *h[ab]it[u]s se[ptem] oculi Domini, qui inueniuntur in universa terra*.

Tertio, quia Zacharias quali iam intelligens mysticum candelabri & lucernarum, iubinquit petique de olivis, que iolam ex eo explicandæ supererant, dicens: *Quid sunt duæ olives ad dexteram candelabri, & ad sinistram eius?* q.d. Jam ex te audi vi quid significant lucerne, & con sequenter ipsum candelabrum, refutat ut explicat quod portendant duas olives, utrumque ad candelabrum polite.

Quarto, quia in hisce verbis, *septem oculi* esse, incipit nova periodus. Ergo isti oculi non sunt lapidis, quo multò antè actum est v. 7. sed candelabri, cuius idea tota cap. describitur. Unde pronomen *isti* videtur demonstrare oculos, qui erant in infusoria, putat in fumis orificiis calmarorum & lucernis: Hoc enim, non alios, videbat, & demonstrare poterat Zacharias.

Quinto, quia huc alludent S. Johannes, vidit septem angelos primarios representantim pròprio per lepton lampades, Apoc. 4. 1. *Septem lampades*, inquit, *ardentes ante thronum*, que *sunt septem spiritus Dei*. Deinde per lepton Agni oculos, qui *sunt septem spiritus Dei miseri in omnem terram*, Apoc. 5. 6. Utrumque enim hoc symbolum videtur S. Johannes apostoli a Zacharia hoc loco, & c. 3. 9. Nec enim aliud Propheta horum meminisse. Rursum Apoc. 1. 16. dicitur quod Christus in dextera sua lucibus scillas, *septem* quas explicans v. 20. *Septem stellæ*, sit, angelis *sunt septem Ecclesiarum*. Sic ut ergo angelis ibidem stellæ, ita hic lucernis quia oculi comparantur: stellæ enim sunt lucerne, & oculi cali.

Queres Secundum, quid hi lepton oculi, id est lucerne, significant? Relip. significant septem angelos primarios, pte oculi qui sunt administrati & executores divinitate providentiam, cuius symbolum est candelabrum, quod circumstant & jugiter incautentur. Hinc vocantur oculi, utpote per vigilis, ut dict. c. 1. 9. & lucernas, five lampades, tum quia immensus, id est scientiam suam, vigilantium & percipiendas à lampade, id est à Deo & Christo haurientur: tum quia ecclesiæ & fideles lumine divina cognitionis illuminant, & amore cœlesti inflammat: hac de causa *diffusus in universam terram*; hi septem oculi, id est, hi lepton angelii per lepton oculos significati. Vide dicta Apoc. 4. 5. *Oculi enim infiniti eti[us] servatores, & custodes corporis*, sicut Diidorus L. 13. histior. Unde leonis qui est rex animalium oculis semper exuberat. Unde enim dormit, eos non claudit, sed apertos tener. Hinc S. Epiphanius, in Physiol. agentis de catculo leonis: *Cum dormit, inquit, ergilans eius oculi, ita ut obscuratur à septem stadiis presentatis*. Ex significacione horum septem oculorum, id est lucernarum, quid significat ipsum candelabrum, nimirum Deum, Deum omnipotentem & providentiam. Ab ea enim soli lumen suum hauriant septem lucerne, id est angelos. Cum ergo ex Zacharia confit lucentis esse angelos con sequenter constat, lampadem esti Denuo, Deinde providentiam: illius enim administrati sunt angelii, qui prouide abeo milles diffundunt in universam terram, ut ait Zacharias. Quocum S. Bernard in lacr. B. Virginis Matris, loquens de Deo Dei filio: *Quoniam inquit, immortales decet Dei excelsum, & parvula glorias lucis aeternæ; utra & omnem vestram tristitiam, lux amar innixa dissimilans, & conservans in aeterno splendore*. Multe milles milles Trop. M. xiv.

lampades ignis atque flammorum; hinc iure ei præseruntur lampades ignis, fulgura & stellæ, que angelorum Deo & gloriæ & ministrantium fane symbola, iuxta ille suis pial. 103. 4. & Hebr. 5. 7. *Qui accedit angelos nos purum, & munificos suos flammam genit*. Hac enim omnia ignis intercedit & innoveat, putat divinitatis, sunt incintiles & indiges. Quicunque Sacrosanctæ Eucharistie, quasi Deo; faces & tæda præseruntur, atque ante hierothecas eius jugiter ardentes lampades. Damnavit & rite olen Vigilius hierarchia lampades per diem in Ecclesiæ accendit, in quaenam iure S. Hieron. Leontra Vigilant. Tm. 3, inquit, *vigilans dormit, & dormiens servit, & proponit missalibus apocryphis, qui sub nomine Ecclæ à similitudine tui legitur, nō scriptum est, quid post mortem nullus pro aliis andeas desponsari quem ego lumen namque legi*. Quis enim necesse est in manus sumere, quod Ecclæ non recipiat? Hinc rursum de stellis (quos ignes animatos esse animas intelligentiam, hinc angelorum olim cœnirent Philostrati) quibus Deo furioso prælaudentibus ita canuit Poeta:

*Poi aversignes, & non violabile numbre
Teller.* —————

Et de fulguribus quasi Dei prænunciat, ita scribit Job 38. 35. *Nemquid mutu saligata, & ibant, & reverberant de cent rubi: & Amarus?* Denique de quatuor Cherubimis spittatoribus currus divini, sicut Ezechiel cap. 1. 14. *Bont, & reverberant in finalitudinem fulgoris cornutans*.

Hec de caula olim regibus, qui sunt dii quidam terribiles, præmixtæ apud Perias, Aethiopias, Chaldaeos & Allyrios, lampades, vel faces præluebant, ut ostendit lo remus 1. 12. Sic de Julio Cæsare Sueton. in eius vita c. 37. ait, *Accendit Capitolium ad lumen, quadrigavimus ele phanti de terra signa similia lyrae gallianæ*.

Et eti-
bus.
bus.
che?

*Et Martia. Pater ignis, inquit omnes honores velut Aug[usti]a tribuerunt. Et de Heliodorab: Dilectio-
re etiam cum sanctis utrumque populo. Et de Gordi-*

*no: Igne de more præferabatur. Et de Constantino Ma-
gno, Rome Christi fidem & legem publico edita fan-*

ciente, & Acta S. Silvestri he scribit Baronianus Christi

324. Reverberat Aug[ustus] ad galatarum tutu evanescit lampadibusque replicata coronata (vel, ut alii legunt, consuta) ait. Sic & ceteris imperatoribus Romanis, & Con-

*stantinopolitanis olim prælatus est ignis. Quis & Patri-
archas præbat lampadarius, qui in liturgiis & processio-*

nibus lampadem ante ipsos Ecclesiæ principes geslabat.

Notat Ballamus prælatus Imperatori facies, corona aura-

Car?

ta gemina fulle insignitas; cum Imperatore & Patriar-

che lampades una tantum efflent redimuntur. Hic ritus de-

monstrat reges fulgores dignitatis, laetitias & provi-

dentis: conspicnos eis, eisq[ue] in flue ignis omnia perme-

re, & vitalem spiritum sus popularibus impartiunt. Ita

Nicolaus Causius L. Parallel. hist. c. 21. Ignis enim est

laetitia, in quo est splendor & calor: hoc ascendit, illo

illuminaunt. Providentia ergo symbolum est lampas, &

flamma. unde Poeta:

Flamma et tenbris offendens, fit tibi summi Dei.

Hinc & vigilantes in emblematis pingunt quasi tra-

trona & extra tenens librum, sinistra virginum cum lu-

cerna accessu: astatu eti grus, altero pede elevato iussinens

lapidem.

E T R E S P O N D I] q.d. Dictis angelii quibus cande-

Vers. 11

labrum eiusque oculos, id est lucernas, explicavit veri-

bus præcedentibus, subiecti aliam, non reponerentem, ni-

hi enim ex me quæ livis angelus) sed interrogationem,

quid fibi vellet due olives ex candelabro exponentem re-

habebat. Sic respondere si p[ro] alibi summis pro incipere

loqui, & inchoare sermonem, ut Matth. 11. 25. In illo tem-

poare respondens Iesu dixit: Confitor tibi Pater Domine

cali & terra. Porro de aliis iunt de eis olearum,

de quibus v. 12.

E T R E S P O N D I] (id est interrogavi) SECUNDU B]

Cum angelus taceret, & tardaret respondere ad qua-

Vers. 12

tionem Zachariæ, interrogans: Quid sunt due ol-

ives?

via sua ad dexteram candelabri, & ad sinistram eius? id est. v.g. rosace, oleum, vinum, &c. que vulgo tamē, que ad hoc, ut in ipso securerit desiderium interrogandi, & cognoscendi huc symbolū, Zacharias ea pernoscendū ex angelī silentio avidior effectus, interrogatōne legerat, sed alii verbis, aliaque peripheriā, quæ plenius rem interrogatōne circumscrībit & exprimit: *Quid, inquit Iesas? quis dux spicula olivarum, qui sunt iuxta duas rostra aerea?* quæ scilicet ad dexteram & candelabri & ad sinistram eius, ut in priore interrogatione dixit.

Spira sūr. rama olearum. **DUX SPECIUM OLIVARUM**] *Spira* vocat arbores, velut Septuag. Syrus & Arabicus, ramos, qui pleni erant olivis, sicut spicula pleiae sunt granae olive, enim parve, quales habentem Romae, sunt in granorum undique olea, præterea nascentes & graciles, videntur esse in harī spicarum. Est candelabri, vel metaphora, inquit S. Hieron., quid in morte fratrum recte sint arbores? & quod spicula aridis, sic illa vallo quedam ramorum arque foliorum tellus fuit, & subiuste surgentes. Sic & Vatab. bacca olivarum, inquit, comparat gravis & ramum culmo. Hinc patet, has olivas non sunt sculpiculas in candelabrojnt aliqui ceulent, sed fuiliæ arbores, vel ramis olivis plenos, consilentes iuxta candelabrum. Significant enim lesum, & Zorobabel, qui pariter affluitus dominatori terræ, ut eius iusta circa templi fabricam & exequatur, ut explicat angelus.

DUO ROSTRÆ QUAE? **Prima explicatio.** Ita & Syrus; & Arabicus. Quare, quemnam haec rotula? Primo? Riberi censet duo rostra suisse duas uncas, ex quibus suspendentur infusoria, id est, vasa quibusolem, in fundetur in lucernas, & significare duas naturas Christi, divisionem & unitatem, quæ virtute sua sustinet fletum infusoria gratie, id est, in lepitem Sacramenta, quibus omnes fuisse oportet omnino infundit vim & vigorem, tribuant. Verum hoc mythicum est, non literale. Addit infusoria haec non sunt infundibula e candelabro separata, sed fuiliæ ipsæ lepitem calamus candelabri concauus quibus insitibebant totidem lucernas, ut dixi v.z.

Secunda. Secundo, à Castro & alii sententia haec rostra suisse fistulas adunas, in qua ex olivi superne imminentibus distillaret oleum, ut per eas influeret in lampadem, & ex ea in lucernas, ad forendum perenne eorum lumen.

Probant id primo, ex textu Hebreo, qui ad verbum sic habet: *Quid non sunt spicula olivarum, quæ sunt in manu dñni filiorum aeriarum, evanescunt in terra (olives) aera, id est, oleum. Bauum ut aurum?* ita R. Abraham, R. David, Pagni, Vatab. & Aria. Pro rostra hebr. est οὐνεις anteros, quod Arias Latina voce Hebrei affini vertit cantharis; Vatab. amphoras; Chald. teybes: in hanc enim iotepi excipi oleum. Sic enim habet Chald. *quid sunt duas spicula olivarum, quæ sunt iuxta duas lucellas aera, tæ quibus effunduntur aera in lucernas aeras?* Et sequitur, *quid sunt duo ramolivarum, qui in manus duorum aeriarum aerauram, qui infinita?* Et retrahens *sufficiens aera?* Secundo, quia Hebr. οὐνεις merismum, id est evacuantes aurum, id est oleum, cum sit masculinum, referendum est ad οὐνεις fibula, id est spicas, non ad femininum Janeros, id est rostra. Ex spicas ergo olivarum delubrat oleum in rostra, & ex iis evacuatur in lampadem. Verum oblat Primo, quod oleum ex olivi non distillat, nisi illud tantum, ut vel prematur in puto: deinde oleum contulit, vel prelium iotep in puto in aliis transfert, ut in eis subdente amara purificetur, & sic tandem purificatum per infundibula in lampadem infunditur. Hic autem nec puto, nec valorum aliorum illa fit mentio. Secundum, lampas haec ex iis plena erat oleo: non ergo accipiebat oleum ex olivi. Representat enim Deum, qui ex eo omni scientia & gratia est plenus, quam non habet ab angelis & hominibus, sed ipse omnibus eisdem impertit.

Dico ergo haec duo rostra suile duas summirent duorum calarum candelabri, quibus duas insitibebant lucernas, quarum una era ad dexteram, altera, ad sinistram candelabri. Unde Marius & alii Hebr. *faneris*, id est rostra, vertunt *cantharis*, vel *fistulas*, ut iuste calamus. His calamus vocantur rostra, quæ erant adunca uti sunt rostra aviens. Septuag. vertunt *σπίρα*, id est narres: quia erant iofastis naris sublimatoris sursum elata. Pyramis enim sublimatoria in qua distillatur aqua,

vel capite vocatur, suam habet narrem, id est canalis aduncum, per quam aqua inflata defluit in vas subiectum. Id ita est patet ex eo, quod Zacharias hic idem dicit, quod paulo ante, sed alii verbis, & alii peripheriā: loquuntur eum de iisdem olivis duabus. Per duo ergo rostra significat: duæ latæ, five dextram & sinistram candelabri, ut paulo ante dixit: ibi enim confitentur haec rostra & calami. Ex lepitem ergo calatis & rostris, duotantum nominat sita ad dextram & sinistram candelabri, ut utramque per ea indicet, & per hoc significat istum duarum spicarum, five oleum, minimum eorum unum fuisse possumat à dextris candelabri, iuxta calamus citius dextrum, alterum à sinistris, iuxta calamus eius sinistrum. Porro hebr. est, *quaesitum* ID lebet, id est, in massa, hoc est ad manum, post ad latum, duorum rostrorum. Quocirca clare, & diligenter tam Chald. quam Nostræ virtutem, *que sunt iuxta duo rostra?* Non ergo haec olives fuerint interea rostra, ut in ea distillaret oleum, uti austores secunda expeditio imaginatur sed fuerint porta rostra ita ut ad altitudinem rostrorum aligerent. Sequitur;

In quibus (rostris) sunt suffusoria ex auro? Suffusoria, fire infusoria, ut vocavit v.a. erant fistulas vel canales calarum, per quosoleum ex lampade infusibat in lucernas, que erant in rostris. Quocirca infusoria haec, five fistulas erant in rostris, quia rostra erant contiguae, vel potius continuæ, opere tamē fabrili in tornu illis elaboratae, ut eis interea videbentur, utr in candelabris tornatis videbant ramos unum alterius connecti, ut ei infusoria videatur; esto revera sapè non sit insertus, sed malicieitate deductus, & continuus. Hebr. et **וְתִמְרֹרֶת בְּשָׂרֶב מֵרַיִם מִצְבָּה צָלָב**, id est, evanescatoris eis (rostris supple) prodibant ex auro. Unde Arabicus Alexander. verit, progedebatur extra vestimenta auri. Evanescatoria vocat infusoria iam dicta, puta fistulas calarum concauas, que ex acutabant & iugebant oleum ex lampade, illudque in rostra & lucernas, ut infusent transibebant. Vox enim merismus accipi potest substantiae, ut significat evanescatoria, puta infundibula, five canales cum dictis. Recentiores vero merismi accipiunt adiectivæ, veruntunque, evanescentes ex super se auras; Syrus *substantes auras*, id est, oleum haevitatem, & autocorsa: verum tunc merismus referunt non ad fibulas, id est, spicas olivarum, quasi illæ distillant oleum, quod ex eis baulari & evanescerent rostra, ut ipsi volunt, sed ad saunders, id est rostra, que *re supra*, id est, ex lampade attige fugabunt, & evanescerent oleum dandum lucernas, uti enim dixi: licet enim saunders sit femininum, merismus vero masculinum, tamen cum eo coheret: quis Hebreo crebat et illa enallage genera sequit se numeri, ut substantian feminino attribuant adjectivum masculinum, & vice versa, ut hi *saunders* femininum connexent cum masculino *Meris* aera, id est duo; dicendum enim erat *Meris* scire femininæ.

NUNQUID MASCULIS? Exigit angelus à Zacharia humilem confessiōne ignorans, ut inveniret & disponat ad excipiendo Dei revelationem, & mysterii interpretationem. Humilis enim, humiliisque confessio Dicit interrogatio est congrua via ad scientiam, praefertim divinam.

Isti sunt duo filii olet? Addunt aliqui **vers. 14.** *spideris*, id est splendidi; sed *spideris* delect Biblia Romana. Iam *fili oleti*, id est, uncti oleo, five christi Domini, significat felum fulum loedet, qui unctus, id est conferatus, erat pontifex; & Zorobabel, qui unctus, id est constitutus, erat princeps populi, q.d. his duæ arbores, vel plati pieni olivas ad exprimum oleum, significant duo summos magistratus, puta principem & pontificem; hi enim solent ungii oleo sancto, (et) forte de facto hi duo non fuerint uncti, utpote erati in Babylone & exilio: nimirum lesum & Zorobabel, qui quasi ministri affluitus Deo dominatori universi terræ, quem representat hoc candelabrum ut eius decreta exequantur, eaque candelabrum antitypum, id est tempus, adiuncte ac populare in rebustam divinis quam politicias gubernant, iuxta illud platen. saz. 2. *Fili iustar novelle olivarum in circuus mensa tua.* Parientem modo bec Iesus, & Zorobabel quasi novelle olives affluit Deo,

Deo, sicut parenti suo representato per esodabrum; A Isto & Ecclesiis, sunt Moës & Elias, qui Christo quasi tunc ut eum honore, eique ministrant; tunc ut vicinius ab eo illuminantur & dirigantur: quo significatur quod Deus & Christus peculiares providentes regant duos hos magnificates, puth pontifices & reges live principes, ita Hebrei, Thoñor, Lyran. Vtatis Clarius, Marians & alii. Unde Chalid, verit, obstante duo filii principes, id est principes. Iesus enim erat filius Ioseph summus pontificis: Zorobabel erat filius Salathiel, filii Iechonias regis Iuda. Secundo, Aquila & Theodotion vertunt, illi sunt duo filii splendoris, vel claritatis, id est splendidi, clari & illustres tum genere, tum principatu, tum moribus & gestis, sic etiam potest accipi verbo nostra. Nam filius olei accepit potest lux, quem ex olio, quasi filius nascitur, lactatur & nutritur. Filii ergo olei, idem est quod lucidi, splendidi, celestes.

Tertio, Septuag. Syrus & Arabicus Antioch. vertunt, illi sunt duo filii pinguedinis. In olio enim est Primo, maior; Secundo, lumen & ignis fumeatum; Tertio, pinguedo. q. d. illi duo pingues & fertiles futuri sunt, ac multum fructum allaturi tum Ecclesiis, tum reprobriantur per fabrikam templi, quia & Ecclesiis religiosum, & respub. misericordem, aque ac iustum piusque regimeo, tam sarcum, quam civile & politicum conciliabant. Alludit Zacharias ad duos Cherubim, quos ex ligno olivarum, quasi filios olei & olei fabricavit Salomo, 1. Reg. 6. 21. Sicut enim illi propitionarium & arcum, ita Iesus & Zorobabel, id est, pontifex & princeps, Eccleianam & remp. sustentant. Unde Arabicus Alexander, verit, illi sunt filii misericordia: hoc enim est virtus principum, cuiusque lymbolum est oleum. Huc aludit Eccl. c. 46. 10. Illi vari misericordia just, quorum pretates non defuerunt.

Moraliter., dicunt hic reges & principes se, & quod se pontifices, tamquam moitos afflire Deo dominatori, ut eius templo, cultuo, iustitia omneque virtutem in populo influant & promovante. Quocirca Constantinus Magnus dictare solebat, reges extra fines Ecclesia, Episcopos esse. Erit enim debet, ut subditus pte Deum colant quasi eorum Episcopi electi. Pontifices enim & reges sunt quasi duo Cherubim, pleio oleo, qui afflunt Deo super arcum Ecclesie, residenti, ut eius gloriam propagent. Sint ergo afflentes Dei, ut eius gloriam. Oleum pacis, luct, lenit, cibus est, lumen & medicina. Hac tria praeflent subditus, ac per extremum vilsca miseritatem, quam representat oleum. Rursum Oliva innuit, quod principit per clementiam, manutinendam & pacem, cuius symbolum est oliva, procurante rerum copiam: hanc enim signit pax; ecce bullum res operata; iunxit, iuxta illud psalmi 121. 7. *Fiat pax in iuribus tuis,* & abundans in terris tuis. Quocirca in munitione Augusti Caiariorum, pax pinguit quasi matrona finisira temerariae cornucopiae, plenos fructibus, horibus & frondibus, cum ramo olive, dextra vero faciem, quae secundat & combatit montem armorum. Eadem apud Paulamannum pinguit quasi virgo pulchra, in capite geflans coronam ex olive, dextra geflans imaginem Pluti (qui erat apud Gentiles divitiarum praes & Deos) finisira fasciculum loricarum granis frumenti referuntur. Simile est in nummis Traianis pingitur enim pax quasi virginem, dextra tenens ramum olive, blosstra cornu divitium.

Alleg. duo filii olei afflentes candelabro, id est, Christi

& Ecclesiis, sunt Moës & Elias, qui Christo quasi testes afflitterunt in transfiguratione, inquit Remigius. sic & Tertul. libr. 4. contra Marc. c. 22. cenit haec duas oleas esse Moëm & Eliam, in quorum media transfiguratus est Christus in monte Tabor. In medio, inquit, domum animalium cognoscens, Mashi & Elias. De qua si C. Zacharias videt in figura da armar olearum, & dorum ramulorum olea. Nam bis uas, de quibus dictum est: *Illi duo filii optimates affluentes Dominus curvans a terra.* Potius hinc dñe S. Petrus & Paulus, quorum ille Judorum, hic Gencius fuit Apostolus, qui utrilibet; splendor doctri- nae & vita ita praeluxerunt, ut eos Christo subiungant. Rursum in fine mundi, duo filii olei Christi fuerunt Elias & Henoch, quorum alter in propria, alter in circumcisione placuit Deo, & cum corpore rursum esset calam, ait S. Hieron. Quod enim fecit Iesus & Zorobabel ipso pulo ex Babylone in Ierusalem & tempium revocando, idipsum facient Elias & Henoch in ultima saeculi ruina, ut tam Iudeus quam Gentes ab Antichristo revocent ad Christum, itaque Ecclesia militantis fabricam & electrum numerum perficiant & consumment. Id ita esse patet Apoc. 11. 4. vbi de Elias & Henoch sit Johannes: *Huius mors duas, & duas candelabrum in conspectu Domini terra stantes.* Vbi pland ad hunc Zacharias locum alludit in sensu, non literali, ut aliqui cum Ribera & Emmanuel levoli, sed allegorico. Vide ibi dicta: ubi pariter tropologicè ostendit, oleum & olivum esse symbolum Sanctorum, ob quoniam analogias. Nervosus poeta triplicem insignis viu duciisque virtutem triplici corona exprimit: *Elaea, querum, argu olea dace digna corona;* Prudentem, fortem, pacificamque dacet.

Laurum enim Apollin. decata notat prudentiam: quorū Cœsou, fortitudinem & constantiam animi; olea Pali- ladis, pacis fluidum.

Symbolum. *Duas olivas,* inquit S. Hieron. quidam symbolum. nostris Filiis interpretantur & Spiritum sanctum, & medianam lampadem Deum Patrem: sed ne nos quomodo ab- que blasphemia alterum a deo, alterum accipient a similiis. Ramos quoque sine spicas olivarum incarnacionem Salvatoris, & finaliter colambo Spiritus sancti edificant, quae totas olivas uide nequassemus, sed partim quadam, & ut uia dicam, ramajestis incarnationis Christi, & offensionis Spiritus sancti nobis esse monstratores. Atius duo intelligentia testamentum, à dextro Evangelium, à sinistro legem; & quod in altero spiritu ualit fieri, in altero corporali, & quod nec totum Evangelium, nec totam legem explanare possumus, & nec ex parte cognoscamus; Dicit enim propter nos, & neclum possumus intellegere quod perfectum est. Sunt namque duas ramos olivarum, vel duas spicas, & filios pinguedinis, vel splendoris, sacerdotum interpretantur legem, qua gloriand prebeatam universa terra. Hoc uoluntate S. Hieron. Denique Ribera per duas olivas accipit duas Christi naturas, divinam & humanam. Aris duas dignitates Christi, regiam & clericale & sacerdotalem, quibus ipsi munistrat oleum gratiae can- delabro, id est Ecclesiis faciente eam pariter regnum sacerdotiale & sacerdotium legale, ut in ea fit gens fama digna Deo: ac prouinde dicitur Christus, id est, unius oleo gratia, tum voionis hypostatico, tum charis- matum omnium, qui quasi caput distillat in fideli- sum quiesceret. Verum huc minus congrue respondent tum idex & significatio literali, tum allegoria candelabri & olivarum superius traditæ.

C A P U T Q U I N T U M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

Sicut cap. 3. Iesum pontificem, & cap. 4. Zorobabel principem animavit ad fabricam templi; ita hic confo- lians & animans populum ē Babylonica Ierusalem reversum, ne ismeat Chaldeos, Persas, Samaritanos, alias que hostes; & quod Deus ejus peccata iam expiari caputque sepiugina annorum, qua recipiens & parceret populus converuerit eis ad Deum: qui prouide malodictionem ad eo transfuerit in demos & fedes scelerarum. Fine. Secundo, v. 5. uide amphora in qua fedes malorum, potè impetas, talente plumbi obliteratur; ac ad dubius malitierum aliage transferrit in Babylonem, ut ibi statuarum & residet, nec amplius in Iudeam redat. Impiebas hoc ne at idolatriam, quam Iudei reliquerunt in Babylonie: nam post redditum ex can- nagan amplius coheruerunt idola. Significat ergo Deus, secululariam dancepē in Iudeis ablatum, ne illi in Babylonie quasi religea maneat, ejusq; pana & uisita a Iudeis in Babylonie transferatur: quo tacito mo- carci. in Prop. Alia. x. v.

ne iudeos qui Babylone remanserant, ut ex ea, ut pote impia, & mox rursum à Dario Hyrcanis vallatae fugiant; ac protude subit esse quod Hierosolymis ultorius sineant, praesertim a Persis aut Chaldeis, quibus nuper idoleclarum in prado dars fuerant; sed quasi filios calificatione Dei patris iam emendares, tates & alacras eis servies debet, scientes Deum eorum fere praestiterat, nec permisurum ut quis hostis eis laceret, ut à fabrica templi impeditas. Quid allegorici hac amphora significet dicam v. 6.

ET conversus sum, & levavi oculos meos, & vidi: & ecce volumen volans. 1. Et dixit ad me: Quid Es tu ides? Et dixi: Ego video volumen volans: longitudi ejus virginis cubitorum, & latitudi ejus decem cubitorum. 3. Et dixit ad me: Hec est maledictio, quo egreditur super faciem omnis terrae: quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, judicabitur: & omnis jurans, ex hoc similiter judicabitur: 4. Educum illud, dicit Dominus exercituum: & veniet ad dominum furis, & ad dominum jurans, in nomine meo mendaciter: & commorabitur in medio domus ejus, & confundet eam, & ligna ejus, & lapides ejus. 5. Et egressus est angelus, qui loquebatur in me: & dixit ad me: Leva oculos tuos, & vide quid est hoc fur, quod egreditur. 6. Et dixi: Quidnam est? Et ait: Hec est amphora egrediens. Et dixit: Hac est oculus eorum in universa terra. 7. Et ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier una sedens in medio amphora. 8. Et dixit: Hac est impia. Et proiecit eam in media amphora, & misit massam plumbeam in os ejus. 9. Et levavi oculos meos, & vidi: & ecce duae mulieres egredientes, & spiritus in aliis carum, & habebant alias quasi alas milvi: ut levaverunt amphoram inter terram & celum. 10. Et dixit ad angelum, qui loquebatur in me: Quo itib[us] defuerunt amphoran? 11. Et dixit ad me: Ut adficietur ei dominus in terra Seanaar, & stabiliatur, & ponatur ibi super basem suam.

VERS. I.

ET CONUERSUS SUM] excitante me angelo. A balam nuncupant, quunque ab iis in Talmud conscripta est. Melius Lyran. arbitratur in eo scripta fusile furta & perjuria populi, quibus meruit captiuitatem Babyloniam. Verum sec hoc est genuinum. Illa enim celebra jam ante octoginta annos prætererant: hic autem agitur de iceleribus præstibus, & pena eis irroganda, non interrogata. At enim: *Educum illud, &c. & veniet ad dominum furis, &c.*

*Iber. 20.
lans
quis?*

Et ECCE VOLVMEN VOLANS] Hebr. נָבָלָה megilla, significat chartam, membranam, vel librum convulvolum. ita Syrus & Arabicus Antiochenus, ac Rabbini. Hebrei enim non habebant librum distinctos per folia, sed membranam unam oblongam, quæ circa cylindrum convolutebant in istar mappe geographicae, que proxime vocatur megilla, id est, volumen ab hac circumvolutione, ubi dixi Ezech. 2. 9. In hoc volumine scripta erant omnia furta & perjuria, id est, omnis peccata iceleratorum, quæcum ac penit & supplicia eis, pro merito cuique infligenda, idque cito, inflat lentitatem & B flagellum voluntis. Quocirca eleganter Aquila & Theodot. volumen hoc vocant οὐρανός: diaphethera enim est membrana è pelle caprae, qualis fuit pelli Amathites, capri, bovis. Huius enim latè fabulantur Potes alium inveneri, idque ejus pelle vir pro libro suo, ac in ea scribere omnia hominum peccata. Unde proverbium: *Antiqua diplerba et queris, hoc est nimis antiqua & obsoleta.* Ex Seru. *Jupiter diplerberam in pectus, ac locutum in eos, qui fero quidem, sed aliquando tamen pro malefactis dant peccatas: Deus enim multa pro tempore diffundunt, sed aliquando improbus puniet eo scruis, quo tardius. Porro veteres nescientes uolumen papyri & chartæ, pro ea utebantur pelibus caprinis, vel ovinis, in quicunque scriberant, ut alibi ostendi.*

Secondo, Sepheas & Arabicus Alexander. pro **מְגִילָה**, id est volumen, legentes **מְגִילָה**, vertunt **volans**. Eos leguntur S. Cyril. Theodore, & paulus Gracilis: ac forte & alludens S. Johannes Apoc. 14. 14, ubi videt in manu Christi falcam sententiam, quæ scilicet demeat & sucidat peccatores, falx enim symbolum est punitionis, strigis & excidii. Verum vera lectio est **megilla**, id est volumen, ut legit Nostr. Chalda. & paulus Lactini. Nam in eo scripta erant hominum peccata, ut fieri solet. Unde & alludens S. Joannes Apoc. 10. 12. *Judicari sunt mortui, inquit, ex p[ro]p[ri]a[rum] crux in libris, secundum operam eorum.* Quin & Daniel c. 7. 18. *Judicari inquit, sed, & libri operis sunt.*

Tertio, pro volumen Symmachus verit, neq[ue]nt, id est **expansum**, hoc est initium, vel summa & compendium. Unde colligas, quanta fuerit multitudo peccatorum quæ in hoc volumine scripta fuerint, utpote quorum compendium, vel principium, p[ro]t[er]na volumen hoc, fuerit latum decem cubitorum, longum virginis. Alter Fernandes visione 33. left. ceteris enim volumen hoc vocari à Symmacho compendium, quia in eo scripta erat impia, putata occiso Chirilli, ut ait Rupertus, quæ sunt nimis impia etiopiane & summa. Verum hoc mysticum est: nā ad literam in libro hoc scripta erant furta & perjuria illius sui, ut loquerit. Quocirca minus genuine Burgensis censet, in hoc volumine scriptam fusile explicacionem legis Mosis à Deo ore tenus tradidam, quam Rabbini Ca-

A balam nuncupant, quunque ab iis in Talmud conscripta est. Melius Lyran. arbitratur in eo scripta fusile furta & perjuria populi, quibus meruit captiuitatem Babyloniam. Verum sec hoc est genuinum. Illa enim celebra jam ante octoginta annos prætererant: hic autem agitur de iceleribus præstibus, & pena eis irroganda, non interrogata. At enim: *Educum illud, &c. & veniet ad dominum furis, &c.*

Similem librum videt Ezech. c. 3. 9. in quo, inquit, *scripta erant lamentationes, Carmen & voces*; parallelum videt S. Joban. Apoc. 10. 10. quem subi[us] angelus deuavit. Et ait, in ore meo tamquam mel dulce, & cum deuassem cum amaricam est venter meus. Numerum omnes hi libri significant Dei mentem, voluntatem & decretum, in qua quasi in libro deleripit penas cuique peccato & peccatori debitas, v. g. quali & quantu[m] puniendas sit fur, perjurus, &c. S. Hieron. Theodor. & Hugo.

Symbolum, S. Gregor. 15. Mor. c. 8. & Rupert. per hoc volumen accipiunt S. Script. que conscribit Dei mentes, malædictiones & penas peccatoribus infligendas, ut patet Levit. 27. 28. 29. & alibi.

VOLANS] Ut significet celarem peccatoribus immobilem vindictam; que hoc libro conscripta est, inquit Rupertus, Albertus, Hugo & Clarius. Audi S. Chrysostom. hem. 37. ad pop. ubi incipiuntur jurantes & peccantes: *Falsus*, inquit, *volumen velociissimum ultimum incusum significat parvum sequentem; multorum vero cubitorum longum & tenuum velutinem indicat, & magnitudinem malorum.* At, ex eas volare, significat & *superstitio* & *malum* iudicium: *terram: falsata vero forma, invictus bius, upplata formem.* *Sic enim quoniamque falsus incrementari, non solum suum arrivit, verum & caput ampliat, ita & pars jurantis ingremere est difficultissima, nec prius absistit, quam quod suum est perfectum.* Secundo, à Castro, volumen, inquit, volut, volut diritur, & quod supplex est semper immanens capiti icelerorum, temporeque in acre pendens. De iusto præfatu annuntio, ut si p[ro]bi peccatores timeant, & caveant flagella accrimini vindicta: sicut Jeremias c. 1.12. videt virginem vigilantem, seu baculum populo immanenter, quo Deus cum erat perculerit per Chaldeos. Vindicta ergo Dei volat, & Divinat in peccatores, perinde ac aquila, milii, accipitres volant per aereum quadrante prædam, eaque via rapacissime & rapidissime in illam involant: perinde ac semillæ ignis volant in horrea plena stipula, eaque in momento ablimunt: perinde ac volant fulmina, fulgetra & lagitis exælestis in turres, domos & arbores, eaque subi[us] afflant & incinerant. **T**ertio, volat, ut peccatores per totam terram ipsar[um] invadat & feriat. ita S. Cyril. Vida, inquit, *scilicet inflat avos in aliis subi[us], ac velut in canicula terram transmutat, valde longam, & latam dimidio minor.* **Quarto**, volat, ut significet ultimum et plenum ejus est inevitabilem. ita S. Chrysostom. 15. ap. popul. Eni[us] enim, ai, volantem foras aliquis effugere poterit, aliam autem in collum delapsam;

*Car volat**Canfa**Prima.**Secunda.**Terza.**Quarta.**Cinqua.**Sexta.*

¶ pro sumculo saltam, nemo fugere potest. Cum autem horae patientur Iudei obsecrum Christum. Verum hoc

Quinta.

*Cale adiuncti, que salutis nostri est ipsi? Quinto, volans, vel, ut Septuag. saltans, videtur idem representare quod amphora volans, que impietatem, id est impianum Synagogam, puta impio Judaeos, continet, & translati in Babylonem, de qua ver. 6. Sexto, te volans significat divina vindicta impropositam ecclesiastem, & inexpectatam plagam, quam subito quasi involvans impli irrogat. Hinc eadem comparatur fulguri Deut. 32.41. Si acero ut fulgor gladium meum. Dei enim ultio fulminans est ecclesiastis tunc coruscandi, tum percuteundi, tum perterficiendi, sed impii cum differtur Dei supplicium, improposita securitate conloquit alium flentem, dicuntque illud Isaia 18. 15. *Percussimus fideles eam morte, & cum inferno secutus pacinem: flagellum mundans cum perpetraverimus, nos venient super nos.**

Sexta.

Nobis apibus, id est volans, accipiuit io significatione Chaldaica, vertutumque duplicitatem, complitatem: apibus non chaldaicis significare complicare, duplicare; ut significaret volumen hoc sucte involutum, quis arcana continebat: aut duplicitum, quia duplex, id est B multiplices minus, & poenas, peccatorum complectebatur. Tunc Chalda. apibus vertit κενταύρων περιστοι, id est volans, scilicet ac Nolter, Septuag. & ceteri.

Vers. 3.

LONGITUDINE EJUS DICTAM CUBITORUM ET LATITUDE CUBITORUM IN M. Cur? Respondent Primus, Rabbini, Lyrat & Pineda Volumen longius, q. quia volumen hoc ergo est loco templi, cuius porta primit erat longa viginti cubitis, lata decem. Sic & anterior pars taberoaculi Mlniae, que vocabulari Sanctum erat longa viginti cubitis, lata decem, ut dixi. Exodi 26. initio: ut significet iudicium iocipere a domo Dei, ut puniat sacerdotes eo gravissime, quo magis Deo erant coniuncti; deinde voluntas per universum terram, ut serui quodlibet sacerdotem. Hac exploitio videtur apposita, praetertim si ei adiungas quoqam, quam mox iubimur.

Secunda.

Secundum, S. Hieron. ho mensura, inquit, significare hanc latam miseri tristibus. Deus enim vindictam clementia temperat: unde peccatoribus infundit amorem, id est, dulce amarum. Nam denarius significat prolera: quis Salvatoris nomine Jesus incipit a iota, que index est denarii: vicenarius vero illi oppositus significat adversa. Hoc mythicum est, non literale.

Tertia.

Terter, Sanctus Chrysolomus locutio, Mariana & Fernandez centent his mensura significari enormitatem, & multitudinem scelerum. Hac exploitio generatior est.

Quarta.

Quartri, magis genuinè & prebet ad literam Theodor. Lyrat. & Vatab. clementia hac mensura notari universam Iudeam (in quam, utpote ubique rapinis & pauperum prestitis contaminatum, volabat hoc peccatorum volume) duplin & amplius longiore esse quam latam. Nam, ut sit S. Hieron. ad Dardanum epist. 139. a Danique Berthabe, que est longitudine illius, vix tio, milium in longum ipato tenditur. Latitudine autem à Ioppe usque ad Bethlehem, 46. milibus constat. Sic in rebus physicis, quæcumq; ad dominum & fabrikæ ea est illa proportione, ut longitudo sit dupla ad latitudinem.

Mystic.

Mystic, denarius, significat perfectionem rei: latitudine ergo decem cubitorum significat latitudinem iuplici ad multos, putat ad omnes sacerdotem extendendam: longitudine vero duplo maior significat diuturnitatem penitentie, scilicet perpetuum in hac vita, & eterno in futura. Ita Rupert, Ribera & ali.

*HAC EST MALEDICTIO] id est condemnatio, supplicium, & omne malorum genus. Ita Theodor. q. d. Hoc volumen continet iusteotiam condemnationis & supplicia impunitum. Hinen vocantur maledicti: unus adiument a Chirillo iudice hoc fulmen, *Dilectus a me maledicti*, Matth. 4.5. maledicere enim Dei, optate effex, est maleficere; scilicet beneficere est beneficere. Sicut ergo beneficium est beneficium, si maledictio est melichirum & supplicium. Burgenis per maledictionem accipit Talmud Iudorum, quod volans dicitur, quia nullum habet fundationem; & maledictio, quia eius doctrina exercitialis est, inquit. Hoc accommodatum est, non literale. Fernandez & ali per maledictio-rem accipiunt illusionem malorum, quam nunc roro*

*Vers. 3.
Maledictio est
supplicium.*

*qua ex EGREDITU.] E templo ut volunt Rabini: vel certe celo, & tribunali Dei, ut sit S. Chrysoft. hora 21. ad pop. egreditur versus templum & ierusalem: maledictio egeredes est supplicium publicum, quod antet in eis & area Dei qualiter abconditum latuerat. Unde sequitur: *Educamus illud in apertum.**

SUPER FACIEM OMNIS TERRÆ] Nemirum ad quam hic fit sermo, putat Judeus. Hinc enim minus intentat Propheta, & hioli iurabat per Deum verum, ut sequebitur; Gentiles vero per idola, ita S. Cyril. Rupert, Ribera, Hugo, Ariss, Sanchez, & ali; sicut Theodor. Lyrat & Vatablus, univerlam terram ut locum accipiunt, clementerque hoc volumen ex lodi, vel templo egrellum voluisse per totum orbem, q. d. Totus mundus plenus est sceleribus, ideoque toti imminent ira & fulmen Dei. Sic maledictio celestis voravit, & consumpsit totam terram tempore diluvii, & quo folia Noe cum sua per arcum enatavit. Sic eadem caedens vorabit & consumet sub diem iudicij, per ignem conflagrationis mundi. Sic maledictio Dei ineubuit Asia, Gracianique Orienti per iugum Turicum; Anglia, Scotia, Danie, Svecia, Germania per factiones, & seditiones hereticorum.

*QUI OMNES FUR.] q.d. Deus hoc maledicto fulmino intentat Iudeis ob furta, & perierat: sub quibus omnia sceleris intollentur; nemirum sub furto omnis frust & iniuria quæ in proximum, contra secundum Decalogi tabulam; sub peririo omnis impietas quæ in Deum, contra primam tabulam committitur. ita S. Hieron. & Theodor. Nomina tamen haec duo, quia tunc frequenter & impudentius perpetrabantur: Judei enim in Babylonie depauperati necesse sunt cogente, luxurianti, ut furta occularent, peccare didicerant. Pauperes enim subiunde furaces habent manus, indeque perjuram linguum. Hinc quoque in illud taxat Olec cap. 4. 2. *Maledictum, inquit, & hominum, & furium, & adulterium inaudirentur, & sanguis fangumque temporis.* ita S. Hieron. Remig. Albert. & Lyrat. Addit S. Cyril. *Estris, inquit, absurdus principes, sacerdotes & populis, ut invenirent uxores alienigenas: & invenientur.* Erat ergo necessarium proprieate maledictionem, & supplicium impendens, ut ferarent invenientur. Preterea quia adiutare templo magna vis pecuniarum era congregata, quam partim Darus dederat, partim populus obliteratus, probabile est esset, qui pro opere erant gubernacionibus, & avertire aliquod de conformati Deo: idem contra fures etiam proponit maledictionem, ne pecunias factas per eum quis reverterent.*

*Sicut in (in lumine volante) SCRIPTUM EST. Hebr. 10.23 Μη μεγάλωσον εαυτόν, id est, ex eo si spissum continet, JUDICATOR, &c.] Alius Paganus. Ariss & Vatabl. vertunt eum, *quia omnis fura, fura scriptum est, ex una parte spissum faciunt est, & omnino inveniunt, fura scriptum est, ex altera parte similiter faciunt est.* Centent ergo ex utroque lateri, aetio scilicet & aduersio, scriptum fusile hunc librum; ac consequenter iteratam sunt maledictionem, fura utrumque peccatorum, furti sceleris, & perjurii, fuerit iteratum, ut vulnus. Stunica hic: fure noo, sed furtum scriptum fuerit ab una parte, perjurium ab altera, ut vulnus Pagnia. ut significaret gemina certaque sententia Dei sceleris illius damnatorum. Sic Ezechiel cap. a. 9. videt librum scriptum intus & foris, fure a tergo, id est, ophiogramphum.*

JUDICATOR.] Id est condemnabitur, & punietur. Hebr. 10.23, id est excidetur; Chal. percutere. Septuag. omnis fur ex hoc agere ad mortem punietur, & omnis periret ex hoc cruciabatur; ut ipse maneat quasi iuge & vinum quoddam peccatorum volumen. ita S. Hieron. Theod. Rupert. Remig. Hugo, & Lyrat. Perpetram ergo Tigrinum contrarie verit, quia omnis qui furat ab eo fure spissum est ab eo venit: & quicunque peccat ab eo, scriptum est, ab eo venit; & Syrus, quia omnis qui furat ex eo fure spissum venit (iustificatur) & omnis qui furat, ex eo, fure spissum venit (iustificatur) q. d. Per hoc volumen significatur obfulvi Iudeos à priuatis furtis & perjuris, eniquid illa laerint, & expirant pena caput vitatis Babylonie. Perperam, inquam:

nam contrarium hic dicitur, & sequitur: *Commentarii Asum Christum illos invaserit. Hoc enim omnia fuit maxima, quia Ierusalem cum templo, regno & repub- hunc, licht significat iunctio eius, & declarari, si- ve aboli, significat tamen quoque succidere, nocen- tem declarare & punire. est enim contraria significatio- nis. Unde Arabicus Antiochenus, verit, quoniam qui furatur, ex ea ad mortem (damnatur) & ex ea curvatur: omnis qui iuraret ex ea, & fecit ipsa superarum, id est convincitur. Arabicus Alexandrinus, quis omnis per pa- nes dabat, & fuerat (quod furatur) vel hoc (scilicet falso plecedens) n/que ad mortem erat, & omnis qui falliatur, dabat panes n/que ad mortem.*

OMNES JURANTES [I]slab, id est peccantes, ita Chal- Tigur, Vatab. & ali. Tamen S. Chrysost. ad populum, inventus in consuetudinem iurandi, hoc accipit de quo- vis iuramentis, quia scilicet, qui iuratur, facile pe- cierat. De periorum enim his qui patet ex v. 4. Ad domum durantem in nomine meo mendaciter. Celebris est leuentis Periclis, quem cum amici rogaret, ut pro reca- saque eius falsole diceret: *Oportet me commadare ami- cis, sed n/que ad aras, ne licet amici causa peierem,* vel in honore quid agam, quo numinis reverentiam violam & offendam, omnem enim iurantes aram manu conti- gebant. Vide Gellius lib. 8. c. 3.

EDUCATILLUD in lucem, in theatrum orbis, ut omnibus sit conspicuum, ut titulum pene in fronte gestare videantini, nimurum, Hi sunt lures & periori. Rupert, Artes & Vocabulorum id factum per Antio- chenum Epiphaniem, qui mira affixit Iudeos tempore Machabeorum. Verum iam tum cum hec ministrum est Zacharias, eadem Deum sciebat credibile est, privatum donos impiorum confundendam.

ET COMMORABUTUR IN MEDIO DOMUS IESU, ET CONSUMET EAM] Solent enim dominis in quibus immane ielus, v. g. rebellio in principem, pa- tratum est, detrui & radi uique ad fundamenta; uti Bruxelle initio tumultum Belgiorum factum vidi- mus. Sic Deus Sodomam & Pentapolim calenti igne si- deravit & conlumpavit. Sic hic maledictio Dei domos fu- rum, & periorum lavavit, easque diliperat, utpote quae tota ex pauperum rapinis furtuque conflent Iude- rum, inquam, ut dixi v. 1. Ad hosen minime haec Pro- phete dirigitur hiisque foli iurabant per nomen Dei ve- ri. Quare minus verum & congruum videatur quod cen- tent aliqui, has minus dirigunt ad genites, quasi maledictio quae Iudeos in captivitate Babylonica affixit, ab illis, utpote illa expiatio, transferenda sit ad Gentes, v. g. ad Babylonios, uti dicitur v. u. Non enim ita excep- piunt, quin in multis adiutori expanda reflaret, pre- tertim qui nova Icelera vel in Babylone, vel post redi- turn a vicinis gentibus didicerant & contraxerant. Quo- circa licet Aggeus, Malathias & Zacharias tonsilouerit fideles & prius Babylone redeentes, tamen pariter scri- ter taxauit impios, qui tanta captivitatis castigatione non meliores, sed deteriores fuit electi, ut patet cap. v. 3. Malach. 1. a. & c. 3. Aggei 1. r.

Dicit, Si maledictio comparetur in domo, quomo- do domum consumat uique ad lapides, & ligna? Resp. supposicio quae Dens in domos furum, periorum, & similiam facinoriorum immisit, quasi molens aliquam eis incumbere, que paulatim in infar mole eos molit, & consumavit, arcane & mire quodam modo, uique ad ligna & apertos novissimum, donec eas ad nihilum redi- git. Sic hoc secum vidimus & vidimus familiis poten- tes, quae per rapinas vel bona malo parts splendidiae eva- serant, iulta Dei iudicio ac vindicta ex incumbeente el- se commotitas, & vel annulatas, vel ad nullam for- tem redactas; ut qui eas vident flueant, quomodo taner opes lenim sine sensu evanescunt. Notat S. Chry- stus hom. 15. ad pop. Deum ita punire iurantes ad exem- plum aliorum. *Quam ob causam, inquit, lapides & ligna iurantes diffoluerunt, ut ruina alias correcta fuit.* Polliciam enim iurantem mortuam serva condit necesse est, sumus dif- folutus, & ruina facta prateremazas omnibus & cernentibus admovuntur erit per aspergillum, ut non cadent andreas, ne eadem patiantur, & acutissime mortis cruentus con- sumus.

Loquitur Propheta de maledictione inflata Iudeis feribus, perioris & Iceleratis iuxta xvi: a parti tamen, immo a maiori intelligit quoque eam, quae postea ob ce-

xima, quia Ierusalem cum templo, regno & repub- hunc, licht significat iunctio eius, & declarari, si- ve aboli, significat tamen quoque succidere, nocen- tem declarare & punire. est enim contraria significatio- nis. Unde Arabicus Antiochenus, verit, quoniam qui furatur, ex ea ad mortem (damnatur) & ex ea curvatur: omnis qui iuraret ex ea, & fecit ipsa superarum, id est convincitur. Arabicus Alexandrinus, quis omnis per pa- nes dabat, & fuerat (quod furatur) vel hoc (scilicet falso plecedens) n/que ad mortem erat, & omnis qui falliatur, dabat panes n/que ad mortem.

A M P H O R A Hebrei 9. 4. est mensura (ut ver-

Vers. 6.
Amplo-
ra quid?

syris, & Arabicis uterque) capiens tres modios fru- menti, decima pars ephi, vel cori; cornu enim capiebat 30. modios. Jam quia ephi erat communis mensura He- brorum, hinc hoc loco, & alibi 1/4. pro mensura in gene- Bre capiunt. Unde Notherdordia vertit, *amphora: tum quia hęc pariter a pīd. Latinos erat communis mensura: tum quia ex regnū respondebat ephā, sive trimodio in ardis. Audi Budaeum lib. 3. de Alte: Comperi amphoras offē a sua pars partem eius rati, quod medium tunc dicimus. Medium cum trecentis fēnos sextarius usq[ue] capi: sextarius autem octōnas eis quas pīntar dicimus. In ardis am- phora pro amphora quadrantem sextariu habemus, id est, ternos buſſellis, pro quibus uas trimodio habemus, dimi- diuum mediumnam. Amphora ergo, sive ephā significat mensuram peccatorum Iudeorum, pīnctioni & excidio. Et men- suram à Deo decretam, & pīnchitum, quia semper sua pī- nctionē pīnctū pīnctū, & excidio sunt. Deus enim videns carōrum, peccata gentis, vel hominis aliquis, non statim prolīt ad vindictam, sed loqanierat et tolerat: id eisque cuius- que genti, vel homini, certas prescribit mensuram peccatorum, ita ut antequam illa placet impletar, non pū- niat, sed mox ubi ea impleta fuerit, tunc omnis simul & famel scriberet castigat, & vindicat, iuxta illud Christi Matth. 12. 32. Ex eo sive implete mensura parum transcursum. Ex Genet. 15. t. 16. *Mundum completa sunt transcursum Amorborum.* Vide ibi dicta. ita S. Hieron. Theodor. Haymo. Rupert. Albertus, Hugo, Lyran. & alijs passim. Utitur symbolo amphora, vel ephā & modis, quia in his mensuris fraudem & sursum, de quo v. 3. faciebant Iudei. Unde Chal. vertit, *ut sunt populi qui acceptabant & dabant mensura falsa.* Et mox: *Propter hoc condemnatis, & ex illicis translati sunt, quia acceptabant, & da- bant mensura falsa.**

Quares, quando hęc amphora, id est, mensura peccatorum à judeis suis impletā, & à Deo castigata, ac extre- mo gentis excidio vindicata? Reip. Primo, hęc mensura ab illis impletā fuit tempore Sederiq, ac castigata à Deo per Nabuchodonosor captivitatē Babylonica 70. annorum, ita Hegri, S. Hieron. Theod. Vatab. & ali. Et de his propriis hęc agi videtur. Amphora enim hęc translata fuit in terram Sennaur, id est in Babylonem, ut dicitur v. u. Porro amphora hęc significat mensuram plenam tum culpe (unde insidet ei impletas tum penas. Culpe, nimurum quod ea iam in Iudea excreverit per idolatriam, & alia Icelera ad humum impletat: quoicunque significat culpam hanc ex ea, utpote terra san- dicta, evertendam, abductis Iceleris Iudei in Babylonem: Babylonem euim esse sedem idolatrie et impietatis, Petren, nimurum quod iam punita sit in Babylone capi- vitate yo, annorum, et rurum ibidem punienda sit si in ea remaneat, tum solito exilio, tum excidio universali Darii Hyrcanus. Darius enim Babylonem eiul- incens, tam indigenas, quam advenas, putat Iudeos qui in ea remanerant, cepit et vaflavit, ut dixi. a. 7. Propriè enim hęc visio Zacharię dirigit ad Iudeos, non tantum in Ierusalem degentes, sed etiam ad eos qui de Babylonie post datum a Cyro libertatem rediuerunt remanerant, nec in Ierusalem reverti voluerant, eò quod iam fedes et familiis compiti debabus, et agris fixis ut in Babylonie. Hinc in patriam revocare conatur Pro- pheta, tum ne Babyloniorum moribus et idolatrie af- flicti sunt, tum ut Babylonie in Iudea excidium per Darien effugiant. Hoc est quod dixit c. a. 7. O Sua fuge be- bates

bius apud filium Babylonum, ut ibidem explicui. Vicit Autrasque verò 1. dicitur: *Hoc est maledictio, qua egreditur super faciem omniuersitatis.*

H A C E S T O C U L U S. [Oculus] hic duplicitas est. Potest. Primo active, ut significat Dei providentia; secundo, ut significat peregrinum. Dei oculum, mundi est qui universum terram circumspicit & lustrat, ac cuique personas per mensura scelerum assignat. Siue tamen solest oculus mundi, ita multo magis Dei providentia est sol & oculus universi; de quo plura dixi cap. 3. 10. & 16. rem. 1. 11.

Secundum & melius, passivè & obiectivè, oculus, id est, obiectum oculi, pata res viva in quam omnes coniscuntur oculos. q. d. Oculus, id est aspectus, omnium ludorum fertur ad hanc amphoram, oculi eorum non alius respiciunt quicquid ad amphoram, ut scilicet eam peccatis quis implicant; sed etiam etremos ruunt in icelera, ut non aliud quam ad icelera recipere & oculos intendere videantur, iuxta illud Gen. 6. 5. *Vident Deini quid, ecce cum illa cagatio cordis intrata est ad medium omni temporis.* Et item sa. 17. *Tu vero acsi C' cor ad aversitatem, C' ad fanginem innocenciam fandundum, C' ad calumniam, ecce.* Verum enim est illud vulgi: *Ubi manus, ibi dolor, ubi oculi, ibi amor, ubi mentes, ibi caro.* Et illud Poët: *Amor exaudendo necesse mortalitas.* Sicne enim in sol per speculum terrenum fluam incendit, sic res pulchra per oculos intromisca in animam, eam accendit. Hoc modo in corde per oculos facit amor incendium, ita Theodoret. Arias, Riba, à Castro et alii. Vnde Septuag. pro Q'nt' enam, id est, oculus eorum, per diuersum legentes Q'nt' avanam, vertunt, *de cunctis iniquitatibus eorum in omni terra.*

Rurum amphora, id est, membrana penes, quæ iniquitati ludorum debita eidem irrogabatur, erit oculus, id est conspicua universi terra. Publicum enim oculus publica pena vindicandum est, ut, sicut ipsi iugiter oculos intenderunt in amphoram culpi; ita omnes oculos intendant in amphoram et mensuram ingentem penae, eulig corundum convenientiam. Vnde Chal. verit, ecce ipsi manus sunt coram ambovis habitacib' terra. Omnes enim videbant eorum cruciatum, sicut viderant enormis eorum criminis. Ex S. Hieron. *Oculus, inquit, est officium peccatorum, ne quoscumか via desperata latitantes, in unum concordante uultus omnium pandantur,* C' agit. Ceterum de loco suo Ierat: *C' qualis in terra sua fuerit, cunctis genibus monstraretur.* Ita iudei sunt uultus universi terra, omnes enim eos sibi dicunt ut Christificardum filios, qui portant culpam et poenam patrum suorum, eorumque iceloris magnitudinem in sua desolatione ubiq' ostendunt, inquit Rupert. Ita tropol. Deus peccata in tenebris et occulis locis perpetrata educt in lucem, facit ut sine oculis totius orbis, eam ea punita publica iniuria, aut publica elata est supplicio.

T A L E N T U M P L U M B I [Hebr. 10:3 tickar], id est globus, vel potius orbis plumbeus, torta vel massa plumbea, ut verit Interpres v. 5. Vnde S. Hieron. *M'lo, inquit, inlatus lapidis seribatur, vel suo imperio, vel Domini misericordia; vel seribatur ab alio causa nomine castum est.* Talentum plumbi notas gravitatum culpi, et coniunctum penae, que peccatoris reprimunt et opprimunt, ut plumbi leiges etiam ab ea eximere nequeant: unde obstruit os et gravit amplior, ut impietas ex conclusa in gemitu oculis reculans de quo mox plura, ita S. Hieron. Haymo, R. p. 24 C' mig. Rupert et Lyran. Proprie talentum plumbi notas penae gravem rigidissimum Deleuentiam, que iudicis poenam culpi, quam amphoram impietatis adequatam commensurabit, exame quasi obligabat et occulabat, ut excederet non posset, nisi tota mensura penae percoluit, nisi scilicet et expletis annis post captivitatem in Babylone. Adit Riba, talentum plumbi quo omnino clausa est amphora, significari diuturnitatem supplicii & exilii, aque ac extirpacionis ludorum, scilicet illud durusatum usque ad finem mundi: porro amphoram portari in terram Sennar, quia illorum exercitus & peccata durabat, dicens ipsi in Babylone Antichristum colant et adorant.

*Ampbo-
ra tria
porten-
dit.*

Prior sensus proximior est, ideo literalis; posterior remotior, & priori quasi typus incumbens, ideoque partialiter literalis, partim allegoricus. Ubi Nota amphoram hanc partim esse exigua rei prpterit, putat captivitatis Babylonie; partim oraculum rei futuræ, siue quæ triplicia, scilicet Primo, instantis exadii Babylonie, à Dario Hyrcanus inferndi; Secundo, impietatis in eo collacando per Antichristum; Tertiò, exadii & exilii ludorum per Titum & Romanos obcasum ab eo Christum. Denique amphora hoc iymbole diversa est à volume, vel, ut Septuag. vertunt, *falso volans*, vel, id significatio est pendere casum. Unde utrare volat: haec in domum furis, & perierit illa in Sennar, id est in Babylonem, ubi impietati fedes, regumque vi vindicta & carnifex Deo flatuta est. Unde et de

Oculus
sol
mundi
Domi-

mensura
scelerum
alignat.
Sicut enim solest
oculus mundi, ita multo magna Dei providentia est sol & oculus universi; de quo plura dixi cap. 3. 10. & 16. rem. 1. 11.

Secundum & melius, passivè & obiectivè, oculus, id est, obiectum oculi, pata res viva in quam omnes coniscuntur oculos. q. d. Oculus, id est aspectus, omnium ludorum fertur ad hanc amphoram, oculi eorum non alius respiciunt quicquid ad amphoram, ut scilicet eam peccatis quis implicant; sed etiam etremos ruunt in icelera, ut non aliud quam ad icelera recipere & oculos intendere videantur, iuxta illud Gen. 6. 5. *Vident Deini quid, ecce cum illa cagatio cordis intrata est ad medium omni temporis.* Et item sa. 17. *Tu vero acsi C' cor ad aversitatem, C' ad fanginem innocenciam fandundum, C' ad calumniam, ecce.* Verum enim est illud vulgi: *Ubi manus, ibi dolor, ubi oculi, ibi amor, ubi mentes, ibi caro.* Et illud Poët: *Amor exaudendo necesse mortalitas.* Sicne enim in sol per speculum terrenum fluam incendit, sic res pulchra per oculos intromisca in animam, eam accendit. Hoc modo in corde per oculos facit amor incendium, ita Theodoret. Arias, Riba, à Castro et alii. Vnde Septuag. pro Q'nt' enam, id est, oculus eorum, per diuersum legentes Q'nt' avanam, vertunt, *de cunctis iniquitatibus eorum in omni terra.*

Rurum amphora, id est, membrana penes, quæ iniquitati ludorum debita eidem irrogabatur, erit oculus, id est conspicua universi terra. Publicum enim oculus publica pena vindicandum est, ut, sicut ipsi iugiter oculos intenderunt in amphoram culpi; ita omnes oculos intendant in amphoram et mensuram ingentem penae, eulig corundum convenientiam. Vnde Chal. verit, ecce ipsi manus sunt coram ambovis habitacib' terra. Omnes enim videbant eorum cruciatum, sicut viderant enormis eorum criminis. Ex S. Hieron. *Oculus, inquit, est officium peccatorum, ne quoscumか via desperata latitantes, in unum concordante uultus omnium pandantur,* C' agit. Ceterum de loco suo Ierat: *C' qualis in terra sua fuerit, cunctis genibus monstraretur.* Ita iudei sunt uultus universi terra, omnes enim eos sibi dicunt ut Christificardum filios, qui portant culpam et poenam patrum suorum, eorumque iceloris magnitudinem in sua desolatione ubiq' ostendunt, inquit Rupert. Ita tropol. Deus peccata in tenebris et occulis locis perpetrata educt in lucem, facit ut sine oculis totius orbis, eam ea punita publica iniuria, aut publica elata est supplicio.

T A L E N T U M P L U M B I [Hebr. 10:3 tickar], id est globus, vel potius orbis plumbeus, torta vel massa plumbea, ut verit Interpres v. 5. Vnde S. Hieron. *M'lo, inquit, inlatus lapidis seribatur, vel suo imperio, vel Domini misericordia; vel seribatur ab alio causa nomine castum est.* Talentum plumbi notas gravitatum culpi, et coniunctum penae, que peccatoris reprimunt et opprimunt, ut plumbi leiges etiam ab ea eximere nequeant: unde obstruit os et gravit amplior, ut impietas ex conclusa in gemitu oculis reculans de quo mox plura, ita S. Hieron. Haymo, R. p. 24 C' mig. Rupert et Lyran. Proprie talentum plumbi notas penae gravem rigidissimum Deleuentiam, que iudicis poenam culpi, quam amphoram impietatis adequatam commensurabit, exame quasi obligabat et occulabat, ut excederet non posset, nisi tota mensura penae percoluit, nisi scilicet et expletis annis post captivitatem in Babylone. Adit Riba, talentum plumbi quo omnino clausa est amphora, significari diuturnitatem supplicii & exilii, aque ac extirpacionis ludorum, scilicet illud durusatum usque ad finem mundi: porro amphoram portari in terram Sennar, quia illorum exercitus & peccata durabat, dicens ipsi in Babylone Antichristum colant et adorant.

**E T E C C E M U L I E R S E D E N S I N M E D I O A M-
P H O R A** [Angelus, inquit S. Hieron, qui loquebatur in Propheta, C' agreduntur ex eo illi narova monstra acerrima, post mulierem quæ vocatur impietas, C' precipitum misit in amedium amphora, quæ prius liber seribatur, C' super phara fidelis mulier fidelis omnius apparebat. Hic ergo ab angelo det, cur est

Mulier
det, cur

est limbi, vel orificii amphorae, put̄a super amphoram, ut explicat S. Hieron. ita ut umbilico tenus super eam emineret, pedes vero vel extre, vel intra amphoram demitteret: nam paulo post v. 8. angelus eam ita fedem, & capite peccatorum eminentem extra amphoram, proiecit in medium amphora, ibique eam dederit, & talento plumbi oculis: quo significatur, impietatem iniūsiū fuisse impūnū graſiatum, sed erēcētē mentura peccatorum leſam impletae amphoram, id est, menūram peccatorum, vindictā a Deo primitam, ita tamē ut adhuc liberē loqui, & movere loſſet, donec completi plāne coram mentura, ab angelō amphora omnino inclusa fuit: quo repræsentatur coniuncta eorum impietas, & mentura peccatorum a Deo primita omnino completa, ut recipi in carcērem & exilium, put̄a in terrā Sennarā, à duabus mulieribus inflat milo-rum alatīs raperetur.

Mulier
impietas
inven-
cuspien-
tia.

Porr̄o impietas pinguiter ut mulier: quia mulier, inquit Cyril & Theodor. subiectum, n̄quæ ac symbolum est infirmitas, & concupiscentia, quia mater est, & dons omnis peccati & impietatis. Unde Eucl. lib. 2. de Prop. Eūang. cap. 2. volūptatem vocat hydrā multorum capitum, quod in eis sunt principia, & capita omnium fecerit. Et Cyril. Alex. in Strom. eandem vocat metropolim vitorum omnium. Quocirca Aristippus Philoi. mulierem parvam, sed pulchram conficiat: Parvam quid mulierem, inquit, magnam autem manum. ita Antonius in Melisita dicit de muliere forti. Diogenes videns mulieres gallinas inter se colloquentes: Ap̄pis, inquit, a uera venientia ministrare. ita idem in Melis. part. 2. fern. 14. Democritus rotugos cur, cūm magnus esset parvam duxilis uxor? Ego, inquit, in male eligendo, quod minimum autem elegi. (ideam respondit B. Thomas Morus) ita idem fern. de mulier. impr. Vulgarē est proverbium: Ignis, mare, mulier & tria māria. Stendens Philobius apud Maximum fern. 9. interrogat: quid est mulier mala & resp. non haſtagram, domo, tempore, & quietis impiementum, sive caprissus, agnodiūnam dānum, & voluntaria pagina, impinguū bellum, bellū curva, saueritudo confusa, teana complicata, exorsata Scylla, animal malitiae m̄, malum necrōtis. Quapropter Cato aedat: Si ab īque femina effici mandatis, conservatis nostra non effici abducatis. S. Gregor. Thaumaturgus scribit in Ecclesi. Experiens domum, tempore, & quietis impiementum, sive caprissus, agnodiūnam dānum, & voluntaria pagina, impinguū bellum, bellū curva, saueritudo confusa, teana complicata, exorsata Scylla, animal malitiae m̄, malum necrōtis.

Quapropter Cato aedat: Si ab īque femina effici mandatis, conservatis nostra non effici abducatis. S. Gregor. Thaumaturgus scribit in Ecclesi. Experiens domum, tempore, & quietis impiementum, sive caprissus, agnodiūnam dānum, & voluntaria pagina, impinguū bellum, bellū curva, saueritudo confusa, teana complicata, exorsata Scylla, animal malitiae m̄, malum necrōtis. Quapropter Cato aedat: Si ab īque femina effici mandatis, conservatis nostra non effici abducatis. S. Gregor. Thaumaturgus scribit in Ecclesi. Experiens domum, tempore, & quietis impiementum, sive caprissus, agnodiūnam dānum, & voluntaria pagina, impinguū bellum, bellū curva, saueritudo confusa, teana complicata, exorsata Scylla, animal malitiae m̄, malum necrōtis.

Perpetui
emble-
mata.

Hac ergo de causa impietatis h̄ic t̄herapeuta mulieris reprezentat. Simili modo iniquitas in emblematis Calaris Rīp. pag. 379. pinguit quasi feminam, vestita igne, & flammis, qua concito curio fugit. Iniquitas enim animam perveriam cruciat & urit, perinde ac ignis lignum aridum fugit, qua malē sibi confusa plena est favoribus, & omnīa tutā timeret, quin & umbras expellet. Idem impietatem pingit pag. 1467. quasi feminam fodam, ocellis velatis, auribus atavis, dextra tenentem gallum, similia rārum pungentes rubi, aut hippopotamum. Gallus enim ferus cil & levus, ut & matrem violet, ac patrem invadat: hippopotamus vero, live equi fluvialis frequens in Nilo, teste Pliniol. 3. c. 45. impia est, qua matrem fecundat, & patrem occidit. Ita peccator impia est, in Deum patrem, & in matrem Ecclesiam, coligat, qualibet rebellis & hostis inva-

dit, pr̄fasciat si sit idololatria aut heretici. Idem p̄catum pag. 122. p. 2. pingit quasi juvenem crecum, nondum, nigrum, ambulantem per avia & præcipitiā, cinctum serpente, cum verme ad latum sinistrum, qui illi cor rodit, hic est vermis, sive temnosus conscientia: serpens est diabolus, qui peccatorem specie fallit boni parentis decipit, ut primus matrem nostram Evans specie pomi, & ipse omniscienter decipit. Gen. 3. 1.

Tropoli. mulier illa vel volupta. Hac enim est causa & mater omnis impietatis, & peccati. ita S. Cyriol. & Theodor. Sapienter Maximus tern. 171. ex S. Chrysost. Voluntas, nisi & summa fuit: si perfugari, fugi: si matris manet.

Symbolice, mulier hoc, put̄a impietas, federe dicti tribus de causis. Sedet enim ipsa Primo, tamquam assuta & affixa suis cupidis & vitia. Unde psalm. 94. 20. de detrahente maledicenti affluo dicitur: Sedens fatus, aduersus fratrem tuum negligens, non flans, quasi obliterat & transfratru; sed fedens quasi ex profecto, ex us, ex habitu. Secundo, quasi misera, & damnata ad amphoram, id est carcere iustumque supplicium. Tertio, quasi iners & pigra. Accedit enim in emblematis Calaris Rīp. pag. 8. pingitur quasi ventila turpis, male vestita, fedens, capite incumbens manu finitima, innoxia genibus, ex qua dependet charta, cum hoc lemperat: Torpe versi, dextera gelata torpedinem pīctem. Praecitale S. Bernardus in epibolis secundūm incipiens: O bone impietas, ait, multa multum monstrant eti. Et dices tentena multa effigies eti, & tu federe praefutus? Tropologid., qui sedet in amphora, id est, qui in peccatis possum habet, inquit Sanchez, prop̄ est ut inceat, id est, ipiurum habet compunctionis, & soporis, ita ut neque lucem aliquid, neque uitum sentiat, & oppresum talento plumbeo obdurbationis lux, à multūm penitus rasiatur in terrā Sennarā, ubi ad ejus supplicium adiungit stabili & terrena domus.

HAC EST IMPIETAS. 3. Put̄a impia Synagoga. VIII. 3.

Hic est titulus, sive epigrapha mulieris, sicut in consolatoribus personatis tituli affiguntur, v. g. Hic est David, hic est Uras, hic est Berabe, ut sciant spectatores quam quippe perlonam agat. Similiter in resonibus & lūpiciis loeti affipi titulos, indicant causam supplicii, ut Chirillo crucifixo hunc titulum affixit Pilatus: Hic est Iesus Nazarenus rex Iudeorum, q. d. Hic Iesus dominatur ad mortem, qui voluntate rex judæorum, qui regnum Iudeæ ambit. Hic autem S. Iohannes Apocal. 17. 5. cūm meretric illi famori, hoc est Babylonī typicus, fūnum titulum affigit dicens: Et in fronte eius nomen scriptum: Mysterium, Babylon magna matris formacionis & abominationum terra. Jam impietas h̄ic qualibet acceptior, puta tota multitudine & congeries peccatorum, sed maximè duplex. Prior est idololatria, ob quam ad captivitatem Babyloniam damnata fuerunt Iudei. Ita S. Hieron. Hugo & Lyran. Secundo, os cultu Christi, ob quam perpetuo exilio nunc damnatur, ita Ribera, Sanchez, Fernandez & alii. Hac enim propriè dicta eaque summa fuit impietas. Nota S. Chrysost. tract. t. de Orlando Deum, omne quidem peccatum mortale esse mortem anime, quia ab ea expellit Deum, qui eius est vita, propriè canem impietatem dici mortem anime, quia pieas uel cultus Dei, & conversatio eo cultu digna propriè ei vita anime, quam tollit impietas, qui idcirco propriè ejus est mors. Unde hebr. est D. IV. 17. Ribera, q. d. illa impietas, illud sceleris, scilicet iniqui & enormis.

ET PROIECTUS BANI IN MEDIO AMPHORÆ. Ita ut caput totumque corpus mulieris intrū amphoram contineretur, ut paulo ante dixi. Hac phrasit significatur completam fuisse mensuram peccatorum, ideoque Iudei inflare Dei vindictam. Porro Iudei impieverunt mensuram hanc suam, Primo, tempore Sedeſ, cum ipse Chaldeus prelitum quod est inbet, violavit, & perjurari eis rebellavit, 4. Reg. 17. 6. Unde mox exclusi & eis cum regno ab illo Chaldei. Secundo, cum Chirillum occiderunt: unde mox exclusi sunt à Tho & Romanis. ita Ribera, Sanchez, Fernandez & alii.

ET MISIT MASSAM PLUMBEAM IN OS EJUS. Mafsa
Eius, vel mulieris, ut vult Theodor. & Vatabl. vel po-
tius & plenius amphore. obstruit enim os amphore, & in ore per coniugēos os mulieris, totamque mulierem, que quid intra

intra amphoram coniecta, illa claudebatur. Ita S. Hieron. Hebrei, Albert. Remig. Ribera & alii. Hac mala plumbum significatur completa mensura peccatorum, id eoque mulierem, id est impiam Synagogam, damnari ad supplicium certum, & irrevocabile, cuius gravitas & perpetuitas significatur plumbum, inquit S. Hieron. Rupert. & Remig. ut ad perpetuum falcitum, carneum, tenebras & barathrum destrudatur demergator. Audi S. Hieron. Ad angelum optimorum, ut quae primitur tabatur in sceleris, ultra scelus coniectatur, ut in auxilio Thesdonianorum, usq[ue]a mulier se praeceps & abscondit in medium ampliora, ac super se duxit gravissimum plumbum pendens, ut obscuratum ab aere. Ultra se tacens non posset, itaque deportaretur in Sennar, id est in Babylonem: licet enim Iudei ex ea per Cyrus liberati & egredi finis, tamen cum iungere oiliis emolo amphora, id est, expelta molitura septuaginta sonorum, pene & captivitatem eorum a Deo praefinita, quasi culpe eorum commissa. Rursum impietas & ea non est egredita, quia idolatria Iudeorum manut in Babylonie, nec regrefacta est in Ierusalem: ipsi enim haec captivitate castigata, amplius non tollentur idola. Sic & Iudei. Pelulibus, capitulo 21, per talentum plumbi accipiunt pondus peccati, quod peccatores ad ima gehenna degravat & deprimit: manu[m]a (amphora) vere, inquit, significat de via a letorum patientia & fletu ac pars principum. Addit Arias, mulierem hanc plumbum ore excipere & devorare coetam, vel plumbum liquefactum in ea ejus inflatum, idque in pognum fraudum, & furtorum eius, de quibus versi 3, dicit hocis fallari & corrodentes monete in caca- bus olei bullientis immittuntur, illudque haurire coguntur. Probat id Arias ex traditionibus Hebreorum, tit. de Sambadrum, five de magistris tributis, ubi dicitur, Iudei idolatri, vel violator religione convicti solere plumbum liquefactio eo infundi, eoque illos coe- ri & conburiri. Verum hoc loco solum oculum ciborum est os amphora plumbi, non hauc illam mulier in amphora ferens, sed in inferno damnata haurient fulpum, pitem & plumbum liquefactum.

Tropoi impietas in amphora obscura plumbum oculis, est exercitio Iudeorum: mala plumbis est obfusatio, quam sumum in eis horde cernimus. Rursum mala plumbis impietatis est confutatio peccandi. Hoc enim peccatores tam degravat, ut in abyssum madere demer- gat, ex qua le erigere & exurgere oequit, nisi miraculo & miraculosa Dei potestis maxima, & gracia elevetur, & extrahatur.

Anagogie, taletoem plumbi significat gravitatem & perpetuitatem tam culpe, quam penas damnatorum in Sennar, id est in inferno, eorumunque obfusationem in malo. Hoc enim impetus cum omnibus impensis quasi ore oculu[m] ad externum carcere, sceluum & tormentum damnabitur, & quasi in amphora conflabitur. Unde S. Johannes Apocal. 20. 1. vidit angelum descendente de celo habentem calorem abyssi, & caenam magnam in manus sua. Et apprebendit draconem, &c. Et ligauit eum per annos mille, & misit eum in abyssum, & clauso & fingeo in sepius latitudine. Ut ergo omnis iniquitas oppedit ar- fum, placit. 106. 42.

ECCLESIA DUM MULIERES [Quoties, quamnam he? S. Hieron. cum suis affectis, Remigio, Rupertu, Alberto, Hugone, & aliis, accipit Israel, & Iudas, five Samarium, & Ierusalem, putat deinceps tribus, & duas reliquias, quas pariter Ezechiel cap. 4. & compara- rat duabus mulieribus meretricibus, Odocei scilicet, & Olozbe. Verum haec agitur hic de Samaria, & Israel: hic enim iam pridem abductus erat, non in Sennar, id est Babylonem, sed in Aillyriam. Quid si quis am- phoram hanc accipere vult menitur impietatis, & puni- tionis tam Israelis, quam Iudei, potius dicat duas ha- bice mulieres huius Salmanar, & Nabuchodonosor. Ille enim Israel in Aillyriam, hic Iudas in Babylonem traduxit. Alii, ut Lyran. Vatabi. Dionys. Fernandez, accipiunt tribum Iuda, & tribum Beoziam: hoc enim portarunt amphoram, id est menitur sua culpe, & penas, in Babylonem, ubi ipsa quasi perpetuo victoria remansit. Verum haec mulieres fuerunt quasi hictores, vel carnifices: Israel autem non fuisti ipso lictor, aut carnifex.

Tertia. Tertio, Theodor. & Hebrei apud S. Hieron. acci-

piunt Persas & Medos, five Cyrus & Darius, qui ita Babylonem vastarunt, ut amphora, id est impietatis pena, perpetuo in ea durare, & ledem suam in ea col- locare videatur; etiam in Ierusalem paucis, putat septuaginta, tantum annis duravit. Hac exppositio rem penam attingit, sed sempli- & ex parte dumtaxat.

Dico ergo per duas mulieres accipi duas dominas pri- marias, vel potius Nabuchodonosorem, & Nabuzardan, qui Ierusalem vastarunt, ac Iudeos impios in Quarta Babylonem transfluerunt. Hic enim fuerunt milii al- tati, id est abigei, & raptore celestini, fortissimi, & rapacissimi Iudeorum, qui eos traduxerunt in Babylone. Uode Chalda, veritas, populis levi & expedita, quales fuerunt Chaldaei. Tales post necesse Christi Iudeis fuerunt Titus, & Veipalianus, vel Titus, & Adrianus.

Tropolog. aliqui accipiunt duo peccata insigniora Iudeorum, quo eis ad exilium in Sennar adegerunt. Nox enim caput lequitur, et culpa est quasi lictor, qui peccatores adgit, et agit in furcam: quantum haec peccata linea non conflat. Poiles quis iuiciari esse fur- tum et perisirum, que nominavit v. 3. Hoc enim viro amphora cum illa voluminis volantis videtur coincidere et eod[e] n[on] recrisci. Riberi vult esse execrationem et ob- flaminationem Iudeorum, que spiritu diabolico acti, quia si alii simili amphoram hanc cum muliere deportant in Babylonem. Sed h[ic] duo continentur in muliere: mulier enim est impietas, maxima autem impietas est ob- fluvia, et in malo obfusata voluntas.

Symbolic, das mulieres ex parte Dei possunt accipi divina sanctitas et iustitia: hec enim peccas a b[ea]tissimo Iudeo deponerunt, eoque est Ierusalem et terra sancta in impian, et impuram Babylonem eicerunt. Unde habent alias **HTD** chafida, id est milii, vel, ut recentiores vertu[m], citant: chafida a rad. **HTD** chafid, id est pietas, significat a[ve]m piam, putat eiconiam. Hoc enim pietas est in parentes, quos senectates lovet, et alii excepti, ut cum iis ad midum transvoleat. Rursum per antiphonal chafida lignosignat milium, quia impuncti, flevit et rapax; Septuag. vertunt **HTD** ap[er]ta. Jam iustitia divina levit in Iudeis instar milii: sanctitas tutata est templo et pietatem in Iudeis citoque, id eoque ex eo Campio Iudeos eicit in Babylonem.

SPIRITUS IN ALIS SARUM [Spiritus est ven- tus, q. d. Rapidissimo et validissimo vento feruntur, et impellebant, secundum impellebant amphoram in terram Sennar. Significatur celestis, et fortitudinem Nabuchodonosor, et Nabuzardan, in vastando, ex- plandendo et abducendo Iudeis. ita Theodorus. Haymo, Vatabi et Arias.

Symbol. S. Hieron. spiritum nequam accipit, puta diabolum, q. d. Mulieres hec furit diabolice agitabantur, ita ut viderentur diabolum habere in aliis, eoque quatu[m] furit agri rapioque in Babylonem.

LEVAVERUNT AMPHORAM INTER CALUM ET TERRAM [q. d. Non curli, non equis, non curru, sed volatu, id est, velocissime transfluerunt amphoram. Qui enim volat, libertate in aere inter celum et terram. Alludit ad muleros volantes et oculandines in arborum cuscumibus.

Symbolic significatur, nec celum recipere Iudeos, utpote impios et Deo exoscos; nec terram, utpote qui hominibus lovi ubique sunt, id eoque vagi, exiles et profugi, ita Rupertus. Nec terra fuit, inquit, carcer nec celum admittere eos. Et quemadmodum signifer eorum Iudeas produtor perit, & superius inter celum & terram, ut aut quidam, eis terraque proficiunt; sed et ipsi populus a terra Ierusalem exiliuntur, & celesti facili indigunt, quae prentis inter celum, & terram, luxa illud Satyrici: Si non in celo (vel terris) fuit nesciunque velis. Et Fernand. de vilibus 14. lect. 5. Iudeus, inquit, quasi puluis insu- rum reperitur omni genti.

UT ADISCEICUR EI DOMUS IN TERRA VERSIT. **SENNAAR** [Puta in Babylonie, ut vertunt Septuag. nam in terra Sennar est Babylon, ut patet Genet. 11. 2. Diuina est Sennar qualis **HTD** sennar, id est qui ex- cultus, scilicet dentes ci linguam fabris turris Babel: ibi enim Deus confudit labores uomum Meropum, qui omnes loquebantur hebraice, itaque quasi linguam, et deothes eis excusit. Rursum excusit ipsos fabros ex-

Sennar, eosque in tocum orbem dispersit. Significat Zachiarias impios Judaeos à Chaldeis abductos fuisse in captivitatem Babyloniam, ibique multis annis, put̄ 70. mandatis, ait S. Hieron. Rabbinus Albert, Vatabsi & Sturzina: post eam vero à Antiochō Epiphanius, & plaus pleneque à Tito, abducendos esse in captivitatem & exilium universale quo totus orbis erit Sennar, id est terra excusoria, puta impietatis & infidelitatis eorum carcer & exilium. Quia enim atrocis fuit clades & captivitas Sennar, live Babylonis, hinc per catastrophē, à Judæis quavis gravis calamitas, carcer & exilium, vocatur Sennar, live Babylon, ita Arias & Sanchez. Deinde multi cœnient hic significari, in Babylon regnum suum inchoaturum Antichristum, ibique ereturum sedem impietatis, aquæ ad tyrannidem, ac Judæos eum ibidem pro suo Mellissæ recepturos & culturos, ut ait Christus Iohannis e. 5. 42. donec ad Elia & Henoch permiracula ardenteremque zelum ad Christum convertantur. ita Ribera, Emmanuel & Franc. Suarez 3. p. q. 59. dñp. 14. art. 6. i. c. 5. & alii multi; quin & Auctor operis de Antichristo apud S. August. & S. Hieron. in cap. 11. Daniel & Antielm. in Eloculari, alterum Antichristum Babylonie nasciturum. Hac de causa S. Iohannes Apocal. 16. 12. videt reges cum magnis copiis ad Euphrat, id est à Babylonia qui Euphrat adiacet, venientes ad Antichristum. Et sextus angelus, inquit, sic erat Euphrat, &c. ut prepararetur una regio: ad arum folia. Et cap. 9. 14. Solus, aut, quartus angelus qui aligatus fuit in magno flumine Euphrate, &c. secundum tertiam partem dominum. Et numerus equitum exercitus vetes multies domus milia. Accedit, quod typus Antichristi fuerit Nabechodonosor, qui Judæos vastavit & abduxit in Babylonem, qui que adorari fecit in flatua aures, quam erexit, Daniel. 1. 5. ut faciet Antichristus, iuxta illud Ierem. 1. 14. Ad Aquilonem pandens malum super omnes habitatores terræ, put̄ à Babylonie quæ ludæa erat ad Aquilonem. Jam sensus huic loci est, quem assignaveri. Eius. Amphora enim hæc conuenit impietati, locata & statuta in Babylone, significat tam impietatis culpam, quam penitam in Babylonie locatum, ut cum in ea impietas fieret perdehilitat à Deo mēlinum tuum peccatorum, tum temporum, puniatur & plectatur, Primo, per Cyrus; secundo, per Darium; Tertio, per Christum, qui Babylonem et Babylonion Antichristi affectas disperdet in fine mundi.

Nota. Cum aut, ut adficietur, &c. alludat ad idola, & idolatriam, quæ maxime nomine impietatis hic intelligitur. Idols enim more communis nudi adficiabant domus & templo, easque ponebant & elevabant in basi, ut excelsa ab omnibus viderentur, & colerentur. Iam dominus idolatriæ & scelerum fuit Babylon, ut patet Ierem. 50. & 51. unde per catastrophē, Roma impia, & ethnica lenguide fidelium & Martyrum cruenta, in eis, à S. Iohanne vocatur Babylon Apocal. 17. & 18. In Babylon ergo impietas ludorum, ejusque peccata & captivitas posita fuit super basim, quasi qualis flatua super columnam erecta fuit, ut videri ab omnibus etiam longè remota posset. Propriè ergo, & penitus hæc amphora impietatis è ludæa translata in Babylonem, significat idolatriam cum idolatria impieque ludæi, à Chaldeis in ludæa translata esse in Babylonem, ita ut ludæa iam ab eis expurgata sit sancta, dignaque in qua Deo templo refrauerit, in quo ipse, ut prius, habiter, & colatur: quæratione Propheta confolatur, simulque incitat Iesum, Zarobabel & populum, ut in Ierusalem revertens ihu maneat; & si qui in Babylonie remanerint, inde in Iudeam redeant, ibique templo Deo confringant, in quo illum sancti venerentur, & colant. Ierusalem enim iam est civitas pietatis, Deinceps verius, idoque impunitatis pariter, & locutarii asyli: Babylon verò est civitas idolatriæ & impietatis, ut sit ab initio sub tyranico Nemoro, Genel. 10. veri, to idoneum punitum, & excidio addicta, perinde ac iam Mea in Arabia est civitas mahometana, Geneva est metropolis calvinistæ. Iudæi ergo è ludæis in amphora quasi translati in Babylonem, èd impietatem, id est idolatriam, secum exportarunt, ita ut illa amplius non redierit in Ierusalem, inquit Lyras. Dionys. & à Castro in Babylonie itaque sunt amphoram, id est culam & penam deponerunt, dum leptuagelmo anno ea evenerunt, evoluta & perioluit, quasi ex iusa amphora ex-

Acutes, & puri & liberi redierunt in Ierusalem, & terram fandam, amphoram, id est idolatriam, ejusque pensam, reliquias Babylonis, & Babylonis, quos prouide primò Cyrus, deinde Darius Hyrcanus vasavit.

Allig. significatur impietatis ludorum mensura comprehendens per credem Christi, ob quam ipsa cum ludis impiebus levulam per Romanos expellenda sit in Sennar, sibi inferiat id est, in exilium totius orbis, donec in Sennar subiicitur Antichristus, cum eoque plectatur & trudatur in carcere. Ibiens enim erit eterna ledes impietatis, ibique implabitur planè illud: Ut adficietur ei dominus in terra Sennar, id est exilium, & habebatur, & ponatur ibi super basim suam. Pro quo clarissimus vir Syrus, ut adficiens ei dominum in terra Babylonis, & habebatur eam, & habebatur (refidere) faciat eam super preparacionem (manitionem) eius; & Arabicus Antioch. iam adficiens ei dominum in Babylon, & parat eis, & habebat in domo que ei parat eis; et Arabicus Antioch. ut adficiens ei dominum in terra Babylonis, & habebat eam, & ponat eam in symphatice eius, aequalia rediens cuique pro demeritis supplicia. Tunc enim impetas ludorum, inquit Fernandez vii. 34. lect. 5. exaltabitur, & quasi sicut per balin ut idolum in templo collocaatur, ut gloriolus et honoratio habetur ab omnibus Antichristi iequacibus. Unde eorum typus fuerunt fabri, qui turrim Babylonis adficiabant in Sennar, ut impietatem suam contra Deum exaltarent. Sic enim et Indi impietatis sui idolum, quasi super balin exaltabant ibidem hab Antichristi. sed in nihilum recidunt cogitationes eorum, sicut et impie turris adficiatorum. Nam et Antichristi eorum occidetur à Christo, et impietas exaltata cadet: fed per magnam misericordiam Dei fieri, ut ex eo Antichristi à sua impietate respicant, et convertantur ad Christum. Beneficia enim contempta accunt Dei primi iram, deinde misericordiam.

Tropol. Impietas è Ierusalem, id est, ex Ecclesia eviratur, cùm ex ea expelluntur, exequuntur iehimatici et heretici, ut confundantur hæres idolum in Babylon, id est, in sua Ecclesia Satanas, ex qua in aeternam Babylonem, id est consilium, et Sennar, id est exclusionem denium, derubabuntur, potius in gehennam, ubi erit fletus et stridens denium; ubi nullus ordo, sed tempestivus horror inhabitabit. Fideles ergo qui iapient, fugient Babylonem hanc quasi pessime, ac in Ecclesia ledem figant, ibi templum perfectionis virtutum Deo adficiunt, donec in Ierusalem, et templo eglestæ ad aeternam vitam et gloriam transferantur. Utinam à Domine impietatum haeretum ex Anglia, Scotia, Germania, Bohemia, etc. educas, et transferras in Sennar, ut hanc terra orthodoxa et sancta, sicut olim fuerunt, cùm in ea te laudaverunt patres nostri.

Rurum amphora est mensura peccatorum cuiusque tum hominis, tum populi, qua impleta Dei vindicta profluit ad ultimum. Quicquid ergo videat, ne amphoram hanc impletat, fed si quid criminum in eam iniecerit, mox per ponitatem vacuet et exhaustabit. Porro impletur amphora, cùm impunè et publicè graffatur impietas, ut hi in Bacchanalibus, cùm omnium oculi in eam intendunt. Tunc ergo maxime timenda est Dei ire et vindicta. Quicquid viri fandi, ut eam à te retrahat, avertant, et tempore tanto magis insinuant orationes et prius operibus, ut iram Dei lassit et amorpham evacuent, quanto impii vacant huius cupidinibus, ardentiusque ut eam implant; ne instar Sodomorum igne castelli fidecentur, vel instar Iudeorum in terram Sennar, id est exilium, putis in exilium praesens, et perenne in gehenna ablegentur; præterit enim Deus dat signa ire ius, et vindictæ imminentia per famem, pestilenciam, publicas flagras et clades. Tunc enim appetet quis fal volans, et amphora egrediens, quam preconis toti populo annuncient et intentent, ut eam vitare, et Dei indignationem placare fatigant; perinde ac fecit Aaron in ieditions ac punitione Corebim. Mose se dicente: Tolle chursum, et baufo quæ de altari mutate incensum de aperi, pergit eis ad populum, ut rages per eis: nam enim ista egrælla est a Domino, et plaga defensio. Quid cum fecisset Aaron, et accersisset ad medium multitudinem, quem tam vultus incensum, oblitus clamans, et flans inter mortuos ac viventes, pro populo deprecatus est, et plaga cessans.

Symbol.
amphora
et avaria
sua.

S. Gregor. lib. 14. Moral. cap. 26. p. 25. Alanius. Symbolicē. S. Gregor. lib. 14. Moral. cap. 26. p. 25. Alanius. Amphora accipit avaritiam, in quam oculi ornatum mandatorum recipiuntur; ut, cum ad exercitū fīt exēcī, oculū solum habere videantur ad intundendas amphoras, & mensuras emendāt vendendā. Et ex exercitū luci instrūmentis. Hanc dux mulieres, feliciter superbis & innatis gloria in alium levant. Audi ipsūm: S. Gregor. totum hoc amphora & symbolum explicanteis moralizat: *Vole*ns Deus Propheta ostendere bannū genū, ex qua ab eo maximū culpa dilatatur, per imaginem amphora quasi paternis & avaritiae designat: *Avaria quippe velut am*phora est, quae cordis in ambī apterū tenet. Et dicit: *Hac eū oculū curvū in universa terra.* Multū obstat semper homines certaminis, & tam in malitias aliis venientibus. Propheta quoque ostendit que aut: *Septem sunt facientes mala, bene autem facere refutant.* Hinc tunc *septem* torpē, sed in his quae appetunt avaritiam flumina cōducantur. *Ceteras* quād bona intendunt & celi sunt, exceptando primum ad peragendā mala vigilantes sunt. Vnde recte dicit ad eadem avaritiam dicitur: *Hec eū oculū curvū in universa terra.* Ecce talentū plumbū portabat. Quod est talentū plumbū, sibi excedente avaritia pondus petat? Et hoc ecce mulier una sedens in medio amphora. Quam modicē ne fortassis quae effet, dubitare possumus, illico angelus insinuat: *Nam illis mox sequitur?* Et dixit: *Hoc est impetus.* Et propositum in mediis amphora projectus: *qua nimis in avaritiam semper impetas tenevit.* Et misit missam plumbū in eis. Missa plumbū in os mulieris missum: *qua fasciūt impetas avaritiae peccati sui pondere gat uirum.* Scirem ea quae docimur sunt non ambere, & ergo Deum ac proximos impētus nequacum exsolvit. Et levata ex oculis metu, & vidi: *Cetera* mulieres egredientes, & spiritus in aliis earn. Quid aīdū in his duabus mulieribus acceptum, & ubi duo principaliē viciū superbiū adlēctū & gloriam inueniū? Iā impetas abītū: *alia dubitabat cunctūla fuit.* Quia *Cetera* in aliis spiritus sunt habere narrantur, quia in actionibus suis Sarana voluntati deforūntur. Iūsum quippe Propheta spiritus appellarūt, de quo Solomon ait: *Spiritus pro*fessus labebat ascendens super te, locum tuum ne dimisit. Et de quo in Evangelio Dominus dicit: *Cum immundus spiritus exiret ab homine, ambulet per loca arida, & in aqua.* Spiritus in aliis earn est: *qua superbiū & inanis gloria per omnes quod agunt, Sarana voluntati fami*

*Co*terea deinde amphora ita tropologe profecta: *Et habebant alii, quasi alas milite. Milites semper rebus* studiis infidiliis palliorum. *Illa ergo mulieres alii habent quasi alas milite, quia actiones carnis diabolū sunt proculdubio similes, qui infidilius semper est pars dolorum. Et* levata verba amphora inter alium & terram. Superba Cetera gloria habebat hoc proprium, ut eum quem infestans, in cogitatione sua super eteras bonas & excellentes, modo per amictum rerum, modo per desiderium dignitatum, quem semel caput remenuit, quasi in bonis alius ardorem elevat. Qui autem inter celum & terram est, & in aeris, & super aeris mundum attingit. Levata ergo ista mulier amphora inter celum & terram, quia superba Cetera gloria mentem per avaritiam bonorum caput ita elevat, ut qualibet proximus desficiatur, quasi maledicat, & alta gloriae pertineat. Sed tales quisque dum superbiunt, & in se mōre transfigurantur quibus sunt, & superbiuntur circulus monachū tanguntur. Amphora ergo levata inter terram & celum dicitur: *qua avariū quaque per superbum atque inanem gloriam & proximis iuxta eis despiciunt, & superba qua ultra iofos sunt, nullatenus apprehendunt.* Inter terram itaque & celum feruntur: quia nec aqua latitudine interterritus in infinito per charactem reuent, nec terram summa pertinere solet extollendo per elevant. Et dixit ad angelum qui loquebatur in me: *Quo illi difserunt amphora?* Et dixit ad me: *Ut adficiunt ei domini in terra Semiarid. Eisdem amphora adficiant domini in terra Semiarid. Semiarid quoque factor eorum dicuntur. Et sic bona odio ex virtute est, Tanto astringit quatuor: Odorem mentis sua manifestat per nos in omniaco, quia Christi bona etiā summa Dei, & eccentrico factor ex virtute. Radix enim ex omnibus malorum cupiditas. Et quis quoddlibet malum per avaritiam gignatur, dignus esti non domini avaritiae in factor confrateretur. Scindunt quoque in quād Semiaridissima nulla est, in qua turris a superbiis adficiari caperat, quia linguisque scilicet diversis destruuntur est, quae fictiles turris Babylonica dicta est, pro ipsa vobis est confusione mortuum atque linguisque. Nec immonebit avaritia amphora pomerigio Babylonica est confusa, adficiatur quia dū per avaritiam, & impotestat certum est omnia mala ex avaritate, recte hāc ipsa avaritia aegripingit in confusione peribat habitat. Hec que de avaritiae dixit S. Greg. pari jure libidinis, gule, iugis, aetatis, & cuivis alteri vito attribuit. Amphorae in vīnū, gula, sellis, pira, corporis, accidit, &c.*

C A P U T S E X T U M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

Vides Zacharias quatuor quadrages, in iisque equos quadruplices, feliciter rufus, niger, albū & varius, & pertinentes quatuor monarchias sive ordines succedentes, scilicet Chaldaeorum, Persarum, Graecorum & Romanorum, quibus successere regnum Christi stabile & aeternum. Unde secundū, v. 9. invenit facere coronam arietem, tamque ponere in capite Ioseph paternice, audire: Ecce vir Orients (Chald. Melliss nomen ejus) &c. Occasio ne capitis praecedentes amphoras emiscebant impetas, transferri in Babylonem, ibique: *cum in his quād in hīc scilicet culticū, iam vides circa impetas hāc, & impetus Babylonis impensis caeca regis configere, illudque ei extorquere.* Nam Cyrus & Persa conquerunt & usurparunt Babylonem. Deinde Alexander Magnus Darius & Persa occidit iuxta Babylonem, eaque ratione Babylonis imperium Persis ademit, & ad Graecos transfiuit. Denique Romanus illud idem Gracis ademptum sibi vindicarunt. Hec est quād à Deo audi Propheta v. 8. Ecce qui egrediente in terram Aquilonis (in Babylonem, quā Iudea est ad Aquilonem) requiescere fecerunt spiritum meum in terra Aquilonis.

Hac eadem paulo ante invenit est Daniel cap. 2. 3. ubi sub specie statu quadriformi: quatuor basi menabias confexisti. Ex cap. 7. 3. ubi eadem sub specie quatuor ferarum, scilicet leonis, urbis, pardū, & quatuor horribilis a varia depingi vidit: que viso panis anni ante Zacharium contigit, nimirum anno primo Balbafū, ne ibidem diecit v. 1. qui paulo post eā usus fuit à Cyro Babylonem expugnante. Hec verū Zacharia concegit sub Daniel Hisstafis, qui post septennium regni Cambyses, Cyro in imperio Persis successit, & Babylonem rebellamentum rursum expugnavit. Quocunq; ad bas Danielis vīsiones illudis Zacharia: unde vides esdem quatuor ventos, quos Daniel p. 2. inter se confingentes, & quoniam feras quatuor monarchias pertinentes præcurvare, & definire in regnum Christi aeternum. Prima enim Danielis ferā respondet rufa colori equorum Zacharia: leona enim est rufa. Secunda ferā Danielis, putā urbis, respondet nigro colori equorum scindendarum Zacharia: urbi enim sunt nigris: Tertia ferā Danielis, putā pardū, respondet colori albo equorum tertiorum Zacharia: pardini enim maculati albus imperficiuntur. Quarta ferā varia Danielis respondet quatuor variis Zacharia: Danielē & Zacharium secundū est S. Iohannes Apocal. 6. ubi quatuor reges post Christum futura vīdu depingi per quatuor aquos, primum, ultimum, secundū, rufum, tertium, nigrum; quartū, pallidum. Vnde ibi dicit.

Cornel. in Trop. Min. xxv.

Vv

Ex

Similis
Danielis.

Et conversus sum, & levavi oculos meos, & vidi: & ecce quatuor quadrigae egredientes de medio duorum monitionum: & montes, montes aerei. 2. In quadriga prima equi rufi, & in quadriga secunda equi nigri. 3. Et in quadriga tertia equi albi, & in quadriga quarta equi varii, & fortis. 4. Et respondeo, & dixi ad angelum, qui loquebatur in me: Quid sunt haec, domine mihi? quatuor venti cali, qui egrediuntur, ut flent contra Dominatores omnis terrae. 6. In qua erant equi nigri, egrediebantur in terram Aquilonis: & albi egredi sunt post eos: & varii egredi sunt ad terram Austrum. 7. Qui autem erant robustissimi, exierunt, & quererentur ire & discurrere per omnem terram. Et dixit: Ite, perambulate terram: & perambulaverunt terram. 8. Et vocavit me, & locutus est ad me, dicens: Ecce qui egrediuntur in terram Aquilonis, requiescere fecerunt spiritum meum in terra Aquilonis. 9. Et factum est verbum Domini ad me, dicens: 10. Summe a transmigratione ab Holdai, & a Tobia, & a Idaia; & venies tu in die illa, & intrabis domum Josue, filii Sophae, qui veneruntur de Babylone. 11. Et sumes aurum & argentum: & facies coronas, & ponas in capite Iesu filii Iosephi sacerdotis magni; 12. Et loqueris ad eum, dicens: Hoc ait Dominus exercituum, dicens: Ecce vir orientis non enim eus es: & subter eum orietur, & adificabit templum Domino. 13. Et ipse extinxerit templum Deum: & ipse portabit gloriam, & sedebit, & dominabitur super folio suo: & erit sacerdos super folio suo, & consilium pacis erit inter illos duos. 14. Ecce cor erunt Helmi, & Tobie, & Idaia, & Hem, filii Sophae, membroriale in templo Domini. 15. Et qui procul sunt, venient, & adificabunt in templo Domini: & scientia quia Dominus exercituum misit me ad vos. Erit autem hoc, si audiu audieritis vocem Domini Dei vestri.

VER. 1.

ET CONVERSUS SUM, ET LEVAVI] *Conversus*, Asumtus; monarchiarum, ut belluarum, quibus comparantur & representantur, naturam & indeolem imitantes, immo induitae & videntur. Unde & Daniel cap. 7. 1. vidit esse presentari per quatuor bestias, quas paulo ante recenti. Addit, acutus auriga potest laxatus, adductus vel flexus habent, pro arbitrio quadrigam agere, fistula & regere quoquovetrum; hi reges & monarchi sunt legibus, placitis, prudentia, confilio, imperio populos subiungentes, gubernantes, & pro voluntate moderantur. Et quia triumphantibus est quia regnum quoddam temporarium, decrevit ducibus ob partem victorianam, idcirco triumphantes quadriga vehementer, quasi rebus temporariis. Puer veteres in quadrigis depugnare, indeque quadrigam symbolum esse bellorum & regni bello parti, patet ex illo psal. 29. 8. *Huius carnis: et in his equis, non autem in nomine Domini nos nobis in vocabimur.* Et Nahum 3. 2. Vox flagelli, et vox impetrata, et equi strenuit, et quadriga percosit. Et Cant. 1. 8. *Equator us meo in crenatis Phoenicis affluita in te.* Sic de Turno canit Virgil. Aeneid 22.

*Quatuor
quadrigae?*

ET ECCE QUATUOR QUADRIGAE] Theodorus, qui in lequantur Palacius & Castro, per quatuor quadrigas accipiunt quatuor angelorum turmas, iudiciorum & commoda procurantur. Nam cap. 1. v. 8. vidit patrem equos variis, albos & rufos, qui representabant angelos iudiciorum tutelares, ut ibidem. Hi enim sunt coram Domino, ut dicitur ver. 1. ad eum pli diversi circa regimen populi eius exigenda, iuxta illud Habacuc 2. ver. 2. *Qui aferunt super eorum rura, et quadrage et rura salvantur.* Explan. 67. ver. 18. *Carrus Dei decim milibus multib[us], milia iactantum, Domini in eis in famili.* Unde & Elias in curru equorum ignitorum, id est angelorum, raptus est in celum, 4. Reg. 2. 11. Et cap. 6. 17. Elithus obliellus a Syria ad montes plemumque regnum, et quadrigam cum quatuor in circuitu suis, putat angelorum, ad se tutandam. Iam halice quatuor quadrigas, id est turmas angelorum, ita particulatio ex Theodoro applicat & explicat à Castro: Equi rufi, inquit, significant angelos uitores, & languinosos, qui egredi à Domino manerentur iudea, ut Iudea sua virtus de hostibus nescirentur & tutarentur. Quadriga angelorum qui et nigri equis vehebatur, misa fuit in terram Aquilonarem, ut per Medos & Peras excideret Babylonios hostes iudiciorum. Quadriga angelorum alborum misa est post priorem, ut Iudea liberata donatos per soldum Peras, hilares reduceret in patriam. Quadriga angelorum variorum misa est versus Austrum, ut hostes iudiciorum ei felicitarent invidentes, provariate gentium continentem, ne illa in re eis nocerent.

*Sicut
qua: u: r
moni-
cua.*

Verum communis Patrum & Interpretum intentio est, halice quatuor quadrigas significare quatuor monarchias circa antiquam Babyloniam imperium decurrentes, quae Deus sua providentia successivè in lucem eduxit, rexit, mutavit pro libido ad suam potentiam & gloriam, prorsim circa populum suum per eas velcagliandum, vel protendendum, tunc orbis ostenditatem: itaque equos rufos denotare monarchiam Assyriorum & Chaldeorum, nigros Periarum, albos Gracorum, vario Romanorum, ita & Hieron. Cyril. Chaldei. Remig. Haymo, Hugo, Albert. Lyran. Vatab. Arias, Ribeiro, Sanchez, Fernández & aliis passim. Ratio huius symboli quadrigarum est, quod monarchia iam dicta quadrigis in helio uteretur, ex mique depugnante: quadriga ergo significat, quod ipsa sua bellica fortitudine, vi & tyrannide obtinente regna imperia. Nam per quadrigas intelligit earum aurigas & letores, ut & c. 1. v. 8. putat ipsos monarchas, eorumque duces, & milites quadrigis indutentes, rum a l bellandum, tum ad triumphandum, tum ad suam pompam, & gloriari ostenditam, nifidicas cum Sancta, quadrigas has non ab hominibus, sed a bellis agi, quia bellum, & tyronice

*Ratio
sym. ut.*

*Mythicæ
sunt que-
rat ge-
ra San-
ctorum.*

symbolum sunt potentia et providentia Dei, cuius duae partes, et quasi montes sunt mens et voluntas, pinta sapientia et decrevum, five dispositio et definitio, aut prordinatio et exercitio. Se nius ergo est, q. d. Ha quadriga, id est monarchia, ut potencia, et praevidetia ita constrictæ tenetabant et clauderentur, quasi septem montibus quenam, id est fortissimum, et impetrabilibus, donec maxima suam laxavit Deus, etique excus.

DE MEDIO DUORUM MONTTUM] Hi duo montes symbolum sunt potentia et providentia Dei, cuius duae partes, et quasi montes sunt mens et voluntas, pinta sapientia et decrevum, five dispositio et definitio, aut prordinatio et exercitio. Se nius ergo est, q. d. Ha quadriga, id est monarchia, ut potencia, et praevidetia ita constrictæ tenetabant et clauderentur, quasi septem montibus quenam, id est fortissimum, et impetrabilibus, donec maxima suam laxavit Deus, etique excus.

excedi potestatem dedit, ut imperium occuparent, si Acrudeles & eructos Iudeos Euangelium Christi predicarent, pro eoque ab illis in Iudea occisi languine suo rubricati, non alio quam è terra in eum egressi sunt.

I N Q U A D R I G A S E C U N D A E Q U I N I G R I [Nigri designant Peris: quia hi plus horrora & mortis, sicut Peri qui impedit fabricam templi; & Asapher maritus fuit, qui sedecius ab Aman Iudeos omnes nec addidit. in S. Hieron. Addit Arias, Peris nulla & atra veste ut solitus indeque fucum dici, qualiter pugnuc & perfidum. Verum id non liquet ex historiis; in Xenophon loco iam citato, alterit eos in bello usus cocceinis.

I N Q U A D R I G A T E R T I A E Q U I A L I [Albi denotant Alexandrum, Ptolemaum Philadelphum, & Abibus Graecos, clementes, & benevoli fuerunt in Iudea, Grati. adeo ut Alexander Iaddum pontificem pronus adorari, teles Iolepho lib. II. Antiqu. cap. ult. Licit enim Antiochus Epiphanes ex Graecis orundus Iudeos affixerit, tamen hic affliccio fuit modici temporis, atque in ea Machabaei vicitores fuerunt candidati et illi fures.

Addit Cyrilus, Grecon denotari albo colore; tum

quis uero plumbum veste alba nitebantur; tum quia lignum planum, et apertam, ac à barbarorum tenebris, et obscuritate alienum habebant; tum quia delicias, et convivias anahant quorum symbolum erat candida: hoc enim erat vestis fessa, convivialis et ligata, tum quia in bello fuerunt felices et vitoriis, ut patet de Alexander: candida enim vellis erat triumphantium.

I N Q U A D R I G A Q U A R T A R O U I V A R I , E T F O R T Y S [Mariana per equos variis accipit Egyption: sicut Regi enim ad Austrum lati dominati sunt Egyptio, ac vi mact. eius Syris, et Äthiopis, fueruntque potentes, et celebres. Verumq[ue] omnes per quartam hanc quadrigam accipiunt monachiam Romanorum. Hoc enim potens fuit, et fortis quod ac variat: tum iu regimine, quod initio in Regibus fuit monachicum, deinde in Consilibus aristocraticum, postea in Tribenis plebs democraticum, rursum in Imperatoribus monachicum, idque ex variis parte: ali enim fuerunt Itali, ali Hispani, ali Galli, ali Greci, etc. Tum quia Romani variis facere ingenii, eque ac affectibus in ludens: partim enim in eos benevoli fuere, ut Senatus Rom. tempore Machabeorum, quando eum eis fedus lancivit; item Iulius Caesar, Augustus, Tiberius, Claudius, partim intenti, et crudelis, ut Pompeius, Caligula, Nero, Vespasianus, et Adrianus, ut S. Hieron.

Pro varie hebr. est ἘΓΥΠΤΟΝ σερδου, id est grandinatis, hoc est, maculis albis in illarum grandinis reperi, et variegatis, quae Latini guttulas vocant, ut Martialis lib. 5. epigram. 104. aves Numidicas guttatas vocat. Unde Syrus verit, σπαστον, aut ad flammam calorem accende. Arabicus Antiochenus, colore vermilionis, vel purpurei. Rurum pro fortis hebre. est ἘΓΥΠΤΩΝ αμασιον, quod Aquila vertit σπαστην, vel, ut legi. S. Hieron. κατεψη, id est potentes, robusti; Septuag. Λευκόν, id est flammis, putis colore flammis avis: hoc enim vocatur Λευκόν: vel velocias, ἀρι τά Λευκόν, unde a. Ioseph, Chald. vorit, ΣΩΡΟΝ καμασιν, quod Biblia Regia vertunt, referuntur: melius alli vertunt cunfringentes, vel comminantes, in cinerem redigentes: iuxta illud quod de illeum sit Daniel esp. 2. ver. 40. Quomodo ferri comminans et domos omnia, sic comminans et cunfringens annibes. Origo duplicit busus versionis est, quod Hebre. est ΒΩΛΙΩΝ αμασιον, propriè significat fortis, idque veloces, ut vertit Chald. Sed alios, inter quos est Arias, amasias accepterunt pro ΚΑΠΩΝ θλαμυν, id est fermentatus, putis cinereos, huius enim coloris est fermentum; vel furnuras, ut alii vertut ex Septuag. furna enim pariter lunt coloris cinerei. Unde et Syrus, etiam Vaticanus, τὰ σφέτερα emittit. Verum prior letio amasiam, id est fortis, est vera et genuina. Porro Arias per cunfringens, accipit Turcas, Arabes et Saracenos, qui colorum habent cinereum; perferunt Ottomanos. Hi enim partem magnam Romanis Imperi occuparunt sua fortitudine, quae eis induit sua lex, putis Alcoranum: hoc enim inbet eis, ut armis levitas suam propagent. Verum si Romani censi nequeunt, cum sint Romanorum nati hostes, nec robustissimi, cum eis longe sint robustiores Christiani Europæ, ut patet in praef.

VERS. 3.

Alleg. Clarius: Equi, inquit, rufi, qui sibi non sunt egredi, significant S. Jacobum, S. Stephanum, principes familes Christi precones, & athletas, qui inter

V E R S . 4 .

Verum ali omnes per equos rufos accipiunt monachiam Allyriorum & Chaldaeorum, qui rufi prius sum. Hi vocant rufi, tum quia languinosis, & crudeles fuerunt, præterirent in Iudeis, quos urbe, templo, libertate & vita profligaverunt hinc celestis illa, dura & arnum, ea captivitas Iudeorum in Babylonie per septuaginta annos. in S. Hieron. Remig. Hugo, Lyras, & alii:) tum quia vestibus rufis, id est purpureis & cæcineis, utebantur, ut patet Natura 17. c. 18. 16. Va, ait, ερωταίς ταῦτα μάγα, πού αἱ μάρτιρες τοῦ οὐρανοῦ εἰσῆλθον εἰς τοὺς οὐρανούς. Et S. Iohannes Babylonem vocat purpuratum metrictem Apocal. 17. 3. & c. 18. 16. Va, ait, ερωταίς ταῦτα μάγα, πού αἱ μάρτιρες τοῦ οὐρανοῦ εἰσῆλθον εἰς τοὺς οὐρανούς. Hic enim color ardorem animi ad preludium notat, & acut: unde equi rufi ariiceris, creticeris & amimofores sunt. Color enim rufus est accensus, & ignis implendens rebus, idque melius quam rubens, qui ramen zelli, & acromonia est index. Alcianus emblem. 117. dum sit.

As rufi armatos equates exercitus amicis.

Hac de caula post Chaldaos aliæ quoque gentes ad prelia eutes, velut rubra uis sunt, ut Peris, teste Xiphophonte lib. 7. Cyripedis: & Graeci, teste Eliano lib. 6. cap. 6. præfertum Lacedemoni. Pluribus idipsum ex Plincharo, Eliano & Valerio demonstrat Alexander ab Alexandro lib. I. Genes. esp. 20. & ibidem Tirachne. Verum quia primi Babylonis in bellis purpurea vel coccinea vel ut siu, quoniam deinde Greci, & Peris sunt imitati; hinc hic color datur Babylonis, ita Arias & alii. Porro quid bi equi rufi egerint, non declaras Zacharias, tum quia iam prætererant; tum quia Iudeis secundum ex Babylon redemptibus fatis id ipsum confitabant, inquit S. Hieron. tum quia eorum gelta noxia, & funesta fnerunt Iudeis, inquit Cyrillus. Angelus autem hic leu offendit Zacharie, ut afflictos Judos anaret, & consoletur.

Alleg. Clariss: Equi, inquit, rufi, qui sibi non sunt egredi, significant S. Jacobum, S. Stephanum, principes familes Christi precones, & athletas, qui inter

Cornel. in Prop. Afr. xiv.

V v 3. Adde,

*Addit, spuma & feda est huc Mahometis iusta, nec di- A 10c. 4. Qui facit angelos suos spiritus, & hi flant cord Domini-
gas hilic Zacharior oracula & elegis,* no, lie sentias codem reddit. Quod enim de angelis dicitur,

Mysticæ o. **Aleazar** in e. 6. **Apol. norat.** p. 5. pag. 444 per
quadrilateros equos & quadrages accepit quatuor doctis & virtutis, quibus Apollonius viriisque Apostolici, quasi
quadrige alboe Christi, ipsi totum tubergerunt orationem; scilicet
equos ab eo donatae immensurabilem sanctitudinem; scilicet
albore ardente, variis sapientiam; nigro mole thanum. De
albore vide Aleiatum empl. 127.

Sinceris amis T' mensu sola candida pars.

Rufi denotant ardorem: quia hic color accensus est & igneus. Varii significant interiorum Dei sapientiam, que varietatem illarum Apollonius & Sclavium tanta pulchritudine distingit: multiplex enī in color est multiformis ars & sapientia. Et enim spiritus sapientie multiplex, sapient. v. 22. Nigra color significat modestiam: unde Clerici & Monachi S. Baldis, Benedicti, Augustini, &c. nigris vestimentis, iuxta illud Cant. 5.11. *Consern agnus quasi cornu;* ubi Delrio ex Helvethio, Bernardo, Alcuino, Beda, Haymone & Anicimo ostendit, nigrorum symbolorum esse rei contemptus, & externa species deipalabula, qui fundamentum est humilitatis, & modestiae; iuxta illud Cant. 5.1. *Natura sum, sed formam.*

Orig. Ex his Zacharie quadrigis oetra videtur quatuor **Careum** aurumque factiones, totidem coloribus dilatata, **qua** apud Romanos & Gracos graves tręc tumultus concitabantur. Erant enim antrige, ali albari, ali rufiati, ali prafini, ali veneti, de quibus omnibus extauri Epigrammatum l. 15. Anthologiis, & Dio l. 9. & Svetonius in Vespasiano cap. 15. Anthologiis respondeunt quadrigis albis **Zacharia**, rufiati rufi, prafini nigri, veneti variis. Praefinuentem color est portacrus live viridis, qui conflatur ex giallo & nigro, scilicet Platone in Timo. Venetus color vocabatur cyaneus, fere carmine & marinus, ait **Vetus** mare aquae: ob fluctus & reverberationem radiorum solis, varius exhibet colores sed maxime ceruleum. Unde Aria equo vario Zacharie centet lusile cinctores, qui ad certulos accedunt. Porro hinc quatuor coloribus videtur reperiret latentes quatuor elementa, eorumque inter se dilatata, & pugnas, nimirum rubro igneum; ruber enim color ignis & f. & igneus albo serum; Iheres enim aer albescens: veneto, sive certuloso aquam & mare: prafini.

po, hinc porraces terram, germina & porros producen-
tem. Hac enim quatuor elementa moderantur, interque
le committunt, & contemporaverunt uniuscunq[ue] autem
Deus. Unde de origine venetorum, & praeitorum sic in
antiquis historiorum Collectaneis Cod. Vatic. 96. legi-
mus: *Oenomai primus in veneti Cerecam colores, quibus*
terra ac mari quatuor certamen representat. Mitabantur
fontes; quem vero coniugis terra vicem agere cerevadisse
valereturdem induxerat; carolem autem, qui voces ma-
ri agebat. Hoc certamen vescovo quarto die Martii Oeno-
mam consilium. Quod si color vndevisset, terra fertili-
tatem omnes sperabat; si carolem, translatum mari
navigabat. Quare agriculti optabant vndevisum carolo
color, nauta et certulo.

VERS. 5. **I**STI SUNT QUATUOR VENTI) Hoc est, velut
quatuor venti: Hebrejanū la p. capo, quæ est nota
militidinum, omnibusq. q.d. Hę quatuor quadrige, id est
monarchia, iuxta et contingent ut venti contraria, ac violen-
tiae & celeritatis quasi venti subvertent omnia quecumque,
que irruunt: deniq. velocior transibunt, & definent, uti
faciunt venti. Alludit ad Daniel. 7. v. 2. ubi pariter Da-
niel hic quatuor regna depingit: videt per quatuor ventos
contingentes in mari: q.d. illa quadrige sunt similes qua-
tuor ventis omnibus Daniell: tunc enim ventis mare, he
quarumq. terra turbatur. ita Theod. Vatabl. Sanchez
hie, & Perer. in Danielis 7. ver. 2. Simili phraſi dicuntur
Deus iudecatus spiritum Cyri. Eldre 1. & spiritum re-
pum Mediorum Ierem. 51. v. 11. Insuper S. Hieron. Theodo-
r. Remig. & Vatabl. per quatuor ventos accipiunt quatuor
plagias, five elemorum mundi, ad quas ergo sunt hę
quadrige, ut eas ibi inobedient. Unde Vatabl. vertit,
istū fuit quadrige, sicut ad quatuor ventos, vel plaga e-
foram eundemque. & Chald. istū fuit quatuor regna, quae
fuerat in quatuor ventis eis. Denique pro seari, bobo, ell.
Mñm' rader, id est spiritus, quatenus angel, aquæ ac
venti. Unde Theodor. Palacius & Castro, per quadrigas
has & ventos accipiunt angelos prædictos regnum orno-
puta quatuor monarchiarum, de quibus dicitur plain.

Moral. dñe hic regna & potentatus huius facili na-

...tum habet regis et potestatis. Interim
tum habet hec ventorum, quae ad quadrangulum, tum *Moral.*
quia validum est & armipotens, tum quis velocia, tum
quia mox evanescit. Stultus ergo est qui ventos lequitur,
quos asequi non potest, & si potest, diu tenebre hominibus
potest, inquit Sanchez. Vides quadrangulum principis equi qui
quaternis vel lenis velocibus velociter trancurre, co-
gnita ea trancurrente omnes orba principatus. Sensis ventis
celeritate per aera transvolare cogita pro modo tranci-
volare reges & regna, consequtus dignatus unum apices. Om-
ni potestib[us] una brevis, ait Sanchez.

UT SITEM)quali parati ad eius iusta excipienda &c.

Exequenda. Nam Deus per eos punit quae vult, et propter respen-
sorem panis vivi et exvertit per leuentem, ut Chaldeos
per Perias, Perias per Gracos, Gracos per Romanos. Vi-
de dicta Iudee 10, et 3, et Item 25, v.9. & leuentem. Ubi Nota,
bonitus omnes, lacet peccati finit, quales fuerint multa
ex his monachis, ut potest tyrannus, alilustere Deo quasi in-
strumentum, & factores eius, ut vel populorum etiam defec-
tum, vel imposuimus legibus. Hebrei est וְלֹא מִתְּבָרֵךְ, id est, in flando, Paganis & Tigurini, a falso ab Hadad cor-
rum Damasci; Noster cum Sepega, melius vertit, propter
flandum, id est, ad flandum: quia hebrei ID non erippe signifi-
cavit proper, et subinde caput pro ⁷ id est ad. Id enim
particula et inter seriles per enallagam non raro sunt, et
complementari: meritis enim ergo, id est ad itando, idem est
quod levitatem esse, id est ad flandum, ut fleo.

**EQUE NIGRI EGREDIENSANTUR IN TER-
RAM AQUILONIS**] Eque nigri significant Perias, qui valuerunt Babylonem, que est ad Aquilonem Judez, utidixi v. s.

ET ALI EGRESSI SUNT POST TOSI Denatur Alexander et Macedones , qui Persis in monarchia succederunt, et cum ali exteriorum iuxta Babyloniam sedes imperii Periarum erat Babylonie , aut Vatabli. Unde iuxta eam apud Arbelam Alexander profligavit copias Darii Codomanum qui fuit uicinus Periarum monarcha id est quod rem ex Abo proclamatus est ab Babylone viator ingredius omnibus eius dictiorum fibi habuimus , et curiose et plurimum ex Alexandro.

Et curiose et rursum in vita Alexandri.
ET VARIIS EGRESSI SUNT AD TERRAM
AUSTRIÆ quod Romani egressi sunt in Ägyptum: hec
euineat id ad Austrum terræ nasci, putè Judeæ, iuxta
quam Scriptura plagas mundi describere, et confignare
solet. Vestib[us] et Arias putant id factum per Julianum Ce-
sarium, qui primus devicit Ägyptum. Melius alio id fa-
ctum sentent per Augultum succelentem Iuliu[m]: Augustus
enam per Atticam victorism proligavit Antonium, et
Cleopatram, tunc Greco[r]um, puta Ptolemaiorum, in
Ägypto regnum extinxit, illudque id se et Romanos trans-
fundi, unde spic primum Ägyptum fecit provinciam, te-
nere Suetonio in eius vita c. 17 et 18 quod Julianus facie
non fuerat. Tunc ergo exercita terria monachia Gre-
corum, exposita quarta Augusti et Romanorum. Uode
pauli p[ro]p[ter]a ab Augusto qualem iem monacha, exiit ed-
ictum ut descreveretur universus orbis, ita s. Hier., Ribe-
rae, Seraph., Berenice, et ceteri.

QUI AUTEM ERANT ROBUSTISSIMI] hebr. **VERS. 7.**
DOMINANTIA quiam, id eis illi fortis per excellentiam,
quibus v. 3. q.d. Ex quartis quadrigis equi robustissimi, pu-
bi Romanorum fortissimi, nutu Dei perambulabant, id
eis, prambulando subiugabut (ut ostendit e. t. v. 11.)
omnem terram. Tales succellentes fuerunt Scipio Pompei-
anus, Cesar, Augustus, Vespasianus, Trajanus, Constan-
tinus, Theodosius, etc. Romani enim seniores eratentes
armis et viribus robustissimi evaderent, et plurimae pro-
vincias occuparunt, ita S. Hieron. Cyril. Thos. Lyras,

*Anas per robos/fines accipit Turcas, et Ottomacos,
ut dixi verū. Melius Ribera accipit Gothos, qui fue-
runt spēdārii Romanorum, eorumque imperia
propagrandis, et propagari, operamque iniun-
cavimus. Maximino pupillati contra Parthos, Con-
stantino contra Liciniūm, et Honorio. Verū Gothi
non fuere Romani, ac iub Honorio iudeus ruperunt,
et in hoīes conversi Italianū, Hispaniā, et Africā
eā, quā & Romā iām, ab Alarico & Generico*

dicibus ragibusque fuit, vaflaverunt. Itaque ob gentis copiam, paupertatem & barbarismum, maximi fuerit Romanorum, & gentium eius fonderatarum expiatoriae per plures annorum centurias. Vide Oothum l.7. c. 19. & leq. Rurum Gothi non perambularunt, id est occuparunt, totam terram. Nisi dicas cum Sanchez, per Gothos accipere reges Hispaniarum, qui à Gothis prognati sunt, his enim sensu imperium late propagari, adeoque illud extenderunt per Americanum, Peru, Brasiliam, totumque novum orbum. Occuparunt enim Indias Occidentales, & multa in Orientalibus, admirabili audacia ex quo ac fortitudine, & victoriam ad miraculorum usque illustribus. Verum reges Hispaniarum nunquam (nisi filio Carolo V. in quo regno Hispania Imperio Romano fuit conjunctum) axiiterunt, aut nominati fuerunt Imperatores Romanorum. Et pari ratione robustissimes habent dicere pedem Pippinum, Carolum Martellum, & prefertum Carolus Magnus, euque successores reges Austrasiorum, Francorum & Germanorum, qui verbo & nomine fuerint Reges & Imperatores Romanorum, ac eorum Imperium per Australiam, Galliam, Germaniam, Saxoniam, Hollandiam, Angliam, Daniam, & Sciam, longi lateque vel propagarunt, vel restituunt, uti ducis Godofredus Bulloston recuperans Syriam & terram sanctam. Addit, has quadrigas Zacharias, niti & flauum quadrifidum Daniel e. 2. proprie fignare monarchias, & monarchas qui precesserint Christum: nam in Christum Christique regnum definitum vult sunt a Daniele v. 44. uti & hic Zacharias in Orientem, ad eum in Christum, v. 12. terminari concipexit.

ECCO QUI CREDIUNTUR IN TERRAM AQUILONIS] Puta Peris; sicut Cyro, & sursum sub Dario Hyppatis tempore Zacharie Prophetam Vallarunt Babylonem, ita Lyran. Varab. Atian, & alii. Abdus Hebrei, S. Hieron. Haymo & Remig. id scilicet non tantum equos negros, id est Peris; sed & albos, id est Grecos. Alexander anno prope Babylonem prostravit Durium, ac Babylonem in suam potestatem relatacum viator est ingens, ut dixi v. 6.

REQUIESCERE FECERUNT SPIRITUM MEUM
IN TERRA AQUITONIÆ *Spiritus*, id est *furor*,
ut veretur *Septimus*, q.d. *Periclis* falecuperunt mee *IX*,
milique in *Chalidoxis* tyranos irato, dum eum *valerunt*,
expleverunt meam vindictam; itaque *fedarum* meum
animum vulto *vindictæ* cupidum. *Quia* enim in *Zacharias*
cap. precedenti velut ultimo dixerat, *amphoram impie-
tatis et idolorum* locatani & elevatum *fusile* in *Babylonie*,
hinc ait hoc *loco*, in eja punitione requie*eville* Dei
spiritum, quo iſle indignabatur *serulium* cui *idolum* do-
minari in *Babylone*; *ideoque* ea cum *pro* *uo* *idolo* ex*cel-
la* *fedatur* & *pacatur*, *imo* *confutatur*, *recreatur* &
exhilaratur *fusile* *spiritum*, id est, *voluntatem* *ulcisci-
dei*; *Hec* *fumus* *lefas*, *ideoque* *iratus* & *furens* *tandis-
tulit* *fusile*, *donec* *elicitur* *de* *hosti* *qui* *eum* *bit*; *sed*
ultio *per* *facta* *furo* *hic*, *qua* *sanguine* *hosti* *exstis-
ta*, *conquicxit*, *ita* *Theodorus Haymo*, *Remigius Lyranus*,
Hugo, *Arius* & *Varabil*.

Alier S. Hieron. ex Hebreis: Spiritus, inquit, hic propheticus intelligitur. q. d. Petri fecerunt prophetias meas, quibus excidium Babylonii communatus sum, in eadem conquefere: quia eas, excidendo Babylone, exleverunt & executioni mandarunt.

Not. Hæc dicuntur ad conciliacionem Iudicium
qui à Babylonio vastata, & in Babylonem abducti fuisse;
et ad concordiam odiūm impetrati & idololatriæ
(cuius metropolis erat Babylon) ut ludei eam abom-
inentur, ut deinceps abominatione font, id est tantum
revera à quadrigis in Babylone gefatarum, putè vindictæ
in ea peracta, hic fit mentio.

Moral. dñe hic, quām iustitia lausque celorum vindicta sī famē, & Ieo grata . Dicamus ergo hec locū principes, magistratus, iudices, prōstres, &c. sc̄. sī dum cœlestes, præsentem perfeccione fidūlum & piorum , quāles erant Chaldei, plectunt, facete ne conqueiliat pīrātū, mens, voluntas, iustitia & ira Dei , qui antequam vīndicta peragatur fridet, ferret, bullit, mulcet minarum & dirarum fulmina, in corde coquit, tam in kelerates, quās in principes & iudices qui cas non pūnient, sed tollerant, vel diffundunt, iuxta illud Amos 2. 3. Ecce ego frideto fuber vos, sc̄is fridet plaustrum anū-
Cornel. in Proph. Mai. XIV.

*Aum farno . Et c. t. S. Leo rugiet, quis non timet Dominum
Deus lucubrat, quis non prospexit? Vide ibi dicta.*

SOME TRANSMIGRATION] Path à Inde Vers le

captivis, qui vel in le, vel in suis parentibus ante yo, anno in Babylonem a Chaldaeis abducti, transmigrarunt, ibique adhuc degent & dormi fixerent. Hi enim iniquitatem manera in Ierusalem ostenderent in templo per Iohannem, Tobias, Iosiam et Iosiam. Ponitur abstractum pro concreto more hebreo, scilicet transmigratio pro eis transmigrans. Est hystorologia. Verba enim sic ordinanda sunt. Venito, o Zacharias, in domum Iosephi Sophonis, in die qua munera oblati sunt Holdas, Tobias et Iosias, qui iam recente venerunt de Babylonem, utque ab eis accipias auro et argento, qui quantum donum per eos transmittunt, et templo ostenderunt Iudaei qui olim in Babylonem transmigrarunt, ibique adhuc degant, ut ex se facias coronas ponendas in capite Iesu Christi.

VENIES IN DOMUM IOSTAM FILII SOPHONIAE. Hic videtur, quod tractum annatae nominae nostra dona obsecrare, videlicet Holdai, Tobias et Idasius, sed in domo lofi filii Sophonias, qui etiam templi vel arditus, ut volunt Hebrei; vel chelaurius, et pecunias colligebat pro templi fabrica et sumptibus, inquit Cyril. Flavio et Remigio vel certid erat auxilia, quies ex iuria horum fabricatorum ut erat coronas. Unde et logia nomine alias tribus, coronis fuit inclinum, sub nomine Hem, et patet v. 14. Theodoctes samem ceteris Iustianus sufficiunt, qui cum alias tribus rediens Babylonie, hoc dona obsecrari, statim enim requiritur: *Qui venires de Babyloniam: ubi pronomen qui reperit tunc Iosiam, qui iumentis praeceps, qualiter tres alios: nisi dicas etiis hyrcolorum, jam, per te canam quia ad folios tres, qui autem nominatis sunt, referri, uti censet S. Cyriacus. Iosias ergo Theodocto videtur sufficere primarius quatuor horum legatorum, vel certe hoipes eorum, ut reliqui tres in domo eius hospitarentur. Favent hebrei, S. Hieron. Remig. Albert, Hugo, qui tradunt hoc quatuor legatos sufficere Danielum, Asiam, Azaziam et Mileam. Verum hoc videtur dubium est: non enim videtur Daniel potuisse eidem prorogare vitam. Nam anno 3. Cyri erae centum annorum, ut ostendit proponit in Danielene, tuncque horum videtur; aut certe, ut Iudeos in eius vita traxit, mortuus est anno prime Darii Hyatlapia, cum iam fuit centum et undecim annorum. Hic autem orationecepit Zacharias post initia regni Darii Hyatlapia, ut ap. p. 2. v. 3.*

E T F A C I S C O R O N A S] Per coronas accipe coronam unum ingentem, & duabus vel tribus partialibus bus coniunctis compositam. Illa enim impensa fuit capitilis foliis leonis pontificis; sicut capiti Romani Pontificis imponitur atra triplici corona disticta, quam vulpis Regnum votat, ob causas quas mox affuerint. Unde Chaldei veritas, *coronam magnum*. Et Septimus, V. 14. *corona erit videtur huc corona leui fusile una tota*, & alii in calibus confusa, vel usq; in instar duplo eius tripli aedematis redimita, ut significaret duplo eius linea dignitatem & potestatem, scilicet Ecclesiasticae et civilem, et pontificatum et principatum; aut triplex non id est triplicem, plenam et omniam modam. Pol redimut in iustis Babylonie summa potestas tam laeta, quam lacra fuisse pontificis, uti luperi auctoritate ex Ioseph. I. t. Att. cap.4. et patet in Machabaeis, qui simul fuere pontifices et principes populi; atque in Eliacim, five locis antecedentes tempore Judith, qui contra Holefernem quasi incepit iudicos dispoluit, iustitie ut olidissimum amorem montantur per quos horum transiit era, Judith. 15. in historiis Ioseph. & Eldiae libro. a. 12. at fatis suis leuis polli et succedentes describuntur, non Zorobabelis, ita Abulensis in Parale. 6. quælibet. Genebrardus in chron. Sanchez et alii. Arias centur coronas halice parvales fusile maesta planè distiuctas, feliciter unam fusile auro, altera ex argento, atra, inquinata, significaret pontificis, argentea principatum. Hic enim illo est inferius, uti et ex argento tum auro. Alii duas integras coronas fabricantes ceniscent, scilicet unam pro levi pontificis, tam pro Zorobabelo principe, utramque ex auro, & argento inter se commixta, ita Hebrezi, S. Hieronymus, Albert. Hugo & Castro. Verum Zorobabelis non nulla fitmento: tota enim propheta dirigunt ad

Iefom postularem : **T**otem, inquit, in capite **I**esu. **Q**uae **A**nger acciperet gloriam, **b**acrum **C**or virtutem. **I**dem pro suo
vel una corona diuinas minoribus cincta & distincta epi-
cista impolita fuit ; vel, si maris duas totales, dicto
locefuerit, leilice primò unam, deinde alteram illi
imperat, ut censent. **C**yril. **T**heod. **R**upert. **L**yran. **V**tabil. & **C**larus ; **I**scii imperator nunc primò coronatus
corona ferre, **I**deinde argentea, denuo aurea.

Concinniorum tamē & angustior erit forma, si eam di-
eūus fuisse unum, sed dubius aut tribus partibus res-
pondit, quia est Pontificis Romanī. Hęc enim tripli-
catat glori coronam. Primo, quia eis spousis & principe
Ecclésie, qui eis vélrix, triumphaxis & regnatrix, to-
tius orbis Secundo, quia regem Christum quālī Vicarius
represtat. Sicut ergo regnum Christi supererumet om-
nibus regni, ita aquum fuit hoc diadema eminere inter
omnia diademas. Tertiō, quia tribus orbis partibus, Asia,
Africa, Europa praeſit. Quartō, quia ternarius symbo-
lum ei aquitatis iuniorum, qui requiratur in Pontifice &
tres enim eis p̄ prima ledato discordantia dyadicis, ac libera-
mentum numerorum, juxtile & rerum omnium. Quinto,
qua representat S. Trinitatem, cuius et faceret &
Pontifex. Sexto, qui trias lignitacit omnium virtutum
reunione, coniunctionem, qui fuit in Chirillo, & suo
modo debet esse in Pontifice. Denique hic exclarame-
bit illud Prudenti Peri Stephanon.

Oxtriplex bonar., à trifforme culmine,
One nocturne exaltante oratione.

Orchi Chirurgie dans l'urocystite?

Hec est illa maiestatis sublimitas, efficacitas triverticis, triplex, inquam; illius& incomparabili diadema. Ita Palchatus de Coronis t. e. ultimo. Similes ergo videtur suisse haec corona Iesu filii Iosephi, quis representarunt coronas & regnum Christi, quæ ad illud imago representat corona triple Pontificis: illa itaque hie in coronis Iesu pontificis fuit typice figurata & admirabiliter præparata, quia ~~triverticis~~, id est coronata, & si plurale, non duale, ac omnino plures, putæ tria potius, quam duas significat.

PONES EN CAPITE IESU FILII JOSEBEC]
pontificis: de hoc enim ad literam loquitur: non enim poterat eam innoncere capiti Oriens; id est Christi, ut aliqui volunt: Christum enim videres, & tangeres non potest Zarharis, utroque nondum natum. Itaque ad literas

pis. scy. 16 et facetas in eternis feruntur omnes
Regens Melchis deus ac idipsum docet. Apostolus tota epistola ad
corinthus, Hebrews. Porro cœcos est inflige, & stemma Pontificis
quæcæ Regis, tunc quia eterque est quæcæ Deus quidam
Dens terra fris in iunctum dignitatis, quæcæ ac regimini fastigio
quidam collocatus. Deorum enim olim propriæ erant corona. Unde
terrestres. De Ovidius de corona dignitate verbis faciens lib. 5. Fa-
flor sic canit.

Ille datus fasces commendas eburque turule :

Bala coronaria alta et rumpbar equis.

Tum quia corona monet p̄ pontificem & principem perfec-
tus & excellentes virtutis, triclinet nul. in eo esse debere,
quod non omnibus numeris complectum sit & abolutum:
corona enim forma est & aboluta sima, ut potest circulus io-
orbem ubique rediens. Rursum eum debere attributum ca-
re posse radiare iofar foliis iolis enim coronam radiatum ca-
re posse. Nam ut sit iofar in Enier de sole oriente.

Solus in furore satanas meditatum endecas etiamque

Przykłady technik etycznych

Moribus operari etiam
namus Crysanthum.

Myrrice Pontines & principes, qui inter Carras pontificis & principatus, quem ab eo acceptorum, recte funguntur, imponunt coronam pontificiam & regiam capituli Christi: quia eis facundorum, & regnum quod in Ecclesia obtinet promovent, adaugent, confdecorant. Hinc rei symbolo vigintiquatuor leonos, quos patriarchae & pontifices tam novi quam veteris testamens Apoc. 4. 10. procedebant ante silentium in domo, C^o mitterebat coro-

Ecce vir Orientis! Hebrei apud S. Hier. Theod. Remig. Albert. & Hugo, per Orientem accipiunt Zorobabel, qui in Babylonie quasi exortus, inde redens Christus, quasi oriri & reforicerere caput, dum populi redeundis factus est princeps. Unde clementis etiam coronam a Zorobabel. Zacharias fuitus impeditum. Sic ergo totum hunc verium ei applicant & explicant: Zorobabel cum Iehu quia non vnum germen, novisque populi sibi, adificans templum Domini & perficiens, alteramque coronam gelabat: quia ipse habebat Iohannum ducale ad regendum res populi eviles, sicut Iehas sacerdos habebat Iohannum pontificale ad moderandorum res sacras. Porro inter hos duos, potius inter pontificem, & principem erit consilium pacis, & iuniora uio. Verum tu ostendis, hebr. **¶¶¶** etiam chaldaeum est gerumen, est nomen proprium Chaldaeum est horum de cip. 2. ab initio, & quecumque hic, omnis sermo ad Iesum filium Iohesdec, antitypum & antionymum Iehu Christi, dirigitur, nec illa Zorobabelis fit mentio. Unde Chalda, vertic, Eccl. vir eis nomen est *Messias*. Sie & Rabbinis veteres apud Galatian. 1. 3. & 6. Sie & S. Hieron. Haymon, Albert, Rupert, Vatab. & Lyr. qui tamen unius perspectam per Orientem accipiunt quo: Iehum filium Iohesdec, iam ientus est illi, q.d. Hanc coronam impono tibi, & Iehu fili Iohesdec, non propter te, sed propter Orientem, id est Christianum, in illicet eius typum geras, euangelique sacerdotium, & principatum representanter. Vatab. enier Christianum vocari Orientem, quia ipse recens natus proficiat a te, & sapientia, & gratia apud Deum & hominem sit in Lucas. & quia crevit in Ecclesiasticis ut mox ducam. Unde Syria vertit, ecce vir, & gratia nomen nisi Orient, & de subiecto orientis; Arabicus Alexan. ecce vir, nomen nisi Orient, & subiectu repente, & adficiatur dominum Romana.

Et sūta sum] hebr. מִתְאַבֵּד missabes, id est, de subiecto orationis, q.d. Christus erit & vocabatur Oratio: quis iam Christillo, & ex Christo quas radiis orietur, & germinabit quasi sursum et levissim sine tensu, multitudine rumorum, id est fiducie um, adeo ut se propaget in ingenitum arborum, ipse enim adstabat templum, id est Ecclesiam, Domino, ita S. Hieron. Under Chaldei veritate, Christus nomen tuum, qui translatum est, & magnificatus, *O* adstabat templum Domini. Hoc est quod ait Christus Matth. 12. 24. *Nisi granum fermentum cadens in terram mortuum fuerit, spissum fulmen maneret;* si autem mortuum fuerit, maius fructus aferet. Ideo S. Bernard. legit. 15 in Cant. Mortalis ipsius frumentum, *O* furtus Cenitum fructus.

Symbol Lyran. In nativitate, inquit, Christi, subter eum qui Deus est oritur, & nascetur ut homo: & vice veria habet hominem oriente, & nascit, orietur quasi & nascetur Deus. Deus enim in nobis ortus, & quasi natus eum, cum natus esset homo Christus, in quo latebat divinitas, qui hypostatici subiunendo humanitatem, cum exactitudine quasi natus et oriens videbatur in terra.

editionem c. 11. Orienti, inquit, est nomen eius. Nam quia ab Oriente Ius surgit, recte Orientis dicitur, cum iustitia iuxta nosre justitiae non illustratur. Audi & S. Ambroclide Paradiso c. 3. Paradisi, inquit, erat secundum Orientem in Eden, sed et secundum Cibram, quod iudicar quoddam arer-
uimus effidit. Cil in Eden, hor est in valdeitate.

Anagor. Rupert. In resurrectione, inquit, Christus futurus erat Orlens, quia deinceps tempore futures in ortu, nunquam in occasu. Nam cum fuerit mortuus, spud interos orietur timentibus nomen Domini: & ascendens, terra calore orietur vivus, & nonquam iam moriturus, & per eum in multitudine credentium dilataribus, & in gloriam resurgentem magnificabitur. Kursum subter te orietur, id est, virtute non aliena, sed propria, prout divinitas fuit, resurgent, & impiger se fuanque Ecclesiam per totum orbem.

Denique S. Chrysostomus homil. in hæc Zacharij verba in fine tempi a. sinef regis & explicatis, numerum sic Ecce uerbi Oriens nomen eius: sub umbra eius orietur sol: ipse uenit ad salvandum populum suum. Quale, namen Oriens: Deinde balaustinae agnoscunt. Hoc semper appetimus, ut conserui atque Occidente, intercedat ad Orientem, agnoscat amans Deum omnipotens. Sub umbra eius orietur sol. Et uere sub umbra eius orta est claritas diuinatur eius, qui in sole pugnat tamen acutus fuisse. Quia ita uenit in mundum, radiatus mundum nos tristis obsecra declarans sine terra, manifestata sunt occulta, tenebra aperta, ut non orietur nobis. Quia qui sedebamus in tenebris C^o sub umbra mortis, luce orta est nō sol. Sol de non sit nubibus, nec obclibus, non ascendens C^o descendens, sed iste sol inflatus, qui rotato cardinum mundi adventu suo splendens a uite, quod aliud erit, nisi ut patris C^o hic faceret, perueniens per alium, dolo quippe Sacerdotum famam?

ET A D I F I C A S I T T E M P L U M D O M I N O] Al-
ludit ad templum redditum à Iesu & Zorobabel. Si-
citur hi regificant templum Salomon in materia, ita Iesu O-
riens, id est Iesu Christus, regificabit templum spirituale,
puta Ecclesiam Christianam Deo. Unde id ipsum heresi-
aservatione confirmat, dum habebit: *Ex ijsu extre-
mum est deus in se, sed id est verbum quod ante, sed in futuro, putar-
tur. Nam, id est adhuc templo Domino, q. d. Om-
nino ipse ut incipiet, ita perficiet adficiunt templi, id est,
Ecclesia Dei.*

Mythic, hac iteratione significatur duplex templum
scilicet Ecclesie militans & triumphans, adificata a
Christo, ita S. Hieron. Rupert. Lyran. Clarius & Vatable.
E T I P E S. Oriens, non Zorobabel, ut volunt Hebrei
& Theodor. sed **Charulus**, **P O R T A B I T G L O R I A M**,
putum coronam glorie, scilicet gloriosi pontificatus &
regni, iuxta psalm. 30. **P o n s u s i n c a p e r i m e n t o** corona
de la pide pretioso. Unde explicante lubet: **E s f e d i s**,
D o m i n a t u r s super **s a l u s f o r s**, **C e r i s** sacerdos super **f o r s** suo.
Hanc autem gloriam inchoato Christus adepsuit et in
hac vita: unde significat hic Propheta quatuor quadri-
gas, id est monarchias, definitae in regnum Christi, de quo
xit: **D o m i n a t u r s**, **s a l u s f o r s**, sed plenè hanc gloriam,
et dominium & regnum conlectivus est. Christus post reu-
rectiōnē, quando superaret Mortem, peccato & damnatione
triumphantis ascendit in celum, ibique fidelis ad dexteram
Patris, quia Rex regum, & Dominus dominantium;
ducens post se agnosca Sanctorum omnium ad gloriam
& triumphum quoniam res S. Hieron. Rupert. Lyran. Asinio &

& triumphum suerunt: ita S. Hieron. Rupert. Aris & Vatabil. Hanc Chirilli gloriam in Apocalypsi cap. 5.12. specit ait S. Iohannes, cum angelos Sancti quique omnes ei ascelantibus audivit: *Digna est agnus qui occidit te, accepte uiri noster, & ducas nos in regnum famamque divinitatis, enique gloriae, gloriis, & adorationem* & *apertum est fortitudinem, & honorum, & gloriae, & benedictionem.* Et mox: *Ei omnes erat natus quia a deo eti, & super terram, & sub terram, & quae sunt in mari, & quae in ea omnes audiri docentes: Sedens in throno eius Agnus benedictus, & leborum, & gloriae, & potestas in sancte faciulis eorum, Et quatuor animalia dicebant: Amen, vnde ibi dicta. Vbi S. Iohannes videbat alludere ad hunc locum iuxta Seputius, qui pro gloriae vertute uirtutem, de quo S. Hier. Ab aliis, uenit ueritatem, ab aliis exponit ab aliis aperte, ab aliis seruitur, que vel scilicet, vel Secorem, vel uiratem, vel gloriaram, & sunt, que oceania de plura complexus est S. Iohannes.*

ET CONSILITUM PACIS, id est summa pax, unio & concordia: hauc enim conciliat consilium prudens, &

huc omni consilio est tuenda & conservanda, s. r. t. i n-
ter illos duos ; felices inter leium pontificem
& Zorobabel principem, inquit ex Hebreis S. Hieronym.
Theodor. Rennig. Lyras & Hugo Verum nulla Zorobabelis
hinc facta est mentio: unde ipse cum Iesu demonstrari
nequit per pronomen demonstrativum illius. Dico
ergo quod illes demonstrare duos thronos, five duo sola :
scilicet pontificatus & principatus-feliciter enim folium lati-
num in genere neutrum, canonicum Hebrei MDX. Roff. et illi, throno
ves vel iolum, est genus masculinum, ita S. Hieronym.
Ruper. Vatulab. Clarius & Arius. Vel potius magisque
apollite ad rem, aquae ac verisionem Latinam, ut illas
demonstrat principem, qui, ut praeclit, sedebit C. doma-
nabatur super seipso, & pontificem, de quo mox subditur:
Et eris acerbus super solo suo. q. d. In Christo furemus
et in confessione & concordia inter principem sedentem in
folio regali, & pontificem sedentes in iolio pontificis :
quia Christus utrumque erit, & utrumque dignitatem
pontificis & regni in te consumget: cuius rei typum per leiu-
s filium loledebat ut v. duplocecepit coronam, sacerdotio
scilicet & principatus, ut utramque potest ostendere in Christo
ut in uniuersitate portenderet. Antea enim cum beatus potestas-
tibus effete divisa, Iespri inter pontifices & reges erat lis &
diffensio, ut patet ex libro Regum. Aliqui illi exponunt
q. d. Summus erit confessor inter leium loledebat & leium
Christum, qualis sit inter imaginem & exemplar, inter
ideam & fabricam, inter typum & antitypum. Verum
hoc typicum & mythicum est ponit, quam litterale &
genitimum. Prius ergo quod dixi, litterale est, cai sicut syrus,
qui vertitur, & confidetur, constitutum dans, confidit
pacis erit sacerdos eis, & Arabicus Antiochenus, significatio
ex regnum pacis erit super eos omnes ; & Arabicus
Alexander, C. erit omnibus concordia inter eos.

Moral. dicitur hie principes, le celero debere concordiam cum Ecclesi & Pontificibus auctoritate quorum dignitas illis sit inferior & subalterna; adeoque connecta & unita in Christo, ne regale fatigatio & auctoritate deprimatur dignitatem, nec auctoritas dignitatem regale fatigetur sed in uniusgenitura Domini Iesu utramque conservetur, ait S. Hieron. tamque se locutum est & felices fore. Sic simul felix fuit, quādum monitus Samuels obediuit: at ubi ab in diecivit, vita & regno le suamque familiam privavit. Sic loquitur quādum loquax paruit, pīus & fortunatus fuit; at ubi eius filius Zacharias occidit, mox & ipse occulit est. a. Paralip. 24. 25. S. C. Otius, quis invait factorem, adolescentem thymianum, lepra percutiū est, a. Pra. lipom. 26. 1. S. Ierobeam, Achab, Iehu, ceterique reges Israel, quis à pontificebus & templo schismā fecerunt, omnes ad unum regno & vita multaeti sunt. Sie Constantinus S. Silvestri documenta fecerunt, gloriostus evasit. S. Gratianus, Valentianus, & Theodosius & Ambrosius dicipuli & aëccl., nomen celebre in terra & ecclie consecuti sunt. S. C. Carolus Magnus mirus Romane Ecclesie, æquè a Pontifice cultor & propagator, vīglorii rebukus gefisi Magni cognomē est adeptus. Principes ergo leuantur illud consilium, immō mandata, quod S. Ludovicus rex Francie lapsum, quod a plus moriens suo filio & successoris. P. B. Testamento reliquit: Eto, inquit, semper & per omnia devotus at obediens Romana Ecclesia & Pontificis, tamque eales at patrem fraternalē.

ET CORONAE ERUNT HELEM, ET TOSIM,
dicit J. q. d. Postquam impuleris capiti Iesu coronas iam
depones, & confessaris, ponetque in templo,
incisus in eis nominibus illorum quatuor virorum, qui ad
eas sursum & argentum obulerunt, scilicet Helen, Tobi-
as, Ideiz & Hem, ad perpetuam eorum memoriam;
qui corona deinceps habitaritque sunt in templo, id
est, in domo pontificis, q.d. Pontifex qui praeerit templo,
deinceps praeerit & regno, eritque rex vel princeps: tum
autem sunt memorialis, ut illicet aeterna sit eorum memoria
& laus, qui hac oblatione tam Iesu filii soli decet, quam in
eo Iesu Christi regnum & fæderationem tacite agnove-
runt, illudque profeti si te & sua consecrarentur. Ita S.

Nota, qui v. 10. dictu seft *Heldai*, hic vocatur *Helem*, & qui ibadem dictus est *Jesai*, hic vocatur *Heim*. Erant enim binomii. Porro huc nomina, quia breviora, potius quam prima illa longiora, coronis incisa fuerunt.

Moral, dicit hic, quem gratum sit Deo opes suas offer-

MURRAY
and
DARVILL

re templo, & personis illi dicatis; ut pote quorum nomi. A aliorum, cum illorem quatuor virorum, qui surum à Babylonie atrulerunt & templo obtemperant, exemplo, memoria & gloria, afferent & ipsi sua dona, ad promovendum fabricum & ornatum templi Iudei Hebrei, Theodor. S. Hieron. Remig. Albert. & alii. Si Darius & Artaxerxes ad temporem miserunt lampas & oblationes, ut narrat Eldras lib. i. cap. 6. & 7.

Mystis ē, de quiete in Deo.

Myfice, S. Hieron. Holdai, inquit hebrei, interpretatur deprecatio Domini; Tobit, boni Domini, vel placens Domino; Ideo, natus Domini. Pro Holdai, poluit Hesem, quod interpretatur somnum: & in quarto loco addidit Hen, id est, gratia: quia Daniel. a. 2. In invocatione & gratia, somni Nabuchodonosor interpretatione est consumatus. Tradunt enim Hebrei, Holdai, Tobit, Idiam, & Hen, sive Daniel, Aniam, Azarias & Misaalem. Myfice ergo his etyma significatur, quod si qui ad Dominum accedunt, eumq; deprecantur, ac Deo placent, id est, Deo cogniti sunt, datur Hen, id est gratia, & dona, quae gratiae nomine significantur, ac Hesem, id est somnum, id est, sponsi deliciae, se quis in Domini complexu & lenitate illud Cant. 4. a. Ego domus, O' mea regalis. Et c. 3. 5. Adoro vos filia Jerusalēm, per ephesos tertios, que campanum, ne suistetis, neque euangelio fanatis dilectum, datur ipsa vestis. Hunc accedit Septuag. qui pro Holdai vertunt expellentes pro Tobit, videntur Iudea, profugentes. Unde he transferunt: soror autem eius epar-
banibus, & utribus eius, O' qui cognovisti eam, C' in gratiam filii Sepionis, & in psalmum in domo Domini. Quod explicans S. Hier. sic ait: Coronæ, id est, regnorum valori a cum Christi / suerit coronam, bis quoque rempropositum, qui expellentes (iuxta illud Iudea. a. T. 4. 8.) In reliquo reponit a est mihi corona inflata, & quam reddet mibi Dominus in illa die tuba eius, non solum auctem nobis sed & ut qui diligunt, id est, expectant ad adventum eius: C' intelliguntur utramque veritas quandam finem, & novitatem. Danun-
vera mysteria, qui sunt in gratia filii Sepionis, id est, vocationis Domini. Et qui in Babylonie dicebant: Super lumen Babylonis, sed sedimus & levamus cum restendarum: Sed postquam resurreximus in Jerusalēm, precipitum est ad terram, & tempus, & canimus in Ecclesiis Domini: C' qui per magorum petras longè fuerant a Iudea. C' confessione veritatis, per singulos pro celis, sunt adcepisti dominum Dominum.

VERSVS. E T Q U I F R U C T U M S U N T I q.d. Qui in Jerusalēm & templo distinxerunt, & in locis respectu habitant, incipiunt tum

remonstrantur & hinc concurrit non tam Deus, quam ipsi offerentes. Deo coronari videntur.

Myfice, S. Hieron. Holdai, inquit hebrei, interpretatur deprecatio Domini; Tobit, boni Domini, vel placens

Dominus; Ideo, natus Domini. Pro Holdai, poluit Hesem,

quod interpretatur somnum:

& in quarto loco addidit Hen, id est, gratia: quia Daniel. a. 2.

In invocatione & gratia, somni Nabuchodonosor interpretatione est consumatus. Tradunt enim Hebrei, Holdai, Tobit, Idiam, & Hen, sive Daniel, Aniam, Azarias & Misaalem. Myfice ergo his etyma significatur, quod si qui ad Dominum accedunt, eumq; deprecantur, ac Deo placent, id est, Deo cogniti sunt, datur Hen, id est gratia, & dona, quae gratiae nomine significantur, ac Hesem, id est somnum, id est, sponsi deliciae, se quis in Domini complexu & lenitate illud Cant. 4. a. Ego domus, O' mea regalis. Et c. 3. 5. Adoro vos filia Jerusalēm, per ephesos tertios, que campanum, ne suistetis, neque euangelio fanatis dilectum, datur ipsa vestis. Hunc accedit Septuag. qui pro Holdai vertunt expellentes pro Tobit, videntur Iudea, profugentes. Unde he transferunt: soror autem eius epar-

banibus, & utribus eius, O' qui cognovisti eam, C' in gratiam filii Sepionis, & in psalmum in domo Domini. Quod explicans S. Hier. sic ait: Coronæ, id est, regnorum valori a cum Christi / suerit coronam, bis quoque rempropositum, qui expellentes (iuxta illud Iudea. a. T. 4. 8.) In reliquo reponit a est mihi corona inflata, & quam reddet mibi Dominus in illa die tuba eius, non solum auctem nobis sed & ut qui diligunt, id est, expectant ad adventum eius: C' intelliguntur utramque veritas quandam finem, & novitatem. Danun-

vera mysteria, qui sunt in gratia filii Sepionis, id est, vocationis Domini. Et qui in Babylonie dicebant: Super lumen Babylonis, sed sedimus & levamus cum restendarum: Sed postquam resurreximus in Jerusalēm, precipitum est ad terram, & tempus, & canimus in Ecclesiis Domini: C' qui per magorum petras longè fuerant a Iudea. C' confessione veritatis, per singulos pro celis, sunt adcepisti dominum Dominum.

Fient autem omnia quae promissa sunt, si Dominum audire voluerint, C' auctoritate vestra, o Iudei, invenient, sed

sunt hab conditione, nimis nimis si Dei legi vocie obedi-

ritur: si in fatis inobedientes & rebelli, nolite me falliri-

re accipere, si hac tua meaque promessa revocet Deus ita

Theodor.

MYFICE, q.d. Si Christum Christique vocem & doctri-

nam audire & recipere nolueritis, si iudicis cognoscitis me

mea de eis non nomine Orientis, eiusque templo, id est

Ecclesia, vaticinatum esse, ac omnium horum, eius bono-

rumque ipse est caro in terram fecum de fergi, fatis parti-

cipes: si eum repuleritis, ipse bona hac sua à vobis re-

vocebit, & transaleret ad Gentes.

ERIT AUTEM HOC q.d. Cum prospira & glorio-

sa templo, & emicquenter vobis, o Iudei, invenient, sed

sunt hab conditione, nimis nimis si Dei legi vocie obedi-

ritur: si in fatis inobedientes & rebelli, nolite me falliri-

re accipere, si hac tua meaque promessa revocet Deus ita

Theodor.

MYFICE, q.d. Si Christum Christique vocem & doctri-

nam audire & recipere nolueritis, si iudicis cognoscitis me

mea de eis non nomine Orientis, eiusque templo, id est

Ecclesia, vaticinatum esse, ac omnium horum, eius bono-

rumque ipse est caro in terram fecum de fergi, fatis parti-

cipes: si eum repuleritis, ipse bona hac sua à vobis re-

vocebit, & transaleret ad Gentes.

C A P U T S E P T I M U M . S Y N O P S I S C A P I T I S .

QUARANT IDAI, num ieiunia ē se in captivitate Babylonica ob urbis gentis que excidium sponte suscepit, iam post redditum in Ierusalēm, novique tempis inchoatae fabricare adhuc observanda sunt? Zacharias cap. sequitur vers. 19. reponit, hoc sapientia nostra primitus, decetque verbum. Deoque gratum ieiunium est absumere ab iniuria & peccatis, obedientiam & misericordiam: ob harum eius virtutum legisque Dei neglegimus, eos a Deo punitus esti captivitate septuaginta annorum in Babylonie.

ET factum est in anno quarto Darii regis, factum est verbum Domini ad Zachariam, in quarta mensis noni, qui ei Castelū. 2. Et miserunt ad dominum Dei, Sarafar, & Rogommehch, & viri qui erant cum eo, ad deprecandam faciem Domini. 3. Ut dicentes sacerdotibus domus Domini exercitum, & prophetis, loquentes: Numquid stendum est mihi in quinto mense, vel sanctificare me debeo, sicut iam feci multis annis? 4. Et factum est verbum Domini exercitum ad me, dicens: 5. Loquere ad omnem populum terræ, & ad sacerdotes, dicens: Cum ieiunaretis, & plangeretis in quinto & septimo per hos septuaginta annos, numquid ieiunium ieiunatio mihi? 6. Et cum comedistis, & bibistis, numquid non vobis comedistis, & vobismet ipsi bibistis? 7. Numquid non sunt verba, que locutus est Dominus in manu prophetarum priorum, cum adhuc Jerusalēm habiteretur, & esset opulenta, ipsa & urbes in circuitu eius, & ad Aufiram, & in campis tribus habitarentur? 8. Et factum est verbum Domini ad Zachariam, dicens: 9. Hac ait Dominus exercitum, dicens: Judicium verum judicate, & misericordiam & miserationes facite, unusquisque cum fratre suo. 10. Et viduat, & pupillum, & advenam, & pauperem nolite calumniari: & malum vir fratri suo cogitet in corde suo. 11. Et noluerunt attendere, & averterunt scapulam recedentem, & aures suas aggravaverunt ne audirent. 12. Et cor suum posuerunt ut adamantem, ne audirent legem, & verba que misit Dominus exercitum in spiritu suo per manum prophetarum: & priorum facta est indignatio magna à Domino exercitum. 13. Et factum est sicut locutus est, & non audierunt: sic clamabunt, & non exaudiunt, dicit Dominus exercitum. 14. Et dispersi eos per omnia regna, que nesciunt: & terra desolata est ab eis, eō quod non esset transiens & revertens: & posuerunt terram desiderabilem in desertum.

Et

Commentaria in Zachariam Prophetam. Cap. VII.

513

VERS. I.

ET FACTVM EST] Et hystorologia: hoc enim A nomen proprium, & appendix Regis; vel certe in genitivo vertendum, Rogom regis, scilicet dux, vel omnibus. Syrus verit, rabmag, id est, princeps pistorum vel equorum. Rab enim vocatur, maior, principes: mag est pistor, & is qui in coquina cibos parat. Arabicus verit, Sarafar, & Arpablar, Moluc.

VERS. 3.

Et misericordia principes legatos ad contulerunt facerentes & prophetas, tunc factum est verbum Dei ad me Zachariam, respondens legatorum questionem.

IN ANNO QVARTO DARII] Hyrcanus regis Periarum, qui Cambyli Cyri filio post Magos successit. Hic annus quartus fuit scilicet anno 12. jointa caputvitate Babyloniorum, & reditu Iudeorum in Ierusalem: hic enim redditus contigit anno 1. monarchia Cyri. Cyrus auctoritas tantum annos regnavit ut monarcæ, ut trahunt Hebrewi, cui usquefilius filius Cambyses regnauit per 7. annos: quo defuncto intrusus le pro domum Magi regnauerit per annum: ita trucidatus successus Darius, Hyrcanus filius, cuius anno 4. hoc oraculum accepit Zacharias, cum sum templi fabrica validè asseritur: illa enim excepta est anno 2. Darii, & finita anno 6. eiusdem, ut iam leprosi dixi.

MENSIS NONI QUI EST CASLEU] Qui respondet nostro Novembri. Hic enim mensis est nonus à Nisan, five Martio, qui primus erat mensis anni Iacri apud Hebrewos.

AT MISERUNT AD DOMUM DEI; SARASAR, ET ROGOMELECH, ET YFRI QUI ERANT CUM EDO JONATHAS PRIMO: Quinam hi? Hebrewi, Haymo, Remus, & Hugo censori bus suis Perias, principes Darii, sed proclitos, hoc est, converxerunt ad iaduallum, qui prouide lejanius ibus Jodeis ipsi quoque lejanabant, ideoque ianuam legatos qui regente sacerdotes, an poli solutam captivitatem, & inchoniam templi fabricam adhuc lejanare debeant? Unde sequitur, hanc legationem neminem illam o Perlide.

Secundum, alij apud Theodor. censem hys viros suis Catharos, puti' Samaritanos, quos Salmanasar ex Cuth aliquip' Allyris transpulit in Samariam, qui ut Deum terra fuerit, scilicet Samarit, tolerante cum aliis patribus, puti' Allyris, iudicabant, & cum Iudeis ac Samarit ianabant. Unde lequitur, hanc legationem maiorem in Samaria.

Tertiò, Rupert. Lyran. Arias & Vatabl. censem eos suis Iudeos, sed in Babylone, aut in vicinis Babyloni regionibus adhuc deponentes.

Quarto, probabilitate, alii censem eos suis Iudeos in India, sed extra Ierusalem in vicinis oppi in habitantes: hoc enim indicat relatio Zacharie, scilicet: *Liquere ad orientem populus terra; et ad sacerdotis; dies: Cum ianuaret, &c.* Ita Theodor. & Chald. qui enierit eos suis Bethelitas, ut mox plenis dicam.

ADO DOMUM EDI ET IHEB. est Betbel; quod si appellat in fumis, significat dominum Dei. Et ita verit Nofer, R. Salomon, Pugni, & Vatabl. Alii accipiunt Betbel ut nomen proprium, unde Septuag. vertunt, *misfrans in Betbel*. Betbel enim erat civitas decem milibus passuum distans a Ierusalem, ubi Jacob vidit scalam, & per eam descendentes & ascendentibus angelos in celum, Genes. 28.

Verum non est credibile ut misfram suffile hanc legationem: nulla enim fuit ad sacerdotes, qui degenarent in Ierusalem. Under secundo, melius Chald. verit, *misfrans de Betbel*, q. d. Iudei habitantes in Betbel, milieus ex ea legatos in Ierusalem. Tertiò, sibi censem Betbel esse nomen viri, & aquæ se Sarafar. Unde vertunt, *et misfr Betbel Sarefjer*, &c. Verum longe melius Nofer Betbel verit, *dominus Dei*, ut significat terminum ad quem hec legatio nulla est, suffile dominum Dei, five templum, ut liquet ex sequentibus. Templo enim erat locus orationis, aquæ ac oraculi: quae omnes Iudei adire & confundere solebant. Sarefjer videtur esse nomen offici: Sarefjer enim habet id quod praefitus thesauri, puti' thesaurius, vel qua flor. ita R. Abraham & Arias, qui partiter talis nomen esse censem Rogomelech, quod ipsi vertunt, *regis dux*; pro quo Septuag. in editione Rom. corrupti habent, *Arbaber rex*: aut, ut aliij legunt, *Arbrix Sagas*, scilicet virbi. Melius Septuag. in editione Complut. legit, *Rogam rex*. Sic enim est in Hebreo: nam melieb idem est quod rex; quamquam non sit verisimile hunc Rogom hunc regem. Te ergo melieb, vel est

nominis genitivo vertendum, Rogom regis, scilicet dux, vel omnibus. Syrus verit, rabmag, id est, princeps pistorum vel equorum. Rab enim vocatur, maior, principes: mag est pistor, & is qui in coquina cibos parat. Arabicus verit, Sarafar, & Arpablar, Moluc.

NUNQUID FLENDUM EST MIHI IN QVIN-
TO MENSES? Puta in Julio, qui hebr. Ad dicitur, em-
pasis die decima templum combustum fuit a Chaldais, &
siquo ac urbs & muri deruti, ideoque eo die quoniam
Iudei subiecti indixerunt lucrum & cœnium suum patet 4. Reg.
25. 9. & Jerem. 52. 13. idque continuarunt per septuaginta
annos caputvitatibus Babyloniorum, ac deinceps donec tem-
plum rurum adedicari ceperunt. Cum ergo viderent iam
templi fabricam crecerere, iure querunt, an adhuc
templi præteriti incendium, bœre, & per seculum luge-
re debet; an verò ob novi fabricam se exhibarare &
exultare: Cessante enim causa cœlestis effectus, inde man-
tata causa mutatur effectus: templo ergo restaurato vi-
debar luxus vertendus in gaudium, hinc est quæstio,
& causa qualisvis.

BVEL SANCTIFICARE] I Hebr. *Vt blasmyz*, id est, nazareus, hoc est, ager Nazaratum, in illa Na-
zaratu, abstinere a vino & deliciis, sejaniare iuxta legem
eis prescriptam Num. 5. Unde Chald. verit, *numquid
probabo animam meam a delictis, siue feci tam multa
annis? Pagni. numquid stebas separando me a cibis?* Ti-
gurina, *num religiose abstinebas?* Vatabl. num separa-
sti: scilicet a cibis & voluptatibus; Nofer cum Se-
ptuag. verit, *sancificare*: qui sanctificatio Iudeorum, præterit
præterit Nazarorum, sita era in abstinentia & sejani-
cio: quo enim mens magis abstrahit ab eis rebulgingis
corporeis, et magis sit spiritualis, magnisque affligerit ad
Deum, etiisque illustrationem & affectum ex eisdem
sit capax. Unde Ecclesia in prefatione Missæ, tempore
Quadragesimæ tanit: *Domi qui corporali jenitatis
compromis, mentem etiam, mortuum largiri* C' pre-
mia. Quocirca Sanct. Chrysost. tert. i. de ieiunio: *Je-
junio, ait, angelorum effunditatio: priuatis ferme am-
gelos ait. Idem homil. i. in Genes. *Jejunium in paradise
infundit*, idque paradisi est vita.*

Moraliter dicit hic; tempore clavis & calamitatis vel

publicis, vel private, configundendum esse alet fletum & je-
moranum, ut per penitentiam, Dei placemus. Nam *clavis je-
moranum* ut ait Sanct. Chrysost. tert. i. de ieiunio: *jejunium seu ieiunio con-
temnam Dei revocat et immortalitatis est conciliatur. etiamdus*

*Idem homil. i. in Genes. *jejunium, ait, animalium est Dei?**

*transquilitatis est, deo jenitatis. Ita Joaphat obtemperis a
Mosis, Ammonitis & Idumeis tota Iudea ieiunio
imprens, a Deo omnipotem per miraculum obtinuit
quo hoftes in se verbi mutua le crede conferuerint, & Pa-
ral. 30. 1. Ita literatibus oblieti in Philistinis tempore Sa-
maelis, ieiunantes eos proliigerunt, & Reg. 7. v. 6. &
12. Ita idem Holofernes eos invadente indixerunt lo-
remne ieiunium, eoque victoriam impetraverunt per Ju-
dith, cap. 3. 8. Idem fecerunt tempore persecutionis
Amar, Esther 4. 16. Et tempore reditus a Babylonie,
ut in itinere hoftum manus evaderent. & Edr. 8. 21.
Sie & Ninivite ieiunio communis tam iumentorum &
instantis, quam virorum & mulierum excidium a Jona
communissimum effugerunt, & Jon. 3. 5. Quocirca innocen-
tia Iudeis excidit Chaldaorum, Deum per Ioclem
cap. 1. 4. illud euandidi hoc dat remedium. *Sanchiscroftus*
inquit, *ieiunium, vocare carnum, &c. Et elamite* *ieiunium*. Ecce a. 1. 1a. *Convertisi, ut ad me intus
corde vestre in ieiunio, et ieiunio, et ieiunio*. Hoc
ergo facient fidèles cum flagellum Dei, vel republi, vel
cuique privatum amittunt, ut sibi quaque a Deo per Zachariam tonsa dici putet: *Naassarus*, id est, effo Naas-
sus, separa te a delictis, à cibis, à luxuria, à voluptate,
ac da te austeriori, abundantiori, orationi & lamenti, in-
te que te lanctifies, ut Deum ibi reconciles.*

CUM JEJUNIUM ET PLANGERETIS IN
QUINTO, scilicet mensis, ob combustum in eo orbem
& templum, ut dixi: *et septimo mensis, ob
cœlum in illo Godoliam, qui erat dox & spes populi reliqui
in Iudea, cœm exteri a Chaldais abducereat Baby-
lonem*, Jerem. 41. 1. & sequent.

NUNQUID IEIUNIUM I EIUNATIS MINI?] VERS. 5.

Antequam dñe dñe quæstio respondeat (quod facit e. s.

19. ob-

19. obiugant **judicis**, quasi adhuc illi subfodiens ob præ-A illi avertunt faciem, dorsumque obvertunt, & proce-
teritas noxas q. d. Quid me rogatis de ieiunio vestro pro-
rogando, vel inhibendo, quasi ego co-decider, vel eius
cura me tangat? Erratis: illa non delecto, illud non
euro, inq. ipso & aterior: quia huculque vobis, id
est, ob vestram paupertatem, & ad lugendum vestram
captivitatem ieiunialis, non vt mihi placetis, meque
placaretis: si enim hoc voluntatis, ieiuniuum corporis
debuffitis spondere ieiunio anima, & ablinentis à pec-
catis. Hoc autem non fecisti, sed ius indulxit. Simi-
liter cum iam comeditis & convivialiter agatis, id facitis
ob vestrum luxitum, quem ex eeditu in patriam & libertate
participatis, non vero ut mihi eius auctor gratias
agatis, meque laetatis & celebretis. ita Sanct. Hieron.
Theodor. & Remig.

Paulò aliter Vatabl. q.d. Numquid vultutem aliquam
aut voluptatem cœpistis vestro ieiunio? q.d. Non, quia
non fuit mihi gratum, & quod non fuerit coniunctus
prietary & religione.

Moral. Sanct. Gregor. homil. 16. in Evangel. explicans
Zachariz verba: *Sed, inquit, comedis & lobis,*
qui aliœ ut corporis quia sine communione conditoris,
sine indigenibus percepit. Et sihi quis regnat si ea quia est filius ad
*tempus subducatur, non pauperibus tribuit, sed venis pro-
modio offendenda uollet. Hinc per Ioseph dicitur: Sanctorum ieiunio.* Itemque sanctificare, illi admulci boni alii
dignam Deo abundantiam carnis offendere. Cetera ueropius
surgit. *Iacob: um etiam caro alterius, si aperius vol-
uptatis animus non refrauerit, cum per Prophetam (Ia-
tum cap. 58.) Dominus dicat: Ecce in die ieiuniis inveniar
voluntas vestra. Ecce uoluntas & contentiones propriae, &c.*

NUNQUID NOS SUNT VERBA?] Peirce & ge-
ruini, q. d. Numquid haec eadem verba, nimirum quod
ieiunia vestra non condite aperibus bonis, sed malis,
nisi dispercat, alii vobis per Prophetas locutus sum? q. d. Omnia id ipsum edixi per Iesum cap. 58, 4-
Ierem. 14. 12. & alibi. Ita Theodor. & Liran. Secundo,
Sanct. Hieronym Hugo & Castro, verba haec intel-
ligunt ea, quae subdit: *Iudeas verba industra, & C*
*miserias Iam & miserias facie, &c. Tertio, Albert,
exponit, q. d. Numquid hac verba de excidio &
destructione Ierusalem, & quia iam implata videt, vobis
locuti & commentati sunt Prophetae nisi a peccatis respi-
ceretis? Aut, ut Vatabl. quivera verba intelligi facta,
que vobis suis predixerint & ministrantur Prophetae,
q. d. Numquid non haec tristis quia vobis obvenierunt,
facta sunt ad exequendas, & opere compleunda verba
mea, quae per Prophetas prolocutus sum?*

ET A USTRUM] Nominat partem australen-
& campitum Judæa, quia ea, utpote plana & patens,
natura loci non erat inuicta, q. d. Olim habitabatis con-
fidentes & securi, etiam in ea parte ludox que erat
maximè debili & infirmi, & quod ideo ego protege-
rem; at quia me exacerbabis, hinc tradidi vos Chal-
deis. ita Vatabl. Addit. Sanct. Hieron. eam nominari,
quia maximè erat fertili, q. d. Oly Australum vestram
regionem & campos implevi melle, frugibus & fructibus:
sed vos ingratis, nisi fulsis rebello; hinc ego ex ea
ta vos expulsi, proieciens in Babylonem.

VERS. 9. **MISERICORDIAM ET MISERATIONES FA-**
CCTU] Hoc geminatio significat multam cœbranque
faciendum esse misericordiam. Nominat tantum ea ol-
eria quæ ipsellant proximum, sed iubis his intelligit ea quo-
que quæ spectant Deum. Dilectionem proximi precep-
ponit dilectionem Dei, ex eaque qualis ex fonte oritur.
Idem facit Apollonus Rom. 11. 9.

VERS. 10. **PAUPEREM NOLITE CALUNNIARI**] Chald,
& Septuag. nolite apprimer: utrumque significat Heb.
D'v. afer: quia tunc calunia est opprello, direptio
& expilatio pauperum. Hec eadem in ieiuniis Iudeo-
rum taxat Iesu cap. 58. Vide ibi dicta.

VERS. 11. **A USTERUNT SCAPULAM RECEDENTEM**] Fuerunt inobedientes & rebels: famuli enim hero-
rum, & filii parorum iusti refractari & perversos, ab

te averti. Unde Septuag. vertunt, *dederunt dorsum*
reverentes; Pagnin. *dederunt scapulam reverentiam*. Est
catachresis. Tigurina vertit, *reverentes bumerum rebe-
lem*. q. d. Auerterunt himenem ab onere preceptorum
meorum: ut sit metaphoræ à basiliis omnes delectanti-
bus vel exultentibus.

AURES SUAS AGGRAVABERUNT] velut plumb-
bo, aliòe pondere iniecio suæ obturarunt, ne meas
leges & monita auribus exciperent, & in animum traducerent. Tigurina vertit, *aures suas bebetarunt*.

COR SVM POSUERUNT, AUREA, UT ADAM (Chald.) **VERS. 12.**
UT ADAMANTEM] Hic enim lapsi est dñeñissimus,
qui reipudit scalps & maleos, quin & ipsos diffundit:
ideoque a Gracie dicitur *elapse*, id est indomabilis, vi-
de dicta Ezech. 1. 9.

PER MANUM PROPHETARUM] per Prophetas,
quasi organa & instrumenta sua: manus enim est organum
organorum, ait Aristot. Manus ergo hic denotat
manus: per enim Prophetatum locutus est Deus, non per
manum.

STIC CLAMABANT, ET NON EXAUDIAT] Chal-
dæbani, id est, clamaverunt, uel clamant: pendent enim
hinc omnia ab eo quod praecellit: *Ita S. Hiero-
nymus & Teodor. Unde clare Tigurina vertit, & eue-
nit, ut sciat iste clamaverat, siisque non audirent: sic tam
clamant, nec eis exaudient.*

DISPERSI SOI PER OMNIA REGNA] Judæi **VERS. 14.**
enim partim ex Babylone, partim ex Ierusalem fugien-
tes Chaldeos, sparserunt se per Syiam, Egyptum,
Meopotamiam, Persiæ, Mediam, aliasque regna.
De Iudeis eam, id est de diabolo tribibus, hic agitur,
non de decem, lice de Sancritis in Aliyram iam olim
abductis, ita S. Hieronym. Pro dispersi hebreo, & D'v. D'v.
d'arem, id est, instar procelæ abripui eos, ut turbo
perturbavicos.

E TERRADE SOLATA EST, AR EIS (Hebr.
Chald. & Septuag. post ro.) *Cauis libidit, EO QJOD*
NON ESSET TRANSIENS ET REVERTENS] q. d.
Post abducionem in Babylonem Iudeos, iudea desolata
remansit: quia nemo incolarum relictus est, qui per eam
transire, iter & redire. Nemo, id est, vix ulli, rati &
persuasi. Aliqui enim à Chaldeis in ea relieti iunt ad co-
lendam terram, ut patet q. Reg. 15. 12. Aut potius q. d.
Iudea plena delinata est, ita ut non esset per
transire & redire: sic enim alii lepe te eo quid non
cautum denotat, ut sit idem quod quis, fed effectum &
consecutionem, significans ut nr. inquit Vatabl. Unde
Hebr. & Chald. ad verbum habent, *terra desolata est post*
ea transire & revertens, id est, ita ut non esset per
transire & revertens. Minus eccl. ergo Theodore
versionem Septuag. sic explicat, q. d. Post hos abduc-
tos in Babylonem, iudea desolata est ab Iudeis, Am-
monitis, siisque vicinis gentibus hostilibus, qui per eam
pereundandi & explrandi causâ transferunt, & cum preda
domum reversi sunt. Hic enim hebraismus, & transi-
re & revertens, non aliud significat quam, ut non es-
set transire & revertens.

ET POSUERUNT TERRAM DESIDERABILEM
IN DESERTUM Hebr. *terram desiderium*, id est, ob
elegantiam, fertilitatem & abundantes fruges summo deside-
rabilem: & ut Septuag. *eleclam*, ita Albert. & Hugo.
Addit. Lyeanus, eam summe desiderabilem ob Christum in
ea nasciturum, & padum pro salute hominum. Senius et
qualis dicat, *Sicut sceleribus fuerit causa desolationis terra*
fæclæ, que prius latet & melle manabat. Hebreo est
*lofamam, quod Secundus, veri potest, in floriente, ut sci-
licet quatuor, videbit tantas tanas cladis ruinas, cohore-
relicti & obstupescit. Tertio, Aris pro lofamam, pœ-
nitione legi. NOBIS lofamam, id est, in qua quid. Un-
de verit, posset terra exoptatam in qua quid de qua
felicitate stupentes interrogarent, dicere neque:
Quid in terra facta boni, quid præting fertilitatis &
felicitatis remansit? ueroque nihil.*

C A P U T O C T A V U M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

Promisit Deus Iudeis à Babylonē reversis in Ierusalem, ob diligiam & laborem impensum in templi fabricam, lacram & langavum sollem, frangam corpora, suamque benedictionem, si iustitiam, veritatem & charitatem colant. Deinde v. 19. quasdam cap. 7. à Iudeis proposuit, an sebore adhuc servanda sint ieruum & urba templique ex diuinu in dicta regnendis, ea communanda esse in lata festa & convivia, ac deinceps Ierusalem fera hilarem felicem exibebant, ad id ut undique ad eam confluant populi & gentes. Quae omnia ad litterum aliquantus corrigentur Hierosolyma p̄ post reditum adiutare templo, uti ait Propheta vers. 9. Sed longè verius & plenius compunctus Ecclesia per Hierosolymam adiubatur atq; quo inchoatur, cum Dux ecclesie lux in Evangelium, Ados in Clericūm, Synagoga in Ecclesiam transīt. Describunt hoc ergo felicitas Hierosolyma, ut in ea quasi tipo adumbretur felicitas Ecclesie Christiane: unde quadam diuenitur, qua Hierosolyma vixit, & non nisi conuiceret, Ecclesia vero planū pleneque conuenerit. Tale est illud v. 7. Salvato populū meum de terra Orientis, & de terra Occulas foliis, & v. 22. Venient populi multi & gentes robusti, ad querendum Dominum exercitum in Ierusalem: & v. 23. Apprehendent decem homines ex omnibus linguis genicium, & apprehendent simbriam viri Iudei, dicentes; Ibiimus vobiscum audiuntis enim quoniam Deus vobiscum es, qua verba significant omnium gentium conversionem ad Christum & Ecclesiam. vide cas. 5. & 6. que prefaxi: Prophetae majoribus & sa. S. Hieron. Theodor. Cyril. Haymo. Remig. Heng. Lyran. & aliis: ino Ruperti. Arias & Vatabl. ad litteram prouant hic depingi felicitatem Ecclesie, non Hierosolyma. Quis & Rabbini bona hoc capite promissa, manifiſti a ſuo Messia, quem ipſi praefulgamur, explicant.

Et factum est verbum Domini exercitum, dicens: 2. Hec dicit Dominus exercitum: Zelatus sum Sion zelo magno & indignatione magna zelatus sum eam. 3. Hec dicit Dominus exercitum: Reverſus sum ad Sion, & habitabo in medio Ierusalem Civitas veritatis, & Mons Domini exercitum mons sanctificatus. 4. Hec dicit Dominus exercitum: Adhuc habitabunt fenes & amis in plateis Ierusalem: & viri baculus in inauis cius pro multitudine dieram. 5. Et plateas civitatis complebantur infantebus & pueris, Iudidentibus in plateis eius. 6. Hec dicit Dominus exercitum: Si videbitur difficile in oculis reliquiarum populi huius in diebus illis, numquid in oculis meis difficile erit, dicit Dominus exercitum? 7. Hec dicit Dominus exercitum: Ecce ego salvabo populum meum de terra Orientis, & de terra Occulas foliis. 8. Et adducam eos, & habitababo in medio Ierusalem: & erum mihi in populum, & ego ero eis in Deum, in veritate & in iustitia. 9. Hec dicit Dominus exercitum: Confortentur manus vestra, qui auditis in his diebus sermones istos per os prophetarum, indie qua fundata est domus Domini exercitum, ut templum edificaretur. 10. Si quidem ante dies illos merces hominum non erat, nec merces iumentorum erat, neque intereuerti, neque exuenti erat pax per tribulatione: & dimisi omnes homines, unumquemque contra proximum suum. 11. Nunc autem non iuxta dies priores ego faciam reliquias populi hujus, dicit Dominus exercitum. 12. Sed semen pacis erit vinea dabit fructum suum, & terra dabit germinem suum, & celi dabant rorem suum, & possidere faciam reliquias populi hujus universa haec. 13. Ecrit: sicut eratis maledictio in Genibus, domus Iuda, & domus Israhel: sic salvabo vos, & critis benedictio: nolite timere, confortentur manus vestra. 14. Quia haec dicit Dominus exercitum: Sicut cogitavi ut affigerem vos, cum ad iracundiam provocaret patres vestri me, dicit Dominus. 15. Et non sum misertus: si conversus cogitavi in diebus illis ut beneficiam domui Iuda & Ierusalem: nolite timere. 16. Hec sunt ergo verba, quia facietis: Loquintini veritatem uniusquisque cum proximo suo: veritatem & iudicium pacis judicate in portis vestris. 17. Et unusquisque malum contra amicum suum ne cogiteris in cordibus vestris: & juramentum inveniāt, ne diligatis: omnia enim hac sunt, quae odi, dicit Dominus. 18. Et factum est verbum Domini exercitum ad me, dicens: 19. Hec dicit Dominus exercitum: Jejunium quarti, & jejunium quinti, & jejunium septimi, & jejunium decimi erit domui Iuda in gaudium, & laetitia, & in solemnitates predicas veritatem rautum, & pacem diligite. 20. Hec dicit Dominus exercitum: Usquequā venient populi, & habitent in civitatibus molta. 21. Et evadant habitatores, iungit ad alterum dicentes: Eamus, & deprecemur faciem Iomini, & queramus Dominum exercitum, vadam etiam ego. 22. Et venient populi multi, & gentes robusti, ad querendum Dominum exercitum in Ierusalem, & deprecandam faciem Domini. 23. Hec dicit Dominus exercitum: In diebus illis, in quibus apprehendent decem homines ex omnibus linguis Gentium, & apprehendent simbriam viri Iudei, dicentes: Ibiimus vobiscum: audiūmus enim quoniam Deus vobiscum es.

VERS. 2. **Z**ELATUS SUM] q. d. Zelotrypus sui, & indigenatus Hierosolymae, putat Synagogę Iudeorum, quod ipsa sponsa mea sine ipsorum adeo iuli amorem detulerit, & ad idola configurari, ut idcirco & ego ipsam tam indigne me spernem, spernere, & deterrere coactus sum: quo factum est, ut ipsa in Chaldeorum manus incident, ab illicet per sepiusq; annos quasi ancilla captiva, spoliata & misero tractata sit. ita Theodor. Remig. Haymo, Lyran. & Vatabl.

Verum quis ipsa hinc malis afflita, & erudita resipuit, mecumque in gratiam redire cupivit; hinc Secundus, ego vicissim ex pristino meo in eam amore & aeo, eam in gratiam, & thorum recipiam, habitabo cum ea in Ierusalem, hodieque eius acriter persequebar & puniam. ita S. Hieron. Zelus enim est ingens amor rei amatae, qui parit iram ingeniam in eos qui rem amatam latere, vel amanti eripere satagent, ut dixi Sophonis 3. 8.

Vers. 7. ET VOCABETHUR IERUSALEM CIVITAS VI-A fuit abducta, inde tamen multi ad alia regna Orientalia & Occidentalia migrarunt. Rursum alios, adventatores in Iudeam Chaldaei, profugis ad Ammonites, Moabites, Idumeos, Syros, &c., patet ex Ier. cap. 16, 4. Hi ergo andito redditu suorum è Babylone in Ierusalem, eisque & cuncti redditu reūdicant une, quæcum ac incolarum prospicere & felicitate, eo propere redierunt. ita Sanct. Hieron. Theodor. Rupert. & ali.

Allegor. Synagoga fuit typus Ecclesie, que est **caelum** & **firmamentum veritatis**, i. 1 Timoth. 3. 15, quia enemagister est Christus, qui est **veritas** & **veritas est spiritus sanctus**, qui est **Spiritus veritatis**, ut posse ab altera lapientia & veritate, que est **Verbum Patris**, procedens, ideoque docens omnem veritatem, cum fide & religione, tam morum: intrangere enim docentes Christus & Apolloni, recepto Spiritu sancto in Pentecoste in Ierusalem, ac deinde in toto orbe, lux illud habet 2. 3. **De son exibit lex, C' verbum Domini**

Mons Domini exercitum Syrus & Ar-
bius, mons dominus, utpote, quem rispettare
exercitus angelici. Alludit ad Iaiae 2. 3. Ihesus papali
multi, et ducem: Venire, ascendamus ad montem Do-
mum, et ad domum Dei Iacob, et docebit nos vates sa-
et, et ambulabimus in inferni regno. Mons hic est Sion
& Maria, in quo adiudicatum est templum, qui fuit
typus Ecclesie. Hinc vocatur mons sanctissimus, Pri-
mo, sacrificio Abraha: quia in eo Abraham iudeus est
immolare Iaiae, Genet. 22. 14, in lignum quod in eo
fuerat ob

Mong S.

dem (Calvaria enim mons , iu quo crucifixus est Christus , sed pars , five jugum montis Moria) immolatus est et Christus ; qui deinde ibideam res ipsa crucifixus , hac sui immolatione sumnum hunc montem sanctificavit . Secundo , quis in eo erexit Salomon templum , illudque Deo sanctificatus et consecratus . Rursum Deus in eo celebrat famulis sacrificios , extremositatem psalmis , laudibus , votis , precibus , &c Denique iocundum Ecclesiam Christi copius congregare , docere et insufflare suam Ecclesiastim , quam sua doctrina , gratia , meritis , Sacramenta in eo habebit .

AD HUC HABITABUNT SENES] Prædictis deinceps Jerusalēm sordidam & felicem, ut abundet eis omnibus annis etatis & aetatis, pueris & puellas ludientibus in plateis, illicque prorogent vitam ad lenitum, & sine longavi: idque autem contigit patet a. Machab. 3. 1. ita S. Hieron. Theodor. Renie & I. v. an.

Alleg. significatur Ecclesie & fidelium pax, multitudine longivitatis, quam prædictæ illas cap. a. 4. Confidimus gladiis suis in manus, & lanceas suis in fates; non levigemus contra gentes gladium, nec exercitabimur ultra ad prelatum. Et cap. 65. 20. Non erit in amplexu iustus diuersos, & genex qui non impletat dies suos. Unde libidinosa.

E T V E R T I A C U L U S] Ita Roman. Significatur vi-
rorum in Ierusalem & Ecclesiis longevas, adeo ut qui-
que in ea lenex bateat baculum, cui præ senio innaturat,
huc si fit stipes live famulus, aut filius, ut parenti fe-
ni apud Romanos fuit Scipio (*enim innitatibus pa-
rens quasi baculo*) a quo nobilis Scipionum familia ori-
ginem & nomen traxit. Senius est, q. d. Tanta erit Hie-
roholyma civium ianitas & prosperitas, ut leos & maxi-
mi lat & plurimi, quorum conatu rep. sapienter &
felicitate gubernetur. In lenibus enim *et experientia, ma-
turitas, ledatio cupiditatem, indeque sapientia & pru-
dentialia: unde ex lenibus olim leetus, & dictus est lenitus.*
Neta hebraismus, quo *vir portant pro asynchos*, q. d.
Viri, id est cuiusque lenis, haec nra erit in manu eis, quo
significat, non vnum alterum, sed plurimos fore le-
nes, ita Sancte.

VIRG. 7. DE TERRA ORIENTIS ET DE TERRA OCCIDENTIS³ Sub his duabus praecepsis mundi plagi, quatuor intelliguntur, pars sub Oriente Meridem, huc Octauum Septentrionem, q. d. Quocunque Iudei fuerint dispergit captivitatem Babyloniam, inde talibuo eos et reducantur iu Jerusalem. Non dubium est, quin, licet ipsi direcè in Chaldaam, qua Iudei est ad Aquilonem.

A fine abducti, inde tamen multi ad alia regna Orientalis & Occidentalis migrarunt. Rurum also, adventatio-
bus in Iudeam Chaldeis, profugis ad Ammonitam,
Moabitas, Idumaeas, Syros, &c. patet ex Iaia cap. 16. 4.
Hi ergo antio reditu suorum ex Babylonie in Ierusalem,
eiisque & templi redierunt une, quæcum ac incolarum pro-
peritate & felicitate, eò properè redierunt. ita Sanct.
Hieron. Theodor. Rupert. & ali.

Allegor. & potius significatur gentium omnium excedens mundi placis confusus ad Christum & Ecclesiam, & iusta illud Isaiae, 49. 12. Ecce sis de longe veniens, & ecce sis ad Aquilonem, & Tunc, & sis de terra Australis; Hebrei de terra Simili, id est Sinarum. Eccl. cap. 66. 19. Et mutant ex eis qui salvati sunt ab Iudeis in mare, in Africam, & Lydiam, rementes agitant: in Italiam & Graciam, & in insulas longe. Hoc est quod ait Christus. Mattha. 11. Misericordia Orientis & Occidentis non est, & ressembleat cum Abraham, & Iacob in regno celorum. Eccl. cap. 24. 31. Miserere angelus tuus eum tristis, & congregabuntur ei a quatuor ventis, & summas celorum usque ad terminos eorum. ita S. Hieron. 5.

ET ERUNT MINI IN POPULUM, ET HOC
EROG EIS IN DEUM IN VERITATE ET IN IUSTI-
TIA] Videlicet ipsi colant me vera fide & confianci
fidelitate, neque ac iustis sanctis que moribus, ego vicis-
simus, ideal, fideliter & iusti, præfitem eis curam, cu-
ciliudam, pacem & prosperitatem quam promisi. Hoe
verum fuit in Iudeis, verius enim in Christianis, ita Va-
tabl. & Arias, qui recte in se iustitiam & in iustitia tam
ad Deum, quam ad populum cum Deo pacificenter re-
seruant. In pacto enim veteris pacificens alteri hæm
in ambo ligabit, eaque verâ & iustâ prælare debet.

CONFORTENTUR MANUS VESTRAE] Tum
ut inchoatam templi fabricam, ut sequitur, perficiatis,
cum ut leges & iustia Dei fortius relinendo difficultati-
bus, tentationibus & hostibus, praelatim vicinis Gen-
tilibus, adimpleatis.

ST QVIDEM ANTE DIES ILLOS MERCES
HOMINUM NON ERAT] Hocatur Iudeos ad finem
prolequeandam fabricant templum, proponendo eis
prioriter sterilitatem plagam, ei a Deo inflictum ob
fabrica ogleatum, & prioritem ferulitatem ob eiusdem
curam & studium. Mercem vocat fructum & lucrum
opus, c. d. Antequam manum admoveretis ad initio
in templi, intendebatis fabrica donorum, ac cultu-
rae agri rum & iumentorum vestrorum : sed merces
id est, fructus & mellis non respondebat labore vestro,
& iumentorum vestrorum : tam enim agri , ville ,
paecu & vires , quam iumenta poti omniem cultu-
ram, laborem & saginae manebant steriles , paucal-
que dabant legentes , uvas , fructus & animalium lobem.
ita S. Cyril.

NE
S
E
R
A
T
P
A
X] q.d. Unde quaque Samari-
te, Moabite, alioque vicini hostes vos, impetrabant & de-
ficiabant, ita S. Hieron. & Cyril.
DIMI
ST
I
O
N
I
E
H
O
M
I
N
I
E] q.d. Permiti non p-
ticipum foris pralata, ut isti vos vicini dixerint et q-
d intus editiones, ut quicunque contra proximum im-
puneret.

NUNC AUTEM, cum domus mea fabricam cura
et condibebit. — **SEMEM** **PARCE** **TRITI**. Primò —

et cordi habetis, SEMEN PACIS ERIT] Primo,
ad Eccl. cap. xxi. 8. secundum: *semper pacem quia*

q. d. Fruges copiole & secure vobis provenient, quales tolent tempore pacis, cum optimè coluantur agri, nec sit hostis qui lementem impedit, aut messen au-

ferat, ut Vatale & a Castro. Unde Septuaginta, ver-
tunt, *monstrabat pacem*, adet ut non tantum hoenates,
sed & elementa vobis pacifica sunt, immo in vestrum
bonum & alimento conseruent. Nam ut sequitur: *Vi-
nea debet fructus suum, & terra debet gerens suam,*
& celum debet vocem suam. Secundo, per catarchein
pacis, id est abundantis, fertilissimis & prosperissimis.
Horum enim, immo bonorum omnium, causa, aquile
symbolum & pat iuxta illud p. 127. *Fiat per te in-
termixta, & tibi abundans (que ex parte coniuncto loget) re-
turnabit tuis.* q. d. Faciam semen vestrum fertile, ut
abundantes producet lipcas & fruges. Tertio, ali si
exponent: *Semen erit pacis*, id est, benedictionis, q. d.
Benedicim immensis vestris. Enim unde magna be-
nedictio, & maiorem letum adducit: *Quia Christus
& Apostoli hac salutatio ex situ Hebreorum uti lo-*

solent: *Pax vobis*: quis pharsi omnem benedictionem appetantur. Quarto ali virtutum, *fides erit in patrem*, id est, pacificus conservator, crederet & maturaret. q. d. In pace, id est, integras, & illas ab aurasigine omniisque aeris vitio, que ac ab hominibus servabo fruges vestras, tam tempore lamento ac deinceps, quam miseri. Quinto, *Heb. 10¹⁷ scalam*, id est pax, significat quoque integrum, perfectum. Unde Chal. & Tigrurum virtutum, *fides plena* & *perfectum erit*, tam in se, tam consequenter in spiritis & gratis, que ex se pax perfectaque programinabit. Omnes haec expositiones eodem redudent: prime tamen eis magis sunt genuini, & conformes pharsi Hebrei. Hac ad literam cantigerunt Iudei Babylonie redentibus; sed spiritualiter magis convenient Christianis ex inuiditate, vel peccato ad Ecclesiasticum & Deum reverentibus, que mysticum in anima sua templum adscindantibus. Hinc enim Deus fit ut nomine Iesum enarrat pax eius, id est, ut omnia que aggredierunt & molestant prospere cedant, ac felicitate & beatitudine proveniant, indeque fructus, praesertim ipsius virtutum, tam in B feijs, tam in proximis colligant. ita Sanct. Hier. Theodor. Remig. & Lyras.

Dices, *Hoc Iesum & benedictionem* vers. 11, promittit non tantum Iudei, sed et Israel: Israel autem hoc ad literam non obvenit, utpote quod est captivitate Assyriaca non rediit. Ergo Israel et Iudea hic non carnalis, sed spiritualiter intelligitur, puta populus fidelis. Ob hoc argumentum Iudei credentes haec neccus impeta esse, sed ea implenda a Iun. Melia quae expectant. Verum respondeo, Iherilis hinc mentionem, quia muki ex Iheriliis, verget avite fidei et religionis sectatores, transferant ad Iudam, cum eoque in Babylonem abducti, cum epariter redierunt, ac proinde pacis et felicitatis illi hic promissae fuere participes, utpote cum eo comparsantes, et in unam gentem coalescentes.

Moral
Religio
est mater
felicitatis

Moral, dilectio, religionem et cultum Dei eis Iesum omnibus felicitatis. Vida hoc per umbras Cicero: nam liza, de Natura Deorum, Romanorum felicitatem, imperium et triumphos religioni attribuit: *Sed, inquit, confesse volumus nostra cum exteris, exteris rebus, ac pars, ant etiam inferiores repente: religione, id est cultu deorum, multo superiores*. Et mox: *Apostolus maioris ratione religionis visus, ut quidam imperatores etiam seipso dix immortalibus, capite velata utrum conceperit pro republi. deuotiori. Idem orat. In P. Clodium, quae numero est triginta: Quis, sit, est tam voces, qui, &c. non intelligit coram (deorum) nomine beatissimum imperium. Ita nam, & animis, & retributum. Lice ipsi nos amemus, tandem nec numeris Hispanos, nec robore Gallios, nec caliditate Ponios, nec ardore Graecos, nec denique bacis ignis genitum ac terra domita natumque sensu Italos ipsos ac Latinos; sed portate ac religione, atque bacana, sapientia, quod decorum immortalium namque omnia regi gubernare possimus, omnes gentes nationesque superavimus*. Vide I dicta. Agape 1. 6. vbi ipse idem argumentum tractat, quod hic Zacharias: utpote illi coruscus, et adiutor ad Deo datum ad promovendam templi fabricam, ut patet 5. 1. Praeclarus Sanct. Cyprian. tractat de Orat. Domina. Cum Dei, inquit, *sicut omnia, habemus Deum nōl derit, si Dei ipsi non dñe*. Quare idem recte alibi monet, ut cor non medium, non divitium sed totum denuo Deo, cur ius est, & qui illud totum recipiit, solutus illud implet & iustiat. *Suffici, inquit, et anima Deo, sufficiens* & *in Deum tuus*. Nam, ut ait Sanct. August. in Soliloquysscap. 19. *Minus te Domine amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat*.

VERS. 12. ET ERIT: Sicut erat MALA DICTIO IN GENTIBUS, &c. SIC SALVABO VOS, ET ERIT BENEDICTIO 1 Maledictio, id est, valde maledicta, beneficiis, id est, valde beneficiata, ita Chal. & Septuag. qui virtutem, *fides erat in maledictione*, sic erat in benedictione. q. d. Sicut omnes gentes apud quas capite exculpatis vobis maledicabant, vñq. e inibiamant & exarabantur, ita vice vera cum videremus vos à me liberari, proprieati, locupletari, vobis beneficiant, labundant & celebrabunt. Secundò, benedictio & maledictio; id est exemplum, parabola & formula benedictionis & maledictionis, quam omnes viurpem, cum

Alicui maledicere, vel benedicere volunt, ut dicant: Fiat tibi sicut Iudea, ut feliciter sis in maledictione, probrum & execratio Dei & hominum, sicut ipsi sunt: aut, si benedictio, id est, cumulus bonorum, laus & gloria tibi obveniat, ut illici. Deinde eumulet bonus omnis, ut cumula via Iudeos, ideoque omnes te laudent, celebrant & glorificant, ita Vatab. Similiter modo de illa demaitem Jerem. cap. 14. 9. *Dabo eis in sextuam afflictionem omnia regna terrae*, *in approbationem*, *& in imperabat*, *& in prosperitatem*, *& in maleditionem in universo* locis ad quae ericeret. Et Ezech. 14. 8. *Factam erit in exemplum*, *& in proverbum*.

VERITATIM ET IUDICIUM PACIS, id est p. VERS. 16. cibum, ut vertit Chal. & Septuag. putat iustum & exequum, de qua nemus iure conqueri posuit, **EUDICATE ET IN PORTIS VESTRIS** J. id est, in cursis, tribunaliis & iudicis, quo voce Iudei, habetis & exercetis in portis urbium. Secundò, proposito hebr. est **10¹⁷ scalam**, quod verti potest integrum, perfectum, incorruptum, sinecure, ut dixi vers. 12. q. d. Ferte in iudicis fineram tententiam fine acceptioe personam, ne finias vos entrupi monstribus, ne iudicatis ex favore, metu vel odio, sed recta ratione, & exequitate. In omnibus enim verum est illud Poet: *Asco lagume, sermons manus est. Perficiat arum quidlibet, sicut res* rem. Terzò, aliqui per iudicium pars, inquit Vatab. intelligentiū iudicium non nōlurum, non captiofum, unde linea rī solent, sed clarum & candidum, quod pacem & concordiam inter partes litigantes conciliat.

CONTRA ANICUM w. J contra prolixum, its Se VERS. 17. ptug. & Chal. Ha enim hebr. vocatur *YHWH* id est, locutus, anicum, causam dedi Levit. 19. 18.

JURAMENTUM MENDAX NE DELEGATIS I Inno sumend odiatis et excusat. est misio: ministrum enim dicitur, sed plus intelligitur.

LETICIUM QVARTI, ET LEIUM QVINTI, VERS. 19. ET TERCIIUM SEPTIMI, ET LEIUM DECIMI, supple mensuram, nondierum, erit dominus IUDA IN GAUDIUM. Hie respondet questioni de leiuinis propositis à Iudeo c. 7. t. 1. s. 5. Hieron. Remig. & Haymo. Porro menies hebrorum inschoante, & numerante à Nisan, id est Martio: hic enim era primus anni sacri mensis, ex decreto Dei Exodi 12. 2. Quartus ergo ab eo mensis era Tammuz, qui partim Iunio, partim Iulio nominetur. Huius die nona ieunabant Iudei, et quod illi die à Chaldeis perfractus, & interruptus esset marus Ierusalem, ut patet Ierem. 3a. 6. ita S. Hieron. & Cyril. Quintus mensis era Ab, qui respondit noctre pars. item Iulio, partus Augusto. Huius die decima ieunabant Iudei, et quod illi die à Chaldeis combutitus esset tempus, patet Ierem. 3a. 12. Septimus mensis era erat Tisri, qui parvum Septembri partim Oktobri responderet. Huius die tercia ieunabant, et quod illi die Godolitas esset occasus ab Iosepho Ierem. 4a. 2. Decimus mensis era Tebet, qui partim December, partim Ianuario, respondet. Huius de modio ieunabant, quod eo die obfidiari coepit leiuacium à Chaldeis, 4. Reg. 21. t.

Quarentibus ergo Iudeis, an his diebus, quibus ipsi ob eladim urbis, populi & templi, huecum luxuriant & ieunaverant, iam restaurata urbe & templo adhuc lugere & seiuare debent? respondet Deus, ne aquaquam: *Si Dein luxurum in gaudium, mororem in letitiam, ieunia in festa & festiva convivia conseruatur, et quod urbis templo & incolis fit benedictus, bonique omnibus culmaturus* si tamen patet cum proximis, & veritatem, id est fidelitatem, cum Deo diligenter, & custodiatur sic ut deinceps hilares & felices agant mensis & annos, adeo quod illis diebus, quibus paulo ante ab everi latum urbem, & templo lugere, & ieunare solebant, iam converta rerum vice celebrent solemnia festa & convivia; perinde ac se ferunt Iudei liberati & exaltati ab Esther, celebentes dies Purim, id est fortunam, per solemnes epulas, & munera, Esther 9. 19. ite S. Hieron. Remig. Albert. Hugo, Lyras, & alii.

Nost. Erant & alii alia de causis in mensibus iam non minus indicata apud Hebreos ieunia. Nam quarti Hebreos mensis die 17. ieunabant, quod eos di Mules decimenter è Sina, videlicet populum adserantem vitulam aureum, cuncte regnabat tabulas lapides, quibus Deus digitis suis decalogum inscriperat, Exodi 32. 19. Le-

junabent & mensis quintus die primo, quod eo mortuorum sumus, ut decimatus anni Deo per abstinentiam & penitentiam dependamus. Diuide enim 360 dies quot in uno anno, per decem, conficies dies 6, quibus per sex Quadragesima hebdomadas ieiunamus. Hi ergo 360 dies sunt quasi decima dierum totius anni. ita S. Gregor. homil. 16. io. Evangelia.

VERS. 20.

V S Q U I V A N T P O P U L I] Hac verba penderet a praecedentibus. q. d. Lucifer scilicet ieiuniorum convertetur in ieiunatalem, & sic ad eft, adeo, vel in tantum, ut populi etiam tanta ieiuni, veoiant & confluat in eam videant, illi qui se pacient & oblectent. ita S. Hieron. Aut q. d. Celebribus filiolementis ieiunata & praelares, donec latiores & praclariores celebretur, quod huius cùm venient populi, &c. Unde Septuag. Chalda. Pagnia. & Tigris vertunt, adiacet venienti populi; quam inchoetur haec nova periodus, inque nova maiusque prouincia.

Jam haec aliquo modo impleta sunt in Juditis post reditu Babylone, pergunt tempore Macchabaeorum, cum populi multi tum è variis Iuda & Iudeis, tum ex vicinis gentibus videotes felicitatem, usoltos & gloriam Hierosolymae & templi, le invicem cohortari, ut ead prosperarent, illaque fruerentur. Tunc enim multus Gentilium variis in locis suipliciis iudicium & fætus esse profelyti, huius ex Esther cap. 3. 17. & 2. Edra 5. 10. & Act. 1. 11. & c. 8. 27. Longè tamen verius & plenius implera fuit tempore Apostolorum, cum per eos gentes convertit ad Christum & Ecclesiam (quæ est vera Jerusalēm) turmas undeque cum gaudio & jubilo invicem se cohortantes properarunt & cofluissent, ut si fore predicti Iustitiae 3. 2. & Michæas 4. 8. ita S. Hieron. Theod. Rupert. Hugo. Lyran. Vatabl. & aliis paucis.

E T V A D A N T H A S I T A T O R E S U N U S A D A L-

T E R U M D I C E N T E S] Ita Rom. sed Ribera legendū cœf-

t, & ad eam habitationes unum, scilicet civitas, ad al-

teram, idque clarus videtur & concinnius, in qua ha-

bent Hebrei, sedebant periegetes, & alias obcaudas, que aliis, & alias obcaudas, ac nos sublimiores fanci-

ta: quorum primus est, ut his temporibus partim Deo-

suplicarent pro frugibus & fructibus terra eo tem-

pore nascientibus, partim ut pro istidem iam natis & per-

cepimus gratias ageremus. Nam in hiis quatuor tempo-

ris aeris temperies maximè variat, ac fructus om-

nies & iruges vel levantur, vel nascuntur, vel manu-

runtur, vel colliguntur: Hanc rationem afferunt Sancti.

Leo ferm. 5. & 8. de ieiunio decimi mensis. Quocirca

haec ieiunia, cum gaudio & ieiunia celebrat Ecclesia,

præterea quia mox post ea sequuntur ieiuniorum præclaras, putum tum festorum; Palatini. Sanct. Tri-

nitatis, Corporis Christi, Nativitatis Christi, &c.

tom. tertius in eis, quas per haec ieiunia promerentur fideles.

S E C U N D A . Secundum est, proprie ordinatio sacerdotum alio-

rumque Ecclesie ministrorum, quæ hisce quatuor

temporibus sunt, ut scilicet per ieiunia & preces Dei

invocetur ad auxiliandum & cooperandum Episcopis, &

ab aliis indigentia relictior, & soli digni ordinantur, ii-

que per eadem ieiunia ad tantum ministerium, & ad

recipiendum Spiritum sanctum disponantur & preparan-

tur. Tertius ut per ea, quæ uor anni tempora, putu-

ver, & statim, autumnum & hibernem, per que haec ie-

junia distributa sunt, ac consequenter totum annum

Deo, in penitentiam & pietatem opeleantur offeramus.

Rursum, ut singulis membris unum enim Deo per ieiuniū dicemus. Terni enim dies ieiuniorum per quatuor

or annū tempora distributi vñiverſim & eſſiunt duodecim dies, quoꝝ lunt menses in anno. ita Bellarm. libr. a. de Bonis oper. in part. cap. 19. Imd. S. I eo ferme. q. de ie-

junio decimi mensis: Id est, inquit, infra contumacia ob-

seruantia quatuor & affiguntur remittitur, ut in idem ieiuniū

debet redire de cœlo, & egyptiorem nos indefiniter diuinus punitivitatem inducere. Idem item. 8. de ie-

junio decimi mensis: Hunc inquit, obseruantia utiles in

Ecclesiastis est præceptum constitutum, quæ ex doctrina

Spiritus sui per totum annū circum distributione sunt,

ne les abstinentiam annuam sit disrupta tempore. Signifi-

catur vero ieiuniorum in Quadragesima, & aliis in ieiuniis in-

tempore, animabile in membris ieiunio, bremis autem in hoc,

qui est decimū, celebramus, intelligentes dicens: nubil-

vacuum esse præceptum. Sami modo ieiunamus Quadrage-

sa, ut in ieiunio decimi annū, & in aliis ieiuniis in-

tempore, & in aliis ieiuniis in aliis annis.

Q U A R T A . Quarta est, quæ ieiuniorum in aliis annis.

T E R T I A . Tertiis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Q U A R T A . Quartis ieiuniorum in aliis annis.

Deum verum colant, ideoque fata felix ascendant in Aetis semen cui benedixit Dominus : Nihil equidem Ierusalem. Hoe inchoato derum suis in Synagoga, uti censet Theodor. Sed plen^e, & plen^e verificatur in Ecclesia, uti censet Sandt. Hieronymus pauci enim Gentiles facti sunt Iudei ; sed nonnunquam facti sunt Christiani : Propheta ergo hic a typō avulst ad antitypum, putat à Ierusalem ad Ecclesiam ; ita tamen ut ad typum alludat, eumque noster quis perfringat, itaque miserebit typum cum antitypo. Vide can. 4. &c., quos preficii Propheta Maioribus. Quocres per Judorum hie tum carnalem, tum potius spiritalium, & mysticum accipit putat Apostolos primoque fideles, qui ex Iudeis orti, varie fueri Iudei, id est, confidentes Deum, & Messiam ab eo missum. His enim evangelizantibus magnoque zelo, fanfatu, & miraculis predicanibus adseruntur Gentiles: quia ex iis cognoscunt Deum esse eum illis, ita Sanctus Hieronymus, Cyrius, Remig. & ali. Rursum Sancti Hieronymi, per Judorum accipit Christum ortum ex tribu Iuda, qui Iudeus fecerunt, & regnum non temporale, sed spirituale restituit, iuxta oraculum Iacobini Genet. 49. 10. Verum non solum Christus hic vocari Iudeum, sed & Apostolos patet ex eo quod dicitur in plurali: *Hominis uobissem*: Sit Iudeus accipiter mystice pro fidelib^e, & Christiano Rom. 2. 28. ubi dicitur: Non enim qui in manu*Iudeus est*, neque qua*in manu*Iudeus est** carne est circumcisio, sed qui in abscindendo *Iudeus est*, & circumcisio cordis in spiritu, non iure, scilicet vera est, digna gratiae Deo. Et Philipp. 3. 3. *Nos enim sumus circumcisio* (id est circumcisio putat Iudei) *qui spiritu servimus Deo*, & gloriamur in Christo Iesu. Et Apocal. 3. 9. *Blasphemari ab his qui se dicunt Iudeos* (id est, confidentes Deum Deinde cultores) *esse*, & non sunt, sed sunt Synagoga sarana.

Mystice, verus Iudeus est religiosus Dei cultor, Institutus suo observator; religionis modestus, pietatis, omnique virtutis speculum, quem dum secularis vivit, spiritu Dei insinuati ardenterque apprehendit ejus humilitas, ut eius institutum habitumque capellicane, dicentes: *Hominis uobissem*: *audiremus eum*, inquit vidamus, quoniam Deus *uobissem est*: vos enim

Saint Bernardus In班子 Baptizit: *Johannes parentem gaudium, nobilitatem genesis, orbis exemplum, finis legis, Evangelii principium, mortis expulso, ianna nostra deum: homines, conversionis splendor, omnis iustitiae principiat*. Idem horatur iornem lib. de Moda bene vivendi cap. 16. ubi ad imitandum proponat, ac à Deo possit uoluntate Christi devotionem Petri, charitatem Iohannis, obedientiam Abram, patientiam Ioseph, tolerantiam Jacob, castitatem Ioseph, misericordiam Moysi, constanciam Iosephi, benignitatem Samuels, misericordiam David, afflictionem Danielis, et castitatem fidei prorum seminorum. Unde inquit, in Cantico, dicens: *Quam pulchra sane grossa tui in calcamentis filia principi! Quae sane autem calcamenta Ecclesia, nisi exempla Sanctorum Patrum, quibus in via huius sancti munimur, ut per omnes tribulationes calcamenta quia abundant?*

C A P U T N O N U M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

Deu*populum suum à Babylonie reducere*, pauperem & afflitem consolatur premittendo Primo, quid vicinos eius hostes Syras, Tyros & Philistines debellabut, illigae subiectis, Secundo, v. q. quid Christum mittet salvatorem, qui missis & humiliis, fidei super afsonam quarens, Iesu& triumphator Ierusalem ingreditur, ne sublati bellis pacem afferens dominabitur è mari usque ad mare, inquit usque ad lacum inferni, ex quo vincitis nos edecet, pater Patriarchat è limbo. Hac de causa multa apostolos per secum arbitramur, ut quasi arca & gladii fortes, ac quia scilicet fulgurantis cum ipsi subiungit, profectio quae est, agnoscat fideles pacem & reverbns S. Eucaristias, quae erit frumentum electorum, & uinum germandis virginis.

Onus verbi Domini interra Hadraci, & Damasci requiei eius: quia Domini est oculus hominis; & omnium tribuum Israel. 2. Emath quoque in terminis eius, & Tyrus, & Sidon affutopserunt quippe fibi sapientiam valde. 3. Er adificavit Tyrus monitionem suam, & coaceravit argenteum quasi humum, & aurum ut lutum platearum. 4. Ecce Dominus possidebit eam, & percurrit in mari fortitudinem eius, & hac igni deorabitur. 5. Videbit Ascalon, & timebit; & Gaza, & dolebit nimis; & Accaron, quoniam confusa est spes eius: & peribit rex de Gaza, & Ascalon non habitabitur. 6. Et fedebit separator in Azoto, & dispersum superbiu[m] Philistinorum. 7. Et auferat sanguinem eius de ore eius, & abominationes eius de medio dentium eius, & reliquias eius ipse Deo nostro. & erit quasi dux in Juda, & Accaron quasi Iebusitas. 8. Et circumdabo domum meam ex hiis, qui militant mihi eunt, & reverentes, & non transfixi super eos ultra exaltor: quia nunc vidi in oculis meis. 9. Exulta fac illa Sion, iubila filia Ierusalem: Ecce rex tuus veniet tibi Iustus, et salvator: ipse pauper, et ascensus super asinam, et super pullum filium asinū. 10. Et dispersam quadrigam ex Ephraim, et equum de Ierusalem, et disperabit arcus bellū: et loquetur pacem Gentibus, et poetas eius à mari usque ad mare, et à fluminibus usque ad fines terre. 11. Tu quoque in sanguine testamenti tui emississi vincitos tuos de lacu, in quo non est aqua: 12. Convertimini ad munitionem vindicti spei, hodie quoque annuncians duplicita reddam tibi. 13. Quoniam extendi mihi Iudam, quasi arcum,

Cornel. in Prophe. Min. xiv.

Xx 3 implevi

impie Ephraim: & fuscitabo filios tuos Sion super filios tuos Graecia: & ponam te quasi gladium fortium. 14. Et Dominus Deus super eos videbitur: & exhibet ut fulgor, jaculum eum: & Dominus Deus in tuba canet, vadet in turbina Austra. 15. Dominus exercituum proteget eos: & devorabunt, & subiiciant lapidibus fundae: & bidentes inebriabuntur quasi a vino, & replebuntur ut phisla, & quasi cornua altaris. 16. Et salvabit eos Dominus Deus eorum in die illa, ut gregem populi sui: quia lapides sancti elevabuntur super terram eius. 17. Quid enim bonum eius est, & quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum, & vinnum germinans virgines.

VERS. I.

ONUS VERSI DOMINI IN TERRA HADRA
DRACH ET DAMASCUS.] Quares, quodnam
hoc unus? Rely. omni est oneris & minax propria,
uti dixi Isiae q. 1, qua strages vel excidium aliqui genti
intentatur, ut hic intentator Syris, Tyris & Philis-
tibus, quod re ipsa perfactum est, partim per Alexandrum
Magnum. Hic enim testis Curtio lib. 3, & 4, de gestis Ale-
xandri, ac Plutarchio in eius vita, cepit Damascum cum
Darii theatro, Pale Rimam, Syriam, Cyprem, totamque
Phoeniciam, adeoq; Tyrus pro oblationem septem
mensium vastavit & combusit, duocuoq; ciuitatum malia erubuit.
Partim per Machabeos, qui Syros & Philistos lu-
berant, eisque ad circumsicionem ac iudaizendum, compulerunt, ut patet. Machab. 5. 69. ubi dicitur, quod
Antiochus Similiter constitutus ducem a termino terra usque
ad fines Egypti. Ex etiis Iosephus, ut perambulat
(quasi visor & dominator) terram flumen crastinum, &
congregans eum ad eum omnes exercitus Syria in auxilium,
& venit Ascalonem, & occurrerunt ei hominibus de ex-
itate. Mox succendens & depravatus Gazam, perambula-
vunt regnumque Damascum. ita S. Cyrilus, Albert,
Hugo, Lyras, & Calstro. Hoc enim est proprium dictum B.
nunus, quod Deus hic Syris, Tyris & Philistis impo-
nit. Verum quia hoc Machaborum dominium non fuit
plenum & diuturnum, sed modicum & modici temporis,
ne per eos tota gens Syriam, Tyrorum & Philistinorum
fuit convertita ad Deum & iudaizendum, hinc Pro-
phetam misericordia typum antitypi pavulat ad Christum,
qui per Apostolos plenam habet aliaque gentes convertere,
easque Deo & Iibi per Evangelium subiectas. ita S. Hieron.
Theodor. Remig. Haymo, Clarius, Vatapl. Arias,
Ribera, & Calstro & alii.

Enangu-
tum est
cum i dis-
plicuer-
Primo.

Dices. Hac Gentium conversio ad Christum, iusti-
tiam & iudicium, non fuit omnis, sed ingenia grata & do-
num. Rely. Lata huc prophetice vocatur omnis. Primo,
qua tristis & molesta erat ipsi mundo gentili, ipsique
Gentibus ante conversionem, upote holibus fidei, ei-
que visus ad mortes & martyria multorum repugnau-
tibus. Unde Apostoli eas invaserunt instruisti arcubus,
gladiis & telis fulgurantibus, ied mystica & spirituali-
bus, uti audieris ver. 1, eisque trucidarunt dum in-
fidelitatem, libidinem, erupalam, onnemque impietatem
in eis occiderunt, atque ex infidelibus fideles,
ex inclesi castos, ex ebrios, ex impia pio esse-
cerunt. ita Hieron. Addit Arias. Evangelicam legem
qua Apostoli Gentibus converti impoiverunt, esse
onus, idque in te grave: tale enim est mortificatio pa-
pionum, restringere cupiditatem, abstinentia, condonatio
injuriarum, amor inimicorum; contemptus mun-
di, &c. Sed quod per gratiam Christi felice, juxta id
quod ipse promisit Match. 1. 29. Tollite jugum meum
super vos, & distinet a me, quia misericordia vestra
in eis invenietur, atque ex animabus vestris. Jugum eum
menum habeat eum, & omnes meum lete. Ubi Nota. Solent
Prophetae de Christo vaticinatur, non ex abrupto ad
eum transire, sed gradatim, putis per res & historias fui-
te, quae typus fuit Christi, quali per gradus ad Christum
alcedine, idque lenissim ad eum alcedendo il-
las eum eo commicent, & de utrique simul eodem
sermone loquuntur, illas ut typum obiter perfringendo, in Christo verò ut in scopo horrendo, ita hic facit
Zacharias, praesertim quia id facere cuspit cap. p. 3. Dicit
ver. vlt. Intra id faciunt Prophetae, ut nste niant con-
fessionem & connectionem rerum legis veteris cum re-
bus legis novae, ni nimis omnia veteribus in figura
contingit, ut sit Apostolus t. Cor. 10. 1. Atque finis
legis & Prophetiarum est Christum, neptoe quae omnes
admirantur, & in quem ut scopus omnia terminantur & desinantur. Unde S. Hieron. Omnis bar ovis,
inquit, fuit fondus & omnis verba Domini, ut interpre-

Aetas est Aquila ad vocacionem Gethsemanum & extrahicorem
Ecclesia pertinet.

At banc enim est fabrica templi affurgit Propheta, in
caue uti ex antitypum definit.

HADRA
DRACH] Nomen est loci vicini Damasco; sed
quod & ubi, incaerum, præsternit quia de eomir variant
interpretes. Probabile est quod ex Hieron. Panem Gui-
lhelmum Tyro & aliis scribit Adrichomius in Descriptione
terre sancte pag. 75. Adrach, inquit, fuit Hadrach, alias
Adra, Adra, & Adram. Canticum apudum est in Bostra
25. milibus miles, & quo etiam adiacet regio terra Adrae
et Ascaniorum, de qua a Zacharias prophetae. Post Christi
tempora urbis bat Ensequali fuit rebenedicta. Archipspoghi
Bosrae pars habet. Atque quo tempore Occidentales Christians
in terram in Palastina perurbaverunt, et incolis valigo exortas Ber-
nardus de Stoma dicta fuit.

Perpera ergo Rabbinus per Hadrach accipit Mef-
fiat: quod quod futurum est in eis, id est, acer Gen-
tibus, & Tyrab, id est emolliens placidus Iudeus. Per-
pera quoque spud Septuag. pro Hadrach legitus Se-
drach.

Mystice, S. Hieron. Verbum, inquit, Domini est Hadrach,
hunc est civitas, id est, acer in peccato; et rabi,
id est molle & clemens in iustitia. Ruris Hadrach est lu-
mida, super quam et autoritatem suam Dominus exer-
cuit, et clementiam. Austeritatem in eis qui credere
noluerunt, clementiam in illos qui eum Apofolis ad
Deum per Christum sunt reversi. Damascus sunt Gen-
tibus: in his est respectus Damasi. Damascus enim hebreo
idem est quod bibem languorem, aut ianguis & effici, ut
prior interpretatio cruentum populum significet, lecan-
da clementia eius penitentiam copulatam. Unde legitur:
Quia Domini est Damasi, etc. Hic S. Hieron. Hinc et
Arabicus veritas, reverente Damum in terra Sardach, &
videtur eius eritis Damaci.

ET DAMASI REQUIETI EIVS.] Pronomen est,
relet omni: Domini quod precessit, q. d. Hadrach et Du-
mascus erunt requies oneris, quod hic enarrat et vaticinat:
aut [Had]rach et Damascus incombent, in eaque re-
quietet hoc calamatum onus, et pondus. ita Albert.
Arias et Clarius. Perpera ergo Lyras id est referit ad
Syriam, q. d. Syrius requiescit in Damasco: in ea enim
Quasi in metropoli sua robustissima et invicta securè con-
quiescit. Nam Syri nulla hic fit mentio.

Mystice, T. rabi, referri potest ad te Domini quod pre-
cessit, q. d. Requies Domini est Damascus, cum in ea
ipse cognoscatur, et coetetur, Dominus ut Evangelium
requisicerit in Damasco, quod factum est per S. Paulum
alioquin in Damasco, quod factum est per S. Paulum
apostolos. Nam S. Paulus pergens Damascum,
e clero tactu convertitus est ad Christum, ac mox in Syna-
goga Damasi Christum predicare ceperit, Act. 9. Vnde
Chald. veritat, Damascus convertitur ut si de terra mar-
tinari rabi, fixa illa Sancti Petri episc. t. c. 4. 4. Quo-
modo quod est bussus, gloria & missio Domi, t. c. qui est
est spiritus super vos requisitor. Hinc et Septuag. ver-
tunt, Damasi sacrificium rabi. Fuit enim Damascus no-
bilitissima antiquissima et opulentissima civitas, caput Sy-
riæ, sed diebus dilatata a Ierusalem in qua confundebantur
celebres illi panni lerci, vulgo dicti Damasceni; ac pro-
inde illibutis et gloriosa fuit eius ad Christum, et Eccle-
siam convertitur, ac in primis ipsa nobilitate fuit miracu-
lare conversione S. Pauli uti sum dixi, et polles nativi-
tate Damasi.

DOMINI EIT OCULVS.] Oculus Domini hic
duplicitate accipi potest, scilicet actius & passivus potest
videlicet et visus. Primo, ergo S. Hieron. et Theodor de oculo
et activo exponunt, q. d. Domini oculus videt, curat
et regit omnes homines, eque ac tribus Israel, ut feliciter
impiorum puniat, pios жеatetur et proteget. Unde Septuag.
vertunt, gaudet Domini oculis homines; & omnes
tribus

tribus Israeli; & Chald. coram Domino manifesta sunt ope. A chaberos, tum per Christum & Apostolos, iuxta illud A-
re filiorum bonorum, & sibi comparet in omnibus tribibus Israeli, & Syria. *Dominus manifesti sunt bonitatem, & om-
nes tribus Israeli, & Arabicos, dominus interuenit nisi uer-
so bonitatem, & omnes tribus Israeli.*

Secundò, de passivo se exponunt Albert. Hugo &
Lyran. q. d. Domini est, id est, ad Dominum relipicit oculu-
m hominis: aut Domini est convertere ad le oculum
bonitatis. Quocirca Arias verit, *Dominus est oculus bu-
nitatis.* Est metonymia: ponitur enim potestate pro obie-
cto, putat oculus prae via quam oculus videt & re-
spicit, qualis est hic Dominus. Unde aliis Hebreos elabo-
rius veritudo, *ad Dominum est endens bonitatem.* q. d. Domi-
nos Deus est obiectum, in quod intendit & relipicit oculu-
s & mens omnis hominis, quanto magis tribuum Israel
postulantum, & obiecentium Deum, ut puniat Da-
malencos. & Philistinos, qui Ierusalem continebat asti-
gnum? Quapropter Deus Ierusalem exaudiens plectet illos,
imo Israeli tubigabit, id eoque hoc es omnis imponet,
quod per me Zachariam his prouinciat, q. d. Primum
ipsi Ierusalim in Deum, etiam imperium in urbes & gentes
finimur. Huc est quod ait Paulus psl. 122. a. *Sicut scilicet
ancilla in mandibus dominae suis, ita oculi nigris ad Dominum
Deum nostrum, donec misericordia nostra. Deus enim est moni-
narcha, qui potest regni mutare, rege & tyranno loco
moveare.*

Mythicè, Christus est oculus activus, qui respicit & ca-
rat omniū Gentium talitum, quæcumq; ac tribuum Israel:
Christus est oculus duplex.
Mythicè, Christus est oculus activus, qui eos convertere &
salvarent. Et passivo, quia in eum ut salvatorem respicit
omniū omnium hominum, sperantes ab eo gratiam
omnemque bonum. Quapropter de eo dixit Iacob Genet.
49. 10. *ipse erit respectus gentium.* Ex. 18. *Saluator tuum* (id est) Salvator tuum, p̄dū Christum *exstodavit De-
mum.* Ex Agnus x. 8. *Venit desideratus cunctis gentibus;* &
Hoc. *venies desiderium crucis gentium: desiderium,* id est desiderium suum.

VERS. 3. *EMATH QUAOLYCE IN TERMINIS BIUS, ET
TURS, ET SIDON* Ita Biblio Roman. Primo, S. Hier. tō ejus referat Damascum, q. d. Emath quo-
site in terminis Damasci, omnis eius excipit, & quæ ac
Tyrus & Sidon. Porro Emath, Tyrus & Sidon erant in
terminis Damasci, non tamen situ ipsiatio locorum, quoniam
locis est videntur: sicut Galat. 4. 23, more Sion dicitur
monte Sisa eius coniunctus, non locu; sed tipo & signifi-
catione. Planitis tō ejus referas ad eam: *Domini q. d.
Quis Domini requieciens in Damasco, pertingeret quo-
que ad Emath, Tyrus, & Sidonem, ita ut bie ur-
bes intra limites & terminos huius oneris Domini con-
tineantur.* Deus enim sibi, quoque oneri & vindicta
omnis has urbes subiuget, ut in eis sedeat quasi domina-
tor, index & vindicta Iudeorum. ita Albertus, Hugo
& alii. Emath vel Antiochia, vel Epiphania, quam-
muli putant esse Alapianum, vulgo Aleppo. Vide dicta
Amos 6. 2.

Mythicè, q. d. Deus & Christus sibi per Apostolos fu-
buerunt Emath, Tyrus & Sidonem, illisque omnes Eu-
angelica legis imponent, ut illud in ipsi, quæcumq; ac in
Damasco requiecat. Unde Chal. verit, *Emath quo-
que conservetur, ut sit in terra domini manifestari nunc,* &
Tyri, & Sidon, ita S. Hieron. & Theodor.

**ASSUMPSERUNT QUIPE SEBI SAPIENTIA-
M ALVADE** Ita & Septuag. vertunt in plurali. Illi
vertunt in singulari, *quidam p̄p̄t suu valde,* scilicet Ty-
rus. *Punto te quippe ponitur pro saepissimo.* q. d. Quam-
vis Tyrus & Salomon, omnemque Phoenices gloriarentur de
sapientia, ne nimis primos inventores & dociles lite-
ras, tam hi ipsi credent sapientiam Deo, cum eis per
Alexandrum, & deinde per Machabros tubigabit; ac
Christo, cum eis ad suam fidem & Ecclesiam per Apo-
stolos traducet. Sic quippe, vel quoniam, ponitur pro
genitivis. Exodi 13. 17. *Nomus duxit eos per viam terrae
Pithom etis quae, id est quoniam, vocata erat. Psalm.
77. 19. Namquid poterit Deus patrare mensam in aere?* quoniam, id est quoniam, percussit petram, & flave-
runt aquæ. Secundo & nervolus, *To quippe propriè ut
causale accipias, q. d. Quia Tyrus & Sidonii sibi arrogau-
runt sapientiam, quæ per eam esset inoperabilis, hinc
Deus ostendit eorum insipientiam, itaque sapientiam eos
debellabit & tubigabit, tum per Alexandrum & Ma-*

chabros. Porro Phenices, ac nominatum Tyrus, gloriori for-
dere de sapientia, patet ex eo, quod lactare in inve-
niente litteras. Unde Lucanus lib. 2. Pharsal.

*Phoenices primi, sicut si creditur, aus
Manuferam radibus vocem signare figuris.*

Et ex illo Ezech. c. 28. 3. *Ecce sapientia est in Daniele:* omnes facientes non est abscondire a te. In sapientia &
prudentia facti tibi fortitudinem, & acquisiti sunt aurum,
&c. Unde & de subdit Zacharias:

E. EDIFICAVIT TURS MUNITIONEM VERS. 3.
In Heb. est elegans paenonomia inter *TYRUS* &
& *MUNITIONEM*, q. d. Tyrus edificavit Tyrum, p̄tū
rupe rupe, arce arcem, munitionem. Tyrus
enī dicta est hebr. *tyr* (uode Syrus *ter*, & Latinum
Tyrus), id est rupe, quia in rupe, vel potius medie mari
Bicipito inadmixta erat munitione, & quasi acri
inexpugnabilis. Hic fuit eis sapientia humana, qua domum
ibi posuit in petra maris inaccessa, id eoque omnium re-
gum copias & virtus derelicta. Sed Deus hanc eis in-
pientiam & superbiam deiecit, cum per Alexandrum
Magnum eam cepit & vastavit.

**E. COACERVAVIT ARGENTUM Q. V. A. I HU-
MUM** Ita R. Jurian in Hebr. est annominatio inter *TYRUS*
& *ARGENTUM*, q. d. Aceravit sibi argentum qua-
li accervos arenæ, latavit le argento quasi luto, pulveri-
zavit argenteum quasi pulvrem, q. d. Tyrus iulsi merci-
bus & oviibus tantum opum congestis, ut sursum & ar-
gentum in ea non pluris fieret quam pulvis & lutum ple-
tearum, propter immensam ejus copiam. Quicquid hoc
fuo anno cooduxit milites plurimos, quibus confusa vul-
lum timebat hostem.

ECC DDOMINUS POSSIDERET EAM] Hebre. VERS. 4.
TYRIS *informentur*, quod est contrarie significativum.
Unde Primo, verti potest, *Dominus hereditabit, vel
hereditabit per possidere eam.* ita Nostr & Septuag. Secundo,
Dominus hereditabit sua ruris, vel rapet eam ita Chaldei
& Vatabi, quis felicit eis incolas expulit sua urbe, arce,
opibus gloria, libertate & vita. Id factum est Primo, per
Alexandrum Magnum, qui Tyrum post septem mensis
oblationis agentis labore, & quæcumq; ac animo, terra aggredi-
mari ducentis tritemribus oppugnavit & expugnavit, ut
narrat Plutarch. in equi vita, qui & adit prodigia clavis
Tyri prænuntia; scilicet Primo, Herculem per que-
tria viuum Alexandrum, extinxit illamnam tendentem, teatra na-
tivitas inueniebat ad urbem ingrediendum. Secundo, Tyriorum flanda
multis, inquit, in formis visu ell Apollon, dicens, *et Tyri.*
ad Alexandrum transire; neque enim ibi cordi esse ea,
qui in urbe agerentur: quocirca Tyri Apollinis, re-
luit transfigurata, limulachrum catenis enlittererunt, clavis-
que bali affixerunt. Tertio, Alexandro visus Saty-
rus ibi alludere, quemcum canorentur corrumpere, sub-
ducatur le, tandem post multas preces & circumstantes
venit in manus ejus, quod vates interpretantes di-
serunt: *Tua est Tyri, Satyrus enim græc defluctum,* id est quod *et id est tua, vixi, id est Tyri.* Deinde Tyri iubata est à Machabois: nam tempore Christi
Tyri Sidon & Palestini parebant, vel coniuncti &
Dafnienses erant Iudei, eorumque principi, ut Praedi-
ti, ut predicti Ezech. cap. 28. 25. & ita satagit colligitur ex
Act. 10. 20. & ex eo quod Christus, qui personaliter tan-
tim predicavit Iudei, quibus promissus erat, & predi-
caris quoque Tyri & Sidonii, ut patet Matth. 15. 21.
& Marc. 7. 24. Nimirum id Deus procuravit per Macha-
borum posteros, ut hac ratione sterperetur via Christi,
qui in Tyro & Sidone erat predictari. ita Albertus,
Hugo, Lyran, a Castro & alii. Porro Iohannes
filius Gorionis libr. 4. cap. 7. scribit Arifobolum, ab-
neponet Iude Machabari, nuptio ex fratre eius Si-
monis prognatum, expugnatice Tyrum. Unde mythicè
significatur hic idolatriæ eversio in Tyro, eisique ad
Christum conversione. ita S. Hieron. Theodor. Remig.
Rupert. Vatabi. Rober. & alii.

Ubi nota, Prophetam hic docere tria fuisse in Tyro,
quæ reddebant eam inviolam, quæ maximè resistebant

X 3 Ciri

Christi Evangelio, scilicet Iapientiam, opes & fortis-A frus temporibus uademus esse completem Serapium (Serapius delubrum) *Alexandria, & Marna templum Gaze, in Ecclesiis Domini recesserunt.* Adiuvit hanc rem multo Sanct. Chrysostomus, qui sedulè apud Academiam Imperaturavit, ut que in Phenicia residua erant idolas, penitus tollerentur, ut testatur Theodore. l. 5. Hisce. 20. Ita factum est, ut Gazentes antea Maras addicitioni, eo inflato ad Christum converti sint, ad quod quidem eos incitavat S. Porphyrius Episcopi sanctitas & miracula, ut ex eius Adua que concorditer Marcus Diaconus Gazensis, enarrat Baron. anno Christi 398. & 401.

A SCALON NON HABITABITUR] q. d. Ascalon plane delobitur, adeo ut ibi futuris pacuis percursum Judorum, ut prædicti Sophon. e. v. 4. & 6. Alcalonem cepit Judas frater Iude Machabaei, quod ac Accaronem & Azotum, quam cum cito milibus incolarum igne combusit, ut patet i. Machab. m. 34. & seq. Postea tam tam ea dissidens fuit: nam in ea dicta natura Herodes infastidita, qui inde Alcalonam cognovit et. Atqueiam hunc hosti anti quin robur retinuit, Saracenum fortissimum propaginaculus est. Eius muros cum Saladius dirufuit, Richardus Anglorum rex in flaustris, ait ex Guliel. Tyrone Adriachon, in Delfcrip. tere sancte, in Alcalone.

Mythic, q. d. Alcalonam conserua ab Christum non habitabitur a pagani & infideibus, à quibus ante habebatur, fed a Christianis. Unde alii videbunt esse cives, & alia civitas, luxa illius Poet:

Q domus antiqua quam disper domino dominata?
Quam enim Alcalonice infideles omnes intenſi fuerint Christianis, vel ex eo considerent licet, quod de iis scribit Theodor. libr. 3. Hisce. 6. cilm iras crax laxatissimam ipsius portato annos Domini 36a. Alcalonam, inquit, *& Gaze/acteridum Ur/ virginum Draecatarum ventus descendens, deinde faciem borda, ac tandem eis porci derorandas obuertit.*

E T SEDEBIT SEPARATOR IN AZOTO] Hebre. VERS. 6.

Et. *WOD manzr,* id est separatus, alienus (ad rad. *W* zu, id est recutie, alienus vel extraneus fuit) spurius, ut veritatis Vatabi, qui scilicet extra matrimonium alieno patre natus, illud dividere & separare videtur. Jam Primo, Albert. Hugo & Lycan. confessio notari Alexandrum Magnum, qui Azotum & Philistiam certos subiungit. Ipse enim a multis censetur spurius, quod Olympias mater enim non ex Philippo qualis reputata fuit sed ex Nellabano magno, qui noctu lo- vem finxit, genuerit. Quocies Alexander Jovis Hammonii filius credi & haberet voluit. Secundo, *manzr* significat alienigenas & exterios, qui non erant orundii ex Philistia. Azoti indigenis quos proinde Philistiam vocabant mamzeros, id est alienos, spurius, regum ac facientes Iudei, ut patet ex illo Iohann. 8. 41. *Nox formicatrix nos/nos nati,* ut sunt Agareni, ex Agar aliena & concubina geniti, quia nati sumuntur. Nam uxore Abrahah, ideoque ait ipse, unum patrem habemus & *cilium Deum.* Unde Sept. vertunt, *habebat autem stirpem in Azoto,* puta Graci ubi Alexander, populus Iudei ubi Machabaei, & Alcalo deferta manebat & non habitabatur: ut Azotus habitabatur quidem ab externis. Quocies Chaldei, verit, *habebat domas Iudei in Azoto,* qui erant in ea sicut extranei qui non habebant patrem. Porro ante tempora Christi Iudeos ipsius fuisse per Azotum & Philistiam, patet Act. 8. 40. Paulus alter verit. Pagni. *Philistiam, inquit, tamquam exstratus habebat in Azoto,* scilicet non erit in iuri patris, ut sit antedictus libi iugo & poena Iudei Machabaeorum & Iudeorum. Denique occidit Iudei Machabaei iuxta Azotum a Bacchide duce Demetrio, paulo post Azotum occupavit & incendit Jonathas frater Iudei, quem a vicinas illi civitates: quo impetu templum Dagon, qui erat Deus Aanti, & omnes qui in illud confluente concrevaverunt: iuxta eadem vice Apollonium, i. Machab. e. 9. & 10. & t. Separator ergo, live mamzer Azoti, fuisse locutus.

Mythic, Separator est Christus, inquit S. Hieron. qui separat overs ab hereticis, pios ab impiis, electos a reprobis. Separator item Christianos, qui se separat ab iudeis, ut propositum est Ciceron. de ab ea ut per contemptum vocetem mamzer, id est Separator, vel nothus & spurius: Christus enim & Christianus.

TYRUS EX insula sua, & a pena sua.

MERCUTIUM IN MARI FORTIDINEM ETUS] Tyrus enim in corde maris, uitate Ezechiel c. 18. 2. sita, cuius erat domina & regina; sed Nabuchodonosor, & deinde Alexander oblidem eam, ut melius expugnaret, multa laxorum, a borum aggerumque congerio comportata, & in breve frenum conculca, mari alveum implevit, & siccavit, itaque eam ab Oriente continenti coniunxit, atque ex insula fecit peninsula, quam etiamnam cernitur, ita Curtius l. 4. post initium ; & Plinius lib. 5. c. 19. S. Hieron. & ali. Vide dicta Haile 21. Chaldei, verit, prouincias dominas ejus in mare: Hebre. 7. 11. & fortitudinem, & divitias significat.

QUONIAM CONFUSA EST SPES EIUS] quam Accaron habebat in Tyro, quod feliciter open sarebibi, utprote vicine & conforerate. Hac eam spes interibit interuenire Tyro.

Mythic, peribit ipsi Philistinorum, putat Gentilium, qua sperabant le sua sapientia & viribus tutarunt sua idola, & gentilium contra Christum & christianismum. Hac enim cadet, quando videbunt ea everti ab Apollinis.

E PERIBIT REX DE GAZA] Rex, id est regulus, putat princeps. Olim enim principes urbiumocabant reges. His regulis fuit Betus a Dario ultime. Periarum rege Gaz a prefectus, quem Alexander expugnata post bitem strum obdisionem Gaza, circum urbem raparari curavit, inquit Curtius lib. 4. ita Albert. & Hugo. Addit Plutarch, in vita Alexandri, omnes capienda Gazae datum: *Ex circumfederari, inquit, Gazam sedem Syria maximum, gleba a superfluo aliis in humeris delata est.* Amissa una materna confidens, subito nervosus plausus, quibus ad verberanda uectus erat, effracta. Hoc poterentur Arislandi predicti eventum habere respondentem. Nam accipit Alexander in humeros menses, & artem recipit. Deinde Gazam exp' gnavit, & ab idolis expurgavit Simon, frater Iude Machabaei, 1. Machab. 11. 41. Rursum Alexander Janneus Simonis nepos post annum obdisionem Gazam cepit & diruit, cum prius cives partim ades suas incendiunt, partim Saginum rabi fulsint manus uxores & liberos interremiserint, ne ad servitum & iniuriam arbitrarentur, uti narrat Josephus lib. 11. Antiq. c. 21.

Mythic, peribit de Gaza rex, iciliates infidelis, & ut S. Hieron. diabolus, quia feliciter Christi soli per suos fidèles in ea regnabit. Proprietas, id est Deus, live idolum Gaz fuit Marnas: unde ibidem celebre fuit Marnas, id est, Marna famam, quod S. Porphyrius urbis Episcopus, Arcadius Imperatore contentiente anno Christi 401, combustus, monitus vocis miraculo pueri lepiennis, quiccum Syrus estet & græc peliceret. Grecia tamen lingua in fluenta à Deo publicè prolocutus: hoc edixit: *Urte templum quod est tuum, nōque ad fulmum: multa enim in egravata soliditas, & maxime dominum sacrificia;* ut pol' quam fuerit combustum, expurgaratos, flammæ illi faciliam. Et ceterum. Testificor eum coram Deo, non posse alter fieri. Non enim ego sum qui loquor, sed qui est in me Christus. Idipsum admirans Deumque glorietans, ita scribit Sanct. Hieron. lib. 7. in Isiam: *Hic no-*

**Porta-
rum
tum
cenis
Gaza**

z.

Mythic,

rex Gaza

est Mar-

nas ido-

lum.

Mythic,

rex Gaza

<b

fiani pulsis Gentilibus & gentilissimo, occuparont Azo-Aphrasiticē Chald. *O* habite faciam maiestatem glorie
tum totumque Philistham. ita Clarius & Vatab. Pri-
mus Azoti prædicavit Euangelium Philippus Diaconus,
et raptus a Spiritu sancto, Actor. 8. 40. Et est utiq; hodie
Azotus, ait S. Hieron. non ignobile monsippus. Po-
rea habuit Episcopum, qui oculi sunt Sulfraganeus Tre-
virens.

VERS. 7. ET AUFERAM SANGUINEM EJUS DE ORE
EJUS] Sanguis hic duplicit accepitur. Primo, pro mi-
nis languoris & cordis, q. d. Auferam, & compelcam mi-
nas, quibus Azoti minabantur ie edulorū, vel gloria-
bantur se exultare sanguinem Iudeorum, & populi fide-
lis: quia illi eos subduciam & aggregabo, ita Hieronym.
Theodos. Albert. Hugo & Lyran. Unde Septuag. ver-
tent, *auferam sanguinem coram deo ut rororum*: de Azoti
enim Scriptura per enallagmā nunc loquitur in sin-
gulari, quia erant populus unus & singularis, unde hebr.
& Nostr habent eis: *nunc in plurali*, quia in populo
plures erant homines & capita. Unde Septuag. vertunt,
silvam. Minus enim probabile est quod conlet Lyra. ta-
ans referri ad separacionem five mazmeron, quem ipse
accipit Alexandrum Magnum, q. d. Auferam minas de Balaam,
ore Alexandri, & ieiucit quibus iactat hatie Iudeorū, quod
Dario hosti suo fuisse filiventer, everlutorum: nam faciem ut
supplex fuisse laddio pontifici, ac conqueuenter benevolus
Iudei. Non enim de Iudea hic agitur, sed de Azoto.

Secundo, languis hic potest accepi viuissimum quas
Dagon deo fuisse offerebant, ac deinde ex his commele-
bant & epulabantur. q. d. Auferam hinc aera & sacrificia
laicella ab Azoti, & in eam inducam faciem meam, primum
Iudeaeum per Machabios, deinde Christianos
per Philippum & Apostolos. ita Arias, & Chald. Er-
deriam, inquit, *comedentes sanguinem*. Hoc expli-
catione faret id quod lequitur: *Ex abominatione eius de
medio dentur eius*. Abominationes enim in Scriptura
venientia idea, & idolothyta, five viuissim ideol im-
molant. Unde & sequitur.

ET REFLXORUM ETIAM IPSE DEO NO-
STRIS] Ipsi, scilicet Alexander Magnus fiet devotus
Deo, ejusque pontificis Iudeo, inquit Lyran. Verius
iste, et dixi referit populum Azoti, q. d. Populus Azoti
subducatur a Iudea & Machabio, reliquias idola & ag-
gregabatur Iudei, curcumque Deum venut coler. Hoc
enim maxime eurabant Machabio, utpote pontifices &
principes zelo honoris divini pleni, ut non tantum terminos,
sed & religionem huius genti. Quicquid cul-
tum in Philistino aliquo populos a le devictis pro-
pagarent. Imo populus Azoti erat quasi dux (Sepmag.
Chaldaeus) in Iudea, qui scilicet vera fidei & religio-
ni non tantum conseruauit, sed & docem suis prebeat,
ac proprie Iudeos contra hostes propugnauit, quasi dux,
ideoque quasi dux honoretur & celebretur in Iudea.

ET ACCARON QVASI IEBRÆUS] q. d. Sicut
omnes lebuisi habitabunt iuxta Ierusalem, ibique cum lu-
diz permanentur, ita pariter Accaronis locabuntur
Iudei & habitabunt in Ierusalem, ac vicinum Iudei pa-
cience de genti in Accaron. Unde Chald. verit, *O profi-
lysi qui remanseris in eis, adiuvante O ipso ad populum
Dei nostri, & cruce quasi principes domini Iudea*. Secundo,
& melius, q. d. Sicut David iubuit lebuisi, ita Ma-
chabio iubuerunt libi Accaronitas. ita Albert. & Hugo.

Myllē hęc versio lunt de Christo & Apostolo, qui
Philistinos omnes libi, Euangeli & Ecclesiis iubie-
runt, itaque fecerunt ut Philistini & Gentiles cum lu-
dii in unum populum fidelem, unanime Ecclesiam
Christianam concilierent & coniiperarent.

ET CIRCUMOABO OMNIM MAM] Puta tem-
plum, q. d. Templum, quod meo iubu vos, o Iudei,
nunc rediscatis, ego inflar castorum vallo, & tuta-
re. Hebr. enim e. 17. 27. chanci, hoc est, *casta meta-
bor dimidi mea*, vel ponam casta circa domum meam, ut
eum Propugnem: *ex his qui militant milie eunt O rever-
sor, sed ex illis qui militant milie eunt O rever-
sor*, putę per Machabios, qui fortissimum templum &
urbem iunctam suis castis propagularunt. Unde Septuag.
vertunt *casta domus mea elevationem*, quali arcem
vel castrum, ac perstrebant regne reveratur ultro, &
non superemant super eis ultra excedit; *O Tiguram, O
cives undicatum castrum domus mea* obira transfinitem, &
redennit; & Pagnin. *O ero sancta castra domus mea*, ne
non simas ab exercitu, a transfinente & redennit; Para-

me in domo sanctuariori mei, & fortis brachis potuisse
me et fons munus ignis in circuus eam, proprie trans-
fenes & redientes.

Hic ad iterum templo præstiterunt Machaboi, ita
Theodor. Hugo & Lyran. Alleg. hac veriora lunt in Ec-
clesia, quis eit templum animatum Dei vivantis, q. d.
Ministrum, & defendam Ecclesiam meam validissimi ca-
fis, tum principum Christianorum, ut Constantio,
Theodosi, Caroli: tum Doctorum, ut S. Augusti. Hie-
ron. Chrysostomi. tum angelorum, ut exactor tributi, scilicet
tyraoni, infideles, & diabolus eam amplius non ve-
xat & vastat, quia oculis misericordia eam vidi & re-
spixi, hux illud plam. 33. *O Immunit* (heb. chese, id
est, *casta amictabatur angelus Domini in circuus immunitus*), & respicit. Nota tamen qui militant misi, du-
pliciter posse accepit. Primo plane, misi, id est pro me.
Secundo, misi, id est, contra me. ita Septuag. Chald.
Pagoon. & Tigurina ex Hebreo.

QUA NUNCA VEDE IN OCULIS MEIS] Est he-
braismus, pro quo latitudine dicimus: *vidi oculis meis*, id est
plane, peripheriū certeque vidi, & conspicere scilicet eru-
mnas & periculationes quas vos, o Iudezi, à viciniis gentili-
bus in fabrica templi & urbis Iustiniatis, ideoque vestri
militus vos, aque se domum meam, puta templum, pro-
tegam & propugnabo. ita Theodor. Albert. & Lyran.
Alier Vatabl. q. d. Nunc vidi ea que facturus sum, que-
hic hęc promitto de felicitate templi & Ecclesie: *vidi*,
inquit, *pravidi* & *providi* oculis providientis mez.
Alier Arias, qui hęc refert ad fequentia, certeque
eve verbi Zacharie, q. d. En video in spiritu oculis meis
mei Chirillum videntem, et cum pompa ingredien-
tem laterialium et templum. Primus tenus uti communis,
ita platus est & genuinus.

EXULTA SATIS FILEA STON] Iudei nonnulli
hęc accipiunt de victorio Iude Machabio ingressi in
Ierusalem, alberantur hanc regem esse Zorobabelum cum suis
& Babylonie redeuntem. Uterque est error. Num certum
est illi fidet, & ad iterum hęc accipi de Iosephini Chirilli,
quasi Melchi Iudei promissi, ingressu in Ierusalem, que u
fecit illi ante mortem in die palmarum. De eo enim
hęc interpretatur S. Mattheus cap. 21. 4. et S. Iohannes
e. 12. 11. ac Orthodoxi omnes: quin et veteres Rabbini
apud Galatin. lib. 3. c. 9. imo et R. Solomon hic, quita-
ment illi iuratus Christianorum hostis. Idipsum definit
Vigilia Papa in Conc. Romano, ubi hunc Theodori
errorrem sub anathemate damnat. Vide dicta in pro-
lione notat. Errant ergo pariter, qui hunc regem vole-
lont illi Alexandrum Magnum, honorifice videntem
Hierosolymam, et venerantem laddio pontificem: Za-
charias enim more Prophetarum in Chirillum definit.
Cum enim hęc exhortaretur ad fabricam templi, et
urbis, iisque tardiores essent ad opus ob hostes vicinos,
et ob paupertatem, aliisque difficultates lese obiciuentes,
hoc de causa eos auctor, et stimulat, Primo, promi-
tendo Dei opem, et protectionem: Secundo, tem-
plum hoc Dei a filio lato celebre et gloriosum: Ter-
tio, Melliam venturum, qui in hoc templum solemni
pompa int ingresurus, illudque sua prelertia, doctrina,
miraculis, equę ac sua in regem inauguracione fit con-
decoraturus, ibique Ecclesiam suam fundaturus, et
inchoatus, per quam primum Iudeos, deinde Gen-
tis omnes vocariuntur ad eternam vitam, et gloriam.
Hęc est connexio huius propheticę de Christo cum pre-
dictis templi et urbis fabrica ac tutela.

Iam sans, id est validę, vehementer: hoc enim est
hebr. 10. 11. meus, pro quo Nostrus insinuavit veritatis sati.
Unde Chald. verit, exulta vehementer coris Sion,
subida coris Ierusalem. Sic et Septuag. Tigur. Pagnin.
Vatabl. et alii. Proximata, Sanctus Iohannes cap. 18.
13. paraphrastice verit, multumque, quasi dies. Non
est quod times, sed exultes, o Ierusalem, veniente
Christo: ipse enim est tuus rex, et salvator, qui te ab
omnibus hostibus defendet, et ab omnibus malis liber-
berabit. Ergo metum omnem pone, et plenus gaudio
exulta.

ECE REX TUUS] Mellias, five Christus veniet,
ut quatuor quadrigas, id est monarchias, de quibus c. 6.
conqueuenter Tyrum, Garam, Azotum, totaenq. Palæsti-
nam,

nam Pheniciam & Syriam, de quibus ergit hoc cap. sibi Ade tam *an*, quām *an* ab eadem rad. *נָבָע* *an*, id est subigit: Nam in Christi regnum omnes reges & regna definiuntur, uti prædicti Daniel cap. 1. 44. & Zacharias hic. Unde subdit: *Dispersionem quadrangulam*, &c.

Nota. Christus regalem hanc, libique infolitam pompa & ingressum in Ierusalem adornare voluit variis de causis. Prima fuit, ut daret regie sue potentie & magnificientia indicium quoddam & specimen: quia cum de Mellius suum quam alterum Salomonem venturum iudei putabant, & etiamnum putant. Hoc ergo specie & pompa obicit se in Christus, ne eum ut pauperem averterentur & despicerent, uti fecerunt; ita tamen ut humilitas & mansuetudinis misericordia ostenderet, regnum Melliss magis esse spirituale, quam temporale: ideoque à Zacharia hac omnia vniuersi predici, ne iudei hunc regem sine laude regio venientes alparrantur. Ita S. Chrysost. & Author imperfecti in cap. 21, Matth. & Euseb. lib. 8. De Monstr. cap. 4. Secundum: & comitans causa fuit, ut Christus obiceret Pharisæos, & Scribis in hoc regali ingressu scipium, quem agnoliret hoc factu patient & deberiperet. Mellius, impetu à Zacharia hoc loco pronuntiavit, & prædictum: sicut tabernaculo ipso de magis exacerbandis, & necem crucis ipsi machinaturos: quod ipso permittere statuit, ut hi mortis adeo experti compos fierent, per eamque nos redimarentur. Ita Author imperfecti loco citato. Tertia fuit, ut responderet typo agni palchalis: hic enim decimo die mensis primi Iosephini pompa inducatur in urbem, immolandus die decimo quartu. Ita Christus quagi agnus Dei qui tollit peccata mundi, die decimo, post in die palmarum, ingressus est in Ierusalem, immolandus die decimo quartu: ingressus est autem cum pompa & fuscis turber acclamationibus, ut quia certus erat de vita mortis, peccati, inferni & demonum, triumpho duello praepararet, & triumphans diuellum surret.

Secunda.

Tertius. Qua causa sunt tropologica, ut icilices hoc factu rident, & ridendam proponeret mundi gloriam, ut pote clara feriret le quinto post die ab ilibet, a quibus in ingressu ita honorabatur, erucigendum, eodemque quippe clamabat: *Ωντα φίλον θεόν*, quasi dicit. Vivat rex noster Mellias, Davidis filius & heres; post quatuor dies in tribunali Pilati clamaturos: *Cρασίς, τριήγερε εμ*; ideoque urbem à Tito, & Romanis funditane revertendam: qua de causa in hoc, Iustitiae in Christo suo, videns eam, eiusque cladem prævidens fecit; ut habet S. Lucas cap. 19. 41. Rursum, ut decaret Iacob, siue lequens regnum, & gloriam in hac vita confidere in passione, & cruce, ideoque eam non averiandam, sed ambiendam esse, ac leto animo, & Iosephini pompa abundandum: quoque Santa Martyres Christi affecte, ad martyria quasi ad epulas, immo regnum & triumphum ihant gaudentes, albati, & squaliti fidelium chore.

VENIT TIBI JUSTUS ET SALVATOR Ju*ti* iustificare & salver. Ispemine*st* *infusa* *tempora*, & *famili* *sanctorum*, ad hoc à Deo Patre misles in mundum, ut *confusione* *prevaricatus*, & *enim accipias* *peccatum*, & *delectare* *mysticas*. Daniel 9. 24. Pro salvator hebr. c. 7. *νέως αὐτός*, quod est participium passum à rad. *νέω*, id est salvator. Unde Vatabl. Pagni. Clarus & alius virtutis salvator, fatus, & iustus, actus est à leipo. q. d. Quia Christus iustus & innoctus actus est in erucem & mortem, idcirco fusa vi kute salvus, & redivivus, die tercia à morte & sepulcro resurrexit. Alii post melius vertunt, *fatus plenus*, *fature circumdata*, ita ex Claro à Castro. Verum dico, natus hic non esse participium, sed nomen, idem activè significans quod iusta, iuste, id est salvator. Sciemus verum Septuag. S. Hieron. Tigrinus & alii: Ister enim *an* in *soia*, est hebreanca & formativa nominis, ut et in Nepheli, Nemod, aliquo nonnibus propriis quod se appellavit, ut *νέως μένος*, idem est quod fidelis activus, qui iustificat fidem alteri datam opere præstat: *νέως μένε* est perverius activus, qui nimur perveria cogitat, agit, loquitur, aliquod perverit.

IPSE PAUPER hoc propriè significat hebr. *וְאַנְ*, Septuag. verò, quae leguntur S. Matth. c. 21. vertunt *νέπος*, id est *magister*. Sic & Chalid. Unde ipsi videntur legiis *וְאַנְ*: led eodem res redit: pauperes enim, exhortant spiritu, solent esse humiles & mansueti. Un-

derū subdit: *Dispersionem quadrangulam*, &c.

Nota. Christus regalem hanc, libique infolitam pom-

pam & ingressum in Ierusalem adornare voluit variis de causis. Prima fuit, ut daret regie sue potentie & ma-

gnificientia indicium quoddam & specimen: quia cum de Mellius suum quam alterum Salomonem venturum iudei putabant, & etiamnum putant. Hoc ergo specie & pompa obicit se in Christus, ne eum ut pauperem averterentur & despicerent, uti fecerunt; ita tamen ut humilitas & mansuetudinis misericordia ostenderet, regnum Melliss magis esse spirituale, quam temporale: ideoque à Zacharia hac omnia vniuersi predici, ne iudei hunc regem sine laude regio venientes alparrantur. Ita S. Chrysost. & Author imperfecti loco citato.

ASCENDENS hebr. 2. 17. ὑρόδη, id est equitans, vel potius vectus, live equo, live alino, live camelo, si alio jumento, uti Christus hic propriè erat alnus, non equitans. Idcirco Nofer rectè verit, *ascendens* s u-

per *ΑΣΙΝΑΜΕΤ* *SUPBR. PULLUM FILUM AST* *Ν* hebr. *filium alnorum*, id est unius ex alnis. Pro *ασιναμετ* hebr. *τιθεται*, quod tam alnum, quam alnum significat. Verum haec significari alnum possit quia alnum, patet ex eo quod lequitur, *Ο παλιν φιλιαν αυτου*: pulicatum solent comitari alnum matrem, non alnum patrem tamen: ingunt enim ubera matris, non patris. Clarum est ergo Christum sedile super alnum, non *βιντον*. Ita enim habet versio nostra hic, et S. Matt. c. 3, 16. idem docet Remig. Albert. Hugo hic, et S. Chrysost. hom. 64. in Iohann. Theoph. Lyran. Caïet. et alii inveniunt. Nota. Origin. et. l. lob., in Arabia et Palauina alnos patres esse equi, in velocitate cundi et redeundi, et valere ad negotia peragenda et afferenda, ea denique officia preflata, quia apud nos præstant muli, et equi. Hisque filii principia finis inequivariantur, ut patet Iudic. 10. 4. et c. 14. vide dicta Exodi 13. 11. Vtus au-

tem est Christus alna potius quam alno, tum ob myfle-

rium quod mox afferum, tum quod alnum alna sit pri-

ior, et in remissione operis deterior, ut scribit Plineus l. 8. c. 43. ubi et addit, alnos valere pro aratione, led ma-

ximè promularunt generatione.

Quares. Quares, quomodo Christus simul potuit ascendere super alnum, et super pullum alnum? Resp. S. Hieron.

Chrysost. Euthym. Maldon. Abulensis, et Janienius in Matth. 21. esse lynchedochen: Christum enim super al-

serum tantum, scilicet super pullum, ut habent alii

et Euangelisti, fidele. Sic enim legunt: *Super al-*

νιν *πάλιν* *φιλιμ αυτα*. Et, inquit, sa-

canicus, id est q.d. Super alnum, id est, super pul-

lum alnum alna. Vide minus probabile est quod aliqui

cent, Christum foliainz incedere. Verum planus

et simplicius idem Chrys. Theoph. Lyran. Caïet. Riber-

et à Castro, centent Christum super utrumque iedifici,

et iedificuisse. Id enim expreſſe habet S. Mattheus cap.

21. 5. et Zacharias hic. Unde et turbe utrique vestimenta

imploſerunt, et eum super eos, ut habent Bala Ro-

mana in S. Mattheo, federe fecerunt.

Dices, Quid opus erat Christo tam brevi spatio, et

itineri iumentum mutare? Resp. id siue opus non ob

Christi molitum aut fatigacionem, sed ob myfleum:

ille enim omnis hac pompa serviebat; cui tamen Christo

scilicet fidelium colla submiserat. Verumque enim popu-

lum, tam Gentium quam Iudeorum, ad se, et Ecclæ-

siam, ac deinde in ecclæsim Ierusalem adiutorium erat

Christus, ita S. Iustus contra Tryphon. Origen. et

Cyril. in Iohann. c. 2.

Myfleus. Christus infidet alna, id est, animè hu-

mili mīti, obedienti, patienti, que lo totam Christo

sefieri refugiat, accum Davide dicit: *Et iumentum fa-*

ceram fam apud te, p. 51. qui proinde cum Christum re-

detram habet exultat, omnique audet. Vnde Abbas

ille in Vitâ PP. diebat: *Ego et affinis unus sumus*.

Tropol. Drago Hosienus Episcopus tempore S. Ber-

nardi tract. de Sacram. Domini. pallionis, tom. a. Biblio-

th. SS. Patrum: *Noli timere filiationem*: Timere, inquit,

pallionem c. 1. id est adhuc filia, quae tem. *Nondum Je-*

rusalem, *sed filia Sion*, loc. est. Specula. Ergo dicit Specula.

noli timere, quae timor oculum turbat. Hilarius pupilla lucide speculatur. P. dicit pupilla est oculi mihi. Quomodo pupilla oculi effubet similem non impigeret ad faciem captioidetur

ad palpebras, te vissimi et tenacissimi patueris talia confusa-

datur, sic acie fides, nisi per vigorem semper habebat enfo-

rum.

diem,

diam, nibil exiit conturbatus. Sed noli timere nisi Sion: ecce rex tuus venit ubi. Oritur rex tuus, qui te C^r susbatur, C^r illuminat et perducit ubi paulo non est. Venit rex man- fuscus: quasi spifl, talem te esse vult; manusque rugosum eius portare. Et igit^e sedes super te affixa sum, C^r pul- lum filium submagalis. Et quae illa alia? Ibla que caro vocatur, C^r mulier, C^r uerba, quia de uero sumptuasti. Et quae illa pullus eius? Mefius uir. Et quando pullus eius est? Quia non precus quod spirituale est, sed quod animale, deinde quod spirituale. Sedes prius res manuca super affixam: postea super pullum: prius eis domatur, ut magis habilis sit; deinde nastur pullus, C^r nutritur, C^r rebo- tur, ut solum suum portare possit. Et quare filium submagalis? Quia sub uro est illa mulier, C^r multius caput est; C^r ramus filius est submagalis, quia per mulierem uir, sed in dator ipsa a parte. Sed et iaper utrumque rex manusque faciens pacem, ne bee filium uera adventuerit. Venit rex manusque, et tu non tradidisti eum. Egedre de terra carnis tua, C^r de cognatione matris tua, C^r de domo id est memoriis, pars tua, Ahsa ergo est caro, pullus est uena et spiritus hic enim est Adam & vir, illa uero Eva & semina. Christus super uerum uerumque fedet, quando carnem spiritui subiungit & concordat.

D I S P E R D A M Q U A D R I G A M A E E P H R A I M] Theodor. & Euseb. L. Deu. Deu. 10. c. 4. centen ad factum per Titum & Romanos. Verum hi ludos diuinitatis subegerunt, non Ephraim, id est decem tribus, utpote quia iam a quingentis annis a Salmannas abductis erant in Asyriam; nec inde redierunt. Adde, hic est sermonem de regno Christi, non Iti. Semini ergo est q. d. Christus suo regno, & lege, & gratia auferens ex Israele, & Iuda, id est, fidelibus Iudeis, aquae ac Gentibus, quadrigas, arcus & bella; quia pacem mundo afferet. Docebit enim & precepit iustitiam, humilitatem, concordiam, amorem fraternalis, per quae lites & bella excludeat; se ad hoc copioiam gratiam, & Spiritum sanctum in fideli es- fundet. Ideo pradixit Ilias c. 4. & Michas c. 3. 5. vi- de ibi dicta. ita S. Hieron. Hugo, Arias & ali.

E T P O T E S T A S E J U S A M A R I U S Q U E AD MA- N A I q. d. Christus totu^m orbe, putat tota terra & toto mari dominabitur: nec enim quis iocu^m terre dominari potest, nisi dominetur & mari. Ad multas enim regiones vel nullius, vel difficilis est accessus nisi per mare, ut patet de iu- suli & Indiis tam Orientis quam Occidentis. ita Rupert. Remig. Hugo & ali.

Quare arctius aliqui sic exponunt, q. d. Christus do- minabitur a mari Mediterraneo usq; ad mare Oceanum: aut a mari rubro usque ad mare Palauinum, hie enim duo maria fuerunt termini terræ sanctæ, præmissæ Iudei s. Num. 21. 31. Iudei enim alia maria vix norant. Verum effuso alludat Propheta, tamen amplius intendit & al- tius a surgit, scilicet id quod dixi. Lo^r quoniam enim non tantum Iudei sui zvi, sed & Christians omnibusque hominibus quovis fructu victurus. Respicit Zacharias ad illus Davidis de Christo oraculum psalmi 71. Dominab- tur a mari uig[or]e ad mare, C^r a flumine usque ad terminos uerum. Flumen est Euphrates, qui erat li- mes Judæi versus Orientem. Hie Zacharias dicit a /su- mundus, quia respicit Tigrem Euphratis vicinum, & alia quævis flumina. In hisu ampli dominii Christi pre- nunciat & præfigit, Augustus Caesar sub quo natus est Christus, superato Antonio, Lepido, & aliique vel holofibis, vel a multis, & Deo effectus stribus dominus & monachus, de quo Virgil lib. 6. Aeneid. ita canit:

Super C^r Garamantias & Indos
Proferes imperium: sacri exira fidera tellus,
Exira annis foliis que uas, ubi aifer Atlas
Accumumer torque stellis ardentes aptum.

Tu quoque, o Christe rex Sionis, de quo v. 9.] Puta per merium & pretium sanguinis tui in cruce eius, quem quasi lytrum pro violencia tuis dependisti, eoque omne eo- rum debitorum, putat culpm omnem, tam originalem, quam auctualem periori vlti. Jam sanguis Christi vocatur testamentum, quia liberavit Iacobitum testamentum, & fodus novum, quod pepigit & conciliavit inter Deum & homines, de aeterna hereditate fidelibus, quasi filii fida danda. ita S. Hieron. Theodor. Cyril. Remig. Ru- pert. Lyran. Vatabil. & ali paucum. Perperam ergo Chald. & Iudei haec accipiunt de sanguine victimarum, quo

Mofes fancivit fædus vetus inier Deum, & hebreos, Exodi 24. vers. 8. quoniam ipsi clementia liberatos è lacu, id est, è captiuitate Ægypti. Hoc enim hic impertinet, est & praeteritum cum sit hic continuus prophetia de futuro de rebus gerendis à Melis, non historie de præterito. Vide dicta a. Corinth. 11. 25. & hebr. 9. 5.

E M E S S I S T I V I N C T O S T V O R D E L A C V [ta quo- que legunt Septuag. quos sequuntur Origenes tract. 14. in Matth. S. August. libr. 18. de Civit. 23. Theodor. Cyril. hic, & Gracianus, aquæ ac S. Hieronymus, Remigius, Rupert. & Latani exteri. Chaldaea verò & Rabbinus recentiores, quos sequuntur Pagan. Tigurina, Varabili, & familiæ, longè aliter vertunt: nam in tex- to hebreo lam hæc omnia sunt feminina, scilicet נָשָׁה id est tu, femininæ; נְבָרֵךְ berachah, id est, benedic- tio, vel fecunditas tui, femininæ: & pro emulsi, becar, iam habeat נְבָרֵךְ berachah, id est, emulsi. Unde he vertunt, & explicant ut fint verbo Dei, q. d. Tu quo- que, o filia Sion, exulta, quia laetabor in lingue Christi, quem ipse effundet, ut fanciat novum testa- mentum & fodus inier te & me: nam proprie emuli, id est, emitunt vincitos tuos è lacu, putat patres & limbo, reuictantes eos cum Christo. Verum dicit tex- tum hebreorum modernum hic esse corruptum, vel à la- dris, ut hoc araculum de Christi corrumpereat; vel potius à libriaria. Nam corruptio hac parum iuvat lu- doris, in modo eodem cum Nostra versione reddit, ceditique in magnam laudem Christi. Pro N° 14. ergo id est tu, femininæ, legendum est addita puncto נְמָתָה id est, tu, o Christe, malculine. Rursum pro נְבָרֵךְ berachah, id est, testamenti tui, malculine. Denique pro נְבָרֵךְ berachah, id est emulsi, legendum נְבָרֵךְ berachah, id est emulsi. Sic enim legunt Septuag. S. Hieron. omneque veteres paulo ante citati: & Syrus, qui vertit, foliis: & Arabicus uterque qui vertit, dimis- si, vel liberas. Et hanc lectionem ex grecis ipsa conne- xione verborum, sensuque integratis: prior enim Iudeo- rum lectio est & hi uulca & intercula; nam à prima persona sensum in ho^m, & mox transit ad secundum, in eaque sensum inchoatum coniunctum. Quia enim coherentia dicitur: Tu quoque in sanguine testamentum mihi unius eris? Sane sic dicendum fuisse: Ego quoque in sangue testa- menti tu emulsi vinculus tuus de lacu. Ell^s apostrophe Propheta ad Christum, quia exultans ei gratulatur vi- gloriā de hoīibus, prædamque eis excusiam ac trium- phum. Sentimus ergo eis, q. d. Tu o Christe, quasi Mefius ergo est, & lederis, o filius berachah, id est emulsi. Sic enim filium orationis plaus coheret, ipsaque tentatio congrue, & integrè explexit, dicendo: Tu quoque in sanguine testa- menti tu emulsi vinculus tuus de lacu. Ell^s apostrophe Propheta ad Christum, quia exultans ei gratulatur vi- gloriā de hoīibus, prædamque eis excusiam ac trium- phum. Sentimus ergo eis, q. d. Tu o Christe, quasi Mefius ergo est, & lederis, o filius berachah, id est emulsi. Sic enim filium orationis plaus coheret, ipsaque tentatio congrue, & integrè explexit, dicendo: Tu quoque in sanguine testa- menti tu emulsi vinculus tuus de lacu. Ell^s apostrophe Propheta ad Christum, quia exultans ei gratulatur vi- gloriā de hoīibus, prædamque eis excusiam ac trium- phum. Sentimus ergo eis, q. d. Tu o Christe, quasi Mefius ergo est, & lederis, o filius berachah, id est emulsi. Nam de tercio refurgens, pariter refutat eis, tecum- que è limbo in terram, & è terra quadragefimo die ad celum ascendens, quasi spolia & captivos, sed felici ex- peditate, in triumphum educes. ita Sanctus Augustinus epist. 99. & Sanctus Hieronymus, Cyrus, & alla- um eius.

Perpetram ergo Chald. & Iudei per lacum accipiunt captiuitatem Ægyptiacam, aut, ut Hugo & Calvinus, Babyloniam: nam huius solutio oco est facta iu- gine testamenti. Adde, utrumque temporalia erat, & sicuti praierat: hic autem agitur de liberate ple- ni & perenni, patrius in limbo detentus afferendus per Christum: est enim prophetia de futuris tempore Christi. Perperam rursum Calvin. & Beza per lacum in- telligunt exulum. Tollunt enim ipsi limbum patrum, do- censque animas Sanctorum ante Christi mortem ivisse in celum, non in limbum; qui elterror exploratus. Nec enim celum vocari potest, lacus: nec in celo ulli sunt vio- lenti.

Si: nec ex celo Christus nos eduxit. **L**acus ergo est in-
ternus & putè limbus. ita Patres & Doclores communi
consenserunt, quos citat Bellarm. L. 4. de anima Christi c. 1. s.
Denique pro in sangue testamento tuis, Arabicus verit, &
in sanguine mandatis tuis, quia testamentum hoc à Patre
Christo fuit demandatum & praeceptum, & à Christo ho-
minibus, putè fidelibus & Christianis.

Ex hoc ergo loco & similibus docet Ecclesiæ, Christi-
fum post futurum in cruce sanguinoum, putè statim à mor-
te, descendente ad limbum, ibique maneflū triduum us-
que ad diem Dominicum quo relixeretur, ac tum patres
ē limbo lecum eduxisse. Limbum vocat faciem, quia est
in profundo terra iuxta eum centrum; illuminat sicut a-
qua, tum quia physice id est pura arida; tum misericordia &
quia caret omnia refrigori, & consolacione. Aqua
enim, quia fascigat & fermentat in aliis, & fit retrige-
rat & restaurat, hinc symbolum est refrigori & con-
solacionis.

Mytice Sanct. Augusti. lib. 18. de Civit. cap. 25. per
iacom accipit humanæ profunditatem & naturam in pec-
cato incensit misericordiam & ferilitatem, ex qua homines
eduxit Christus in felicitatem, & secundum daturam gratia
& gloria. Unde & Theodor, per lacum accipit idololatriam:
hunc enim profundissimum & maxima erat idole-
rum foves, scilicet ex ecclesia & miseria; Clarius vero &
Arias per lacum accipiunt legis veteris iugum, ex quo qua-
si carcere duro vincili iudei remanebantur, ex quo nos li-
beravit Christus. Sic Trop. Christus peccatorum est ha-
cius, id est flatus damnationis, eductus cum eum a pecca-
to ad gloriam traducit, itaque quasi Lazarus ex lepro-
chro fuicit & vivificat. Praecit. S. August. l. c. 18.
de tempore exp. 6. Quid infirmorum est Dei iuris est humi-
nus. Naturæ est virgo, ut nos non nascimur ex Eccle-
sia virginis uero. Tentatio est, ut nos astantem liber-
aretur. Tentio, ut non derememur. Ligatus, ut nos a solo
malitidionis abstinuerimus. Illius, ut nos ab illis omnibus
demonibus liberaretur. Venerandus est, ut non redemeremus.
Humiliatus est, ut non exaltaremus. Caput, ut non a ca-
pervitate demoniorum auferretur. Spolum, ut non auditas pri-
mitur, per quam mors regnus est regeretur. Spolum co-
roraui est, ut nos liberaressemus a peccatorum & spoliorum.
C. ut non moustrare se cum eis corrompamus, ubique caput & ro-
ronam Ecclesiam futuros, qui spoliis erant amando varia.
Actus est poterat ut in alterius iuris sacrificiorum deside-
riu, eterni gaudii. Postremus in altari crucis sacrificiorum
est, ut non modo peccata delerent. Mortuus est, ut mortis cap-
pareret imperium. Sepultus est, ut sepulture familiæ bene-
dicteret, C. ut non sit uita & concupiscentia pectorum. Hec
igitur informatus Christus servum omnem formauit mundi.

VERT. 12. **C**ONVERTIMINI AD MUNITIIONEM! Putat ad
Christum & Ecclesiam, vel, ut Cyril, ad legem Evan-
gelicam, quæ est arx Christi munitione.

VINCITI SPES! Scilicet Primo, qui vinculis peccati
astricti vincitæ deinceps deneminari, sed sinni habet iste spes
liberationis, quia speratis redemptionem per Christum.
Hinc Christus Ioseph 61. s. Mittis sum, inquit, ut pra-
dicarem captiui indulgentiam & clausi aperturam.

Secundo, vinculi propriæ sunt, quos spes ipsa vin-
cit & devincit Christo, qui totam salutem ipsam ponunt
in Christo, id eoque sua ipsa hec in colligari sunt, ut ab
eo roti pendentes: quia præter illum nulli sperant, nec
aliam viam spem habent, ita Clarius, Arias & alii. Jam
vinculi sunt erant iudei fideles, exspectantes redemp-
tionem Israel per Christum, qualia fuit Anna propterea,
& Simeon, qui proinde viro Christo exultans in cygnor-
am hanc vocem erupit: Non dimittis servum tuum Domi-
num, secundum verbum tuum in pace. Quia adveniunt oculi
meritis uite tuum. Luce 2. 29. Tales quoque fuerunt ha-
bentes fidem Dei & Messie ante Christi adventum, &
post eum omnes illi, qui audita Evangelia summa ad Christi-
fum, quasi ad unicam iustitiam anchoram anhelare & aspi-
rare eperant. Perperam ergo Albert. Hugo & aliqui alii,
per vinculos intellegunt Iudeos in Babylonie captivos,
qui sperabant liberationem anno septuaginta modo. Illi enim
centient hic ut aliud ut finem capit, illeque: promitti
victorias & felicitatem quam habuerunt sub Machabeis.
Verum minus congru. Nam annus his speuagessi-
mus in diu erat elapsus, & iudicii est Babylone iam e-
rant liberati. Pergit ergo Propheta agere de Christo evolu-
que Ecclesia: fateor tamen eum alludere ad Judæos tum

A præteritos in Babylonie, tum futuros tempore Macha-
briorum, tum presentes: multi enim Iudeorum adhuc
Babylone remanerant, quos Zacharias in Jerusalém re-
voce, ut dixit c. 2.

Trop. vincili spes sunt generosi Confessores, qui spes Trop.
gloria: eternæ ultro ē in vincula & tormenta dedūct, quales
fuerunt septem fratres Machabri, ad quos hic
alludit, a. Machab. 7. Speciem tantæ glorie nihil non
aduet, nihil non partur, nihil non aggreditur, ut docet
Apostolus tunc. 11. ad Hebr.

Anagog. Analogie, vincili spes erant patres in limbo sperantes
liberationem per Christum, quos ipse eduxit ad munitionem, id est, in Jerusalém calcifix & Ecclesiæ tri-
umphari. De hi enim paulo ante dixit: Tu quoque
in angore testamente mei empoli vinculi tuos de lacu, ira
is. Hieronym. & Hugo. Hi enim in finu Abraschi, spu-
longum Christi & liberationis de siderum iuuentabant.
His quoque dedit duplicita, id est multiplicatio, bona &
ut sequitur, patet doctes omnes gloriae, tam corporis &
quæ animæ.

ANNUNCIANS DPLICIA] Est enallage numeri: transit enim à plurali ad singularem, ut enim ner-
voso fix oratio, ē vincili spes, qui quis salutem per
Christum, ne exparteas Christi Ecclæfam & legem, quod experti voluntatum, ac plena laborum & perse-
cutionem; quis hodie annuncio & promitto tibi, quod
duplicita bona redam ribi: duplicita huc sunt, Primo, vita
& libertas, ait Theodor. Secundo gloria animæ & corporis
in calo, ait Lyran. Unde Septuag. vertunt, pro-
pus der peregrinationis isti duplicita reddunt. Tertio, re-
missio peccatorum, & gratia Dei cum omnibus eius donis
& virtutibus in hac vita. Quartio, duplicita, id est, duplo malora quam operatis, ait S. Hieron. Quinto &
simplicissimum, duplicita, id est multiplicatio, quæ Latini
vocabunt decumana. Sic spes in Scriptura duplex sumi-
tur pro multiplici, ut ostendit Iacob q. 2. Alter haec
accipit Mariana: Annuncians, inquit, hic idem est
quod Propheta, puto Zacharias, qui paulo ante gra-
tulatione est Christo dicent: Tu quoque, etc. Unde
hic ei respondet Christus, q. d. Ego hodie, id est bre-
vi, ut annuntias, id est, ob Propheta Zacharia, non sol-
lum vincitos è carcere & educas, sed etiam multa bonis
euangelis.

QUONIAM EXTENDI{ hebr. raka si, id est, cal-
cando extendi. Solent enim arcu magno pedibus calcan-
do cornu & peripheriam, ac manibus attrahendo neru-
um, extendi } MI IUDAM QY ASI AR CUM] Al-
ludit ad prælia & victoria Iudei Machabri & testrum
eius, eaque; obiter perstringit, unde de his bæ expone-
nunt Hebrei & S. Hieron. Verum propriæ per ea inten-
dit ad iterum significare mystica bella & victoriae Apo-
stolorum, q. d. Alludam ex Iudeis Apostolis, qui erunt
quæ arcus mei, quos validè distendam, ut iacent sagit-
tas efficiens verbū Dei, quibus corda omnium Gentium
seriam, eaque milii subiungam, & ad me convertam. Ita S.
Cyrill. Theodor. Remig. & alii. Quocives Mariana ex
Hebreo se vertit & explicat: Excedi mola Iudea arcum,
id est, inquit, faciam ut Iudeas pro me extenderit arcum:
Implevi Ephraim, supple arcu, id est, faciam ut Ephraim
pro me pugnat.

Symbolo, Remigius & Lyran. per arcum Iudea ac-
cipitum Christum en Iudea oriundum, q. d. Ego Christum
io croce extendas in fieri arcu, eaque configas & subibi-
cam omanes Gentes. Unde Septuag. vertunt, extendit
te Iudea mola arcum.

IMPLI E PHR A I M] Alludit ad Ephraimitas qui
excellebant in arte iaculandi, luxta illud psalm. 77. 9.
Fili Ephraim intendentes & ministrantes arcum, conver-
sant in die bellis. Sed per eos intelligit Apostolos, quorum
plerique fuerunt ex Ephraim, id est, ē decent tribu-
bus, putè ē Lubalon & Nephthalim oriundi. Iudea q. 2.
Jam phrasim haec, Implevi Ephraim, varijs varijs expli-
cant. Primo, q. d. Implevi Ephraim peritis & dexteritate
tendendi arcum & iaculandi. Secundo q. d. Implevi
Ephraim arcu, pharetrae & sagittis, ita Mariana. Tertio
& genitive, implevi Ephraim, supple quasi arcum, uti
paulo ante dixit de Iudea. Jam arcus dicitur impleri He-
breis, cum plenè & validè tenditur, cum plenis viribus
neru us extrahitur, ut validum pleniusque per sagittam
det

Impire
arcum &
plene ex-
tendere.

des latus, quo scilicet rem propositam configat & con-
ficiat, tunc enim iaculator omnibus iuit plenius viri-
bus arcu quoque implet, dum eas in illis tendendo ex-
ponit & exercit. Sic 4. Reg. 9. 14. in Hebr. dicitur: Je-
bus impletus manum suam in arcu, ut vertunt Septuag.
hoc est, manu sua impletus arcu per huius pallagines, id
est, traxit arcum totis viribus suis. Idem ergo est, exten-
di misi Iudam quaq[ue] arcum, quod, impletu[m] Ephraim, scilicet,
q. d. Tam decem tribus, quam duas inflar arcus
plen[er]e traxi & extendi, ut in validas iacerem ligatas.
Audi S. Cyrill Sump[er], ait, est bi[us] pl[er]oq[ue] ab eo quod fit in
attu. Cum enim nomen C[onstitutio]nem arcu adducimus pro-
p[ro]p[ri]a papilla, tunc datu[m]m iaculatoris n[on] pl[er]e arcum, &
fir uolumen uinculato. Sie & Vetus lib. 1. Re milit.
c. 15. agens de tironum in militia institutione: Major, in-
quit, adiuvanda soleris, ut arcum duengeret a saepe ter-
teneat, ut fortiter impleteat, ut fonsu[m] fixa sit. Et Si-
denius l. t. epist. 2. Specula caput, implet, expedit. Porro
tunc manus impletus arcu pleneq[ue] dilatato, quia
arcus manu: extensus enim arcu coequatur extensiōni
manuum, & vice versa. Unde 4. Reg. Iehu dicitur im-
plete manum arcu: arcus enim communiuit e[st] iaculato-
ri. Cum ergo hic plene manus dilatidit, plene distendit
& arcum. Secundu[m] , Sanchez censit impletu[m] arcu,
quando extremit[er] arcu capitibus, five cornibus, aductu[m]
vehementer nro, coeundum impletu[m] circulus, qui
pris videtur inchoatus in arcu, qui semicirculi for-
mam obineat. Sie Threia Aenei. 12. arcum tenetendit.
Et duxit longe, donec curva data corrent
Intra feci ap[er]ta.

Quod sumplic ex Homero Illad. 4. uhi arcum vehemen-
ter inten[u]m dicit actu[m] in circulum. Et Euri[pi]d. in Rhei-
lio, Jagare, inquit, nervus arcu cornes.

Huc accedit Delrio adagio 1017, qui cenfet hanc
phantasm, implore arcum, sumptu[m] a luna, qui plena
vocatur, quando arcum cornibus cornibus in circulum refle-
ctitur: huic enim arcu summa vi extensus est simili.

Jam quoad lenium, Chal. Theod. S. Thom. & Hugo,
cenfent Ephraim idem esse quod Iudam: idem enim in
elle, impletu[m] Ephraim, quod, extendi Iudam quaq[ue] ar-
cum, ac significat Iudros Babylonie redeuntis e[st]ore vali-
dos & bellicosos, ut reip[ub]lia fuerint tempore Machabae-
rum. Verum, ut paulo ante dixi, hac ad latram spe-
lant Christum & Apostolos, qui partim ex luda partim
ex Ephraim, id est, ex regno decem tribuum sunt po-
gnati. Significat ergo Deus, quod Apostoli si ulurus,
tamquam arcubus validissimo extensis, & libratis, qui
predicando validissime libabant, & enitent fagitas
armis divinis, quibus vulnerabant audientium corda, es-
aque subficiunt Christo. Sie Christus de se ait Isaiae.
49.10. Posu[m] os memos quaq[ue] sagittam electam: in possestra
jua abducit me. Apostoli ergo fuerunt quaq[ue] fagita poten-
tiae acute. Audi S. Cyrillum: Iudam C[onstitutio]nem ve-
cat totum Israhel, ex quo primi Apostoli armati verbo
Dei, C[onstitutio] facili ueniunt, castris Gentes adversantes per-
fuerunt deuas dogmatum: percuferunt, impugnau[n]t, C[on-
]uulerunt, non ad mortem, sed ad christianitatem. Vide
Isp[iritu]la Can. t. fe appellas universitatem charitatis.

ET SUSCITAS FILIOS TUOS STO[ne]S SUPER D[omi]NUS FILIOS TUOS GRACIA[ti]A q[ui]d. Suscitare filii suis,
o Sion, qui Grego subiunct. Nominauit per exteri Gen-
tibus Gregos, qui cum his temporis Zacharias continuo
negotium fuit Iudeis. Alexander enim infensu[m] Iudeis,
sed placuisse a Iudeo pontifice, ingressus est Ierusalem:
Iudea Machabeus, & fratres eius assidius gesserunt bella
contra Antiochum Epiphaneum, qui polliuit Alexander
in regno Asia & Syria uicecessit, eiisque affectas. Unde
Albertus, Hugo & Sanchez censent ad literam hic esse
sermonem de victoria, quas Machabei obtinuerunt
contra Antiochum. Verum esto ad eos alludat, & obi-
ter quaq[ue] perfirringat Propheta: tamen peruersis in pro-
pheta de Christo, altius quid intendit, nimisrum S.
Paulum, S. Iohannem, aliquoq[ue] vires Apostolicas arma-
tas verbo zelegunt Dei, converterunt Graciam ad fidem
Christi, ut eos scilicet patet ex Actis Apostolorum, & ex
epistolis S. Pauli. Vide Ecclesia Graeca prima p[ro]p[ri]a in or-
be floruit, deditque Ecclesie primos & praestantissimos
Doctores, uti S. Dionysium Areopagitanum, S. Polycar-
pum, S. Chrysostom. S. Basilium, S. Gregor. Nazianzenum,
& alios complures.

E T PONAM TE, o Sion, o Ecclesia, GLADIUM
FORTIUM q[ui]d. Faciam ut in illar gladii in fortissime,
sterneat & occidas Grecos & aliique gentes: quia scilicet
occides in eis infidelitatem, & gentilium, easque
compelles ad novam vitam Christianam laetiam, &
succundam.

E T DOMINUS DEUS SUPER EROS VIDES VERS.14.
TU] Deuter. alta aderit Apollonis virgine Apolloni-
cis, & emitte lucula fulgorantis illustrationum in-
ternatum, quibus tum Apollolos ad divinū predican-
dum, tum Gentes ad avide audiendum & silentiendum
impellat. ita S. Cyril.

E T DOMINUS DEUS IN TUBA CANET] Ta-
ba, scilicet Euangeli, qua Apollolos fuos ad euangelizan-
dandum excitat, & quasi in sciem in fructu & eductu[m]
e[st]oque precedet & irruet in hostes celerrime & sorribili-
me, ac in illar turbinis venientib[us] ad Auflor omnes con-
volvet, & secum abripiet. H[ab]e[re] bellicis metaphoris si-
gnificatio vis & energie predicationis Euangelia, &
B Deo aspirata Apollolis, & predicatoribus. Vnde de illis
suidib[us]:

D E VORABUNT hostes fuos: ET SURGENT VERS.15,
E LAPIDIS FUNDAS & J Intelligitur more Hebreo
nora similitudinis fuit, vel quasi: ardentes enim fe-
tentia S. Scripturae & sermones Apololorum, fuerunt
quasi lapides fundas, quos eicerunt in Gentes tanto
impetu & rectitudine, ut eos ferrent & brecent. Al-
ludit ad fundam, qua David lapidem intorit in frontem
Goliath, eumque tam validē illi impedit, ut ipsum pro-
sternaret. Simili eni modo, sed mystico, Apostoli iter-
veront turres illas carneas Gentium. Alludit quoque
ad velites & fundibularios, qui olim in prima acie con-
flituerunt, primique prauum inibant.

E T SIBERENT IN ERIAS BUNTUR QUASI A
VINO] Hebr. eff 10D anns, id est, tumultus buntur
quasi temulent. Vnde Tigur. versi, frenus us qui no-
n[e] exhalatur. Est catastrophes, significans copiolam ho-
flum fragement, & ingentem Apololorum tum ultum per-
dendi hostes, p[ro]p[ri]a idola, infidelitatem & feclera omnia
genitilium, tum vitorum: tantum enim h[ab]itum fan-
guiniferum ab eiusfundendu[m] elle, ut, si eum victores bi-
berent (quon nonnulli fecerant oles fecerunt) inebri-
arent & repletarent, sicut repleri solet phial[es] &
cornu altaris languine victimarum. Simili schemate de
Christo vitorum dicitur psal. 109.6. C[onstitutio]nem caput in
terra militum: de torrente in via libet. Quocirea Septu-
clar[is] hic vertunt, libet eos sicue nimis. Tale quoque
est illud Isaie. 6. 2. Calvaci eos in furor meo, C[onstitutio]
si fu[m] sanguis eorum super vestimenta mea, & omnia in-
dumenta mea iaspicunt. Alludit ad violatoris Machabae-
rum cruenter, quibus plurimum h[ab]itum languinem
effuderunt. Nota tis quasi cornu altaris, significat hanc
genitilium fragementa facienda ab Apololos fore sacrificium,
& h[ab]iliam Dei gratilliman, sicut hosti in gratilla
deo sunt hostes Dei, cum iugulantur, & languis co-
rum effunduntur, ac quasi libatur divine iustitia & vin-
ditur. Unde Septuag. vertunt, impiebat phales sicut altare; vel, ut S. Hieron. legit, impiebat sicut phales ab-
stare. Ita Theodor. & Chal. Et erit, inquit, anima eorum
plena detinu[re] sicut phales qui plena est simila C[onstitutio]
spendeant sicut languis qui splendet in pariete altaris. Sie S. Paulus Euangeli predictionem vocat sacrificium
in qua Gentes sunt iaspici, Paulus factores Rom. 15. 16.
Vt inquit, misericordia Christi Iesu in Gentibus famili-
cans (gr[ec]o 16. 10.) id est sacrificante (Euangeli Dei, ut
sunt oblatio Genitium accepta C[onstitutio] & sanctificata in Spissu se-
bile. Unde ad hoc sacrificium sanguinem suum per marty-
rium, & libamen offert Leo, Philip. 2. 17. Sed C[onstitutio] si mu-
tator, inquit, super sacrificium & oblationem fides nostra
gaudent C[onstitutio]r[um] amabilis nobis. Unde & Tertull. li-
q. contra Marcion. c. 19. sic legit & explicat: Rep[re]hendit
quasi patet altare, scilicet Martyres sanguine suo, quem
fundunt Deo, & quasi libant in altari.

E T SALVABIT OS DOMINUS, &c. UT GRE-
GEN POPULI SUI] Apololoi enim fuerunt quasi grex
armatu[m] electus & selectus a Christo diuincit. Ecce ergo mur-
to[rum] suis oves in medio iuperam, Matth. 10. 16. sed Deus
nos protegit & salvavit, adeo ut oves vincerent lupos,
e[st]oque in oves converterent. Nota. Tis gregem populi
non, dupliciter accipi potest. Primo, q. d. Ut gregem

ab oviu sed populi fui. Sic omnis populus omnifene Arent. Sic enim Apostoli viam nobis à terra in celum demonstrantur. Sunt ergo efi, quati dicit: *Apostoli & vi Apollolici ferventur & proteguntur a Deo, tamquam greci populo suo electi: nam ut lapides lanci, in lobiente eruerunt in terra, ut fint tituli & monumen- ta Christi, & Ecclesie, eorumque victorii, ac ad eam, & per eam in celum viam omnibus offendant.* Hic accedit Sanchez: *Lapides, inquit, iti nigræ, id est se- parationis confectionis, vel coronacionis, appellari possunt, quia quasi terminales, agros ab agri separant, puta Ecclesiam secernent à Synagogis Iudaorum, acde- miis Philosophorum, & lectionis Gentilium, illamq; Deo conser- vata esse illinfriri aliqua nota demonstrant: aut certè Ecclesiam, quasi serram promissionis eingunt, & coro- nant; sicut flumen inibz coronari dicuntur. Quietiam lacri dici possunt, quia religiosis ergo a Christo er- fiunt. Additio, alludi hic ad lapides terminalis Iude- dorum, quos post vallationem Chaldaeorum, Idumæi & alig- vicine gentes hostiles Iudream occupantes, subtiliter, sed Iudei in Babylonie in Iudram reverti, ab his furuit restituisti & elevasti. Ex quo tonis verius huius hic erit Bensus: *Sicut Deus Iudeos Babylonie reverios salvavit, & pavit quasi gregem suum in paseuis, suis signis & triu- lis, quasi lapide terminali consignatis: sic idem Christia- nus, quasi gregem suum, servabit ab omnibus periculis, & pacet in aliis Ecclæsis montibus, quasi pacuis suis, quos lapides elevati, puta Apostoli, lepiunt, & la- dantis Gentilibus differmant, ac sanctificant, & in ce- lum elevant.**

Quarta LAPIDES SANCTI ELEVANTUR SUPER TERRAM ET IUS J q. d. Apostoli, & fideles quos ipsi convertent, præfertim illustres virtute & san- citate, salvabuntur à Deo, & liberabuntur ab omnibus periculis, quia ipsi sunt greci Dei, & quasi lapides primariae, quos ipse elevarunt, honorare, & exaltare in terra de- crevit. Albertus, & Hugo pro *lapides sanctos* accipiunt Machabeos. Verum esto ad eos alludatur, tame non propriè spekan Christum & Apostolos, ut dixi. ita S. Hier. Theodore. Remig. & I. vranii Riberi & alii pauci.

Pro *sancti hebrei* est *Nigræ*, quod Primo, verti potest, *lapides separantes*, id est, separati à vulgaribus, ideoque laeti; quia ad sanctam Ecclesiam fabricant, vel titulum aut trophaeum depositati. Secundo, *nigræ* idem est quod *conferato*. Unde Tigurina *vertit*, *lapides conser- vantes in fabione ferentes super terram eius*. Tertio, *nigræ* significat *admodum, coronam, vel tiaram*. Unde aliqui vertunt, *lapides diademati, vel sorore, ita Vatabli*. Hinc in *nigræ* vocabantur *Nazarei*, quasi à vulgo separati, & consecrati Deo, ex eariæ sua coronati, ut dixi Num. 3.

Quarta, quales sunt hi lapides? Primo, aliqui cen- sent illæ gemmas, ex quibus confitetur & ceneretur diade- ma (hoc enim significat *nigræ*) Christi. q. d. Apostoli erunt gemmas, qui in diademe Christi eminebunt, illudque decorabunt, & vicissim eo decorabuntur, ita Vatabli & Sanchez. Huc accedit Chald, qui vertit, *slig- getos sicut lapides superbae*; quasi hic alludatur ad duodecim gemmas, quae erant in epoch, & rationali Pontificis, inscripte duodecim nominibus Patriarcharum, qui reprezentabant duodecim Apostolos: hi enim sunt Patriarchæ novi testamētū, ut dixi Exodus 28. 17. Simili modo de iis iis iis at illas cap. 62. 2. *Ex corona glo- riae tua manu Domini.* Huc accedit Mariana, qui si ex- plicit, quasi dicit. Principes Iuda elevabuntur sicut lapides coronæ, hoc est, erunt in pretio, dignitate & honore eminebunt, sicut eminebat gemma in corona regia.

Secundū, alii accipiunt lapides fabricæ, q. d. Apostoli in fabrica Ecclesie quasi lapides primariae in culmine eminebunt, & virtute, & dignitate, & auctoritate, & gloria. ita S. Hieron. Theodore. Remig. Lyra. & illi. Alludere enim videtur Zacharias ad fabricam templi, ad quam ipse fiduci Iudeus excitabat; hoc enim erat typus fabricæ Ecclesie.

Verum quia hic non corona, nec rationalis, nec sedi- ciū fit mentio, sed terra, in qua dicit elevandos hos la- pidem; hinc congruentius per lapides hos accipiemus eos, qui in titulum *victoris*, triumphi, vel rei aliqui illiustri eruguntur. Alludit enim ad duodecim lapides, quos Ioseph fecit pede Iudeorum, ingressus in terram sanctam, in titulum & monumentum huic mortu- eculi ingressus, & simili in figuram quasi uscapionis, quod illicet jam adfuit pollicionem terræ sanctæ, ere- xit in Culaad, Iotue 5. vers. 19. Hi enim duodecim la- pidem fuerunt typus duodecim Apostolorum, qui pari modo in terra sancta, id est in Ecclesia, in titulum vi- toriorum, & pollioñis adiit a Christo erexit, & elevati sunt. Tales quoque fuere lapides, quibus legem Dei inferribus, & deinde eos erigit, & statu in monte Garizim iussit Moïs, Deuter. 27. 2. & sequ. Tale quoque Dñs fuit altare, quod in tropheum victoris ab Amalek re- portat, ex lapidibus, ut videtur, constitutus & erexit Moïs Exodus 17. 15. vocavitque, *Dominus exalte- mas, vel vexillum meum*, quod illicet in Amalek inferens, cum proficeret. Hebr. enim Dñs significat ve- xillum: unde Dñs nos vocatur vexillifer. Idem pen- derit verbum hic utriusque Zacharias, scilicet נָבָלְתִּי מִתְּנִשְׁאֵל, quod Nofer vertit, elevabuntur, ali vertunt, וְזַהֲלֹבֶת, hoc est, gerente vexillum eructa Christi, enique vexilliferi erunt in castra Ecclesie, ut præ- ceptor victoria eius virtute partes, in culis gloriam ere- ëti sunt, ad quod propinque omnes fideles quasi milites Chri- sti se aggregabunt, ut lucis hostes proferantur. Unde al- qui vertunt, *lapides fragantes*, scilicet casta hostium. Addit Arias, alludi ad lapides qui in bivis, vel trivis eriguntur, ut viam viatoribus indicent, ne abea aber-

*Ita Atherius Archipiscopus Afra, iussu ab angelo requiriens S. Iohannem, qui à filio suo cognominatus est Salentiarus; co invento cognito que nullus nobilitatem, open amplias, & episcopatum Dei amore reliquist, fe- que voluntarie paupertati, humilitati & exercitationi Anachoretice addixisset, & inter Anachoretas incongi- tis vivere, admirans exclamavit: *Veri nunc quoque sancti lapides in terra voluntate, uti refert Cyrus in vita S. Iohannis Silent, qui corvus fuit Sancti Sabri, & fusio Imperatori, floruitque anno post Christum quin- gentimo.**

Moraliter dicit hic, quoniam alta, separata & elevata sit vita sanctorum, præterim eorumque religione Nazarei sunt, & alios sanctificant. Eleventur enim in *titulum*.

*Moraliter dicit hic, quoniam alta, separata & elevata sit vita sanctorum, præterim eorumque religione Nazarei sunt, & alios sanctificant. Eleventur enim in *titulum*.*

Lapides
juncti

celum, adeoque pertingunt ad sezer, id est, diadema quod est in capite Christi, illud quo exornat. Quis ergo hoc diadema à terra elevatum est, tanq; ipsi elevat in terris & terrorum moribus: quia eorum conversatio est cum Christi in exili. Accipe descriptionem & hypopyrum viri sancti ita elevati: *In familiam hominem interius ordinat: exteriorus ornat; à rebus terrena solubilis: sermones vellos C^o uiles amar: in rūsum non effundit ne non tristitia, nec vocem a rostro. Modestus et modestus. Quis enim curiosus non impinguat: administrationes bilari uultus recipit: terroris aliorum facie condonat: hominum eis, mitis C^o benignus misericordia quibuslibet ex uscibzis miserando comparatur: lumbibus non extollit, detractio non deuicit: interrogantes sagaciter tenet, responderet contentiose facile cedit: parvus aliis audiit: omnes alios adgitare C^o perfidie fluet, rati eis, C^o gravis sermones utrue patens, ut pars subiectus: compatis in ualere C^o verbis: odit mendacium, fabulos C^o negat: filios ei^r veritatis scelos bader demissos C^o simplices. Tumitatee condidit, obduratee promptus, patientia perfectius, in oratione affidit: in se fidelibus, in opere diligenter, in afflictione ripudius: in mortuis exemplaris in conuersatione gratias, in verba affectibus, in dando liberalitas: amici filii, amicu benignus, Deo regnatus, sibi mortuus: quando crucifixus, omnia eius anima uestris luciferatus: agitos pro bonore Dei C^o salute animarum.*

Ex S. Gregor. lib. 5. Moral. c. a. Quia sancti viri ita preperstatim sicut despicentes calcant, sicut adversantes qui calcantes tolluntur, per magnam mentis confundentem, manuibus C^o adverso C^o proprona subflectentes, dicentes: Scimus te uera eum C^o Iuems eum, q. d. Sicut intentio nostra forent in eum cito tristitia non prevenientia hanc me blanda corrumpunt. Idem lib. 8. c. 14. explicans illud Job. 13. Eleger si fundamus anima mea, C^o mortem ossa mea, per suspendum accipit elevationem mentis ad celstia: per mortem ossium, mortificationem carnis. Sancti enim sunt, inquit, certissime ferme, quia habere in hac uita regnum nequam peccatum, C^o ueroe suspensum elegant, quia naturam disperda terra defert, ad alta annus tollunt. Sunt enim mortuum nisi aliquis infernos, quia amore superbia parva in mortuum fluidis actinibus, sed quod fortis prius in mundo fuerat, nunc humilitatem insequuntur. Idem lib. 12. 17. docet sanctos ob uitæ mentisque cellitudinem vocari circos, sicut scriptum est psalm. 18. Celi enarrant gloriam Dei, qui per naturam omnes in semper propria munera adstante habent, sed dum immutabili reuersitate studiis semper uobis desiderant, uobis ueritas immutabilis fiant. Idem lib. 10. 19. sancti fues Domini videntem aduersas, derelinquentem probas, domi firmas, tribulacionibus remanserat. Idem lib. 2. 1. 10. Sancti uere canunt, non ut nos postularemus ordinari, sed aquilatorem conditoris ostendamus, sed cum gaudie domino bonorum, sed proficie, Idem lib. 2. t. 13. Sancti viri quando cum per formis misericordia conseruantes negotia subueniunt, dum gravare vel in minima uiment, ipsi contra iustitiam gravari nequaquam resurgunt. Idem lib. 26. cap. 12. Sancti, inquit, reges fiant, quia renitentiam suarum membra non confundendo iacebunt, sed regendo praeceperunt. Idem lib. 23. c. 15. Per sanctos quo magno perfectione premarunt, ut ad predicationem veritatis acris infliguntur: C^o cum patientem persecutorum tolerant, ardenter ad eis audientes trahere ejusnam. Idem lib. 25. c. 2. Sancti uirtus dum de ueritate arcana audiuntur quanto magis contemplando proficiunt, tanto amplius disponendo quod uirum, aut militem, aut proprie militi eis cognoscunt.

Audi & S. Augusti, in psal. 12. Calum mali fedes est. Quis nasci, nati sunt? In ipsi fedes Dei, C^o in ipsi iudicat Deus. Quomodo peccator facilius est terra, cui diu in est: Terra et Co in terram ibi; sic iustificati facili sunt cauism. Per uerbum Deum, C^o de ipsi Dei coruscibus miraculis et remansis terroris, pueris consolatrices, anima ipsius ibi uirum est sapientia, et id, in anima iusti fedes sapientia tamquam in sella sua, tamquam in throno suo, C^o inde inducat omnes quod iudicat. Idem in psal. 96. Tu sis uerbum eris: fecisti esse et alium, purga de corde tuo terram: fierentem consupercientiam non habueris, C^o non strafra responderis in iustitia tu haberes cor, calum eris. Convergant enim in tua eauerint. Idem lib. 2. a. de tem. Domini in monte c. 10. Pater noster qui es in celis, id est, in cordibus iustorum, famquam in templo sancto suo. Hoc enim proximitate illud lib. 38. 14. Delectaberis super Dominum, C^o suffolllam te Cornel. in Trop. Mdn. xiv.

Super altitudines cerea, C^o cibis te baredate Jacob patris tu. Audi & Gentilem Senecam lib. de Quatuor virtutibus: Meum animi dum dum non est non existet, conflare sibi, C^o finem ut antropidas expellere. Nisi aliud magis in rebus humanis, nisi animus magna despicere. Si magis namque spiritus, niqueum indicabili riti consumulat ferri.

Quid enim bonum ejus est, et quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, et vinum germinans virginis? T^e ipsa hebreica & græca et masculinum: unde terram, ut pote feminis generis, relipercit nequit. Relipicit ergo Deum, et conqueuerit eis populum. Sicut enim Deus nihil melius, aut pulchritus hoc dono dare, sic nec populus accipere potest. Est epiphonema; quo per admiracionem & exclamacionem claudit una qualis synopsi, omnibus bona paulo ante recentita, ac simul date causam, id est, fontem tantorum bonorum, q. d. Causa, cur Apollonis & eorum legeas sint futuri quasi sagittæ & jacula fulgurantia, que omnes gentes fierint subiecti subiecti, eaque salvandi sunt à Deo, & pacidici ut ex eis: Denique cur sunt lapides sezer, id est, separati & consecrati Deo, ideoque elevandi super terram: horum, inquam, omnium causa est, quod Deus ita eos armat ut omne suum bonum eis communicet. Quid enim bonum ejus est, C^o quid pulchrum, nisi frumentum electorum? Et q. d. Utique Deus nihil habet quod det melius, aut pulchritus frumento electorum. Hinc Septuag. vertit, quia si quid pulchrum illud, C^o si quid bonum eis, hoc utique est frumentum nostrum, C^o nonne dona edent ad uirginis? Pagin. & Vatabl. quanta enim bonitas & quam pulchritus eis organa redder, Syrus quam bonum C^o quam pulchrum est tractum adolescentibus, C^o nonum deletiar uirgines? Arabicus Antiochen, quam bona & quam atroci puerorum, C^o nonum uenientia organa? Arabicus Alexander, de loco bonorum apertissimum frumentum percursum, C^o nonum in angustis organa. Oergo bonitas & pulchritudo Dei stupenda! ab auxiliis bonitatis o amor!

Quixre, quodnam hoc frumentum & vinum? Primo, Frumentum Hebrei & Theodorei, censem hic iudeis copiam frumenti & vini ad literam pronti. Unde Sanchez fix et Haran platic, q. d. O quantum bonitas aut pulchritudinis ha- quid? bebit ager illæ; quem Dominus uo assignabit populo? Prima quæcumque his libis titulus circumcriberet? afferat enim frumentum, quod juvenes robustos, & vinum, quod virgines florentes atque nates faciat. Mariana vero sic: Quod maxime pulchrum existet in hac victoria, erit in eis iudicat convixil, que juvenes & virgines instruent, & canctis quibus latitum celebrabunt. Verum hic lenius humili est & terrefit, præteritum qui precedentia omnia spectant ad tempora Christi, oec vinum materialiter germinat virgoes, ut uerit Neftil sed potius accedit libidinem.

Secundò, melius alii frumentum & Vinum myrtice. Secunda, accipiunt pro alimento spiritali; puer pro lege & doctrina Mosis & Prophetatum, quæ iudeorum, tamen uenientiam quam virginum, mentes pavit & aluit in cultu Dei, quando Machabæi legem cum cultu Dei, obperfectionem prolapsum, exeruerunt & in integrum relluctuerunt. Unde Chalda. uerit, quoniam quam bona C^o pulchra est doctrina legis, C^o indicat ueritas doctrum in congregatione? ita Albert. & Hugo. Verum quia à v. 9. huic uerit egit de Chrillo, non de Mole, him.

Tertiò, sublimis & germanissimæ alii per frumentum & vinum, accipiunt legem & doctrinam Evangelicam. Tertia, que predicata à Christo & Apostolis mentes audiuentium patet, ac juvenes ad fortitudinem, virgoes ad castitatem exercitat. Ita Clarus, Vatabl. & Arias.

Quarto, apertissime & planè ad literam, frumentum hoc & vinum est Eucharistia, in qua corpus Christi Domini sub specie panis est instrumento confecti, & fanguis sub specie vini, vi confectionis, puer verborum Christi Domini, realiter & substantialisiter praesent in altari sustinet, quod Apollon & fideles nutrit, corroborat & inuenient ad prælendum prælia Domini, eodemque à terrenis desideriis ad celstia traducit & elevat. Hoc enim eius vinum non luxuriam, sed castitatem germinat & producit, utraque ergo species Eucharistie hic notatur, sedicit frumentum, siue panis,

& vinum, ita S. Hieron. Remig. Haymo, Lyran. Ribe-A quia manducabitis panem hanc, & calicem bibitis, mortem Domini ammetudinis, t. Corinth. 11. 26.

Quintus, quia in Eucharistia Deus omnia vetera mi- Quatuor.

Ecclesiasticus 12. 1.

*Eucharistia est benevolens & pulchritudo Christi, caritatis, & fidei, qui nota est. Eucharistia dicitur bonus & bonitas Christi; quia summa honestate lumen bonum, icilice ipsum quoniam quantus est, pura totum deitate & humilitatem nobis communica; & in eis dat; ita ut totum quasi deitatis eternitatis hic in nos exprimat & exhaustat. Eadem dicitur pulchritus & pulchritudo in Christi, primo, subtilitas: quia icilice subtilitatem nobis exhibet Christum, qui quia Deus, eis Verbum, timore & pulchritudo Patris; qui homo, eis speciosus forma pro filio bonorum. Secundo, calamitatem & effectu: quia icilice est transversum electorum, & transgerminans virginis. Nam caecus in nobis iuuentutem florentem spiritus & anima, dum facit eam robustam: floridam, agilem & alacram ad omne bonum: rursum dum facit eam puram & virginem. Verum enim ac Sapientia cap. 4. 1. *Quoniam pulchra est genitrix eternitatis, sacramenta cum clausurae.* Tertio, Sacramento: quia species panis & vini representant nobis Christum in cruce immolatum, potius corpus a languore separatum, quod occidit & moritur. Hoc autem immolatio & victimam fuit pulcherrima, praelustissima, Deo dignissima & gratissima, ut propter quam omni honor peccata violatus & ablatus, ipsi est restituere, ac consequenter peracta nostra redemptio & reconciliatio cum Deo.*

Quocirca eleganter & verè Sanct. Augustini. in psalm. 44. post initium: *Christus, sit; et pulcher in cato, pulcher in terra, pulcher in uero, pulcher in manibus parentum, pulcher in miraculis, pulcher in flagiis, pulcher invictus ad uictam, pulcher non curat mortem, pulcher deponens animam, pulcher recipiens pulcher in igne, pulcher in sepulcro.* Quartu, convivio: Eucharistia enim est convivium in quo Deus nobilicium convivatur, ac proinde apponit osculum non humanum, non angelicum, sed divinam, idque pulcherrimam & magnificissimam. Pulchritudo enim convivii, est eius ducō & magnificissima. Hoc est quod sit Psalmus psalm. 110. 3. *Confesso et magnificencia opere ejus, quia icilice est deus clementissimus sit.* Quare tam Panem celi dedi ei: *Panem angelorum manduca ut homo, psalm. 77. 21.* Ergo in Eucharistia confitit & pulchritudo in conspectu eius: *sanctissima & magnificencia in sanctitate eius, psalm. 91. 6.* Merito Sanct. Augustini. serm. de Verbis Domini: *Quid dico, sit, Domine bone pater? Tu enim peccator bonus es, qui bonus agis: idcirco post opere, idem agis: & te.* Hoc pulchritudo magis patet ex Eucharistia cum aliis fidei mysteriis symmetria & congruētia, quam iam subito.

Moral. dñe hic, Eucharistia esse omnem bonum & pulchrum Dei & Christi, aquę ac nūstrum, adeò ut nihil melius aut pulchrius nobis dare posse. Verē de ea Poets Christianus:

Sanctum angustum, alnum, caliadmire munus, Per te melius in rotar duxerit montes. Per te melius in complexis nocte valles. Ipsi amor, ipsa amans nostris unexa voluntas.

Ratio est, quia in Eucharistia, ut dicitur psalm. 104. 4. *Memoriam fecit mirabilum suorum misericordiarum & miserationum, etiam de die incarnationis eius.* Eucharistia enim est quasi compendium, & anæcphælos omnium mīrabilium Dei operum. Nam Primo, hi quasi est nova creatio mundi: quia transubstantiat est velut quadam creatio, quia quasi creatur in altari ipse Dominus & creator mundi, ac mundus in ipso, idque integras rerum naturas communit & transubstantiat, panem in carnem, yinum in languinem Christi.

Secundo, mirabile Dei opus erat manna, quod erat panis cali, & panis angelorum. Eucharistia est manna supernaturalē & divinum, ibid. 6. 39.

Tertio, mirum inebitale Dei opus fuit Incarnationis, quia Verbum caro factum est, & habens in nobis. In Eucharistia est quod non modo nova incarnationis, quod de novo Verbum in altari humanitatem institit, & quasi incarnatur.

Quarto, mirum Dei opus fuit Christi crucifixio, mors, mundique redemptio: in Eucharistia est viva representationis crucifixionis & mortis Christi. Quoniam com-

rebus renovat & superat. Nam non aquam in yinum, sed yinum in languinem yinum commutat: facit ut Christus homo iei pedum subiicit in ponit, ino in linguis punctis hostis: facit ut accidentia panu & vini per se subsistat sine subiecto, & si esset substantia. Idem facit non uno in loco, sed in omnibus altarisbus dum conlocatio fit, per totum mundum. Itaque Christus idem totu corporē & quantitate est in plurimis & diffinitem locis, idque continuo singula diebus, per omnes hebreos, meatus, annos & aera.

Sexto; ideo reliqui nobis Eucharistiam, ut effet Sexto.

obiectum circa quod exerceremus omnes virtutes: fidem enim ingens hic requiratur, ut credamus hostiam non esse panem, sed carnem Christi; nec yinum quod ante fuit, esse yinum, sed illa languinem Christi; eti omnes lenius iudicent esse yinum, eti panem, non carnem, non languinem. Secundo, religio hic exercetur: quia habemus Deum presentem, quem lati adoramus.

Tertio, ipsa quia Christus det nobis legim in cibis, quid non dabat? & ita de ceteris.

Septuaginta, circa quod exerceremus omnes virtutes: fidem enim ingens hic requiratur, ut credamus hostiam non esse panem, sed carnem Christi; nec yinum quod ante fuit, esse yinum, sed illa languinem Christi; eti omnes lenius iudicent esse yinum, eti panem, non carnem, non languinem. Secundo, religio hic exercetur: quia habemus Deum presentem, quem lati adoramus.

Quarto, circa quod exerceremus omnes virtutes: fidem enim ingens hic requiratur, ut credamus hostiam non esse panem, sed carnem Christi; nec yinum quod ante fuit, esse yinum, sed illa languinem Christi; eti omnes lenius iudicent esse yinum, eti panem, non carnem, non languinem. Secundo, religio hic exercetur: quia habemus Deum presentem, quem lati adoramus.

V. Septuaginta. *Eucharistia est iumentum & praeflantissimum sacrificium, quo Deus humani honoratur: quia ei offerunt & immolant nobilissima victimam, sicut non bos, non taurus, sed ipse Dei filius, Deus & homo; tique in eius honore quasi maestatur, & consumitur. Rursum Eucharistia est sacrificium propitiatorium, quo faceret quasi mediatus Dei & hominum, Deum hominibus propitiat, veniam peccatorum, & gratias omnes Ecclesiæ impetrat, quia alias ob multorum peccata graviter a Deo caligaretur.*

Octauo, Eucharistia est panis transubstantialis, & superius & superiusbantialis, Matth. 6. v. 12. confirmans Octauo.

cor, spiritum, mentem hominum, omnemque ejus vires & potentias. Et pharmascum immortalitatis, cuius vi religeranus ad vitam immortalē, ut docet Christus Iohann. 6. v. 19. *Qui manducat hunc panem, ueritatem habet in eternum;* idque expressū ibidem docet S. Cyril. *Et medicina omnium intemperie & morborum corporū & animis. Laboras superbia? sume Eucharistiam, ita Christum ad carnem, imo ad panem iehumilans;* & panis hic humilis te humilem facit. Laborantestatu ne libidinis? sume yinum germanas virgines. Laboras ira & impatience? sume Christum eructum & patientissimum: hic sume tibi patientiam comunicabit, &c.

Nono, Eucharistia est ignis amoris divini, accendens in nobis ardorem charitatis. In ea enim Christus est amor amoris, ait S. Bernard. vel qualius est Auctor, serm. de Corde Domini, Nam ut canit S. Thomas Aquin. *Se nascens dedit focum: conservans in edidum: se moriens in pretium. It regnas dat in premium.* Quis enim non amet Christum, & tunc in eum quasi transeat, dum tuus in eum transire Christus: *Qui Christum ignorat scitipiens, eomo inardecit?* S. August. Ierm. 9. de Natali Domini: *Fallit, inquit, et dñe bono, ut homo fieret Deus: ut panem angelorum manducaret homo, dominus angelorum facies est homo Legatus de S. Catharina Semeni, cor ejus Christi patientia consideratione & amore filium tu ipse expirasti, ut referat Ambro. Charrinus ejus Vita lib. 2. cap. 10. Ita mirum est, cor nostrum in Eucharistia tanto Christi amore non findi, tanto ignis non consumi. Axioma est Philonis in vita Mosis: *Miracula quotidiana uia talia defensione uaderi.* Hoc verum experimur apud homines in tanta comunione: in enim Eucharistia, quia quotidiana, velicit, cum sit miraculum miraculorum, & prodigium prodigiorum. Hoc deplorabat, inde fluebat S. Franciscus, ut habetur in eius epist. ad Sacerdotium sui Ordini, que habetur in fine tomij. Bibliotheca SS. Pastorum. *Magna, ait, mater, & misericordia informata, quando ipsum (Christum) sic preferens habebit, & aliquod aliud in tote manducaverit. Tunc bono parvus, totus manducaverit.* Tunc bono parvus, totus manducaverit.*

Quoniam in Eucharistia filius Dei uox. Quicquid ut per coniunctum vilenientia malum existemus, quotidie excitanda est novitas mentis, attentionis, considerationis, admiratiōnis & floriōris tacti: Sacramenti, per-

perinde ac si primus eius die fieret, nec unquam ante A factum esset. Ita magnum, novum & incandens nō uideris debet eum celebrare, aut Mosem auctor, ac si eodem die Christus primus in veterem Virginem defecit, bono se illius esset, aut in cruce pendens pro salute hominum paternus & morietur, sicut noster Thomas liber. 4. de Imitat. Christi cap. 2.

Hic omnia complectitur Zacharias hoc eloquio: Quia enim bonus eius est, & quod praelatum erat idque hoc fine, ut acutus in Chribianis famem Eucharistis, ac fulmul inducit, optimam dilitionem & preparacionem ad sacrum communionem effe, si quis ingentem eius in se excite famem, iugens, inquam, delusionem sumendi de Christum. Sicut enim ad utiliter sumendum cibum corporalem, optimam dispositio appetitus & orexis: h. enim omne insipidum facit lapsum, illudque strigunt, optimè concoquit, fibique incorporant; unde illud vulgo tritum, Optimum cibum condonavimus in famem; ita prorius te res habet in cibo spiritali Eucharistis. Quocirca Sanct. Chrysolom, doceat, accedentes ad Eucharistiam ita avide accedere ad eam debere, ac si in ea applicaret latere Christi, ex coquere furetur & bibere languorem Christi, ut revera sit. S. Catharinae Sennelis accedebat ad S. Synaxin tantore orexi, quanti infantes famelici accedunt ad ubera matris, adeo ut prie fave videatur deficere & emori. Unde & Sanct. Chrysol. homil. 60. ad pop. Nonne uideris, sic, quanto impetu istius ubertatis impinguem? Accedamus cum tanta et nos quoque alacritate ad banc mensum, quanto cum longiori trahamus, tamquam inantes lacrimas sponte graviam, & cum suis nobis dolor, hoc officia priuari. S. Thomas opus. 17. Sacramentum, sicut, huius Sacramentis nullus dignus exprimeri sufficit, per quod spissitatem daledo in finis fore gaudium, & recolit memoria uirtutum, quamvis in passione Christi misericordia excellenter charatur. Quocirca Sanct. Methildis à Deo didicit, optimam ad Eucharistiam dilitionem, Deoque gratitudinem esse, ut, licet quis in eis non senciar vivant eis, sicut mem, ardentes desiderium, comeptat tamen desiderium huic desiderii, oportet vehementer huius ciui famem, atque orans Deum, ut sibi banc ex lefem celestia elice oratione induat & insipiat.

Rursumque hoc pulchro & bono Eucharistie fruatur, illudque plenitudo gasterum & appetituum, ictu ipius post S. Synaxin diu & deuotum gratiarum actione ruminandum est, meni, cum Christo colligenda a & uoxida: quae de re egeria & perutilia edidit documenta noster P. Baltastr Alvarez, ut rurae prudenter & iustitiantur, que in Vitis eius recentier P. Ludovic. de Ponte cap. 6. s. Multis communicantibus, inquit, pruriunt pedes ut inde discedant flatim protexu lectio, colloctionis, ambulationis: quer eft pthysias intolerabilis. Orationes enim & lectio quid aliud sunt, quam quidam clamores quibus Dominus vocamus ad domum nostram venire dignetur? Quis ergo fluctuat eft, ut post tot horas dum illi ad nos veni, immo ingreditur, nos illiquo eo re-lato domo exterrimus? Quid quiescet prater Deum tuum? plus ville te docet quid omnes libri, plus te recreabit quam comes smit, plus virtutis dabit quoniam nomen Sancti. Ad hoc perpeh lequentes veritates, quibus anima cum Deo loquitur:

Inferim Domine, qui tecum non exhibitaris validè proprie eft ut cadat:

Ausa, qua tecum non exaltat, unde poteris exultare?

Qui tecum Domine non est contentus, quantum non crepar?

Qui dum te hispitem habet, proferas ut domo exeat, facile offendit, se con habere alio obstruere.

Cui tecum maturae radium eft, nefti quid in si Deas & totum bonum eft.

Qui tecum non manet libenter, ostendit se pthysis labore, cum buis: re causa nati sit.

Tu enim es omne bonum & pulchrum totius universi, qui eis scintillantem creaturam singulis gratia communicas & impertas. Quis ergo fluitus, relata lente inuenio voluptatis, guttam unam perlequi? Ergo qui ipsi seque se confundit Sapient. Eccles. 14. 14. Non defrandante a die bozo, & particula donis non te pratessat.

Cornel. in Prophe. Min. xliv.

F R U M E N T U M E L E C T O R U M J Hebr. eft בְּרִית מִשְׁׁמָרָה, quod Septuag. Syrus & Arabicus, Varab. & Pagni. vertunt, iuramento. Hinenim pr. lenibus eliguntur ad opera tunu civilis, tunu bellicis confidencia. Encharistis ergo eft frumentum electorum, quod icilicet facit electus iuvenes, hoc est, validos, auctores & expeditos ad omnem bonum, ex quo ad quodvis pralium, quantumvis arduum & difficile. Secundo, electorum: Encharistis facit ut Deo eligantur ad vitam eternam, Iohann. 6. 19. ac dicreti a reprobo, inter electus calo donandos annumeremur. Hinc pater electionis ad gloriam suum se cauam effe, piam & frequenter communionem.

Porr. Eucharistiam esse frumentum electorum & iuvenium, ex vegetans, animalia & validis, pater Primus Martyribus, qui Eucharistia le munebant & roborabant ituri ad tribunalia ecclae, castitas & iupicia, ut patet ex S. Cypriano libr. 1. epist. 2. ad Corinnum, eaque de causa Eucharistia tempore persecutionis dominum deferebant, ut illam iustitiae periculum fumerent. Dum enim Christi sanguinem pro nobis suum fulcimus, roboramus & exaltamus ut & nostrum sanguinem pro plo generos & libenter profudamus, sicut Sanct. Cyprinus, quia fortis est ut mors dilectio: addigne eos in hoc pralio non poter fortiter pugnare, qui his armis induit non sint. Quocirca S. Anacletus, à S. Petro quartu Pontifici & Martyri anno Domini tunc in crudelitate persecutione Traiani sanxit, ut omnes Christiani sacrificio Misericordia presentes, eo peracto comminarentur, itaque te ad martyrii agonem roborarent, ut habent eius vita & decreta.

S E C U N D U M. Secundo, in impugnatione demonum, quorum rabiem fideles Eucharistia roborati superante & profitantur. Unde Sanct. Chrysol. homil. 60. ad pop. Tamquam leonis, inquit, ignem sperantes ab bac mensa receperas, fessi diuini terribiles, iusta illud plin. 2. s. Parvus in compella meo mentem adversus eos quo rebulane me. Scribit Sanct. Propter de Pontif. & praedict. diuid. tempor. cap. 6. Carthagine virginem quandam encruxi, nam a demonie vi Eucharistia liberatam. Hac de causa Christus iturus cum suis ad passionem, prius Eu-christiam constituit, sumpsit, & fuis distribuit, ut nos idem in omni tentatione & tribulatione facere doceret. Unde Sanct. Chrysol. loco citato: Cum nos, alii, ab invicta uiderimus, vel ab alio uero, regnantes quibus facti sumus digi, & si irrationabilius nobis mutum carceris talis cogitat.

T E R T I U M. Tertiode, iu pslmo & conflictu: Otto Imper. pralium consummatur cum Hungari, prius cum iuri Eucharistiam sumpsit, ac deinde dinasticis iugementis hostium numerum trucidavit, & illustrem violorum obtinuit anno Domini 935. utio eius gestis scribit Udalricus & ex eo Cardin. Baroniou. Qui & anno Domini 1040. ex Europa & Cedreno narrat, Catalogatum Praefectum Michaelis Imper. magnas Saracenorum copias Melianas invadentes profligavit, militibus aut aciem laero viatico communis. Idem solitum facere ante pralia Henricus Imper. maritum Sanct. Cunegundi, ex Petro Damiano & Bonifacio narrat anno Domini 1055. Scribit Theodor. libr. 2. Histor. cap. 1. Constantini Magni Constantini ilium, militibus bortatum ad percipiendas Eucharistiam ante certamen cum Magnifico. Idem fecit Christianos in bello Iaco cum Hierolymo obdidenter, ieribis Guillelm. Tyrus. & ex eo Molanus in Ital. Belgi 15. lili., appendice s. Memorialis fuit victoria, quam virtute Eucharistia & Sanct. Crucis de Saracenis retulit Alphoilius VIII. rex Castellie, sub Innocentio III. Pontif. anno Domini 1113. die 16. Iuli. Cum enim rex cum omnibus milibus fuit ante pralium facta confessione & communione fece communis, ac Rodericus Archiepiscopus Toletanus crucis vexillium in barbaros instilliter, calo suot ad ducenta Saracenorum milia, atq. dumtaxat eft Christianis desideratis. Quocirca annuam tsnta miraculi memoria celebrante Hispani festo, quod nuncupant Triumphantem Sanct. Crucis die 16. Iuli. Rem getam scriptis rex ad Innocentium III. Pontif. & Rodericus Archip. Tole. libr. 8. Histor. c. 1. atque in P. Ribadeneira in visiti Sanctoiori die 16. Iuli. Non quinque illustris fuit victoria, quomde illidem armatura

Y 2 obti-

obtinuit Ramirus rex anno Domini B. 3. Cum enim Ramirus ab his ceteris scie cum suis recipiebat ad mones, afflitaque Iudeam obsecrare, apparuit ei S. Jacobus mandans, ut multe omenis lacra confessionem exparet, & familiam communione reficeret, itaque hostes inauditer inclusi nomen Dei & S. Jacobi: ut enim equi candidati extra pristinorum, & hostes dispersurum. Ita factum: quoiceter in eis pratio occidabant septuaginta Mauretanum milia. Atque exinde Hispani in prelio vocare conliveruerunt S. Jacobum. Ita Ribadenere in vita S. Jacobi. Hoc inimicentur duxes & milites Christiani, ac imitantes inimicos fidei triumphum reportabant.

Quartermaster

Quarto, ibi infirmitate corporali. Scribit S. Bonaventura liber de Perfectione ad forentem, sive per personas deitatis in S. Synaxis tantum sentire roboris, consolatio-nes & latitutis, ut ab ea robuste dicendat, perinde ac it nulli infirmitati effectus nubioz. In viss S. Patrum legimus Sanctos nonnullos fine cibis, sola Eucharistia sustentatos, viam sanam & longevam egisse. Palladius in Lausiacae c. 13. scribit Joannem Monachum cibum nunquam sumpsumisse, nisi die Dominico Eucaristiam. Hanc enim solam ei Sacramentum suffici & vixit. Sed Severus Abbas Dominico die Eucharistia & modico pa-re refectus, per reliquum unum hebdomadis nihil amplius comedebat. Ludovicus Pius Imper. in supremo morbo quo abiit, totus quadraginta dies jejunius transegit. Eucaristiam solam quicunque fumens, ut qui adiuit et scri-ptor est flatur, inquit Thomas Boreius tom 2. lib. 15. de Signis Eccles. c. 2.

Scribit Sigibertus in Chronico, anno Domini 832, indizione Tulliani pueram quamdam duodenem, sumpta in Palchate Eucaristia, per triennium omni cibo affluisse. S. Maria Oignaciensis, in Belgio sanctitatem fama celebris, infinita eum omnem relupbat, sola Eucaristia vivebat & valebat; ac subinde lacies suae quoddam ex eius radios vibrare & diffundere videbatur, inquit Card. Vitriaco in ejus Vita lib. a. c.

Scribit S. Gregor. Nazianz. oratione 19. in funere patris, patrem suum ardentescere & diuturna fere adiuvantia sumpta S. Eucharistia convalescit, ac subiungit idem miraculum matri fere aliquanto post contingit. Nam cum nunquam non, inquit, dolore premeretur, pater? Et quidem perfice finguat dasch, arque interduum enim horis, ex foliis thymus robur conceperat, ac moribus tamquam ex edolo C^o imperio fugari se sedebat. Ideon in funere Gorgoniz ineris lux scribit illam ad S. Eucharistiam orantem, à mensu brosum omnium dissolitione, ac gravissima crucis passione quibus angabatur, fanitatis lumen reditum. S. Ambrol. in funere Satyri fratris filii, scribit cum Eucharistia ad celum appendi nrauglio invenimus anastase. Hinc liquefici Eucharistiam esse frumentum electorum, eius ad hoc à Deo datum, ut etiam in cricetana & juvenilica. Praeterea Tertullianus lib. de Resurrec. carnis x. Cor. 10, sit, corpore et lacrimis Christi velut in, ut C^o anima deo corpore.

Et venum (Hebr. est γέννησις), id est vinum regens, sive multum, quod iuvalimum est, & adeo potens, ut ebulliat, & vasa maxima, nisi batus aliquis laxetur, & spirac dulcem per quod exsuffat, dispermat. Quid multo recentius dulcisquid fructus? quid fervens? quid splendens? quid efficiens ad cor exhilarandum, ad vitale & animales vires retinendas, ad spiritus excitandos, ad animam perenniendum, & mentem illustrandam accundamusque? Appelles merito vitam alteram artificiam, non sine Dei consilio! Noc inventam, ut succederet in vicem ligni vite hominibus vesti. Tam fuwe, tam potens, tam fervens, tam splendens, tam efficax est vinum Eucharistiae, quod luccum & spiritum Christi nobis instillat, qui hanc sine existentia languidi, revivificant mortuus, & in aliis homines evadunt, ut ardorem concipiant invensim, virisque ardori con formes ad magna queque & difficilia designanda, audenda & perficienda.

VINUM GERMINANTIS] Hebreæ est **κριτής** ienobœ, quod Septuag. vertunt, **ανθεύομενός**, id est odoreum ad virgines, bonum odorem exhalans virginibus, ut videatur esse aromatium: unde vulgo **vinum optimum vocatur**, quod scilicet egregium habet colorem, odorem & iugum, qualia, inquit S. Hieron., illud spicere.

dicentes Cant. 8. 2. *Dabebi pacem ex via condite, et*
musum malorum granatum mecum. Tigrinus verit,
succinctus *& vegetus cedens;* Sancte, *florerascentes;*
ali, *frustificantes, procreantes virginis;* Vatabal, *exilarans;*
Syrus, *punctuans i delectans;* Arabicus, *angens;*
Pagni, *cantare faciens,* sic enim verit; *frumentum junc-*
tutus; *& canens cantare faciens virginis.* Nimirum Eu-
charistia Primo, animam corroborat: Secundo, *re-fra-*
getam, florulentam, alacram & expeditam ad omne bo-
*mum efficit; Tertio, *exilarat i Quartu, tam inc-*
bris; ut in Dei hymnis & laudes erumpat. Unde
alii post S. Synaxin fideles, quasi Eucharistia & Christi
amore temulentur, canebant cantica facta, immo subim-
merenti enthuasiam & Spiritu sancto conceperit, artana & fut
blissimam mysteria mira modis & odis erubentibus, u-
pater ex S. Paulo. 1. Corinth. 14. 26. & Epel. 5. 18. *Nel-*
te subieris via, in quo est luxuria, ut vides Eucha-
rister, in quo est sancte & sobria eucharistia, ibique imple-
mis Spiritu sancto loquenter subversifera, in plausu, et
hymni, et cantus spiritualibus, cantantes et psallentes
*in tundis vocem Domini.**

*Ceterum C^om^o mea exultatio versus in Deum versus. Et
volvem^o in celum, linquamus terram, volvem^o in celum.
Eucharistia enim animas languidas, humi reper-
tient, legniter affectas, metillas, pulsulationes, ad terre-
nudipes erigit, vegetar, roboret, in celum elevat,
facitque angelicas, nō angelas, nam ut sit. S. Bernardus,
vel quicquid est auctor, sermone de Caena Domini: Pe-
nis iste per excelleniam dicatur Eucharistia, nō est bona gra-
ta. In eorum Sacramento non solum qualiter grata, sed
ille a quo est omnia grata, sumatur. Hinc Piatibus psal. 24.
5. Et ceteris mens, sicut, indecessus quam praelatim est? Quis
verbis explicans. S. Cyprian. lib. 2. epist. 3. ad Cœcilium:
Sicut, ait, echieatis hominem à te & à mente aliena, fa-
ciet, plane aliud, ite Eucharistia fidelem à te alienam, &
ex terra nostra facit ex alio.*

- Legimus in Chronic. Cistercienc. Monachon quemdam quoniam S. Synaxim fuisse tam, tamen fibi vobis favum nullus sumere, cuiuslibet iustis in ore triduum ipsum perdurabit. S. Franciscus, inquit S. Bonaventura in eja Vita cap. 9. flagrabit erga Sacramenta Domini corpus servore animis medularibus, super aliorum proximato illico charismatim dignationem, O dignissima charitatem. Sepe communione, O tam devere, ut alios deponere efficeret, dum ad immundicias Agni deglorationis suae quasi spiritu elevans, in nichil ne pluri-
mum rapinaria exerceret.

S. Maria *Egyptiaca* vadens ad eum cum sumptu S. Symmachus, ac deinde in eorum fine cibo vixit plurimis annis: moritura verbam eiusdem in festa viciat: accipiens, extensis in celum manus, ingemincens cum lacrimis exclamavit: *Nunc manibus dominis antillas tuas amemus*, dum verbum tuum in pace: quia viderunt omnes mortalia tua. Et mox placide obdormivit in Domino. Ita reficit osculis tenui Zosymas in eius vita. Idem majori pietatis & amoris sensu fecit S. Madalena, paulo ante mortem Eucharistiam prebene ei S. Maximo.

Sic S. Celsius Episcopus Narrienus, quotidie celebrans sanctis psalme lacrymis distriebat, ut refert S. Gregor. homil. 27. in Evang. Ecce hi Sauli sunt iusta & gressu clarissim nobis explicant hunc Scripturam locum, quam ulli interpetes.

VIRGINES sed est primò, castos secundò, immortales: virgo enim vivens rovoque colore flarescentes, juventute nupcias seneficentes, & immortali vita est symbolum, at Hieron. Pradn in Ezech. c. 15. Eucharistia enim effectus est rereluctans: ipsius enim virtute religamus ad vitam immortalem, beatam & exultarem, ut aliter Christus Iohann. 6. 59. Quocirca Eucharistia & SS. Patribus vocatur pharmaca immortalis, anti- dictionis incorruptionis signum vite, de quoq; Genes. I. Ita S. Ignat. epist. ad Epes. in fine, cum indigitat pharmaca immortalitatis, mortis antidotum, varum in Dñe concidens per Iesum Christum, medicamentum pugnat vitæ, em- pula bellum mala.

Nazareos & sanctos, de quibus v. præced. Nazarei
caui abstinebant voluptatibus carnis & vino, in quo est
luxus.

luxurias, ut essent sancti & casti. Hoc nobis preflet vi. Atalis, ut facta sit portentum secularum omnium: nunc num Eucharisticum germinans virginem, ac proinde facit non Naraxos, id est, separatos a mundi pompa, & delicias, consecratos & coronatos Deo. Christus ergo, ait S. Hieron. est frumentum electorum, sine iuvenia, ipse est, C^o uirum quod legitimis carnis laniis, C^o habuit abbas virginibus, que sunt famula C^o corpus C^o spiritus, ut imbricata atque gaudentes sequuntur Ecclesiam, C^o dicunt de eis: Adducant regi virgines post eum, proxime eius affrentem tuba: affrentem in latere C^o exultatione. Quomodo enim latum non habebunt, quia inuenient pacem Salvatoris generante in virginibus, C^o dicens dicit: Inducite me in cellulas omni, confortate me in angustiis? Et mox: Hoc vno inobtrusus fuit, qui sequitur agnum. De iugumque quae ruderis, vestiti candidis vestimentis; quia secum misericordias non cinguebat. Virginibus tamen permaneserunt, Apoc. 14.

S. Cyprianus quoque epist. 62, vel lib. 1, ap. 1, calicem Domini inebriantem, peroptimum, sine præclarum, licet linguis eius, ut si biberemus inebriari, ne jubes facias, ut mentes ad spirituales sequentiam regias, ut a sapore tuo sculpi ad intellectum Dei iniquitatis, affurgas: C^o quemadmodum vero illa communis mens faciat, C^o anima relaxatur, C^o tristitia annus exponitur; ita epato sanguine Domini C^o pecule saltantes, expiatoria memoria veteris domini, C^o his obliuio eo iversatis priuilla sequentis, C^o misericordia peccatis asperges, quod præius peccatis annus premeditatus, diximus in longitudine latius reprobare. S. Cyrillos Ale Candri. lib. 4, in Joban. cap. 17. Eucharistia, inquit, nos mortem fulim, verum etiam mordos annus depellit. Sedat enim, cum in nobis maneat Christus, servem membra nostrorum legem, quietatem curvatur, perturbationes amittit extinguit, agnoscurat, euclis redintegrat: C^o sicut pastor bonus, qui animam pro ovis suis pofuit, ad omnes nos erigit eam.

Ex hoc ergo loco patet, Eucharistia effectum esse repre-
pellendum testacionem carnis, & iuocationem vel
extinctionem Iudeum, ac iniunctionem castris, in
virginitatem. Caro enim Christi virginem quia nos sit in
Eucharistia nos sui similes efficit, putat virginem alterum
florentem, nonnquam corrugata fronte macilentes;
aut felinecentes, nitentes perpetuo & immortales;
perinde ac videmus alimenta phlegmaticos, ut pices,
coquendos facere phlegmaticos; cholericos, ut ova;
piper, &c. facere ebolicos; languinos, languineos;
melancholicos, melancolicos. Alimentum enim in sub-
stantiam honioris convertatur, ac proinde ei suas qual-
itates aspergit, & commixt. Vide hic quoniam vinum
Christi diversum, in modo concretum est vino vitis & Bac-
chi. hoc enim ab Aristophane apud Athen. lib. 10, vo-
catur lac Veneris, & Pontiano malorum omnium metrop-
olis. Nam, ut ait S. Hieronym. lib. 1, contra Jo-
vem. Potum vini, utriusque fuiturum fermentum Iudeum
est. Ergomiraculi est instar hoc vinum germinans virginem,
cum terrefrebo apostolus faciat lapientes. Cy-
ziki fons Cupido vocatur, ex qua pocantes amorem
deponere Misanus credit, aut Plinius lib. 11. Tali est Eucharistia, de qua S. Bernard. item de Altaris Sa-
cramento, & de ablutione pedum: Si quis, nix, ve-
stram non tam sapit mode, nec tam accidit sensu iracundie
motu, inuidia, luxuria, &c. gratias agat corpori & san-
guini Domini: quoniam virtus Sacramenti operatur in eo,
C^o gaudet quod perficimus uiles accidas ad sanitatem.
Selennus annis, amoris remedium: eo enim qui lo-
tuuerint, five viri, five feminæ, epididymis obli-
guentur, ait Paulinus in Attic. Selennum longè nobilior est
Christi linguis, qui, ut Sanctus Chrysostomus, impa-
tri anoris flammam refinguit, & regiam in nobis reformat imaginem. Ipse ergo in Eucharistia est vinum, ger-
minans virginem. Huic similia est Rome Aquas virgo,
qua quasi virgo omnino aliam aquam refugit, apud ve-
teres celebris, & quæd ac nunc in preso: plerique enim
omnes Ronze ex ea bibamus; de qua Plinius lib. 31. cap.
3. Justa est, inquit, Herennius seruit, quem refugiet,
nonne virginem obtinet. Fabulosus est Canathus fons
apud Argivos, cuius quis lotam, nova quoianis vir-
ginitatis gloria Juvenem repubelere narrat Paulian. in
Exempla. Coem. Verus caftatus & virginitatis fons est Christus
in Eucharistia.

Exempla
S. Catho-
rini Se-
nensis

Id experta fuit p[ro] aliis S. Catharina Senensis, que
virtute Eucharistie effecta est virgo angelica, & virgo

Premb., familiarissime agebat eam Christo, cum eoque
legebat preces horatias. Secundo, Christus eam sibi in
spontaneo, annulo in digitum inferto, qui etiamnam ex-
flat Roma in monasterio dicto Magnanapoli, ubi mihi
offensus fuit & deponit. Tertio, ex sola Eucharistia vi-
vebat sine cibo corporali, ita ut si eum sumeret, vide-
tur mortuus, sumque revivere cogeretur. Quartio, cum illa petret a fece auferri suam voluntatem, laudemque
cor, oraretque: Cor mundum circa in me Deum, C^o puri-
ficatio resumma uideatur, inferuus meu. Da ergo mihi Domi-
ne cor novum, da cor tuum. Christus annoventus, aperto la-
tere eam emit ei cor, ita ut aliquod dies viventer sine corde:
ac post triuim aliud ei conseruit: Asperges, inquit, fi-
lia soror tuus, ut deinceps non tu, sed multo tuus. Unde
illa deinceps orans dicebat: Domine commando tibi cor mihi,
nos meum. Quinto, post hanc cordis consecrationem
plana mutata est, sed ut videatur esse angelus, & age-
re vicem christem, in modo divinum. Quocirca ipsa affirmabat
Confessor suo, in die obituum: Ego non sum illa qua
B[ea]ta, tota sum alia. Nam cor meum ita ardor charitate, ut
sit corporale pro illo ardore mihi non ardore, sed frigore
videatur: actanto gaudio in mente perfundat, ne me non
capiat, in me miser quomodo gaudio non diffundat C^o emo-
tio. Insperata tantum in me sentio amorem erga proximos,
tanquam exulum animalium, ut annes labores, omnia tem-
pore, op[er]am mortis pro qualibet subiecto utramque uti
debet. Sexto, credibile rapiscatur extra in exitatione, vi-
debarque arcana, & divina ineffabilia. Unde rogata
a Confessore ut ea explicaret, respondebat: Verba, in-
quit, nostra nimis demissa sunt, tantumque significant
res terrenas: quare impossibile est mihi verba nostris res
tum sublimes, tam angelis fabri exponere: inefabilibus enim
incomprehensibilibus; unde hec eas ergo humana vo-
ce eloqui, nec, si ego eloquerer, vos ex capere & comprehendere
poteritis. Ita habet in sua Vita Raimundus, qui
fuit ei a confessoribus, ac deinde Generalis Ordinis S.
Dominici; qui & addit, eidem a Christo impressa fuisse
in manus, pedibus & latere quinque lacra flagrata vulnerum
fuorum. Sancte in manu S. Catharinae, qui extat
in magna Napoli, flagra hoc vidi. Insuper a fieri
ex amore Christi fulum illi fuisse cor, itaque mortuum
evoluisse ad celum, ac vidisse Deum; led a Christi remis-
sionem ad vitam, ut Ecclesie prodebet. Ita habet eius Vi-
ta lib. 1, cap. 30, in Italianum traductam a Ambrolio Ca-
tharino. Quocirca ipsa Sancta Catharina scribit in Dia-
logis, & ex ea Giroetus de Eucharistia, cont. 14. Deum si-
bi dixisse: Ut plenus intellegas quam ardore desiderio ex-
piat te iste vobis, neq[ue] magis accedatis ad subiectum
meum, capite adhuc mea & vestimentum tuum, vnde C^o alta
mente consideras, subfatu me ut in flagrante meus incarcare
ter, & Parado insuper mensam maximam C^o parum agni
Sacramenti corporis ipsius C^o sanguinis, ne scilicet sa-
menes transformatim, C^o mutemur in me, ac sicut panis
C^o uolum quibus uescimur in substantiam transmutantur
panem, ita C^o non manu dicentes uolam quod mecum effundat
spiritus panis C^o uolum, in substantiam spiritus, C^o in
meritum convertantur. Erat est illud quod Augustinus fer-
mo dix: Cibis sum grandum; crevit, & manducabili
me: nec tu me matabis in te, sed tu materabis in me.

D. Hoc vinum germinans virginem largiter quoque bibe-
rat S. Calimirus Jagelloniensis, Calimir regis Poloniae filius,
qui tremendo Milie sacrificio ita attenuatus, & mem-
bro in Deum erodus intercesserat, ut extra eum plana rapi vi-
deretur: quin, & pro more babebat intempore nocte
cliban templis adire, atque ante ipsorum vestibulum poli-
ta in terra facie, Deum in iis, p[ro]p[ter]a in Ven. Sacramen-
to, praetentem & habitantem, suppliciter exorsare. In-
de ei tantus virginitatis amor, ut eam usque ad extre-
num spiritum illibatum conserverat. Correctus enim
gravi scriptidine, cum Medicis eam nonnisi coniugia uia
curari posse affererent, ac proinde parentes eum ad con-
iugium impellerent, & tantum non cogarent, ipse
posu[m] mori, quoniam virginitatis decus perdere consti-
tissime elegit. Virginitas ergo Martyr, & virgo
martyris obiit aetate annos 24. anno Christi 1484. die
4. Martii, qui pariter die, & anno, Rome pontificatu-
& vita funeris est Sextus IV. Pontifex Maximus.
Quocirca S. Calimiri Leo X. in Sanctorum numerum
retulit, & Clemens VIII. eius memoriam duplice cele-
bravit.

bratatis officio in Polonia frequentandam praecepit, ut A Procello & Martiniani, quos S. Petrus in carcere empsit quatuor Deus multi insignibus miraculis illustravit, ac nominationem memorabili victoria, qua pauci Lituanii ingentes Masforum copias voto facta. B. Calixtus, apparente ipso in aere quasi diuine praevio, ad intercessionem deleverunt, ita haberet eius vita, & Breviarium Polonicum die 4. Marti. Unde apposite *Casimirus* per anagramma idem est quod, *sicut ac uis*, inquam scilicet irradians in iusticie Christus in Eucharistia, tuum exaltata in fulgore afflavit. Rurum *Casimirus*, quasi *casu mors*, quia proculitate occubuit. Quare Pheta Polonus de eo cecinuit.

Sponde cadit sed amoris casus, Casimirus, prudoris.

Mors, te Christo mortificans, casus.

Denique voces, *frumentum* & *uolum germanum virgines*, significant non posse vitam spiritualem agere, nec diu perire vere in gratia Dei, ac preterit in virginitate aut castitate sine Eucharistia, sicut non possimus vitam naturalem sumente sine frumento, cibo & potu; rurum quocebris Eucharistiam sumimus, eo magis nos in spiritu & puritate angelica crecere & robatur, sicut per ebum frequenter crescimus, & robatur in vita animalium. Quocirca prima fidicis quiesce per durantes usum minister in templo, & frangentes circa domum pnum (Eucharistium) / ambo utrum exultatione & simplicitate cordis, collaudantes Dominum, & beatas gratias ad omnem plebem. Actor. 2. 46.

Hic de causa dilectionis mortis, & baptismi dabatur S. Eucharistia, quasi symbolum alimnia, & perfectionis christianismi. Docet hoc S. Clemens I. Pontif. epist. 3. de h. in eisd. & cleric. Ex S. Dionysius Areopag. lib. de Ecccl. Hierarch. cap. de Baptismo: *Dicitur, inquit, baptizatum ad Hierarchem: ut cum seruum angescito (in Sacramento Confirmationis) quod maxime dicens efficit, insignitus, Eucharistia, quia cum maximam habeat perfectitudinem, baptizatus est pronuntiat. Ita in actis SS.*

Olim
max. 4
baptismo
dabatur
Eucharis-
tia.

C A P U T D E C I M U M.

S Y N O P S I S C A P I T I S.

DOCET pluviam & frigesc terram à Deo postulandam, non ab idolis, ut post ob qua vellati & in captivitate emultrali sunt. Mox promisit se datumnum heretis Machabaeos, qui sua virtute, prauis & vilioris fadum illastrabunt, & propagandam, ad eis ut cum seruum redcant fidus & istud per Aegyptum, & Affiram dispersi; ac confortans protelique à Deo somni maris & terra pericula feliciter fortuerque supererant, donec in Iudeam percurvaverent, ubi sub uela Dei quicunq; & securam uicem agere. ita Hebras, S. Hieronim. Theodori. Albert. & Hugo. Affidit significatur fortis & felicibus Apostolorum, qui Ecclesiam Christi propagabunt & propagabunt, ad eum nam tam confundant Iudei, quam Genes, omniisque letitiae mari & terraque periferiacionum, tenetionum & bussum obstantia genere transcedant. ita S. Hieron. Remig. Rupert. & Lyrus.

PETITE à Domino pluviam in tempore serotino, & Dominus faciet niver, & pluviam imbris dabit eis, singulari herbam iu agro. 2. Quia siuularia locuta sunt inutile, & divini viderant mendacium, & sonnatores locuti sunt frusta: vanè confabulantur: idecirca abduci sunt quasi greci: affligentur quia non est eis palor. 3. Super patores irritus est furor meus, & super hircos visitabo: quia visitavit Dominus exercitum gregem suum, dominum Iuda, & posuit eos quasi equum glorie suis in bello. 4. Ex ipso angulus, ex ipso paxillus, ex ipso arcus præxit, ex ipso egredietur omnis exactor sumus. 5. Et erunt quasi fortes concutientes lucum viarum in prælio, & bellabuntur, quia Dominus cum eis, & confundentur alicentes eorum. 6. Et confortabo dominum Iuda, & dominum Ioseph salvabo: & convertar eos, quia miserebor eorum: & erunt sicut fuerint quando non protercerent eos: ego enim Dominus Deus eorum, & exaudiatur eos. 7. Et erunt quasi fortes Ephraim, & letabuntur cor eorum quasi a vino: et filii eorum videbunt, et letabuntur, et exultabit cor eorum in Domino. 8. Sibilabo eis, & congregabo illos, quia redemi eos: & multiplicabo eos, sicut ante facilius multiplicati. 9. Et seminabo eos in populis, & de longe recordabuntur mei: & vivent cum filiis suis, & reverentur. 10. Et reducam eos de terra Aegypti, & de Affritis congregabo eos, & ad terram Galaa & Libani adducabo eos, et non invenientur eis locus. 11. Et transibit in mari freto, et percussit in mari fluctus, et confundentur omnia profunda flumina et hauiuslibet superbus Aſſur, et sceperus Aegypti recederet: 12. Confortabo eos in Domino, et in nomine eius ambulabunt, dicit Dominus.

V E R S U S . PETITE A DOMINO PLUVIAM IN TEMPO- Aspergimur et serotinam. Pluvia matutina, sive temporanea, re serotino] Ita Hebras, Chal. & ali. Verum id est tempestis in Palæstina dicitur, quæ tempeſi vē, Septu. per Tō in tempore, accipiunt pluviam matutinam: & mane, id est tempore llementis in Octobri depluit ad uide vertunt, penitus a Domino pluviam opportinam, ma-

Commentaria in Zachariam Prophetam. Cap. X.

535

imminentes, in Aprili depluit ad incrassandas, & matu-
randas frigores, ut dixi Olice 6. i. Huber ergo hic Deus Iu-
dæus, ut pluviam agros fructuandos, non à mortis, &
evanidis idolis, sed a se, velut creatore, & gubernatore
universi, ac datore omnibus postulat. ita Hebrei,
Theodor. Albert. & alii. Videatur hoc prophetia edita à
Zacharia post tempus flementis in biene: quia iubet per
pluviam ferocinam dumtaxat, non matutinam, quæ
cius tempus iam transiit.

Physe & rustici hic Nota agris, & frugibus per hie-
mem conducere ferentem, sed adulto vere (quod pro-
xime & flater attinet) niderem necessariam efficiat pluviam,
qua alantur & adolescent. Unde Macrobius s. Saturn. c.
20. præcitat hoc vulgariter carmen ruſicūm citat:

Hubero pat' ore, verno longa grada farra Camilli metu.

Mysticè, per pluviam significatur doctrina: haec enim
mentes rigat & fecundat, ut pluvia terram & germina-
mita illud Deuter. 28. 1. *Conseruat in pluviam dolim
mea, si uas tuas eloquuntur meum.* Pluvia matutina fuit
lex Moysi, & doctrina Prophatarum, quæ prima fidei &
virtutis apud rudes Iudeos dedit femina: ferocina & ex
& Euangelio Christi & Apostolorum, quæ perfectam
doceat fidem & virtutem, ita S. Cyrril. S. Hieron. Remig.
& Rupert. Porro hic tantum ferocinam à Deo petendam
monet, quia temporaneam iam habuerunt. q. d. Vos, &
Iudei, accepistis à Moysi legem veterem, quasi pluviam
matutinam; postulare nunc à Deo legem Euangelicam
quam afferat Christus, quasi pluviam secundam, quia
vos ad veram perfectamque iustitiam, & felicitatem
perducet.

E DOMINUS FACIT NIVES] Pagnini. Ma-
riana, Ribera, Sanchez & aliis censent legendum nubes, &
non nives. Verum Biblia Rom. & alia psalmi, quia & S.
Hieron. in Comment. constanter legunt nives, non nu-
bes. Hebrei, cfr vox θύεται, id est visio, apparetia,
candor, splendor, fulgor, conuictio. Septuag. veritas,
phantasia, id est coruclationes & fulgetra, inquit Cyrril.
& Theodore, cfr quodlibet apparet, & disparet,
uti phenomenia aerae, & quia prius videtur fulgor,
quam audiatur tonitus, cunctam collum hubium, &
tonitru fit prior, inde causa fulguris. Chaldaea, verit, wa-
tes; Pagnini, conuictiones; Tigranina, emacaciones; aliis,
fulgetra; Nofer, lob. 28. 16. vrrit, protellis; quia ful-
gur & tonitru proceliam, & pluviam veheminentem affe-
runt. His recte vertit, nubes: Hebrei, enim θύεται delu-
cit in θύεται, id est videre: unde θύεται est res vili-
bus perstringens oculos, qualis est lux & conuictio, &
candor coruclus: niv ergo, quia candore, & splendore
lucidat, coruclat ferente oculis, colique perstringit,
hinc recte vocatur θύεται. Addebat Heraclitus, nivem
est θύεται, id est, vilenem, & apparetiam, eo quod
revera non fit candida, sed candida nobis videatur, ve-
rum hoc est eius paradoxum. Infusper θύεται potius si-
gnificat nives, quia nubes: proprie enim significat
splendidum quid & conuictum ferens vilium, quales sunt
nubes, non nubes. θύεται ergo significat luctuinde nu-
bes, non qua nubes, sed qua coruclantes, & fulgurantes. Unde Chaldaea, lob. 28. ver. 14. pro eo quod
nos habemus, nubes, faneris, tempestis, Hebrei, θύεται,
vertit, nubes nubibus quæ deuincunt aquam, cum sonoribus, &
fulguribus.

Dices, tempore pluvia ferocinæ, potu in Aprili, &
vere, non sunt nives, sed nubes. Resip. Senis huius verius
est, q. d. Pot pluviam matutinam, id est, post lemen-
tem iactam in autumno, petita à Deo, ut det pluviam
pro tempore ferocinæ, qui eam ad spicas & grana deducat:
q. d. Deuopofitulai us vel tris annuens vota vefra supere-
rabit. Nam dabit in hieme nives, qui ferma vefra re-
gent, radicabunt & secundabunt; ac deinde in veru da-
bit imbreu ferocinum, similque nives que in Libano,
Carmelo, aliisque Iudeum montibus reliqua sunt (ut iunt
in Alpinis, & in Apennino toto anno) liquabit & resolu-
bit in aquam, quæ in valles campionique iadu decurrent,
fegeret velitas rigabit & impinguabit. Unde Septuag. ver-
tunt, pluviam demalem dabo eu. Porro nives terram
diu obdident, eam secundare, & copiam dare fru-
gium, experientia confiat. Unde valgi eti axoma: An-
nui nubes, q. d. annui frugum. Causam dicit Plinius lib.
17. a. *Vita ardoribus communis sunt frugumque, nubes dis-
tinctoriuntur.* Causa non solum quia annuum terra exame-

Affirmat exhalatione, inclusus & comprimit, retroque
agru in ares frigori arqueradices; verum quod Cfr legit
rem frigori probatum, purum præster levissimumque, quam-
do nix aquatum calidissimum ipsum est. Ergo humor ex his non
aueris in exhalatione dilatatur; sed quoniam frigori diffi-
cilius velate ex aere alio omnius quo non innundat: rellis
queque illa modo fermentatur, Cfr Jacci pitem, ac latifrons
tibus fasces non effecta, cum tempus aperit, repudiis arrides
bortis.

Sic symbolice, annus vel dies tribulationum, est an-
nus vel dies meritorum & virtutum. Nam tribulationes
faecunt Primum, ut homo ad extera se non effundat, *latiorum*
in eis estimatione avaraciat. Secundo, ut converta-
tur ad eos fecundum habitet, ac in eo patiens patien-
tia, humilitas, charitatis alarumque virtutum figat
radices. Tertio, eas irrigat piis & celestis cogitationi-
bus, quas vel tribulatio jugiter, vel Deus immunit de
vanitate & miseria mundi, de se lexitate gloriae ecclesiæ,
de menti iudicio, gehenno, &c. de dignitate crucis, for-
titudini, patientia, &c.

Myself, Apostoli & predicatoris sunt **DIVIS** rabi-
zim, id est Primum, nives: tum quia sunt nives *annorum*, *Apostoli*
sunt irrigationi, ita ipsi homines sua doctrina comple-
xunt, fecundarunt, habitarunt, & ab illis concepi-
vnt, refrigerarunt, iuxta illud Proverb. 25. 23. *Sicut uentus
frigoris nivis in die missis ita legamus fideliis ei qui misericordum.* Cfr ful-
gura.

Secundo, sunt rheazim, id est, nubes gravide & co-
ruleas, que copiosem dant imbreu sapientie & spiritus,
quo arida hominum corda riguntur, ne germinarent &
producerent fruges virtutum, iuxta illud Isaiae 5. 6. *Non
bois mandando ne pluas super eam imbreu.* Et psal. 66. 1.
Nubes Cfr caligo in circuus eius. Vide utroque S. Hier.
Tertio, sunt chæzim, id est venti, ut vertit Chaldaea,
quia ut venti celeriter discurrerunt euangelizando per
totum orbem, quis angelus Dei, de quibus sit Piaties &
Apostolus Hebr. 1. 7. *Qui sancti angelos suis parvulis id est
ventos Cfr missiis suis flammam in ignis.*

Quarto, sunt rheazim, id est precellæ, quæ dura ho-
minum corda terrore conculerunt, ac pondere mina-
rumque Dei, iudicii & gehennæ straverunt & contrive-
runt, iuxta illud lob. 18. 26. *Quando pambat pluvias le-
gem Cfr manu præcelli ignibus.*

Quinto, propriæ sunt chæzim, id est fulgura tonanti-
tis, & totum illud fulgurans, quia totum urentur, ful-
gurantur vita (quod de S. Basilio ait Nazianz.) ac divinis
irradiationibus mentes hominum perfringuntur, illumi-
nante & inflammarunt. ita S. Jacobus & Joannes &
a Chirillo vocati sunt Boanerges, id est filii tonitri, id
est fulmina, fulves tonantes & fulminantes, Marchi 3. 17.

E PLUVIAM IMBRES DABIT EIS] Alii ver-
tunt, pluviam pluvia, vel imbreu obiret, hoc est, plu-
viam ubrem, imbreu copiosem dabit eis. Septuag. ver-
tunt, pluviam imberem dabit eis: hiemalē enim est co-
piola, q. d. ac rofligans. Atque ex hac pluviam dabit
imberem in agro; Chal. ut der ris frumentum ad cor-
medendum, Cfr berbam imberem in agro; Hebrei, dabit eis
ure, id est cuique, herbam in agro. Et enallage periosum:
transit enim à secunda ad tertiam. Enarr. si est vobis,
pura ciuitatib; vestrum, sive singulis. ita Vatabil.

Myself, q. d. Deus omnibus peccantibus dabit herbam,
sive germinis saluis in cordibus: quia eis inspirabit pias
cogitationes, affectiones, impulsus, delecta, &c. que quasi
germina producent copiam frugum bonorum, & heroi-
corum operum.

QUA SEMULACRA T& QUA DAT CAUSA, cur plo-
via & tertilitas terra à Deo petenda sit, non ab idolis, nec
à divinis, quos Iudei idololatri considerare, præterea anee
captiuitatem Babyloniam, inquit S. Hieron. Causa est,
QUA SEMULACRA LOCUTA SUNT IN UTILE, &c. q. d. Simulacula non profunt, sed oblitant; dannu-
num afferunt, non utilitatem. Nam dromones rerum
copia vel inopia contulit, per ea dant religione iniurias, in-
imo fallit & noxias. Unde Septuag. vertunt, *quoniam in*
qui loquuntur horum suis labores et dolores; Chaldaea,
quoniam cultus simulacrorum loquuntur rapinas. Hebrei,
enim TMR aen significat iniuriae, vanum, iniquitatem,
rapinam. Dromones enim ardeant, livore, & studio
nocendi hominibus, consuli solent fundere rapinas, &
sceleris, quia per eos homines deos suos sibi sint concilia-
turi, & ab eis copiam frugum, vel id quod postulant im-
petra-

Moran-
nus tribu-
nus

VERS. 2.

petratur. Idem faciunt eorum ministris & interpres; A putat magi & divini. Unde de sis subdit: *Dives vide-*
runt mendacium; Septuaginta *safas* Chald. *dives*
probant *ad latitatem* *et* *veni consolante.* Experiens
doceat eos qui damae consilunt per magos & divinos;
veniam, in modo maxime noxiom consolationem percipere;
qui pro modico bono quod damae sibi largitur, ingen-
ter clades, & damae rex interficit, cum anime, tum cor-
pori eorumdem; ut multi exemplis docet. Delito in
magis.

ET S O M I A T O R E S] Ita voces divinoes quae ex so-
mniis divinabant, vel sua somnia proculsi vendi-
bant. Unde hebreus ad verbum, Pagni, & Tigrini, sic
veruntur, *dives* *videtur mendacium;* *somnia* *rebus locu-*
mis sunt; Septuaginta *safas* *C* *informata safas*
logorismatis; Chald. *proponit propterea in propria sua sal-*
ma mendacia logorim.

[D C I R C O A B D U C T I S U N T Q U A S I G R E X] Ita Rom. q. d. Quia iudei nuper fidem abdiderunt im-
molacris, diviniis & mortiis suis, idcirco abducti sunt
capti vultus rex ovium in Babylonem.

[A F F L I G E N T U R Q U A N O N E T E I S P A-
T O R] q.d. Iudei afflicti sunt & quasi prede dei lupi, putat
Chaldei, qui earebant vero pallore qui est tauratus,
se lequebant hunc divinos & iominiatos, qui erant
pseudopatres, vel iugo fugientes aueque ei tradentes.
Unde Chal verit, *idei* *dipersi sunt fane discipulorum*
oue; *translati sunt,* *qua non est ei rex.*

Mystice, q.d. iudei Iudei abduci sunt in variis ex-
cessore, & diemnon cultus, quia non haberunt verum
patrem, scilicet Christum, sed falsos, & mendaces,
quales fuerunt Scribe & Pharisei tempore Christi, con-
tra quos detonat Christus Matth. 23. Quocirca.

V E R S . 1 . S U P E R P A S T O R E S I R A T U S E S F U R O R
M E U S . q. d. Puniunt hunc pseudopatres, quia perdi-
derunt gregem populi iudei. Et S U P E R (Vastabulare) H I R C O V I S I T A T O R E S] Idem dicit alia metaphora pseu-
dopatres enim vocat hircos, tum bofedos, & bar-
bitos more, tum quid heros filii similes, id est, homines
sece sti verbo & exemplo pugnare, cilique ad omne ne-
ficii quasi duces praesent, sicut hirci praeunt capras, &
heros.

Q U A D V I S I T A T I D O M I N U S E X E R C I T U M
G R A M S T U M D O M U M J U D A] Vox uisitans hic
contrarie sumitur. Nam, *saepe* *lures visitabat*, idem est
quod, hircos, id est, duces & pseudopatres, punient
super ipsorum inuenit extundunt, uel etiam plaga
doloris eorum infligunt. His metu, *visita* *uia Domini* *pre-*
gem suam, ut eum tuatur, & ex eo constitutus duces qui
cum propinquent. Unde loquitur:

E T P O U S T E O S Q U A S I E Q U U M G L O R I A
S U E I q. d. Quia iudei falsi duces, & patiores perdididerunt
gregem meum, hoc de causa Deus cum visibilis, ex eoque
confundit ueris principes, & patiores coequi gradus
sunt Iudam Macabeorum cuique fratres, qui
quasi equi generoli Dei, ad bellum pro populo procedant,
at illius hostes putat Antiochium cuique chilarchas, pro-
fligent, ita s. Hier. Theodor. Remig. Hugo & ali.

Dices, Iudei & Macabeoi fuerunt oriundi ex tribu
Levi, non Iuda: fuerunt enim sacerdotes & pontifices, qui omnes decendunt ex Levi, ut patet I. Machab. 1.1. Respondebat aliqui, eorum paterno genere decendentes ex
Levi, sed materno ex Iuda. Verum dico, Iudam his & aliis vocari totam gentem Iudeorum, prout distinguuntur
in Hieracle et decem tribibus, quae a Iudea fecerunt iebis. Hinc autem gens commissa erat ex tribu Iuda, Levi, Beniamin, et ceteris, id est potiori parte vocata ex Iuda, praelatim quia Iude promulga, et datum est scriptum uisque ad Christum Iacob patriarcha, Gen. 49.10. Machabaei ergo iundi ex Levi, dicuntur preciuitate Iuda, id est, ex gente Iudea, non autem ex tribu Iuda.

Mystice, Iude et Macabeoi nostri sunt Christus, et
Apostoli, quae ex Iudeorum stirpe prognati, quasi gene-
roti equi prauitatem inueniunt cum regibus, principibus,
philosophis, & toto mundo infidelis, cumque proutve-
runt, subiecte & Christo subiecerunt, ita Remig. Haymo & Lyran. Unde et Chald. verit, *ex ipso rex ejus: ex ipso*
Christus: ex ipso fortitudo belissim: ex ipso magni-
cabuntur omnes gubernatores eius finalis.

A P O T O L I C O M M E N T A R I U M] Id est gloriatus, speciosus, decorus
illustris, ut veritatis Syria, ac promptus & strenuus in bello
ut veritas Arabicus, insignis est hieroglyphicum Apostoli.
li & vii Apofolici, qui quasi equus ubique Christum
selemonem, tamquam equitem infidelitatem & vita fieri. *Apololli*
nem, reges & principes subiungant animos circa *unum equum*
cumber, ut nullus laboribus detingatur, nullus per gloria
culis, terroribus, hoerbibus, difficultatibus cedat, sed omni Christi
nisi generosis transfilia & subigit, iuxta illud quod est
equo bellico sit Job c. 39. 30. *Gloria naruum ejus terror.*
Terror angulatus, exultat audacter, in occursum proges-
armatum est armatus, proponit, credat gladio, &c. qualis ibat
Bucephalus Alexandri Magni, quo ipse in prælia uecte-
*tus, & vicebat, qui post Plinius lib. 8. c. 41. *Eadem Al-*
xandrus, inquit, *C* *magna cum rarae currit;* *Buce-*
phalus enim uectans, forte ab apud curvo fratre ab infanti
*lis Alex-
tauri capitio armis impetravit. Sedicem taliter furans ex*
Pitionem Bucephalus greci empuit. Neminem bis alium
quam Alexandrum, regis uectans uestra recipit in fe-
derem, alias passum resuens. Idem prælia memorata in
Indiam perducatur oper a, Tiberius appropriatue uectera-
ris, in aliis transire Alexandrum non possum, multa præ-
terea euidenti medi, propter qua rex defensio ei datus ex-
equis, utrum tamuis circumdet nominis eius, scilicet
quam Bucephalo Bucephali appellavit. Porro S. Greg.
13. M. Moral. 11. & lequent, verba Jobi explicent. Equis,
inquit, est predicator qui habet fortitudinem, quia aduer-
sa confundere volens: *Elaber brianum, quia ad superba*
blandias uectar, equo non Dominus; C cum alienis fortia-
dine brianum uolens, *C* tam brianata uectus fortitudine mis-
uatur actionis. *Terror angulatus, id est, quidquid in*
mente, in terrenam uectari conficit, vos amorem sapere
debet per mentem dare percussionei rumpit. Addit taliter
equum gloria Dei sicut S. Paulum, ac pergit: Equus
Dei exultat audacter, & exteriora tormenta non metit, &
qui interna deliciationem quare, pectoralia mandi
vacuatur non sumat, quis ipsius quoque uita præfatu-
ti defensione per meatus excutio calcis. In occursum per-
git armatis. Inseri lobes illius sefioris faciuntur exca-
tas contra armatos hostes, quantum Paulam ferat at-
*cedere, quando enim Epobellus ad strupendas totius tur-*bas* *z* *clisma rapiebat, Acto. 19. & Acto. 21. Ego, in-*
qui non uolui altigari sed C mori in Ierusalem paratus
*jam pro nomine Domini Iudeo. Contumaciam pavorem, uer-*te*
re te puto. At item Rom. 8. Quis nos separabit a charitate
Dei tribulatio, an angulus, an fames, an persecutio? Hic
*& plura S. Gregor. Quid nos ad hoc? Equi, non Troi-*ni, sed Sciri, mox ex equis pigi, tardigradi & iniquis*
*fortis astelli. Seuimus equi fertur iuuo heros & sefiores, Seu-*imus* *mox Dolabellam, deinde Caecilium, denique Antoniu-*
mum perdidi; ita non Christi regnum crebro perdimus
potius quam propagamus. Vide quod ex equo candido,
*et iuio tellore Christo dixi Apocal. 6. 8.******

E T I P S O S & feliciter Iude, prodibit A N G U L U S] Ita le-
gendum est Hebr. Chald. & Roman. perperam erga in
nominalis Biles legitur angelus. Porro angulus, meta-
phorice vocatus princeps, qui rempublicam continet,
fringit, propicit & roboret, uti angulus utrumque pa-
rietem in domo, ita Sancti Hieron. Vide dicta I. I. 19.
13. Rursum angulus metonymie vocatur turris, que
Dan angulus murorum ergo solet ad domum, arcu, vel ver-
bi tutelam, rixas illud Sapient. 1. 15. *Des* *intra* *C*
claviger *super rixatas manus,* *C* *super angulus ex-*
tritus. Turris autem nota principes, que de Cant. 4.
Mille 1. *Upsilon pendit re ea.* Ad literam angulus hic, id est,
princeps in repub. est id quod angulus in fabrica,
& quod paxillus in pariete. Sicut enim paxillus est clavis
inclusi portio, ex quo arma & viae qualibet inservi-
pendit, ita est principis omnis populus pendet, regitur
& sustinetur. Se. Eliseius vocatur paxillus Iacob 2. v.
21. Ita Machabaei pendebat populus Iudeicus, a Christo
& Apostoli populus Christianus.

E X I P S O A R C U S P R E L I] Est hic tertia meta-
phora. VERS. 4.
Principes enim in repub. est id quod angulus in fabrica,
& quod paxillus in pariete. Sicut enim paxillus est clavis
inclusi portio, ex quo arma & viae qualibet inservi-
pendit, ita est principis omnis populus pendet, regitur
& sustinetur. Ita arcus paxillus. Ita, *C* *arcus pa-*
paxilli.

phora. Sicet enim principes paulo ante vocavit anguis & pauculum, ita hic vocat arcus prælii, qui scilicet fortior pro populo depugnat, enique hostes aero luo & suorum prosterunt, uti ad literam licet iudas Machabaeus; my little Christus, & Apostoli. S. Hieronym. verò hoc tria ita distinguere: *Ex ipso angelis*, id est, ex iuda & iudeis, inquit, prodidit regis potestas; habuerunt enim Davidem, Salomonem & posteros eorum reges. *Ex ipso pacifice*, id est fæderum: *Ex ipso arcis prælii*, id est, fætitudine bellicæ, pugna fortis militum, & ducum. Hac enim tria, putat regnum, fæderum, & militis, sunt robur, firmamentum, decus & gloria cuiuslibet reipublicæ, à quæque Ecclesiæ.

E X I P S O E G R E D I T U R O N T S E X A C T O R] Septimus, abbas, Chaldeus, gubernator, Pagnini, præfatus, qui exigit tum vestigia, tum iura & obsequia à subditis, vel hominibus labiatis principi, reipubli, aut Deo debita, qualla sunt religio, cultus Dei, legum obseruantia. Tales fuerunt Machabaei, sed maxime Christus & Apostoli. Exactor enim propriètè est vicitor, indepræceptor, qui viæ & subditis imponit leges, onera & tributa, quod propriètè competit Iudeo Machabaeo, & magis Christo.

Moraliter dicunt hic principes, magistratus, Prelati, si debere præstare in republi, vel congregatio, cui presunt, Primo, quod angulus præstat in domo, scilicet ut eam sufficiat, strängant, uniant. Secundum, quod pax illos præstat in parieti, ut ejus ad instar firmi & immotis alios firment & inservient, ita ut eis pendent summi, modi & infimi. Tertiù, quod arcus præstat in prælio, ut, sicut ille abigit sterioque hostes, sic illi respubli, defendant & propugnent, ab eaque omnes hostes arceant & abhincnt. Quartu, quod exactor præstat in telonio aut debito, ut scilicet constanter urgant disciplinam & custodiandam legum, tum divinarum, tum humanarum, eamque si collapsa sit, restituunt, & instant, etiam multorum odii sunt fibulent, & vulgi levitatem expedit. Ita implebitur in eis illud linea §. 12. Et ad istud abutitur in te delecta faculum, fundamenta generationis & generalius, subiectus & subiectus edificator seruum, a verenter seruans in quietem. Sapientia Ciceronis 1. Officiorum. Omnis, aut, qui repudiabit pax duo Platoniæ præcepta tenet: *unum*, ne nesciatorem erit sic treverit, ni quædam agam, ad eam reservat, oblitus conmorditorum suorum. Alterum, ne tuum corporis repul. entem, ne dum partem aliquam invenias, relaxas deferas. Venerum encela, se procurato respubli, ad nutrimentum eorum qui commissi sunt, non ad eorum quibus commissi est gerenda est. Et nonnulli intercedunt: *Est propter meum, nam magistratus, intelligere se gerere personam civitatis, utrumque deinceps fuisse, servare leges, iura defendere, & ea fides sua commissa meminisse.* Idem l. 1 de Legib. Magistratus, aut, est lex loquens, sicut vicilius est in magistratus silenti, & mutuus: *Per quodquecurius principium & virtus suæ fætoreto civitas, se corrigit, & emendari contineatur.* Thueydides 16. Magistratus, aut, est medicus triviantus: *qua ergo arte, curio, cunctate, & fortitudine medicus curat agrum, v.g. phreneticum, & invitum, eadem magistratus curat civitatem.* Agellius teste Plutarach. in Lacon. magistratus officium esse dicunt, erga rebellantes audacia, erga subieciles benevolencia sui: *sicut Virgil. 6. Aeneid. principi partes dixit.*

Pareat subiectus, & debellabis superbus. Agathornus dicitibus magistratum trium debere meminisse, primo, quod imperet hominibus; secundo, quod lecundum leges, tertio, quod non tempet imperet, ita Stobæus fer. 47. Plato l. 4. de Legibus, cenit magistratum deferendum omnem illi qui præciliunt opibus, robore, forma, nobilitate, id in qui legibus parent maximè, & hac re exteris in civitate præstant. Caro censuram petens, cum suis competitores videbat populu supplices, eunque de morte prestantes, exclamavit, populo opus esse medico austero, validique remedium, proinde eligendum non qui blandillissimus esset, sed qui inexorabilis, atque hæc diceret, an omnes censor crebat est. Agnovit populus moribus suum: coquit Cato plus leviter obiurgando, quam ceteri blandiendo, ita Plutarach. in Apophth. Roman. ut enim corpora nostra sine mente, si civitas sine legibus consistere nequit. Solon interrogatus qualiter civitas bene regi posset, respondit: Si princeps, & maiores secundum legem vixerint, in-

Aquil Valer. lib. 3, e. 9. Rursum si civies magistratus obediunt, magistratus autem legibus, uia referit Stobæus fer. 41. Heraclitus dicebat, *cives non manu operatae pugnare pro legibus, quam pro mortibus;* quod absque legibus nullo pacto possit esse civitas incolamus abiquoq; oibus possit, ita Laertius. g. c. 1. Hinc illud Maronius:

Legi que uiri, & mortalia ponent.

Pittacus Creto percutiunt quod effet maximum imperium? Respondit, ubi leges imperant: nam ubi summa est legum auctoritas, ibi est minimum tyrannidem. Ita Laert. l. 1, cap. 5. Demosthenes civitatis animam esse leges dicebat: ut enim corpus anima carens cadit, sic civitas nulla administrativa legibus sponte sua ruat. Ita Max. ferm. 68. Cleon multo meliorem esse dicebat flatus evitatis, qui licet deterioribus, firmis tamen legibus uitetur, quam illius quo bonis quidem, sed irrisi, ita Tucyd. lib. 3. Archidamus ruganti quinam essent Spartaniæ urbis perfecti? respondit: *Leges de legitimi magistratus, censens in republi, bene constituti supremam auctoritatem esse legibus deferendam, lecundum magistratus, ac proinde eos legum debere esse tutores, & vindicatores, non dominos, nec dñe spaciores, hoc est disponentes.* Ludovicus XII. Galliarum subprefectus Aurelianensem, qui familiariter enim erat uisus, sepeque iniustis retum liberarat, creaturæ rex domnavit, dictato: *Concedi privatus pro amico, regum autem adepti teget multi seruanda sum.* ita Annal. Franc.

Divinè S. Bernard. l. 4. de Confider. c. 4. ad Eugenium Idea Prelatorum. Pontifex, eum docet quales debeat creare vel formare Prelatos: *Qui fuit, inquit, in iudicio recti in cuiuslibet provis, in iudicio discreti, in disponendo industris, in agendo strenui, &c. qui quædam legationem non admittit, nec requireat datum, sed fratrem.* Qui regibus Joannianis exhibeantur, Egyptiæ doctri, formæ artibus Plienes, Heros idolatriæ, Heros aversi, Petrus mensurætibus, negotiantur Christianum. Quisnulli non spernent, sed doceant: *deputes non patiens, sed terreat;* pauperes non gravens, sed soverans: *munde principum non pavent, sed contemnunt;* qui cum turba non intrensi, nec enim tra excent, qui certe ecclesiæ non credentes, sed credentes. Qui martyris non exhibentur, fide corda esfiant, & cruxim corrigant; fama prævalente fuit, nec inuident aliena. Qui grandi studiis genantur, & cuiuslibet, ac de omni re creationis plus fidant, quam sua industria vel labo. Quorum ingressus pacifici, non moleflus exitus sit. Quorum sermo à lifatio, & quorum vita pugna, quorum praesentia agraria, quorum memoria in beatitudine. Qui se amabilis præbant, sed aucti, non safa. Qui lumines cum humulis, & cum innocentibus innocentes, durus dure rearguant, malignantes correcent, reddant rebribus superius. Qui non de die videt, & patrimonio crucefixi se vel nos dare festinat, grans dantes quod gratis acceptant, gratis facientes indecum non injuria patrem, vnde dicunt in natione, *interpretatione in populi.* Et cap. 7, lib. bram ita comulit. *Ubi malitia juxta potentiam est, aliquid tu super bonum præfumendum.* Vultus tuus super faciente, mala Timæus spiritum ira tua qui dominum non uerteret, gladium non formidat. Timæus orationem, qui ad monitionem concenptit. Cui trasferis tu, Denus sibi iratum, non dominum puer. Qui te non audierit, audirendum Denum, & contra se paraverit. Et paulo ante perficit Pontificis Idea Domini idem ita depingit: *De cetero oportet te esse confidere sororiam subiectam, sapientiam speculum, præstat exemplum, affectum vestram, fidem defensorem, discorem gentium, & Christianorum ducent, & in omnibus pugnare pacem, & plenam, tibi ordinatores, pastores plebem, magistratus, infirmarios, resaginos, oppressos, pauperum, ad vocatum, & miserrorum spem in reatu populi, judicem, valerum, oculum, carcerum, hanciam mitorum, baenam, jeans, ultorem, scelerum, malorum specum, rigum parem, legum moderationem, canonicum dignitatem, / ad terras, eis uicinas, facerem. Atque simus, ne statim Christi, Christianum Dominum, pastorem Deni Procedamus.*

E T E R U N T Q U A S I F O R T E S C O N C U L C A N T E S L U T U M (scilicet, boles ut lutum) **V I A R I M** IN VERSIS. PRALI. O. PRO fides heb. est. ¶ ¶ ¶ ¶ ¶ pibbomim illi, prevalidi preponentes, heros, gigantes, Gabrieles. Ad literam notat Machabaeos, qui ita fortitudine boles Israelis proculcarunt quasi lutum: *qui a Dominus cum eis*

Ita iο libris Machabaeorum legimus, Iudea Machabaeum nunquam iοisit p̄lūmū (excepto vītōmō, in quo non legitur orāfē, vude & ecclīdīt) nīs p̄lū iοvocat̄a Dei ope, quam & p̄fīlīt̄ Deus: vnde nūst ad cūm̄ lēremiam Prophētam ē limbo, qui dare t̄ ei glādium, dīcereq; *Alexy fanūlū glādium manū t̄ D̄o, in q̄d se adūrās p̄p̄lū mei Israhel*, s. Machab. 15. Hinc & Iudea Machabaei, id est Machabēus, dicit̄s t̄ ex iōlībā veris vīdēcīnī Exodi cap. 15. *וְיָמִינְךָ מִזְבֵּחַ וְתָמִימָה בְּאֶתְלָמָד לְבָבֶךָ וְתָמִימָה בְּאֶתְלָמָד לְבָבֶךָ* Domine: quod quā bellū tēfīlā, & vīctoriā omēn in vēxillī & in signib⁹ p̄fīlīt̄bas, vidi di- xi. Exodi 15. vnde sequitur.

ET CONFIDENTIA ASCENSORES EQUORUM
VII. 51 Putat deus & militis Aetiochis, qui pollebat &
gloriosus ab equitatu, cum Machabaei pugnaret pedi-
tes, vti & David, & utriusque pugnaret eorum reges, pugnat
legem Deuter. 17. 16. ut ibi dixi. Unde quanto inferius
eorum foris & conditio, quod pedites in equis pug-
narent, tanto nebulos illorum de his eis De parta tuti-
victoria; tanto glorioloris triumphus Hinc Chal. veritatis,
C^o forte domus Israei tristramunt interficiens populum
quasi intum sciarum in bello, C^o pralia communica: quia
versus Domus erat in auxiliis romani. Myrrhae, ha-
vere iact in prælio spirituali, quia Christus & Apolo-
lo debellarunt mundum & tartarum.

Vans.6.

ET CONFORTABO DOMINUM IVDÆ ET DOMUM
Ioseph & SALVARO] Domus Iuda fuit dux tribus; de-
mum Ioseph decem reliquæ, quarum caput fuit tribus E-
phraim, filii Ioseph, ex eaque prognatus Ierobomus, regu-
it ac ceteri reges Iudæ. T'otto muls ex decem tribus
partim s'm ante illexierunt Iudæ, partim posseca cùm
viderunt vel auerterunt vitorias & trophae Machabeorum,
in se aggregarunt, ut lib' eorum ducatu & præstiblio
incomulus & felices viserent. ita S. Hieron.

Mystici, id verius fui in conuersione tam Iudaicorum quam Iudaeorum ad Christum, qui inchoata est ab Apollinis, sed perfectior ab Elia & Henochio in me abundauit; tuus enim omnes Israel saluus es iste Remig, Lyrani & Arias. Pro ratiōne hebrei, et **לְפָנֵי** gabbūrā, id est viriles, fortes, robusti, ac quasi Gabrieles et Iacob. A **תְּבִזְבֶּשֶׂר**, id est vir fortis fui; deducitur nomen Gabriel, id est, per filium fortitudinis Dei.

ET CONVERTA N E O S) ut & locus in quibus per esp-
tivitatem dispersi sunt, revertantur ad avitas iu lodes
deas. Unde Septuaginta, verius, Οὐ διατελεῖ τὸν αὐτὸν,
Chad., & congregatio captiuorum eorum, plenaria liguri
na, & reuersio collucientis & stabili, & conuersio labores
fuerunt Hebreos, ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, εἰ μὴ con-
jugationē, & quādī confluitam ex Καὶ ἡ μέση, id est, con-
verit vel reverti fecit; & ex Καὶ οὐ πλήρης, id est habitare
fieri, collucavit.

Volume

ERUNT SICUT FUERUNT, QUANDO NON
PROTOSCERAN EOS Iq. d. Erunt scut fuerunt ante
captivitatem eorum Babylonicam quā Alyssacram. Hinc
patet ad literam loqui : *ropēbam de Iudeis, Israëlis &*
Machabzis. Idem patet ex nominibus domus Iudea, domus
Iacob, Ephraim, &c.

ERUNT QUASI FORTES (hebr. gibberim de quo dicitur s. i. EPHRAIM) q.d. Erunt quasi heros, Ephraim, fortiter bellantes belli Domini. Tribui enim Ephraim inter decem tribus erat fortissima: unde & cetera tribus continuos dedit reges. Hinc illud psal. 77. 9. **F**elix Ephraim
interdecem tribus resurgens exiret, ut in primis dicitur in psalmo 77. 9.

LATRATUR COR EORUM Q[ui] ASI AVINO] q.d. EX coram vicitur exculcat ut p[ro]p[ter]eum existente qui hausto potenti vino hilarecunt: vel q[ui] d[icitur] in pratis erunt audaces, interrati, & quasi leos in igne spirantes, perinde ut si vino genitio appleti -t[ra]stent, vt nunc Koala-eh, Iberio, Hollandia, aliq[ue] gentes vino adiuta- te implent anima prolium, vt spirantes calidissimi in fuisse ut audaces, rianctus, trepidantes in enes, & gladiis.

ET ILLI BORUM q dilli, opesote & poteri eorum cernent, audiemus quae patrum & agnor eum tuorum trophus, indeque exultabunt in Domino, & ad haec eum he-roice confectanda incitabantur. Sie trophyis Miltiadis Themistocles, Achillis Alexander Magnus, Alexandri Magni luctus Cesar, Cyri Scipio, excitat lim ad eadem per herois & locinora coniectandum, ut narrat Plutarch. in eorum vita.

SERILABO EIS, ET CONGREGABO ILLOS] VERS.
Quasi fibilio congregabro & convocabo eos, velut quae in
ter ualeam, tamquam Synagogam, & tempore Christi in
Ecclesiis, in qua fibilis erit praedicatio Evangelica, in-
quit Variabilis. Et catachresi positur enim fibilis pro con-
vocatione quae habet in omnibus à pastore fibilo. Et hinc
dixit. Unum enim dicatur per duo: fibilio & congre-
gabo, id est, quasi fibilio congregabeo. Simili modo ait
Iacobus cap. 7. 18. Subtilis Dominus magis, quia est in ex-
tremo suumum Aegypt, & apud quae est in terra Assir.
Videlicet ibi dicit.

DE LONGE RECORDASUNTUR MEI] q. d. Iudei-
lri & Israëli degentes in remotis locis, ubi audierit
legem Dei, cultum & Syoagogam per Machabeos in Iudea
restitutam, recordabatur me, ut me mox patrum
invocaret & colaret, ideoque eum filii valentes & gau-
dientes reverenter in Ierusalem.

ET REDUCAM EOS DE TERRA AEGYPTI ET VERSO.
DE ASSYRIIS) Alludit ad captivitatem Assyriacam &

Babyloniam, quam fugientes multi ex Isra, proluge-
runt de more in Aegyptum. vt patet Ierem. 4. q. d. Sol-
vam omnem eorum captivitatem, exiliis & dispersiones,
faciamque vt tui & liberi in patriam, & ad nos meum
que simplam & Ecclesiam revertantur. ita S. Hieron.
Albert. & Hugo. Huc facit quod Iosephus lib. II. Antiq.
Egipt. cap. 11. sicut & Proph. Isa. 43. 11.

cap. x. Iacob proletem Philadelphum, qui post Ptolemaum Lagi Alexandro Magno in regno Aegypti fucellit, centum viginti milia iudorum ex Aegypto libertate donata in iudam renitit, eaque beneficencia obtinuisse ab Eleazaro Pontifice ps. Interpreti qui S. Scripturam ex Hebreo in Grecum idioma transferrent.

AD TERRAM GALAAD ET LIBANUM ADDUCAM
E[st] IUDAS in iudeam, eisque limites sunt Libanus & Gal-
aad. Myssice, ad Ecclesiam Christi qui fertur eis, pul-
chra & amena, tui Galaad. Libanus, omnisque terra Iu-
daea olim promissa. Unde sequitur: *Et n[on] in iudeam eis
Ihesus, scilicet sufficiens q. d. Maxima erit multitudine fidei-
bium, tum in iudea et orbis Machabaei, tum potius Christianorum
eo[rum] Corinto & Apollonius, adeo ut tempora & ec-
clesias non euanescant. Secundu[m] Sanchez, q. d. Non in-
venientur ei locis, quibus non invenerunt in loco pri-
mo, purum in Egypto & Allyria, quod redirebant in Ieru-
salem, unde sepius vertunt, non relinquunt ex eius ul-
tore, ut hi vallare.*

Analog. q. d. Locus fidelium post mortem, postque diem iudicij non invenietur amplius in terra, quis ipfi ex terra transfereotur in celum.

ET TRANSIBET IN MARES PRETO] Varij vario
hac explicant. Primo, iudici hoc ad literam expectant,
quasi portenta futura & scienda a suo Messia, sicut Is-
rael fuit a Moysi in mari rubro. Verum quia ad literam
VERS. 11

hoc cap. agitur de Machabaeis, eorumque victorij portentosum. hinc Secundo, magis appollitum huic loco est, quod tradunt Hebrei priuilepi apud S. Hieron. ac Remig & Hugo, ielicent Judaeos olim in Graciam prolungos, tempore Machabaeorum, per fretum angustum Proponide, quod Chaledonem à Constantiopolite legatus, transire ut redirent in Iudeam. Verum nulquam legimus frustum hoc perenissimum & siccatum à Deo, vt Iudei frico pede pertransirent. Tertio, alij putant his notari Alexandri magnum qui eum exercevit mare Panaphylax feco pede transire, pergena contra Dariion & Perias, telle Iosephho lib. 3. Antiq. c.vii. Verum hoc viri doctis fabulorum videtur & Ioseph, licet ex aliis referat, non tam approbat. Adde, quid hoc ad Iudeos & Machabeos? Dico ergo esse hic continuum metaphorarum sive allegorianum, quia ius iherusalem miraculosi transitus Hebreozagam per mare rubrum duxit Mole & per lordanum duxit Iouis in terram promissionis, describit similem non in miraculorum, sed mirabilium tramitum ludorum tono oris diisperitorum per maria & gentes, felicissime redditum in Iudeam, cum audierint eas felicitatem & victorias partas à Machabaeis q.d. Facium vt Iudeis in Ierusalem redeundis omnes vias, maria & hemina pinni pervia, tenore vero omnes obices & obstatibus, adeoque si opus sit sicabo mare & fluminis, utrūcavam sub Mole, qd, quo ante ipse virgin percolit mare rubrum, & sub Iouis, quando confundi, divis & siccavi profunda fluminis lordanis: quin & humiliabit superbius & potentiam Aillyorum, & Egyptiorum, aliarumque gentium hostilium, faciamque ut ve
spere

populum meum retinere , aut ab hoc suo in iudeam reditu remorari nequeant. Nominat prae aliis Aegyption & Alysrios , quia hi olim crebro & vehementer affliverunt Iraelitas , eoque in captivitate detinuerunt , ita Theod.

Mythice , id verius in Apollinis & eorum lequacibus , quibus Deus viam patet fecit per terras , maria & fluminis , ut omnes gentes adirent , eaque Ecclesie aggregarent , iuxta illud Ilaie 11. 13. Et defolavit Domum Iherusalem regnum Aegypti , & levavit manus suam super flumine in fortitudine spiritus sui , & periret in sepe ruris , ita ut transfaret per eas calcare . Sicut in Augusto Cesariorum Aegyptum invadenti , visumque per suam monarchiam in Aegyptum & in omnes gentes Apollolis pandenti , contigit , ut ibidem dixi . ita S. Hieron. Cyril. Clarius , Arias , Vatabli , & alii . Ubi Nota . in Scripturis holles Ecclesie Dei vocantur Aegypti & Alysri , Chaldei : quia hi fuerunt hostes Iraelis & Synagogae , quæ fuit quasi aurora & pars Ecclesie .

C O N F U N D E T U R O M N I A P R O F U N D A E L U M I N I S Fluminis , id est flumenum , sed dicit flumenis , quia alludit ad Jordanius faciem aquæ à Ihesu dilexisse , reprexis , & in unum locum coacte , intonsantes confusis , id est , corruxit & convolutz fuerunt . Verum Hebr. 12. hys , non significat commixtare , sed confundere , id est , pudefacere . Dico ergo flumina metaphorice dic : confundi & pudefciri , cum lucis alveo ,

Aquis suo iure & hreditate , contra naturam privantur , ab eoque vi expelluntur . Si enim haberent lumen , & languorem , utique ob hanc vim & quasi ignominiam , quam invicte subeunt , pudelient & erubelcent , quod suo loco violenter excedere , cumque hominibus , pœna Hebreis , cedere debent . Sic iustus confunditur , cum iram suam explore nequit , dum illa à potenteri quam reprimitus & infrangitur . Confundi ergo profunda lumenis , id est quod fieri . Unde pro confundentur , Pagni , & Tiguri , vertunt , turbabuntur , & ita ad verbum nunc est in Hebreo . Nam 10. 21. In his , propriè deducatur & sub sebas , id est fieri ; Nofer deduxit à & sub sebas , id est fieri ; Nofer deduxit à & sub sebas , id est , comindari , pudefciri : quare videtur legitimi oportet punctu 10. 21. sub sebas . quamquam ordinis verborum imperfectorum apud Hebreos sèpè confunduntur , ac verbis quiescentibus in vno , tempora sua mutuantur à quiescentibus per id , putat & sub sebas , & sic sub sebas ponitur pro hebreo . Simili modo dixit Ioh cap. 1. 10. Confundens est unus , & v. 11. Visus confusa est , id est fieri ; elanquit , evanuit . Vide ibi dicta . Jam lumen suus loci est in , quem paragrapho precedentibus alignavimus .

C O N F O R T A B O E O S I N D O M I N O (in me , qui VERS. 11. sum Dominus . Eit enallage : loquuntur enim Dei de se in terita persona) ET IN NOMINE , id est virtute , potentia & invocatione , REUS AMBVLASVNT] per genq[ue] strenu & alacriter Iudei in Ierusalim , fideles in Ecclœsum militem in terra , & ex ea in triphantem in celis .

C A P U T U N D E C I M U M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

Pradix Zacharias cap. 10. Ad Achabaeorum bella & vittorias , nunc prosequitur et aqua post illas finitas fuitas erant , & obversura Iudaea per Romanos . Hoc ergo capite producet excedens Hierosolyma , prius urbis & templi , iam recentis Zorobabel , & Ihesu filio Ioseph adiutori , faciendum à Toto & Romani , idque ob Iudeam per se , præfertum ob Christum ab eis occisum & venditum triginta argenteis . Quare ut peccata bas declinet , et ea que excedunt evadant , Deus Zachariam fecit pastorem , id est Prophetam , ut finita bas prædictas & committat . Hinc vers. 7. sumit duas virginis palmariorum , quibus quasi pastor , populi quasi gregem suum pastet : unam vocat Deus , id est , decoram & gloriasum : alteram vocat Funiculum , quo contrahingatur , & plebatur res . Ihesus representat diesprovidentia , & regnusmodi , quibus utramq[ue] regnando iam ante nos , ita deinceps nomen erat Deus . numerum virginis ut nomen Decus , representans amorem , promissam & beneficium , quibus Deus Iudeas ad se uincit alleterat , haec per Achabaeos etiamque posteris alleterat et usque ad Christum , qui sumit amorem , amor & gratia Dei Patria offusa in Iudeas : altera cum nomen Funiculus , representans timorem , minas & pligas , que Domini post priorem amorem virginem in morte Christi confundit , et paucos & exaggravat Iudeas per Romanos : quam quia pariter sperruntur , hinc & hanc virginem confugit , et quæ ab eo abducuntur ; etiam curas ac providentias depopulat ; ac eos v. 13. palmeris stulto , cuius formam , & habuum induere subter Zacharias , juu cum populo representant , pastoresque , id est perendentes & malandentes , tradidit :

Aperi Libane portas tuas , & comedat ignis cedrus tuas . 1. Ulula abies , quia cedidit cedrus , quoniam magnifici vultati suæ : ululate querusc Balan , quoniam succus est fatus manitus . 2. Vox ulularum pastorum , quia vasta et magnificencia cornu vox rugitus leonum , quoniam vasta est superbia Jordanis . 4. Hec dicit Dominus Deus meus : Palce pecora occisionis . 5. Qui possefderant , occidebant , & non dolebant , & vendebant , ea dicentes : Benedictus Dominus , divites facti sumus & pastores eorum non parcebant eis . 6. Et ego non parcam ultra super habitationes terram , dieit Dominus : ecce ego tradiam homines , unumquemque in manu proximi sui , & in manu regis sui ; & concedent terram : non eruan de manu eorum . 7. Et paucum pecus occisionis proter hoc , & pauperes gregis . Et assumpti mihi duas virgas , unam vocavi Decorem , & alteram vocavi Funiculum & pavi gregem . 8. Et succidi tres palores in memle uno , & contracta est anima mea in eis sequiuntur & anima eorum variavit in me . 9. Ex dixi : Non paescam vosquod moriatur , moriatur ; & quod succiditur , succidatur : & reliqui devorent uniusquisque carnem proximi sui . 10. Et tali virgam meam , quæ vocabatur Decus ; & abscondi eam , ut irrumpat facerem fodus meus , quod percussum omnibus populis . 11. Et in irruptione deductum est in die illa : & cognoverunt ea pauperes gregis , qui eustodiuntur mihi , quia verbum Domini est . 12. Et dixi ad eos : Si bonum est in oculis vestris , afferte mercedem meam : & si non quiescere . Et appendenter mereudem meam tringinta argenteos . 13. Et dixit Dominus ad me : Projice ilud ad statuarium , decorum perirem , quo appetitus sum ab eis . 14. Et tuli tringina argenteos , & proiecidi illos in dominum Domini ad statuarium . 14. Et præcidi virginem meam secundam , quæ appellabatur Funiculus , ut dissolverem germanitatem inter Iudanam & Israel . 15. Et dixit Dominus ad me : Adhuc sume tibi viva pastoris stulto . 16. Quia ecce ego suscitabo pastorem in terra , qui derelicta non visitabit dispersum non queret , & contritum non fanabit , & id quod sit , non enuet : & carnes pinguium comedet , & ungulas eorum dissolveret . 17. O pastor & idolum , derelinquens gregem ; gladius super brachium ejus , & super oculum dextrum ejus : brachium ejus ariditate seccabitur , & oculus dexter ejus tenebrelicens obscurabitur .

Commentaria in Zachariam Prophetam. Cap. XI.

540

VERS. I.

APERIT LIBANUS] Quares, quid hic significat Libanus? Theodoretus & Chaldaeus significare gentes vicinas & hollie Judaeos, quales erant Syri, Idumei, Moabites: Libanum enim erat terminus Iudeorum, & iustum gentium, putu Syrorum versus Aquilonem. Consent ergo hic gentibus excidium intentari, eo quod Iudei regnum à Babylone, templique & urbis reparationem inviderint, & pro virione impediti sunt. Verum sequentia omnia Iudeos spectant, non Gentes, ac in primis illud v.g. *Vestitus in superba Jordanus*. Quocirca ceteri omnes, ut S. Hieron. Cyril. Haymo, Remig. Hugo, Lyr. Dionys. Vatabl. Arias, Riberia, Mariana, Sanches, à Castro & ali confitantes & unanimiter sentent, per Libanum hic accipi Ierusalem, & templo. Primo enim tam ursus quem templum in Iudea, quod ac Libanus mons inclitus in Syria eminebat. Secundo, utrumque ex edris Libani erat constructum. Tertio, dominis & incolis abundant, ut Libanus, & Silva abundat arboribus. Quartus, quia Ierusalem alebatur tyranos, raptores, prades, ut Libanus alit lupes, leones, ursos, aliquaque feras, caue de cavae vastata est. Quinto, quia templum candore lapidum candebat, ut Libanus candore nivium, iest Josepho libr. 6. Belli. indeque dicitur est Libanus à 327 libras, id est albus, candidus: velā נְבָדֵל lebanon, id est thus, quia thurius est ferax. Templum ergo quod iam cum ursis abducatur, Zacharias hic vocat Libanum, enique finem, & exitum in eum initio praedit. Unde Chaldaea pro Libano verit, templo. Simili modo Ezechiel c. 17. 3. Ierusalem vocat Libanum. Vide ibi dicta. Denique aliud ad dominum regnum iahus Libani, in Ierusalem ad iustitiam a Salomon, 3. Reg. 8. 2. Jam censeat aliqui hic predici vestitatem, quam Antiochus Epiphanes urbi ac templo iniulit tempore Machabaeorum, cum pavlor & idolum de quo v. 17. fuit impius Iacob, qui uti finionaret pontificatum erit ab Antiocho, ita fecelerat eum adiunxit, coles Hiereum & deos Antiochii. Verum quia in his intrusis fuit ponitis, quam max ex eius fornicatio Macabeei pontifices & principes legitimi, sub quibus maxime horuit Dedi templum religio; hinc melius Vatabl. Riberia, à Castro & ali paulin censem hic agi de vestitate urbi, & templo illata per Titum & Romanos. Hi enim funditus comburuntur, & dinuerunt tam urbem, quam templum, cum Antiochus illud non defruxerit, sed taetum loco sacrilegii profanaret. Ita Sanct. Hieronymus Haymo, Remig. Albert. Hugo, Dionys. Vatabl. Arias, Riberia, Sennius ergo est: *Aperi Libane portas tuas*, q.d. O Ierusalem, & templum jam reuersus extructum tabernaculum ex Libano allatis, aperte Romanis venientibus portas tuas, quia illis non potest resistere: sinistra enim illis eas claudes, quia ipsi suis vi & robore omnia perfringent. Hujus rei symbolum & prefiguratum fuit, quod Joseph. libr. 7. Belli cap. 12. narrat ante captum à Tito urbem Orientalem portas templi tneam, quia vix à virginis viris claudi poterat, sponte sua horis. nobis in paucitate suisse aperta. Haec patricker facit, quod tradunt Hebrei, & ex iis R. David, Lyr. & Galatin. libr. 4. cap. 8. nimirum 40. annis ante everum templum à Romanis, portas templi que velut clauderantur, nocte sponte suisse referatas, ut summo manducentibus eo R. Johanan filium Zachai, qui inter Rabbinos eminebat, dixisse: *O domus, si facias internum, quid sis nisi quid in tuis tenebris?* Evidem scia internum tibi te osculationem immiseris, & tam alii tenebriculum illud te edatum sis. Aperi Libane portas tuas. Quod si verum est, apte hunc loco congruit: ubi solerter comite et Riberia, portas templi sponte sua aperta solet eo die praeceps, quo Christus mortuus est in cruce, & verum templo siccum est à summo uero deorum. Convenit enim tempus scilicet quadragesimus annus ante urbis excidium, quo Christus passus est in cruce, & verum templo siccum est à summo uero deorum. Coenobit enim tempus scilicet quadragesimus annus ante urbis excidium, quo Christus passus est: ex cuiā et enim iuxta anno secundo Vespasianus, qui fuit ab ortu Christi 73. eccl. Eccl. in Chronic. Deinde in paucitate passus & mortuus est Christus; perinde ac in paucitate portas templi retegratae scribit Iosephus.

Templo
tunc
Libanus
ab quibus
analoga

Libanus
nunc
nisi
dicitur.

Moriente
Christi
porta
a
templo
aperte
fuerit.

Accedere vocantur summi Principes, & Pontifices: abie-
tes, Propoliti, Senatores, Consules, & Praefecti mi-
nores: quæstori, divites & fortis viribus. Unde Chal-
daea, vertit, *lastra provocaturam*, q. d. Ignis hic tunc va-
tatis, & incendiis affluit, consumet omnes nos principes,
prefectos, nobiles & divites, ita S. Hieron. Cyrl.
& Eucl. liber. 8. Demonstr. cap. 4. unde explicans subdit
Propheta.

VERS. II.

ULULAT ARIES, QUA CECIDIT CEDRUS sqq.d.

Ululate ictores, & magistratus minores, quia cedri de-
ciderunt principes, qui vorabebant & protegebant, ac pro-
inda & vos pariter cadentis, occidendi, vel capienti à
Tito & Romanis. Hoc est quod subdit: *Quoniam ma-
gistrus (principes) & aries fuit*. Est ergo parens.

ULULATE QUERCUS AASAN lūta potentes;

& copulenti, qui inter Iudeos eminetis sicut querens in
Bataniæ. Chaldaea, vertit, *multa fratre provocaturam*.

QUONIAM SUCCISUS EST SALTUS MUN-

TUS spūta Ierusalem munitionis, quam vocis saltum vel sil-
vam, quia perficit in metaphora Libani, montis & illeve.

VOX ULULATUS PASTORUM Aliqui, ut à
Castro, censent Prophetam loqui presentibus Iudeis, qui dolabant fabricare templi secundum non equare ma-
gnifice ostium primi, q. d. Dolent autem magistratus, quod
videant adeo extenuatam templi magnificientiam: ru-
giunt principes ut leones, quia videopt modo splendorem
ilium antiquum Ierusalem obliteratur. Verum non est
quod doleatis, sed periculo preterito edicti, gratias
agite de presenti licet minori officiante; quod opportu-
ne admoneo vos, ne stau in quo nunc effici, decidatis
in simili caputatem, à qua nunc effici libertati.

Verum quia hæc pertinent ad precedentia, in quibus
futurum à Romanis urbis templique excidium clare pre-
dictum, hinc eodem referenda sunt, q. d. Videor nubis
eminentis ex ala propehi & specula videre extremam Hiero-
polym cladem, sc. in ea audire ululatus civium, pre-
fertur pallorum, id est, sacerdotum pontificum: qui
valerat eis magnificenter, eorum, qui sedicet combu-
stum est magnificum templum, episcopu[m] via & vefes,
quibus magnificè veluti incedebant pontifices, & cuius
Colibantibus & opibus splendide vivebant. Everla ergo
magnificatio templi, everla est magnificatio sacerdotio-
rum. Videor quoque milii audiare ululatum principum
& magistratum, quasi rugitum leonum, qui avare, &
tyrannice dominabantur populo, in eumque quali le-
ones ferociter, superbe & rapaciter gravabat. Hie
nisi rugiunt, & ululani, qui VASTATA EST SU-
PERIA IORDA N I 3 p[ro]ptera corrum palatia,
prædia, vills, agri & silvæ, qui juxta Jordam poside-
bant, ut eus sensus irrigararent, herentque fertilia
ad fructum, quæ ad similitudinem ad affectum. Alludit ad
leones, quorum copia erat in silvis iuxta Jordam. Hi
enim agris & silvis à Romanis vastatis, gregibusque ibi-
dom palci soliti, ocelli, vel abducunt, pariter rugi-
bant, eo quod latibus, quæc[on]tra gregu[m] prædiis elei-
sunt privati, vel fame mori, vel alio migrare cogente-
runt. Hinc illud Cant. 4.6. De veritate Sanet & Hieron.,
de cedib[us] leonum de membris pateretur. Sanit enim &
Hieron erant iuxta Jordam. ita Clarius, Arias, Vata-
bil & ali. Addit S. Hieron, expositum partim à Deo
partim à Romanorum copia fulvia Jordani: quic[on]ca
Deponit p[ro]p[ter]a esse irriguisse. Unde Chaldaea, vertit, *qua ex-
fusione est propter eos elatis Jordani*. Solent enim Jordani
affluentes aquas ex resolutione nivium efficeri & in-
tuscerere. Septuag. quia mox saltus est fremitus Jordani.
Solent enim aquæ copiose inter se, vel ad laxa alii fre-
muntur. Nam Hebrei geni significat magnificientiam &
arrogantium, qui fremitus est aqua.

PASC PECORA OCCISIO NIS lūta Iudeos oc-
cisiōnē à Romanis, qui oreis & pecora delinatores.

Quares, ad quem, & à quo dicitur p[ro]p[ter]a? Respondet
Theod. et ex eo Riberia, id dic; a Patre eterno ad Christum
filium iup[er] incuturatum, q. d. Tu à Christo, fili, pa-
ter at docas Iudeos, illo modo peccator, et ad te con-
vertantur, itaque evadant excidium Romanorum, cui
ne addicti sunt.

Simplificat S. Hieron. Remig. Hugo, Lyr. Vatabl.
et alii, censent hec esse verba Dei ad Zacharium. q. d.
Ego te, à Zacharia, confituo paftorem, id est Prophe-
tam, ut tuis hisco oraculis paftoris, doccas et mognes Ju-
daeos

Commentaria in Zachariam Prophetam. Cap. XI.

541

Deos futuros de futuro excidio, ut illud ipsi per penitentiam & mutationem vita declinare & effugere lata-
gant. Id ita esse patet, quia Zacharias induit he habi-
sum pastoris, id est duas virginis pastoribus afflumis, una nominat Decorem, alteram Funiculum, sicut mox
v. 15. afflumis formam pastoris habuit, quod de Christo die-
ci nequit. Hinc Chaldeus veritus, vaticinare ad virginis guber-
natores, qui constitutis iunctis ad gubernandum populum me-
sum, & ipsi dominas suas iures quaevis eis accionis, &
dilectus: Non impinguemus autem nisi in peccatum. Ubi No-
ta, Iudeus hic vocari oves vel pecora occisimus. Primum,
quia in eos quasi oves impunè gravabuntur principes & pontifices, eoque vel in corpore, vel in anima expi-
labant & jugulabant prava sua doctrina & vita, ut ies
exprobaret Christus Matth. cap. xii. ita ex Chaldeo
Theodor. & patet ex eo quod leuebit: Quia qui pa-
federant, & occidebant. Oves ergo occisimus, vel ef-
ficiamus, ut vocantur psalm. 43. ta. sunt que non servan-
tur ad lanam aut lac, non ut tonderentur vel mulgean-
tur, sed ut occidantur & devorarentur. Sic Ierem. 12. 4.
Congrega, at, eos quasi gregem ad uolum, & fandig-
to, ut dicitur occisimus. Secundo, quia occisione & gladio Ro-B
manorum ob suis icelera, cum suis principibus & ponti-
cibus erant deflantur cedique devoti, ita Sanct. Hieron.
Remig. Hugo, Vatabl. & alii patet. Rationem dat à
Christo: nam jubetur, inquit, Zacharias, ac si paupertatem
armem exerceret, reprehendere officium pauperis, quo
Deus populū suum pax diuina temporis, & deinceps pasturus erat. Ex ratione hujus personae, & quali-
tabile afflumus docet Deus esse, quod iniqui pasto-
res fuerint causa, cur ipse populū deleretur, & cum
pastoribus in captivitate duci permisit à Chaldeis, & rursum duci permisimus sit à Romanis. Dicit igitur
Deus: Age, o Zacharias, tu personam pastorum fa-
pientis, & pacis oves meas, quas habui pastores & occi-
dunt, & occisione parant: nam illis quibus eascurandas
commisi jugulant eas, sua lucra querentes, non earum
salutem; ne de hoc itere dolent, quia nullam culpam
committunt, & vendunt eas, & aucti prelio laudent
Deum, dacentes: Benedic Deus, quis sumus dixi:
itaque pastores hi non parcum oibus, sed ea im-
pune explicant & mactant. Simili schemate utitur Jeremias
cap. xii. 1. Vnde sit, pastoribus, qui disperderunt & dilaceraverunt
gregem pacientem. Ex Ezechiel cap. 14. 2. Vnde pastoribus
Iudei qui pastores semperfuerint, &c. quod crostam erat occi-
datur, gregem autem Domini non parcerent. Vnde hi dicta-
ita a Castro, & recte, nisi quid ipse hec cetera diei
paupertis præterit, non de futuris, cum potius dixi
haec, ut prope oracula de urbis excidio, speciem futura,
& pastores futuros utique ad tempora Christi & excidii
Hierosolymæ. Illi enim inquis, impiu & tyrannica op-
ponit uim pastorum, & regem ex quum, pium & pa-
ternum.

ET VENDE RANT EA] scilicet pecora. q.d. Hi pie-
dapostolus ex gregibus belli consilii qualium faciebant,
ea eorumque hilis, lervis, operis, agri, &c. ad sua lucra
per vim & fraudem abutebantur, perinde ac si eos ad
hunc qualium vendidissent. Et catastrophis.

ET EGO NON PARCAM EIS] Aliqui futurum ac-
cipiunt pro praetexto, scilicet non parcam, id est non pe-
pere, eti. putat Ägyptum, eo quod populum meum op-
presserunt; aut potius is, scilicet Israhelita, eó quod le-
cerit Ichimia à me & à domo David. Hac enim de causa
tradidi eos regibus impiis, qui eos tyrranicè expilarunt, &
ind' loci ut in lete invicem graffarentur, & mutuo se per
inostitua odio, fraudes & erdes conficerent: ita a Castro.

Melius aut futurum propriè ut sonat accipiunt, ce-
fonte id implente sub Arribulo & Hyrcano, qui
cum pontificatu & principatu contendenter, voca-
runt in auxilium Pompejum & Romanos, à quibus sub-
isti, spoliati & vastati sunt. ita Theodor. aut potius
sub Tito & Vespasiano, quando Zelotes aliqui judæi
mutuo iure expilarunt & mactarunt, ut scilicet Iohannes libro
6. Belli. c. 4. Extradicunt ut in Vatablo regi is, id est,
principium iurorum fatidiorum, ut sit Vatablo aut Her-
ode Agrippa, Vespasiani & Titii, qui totam Judæam
perdidérunt. ita S. Hieron Albert. Hugo, Arias & Va-
tabl. Romani enim Imperatores vocantur reges Judæo-
rum, tum quia in passione Christi Judæos, ut tuos Ce-
lares agnoverunt & profecti sunt, dum cor am Piatu clau-

Cornelius Proph. Mir. xiv.

marunt. Non habem usq[ue] regem, nisi Cæsarem: cum quis Ro-
mani eos bello subegerunt, non jure quam injury non disputo.
ET PASCA PECUS OCCIDENTIS] Theodor.
Vatabl. Ribera, & alii, certe hanc esse Christi vocem
ad suos Apóstolos, & primos fidèles è ludu collectos,
quos ob humilitatem, paupertatem & imbecillitatem
vocat pauperes gregis, quasi Christus hic figuraret se vel-
le Patri suo obire & obsequi, ut quantum in le eis Juda-
cos paucit, & iram clademque eis a Deo decretam a-
vertat. Verum hoc mysticum & allegoricum portus est
quam literale: Ad literam enim Propheta his a Deo
constitutis pastor v. 4. ubi ab eo audire: Pauperes occi-
sionis, huc verius onus paucendi fulcitur. Deoque re-
spondet: Paup[er]am pecas occisimus. Unde ex Hebreo ver-
tasi, O p[ro]p[ter]o, vel pauperes corporis, Nolite verti, O p[ro]p[ter]o,
ut significet continuationem & diutinutatem pauperis.
ita S. Hieron. Remig. Lyran. & Arias. Porro Zacharias
fuit pastor, non verus & literalis, sed mythus & symboli-
cus, pavitque Iudeos suis hinc oracula, quibus Iudei
Dei pastori habitum virginisque afflumis, ac pastoris ve-
ri munus. Ut, inquam, circa Iudeos gubernationem
representatis, nec v. 15 ex adverso induit ualit pastoris
stulti, ut ejus mores populo loe le exprimat & offensent.

PROPTER HOC, O PAUPERES GREGIS] Supple
attende ad ea quae dicitur sum, ita S. Hieron. Remig.
Albert. & Hugo. Secundo, Arias, Vatabl. a Castro & aliis.
q.d. Quia oves h[ab]ent iuncti occisionis destinatio[n]es, & quia a Deo
constitutus sum ex eum pastor, propter hoc patcam e[st],
propter ut vos o[ste]n[di]s pauperes gregis, tum ab occisione, cui
re reliqui certo definiti sunt, tum è manu improborum pa-
storum vestrorum liberem. Unde Arias vertit, pauperes
occisimus propter vos è pauperes gregis ut Hebr. 13. 14. la-
ches, non in adverbium significans propter vos, sed promon-
tes, significans vobis, ita ut latens femininum ponatur
pro O[ur]o factum maliciæ. Pauperes gregis vocat inopes
in populo paupertatum implices, innocentes, manuetos, &
pulios, propter quos Deus ceteris impiis ad tempus per-
petuit, pauperes eos per Prophetas & ad peccato[n]em pro-
vocantes ita Theodor.

ET ASSUMPSIT MENTI DUAS VIRGAS] duos baculos
paupertates, ut paup[er]is habitum, reque ac officium afflum-
rem. Unde iubid: Er p[ro]p[ter]o gregem.

UNA VOVATI VOCARE DECOREM] Hebr. O[ur]o noem[us]
id est decor, species, iunctitudines, gratia, amabilitas, luxuri-
tas, manuetudo. Unde locutus Ruth vocabatur Noem[us],
dictebat: Ne vocatis me Noem[us], id est trahitram, sed ve-
tere me Mara, id est ameroram, quia amerordine uide re-
p[re]sente me Immaculata, Ruth 1. 10. Hac uirga significat re-
gimen huic per aperitum beneficia, non per menas &
luxurias. Unde Vatabl. Hec, ait, sicut clementia Christi,
qua n[on] sibi d[omi]n[u]m affligi[m] carmen Quocirca Syrus vertit,
nam uoca in suorum, vel paup[er]um, vel Arabicus Aotioch,
nam uocat facilius, vel benignitas; Alexander
nam vocat decors.

ET ALTERAM VOCAVI FUNICULUM] Hebr. בְּנֵי חֶבְלָה, id est funiculus, ita Septuag. Aquila, Symmach.
& Nofer. Hinc & Syrus & Arabicus interque vertit su-
num. Hic significat regimen durum, severas leges & edi-
ctas, quibus populus quasi funibus colligatur, constringit-
ur, & peccata flagellatur, vincitur, illaqueatur. Iam
Hebrei altera punctant legumque צִדְקָה chlobeth, id
est, collegatus, nauclei, gubernantes, & per antiphona
funi dissipantes, corruptores. Porro quia funiculus obli-
metiebant hereditates, hinc fuiculus metonymice si-
gnificat, hereditatem, five fortē & partem hereditatis,
quia cuicunque per funiculum dimiscentem obtinebat.
Rurum funiculus significat certum & congregacionem.
Sicut enim ex multis filiis contortis coiunctis funiculis,
sic ex multis hominibus congregatis fit certus & populus.
Unde Euseb. l. 10. Demonstr. Evang. cap. 4. per decorem
accipit legem veterem, quae data est, inquit, funiculo, id
est, certi, & populo librat, qui erat funiculus heredita-
tis, & i[st]i fors & hereditas Dei.

**Quare, quale est hoc virgarum hieroglyphicum? Dua vir-
gi quid i[m]bolcide ha[bit]a virge ad literam significant: Pri-
ge quid a mō. S. Hieron. Remig. Rupert. Hugo & Ribera, duas ha-
rigas accipitio dico federa, duplexque regimen pro-
videntia Dei. Prior initum cum Noe, omnibusque ho-
minibus, Genet. 9. 9. quod hic dicitur Decore, qui
decibet Deum hoc universale io. homines imperium,**

Za omnium.

omniusque cura, posteriori initio cum Abraham, & A-
equa posteriori, putat, ut tribos Israel, Genet. 17. v. 7.
quod proinde dicitur Funiculus, vel, ut hebrei, eis, fu-
niculus. q. d. Sors hereditatis, quam Dominus sibi ex
omnibus gentibus, in populum & Ecclesiam elegit, sicut
posterioris Abrah. five populi Israel.

Secundo. Secundo, S. Cyriacus center funiculus representare
vetus testamentum, utpote Iudeos, & Iudeas, & coar-
ctans, vires & Hagiens; decutem referre novum te-
stamentum, five legem gratiae.

Tertio. Tertijs, ali clemente per decorum significari dutes &
reges filios, pioque, per funiculum verbis inpositis & im-
piorum. ita R. Molanus. a. Direct. ca. 44. per decorum ac-
cepit Molanus, Iudee & Iudeas: per funiculum, Robo-
m & posterum, partim isolatolatus, partim fuculator.
Alii per decorum accipiunt regnum duodecim tribus, sub
Iudee & Salomonem unum: per funiculum vero
Idem regnum, in duo sub Roboam dividitur. Alii per de-
corum accipiunt regnum Iuda, per funiculum regnum Israel,
five decem tribum. Accedit Chalda, qui per de-
corum accipit regnum Ierobom, qui dicent tribus a ty-
rannide Roboam vindicavit & in libertatem afferunt:
per funiculum, regnum Roboam, mox initio & tyran-
nicum. Verum hinc omnia juri erant praeterita, ad quae
licet alludat Propheta, tamen proprii vicinatur de fu-
turo. Quocirca Arias per decorum accipit Machabaeos,
primos populi vindicantes, putat Iudam cum fratribus: per
funiculum autem eorum posterum, qui violenter regnum
regnauerunt nomen ibi arrogarunt.

Quarto. Quartio, ali per decorum accipiunt in ilium predica-
tionis Christi, quod fuit suave & blandum: per funiculum,
fisem evidens, qui huius minax excidit, iudicet &
genuit, ut patet Matth. 23. 24. & 45.

Quinto. & genuinu, virga vocata Deco, significat
regimen amoris, per consilios, monitiones & benefi-
cia, quod post tempora Zacharias Deus exhibuit Iudeis
per Machabeos, & maximu per Christum. Altera virga
vocata funiculus, significat regimen terroris, quo Iudeus
est Deus cum vidit Iudeos prius virginis amoris & leni-
tatis abuti, & inducere, scilicet post mortem Christi
cum per Romanos eos exigitare capiti, ac tandem fun-
ditus everti, ut Iudei omnes vel occisi vel capiti & suo-
cuncti colligati fuerint, & tunc quicunque fuisse funiculum,
id est, lumen & peccatum pro meritis accepit, ideoque
hebrei est uenienti, ita Vatablus.

Hoc ergo utrumque tempus & regimen Dei, ultraque
virga aliquanta significans Zacharias, quasi Dei vicarius
& Propheta. Ipsa enim quasi pavor duplicitis virginis, Deum
paucorum duplicitis regimini, scilicet amoris & timoris,
representat. Hunc etsi lenius patet, Primo, ex eo quod
hoc oraculum Prophete sit de futuro, non de praeterito.
In futuro autem non possimus conmodius explicare,
necc assignare symbolum virginis decoris & funiculi, nisi
eo modo quo tempore expoli. Secundo, idem patet ex
rei eventu. Nam Primo, decorum fuit Dei regimino cir-
ca Iudeos, tempore Machabeorum & Christi, deinde
terribile & funefsum tempore Romanorum, Neronis
& Veipiani. Tertio, quia paulo post dicti Propheta,
se utramque hanc virginem confregisse, quia felicitate
planè ab alienis & reprobavit Iudeos, quod de alio tem-
pore quam Christi & Titi, dici negat. Quarto, quia
v. 13. hanc virginem decoris contractasse esse significat
in morte Christi, ob eius vindictam & cedens, quia felicitate
eum Iudei apparetur sunt, emeruerunt triagoes ar-
gentes.

Moral. Moraliter, principes, magistratus, Praefati, rectores,
&c. dilecent hic a Dei providentia & regimine modum ro-
gendii, nimis ut quantum ex eis, subdites regant
decre, id est humanitas, amore, clemencia, miseri-
cordia, beneficencia, promissio & premia. Ita enim
erit **Opus nostrum**, id est decorum, elegans & speciosum
regimen: Dei eum sapientia sicut orbem ita regis &
gubernat, ut attingat a fine usque ad finem fortiter, &
disponat omnia iustiter. Sap. 8. v. 1. Quod si aliqui du-
ri & ferocius ingenio amore regi nolint, talibus exhibeant
vagam funiculum, qua es regant quasi cervicibus & brac-
toris, manib, multis, premis & suppliciis. Hanc enim
esse optimam regendi modum docet hic Zacharias,
iisque ultimæ & experientia, probatus à Genibus, & que
ac à Christianis. Audi eorum hac de re iusta & gaudens.

Archytas Pythagoric de lege & nullitia: Operari, in-
quit, verum principem non recte tantum imperare fecerat ac sapientia
potest, sed etiam honestatem. Tu enim tuus feceris nullum est
admodum & precearios suis iustificatio esse. Xenophon in
de Cyri altero, bonum principem nobis differe a bono pa-
tre. Nam et parentes filios prouident. Et Cynismus max-
imis ut nobis cogitare a quibus maxima in felicitate
postulam ad ultimum mique finem perficiatur. Seneca libro
1 de Clementia cap. 9. Preceptum, aut, crudelitas bellum
est: clementia in quantum unum domum pervenient, tam felici-
tatem & tranquillitatem parabit, sed in regis non raro, tam
reditor. Magnitudine proprium est placidum, esse tranquilli-
tatem, & in iustitia & officiis supererat duplice. Adinde-
bet enim est fuisse, leo non debet regere. Et nonnulli respon-
sierunt: Utrum Deo exemplum principis conformans, ut
ne tales virtus probet, quales sibi Deus est, volume, cer-
ficiat. illor. 8. Ethicorum. Similis aut, est comparatio regis ad adul-
dites, pars ad fidem quodlibet ad aves. Pythagoras natu-
perandam esse principia dicebat, ne Iudeus magister in
veritate quoniam mentitur. Reverentiam etiam admittit, no-
torem, quod omnis contumax. ita Stoicos tem. qd, qui quotidie
B. dicit Pitarum centurie, principes laudabilium, eis qui
eis fecerit libidini metuant, non ipsius, sed ipso ipso. Id em-
finit Chilonis, Philonis, Muiomni Iulus, Iulianus Ienecen-
tia. Insuper Anaxilaius Rhenus principes interrogat, quid se principia felicissimum esset respondens. Num
quam beneficis concedendo vinci. Tiberius Caesar, teste
Sextio: dicebat: **Boni Pateri** (qualevis Imperator)
affordet per nos, non degeneret. Agapetus Diaconus de
Officio regis: **Sicut oratus**, sit, innatus est corpori, ita
Imperator mundo adaptatus est a Deo, datus pro adqui-
siitione eorum quae ipsius sunt. Operari ergo, cum humanitas
quasi propria membra proprie, ut proficiens in omnibus,
non malorum offendiendo cibulantur. Satis precepta portes
sunt, istud autem ordinis, principes vero utrum est ergo
morsu mysteri. Sic ut animalia liber robustissima & fer-
ocissima, blandissime capiuntur & mansuetant, ita
subditus licet ob omni humanitate alieni, principi bovi
benovolentia & humanitate faciliter gubernantur, sit
Dion. Nic. in Augusto. Pistor. io. Moral. Muficus, in
quit, chordas dilabentes non stolidi abeunt, neque in-
cidunt, sed lenius intendens aut remittens ad concordem
Cadducit; ita principes leniter debet expandere peccantes,
non protinus tollere. Tali enim leperum est plectrum,
tali regimen est decus, non dedecus, cum catena magi-
stratur (id est decus ipsum) dedecoret, ut agbat
Cicero. Unde S. Hieronymus epist. ad Pamphilium. De Ce-
sare, aut, ergo dixit Tullius: Cum quidam ornare vo-
lantes, non sicut bonefaverit, sed ornamenti ipsa turpaverit.
Plautus lib. 11. cap. 17. Rex apom., sit, Julianus ut nomen non
habet, aut certi non natus. Adicat corpore illi grandior, &
specie decolor, sit alius quam catena minoribus; ita principes
operari esse elementum suum, & ita exortare non quod
volunt longior. In Deo tria consistunt, humana potentia,
humana sapientia, humana bona. Rex est Deus ter-
ritus: hunc ergo terrarium per viribus absolvet. Nam
potentia sine bonitate mera tyrannus est, sine lapidaria
periculis, non regnum. Dei ergo operam ut iapam, &
quam maximè prodebet fludent omnibus; nam id est ho-
nitatis, potestis autem ad hoc ei servari, ut quantum
cupit prodesse, tantundem & potest, non plus velut quam
potest: porrè nocte hoc minus velit, quo magis potest.
Deus ut pulcherrimus sui simulacrum in celo con-
stituit solis, ita in terris principem. At sole nihil con-
tinuum, qui catena etiam corporibus celestibus lucem
iussi impetrat. Ita principes publica uulnus maxime de-
bet esse expositus, & nocturnum sapientiam lumen habere
domi, ut etiam quid excusante exterrit, nunquam tam-
bius illi hallucinetur. Quod eum sit in horribile, hoc
principes in republica sicut ergo cor spiritus & vitam
catenae membris aspirans, sic & princeps subditus. Quod
medicus in urbe, hoc princeps in republica. Ita Plutac-
chus in Moral. Porro Claudianus in Panegyri. Probus
ex liberalitate ita celebrat:

Principes illi manus suos superatas ferunt.

Aurea domus sonans.

Liber est illi certe beneficium, ut mercede posse fructum sit
Cicerio itarus in enihiu. Patrumq. deu. in principem illi
liberalitas & clementia sunt Ponponius Latus in Diodor. De-
most. benevoli rogatus quid Iudei similes, facies bonitas? Ke-
fren-

spendit, benignus fuisse, ita Maxima, sive 8. Xenophon. A 22. annos regno privavit. Verum hi omnes iuniperides luciū erant: hic autem Propheta prophetat de futuro: narras enim quoniam ipse pectorum confitentes a Deo, per duas vias pavent & rexerit populum, ut hoc ipso eu duobus modis deinceps a Deo regendum representet.

Quocirca Tertio, apud Arias tres pastores accipit Iudam, Jonatham & Simonem, fratres Machabeos, quos Deus uno mente anorum, id est, iotra triginta annos iustificat; sed sub iuriis posteris, reliquoque populi principes ad Chirillum intelligi. Hi enim populi rexerunt uno mense, id est paucum tempore, virga decoris, & cumea a Deo ob iniquitatem & rebelliam populi, preterim dum Chirillo refluxit, sumque occidit, a Deo succedit, ut sequitur. Aliud ad pastores gregum, qui conducti aenam pacandum, vel pecorum indomita feritate, vel nimio labore tracti, primo mente conus patiora resignant, & a grece dicendunt. Scilicet Deus misericordia ad Iudeos bonos pastores, id est principes, Prophetas, & pontifices prius, unum post alium continuo, sed hi vel Iudeorum pervercacia & malitia superatus minus reliquerunt, vel teo & labore consumpti sunt, vel a Judeis occisi sunt, ut est imperat Christus Matth. 27. 37. Quocirca Deus hoc minere pastores tales submittendi delectant, & quasi easin victimas, statut eos omnem cum virginis decora faciliere & abbrumpere, ac populum quasi gregem indomitum permittere, sibi a fine lege & rege excret, quoquaque si libuerit.

Mystice, Christus infixus Ecclesiam quoniam novam Dei rempublicam, intra membra, id est brevi tempore, iustificat triplices legi veteris pastores, felices principes, Prophetas & iacerdotes. Ita Theodori & Vatali.

ET CONTRACTA EST, hebr. 10:11. **NETT** **NETT**, id est, angustiata est, q.d. Proximella & tristitia contracta, & quasi contracta est anima mea i. 21:5 id est propter eos (contra causam & respectum) Iudeos leictus, id est ab aliis ab eis pastores jam dictos. Symmach. & Theodos. ventur, anima mea examinata est; Septuag. gravata est; aliis nascitur in eis.

SQUAM ET ANIMA EORUM VARIAVIT IN
I. & II. Iudicis in meo cultu & in legi meae obedientia, q.d. Num mihi obedientes fuerim, num inobedientes, num me coluerunt, num suas cupiditates. Unde Chaldaea, anima eorum detribata est cultum meum: defecerunt ergo eos, quia ipsi priores dereliquerunt me: defecerunt eos, quia ipsi priores detribati sunt me. Unde Septuag. anima communiebat aperte mihi: Aquila, anima eorum immatura est in me, id est illi pastores, pontes, acerbi (tales enim sunt fructus, v.g. pyra & ponca immatura) sunt in me; antem reponit & evanescit, sicut os & flores his rebus & evanescunt fructus crudos & immatuos; Symmach. anima eorum in aliis est in me: Tigurina, detribata est in me, Vatis adorans a me; aliis, diforata est in me; aliis nascitur in eis. Hebreus enim **בְּכָבֵד**, per metathesin alludit ad **בְּכָבֵד**, ille est ligare: ligamus enim & facimus flebaches & membra dolere lollata & languida; unde Molesto paulo ante citato, patet alludi ad secundum virginem, quae v. 7. vocatur **כְּבָדָה**, id est dissipantes, desolentes, q.d. Quis bi pastores sunt **כְּבָדָה**, id est dissipantes gregem meam, idcirco anima mea in **בְּכָבֵד**, id est detributa est eos. Melius dicimus alludi ad **בְּכָבֵד**, id est funiculi. q.d. Quis anima ipsorum habebat, id est detributum me, bene ego dabo ei virginem chabat, id est huncularum, eamque quali roam funibus & vineulis constringam. Porro per eorum & eos Iudeos intelligi, tum lubertos, tum pastores: utrique enim recollerunt a Deo, licet enim Iudas, Jonathas & Simon Machabaei, recte paverent populum, tamen non recte paverant Ariflubus & Hyrcanus in eis de potestu deceptarum, item Scriba, Pharixi, pontifices & principes qui fuerunt sub tempore Christi.

Alludit ad Hebreos in die terro, qui variantes & fluctuantes animo, hebet murmurant contra Moysen & Deum, volentes reverti in Egyptum ad porros & ollas carnis, ac nominantur Numer. 31. 5. Dicit, inquit, pater, non nisi agnes, anima nostra nam sancta super regnum te uisum, putat super manna, quibus murmuribus adeo & totius fui ignorans. Molens, ut ipse petrus missum a Deo, ac tandem dubitaret de Dei promissis, an feliciter Deus ex petra datus esset aquas quas promisse Corint. 10:10. Min. xiv.

est populo idoneus quod populi malitiam & rebellionem: qua A de olim Abraham, Isae, & Iacob cognoverunt & laudarunt meum iudicium, quo fodus in Noe cum gentibus initum ob earum infaelicitatem & apostolatum recidi, novumque cum Abraham & postera invi. Nata ergo confidimus nobis, id est, in mei gratiam, supple precepta mea. Unde Pagni, & alii vertunt, qui confiduar me, scilicet quasi pretiosissimum thesaurum, quo affutum fuit divites, licet alii sunt pauperum; Chaldae qui confidunt voluntatem meam; Tigris, qui obseruant me, id est meum os, mea justitia & mandata; Sepuag. eos quia confiduntur mihi: qui enim peculum est Dei, ut dicitur postulat cum Apostolo: Vt ergo, iam nos, eis vero iste Christus, huic viciliis peculium, eis & pars est Dei, quicquid dicere poset: Sors mea Dominus: Dominus pars hereditatis mea & ceteris meis, tu et qui refueris hereditatem meam nobis, psalm. 15.

VERS. 9.

NON PASCAM VOS] quasi dicat: Sicut patres vobis ob murmur & ieceleris in deserto de erul, imo dannatio omnes ad mortem, ut ieceleri omnes morerentur in deserto, & nemo eorum ingredieretur in terram promissionis, Numer. 13, ac Infiper serpentes, ignem, aliquae plaga in eos immensu, fecerit ut alii alios rebellares maledicerent, ut patet Exodi 13, 18. Numer. 13, 8. ita pariter vos mibi rebelleris, imo Christi, quem amantissimum & favissimum vobis dedi pastorem, hostes & partidas, deleram, ab eoque in predictis, ac perdam pro Romanos, ad tu in invicem graefemini, mutuoque vos conficiatis & devnetis, ita Clarius & Vatabl. Hoc enim est Balaam quod subdit:

QUO MORITUR MORTATUR; ET QUD SUCCIDITUR, SUCCIDATUR: ET RELIQUIT DUXENT UNUS QUI SICURUS CAR HEM PROXIMI SIT J q. d. Mors, succidit & deformat vestri non est nisi curv, permettante vos mori, succidi, deformat, nec tantum permittam, sed efficiam. Videtur tria flagella significare & communari, id est peccatum, bellum & iamen. q. d. Definam ens regera in elementis & manefitudine, se regam eos tribus hisce plagiis, inquit Vatabl. Hac de causa Zacharias idipsum in Iesu, que virgo decoris quasi pectorum representans, eam considerit & confregit, epique vice aliam minacem & la vanum allusum, quam proinde vocavit Funiculum. Unde sic:

VERS. 10.

ET TULLI VIRGAM MEAM QUE VOCABATUR DECUS, ET ABSCEDE TAM J q. d. Sustulit hoc regimen meum meoque pastores, qui populum meum regebant cum decor & amore, induxisse aliud, quo eis rex funiculu & flagellis, quasi principia, imo quasi boves & alios. Itaque huc virgo decoris symbolico, ad literam concilia & distracta est per Zacharium, ut ipso facto representaret in morte Christi diffingendum esse regnum amicum, quo Deus eisque rexerat Iudeos.

UT IRRITUM PACEREM FOEDUS MEUM, QUD PERCUSSI CUM ONNIBUS POPULIS J Hinc Hieron. & alii putant hanc virginem decoris significare fodus Dei cum Noe, omnibz gentibus ex eis prognatos statim post diluvium initum, quod eorum idololatrias & infidelitatem paulo post recidit, quando eritis gentibus relatis & reiectis, fredis alienis & pecuniae iniis cum solo Abraham euque posteris, id est Iraelitis, Genet. 7, 2. Verum etioe & alludat Propheta, tamen proprie vaticinatur de futuro, scilicet fodus & regimen amabile & placidum, quo Iudeos regebat & regi uras erat, ob eorum rebellionem confringendum esse in morte Christi. Tunc eniam irritum factum est fodus Iudaicum, & verus testamentum.

Dicit, Quonodo hoc dicitur initium eum omnibus populis? nam constat initium eum solis Iudeis. Reip. quia cum non erat aliud fodus Dei in mundo, quim fodus hoc Iudaicum, ac propiore quicunque est Gentibus huius foderis Dei volebant esse participes, debebant fieri priori & Iudaicum capescere. Secundo quia fodus prius a Deo cum Noe & omnibus gentibus initum, traductum est ad Abrahams & Iudeos, in lique permanens; itaque quod uirginem initium fuit cum omnibus gentibus, & quod ac quod uirginem initium fuit cum Iudeis, gentes ab hoc fidebre exclusae sunt, sed potius inclusi: poterant enim illae Iudaicorum ieceleri, itaque foderis huius inferire, praeferim quia Abraham foderis huius principi dictum erat a Deo: In semine tuo benedicatur omnes gentes, Genet. 12, 18.

VERS. 11.

ET COGOVERNER SIC PAUPERES GREGES] q. d. Sic, id est, ex illo meo gubernandi modo cognovit humiles & mantinet, puta Apolophilus exterius quia fideli, qui euflodunt. Dei voluntatem, dicente admirantes, Dominus hoc verbum id est, Julianus & opus eius, qui Iudeos impunes impunes abire non finit. Laudant ergo hoc Dei verbum in Iudeos justum, in le vero misericors, perinde

ET DIXIT AD EOS] scilicet pauperes gregis, inquit Vers. 11.

S. Hieron qui me volenter abiit a cura pastorali retinere cupiebat, & consequenter idem dixi ad alios omnes, quorū eram pastor: q. d. Dixi ad Iudeos, Si me parceris, tu meus eris: Balaam, cuius cura & laboris mei pretium es mercede mibi constituite: si ministris, quicquid; ego pariter a vestri cura quicquid & abilo: nec eom pastor gratis perfici gregem, sed sultus paflura sum compensationem deponit. Hec omnia dixit & gesit Zacharias, non recipia, sed rementaliter per visionem imaginariam, ac Vatabl. videbat enim ibi (Deo id est in mente representato) habe dicere, polerque premium sui pastorum, ac Judos illi flatuere premium triginta argenteorum, quod cum vile videbatur, iusto Dei proiecere illud ac fluctuum, ut per hanc visionem symbolicè representaret premium quo Iudei astimarunt Christum, epique in pacendo operas, dum eum triginta argenteos appretiabant, emeranteque à Iudea, ut eum quasi piepus pastorem, imo tyrannum occiderent & crucifigerent. Christus enim pater Iudeorum, pavit eos in virga decoris, qui proinde in enamortu à Deo concepsa & contracta est. Dicit ergo Zacharias in tipo & personae Christi: Si sum, etc. q. d. Si quicquid vobis, o Iudei, videatur, nisi Deo vefro pro vobis incarnato, vobis que crux atque crucifixus sum, omnibus decoro & dignatione palcenti, docenti & regenti, affligante & date mercedem pastum & debitem huius meri in vos providentia, cura & charitati, scilicet sumnum gratiarum actionem, obedientiam, honorem & cultum: O si non, q. d. Si id vobis non placet, vos non cogo: nec eom velira mercede, eulit aut laude iudicio. Ad Christum enim hac pertinet ad literam, docet S. March. cap. 17, 9. Quocirca ex hoc loco planè continuatur expulsio durorum virginarum, quam v. 7. affligavit applicando eam ad Christum ensim tempore: Zacharias enim hic representat Christum, tam in persona, quam in factu suo, inquit à Castro. Nam sic ut pro menore suo pafloribus exigebat premium justum, pura fidem & pietatem ex corde: ac pro eo datum est ei vii premium triginta argenteorum: ita Christus polubabat a Iudeis pro suo evangelizandi munere ut fibi crederetur, & ut Mellies Dei quis filius haberet. At illi prelio triginta argenteorum cum xlii: verunt. Et sicut propterea indignatus Propheta, proicit premium, & eos qui illud dederant; ita Christus proicit Iudeos, coquid traxit Romani deuilandos.

ET APPENDERUNT] in libra ad justum pondus. Olim enim pecunia non erat signata, sed ad certum pondus apodebatur, v. g. in premium rei dabat tot vel tot drachmas, uncias, libras, talenta auri vel argenti, hinc & postea cum pecunia signata luit, certi ponderis esse debuit, & etiam omnium esse debet. Quocirca inclusi, qui erat communis moneta, ut esset justus, ponderare debuit 4. drachmas, ut dixi Exodi 10, 13. quantum pondorant 4. Iuli Ronani, vel 4. Regales Hispanice. Hinc & 7° /rekel, id est siclus, heber, dicitur in 7° /rekel, id est, appondere, ponderare. Siclus ergo idem est quod pondus, id est certum aurum, vel argenti.

TRIGINTA ARGENTOS] scilicet floscos, inquit Maldonatus, Peter, Salmeron & aliis in Matt. 27. Christus ergo laudat Iudeus videtur pro filii, hoc est 10. florins Brabantini, quo pretio servus occisi vita afflimerabatur, & redimenda erat ab occidere, mixta legem Exodi 13, 2. Servo ergo ejusque vita Christus ejusque vita aquiparatur hic a Iudea & Iudeis.

Veribus

Verum quia Ieremias cap. 12. 9. statorem, id est si A qui ex ore, auro, argento, aliisque metallo, vel materia rem aliquam, g. idolum vel statuam effingit. Unde Septuag. & Synecch. vertunt, prout ea ad confaratum, id est ad confaratum, patet ad monogram, fiva ad argenterium vel auriferium, qui ponderat et cudit, vel enat monetam, ejusque pretium affluitur, ut iacet ille, cuius est percutere valorem affluitare, judicatur hoc iste condignum maxime personam, aquae ac laboris & paloratus mei premium. Hinc S. Hieron. verit, statuam, quod non mea communis est ad figurum & confaratum. Propterea que si scilicet inquit S. Hieron. statuam omni interpretari finit, verbi ambiguitate comparsa, quod statuam sicuto que uno sermone significatur. Tertio, Chal. R. David, Pag. & Vatabl. rendent ΤΙΝΙ μετ' posticum pro ΤΙΝΙ ασφα, id est statuam, vel prefectus thestauri, scilicet templi, five domus Domini. Omnes haec versiones eodem renderunt. Jubet enim Deus huc Zachariam per visionem imaginariam, ut hoc tristitia argenteos quos ei pro mercere alignaverint Iudei, indignabundus prostrat in templo ad pedes lacerdotum, preteriret thestaurum templi, ut illi scilicet vestimenta huius pretii, id est ad hoc, ut ipso modo representaret venditionem Christi, & valitatem pretii quo empsit est Christus, ejusque laicus innocentissimus ad mortem, ideoque factores illud in corbo num non dilatores, sed daturi figuli, ut ab eo emant agrum in sepulcrum peregrinorum, Matth. 27. 7.

Fiat hoc usq; maius tradit. ad.

Nota Primo, quia haec per visionem facta est. Videbatur enim Zacharias in phantasia petere sui laboris pretium a Iudris, illique ei alignante tristitia argenteos, id deinde eos prostricere in templo ad pedes thestauri. Causa fuit, ut hac visione representaret realem projectionem argenteorum in templo quibus venditus est Christus factum a Iudeis. Fuisse enim visionem, non realem acceptiōnem & projectionem tristitia argenteorum, colligunt ex eo, quod Zacharias non fuerit pector, sed Propheta populi. Unde palorus & retinaculum ab eo non potuit exigere, & si prophetandi, id est concessionis, id mercedem exegisset, utique ei non tam viles, sed decentes & honestas affigueret. Habet enim Zachariam populus in honore & veneratione: nam ad eus prophetiam & in lanciam fabricavit templum, tam opulentum & splendidum, ut pater. Ede 4. v. 1. Si Exochie, t. recipit non vidit currum cherubim Dei, sed per visionem. Sic Ier. 8. 3, accedit ad Prophetiam, illaque peperit, non recipit, sed per visionem. Hinc Prophete vocati sunt Videntes. Si quis tam non per visionem, sed respila huc a Zacharia percepit esse contentum, ad Christi venditionem respila repräsentandam non trahat cum eo contentiolum suum, nec repugnat, per certum quia Zacharias respila videbat aspersione duas virgas peitoralia, & quārum unam vocavit Decorem, alteram Funiculum; ac deinde respila induit vata paloris fulti, ut ipse v. 15. ait ubi iustum a Deo. Similiter enim modo Ier. 10. respila nudus inrellit, ut respila representaret populi nuditatem & ipsolationem. Similiter Exochiel cap. 4. respila obfisionem urbis in latere dipinxit, & finium bovem comedit, ac dormivit 290. dies in una latere, ut respila representaret obfisionem Hierosolymae, ideo famem & diuturnitatem. Similiter Olice cap. 1. respila duxit formicarium, & ex ea genuit filios formicationem, ut respila representaret mysticam fornicationem, id est idolatriam populi. Talia plura magis portentiose ercentur. Propheta quia a Deo facti sunt portentiosi Israels & orbis, ut illa Ier. 8. 18. Nec mirum videtur debet, populum tam ex viuere premium alfiguisse Zacharias, tumqua deputatus erat: recent enim redierat & capivitata Babylonica, & magnos lumbus fecerat in fabrica templi, in uxorium nubis, & domorum iuxtarum: tumqua Dei insinuatio & directione id fecit, ad representandum vile premium, quo pollici affluitur & empurari erant Christum.

Nota Secundum, Zacharias hic quasi in commedia haec videt & agit in persona, non sua sed Christi. Christi enim per sonam haec iudicat, eumque symbolice & hieroglyphice representat De Christo ergo ad literam haec eis lymphica explicanda fuit. Sicut enim, in romania ador qui agit personam S. Laurentii, ad literam signatur dicta & facta, non haec sed S. Laurentii, ita & haec & Zacharias quasi actor, representandam vile premium, quo pollici affluitur & empurari erant Christum.

Zz 3 Nota

Christus venditus fuit ex auctoritate.

Quocirca Christus venditus 30. argenteis, venditus fuit in florensi Brabantia, five leuicūs, hoc est lex auctoritate Romani. In hac festa magna confaratum sum Romae, ubi in templo S. Crucis in Iherusalem, eum partem sancte crucis, clavo & ipsis a S. Helena eodē delatis, vidi numerum unum ex hisce 30. argenteis, quibus venditus est Christus. Hic enim est inflar, eorum Regalium, imd minor Regali duplex decem alium, five iusterorum, sed paulo exaltior. Hinc quoque Zacharias hoc pretium per ironiam vocat decorem^m id est, indecorum & vilissimum.

Nota Quia Christus tam vili pretio venditus est, hinc lacrui humilatione & vili afflictione meritis fieri & eis pretium nostrarū redēctionis, tempeste peccati, quad pro modo res viles eum Deo appendit & appetit. Peccator enim eum unam, fuit unius floreni, concupiscentiam unam turpem, punitum honoris, &c. cum Deo opt. max. ino pro Deo appetit, ponderat & affluit, adeoque Deo ipsi anteponit, ideoque preclipe, cui tantum in Deum iurare & vilipendio ut latuisceret Christus, hinc similiter tam vili & indigne pretio vendi voluit, ut mortaliter nos doceret, parenter ferre nostri despiciunt, contumelias & probra. Qui eum non ita despicit & vilpendit, ut non pluris affluit tripli argenteis, quibus Christus affluitus & vilipenditus est? Gravissima enim fuit haec ignominia & injuria Christi, utpote Filius Dei vivi, & torvis creatura Domini, cuius proprietas est esse inimitabilis: quia eius valor & dignitas est in quaeverum infinita. Auxit innixum, quod ad discipulo, quem in Apollolinum & tot milionibus hominum elegerat, sit venditus, idque infamis Christi hoibessus angustiis sentientibus: tales enim erant Christi & Pontifices. Unde eum typus fuit Joseph, qui a fratribus suis venditus Madianitam. Hinc illa Christi gravis querela psalm. 54. 13. *Quoniam summus mens malitiae usque morsum emisit arius, &c. Tu vero, o Iuda, bonus manus, dux metas & nos mens, qui sumus mens dilecti capibus cubit, in domo Des amabilium cum congeciis.* Tropol. volvit, Christus nobis clare exemplum heroicis iumentaque humiliatis, mansuetinus, patientis, charitatis, &c. imitando & exercendis; ac nominantis. Prælati tolerandi, inmodum curandi difficultates, malos & rebellies iubilantes. Illi enim inquantum omnium gubernandi aggravant, in tantum & iustis meritum adaugent & ut ait S. Bern. epist. 37. *In quantum gravis, in tantum iuratur.* Ita S. Martinus Britonum Clericum fuit & affidissimum detractorem officio privare noluit, & dicunt: *S. Christus passus est Iudeam, car pi non patitur Beatissem?* Haec patientia & humilitate adeo in vicis, ut lingua vitamque mutari, sanctus evaserit, & S. Martinus in episcopatu luciferetur. Tertius est Subpius dial. 3. de vita S. Martini, qui & addit, hac omnia Britonum predixa fuit S. Martinus.

Tropol. vili pretio vendunt Christiflum, qui Sacramenta, Beneficia, justitiam, castitatem suam, &c. pretio temporali audiuntur & vendunt: Christiflum enim est veritas, iustitia, castitas, ita Salmeron in Matth. 27. Et S. Bernard. serm. de Cena Domini: *Quid, ait, est vendere? Alterum. Dominum vendit, qui ait Dominum alienare. O diligente Christi te diabolus querit avertire et extrahere de gregi Domini. Vide se confundatis ei. Te voleat secundare.* Cave a mortuis: fove & diabolis sunt. *Iudea domini fuit iustum, tendit ad lagum, cum perdit vitam, iustitiam mortis.* Et dicit D. DOMINUS AD ME: PROFLICE ET LUD, AD STATUARIUM! Hebr. 13. 10. postea, communiter significat figurum, qui ex luto vel argilla finge & format, vasa vel statuas. Unde Aquila telle Eusebii libro, *Et Demosthenes, 4. virtus, plastrem; figurina, Arius & Clavis, significat. Secundo, veter generatio significat eum Cornelius in Proph. Min. xiv.*

VERSENT

M. pecunia vendit, qui ait Dominum alienare.

Nota Tertiū. Zachariā Christum repräsentanti dicitur. Ater legunt Biblia Latina & Graeca, tam moderna qualem vetera, paucū exceptis. Romā enim in Biblio. Adversaria Patrum Eremi S Augusti, vidi vetustissimā Biblia manucriptā, in quibus debeat nomen Ieremias. Unde cū haec verba non reperiatur in propria Ieremias, quæ nunc extat, multi centent oīm in ea existit, & à Ieremias esse erat: aut potius eā scripta fuisse in aliquo alio Ieremias libro qui intercidit. Unde S. Hieron. in cap. 27. Matthaei: *Ligi, inquit, aspiris in quodam Hebreo nomine, quod Nazarea fella mibi Hebrew obedit;* Tertius apocalypsim, in qua hac ad verbum scripta reperitur. Idem centent Orig. tract. 35. in Matth. Tertullia, contra Marc. c. 29. Eusebius lib. 10. Domini cap. 4. S. Augusti lib. 3. de Consiliori Euang. c. 7. Castro hic. Aliatasen ex adverso centent, Matthaeum citare hęc ex Zachariā, ac pro eo librarius in curia irrepellere nonne Ieremias, tum quia Syrus, & nonnulli codices Evangeliorum Latini, oīm teile S. Augusti loco iam citato, non habuerunt nonne Ieremias. Idem testatur Lyras Rupert. & aliis, quos citat Frane. Lucas in Notation. Matth. 27. Tum quia Euangelista Prophetas iubilante citant nonquoad B verba, sed quodam lenitatem, præteritam quia Zachariā hic quādam coniecturā agit Christi futuri: cordebus autem, ut comicē & scienē representant verbū & facta præterita, ita malorū magis futura. Quid ergo Zachariā symboli, obscūri & concisi more iudicavit ut futura enarrat S. Matthaeus. Hanc tentationem probabilem centent & sequuntur S. Hieron. Baron anno Christi 34. Ian. Mardon in Matth. 27. Quares 3. p. tom. 2. disp. 34. scđ. s. & alijs magni iudicii viri.

DECORUM q. d. Egregium verò dignissimum hoc est meliora pretium. Est ironia. Simili est illa Poëtie.

Egregium verba laudem, & fidei ampla referunt.

Alludit ad virginis decoris versi 7. cīque patheticam fugit anachoritam. q. d. Ego vos virga decoris decore resi: vox

indecorum & indignum miseri praurum rependit. Ego

omnem meum amorem & beneficium in vos exhaustus:

vos me unquam labore, & amore non plus quām

triginta argenteis & flaminis. Hoc illicet dei decorum, &

amoris decorum & si pretium, hęc tantę meę dignationis

digna eti merces.

C. Moraliter isti libi a Christofideli & exprobatori cogitati sacerdos, Religiōsus Christianus parcus & aedus in Dei cultu & obsequiis: Ego pro te vitam & animam Parthenica dedi: tu vix perdim ultra debitum, mei amore movere vox Christi. Ego pro te sudavi languinem & aquam: tu pro me fit ad pat. Fuitulum sudoris in lucro animalium, in obediētibus mūcosis & nisi emittere formidas. Ego me humiliavi infra angelos aedas. & homines universos: tu mei cauila vel uni poliponi regias. Hoc scilicet decorum est meę charitatem, humiliatis, patientem pretium, quod mihi rependiſ. Dicat ergo anima lucta & lervens Christi.

O nemici nostros, nimis miserare labores,

O nobis omnes, mi memori ipse tu.

Non geniū bimassum, non tauri machina mundi.

Non tanto merces digna labore sum.

Sedice aeterni protes aeterna parentis.

Fa fa bono, fons ne moriarum, abit?

Dolor, inquit S. Bernardus term. 2. de Pentecost. C. in-
dutus, & obdatur filii Adam, quos non emollie tanta be-
nitatis, tanta flamma, tam ingens ardor amoris, tam
venerabilis amor, qui pro valori sanctissimi tam præfatus
merces expendit. Non enim eorum nullum auro vel argento
redempti nos, sed preceps sanguine suo, quem effudit adua-
de, quia largior unda sanguinis de corpore Teles, per quam
que partes emanaverimus.

ET PRACIDI VERSUS.] Sic ut vers. 20. conficit priorem virginem nuncupata. Decorem, quæ significabat regimen amoris suave, & blandum, et quod illud alacriter nuncupatum. Funiculum, quæ significabat regimen territori, et flagellarum, quod illicet eos qui seruos regeret verberibus & flagris (quod modo eos rexit post necem Christi) per quadragesim annos uique ad

Titum, quibus variis clades à Romanis aliquique gentibus accepserunt Iudei, quarum multas in liberis 7. de Bello Iudeico desribit Iosephus. Hęc enim preludia fuerunt ultimi belli, & exalui: ita eum visiti illos ne his

quidem ewendari, sed plaus in peccatis suis obdurcie-
re,

re, confingit pariter hanc virginam, ac eorum curam, Atat? Jam eius vaf, id est, instrumenta sunt eadem que pastori boni, ait S. Hieron. & Lyran. nimirum baculus, pera, fistula & fibulis: fistula enim cauta pastor mulct oves, ut iuvias pascua, etiam amara, carpant & deglutiunt. Nam pastor hic videtur habuisse speciem extre-
mum pastori boni, sed non sensum eius inter omnia. Unde mox vocat eum idolum pastoris.

Albert. Hugo. Lyran. Ribera & ali.

U T D I S S O L V E R E M G E R M A N I T A T E M] Sept. fædus; Tigurini, frumentum numerum, id est, amiciam germanam & fratrem, nam sub Davide & Salomonem fuerat inter Iudam & Israel, putu inter duas & decem tribus. Alludit ad scibim, quo Israël sub Roboam recessit à Iuda & domo David, sibique fecit Regen Ierobam, & novos deos, putu vitulos aureos, quibus tempia erexit in Dan & Bethel: sed per hoc significat futurum respu-
blice Iudeorum dilutionem, dispersionem ruinas. Nam sub tempora Christi Hyrcanus & Aristobulus fra-
tres de principatu & pontificatu decertantes, cuncta fue-
runt cum Pompeius invaderet Iudeam. Et post Christum propriè à Tito & Romanis dilutio fuit germanitas, id est, fraterna unitas, & societas Iuda & Israël, qui prius sub una stuce, unan; religione & lege comparabant in usum Ecclesiæ & rempli. Hanc enim Titus plane dilutio, & exvertit, ac Iudea patria expulit, & tote ratio disper-
git. Adeò enim tunc soluta fuit eorum germanitas & co-
gnatio, ut ipsi eam ignorent, ne ciantque ex qua tribu
aut familia lati oriundi. Nominat Iuda, & Israël, tum
quia alludit ad scibim quod fecit Israël Iuda sub Ro-
boam; tum quia multi ex Israël, id est, decem tribibus, &
io se habilitate Roboam inuocauit le Jude, vel post schi-
ma ad unionem cum Iuda redierunt, quorum unus, &
societas plane dilutio est per Titum, tum denique quia mytice Iuda, id est cooptens, representans Judos fide-
les, qui Christum amplexi, per eum servati sunt, tam
aestu, quam corpore: exadiuvene omni Tito evanescere,
qui moniti à Deo, & feruimus ante obidionem excep-
tu, ut alibi dixit ex Euieb. Israël vero scibimatus
repræterat Judos infideles, qui Christum repudient
à Tito excisi sunt; ut sénus sit, q. d. Sicut sub Roboam
Deus, & dominus David ac Iuda repulit à sua Ecclesiæ, re-
gno & templo Israël, id est, decem tribus scibimatis, si
idem Deus per Christum, qui est typus David, libi cre-
dentes Iudeos separabit à novo crebro ibis & inidelibus,
tum in fratre Tito, tum iu die iudicii, tam particularis,
quam universalis, que fideles ex eo, iohedes tardo ad-
judicabit, ut fideles sint filii, & heredes Dei, infideles
vero diaboli. Ita S. Hieron. Hugo, Ribera, & ali.

VERSES.

A D H U C S U M E] Hucusque Propheta egit pastorem sapientem & bonus, ut Deus pallore populi, ac pa-
stores ab eo libenter eos, v. g. Matthebros, & maximus Christum repræsentans, qui virga recordis, id est amo-
re & cura paterna, recturi essent Iudeos, ac rebelles vir-
ga fuscili, id est terrore & misio, flagellaturi. Jam pre-
cipit ei Deus ut aduersio agat per sonum, induat, ba-
bitum pastor is filio & pravi, qui te uouum curat, & grec-
gem negligit; ut ostendat Iudeos in tales incircus, &
quod Deus pallore optimum, & vicarios ab eo subueni-
los alaternari fint. Simili modo Christus bue alludent
Iohao. 10, vocat le pastorem boum, qui totis gragi in-
vigilat, & animam dat pro oibis: ac le opponit merce-
nario, qui sua commoda querit, ideoque veniente lupo
tugis, & eis oves lanianas permitit. Sic & Ezechiel c.
34, fuit fallos pastores Israël taxat, eorumque mores de-
seruit, ac tandem v. 21, promittit Deum ius annos fulci-
taturum verum palorem, Christum Dominum.

V A S A P A S T O R I S S T U L T I] Septuag. imperiū;
Chald. gubernatores insipientes, non speculativi, sed pra-
fici, qui feliciter imperiū & fluit regis gregem, quia libi
uni lapit & providet. Per flutum ergo hi accepte im-
probum, iceleratum, rapacem, crudelē, qui libi proficit,
gregi oblit, imo in eis levitas, eumque ipsolet, diripiunt,
at ligat. Ita Theodor. Cyril. & ali. Sic peccator voca-
tur *flutus* psalmio Proverb. c. 14. 5. *Stultus irudit de-
ficiplinam patris jui*. Stultus enim est amans, qui ratio-
nū sui deficitus, stulta loquuntur & agit. Quid autem
stultus peccator, qui agit contra dictamen recte ratio-
nis, contra legem, contra bone statem, contra virtutem,
contra voluntatem Dei, qui pro fluxa volupte vendie
eternam gloriam, & ultro se in ignes gehennæ precipi-

*Vafsa pa-
storis flut.*

ti qua?

Melius alii censem, *vaga pastoris flutis* à vasis bovi
di ferre: bonus enim gelata pedum, quo glebam in ova
errantes proicit, ut eas ad gregem compellat; malus ge-
lat baculum, quem in oves incit, ut eorum crura con-
fringat: bonus ge lat cultum, quo ovibus papula con-
ficit; malus macharam, qua eas macet & laniet: unde lequitur: *Glaucus super brachium eius*, bonus in pera
recondit papulum ovium, equum & suum; malus suum
dumtaxat, & laqueum ad oves strangulandas bonus fibro
lo convocat oves; oibus clamore horrifico percellit & fu-
get eas: bonus iu pera fata fuga uoguerunt, quo oves la-
tias ungat & lanet; malus toxicum, quo eas necet: bonus
fistula aut coroamula canendo, oves ad alicerit pae-
dum invitat, malus sibi uni citharam pulsat, ut in Ita-
lia viu nominatis inertes ruficet, & pastores pro ligno
aut pede ge lat citharam, effeque citharedos bei-
tost, alii huic & rauco, ita S. Cyri. Hoc ergo instru-
menta aliumpot & induit Zacharias Dei iustu, ut pa-
storem improbum repræsentaret.

E C C E R O S S U S C I T A R O P A S T O R A] Nota
hic Deum creare pastores, non tantum bonos, sed &
malos ad peccata populi, ut per eos populum puiscat. Si
cui enim operā pax dat impius, ita & bonores ad prala-
turas.

Quare quisnam fuit hic pastor impius? Primò, Theo-
dor. censem huius Antiochum Epiphaniem, qui levit in
Iudeos. Secundò, Arias censem huius Heretorum Alcalo-
nitam, qui cum ceteris alienigena, intrulit in regnum lu-
dorum, cuius crudelites patet ex infantiorum & angula-
Prima.
Tertio, à Calisto censem huius
se Titum & Romanos, huc enim traditi sunt Iudei, quia Tertia.
noluerunt patere Christo vero pastor à Deo missi, facit
olim esdem trididerat Salmanaiari & Nabuchodonoso-
ri gubernando, & quod Dei regimen repulserunt. Hi e-
ceterum vocantur ex Scriptura pastores, ut Ierem. 6. 3. Ad cam
Curemar pastores. Nahum 3. 18. Domitiatuvars pastores in
rex Ass. Iaie. 44. 2. Ps. dei Cyro: *Pastor meus ei*. Ve-
rum Titus & Romani non fuerunt pastores filii: oam
uso confilio & patientia occuparunt orbis imperium, ut
dicitur 1. Machab. 8. 2.

Quarto & genuine, pastor hic significat omnes perver-
sus pontifices & principes, qui Iudeos post tempora Za-
chariae rex erunt, sur pontificatum & principatum inva-
serunt, quibus Deus Iudeos tradidit ob eorum sceleris
præterit, quod se fuisse pastores respulerent. Talis in
primis fuit Ialao sceleratus, in quo Sanchez, qui perfidus
profugit ad Antiochum, cepitq. lerulatum, & magos ci-
vium litigies edidit, 1. Machab. 5. 6. Item frater Iasonis
Mene laus, de quo dicitur 2. Machab. 4. 13. *Acceptaque a
rege mandatis venti, nolit quidam babens dignum facendo-
rum, armis vero crudelis tyrannus et ferocia etiam gerens.*

Unde & aerea vala è templo furatusest, & Onias pon-
tificem iosterchi curavit. Hinc 2. Machab. 1. 14. vocatur
pastor proditor. Tales quoque fuerunt Herodes rex in-
tritus à Romanis, Annas & Caiphas, aliqui non à Deo,
sed à Romanis ob datum pretium constituti pontifices.

Item Scribe, & Pharisai, qui Christo vero pastori iele-
opponerunt usque ad eum necem et crucem. Tales post
Christum suere Theodas et Iudas Galilæi us, de quibus
Act. 1. vers. 6. et 17 item Barcochbas tempore Adriani
Imp. de quo Euseb. l. 4. Histor. c. 6. Item Pleudomus Cre-
toensis, qui anno Domini 413 sub Theodolio Imp. Iudeos
decepit: fioenem se Molen, julitie et ut est Creta ma-
re secum ingredieruntur, quasi eos in novam terram pro-
missam deducuntur, ut olim fecerat Moies, sed ingredi-
scere hauit & meritis, ut refert Socrates lib. 7. c. 17. Talis
denique erit Antichristus, qui Christo erit antagonista:
licet enim hic in Christianos folos fit se virtutis, benignus
verbi futuram in Iudeos, utpote ab eis acceptandum, et
promovendum quibus Mellias, ut docet Apollonus 2. The-
fal. a. to. tamen iuvat in animas eorum: quia eas ad ist
idololatriam, ad libidines, ad Christianorum fratre, alia-
que sceleris, ac per ea in eternum exitium impeller, con-
firmans.

Pastor
flutus
qui. Ex-
posito
Prima.
Secunda.

Quarta
genitiva.

firmato vero imperio fieri et quoque in facultates & corpora eorum: enim enim in omniis crudelissimus, & ambitiosissimus tyrannus. Nam tantum le latumque honores, imperium & gloria spectabat, eique servire cogebat subditorum opes, corpora & animas. Unde Chaldeus iohannis 5. 43. *Ego, inquit, sum in nomine Patris mei, & non accipio me sicut idolum nomen suum illorum acceptum.* Hunc etiam competit illud ad pectorum & divinorum, volet enim Antichristus quasi idolum & nomen à suis colo & adorari. Quicunque per pectorum hunc stylum, non alium quam Antichristum intelligunt S. Hieron. Theod. Cyri. Remig. Hugo. Lyran. Arian. Vatabl. Riberi & ali. Verum, ut generaliter & plena in expolito, dicendum videtur, Prophetam alios quoque iuxta avos viciores, jam nominatis hic notare: hi enim fuerunt prodroma Antichristi, illucque verba sequentia appellata congruant.

QUI DIRECTA NON VISITAT] Puta oves illas, claudicantes, errantes, dumetas implicatas, & deo neque derelictas & perditas non requiret. Unde Chaldeus, *illos qui errantem non querunt;* Pagnini, *quos suos eis sunt non infundit;* Vatabl. gravissime *apud ostenterem & tam deploratorem non infundit.*

DISPERSUM NO QUARRET] Hebrei 13. 19. *Quoniam significat excutit, indeque patrem à lade & eum prima parentem excutit, hoc est, abducitum & adolescentem.* Unde Pagnini, *veritatis quod parvum est non querat;* Tiquirina, *flacidum non requirit;* Vatabl. *quod in sensu eius non requirit;* id est, agnos grecis non requirit cum libidine incertitudine à greco. Non praeconitur & nveniuntur maxim habendam eile curam: qui enim iuste & imprudentia peccat, non malitia, magis est malandrus, & facile ostendo errore in viam revocari posset. Chaldeus, *veritatis, illos qui migraverunt non requirit;* Vatabl. *qui migraverunt non requirit.*

CONTREMIS NON SANARI] Tiquirina, *sanc-
tum non sanabit;* Septrug. *fractum non sanabit.*

IN QD STAT NOS EXUTIET] Pagnini, *quod patet non portabis;* Vatabl. *cum que restabit non portabis;* q. d. Ocum que per laitudinem conficitur, aliis relictibus in cassis, & loco moveri nequit, in humeros non lucipat, ut lerat in osile; Chaldeus, *illos qui non sustentant, non sustinet;* Septug. *integrum non dreges;* Chaldeus, *enim, quod huius varia significat, ielicis timentare, portare, patire.*

CARNES PENGULUS COMEDET] q. d. Fructus Iana, *laete & carne greci, & tamen cum non palcat;* Chaldeus, *infusuras eorum diripiunt.*

ET TUNULS LORUM DISSOLVET] Pagnini, *separatur; Septrug. talis carnis pervertebit;* Vatabl. *corruget, kilcas isti pedis, vel virge quam gestat.* Nolter, *veritatis, difusus, id est, verberando iudet & diuidit, ut incidere nequeant.* Decribit gelidum pectorum crudelie scivientis in iuveniis.

O PASTOR ET IDOLUM] Pro 8. hebrei, est VIII b*ei,* id est, ut vertunt Septug. & Chaldeus veli, ut vertit Nolter, Pagnini. Vatabl. & ali. Unde Arabicus vertit, *ne pectori vane, ono, mentis;* Pro 13. hebrei, est *לְבָבֶךָ,* id est, quod per annominacionem alludit ad *לְבָבֶךָ*, id est filius, ut enim vocavit veritus. Jam est Primum, significat rem vanam, inutilim, nihil. Unde Vatabl. veritatis, *ne pectori nabi defrumenta occi-
sa sunt: ali, & pectoris vere, & mentis;* Septug. *ne qui patitur vana: Syrus, & pectori manus, in illarum ter-
ra inculta, qui dereliqueruntur. Secundo, eius est dimi-
nativum ab *לְבָבֶךָ*, id est Deus, ut est sit deus, & umbras Dei, & idolum. Unde Pagnini, *veritatis, & pectoris idoli;* Tiquirina, *ne pectori idoli, qui grecum defensit;* Nolter, *& pectoris idoli, qualiter dicat.* O pectoris qui non es pectoris, sed idolum & larva pectoris: qui nihil habes nisi pectoris, nisi eius umbram & simulacrum: quia tua tantum comoda aucepitis, oves vero non pacis, non curas, desideris & permisisti lupis. Addit. S. Hieron. Antichristum his notari, qui per arrogantia vere voler adorari ut idolum & numen. Dic ergo. O pectoris, id est, non verus, sed vanus, non virus, sed pustulus, & fictus pectoris: finis es pectoris, non pectoris. Simia est simia, et simili aurosa gelat insignia: & tu simia es hominis, non homo: aureum gelas pedum, auream coronam & mitram, as byssum poderem, sed in mente, & corde nihil habes sapientia, nil curis, nil vigilantis, nil industrie pectoralis. Vx. v. vx. In decretorio suaudi dis-*

A. *banc lacrimam detegit Chaldeus index, ostenderet quod inane fuerit hoc pectoris idolum, quod exterriri posset. Tali sunt Novatianus Antipapa, & annulus Sancti Callistini Papa, de quo Sancti Cyriacus apud ad Lubjanam, Novatianus, inquit, similius more, quam communis non fuit, impetu tamquam invictus, valte Ecclesia Carbuncle anchoritatem sibi & veritatem condidit, quando ipse in Ecclesia non sit, uno adiice infusus contra Ecclesiam relata lumen & idola pectorum.*

Moraliter hic vita & indicis falsi pectoris, ex illisque virtutes & signis vesti pectoris. Falsus enim, ait *Zacharias, derelicta non infundit dignissimum non querit, falsi & contrarium non habens, id quod non emittit, carnis veris paupigium conseruit, & magnas eorum dolores. Radix enim fluitus tangit S. Gregorius homini 17. in Evangelio Curia, uti, *derelictus invenitur, tanto intermissionibus suorum effundens, quanto ad ea quae foris sine fundatione ostenduntur. Vix quippe cura rerum ac acutis defensione obduratur animus;* & in quo se fidei non durat effectus per dolorem facit, ad ea emulsi non ut, *tertia per pertinere ad elevatatem Dei.* Et mox: *Nulla B. & summarum inquit querimus, ad nullis quicquid fluat utratis, terra concupiscentia, humana gloriam invanta metu captamus.* Et quia ex ipso quo catena pectoris sumus, ad agendam quicunque manorem licetiam habemus, *supercepta levigatius manifestatio virtutum ad ambitionis argumentum.* S. Bernardus, *tertianus Cant. Ad canticos.* *(Dei pectoris Ecclesie) ait, *infidolus opus est vno fortis, spirituatu, fideli, fidelis ad propriaandas iniurias; spirituatu ad deprehendendas infidiles, qui non quia sua sunt querunt.* Et mox: *Potius admoneamus fuisse quia non quia sua sunt querunt, ex omnibus charismis. Diligentia manera, nec possimus partiri diligere Christum; quia manus dederunt Mammom. Intervit quoniam modico meditando omnes & orantes, circumambulat varietatem, ramisq; panis procedentes de chelamo suis. Nonne si quicquid taliter repepte emensis precedentem appeteris, spissans per C. tunc patibulam, quam sponte a chelodine? Vnde vero hanc illam evadere exultare rerum affectionem, & vestitus splendore, in cuius aram luxuriantem, agrestem usque in argenteum & auratum usque in bona sponte. Iudeus est quod illa pauperes, & impotens, & mala relinquantur, fastidit autem, & vacuitate, lastro, ex angulo. Propter huc usque est sed tempore ornata sponte, sed pectoris, non est infidolus, sed perdere: non est in finiture sed profundere, & devorare, dicens de ipsis Domini. Quo devenire plebem meam ut ciborum patas. Quem das, bus mixti de numero & placitum, qui non nisi in singulis subdatur, & canadis multas, & maritatis, quas uenit extempore, & non qui excedit, & decat uram, qui producit annua plausidem Domini. O uirum tam rugosus, repentevenire ad curam, & calorem: currunt ad carbodram!***

Ex adverbio vero pectorum querunt non quia fuasunt, sed quia Christi: non burlas venantur, sed animas: non vitam lausam ambient, sed cœcias & martyrias pro gloria Dei. Inter alios posteriori usq; haec in re emicuit Sanctus S. Adalbertus Pragensis, & postea Gneisenensis Episcopus, qui cum nobilitatibus in Boemia parentibus progenitus est, spretis culpi pampis in fortem Dominii aletus, sua in pauperes erogavit. Raptus ad Episcopatum Pragensis, totius corrugationis pravorum mortibus incubuit, pectoris severus, & graviter natus. Meridice praedicationem (per tria dies felios) media nocte docebantem auquoniam vidi pectoris lectus eus erat humanus. Cum se parum apud Noemis proficeret videbat, perrexit ad Hungaros, eoque ac in primis Geilani ducem, enique filium S. Stephanum, qui primus apud Hungaros regis nomen, & dignitatem avecepit, ac Martyr occurbut, sed fide eruditus. Iudeo pectoris, ut Polonus, quibus in Chaldaicis oculis conformati, progressus est in Prussia, ubi ab infidelibus occisus, apollotolatus simul & martyris latreum est ad septu annos Domini 997, eumus sepulturem venerantem causa pauli post violentem Otto III. Imp. brachium Sancti, quod Romam in Ecclesia S. Bartholomei depositum, ubilibus quotidianis venerantur. A Boleslao principe donec accepit, eique viae pectorum pro munere coronam regiam repedit, atque exinde Polonus principes reges habiti vocatiique sunt, qui inuenientur. Duecum nomine celebantur. Regnum ergo debent S. Adalbertus, quod ab eis aversum per fonscentes annos obtinuerit, neque non à hungari, sed habet eius vita, Duo off. & Annales Poloniae.

*Exempla
S. Adalbertus
Pragensis
berti.*

Poerit ex hoc loco chilicus duo esse officia veripallio, pectoris.

ris

ris. Primum est, vigilancia & cura gregi. Secundum, Apasior ovibus, ut auditatur, debet evangelizare, quod docet idem vigilans filius, et sanctissimus pastor, vestigii Gregorius lib. i. episcopularum epist. 2 ad Episcopum Constantinopolitanum: Quoniam inquit, loci sui necessitate exigitur summa dicere, hac eadem non sicut compellit fama monasterie. Illa ad hanc vocis literatas auditorum cor pertinet, quam deinceps voca commendat: quia quod loquuntur, pro prout, ostendendo ad eam ut fiat, tunc cum per prophetam dicatur. Super montem excellum ascendit, in qua erat ergo Sion, ut videlicet qui calestis predicatione noster, imita nos pertinaciter operis defensio, ut verum calvum factum, ut sicut erat, tanquam fiditum faciens ad meliora peperit, et quanto per eam meritorum de superiori clama. Eximius quoque patrus Sylvianus, quem Genesimus Episcoporum magistrum appellat, hoc de re prefecit libid. ad Ecclesiam Catholicae sic scribit: Sacerdotes exempla esse omnibus debent, et tunc anteflare tauri spuma de ratione, quoniam non antiquis annis dignata. Nihil enim est taurorum quam excellenter eis querimur calvum, et despiciuntur salutare, quod est enim aliud principatus sine mensurae solidam, nisi bonorum rursum sine nomine? Ans quid est dignum a me. Bagoz, informacionis in libro. Et discipulos quos facit a se, sancti jugiter emisit tam excelle oportet merito, quoniam, super gratias, Caelaria da S. Basil, apud Nazianz, in eius laudibus. Vix enim est, inquit, ut Anticetes per summum aliquid medium, ac per exuberantem virtutis amplitudinem vulgo ad mediocritatem pertrahat. Denique aurea est sententia S. Greg. l. 7. epist. 3. Inve gressus famam est profectus. Dicer enim pastorem, dicitur Dominicus sacerdotem mortalem & vita claret, et quatenus in eo tamquam in mortali vita pueri commissa est eligere quod sequatur ei, ut deo pofit quod corrigatur. Plura si cupis, vide de his duci Ezech. 34.

G L A D I U S S U P E R A R A C H I U M E Y U S vel Velatio, vel pallium. Actum accipit Chalda, dum veritatem simus vel palio hic flentur: lastomyma bader gladium in manus, et scutis eius refractus ad pugnas ac rugientes, id est obiectur. Secundo, ali patrum accipiunt pallium, id est exiguum lequantum, q.d. Gladius, id est ultio, Dei incumbere brachia crudeli pastoris iustiti, ut eius potentiam confringat, item oculo exerto quisid est, quae providentia, calliditas confidit & prava intentione, qua istagmum gregem expidat et perdere q.d. Deus haec eius consilia et prava intentiones dissipabit infatuatus. Nam brachium eius arciefici, id est potentiam illi admetit: et oculto eius dextrum, id est intentionis et machinationem obliteratur, exercitabit et exverteat. ita S. Hier. Theod. Remig. Hugo, Lyran. Arias, Vatab. Ribera et a Castro. Hoc in Aorichristi clarissime pacib[us], quem Dominus interficere fecit omnes, et definit illustratione advenire fuit, a Thellal. 2.

C A P U T D U O D E C I M U M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

Pradicis Ierusalem à Genesibus, quin & à Iudeis perfidis oppugnandam, sed Deum eam invictum per Machabaeos, qui quasi heros saecularis ignis omnia perirent, subiungit, absunt, et tandem v. 10. promittit. Deum se effusuram in Ierusalem spiritum gratiae & preconum Christum, quem fideles uisus sunt in cruce clavis intercedere transfixi, ideoque plausum maximum facturi. ita S. Hieron. Theodore, Remig. Albers. Hugo. Allegoricus Ierusalem est Ecclesia, presertim primus, quem Deum per Apostolos & Martyres quasi rostris, contra omnes iniurias Iudaeorum & Genesibus per trecentos annos fortissime propagavit. ita Ribera, Arias & Vatabulus, ac rursum in fine mundi contra Antichristum, Dog & Magog propagabatur. Allegor. dux, non heraldus, nec multis censet. Nam heraldus inquit Zacharias de temporibus Machabaeorum maxime fecerit, pates sunt ex consequenti tempore, iam ex tempore & congruentia orationum horumcum gestis Machabaeorum, cum quam v. 10. definiet in passione Christi. Hoc autem facinus est atatem Machabaeorum. Sic ergo Iacob, Jeremias, Osee, Daniel, Esdras, &c. predixerunt ea qua fides max erat continuata a Salomonis, Nabuchodonosor, Cyro, & Dario: sic & Zacharias predicit ea qua fides max obliterata erat ab Antiochus Ioh Machabaeo.

ONUS verbi Domini super Israel. Dicit Dominus extendens celum, & fundans terram, & fingenis spiritum domini hominis in eo. 2. Ecce ego ponam Ierusalem superlimbare crupula omnibus populis in circuitu: sed & Iuda erit in obsidione contra Ierusalem. 3. Eterit: In die illa ponam Ierusalem lapidem oueris circumfus populus: omnes qui levabunt eam, concione lacerabuntur: & colligentur aduersus eam omnia regna terrae. 4. In die illa, dicit Dominus, percussiam omnem equum in superrem, & ascensorum eius in amentiam & su-

& super dominum Iuda aperiam oculos meos, & omnino equum popularum percussam cacciate. 5. Et dicent ducens Iuda in eordem suo: Confortetur mihi habitatores Ierusalem in Domino exercitum Deo eorum. 6. In die illa ponam duces Iuda fecit caminum ignis in lignis, & fecit faciem ignis in feno: et devorabuimus ad dexteram, & ad sinistram omnes populos in circuitu et habitabitur Ierusalem rursus in loco suo in Ierusalem. 7. Et salvabit Dominus tabernacula Iuda, sicut in principio: ut non magnificè gloriatur domus David, & gloria habitantium Ierusalem contra Iudam. 8. In die illa progeget Dominus habitatores Iesum, & erit qui offendere ex eis in die illa, quasi David & domus David quasi Dei, sicut angelus Domini in conspectu eorum. 9. Eterit in die illa: querant conterere omnes Gentes, que venient contra Ierusalem. 10. Et effundant super dominum David & super habitatores Ierusalem spiritum gratiae, & precum, & aspirationem ad me, quem confiserunt: & plangent eum planctu quasi super unigenitum, & dolenter super eum, ut dotori solet in morte primogeniti. 11. In die illa magnus erit planctus in Ierusalem, sicut planctus Adadremmon in campo Mageddon. 12. Et planget terra: familiz & familie seorsum: familiz domus David seorsum, & mulieres eorum seorsum, 13. Familiz domus Nathan seorsum, & mulieres eorum seorsum: familiz Semeli seorsum, & mulieres eorum seorsum. 14. Omnes familiz reliqua, familiz, & familie seorsum, & mulieres eorum seorsum.

VERS. 1.

ONUS VERBI DOMINI SUPER ISRAEL

Onus Alem, sed ibidem angustiabuntur ipsi metu, & laeta quiescentia poluerunt, in eorum caput recidet: sicut Amman in cruce quam fixaret Marodachus, suspensus est. Sic enim v. leq. lapidem onera Ierusalem, explicat activè, non passivè, illicet qui onerat & collidat, non Ierusalem, sed hostes eam deviantes. Est metaphora à calice aureo, optineo vi possum, sed venenato, ad quem certatim accurrunt fibubus, sed mox ut eum gallicant, tremore, stupore, animam agere incipiunt. Simili modo Babylon dictur propinare gentibus calicem aureum maledictionis, coque inebriare, soporare & diem patere omnes gentes, Ierem. 51. Jam eodem redit lensus, live sapientia vestras calcem, live limen vel superliminare. q. d. Quicunque hostes astigit limen Ierusalem, mox quasi ebris & menite cuprus, tremere & furere incipiunt: sicut de Sabyla Cunana narrat Virgil. 6. Aeneid. quod mox ut limen auti sui fatidici ingrediebatur, extra le rapi, furere & variacioni incipiebat. Tali est & lacus iuxta Neapolim, in quem si iniactascamus, illico emori & exanimari visderunt: quem si in lacum adverberem inferas, statim ad te redit, & revivisca. ita S. Hieronimus Remig. & Hugo. Rursum à Cælio sic exponit, q.d. Ponam Ierusalem vel superliminare manans ruinam ornatibus ingredi voluntibus, quos tremere faciet quasi ebrios, ac veseficio potu infectos: nam mox ut limen attingent, contremiscere & corrident. Palacius verò & Mariana sc. q.d. Ponam Ierusalem superliminare crapula, in quo quicunque hostes fore ebris impingeant, caputque collident, q.d. Qui impugnant Ierusalem, quasi ebris & infani cadent & corrident. Alii, q.d. Ierusalem erit hostibus obditaibus quia calix veneni mortiferi, quod bidentem morte terrena convolpit. Ad litteram loquuntur de Ierusalem artista & afflita ab Antiochico Epiphane, ejusque affectis, quoniam Judae & Macabaei cecidero ut corrumpentibus temulent.

DICIT DOMINUS EXTENDENS CALUM ET FUNDANS TERRAM, ET FINGENS SPERMATUM MONSTRIS IN EO Q. d. Ego sum Deus omnipotens, & omniscius & optimus nam meum omnipotentiam ostendit, dum valfissimus calos ex nullo crevis & expandi: & spientiam meam pateteci, & terram in medio mundi pendulam, mira arte fundavi & fulciri bonitate demonstro, dum quotidie animas ero, & in corpora hominum nascitum immitto & conservo. Ergo misericordia magis eadem omnipotencia, spientia & bonitate facit iam & defundat Ierusalem, hostilem eis coram ea collidit, & confringit. Hinc mystice, calum est symbolum Ecclesie Christiane, quam Deus per totum orbem extendebit, terra autem, populi Iudaici, quem Deus in medio Ecclesie quasi sapientia.

ECCE EGO PONAM IERUSALEM IN SUPERLIMINARE CRAPULAM

Hebr. PD sap significat duo; Primo, limen & superliminare; Secundo, calicem vel pulchrum, uti vertunt hi Chalda. Vatabi. Pagni. Arias, & ali. Rursum ΤΡΑΔ significat Primum, remorem; Secundum, crapulam; Tertiū, sponorem; Quartū, venenum; Quintū, sanguinem; Sextū, concessionem. Unde alii vertunt, os ebrietatis; aliis, os tremoris; aut, ut Syria, coram tremore; vel, ut Arabicus, postea communiuersi; aliis, castigatio sanguinis; aliis, craterem sanguinis. Verum Septuag. & Nostrum tam hic, quam Amos 9.1. vertunt, Superliminare crapula, vel commissio; Prado Ezech. 31.11. Superliminare tremulum, vel modis. Subsuperliminare incollegit postes laterales, qui limini inferno ollis superflant, & occupantur: sic enim habent Septuag. Ego possum Ierusalem sicut superliminaria quae moserunt, omnes populis in circuitu. Jam tamen crapula, vel tremoru, sanguinis, & confusionis, duplicitate accipi possit. Primo, passivè, q. d. Redigam Ierusalem in tantis obdisionib; angustias, ut ipsa in quis ebris tremere, & in lanere videatur est enim hoc onus Ierusalem. Unde & loquitur: Sed & Iuda erit in obdisionem contra Ierusalem. ita Theodor. & Euseb. lib. 8. Demonstr. cap. 4. Secundo, activè, q. d. Gentes obdisebant Ierusalem, ut eius vine & sponis fe latet & inebriat; sed ego eas in tantis clades, & strages impellam, ut in quis veneno leticeret ebris, in tremorem, stuporem & amotum adiganter: angustiabunt Ierusal-

VERS. 2.

Superliminare
crapula
quod?

Allegor. loquitur de Ecclesia primitiva, quam perfecti sunt Nero, Decius, Diocletianus; sed Dei eos quasi ebrios percussit & opprescit. Quocirca Alazar in Apocal. cap. 11. v. 12. notat. 12. ex Theodor. sic exponeat: Quasi superliminare crapula, id est heut in crapula ebrios, ob vertiginem capitum moveri videntur superliminare, in revera commovitatem Ierusalem, id est Ecclesia, ita perfecte perficitibus concutientur, ut in iunctura videantur, & vicini populi se invicem cohorteantur, ut ab eis fibi caveant, ne eius ruina involvantur. Aut q. d. Vicini populi Ecclesia limina respiciunt tamquam crapulam, & ebrietatem & laborem impellunt ut corrumpant. Sed & Iudas pagabat contra Ierusalem. q. d. Non solum Gentiles periculantur Ecclesiis, sed & Iudei; qui tamen à Deo illuminati, pro Ecclesiis contra Gentiles arma furentur, magnamque in ipsi flagrarent edent, uti ait Zacharias v. 6. Paulus altera Riberia, q.d. Sicut ebris superliminare dominus quam ingredi volunt, moveri videtur, & ideo ipsi quasi infani, putantes se commoveri, corrumpunt; si accidet hostibus Ecclesiis, qui ad eam oppugnandam venient; corripiente enim infanta quasi crapula, itaque corrumpunt. Addit Delrio adagio 10.30. forte idcirco Sept.

vertitio, superliminaria, in plurimi, sed quod ebris omnia Aminare crapulae metaphoricè, ut scilicet que crapula erat ebrietate & culpa, crapularer potus, se inebriarum tuo sanguine Desque vindicta, q. d. Puniam eam plagiis inebriabilis, ut in offendent etiò inuidositas, facilius geneam & tabernam crapulae. Et ergo in hac tropologia metonymia, vel metalepsis, qua ex conseqüente antecedente, ex effectu causa, ex peccata culpa intelligitur: aliqui enim incommoda est in incongrua, ut per se sensu lateraliter diffidens, cùque repugnat. Hoc res est adaptus bacchantibus in Bacchanalibus: quando multa in locis eum magna Christiani nomina ignorantia, magnaque infidelium obesissime, irratione, & probro omnino penè dominus, totaque civitas sic superliminaria crapula, ita ut eis hie titulus dari & inscribi possit. Hec est dominus crapula. Hac est civitas, non Christi, sed Bacchi: Hidem sunt bacchanteum, fluminorum & insonorum, non Christianorum, sicut in nonnullis Calendariis impetratum legi.

S E D E T J U D A I. Non solam Gentes, sed & Iudei perfidi, vel transfiguratio obidetur in Iesualem, nam que affligerunt, ut ipsa erat invidiosa ebris: sed baserramus Deus deuolveret in ipsos ludores perdidit & transfiguras, cùque plagi, & exlorum sanguine inebriavit. Tales transfiguratio fuerunt Iason & Menelaus, qui profugii ad Antiochum, Ierusalem obfiderunt, separantes & valetant, ut dicit cap. proecd. vers. 11. Item ali pluri- mii, qui ministrari & tormentorum Antiochii metu, a judaismo ad gentilismum apostolarunt, de quibus 1. Machab. 1. ver. 44. & 15. & 2. Machab. cap. 4. & 3. ac Ioseph. l. 12. Annoq. c. 6.

Allego, prima persecutio Apostolorum & Ecclesie fuit in Iudea, ut patet ex Actis Apostolorum, ita Arias, & Vatabsi.

P O N A I E R U S A L A M L A P I D E M O N E R I S C O N- VERS. 3.
C T I S P O P U L Y S. *Syres, lapidem crucislationis;* Se-
pugnare lapidem qui crucislatum; Chald. lapidem crucis-
latum Ambicus, lapidem fabrificationis:

Queres quis lapis orni? Reipondet optimè S. Hieron. (qui prouide Remig. Rupert. Glorio, Robera & omnes alii patrum sequentur) dicens: *Mox est in arborib[us] Palestinae, Cuius uoluntate per omnia Iudaean regna confusa sunt, ut in vicinis, apido & castellis rotundis am-
plius lapides granitini pondere, ad quos inspice exercere se falcati, ut ex pro varietate variorum subtilitate, atib ad genitum, ali ad umbilicatum, ali ad bu meros & capite, multuli super verticem rectili, inctilique membris, magnitudine non variorum demonstrantes, pondus extollant. In arce Arbo-
nium in terra somalabrum, hinc uera, unde fibram curva
grediuntur pondere, quia ego pro amborescere corporalis movere non possum. Cum querentes quidam fibra vellet, re-
spounderet illi: *Ego non possum, ut te in teatrum vel in eam
gallu[m] probabor, nec ex leviorum pondere sciat, quis
quasi deo endere, quam ex leviorum pondere sciat, quis
ex deo debeat comparari. Semper ergo ille est: Ponam Ierusalem
candidi genituli quasi grauissimum lapidem sublevandum.**

*Lobavimus quidam, C pro variorum varietate sublevandum,
sed neceps est ut dum levatur, in ipso nixu, & elevatione
pondere, grauissimum lapidis felloriam atroviam vel eam rami
in levatorum corporibus dereliquerat. Hic est lapis orni,
noratur et portantem concidenti, et opprimenti, cu-
m ex memini Ecclesiast. cap. 6. veri 22. dicens: Quis la-
pidis uirius probato erit in illo, C non demorabuntur
procurare illam, q. d. Sapientia est lapis orni, quem
quique levando probat has vires, et robur. Unde Italici et improbi cum aliquoq[ue] levant, sed mox ut lenitatem non possunt, illico abiectiunt. Hinc Græci habent,
quasi lapis probato fortis erit in illo. Huius lapidis uer-
aque ac plumbi athletici megninit Hieron. Mercurial. l. a.
Gymnastice cap. 12. Iam Theodoret. Remig. et Hugo
conuenti Ierusalem uisire lapidem orni, cum expugnata
est a Tito, et Romani. Verum hic de tempore Antio-
chii et Machaberiorum agitur, non Titi et Romanorum.
Hic enim Ierusalem non fuit lapis orni, sed pila pre-
dat et gaudi.*

Dicernere ad literam significari hie, quod Antiochus et Graeci ius copias ex omnibus genibus collectis oppugnaturi esse Ierusalem, ut eam quasi lapidem aneris ex Iudra expertum in Greciam, sed ab eo quasi a lapide orni, per Machaberos concidenti lata, et conterendi: id enim ita factum esse non possem, sed ex his per inter-

intervalla temporum recto ordine demonstras à Castro. Atiam, nesciant quò fugere, vel quid agere debent. in S. Hieron. Theodor. &c. ali.

ET SUPER DOMUM IUDA APERIAM OCULOS MEOS⁵) Ut scilicet protegam Iudeam, & Iudos, immo ut in qui metu Antiochi prolapsi sunt in gentilium eisque copiis maxi pugnaret contra partem resipieant, sumptuose armis pugnant fe Macinabes, & patriam progenynt. ita factum legimus i. Machab. l. 29.

Alleg. q. d. Faciam ut ludixiqui Ecclesiam persequantur vident fumus errorum, & ad eas convertantur, canique propagant, uti contigit S. Paulus Actor. 9. ita S. Hieron.

ET OMNEM EQUUM POPULORUM PER CUTIAM CACITATE⁶) Est catachreto, & iynedochè; per cutiam enim accipit stuporem & metum, quo corpore equi qualis cecit, neiciebant quò lugere deberent: proprietas enim multi equi hostium in Machabio in capite percuti & execratis sunt. Nam a Machab. io. 30 dicitur:

Apparuerunt ad exercitus de calo vno quaque in equo, frans aurei decori, datum Iudeam praefantes: ex quibus das Machabaeus medium habentes, armis suis circumseparato in columnam conseruabant, in adversarios dicunt etiam fulmine caecabant, ex quo & castitate confugi, & represi perimabantur eadabant.

ET DICENT DUCES IUDA IN CORDE SUO⁷) Vers. 3) S. Hieron. sic exponit, q. d. Iudei ex metu transfuge, & cum copiis Antiochi obdidentes Ierusalem, non ore, ne audiuntur; sed corde suo dicent & prebeatunt: Domini conforta civiles Ierusalem, ut hinc Antiochi copias refrenere queant; ut sic vultum orbibus, quibus constet seruum, vincamus cum civibus, quos intime amus. Secundo, & planius, q. d. Machabaei in corde suo prebeatunt Deum; ut conloret civiles Ierusalem, ne Antiochie succumbant. Ita Iudae Machabaeum legimus penit semper ante aciem orasse, & Dei opem implorare, eaque victoriam obtinuisse.

Alleg. duces Iudei sunt Apolloni, qui ortarunt Deum, ut Ierusalem, id est Ecclesiam, omnibus tyrannis fortiter ad mortem ulque, & martyrium resisteret, ita Albericus & Arias.

PONAM DUCES IUDA SICVT CAMINVM⁸) Vers. 4) TONIS⁹) q. d. Faciam ut Machabaei, & mystice Apolli qui quaque omnia circum circa populeum, suparent, subiiciunt & ad se convertant. Vide gesta Iudei, Jonath & Simonis in libro Machab. Id in Apollonis patuit in Pentecoste, quando Spiritus sanctus eius inedit specie linguarum ignearum: unde mox eloquio suis ignis tis multis hominum milia, ac sensu totum mundum ad Christum converterunt. ita S. Hieronymus. Rensiag. Alber. & ali.

ET SICVT FACIEM IGNIS IN FOEN¹⁰) Ita Romana. Alii pro faciem legunt fætem, ali faciem, & ita virtutem Septuag. Chal. Pagnin. Vatab. &c. ali. Hoc enim significat hebr. 10:7/1 app., scilicet lampadem & facem. Eodem omnia redeunt: facies enim ignis est fax, celestis combrema & consumens fenumq[ue] initicur.

ET HABEBITUR IERUSALEM¹¹) q. d. Ierusalem prius vacuata civibus, profuga ob metum Antiochi, virtute Machabaeorum, iis rursum implebitur, ut in eis futuri sint, habent pacifice, frequente & opulentia, ut patet i. Machab. 14. idque penit usque ad tempus Christi, qui eis alii incloca cale fibus & divinis, pudi Apollonis & primariis Christianis dirabit & decorabit. Nota pleniorum Hebraicum, cum dicit Propheta: Habebitur Ierusalem regnum in loco in Ierusalem, redundat enim tibi in Ierusalem. Nil enim aliud vult dicere, quoniam Ierusalem non alio, sed eodem in loco quo prius, adibet, etiam etiam habitudinem: quod ut plane, plene & certò futurum significet; addit tibi in Ierusalem. Multa enim civitatis diratae, postea non eodem, sed alio vicino in loco, edificatae sunt, ut Tyrus nova: nam vetus Tyrus dicitur Palætyrus, & à Tyro nova longiuscula distat. Sic Romamoderna alia est à veteri. Sit & Tuculum: quia & Ierusalem moderna alia est in loco, quoniam fuerit vetus; nam mons Calvaria, qui olim erat extra urbem, iam est in urbis quasi meditullio; Prædicti ergo Zacharias, Ierusalem sub Machabaeis eodem prorius loco quo prius restaurandam, frequentandam, et magnificandam.

Alleg. Ierusalē est Ecclesia Christi, quæ licet gravissim per-

Dufca
guid?

Porro soleret cognoscit Sanchez, Prophetam in hoc lapide oneri recipere ad palestram, quam aquæ ac ephæbiam, riu gentilium in Ierusalem insitum impius invaserat, iuxta fugiens in Aegyptum exiit est. Denique M. Cratius contra Parthos profectus, templum Hierosolymitanum isolavit; iteo à Parthis cui filio, & universo exercitu trucidatus, liquato in eis auro inietto, iuxta sacrilegiun punas exiit, ut referunt Josephus lib. 14. Antq. cap. 17. & Plutarchius ab Pompeio & Grafo. Ex quibus conflat, per multos annos urbem Hierosolymam maliis regibus ac discibus obfessam, & Dei munere liberatam, non sine eorum concione. Verum quoque deducitur, collecta fuisse adversus Ierusalem omnia regia terra.

Porro soleret cognoscit Sanchez, Prophetam in hoc lapide oneri recipere ad palestram, quam aquæ ac ephæbiam, riu gentilium in Ierusalem insitum impius invaserat, iuxta fugiens in Aegyptum exiit est. Denique M. Cratius contra Parthos profectus, templum Hierosolymitanum isolavit; iteo à Parthis cui filio, & universo exercitu trucidatus, liquato in eis auro inietto, iuxta sacrilegiun punas exiit, ut referunt Josephus lib. 14. Antq. cap. 17. & Plutarchius ab Pompeio & Grafo. Ex quibus conflat, per multos annos urbem Hierosolymam maliis regibus ac discibus obfessam, & Dei munere liberatam, non sine eorum concione. Verum quoque deducitur, collecta fuisse adversus Ierusalem omnia regia terra.

Splendida cum valuerint Spartani pondera dicit:
Etsi prout puers, sit semel ille nocens.

Alleg. Ecclesia est lapis oneri, qui levare, tollere & absuere voluerunt Iudei & Geotes; sed omnes ab eo concili & opprimiti sunt, ut patet in Neronio, Decio, Valeriano, Julianio, &c. secundum maxime in Diocletianum & Maximianum, qui jurarunt se extirpatos Christi Ecclesiam & fidem, vel certè imperium depositores. Secundum præteriuntur, qui prius præstare non poterunt, Unde uterque à Constantino primo Imper. Christiano, ad necem & resum adactus est.

Anag. Ecclesia & Christus erunt lapis oneri, qui optinet impios in die judicii, deprimitque in tartara, de quo Christus Matth. 21. 24. Qui occidit super lapidem ibum, configuratur; super quem vero occidens, conterratur. q. d. Qui occidit Christum, quem Deus in Ecclesia ponit lapidem angularem, puta lapidem oneri, & petram icandalum, eumque perleccotus fuerit, frusta id faciet. Nam ibi in corpore, & animo perniciem asceret, ita tamquam ut non penitus conteratur, sed per poenitentiam reparari possit: super quem vero occidit hunc lapis, id est, illi cuius Christus gravi ulla ultione incubuit, quales erunt damnati in die judicii, buic nulla ipsis reliqua est redintegrationis; penitente ac si lapis grandia in vas testaceum decidat, illud in munitione fructu confringit, ut nullo modo reparari queat. ita S. Augusti lib. 1. quæst. Euang. q. 30. tom. 4.

VIRG. 4) PER CUTIAM OMNEM EQUUM, scilicet boſſalem, putat Antiochi, & Grecorum per Machabaeos, in STUPORE¹²) Id est, ad stuporem, ut scilicet omnes vi- dentes stupent ad plagam tantam tamque subitam, & ipsi equites præ stupore, & pavore quali verba loamen-

persecutionibus agitata sit, & sedibus suis quasi pulvis, Aia Christi, quia haec vincula datur paupres. quam pauperes. Iao tamen loco tempore confitit, iudeis fratris & fratribus & co- piis in eodem locavit, & v. g. Ierusalem nostra est Roma, ex qua licet Imperatores perire omnes, per trecentos annos extirpare coacti fuit Pontifices & Christiani, id est centena Martyrum milia exquisitissimos mortuorum necerant, illi tamen tempore in ea perfurabant, immo numero & robuste creverunt, donec tandem roci non tantum urbem, sed & orbem sibi dominata. Unde S. Ambro. in c. 9. epist. ad Roman. legit, *postea Jerusalim in ransus geritur; Quae, inquit, ab ipso futuri erat (per Christum) filia Dei, & domus Dei in omnibus locis, quae in Ecclesia.*

VER. 7.

SALVATIS DOMINUS TASERNACULAM JUDA [J] Et prolepis, five occupatio. Occurreret enim tacita obiectio: Quomodo Ierusalem & Iuda salva consilient inter tot hostes? ac responderet, id non eius, sed Dei viribus fortuitum. Deus enim salvit eis, conuenque domos, etiam rufulicas, quas prouide vates tabernacula, præterea quia primicias Hebrei in deferto non in aliis dominis, quam tabernacula habitarunt.

Allig: tabernacula sunt particulae Ecclesie, ad quas licet omni Christiani mentu perfezionem viri, & non nisi oculi, paucique convenienteranderent, Deus tamen servavit eis, immo aucti, & dilatavi; fecit oculis in principio Synagoge, post in delerto, antiqua Hebdomad tabernacula ab holiibus, que ab aliis, imbutibus & procellis tabernacula servavit.

UT NON MAGNIFICE GLORIETUR D OMNIS DAVID [J] Ne Hierosolyma, & perierit posteri Davidis gloriorentur, quod ipsi iuli viribus iam le quādū Judas lo vicini oppidis & pagis habitantes, contra Antiochum certeque hostes propaginarent; ecce ego dico & edico, me tam Hierosolymas, quam Judas exteris salvaturum. Mihi ergo omnes de subiectis, mihi que libet suam acceptam referant: ego enim Machabaei fuimus inuidit animo qui dabo, quibus pauci contra maximos exercitus dimicantes, cotitemate & profigentes, Id profilius est Judas Machabeus. *Ma. hab. 2. 3. & ali. ibi, itaque à Deo victoriosi miraculosa obicitur. Nota. de. mar. David vocant posteri Davidis, eorumque familiis, que plurimae erunt & nobilissime in Ierusalem. Rursum gloria habitantes Jerusalim, per hypallage vocantur & iesu habitantes in Ierusalem gloriosi. Gloriosa enim dies bona deo & iusta. Dei, psalmus 3. Iuda vero vocantur certi Iudai, circuicium I: iudeam in villis & urbibus habebant. Similia hypallage eti apud Poetam cum ait: Tradit enim ventis, pro trade ventos rati. Et, Perflavis fistula bucas, pro buca perflavit fistulam.*

Allig: domus David sum Apollot, similesque Ecclesiæ Principes: gloriae habentiam Jerusalim, sum Domines, virisque religiosis & sanctitate illustres: hi enim sunt gloria Ecclesie. Hi quoque non possunt gloriariri contra Judam, id est, populum & plebem fidem, quasi ipsi iuli viribus eam protegerent, cum hoc Dereverunt que gratia fit opus. ita Albert. Hugo & Alsted.

Tropol.

Tropol. Clarius Domus, ait, David, & gloria Jerusalim tam reges, principes, nobilitas & divites. Hi non possunt gloriariri contra Judam, id est, plebem fidem, quasi ipsi sua nobilitate, potentia, opibus, fidem & locum in Ecclesiæ digniori obsecrant, cum hoc sit mensa gratia Christi, que o Christianis sequat ignorabiles nobilis, pauperes divitiae. Nam, o docti Apollot, in Christo Iesu non est Judas, neque Gracos: non sicut vos, neque liber: non dives, neque pauper, sed omnes unum sunt, potius nova Dei creatura, amoio o Christianissimo prius & posteriores partes tenent pauperes: tum quia Christus predicavit beatos: tum quia regni sui processus consistens pauperes Apollotos, per quos, reges & principes convertiti, justa illud. *Corinthi. 1. 26. Videat vocacionem vestram fratres, quia non multa sapientes secundum carnem, non multe potentes, non multa nobilitas, sed quod multa sunt pauperes. Cetero confundat fratres: Et informa mundo elegit Deum, ut confundat fratres. Eccl. 4. Jacob. 1. Nonne deus eligit pauperes in hoc mundo, dicens in fide, & herodes regni quod respiciunt Deum diligenter fit? Denique divisa & nobilitas majora habent impedimenta humiliantur & virtus Christiana, quam pauperes honoris enim inflant, apes & delicia memorem evocant quare majori egestate gra-*

petur. Hoc enim 703 capitulo significat impinguem, vel VAS. 1. offendere tamen aliquem, v. g. lapidem, indeque corrue & infernari. Unde Septuag. Chald. & Pagni: vestunt, qui inferni sunt exiit; Vatabl. qui debili facit utrūque David, Arribicus, quod quod David scilicet pertinet. Jam sensus est, quasi dicat, Machabaei eorumque loci, qui pauci & invalidi videbantur, Dei ope tamen validi bellatores instar Davidis, qui licet juvenis & paucis puer est, tamen leonem, uruum & Goliath gigantem interficit: immo quies ei offendierat, dum metu Antiochi apostolabat ad Iudahiam ad gentilium, hi videntes animos & victimas Iude & Istrum eam, cum Davide in homicidium & adulterium lapio ponebantiam agerat, sedem refutavit, ac cum fide novas animos & vires inflat Davidis capaces. Id ita fudit esse narrant libri Machabaeorum. Ita S. Hieron. Theodos. & alii initio cap. estat.

Allig: id verius in Ecclesia, ubi infirmi, immo famili, pauci & puella Christi gratia ut forte evadunt, ut mundum, carnem, diabolum, sacrificis, ignes, bestias, & tormenta omnia superire, ut paucit in S. Agneta, Cacilia, Dorothea, Lucia, Pancratia, Vito, Celio, & in dies patrum: Karionum, qui in peccatum aliquod lapi sunt, a Deo tafti fortiter refutant, instar Davidis potenter, ut patruis in S. Petro, Pauli, Marthao, Magdalena, Pelagia & plurimi aliis. ita S. Gregorius homilia in Ezech. Albert. Hugo & Lyran. hic. Alter Arias, q. d. Infiniti Sanctorum novi legis poterum conferrimus maximis Sanis, his legi veteris, qualibus David. Hoc ergo effingens consolatio Sanctiorum Christi, quod ipse eligat infirma mundi, eaque ita validet, ut confundat fortia: nam virtus eius in infirmitate nostra perficitur. 2. Corinth. 12. 2. Qui ergo infirmi sunt, vel ex te, vel ex me, vel valdeinde, vel anno, dicat cum S. Paulo: Omnia possum ut in se gaui me confortat.

ET DOMUS DAVID QUASI DEI [J] Heb. quasi Elebim, quod vel in nominativo, vel in genitivo acipias. In nominativo accipiunt Vatabl. Pagan. Syrus & Arribicus. Antioch. dum veniunt, domus David nra propterea Dei, quod explicat Prophetæ dum subdit: *Sicut angelus Domini, q.d. Dominus David erit fortis instar angelorum Dei. Hebreum Elebim, non tantum Deum, sed & angelos, heros, duces ac pectoris significat. Unde Chalda venit, domus David instar heros, scilicet agit, ac si angelus Domini in confessione efferit. Scopus vero, Arribicus Alexander & Nestor T. Elebim, accepimus in genitivo, domus David erit quasi deus dei, quasi scilicet erit fortis hunc angelus, qui est de domo Dei. Et ut eterque lenitus, & utraqe non eo modo redit. Significat principia Iuda (hi enim erant ex domo & posteritate Davidis) validissimum fore, ut vires non humanas, sed divinas habeant, ac inflat angelorum facie. Antioch. hominumque omnium actes propterea gen. Totius ergo verius his est scimus: Sub Machabaeis plebs timida & infirma, ita Dei opera valida fuit, ut Davidi validi bellatores comparati fuerat: principes vero non tantum cum Davide, sed & cum angelis in fortitudine, ducatu, providencia & regimine comparati poterunt. Ita factum est illam Judas, Joachas, Simon vietibus & viatoribus superarunt Davidem, adeoq; angelorum ope & ducatu dimicauerunt & vicerunt. Nam angelis in hostiis eorum jacutati sunt tela & fulmina, ut narratur. 3. Machab. 1. 10. Et c. 1. 5. dicitur Jeremias apparetisse & confundere Jude, surcum gladii dicens: *Accipit scutum gladium tuum a Deo, in quo devicias adversarios populi mei Israel. Exinde ipse & affectus ejus facti sunt quasi domus Dei, id est, quasi divinum alystum, ad quod omne iudei ab hostiis afflitti, quasi ad certam futuris anachorae configerunt, illicque quasi angelis ad faltem miliis considerent, quis & Genitiles, ut Spartan & Romani eorum amicitiam amibent, ut patet 1. Mach. 1. 2. & 1. 4. & 1. 7. 1. Theod. Port. Judas cum fratribus, licet orbius est in Levi, non in Iuda & David, vocatur dominus David, quia dominus David rotunda respubli. Iudeo-tum, cum fibi in caput & ducem elegit. Successit ergo David in principatu, & regimine suo domus triplus & populi Iuda. Alludat ad dominum fortium Davidis: David enim**

enim quia bellicose erat, & in fidelia bellis verbaque; hinc postea militiaq[ue] deinceps habebat, vel exercendo exercitabat bellisq[ue] finibus, inter quos annibalesq[ue] qui i.e. Reg. 2.9. v.8. &c. tempore regnorum & vocantes fortis David, & quoniam tunc p[ro]p[ter]e & fortissimi erant, Iesu[m] ad eum, leaders in carbunclo Eboracum & Semina debuerunt dicitur: U[er]o u[er]o propterea nos periremus. Unde Autem in Detractione Jerusaleni, dapinga domum fortium Davidis, in qua illi heroes Davidis habebant: ubi enim cœs in palæstra atchiez de pugiles exerciti causa dignationibus certabant, itaque pro hac re. Nehemias c. 9.16. & ibidem Lyranius. Senius ergo est, q. d. Dominus David, id est posteri & officia Davidis, post Machabæi, adeo erunt bellicose & fortis, ut dominum conuicione fortium Davidis, adeoque testejus primos & fortitudinem robore sequentes, nō superent.

Davidus *sive ipsa* **felicis**
Alleg. David est Christus: hic est fortis et magni consilii angelus, in eo Deus: qui vere Deus fuit, & aequus homo. Dominus & familius Christi, fuerunt Apothol. & vi. Apollonius, quia ipse constitutus principes iuxta Ecclesie, quia est dominus Dei, coquere iam validos, ut angelos, vel diuidendos potius quam homines, prædictum quia angelorum vita in terris agitant, ac q. ait angelus mediatorem erant inter Deum & homines, ut Vatable Rabba & alijs paulo ante citam.

Ecclesia Religio. Tropoli dominus David est Religio, in qua inflat Davidis omnes p[ro]ficiunt laudantes Deum, & neque fortes in spiritu evadunt ad ardua quoque superanda, ut David. Hinc tandem est dominus Dei, in qua Regi glori vivunt quia angeloi: utique enim sunt de domino Deo, quia Deo sicut, & Dei nomine sunt, & presenti saltru populi, quasi strenui milites & duces. Addit. eis angelopoli fini lures, & ab illis regi, justa illud Ecclisi. 3.1. *Procedite angelorum meorum, & introdebitis in Amanorham.* Denique: S. Gregorius homil. 20. in Exech. per dominum David accepta domum p[re]dictam: *Hoc, inquit, dico misericordiam, quia non debet de auctoritate redemptoris noster p[ro]metita est.* Qui itaque offendit, & n[on] regit David, videtur peccatus ad paternitatem reddit. Dominus autem David quod dominus Regis erat, sicut in qua ad iustitiam, habebat officia creare, sicut, ut sit angelus in cibis suis quia omnis interior de vita regis in se p[ro]cessit est, & ministrans abit p[ro]positum.

Vera. 9. **QUADRUM CONTRARIUM** I Hebr. יְהוָה יְהוָה. Et ha[m]idjd est dispeditus, q. d. Satagam ut Greci aliquae Gentes, qui oppugnabant Jerusalen, a Machabæis coruque poliorum contortantes & disperdentes, utque Jerusalen contoula quasi pace fruatur sicut ad Chirillum, qui quasi oves Salomon pacis suis, iudei patres, pacem plenam & divisa orbi afficeret. ita Theod. Nota, cum sit *omnes gentes*, intelligi Graecis vicinas & subditas, vel confederatas. Nam, ut ait S. Hieron. in Isaiâ c. 13, idem S. Scripturam est, omnes gentes, vel omnem terram intelligere ejus provincias, q. quia est ferme.

Alleg. q. d. Deus contenter omnes Imperatores, & gentes, qui persequuntur Ecclesiam, in eo Ecclesie subiecti latentes fideles, ut res ipsa tecille Deum, parent ex historiæ Euæbi, Socriati, Sozomeni, Baronii & aliorum. ita S. Hier. Albert. Remig. & Vatabil. Alter Arias, qui per gentes accipit turmas demonii Chirillum; Ecclesiam oppugnanteum quas omnes Chirillum conseruit.

Vera. 10. **E T E P P U N D A M S U P E R D O M U M D A V I D** Affligit hic deus Propheta ad Chirillum, & p[ro]metit quod ipse Jerusalen, putat in Judæo qui libi credunt, hoc est, in Ecclesiæ primis ijs, quia cepit in Jerusalen & Judæa, arque ex Judæo coarctat, effundet spiritum gratia & p[ro]cument. Prognosticu[m] h[ab]et M[ax]im, quod significat gratiam, qui alias gratias & amabilis famus. Unde in Scripturae toutes dicitur: Invenit, vel inventum gratiam in oculis tuis, hoc est, fini tibi gratias, placens, amabilis. Deus ergo hic pollicetur, quid per Chirillum effundet in fideles spiritum gratia, id est, spiritum qui eos per gratiam insulam gratificet Deo, & p[ro]fice & angelis faciat gratiosos & amabiles, iusta illud Ephel. 1.7. Prædicta fine nec in adspicere filiram per Iesum Chirillum, in laudem glorie gratiae sua, in qua gratia videt nos in dilecta filio suo, ita S. Hieron. Theod. Remig. & alii patris. Secundum Chaldei & Arias pro clavis non male verrunt conseruare, quia militare, praefertim lenocinari, ut Chirillo transfigatur, de quo v. to. comparatur. Unde sic cum Chaldeo veritas, fundemus super dominum David, & spiritum mi-

hius & misericordiam, ut cum Arria, quidam compaginatio[n]e deprecatio[n]e, quia ex compaginis cognoscitur & tenus plenariae pedis nocte. Et enim deprecatio, multa sentiuntur animi vices, fluctuantque tam nocturne, tam diurne: v.

E T F R E C U M I Hebr. בְּנֵי יִשְׂרָאֵל agnitione, quod Sep[tem]ber virtutis, impetuus, Olah ad misericordiam, Cithis, propinquatione. Radu enim 120 choris significat m[od]erates, inde precati: miseria enim ex iustat p[re]ces, quibus sunt levantes, unde No[n] vesti p[ro]cesso. Jam 3.7. H[ab]et. Remig. Albert. Vatabil. & alii patrum, censent hic generatione predictis missione Spiritus sancti. Apobolos & fideli[s] in Patricio & descripto. Ut. Nota d[icitur] ex effectu principales Spiritus sancti. Prior, quid nobis nobis gratiam, qua grati sumus Deo: posterior, quid nobis spiritus orationis & precum, per quas omnes informatae & mihi eritis nobis fratres tanquam, omnia que bona quibusque genere, à Deo impetravimus, iusta illud Rom. 12.6. *Propterea quod impetravimus a nobis, eam quod eramus feceris sponte;* *propterea quod ipse Spiritus p[ro]p[ter]e nos generabat inuenit.* Resolutio ergo docum Dei & Spiritus sancti est de nostris omniat. Secundo & predictus, magisq[ue] apoph[ysis] & p[ro]p[ter]e communi ex sequentia, Arist. & à Gallo cœlant ipsum quod genit. & p[ro]p[ter]e spiritum his vocari cunquunt. Deus enip[er] His telomolymus, cum Chirillum videtur in cruce constitutum, ut felicitate eius alpacarent oculis, non toru[m] & crudelibus, sed benignis, gratiosis & commiserantibus, indeque expletu[m] lacrymas & p[ro]ces, o p[ro]p[ter]es ut Deus Christi, & tam dura patientis misericordia. Spiritus enim in Script. 5.10. p[ro]p[ter]e mentis impetum & vehementia, v.g. ad amandum & committendum, si sit ipsius afflictionis, ut h[ab]et. Hunc eti[am] tentio p[ro]p[ter]e Hebreos, ubi haec verba pendente lequelibet: *Et afficies ad me quoniam confundaris, & plangas cum plando quoniam super umbras.* H[ab]et enim eorum committeratio fuit in omnium filiis & converso[n]ibus ad Chirillum, & propagationis Ecclesiæ. Denique enim ob haec eorum compositionem in Chirillum, dicit eu[stach]ion gratianus & laudent p[ro]p[ter]e Chirillum. Similiter ideo ex apostoli Chirilli crucis compuncta, & ad visione perfecta convalecit S. Elisabetha, regis Hungarie filia, & sine penitenti, uti mox occidit. Quare mundi sette ad integrum aliqui censent, hunc spiritum gratia & p[ro]cument p[ro]metiuti hic Machabæi, uti cum Iude Macabæo datu[m] esse. Rorium Mariana hunc spiritum gratia & misericordia possit accipit, quod dicit, Facias ut fides mei omnibus sint grata ut omnes teo[m]i miseranter, ut p[ro]p[ter]e ferant.

Mor. dicit hic magnum Dei dominus esse docum orationis & precum: oratio enim est filia cœlestis, per quam & Deo per merita Chirilli sumimus omnem gratiam, & quam maxima. Et exeterius S. Bernardus, & Dominicus, & Franciscus, & Thomas Aquinas (qui tunc lapidem tam & doctrinam orando, porcius quam fideliter & adeo p[ro]p[ter]e profetus est) S. Franc. Xavertus & alii, qui coniuraverunt quaque fulciperum & perfecerunt, adeoque nihil nisi Deo populatum, quod non imperavit. Ad hoc disponit & dicit ingens in Deum fiducia quam parit prof[ect]a non confidatrum tum bonitatis Dei non nisi iterum Chirillum. Quid enim Deus benignissimus negat nisi amans, qui vitam suam quoniam pro eo prodigavit? Quid illam obtemperentibus Chirilli anguineum, dolores & mortem acerbissimum, per eamque suppliciari debent? Hinc fides thaumaturgicæ, miraculorum operatrix, & fidelitatis mortuorum, imò damnatorum, sur seruo[m] damnatorum. Vis exempla f[ab]r[ic]a. Accepit panis e multis S. Elisabetha precibus adolecentem variam conseruit, & ad Religionem impulsit, ita ut ea orante adolescentem clamaret: *Cuge & domine, cuge, quia tua dilectionis applicationis tua iustitiae praecordia mea, & cuge medulla d[omi]ni sensur, ita ne faterem[us] & emular[emus] ita habet ejus Vira.*

Anno Domini 919 perfectam p[re]cium elevavit Ecclesia Angleana deficitio Eduino rege, & succedente in monasterio regni toru[m] Edgaro. Porro p[re]cibus (anxi) Dunstan, qui alligerat, ne penitus ad inferos dissimaret, anima eius crepitat, ita uter Oberl[est] monachus. Interro Eduino, ut vita praesul[us] subversa, & anima ipsa, Dunstan in mortuorum occupata, a quoniam decesseris dominus cuiuscum e[st] p[ro]p[ter]e p[ro]p[ter]e. Cupis misericordia misericordie, scilicet iniquitatis immemori, pro liberacioneque manu[m] omnium. De la brevia illi intercedit, nec ad eum definita, donec se p[ro]p[ter]e scandala & gravitas. Falle signum n[on] grande intercalari, Mansueti ad Diuini

*fue prada quam rediret i. Et quia fuit invictus ut scilicet super-
erat veneficus, calamitatis vocis deponentia; quorum illa
fuerunt nihil proficiunt. Deo super invincibili misericordia prestat
egit. ita habet Oberetus in Vita S. Dunstani, & ex eo Ba-
ron. anno Chirribi a. e. 9.*

Sophronius in Prato spiris. cap. 4. narrant de fene condam, cuius duplicitate negliguntur mentes. Deinde. Contrahit ergo Christus et dicit: Domine Iesu Christe veras Deum nosse reuera milia, quid si craecus animam. Ad ipsius autem ex ecclesia mentis effectu, statim ignis, ingenitum in ipso agere multitudinem, ac medium fratrellum ad medium usque deservient. Tunc illi sicut ieiuniis, non nisi per seipsum hunc patrem et ab eis, ne cunctam animam agere possint.

Repondit itaque ad Iesum: Gratias agit Deus patre, sed vel et ipsius mentis regnante habens. Per ergo istas duas sapientias Epistola.

Et A F I C I T A D M E Q U A M C O N S I X-
R U N T . Seolde Julianus Chaldeus hoc intelligunt de Christo
qui quodam illo Jotip, quem in bello occubuit fabulan-
tur, aut de Judae Machabeo ab hostiis occiso. Vox enim
mea significat hoc loquens: hebrei, et tibi dico de te, ut
transcederet, transpuerantur, transfererentur, feliciter
Iudei insidetis de templo Christi caput spinis, manus de
pede clavis, latu lancea in cruce. De Chirillo enim cre-
tano his propheticis & sermonem, docet & inter-
pretatus: & Johanna cap. 19. 13, ubi cum narraret milites
non fragilem Christi crux, sed quid videtur eum pessi-
tum, sed animis militem, inquit, levata dies eius impetravit.
Fallo sicut misit haec, ut servitora impetraverit: **O** nos non
meritis ex eo, **E**s isternum alla Scriptura dicit: Videtur in que-
transfuerat, ita S. Hieronimus: Theodorus, Cypril, omnesque
aliis interpretantes, Graci & Latinus: quin & Hebrei prie-
spud Galatio, l. b. c. v. 18, Legatum de Iudeis qui Christiani
in cruce aligererent, praetinent tis qui ei compatis & com-
midexistis, ut paliu[m] ante dixi, & fuit refutatio proba.
Alcasar Apoc. 1. v. 7, no[n]t. 6, qualis fuit Centario, expiatio
fui, qui uero morte & his qui subi[n]to, simonius soldado
diesnon: Per filios Domini est Iude, Matth. 27. 54. Porro tale
malum, idcirco plorosque suffit, significat Lucas e. 23. 48. di-
cens: **H**is annis turbis seruam, qui simili ad orationem
spiritus & videbant haec subi[n]to, ierusalem posse, si reverbera-
tas illi Arias a Caltro, Salomonem totu[m] tractat, 18. in fi-
ne & Alcasar loco sum citato. Pro confusione Scripturae, per
tum, & invenit, qui pro doker per metathesis legitur
לְפָנֵי אֶלְעָזָר, sed etiam pro doker infinitum est. 3. Hesyon

Symboli, & Cyril. & Euseb. lib. 3. Demonst. e. 4. has
adaptauit. In ecclesiis Titi, & his, ingens qui agnos-
cunt causam excidi eis, quod patres eorum Christum cruci-
ficiunt, id eoque conversi sunt ad Christum. Ceteri enim
causam ecclesiis non in Christi easdem, ut patres quoniam
agnoverunt, non negarunt esse Melianam, sed in editione
exinde mutata, & alia ad suorum peccata restulerunt
me naut ex Iocundis lib. 1. Belli. c. 12.

Anag. illi impiebant in die iudicij, quando Iudei aliqui impi, qui hoc noluerunt Christum agnoscere, invicti enim agnoscunt nam dannabunt eis quod ipsum trahunt aetate, aut transuersioe & passione eis fuerit immo-
mores, & ingratuus scriberibus, ideoque plangent. Et capitulo S. Joannis Apocal. 7. 14. sic, deus nos asibi-
bas, & videlicet cum amissione, & priuacitate regemus.
plangunt se super nos sicut omnes tribus iudee. Vide de dicta
parte, modis & tempore, ad eam tunc invocandum, ut illi
ad nos veniant.

*multi pacant hunc efficiens
Cassini in Italiis. M. 1510.*

A Remig. Lyrae. hic. & S. Augusti. lib. 10. Civit. cap. 30.
Suarez 1. p. tom. 2. disp. 17. lect. 9. Jenenius in Concilio
Evangelic. 1. 44. Toletus Johannis 19. 37. qui ex hoc loco
probant, stigma crucifixionis & passionis in Christo est
post scutum crucis manifestum, eaque videnda fuerit

tempis in deiudicatis, & quod videtur esse
tempis in deiudicatis. Sed ex dictis patre, hunc fonsim pro-
tibus est anagogicus. *Mac quoque illius Christus Matt.
1:18. 30. dicens: Et tunc parvulus figura simili domini (poterat con-
cum clavis, lancea, &c.) in celo, Orne plangens omnes in
bas terrena.* Non. Denique nonnulli idipsum extendunt ad
particularae cuiusque hominis iudicium. Ita Iosuacius
Pontalis, de Miseria conditionis humanae, de ea in Lude-
vita volumine 1, de Vita Christi cap. 46. censit, quem
que hominem in morte videtur Christus in cruce posuisse
malum, ad suam confessionem, ut erubescat ne esset illa
desumptio sanguinis Christi, fusculpa ei ad cagente; & he-
c illud quod hic dicitur a Zacharia: *Aspiramus ad nos, que
eremotissimis, basimus verò Christum. Videamus ad suam ex-
altationem.* Quaque probant ex 1. Theophil. p. 13. *In ad-
ditione sui Commentarii in Ezechiel 37. v. 10. Christus
in domini nomine regnabit in eternum,* id est, inquit, in die mortis,
quando apparere tunc bonus qualis malis, Christus
Ex cruce positus. Et ex Apocal. 3. 5. *Primus in mortuis resurrexit.*
Verum hoc infirma & incerta luna, se proinde &
metamorphos videbit illa alleveretur, ut recte sit Dionysius
Carthaginiensis, Dialogo de particulari iudicio art. 1. &
iudicio tamen universaliter apparetur Christus, non cruci-
sus, fed cum cruce, & exiecitibus quinque vulneris
ut iam dixi. Quare iudicium particularē cuiusque per-
Christus, vrl pte se, vel per angelos. Per le, non detec-
tendo datus (si enim qualibet hora, exponit quae
per orbem existentias, debetores de cato defendere, fed
replicare molitiones, ut judicent eos qui eodem instanti in
ris locis & provinciis moti sunt) sed per mentalem locutionem
tamen, quia trans in eadē empytro loquuntur animas
terra morienti, ravelans ei sua facta, dictantque sententias
vitæ, vel mortis aeternæ. Sic enim angeloi loquuntur in
com, etiam si eis mutuo longius dilinet. Val certè pte
causa particularē exercere per angelos illi enim sunt ipsi
manifestatio spiritali, ut ait Apollonius Hebr. 1. Unde B. tholomaeus Sibylla 5. Theol. Doctor. Ordinis S. Domini
in Speculo peregrin. quattuor. deinde i. cap. 1. q. 9. *ceutri Cuiusdam* hoc iudicium exercere per angelos. *Cuthedum usque,* ut si deinde eum pro meritis vel ad Purgatorium
ad calum deducant, vel tradat domum, ut eum rapient
gehennam. Hoc enim ad angelis custodiā pertinet ut
vix. *infusio esse virginitas adhuc.*

ET PLANCENTI non enim fuisse dolores, ut facilius impiri in die judicii, quia Christus iudicando necerit. eis enim: **P**laesio*m.* edicet indigne crucifixum, se ossum, plantam quod super*c*rus*f*ixum, ut deles doloribus mias praeponges. **E**t enim Christus primogenitus in omni creatura. **C**olos. 1. v. 15. **S**icut plantas. **A**ddebrevis in campo Maggedo*s*, sicut planzantur omnes Iudei: **J**udas regem omnium a Pharaone celum in campo Maggedo*e*, cuius regnum et ante typus fuit Christus in Ierusalem accusatus a Iudeis. **H**ieronymus, Croesus*a*, at, **D**ominus saluator remisit peccatis, et dicitur: **I**n campo Maggedo*s*, separatis viris a famulis, quod est separatio hereticorum ab ecclesiis. **S**ed hec non debemus ferre eximis*c*, & aperte impetrare. **I**de probat in **J**oelis 2. 16. **E**gredietur spissas ex calibris fucis*s*, & fuscis de thalamis suis. **E**t subdit: **N**on sedulius tempore exponit sed eritis in tempore stridentis, quando **V**ulnus deparceri. **I**hesus & **M**aria dominus **L**evi*s*, & tribus domus **N**athanaeli, & **T**ribus domus **S**imeonis a suis manus separantur, plangens **D**ominum. **L**ocutus ad literam de plantâ fictili, **I**lio iure morte Christi*s*, ut paulo ante ostendi. **G**loria Nazianz. in carmine cui iulius. **O**leum*s* passionis, sellata mollem illum qui lancea latus Christi perforavit, altero o. ulorum fusile captivum; sed Christi anguine & aqua ad oculum admotum, viuum recipere*s*, ac Christi virtus re agens, pectus fuisse percutile*s*, plausum reverum fuisse. **D**esagnovile. **S**almoneo 10. 10. pag. 48. idem citat in ratiomine et Nazianzeno, sed etiam ex Lindoro. Rom. 1. 10. **M**artyr i. 15. Martii, **A**eluri Longinus fusile cum quatuor Christi perfuravit, indeque cedidit & Martyr evanescens. **H**ec significat **r**egale*s*, scilicet tam oculi cordis, quam corporis, & deinde tam corporis, quam & animi.

Symbolum hunc plausum recte accipias, tum eum quod planae sunt fidèles, partim ex poenitentia & latitudine, etiam si non satis suorum scimus, sed

Pianus parum ob perfeciōnes variis, quas propter Christum pri-
fidelium & maius passus est ad Iudicis & Georibus, non hunc ad letitiam
huc intelligi cenieat. S. Hieronymus. Rom. 8. & Alca-
zar loco punctato: tunc enim quo quotidiani fideles, pra-
terius in nobilissima iuganda (in que Deus in fideles & nos
ellundis) hunc ipsam gratia & precepsive committere,
nos) colunt, & plangunt passionem Christi, dum cogi-
te quae ligi peccati crucifixi. Christum, id est peccati
agentes agunt, & autem vires capiant, appetitus
iustos comitant, & videntur mortificatione, qui faciunt Re-
ligiosi. Hui enim regia comparantur Christi, dum ob
Caritatem reconciliationis, veneracionis, amorem & misera-
tionem, mortificationem Iesu in caro sua circumstinxerunt
ut apollonis, itaque quasi iusta Christo prope cruci-
fijo peribant, eisque paroxysmi. Rapti gressu dicunt,
planguntque illud. Thesm. 4. 20. & cap. 5. 18. Specieis erit
ad eum Cyprianus, & regia in mortis agitur. **Cristi**
corona caputa est per modum prope crucifixi. Porro plancus
hic est in Adadremone, id est, in hora malorum orationum;
tales cum non religiosi, & monachos, in quibus viget
disciplina de charitate, quaecumque erga ad ipsorum Christi per-
tinet, iuxta illud Cant. 5. 10. Dicendi ad fratrum meorum, n-
naturam peccata cuncta in te, & in peccatis tuis, &
generositas malorum, l. 5. p. 12. Nam ergo amet eti-
mam, & vedet, & per suorum amicorum. Hinc ideo
plangunt viri in monasteriis virtutum & fortiorum multies-
tim in monachis famularum, & monachis vita
religiosa. Porro maxime plangent dominus Davydi, Nathan,
Levi & Senec, quae Christi erant cognata, id est, quae pietate
& charitate ad Christum proximum accedit. Unde Da-
vid exponens Iudeam, Nathan docebat, Leviticopatras,
Sacerdotibus. Hoc Alazar, qui conseruans fidem Clau-
dii, & Dionysi, Iti Abra, Stephanus in Piat. Ipsi
rituali cap. 6. 4, tribus lentes de anima iudei differentibus:
Ego, inquit, & tu asinus, nubilus asinus, asinus, & Iacobus ap-
probiens Iacobum salutem predicatorum. Iti S. Lazarus Co-
mes Atticus crucifixum tempore incensa, nulla insuta, nulli
afflictione, nulla molleste mox erubuit ad iram vel impa-
cientiam, sed omnia placide monoco vultu & novita pa-
tronita tolerauit. Cinque vero epis Delphini mirantes
illam apathiam, & caudam querentes, respondit: Expulso
eis arcuas & pedes, nos, Nevers non intercedentes, &
quodammodo, & tenuis in armis aduersus insulantes, ut illi
lucis me corporis ad cogitandas insulas Christi illatas, sumptu-
viori expensi die in iugis. Etiamque familiis tuis herbarum rurum
complentibus, & electis, rabi infestis, nubilis asinus ad Domum
tempore majora perpessus est, & ceteraque doloris, & Delphini,
namque ex parte a communitate insulari. S. Lazarus mel, do-
mum non sine pene su tranquillatum. Hac ratione nulla
ei perturbatio, & vel commotio potuit dominari. Thom-
as Cantiprat. lib. 8. Apion cap. 25. p. 5. narrat Marti-
nus quoniam caput a Gemini tyranico, tempore gemino-
dum sive iudei, cumque tyrannus caudam testicula querens,
repondidit: Semper testis ercede, quia mortis dei mali
memor, existens in corde meo peccatum non figura posse.
Unde indignatus tyrannus pulit ea cor evella & dilectavit,
en quod regis Christi crucifixum imaginem: quae cummo-
nis, ad Crucifixum conversis & baptizatis suis. Ead. in Chri-
sticrucis usq; inventa sit in corde S. Clara de Montefalco,
qui narrat ocularis tellis Thomas Bozaris lib. 25.
de Signis Ecccl. cap. 4. tom. 1. Noses sunt facta flagitata
S. Franciscus & Christi crucifixu, quem jugiter insue-
tit, impregna. S. Lydwina jugiter in plaga Christi,
qua in formam perire, in illa columba nudificans
commodabatur, ut habeat epis Vita apud Surius cap. 7.
die 14. Aprilis. Id. in festo S. Clara, diceripla S. Francis-
ci, ut habeat epis Vita exp. 40. apud Surium die 15. Au-
gusti. Atque ejus affecta S. Coloma, uti eis Vita re-
tinet illi coenobius Stephanus Julianus. Idem sicut S. Hedwig
Duchia Polonia, ut habeat epis Vita cap. 5. apud Bur-
gium die 1. Octobris. Et S. Brigitta, ut habeat epis Vita
cap. 5. ac S. Gertrudis, Mechelensis, & Cetheriana apud
Blandum Abbatum in Monte Ipan, cap. 5. Denique S. Eliza-
betha. Hungaria regis filia, tunc quodam die oratoe &
comitatu regio ecclesiastica regalis est, statim ubi crucem
dui Christum in ea pendente, & cœpisse in lacrymos
solvi, & dolore acrimine torquent, cogitare dicensque
fieri: Deus & Salvator meus in passione moritur: ergo genui,
noro, & purpuratus fulge: illa spissam coronam gestat: & ego

Auream: illicius laetans, dexter & derisor, nro nuptia fa-
mulus pro celatione invenit. Quare cum le propriae infer-
iacem, misericordiam, & penitentiam appellaret, quod
tam male iuvum imitatur creatorem, criminis in tertiam
corruis, exegre ad le revera, hanc vitam moratur.
Christique humilitatem & exortum immixti, ut sapia pre-
dicta: uta habet eis Vita, & Hieron. Platius lib. de Dis-
go, Cap. cap. 17.

PLANGENT EUM. Translat à prima persona ad ter-
ram, putat se esse. Hinc Sanchus putat Prophetam
pollagere ad Christum, cuique plaga, quibus con-
fusus est, illico redire & revolare ad Machabaeos, do que
bus egi toto capite, & d. In periculis non quasi Anto-
nii dirimirunt multitudines populus Iudeus, qui omnes
plangunt super eum, iudicis populum non dilucide, omi-
nes enim tunc plangunt patet e. Machab. 1. Verum si pre-
cedebimus ouilla vallassione, sed rebore & victoriis
Machabaeorum facta est mentio. Adeo, hunc sapientem
dericiamus subiectus & infolientes. Ad eum tamen aliud
non nego.

Secupol. Alazar loco citato, censem videtur, ad Pa-
tem aeternam referit: ilium enim in ius, id est in prima
persona loqui solente in Scriptura: sed non refersit ad Fi-
lium. q. d. Aspergit me Patrem quem confundit: quia
me indicavit fuit vulnus, quod Christus bala meo die
etimis infelixiter, iuxta illud Malachias cap. 3. q. d.
aperte bene Domum, quia non confunditur? Quare efficiam
ut plangent eum.

Tertio, alii pellit simpliciter censem eis enarrat He-
breum: Hebrewi enim tempore mutant personas, & ex tempis
name in prime, non ut serua personam loquuntur. Aut fa-
cilius dicas, nasciisque locutum esse Christum de in prima
persona, non vero loqui Prophetam de Ezechiel, ideo
quod loquitur de eo in tercia persona. Propheta enim id quod
Canticis paucis dixerat, exaggerat, & ostendit quantus
de eius confusione in cruce futurus fit omnium plancus.
Seprug, verunt, plangunt super eum, quos sequens S. John-
nes Apoc. 1. 7. Plangunt alii, & sicut non omnes omnes servar-
quia in die judicii plangunt, non super eum, & quod Christi
si necesse vel procuravimus, vel illi iugrati fuerint, de quo
plura in fine capituli.

C Porro docet hic Zacharias inter varios afflictus, quos
ex medicatione pallioris. Christi elixerit palliorum, ut ad-
miracionis, amoris, gratitudinis, compunctionis, timo-
ris, patientiae, empatioris, parentum, gaudie, &c. &c.
emisse afflictum compassionis, eumque proprii non Christi
pro nobis patienti debet. q. d. Quia enim non intima Iudeibus
confidit Christo innocenci & lenitate, uno Dei non uni-
genito, cum cum in cruce confusione intaret, tot tanquam
pro tecum amantes patet? Quis nonne commiseratione ge-
mat, & lebrys diffusat? Verè S. Bonaventura in Schola
divini amoris. Quod est, fructus eius possit, quid
fatuus, quam ex ioco corde compati amarit illos pallior
Iesu Christi Domini nostri. Vide eundem, & notitum
Franciscum Arias lib. de Oratione, mentis 1. 15. Quocunq;
S. Clare, discipula S. Francisci, post Monachis in Ordine
crebro plangere mortem Christi, quia habet eis Vita.

SIC PLANTUS A D A D R E M O N I Primo, ad
eversionem ut eis justa Jezabel, quia postea dicta est Ma-
riamopolis, ita in campo Maggedo, ubi occidit Adadremo-
nias ne Iuda a Pharesone Nechao, cuius mortem Iudei
jeremiæ & rotas Israel, p. Pezal, ex q. d. Incircumcisio
de morte Christi missus est indehinc plancus, quibus qualis
fuit in Cade Iudee opima regis, qui fuit proeetus & typus
Christi, ita S. Hieron. Rom. Albertus & ait. Videatur
hac urbis sita dicta a copia malogranatum. Romanus
enim hebrei, idem est quod malogranatum, *bades*, vel
et Chalda, *bades*, *bades*, id est quod decor. Dicta est
ergo urbis haec amississima Adadremona, id est, decor
malogranatum. Unde Arabicus & Syrus verunt, *bades*
plancus juxta fidem domini id est, super Ioseph Joasim: Iudei cuius
uit illi. Mat. 1. 10. In campi Maggedo.

Secundum, S. prius more suo nomina propria ex etymo
interpretatus pro Romanis verunt, *bades* primum, fi-
re granatum pro *bades* veretur, *facuum*. Sic enim
haebet, *Ex n plancus male prous*, aut postis, *pontis*, &
quod in campo faciuntur. Ubi recte notat S. Hieronymus,
Grecum nomen (sic enim legendum in Septuag. non iuxta),
id est, malorum punicorum, ut legitur Complut.

non nullum punicum, sed puicerum, id est locum minus A *hunc regit*; & has esse domus quae Salvatorem nasci-
cepserunt, quatinus sunt ruinas & in scandala. Jam
quarum familiæ habent quatuor familias, non confutat: confutat
tempore Zachari & Christi fuisse Iudei *prophetas & celebres*.
Dux tamen de iis probabiles sunt opiniones. Prior,
quod quatuor fuisse preceps Christi unde eorum familiæ
maxime laetificare in morte Christi, tamquam cognati fui-
erunt ei, qui Christi fidem erant amplexi. Nam Lucas c. 3, in genealogia Christi ejus proavum omnium, Le-
vi, v. 4, & alium v. 5, deinde Semini v. 16, eumiam Nathan &
David v. 1. Favet S. Marth, Marcus & Lucas, qui
dies ut in Christi nect non tantum pharisee mulieres, &
omnes notios & eas fidei à longe, sed & totam turbam vi-
rot notios quae nunc contingunt, percutiisse pectora sua.
Ita Asia & à Castro.

Potestor est S. Hieronymus. Theodosius Reginus. Alber-
ti, Ristori & aliorum plurimorum, per familiam David si-
gificari precess, hicnam prognati sunt ex David: sed
potestor Levi significari sacerdotes & pontifices; hi enim
ex Levi descendentes: per Semini, vel Sammai, significari
doctores & Scribas, qui Sammai habuerunt dicens & mag-
istruum, per potestor Nathan Propheta significari Pro-
pheta, id est, viros religiosos, qui oratione, meditatione
Deique laudibus vacabant, qui libris Regum vocan-
tibus prophetae. Hac enim erant officia Prophetarum,
in lege spiritum proprium prophetandi, id est, fu-
tura predicendi, nonnulli ex illis magis in spiritu elevati
concupiebant.

Dices. *Pluribus his, ut faceretores & Scribae non plan-
tarent mortem Christi;* sed eas procurarent. Rcp. in
Scriptura latè ea facta, vel futura dicuntur, qui fieri de-
bet, aut debet, five que ut sunt honestas & rerum natura
goflata; vel quibus ut sunt justa gravitate causa datu-
r, ut diaui pro tempore canone r. 1.

Quatuor ergo haec familiæ plantandæ dicuntur in morte
Christi: quia discubuerat plangere, quia qualibet plantæ
propriam gravemque habebat causam; tuis multis ex his
perireti se pia non plancunt. Familia enim David pro-
planta plantandæ cauila habebat, ex quod Christus ex
ea prognatus quasi rex & Mellis, occidenerat. Rursum
quod proper Christum occulimus de suorum regnum Da-
vidis & Iudea. Familia Levi plorandum erat, ex quod
Christus Discipulos & Pootas, omnibus Lewiticis faci-
scitis & Sacerdotibus adorabat, necarent, quodque
ipsa neclisis esset causa, id quoque ab ea austere facer-
dotium, & templum à Romanis pollueretur & combu-
renatur. Familia Iudea plorandum erat, quod Christus
Doctor orbis intermerceret, id quoque Doctorum & Scri-
barum ordo contaminandus & abolendus esset. Familia
Nathan lugendum erat, ex quod Christus Propheta rem
dotus iniquissime & crudelissime necaretur, id quoque ab eis
austerenda esset omnis propheta, religio & iunctus. Ad-
de, multus ex his familiis fuisse pios & convertios ad Chi-
ristum, qui fane recipi ejus mortem acerbè planterunt. In-
super Arias, Mariana & Sanchez confessant quatuor fa-
miliae per exercitum plantare mortem Iuli, cuique suo plan-
tu parentalia, idemque multos ex sic seculi Christi Jo-
nith antitypo. Denique haec, omnipotens alia familiæ plan-
gent in die judicii, quando videbant eam, vel fuisse ob Christi
necem vel procuraram, vel vilipendiam, ab eodem
jam gloriose iudicantes & regnantes, urinantes, infide-
les, rebelles & impios damnari ad eternam incendia.
Unde Septuag. v. 10. pro eo quod Hebrei & Noster ha-
bent, *plorantes enim, Virtutem, plorantes super se.* Et ex illis
S. Johannes loquens de Christo iudice Apocal. 1. 7. *Plan-
gendo se super (proper) sum omnes tribus terræ.* Ex quo
liquet, hunc lenium de plantæ impiorum in die judicii
non tam esse analogicum, quam literalem. Com-
binat eos Propheta omnia de Christi necem plantam,
tam ploratum in ejus funere, quam impiorum, to die judicii.
ita S. Augustinus, Throd. Remig. Suarez & ali, quos citavit v. 10. quibus alio Tertulli, lib. contra Ju-
daos cap. 14. & Irenaeus lib. 4. contra heret. cap. 66.
Plangent ergo tunc impiori, quia videbunt flagitiam vulne-
rum Christi, quæcumq; illa peccata, que illorum fuere causa, impiis Christi.
v. g. videbit Judas, & sua prædictio Christum alegre in *in die judicii*
ercent: videbit dives epulo, & fuit delicti confundite in *in die judicii*
Christum: videbit superbos, & fuit honoris pondus; ava-
ræ, & fuit fraudibus & usuris; adulteri, & fuit libidinibus;

Cras, in Propri. Min. 314.

Plorant, in die judicii.

Aaa 3 pugnas,

pognax, & suis pugnibus transpungit Christum: video. sed quicquid impius, quot plaga laeticebibus Christi inflixerit, quot ipsas tunc caput, quis verbera & dolores ipsi inflixerit, quot prius ei addiderit. Insuper video Christum sua peccata omnia in se luenda ex immenso amore suscepit, ex quo quantum in le proposito: & proinde videbit suam ingratitudinem & denuntiam, quod penitentie & vicem corrigit, ac Christi obediens noluerit, ideoque sibi frustrane fecerit Christi passione & crucem, & consequenter quod sola sua culpa, negligencia & malitia periret, & indecito passim dannatum ad hotrenda & xierna tormenta. Merito ergo planget. Denique plangent quotannis Christi credere omnes familiae fidicis in hebdomada sancta. Propheta enim haec expectat impleri mortiente Christo-

A lo, & post eam mortem pergit impleri per singula scula, donec plene compleatur in fine mundi & die judicii. ita Vatabil. & Diocly. Haec explicatio generalis est & plena, ceteraque omnes complebitur: nam Propheta v. 13. hunc planctum dilatat, & ad omnes famulas omnique tempora extende videtur.

Troplo plangunt Christum crucifixum Religiosi & filii deles, qui in uitia mortificant, passiones & membrorum erigunt amorem Christi: ut ejus eructum tam altivario quibus palliavit, pro eis honore jugiter, tam in corpore quam in mente circumferant, ut dicunt cum S. Paulo Galat. 6. 17. Ecce signum Domini Iesu in corpore meo patre, ut ex Alcasare te dixi v. 10.

C A P U T D E C I M U M T E R T I U M .

S Y N O P S I S C A P I T I S .

Predicat Christum fore fontem gratiae, justitiae & salutis, idque abelenda esse idola & pseudoprophetas, ad eos parentes suis filios, si falsa & impia doctant, graviter puniuntur. Fontem autem hunc ver. 6. docet aperiendum plagi in cruce, iubens patre ac discipulo: Framea fuscitate super pastorem meum, & super virum coherentem mihi: percute pastorem, & dispergente oves. Unde v. 8. docet Christi passione eternam papam partem salvandam, tamque probandum fore per ignem.

IN die illa erit sons patens domum David, & habitantibus Jerusalēm, in ablutionem peccatoris & impenitentie. 2. Et erit in die illa, dicit Dominus exercituum: Disperdat nomina idolorum de terra, & non menorabuntur ultra: & pseudoprophetas, & spiritum innotescendum auferant de terra. 3. Et erit, eum prophetaverit quicquam ultra: dicent ei pater ejus & mater ejus, qui genoverunt eum: Non vives: quia mendacium locutus es in nomine Domini, & configuratus pater ejus & mater ejus, genitores ejus, eum prophetaverit. 4. Et erit: In die illa confundentur prophetae, unusquisque ex viatione sua cum prophetaverit: nee operientur pallio facinio ut mentiantur. 5. Sed dicet: Non sum propheta, homo agricola ego sum: quoniam Adam exemplum meum ab adolescentia mea. 6. Et dicetur ei: Quid sunt plagi istae in medio manuum tuarum. Et dicet: In plagiis suis in domo corum qui diligebant me. 7. Framea fuscitate super pastorem meum, & super virum coherentem mihi, dicit Dominus exercituum. percute pastorem, & dispergente oves: & convertant manum meam ad parvulos. 8. Et erunt in omni terra, dicit Dominus: partes duae in ea dispergente, & deficient, & tercia pars relinguetur in ea. 9. Et dicunt terciam partem per igam, & uram eos sicut nitrur argentum, & probabo eos sicut probatur aurum. Ipse vocabit nossem meum, & ego exaudiam eum. Dicunt: Populus meus es; & ipse dicit: Dominus Deus meus.

V E R S U S 1. IN DIE ILLA] cum scilicet videbunt Christum in A cruce confusum. Ideoque plangent, ut dicit cap. praeced. v. 10. tunc enim Christus factus est sanguis, potius quam aqua, ad absconde Judaeorum omninoque hominum mortuorum.

ERIT TONUS PATENS DOMINI DAVID] Syrus & Arabicus, sine quibz aperte dicens David. Alludit ad fontem Siloe, qui typus fuit Christi, Iohann. 9. 3. Siloe enim hebr. idem est quos misit: Christus autem quasi legatus Papae ad eos misit et, ut nos reconoscet. Siloe fons, inquit Adrichomius. In Descriptione terra sancte, cui nomen, fuit narratio Siloe coniuncta est, in Occidente latere valis Iosephat, & radice montis Sion scaturit. Aqua episcopata, dulcis & uberrima, cum silento, ut ait Iohann. ca. 8. 22. placideque fluit in torrentem Cedron. Hanc fontem inclitus rex Baechus restituavit: atque in eis plenaria causa illi a nivis et oculis fuos, Christi (pot & iusti munitionis, lavare, vilium recipit, quod hic alluditur) Iohann. 9. De huius aquae virtute diligentissimum loci hujus petitorum Saligenitus ita scribit: Fontis hujus aqua adhuc hodie, ipsi etiam Saraceni in pretio est. Nam eum corpori naturaliter inflat hincorū frumenta, in hoc fonte si de pastore fuos lavant, caue locinme frumenta suum mitigant. Quin & eam Turci magni faciunt, quod ejus usum oculorum vilium confere experiantur. Scribit Nicophorus li. 8. ca. 10. S. Helena Imperatricem ad fontem hunc mirifica confruxit iste opera. Hec Adrichom-Siloe ergo & ommine, & virtute sua representat Christum, de quo Iohann. ca. 13. Haurient aquas in genio de fatis vel sacerdoti. Vide ibi dicta.

Queres, quidnam hinc? Aliqui putantes hic agi de tempore Machabeorum, qui repurgant templum, & ritus iudeis restituunt, censent hunc fontem suffic templa, quo abeantibus i mandanti, & membris: has enim

Aqua viva ablatos suffic tradunt Judaei. Verum hoc frigidum est & Judaeum. Addit. omnes orthodoxos concilie agi de Christo. Respondent ergo Primo, S. Hieronymus. Rupert. Hugo & Lyras. Iomnes hunc esse baptismum. Hoc vero est, id paritale: nam multa peccata polli baptismum committuntur, qui hoc fonte ablutione, cum tameba baptismi eius nequeant. Secundò, Remigius, hunc fontem concilie esse doctrinam, quae ex ore Christi & Apollinariorum, qualibz fonte contrariebat: iuxta illud Proverbi. 20. 10. nullus visus est nisi puritas spissitatem. Idem Chaldeus. tertio, in tempore illis erit doctrinae legis resoluta, ut fons aquarum domini David. Tertio, Haymo censit hunc esse fontem misericordie Dei. Quarto, Vatabil. coles hunc fontem guerram. illa laus Christi, cum illud lancea periferatur, securivit aquam & fauinem, quae symbola Sacramentorum & gratiarum. Hec vera sunt, sed parialis.

Dicere ergo, plene & adquaque, his sonis est Deus incarnatus, putat Jeanus Christus, qui illi fons, hebr. יְהוָה כָּרִישׁum, id est vox, factorum, perenniter in homines quoque exculo faciuntur aquas omnis gratus & doctrinae. R. nos Christus est filius & origo Spiritus sancti, quem in nos effundit, ut peccata expurget, & anima vestra regnemque, iusta illud Iohann. 7. 37. Si quis fecit, veniens ad me & belat & credidit in me, sicut dicit Scriptura, fluvia de ventre eius fluant aqua recta. Haec autem dicit de Spiritu, quem accepto etem credentes in eum. Infupit fons hic plenè apertus est, cum in cruce, latere & corpore Christi per plagi aperto, fultus est ipse quasi fons patens baptismi, & Sacramentorum omnium. ita Theodosiet. & Hebrei apud Galat. 3. 1. cap. v. 1. Item S. Gregor. homil. 10. in Ezech. quem audi et fons quisque occidit, ut saengerit Patrem, in seipsum datur. Fons vero patens, est idem David, natus & qui fons fatus est, recti domus David dicitur, quia se David

*Siles fons
qualis?*

*Fons patens
deus domus
David
qualis?*

*Ruf. Pri-
ma.*

Secund.

Tertio.

Quarto.

Quinto.

Sexto.

Septimo.

Octavo.

Nono.

Decimo.

Undevi-

to.

Nonagesi-

mo.

Nonagesi-

mo.

David genere noster ad nos redemptor profecit. hic autem hic. A tulit, nec tandem aspergit, sed & suis communicavit, dum cedrem frondes sibi similes efficit, justa id quod ipse agit. **Santissima:** Agnus quasi erga deo est, fons in se suorum similitudinis in vicem puerum Iohann. 4. t. 4. Praeclarus S. Ambros. lib. 6. Hierosol. cap. 4. Omnia, inquit, habentur in Christo, & omnia Christus est nobis. Si uolamus carere desiderias, medicina est; si fratribus afflatis, fons est figuratus insipientis infelix est; auxiliis indiget, uerba est; mortis nimis, uita est; uelut dixerat, uia est uocibus fragore est; etiam queritur, elemosina est. Christus ergo est fons sapientie, caritatis, gratiae, virtutum, omnipotens, boni spes est, ueraciter non uero.

D O M I N U S D A V I D Id est S. Hier. & Gregor. hom. 21. in Ezech. ex domo David, hoc est templo, est Manu-
na, festuca. Unde Ezechiel cap. 47. s. vidit est templo somnum erumperet, & ex aqua crecente. Verum quia additur, Ex iherusalem terra aciem, hinc melius per do-
mum David principes, per habitationes terra plenae accep-
tis. **Cum ad scismam** dicit, Iacob Christi persistens laurea, baptis-
tis & iustis martyris Sacramenta & aduentus. Et S. Ambros. l.
5. de Sacramentis, cap. 1. Quies, sit, aqua: aqua sanguis? aqua, ut annundaret, sanguis, ut redimiret: tunc quia vulnus hoc fuit majus extensis, idoneo tantum, ut S. Thomas el-
manus imponeat poterit. Iohann. 20. 27. Quoniam vul-
nus hoc uidebat latuus Christi penetrans, ut videlicet lancea haec adlatu per dextrum latu Christi transierit eam
cor & pericardium, atque culpis eam exierit per latu sanguis
affixum ad spissatum. Nam utrumque latu Christi suffit
latus Christi, tribus locis docet Prudentius. Primo, in
fili in cruce, carn. de passione Christi, dum ita canit:
*Transitus per utrumque latus, tunc agnos cruoris
Christi agit, famam uulnus, lympham lauans eum.*

Secundo. Persephonae hymno 8.

*Ipsa lata est Domini, laterum cui vulnera nitentes &
lutea crux est atra flauis, & inde latus.*

Tertio, Catherinea hymno 8.

O sanguis sado dulcissime misericordium?

Hinc crucis latus natus, lympham parere ab aliis.
Idem indumentum S. Cyprianus tractat de Passione Christi, cilm
alt., *De Lato suo, & Christo, divisa, liminibus aqua sanguis* emenans. Hinc & Theophilus hoc vulnus lateris voca-
tive nomine in plurali. Idem enarratur ex eo, quod S.
Thomas latu Christi manum imponeat poterit: ergo C
lancea per illud profunda fuit educta; ac coniequeretur & ipsius penetravit ex perire latu amittunt. Vide hie,
dicitur Christus, latitudinem vulneris, & consequenter hie,
ergo Christi. Hie est filii patens, cor inquam patens, in quod introcessit illud ergo ingredietur, notum enim te capere.

Languens spernit mibz latu Christi latens, & ergo invictus, & sic

requisitus sicca, sicut Augusti in Manu lib. cap. 23. Idem

cap. 21. Tatu, ait, & firma requies est infusus & pacificans

*in vulneris Saluatoris. Secundus illius habens: patens mibi uul-
nus per vulnera, quidquid ex uno modo docti, & propter mibi ex-
vicerunt Dominus mei, quantum misericordia & gloria, non de-
fuerit me amico per agnoscere.*

*Praeservans corporis parum positiu[m] mibi uulnus, patet magna pietas sacramentorum, pa-
tri uulnus misericordie Dei nostri, in quibus existimat nos omnes*

*ex aliis. Vulnera Iesu Christi plena sunt misericordia, plena pie-
tatis, plena dilectionis & caritatis. Fidelem manu mibi, pe-
deremus, & latuus eius lancea preuferemus. Per hanc rima lato-
muli gaffare possunt sancti de Domine Deum nunc: praeservare
vere fratres & misericordia & multa misericordia quod continent omnes
secundum in veritate; omnes impinguemus, & maximus dis-
ligemus. Copia redemptio deus nobis in vulneribus Iesu
Christi Salvatoris noster. Magis medicina delictis, &
mordi grata, & perficere uentum. Cumne quis patet aliquip
stupi cogitatio, recurre ad vulnera Christi. Cane ne premis
eum me, & excedat uulnera Domini mei resurgat. Cane
diabolus mibi patas infideli, fugio ad vulnera misericordia De-
mini mei, & resuscito a me. Si ardor luidius mecum membra
mea, & reverberans uulnus Domini mei filii Dei anticinge-
tur. In omnibus adorantibus non iuueniam officia tem-
plorum, quia in vulnera Christi - in illu deriuunt securis, & regnique
barbarepida Christum mortuum est pro nobis. Nulli sensu ad mortem
ameris, quod morte Christum non facias. Tatu spes mea est
in uore Domini mei.*

Huius fontis symbolo sub nativitate Christi Romae in
taberna metitorum in triste Tibur, fons quidam per totum
diem luxit oleo. Hie enim representabat fontem materi-
cordie & beneficentie, quem Christus nascens orbis at-

sumptus habebat, qui in uulnere patet: nam monstra figura
Paracletus uel Christus misericordia est, qui in quo deliquit in spes,
qui non uult quod ludatur in prava reuagis. Misericordia nostra,
ista pallens est, quia Christus seruo non tanquam & facit cura,
ne inquinatur. Si itaque si est omnis anima quia est malitia
apud nos agit, pollicem tenet regalis & fidelis. Porro sed
excusum de vulnera Christi haec participem Prophetam, parat
tum ex cap. 12. v. 10. ubi dicit: Apud nos enim qui con-
ficiuntur: cum qui foetent haec explicans vers. 6. ait: Quid
sunt plaga ista in media morte nostra? Quinque erga vul-
nus Christi fuerunt quia quinque fontes, tam gratiae
quam saugindis.

Maxime autem reliquit ad vulnus lateris Christi: tom
qua ex eo exigit laquo & aqua, qua faciente quasi lym-
bola Baptismi, Eucharistie, & eucaristorum Sacramen-
torum, quibus a peccate abluitur. Unde S. Hieron. epist.
83. *Cum ad scismam* dicit, *iam Christi persistens laurea, baptis-
tis & iustis martyris Sacramenta & aduentus.* Et S. Ambros. l.
5. de Sacramentis, cap. 1. Quies, sit, aqua: aqua sanguis?
aqua, ut annundaret, sanguis, ut redimiret: tunc quia vulnus
hoc fuit majus extensis, idoneo tantum, ut S. Thomas el-
manus imponeat poterit. Iohann. 20. 27. Quoniam vul-
nus hoc uidebat latu Christi penetrans, ut videlicet lancea
haec adlatu per dextrum latu Christi transierit eam
cor & pericardium, atque culpis eam exierit per latu sanguis
affixum ad spissatum. Nam utrumque latus Christi suffit
latus Christi, tribus locis docet Prudentius. Primo, in
fili in cruce, carn. de passione Christi, dum ita canit:
*Transitus per utrumque latus, tunc agnos cruoris
Christi agit, famam uulnus, lympham lauans eum.*

Secundo. Persephonae hymno 8.

Ipsa lata est Domini, laterum cui vulnera nitentes &

lutea crux est atra flauis, & inde latus.

Tertio, Catherinea hymno 8.

O sanguis sado dulcissime misericordium?

Hinc crucis latus natus, lympham parere ab aliis.

Idem indumentum S. Cyprianus tractat de Passione Christi, cilm

alt., *De Lato suo, & Christo, divisa, liminibus aqua sanguis* emenans. Hinc & Theophilus hoc vulnus lateris voca-

tive nomine in plurali. Idem enarratur ex eo, quod S.
Thomas latu Christi manum imponeat poterit: ergo C

lancea per illud profunda fuit educta; ac coniequeretur & ipsius penetravit ex perire latu amittunt. Vide hie,

dicitur Christus, latitudinem vulneris, & consequenter hie,

ergo Christi. Hie est filii patens, cor inquam patens, in quod introcessit illud ergo ingredietur, notum enim te capere.

Languens spernit mibz latu Christi latens, & ergo invictus, & sic

requisitus sicca, sicut Augusti in Manu lib. cap. 23. Idem

cap. 21. Tatu, ait, & firma requies est infusus & pacificans

in vulneris Saluatoris. Secundus illius habens: patens mibi uul-

nus per vulnera, quidquid ex uno modo docti, & propter mibi ex-

vicerunt Dominus mei, quantum misericordia & gloria, non de-

fuerit me amico per agnoscere.

Praeservans corporis parum positiu[m] mibi uulnus, patet magna pietas sacramentorum, pa-

tri uulnus misericordie Dei nostri, in quibus existimat nos omnes

ex aliis. Vulnera Iesu Christi plena sunt misericordia, plena pie-

tatis, plena dilectionis & caritatis. Fidelem manu mibi, pe-

deremus, & latuus eius lancea preuferemus. Per hanc rima lato-

muli gaffare possunt sancti de Domine Deum nunc: praeservare

vere fratres & misericordia & multa misericordia quod continent omnes

secundum in veritate; omnes impinguemus, & maximus dis-

ligemus. Copia redemptio deus nobis in vulneribus Iesu

Christi Salvatoris noster. Magis medicina delictis, &

mordi grata, & perficere uentum. Cumne quis patet aliquip

stupi cogitatio, recurre ad vulnera Christi. Cane ne premis

eum me, & excedat uulnera Domini mei resurgat. Cane

diabolus mibi patas infideli, fugio ad vulnera misericordia De-

mini mei, & resuscito a me. Si ardor luidius mecum membra

mea, & reverberans uulnus Domini mei filii Dei anticinge-

tur. In omnibus adorantibus non iuueniam officia tem-

plorum, quia in vulnera Christi - in illu deriuunt securis, & regnique

barbarepida Christum mortuum est pro nobis. Nulli sensu ad mortem

ameris, quod morte Christum non facias. Tatu spes mea est

in uore Domini mei.

Huius fontis symbolo sub nativitate Christi Romae in

taberna metitorum in triste Tibur, fons quidam per totum

diem luxit oleo. Hie enim representabat fontem materi-

cordie & beneficentie, quem Christus nascens orbis at-

sumptus habebat, qui in uulnere patet: nam monstra figura

Paracletus uel Christus misericordia est, qui in quo deliquit in spes,

qui non uult quod ludatur in prava reuagis. Misericordia nostra,

ista pallens est, quia Christus seruo non tanquam & facit cura,

ne inquinatur. Si itaque si est omnis anima quia est malitia

apud nos agit, pollicem tenet regalis & fidelis. Porro sed

excusum de vulnera Christi haec participem Prophetam, parat

tum ex cap. 12. v. 10. ubi dicit: Apud nos enim qui con-

ficiuntur: cum qui foetent haec explicans vers. 6. ait: Quid

sunt plaga ista in media morte nostra? Quinque erga vul-

nus Christi fuerunt quia quinque fontes, tam gratiae

quam saugindis.

Mythice. S. Hieron. dominus David est Ecclesia, pra-

festum primativa Apostolorum, in qua quasi in Iesu-

alem habita est, fons & uerba, fons & omnes fiducie, tam ex Gentil-

bus, quam Iudeis.

IN ALLEGATIONE PECCATORUM. Gyzici existit

fons, qui Cupido vocatur, ex quo potantes amorem de-

ponere credunt. Mutuus, aut. Plinii lib. 31. t. 1. & 11. & 110.

lib. 12. Origin. c. 13. Gyzici, ait, non amorem Veneris tol-
lit. Ut ut hoc sit, certe nullus est fons qui peccata abluit,

& ab illis peccatorum emundat, nisi Christus, qui fonte bap-

tismatis ea extergerit, ex gratia sua non traumta ea absolvit, sed

& eorum testem ignis, para cupantes terrenas fontes

qui libidinis, gula, decus & reuolutio, memoremque

facto igne & calore inflammat. Hebrei, est, per pec-
catum & mortuorum inuidiam, scilicet abundantem & ex-
piandam, nimis iniqua a peccatore & membris, quod No-
ster clavis veritatis, in sollicitatione peccatoris & membra. Al-
iquid enim ad quae expiatio est, confiteta ex cinete vita
re uite, quibus immunitudine ex membris, mortuis, &
aliave quatuor pollutione (que est peccatum legale veteris
testamenti) contrahit sibilatur, Numer. 19. t. 1. & 19. Uode
Chalda, veritatis, dimicem peccata eorum sicut mandante agno
asperges, & siue uasa que sibila est per nos peccata.

Porrò haec immunitudinis legalis, preferrimus membris, ty-
pus peccati, quod est membrum, id est, virus & pol-
lutione mortua, amittereat dixi Levit. 19. t. 19. & 25. ac con-
sequentes aquae expiatiois epidemias typus erant languoris
Christi, quo peccatum omne abluvit.

Porrò ad literas per peccatorum intelligit viras, per

membris feminas peccata hoc Christi fonte elouentur.

Symbol. Albert. Lyras. & Clatius, per peccatum intel-
ligunt scilicet, per membrum origine: hoc enim trans-
funderat generatione, copias facetas & reliquias in perpe-
tua lumenfries, vel suauis languoris, & fortes uulari
membrorum.

Trapol. S. Gregor. hom. 20. in Ezech. Peccata, in-

quit, est qui delinquit opere: menstruata est, mens que
labora prava cogitatione.

Moral. S. Bernard. ferm. 6. in Cane. Quid est, tam

opere eternam confusa uulnera, nec non ad paragonem

membrorum, quoniam Christi uulnorum fedula mediocritatis.

Ex S. Bonavent. coll. 7. Quis inesse est & de uoto in sancti fir-

ma vita & passione Domini iuxta est, omnia nulla & necessaria

uulnus abundanter ibi inventa; nec opus est ut extra lejum

aliquid faciat.

DISPERSAM NOMINA IDOLORUM DE VERIS.

DE TERRA] Ex historiis omnibus patet, per Chri-

stum & Apostolos fuisse fusile ubique idola & idolo-

rum oracula, ac facerdes & Prophetae & de quibus

subdit. Ex pseudepigrapha, & spiritum inanisdam,

puta demonum qui idolo affiliet, quasi eis sal-

ma, & per illud loquebatur, dabaturque responsa. ita

Cyrill. Remig. & Alberta. Pro pseudepigrapha, hebrei.

et

est **Q[ui]D** utrum, quod committit Pro, metas significat, atque **M[od]US** adest, id est propheticus et jubilans tamen. Inquit Atius, significat nullus loquacis & garras, qui clicet va-
nitas orationis, cui nulla virtus vel virtutis ratio lubet,
fina artificis, et lenonis verbis, præstigii propulsio
captiva a rad. **L[et]IM** ad quod germinare & vular germissa
erumpere & ebullire significata. Unde **V[er]B[um]** in vocatur fru-
tus, et **U[er]B[um]** in vocatur fructus, et **U[er]B[um]** in vocatur fructus.

Vers. 1. Etus, & lumen, quod est fructus & quasi grumen lingua.

ET CONFIGENT EUM] Hebr. וְתִפְרֹשׂ לְאָרוֹם,
id est perfidem, transfigentem, vel gladio, vel lancea,
vel cito, vel armis in eius; Tigrum, confidens eum;
Valens, stragum, id est, curiosus ut adigere lo-
cum eius. Nonne tamen Sanchez, configere, ut, locare
in Scriptura per cataphazon, significare quicunque gravem
dolorum et supplicium. Unde Septrax, ventur, compati-
bus resurgit eum. Si autem Nahum cap. 3, 10. Genui spir-
itu agnoscuntur, et resurgunt.

VIII. 4. NON CONSIDERANTUR FALLOS SACCINOS] Sep-
puag, pedis pilos; Pagnio, palli pilos; Tigit, *amylode*
sili/s. Habitus eorum Prophetarum exterior est ac facies
puta pallium ex pali & ita camelorum, equorum, vel
aliorum animalium contextum, id eoque ciliatum; ut ipso
habitu populum provocaret ad luctum & periculum suum,
ut facint Capucinat, ita S. Hieronim. Quocumque plenior
prophete simile pallium affluebam, ut ipso habitu vide-
rentur eis veri Prophete. S: nias ergo est, q. d. Quia pie-
doprophete videbant etiam a sun, in modo a parentibus
falsatum restigunt, aetisque verbaverat & occidi; hinc non
audiebant deinceps ministrari eis Dei Prophetas, ac men-
nictarius vacantes. Hinc concolorer non audiebant veri
Prophete, ne per seirentes periculitatem & vita austera-
tem. Unde loquitur:

Vers. 5. Dicit: Non sum Propheta; homo
AGRICOLA EGO SUM] Sicur dixit Amos Amalix c.
7. 14. Nisi sum Propheta, et non sum filius Propheta, sed
armeniorum ego sum, vel utilissimus spectator.

QUONIAM ADAM EXEMPLUM MEUM) Probare non esse Proptem, sed agricultor. q. d. Immatutus sum a puero Adamus & primus patres, qui meo exemplo agere colere docuerunt. Adam enim in ludore vultu nisi vestrum fibi parvum, justificans Domini: In fidere uolum sit uisitari per nos. Gen. 3. 19. lo. cum ergo in teos, ego postmodum infelices agere. Hebr enim ad hanc mei possidere, inde ut p. 77 hiset in consogatione Hispani, quia duplicitate actionem significat, idem est quod, possidere me feci, vel pellitiones coacte me docuit. Uedet Tugurina verit. Adam me ab adolescentia mea infelix, ut p. 77. fuisse uulnus; Vatab. fons. Id est aliquis (Adam) enim potest accipit vel ut proponit non a primi parentes vel in commune copulatis hominibus) dominus meus pugnare & adversari me. Hebr. enim hiset, si à ratiōne M. P. 77. p. 78. per haec derivatur, significat pugnare facilius velio a M. P. 77. p. 78. per aliph. significans crevit, genuit; ite- re enim aliud & de lege computante. Unde pro eo etiam

A. Notis verit Proverb. B. 1. 2. Dominus peffudit me in initia
etiam suorum; hebreicè est idem hebrei, quod Septuag.
verunt, Dominus creavit me.

Et dicitur ei: Quid sunt plaga ista in modo manuum tuarum?] Primo, Cyrius, Theodor, Lyran, Albert, & Variabilis, censent hic fieri fermentum ad pseudoprophatram, & quo bucales sunt ferme, qui clam à iussu vapulat, effeteque liquidis, rovagatis ab aliis, unde contrahunt illos livores, & plegas, responderet: Cithaginus sibi apud parentes meos, & proprietatem suam cithaginalem testa plaga fuit. Aut, ut S. Hieronymus, qui hoc accipit de pseudoprophatram crucifixu ob latum doctrinam, q. d. Cor crucis afixius est clavis adiutoria tua iunctus manus in patibulo, quod scilicet perpetratisti ut habas plegas metas carnis. Atas verò censet haec plaga libi ipsi impinguere pseudoprophatram, ut populo faciet venerabilem & doctorem. Sic enim Propheta Baal plagar & flammam libi influebat, ut naseret. *Rer. 18, 1.*

Verum dico vobis quod non solum de Christo loquens, sed etiam de aliis.

gios lo cruce. Propheta enim post longam digressionem quam interius de pietate prophetae, quem dicit tollentur a Christi missis sed ad Christum, quem v. i., dicit fore fons patrem domini David. Laenim declarat his per plegas, quibus aperient & pacientis eis manus, ecce apedes & latuis. Id ita est, patet Primus, ex ipsius verbis, quo plena significant plaga manuum in Christo crucifixio. Secundum, quia ita est expedit, & Christus applicat Ecclesia in Mille passus Christi. Tertio, quia illud quod sequitur: *Persecuta sunt eum, & omnino Christus ad se refecit.* Quartus, quia Sepulchrum, vertunt, quid sicut plaga ista in media manuum tuatur? Et dicit: *Quibus persecuta sunt eum, & omnino Christus ad se refecit.* Quinto, quia Christus resurrexit, ut dicitur: *Eccl. 12. 10.*

quia sedis Propheta ad Christum, de quo hic et omnia
etiam sermo, quem haecem docuit perdituram illam de-
plicadopropetas. itz. Rupert. S. I hom. in psal. st. R. Se-
mant de Aduento Mefit. c. 7 Galien. 19. Riber. et alii.

terra, quam Deus in cruce, quam Deus pinguis clavatus,
spissus coronatus, crucifixus et Eum intuere obstatu foli,
luna, omniaque sidera, ideoque tuos radios a tam indigne
spectu reterras: ut obstatu res telepota et fata,
quando in eus palmarum dulcissima creperunt; obstatu orbis
universi, quando ad eum necem in horrecoes terra metu
conquafatu, et quam in eum convulsus abeget. Ha
lus homo non obstatuerit? Angelus illa puerunt et superent
eum. Deum patientem, inde flumponem hominum, qui tan
sum spectaculum immozi, et quasi intensitudines spectant,
ideoque exclamant: O! flagitiose et super hoc, et forsitan et
desolatim velutamur. Reg catorum Dux et creator meus,
pro me pendet in cruce, pro me tunc exierit, pro me
tunc exanimat, pro me difficitula morte excruciatibus, et
egre terra vermiculata non obstatuerit. Iacro horum
non percerat et tuus amore non luctuciam? plaga plagi
et mors mors, et non obstatuerit.

dura duris, mortes morti, amores amori non repudiam
Reponerunt S. Laurentius, S. Vincentius, S. Sebastianus
et certique athleti & martyres, qui cibas, catafas, spissas
belitas, ardentesque pro Christo desiderantes, ut qualemque
qualem et gratiosissime & dilectione repotuerent. Rec-
penderunt. S. Anachorites, Virgines, Coeliatores, asceti
et animo tot tantique penitentia se macerantes, tunc vigili-
& laboribus carnis edomantes, ut mortificatione jeti
jugiter in suo corpore pro eis amore & honore portarentur.
Rependerunt Monachi, Religiosi, viisque contemplationis
dediti, qui jugiter oculis mentis cum fligure contemplari
tum Deum, Charybdisque tum pro te in cruce fixum, to-
tique cum S. Franciso in hoc dividit amicos sociosque
abstinentias absorbentes; nec aliud dicunt aut cogitant, quam
ibidem S. Thomas vallis Christi pagis: Dominus noster, &
Domus mea & Domus domini, amare meam. Igitur membra & omnia
Porro magis patet illa vestry Syri & Arabic Anticidia
cheni si enim hater, quid sicut plaga ista que in manu
tuus sum? Et dicit: Ha sunt plaga & qualis plaga dura fuit inter
ameras mos (in domo amarorum mecum). Et Arabus
Alesandri, quid sunt uulnora ista, que sunt in modo manu
manu?

[IN MEDIO MANUUM TUARUM] Hebr. iiii.

manus tuas , quae scilicet sunt in brachia , gello , pectoro ,
tutique corpore inter manus intectio . Unde Theodosius
legit , *la manus seculorum tuorum* . Verum à Hieronim
septuaginta alii patrum vestrum , in modis manuorum tuorum , Ti
gurina , *inter manus tuas* . Agitur nam de plaga & clavis ,
quibus in eterne transfixi fuerunt manus Christi , sed qui
bus à pari plaga pedem & latens nulligile .

ET DILIGIT HIS FLAGITIUS SUM IN DOMO
FORUM QUI DILIGENT SANCTUM & à JESU in Iudea de
Jerusalem , hanc enumerat domum coletum de diligenciam
Deum , qui in Deum ducunt propositum , & ad pecunias
obligaciones alligantur . q. d. Mei cives , mei con
tribuiles , mei cognati , però JESU quibus promulga est etiam ,
& ad quos milia iuriis quasi Mellies , te & redemptor , qui
mea milia beneficiorum & nonnumquam humorem amare & venerari
tentabunt , mei , inquam , fratres , cives & fratribus ; me
vulnerarunt & crucifuerunt , quae est , licei immicentes ,
dilexi , & dilexi natus , ut eis a plaga expirarent .

Nec , tā qui diligenter os , valde pungit , acutissima plaga
sum . Solent enim gravissima esse plaga & dolor , quod ab am
nis inferatur . Hinc ipsa Cant. 6. *Fili massa mea , inquit ,
pugna erit contra te* . Idcirco amor à S. Gregorio . Nam in
statu & vocatu Tyrannus dulcis , & ab Eboracite in Hippo
lyto amarus , ac mellis , inquit , fructus consumimur . Amor enim
uti insipiens habet vim beneficiorum ita & nocendi . Huius
tei simboli Quia , illa Aquilonum (id est latem , qui amoris &
& beneficiorum est haruspex) pingebant omnia
testem citharam & chlamydem , altera vel otagonos & pha
retrum gallinaceum . Hinc & illud : *Ori amor , ab dolor
temporis eius non visiter in amore* . Hinc illa querela de pa
chos Christi : *Hoc prodidisti platem* . 14. & 15. *Imperium tuum
intra nos excedat nos nos , infelix nos , miserere nos , etc.* Tunc
vero homo amans , dura mens , & agnoscens : qui sumus nos
cum dulcis capitulo & libro , in deo Dei amabiliorum nunc con
fessus , qd. Hoc me cruciat , quod est , Iuda , qui mea cass
toriva , me prostrans , quem omnino modo rueri debet .
Hunc tuum amantum rex fuit amarissime . Et fratribus
ad acerbissima partem ac ex uno dulcissimum , hi contram
patet , fu accutum acerbissimum .

Tropol. hoc filii a Christo crucifiso lacrymantes dico
fentia anima porcent : Ecce haec quoniam plaga plagatus
sum te , quam dalex , & ut me vacuum diligenter effici
tu debita ego loi , tua vulnera & me iuxta ppi , tua delicia
& venies clavis me transfixerunt : tua superbia ipsius ex
put meum transponuit : tu ergo me ielli & acto pergit a
pallus sum , ut te a tormentis gehennae liberarem : mortoru
sum , ut te à morte astuta ex-penerem . Vide quoniam pro te
dolus . Vide quoniam parum me
dames , quam amor meo sis impar & ingratus . Parachte
S. Augustini . In Modis . c. 6. *Candor , aut , audacter pulchrit
udes cruentum latum , crux armis uictoria , diversa languori
lumen , regal palma seu , prouera regni brachia , crux pa
dens maculosa , regis aspergimur podis testi fungens ante .*
Spalla , gloriis genitor , genitissime protinus lacra membra . Vide
adversarii supplicium , & redempti dimicemus . Et pa
plo pellit : *Quod conquisiti dilectionem posse , ut nisi indicarietis* q
uid felicitas tuam qd ecce amatis : *qui atra mortis : que mea aqua
qua domus amaris ?* Egredi sum cum tua plaga dolens , tua culpa
accipiens . Reges tuae mortis , non videnti flagitium .
Ego tuus passio natus , cui crucifixus habeo . O mirabilis confi
xio conditrix , & inseparabilem dignitatem diffusa ! Puer iniquitas ,
& punitio iustitia & delinqutio res , Et supradictum iustitiae & iusti
am , & damnator pax : quod morte ne malis , passio ne
bonis , gloriis datus . Qui nata est , quod una defensione humilia
tur ? que mea flagitium charitatis que preceptio patras ? quod a ter
ris ? que mea flagitium charitatis que preceptio patras ? quod a ter
ris ? que mea flagitium charitatis que preceptio patras ? quod a ter
ris ? que mea flagitium charitatis que preceptio patras ? quod a ter
ris ? que mea flagitium charitatis que preceptio patras ? quod a ter
ris ? que mea flagitium charitatis que preceptio patras ? quod a ter
ris ? que mea flagitium charitatis que preceptio patras ? ad ipsi
pardonis plebiscito : ego cremoni dedit , tu testis subficitas : ego fu
nerario , tu hominario : ego sumus , tu mortuarii : ego inaudita
exito , tu oblitus inobligita latitudo : ego galba parvi , tu
inclusa affectio : me ad dilectionem escupitissimum rapit orbis , tu
perfetta charitas datus a deo : ego perficisci vestimenta , tu
subficii scelus : ego delictis cito , tu labores paradoxas ego frons
dolit , tu laconica clavis : qui sumus dimicemus , in solidi gemitus
americinorum : mihi ridens congerunt Eusebi , sibi plus amar
issima Maria . Ecce sex gressus , sex mea impostas , & sua clavis
proces . In mea iniustitia , & iniquitas inflata . Et hinc pro
-

A rumpens si officium gratitudinis subficit : *Quid est meus &*
*Deus meus , quid retinendus nisi pro sanctis qui reverentissimi
mihi ? Non vestis luxuriosi paupi in corde bonitate , quod condit
calix ut feratur premum .* Nonquid legatus mandatissimis per
sanctum hominem , cuius tempore imperato duxit Noster creator
modis officium , quo mea crucifixus transcupans profidem . Et
autem nomen Domini hoc non admirabilis dispergimus , qd si mihi
genitum meum in aliquo suppeditamus , si sua iustitiae compuncta
merit , certus sumus excepimus ea cum viris & eam episcopis : &
locutus a eis concorditer , quod tam sit inceptum comparsus , quia qd
ut pro processu non dignissimus es mortis . Mortificantes ergo eu
cipitantes nos , cum gratiarum aliq[ue]stie de jubilo dicentes
Christi id , quod de pectora datus Molochino tuo Exodi 4.
v. 15. & 26. *Speramus in te misericordiam nostram et in circummissionem ,*
imò ad crucifixionem & conciunctionem omnium membrorum
sum tuorum , ut , sicut in pectore mihi , expectemus mori
ficiemus . Denique Christus in cruce pro nobis plangitus , tac
tus & ameros cunctus inclinatus : *Hec in manus misericordie* .
scripti sunt , Isaia 49. 10. utique non calamis , sed clavo , non
astrumenta . sed languore meo :

B. *Cernit ut in suo corpore sculpimus amorem .*

Cernit ut in se sculptus , imbo tollitus , amore dolor .
Ripetit me , non credo animo , ut in pectora seruo ,
Et sic ego , qui ex humanis miserationibus arcerem ,
Ubi vero .

Laudatio in Canticis de Passione Domini , ita de ea canit :

Come mea stans fixa , tristisque lacrima .

Angustus lacrimans uolans : etrus inde fluvium

Sanguinem , festinante pede , arrufaque cruento .

*Angustus est hunc , quidem gravius facta uolans , pro quibus mactis
si deo Dominum Christum amavimus , ait S. Bernardus . Item 3.
de Nativitate , adeoque tot tempore plaga vulnerat .* Agnos
tum hoc S. Magdalena , qua , ut refert Salvius Pieras in
eius Vita apud sursum : *Io Bauma perirenta per triginta annos ,*
*jugiter defecata in ea à S. Michaeli erexit & occulas in
oculis invenit , & mente contemplata est , ideoque perenni
les lacrymarum imbras erudit .* Christus ergo ambo no
bi , mactis mactis , qd , idemque vita est dolorum , quia
vit amorem . Ut enim dolor , ibi amor ; nec fine dolore
vivitur in amore : quia melior doloris est amor , & amo
ris dolor . O amor , amor , amor , quantum amantis nos i
quid paci emantur ! Et hi quoniam passionis amans te , &
dilectum protegunt oculi cognoscunt te . Da Ubiq[ue] Jei , ut
amores tuos demepti tentant non noscet ; dolores tuos , non
nos : quia amor tuus amor meus , dolor tuus dolor meus .
Nam in eo dolore , & longe major amori portavimus
me . Merito dicitur S. Bonaventura . *Domine noli uenire sine Exempla
vulneris , quia se uulnerare vide .* Et S. Augustinus : *Christus a
nobis , hinc pater a vulneris .* Et S. Paulus : *Christus sustinet
suum eructum , uita amans , non ego , uita uero in me Christus .*

Ego sanguis Domini mei in corpore meo posse . Et , in his om
nibus supradictis proprieatibus qd dicitur mihi . Et S. Ignatius
Martyr : *Amor meus crucifixus est .* Et S. Franciscus : *Abi
ab his glorietis usq[ue] in eum Dominus nostri Iesu Christi , per quos
nisi mundus crucifixus est , & regnabit .* Et S. Bernardus :
Quod deus sub capite spinae mundum regnabitur . Et S.
Eliasius Comes Attianus ad Delphianum coniugem . Et mihi
queritur , aut , non alibi quoniam in vulneribus Christi repertus .
Denique : *Mille uigiles Christus est , & molestus .*

Spanum meum fuis spes crucifixus eris .

Hoc lapidat , hoc ferientib[us] ipsorum Cantico . s. 53. spacio
iuxta occasum : *Festinamus myrra dilectionis meus nubis , inter
ubera mea commiserantes .*

Porrò haec plaga adest Christo & hinc de pretio , nobis
que admiranda , amanda & adoranda sunt , ut eis Christi
filius religiosus retinendus voluerit , & servare , & offentare
in celo per omnem aeternitatem , idque virginis de causis &
causalibus , talius & utili prius Primus , certissimi attingere car
nae vere , non phantastic , ut voleant Manichei , in
dicea . Secundus , atrocissima passio Christi agmina argu
menta , quod taliter idem momentum Christi corpora eu
cristum refurrexit , non aliud . Quarto , ardenterissimi
amoris characteres , quibus , ut eis illis , in manus
deinceps nos , non calamis , sed clavis . Quinto ,
illusterrima victoria de peccato , demoni , morte &
inferno

inferno trophæa. Sexiò fulgida glorio corporis decora & triumphi. Septuag. redemptio nostra tellera. Octauo, obediens iuxta quæ ad mortem flagitiam. Nonò, sacræ laborum & dolorum Christi reliquia. Decimò, peccatum omnium lystrum, quod jugiter Patri pro his supplicando, Christus representat. Undecimò, tribulacionum consolatio. Deundecimò, patientium exemplum. Decimotertio, afflictionis resurgimus. Decimosextio, potestim incitamentum. Decimoquarto, tentatorum malum, justa illud Cantus. 13. Surgi amica mea, & sacrifica nos, & vni, sollempnia mea in sumptuosa patri, in cœsura mætia. Decimoseptimo, laborium stimulans. Decimoseptimo, Martyrum exemplum. Decimooctavo, electis gaudium. Decimonoctavo, reprobis in dij predictis præsum. Vigintiæ, angelis admittant & flupor.

VERB. 7. F R A M A B U S C I T A R E] Roganti, Quid iam plaga iste in miseri membris tuorum? respondit Christus, si à suis plagiatis, quos funere diligebat quasi cives & cognatos suos. Nunc eadem responset Deus Pater, hoc suum laetissimum decretum, ut percutientem Christum, itaque aperiretur fons ille, qui in novicioribus agnos salutis, de quo v. a. qui item est pallus bonus, hunc suo fonte bono & latiane, oves suis B infirmas, vagas & dispersas, ut illis vitam eternam procureret. Hunc enim locum intelligi de Chilico in cruce transfixo, docebat Christus Matth. 26. 31. dum ab Apollinis Oratione: vos scandalum patimini in me & in ante; scriptam est: Persecutor pastorum, & scriptam non grata.

Ait ergo Deus Pater: Praesta factorem; Tigrinus, excl. tare à gladio; Chilus, dentatus à gladio; Sanguis, conseruare à gladio; q. d. Evaginare à gladio, distingue, ut percutias & occidas Christum. Ubi Nota. Hi imperativi capiunt pro futuro: significant enim Dii dictamenta de Christi morte futura, ex prævia & permissa à se Iudeoæ malitia. q.d. Deus prævidens Iudeoæ malitiam fore tanquam ut si ei obvieret Christum, ipsi cum occidere, deerecum eum ipsius obiecere, permitteret ut ipsi cum occidant ad hoc, ut ejus passione & morte salvaret gener humana. Et Dei ergo dictamen futurum est, ut evaginare gladius, qui Christum occidat. Unde Vatabli, verit., exsicre te à gladio; S. Mathew vero verit., per futurum activum dicunt, Persecutor pastorum. Et sic verit. hic Pagani, et Hebre. 10. 39. tunc persecutor, pronatus pro Christo, id est C persecutor, scilicet gladio per Judæos, subiectio eo Christum, quem feci nec intihare, & mandando Christum, ut coram plagiis confundatur excipiat & fulminet. Unde voc. persecutor, respondeat vos convertam in animos meos, a quo sequitur. Hoc est quod ait S. Petrus Actor. s. a. 1. Nam (Christum) definit confusio & persecutio Del reuelatione, per meus iniquos & impious intermissi. Sine enim hac Dei permissione, prætentio & decreto, Judæi omnibus suis viribus & confusis non possebant occidere Christum, inde nec capillum ei adimeri. Sic ergo Moïs virga percutiens petram Exodi 17. 16. ex eis elicit fontem, ea quo potavit sicutus populus: ita Deus Pater cruce ferens Christum, ex eo elicit fontem gratie, ex quo omnes filii eius ibidetur & salvantur. Petri autem est Christus, i. Corinth. 10. 4.

Framma. Geilio & Tacito vocavæ lanceæ, vel telum oboquæ: framæ delta nouissimi vindictæ à Graco propter transpositio[n]e literarum, ut e. precedat, quod in f. vertitur. unde pro framæ Septuag. hic vertunt, ἀσπαῖον, inde framæ extensæ est ad significandum gladium. Quare pro framæ Aquila & Symmach. vertunt, μάχαιρα, id est, ut de aliis palliis vertunt, gladius. Hunc enim significat H[ab]it. בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, Jam per framæ & gladium synecdochie, & catachæstis significantes clavi, lancea, & omnia instrumenta, quibus aluci mores infertur, uti Christo clavis, flagello, ipsius illatis eff. Iñdor. i. 1. de Differentiis littera F. sic has voces distinguunt, ut framæ fit eolis utraque parte acutæ, macharia ex altera parte acutæ. Simili modo sit Jesem. e. 47. 6. O mære Domine nigrum nos quisisti & &c. Quandoque quisisti, sicut Domine præcepisti ad servari fiduciam, &c. Et French. c. 1. 1. 4. Absere regina ut ad occidendum, illæ tr. in interuersis & fulguris.

PASTOREM MEUM] Quien scilicet ego Deus pater hominis pastorum deus. Iohann. 1. 1.

E[st] SUPER VITAM COHABENTEM MIHI] Hebre. 10. 19. ambo, id est, Pagani, vivere non consummum meum, Symmachus, vivere populi mei, Aquila & Theo-

A. dot. confitibilem meum, id est, mihi Patri confitib[ile]m secundum divinitatem, & valē affinem secundum humanitatem, ut opere filio meo innam è coherentem per unicam hypostaticam. Unde Chalde. verit., super sciam eam, qui est fratellu illi, Vatabli, super vitam coqualem nobis Syrat, super vitam amorem meum; Attributus Antioch. super vitam claram, sive illudrem & majesticate predictum; Arabicus Alexand., super vitam ab aliis qui emulati non sunt; Septuag. verit., super vitam ceterum meum. Theodos. pro mens legitim, illudgen explicat de Apostolis & d[icit] ap[osto]lis Christi, q. d. De decree Judei percutient Christum, & quæque discipulos & Apolo[los].

Note. Litera petronia Filii, non Patri, nec Spiritus S. hypothetice aliquampli & terminante humanitatem simpliciter à Verbo, ac proxime talis Filius dicitur invenitus & homo factus, non Pater, nec Spiritus S. tamquam per hanc assumptionem ad personam Filii, humanitas affinitas invenit collationem & affinitatem cum Patre & Spiritu contrarie. Sicut enim mulier ouibusq[ue] ira, fit silvæ, usq[ue] fructibus, ita ut ad eis vocetur Ioror, neque contra frater, inquit Felix; ita malo magis humanitas copulata à Verbo, affinitas factella Pater & Spiritus S. praeterea quia Pater & Spiritus S. corone in eadem efficiunt divina eum Filio, utriversa singula elemen[t]a humanam habeat propriam & disparitatem.

P A R C U T E (d[icit] frater) F A S T O R E M (Christum) ET D I S P E R G E N T U R O V E S] Apolo[los] aliisque fidèles. Septuag. in editione Vaticana habent, & colliguntur.

E[st] C O N V E R T A T M A N U M M E A M A D P A R V U L O S] Primo, aliqui censent persecutor, id est quod eum evertit, post Apolo[los]. Hinc Septuag. vertunt, convertebam manum meam ad parvulos. Videntur ipsi pro 10. 13. scriptis, id est parvulos, legisse 10. 13. sive, id est palliis. q. d. Ego Apolo[los], qui perutilissimus, ut parvulus fugeret, ad Christum patiens, non à Hugo revocabo, & ad Christum reducam: evanescere ergo in eis manum meam a plaga ad meliam, à dispergente ad congregato[n]em. Ita S. Hieronym. Remig. Albert. Hugo & alii. Secundo, alii patentes preb[ea]t q[ui] obvios distinguunt, & τὰ εντελέχειαν, & refutant ad, persecutor pastorum. q. d. Manum meam quia perculi palecem, ejusque oves dispergi, convertam pastor ad parvulos ejus agnos, id est, ad fideles communes de plebione, ut similes eis percutiam, tali genit & affligit, ut similes fuit suo pallori, utique eos in virtute exercitare de robore, atque in infinitate coruscis metu gratae robora ostendamus. Ita Theodor. & Lyran. Factum id est post Christi in calum ascensionem, quando primus à Iudeis Hierosolyma, deinde nos Romæ, totoque orbis tota est perfectoris acta contra Christianos, quia per trecentos annos duravit uigil, quod ad Constantiūnum.

E[st] E K R U T I O N I OMNI TERRA / FARTES DUX. IN EA DISPERGENTOR] q. d. In toto orbe due hominum partes dii pergeatur & persubunt, felix Judæi & Gentiles: quicunque enim manserent in judæismo & gentilismodambulator, sola tertia pars que erit Christianorum, levabatur & levabatur. Soli enim illi qui ex Judæis Gentibus convertoruntur ad christianismum, levantur. Ita S. Remig. Albert. & Lyran.

Secundo, Theodos. Arias & à Calvo, pet terram accipiunt Judæam, de qua hic sicut sermo, q. d. In omni terra Judæa, è tribus paribus Judæorum, due permanentes in suo errore existentes per persubunt, tertia electorum fideliuum redditus successores, & levabuntur. Verum hoc late accipendum. nam tertia pars Judæorum preciæ non sunt converti ad Christum, pacifici enim credidero Christo & Apolo[los]. Unde Apolo[los] mōsa in relatio[n]e profecti judei ad Gentes. Minus probabilitate Vatabli, & aliqui alii exponent de excidio Judæorum per Titum. q. d. Ex Judæis qui erunt post pallionem Christi, due patres succiderunt a Tito, testis levabuntur, sed multi tribulationibus probanda & affligenda. Nam hec tertia pars non fuit fiduciana: quia fidèles & Christiani ante excidium moriunt à Deo, Hierosolyma excellerant, itaque illud evanescunt, ita Theodor. & alii. Nota. Pro depergitor, Lovan, legunt deperguntur. Hebre. 10. 19. destruerunt, id est extinguerunt, Septuag. perdidit Chalde. emperiorum. Rursum pro deo, Tertia pastorum, hebre. 10. 19. destruerunt, id est examinabantur, expirabant, & immo-

VERB. 8.

ua

Homines
tas Christi
Patri &
Spiritus S.
affinis.

tia est electio eius que falso habetur. Hoc intelligi moratur, A VOCABIT id est invocabit, NOMEN MEUM, ET nos invenientur, q. d. Dux partis, id est, longe plures dominantes, quam latentes. Nam archetypus tertium hominorum partem non salvat, quia ex eo, quod terrena pars orbis non habet: nam Adam, Alixion de Iustitia occipit pugnare, ut resuscit: ita plena Europa est Chaldaea. Jam in Europa dimissa fuit pars heretorum, schismatizatorum, polit cursum ad atheos, inter methodos, quos multi sunt concubinarii, multa sibi fovent, multa inserviunt, benevoli, multibebuli, &c. Conice ergo quam paucis partibus probatum, qui tali habent spiritum salutis. Unde Christiani, stolidi, sic, sunt mortali, pauci virtutibus. Et apostoli et via sua dicit ad predicationem, & modi suae qui versus procam, Quid angusta pars & arcta via est quae dicit ad vitam, & prout sunt qui leviori via? Matth. 7. 13.

VERS. 9. ET DUCAM TERTIAM PARTEM PER IGNEM, q. d. Fideles probabo & purgabo igne persecutum & Sancti pro tribulationum, ut perficiantur in illarum argenti & perfectio-
lantur ad verdendos excoquitos, ut soldentur, perfecturam & triplex
veritas, nisi deinceps iniat aut. Non in hoc igne aderit ei: ibidem
aura ignis, quae inveniatur. Unde aut: Iesu, scilicet populus meus.

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Sicut Iohannes c. 14, sub tipo casus Luciferi describit regnum regis Babylonum: & Ezechiel c. 28, sub tipo ca-
sus Chorobini describit casum regis Tyri: & David psalm. 71. & 88, sub tipo regni Salomonis depingit
regnum Christi: aequo idcirco quadam dicunt quae magis autotypo conveniunt, nisi
solus fieri in parabolis & symbolis: ita facit & sic Zacharias. Nam sub tipo afflictionis Ierusalem per An-
tichum, & restituitionis ejusdem per Machabaeos, describit afflictiones, restituitionem & celebracionem Eccle-
sie. Quocirca duplex hic est quod sensu literale. Vnde velut materialis, de Ierusalem & Machabaeis &
alter quasi formulis magisque intentus a Spiritu sancto de Ecclesia & Christians. Nam ad litteram hic de
Ierusalem & Machabaeis est sermonem, pars ex toto capitulo contextu, ubi non aliud sensus quam Ierusa-
lem, mons Oliveti, Remon, Benjamin, Iudeam, Iudeis, pisca, &c. quo omnes nulli alteri pro-
prie competrant, nisi Ierusalem terreni. Addit, quod gentes undique veniuntur dicas in Ierusalem ad
celebraendum festum tabernaculorum: hoc autem erat festum Iudeorum, ita Theodor, Palacius, Mariana,
& ali apud Euseb. l. 6. Demonst. c. 18. Quod vero in Ierusalem non satis acies Prophete, eis vestitis Rabi-
ni, sed per eam se extundat ad Ecclesiam, pars, quia multa dicit angustiora, quam ne Hierosolyma corre-
sunt, ne v. q. quod scinditur mons Oliveti, & v. 8. quod exhibet aqua viva de Ierusalem ad mare Ori-
entalis, & ad mare novissimum. & v. 14. quod omnium gentium doctris congregabuntur in Ierusalem: & v. 16.
quod omnes gentes quotannis ascendent in Ierusalem ad celebraendum festum tabernaculorum, &c. Cum ergo
sciamus hac plana non compere Hierosolyma, dicendum est ea magis spallare ad Ecclesiam Christi, in eaque
effe completa. Prudens ergo Zacharias Ierusalem capitulum & vagrandam ab Antrobo Epiphane, sed Deum
pro contra Antichum praehabitu per Machabaeos, ideaque seculorum mons Oliveti: hunc Deum exal-
tantum est in omni terra, ac Ierusalem fore securam & gloriosam, nuptiae causas hostes Dens conserue, &
in qua divinitas gentium congregabitur, adiutor gentes quotannis eam adirent ad celebraendum festum taber-
naculorum, & ad adorandum Deum. Quocirca in ea copiam fore lebuum, phialarum, oblationum, cul-
marum & gentium.

Ecce venient dies Domini, & dividentur spolia tua in medio tui. 1. Et congregabo omnes gentes
ad Ierusalem in praelium, & capiebo civitas, & vastabuntur domus, & mulieres violabuntur: &
egredietur media pars civitatis in captivitatem, & reliquum populi non auferetur ex urbe. 2. Et ege-
dierit Dominus, & praelabitur contra Gentes illas, sicut praelatus est in die certaminis. 4. Et fla-
bunt pedes eius in die illa super montem olivarum, qui est contra Ierusalem ad Orientem: & scindetur
mons olivarum ex media parte sui ad Orientem, & ad Occidentem, praeprato grandivalde: & separa-
bitur medium montis ad Aquilonem, & medium eius ad Meridiem. 5. Et fugietis ad vallem montium
eorum, quoniam coniungetur vallis montium usque ad proximum: & fugietis sicut fugiliis à facie
terra motus in diebus Oze regis Iuda. 5. Et veniet Dominus Deus meus, omnesque sancti cum eo.
6. Erit in die illa: Non erit lux, sed frigus & gelu. 7. Et erit dies una, quae nota est Domino, non dies
neque nox: & in tempore vespeli erit lux. 8. Et erit in die illa: Exhibuit aqua viva de Ierusalem: me-
diuum carum ad mare Orientale, & medium earum ad mare novissimum: in zillate & in hieme erunt.
9. Et erit Dominus Rex super omnem terram: in die illa erit Dominus unus, & erit nomen ejus unum.
10. Et revertetur omnis terra usque ad desertum, de colle Remmon ad Austrum Ierusalem: & exaltabitur,
& habitabit in loco suo, à porta Benjamin usque ad locum portae prioris, & usque ad portam angu-
lorum, & à turri Hananei usque ad torcularia regis. 7. Et habitabunt in ea, & anathema non erit
amplius: sed fedebit Ierusalem secura. 12. Ezechie erit plaga, qua percutiet Dominus omnes Gentes, que
pugnaverunt aduersus Ierusalem: tabescet caro uniuersi, & plantis super pedes suos, & oculi ejus con-
tabescet in lotuminibus suis, & lingua corum contabescet in ore suo. 13. In die illa erit tumultus Do-
mini

mini magius in eis: & apprehendet vir manum proximi sui, & conferetur manus ejus super manum proximi sui. 14. Sed & Judas pugnabit adversus Jerusalēm: & congregabentur divitiae omnium Gentium in circuitu, aurum, & argenteum: & vestes multe fatis. 15. Et sic erit ruina equi, & muli, & camelii, & asini, & omnium jumentorum, quæ fuerint in castris illis, sicut ruina hæc. 16. Ex omnes qui reliqui fuerint de universis Gentibus, quæ venerant contra Jerusalēm, ascenderint ab anno in annum, ut adorarent Regem, Dominum exercituum, & celebrent festivitatem tabernaculorum. 17. Et erit: qui non ascenderint de familia terre ad Jerusalēm, ut adorem Regem Dominum exercituum, non erit super eos imber. 18. Quod & si familia Ægypti non ascenderint, & non venerint: nec super eos erit, sed erit ruina, quæ percutiet Dominus omnes Gentes, quæ non ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum. 19. Hoc erit peccatum Ægypti, & hoc peccatum omnia Gentium, quæ non ascenderint ad celebrandam festivitatem tabernaculorum. 20. In die illa erit quod super frumentum equi est, sanctum Domino: & erunt lebæ in domo Domini quasi phialæ coram altari. 21. Et erit omnes lebæ in Jerusalēm, & in Iudea sanctificatus Dominus exercituum: & venient omnes immolantes, & fumantes ex eis, & conuenti in eis: & non erit mercator ultra in domo Domini exercituum in die illo.

VERB. I.
Reflex. ut
Nescias su-
datur.

ECCE VENIENT] Primo, Iudei totum hoc caput referunt ad tempus Messiae, quem ipsi cum omnibus hisce bous huius ad Zachariam recentem ad literam exspectant. Verum erant: nam à 1600 annis post Iudeam ex cœla est Jerusalēm, templum, cepi, & genitidouum, quæ de solatio durabit usque in fine mundi, usque ad Daniel cap. 9, v. ult. Adu. Propheta hic dicit primum capiendam & valitudinem Jerusalēm, ac medium Iudeorū in ea partem ituram in captivitatem, quorum utrumque presupponit Iudeos in Jerusalēm restitutum iri, non enim possunt capi & valitati, qui non sunt, ac deinde Deum prois ipsi genitidouum, per Melliam istellat, ut ipsi dicunt. Atque hoc verum esse nescit: nam sic Iudei ante Melliam restituuntur, & obtemerent Jerusalēm, in eaque forent, quod tamen ipsoles negant. Dicunt enim constitutum Hierosolyma & Iudeorum fore per vires & armis Mellia: alioquin enim a Melliano debentur ponere armis Melliam, qui Iudei Hierosolymam restituunt. Itaque haec scipiosi clade Rabbinis, & ut vulgo dicunt, cornicibus oculis configunt. Deinde v. 14. dicitur: *Sed & Iudei pugnabit adorans* [tempore: hoc autem de Mellia eorum dici nequit. Ipse eni oritur ex tribu Iudea, suppone filius & successor Davidis & Salomonis, ac cum suis contributib⁹ Iudeis restituuerit Jerusalēm, ut ipsi dicunt. Interpolator v. 16. dicitur, quod genitū generaliter ad anno secundum in Jerusalēm, ut celebretur festum tabernaculorum. Hic autem ad literam usonat fieri nequit: tum quia urbs Jerusalēm non potest capere omnes gentes totius orbis: tum quia ipsi docent, frumentum & regnum Mellia spectare ad Iudeos, non ad Gentes: Genes enim tunc Iudeorum fore frumento & mancipia, ut ipsi tam feriunt Gentes. Denique nonnulli, si non omnes, accipiant de Jerusalēm, abscondi & nesciatur: Tale cit̄ quod dicitur v. 16. Et omnis labor in temporali, & in Iudea sanctificatus Domine: sic enim tempore Mellia, Iudei domi nolli habitent effici lebæ, in quibus conquerentur carnis, ad quas tamen i pī mōrē purum ardent; sed omnes suos labores deberent conicerare Deo in templo. Quocirca verēz S. Hier. h. c ad v. 1. Hoc, inquit, *Iudei iusta latronum frumentum: & nesciūt Cœlestis, qui in eum audire desideranti, crederet & multiplicaverit;* & repletæ terræ, & per diuinæ vita certitudine breviter in omnibus ballo, & scilicet vultus, & ova phascolis, & attingantibus, nequissimam Iudeorum fidem, Iudeorum representationem, quibus uero p̄ se Domini dicere: *Nos per mea sp̄itum merito in hominibus isti, quæ carnes sunt, &c.* Ne, autem ealibet Jerusalēm interponatur Ecclesiām, quae in eam annulando non vixit secundum carnem, roris mandibularis in calice est. *Peliquam enim Domini Iudea ex furiis sapere emerit seruam, de qua ad Patrem spiritus facilius separatur pro Prophetā Deus indicavit nonne regido, & infligam tuam filio regio: tunc non Domini erit; & unum nonne nisi, omni præse religione collecta, iusta illud; Domini Damnae noster;* quād admirabile est nomen eum in amictua terra est. Et aliibi: *Sciat nomen tuum Deus, & ita & laus tua in amictu jera-*

teria.

Secundò, multi centent ad literam Prophetam hic describere exadiun Jerusalēm per Tiram, idque in poemam Christi ab eis crucifixi, ut dicit e. præcedenti v. 6. & 7., ita Eusebi lib. 6. Demonst. c. 8. S-Cytil. Theodor. Rupert. Vatapl. Ribeira. Sanchez, & propendere videtur S. Hieron. Verum obstant omnia sequentia: Dicunt enim non est praeditus contra Romanos valuatoris Hierosolyma, nec

A restituunt Jerusalēm post excidiū Tisi, nec effect ut omnes gentes veolant adoratum in ea Deum, & celebratum festum Tabernaculorum: cum Jerusalēm post Titum per 1600 annos excisa, & desolata maneat usque in hodiernum diem.

Dico ergo, ad literam significatus hic Jerusalēm capienda ab Antiochē Epiphane, & restituenda a Machabæis, ut probavi in proemio, quæ docent Paladius, Mariana & a Cattlo, ipseque relevant, ut patet ex libro Machabæi, præteritib⁹ lib. c. 1. v. 32. & seq.

Potest subtypus valitationis Jerusalēm, depingiis hic valiatione Ecclesiæ, prædictam primitivam, quæ facta est à Nitene, Trajanō & aliis Gentilib⁹ Imper. Tunc eam tempora ab eis capi & eventia hanc: fidèles alii bonis, alii liberare, alii vix privata. Ecclesia in eam capi & validi dicunt, cum eis fideles capiantur & valiantur. Ita Arias. Unde Chrysostomus huc describit periculationem Ecclesiæ factam à Costro rege Periastum, & ab Homar rege Arabum: nam uterque ac pugnauerit Jerusalēm, & cives partim occidit, partim abducit, partim tributis subiicit: qui servitus davit utque ad Godrethum Ballentum, qui loca sancta Chrysostomus pugnando restituit. Ita Goffa.

Anagog significatur hic valiatione Ecclesiæ futura per Antichristum, quem Iudei recipiunt quasi suum Melliam. Ille enim longe gravius quam Nero, Decius, aliquis Tyrannus in eam leviter, luxurie fiduciam violabit (tert enim luxurie simus) omnia ura humana & divina perfundabit, præterit Hierosolyma, ubi violenter quasi tyrannus ledabit, ponetque thronum tyrannidis iuxta, ut dixerit doct. S. Johannes Apoc. 20. 8. Loquens enim de Gog & Magog, qui crunt milites & duces Antichristi, ut in eis aſcederent super latitudinem terræ, & transcederent eastram, & civitatem sanctam, potiū Jerusalēm, in quam se recipiunt Christiani, ut eos trucidant. Unde in Jerusalēm ab Antichristo occident Elias & Hesoch, ut docet S. Johannes Apoc. 21. 8. & seq. Ita Lycyon. Dionys & alii.

Hoc sensu vera sit sententia Iudeorum, qui d. sunt hæc spectare ad ultima tempora, quibus venit Mellia; sed erant, dum putant Melliam restituendum judaismum, non Christianism, idque Iudei datum non bona temporalia, non spirata alia. Itaque Iudei & similis loca Scripturæ obitibus, respondebunt profumis, nos quoque ea intelligere de adventu Mellia: sed de primo ad literam, de secundo analogie. Nam cum secundus Mellia advenit, si fuerit in fine mundi, non possunt de eo ad literam intelligi, quæ hic de restituendo & celebrante Jerusalēm dicuntur, quodque quoramvis ait eam venient omnes gentes celebrantes festum Tabernaculorum: si enim in latitudine tunc finis mundi, inflabit ergo quoque suis festorum hujus viri, ac consequenter festum Tabernaculorum dicentes non ad literam, sed analogie & celebrabimus in celo.

EGREDIETUR MEDIA TARI CIVITATIS IN CAPITIVITATE M] Qui hoc de excidio Jerusalēm per Tiram accipiunt, ita expounit, q. d. Medio parsivitum occidetur & capietur, resique pars fiduciam monita à Prophetis fugienti urbe, & salvabuntur, qui promonuit Chrius March. 14. 16. ita Theod. & Euseb. lib. 6. Demonst. c. 8. Verum longe potius pars occisa fuit; pauci enim capti fuisse, cum tamen Prophetæ hic mediam partem capitam affectar. Nam Joseph. lib. 7. Belli c. 17. est mortua suffi. Judeorum undecies centena milia, capta vero dumcasat 97 milia.

lia . Rursum Christiani non salvati sunt in orbe , ut hic sit A Propheta , sed extra . Quo circa Rupert . Ribera & alij sic explicant , q . d . Altera pars civium Hirsutolyma Tuo capiatur , altera vero non auferatur ex urbis quia in eius occidat , aut fame & armentis conficeretur , & morietur .

Vetum jam probatu hac spicere ad exercitium Jerusalé per Antiochum, non per Thom: fuit Antiochenergo bac contingit pax et liber Macabaei nominis et L.c. i. 14. ubi dicitur: *Festus tunc triduo atque plena nocte interfecit, quadriginta milia viros, non multo antea venientibus. Rerum moliti et Judæis patrum metu, parum malitia et conseruentio Antiochii, ideoque manefera fructu ex urb., ceterosq; expulit, de quibus dicitur i. Macab. i. 5. Et consagrat fons multus de populo ad eos qui devoluerunt legem Domini, et fecerunt mala super terram. Et effugientem populum Iudeam in abditum, et in deserto, fugientem sunt. Et de his ut Zazarias: *Et regnabit populus non auctoritate et a rebus, quia scilicet delectus est Antiochus, aut certe ab eis vinctorum. Media enim pars hic cum precepta arithmeticæ sed moraliter accipientia est. q.d. Una pars civesq; credentes in capivitatem altera in urbe remanebit, vel vindicta, vel transfigura.**

bo: Christo obedientibus collectu, in qua flao & requie-
cunt pedes Christi oculis enim dictiones, subiectiones,
obedientes, reverentes, & cœlus illi haec plenum
Olim enim cum populo loquuntur cuique debet, pre-
sentabent ramos oliva, quasi pacem patentes: ut docet
Sextius in *Eusebi*, & unde noster Martinus de Rosa lib. 4.
Singul. cap. 1. hunc iusti hunc dat *Genesim*, q. d. Mont
olivatum, id est, Romanus qui vocatus ab ipso impo-
natur, ad Iesum, Christi pedes ab obiectu, eique te tor-
tadent & subiectum, cum sibi responsum Judas. Ita S. Ambro-
sil, in cap. 1. *Luce* & *Euseb*, lib. 6. Demost. cap. 18.
dicit *Ecclesiastis* in olivarum monite significatam. Hac de
causa Christus reberò in monte hoc oravit & versatus est,
ex quo a tendit in casum, ut significaret in *Ecclesiastis*
Genitum se transuare, ac in eum milericordiam suam &
munera diffundat. Sic *psalm* 1. 10. dicitur: *Ego vero*
seru eius fructus seru in domo Dei, speravi in misericordia dei
et atrae, q. d. Divites sperate in suis divitiis, ut praecebras
ut ego spero in misericordia Dei, illi ramos olive praete-
ndo, meque supplicem ad illus te pedes abicio; illi me dabo,
illam prouos adoros: victum me illam magnitudinem con-
temno, maso do: ideocum veniam ex misericordia domini, que
supplicibus debent ac videt, confucutur me non dubi-
to. Addit verò in *eternum*, quia oliva aeronatis est, si
mbolem, telle Phœtio: tales autem esse debent quia se Deo de-
dunt, ut in virtutem perferantur, eorum diffimiles qui
ad tempus credunt, & in temporis tentationis recedunt.
Ideo Paulus Rom. 11.17. Genes dicit ex oculo facta ali-
bas, quia fidem quam facili appetit *Ecclesiastis* Genitum,
manumq[ue] deficer, nec à Christi religione deficer, ut vel defi-
ceret Judas. Sic *psalm* 1. 12. dicitur: *Fili jucunda mentis*
et atrae misericordia, q. d. Sustentati filii su-
biectos & obedientes, regit ac inter te concordes & paci-
ens oliva cum subiectione & paci et symbolum ut dicit.
Plures analogias oliva & Ecclesiastis animaque: iuncte,
re-
ficiunt Terram, t. 1. 16.

Anagog. significatur Christus in monte Oliveti destruens Antichristum, cum ipse infans Christus ex eodem volet in excelsum confundere, ut S. Hieron. in Daniel. et Damasc. libr. 4. de Fide cap. 27. Anselm. in Thibulf. a Lyr. Hugo & Dionys. Rorium in aliis predictis cum omnibus angelis descendens in montem Oliveti, qui immunit malum. Iaphet, ut illi judicet, & discipulet cum omnibus gentibus, ut illi Ipol. c. 479.

QVEST CONTRA JERUSALEM AD ORIEN-
TEM [T] Aliud ad iacentem Christi. Christus enim in
monte Oliveti adest in caelo ut ex vixine Iudeo-syn-
thes offendere possit esse oleum olivae, id est, Ecclesie
fertilium olearum, id est sanctis, pia, misericordibus, lucidis &
spiritu sancto impinguatis. ita Euclides, lib. 6. Demonstret.
cap. 2. unde sit: *Qui in caelo, ut et oppositus vetet Iuda-
gozgog, et propinquorum facta solej iudicari, id est Christi,
ut ejus orientis primos radios fulvi gracie omniumque
charismarum excipiat, ut et ceteris predicti Jerusaleni silent
ad Occasum: quo significatur Synagogam exercitancam al-
le, Ideo rursum in adventu Christi. Hinc & Christus
facie aversa à Jerusalem, specians Occidentem crucifixus
est, indeq; ex Apolloniorum institutione Christiani orante
conversi ad Orientem, & templo respiciunt Orientem, in
quibus imago Christi crucifixi Occidentem precipiunt, qui
quod adorant necessario Orientem spectant, in Damasco, lib.
bro 4. de Fide cap. 13. & alii. Patri modo Christus ibi mun-
te, Oliveti adest in caelo, sicut à Jerusalem aversa ut
et vestigium pedum ejus lapidi impressum, quo evan-
gelista, hucus conversos Occidentem, & Roma-
num speciam Ecclesiam, ad quam ipsi st. Petrus Terviu-
rum lumen, & S. Paulum Doctorem Gentium misit, ut eis
deinde Ecclesie transferent. ita Adichom in Desipe-
terra sancta, sono de monte Oliveti.*

Nota. Olim et extra Jerusalim sinerunt duo montes oppositi, felicitat ad Orientem mons Oliveti, et ex adverso ad Occidentem oppositus mons Calvarii, qui quo crucifixus est Christus, qui olim erat extra orbem, sed iam est intras. In ipsa vesti urbani erant duo vicini montes, juxta quos Sion respiciens Austrum, in quo erat arca David, & Moria inspiciens Separacionem minima quo ad ecclesiam est templum. Inter hos duos montes erat hec vallis dominibus circumferens, ante Molio, et Tenebrosum est dicta.

Symposium
Volume 7
George C. H. Hwang
Editor

Vera. **1.** **E**T EST G^{EST} D^{ICTU} R^{OM} I^{NS} DOM^{IN} US, ET F^R A^L A^I EST B^{UT} R^{OM} CONTRA G^A N^E T^S; Hebr. O¹ V^{er} 12; legimus, id est in genitivo; quod duplice acc: p. potest. Primo, q. d. Cum Genitivus, scilicet cum Toto et Romani, praesulat Deus contra Iudeos. Ista Cyrillicus Theodor. Secundum, *huiusmodi* melius veritas, in Graeco, id est contra Gentes, ut veritate Noster, Chalda et ali: quin et Septuaginta, in editione Vaticana: nam lo Complimenti habent, in Graecis. Loquuntur al literam de peccatis Machabaeorum miraculorum contra Antiochonem, in quibus Deo per angelos etiam visibiliter apparuit, pro Iuda decaretate viuis est, ut patet in Machab. 12. 20. & C. 11. 8. & C. 11. 12.

SICUT F^R A^L A^I S^T E^N D^I C^R E^T A^I M^I N^I S^T I^U S^I S^E C^U L^U R^Y I^U S^I, qui contra Pharaonem decerit, eumque protivis in mari rubro, ut habet Chalda. Quocidam Iustus Machabaeus fuit p. opis divinis animans ad praelium, dicebat: *Attebamus quae falefa factis ut patrem nobilem in mari rubro, cum sequentur ut Pharaon, etc.* i. Machab. 4. 9.

Sob huc Machabaeorum type, parabolice significatur victoria Christi de genitivo, q. d. Christus Genesolim Deo adversis subiicit per Evangelium, eumque peccata mergens per baptismum, *hunc praecepimus ut in die iuramentis*, id est *hunc olim in hujusmodi typum decernant contra Pharaonem & Egyptios in mari rubro*, ibidem eos demerger, ita S. Hieron.

Anagor. Significator praelium Christi contra Antichristum. Huius enim iudas & praecor fuit Antichristus, aequaliter Pharao (Iog & Magos), quos pater Iesu est & calo prolificatus, intermixer & detuebatur in tartara; ut dices Apol. 1. Theophil. 2 & S. Johannes Apoc 10. 9. & sequ. ita Lyra, Hugo & Dionys. Rursum significatur illis & certamen Christi contra omnes impios id est iudicis; quos ius featuosum condamnabiles, quoque potestia adiget in gehennam, dicunt: *Ils Malédits li le jason astreux.*

VERS. 4 ET STASUM FEDES EIUS IN DE ILLA SUPER MONTE M OLIVARUM) Tertoli, lib. 4, contra Marcionis c. 19, legit, *stasum fedes eius in Elasson*, id est, in monte Oliveti, nam enim Gracis est olemum. Decidens enim Deus eum suis angelis in hunc montem, ut ex propagaret Ierusalem. & Antiochi copias proeligeret, ideoque perditus sibi calcando monem, eam tremefactans & discedens, de quo moa. Dicitur his mons Oliveti, vel Olivarius, ab ubertate frequentium crepitationum in eo olivarum, qui alias mons tundit. Be mons tundit vocatur. A Jesu tunc.

Bons Olii. Dicitur hic mons Oliveti, vel Oliverum, ab ubertate frequentium creceretum in eo olivarum, qui alias monte Iudeus, tunc mons inclitus vocatur. A Jesu dicitur stat illudias quinque & ab ea valle Cedron interiacere discipuli. Sub hoc typi significatio Christus Deus factus homo, flatus & verlatus in monte Oliveti, ibique in oratione per nocturnos. A peccatis dolubras & passio- nem inchoarus. Ibis enim orans iu horto captus est; sed ex eodem quasi rex & Messias, trionphantius ingressus est urbem cum ramis olivarum in die palmarum. Et hoc quod que gloriosus coram suis discipulis ascendit in calix. **Ad 12.** In monte ergo Oliveti cor pedit & consumat mali, mi redemptio nostra & Iesu & Ecclesia fiam. Ibidem enim ascendens iustus Apostolus dixitque Iudeus subtilis iugis Iudeus & ambi Iudeus, ut Samaria & Iudea ad ultimum venire. **Ad 13.** Oportet ergo mons Oliveti symbolum esse Ecclesie & Gentium.

200 c

四

BEATISSIMUS MONS OLIVETUS. Hieron. A que erat ad Occidentem. Deinde Tirus locis fuit in muro inter circuadendo, ubi annus occupabat milites omnes. Murus enim hic in circuitu est. & bladiocum, hoc est quaque per milia mura, uti a Jolephus. Adeo, nam agit hic de tempore Tiri & Romanorum, i.e. Annoci & Romanorum, i.e. Antiochae & Machabaeorum, ut scilicet initio.

Dico ergo ex hoc loco videri, quod tempore Antiochae Ternia

& Machabaeorum fuit sit mons Oliveti, sicut Deus cum anima angelis in eum descendit, et ad eum pareret in ibi. Machabaeis autem sicut & sic non narratur, in libro Regum tanta multa qui coniungit sub Oria. & alia multa. Hoc item regnum verba ipsa, & tempore rati, & de Machabaeorum enim xvi hic agitur: ita a Gallio & Paula a Palatio, qui in Ierusalem. Credo hanc prophetiam implerant ante Machabaeorum vicinias, quod multa signa viciuntur calo sunt, scilicet equis per acta discutentes, cohores armatae, curvis equorum. & Mach. 5. Hac enim cohortes erant angelorum, cum quibus vicerunt Dominus in spiritu si fulbivit enim regis Domini trahuit mons (nam cilm erga deus, terra motu & concutere, pl. 6. 7. p.) Ex tempore vero disciles ali & quatuor parts significans divisionem & divisionem Iudeorum ex patria sua in quatuor mundi plaga. Haec Palaeum.

Porci scilicet haec mons fuit pars scilicet in evidenter in fine mundi, ut mox dicimus inter alia representantes praefentes, tum fugas, & inflatus ab Antiochae clades tum scilicet & schismate Judorum, dicit alij Machabaei adhuc hanc, alij Antiochae: ratiuncula alij Antiochae & Syria, alij Palaeum & Egypti sicuter.

Simili modo sub Constantino Imper. & S. Cyrillo Patriarcha Hierosolymitan, anno Domini 533. crux foliogenera pleno die catus apparuit, supra montem Oliveti (et fortis & quoque aliud hic Zachariam quasi signa & letar crucis lecam, ut supralectant schismate Ecclesiæ quod faciebat Ariani, & Conflationis eorum laudem monasteri S. crucis, & Crucifixus Delictum Patria morte adorandum ut verus Deus, ut enim adoraret illius pater Conflationis, qui proinde p. r. vel utrum crucis divisa da Masicio a litigio bolibus vicioribus obtemperavit, quam in Christus ex alto Oribodusia Contumeliam versus intulit: Confitebitur, ego vix mundum cruci, & vas talem vincientia Ariani. Quo circa tota civitas hoc crucis figura accedit eccliam currit, Deum Deinde Filii luctuosa & celestes; quin & multi Iudei ac Gentiles, viro hoc radiante in catu crucis signo obliquaverunt, & ad Chrysostomum sunt. Rem gressus & le viam fuisse percibebat S. Cyrillos ad Constantino Imper. in fine Catech. myst. Eadem breviter ut caritur in aliis Artemisii Martyris die 15. Octob. sp. Sutum: Quo gaudium tempore, dum exponunt isti Magistratus, signo cruce, maximus mirabilis apparet, adeo ut mirabilis splendor superaret locum eum. & 14. sp. Hierosolymitana tertium dies horum, cum sp. dicitur Calvaria, nomen ab omnibus ulti: Sic de Sutorum, lib. 6. c. 4. Socrates 1. 3. 2. 4. & 2. 3. 4. Baron. an. Domini 533.

Simili fuit Christi apparitione mons Oliveti anno Christi 4. quando ac Marcellini chronico ita recordat: Baroni: anno Christi 4. 19. milia Palaeum cinctus millesimorum colla atra sunt. Dominus nosse Iesu Christum, semper ubiquitus, super omnes in Gloriis Hierosolymas & Iudeam postea deinde manifestans. Nolite Etiam urbis nos faciemus, postea gaudemus natione tam eis, & quam sublimis portentio aqua. D. crudio fato Christi, cum ab his fons, ostendit omnes aquas in uniuscunq; Christi salutem, decimatis nonas sextuplici profectis. Cuius rei adeo admirabilis occasio, de tempore edidit Dominus ad judicandum eis qui superambulaverint. Iherusalem, quod ex Daniello Propheta vaticinio 13. 7. jam premonitione eius advenire, sicut contum in nobis & Zacharias 13. 4. de ipsorum aduentu: eis super novum Odem predixerat. Et angelus de Christi monte Oliveti in celum ascendente apud propheticos: Quoniam admodum videlicet non sunt in celum, sed in terram. Cupi vocatis scripsi sed videtur Neferina q. 73. & S. Augustinus de novissima dicit quod in m. praeceptu sua signa in eis i. e. coniunctio iustitiae & Caritatis. I. dicit ergo epist. 1. Corin. 10. quod disputat de no viis deus tempora. Hoc cuicunque Baron. occidit. Melania juventus, qui codem anno leonis a consueta vita fratre Scipione, qui in cella sed postea mons Oliveti per sagittam clausa perlevit, duxit que in angulo loco iugum angelis habet.

Saintius

Adnot. Oliveti scilicet & quando? Prima vlt. Quare, quando de quomo constigit haec mons Oliveti scilicet? Quiputant haec de oblatione & excidio Tirofalem per Tiron & Romanos, & variis haec expoundunt. Aliquid enim per scilicet mons Oliveti probabile accipiunt (schismata & fedelitatem Zelotorum, alienigenam Iudeorum in urbe. At) ut Theodorus, certe mons Oliveti vocari exercitus Romanorum, qui eum mons occupauit: divisione vero mons dicit, quia ad alia civitatis loca obdile & oppugnanda divisus hinc Romanorum exercitus, & quod urbem venientem mons Oliveti, ab eis valle five voraginem Cedronis interiectam, distinc- tione effecit adiuta & expugnat. Nostrus vero Sanchez tripli exponit. Primo, insuper in oblatione Romanorum, mons Oliveti regenti terra mons revera fusse divisionis, etiam si non dicit Josephus, nec ultra hos, & finis nec meminimus terra mons sub Oria, quem tamen constigilis docet hic Zacharia. Secundo, calta Romanorum in monte hoc in Tito foille disposita, ut ab Oriente in Occidente patet & potius ostendat, aque hinc iusta ad Aquilonem & Meridionem duas partes relinquent, prout per verb grande illa valle Cedron, quam etiam occupante Romanis: valles enim ubi aliud est quod mons in levibus. q. d. Cedronis profunditas non mons Ierusalem, nec impedit Romanos, qui mundi urbem invadere & occupent; quia omnia suo malle complebant. Tertio, q. d. Tirus profundissimum voraginem Cedronis, qui inter iusta & iusta & iusta in iusta monte Oliveti sita interiebat, urbanos manebat, comportans ageribus ut impedit & complanat, ut per eam facilis militaria ad nos invadenda fit secundum. Id enim cum se effe in aliis valibus, docet Josephus lib. 6. Belli cap. 4. Et in ipso Cedronis valle angerebant eis confundit & moros, docet idem Josephus lib. 6. cap. 1. Favent Septuag. qui dicunt veri q. consonantibus illi vallem monum: i. scilicet ergo dicti mons Oliveti, qui ex illo Romanis praediti sunt, & ex ea cum terra devolument in imbecillam vallem Cedronis, i. quae cum implerentur. Quoniam ait Prophetus Augustinus, o Juisti, & vallem monum moros, id est in urbem ad ipsorum quod inter mons Moriam & mons Ierusalem, qui erat templum Dei) interierat: quia resurgens ex illa, annos, id est, valle Cedron, qui inter mons Oliveti & mons Ierusalem interierat, n. q. ad primum, i. scilicet mons Oliveti: Tirus enim maro cœdit civitatem, dulcor per Cedronem ad mons iusta Oliveti. Verum iusta deinceps lego Romanorum conflit in monte Oliveti, qui erat ad Orientem in his: reliqua vero Tiri excentus eis urbanis ex parte Septemtrionali, in loco qui dicitur Sapha, vel Scopos, huiusque erat ex opposito dorso urbium, qui vocabulat Paphima & Hippo- cus, ut dicitur in Josephus lib. 6. Belli. 5. Itaque Tirus obiit urbem plana juxta mons Calvariam. Hic enim erat penit ex adverso Paphima, ubi iusta crucifixus Christus, & novas Adrachianas Descriptiones Ierusalim & iusta i. Iusti cognoverent. Tirus adiuvante ad hoc ut elaretur ex Cedroni iusta ibi quibus plena erat, ubi ipso Christi partidum, sub Desidium commiscent. Tandem vero Tirus, ex elevatis urbibus occupante, eam circumsticatam citrix mortu, in quo q. d. estra contulit istud ad quos perficit spiratio ardita, itaque subdidit ad fames & extremam adiut. Quare non est verisimile plena vallem Cedronis implisse & compassante, Iolephus enim l. 6. c. 4. tamquam ait cum compassante vallem, qui existimat castra sua fratre Scipione ad Septemtrionem, non vero vallem mons Oliveti,

Jerusalem ab iusta juxta mons Calvaria. Tunc enim iusta & mons Calvaria, qui dicitur Sapha, vel Scopos, huiusque erat ex opposito dorso urbium, qui vocabulat Paphima & Hippocrus, ut dicitur in Josephus lib. 6. Belli. 5. Itaque Tirus obiit urbem plana juxta mons Calvariam. Hic enim erat penit ex adverso Paphima, ubi iusta crucifixus Christus, & novas Adrachianas Descriptiones Ierusalim & iusta i. Iusti cognoverent. Tirus adiuvante ad hoc ut elaretur ex Cedroni iusta ibi quibus plena erat, ubi ipso Christi partidum, sub Desidium commiscent. Tandem vero Tirus, ex elevatis urbibus occupante, eam circumsticatam citrix mortu, in quo q. d. estra contulit istud ad quos perficit spiratio ardita, itaque subdidit ad fames & extremam adiut. Quare non est verisimile plena vallem Cedronis implisse & compassante, Iolephus enim l. 6. c. 4. tamquam ait cum compassante vallem, qui existimat castra sua fratre Scipione ad Septemtrionem, non vero vallem mons Oliveti,

Simili fuit in eodem monte apparitione tempore belli sa-
cri, qui Chilianum animis Hieropolyn ex pugnante-
rem gefallit natus Wilhelmus Tyrinus l. 3. Belli sacri c. 16.
detangit Cheiristus in oppugnatione Hieropolyn,
id est dilectum ihesu Christi, inquit, auctoribus deparatus
in divisa. Non de morte Oliveti nullus quidam, qui tamen
potes non emperatur, splendida et exaltata vestimenta
clipeum signum datur auctoribus ut redirent ad ipsorum
et consuetum levens. Quo signo stabiliterat auctoribus Codifriedus
Baldus, primus in monia confundens, tunc aliis fecerit, illuc
ejusmodi effigie portans S. Stephano, per quam ratus ave-
lum indumenta Cheiristiana exercitum. Itaque a Chi-
rilianis capta est Hieropolyn a domini 1099. die 15. Ioh-
nii, feria sexta, quo Christus morsus de morte triumpha-
vit. Juvenit oculum virti sancti, qui habitava in morte Oliv-
etti praedicatorum, urbem illo die esse expediens, ac Ty-
rus. c. 17. Unde de ame oppugnatione orbis, Christiani
mudi peccatis causa multa de ratione, cantantes item
cum crucibus processione uite ad montem Oliveti, sit
idem cap. 11. Ad hanc similem appellationem respondebat hic
Zacharius, vel potius Spiritus sanctum probabile est.
Unde mythic Lyran, hunc Zachariam locum ex parte de
capi Jerusalim a Godfrido Baldio et Chiliano; ut
bus enim capitulo signum eius datum est a monte Oliveti,
uti iam diximus Tyro.

Denuo nonnulli hac conditione exponunt, q. d.
Deum ita iubabunt vos in Heli, ut si opus sit ad velut
tunculum findere montem Oliveti, ut per eum manus ho-
thum effigieatis, id recte facturos sit, sed tunc moluisse
non sit opus: potest enim spiritus milia modis cum pro-
cede. Simile illa 1. 1. c. 17. Et 2. 10. 11. 12. a Castro.

Alliger. Jam parabolice sive allegorice, mons Oliveti est
Ecclesia, aut Ecclesie liber. s. Demosthenes cap. 15. His se-
fus est cum ibi a Christo ascendeat pax iusti apostoli
me in mundum universum, & praedicare Evangelium
omni creatura, indeque in quaquo mundi plaga divisione
et separacione, Christus filius & Ecclesia. Ruc-
tum scilicet hoc montis denotata communione & conser-
tione. Gentium audito Christi Evangelio, justa illud
Lucas 3. v. 5. Omnis vallis implorabit, & omnis monte col-
lis humiliabitur, & erunt pressa in deserto, & asperga in oias
planata. Sed raro pars ea manu ad Aquilonem, id est,
in suo infidelitate & impietate frigore perfricta: Quia quo
enim frigidus frigidi frigido, se ex indolitatem de pre-
catorib[us] altera vero ad Austrum vergens significat
fideles, qui calent & habitan in fervore Spiritu Dei: Auter
enim est calidus. Hujus rei symbolo videt Ezechiel gloriam
Dei, id est, Deum gloriosum fedemem in curva Che-
ribico, & quantum Cheiristus dissipatio, ex tempore Iudeo
evolare in monte Oliveti, sic enim art. c. 1. s. 3. Et afer-
digia gloria mundi dissipatio, & fugientibus monstro qui est
ad Olivaram ubi, parta supra montem Oliveti, ut ex hoc
monete expeleret & pectus novam Jerusalim, quasi phe-
nicem ex veteris erubens refutem in Sion, potius Ec-
clesiam Christi, ut ibidem dicit. Porro Gloria per scissiu-
m mons Oliveti, accipit Ichimna Graecorum a Latini:
ad Orientem habentem Graecos, qui dividunt sicut a Lati-
nis in habitibus ad Occidentem. Unde iste signum id est,
fugere debens ad obediendum Ecclesie Romanae, cuius mon-
tes magni, scilicet SS. Petrus & Paulus, sunt patros.

Anagog. findetur mons Oliveti, cum Antichristus ex
eo volerit in celum confundere: nam a Christi derubatur
coruus, & terra, potius mons deliciens, vivum cum ab-
forbit, eti dicit. Thessal. 2. 8. Hoc est quod art. S. Jo-
hannes Apoc. 17. 20. Apprehensio est heresi (potius Antichris-
tus) & cum pseudopraphera, &c. Puis mihi fuit hi dux in
sequens legendus falsophore.

Rutuum in die iudicii, Christi jodex descendet in
montem Oliveti: unde tunc cum sua maiestate & pot-
estate, ingenti terra motu concutitur, ut ipse quia per hor-
rere & venerationem Christi iudicatus contremiscat: finit ut
hoc terrae motu sit findat, amplissime vallem Iaphat, ad
capiendum omnes homines iudicandos ibidem a Christo.
Si enim Deus datus legem, in Sina dicens: concu-
sisti montem, Exodo 19. multo magis faciet deinde
ad iudicium. Idipsum difteret docet S. Clemens Ro-
man. liber. 7. Conflituit. Apoll. cap. 33. Miser ipso, inquit,
Oliveti, gloria venientis iudei, & in quatuor partes diffundit,
langitissimi disfigit, ne tristissimi iudicis thesaurum seruos retinet.

Carmel, in Prop. Mis. XIV.

A effuso. Trespidata vobis humilium terra erit, ut insani difor-
gios in medium vallum, qui fracta est amplissima: cum
multis remissis contingenda, ut cum omni circumspacio campu.
Hoc enim verbi Zacharia validus congruit, si inter alias
Beniamen Sa. & Iosephus a Cofla. 1. de Tempor. novill.
c. 1. b. 14. & Leonard. Lessius l. 13. de Divinit. atriib. c.
21. in fine. Intra, inquit, Zacharias mons Olivetum
(fuisse quoniam nolle Iosephas) foecundante in quatuor partes,
ut sis maxima planties, in qua encipiatur h[ab]itaculo. Intu-
per hoc scilicet montis representabit separationem Aucta-
riatum, id est ex ruvem de electorum, ut Aquilonariut, id
ex ligisdis de reprobus. Illi enim erunt Orientales: quia
orientis a luce & gloria sempiterna: hi vero erunt Occi-
dentales: quia ibant in occiduum & mortem aeraeum.

B. A. RUFFO GRANDI VALDE] id est, magna
vergogia, ut venture Septuag. vel vallis, ut Chalda, qui ex
fictio membra profundi pasticer, & habere. Parabolice
hunc status significat Hierosolyme rosum & desolationem,
quando a potissimum abutebatur ad Genesim, Iudee infideles
patiunt p[ro]pt[er] Tiro vallum, in profundum quasi barathri de-
scripti sunt, iusta Dei vindicta.

Anagog. significat hunc grandem montis Oliveti, &

vallis Iaphat futurorum in die iudicii: que reprobus omne-
bitem confitentes dehincena terra misera in tartara.

Hastus ergo hic & vorago eius profundissima: nam a valle
montis Oliveti extendet se usque ad infernum, qui est in
centro terra. In die ergo iudicii propriè & plane adimplie-
bitur haec propheta, sicutque filius montis Oliveti, & valli
tago ingens usque ad tartaram, ita ut in ipsam proprie-
tatem non tantum reprobis, sed & electi Dei, quædamque
mirificè quod horribilis illud igna barathrum, in quod
videtur tot impiorum detinari, per gratiam Christi eva-
geli. Hinc voragine horribilem in spiritu invicit S. Car-
pus, easque ex ore eius ita describit S. Dionysius Aeropag.
epist. ad Demophylum, dices: Reserbar (Carpus) se
vulnus domum in qua confitebas, primis verbis menas agitari,
ad amorem a famulae tualeam per medium dividit, &c. Ap[osto]l[us]
quaque solam inter vallis ac tendere confidit profecto, di-
fissimam se vultu[is] ait, atque vites illas quibus male impreca-
ti sunt, annis ait ad illas profunda voragine stria remittit
as miserabilis, & qui ab ipso predum suorum iam margini vi-
deruntur. Porro ad infernum parte voraginei serpentem tem-
tem emerget, qui circa illorum predas ita inflabatur ex noctante,
interdum quidam in globis colligi, & granari ad arque per-
trahentes, interdum vero dentibus & condit, per guttulas, longas,
at two corporis membra vel immixti passim videremur incertos,
et qui in editi annulis deroru illas præcepta nescirent. Sicut
autem & illos quidam in media, qui estra eis cum cum for-
pensim impiorum aeternam, exagiantur os eti & impeditantur ap-
peletur: nihilconatur autem illi laetus proximus, &c.

C. E. T. YUGATIS AD VALLEM MONTIUM EG-
YPTI & Jher. Septuag. & S. Hieron. in comment. legum
mosaicas. Unde in Latinis ita legendum videtur? Nota
te in vallem: physice enim in terra mox consumit &
remedium est, fugere ad vallem & ima, hec enim minus quoniam
montes terra mox quiescent. Porro hujus loci iustus est
is, quem dedit 4.

QUONIA CONJUNGETUR UALLIS MON-
TIUM USQUE AD PROXIMUM] Hebr. agnos ad
7. Tunc ait, quod quasi omen proprium accipimus & recli-
sum septuaginta, Chalda Aquila, Theodot. Vizibl. &
Pagni. Verum Nostr. Symmach. & alii vertunt usq[ue] ap-
pellentis a terra motu, ideoque secundum locum.

Jam variis varie haec exponunt. Due expositiones sum
probabiliores. Prior, q. d. Ut fugientis Aotischorum, &
hostis obdientes, & invadentes Jerusalem, fugient per
vallem Iaphat & Oliveti (montem enim Oliveti huc de
causa findet Deus, ut per eum scissuram & vallem con-
tingam fugere possint: unde ea vocatur valle monatum
sicilicet jam diluviorum. Mons enim Oliveti per hanc fe-
stionem dividetur in duos, vel ut alii, in quatuor montes)
usque ad Atsal, obi ab hoste secari tuncque eritis. ita a Ca-
stro, Tigurio, & Asias. Posterior, q. d. Ut fugient & fugi-
tis hunc tunc terra motu, quo concutiente & scinderente
mons Oliveti, fugient in vallem monatum necrum, potius
qui in vallem Mello, fave Tyropi: quo interacte inter montes
Sion & montem Moria: hinc fuit montes moxi, &
quia in Moria habeo meum templum, in Sion meam

B. B. a. arcem

zioni un quando Mechabai vi
protagonizzò copia Antejochi.

Sub hoc Machabeorum typō parabolice significat, post obicitum est & umbra regis Iudeus, postea ignorante tenebris, & malitia gelu, in quibus omnes gentes ante Christum; quia un ipse Iudei degenerebat, & occidens lacrem Euan gelit Christi, in tamque quasi in veespera defensione dum illam obicursum judas, iuxta illud orationis Zacharie: illuminans eum in tenebris & in umbra mortis sedans, Luca 1. 72. Et Ihesus capitulo 1. dicens: dilectissimus Ierusalem, quia venit hunc mors. Hoc est quod ait Paulus Romanos 1. 23. Non profecta, & dies antea appropria.

Symbol. Theodoricus refest ad diem passionis Christi; tunc enim tenebris facte sunt super universam terram, quae diem sicut verterunt in noctem, ita ut dies illi proprii non efficiat dies, neque nos, sed participiamus aurum; erat que ut ea frigus... unde Petrus: labiat ad ignes calcantes sic. Post quam succedit clara dies resurrectionis Christi. Sic & Clemens Romanus, l. Confess., cap. 13. *Pofit, inquit, facias uenire a destra inferno ad nomen, & transfigurans uerbum, sic scripturam: Non dies, & non noctis, sed ad eum peruenientia dies.* Sed & Eusebius: libro Demonstratio, cap. 8. Porro frigus vel propriè accipi potest, vel motyonem per terram & noctis; haec enim sunt frigidae; opponant enim frigus luci, dampnati, *Non eris lucis sed frigida & gelida.* ita Sapheras.

Anagog. In tempore hujus vite non est clara lux con-
gnitio Dei, nec seruus datus amor cultusque Dei; non
qua per fidem ambulamus , non per speciem ; tamen quia
ambulamus inter improbos , in quibus extirpata est charitas;
in ipsius quoque scandaletum ob conceptum & tentationes,
et per refregebit charitas; et velut ex parte in fine
mundi, critulus mundi extirpatur, quando facie ad faciem
videbuntur Dei similitudinem in Ieron. Unde S. Job orat c. 3.
q. 3. dicentes: Peres dies in qua nra nos , q. d. Peres dies
mortalis, et illi immortalis erumpunt, ait S. Gregorius,
ibidem. Et Ieron. Cant. 2. 17, optat ut spiritus dies aterni-
tatis, & inclinatur ad tempora & mortalitatem. Hac
ergo lucidissima & levissima erit sanctis & beatis , ob-
scurissima vero & tristissima impensis & damnatis. Unde ali-
quos tamen hanc diei auctoritatem quod duplex felicitas
in se non sit, sed frugis & fructu improbus eadem verbi recte
dies & huius probi & puri; sicut etiam dies Hebreis in E-
gypto erat dies lucidissimus , Egyptus vero non obscurissi-
ma per plagam tenebrarum, quam Dei misericordia. Nam
ut ait S. Augustinus c. 17. 23. Quoniam enim servantes simplicis illuminati
erimus, &c. Satis autem illi superponit etiam nos,
image incongrua, quae supernatura nostra est. Infusper puer
Secundus.

Secund. *image crudelium, quae supererant illis.* Infelix prou-
lo ante diem iudicii et omnes turbili & frigidi, tum ph-
yse obecclips & procellas catethes; tum mortaliter ob-
riles viae, & hominum impiaetatem, quem se obplagat
maxima, quas Deus impia inmitit, qui recentem
Apoc. cap. 7. & 8. & 9. & 16. Sed *verius*, id est, in fine
mundi, incedet lux in celos, pura aeterna dies glorie,
qui nulla sucedet nos. Ita S. Hieron. Cyril. Remig.
Hugo, Lyran. Sanchez & alii, qui arbitrantur horum ieiuniorum
esse literalem; ego autem ergo esse censem, sed precepimus
hic innotescere a Spiritu sancto: illi enim verba testis opti-
me congruant. Nam sibi illud temnequeat dies erit, quia
sol obserbaratur, & luna non dabit lumen suum, & stellae
de cœlo cadent; sed neque nos erit, quia sol, flet obsec-
ratus, preferens erit hemisphaerio. Ad extremam ta-
men erit lux, eaque clarissima, quia peracto iudicio, repro-
batio in tartarus demersa, renovatio mundus, ac sol
sepulchro clarus lucet, luna verò collat folia, ut in Iffas
cap. 10. v. 6. Accedit ipsorum Christi & Sanctorum omni-
tum, qui fulgebunt hunc iol. Matth. 13. 43. Quin de ele-
mentis iam purgata, potissimum hæc de ieiunioribus addent
mundu. Nam si credimus S. Thome in 4. diff. q. quod. t.
art. 4. *Terra enim levata ab eis* facit suorum in superficie,
aqueas scilicet crystallinas, *arvensis* autem vel *caloris* ignis fecerunt
fusas luminescentes celo. Rursum non erit dies, neque nos, id
est, vicissitudine & successu quo non contineat incedere dies,
quia sol stabit, ac proxime annis & continuis erit dies locu-
dissimus, ita Sanchez. Ita accedit illa nonnullorum ex-
positio, qua tali est, q. d. illa iudicet, qui feli Deo
et nos, quia prima erit facula, hinc non habebit sibi sue-
cens. Alius x. v.

cedentem allam diem ut eodem; & quia admirabiliter erit & extorneris tanta templa, quam repudiat; non proprius dies, nec nos dicenda erit, sed velptera, id est, finis eius sine fine in lucem, id est, luctuorum gloriam aeternam. Hoc aludente oratio Thomas theodisticus lib. 3. de Imitat. Chri. f. 147. p[ro]p[ter]e & servos eius perficit. Christi ad fidem & p[re]dictum Ag[er], inquit, sicut ap[osto]lus feliciter. Lebor[um] in uita mea: ego ne membra mea. Scilicet, lege, carnis, gemitu, tactu ore, scissione carnibus sonaturia: dignata ab illis membris & membris suis rite uita aeterna, neque pars in die nostra, qua nata est de Domine, & ut non aeterna, neque postea, h[ab]et feliciter tempora; sed haec preparata, & latente in uita, per firmata C[on]tra res ferme. Non dico tamen: que diu nobis propter mortis huius? Non clamabo: His maliis, qui deciderunt meo propter mortis huius? quia misericordia misericordie meae, & fatus esse in desiderio, annuitas nulla, horumcetera h[ab]ent, facilius dicitur & docet. Hoc cognitum SS. milites & martyres dicit, sub Lectorio Imper. ac Agricola profecto damnatio ad flagrum gelidum. Huiusmodi se invicta h[ab]ent vocibus ac dilat fontem habendum in incendebant; Duravit frigore, sed dolis parvib[us]. Agitantes glacie, sed dolabiliitate respexit. Ex proprie temporis durante, fuisse abruere nos perponit se[ns]u. Nam melius cum semperio agit, & cum una die patet, non que non habet noctem, neque siem) conuulsiones, levitatem frigore patet, ne cum angelis contundat saltus. Temporat frigore manus, ne scutulantes habebant in Deum tremulam. quando sensim morbi operari, meritisq[ue] vivamus. Ita refit. & S. B[ea]t. homine 40. Martyribus. Quocirca non vultem pati in flagrum, cùm nec dies effat, nec nos, velptera & nostra luce coetuli domini sunt. Nam circiter tertium nonas horum sol est circumfulgit, nisi lucidus & calidus, ut est in adest, frigore & gelo flagri difficit, aquamque calidam reddidit. ita habens orationem non possum locutus esse. Marinis.

Vidat per utramque divisum Plato, cuius hec est genitio in Theoreto: *Philosophia, prout haec opinione animi dividitur in tresmodis ista via, quae possunt non dissimilares quodnam vias ad veritatem levem, Quocirca ipsi paulum sapientie studiosos adhortatur, ut calcant carnis concupiscentiam, unde vaccent inquirentes & contemplantes veritatem, hincque ratione. Deinceps enim est triplex modus, per quod ad ipsam, ipsum etiam a spiritu palchurum, pila vita, ergo actus iste in Pseudone.*

EXSUNT AQUAE VITAE. *Agit* vocare vocator fontana, quae sibi venit fecundior & ebullient. Magnum ubi loquere commodum, sequi ac recreationem & ornamentum afferunt fontes, magis sequi docunt. *Hinc Romanus modelor, & magis priuici, Romam autem fonsis, earum quae aqueductibus ingenti labore & iustripe mervent, ad ut Plinius lib. 4 cap. 15. ex vocet orbis miracula, nec illi quid magis mirandum esse Roma, immo nec in toto circa orbis. Similes ficerunt Judai in Ierusalem, praefectum Salomon, qui de se dicit Ecclesiast. 4. *Eritis nati puris aquarum, ad ut nolite Vitapalando tunc a. de tempore pug. 146. contendat aqueductibus Romanorum, Tales quoque fuit Ezechias. 2. 10. 10.**

Vers. I.

scimus David. *Quoniam contemptus nolis noscum agere* & ad premissum, q.d. Quia vallis id est, vorago illa facta in monte Oliveti jam divisa, & quod proinde jam non est velles unius montis, sed diversorum, diversarum montium, juxta divisionem per partitum scriptum sit premissum, potest ad Mensem. Unde in tota vallis Iosephus sicut ad Moriam, & tenuerat Sacerdotium, dicit, *nisi enim exstiterit fugientis ego post monachos Abrahama & Iacobum ihudico, ad hoc terrena monasteria, scilicet rami isti, ita S. Hieron. Aut, in Lyra, quia vallis monasterium, id est vallis Iosephi, quod intermixta per montem Oliveti & montem Iacobum, conparatur uictis ad premissum, leviter huius locum in monte Oliveti. Unde in ea fine mensa de persicolo non erit, sed illam ergo fugientis non audientibus fugienter ad vallem monasterium meorum, id est, intermixta inter Sion & Moriam, qui sunt monasteria. Hinc explicatione levata sed quod sequitur: *Ergo regnum suum fugientis à facie terra mortis in dominio dei: fugientis ergo etant cum holles, sed terra motum, pac promovit fugientis non in spatiis acclivitatis montis Oliveti, sed terra mortis factum, sed secundum ab ea in vallem Sionis & Moriae, qui omnino immutato est territatem.**

Symbol. Hoc signum non tenet nisi a aliis, sicut legamus Ma-
chabeorum, & Iudeorum ad levias & spacieas ante te-
rremoto, id est, in persecutione Antiochi, de qua z. Ma-
chab. 23.

Parabolae. Haec accipit de oblatione Iudeorum, q.d.
Cõm mona Oliveti, id est Ecclesia Christi, spargente in
quatuor mundi plaga, tunc vero, & Iudei increduli, ab
Evangelio, Christo de Ecclesiis regnante, non quidam ad
idolatriam & gentilismum, sed ad vallem umbrosam
monstrum meorum, hoc est, ad suorum umbras, & carcer
memoris legi veteris, quae significat mortis tempus, potest
Maria & Iacobus, qui olim fuerunt temporis mei, et in Euseb.
lib. 6. Deuter. cap. 16. glosa, sic, *parvus ostendit mortis
dei, sicut qui cibis relinquitur ad legem de Iudeis & Ierusalem,*
*imperiorum & Iudeorum admitemur & Sec. de Sanctis, Iudei &
alii, qui contendunt leonis leuibus, tunc dilectare & ego
intercedere, facio, sed typus de parabolae, non parabolae,
sed utrum aliquid amittatur, ut dñe nostri capies. Unde
legitur in Evangelio coniunctio ut nullus noscum si regna pater
noster. q.d. Hoc vallis, quod est Iudea in Iudea, sed obliuista
Iudeorum religio, tanto actualis coniunctio ut non his
tempore rempliatur, quod non magis vocatur propria &
propaganda Ecclesiis Christi. Altera Explanatio ha. q.d.
Hic legit utrum iudeas recipiuntur compungentes &
de adiutorio proxime utrumque degant.*

Nomen Proverbii **tempore**, id est fugientis, à rad. **D. m.**, id est fuga, & Septuag. alio punctis legentes **Orbis eorum**, à rad. **D. f. s. t.**, id est clausus, obcuratus, vestitus, &
eternatus, replectorum. *Vallis monasterium*, & adjun-
genter *etiam monasterium* q.d. Apollonius monasterium, &
Sic & Chalda. Quid ad literam huius nominis polli, q.d. Sedemtus mons Oliveti, &
hac scilicet contruit, & complanatus totam iubilacionem
vallem Iosephi, ubique ad proximum mons Moria. Parabolae vero sic explicat Euseb. q.d. Hoc vallis um-
brosa Iudeorum religiosas obsecrantes, id est, celstis &
obsecrantes, sicut Evangelio, quinque uiriles coedent veri-
tati Chalda, quoniam coniunctio ad Arianum est, ad
montem Oliveti (nudem) Christus multo Apollonius ad
Iudeos & Iacobos qui dicitur Auri, id est opes Dei, quasi
a rad. **D. f. s. t.** id est fuga, **D. f.** id est Deus. Verum
necdum nisi Nostri regni, virtutem regni, quis equi-
tate: *Sicut fugientis à facie terra mortis in dominio dei.* Et quia Dantis in tanta clade illa dimissa, tunc ibi obsecrantes
non plus calamitosus esse adiutorium, Iudeorum in persecu-
tione Antiochi. Hoc enim symbolum non tenet, fugientis regni, unde. Unde in Scriptura in excusio Babylonis
Samaria, Ierusalem deciderat obsecrandus non tantum
dies, sed & loci, iusta ac ferre, per hyperbolam & palli-
gen: quis leuitate Babylonis, Samaria, & Hierosolyma,
praecepit ut die nocte: babebit enim a sole lucem diu-
ti, tuncnam vero Antiochi habebit tenebras, id est, u-
nusnoctis.

Sicut fugientis q.d. Ea trepidatio, celeritas,
turbula & confusio fugientis, qui fugient a terra mortis
qui contigit tempore Oras, de quodam Amos 1. v.t.
V. **Et venit dominus deus noster & omnia que sancti cum eo** Replicat & recusat
quid dicit v. 3. *Egregio ut domino* p. praecepit contra
genitores, & fratribus redi ipsi in dicas super mortem Oliveti.
Locutus ergo ad literam de dictum Dei, quod defen-
ditur prelustrans p. Iosephus per Machabaeos contra As-
trologos, enigmas praeterit, ut dicit v. 3. *Potius cum
bellicis fiducia sit aliud, & uictoria illius sit, tandem
tunc Deus descendens cum omnibus in dicas tuis, potest an-
gelis: quia dominus cibant, ut pro te de cibis, hinc voca-
cuntur Deus exercituum. Ita videt Ezechiel cap. 1. Deum*

curu bellico uictum, & patrum genitum Chembini de-
scenderet in aemem contra Iudeos, ut eos plebem per-
Claudians. Et Piatribulus a. graphice describit. Dei
in patria contra Iudeos holles descendentes majestatem
militares, &c. ap. ap. ap. Et inter alia v. 13. *Afronsi filii
per chlamydes & palas, & palas super palas vestimenta.* Et
v. 15. *Alij fugientis, & dispersi, & dispersi uictimis
fugientis, & campanas res. Similiter, compita de telito
descendens in Sanu datum est Helenam, probat
que contra Genes p. predicationis, Deuter. q. 2. Domini
in Simeone, apparet de morte Ezechiel, & de re famili-
tum militis, Jam sub tipo per p. divini gratia per Macha-
baeos, parabolae inclingit p. paulum proutius Christi gen-
tium per Apollonius, q.d. Venet Chalda, qui per Ap-
pololeas de dubitate omnes gentes & evagines fides & Ex-
vangelios iustificat, ut & hec. Vatab. Ataris, & Eg-
er. lib. 1. Demosthenes, &c. &c. &c. &c.*

Analog. & maxima significatio hic discensus Christi
ad judicium universale, cum omnibus angelis & Sicut
in monte Oliveti super vallum Iosephi, ut Amichai-
flum oracula impios condamnare per p. uult. Hoc enim
discendens Iudeus in spiritu v. agnoscit. Non sunt discendentes
in sanctis militibus nisi festinae-predicatorum contra gentes: Et
Chalda. Matth. 24. 10. Et subducunt sicut in fonte uictimis
in nobis uictimis cum variis uictimis & mortis
angelis: sicut v. 12. Cetera uictimis sicut huius in mat-
teria, & sunt angelorum ut in S. Hieron. Cyril.
Reneg. Hugo, Lyras. Reber, & Schulte & alii putant
quod continentur huius item ut intentum a ego rescri-
to amogiscimus, sed nam in intentum a Spiro & Hieron
in emendatione Macchabaei, parabolae de Apollolis, uti
cendi inquit capit.

Nunc erit lux, sed & frigus et gelu- VERS. 6.
Et & Septuag. Chalda & Tigrinus: videntur ergo in
Hebreo leg. II. 17. **Q** uod, id est, **fugientis**, vel pos-
tu. **N**igra **T**igrinus. **G**enerum non & discendentes, viden-
tur in a. & per sapientiam adrogationis significantes, sed
ut etiudicari videatur in Proverbis Salomon, id est **frigus**,
velletque: **U**nus enim **T**igris & **Q**uarus, id est, **significans frigescere.**
Iust. leg. II. 17. **T**igrinus, id est, **parabolae**: **T**rigon
etiam significans illa predicationem, & discemunt, eximunt.
Unde vertunt, **m**en **est** **in** **predicatione**, id est, **p**redestinatio, &
clara, & **Q**uod **parabolae** **in** **predicatione**, id est, **exponit**, &
id est, **concreta** **depicta**: hoc est, uictimis non
sunt illi clarae, & quod obscura, jedimata, nubila & malis-
quis, quibus illi discubunt, q.d. In illa die non erit plena le-
uita, nec plena tristitia, sed lata tristitia mitigabitur: ut
velut in succedit plena felicitas & lenitudo. Endem feri-
t ut vello uictimae & Septuag. denuntiavit q.d. In illa
die non erit illa clara delectio, quam est in a. & id est
concreta uictimae & quod consolans, & delecto-
modula & tristis. Unde Pagnus, venit, **et** in illa **non erit**
lux praeceps, & **leuitate** **excepit**. Arabeus raptus Alex-
ander, **non sis** & **ge grande** (**frigus & procelsus**) **in** **una die**
parabolae (**q. v. l.**). **D**emosthenes in aliis: **Et non erit**
in **aliis** & **neque** **neque** **in** **aliorum**. Ad literam deinceps
non plus calamitosus esse adiutorium, Iudeorum in persecu-
tione Antiochi. Hoc enim symbolum non tenet, fugientis regni, unde.

Et **erit dies una quia nota est dies** VERS. 7.
m. **non dies, neque horae** q.d. Venerem tem-
pus persecutio, quod & cuius accubitus lohi Dei con-
sumat, sm. proximus & predestinationem, in quod
Judas validus alibi ob socios, non videbatur esse
fides; sed neque nos, ex parte lucis frigore tempore huius
medium quid est nisi dies de nocte: babebit enim a sole lucem diu-
ti, tuncnam vero Antiochi habebit tenebras, id est, u-
nusnoctis.

Et **in tempore vesperi** (Hebr. *vespera*) e-
rit **lux** **merita**, ut Tigrinus, **ad** **apparuit** **ex** **lucis** **q.d.** **erit** **lux** **merita**
Ad hanc lucis tempore calamitosum, quod ad vesperam de-
partebat hoc ejus uictimis, & succedebat felicitas & gaudia, **merita**.

nimirum quando Machabaei vindicabant cives suos, & A
profligabant copias Antiochi.

Sub hoc Machabaeorum typus parabolice significat, post obicitur temere & umbras legum Iudeorum, postque ignorantia tenebras, & malitia gelo, in quibus omnes gentes ante Christum; quis & ipsi Iudei degeneri, succellunt lucem Evangelii Christi, in camque quasi in vesperis de- situm dant illum obicitur iudicium, post illud oracula Zchariae 1. illuminare his qui la umbra & in umbra mortis sedent. Lucz 5. 79. Et Ista capitulo. Surge, illuminare Israhelit, quia venit Ieronimus. Hoc est quod sit Paulus Roman. 1. 2. 1. Non praecepit, dies antea apergit, quatuor. Hinc de Christi dieu ventile in camine ihu hunc, & quasi ad vesperam mundi.

Symbol. in
reverentia
de Christi

Symbol. Theodor. Hoc refert ad diem passionis Christi, tunc enim tenebrae fides eius super universam terram, quidem quasi verterent in noctem, ita ut dies illa propriet non esset dies, neque nos, sed participium terrenum erat que in ea frigus. unde Petrus fratibus ad ignem calcificatus est. Postquam succellit clavis dies resurrectionis Christi. Sic & Clemens Roman. lib. 5. Confess. cap. 1. Postea, iugis, formans subiecta astra nups ad aures, & rausa luce inferiore, sicci scripsit eis non dies, & non nos, & ad usque per a mīs luce. Sic & Eucl. lib. 6. Demonst. cap. 1. Postea frigus vel proprie recipi posset, vel metempsychosis pro semet & nocte; haec enim sunt frigidae & oppositae enim frigis huc, dum sit. Non erit illud frigus & gelo, ita Sanchez.

Anagog. In tempore hujus vita non est clara lux cognitio Dei, nec serena dies amoris cultuque Dei, tum quia per fidem ambulamus, non per speciem; tum quia ambulamus inter improbos, in quibus existita est charitas; tripli quoque sanctis oculis concupiscentia & tentationes, tripli refregerio charitatis; aspergente, puta in fine mundi, citius aeterni claritatis, quando facte ad faciem videbitur Deus deorum in Sono. Unde S. Job orabat c. 3. 3. dicens; Poros dies in qua natus sum. q. d. Poros dies mortalitatis, & lux immortalitatis erupat, ait S. Gregor. ibidem. Et Iponia Cant. 2. 17, optata ex aperitis dies eternitatis, & invenient ambe temporis & mortalitatis. Hec ergo dies locutissima & facilius erit sancti & beatis, obsecranda vero & tristissimi impensis & damnis. Unde aliqui ornauit hunc diem auna fore quod duplice, scilicet in ea non erit lux, sed frigus & gelo improbus eadem tempore erit dies & lux propter illa, sicut tenebris dies Hebrei in Agypcio propter dies lucidissimae, Egyptus vero non obsecranda pro plaga tenebrarum, quam Deus ei misit. Nam ut at Sapiencia 17. 12. Omnis orbis universus splendide illuminatur lumine, &c. Solis autem illis superpoter erat omnia, image trahendarum, quia superpoter illis erat. Infusus postea paulo ante diem, iudicari erant dies subali & frigidi, tum physici obsecrantes & procellas caeli; tum mortaliter obversores variis, & bonitatem impetrantes, regnū ac oī plaga maximas, quas Deus ipsius nominat, qui recentur.

Apos. cap. 7. & 8. & 16. Sed resipere, id est, in fine mundi, succederet lux una clara, post aeterna dies gloriae, cui nulla succederet, ita S. Hieron. Cyril. Remig. Hugo, Lyran. Sanchez & ali, qui arbitrantur hunc iustum esse iteratum, ego anxiogit enim est cetero, sed precipue hic intemum à Spiritu sancto; illi enim verba te tua optime congruerunt. Nam sub illud tempus neque dies erit, quia sol obsecrabitur, & luna non debet hominem suum, & stellae de celo cadere; sed neque vox erit, quia sol, licet obsecratus, persisteret hunc hemisphaerio. Ad extremum tamen erit lux, easque clarissima, quia peracto iudicio, reprobique in tartarum demersis, renovabit mundus, ac sol septuplo clarissima lucet, luna non inficit solis, ut ait Ista cap. 10. v. 16. Accedit splendor Christi & Sanctorum omnium, qui fulgebunt sicut sol. Matth. 13. 43. Quin & elementa iam purgata, plurimum lucis & splendoris addent mundo. Nam si credimus S. Thomae in 4. diff. 4. & quæst. 1. art. 4. Terra omnis lucida & pervia sicut vitrum in superpoter, aqua poter etiam, & per se sunt aucti calorem & ignis suum non sicut luminaria celi. Rursum non citius dies, neque nos, id est, viciis inundo & succello qui non continuo succedit diel, quia sol habet, ac prelido omnes & continuos est dies lucidissimus, ita Sanchez. Hoc accedit illa nonnullorum expostio, que taliter, q. d. Dies illa iudicii, quia sol Deo est nora, quia ultimum erit fascili, hinc non habebit sibi fuc-

cedenter malam diem aut noctem; & quia admirabilis erit & extroordinaria tam electio, quam repudiatio; non proprius dies, nec nos discorda erit, sed vespera, si est, finis eius de- fuit in lucem, id est, facili oram gloriam eternam. Hoc al- ludens notit. Thomas theodidactus lib. 3. de Initiat. Christi. c. 47. pte & nervosus ex persona Christi ad soleles & soleas, inquit, cum apud fiduciam, labora in nostra morte: ego mo- more tua, Scrive, lega, cantu, gane, tace, ore, sapientia, nesciencia, digna est illi omniis & maiorihi; nulli vobis asse- curatio, neque pac in nostra, quia a causa off. Domini, qd vobis non dies, neque nos, bona felicitate semperis sed lata perputata, elatior inflata, pars patrum & regum sacra. Neque dies tuus: Quis me libet de corpore mortis habui? Hoc clamamus dominus inno- ducatorem meum, prolongat eum, gaudiam precipitacionis nostra, & faciat eum indeferendum, anxiitatem nulla, incertitudinem, horam, facie- tas doloris & doceas. Hoc cogitant SS. milites & Marty- res xl. sub Licinio Imper. ab Agricolao praefecto damnati ad stagnum gelidum. Hic enim ex invicta huic vocib[us] ad illud fortem tubercul[um] inveniendebat & Deum frigui, sed deo perducens, affigens glacie, s. d. delatibiliterque excepit tempore durante fuisse abducere nos proprio frigido. Tunc namcum sumptuoso aero: (et cum una die personi, que non habet noctem, neque finem) contumacissimum. Encantator frigoris, ut cum angelis carinatis salves. Tempus ut frigoris manu, ut scindentes habetas in Deum attulisti. Quando finali mortis percutio, moriorum ut vivorum, ita resi. S. Beati, humecte 40. Martyribus. Quocunq[ue] ante vesperam miseri in flagrum, cum nec dies est, nec nos, & vespe & nocte luce cordeles donati fuimus. Nam circiter tertium noctis horam sol concur- consulisti, ita loquens & calidus, ut est in genite, frigidoque & gelo frigidi dissolvitur, a quaque calidum redditis, ita habet eorum vita apud dominum die s. Martini.

Vidit hoc per urbem divinus Plato, cuius haec est gno-
mine in Theateor. Philosophia pro vera sapientia of animi re-
diret in transito ista vita, quia a patre nos descendit qd quin vita
ad veram etiam lucem. Quocunq[ue] ipse paffini sapientie studio-
nos ad horum ait, ut calcantis canem concupiscentia, uni va-
cuum inquireret & comprehendere veritati, lucis divinae.
Eius Deum est. v. 1. ex nati, v. 2. ex vita, Iphigenia ex
spiritu pulchritudine, pia vita, &c. ac idem Phaedone.

Ex I. AUNT A QV. V. V. V. A. Aperte viva vocantur

fontana, quae est fuis suis scaturient & effundent. Magnum

urbilocum commodum, aquæ se recreatione & ornamentum afferunt fontes, eorumque aquæ dulces. Hinc Ro-

mam moderni, & magis prius, Romam antiquam fontanam,

caraque aqueductibus ingenti labore & impetu impli-
verunt, adeo ut Plinius lib. 16. cap. 13. eos voces orbis mi-

serit. His illa glori magis mirandam esse Rome, inquit & Inde-

in toto ce se afferat. Similes fecerunt Judai in Jerusalem, rursum, subito

preferunt Salomon, qd se sit Ecclesi. 4. 4. Extra mibi misericordia.

Et p[ro]p[ter]a agnitione, adeo ut notiter Vitalianudo tom. 3. de tem-
p[or]e pag. 161. commendant aqueductus Salomonis magnifica-

centiores fuisse aqueductibus Romanorum. Tales quoque

fuerint Ezechiel, 4. Reg. 30. 10.

Alludit ergo Zacharias ad hanc Hierosolyma fontes,
innuptæ eos in capiteitate Babylonica, vel ab Antio-
cho confractas, ut collapsas, fure restituantur, augen-
dos & exornatos. Hoc enim fecit Judas est captivitate
reducere, docet Nehemias cap. 5. 5. dicunt: Ex portas
eius afferunt Salomon, &c. & novi p[ro]p[ter]a Siles in bor-
num regit. Ex v. 16. Vixit ad p[ro]p[ter]a, quare grandis op[er]a
construxit. Et Eccl. qu. v. 2. de Simonie pontifice,
qui vixit tempore Prolemari Philadelphi (avem enim ha-
buit Iudeo pontificem, quem adoravit Alexander Magnus)
dicitur: In dichiaratis manu[m]entis p[ro]p[ter]a aquarum & r[ati]o-
nem adimplens sunt super modum. Idem fecit Moch-
ebus, eorumque posteris in restituzione Jerusalemi
est dubium: ita enim ornatae Jerusalem, ut videtur
aere orbis deliciae. Hinc Adriennius & ali chorogra-
phi, per plures in Jerusalem describunt fontes, nimirum
ad Orientem ad, id est veritas, m[er]o-orientale (quod est
mare mortuum, fave lacus Afghaniates) recipiebant
fontes Siles, fontes Rogel, fontes Draconi, & torres Ce-
dro, probatica p[ro]p[ter]a: ad Occidentem ad, id est versus
mare occidentale, id est Mediterraneum, inter alias eminiebat
fons Gibi ubi Salomon in regem unctus est, siq[ue]duplex,
superior & inferior. Infusus r[ati]us erat qui ex Jerusalem in-
fluebat usq[ue] ad mare Orient & in illud influens etiam
fons Siles, juxta Engaddi. Ex alio latere erat collis aqueductus,
Glossa, in Prop. Atia. C. IV.

VERS. 8.

Strandi.

Tertii.

Quarti.

Quinti.

Sexti.

In flos d*icitur*,
juxta Halaca & Ierusalem, ubi Abner confudit Absalom
fratrem Jacob. Reg. 2. Videamus multis in provinciis diversis
vixi integrum admissum militari, aliamque effendi, ante
duci. Ita, ut alia taceam, Biocella urbs Belus celebris,
& iudea principum, suo tempore fovea effusa, Novum du-
xit enim per spatiū 15. militarium italicorum, usque
ad Scardum, qui Antwerpium adiungit, Novum, iugum,
navigabilem; quo merces omnes Antwerpianae, indec
in Hispaniam, & per totum orbem, magno commode & luceo
vehit revehitur. Quod si Iudea similes tollens fluvium
quae fecerint, dixerintque est Ierusalem ad mare Mediterraneum, ut ex merces omnes marinas in urbem suam rehurent,
& sua eadem ecclesias, dividendas & dividendas per
totum orbem? Sanus dicitur Ierusalem a mari Mediiterraneo
duplo ratiōnā maior est, scilicet circa milia-
ria (quod est nec unius dicti) & non per eum, sed circa 15.
miliaaria, si ē Ierusalem fluvium ducat in torrentem
Gass, aut in torrentem quae Eleutheropolis in mare hoc de-
currit. Id si verum est, ad annulium resipoudit verbus Zacharie,
dum sit: *Mediterraneum ad mare Orientale, & medium*
cursum ad mare Occidentale, quod est Occidentale, sive B
Mediterraneum. De tempore confusus est Antiquitatis lib. de Se-
prug, Interp. illud aqua dubia subterranei sunt re-
ferrunt ad quinque uigile fluida. Unde ad hunc Ieru-
alem fontes aliundis. S. Iohannes Apocal. 2. 1. dicit similes,
& iherusalem fontes sunt in Ierusalem tunc. Sunt
hac aquarum enim non aliud. Agnoscit Propheta, mā
magnum fore Hierusalem felicitatem & amoenitatem, ut
ut non agnoscat errrigat, que et ea utrumque in campos
effundat, coda, secundum quod tempore Ma-
tthaei, anno 15. regni eius, invenitur, intereaq[ue] & collatione, &
Aeneas erat in monte Ierusalem, jugis natus esse
aqua. Symbolum. Machabaei tam neque quantum
id est, quoniam tempore etiam impotensissimum, pugnas et
& vicesores consolacionis, quietes & latencies datur
Iudei, in illis fontibus petreis, in Palacio. Prevalere
, i.e. Ecclesia fontis doctrinae & gratiae, que fonte Sacra
mento jugiter manant valentibus conseruantur.

Trop. ouiliis laboribus, molleque tepercute, sive z
terio fui prospero, variante excentrico, ut gravitas Det
amitunt, aut si doctores de palliis int, ut eam in alio
non derivent & effundant. Ita Simonia. Stupor, virtus,
in affectu & in ueritate, quod S. Hieronimus expone,
qd. Haec fuerit in psalme & penitentie; hoc
enim solerat brasi iolemanni baptizantibus, cui promul-
gatis facti implieo de benedictio premittitur, Ut celebremus,
inquit, patrem & puerorum, in gloria dei terrae trans-
uas ad celos, si fratres nuptiis offeramus Deo. In psalmo
minus hinc finis, uero exordium est, in penitentia affectu
principalem, quando labore manus uoluntate & similitudine
offerimus Deo. De his affectu & uero sensu perpetua legimus
ad Deum. Tu fabrificatus es curram & sole, & statim &
tu plasmasti.

ET ERAT DOMINUS REX SUPER OMNIA TERRA. Ad iterum tecumur hoec compit Machabaeorum prælia de victoria divina in terra, scilicet Judea, in modo vero orbi divulgate & celebrare sunt: ac
conquerente pietate gentes Deum earum uocationem
affuerunt, quod Dominus rotunditer impinguet & cele-
brabitur. Verum placet & pleuat id convitum Charlolio,
quem ut Deum mundi dominum, & per confirmationem &
coagulationem, & invenientem, & invenientem, &

Sym. fca. chabacorum, & poterimus recipia completum est contus.
tra. s. m. Jam sub hunc fontibus auge aquilubus Ierusalem, lym-
cas veste. boleis intelligit faustos larvatos regnus egrus tu & frater
ries Ma. eius, numad prael & victoriam de Antio. ho cepit, &
chabacorum: t ad collidens Judas fugitivos, & ea qui meto Antio-
chi propterea erant adgenitulim, exocatae da filium, &
tates verbaveramus ad contumiam, & ideone per rotam
Iudeam, cujus terminus ad Orientem erat mare Oriente-
rale, five monitos, ad Occidentem mare Interaneum,
q. d. Egibuntur Ierusalim Michabae, qui aetatem & liqui-
tatem in tanta persecutione Iudeas faciem non rigebant,
ut Iudei ferre extrolii reviviscant, pisa Iudei tribus con-
tra Galad & Ammonias, qui sunt ad Orientem posta
mare mortuorum Jonathah ver contra Ioppem & Paphl-
agon, qui sunt ad Occidentem Ierusalem, ut patet i. Ma-
chab. c. 3. &c. 32. &c. 10. 76. &c. 10. Palauo & Polano.

*Parab. de-
cenniam &
Gradum &
justitiam.*

Parabolice vero & potissimum, intellige aqua doctrina & gratia Evangelica: has enim Christus & Apostoli ex Ierusalem, quasi ex matrice erosarunt, & derivarunt per totum Orientem & occidentem (unde Arta per mare ad Europa, Asia, Africa, America, Oceanum, Oceania, &c.)

Orientalis & Occidentalis, a cetera Oceanus Orientalem
& Occidentalem, quo Hispani & Lusitanii navigantem
Indiam, tam Orientalem quam Occidentalem, ibique
fides & Ecclesiam Christi profanam sunt) sed quibus reli-
quo dura mundi plagas, itineris Australis & Aquilonem,
subtilitatem: idque fecerunt tunc auctae quam hieme, id
est, pugnare omnesque tempore, tam commodo quam in-
commmodo, tam aduersio quem proponit, d. q. ut sine ruitur
lex, & verba Deinde in Sermonem, Itala 3. 2. ex ea enim
spargens lex & gratia Christi per totum orbem. Aliud
ad hanc dicit cap. 13. 1. In illa ex eius sum patrem domini
David, & habentiam breves vestes, d. Ex Ierusalem quaevis
fonte promonstrabat aqua virgines sapientia, & gratia ad
omnes gentes ita S. Cyril. S. Hier. Remig. Hugo, Ribera
hie, & Einbech. d. 1. Demostenes. c. 19 & 5. A ugusti 1. contra
Fulgent. Donat. c. 6. Accedit Theod. qui fuit alba-
di aqua & tangueos que fluerunt ex latero Christi, in
cruce tenuis transita, que fuerunt symbolum redemptiois
nostra & Sanctorum quatuor Salvatoris omnes gentes. Aquae
inquit me perspiciunt & a peccatis expiat: fungs auctoritate prius agas &
gerimur facti, feliciter fructus bonorum operum.

Anag. significans hic doceat & dicitur peccatorum in
Iherusalem califici, quia ex visione Dei qualis ex fonte pro-
menante, de quibus Apocal. 12:1. sic afflitti multi floriv-
erunt aqua ex spissitudine tuncquam crystallorum, procedentem de
aqua vixit Propterea agnus, sec. Vide ibi dicta. Cujuis rei simbolo est
paradiso territori emarginante quartuor fluvii, Genet. 2. 10.
11. Lxx.

IN A STATE ET IN HIEME ERUMT] q.d. Po-

ones erunt hi fontes Ierusalem , jugiter fecerit eucas aquas . Symbolicè Machabæi tam facie quam artus , id est , quovis tempore etiam impunitissimo ; pugnat et vincet et confortans , querens et laetans datur Israeli , inlata fontibus petrenis , ita Palæus , Prophætice , ita Ecclesiæ fontes doctrinae & gratia , que sunt Sacra menta pietatis manant veloxim osbasti .

Tropoli, ouibus laboribus, nullaque tempeste, sive ad-
verso fui prospere, variis factis uterque, ut gravem. Dei
assistant, a cui si dodiore & pallante sint, ut etiam in aliis
non derivate & effundant, ita Stunica - Siputus, vestitus,
in aspera & in versus sic, quod si. Hoc iniquum & expre-
missum, q.d. Heraclio facet in paucitate & penitentia; tunc
enim iusto estet brani solennis baptizatio, cui promule for-
tius lacrimis de beneficio praemittitur. Ut credentes,
inquit, paucis & paucissimis, in gradus de terrae trans-
lati ad celum, & similes nobis affirmatis Deo. In plaga
minus bisim finis, vero exaudient est in penitentia affect
principalem, & grande labore manum sublevans & simulacra
affirmans Deo. Hoc ab ipsate & vera fidei perspecta legimus
et Deum. Tu fabrikatur et amator & folium, & affectum &
tu plausib;.

ET ERIT DOMINUS ET SE SUPER OMNEM TERRAM.

[Ad item tecum hoc compatis Machabaeorum prælia de victoria divina in omni terra, scilicet Iudea, inde ad orbem vulgatae & celebratae sunt, ac conquerentes plenaque gentes Deum eorum salutem & auferentes, quod Dominum totius terræ suæ & celebrarentur. Veram plenæ & plenè sicut convitit Chirillo, quem ut Deum mundi dominum, per predicationem Apollitorum agnoverunt, invocavantes & coluerant omnes gentes. ita S. Hieronymus. Remig. Rupert. Haymo. Rober. & alii.]

IN DIEILLA ERI D^OM^INUS U^RUS, ET
A^RIT NOME^S E^JUS UN^UMO^S, d. Iam in o^lice molta
habentur & nominatur dii, ut Iupiter, Apollo, Saturaus,
Mars, &c. sed tempore Christi illi sunt ab omnibus genitus
coleuntur, & nominantur Deus, p^ort^us Christus, qui
fuerit vetus vel Deus, idemque cum Pater & Spiritu sancto
Tunc ergo ubique nomen Iesu Christi invocabatur, non
tum Vatabilis & ait p^om^oc^ota. Nomen metonymiam
est: nomen enim significat rei, p^otius personam nomina-
nans. Sic Poeta viros celebres & nominatos, vocat
nomines. Unde Ovidius ad e^g. libr. 3. Trist. p^olixi. &
long. namus magna fuge i^un*o*mina, si est, potenes &
principia, qualis erat Aug^ustus, qui Ovidium relega-
vit Samaram, quae o^unt et Polonia, ubi loca cadi-
re ollenduntur.

ET REVERTETUR OMNIS TERRA USQUE
AD DESERTUM? Hebrei sunt deformati, id est, neque ac-
descentum. Unde Segruag, verius, circunferuntur (Dominus),
qui praeexistit: *omnis terram & desertum*, id est, ad deformitatem,
in iudeu[m], ut verit[er] Noster. Ad latitudinem signis
separant, quod Iudei, ad primitivam Aeternitatem dicitur.
Iudei fegerant utique ad deserto, monites & cavernas, pulli
ignes & victores Machabaeorum revertentes ad iudeades
& domos, revertentes, inquam, excole, feliciter Ga-
bi, ut habent Hebreos (que fuit urbs Beniamini, in qua
natus est Saul primum a Israelis) qui starua linea Aquila
regni Iudei, utique ad Rammonem, qui erat alter Iudei
limes ex parte Aestuarii, q. d. Iudei dispersi, ut eamemos
limes regali, revertentes in iudeas, ac praeferunt in
Jerusalem, in eaque quiete & h[ab]et dignitatem: quo significat
eccl[esi]as dicitur: *terram pacatam, quietem & feliciam*. Ita Pa-
cificus & Mariana. Hoc verum in Machabaeis & Synago-
ge, verius in Apollonius, per quos omnes genues concul-
pauit. Eccl[esi]as.

Secundò, quis Hebr. פָּרָשׁוּן arabi, non tantum defor-
matum, sed et plantis ligniculis, hinc ali si explicit, q.
d. Reservoir, id est redigetur omniis terra vicina Hierosolyma
in defertum, id est, in solam planum, sive in planis
et areis, ut ex quo dilatari, que inadidit, aperte
urbis Jerusalim, episcopis suburbia, villa & vinea. Unde
ad Hebreo virtutis Chalda & Pago, in remanentibus omnis ter-
ra velis plantis; & Tigris, circumambulans universitate
a aquore plena; & Vaucluse, universa universitate ser-
tans plantis; alio ad verbum, & circumambulans universitate
non per plantis. Hebreo enim צְבָא regit idem illi quod

circa Ierusalem , que montia est, vertetur in planitiam . A Remmon intelligi: et , q.d. & ad regioem quae est ad Au-
strem. ita Sanchez vel aliquo ad Aulicium, id est, utique ad locum Remmoni ex parte Aulicium oppositum , ita ut ipsius locum intaricidum sit iuxta , secunda & carentia planities , patenique campus , per quam protendatur Hierosolyma pars plater , partim suburbia , partem villa , vicina & horti . Aut q.d. Incolae vertere iandie à Remmoni utique ad Aulicium locum ei oppositum , venient in Ierusalem , ut eam inducent . Aut aqua viris è Ierusalem credentes ibi irrigitur planities , interiecta inter Remmon & Aulicium locum ei oppositum .

Mystice, fideles in Ecclesia dicunt cum ipsa Canticum 4.
6. **Palam ad monachos mystis & ad collum sibi**, putat per me & oratione & inde per pugnare ad Remmon , id est, analogram (unde & Andreas Matua in Iohes c. 1. p. v. 1. condit locum hunc dictum esse Remmon , à maiorum granatiorum copia & fertilitate) putat ad plenam glorificationem tam Dei, quam proxima . Scilicet enim malogranatum plurima grana compleretur , istaque quasi coherediter ebas omnes proximos viatoribus fusi complectitur , sibique alterius & usque ea omnis omnium & singulorum amabilium quasi coelestis .

E R E A L T A B U T A] Ierusalem , tam domibus & moris , quam fama & gloria : Machabaei enim aduersarij montem Sion , scilicet cingentes cum aliis muriis & turribus circumsum . ita Palam .

E T HABITABIT IN LOCO SUO id est , loco primitivo restabundans , an S. Hier. Verum Romanis & Hebreis legitime , sapientia , id est habitabit , in loco suo , id est , quiete , lecute , latè habitabit domi iug ., nullis metuentes hostis . Supradicta Hebrei Dicitur , id est , exadmodum , accipit ut monem proprium . Utante veritate , Romane ante in loco permanebat .

A FORTA BENIA [N] Erat hoc in Beetha , sive Canopoli , id est , nova urbe . Significat ergo veteri urbem aegypti per novam , postea aduersariam et Beetham , sive Canopoli . Ubi Nostra , Ierusalem ita aduersariam huius , ut veteri civitati dux illarum partes , quas novae civitates intraductae , ita ut eis quatuor tria , vel triplices civitas , quarum quaque sive habebat mores & portas . Hinc & vocabulum , prima , secunda , tercia civitas . Prima erat vetus , in qua erat porta petra . Secunda erat veteri proxima , in qua habebat solida brephera , 4. Reg. xii. 1. Tertia eternissima , & vocabulum Beetha , sive Canopoli , in qua etiam porta Beniamini . Vnde typum Hierosolyma apud Adrichom .

A TURBE HANANIELI , que erat ultima civitatis veteris , indecupè augeri civitas , adjecta Coronpoli , & AQUA AD TORCULARIA REGIS] que erant in aduersaria parte remodificata , post in monte Sion , in quibus vintus regnacri patitur . Omnia haec significant Hierosolymam valde augmentam , & ornandam ad quatuor portas sub Machabaeis , inquit Mariana & Palatius per quod symbolice significatur amplificatio , complanatio , & exornatio Ecclesiæ Christi ad quatuor plegas mundi , ac multitudine credentium & Christianorum . Simile symbolum dilatatur apud Ecclesiæ , sub typocensione Hierosolyma habeat [eccl. 4.1. in fine , & Iajus c. 1. 20. ubi dicitur]

A N A T H E M A N O R I T A M P L I F I C A] Hebrei Vers. 18. **Tum obviro** , id est nasci , id est , res abominatione & execranda , post idolum quod Antiochus collocavit in templo , quod à Daniel cap. 11. v. 31. vocatur abominatione desolationis . q.d. Amplius idola non possent templum , ne coenit , in Theodori & Palatius . Hic factum sub Machabaeis . Secundum , propriè , anathema Hebrei , discutere id est exercitio , incitatio , occiso , ut vesti Chaldei quo dicit Rom. 9.3. & Levit. cap. 17. al. q.d. Amplius non calcinatur , nec valabitur Ierusalem , scilicet utique ad longum & immemorabile tempus : nam posita à Tiro planè excusat . Parabolice . Ecclæ Christi ooncilio decatur , sicut exercitio Synagogæ , sed duobus in asternum , donec à duas militante transversate in transplumbeum . Unde S. Hier. Mælius , inquit , misserit hereticis impiorum , nulla formide . Nam fiducia Jerosolyma fortior , in his & lice tute lae & protectione diuina ; pari modo feciit ipso ea federe fidelis & fanchis quicunque , iusta illud pīlā pīlā . Quid habitas in adiutorio Alijum , in protectione Dei cali conseruabis .

Vix exemplum illustre , imo in uno malo , eaque existimat .

Mystica

Jerosolyma
erat triplicis
civitas .

nia, accipe. Magnus ille S. Sabas, qui tempore Anath. A praevisa Loci, qui universa conficit, & in fragum usq[ue] suum alii si alii, non magis à suis detinuntur, & gloriatur sicut illud delibetatur.

Patabolit, hoc verius fuit in periclitibus Ecclesiæ.

Legamus quid S. Hieron. Ecclæsiastis refutat, quid Vale. Tympanum, quid Decus, quid Disclosans, quid Maximenus, & brevi quid etiam rebus predictis, sicut iusta litera propria, sum per se verius esse complatum, quid concurritur coram omnibus, C. vero conturbatur, & hinc in patrem & fratrem diffinitur.

Sic Nestor blasphemia lingua, quam exseruit contra Ecclesiæm & B. Virginem, docens non esse Dei Duplam, sed Christiparam, à veribus eroe evanescit. Si Artus calvus plaga percutitur, dura pergit ad invadendam Ecclesiæm Chaldaeorum Constantinopolit, eosque ingens dolore vicerunt, ferentes in latrone infelita emittit, animaque infelici efficit, ut refert S. Ambrosius, L. de Fide c.9 & Socrat. i. Hinc e. p. Sic Calvus molaris Herodis fortore & versibus confundens, tota oboe vindicta divine exemplum & potentiam fecit, ut refert Boileus sive catalysis fuis, & quod magis fortulus est invictus. Vide ibi dicta.

Anagæc. ita dñi. Iesu & tabescere faciet Deus Antichristium, Gog, Magog, omnesque in ipsos in fine mundi per plágas horreundas, quas immittit, anfusibus bestiis, & mortis nimis, & suppliciis (corum) pro se pectoribus nivis erit, ut an Christus Luke 21. 16. Hanc enim plágæ & territos proprie & directa inimicitur in ipsis, indirecte tamen & comitantes officia, etiæ ipsi, per iniquum bonum. Nam hoc est ut vel parvorum pectorientia, vel martyrum patientia, ad illustrandam eum virtutem, & augendam coronam, ita Lyran.

Tropol. Tabescere caro, oculi & lingua in nobis, quando per gratiam Christi mortificans concupiscentiam carnis, concupiscentiam ociosum & superbiam vitæ, que maxime te ostendit in peccata lingue. Hi enim sunt tres holles, & tentatores nostræ mundo, ut docet S. Johannes epiphanius. 16. ita St. Ursula.

E R T T U M U L T U S D O M I N I, pùs à Domine excusat, idque MAGNA IN EIS JICILICET hellibus

Malachiorum, neque ad fidem & Chaldaeorum. Pro somniali hebrei PNDIND sollempne, quod Chalda. verit, «in erroribus flagi etiam Dominus». q.d. Conservabuntur honestes ut stragam acceptem a Domino. Sepiri, eis flagi Dominus magnus super eis, q.d. Deus persicillat eis & infligunt agit, faciente ilippidos, ut le morte & confundit nequeant. Pagini & Vatibi, eis exercitio Domini magnus est, q.d. Deus validè & vehementer contrectat eis. Alii, eis stupiunt, vel flago Domini magna in eis, pùs tonitru, ut omni seculo Philistinæ invadentibus Judos, iuxta illud quod Anna de filio suo Samuel prophetaavit, dicunt: Domino formidabat adversarius eius, & super ipsos ut calidissimi, i. Reg. 2.10. Cum mala somni affectantur hebreis. Philistinum inter prælimen amara ipsa sententia Domini frangere magna in illis super Philistin, & exercitare eis, & confundere fortia fera, q.d. Idem fecit milibus Antiochii pagana pro Judaham fulmis in eis peculariis illi, ut dictat 2. Machab. 10. 10. teritus enim conatur, imò castigare solent fulmina.

E T C O N S E R V A T M A N U S J. Hebr. & afro-

dis manus sive manus pacis sive, quod Remig. & Hugo sic explicat, q.d. Infidelis videtur stupenda prodigia Apollorum, concreta manus, & eoque signo fodus laibunt, ut pariter le dedant Christo & Apolloni. Secundus, Vatibi, verit, auctor, & licet in auras, id est evanescere, manus eius in manus pacem, q.d. Si quis rogaret opere à loco lato ut oppugnat Jerusalim, frustra id faciet: quia nec vires humanæ, nec consilia humanae quodquid valeant adversus viræ & combitæ Dei. Tertius, Chalda. verit. & excellens manus eius cum manu præmissa; & Pagini, faciuntur manus sive manus amissiva, q.d. Impletarunt optime iustum, sed cum sis succiduntur. Quartus & veritatem, Theodoc. & Lyran. explicant, q.d. Taque erit hotum tumultus, ut in eis invictis veris manus coeterant, multique le concidant vulneribus. Quintus & simplicissimum, q.d. Tanta erit tumultuantur repudiatio, tantus pavore, ut nictu exanimata manus apprehendant,

et exquisit. Etiam scilicet S. Sabas, non autem ferat ab illis temporibus eidem magis fuerunt manierat & obediens; adeo ut ipse una cum eis veriarerat, & nihil omnino lediceret. Agnosca mea misericordia, S. Sabae tecum, & orante: Mihi in curva Domine, in equis, ut tu in misericordia mea magnificeris, illico à terra, quia factus Dathan, absorpsimus. Exinde Dei gratia ita visum sanctum impedit, ut nihil faciat barbarem misericordiam: & non solum ab eis non incircumcis, sed ne te: tu quidem penitus a Malitia ergo eis in iustitia disciplinatum ducibus, Laura eius facta est chorus Apollorum, & angelorum ecclesia laudantium Dominum. Ipse tunc puerorum tempore erat i. junius. Beatus cibi aripergat, nisi quod Sabatius & Dominicis divina iumentab sacramenta. Tentans à domino pialebat: hic cum eis tranquillitate & bilacitate implebatur, dæmon se ab eo vocans exclamavit. Magna in Deum fiducia ab eo per miraculum aquam, pœnum, & quicquid voluit, obtinuit. Iniqui spumcam ingentia leonis, & leonis post preces loqui dedidit, ad eum media nocte kera acceperit, & cùm eis uelle apprehendendi fer nos traherat. Ille excitatus & leonis complicitu ministrans conturbatus, nocturnis hymnos protinus illi aggressus. Leo toro egredi exspectabat quodam preces hunc & quibus finitis lo regressus, uite tunc tentat exercitare, cuiuslibet interpidus: O leo, inquit, haec quidem spuma ambo, & nubes, saepe ad habundantem. Simus tibi non uictus, ut nubes pœna spuma eadem: age omnia. Deni manus tua formatur, & etiam non habendas inopem. His auditis leo ait, S. Sabae cedens spuma & euheli. Quia & larvens occurrerunt leones: Por preces, inquit, S. Sabae menardi, via novi uocis: & dæcine leones tamquam gravia plaga, nominata Sabar parvuli, in fugam le coegerunt: quo vlo latrones conseruari vitan mutarunt. Leo, cui erat pax paxilo lo transforma, sorcerit illi S. Sabam, pedem portigen, & opem pœnæ. Exenit pallium vir fandus, quare granata leonis detinente quasi lamellæ adhucit, & in omnibus quoad potest intrivit, custodiens omnium, qui monstroso squam & neccaria comporbat. Qui res non formidat, rages non timat. Annalium harpticum lmp. liberat rediugit. Julianus Imperator ejus faciem lumine conformatu innotuit, quasi angulum Dei excepti, ab eo benedictissimum penit. Julianus Imperator enim reveritus, mira ejus rogatio affect. Statuerat ei ad colloquium horum tertiarum: illi ut ionum, Sabas rectio Imperatore, ad folitam pœnitiamdem se recepit. Urgens dignacio ut Imperatori occurserit: Imperator, inquit, fatus erit si revenerit: & nus faciam ut id quod debemus. Hec Cyrilus in Vita S. Sabae.

T A X E S C E T (Hebr. 207) hunc, id est liquescit, futuræ certæ igne liquescit & dissolvitur. in Pagan. & Vatibi, refutat, inquam, CARO UNIUS CUSQ[UE] STANTIS SUPER PFERDES & UOS) id est, viventes & vigentes, q.d. Tabescere hostiles Hierocletum, non sibi, non morbo, sed plaga divina, in ut fatus, flans, vivens & vigens mortificat & contabescit. Id congitus Antiochico, quem Deus tenuerat & futurum libidit, percepit insenabilitatem & invictibilis plaga: ut nunc fuit uite ignis fervorem & de valfando omnime Jerusalim) approposito eum dolor datus uicerat, & amara intermissione tormento, &c. i. Machab. 1. Simili modo Antiochii duces & milites validi cum Juda & Machabeis decertantes, perculsi à Deo & perculsi, cedebant animis & viribus, quasi cabebentes. Ita de Lydia dicitur i. Machab. 4.17. Quibus illi antea confronterat anima, discesserat. Et Iudas Deum orat v.32. dicens: Da illis formidinem, & tabescere audirent vires eorum, & cemeteriora conseruare sive. Similiter i. c. 10. 10. narratur: angelus stipites Judam, non incolentes confundebat, in adversariis enim retra & fulmine percutiebat: & ex quo & certasse confusus, & expedit perturbacione turbabat. Et cap. 12. 2. le quoque de profeta Iuda cum Timotheo: Cumque rebatur, inquit, Iuda primo approprie, timer basilius inseguisti est ex-

caisse

ra que conferant de conglobatis, ut hac unione conglobati pabuli quoque modo testificarentur. Sed enim videamus oves, boves, porcos, omniaque insignia in patre, v.g. veniente Hugo: huius in signis conglobare et confundere, quia talius multo open peccat, ut una cum Comunitate agmina confestit communia nocti resistire, telepus tandem. Ea est vis pabuli, ex ea adterio locutatis, iuxta illud Eccl. 4.9. anima ergo dux eis anima, sed non anima; dante mala mala latrone sentitur, sic, &c. Et quoniam per conglobari resuta esset, dico quodcumque et pabulorum tripes diffidit evanescere.

VERS. 14 **SED ET IUDATI** q.d. Muli Israhel partim pati, partem ex improbus, ipso opere et honorum jungere le Antiochae, & pugnare contra Jerusallem & Machabaeos, aut dicitur 12. 1. Similiter tempore Christi apogeu pugnare Jerusalim, id est. Ecclie in metropolite iudea. Myrtille, Judas, id est, confiteentes & fideles pugnanti contra Jerusalim, id est Ecclie, qui fidem Christianam quasi profecti sunt, abducunt & ejurant, sumique hareres, apocatastasis, Saraceni, Pagani: hi enim iusta esse inimicis fidei tenui agunt & hostiles trahunt. & Lyras, 14. videmus in Rengensis, qui luctat robur Turez contra Chirillianos.

ET CONREGABUNTUR DEITATE Sic ad iterum spolia Nazariorum, alteriusque Antiochae dictum & coepit, dixit et iugurtho Iudas Machabaeus, 1. Machabaei, ac 1. Theod. Ptolomei & Marias: sub queritur typus intelligi spolia, que ex Genesib in Eccliebat soletur. Apostoli. Nam ut in Iap. 6.16. Gentes convertebantur Christum omnes nisi operis Eccliebat contulisse. Unde granulator Eccliebat dicens: *Sugras in Grotam, & manibz ergo laiborabis*, Sec. Pro. *ad eum, & professa auctoritate arguitur*. sub quibus curiarum typice intelligit spolia, philosophiam, eloquentiam, matheum, & aliisque scientias & artes, non liberas, non mechanicas, quibus Gentiles converti ornariunt Eccliebat: Minus congru Lyras, haec acciper de Ipolito genere, quod Anacharsis latens in Jerusalim, oblationem thomam sicut: ipsi sem est huius & tyrannus Jerusalim, non rex & iutor.

Myrtille, Kempf, Albert, Vatabi, & Arias, per auctor accepimus charactem, per argumentum aperte divinam, per velles, ceteras gratias & virtutes Christianas, quibus Gentiles converti ornariunt Eccliebat: Minus congru Lyras, haec acciper de Ipolito genere, quod Anacharsis latens in Jerusalim, oblationem thomam sicut: ipsi sem est huius & tyrannus Jerusalim, non rex & iutor.

ET SIC ERIT RUINA EQUI, ET MULI, &c. **VERS. 15** **SICUT RUINA MULI** q.d. dicitur dixi v. 11. tendens & ruitus homines, genitioque que cum Antiochae pugnare contra Jerusalim, & typice contra Eccliebat; ita vero pariter excedentes & ruitus omnes equos, malos, camelos, &c. quibus contra Eccliebat pugnabunt, ius vel dimicando, vel ferimantur, convenerunt.

Symbole, hoc animalia per catastrophem significant, operis & bellis instrumentum holium Eccliebat, scilicet nobilitatem, afflitionem, ingenium, sapientiam, potentiam, eloquentiam, &c. cetera varicias eccliebat.

Myltille cum Hieron. & Remig. per eos accipit luxuriam, vel arroganciam, per mulos, dolios, ut postea se rebosio & phantasticos, per camelos, divitias & vices onustos, per albos, aceros, tholos & fulvos. Horum enim luxuria, arrogautia, dolor, avaritia, acedia, &c. corrueunt, cum in luxuriam vel prepotentiam inducent calitatem, humilitatem, candorem, charitatem & fervorem Chirilli.

VERS. 16 **BONAS QVI TIBELIQUIT FEBRIBUS IN JUDICIO** & frigido positi. Ad interim aliud ad Genesim, quia post tot & tanta miseria Machabiorum videtur, partum judicium supererat, perim eis fidei regnum quocunq; confubuisse Jerusalim ut eorum f. ita, ibique D: om. eorum adorabantur, & Theod. Ptolomei & Marias. Sic enim Iudamores annus Hyrcani, qui hinc sunt Simonis frater Iuda Machabaei, subiectus, tunc pice circumfonsionem & judicium, duxit Iosephulus. Antiq. 6.17. Verum quia paucus gentes ad fecerunt, hinc typice & pondus sub illis intelligi oportet, quae convertebant ad Chirillium, q.d. Ceteris in substitutiis sua peruenientibus, tuncq; Gentium converebant ad fidem Chirilli, singulis annis venienti in Eccliebat, ibique que celebribant ista Chirilliana, non Judaeas. Ita Scutaria, Sanchez & alii: ac myrtille fenerg celebrabant felum tuberculorum; quia vivent peregrini in hoc mundo, tendentes jugiter ad patriam caelestem, io qua men-

A tem defigunt, ut ibi perperum festum tabernacula in gloriam agant. Numerus per extensum tuberculorum, tum quia illud disticti carceris, pars per ceptores, celebribatur: tum quia qualitas ad tabernacula habegunt in deferto, in quibus caeli confundunt ipsi per noctem, & nubes per diem obscurantur, prosequuntur a tegebris nocturnis, neque ab alto diuino. Simili enim modo fideles in Eccliebat obsequatione spiritus s. pectorant ab omni negotiis & tribulis: tum denique et membrum Chirillianum, & hunc non habere crenatum de domini peritatem, sed habuisse in tabernacula quod milles & peregrinos, ac tendere ad dominum: ignoramus. Vide dicta Levit. 11.2. & Hieron. Remig. Hugo, Lyras, Vata, Ribera & alii patrum. Myrtille Balibibba, Demonius & per tabernacula intelligi, participantes Eccliebat, in quibus quasi in tabernacula recorri ab omni procedula & incertis horribilis, deinceps fideles praedictis & caro.

Olympeus Iudas felum tuberculorum proprio esse accepit, ac praecepit, ut pectinanda esset & Mellum venire. Currens illud recipimus pectorans & myrtille? Reip; pars proprie*vis* videt accipi, siue impulsionem in Machabaeis, partimque potissimum pectorant, siue plenius imperio Chirillianum. Postea cur Propheta illa Chirillianum nonceper nomine felis Iudaei tuberculorum, causa fuit varius. Prima, quia iniquitatis Iudaei, cui summis ferae Iudaei novant. Secunda, ut ostendere fuerit Iudaei esse typos & figurae felorum Chirillianorum, hanc illis responsum, fuit corpus cypripondes umbre. Magnum enim fidem Eccliebat factum confessio & condemnatio novi testamendi cum veteri, quodque omnia ejus Sacraentum & deo adsubdrita fuerint per vetem & Iudaeam. Tertia, quia Chirilliani loque magna & veritas agunt felum tuberculorum, non lenem in anno, iudicii, sed continuo & perenne. Hoc ei quod surmoneat S. Petrus epiph. 1. c. 1. dicitur: *Chirillians facti sunt tamquam aduersari & propugnantes nos a mortaliis difficultatibus*. Et S. Paulus lap. docet, non solle Abravelli peregrinos terra, sed cives eis & sanctos eorum, iac de mortibus Det. Vide, inquit Hebr. 1. v. 1. & p. 17. *ad heb. 1. versus 14. per amorem fratrum vestrum perducimus, arguimus non apparetur*. & Balibibba *suspensus est in terra representatius tamquam in tabernaclio, in cuius habitaculo erat Iacob & Jacob, celarebatur representatio eius*. & *supponit omnis fundamentum habentem clausum, ratus antiques & credidit Dominus*. Vide ibi & Quatuor, quia Propheta prophetice loquuntur, id est parabolice, symbolice, agnoscunt, non sed serum futuram non ablutam, quas per unitas & figuram videbant: non & eorum obscenitatem: cum ad prophetam elegantiam. Si tamen hoc caput, arque se totus perit Zacharias, & Ezechiel multo simili, & S. Iohannes in Apocalypsi symbolum iusti & parabolice, S. Iohannes & Egypti too myrtille ut pectorant per hieroglyphica: Iudei autem erant v. viii Agypti, & primitus auge: nisi in Agypto illa ipsa valdeant unde & subinde ea remittant, quibus prouide Propheta similis modo prophetant, ne Agypti intercessores efficiantur, praevenient enim Agypti sua symbola & literas, siueque sapientem ab Hebreis, putat ab Abram, Jacob, Joseph, Moysi & hebreis, ut docent Eusebius lib. 10. & par. a. Clemens Alexandrinus, i. Strom. & Angust. 18. Civit. cap. 19. Quinta, quia res primitus & bona spiritualia, quae in novo testamento attulit Chirilli, commode in missis, & peractum eiusdem Iudei applicatis non poterant, nisi per symbola corporalia quibus affuerant.

Tropol & analog. S. Hieron. Quandiu, inquit, in predicta fano, & in casu quoque servamine, tabernacula in tabernaculo, hoc omne mente mentitur, ut de tabernacula ad fore, & tabernaculum sicut etiam sensum, id est domum Dei. Unde & S. David dicit in Psalmo: *Hoc omnis quia tabernaculum meum predigabo*. Et Adversus episcopum & presbiterum, faciat omni patrem meum: *Hoc loquere qui in Agypto est*, & *adules in seculo confundatur*. Qui autem agreditur in Agypto, & quae in Balibibba 13.22. misericordia, & longiora pars tribulacionis & impotieris videtur subducuntur, corporis iter summi, & dicit in Psalmis: *Præceptio in lacum tabernacula adiungitib; ut pectinatur*, &c. Quod & illi loquuntur: Quod dilecta tabernacula tua Domine intermissione capitur & deficit anima res in terra Domini. Et pfectu pectorant Beati qui habent in domo sue Domum in seculo fratrum & Iudearum. Pax inimicis subtiliter! & salutis in tabernacula iugulat, &c.

Festum tabernaculorum
non myrtille
cum 2

¶ Et nunc petet a Domino, hoc requiratur, ut iubarem in dore Domini remansis duas vites meae per fidem dei et auctoritatem Domini & ueritatem templi ipsius. Quis istud possit habere saltem credere, & de tabernaculo, & atra, & de atra ad atra, & de templo ad templum Domini ius fuisse, deo celestes solemnia tabernaculorum in lego sapientia probarimmo. Lævit. 21. 40.

Vers. 17. *ET ERIT, QUI NON ASCENDERET DE FAMILIA TERRÆ, & scilicet Iudea: de ea enim hic agitur, illaque sola obligabatur lege veteri, & coniunctus ad celebrandum felium tabernaculorum. Ita Vatab. q.d. Iudei qui non ascenderint in Ierusalem ad felium tabernaculorum, privabuntur imbre, tum corporali (Deus enim Iudeos ob impunitatem tempora Achab & Elize, ac deinceps saepè punivit facilius & iteranter) cum potius spirituali verbi, doctrina & gratia Dei, multò magis hoc imbre privabuntur Iudei & Gentes quicunque non ascenderint in Ierusalem mysticum, id est Ecclesiam, ibique non celebrare felium tabernaculorum mysticum, quod jam explicavi, ita S. Hieron. Remig. Lyc. & ali.*

Reddè notat Sanchez, per imbre significari uasima beatitudine. Unde Theodos. ex explicito: *Nisi erit super eis imbre, id est nullum mystericum effigiemur. Tota enim beatitudine de felicitate Iudearum pendebat ab imbre matutino & serotino, & patet iumento de miseri; unde eum totius profimitus Propheta, cùsque iubrationem impis committantur, Allud ergo Zarachias illud Moysi Deut. 11. 10. Tanta enim ad quam ingrediebas pessitudinem nisi officiatura Egypti, de qua exiit, ubi inde fontes in horribus mitem aqua discutunt irregulæ, sed montibus & campis, de calo & fletu pluviorum, quam Domini Deus terra temperaverit. Et sicut illud in se fons à principio anni usque ad finem eius. Si ergo obedierit, tunc debet pluviam terra vestra temporante & fecundante, ut colligatis frumentum, & uolum, & cetera.*

Vers. 18. *QUOD ET SI FAMILIA EGYPTI NON ASCENDERET? Meminit Egypti potius quatinus alluarum regionum & gentium, Primo, quia dilectè recipiet ad Iudeam, q. sibi Joanth. fratre Iude Machabæi, ex confusione Philometori regis Egypti, ibidem tempium simile Hierosolymitanum adiunxit Heliopolis, & in eoque pontifice confiduerunt Onias filium Oniz, pontificis, & quatuor regio, regè ad tempulum Onis appellatum.*

Fons 18a. *In eodem loco puto Iesus, fugiens Herodem, exultavit; unde etiamnisi ibidem ostendit, sensi Ieus, irrigans horum ballasti, ex ejus irigatione ballastum oriri coeser Bredenbachus, ut rescut Adrichom, in Hierosolyma fietu hoc tempium usque ad imperium Vespasiani per annos 30. Eretium fuit contra legem Dei, q. & iubet ut folum in locu a. Deo electio, puth in Hierosolymitanum templo immoletur, Deut. 16. 2. Peccaverunt ergo Iudei in Egypto erigentes quaf altare contra altare, & facientes schismata à Ierusalem & templo ibidem iussi Dei adiuento, de quo Joseph. l. 17. Antiq. 6. Senius ergo est, q. d. Si Iudei qui in Egypto degent, sicut Onias adiuvante, ne ascenderent in Ierusalem, privabuntur partem imbre jam dicto. Secundo quia Egypti vicini erant Iudei, siquie infici, unde per lymphodochem representantur quovis Gentiles & hostes Iudæorum. q. d. Si Gentiles alsofissimi à Ierusalem, quales in primis fuerunt Egypti, non sunt in eam mystice ascendere, putti si non ad Ecclesiam, fierique Christiani, non erit super eos imber gratia ecclesiæ, ita S. Hieron. Theod. Remig. Lyc. & Vatab.*

Egyptus pro imbre habet Nilum exaudirem. *Tertio, quia Egyptus care imbre & pluvia coelesti: pro ea enim habet terrestrem, puth Nilum, cujus exundatione irrigatur & secundatur, magis vel minus secundatur majorum vel minorum puth clivium. Unde Pausianus l. 5. cap. 9. Egyptus, sit, in duodecim cubiti (quibus Nili ex undans super agros alcedum de eminet) famem sentire, in redactus etiamnam aferit, quatuordecim cubiti hilaretur affluit, quindecim secundum, fedem delicit. Quic nec a cum sic Egyptus communatur, dic illoque: *Nisi super eis imbre, per imbre intellige irrigationem Nili: haec enim Egyptus pro eo loco imbre: aliquin eis nulla est potest parentia imbris, si adit Nili exundatio. Unde Chalda verit, non erit a rivo Nili, ita Martiana. Senius est, q. d. Gentiles, qui sibi videtur abundant imbre la piezis, uti Egyptus abundat aqua Nili, eodemmentur, nisi adiut Ecclesiam**

in eaque illum celius hauriant. Ponitque uisitatem & sternalitatem, non tam corporali, quā ipsitali gratus & doctrinae talenter.

Quarto, quia Egyptus hebr. vocatus דְּלֵדָה misfrat, qua vox significat angustias, aut duas angustias, five angustum & actuum quid inter duobus premunt: unde apèt representant angustias infidelium peccantes & aterras, que ex manente mis Ecclesiam adeant, eisque imbre divino irrigentur. Quocumca subdit: *Si erit riva, una periret Deus omnes genit, & Riva hac partim temporalis est, v. g. quia Conflantibus Theodosius, Constantius, & iugis principes Christiani percellerunt & proflaviverunt infideles in prælia, partim aterna, qua en Deo periret in gehenna.*

HOC ERIT FECCATUM AEGYPTI Passuum Vers. 19. *Id est, peccati pena de plaga, puti ruisa jum dicta. Unde Chalda, hoc erit a rivo Aegyptorum, ut passus peccatorum, est metonymy. Secundum, propriè, q. d. Hoc erit aeternitas peccatum, scilicet peccatorum peccatorum omnium maximum, si nimis nolint Gentes exire eum gentilissimo & ingressi Ierusalem, id est Ecclesiam Christi, in eaque celeste felix spirituale tabernaculorum, fide, spe & charitate tendendo ad patrum christi, ita S. Hieron. & Hierod. Remig. & Hugo.*

IN DIE LINNA ERT QUOD SUTER FLANUM Vers. 20. *QUI EST, SANCTUM DOMINO! Hebet וְלֹא נִתְנַס, quod Scipio, Syrus, Arabicus Antiochenus, & Nostr. verunt, frater. Coulant dat Mariana Lexico: Chalda, hoc est, nesciit esse partem illam trans ferreum que promovet ex ore equi (que vulgo dictur morte del casuelli) dictum, a collatione & timore, puti à nomine תְּלִינָהּ shibh, quod per unematopœia significat cymbalum (vel quid simile) timore. Hinc Secundu, R. David & Pagninus, translatum, quod mulier ex capite vel collo mulorum & equorum oscularitur, præstent principium, suspensum, tum ad umatum, tum ut ex eis iunctus statut ubi sunt, n. d. & via absenter perdantur. Unde Pagnin, verit, illi die riva super insinuatum equorum fascinus Domini, q. d. Tintinnabulum equorum insinuatum habet due voces, sonantes Domini, ut significetur ea esse concordia Deo. Terito, Chalda, & S. Hieron. in Comment. verunt phar'as, quae tegunt, ornant & obumbrant equorum gradus enim יְמִינָה yminal hec ut tegeret, obumbrare, unde יְמִינָה isti umbra. Quicquid Chalda verit, in tempore illi erunt omnes phar'as qui sanctificari Deum; & Tiquim, in die illi conseruabuntur. Domini quadri in equorum phar'as; Quicquid, Glauis verit, sellari; & illi frigale & quicquid equorum ornamentaque Arabicus Alexander. verit, parricidio, vel iaduropi.*

Senius est, q. d. Machabæi vicitores, & quicquid ac principes Christiani, in templo consecrabant Deo huiusmodi manus, praetextæ phar'as de ornamento, quæ equis eorum determinerunt: sicut David gladium, quem detraxit Goliath, quoque ambo occidit, consecravit Deo in templo. I. Reg. 13. Rutherford q. d. Post Ecclesiæ viceriorum & dominatum alia erit ubique pars, id est ut aurum, argenteum & gemis quibus ornati ioceni principium, & nobilium strigula ex phar'as preciosis, consecratur in Dei cultu, Deoque deditur, vel qualis tropheia in gloriarum actione, ut vix Theodor, vel ad teplandum pictatis & devotionis affectum, ita S. Hieron. Cyri, Vatab. Asias, Ribera & ali. Huc accedit expositio Stanice, qui consecratu illi hic ad laminam quæ erat in tanta pontificis appensa fronte, cui inscrip' erat, Sanctius Domini, q. d. His est postfex sanctus, & consecratus Domini. Indicat ergo Zarachias, Machabæos militeque vicitores suis præmis priuatis iandicantur Domini, quafi titulum & causam, sequit se symbolum bellii, in quo omnem vicitus ipsam collocent, q. d. Nos pugnamus pro lege sancta Dei; & eis quæ symbolum in eterna in armis praefevimus, id estque vicitos nos fore confidimus. Ita facile Judam Machabæos noctifimum est ex his isti Machabæorum.

Hoc faciunt iam principes Christiani contra hereticos & infideles in Gallia, Germania, Boemia, Wallachia, India, &c. decertantes, & idcirco de iis triumphant, & vicitos per penit miraculos posse. Idem per umbra vi-derunt & fecerunt Gentiles. Alexandro enas digna vox est apud Doconem orat. s. de regno: Exaudi, inquit, & solvam armis tempora exordia fons, quæ & Holler regiam polia ad sagittarii agmina adveniunt apparuerunt.

Potes eorum gnomos & exempla citavi Num. 3. 1. ubi
Iudeorum manus Madiantum Dio, quod vicitur da-
tor conferuerat; & Gen. 14. 12. ubi Abraham patet vi-
toria de antiquis regibus, ipsorum decimae Melchizede-
cho, quasi Dei vicario & pontificis obtulit.

- Perit membra frumentorum peccati, quam aliamurorum,
quia ergo de hostibus Ierusalem & Ecclesia, quos devictos
afflitti ius frumentorum & phalerorum, id est sua decora, defec-
tae opes vel ipse, vel coadie, pauci per videlicet, oblati
ad Ecclesiam. Militis enim, pura equites, omnes suas opes
omni ponebant, & etiamnam ponunt in adorandis armis
& equis. Unde Iovanius, satyra 1. 1.

Argemus quadratus, soldi sagittorum in armis.

Et mos:

Magnorum asticorum strigulis at pacata milies;

Ut phaleris gaudere quis.

Hinc frons faciebunt aures. Talis erat Pallens Aeneid. 8.

Franques hinc mone quo nunc habet aures Padias.

Talia quoque erant equorum quos Latinus misit ad Jona-
am, Aeneid. 7.

Taliis auro, fulgore mactuere sub dentibus auro.

Quis & angelus impiger Judam Machabaeum appaserunt
in equis, auri & aurum decipi, lib. 1. Machabaei, 10. 3. Hinc
iustus S. Bernardi de taxanti Iesum non militum, sed Praia-
torum: *Dilexi Profectus, ut frons quid facta auro?* Et Blac &
plus noster Sanchez. Sic Elianus vocatus ab Eliis ad vi-
ta pro prophetis, id est fandum & Religiosum, anti sua
testimonia, facilius a turram & boves, & facilius Deo
oblivii, Reg. 1. 9. sc. 1.

- Hinc Secundo, multi putant hic deneas: Confluentum
Magnum, qui clavum quo crucifixus est Christus, frano
equi ipsius impulsum, ut alii dederit tuam in Christum pieta-
tem, utique proficeretur ut Christi crucifixi ope & virtute
obliviosum, & sponte deinceps obtemperium victoriam con-
tra infideles eius hollis. Tempore enim Confluentius Ec-
clesia triumphebat de hostibus, tamque gloriam obtinebat
quam hic describit Zacharias: q. d. Super frons equal
Confluentius ex laetitia Domini, id est, clavis sanctifi-
catus Dominus ex cuncta funditum corporis Christi.
Quidam enim sanctus fit claves, qui pallio Christi &
redemptionis nostrae praepucium sui instrumentum? Rider
hos S. Hieron. et non S. Cyril. Non incredibile, sit, hoc
dixisse, quia neque alienum a deo sit, memoria Domini &
prophetis a predilectione honoratur Imperatorum sicut pater, &c.
Equis ruminatum clavis omnis Christi ornari quid aliud declarat,
quam somnium Imperatorum pietatis? Magister reverentia
ter S. Ambro. orat, de obitu Theodorei Imp. Quaestus, in
quit, S. Helena dedit quibus rebus regis de Domina, & tem-
pore. Ut vero clavis fronsque per ap. 2. de aliis dudentur in-
venient, nam ad decessum, aliorum ad decessum vestrum. Alio
sit itaque filii Confluentius dico ad genitivum ingenuorum, prout
propter ferre immixtae crux redemptiois diversa genera, res-
miserit: menses & frons, utrumque usq; ad Confluentius, &
sicut remansit ad posteros reges. Principium legum redencionis
longe auctoritatem est quod super frons: ecclia fides, ut
perficiunt reges, dominis successores. Et paulo post: Redit
in sepius clavis, ut ad meos reges, id propheticum: in omniis res-
ume, in manibus balbo, Curatio de morte, ut fides lucet: ba-
bua quoque de res, ut perficiunt reges, sequitur modicatio, &
non iniqua praeceptio. Ac post multa guidum argumentum: Quid ergo aliud regit Helena regias, ut frons dirigere, nisi
ut auctoritas Imperatoris & familiis suis decessum videtur? Nihil
sufficiunt equis & menses sed ut frons & thoro missiles seru-
cambriengi, qui saepe agnoscunt reges, ut regentes illi sub-
sistunt. Additioe illum horum frons referuntur in solenitatem
tyrannorum. Licet, Maximi, &c. secundum habet Theodor.
I. Histor. x. 2. S. Helena, inquit, etiam tempore in Impera-
toris & auctoritatis indecessum meavis, que capi filii
expulsi, & huiusmodi depilatores: postrem frons quid illi
admodum quia cum Imperatore rotundus ac seruum ordi-
nat, tam inter nos prophetam explor posse. Nam alii predi-
camur Zacharias Prophetam: Qd ut frons equi, menses &
Domini omnipotentes. Eadem habet Sozomenus I. 2. Histor.
e. 1. Nicop. l. 1. c. 5. & alii.

Postio Greg. Tunc de Glosa in Martyrum c. 6 confun-
det affirmant clavis quibus Christus crucifixus est, fusile
quatuor, leviter singulos in singulo pedibus, neque ac ma-
nibus, ita eos diffringentes a S. Helena errant. Specie au-
tem, omnia metalla nobiliora: Dominus crucis clavis, iux-

ta uero clavis, ut Helena regina pugnatis. Et quod in
confusione reperi sunt: Cetera deinde quid videtur frons: Impera-
toris manus, qui faciliter, si aduersus gentes regis regis pugnaret
per, hoc virante fraguerantur, de quibus non significatur Zachari-
eis verbis huius Prophetam. Sec. Subdit certum h. S. Hele-
na in mare Hadriaticum tempore suorum: Et nautagri in
fame fusile projectum, quo facta, mare deinceps navi-
gantibus fusile placidum de tranquillum quartum usq; in
giles flumen Confluentum huius pedem. Idem habet Zosia-
ni. 3. Annalium, sicut S. Ambro. & Baron. anno Christi
312. etiam erant eum positum, non in gales flumen, sed in
corona ipsa, quoniam in capite probare soletur Confluentes. Sedebit Greg. in melius clavis in frons quod suo a vo, ut
Miracu-
la tempore Justini Imperatoris, contingit. Magneque inquit, lam-
ferre videntur offi duos frons, quod ad lignorum operas impulso
post: quod festinas tunc temp. politicae impulso offi, ut alii annales par-
refecti. Ita: enim: D. quando magis prope per pavimentum, unius
filii & domus nostra intercalabiles per diuernit curvulae addic-
tus supinatus insolitus, & seducta servia mellefrumenta capiti sub-
elegit, lacrimis infundenti indutus alibi non habuit, exporsum
B. quod audirem iniquitudo gladio percussit.

Denique per frons significatur ipse Confluentius
Imp, qui se fuisse imperium cum fratre subveni, &
sanctificavit, id est conterravir, Christo, unde Arabicus
Antioch. verit, in illa illa erit (festens, pax) Confluen-
tius super frons qui sanctificavit: Domine; & Arabicus
Alexander, in illa die quod apprehendens pugnatum epi, hoilis
li ex cuius sanctum Domum se extinxerat.

Trop. S. Hieron. per frons accipit continentiam &
mortificationem, quia refractorio primitus concupiscens
præstiterat atra & lingue, per lemnorum Dei, de qua
12. dicimus: In domo & frons se avilit, non se confusa.
Et S. Jacobus c. 1. In operum se frons invenit, &
securum corpus circumtagimur, ut felicitate gradiuatur
interior, & molles ad subducendum deinceps perficitur pudore.
Tale festinus, & taliter securi & organa variatim impul-
sunt, fronsque taliter propterea ad frumentum, & familiis
fasis, ac propriis illis cultis conservatur. Hec S. Hieron.

Nota. Pro TITUS 10. molles. Aquila & Symmachus lego-
rum filii TITUS 10. molles. Unde vertent hodie, id est profanum;
Symmach. vestientur operis, id est in vestimentis molles, &
fusile tenetrum, per quod S. Hieron, in illi grecatur &
mythicis scientiam, quoniam & David, inquit, quod agnos-
cimus se habere iustitiam, dicens: Invenit & non se impul-
sare tunc manifestissimum, p. 10. q. & Apollonius p. 10. p. 10.
prosternit securitatem & securis Dei quoniam in seculib.
securis iustitia est, & iustitiae ab his. Rom. 13. 10. q.
Dei profunda Propheta: Iustitia in seculib. & securis
est res, p. 10. 1. Hoc tandem & facit amorem dicitur in
griffis & Mofisa: Sua mansuetudine, ut filium Domini p. 10.
quibus & David p. 10. 1. Tadua Dominae, ab his molles
Hesychius, & illa mysteriose nullam esse Domini, quia inter eas
Euangelista Johnnes, qui confessus dicit, quod angelus scripsi
tum aspergit: In principio erat Verbum, & Verbum erat apud
Deum, & Deus erat Verbum. Et sic operatus habebat a Deo, &
qua optione habebat a profanum, & seculorum super pretium
Iusti: natus & benefactus securitatem.

ET TURNT LEBETIS IN DONO DOMINI
QUASI PHIALAE. Lebetis erant olia, in quibus reque-
bant carnes videruntur D. o immolatur. I huiusmaius
tempore triple trahuntur. Primis, in cinaedebatur thy-
mis. Secundis, in libubatur, id est bitchatur, vel
efundebatur vinum quid libubatur Deo jacta illud Amos
6. 6. Quis libum in phiala vides. Tertiis, in phialis ex-
cipit batu fangis videruntur, qui decidit effundebatur
ad coram altaris, ut defigantur: sanguinem in quo con-
ficit vita animalium, ac contumeliam ipsam cum vita, da-
ri & immolari Deo, ut dicit in Levitico. Quocies ma-
gnenerat copia phialarum, longe major quam libe-
tum; vel ollam. Dicit ergo Propheta, summa fote
Gentium concubum in Ierusalem, ad sacrificandum in fe-
sti Tabernaculorum, ut lebetis, in quibus coquenda
fuit videris, tanto fit opus, quanto phialarum alio,
tempore esse solerit. Nam illo feste fecerit numerus
sacrificiorum & lebetum, ita crecerit & proportionanter
phialarum. Unus enim lebetis tres vel quatuor phialas re-
quint: quocies tunc erant plus phialae, quam lebe-
tes, sed int erunt lebetes, quemadmodum inesse phialae, q.d.
Multa erunt instrumenta sacrificiorum & cultus divini,

qua

qua multa eis populi frequentia, aqua ac piess & religio. Hoe ad interram impletum est sub Machabaeis, qui sua praevia Iudeam & templo iussum deus restituens & auerteret.

Parabolice verina est in Ecclesiâ Chresti: in qua toti fane lebete, id est calices, patens, cibos, hispanecas, iherubula, utique vala sacra, in quibus vel sacrificatur caro & fangus Agni immaculati Chresti Domini, vel aliquod ministerium huic sacrificio exhibetur, quo in vates legi & templo erant phiale. His Lyran. Aut qd. sicut resoluti erunt lebete, id est patens, cibos & herbarie, ut quibus conseruantur, vel repoustant hodie conseruator, potu casto Chresti: no pariter multa erunt phiale, id est multi ecclesie, in quibus conseruantur, sacrificatur & habitur fangus Chresti: nec enim caro conseruator potu nisi conseruator de fangis: unde & omnia calix iussum habet patens, in qua representor corpus Christi.

Phiale sa-
cerdotis le-
bete.

Nota: Phiale sanctior & sacratior in templo erat quam lebes. Primo, quia phiale auditor & prius, aqua ac posterior, quia lepere et res argentea, vel auro, lebes vero ex argilla, vel aere, itaque ob ignem, exares & sumum atque fuligineos, diebus & noctibus. Unde illud vulgo tri sum:

Pa tibi ro alga dicunt sacras esse.

casabos enim est lebas, aqua est olla. Secundo, quia phiale propriè & proxime servabat sacrificio, omnium exceptioe de effusione sanguinis victimarum, potu libationis, incen thymiam, exsuffia suffissu & incendo: lebes vero ranque ferme coquendis & hispanis caminis victimis pum insimulata, ideoque post peractum sacrificium, ut icilicet ex ea participi fierent laici offerentes, & ex canibus victimarum quam obliterare, comedentes & epulantes coram Deumino. Hinc Tertio, phiale omnes erant templi, ideoque sacratur Deo: lebes vero non. Nam est aliqui absentia templo lebete pro coquendis carnis, fæcundatum præfertim; tamen affluente magna turba sacrificantium, ut siebat in felto palche, pentecotes & tabernaculorum, bi non sufficiunt: unde tunc lacus qualique sacrificanti debeat procurare sibi lebetem, commodaedate, vel conduendo eum, in quo carnes suas coquat, quem deinde comandat vel locanti reddebat. Prædictis ergo hi Zacharias, tantum fore de votacione populi, ut, cum plurimi confuxi sunt lacri ad sacrificandum in felto tabernaculorum, plurimi quoque ex Ierusalem & Juda alterante iusso lebete, non tamquam prole, sed & pro aliis, qui gratia copadensis commodabant, ut a mercatoribus eos emere vel conductere non sit opus; & per alias sacrificia relinquent eos templo. Deoque dicuntur in perpetuum: quo fieri non tantus sit lebete fandolorum numerus, quantum est phialerum, utque tam laici habeantur (utpote Deo tanta devotione conseruator, & tecum eis. Deo immolatus contactu fandolit) quam phiale, itaque ut phialerum dignitatem & fanditatem quasi transire videantur. Hoe ad interram impletum est sub Machabaeis, cum ipi repergant templum, epulique dedicationem & entrem celebrent caritas recepto igne divino, qui sacrificio consumptis, quo miraculo vii certius omnes concurserunt ad offrendas victimas, quis hic ignis Deo conserveret.

Hinc mystice, lebete sunt facientes: sicut enim in lebetibus igne subiecto conq. batur caro victimarum; ita & fæcunditibus igne vi & virtute Spiritus S. conseruator & conseruator Eucharistia, quam dicit mode fidelibus distribuunt quam panem caritatem & vivendum, q. d. Tantum in lege nova erit facientorum numerus, quantus in lege veteri est phialerum, aliorumque vestorum facrorum. ita in Castro. Generalis Remig. & Vaius, per lebete accipiunt mentes Christianorum, in quibus igne charitatis conformatur carnis via, & corporum precies & vota ad Dominum: eadem sunt phiale, in quibus thymiana devotio & fides, ad Deum jugiter exhalat & fragrat. q. d. Tanta era fidelium copia, qui scilicet in corde quali victimas maſtabant, & quasi thymiana suavissimum Deo offerent, quam si fuissent ad sacrificia, & phialeum ad odorementa in veteri testamento. Paulus aliter S. Hic, ipse enim lebete & alias carnium affligat Judas, phalias vel aromatum Christianum. Aenei, inquit, omnes lebete, qui amoveantur illas & perfundunt, & caras, & pupas, & aliis, & capite, & canem. Nos Iudeas lebete in quibus responduntur carnis vi. Alimentum, pertinat in phiale orationem carum alteri Domini.

Aii, de quibus pprouo dicit ad fons fons Cor. 6. Fratres mei defundant in horam uenam ad phiale orationem, posse in horam, & colligere lata. Et amplius phiale anniversum credimus. Iudeas enim lebete cum sepi fuisse in phiale Domini, & deinceps potius in Christi horae summa, & pro uidentibus carnibus variis corporis fuisse gloria anniversum, non erat in Jerusalem & in Iudea semper fuisse. Jerusalem enim uox pars, Iudea exprimitus est. Hoc illud est. Ecclisia enim canat de S. Magdalena: Ecclisia habet phiale,

In tua translatio gloria,

In tua translatio gloria.

B q. d. Quia prius erat atria lebes, plena carnis, gula, vino & venere, facta est phiale uita offertur thymiana presentatio & charismata Christi. Unde fons capituli, ardentia, ex parte letacionis, & lebete, id est, gula & libidinis, non insufflant, in Christi honorem impudent, eaque quia in phiale oblitus, utrungue precepto regulo alabastro in caput ciborum effundit. Ita S. Hier. Cyril. Ita nam mystice haec est paupera de uirificatione, quia lebete, id est, gula & libidinis in nobis est dilectio & carnem, igne Spiritus S. haec exequitur, ut totum exstaret transuersum in spiritum, quia fit ut taliter ostendat Deo & angelis in alijs caeo mortificata, qualiter habent lebete in phiale arcane mortis fragrantia, ait Sancte D. Sancti hunc lebens appetibile est pudenti leviter, & differtur inter lebete & phiale, quam rauis est ali gravi. Huc quoque alluit Apollonius 2. Territor. a. & Rem. 9. 21. ubi dicit in domo Dei dilexit a. in honore, alia in corrutum lumen; ac peccato, item, quem vas esset melior, si porrigat, sequitur a. peccatis expurgari, fieri vas honoris & gloria. Sit enim Magdalena, que peccatis erat lebes ignominie, penitentia fada est phiale gloria.

Et ERIT A OMNIS LEBES, feliciter sed sacrificio ne. VER. 2e. celarius, & ANTICUTATUR. DOMINUS Q. d. Abundabit templum uallis rebulego necessarium ad Dei cultum, ut nihil cuique ad sacrificandum. Deinceps nre colendum deit. Aut q. d. Omnis lebes qui est in doru Domini, ut dicit veritulo praedicti, juxta ibi manichei quasi fandolitatus Domino, nec inde extra hec ut se palpescit utruis profini. Calices enim & vala fæcum feni. conseruator Deo, manent in atermum fæci, nec ha. est ea redire ad ulos profanos. Aut, p. Palaetus 9. q. d. Tanta erit immortalius multitudine, ut ex omni Iudeam & Iudea certior adducantur lebete, in quibus carnes victimarum coquuntur, ac deinceps lebete illi, cuius jam victimis ha. fæci in classi, in uolum templi remanebunt, erunque Deo & templo conseruator. Hoc verum fuit in Machabaeis, veris in Christianis, hinc abundant calicibus, thysibus, lebibus, omnibusque validis ad sacrificium Deo cultum opportunit. Hic enim diuines sunt ecclesiæ, monasteria, templo, ad invidiandum harericon.

Mystico, omnis lebes, id est omnis faceret, adeoque omnis fidelis, manebat fæcendos & fideles, id est, Dei cultori adiutios, & Deo quasi conseruator, ut in suo grado fideliter & pie Deo serviat, non amplius ad infidelitatem, lecera, utique profanos redit, id est, licet redire nequerat; & si taliter se prefet qualem profilius est, numquam te ipsa rediturus sic.

Ex hoc loco liquet, hac potius spiritualiter, quoniam corporaliter esse accipienda. Nam corporaliter in rigore faletoni est, quod omnis lebes in Jerusalem & Iudea sicut fons Eusebius Domini: aliquo enim Hierosolymam & Iudea debet omnes iusso lebete deferre ad templum, & deinceps Deo, nec illos dum ad propria uita retinere potuerint, quod luget esse fallum. Spiritualiter autem utrumque omnis lebete, id est, omnis fæcendos & fideles in Ordinatione & Baptismo sed conseruator Domino. Urie S. Petrus lequens fidelibus eniam laiciti: Vnde, ac genit. Nam, regale faceret, genit. fæcunda, populus accepit, & offensum spiritaliter, lebites acceptabilis Deo per Iustum Christum, s. Petri 1. 9. & S. Paulus: Offere uos fæcent per misericordiam Dei, ut reddamis corposa uerba festinales victimam, & fæcundam. Deo placenter, rauisimabile obsequium offensum, Rom. 12. 1. Et Pro ipsius ergo offensum: lebites lenti, tempore Dei, id est, fructu laboris conformatum mox est. Benignitas tuas & communione uolit edificare, & saltem enim habet promotor Domini, Hebre. 13. 15.

Et COQUENT IN EIS] q. d. Iudei sub Machabæis

latis in suis lebetibus enquent carnes, quas Deo immolariuntur; Christiani vero, præfertim iteratores, in membris suis coquunt nisi de iudicis dei denuo proposita & vota, quæ victima Dei, cum continuâ de preuentione, una laudes & hymnorum, una cherentur; præfertim circa conversionem animarum, ut cœteri proximos docentes resalutis, à peccatis avocent, ad virtutes, viamque salutis. & perfectam inducent: haec enim sunt victimæ Deo ut non nescientiis, sed gratiis & meus similes. Ad hæc à Castro alium sentimus, q. d. Christi fideli exigitur viris Deo sacra, quæ ubique reperiuntur, quem volentem, ut per eum offrant. Deo sacrificium verum Christi, p. t. Euchariastum, fine quæcum & lumen pibus; quibus olim aperte erat ad coenam, fine victimæ & lumen pibus, illa que conducentur, ad coquendas carnes sacrificiorum, unde sequitur:

ET NON ERIT MERCATOR A] Hebr. & Septrug. n. m. Chananæ, id est mercator, p. t. versus Aquila, Chal. & Nostr. Olm. enim Chananæ in intercessione erant celebres. Jam sensus est, q. d. In templo erat abundantia cultorum, phialarium & ceterorum vasorum, quæ necessaria sunt ad sacrificium domini, ac proinde non erant mercatores, qui ea peregrini venientes in Ierusalem ad sacrificandum vendant, ut elocet. Aut. p. t. Palat. q. d. Tanta erit chæsis concurrens ad templum, ut quisque alterius, præferente adversa & prefigili, libetens de phialis fine pretio gratis exhibeat & comodiatur; tanta erit veneratio eius in devo-rio & diligencia, ut quisque fibi necessaria ad sacrificium fecerit afflueret, ad promovere mercatores, qui ea in falso vendere solent adventantes, non erit opus, id factum est sub Malachias.

Jam sub hoc tipo parabolice significatur, apud Christum, nos volentes Deo sacrificare, non hæc mercatores, qui vendant rive, boves, columbas, à latrone victimas, quæ Deo amolent, aliisque ad sacrificium necessaria, ut erant apud Iudeos; et quod sacrificium Christianorum futurum sit,

Mercator
of fam-
iliacis.

ad ligna & aquas comportandum pro sacrificio tem-

pli necessaria ad sacrificium impeditum. Verum Gabionem non erant mercatores, sed ferri Hebreorum. Rursum non

est in Ecclesiæ intercessor, scilicet rerum spiritualium, id est

simoniacus, quicunque Euchariastum, siue facias pretio-

vendat aut emat, quæ Christi præcepta Apollinis coram

qui pollet. Cœsia acceptis, gratis dona, March. so. 1. ita

Ioyrus, & Vatab. Porro non erit simoniacus, id est, licet

hæc letitia non poterit, nec ut fieri permittuntur, quia à Praetitis

hæc letitia non poterit, de beneficio quod simoniaci obtinunt,

ut retinuerit, privabitur.

B Aliter Theod. Albert. & Clarius: hi opin. per Chananæ intelligentiæ sceleratum & improbum. Tales enim omnia erant Chananiæ, id est à Deo per Hebreos è terra Iudea expulsi sunt, q. d. Christiani non erant scelerati, sed p. t. facili, intellige quantum est ex vi christianis de gratia Christi omnibus enim quæ huc gratia obsequuntur de cooperantur, sancti iusti: q. d. qui vero id nolit, non murum si in terris evadat, sed in culpa de malitia. Insuper si feloniam sic, felicitas cum corrumpere fatigat si manus fecundat & tentat, ut corrigere nolit. Ecclesia cum excommunicabit, & e coru hædiam expellet, iuxta præceptum Christi, March. 8. 1. q. Domine omnes patres, alt. Theodorus, ut. cur non efficiat ut operari proficiat, ut armis in nobis Chananoes videtur p. t. omnes foundationem tradidissent Evangelicam videtur, & beatam spem suppeditamus, adveniamus magis Dei conseruacionis nigræ Iustæ Glorie, cuius pars Pater gloria & cum spiritu sancto nunc & semper, & in secula seculorum. Amen.

COMMENTARIA

I N

M A L A C H I A M

P R O P H E T A M .

A R G U M E N T U M .

VARIUS Primus, quis fuerit Malachi? Respondet Primo, Origenes apud S. Hieron. & Cyrilum, cum fusilli au-
pulum qui corpus assumptum illudque libi
hypotheticè univit, ut etiam typus Chri-
sti, & ut hæc De oracula Iudea con-
ciaret. Id probat ex eo, quid Malachias

hebr. idem fit quæ angelus Domini. Et its veritate c. v. s.
Septuag. & ex in Clemens Alexan. h. Stromat. & S. Au-
gusti lib. 20. Civit. c. 21. Et S. Chrysostom. orat. 2. contra Ju-
daos, & homil. 1. in epist. ad Hebr. Lige. 2. ita quid dicas
Agape, quid Zacharias, quid Apol. (puta Malachias) quid Eldras loqueris. Simili argumento motu Origenes, censuit Agrippum & Iohannem Baptista lothicæ angelos incor-
poratos, & quod in Scripturis vocantur angelii, ut pater

C Ad arguendum respondeo, Prophetus vocari angelos, id est, annuncios & legatos Dei. Sic quilibet sacerdos à Malachi vocatur angelus, cùm an c. 1. 2. ab aliis sacerdotibus enfor-
diant scientiam, & legem requirent suos sibi ipsius angelos Dei
missi esse possint. Secundo, vocantur angelii, ab angelicis mores, formam & vitam. Simili modo multi hoc filii suis inveniunt nomen angelis. & devotionem quam habeant erga angelos, atque coram puritatem imitantur. Ita & Epiphanius de vita & moribus Prophetarum Malachia & Agrippa, qui & addit ex lectione Hebreorum, Malachiam vocari angelum, ebdib quacumque predicatori, eadem ab ange-
lo de caris veniente docentur & conformatur. Sed heus rei fides sit penes Hebreos: certè videtur oleum fæ-
tus de signum Kabbalisticum.

Secundo, veteres Hebrei, atque ad moderni tradidisse Malachiam sive Eldram sacerdotem & scribent. Hanc de Malachia traditionem referunt & sequuntur S. Hieron. Remig. chris. s. 1.
Kupert. Ribera & alii. Rationes & conjectura hujus Eldras
interessant sunt varie. Prima, quia Malachias idem ar-
gumentum tractat quid Eldas, scilicet taxat negle-
ctum legis cultus Dei, ac nominatum matrimonio
cum alienigenis, quæ Eldras culpar c. 5. Secun-
do, quia Eldras eodem tempore vivit quo Ma-
lahias, ac meminat c. 5. 1. Agapi & Zacharias, non
nam Malachias: ergo signum est ipso nomine fusile
Malachias, qui ita dictus est, cùm a Deo quasi an-
gelus, id est annuncios & Prophetos, ad populum mis-
sus est, ut eos induceret ad penitentiam, quia inimicis
clades effugerent. Tertia, quia Eldras vir mire fædus,
malitus & egregius predicator, omnino videtur fusile Pro-
phetas.

Grigorius
Origenes
et alii
Malachias
Agrippa
et alii
nim. cap.
suff. justi
angeli.

et dicitur Propheta agere, inquit, pudicum de i-
co suo. Si habuerint illa, exspecturum paliobrum & re-
surgere: ergo fuerunt veri homines: hi enim confituntur carne
& osibus ita S. Hieron. Cyril Theodosium, & alii postum.

Oswald, in Prop. Mala. XI. 7.

Ccc

pheta, nec alius esse potuit, quam Malachias. Quanta, quia Ecclesiasticus. c. 49. cum laudat Zorobabel, Iesum, Nehemiam, præterit Eldar, qui non virgine & natus non cedat ergo verisimiliter isti ipsius unum laudasse int. a. Minores Prophetas, sub nomine Malachis. Ex adversario Josephphii in libro Antiqu. & F. iuxta, in Chronico, memoriatur Eldar, sed non Malachis, quasi nos idemque fuerit. Ezechiel tamen l. 10. Pauper. c. 3. meminit Malachi, etiam ex nomine Azarias & Zacharias afficit.

Verum alii postum Malachiam ab Eidra distinguunt. Primo, quia Eidras ubique vocator Eidras, nusquam Ma-

Verum ali palam Malachiam ab Eldra distinguunt. Primo, quia Eldras ubique vocatur Eldas, quisquicunque Malachias; secundum, quia Malachias ubique vocatur Malachias, nomen enim Eldras: nec Malachias ullam de significatione Eldas. Secundum, quia Eldas ubique Scripta vocatur Malachias tertio ubique Propheta. Tertio, quia Malachias plurimus fuit communis Prophetatum, in eoque deinde prophetarum Hebreos, ut ipse testatur. His omnibus Prophetatum fuit junior, oī scribit S. Epiphanius, Dorothes & Iofidora in eis iusta: Eldras autem fuit senior Aggeo & Zacharia, qui post reditum est captivitate Babylonica, auctor ac Malachias, prophetarum. Eldras enim nam est ante captivitatem, vel tunc anno I. captivitatis, ut patet ex eo, quod illi anno saecula pater episcopus fuit à Nabe hodiernorum, maxime à cana Iacobina. Relata.

Queritur Secundò, quodam sit argumentum Malachia.

captiuitas duravit 70 annos : quare & ipsa iustitiam ponas
in excidio Ierusalem , sequitur Eldram in eis fine : ne . ut
minimum fuisse saperemus : sed antea eis iustitiam ponas
annis 10 , et ceteris , in fratre Joakim & caputris Joachim ,
sequitur Eldram in eis annis fuisse 55 : annorum : quibus
addit annis . Cyri . 8 . Cambyses . 35 . Daril Hyasphil . 10 .
Xerxis . 7 . Antaxerxes (anno enim 7 . Antaxerxes , misliss
est abeo Eldras in Ierusalem , Eldra 7 . t . & s .) habebis
panos 33 . vita Eldra ; post quod aduersa impotens fuit , &
decessit ea quia à 7 . Eldra ad finem libri extinguitur . Quia
necesse est eum fuisse validus in senectute & grandarius : ergo
Eldras non fuit Malachias , qui juventutem oblitus in traducendo
Epiphonis . Ilidor . & Dorotheos lo epus vita . Quia id
dicas vitam penè egit in Babylonie , unde fuit pincerna Ac-
tartes : Malachias autem vixit in Iudea , ibique natus
et post redditum populi in Babylonie , utte docente Epiphoni
Dioscori & Ilidori . Quinto : quia Eldras a Malachia dis-
tinguitur . Chrysostom . in Propterea . Theodosius praetor in
Canticis . S . Augusti . 18 . Civit . c . 36 . Athanasius in Synope .
Lyran . Vatab . Clarus . à Calice . Arias & aliis . Quo &
Hebrei apud Genesieard . in Chronologib sub principium
lexis annis , tradunt Hebrei celebratice Concilium ad
cofiderendum canzonem librorum : non iocorum , in eoque
praecepsit Daniel . Aggrevius . Zacharias & Mal-
achias . ierusalem verò fuisse Eldram . Hinc poteris respon-
sio ad argumenta .

chia ? Repondeo : Etiam , arguit Judas migratitudinis &
facerdotis negligencia & impotia in Deum , quod cum
angeli Domini esse debet , tam decimus quam viam , oculis
tamen facilius . Secundo , predicti abscondentia la-
cerdotalia & sacrificium Aaronicum in Ierusalem , eique
succelsum sacrificium purum sanctumque Eucharistia ,
et eiusdem in situ modo . Tertio , reprehendit Ju-
dios qui sua mores repudabant , & dicebant aliconge-
nas . Quarti , predicti aduentum Christi , eisque pra-
ecepit Iohannes Baptista . Quinto , maledicunt Ju-
dæorum frugibus , ob negatas Deo decimas & primitias .
Sexto , prenuntiata dicta iudicii , eisque prenuntium &
predromium Eliam , qui convertens corda patrum ad filios .
Quicquid Malachias propheta lentenus hecvis est , sed
sciencia mysterioris , prædictum fuisse in novo testamento ,
qua erat claritas easteri , iupite ultimo , & visione Christi
& Apollonis , concutis , q[uo]d prophete quasi lampada
tradit , domum ipsorum quod inde lux lucet , in eis deficit
& conquiscit . Unde S . Hieron . ad Paulinum . Malac-
hias . inquit , spiris & in his annis Prophecyam de
abstinentia Iherusalem & vocatioem Gratianum . Non quod nihil , ois , con-
tinuatur in verbis , dicit Dominus exercituum . & monas non ne-
gotijs in manu vestra . Ad hanc enim fidem in secessum
magistrorum etiam natus amicus in genere , & in omni loco sacrificari
et offerere namis mea est obitudo mundo . Vixit vero Malac-
hias paucis hilicite vel bis completales us . E . Eoiphoen . libr .
Piso .

Ad primum enim responderetur, Propheta pleroque idem per eum argumentum tractare quod ali⁹, scilicet minas sacra⁹ Ierusalem per Chaldeos.

*Ad secundum, Elizas non meminit Malachie, quia
et fuit prior; post enim eum ultimo loco prophetavit
Malachias. Adeo, Eldam tantum meminimus Prophete-
tarum qui populum incitavimus ad restaurandum templum
tuis autem fuerunt Aggnes & Zacharias, non
vero Malachias, utpote qui post restaurandum templum
renovatus est.*

Ad tertium jam dixi, *Edidam fuisse historicum & scribam*, Malarcham verò fuisse Prophetaiem, idque dilectè docet S. August. l. 18. de Canticis 14. Deus enim dominus, praeterea prophetas, diligenter prius vult, unde & fautoribus subiungit eam negat, *omnis facies vestis, imbi impus, tam communicaei, uti affectit Gherulus Matth. 7. 22.*

Ad quartum, Ecclesiasticus non meminit omnium vi-
torum illustrium, sed aliquorum duntur a hiis sicut Es-
dras, ita & Daudem omittit. Idem dico de Josepho, &
Eziothe Chronico. Adde forte Iosephus, & Ecclesiasticus
seculorum Hebraeorum traditionem, quod unus idemque
fons Historiarum est. Meliusque, ut auctoribus ducimus, ad Ni-

M. Leibniz Prophesavit Malachias sub Dario Hyssalpis, se deinceps, tub quo & Aggrius & Zacharias prophetarunt; sed pollicor. ita S. Hieron. qui & scriptor Hebreos, hunc dat canzonem chronologiam Prophetarum. Tradit enim, dis-

que, *in quibus (Prophetia) tempore non praeferitur nisi Davis Hy-
bri, illis regnorum prophetis, sed quibus et hi qui sunt nec prophetae
habent similares prophetatus.* Rursum prophetavit non solum
uti videoles velle S. Hier., sed post consummationem fabri-
ci templi, uti appetebat, *si quis caput e. cum g. & de. E. dixit colligit.* Tamen enim i. & a. *ascendentes*, *eligeunt manus maledictissimas, quod templo & altar incircit & im-
pot defensant; representant solennitatem, quia Iudea in tem-
plo per regalem indecorum, avit & frustosus; & praeterea
quod eas celebrarent polluti tunc alii peccatis, rur sum pro-
prium infidelium, quae peccatum pariter euphas & corrigit.*
Ezdras 6.9. & 10. Unde ad eum ultimam Malachias 3. 1-7.
Loeb., at, *secundus (Ezdras) confirmans fidem, & legem
requiritus est atra.* Ezdras enim dicit post consummationem
tempilum: *hoc enim factum est anno 6. Dani Hyrcania p.
pano anno 7. Astartezis & Babylone versus Jerusalēm,* ubique populum in lege Dei tollit, *et maximam cum
alienigenis redigunt & diffolvi, ita Cyril Theod. & ali.*
*Quo paulo anno annuus 9. Astartezis, huc ex vorubus
alienigenis repudiandis in terris monachis, & iudeis. Dei
praecepit Malachias.* Nam aco hoce superuenit Ezdras,
qui Malachiam ad iuvans, se ipso Iudea carum repudiat
perit, ut interiore Malachiae negatione jam non efficit
opus.

Quaritur Secundū, quodnam fit argumentum Malachiae
ad Reiponendū Primum, arguit Iudeos ingratisitudinem
facientes negligēre & impetrantes in Deum, quid vero, octo-
centum tamen præstent. Secundū, prædicti abolendum la-
cerdices & sacrificium Aaronicum in Jerusalēm, cīque
succellorum sacrificium purum fanumque Ezechielit,
cīlebantes in toto mundo. Tertiū, reprehendit Ju-
deos qui suis naçōne repudiant, & duebant alienoge-
nas. Quartū, prædicti adiuvium Christi, ejusque præ-
sens formam Joahannem Baptizant. Quintū, malefici Ju-
deorum frugibes, ob negata Deo decimalis & primis.
Sextū, prænuntiati diem judicii, ejusque prænuntiatio &
predicatio Eliam, qui converteret corda patrum ad filios.
Quicquid Malachiae prophetæ ieminentibus bevis illi, sed
Excedua mysteriorum, prælatis in locis in novo testamento,
qua clariſſima extera, utpote ultimus, & viceiorum Christi
& Apolloniae, conciliis, ejusque prophetia quasi lampada
stodie, dum ipsorum quasi index & lucifer, in ea definit
& conquirit. Unde S. Hieron. ad Paulinum, *Malachias
et inquit, aperte & in fine annis Prophetae, &
obstinentia tria & vocacione Gentium. Non est nullus, qui
vocatus est, dirim Deum a certitudine, & nonnullus non
sapient in manu vestra. Ad hanc enim fidei & veracitatis
magis quam mentis in genere, & in omni loco scriberetur
& efficeretur nomen nisi obstante mundo.* Vtique vero Malachias
huius pauca hinc velha complexis est S. Epiphanius, liber
de Vita Prophet. Malachias, inquit, *est unus Zoroaster, post re-
cipiendam propria Redditionem adam perirebatur in Sepia. Ita ab invita-
tione atrae, & dampno invocata est pars incautio patrum ejusq[ue] futurae.*
Super adiutorium Domini deponit fons fundatorem indicis novissimam
ad variacionem sibi, *quodque ritecum sicut legibus Mosis com-
municabatur, & recordabatur.* Ceterum cum populis non con-
venit, *ut nigrum non invenire sentimur, quia magistratus
predicationis rebatur, invidenter illi nomen Malachias, id est angeli
est, ut quisque forma appelli quidem profanat. Quicquid
pertinet deus se prophetam Malachias, & viis ejus angelorum
in deo coquuntur, & declarant, &c. & cum datur utrūque
intervenit fato ut jocundis, instante maiestis non ne prepara-
negligere sepius. Eadem quasi ad verbum habet Dorotheus.*
Addit Idiōtus cum angelum vocari, *et quod
de actibus ergo ipsa crederebatur populus, ac si à Deo per angelum
dicta fuisse. Addit a Caltro, Deum ipsa ore carpere &
intulere Iudeos facientes, ac promittente aures in no-
tum tellimenti: *hi ergo cum fuit angelus, angelorum Proph-
etum & doctorem, p[ro]mota Malachiam, polubabant.**

Judeus Iacobus Malachias, id est, angelus, noncupi p[ro]p[ri]o
ut vultus, annus, aetas, *formo erat angelicus;* qua de-
cavita crebro cum angelis, & de angelis loquens, ut c. 2.7.
Faciendorem vocat angelum Dominus, & c. s. t. tam Christum,
quam Joahannem Baptizant angelos nuncupant, *h[oc]o
etiqua, ut mores angelorum sicut (Joahannem Baptizant) &
perprobis sicut mores faciem tuom.* Et sicut videt ad statu-
m suum dominare potest, *qui quicunque & angelis respon-
sori, puta Christus Dominus, qui illi moniti*

confili angelos) quae ueritatis uide . Eas uenit , dicit Dominus exercituum . Et quis potius ergo diem aduentus eis dicit ? Quia filii ad predictum non sunt . Ita enim quia ipsi consilium , & gratia huius a filiorum : Se felici confiteat & monstra argenteum , & purgari filie Latr . & solitudo eius gratia seruam , & gratia argenteum , & trans Dominus afferat & servata in iustitia . Unda cumdum foll complanata . t . v . 2 . uideatur , illa uoluntate timorem non habere sed infinitum . Et se ualeat in peccatis eius , & epidemias , & felicitate suorum ualde de amorem . Annos haec exultantis , excellens & angelica iuris uoces de jubilo sunt . Merita ergo Malachias angelorum clero , & Sanctorum catolico affluens uenitur a Romam

Anno Martyrologio die 14. Januarii:
Quocum ad eum audiuimus S. Lernard. item. de S. Malachia Archiepiscopo Hibernie, ut ipso illi uti appellato-
re & cognomine, ita & mortuus consumi. *Deinde*, sicut
De *et* *huiusmodi* *Malachia*, *huius* *in* *confessione* *angeli*
respondeo, *re* *adipisci* *namque* *dicitur*. *Ei* *quidam* *anno*
anglicus *et* *non* *minus* *parvulus*, *quam* *sanctus*, *sed* *non* *fe-*
licitus *gloriari* *in* *se* *interpretans* *sanctissimam* *implorare*, *quando-*
particips *angelorum* *gloriae* *&* *felicitatis* *laetare*. *Et* *mox* *Lern-*
ard *quod* *angulus* *miser* *offendit* *ad* *sime* *fines*, *per* *filii* *capti-*
vitatis *negationem* *funere*, *corda* *audib* *confundit* *Brennus*
nam *illius* *iniquitas* *misericordiam*.

S. Melo-
chic. His-
tore. Ar-
chiep.

C A P U T P R I M V M.
SYNOPSIS CAPITIS.

Agnus Deus Iudeas ingratitudinis: quia Jacob, inquit, dilexi quasi filium; Esau autem odiosus, ubi est ergo amor meus, & timor meus? Secunda, v. 7. agri sacerdotes, quod offerant panem pollinatum, & botticas cacaes & mancas. Hinc Tertio, v. 22. immixtis novae se surreguntur omnia primita, quod in omni loco offerant per & sancti parsimoniis, & auxiliis omnium ministris, id est, sacrificium Eucharistia.

Onus verbi Domini ad Israel in manu Malachis. 2. Dilexi vos , dicit Dominus , & dixisti: In quo dilexisti me? Nonne frater erat Elau Jacob, dicit Dominus , & dilexi Jacob . 3. Elau autem odio habui ? & polni montes ejus in solitudinem , & hereditatem ejus in dracones deserti . 4. Quod si dixeris Idamas: Desfracti sumus, sed revertentes **adificabimus** quae de fructa sunt: Hac dicit Dominus exercitum: Ipsi **adificabunt**, & ego destruam : & vocabuntur termini impetrati, & populus cui iratus est. Dominus usque in eternum . 5. Et oculi vestri videbunt: & vos dicetis: Magnificetur Dominus super terminos Israel . 6. Filii honor patrem , & servus dominum suum: si ergo pater ego sum, abihi honor meus ? & si dominus ego sum, ubi est timor meus ? dicit Dominus exercitum ad vos omnes sacerdotes, qui despiciunt nomen meum , & dixitis: In quo despiciimus nomen tuum ? 7. Offeritis super altare meum panem pollutum , & dicitis: In quo polluitis te ? In eo quod dicitis: Mensa Domini despiciens . 8. Si offeratis eucum ad immolandum , nonne malum est ? & si offeratis claudum , & languidum , nonne malum est ? offer illud duci tunc si placuerit ei, aut si suscepiter faciem tuam , dicit Dominus exercitum . 9. Et nunc depreciamini vultum Dei ut misereatur vestris & de manu enim vestra factum est hoc: si quoniam suscipiat facies vestras, dicit Dominus exercitum . 10. Quis est in vobis, qui claudat oitis, & incendat altare meum gratuitu? non est mihi voluntas in vobis , dicit Dominus exercitum : & munus non suscipiam de manu vestra . 11. Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in Gentibus : & in omnim loco sacrificatur & ostertur nomen meo oblatio omunda: quia magnum est nomen meum in Gentibus , dicit Dominus exercitum . 12. Et vos polliuistis illud in eo quod dicitis: Mensa Domini contaminata est: & quod superponitur, contempnitibile est, cum igne , qui illud devorat . 13. Et dixisti: Ecce de labore, & exulsione illud , dicit Dominus exercitum , & intulisti de rapinis claudum , & languidum , & incusisti munus: numquid suscipiam illud de manu vestra , dicit Dominus ? 14. Maledictus dofoios, qui habet in grege suo masculum , & votum faciens. Immolat debile Domino: quia rex magnum ego, dicit Dominus exercitum , & nomen meum horribile in Gentibus .

V E R B U M **N U S V E R B I D O M I N I A D I S R A E L**
Onus, id est tribus & onerosa prophetia, ut
jam Iesup dixi : cuius horum temperat
dilectus, ad Israhel, q. d. Deus in ore meo pos-
suit hoc onus, uteo quod deportis illud ad
Israhel, eique illud piemam & exponam.
Iudeam enim ut filium suos amat Deus, ideoque cum hoc
onere corrupt & colligat. Apud eumque proprium est
Hebr. 13. 14. Noster veritus, ad Israhel, quiens Tigrinus,
contra Israhel.

A ISRAEL] Ad duas tribus, videlicet Iuda & Benjamin. Haec enim tria, decem tribus in Assyriis abduc- tis, ibi præsum & avitum Israeli nomen vendicarunt, et ratiuntur quia multi ex Israe, id est decem tribus, ex reliquo, vel profici jostentur se duabus summis dictis, in omnem cum in gentes & rem publica, coiuovere, ut iach in Zicharia, sa. H. Etiam Remig. Hugo, & Lycan. Id Morat, dist. Israe, id est, validis cum Deo, & per eum non nisi polli coni, qui unionem & societatem eam solam: invalidam & inermes iunt, qui sibi quis praefit, à fratribus & locis locorum confortio & auxilio se congregant. Deinde tamen filios Comitis res pars cingunt, ferdine magna dolabunt.

IN MANU MALACHIA] Id est, per Malachiam
quasi manum nisi est, organum & instrumentum. Os ergo
hic vocatur manus per ezechielis dictum: quia manus est organ-
um organorum, utrius Philodophus.
Mors, dico hic, non nisi de vicissim vel acciditibus causa

B corripit vel castigat, esse Malachiam, id est angelum, ac qui angelum a Deo exirem tibi inimicum, immo eis, illis oraculum, monuisse: ingens enim te defensione, à te reverenter suscipi, coli & amari debet. Qui itaque corripit a-
lium, cogitet se angelus Des vices obice; ac proinde ministerium hoc divinum explesa angelice, id est, fine ha-
bitate, aliae passiones, fletus, impetratus, modicile, len-
ter, ostendendo vicera charitatis & compassioneis, fleui
angeli compatitur unus humane infirmitati & ignorantia,
qua ad plenam perfectam habent, dum homines excri-
piunt, iuxta illud documentum Apostoli Galat. 6. 1. *Pe-
culum spirituum vestrum, hinc autem dominum in spiritu loquacis,
confidite et tristis non es et non eris.* Vide ibi dicta. Vacil-
fum qui corripit usque cogitet, se ab angelo eorum pri, ab eoque
sibi hoc onus castigationis, effo duecendum, julio Dei
imponi, ideoque ei gratias agat, ut faciat & Carolus
Bontemps, qui pater alio, duxerit professo facendo-
re: *g: a: c: continuare, omnium actionum iustum inspe-
ctores & ceuiles.* Iliis enim huc officii dederat, ut jugi-
ter in omnia verba & facta his invigilarent, notareneque
sicut quid peccares, de conque libere & sincerè lata admone-
rent, quos benigni audiebant, & monitos de errore
quasipli, illico cum corrigebat. ita habet Vtus eius libe-

*Exemplum
S. Epiph-
onii.*

C sonorum; qui præter alios, sibi ex propenso latet. Iacto-
ges avales constituerat, omnium actionum iustas, impre-
dictas & ceteras. Illis enim hoc officii dederat, ut iugi-
ter in omnia verba & facta sua invigilarent, notareque
scibui quid perciret, de conque liberè & sincere lese admone-
rentur, quos benignè audiebant, & monitus de errore
quasipli, illi cum corrigitas. Ita habet Vita eius plura.
I. cap. 16. Numquam idipsum didicerait ab antequite suo
S. Ambrosto, qui, ut habet eius Vita, monitus a quo-
piam monitione gratias agebat, dicitur, *me ingens ab eo*
accipiebam benedictum. Verè dixit Sapiens Prover. 27.
c. Adipsum autem illud oratione, quæ dicitur, *proferit*,

*Molles fuit uulnra diligenter, quād fraudulenta erat A ris S. Script. confilat, inueniēta & maxima eis à Deo dona percipie. Et c.p.t. *Apro sapienti, & diligi n.* Et Ec. cleliae c. 7.6. *Molles est sapientia coripi, quād fūlōrū aduolūtū decepti.* Ex aduentū superci, quād int̄p̄t̄t̄ sūt, cū se imp̄t̄ reuergentia concipiunt, gladiūt̄ perficiunt̄ erant, aut S. Gregor. l. 10. Morale. Quād *Sapientia Qui est, aut intercessione sapienti est.* Proverbi. 12. 2. *Non erat pessima eis qui se coripi, nec ad sapientias gradum.* Proverbi. 12. 1. & v. 10. *Qui incorruptionem edidit, meritor.* Et v. 12. *Qui abducit disiplinam, despici animam suam; qui autem agnoscit incorruptionib, perficer est cordi.* Hoc est quod iugentes angelī dicunt Jeton. q.1. *Cosmopolis Babylonum, & nos sicut sancta: desolati nunc essemus.* Nam qui non uolunt coripi, non uolunt corrigit. *Et qui edidit incorruptionem, uolunt, id est, certum indicium, ut possident, id est, peccata affici, & obtutinatione inflar diabolos.* Ecclesi. 2.1.7.*

Quoniam 5 Basil. Regul. breviore. reg. 13.9. *Qui iustificandi est, inquit, doceat coruositate inter reliquias fratres patens eis.* Unde idem aliud iubet eos quād petet a congregatiōnē leggegrati. Idem reg. 13.9. *Sicut, aut, infirmus annus de salute corporis, libenter suscipit, quicquid ordinat medici, licet accedit, & aliter curat omnis tacit: sic uolum humilis, & qui verē fatuū anima defiderat, prop̄pē & hilariter suscipit correptionem, quantum vir mordebat & aerem. Scriptūt̄ hac de re Galationis libutum de Cognoſcendit exortandis animi morib, ubi docet, *sicut unes agroti spes recuperata: tantum sita ita in medica, ita tutam salutem ipse confidere in eo, si qua querat & inveceat virum virtute & prudentia prudatum, illique se tōtum intrinsecum, contigiduum & formandum iudat, illique se credat, non sibi, etiamē de illis quisque nota, in te non videat.* H. c. est quod ait Ecclesi. an. 4. *Quād bonū ac erupcionē manifestū tuū prostatim.* Ita fecit S. Petrus correptus à S. Paulo. Galat. 1.15. Theodosius Imper. ob cædē. Thessalonicensis correptus à S. Ambroso, ut refut hiffor. Tripar. p. 1. 1. & c. 4. Io. Chronicus Ordinis Cisterciensium narratur, olim in monast. Clarenvalen. si pius hinc fuisse morevit, ut si quis ab alio de aliquo defecit moneretur, vel reprehendetur, illito reprehētur pro reprechēente, ut gratiarum actionem recitaret orationem Dominicam.*

VERS. 2.

DILEXI VOS] Opponi Deus Elius Jacobo, quod hunc dilexerit, ilium odii habuerit. Per Jacob intelligam familiam potius, quam personam Jacob, ut patet ejus posteri, filii Jacobos: sic per Elius intellige Iudam, Elius posteros. Porro dicitur *dilexi in pietate, non in præstāti* dil. g. q. inq. S. Hieron. Olim dixit Jacobos, cum me colerent & redemant: *at pācum me avulentur, ego pariter eis avenir.* Nam amors non redemunt, sed amoris impedita perdere. Verum aliud melius 7d dil. exponit per unum temporis differentiam, q. d. Jacob dilexit, diligēt diligam. Si enim Hebrei 10ep̄ per unum temporis differentiam, ceteras omnes significant. Id ita est patet ex eo, quod hinc verēbit arguit patens Judaeos, sed quod amor suo non respondet, id amor respendit odium, q.d. Ego vos ab aliis dilexi: nam sicut patres vobis dilexi, ita & vos filios eorum diligē. Alioquin enim exceperint Judaei, dicendi: *Quid ad nos quid patres nostros dilexerit, cum nos ipsi oditis?* Porro dilexit Deus eis efficaciter, & sicut omnes boni & domi: ex amore enim de benevolentia habent omnes beneficiūt̄. Dilexi ergo vos, idemque ex egypti sc̄iūt̄ eduti, in Synagogam meam elegi, legi m. de calo dedi, vos magna pavi, valimmo ignis & os per defensum dudu, uictorias miraculare de hostibus dedi, in Canaan dedusi, firmavi, protexi, uid, duxi; reguli, Prophētis, bouleūt̄ omnibus cumulati.

ET DIXISTIS] Hebr. vos est conservativum, eujus officia est uentre protrectum in futurum. Unde Vatapl. verit, & dixit: *Child, quid si disservis.* Hucique enim hoc non dixerunt, quia secundum audierant à Deo, *Dilexi vos;* sed eo auditu substrepe coe perut, ac dicere:

IN QUO DILEXISTIS NOS? [Qui signo, quando, quo beneficio cuam in nos dicit: tamen ostendit?] Vnde hic infirmum populi ingratisdem, qui non tantum tot Dei beneficis ingratius iunt, sed & eorum omni, aedib ut ea non agnoscant; perinde ac si Deus eis peregrinus esset, nec quicquid boni unquam euntulisset, cum tamēt̄ libris Moysi, Iudicium, Josue, Regum, & cate-

gorib. sicut & sapientia & uulnra diligenter, quād fraudulenta erat A ris S. Script. confilat, inueniēta & maxima eis à Deo dona percipie. Hoc est quod eis imperpetrat. Plaues psal. 77. 1. *Gloria sunt beneficiorum vestrum,* & misericordia vestra est gloria vestra. Hinc ingratitudinē questioni respondet Deus, anque.

NONNE FRATER ERAT ISRAEL JACOB, ite genitulus ex eisdem partibus etiam predilecti Jacob, VER. 2. ISRAEL AUTEM PRO DIO HABUIT 3. I. I. & Syrus, & S. Arabicus auctore, q.d. Jacob cum suis posteris Jacobis precepsit, & predilecti per̄t̄ Elius & posterni ejus Iudeam. Ideo Primo, cūm dū utroq̄ adiucit is utero matris R. beccer exiliente, idque ante omne eorum meritum vel dementum dixi, & predilecti erat: *Etiam frater minor* per̄t̄ Elius Jacobo, Genet. 2. 1. 2. *Abi ut ad verte, odium hoc* Elius non suffit proprium & formale (nece enim Deus odit̄ se poterat Elius antequam peccasse) *sed tantum maiorem* amorem, quod seilicet Elius postponeret Jacobo, si que in donis cedebat & subiicitur. Sic Genet. 19. 31. *et eo Odium meum.* Noster tertii, *ut uolens uenire Domini quid est Jacob?* cetero amor dispergit Liām. Hebr. Chald. & Sepiug, habent, *minor minor.* autem Dominus quid est habet enim Liām, minor minor amor quam Rachel, vocata ostendit enim enim Jacob præcepit oderat Liām, quam ut con pagem abeat & alebat. Secundū, *etiam Judaeos præculi Iudam,* dando Judaeis meam legem, Exodiam, triumphum, Prophētias, regnum, &c. etique subiicitur Iudaeos. Tertio, & maxim ad rem prætentem, *etiam Judaeos Babylonie liberari, Iudeos in gratiam ueliti liberos captiuos de reliqui iudei explicitans subiicit, & ipsi postea impotes eius in suis fiduciis, &c.*

Nota est S. Hieron. Theodor. Lyrae, Vatapl. Aria, Ribera & alii, Malachias ad Interam loquuntur non de prep̄destinatione Jacob, & reprobae Elius, q.d. Jacob & Jacobos predilecti, Elius vero & Iudeos reprobae & gehennam additū; nam hoc confitit esse filium: quia multi Jacobi damnari sunt, & multi Iudam, ut Job cum suis amitis, salvatis fed̄ loquuntur de predestinatione Jacob per̄t̄ Elius ad bona temporalia. Respicit enim ad ih̄lūt̄ mutuū terrenū, pregnanti adhuc, promissum Genet. 2. 5. 2. *Duo genitū fūrū in utero tuo,* & de populo eius veniūt̄ dissident, *populūque populūque separabuntur,* & major partia dīcūt̄. *Caro mortua, putre Elius servit Jacobo, & Iudeos Jaco-* bas, *qui locum mutatim loquuntur de predestinatione ad dominium temporale, non spirituale.* Semius ergo est, q.d. Dilexi vos, o Judei, magis quam Iudeos fratres vestri, cuius rei hoc vobis do lignum & argumentum: cūm tam uol, quam Iudam, proper multiplicata pectus. Chaldei vestrandis tradidit̄ illam, ego vos diligē, prīmūt̄que in patres vestros dilectionem euniversam, pūlo post̄ capiūt̄ reduci, & in patriam restituim: Iudeos verē, quia fuerunt vestri homines in gratiam ueluti in patriam restituim: Iudeos in solitudinem redactam, draconibus habuimus dēdi. Hanc ita leniū literalem & genuinam, patet ex sequentib. Ex quo allegoricā Apollinius Rom. 9. 2. p̄st̄ affurgit ad predestinationem & predestinationem ad bona spiritualia, cuius illa p̄selecciónē Jacob ad bonū temporalia est typus. Sicut enim Deus Jacobos in up̄bāt̄ terrena patruuit Iudeos, ita in spiritualibus fideles in fide infidelibus, justos in grāta iniūt̄, electos in gloria seprobatis & aet. ponit. ita S. Hieron. de aliis p̄f. quos inveniūt̄ Scholasticis, ac nominatis Gabe, Valiquet 1.p. q.p. Dz. dīp. 79. 4. Vide ea quod dixi Rom. 9. 1.

Moraliter, hic dicit quicquid alii māt̄. In de fini māt̄. Mor. quicquid & beneficentia, quia malitialis predatus est, v.g. si eis abus in Religiosis est, praetulit eis (secularibus: si iacerdos, laicos: aliquo fūrū dicit, indecīt: si fidelis, infidelis, &c. idēque si per̄t̄). quicquid natura de gratia donis considerit, inveniēt̄ se peculiares de propriatis aliis. De occēp̄t̄ sic, quibz alios loquerat: *sc̄it vicūm uolūt̄ibz ab aliis imperatur;* ut hinc anfam habeat humiliatā, inde laudis & gratiarum adiutoria. Vide dīp. Exod. 25. 4. Sic in qualibz sancto bōo modo verūt̄ est illud Abrahæ logium: *Nisi si inveneris simili illi in gloria, qui auferuerit legem eis;* Exod. 4. 26. Et illud S. Pauli: *Omnipotens program domini huius à deo, aliis quidem fr̄, aliis uera fr̄,* 1 Corin. 7. 7.

E POSUIT MONTES ET IUS IN SOLITUDINIB] Ep̄s. 31. *filibz, dīp., ut quidam codicis cura Kuperio legi- gune, hoc est Iudeam:* hoc enim fūrū est in montibus, sicut Tauris & Helvetia in Alpibus. Proba est odio habuisse & habere

habet Esa, id est Idomaeos, ex eo quod eorum regio-
nem vallis per Nabuchodonosor, ad eum cibis in
Babylonem abducit, nec inde rediit, ferarum facta sit
luctus & decaecum cubile. ita Lysan, Vazabi, Rivera &
alii. Nabuchodonosor enim post eascum Jerusalalem in-
vavit & exedit Idomaeum, uti dini in Abida.

Vers. 4. **DESTRUCTI SUMUS** Hebr. 13:27² *refugier*, id
est depauperatus fumus, & ad extremitatem impiorum reditici.
ita Chald. Pagini, Vazabi. **Aris**: scilicet per vallo-
nem agrotum & urbium, quod Noris clate vertit, *so-
leum sumus*. Septuag. *saber est Idomaeus*.

**SED REVERTENTES A DEDICACIS MUS QUE
DESTRUCTA SUNT**] Hebr. 13:27¹ *rebatur*, id est,
qui desolata de deserta lori, sicut videmus Judaeos, quo-
rum amulii sumus. *Ebabylone in patriam reversionis* ius das-
mos & urbes rededicationis subito Cito, Dario & Artaxerxe.

**HAB DICIT DOMINUS: ISTI AL DEDICA-
BUNT, ET EGO DESTRUAM** Ecce odiamo Esa, &
dilectionem Jacob, q.d. Voi & Iudei rededicate Jeru-
salalem & templum, apogeum fabricare, vilbras processi &
promovi: volent vos amulii Idomaei, & urbes ius das-
modi restituere: at ego eis obstatim, ac fabricas corum
impediens & detruit. *Nisi ergo Dominus cedet auctoritate
destruam* in vobis labores vestras qui adficiunt eam. *Dicit Domi-
nus confundere civitatem, frustra vigilius qui insidiet eam*, paf.
336. 1.

**ET VOCABUNTUR TERRIMINI IMPETA-
TIS** q.d. Idomaei vocabunt terra iudei & maladicta,
terra ob impietatem defolata; terra que impietas uts
habuit culpam, ira & sollicitum poterat, adeo ut omnes
transirent eam exflubent & subliminet, dico ete: Quam
icerata fuit hac terra, quam Deus na desolavit, & quasi
Sodomum est calo sideratum. *Alludit vox ΠΥΘΩΝ risus*, id
est impietas, ad ΒΥΤΩν *refugier*, id est, depauperatus est, q.d.
Idomaei fuit populorum, id est impietas, id est, rufas, id
est, depauperatus & deliciatus est. *Indecem ΒΥΤΩν vel
την την pauperi*, perinde si in latine dicas: Idomaei fuit
Cyrus, fuit durus; sicut ergo Ira fuit Cyrus si non diutor,
certe dirius & impiorius; sicut ergo Ira pauperior. Sicut
Cyrus erat in Tomri regina Syriab, factus est Ira, cum
capet quis coleat pleno fanguinis inclusum, ab ea subvan-
nione audiuit: *Cyra hinc angustum, quem tentaverat fuisse*.

**ET POPULUS QUI IRATUS EST DOMINUS
IN ALTERNUM**] *Ed metonymia*: sub cuius enim in-
telligit ezechiam, puti sub ira vindictam ex ira manan-
tem, q.d. Idomaei fuit populus, cui Dei ira & vindicta in
alternum incombet: quia eos alternae videntur, excidio &
destitutione puniet.

Quares, quomodo hoc fit verum? Nam vel Jodai,
vel & Idomaei excidio Chaldaeorum fuerunt superferi,
Idomaeos enim post hac tempora subegit Simon Macha-
bas, episcopus eiusa Hycanus, teste Josephi lib. 1. Antiqu.
c. 16. & 27. Isto Idomaei interseruerunt bellum Iudeam sub
Tiro replete Josephi lib. 6. Belli c. 7. Respondeo, id verum
est Primò, quia captivitas eorum nunquam fuit publico
decreto revocata, nec generali redditu locuta; quia ipsi tunc
maxima omnia iure abducti in Babylonem, sed nurmarum
ea ex suo labore reduciti sunt reduci Iudei per edictum
Cyri, r. Eider. 1. Manerunt tamen in Idomaeis & vicinias
locis aliquem etiam reliquias, quia sensim successre-
sunt, legue propagarunt, adhuc etiam colosio aliarum
genitum que in Idomaeis, upotest derelictis & cibis
patentem, transmigrarunt: quo factum est, ut incola non
essent pri Idomaei, sed misia & quasi nova gens. Vide
dicta Jerem. 49. 13. Secundò, ha Idomaeorum reliquias
fubuli sunt ab Hyrcano, uti dixi, qui eos coegerat ad
circumcisitionem & judaismum, adeoque ex Idomaeis fe-
ci Iudeos. Tunc ergo Idomaei gens & superfluitus excisa
fuit, tuncque impletum hoc Malachia oraculum: *Potest
ut populus cui dominus iratus est in alternum*: quia in at-
ternum iulfuit eorum reprobacionem & Synagogam iofide-
lem, eamque transmutavit & transiulit in Synagogam &
temp. Iudeorum, tecumque ut Iudeis efficiunt subiti, tam in
civibus, quam in lacra. Quieccetum cum Tres oppugna-
tur Iudeos, in eorum auxilium venire viginti milia Idu-
mearum, ut pro Iudeis quasi fratibus, modo patribus, he-
ris & dominis suis dicaretur. Denique post bellum Ju-
daicum Iesum Idomaei ut extincti sunt, ut ne quidem nra-
meo eorum supererit, uti iopererit gens, licet vagi, omen &

a distilio Iudeorum: obique enim Iudei ab indigenis
distinguntur & secessantur. Perpetuam Iudei per Idu-
mearos accipiunt Romanos, uti dixi in Abida.

Trop. Remigius: *Esa & Jacob*, inquit, *fratres de una*
specie genitoris, *vistissim aqua virtutum figuram prestant*:
qua deo liete fuit contraria, *ex uno cordis fonte procedunt*:
Esa Jacob, *qua liberas sumus arbitrii*, *pro nostra voluntate cur ad*
unio definitum, *qua ad voluntate*. Primum enim est Iesu:
qua prava pars per infatuacionem, adulatioinem & juvenescem:
peccati nostrarum Jacob, *qua supplicantem intercessarem*, *qua ero-*
res fragilitatis nostriae sunt fratre succedens corrigit & supplicat, *Unde bene major frater*, *hispidae & aggressi venates*, *&*
filii agrestes dicuntur suos, *minor levis & simplex, habentes*
domi perturbato. Itaque fuit nomine Iesu Domini eis ad habe-
re officium, non naturam quam bonam fecit. *& preparata, sine*
spite in foliis, *in omni malum enterpedit*, *& voce*
non faciles. Quod si impudentis malitia in qua sumus
frustra noscere adiutorie remaneat, Dominus iterum destruimus
se proficit. Quod fuit dominus medius, fuit domus regnorum &
potest, fuit permissus peccatorum, fuit ultime damnationis.

Hoc accedit Georgius Venetus to: z de oratione Pro-
phet. ied. 7. n. 118, ubi querit cui Esa vocetur Seir, ac
respondet quia Seir significat turbinem, boreorum pavem-
mentum, hincum, pilorum, fumum (*Serim enim sunt Seri*)
damonem, *qua omnia recte convenient improbis, vir-*
venibus secundum carnem & sanguinem, *quorum finis*
est interitus, & stipendum mox (ut ait Apostolus) ac
genetiva. Horum ergo fors est damonica, formidolosa,
horror, dolor & angustia plena. Hinc Christus vestie
ut hominem animalium de Seir erueret, & diceret in Je-
rusalem, id est in visionem pacis. Itaque Seir & Edom
funt similes, & praefert in damnatu io inferno. De his enim
veritatem dicitur: *Et vocabuntur terrimini impunitas, & pa-*
pares ut *dominus noster in aeternum*. Damnationem
sunt iolleis & lamenta gelentur, quorum capiti jugiter im-
cumbit ardore. Dei ira & indignatio, *ex quo* & igna-
tia, videntur flammam incendiis, quibus eos crebribus in
aeternum. *Vz, vz, vz, ice leris & malis*. Dei haec ma-
ledictionem a cervicibus nostris avertat.

**MAGNIFICET DOMINUS SUPER TER-
RIM IN ISRAEL**] Opponit terminus, id est regnum,
Israel, termino, id est regnum, impunitas, post Idomaeum,
v. q.d. Glorificet Dominus qui ponit improbus, &
præmit probos: quia felicitate valavit impianum Idomaeum,
& piam Iudeam exaltavit, in modo impia per subjugavit,
itaque ex infidelis & impia fidem & piam effect. Id fuit
est per Hyrcanum, uti jam dixi. Unde Secundò, Chal-
dæi, multo plus gloria Domini: *etiam dilatans terram*
Idomaei, *felicitate siquaque in Idomaeum*. Tertiò, ali si espo-
nunt, q.d. Estendat Deuteronomio & dominum Israelis,
ut eo modo pariter extendat suam gloriam & magnifica-
tiam, atque a genibus Israeli subiecta cognoscatur &
colatur. Quarto, ali vertunt, *magnificet dominus ultra*
terminum Iudaei, q.d. Gloria & magnificencia Deli ornat
extremis Iudaei terminis, sed ultra eis se propagat &
diffundat per totum orbem. Hoc cœptum fieri sub Ma-
chabæis, per eorum victoriam caelitus à Deo obtinens;
sed allegoricè plenè factum est per Christum & Apo-
stolos. In omnem enim terram exsivit sonus eorum, & in si-
nas orbis terra verba eorum. Verus enim Israel est Ec-
clesia & populus Christianus; qui le est Iudea propa-
gavit per universum mundum. Ita hodie veri fidèles
subjugata Boemia, Austria, Hungaria, Sic, gaudent
ob dilectionem imperiorum nostrorum reipublica, quam Ec-
clesia, dicuntque: Magnificet Dominus super terram
nun Israel.

Anagor, q.d. Laudetur Deus ob gloriam, triumphos &
multiitudinem Israelis, id est, laudes & electiones.
Hic enim mirificet ludant Deum, quod videat io-
se excedisse fortem tam felicem, magis in eum video ter-
minos impientis, id est, cœcum damnorum, prafer-
tim amicorum & sociorum suorum, à Deo ita puniri &
combari, legue ab eorum forte per Dei granum fu-
cius & salvatos. ita S. Hieron. Vide Apollolum ob hoc
beneficium celebrantem & glorificantem Deum tota c. e.
ad Ephesios.

FILIUS HONOR AT PATER] Recensit filius
in Iudeis beneficiis. Deus hic transit ad eorum malicieis,
quae ipsi ingratis responderunt. Ingraditatem ergo &

Vers. 5.

Cec. 3 littere

irreverentiam eorum culpe & accusat. **Nota.** **Hoc** est, id A adorationem, sacrificium, omnesque cultum Dei deponit. **Qui** nam mentis, non feruntur, sed talis, obsecra, adorat, laetatur, glorificat, laudat, commendat, ait S. Cheylus, hum- 2. d. incomprehensum. **De natura.**
Incepit Malachias prophetiam & correctionem suam à correccióne Iscariotum qui reparationem resipuli & lice- rum. **Necessitas** à reformatio[n]e cleri & sacratissimum malis-

Si ergo factus ego sum, ubi est honor meus? At, si dominus ego sum, ubi est timor eius? Paucumque propriè filio debet habere, domino à fervo timor, non tantum fervit, sed & liberalis, qui retentam, amorem, ac obtequum iudeum & exactum complectitur. Porro deus pater fidem primò, creatione: Secundo, conservatio & gubernatio, Tertiò, almonia: Quartò, cusa & providencia paterna: Quinto, per fidem & gratiam quia nos nullus essemus in filio & tandem regnari adiutor. Idem est dominus: Idem titulus, aliisque, ut quod non redemptor, & iugiter tu fuisti quasi coenator, quod fit summæ maiestatis, cui omnes etiapa feriuntur: quod non osas feruntur.

Ater. Dic
us patri
dilector
is de
mone,
no de
mone.
mer.

operations ad vineam suam excolandam, propositis mercede
de gloria aeternar concurserunt, &c. Haec ruris Deus omnium
unum laicorum, et patrum & dominus. Unde ad
Iudeum, eriam laicos, huc impetrat a Deo testimonium, eisq;
logiatio[n]em, reverentie, & impetrat acusari, quod
fuit deflacionis, de qua dixit, *f[ab]ecit alios*, non responderem
deum amantem ut obo habuerint, in honorem &
contempnerint, sententia S. Hieron. Theodo[ri] Remig. &
Hugo.

Audi S. Ambro. in Malachia verba, in hoc tom. 3. si seruans, inquit, deinde Damnum si seruas / sequimus / sicut, rebus patris patet affectum. Tu autem cum gratias non agis / Deum non diligis, nec servis. Unde non existimis in servos, / sed in patribus et filiis. Qui est ergo noster Christus, / temper dum pars ad Damnum si laudes dicas, / et in suis iustis omnia pre-
paraturus es tu. Et ap. 1. Corin. 10. dicit: Si deo seruimus, / nos habemus, sed aliud quod facimus, emota a gloriam Dei
facit. Videamus quo venit Christianus. Apparet velut esse conser-
vatio, et magis fiducia divinitatis, quam praemissa pagina remuneratio,
et plus operis hominem Domini nostri regnare inveniatur,
quoniam operibus multipliciter et cepula collata, mollesque
operis operis religio quam pagina. Vide sequentia, ubi pulchritudo
dicitur Christum amum debere. Deni patri tam manu, quam vice
inflatur luciferum, aliumrum quo avium gratias agere, /
laus teatane. Audi et S. Barnab. item. In Cant. 10. q. inquit,
patrem se nobilissimi misit / sed non ego ne magnificis tibi
genitum si ferre arcte / cum arcte ad eundem patrem canam / bonum,
cum malis filios / podo in dignissime genere aveo / podes tanto
patre sancte degenero. Hoc agnoscere debet enim nos /
spiritus sanctus saeculum usum. Et. Et Ierm. 8. Exigit / autem
Domini timorem / honoratus ut patet, ut spiritus amari.
Quid in his enim est tempus amoris. Abhinc haec et timer personam
habe, et bene non habet gratiam. Et qui de more amari
bene, non bene, sed fedulitate. Et si quidam quis de bone
gloriatur: sed bonum nostrum acceptabili Deo, si nolle amari can-
ditate faverit.

Magis tamen proprie& genuino ad sacerdotium hic lo-
qui Deum, patet ex eo quod sequitur: *Dixit Dominus eis: veni-
tum est id vos sacerdotum.* H. brevis enim habent: *Dixit Domi-
nus exercitum id sacerdotum, defensionem eorum.*
Dicit, ut dicit quod praeceperit ergo pars eius sum,
ubi et huius mors? Unde Complut. ita legunt & distin-
gunt, ut haec omnia conjugant hoc modo: *Ubi et huius
mors?* *et dixit Dominus exercitum suum id sacerdotum,* ita Ly-
tan. Pagno. Vatrab. & alii. Ubi nota, sacerdotem præla-
cias vocari filios Dei; tum quia Deo dicari & coniuncti
iunt, ut adeos quam simili parentum; tum quia &
fanci, ethe debent, ut luctu facilius & pecces pro
populo Deo oleantur; sancti enim sunt filii Dei adopti-
tum proprii, quia in lege enim Luria & sacerdotes pro
præmonitione nuncius Israel, quasi Deus ab angelo per-
tene& a monte liberat, ideoque sibi de populo fer-
tur oblati & dati sunt. Exodi t. 2 & Numer. 8. 16. Senior ergo
est, q. d. *Vos sacerdotum,* in primis arguit & culpat
Deus, quod cum fuis ex præmonitione, per hanc præ-
laciis ceteris: Ita hunc illud ac diligit, & sois istuc vota
eligiuntur cum non a patre honoretur nisi domini
reverentiam, sed cum eis quicquid cultum & victimas iobonim-
& deiponatis. Tamen enim his & aliis reverentiam

Sacerdotus
præ laicis
sunt filii
Dei tribus
sicut illi

Incepit Malachias prophetiam, & correctionem suam à
correctione iacerentium: quia responsum teipsum, & latere
punctum, pendet à reformatione cleri & sacerdotum: quibus inchoatur
enim illi sacerdos, talis illi & populus. Saec huc (actulo hę-
cū) Luther occasione dedit rotam, & multa via plus
rum sacerdotum. Quocum & Christus iuncto, aequa se
in datu.

fine predicationis suis, redigunt vita faciebatum. Docet
inde egreditse Author Impensis apud S. Chrysostomum, natus ho-
milis, q. s. in S. Marthana refecte faciebat comparata flore-
tha, capiebant enim ingessus sollemnes. Christi die pal-
marum in Ierusalem, quo primò templum adiit: Et reser-
vit, inquit, *Johannes in templo Domini*. Alio tempore proprieum hui-
filii, ac et veniens ad domum cœvers patrem, & illi huncera-
scedentes qui genos suos, ne in iniurias Christi facilius, cum in
aliquam ingrediens se cœvers, perdimatur ante eum, ut illi
ad ecclesiasticae curas. Hinc ecclesia mediæ, ne ingrediens ad iu-
niciam in iuris statu saluandam, primò ad origines pastores
intendente. Nam scilicet de templo enim iurem exquirere, qd. &
de templo amissi malum periret: que ecclesiasticae modis quatenus
de proximo ingrediens ad infernum, statim de somnis hec quo invi-
tavimus, ut etiam componeat primò festinans: quia si faciebat
sonus festivitatis, utrum corpus validum esset, qd. etiam dispargit se
fervore, utrum corporis informem esset: ita si fæcilius faciebat, utrum
fuerit, tota fæcilius floruit: autem corporeum fureli, emulatio, fu-
erit morevoli eff. Cor autem & membra sua fæcilius intelligi-
tur: quia in rebus spiritualibus per se sunt populares gubernato-
res. Et fæcilius est fæcilius latere ab illis, si fæcilius fæcilius sunt recepta-
cula sapientia spiritualis, hanc dicente de regibus gaudemus
sapio in dulore & fæcilius autem Omne est in virtute.

Expliqueat ergo mutua themata analogie applicando
fæcilius, dicens in Scientia enim themata accipiens, cibam
enquis erit infelix, & per seum corpus dispargit: sic & fa-
cilius accipiens scientiam faciemus per Scripturam in Deo, &
exsequentes eam in se, id est tradentes & medantes apud
nos, utrum corporis manifestetur. Sic postmodum manifesta-
tur utrumque admodum mentem suam punitum, & con-
tra nos utrumque admodum mentem suam punitum, & con-

*venit ipsam in se secundum suam voluntatem; impetrat quod sibi
voluit; iuste etenim secundum suam voluntatem facit; sed si*

*propter meum, non propter regem: quoniam amicorum ipsius est et non
egregioris ratione; quod vobis affectum est in palam suam, patiens et
fusigerum autem in maxilla, tamquam ex parte hoc, per suos des-
tituta in Erit, sed superstitio. Deo verbum, omnes fuisse regni;
nonque regnum conversio illud secundum propriam est, ita ut
nisi de deo, ratione verbum in eisdem auctoribus, nullus esset et ad*

nam et opus utrumque in securitate quamvis rebus periculis ex-
istat et in cordibus animarum preterea saefius invadantur,
quasi blitze i in aliis autem speciebus dilectionem adfici-
am, quasi lacr. in aliis autem vita, quasi pigrorum uo-
cacionem & regnandum. Videate ergo fervorosam, quoniam uer-
cōmpositam in spiritu & spere. Quoniam hinc in appetu, si
aliquid infirmatur fuerit uerberum, non emolles languor
& somnus i si autem flumina languor, omnia mem-
bra invenientur infusa i si si alegra Christianum per-
eaverit, non emas peccata & facundos i si autem &

*sacerdotes fuisse impotentes, rite populus conservare ad
pacandum. Ideo nonnihilus Christianorum per suis pre-
catae reddidit rationibus: sacerdotes amant non fidem pro fidis,
sed & pro eorum precatis tradidimus facturam. Vt illis
arboribus pallentibus fides mortalis, ex inservienti studiis
spirituali, quia latentes ineditibus habebunt. Nam vere quam-
admodum cum viderint arborum pallentibus fidem non credant: ita
cum videntur palmarum insipulationes & levigatus, finis
habet cognitio, quia sacerdotium eis non est pietatum. Hic
punctus rectius, quia sirogularum sunt de altero astro.*

ET DIXISTIS IN QUO DESPERABEAT NOSTRUM TUM? Hebr. 13:12 **C**hristus, id est **P**ropositus Chaldaeorum, Tigrinum, annos et salta habuisse annos, illudque nobis fons? **R**espondet Deus: **E**ficiat super alere meum populum! **S**icut Hieron. Klem. Hugo & Lyran per paucum intelligentes panes propositos, certeque calperunt his iacerdotes, quod eos non eritiosos, aut non aximos, ut h. a. jubet nos filios genitos, handecitos, fermentos, aut illa ratione veritus Deo essent. Adicit S. Hieron. Klem. Haymo, Albertus, Hugo & Lyran tanta iacerdotes, quid? panes haec ex quo visu instrumento conficerent, cum iuxta coram traditionem, ex paucum religione & pia vita acceptem, nos mihi ex felicie frumento.

to confici debent, quod ipsius sacerdotes levigent, ne-
suffici, mollescent & coroscent. Quod notem Cimbriani,
praeierunt sacerdotes, ut dicunt qualia; quia para & se-
iecta Deoferentes debeat.

Vero quia panes propositionis non offerebantur in
altri, quod canem de tuo pane sit hic Malachias, sed in
mena panum propositionis: nec enim erant victimae, sed
mera oblationes; hinc melius per panem poluitum acci-
piat victimam pollutam, tum simile & panorum quos quasi
sacrificia concravatam Deo in altari, vocabantque milio-
na, ut patet Levit. x. tum cernimus, putat bourn, ovium,
hircorum, quos sacrificabat Deo. ita Chalda. Vatabl. Clau-
dius & Aries. Hebrei enim pacem vocavit omnimecum,
etiam caro fuit; ut praeierunt bous, capri, agnos, & quavis
victimae. Deo oblati vocari panis, id est, cibis Dei, uti
offendi Levit. 22. 15. & cap. vi. v. 6. & 8. Num. 12. Ra-
tionem dei Levia, nimis quod sacrificium sit convi-
viam Dei, in quo Deus cum hominibus quasi comedere &
bibere videtur. Quocirca etiam Deo immolatur, etiam
quasi panis, id est cibus, quo velutatur Deus: vinum De-
libatum erat quia poros quem bibebat Deus. Quod enim
ignis deorbiat & consumebat, hoc tenetur Deus per
ignem repraesentatus edere & consumere. Panis ergo pul-
lorum vocat victimas ceras, claudas, mancas, quas contra
legem Levit. 11. v. 19. & 21. Deo offerebant, ita enim se
explicat Malachias v. 8. Secundo, pullorum, quia non offe-
rebat in eis & ceremoniis, quia praeierit levi. Levit. c.
1. s. 4. &c. Tertio, pullorum, ob impudenter & seculare la-
cordetum cum offensientem, Sacra enim iudeorum va-
lebant, & vim imperandi habebant non ea opere operari,
uti haberet nullum Eucharistia, sed ea opere operantis, putat
ex dignitate & devotione sacerdotis sacrificante, qui hic
erat. Sacerdos & impius: quocirca etiam oblatio magia
Deum irritandi, quia imperandi vim habebat.

Porro Gentiles adeo deorum suorum reverentes erant,
ut priuipatos victimas immolarent, eas sollicito explo-
rent, an porrectas. Hinc & meliores è grege Seligebane,
caique Apollini candidas, quaterni, si magnis effici, cor-
tus immobabant. Unde Aitanica lib. 10. Aeneid.

Et fortunatis omnes arata fronte, fronte, fronte,
Candentes:

Ec Ovidius:
Mundis indecussata cornibus aurum,
considerans illa, nixa cornu, iurava.

Quod si color hic victimae, crebat, crebat superinducen-
tibus. Unde illud Juvencus tota.

Dic in Capitulo magnum

Cretorum invicti.

Tellus Arnobius lib. 2. contra Gentes, olim in Albano
monte non alios laetuisse, quam nivis candores immolare
tauerunt.

Et dicitur: IN QUO POLLUIMUS TE? id
est, pollutum panem, id est victimam, oblinimes tibi &
Nota hiis, obsecras, qui pollutus pollutum offerit Deo
sacrificium. Deum ipsum quasi polluit & corrupterat, quia
mentum, victimam & cibum Dei conspurcat, praeierunt in
lege nova, ubi victimam ipse Christus Deus offerit. Quo-
circa Apostolus in Corint. 11. 27. dicit: alleluia! Quis invoca
nos mandatorum pacem haec, ut liberis calorem induat,
non nisi ex opere & fonsu. Quia quasi Christi-
ficata & Deicata, permisit ad Judas preditor. *Non enim*
Sacramenta violentur, ipe causa sunt sacramenta violata;
sic S. Hieronim.

VERS. 7.
IN QUO QOD DICITIS: MENS A DOMINI
DREPCTA, COMPREHENSIBILIS, EST.] Quia feliciter dici-
tis; Jam velvit altare Domini; ac proinde villa quilibet in
eo offerti possunt. Menstrua enim vocat altare, quia, ut jam
dixi, sacrificium est quasi convivium, in quo convivit est
Deus, mensa est a lare, etca est victimae, ponat illamem,
ministrant est sacerdos. Tantum hic endicem malum, atque
coiuicem contempno sacerdotum: ite ipsam altare vilitatem,
q.d. Vos illi sacerdotes vilpenditis meum altare, dicuntque
illud evilmus, idque peccatum rectum quid, & quale in ea
offeratis; quocirca offertis in eo victimas ceras, claudas
& mancas.

Quocirca, quia caelis & titulo dicebant altare evilmisse.
Reip. Primo, ob longam factorum cessationem; quia per
septuaginta annos expiravit etiam curerunt templo, altari &
victimis. Hoc enim in animis accollarum generare sollet

A sacerdotum oblivitionem, neglectum, incuriam, contemptum, *Prius;*
ut videtur in pagis Belgii, tempore beli Hollandici à
sacerdotibus derisoribus, ubi rottei, praeierunt juvenes &
pueri qui namquam videtur sacerdotem, ut primum eum
videturne, flatibus assoniti, vel diffugiebant, putantes fe-
mam hominem, sed monitrum videre, vel spectantes, uti mudi
ibidem ollis videre & experiri contigit. Secundo, quia vi. *Secundus;*
debant templum à i.e. tenditum, non square gloriam
tempi prioris, quam videtur feneri, & juvenes à iustis
audirent, ac portabat deinde religiosi festinationes, quia
deus ad festationes ambulet, ait S. Hieron. com. ex teor. &
Deus aut tam aliorum ostendit, præm. affirmatio & dectiones
requiri, ait Remig. Tertio, quia Iudei imperi Babylonie *Terzi.*
redeunt pauperes erant; unde non poterant opulentas
date oblationes sacerdotibus, qui prouide neglegebant al-
tempi, pluri negotiis le dabunt cibis compararent fibi vi-
tuum. S. enim hodie videmas subdiaeta, vel perennibus
redimicibus templorum, perire quoqua vel manus sacerdo-
tum curam & ministrantia. Ita Varabil. *Quarto;* quia videtur
Deum vidi maxima non edere, led eat igni consumi-
mi. Unde meliores ibi referabant, aut cum deterioribus
communabat, cententes factius esse deteriora dare igni me-
liora. Auct. S. Hier. *Quid prodest, inquit, si ignoramus*
*optima & qualitatem purioris quam afferuntur, igni fuit devo-
randa.* erat hic protestus avaritiae & gula. Sic hodie vi-
demus sacerdos & Prelatos nostris illis in membris & con-
vivis esse imploradis, in altari & templo fordistis: men-
mis adhuc mappas pretiosas & vina i. Ieron. in altari verò
littera lactea & vulum potius quam vinosum. Quia da re jure
querentes Card. Bellarm. in Gemini columbat.

Moral. dicitur Primus, Deo, utpote auctori omnium, *Moral.* de
non qualia qualia, sed optima & præstantissima esse danda. *tempiorum*

Secundus, contra hereticos, *Deus honorari & delectari* *secunda.*

magnificens templorum, altarium, valorem lacromon &c. *tertia.*

quia ipse, major est omni laude, & omni magnificencia ma-*teria.*

Famula & mago fusa fuit mentis, quam *quarta.*

Cedrenus, Barros & alia Julianiana Imp. in augu-*Barros pre-*

sto. S. Sophia templo erexit. Coelat enim auto a. genti, *Barros pre-*

etiamque generis lapidibus, lignis, metalla, omni busque *Barros pre-*

rebus quis terra fuit, mare & terra mundus. Et omnis ma-*Barros pre-*

teria pretiosa plura, multorum, potiora collegat, liquatis*Barros pre-*

que his que fluerunt, ita illis immiserat, atque in formam*Barros pre-*

mentis concinnat. Ita omnes varium illud opus intuicu-*Barros pre-*

bus erat stupor. In orbem hanc obliterat epigraphe: *Barros pre-*

Tu es deus cuius officia sunt in Christo, Iustificans & *Barros pre-*

Thouredas. Haec propriae actio, fili Del Verbum qui nosfilii*Barros pre-*

sunt carnis officia pulchra, & tunc officia nostra, & nos in tua *Barros pre-*

ratio filii conjuncti. Si quae nobis communis res, rite ad *Barros pre-*

meam filium auge & rite, intercedentes sancta Deipara vir- *Barros pre-*

gine Maria.

Celestis Joseph. lib. 8. Antio. cap. 2. mensam, quam *Mensa sa-*

tempio Hystolomotano doceo misit Pollemus Philadel- *per Phil.*

phorus ex Agypti, ut ab Eleazar pontifice impetrat, et sic *Philadel-*

præsumta Interpretis, qui S. Scripturam ex Hebrew in pli- *philadel-*

Graciam idiomam conservaverit. Etiam enim tuta ea auto *philadel-*

longa duos cubitos cum dimidio, lati unum, ita lequicu- *philadel-*

barum. Ornata erat cyathis veratilibus, & icoepulis egre- *philadel-*

gia. Exstinxit autem loria facia gemmis pulchra, ovali *philadel-*

dictu[m] diligenter. Hinc subiecta erat corona per cir- *philadel-*

cum, omne genitum scutum representans, dependent us *philadel-*

sacerdos, & ipsa emergentibus, & malis puniis interterriti, *philadel-*

que omnia confabunt & lapillis colorem naturam suicu- *philadel-*

D referentibus, & auro circu[m] totam membrum revolvunt. *philadel-*

In membra autem leupius erat Marsander magis petri, geminis *philadel-*

per medium tamquam stellis variegatus, carbunculo & *philadel-*

Imaraldo gressu[m] radicibus. Basili facies erat carbunc- *philadel-*

ulo palmarum laces, ex ppidina specie; quo veit pedes anni- *philadel-*

tebantur, odio digito[u]m latitudine. Tanta erat artis sub- *philadel-*

tilitas, ut perfekte vento signata, natura, non artu, opus *philadel-*

videtur, et statu[m] autem mente erat tempi obitualis. Hac *philadel-*

& plus Iosephas.

Ab his dilecamus exhibere Deo mensam honoratam & *Philadel-*

magnificam, non enim Iudei vitem & delicia[m]. Id facie *Philadel-*

mus mythis aniam nostram omnium virtutum genere ad id adi- *Philadel-*

orientam Deo offeramus. Ipalienus quasi microcosmus *Philadel-*

Deo, qui macrocosmus est, discenda; ac præterierit si opes *Philadel-*

charitatis exercemus. Hinc enim mensam influimus, *Philadel-*

non tam pauperibus quam ipsi Deo; in hac enim ipse dele- *Philadel-*

ctor & qualiter epulatur.

Proferimus Tropoli. S. Hieron. **Pellitum**, sit, posere, id est, corporis **clavis**, quando indignus occidimus ad altare, & fodiunt manus. **Fundit**, datur angustioribus, & dicimus: **Missa Domini decessilla** est: non quod hoc aliquis evadat, dico, sed opere precessorium de spiritus mentis dei. Unde de talibus artis Apol. 1 Cor. 10. Non possitis calicem Domini bibere, & calicem demonorum: non possitis mensam Domini participes esse, & mensam demoniorum. Sec. Rursum polluit patrem & mensam Dei, ac in ipsum Deum paci contumelias, sit S. Hieron. doctos & predicatorum, qui verbum Dei, quod est panis anima, docet propter lucu, vel humanam gloriam, ac divitios blanditur, peccatores honorat, & pauperes lanctus repellit, mensam Scripturarum Dei mensam idolorum, sacrilegios delitiae, ne potius ipsi communem.

VERGIL.

Si OFERATIS CACUM AD IMMOLANDUM NONNE MALUM EST? Ita & Septuag. ac Chalda, vertunt interrogativum, q. d. Omnino malum est, quia contra legem Levit. 18. ac quod potest vitium integrum & visio carens. Recenteiores, ut Vatabi & Tigurina, vertunt affirmativam, i.e. huius carum sacrificari (supple dictio) Non est malum, sed bonum & licitum. Peccabunt ergo avarii sacerdotes, qui ut oblationes suis fructu lucra augent, nullam respiciunt victimam a populo oblatam, etiamque causa est vel vanitas, imo pro integra a populo oblatam, ipse est gregis subtilitatem claudat vel multilam, inter gram fibrae retinaverat.

Ita peccato hodie Christiatio, qui pro decimis & primis, tunc dant manipulos, vel animalia detinunt, meliora fibri retinentes, qui filios claudos, iucos, foliados, ineptos tradunt in monasteria, vegetos & acretos tradunt mundo; qui tempus juventutis floride dant carni & fangiari, tempus honestitatis dant pictari & Deo, q. c. qui meliores horas dant labores, detinunt orationes, Dei enim misella tem contument, qui si leprosi aperiuntur, ubi potiora, Deo peccata attribuerunt. Si tales & talia offenserint principi, vel regi, nomine vapescant? Qui temetas à portis vel cibis eius regi apponenter, multilam, non multilam habent, qui offert Deo temetia à diabolo, & aliquid adhuc disboscum exhalat?

Symbol.

Symbolice, Remigio & S. Hieron. **Pellitum**, inquit, est dominum aliopod, ut oratus, et heresma. Sec. Pivid. canit isti animis effervens non est illa strata lata veritatis, & vel si non est similes inveniunt sine quis efferti. **Clavis** est strumentum militum rimi, qui duplo minus accedit ad deprendendum Dominum. Dubius est, qui Christus non habet, qui est Dei natus & sapientia. **Immissum** militum, & effervens, ministris Dei placere praeferit, sed potius reum faciem effervens. Manu est obediencia, quae subiecta Superiori voluntatem, non intellicit, manum, non animum.

OFERET ILLUD DUCI TUO, & vide si PLACUERIT EI] q. d. Videbila misericordia quod non placet ei, sed summe displacebit, donecque tu reliqui, quin & indignabitur ibi; centie enim te à te contemni & vilere repudiar, quod tam vilia, putat circa, clauda, manca anima, ei offers, & integra tibi referes. Si ergo talia non audiens offerte duci ruo homini mortali, quoniam Deo immortali ea offerte audies, quelli Rex regum, & Dominus dominorum?

AUT SI FUSCA FACIR FACIUM TUAM putat te tuumque munus, quod ore & facie tu ei obverba oides: facies enim index est animi de mentis, totumque hominem & personam ipsam representat. Nam facies decora, honesta, liberalis, reverentia meritoris suscipi, hilaritatis & benignitatis virtutis à principio, & multo magis à Deo suscipit facies vero iudeocata, turpis, avara, impudens, irreverens ab istud despiciens & tricitor. q. d. **Dux** & **princeps** tam avarum & impudentem faciem, quam avarum & impudens munus tibi offerit, non acceptabis, sed averbia bitur, quoniam magis ego eadem non acceptabo, sed averbor. Sie de Job reverente, patiente & pio ait Deus. C. 42. 8. **Job ans in jor. 3.** **Mens reabilitate vobis & facies iurius iudicacionis.**

VERGIL.

ET NUNC DEFRECAMINI] Hinc verbis non ironice, ut vult Clarius & Arias, sed ferio horatur eos ad penitentiam, ut patet ex sequentibus ita S. Hier. Theod. Haymo, Rupert. Lyr. & alii: perpeccatum erga Pagni. verte, & mens reipetit factum est hoc] q. d. Non patrum hoc feceris est, sed velutrum, non tam laicorum

A*et culpa, quam velutrum, à sacerdotibus (eos enim aliquo cur, ut patet v. 6.)* Ves ergo suppliciter depreciamini velutrum Dei, qui eum omnino & ad indignationem concrevit. Ita S. Hieron. Theodor. Lyras & alii, Alter Vatabi, q. d. De manus vestris, id est, ab operibus manuum vestiarum profecti ex tua maleficicio, de qua dicunt in sequentibus v. 14. **Malitiosa delicia qui habet in grecis sum mefistos,** & **comus faciens immundus debili iluminis.**

SI QDO MODO SUSCIPITAT FACIES VESTRA q. d. est, vos velutrum oblationes, ut dixi v. 8. Aliquid ex Hebreo sic verum, non inferes id est, q. s. quod modo inferes à nobis facies, scilicet suam iratam, ut velutrum triste malumque opprimit, offendendo yobis faciem bilacrum, capite vos exhibitando. Hebr. enim **OMNIS nos & suscipit re,** & tollere vel autem significat. Alter Theodore, q. d. Num sine punitione & deprecatione venire vos in gratiam recipiam?

QUI EST IN VOBIS QUI CLAUDAT OSTIA VERBO.

(tempi) **ET INCENDAT PERPETRAT COMPLIUS** legunt, non intendat ALTA RE (hoc est, altaris ignem, & per ignem viduam thymiamata, quae quotidie in altari strenuante Deo) **M E U M G R A T U I T O** q. d. Nemo velutrum gratia templo & altari servit, sed labores sui suspensus percipit, & ex altari oblationibus fulgentur, & vivit, caro ergo illud meum quo coekus negligit, & negligenter pergit. Si enim non religiosus & Dei intentus, certe mercediti respectu, & obligatione justitiae obicitur, debentis hoc munus velutrum, ad quod praeceo conducti eris, diligenter & acquireat obire & praeflare, ita S. Cyril. S. Hieron. & alii. Nota. Ad verbum ex Hebreo sic verit Tigrurina, ad altera quis ex verbis officiandis non sicut in omni genere incendat? quod Noster aliter verbis, sed clariori sententi ex prefissi, dum verit, quis est in verbis qui claudant os, & incendat altera non genitale alii verbo cum Sepug. & Chalda, contrarie vertunt hoc modo, quis est in verbis qui claudant nos, & non ascendentes aliae non genitale q. d. Utinam aliquis velutrum clauderet foras templi, ut non oratis super altare memini victimam haec polluta fructu, fave in vacuo. Nam illi mali non placent, sed placet para mone, Christi, qui toto orbe offertur, ut sequitur, na Thendor. Vatabi, & Clarius. Unde & S. Hieron, notat Graecum **δεσπις**, id est grauid, veri polli, in gratia: ut videlicet in gratia, quae non habens adulteri inueniunt fervorem, fata prius. Hie secundus sensus valid tam Hebreo, quinque sequentibus coharet & responderet: aque Hebreus **ΩΝΙ** ekphane signifi cat gratis, fructu, in vacuo, ut placit. 34. 10. **οὐδὲ διδούσιν με γρατία, habet, θέμα.**

NON EST MINIMA VOLUNTA IN VOBIS, dicit DOMINUS Tigrurina, non est nisi in nobis desiderium, id est, non nisi placiter, non enim illis gratia ob velutrum irreligionem, negligiam & contemptum & contumaciam. Hebr. enim **ΩΝΙ ΔΙΟΡΙΣ**, significat placitum, benedictum, complacientiam, affectumque amoris & benevolentie, quemque Septuag. vertere & vocare solent ἀνθρώπου. Et (id est idecir) manu (hebr. **ΩΝΙ** mireba, de quo paulo post) non significat de mens vestra. Vetera enim sacrificia non placebat ex opere operari, uti placent in lege nova, sed tantum ex opere operari. Cum ergo hic operantes & sacrificantes diligenter Dei, diligenter & sacrificia, id estque per Christum cum Synagoga, Iere & gene fune oboluta. Idem fiet Christiani. Audi S. Chytil. itc. 10. D. March. Prima, atque in vobis facta curiositas, die declinationis ad aeternam. Quanda ergo cella videris absenter, quis dicas, quis jam non est? Sit primus in facultatibus & letels Christiatis incipi praevalere obsecratis peccatores. Nomen autem quandojam videt, quod sacerdotes posset in formae variae figurantur & galutum, qui montes & colles dicuntur, apparetur iniquitas temporis, quemodo dubitare quod sicut est mundus? Idem in cap. 42. March. hom. 47. Si per aliquam dies, inquit, fortis deca, cum labore & non pugna est ut reparatur. Sit autem ipsum fundationem fortis conquerit, quod facies patet famulis, nisi in aliquo loco nevicias finitam, & lepidi: de peiis locis transuersis, aliis fibi nisi. Desideramus. Sic & in spiritualibus, si quidem populares percurrit, per penitentiam corrugans, si autem diligenter facit ipsius iuramentum, quid est populi fundatione, quid faciat Dei? Ita illud Christi: **Qui sit solus quid si sed** in securitate, in quo felicitate? Ad nihil enim uelut alia, nisi ut in securitate, & conciliante ab humilitate, March. 3. 13.

tionem Propheta metonymie intelligit sacrificium, cum illa est index & symbolum, uno pars aliqua, sed de hoc mox plura. Jam verba singula premissis examinamus.

I N O M I L O C O] Qui nihil ita Dei nomen & gloriam rorbo celebrat & magnificat, ac sacrificium Eucharistiae, quia Christus ipse in victimam Deo Patri offerit per manus sacerdotum laetum, ut paulo post ostendit.

S A C R I F I C A T U R A] Sept., Tigur., & Paguin. *Icones* afferunt, Syrus, posuit incensum, a thoro facit, Arabicus Antioch. facilius subi. laetitia, & Arabicus Alexander. afferunt ad se laetitia. Hebrei enim maior est participium passum coniugationis Hophal, quod proinde vel ut uomen, significans thymiam, incensum, iustitum, vel ut verbis, aut potissimum verbis, significans additur, inquit ut, sacrificatur, acipi potest: ut uomen accepteretur Septuag. ut veritate Nostr.

E u c h a r i s t i a u n a v i t u r i n e a f u m u n i t y m i a m a z i m a , i n t e r ?

Ubi Not. Eucharistiam hic vocari incensum vel thymiam. Primo, quia continet Christi corpus quasi holium, Deo aucta etenim eucharistias incensem, quia quasi thymiam odorem suauissimum Deo献halavit. Quo eius laetitia placavit, eumque hominem reconciliavit. Secundo, quia Eucharistia confitit, & condit facies precibus, que sunt thymiam Deo, iuxta illud psalm. 140. 2. diligenter orare mea, tuas in conspectu tuo. Ita S. Chrysostom. psal. 95. Dilectio, inquit, mysticam interpretationem of meum, qui est inter omnes populi. Thymiam vero populi appellat facies precis, quae post festum afferuntur. Hic enim festum Deum resurrexit, non illi qui à terra rediit famulus, sed qui a parte eius exhalat. Denique Eucharistia vocatur incensum, quia uero sanctum representat, sed & re ipsa continet Christum in atra cruce pro nobis incensem, id est, dolore & amore rotum. Deoque sacrificium.

Tropolog. thymiam tantum igne & oratione, suspiria & vota tam facerendum, quam feluum, dum Eucharistiam vel conferant & confundant, vel fumum & manducant, justa illud quod Apocal. 4. angelii dicuntur habuisse & obmollisse Deo pectora aversa plena oderationum, que sunt orationes famularum. Quocirca S. Chrysostom. hom. 91. ad pop. Antioch. Igne, inquit, tamquam leonis ignis (prostant ab illa mensa reverentur), sed diabolice terribilis, & caput ad seruos in esse reverentur, & obicitur quoniam non salubriter.

O F F E R T U R A] Hebrei 10. 13. afferunt, id est afferunt, ad due iure, offertur, applicatur, propinquia fit. Radix enim 10. 22. uaga, significat accedere, appropinquare; victimam enim & dona quae Deo offeruntur, ad illum quia accedunt & appropinquant, praeterit Eucharistia, in qua victimam est ipsi Christus Dei filius.

O B L A T I O] Hebrei 10. 13. minchia, id est munus, dominum, quod Deo adducitur, donatur, offertur, a rad. 10. 13. marha, id est adduxit, dedit, obuersit. Porro minchia proprietas erat sacrificium factum, post fastu & pania, Levit. 3. quod proinde sua forma & specie, erat expressa figura Sacramenti & sacrificii Eucharistiae: unde et cum illo iugis i sacrificio agni, quotidie libabatur victimam iusta legem Exod. 19. 10. quod repeatabantur alterius speciem Eucharistiae, scilicet vini, sub qua ex vi verbo confectionatio posuit & immolatus fanguis Christi, ut sub specie panis vi comedente ponitus corpus Christi. Infupit cum minchia adolescentem & obseruantem oculum, thus & ful: oleum significat misericordiam Christi, quam ut hoc Sacramento & sacrificio quotidie quasi novam & rediuimus nobis exhibet: thus, ejusdem religionem & odorem suauissimum, quo se Patri in cruce immolavit, & rursum in Eucharistiam immolas ful, atrocitynam & incorruptionem, quam in beata resurrectione per Eucharistiam nobis aferret, ut ipse promisit Iohann. 6. 44. Plura de his dicit Lev. 1. Sie & prius as Gentilium, qui pulibus & pane possunt quin carne vescebantur, victimam huius incruentias & puras, id est Larreas, non carnaceas, docet Ovid. lib. 2. Faistor.

Anno domini quod conciliare volerem.

Fas, ut, & pars lucida a mica solis.

M i l i s f a c t u s , u n a s f a c t u s , u n a s f a c t u s .

Ideoque in sacrificio mola, quae vocabatur, ex farre & fate confabatur. Molacina, sit Fellus Pompejanus, nihil aliud era, quam farre subduce & fate appensum, & quod eo molito hollis aperguntur, inde mola nomen invenerit: quam proinde Virgil. lib. 2. Aeneid. fallax fruges appellant:

Et salsa fruges, & circum tempora vissa.

Sic & Tibull. lib. 3. eleg. 4.

Et namus mites horum genos, omnia nullis

Favis pro placatu, & salicis sole.

Rursum Ovid. lib. 4. Faistor.

Fare Dea, micaque licti salientis hostem

Dicit, & in uoce sua grana facit.

Idem lib. 1. Faistor.

Inde uox Janus, enicam Cerale facetas

Imponit libram ferrugine mire fas.

Quis & Al nob. lib. 2. contra Geotes docet farreas victimas

fuisse ante thorac moritiam & nulum. *Thom. ait, neque ipsa*

Romanus, aut religiosus artifex communis fons Roma, aut

aut scilicet, aut aucti, ut pum fer manu, rat, qui preceps uenit

sacrificiorum victimam mortua.

M U N D U M] Primus, ut corpus Christi, quod in Eu. Eucharistia ostendit, est mundus omnium & latitudinem, atque *alia die* te Virgine opera Spiritus sancti efformatum, atque *non mundo* Deo hypostaticum unitum. S. cuncto quia nulla indigneatur trahicere, aut malitia facerendum, vel offensum inquinari potest, inquis Coue. Trident. less. 3. c. 1. Esi enim lacerdoz est efformatum, Eucharistia tamen tempore suum mundus item tenet, & inquit mundus ex seipso, huc ex opere operatus. Tertius, quia Eucharistia homines non tantum, & peccatores, sed & peccatorum causis, potu & concupiscentias, tentationibus, pamborum emmodat, ac peccandi occasione vel amovet, vel ad eas superandum robur addit.

Denique tres erant species sacrificii a Deo Iudeis preterps: Levit. 1. Prima erat in locutionem, parva, bos, ovis a canticulis, que tota in Dei honorum constituta habuit. Secunda, bottis pro peccato, ad illud felicitate ex pandum. Tertia, victimam pacifica, qua scilicet pro patest, fatu & beneficiis, vel iam obtentis. Deo gratias habet, vel pro obtinendo supplicabatur. Hicet tribus in lego noua successit unicus sacrificium Eucharistiae, quod emunctae tres haec species in se complectitur. Ipsa enim est dignissimum. Non holocaustum, quo nomine Dei missa collitur & honoratur, etiisque reficiatio & repentitio holocausti illius, quo Christus se totum. Patri in aera crucis obulit & immolav. Ipse pariter est sacrificium propitiatorium pro peccatis, iuxta illud Heb. 10. 6. *Holocaustum & propitiatio non nisi placuerit. Tunc dicit: Ecce uita. In capite libri feruunt enim illa nostra de morte, ut faciat Deus voluntatem suam.* Et v. ro. *Io. qui voluntatis sanctificatus sumus per oblationem Iesu Christi.* Tertio, Eucharistia est sacrificium pacis, non sacrificium, quo Deus de omnibus donis perceptis gratias agimus, & pro percipientibus oblectamus.

Moral. dicit quae pars & sanctus debet esse sacerdos. *Nisi quae* qui oblationem purissimum, immo ipsa purissimum. *Christus pars de-* stum inquit, *Sanctum sacerdotum, consecrat, tangit, beatifico-* manducat, distribuit, quod angelis non est concessum. sacerdos. Angelicus ergo & plenum angelica pusilla requiriunt, ut angelorum Domini iusti ipsi plenum, immo confessus. Ju- stis itaque, & multo magis Christianus dicit Deus Levit. 10. 6. *Eratis milii sancti, quia sancti sum ego Dominus, & pa- paratis uocis a ceteris populis, ut efficiam me.* Etc. 21. 24. *Ego De- omnius qui sanctificatus es. Vide illud dictum, de Levit. 9. in fine cap. Verbi uotis Thomas theologatus libro 4. de Initio. Christie. 1. *Quoniam mecum, inquit, & hunc uolam ut facies* sacerdotem officium, *quibus datum est Dominum metropolitam viris* confiteris, labores benedicentes, mortales tuas, & propria sombra, & ceteris ministribus *Quo uero mundus delecto est meus,* illa, quem parvus es, quem sanctum corpus, & quam immaculatae res secundum te, ad quae res ingrediuntur auctor portante. *Ex ore sacerdotis milii nisi sanctum, noli nisi beneficium, & mi- le procedure debet verbum, qui non sapit Christi suspicere Sarca- mentum.* Oculi eius simpliciter & pudici, qui Christi corporis solens inueni. Manus para & laetitia elevata, que creatorem car- li & uera felicitate contellare. Sacerdotibus specialiter in le- ga dicitur: *Sancti estis, quoniam ego sanctum sum Dominus* ac *Dominus uos.**

Q U I A M A G N U M E S T N O M E M E U M I N G E N T I S U S] Vox ipsa patrum proprie & confabitate accipio posset, q. d. Causa eis Gratiae Deo oblationem tam puram & nobilis, quam est ipsa Christi filii Del caro & sanguis, est, quia magni me meumque no- men estimabunt: credentes enim & professuris me ei- sume summum & augustissimum omnem, ideoque summam & magnitudinem bellum jam dictum mihi officient, Partim

Partim impropriè de consecutivū, ut more Hebreo prie. A omnia alia Dei beneficia exquirat, immo in immensum impetrat. Quicquid & Chrysost. lib. 6. de Sacerdotio, Tempore, at, & angelis facilius sollemne & sollemnitas perferuntur utriusque modo clamores voces, & locis diversi quicquid in illis sonibus per immensas angelorum roribus plausus est. Conferatur id visione varijs tunc, afferentis in Milite angelorum multitudinibus confusione, fulguribus velutis instaurans, aceris ipsius circumdatum, sic capite inclusum, et si quis multos prefigeret, flantes vides. Idem boni de Eucharistia in Encyclopi. Agno, art. De sacerdotiis, Sacerdotium agere facilius faciem ingrediens. Idem homo, ad Corinth. Deus in hoc nra fuisse, ne cura nobis cadens sit, facio teq; mysteriorum. Aitne igitur ad eis patres, iuri non cessat sed calo calorum, & non quod discimus inceditur. Ergo quod somnia horum digunt est, id est in terra operantur, scilicet Neptunus angelus, secundus archangelus, non calo sed calore calorum sed ipsius bellorum omnium regni dominii operantur. De Sacerdotio: Hoc ergo mysterium magis intercedit veritatem, quicquid in eo inesse meministi, quicquid et perficere nos existimat, siquidem ad despiciari poserit? & Gregor. Dialog. 8. 8. dicit: Sicut huiusmodi doctrina postea ipsa immunditatem horum, sacerdotum non in eis operari, sed ille Iesu Christi mysterio angelorum clares adfert, nam in secessu, tempore redirentur. Imo pax et quietus est quae implibilius seruit?

Quarto, quia in Eucharistia expectatur summa fides, spes, charitas, religio, operante virtutes, quibus Deus conlimes et glorificamus. Fides, quia credimus Deo dacenti, hoc vere est corpus Christi, etiamen virtus, gaudium, tactus, emone que tenet captivationem judicent, itilacit esse panem et vivum spiritum. Quid animi non spemem a Deo, quem credimus nos duci filium suum in cielo et sacrificium? Charitas, quia cum ea non accedatur, cognitis imminentibus Dei & Christi in nos amorem, quo nos totum dat et communica. Religio, quia enim non summa veneratio colat Deum, quoniam prius in credit et videt et ita de ceteris. Atque hoc fuit uns et causa peccipit, quae Deus Eucharistiam instituit, namcum ut daret oblationem et sacramentum expediens omnes virtutes, ut in eum coleremus et honoremus. Denique Eucharistia est magna onus delecta: entum in te habem, & omnem laudem, laetitiam, ideoque magnificus Deum daturum celebrans et dapsad. Cenac quacum muta vocem clangat: Panem cibis deducit: non angustias manducans hominem. O quam justa est Domini Spes nostra, quia uidendum et rursum in filio demum retrocessere, pars salvifica de eis profecta ejusmodi replet bona, scilicet pro diuinitate domini nostri Iesu Christi. Miris, seruatis diuinitatis vestris?

Quinto, quia in Eucharistia memoria fuit mirabilium sicut misteriorum & inferiorum. De minore enim etiam tantum angustia dedit tremendum, p. 10. 4. Eucharistia enim reficit nobis beneficium creationis, redempcionis, justificationis, glorificationis, ceteraque omnia, ut ostendit Zacharias, 1. 1. Sciat, quia Eucharistia est miraculum miraculorum, operatum Dei, potenter (azulorum), iusta illud Zeph. chart. 9. 13. Quid est in omniis ejus off., et quid pulchritudo spes, nisi misericordia stellarum, & visus gloriosus virga regis proprii & Dionys. Ecclesi. hierarch. c. 1. Eucharistia non est sicut sacramentorum confusio amissio, dispergimus & faciemus. Tunc enim est reficiens & angustias et inferiores. M. Thodidatius Burdigal. c. 3. & 4. Eucharistia non caput consummationem Dei nisi, secundum decisionem & consensum ipsius perfricta etiamen cibis, Iren. lib. 4. c. 3. 2. novi testamenti omnium rationibus. S. Cyryll lib. de Comm. Domini, etiam in omnibus predicationibus. Optatus Miletius, agnus calix, etiamen, statim dei spiritu regeneratus, & Epiphonus lib. de Natura Dei immunita, et utandis, quoniam immunita est. Hoc fuit, inquit, accessus amoris ad mortales, et mortales sensim, amoresque sensum, quod fecit solidi omnes filii Christi, fedeliter deferentes et prout manducando ac bibendo praedicti nobis et eorum fratres & sanguines fuero. S. Cyryll, hom. 14. in epist. 1. ad Corinth. Cum benedictione, inquit, dom. Embrio, etiam deo, & dñe Eucharistie, etiamen benignitate Dei interfuerit aperte. Etens enim in calice venerabiliter Dei br. si, etia confusa fuisse secundum Cyryll, ecclesie, aut per Euchari-
stiam nos fieri insipit, et divisa nostra responsum.

Sexto, quia per Eucharistiam participat tam sacerdos, quam officiales et auxiliares, immo omnes fidèles totius Ecclesie, languente redemptionem, omniaque merita Christi. Rursum per ilam omnem gratiam cum suo fonte et auctoritate, para Christo, ac non derivante. Quicquid vero & sapienter noster Thomas Theodidatius lib. 4. de Inter. Christi c. 5. Quando, ait, sacerdos celebra, Deum honorat, angelos laudat, Eccl. non adficit, nec adm. ac, defuncti requiri proficit, & secundum omnem beatitudinem partur et infici. An non haec sit magna nomina Dei gloria, magna Dei laus et gloriacionis fine vocatur Eucharistia quia ipsa est summa gratiarum actio. Ni etiam magis prius beneficiorum naturalibus et supernaturalibus quia accepimus, Deo te-
dere possimus, quam Christum ipsum. Christus enim

ad opem operatur. Cogitet, & dilupet eis legatus Ecclesie, immo totius orbis ad Deum, ut cum eo iam non negotia traxerit, ne deoxologiae & gratiarum actionem pro omnibus beneficiis à qualibet creatura perceptis; ut oecet & proprieat Deum pro peccatis totius mundi; ut processus in inferno rumini liberetur, venians et gratiam impetraret; ut omnino afflictorum morbos, tentationes, adversumas Deo reparent, openique poscarat singulis fidibus. Dei gratia varius augmentum, omniaque bona impetrat, ut pro delectu exortet, et pro sociis milibus animabus que in Purgatorio urentur, supplicet. Denique ut sit mediator Dei, et humani, ac Christi spissus persona habeat, itenique illud simile faciat: una quod Christus oblitus in cruce, ubi dicitur tam verbum fuit, quam iacerdos. Quis hac perpendiculariter petet? non ita possit non accedatur!

Ergo VERSUS ILLUD, italicis, nomen VERSUS. ac meum vobis & quibus pollutum efficiens, in eo Quod dicit: tua sunt verba, qualem sapientia & fiducia: MENS DOMINI CONTAMINATA EST. Non Dei est altare. Redicunt sacerdotes sui ahi, quos ar- guere coepit v. 5. q. d. Tali est mea mensa de victimam tempore Christi, qualem per decipiit: vos verbo, o la- cardotes Iudei; uti coepi dicere v. 5.) ex adiutorio viae, tordide & indigne tradidit aliare meum, meaque facta & tacita, atque si effenter viles, tordida & polluta; s. ac hodiis altari impurioribus abet res comprobabilis, pariter & ignis tacer, qui illam devotat et consumat. Ita S. Cyryll Cauca hispanus indignatus fuit diuinitus in captivitate lacrimosus negleg-
tus, item pauperes Iudeorum, ac aversus sacerdo-
tum, uti dicit v. 7. De igne etiam altaris consum-
nendo

per continentiam omnes cupiditates, utique seminorum Amisit adsorta. Fortunato & decar indignatum suis, & rite destruita die novissima.

QUIA REX MAGNUS EG O, DICIT DOMINUS] & prouide magna mihi conveoient & debentur, eximia felicitas & perfectissima, ideoque malicia, non ignis: valida, nou debilia; ioregra, non magna, vel mutua.

E T N O M E M U M H O R R E T I L G] Hebr. XII. 14 nre, id est, tremendum & reverendum. Chali potens. Re- spicit ad v. 6. Si ergo pater ego sum, alii filii honor meus? Et si dominus ego sum, qui est filius honor meus? Horribile ergo idem Horribilis Dominus agnus nos, & C' attenuatus omnes deos terret, et quod humanum pavidum, & reverendum. Reverentia id est, quando e' eximia, ex profunda consideracione tan- te mactans generat tremorem, horrem & fluporem. Hec est horror latratus quo Virgil. Exordi.

Horribilis autem nomen immiter umbra. Et Lucas: Arduos sunt barri infra. Rursum horribilis, id est, temere queat veris Pagoio, & for- madibile, quia spes sui luxuriamque fierorum neglegit, ut horribiliter catagat & punat. Hinc Sophon. c. 1. t. 1. sit: Horribilis Dominus agnus nos, & C' attenuatus omnes deos terret, & adorant enim viri de loco suo, omnes uisus et gaudium. Separat. Hebr. XII. 14 nra, non à XII. 14, id est terru- fed a XII. 14 repletus est, & adiu, deducentes vertunt. & non, id est, illustrat et nra in meum in genibus. Hoc verum fuit portare Malachias, & Machabaeorum & quorū vitorie ex leies Deum totū orbē cunctis gentibus illūstret, & formidabiliter fecerint, verus e' in Christo & Christi- uis: omnes cuncte genitae celebrant Christum, & quod Deum Patrem, ita Theodor.

C A P U T S E C U N D U M.

S Y N O P S I S C A P I T I S.

Malis sacerdotibus in culto suo inueniūt minator Deus exercitatem, maledictionem, infamiam, & quid co- bennedictioribus velitis. Et vers. 9. Propterea quod & ego dedi vos contemptibiles, & humiles omnibus popu- lis. Secundo, v. 10. multas arguit sacerdotibus & populis, quid repudiat vos uxores fratres vestri? & dixerent alienigenas, id est pariter v. 13. protestatur se coram vobis repudiatarum. Duas ergo hie das causas cur si displicent ipsorum hostes: prior est, quid sunt viles & illegitima: posterior, & quid offerant ab illis qui coniugio cum idolatriis sive maculae & polluti.

ET nunc ad vos mandatum hoc, & sacerdotes. 2. Si nolueritis audire, & si nolueritis ponere super cor, ut detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum: mittam in vos egellatem, & maledicam beni- cionibus velitis, & maledicam illis: quoniam non ponitis super cor. 3. Ecce ego proiciam vobis brachium, & dispergam super vultum vestrum stercus foleinamentum velitarum, & asperget vos fecum. 4. Et scitis quia nisi ad vos mandatum istud, ut eset pactum meum cum Levi, dicit Dominus exercituum. 5. Pactum meum fuit cum eo vita, & pacis: & dedi ei timorem, & timuit me, & a facie nominis mei pubebat. 6. Lex veritatis fuit in ore eius: & misericordia non est inventa in labiis eius: in pace & in quietate ambulavit mecum, & inuitus avertit ab iniuriantibus. 7. Labia enim sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius: quia angelus Domini exercituum est. 8. Vos autem recelitis de via, & scandalisatis plurimos in lege: irrum fecisti pactum Levi, dicit Dominus exercituum. 9. Propter quod & ego dedi vos contemptibiles, & humiles omnibus populis, sicut non servis nisi vias meas, & acceptabis faciem in lege. 10. Numquid non pater unus omnium nostrorum quoniam id est Deus unus creavit nos? quare ergo despiciunt unicuique nostrum fratrem suum violans pactum patrum nostrorum? 11. Transgredit et Iuda, & abominatione facta est in Israele, & in Jeru- salem: quia contaminat Iudas sanctificationem Domini, quan dilexit & habuit filiam dei alieni. 12. Disper- det Dominus virum qui fecerit hoc, & magistrum, & discipulum de tabernaculis Jacob, & offertentes munus Domino exercituum. 13. Et hoc rursum fecitis, oportebat lacrymum altare Domini, fletu & mugitu, ita ut non recipiam ultra ad faciendum, nec accipiam placabile quid de manu vestra. 14. Et dixisti: Quam ob- canam! quia Dominus testificans est inter te, & uxorem puberitatis tuae, quam tu desponsasti: & haec particeps tua, & uxor federis tui. 15. Nonne unus fecit, & residuum spiritus eius est? Et quid unus querit, nisi ienescit Dei? Custodite ergo spiritum vestrum, & uxorem adolescentem tuam, noli despiciere. 16. Cum odio habueris, dimittis, dicit Dominus Deus Israhel: operet autem iniquitas vestra inuentum eis, dicit Dominus exercituum: custodite spiritum vestrum, & nolite despiciere. 17. Laborare fecitis Dominum in seruosis velitis, & dixi- sis: In quo cum fecimus laborare? In quo dicitur: Omnis qui facit malum, bonus est in competitu Domini, & tales placent: aut certe ubi est Deus iudicis?

VERSE.

ET NUNC AD VOS MANDATUM HOC, & SA- CERDOTES.] Redi a populo ad sacerdotem, quasi ad modum fontis: eorum enim sacerdotiam & sacrorum incu- rsius tunc v. c. t. v. 6. & seq. Hanc Dei increpatiōēm au- diantibique a Spiritu sancto dictātum putent sacerdotes nove legis, & quibus uti maiorem lānditatem jure requiri- rit Deus, ita gravata eos puniet, si in officio suo sine incu- rsi, aut scandalisi.

Cornel. in Proph. Mai. xv.

A SI NOLUERITIS AUDIRE, ET SI NOLUERITIS VERS. 3. PONERE SUPER CORUM DETIS GLORIAM NO- MINI MEO] q.d. Si nolueritis habiri monitione, & clela- velira arguitis obediere, si, inquam, nolueritis firmiter apud vos decernere, cordis, veliro inspirare, quid de- incipit de hīte mea colesis, curabitiquit meo altari, vītūmis & cultui suis confit decor, honor & gloria, offiendo keili et mundas, legitimas, meq; dignas victimas. Nota he-

D d d

bea

braimur: posere super eorū, vel in corde, est cordi impri. Atioibus. Unde Chald. verit, maledicam benedictioni remere, cor applicare, cor reflecte & dirigere, corde terti, & intendere. Per cor intellige mentem, & voluntatem, ejusque propo/itum, resolutionem & decreatum.

Qui res, quia subet Deus hie poni super cor? Respondet Chald. mihi timorem; verut eiōm, nō possum immorari super eorū, ut deis gloriam nominis meo. Hic enim timor non satis terti, sed et filialis, est quasi pondus grave cor, non minus impolitus, quod illud premat impellit. Ut Deo se submittrat, per omnia nobis dicitur, perinde ac ponenda in horologio eius rotas rotas pro amorem, agnitos, ut indicem horarum flava temporis menū ra circuagant, ad horas quaslibet dici indicandas & monstrandas. Simili modo enim pondus cordis nostri, est timor & amor Dei; iuxta illud S. August. lib. 11. Civit. 8. Amor mens peccati sermungil feror quacumque fertur. Vetus amores corporum, aut S. August. momenta sunt pondus, ita enim corpus pandevit, scimus amorem fertur quacumque fertur. Secundū, Vatabil. respondet præcepta Dei iuberi hie poni super eorū, q.d. Nisi adverteritis ad præcepta mea, nō eorū applicaveritis ad ea que vobis præcipio. Ubi Nota, sapientes & probos. Dei præcepta posere super eorū, ut illi qui incombunt & dominuntur, aliud agat ad exequendum in plurimi peccato, & improbos posere a fū corde, ut cor eis dominetur, & caput sit subi, & quando velit; si nōl, ac peccat & negat. Tertio, similitus & facilius dici potest, iubere hie Deum sacerdotibus, ut gloria nominis divini imponant cordi tuos decenter deponent in corde dare, & procurare gloriam Dei in eis sacrificiis. Propheta enim explicat quid iubet posse super conditum illico subdit: Ut deis gloriam nominis meo. Nam Dei est pondus, quod in sacerdotio premere, & impellere debet, ad sacerdotio munia pī rite quoque undum. Finis enim & leopus iaceundos, est gloria Dei. Quocirca laetior in omnibus suis aeternis habet finem & scopum spectare debet, eisq; ita religiosus obire, ut per eas honoretur & glorietur Deus. Ita S. Ignatius fundens Socratis nostrā, hoc sacerdoti cordi imperium habeat, tanquam totius virtutis ipsius principiū & regulam: Ad mortem Dei gloriam.

MITTAM IN VOS EGESTATEM] Hebr. 13. Mētra, id est maledictionem. Unde sequitur: Et maledicam benedictionibus vestris. Ita Septuag. Chald. Pagn. Va tabl. & alii, iam maladiceret Dei eti efficax, idemque malefactore; in cuius ex adverso benediceret Dei eti benefacere. Quocirca maledictio Dei accipi potest paupertas, infamia, sterilitas, peccata, omnia mala & aduersa. Noster tamē verit, gelatus, tum quia hac maximē & lepissimē ludet à Deo fuit consueta & intentata, hancq; maxime ludet terreni & carnalis extimefacientib; quia propria & digna pteana avaritie eti egitas. q.d. Vos, & sacerdotes, conmuni per avaritiam, efficiunt mali victimas incolores, easq; vobis arrogando, vos distare quocirca ego & crucifixi, ut vos depauperent. efficiunt enim ut properas eas egaffantes, quam per eas iniquè fugere cogitabatis, incurias.

Nosten hic avari, præteritem Ecclesiasticū, aeterea Dei legi iustitiam faciunt effici, et cupiditates contrariae penitentiarū, & pecu quia peccat, per eadem & plē & eti, ieiucit ut superbi puniat ut ipso nomen, gulosi elitis, invidi exultatione, zonuli cui in iudeo, accidi labore & fatigatio, ac consequenter avari penuria, & egestate. Hic ergo ieiuncit & cogitent fibi, & posteris suis à Deo certò infligendam, tum in his vita, tum in futura. Quocirca definitor avariitie servire, utpote quia illi non divitias, quis ambiant; sed inopinat sit paritura: studeant vero eleemosynas, quae opes omnes eis conciliabit.

MALEDICTIONES VESTRIS] Primū, q.d. Privabo vobis bonis quae vobis dedi, quaque ex mea beneficencia possidetis, auferam vobis oblationes meliores et piegiorum, quia vos eas mibi fusillatur efficiet, et ut populus pareat, et peiora vobis offerat, quia vos pejora mibi obtulitis: juxta illud: Qui patet feminas, patet & metet: Et qui feminas in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Cor. 9. 6. Benedictiones enim Dei sunt fruges, spes et gratia, quibus ipsi nos cunctor, nobisque frugetur in. Unde et præceptis: Mittam in vos egestatem, ita S. Cyril. Remig. et Vatabil.

Secundū, q.d. Dominibus, beatis, agris et domibus, quibus vos, & sacerdotibus irreligiosi, benedixitis, ego male dicam et malefaciam, afflixi, evertam. Ita S. Hieron. Tertio, q.d. Habebo vestras benedictiones pro execra-

tione, & execrabor eas.

Symbol. Theodor. per be nedictionem accipit sacerdotium, q.d. Auferam à vobis sacerdotium, quia vos eo indigni es, que abutimini, præterim quando illud cum legi veteri abolebo, novumque et sanctum per Christum institui.

Trop. S. Hieron. Qui, inquit, feminat abominationis in libertatem, & divites vertunt in luxuriam, bona mea, summa confusa conformatio destruunt, tu benedictiones. Dei mutata maledictionem. Item propri sacerdotibus, qui adulant peccatoribus, dummodo divites sint, atque eorum vestras blandiuntur, de quibus dictum est, Ita, q.d. Popule mens, qui beatus vos dicimus, sedecim nos, & feminas pedum vestrum supplantare.

ET HALEDICAK ILLI] Idem repetit et incauta, q.d. Omnino et graviter maledicam benedictionibus vestris. Secundo, Pagn. Vatabil. vertunt, quoniam etiam maledixi, id est maladiceret cupi, illi, scilicet euiliber benedictioni vestrae. Chald. execrabor illam. Maledicere Dei est efficas, idemque malefacere, hominum vero est iniuriae: hec nam capi quibus homines maledicunt, Deus bene dicit. Ita oculum, inquit Pothins Lap. c. 7. cum maledicis ad probis seruendis praecipiunt horulant super ficticos, ut latius promovant. Et tristum qui seruas, preciarum ne destat. Deutamen illi benedicit, ut copiose laefraciat.

ECC EGO PROTICIAN VONTS BRACHIUM] VERS. 3. Pro pretiis hebrei, est. 19. 1. goe, quod propri, ut verit Chald. significat increpare, et per mea culpa in crepido proponere, corrumperem, disperdere. Rursum pro brachium, Hebr. est. 27. quod si puncles 19. 1. goe, significat lemen; si puncles 19. 1. goe, significat brachium: erga legum Rabbin et recitentiores; unde Pagn. verit, corrumpe vestis semen, q. d. Ecce maledicam benedictionibus vestris, ut dixi; quia lemen quod lemnatis in terra corrumptus, si emissem a veribus erodat, parvum vel nihil legitur, nec eradicat, quot metas. Tiquirna, increpabo, & increpando disperdam vobis semen, sive fumenti, five filiorum, q. d. Et fruges, et frumper vestram subvertam, disperdam vos cum feminis, id est, cum filiis vestris.

Verum Septuag. et Noster pro grise, id est semen, legunt grise, id est brachium, hoc est armum dextrum vicime pacifer. Hic enim ex lege Levit. 7. 1. credebat laetiderot, quod tropol. monobatur latus erodes, strenuus operari, ut sibi solus fit eius operatio misit, sed enas singulat, et sicut subdita honesta ordina supradicta, etiam modum vestrum, ut transfractas, ait S. Gregor. a. p. Pafnor. c. 1. Senefus, q. d. Armum quem in lege vobis separavisti et dedi, indignanter vobis relinquam, et quasi indignabimodo proiciam, dum faciam ut laci offertemus contemporibliter, et indignabimur vobis armum & victimas in faciem proticiscant; et quod videmus vos tam viles, incurios et irreligiosi, tam negligenter et irreverenter Dei laetiderot trahere et petragere, ita S. Hier. Remig. et Hugo. Accedit huc I. yra, qui per brachium accipit robur et alimoniam q.d. Ali montam quam ex victimis percipiebat, vobis auferam: aut brachium, id est robustum, proiciam, ne quid magis vel hercic operetur, led hostibus succumbat. Utramque quae lectionem, grise et grise, amplectetur Arius, et a Castro, qui se explicat, q. d. Ego proiciam brachium quo mihi misce, haj est farinam lemnatis et tritici vestri, offerit, plane, farinam in facies vestras indignans respurgam. Tertio, Aquila verit, erit ergo vos increpato brachio, q. d. Meo brachio, mesque potentia vos proiciam et disperdam. Alludit partim ad duces bellū, partim ad oratores brachio minantes et pugnantem. Nam brachium præterea protulit, est quasi quedam telum orationis, ait Ciceron lib. 1. de Oratore.

Symbol. Theodor. q.d. Brachium, sive armum, hoc est, victimas et ceremonias vestras, ob vestrum neglectum, et abfus abficiam et abolebo, novafici, per Christum et Apofolos inducam et lanciam. Denique in Hebreo elegans est allusio inter grise et grise, et 19. 1. goe, id est dispergam, q.d. Dispergam brachium vestrum, et lemen per illud in agro ipsam.

ET DISPERGAM SUPER VULTUN VESTRUM STERCUS] Hebreo ad emphasin et manus probrum, reperiuntur vox sternas. Et per sternas vobis sternas in facies vestras, inquam, SOLEMNITATUM VESTRARUM] Per sternas accepit eum Septuag. veotriculum, qui sternit conserbic

morsu sua fuit, quando in causa mortis contradicilorem se Agurino fecit, legato enim eis a Domini exercitum. Sicut enim primituriam mortuo, cui non contradicere adiunguntur. S. Hier. l. 1. de Summa bono. Sacerdotus, autem, pro populo humano, quicunque datus auctor, sicut aut ignorante non eruditus, aut percutiente non argui. Sitim tunc peccatorum sursum erat ergo, ut nullus non exuletare. Hugo de S. Victor. libro de Claudio angelico. Tercio, quod, nisi pallor voces, sicut leues suavissime dulces, atque, si ea ad informans, ad mortuorum dantes, ad fons primaverarum.

Vers. 7.

LARIA ENIM SACRA DOTTIS CUSTODIUNT,

et cultu[m] debent, SCIENTIAM, ET LEGEM REQUIENT, id est, requirent debent, & de facto requiri-

entes, EX ORE EJUS.] Igitur rationem eius quod dicit v. 6.

Lex veritatis fuit in ore eius; quia si diceret fecit quod face-

re debuit. Nam sacerdotis est cognoscere legem, emulacione

erit, hacten illud Ecclesiasticus de Aaron c. 41. 11. Et de-

dixi in preceptis suis postula te docere Jacob scilicet,

(nisi est), leges tuas haec enim sunt testimonium voluntatis di-

vinae, quid illicet a nobis ferri, vel non fieri vel Deum)

Et in lege sua lucem datur sapientia. Sic S. Paulus ad Titum 1.

ad eo exigit, ut si patens exploraverit doctrinam, et con-

sideraverit responsum, aut S. Hieron. Quicquid S. Amb. l. 3.

de Fide c. 7. Biola, quae continent legem Dei, vocat librum

sacerdotalem, quod sacerdotibus proprium, & ab illis al-

llo legendum. Not. S. Hier. Non dici, Proficer scientia-

fem, sed edificationem, ut scilicet eam loquantur opportune

& congruamente conservescibim in tempore suo, ut mor-

net Christus Matth. 24. 45 ita ut os sacerdotis sit area qui-

dam solutum, unde quicquid debet recipere necessarium, quod ibi

Deus ad communem cuique; utilitatem & instructionem

recomcludit. Quicquid Author Imperfectus apud S. Chel.

komil. 3. in Matth. Sicut apud, hominem accipiens omnium co-

qui, & sacerdos accipiens scientiam sermonis per Ser-

pitatum a Deo, & ex aqua et in spiritu sancto transformatus &

meditantes apud se universo populo subvenientibus. Et S. Am-

bro. l. 13. sacerdotes comparati apud eum. Sunt autem, inquit,

de dominariis Scripturarum fragenti frumento media confi-

cione, & quodquid ad meditandas pertinet animarum, & tri-

um artis componeantur.

Præclarus S. Bernardus l. 2 de Confid. ad Enan. c. 12 Inter-

seculari, ut angeli agnoscantur sacerdotibus nostra. Contrafieri os tamen Evangelio talibus tam aperire dicuntur,

affirmando sacerdotium est. Labia sacerdotis, aut Malachias, &

confundit sacerdotium, & leges requirent ex ore eius, non au-

gunt proficie vel fabulas. Verbum sicutem quod factus urbanus

non nomine colorante non sufficit pregravit ab ore, procul &

ab aere relegantibus eum. Sed ad carbunclos movent, & lumen

particularum verò S. Chrysostomus de eo qui incidit

in latrone sacerdotem, nis sacerdos se spectare esse cu-

citurum, ne exodus pascens salubres resurget, agnosca foris

undas exorbitantes exterminetur ab oculis ipsius, ab agnoscendas

bestias excidatas, collaudatas conterrentur reverti, ignos-

centur, in primis generaliter omnes, & peculiares singulis

dicunt, si a vita uincens protoclo exemplo, si eis doctrina

respondeant, in nullo se minor, qui rutilu[m] est patrum. Chrys-

ostomus spendeat, & fugiat officium. Si cum audiuissent bu-

mis, cum humiliaret sublimis. Nisi adeo si menor, quia

major, sed sicut major, quia melior. Multiplicet populus, &

eo decendo metet sacerdos quoniam accepit. Si hoc sit nam bo-

minus serventer inservit Dominus, sibi continuo debet obser-

vit. Quicquid S. Ambrosius lib. de Dignitate sacerdotum c. 6. miti sacerdotem efficit Ecclesie, ut per eos reliquum corpus

ducatur ad luci accipit. Nam quod a hunc, interpetra tuo

Epicopas, nisi super inspectio[m] maxime tam in Ecclesia salu-

etate refutat, & tamen emolli[us] recipiat, nisi & transformat

omniu[m] infirmis recipiat. Ergo si isti, cur te velut terrum

peculium non reverentur omnis demonstrabit.

QUIA ANGELUS DOMINI EXERCITUM EST]

Sept. quia angelus Domini omnipotens est. Hebr. est יְהוָה

malachim & Malachius Expositus, aut S. Hier. mons Iacob

Eidem. Iacobus Dreysc. est Malachias, ipse enim cum Hebreo

est centurion Malachiam hunc Eidem, quia angelus Domini

interpretatur ut. Angelus autem, id est numerus, sacerdos,

Dei veritatem dicitur. Quia Iacob, & dominus sacerdotus est,

enim a deo populus nunc voluntate tempi est, & id est in sacer-

dotis precione ratificata est, & in rationali doctrina. Ceteris

postea, ut dicitur, sacerdotem dilectum est debet, &

præparat dominum, & servit. Sacerdos ergo est angelus

Dei, Proclus, quia est nuntius Dei ad hominem. Unde Ti-

Sacerdos est

est angel-

us, & spe-

rum

Tremo -

b. Q.

Commentaria in Malachiam Prophetam. Capit. II.

simum legem non aliud, quam principis legeus voluntate universitatis, & que nihil addere aut demere potest; & laicordies Dei voluntate in nuncius populi, ex quo nihil addere aut demere potest, ut S. Chrysostomus. Unde epist. ad Rom. Ac victimam vota populi referit ad Deum. Est ergo tamen legatus populi ad Deum, quem Deus ad populum, p[ro]pt[er] inter utrumque internicium, mediator & sequenter. Denique, I. vestimenta lib. contra iudicis cap. 9. ex vocis can- Sacra[m]ent.

neus angelus ministerit Denice & sacerdotem. Unde Chal-

deus, tertius, quia minister est coram domino exercitu. Unde Platoni Phædro ait triplum esse ecclasiū & furorem Propt[er] vestrum, Secundum, sacerdotum, Tertium, armatum.

Nec animalium quib[us] bice triduum dignus nisi polli, nisi ani-

mam a corpore lenocinatur, & extra le[git]imam & quasi

furem rei amatae, præterea calidissimam, purissimam.

Vestrum vero angelus jugiter altissimi Deo, in omnem intentam

habent aciem mentis, ei jubilant & plaudunt jugiter, sanctus,

santus, sanctus, sanctus, dominus Deus omnipotens (aspi-

re) regnum tuum epi[st]ola b[ea]tissima domini nostri Iesu Christi, sit S. Basilis in p[ro]l. 20. Ita

B[ea]tissimus oratio ac p[ro]sternere debet sacerdotem, maxime illud p[ro]l.

17. v. 2. In confessione angelorum p[ro]sternit. Quarto quia

angelorum veritatem inincerat, calidissimam, purissimam,

virtutem, & aelium intenti debet, ac qualis angelus inter-

ter homines, quia magis illigat inter pueros, & qualis puer in-

ter animalia. Quicquid incepit ex hoc loco fidelis. Petrus. De-

rochii presbyteri levitatem a figura libertatis, epist. 1. v. 19. Cum

sacerdoti, inquit, ergo forma, & Ecclesiæ summa dictio sit, ar-

revera f[ac]t[us] subiectus est, et rursum incepit seruitur, et r[ec]u[n]d[us] per-

per alium in eo inficiatur; ne aliquis multos perintantem

et praecoruscum doceat. Sacerdos enim, dominus omnipotens

angulus est: Angelus autem regnum regni neficit, & regnum merita ac-

perire ministrans. Qui in eo, sacerdos est angelus conser-

tione divinitatis, qui p[ro]sternit maxime quoniam habeant am-

gelij Deo accepit. Sexto angelorum summa fuit munera, scilicet

p[ro]sternere, purgare, illuminare & perficeret mitis. Dion. in Cr. St. X. viii.

lib. hier. Et angelorum perfectori, & sanctificatori, est S. Basilis,

homil. de Spiritu sancto. Eadem fuit munus sacerdotis.

Eius enim quasi mediatoris est reducere populum ad Deum, in hoc oportet ut jugiter in mente habeat, videotaque

Deum, quoniam intendit populum reducere. Porro quo-

modo quod Deum videtur pulchritudine & pulchritudine docet

Plotinus, Platonis lib. de P[er]f[ect]io, cap. 9. E[st] enim, v[er]o,

aut, divinis, pulchritudine & deformitate, qui divinitus pulchritudinem

non impetravit. Audi & S. Ambrosius lib. Initiationis cap.

a. Sacerdos est angelus, qui regnum Christi, & regnum aet-

erni numerus: non sicut id est angelus, sed misere. So-

cates dicebat ei sapienti (quod est sacerdos) esse quasi

omnium angelorum fuit hoc, ita & illud nomen habet pan-

dit & promovit. Septimus, angelorum est perseverare in lan-

titate & sanctificaione, non ibidem Balilius: qui enim in

ea non perseverant, facti sunt demones: ita sacerdotio

necessaria est perseverantia in suo opere & officio.

Si id verum fuit in Aarone & sacerdotibus veteribus,

certe longe verius est in Christi missis, qui sacrificio & my-

storiæ longe augustinus & divinitatis confitentia, & tractat.

De quibus ait et sententia S. Gregorii Nazian. April. 8.

Veritas autem, antiles & progressus sunt angelorum clavis

et, cum arribaret dominus deum celebrare, ad appro-

missum altare sacrificia transmittit simile quod cum Christo fu-

erat sacerdos, significans inflatum, immogetum. Creatus

fuit, & supernus in mundo aperte agit, & ut quod maius

est dicitur, Deus est filius & deus officia. Rursum S. Chrysostomus,

lib. in epist. 1. ad Timon. An ignoramus, quid sic faci-

mus? Angelus utique dominus est. Non ex scripto loquuntur. Si

delictus, non nullus delictus, sed dominus qui illius ordinavit.

Sacerdos enim ordinavit iudicium, ita solo Deo accipit po-

testationem remittendi peccata, conseruando corpus Christi,

doceundi, predicandi, &c. Idem lib. 3. de Sacerdotio. Erasmus,

miti, & clementer ip[s]i, non in terra quadam peragitur, sed in re-

rum calidissimis clavigeris ordinisque referendum est. Quippe

non mortale est quippe, non angelus, non archangelus, non

alii quibus creata potest, sed ip[s]e Paracletus sed nec bu-

mpius disopus, & quatuorcentas dominicas etiam etiam etiam etiam

carne manebantur annis suis, ut angelus non magistrum

animu[m] conciperet, & duxisse necesse est sacerdotem sic illi pu-

erit, ut si in ipsius carnis cellulis, & nec carceris illis uermi-

bus mediretur. Idem homil. 3. de verbis illate damna-

menta.

Terminus.

marina.

Quintus.

Septimus.

Quarta.

Septimus.

Patrum.

Gnom a

Patrum.

ministerium animo conciperent. *Sacerdos necesse est sacerdotem sic esse parvum, ut si in ipsi calvi collocari; inter cœlestes illas mutantes mediae et brevi. Idem homo, de verbis Ihesi demonstrat sacerdotem maiorem esse rego, & sacerdotem malum esse regno: quia rex in terram dimittaxit, sacerdos etiam in celum sis habet: *Sacerdos, ait, domus in celo colloca-tus es.* Et de cœlestibus negotiis præfanciatis habet auctoritatem. *Quis hoc dicit?* Igitur calumnias: *Quoniam ligata ligatur super terram, erant ligata in celo;* & *quoniamque solvere super terram, erant soluta in celo,* etc. Itaque modus stat sacerdotem inter Deum & naturam humanam, illiciunt venientia beneficia ad nos defensos, *Cum nostris pertinetis illis defensos.* Dominum tratus reconciliare utrigue naturam, non qui ostendamus res ipsam ex aliis mundis. *Ideo Deum ipsius regale caput sacerdotem mundus subiret.* Sacerdotum ergo est et cœlestis regnum. Hinc Author imperi huius. 18. in Matth. ait sacerdotess esse vocari Christi & Chrysostom: *Cum bonorum sacerdotem Christi, Christi honorar;* & *qui iurari sacerdotem Christi, iurari Christum.**

Appositum S. Ambro. s. x. sacerdotes comparat apibus ob tres analogias. Prima, quia fœtus appetitus, inquit, de diminutione Scripturarum floribus in se mella conficitur, & quid ad medicinam pertinet numerum, ori sui arte compunctum. Secunda, quia sicut apes cœlestes corpora per aferunt, ciborum vita excedentes, auctio legis exercuntur. Tertiæ enim ad angelicatorem, sicut ab appetitione, fœtus fugeat ad uitiationem. Tertia, quia velut ab utero quotidie pratum mater Ecclesia continet, quia deformatum mentem in cellulas infusimus predicationibus componentes de uno Salvatoris examine Christianorum examinam multa producent. Denique S. Chrysostom lib. da Sacerdotio: *Affinis, ait, sacerdotis dignitas, agere in terraestri officio cœlestibus negotiis contentus.* Non enim homo, non angelus, non archangelus, non aliquis alia creatura, non virtus sed ipsi Spiritus sanctus hoc munus inflatus, atque adhuc maiestates in carnis ministerii fungi prestat angelorum. S. Ignatius epist. ad Smyrn. Sacerdotum, ait, *est immensa omnia omnia honorar, quia in hominibus conficitur:* quod si quis subdebet eum, *Deum laboraret,* & *Domum Iesum Christum primogenitum tuum creaturam;* & *solus maria principem sacerdotem Dei.* Plura vide apud S. Chrysostom lib. 3. de Sacerdotio. Quicquid S. Franciscus numerum tantum infiniti ordinarii sacerdotum dilatata se tanta dignitate indiginet. Addebatque, Si hinc occurseret mihi sacerdos, illuc angelus, relatio angelo accurreret ad sacerdotem, cibos manus ocularer, patereturq; ab eo benedictionem, quia ipse corpus Christi consecrat, nobisque panem vita administrat. Sic & S. Hedwig Dicilia Polonia, mirabiliter venerabatur sacerdotibus quasi angelos Dei, supplex que ab eo petebat benedictionem, sibi habet eum Vir.

VERSO. VOS AUTEM RECESSISTIS DE VIA HAGIIS, SCIENTIIS, VERITATIBUS, AQUITATIBUS & TIMORIBUS DIVINIS, QUAM AARONI & LEVITIS PRÆSCRIPTI V. 1. & LEGE, IDEOQUE SCANDALIZAVISTI PLURIMOS IN LUCE, dando un exemplum legis violanda & contemnenda: I R I T U M FESTI PACTUM L E V I 1] non levando pacti cum dicti conditioni, quas jam recessisti. Quicquid vicecum nec ego ea quia hoc puto pronisi, vobis servabo aut prestatabo.

PROPTER QODD ET EGO DEDICOS CONTENITIBUS] Justum enim est, ut sacerdos contentem Deum, pari modo contentetur a populo, juxta illud, quod Deus intentavit Heli. 1. Reg. 3. 30. *Quicquid glorias te avert me, glorificabis eum: quia ante contentum me, erat ignobilis justus est,* ut qui honore sacerdotio communiciat & in honora tui, in honoretur & spacio magis, quo aletio honoris spice in imum vilitatis & contemptus corruat. Haec videmus nonnullos impuros sacerdos fieri ludibriam hominum, & mortalius villum, quipullius, & peripetiam cœseri. Pari modo S. Ambro. de Digoit, sacerd. c. 6. & S. Gregor. homal. 17. in Evang. docent, eosdem cur sacerdotes & clerici deliciantur, esse ipsorum inficitiam, levitatem, & malam vitam. Verè S. August. (vel qualki est auctor) lib. de Bono video ita scip. 7. *Stet fratre, inquit, decessit a stellula in claritate,* scilicet sacerdos decessit a sacerdoti in conuersatione. Multorum howeveritum est vocari sacerdos, sed non omnium esse sacerdotes, & Quicquid ut apicem gradus & honoris huius tunc tunc, honorare Deum, gradus quo digne vivant, & ministerium tam sanctum sanctu obeant. Fabriam a turbi gravitatem, securam ratam, signa-
Idra vita late pondus dignitas sit vident sacerdotis ait S. Ambro. epist. 16. & S. Gregor. c. 1. *Tanquam, inquit, Cornelius in Prop. Min. xlvi.*

Adebit actionem populi alio transcedere Praefatis, quantum debet foler à gregi via pastori. Sit ergo necesse est cognoscere mundum, alioce precipitum, & dicitur in silento, unde in verbo, singulis campionibus proximis, præcauti contemplatione in scriptis, bene agituras per humilitatem suam, estra de laqueatione, vesta per aglomeratam justitiam crucis, internorum curam in exteriorum occupatione non manentes, exteriorum providentiam in interiorum sollicititudine non relinquens. Deinde: S. Hier. ad Heliocordum: *Domus Episcopi, ait, & conservatio quæsi in scripta posita, magis illa est publica disciplina: quidquid fecerit, id sibi omnes facientem putant.*

ACCEPTEFACTA IN LEC. 3] Faciem, id est personam, ut vertunt Septag. personam enim para maximam dignam & spectabilis est facies, per quam alii placent, alii displaceunt; unde illi acceptantur, hi restringuntur. Et hebreus: Hebrei enim acceptationem periorum vocant acceptationem sacerdotum, ob causam jam dictam. Unde Symeon. vertit, reverentis factis in lege. Senius etq. q. d. Vnde sacerdotio eratis judices populi, cumq; lecundum legem indicare deberet, ac tueris innocentes, orphans, pupilos & pauperes, judicialis lecundum respectum, vel acceptationem periorum: facies pinguis, opulentas & plandidas divisa, ut potensum facies macilentes, geos, abiecti pauperum pretulisti, divitibus causam & bona pauperum adiudicavisti. Verum si Propheta potius dixisset. Acceptis factis iudicio, non in lege. Accipere enim faciem in lege, est in legi expoundinga, vel exequenda, vel replectorum non tantum letem levem, quam periorum qualitatam & dignitatem, v. g. eximere à lege divites, & ea obligare ac plecteris pauperes, juxta illud Iosuæ 14. 1. *Das ornam corvi, vestis ac confusa colambas.*

Multum enim movere affectus facies vel ad amorem vel ad commiserationem, vel ad odium, &c. Quicquid Areopagite judicis incorrupti nocte, vel in tenebris judicabant, ne qua factis illi tria, vel affectus eum moveret ad aliquem effectum, qui refutare iudicium perverteret, ait Lucianus in Hermetino. Primò ergo Vatabil exponit, q. d. Si vobis aliqua quis filio proponitur de lege, & sacerdos, respondet habitu respectu periorum magis, quam rei & veritatis, adiudicando divitibus. Secundò Theodos. q. d. Divitum victimam, etiam multillas & lege veritas, accipiebas & sacrificabas; propter vero rezielebas: quod est vitium acceptationis periorum, quod est acribellum. Tertiò Rupert. q. d. Resps. fitis ad facies pulchras & opulentas mulierum alienigenarum, easque duxitis uxores; proprias vero Israelitides ob deformitatem, vel ex flatere repudiatis: de hoc enim vita in sequentibus agit fus, & ob illud reprobat & relicte eorum victimas & sacrificia v. t. Alter vertunt Syrus & Arabicus eterque *Das ornam corvi, facie legem.* quod aliiquid, se explicant: *In facie, id est, in superficie.* q. d. Corticem legis coram hominibus implatis, at non legit mentem & lenitum: q. d. Hypocrate & etis.

NUNQUID NON PATER UNUS OMNIA OMNIA? Transit Propheta ad alterum sacerdotem (bi Verso), enim in ecclere erant duces & populi illo vix virtutis, licet quid post reditum è Babylone uxores suis Israelitides, ex paupertate, senectute, labore, morbis & armis repudiarent, ut vult S. Hieron. aut potius ut ancillas habentur & despiciuntur, ut vult Lyras. (unde tantum aut despectus, idque tertio repetit) & ver. 16. iudat, ut potius enim dimittantur haec earum loca alienigenas, iuvenculas, divisae & formolas docentes, contra legem id vetantur Deuter. 7. v. 1. & si quis quasi coniuges honoraret. Ide vitium taxat et ostendat Eldias Malachiz coevus cap. 9. & 10. Porro utitur duobus argumentis ad amorem constitutum, indebat ad consumum ipsum reconciliandum & reintegradum. Primum petit à communicatione fanguinis, quod illicet unum eundemdem habeant patre, vel Iacob, ut volo. Hebrei: vel potius primum patriarcham Abramam: hic enim Eccl. 46. 10. vocatur pater multitudinis Primam. Gentium. Hoc enim significat hebr. nomen Abram: & ab eo iudei se vocabat & inebabant filios Abram s. S. Hieron. Remig. Rupert. Lyras & ali. Senius est q. d. Vnde s. Hieron. cum iudeis uxoris coniugat, invicti eis fratres & sorores. Habet enim unum communem patrem Abram, quem ait Isaac & Jacob sive Israel, à quo Hesychius numcupans, sicut ab Abraham Abrahamitile: aquum ergo est, ut iovicem honoris & amoris amore & honore fraterno, quasi filios eisdem domus & familiae Abram.

q. d. Hoc est uxor, cum qua primum matrimonii sedes a nos, quibus demonstratur a Deo sanctitas & infallibilis amore eis matrimoniis, illicet ut utatur contra divitias, & iugum. in iustitia: noli ergo hoc sedes intrangere, ne voceris de re ipsa in iustitia.

VARS. 11. Quinque. **N O N N E U N U S F E C I T ?** Est quintum argumentum, q.d. Deus unus prius fecit unum feminam, scilicet Evans, & unum maritem, scilicet Adam, ut inter hos duos, & consequenter inter egestos omnes conjuges ex eis progenierentur, elet unum & inducibilem conjugem unum, ne enim Adam posset alteri uxori jungi, quem Eva, cum non esset alia creata a Deo; nec Eva ad aliud virum divertere, quam ad Adam, cum non esset alia vir in mundo. Noli ergo hanc Dei sanctificationem & unitatem conjugij infringere: noli protoplatitum Adae & Ewae delegere: ita S. Hieron. Theod. Ramig. Lyran.

Secundum, Chalid, per unum accipit Abraham veritatem, nonne unus fuit Abraham, ex quo propter eum facilius? Quid unus quaevis nisi ut permanescat sub prole in consilio Domini? q.d. Abraham pater vellet, et quae tuta gena vestra descendat, non desipit Sarah, licet illa temeraria, sed ea petente duxit Agar, quia ex ea non voluerat ut vos, sed prole queritur. Et Tigurina, Pagnin, & Vatabal annos & menses beos fecit, in quo excellens, (Hebreum 11 v. 17) fear & reliquit & excellens significat) sapientia? Quid vero unus ille fecit? qui ardet feme Dei: hoc est, Abraham cum unus esset & sine liberis, virque excellentissimus, non fecit hoc quod vos facitis. q.d. Deliciae & repudiatis uxores vestras sine maiorum exemplo, immo contra eorum exemplum: nam vox ex uxorius procreatis proles, quas querebat & ex Sarra procreare non poserat Abraham; nec tamen idcirco eas despexit, multo minus repudiavit. Eius ergo non legitimi filii Abraham, sed degeneres & impuri.

E T R A S T D U M S P I R I T U S Z J U S E S T ? Est sextum argumentum, q.d. Deus ex le unum humanum spiritum, halitumvitalementem eravebas, eniun unum quasi patrem dedit Adamo, alteram reliqum feminam, potu Eva. Ergo non debet hanc unitatem dici dudore divortio. Femina enim est quasi dimidium viri, tum corpore, quis ex residuo viri, putu ex cista, formata est; tum spiritu, qui halitum vitalem quem Deus in Adam, eniun posita divisa est cum Eva, sibi eundem non numero, sed specie, id est humanum & similem, in eam infusillavit, factaque ut ipsa esset animal, immo homo & iusta ita S. Chrysostomus de Libello repudiavit. Hinc secundum, postea spiritus accipi per amore & affectu quo enim Adae & Eva ex eodem quasi corpore, & halitu vitali efformatus sunt & constituti, hisce pariter eundem habent spiritum, id est & affectum. Quoniam amorem a natura ingeneratum, quo mulier virum, & vir mulierem quasi sui compartem, ac si dimidium, immo quasi alterum se inimicem amar & diligat. Causa enim & finis, cur Deus ex viro formari feminam, fuit, ut in ingenerato rem summo erga te invicem amorem, & coniunctionem in consilio, ut nunquam cogitarent de divortio vel repudio, quia per hoc discederent unum quasi corpus viri & feminam, anique spiritus, non tantum humanus, sed & divinus, utpote a Deo ex aspirante, quasi divine particula gaurz, ita S. Hieron. Theod. Remig. Albert. & Lyranus. Alter Arias spiritum enim accipit pro mente, conditione, iudicio. Unde sic vertit, O non natus fecit, & refudit spiritus illius? Quid enim ille quisquis? Temet. Despicere quo explicatur, q. d. Non unus vestrum hoc peccatum divortioi commisit, sed plurimi: unde vix est unus qui habet residuum spiritus, id est, sine mente, consilio & iudicio. Quid enim singuli querunt? Anne item Dei, ut felicit proles deales Deo dignantur? Nequaque; sed copiunt lumen extremitates & ambiendas esse.

E T Q U I D U N U S Q U A R T U S N I S I S E M E N D I ? Est septimum argumentum, q.d. Quid unus potu Deus, ex unius cum una coniugio, & le faciente intendit & querit, nisi filios & laetus fibi gigni, ex filioli patre & matre, non autem infideles ex alienigenis? Matres enim alienigenae & idololatria, quae vos, o Judaei, ambitas, infusillabunt suis prolibris amorem & cultum suorum idolorum, in eoque eas educabant, ita S. Hieron. & alii eius sequentes. Significat Iudeus in matrimonio non debere studere voluntatis & libidinis, id estque ambiere alienigenas sed proli, cuiusque educationis pietate & sanctitate, quam a iolis uxoriis libetis sperare possunt, ac proinde eas retinendas & ambiendas esse.

Moraliter notent concionatores, hanc septem ratio-

nem, quibus demonstratur a Deo sanctitas & infallibilis amore eis matrimoniis, illicet ut utatur contra divitias, & iugum. ad adulteria, aquae & iugis & litigis coniugium, ut eius coniugalium familiam amorem perfaudent. Item ut diffusant Catholici, ne matrimonia ineant cum hereticis. hi enim sunt alienigenae, qui proles educant in alienis fidei, id est, in peridia & harrefacto. Exempla illytria amora coniugalia Gentilium recentier Valer. Maxim. l. 4. c. 6.

C U S T O D I T E A R G O S P I R I T U M V E S T R U M [P]rimo, spiritus. id est, animus & voluntatem custodite a spiritu peccato libidinis, amoris & coniugij cum alienigenis, atque a xx adverto a peccato despectus & repudii uxori prius, qui sunt Israelitae. ita S. Hieron. Secundo, Remig. Albert. & Lyran. per spiritum accipiunt uxorem: hanc enim super vocavit resideniam spiritus viri q.d. Casto-fide amorem prelinsum erga uxorem, qui sunt quasi dividium spiritus, id est animo velire. Unde explicans subdit: Et uox adolefencia tua noli despice. Tertio, a Castro, q. d. Custodie spiritum Abraham, ut fecit illi uox Sarah, ita vos amet uxores vestras. Quartu, Togurina veritatis, vos gaudete quam clara est anima vestra, et uox ne in uxori, que uox in inventate disponit fuisse, perfidi fuisse. Quinto, Arias ex Hebreo veritatis, custodire in spiritu vestro, q. d. In re hac tanti momenti, ne fastis vestigia: temeritate & libidine, sed agite omnia certo & maturo spiritu ac iudicio. Sexto, Vatabal, veritatis, servate igitur vestrum spiritum vestrum, & ne pravae uoxes hoc est, neque animo, neque corpori peccetis in Deum. Septimo, neroviis & germanis per spiritum accipi amorem & affectionem, quoniam uox generis debet erga uxorem, qui aliteram corporis & spiritus sui partem. Hoc enim significat vox illa: ita ergo, scilicet Prophetam respicere ad residuum spiritus, quo dicit supra, q.d. Mulier et vir habent eundem spiritum, ut uitalis, ita moralis amoris manu iuxta dictu lupi: ergo par est ut euudem studiose custodiant. Huc accedit P. Pineda in Job 19.17. qui per spiritum accipit philum, quem fibi invicem communicant maritus & uox crebris colloquios, & conversationes. Est ergo in illis reciprocatio spiritus, iuxta illud Jobi: Halitus meum exborum uxor mea. Senius ergo est, q.d. Custodite halitus vestrum, ne eum communiceat mulieri alienigenae, sed tantum uxori legitime, hoc est, nolite convivere, conversari, colloqui & commixeri nisi fieri libidinibus diu inutxas, quam primus conjugem duxit.

Moraliter floriant viri spiritum calsum & virilem, quia Moral de nihil est quod sum, etiam in Ecclesiasticis & de votis, singulam uita emoliat & efficiem, atque amor etiam in speciem herorum seminarium, presertim alienigenarum. Exemplum etiam deest in Sardanapalo, ultimo Ninevites rego & monachus, ueracrem, quem, inquit Julianus lib. 1. Adhuc in uerbo inter securorum precepit colo nesciem, & mulieribus habens cum molitio corporis, & ocularum laetitia omnes feminas auercentem, penitus inter virgines parturam. Sic Jezebel dominata est Achabo, concubine Salomonem, Dulila Samoni, Omphala Hercule, uti describit Seneca in Hippolyto:

Natus Alcmena penitus pharetrorum,
Palpus aptatus deuicii maragogi, &c.
Clarissima vero Deianira apud Oftidium de Hercule ita canit:
Vidit in Hercules suspensa monilia collo,
Ulo qui calamus sarcina parva fuit.
Crasque rotundo deducens pollice fila.
Aequaque formosus a pena rependit brac.
Diceris infelix sententia tremebatibus habebis,
Ante pedes domus perimasse minas.

Vide S. Cyriacus tract. de Singularitate clericorum. **C U M O D I O H A U E R I S D I M I T T E** [V]arii varie hunc locum vertunt, & explicant. Primo, R. Hananus apud Ariam sic vertit: Deus videt eum qui dimittit uxorem suam. Secundo, Pagnin, si odere dimittit, q.d. Si uox tua sit rixosa, regre odere, dimittit illam. Tertio, Chalid, quod si odere dimittit eam, & ut operas peccatum vestimento tuo. q.d. Si odere uxorem, repudia illam, & ne repas tuum odium illa veste & pretextu, quod illam doceo tua retinens, qualifiam amas, cibis occulet eam tristes ut feram. Quartu, sic vertit & explicat Vatabal, qui odio habet, dimittat: ut regu uero quisque vestrum iniquum uires sub vestes, id est, uniuersique vestrum dimittit quidem

dem uocem quarti nati, sed non duxit libello repudiū: unde
bit ut alios nubere non possit? Quicquid enim quod ad
matrem, q.d. regis impigeretur faber et q.d. V. dimittens
uxorem, tempore suum infamans, qua cum uxori, dum domi
dineraret, uaria male tractaretur, ualeat ei infamare. Secundū
aut multi censent eis ironiam, q.d. Si oderet inuenient, di-
misi, sed fecit ita quid iniquitas operari: vestem tam. Nec
enam lex q.d. ordinis permetebat repudium, sed ob federa-
tum uoris, sed et ijob fornicationem, leprosum, mores in-
nigiliosos, die in dicitur: Deut. xiv. v.1. Septuaginta & plausim,
q.d. Cum oderis uxorem dimissum, dato illi libello repudiū:
ut alteri nubere posset postquam eam domi perpetiu-
m ut servam affligas, verberes, miniles, vel orci das: sed fecito
quid iniquitatē non evades. Ecce enim minus malum
est dimittere uxorem, quam occidere, tamen in se grande
malum et flosus et nimis ob iolum dispergientiam, vel odium li-
cerum can dimittere.

OPERAT AUTEM INIQUITAS VESTIMENTUM
ET USU] scilicet mariti dimittens, ut patet ex pronominis
Hebreos maculatum, non solum membrum dimidiat. Et resal-
lating per longa: ponitur enim pro p[ro]m[erita]. Pro iniuria,
lebra, et [ad] iniuria, sed id est iniuria, ut, violencia. Ali-
qui veritatem suam dimittunt, acerbitus iniquitatem de-
fessae. q.d. Dimittendo ea teneat humi, impunit &
iniamum oblio repudia, quasi vafie, velamine & pretexita,
aut P. Prado in Exech. 11, 18. Ex adverso Tigurum verit-
atem ergo vnde istud usum velim, non te regi d[icitur]. Minime Aut,
ut Clarius d[icitur]. Ne operat vir odium in corde luco, quasi fit
maculatum vel fidei abcondat. Alerc Vatab[il] et ali, tibi
paub[il] ante secundum. Verum nosq[ue] Vulgata versionis va-
tibus et alii causa. Petrus et alii. Hoc non negatur, etiam si
vulgariter dicitur.

*Vella
quadr
plex.*

*Conseru-
ans est
fir-
ma.*

cl. 19.27. *Adiuuans corporis, & resuens dentium, & gressus ho-
mini emicuans deus. Si ex adverso in Sancta dicitur
Apocal. 7.14. La-terna filos angelorum & deuteronomiis eas in
sanguine agn: ubi filios vocat conuictus, qui anima
quali sunt veiles & floris. Quocirca hoc laeo hebrei est, spe-
ret iniquitate super vestimenta cum them, id est, ita redun-
dantibus & exuberantibus tua angustia, ut nullo velis-
timo occultari aut dilinueri possit. Tanta enim erit
ut te velimutem tuam operas, tegat & obratur. Semili-
pribus est folie 17.27. *Adiuuans sui super eum, & Egyptum, mare*
*& sperne eos, hebrei est, operet per super eum. Paral. 1.8. Cher-
bum expandenter alas suas super locum, hebrei est, & operet
Cherubim super arcana. Edes 4.15. *Ne operas iniquitatem
coram, hebrei est, operet super iniquitatem coram: propon-
to enim super, redundantibus & exuberantibus signifi-
cat estia Lyra, Arias & Castro. Denique iniquitatem
velut hebrei est, in iuriam & violentiam, accipe iniquitatem
tua culpam, quia pernam & vindictam, qd. Si uero
ob iolum odium dimiseris, operet se gravis culpa & in-
famia, quod ac per mea. Deus hoc tuncles in vindictam***

VERS. 17. LARABRE RECITAT DOMINUM IN SERMONIBUS
VESTRIS] Tangit hic aliud iudicatum crimen, blasphe-
mie scilicet pecunia ad atheismum, quod nimirum dice-
rente, non eile namen omnium imponit, & protestat

gorina, *fusigallis* C. de la Salle Domine, veltra felicet continua contentione; siue homines litigini & clamoribus litigii & clamoribus fatigant iudices, et iugae aties obrant hunc. Vatabil. motuista afflitti.

—Nora hic impior, præteritum blasphemos & athen, sua improbitate fatigare, astigere & defatigare Deum, quantum in ipsa est, est revera eum non astigant nec defatigant, sed quod ipse a felicitate & in felicitate non sit capax. Nam si equiter capax, utique improbitas ha & astigget & fatigatur eum; nec ullus alia res, quam haec Deum astigget & fatigetur. Simile est filio 1.14. *Sedemotus se-
frat ad vir anima mea: sed a fuit min molesta, labor & su-
ficiens.* Et Ephel 4. v. 10. *Nobis transire Spiritum non San-
ctum Deum quo signaverit. Scimus ergo illi, q. d. Vos & hu-
bris, blasphemia & ira mortali a scellicis, exacerbat &
irritat Deum, dicentes: *Omnis quis facit malum, haec r
(Chald refus) in conspectu Domini q.d. Maledicti grati-
Deo, malos amarit Deus: malorum ha prosperitat, &
exaltat, ut ei electari videatur. Unde explicans subdit:
*Etsa de te placet, Aut certe uia illi Deus induit? ubi est
Dei providentia? ubi iusta sua iudicia? ubi Deus iustus
vindex impiorum, & protector peccatorum qui nisi fideles
iusti non affligit, & hostes nostris infideles ita magnifica-
vit? Est dilemma: vel Deus amat malo & mala, vel non
amat: si amat, ergo ipse pariter malus et ille qui abhinc non
amat, cur euip cor non puniat? si non, quoniam eos prosperat, fa-
cietque ut dominentur pisi, in colique seviant, ut nobis
contigit?***

Causa enim huius querelæ & blähismi finit, quodquidem Querela
ait S. Hieron. *versus populis de Babylonie*, C⁷: *videlicet cum
imponebam in eorum nationes ipsi quod Babyloniis tibi ferimur
rum de abdicatione ducimus, ut regere corporis domini que bona sunt
Des prostatum in sancto populi; si vero quoniam lobetur multitas Dei,
sicut etiam media regna seco cooperantur standamus* C⁸: *dicit:*
*Non est in rebus humanis praevidentia causa eis ferimur
incessu, sed Dei iudicio gubernantur, quia potius mala ex pla-
cent, & bona displaceunt: aut certe si Deus cum illa diuidat;* ⁹
ut illis aquam pulchram qui in aqua sumit? Subdit S. Hieron.
Immodice quaeque enim mentis ratiōne fieri solet; ¹⁰ *namque
iustificat Deus eum, qui viderit iniquos potentes, C⁹ sancios immi-
ler; & qualis in Evangelio Lazarus legitur, qui ante oculos
parvatus desiderat misericordiam, quia advenirent de mensa
re reliquias, insperata animamque afflentem: deinde vero idem
est ferimus C¹⁰ crudelitatem non meritorum domo hominum,
enim etiam canum lingua misericordia non intelligenter tem-
peratur iudiciorum, nec vera esse bona sit quia desperata sunt, nec vero;
Malit ex placere, & obveti Dei iudicium? Similiter querela est
Habacuc. t. vide illi dicta. Exaudiens iterat Malachias c. 3.
14. neque respondit a 16 & legg. ieiunio, quod in ea re ex-
spectante debant tempus vindictæ a Deo definitum, at
quod interierat laudatio Dei natiuitatis & longianimitem.*

que interim laudare iei patientiam & longanimitatem,
qui dicitur ultimam ut peccator recipiat, Rom. 3. 4.
Ubi s' est D E U S J U D I C I T ? Hie est si demonstrat-
ur quod magnam habet emphasi: Ubi s' est D E U S J U-
D I C I T ? id est illius judicis, cuiusque magni, certissimi
excellitatis, acutissimi, omnisci, iustissimi, liberissimi, quo
ne potest, nec divinit, nec munera, nec quid aliud
praeferre iustitiam recipiat. Iple cuius est Deus Iustus ipso,
cui iudicat ex natura competit exacto iudicio, iudicare
omnes & omnia: ipsius enim natura est iusta aquitas, ipsa
iustitia, ipsa providentia, ipsa gubernatio, & que iustissima
& sapientissima. Unde Septuag. vertunt, ubi s' est Deus, iusta-
ria? Chaldaea ergo Deus quis facit iudicium? cujusque
est proprium alii est omnium iudicium, ac in omnes rigo-
rum exercere iudicium, nimirum idipsum exercet plena-
& plenè in decretorio & ultimo mundi die, qui erit ho-
rizon hujus viar & futura, differminans tempus ab a-
ternitate, sed unum à gehenna, bestios à damnatione, in omnem xvii^m
per Christum, quem confluunt fructu iudicium universorum, vi-
vorum & mortuorum. Frustra ergo omnis clamans, &
etiamque clamans impii & floridi iudicii: ubi s' est Deus
dici? qui nos gentem suam à nos probia & cruxim, qua-
ri 1500 annis ubique terrarum patimur, iudicet & vindictet.
Quocirca quæcū flolidi Rabbini in Thabnud kri-
bunt, Deum quos reminiscitur calamitatibus, quas lu-
di à Gentibus ubilibus patiuntur, duas cunctas clau-
chrysimas in mæsa Oceanum, & præ dolore pœnas ultraque
manu

Improb
affirman
o de la s-
san De-
mocr.

manni condonabent: quem impium & inceptum eorum blalli. Annos abiecit, & pani praevaluisse graue illum suum ergo fclus parruvium, nimirum occidamus. Mellum nostrum, ieiunum. Christum Deum & Dominum univerorum: Deum iniquum iudicem: Pro his ego quaremar de quiescens Ubis: Deus iudicet nos enim eam occidimus.

C A P U T T E R T I U M.

S Y N O P S I S C A P I T T I S.

Teravit cap. 2. incuriam & improbitatem sacerdotum viscerum: hoc cap. signes remedium, nimirum Christi summi temporum incarnationem, sumique complum, & ejus praeservorum. Iohannem Baptistam Christum enim, inquit, purgabit filius Levi, & erunt domino offerentes sacrificia in iustitia. quod simus respondit grecia nostra pieamus in fine cap. 3. dicendum: Vbi est Deus iudicis? Christus enim erit Deus iudicis, emus & testis velox malefici, & adulteris, & peruersi, &c. Secunda v. Scripturam, quod Deum confitant frandando obigere arguenda ejus decimas & primicias. Tertia, v. 14. arguit cor qui dicens: Vanus est qui servit domino, quasi dei cultus, si uerba non Deum iustitiae remanuerit. Quibus respondet v. 18. In die iudicis videbitis quid sit inter, iustum & impium, & inter servientem Deo, & non servientem ei.

Ecce ego nunc angelum uenio, & preparabit viam ante faciem meam. Et hanc ueniet ad tempus suum: Dominator quem vos queritis, & angelus testamenti, quem vos vultis. Ecce uenit, dicit dominus exercitatum. 1. Ex quo poterit cogitare diem adventus ejus, & quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis constans, & quasi herba sustinens. 3. Et sededit constans, & emundans argutum, & purgabit filios Levi, & colabit eos quasi aurum, & quasi argenteum, & erunt domino offerentes sacrificia in iustitia. 4. Et placebit dominus facie dicuum iuda & iherusalem, sicut dies uiculi, & sicut anni antiqui. 5. Et accedat ad vos in iudicio, & ero totis velor malefici, & adulteris, & peruersi, & qui calumniant mercenarii, viduas, & pupillulos, & opprimente peregrinum, nec timuerint me, dicit dominus exercitum. 6. Ego enim dominus, & non uictor: vos filii Jacob non eritis consuetti. 7. A diebus enim patrum vestrorum recessisti a legitimiis meis, & non custodisti. Revertimini ad me, & revertar ad vos, dicit dominus exercitum. 8. Et dixit: In quo revertemur? Si affiget horro deum, quia uis confingitur me? Et dixit: In quo configimus te? In decimi, & in primitiis. 9. Et in pemaria uos maledicti esis, & me vos configitis gens nota. 10. Inferte omnem decimationem in horreum, & sitibus in domo mea, & probate me super hoc, dicit dominus, si non aperuerit vobis cataractas cali, & effuderit vobis benedictionem usque ad abundantiam. 11. Et increpabo pro vobis devorantem, & non corrumperet fructum terrae vestre: nec erit sterilis vinea in agro, dicit dominus exercitum. 12. Ecce ueris, uos dicit omnes gentes: eritis enim uos terra desiderabilis, dicit dominus exercitum. 13. Invaluerunt super me verba vestra, dicit dominus. 14. Et dixit: Quid locuti fuimus contra te? Dixit: Vanus est, qui servit deo: & quod emolumentum quia custodivimus precepit ejus, & quia ambulauimus tristes coram doxino exercitum? 15. Ego nunc beatos dicimus arrogantes: siquidem edificatis facientes impietatem, & tentauerunt deum, & salvi sunt. 16. Tunc locuti sunt timores dominum, unusquisque cum proximo suo. Et attendit dominus, & audiret: & scriptus est liber monumenti coram co-timentibus dominum, & cogitantibus nomen ejus. 17. Et erunt mihi, aie dominus exercitum, in die qua ego facio, in peculium: & parcam eis, sicut parci vir filio suo servienti fibi: 18. Et convertimini, & videbitis quid sit inter iustum & impium: & inter servientem deo, & non servientem ei.

V E R S U S. **E**cce ego mittto angelum meum] Assurgit ait: Ecce ego mittto angelum meum ante faciem tuam, qui per prophetam ad tempora christi duplice de ea ualeat. Prior est, quod cap. 2. currit uis sacerdotum sui rvi. Quoties hic eorum correctorem iugiter, scilicet pontificem christum, qui in novo testamento sit puro & integro sacerdotibus institutus, ac incirculum deo gratissimum oblaturus, ita rupert, ribera, & allii. Posterior, ut respondeat ludovicus negantibus dei providentiam, ac elecentibus: Ubi est deus iudicis? At enim ex christum deus iudicat, qui breui incurrinabatur, & seculi offendit in templo. ita s. hieron. theodorus, & allii.

Nota hanc esse vocem filii dei, non spiritus sanctus iustum iohannes baptista non fuit precursor, nec preparavit viam ante patrem & spiritum sanctum, sed ante filium uolum suum filium in carnem ad nos defundit. Unde & ipse in veteri testamento idipsum prophetas prorogavit, adeoque idem ex veteri testero apparuit, & a seipsum revelauit, quia predilectum fuit incarnationi. Accedit quod si explicet zaccharias lxx. s.v. 76, dicens uero filio iohannem tu a me prophetam, multissimi voraberis: predecessum ante faciem domini parate uas ejus, scilicet christum, qui per officia misericordia dei uobis uillitatem nos oriente ex alto. s. hiatonymus, albertus, ieronymus, vatassius, rubeus & passus ali.

Dices, quomodo ergo christus matth. 11. 10. citans hunc locum, de iohanne ait: Huc est enim de qui scriptum

parabit uiam ante te? Nec enim christus de perditione dicere ait: ante faciem tuam, & ante te, ieiunante. Ante faciem meam, & ante me. Respondet ibidem iohannes: christum, tam qui deus, tam qui homo, in scripturam vocari faciem patri: quia ipse perfecte patrem cuique dotos & virtutes representat, perinde ac facies representat totum hominem: sicut cedrus de easu christi uocatur verbis: Christus, omnia patri, & character subtilitas quia, heb. 1. 3. Hinc est facies plater, orat psl. 79. Miserende nobis facies misericordia est mel. Christum, & facies misericordia est mel. Petrus libr. 3. cap. 12. Hunc ergo dant sensum: Ecce ego parabimmo mitto angelum meum: putat iohannes baptista, qui preparat viam ante faciem meam, id est, ante te, & christum, fili ministrum tua facies est etiam facies mea. Verum hic sensus subtilior & symbolicus videtur, nam te faciem tuam, ad literam idem est, quod ante te: sic enim te explicat euangelista iudeus: Qui preparabit uiam eum, & sic.

Dupliciter ergo respondent interpretates. Primo: s. iohannes milium esse tam a patre & spiritu sancto, quam a filio. Opera quam trinitatis quod extra hunc individuum, & trius

tribus personis communia, uti docent Theologici: quare A textu: *sexto enim mense visitatur a B. Virgine, in utero sanctificans eius propheta vir, si unquam rationis obtinat.* Nam Claritatem in utero matris agnoscit, latitavit, adoravit, id eoque per gaudia exultavit, Luce 1. 44.

Tertio. quia parecilius fuit cibi, sed non sibi et po-
terix in infante angelus. Unde S. Basil. homil. de reunione totam vitam Johannis fuisse continuum quoddam p-
rofessum.

Quarto. quia purissimum & castissimum fuit, virgoque per-
petuo inflar angelus. Nam ut ait S. Athanasius lib. de Virgin. sub finem: *virginas est ageretur una vita.* Et S. Augustinus lib. de S. Virgin. c. 12. *Virginem, ait, integras angelica parte et ob in carnem corporalium incorporeos perpetua medie-
tare.* Et S. Hieron. epist. 2. ad Eusebium: *Statim inquit, ut filius Dei ingressus est super terram, novum familiam sub-
sistit, ut qui de angelis adorabatur in celo, subter angelos in terra.* Et S. Cyprian. tract. de Hibisci virginum: *Cum ce-
pta prefervantur a virginibus, angelis Dei effigie aquiles.* Et S. Ambrosius lib. de Virgin. *Quia non nubant, neque nubentur,* erant sicut angelis Dei. *Nemo ergo mortuus fuit angelus compar-
tur, quia angelorum Dominus capulatus.* Amplius audet S. Bernard. epist. 42. *Differit, inquit, bone pudicitia C. angelus, non scilicet sed vere.* *Nam vestitus raptus felicitas, buxus tamen foris esse roga curat.* Ob quod lucrat & vi-
ctuarium S. Basil. tract. de Virgin. cap. 75. *aut castos esse an-
gelos, non ex infinito ordine, sed illustrissimos & nobilissi-
mos.* Hanc sciatis S. Johannes quasi cum natura habi-
tus a Deo, qui eum concepi fecit ex parentibus senibus &
flesi libus, ex corporibus, inquit, a concupiscentia defec-
cavimus ex iis purus formaretur per miraculum, quasi an-
gelus. Denique Johannes procastitur, quia scilicet repro-
hendebat adulterium Herodis cum Herodiade, Martyr
occebutur.

Quinto. quia sicut angeli perpetuo vident faciem Dei, *Quinta.*
Marth. 18. io. ita iohannes a pueri icecdens in eternum,
sancte vacana cunctiplacitum cum Deo & angelis conver-
tatur eius, indeque angelicus am libertatem, collantur, char-
itatem, selum, per selectionem inibunt & induit. Nam, ut
doct. S. Chrysostom. homil. 12. in Acta in morali, virtus facit
angelos, inde deo. Deinde filios Ergo, inquit, si vobis an-
gelos facit, atque angelos possumus fatere, etis non natura,
sed propria & electione. *Nam hoc quidem aliud est, nullus an-
gelus nisi ad angelum esse natura: sed quod diabolus indicat, qui
autem angelus esse natura: His autem praesente, nullum damnum
et bonum esse natura, ut a Johanne C. Et ea perspicuum est,
qui in calvo ostendit. Rursum S. Johannes conuersatus
est cum Verbo incarnato, eique afflit & servit, sicut
angelis afflant & serviant Deo in celo.*

Sexto. quia sicut angelus perditilius, ita

Johannes
Baptista
fratre
angelum in-
ternatur
enim
Judas C.
Orig.

Angelum] De fide est hunc angelum esse S. Johannem Baptis. De eo enim hic Malachiz verba explicat Christi Matt. 1. 10. verbis paulo anterioris. Ita S. Hier. Cy-
rill. Theod. Rem. & ceteri omnes. Sed cum S. Johannes vocaret angelum? Responderi posse, quis iudicet cum ob-
stant fanum & erematicam putarunt esse angelum, non
hominem, ut referit Euseb. & Demontr. & S. Hier. Qui-
nomo est Christianus Doctoribus Originet tom. 4. in Johan-
nenu confitit. Iohannes baptistam verum fuisse angelum incarnationis.
Argumenta eius fuerunt tria. Primum, quia iohannes dicitur missus a Deo, Ioh. 1. v. 6. ergo, inquit, prius exti-
tit, non utique in terra sed in celo ergo fuit angelus. Po-
sterius, quia idem a Malachio hic vocatur angelus. Ver-
ba Originis sunt: *Quia legitum, Malach. 1. t. Ecce ego mis-
to angelum meum, adnotamus sum fortis unus angelorum
existens, praeceptor ad ministerium deparsum Salvatoris noster.* Et marcus projecto mobili, Christi ad mortem bonum in incarnationis
imitator aliquis existens, quibus dulce fuit erubegnatus
infervore eadem corporis similitudine. Cenit ergo angelos
aliquis fuisse incarnatus, ut Deo incarnato se assimilaret,
et in carnem levirent. Verum hic est error. S. Johannem enim fuisse hominem, non angelum, patet ex Ioh. 1. 6. *Fatu-
komo missis a Deo, cum nomine erat iohannes.* & Luce 1. t. ubi
equi parentes, conceptione, nativitate, &c. fidei deservuntur, ita
S. Cyril. lib. 1. in Ioh. c. 7. Ad primum Reip. S. Johanne non ante, sed post nativitatem, immo post infusum &
adolescentiam, quam virum fuisse missum a Deo, ut sua pre-
dicacione, & baptismo prepararet animos hominum ad
Christum. Simili modo nulli sunt Prophetae omnes ad pro-
phetandum, quos tamen confitit homines fuisse, non an-
gelos. Ad secundum jam respondebam.

Quartus. Cur ergo S. iohannes hic vocatur angelus? Reip. quia angelus fuit non natura, sed gratia, minorum ob-
iecti. Primus, fuit angelus officio, fuit enim angelus, id est legatus, Dei ad homines adducendos ad Christum. Simili modo Agapite. v. 13. in Hebreo. & Malachia nominis fuit:
quia & sacerdotes omnes Malaca. 2. 7. vocantur malachites,
id est angelii Domini exercitum.

Prima. Secundus, quia fecit angelus infanciam non habuere, sed
cum perfecta natura, ratione, iudicio iniquo liberari
tristri creati sunt; ita & iohannes tantum lex mensibus habuit

A textu: *sexto enim mense visitatur a B. Virgine, in utero sanctificans eius propheta vir, si unquam rationis obtinat.* Nam Claritatem in utero matris agnoscit, latitavit, adoravit, id eoque per gaudia exultavit, Luce 1. 44.

Tertio. quia parecilius fuit cibi, sed non sibi et po-
terix in infante angelus. Unde S. Basil. homil. de reunione totam vitam Johannis fuisse continuum quoddam p-
rofessum.

Quarto. quia purissimum & castissimum fuit, virgoque per-
petuo inflar angelus. Nam ut ait S. Athanasius lib. de Virgin. sub finem: *virginas est ageretur una vita.* Et S. Augustinus lib. de S. Virgin. c. 12. *Virginem, ait, integras angelica parte et ob in carnem corporalium incorporeos perpetua medie-
tare.* Et S. Hieron. epist. 2. ad Eusebium: *Statim inquit, ut filius Dei ingressus est super terram, novum familiam sub-
sistit, ut qui de angelis adorabatur in celo, subter angelos in terra.* Et S. Cyprian. tract. de Hibisci virginum: *Cum ce-
pta prefervantur a virginibus, angelis Dei effigie aquiles.* Et S. Ambrosius lib. de Virgin. *Quia non nubant, neque nubentur,* erant sicut angelis Dei. *Nemo ergo mortuus fuit angelus compar-
tur, quia angelorum Dominus capulatus.* Amplius audet S. Bernard. epist. 42. *Differit, inquit, bone pudicitia C. angelus, non scilicet sed vere.* *Nam vestitus raptus felicitas, buxus tamen foris esse roga curat.* Ob quod lucrat & vi-
ctuarium S. Basil. tract. de Virgin. cap. 75. *aut castos esse an-
gelos, non ex infinito ordine, sed illustrissimos & nobilissi-
mos.* Hanc sciatis S. Johannes quasi cum natura habi-
tus a Deo, qui eum concepi fecit ex parentibus senibus &
flesi libus, ex corporibus, inquit, a concupiscentia defec-
cavimus ex iis purus formaretur per miraculum, quasi an-
gelus. Denique Johannes procastitur, quia scilicet repro-
hendebat adulterium Herodis cum Herodiade, Martyr
occebutur.

Quinto. quia sicut angeli perpetuo vident faciem Dei, *Quinta.*
Marth. 18. io. ita iohannes a pueri icecdens in eternum,
sancte vacana cunctiplacitum cum Deo & angelis conver-
tatur eius, indeque angelicus am libertatem, collantur, char-
itatem, selum, per selectionem inibunt & induit. Nam, ut
doct. S. Chrysostom. homil. 12. in Acta in morali, virtus facit
angelos, inde deo. Deinde filios Ergo, inquit, si vobis an-
gelos facit, atque angelos possumus fatere, etis non natura,
sed propria & electione. *Nam hoc quidem aliud est, nullus an-
gelus nisi ad angelum esse natura: sed quod diabolus indicat, qui
autem angelus esse natura: His autem praesente, nullum damnum
et bonum esse natura, ut a Johanne C. Et ea perspicuum est,
qui in calvo ostendit. Rursum S. Johannes conuersatus
est cum Verbo incarnato, eique afflit & servit, sicut
angelis afflant & serviant Deo in celo.*

Sexto. quia sicut angelus perditilius, ita

Septimum. quia sicut angeli superiores docent inferio-
res, insuper purgant, illuminant & perficiunt homines; ita

idem perficit iohannes, iuxta illud Gabrieles ad Zachariam patrem de iohanne, Luce 1. 16. *Moltes filiorum Israel conseruerat ad Domum Deum informis: C. ipse procedens ante illum in spiritu C. vertitum Eliae, ut resurserit corda patrum: et filiorum: C. incredulus ad prudentiam inferiorum patrete Domino plebem perfectam.* Et illud ipsiusmodi Baptiste iohann. 1. 23. *Ego vox clamantis in deserto: Donec sunt De-
mons, &c. Vnde S. Petrus Chrysologus fer. 127. iohannes, ait, appellato scilicet uirum, in regno vita & facultatu for-
ma, norma pulchritudine, virginitate, operantiam, predicta etiam, fideliter exemplum, parvum via peccatarum venias, fiducia de-
pendit, namque domine, propter angelis, legi summa, Evangelii Jan. Apollinaris vox silentia. Proprietatem, faciem mihi
de praefatur judicis, Christi metator, Domini iesu, pars me-
dis Transuau. Addit. iohannes primus explicat predica-
tio regnum ecclorium, quia angelus celestis dicens: P. ani-
malium agere, appropinquare enim regnum ecclorium.*

Octa-

07a.

Ostavio quid in deserto non habuit alium doctor & in hoc templo. Ergo cum hoc templum fuerit Christi ipsius quam Spiritus sanctus dicit, qui ducit viae eum in altum, nisi Dei & Christi mysteria in qua hominem dicitur qui si angelus natus docet S. Ambrosium de nativ. Bapt. & S. Chrysostomo q. 14. in Johanne. Ibi a Spiritu sancto accepto intelligentiam Script. una potestate in sermone & loquendi in illis. Ieptora hagiographi, Ibi haec sapientia & ardorem tanto doctor & per dictori orbem, ad fidem Christi conciliandam necessarium, tam proinde fuit qualis angelus, non qualis, sed tollat unius Chrysostom & Seraphim apud te eum & virtutem, eum ac officio, super regiam & honorabilem omnes inferiores angelos. Quocunq; haec pars adorativa & cultus fuit, qualis ipse est Melchias. Vide docem prolegia S. Johanni apud S. Bernard. terciam, inquit, fuit enim ipse eum & auctor (pag. 191). Ita n. 12. Johanne exaltacionem, quae vocatur apud dardanus. I. & 12. 4. 10. n. Denique S. Johannes fuit Christi & Evangelii aurora, lucifer, lumen, lux, certus, promulgans, precarius, liber pro nomine, vox testis, Propheta, legis lumen, iurisque testis, & mediator & filius.

Anagog.
Johannes.
el Eties.

Anagog. Tertius teste S. Hieron. centrum angelorum hunc esse Eliam, quia haec Elias anno vive fuit typus S. Johannis qui Elias spiritum & zelum induit, ut sit Christus Matth. 17. 12. ita vicimus Johanne presurrexerunt & preparaverunt viam Clariflorum fuit Iesus, qui rediturus es in finibus mundi contra Antichristum decertas viam patet. Christi ventus ad iudicium & Sebastian Barad. 10. lib. 6. c. 4. & 4. lib. 28. praerogavit S. Johanne recentem.

Deoque Angelus supradicti homini 27. Morabili sapientia, qui in omnibus naturis angelorum tam latenter transfigitus est, obtemperat quae non habet maiusque de gratia. S. Augustinus de Baptista. Qui quis Iohannes plus gloriosus rauus benemerit & Deus ei. Ambro. 94. Preterea cum dicitur me non servis & amiculus Prophetae, supergerreditur Paternitas. Quocunq; ea misericordia & pietas est Iohanne. Gerson tractat q. de Magnificat. Fideles Iohannes Baptista primus post Martium postea in ordine sequitur, non alio lucifer.

ET PRAEPARABILIS VITAM ANTE FACIEN MAM. Seclaris qui aibi sit proximus, me tandem locundum caro, non antecedens prius que mundo quam felicitate. Hoc enunciata, ut ait, accipit qui licet proximus est alteri, eum tantumque licet ante aucto & procedit. Hic preparat ut in aliis meis diebus baptizatos, testimonio doctrinae & praedicatione diligenter animos judicatum, ne, quando ego eum misericordia faciam, ipsi me recipiant ut verum Melchis in lege promulga. Hoc est Christo preparatus, & qui & ante Iacob eum, id est ipso presente, & in mundo iam existente per eum non aliusquam. Christum enim quod significabit, ad digitum indicabit, atque de testimoniis quod probabatur, licet iste sit Agnus, id est Filius Designatus, quod peccata mundi.

Nota. Ceteri Prophetae, cuius seculis ante Christum nulli sunt, cum futurum praenuntiant, Iohannes vero unius est, ut iam natum & presentem vocaret, ideoque omnes autem fratres eius, Aliud est regalis, quoniam praeceptor regis per proximitatem in utero, ad quam ipsius ventus erit, ut in his suis adventus praenuntiantur, hoc enim officium Christi in Iudea precepit Iohannes. Quocunq; a Christo vocatur non tantum etrophilia, sed etiam plurimi Prophetae, Matth. 11. 10. quia cum Deo inveniret famulariter conuersator ipsius orbis denouit utrum tempus baptizavit. Unde leguntur: Et post poli Iohannem, non dominus sed clavis Christi. Quocunq; S. Iohannes fuit horum legi veteris & novae, quia usq; ad. I. 10. 3. p. 9. art. 1. Iohannes fuit terminus legis, Christianum E manz, ac, ut ait Nazaren. orat. 21. Mediator novi & veteris testamentorum, atque, ut B. Chy. folior. 91. Iohannes fuit leges & gratia fons, leches a quem dixerunt iudicium tuum, & a quo incepere christiana res, ut ait. I. tert. 1. 4. contra Marcion. 23. Sicne incepit fons est solus, & dei innotescit.

ET PLUM. Ad hanc intellege materiale Hierosolymitanorum. Ad hoc enim venit Christus infra in iustitia & misericordia & propria posse S. Iohannes praedicationem & carcere, & decollationem venit Christus ad templum, atque oportet pro dicendo & legi iurarula, quibus demulcentur. Iohannes fuit promulgator, ut S. Hieron. Alberti. I. yesus, & ceteri. Hinc patet contra Arrianos, Christum esse verum Deum. Debet enim vestriter

quam Spiritus sanctus, qui ducit viae eum in altum, nisi Dei & Christi mysteria in qua hominem dicitur qui si angelus natus docet S. Ambrosium de nativ. Bapt. & S. Chrysostomo q. 14. in Johanne. Ibi a Spiritu sancto accepto intelligentiam Script. una potestate in sermone & loquendi in illis. Ieptora hagiographi, Ibi haec sapientia & ardorem tanto doctor & per dictori orbem, ad fidem Christi conciliandam necessarium, tam proinde fuit qualis angelus, non qualis, sed tollat unius Chrysostom & Seraphim apud te eum & virtutem, eum ac officio, super regiam & honorabilem omnes inferiores angelos. Quocunq; haec pars adorativa & cultus fuit, qualis ipse est Melchias. Vide docem prolegia S. Johanni apud S. Bernard. terciam, inquit, fuit enim ipse eum & auctor (pag. 191). Ita n. 12. Johanne exaltacionem, quae vocatur apud dardanus. I. & 12. 4. 10. n. Denique S. Johannes fuit Christi & Evangelii aurora, lucifer, lumen, lux, certus, promulgans, precarius, liber pro nomine, vox testis, Propheta, legis lumen, iurisque testis, & mediator & filius.

Tertius. S. Hieron. cum suis per templum accipit Ecclesiastice Synagogam & cretum fiduciam qui est templum Deini interior & corporale, led my hicrum & spiritale?

DOMINI NOSTRI HEI. ITA ETIUSMODO est illi domini

in suorum omnium felicitate antonomasticum, qui plenariae mentis & trancientis in omnes & omnia habet ius, dominus super & imperium tuus & vos quaecumque librari aliquipque sequitur Remigius, qui per angelum accipiens Eliam, id per dominacionem accipiens Antichristum: hunc enim volens & pro Christo recipiens iudicii in fine mundi. Verum hoc recte refedit S. Hieron. Nec enim Antichristus est angelus felicitatis, quadam hunc dominatorem fecit subbungi Malachias. Dominatio ergo hic est Christus Dominus, Rex regis & Dominus dominantium, qui vox lectoris est Iohannes Baptista. Perperam ergo dicitur haec referunt ad Christum iuvam, quem ipse putat in fine mundi vequirunt. Nam ut recte argumentat S. Hieron. Meritis omnium vobis verum ex ipsius non sicut reatu reatu. Quis cum templo suum invenerit Dominum, quod uixit ad suum donandum dili. nam est: aut si ad alia extenuenda est amorem Clarorum advenit, quod Christus eorum amplius faciliter est cum alii alterius frustis omnia? Iudeo ut uera Christus non erit alius quam Antichristus, nec enim aliud erit Christus venturus est.

ET ANGELUS TESTAMENTI. Hebr. 13. 16. Ier., id est fecerit. Testamentum enim in Scriptura est per apostolum & prophetam duci Hebr. 9. v. 15. & 1. Corin. 11. 25. unde Tigris virutis, & legem faciat. Melchis duos hic proponit & promittit angelos; unum ministrum, alterum testem pro ore Christi, precurorem & indicem posteriorum. Prior est Iohannes Baptista posterior est Christus. Unde deo ait. Et benevolens puto protrectum angelum, puto post Iohannem Baptistam, venire ad templum, & angeli regnare, id est pax, pax federis, ut vertit dyrrac. Uro cum duplex fit Iudeus Dei cum hominibus, vertus live judicatio, & novum live Christianum. Christus utriusque fuit angelus & legatus Christus enim a Patre quibus apparuit Iohanni in Sion, per eumque velut feeducium iudicavit init, quod promisit le ventum in carnem, ad eum manducare totius redemptoris. Christus enim est pax angelus in veteri fidei promulgans Abraham & Isaacum, ac praeceps Mosi. Quocunq; S. Paulus Galat. 3. 19. ut legem velut pax datam ipsam, id est per manus, ostendit uero, ut singuli per mediationem intelligentem Christum. Hinc & ipse art. 13. 5. & 14. 10. postebat eis offensio. Quis respicit S. Iohannem, Cyri, Eulogium, Ambrosum, aliorumque misericordem Patrium leuentibus est, quod quoniam in antiquitate in veteri testamento dicitur uppalius Deum, aperte uero secunda persona, licet Filius, ut suum ad eum caro realem in carnem praesignificaret, eum imbrucare & typice in corpore specie seminat tempore praesulterat, ut dicitur in Genes. 17. 10.

Secundo genuino & proprio, Christus fuit angelus, id est legitime interregnum & coetacum novi testamenti, id est Iohanna & propid. Deus per Christum cum hominibus inuenit, quo non bona terra sua iudeis in legere veteri regule, ipso qualiter angelus est & terro ex inservitu in veteri, admodumbaratur, & quoniam ex parte promisit Abraham dico. Benevolens genes. 17. 10. Gen. 17. v. 22. Hoc enim Abrahame benedictione non fuit aliud, quam genitio & perpetuatio, & gratia & salus, & vita aeterna; que Christus Iudeus est in prima & secunda ordinis gentibus contulit, ex quo ratione omnia ordinis Dei propria

Misericordia
temporalis
Domini
Primum i
secundum
tertium
Vergilius,
Senneca,
Iambus
tales
Clarissi

Eccliesia.
Tertius.

Christus
est angel
us tam
veneris &
quam no
men reg
nem.

missi Abraham & Iudei facta complevit. Et hoc est quod Asturias vocat dissimilatio, qui impluerent terrilibus. Deinde subdit dicens: Quem vos vobis? quem illicet vos iudicet, quasi Melchis, redemptor & salvator Abraham procula, nisi excepit plena ita. S. Aug. l. 8. Civit. 1. Quocirca Christus a Septuag. l. 14. q. 9. vocatur magna omnia angelus.

Christus angelus
pro se
benemerit
quoniam
placuit.
Tatmo.

Sermoni.

Tertio.

Marii.

Quinti.

Porro Christus fuit angelus novi testamenti & Iudaea, Peccato, quia iram & iniquitatem Dei contra homines placavit & influit. Fuit ergo angelus Iudei, sed est reconciliatio. Quocirca ab Iacob ca. q. 9. 6. vocatur Princeps pacis & ab Apollinis Ephes. 3. v. 14. Pax noster & Coloss. 2. v. 14. Domini nobis omnia delicta, deinceps quod adfertur non erat choreographum decreti; quod erat tourterius nobis, & agimus talis de medio, diligenter circa Secundum quia vera novum fodus vetere Malicio absoluimus Deum & homines conciliavimus, qui Deus si obigit Christianis ad damnationem & gloriam aeternam; Christi illi vicinium est obligant Deus & quod eius filio Iesu Christi lo credentes, obedient, evitare legem, doctrinam & vitam capientes. Tertio, quia de celo in terram deinceps quasi angelus, ut caro non afflument omni scripto lumine Verbo, terram celi, hominem Deum & vinculo in omnis hypothetica, quasi arctiflamo foderare copularunt. Quarto, quia in ultima causa pauciorum mortem testamentum proprium dictum, contentus ultimam suam voluntatem, condidit, illudque institutione Eucharistie lancivit, dicens: Hic est tanguis novi testamenti, &c. uti dixi 1. Corinth. 1. q. 8. Quicirca quia Christus hoc per Iesu & de Reuentum ad homines e celo quod ipsi angelus delit, illudque in terra instituta trinitas trahit australiter, praedicando, miracula faciendo, curacendo per vires & castella, fatigis deo, iudicando in fame, siti, frigore, illu avengelizando, ac tandem ultro suo fanagine non tantum roboravitis & ligillavitis, sed et emisit comparativa, quasi perfoliato pretesto ad tantam reconciliacionem, tantumque fecis justis de condigno, idque pro omnibus gentibus, & per omnia trecula, etiam mundus nulli sonorum millionibus perduraret, modo per totam aeternitatem. Hoc enim fodus Sancti & Beati in celo per gloriam participabant in aeternum, ipsum enim ad celum duxerit. Unde & celestis gloria causa a Christo sanctum est. Quocirca ipse confecto hoc foderare primus in celum gloriolaru accedit, quasi pandens utr ex celis foderari, tuique fideles eo vocans, & ut sequendum invitans. Denique S. August. l. 8. Civit. 15. Christus ait, dicitur angelus, propter Evangelium, quod nuncatur bona nubes. Nam si Graia illa interpacemur, & Evangelium bona nesciamus ei, & angelus nesciamus. Quod enim melius est nesciunt, quam exiborum regum praedicare, non pandere & ostendere? Unde Arabicus Antioch. verit. sacra, & el Apollinis testamenti. Huic rei simbolo angelus Manue municiuntur Samsonis ex cuius auxiliu, qui futurus erat Iherusalem liberator & viator, ideoque typus Christi, peracta legatione ita flamma vietana ascendit in celum, Iudic. 13. v. 10. Quibus de causis omnino per eum, ut omnes Christiani omneque omnino homines Christiani Domini, quasi angelum re flamme de celo venientem, & quae legatum ad Deum ad meum, summa de votione, honore & amore escipiant; illi immensis gratias agant, illi per omnia obediant, eius doctrinam & vitam simulcent, & eum crucem basularem generosus sequantur certi quod per eam post illum ascenstant fini in celorum illi sonis ledeant; illi totum cor offrant, illudque eis cordi & amori inserviant. Ita avide cum fuisse Medium iuvum expeditabat iusti, ut etiamsem expectant. Unde de his subdit Malachias:

Quem vos vultis? [Heb. 9. 1] Iob. 1. ephes. 5; Chal. defederatis; Tigurina, quo vos detrahentis; aliu. in quo vobis complacuerat eum. Christus enim quasi malorum cruentum depulit, & bonorum omnium ad eum a patribus per quatuor annorum nullis iamne fuit desideratus. Unde a Jacob patriarcha vocatur Defederans culum aeternorum, Gen. 49. 26. & ab Aggeo. c. 8. Defederans: cum His genibus. Hinc illa Propheta inspirata: Ultimam dominum tempore sceleris, & defecundis, Hinc 64. 1. Rorata eis defecundis, & roribus pluier fulminis. Apparere terra, & germinare. Sicut sacerdos, Hinc 4. 6. Idem Christi defederans ex nato habuit. S. Simonis, aliquis sancti & fidelicis. Unde de Anna prophetia ait Lucas cap. a. v. 28. Legebatur de eo omnia: qui expelletur redemptorem Israel. Secundo, Aetas certe hic Propheta respondet Iudei dicentibus cap. a. v. 17. Ut in Dno iudicet? Hinc enim responderet Carmel, in Prop. Mar. xvi.

Astarion vocat dissimilatio, qui impluerent terrilibus. Deinde quae justum, pia veritas est angelus testamentum.

Unde Tropoli S. Bernard. item ad Ptolomaeum in Synode Tempore, inquit, Dei sanctum est, quod est ipsa vox. Anima subiecta & compita Dei est. Dominus in tempore suo facit mirabilia, & probat oracula. Venit ad tempore suum, invenit minor quam queritur, quo posuit dominus carnibus liberas defensionis, & diabolico resistere tentationem. Venit & augeat se feliciter, quem vor vult, & qui ab omniis vobis nam valuerat, & confirmat promissam hereditatem. Inducit eum ipsius templum, suum parentes eum, patrem uictoris, & matrem, & fratres ipsi. Qui sunt illi respondeat iste: Quemcumque fuerit valuerat patris qui in eum est, & meus pater, & meus, & fratres, & soror eum. Parentes gerendaverunt per verbum praeceptum, dicti Apollonis: Ego per Evangelium in Christo vose genui. Mater, & parentes per exemplum sancte conversationis. Frater & soror, capi distingue in amore fraternali. Hi parentes eius sunt, aut de debito.

Ecclesiastes 7. 10. Hebrei, Remig. Lyras. & S. Aug. 1. 8. Civit. 15. hanc acceptum de secundo adventu Christi ad iudicium, cuius angelus & prescuror erit Elias. Verbum hoc sensus est analogicus. Nam ad literam hic agi de primo ad ventum Christi in carnem & mundum, & patet ex eo quod sequitur: Ex pugnabat fitus Levi, &c. In secundo enim adventu eos non emundabit, sed impurus redditus & dannabit. Iza 5. Cyril. Theod. Rupert. Vat. Al. Arias, Ribera & alii. At ergo hoc ventus. Vox Eccl. significat Primum rem hanc, puta adventum Verbi incarnati fore novum, admirabilem & floridum: Secundum, fore certum: Tertio, fore exoptatum & latum: Quartu, fore celatum. q. d. Videor omni visu videre. Mellum nostrum adventus: ecce venit, ecce mors aliena.

Vers. 2.

Et quis POTERIT COGISTRARE? [Heb. בְּלֹא כָּלֵבֶת] mihi nihil est, quis feret, quis lucenta dicas, quis mediet, quis continet, quis comprehendet? Unde Septuag. & Chal. virtutis, quis iudicetur? Pagninus: quis ferre poterit dicere quando uenerit? Nolite, quis poterit cogitare de avenir eis? qd. Qui poterit capere, & cogitatione comprehendere tantum angelii testamonti, id est Dei in carnem & mundum ad ventientes, inter homines converiantur, in templo predlicant, suam legem, Sacramenta & Ecclesiam iacentes, potestim, espicient, bonitatem, C&c. Quis gloria illius dies, qui Christus in terris nobiscum agit, & mentem concepit, aut verbo explicet? Qui animo complectatur, & ore recitat charitatem, virtutem & gratias celestes, bonaque omnia que Christus & celonobis afferat? Hebr. enim me, alibi dereliquerat a 712 eis, id est, quis: inde verbum 7272 hilios, significat omnem complecti, omnia roscifera. Nota. Dicit adventus Christi ponitur interconyunctis pro ipso Gattilo, suo die aveniriente, vel potius avenirunto.

Secundo, iuxta Septuag. q. d. Qui ferre & sustinere poterit tantum Christi lucem & maiestatem? Eius enim respectu omnium angelorum & hominum aries, inflatus nocturnarum hebetarum, exigit, deficit. Quis solens justitiae clara luce radiante, ad eum erit & irretrors oculis insueri valebit? Quonodo hominum infinitas tantum potentiam, excitas tantum iubas, fragiles tantum afflictiam, impunitas tantum fonsitatem, palez tantum ignem fulvnebunt? pte enim qualis ignis conflans? Quis stupore, timore, horrore, & abyssali reverentia tantu celumq; nisi non deficit, tunc exanimetur? Quis non liqueferat, non tabescat, iactat plumbeum & stannum liquefunt & tabescunt? Etiam igne ardentissimo, in fornace qua confundunt & pretermittunt dum in tanta diffusione, examinatione, amore dignatione, divinam dignitatem & magnificiam in Christo incarnato contemplatur & spectat. Hic est sensus genuinus, quare minus genuinus Vat. Al. hoc refert ad tribulationes Christi amorum, & persecutiones primitive Ecclesie, quae fuerunt ardentissime. q. d. Quis ardorem illarum tribulationum suffinebit, utique nemus viribus humanis, led multi variis divisioni, suggestus a grata Christi.

Et QUI STARIT AD VIDENDUM EUM? [Se-
ptuag. qui habet in vestibus ejus?] Quis erit tam durus & ferens, quem Christi aspectus non sternat & frangat?, Quis adeo rebellis & frigidus, cuius animus ignea viae oculorum Christi non capere & inflexisse? Ita Sancte. Secundo q. d. Quis stare poterit coram eo? Quis a tremore pavore & admiratione non corrut, video oculis suis tantum Christi claritatem & magnificiam? Unde Hebrei,
Ecce illi, quae

*et, qui flabit in videturam? Vatabl. quis cum se ad
confusione precebe confundit; aut subfuturis? Pagiun,
quis poterit flare cum apparuerit? Chal. quis confundit
cor et rotae suae? Et secundum, ò fidelia, ò incardis;
dom Christum in altari preuenient habes, ino confi-
ci manducas.*

IPSA ANIM QVIAS TEGNIS CONFELANS 3 Ar-
bias; quia ignis vobis Scopum, quia ignis castitatis;
Tigur, quia ignis exceptio. Sic Perse Deum confundit
oio agnos, quando ignis in Deum elevatur. Quis &
Sicut *Stetit* Deum in quae defensum in spinae, si S.
Justina, mar. ad Antonium. Primum, Iudeo Christi in ignes
liberans, et in Deum, sicut adam Justus, orat ad Genesim;
addidit; Plano latera appellas ignem deponit genus, Ve-
nire in tempore in expletori. Porro Propheta angelum
testans, id est Christum, comparat igni toruca ardenti-
tatem, quo cum flanari metallis, ut arnum, argenteum, fer-
rum, flammam, ut significat ignem et ardorem for-
eius doctrinam, legem et gratiam. Primum entra, sicut in
fornace liquatur arnum, ita Christus in dura hominum cora
dila gratia emulsa et liquata, in genitus de lachrymas
componitios resolutio. Secundum, hunc ignis liquando au-
rurn ab eo separata alia metallia et scoria, ita Christus per
lachrymas et supplicium separat ab anima vita, & con-
cuplicans mortalis. Tertio, hunc separatum aurum
purificatur, per hunc, splendens, ita pariter et anima,
Quarto, sicut et ignis arnum elefunt, immo igne sit, ut vi-

destit in ignem transformari, &c. vi gratia Christi anima acceditur, ut videantur in illis signa & alios inflammat amora Dei. Hoc est quod Iohannes 4. 1. predictus ab aliis Dominius foder filiorum Sionie, inspirata predicione C. spiritu ardore, Et Iohann. Bap. Luct. 2. 36. ait ut baptizaret aqua, Chistum vero igne. Iste, inquit, vos baptizat, sed Spiritus sanctus C. que. Hunc de causa in Pentecoste misit spiritum suum in apostolos specie ignis & linguarum ex oriente, ut significaret Sparsum tantum eis igne charientis accende te, ergo, indire cum amore & zelo igneum, et linguis igneis. Et Christus ipse Luct. 12. 49. Inquit, inquit, vobis misterio in terram. Et quod vole, nisi accreditare, & cito vide S. Amb. terza 1. in illud plau. 128. Ignem clausum tuum reverenter. Quinto, sicut igne auro, argo & tenuis, luce durissima, non tantum mollescent, & hecstant, sed & in certam formam, v. g. exarci, levigant, variegant, &c. etiam manentur in gratia Christi bona forma. Apostolos, illos Doctores, alias Martires, reliquias, Coeliros, alias Virgines, &c. Cor. 12. 4. aequi, ex uno gradu ad alios, immo ad ipsorum virtutis & perfectionis apicem conciliantur. Tres

Tres sive ipsius virtutis & perfections apicem concidentur. Tres sunt gradus de glorias virtutum. Primum est politus & vulgaris, qualis est virtus communis fidelium, qui habet in pietate, vivente secundum recepta. Dei Secundus est exercitor transiunctus, & in diversam similitudinem ten-

dentiumque virtutis et vocantur purgatores; ut icti-
cet, ut prudentia anima mundana divinorum contem-
platione deipicit, omniene, animis cogitationem dirigit
in divina et temperanza relinquat, in quantum natura
patitur, et quia corporis usus require: fortitudine ethica,
ut anima propter excessum a corpore, et accessum ad tu-
pernia, nulla difficultate vel adveritate terreatur: justi-
tia denique faciat, ut tota anima contentias ad hu-
morum propriae viam. Tertius est divinam similitudinem jam
allequentum: quorunq; virtutes sunt et vocantur animi
purgatores: qualiter sunt in Beatis, et in nonnullis in hac vita
persecutionis: ita feliciter, ut prudentia solum divina in-
veniatur: temperanza terrenas cupiditates nesciat: for-
titudine timorem non sentias, ceteraque passiones igno-
ret: justitia cum divina mente, eam icti-
cere societur. Is. Th. 1. a. q. 6.i.2.5. & Vin-
centius 3. p. l. i. t. de virtute, d. 7.

Tropole.
Tropole, ignis quo Deus purificat & excoquit animas,
est tribulatio & afflictio. Sic ut enim fortes metallos uig-
ne austentur, se peccata afflictionibus. V. Anab. 1.
Martyres, ut S. Laurentius, igne tormentorum excoqui-
tati, hinc holis purificant & ardentes. Deo, justa il-
lud psl. 6. v. 7. Igne me examinans & non in uera me
misericordia. Hec de tua Dei permisisti per lectionem
scrum Decii imp. ut Christianorum virtutem & pietatem
sicut in pace quam habuerant sub dominis Philippis, patre
& filio, Christiano imp., eligeretur, iudicaret & acuer-
sus sit. C. syrranus, tibi revelatus fuisse terribilis l. 4. epis. 4. Ne
cor mani, inquit, per infusum, temere sibi, expro-

*bratum sceleris quod dormidemus in precione. Et: Perfectio potest
non nisi exanimata in arte exploratoria peccata mofificare. Christus
nos Deum uobis probarat sicut fuit semper probatio: nec norma.
nam in probationibus vix aliquippe exilium credimur
defecti. Demaq; ad nequitam famam non uideat: pro hac
etate nos beatitate mandare dignatus est: Deinde, inquit, iu-
niorum fit: quis patitur inuicem est. Porro latero Miller ob
qui venit ista perieutio, principiis suis (acerdotum de
Episcoporum negligenter et cupiditatem, etiam ad eam
Cyprianus tractatus de Lapiis. 1600. 1610. 1620.*

Anag. sicut ignis seorsam comburit, ita Christus in extremo iudicio reprobo-damnabit ad gehennam, quicquid combustum que manistrabimur, ut sit Iohannes Baptista.

Marti, p. 18. Hoy S. Hervé le expone: *Esas normas que siguen siendo regulares en la trascripción ardebet, C² en su etapa temprana establecida. Tanto durante épocas de mayor desarrollo popular como fisionomías más tradicionales, permanecen sin cambios sustanciales.*

*Et quod peccatum quod est deinceps non potest esse remissum nisi confiteatur. Quia et consensu Dicitur. q. v. 24. ut ligna nostra
si non consumimur quod consumbar. Et non possumus quod consumimus. Et huiusmodi beneficium sicutum est. Inquit Iesu qui peccata non graviter. si quis temerari est*

arque confundentes, qui aetatem levata peccata consumunt, herba fullonum, ne levata modicam refluerat. Felices et sapientes, qui in hac vita malum emisidit herba fullonum, quam

in futura, quia in generatione aut Purgatorio, ignis conficiari. Petrus S. Augusti. I. 20. Cantic. c. 25. doc. examini in die judiciorum referunt ad losos bonos & prius i. haec enim lumen huius Levi conferentes Deo iacit hemis in futura. Unde colligitur, in die

judicij quadam queramdam purgationis penas futuras.
Sic & Gennadius Patriarcha Constantinop. in exposit.
Cone. Florentini e. 8. contra Gracos; concedentes qui-

dem Purgatorium post hanc vitam, sed nequantes in eo
ignorant, igneque expiri animas puriorum; ex hoc loco
probat in eo esse ignem, eoque expiri animas: quia enim
nec ignis, confitit & etimandus non pertinet ad Beatis

in calo utpote naundinibus nec ad dannatos in gehenna utpote isemundis belis & inemenda belis ergo pertinet ad animas Purgatorii in eo ergo est ignis contians &c

Et quia res heretica fullo nomen Hebr. fieri ber-
rū latrūtum; scilicet patrum, id est fullo nomen. Unde
cum dicitur: *heretici sunt patres*, dicitur: *heretici sunt* *fullo*.

Child. scat quo strahantur, scilicet pauci; sapientia, prae
herba leviorum. Hinc patet iuris, non iaponici est, ut
volunt Arrib. & Valebl. sed herbarum auctorit Theod. R.
Iona. R. Salomon. Tigrinus & ali. Unde si hinc in be-

... etiam pannos emundant, ut vellem nuptiis suorum emundetur, candidamque & splendidae efficiat. Iuliorum enim animis per Christi gratiam candentes ut flore, & fulgent ut aurum.

Porto pro bonis Syrus, & Arabicus uerque vertunt
sophos, qui sive ardore omnis porficit: aut fonte מִן־
sabur acceptorum pro vicino הַמִּזְבֵּחַ gobernari est sulphur.
Unde Syrus vertitur, ut quasi omnis, et non confundatur, quasi
sulphur deuidatur: Arabicus Antioch. tjo enim quasi ignis
vadet, et quasi sulphur quod candescit: Arabicus Alexan-
dr. tjo enim uerit quasi ignis confusa, et quasi sulphur
deuidetur. Notius est sulphuris ardor: unde S. Hieron.
hac referit ad ignem Purgatorium, vel infernum, ubi est ignis
ardens nube & lichenore, nunc nubis annidet.

ET SEDEBIT CONPLANS ET BRUNDANS AN- VERS.
CENTUM.] Sedebit, seru & accuratè, non obliter & leviter,
quasi per crantennam, conflatius argenteumq[ue] est, huc
h[ab]eles, præterim lacerdotemq[ue] iubiguntur, sicut h[ab]ent antidi-
iustar argenti, splendensq[ue] quasi argentei lacerdotes.

Secundum dicitur ad hanc dictio niteret & pudeat, ut vita pre-
serbit ex qua tunc & specie virtutem velant, putat hypocrates
& furos, à vera virtutibus, ipsoque viris vniuersalibus ab hypo-
critis diuidicet, reverentia leparet. Homines enim pro-
spectu judicant, & quod virtutem est virio deputant, &
quod vita est virtus. Merito haec de re queritur Sodenus
Anno

Nolite ergo iniurii esse Abraham, Isaac & Jacob, desipientia uoxes vestras, qui sunt filii Abram, Isaac & Jacob. Nolite iudeare hanc familiam vestram unoquocumque unitate: nolite forceris vestris propriebus extraordines & alienigenas. Pollicet petiti a communione religiosas quod fecerit omnes habeant colantem: unum Deum, qui licet crevit eum & terram, omnique gentes, proprii tamen creavit, id est: in Iuan-Eusebiam, populum, genitum, formativum, ad iudicium & deprobationem Hebreorum, quos in sua fide, religione, cultu & Synagoga quasi novum & spiritualem populum creavit, & infundens in cognitione, timore & amorem pax illud: Deuter. x. 6. *N*on quid nam ipse pater tuus, qui posuerat et te fecit & creavit te? Et v. 8. *D*eum tuus genitus, deus tuus quis sit & tu es Domine creatus tu, Deus ergo est creator omnium per naturam, sed proprius Hebreorum per fidem & gratiam. Sic Apollonius a Christianis in Christo quasi communius patre per baptismum esse renatos, & generatos, & factos novum creaturam, non naturalem, sed spiritualiam, id estque quasi fratres invicem articulantes uniti, & amare debentes, ex quo omnia simus unus Deus, una fiducia, una caritas, una Ephe. 4 + Semper ergo isti, quia ab Abraham amor & veneratio vos non trahunt, sed agit timor amoris. Deinceps: nolite a Deo vobis credere, cuiusque filios apolitare ad huius idololatriam, cum certius vos ad idola sua abducunt, ut ab eis luxuriam Salomonem: nolite Deo adesti vestanti illi rebellibus; aliqui credunt & fornicantur cum sui contemptus acriter fore vindicantur, & ultorem tanti eum, ne nefandi. Cum ergo apostolus vincere tam arcto, fanguinem & religionem, uxores & vestras illas dolerent, nolite illud abrumptere & violare.

Quare ergo daspicit unusquisque nos-
trum patrem sicut tu? Lyran. purus hic redargui
ad iates, quibus inter te diffidebant & continebat
Iudas: unde ut eam ad concordiam rediget, dixit eos
unum habere patrem Abraham, & unum coelestis Istracis
Deum. Verum Prophetae propriis non de quovis est carnis
diffidio lug agitare: de eo quo nascitur ex eo quod uxores
Istracitatis repudiantur, vel potius delipeantur, ut ait
Propheta, hoc ei, an eius ferret alienigenas pulchras &
opulentas, quae honopabant ut coniuges, Istracitatis ve-
ro de primis habeantque ut nicias & servas. Inde
enim offendebatur nos tantum ipse, sed & eorum fratres,
pareos, cognitos, ideoque eis & jugis inservierat le certa-
mentum. Sentius ergo et siq. d. Cur v'eteres u'ores coetane-
matis, & fratribus nonnullorum abducuntur filias? ut S. Hieron.
qui proinde per fratrem arcipist' locutus: daspicio tene
loceri filiam, delipebamque ipsam locutus, enteroque
affines. Rursum sub fratre more Scriptura per emulgan
accipe quoque loro enim ei si cognatus, vel congenerem
patris Istracum. Sicut enim ubi v'ore sublubrificata lolet mul-
ter, sic & sub fratre loro. Sentius ergo et siq. d. Delic' ita
uxores, qui sunt teretes vel tura, quia exsiden' genito &
genita, putis Hebrae ita Aras. T'rover modefia causa da-
cit Propheta, Iustus propter nos non Ve'strum, ut corre-
putis senior, utpote que si plenum includat, cum tamen
ipse revera huic culpe non esse affinis. Secundus ergo et siq. d.
Iustus non nrastrum, & alibi p'cepto est populo nostro,

VIOLANS FACTUM PATRUM NOSTRORVM
Pallium trilobatum, quod cum Deo iovinorum promulgatis nos
servatores eis leges, inter quas una est de non decendendo
alio genere. Per patrum ergo metonymie acceperit legem;
qui erat conditio pacificorum Iudee; cum Deo pugnare
S. Hieron. Remig. Rupert. & aliis patris fons quis ut
ait Arthus, per has uxores, utpote idolatrias, Ienini matri-
ki pelliciescentur ad ipsolatitudinem a Deo & conque-
nientia per profunditatem se Deum temper culturos, ac
ad electendum ad eum curia idola, super lures & vasa,
qui constituit Salomonis.

TRANSGRESSUS EST IUDA pacium & legem
Iam dictam : ET AROMINATIO FACTA EST IN
ISRAEL) Idem dicit exaggerando alibi & acrioribus ver-
bis. Post regimenterum est captivitate non erat aliis israel,
sicut India & Iudaea .

Quia contaminavit Iuda sanctificationem. Domine nisi per sanctificationem, vel ut habet in scripturis, ligurum; adhuc; Septuaginta, iurum, accipit post illud, dicitur Deuteronomio, secundum Iudeus, et eiusdem.

Tertio, lanctuca veteri, ad quam obligatur iusta etiam prophete beatu, inde vocabutum gens laneta, Deo dilectae dictata et de vota, pista illud Exodo. 4. Et huiusmodi in regno

*Accertata est & genitissima. Unde Chald. Verbi, valorem
vixit dumna Tida animatum sum, quare facilius
recom Domini C^o dulcis. Iacta tropographia, facie quivis pec-
cator, hic enim per peccatum polluit templum, quod in
anima sanctificari i^t deus, ex eoq; facit lumen profanatio-
nemque facie legum diabolus ut dicit Apollonius t. Cor. 5.
19. Ad cunctos autem quoniam membra nostra tempore sunt
spiritus vestrum in vobis effigiem habet a deo? Quarto,
fancultas fidei & religiosi: quia per uxores idololatras ab-
ducuntur in vera dei fidei & fidem & cultura idololatria
in Lyra. Quinto, fancultas templum enim hebrei, nosq;
id e*l* sanctificari, vocatur quia fancultus, & fancultus
colendum. Nam peccatores suis esse iuris pollutum te-
& maxime temporum in quo verlanterunt q. d. Deus deinceps
vestras oblationes & victimas, ut dixi v. 18, quia vos eris
legem de iure, ac templum vestrum connubio cuius idolo-
latris pollutus. Sexto, fancultas charitatis: quia uter ne
cellulatio, genitio, iuxta fancultus unionem quod per violatam
tribulus huius repudiando, vel despiciendo, & alienigenas
supercedendo. Septimo, fancultas contritionis quam ipsi
per divortium convulsus ultrahabent. Ut Vatabil Ostatu& op-
timum, fancultas iudei erat separatio a Gentibus, quia puxa
dei, lud ut populus dictus Deo separatus in commercio
perducatur a consumbo Gentium idololatarum.
ita S. Hier. Reinig. & Hugo, iuxta illud plal. 111. a. Falsa
est Iudea se uincere eam, id est, censu separata ab aliis, quam
Deo dictata & facta, censu colebant & celebrabant, et
cum Deo in sanctificatio, et fancultus eius proprie*t* et illa. Nonne.
quia ipse in tecum est, ut ac aliud ad dominum cognoscatur
testur & cogitur. Hac enim profanatur, & quis eam cum
idol^s & mololatris conueniat. Unde carissimi domini, neque
exaltes dum dubitas. Et huius filium Dei aures.*

Tropol. octuplex haec lantem pollut & violat **Ollupit**
quia fiduci dicens dum peccat. Iple enim per fidem huiusplenum **Deitatem**
& gratiam est sanctificatus. Vnde quicunque dicuntur, per pre-
dictam letitiam Sacerdos & Religiosus, qui per ordinacionem, vel pulsus
professionem Deo proprio est coelestaturatus. Peccatum ergo peccator
octuplex est rati, est pollution & profanatio; ut pater per
negla sua dicta discutere queat peccato applicantur
consequenter quia octuplex est sacrilegium. Unde Sept.
verunt in plurali, quia ceteram se fidei famula Domini
in quibusdam est illius quia duxit. **Domini**, id est, accurate prae-
cepit voluntate nobis observari. Hic ministrum illae. 26. v.
to. dicentes **per ferias factorem iniquorum gestis**, non seductus gloriam
Domini. Porro hocles & per tertium Religiosus, per fidem,
gratiam & vota communione & nuptiis in eum Christi, et
enim animas suas quia sponsis despondere; ac proinde si il-
lud peccando violent & dissolvant spiritus adularum adulteros
cipebat ex illa 2. Cor. 11.2. **Defensio** iuris scripturarum
etiam exhibere Christi. Quod enim in nuptiis carnalibus
etiam verbum illud sollempniter in spiritualibus efficit verbum
vobis. Nam ut in S. Bero. ter. 84. Cant. mo terret resuimus
dramq[ue] frat[er] similitudines amar runculus profecto manat, aupta est
Professionis forma bacilli: **Iustus est statim iustitudo iustitiae** Deo,
iustitiae tua. Et tunc. Ergo quam valenti animali resiliunt: om-
nius vero vesti vocatione subiecti fieri ut recte, certe, reveren-
tis de verbo concorde quod patet verbo, quod patet dicere:

**Tropæ filia Dei alibi est concupiscentia carnis & oc-
lorum ac superbia viræ, cui quasi ipsæ, non adulterio inflam-
mante copulatio peccator. Audisti cultæ Iherusalem de pe-
næ, & ex hispæ gravitate, illæ gravitas è fmita. Ali ergo, scimus
Filia Dei
alibi est
concupiscentia carnis & oc-
lorum ac superbia viræ, cui quasi ipsæ, non adulterio inflam-
mante copulatio peccator. Audisti cultæ Iherusalem de pe-
næ, & ex hispæ gravitate, illæ gravitas è fmita. Ali ergo, scimus
**DISPERDET DOMINUS VIRUM QUI LIBERAT VARSIA-
MOC.****

q. d. Hoc est axor, cum qua primum matrimonii fodus A[n]t[er] nos, quibus demonstratur à Deo sanctitas & infolubilitas matrimoniū, siquicunq[ue] uitantur contra diuītia, & jugis. inītii: noli ergo hoc fodus infringere, ne voceris & re ipsa sit fodus sagras.

**VERITATIS,
QUONIAM** **NONNE UNUS FACIT?** Est quicunq[ue] argumentum, q.d. Deus unus primus fecit unum feminam, scilicet Evar, & unum maritem, scilicet Adam, ut inter hos duos, & coniugantes inter eōs omnes conjuges ex eis progenierentur, et unum & indivisibilē conjugium, nec enim Adam poterat alteri axori jungi, quam Evar, & cum non esset alia creatā a Deo; nec Evar ad alium virum dividere, quād ad Adam, cūm non esset alius vir in mundo. Noli ergo hanc Del sanctionem & unitatem coniugii infringere: noli proptelatrum Ade & Evar esse degener: ita S. Hieron. Theod. Remig. Lyrān.

Secundū, Chaldei per nūm accipit Abraham, vertit enim, *nūm nūs fuit Abraham, ex quo propagari fū feculū?* Quid nūs fuit? fuit ut permaneas p[ro]p[ter]a in conspicio Domini? q.d. Abraham pater vester, ex quo tota gens descendit, non despiciat Sarah, licet th̄ilem, id es p[re]teute duxit Agar, quia ex ea non volvistis ut vos, sed problem quicquid. Ex Tigrina, Paganin, & Vatibali, *ansor C nūs hoc fecit, in quo excellens*, (Hebrei, *an[ti]p[re]f[er]at se[ci]t et[er]num & excellens significat] fuit sp[iritu]s?* Quid vero nūs ille fecit? quicquid *semens Dei*: hoc est, Abraham cūm unus esset & fine liberis, virque excellentissimus, non fecit hoc quid vos facitis, q. d. Deliciae & repudiatissimae uxores ut stras fine majorum exempli, ino contra eorum exemplum: nam vox ex uxoris procreatis proles, quas querebat & ex Sarā procreare non poterat Abraham; nec tamen idcirco eam despexit, multo minus repudiavit. Etsi ergo non legitiimi filii Abraham, sed degeneres & spuri.

ET RASIDUUM SPIRITUS IJUS EST? Est sextum argumentum, q.d. Deus ex ēt unum humanum spiritum, halitumque vitalem creavit, cuius unus quasi parvus dedit Adamo, alteram reliqua lignis, quia p[ro]t[er] Eva, Ergo non debet haec unitatem dicindere diuītia. Remina enim eff[er]at quid dimidium viri, tum corpore, quia ex reliquo viri, p[ar]t[er] ex colla, formata est; tum spiritu, quia halitum vitalem quem Deus iussit inflavit in Adam, cūm postea divisiit cum Eva, cūb[us] et undem non numero, sed sp[iritu]e, id est humandum & similem, in eam inflavit, sicut, sicut ipa eff[er]at animal, immo homo vivens ita S. Chrysost. horum de Libello repudiavit. Hinc secundū, potest il spiritus acipi pro amore & affectu quia enim Adā & Eva ex eodem quasi corpore, & halitu vitali efformati sunt & conflant, hinc parvus eundem habent spiritum, id est, & ceterū amori à natura ingeneratum, quo mulier virum, & vir mulierem quasi fuli comparet, aī si dimidium, ino quasi alterū se intime amat & diligat. Causa enim & finis, cur Deus ex vitro loquacis lenitatem dedit, ut in generaret summarum erga te invacum amorem, & coniunctionem in coniugio, ut nunquam cogitarent de diuītia vel repudio, quia per hoc dicindunt uiam quicquid corporis viri & feminis, uniuersique sp[iritu]is, non tantum humanis, sed & divinis, utpote a Deo ex sp[iritu]is, quasi divina particula aura. Ita S. Hieron. Theod. Remig. Albert. & Lyrān. Alter Arius sp[iritu]um enim accepit pro mente, consilio, iudicio. Unde sic verit, *C[on]tra nūm fuit C[on]tra resūmū sp[iritu]s illi? C[on]tra nūs illi quippe?* Semen Dei, sicque explicat. q. d. Non unus velstrū hoc peccatum diuītia commisit, sed plurimi: nōde vix est unus qui habet resūmū sp[iritu]s, id est, laus mentis, consilli & iudicis. Quid enim singuli querunt? Anōdēm Dei, ut scilicet proles fideles Deo dignant? Nequaque; sed cupiunt suam explete libidinem.

Et quid D[omi]NUS QUI M[er]IT[us] N[on] S[er]VEM[us] DEI? Est septimum argumentum, q.d. Quid unus, p[ar]t[er] Deus, ex unius cum una coniugio, à le lancito intendit & querit, uili filios fideles & lanchi filii gigni, ex fidei patre & matre, non autem infideles ex alienigenis? Matres enim alienigenae & libidinosa, quas voslo judat, ambo, in illabutus ius prolibus amorem & cultum suorum idolorum, in eoque ex educta sunt. ita S. Hieron. & alii eius sequaces. Significat Iudeus in matrimonio non debere fluidere voluptrati & libidini, id estque ambi alienigenas, sed prolixi, iusque & educationi p[ro]p[ter]e & sancta, quam a iolis uxoris libidinis sperante possunt, ac prouideat retinendas & ambiendas esse.

Moraliter notent concionatores, hacten septem ratio-

nūs matrimonii, siquicunq[ue] uitantur contra diuītia, & jugis. adiutoria, que ut surgia & litigia coniugii, ut eis coniugalem fandūtumque amorem perfaedant. Item ut diffidante Catholici, ne matrimonia incant cum hereticis. hi enim sunt alienigenae, qui proles educantur in aliena fide, id est, in perfida & heretica. Exempla illustria amoris coniugialis Gentilium recentes Valer. Max. l. 4. c. 6.

CUSTODITE ERGO SPIRITUM VESTRUM [Primo] *spiritus* *spiritum*. id est, animam & voluntatem custodite, oculis. peccato libidinis, amoris & coniugii cum alienigenis, atque ex adverto peccato despectus & repudii uxori priuatarum, que sunt Israelitae. ita S. Hieron. Secundo, Remig. Albert. & Lyrān. per sp[iritu]m accipiunt uxorem: hanc enim superā vocavit resūmū sp[iritu]s viri q.d. Custodite amorem preluminum erga uxores, quia sunt quasi dimidium sp[iritu]s, id est animae vestre. Unde explicans subdit: *Etsi ex tua aduersitate tua nō despice.* Tertio, à Castro, q. d. Custodite sp[iritu]m Abrahā, ut sic illi amarit Sarā, ita vos amet uxores vestras. Quartū, B. Tigrina verit, *vor[er]is ut nūm ch[er]as in anima vestra, caute me in uxores, quia vobis in p[re]sente deponit fuit, perfrui fuit.* Quinto, Arius ex Hebreo verit, *custodite in sp[iritu]s vestro*, q. d. In re hac tanti momenti, ne finatis vos agi temeritate & libidine, sed agite omnino certo & maturō sp[iritu] ac iudicio. Sexto, Vatibali, verit, *servare ig[ne]r[er]is in p[re]st[er]o sp[iritu]o ut p[re]servationem, hoc est, neque animo, neque corpore p[re]cepsit in Deum.* Septimo, ne rervolus & germanias per sp[iritu]m accipe amorem & affectionem, quem vir gerere debet erga uxorem, qui aliam tam corporis & sp[iritu]s sui partem. Hoc enim significat vox illativa ergo, scilicet Prophetae respicere ad resūmū sp[iritu]s, de quo dicit supra, q. d. Mulier & vit habent eundem sp[iritu]m, ut vitalem, ita moralem amoris manū, ut dixi iup[er]: ergo par est illi eundem studioris ut fodiatur. Huc accedit P. Pineda in Job 19. 19, qui per sp[iritu]m accipit halitum, quem sibi invicem communicant maritus & uxor creb[er]e colloquunt, & conversatione. Est ergo in illis reciprocatio sp[iritu]s, iuxta illud Jobi: *halitum meum ex corru[m] uxor mea.* Senilis ergo est, q.d. Custodite halitum vestrum, ne eum communictis mulieri alienigenae, iudicantur uxori legitima, hoc est, nōlites convivere, convervari, colloqui & commisceri alienigenae, sed Israelitae diuītia, quam primus coniugem duxit.

Moral. Cu[f]todiānt viri sp[iritu]m castum & virilem: quia Moral. de nihil est quod eum, etiam in Ecclesiasticis & deo[ri]s, fuga militia emolias & effeminet, atque amor etiam in sp[iritu]em Israelitā p[ro]p[ter]a feminam, p[re]teritio alienigenarum. Exemplum etiam de est in Sardauapalo, ultimo Ninives rego & monarca, nocturnum, inquit Justini lib. 1. *Ab aliis inueniunt interfectorum greges p[ro]p[ter]am colo nentem, & moliebri habitu cum moliebri corporis, & oculorum laetitia omnes feminas am[er]cent, p[ro]p[ter]a uicer virgines pertinentem.* Sic Jezel dominata est Achabo, concubina Salomonis, Dalia Samoni, Omphala Herculi, uti describit Seneca in Hippolyto:

Natus p[ro]p[ter]a manit[us] a manit[us] collo,
Illa qui c[on]sumat armenta parvo suis,
Crassaque robusta deducens; pollice filia.
E[st] quaque formag[em] p[ro]p[ter]a rependis hera.
Diversa in felix se[ci]t a tremescatis babu[is],
Ante pedes domini permisimile minas.

Vide S. Cyprianum tract. de Singularitate clericorum.

CUM ODO HABUERIS DIMICARE [Varii varie hunc locum vertunt, & explicant. Primo, R. Hananias apud Arius sic verit, *Domi[ne] odie eos qui dimicant tuū uxoru[m] suoru[m].* Secundo, Pagan. si odieris dimicare q. d. Si uox tua sit rixosa, neque oderis, dimicare illam. Tertio, Chaldei, quid si oderis, dimicare eam, & ut sp[iritu]s peccatum inflammo me. q. d. Si oderis uxoru[m], repudia illam, & ne sp[iritu]s tuū retinebas, quafquid ames, cūm occidere tam tristes feriam. Quarto, sic verit & explicat Vatibali, q[ua]d odio habet, dimicatas: *de regi nūm quicquid vestrum iniquitatem sub uox tua, id est, uniusquisque vestrum dimicatis qui-*

dem uoxem quarti edit, sed non dico libello repudi: ut & A probat. Unde Lyran. & Pugn. hic inclinavit tamen tertium. Septuag. verbum, prouocans Deum feruimus & eis. Chalda facilius arguitur curam Domini. Arias & Tigrinus, fangulus C^o de lafatu Dostum, veftra feliciter continua contentionem: si uerum homines litigiosi & clamoris suis litigii & clamoribus fatigant indeces, si que aures obtundunt. Vatabil. multa affidit.

Nota hie impiorum, per fortunam blasphemorum & atheorum, sua improbitate fatigantes, affligentes & delitantes Deum, quantum in ipsi est, et si revera enim potius afflictio nec delitacio, quod ipse afflictio & afflictio nis non sit capax. Nam si eum etiam capax, atque improbitas haec affligent & fatigant eum; nec illa alia re, quam haec Deum affligetur & fatigetur. Simile est Iudea 1.14. Stimulantes & habentes aduersas animas meas: fatis sunt male molles, labora infusca. Et Ephel 4.v.20. Non trahentes Sumptra non sanctam Deum qui significat. Senius ergo est, q. Vos dicitur. Impiorum
affligentes
et delitantes
sunt Deum.

OPERAT AUTEN INQUITAS TESTIMENTUM
ET IUS. **K**ilicet mariti dimittitur, ut pater ex pronomine
Hebreo matrunculo, non autem mulieris dimittit. Et si enal-
laga persona: ponitur enim eis pro summa. **P**ro inquitas,
hebr. est **Q**uidam, qd. **I**n illa impura, ve, violentia. Ali-
qui vestimenta **qui** dimittit **noxem**, **operis** in quatuor
ve **fusim**. q. d. **D**imitendo cum teget suam iniquam &
infamiam libello repudiari, quasi vele, velamine & praetexta,
aut P. Prado in Ezech. iii. 18. Ex adverto Taurinorum veris,
nam ergo invenimus vestimenta suo regi, qd. Minime. Aut,
ut Clarius, qd. Ne operis vestrum in corde fuo, qui si
inculsum sub vele abscondit. **A**lirens Vatabi, & sibi, ut
paulo antea recensuit, Verum non vulgare verbius **ve**
est explicatio. **P**rimo, **N**atura servilementum ac-
dri, balaenaria ve illa molesta affectibus, exacerbitis &
fatuigatis. **D**einde, dictantes: **O**mnes qui faciunt malum, bons &
B(Chald. refus)is in conspectu Domini q. d. Malo iunt grati-
Deo, malo amat Deus: maloventur ita propter operis deitate &
exaltat, ut in defectuari videantur. Unde explicans subdit:
Et tales in placet. **A**nterius ubi est Deus iudicis? ubi est
Dei prior iudicis? ubi la flatus iudicis? ubi Deus iudicis? videtur
vindex impiorum, & protector piorum, qui nos fideles
nos ita affinxerit, & hostem nostris infideles ita magnifica-
vit. **E**t dilemimus? Deo amat malos & mala, vel non
amat si amat, ergo ipsi pariter malus ei, quod abilitate non
amat, cur ergo eos non puniat; quoniamcum coproferat, fa-
cietque ut dominentur prius, in eisque leviant, ut nobis
conspici?

Causa enim huius querelæ & blasphemie fuit quid ut *Decretale*

Conser-
vata est
fatu-
ma.

Clara 13. Admota in corpore, & ruis dentibus, & grossis
manus emuncauit de illo. Sic ex adverso de Sanctis dicitur
Apocal. 7. n. 14. **L**a veritas floscula fuit, & dealbaverunt eam in
sanguine agni: ubi solus vocat conscientias, que anima
quasi tunc velles & flore Quocirca hoc loco hebrei est, oper-
ari impunita super velim ut non tuum, id est, ut non redundau-
bit in me & exuberabat tua iniuriam, ut nulla velimi-
tamente occurrerit aut dilucidari possit. Tanta enim erit,
ut te velimque tuam operari, negat & obtrahat. Similes
phralis est Iosue 24.7. Adduxit in per eas, /Egyptiorum mare,
& operari est, hebrei & operari inper eas. I. Cleru-
cibus ex parte destra alias has super lumbib[us] habebat, & operari
Ciborum sicut arcam, Ezechiel 14. v. 5. **N**on operari impunitam
erunt, hebrei est, operari super iniuriam cum eorum, pre-
dictio enim super, redundantiam & exuberantiam signifi-
catu[m] Lyran, Arias & Castro. Denique iniuriantur,
velut hebrei, injuriantur & violentiam accipi iniuriantur
tam culpam, qualem pecunia & vindictam, qd. Si uxori
ob iolum odirem dimisit, operari te gravis culpa & infamia
arqueat ac peccata, quia Deus hoc ielus in te vi indicabit.
CUSTODITE SPERM ETUM VESTRUM: scilicet affectu-

VERS 17. LABORARE FECISTIS DOMINUM IN SERMONIBUS
VESTRIS ? Tangu hic aliud Iudeorum crimen, blasphemie
mixtis lecit, queat ad athesinam, quod nimis die-
rent, non sile auveni, quia tamen impotes, & protegant

causam considerare. quia simplici et inepsum eorum blanda atque abiecit de plante gravissimum et gravissimum ergo fecit petravimus, non ut occidamus. Melismus nostrum, velut in libro 1. Bibliotheca in vocem Thalidum pag. 142. Verius & sapientius pro Deo contra te sic argumentari debet: utrumque iudicem. Fructu ergo querimus de querimus: ubi iste Deus iudicet nos si rufi simus, tu ille nunc non annes per 1300.

C A P U T T E R T I U M.

SYNOPSIS OF CAPITLES.

Tercius cap. 2. incuriam & improbatem sacerdotum ceterarum: hic cap. agnoscet remedium, nimirum Christum vestrum in carnem, sumique templum, & ejus praecursorum Joachim et Bapstum: Christus enim, inquit, purgabat filios Levi, &c. & erat Dominus offertem sacrificia in iustitia, quasi nullus respondet quod clavis ipsius in fine cap. 2. dicentes: Vbi est Deus iudicis? Christus enim erit Deus iudicis, iudeo & testis velox maleficis, & adulteris, & periculis, &c. Secundum, v. 8. cui par Judas, quod Deum consigunt frandendo fibique arrogando, de ejus decimas, & primis. Tertius, v. 14. arguit eis qui dicunt: Vanus est qui servit Domino, quasi Dei calamus, si ueniret, non Deus nos cultus remuneraretur. Quibus respondeo v. 18. In die iudicis vndequebit quid sit inter iustus & iniusti, & inter servientem Deo, & non servientem ei.

Ecce ego nunc angelum meum, & preparabim viam ante faciem meam. Et statim veniet ad templum suum Dominator, quem vos queritis, & angelus eius flammam, quem vos vultis. Ecce enim, dicit Dominus exercituum. 2. Et quis poterit cogitare diem adventus ejus, & quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis consumans, & quasi herba fulgurans. 3. Et fedebit consumans & emundans argenteum, & paragab filios Levi, & collabens eos quasi aurum, & quasi argentum, & erunt Dominus offerentes sacrificia in iustitia. 4. Et placet Dominus sacrificium Iuda & Ierusalem, sicut dics Ioseph, & sic fecit annus antiquus. 5. Et accedamus ad vos in iudicio, & ego tollis velos maleficis, & adulteris, & perius, & qui calumniantur mercenarii, viduas, & pupillulos, & opprimunt peregrinum, nec timerentur me, dicit Dominus exercituum. 6. Ego enim Dominus, & non maior & vos filii Jacob non etis consumpsi. 7. A diebus enim patrum vestrorum receperitis a legitimitate, & non cultodidistis. Revertimini ad me, & revertar ad vos, dicit Dominus exercituum. 8. Et dixit Ioseph: In quo revertemur? Si affligit horum Deus, quia vos configistis nos? Et dixit Ioseph: In quo configueras te? In decinis, & in primis eius. 9. Et in Penuria vos maledicti etis, & me vos configistis gens tota. 10. Inferte omnem decimationem in horreum, & fitcibus in domo mea, & probitate me super hoc, dicit Dominus, si non aperuero vobis cataractas colli, & effluero vobis beneficitionem usque ad abundantiam. 11. Et increpabo pro vobis devorantem, & non corrupser fructum terra vestra: nec erit sterilis vinea in agro, dicit Dominus exercituum. 12. Et beatos vos dicent omnes Gentes: etitis enim vos terra desiderabilis, dicit Dominus exercituum. 13. Invaleverunt super me verba velitra, dicit Dominus. 14. Et dixit: Quid locuti sumus contra te? Dixilisti: Vanus es, qui servis Deo: & quod emolummentum quia custodivimus precepta ejus, & quia ambulavimus tristescor Dicimus exercitum? 15. Ego nonne beatos dicimus arrogantes: siquidem adificatis sancte facientes impietatem, & teneaverunt Deum, & salvi facti sunt. 16. Tunc locuti sunt timores Dominum, unusquisque cum proximo suo. Et attendit Dominus, & audivit: & scriptus est liber monumenta coram eo timentibus Dominum, & cogitantibus nomen ejus. 17. Et erunt misiti, aie Dominus exercituum, in die qua ego facio, in peculiam: & parcam eis, sicut parcit vir filio suo serviens fili. 18. Et convertimini, & videbitis quid sit inger iustum & impium: & inter servientes Deo, & non servientem ei.

V E R S E . ECCE EG O MITTO ANGELUM MEUM] Aliusq[ue] agit. Ecce ego misso angelum meum acare faciem tuam, qui per-
parabit uas tuas ante te ! Nec enim Christus de potes-
tate dicere autem faciem tuam, & annas te, sed Ante faciem
meam, & Ante me. Respondebat ibidem Januarius Christiana,
tum quia Deus, ut sibi homo, in Scripturam vincerat faciem.
Pater, qui ipse perfecte Patrem trahique dotes & virtus
representatis, perinde ac facies representatis totum homi-
num : sic ut cedens de caula Christus vocatur Verbum :
omnino spiritus & charactere fuliantis eam, Heb. 1. 3. Hinc
Platies orat p[ro]p[ter] 7.9. O illar[e] nobis faciem tuam id est Mef-
simus) & salu[m] tuu[m]. Pluribus idiop[hi]is probat Galatin.

Notas *Hanc etiam vocem Filii Dei, non Patris, non Spiritus sancti non habet Johannes Baptista non fuit precursor, nec praeparavit viam ante Patrem & Spiritum sanctum, sed ait filius hominem enim filius in carne non ad nos descendit. Unde & ipse in veteri testamento idem propheta promulgat, id eoque videtur praecoxiter personam apparuisse, aut secundum revelationem ipsius preludere lucis incarnationem. Accedit quod sic explicat Zacharias I. luce 3,7,25 dicens in nomine Iohannis: *Tunc enim Propheta Altitudo vorabatur: proinde enim ante faciem Domini parata erat eius ei, scilicet Christi, qui per celos annuntiabat.* *Dicit noster scriptor nos enim ex aliis.* S. Hieronimus, Albertus, Lazarus, Vatablus, Rober-
tus & Casaubonus.*

Dices, Quomodo ergo Christus Matth. 11. 10. citans hunc locum, de Iohanne ait: *Hic est enim de quæ scripsisti*

¶ Ecce ego misericordia angelorum meorum ante faciem tuam quia preparabitis omnes nubes ante te? Nec enim Christus de le propositis dicere ante faciem tuam; & auctoritate eius, Iude, Ante faciem meum, & Ante me. Respondet abidem Janianus. Christum, sum Deus, sum quia homo in Scriptur. vocari faciem. Patris; quis ipse plenarie Patrem erique dotes & virtutes reprobatorum, perinde se facies reprobatorum totum hominem: siue cadens de cauila Christius vocatur Verbum: Christus magis Patris & character sustinatur quam Hoc. 1. 1. Hinc ergo facies Plaies eis pala. 7. 9. Offende nobis facies nubes mali id est Patriam & saltem terram. Pluribus idipsum probat Galat. 1. lib. 3. cap. 1. Hunc ergo dant Ianius: Ecce ergo Pater, aeternus misericordia angelorum meorum: putat Iohannes Baptista, filium, qui preparavit viam ante faciem meam, id est ante Christum, qui est facies mea, id est uita mea, magna similitudo, meu index. Unde Pater apud S. Matth. 10. 20. convertens le ad Christum, vicilium de iohanne ast: Preparabitis omnes ante faciem tuam, id est, ante te, o Christe, fili munera tua facies est etiam facies mea. Veritas haec sicut subiectio & symbolum videtur: namveritas faciem tuam, ad interram idem est quod ante te sic enim te explicat Evangelista subdedit. Quia preparabitis omnes nubes ante te.

Dupliciter ergo respondent Interpretes. Primo, S. Johanneum misum esse tuum à Patre & Spiritu sancto, quem à Filio, Opera quam Tripartitis quā extra hanc individualē.

tribus personis communia, uti docent Theologi: quare A quod unus facit, hoc faciunt duo ceteri, cum omnes tres sint unius natura, ita & potentia ex operatione. Quocirca Patres centenariae lxx. e. 6. cum ait: *Vidi Dominum, &c. vidisse S. Trinitatem. Itaque Scriptura opus quodpiam uni persona divina attribuit, ceteras subintelligit.* Christus ergo Matth. et. 10. loquens Iudeis, se ab eis arrogantis infamare fecerit, noluit dicere le misericordie Iohannem, sed Patri modo fixe causa id alignat, quem morem perpetuo servavit disputans cum Iudeis, ut patet in primis capitibus S. Iohannis, ubi omnia sua Patri transcribitur. Cum ergo Filius hunc dicit: *Ecce ego missus angelum ante faciem tuam;* Fili, ut sit S. Mattheus. Et Spiritus sanctus idipsum dicit: *Ecego missito angelum ante faciem tuam o Christe.* Spiritus sanctus enim in misericordia Iohannem, & ceteros Prophetas, perque ex coram locutus est. Hic ergo in Malachia loquitur Filius, ut in S. Mattheo loquitur Pater & Spiritus sanctus. Unde S. Hieron. in c. s. T. Marie dicit, Iohannem misericordia spiritu sancto, illuminante intelligi cum sit Christus: *Ecego (per spiritum sanctum) missito angelum meum ante faciem tuam, o Christe.* Hic de causa B Petrus Chrysologus. Iohannem Baptizatum vocat medium totius S. Trinitatis, qualis de coercient, quemque fibi arrogant singule personae S. Trinitatis.

Secundum, à Celsio respondat, eandem personam divinam laque hic apud Malachiam & apud S. Mattheum, scilicet Filium. Dicit ergo filius: *Ego misso Iohannem ante faciem meam,* scilicet que est facies mei incarnata. Idem apud Mat. dicit hispiciens, sed homini facto. Ecego ego filius Deinde Iohannem ante faciem tuam, o Christi filii hominis. Licit enim in Chrysostomo sit una diuina pars personae, tamen illa virtute est duplex: quatenus enim sufficiet naturam divinam, est persona divina; quatenus vero sufficiet naturam humana, est persona humana. Loquitur ergo Christus Deus Christus humanus, quasi alteri à se: quia qui homo alteram, profici diversam à Deo habet naturam. In Chrysostomo aliud licet non aliud est Deus, aliud homo.

ANGELUS J. De fide est hunc angelum esse S. Iohannem Baptizatum. De eo enim hoc Malachias verba explicat Christus. Matth. 11. 10. verbius paulo ante citatissimum S. Hier. Cyri. Theodor. Remig. & ceteri omnes. Sed eni S. Iohannes vocatur angelus? Respondebo posse, quia Iudei cum ob viam sanctam & eremiticam putarent, esse angelum, non hominem nisi referat Eusebii. q. Demonstr. & S. Hier. Qui nimis ē Christianis Doctoribus Origenes tom. 1. in Iohanne confitit Iohannem Baptizatum verē fuisse angelii incarnationem. Argumenta eius fuerunt tria. Primum, quia Iohannes dicitur missus ē Deo, Iohann. 1. v. 6. ergo, inquit, prius extitit, non utique in terra, sed in celo ergo fuit angelus. Posterior, quia idem à Malachia hic vocatur angelus. Verba Origensis sunt: *Quoniam legitim, Malach. 1. t. Erce ego missus angelum meum,* ad natum suum fuisse nam angelorum existimat, praecepimus ad missusserum deponere. Saluatoris nostri. Et mors profectus nobis Christus ob amorem bonum in incarnationem imputaverat aliquos existentes, quibus dulce iheres ei benemeritis inferire eadem corporis finalitate. Conlet ergo angelos aliquos fuisse incarnationis, ut Deo incarnatione simillimari, eis in carne servirent. Veritatem hie est error. S. Iohannem enim fuisse hominem non angelum, patet ex Ioh. 1. 6. *Fuit enim missus ē Deo, ut nomen erat Iohannes;* & Luke 1. 17. ubi eius parentes, concepcione, nativitate, &c. fidei distributorum. S. Cyril. lib. 1. in Iohann. e. 7. Ad primum Rely. S. Iohannem non anteponit post nativitatem, sed post infantiam & adolescentiam, nam virum fuisse missus ē Deo, ut in predictione, & baptismo prepararet animos hominum ad Christum. Simili modo missi sunt Prophetae omnes ad propagandam, quoniam tamen conflit homines fuisse, non angelos. Ad secundum jam respondebo.

Vocatur angelus Cur ergo S. Iohannes hic vocatur angelus? Rely. quia angelus fuit non natura, sed gratia, nimirum ob officium. Primo, fuit angelus officio fuit enim angelus, id est legatus, Dei ad homines adducendos ad Christum. Simili modo Agustus & v. t. q. in Hebreo. & Malachias nomine fuisse, quoniam & sacerdotes omnes. Malac. 3. 7. vocantur malachim, id est, angelii Domini exercituum.

Secunda. Secundum quia ficut angelii infantiam non habuerat, sed cum perfecta natura, ratione, iudicio aliquo liberis artificiis creati sunt; ita & Iohannes tantum sex menies habuit

infantia sexto enim mente visitatus à B. Virgine, in utero petitus est, prophetae utrumque rationis obtinuit. Nam Clarissimum in utero matris agnivit, alia utratus adoravit, id quoque per gaudio exultavit, & Luc. 1. 44.

Tertius, quia parvissimi fuit cibis, & penitène cibo & potu vixit, instar angeli. Unde S. Basil. homil. de genitio. sit totam vitam Iohannem fuisse continuum quoddam genitio.

Quarto, quia purissimus & castissimus fuit, virgoque petitus instar angeli. Nam ut sit S. Athanasius id est Virgin. lib. Iuniorum: *Progenies est angelorum vita.* Et S. August. lib. de S. Virgin. c. 14. *Virginialis,* sicut integrat angelica pars est, *et in carne corruptibili incorruptionis pars permanet.* Et S. Hieron. epist. 2. ad Euclachium: *Spiritu inquit, ut filius Dei sagittatus est super terram, novas familiam dei in huius, ut quis ab angelis adoratur in celsis, habet angelos in terris.* Et S. Cyriacus tract. de Hahite virginum: *Cum causa perverberat ex virginis, angelis Dei illis aquiles.* Et S. Ambro. lib. 1. da Virgin. *Quia nos nubimus, neque nubemus, erimus sicut angelis Dei.* *Nemo ergo moretur nisi angelus comparatur, quia aeglorum Domino regaliterus.* Amplius audet S. Bernard. epist. 42. *Differit, inquit, deus pudicus & angelus, non felicitate sed uirtute.* *Nam etiiamsi caelis felicitas, inuenit eam fortis etea & audax.* Ob quam lucrata & victoriam S. Basil. tract. de Virgin. cap. 70. sit callo esse angelos, non ex infimo ordine, sed illistrissimos & nobilitatissimos. Hanc castitatem S. Iohannes quasi cum natura habuit à Deo, quicum concipi fecit ex parentibus, scribus & steri libis, ex corporebus, nequam, à concupiscentia defecatis, ex iis purus formaretur per miraculum, quasi angelus. Denique Iohannes pro facilitate, quia scilicet reprehendebat adulterium Herodis cum Herodiade, Martyr occubuit.

Quintus, quia ficut angelii perpetuū vident faciem Dei, *Quinta.* Matth. 18. In ita Iohannes à puer levigens in eternum, sancte vacans contemplationi cum Deo & angelis convertatus est, indequa angelicam libertatem, constantiam, charitatem, felicitatem, perfectionem imbibit & induit. Nam, ut doceat S. Chrysostom. homil. 1. in Acta in morali, virtus facit angelos, immo deo Deique filios. Ergo, inquit, si uirum angelis facit, unigens angelus potius fateretur, est uno natura, certe proprie & electione. Nam hoc quidam absente, uulnus irritatis est angelus esse natura: quia quod diabolus induxit quod amet angelus est heret. Hoc autem praestente, nullum nam dampnum nisi homini esse naturam, ut Iohannes & Elia percepissent eis, qui in celum ascenderunt. Rursum S. Iohannes convertatus est cum Verbo incarnato, eique assit & servit, sicut angelii afflanti & servianti Deo in celo.

Sexto, quia gratia acceptam numquam perdidi, quia nunquam peccavi, latenter deliberatus aut graviter, sed in charitate iniquo grade perficitus, quasi omnib[us] in gratia, inflatur angelii. Huc eum duxit auferre vita & levera penitentia in vita, & levita domino, &c. Quocirca Petrus Damiani, item ex eo, ut uocat eius continuum martyrium. S. Chrysostom. homil. 10. in Matthaeum, eam uocat vitam angelicam. Idem hom. 18. Iohannes, inquit, in terra qua est in celo verius absens. *Natura namque que necessitate separata, mirabile quoddam pergit iter, semper in hymnis, semper in orationibus suis: nulli bonum dare quæcum ad beatitudinem accederet;* Deo autem sibi sua semper offerebat tullenquo.

Septimus, quia ficut angelii superiores dent in inferno, insuper purgant, illuminant & perficiunt hominem, ita idem præficitur Iohannes, iuxta illud Gabrieli ad Zacharias patrem de Iohanne, Luc. 1. 16. *Multos fibram ipsas convenerat ad Dominum Deum ipsorum:* *O sp[iritu]e precepsit antessillum in spiritu C[onservat]or Elia, ut convenerat corda patrum in filio;* *O credulus ad prudentiam iustorum, patre patere Dominus plebem perfectam.* Ex illud sp[iritu]le Iohannes Baptizat et Iohann. 1. 23. *Ego uale el amans in delecto:* *Dirige uiam Domini,* &c. Vnde B. Petrus Chrysologus pref. 1. 17. Iohannes ait, *Appellatur fibula virtutum, magister uiri auctoritatis for me, auctor justitia, aurgentia, peculium, pudicitia et omnis castitatis exemplum, patrum uita, p[re]ceptorum uera, fides disciplina, maior honestas, per angelis, legi summa, Evangelii fato;* *Appolutorum vox silentium, Proprietatum, ueruna modestia, praeceptor iustitiae, Christi metator, Demas[trator], ueritas, medius Trinitatis.* Addit. Iohannes primus explicat predicationem regnum celorum, quia ali angelus celestis dicens: *Patri regnum agere, appropinquare enim regnum celorum.*

et tu quis fidelis in credendo eum? Vatabl. quis eris si ad Abram scieras quid dormiremus in praesibus. &c. *Perfecte poteris etiam excommunicato ab aliquo exploratorio pacem obsecrare Christum;* ut Deo nolam perprobabis, sed fons tempor probabitis; nec normas ramen in prelationibus nisi aliquando auxiliis credimur debitis. Domo ad matrem famulorum iussum. &c. *pro fide eius nos locutus mandare dignatus es;* Dicitur inquit deus cura fidei quia pars natura est. *Pax et inter fratres ob quam venit illa pars per fecit, principia suisse faceret opus & Epicoporum negligenter & cupiditatem, aliter ideam Cyprianum tractatu de Lupa.*

IPSE ENIM QUITATIONIS CONFANS [Ari-
bicus, quasi ignis ardore; Scopus, quasi ignis confusori;
Tigur, quasi ignis extremitate. Perit Deum confusus.
Quis uero
Sicut ignis Deus in ignis defensio in ipsius operis, ut S. Iustini uorat ad Antonium. Puum. Iano] Plato efficit in ignis sublimans esse Deum, sive idem Iustin. orat ad Gentiles; ad alios, Plato hetera appellat ignem deorum genos. *V-*
erum hi exercit non explorati. Perro Propheta angelum testamur et ille Christianum comparat ignem formam ardentissimum, qui confluerat metallum ac aurum, argenteum, ferum, flammam, &c. ut lignificat ignem & ardorem formam deitatis, legem est gratiam. Primo enim i. fuit in foranea liquatur ardentioris Christi dura bonum corda sua gratia emulit; de latente in genito de lachrymatis compunctionis resolut. Secundo, iucet ignis liquando au-
templatio impars ad mentem & coram Christis per lachrymatis omnitemperante separatis ab anima vita, & concupiscentia molitas. Tertio, hunc laceratione aurum purificatur, perfectius, pleniusdict; in partem & anima. Quarto, fuit vi ignis aurum calere, immo ignis; ut videtur in ignem transformari vi gratus Christi anima accenditur; videatur inflar ignis & alio inflammat amorem Dei. Hoc est quod Iulianus c. 4. predictus ab aliis Domus foderis fuisse. Sed neque in spiritu malo & spir-
itu ardore. Et Iohann. Baptista Lucifer c. 16. alle lo baptizare aqua. Christum vero igne. *Ibyc. iniquitate lo baptismi & Spir-
itu malo & igne.* Hoc de causa in Pentecoste misericordia Spiritum S. in apostolis petre signis & linguis agnitione, ut significaret Spiritum iam tunc eis igne charactis ac-
cedere; i. eis induere eum amorem & actum ignis, ac linguis ignis. Et Christus ipse Lucas 13. 49. *In nem. iniqui. non
mittet in terram.* Et quid vobis nisi ut ascendatis? & que
vnde S. Anselm. term. 18. in illud p. 118. *In nam. clamor
non vobis meus.* Quicquidque igne aurum, & tertium, li-
cet diuina, non tantum molitorum, & heceturum, sed & in certam formam, & rascabi, icteruli, taragam, &c. efformantur; gratia Christi hoc format Apostolos, illios Doctores, illas Martyres, illas Coetiliadores, illas Virginies, &c. 1. Cor. 12. 4. neq; ex uno gradu ad altorem, & in ad-
ipsum virtutis & perfections apicum concidentem. Tre-
tum sunt gradus & status virtutum. Primum sit politus & vulgaris, quales est virtus communis fidelium, qui ho-
nei pio; vivunt secundum principia Dei. Secundus est excellens trahuntur in diuini similitudinem, ten-
dentesque in virtutes vocantur purgatorii, ita tellu-
retur ut prudenter utram mundana divinorum contemptio
platione deiciat, omnemque, animum cogitationem dirigat
in divina: temperantia resuunt, in quantum natura patitur, & what corporis uita requiri: fortitudine officiat,
ut animo propter excusum a corpore, & aeternum ad sus-
perna, nulla difficultate vel adverteatur terrester: reli-
gia denique lacat, ut tota anima contentient ad humi-
di proprieati viam. Tertius est divinitas similitudinem jam
affectuque; quorum virtutes sunt & vocantur animi purgati; quales est in Beatis, & in nonnullis in hac vita
perfectissimi: ita scilicet, ut prudentia solum divina in-
venientur; temperantia terrena cupitudines nesciat; for-
titudine non fonsit, & carceraria passiones ignorat; justitia cum divina mente, eam feliciter imitans, per-
petuo fugit & solutus. Ita S. Thomas. a. q. 6. a. 5. & Vin-
centius 1. p. 1. i. f. de virtute, &c. 7.

Tropolog. ignis quo Deum purificat & excoquit animas, en tribulacio & astitio. Sicut enim foderis metallus us
ignis auferuntur, sic peccata astitio ibi, aut Vatabl. a

Martyres, ut S. Laurentius, igne tormentorum excoqui-
facti tum hostis purificare & ardenterfuisse.

Dens. Perfectio Dei permisit ut Christus fieret in virtute & pietate,

qui in pace, quae habuerant sub dominio Philippipatre
& filio Christiano Ioppo, eliguerat, iudicaret & acueret,

ut S. Cyprian. libi reverentur tunice heros. 1. epiph. 4. Na-
dam tor-

dispus, quia suo ardore omnia purificat, naut forte *flam-
ma* accepit pro vicino *flamme* sulphur est sulphur.

Unde Syris varite, quia qualiter ei qui confitit, quia
quasi purus deabus; Arabicus Antioch. sive eam quasi gen-
tium; quasi sulphur quasi candens; Arabicus Alexandr. sive eam varie quasi ignis confusa, & quasi sulphur exardescit.

Notus est sulphur ardor: unde S. Hieron. hoc referit ad ignem Purgatoris, vel inferni, ubi est ignis
argentea pice & sulphure, ut paulo ante dixi.

ET TROPOLOGIUS CONFLAMMUS AR-
GENTIUM] Se habet, serio & accurate, non obliter & leviter,
quasi per translatam, constituta argentiun, id est, suis
hebetis, præteritum incendentes, ut fuligine, ut fume suadi
intulit argenti, plenierant, quasi argentei sacerdotes.

Secundo, foderis, quasi diabolus, qui iudex, ut vita pro-
ficitur in que le species virtutum velant, puto hypocrites
& fucos, a vera virtutibus, ipsoque virtuoso ubi hypo-
crita dijudicat, recusat & separat. Homines enim pro-
strecto judicant, & quod virtutum est ratio deportant, &
quod vicii est virtutis Merito huc de re queritur Sidonius
Appoll-

*quid est hic omnia celat, quid Virtus sit, quid Virtus ac si
diu datur et non summa decusa, huic decus decessit.*
*Mannent recordos, pregiatos consellarios, in qualiv-
ariaum Christi sedere pro tribunali, ut non levitas hoc
iudicium peragata dicatur; cuiuslibet confitentis. Ego te al-*

solven; sed mature culpas examines, eisq; non tepero, non
vidante, non superflueanter dele, sed tadiutor eradere
fatigari: siue curie et per ignem ab auro eradicari,
omnium scorpiis, & fullo per herba beruthi a puano omnes, et
in istum, tollis mortem & maculum. Quis enim prodest
penitenti ab aliis, si radiis, putis eadem prolixias &
occasio proxima ad peccatum omniestud, quae illico eum rus-
sum ad peccandum & ad recidivam impellit? numerum
fieri quod uulso dicitur: Canis ad vomitum & lassum ad

Confessio-
nis ex-
par-entia-
cibus
**et no-
tis.**

Model. c. 17. **E**cce enim precessus haec sunt enim quae edificare
convenient: etiam autem ex parte quae gravitatem confundit
aut impetrat, diligenter a ministris versus suos fiduciam in equum.
Et ecce: **P**raesul plagiis cordis et non una de exercitu sed
deinde etiam medicinae non minus diligenter dilectus: **I**n-
quidate meo quo premissis habet ergo precessus meo.
Promulgata etiam est sententia: **N**on debet, cum dicitur, am-
plius.

*E*stimata non estencia nostra, quia non habemus regnum aeternum quia alius quam medius emenem voluntatis apparet? Idem horum 54. in Evangel. Panthenorum, inquit, agere, ut *C*orpora perpetua nulla plangere; *C*onplangenda non se perpetuare: una qui fecit alia deplorat, ut latroni aliis compunitur, Exempla adhuc probantur agere aut distinctorias, aut ejusmodi.

55. Amur. S. Ambrosius pueriles eudictis, ad eo in eos pro compbr. Borrom. mitteratissima & opipalatissima affectio nevenatur, ut in la-
mari, C. c. chrysma prouferat, sicutque ipso in hinc, & titum
matere compelleret, ita habet evantra. Equis affectio tunc

S. Carolus Borromeus. Vide S. Ambros. lerm. 24. de misericordia versus agendum patrem patrum. Evidenter est ut remonstratio illa sententia L. de Punitu[m] c. 10. Faciemus amorem qui invenimus seruantes, quam qui congreuerunt patrem patrum. Recensu[m]tamen non servare est officium. Vnde etiam istud sententia huius mortuorum nisi iei[us] ambo obligata. Et cum amorem fieri querimus ad eum ceasuram sibi ferimus propter amorem meritorum pergere profectum; Et absit animo regrediunt, posse vestri ex corrige dicta; quia non nos interpellat, matris et patravit non recipiat, ut non occurrat;

Scenam, bemo fit sapientia & Co d^o s^o n^o . My slice , sedet homo in tabbatho , id est , Dominico & festo die , cum ob operibus alias quiclibet , & Deo vocat . Si- est enim homo fit sapienti ledendo & quiciendo , ut ait Arisdot. l. 7. Physic lie & idem quiciendo illustrations

De scriptis quibus paragmatis & divinis eiusdem sunt illud. *Tatian. p. 28. & 58. & foliis fiduciarum est tunc quia haec non superest. Et psal. 45. 12. *Venite ergo uide quoniam ego sum Deus.* Sicut enim aquae quaeas, sublimes balsamis floribus fit amplexu & perpiceas qualis speculum & ita & anima quaeas sublinitate & pulchritudine veritatem certa, & siue capax cogitationis & spiritalium & divinorum praesentias quas libera etiam ueritas legantur ad alijs obiectus, non ueritas alicuiusque Deo vocet et intendat. *Venite ergo eis cum illis.**

Platōnū incēta māorū eſi ad ſequitā ſenīus.
PUGCAVIT FILII LAVI Tum quācūd Levīe &
ſacerdotēs conterit ad Cariūm, facit luntāndi, ipso
perdiſtiones, iuxta quoſuſ S. Barnabas, Actoſ. 4. v. 6.
de quaibꝫ S. Lucas Act. 6. v. 6. Multa etiam erubet
Cornel. in Proph. cap. xiv.

*Sacerdotum obediens fidei. Taxavit enim Malachias Les-
vitas & sacerdotes Iudeicos, quos à Christo & formidantes
hic predicavit. ita Theodori, ille qui, Chaldeis veter-
bus Leviticis & in scripturis Aaronem abstinens, novos*

influent sancte de angelica vita. Tales erunt funeris Apolloli, eorumque discipuli & successores. Hic ergo iunctus est Iesus, non veretur, sed novit: istam mensam posuit non Aenean, sed Christus. S. Hieron. Rec.

Rupert. Ha. jo. Lytan. & alii. Sunt in modo Ecclesia
Clariss. vocatus Sion & Ierusalem, q. ibis in Ierusalem ope-
ra. Sy nego. Sions & Iudeorum sic celit. Me tamen puri-
fications iacturatio a Christi facie posita quiso Ia-
cundum quia summa puritas & sanctitas requiratur in

Sacerdotibus Christi, et quod sunt vicarii Christi, qui sunt sanctus in corpore, quandoque Sacramenta sunt illata, perierunt Eucharistie tractant, confitentes & administrantes: cum quia sacerdotes plebem purificare & in quoque sacerdos & sanctior est sacerdos, ex puro & sanctiore eva-

lit plebs . Sacerdos enim et laici sancti ita sunt & verbo & vita spiritus de amabilitate . Secus ex auctoritate impetrata sacerdotum votis toti Ecclesiastum quatuor ex S. Chrysostom & eius auctoribus i. e. 1. 6. Videant ergo sacerdotes quomodo hoc

sum decus tuus pauper, ne quando de his diec prolinet, quod de
intri presbyterio ingemincens dixit. *S. Boni facius primus*
Episcop. Mogontianus, Festi Apollonius & martyris. Omnes
adversores ames celebrabens in calibus signatus, nunc ligatus
adversores celebrabens in calibus amarus. habet eis Vite.
Festus, Iustus, &c. Festi confunditur, &c.

Iacob, sicut Dei filii est, faciendo iurisprudentia et amicitia iunt fidèles, qui Deo victimas bonorum operum, orationes, et compunctiones, elemosynas, et praesertim purum cor, non àcquæ delectantia amoris desiderant eis, iuxta illud 1. Petri 2. 9. Vae genitæ electi, regale faciendo in genere faulitas, populis acquisitiōnēs, offensio[n]es spirituāles, beatitudines, et auctoritates Deo per Jesum Christum.

E T C O L A G I T] Colare est paucillatum italatumque
quocum aliquem, v. g. oleum, v. vinum, lac, surum liqua-
tum, &c. per aliquos v. anguisum, vel latissimum trans-
iundere aut tranquillare, ut quod parum est transacte,
quod eratrum & impurum excludatur. Unde Plautus 1, 1, 2.
Praeterea nonnullum colare modo est. Et Marini-

Et collare magis iudicabis rectius annos.
Ex Academis lib. Florid. Norma ut illa nos ame colere annos

vel calare aurorum. Hic proculabatur Chaldaea, veritatem expugnare. Propterea confidemus, ut de secessu omnium lucis

et forent coquillaria stillatum ebundi solet liquetum & defacatum surum. Porro Christus colet & expurgat sacerdotes per spiritum sanctum sicut eneas Apollonius

lacerationes per spirantes invenit, quae sunt propter per-
ducere Pentecostes. *Spiritus sanctus enim induit eis spiri-
tum compunctionis & lacrymarum, ipsi charitatem &
elum. Tropolper tribulationes & persecutions, inquit
Iustificationes passi fuerat laceratoris in primitiva Ecclesia.*

im omnes penitentiam ad mortem, populoque
rapt duces ad martyram. Quod Romae fiscis d. Cornelio
Popum in persecutione Decii, narrat & celebat S.
Cyprian. I. cap. 1. ad Corneilium. Ex primis autem postea

quam illuc exaltatio facies Etc. docens te idic fratrum
confessionis exaltasse, sed C confessans ducas de fratrum con-
fessione exaltasse, ut, dum procedas ad gloriam, maitos secerne

doris a comites, & confiditorem populi amissus fuit, dum
tumus paratus et pro omnibus comitibus. Et mox, secundum illuc
ipsorum praedictorum publice et compitibat eis, adiuvante sequen-
tia fraternitate offensio est, dum apud eum huius animos, &
doloris acommodato.

na vox est, Ecclesia omni Romana confessus est. Documentis
etiam tunc Christi patrum adducere plebem sa-
cerdotibus et peritibus iuga, in perficitur et fratre a fratribus
non separari, concordiam fratrum justitia tracti amicis non pas-

*et quidquid sumus petimus a sanctis. Denique pacis pacificis ex-
sibet. Et paulo post: Quae sit illud finis sub ecclesiis. De specia-
lium etiam agit, quale in confessione Christi quis Ecclesia sicut
audiret, ad proximum quam tenaciter obstat nisi inferre, non
inclusus militaret sed tota anime causa prodire?*

Moral, Videant hic Episcopi, & eis uti examinatores, quoniam accuratissime debentur in admittendis iis, qui se celarent ad Ordines lectorum, ut videant an probe talique radios dignae sint vestigia, ac habeant doctrinam, qua canonicam rationem possint in filio & ecclesiasticis

o quæque rite perlungat populum in hoc & rebus divinis instruere valens. Si tamen sursum tanta cura & laboreputa per ignem, colet aurum & argenti ut ab eo leonum imparent, & nosmisi purum putum colligant, quia magis Episcopos collate debet ordinacionis, ut auctores posse

pulo ordinis sacerdotum, non flanneos, non ferreos, non ligneos? à sacerdoti; bus enim pendet tota Ecclesia disciplina, vita & sanctitate. Legant & praticent huc de re decreta Concil. Trident. iij. 21. c. 7. & 14. & feli. 24. c. 18. Narrat Sophronius in Prae spirit. c. 147. & ex Baron. tom. 6. anno Domini 461. quod, cum Abbas Amor Patriarcha Hierosol. ordinatus esset, dicit: *Ore pro me Parvus: magnam enim & inolerabilem ovis misericordiam*

*S. Leo. 5. Exempli 28. Petri & Pauli familiam effigie rationales animas erga antem infelix & occatas sum: pincenam quam catena immo ordinatum faciens Albert deinde exemplum S. Leonis: *Nisi novem scripturam quis habet: C. angelus aquilus Leo. 2. p. 29. quadrigamus dies per seipsum ad jecyschum. Apollonius & Petrus, regnante C. orationibus infelix, perenq; ab Apollonio ut prole apud Deum intercederet, ne deracineretur fibi peccata sua. Implexus quadrigatus diebus apparuit in Apollonius Petrus, dicente in Oratio pro te, O domine! ut amorem tuum peccata mea, praeferas impunito meo namam. Loquuntur de dimissione non culpe; hic enim omnis final dimittitur, sed penitentia, inquit Baron. illa ergo remansit S. Leo peccatorum genit obligatus, qui illi perpetrauerint qui iacebo indignus fuissent pronociati ad Ordines, pista illud. Apostoli 1. T. 5. moth. 5. *Nemini eis manus impuleris, neque communica veris peccatis alienis.***

Hic autem non vili premissa oratione & jejunio totius Ecclesiae, ordinantur iherordotes: ac Deus omnium sepius indicat eis callos designat, quos vellet eligi Episcopos, ut designavit S. Matthiae. Attor. 1. 26. Si S. Fabianus designatus est à Deo Pontifex per columbam, ita in capite eius devolam: columba enim specie Spiritus sanctus deicendit in Christum eum baptizare. ita relert Euseb. I. 6. hist. c. 22. Simile accedit S. Chrysostomus: nam cur orarene iherarchia Constantino, alio columba devolans fleu super caput eius, narrat Leo Augustinus in epist. vita & ex Baron. tom. 6. ann. Domini 458. S. & S. Greg. fugiens pontificis, simile fulgida columba jugiter super le: eis callo dependentis agnus, rapta est ad templum S. Petri, creatuque Pontificis. Sic & S. Remigius. Rhenensis Episcop. cum duorum & viginti tantum etiis annorum, cedulus creatus est. Natus radius non i humore super utrum verticem decessit, ita ipse ut calo motu super eum cecidit: quia feliciter ipse illuminandarum lux parabatur animum. Enim radio illo le illustrante, senis capitii uno unguis sacri influsus liquorem, quo totum epis delubrum est caput, inquit Hincmarus in epus Vita. Morus Meni Patriarcha Constant. Julianianus Imper. ingens in ectem Episcoporum & Cleri, ea visionem ea leti etenarravit. Cum, inquit in ead. S. Petri principis. Apost. in qua lenitas habebatur, lumen me comprehensisset, in quie vidi principem Apostolorum mihi magnum Euthyphum offenderentur, dicentes: *Eas ut hic sit Episcopus. Cum hoc parafies Imperator, Euthyphius ab Episcopis & Clero conculmatum est Patriarcha.* Ita Euastachius in Vita S. Euthyphii. Sic S. Ambrosius declaratus est Meliodianensis Archiep., voce pueri, & populi exclamans: *Ambrosius Episcopus.* ita Socrates I. 4. c. 30. Sic S. Athanasius ab Alexander Episcopo. Alexander, molestiente evocatus ut sibi succederet, cum ille fugeret, exclamavit Alexander: *Amans tuas ne posse fugere, non sanxeris.* quare a Clero & populo rapta est ad episcopatum. ita Soson. I. hist. c. 16. S. Amphilius whom ab angelis consecratum est Episcopum Ieronim. narrat Nicophil. I. 1. c. 20. Qui ergo creature sunt sacerdotes vel Episcopi, orationi infiniti, & celeste lumen Dei, nutrum expolent, ne in re tanti ad communem Ecclesie bonum momenti errent; sed con lignent, qui Dei gloria, Ecclesie confirmationis, libi saluti sunt futuri.

SACRIFICIA I Hebr. 10:12. *marcha*, id est, sacrificium farreum, puta Eucharistia sub speciebus panis & vini, de quo dixi cap. 1. 11. Hoc enim, iurto purissimum, opponit impuris sacrificiis & iherordibus Atronitis, ita Theodor. Rupert. I. yran. & ali.

In JUSTITIA I Id est iustitia, però, sancti, iuxta illud Zchariae Luce. 1. 14. *Se ueram sibi in iustitiae & iustitia coram iisus, omnisbus debitis ueris.* Sacerdotes enim quasi angeli corporati coram Deo incedere & ambulare debent in omni pietate & sanctitate.

ET PLACITI I Chaki sapientem voluntarii, Pagnini & Vatabulus adiungunt. (hoc enim in 10:19 arbi.) id est dulce, gratum, lapidumque erit Domino sacrificium Iuda,

& Jerusalēm, hoc est, Ecclesia Christiana, que est nova Sion Dei, ex veteri Sione intercurrente extorta, ut in eius venus quasi phoenix relurgere & renasci videatur. Hanc praecepit per jerusalem, que erat metropolis & caput iudea, pollet accepit Ecclesia Romana & Sedes Apolositica, quae est caput & metropolis totius Ecclesie, que est iudea, id est confutans Deum.

SICUT DISSIMULAT Id est, sicut dies antiqui, ut sequitur, quibus priui sancti viri, Abel, Noe, Melchisedec, Abraham, Moies, Aaron, &c. placebant Deo, eique tantu[m] obrebant sacrificium. Unde sacerdos in Canone Missie dicit, & orat: *Supra quem scilicet panem & calicem consecratorem proprieat ferme uult resurrecere dignari, & accepta habere, sicut accepta habere dignari est munera iusti in Abel, & sacrificium Patriarcha nigris abris, & quod sub orbis firmamentis sacerdos ius Matthei sicut sanctum sacrificium, immaculatum hostem.*

Nota te facta, similat sacrificia Christiana Aaronis, non tam quadam pluma sacrificium, quia quam quicquid sacrificium. I pluma enim sacrificium in lege nova est longe praestantius Aaronico, eum victimatum est a filio Christi in corpore, quod prouide vim impetrandi habet ex opere operato, Aaronici autem victimam erat bos, ovis, vel capra, que tantum erant rupes & umbra Christi, siue que valebant tantum ex opere & devotione operantis, non vero ex opere operato. Dicit ergo, quod Christus ipsius sacerdotes in lege nova emundabat, & ianctificabat, ut ea puritate, deo: ione & religione obdeant Deo sacrificia, qui obdeulant Noe, Abraham, Melchisedec, aliisque priuatis & eximiis Sancti. secundo, ramen te facta, potest significare similitudinem in ipso sacrificio. Nam ut ait Lyr. 1. 2. *Item significat analogiam quae est inter typum & antitypum, inter imaginem & exemplar, inter umbras & veritatem, ac prouide, ut ait Clarus, significat preceleritatem sacrificii Eucharistici per Aaronico. q. d. Placebit Deo sacrificium Eucharisticum mirificum, sicut liquor ex eius typi, imagine & umbris, pura ex sacrificio Noe, Abras, Melchisedec, &c. Si enim haec, que tantum fuerint typi & umbris, adeo placuerint Deo, ut Deus Propterea ex benedictione toti coram familia, atque toti orbis, multo magis placere sacrificium Christi, quod illorum fuit exemplar, veritas & antitypus quodque praecepit illo nomine vni & dignitate tribuit, per quem placuerit Deo.*

ET ACCEDAM AD VOS IN JUDICIO Redit ad querelam Iudorum dicentium c. 2. v. 10. *Ubi est Deus iudex?* Hinc enim respondet: Ecce brevi veniam, accedam & aperte iniquitatem vestit Tigruram & uobis ad judicium, ut scilicet dicendum in carnem, & coram inquisitorum impiorum lecerla, itaque eorum finis occulatus, quae sunt iudicem condonem & puniam. Simili modo ut Deus Genet. 18. v. 20. *Claver Salomonum & Gomorrah multiplicaverit eis, &c. Dicendam est indeo, utrum clamorem qui uenit ad me, & opera compelerem: as non est mihi, nequam.* Quicunque recipiunt tres angelis, representantes Deum trinum & unum, perrexerant Sodomam, ubi ab incolis appetiti ad flumprum, edidit pluviam super eos ignem & sulphur, quo-ones configurantur. Pergit igitur qui Propheta de primo Christi adventu in carnem, quo Christus uenit ut uicela impietatis, eorumque sit telus, quia deinde partim in hac vita & morte puniri, partim in eterno iudicio puniri. Unde Chalda. verit, & reuelab. super vos, ut faciam iudicium, & erit uerbum misericordia uos in tellus, &c. ita Rupere Arian. Ribera & Castro. Alii palliis centent, Prophetam hic transire a primo Christi adventu in carnem, ad secundum, quo uenier ad iudicium, quando ipse, ut ait S. Hieron. iudicetur erit iudex & testis, occulsum uorum etiam criminum, adulterorum, &c. que hoc recentur. ita & Theodor. Remig. Hugo, Laran. & Vatabl. Christus enim iudex est, simul erit testis uos, Tigrur, tellus, Vatabl. propter, quia eum nihil later, sed quia Deus omnia uidet, quia homo omnia cognoscit per letitiam inflatum, aque ac beatissimum. Quocunque impius dicit: Ego uidi, & Iuda, tuum occulsum avariam, que te impulit ad me profendum iudicium. Ego uidi, & Ruberte, tuum occulsum pollutionem, fornicationem, adulterium. Ego uidi, & Nicolae, tua occulta prava desideria, tua uileculandi cupiditas, tua crudelitatem machinationes. Ego uidi si Siron, tua occulta lemnos, ambozios, invidas. &c. Nonne ita est? si neque conscientia tua Christo testis erit, teque mentiri clamabit.

Qno-

Quocirca totus mundus videbit: exquisitum esse Christi A& possideat firmiter; necessario & naturaliter, hinc mutari nequit, ut aliud bonum queratur vel ambarum plenarium dominum habent in lectionaliter. Hinc nomen eius videt Iobus ad eum, Ecce enim quis sis, Exodi 7, v. 14. Vide ibi dicta. Cetera est illud Trismegisti, in Pimandro: Situs mali patet sicut calix, aqua terra & aer; sic membra quasi Deus situra, immortalia, uitestas, prouidentia, parturientia, non mortalia, non mortales; omnia participantes, ipsorum bonum, neque fit aliud alio, neque necesse est factum, ubi

Q. C. M. TANTUM HER CED MER-
CANTIS. Hoc est Chalde, qui amercet vi-
tiorum mercem mercenarii. Pago, qui se retinet. Vatabilis
omni approbat: Tigit, quis mercenariorum mercede fraudans,
Hebreo enim **P. 2. v. 17** significat per columnam, id est vel
diuini fraudare alium re, vel ipso recte. Unde additur, **Yd-**
mes & pupilli, fupille & repetere, etiam inimicis, trans-
dare & opprimitur. Nam tu bominis, quod quadam
fus dominus negat hi ali quid uisum, neque est factum, ubi
Deus non aduersus Calcidios in plam. d. 4. Magnis
Domina, &c. Deinde inquit, illi certi incepit ab aliis, pietas
tecumque fratribus, sapientia mea inibz, cuius definitio est,
in finem in sanctiorum laudibus non habere. Jam quis Deus in-
mutabilis est natura, hinc & immutabilis est illi volutate,
ut quem deinde vult, tempore velite: quia voluntas requi-
catur naturam, amo in Ieo voluntas idem est cum natu-
ra.

Biblia habens, expungit Romana, *quid ac Hebrei.*
Unde Septuag. vertute, qui apparet per *perpetuum nō datus*, *et perentiam papillae*.
O P R I M U M T E P E R G E N I U M J Septuag. & Chal.
qui *pervertunt iudicium advenie*; Pagna Hebr. **100 mat-**
B *re, reddit ad verbum, pervertentes pergeantur;* Tigurin.
ad pergeantur pergeantur.
Ego autem DOMINUS ET NOMEN MITORI HAB-
EBO. **S E C O N D U M**, quia Deus est actos porci, nihil habens ad
mixtum potesticiam, quicquid autem mutatur, est
aliquo modo in potestate ad id quod mutatur, *ad D. Tho-*
lojam citato. Hie spectat illud Apostoli: Quis solus ha-
bet immutabilitatem, t. 1. **T**om. 6. *Quia omnes mutare qua-*
dam mortis immutari, *et sit*, sicut S. Bernard, *mox citandum*.
Hinc psalm. 101. dicitur: *Sicut aperturam mutabiles res*, *et*
mutabiles res advenient ad te, *et tu non depre-*

Quarto. talis referunt ad id quod legitur. *Ego sum filius Jacob non enim sum cum amplexu d.* Ego vos licet perire sint, non empli, quia misericordia mea, quam patribus et fratribus promis, est constans et immutabilis. *Ego sum Dominus tuus et non tuus, iuxta illud Thren. t. 12. Miserere mei Domine, quoniam non sum iustus secundum operes meos sed defecimus in te atque eris.* Aut q. d. Vos Iudei, calumniamini me eis que mutabiles, quod contra patrem patruis vos edocimur. *At certe non enim ego sum mutator, ne vos compungit.* Quinto, id est. **Vos**, *Non vobis dico, sed eis quae sunt vestrum, ut regnaretis in terra patrum vestrum.*

Sexto. *Ex quo postea etiam invenimus quod de Cesere in letestu est ego sententia & iudicio meo fiam constans & immutabilis. Sexto, ex adverso Rupert. q.d. Ego tunc imnotabilis in bono: vos ells obstinatis & immutabilis in malo. *A diebus eam* *paratus ut seruimus recipiatis a letestu m. ut legimus**

*Septimo. Chalid. Veritatem eum Dominus non misericordia
tum quod a seculorum; Et vos Iudei patet quod quan-
damque mortem in hoc seculo, iudicatus estis efficiat. q. d. Ven-
tutus intus non putabitis, sed quod multo impuniti*

Ollatio. manent in hoc seculo. At erratis punient enim eos in futurum. Nam in iudicio & iustitia, ab eterno à me decreta consilans sum & non mauro. Octavianus & genitudo, vos ram dat causam precedentium, q. d. Vos o. judei, columnatiimi me. iustitiam illud cum periret, ut illa finiretur, eam

me in, tactando sub cap. praeceit. v. ult. *Quoniam qui facit
malum non habet eis in sensu* Domini; & *tales es placens.*
Cenitio enim mea matutinalis indolem, quam qui olim bonos
amaramus, malos oderimus, mutata a mente boos odium,
& affligamus, malos amem & ditem, & quid infideles Chal-
prosperaverim, vix vero fideles meos ex vasflando tradici-
derunt, hinc dictis: *Ubi est Deus iudicis?* Hie calunnius
ergo respondi v. precedente, idicuisse. *Accedam ad vos in
iudicium;* & *ero istius vox maleficii,* &c. q.d. Licet ad modi-
cum tempus differat iudicium & vindictam impiorum,
tamen certò & brevi ad illam accedam, eumq; peragam.
Nam coflantior bonus anno & premio, malos coflantur
odi & punio; licet tuo tempore. *Causa rei cauta est;* mea,
tum in natura, tum in dicta & de ceteris constantia &
mutabilitate. *Ego sum Dominus;* & *non misericordia* ita. S.
Cyrilus, Theodor, Remigius, Rupertius, Hugo, Ly-
ran, & Vatabulus.

Not. Immutabilitatis Dei causa, vel potius ratio principia. D. Tho. t. p. 4. q. est plenitudo & perfectio naturae, per se divinitatis. Hinc enim cum omnia bona in se habeantur, Ceterum, in Prop. Min. xv.

Dens non adgit Divinitus Callosodorus in psalm. 47. **Magnis**
Domini, &c. Domini, inquit, est **omnis incepitibilis, puer**
incomprehensibilis, sapientia ineffabilis; cuius definitio est,
fons in fons omnibus habens non habere: Jam quis Deus immutabilis
est natura, his & immutabilis est voluntate, ut quod semel vult, semper velit: quis voluntas sequitur
naturam, in eo voluntas idem est cum natu-
ra.

Secunda, quia Deus est actus porus, nibil habent ad mixtum potentialitatem, quoque autem mutatur, et aliquo modo in potentia ad id quod mutatur, sicut D. Thos. loco jam citato. Huc spectat illud Apotholos: *Qui sonus habet immortalitatem*, t. 1. Tertia. *Quia omnes mutantur quando mortis immutari est*, sit S. Bernard, mori existens. Hinc psalm. 101. dicitur: *Sicut aperitorum malleus regis*, et *malleum suum aternum a deo ipse est*, et *annus tuus non deficiens*. Et Numer. 21. Non est Deus quasi homo, ut mortaliter, nec ut filius hominis, ut miseretur. Praedictus S. Gregor. Nylien, in expositione orationis Dominicanae ad illa verba. *Adveniat regnum tuum*: *Nunc impatitur nos regem regi*, non *ut maledicatur regem*, *qui semper est* quod *est*, *qui ad omnem mutationem* *new formam*, *et immobilitatem est*, *qui non possit experire malum* *quidquam*, *in quod evanescat*.

Tertia. *Deus et immutabilis*, quia est semper illiusimus,
et nihil addi vel accedere potest tibi. *Augustinus*, lib. 1. de qua est
Canticum, cap. 10. *Ego natus sum simpliciter*, et *ab immutabili*
futurum incommutabile, quod est *Dominus*. *Ideas* lib. 6. de *simpliciter*
futuris. *Trinitatis* cap. 6. *Natus simpliciter*, mutabile est. Ex *auctor liberis*
de *Eternitate* de initia tuis apud 8. *Augustinus* in primo ipso: *Ideas*,
aut, *Deum immutabiliter dicimus*, quia non natura eius mutatur,
permutatur, solvitur, recordatur, et *ab his formulis nullo*
modo accidit. Simpliciter enim natura est, et *immutabilis*,
aque imperficiatur: neque a fine est ipsa, alius quod habet,
quod est, iuxta iudicium *Iacobii* 1. v. 17. *Quod quem non est*
transmutatur, nec varietur ad anima obnubilatio. Quocirca *Ter-*
tullius, vel *potius Novatianus* lib. de *Trinitate* cap. 4. *Immu-*
nabilis, inquit, portus est mortis. Nam et immutabilem organum
monstrans, *deteriorum mortem ait intercessio probante*.
Ideas lib. 6. *Ego autem Malachias* 3. *cum Deum*, et *non sum mutabilis*:
nam si sum tuncus semper, dico id quod nescio non cognoscere ut *converto*
mihi possem. *Hoc enim* in ipso quod nescio non cognoscere *quod est*
Dominus semper fit uscile est, ut *semper per Deum* a *se* *vane*
lutea membrana luge. *Ex aliis agit. Ex aliis omnia*.

Quartam dicit S. Antolin Proel. c. 23. *Tu quoque, Domine, misere tecum quod es*. In quo est aliquod mirabile, non omnino est quia est quis est quod est? quod habet fringillitatem non nisi est futurum, utrum non nondum est, si non est proprius *tu* ab aliis *tu* eris et tu es esse. et nos es; quia quadrupliciter disponuntur *tu* alio modo et *tu* tuus et *tu* tuus et *tu* tuus et *tu* tuus propter *tu* simpliciter es. Quia quod mutatur perdit aliquid esse, et aliud esse acquirit; Deus autem nihil potest perdere, vel acquirere. Unde S. Augustinus dicit: *Si ergo tu es, tu es quod es*.

August. lib. i. Confess. 10. In quantum, ut, quis? ut non est Quanta, quod erat. Et quid non quantum tantum mortis & corporis, quia
Quicunque dat S. August. lib. i. Confess. cap. 10. & 11. quod
lib. ii. cap. 15. Quia voluntas Dei alterius est, & quid quid
in tempore per totam actionem letitiae operatur, id
ipsum humani & animal ab eterno velut & decretiv. Impli-
cat autem ut quod ab eterno efficeretur volunt, hoc in
tempore non fiat, aut ut conformatio eius fiat. Sic enim
elideretur eternus Dei decretum. Celebre illi illud
Platonis: In Deo est providencia. O sapientia eterna: in
caelis effusione: in terra rebusque particularibus est concordans
O: nescio.

Sextam dat 5. Augoſt. L. 12. de Civit. e. n. Quia om̄ni pteſteria & futura vnu Deo pteſtia, & in opeſia quia om̄ni pteſtia ferunt Dei ſcientia, voluntas & prouidentia. Iuſtum Sicut ergo quod circa Deum vult circa futura, non poffit Deo pteſtia, ita quod Deus vult circa futura, non poteſt ferentia. non veſle: quia futura ſunt ei pteſtia.

Tropol. S. Gregor. Natiuit. orat. 27. huc applicat vi-
Tropol.
zo in virtute fortis & constanti. Hic enim, ait, deus vir can-
Ego.

Bene est nam aliquid fratrem, hic quoque Dei verbi nati posse: Ego Aquit, ad illum suspenso es, a quo formata. Et quia ad Deum immutabilis est non mutari. Quare nec ab animo suo migrare, bilis quae nec immutatur cum tempore ac rebus aliis aliis morem fit Deus petrum, ut quas accesserant, colores referant: sed idem, tempus quo, simili permanet. Ita in rebus minime fixis, immutis in incertis et fluctuantibus, non alter ac rupes quedam venturi similiusq; imperi non modo non concurrit, sed etiam incurvantur undas circa frangit, atque amittit.

Mor. hic dicit. Nomen Dei est. Ego sum qui sum, idem semper, constans & inmutabilis. Ego Dominus, & non minor; sum sollestitio in lentezia, immutabilis in decreto: certe sunt tunc maxima certa promissa. Puis ergo credite & sperate gloriae internam, impetu temere & fugite ignem internum. Ex adverso titulus & nomen hominis, angelorum, & cuiuslibet rei creature est. Ego creatura sum, & mutor, muto consilia, muto animum, muto decreta, muto delectio & amores, denique veritor in continuo mutatione & motu. Natura enim creata eum sit dependens, imperfecta, immutata, defictiva, mobilia; hinc perpetua muteraur. Quocirca qui in dominibus aliquis creaturam ipsam est in suis meus, & amore detinunt, io perpetua fave, sibi, delidero illud Thren. t. v. 8. Peccatum peccavi in Ierusalem, proprieatis inflabiliis scilicet est. Qui enim adhaeres mobili, cum eo modo moveatur neccesse est. Ex adverso vero ille confitis & immobilius adhaeres immutabilitate naturae & bonorumque deus. Deus enim in sua immutabilitate est immutabilis, sicut ex adverso homines & creaturae in sua mutabilitate sunt immutabiles, quia perpetuo mutantur: nam nunc volunt, mox nolunt; nunc amant, mox odunt; nunc placent, mox displacent; nunc favent, mox adversantur; nunc volunt, sed non valent; mox valent, sed non volunt; nunc summi sunt, mox imi; nunc vivi, mox mortui. Verè S. Bernar. lerm. in Cant. citans haec verba Malachias: Ego Dominus, & non mutor: Omnes, inquit, mutatis quodam moreis immutato es. Omne enim quod mutatur, uno ad aliud translatum est, quodammodo necesse est mutari quod est, ab efficienti quod non est. Quia si est mortis, quia maranthes, ab immutabilitate? Praeclar. S. August. l. 1. Confess. c. 6. Apud illam sit, retinum omnium inflabilius sunt causae, & temporum omnium mutabilium immutabiles manent origines, & omnium irrationalium & temporalium, semper una ratione, & ut sit Boetius: Statimq; manens dat causa moveri.

Ea Propter lectionem q. Aeterna & immutabilis est voluntas eius, nec confundit alterante variante, in qua similitudine est quicquid in rebus confundit, vel ordinatissimam praecepti, aut separati. Eodem pertinet quo scribit D. Aug. l. 1. Conf. c. 4. Immutabile materiam omnia, mutantur non ob, mutantur omnia, immutantes omnia, & in eternam deducentes superbo, & secundum tempore agentes, semper quiescentes colligentes & non agentes, percuti, & implentes, protegentes, creantes & nutritientes & perficientes. Quarti: cum nobis debet tubi; atque nec afflatus, et se & securus expandentes, & non dolentes praeferentes, & tranquillitas & operas mutant, nec mutas consilios; recipis quod inveneris, & non quod mutaris; nunquam impeti, & gaudes in crescendo avarum, & nrae in regni. Superrogatur tibi non debet, & qui bales aliquid non mutat, redditus debet, domum debita nobis perdis, &c.

Hoc est prima & increata in Deo immutabilitas, quam omnis flabiliitas & immutabilitas est. Iona, origo & caula, iam in angelis, celis, mundo, quam in hominibus. Ad emergere accide ut anima illa hinc illi te aliige, si solidia, si firma esse cupit. Transcende marii huius fluviis, & traefoldi mundi turbines: nul movet illecebro opes, dignitates & pompe que in momento perfrancient: non te terrene pauperes morbi, & artrum perfrancient, quia tibi subito, & leniter in morte finiuntur. In celo habita, in Deo comparare: ibi fixa, & imperturbata conquejesis. Ibi super omnium mutabilium spumas, supra annis solidaque vias elevata, ex alto delicies hoc terrae penitum videbis, & ridenti vanam hominum studia, vanos labores, vanos mundanorum amores & honores, quali puerorum erupsum. Moribeni, non miliebarer, ex elembo horum fortis, & extiore mense, ac rugacem rugarum huius mundi fulcinationem, delectum simplicem pervertemen, atque cum Poeta exclamabis;

O cura humana, o quoniam, & in rebus inane!

Praeclar. S. Gregorius lib. 26. Moral. cap. 28. Anima, in-

solum appetitum suum, & omne autem quod infra appetit, minus est, & non est nisi sufficit, quod Dei non est. Hinc est quod bene illuc quod startum, & ab iniquitate sed fastidio impelle removetur. Scilicet autem viri, quia cantu observantur, & quia id est rite appetunt, ad cognationem sua metabolunt diffunduntur, & quia id est rite appetunt, ad cognationem sua metabolunt diffunduntur, & scilicet solerter affinguntur. In contemplatione namque creaturarum hoc acceptum sumus, ut una semper meus habilitate persistatur, nolla est tunc mutatio dubiar, quia scilicet etiam cogitatio fibrom et pectoris, & tempore indissimilis perseverat. Hoc ergo cum labore nunc carantes invenimus, quod post gradus in timore accipimus. Cum & Propheta immutabilitatis virtute amoris affixus etiam dicatur: Uuam per a Domini, hunc requiram, ut subdolus in domo Domini. Hunc Paulus mutari intentione ab altera dicens: Unum autem, quia retro fuit oblitus, ad ea quia ante fuit extensus, sequitur ad pellitum & uperna vocacionis Christi.

PER OS FILII JACOB NON ESTIS CONSUMPTI Apt. hoc coherent cum eis quod praecepit, q. d. Ego sum Deus qui non mutor: sicut enim non natus manus, Blennington & vindictam in adulterio, perire, aliquoque maleficiose victimam non muto misericordiam quam patribus vobis promisi. Nam non consumisti vos cum iustificare facere possem. A diebus enim patrum vestrorum recessisti a tegumentis mortis. Secundo, q. d. Licet conflanter malos oderim, vestra autem peccata non puniri planè & omnino, uti merebantur: nec enim vos consumpisti, sed toleravimus amore, quo conflanter patres vestros voluerat eorum filios prosequor, & expectans ut resipisceretis. Unde vos horum ac penitentiam, dicoque: Revertimur ad me, & revertar ad me. Tertio: Septuag. vertunt, nos & filii Jacob non recessisti a peccatis patrum vestrorum; Tigurina: vos & filii Jacob nequam decessisti; alii: non facinus inueni & non celesciens (Hebr. enim II 23 cal.) significat finire, completere, cessare. scilicet me ostendere, & icitare. q. d. Ego differo vindictam impiorum, & expectans vos ad penitentiam: ut vos ex adverso peccata peccata cumulatis. Facitis sicut prius cervicis, qui blandi vocati a parentibus dorium obverunt, & huncque duriores iostar bubalorum, qui quo magis attrahuntur a bubalibus, & magis renuntiar & retrocedunt. Aut, q. d. Ego non mutor a bono: vos autem non mutamini à malo: ego sum immutabilis in sanctitate: vos immutabiles & vos in perveritate. ita Rupert.

A LEGITIME MIEI] à legibus meis; Tigurina: à statutis meis; agniti, ab institutis meis. VERS. 7.

REVERTIMINTE AD ME, ac penitentiam, ET REVERTAR AD VOS] per gratiam, amiculism, beneficentiam. Prior enim est penitentia peccatorum, qualis sit eius justificatio & reconciliatio cum Deo: tamen prior est gratia excitans Deum, qui pullat mentem peccatorum, ut revertatur & perdicatur, qualis sit eius penitentia. Peccator enim facit iopitus in Iommo, in modo morte peccatorum, à qua excusat equum, nisi per vocem & gratiam Dei cor tangentes & excitantes: sicut hic Judas prevenit & excaet, dicens: Revertimur ad me, ita hunc locum, & similes explicat Cone. Tidetur, lerm. 6 c. 4, ubi docet justificacionis exordium tradidit, & Dic per Christum Iesum, praevenerem gratia inveniens eum, &c. ut qui pro peccata a Deo exversus erit per eum exstantem aequo adjuvantem gratiam ad convertendum se, ad suam ipsorum justificacionem, et deinde gratia liberans & cooperanda, disponatur. Et mox: Unde in facili Letteris sum dictus: Convertimur ad me, & ego convertar ad voi, libertatis nostra admonebam. Cum reffrendemus: Converte nos Domine ad te, & convertar, Dei gratia praevere nos confirmar. Peccator ergo ut à peccato relurgit, cum id non possit viribus suis, sed Dei, crebrò potest: Converte me Domine ad te & convertar.

SI AFFIGIT HOMO DEUM] Ita & Tigur. Hebr. est p. 24, quod incertus est ligatio: unde v. 4. VERS. 8. ric & variis vertitur. Ita hebrei multa significat. Primo, Septuag. & alii putant kala, per metathesis illa esse idem quod p. 24, id est supplicantavit, & conseruavit, & prefficit. Unde Septuag. vertunt, si supplicantavit homo Deum, quia nos supplicantum me. Alludit ad nomen Jacob, q. d. V. 10. & filii Jacob, imitans patrem vestrum, sed perverteret Jacob enim rapuit nunc primogenitum. Ebeni frater ius, sed iussu matris, & voluntate Dei; unde vocatus

ets est Jacob, id est suplantator: vos verò nibi invito ra- A
pita metas decimas & iura: unde inverso nomine voco
vix **Kahabos**, non Jacobos. Secundò, Pagni &
Vatab. **Kaha** vertunt rapere, fraudare, extorquere, spo-
liare. Unde Pagini, verit, **nomen quod habet homo quia Dei**
fuit, quia vos rapistis me; Vatabli **nomen quod patitur debet**
homo Deum, quia vos rapistis me; Spoliat homo Deum,
quando illius ministeri liberatur decimas, & alia ad vi-
ctum necessaria. Aquila, Symmachus & Theodor. vertunt
nomen homo fradus Deum; idclicet fui decimas & i-
ridus. Tertio, R. Abraham. **Kaha** verit, corrumpere,
perdere. Quarto, Syrus & Arabicus Alexander. vertunt,
nomen non apprimit domino Deum, sicut non apprimis me; Ec
Arabicus Anticeb. **nomen homo apprimens Deum,** omis-
sive nos expulisti (protocolisti, delpe xisti) me? Quinto, **Kaha**
Chaldaeorum & Syrorum lingua, inquit S. Hieron. signifi-
cat astigere. Orantes beatoe versiones eodem collamini, tenu-
ilius enim est, q. d. **A te quomodo est, eius & fas, ut homo**
Deum nomen confiteris & affligas, pericolo si ea cum clau-
vo aut lancea configeris? contritiles, inquam, defraudan-
do decimas, quibus aleundi erant eius ministri: quo fit ut
illi ob paupertatem difficiantur, & Deum Deigo eulum B
relinquent; itaque Dei religio & veneratio negligitur,
calcatur, pestis mandatur. annos hoc Deum affligit, & quali
cruci affligit se Renig. Albert. Hugo, Lyranus, Kibera &
Ali. Loquuntur Deos humano more & aethropastoribus.

CATARACTAS] Tigrina, *feminas cali*, id est, ut explicit S. Hieron si non erit tam copiolam pluviam, ut cataracta celi aperte esse videatur. Nota. Cataracta ex vocante ex alto defluente aqua tanta copia, impetu & fratre, ut ruete potius quam fluere videantur [Greci enim *tauromē* ducunt dicunt] qualem Tibur certim Anienam, & quales esse in Egypto Nilis cataractas legimus, inquit Plinii lib. 5. Hinc loca ipsa quibus exenot aqua, & præstent obices & repugna quibus retinentur & coconcurent, vocantur cataractæ Hebrei, & Hieron, ab Oleastro in Genes. 7, 11. centum verè has cataractas esse in celo, enique fusile ripata in diluvio tempore Noe, ut per illud cedulum dictum sit, ut foramina & fenes, ut per eas ruerent aquæ, terram, quae mergerent & obruerent. Verum hoc est paradoxum, repugnare lacra Scriptura, & Physicæ. Ergo Hebrei figura & phrasis. Hebreorum enim cedulum claudi dicuntur tenet vapores & nubes, in plurimum resolvant & depeluant; apertis verè ac rumpi, cum aquæ est nubibus magna vi, frangor & impetu erumpunt, perinde ac si cataractas, sed it obices obiectos, putre ferreas portas, vel fenestræ perfingenter. Sic & Latinis in magnis imbris, apertas etiæ cedili cataractas dicere solent. Unde illud psalmi 41. 8. *Misericordia absum invocat in nocte cataractas mearum.* Similia sunt Isaie 24.18. 4. Reg. 7.2. Vide dicta Genet. 7. 12.

Calatrava

Mysticorum de confusione Christi in cruce. Mystice, S. Hieron. (qui potat hunc esse sicutum literalem) haec refert ad crucifixionem Christi? Unde C^o nos, inquit, *ut plurimos annos verumus, affectis magis ad mysticorum Dominae passionem, in qua dominus crucifixus est. Deinde quod ad decimas at primulas, seruos afferentes. Porro in quo sequuntur haec de cruce ita connecti, q. d. ut me affectus erit, ut scelerata manus misceret, Deo vobis, multarum ante rerum meditatum scelitus. Subtrahendo decimas C^o primulas, non die sceleribus meis C^o Levatis, sed multaque eas per Miseris iussi dare, q.d. Allatrissem me omnia sacrilegio decimatur, nam altilitius me cruci; ac per prius lacrymatio viam stravilis, & gradum scelitus ad posterium Christifiduum.*

Tropoli omnes peccator dum percus, peccato lus quali
fagita in cœlum mutta. Deum configit quantum in eis est,
iuxta illud Apol. Heb. 6. *Ram et cruentigem filium*
Dei, & alium habeatis. Hæc tamen consideratio de beatis C
to tuis hominibus, etiam fureos, a leviitate inhibere: Scis quid
genit. *De-*
cep-
tuas oī in felicitate ruis adcedem, ad venarem? ruis ad-
necem Christi, et iterum Christum affigas cruci. Inhibe
ergo gradum, tantum nelius admittas: relata iram, libidinem,
&c. quis ita & libido sunt Christicidium, iisod
Decicidium. Quot verba, quo maledicta, quo pollu-
tiones committi, quo claves adgredi per corpus Christi,
tot purgationibus cor etus configit & perfosio.

IN DECIMIS.] Vide hic quām stricte Deus exigit decimas, quamque ientiat si eis negetur, videlicet perinde ac si quis eum clavo, vel pugione transfigeret.

ET IN PRIMITIS.] Tigrinus, in magnis danis, Hebr. est ἡγετης resuua, sed ei elevato, hoc est oblatio, quæ elevando offerebatur Deo, ut dixi: Exodi 21. v. 9. ac præterea primitez: he enim inter oblationes principem locum tenet. Vide huc rursum quidam Deus gaudent oblationibus fidelium; ac dilecat si ex delinquent, aut ministrant.

VERS.9. ET IN PENURIA MALEDICTI ESIS] Tigu-
tior, exortacione exortari esis; Vatabl. & Pagtin. maledic-
tione ista non est maledictio. Per maledictionem intelligent
negationem pluvie, indeque terre sterilitatem, fumem
& penuriam: horum enim causa est illa Maledictio. Un-
de paulo post benedictionem huius maledictionis opposi-
tam vocat pluviam: non sperare, inquit, ut ararachas car-
ih, C' offendo vobis banectionem. Senius et q.d. Maledictio
vobis, videlicet penuria & fame affixia, C', id est quia,
pari modo mea res configit, & afflictio egestate & fame,
negando decimas & oblationes, ut fugias iacerdotes,
ac cultum meum eveni ritus. Idem eodem tempore que illa
est apud magistratus Nehemias c. 13. 10, ubi ilio iustu de-
cimas la cerdotibus, & iacerdotes suis officiis tempisque
restituuntur, ebaras.

G E N S T O T A] q. d. Non unus, non pauci, sed omnes & tota gens negant decimas, itaque me confingunt.

VERSIO. INFERTE OMNEN DECIMAM, &c. ET PROSATE ME SUPER HOC, &c. SI NON APERUERO

ET EFFUDERO (Pagnin. ex parte) TUBIS BENEDICTIONEM (T) Tigurina, amaginata benedictionem effundam. Benedictionem vocat imbreui copiose, humectantem & succundantem agros, itaque produce tem copiosam, vegetem & mesiem.

AD A BUNDANTIA MIE. "Tu felicitas, io est, quae ad nos sufficiens, iupille valdeum & horreorum, q. d. Tantam abundantiam frugum omnium dabo, ut non sufficiant vobis vatis & horre, quibus illis excepitis & recordatis: ita Vocabi, unde Pagnin. verit, adio non sibi sufficiunt: vobis vatis; ut contigit mulieris illi ab Eliquo benedicti, cui leucythus tantum filia viti olet, ut omnia vobis vallo commendatio accepta impleret, adde ut illa diceat ret filio: After multa abbas nos: C Sile ille nos: Non habeo, fluctuat oleum meum, 4. Reg. 4. 7. Elio ergo liberalis io Deum, et deinde dicit: Non habeo, fluctuat oleum meum, 4. Reg. 4. 7.

Deinde ministrorum, & tertiis vicisim Deum multo in liberaliorum. Nec enim liberaliter a creaturis suis se vinci finit Creator. Hinc Secundo, melius & simplicius Hebr. *benedictus* id est non sufficientia, cum sit unum nomen, et illud quod ad *admiranda*: abundantia enim operatur summa letitiae, q.d. Dabo vobis imbre & fruges, non ad ostentationem, sed ad abundantiam. Unde Aras verrunt, *altra sufficientia*. Hebr. enim *17:2* ioh subinde significat *absque prater*. Sicut ergo dicimus, Vidi formicas abique numerosas est innumerabilisque Deus promisit hic imbre.

habetur est, ab quo sufficiens, vel prae*ter* sufficiens, id est plu*squam* sufficiens, p*ut* abundantem & copio*sum*. Aut certe *bels*, id in compositione illi mere*enclyt*ic*um*, tantumque ornatus causa additur voc*is*; id est sufficiens, copia, abundantia. A *dai* enim Deus vocat*us* *Pro**vid**as*, id est cornucopia*di*ffusus, abundant*issimus*, multo*ne*cessarius. Unde R. Sa*diac* Deus, inquit, ad*dict*us *zad**an*, ex quod ip*se* adduit a*deo*, *mira* abundant*issimus* ex*car*itas*is* de*dict*us exp*er*it. Hoc le*cit*ū vid*en*tur Sep*tuag*ist*is* e*st*in*is*, *sq*ue d*am* suffici*ens*; & Chal*da*o*dis* ut *discri*bas *eb**is* *ef*. Hebrei*in* dat*is*, id est sufficiens, vocant copiam & abundantiam, ut ver*o* No*ller*.

Nota. Iudici Babylone redeuntes erant pauperes, hinc negabamus decimas. Pauperes enim ex aqua regia familiis contrahunt angulum curvum unde sunt paci, fordisti, avari, furaces, ac praefertur iura Ecclesie debita vel negligunt, vel carpunt et minuant. Quocirca sapienter Salomon deprecatur tam paupertatem, quam divitias Proverb. 10. Meritorum atem, si diversitas ne derideret multigenerata rursum nullus me necessarius ne forte, fatus illuc sit ad me agendum, et sic dicam: Quis est Dominus? qui regnare compulsi fuerit, et perirem nonem Dei mei. Durum enim telum est necessest. Quocirca Deus huic eorum malo et misere occurrunt, angulum curvum corde, et dilatant, docens si liberales sint in Deus & sacerdotibus, percepti a Deo benedictionem rerumque abundantiam. Scitis, inquit S. Hieron. vos perdidisse abundantiam, quia fraudasti me parte mea. Moncoigitur ut redditus mibi

multimea, & ego restituam vobis vestra. Idem ille dicitur Nicodemus in cunctum id est, lumen amabile, ebarissima
eodata tempore promisit Agnus c. 1. sc. & Zachar. c. 2. 4. & in cunctis illis.

Scriptit de reddendis decunis S. Augustin. serm. 319. de

INVALUENT SUPER ME id est, contra me. VERS. II.

VANUS EST QUI SERVIT DEO.] Tigurina, frisia, servitorum Deo; Chald. nihil inventum qui colit eam Deum, nimirum

Vulgaris amoenissim studiorum probas.

Vanus ergo ad illud induxit, irrenumeratus, quia nullum servitutis lucu recipit lucrum, aut praemium. **H**oc est iudicium mundi, quo mundani vanos cedent viros pios, iustos, dacerser, auteros, praeferant videns eorum deparatus, delicti, deprimeri, astigi: quia vera bona deputans et confesse gloria eterna ignorant; sed omnia metuntur praefenti vanitate. **F**enilia sunt: uti facilius mori, neccelli et rem.

Vers. 1. INCREPABO, id est, prohibeo quasi increpans (est catachrēsīs) D E V O L A N T S] cilicet legetes vestras, pūlā locumflam q.d. Priscipiam loculiss, eaque cohiebō; ne depalcantur vestras fruges, ne vestient vestriatā. Unde explicans subdit: *Es non corrumpas fructum terra-vestrae.*

VER. 23. Primo, Septuag. subintelligunt *sicut*: unde vertunt, *ver eritis sicut terra voluntaria*, id est, volita & desiderabilis, a. 17. Secundo, *terram voluntariam*, *terram voluntaria*, *terram voluntaria*.

Eritis vestentes, norentes, propribus, admodumne ostendentes frugibus & copibus. ita Cyrill. aut, ut Vatrabulus, q.d. Vos eritis homines habitantes terram fertilissimam, & artem illam.

*Secundum potest enim esse genitivus, ut dicitur, etiam
erit desiderabilis; Tigurina, sprata, q. d. Omnes gentes
optabunt habere in terra vestra, ut pote benedicta a
Deo, ideoque frugibus abundante. ita S. Hieron. Remig.
Hinc Lytan.*

1° tertio, hebr. ad verbum ehi, *sororitis terra* **תְּהִלָּה** *eb-kerid*, id est voluntatis, complacentie, excedens in qua **קַדְשֵׁת** complebat fibi Deus, quoniam benedicit bonisq; omnibus, cunabulit: quia enim vos obeditis Deo, eu-que colitis dante ei decimas & primicias: hinc viciniam **בְּנֵי** complacibilitatem in vobis, ac propterea **וְעַל** terra ve-stra, ut per eam iisque fertilitatem vos locupletet & be-ut. Unde Chald. vertit, *habitabitis in terra domini magnifica-tu mea*, et fieri ea voluntas mea dicit Dominus, qd. Quia vos facitis voluntatem meam, hinc viciniam voluntates & complacentia, indeque beneficentia mea excedat et in ves & in terram vestram, in eaque conseruabitur & con-quietetur. Sicut Iudaea a Danièle e. 11. 16. vocatur *terra iucu-ria*, hebr. **תְּהִלָּה**, id est gloria, decor, voluntas, bene-placitum, delictum, residetitia & grata instar capreoli. Vide ab aliis.

Aleg. Ecclesia & anima sancta & terra certa & ceteris, in qua
seculis illud complacuit Deus, iuxta illud habet. **a.** **Vede-**
b **Eccle-** **sia** genit. **p** **omnis** **cau-** **sum**, **O** **enim** **reges** **in** **clivis** **sum**, **O**
c **on-** **ven-** **tor** **sum** **in** **nomen** **sum** **quod** **sum**, **O** **de-**
dum **sum** **in** **de-** **nomine** **sum**. **E** **st** **corona** **gloria** **in** **ma-**
m **an-** **te** **sum**. **D** **omi-** **nus** **sum**, **O** **adiu-** **taba** **re** **sum** **in** **ma-**
ne **de** **rei** **mi**. **N** **on** **vocebit** **nitra** **derelicta**, **sed** **vel** **abser-**
te **sum** **in** **re** **te**, **O** **terra** **sum** **habitatibus**: **qui** **com-**
plau- **san** **sum** **in** **re** **te**. **Eadem** **in** **Canta**, **vocatur** **jeana**,
id **est**, **caprea** **amabilis** & **gratiola**; **qui** **spontan** **euseps**
Charitus **gratiosissimus**, **ut** **Capreolus**. **S**unt, **inquit**, **of-**
fideles: **men** **capre** **a** **bona** **loque** **cer** **ver** **sum**. **E** **a** **v. 17.** **R**esur-
re **ces** **sum** **et** **de** **letio** **mi** **capre** **a** **bona** **loque** **cer** **ver** **sum**. **J**uper
mo- **nies** **Berbel**. **E** **a** **v. 4.5.** **D**uo **ubera** **sum** **duo** **bona** **sum** **capre**
genit **qui** **par** **sum** **in** **hiis** **dons** **sparet** **dix**, **O** **in-**
com- **ple-** **ta** **sum** **in** **re** **te**. **E** **zef. 3. 19.** **Quoniam** **ponam** **re** **in**
re **bus**, **O** **traham** **rib** **terram** **desiderabens**, **hereditatem**
praecellent **exercitum** **Gramm**? **H**ebri, **est** **hereditatem**
Dis **Ex** **12.23** **ex** **libido** **sum** **in** **re** **te**. **Z**lora **camerata**, **vel** **nu-**

bruta. Ac proinde plimset vani sunt, quis nominis cadens & vania paucuntur. Ita uxor job ei infelix intulit dicens: *Adiuva me permane in simplicitate tua* bene deo morere. Cui lapioetur job, ex quo se generosus respondit: *Quis una de statu ministeriorum locata es. Si bona ieiuniorum de manu dei, mala quae non inscipliuitur?* job a. 10. Sic Tobiam occasione occulpi lepiduliter & exercitatum, iridebant cognati dicentes. 3. 15. *Ubi est ipsa tua, pro qua eteemotus es?* Iepitulatus faciebat? Tolaus vero neccepatur hoc dicens: *Nolite sta loqui, quoniam filii anthorum fuimus;* Et utram illam expellamus quam Deus dereliquerit his, qui fidem suam nonquevimus mutatis a deo. Sancit iusti non habuerunt spem alterius & melius vice, unde la affliguntur, & fructu aliorum afflictiones sustinuntur. Nam, ut at Apoll. Corint. 15. 19. *Sicut haec vobis tabernaculum corporis vestrum sumus, ita ferulabiles sumus omnes vestimenta bus.* Num autem qui ipsa spernunt aliam vitam, beatam & aeternam pro deo misericordia vix hujus tribulationibus huiusc felicioris lumen omnibus hominibus. Ita St. Calixtus Deus Lithuaniae, & filius Casimir regis Poloniae, cum in mortuam inciliatus, medieque aferent ab eo liberatis nos polles, nisi uxorem ducere, respondit: *Eigo ergo mori: non enim non vobis videm, nisi calefactum immortatatem.* Quocirca ne vergunturis propositum in fringere, malice occurrere, ferrengi Deo caritatis vifiana, ut in aeternum cum Deo & Agnus angelus inter angelos viventer ea habeat ejus Vita.

ERGO NUNCA SE DATOS DICTI MUS ARROGANTE VERS. 15.
qui audent omnia, sed quos ex tollunt, & dominantur
modestis, eosque & clementibus & affligunt, ut quotidiane vide-
mus.

S I Q U I D E M A D I F I C A T I S U N T] Id est, prolibus,
& humil domibus, villa, opibus, deliciar, honoribus sancti
Iusti impri. Et hebraicenus.

TENTAVERUNT D^{OM}INUM Iud 9:1, ad iram provo-
caverunt. Unde Sep^{tem}brag. vertuntur, p^{ro}ficiuntur D^{OM}INUS. Secun-
do, magis geom^{et}riæ, & nervosæ transversæ, Hebr. V^{er}ba
lachrymæ, id est probaverunt D^{OM}INUM, q^{ui} Imp^{er}iius esse.
v. 10.

Commentaria in Malachiam Prophetam. Cap. III.

609

ribus non contenti, alia alii, & numero, & gravitate enor-
mit adiudicari, ad hoc, ut experientur an etiis nume-
ri celerum vindicari. Volumen ergo tuis audacia & impo-
bitate movere numini bitem, ut videantur an concitatur
te ad te vindicandum. Verum cum videant non esse
vocem, neque senium, Deumque nullam ira, nullam vi-
dictam dare significationem, sed ex adverso te impunita
peccare, liberos esse ob omni potest, sed omnia libet ex voto
flueri & praepter fuisse, tunc velut viles, sed deti-
bellatores numinum, quasi nullum vellet, vel aptopos ad
vindicandum, securi in sua impunitate vivere, luxurianti
& lascivie cooperanti, ita a Castro.

VOLUME TWENTIETH JUNE 1916

Vers. 16. Tunc locuti sunt Iaq. d. Tunc iusti & pii sibi contra blasphemos, & atheistos defendendam iudeperant Dei causam, p[ro]t[er]a providentiam & iustitiam, aque ad id se mutuo cohortari fuit, nimirum affrendo illi que[nt] patribus & Scriptura dederant, scilicet Deum in hac vita multa dilectionem & impunita reliquere; ut seruis & plenis in puniatis in futuris, utque in die iudicii generalem in omnes exercet[ur] iustitiam. **N**ec S. Hieron. & pallius alii, nisi excepto Aris, qui verrit, r[ati]onab[ile]r[um] non insinuerunt Domum, sed felebat ac impius & atheistus eos invadentibus quia, inquit, Hebr. 13. **γέρασίδερ,** id est loqui, subiuncta significans vanae, perdere, ut p[ro]l. 4. & c. a. Paral. sa. so. Unde **γέρασίδερ** significat peccatum & mortem.

ET ATTENDIT DOMINUS IAlii putant hunc esse
verba piorum, que si lecuerit ipsa locuti sunt ad defenden-
tiam Dei provisoriarum q.d. Deus non negligit, sed atten-
dit dicta & facta tam suorum quam iniquorum, easque in
libre memorie hoc concubitus, ut in die iudiciorum ea de-
promeat, publicaque legas & judicias. Its Lyran. & Cla-
rus.

Melius alii censent esse verba Prophetæ, q.d. Deus tam
impiorum blasphemias quam piorum apologetas attendit;
et in libro monumenti, id est, memorie, concrigitur;
idque in gratiam piorum timendum ē, & cogitantum
nomen eum, qui feliciter nomen & gloriae Dei affidit
cum veneratione cogitant, invocant, prædicant & cele-
brant, ut in die judicii corum erga se fidem, religionem &
pietatem toti mundo ostendat, & externe corona preueniat.
S. Hieron. Theodor. Remig. Rupert. Hugo & ali.

vit Aliueria. Sic Pontifex habet librum memoria, in quo
merita Prelatorum scribit, quod ad Episcopatum vel Car-
dinatulum evehere definat.

I N D I E Q U A E G O F A C I O, idest faciam, scilicet
judicium, IN PECULIUM **J** q.d. In die iudicij timen-
tes me, meamque providentiam credebas & propagnat-
es, erunt mihi in peculium, id est, in populum præsumptum
& peculiarem mihi dicatum, & e mei visione ac fructu-
o beatus, ita S. Hieronima. Theodor. Remig. Rupert.
Hugo & ali. In die iudicij timentes me, meamque pro-
videntiam credebas & propagnat es, erunt mihi in peculium,
id est, in populum præsumptum & peculialem mihi dicatum,
& e mei visione ac fructu o beatus, ita S. Hieronima. Theodor. Remig. Rupert.
Hugo & ali.

Nota. Liber monumenti est liber memoriae, ut habeat Hebreos & Graecos, Syrus & Arabicos Antiochen vertunt, Ierusalem est liber recordationis; Arabicus Alexandr. audiebat Domum dei, & scriptorum librum in quo esset, & ferebat. Iam memoriae (recordationis) rerum omnium sunt. Domini nostri, & sicutem non enim ipsi. Deus enim in sua memoria, qualis in libro monumentum i amata: & conserua his- galinum hominum dicta & facta, ut in die iudicii ea ex alio legato coram omnibus hominibus & angelis, et cuicunque per meritum, vel demeritum premium, vel penam decernatur. Ideo deo sis Daniel c. 7. In die iudicii i.e. deus iudex Lyren, & aliis Notis. Pro predictis hiis. et in illis quodammodo. Cid est poëticus selecta, res rara & cara, et hauria pretiosissima, cimelium prefassis. Alludit ad Ezech. 13. 5. Erunt memoriis in postulatio de eundis populis. Vide ibi dicta. Sicut enim in lege veteri librae sunt fuerunt pecuniam, id est harabas. Dei, & populis a Deo electis ex omnibus genitibus; ita in lege nova pecuniam Dei cuius Christiani & iusti per gratiam, qui prouide in Cœlo erunt pecuniam. Dei per gloriam, podella si Dei, & vicariae poidencias Deum, quod ultimum hic propriè intendit Malachias agit enim de die iudicii, deque præmis sanctiorum.

Unde de eo ait Daniel c. 7. 10. *Adorabimur ei et uerbo eius iudicauimus familiis quae fuimus adserentes* sed *liber abseruit nos*. Et S. Iohannes Apocal. 10. 13. *Liber abseruit nos*. *Cum liber abseruit nos*, *liber apertus est*, quia *liber est*; *Cum iudicauimus familiis ex his qui scripsit nos in libro secundum operam ipsius*. Vide ibi dicta. Hic ergo liber *imperatur Deum* propter liberum predestinationem qui alio vocatur liber Deus uel Exodi 12. Moies ait *liber erit uobis* ut dicitur in libro secundum operam ipsius.

Deo. *Aus deis nos de libri tuis quem iungi possunt & liber ut sensum, ut psalm. 68.42. Detinatur de libro ut sensum.* Idem vocatur *liber cali.* *Gaudete quid nomina vestra scripta sunt in eis.* Luce. 10.30. Idem a S. Johanne in Apocal. eaenib[us] vocatur *liber utr[umque] quia in eo Deus ianctos & electos conscripti ad vitam eternam.* *Hic vestre vocatur liber memoriarum;* Hebrei 13.17) *accerit, id est memorias, hoc est, mens- tis divisione; quod electi illi tempore oblivientur, ut ipsoe quo Deus peculari: amore, favore & cura prosequitur, ut illos suo tempore in regnum suum transferat.* Sic Deuter. 32. v. 43. *Non habet curia tua apud me, signa- tis ut ibi aures meas* scilicet in libris me moribus, putat in archivis mentis divinae, sicut S. Cyriacus, *scribatur, inquit, liber memoria immunitus Deum,* quis aut fore subfici- scillares, *et natus tempore acquisitus, quam fecisti.* *Cum fili delatoris est throna mea, eccl[esi]a capitulatione patetela.* C. 1. *qui propter sua servitum naturam aliumplum- lium, quia pecuniaribus universi corrum subtilitatem consti- bat.* Ulpianus de pecunia l. *Deponit pecuniam, ut dictum est quia p[ro]pria pecunia, h[ab]et et pulchrum patrimonium.* Pe- culium autem *Tubera le dehinavit, quod lervus do- ni permissu imperatur a rationab[us] domini eius habet, de- ductio ita, si quid dominio debetur. Florentius in l. Pe- culio, ita de peculo: *Peculum, inquit, in eo confitit quod partim post ipsa quia lib[er] paravit, vel officio merito quilibet sibi donari, idque velut proprium patrimo- nium lervum suum habere quia volunt.* Hinc Celsus in l. *Sicib[us], s[ic] de legatis, i[er]ebit pecuniam sine pecule- d[i]c est sine fructu & lucro, fragilim esse.* Hie vero pecu- lium innutus pro b[ea]titudine selecta, & thesauru raro, charoque. *Electi tamen possunt dici peculum Christi primi significacione, quia labore & pretio fanguini Christi, qui propter sua servitum naturam aliumplum-**

Liber me-
moriæ.
Dei est li-
ber nra
C^o cali-
qua scripta fuit in libri Jeuanianus opera solem. Vnde ibi
dicta. Hie ergo liber tamenacum Dei. sibi libri predilectionis,
qui alio vocatur liber Dei unde Exodi q. 2. Motet ait
Deo. Ante de te ma de libro tua quemq[ue] c[on]spicisti & liber ut
transiit psalm. 63.9. Deleatus de libro ut veniens. Item
vocatur liber cali. Gaudete quod nomina scripta fuit
in calo. Luceo 10. Idem a S. Iohanne in Apocal. ecribi
vocatur liber nra: quia in eo Deus sanctos & electos con-
scripti ad vitam eternam. Hie vero vocatur liber mem-
oriae: Hebre. 11.70 siccaras, id est memorias, hec illi, mem-
oria divina; quod electi illi tempore obseruantur, ut propter
quos Deus peculiari amore, favore & cura prosequitur, ut
illios suo tempore in regnum suum transferat. Sic Deuter.
3.8. v.43. ac Dens: Nomina h[ab]ent conditio[n]em apud me, quia
in libris membra libri, putati
& industria comparatio[n]is & lucracionis est. Et propri-
teretur vnu & licet pecunia patrum famulis & nobilium
Unde apud magistros omnes patrimonium dicebatur pecu-
lium, quia pecus erat universa coru[m] subtilitas confla-
bat. Ulpianus de peculin. I. Deponit, "peculum" p[er] dictum
est quod pauli p[re]dicta, i.e. p[er] puluum patrimonium. Pe-
culum autem liber de dehinc, quod servus donans
ni permisit superestimatum a ratio[n]ibus dominis habet, de-
ductis inde quid domino debet. Florentinus in I. Pe-
culum, ii. de peculin: Pecunia, inquit, in eo consistit
quod patrimonio sua quis habi paravit, vel officio merita
a quelibet fibi donari, id velut proprium patrimo-
nium servum suum habere quis voluit. Hinc Celius in
Siccaras, 2. de legatis 3. scribit petrenianus fine peculio
id est fine fructu & lucro, fragiliter esse. Hie vero pecu-
lium

In Deo sumus omnes cognoscentes vocat me-
moris deponens et membra negligens causam suam, &
In Deo sumus omnes ad dextram, bedas ad finitum. Non enim in
non est Deo proprii est memoria, quae est præteritorum: Deo
memoria, enim nihil praeterit, sed omnia sunt quasi praesentia. Lo-
sed ergo, quoniam ergo humano more: quia enim res praeterita apud
homines in memoria conservantur, hinc idem tribuit
Deo. Memento ergo Dei omnia cognoscentes; vocat me-

Idem sicut enim Matth. v. 41. Tunc hoc secundum ab apostolo: **V**nde nullum de debito tamen aut peccato habemus. Quicquid causa fortis laboris regnum Christi de familia Dei descendit. **E**t quodque agendum est. **P**ropter quod digne nos feceris ut nos semper fortis laboris in humana, qui eripuit nos de peccato remedium amissum. **C**ontra quod regnum tuum sicut dictumsum fuit. **C**ol. i. 13. Et. **C**um ad id regnum Deo C. Patri. **T**o. **C**ol. i. 13. **E**ccl. 7. **T**anquam cibis beatis. **O**mnibus vestris eritis sanctificati et domini dei. **E**phecl. 10. **H**oc praevidens. **M**atth. 10. **A**llie inquit: **C**um dominum vestrum, **C**um ille vocabat eum discipulum Iacobum, **C**um hic scenderetus in Iudeam, **C**um non posse in Iudeam. Porro Deus noster sum peculium, **P**utus Sandus et Beatus, exortans longe magis, quoniam patres familiæ colatorem paculum, **U**nus Rex vel Regis oraret suum cunctum. **C**um enim eos habeat in summo amore, neque ac honore, hinc eos consilii huius, opulentia, opulentia, sapientia, felicitate, in modo tempore eumulari et beat.

Sed August. lib. 10. de Civit. cap. 7. Meritoque illi in cœlestibus sedis, confitit, immortales, **C**um beatis, qui creatoris sum participatio cum cœlum, cœstis enterrantibus firmo, qui cœstis certi, qui numerus sancti sunt. Et in psl. 87. sub finibus, explicans illud: **S**icut lacrimavit omnia omnia (vel, quod sic legi, habitationes) habitatione est arce. **S**imile testigo, et erat, quoniam videtur eum feciri est. **B**eauteum regnum nostrum non era nisi fundare Deum, **C**um fratres Deo. **E**t quod alium quod erat, ubi solus sufficit per quemque illa sunt omnia? **H**abitationes **C**um habitationes; **I**nfusuram illam omnia, si Deus omnia in omnibus. Brati ergo qui habitant in domo regum, **E**ccl. Secundum lacrimabunt et. **H**oc uno brevius quoque urgunt. **E**t in Soliloqu. cap. 15. **Q**uoniam quoniam gaudijs petet. **F**iat regnum, in quo tecum Dominus regnum omnes Sancti, amici lumine sunt recte vestimenta, habentes in capite suo coronam de lapide pretioso: **O**r regnum beatitudinis temporis, non ubi Domus propter regnum, **C**um diademata gloria, ad faciem uideris a Sanctis, latrantes cor uideamus in pace, et quia expersus omnius felicitatis. **R**egnum imponitur, latitia sine tristitia, salutis fine dulor, sine fine labores, **L**ux sine temeritate, vita sine morte, omnis bonorum sine omni malo. Unius ueritatis amicorum seruit, ubi non terminum noscitur, ubi ad eum nonnunquam palefret, ubi amor nonnunquam reperiatur, ubi lenitas nonnunquam maderetur, ubi gaudium nonnunquam decreverit: quoniam ibi summum bonum possidetur, quod est uita se semper facient Domini servit. **F**elices quare, qui de magnis uita preueni, ad tantam gaudia iam perdeant imperiorem: infestis heret nos **C**um miseri, qui per duos marcas magni fulguris procellosque voragines navem tradidimus, et noramus ad portum fuisse peruenire uitiosam. Infelices, inquit, quoniam est uita in uero, uita in perturbis, sinu in dubio, &c.

Et PARCALES! Parcae apud Latinas propriis significari parum tangere, abficiere, venire, dare, uolentem remittere. **H**inc per antiphonam dicitur fuit Parca, quod uenit parca, cum Gentiles tres esse finisserunt, Clodio, Lachein & Atropon, easque Cicerio libri. **N**atura Deor. Ereb. & noctis filias, itaque esse centes, quod nasciturum horum in bonum malumque conlaurant. Uode est illud Cleopatra:

Duodecim dentem fata, molentem trahere.

Fingunt eum esse hominum praefice, & nendo eum duce-re illarum filii eum gemini. Nam

Cloro tenet fata, Lachein, nec, **C**um Atropo occar,

Unde Virgil. eclog. 4.

Concordes flabili fatorum ammine Parca.

Sic huius sum potest, q. d. Ego parcas præteritis vestris peccatis, ut ipse tam per penitentiam vestram & meam condonationem obliteratis, & eterna obliuione ipsis, **SYNOPSIS CAPITIS.**

CAPUT QUARTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Pergit descriptio diuin judicii, in quo desinet impiorum felicitas, & iniicietur eorum infelicitas: agor ex aduersa desinet piorum felicitas, & incipiens eorum felicitas nonnunquam fruenda. Tunc ergo dico, qui in hac vita impiorum felicitas diffunditur, & pios ab eis affligit permissa, abusus judicium, ostendit quod se esse Deum judicis, ac illam diuin, iudicis universale humana omnia ab aeterno prædestinatis, utique in hoc mundo permisisti post ab omniis uenienti, ut horum improbadis, illarum uirtutum in die illa decretaria destituta, & genia via califi priuanda, eorum totu mundu emiscerit: Oritur, inquit, tribus qualiteribus modis omnia ieiuniis, flatus,

DET CONVENTIMENTUM ET VIDEBITIS **I** 3. q. 4. **V**ER. 18. **V**os, o impii, negante Dei providentiam, in die quodam miraculis festentiam, licet ferò & coactò: videbitis enim & re ipsa scotiam, & quantum inter se distinxtum & sensibile, quando videbitis hume igni extros, illam paradiso cœloque addicis, uti fuisse explicit Malachias cap. 3. seq. ita S. Hieron. Remig. Rupert. Rober. & alii,

etiam in die quodam miraculis festentiam, licet ferò & coactò: videbitis enim & re ipsa scotiam, & quantum inter se distinxtum & sensibile, quando videbitis hume igni extros, illam paradiso cœloque addicis, uti fuisse explicit Malachias cap. 3. seq. ita S. Hieron. Remig. Rupert. Rober. & alii,

Duplex
Præmissum
Beatorum.

Ritua, qd. Et calcabitis impiorum. *Hanc Secundum v. 4. mones ut legem Dei custodiens, & quod per eam sine iudicio, id est auctoritate tua, se aucto dies iudicium praeferimus. Eliam, qui ipsius ad legem Dei custodiam exiit. 1. 2. ut iudicieris non tuus & anathema malitiae tuum, sed clementissimum & remissorium novum aeternum experientiam.*

Ecce enim dies venies succipia quasi caminos: & erunt omnes superbi, & omnes facientes impietatem, & stipulae, & inflammabili eos dies veniens, dicit Dominus exercituum, quia non dereliqueris eis radicem & germen¹. Et orieris vobis timorebus monum meum Sol iustitiae, & lanitas in penitus ejus: de agerdiemini, & facies ficut vitali de amentio. 3. Et calcabitis impiorum, cum fuerint eis sub plaga pedum veliziorum, in die qua ego facio, dicit Dominus exercituum. 4. Merito te legis Moysi ferri mei, quam transdavi ei in Iudeis ad omnes iuris, praecpta & iudicia. 5. Ecce ego iurauim yobis Elias Prophetam, antequam venias dies Domini magnus, & horribilis. 6. Et converteris cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum: ne forte renunciem, & perculsum terram anathematice.

VARS. I.

ECCE ENIM DIIS] tunc dat causam precedente-
tium, q. d. In die iudicii videbitis quid interierit inter
piam & impium, nec plus vanum & frustria iteru sis illis Deo.
Ecce enim dies venies, qui impiorum cremerit, sicut ignis
flamulam: pia autem orientis sol iustitiae, Dies hic est dies
iudicii extremi: hujus enim solis praeceptor erit Elias,
ita s. Hier. Cyril. Theodor. Remig. Lyras & ali. uno
exco po Aria, qui per diem accipit diem quo Christus &
christianismus orbis illuxit: ille enim impiorum fuit quasi ca-
minus, cori impietatem manifestans, redarguens & com-
barens pia vero fuit quasi sol iustitiae, & lanitas, tum me-
tum corporis. Sed hoc praeposterit etib, & my Ricum.

Dies iudicii igne succedit duplo.

SUCCUMSA] signe, tum spirituatu[m] myriolum & puti
ardenti ira & ultione Christi iudicis, qui impiorum a suis
separabit, coique ad sarcina damnationis & precipitabit,
juxta illud Daniel. 7. v. 9. *T'brae 6] eis flamme ignis &
ignis ignis accendi. Flammam ignis rapidam & perindebarat a
foco eius: multo multum manifestabar ei, & certes multos
eternam mortem afflatabat ei: indecum feda, & libri aperte-
sunt. s. Hieron. Remig. & Clariss. tum vero & proprio
puti igne conflagrations mundi, qui praebuit iudicium;
& igne inferni, qui statim post iudicium damnosum in ge-
hemnam convolveret, & calorem abripiet quasi stipulam.
Ignis enim conflagrationis fecerunt impiorum pisi; tuta
qua eos gravius uret, graviorneque accessu de fragore
pro demeritis inferet, quam pisi: rama quis separabit eos
loco de flatu in die iudicis, ut ad lignificari, judicis quia
hunc macilenta confundant, ibique quis carnis ex ali-
siet, ut post iudicium sententiam illuc eam in carcera quatuor
turbo deturberet. Lyras & V. stabl. Hoc alius est Apolo-
lus. Corin. 3. 13. eum diem iudicii describens ait: *Unum-
enque qui opus manuabilitur: Dots enim Domini declarata-
bit, quia non que revelabatur: & non impiorum qui opus quale
si ignis probabit. Vide in dictis.**

Moral. Nota impiorum peccatum succendere fibi bunt
ignem, ut doct. Iacob. c. 3. 1. *Etis, inquit, non omnes ac-
cedentes ignem, accedunt ad ianuam cambariatis in lumine igne
vixit, & in secessu quis succendit. Vide ibi dicta. Sic
Babylonii succendentes focantur, non tribus pueris qui
in ea Derivantes illam manutinent; sed fibi ipsi eis acci-
dercentur. Nam tempore flammarum, & ascendit quare reperi-
tuta fortuna de Chaldeis, Daniel. 3. 4.*

QUASI CAMINUS] Separas, scis cibam nisi alii, scis
fumus. Copias horrore formidas & intendas Babyloniam
qui offendebatur flammas super formaram cubitus qua-
draginta annos, Daniel. 4. Cogita formaram, qua exstet
ignis combutit et Sodoma & Pentapolis, Genes. 19. Cog-
ita incendia arcuum & urbium, si quis unquam oculis ipse-
stadii; & iteo haec tantum fuisse umbras & lemnos
huius camini, quo igne celesti conflagrabat totus orbis,
omniqueque in eo fuit, puto domus, tempia, arces, vil-
lae, turres, arboris, animalia, homines, certe terrena universa,
ita ut tota terra videtur eis fumus & chubus ardens.
Rursum hic caminus & ignis conflagracionis mundi; tam
erit umbra & scintilla ignis gehennae, ubi fumus tor-
mentorum ascendet in fuscis incolorum, Apoc. sq. 2.
Hunc ignem tibi proponit cum te libido, superbia, ita,
demon vel mundus ad teos sollicitant.

**ET BRUNT OMNES SUPERBI, ET OMNES PA-
CIENTES IMPERIATUM STIPULA**] hoc est, quasi
stipula, in star stipula, qd. Superbi & potentes, qui in ha-
vita erant fortes, feroci & nec, ita ut nemo audiret eis re-
fusare, ipsi vero auderent pugnare cum Deo; hi in die iu-
dicii erunt infirmi, lumbelles & invalidi ut stipula, quia agni-

A resistere nequit: quia ab efficaci & potenti ultiione Dei,
quasi stipula correpti, & extinti crescentur nec tamen
confunduntur, sed levantur eos Deo ad eternam tormenta,
scapulæ manebunt vivi, ut semper ardant. Ecce tunc ap-
parebit non fusile vanos eos qui serviverunt Deo, sed
vanos & fulios qui serviverunt veneri, ambitioni &
Mammoni, quia pro modico honore, preto & volupitate
servicerunt libi exuersos ardores: pri vero per modicum
despectum, paupertatem & dolorum asservicerunt libi
gloriam eternam.

QUONIAM NON DESEBLINQUST EIS RADICEM ET
C. & M. N.] Et, id est nec. Est proverbiū significans
plenam executionē & perditionem, qd. Dies illi iudicii
ignis quo ita afficit, extinxidet & perdet impiorum, eorum quo
opes, deliciae, felicitates & gloriam, quasi stipulam, ut
non tantum hinc opem, sed & ornati boni spem in exter-
no eis adimat, sedque in aeternam mortem & ignem
principiat; sicut arbor, aut potius stipula fuscata, vel
evulva radice, ac iuvenia non potest repulsare in gar-
men, & renasci, ita s. Cyril & Albert. Secundū, Lyras,
per radices intelligit ipsum redeundū ad statum gratie &
meritorum, qd. Impiorum in die iudicij nulli in perierit spes
errores & laetus suos corrugandū, nulla spes penitentie &
venie, nulla spes redendi ad Dei gratiam, nullum tem-
pus dubitare latifaciendū, aut merendi vitam eternam.
Prior fons letitiae est, posterior moralis.

ET ORIENTUR VOS TIMENTIBUS NOMEN VERB.

MAU M SOL JUSTITIA] *Julianus quip propriè dictum,*
naturalis & symbolica, hoc est, salutis, glorie & felicitatis.
Julianus enim natura congrua, & quod debita, &
cruis integriss, salus & decor. Hic salutis, requie ac la-
titudine, in subinde in Scriptura capitul pro mandante, claritate dñe &
& splendor, ut psalm. 23. 9. & 16. *Sacerdotes mandantes, splendore
sunt salutis. Et. Sacerdotes ejus indumenta salutis.* ubi
Chal. pro salutis vertit, *indumenta, ut & hie pro Sal
indumenta, vertit, vel puritatis, & laeti. si. no. Indumenta me indi-
menta salutis, & indumenta salutis circumdat me, hoc
est, flos, induit me undequoque in undi illius vestis per Christi
salutarem. Ideo enim est vestimentum salutis, &
indumentum salutis: postlerat enim verius explicant
priorem, ita Prado in Ezechiel c. 16. sub flos, justi-
tia ergo hinc illius, decor & gloria. Unde explicant
postlerat: *Salutis in personam ejus.* Julianus enim ioli debita, &
est sua splendor & via ianuandi, Jam Theod. Aries & Clas-
tius hac accipiunt de primo Christi ortu & adventu in
mundum, quem ipsi sol oriens illuminavit, calefie-
vit, omnibus gratia & virtute succeditavit & vivificavit.
Hinc dicitur *salutis, quia ex le ratione justitiae dividitur.* [Christus
quibus plurime habet, & in dies publicat peccatores quod est Salutis
cumque qui ex intuitione ejus in eum credere, cito ubi flos est
dire volunt; facit eum omnibus qui oculos ad se convertere
quintus, lucem, letitiam & vitam impertit. Secundo, ostensio analogia:
lo ei in statu sponsi de thalamo iis prodeunt, ita Christi in primis
flos est sponsus Ecclesiæ. Tertio, lo ei in instar gigantis in suo
statu, a carceribus se metam in oleum, caro preparant se. Quarto,
ita Christus princeps omnipotens potenter gloriam Primam.
gratia sui cursum absolvit, ut à nomine propediit pol. Secunda
et. Quarto, sol non expectant protos, sed flamus resili. Tertio,
& omnibus vi sensibus lucem vitamque afferit, ita Quarto.
Christus prior dilexit nos, & cum inueni esset nos pre-
venit, sponteque ita maximis beneficis diravit & dedit.
Ipse est ergo noster Apollo, & Janitacis prete; ipse rex
omnium incolorum, omnia nova luce, nova vita, nova
pulchritudine exornata. Quinto, sed subibus obviciatis, Quinto,
clipit.*

et ipsius partitur, rutilus & ruber appetet: ita Christus como illumpata velutus est, in cruce deliquit patiū & illumans per resurrectionem, ruber & formidans est iudex & vindic peccatorum.

Christus in dieis proprieatis est manifestus, ut sit ad legatus.

Sicutus.

Tertius.

Quartus.

Quinta.

Sexta.

Sextima.

Sextima.

Sexta.

Sexta.

Sexta.

Manebagi feale refe se novum triangulum.

Anaxa- goras est idem epi lapidem ardentem.

Aphaetone tragedia; folium auream glebas nuncupavit. Eam omni Anatagoras a Gleon impetratus acercent, deindeque a Parice discipulo talentis quoque & exilio multoleti est, ita Diogenes Laertius in eis Vita.

Ad Madicaturorum errorum accedit Homerus, & ex eo Plinius lib. s. e. 6. Quare quo Plinii elegia dat solimmo utique angusta & divisa, tu Christo ioli justitia ex verbis suis affligat planetarum sagittae, medius sol ferunt amplissimum magistrorum eti pugnare, nec temporum modis terrarum amissione sedrum eti opifex calig; rector. Hanc mundo esse rotis animalium, planis montibus, hinc primita natura regnum ac nonnum eredere debet opera eius afflantibus. His factis robis ministrat, ut pugnare, ne dereliquerit, belli necessitate utrius tempore, namcum imperio rexente ex ejus in natura temperat. His celi refutant discessit, ut etiam humanae animi nobiliter ferentur. His summae lumen certos quaque sideribus formaverat gloriam, eximius, omnia certus, omnia etiam reandimus, nisi principi litterarum Homeris platonico, non eo rursum Plat. in Cratyle triplex das viri est illi solis, etymon. Hunc inquit, Dares vocamus, non enim auctor, ut seruit, quod homines in ea condiderat locum congregat, ut primus Aertus est. Discretum possit oculis adeo tamen ei, ut si quid semper collaudet, scilicet circa terram precepit quadam seru. Tertius dicitur datus, quod res que in terra sunt vnde efformantur, ad eum etiam significat. Trius hoc competit Christus, qui est sol justitiae. Nam Primo, Christus omnes fideles in unum Ecclesiam a suis in orbem adventus congregavit, & jugiter congregat. Secundo, Christi oculus, cura & mens semper operari, & voluntari circa Ecclesiam. Tertio, doctes & virtutes singulorum fiduciarum in Ecclesia variis efformat, ut docet Apoll. 1. Corinth. 14.

Hinc Christi typus & praecurio sunt Samson, Iudic. 13. Samson, qui fecit Iudeis a Philistinis opprimebat Deus misericordia eti perfec-

tit Sammonem, qui populum suum ab hollium tyrannem videt, liberaret, indeque vocatus est in Iudeam Samson, et in latitu-

tate, a Iudeis amans, id est sol, & Iudea, et id gaudi- Christi.

sus est, vel potius Samson, est parvus sol, ut fit dominum tuum a te, qd. Israel in tenebris, mortore & terribili-

tute constituto, ortus est foliulus, id est parvus novul-

que sol, putis Samson iudex & vindic, qui tenet ha-

cirem diuellam, & iudicis nova luce, libertate & laetitia pen- fundat & recreat. Ita pariter Christus versus Sammon, on-

chi peccatis & armis oppresso datus est a Deo quod sol oriens ex alto, qui peccata in primo advenit, sed erru-

mias omnes & mortales in secundo ingabit & absolvit, tamenque non amplius dicunt: Vis est Deus iudicat? Vide-

bunt enim Iudei justitiae, putis Christum, qui iustitie pro- merita puniit impios, & premiabit prius. Piles de lode exi- hant cap. 45. 6. ubi ostendit lo em eile symbolum regis & euangelii magis Christi Domini, qui est reg regum.

Denuo nostre Martinus de Roa habet. Singular. e. 14. censem Christum vocari Solem iustitiae, id est, verum in-

stumquamque, qui radios lucis beneficentie in fideles habet, qui et amicos eti abundat, id enim apud faciem & prolatos scripentes amicitiae esti symbolum, ut quinque analogias. Sol typus

Prima eti unicus est sol, & unicus debet esse amicus plu-

res, scilicet plures familiares, iuxta illud Eccl. 6.6. Parcere fini quinque

multis confunduntur mala eti Secunda, id est Europa, eti ana-

tolares gleba, Homero resiliens est celo in terra demissa, greci: talis

est quod ipse ariu gignat in una terra visceribus ita amici- est Christus eti ariu optimus, hecduetus ingenio. Eccl. 6.14. Con-

tra fidelis protectio ariu, qui autem in sensu ilium, invento

terefacto. Amis fidelis nulla est comparatio, id est digna

Dipenderant arii eti argentum caro, bonitatem fidelis solitudo. Ter-

ti, soli temperi eti aeterna iuventu: fidei amicitia perpetua

& constans est debet, nec temporum varietate labefaci-

nec vetustate consumi. Quarta, sicut sol in sua luce cun-

dit, collustrat, & viarum difficultates aperit, & qua sit

eundum ostendit: ita etiam amicorum est communere

amicos & vita periculis & morum ostensiones, & qua

vitare, que amplecti de beatum communere. Ita dicitur

Judic. 5.7. Quoniam arius te fecit sol in ortu tuo splen-

denter, et rrus te, id est, radios emitatas, quibus alii sum il-

lubent, tum etiam incenduntur ad verum decus, veran-

que virtutem. Quinta, sicut sol est benevolus & beneficus,

de & amicus. Dicunt ergo Christus per antonomasticam

sol iustitiae, id est in sua veru que sol benignus, liberalis,

bonis omnis impensis: et jamis non permisit quae,

hoc est in radiis eiusque amicis, foliis quod medicina mecum

est & immunitatibus. Eccl. 6.16. Similes eti go in prima

et iusta.

Ad hunc qualiter aveat, longas iargantem peanas, circumquaque, eamque vocamus phrenesem. Prohunc enim non est avis vera, sed lymphada, pecta tal, ut ostendit Geophysicae n. 7. Hinc unquam dixerim esse phrenesem, quia sicutus est illi in mundo, eumque degener Hippoliti, id est, rufus fuscus, in utroque, atque societate de renatis, qui in toto nordenisse, maxime quod nunc oritur. De qua rebus in primis et per se sunt, videlicet de renatis, et de quibus aliis, videlicet de metamorphosis, videlicet de aliis.

Symbola. S. August. epist. 10. ad Januarium c. 1. In **Adam** (Ecclesi. 12. 12). **Magni Regis** fuit sed ferarum **Adam** annis **centum** annos incolator. **Qui regis** est super primogenitum, **qui regis** est super omnes fratres, **qui regis** est super omnes filios fratrum suorum. **Qui regis** est super omnes fratres, **qui regis** est super omnes filios fratrum suorum. **Qui regis** est super omnes fratres, **qui regis** est super omnes filios fratrum suorum.

*Pot și să spui Pebe numindu-se familie, Bic...
Luptă prințul fără sănătate.*

*et super hunc et meos dico: quod velim plus super inferis et ter-
renis. Quod ergo illa fratres, qui ramponit in loca mortuorum, mi-
hi dicunt. Inquit: *Quod tu facias, tu facias.**

Es possiede oggi un'intera gamma di servizi per la gestione dei dati, dai più semplici alle più sofisticate funzionalità, come la ricerca avanzata e la generazione automatica di report.

Sicut conatus pateat a via cum ille occidente dermine, & cum oriente & vigilante incipiente: unde manu castellionem, castellum.

*Si tu apprendes cosa s'è in giùra ; Già cosa valono le cose
che sono apparse in questo giorno, dunque non è cosa nostra, ma cosa degli altri.*

*Cordadura portuguesa fuisse dignissima mentis
In omnia macula i periplo a misere et ambo
Gloriam inesse posse ad dignitatem iste*

*Pinguem cum ambo deflexis alba foliis et rufis
Equisetum tenui capitulo radiis erubens et emula non Prus?*

Trichoptera *insectorum* *partim* *descriptio* *ad* *speciem* *novam* *et* *curiosa* *ad* *genus* *Leuctra* *referentem* *notitiam* *ad* *speciem* *novam* *et* *curiosa* *ad* *genus* *Ceraclea* *referentem* *notitiam* *ad* *speciem* *novam* *et* *curiosa* *ad* *genus* *Leuctra* *referentem* *notitiam* *ad* *speciem* *novam* *et* *curiosa* *ad* *genus* *Ceraclea*.

Et levata est uerba regali plena deuota;
Et seruam uocem tuam seruitur regis;

*Turquias propositio annas las a pio, & suam
lipsa sita probis nos est patrum. Et suar deus et suar regis*

Acacia vitis maris adopta bonae
Nimis enim pectinat est sed; evaginans; penas & come-
tum radia in lege gum, lauro de aliis exponit; qui partim

genitius de velox in incisus, ut pavo trahebat post le elegans' tyrrna cauda, putat radiorum longe latius expansiorum et r' undi in extremitate aures, animalia de hominibus hystrionum. Iude

Sicut dicitur in libro deuteronomio: **I**n te, Israel, erit misericordia mea, et misericordia mea non cessabit a te, nisi cessabit sol nocturnus, et lumen lunae. **A**proposito isto patet, de aliis, quae possunt esse, ut serpens, qui non ruit, sicut oritur ex senectate; ut aqua, non tempore suo localem conseruat, sed in aliis locis, ut aqua, quae non est in loco, non permanet.

etiam pectinata; sphaerocarpia ex cerasis foliis diffundit;
quales ut nunc a bacca lacrimaria filii de parvissim seminib;
si hinc non fideles vides dico post: Parvissim se seminib;
quibus sphaerocarpia est hinc glypticum. Quocirca ad
hoc phoenix lymbaeum vides hoc aliud Malachias.

Et sanitas in tennis est. **Hab. 3:2**

Primus, quic vellunt; ornant & fringunt foliem, sic ut penitus
succumbat arvene. Unde ab Horatio locutus autem contra folium
Mentis, dicitur: *Quod non vult, non potest.* Perinde ac rem nonnullis teneat felice Jobum 3, 29, 38, 39.
Si videlicet manu manus; & sic ut patet inchoatibus dicit, ubi
Tertius legit: *Et sicut puerus mordetibus dicit Graecus.*

Propositus procul auctoritate credere vult. Ricc.
Reductio hoc primi in tercio libro. Philo sacerdos

Sacramentum, quia sibi celebrare mox erit & quasi volit ut
hunc missum de latere ad eum.

*avis, justa ritud de soli pali. Et, Fasitvus virgines ad
concupiscentiam : sed fons & latae ostegit eam. Ut, etiamq[ue] deus ap-
pebat suorum nisi. Sollempnem tam' velerit d[omi]n[u]s, ut uno die
per mortem incineret carnis, velut in nido pro tempore
mortuorum, & inde resurexerit in gloriam & multitudinem dierum. Idem agens Bede.*

Quocumque phoenix ex lilybolum Christi (& consequens. Phoenice Christi) moriens, & gloriosè ex lepto & fundato.

*Sunt enim etiam in terris ambo utrae circumscutae quinque, uti ex Astrofis sive in Genes. 1. & 6. Insuper fai etiam rati-
ones haec sunt: pernas velocissimae, in momento spicile-
gia virtute resurgentes, uti ostendit Aldrovendus in pice-
mice. Poterat sanctis est in pennis solis, quia non sunt radios
planitas, apimedus & dominus nocturnus. Tertius deinde*

Tertio, quia de **platerum** detine, utriusque radis
plantas, animalia & homines nocturno ligato langui-
entes & torpores & qualcues expletas, roboretur
& leviter, iustificat, itaque quasi omnium cœraturum.

longiores & vulnera sue Iuce, radio, & celere lastrum. Jam in primis & Primo, q. d. Venet Chalius, qui quasi phenix. Se fel iustitia orione in rorando, quoque

Intelligit S. Augustinus quod res de Chirillo patente, ut etiæ iustitia orientis in mundo, quecumque sol patet, non est clara & penitus, hoc est, radice sua prædictissimæ eruditissimæ Syrus & Arabicus verbis, facient signum lucis primæ.

¹¹⁹⁷ *Gorgia Proph.*, *Mit.*, 21 V.

Secondo & genitio, hac cum eoden Theodor. Rupert. B
uram & aliis accusatis de sanctis, quae confequeretur a Christo in die iudicij, q. d. O vii p[ro]m[ulg]at
hae via, quod insuffit ab impio opprimant, incar-
cavim, libetate privimini, ut vos, & Iudai in Ba-
yleone, quia in carcere erat a Chaldais conclusi fuisse: et
cum aetolite aperte, fulsione fortior. En brevi orie-
tibus vobis ioli justitiae, p[ro]ut Christus iudex, qui illos non
infringit coram tunc ore celebrabit, & remunerabit.
Iurum in h[ab]itu facio affligimini mille infamietibus &
rum, & ut ipsatione bonorum, paupertate, iqualitate,
creore, fame, siti, morbis, verberibus, vulneribus & morte
martyrio. Tolerante: en brevi foli justitia penas, id est
dilaciones faciat fusa, in vos diffundit, quibus omnia ve-
ra vulgaria, omnes plaga, omnes metatores & infamie
in praesentia, inveni, solipsismi, ingentis-
mus in praesentia, inveni, inveni, solipsismi, ingentis-
mus: nunc creto, nunc mundus, nunc demos nos tenet: nunc frupili angust, nunc fui piciones & timores deprimi-
unt, omne cholera irritat, nunc calamitas, probra, irru-
sibus affligit, nunc labores fatigant, nunc dolores penit ex-
animant, &c. Illecece de foli justitiae: penas & radios sa-
litantis tue in nos diffundit, ostendit p[ro]p[ter]a faciem tuam, &
fali erimus. Eu Domine alia ter desfamatis, & incli-
natur umbra infamitis. Ea aperte dies aescenatis,
& inclinatur umbra mortalitas, in puluis morte, busi-
timoribus, frupulis, tensionibus, doloribus, apice-
menti nostrae pax, serenitas, robur, integritas, gaudium &
jubilus sempiternus. Quoties ergo infamitas animi, qua-
ties dolor corporis premit, cogita: Oritur brevi foli justitiae
& facias in penitus eis. Illam scilicet, illam invoca,
illam penitempera eis, ita placenter eris.

Audi illi in hanc S. Augu. in Meditat. c. s. 9. O domine Dri Iesum Christi preciosa, dilexi deus tuum, & laudem tuam exaltavi. Domine dñe misericordia tua.

habitationis gloria Domini En mecum fui peregrinatio mea a nullo ac die, nisi habuit eum meum, qui intendit meos meos, et hoc facientur beatitudines tuae resumptio de deo meo salvo me.

... et multa complectitur: Christus enim in resurrectio-
nem agriculæ non solum corporis, sed & anime C
sanabit. Sanitas ergo corporis Primo, tunc ipsa ejus re-
sponsio. Secundo, ut pugnaret me in ea, quia ipsa fecit me. Tercio, ut pugnaret me in ea, quia ipsa fecit me. Quarto, ut pugnaret me in ea, quia ipsa fecit me.

*et non tam patitur posse, ut terrenorum sommum non attingat, neque
Ceribus distinguitur res ipsa latitudo ex complacita mea: dulcis
memoria rati beatis nominis, si relevante materia radiosserit*

que morum. Tedit enim nos Dominus salutis vita huius, et ipsius eramens peregrinans. Vita haec vita nostra, vita

Santitas vero anima erat. Primo, latitia innataibilis, et omnem microm et mente, et omnem lachrymam oculis abferens, iuxta illud Iacob 2. 10. Fatiola familiarius per variis mutabilitatis defectibus, diversa generibus maritum. Numenidem vero hoc scilicet inhaerens, de-

oculis absterget, juxta illud Iustitiae 33. Io. Latitudine propria super caput orum, gaudium & levitatem exhibebat, et certe dolor & penitus. Secundum, integrum suum omnium animis mortuum. Non solum ergo hoc quod nobis in inde mandata, dñe seruimus vitam, quam hamere tamidam, dolores cunctos, ardentes exstinctos, omnes mortales, ales inflamus, iuris

*propter auctoritatem & dignitatem secundum integrum instrumentum animae
et membra, ut a se. 3. Propterea lib. I. de Vita & contempl. c. 4.
qui installat in fine etenim, memoria finis oblitio, cogitatio
memoria, & sententia, & membra, & organa, & sensus, & membra
memoria, & sententia, & organa, & membra, & organa, & membra
memoria, & sententia, & organa, & membra, & organa, & membra*

exaggeratione, rhabitas sunt simulationes, secessus sunt effrenos, tunc sunt fassidos. Et una fassitas sunt mortis. Anima

do sacerdotis, siueque ecclesiasticis istis miserae vicie ita summa imponit, ut non posse defensio, non sufficiat passus. Non ad aliquid deinde magis, ut hanc, quae per se est, etiam

D ista visibilis, & vita mortalium, illas hinc aliquip se responsum annuntiandum, probat. I quoniamplius suis cogit intercessus, & secundum multos facti tremulissimam docet. Deinde familiare

quoniam multo amplius, &c. Christus in exitu hoc omnia
nabit, dando intellectui lumen & scientiam, voluntati
militantia in bono, invincibilis heroicam fortitudinem,
et in vita, quam supereminens Deum habet quis diligenter servat.

incutientib; in bono , iustitiam invenimus iustitiam ,
incapacitib; honestatem . sed rectitudinem , ut mihi ho-
bilem & rectum conceupiscat . Tertio . iuntas animae erit

*meu glorioz , viito & iustio Dei , at dotez glorioz que
ca consequentur . & derivabuntur in amoeسانیم Vi-
-101-*

statione, *utramque elegante & dignitate planissime*: *ubi non est adversarius impinguus, ubi nolle perire liberetate,*

ad eum amor perficitur. Et tunc audierit ubi dico quarens, quae sunt omnia vestra, ubi Dicit factio ad faciem vestram per hoc sicut cilia manus. His deinde festina. Tunc dico ei, Iacobus.

uita cito mors fuit defacta satiata. Littera me tua intendere clarioris, delatuisse me bona tuae axide corde quanto plus malis mecum considerare. tuus pharetron Langes: tuae salutem

Mor. hoc fibi applicent, ruminentque Martyres. En
caurum pro Chi illo, unguis lacrimarum, dentibus fer-
**mosus comparante, easam pumam emere longas. Ita subvenient
desiderio utique daleci membris admodum relata.**

immortalem ita S. Hieron. Remig. Albert. & Vatabl. Aut potius, grademini in die iudicij de eo enim hic agitur: de sepulchris, cum Christus sit iustitiae spes nostrum, id est radius gloriae, vos reliquias & tanatos apertos vobis vicem gloriosum, ita Iacob. Unde & Tertul. ita Refutat. canis & legem: *Eiusmodi de sepulchris, potius potius de mortuis iubat.*

ET SALIETIS SICUT VITULI DE ARRESTO.
T O] Hebr. 10:10 significat creferat, impinguari, luxuria, si, lascivie, farta ex parte, gaudio & petulantia, ut fascione vincit laginetum. Unde Cheld. Tigurina & alii versuti, augustinus, vel pugnacis, fuisse stolidi sequuntur. Pagnini: *Sic vituli laginetum, id est astutus. Sequuntur falso, seu stolidi, vel callosi, vel dolari, ut legitur. Termi h. de Religione carnis cap. 3.1. vituli enim propter animalibus fallenti, & percutiunt fuisse unde vitulus dicitur a vitulando, id est laudicio.*) Hinc vinculis confingantur, id eoque dum hi exsolvantur, quod carcere liberi, prae gaudio mirè exsiliunt ut pueri iehova emissi) praeterit dum signatur: *tomentum languore & spiritalibus vitaibus abundant. Porci vituli teneti, domi & fabulati laginatum lacte, majores vero in pacie cum erimento, id est, grege bovum & vacuum. Unde Noster verit, *prosternit ad armenta, id est, fecit vitulus armenti, qui cum armamento pascuntur, id eoque, propter sua matres atque virilis & boves sunt consenserentes, hincq; familes, labiabundus existunt. Omnes enim animal gaudet his familiis, cum eoque delectatur & si invenerit fit exultat.* Unde Rupert. & ex Delsio adagio 10:27. *vivulum de armento, explicat vivulum animalium nam quod cum armis vagare, vinculo liberatus est, id eoque exultat. Aut vitulus de armento, id est, ieparetibz ad armento, posuit, in labiabundus, ut ibi laginatur. Significat hec phasis Malachias mutata exultans piorum, qui in haec mundo quasi sic carcer est impensis (velut Judaei in Babylonie a Chaldaeo) pessi & oppretiatur: *nam resurit: et non illi sunt sibi sed & fratelli scimus & armentum discutunt.* Unde Meriana sic explicat: Salietis, inquit, id est, prae gaudio chorae plaudetis, juxta illud psalm. 139:5. *Exultabunt foedilli in gloria, latuantur in cibis, & foliis.* Vix ergo salientis significat Primum, plenam saniacionem, subet & vigor rem corporum beatorum: Secundum, latrantes agentem. Unde Vatabl. verit, *dissimili bus illis;* Tertio, donec agilitatem, inquit Suarez. q. p. q. 9. art. 4. s. lip. & 4. art. 4. in loco sententia illa, quod in illis fugitibus dicuntur celestes quaque verium, ut ubi velut et in spiritu, ubi protinus fit & corpus, justa illud llaue 40:10. *qui invenerit in Dominis mactum fortitudinem, efficiens prius & aquila, curvus & non laborans, ambulabundus & non deficiens.* Unde S. Anselm. l. de Sanctorum. cap. 5. afferit Beatus in exultatione similes sunt angelis, quia a circa ad terras disto cintis dilabuntur: impatio vero proponere neque poset, nec manus, nec alius corporis sui membrorum, nec movere posset. Eccl. 1. a. docet beatum, si vellet, possit terreni loco suo movere: datur autem a temere nec veritas ab oculis amovere. Huius rei symbolo iusta illa animalis Ezechiel. 1. v. 14. *blase & reverberante in similitudinem fulgoris conformatum.***

Quarto, vos salientis, significat mutationem ingentem Beatorum, per ille quem tunc sunt terrena faciem in celum. *Sicut ergo ex corono ad celum, & morte ad vitam, ex armentis ad gloriam, & lepidulio ad thronum Dei & Agni.* Ira Ipponi, id est Ecclesie Bestorum, imitatur ipsorum Chelatum, de quo Cant. 2. 4. ait ipse: *qui dilecti sunt a te, ut sunt saltem in mortibus, resplendentes celo.* Simile est dilectio missi corporis humanorum servorum. Christus enim ingentem datus salutis, dum ex celo libet in uterum Virginis, ex utero in patremque est precepito in crucem, est crux reddit in celum.

Quinto, caelestes choros & chorae, ovationes & plausus Beatorum. Aliud est Judetus, qui transito mari rubro & submerso Pharaone, lacros & horro proximante Maria dantes, Exodii 13.10. ac peracte peregrinatione 40. annorum, per de lertum, quicquid & limè incolentes seram promillam, que typus erat eti & celestis beatitudinis, in festo tabernaculorum, merita alia laetitia signa, tenentes manibus palmas laetabunt & chorae discutant: usi ostendit de Levit. 25. 40. Quo analogique representabant choros Beatorum in celis, ubi peracta victoria palmati, perenne agent festum tabernaculorum: juxta illud, *Lendentes enim (Dominum) in tympano & choro.* psalm. 130. 4. Et: *Omnis genitrix plaudens.*

Dicit agi-
tatu.

Per ang-
lus pmt.

Chori &
chorae
Bestorum.

A *re meos*, inquit Deus in processuariis. Pictum. 6. 1. Et *Salientes resplendentes resplendebant,* Psalm. 13. 1. Et psal. 67. 26. *Prævaricato principes coniuncti placentibus in medio resplendentes tympanis suorum.* Et psalm. 12. 5. *Veniente auctoritate venient resplendentes, prævaricato manipulos suos.*

Licit enim chorus mundanorum sit molles & laetiva, calidum temere ut calle & angelica. Sic enim huius in Cantic. 10. 6. *si ut raro pede pulchri ut Sappho,* inquit ille. Scipio enim imperator, inquit Seneca lib. de Tranquill. in ludis & festis corpus movebat ad numeros, & tripudibat, non molliter, sed viriliter, non facturis nominis vel detractionis, etiamq; ad hotibus petebatur. Simili modo David factus est tot viribus ante ecam, 2. Reg. 6. 1. & licet ille desiderat coram Saul & Davide per eum Goliath, chorus agentes cantabant in tympanis & fibris: *Procul saepe milite, & David dum milite,* 2. Reg. 8. 7. & Jepheth victori a cæde hostium rediens occurrit filia cum tympanis & choris, Judic. 14. 34. *Chorus mundanus,* inquit Coressus Clingius in locis Theologici: *et de choro, et circulo, et vice versa, et de diabolis, & circumferencia sanctis angelis eius.* At *choros salientis et circulus, cuius eternus est agens,* & circumferencia sancte virginis & stellæ eius. Hinc Cantic. 7. 1. dicitur: *Quid vibrabit in solis, ut chorus circumferens?* Et Jerem. cap. 31. 4. de Ecclesiæ tem militantis, quando triumphante ait: *Adiutorio virgo Israel, adiutorio tympanis tuus,* & credidit in choro iudicantis. Et Cantic. 15. 3. *senior filius in convivio senioris tecum deducit & redivivi, audiret symphoniam & chorum;* nimicus hunc chorum palcantus nuptias Agni, qui scilicet cum Christo sponsio perennes celebrabit Ecclesiæ Apocalyp. 9. & cap. 31. 2. Quocunq; S. Augustin. Meditat. cap. 22. *Lumen inquit, ut sanctissimi chorus interponatur, ut cum facti sint instrumenta gloria ostendatur afflitione.* Et S. Athanasius, vel pontifex Anafolius (citat enim quæst. 3. & 5. Ephiphanius & Nyssenium, qui Athanasio fore potestiores) ad Antiocchum quæst. 33. *Sanctorum, cit, anima & S. Spiritus occulta, cum angelis in regione gloriarum Domum iudeant, & tripudiant.*

EC CALCARITIS (Tigurina, concavabilis) 13. VER. 5. 10. Tertull. lib. de Relig. cantic. cap. 3. *Concavabilis inservit.* Primum, quod eos sub pedibus ha bebit, impedit enim in villa Ipolphat judicandi confusione: *pi vero rapient obviam Chelito in aere,* ibique cum eo fedibus quod jostris. Secundo, quod tanto gaudio afficiuntur: *quanto afficeremus si nunc calcareti immixtus velut, q. d. Eritis ipsi portores imbrebus, eti; dominabundis.* Tertio, quod quaestus Cheliti judicis deontabunt impios. Unde Pagan. verit, *dixerim impios.* Quartu, quia per diamondes quod luctantes & exercentes leviter vultus, detubebunt eos in tartar; ubi erunt quod enim int' plantas potius se retrahunt, id est, inflat etenim commissori & humiliant, nempe contemptuim & abjectuim. Ratiocinio enim uotis ignocia genitene, aut Vatabl. in illo enim erunt impii quod enim, id est, edificant ut ciuii, non quod incendiunt & in ciuernem rediguntur, sed quod sicut enim in igne temper perdurant, ea in eodem perderantur & impii in gloriam. Quod enim impii, quæc ac cinere, viuis, misericordia, liquat, arduus, sterilis? ita Catinus.

Tertia uox, & sonans fulgore brumæ Africæ Europæ.
Tremunt, & uirulentum omnium acerbæ ciuii.

Et P. Sabinius:

Iam ciuii, & sanctam fæbile Tria saltem.

Et Scopus in Henc. Fuit.

Cedamus postea, acce Optimeis eius quod residitum?

Claudian. in Eutropium:

Magni puer regis, & quid regis?

Quod puer regis?

IN OLE QUÆ FACIO] Id est, faciem, scilicet in die judicii, quando faciam via calere impios, sicut ipso in hac vita concilierantem voti, perte illud psalm. 139. 6. *Exaltationis Dei regnatur oram, & gladius anticipis in mortibus oram;* *ad faciendum vindictam in inimicis, incorporationis in populi;* *ad alligandam regas oram in compatrio;* & nobis oram in manibus ferreis & in faciunt in ius iudicium conscripimus: gloria beatis & omnia sua similia eius. Et Sapient. 1. 2. *Judicabunt nationes, & dominabundus populus.* Et Mattth. 9. 26. *Vix qui faciat ipsi me in regeneratione, cum fedibus suis dominio in se maiestatis sua, subdabis & vos super fedes domini, indicantes donacionem vestrum Iesu.*

VERS. 4.

MEMENTOTE LEGIS MOSIS Hinc Iudas con-

tendit probare, legem Moysi non fuisse ab solita per Christum sed duraturam siue ad diem iusticie de eo summa-
bie in praecedentibus & faq. agitur. **Rapponi Primo**,
Rupert, Lyras, & Vatabili, per legem hanc intelligi precepta
moralia, que ducunt etiam tempora legum novar. Verius
oblat, quod legem hanc explicans subdia Malachias,
praecepit. h. br. D'OMNI obiectio, id est, tandem tunc circa
facta & ritus, p. 1. praecepta ceremonialia & sodales,
id est, praecepta iudiciale. Secundum, alii sic explicant:
Memento legis Moysi, ut testis in eis ceremonias, ritibus
& iudicis iniusteum Christum & Ecclesiam episcopos, Sacra-
menta & iudicis, quae in illa figurantur. Motus enim ex
precepto de Christo intendendo ita **Judas praecepit**: *Prophetas de gestis suis & de fratribus suis, fratres, fraternalibus dominis
deus vestris, istis omniis, Deuter. 32. 15.* ita S. Hieron.,
Theodor. Arias & alii. Verius hoc secundum & coetius
videtur. Nam iubera omni omni legi vel iubere ut eam
opere complir, & iuste iunctiones sacramentales & iudi-
ciales obirent. Illic autem non potest Malachias iubere
Iudis pro tempore Christi, & lega Christi.

Dico ergo, *l' prophetam I. qui Iudas iuxta, & poteris*
eorum futuris usque ad Christum: *tempore anni hoc tempore*
duravit & obligavit lex Moysi. Ad eam erga larvandam
Iudeos fuit temporis adiutorius, quis ipsi in ea iervanda re-
frinxerat, praeferens in praecipuis ceremonialibus de dandis
decimis & primis, ut videtur c. 3. Ita ergo accedit,
aliquo dat auctoritatem ad legi observacionem, scilicet
representantem dei iudicis, q. d. Videz ut leges omnes a
Moysi praecepit obseruantur, tamque *Dicitur enim, quam*
qua proxiem spectant. Nam Deus in eis iudicis legis
servata abstinet a linguis cariorum requiri, & eam ob-
servantes glorificabitur, non obleriantur condamnabiles. No-
num ergo dicens: *Ubi est Deus iudex?* ut dixit cap. s. 17.
Nec, *Pater ut patitur filius, & quando emulione sua ga-
ficiatione, praecepta ejus uti dixit cap. 3. 4.* In die enim
iudicii videbuntur Christum eis. Deum iudicem, nec vano vici-
teriis Deo, & praecipua auctiudine. *Tunc enim erit
vobis omnis iustitia, & sonitas in peccatis, & gredi-
scit, & scelus omnis vicius de armis.* Et calcabitis iniesi &c.
Ita Remig. Albert. Hugo, Vatabili. Arias & alii.

Perpetram ergo Victoriae & Malachiam in March. 17.
at hoc Malachias loco, & ex Apocal. 11. 6. centent cum
Elia venturum, non Hieron., sed Molien, ut ambo cer-
tent contra Antichristum.

VERS. 5.

ECCLESIA MIGRATIONIS ELIAE M. J. Post
exhortatione suorum ad legem Mosi iervandam, quam
obiter misericorditer Propheta, hoc reddit ad diem iudicis, atque
proclamat affligit: Elias.

Quares, quoniam hic Elias Calvinus, & nonnulli Ca-
tholici, ut Bargensis, Arias, Clarius, centent cum Johanne-
m Baptizante sicut de eo, ad hunc Malachias, hoc enim rati-
piens Christus March. 19. to. ait: *Elias iam venit*, scilicet
Johannes Baptista, uti mori aperteit 5 March. Et cap. 11.
14. *Ubi Propheta & ubi exigeret de Iohanne propheta uterum.*
Et si vobis resipisci, ipse est Elias qui vocatur ait. Alii No-
vantes per Elias accipiunt quoniam Propheta a Deo in
omnibus ostendit. Verum dicto, certum est per Elias hic
verum Elias accipit, non Iohannem Baptizat, non per chorum
Prophetatum. Probatur Primo, quia Secunus, hanc Elias
vocabat 2 breviter: sic anim habent codices Variani & ali, &
ut miri fieri in Regis 7 & breviter dicitur. Sic & versio Ara-
bica, nec, inquit, esse omnium natus Elias Thesbe, ut alii ap-
partinamus eis Demios territorib. Ergo de verò Elias hic alle-
tmeric nec enim Iohannes Baptista fuit Thebetus. Secun-
do, quia Elias dicere praecepit secunda adventus Christi
ad iudicium, hic enim est eius Demios magna & horribilis:
Baptista vero praevit primum Christi a dvenient in mu-
ndum. Tertio, quia cum Elias veniat, venuit & Christus per-
culuras terram anachemata, ut indicas Propheta veli ult-
Hoc autem hic in secundo advenit. Nam in primo venie-
valva mundum, non perdere aut percire. Quarò, ita ad
hunc lucum alludens explicit Eccl. c. 48. 10. dicens: *Qui
fringit in illis tempora temere introrsum Domini, con-
siliorum et pars in plumbum, & restituuntur tribus Jacob. Et Christus* March. 17. 10. *Elias venit, inquit, contra nos, & re-
pudiat nos.* Quisab, quia ita interpretantur Patres Gra-
ci & Latini, Cyril. Theodot. Remig. Haymo, Albert.

A Hugo, Lyras, & aliis h. c. S. Cheyref, Euthym. Beda,
Assasin. S. Thomas in Matt. 17. Hippol. lib. de Com-
munione iacuti, Cyprian. tract. de Sina & Sun-
ephem tract. de Antichristo. Propter in Diuidio temp.
cap. 13. Tertullian. lib. de Anima cap. 35. Julian. dial.
contra Tryphon. Nyssen. lib. Taliensis contra Iudeos
c. 1. August. 20. Civit. 2. S. Gregor. 12. Moral. 10. An-
dreas. Ambros. Haymo, Rupert, & Aetius in Apoc.
c. 11. Eadem sive communis Hebreorum testimonia, ut patet
March. 17. 10. Idem de illis praedictis Sibylla, dum in can-
tum quoque ostendit curva deversus initia

Terrae de celsi Thesbeis, spagnoles initia

Obiectio non mundo, sed a proximo.

Dives, & Hieron. per Elias accipi chorus Propheta-
tarum, qui prædicti secundum Christi adventum. R. S.
Hieron. myli c. explicat Eliam, ut non dicam, non
intercaliter. Nam Elias in personam esse venturam, claram
dicto, ut ipse in cap. 11. & 17. S. Marthae. Initatus, Quo-
modo ergo S. Hieron. hic ait: *Iudei, & ardentes ter-
ritoriis suis obsequiis suorum Elias prius esse omnibus!* R.
Et quia Iudei iustum adhuc expectant Melliss. apud
Que primum in modum adventum, cuius precursorem
conceperat Elias: hos radicavit S. Hieron. Et merito:
et enim hoc duplex error. Prior, quod concitat Christum
non nondum vanum. Posterior, quod putent Elias
fere precastriani pauci adventus Christi, cum sit futurus
precursor secundus.

Ad argumentum initio ex cap. 17. S. Matth. propo-
tum seipso, bimillios in officio, neio, predicatione,
& lancitudo fauile, & fore Elias & Iohannes Baptizanti
quia haec sunt precursors Christi in primo adven-
tione, illae prædictor epulum in lectione ad adventum. Quid
circa unius fortius nominis altarium, ut prope eius sit auto-
typus. Johannes Baptista enim vocatur Elias, non in peti-
tione; sed ob similitudinem spiritus & virtutem, ut cit Gabriel
Luc. s. 17. *Ipsa prædictio ante ilium in spiritu & virtute*
*zicio. Distinxit ergo Christus duos Elias, unum ad li-
teratum, & qui est Elias predictus contumus est, & restitu-
tus: ceterum typicum, prædictum Iohannem Baptizat, de
qui ait: *Elias post eum. Iudei enim confundebantur du-
plicem Christi adventum, & amque commixcebant in
unum, ante quoniam veniens esset Elias, ut promide aperi-
bant secundum veniente Christum, & quod recidum veniente
Elias: quibus respondet Christus euangelice Christi
adventum, & prioris precursorem, ut typicum Elias, &
puta Iohannem Baptizat, ut prædictus Malachias cap.
et posterioris precursorem fore variam Elias, ac pro-
todeum cum ipsi videntur Elias typicum, evadere debere
cum veniente Christum, cuius ipsum fore precursorem pra-
dictum Prophete.**

Nostro ergo S. Hieron. & ex eo Remigius Teff. Mafra, in-
quit, *coenam data a precursore deinceps efformata, Elias*
*autem est intercedens in Massa legum, in Elias prædictum fe-
guratur. Et Deinde utrum Iudeus transfiguratus in morte
tegoemtus habeat Mafra. Et Elias in candidis vestimentis, qui ex
debet et ex pectoris effigie in Jerusalem. Et ex eo omnia
Prædictorum ab eius Christi pro ductis paginam. Et mox: *Ali-
us de Damasco in Elias qui interpretatur Deus noster, & est de spe-
cie Iudei, quod eam sentit in participatione spiritus* (romans
*Prædictorum christi, qui coenam vestram ad patrem ad filium.**

Quies Primo, cum sic Propheta iuncti mentionem
Elias & Rapponi Primo, quia cap. 1. 10. & 1. 2. prædicti
præcognitionem iudicium & Iudeos per Christum; ut ex
egresso confitetur & Christo concuerit, prædicti hic eos
sunt revocandoz fort. & in primitam gratiam recipiendoz
a Christo. Igitur cum enim videntur, recipiunt quia vereum
Elias haec predicitur, ac in Christum quem Elias predi-
catur, credunt. Quocirca Iudei avidez explicant Elias, ut
Cirgilium ab eo designatum amplectantur. Hinc Rab-
binorum de Elias geometr. est: *Tunc, id est Elias Thesbe-
tis, sicut dico, non est, nodos omnes & quidlibet.* Ad
Eliam enim remittunt, quidquid in Scriptura dubium
& obscurum incidit, ut recte Quinqueroboreus in Ab-
bevistria Heli. Imo Iudei etiam omnino, quicquid eli-
quem circumcidunt, prout ornantque Elias sellam,
centrum eum in spatu adesse, & zelos prolege Domini
ut tradidit Rabbinus in Talmud tract. *Brachot*, &
R. David hic, & Galanus lib. 10. cap. 6. Secundum, que
Malas.

**ELIAS IN
ME MUNDI
PREDICAT
QUONIAM AV-
GMENTO.**

Malachis dixit v. 2. quod Christus timenteribus Deum i. A poteris, caro Israel & equites eius, q. d. Tu, d' Elias, eras totum robur, gressus exercitus Iacobis, qui magis cum levibus & defendebas tu solo, precibis & meritis, quam magna curra & equitum multitudine. Præclarus Tertullianus de Anoma c. 35. citans hanc Malach. verba: Elias, inquit, non nos te descrevit uera, sed ex translacione veterorum tibi, nec est per se ita uera, ut nos tibi exemplum, sed mundo redendus, de quo est translatus, non te possimmo uita, sed ex suplemento, pro propria, idem & ipse tibi ostendit & fac bonum.

Quare Secundum, car. Elias potius quam Moses, vel

quis alius, futuros sit prætorios secundi adventus Christi? Rsp. Primo, ob ingenium aequum, quo præallis Prophetais à Deo doctos fuit Elias. Cum enim mitteretur à Deo ad corrigitos facti sui corruptissimum mores, & ad idololatriam ex Iudea extirparandam, opus erat ei ad hoc penitendum ingenii animi robore & zelo, quem prout Deus ei indidit, eoque confitit & debellavit tam impudicatum Israhel cum Achab marito suo, quin omnes Prophetais Baal, quos & occidit, 3. Reg. 18. Similis zelo operatus in fina mundi, quando refugientem charitas, & abandont iniquitas. Miserere ergo actionis Eliam, ut cum Antichristi configitat, ut perverſissimos illius anni mortes emenit, itaque viam fecerat Christi venturo. Moies, licet zelotum, non concurrit redire, ne videatur legem veterem suo reditu retinuisse, & Iudeos in judaismo coherentem, apud enim ad alium non appellauit, quam ad Moiem quicquid legem.

Secundo, quia Elias nullus fuit à Deo ad tollendum schismata, quod fecit Jerobeam & subtilibus apostolantes à Iuda & a Deo, pro eoqua adorantes vitiosos surcos i. Dan & Bethel. Simili modo ministrare jo fine mundi ad tollendum schismata, quod olim fecerunt Iudei & Christi & ceteris genitibus fideliibus, ut eam annat Christi & Ecclesiæ. Iudei enim ipsi erant, utpote Judeo & Propheta fuo, adeo in Script. celebrato, & promulgato ad idem opus, quod olim fecit, utrum peragendum in fine mundi. Hanc causam dat Malachi saith iudicis: Si concordias ex parte noster, & ex fratribus ad patres seruam, & respondeamus id est, ut resurrexit Deo & avitide fides, tribus Iudeis, est, ut ait Eccl. 4. 10.

Terter, quia sicut olim sub Noy mundus perire diluvio, sic in fine perfici igne configurationis. Minutus ergo Elias Propheta ignes, ut ignem instantem peccatoribus præsumt, eoque ad fidem & pietatem accedat, quod hunc ignem evadit. Hinc Becc. c. 48. t. successus, inquit, Elias Propheta sustinuit, & uobis quodque fera ardoribus.

Quarto, quia Elias ob zelum castigans rapuit eum in celum. E calo ergo quod celestis Christi è calo venturi testis adventus, pasto illud Eccl. 4. 9. Qui recipiens et in roris ignis, ut coruus aquilonis ignitorum, ut pescivimus aeternis tempore, id est, tempore a Den iudicando & decreto) tenore iracundiam Domini. Adeo, id meruisse Elias in virginitate, & portata angelica. Eum enim virginem fusile, & quidem illo anno singulariter docet. S. Ignat. apoll. 1. t. S. Ambrof. l. 1. de Virgin. S. Epiphanius, in Anchoret, illat, aut, ut virginitate, ut præceptio virginum immunita, latens predictarum mundo. S. Bphtm firmo de transfiguratione Apof. 1. inquit, ergo uotum regnatum virginum nati: Elias uirum regnum habet.

Quinto, quia Elias fuit dux & antefigurans Prophetam, non tempore, tum dignitate, tum sanctitate, tum libertate & effectu, ita prædicandam tum rerum gemitum gloriam: unde represtatum rocam chorum Prophetaiarum, ait S. Hier., qui praet Christo, eique tellusmonum perhabet. Eadem de causa Elias apparuit Apololin in transfiguratione Christi, ut ostenderet ipsum esse Christum, leque & omnes Prophetae illi iuncti dare calculum, illaquestrari quod spes est. Miles ob salvator.

Sexto, quia Elias Iacobus & Iudeorum fuit custos, Propheta, docto, præceptor, Apollolin. Veniente ergo uruis Iudeos per rotas faciles aberrantes à Deo, ad eum & Christum redire. Unde Elianus Eli ad uolum calum rapere: hoc lambarat Peter mihi, caro Israel & ariua siue, q.d. Tu, d' his patre mihi, eras Iacobis auriga & curu, quia cum ut auriga regulus & festibus quocunq; voliebas cum, deq; ut curru tolerandu bax abas, protegetas ac propaginas contra Syros aliquippe hostes. Unde Sept. venturam

A poteris, caro Israel & equites eius, q. d. Tu, d' Elias, eras totum robur, gressus exercitus Iacobis, qui magis cum levibus & defendebas tu solo, precibis & meritis, quam magna curra & equitum multitudine. Præclarus Tertullianus de Anoma c. 35. citans hanc Malach. verba: Elias, inquit, non nos te descrevit uera, sed ex translacione veterorum tibi, nec est per se ita uera, ut nos tibi exemplum, sed mundo redendus, de quo est translatus, non te possimmo uita, sed ex suplemento, pro propria, idem & ipse tibi ostendit & fac bonum.

Septimus, quoniam fuit Elias curru igne rapenu in celum, Septima typus fuit gloriolæ ascensionis Christi in celum, ita rurum typus fuit glorioli regni Christi & Beatorum, quo in die iudicij triumphantibus ascendunt in celum, ita in aeternis regnari. Appositus ergo gloriosus Elias praet gloriolum Christi advenitum, cui sol orans prout sollem meridianum. Fuit enim Elias in laetitate, zelo & rapu quod d' eo, id est, sol muudi. Vide S. Chrysostomus, de ascensione Eliam tom. 1. ubi triumphalem Elias curru depingens inter cetera ait: Optime uenit omnis orientis populi resurrexit, gloriantur factorem, unde aeternam dispergantur uoluntates, Iacobus uirgines; et ponunt ad agnos similes Dei laetores & uagis animis reverentes, frenis lorisque aprimunt, & ad eum de sapientia recte uocantes, coram eis uocantur, etiam quod expulsoz compulsi, ad regnum caelestem uerae aequi transuolantes eum. Illus. Addit deinde: Hunc Ponens sequit pectoris in figura uero imagine principia credi sempiterni, qui uera aequi fidelis genitrix ipsi uirginis & fratelli Orientis levatus inter præceptas monitionem corporis tradidit, quod ad cœlestis uidentis auctoritate, & solis formidatio non appelleret. Unde Elias uero hanc quia curru & aequi fulgentius ipse, de Oceanis stolidus, id est, de mundi remissionem, per monitionem corporis id est, per magnorum laborum diffractatos, prograditur, ad ea letitia ducitatis aeterna. Erat enim Elias, id est cui ratus mundus erat inferior, ut idem ac hunc, t. inter 27. ex variis in S. Matth. locis.

Oclavd, quia Eliase sunt plenum & typicum beatu resur. offensio: rectionis, quia in die iudicij Christus confiteret omnibus beatis & electis. Unde ex Eccl. in Ascens. S. Aug. lib. 15. Civit. 10. Elias & Henoch vocat primogenitus nostra resurrectionis. Et Tertullianus, tr. de Reuict. carnis c. 9. Henoch & Elias, inquit, nondum resurreximus disiuncti, quia nondum uero fundi: propterea sumus de rebus translati, & ab eis istis atra sponte candidati, ab aucti nitis, & ab ambi domini, ab eius iniuria & cruentu immunitatis, uero edificant, quoniam fides: uisitacionum figura, nisi qua credi operari hanc suam integrans esse documentum?

Moral. dicit hic ex Eliam, quanta virtus fit celus quantique Deus fecit zelotis, ut potest quoniam uolit hic est vicinus, ita que illi pedemot, precurtores, precurtores & indicies, uti qd. tui unitus pugnat Elias, scilicet Johannes Baptista, de quo Gabriel Zacharias Lucas l. 17. apf. prædictus ante uolum in spiritu & uerum Elias. Talis fuit S. Paulus, dicens Rom. 8. 35. Quis nos, sperabis a christiana tribulatio: non angustias? Talis fuit S. Ignatius, cuius ignescepsitola, vita & martyrium si quis legat, igneice. Talis S. Francisco, qui precepit adhuc vivere, fed abrena, nisi fratribus apparuit quasi foli curru ignes, tamquam alter Elias zeulator legi divinae suo ardore accendente oboem, eoque rapiens in celum. Intollerabiles non posse conceperit omnes familiam patrem obstante corpore, præsentem spiritu, transfiguratum tale effigie, uerum irradientiam fulguris & ardoris inflammatum, & formatorum nimis in curu splendentem simul & igne, sibi demontatae a Domino, ut rumpant uero uirilitas patrum cum ardore, qui uirorum spiritualitatem per alter Elias, sibi summas a Deo careras & ariuasit S. Bonaventura in Vita eius c. 4. De hinc ita gloriosus Elias 4. Reg. 19. 14. Zelus, aut, innotescit, ut pre Deo exercitum, quae deservit, per passionem tuam, nisi Iacob, alietaria tua defractum. Propheta non uideretur gloriari: dorothysum sum qd. scilicet, & querunt annorum meam, ut aspergant eum.

E T C O N V E R S A T I O N E P A T R A U M A D F I L I O I . Versus 6.

Variu variis hoc explicant. Primo, S. Hieron. hic, S. Aug. 20. Civit. 19. Greg. 1. t. Mor. 9. & ex his Totius Lucas l. 17. sic explicant: Elias, cum id est mentem, patrum transfiguratum in filio, excitando scilicet in filio, id est, eum, deum animalium, fidem defensionem & devotionem erga Christum, quod habuitur coram patribus, ut coaucti imitentur amulcentur q. d. Elias sua prædicatione reliqueret & revocabit fidem & devotionem patrum Patriarcharum scilicet & prophetarum antiquorum erga venientem Melliam,

flans est sum aliquid festinare, his quoque Dei verbis uti posse: Ego Aquit, ad illam suspensa est, quae formata. Et quia ad Deum non appetendum facta est, quae autem quod infra appetitur, minus est quae et non sufficit, quod Deus non est Hinc est quod hunc illicet, scilicet, C. ab iniquitate, sed fullo impellete removet, &c. Sancti autem vestri, quia causa est obstatus non voluntatis, ne ab intentione sua mutabiliter diffundatur, C. quia idem esse appetitus, ad regulationem quae Deum diligunt, se solerter affingunt. In contemplatione namque trahuntur, sed appetentes, ut una semper mentis stabilitate perservantur, nulla eis una mutabilitas difficit, quia, ut intercepitur cogitatio, plenius et semper indissimiliter perfruuntur. Hoc ergo cum labore nunc constante invenimus, quod post gaudientes in manuere accipimus. Cui si Propheta immutabilitatem invenire amorem affectus et quantum debet: Unam petu a Domino, bene requiri, ut salvatores suos domum Domini. Hunc Paulus statuit intentionem ab aliis: Accensum autem, quae certe fratres obtulerint, ad ea que ante sunt extensis, sequor ad palmarum spuma vocacionis Christi.

ET VOS FILIE JACOB NON ESTIS CONSUMPTI. Aperte hoc coherentes cum eo quod praecepit, q. d. Ego sum Deus qui non moritur: sicut enim non sunt minas, Biocentientia & vindictam in adulterios, perituros, alioquin maleficos, ita viciniis non multo inserviendam quam patribus vestris promisi. Nam non contumeliam vos, cum iustificare possit. Ad huc rite parvum reffixum & receperitis a legi sumus. Secundo, q. d. Licit constanter malos oderim, & vita nostra peccata non pauci planè et omnino, uti merebatur: nec enim vos coniuncti, fed tolerantes ex amore, quo coquantes patres vestris voluerat eorum filios precepit, expeditans ut respiceretis. Unde vos horum ad penitentiam, dicoque: Revertimini ad me, C. reverterit ad vos. Tertio, Septuag. vertunt, vos o filii Jacob non recessisti a peccatis parvorum vestrum; Tigrina, vero o filii Israhel nequam desistitis a illi, non faciatis inueni, non collatis (Hebr. enim 7,23 talia), significat hinc, complete, cessare, scilicet nos obcedere, & irritare. q. d. Ego dilleri vindictam impiorum, exspectans vos ad penitentiam: at vos ex adverso peccatis peccatis cumulatis. Faciat siue pueri cervicis, qui blandie vocati a parentibus dorum obverunt, funique duriores inflar blabularum, qui quo magis attrahuntur in blabulari, et magis renuntiantur & retrocedunt. Aut, q. d. Ego non moritur a bono: vos autem non mutamini a malo: ego sum immutabilis in fidelitate: vos immutabiles estis in perversitate. ita Rupert.

A LEGITIMIS ETI. 3. Legibus meis; Tigrina, 4. flariunt mei; paginis, ob influstra mei. REVERTIMENTUM A ME, per penitentiam, ET RESTAR AD VOS per gratiam, amicitiam, beneficium. Prior enim est penitentia peccatorum, quam sit ens justificatio & reconciliatio cum Deo tamen prius est gratia excitans Dei, quia pulsat mentem peccatoris, ut revertatur & penitent, quam sit ejus penitentia a. Peccator enim jacet lopinus in loco, immo morte peccatorum, à qua excutiri nequit, nisi per vocem & gratiam Dei: cor tangentis & excitantis: sicut hic Iudicis prevent & excitat, dicens: Revertimini ad me, ita hunc locum, finitatem patet. Contra Te, Tridec. lxx. 6. e. t. ubi docet justificationis exordium in adulstis, à Deo per Christum Jesum, prevente gratia sumendum esse, &c. ne quis per peccata a Deo aversus erit, per eum existentem agere adiuvantem gratiam ad convertendum eum, ad suam aporum iustificationem, cum gratia alteri affixando C. cooperando, disponatur. Et mox: Unde in facies Litteris tunc dicitur: Convertimini ad me, C. ergo revertatur ad vos, libertatis nostrae admittimus. Cum ergo dementem: Convertite nos Domine ad te, C. convertimur, Dei nos gratia praeveneremus & sustinemus. Peccator ergo ut a peccato relurgat, cum id non possit viribus suis, sed Dei, crebere ore: Convertite nos Domine ad te, & convertatur.

Si AFFERT HOMO DEUM] Ita & Tigr. Hebr. est papa habet, quod iocerit est significativa: unde variabile a vobis revertitur, habet hebreo multa significat. Primo, Septuag. & alii putant habet, per metathesin esse idem quod ἄρτος καὶ, id est supplantavit concilium, opprimit. Unde Sepuag. vertunt, si supplantabit bone Deum, quia ei supplantabit me. Alludit ad nomen Iacob, q. d. Vos, o filii Iacob, imputamini patrem vestrum, sed perversus Iacob enim imputat iura primogenitura Eliam fratris suorum, sed iuli matris, & voluntate Dei; unde vocatur.

*Mor. mors
fixa in
Deo fixa
immunda
bility.*

Et quod omnia mutabilium ipsaras, supra annis iolatique vias elevata ex alto delphico hoc terrae punctum: videbis & ridebis vanis hominum flida, vanos labores, vanos mundanorum amores & honores; quali puerorum crepidula. Miraberis, immo miraberis, exilem hominum iortem, & exiliorem mestem, ac nuga cum nugarum huius mundi fascinationem, leolu simplicem pervertentem, neque cum Poeta exclamabis;

Ora hominum, quoniam in rebus inane!

Praelate S. Gregorius lib. 36. Moral. cap. 28. anima, in-

*VERS. 8.
VERS. 8.
VERS. 8.*

tus est Jacob, id est supplantator: vos verò mihi invitatis me decimas & iura: unde inviso nomine voco vos *Kalekones*, non Jacobos. Secundo, Pagnia, & Vatable. *Kaleb* venturi rapere, fraudare, extorquere, spoliare. Unde Pagnia, *verum, sum quod rapere habeo que Dei sunt, quia vos rapistis me*? *Vatable sum quod postule debet homo Deus, quia vos rapistis me?* Spoliare homo Deum, quando illius minister tuberabit decimas, & alia ad vitem suum necessarias. Aquila, Symmachus, & Theodorus, venturi, *sum quod homo fraterem Deum*? icilicet suis decimis & iuribus. Tertio, R. Abrahami *Kaleb* venturi, corrumperem, perdere. Quartio, Syrus & Arabicus Alexander venturi, *sum quod apprimit domum Deum, & feci ut optimis me?* Ex Arabicis Anachis, *sum quid homo apprimat Deum, & quis me expulit?* (proiecisti, delyx ex illo) me? Qui iob, Kebi Chaldeorum & Syronum linguis, inquit S. Hieron. significat aligere. Omnes hec versiones eodem collamant, ienius enim eis, q. d. *An aquum est, eius & fas, ut homo Deum suum contritile & affligat, perinde ac si eum clavido lanceas configeret? contritile, inquam, de fraudando decimas; quibus aliendi erant eius ministri: qui fuit ut illi ob paupertatem disfugient, & Deum Disque cultum reliquiabant: itaque Dei religio & veneratio neglit gitur, calcatur, perfunduntur, annos ho. Deum affligunt, & quali cruei affligunt? ita Remig. Albert. Hugo. Lyran. Ribera & alii. Liquitor Deum humano more & sothiopatios.*

Mystic
de confi-
xione
Cbrifli a
griff.

Myfied, S. Hieroo. (qui putat hunc esse lenum literalem) haec referat ad crucifixionem Christi? Unde et nos, inquit sanctus pietatis annos vertimus. Affigimusq[ue] ad mystrium Domini passionis, in quo homines crucifixur Deum, quam ad decimas et primulas fecit referentes. Porro ita que leuantur hic de cruce ha[ec] conuenit, q[ui] d. Ut nos affigimus crux, ut sceleratus manus uincatur Iesu nostro, multorum etiam rerum meditans fecisti subtrahenda decimas et primulas; non aut factioribus meis et Levitis, sed maiori ea cas per Moysem p[ro]p[ter]e fidei, q[ui]d affligimus te olim iustitio decimorum, nunc affliximus te cruci; ac per prius iurislegum viam stravimus, & gradum fecistis ad polierum Christifidium.

Tropoli omnium peccator dura peccat, peccato suo quasi
Tropoli sagita in cælum misit. Deum configit quantum in te est,
peccatum illud Apost. Heb. 6. 6. *Rursum erucigentes filios*
est sagittæ. *Dni.* *C* offensio habent. Hac sanè consideratione debetur
et confusio hominum, etiam si uerentem laicelre inhibere: Sei quò
grauis. De
pus è infelix, dum ruis ad eundem, ad venerem? ruis ad
necem Christi; ut iterum Christum attingas cruci. Inhibe
ergo gradum, non tantum nefas admittas: refrrena iram, li-
bidinem, &c. qui ira & libido sunt Christifiduum, in ob-
Deicidium. Quot verbera, quo maledicta, quo pollu-
tiones committi, quot claves adiuta per corpus Christi,
tus uirginibus coram confessis & perficio.

I N D E C M I S] Vide hic quām stricte Deus exigat decimas, quamque lentias si et negetur, videlicet periodice ac si quis eum clavo, vel pungione transfigeret.

E T I N P R M I T I V I S . Tigrin. in magnitudi donis. Hebr. eft **rgntm terras**, id est elevatio, hoc eft oblatione, qui elevaro obferbarat Deo, ut dixi. Exodi v. a. 37. ac praepterit primitez; ha: enim inter oblationes principem locutement. Vide hic rursum quam Deus gaudeat oblationibus fidelium; ac doleat si ex definantur, aut minuantur.

VERS. 9. ET IN PENURIA MALLESTIUS] Tien-

rina, exortatione exercitus est. Vatabl. & Pagnio. maledictione ipsa uox estis maladicti. Per maledictionem intelliguntur negationem pluvia, indeque terre sterilitatem, famam & penitutum: horum enim causa est Dei maledictio. Unde paulo post benevolentiam hinc maledictioni opponit, vocat plu viam: non aperiunt inquit carceres regna, Et effundunt semina benedicta. Sennius & fl. q. Maledixi vobis, venique penuria & fame affixi, &c., id est quia, pati modo me eis configitis, & afflictitis egestate & lame, negando decimas & oblationes; itaque fugatis sacerdotibus, ac cultum meum revertitis. Idem eodem tempore queritus est apud magistratus Nehemiae c. 13. ubi uero iudeas clamaverunt sacerdotibus, & sacerdotibus suis officia templique perfluitos, exaratis.

G E N S T O T A J q. d. Non unus, non pauci, sed omnes
& tota gens negant decimas, itaque me configunt.

VERSO. INFERTE OMNEM DECIMAM, &c. ET PROBATE ME SUPER HOC, &c. SI NON APERUERO

ET EPI FUDERO (Pagnia, comitatu) VORTS SE-
NEDITIONIS] Tigrinam nigrum benedictionem
effundam. Benedicimus vocat undrem copiundam, hume-
ctantem & fuscundantem agros, itaque producentem co-
piolam legem & messem.

A BUNDANTIA TUA. — *¶* **T**unc sedis, ut in eis
ut ad me sufficiuntur, iupile vasorum & horreorum.
q. d. **T**antum abundantiam frugum omnium dabo, ut
non sufficiens vobis vasa & horrea, quibus illas exspectaretis &
recordari: ita Vatab. unde Pagin. Veritudo & mis-
sant sufficiens ut vobis vasa; uti contigit mulier illi ab Eli-
siro benedicta, cui lecythus frumentorum fuit vix olei, ut omnis
vita etiam commodato accepta imperaret, addo ut illi dicere-
ret filio: *O*mnis aduersus me: *O* sicut dixi: *N*on habebet
florula oleum, e. Reg. 4. 1. Effloro liberaliter in Deum,
Deinde ministros, & lenites vicissim. Deum multo in te
liberaliorum. Nec enim liberalitate a creaturis sua le-
vicio fecit Creator. **H**inc Secundu[m] melius & simplicius
Hebr. 10. 10. efficiuntur sufficiens, cum sit unum nomen
idei quod abundans: abundans in enim opponitur
sufficiens, q. d. Dabo vobis imbre & fruges, non ad
sufficientiam, sed ad abundantiam. Unde Arias verit, al-
ter sufficiens. Hebr. enim יְהוָה אלהים significat ab-
soluter. Sicut ergo dicimus. Vidi formicas absque au-
tem cordis illi innumerabiles, sed Deus proruit hi imbre
hebet, id est efficiens sufficiens, vel prout sufficientiam,
id est aliquam sufficiem, puto abundantem & copio-
sum. Aut certe hebet, hic in compositione est men et inclitu-
cum, tantumque ornatus cauila additur vocis das, id est
sufficiens, copia, abundantia. A deum enim Deus vocatur
IUDAS, id est cornucopia, ditilitus, abundantius, munificus, et clementius. Unde R. Saadie Deus, inquit, dicitur
Sadda, ex quo ipse abundat ades, ut sua abundantia amnes
omnium creaturarum depletus expirat. Hoc leue vi-
dendum Seprius, veritus enim, si que dant impudicat;
& Chald. acutus datur Satris eff. Hebrei enim das, id est
sufficientiam, vocant copias & abundantiam, ut ver-
bo Nostr.

Nota . Iudei Babylone redeuntes erant pauperes hinc
negabat decimas . Pauperes enim ex angustia re familiis
contra tribuit angustum cor : unde fuisse parci , fodiendi
avari , suraces , ac praefertum iura Ecclesie debita vel ne-
gant , vel curpunt et minuantur . Quicquid lapienter Salo-
moo deprecatur tam paupertatem , quam divitias Pro-
verbii 10 . Miseritatem ait . Ut diximus ne deducis mali tristis
tame non nesciatis ne forte fortius illuciter ad
negandam , et dicas : Quis est Dominus ? quis ergo compa-
sus fuerit , et permissus nomen Dei mei . Durum enim
telum est necessestas . Quicquid Deus haec eorum malo
et miseria occursens , angustum eorum cor elidit , et dilatat , docens si liberales sint in Deus & lacerdotes , per-
ceptriis a Deo benedictionem reriunque abundantiam .
Sciatis , inquit S. Hieron . Vos perdidisse abundantiam ,
quia fraudulis me parte mens . Monco igitur ut redatis

ribus non contenti, alia aliis. & numero, & gravitate enor. A moriorum, quatenus ipse ex quo nobis præterita sunt cognovit, & in le recordit, scio iuxta notitia conservat. Sunt Augustinus, in psl. 87. *Tunc*, inquit, dicitur *Domi memoriæ*, quando facte; rati obivisi; quando non facti. Nam neque obitus cedit in Deum, quia nullo modo mortuus; neque recordari, quia non obivisiatur. Idem lib. 10. Confess. c. 14. *Memoria*, ait, quasi vestra est anima, &c. *Fuit ergo sicut de vestre clavis transmissa*, sic ista de memoria recordando preferitur. Deus autem oculis recordatur, nec quidquam extrahit latens de ventre & sine morte, utpote qui omnia acta intuetur & videt. Rursum dicitur his liber memorie, quia ad memoriam, famam & gloriam inter omnes trancibet Sanctos, juxta illud psalm. 111. 6. *La memoria eterna erit vestris*; cum omnis gloria & potestate impiorum, & mundi transit in illa fama justitiae plam. 9. 1. *Perit memoria eorum in carcere*. Ex psl. 13. 17. *Perdidi de terra memoriam eorum*. Vix ergo memoriam & nomen exterum? qui re illud non apud homines, sed apud Deum; non in terra, ubi omnis memoria hincatur cum inculo, sed in celo, juxta Iul. Sapientia c. 8. 14. *Habebit per hanc (sapientiam) filios practicant, hoc est virtutem) immortalitatem & memoriam eternam*. Et Sapientia, q. 1. *Quae praebet carceris generatio cum claritate immortalis & eum memoria illum*. Ex Eccl. 4. 18. ait Sapientia: *Memoria mea in generationes & aeternum*. Porro quid præmissi in hoc libro monumenti Deus decreverit nisi & julia, subdit dicens.

Vers. 6. *Tunc locuti sunt* J. q. d. *Tunc iusti & pii sibi contra blasphemos, & atque defendendam iaceperunt Dei causam, & post providentiam & justitiam, atque ad id se mutuo cohortatu sunt, nimirum afflendo illa que à patria bunt, & Scriptura didicerant, iociles Deum in hac vita multa dilectione & impunita relinquerunt; ut atrius & plenius ea puniat in futura, utique in die judicii generalis in omnibus exercet justitiam. Ita S. Hieron. & paulum alii, uno excepto Aria, qui veritus *tunc collati sunt iuste Domini*, scilicet ab apostoli & atque impunito non invadentibus quis, inquit, Hebr. 12. 1. *Ab illo qui subiit fuga, habeat valetate, perdere*, ut psl. 3. 5. & 2. Paral. 5. 10. Unde 12. 1. *Ab illo significat peccatum & mortem*.*

E T A T T E N D I T D O M I N U S J. Aliqui putant hæc esse verba piorum, que scilicet ipsi locuti sunt ad defendendam Dei previdentiam, q. d. Deus non negligit, sed attendit dicta & facta tam iustorum, quam iniquorum, eaque in libro memorie hæc concordib; ut in die judicii generalis, publiceque legas & judicas. ita Lyran & Clarius.

Melius allicerent esse verba Prophetarum, q. d. Deus tam impiorum blasphemias, quam piorum apologetas attendit, eaque in libro monumenti, id est, memorie, conscriptis, idque in gratiam piorum teneantur, & cogitantium nomen eum, qui facilius nomen & gloriam Dei affidat cum veneratio cogitant, invocant, predican & celebrant, ut in die judicii eorum erga te fidem, & religionem & pietatem toti mundo ostendat, & eterna corona premiat. ita S. Hieron. Theodor. Remig. Rupert. Hugo, & alii.

Nots. *Liber monumenti* est liber memorie, ut habent Hebrew & Greci, Syrus & Arabicus Antiocheni, vertutis, serpentes & liber recordationis, & Arabicus Alexander. *Autem Dominus nos*, & serpentes librum in quo est hoc, & *secundum memoriam (re cordationem) coram omnibus, tunc variis Deum*, ut timeant nomen eum. Deus enim in sua memoria, & qualis in libro monumenti annoscit. Si considerib; fulgorum hominum dicta & facta, & ut in die judicii ex illis legit coram omnibus hominibus & angelis, ac cuiusque pro meritis, & in demeritis præmium, vel penam decernat. Unde in ap. Daniel 6. 7. *judicabimur* id est, *Et Iudicabit omnes fratres quia in suis afflictionibus sed & tribulis a nos resurserunt*. Et S. Johannes Apocal. 10. 1. *Liber avertit fratre*, & *ad inservientem apertus est, quem erat, & postmodum iustus mortuus est his qui a tempo, & in liberis secundum spem informis*. Vide ibi dicta. His ergo liber remanentibus Deumque liber predilectionis, qui alio vocatus liber Dei unde Exodus 2. 1. Moies ait Deo: *Ait deinde me de libro tuo quem scriptisti & liber invenimus, ut psalm. 68. 29. Delectans de libro ut veniamus*. Idem vocatus liber celi. *Gaudet quod nomen regna scripsi sunt in celo*, Luce 10. 30. Idem a S. Johanne in Apocal. exprobatur vocatus liber celi, quia in eo Deus sanctus & electos conscripti ad vitam eternam. *Hic vero vocatus liber membrum*, Hebrew. 11. 23. *accersit, id est memoria, hoc est, mens* divina; quid electi illi semper obseruantur, utpote quos Deus peculiai amores, favore & cura protequuntur, ut illos suo tempore in regnum suum transferant. *Sic Deuter. 32. v. 43. ait Deus: Nonne condita sunt apud me signacio in regno auctoritatis vestrae, & liberae regnorum vestrum?*

In Deo sumus ex aeternis, bados ad finitimum. Nec enim in eis *Deo propriis est memoria, que ait præteritorum: Deo memoriæ*, enim nihil præterit, sed omnia iuntur quia præterit. *Locutus ergo humano more: quia enim res præteritorum apud homines in memoria conservantur, hinc idem tribuit Deo. Memorem ergo Dei omnia cognolentes vocat me-*

C *et dixit quod ego facio*, id est faciam, scilicet iudicium, & *peculium* J. q. d. In die iudicii timentes, mecumque providentiam crederent & propagantes, erunt mali in peculium, id est, in populum præsumum & peculium mihi dicentur, & ex mei vicione ac fructuōne beatum, ita S. Hieronymus. Theodor. Remig. Rupert. Lyran, & alii Nota. *Properabamus haec, et illa* c. 12. *quæ sit* id est portio iusta, res rata & clara, & *theatrus pretiosus*, cimelium prestant. Alludit ad Ecclodi 13. *Erunt mali in peccato de cunctis populis*. Vide ibi dicta. *Sicut enim in lege veteri literatæ fuerunt peculium, id est cunctæ hereditatis Dei, & populus à Deo electus ex omnibus gentibus; ita in lege nova peculium Dei sunt Christiani, & nulli per gratiam, qui prouide in celo erunt peculium Dei per gloriam, possent à Deo, & vacillent possidentes Deum, quod ultimum in his proprii intendit Malachias: agit enim de die iudicii, deque premia Sanctorum.*

*Alius ergo hic lumen peculium, quoniam apud veteres Romanos & Iurisconsultos. Peculium eorum, inquit Fetus, a pecore dicitur, siisque quidam aliquem labore & industria comparatum & lucratum est. Ex propriis literis & in lexe patruulianam & nobilium. Unde apud magnes omnes patruulionum dicebatur peculium, quia pecoribus uisivela coram substatim constitutum. Ulpianus de peculio 1. *Definitio*, Peculium, ait, dictum est quia pulchra pecunia, & hec pulchrum patruulionum. Peculium autem l'ubero in definitiv, quod servus dominii permissu superatum a rationibus dominii est, habet, deducto inde in quid domino debetur. Florentinus in 1. *Præceptum*, ii. de peculio: *Peculium, inquit, in eo consistit, quod parsimonia sua quia libi paravit, vel officio meruit à quolibet sibi donari, idque velut proprium patruulionum servum sicut habere quis voluit. Hinc Celsus in 1. Si cibis, & de legatis, & scribis pecuniam fine peculio, id est fine fructu & lucro, fragiliter est. Hic vero peculium lumen pro hereditate sciebat, & theatro raro charoque. Electi tandem possunt dici peculium Christi sunt priori ligacione, quia labore & pretio sanguinis calvum Christi, qui propter eos servilem naturam alsumptus est, empescit, pax illud: *Empes quia pretio magna, glorificare Christi portata Deum in corpore nostro*, 1. Corinth. 6. *ingen haec est gloria Sanctorum, quod nisi futuri peculium & cimelium Dei, sicut reprobri erunt mancipia & peculium diaboli, juxta illud Christi: Difidit à me medioliti in gaudia eternorum, qui paratus est diabolo* C. angelus**

et aliis 3.

*Iam ut eis. Matis. IV. v. 4. Hinc hoc nobiscum ad Apostolum. Vnde illam de eis habebit omni sui portu sumptus. Quicquid
forsitan loz. discutimus regnum Christi de familia Dei? & fortius & honestius agnoscamus nos fecerunt am-
plius & longius. agnoscamus nos. Pro Patria, quis dicens nos fecerunt am-
plius & longius, qui eripuit nos de poena-
retribuens nos, & exaltans in regnum suum dicitemini nos. Co-
lo. 1. 12. Ecce. Cum resident regnum Dei ⁱⁿ Patria, tunc & Cor-
inth. 15. Ecce. Nam non estlius patre? & dicitur de eis
etiam sanctiorum & dominiorum Dei. Ephe. 1. 10. Hoc prae-
dictus Iosephus agit. Ideo inquit dicitur & Domini regnum, &
iste vocatur in nomine Jacob. Ceteris fratibus manus. Domi-
nus, & in nomine Ioseph & Albinorum. Porro Deus hoc
sumus peculiares, prius Sanctos & Beatos, exortat homi-
nem magis, quamque familiam solitarum peculia, ut
Rev. vel Regina ornet sumum cimelium. Cum enim eos
habent in summo amore, & quod ac honeste, hinc eos on-
ni berita, opulentia, laetitia, felicitate, iuxta se ipsa
cumulant & beat.*

Unde S. August. lib. 10. de Civit. cap. 7. Meritoq[ue] sit illi
in celestibus fons, constitutus, immortales, & beati, qui
creatores & participatione consenserunt, curas amoremque fore
mutuas & certas, cuius ne haec sati sunt. Et in plus
27. sub finem, explicans illud: *Sicut heretum omnium
(vel ut ipse legit, & quod & omnis) habebit etiam aucto-
ritatem iniquitatis, et eximi, & quoniam videbimus eum feci est. Po-
tius negatio nostra non est nisi latrone Deum, & frat-
rum. Et quid a lium quod natus, nisi sicut per quem sa-
fle sunt omnes? Postulabimus & babitu huius fabulacionis
illi omnes qui sit Deus omnis in omnibus. Beatis ergo qui haben-
t in domo theorum scula faciliorum laborant ut. Hoc non
beatissimo negotio. Et in Soliloq. cap. 10. Qdnam glori-
fici possemus, in qua tecum Domine regnare omnes San-
cti. At, amici lumine sed ut vestimenta, habentes in capite glo-
riam & corpora de lapide pretioso! O regnum beatitudinis tempora-
nei, ut in Deinceps Sanctorum, & diadema gloriarum
ad faciem adierit a Sanctis, & ihercaneos evanide in pace
tidigna exprimat omnem sensum. Regendum inquit enim,
latitia sine tristitia, fides sine dolore, vita sine labore, nos
renobis sintea sine morte, domine bonum sine omnino malo. Unum
vergamus namque in finem, ubi vita terminum nefis, ubi
cor namquam pallens, ubi amor namquam repugnat, ubi
mirari namquam amaretur, ubi gaudium namquam detrac-
sus; quoniam si summum bonum possideremus, quod est in
se p[er] semper faciem Domini terrarum. Felicitate quae, qui de
magnifica vita proficiunt, ad tamen a gaudiis passi perdeant
meritum; infelicitas hec nos & m[er]itis, qui per vagas ma-
ris, magis in fluctus procellosque conaginas nascem trahimus,
et horribus an ad portum facias perverso nadeamus. In-
felicitas, inquit, quoniam ob vero in exitio via impedita,
sunt in dubio, &c.*

Et P[ro]P[ter]A CANTICUM. *Parere apud Lunam proprii si-
ghibet partim pungere, & partim lenire, venient dare, autem remittere.
Hinc per antiphonam dicitur sunt Parte, quod
nemini parcent, quas Gentiles tres esse financerunt. Clo-
tho, Lechein & A tropen. Cetero libet de Natura
Deo. Erat & noctis filia, iuxta enim estet, quod na-
ticipet bonum in bonum malumque conlateraliter. Unde
est illud Canticum:*

*Dicunt: *parere apud Lunam fata, mollementa trahunt.**

*Finguunt enim fata huminum preesse, & nendo eam duce-
re in flum & flaminum. Nam
Clutha tenet, & lumen, Larbeta netus, & Atropos vocat,*

Unde Virgil. eclog. 4.

Conversus stabili fatum nomine Parca.

*Sic hic sum potest, q. d. Ego parsum prateritit, vestris
peccatis, ut potest tam per penitentiam vestram & meam
condonacionem obliteraris, & aeterna oblivione iespicias,*

CAPUT QUARTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

P[ro]p[ter]a describere diem iudicii, in quo definetur impunita felicitas, & incipiet cursum infelicitatis; arges ea ad
verso definet puerum infelicitatis, & incipiet eorum felicitas nonnqua fruenda. Tunc ergo D[omi]n[u]s, qui in hac
vita a importu secula dispossessus, & p[er] nos ab eis effigi[us] permisit, obsumus iudicium, ostendens quod si e[st] D[omi]n[u]s
iudic[u]s, ac illius diem, iudicio universale benipum omnium ab aeterno praedestinatione, idoneus in hoc mundo
permisit nos ab importu redire, ut bonum improbatum, illeris virtute in die illa decretaria declaranda, & glor-
ria calisti premienda, eorum vero mundo eviceret. Oricetur, ingrat, vobis crucifixus dominus Iesu Christus,

Parca
qua
quales?

Duplex
Promissio
Beatorum.

D. ET CONVENTERIMUS ET VIDEBIMUS. 3. q. d. VERS. 18.
Vos, o impii, negatis Dei provisio[n]em, in die iudicii
meritibus tentemus, licet lex & confit: videbimus emissa-
& recipia tenebras, & quantum interior iste nullum & impun-
tem, quando videlicet hunc igni astrotu, illum paradise-
culeque addicis, uti futura explicit Malachias p[ro]p[ter]a
S. Hieron. Remig. Rupert. Robert. &c. &c.

180

Bis, &c. Et calcaribus impios. *Etsi Secundo v. 4. menses ad legem Dei infundantur, si quid per eam sine iniurando, id quoque afferit se ante dies iudiciorum praemissorum Eliam, qui ipsos ad legis Dei cedentem existimat, ut iudicet non trans & anabemam predicationis, sed clementiam & remissionem aerumnarum suppliciorum.*

Ecce nam dies venient lucencia quasi caminos: & erunt omnes superbi, & omnes facientes impietatem stipula: & inflammarunt eos dies venient, dicit Dominus exercituum, quia nondeterlinquet eis radicem & germinem: 2. Et orietur vobis timor meus nomen meum Sol iustitiae, de latere in penitus ejus: de agrediemini, & salteris ficti vituli de armento. 3. Et calcaribus impios, cum fuerint cito sub planta pedum vellosorum, in die qua ego facio, dicit Dominus exercituum. 4. Memento legis Moysi servi mei, quam mandavi ei in Horae ad orationem Israel, precepta & iudicia. 5. Ecce ego mittam yobam Eliam Prophetam, antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis. 6. Et converte cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum: ac forte venient, & percussim terram anathematice.

VERS. I.

ECCE SEMIN DIAS] Tu raius dat causam præcedentem, q. d. In die iudicii vide britis quid inservit inter pius & impius, nec plus vano & fructuosa servivisse Deo. Ecce enim dies venient, qui impios tremebunt, sicut ignis stipula: prius autem orvetur sol iustitiae. Dies hic est dies iudiciorum extremi: hujus enim solis preciosus erit Elias. Ita S. Hieron. Cyril, Theodor. Lyras & alii, uno excepit Aria, qui per diem accipit, diem quo Christi & christianorum orbis illuxit: ille enim impius fuit quasi caminos, coru' impietatem manifestans, redarguens & conturbans vero fuit quasi sol iudicij, & sanctus annuntiatus corpora. Sed haec propositum est, & mysticum.

Dies iudicii qui succedit apocalypsi.

SUCCESSIONE Igne, tum spiritualis & mysticus, puniti ardenti aria & ultione Christi iudicis, qui impios a suis separabit, ecclias ad tartara dambarat & precipitatib; juxta illud Daniel. 7. v. 9. *Tremet eis flumen ignis quod pro epusq; accendi.* Flumen ignis rapido & gradatim habens a fave enim: multa militia mortuorum est, & deinceps multa centena milia asperguntur eis: *U' libri aperte sunt.* Ita S. Hieron. Remig. & Clarcius tum vero & proprie, punit igne conflagrationis mundi, qui periret iudicium; & igne inferni, qui flamin post iudicium dannatos in gehennam convolvet, & easierne abripjet quasi stipulam. Ignis enim conflagracionis iecernet impios a pietate; cum quia eos gravata net, graviterneque occedit & flagram pro demerita inferet, quia punit: cum quia separabit eos loco & statu in die iudicis, ut ad somniorum iudicis qui hodierni macerandi confundant, ibique eis quasi carnifex afflant, ut post iudicium sententiam illuc eis in tartara quantum tuero debentur, ita Lyras. & Vatabi. Huc allusit Apollonius: *Corint. 1. 13. ex eo dico iudicari desideremus: Ut nemusq; quae opus manifestemus.* Dicit enim Dominus de iudicante: *Qui in gaudia revulvatur: Ut amittatur quae spernunt quae fit gaudi probatio.* Vide ibi dicta.

Moral. Nona impio suis peccatis succenderet & fibi humi ignem, ut docet Iohannes c. 30.11. Erat, inquit, ut omnes ascendentes ignem accendit, flamme ambulant in lumine gloriosi, & in flumen ignis recesserint. Vide ibi dicta. Sic Babylonii succendentes formarent, non tribus punieris qui in ea. Dei virtute illeci manarent; sed fibi ipsius auctoritatem dederunt. Nam tempus flammam, & ascendens quae repente parta formarem de Chaldeis, Daniel. 3. q. 8.

QUASI CARNIFEX] Separat, fecit eis humanitatis, & formans. Copia hoc tempore formans & incendens Babyloniam qui effundebatur flammea super formans cubitus quem dragamus nos, Daniel. 3. q. 40. Cogita formans, qua casea fui igne combuta est Sodoma & Persepolis, Genes. 19. Cogita incendia arcuum & urbium, li qui unquam oculis ipsis efflasti, & ideo hac tantum fuisse umbram & incertum habimus camini, quo igne celesti conflagrabat totus orbis, omnianque quod in eo loat, puti domus, templo, erco, villes, iuribus, arboreis, animalibus, homines exterminare universa, ita ut tota terra videatur esse furus & cibianus ardens. Rursum hic camini & ignis conflagrationis mundi; tunc tamen est umbra & scintilla ignis gehenne, ubi fumus tormentorum ascendet in tuncularum ictuorum, Apoc. 19. 1. Hunc ignem tibi propono: cum te libido, superbia, ira, damnos vel mendacis stolidis sollicitant:

ET BRUNNT OMNES SUPERBES, ET CUM NE PASCENTIS IMPRESTANT, STIPULA] hoc est, quasi stipula, in ista stipula, q. d. Superbi & potentes qui in hac vita erant fortes, ferrei & quei, ita ut nemo auderet eis refutare, ipsi vero darent pugnare cum Deo, hi in die iudiciorum erunt infirmi, insobelli & invalidi et stipula, quae igni

A resistere nequit: quis ab efficaci & potenti ultiione Dei, quam stipula cor repti, celerrime crevatur, tamen conseruant, fed levante eis Deo ad eternam tormenta, semper manebant vivi, ut semper ardant. Ecce tunc apparet non suisse vanos eos qui serviverant Deo, sed vanos & frustos qui serviverunt veneti, ambitioni & manus, quia pro modico honore, prezzo & voluptate acceriverunt fibi exercitos ardores pro verò per modicum despectum, paupertatem & dolorem acceriverunt fibi gloriae eternam.

QUE NON DERELINQUIT EIS RADICEM ET CERMAN] Et, id est, Eli proverbiis, significans plenam excusationem & perdonationem, q. d. Dies illi iudiciorum quoque ita afflato, excedat & perdet impios, cumque opes, dolicias, felicitatem & gloriam, quia stipula, ut non tantum habe omissa, sed & omnis boni spem in eternum in adamas, & eisque in eternam mortem & ignem precipiat; sicut urbis, aut potius stipula fascia, vel evulsa radice, ac successiva non potest repudiarile in genere, & renasci, ita S. Cyril & Al-ert. Secundum, & Lyras, per radices intelligit ipsum redeundum ad statum gratie & meritorum. q. d. Impis in die iudiciorum in superiori spes erroris & lapsus suos corrigit, nulla spes penitentia & venia, nulla spes redemptio ad Dei gratiam, nullum emendabatur iustificandi, aut mercede vicem eternam. Prior fons letitiae est, posterior moralis.

ET ORIENTUM VOBIS TIMENTES NOMEN VERBUM ET SOL JUSTITIAE] Justitiae enim proprius dicitur, q. d. unum naturalis & symbolicus, hoc est, iustitiae, glorie & felicitatis.

Iustitia enim nature congrua, & quia debita, est eius integratas, iustus & decor. Hinc iustitia, quae ac pro missus, subinde in Scriptura capit pro mandatis, claritate dicitur. O' & splendore, ut plures 27. 9. & 16. *Sacerdotes sui vestimenta splendunt.* Et *Sacerdotes suis vestimenta fasciati.* ubi Chabold, pro *justitiam vestrum mandatis,* ut & his pro se inflata, veritas, puritas, & lumen 61. 10. Indut me vestimenta iustitiae, & *indumento iustitiae circumdati me,* hoc est, induit me undequecumque exundum, vestis per Christum salvatorem. Ideo enim est vestimentum iustitiae, & indumentum iustitiae. Ideo enim est vestimentum iustitiae, & indumentum iustitiae. posterior enim verius explicavit priorem, ita Prado in Ecclesiensem c. 16. sub finem. Justitiae ergo habet iustitiam, decor & gloria. Unde explicavit Cibid: *Exaltans in pensu ipsa, iustitia enim ioli debita, est eius splendor, & vis iustitiae.* Jam Theodor. Aria, & Clesius hoc accipiunt de primo Christi ortu & adventu in mundum, quem ipsi quasi sol oriente illuminavit, calefie-
vit, omnique gratia & virtute fuscundavit & vivificavit. Hinc dicitur *justitiae,* quae ex lege iustitiae disiudicat. [Christus quibus publicavit, & in dies iustitiae peccatores quod est Sol resumque qui eam inveniatur, & illi eam credere, eis obsequia ob dire volant; sicut iol omnibus qui ocios ad se convergunt, iucem, iuritiam & vitam impetrat. Secundo, ostiene anachorite, solerit in istar spolis de thalamo suo prodeunt; ita Christus est Iponius Ecclesie. Tertio, iol est instar gigantis in suo aedificio, a carcibus ad metas insonnient curia preparant. Tertius ita Christus princeps omnipotens poterat gloriosum. Tertius, gratia cuius curium abolivit, ut a nomine præpediri posse Secunda sit. Quarto, solerit expectant processus, sed statim relata. Tertius, & omnibus vi denuntiatur lucem vitamque afferit. ita Quarta. Christus prior dilexit nos, & cum inimicis eiusdem prævenit, sponte sua maximis beneficiis datur & dicitur.

Ipsa est ergo noster Apollo, sanctiatis præces; ipse rex omnium ictuorum, omnia nova lege, nova vita, nova pulchritudine exornans. Quinta, sol nubibus obvelutus, Quinta, eclipt-

et ipsum patitur; rutulus & ruber apparet; ita Christus APhaeonem tragedia; saltem eorum plenum nunc opus erat; come triumphata velutus est; in cruce deliquitum pefus; Eam ob causam Anasorap à Glicone impetrata accepit; illuminatus per resurrectionem; ruber & formidans defensioque à Periclo diliguntur; talentis quoique & exilio est iudeus & vindicatur peccatorum. Verum hic agit de iudeo multus est ista; Deus tu in nobis Vita.

Christus
in die ju-
dische pro-
prietät eris-
sel justi-
tia ob se-
pīe am-
logiac.
Prima.

cundo Christi adventu, patet ex Prædictis et seq.
qui omnia spectant ad diem iudicii, in quo Deus cuique
pro meritis retribuet peccatum vel premium. Tunc ergo
prius ostendit Deus et Christus quisi sed jezelitis, impensis
verbi occidatis. Primo et genui, quis agit felicitatem
illuminauit. Et videndum est coniunctio ecclesie ambo exhi-
bitur. Ad Manicheorum errorum accedit. Honorus, et ex eo
Plinius lib. c. e. 6. Quare quer Plinius eloget illi homines
quae magna et divinitus Christo soli sunt fides veritatis
effigia. Tunc auctor divinitus, medius sed ferme amplissima me-
tula digne ac perficiat: nec temporum modicatu non omnis sed
descensit et operari potest. Hoc enim est Christus, qui
Solis, id
et
Christi

pièce
logiac.
Primæ.

sum. Tertio, quia Sanctis misera latitia afficit, post longas annus persecutorum & tribulationum hujus vite, ficut sol post longas tenebras noctis uiros lumen exhibilat. Ita S. Hieron. Theodor. Remig. Rupert. Lyran. & Vatab. Quarto, qui ut sol diperficit omnem caliginem errorum, peccatorum, concupiscentiarum, tentationum, adiutorum perpetuum diem veritatis grazie & infiniti. Quinto, quia felix lumen non est vulgare, quale est candore, lucerne, ignis, stellarum, sed eximium & gloriosum: ita Christus in die iudicii lumine gloriose illius habebit Sanctum in anima, beantibus illos visione Dei, qui ex beatitudine & auctoritate sancte crucis & mortis Christi.

Quinta.

Hinc Christi typus & precursor fuit Samson, Iudic. 13.

Georg.

titus, sed aquilonis in dicas regas, ad nos facias infribus
C^o tenetis, ait S. August. lib. a. de Moribus Manich. c. 8
Iustitia Christi justorum menses accepit & vivit in inter-
num, impiorum & enim animos osculatique luce exca-
lentur.

Forum.

Dei, cuius verbis trinitatis symbolum est SS. Trinitatis: In se enim tripartitum est separatum non possum, causasque splendoris, calor. Fidei enim similitudinem in eis certe sentiuntur, falso enim sentiuntur. Diviso ergo si potest, *Arianum* scilicet, et *pro* tute confutatio, et ortus est sollicitus, id est parvus novulcus quod iol, puma Samson judex & vindicta, qui temere habecit duplicitatem, & ludox non lucet, libertate & in titia perfundat & recreat. Iuxta parvus Christus versus Samson, omnes

Denique nostra Mariana de Rosa habet. Singular, e. 14.
michi poneat, quod in primis in regia etiam est. ut
in fine cap. 45. 6. ubi ostendit lo eme hys tabulum regia et
magia Christi Domini, quod est ea regum.

*Sai daí me
que se-
faz um
mundo.*

Prima et plenaria est illa, et de unicis debet esse amicis plus
felicibus familiare, iuxta Ecol. Eel. 6. *Praeponit frat-
tus multi confidit in te*. Secunda, ut Europi et
aurea gleba. Homer recte annis e celo in terram denunci-
at.

etiam secundum etiam. Et pauci apostoli refellunt coram de iolla signum. Tunc inquit huius modis secundum esse dicitur: Tu es Christus filius dei. Et dicitur ei: Ecce regnum dei. Tu es sanctus. Tu es dilectus deus et eras ut tu eras. Et ait adest. Deinde cum omnes occurrerant post eum et dicitur ei: Tu es filius regis. Dicimus ergo te esse regem. Et adest enim erga eum baptista per fidem. Tunc

*sebant ei-
fe nærum
triangu-
lam.*

mētrā transgrediuntur obiectumq[ue] sit etiam cognitio corporis
cualiter, & rotundū apparent, ut felix rotundū à quo
manant, representant, sicut docet P[ro]p[ter]e[us]. Et p[er]pet[ua] ipsa
experiencia. *Ne affit ne ad suum gaudem, felix dicitur sive ser-
vator, & cetera communia, & vires amicorum spēdit, et quae ut
estas amicibus: it etiam amicorum est communi-
amoris; & vires pericula, & mortales obiectiones, & qua-
ritate, que amplecti debent communem h[ab]ere. Ita dicitur*

Anaxo-

demem, sit aeris. August. lib. II. **CIVITATE.** Cum enim lupi in Aegaeo Thracie emenem colo occidit, Ascanorax quem etiam prædicti ferae feru in isti futuris Jeffere-
nus et ceteri omnes ex lapidisibus confabule, semelque ipsius
evidens esse faxum. Quocirca Euripides epius discipulus ap-
pe & amicus. Dicitur ergo Christus per antonomasiam
soli iustitiae est ei, iustus veriusque sol beatus, Liberalis,
bona sua omnia impertiret: *"Gloria tu penitus eris,*
hoc est, radiis eiusque amicae *fides* est modicæ amicorum
et immortale". Eccl. 6.16. *Sicutas* et ergo *penitus*
et

erit) gratis & virtutis extender, ibi comes infinitatis corporis & animae sanabit. Nam ut sit S. Matheus, 6. 65. Quem tempore nunc, solus sanabit, ut harmoniose tamimbre, quia sicut ala de pena etat (Ieffe Hesychio homili, de S. Maria) vere Christi sanata est à luce lantu mis, Luca 8. 4. Rursum siue illa lucet fugit serpentes, lupos, rigides, omnemque seras larvas & noxias; ita Christi filii iustitiae adventu in orbens demones effugavit, idola contrivit, peccata delevit, mundumque infirmum, tñm mortuum fanatici & vice relinquit. T heodorus Idem facit quotidie, dum exortor in fidelium animis, five persecutorum, five justorum. Nam ex eis vel dianones & peccata gravis, vel levia, concepitimales, tentationes, malas cogitationes, omnicque infinitatis depellit & sanat, ut homo sibi reddatur, sanes & vegetus incipiat operari opera non tantum laetitia, sed & heros, quibus perfectione Christiane apostoli & euilem concident. Verum quia hic agitur non primo, sed de secundo deo advento Christi, qui ipso iudex, quasi iol jutitiae, pés in his vita affligit & opprimit iustum subdit, decus & gloria restitut, imo immunitum acribit & hinc.

A dimur, gladiis truncant, ignibus torremur: venit ecce, & brevi via velut iustitia Christi iudex, qui membris nostra lacerata, laniata, diruta, truncata, tollit tellit, sanabit, & aeterna gloria decorabit. Hac cogitabis, & S. Laurentius, cum in crastina affligeretur, & tamen insulabatur tyranno. Hac ruminabis, & S. Vincent, cum non tantum omnia cum poena tolleret, sed & Dacianorum tyrannum generose vicisti. Hac meditabora, & S. Charitina, cum à patre tuo dolobiliora, quasi cancri frigore concilia, & detinetas carnis particulas in vultu pacis proculis, dixillit. Recipe, & tyranne, carmen quam generali.

Dicant & ponantur: Affligimus nosfimiles jejunia, vigilia, cibis, plagiis proprie te, & Christi, mortificamus rotu dñe, quia speramus eamis resurrectionem, in qua illam & metatam, lividam, contractam, emortuum, nobis faveulentem, roalem, Bonitas & radiantem resiliunt, quando nimis reformatus corpus humiliatus nodire, conformatum corpori clarissimi tue.

Dicant & moventur, certantes ac luctantes: Ecce lugubris in perienti yra, nosciti & memori, supliramus, somnificans

Secundus, & genitare, hac cum eodem Theodor. Rupert.
Lyrano & aliis acceptis de sanctitate, quae consequenter
Beati à Christo in die iudicij. q. d. O vii pmemis
in hac via, quod insulz ab amissi opportunitym, incar-
ceratum, libertate privatum, ut vix, o. Iudei in Ba-
bylone, quasi in carcere caca à Chaldais conculi fuisset:
vegum attulit omnino, sustinuit fortiter. Et brevi orie-
tur vobis soli iulit'ia, pata Christus iudex, qui illorum in-
justitiam coram toto ore celebaret, & remuneraretur.
Rursum in hanc facultatem misericordiam &
meritum, ut interpolatione bonorum, panisperna, aquilon,
meritorum, fame, siti, morbis, verberibus, vulneribus monre
& martyrio. Tolerate: et brevi soli iulit'ia penas, id est
radios sanitatis suis, in vos diffundat, quibus annis re-
ficit vulnera, omnes plagas, omnes mortores & infirmi-
tates dispellet, ut sol facilius, easque plenè & perfectè fa-
cile. Nam corpora vestra afflitta & corrupta è iesu
christi & cibis eius educer, refutacit, berbit & glorifi-
ficabit, ne faliari quicunq' viviis de amento. Quocunq' san-
itas haec multa complectitur: Clariſſis enim in resurrectio-
ne omnes regnare possunt non solum corporis, sed & animo
peſanabili. Sanctis ergo corporis Primo, ex ipso ejus re-

*S*extus iure*dictio*; *S*econdo*m*, immortalitas; *T*ertio*m*, impaviditas, nec ab agnere nec a gladio, nec ab hoste, nec a domine, nec ab illa re creata amplius ledari pati possit; *Quarto*, agilitas; *Quinto*, subtilitas; *Sexto*, claritas; *Septimo*, felicitas; *Ottavo*, gloria, quia omnis decor omnis honor omnis fuit auctor omnes deficit enim omnes come sunt quod debeat.

Sentitas vero animae erit Primo, latititia immemorabilis, que non memorem tunc a mente, & omnem lachrymam ab oculis absigeret, iuxta hanc liaz 3:26. **T**ertium similitudinum super caput seruum a gaudio & latititione obviabilius, & fugientia dolor & gemitus. **S**ecundum, integrum etiam omnium animarum virtutum, ut sit S. Propef. lib. I. de Vita contempl. e.4. ubi erit intellexus tuus error, memoria per dilatationem, cogitatio fuisse regnante, charitas fuisse similitudinem, fons & fluxus operacionis, fatiganties fuisse futilitatem, & res fons fuisse morte. **A**nima enim per peccatum Adae factuata est in intellectu, per obsecraciones & ignoraciones, in voluntate, per proclivitatem ad bona caducas; in intellectu, per variis mens & facti, in delitio, in concupiscentia, per infirmitatem & concupiscentiam multiplicitatem, &c. **C**or illius in celo habet omnian fasculat, dando intellectus lumen & scientiam, voluntatis coulantiam in bono, intellectus heroicam fortitudinem, & coniupicibilis honestatem & restitutidinem, ut nil nisi honestum & rectum concipiatur. **T**erribilis visio etiam animarum erit lumine gloria, visio & trinitate Dei, ac doctis glorioribus quae ex ea consequentur, & derubrivation in omnem animam virtutes & potestus, & ex illis in corporis, unde S. Augustinus epist. 46. ad Dionysium: *Tunc poteris, sit, natura tua, fides animorum, ut exponit platonica beatitudinem, que de fini temporis sanctis repromovetur, redemptus status in inferno non memoriam, quod est corpore, non beatitudinem, quae fons & intelligentia est propria, sed plenaria fons beatitudinis, id est, immemorabilem latititiam.*

Mor de per regnante viscer.
sientia & Mor, hæc fibi applicent, ruminenque Martyres. En-
seniandū patimur pro Christo, angulis lacetamur, dentibus fer-
re. scorpionibus daicere imus, catullis dilute-

Bmus; nunc caro, nunc mundus, nunc dianou nostre vestes; et
nunc scrupsi angusti, nunc iucunditas de timore deprimenti,
nunc cholet irrita, nunc calumnae, probera, irri-
pes afflignit, nunc labores fatigant, nunc dolores pen-
etiamant. **Ecc.** Illececerit o fili jultus: pennas & radios
lunatis ruit in nos diffundit. offende nos faciem tuam, &
faelivis erimus. **Eia** Domine spipest disflanatis, & incli-
natur umbra infirmatis. **Eia** spipest dics atenies, & inclinuerit umbra mortalitatis, ut polli mortuoribus,
timoribus, scruplis, tentationibus, doloribus, & spipest
menti nostra pa, serenitas, sober, integras, gaudium et
jubilis sempiternos. Quoties ergo infirmas animi, quies-
cetes dolor corporis premet, cogita: Oleretur brevi o fili jultu-
sia, de famis in penitus eis. Illam suipest, illam iuvocat,
illam permenescere auge, ita placentem eis.

Audi illuminans S. Augusti, in Meditar. t. 59. o de Sacerdotio
miser. Del' iustitia & specie, dicit doctores suos, & locutus. Sed quis
habitatione gloria Domini. Dei misericordia pugnare peregrinari mea ad eam
asile ac die, ubi inibit eam meam, ubi intendat eam meam, ad beatam
fatuorum beatitudinem tunc personis desiderat anima mea: die
et in eam venientem, ut colligatur in eam, et in eam permaneat.

et si quod facias, ne pupillam meam et quia tibi festa mea est. **E**ccl. paup. pellit: *O Ieronimus domine Domine nostra, pellit Christi dilectionem tu ipso Latiane et complacere mea: dedit memoria tu beatum remuniri, et te elevante mortalis radiacione magis nostrum. Tebas enim me Domine natus vixit huius, et ipsius oratione preponitatem. Vix haec vita misera, vita caducis, vita incerta, vita laboriosa, vita immunda, vita adusta malitia, regna superbonorum, plena misericordie et misericordia, quia non esse vita dicenda, sed moris, et quia non sentimus dignitatem per variis mortalitatis defectis, dignitas generis mortis. Namquid ergo hoc grandis nimis in hoc mundo, dicere possamus vitam, quam bonum: rursumque debet, debet eximere, sedens infelix, et amaritatis, oculis inflatis, tenitis macrantes, in aliis diffluentes, tristis confusus, sellente cruce, et illis futuris habebat, dictis inflatis et iactans, propter patrem dulci, insensu exstincti, famulis incurvata, infermitate strigili, mortis depinxerat. Et his male omnia non solum de fructu, sed etiam cum illis gaudio fuisse misera non esse fieri imponebat, et cum omnes delectari, non sicuti potest. **M**ixta visio, et vita mortalis, licet hic aliquis per se responsum annuntiabat, probaberat. **C**um quoniamque fuit capi illecebras, et quidam mulier fuit, fidei promulgans dixit. Deinde istud item quam afficeret Christus iudea suis lectis, ita depingit: *O vita, quam preparasti Deus hic qui diligens eras, vita vitalis, vita beata, vita secura, vita tranquilla, vita placida, vita mundana, vita casta, vita sancta, vita erga mentis, et affectus tristitia, vita sine luto, vita sine dolor, fuit avitato et fuit corruptio, vita perturbatione, fuit variatio et mutatione, vita etiam negligens et depravata plenissima: et ubi nec ad adversarios impugnare, nisi molo persecutus illuccebras, ubi ad amorem perfollis, et timor amoris, ubi dies eternus, et anni omnium gloriarum, ubi Deus: facies ad faciem cursum, ut hunc vita eido mens finis defixa fuisse. **L**obet haec vita incedens elocutus, delatans me bene tunc: ecce deinde quae plus nuncrum considerabo, plus etiam amors longe: sic me voluntatis desiderio in quoque domi membra admobum: illibet.**

EGR E D E M I N T] Scilicet de hoc saeculo & vita
quasi de carcere , ut ingeliamini in alteram beatam &

immortalem in S. Hieron, Remig. Albert & Vazabi. Aut **A** potius, egredientia in die iudicis (de eo eum hic agitur) de sepulchro, cum Corinthis soli iustitia loquitur, non id radiis gloriae, was reiunctus & ianatus, apertos vobis in rama gloriosum, ita Theod. Unde de Tertio. Iudeo Reisseri, carnis c. 13: legit: *Exodus de sepulchro, solus mortali de visuus est dominus.*

ET S A L E T Y S S I C U T V I T U L I D E A R M E N T O) Hebreos. 13: *qui significat creferet, in pinguis luxuria, laetitiae, latitiae et pax, gaudio & perdiditatis, uti faciunt vita faginati.* Unde Chalda. Tigurina & alijs veritate, significat, vel pinguis, sicut stolidi faginati. Paginus. *Sicut vestiti faginati, id est attiles. Sepet pinguis vestiti sicut vesti viae, vesti relaxati & soluti, ut legat.* Tertii. li. de Rebus et ceteris cap. 31. *vinit enim praeterea animalibus vestiti, sed petulante vesti, sicut vestis diecir ut viuulendo, id est laetitriendo.*) Hinc vinculūs constringuntur, id est, dum illis excluduntur, quasi carcere liberari, praे gaudio minē excluduntur, qui pueri telesio emitti præstare, dum agitantur, sicut cum colim fangunt: & spiritibus vitalibus abundant. Porro vita vesti, domi in stabulis faginati laeti, majores vero in palieus cum armis, id est, grecis bouis & vacuarum. Unde **B** Noster verit. *quoniam vesti de armis, id est, sicut vesti armamentis, qui eum armendo pertinetur, id est, sicut vesti matres atque vesti de bovis ubi congerentes, libato, similes, letabundi exultant.* Omne enim animal gaudent tibi simili, cum cog. delectatur. Et ex eo iuuenient fit exultare. Unde Rupert. de ex Coelis adagio 1037. *vestim de armis, expeditus modum armamentum: nam qui cum armis vagatur, vinculo libertatis est, id est, exilis.* Aut *vesti de armis, id est, separati ab armis, positis in stabulis, id est, sagittentur.* Significat haec phasli Malachias mirum exultationem piorum, quoniam hoc mundo sunt qui in casete ab impio (velut Judas in Babylonie a Chaisano) preffit & opprefit furor: in rebus: Christus tanitando, ut sint facti culanti, speculi, focti, immo gloriosi, id est, quoniam vesti faginati incredibili gaudio exultant, iuxta illud Sapient. 3. 7. *subtiliter nubis sicut fuli, & sicut simillima in ornatissima defensione.* Unde Mariam sic explicat: Salicet, inquit, id est, ora gaudio chorae plaudunt, juxta illud psalm. 19. 9. *Exultabunt sancti regnorum, & clamabunt in tribulacione suis.* Vix ergo **C** salicet, significat Preno, plena lassitatem, robust & vigor corporum beatorum: Secundus, latitatem ingentem. Unde Vazabi. verit. *differunt huc illi, Tertiis, domum agitantes, inquit Suarez. 20. q. 9. 2. dicit. & frater, ut innocent. III. qui instar fulguris diffundunt celestiam quaqueverum, ut vel voluntate ipsorum, id proximus fit de corpore, juxta illud Ieremie 40. v. ult. *gloriatur in Domine noscitur fortitudinem, efficiens portavimus aquila, juxta et omnia laborata, ambulabimus & non defigemus.* Unde S. Anselm. I. de Similitudin. cap. 1. affectus Beatus in agitante fuisse fore angelis, quia a cœlo ad terram dicto citius dilabuntur simplices vesti per pondere neque pedes, nec manus, nec aliud corporis sui membra mouere possunt. **D**icitur. Et c. 13. docet beatus, si velis, posse terram loco suo movere: damnam autem nec veritas ab omnibus amovere. Hujus tel symbola (intra) illa animalia Ezechiel. 2. v. 14. *hunc & rex sebaehter in similitudinem faginorum confundens.**

Quarto, vox **fatuus**, significat mutationem ingentem Beatorum, per taliter quem terrena fuisse in celum. **F**atuus ergo & cetero ad celum, & morte ad vitam, ex arsum ad gloriam, & iepulchro ad thronum Dei & Agni. Ita ipsius, id est Ecclesia Beatorum, imitatrix ipsius Christi, ut de quod Cant. 2. 8. ipso: *haec dilatio mali, accidit illi omni solens in mortibus, resurgit resurrexit. Similius est dictio meus ex parte literarum cervorum.* Christus enim ingentes de fatis, dum eis calo latit in umerum Virginis, ex utroque prædicto prius est precipito in cruentum, & cuncte redit in celum.

Quinto, catelles choros & chorae, salutis & plausus Beatorum. Alludit ad Judos, qui transiit mari rubro & submersio Pharaone, factis choros præcenti Maria. Gassaretum, Exodus. 13. 10. ac peracta præfiguratione 40. amorphum per deterrum, quoniam & latè incolumem terram promilliam, qua typus erat catelli & catellis beatitudinis, in festo tabernaculorum, inter alia latrare signa, tenentes manus palmas salutares & chorae ducebant; et ostendit Levit. 21. 40. Quo magis reprobantibus choros Beatorum in eis, ubi peracta Victoria palmiti, pertinente festum festum tabernaculorum: juxta illud, *Laudato eum (Domini) in tympano & choro,* psalm. 110. 4. Et: *Omnis genitus plaudit.*

lata, in Prop. Agn. 217.

A 14 manibus, inhibita Deo in nova exultatione. Psalm. 64. t. Et **S**alutis exultatione exultabunt, Psalm. 3. 1. 16. Et psal. 69. 26. **P**rovenientes principes canticuli psallentes in medio tabernaculorum tympanis & ceteris. Et psalm. 15. 6. **V**estimenta vestra sonant cum exultatione, personae manipulatorum. **L**icit enim chorus mundanorum mellis & lativis, calitum tamen est colla & angela. Sic ricas filiarum in Cœlo, sicut te ram pede palpis ut Scipio, inquit ille. Scipio enim imperator, quoque Seneca lib. de Tranquili, in Iudis & felia corpus movebat ad numeros, & tripudibat, non molliter, sed viriliter, non factus nomini sui detrimentum, etiam ad hostibus triplicetur. Similiter modus David saltavit totis viribus ante secum, s. Reg. 6. 14. & literatissima coram Saul & Davide percutio Goliat, chorus agona cantebat in tympanis & fibris: *Persecutus secum militi, & David dum militi, 2. Reg. 6. 7.* ac Jepheth victor a cedo hostium redemptus occurrit filia cum tympanis & chorus, Judie. 12. 3. **C**horus mundanus, roqui. Conradus Clingius in locis Theologico, c. chotes, & circulos, *etiam canticum ex dubibus, & ceteris formis sonans angelis similes.* At chorus catalogi ex circulus, *etiam canticum ex agno, & circumfusione omnes virginis.* Et scilicet eius, Hinc Cantig. 1. dicitur: *Quid videbitis in Saluatore, nisi canticum castrorum?* Et Jerem. cap. 31. 4. de Ecclesia tam militante, quam triumphantem ait: *Exaltabebitis uirgo Israel, adorem audaces tympano tali, & eruditio in choro laudentem.* Et Luke 15. 35. **F**estus filios in convivio junioris deducit & tradidit, auditus syphoniam & chorus: nimurum hume chorum polunt nuptria Agni, qui felicitate cum Cheilo Iponio personae celebrabit Ecclesia Apocal. 1. 8. & cap. 2. 7. Quocirca S. August. in Medicat. cap. 2. *Laudato, iugur, ut, sicut sanctissima chorus interponit, ut cum exultatione spiritus gloria canentes afficerent.* Et S. Athanasius vel potius Athanasius (citat enim quiescit. 3. & 4. Iaphathum & Nyssenum, qui Athanasius postea posteritissimus) ad Antiochenos quatt. 33. *Sanctorum, sit, anima a 3. Spiritu invata, etiam angelis in regione ueterum Deum laudent, & regnabunt.*

E CALCASTIS (Tigurina, concubilis) IM-VERB. p. 210. **T**ertii. lib. de Rebus, carnis cap. 1. **C**onstabili in iustitia. Primum, quo eos sub pedibus haebitis, impli eum in valle Josaphat judicandi confluent: *qui vero rasparunt obviam Christi in aera, ibique cum eo sedebunt quasi juicis.* Secundum, quo tanto gaudio afficiuntur, quando afficerentur si nunc calcantes inimicos vestor, q. d. Eritis in peries inimicis, etiq. dominacioni. Tertio, quoque quas afflictiones Christi iudicis damnabuntur impios. **E**t **P**agni, verit. *discessit impio.* Quartus, quo per dannos quas lixores & executores lestante vestigia, deturbabent eos in tartara: ubi erunt quoniam cincti in plantis pedem uirginis, id est, in illarum cinctis communis & humiliatis, nempe coetempitimi & abjectissimi. Rursum enim nosas ignea gehenna, ac Vazabi, in illo tempore erunt impot quoniam cincti, id est, aduentus ut cincti, non quibus incircendi. Et in cinctem rediguntur fusi, sed quoniam cincti in igne temperatur, et in eodem perdurantur. Et impio in extremis. Quid enim impio, quæc ac cinere, viuere, misericordia, aqua, latitudine, aciebus? Ita. **C**astulus.

Tertia pars, & communis spoliationis Asia Europeus.
Tertia pars, & circuitus omnia accepit cincto.

Et P. Sabinius:

Imperio pars, & tantum fidei Troia salutis.

Seneca in Herc. Fut.

Caducis pars, & quæc opibimus cincti qui residunt?

Caudian. in Ecclipsim:

Misericordia cinctus, & si quid restat Est.

Quod pars regis.

IN DIE QUA FACIO? Id est, faciam, felicitate in die iudicis, quando faciam vos calcare impio, sicut ipso in hac vita concilierunt vos, juxta illud psal. 49. 6. **K**alzarienes Dei regnare oram, & gladii auxipris in membrum eum: ad faciem eum vindictam in nascientem, incipiuntur in populo: *Ad allegoriam reges sursum in us iudicium conscripserunt: gloria bacis omnia subducuntur.* Et Sapient. 3. 8. **J**udicabunt nubes, & dominabuntur populo. Et Matthys. 9. 8. **V**os faciet istis me in regeneratione, cum fratribus plus somnioris infuso maiestate sua, fedebitis & vos super fidem donacionem, indicantes duodecim triuno Ihesi.

Ma lachias dixit v. 2. quod Chribus timoribus Deum in A patet mihi omnes Israel & spinae eius, q. d. Tu, d. Eli, eras totum rodere, tuque exercitus linea, qui magis cum levibus & defensimini, & salutis fuit vitium de armis, & taliter impius. Talis autem fuit eritque Elias: unde congruit enim Chribi praecor. Fuit enim ipse, ex quo tui exi phoenix, immo sol illuminans, fanas & acceptatione amore Dei frigida hominem corda: unde & meritis curu igneo, quibz p'actio nra in cœsum: hinc & Elias dicitur eil quasi d'esp., id est sol, aut S. Chribi, de quo mos plura.

Quares Si cando, eis Elias portis quam Moses, vel quis alius, futurus sit praeceptor secundi adventus Chribi. Reip. Primò, ob ingen' m' zelum, quo per alios Prophetas a Deo donata fuist Elias. Cum enim ministeretur a Deo ad corrigitos facilius iu corrumpitores mores, & ad idololatriam ex Iherach extirpandam, opus etat ei ad hoc perfidium ingenti animi robore & zelo, quem proinde Deus ei iudicavit, ex quo confitit & debellavit tam impudicum Jezebel cum Achab marito suo, quam omnes Prophetas Baal, quos & occidit. Reg. 18. Similiter zelo opus est in fine mundi, quando refregeraret charitas, & abundaret iniurias. Ministrer ergo zelosus Elias, ut cum Auctoritatu configat, ut per verissimos illius exi morem emendet, itaque viam sternat Chribi venturo. Moies, licet zelum, non conguit teneat, ne videatur legem veterem sua reditu restituere, & Judæos in judaismo conseruat, spissam sed alius non appellant, quin ad M. Iesu exiguat legem.

Sextu. Secundo, quia Elias mittit fuit à Deo ad tollendum seculum, quod locis Jeroboam & deinceps tribus sapientias à Iuda & a Deo, pro coequo adorantes vicios surcos in Dan & Bethel. Similiter modo ministrer in fine mundi ad tollendum seculum, quod olim fecerunt Judæi a Chribi & exteris gentibus fidibus, ut eis unat Chribi & Ecclæzia. Judæi enim ipso credunt, utpote Judæo & Prophæto suo, adeo in Script. celebrato, & promisso ad idem opus, quod olim fecit, iustum peragendum in fine mundi. Hanc causam dat Malachi: Et cognoscere est patrum ad filios, & seru filiorum ad patres eorum, & regnare, id est, ut resolutis Deo & avicis fidei, subire la. et, ut ait Eccl. 4. 10.

Tertio, quia sicut olim sub Non mundus petit diluvio, sic fit fine peritio ignis configurationis. Ministrer ergo Elias Propheta ignis, ut ignem influum peccatoribus præsuminet, ex quo ad fidem & punitioq' accedat, quod hunc ignem evadent. Hinc Eccl. 4. 18. Seruus inquit, Elias Propheta quasi ignis, & seruus quasi ignis, rata ardor.

Quatu. Quarto, quia Elias ob zelum & iustitiam rapuerit in calum. E calo ergo quasi caelitus Chribi è calo venturi teftis advenit, justus illud Eccl. 4. 9. Qui recuperat in turbis agnos jo caro ignorat ignoramus, qui recuperat in horridis temporis (id est, tempore a Deo iudicari & decreto) temere iracundiam Domini. Adeo, id meruit Elias sua vita, genitice, & puritate angelica. Num enim virginem suffit, & quidem illo aro singularem, dicit S. Ignat. epist. 5. s. S. Ambrof L s. de Virgin. S. Epiphani, io Anchore Elias, aut, matr virginis, ut ex origine virginis immorta. datus in predictis mundis. S. Epiphani. terrena de transfiguratione: Aperuit, inquit, regis vestris regnum regnum virginum magi. Elias omnino regnum fratrum.

Quintu. Quinto, quia Elias fuit dux & antegenitus Prophetarum, sum tempore, sum dignitate, tam sanctitatem, sum libertate & efficacia prædicandi, sum seruus gellaturum gloria: underpresenter totum chorus Prophetarum, aut S. Hier., qui præ i Chribi, ex quo tellusmonum peribet. Eadem de causa Elias apparuit Apophysis in transfiguratione Chribi, ut ostenderet ipsum esse Chribum, leque & omnes Prophetas illi iuste dare calculum, illaqueatus fari quid ipse est. Mihi ob his salvator.

Sextu. quia Elias Israels & Iudeorum fuit cultus, Propheta, doctri, protector, Apolloli. Veneretur ut illos Iudeos per tota scula abstrahet a Deo, ad eum & Chribum reducat. Unde Elias fuit in calum rapere, tunc lamabat: Peter mihi, curas Israel & avaricias, q.d. Tu, ob Elias patre mihi, eras Israels auriga & currus, quia cum ut auriga regibus & fictibus quoscumque, volebas, cum, dico, ut currus tolerando baui abas, procegabas ac propegebas contra Syros atiologic hollis. Unde Sept. virtutem

de qua est translatus, non ex postillatione varia, sed ex suppositione prophetis, id est ipse & sui nomine & sui dominio.

Septuagesima, quia fuit Elias utru igne rapens in calum, Septuagesima.

typus fuit gloriose & gloriosissimi Chribi in calum, ita rufum typus fuit gloriose regis Chribi & Beatorum, quo in die judicii triumphantibus ascendunt ex calum, ibi in aeternum regnatur. Appositus ergo gloriofus Elias probabit gloriam Chribi ad venitum, ut iohannes prædictum meridians. Fuit enim Elias ius laudatus, zelo & rapa quasi d'esp., id est soli modi. Vide S. Chrysostom. fer. de ascensione Elii tom. 2. obi triumphalem Elias currum depingens inter certara ait: Operibus namque errantes populi relinquerunt, habentes sarcasmos, medietatem dispensationis velut patrem, & fratres suos: ut possemus ad lugum simorum Deli latentes & reges animos reverentes, frumentis levigatos afferimus. Et ad iustificatione sella nostra, ceterata concessi gradum repulitionis corporis, ad regem califfras curva arcta ex quo exstulerat res. His. Addit deinde: Hinc Postus arque p'libet in figura adest fides imaginis, exempla credi similitudines, qui surret ut quoque fidei genitrix & fructus. & similitudo creare levissima inter praemissum & ipsius credendam, quoniam ad califfras videtur afferenda. Et aliam. Graecis formulis non appelleretur. Unde Elias vero hunc quia corrus & aqua fulgescens ipse, de Oceanis flumine, id est de mundi communione, per mentem scriptoris id est, per magnorum laborem diffusus, propagaverunt, ad califfras ducendos afferendo. Eta enim Elias vir cuius mundus res inferior, ut idem sit homo, t. 5. inter a. 7. ex variis in S. Matthei, locis.

Oclaro, quia Elias exemplum & typus est beatis resor. Octava, rectio, quia in die iudicij Chribi confederat omnibus beatis & electis. Unde ex Epiph. in Anacleto S. Aug. lib. 31. Civit. ro. Elias & Henoch vocat primogenitos nostros fratres resurrectos. Et Tertull. li. de Resurrec. carnis c. 9. Henoch & Elias, inquit, tandem resurrectione disponunt, quia mundum ante finem: qui a sonoro de ore translati, ab iusto iam aputulisti candidati, ab omni nube, & ab omni domo, & ab omni iniuria & consumula immunditia coram suis fratribus resurserunt feliciter figurant, non quia credi operari hoc fuerat insegnatum, sed documentum.

Moral. dicit hinc Elias, quanta virtus fit zelus, quatinus Deus facit zelos, utpote quoniam fit zelus eis civitatis, natusque illi prodromos, præcurios & indicis, uti zelus uti unitivus. Elias, feliciter Johannes Baptista, de quo Gabriel Zacharias in Luke, 1. 17. ipse præcede ante illum in spiritu & virtute Elias. Talis fuit S. Paulus, dicens Rom. 3. 15. Quis non separabili a charitate Christi? Tribulatio? an angustie? Talis fuit S. Ignatius, cuius ignes epiphora, vestis & martyrium fit quis legit, significet. Ibi S. Franciscus, qui profide adhuc vivens, sed abiens, cuius fratribus apparuit quasi filo ex corru igne, tamquam alter Elias auctor legi diuinis suo ardore accendens oebem, ex quo rapiebant in calum. Translatores saepe considerant omnes sanctam partem obstantem corpore, præsentem spiritum, transfiguratum rati officiis, superius irradiatum, fulgoribus & ardoribus inflammatum, & præternaturali virtute in eam spissos simul & ignis hinc denunciant a Domino, ut tamquam viri Herodis prius considerant, qui vestram spiritualitatem ut alter Elias, sicut fuisse a Deo creatus & acrius, sit S. Bonav. in Vita ejus c. 4. De hoc fuit zelus gloriatus Elias 4. Reg. 19. 24. Zelus, aut galante fuit pro Domino Deo servitum, quia desiderabat padum ramum nisi Iordan, alterius non deprehensum. Prophetas postmodum gladio, dorso, fuso, ex foliis, & querens animo meum, ut aspergat eum.

ECCLESIA CONVENTUS CORPORA TUM AD FILIOS. Vnde variis hoc explicant. Primo, S. Hieron. hic, S. Aug. 10. Civit. 29. Greg. 21. Mor. p. &c. in Toletus Luke 1. 17. sic explicant Elias, cor, id est mentem, patrem transfiguratum, ex modo feliciter in filio, id est cor, id est, eum deum animum, fidem desiderium & devotionem erga Chribum, quod habuerunt corum patres, ut eos filii imitentur & amantur, q. d. Elias haec prædicatione refinuet & reverbabit fidem & devotionem patrum Patriarcharum & filiorum & prophetarum antiquorum erga venitum Medium. **Versus 6.**

In filiis, id est posteris, ut & ipsi viva fide & ardenti aet. Johannis enim predicatione erat haec: *Passim eti ap- proponit omnes regnum celorum*, Matth. 13. Eadem enim Ep. studio Christum, quod Messiam jam p[ro]ximamente amplexantur, itaque ignitum patrum erga Chirillum desiderium, iam multis facilius per infidelitatem & cetera extinximus, accendit in filiis. Unde pro *conuersione* hebrei est **30** *in filiis*, id est redire faciet. q.d. Elias faciet ut in filiis redire cor, id est mens, fides & devo[t]io patrum. Alludit hebrei ad *Tischa*, id est Thesbites: *Elias enim hebrei, idem est quod Deus noster: Tischa significat conseruacionem ad portentis* restituacionem & revocationem. q.d. Elias p[ro]xima nomine suum & patrem erit Thesbites, quia convertit suorum corda per portentum ad Deum suum, itaq[ue] omnia in integrum restituere & revocabit, ita S. Hier. Hoc est quod aut *Carthus: Elias nuntiorum & refutatorum omnia*, Matth. 17. Et Eccl. 1,8. 10. *Primitus Elias concilius per patres ad filium, & refutatoribus Iacob*, id est. Elias daudem tribus collapsis a vetere veraq[ue] patrum fide & religione, in primitum & avitam p[re]stans restringit: per excusationem & perfidiam fratres & discipulas ostenta fidei lucis redintegrabit. Verum h[ab]it expositio obici potest id quod sequitur: *ex filiis* r[es]taurare ad patres eorum: o[mn]i enim Elias cor, id est, mentem & devotionem filiorum tristitiae in patres, ut illam eis indiceret, utpote qui tam primius haberent, & jam erant mortui. Sed respond. tunc est: Elias convertet cor filiorum ad patres, id est, efficiet ut Iudaorū cor, id est, mens & fides confusa & adbaricata cordi, id est, menti & fidei patrum.

Secundū, R. Salomon, Abenezra, R. David, Arias, Vatabi, & a Castro, censent hoc pharis uero aliud significari, quād omnes, tam patres, quam filios ad unam fidem ac religionem conuertendos, q.d. Elias convertet cor patrum ad filium, & eorū filiorum ad patres, id est, faciet ut patres & filii habeant unum cor, id est, fidei unanimes in fide & amore Dei, ut una communi corde & animo patres cum filiis, & filii cum patribus, id est, tam iuiores quam minores, Chirillum recipiant de colane. Unde Abenezra: Erunt, sit, omnes eorum cor, seu cordis unius ad revertendum ad Domum, tam patres, quam filii. Verum sic postea dicit: Convertet cor patrum & filiorum ad Chirillum, jam autem dicit, Convertet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres.

Tertiū, q.d. Elias sua predicatione & zelo efficeret, ut Iuda in fine mundi immiterent ius Patriarchas, ut fecerit ipsi rediderant, sperantes, summeque desiderantes & amansur Chirillum venturum; ita filii eorum cepiant, spem, somnum desiderant & ament cum praepterium, inob[lig]itatem; itaque eorū patrum & filiorum incredulis ante aversum, ad eos p[ro]m[is]t credentes convertet, faciebat ut Patriarche Iudaos Christo credentes pro legi causa filios agnoscant, & ament. *Abrakha enim patre se feruere sollempni* videtur dies nostri: videt, q[ua]r[ter] gavilis, id est, Chirillum Johannis 3. Idem d[icit] de Iacob, Moze, Davide, &c. ita S. Hieron. Remig. Rupert. Lyran. & alii. Hoc enim est reducere, vel convertere cor unius ad alterum, nimur redintegrare amorem primitum, reconciliare affectum aversum: cor enim est symbolum & fedes amoris. Hic tenus regitur ex primo, ut p[ro]p[ter]e uterque genuinus est, & congettundus. Quia enim Iuda in fine mundi erit idem eorū, id est, animus, fides & pietas in Chirillum, quod fuit patrum: hinc coniecturam erit idem eorū, id est, amor & charitas mutua, patrum fidelium erga filios fideli, & filiorum erga patres. Unde Lucas e.s. 17. h[ab]it verba Malachis applicatio antitypi Elias, id est Johanni Baptista: *convertis, inquit, cora filiorum ad patres*: de pro eo quod Malachis assubdit, *cora filiorum ad patres*, verit[er] *in incredulitate ad prudenter infatu*rum, hoc est Primū, q.d. Elias, quād ac Johannes coconvertet Iudaos ad prudenter, id est, ad fidem, quam de Carillo venturo habuerunt p[re]dicti iurius eorum patres ita Maldon. in Loca 1. Secundū, q.d. Facies Johannes ut increduli diligenter coquenter figura adventus Messia, à Prophetis prescripsi, & patribus à Deo data, atque sic creant, Messiam jam venisse, Chirillum agnoscant, ielicas Chirillum esse hunc quem ipse in d[omi]no offendet, dicens: *Ecc[lesi]astis Agnos Dei*. hoc enim prudenter est opus, ita Toletus in loca 1. Terziū, Johannes coconvertit incredulos, gradi e[st] in 37a, id est, iudeos dientes, ut veris Syris, ielicas legi & praeceptis majorum, ad prudenter iulforum, quād omnis cetera & altera, non certe & caduta: timet, & coleat Deum, & iugiles obliterat: qui enim hoc facit, is sapit & prudens

symbolic[us], Elias converget cor patrum, id est Iudaos, ad filios, id est, ad Christum & Apostolos: hi enim & Iudaos prognati, eorum futurum filii & eorum filiorum ad patres, omnisim Christianorum sed Iudaos (primi enim Christiani ex Iuda[is] sunt orti) q.d. Elias faciet ut Iuda[is] credant Christo & Christiani, ne Christianorum fides & religio infundatur Iudaiz, ac proprie[te]t utr[ig]n[ue]t habeant unum eorū, id est animum, fidem & religione, nimirum cultum Christi, ita Theodor. hic, & S. Chrysost. & Euthym. in c. 17. Matthari, ac Damascen. lib. 4. de Fide.c. 27.

Ex hoc ergo loco patet, Iudas penit omnes in fine mundi di convertendos est ad Christum, per Elias. Ita crolet S. Iuda p[ro]p[ter]e

Carth. homil. 8, in Matth. Elias, inquit, *refutatorum omnia omnia con-*

incredulitatem videlicet Iudaos qui non erant regi[us], ad finem mundi dum convertit. Ex post omnibus: *Quando ergo credidit omnes, ad Elias, inquit?* *Siquidam Elias omnia refutavit, non mediocri quida-*

nos, verum etiam quoniam sicut ad illum dico amplius magis

aut: amplius Elias radiis felicitatis eius fulgenter: ad quo

omnia cum praedictis illis accedit ad Christi fidem sapientias,

facilius inscipitur. Idem docet S. Aug. 20. Civit. s. 9. Theod.

in cap. 12. Daoil. S. Greg. homil. 8, in Ezech. Damasc. 1,4.

de Fide c. 27. Beda 1, i. Marc. c. 9. Theoph. in c. 4. 7. S. Matth. Ambros. Victorin. & Auberius in c. 1. Apocal.

estq[ue] h[ab]it communis Patrum & Ecclesie traditio. Ubi No-

cum sit Christus, *elias refutator omnia*, significat ingen-

tem tuorum conversio[n]em: adhuc, Elias factum pa-

cem inter Iudaos & Genes, eanto tempore discordes, ut

uno foderis in Christi fidem & Ecclesie fani coeant: insuper, Elias collapsos Cleri & populi mores reformatur, luo-

que zelo Apollolico omnia ad svium aiutorum & primigeniu[m] splendorem quem habuit Ecclesia tempore Apollo-

lorum, reparaturum, ut Christiana religio & sanctitas obli-

qua manebit splendens & coruscet. Plura de Elias & He-

noch dicit Gez. 5,24. & Apoc. 1,1. & seq. Hoc natum Julianus Archip. Toler. 1,1. contra Iudaos, probat eos

qui ad eum convertentes in fine mundi nec

enim converti posunt nisi aversi 2. Iudas autem ab alio

Christo non sunt aversi, quam a nobis Iefo Christo: ergo

h[ab]it verus est Christus & Messias.

NE FORTE VENIAM ET PER CUTIAM TER-

R. A. M. Id est Iudas percutiam, vel, eum venido percutiam.

Est hendecas, quia unum dicunt per duo.

Nam t[em]p[or]e non ad veniam (quia non fortuitum & dubium, sed fixum certum: est quod veniet ad judicium) sed

ad percutiam referendum est, q.d. Ne forte eum venendo ju-

diciatur terram, inveniam cam inco[r]rupcio[n]e & sceleris

refutem, si ergo iusta condemnationis sententia percutiam

cum anathemate: Child. iustificatione, Pagan. oratione,

Septuag. aplo, id est penitus, vel sobito; Tigur. profecti, p[ro]ficiuntur, rastriant, alii, u[er]o, ad intermissionem, vel intercessione[m].

Hebr. enim D[omi]n[u]s u[er]o significat excusacionem, qua res litigii

excluduntur, intermissionis & perduntur: idem significat Gracianum. Sime. Vide dicta Levit. 24, & Rom. 9, 3.

P[er] h[ab]itu ergo & anathema hic intellige atteram maledi-

cionem, porcum & ignem gebentem, cuius Christus impios

domine addicunt in die iudicii ita Remig.

Per terram metropolitam iuste[n]dolas terra, post h[ab]itu-

metropolitana & terrena sapientem, ita S. Hieron. Dicit tem-

ram, non Iudaos; tum quia Iuda quos coconvertet Elias.

Ipsa si fuit post totum terram; tum quia Elias non tantum Iudaos, sed & Genes oblitus terrarum convertet, & Chirillum vel fidem, vel vitam & mortis eius imperat, itaque

averteret ab eis anathema damnatio[n]is atterrare. Minus recte

Arias per anathema accipit excludim[us] Iudaos per Ti-

ton & Romanos: agitur enim hic de die iudicie, cuius

precursor erit Elias. Minus aperte quoque Vat[er]bi, per se

f[ac]tum putat significari tempus adventus Chirilli indeverminatur, q.d. Ne forte veniam tempore incerto, quo minime putabitis, vel me expectabilis. Nam quoquaque tem-

po[ne]re venit Chirillus, certò perdet impios, nisi te conve-

tant per predicacionem Elias.

Moral. dicit hic Primo, ex Elias, qui iram Dei avertet, ne

percutiam totam terram anathemate, Santos illustres &

Sainti esse quasi bases & columnas orbis, qui suis preci-
losi sunt

bus, meritis & rebo cum, alioquin rastriatum in existim, ful-

lantes sunt & lucent: tum quia orando manus Deo irato quali erit - ligant.

ligant, ne in via dictam profilient: tum quia predicando A
fancte vivendo peccatores compungunt, impellenteque
ad corrigendam vitam. Hincen si quis aquila terre-
stres, quorum mens in celis est, qui terra celosse. Deo
quam fortioris sunt. Tela Sodome Atlan fuit Abraham
Gen. 13, 12; & apud Iudeos Mole Eaudi 3, 14-20 Sa-
muel 1, Regum 7, 10; & David 3, Reg. 12, 18-24 Etich.
4, Reg. 10, 6, & Jeremias 4, 15. Deus enim pluia facit
unum insigniter hodiorem, quam etiam communes iustos.
Ratio est, quam per transformat per lumen, inquam, natu-
raliter, videt Piso in Theatrico, dicens: *De nito qui similem*,
quam enim hominibus aliquis inflatur; & *qui fons cuiuslibet*
stimulus eius debet, ut rugitur ardenti conatu asperit &
contentad ad profectum, & ad culmine factitudinem. Tali
enam in coru inflorum eminas quatuor gigas, qui dextera
sua calum contingit, ibique quaque alter Jacob cum Deo lib-
eratur, & volentem vincit. Hinc Dominus ad Ezechielem
1, 2, 10. *Quoniam, inquit, deus virum qui interponetur seponit,*
& flatus expeditus contra me proterre, non dispergit eum, &
non deveni. Et si ergo factus es indignatione mea, in qua
ira mea consumaris ois. Nonne tunc plures tuos reo
data haec iustos, sed nemus huius tam eminens, qui ruerit op-
positum Deo, cieque flagellum extorqueret.

Exemplum: Talis Venetiarum Atlas fuit S. Laurentius Iulioſianus carundam Patriarcha tyro enim cuidam farto reuelari ait, Deum civitati indigemus eum perditum fuſſe, nisi precibus uisus incedi Patriarcha furor diuinus aeuſus fuſſet, ita habet eum Vitis. Talis Emissa, imo orbis At- las fuit S. Simeon, cognomento Salas, id est fulens, quid facientibus sumus fulens operibus celaret, cum iocerim multa misericordia in sumnum fuit contemptum, ac in fal- tem corporalem & spiritualem proximorum patret. Cum enim quidam Emissa civis Hierosolymitanus profe- cius, te Abbatis Johannis precibus commendaret hoc ab eore respondens tulit: *Miserere mei, cum habebas abbas Simonem, ac me habuimus velut etiam obitum diversum.* Nam non ego fulens, sed etiam mox nos toro indiget illius precibus, ita Leoninus Episcopus Nicopolis, in Vite S. Simeonis.

Similes Ecclesiae Atlantes fuerit S. Dominicus, S. Franciscus, S. Vincentius Feretius (qui centum Christianorum milia, Iudicatus aij. Saracenos osta ad Chirham convertens) sic Japonem & Indorum Atlas hoc auro sicut B. S. Xaverius. Quis ergo dubitet mundum precastubilatum flare Sandronio? Quocirca merito dicitur Ambros. lib. 1. de Cain & Abel c. 3. Quam beata, ait, civitas, quae plurimos infios habet, quemodo huncducere nota de parte tuis? Quoniam gaudio cum aliquo misere et sapientie dies vires, vires, cum virginis capiti, vienes gravas affectio longiora, velut quamdam inveniam Ecclesie curiam patrimenta lige quidam vires & specie praeauratis, quod in uenit reverentur quod inducuntur quod ad amorem uerum gratianum celosserunt. Similes illi aliquis hismodi decedat, quamvis longe sanctissimi desuper, affectio quia definitissime gressu inuenit suos mentes. Subdolus tales esse quam civitatis religiosi, in quā delinqüentes se recipere possint. Domine perinde, inquit, ubi sunt malorum immixtum, vel factura lobis hoc prius indicium est, si ei descendat uis consulentur, vel etiam gratianus feminis. Hinc prius ingentemque operari posse malorum. Idem docet

Dicitus Secundus, estimare & ponderare ultimum ch-
rism & anathema, quo iuam, omniisque aliorum prophete-
tias claudia Malichias, ut illo timulo ineret omnes ad
piam amictum, vitam. Eodem sive oracula coecludit illa,
qui dicens: *Ego existamus,* & videbant cadavera virorum quos
proscripti sunt in me: *vernis enim non morietur.* & ignis
nunc non arcebitur: *Et tunc nubes ad faciem tuam in
firnis omni tertiis.* Hoc est *charism,* quo ferentur & libera-
buntur impediti ultimo & decoratis mundi die, qui erit
horizon temporis & eternitatis, exinde de gressu, quando
ad Chiefti judicis in valle Iosephat, qualis in orbis universi
theatro, ad aeternum tormenta damnandi, pavidi & atrociis
audientis: Diffidit sive *me maledicti,* in igne astromachum qui para-
tur ex diabolo & angelis suis, atque illuc igne confagratio-
nis convoluti, & diconvoluti in tartara rapientur, ubi in
terruerunt separati, in modo maledicti a Deo, a angelis, & Beatis,
perpetuo carcere conclusi, nunquam amplius videbunt.
Iolem, hellas, vel aliud lucum, nullam latitudinem aut confor-
matiorem percepient, sed in perpetuum incendiis voltura buntur
in aeternis fumis, & ardore.

Hoc cogita cum te libido stimular, cum ambitio sollicitas, cum ira exagit, cum braor blanditur, cum ingens auditas, cum clamor fallaces suis illecebras & pompos ostentat, in magno, jo arbiter tuo est vita & mors, exultum & gemitus, fatus & damnatio, felicitas & infelicitas tua tempora. Elige quod mavis. Cogita: manum tuam delectat, puerum queas, et cruentum. Et vicimur: memoremus nos quod crucifixus, et tu nos quod delectas. Præcitat S. Chrysostomus, hom. de Læzio: Si quis sit, in eum anima vestigia per se omnia nascit, non solum somnium, sed manifestissime delectus per somnum frustra, et cetero deinde annis crucifixus, non posset ullam scilicet que familiari, concubini amiti, et quiparere tibi illuc de futura viae ergo. Nam quod est somnium nescio ad ceterum animi est ipsi futura via de futura, in mea mentis. Quod est engraviatum ad pollegum immutatum, hoc sunt illi anni ad somnum frustris quantumque interi in somno et res veritatis interi in alterius viae somno et illius. Quid enim tunc aliud communis re & spes mortalius gaudia somnia negligenter sit? Philo. Quid vobis est magna in terra domine, qui aspergunt omnes, scilicet mundi nisi sit magnitudine at Cicerio Tuic, 4.

Ex adverso cogita, quam dilipat illi chorus Sanctorum, et amictus Beatorum. Impii suna claves justitiae & vindictae divinae: Sunant fidei eorum militiceritudo & gloria divisione. Impii suna brevi diaboloi et per se electi sunt Dei, id est, restacra ab officiis profisos separata. Deo Deiq, lantibus in aeternum dicata. Impii suna amictus, folles & foeminae galere: Sancti sunt amictus cali & Jerusalensis exaltis, ut in ea ad perennem Dei gloriam per aeterna facilius respondeant.

Probus ergo posuit; et hoc illecebras mundi, mortificata concupiscentia; fuisse morbos, depletus, exanimatus, perfections; flude puritatis, luctuantes cole, enire ad omnem virtutem: modicus erit brevissime omnis labor tuus; sed ingens praeponit se manet, & corrora immorabitur. Id enim post in profanis *et mortuorum & locis tristibus*; uolita, super modum in exultatione aeternae glorie pavidus operatur in nobis, a Cor. 4. 17. O fragilis humana, exigit enim quidquid agis propter finem aeternam; ut est uerbi; homini de S. Macario. Quocirca S. Antonius, testis S. Athanasi, in eius Vina, hoc beatum cheres suis inculcavat, ut jugis est efficiens ut herbolium nisi vicitorem, concomit; perfectionem; ita iniqui, si primaria uoluntate in cunctis mandatis, malitia in excessu propositi vigore lafessos, sed quasi incipientem angere simus debet quod uirior, per seipsum sibi humana uoluntate aeternitati comparata brevissime finit. Et nos: Prodigio vita aeterna vili preio comparet, scriptum est quoniam: Die uita nostra sequitur annos; si annos ex parentinam, aegrotum. Quando ergo etiamcum annis centum annos laborant in Dilectione ueritatis, non tanto tempore regnare suam in futura, sed pro annis perdidis annos nobis facillius regna tribuimus. Scis. Nesciis cum aperius mandas, & reliquis te adscrives ingenia, qui annis terra ad infinitum laborare concurrit; & hanc uerba.

Xeritatis, quantoq; qd; in duris, quam confians & eterna es! Chrestus es, iustitiae tuae. O menetiam amorem, qui tui obliviscuntur à fluvio, stupido mortali sum, qui te per momentum voluptatis diuident & prodigant! Oblistupetece cali super hoc, & porto eis deselamens velemete. Si Deus daret, derueget Judas, & cuilibet damno! Singulis millesimis annis pro tuis peccatis exireta unum dumgusta lachrymam, & quando hoc modo per tanta sonorata intervalla, tot lachrymas emiseris, ut sis totam oundi capacitatem impleras, misericordia tua, cuique te ex inferni ignibus penitusque ex cipiat; gaudetis fanē Judas gaudio ingredi & infestabili, eo quod aliquam habebat latius spem. Sed quād longa hæc spes, quam valet annorum ei in penitis entendere efficit spatiū à quo millesimis annorum nullius ei expectanda, antequam lachryma suis vel seph hymnum impletet? quot milionea annorum ot peculium? quot cubi milliones, ut dolium uomat? Quando ergo cibiculum, quando domum, quando urbem, quando unam provinciam, quando terram, quando aeternum, quando calix lachrymatis suis completerat? At iam iofelix ludas ne quidem hanc ipsen habet, sed etiam ipsi per haec annorum inestimula tonsum mundum lachrymatis impletet, needum finis, needum medium, immo secundum suos usus.

mundus priori simili, lachrymis implorans pararetur. A Trinitate, ab eaque impetu, ut quicunque illud lecti-
fuerit, ad eam culum & laudem perennem accedan-
tar. Ipse enim est felix aeternitas Iesu, & nostra. Eifice,
ut eam quasi summum bonum ardentissime diligamus, &
utque ex adverso peccatum de gehennam, quasi sum-
mum & aeternum malum, summe horramus & fugia-
mus: ac proprie deinceps pariter, ut beatitudo & misera aeternitatis memoria, timor & amor jugiter nobis obvertetur
ut BEATA AETERNITATI VIVAMUS, celum, &
laboremus, patiarum dura & acerba quoque. Averte a
nobis etrem & anachoreta reprobationis aeternus. Fac &
forma nos etrem & anachoreta Deo, in templo & glo-
ria caelorum. Filiu cui fumus, vel esse cupimus. Monstra
erge te esse matrem, nunc & in ora mortis nollis.
Amen.

*Primum ad
S. P.*

O B. Virgo Deipara, Propterum Regina, aeterni Verbi, ejusque fidelium & filiorum mater ab aeterno ordinata, que Deum nobis tua carne virgines corporibus; per eumque beatas aeternitatis nobis adiunxit devicta mor-
te referens, offer hoc meum, undique tuum opus benedi-
cio filio tuo Iesu Christo, Salvatori nostro, ac toti S.

Omnis consummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis:
Psalm. 118.

In sempiternum æcum thesauriza. S. Nazianz. in sentent.

Junge cor tuum Aeternitati Dei, & cum illo aeternus eris. Aug. in ps. 91.

Nullus labor durus, nullum tempus longum, quo gloria Aeternitatis
acquiritur. Angelis apud Bedam in Hist. lib. 3. cap. 19.

Pro paucis annis laboris omnia nobis saeculorum regna reddentur.
S. Anton. apud S. Athan.

Vera beatitudo est saeculi beatitudinem spernere, neglectisque ter-
renis in divina flagrare. S. Enchirid. ad Valerianum.

INDEX LOCORUM SACRAE SCRIPTVRAE,

Quæ in his Commentariis explicantur, vel obiter
elucidantur.

*Prior numerus paginam, secundus columnam, littere addite litteras
intercolumnares denotant: si unus tantum numerus sit,
signum est ad proximum referri.*

EX GENESI.

- C 2. 2. v. 6. Firmamentum in medio aquarum
396. v. 2. iv. c
3. 2. Lignum vite in medio paradisi ib.
4. 1. Serpulum ultro dabatur de Cain , de Lam. ch
verò omnia cœptis 45. 2. b
10. 11. Ex illa terra egredens est Assur , & adiuvavit
Nimivem 21. 2. a
15. 24. Pior Dominus à Domino sulphur & ignem super Sa-
domam 11. 1. d
21. 18. Benignetur in femme tua omnia gentes 24. 1. d
22. 1. Erat Abraham dierum multorum 209. 2. b
23. 21. Major tertius minor 68. 2. c
26. 13. Nume diligitur nos Dominus 68. 2. c
29. 21. Videamus ut in Dominis quod despiceret Liam 410. 2. c
41. 2. Cœptice me fecit Dominus in terra paupertatis me-
7. 2. c
47. 2. 11. A peregrinationis meæ pervi & mali 493. 2. c
49. 12. Ad batonem, omnicum domum patrum sui , peribem cib-
ria bulgaria 181. 2. d
50. 11. Adoravit conuarius ad leuisticum caput 375. 1. b
48. 16. Invenerit super omnes nomen meum 55. 2. d
49. 16. Salutare tuum expeditabat Domine 52. 2. c
EX EXODO.
Cap. 3. 14. Ego sum qui iam 331. 2. c
33. 27. Non duxit nos per terram Philistinam, quia vicina erat 331. 2. d
34. 1. 16. Colligat unusquisque ex eo quæcumque sufficit ad ves-
cendum 332. 2. d
34. 6. Qui custodi misericordiam in milia 161. 2. b
EX NUMERIS.
Cap. 5. 82. Si uero biduo aut uno mensis sufficit super taberna-
culo 82. 2. a
12. 7. In omni domo mea fideliissimum est 332. 2. c
EX DEUTERONOMIO.
Cap. 1. 9. Jacob fuit nulus hereditatis iuris 319. 2. c
21. 1. Dominus de Sua recte, & de Seu auctor est nodus, appa-
ruit de monte Pharan 400. 2. a
34. 5. Moyse mutauit eum iuxta os Domini 7. 2. c
EX LIBRO JOSUE.
Cap. 14. 15. Adam uita uera ab ante Ezechim brevis 11. 2. d
17. 5. Funeris Manasse adiutio terra Gilead 34. 2. a
24. 7. Adiutor super ea mala, & de operi eius 227. 2. d
EX LIBRO JUDICUM.
Cap. 1. 32. Qui diligenter te, fecit te in exitu tuo splendor, ita ru-
nient 612. 2. d
6. 7. Ecce familia mea infima est in Manasse 320. 2. a
9. 8. Iterum legua uero genitrix super le regem, dixeruntque olo-
via, &c. 37. 2. a
15. 24. In marzilia minij in mandibula pulli asinorum delevit eos 369. 2. d
EX LIBRO I. REGUM.
Cap. 2. 5. Daniel filius peperit ipsum 190. 2. a
20. 9. Impati in temere concéderent 318. 2. d
31. 8. Samuel ante rem annulabat ante faciem Domini 171. 2. a
3. 1. Occidit quis cœptaverant, nec poterat videre: luxura Dei
antequam erat incepta Samuel dormiebat in templo Do-
mini 23. 2. a
20. 30. Filius mulieris ultra virum rapiens 43. 2. b
33. 19. Britannia domini resi cultudis quasi in faleculo vi-
ventum: porro inimicorum uocum anima retinabat quasi
in impetu 35. 2. a

36. 8. Nume ergo perdidit cum lancea in terra sumel , & lo-
cundum apnon cit 351. 2. a

30. 1. Eruca missa ad Australem plagam Cœthi 439. 2. b

EX LIBRO II. REGUM. 351. 2. a

Cap. 8. 2. Tuist David frumentum tributum de manu Philistinum 83. 1. a

14. 16. Omnes moritur, & quasi aquæ dilabentur in terram 349. 2. b

14. 16. Pepercit rex Miphobeth filio Jonathar 410. 2. a

32. 1. A Deo datus filius Salust 13. 1. a

EX LIBRO III. REGUM. 351. 2. a

Cap. 2. 1. Amoribus sanguinem innocentem qui effusus est à

Job, à morte à domo patris mel 185. 2. a

4. 25. Unusquisque habuit lob vite & sic sua 487. 2. a

11. 21. Scindit regnum de manu Salomonis , & dabo tribu-
dem tribus 105. 2. c

9. 27. Te uenit afflumans & regnabit super omnia quia defi-
nitam tuas, critique rei iuper Israel 204. 2. c

32. 21. Alcedo & yade protipet , & uadet eam Dominus in
manu regis 25. 2. c

EX LIBRO IV. REGUM. 25. 2. c

Cap. 8. 2. 12. Patri mei carnis libet , & surge apns 471. 2. d

8. 20. Vnde, dicit, Sanabris: porto ostendit mihi Dominus ,
qua more mortuus 15. 2. b

9. 24. Iohu impl. vir manum suam in atra 234. 2. d

14. 29. Carduus Libanii mixtus ad cedarum que est in Libano , &c.

17. 2. b

27. 24. Et colloquavit eis in circuibusque Samarie pro filio Israel ,
qui poluerunt Samaritan , &c. 295. 2. b

EX LIBRO I. PARALIPOMENON. 295. 2. b

Cap. 5. 15. Cineri venienti de calore patris dominus Rechab 13. 2. a

1. 2. Iulia Jechooda fuerunt Asir, Slatheud, Melchiram
Phacis 605. 2. b

4. 27. Qui staret soleum , virisque mendaci , & fecurum, de-
scenderem 18. 2. c

EX LIBRO II. PARALIPOMENON. 18. 2. c

Cap. 4. 9. Cherubim expanserunt alas super lucum 197. 2. d

15. 3. Transire multi dies in Isra. l. b que Deo vero, & ab
que locutus est, doctore & propheta: legi 49. 2. d

EX LIBRIS ESDRE. 49. 2. d

24. 6. Cap. 6. 19. Fecerunt pœna decimam parta die mensa pri-
miti 448. 2. b

23. 2. Cap. 4. 5. Ne operia iniquitatem eorum 197. 2. d

EX LIBRO JOB. 197. 2. d

Cap. 3. 5. Benedictus Deo , & morire 22. 2. d

3. 2. Perit dies & qua natu sum 165. 2. b

3. 6. Quod commoverit terram de loco fœti qui precipit uis ,
non oritur 474. 2. d

7. 2. Sic illi & clausi quasi sub signaculo 461. 2. c

8. 16. Dies mali transiit uis: naves pomæ portantes 240. 2. d

21. 13. Dulciter fuit glacieis Coccyti 27. 2. a

23. 14. Greci cardines eanti perambulat, nec nostra confidereat

470. 2. d

24. 19. Ad nimium calorem transiit ab aqua nivis 177. 2. b

29. 18. Et sic palma multiplicabat dicas mesos 413. 2. d

31. 2. Cùm videtur me in porta superiori 318. 2. d

32. 37. Si vide soleum cum fulgeret, &c. & osculatus sum ma-
nem meam 441. 2. b

34. 20. Qui tegnare facie hominem hypocritam propter pecca-
to populi 144. 2. b

39. 5. Quia dimisit omaguus liberum in solitudinem, & vincula
ejus

INDEX LOCORVM SACRAE SCRIPTVRÆ.

- cjus quis solvit? 60. i. d
 42. 14. Et vocavit nomen omnis Dierum, & nomen secundum Cagliam, & nomen tercia Comulgatorem. 13. i. b
EX LIBRO PSALMORUM.
 P. xl. 7. 15. Ecce parturit iniquitatem, & concepit dolorem. 173. i. d
 21. Quoniam bonus Iherit: I Deus his qui sexto fune cordet: 404. i. d
 8. 2. Quia in admirabile est nomen ruum in universa terra! 174.
 1. a
 9. 27. Sub lingua ejus labor & dolor. 372. i. a
 21. 15. Gloriam sum faciat aqua. 53. i. c
 13. 4. Et si ambulaveris in meo die umbris mortis. 396. i. a
 33. 5. Iherbit hunc ut ubertate domus Dei. 446. i. a
 17. 6. Deus in adiutorium meum intende. 5. i. d
 41. 3. Quando venias & apparebo ante faciem Dei? 172. i. d
 44. 6. Eruditay cor meum verbum bonum. 471. i. a
 51. 10. Ego autem sicut oliva fructuosa in domo Dei, speravi in misericordia Dei in aeternum. 551. i. b
 54. 13. Quoniam si inimicus meus male dixisset mihi, tollitque sem unigenitum, &c. 561. i. b
 1. 9. 10. In laudem am etendarem calceamentum meum. 404. i. c
 9. 1. 1. Quis deducet me in cveritatem mundit? quia deducit me iniquus in idem nomine tuum tu Deus. 355. i. a
 60. 9. Sic psalmum dicam nomini tuo. 116. i. c
 61. 10. Munda factus hominum in flateris, ut decipias ipsi de vanitate in idipsum. 300. i. b
 64. 1. Te decet hymnus Deus in Sion. 393. i. d
 65. 1. Benedic coram annis benignitatis tuis. 253. i. c
 65. 1. 18. Iniquitatem si alpesci in corde meo. 314. i. d
 67. 5. Iter facere ei qui stendit super oceum. 471. i. a
 70. 11. Curru Dei decem milibus multiplex, millia luxantium, Dominum in eis in Sina, in factio. 406. i. c
 v. 1. 9. Ascendiisti in altum, accipili dona in hominibus. 149.
 1. c
 68. 13. In me pfelebam, qui bibeant viuum. 372. i. a
 2. 1. Imp. opusum capiebat cum meum & midieram. 380.
 1. d
 70. 19. Delectar ut libro viventium, & cum iheris non scribagitur. 548. i. b
 70. 13. Quoniam non cognovi litteraturam, intrabo in portas tuas. 118. i. a
 71. 1. 16. Est firmamentum in terra in summis montibus. 151.
 1. d
 71. 1. Quoniam bona Iherit! Deus! 319. i. b
 74. 25. Quid mihi est in calo, & à te quid volui super terram? 54. i. c
 4. 27. Quelougeant se à te, peribunt; perdidisti omnes qui fornicantur ab te. 3. d
 73. 3. Leva manus tuas in superbias eorum in finem. 477. i. a
 74. 1. Dedisti cum clavis populus Athropum. 434. i. d
 76. 19. Vos sonitum tur in rota. 511. i. d
 77. 19. Nonquid poterit Deus parare mensam in deferto quoniam peccatum petram. 521. i. c
 79. 1. 6. Iherit omnia tua super virum deaeratu. 379. i. c
 90. 1. A nagaio perambulante in tenebris, ab incuria de domo merito. 470. i. a
 9. 13. Supradicem & basiflum ambulabut, & concubilis locum & draconem. 472. i. d
 102. 1. Qui coronas te misericordia & miserationibus. 510.
 1. a. a
 103. 3. Qui padis nullum ascensem tuum. 406. i. b
 104. 1. Nolite tangere Christos meos. 405. i. c
 104. 9. Incipiuit mire ruitem, & xiscescum eis. 480. i. d
 108. 6. Constitutum legislatum super eum. 479. i. d
 109. 3. Tercum principium in die virtutis tuae in splendoribus sanctiorum: Et uocia anime luciferum geniti te. 90. i. b
 121. 2. Justitia cuius maneat in carcolum facili. 222. i. c 227.
 1. d
 131. 2. Facta est Iheras sanctificatio ejus. 602. i. b
 133. 2. Similes illis sunt qui facientes. 712. i. a
 118. 1. 15. Faciens tuum illumina super Ierum tuum. 90. i. a
 127. 3. Vitis tua fuscum noxellae olivae in circuitu medie tui. 152. i. d
 131. 9. Sacerdotes ejus induantur iustitiam. 612. i. c
 9. 12. Sacerdotes ejus induant falcati. 10. i. b
 136. 2. Indafelibus in medio eis infelidibus organa nostra. 1. 469. i. d
 147. 7. Si ambulaveris in medio tribulationis. 356. i. a
 137. 10. Labor labiorum ipsorum operiet eos. 372. i. d
 1. 12. Vir linguolua non dirigetur in terra. 217. i. a
- EX PROVERBIS SALOMONIS.**
 Cap. 1. 3. Si te lactaverint peccatores, ne acquiciles. 52. i. b
 12. 2. Quasi pater in filio contigit est libi. 175. i. c
 8. 27. Quando preparabitur calon, adoram. 190. i. d
 5. 11. Iherius & perdito coram Domino, quaneo magia cor dilutorum hominum. 84. i. c
 3. 15. Ad opes, quas non potes habere, quia facient fibi penas quasi aquila, & volvunt in caelum. 168. i. d
 24. 2. Scipio in die dicti justitiae. 190. i. a
 25. 11. Malo aucta in cancellaria argenteis. 42. i. d
 20. 1. Vicitu congregans filii vomentia. 11. i. a
 16. 3. Sanguitudo duas fum filiorum dicentes, Affer, affir, & sum quām latenter. 97. i. a
 Bid. Tristis infaustabilis, & quartum quod numquam dist. suffit. 190. i. b
 1. 1. 3. Congulum tradidit Clemancero. 118. i. c
EX ECCLIESIA STE.
 Cap. 9. 3. Omni tempore fuit vestimenta sua candida, & oleum de capite tuo non deficit. 117. i. a
 17. 2. Da patrem tuum, nec non & resto. 190. i. a 190. i. c
EX CANTICIS.
 Cap. 2. 2. Ecce ille venit transiens colles. 491. i. b
 2. 16. Dilectus meus militi, & ego illi. 314. i. d
 4. 6. De vertice Sanis & Hermou, de cubilibus leonum. 54.
 1. a
 2. 16. Surge Aquilo, & veni Auster, persi hortum meum; & ibant aromata ejus. 103. i. c
 3. 1. Bibite & incircamini. 446. i. a
 4. 5. Ego dormio, & cor meum vigilat. 18. i. a
 9. 8. Adiuvo vos filii Jerusalim, ut auamtis dilectionem mea, quia amore langeo. 405. i. b
 6. 8. Pone nre ut signaculum super cor tuum, ut signaculum inter placitum tuum. 460. i. d
 6. 11. Vincu me, & coram me eff. 114. i. b
EX LIBRO SAPIENTIAE.
 Cap. 1. 16. Filius adulterorum in consummatione erunt. 75. i. c
 4. 3. Spuria visuallaria non dabunt radices altas. ib.
 6. 12. Falcariorum bugaciaris oblicrata bona. 418. i. c
 10. 16. In pigritia humiliabitur consignatio. 256. i. d
 6. 1. 3. Sapientia operuit omniurom. 318. i. d
 11. 17. Domine, qui emas animas. 117. i. c
 23. 19. Propter hoc tamquam pueris insensatis iudicium in deinceps debiliti. 117. i. d
 19. 17. Secur in organo omnia suum sonum colaudavit. 45. i. a
EX ECCLIESIA STICO.
 Cap. 1. 14. Homines receptibiles in camino humilisationis. 161.
 1. d
 6. 11. Quasi lapidis virtus probatio erit in illis, & non demorabitur proterit illam. 351. i. c
 7. 11. Non dicas, Per Deum ab illi, quia enim odit, ne feceris. Non dicas, Ille me implavit. 117. i. a
 19. 1. Putredio & vermes hereditabunt illum. 470. i. b
 22. 7. Qui edit correpidoem, vestigium est peccatoris. 580. i. a
 24. 14. Ab initio & ante facula erat fuma. 342. i. c
 32. 1. 5. 7. Non impeditus mosicam, gemulis carbunculis in ornamento aur, & comparatio mulierum in convivio viri. 126. i. b
 412. 1. Multa dicimus, & deficiemus in verbis, confirmatio autem ieronimorum ipse est in omnibus. 392. i. b
 2. 20. Glorianta ad quid valebamus? ib. c
 6. 3. 2. Superbales enim adhuc. a. d
 3. 34. Eulalentes replemunt virtute. ibid.
 45. 11. Eredit illi in preceptis suis postulante docere Jacob temnozo. 592. i. a
 48. 2. Qui scriptus es in iudicio temporum lenitas incussum dominum. 617. i. c
 2. 20. Venier Elias conciliare cor purum ad filium, & restituere tribus Jacob. 618. i.
 4. 9. 12. Duodecim Prophetarum offia pallulant de loco suorum concoloraverunt Jacob, & redemserunt in fide virtutis. 2. 2. a. b
EX ISAJA:
 Cap. 2. 2. Preparatus mens donus Domini. 190. i. d
 1. 15. Muhare dominica fune q. 375. i. d
 2. 17. Decalva bit dominus veritatem eliarum Sion, & cism. carus nudabit. 408. i. c
 4. 1. Apprehendit septem mulieres virum 'unum dicentes, Tantummodum invocat nomen eum super nos. 355. i. b
 16. 1. Et alhuc in ea decimatio, & convertitur. 21. i. a
 9. 4. Sce-

INDEX LOCORVM SACRAE SCRIPTVRÆ.

9. 4. Sciprum exaduersa ejus superlati, sicut in die Mardon. 7. 6. Venit finis, evigilavit adversum te. 340. 1. b
 12. 1. 2.
 10. 5. Vix Aflor virga furoris mel. 317. 1. a 18. 1. c
 11. 1. Levabat Dominus virgin suam in via Egypti. 110. 1. d 14. 1. b
 13. 6. Facies combutia facies corum. 163. 1. c 61. 1. a
 11. 7. Videcum duorum equorum; ascensorem tui, & 9. 15. Ecliptor tuus Sodoma, & filii ejus revertentur ad iniquitatem suam. 114. 1. b
 ascensorem camelli. 190. 1. c 11. 1. b
 13. 10. Transi terram tuam filia maris. 131. 1. d 18. 1. b
 12. 1. 2. Perclusimus fodus cum morte, & cum inferno fecimus plenum. 266. 1. b
 v. 28. Ut faciat opus suum, alienum opus ejus; ut operetur opus suum, peregrinum est opus ejus ab eo. 194. 1. a 18. 1. a
 31. 1. Vx qui præparari, nonne & ipse præparaberis? & qui pernisi, nonne & spicem pernisi? 317. 1. a 14. 1. b
 13. 10. In dimidio dictum meorum vadim ad portas interi. 396. 1. c 14. 1. b
 40. 2. Loquimini ad cor Jerusalem. 614. 1. c 14. 1. b
 9. 1. 2. Qui pernat in Domino, mutantur fastidiosum, afflumen penitus ficta aquila, current & eos laborabunt. 315. 2. 2.
 43. 13. Ab initio ergo ipsa. 314. 1. c
 45. 8. Rorata cali defuper, & nubes pluient joflum. 145. 1. c 10. 5. Cum clamaverit, liberente congregari tui. 14. 1. d
 57. 12. Ponam te in superbium faciolum. 144. 1. c 146. 1. c 13. 1. b
 61. 6. In gloriam eorum superbiens. 357. 1. a
 v. 10. Incluitem iustitiam circumedium me. 612. 1. c 13. 1. b
 65. 4. Qui habitant in iudeam, & lo delubris idolorum dormimunt. 104. 1. c 14. 1. b

EX JEREMIA.

- Cap. 1. 14. Ab Aquiloni pandens malum super omnes habentes terram. 504. 1. b
 3. 24. In aliis tuis inveniens est fangus animarum pauperum. 485. 1. a
 20. 2. A signis scili nolite mettere, quæ timent Genes. 416. 1. c
 11. 1. 4. Ne effumus pro cito laudem. 395. 1. a
 21. 25. Quid est quid dilectus meus in domo mea fecit ihereta 103. 1. a
 12. 7. Reliqui dominum meum. ibid.
 13. 11. Ecce ego fingi contine vos malum, & cogito contra vos cogitationem. 313. 1. d
 23. 2. Si sunt Iechonias annul os in manu dexteræ meæ, inde cveliam eum. 461. 1. b
 44. 17. Faciemus omne verbum quod egredietur de ore nostro. 376. 2. a
 46. 6. Quis est illi qui quasi fluvius ascendit, &c. 51. 1. b
 55. 18. Viam sunt opera & rito digna. 151. 1. d

EX THRENIS.

- Cap. 1. 5. Fidit fuit hostes ejus in capite. 148. 1. d
 v. 8. Peccatum peccavisti Jerusalem, propriea instabilis facta est. 113. 1. a
 v. 11. Torcular calcavit Dominus virgini filii Iuda, idcirco ego plorans. 93. 1. d
 1. 10. Conferge, laoda in nocte. 395. 1. a
 4. 3. Filia populi mei crudelis quasi frustatio in deserto. 196. 1. b

EX EZECHIELI.

- Cap. 5. 5. Illi est Jerusalem, in medio Geotium posui illam. 196. 1. c

EX NOVO TESTAMENTO.

EX S. MATTHÆO.

- Cap. 3. 6. Est tu Bethlehem Iuda, nequaquam minima es in principiis Iuda. 118. 1. c
 v. 15. Ex Aegypto vocavi filium meum. 135. 1. a
 5. 15. Ipse vos baptizabit Spiritu sancto & igni. 170. 1. d
 4. 6. Si filius Dei es, mitte te deostrum. 107. 1. b
 5. 1. Beatis pauperes spiritu. 134. 1. a
 6. 34. Perficit dies misericordia. 303. 1. d
 10. 16. Eduite prudentes sicut serpentes; & simplices sicut colubras. 100. 1. a
 8. 10. Nonne duo pafferes alii venient? & unius illis non cedet super terram sine Parte veliro. 184. 1. c
 v. 34. Veni leprosus hominem adversus parrem suum, & filium adveit in manum suam, &c. 340. 1. b
 11. 10. Hic enim de quo scriptum est, Ecce ego misero an-

- gelum meum ante faciem tuam, &c. 598. 1. b
 Ibid. Preparabit vobis ante faciem tuam. Ibid. a. b
 v. 15. In illo tempore respondens Jesus dixit. 451. 1. d
 11. 7. Si autem iuratus quid est, Misericordiam vobis, & non sacrificium, numquid condamnauit innoxitos 91. 1. a
 13. 5. Qui habet aures audiendi, audiat. 13. 2. a
 14. 1. In fornicatione iactis tribut. 170. 1. d
 17. 10. Elias jam venit. 136. 1. d
 21. 44. Qui occidit super lapidem istum confingetur; super quem verbo occidetur, conteret eum. 553. 1. d
 12. 24. Vix vobis Scribi & Pharisei hypocritæ, quia devoratis domos viuersum, orationes longas ostentati. 418. 1. b
 6. 32. Et vos implete mensuram patrum vestrorum. 501. 1. d
 5. 1. 28. Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur & agri-

Ex Prophetis Minoribus loca, que non sunt aut in Hieroglyphicis, Symbolis, Adagiis, aut in Commentariis suo loco exposita.

EX OSSEE.

- Cap. 1. 6. Voca nomen ejus, Absque misericordia. 11. 1. b
 v. 2. Voca nomen ejus, Non populus meus. ibid.
 2. 21. Exaudiam exiles, & illi exaudiens terram, & terram exaudiens iustitiam, &c. 13. 1. b
 10. 5. Vacca Bochusen coluerum habitatores Simaria. 11. 1. c
 13. 14. Ecce moes tua est morte. 375. 1. c

EX JONAH.

- Cap. 3. 9. Qui custodiunt vanitas fructu, misericordiam suam derelinquent. 193. 1. d

EX MICHÆA.

- Cap. 1. 10. In domo pulvri, pulvere vos confisperget. 11. 1. c
 1. 1. Transtulit vobis habitat pulchra. ibid.
 10. 1. Non est egressa quæ habitat in exitu. ibid.

1. 11. Infirmata est in bonum, quæ habitat in Amatitudine. ibid.
 1. 12. Dabam domos mendacii in deceptione regibus Israel. ibid. d

7. 4. Qui optimis lo citi, quasi paluor, & qui rectius, quasi lipsa de lepe. 304. 1. b

EX SOPHONIA.

- Cap. 1. 7. Silete a facie Domini Dei. 391. 1. d
 EX ZACHARIA.

- Cap. 1. 9. Adducam servum meum Orientem. 112. 1. d
 9. 9. Super lapidem unum muli oculi. 190. 1. a

11. 1. Aperi Libane portas tuas, & comedat ignis cedros tuas. 17. 1. b
 v. 2. Ulola abies, quia cecidit cedrus. ibid.

EX MALACHI.

- Cap. 4. 1. Oritur vobis ramenibus nomen meum ful justitiae, & sanctitatis in penis ejus. 37. 1. c

EX LIB. I. MACHABÆORUM.

- Cap. 1. 3. Et sicut terra a coquiculu ejus. 391. 1. d

INDEX LOCORVM SACRAE SCRIPTVRÆ.

- equa.
 25. 1. 2. Nescio vos. 104. 1. c
 26. 1. 9. Pater, si possibile est, translat à me calix iste, verum
 tam non sicut ego volo, sed secutu.
 28. 1. 9. Baptizantibus nos nomine Patris & Filii & Spiritus
 sancti. 326. 1. d
- E X S. LUCA,**
- Cap. 1. 17.* Convertet corda patrum in filios, & incredulos ad
 prouidiam. 618. 1. d
v. 34. Sucepit Israel poerum suorum. 479. 1. b
v. 69. Ecce corpus salutis nōbi in domo David pueri tui,
 ibid.
v. 21. Polloquim conformati sunt dies octo. 374. 1. a
v. 35. Intercepit ventum & compellat aquas. 430. 1. d
v. 47. Dicit pat autem ad invitatos parabolam, intendete quo-
 modo primos accubitus elegerent. 208. 1. b
v. 58. 1. 9. Quid me dicas bonum? nepon bonus nisi filius Deus,
 331. 1. d
- E X S. JOANNE.**
- Cap. 1. 1.* In principio erat Verbum, & Verbum erat apud
 Deum. 313. 1. d
v. 14. Verbum caro factum est. 171. 1. a
v. 16. Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti à Patre,
 136. 1. c
v. 18. De plenitudine ejus nos omnes accepimus, & gratiam
 pro gratia. 492. 1. d
v. 19. Los qui in trebris lucet, & illumina omne homi-
 nem venientem in hoc mundum. 16. 1. b
v. 29. Solvite templum hoc, & in tribus diebus excubabili-
 tud. 600. 1. a
v. 46. Jesus satigatus ex itinere fedebat sic super fontem. 126.
 1. c
v. 53. Principium qui & loquor vobis. 324. 1. d
v. 41. Nos fornicatione non sumus nati; nam patrem ha-
 bemus & colimus Deum. 513. 1. d
v. 44. Disibolus in variate non fitit. 97. 1. b
v. 50. Espebit vobis, ut unus homo mortis per populo,
 & non tota gens periret. 15. 2. a
v. 51. Noli timere filiū dñm, ecce rex tuus, &c. 532. 1. d
v. 52. 1. 3. Si quid diligis me itinorem meos servabil, & ad eum
 veniemus, & mansuetum apud eum faciemus. 372. 1. c
v. 55. Pater leva eos in nomine tuo. 324. 1. d
- EX ACIBUS APOSTOLORUM.**
- Cap. 7. 41.* Et iacepilius iubernaculum Moloch, & fidus Dei
 videt Kempham, figuram quis fecit, adorare eas. 335.
 1. b
v. 10. Hoc est virtus Dei que vogatur magna. 435. 1. c
v. 41. Videamus ergo ne impervius: vobis quod dictum est in
 Prophetis, Videat contemptores, & aduertamini, & disper-
 dimini. 474. 1. d
- EX EPIST. AD ROMANOS.**
- Cap. 15. 8.* Dico Christum Iesum monitione fuisse circumcisia-
 nus. 344. 1. c
v. 16. Sanctificans Evangelium Dei. 415. 1. b
- EX EPIST. I AD CORINTHIOS.**
- Cap. 5. 11.* Eum qui non noverat peccatum, pro nobis pecca-
 tum fecit. 74. 1. a
v. 17. Rouegit corporis & sanguinis Domini. 518. 1. d
- EX EPIST. AD GALATAS.**
- Cap. 6. 16.* Quicunque hanc regulam Iesu Christi fuerint, per super-
 illos & misericordias, & super fidelis Dei. 277. 1. d
- EX EPIST. AD EPHESIOS.**
- Cap. 5. 7.* Avarus quod est idolorum servitus. 218. 1. a
v. 16. Talibus enim hostiis promiscetur Deus. 437. 1. d
- EX EPIST. AD PHILIPPENSES.**
- Cap. 3. 2.* Nostrum sumus circumcisio, 513. 1. b
- EX EPIST. II. AD THESSALONIC.**
- Cap. 2. 10.* Ed quod caritate veritatis non receperit, ideo
 mittet illis operationem erroris, ut crederet mendacio. 144.
 1. b
- EX EPIST. AD HEBRÆOS.**
- Cap. 1. 7.* Qui facit angelos suis ipius. 513. 1. b
 13. 16. Talibus enim hostiis promiscetur Deus. 437. 1. d
- EX EPIST. I. S. PETRI.**
- Cap. 5. 2.* Facite qui in vobis est, gregem Domini. 145. 1. b
- EX EPISTOLA S. JUDÆ.**
- v. 19.* Non est auctor iudicium inferre blasphemias, sed dixit,
 Imperi tibi Dominus. 416. 1. d
- EX APOCALYPSI.**
- Cap. 4. 9.* Ab his quicque dicunt Iudeos esse & non sint. 179. 1. b
 5. 13. Dignus est Agnus, accipere virtutem & divinitatem,
 913. 1. c
v. 14. Laventur fratres fuisse in sanguine Agni. 597. 1. d

I N D E X
R E R V M E T V E R B O R V M
M E M O R A B I L I U M ,
quæ hisce Commentariis continentur.

A, 3. apud Latinos & Europos est vox
fusione afflata. 160. d
Aaron vitam Deus prerogavit. & hono-
rem contra annulos defendit. 191. d ejus
varia doceat. 391. a. b. c. seq.
Ab moysi Hebreorum respondet nostra
partim Julio, partim Augusto. 511. d
174. c

Abbas quando corpora prophanare; & quid prophetæ. 397. a.
b. c. d. e. an fuerit discipulus Eliæ. 257. a. an fuerit tertius
pentacentarchus ab Ochoa ad Eliam misitus. 1. b. an idem
cum Obdias missio ad docendum in civitatem Iudea. Ibid. fuit
eiusm Osee, Amos, Joel, Michæl. 1. c. sub tempore Je-
remia prophetavit. Ibid. c an fuerit Iudamus. 397. a. c. fuit illa
chimica. Ibid. c ipsius epiphylum ubi. Ibid. c fuit typus Christi.
Ibid. c est omnium prophetarum minimus & brevissimus. 397.
a. c. epi brevissima elogium.

Abel an Cain occidit in agro Damasceno. 191. c

Abelodus & viles Deos cœbū de cœlit. 189. b

Abies semper viræ, non hinc folia amittit. 312. b. c. symbo-
lum prætoriorum minorum. 340. a

Ablativi verbis suis juxta, corundem significacionem adagiant,
& adhuc complent. 13. a. a

Abrogatio fui intermixta animi tristitia. 479. b. b

Abominationis defoliationis, fuit idolum ab Antiocho Epiphanie
in templo collocaatum. 497. a. in Scriptura vocantur idola &
idolothys abominationes. 571. c. c

Abraham patriarcha, quomodo fit & Prophetæ. 1. a. fecutus
est Deum vocantem. 273. a. unde diuersus Hebreus. 301. d
unde nomen accepit. 345. d. c. cur Prophetæ Michæl et
mericordiam, veritatem Jacobæ. Ibid. fuit alias Sodome. 319. a. c. ejus benedictio quid analogicæ fuit. 300. a. d. c. t.
communis Iudaorum pater. 600. a. d.

Abrahæ Encratita ergo & decipiente suam per cantem caritas & zelus.
693. a

Abrahæ nomine vocatur peccatum in Script. 415. a. d

Affinitate vino & carne Christianos debet docere fanaticus
hereticus. 200. b

Abstractio animæ & sensibus magna est ad proprie-
tatem dispositio. 71. b

Abundans & prosperitatis symbolum est par. 516. a. b

Abusus quorundam concionatorum. verba S. Scripturæ ad novos
fusos conceputus torquentum. 5. c. c

Abutentes opibus aduersus illos quorum opera furunt eas confe-
cent, arcus dolosus fuit.

Abyslini vocantur Arætopes græc & latini. 414. ad recens ba-
ptizantur date Eusebiam.

Abysmus vocatur aqua caro mundi. 179. 1. a

Acacii Episcopi in Cone. Nicano duritas in errantibus in fidē ad
ponerentiam recipiendis.

Academici Hierosolymis fuit in porta secunda. 419. b. b

Accensione viuæ à Machabæis, pacinæ inter Iudeos habu-
runt. & Judæ inter eos. 533. a. b

Accipi pater avæ Ægyptiæ færa, dicta ab accipiendo, est lym-
bum celestis. 132. b. c. an Ægyptiæ facta fuit, et inter
aves secundilimna & vivacissima, oculos habet acutissimos.
ibid. trigesimo quoque die feminæ foliæ coniungi, recto cur-
fu volant foliæ, et symbolum sacerdoti, item gloriam & victo-
riæ.

Accidi emblemæ. 567. a. tos quim acriter Christus dic iudicis
correpsus fit.

Achab post rororum fanguis eur in Jerebel effusus fit. 44. a. c

quomodo Achæa perturbari totum Israël. 63. a. a. c

Achar res Iuda pretius à regibus Syrie & Israël, petit opem
ab Africæ.

Acheron fluvius infernalis unde dicatus.

Cornel. in Prop. Mis. XI. v.

Actæ fideliū testium Dei recensetur. 513. c
Actiū bellum fecit Augustus orbit monachans. 411. a. a

Actione sept̄ capitur pro loco, in quo actio exercetur. 251. b. a
chio io levis gratior est Deo fida excellenter, qualem existens
in fecta leviter. 133. c. c

Actus virtutum quærum in Deo fint. 47. 1. a. sunt hi idem quid
cum eis essent. ibid. actus humani speciem fumus ex obje-
ctis. 112. 1. a. adul. peccati transiens post se retinequit in anima
peccantiæ maculam habentes peccati. 113. 1. a

Actus noster, non fons solidus, sed æp̄ stolidus. 6. a. a

Acab fuit nomen orbit in tribu Juda. 300. a. fit & alia Ach-
æph sepi in Aciba, non longè à Tyro. 104. b

Adad civis Remmon occidit in Mugredō, an omnium pleniorum
exclit. 117. 1. c

Adadremnon urbs quæ, & ubi sita, unde dicta. Ibid. d

Adagia Minorum Prophætarum. 148. 1. c

3. Adalberti Pragensi Episcopi elegiæ. 148. 1. c

Adam nos ut superbiū contra Deum, lenit filium casim. 13. 1. c
3. 1. a an à Deo cresu in agro Damasceno justa Eden, ex
terra rubra. 193. 1. b. fit velut puer, pomo illæsus & dete-
runt. 1. d. c. ei quomodo peccandi via à Deo obstruenda. 36.
1. a Adam & Enos unde vocetur, homo. 63. 1. c. quomodo
deiximus suam diabolū dederit. 473. 1. c. velut lumen ei, Chri-
stus sol. 613. 1. a

Adam symbolum est duri iudicij ac inevitabilis vindictæ. 326.
1. c. item ad misericordiam infelixibilium. Ibid. c. ejus proprie-
tates. 32. 1. a. 34. 1. a

Addofuit aves Zacharias. 465. 1. b. est alius ab Addo Vidente
qui scripsit chronicas regum Juda. Ibid. d

Adonim quare plingeret Venus, & se planctus queatnois reco-
leretur. 157. 1. d. in quaduo steret in speluncâ Bethleem ab
Hadriano Imp. erexit. 322. 1. d

Adoptamur in iustificatione à Deo in filios. 493. b

Adoptionis divinis qui in infelixibilis bonum sit. eo. 1. c. perficitissi-
ma adoptio animæ & leuitur ex communicacione ipsiuscum Sp.
sanctæ & divinitatis. 5. b. adoptio nostra virtus duplex est.
ibid. utique, hic inchoatur per gratiam, in caro perficitur
per gloriam aeternam.

Adopti fili Dei sumus, longè perfectius quam siue adopti fili
hi hominum. Ibid. a. b

Adoro idem c. quod ad ora applico. 741. 1. b

Adventus Christi triplex est, primus in humiliatiæ, secundus in
gloria, tertius ad iudicium. 5. a. b

Adversa omnia sunt velut ligilum Christiæ. 461. 1. a. adversæ
di probantur. 561. 1. a

Adulatio deceptum quomodo significant Aegypti. 320. 1. c. c
adulatio principes magis perdit quam hostis. 98. 1. d

Adulteria fructu uacuum pudicam spret. 73. 1. c

Adulterius quare jubetur Olic in domum iudicere. 66. 1. b. quæ
qualis hac fuit.

Adulterium à lonicatione an distinguatur. 34. 1. c

Advocati præpenses opprimentes fugiuntur. 154. 1. b

Adiudicare in lenguibus tropologicis quid sit. 308. 1. c. 385. 1. d

Adiutus unde dictus, idem dictus adiutus. 426. 1. a. templo
figula jam Romæ fuis habent adiutus, quod horum officium.

Ibid. a. b. hebreæ dicuntur Kemerian. Ibid. b. quod horum
effigies mos. Ibid. d. & seqq. erant alii à sacerdotibus, ille
subseruant.

Ægypti quo jore spoliati ab hebreis. 40. 1. b. eorum dogmata
confabunt symboli. 4. a. d. 573. 1. c. quæ bellis coluerit.

133. 1. a. valebant equorum robore & copia. 145. 1. a. fuit à Noe
servitudo addidit. 313. 1. a. quibus hic olygophrys Deum expi-
erent. 313. 1. a. io morbi, reseptum capillum pro solpita.
te diu vorabant. 301. 1. b. quæstiones arbores & petrae rubrica
illipebant aduersus incommoda. 319. 1. a. primum in tabulis
seboris que papyrus adiutus, scriberet expetens. 58. 1. d

INDEX RERUM MEMORABILIVM

- corum sacerdotes in sacrificiis tunicas linas indebar. 416.
s. c il qui cum Pharaone moniti in peccato , defendantur in
carceri. 312.1.c
- Agyptus et concubitus** Israel refugium. 108.2. c ut in obell.
sic & numam per Iacob defigunt. 112.2. c eff cripetae. ibid.
In ea non pluit , sed vice pluvia est Nilus exsiccans. 245.7.c
ejus fertilitas . 245.7.c idololatria fuit inimicita & magistra ,
ideoque Iudaea vicinia vicinia fueroit. 184.1.b cui vocifer
domus servitutis. 332.1. c ut anna Metropoli. 434.1.c Ju-
daea ad Asyrium est. 508.2. b ejusmodi conciderant , mox ut
eam iotauit Chiridus. 411.1.d quando à Romania , & per
quem subacta . 508.2. c cuncti Hebraeorum fuit , & typus Ba-
bylonici carceris. 409.1.d
- Aenean Judaei** censent fuisse Idumaeum. 259.5.a Trajecta ,
exiliis fecerat penates fuos. 70.1.c
- Aenean ex oraculo putabant se partim amilios .** s. particulari
siquam largirentur . 139.1.c
- Aenigmatis eius utatur Prophets.** 51.1.b enigma ē Minor-
bus Prophetis simul collatac . 30.1.c enigma Iaphingis de ho-
mine . 482.8.b
- Aequales non sunt precasta & recta facta .** 31.1.c
- Aequanimitas ,** illiusvis dos principum & Prelatorum est. 743.7.b
- Aer & aqua sunt elementa vicina .** 380.8.d aut in inspiratione lo-
la multi vixere . ibid.b.c
- Aerugo quod vitium segnorum fit .** 156.1.a 210.1.d
- Aeronauta Deus peccatori peccandi vias obstruit .** 156.1.b
- Aes ductile symbolum est .** 507.1.b
- Aetichines quibus in Socratem fecerit gratis .** 53.1.c
- Aetas integra & dimidia hominis quis sit .** 396.1.c atque Chirilli
fuit finis facultorum praecedentium milieorum , & initium le-
quarium scilicet mortuum . s.d
- Aeternitatem omnia amant .** 14.4.c aternitatem concipiuntis ve-
hementem , sed deum suum animum non eum . 312.1.b ejus
origo est immutabilitas Dei . 314.2.d aternitas est origo tem-
porum , & propriis durat. 312.1.c aternitas temporum
qua sit . 314.1.d duratione & quasi eternam Dei , qui infi-
nitum tempore exceduntur , colligit in momentum . 1.1. d non
habet finem sui principiorum , illi intrinsecus mensura & extensio
divina . 1.2 404.1.c ejus hypopypos & descriptio . 619.2.c
aternitas Dei est causa omnium temporum . 404.1.c aternitas
est axis scilicet . ibid . Deus est ipsa aternitas in se . 404.1.c
huc septem mystica letitia aternitatis , ad ingredendum In-
tus in se eternus & aeternus . 404.2. d seqq.
- Aeternum Hebrew significat , quod in genere suo magnitudi est .**
379.3.c item misericordiam . ibid . id in Script . quod modo lu-
marus . 503.4.d 361.1.a
- Aethiopia vicina est Alexandria .** 367.1.d eam valviss Nubio-
chodonos , item Cyrus , & Cambyses sua eam trans Aegy-
ptum : quando intella fuerit Iudaea . 417.5.a Aethiopis Afri-
cana duplex est . ibid.b unde se dicta . ibid.
- Aethiopis** Iudei ut coloris differentiam ut quid rurum in pretio
fuere . 232.1.d sunt symbolum servitutis , ab illo à Noe
fuerit additum . ibid.c ut eam afflimentum Iudeam . ibid.d
typisunt damnum & impious . 406.1.a Aethiopis lava-
re qui dicuntur . 352.1.a Aethiopis duplices sunt , scilicet
Madianites , & Abyssini . 405.2.c Aethiopis forma damon
scippe Sancti apparuit . 417.1.b Aethiopis ramen damonem
piquant album . aa Aethiopis , filius Vulcani , Aethiopiam
denominavit . 434.4.d
- Aeyum** habet principium , sed caret fine . 354.4.d
- Affabilitas decet Pistoris & principes .** 541.1.b
- Affectionis ferga Ven.** Enchiridium quotidianus renovandus . 510.1.d
affectionis conjugum mutuus esse debet . 596.1.d & seqq. affectus
& mortuus animi in Deo est . 46.2.d
- Affidio** est caminus Dei ad excoquendos fuos . 601.1.d affidio
piorum non duu datur . 624.1.b 2.2.b
- Affidis consolatio** est videte quod Deus ipsorum impetus ulci-
scator . 310.1.a
- 3. Afr ab Hilsie mare lenam agente , in flupris educata : sed**
ambie post Martyres effecta . 417.1.c
- Africa circumnaviganda ex Lusitanis in Indiam navigare volen-
tibus .** 435.1.c
- 3. Agathis quid Praesidi responderit , servilem Christianorum vi-
tam si obliuienti .** 172.1.c
- Agapus Propheta quis :** quid ejus nomen foret : quando prophy-
tarit . 231.1.b & 2.2 448.1.b ejus sigillum . 440.1.b chris-
tiana somus . & a quo annis ipsi propheta Christi oculum
antecederit . ibid. 431.1.d ejus propheta peritio . 440.1.s
en fuit singulus incarnationis . ibidc 448.2 a ejus vita syno-
- pis . 440.1.d effatus in Babylon , juvenia sediū cum cate-
ris in Jerusalem , an plausus aliquis composuerit . ibid. quan-
do Judaei ad templi fabricam se adcesserant . 441.1.b 441.1.
b 449.1.a con vocem nuntius Domini . 441.1.d
- Ager** dixerit agerata , id est congregata , retta , 372.2.a aggere
componit caput Tyrasit . 1.2 par aggeres oppugnantes us-
tas . ibid.
- Agilius** dosis Bestis simili angelis fuit . 61.5.1.c hoc eos
agilius per casus transvaluat . C. cit . 418.1.2
- 3. Agno Christi sponium omnibus aliis proprieat .** 394.1.c
flatura exaltata . 1.2
- Agnus quando mundus occisus dicatur , eum nunc**
nondum existet . 331.1.c agnus pascalis in quo fuerit figura
Christi . 14.1.b
- Agri quando sunt dicantur .** 55.1.c agrorum limites olim easque
lepros , electa columnas , titulus . 1.2
- Agros piorum quomodocunque Deus .** 310.1.3 illi in hieme con-
ducit ferentes , in vere pluvias . 335.1.3
- Agricola** Dei cultus & Iusta negligenter punitione sternuntur .
441.1.c
- Agrrippa** Nerona mater quoniam fuerit libidinosa . 43.3.b
- Aibus Silonites an Dei iudicii Jeroboam regem confundierit .** 204.
5.2 113.1.c
- Aia & Aleph littera subinde commutantur .** 138.1.c Aia sole
sepe verti in G . 131.3.c
- Akabas rectior scholae Scribarum & Phariseorum illius .** 359.1.d
- Alasticum Arabes nominibus passim praeponunt .** 175.1.c
- Alio dantur venit o velocius .** 288.2.b
- Albus iaurigus qualis esset Rome in ludis Circensis .** 508.2.b
color hoc acer & præstansabit . 2.2
- Albi equi Zachei vii indicatos gentes Judæis propria .** 512.1.b
vide Ezequiel . Albo vii immea Pollio immobilarunt . 513.1.b
- Alcimus templum profanis peneus paralyti .** 152.1.2
- Alconatum Mahometorum ex fabulis Judaismus & alii novia
confarctum est .** 448.1.b id probat Tascus armis itclam fuisse
propagare . 308.1.b
- Alectoria gemma sit in certaminibus robur .** 134.1.2
- Alemanus proprius quid sit ex vi verbis .** 165.1.c
- Alexander Janneus , Simonis Machabæi nepos , ubi Gazam**
cepit & diruit . 513.1.d
- Alexander Magnus quomodo dicitur** Alexandria conditor . 51.
1.b unde hoc hominem esse percepit . 516.1.c non intelligitur
per virum inter myrram flamen . 470.1.a nec ejus successores
per equos à Zacharia viros ibid . fuit bellum fulmen ; cur pardo
comparetur . 376.1.c qua via orbis imperium parat . ibid.
in Script . vocatis hircus caparum , quia erat sedis Iudei . 201.1.c
214.1.b apud Arbelam rex Asia proclaims ipso Babylone
intrepida est . 108.1.c quanta in rebus omnibus ipso ministeret .
187.5.d
- An mate Pamphyli sicco pede transiit .** 331.2.d ex levitate
velet patimur mutavimus . 419.1.d quo omne Galia expugna-
vit . 311.1.c ut fuerit ipsum . 2.2 Juddum pontificem Iudeam
pronos adoravit . 460.1.b 347.2.d ejus propensio in Ju-
dæos . 460.1.b ejus immutabilitas ambitus . 384.1.d ejus victo-
riae in Asia . 310.1.a labores Tyrus uidebit . 411.1.c
- Alexander Severus Imp.** in Iudæo habebat imagines Abra-
hami & Chisti . 701.1.d informis imperium denunciavit . 274.2.a
- Alexandri commentarius** est Ammon . 366.2.a 367.1.b colunt
idolum Tamass . 366.1.c ejus statu . ibid . primi olim dicta
fuit No ab Alexander Magno amplificata . dicta est Alexan-
dia . 2.2 quando à Nabuchodonosor elevata . ibid.b & 367.
1.b ejus splendor , opes , forma , magnitudo , munus , cele-
britas . 366.1.a & 367.2.a ejus prouentus è vigiliatu-
bus & mona . ibid.c ejus aduersa superba . ibid.d pollo ob
priebis factum omnia dictis & paradoxis Docuini i cor ei , licet
hostili . Augustus Imp. peperit . ibid . S. Marceus etm Chri-
stianum fidei efficerit , scholam Ecclesiasticam sic tollit .
367.1.b ab oris & occasis cinguit Nilo . 2.2 abundat annis
circumscriptus ; quantus ei inde accedunt menses . ibid . d
non habet Aethiopis Abyssines & Libyes . 367.2.d
- Alfonso Aragonis cogitana bellum , pet suo sumorum spar-
gat , cur hoc suscipere .** 591.2.d
- Alfonso VIII. regis Castella victoriz Saracenia ut Ven.** Eu-
charistia . 531.1.d
- Alcaria metrictes que dicerebatur .** 278.1.d
- Alienatio a sensibus fieri posset vi mortis , operatiam damna-
tiva .** 18.1. c
- Alienigena uxores faciunt viros apostatare à D. o .** 596.1.d
597.1. c

All.

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

- Alleluia se primis in Ierusalem cantarit Aggæus. 441.4
 B. Alfonso Gonzaga quiam sollicitus ambulauit cum Deo; ejus in oratione attentione. 315.3.4-329.2
 Alta expedita lumen. 48.1.4
 Alia holocœti symbolum est mortificatione. 169.3.4 alia nostra sunt schema præcepti in quo reclinatur et Christus. 313.3.4
 Alternum dare sanguinem quid sit. 74.4.2
 Alveus matris rubet nisi quæ vocetur à Propheta Iustum. 40.3.2
 Amalthea capra Jovis haec nutrix. 173.1.2
 Amos Deum quid amet; & quantum amerit. 394.2.4 ut magis est ubi amet, quam ubi amaret. 111.3.2 amantes perdiderit, in suo fuso corpore velut mortui, sunt. ibid.
 Amapha erat iudiciorum facundorum; quis ejus nōs & etymon. 93.3.2 videtur fulle manipulus. ibid.
 Amaturus cui dictus pons quidam Leodii. 398.2.2
 Amazanisimorum nonne ipse in Scriptura peccati vocantur. 115.3.2
 Amasias postulat idolorum in Bethel cur accusat Amos apud Jehovah regem. 216.3.4 admodum Amos ut Bethel scilicet transfeuit in Judæam. ibid. 217.3.2 eis uxor formicaria est, Deo cum pueris. 239.3.2 & alius ejus puer. ibid. 219.2.2
 Ambito ei velut illata doloſa. 134.3.2 ejus quanta sit vir. 3.4.4.2 inebriat hominem. 198.3.2
 Ambito venio palcentem. 134.3.2 illa varia modis vnam id bonorum obicit per Deus. 56.1.2
 Ambrosius monitus à quoque, gratias monitori agabat. 378.2.2
 & pueri voce defiguntur est Archipæc. Mediolani. 404.1.2 penitentia audientis, illi collacrymabuntur. 603.2.2
 Ambulando cum Deo sollicitudo quid requirat. 334.1.2 praxis & medias ita ambulando per lex alas. 335.1.2 ambulare cum Deo quid sit. 42.3.2 ac quando homo humero pertinxerit sit. ibid.
 Amicus laips confitance symbolum est. 214.2.2
 Amicus captiuus interdum pro marito. 67.2.2
 Amicus regio olim dabat annulus regis. 460.3.2 ab amicis vestri regato gravissima est. 561.3.2 amici veri typos est sed. 671.3.2 ut veriamici proprieates. ibid.
 Ammon filii Iot; ejus poterit Ammonita, habitarunt in Arabia. 195.3.2 hi à Chaldais; & ab Asiochis; & à Mæchabris valuit fuere. a. b. fons imago libidinis & libidinosorum. 196.3.2 ita qualiter refutacionem promittat Deus. 214.3.2 quando idoneos invaluerint. 261.3.2 quando à reliquis Iudeorum discrepantia, & ad veri Dei consilium compulsa. 471.3.2 Amos et telum violentissimum, quod ex iacimis amicis fecit. 174.3.2 amor magno est amor. 173.3.2 est velut quadam ebrietate. 175.3.2 ut ornatumque homines, bellis famulis. 216.2.2 quicquid talis est, qualiter etiam amor est. 175.3.2 cur amor vocetur ignis & cibibus faciens. 98.3.2 id laquefecit partes corporis, & spiritus viriles eo resoluuntur. ibid. ex vehementi amore lequens deliquit & languor. ibid. amor Dei quonodo animis mori insuetus. 199.3.2 amor dominus certus facit. 211.3.2 amor fraternalis, & deo & hominum gratiam conciliat, ejus bona. 184.3.2 ejus bona quinque sunt. 295.1.2 amortropia res impotens est, alteri emancipata, vieti fibi. 212.3.2 & amor & poniis regendi subdit. 541.3.2 & leqg. amor: in omnia vice, quonodo symbolicè à Gentilibus et pellit. 293.3.2 amor omnis ponderis liberamente est, & poudos cordis. 403.3.2 396.3.2 transforma amorem in similitudinem amati. 403.3.2 amorem nostrum excitat. Ver Euanchistia. 310.3.2
 Amoris Christi erga nos magnitudo. 554.1.2 561.3.2 ea in quā ignes in nos ligatis jacit. 42.4.2 amorem Christi qui rependit. 560.3.2 quonodo est rependere. 561.3.2
 Amorihui istet ceteros Chamanes robore & levitate eminebant. 199.3.2
 Amos quando prophetari, & quid prophetet. 313.3.2 316.3.2 ibid. non sibi aliem cum patre filia. 186.3.2 fuit Theœnes. ibid. fuisse, armenius. ibid. 317.3.2-318.3.2 fuit Olt'e coagulus. 286.1.2 direxit prophetat Israel, obiter quoque ad Judam; utriusque evasit predicti, sed Iudeam promissione Mi: fuisse constolatus. 186.3.2-187.3.2 perculsus fuit ad Amam facie dorso. 186.3.2-187.3.2 perculsus fuit in Theœne expiavit. ibid. que causa martyrii est. 186.3.2 ad per biennium tantum prophetae. s. d. quid nomen ejus fons. s. d. 237.3.2 pastorali modo loquitur. 189.3.2 precibus avertit cladem ab Israeli. 234.3.2-235.3.2 cur ei Amam fuisse ut Bethel in Judam transire. & quibus argumentis. 316.3.2 & leqg. cur & quonodo est Prophete omnes esse negat. 317.3.2 ac ab armis fobato ratus est à Deo factuus Propheta. ibid. a. quonodo se humiliavit. in Propterea. xii.14

INDEX RERUM MEMORABILIA.

INDEX RERUM MEMORABILIVM.

- Æt. 162.1. b. eos Graciam Christi fidei fabularum Prophetae
 prædictarunt. 127.1. d. horum sibi sunt viti Apostolici Et prædictar-
 entes. 415.1. ipm. Deus ree diffutatorem permissus velut fe-
 cis ad ostium Evangelio subscendit. 409.1. b. spis quo-
 modo Christus fit suorum. 491.1. a. eorum lemnos arde-
 tes furet quia lapides fons. 527.1. b. eorum status & vicinia. 1.
 stolidi faciunt quia greci electus à Deo. 518.1. c. item lapides
 primarii de tunc. 3bd. c
 Appens ad Homero & vecato ab inferis quid penitentia. 458.1. d
 Apponi ad patres quid sit. 28.1. d
 Apponit in parvo corpore. 34.1. d. 31.1. a
 Aqua si effundatur, nihil ei quis vali adbarat. 28.1. c
 Aqua pluvia quodammodo dicantur in nubibus ligari. 30.1. b
 Aquar quomodo Iordan patenscent. 27.1. b
 Aquar illi ser et frigoris. 380.1. c. symbolum est refrigerii. 146.1. b. u
 uero populi corporis. 360.1. c. 361.1. c
 Aquas maris illas quomodo pites nutriti queant. 380.1. c
 Aquas expulsas apud Judaeos tollebat omnis immunditia legis. 19.1. a. illi hec typus ianguis Christi. 380.1. c
 Aqua Virgo Romeo omnem aquam refugit. 114.1. b. 169.1. b
 Aquæ dulcis Iudæorum & Romanorum suæ ut miracula. ibid.
 Aquæ vultus tuus elongat. 101.1. d. carum vox quævis certis
 avibus terribilis. ibid. ex in Scripte. non raro aquilæ vocantur.
 . 104.1. b
 Aquila vera pene morta est, idque ex animi magnitudine, qua anima
 affectus regere novit. 204.1. d. prædans vitam quatuor. 104.1. b
 suto corpore depilatus, 201.1. b. a. in folio capite
 decoloratus. ibid. c. cum ei defunctus pener, somnia est, & de ali-
 seconde. 1. b. spis de depilatis & renovatis symbolum est poten-
 tia. 2. d. & peccatoris se resurgentem ad gloriam. 302.1. b
 Aquile in mortuis an radicent. 160.1. d. in absentia laetitia
 pectoris nostra. ibid. d. eas Chaldei, & potius Romani, in vestili
 pectoribant. 377.1. d
 Aquilæ Romanae vocabatur ipse figuliæ. ibid.
 Aquilo symbolum est diabolus. 168.1. c
 Aquilo in Italia & Roma salutis est. 400.1. a
 Aquilo & Auster quid sybolice denotant. 400.1. a
 Aquilonaris ille tyranus, quem significat Joel venturum contra
 Ierusalem, quis sit. 169.1. d
 Arabes latrocinii erant infamer. 176.1. d
 Arabia Iudeæ erat ad Autrum. 400.1. a. b. eam Scripte, vocat nomen
 ne dissimilare. 416.1. c. ipsa fluminis. ibid.
 Arabica interpretatio Bibilorum duplex est. 14.1. a
 Aratorum quoddam gressus, quod aior ridendo cogit emori, illios
 fendo, desiderio ipsorum. 318.1. a
 Aratorum relas sub exitu quilibet peccator. 105.1. a
 Averroë Hebreus idem est quod operari & coaker. 121.1. a
 Aristoteles incipientes, iobante Gentiles sacrificare dampnus,
 petentes fertilitatem. 109.1. a
 Aratrum olim circum urbem adficandum dicebatur, & ei per
 evictus idem inducatur. 120.1. d
 Ariobarzanes rex Abyssiniorum post Sardanapalem. 319.1. c
 Atilius quis locus, vel principes, & unde urba illa appellata. 124.1. b
 verisimilius illi est illud esse per seipsum quod Jerosolimæ, id est Gedeson.
 ibidem c
 in Autrum cujusque est, quando in vivit, vel bene agere, vel male.
 131.1. b. iten vel damnam. 619.1. a
 Arbor leontis boni & malii putasse haifice fecit. 231.1. d
 Arboris incita in Brasilia dant pomum. 511.1. c
 Arbore amicti cortice eare caecos. 121.1. d
 Arca testamenti Ecclesiæ triumphantis typum gessit. 174.1. a. et
 quasi eum bellicis gloria ipso Cherobim Riparo Deus indi-
 bat. 406.1. b. et hoc velut quadriga. ibid. vocatu gloria popu-
 li Israel. 471.1. c. non habuit in secundo templo, sed ad ejus initia-
 tionem efficit alia. 471.1. c
 Arcana Dei judicia non sunt scrutanda. 46.1. d
 Arcua nisi sunt tyrannorum. 260.1. b
 Archæi libella cur usitat. 471.1. b
 Archæi que fit stellæ; est Stella ingens in fidere Bootis poli can-
 das utræ majoris. 164.1. d. quando oritur; suo ortu & occasio
 grandioris & proceliaris est. ibid. b & ei Ecclesia comparatur.
 . 217.1. b
 Arcus doloris quid dicatur, & quomodo efficeretur. 101.1. d
 Arcus magni profibis intenduntur. 516.1. c
 Ancopagiz judices noctu cur judicarent. 593.1. c
 Argentum olim fuit medium sibi, & duplum denarii. 544.1. d
 Argentum omne Dei quomodo fit. 414.1. d
 Arsenium agenes, latebant sub telludine; ejus forma. 360.1. a
 Arimazia iuxta perduca ad Alexandrum Magorum recipiente. 360.1. c
 Cœnas, in Prop. Min. X. V.
- Arithmos Philosophus suis regum fratribus. 417.1. d
 Arithmos Simonis Machabæi filii Tyrus expugnavit. 327.1. d
 ex eum Hyrcane de pontificatu deocerte causa fuit cuius est Iudæa à
 Pompeio subficiens. 343.1. b. 347.1. b
 Arma hominum bello capta solida sole Deo, ut isti vicitos re-
 cepti refracti. 315.1. a
 Armenia Hebreis dicitur Arameæ vel Harran ab Aram filio Sem &
 in eis monitos primus quicunque area Noe: et provinciæ om-
 nibus excellos. 315.1. a
 Armenia inde major animalia, & unde vox ipsa sonuerit.
 317.1. c
 Arurus dexter victimæ pacifica fæcerdoti cedebat, quid hoc tropo-
 logicus declarat. 196.1. c
 Arius Chihi divinitatem & aternitatem negabat. 314.1. a. e. ejus
 Iesu coelesti prodigio prænotatum. 164.1. b. in successu est
 Consilio Nicano. 471.1. a. ejus fratris mox. 172.1. a
 in Arii Philippi proficitus Alexandriæ gratiam Alexandriae
 viete peperit Augustus. 367.1. a
 Artaseres ad tempus Hierosol. sumpus & oblationes milit. 511.1. c
 Artaseres Longimanus ad fæcili Darlus es, sub quo prophetavit
 Aggæus. 449.1. d. fæcius Perparum res fuit. ibid. c
 Artes mecanicas erant Dei dona fuit. 450.1. a
 Asa rex Iuda millionem Ethiopiae occidit, & in huic victorie
 memoriæ Abdias. 353.1. d
 Atahaddon rex Abyssiniorum an fæcili Sardanapalus. 185.1. c
 315.1. c. ex vultu est à Merodach Baladan, inquit ultimus Aby-
 ssiniorum rex. 375.1. a. isolatam regni succedentem non reliquit. 313.1. d
 Alcalon & Jonatha Machabæi incensa, polles redemptiva fuit illie
 nus Hieronæ Magni; hodie Saracenorum propugnaculum
 est. 311.1. b. quam Alcalonius infelix, Christianus olim in-
 fidelis hucrit. ibid. c
 Aſſende Hebrews idem est quod iur, peregre. 180.1. b. est verbum
 militare & forent. ibid. Aſſende capitul. invidens pro er-
 fectore. 511.1. c
 Alcimus Dei qui dicitur. 212.1. b. ascensus eur dicatur transitus
 à gentilismo & judaismo. 511.1. a
 Alia minor olim paradisi, jam militis in locis inculta squa-
 lit. 313.1. a
 Alia typus est Judeorum omni legis afflictorum. 514.1. d. olim
 nam amarum & humilis. ibid. super afnam Christus fedit in
 suo triumpho, non afnam. ibid. b fedit super afnam & pallium
 succulente. ibid. c
 Alini in Palastina equis pars fuit velocitate, & endem officia
 præstanta quo equi & muli. ibid.
 Alius alina est in remissione operis deterior. ibid. b
 Alinus & bot à quo adducta in slabitu in quo Christus na-
 turæ est. 398.1. c
 Alinus denotat latifrons, galofus, pigros. 399.1. d
 Aliperci aliquando summis proo dilectari. 314.1. d
 Aliprius Hebreus H. sapè per A. vertitur. 160.1. d
 Aliprius quidam prie ad Iesum per diem usurpante. 414.1. c
 Alisterus habet sapientem principem & filii alantes. 327.1. d
 Alitus & Cyzaæ ex iudeo fratre. 393.1. d
 Alitus idem est qui Darius erat hoc communis Perparum no-
 men. 458.1. d
 Alyrius subspecie locustarum, aliquando Propheticus demonstrari. 212.1. c. eorum avis eur datus columba. 112.1. a. 202.1. c. etitem
 vnde dicitur Semnacherus quomodo expreßerint. 208.1. d. c. datur
 Alyrius voracious quis potes tyranii, five Graci ei-
 fest, five Petri. 317.1. c. 320.1. d. significant quoque quadri-
 bet hostes Ecclesiæ, item demones. 317.1. b. 325.1. a. eos in-
 telligat Michæas per libro Ieremiæ & latrones. 316.1. c. eur
 quia tuis compareatis. 316.1. c. eur columbam colerent. 310.1. a.
 et pectu Judeæ ad Aquilonem fuit iunct. 207.1. a. d. eorum re-
 gis varijs post Sardanapalem recensentur. 345.1. c. eorum mo-
 narchia quotannis. 317.1. a. e. sub Babyloniam sapè ab illericio
 promiscue capiantur. 355.1. d
 Altoni an halite & odore atrallo solidum vivant. 380.1. c
 A. d. dicoles quafq. spes, id est fulge. 407.1. b
 Altanomei annuli ad quid formentur. 461.1. b
 Alyages filius Cyzaæ regnavit post patrem in Media. 117.1. d
 & quando. ibid. a b
 Atargatis dea erat conflata ex muliere & pīce; unde id nomen de-
 riventur, quoniam coelestes. 313.1. a
 Ate Dea è eoë deusubra, in terra hominibus nocet. 401.1. a
 S. Athanasius, quafi Atlas Ecclesiæ, unus fletit pro fide cōtra Artia-

INDEX RERUM MEMORABILIVM.

- modicae Bezu vocis faciebat sonare lectiōnem p̄sāl.
mī. t. i. c. episcopatus renūens, à Deo ad eum vocatus, cum
acceptavit 173. 2.b
- Alii potuit anagni esse mortalem 119. 2.b
- Atheniensis magi ratus forte crecebant 274. 1.d
- Artelata cur fe uenerat olen & luto 188. 1.d
- Attra omnia viduari mœstia & paedit 181. 1.d
- Attrita vel acie latuē est loculta aliis vestiri incipiens 161. 2. d
366. 2. a
- Atributa omnia in Deo habent verum esse , in creaturis umbras
effendi tantum 231. 1.d
- Atributa Dei quindecim nobis imitanda sunt 161. 1.c & seqq.
- Avari cuiusdam in mortuis car in arca numeraria represens 101. 1. a
421. 1. a avaris dicas quid avitus eris 128. 1.d quoniam id
a Deum converte 101. 1.d velut debole mercator 139. 1.a
avarus mille habet artes capiendo opes a foriū 246. 1.c & quidem oc-
culūt 246. 1.c inferno est humilis 239. 1.c ita in laetitia
249. 1.d fiducia & gratiam perdit ibid. quod avarice congetur 246. 1.c
hæres luxuriantis lapè prodigia 166. 1.b ejus occuli aures & pedes
quales sint. ibid. of aurum suum faciūdūm 101. 1.d perpetua
tomaria de his peccatis 118. 1.d iusti Dei judicio penitula pun-
itur 249. 1. a & ei Deus dat opes ad supplicium cupiditatis .
414. 1. c
- Avaricia de luxuria sunt duæ filii diaboli & infi- stabilis 97. 1. a
illa idolorum est servitus 105. 1.d 238. 1.d 410. 1.d per arug-
nem denegatur 157. 1.d 175. 1.a ejus symbolum ellipsis fer-
pens 249. 1.c
- Avaricia in capite esse quoniam intelligatur 118. 1. d ex ea ma-
nus omnis mala Ecclesi ibid. d ipsa durior jobit quam Chri-
stus 249. 1.d alia ejus & avarorum proprietates 231. Paribus-
feruntur. ibid. d ieq. ejus bonorum auris officiorum 149. 1.c
militia diaboli. ibid. hæc hominem oscula, auribus, pedibus trau-
cat. ibid. comparatur bydras, Briareo centimano, & Scytila om-
nia fortes ibidem & tam anima avari , quam corpori pro-
ximi lethale lapè vulnus infligit 249. 1. b ex vocet ignis
136. 1. c
- Avaricia mala que dicatur à Propheta 185. a. & seqq. qua
avaritia bona sit. ibid. d a varia quanta sit vis 118. 1. c in illar-
vitis inebrias hominem 249. 1.b & MILITIA AMPHORÆ quam vi-
du Zachiarias, haec superbia & innixa gloria in ultimo levare .
101. 1.a & Ieq. ejus poema congruus est egitas 150. 1.d
- Avaricia quartus diversa significat 212. 1.c
- Auctor aliquis rei, in Script. quis esse dicatur 112. 1. a auctor cur-
io Prophetae hunc commentatori scripient 41. 1. d quod brevi-
tate 412. 1.c ejus in Scripturis volutandis affidamus 112. 1. a Deo
si quid in eis posset acceptum referat 1. a b
- Averruncus a quo Dicitur Genitibus est 416. 1.c
- Averruncus alem quod avertire 1. a b
- Averruncus a quo Dicitur Genitibus est 416. 1.c
- Averruncus alem quod avertire 1. a b
- Aves ovis aut puluis sublati à loco fugiunt 200. 1.a ave
palustris que 243. 1.b Egypti ellib. accepit 121. 1.b
aves aliquæ volant in aere, & natant in aqua 211. 1.a angelii
(symbolicæ aces cur dicuntur. ibid. c ave penè omnes cum sole
occidente desunt, cum ostente canere incipiunt 613. 1.b
- Augustinus quidm difficulter in à concubinam expiderit 112. 1. c
e quoniam cum & amaziarum confunditatem tandem disculpe-
rit 101. 1.d inimicis suis dicatias mentalis 362. 1.b
- Augusti Imp. obitus 1. a. b in mortem Romanum reliquit mar-
tem 297. 1.d ejus libidines imitata sunt duæ filii filia & ne-
petis 249. 1.a ejus opusculo legerunt primores equititia ordinis 244.
1.a ergo uult Romanos palliata incorderet 148. 1. a quibus
caulis pepercit Alexandria 367. 1.a Graceorum in Egyp-
tico monachum extinxit 150. 1. c & vidit virginem Desiparam
infante ulius pugnans: cur poero Hebas nascitur aram in
Capitolo exercit 45. 1. c au Jani tempore ter clauerit, ibid.
5. 1. c cur amplius Domine soluerit nominari 43. 1. c factus os-
bit monacha, Christi fuit præmonitus 445. 1. d
- Aurelianus Imp. quoniam Romam austerae 249. 1. a
- Aurora corporis in Scripturis significat a urem membris , pura volun-
tatem 232. 1.a
- Aurora comparatur Christi ortu tum divinitus , tum humanus .
20. 1. c
- Aurugo quod virium segerum sit 240. 1.d vide Rubigo .
- Aurus est occultus hominis tyranus: 136. 1. b & eos pugnant
omnes 137. 1.b
- Aurus infectum quid dicatur quid factum, quid signatum 51. 1. a
expurgare per plumbum, non per flumen 494. 1.b
- Aurus est avari idolum 241. 1. a defodiebant id Babyloni-
cum 241. 1. b quando primam Romanum invertit. ibid. d cur
paleat. ibid. in Utopia Meri con eliminatur. s.d uiri quantum
- David filio pro templi fabrica reliquies 497. 1.d id oane dñe
pergit vel incendio, vel rapina Chaldaeorum ibid. b
- Auster unde hebreæ dicuntur Thesmæ 400. 1.d cur deautes pars
mundi vocetur: symbolum est felicitatis & beatitudinis ibid. d
in Iustinus & pœnit. ell. 244. 1.a mysticæ quid sit. ibid. d est
ventus vitalis, calidus & forcundus ibid. b
- Australia provinciarum convergunt ad Christum , in Scriptura
prædicta ell 267. 1.a
- Aurum tempus fructuum ell 817. 1.a
- Azædes Syriæ lit. citas vicinas ferreis plaustris trienniis 24. 1.d
- Azot tempore Christi habitabant Judæi 913. 1.c
- B Aal, Basim, Bel, Bal, Belus, etat Jupiter Belus, primus Deus
Chaldaeorum 16. 2. c 61. 1.a
- Beal hebreæ quid significat 77. 1. c
- Beal phar. in quis fit loca 75. 1.d
- Babylonis Nomad, non à N. buchodonosore, condit. 110. 1. d
quoniam olim facta magnitudinis 21. 1.b quando à Darío Hy-
llips expugnata 247. 1. c quoniam ex ariporio perdidit
ibid. d ejus iusticias quoniam de cor superioris Nabuchodonosor,
189. 1. a ab ipso fedes idolatriæ & impunitatib. 94. 1. d
100. 1. c
- Babyloniæ cur in bello vellibus rubris uteretur 507. 1. d cor sub-
actis ex Xerxes justiter volup arbitrius indulgere 71. 1.d
- Babycenani annus detrahendit, ne cui est nos 303. 1.a
- Bacchus ab alijs non impensis: hinc ex tempore Dei indigne-
tia preciosa avertenda 504. 1. d bacilli fuligineum 91. 1. a
- Bacchus vires in vienis ell mother Noe 174. 1.a
- Baculo divinatio divinatur veteres 77. 2. b
- Balaam quid faciat regi Balac ad penitentem Israëlis 132. 1.a
- Balaena non habet certus qui Joann de voratur 177. 1.a
- Balaïs a Cyro curia faciliat fabula omnibus gentibus 233. 1.c
- Baptismus an fit fons paternus domini David 158. 1.a parvulus ja-
nificat ex opero operato 168. 1.d
- Baptizans olim mox à baptismo dabatur Eusebija 514. 1. b
quoniam in mos dorabit ibid. c
- S. Barbara in tormentis, temper Deo fisa est 412. 1.a
- Barbarianum symbolum in incertis suis usi 5. 1. b
- Barbarescius fuit Rutilus Judorum pallor 347. 1.d
- Bartlaam Enigma cum alios vita annos computaret , quoniam quos
Deo dedicaret 444. 1.c
- Basilica quod propriæ dicentes 171. 1.d 360. 1.a
- S. Basilus in eterno oratione & sacrarum Litterarum studio vaca-
vit 192. 1.a
- S. Bavo quoniam dæmonem tentantem confudit 481. 1.a
- Beati per seipsum laudans Deum 517. 1.d an lingua Hebrei 241.
a.b coram gaudiis in celo eruant regna 415. 1. a. b ut iherusalem
Deo labi orecchio 414. 1. a quod Deo ibi hymnos concordab-
413. 1. a sunt pecuniam. Deit. 509. 1.c 616. 1.b summa gloria
secuti, nihil malis festinatione 610. 1.c 110. 1.b in die iudicii cur
opulentus eragi celo 415. 1. a. b sunt struthæ molericordia
& gloria divina 616. 1. a. b quibus omnibus Deum illibet
laudem 511. 1.d stupens ejus gloriam illeendo 152. 1. a quoniam
de latu, & quo lenu 615. 1.c
- Eorum chorus & chores 1. b quoniam impes finit concilia-
tui 2. b
- Beatus ell nos Deum 71. 1.a
- Beatus nostra constitit in vicibus Dei 17. 1.d
- Beda sa fuit liber de Divinatione mortis & vite 274. 1.b
- Besiphor coelestis fornicando paxa ejus idolum 299. 1.b
- Beeri porti Once, a idem cum Berra principiæ tribus Ruben.
3. 1. a
- Belgi provincialium principiarum logis 398. 1.a
- Bella perpetua cur fuerint inter Syros & Israelites 191. 1.d item
inter Moabites & Ammonites 197. 1.d
- Bellorum stirpes fecerunt locutio, bruchi & cruce 197. 1. a
quod bellis signum præfici Roma erat 244. 1.b
- Belini capit. quoniam principia detrahenduntur 301. 1.d
- Bellus sanctificare quid fit literat. & tropologiad 109. 1.a
- Bellus sanctus quoniam dicatur 110. 1.d
- Belloniam uteruntur veteres 77. 1.c
- Belus cur vocetur lagena Nabuchodonosoris 181. 1. a istet Deus
Chaldaeorum ibid. c
- Benedictus communis nomen regum Syriæ à primo ejus nige Adad .
192. 1. d
- Benedictini monachi ob nimias opes à primaria sanctitate decide-
ntur 60. 1.a
- Benedictus Abraham & Israel promissa perserit ad eos omnes
qui credunt in Christum, 45. 1. d quod de beaudicendis in eo
9. 1. b

INDEX RERUM MEMORABILium.

- omnibus gentibus, impleta est in Christo. 450. t.c. benedictio religiosa vita qua sit. 463. t.c. benedictionis nomine ex curia imber copiosus. 467. t.c. benedictio & bona datur à Deo pia. 459. t.c.
 Benedictus Papa Henricus Imper. Romanus ingresso potum ad renum cruce aures deflexer eminente donatoc. 348. t.c.
 Beneficiorum de infinitis amicos facit. 343. t.c. d. proprii Prelatum & principum virtus et. 3. c.
 Benefici trahunt homines. 356. t.d. in Benefici Ecclesiast. eti dandis illicet (script). 375. t.c. beneficia Dei quam à nobis gratiarum adhuc carent. 413. t.c.
 Beniamini tribus cum Iuda in unam rempli. & Ecclesiast. consutus polles. 378. t.c.
 Benignitas Dei in peccatores. 164. t.c.
 S.Bernardus orando S. Scripturam intellexit. 111. b. epis ad Jef- fum suspiria. 433. t.c.
 Beribache erat terra funda terminos ad Meridem, unde dicta fit: ponitur inter urbes Iuda: epis descriptio. 315. t.c.
 Belisarius feratris validus urbibus & locis. 475. t.c. belissim variis aliquidam vita, & in diebus. 351. t.c. arata bellaria Denu- clivante. 316. t.c. vide Perz, Beatus.
 Bethel accipi potest Primo, ut nonne proprium loci; Secundo, ut appellativum, significans domus vicina. 207. t.c.
 Bethaves vocatur deinceps Ichilmonites, cut. 3. t.d. ignobilis urbe Judæi fuit. 79. t.b. na vocator Bethel per antiphonam. ibid. Bethel fuit urbs celestis, primò nascitæ, postea idololatria. 79. t.c. in ea. i. robora potius virtutis auctor: primo dicta est Lame- tota à Jacobitæ B. Bethel. ibid. et à Propheta per aspergimen- dias dictar. Bethaven, id est domus nostræ urbis, vel nihil. 79. t.c. erat in tribu Beniamino. ibid. quomodo tropologice Bethel nat. Bethaven. ibid. ibi reges Israel communis regis ius lumen er- serunt. 345. t.c. hic hoc nomine vocatur deinceps tribus. t. t. d. Bethlehem, id est dominus panis, unde dicta. 317. t.c. epis finis & annos, ibid. huius tempore Moysi needum Bethlehem voca- batur, cur verbo in Genesi nomenaret. ibid. juua eis est spicula in qua natura est Christus. ibid. etras actepit Jeru- salalem quasi terrena pugis. 318. t.b. Ephrata pris. ibid. d. quatuor habuit nomina, ibid. eis duplex Bethlehem, una in Iudea, altera in tribu Zabulon. ibid. quomodo minima sit, & non minima ad quare à Propheta dictar parvus usus, ma- sculinæ, non parvæ feminæ. 319. t.c. d. quomodo si parva in multitudine vel principibus Judæi. 319. t.c. epis cives multi illu- fribus rementibus. 320. t.c. ipsa haec regis dispensationem, ibid. in ea Samuel unxit Davidem in regem. ibid. unde vocatur evanç David. ibid. 318. t.c. effictio terra hostrium, quia in ea natus panis mundi. 314. t.c. eis gibus & magis- cas hoc nos erit. ibid. 33. Patescam miris laudibus celebrant- s. a. & seqq. in Bethlehem apparuit stellæ literaturæ appensa Magis. 323. t.c. est modus orientis & orbis metropolitæ. ibid. eam Hadrianus Imp. profanavit erexit ibidem Admodis lumina- lacio. 1. c. potius ex ea Iuliana Imp. basilica. & ejus de- scriptio. ibid. epi schema hunc templo Christianorum. 312. t.c. d. quomodo omnes nos fieri pollutus Bethlehem. 3. b. t. d. Aucturum respectu Jerusalæ, in ea natus prædictus Christus. 400. t.c.
 Bethlehem princeps opido Bethlehem nomen qua occasione impo- suerunt: epis littera numero. 317. t.c.
 Bethon & Betuven iudei est. 341. t.c.
 Bethuta fuit erat è regione maris Tiberiadis. 167. t.c.
 Betis Gaze præfector, ab Alexandro, urbe caput, circum urbem raparsi justitia est. 321. t.c.
 Bezaea erat nova urbe & extrema Jerusalæ. 371. t.c.
 Baia quid respondeat Iseleratis Deos in tempestate invocantibus. 274. t.c.
 Bibacum connallorum. 395. t.c.
 Bibere in Scriptura duplicitur frontier. 363. t.c.
 Biblio iuri liber iacerdotalis. 393. t.c. corrum interpretatio Lxi. interpretetur Alessandri procurante Ptolemaeo rege adnotata est. 367. t.c.
 Biblioteca Alexandrina q̄ens librorum milia habuerit, a quo infinita & socta. 366. t.c.
 Bitariensis monachis misericordia. 393. t.c.
 Bonæ Ecclesiastum non sunt in laicorum usis impenda. 2. 3. 3. d. è bonis dæmoniorum sacrificiabiles Gentiles. 372. t.c. bonæ per- ficiunt seculi levius sunt, & tenio per vobis oblectant; lapidibus autem cælesti, contemptibilis sunt. 340. t.c. visum de die. r. r. 389. t.c. ex Iapæ Deus hostibus suis, negat amicis. 374. t.c. ab bona temporali Jacob dilectus fuit per Eliu. 30. 3. b. qua bona nobis præster & præfitteret Iesu. 411. t.c. bona-
- sum sp. huiusmodi quanta futura copia tempore Evangelii. 355. t.c. que fuit bona spiritalis Ecclesiæ & animæ sanctæ, que preceps ipsa amavit. 161. t.c.
 Bonum Hebrei vocant id, id quod prosperum & jucundum est 301. t.c. 304. t.b. item pro eo ostendo. 471. t.c. o mæ bonum- molitrum in Deo pendet. 318. t.c. bonum o mæ omnium crea- turarum, in Deo et omnibus collectum illi 10 simplicem unitatem. 473. t.c. qui bonum operantur ob manum gloriam & quantum fortidum, venum lenitatem, & turbidum meant. 310. t.b. sumum bonum, summe est beneficium. 911. t.c. bonum orbis est Iesus & Maria. 318. t.c. bonum summum qua conditions habeat. 411. t.c. bonum oritur ex integrâ causa. 458. t.c.
 Bonus citi presbyterius avitientia. 601. t.c.
 Bonos Imp. vinclor. 792. t.c.
 Bonus vir est velut lex viva. 303. t.c. bonus sapit expirat pro- triuvi & miti. 322. t.c. bona verba & sermones justus rivo- rem atrae lassit. 316. t.c.
 Boni i. sacerdotes Japoniorum, fuiusfecleru omenium immuni- tatem spondent. 744. t.c.
 Boni hebrei fullonum ubi crebat, & quinque os. 199. t.c. & has indole, stupidos, obtutos, favos. 309. t.c. d. boves in calidis regionibus committerunt iuri rufi. 467. t.b. inter boves & as- nonum in præcipio reclostrus est Christus. 398. t.a. boves in Pa- latine tristriunt. 320. t.b. & hinc de genis pubulum capinet. ibid. Vide Triturare.
 Bolophorus est terminus Graecia & Thracia. 366. t.c. cur hebrei- ci dicunt Sepharad. ibid. est propriæ angulium mare quod à bonis transi potest. 366. t.c. 367. t.b. id duplex, unus in Propontis, alter Cimmerius. 616. t.c. an europa relecti fit Judæi. ibid. ibid. Boiphorus Cimmerius qua latitudine. t. t. d. Boiphorus Hiperianus est istum Herculeum. ibid. Boiphorus iten commune nomen est, & in genere omenum angulium mu- sti denotat. 347. t.c.
 Boira urbs Idæumæ, uode dicatur; est & alia Boira in Arabia, & tertia in Moab. 393. t.c.
 Brabantum urbium præcipuum epithet. 298. t.c.
 Brachia hominis sunt velut alæ. 311. t.c. a brachium projecto est oratorium. 390. t.c.
 Brasilius quis fit potus. 394. t.c.
 & Brictius S. Macino adversarius initio, postea ei in episcopatu successus. 345. t.c.
 3. Beigita affidet passionem Domini reenlebat. 345. t.c.
 Bpiss. quid proprie signifcat. 363. t.c.
 Bluchi brachie dicunt figuræ, quid herbas linat, & come- Hor. 354. c. & quale animalis fit bruchus. ibid. d. est pars locu- tis five pulli locutis. 355. t.c. mimosæ germina quoque oīq; ad radices flirpitum depalit. ibid. b. bruchus semper pend- jugit cum loculis, quasi protæ cum manubribus, vos bruchos unde formatur. ibid. d. ejus forma. ibid. & 3. a. nemus bruchi lobulos extendit at illas locularium species. 3. b. quia vo- cetur aculeatus. ibid. huius significat minima loculis speciem, cuius exter species omnes enumerantur; cum vero illa illa- cetur, pro illis subtilius. ibid. d.
 B. Brunonis convergens occidit. 136. t.c.
 Beitis similes sunt quid peccatis non ingemiscunt, & si quid videntur, dolent. 361. t.c. a bruta phantasie infiduum fe- quuntur quia legem naturæ fibi inditam. 350. t.c. a quomodo & cujus genitus, in publica presentia. 364. t.c.
 Bruxellensis follii Auctor primus uique commoditas. 376. t.c.
 Budali erat Judæi erant in Iomoni; in Italia vero subjugales sunt. 320. t.c.
 Buocina dicitur tuba. 84. t.b.
 Bucephalus fuit equus Alexandri Magni, a fuit rufus, unde dictus. 467. t.c. epis descriptio. 353. t.c.
 Bucolicæ, sunt carminis ruralia pastorum. 317. t.c.
 Bultæ illi cordis yobolum: cur eam nobiles in pectora gelarent, unde dicatur. 100. t.c.
 Buxus olim scriberebat scribenibos. 338. t.c. d.
 Byblus urba ad Libanum sita, fert vinum præstantissimum dictum Byblum. 352. t.c.
 C Adaver concretum olim omnia tangunt polluunt. 4. 8. a. a. cadaver concrebuntur Hebrei, Graeci & Romani: hac de re diversit pientum fuere sententiae. 321. t.c. Chalifinæ cur se cepulant in terra, sub idem etiam fecerit Judæi, regum ve- rò corpora cremabant, cur: at Israelite plebejorum ossa cre- mabant. ibid. e.
 S.Cecilia Martyr quām sollicitè cum angelico Cultode & Deo am- bulavit.

INDEX RERUM MEMORABILIVM.

- bularit. 235.2.b ap̄i confertur. Ibid. pars corpore existit. 491.3. d
- Caducia gloria iucunditas.** 183.1.a ejus typus fuit Serm̄.1.4 & seqq. ejus descriptio. 500.1.b
- Calix quonodo ad Deo exaudientur.** 65.1.c & quonodo id mythi-
cū sit. 65.1.c calum quonodo in die p̄iciti commovenut. 318.1.1
- 184.1 calum empyreum cur dicatur confusio & laus Del. 184.2 ad cur Jeruzalem ibid. celus dicetur quā calum fel-
lis. 486.1.6. cū templum Deli, in quo habitat. 192.1.d cali-
commotio que facta nascit Chorlo. 418.1.2 calix stellā-
rum nulla vis est danda & tollenda regna. 404.1.c calum
quonodo claudi dicunt Hebrew. 507.1.b calum cur vocet
symbolicē mons umbrosus; & Pharam, id sit os videntia.
195.1.8
- Ceriatum Gentiles in funere tenebantur, cur.** 305.1. c
- Calumnias oportuna est ad audientium verbum Dei.** 467.1.d ca-
lamis publica peccato avertire. 513.1. c
- Calami candalibet cur vocenter rostra.** 496.1.d. 2. coram descri-
p̄tio. 488.1. d
- Calcei mortis olim expelletis pollioſto.** 451.1. b
- Calibes Ephata uxori primogenitorum habuit Bethkhā.** 146.1. c
- Caligula Imp. crudelitas.** 182.1.c Jovem ad diuīnum provoca-
vit. 511.1.3. inter suri acerbes iudeis voluntabatur. 269.1.c
quā in nobiles Romanos injurias fecerit. 316.1. c
- Caliphā Mahometanorum pontificis Babylonie inter auri acerbes
voluntans fami interierit.** 249.1. b
- Calix volgatus in calicem felis transiit.** 271.1.a calicum certa-
men in convivis quid sū. 393.1.2
- Calimachus Larissius cur dictus sunt? exxw.** 489.1. d
- Calix quid confat ad aliquip compendium & concipiendum.**
1.2. b fieri mobiles & pugnare. 367.2. 2
- Calvaria mons est pars mortis.** 316.1.c olim erat extra
Jerusalem ad Occidem. Jam intra urbem est. 165.1.d justa
cum Titos urbem obedit. 166.1. d
- Calvin blasphemia in Habacuc Prophetam.** 379.1.d ejus pa-
logi mus. 458.1. c negat limbū pastrum. 315.1.d ejusferalis
mors. 57.1. b ejus placita mera infanis fuit. 265.1. b
- Calvinismus in publicis civitatum ac provinciarum graffatū
incendium.** 111.1. a
- Calvinus erat Judas signum maximū lustus.** 145.1. c 301.1.d
est propriè capis.
- Columna Hebreus est oppreſſio à quocumque vim aut injuriam
faciente.** 85.1. d
- Cambyles Amasis regis Egyp̄ti jam defuncti endaver etiōtē ſe
ſagris p̄di juſſe.** 197.1.d Cambyles & Magi Perſutum rega
templi iubricam impide Volentes monte magno comparantur,
491.1. c
- Campane fuit propria Christianorum; hz initio fuisse minores;
pacē Ecclesiā reddita, paulatim grandiores facta: unde dicta.**
166.1. c
- in Canaribus in fulis quonodo eritetur. 119.1.2. 119.1. c
- Canthus fons apud Argivis fabulosus Junonem quotannis vir-
ginitatem fereretur.** 531.1. d
- Candelabrum quod Zacharias vidit, non erat idem cum Moafe-
co.** 458.1. c erat uox ē tribus principiis uixit templo. Ibid.
ipsum defecitibꝫ. Ibid. & seqq. 496.1. b. 2. erat oſtoclalamum.
498.1. d ejus lucerna, calami, infusoria. Ibid. 2. ed quid per
ipsum repreſentaret. 468.1. d. & seqq. proprieſ repreſentat
Deum, cuique providentiam. 490.1. c item illi symbolum
uite, diuina generatione, anima puritate, amoris, famae, glo-
riæ, dignitatis. 499.1. d repreſentat quoque reſolutionem
tempi & reip. Iudiciorum. 466.2. 2. 493.1. d id Tio Jodas
fuit ademptum. 489.1. d cur Zacharias id extra tempium vi-
debat. 2. c allegorice repreſentat Christum cuique Eccliam. Ibid.
490.1. d tepeſt ejus calamorum orifica, in culmine eu-
rur extansit, habebas speciem oculorum. 494.1. d ejus so-
lita quā dicuntur & eorum fuit. 496.1. 2
- Candor Pratensis principi necessitatis.** 543.1. c sacerdi animi est
symbolum, nigra malitia. 352.2. c
- Canis p̄icis Jonah deglutivit ejus descriptio.** 277.1.c ejus ma-
gnudo. Ibid. d
- Cantantes vocari posse concentu strabium culmen domos futili-
mentum.** 190.1. b
- in Canticō Habacuc allegoricus sensus principis intentus est à
Spiritū fundo. 394.1. a est id partim oratio, partim & magis
caſticum. 2. an ipse in eo depreceſt̄ veroiam sui peccati, an
verò peccatorum populi. 1. b canticum Beatorum in calo. 67.
2. d
- Cantores templorum in canuſ gravitatem fervent.** 230.1.c can-
- torum prefatius cur vocent hebraicē videntur. 212.1. c
- Caput Ecclesiasticus gravis sit.** 201.1.c ei si pondet affectio-
tudo. b. ieq. caput, cū lugubris, hoc ipso quoque auſores
deficit. 303.1. b
- Capitoli ſelecti vesteris dñis conſerabante.** 303.1. b
- Capitulum quonodo ex adorante ſuper maxillas bovinas & equorum.**
142.1. c
- ſpēm Capitula peccata designantur per ſep̄tem genetū Iudeam
perfruentes. 196.1. c
- nudo Capite indebant Reesani & Hebrei. 227.1.c caput maxi-
mū tenti totius corporis noxiam. 262.1. d caput rauum
trahunt monachia, collegia, Ordines, nepli. 311.1.c capi-
tis commotio ſuper affictio, ſigillum eft condoleant. 368.1. d
- Capitulum diſtributio in novo Tellemi, in ultimis Graciis in-
terprebus invenerit penit simili noſſe. 22.1.c ea quo nunc
eſt diſtribu., quando priuim indebat. Ibid. capitulo S. Scriptura
diſtribuio non eft Propheta. Ibid. fed recetor eft. 4. d**
- Cappadoces occupatoſ Palauinum, exaltis abea Heresi primis
incolis.** 115.1. a
- Caprifex alba eft arbor à fycomoro.** 212.1. b
- Capitulū qui Romanus duebatur in triumphum, peſt triumphopho
regulabantur.** 210.1. c
- ē Capitulū Ba bylona multi Israelitæ cum Iudeis militiſ edic-
tum. 333.1. a 145.1. a. 146.1. c ejusmodi LXX. quando incepit &
definit. 470.1. c
- Caracalla Imp. Geras fratrem à ſe occidit in diuīnum, ſe occidit,**
caſu. 2. d
- Carbunculus in viribus quid ſit.** 220.1. d
- Carthas p̄icis cur tote certe reſenſatur.** 377.1.d & ieq. is
fuit, & quod Jonas abſerptus. Ibid. b ejus valuit. Ibid. veſcio-
fus est. 779.1. c
- Cardinales cur putpura velhantur.** 284.7.d **Cardinales lepm̄em
diaconi, & ſep̄tem Cardinales Episcopi inſtituti adiutorio-
ne ſep̄tem oculorum, quos Zacharias lapidi incisio videt.**
318.1. d **Cardinalum qualis vita effe debetas.** 2. c
- Cardiogonites dicunt Deus..** 211.1. d
- Cardo dicunt quā ſu per Janu.** 212.1. c
- Cardineam deam coherent Romanis.** 211.1. a
- Cartoth metropolis fuit Moab, unde dicit.** 297.1. a
- Carmeli montes ſunt duo: unus in Iudea, alter in Iher: where
fuit fertiliſ. 319.2. a Carmelus Iyo. bolus fertiliſt eff. 210.1. a**
- Carmen funebre conſerbat viſtorias & virtutes defunctorum.** 54.
1. d carmen. Jonge ſimile etiā Platino. 4. Davidis. 218.1. d car-
mino ſacrum, id eft obliqua, que decretor. 216.1. d
- Carmes linguis Punicis vel Arabicas, ville paleſterinas in Beri-
ci dicuntur.** 219.1. d
- Carnales delicia in quo à ſpirituſibus differe. 341.1. b carnales
homines non habent cor homiſi, fed brute. 205.1. c**
- Caro capitū pro homine.** 197.1.d inſolentibꝫ deſtinatos eff. 216.
2. ad caroibus abſtinerunt homines ante diuīnum. 5. 2. e conſiderunt Apollon. Ibid. e caro carnem noſſam ibi Christus ve-
lū conſejung copulavit. 42.1. b hac illis diuīnum in eſtebat.
207.1. d caro ſpiritus per agnus & pallium, quibus Christus
intedit, repitentiantur. 215.1. a diuersa requiriunt. 16.1. a ca-
ro humana pro caro aliorum animalium et artronaria, miſeria.
481.1. a caro filiet à vi gratia Christi. 477.1. d
- Caroli Borromaei via perfectoris ſententia.** 10.1. a certum
de Dei opere ſpē habebat. 10.1. c actionem fu-
rundis ieiros ieffectorē comitavit. 179.1. d
- Carolus Magnus quonodo Imperium Roman. exterrit.** 309.1. a
miſus Rom. Ecclesiā & Pontificis cultus fuit. 215.1. a
- Barolas Flandriæ Comes monopolia frumentariorum inhibente
Martyr occubuit.** 243.1. a
- Charles V. Imp. abdicata Imperio in foliariū locum ſe recipi-
ſ. 594.1. b quām celeriter bellum Germanicum confeuerit. 284.1. c
e p̄i annulus horologium integrum inclinum habuit. 249.1. c**
- Carpeo ferata ſuper holocaftris agebant viſtores aliquando.**
198.1. d 215.1. c
- S. Carpi atius indifcreti contra peccatores.** 208.1.d videlicet ſp̄i-
ritu voraginem inferni. 167.1. b
- Carthago Hebreis vocatur Tharsis.** 277.1. a
- Carthofenſis Ordo obſeruantium, ſoliditudinem, & viſtationem
Superiorum in vigore permanet.** 603.1. b
- S. Calmiti Poloni erga Ven. Eusebiatilium aſſetus, breve vite
ejus compendium & miracula.** 531.1. d maluit mori quā
caſtificari amittere. Ibid. 608.1. d
- Casleu mensis reip̄peti noſſo Novembri.** 113.1. a
- S. Caiſius Episcopus Narimense q̄b diſcelebratur.** 532.1. a
Ihesus

INDEX RERUM MEMORABILIVM.

- Deus nesciun^m Cæstig^t, præmonet. 203.2.d
 Caſitatis eti^m volunt martyrium. 514.1.d
 Caſi iuncti angeli, etiam inter illudſſimous. 519.1.a
 Caſta agere, vallo de iusta munitione folent. 573.4.a
 Cataclou mētus Ven. Baſcharilia communitate inſignem de ho-
 ſibus reuelat vitorum. 532.4.d
 Caſtrata vocari potest foramen in parieti fabricatum per quod
 fumus egreduintur. 141.4.d catarracta vocans aqua ex alto de-
 fluens magno impetu, tem loca in quibus aqua retinuerat. 607.1.a an in celo fuit catarracta. 580.2.c
 3. catarracta Alexandria fuit, & ibidem decollata lac pro lan-
 guine dedit. 317.1.b
 5. catarracta Scenioris ſpructus cogitationibus agita, poſt veloci-
 tatem meritis videtur Chriftum. 417.1.b cui Pontifici, ut bel-
 lum Tercius inferens, laudaret. 167.1.d ejus cor pro amore filii
 sumat. 510.2.e 433.1.e 194.2.e oratio erga Ven. Eucherilam.
 131.1.a quoniam in ipsa effectus edidit. 533.1.d ejus cum
 Chrlilo familiariter, erga eum amor, lignata. ibid. b.6.4.
 1.a pofla est à Chrlilo ſempre eius recordari. 461.2.c
 M. cato galloſi cui familiariter detulerat. 76.2.b de tribus
 deobat. 240.2.b quoniam ad cœnū excedit. 511.1.d
 cui de Dei providencia dubitare. 373.3.a
 Caudili leonini adiutores sunt & ferociosissimi, cur. 16.6.b enim
 edendi rabies. ibid. 103.1.d
 Causas montis qui finit ponte ferreas. 500.1.d
 Cands pribus velut spicula. 312.1.c
 Caſion quis ventus fit & morbus. 136.1.c
 Cedron terrae fit inter Ierusalem & montes Oliveti, per vallem
 Josaphat docuientur. 419.3.d
 Cedrus mercuria ſymbolum ait. 150.2.b item Pontificis &
 principalem. 540.1.d
 Celeritas lo prialis confidens multam valer. 370.2.b
 Cellæ bona varia. 539.1.2.b (eq)
 Cetera obit tabula ſcriptoris inducuntur. 336.1.2.b
 Cerebri propria commenta non iunt populo venditanda. 6.2.b
 Cerithum vox nulla deducatur, & quid significat. 431.2.b an
 omnes Phœnicii vocent Cerithem, an certa eorum regio.
 1.6. in vocati milites prætoriani Davidis. ibid. b.c. an ab his
 habitata fin & nominata inuita Cœta, an vero in extia Grecen-
 fibus. ibid. d
 Ceroma ſchlerianum ficitur ex oleo eur. 318.1.2.d
 Cervilia ſit ex aqua io farina trinci cocta. 511.1.c
 Cervi velociorū ſunt cervis, cur. 414.1.c pudentia illarum in
 quo confiſſari. ibid. himomulū afflueat non quid infugere debet;
 quoniam pro eo pugnat. 1.4 cervi magis enim pinguis, &
 cœfum petat. 1.4 cervi halitus terpentes ē cavernis exarabuntur.
 343.3.a
 Ceti omen est hominem ad omnes plices grandiæ & cetaceos; eo-
 quis qui proprieſit. 277.1.c vide Cartiaris. ceti animam pro-
 fundam maris. 173.1.2.b loco moneta. 173.1.2.b
 Chersonex ex omniobus diis maxime collete ſepulturum Agamem-
 nonis. 408.2.d
 Chalane urba ſit potius condita à Nymrod, dicta poſta Cefu-
 phon. 224.1.b
 Chaldaica paſphrasioſis Biblia quinam auctores, 4.1.2. submo-
 de indiziat. 421.1.a
 Chaldaici in vocibus Hebreiſis 5 literam communant in T. 29.1.b
 Monachiam Aſſiriorum ad te tranſlant. 326.1.2.c locutis
 comparent Judæam depaſcentes. 138.1.2. eorum regibus &
 eis praeterebusit ignis. 164.2.d eorum Jeriſalem inva-
 dentium detinceptio. 1.1.b.1.c & 165.1.d eorum dæxeritatis in
 pugnando, faltoando, &c. &c. ad socias. 161.1.a quoniam vo-
 cent milites Dei. 164.1.a ex eisdem ardore, indeque vocan-
 tui faciliſſimi ab eo. 417.1.b cur equis rufis effimileſſentur.
 307.1.c in convivialiorum le etapio, meditate ad fecundare
 oblectabent. 390.1.d eorum ſavios, voracitas, rapacitas,
 377.1.d comparent aquille, pardo, lupi. ibid. b.c. que-
 nodo Tyrannus pugnauit. 378.1.a eorum imperium corrue-
 it Balæare, ibid. c.2.2.d eorum Niſiuen expugnacione viva
 hypotypos. 351.1.a & (eq) 359.1.d & (eq) 364.1.b
 Chan primus regnavit in Egypto, qui inde dicta est terra Chan.
 408.1.a
 Chambala Tarazia principi ſedes, quot miliaria ambiū ſuo
 complectator. 1.1.b.1.c
 Chanana nomine, vocantur Iudei Lingi impii. 518.1.c
 Chanana ut per Germanum diſpergit. 206.2.b eot omnes, etiam
 infantes, cui ubert Dei occidi. 139.2.d erant avari & ob-
 mari vicinam mercatur, & in eis dolis vacabant. 138.1.c
 hinc Chanana idem est quid mercato. 167.2.c 420.2.b
 peſte, fulguris, & ignis sagittis protriſti ante advenum Ha-
 bracorū. 401.1.4.b
 Charismatiſi ſigure Rhetoriceſi qui uifus. 2.2.a.b ejus exempla
 aliquot in 5 Script. ibid.
 Charitatis ſuas nobiliores ſunt aetibus religiosis. 53.1.d me-
 granata afflumbar. 171.1.d Prelatos & principes maximè
 dicet. 541.1.c fidelium vinculum ſit. 461.1.a ea in Sanctis
 & concipientiſi ſap̄e refrigescit. 569.1.b
 Charitas quo pacto in Eucharistia exercetur. 187.1.b
 Charitas Chrlili incarnata repenteſtatur per Auſtrum calidum,
 400.1.c
 Charter uifis olim incognitos fuit. 384.1.c 494.1.b unde fuit pa-
 pro veterum ſuccelit. 384.1.c
 Cherubim an ſunt Theraphim. 69.1.b Judis in veneratione e-
 ram. 70.1.b
 Cherubim duo proprieſtori, an redi vocantur duo animalia.
 128.1.b
 Chilitallarum deliria & foemina. 579.1.2. 125.2.b 212.1.c
 Chomer ait enas alſarium, & membra tripliā modis conſi-
 nent. 618.1.b
 Chorus Beatorum in celo. 615.1.d ejus defiſio. 2.2 chorus
 mundani deſcriptio. ibid.
 Chriftianis myſtice vocari potest Separato. 724.1.c
 Chriftianis verus est refellit Dei. 533.1.c
 Chrlili omnes pri Chrlili ducem morti inflantur, 146.1.a
 patrem illi pugnandum. 127.1.d patrem ſuum imitantur
 Deum, epiſque mores. 491.1.d eorum levitatis longe penitias
 regum opibus, 173.1.c afflumbarunt literatū ſit in deoſe agenti-
 bus. 151.2.d eos Judge habent ut Idemps. 159.1.a ſunt pe-
 culium Dei. 159.2.b quoniam dicuntur ſimili. 609.1.c cur
 ſe invicem amare debent, 194.1.b orant converſi ad Ori-
 entem, 145.1.d ſoī cur Deus ſub Decio axagisti permixt.
 603.1.a
 Christiani quo viſo animati Jeruſalem de Saracenis experit.
 157.1.d virtutem Uecharillam inſignes vitorias retulerunt.
 533.1.d eos afflitoſe & Diocletiani perfectione Dea per Con-
 flictionis Imp. juvit.
 Chrlilanoquem lo ſeruſancta vicitur, poſt ſolemne omioium
 pioiuſum. 216.1.d
 Christiani primi Jeruſalem & Judea verie afflitti fuere. 134.1.d
 Chronologica harmonia xii. Prophetarum. 33.1.a
 Chryſoſtomi horribiles mores. 273.1.c
 Chryſolitina gemma quia coloris marini eft, ab Hebreis dicta eft
 Tharsis. 271.1.c
 Chura cum filiis Arabiam incoluit, non Abyssiam. 434.1.d co-
 sum polieri tamen ſe per Abyssum propagarunt. 435.1.d
 Cibi ſparmiſſis penitum ſap̄e patienter giſiū & drītes. 246.1.c
 cibis plementorum, id eis hominum, id Chrlili jucens in
 prieſtio. 199.1.c illis eis moli viixerat. 532.1.b
 Cicero ſcenicoſe ut Tufculi philofophatus eft. 50.1.a eius my-
 ſeritum lo Verrem. 14.1.c
 Ciconia quia pia ſymbolum eft pletatis. 503.1.c
 Cidatil erat tanta veneris pontificis. 482.1.c
 Clites populi ori ſunt à Tharsia neptore Japhet. 175.1.b
 Clites cur vocetur Tharsis. 175.1.b
 Cliticius erat vela Prophetarum. 8.1.2. 160.1.c
 Cimmeria regio dura era & alpetra. 286.1.b
 Cimmerius Phœnix ob ſitum. ibid. aijus latiendo. 1.2. curio
 Commeria Inferniſedem collocent poſta. 1.2.b
 Ciniſ ſe berba quadam Arabicu combuſta quas habeat viret ad
 purgandum. 416.1.d
 Circé navigantes ſuo sancto illeſto in bestiis mutabat. 310.1.c
 Cicceſſum autiguram variis ſectiones; eorum quatuor colores:
 quas apud Romanos & Grecoſ turbas exercitavit, 501.1.a eo-
 rum coloribus reprætentantur quatuor elementa, & coniungit
 diſſida. 2.2 horum ludeorum origo. ibid.
 Ciferreſia monachii propter orgia, nimia ruralia à primeva
 ſinilitate decelerantur. 60.1.b
 Civitatis multa diruta, poſta non eadem loco, fed alio vicino
 adiſſerunt ſunt. 533.1.d civitas inferior Jeruſalem cui dicatur
 filia Sion. 419.1.a en bene vocetur pila. 419.1.c
 Clides quas Deus Iraeli immisit, ante denunciat, quām in-
 ſigunt. 302.1.a 204.1.c
 Clemore accidabantur dii Geſuſilium quād dormientis. 393.1.b
 Clangere pompeum eti ſequarum. 101.1.b
 chonget tuba, prophetia comparatur. 201.1.a
 S. Clara lugere Chrlili paſſionem meditabatur. 156.1.4.c
 S. Clara de Monte Falco cordi crucifixi Chrlili ſigura inſculpta
 fuſit.

INDEX RERUM MEMORABILIVM.

- faict 526. 1. d
 Clavevallofes monachi olim de defecu aliquo moniti pro reprehendente oscare solebant 526. 1. b
 Claudianus cur de Dei providentia dubitaret 527. 1. a
 Claudianus, per metalepsis, idem est quod dolens, fatigans & affliciens 528. 1. d
 Caudilla reguliarum secularibus videntur carcera mortis, ut Regiojicos sunt portus 529. 1. c
 Clausus Christi ex ea Confessione Imp. additus 529. 1. b eorum quoniam defecivimus ibid. c. d. miraculum quoddam circa frumentum ex eis confectum 529. 1. a
 Clementia virtus Deo propria est, 530. 1. a. clementia vindicta cum temperie, immo supereret, 531. 1. c. potissimum regretum visum est 532. 1. b
 Clerici auro inhiabitur non debet 532. 1. b. praelectus ambiens excedit, 532. 2. a. eorum cupiditas sovet avaricium secutum 532. 1. b. ipsa fugitatur. ibid. b. eorum laudis quoniam immoribus carpant malevoli 532. 1. b
 Climax figura Prophetus frequens, 533. 1. c. qualis sit figura, ibid. d.
 Clopias piceis crecentia luna albescit, decrescente nigrescit 533. 1. d
 Clysteris suum docuit ihesus avis 533. 2. a
 Cocineus color erat militaris, 534. 1. d. & cur. ibid. 535. 1. a. b. coccus nobilem se regum erat vestu 535. 1. c
 Coetus quis fluvius, & mode dictus 535. 1. a
 Cenaculator velles qui dicerentur, 537. 1. a. cenantur lechit qui nam efficit 538. 1. c
 Ceterus Prophetaur quis & qualis esset 539. 1. b
 Cogitationes intimae novit & perverit Deus: 541. 1. d. cogitationes sunt vesper azing 539. 1. b
 Cognitionem qualiter habet Deus psefum, collicum & rerum valorem 542. 1. a. ad Dei cognitionem duplice via pertingimus. 544. 1. a. cognitio sui est via ad cognitionem Dei. 544. 1. d. cognitio Dei perfecta, beata vita est 544. 1. a
 Colate quid propri sit 545. 1. c
 Colata quid sit vulnibus Christi commorabatur 546. 1. d
 Colleget dies qui est in veteri Synagoga 546. 1. b
 Collectionis nomine Scriptura cui exponat mortem, defecitionem, interium 547. 1. a. d. 547. 1. a. b
 Colligunt in facieculo viveotum quonodo dicentur pri viri culm via dederent 547. 1. b
 Collo & capite mystice quonodo rex & pastor sicut subditos emere debet 548. 1. c
 Colon Hispani tempore suicitatis publicas supplications & diversiorationes inducuntur 549. 1. b
 Colos purpureus animos in holles commovet 550. 1. b. amoris est symbolum 550. 1. b. color rubus ardorem animi notat & acuit, ignisq. ardorem refert 550. 1. d
 Considerationis afflictus postulamus est in passione Domini elicendus 551. 1. c
 Columba vocouit comparans Hirundin 552. 1. a. d. ea, etiam semper pulli sibi auferuntur, semper ad esundem nido redit 552. 1. a. ob obiectum escam ipsoe in ratis inseruit, a columbus alterius columbuss illucit; ibid. d. pellet partem a conforto mariti, s. c. in colourum varietate miri sibi placeat, aliis inter se colligit & cœrat accipitres, ibid. spud. Affilius frater erat 553. 1. b. natura reflé & confluenter volvit, ibid. timida est, & vel ad accipitris umbram celestes avolat 553. 1. c. unicel amit sicut columbare, ac pallio . & abdita si & celestis codem sevolat. ibid. columbus usi pfecti ut tabellarius 554. 1. b. e. maximè id verum in columbis Syria & Palæstina 554. 1. c. ibid. ut inutus mereoratus, ut merces ad vetgas densi nuntient 555. 1. b
 Commemorationis mentem homini eripiunt 556. 1. d
 Commentarii Prophetarum minorum 557. 1. c
 Communitate elemosu mitesatione molliscentia: 558. 1. b
 Commotio eccl. & terra & mari cur facta in Christi incarnatione, redempzione, legislatione 559. 1. d. & seqq.
 Communicacionis pie oratio & fufpacia sunt, velut thymoma 560. 1. b
 Communicatio gratia, & donorum Dei provenit à Spiritu sancto 561. 1. b
 post Communione fideles olim saepe canebant cantica, & subinde arcana mysteria erubebant 562. 1. d.
 à communione meditantes communicant quo dono donati sunt 563. 1. c. frequens communio signus & causa prædonationis est 563. 1. b
 Compatrii portus Christi tormenta passo 564. 1. c
 Complexis intima est natura divina & humana in Verbo per unione 565. 1. b
 Conceptum mentis juvat calor 566. 1. b. conceptus mundanorum quam mendacis sit 566. 1. d
 Concilium Romanum sub Vigilio Papa diuanevit errores Theodore Monostachii, s. d. ut & Constantiopolitanum II. generale 567. 1. b
 Concionator bene docens, & nihil praefas similia est capitulo tredecim, sed infugierat 568. 1. d. panes convertentes, quare se confuteret 568. 1. b. cum rudibus & duris agenis lenissim eos inducere debet 568. 1. d. concionatores nonnulli abutuntur sacra Scriptura 569. 1. c. amittit formicatione peccati coaserat Christi despontem 570. 1. a. d. dom plaudit, interea aut commoda accupanter, filios spirituales non gignunt 571. 1. d. noviliumorum terrores auditorio finiuntur 572. 1. d. oportunitatem commodam suo mox capient, 572. 1. b. praedictam tam manu quam ore, a. a. verbo Dei abutuntur membra Dei polluerant 572. 1. a. b. sicut spectaculus 572. 1. a. c. sunt angelii, & nutelli Del. 572. 1. a. in arguendo vitias non efficiunt, donec audientes permaneant ad illa extirpandum 573. 1. a. symboli sunt prius, nobis, vesti, fulgura 573. 1. b. c. sunt quasi signa Iusti Deti 573. 1. b
 Concordia quinta fulmineat opera 574. 1. c. concordia fratum quam fit lavit 574. 1. b
 Concupiscentia ledes & inflameretur fangus est 575. 1. b. eum peccato merulimus: aufesuerit in resurrectione 575. 1. c. concupiscentia adulterii non extinguitur ipso adulterii actu 575. 1. a. concupiscentia ex Adamo contraria sunt omnis pecati eff. 576. 1. a. e. quia quanta fit vir 576. 1. c. e. illi Del. alieni 576. 1. b
 Considor rei alieni qualis dicitur 577. 1. b
 Confratirante nuptiis apud Romanos contrahebantur: hac de notabili vita communione 578. 1. b
 Confessio omnia animi vulnera & lepra detegendae 579. 1. a. confessari sunt variis Christi in judicando, levines hoc pergeri judgmentum non debent 580. 1. b. quales si sunt, ex portentis agnoscitur 580. 1. b
 Confessores pro fide Christi capi, qui sibi nimis fidem, in tormentis deficiunt 581. 1. c. in tormenta se dantes ipse gloria aeterna, sunt vindicti ipsi tropologice 581. 1. c. per equos variis mythisc reprezentantur 581. 1. d
 Configere, utere, fecare in Script. per catachœsi significante quenvis gravem dolorem 582. 1. b
 Congregari ad populum suum dicebantur fideles & sancti cum deo iussi ouerent 583. 1. b
 Congregatio cur vocetur mors 583. 1. d
 Conjugatio Hispan. Hebreorum significat actionem reflexam, quis agent agit in seipsum 584. 1. a
 Conjuges tempore publica penitentia, supplications, quadragestis ablineant copula 585. 1. d. conjugus amos quantus debet 586. 1. c. & seqq.
 Conjugii præs pfectus erat Juno 587. 1. a. conjugium Oste cum formicaria sunt flabile, non temporarium 587. 1. d. id reperit fons simile, sed mythicum Christi conjugium 588. 1. b
 In Confusione indigne officia & beneficia conferentes, aduersant Sion in anguibus 589. 1. d
 Conscientia pacem habent, Christum in apista habet 590. 1. a
 Conscientia cuique sua est colenda ut vinea 591. 1. d. & seqq. conscientia mala non potest habere latitudinem 592. 1. a.
 592. 1. a. eius nemesis est velut aquila iostro tundens 593. 1. d. 593. 1. a. e. in die iudicis peccatorum accusatibus 594. 1. c. & c. velut vultus 595. 1. d
 Conscientie bonæ elegiunt 596. 1. c
 Consecratio templi rite quinque, Ecclesia & Religiozis membri accommodantur 597. 1. b
 Concilio veteris testamenti cum novo magnam Ecclesiæ fidem conciliat 598. 1. b
 Consilium diuinum per forces exquirendum non est 599. 1. d
 Consolatio angelica quo indicio à diabolica illusione decernatur 600. 1. b. consolations caeli fons hominem qualis agit 601. 1. a
 In Confusione Dei vivere quid sit 602. 1. b
 Confusa vir est immutabilis, quasi Dea terrena 603. 1. a. b
 Confutatio symbola sunt electio gemma, amictus lapis, salamandra 604. 1. a. & seqq.
 Confusianopolis qui pacto diuinam qm viindictam evaserit 605. 1. a
 Con-

INDEX RERUM MEMORABILIA.

- encaustes Imp. clavo crucis Christi frons equi sui ornavit. 473. i. b ipse symbolibus frons est Dominus conseruator. 575. a. et Christus basilius augustinus exxit. 444. c. cur crearet templum. *Ara veli nuncupatum.* 451. d. paces ponens Ecclesia attula. 419. a. d. *Coccolius Copronymus* Imp. feda hoc peccatus animam efflavit. 445. h. b. *S. Conflantius Mansionarius* parva fuit statuta. 491. a. c. *Conflantius Imper.* multibus lacro viario instructi Magnesium profugavit. 574. a. c. poena factus Artianus, facio ignem percuties interiles. 445. i. 2. *Confessioinis* quanta sit vis. *Rat.* t. b. ejus vincula rompenda voluntate & carcere prece atque aliis. 101. a. d. *Confundito* petracci ei velut mali plumbas. 103. a. c. *Confusa* nata damnum quanopere d. cipianum. 515. a. d. *Consulutor* fors illicet alii, nisi Deus inspireret illa utendum. 374. i. d. *Contemplatio* quid sit. 404. a. c. *Contemptus* faciendum apud Iudeos post reditum & capivitatem unde proveniret. 587. a. d. & seqq. contemptus mundi omnem supprimit. 491. a. b. *contemptus* faciendum & factus datur puntus Deus per tyrannidem principium. 244. a. c. *Contentus* suis animis, dives est. 313. a. 2. *Contraaria* contraria curanda sunt. 242. a. d. *Contus* ei fides & hasta longior. 108. a. b. *Convicta* plena ad Deum qua sit. 148. a. b fit per efficaciam voluntatis propositum de vita mutanda. 164. a. d. *conversio* Iudia ultraiculam ab Abdia prophetata est. 257. i. b. *conversio* omnium gentium ad fidem promulgata per Prophetas. 254. a. b. *conversio* omnium Iudeorum fiet in fine mundi. 518. i. b. *conversio* Gentium per Apollonius vocatus predicator. & spoliator. 477. i. b. hic Deo accepta ei in illarum sacrificiis. 527. a. d. *Conversus* ad bonam vitam a malis, tropologice dici potest totis exitus de igne. 481. a. c. *Conversus* expiatus. *Hebreus* est & capivitatem liberare. 95. i. a. *converte* cor patrum ad filios quid sit. 617. a. d. & seqq. ad obligatum primo in istius uiuerratores conuersi ad Deum. 446. a. d. *Convive coronabantur rolos*, myrra, & allis floribus & herbis, cur. 327. a. 2. eorum quinque debeat omnes. 325. a. d. *convive* maledicti fugill'anus. *Ibid.* *Convivium* a communiione victus & eidi dicitur. 80. a. c. 322. b. in olim a chubebis ura musicis, cur. 316. a. b. *spina* caesi exsidi fore. 352. a. 2. vocans spina tributis de caeo, *Ibid.* a. b. in illis olim nos fuit circuulatio myrti ramo convivas ad eao tandem exsitate. 458. a. b. *Convolutus* fuit rudimentum naturae est. *Ibid.* *Copia* frumenti & vini aper frumentum eleborum Iudeis primita. 510. a. c. *Coquus* & pistor perfici idem erat. 397. a. c. *Cox* in Scriptura significativa interiora omnia. 142. a. d. en est bul. la pedioris. 100. a. d. quia focuse arx corporis. 1. a. c. cur dicatur frumentum minimum, & maximum. *Ibid.* d. cordis recenti sum in pvero pondus fuit duar drachmae. 132. a. c. corde qui carere dicuntur. 100. a. d. ex corde impie, impie tamen ferina orionis. 123. i. d. cor cuiusdam divisa ariile area numeraria experunt. 507. a. 2. *cor morti*, est profundum maris. 330. a. d. *cor mortis*, est imbus partum. *Ibid.* cor oigo est fuit un communis, rationis & sapientiae. 445. a. c. totum Deo dandum. 317. i. d. id partum habent generosa animalis, magnus similitudo. 277. i. d. id habent pilces sicut ut homo. 381. a. c. ex corde latitiae, & morositas tenuis. 410. a. c. a cor regum in manu Debet. 461. a. c. a corda deliquentis quos castigare effectus. 362. a. c. a corda hominem faxa per Christum nec ad porcitionem commota sunt. 183. a. d. *S. Cornelius Pauli* fuit subdact ad martyrium dies erat. 603. a. d. *S. Cornelius Viaspati* dogmata humilitate. 491. a. c. *Coribus fortitudi* taurorum. 471. a. d. coru capro pro fortitudine & zimmitositate. *Ibid.* 305. a. c. cornu lucis quod modo & cur Mos addiderit Deus. 405. a. c. cornua Christi erat & fortitudine crucis. 405. a. c. a item charitas & humilitas. a. c. cornua quatuor Zacharias via quid denotent. 471. a. c. quid mysticè. 472. a. c. & seqq. *Corona* tripli cui coenobit Rom. Pontifici. 110. a. b. a. reprofraet regnum Christi, *Ibid.* adumbrata illa fuit in coru dei Iesu pontificis. a. c. vocatur regnum. 309. a. c. *coronam* gerit rei ut Dei quidam terrelitis. 510. a. d. coroscolim etiam deorum. *Ibid.* corone cuius rei regem, & de

Possidem monerant, *Ibid.* b. corona Iesu pontificis, & dominus Iudaorum facta, an est tribus partibus facta fuit, & cum 309. a. c. corona ouantem, tubide de trionum panarium erant myrræ. 420. a. d. corone dababant convivio ad delicas. 312. a. c. *Corporate Hieronim* Sacerdos representat fascias, quibus Christus recte status est in uoluus. 312. a. d. *Corpus mythicum Ecclesie*, figura est corporis naturalis Christi. 125. a. c. corpus Christi est tabernaculum Domini, quod Deum ostendit die a morte videtur gloriosum inuicibilis. 314. a. c. d. corpus oculum vel lumen & later. 328. a. b. velis est amissio. 327. a. b. iuxta i. i. urgentis sanctis ei duplex. 324. a. b. corporis Ecclesiarum in die judicii glorii donabuntur. 474. a. d. *Corporer* viatorum altissimum quando monachus debet. 179. a. d. *Corporer* corripientem benignè andat. *Ibid.* a. d. omnibus locis aliqd, quo corrupti possint. 316. a. d. *Corruption* est filii voluntatis. 424. a. d. *Corsa* mentira erat 30. modis Italicos continentis. 68. a. a. 244. i. b. *Corsa* vox flagra non rido praefaciunt vocatas. 435. a. b. *Capitulo* voluntatis iherico i. lordes, vomitus & excrements vertit. 331. a. d. *M. Crassus* spoliata templo Hierosol. sacrilegii pena dedit. 152. a. b. *Crucifixus* omnes sunt Dei exercitus. 213. a. d. sensu naturali sentiant vocem sui creatoris, & ejus offensionem. 389. a. b. respectu creaturæ sua umbra reverit, & nihil. 214. a. c. invita servium imperio hominibus. 46. a. c. ad quid illi creaturae sint. *Ibid.* benevolentia hominibus pro in uolum extende. *Ibid.* b. in fine mundi in imperio intengent. *Ibid.* c. et caronum conspiratio cum suo creatore. 63. a. c. a. erat enim omnis sua commissio, Christi humiliatorem in eis incarnatione obliuio puerum. 451. a. b. per quem restaurare sunt. *Ibid.* eis invitentur, uenos in gratia Deo agendo adiuvant. 41. a. c. d. et carnarum omnium que luxuriant, sunt & erunt, perfectio eius continet Deus in se emittente. 332. a. b. flagula ac oculi effusio. Dei guttam umam effusio haerent. 309. a. c. a. illi domus quis fuit, ab illi decupitur. 410. a. c. e. illi quoque in pagi meus & motu. 506. a. b. carum filiorum est scala quia ad Deum afferamus. 394. a. b. *Eude* Hebreis quid significat. 14. a. c. a. credere in Deo, vel in Deum. Hebreis id. m. est quod credit Deo; credit in Deum. Latinus plus significat. 315. a. b. *Cretæ* insula in eis colonia Phoenicum, & nominata à Ceteris. 141. a. c. primitus habitat eis, ouillum habet animal nocturnum, optimis vites ferat. 446. a. b. *Cristie* res nostra excellere & bellissima. *Ibid.* b. *Cribri* ouis, pro ranno, in Italia & alibi est. 313. a. b. *Critfus* ubras gargaroi in galens militis. 318. a. d. *Crixifixus* Deus portentum est & taculam insuditem. 500. a. b. *Cruelitatis* aliena a Deo est. 304. a. c. a. crudelitis & Deo & hominibus exiosa est. 293. a. b. *Crua* dura & extremum acrius, quo patitur de ore leonis tristis, quid lymphatici deponet. 205. a. b. *Crus* Christi firmavit Rom. Imperium. 96. a. c. & syromiro affilatur. 238. a. d. crus fructibus brevibus est. 19. a. b. et Christi vel signum eis. 454. a. a. et velit syromiro ipsius. 477. a. c. a. velut cornibus amoris & mortis supererat. 408. a. c. a. 481. a. c. crucis cornua fuerant armis & cornua Christi; crux quoque fuit in macib' epis. 402. a. b. et crux super Oliveti montem apparet tempore Confusii Imp. quid pertinet. 564. a. b. et crux omnis Christi uirorum gloria, adique etiam ambenda. 514. a. c. et crucis amantum exempla. 561. a. c. *Cupophonia* à Pascua audi ad exhortandam Babylonem. 244. a. c. viae Chalanne. *Cucubus* magna de ligidae sunt umbrae. 219. a. b. cur pro eucubis S. Hieron. federae vesterit. *Ibid.* b. ejusmodi mon-
dvi vanitatem nota. 319. a. c. *Culimus* evadimus & gerentes farinam non habentes deposito hypocrita. 380. a. a. Culpi per preuentum tollunt, sed non poena. 166. a. c. 341. a. b. c. d. hec & illi cognoscere invicem sunt. 378. a. d. *Cultores* & euratos sunt qui jugiter Deo famularunt. 360. a. c. *Culus* Christi firmer in una lingua floruit. 434. a. c. cultus Dei est illi fama non fecit. 317. a. c. Cultum facilius portreditur & capivitatem Judas negat. re. 481. a. d. *Cupiditatis* sunt di peccantium. 56. a. b. sunt velut panis ful-
cine.

INDEX RERUM MEMORABILIVM.

- cineretet. 33. 1. 2. cupiditas sibi charabie insatia habebit, ardore
 fere, feri effera. 33. 1. 2. cupiditatem quasi vires mem-
 brant hominem. 33. 1. 2. b. eis conseruari posse puniri.
Dens. 33. 1. d.
 Cupressi palchae quidem sunt & sublimes, nullum tamen edunt
 fructum. 132. 1. 4. ear dicatur eterna. 130. 1. 2.
 Cursum seruum meimuram ad habet Deus. 33. 1. d.
Curatio, Curator, Curati quid significat? 33. 1. e
 Curus tropologice 18 annos. 407. 1. a. curruro flentare
 & ardentibus tuis instruimus tuis officiis ut bello erat. 33. 1.
 1. d. curru cheroebus, quo Deus veli compatis Ezechiel,
 eis templo in monte Oliveti evolare volebat. 139. 1. a, b
 Culodia mystice ut incensum, flatus, gradus & officium. 33. 1.
 1. a & seqq. culodia, dictar præceptorum & rituum obser-
 vatio. 132.
 Cultus Hebrewus vocatus profectus, rex, dominus. 33. 1. a. cu-
 stodem sceculum quicunque homo habet. 33. 1. a
Cuthan iun. Astyrii, & Samariae Samaria translati: co-
 lique Deus verum simul & idola. 48. 1. a. 301. 1. c. propter
 non habitare in Samaria, utpote diruta, sed civitatem
 ei illam subficiat. 301. 1. b
Cyzares rex Medorum Ninivae cepit & evictus. 357. 1. c. d. 357.
 1. a. eis pater & filius. 355. 1. d. Cyzares vox nata formans.
 ibid. 355. 1. d. Cyzates Media expulit. 356. 1. b. deponit filiam
 suam Nitocrin Nabucodonosor, ut in obliquo Ninivae ad-
 juvaret. ibid. e. quando regnaret. 357. 1. b
 5. Cyprinus audita mortis sententia, Deo egit gratias. 137. 1. a
 Sancti Cornelii Pontificis & auctoritatem magis contra Schismati-
 cationem. 139. 1. b
 Cyphatos quod genus avium est. 438. 1. d
 Cyrene duplex est: una in Lybia, alteram in Media. 131. 1. c.
 unde vero Cyrene formetur. 131. 1. d
 Cyrus discouit Heliopolites quale martyrum subierit. 132. 1. a
 5. Cyrus præcipitus antagonista Nestori hereticus fuit. 436. 1. b
 Cyrus Balduinus regem Babyloniorum per ius regnum principes oc-
 cidi, & Judas inde liberavit iugum principes qui fuerint. 137. 1. 2. cor vinum non baniuit. 76. 1. 2. pacem Iher-
 osolimam contra assyrios, dum Chaldeos vicerit victores Assyri-
 os. 132. 1. d. Cyrus fuit typus Christi liberatoris. 136. 1. d
 ipse & Propheta fuisse annuntiatus. 338. 1. c. unde dicatur nomen,
 ibid. quare vocetus Christus. 408. 1. b. Combysum filium
 admonuit, ut ad Deum in onore perutum tristitia confa-
 geret. 44. 1. d. quo anno monachis solent captivitatem
 Babylonianam. 471. 1. a. tertium triennio fuit monacha. ibid. b

D Agon ad idem deus cum Dercets. 313. 1. a. quomodo phe-
 geretur. 136. 1. b
 Damacus viis antiquissima, fuit caput Syrig: elogio eius.
 130. 2. a. quando illa Domini resques facta sit. 1. d. eius figura
 facta à Teplaphatensis. 132. 1. c. ejus fines. 132. 1. b
 133. 1. a, & seqq. eis vocetur validi idoli ab Amos. 139. 1. a
 an eo ius agno caro Adam, & Abel occidit. 136. 1. b
 Damaski ante prævia demera non solum positi in ferre dam-
 sandorum. 130. 1. a. damastus ex inferno sumquaque libera-
 buntur. 137. 1. a. 616. 1. a. b morte optant, & mori neque-
 ntur. 139. 1. a. fuit trecentis milia volumen, non Dei præ-
 dictationis, quidam damaeti. 132. 1. d. sunt usq[ue] pilos
 in fragno gehennæ natantes. 383. 1. c. in die iudicii opulent
 manent in inferno, ne cogantur venire ad iudicium. 137. 1. a
 Damestati ad mortuorum locis fuit velabrum 33. 1. c. jis à familiis
 tribus propinquatum vinum forte. 132. 1. d
 Damestati ex homines peccantes, seq. io peccatis usq[ue] ad finem
 vix obdurare. 132. 1. d
 Dan terminus Judea erat ad Septentrionem. 214. 1. c
 Daniadum labo ritus apud inferos. 446. 1. b
 Daniel sub Evilmerodach rege in laecum leonum conjactus est.
 371. 1. b. utrumque templum videlicet poruit. 439. 1. d. cum
 focus prima. Nabuchodonosoris expeditione in Iudeam, es-
 pausas ab actibus. 133. 1. c. eis vocetur vir deidis: riorum.
 411. 1. c. quoque vitam extenderit. 139. 1. b. an ipse sum
 locus tribus, fuerit pollea legatos à Judeis io Ierusalem. ibid.
 132. 1. a. multa Chaldaea utriusque vocabula. 135. 2. c
 Dardania ob admisionem Eutyches herein terra motu concusa,
 multa suis oppida demera. 139. 1. b
 Darius periclit significat prædensem. 466. 1. a. Darius, sub quo pro-
 phete Aggæus, qui fuerit. 441. 1. b
 Darius Medicis præcessit Crysmon. 1. b. camello, & Medi quibus
 imperabat, camellos assimilauit. 139. 1. c
 Darius Hyrcanus à Gracie ad Mazathoum prodigatus est. 463.
 1. a quando Babylone expognacit rebellarem post Cyrum.
 473. 1. b. eis hoc Argæus prophetebat. 441. 1. d. dede Ju-
 dæos & Babylone reversi facilius remediari templi. 134.
 1. c. hicum equi scutis est rex Perseorum. 327. 1. d. ejus sym-
 bolus fuit acceptus. 131. 1. b
 Darius Codomanus virtus Perficiam monachus ab Alexandro
 mta Arbelam vicitus est. 309. 1. a. aperius sepulcrum Nitro-
 cris ex cuius corporis. 316. 1. c
 Demus Iephi apud Hebrewos per paragogen redadar. 131. 1. b
 Datoris haluzen Deus dicitur. 131. 1. b
 Deus rex Salomonis cultum Dei commendavit. 117. 1. c. fuit Bo-
 thilemonites 34. 1. a. quām comitum cum Deo ambulauit. 335.
 1. a. Ammonites, oblegato ius violatos ferravit, dissolvit, cul-
 tur. 132. 1. a. musicam adhibuit ad Dei laudes. 326. 1. a. pauper-
 orat à Deo in suis operibus dilig. 139. 1. b. eis peccati Dei regi-
 um sapientia letetum, sed non portant. 366. 1. b. 131. 1. c. eius regnum per varias rupturas excidit. 354. 1. b. eius tempore ma-
 xime floruit, imponit, gloria Iustitiae. 251. 1. a. Davidis nomi-
 ne scripsit in Script. in gloriam Christi. 307. 1. b. hinc se promis-
 tit quod in Christo impendit. 340. 1. d. Salomon filio
 quot milliones auri tempore fabrica reliquerit. 432. 1. b. de ipsa
 familia cur in Christi more plangere dabosset. 133. 1. b. cuius
 promissione Christus ex ejus leniente saeculare. 136. 1. a
 Deoblam fuit fons Oreb. 139. 1. d. an fuitus quoque forasca.
 ibid. c. nonne ius quid significat, & quid symbolum. 139. 1. d
 Decalatio totius hominis magnum est problem. 408. 1. d
 Decime Deo danda, quibus de causis. 608. 1. a. danda de melio-
 ri partis frugum. 534. 1. b. decimam quam frugum tuberum
 Hebrewi tribus fuisse principali ad tempore feste. 109. 1. b
 Deo Imp. perficitionem permisit Deus ad Christianorum ser-
 iem accedunt. 101. 1. a. spus immortales & mores. 131. 1. b
 Dece virga, Zizibana pastoris, significat: genit. suave per amo-
 rem & beneficem. 541. 1. c. 148. 1. b. quid ad literam signifi-
 cat. 541. 1. d
 pro Deafusis orandum. 144. 1. d
 Daizas filii Dei peccavat. 130. 1. a
 Delafiat impia sua improbitate Deum. 137. 1. a
 Deflectare non debet futura & Deo, non praesentia. 137. 1. a
 Delitata quām nox. 76. 1. d. fugeat & evanida fuit. 326. 1. a
 130. 1. a. eas fugitivis fatigatis, violentia & excusim. 237. 1. b
 exterminat animos, & adiungit ad omnia sceleris. 215. 1. b. pec-
 catori in hora mortis in dolores venturum. 245. 1. c. inter cor-
 porales & spirituales quod sit difficulter. 133. 1. a. illamque in
 fortis de positus venturum. 391. 1. d
 Deliquit & languor amoris quod sit. 98. 1. d
 Delphicum oracula filiis sub ortum Christi. 411. 1. b
 Delpho vox unde deriverit, & que dicator. 108. 1. c
 Demols activum est, & demoller passivum aliquando, apud veter-
 res. 163. 1. b
 Demolitiones pretiis enormitate deterritus, à Thaidi mercede
 testis. 148. 1. b
 Denarius numerus significat lata. 499. 1. c. item rei perficitionis. d
 Dentis in fame, contrahens ibus se gingivis & dentis, collibus posuit.
 109. 1. b. dentes leonis cur dentur exercitari demonis in fine
 mundi. 135. 1. c. dentis leoni grandiora sapienti communione
 vel suadunt. ibid. e. dentes præces ad eis felicitatem & mali-
 sationem acuti sunt. 381. 1. b
 Depilatio apud Gentiles & Judas erat signum lucis. 301. 1. c
 depilatio silt torso corporis. 131. 1. d
 Dercets Semiramis mater, ac in pinceo conversa, quonodo
 pingens, & sius tempium. 383. 1. a. & sadem cum Doge
 deo Palatinorum. ibid. srat des. 51. rotum. 130. 1. d
 Detinatio Judeorum ob occidem Christum adhuc durat, & durabit.
 146. 1. b
 Desperatio extremata tenans, sepius sumus de causa videris est.
 61. 1. d. illi pater. ibid. b. ea veranda in rebus disperif-
 fatis. 141. 1. b
 Detracito proprii vocatur nigredo. 165. 1. b. in convitis his valde
 frequens est. 372. 1. b
 Detractor eur vocetur locusta. 158. 1. d. casum natum ini-
 tuita. 167. 1. a
 Deus Pater potest assimilatur, oon sacerdos, cur. 38. 1. b. cum
 Filio ipsa & matris Sp. anticum. 170. 1. c
 Deus in misericordia emittit mas imos. 132. 1. a. 231. 1. a. magna gaudet
 immortale. 128. 1. a. univisa totum in nomine collegit.
 ibid. per Prophetas consensu est Istralem ab idolatria revocare.
 ibid. d. quomodo & quid animis devoctis loquatur. 131. 1. d
 139. 1. b. 211. 1. a. quod eis hieroglyphicum apud Asyptis.
 35. 1. d. an possit dispensare ut horrieatio sit licita. 39. 1. b. in
 nullo.

INDEX REKUM MEMORABILIA.

- nullo precepto legi naturae diructo dispensare posset. *Ibid.* c. d fed indirecere, & in præceptis fecundam subducere, non prius. *Ibid.* & *legg.* & in misericordia vincere, ut non sit perpetuus. 40. 1. c eius iustus obterre à equis. *Oleum omnipotens supradictum.* 41. 2. a. 42. 2. a. in eo non est oblitio, quomodo tamen oblitio dicatur. 46. 1. c nec memoria, fed visio. 609. 2. d in eo nulla illa pax, sed sola virtus. 46. 2. d in eo est vera aliud misericordia & clara virtus. *Ibid.* c. d. *eius effientia Desribitur & bonitas.* *Ibid.* d effientia eius per se præfata soli, quod in creatura præstant plures & diversissimæ virtutes, fed modo eminentissima. 47. 1. c eum habere patrem quam felicitas. 48. 1. d 49. 1. d 50. 2. c 51. 1. b eius erga nos charitas in justificatione. 49. 2. b habitalitatem novo modo in eis. 50. 1. a 177. 1. c eius præstatio ubique pro oculis habenda. 46. 2. c 50. 2. c 137. 2. d eum in misericordias infernali. 55. 1. a 126. 2. a 42. 2. c quomodo vias peccandi peccatoribus obstruit. 56. 1. c quomodo suos habet. 87. 1. d fides in filio & terra secreta loquitur. 61. 1. b quoniam eos confortat. 61. 2. c eos ad extrema redigit permittit & tunc denum auxiliatur. 62. 2. d 63. 1. a 178. 1. a 174. 2. a 241. 1. a
- Iudeus et Dominus, Christianus vir & sponsus.* 63. 2. c parentem & maritorum peccatis puniunt prolixi & uxorum peccatis. 77. 2. d pervidet intima cogitationes, propensiones, intentiones, &c. 83. 2. d iremper comparatur lemnus, cur. 84. 1. d 103. 1. b 109. 2. a quid piagi suis ipsefit. 87. 1. a eius oculi conparatur. 90. 1. a
- et fine patre & matre. 90. 2. a non est causa perditionis hominum, fed eam o uniuersis avertire conatur. 90. 2. c cur misericordiam prælerat sacrificio. 91. 2. d & freq. est radix regnum & rerum publ. 114. 2. d eum liberatas in eleemosynarios. 121. 2. d quoniam hominem ad te trahit. 127. 1. a a peculiariter apud inter Hebreos habitat. 139. 2. d 3. a. 2. c eius in peccatoris clementia, dignatio, patientia, *Ibid.* c. 164. 2. b 165. 1. b 165. 1. d 374. 1. a neminem reprobat ex se ante prævia demerita. 130. 1. b 131. 1. a
- Dedit homini liberum arbitrium.* 133. 1. b electionis aliquam plures habent causas nobis incognitas. 1. a omnia nobis noluntur, quae præferuntur. 137. 2. d
- variae formæ afflūxerunt per Prophetas, ut Israëlis ad emendationem peruenirent.* 139. 2. c multum peccatum impenitentem relinquit. 140. 2. d eius amor in fratres & filios. 89. 2. d 90. 2. c 409. 2. c neminem reprobavit idem ut peccet, fed omnem reprobavit idem reprobavit quia peccavit. 143. 1. b. 1. d peccator non raro asperfus dulcia & propria. 157. 1. a 1. b ejus clementia quod numeris numeris prædicta. 165. 1. c
- cense bonum ei placere, malum omne displaceat: prævidit & previxit omnia. *Ibid.* b quoniam sit patientia: est fuisse illius. *Ibid.* c est in omnibus redditus: communicare ex suo quoadquid communicabili est. *Ibid.* d penitentiæ officia ita condonat, ut numquam eum recondonatur. 2. a 437. 1. a
- benignus illi qui ipsi graviter offenduntur. 165. 2. d pacis lacrymis, genio, amo corde dolente contentus est: versus est in dictis & premissis. 2. b & 203. 2. d non sibi acceptor penitentiarum 165. 1. c 172. 1. b nulla re turbari, et si sequiātia est temp̄: non querit suum, fed bonum crescentium. 165. 3. d 104. 2. a bene facit omnia in operibus naturæ: aquæ ac grante: non bis puniri idipsum. 165. 2. a 205. 2. a
- eius dona sunt frugis, & omnia bona naturalia.* 170. 1. d 104. 2. c menti illa potest. 171. 1. b feiugare oracula aeternitas conditioni hominum. 172. 1. d quæcumque graecis sui invocatio. 174. 2. a et Sanctorum spes & fortitudo. 182. 1. a 360. 2. a et in celo Beatis omnia in omnibus. 184. 2. d infirma mundi exigit ut confundat fortia. 1. a. 2. 159. 2. b 187. 1. b 237. 2. d 238. 2. c supereros & facientes quædam acter puniantur. 188. 2. a 217. 2. d
- cur Dicunt heremites, rex filii, rex sanctus?* 190. 1. d peccatori cuiuslibet sufficientem ad conversionem dicit auxilium. 1. y. 1. c. 2. b
- ei Dispergit crudelitatem.* 193. 2. a animarum ruinam ab aliis castigat quædam sentiat. 142. 1. d 196. 1. a famulis honorat, & si benedicit, dum aliquous est in ad Religionem vocat. 204. Cor. in Propri. Miseric. xiv.
1. a. cum genit. non est figuram animi imbecillitatem, sed excitationem te ad plagam. 200. 2. b eum stupor in peccatore. 200. 2. d nullum malum suis innaturat, nisi prius ex monitum per predicatorum. 202. 3. d 39. 1. a 203. 1. b ambigere cum peccatore non potest si ille peccatum defendat. 203. 1. a mala publica & privata infligit. 204. 1. b omnes creature sunt eius exercitus. 214. 2. a 248. 2. d Dicunt uulnus exemplaris. 214. 1. c
- et præcepit temporum quasi fol. 2. b
- lampo inferni roborat, ut prævaleat fortibus. 250. 2. c 232. 1. a in nullo est prædicamento. 232. 1. d
- accubatur omnia in eo habent verum esse. *Ibid.* p. nonnam fingit adsequaciam culpi. 2. d cum romani vel animalia aliquam si relinquunt, feci traie citent. 235. 1. b in condonacione tangit peccata, cum vero calcean & trullam ponit, permissi peccatorum hostibus. 236. 1. c
- quomodo Dicunt mandare petiti, gladio, fami, pīeti. 230. 2. b quād sit terribilis iudex & omnipotens. 2. d 235. 2. d 232. 2. a ejus magnificencia colligunt ex ciui & terra fabrica. 103. 2. a & 277. 1. b. 2. a. c. temper clementia vindictam temperat & fuperat. 268. 1. c quomodo regnet in anima. 282. 1. a etiam Gentianam curare gerit, etiam corrupcione sine. 271. 1. a ejus manus nemo effugere potest. 371. 1. d 273. 2. c facies eius illi dicitur esse, ubi hominibus se exhibet. 272. 1. d ei vocanti obediens. *Ibid.* d sapientia per fortis voluntatem suam declarat. 274. 1. d & 275. 1. c etiam summa miseras. 334. 1. e hoc maxime a nobis timorem & reverentiam exigit. 275. 2. a etiam fiducia in populo innoxio peccata aliquorum occulta puniat. *Ibid.* d ei in vacaciones fugitamus, magis ab eo fugitibus inflat peccatum. 282. 2. b ejus magnificencia pericit in infirmitate & obediens homini. *Ibid.* d in vita non cadit penitentia. 287. 1. b est longe clementior homini etiam fanatico. 290. 2. c
- quomodo Dicunt de casio defendere. 293. 2. b proprium ejus opus, et benefacit panis alienum. 2. d
- bonus & elemen ei pīi, malus & rigidus impīi. 304. 1. a ejus obsecrari & caligo. 312. 2. d
- ejus amittere. 324. 1. c
- qui cum Israëlis ingredi expulso est. 331. 1. b & seq. quād ne nos fit iollucio. 334. 1. d ab eo penderit omne bonus molitus. 1. c igni consumens est, hinc sollicitum eum ei amboles oportet. *Ibid.* d 32. 2. d non considerat in operibus nostris quantum, sed ex quanto. 335. 1. c et licet peccatori penitentem condonat eulpi, non tamē illico condonat omnem penam. 366. 1. a 341.2. a etna ira duplex est. 341.2. a etiūd. Iudei in Babylonica captivitate reledicuntur. 343. 1. b tamē enim est opus peccatoris iustificatio. 344. 2. d
- qui Dei unitus, & maxima, & perfectissima fuit. 356. 2. a est tarditas videntis, sed caritatem supplicii gravitate compeniat. 125. 1. b 347.2. a 622. 2. c d ejus etiam contra tyrannos. *Ibid.* d 349. 2. b etiam victoria in suis filios. 367. 1. b al Dominus ira fuit. 347.1. c qualis fortis fit animo in offenditibus hominum, & repulsa toleranda. 348. 1. c novit fūos, ignorat hostes. 370. 2. b
- quoniam hoc via pusit, non puniet in futura. 395. 1. a 2. a
- ut curiam res humanas, cur multi dubitarent. 373. 1. d 2. a cur finit post affligi, impioe prosperari. *Ibid.* d. & legg. 597. 1. b. d
- ejus longanimitas, impaffibilitas, celestis. 366. 2. d pecatum mortale odio odit infinito. 380. 1. a
- ejus sanctitas infinita est. *Ibid.* d
- an habeat eum parvularem pīsum. 383. 1. b ab eterno formal & formal omnia futura cognovit. 386. c non tantum habet curiam pīsum, quantam habet hominum, ex parte effectus. *Ibid.* d ejus curia generalis de ministris quales sit. 2. a potius casto silentio quam exili nostro præconio venerandus est. 392. 2. b et omnia, & omnium causa finalis, conservans & elicens. *Ibid.* d ejus effientia in inessum omnem creaturam intellectum, conceptum & vocem transfiguravit. 2. d est illi immensus gloriet, a quo singuli homines & angeloi radiolucenti luci emanantur. *Ibid.* d perfections omnes in eum uoluntate, & augustinissime. 393. 1. b eum quomodo vicevit anno. *Ibid.* b in attributis omnibus est potestive infinitus. *Ibid.* c in infinitis transfigit omnes res possibiles & imaginariis, quæ sunt infinitæ, in infinitum. *Ibid.* d immensus dicitur reverentia, clementia, amor & latra. 2. d est nobis super omnia fummo amore diligendus. *Ibid.* d 393. 2. d ejus dexterig compendio Huius tra-

INDEX RERUM MEMORABILium

INDEX RERUM MEMORABILIAVM.

- maiores habent virtutem impeditam quam pauperes. 553.1.d
 Devisio sine dividit idolum , rapina robur , ipes , requies . 139.
 sed non extinguunt habendi simum . 97. 2.b vide Auranum ,
 Pecunia .
- Doctor superbus , aquilis affinillatur . 261.1.d
 Doctor bene docens , & nihil faciens similis est cuprelo . 151.1.
 d doctor arrogans converterit in arcum primum . 101.2.a
 Doctoressa justitia , qui a Loelie prostruitur , ostenditur fore
 Melism . 243.2.c
 Doctores Ecclesiae hydibus affinillantur . 217.1.b mystice per
 equos nigros Zachar , represephantur . 206.2.b sunt quasi
 signum Dei . 536.1.d
 Doctores quatuor Ecclesiae intelligantur per fabros Zacharie
 vios . 472.1.c
 Doctrinam legis divinis vendere pecunia , et simonia . 304.8.1.b
 Doctrina cur Hebrewae vocetur nos vel pluvia . 169.1.a 206.2.c
 Doctrina confessant cum opere . 442.1.b
 Doctrina Carissi portentosa est . 483.2.a sycomori comparatur .
 238.2.d eius paradox . 211.2.b
 Doctrina Eudragistica semper in una lingua floret . 434.1.c do-
 ctrina Christi & Apologetorum sit fons pacis domini Da-
 vid , quem describit Zacharias . 558.1.b
 Dolare in Propheta fuit , cur , & quomodo sic dicat Deus . 911.1.a
 Domestici sunt maxime inimici hominis . 340.2.b
 S. Dominicus vivens fuit velut angelus terrefrictus . 8.2.c
 Dominus fidem , quare sit Deus . 581.2.b
 Dominianus insulis occupatio in captandis muscis . 384.1.c ei for-
 tes intercedunt destruantur . 374.2.b
 Dominus pulveris , et terra , item corpus mortale . 297.2.b
 Dominus tellius & blemialis , quasi fons mysticus . 206.2.d
 Dominus eburnis Achab .
 ibid.
 Dominus spiritualis partes . 256.1.d dominus significante in eago ,
 duratus , non in terra , mox casu . 284.1.a dominus Domini
 symbolice erat Israel & Iuda . 103.2.a 114.2.b dominus David
 vid vocantur posteri Davidis , conusque familiae . 553.1.c al-
 legoricus Apoloiti virgine Apologetici . ibid.d dominus est quasi
 magnus quadus homo civis . 408.2.b dominus quoque hym-
 nopoliticus est famili & resp . 2.b dominus spiritualis fundationis ,
 parietis & teatrum qua fuit . 445.2.d dominus , in quibus im-
 mense aliquod felius est patruam , loient defrui utique ad fun-
 damenta . 300.1.b
 Doma Spiritus sancti plenissimi fuerunt in anima Christi . 453.
 2.a eorum copia magna in felicis effunduntur . 270.2.d ex ipse
 indifferenter in omnes effunduntur . 171.2.e dominus spoula omni-
 uxores filii coherentur . 87.2.c hinc vocantur domi spoula
 vel nuptia . 68.1.a dona temporium data olim meretricibus .
 295.2.d
 Donaria sunt ea Scriptura sunt facta in Africa nata patro-
 nium querent . 401.1.a
 Dormire in lectuli plaga quid sit . 205.1.c 206.1.d
 Dormire & excitatus à somno quomodo dicitur Deus populo
 suo . 477.2.d
 Dorothous qui vitas Prophetarum scriptis , non sicut Epiponus
 Tyrinus & Martyr fuit Iulianus . 10.1.a hic grandavis Mar-
 tyris obiit . 257.1.a
 Dos Dei , animas fibi desponsantur , quae . 64.1.c doce Pro-
 phetae , robur , iudicium & efficacia . 307.1.d doce agitatio per
 potes cervorum à Prophetis expositur . 412.2.a
 Dotes Beatorum ex visione Dei manantes atagogie vocari pol-
 lunt honestes . 370.1.d
 Draconis cum elephante pugna & planthys . 296.1.d
 Dromedarius camelli sunt uoce fisi . 299.2.a
 Duci militari caputadu foli & ventus est . 378.2.b
 Dwelling Christi & diabol . 481.2.c
 S. Dunstanus Edvinum Anglie regem precibus ab inferno libe-
 ravit . 554.2.d
 Duplex tribulatio quae dicatur . 351.1.d duplicita bona que redi-
 dat Christus suis . 526.2.b
 Duplex fœpè captur pro multiplic . 2.b
 Duranamus Epiponus Tholianorum cur à morte apparuerit ut
 sacrae labris & spumoso ore . 434.1.c
 Duratio est triplex , tempus , annus , aeternitas . 324.2.d
- E**berias , voluntaria infaniam est . 77.1.a que mala caufetur .
 E 425.1.b & ieqq. ebrietas capitur siquando pro rerum omni-
 nam abundantia . 151.1.c ebrietas spiritualis que sit , & qua-
 estianda . 446.1.a
 Ebrios ieqp obmunitum siam se omnius ludibrio exposuit .
 291.1.a ebrius omnia videstor moveri & apparent duplicita .
 Cern. in Propri. Miner. XIV.
- 550.2.d
 Ecclesia cur Origenem damnari . 61.1.c
 Ecclesia cur Origenem & exordium . 26.2.d em Christus fibi
 copulavit ut coniugio . 42.2.d eius quis sit magnus dies , &
 fuerit . 52.2.e est una & tota . 98.2.d variis causis vocatur
 solito . ibid. & seqq. eas quando & quomodo Deus fit con-
 fessus . 61.1.c ob felera importunus punitur & turbatur . 62.
 2.e eius bonus locupletari volentes graviter peccant . 74.1.b
 vinece ob variis analogias comparatur . 100.2.d & seqq. item
 olive . 150.2.d quatuor eius bona spiritualia sunt precepta ,
 exercitia , virtutes , & charismata . 161.2.b quod eius sty-
 mon . 174.2.a Artifex sideri affinillatur . 217.1.a est velut fa-
 sciculus Dei . 251.2.d est tabernaculum Davidis , id est Christi & Christianorum . 253.2.d 559.2.b materialiter & reipha
 est regnum Christi . 254.2.b fundata est super petram . 356.1.
 d est dominus Doenici in monte sedicata . 310.1.b transcedit
 omnes doctrinae , leges , iustificationes , scholas , religiones Ia-
 dororum & Philosphorum . ibidc ad eam gentes terrenas ve-
 nire quam miraculorum sit . ibid.d eius palor est Christus .
 304.2.c cur fit usus gregis , & Ophel : cur vocetur Jeru-
 salem filia , & Sion . 174.2.b 313.1.c sine bellis esse nequit , cum
 sit militans . 326.2.d ei pacem quomodo Christus attulit .
 327.2.b per exitus iusta credit . 343.1.d à fidibus inter fe-
 conficiatis constitutior . 463.1.d orta tantum post Christi re-
 cellulam facta luna post solis occasum . 407.1.c in monte Sion
 inchoata est .
 457.2.b
 Epus major gloria est quip Nyagog . ibid. est allegor. lapis ose-
 ris , quem cuiuslibet tollere & alacriter volentes male perire . 315.
 2.a 553.1.c & allegoricus cur Alexandria populorum est . 356.1.
 a eius lapides sunt fideli mortificatione expolti . 463.1.d quo-
 modo potis fit Geostolus & Iudeus quasi fopplum dare era-
 pulit .
 550.2.d
 Exterius deformis , introitus pulchra est . ibid. d eius typas est
 candela-cerum , cur .
 488.1.a 511.2.c
 Est mysticum Dei templo . 600.2.b est firmamentum veritatis .
 516.1.b cum quam validi validis Dei communis . 523.2.a al-
 legoricus est terra desiderabilis . 608.1.d eius quam ampli-
 tudo , & capacitas . 475.2.b est paradisus Dei . ibidb durat
 in eternum , donec in statum beatum mutetur . 571.2.d
 ex ea quando & quomodo impetas expellit dicuntur in Babylonio-
 nem . 504.2.c vix restauratores quovis fusculo , Deus excita-
 vit .
 447.2.d
 Ecclesia Catholica yafis facies abundat . 576.1.a multos ritus ex
 Zacharia & Apocalypsi , & similia symbola instaurata est in ef-
 feci Ecclesiasticis .
 585.1.d
 Ecce est Iudeorum & Christianorum , eadem est . 436.1.a haec
 illi in praetate fut , & propinquorum fasti foli iustificat .
 565.1.c
 Ecclesia Graeca prima pene in orbe effunditur , dedicat primos
 Doctores .
 537.1.d
 Ecclesiastis triumphantem nulli adverbari sufficere , nulli immunis
 di pollente poterunt .
 182.2.b
 Ecclesia vetus Isidororum per moltas rapturas cecidit .
 253.2.c
 Ecclesiastes cur hebreici sensibilis vocetur cabal .
 448.1.d
 Ecclesiasticus non teste elogia omnium vitorum illustrissim .
 578.1. d
 Ecclesiasticus ophias quae ex beneficio percepit , cognatos laicos
 non locupletat . 228.2.d beneficia beneficis non accumulent .
 ib & sequrum cupiditate soverus validi a varis laicorum iba
 E 438.1.b , quid propriis sit .
 363.1.b
 Ecclesiis foli facta in passione Christi , allegoricus indicata per
 Amos .
 245.2.c
 Ecclesiaphis ventus quis sit , quoniam in Italia sit processus . 378.1.b
 Ecclesia differt à prophetia , & quid propriis sit . 17.1.d aliquando
 contigit sine alienatione mentis ē sensibus .
 18.1.b
 Eleon regio , in qua sita erat paradisus terrestris , fuit in Me-
 potamia & locis viciniis .
 192.1.a
 Educatio profiliā à matre maximē penderit .
 42.1.a
 Edvinas Anglie rex precibus S Dunstanib at ioferno liberatur .
 554.2.d Elisenians quoniam & quales essent . 78.1.d cur ita di-
 carentur . ib erant Prispo confracti . ibid.c effusio donorum
 Spiritus sancti uerba in Scriptura baptizans . 179.2.d quan-
 ta cius donorum copia sit . ibid.b egredi quomodo capio Deus
 dicatur ad aliquod sperandam . 203.2.b inter egredi ferme-
 nent , & egredi hoymen quae sit differentia .
 324.1.c
 Egregies Christi triplex est , temporalis , aeternus , & partim
 temporalis & partim aeternus .
 323.1.b
 E 409.1.b id est cervus , græce unde dicitur .
 343.2.c
 Elapide locum s iquem quid fert .
 294.2.d
 Ecclesiastes hebreice idem est quod ferotinus tardus : cognomen est
 Hbb 3 Na-

INDEX RERUM MEMORABILIUM

Nabum à parti.	347.1.a	Ibid.	
Eleazar S. R. Imperii in inaugoratione Imperatoris que: Imperii insignia gerunt.	241.1.b	ad Epitropos eorū multi ex aliis fectis deficerent , ex his ad alias nō.	
Eleoforum ceteris in mente Dei colligatis , est 'velut saefientis , 265.1.c ante operā prævia non finit ad yloram prædestinatim .	ibid.	76.2.c	
130.1.b in die sudaci proficuit in tartarium . 367.2.b sunt pecuniam Carilli . 369.2.d item fors Sanctorum & regnum Christi . 2.e quām Deo finit chari .	ibid.610.2.a	Epicuri discipuli sicut imaginem in annulis gestabant . 409.2.d	
Eleomene praetexta & vis . 92.1.c dicit quantum sit proveniens . 312.2.c dicit vocari iustitia . 237.1.d pietatem tollit in cœsum . 333.1.b eam das dei Deo de suo . 454.2.d	Epiphania urbs an finit Emath nō.	324.2.c	
Eleomene nariorum opes Deus multiplicat .	243.2.d	quatuor Epiphania sunt in diversis provinciis .	225.1.e
Elementa nostra non habent primariam puritatem in qua condita sunt , sed malis rebus terribilibus permisit sine . 380.2.d post iudicium paroxysmo . 369.1.d eorum diffida revertentur per quatuor colores aurigarum in Iudea Circenibus .	ibid.	Epicopi quando & quoniam solitudo finit rete . 82.1.d ad vigiles & attenti . 348.2.d sunt Praetati .	62.2.d
Eleonora t. b	ibid.	Epicopatus aerei sunt in quo consistit .	419.2.b
Eliacimus pontifex tempore Iudei , etiam bellorum erant gessi .	509.2.d	Epicopatus Romano annexo est pontificatus .	ibid.1.2.b
Elias Abbas qui ratione donum esstisit à Deo obtinuerit .	287.1.b	Epsytola Hebreis vocatur liber .	365.2.2
Elias & Henoch indices sunt resurrectiois mortuorum futuri .	282.1.a quando in fine mundi prædicabant . 492.2.d sunt duo filii oīci .	Epsytola Paulini non existit eo ordine quo scripta .	41.2.c
Elias in fine mundi promittit venturus . 616.1.c an hoc nomine Iohann. Balaam intelligendus fit . ibid. ostendit verum Eiam venturus . Ibid. & seqq. vel futurus prædictus se- cundūd adventus Melchis , ne primi fit . 616.2.a si nūl in se- lo , prædicatione & sanctitate fuit ei Iohann. Baptista .	ibid.b	Epicaphium orbis universi & communis omnium Prophetarum quod fit .	14.1.d
600.1.b	ibid.	Epsytiorum quatuor sunt causa .	ibid.
Euan avide exspectante Iudei . 616.3.d cur Iudei aliquem cir- cidentes ei sellam ponant . ibid. foll. afflaminatur . ibid. 617.2.a eō ipse potest , quām quis sit in fine mundi venturus . fit . 617.1.a eius zetus . 617.2.d mīfus fuit ad tollēndū idem Iherobon . 617.1.b vel relutus caelestis rapta in cælum est . 617.1.c fuit vrgo . ibid. fuit Prophetaurū dux & antesignanus . Ibid. b cur appeterit in transfiguratione Christi . ibid. fuit lirælii cultus , Propheta , doctoř , protec- tor . ibid. in quo fuit typus antechoris Christi in cæsum . ibid. d & beatæ refutatiois . 2.a quoniam eorū pertinet ad filios fit conversiois . 618.2.a faciet pacem inter Iudeos & Gē- nes , erit reformator cleri & populi .	ibid.	Equis mihi tam rēnam symbolum est . 467.2.b ei comparatur humanitas Christi , cur . 406.2.d est hieroglyphicum Apo- stoli , virgine Apoloſtoli .	307.1.a 316.2.a
Euan lebæ maritus Noe fuit Bethlehemites .	321.1.a	Equi multo horum à Machabaeis in capite percussi & excusati sunt .	312.2.a
Eulæbæ regina barelium in Angliam invexit , quād regnum stabit irre .	616.1.c	Equis adornatus priei planè dediti erant .	317.1.a
Eulæbæ ex alpebi Christi encirclexi ad vitam perfectam em- verit est . 555.2.c 556.1.b precibus adolescentem vanam ad Religione impulit .	554.2.e	Equis vchi eum fingantur angelis .	319.1.c
Eulæbæ filius Dei iussu , in Prophetam ab Elia onflatus est .	81.1.b	Equi bellus veloce , sunt perniciens , fingantur effuso gaudent .	320.1.c
Eulæbæ Hebrai non partim noſtro Septembri , partim Au- gusto respondet .	442.1.b	320.2.a	
Eusebius Comes Arrianus quo introrsum omnes iniurias æquo animo perferret . 356.1.b in vulneribz Christi tantum in- verit eis .	ibid.	Equinorum Chaldeorum generositas .	ibid.
Eusemio aeterna Christi cur vocetur à Prophetis ergo in plurali .	323.2.d	Equinorum copia Induzi verita .	140.2.2
Euthemius urbis unde dicta , ubi sita , quonuplex fuerit: an duplex , usq. magna , altera minor . 224.1.e ostendit tandem esse unam , ic. Antiochiam .	225.1.b	Eius Eos petri solebam ex Egypto . ibid. equo rufus ut ideat vir Zacharias apparet . 467.2.b enī quoniam Iohanna in Apoc. viii. vel designavit IV. universis Ecclesiæ perfertio- nes : qui quis . 472.2.d equi rufi , albi & varii Zacharias vihi quis gentes te-refutent . 473.2.b rufi sunt angelos denunciant . 474.1.a ibid. Graecorum monachorum representant . 309.2.a equi rufi an denotent monachum Romanorum , an Alypiorum & Chaldaeorum . 2.c quid egerint hi , incertum . ibid. ni- gri Perles representant . 2.a vari Romanos , non Egypti pri- nigris Prophetae & Doctiores ibid. albi virginis . ibid. b vari Conselios . ibid. quid hi quatuor alios representant . 477.1.a	ibid.
Eusemio quod sit animal . 428.1.b est symbolum furi .	39.2.2.b	Eremita vita vite bona , delicia & econtra .	39.2.2.b
Eusemio quod sit animal . 428.1.b est symbolum furi .	39.2.2.b	Eremita quod sit animal . 428.1.b est symbolum furi .	2.2
Eusemio vermis est , qui poti paviam conligit & quando debet .	354.1.b	Eremita vermis est , qui poti paviam conligit & quando debet .	354.1.b
man eritis deriverit: quoniam conligi & quando debet .	ibid.	Eumenites utrumque fructus , ac deinde locula .	315.1.a
Eustasius idem qui Melachias .	478.1.4 & seqq.	Eumenites utrumque fructus , ac deinde locula .	315.1.a
Eustasius idem qui Melachias .	ibid.	Eusias etas & anni .	ibid.
Eutychius penit . Egit in Babylone , fuitque pincerna Artaxer-	ibid.	Eutychius penit . Egit in Babylone , fuitque pincerna Artaxer-	ibid.
57.1.c & sacerdote ferme concilie collecti à Iudeis . ibid. cur non moningerit Malachiz .	ibid.	57.1.c & sacerdote ferme concilie collecti à Iudeis . ibid. cur non moningerit Malachiz .	ibid.
Eutychius Ierusalem venerit . 23.1.b idem cum Melachias populofu- sit . ibid. prius templum vidit , quām vitam proprorogari .	ibid.	Eutychius Ierusalem venerit . 23.1.b idem cum Melachias populofu- sit . ibid. prius templum vidit , quām vitam proprorogari .	ibid.
449.2.c fuit patruus Iesu poorificis . 443.2.d althigenias uti- res substitutus à Iudeis à Babyone reversus .	ibid.	449.2.c fuit patruus Iesu poorificis . 443.2.d althigenias uti- res substitutus à Iudeis à Babyone reversus .	480.1.b
Eutychius Alexandria quotidie lemnibz ibid.	ibid.	Eutychius Alexandria quotidie lemnibz ibid.	ibid.
Eutychius Dei infinitus videntur est :	473.2.a	Eutychius Dei infinitus videntur est :	473.2.a
Identificatur eis aribus & potenties divinæ , tunis eires se , tu- mo circa eternatas .	ibid.	Identificatur eis aribus & potenties divinæ , tunis eires se , tu- mo circa eternatas .	ibid.
Euther ob gratiam & pulchritudinem vocata Edisa . 406.1.c	ibid.	Euther ob gratiam & pulchritudinem vocata Edisa . 406.1.c	ibid.
quando vixerit , an fuerit uxor Darri Hyttaspis .	ibid.	quando vixerit , an fuerit uxor Darri Hyttaspis .	ibid.
Euthymius justitiam fuit beatissimus .	75.1.b	Euthymius justitiam fuit beatissimus .	75.1.b
Euthymius quām Hebras estet mem' .	ibid.	Euthymius quām Hebras estet mem' .	442.1.b
Euthymius decepta columbe affilimarer .	ibid.	Euthymius decepta columbe affilimarer .	442.1.b
Eusevius doctrina & lex eis velut pluvia ferontur .	325.1.b	Eusevius doctrina & lex eis velut pluvia ferontur .	470.2.b
modo sit frumentum & vinum .	ibid.	Eusevius doctrina & lex eis velut pluvia ferontur .	470.2.b
Eusevius idem per totum orbem diffusa fuit .	470.1.c & seqq.	Eusevius idem per totum orbem diffusa fuit .	470.2.b
Eusevius proprie boni numeri .	ibid.	Eusevius proprie boni numeri .	470.2.b
vnde Lex .	ibid.	vnde Lex .	470.2.b
Eusebilio Christi inobedientes vel ignorantes quoniam Deus puniet .	ibid.	Eusebilio Christi inobedientes vel ignorantes quoniam Deus puniet .	ibid.

INDEX RERUM MEMORABILIORUM.

- 239.1.a id per Meridiem ceteras orbis plaga pervalet. 267.1.c ipsum est lex pacis, amoris, concordie, 311.2.d ejus praedicatio est quasi sacrificium. 528.1.b cuius via & energia. 327.2.a duplicitate vocari potest causa. 520.1.b Evangelizatio quatuor per quartu fabros Zacharias representari coquet. 472.2.c Prophetas subinde citant cum quadam verba, sed non sensu. 346.2.a coram capitu quoniamodo omnes Patres Graci & Latini distinxerunt. 323.1.b Eucharistia complementum honorum est: 20.2.d cuius frumentum in specie panis & vini institutum a Christo, cur. 110.1.c & ei frumentum amoris. 127.1.c ipsa cur roti comparetur. 150.1.a ei memoria & memoriare lege Christi. 151.2.c panem castellum nobis manducandum exhibet sub specie panis tritici. 151.1.b in ea Christum devotu suscipiunt hunc Bethlehem & praefere Domini. 323.1.a ei jejunus faces praeferuntur, & ante can ardente lampades. 493.2.a eti frumentum clefticum, s. 520.2.d item bonitas & pulchritudin Christi, ibid. & seqq. est convivium, in quo Christus nobiscum convivatur. 530.1.b est omnis bonum & pulchritudin Dei & Christi, asper ac non ruit. Ibid. in ea est nova nova mundi crescit. ibid. est manna supernaturale, est nova Christi incarnatione, & vita representatio mortis Christi. 2.a in ea Deum omnia vetera miracula renovat & superant. Ibid. b est Iesumnum fructuum, quoniam summe habentur. Ibid. b est panis transubstantiationis & superfrumentalis. 186.2.b ejus operaciones. Ibid. 532.1.d & seq. 533.1.b 534.1.a et ignis divina amoris, ardorem charitatis in nobis exercens. 530.2.c unde hominibus vialet. ib. ejus famos & desiderios opima ad eum dispositio est. Ibid. quanto ad eam auiditate secundumdam est. Ibid. quoniam poll cari sumptum in genere homo. 2.b facti juvenes validos. Ibid. b facit ut a Deo cingatur ad vitam aeternam. 531.2.a ea Martys se munera in certioribus: hinc a Christianis domum defaberunt. Ibid. ejus ut fideles viam damnorum elidunt. Ibid. b dat operi in praelitis. Ibid. c & seqq. virtus corporales adaugent. 187.2.b multi ejus folii tumppioe vixit duxerunt. Ibid. c inebrians mentem. 532.1.b 533.1.a 533.1.b ea virtute resurgemus. 533.2.a quoniam est omnes vocent Patres. Ibid. germanas & cincti virgines. Ibid. repermis libidinem. 533.2.b olim max a lapidatione eum darentur. 533.2.c subiuste a Patribus vocatur oratio & liturgia. 585.1.c Sacramentum non tantum est, sed & sacramentum, ibid. quoniam sit sacramentum, & mandatum. 586.1.b & seqq. epus sacrificium Dei nominis nunc celebrat. 2.a eum vocatur incensum vel taymam. Ibid. d triplaciter dicunt mundi. 586.2.a eminenter complectitur in eis species sacrificii Iudeis prescripti. Ibid. b si summe honoratur Deus noster de cibus. 587.1.a & seqq. est miraculum miraculorum. Ibid. per eam participat tam offensum quam afflitos omnia merita Christi. 1.d per eam omni est gratia cum suo sufficie ad nos derivatur. Ibid. cur vocatur Eucharistia. Ibid. c qualis eam reverentur angelii. Ibid. d in eis omnes virtutes exercentur. 530.2.a 535.1.b eae eam Deum inserviant. Ibid. d velut matuta. Ibid. b eam indigne fumenta polluant mensam Domini. 584.1.a Eucherius Emensis an auctor bonitatem, quae ejus nomine circumferuntur. 280.2.c S. Eucherius Lugdenensis Episc. quam insignis mutandi & rerum, mundanarum fuerit contemptor. 366.1.b eus sancta familia & miracula. Ibid. Eudoxius philotropus annulos fecit contra diaboles & serpentem. 461.1.a Evertores temporum & facrorum everterunt pariter tempore, aque ac fe, & iusum diripem. 444.2.d Euphemismus figura est boni omnini capacio. 212.2.a Euphrates fuit lumen terrae lancis, statutus a Deo, ad Orientem. 342.2.a 525.1.d Eua diversione capta Babylon in Cyro. 370.2.a 403.1.c Europa terminata ad Occidentem et Hispania. 267.1.b major ex parte mari aliatur. Ibid. c Eurus ventus calidus & torrens est. 217.2.d Eusebius ventus calidus & torrens est. 308.1.d Eusebius Episcopus, eccliesiam in Pollio ex oppressionibus pauperem adiuvans fugit. 212.2.a S. Eusebius Roma Bethlehem pretulit. 321.2.a Eutyches unam naturam in Christo constituebat, damnatus fuit a Concilio Chalcedoniensi. 473.1.a Eutychius quoniamodo ad Patriarchatum Constantiopolis. cœvetus fit. 404.1.c Excelia erant fana & altaria diis dictata. 236.2.a Excelia Iacobus quae vocet Amos. Ibid. Excelia membris aliquando fit fusa alienatione à sensibus. 18.1.a Corn. in Propri. Minor. XIV.
- Exclusus Phoenicius rex habuit annulos magicos. 461.1.a Excidium mundi representatur excedio Ninives. > 361.1.b Executionem Hebrei tam horroris, quam bovi oenitis causa sufficiente. 244.2.d Exempla bonorum ante oculos fibi flatutur i qui bonus evadere cupit. 330.1.a Exempla quoniam ad movendum potentia finit. 529.1.b Exempla & virtutes Sanctorum velu lucernae sunt. 421.2.c Exempla principium regi. statum fundant. 492.2.c Exercitus Niniven & Alyrios irradientum vocatur diluvium, cur. 350.1.d Exercitus est unus collectivus, sed multus distributivus. 358.2.a Exercitus etiam significat multitudinem. 268.1.a dictus ab exercendo. 267.2.c Exhumare mortuos in humanum est. 197.1.d Exstirpare agros quid sit. 140.1.c Expellere aliquando pro timore capitur. 320.1.d Ezechias quis nido sollemne suum percha insisteret. 354.1.a immunitibus urba Alyris, domos pauperum nostris vicinas destruxit. 308.1.d Michaelis prophetam reversas est, eiusque miracula compunctionis. 293.1.b non est dominator, quem nasciturum in Bethlehem prædictit Michael. 321.2.b Ezechiel cur iussus flercore boum uici. 411.1.d
- F Aber communione ferrarium significat, nisi vox distinguens addatur. 472.1.c Fabri quatuor Zacharias viii, sunt angeli Iudeorum & Ierusalem tuatores. Ibid. Fabri mytili qui. 2.b.c.d Fabri terris Bala fuere figura Iudeorum impientiam suam & Antichristum exaltantium. 504.1.b S. Fabianus indicio columba à Deo designatus est Pontificis. 604.1.a S. Fabiola Romanus penitentia, quod marito adulterio repudiato inicia ateri nupsiasset. 159.2.a Fabrica domus (p)urissima quoniamodo sit construenda. 466.2.a Fabrica tres habet partes fabricula probafabulationem, aprobabilacionem. 2022.2.s ad Fabulas poeticas subinde alludent Prophece. 17.1.c Fabularum utilitas. Ibid. Fabulus facet doctrina Iudeorum. 438.1.b Facere veritatem & mendaciam in Scriptura quid sit. 96.2.b Facere Latinis est sacrificare. 562.2.s Facere aurum & argenteum, est illud celare, polire, & efformare. 2.b Fases Imperatori præferriri solite quoniamodo distinguenterunt ab illis que Imperatrici & Patriarche præferabantur. 493.2.d Facies si pectus ad amorem, considerationem & odium malum moveat. 584.1.d 193.2.b Facies defensio cordis influxi, pellebit. 392.2.b Facies, id est præstentia Dei, cur dicatur esse in templo & in Iudea. 272.2.a Farfa doctrina respondent. 442.2.b Factio tollende sublate capite. 227.2.c Facultates temporales sunt homini ut pellis, caro, ossa. 307.1.a sive vinorum robur & fortudo. 315.2.a Factio à vinorum amorenatur. 422.1.b Famam venientia duci, mors parvi facienda. 358.2.a Famam mortuorum ludere, quantum nec nefis. 197.2.2.a Fames iudeus leptanis, quae Elieus sub iorim regi prædictum, an à Ioseph significavit sit. 196.1. b ad famem benissim, quoniam prædicti Amos, Ibid. famam sapientiæ lironis ob idolatriam Dei iunxit. 209.1.b Fames Ven. Eucharistie, optima est ad eum suscipiendam dispositionem. 370.2.d Familia est magna quidam civitas homo. 402.2.b per familiam David quis in Christi morte planxit et, qui intellegantur, & qui per familiam Semei & Nathan. 363.1.c & seqq. cur ex piangere debuerint. 2.d familiæ Elieher cur myrtis comparetur. 468.1.c in familia Heber manifest cultus Dei & lingua Hebreæ. 434.1.c familiæ malitia potentes, sed impotentes, & pueri ad natiuum rediguntur. 300.1.d far erat videlicet prætorum Gentilium. 360.1.d Hafnicius Dei quis dicuntur. 251.2.c manus dus humilium leprosum cœpit faciebus est. Ibid. mystice Ecclesia, & analogice electorum cœtus. 251.2.d faciebus viventibus enim numerus predelectorum. Ibid. huius hiante signum famis. 93.2.d suces dicuntur fratribus ingressus vallosum sub collum. Ibid. febris tertiana vocatur caſion. 126.1.b Hb. 3. S.Fe-

INDEX RERUM MEMORABILium.

- Felicites septem filios ad martyrii orbem. 189.1.a
 Felicitas mandata facie immunitur. 370.1.a felicitas somnia est ad Deum accedere. 431.1.a felicitas omnis sonus est religionis & culturae Dei. 517.1.b felicitas sequentium Deum & fiduciam. 152.2.c
 Femina: omnius penitus animalium magis lascivae sunt quam mares, que huius rei ratio physica. 292.2.b femina est quasi diuidim vixi, quomodo. 598.1.c.2.a b feminis apud Hebreos & Graecos reparabatur a viris in convivis, nuptiis, aliisque artibus publicis. 517.1.d festinas pices maiores sunt maribus, sed ad eum minus praelatiss. 381.2.d Matlier, Uxor.
Fenilia Kemethuen regem Scotorum occidit porrigit ei pomum sureau, iquo multa tuta profliebant. 171.1.c.2.b.24.1.c
Ferra Deo & Sanctis servient. 277.1.a
 Fermentum nubilum in ferre poterat altari, ut panes fermentati pro facerentibus. 210.1.a
 Fermentum est symbolum corruptionis & malicie. ibid.1.b
 Ferme facili detinere. 338.2.c.2.d ferreis pluribus trahuntur Hebrei. 193.1.d.2.d plaustrum describerunt. ibid.1.c
Fervore & ardore quoque curus dicantur. 344.2.a
Felits **Charitoniana** cur à Zacheria vocetur nomine feliti tabernaculorum. 583.2.a.2.b haec representantur per se illa Iudea.1.b feluum tabernaculorum per leprosum dies celebrabantur. Ihe felita varia Iudeorum. 52.2.c felita futura apud eos publica praecoxis vocis publicabatur. 610.1.c
 Fibra animal amphibium est homini inimicum. 428.1.d
 Ficus **Aegyptiaca** quae dicatur. 238.1.c hic genito (qua Debellam figo oiscat) quid tropologicus & litteraliter desinet. 43.1.a fucus arboreus sunt bifoliae. 378.2.b per eas denotantur apud Prophetas Iudei & Iudea. 518.1.b prima quia avide expectantur, significant rem va de desideriis. 113.2.c Palatina non sicut omnium fructuosa primi. 339.2.b.2.ficus primus discutitur flores sanguineas. 368.1.b iuxta puritatis quae. 478.1.b
 Fidelia: quem dico magi facere debet. 52.2.a fit fantas in verbis & operibus. 152.1.d ellum ob septem analogias. 350.1.b peccatis iniquitatis est vas inimiculum. 107.1.c quando habet libum electam. 433.2.b ei fugitiam Dei dupliciter. 452.2.c fideles cretio ercent Ecclesia. 466.2.a per ipsa promissio liberatio res auras fortes tolerant. 407.1.c charitate dum flagrant, sicut quicunque. 359.1.c tropologicum sicut iacerdotes mythici. 603.2.b.2.ipb Deus difficultates omnes complaret ad exultanda via innotescit. 491.2.b eorum planitus ob mortem Christi, quam quotannis recollecti. 536.4.b 358.1.a fideles omni seruum temporum metastabiles superiores sunt. 84.1.b sunt in baptismo Duino conterrati. 686.2.d
 Fideles prius fuerunt ex Iuda & Israel. 53.2.d hi fratres vocabant eos qui ex Samaritis & Gentibus convertentes. ibid. eorum sensus quale fuerit incrementum. 51.2.c cui à Prophetis dicantur claudientes. 434.2.c quodammodo à Iudeis & Gentibus exaginarentur, i.e. pauperes erant & humiles. 436.1.d eorum sanctimoniosi, i.e. fideles Iudei ante Ierusalem excusum a Deo mox illud evaserunt. 562.2.d
Fidendum Deo. 62.2. c ei fideles semper juvantes, cur. 63.1.b Fides iustitia Eccliesiae maxima incalculabilis fuit. 64.2.c eius iniunctio in Ecclesiis est. 582.2.d non habuit partem. 390.2.b fides vera est omnis regnorum firmamentum. 96.2.c fides nostra est eadem qua Dei. 387.1.d huius quae fit virtus & quoi ejus efficiens. ibid. b fundamentalis omnis in elemis. 464.2.a ipsa quomodo in Eucharistia exerceatur. 587.2.b fides thaumaturga ex ratione proverat. 554.2.c
 Fides in Deo ei fideitas & confitans in promissis. 64.2.b idem qui Deum servat, nec homini servabit. 96.2.d
SS. Fides, Spes & Charitas fortis fuerit & martyris & fidelitatis & fanguinis. 195.1.d
Fides latronis, idem est quod latrocinialis dedita. 316.1.a quae geor- pter est Propheta intelligat. 1.1.d
 Filia Sion dicebatur civitas interior Ierusalem. 419.1.a.c
 Filiius Dei quoniam sit dignitas. 49.1.d.2.2.c quoniam dicitur frat- 49.1.d fit per Spiritum sanctum, qui personaliter datus fu- 49.1.d
 filios: utrōcque accipere, Hebrei idem est, quod procreare. 41.2.a b filii in Oice sunt vocentur, nisi formicantur. 40.2.2.c.2.ipb & seq., non non adfert ab eo procreatos, sed ex formicatis ipse procrevit. 40.2.b 24.1.c filius meritorum quis dicitur. 42.1.b alii meritorum quis dicitur. 142.1.d qui filii obediunt, superbie, disidence, & 41.2.b qui filii Thian. 17.1.d qui filii Propheta- rum. 9.2.c filii Sion sunt omnes fideles & Christiani. 108.2.d ista indigent prestatia datur illis, quia monasteria & 92.1.c

filium Dei esse maius est, quia in eis terraque domino aut angelum. 51.1.b tales quoquod redditur. 50.1.d.2.c & filia Dei adoptivis. ibid. b filii olet duo, fuis Iesu & Zorozelb. 496.2.d & seqq. filii Prophetarum qui dicerentur, quod coram officium. 557.2.a filii prodigo in gratiam recepto cur datur annulus. 460.2.c
Filius Dei est medius inter Patrem & Sp. sanctum. 397.1.a ipse est nexus, vinculum & centrum rerum o-norn. ibid. in ipso omnia creata sunt. ibid. ipse in veteri testamento praecetera personis SS. Triumtatis apparuit, a ut pietatis revealavit, quia prae uersus fue incarnationi. 198.1.b 500.2.d ei appropriatus fatus, liberatio & redemptio. 47.1.d vide Christus.
 Fines fiduciae, & fidelium latiores & meliores, quam impli- 235.2.b
 fum sunt. Fliegellorum nomine cur vocentur tribulationes. 365.1.b Flamen Dialis haderat tangere non posset. 249.1.b Fleere non posse maximum fendi causa. 73.1.d Flora merecitur dives pop. Romanum frifitum heredem: qui occa- 266.1.b sione florarum facta sit. Flores spiritalis virtutum quinam sint. 258.2.d Flumen beatae vocatur fluxus aquarum. 278.2.b 406.1.a flumini na quomodo metaphoric dicantur confundi. 539.2.a eorum nomine Script. enim foetus comprehendit. 434.2.d flumiorum dulcium commodatis. 570.1.a Fodere per aspergimam lignificat essere, comparare. 67.2.b Federe duplex Dei cum Noe & Abraham, an representetur per duas virginis Zacharias. 541.2.d 544.1.c Fenum aliquando capitum in Scriptura pro frumento significatur, & manipulus tritici. 315.1.b frumentum coriaria quod sit. 233.1.c Forum Hebrei vocant valuum & mortuum. 228.1.c eiut anima- 343.1.c fumus. 138.2.a dabatur ad calendas. Factor Iudeorum nativus, baptismo nullus. 187.1.c Factor precari vocant a liquento modo: his in resurrectione & gloria caeli sufficiunt. 147.1.b Fons de domo Domini lantio inebrians, quis. 183.2.b fons Cupidinis in Cyzici potaces facti amorem deponeant. 533.1.d 519.2.a fons huius in Egypto ubinam situs. 581.2.a fons olei fluxus Rose rota die sub nativitatem Christi. 451.2.b 559.1.d fons potus domini David quis sit; ostendunt enim Chelitum incarnationem, 558.2.c & seq. fontes plurimos habuebant Jeralem. 569.1.d Fornicatio & in novo testamento ei probatur, & in veteri insi- 339.2.b iuxta congrua potis est. 111.1.c frequentia pellit ad continuum concubinatum. 332.2.d fornicate signifi- 579.2.d cat apud Prophetas idolatriam. 391.2.a 45.1.c 43.1.d 44.1.b 310.1.d 364.2.d in matricatione celebatur Pasches, & omnia idola- 71.1.c 75.1.d fornicate oportet corporis, enim puritas horum facit ete recordem, & cur. 1.c fornicate Israeleum cum Ma- 332.2.b doni oportet quia continens fuerit. Forces David quinam & quales essent, & eorum dominus & pale- 579.2.d stritudo esset. Fortitudine Christi abscondita fuit in infirmitate humerositatis, passiones & crucis. 403.1.a fortitudo nostra Dei est, & quid haec ejus fortitudo in nobis faciat. 412.1.b fortitudo invicta Corilli & S. Petri. 336.1.d.2.a Frater aurea olim faciebile militis. 575.1.a fraterno lucesclovi Corilli Constantinus ornavit. 3.b Fratres telum oblongum est, & unde dictatur. 563.1.c S. Franciscus eius tunc dici voluerit Minores. 1.1.b nolite eos ad Ecclesiasticis dignitates promovere. ibid. quoniam vita sua onus ad eum vocavit. 8.1.d totum se Deo resignavit. 301.2.a unde S. Scripturam intellexit. 31.1.c maria deuotio cuam pervulio de Bethlehem in typica sua Bethlehem est diluvia visus. 322.2.a quoniam fecundantes suscipiuntur. 393.1.c absens isti apparuit quasi filius caro ignis. 617.1.d virus per vi- 500.1.c nosse possit, fulgenter ruentem basileam. Listeronem. 448.1.a triplexque Ordinem fundavit. ibid. c epis humana. 493.1.d ejus deuotio erga Ven. Eucharistiam. 532.1.c quia eam affectu sumeret. 130.2.c
 Franc. David novorum **Arrionorum** choragus. 424.1.b Franc. Lucas apostolam icripti Targum Chassidici. 4-2.c Franc. Veritas est aspergents impudentibus et viribus. 4-2.b S. Franciscus Xaverius fuit velut homo catulus, & angelus ter- retrin. 9.1.c & legg. praeficium Malacensem in valle Iofaphat citavit. 374.2.a 2.2 qualibus cum nauis in Iaponiam profectus sit. 374.2.a deus an eniis intrepidus in periculis pro Dei no- minis fulciriendi. 381.1.c quam Iohanni Lufitanus regi, & in eo orationis principibus, meditationis materialiam praedicavit. 241.1.c
 Frater est fieri alter: fratrum officia: fratres in fratres inveni- 241.1.c

INDEX RERUM MEMORABILium.

- scrutari Deo puniri . 194.2.a & seq. frater amoris bona . 2.d
eius bates quinque . 195.1.b frater Hebreus etia o cognatus est ,
item fort . 594.1.c
- Fraternum societatem colevers fortes sunt . 579.1.b
Fretum Gadicatum est Hispaphorus Hispanicus . 266.2.d
- Frigus urete quomodo dicatur . 210.1.c frigore etiam sorquen-
dios damnos in inferno carent multi . 179.2.b frigus in Ser-
pt. symbolum est calamitatis & afflictionis . 568.2.c
- Frondistor tripliciter accipi potest ,
Frondoña vita que dicatur . 215.1.b
Frudum mendaci comedit omnis peccator . 123.1.d
pro Frugue proreatu iniusta quoniam temporum jenunia .
518.2.b
- Frumenes rias olim erat , qui nunc veredarius vel nuncius ap-
pellatur . 265.1.c
- Frumenatum cur caris circa tempus mense . 243.2.d eius mon-
polis quam acriter Deus puniat . 2.2 capite eorum frumentum
dependat , ibid. d frumentum electorum proprius quid sit .
539.2.b & seqq.
- Fuga mundi suadetur . 475.2.d fuga unicum forniciatis ovis re-
medium . 76.1.b fugie loque que fuerit cuius . 271.2.a.b
- Fugere licet in perfectione tyrannum . 273.2.c fugione a facie
Dei blandientis , incidit in faciem eius utileous . 373.1.c
- S. Fulgentius quo motivo Religionem proficit . 475.2.d
- Fulgur in Script . fyn-bolum est terroris . 360.1.a cur vocetur
phantasma . 353.1.a fulgura sunt Dei presuntia , eumque pre-
cedunt . 495.2.a etis & totoitum comparatur Apostoli . 435.2.c
fum armis Dei , que in inimicorum iuorato caput circuatur .
349.2.d
- Fumas a vapore quomodo differat . 172.2.c
- Fundamenta eius templi Salomonici à Chaldaicis everfa . 446.2.c
• de Herodes iamnum loire , cum templum Zorobabelis am-
pliaret . 457.1.a et Iudei cui coulervarent , ibid. fundatione
templi fecundi quando jacet corporis perfekte . 459.2.a
- Fundibulari olim prima prasium inebuit . 527.2.b
- Fundos suis quomodo veteres lamineant . 84.2.c
- Funeris vespere cur adibentur lamentatrices & tibiennes . 303.2.b
in funere Gentiles & Iudei caefariorum contrebant . 301.2.b
- Funiculus Adam quod proprie significat . 126.3.c & seqq. lunica-
li , sytis tinerum . *Ego* pris sunt . 183.1.c & luniculio pro virga
mendoris , ad terram dividendam , oīro utebantur . 85.1.b 278.
2.c hinc signis locum hereditarium cujusque . ibid. 435.1.d
541.2.c uocibus coecissim Christiani pueri olim ex collis
fulpendebatur ad avertendum falenum . 359.1.a denouit con-
tus & congregacionem . 341.2.c funiculus architectorum
quem uult habeat . 473.2.c
- Furari nunquam licet . 404.2.a
- Furor triplex , faceretur , vatum , & amarum . 592.2.d
- S. Furoris acutus ad tribunal Christi est , quod peccantes non
concupiunt . 218.2.b
- Futura contingit omnia , omniisque aditus voluntatis liberis
praeognoscit Deus . 83.1.b hec praeterea est deo propria Deo ,
non divinitatis . 19.1.d futurum punctum participio vel ge-
rundio euidenter verbo Hebreis significat aliis vehementius &
continuationem . 43.2.b futurum Hebreis siue significat
confuetudinem actionis . 73.2.d
- G** Abiturum stuprum in uxorem Leviticus contigit statim
pot tempora lotus . 219.2.d
- Grammos ad damnam ad servilia templi ministeria . 577.1.b
- Gabrie angelus et curator populi Dei . 474.1.a
- Gabriel vox idem et quod fortissimo Dei . 538.2.a
- Gadatas & Gobrias Cyri principes Balisarem regno occide-
rant . 327.2.a
- Gaius enra erat terra sancte , qui cedit in fronte tribubus Ru-
ben & Gad , in eo indicata civitas dicta quodque est Gaias . 93.
2.b 139.2.d in ea erat aromata optima & medici . 95.1.a
- Galeas cur cristate ruire acceleraret , & fulgeret . 360.1.a
- in Gagai Israelite abseruerunt omne regnum Dei . 115.1.b et
carbuna sita , & ad quam tribum pertulerent . 78.2.c qua mira in ea
contigerint . ibid. & 78.2.c.d cur ibi solstitialie idola flau-
erint . 79.1.a
- Gallias nnde nomen accepit . 179.2.a
- S. Gai & S. Eucherij uxori totum se penitentiae & rigori deit .
366.1.2
- Gai & effeminate probrola vocabula . 78.1.c
- Gai li per tres , significat iuperstitum . 190.2.a
- Gallia cur Indus sit Sarepta . 266.1.b quibus ad Christum coe-
veria . Ibid. c ut fusa sit & pacifica , fungitatem qualibet decen-
tio mitat oportet . 367.1.d
- Ganes est tropologicus super ilium mare crapule . 551.1.2
- Garrulus Christiano , & fidei cavenda est . 432.2.d
- Gaudere in Domino quid proprium sit . 411.1.b
- Gaudium deo gloria & maiestate unde i o nobis oritur . 408.2.c
d gaudium Christi est tolerancia & virtus fiduciam . 437.2.d est
gaudio repente multi obseruant . 401.2.d
- Gaza urbs Philistium unde dicitur . 193.2.a 425.2.a Pomp. Melie
in eius etymo error . 193.2.a est & altera Gaza ; Media civitas
ibid. e eius idolum suum Marmas . 532.1.d eius capiente ab Ale-
xandro portentum ibid. c ait eius expugnatores .
ibid. d Gedone unde dictum Ierobal & Ierubbala . 86.1.c 124.1.c dicta
est etiam Arbel . 124.1.c
- Gemino verbo euident spud Hebreos significat actionis ve-
hementiam & gradum superlativum . 375.2.b
- Gennimus quae sit in Syria arbor , ejus vilitas . 238.2.a
- Genitio Christi duplex est , temporalis & eterna . 324.2.a ultra-
genitum aurora comparatur . 901.2.c
- Genitius Patriarcha Constantinus . Purgatorium contra Gra-
cos altixit . 602.1.b
- Gentes ac ut per fidem in familiam Abraham , benedictionum
eius fulminant partipes & heroes . 171.2.c 33.1.d 48.2.d 49.1.
2.2 ac quomodo fe coram Indis , & poties coram Chris-
tianis humiliariunt . 34.3.2.b servi erant ante Corinthum , sed per
Christum in filios cooperante sunt . 172.1.b eorum conversio
per Prophetas promonstrat . 48.2.b & seqq. 51.1.d 48.2.d se
invicem horreto sunt , ut turritim ad Ecclesiam Christi trans-
fuerit , cap . 310.2.a 518.2.b 519.2.b eorum vires & sapientia
efflerant Evangelio . 522.1.c es quomodo Corinthi ortu
comoverunt . 452.1.d visu doctrinis paradoxis legis eis ab ea
refugiantur , at interiori pulchritudine ejus vita eam amare
conquerunt . 552.1.d quin & eas promoverent . 512.1.c conver-
te ad eam omnes suas opes . Ecclesiastis concutere , item omnes
leterias & artes . 573.1.b gentes quae & quales Christi ortu
defiderant . 453.2.a quomodo & quam ardenter Christum
coagoverunt . 473.2.b
- Gentiles similes fuerunt Iudeorum in multis ritibus 301.2.b ad ini-
tiationem eorum Scrimpum coenitum , efformans suos Tem-
plum . 70.2.a 3 multas de suis fabulis & veris lacrae Script . histoi-
riis confinxerunt . 273.2.a hollium deos pariter hostes suis alli-
mabantur , & hostes conceidebant . 295.2.a in afflictione diis
quasi eius autoribus , maledicabant . 229.1.b in agno uulnus
deorum opem excoepabant . 107.2.b Gentiles pauci in lege ve-
teri Deum verum agnoverunt . 58.1.c multi enim quando legem Iudaicam iaceperint . 518.2.a 2.2 eorum multi fuerunt ep-
iscopali & foliolice . 452.2.e putabat Deorum subinde domini-
re , & e sonno debere excitari . 392.1.a hinc oraturi , eos in-
clamando excitabat ut preces sua audirentur . ibid. erant vi-
cimenti feligendi & adorandi diligentes . 583.2.b eorum per-
secutionem contra Ecclesiastis designat equus rotis Iohanni
vitus . 472.1.d premium Salomonis templum honorarunt , i-
eundem Zoroaster profanarunt . 458.1.d nonnunquam
oblationes obtulerunt in templo Hierof. ympano . 477.2.b
- Geni usum curvare , et Deum ornando velut irritare , sur et
minari . 333.1.b
- Genitio inqueuent in cordis deliquio . 363.1.d ex eur latencia &
mutor latian occupet . 401.2.a
- S. Gerardi morti lata & felix . 146.2.b
- Germania est ut Chananas ex opinione judasiantum . 266.1.b
una cum velite fidem mutavit . 418.1.b
- Germanitas Iude & Iheri quomodo & quando dafoluntur .
347.1.2
- Germania nisi verbis luctu eorumdem significationem ade-
git , & actionem complent . 123.2.b
- Genitus & vox Prophetarum qualis fuerit . 8.2.2
- Genitio duplex est urbs , una in Philistaea , altera in tribu Zabu-
lion . 269.1.c
- Gethi cui fidem Iraelitici datum fecellerit . 299.2.d 300.1.d
ad Gigantum fabulam aliudit Scriptura in Iudith . 17.1.d
- Githon fons duplex est , superior & inferior . 579.1.a
- Gadius Dei licet , fames , bella in Script. vocantur . 437.2.e
- Globas Imperator in manu tradi folitus cum cruce et lirix
quid significat . 491.1.b 494.2.b globas autem coloris virus Ro-
mane et caro in terram decesserunt , paulo ante ortum Christi .
451.1.b terrae terra vocantur fatalibus ob iex causas . 251.2.a
- Gloria Dei et Iacopus factordis . 390.1.c gloria Dei quando &
quomodo operauerit casus . 402.1.a & allegorice . ibid.b gloria
Ierusalem est Deus & aea fideliter . 476.2.c gloria mundi
quam

INDEX RERUM MEMORABILium.

- quam fit brevis & fugax'. 106.2.b 324.1.b gloria , que patientes manet , quanta fit magnitudo . 374.2.a
- Gorset vocata fuit , taxon 43.1.d quid nomen id symbolice significat . ibide ad postulceptus ex eo proles adulterina sit . 66.2.d 68.2.d
- S. Gorgonia foro Gregorii Nazianzeni , virtute Ven. Eucharii à paralyse liberata est . 324.1.c
- Gothi Romanorum imperio misere susserua ; postea ipsius variè attiverunt . 508.2.d
- Gradus Propheta frequens . 21.1.c
- Gradus novem inopius sunt . 94.2.c peccati & peccatum in sunt tres . 46.2.d & alii quatuor peccati . 196.2.b gradus quantu ad alternatorem , lectio , medietatio , oratio , & contemplatio . 495.2.c
- Græci linguis primis Apololi coepant propagare fidem Christi : has post tempora Alexandri magnam Oriente partem occupavit . 434.1.b
- Graci in ordine Prophetarum à Latinis dissentiant . 41.2.c unde factum , quod Graci leonis Bibilorum & Patres Graci , confessant Iesum dixisse in sua predicatione , Adhuc sive dies , cùm dixerit , Adhuc quadragesima dies . 284.1.c an utraque lectio retinere posse . 184.1.d
- Graci dormientes in pelle arrietis lovi immolati capabant ejus reponitum . 199.1.b eorum usus vistoria ad Thermopylam . 94.1.a eorum monachorum quando plenæ delecta sit . 108.2.d representatur per equos albos . 307.2.a Iudea post redditum è captivitate continuat negotia facilivere . 331.2.d ab Apololi Christi subfeci fuere . 328.2.c Graci amico cocco inducentur . 258.2.d Graci baptizantur Eucharistiam . 324.2.b
- Gratia justificans non est una simplex qualitas , sed multa Spiritus sancti dona complevitur . 50.2.a gratia Spiritus sancti , quos in anima effectus parat . 183.2.b 217.1.c 294.1.b privatio gratiae , argumentum superbi est : ut ejus copia dignam humilitatem . 224.2.c gratia plenaria anima Christi insula fuit in primo concepcionis eius infantia . 90.1.d gratia omnis vigor , qui spiritualiter crecimus , à Christo derivatur . 114.1.d gratia exquias gratiam quae dicatur . 491.2.d & neq; gratiam progratia accipere quid sit . 493.1.a:b gratia maior data homini lapio per Christum , quam data Ad in statu innocencie . 457.2.d
- Gratias quas Deo mané & vespre agere Christianus debet . 58.2.c idque infinitus modis . 413.2.d etiam ob data omnia dona natura . 170.1.d
- Graviss positor interdus pro magno , id est multo . 364.1.b
- S. Gregorius Magnus indicio fuligide columnam agnitus ad pontificatum elevatur . 604.1.c in ingenuaria lue itanias publicas induxit , & ita petens avertit . 284.2.b
- S. Gregorii Nazianzeni studium ut fui pacem colerent , cùm proper te perturbat esset . 276.1.c omnis opera sui conclusit veribus triginta milibus . 22.2.d primis Macedonianostrum adversarius fuit . 619.1.b eius parentes in morte virtutis . S. Synaxes convulvare . 323.2.b corpore parvo fui . 493.2.b
- Grex propriè ei minorum animalium . 237.2.c gregijdamnum Deus à patre recopit . 360.2.b
- Grofli duplices in fibubus sunt . 388.1.a
- Grythus est locula cinerei coloris . 155.1.d
- Gule summae fauces vorantur , extremum flomachus . 94.1.b gulae symbolum sunt Philistim . 267.2.b & brachus . 157.2.d Gelofli emblemata quad sit . 101.2.d in fibubus & vomiti suo computarecet . 151.1.d ei quomodo ad cibum & potum Deus viam obstruit . 66.1.a sapientia penuria tibi spiritualis . 246.2.a
- Gundefindens Episcopus Compostellanus preciosus matris à Purgatori penis crepus . 555.1.b
- Guttatus color est idem qui varius . 307.2.d
- Gygis annulus revera magicus fuit . 461.2.a
- Gynacconitis dicebatur apud Græcos pars domus feminis depurata . 357.1.d
- H** Abusus nomen significat infortiorem eam Deo : quām bene Propheta nomen hoc conveniat . 370.1.a en fuit hic filius Susannitatis , quem Eliseus vita restituist . ibid. b unde orus , & quando propheta erit . ibid. c videtur esse unus de Propheta , quos ad Manassens Dei misit . ibid. c ex profecto prophetat contra Iudea , consequtenter Chalcœtum per Persas interitum prædictio . 2.2.b à Cyro assurgit ad Christum . ibid. prophetavit ante excidium Hierosolyma : non est idem Habaecus , qui Daniell in Babylonem prædium attulit . ibid. catalogo Sanctorum adscriptus est . 227.1.b quoniam conqueritur de preservante sui avi . ibid. b cur Deum omnes totius populi personam induit . 379.1.b
- Habitus exterior Prophetarum qui est . 8.1.b 560.1.b
- Hadrianus nomen est loci vicini Damasco , ubi sit , incertum : an opidum Conleyre . 120.1.d 122.1.d
- Hadrianus Imp. priuatis iuris uicelui noluit . 129.1.b quoniam do Bethlehem profanarit . 321.1.d
- Hadrianus VI. Pontificis nominis sutorum ad honores promovit . 308.1.b ejus epitaphium . 543.1.a
- Hæres affect dolos & fraudes . 96.2.d eam politici principibus suadent , ut statum suum tuentur . 96.1.b es quoniam in Hollandiam invēta . ibid. hæres Caluini quod male inventerit in Europam . 136.1.c hæres est , facit Scripte alienos & contraria sensus altingera . 6.1.c et vestis peregrina quam afflūunt Novantes . 418.1.b
- Hæreticorum descriptio genitrix . 56.2.a transgredientes terminos religionis à patribus faciunt , suorum allium quasi idolum . 385.1.b pacifica omnia prouest , sed pugnatio occulita docent . 97.2.d sum arcus dolos , & convertuntur in arcus pravos . 101.2.b quare ventura dicuntur feminare . 106.2.c ut excutant lugum Catholiceorum . Tunc arcam open implorant , sed ab his opprimitur . 107.2.d 300.1.b habent verba mortifera , quibus iniquitatem loquuntur contra Dominum . 110.2.a pejores sunt idololatria . 115.1.b comparuntur vacilli Baian . 79.2.c 207.2.b 208.2.d item erexit & bruebita . 159.1.b item firebas . 206.1.d inter homines perpetua sunt iuris , quæ part superba . 116.2.d pessimo demonum spiritu continentur . 176.1.c sunt Chananei , ear . 132.2.e eorum signa , infamie sunt . 105.1.b a Catholicis sacerdotibus apud reges calumniatur quasi roos pendulionis . 216.2.d homines exoriant & exstant . 307.2.b docent peccata baptis tam tamen tegi per iustitiam impunitavim . 344.1.b cur sine lupi vespertini . 377.1.c per Ethiopiaes representantur . 435.1.a eorum coniuga diffundiunt . 596.2.a cum morte plebete , non tantum licitum , sed & preceptum est à Deo . 360.1.b negant sacrificium legis nova proprie dictum . 368.2.d
- Hæreticorum persecutionem contra Ecclesiam representat equus niger à Iohanne in Apocalypsi . 473.1.a
- Hæsus ferocia Iudeorum . 107.1.c
- Hannibal instrumentum adiunctorum est , cui eis appenditur . 383.1.a
- Hannibal , eliusque uxoris cruentus vox . 192.1.c
- Harmonia inter Prophetas Majores & Minores . 13.2.c
- Harmonia chronologica . 12. Prophætæ . 23.2.a
- Hebdomades 90. Danieli exprefit fuerunt revelatæ , ante eum tamen erant in mente Dei decreta , qui eas confusæ : aliis Prophætis revelavit . 397.1.c
- Hebrei nomen uide primò indebatum . 275.1.c primò in duabus Abraham . 421.2.c id nomen olim fuit gloriolum . ibid. Hebrews linguis an in caen fit alias . 434.2.b et jam valde scicca est . 437.2.d
- Hebrei per pleonasmum expriment relativum cum suo antecedente . 128.1.b 348.2.b folia conformentur in verbis attendunt . 316.1.a futura liege per profacionis continuatione , more & confuetudine . 364.1.c & 432.1.a item pro profanti . ibid. enallagme personæ est illis frequens . 367.2.d 432.2.a 396.2.b item generis & numeri . 386.2.d cum volunt significare animal tenuerit , ei adiungunt nomen matrix . 369.1.d verba tantum contrahuntur cum in regente abstatuum , vel accutavitum . 374.2.c 416.2.d in Script. multis in locis alter feribus , aliter legunt . 375.1.2. verba idem cum genitivo , significant animalis vehementiam & gradum quasi superlativum . 375.2.d quamlibet terram , vocant pulvrem . 378.2.b omnino ferentiam insignem vocant , parabolam , proverbium vel aenigma . 388.2.c rebus inanimis metaphorice dant vitam . ibid. silvam vocant òrta , quasi dominum . 408.2.a ventus vocare quidquid à collo ad tigum ingenuis est . 410.2.a non semper in insulis maris Mediterraneani , vocabant insulas , sed & omnes Europee provincias trans mare sitas . 271.2.d 427.1.d parent gradus comparativo , & eius vice atutur politio cum præpositione plusquam . 91.1.c 434.2.d articolos multiplicant per pleonasmum . 435.2.c cur populam vocent . filiam vel vinculum . 477.1.c uenient genere feminino pro neutro quo carent . 493.2.b sapientia notam finalitatem omittunt . 142.1.d littera serviles non raro spud eis per enallagmam inter se commutantur . 379.2.a ordinis verborum imperfectorum sepe confunduntur . 130.1.d 360.1.a per unam temporis differentiam sapientia omnes significant . 310.1.c faciem capiunt pro persona . 393.2.a qua caret verbo presenti , idem illud exprimitur per praeteritum . 605.1.b eum queno aliquous uaser , tamen per praeteritum .

INDEX RERUM MEMORABILIA.

- pē compellant in tercia persona . 95.1.b urbes ob speciem , opes & gloriariuntur virgines . 214.1.c tempus omni de videbant
per montes & labbata . 243.1.b res praetextissimae compellant
placuerat . 23.2.d se loquuntur in tercia persona . 47.1.c
coronam verba nostra actua perfectum , nunc contumaciam ,
nunc anachoritam , nunc delitiam significant . 26.2.d item
duo conseruare . 309.2.c verba altera in ieiunagena , vita de po-
tentia horantur . 16.2.b similitudinem expressant , sed ap-
posendo utrue res finit . 74.2.b lumen verba pro adversis .
28.1.d infinitus mutatur pro præterito . 85.2.a carere
caibus . 306.2.a sufficiens & circumvolans fabulosum genitum
relinquit . 117.1.a imperativum ultraquam pro futuro . 121.
2.c & vice versa . 167.1.d per se significant pretium . 140.1.b
ipsa præpositio in finge idem tales quod proper . 83.2.b fe-
re numeros cardinales ferme pro ordinis us . 190.1.a in
rhythmis tenui poterent hemiœchis quod idem dispergunt
dilectionis prioris 19.1.b ac instrumenta exercitiorum non expri-
munt q̄ uenientem impinguem . 213.2.a idem habent pro-
ponens recipiendū & abducendū . 212.2.b sapere futurum per
eisdem exponunt . 262.1.c præceptum rucant orationem di-
spositiōnem . 279.2.a idem nonne literatas in genitivo , si-
gnificant in eo genere extensum . 303.2.a futurum solide
vulnus pro perspicere . 304.1.b dantur remesae præfere-
tientibz . 241.2.a et quia . 246.2.a
- HEBRAICARUM VOCUM**
EXPOSITAZUM SYLLABUS.
- Ahôb intercessio dolentis est & desperantis . 160.1.c eius vis .*
Ibid. c
Aleph varia significat . 334.1.d
*Alepô & he litteras quin primæ gutturales , sive inter se com-
muni uocantur .* 360.1.d 428.1.c
*Amazim & fortis & veloces significat , sed capitul interdum pro
chromis , isti cincera .* 507.1.d
Anat amplius significatio est . 235.1.c
Arta tam certum significat , quia attenuabo . 429.1.a
Alef & columnar & opprime significat . 514.1.d
Ajus quid significat . 117.1.a
Avin significat vatum , inutile , iniuriam , rapinam . 231.1.a
*Beth significat inobedientem , impietatem , apollatum , & ip-
so incobedites & apostatas , se ipsu diabolum .* 374.2.a in-
de vox deriuatur .
Berni & absente , & juniperum , & cypresum significat . 152.1.c
Beradim quoniam propriè colorum denotet . 507.2.c
Berb ligatus in varie fuissebat . 391.1.c
Betja logistica diversa . 163.1.c
*Bicucco sunt hicis præcoquæ & primitivæ , non grossi & inno-
tatur .* 338.1.d
Caind quam veria significat . 301.1.a
Capitum quid proprie sit . 247.1.b
Caro significat fodere & emere . 67.1.c
*Charon tantum ultimatum est in numero duali , unde in eo & fin-
gularum , & dualum , & patetam vitam significat .* 400.1.c
Carafe significat operari , arare , fabricare , machinari . 121.1.a
la 121.1.c
Charrus multiplicarem & variam habere significacionem potest .
180.2.d
Chashd & eiconiam , & per antiphaxis uilium significat . 303.2.b
Chaze quam diversit sit significacionis . 535.1.b
Chor quid est & chaka . 94.1.c
Chel rubor & opes significat . 267.1.c
*Chendat significat non quale quale , sed ardens & ingens ardide-
riū .* 453.1.a
*Chōrem proprie & communiter significat exterminium , non re-
te , nisi abusive .* 338.2.b 518.1.a 618.2.c
*Chet & al litteras soni sunt vicinissime , hinc subinde permu-
tantur .* 428.1.b
*Chofet propriè significat pietatem tum in Deum , tum in homi-
nes .* 93.1.c
Chōtam est terram annulus quam signum . 460.2.b
Chōsas per paragone idem est quid chas . 405.1.c
*Deber , id est petis , per catastropham significat quidquid infat
peccatis exirell .* 210.1.c
*Eli significat rem vanam & nihilī , item idolum per dimini-
tus ab .* 348.1.d
- Et articulos ordinarii accusativo , raro nominativo Tervit .*
450.1.b
Gau & redimere & inquinare significat . 410.1.a
Gau , & Gaigale , & Gogol , & Golgo quid significant .
78.2.d
Gazem dicitur eruci , id est confor , rofor . 354.1.b
Gra & superbius & magnificientia significat . 357.1.d
Gor , vel gor , vel gara , quid propriè sonet . 101.2.d
*Gua in cancle briverat vas concavu u & sphæricum ad capi-
endum oleum ; quod latine vocari poset gula .* 488.1.b eius de-
scriptio .
Halicis propriè per ambulationes & transitos significat . 404.1.b
*He littera mysteria , quid in verba ecclæsia apud Aggiam ipsa
designat .* 447.1.a & seqq.
*Hodrum non tantum acciduum significat , sed & unitum & co-
nactum .* 410.1.b
Istef & signum , & monetarium , & statuarium significat .
545.2.d
*Ily , id est vir , derivatur ab eis , id est ligni , vel ab incis , id est ,
et , cur .* 63.2.d
Kada quid incertæ & multiplici significacionis . 606.2.d
Kato significat levem , velocem , facilem , viarem . 753.2.d
Kato significat lucis subiecti excidens . 146.1.b
Kedofa famosa est meretrice & publica , zona que ibet . 782.2.a
Kelab quid sit instrumentum . 240.1.b
Kemser & thaurificatores , & etros significat , Item alia . 416.1.c
b & seqq.
Kerip̄ eli variae significacionis . 119.1.b
Ki coniunctio quid diversa in Script. significat . 161.1.c sapere
non causam significat , sed exsicta est , & ornata causa ad-
ditur . 114.2.a 118.1.b sapere et affectiva & admirativa .
21.2.c 427.1.c sapere ponere pro ligatur , & est inuenit orationis
215.1.b
Kikahon quis sit herba in Palghill . 289.1.c
*Ki hieros verbi , bederum : Sepuag. encubitam : an idem sit
cum ricino .* ibid. c d ei commune arbuthis qua brevi crescunt ,
& frondes producent facientes umbram .
Kippod an sit avis , an quadrupes , an natiale . 428.1.d
Kum & krewus quid sit idolum . 221.2.b & seqq.
Cur dictum Ropham , Peris Kibon , vel Kenow . 221.1.b
*Koven significat preparat , inflaturat , sicut , origit , firmat &
adficat .* 390.1.d
Kos significat colligere & acervare . 414.1.b
Labath quid significat . 782.2.b
Lacuca , id est accipio , amplexione significacionis est . 41.2.d
Lamed littera subinde servit nominativo , ita uocativo . 412.
2.d interdum & genitivo .
Lammyacab & in finem , & viatori significat . 412.2.c
Lati quid propriè significat . 98.1.d
*Mamor idem est qui sparsus , qui extra mitimoniū alieno
patre natu est .* 522.2.e nem alienigena .
522.2.e
*Mazr hebreico significat fortitudinem , locum fortis , pe-
nitium , arcem .* 370.1.b
Melchis quam amplius significacionem habeat . 69.1.d
Mopis propriè arcom significat . 385.1.a
Motte per metaphoram tribum significat . 316.1.a
Megilla ell liber , membrana , charta . 498.1.a
*Megura dicitur à ḡw , id est habitare , quia in germine quasi ha-
bitat semen id est arilla & granum protuberans ex femine .*
476.2.b
Mek significatio ampli se extendit . 200.2.c
Mim sapere propter , subinde ad significat . 508.1.b
More quam habent significacionem . 269.1.b
*Mudder etiam per metalepsin significat sacrificare ; propriè est
sufflamigare .* 518.2.d
Mugger & offertur & applicatur significat . 516.1.c
Nun littera in multis verbis est formativa nouis . 324.1.d
Nachon quintuplicem habet significacionem . 310.1.d
Nais & iuficer & auferre significat . 584.2.a
Nebius tam Propheta , quam garrulos significat . 360.1.a
*Neger ell corona , diadema , coma , conferatio , separatio , na-
zareatus .* 269.1.a 328.1.b
Nob vocatur & fructus & ferro , qui germin linguæ est . 360.1.a
*Nokha significat innocentem esse vel declarari , item nocentem
declarare & punire .* 184.1.c 500.1.a
Nofis unde deducatur . 303.2.a.b
*Nobs signifcat consolationem , commiserationem , peni-
tentiam .* 147.1.d
*Noked ell punctatos & inuisor , id est armamentarius , qui pecu-
des*

INDEX RERUM MEMORABILIA.

- des suas proprie*tis* notis inariuntur. 187.1.c
 Nova terrae est , mirabile & gloriosum . 174.1.d.2.a 370.1.c
 Nostra tam ell pallivm salvatoris , quim ait nrum salvator , secundum
 quod Iesus & Iesu . 524.1.c
 Natura vox unde deudatur , & quid proprii significet . 437.2.c.d
 Olaus significat faculum , mandum , aternitatem , cur . 323.2.
 s. b 404.1.b
 aliud Olaus Dei , aliud hominum . 404.2.d
 Tijsterer quid proprii significet . 151.1.c
 Pachomius quam varia significaret . 431.1.d & seqq.
 Tunc hebreus torcular prospicere , per etiachrelia quantibus vini
 menstrum denotat . 439.1.d
 Regnus significat tremorem , erupsum , soporem , venenum , flu-
 porem , concuscionem . 550.1.b
 Regnus nonnulli metaphorice diabolum significat . 350.1.b
 Regnus amplius significatio eius est . 219.2.a
 Regnus varia significat . 117.1.c
 Satis significat calcare , urgere , infistere ; sed & stollere , elevate .
 401.1. b. 2.d
 Santorum vox amplius & dilata significationis sit .
 Sapientia significat lumen & superluminare , & pocium . 550.1.b
 Sacerdos significat vaccum laicis vel culto agitatum . 79.2.c
 Secundum est nomen Dei , euangelio vel misericordie vel potestentiae
 significat . 160.2.d
 Serice diversa Hebreus significat . 163.2.c
 Serum non tantum pacem , sed & integrum & perfecum signi-
 ficat . 317.2.c
 Seer & decretum , & magnificentiam , & oons , & tributum si-
 gnificant . 376.1.c.2.a
 Selas videtur esse nota cantus ad vocem elevandam , vel produc-
 cendam . 401.1.b
 Et nota nunc optantis , nunc affirmantis , & applaudentis . 2.c
 varia eius interpretatio . Ibid. insinuat item infligere aliquem
 afflictum qui plauens pro mente spiritu afflictatur . Ibid.
 cur id tam confusum in plausum positum inveniatur ; alibi vero ,
 ubi illustiores videtur sententia , omittitur . Ibid. ad ver-
 bum non significat semper , est dumtaxat nota carminis &
 musicis . Ibid. d qualis nota carminis fuerit . Ibid. & seqq.
 denotat falem mutationem aliquam in canto . 401.1.c
 Serikum quis color Hebreus sit . 469.2.a
 Sermones quod diversimodo accipiuntur . 395.1.a
 Sigma significat errare , ignorare . 2.a
 Thespar onde deriverit & quid signifacet . 369.1.b
 Tigris et Hebreus natrix est . 126.2.a
 Tjude & sonoris litterae affines sunt . 483.2.d item tjaude & scia .
 489.1.a 208.2.c
 Tjara quid proprii significat . 305.1.d
 Tjewach proprii est germe vel stirpium . 483.2.c
 Tjor ambiguae est significationis . 253.1.d
 Tjofel & cymbalum & frumentum significat . 374.2.c
 Vea sapientia est adverbiatum , significans sed . 361.1.b
 Vea conservativum , vertit præteritum in futurum . 380.1.d
 Zera & Zeres quomodo differant . 390.2.a
 Zeta est proprii caputus , que profuit edulis vel menses , vel
 operas fuit , vel etiam corpus . 178.1.d
 Hederas veritatis S. Hier. Hebreum verbum Kitkain , & cur .
 289. 2. d
 ell quædam Hederæ species que non serpit , sed per se con-
 fit . Ibid. c
 Hederas symbolum est vanitas mundi , omnisque rei mundi-
 nae . 289.2.d item volupsum mundanarum . Ibid. b. eam
 eur tangere flaminis Diali Roma nefas est . Ibid.
 Hederas unde dicatur : est in tutela Bechti . Ibid. e & 289. 1. b
 capitis gravemente dicitur . 289.1.b
 Tjura Gracis deducimus videtur ab Hebreo edea , id est volu-
 peas . 193.1.a
 S. Hedwigis Duciss Poloniæ quasi angelos facerentes venera-
 batur . 393.1.e
 Ingredi passum Christi meditabatur . 582.2.d
 Heliem unus fuit legatus à Iudeis Babylonia in Ierusalem , ad
 aurum deferendam missus . 511. 2. d also nomine vocatur
 Holdai . Ibid.c
 Helena Lascene quod fuerit signum . 462.2.d
 S. Helena Imp. quomodo claves Christi distribuerit . 375.1.c.d
 fibulam Curiili basilica exornavit . 318.1.b 312.2.b
 Heliodorus templo Hierosol. ierazianus expilans ab angelis ce-
 fus est . 552.1.a
 Heliogabalus Imp. à matre haustus suuo sparcitiam . 421.1.
 quare omnes arborarum totas Rome colligi auferunt . 222.2.d
 283. 2. b
 Hieropolis quæ occasione Iudei templum siecle Hierosolymitano
 exercent . 574.1.b
 H'Jas' quod habeat etymon . 612.2.c
 Henoch & Elias primogeniti sunt nostrarum resurrectionis . 617.2.b
 vide Elias .
 Henrici VIII. Anglie regis funesta catastrope . 445. 2. b. eius
 incolumis coenitium . 74.1.d
 Herbe fulisionis maculae & lana eleuta qualis sit . 602.2.c
 Hercules monstrosorum dominus , non sius est quartus San-
 son . 273. 2. a. à balena devoratus & ex ea incoluisse redire
 singuliter . 277.2.d miliebrius servivit . 196.3.c
 Hieronimus animalis quale sit . 418.1.b
 Hierodus fuit Alcalonius . 532.2.b. cur templum magnificum
 exstruxerit . 456.2.d eius potentia . 2. 2. prius tempore tra-
 tum ampliavit . Ibid. & seqq. fuisse prioris fundacionis in-
 dicavit . 545. 2. d ne quidem usus porticatu Salomonis in-
 struatur posuit . 457.2.a invafit regnum Iudeorum . 547.
 2. e eius immunitas . 393.2.a 318.2.b
 Hieronimus anima dicebant lucos incoleare . 320.1.a
 Hierophers stella culta à variis gentibus ut Deus . 211.2.d
 Hevila filius Chus habuit verius Indianus . 401.2.d
 Hiatus grandis montis Oliveti de quo Zacharias , quid peribui-
 ce & analogie significat . 567.1.a
 Hieronimus in Iudea & Romæ modica est . 441.2.d
 Hieroglyphicum propheticum . 51.2.a
 Hieroglyphicus quibus Deum AEGYPTI exprimerent . 213.1.c
 Hieroglyphica Prophætæ Minorum . 25.12
 S. Hieronymus in loitudinem Bethlehem fefte abdidit , & eo-
 dem alio ioritavit . 397.1.d 400.1.e cum Romæ præsevit .
 321.2.a eius memorie lapsus . 224.2.a cur nevam versionem
 Bibliostrum ex Hebreo procederit . 136. 2. b ad Caristi tri-
 bunal citatis vapuarii , quod Ciceronem pro Scriptura lege-
 rit . 112.2.b 221.2.d 331.1.a scriptum reprehendit , quid pri-
 mos fenus mythicum atulerit , omnibus literari . 238.1.a eius
 corpus Romæ luxta praefixa Domini recundatum est . 400. 2.
 1. fuit parva flaura . 493.2.c an censeat Deum rurum mai-
 marum curam non habere . 318.3.d 384.1.c
 Hieronymus Savaronio quæ de Florentia & Italia prædictiorum
 quem exitum habebat . 21.2.c
 S. Hilarius Eremita quomodo fuerit Propheta . 3.1.a
 Hilarius mutatus multa ex Origene est . 22.1.c
 Hircino sanguine an conseruator adamant . 236.1.b
 Hispani novum orbum ad Christianum converterunt . 269.1.a an
 orti ab Ibelis vel Iberis incolis Ponti Euxini . Ibid.b
 nullum Habuerunt cum genibus Orientis commercium . Ibid. c
 cur ad extera bella vel novas colonias ducentas emittantur .
 367. 1. d eorum reges à Gothis progaudi fuit , quomodo fan-
 tum suum imperium propagari . 309.1.a
 Hispani à Rabbinis tempor vocant Sepharad . 265.1.d ponuntur
 à Geographia ultima pars orbis . Ibid.
 Historia tota Ione Propheta Christo applicatur . 180.2.b
 Historia Iudith contingit post captivitatem Babyloniam , re-
 granite Carmoyli , vel Dario Hyrcanis , vel Xerxe eius fi-
 liis . 168.1.b
 Historia de Oste forniciaram ducente verè contingit . 41.1.d
 Hislopici pœli saepè non errant in rerum narrationis , sed in
 personis & temporibus . 230.2.e
 Hollandi uno veroque Ecclesiæ capite reñito , hodie inter le va-
 riis barbitus deginduntur . 961.1.d
 Holocaustum quid proprii sit . In eo requiriunt victimæ ma-
 sculae . 518.2.b
 Holocotenes Iudei è Baby'one reversos , missus à Nabuchodonosore
 regis Aliyrio , invasit , sed est catus . 161.1.a quando
 hoc contingit . Ibid.d
 Homocidium Scriptura vocat sanguinem . 721.1.c
 Homicides punire quam vindicta pia & iustitiae sit . 185.1.2.b
 Homo & Deus diversimodo se gerunt in condonandis culpas .
 129. 2. d
 Homo poff peccatum est mortuus ludibriorum tentationum &
 calamitatum . 104.2.a eius vita quam brevis fragilis & incerta .
 240.2.d 22 puvis & cintis . 267.2.b microcosmus est , &
 microcosma . 408.2.a repulit eis ob tres humiliorum . 382.2.a ve-
 lut arbor in verba eis . 408.2.d per peccatum Iustus est junc-
 tamentum . 399.2.d ejus delictio moralis . 380.2.a
 habet Homo omnis unde le extollat & humiliat . 580.2.d
 Homines bellum crudelitate superant . 192. 2. a eorum fecu-
 dum prudenteriam politican viventium cæcitas . 104.2.a
 Homines cur virtutis aures immolarentur . 141.2.2.b
 Ho-

INDEX RBRUM MÉMORABILIUM.

- Hominis p̄ficiis affimilantur ob variis analogiis.** 380.1.d & 347. 1. a
fregi, cornu, varii sunt ordinis, - gradus, - compunctiones, lin-
c̄ gue, familiæ, gentes. Ibid. cornu in mundo iactantes &
iunctantes. Ibid. d. cornu multi cæthraro vel privatis emo-
niuntur. 2.b potestores experimenti mias perentes. 380.2.
d quantumvis sapientes, coram Deo obnubantur. Ibid.
Hominis quæmodo fœminæ sunt fœminæ. Ibid. b à ratione & volum-
ate prius patrefacut. 2.a quam variables sint. 606.1.b
Honor parentibus debitus quantus complectitur. 382.1.a
Honor rebus major ex longinquæ est. 9.2.d
Honores mere ut nati, emontrantur. 289.1.a 350.2.d
Hor mons sinus est in Arah. 342.2.a
Horebana cibas erat fervorū & pauperum, etiam adoratio-
num apud Hebrewos. 68.1.d id antiquissimum est in eis. 1.b
Hormida architetus Imp. Constantini de Roma quid leniter.
283. 2. a
Horologia ac dicuntur Tephram. 69.2.c
Horribile significat interdum reverendum & facrum. 389.2.a
Horti positiæ Babylonie à Nitocris regina construti sunt orbis
miraculorum. 376.1.b
**Hotes ultimus Israëli rex sedens cum Assyriis militans deinde con-
tra eos open impioravit, Egypti.** 136.1.d ab illis in captivitate
est abducens. 114.2.d
Holmio vinciendi optima ratio est; cum vincere amore & bone-
ficiis. 127.1.d
Huili fugienti aureus pons sternendus. 65.2.d
inter Hodites accerimus nos ubique observantes ut supplamentum,
veriamur. 374.2.b
Hoffmann adventum non raro praeviunt locutio-, bruchi & eru-
cæ. 157.1.a
Hodites Ecclesiæ Dei cur vocentur Ægypti, Assyrii, Chaldei,
in Scriptura. 339.1.a
Hodita pro peccato quæ diceretur. 586.2.b
S. Hugo Cluniacensis Abbas quatuor feria domi viveret tractaret.
479. 1. b
Humana omnia merita sunt fontium. 619.1.a
item unius Hesperi sunt. 262.2.d reguntur à mortuibilitate, &
etio petrastute. 84.1.a
Humanitas Christi, videns se Verbo uniri obstupuit & etiam-
num stupescit. 305.2.a fuit velut equus, cuius inequitatè di-
vinitas. 406.2.d est lucernæ ecclesiæ Ierusalem. 422.1.b quam
perfectè divinitati unita fuerit. 486.1.b in quo lapidi stanno
afflantur. 494.2.c Patri & Spiritui sancto stithis est. 962.1.
a myrtle Christi hinc tempore. 600.2.a
Humiles & mansueti soli sunt Dei lenire possunt. 424.2.d
Humilia nostra Dei velut iumentum est. 524.2.a
**Humillitatem nos quare coram Dei manifeste debeatemus & depri-
mire in abyssum nostris nibilis.** 392.2.a
Humilitas via est ad humilitatem. 164.1.c 336.2.c
Humilitas convulsio est rudimentum animæ. 2.1.b ea ad re-
velacionem Del animam maximè diffringit. 7.1.c eius effectus.
- Ibid. mater conciliatrix & conservatrix est gratiarum cele-
stium. 114.1.c est tegmine virtutum. 139.1.a ea cum do-
ctrina magna apud Deum est. 260.2.a eam quontuplo Christus
tota vita dilexerit. 331.1.c est congrua via ad scientiam
divinam. 496.2.d quidam decens: Prelatos & principes. 542.1.b
Humor dulcis multo io marinis aqua mixtus est. 380.2.b
**Humor phlegmaticus, crudus lento & viscidus quomodo ca-
lorem naturalem atere valer.** 2.1.d
Humore vivunt, aquæ pectus, aereo homines. Ibid.
**Humor melancholicus, frigidus & atri trifles cogitationes pa-
rit.** 305.2.b
Hanni, Alani, Gothi, Vandali, & modis Turci, qui
eruerunt & loculari, bruchi & rubigine sibi succedentes orbe
Christianum depopulati sunt. 156.1.a
Hyena lupi species nostra prædas exercet: p̄jus natura describi-
tur. 376.2.b.c.d
Hyena Arabica qualis sit. Ibid.
Hyena cito proprie non sit lupus, ad lupos, tamen refertur. 2.b
- an vocetur lupus vel pertinet. Ibid.
Hydrus crocodilum interfectus symbolum est resurrectionis
- Christi de nostre. 147.2.d
Hymni deorum olim canebantur in convivis. 225.2.e
Hypocritis est tropologicæ vestis peregrina. 418.1.c
Hypocrite sunt culmis gerentes non habentes. 107.1.a quam ini-
timi greges vitiorum a lete. 428.1.d
Hyrax Simochrus Machabæ filius, Idomeneos ad circumcisio-
nem compulit. 373.1.d 581.1.a eum Artibulus de pontificis
tu decertans in causa fuit cur à Romanis iubitus sit. 341.1.d
- Iacob nascens Eisu plantas tenens, quid demotaret.** 136.2.c
promissiones ei facit, in posteris eius implete sunt. 344.2.b
mortis quedam predixit quæ paulo post, quædam quæ post
longum tempus evenerunt, quedam in fine mundi evenentur:
173.1.a eur defus literæ poli lactum cum angelo. 394.1.c 173.
1.a timens fratrem contra le venientes cum lacrymis petat
ab angelo benedictionem. 177.1.b ei apparet Deus scilicet in-
nixus. 3.d bis ei apparet. Ibid. e exemplum vigilantis perfo-
ris est. 349.1.a eum dilectum fulsis pessæ Eisu quonodo intel-
ligatur. 580.2.a
Iacob & Eisu fuisse uno partu editi. 194.1.d
Iacob nomine decem tribus nominantur. 3.1.d 510.1.a
Iacob Apollonius seleni indicentis in Samariay. 288.2.d
folijs Iudeis in Hispania praedicavit. 257.1.d quina panoz ibi ad
fidem converterit. 497.2.b
Iacobus frater Domini quo loco de plena tempi precipientis.
sit. 422.1.a vinum non bibit, nec carnes comedit. 8.2.b
Iacobponus quonodo tentatione galie fupeserit. 107.1.d
Iactura temporis gravissima est. 446.1.d
Iaduus pontifex filius Iesu. 443.1.d
Ianus augsburgi bis, an ter clauserit. 451.2.b
Ianus biceps est Noe, quiduo vident facula. 419.2.b
Iapones deos in adversis etiam flagellant. 229.1.a
Iarchi septem annulos dedit Apollonio Thynao. 491.1.a
Ialo mala via pontificatus invictus fuit pectori frustus. 347.2.c
540.1.a epiphemus qualcum in Ierusalem excitarit, in qua libi-
dini & erupcione vacabatur. 551.1.d 552.1.b eis fusilli
mors. 1.1.b
In his Ægypto solum reperitur. 132.2.a triquetra formata
habet eo rotulo, & incensa. Ibid. est feria Mercurio, & cor-
di symbolum, huic mirè confert: duas drachmas ponderat.
ibid. docuit ultimæ clysteris, hinc fumatis ei symbolum. Ibid.
serpentum inimicum est. Ibid. luna non apparente non corre-
dit. 407.2.d
Istericus morbus est morbus regius. 210.2.a
Italia Xeres Soli nō erupens. 381.1.b
Idolom vocatur labor & dolor , qui eius est causa. 84.1.d est
Deus mendax. 62.2.d 96.1.d
est Idiæ & phantasia artificis. 111.1.d ea olim fabricata ex mer-
cede inerterium, 293.2.d ea an coluerit Hebrei in defor-
to. 221.1.d à Scripti. vocante fortes & strenuæ, 69.2.d 85.2.
item vanitas , res vanæ , levicula ludicra , deiculi . 236.
2. b 280.1. a eur vocentur amaranthus Dei. 140.2.c
Item abominationes. 521.1.b
Ius Iudei non conservant post captivitatem Babyloniam, 237.1.c
vnde Iudei, idola dancia oracula habeant alium & patulam es.
222.1.b vocantur amasi . 53.2.c 395.2.a fornicatione olim
colebantur. 73.2.c
Ipsi Iudei edificabant domus & templo , enque in basi coloca-
bant. 504.1.c
Idololatria stupidi sunt similes suis idolis. 112.2.a sunt sacrae-
tæ tropologice. 291.1.a
In suis sacrificiis & festis epulari & inter praefentes vinum distri-
buere solebant. 67.1.b
Idololatriam arguere Hebreorum, est argumentum Minorum
Prophetarum. 2.2.d eius excidium peractum est per Aposto-
li Chirilli. 427.1.b
Idumæa perpetuæ fuit annals populi Dei. 184.1.c 255.1.c quo-
modo ab eodem atrita. 255.1.c 257.1.c unde dicit Theman,
mon Seir, Edom. 400.1.c manut post caputvitate deferta
& deuicta. 581.1.d potes unde homines in ea propagati. finit.
581.1.c
Idumæi & Iheræliæ quonodo sunt fratres. 194.1.c & tamen hos
exofex habuerunt illi , & cur. Ibid.
Idumæorum excidium à Chaldeis que fuit exsus. 259.1.a quando
eos Chaldei invaserint. 257.2.b hos adiuvaverunt in exciden-
da Ierusalem, qd id exsus fuit. Ibid. 262.1.a
cum Invulos putarent. 260.1.b quonodo penitus à Chaldeis
expoliati & vacui sunt. 261.2.b 262.1.a non plante ab eis ex-
sisti sunt. 262.2.b 263.2.c quonodo erident manus Gog &
Magog tempore Antichristi. 263.1.c 263.2.b
Iam plene deleri sunt. 263.2.c 265.1.d 681.1.d
venire Iudeam à Tito obfessis auxiliatum. 264.2.c 681.1.d
In capitulo Babyloniam manerunt. 680.2.c 681.1.c
fueri Idumæorum deinde fensi & tributaristi . 681.1.d quando &
à quo iussi circumcisum acceperit. 573.2.d 681.1.d 264.2.c
209.

INDEX RERUM MEMORABILium.

- 205.1.d apud eos viguit sapientia.
Indici centenari Romanos esse Idemque. 259.1.a
Iechoniam impius rex cur in Hebrew dimisit vocetur Coena. 219.1.b
ent quonodo à te projector Deus. 450.1.b fuit avus
Zorobabel. 461.1.c non reliqui post te filium regem. 373.
2.2.433.1.d
- leuit fides amoris est & concupiscentiae. 142.1.d
leuit non enim continet in se SS. Tripartitum, cui duplex
continet. 447.2.2.a
- Iehu permisit idololatrias fensis virus idololatriæ spargere. 97.
1.2.c 98.1.e
- eius Deus Iudei exstirpare eam, qua de causa id ipse non fecerit. 95.2.d 96.2.b ejus difformitatem. 96.2.d invaserunt regnum
Achab. 43.2.2.d
- Lejuniū quartuor temporum adiumenta sunt per 4. solemnia jejuniū Iudeorum. 518.1.a ea quatuor de causis sunt instituta.
ibid. & seqq.
- Lejuniū conmota & efficiens. 513.2.c
Lejuniū in calamitate publica Deus conciliandus. ibid.
quale Lejuniū Deo placat. ibid. d duplice modo sanctificatur.
160.1.c ejus illa sunt oratio & iustitia. 166.2.a
Lejuniū extraordinaria Iudeorum quae essent, quae ordinaria. 513.2.a 517.2.c.d
- qui sibi Lejuniū.
cur Iudei lejuniarent die decima mensis septimi, & decima decima. 514.1.a
d & seqq.
- Ieremias quando cuperit prophetare. 415.1.a huius abbreviatio
cui Soponia. ibid. c
- Ieroboam un speculative confitnerit in Galad, qui popule cogerent adorare vitulos. 81.2.a quis via primorum idola induxit. 97.2.d fuit auctor schismatis à Roboam, & filius David & Deo. 2.1.d 104.2.a in fuerit rex, an tyranus, an à Deo creatus & populo, an vero à solo populo. ibid. b.c. & seqq. populus cum creatus peccavit, ut & ipse regnum invadens. 105.1.c eum vocatur aliquando Epiphanius. 141.1.8.b
eum dedit Deus in ira, quonodo. 145.2.d
- Jeroboam II. rex quando regnare cuperit, ejus anni adaptantur annis Oribe regis Iuda. 183.1.b & seqq. sub eo prophetavit Oice. 382.2.d
- Ierusalim sita erat in loco alto. 180.1.c confutat esse medium terrae. 176.2.c quadragesimo anno à prædicione Christi evenerat. 244.2.b eft illa latronia occidente Christum. 317.
1.b etio propterea punitus. ibid. c ut vocetur etymomymic turris gregis. 312.2.d
- cur Iudei nebulosus. ibid. d. triplex erat civitas, quia iuxta tempus Septembrenses verba in tres regiones erat distributa.
10.1.a 419.1.a 571.2.c
- quam in linguis habentur. 419.1.b erat super duos colles condita contraria fronsibus fuisse insipiente, interveniente valle dñe. 419.2.d vocatur Libanus. 302.1.b 354.1.d quonodo ponenda illa in superiore amara capitulo. 549.2.a quo modo illi fecerit Deus. 350.1.b.eus resuscificantem quanta amplissima futura promittat. 474.1.b.d 474.2.a fere temper in Scriptura figura est Ezechiel. 474.2.b quo vocatur pila activa & pulvis. 419.2.a 420.1.c post restituere Babylonem quonodo vocatur civitas veritatis, & mons Domini. 516.1.a
eius felicitas. 1.c & seqq. est ostenta à Ronanis iuxta montem Calvarie. 566.1.d
- Ierusalim moderna alto est in loco quam fuerit vetus. 552.2.a
quam haec defecit & inculta sit. 500.2.c futura est fides regni Antichristi, ibique ab eo occurrerunt Henoch & Elias. 564.2.b Ierusalim caelitrix elegit varia: eius cives sentient, quod in ea & in ipsa haberit Deus. 182.2.a
- Ifip est mons sanctus: cur dicas fonda. ibid. d. eius deliciae & osanniam bonorum ubertatis. 182.2.c ejus habitatio futura perpetua. ibid. c. etiam cur vocetur Ierusalim. 184.1.d Ifice est Iesus, M/est ei leuis meus. 411.1.c
- IESVM. Christiani Prophetæ sag ad litteram representantur.
5.1.d & seqq.
- au In vita concederit carnes. 5.1.d penè omnes Prophetæ in eo defunctorum. 8.2.b 154.2
- ejus In calice passionis liberando promptitudo. 15.2.c ab ejus parte ad nostram justificationem nihil deest. 21.1.a eius in orbe sibi subveniendo potest. 27.1.b est lumen de lumine. 38.1.b In litus coniubium cum carne humana, & cum Ecclesia. 42.
2.b 2.d eius in hoc dignatio & misericordia. 43.1.a an dicti possit allegorij Iesu. 45.1.a evangelizavit tam Iraelitis,
- qualem ludus. 48.2.b antequam predicationem inchoaret, in dierum à Spiritu sancto datus est. 79.1.c t. ter Ecclesiam sibi depondit. 64.2.d ipse bonus instrumentum. 70.2.d amarum tribulationis calcaneum bibit, quo nos ab eo non deterremur. 87.1.b ejus adventus promovet Iudeus in tribulationis pointa, & quidam brevi futurum. 88.1.d quonodo nos tertiarie vivificat. ibid. b in resurrectione pleno non vivificat. 2.c cur die tertii resurrexit. 89.1.a tres eius adventus futuri sunt. 89.2.b eius ortus est instar aurore. 2.d noctu ante luciferi ortum ratus est. ibid. crevit aetas, sapientia & gratia apud Deum & homines. 90.2.b his nasci debuit. Ibid. c comparatio imbi ferotino & tempestivo. 3.c virum misericordia fuit speculum. 93.1.b in Egypto ubi exiliorit. 95.2.d ina revocans ab Olce predictor. 126.2.b quonodo nos traxerit in funerale Adam. 127.2.d maxime in Vener. Eucharistia. Ibid. quonodo à nobis lugum peccati, damnatio & concupiscentia seruat. 132.1.d ejus redemptio sufficiens fuit ad omnes salvandos. 130.2.b vult omnes homines salvos fieri. Ibid. c evangelizans tum per se, cum per Apostolos comparavit leoni. 132.1.c etiæ effigianus Martyrum. 133.2.b eius incarnatione de parvo varius Prophetae figura fuit representata. 139.2.d refurgens patet ex inferno & morte liberavit, tecumque resurgent fecti. 145.1.a 146.1.d 306.
1.d 253.2.c quonodo sicut mons mortis, & mortis inferni. 145.2.b seqq. 145.2.a 403.1.d fuit ad infernos defensio milios damnatorum liberavit. 156.2.d ibi primatum dedit jubileum. Ibid. c ejus defensionis in carnem rori descendens comparatur. 90.1.d 149.2.d illico assimilatur. 157.1.c d. voecat radix David, quin & David. 150.2.b 254.2.d omnis ejusfermo & doctrina, vita eius mysteria, mortis, resurrectio, & Sacramenta boni odoris finit. 151.2.c 402.1.c Aut calido comparatur. 147.2.d 168.1.c est doctor iustitiae & docto doctorum. 169.1.d ejus adventus docet humiliacionem. 170.1.c que prodigia in ejus vita & morte acciderunt. 173.1.d 140.1.d ejus gloria in die iudicii. 173.1.d 23.2.d descendit ad iudicium in terram vallis Iaphat vicinam. 176.2.c est stella orienti in celo libanensis Betton. 124.1.a est iusta informata. 169.1.c vix pretio à Iuda eft venditus. 2.b est Del Patrie creatio, conceptio, dictio & eloquio. 289.1.b est finis & sequens legis & Prophetarum. Ibid. 153.1.a 2.2.88.2.a eligantur in die iudicii erit ignis. 237.1.a 12. adamantis assimilatur. 238.1.c refractum regnum David patrii sui. 234.1.d 482.2.d per reges Christianos dominante etiam civitatis orbis Christiano. 234.2.d ab inferno & morte non resistent. 246.2.c eft patientes & refurgentis figura est lona. 270.8.b 274.1.b 277.2.a 279.2.d 282.1.b item, ex quod columnas eft. 271.1.a secundus Patrem vocantem ad prædicandum & moriendum. 273.1.a somnium ejus in navis orta tempestate representans formam longe. 274.1.a ejus refrigeracionis optimus tristis esse poterit Iona. 281.1.c eft vernus versus emblematum corradens. 289.2.d in iusto Virginis, palveri nostro se involvi. 297.2.a fuit perfectus Iudeorum redemptor & dux. 303.1.b 324.1.b vix nomen in eis aperuit. 305.2.b 281.2.a est natus sub Augusto. 311.2.d cur fit turris grisei & nobislofa. 313.2.c metus eft in astro, cur: & rure. 318.2.b digno illo istu sui demissio. 320.2.a est dominator in Israel, quem in Bethlehem nasciturum prædictus Michaelis: ibid. eft natus istu in Bethlehem. 321.1.b eius concio & prædictio ad hospites. Ibid. b 401.1.b mundi para eft de manna castello. 322.1.b ejus ergo erexit est triplex. 323.1.b ut homo bis ergo eft.
- ibid. varie eius pro bonorum salute expeditiones. Ibid. d duplex omnis nativitas, una temporalis altera aeterna. 323.2.a & 27.1.b quonodo dicunt agnus occidius ab origine mundi. 323.2.a ejus aeternitas probatur. 2.d
- Ideo natus est tempori, ut nos vivamus aeternitati. 324.2.d flat à dextris Patri ut Ecclesiam præponat. 326.1.b est pax cauillatriplex. 327.1.a 2.b
- eius in Iudeis & Christians ingrediens inproperia. 328.1.d Iudei paucos dum viveret, convertit. 328.1.a venit iudicium mittere, non pacem. 340.2.b eius iustitiam an sit sufficiens sit, ut nos pro nostris peccatis iustificare non debemus. 352.2.b
- ejus Sanguis cogitatos Christianos extinximus ad fortius praegrandamus. 356.2.d
- Fatuo horum factus est velut pœnas huius saeculi, cuius noxem fuit ex 201. id est pœna.
- 381.1.b cur Apolitos pilatores elegerint, ibid. vocari à Propheta foli Veteri. 382.1.c suo à dventu robore & regnum diaboloi eruerit, & fide-

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

- Miles erolit e caputvitate.** Ibid. b.c.d 436.a.c
In tempore, & corporaliter in Barbaria, inhabitat. 392.a
quonodo ab anno se vinci paffus fit. 393.1.c est illi infiniti preterit. 1.b
Internatus est tempore calamitosissimo. 397.a.b & in confusione annorum a Deo propteritorum. ibidem c paffus est in medio ultime hebdomadis Daniels. Ibidem d item anno annis XXXIV. que est medie vita humanae. Ibid. 400.1.b natus est durante lege Moysi, que media inter legem naturae & gratiae. 397.1.c
Item tempore gratiae, quod medium inter tempus legis & gloriae. Ibid. est medium totius uerbi & tacitum omnium, quo ad redemptionis outlet mediator. Ibid. & aliusfuit naturam humanam, ut esse mediator Dei & hominum. Ibidem d ejus typus fuit ab origine vite in medio pars illi colluctata. Ibid. medium locum tempore elegit. 1.b in quoniam animalium modo fit & fuerit cognitus. 398.1.d In pafpe reclusus est inter boves & sinum. 1.a varix eantur, cui sit reclinus in pafpe. Ibid. & 400.1.b vita paftoris & bonus. 393.1.c 395.1.d 132.1.b 388.1.a regnum ejus consistit in mundi contemptu. 398.1.b ejus portas diffinita sunt. 399.1.c quonodo factus est iudicium nobis. Ibidem fuit G. mibus & Judas tibus. 399.1.b est medium durum vitas quadruplices. 400.1.c ut ad extensis venire dicatur, & filius dicitur vocetur. 400.1.d quonodo ab Aliquo venire dicatur, & quod omnis eius vita & doctrina gloria fuerit. 401.1.a coram ejus loco fortunato erat. 401.1.b ex quo quonodo in maiobus eius fuit. Ibidem d. eis in nos chartis. 1.c & 11.1. d. paffus est ex valida dilectione. 401.1.b. e. incipit impiorum quonodo perfringere. 402.1.b f. summus fuit Princeps, Pontificis, Propheta & Doctor Ecclesiae. 403.1.b 500.1.b 512.1.a est tuus tempora. 404.1.b amplius corporis fui quonodo in resurrectio rediuitur. Ibidem d. e. venientio suu carnem cui fuit cali certi commercio, & qualis. 404.1.b d. Beatus super eum baptizandem Spiritus sanctus in columba specie descendit. 404.1.b angelis ei tempore inmultaruntur. Ibidem. Sponte gloriosus in celum ascendit. Ibidem b. est maris & procellarum dominus. 404.1.c a principio, centrum, vita, & felicis socius universi. 1.a est antilles totius mundi. Ibidem d. portatorum verbo virtus fuit. 404.1.b vocatur defensionis coluum aeternorum. Ibid. & 404.1.c. est Cenitum. Ibid. c. cui fit desiderium Genesim. Ibid. & 404.1.c. in calo est desiderium Bestorum & angelorum. 404.1.a est omne quod desiderari ac homini possit. 1.c. vocatur plena tempus terrae. 404.1.d 457.1.b pacem sicut eternitatem habet. 458.1.a manus est ex tanta & sharpe Zorobabel. 458.1.b heus regnos quietus & regnos suuumque. 458.1.c quonodo & quare fit annulus Dei patris, quem dixisse Ihesus interior. 458.1.b est sigillum in manu Patria paluus de activo. Ibidem d. adque quadruplices, que homo. Ibidem est sigillum regali domini quarti upi. 458.1.b Patri, Ecclesia, angelus & toti orbis hominum est. Ibidem est legamus Patria ad hominem: est custos & triundici portu deliciae & insperata Patria increta & creata. Ibid. d. nos in cruce & grana obligatis. Ibidem est reconciliatio mortuorum. 458.1.d designatus per virtutem inter mysticas. 458.1.c est gloriam Jeruzalem. 457.1.b emendata probatur. 458.1.c 600.1.d proprietas gloria est humanitas. 600.1.d opera in parasce. 476.1.d tenens iunctam fundacionis magis, quam omnes Patriarche & Prophetae. 476.1.c eius in die iudicii manetas, & sea in imposo. 476.1.b 28.1.b 201.1.a 301.1.b 301.1.c pugnare contra Luciferum in deinceps tenebrosam. 478.1.b 479.1.b est carne humani velebus representante per Ihesum propitiante fornicationibz induitum. 481.1.a car. lordinum fornic. dicatur. Ibidem d. cruce & patiendo vicit diabolum. 481.1.c refugio genitudoelli mortuorum. 481.1.b. est et portentum faculorum. 481.1.c eius incarnatione opus est omnium Detoperimus mortis suspensus. Ibid. 481.1.b est germen. 481.1.c & seqq. a primo conceptu inlustre habet. Deo confitetur: Ibidem d. dies habet generationis. 1.d quae brevi nascitur orbis struktur. Ibid. 165.1.b est lapsus angularis fundamentalis in fabrica Ecclesiae. 167.1.d 493.1.d plenaria eius providentia circa Ecclesiae fabricam. 511.1.c 484.1.d omnia spiritus sancti dona habuit. 485.1.b.c.d & seqq. eius corpus quonodo in pafpe inuenit de celatione fuit. Ibidem b. 486.1.b. suo ortu non tantum attulit operi frumentis; sed temporalibus. 487.1.c candelaion representatur. 488.1.c 489.1.d & seqq. cuius initia exulta & parva fuerunt. 489.1.b 490.1.d quonodo vocetur lapis flammus allegorice. 494.1.c & seqq.
Cuiuslibet in Freg. Min. XLV.
- per quatuor Sanctorum g. actus orbem habebit. 506.1.d eum quonodo bonis operibus coronatus. 510.1.d 510.2.c a suis eo & ex eo ora multitudine fidelium. 510. ad gloriam promulgam quonodo plenit fidei. Ibidem d. quonodo fit osculus, cum vi- dens omnia, quam in quem valente emos. 511.1.b predicavit etiam Iacobus de Tyrus. 512.1.c quonodo dicti polifit separatur. 512.1.d cur cum pompa se ualens in die palmarum inuenitus est. 512.1.a & seqq. eius regnum magna spiritualia quam temporale est. Ibidem per agnum pathe- lem quonodo praefiguratus fit. Ibidem d
- In fine triumphi edidit imperium omnium, nos omnium, cur. 514.1.c & eius tangens eis vocem fangus testamenti. 515.1.d tri- diu in mandato. 516.1.a symbolice quonodo vocatio arcus Iudei. 516.1.d quonodo fit pulcher & speciosus. 516.1.d ad palliacionem iturus eis Euchariatum intinuerit & sumptu- sis. 513.1.c venditus fuit taingua argentea. 514.1.a pathe- sis eius oratio ad parcos Beatores. 515.1.b ei qui uolent ab illo opprimuntur. 515.1.d an apparet in cruce anima cuique in morte index. 515.1.a que f. misteriis in eius morte planteret. 515.1.d 2. & cur quaelibet blason plangere debet. 1.c. d. e. est illi paens domini David. 516.1.c & seqq.
- edidit in nos Spiritum suum. 518.2 d precete omnia ab- loit, econome frateringes tollit. 516.1.c e. ab ipsa paternica vox ad animum penetrat. 516.1.c & ab uulnera cur re- surgens resueme volucat, & in calo terret. 516.2. e. d
- Ipmum eis Deus Pater Iudicis obierit, ut ab ipsi occidi- tur. 516.1.b quonodo sic uicem patens Deo Patri. 516.2.1.2 in eis humanitas Patri, & Spiritus uanito omnis est. Ibidem b.
- Io monte Oliveti que gellet. 516.2 d ex codice Antichri- stius deturbabat in tartara, & illas ad judicium defec- tivit. Ibidem d. 517.1.d ex codice uenit in crux. 516.2.d facie avebit a Jerusalem crucifixus est, & ascendit in celum. Ibidem b. dicitur ipse tempore ebrietate animi, totas coen- das ut Deus. 516.2.c quonodo he facies Patris, & cur. 516.2.1.2 eurpe ipse facies, Patti acribitur. Ibidem c.
- In eis quidem per personas eis, sed huc virtus duplex est. 1.a in tempore fieri solymitano docuit & locutus miraculis. 516.1.d est angelus & legatus sanu novum veteris testimenti. 516.1.c & seqq. 301.2.2 259.1.d quonodique huiusangelus uisitatemferre. 601.1.a. Iamne uocis patens lancis dum fuit desiderata. 601.1.b est ignis conditio quonodique. 601.1.c ad compa- niam herbe kilogram, cur. 601.1.d quia Deus, omnis uide- qui homo, omnia cognoscit per scientiam uoluntatis suuam & beatitudinem. 601.1.b est ful justitia ob quinque analogias. 601.1.b maximine in die iudicari futura est ful justitia. 1.b. omen iusta Graecum & secundum omnes derivaciones ei accommodatur. 611.1.a & per Samsonem admetubus fuit. 1.c. ueni amicorum, & ibidem dicitur fit tantus in penitus epus. Ibidem 612.1.d adve- reti est, Adam cantum lema. 613.1.a ejus mortientes & resur- fuscantes spus est plenarius. 613.1.b 32.1.d oriens in annis fiduciam, quo ibi effectus operatur. 613.1.b
- Non nomen mulier aut annus praeominavit Habacuc. 411.1.d significans si nomen omnia bona ab eo enbu donari. Ibidem & seqq. non cursum significat latentes quam nobis dicit, sed & modicum quo nos latavit. 1.c ei quonodo vivere debeamus. Ibidem d
- Jesus hunc Strach fuit Christi types. 443.1.a
- Iesus & Zorobabel ex vocari nisi obi. 496.1.d & seqq. com- paratur Cherubim templi. 497.1.b
- Iesus filius pontifex fuit tum nomine, tum officio types Christi. Iesu. 441.1.d 493.1.b ejus elegiam. 443.1.a viril, cum populus est capi uictus Babylonia iudicet. 478.1.b confitit res coram S. Michaeli, accusatim firmata. 479.1.a cui latens illa & decessus ejus. 1.c. quod ejus fuit peccatum, cutes accusatae. 480.1.d ejus filii alienigenae du- rarent uxores, non aetern ipsa, nec meretricem. 482.1.b car. eis uerbi adversaria. Ibidem b. 482.1.c partis Dei defendit. Ibidem est dicitur soem eritis de igne. 481.1.a que epis velles fornicare. 1.e his ludos representat Chilensis carne humana vestrum. Ibidem b. cur ab angelo open et poecat. 481.1.c mat- ratores & cedar inducer. 481.1.b. elicit alium contritionis de peccato ipso. Ibidem b. est cum inclivie portanti quonodique. 481.1.b circvelutatis est Christi ortus. 484.1.a
- Jerusalem regnus iniuita erga Nahash, & castigatio divina. 519.1.c

INDEX RERUM MEMORABILIUM.

- Iacobus vox quadruplicis habet cyrpon. 43.1.b hoc semper cur dico ut decesserit telus. 43.1.d J. et. hec uita erat metropolitae cem tribuum, episcopatus, agri & episcopatus. 43.1.b Iesu hunc fuit primus Oceanius. ibida e curia vocali puer his patens. ibid. 44.1.d Iezrahel alitegatus est Ecclesia Christi. 44.1.d dies Iezrahel quis dicatur. 44.1.d
- 5 Ignatius martyris zelus & ardor. 453.1.c quam ardenter Christum desideraret. 453.1.c
- Ignatius Antiochenus & Soc. Iesu a Calis quibus pugna causa. 454.1.a
5. Ignatius Soc. Iesu fundator. 10 multitudine a tui quatuor vocando lindum. 454.1.a epis zelos in divina gloria promovenda. 392.1.c secundum Ieop telegatus. 291.1.b lectio ne vitaum Simeonis a vita angelorum conversionis est. 390.1.a epis de spe in Divum gloriam. 387.1.c
- Igniter caput pro vallo molle. 465.1.c
- Ignis regibus & ceteris Christianorum & sicutorum praeferebatur, eamque Chaldei & Perse, ut Deum credidit. 464.1.a 464.1.b 464.1.d 464.1.a 464.1.c ignis conflagrationis quondam à Chaldeo premitur, ut omnem mundi concupiscentiam perdat. 464.1.a quid is in die iudicii sit facturus. 464.1.a qui est finitus terribilis. ibida e perire impinguus ad radices. 464.1.a igni comparatur amor. 464.1.c Scriptura pietatis capitum pro excidio fratre. 464.1.c 464.1.a 464.1.b item pro vi se robo. 464.1.a ignis a qua mystice fit. 464.1.c potens & via ignis in auro confundit. 464.1.b Caudas igni comparatur. ibid. e seqq. ut Deo perferatur. 464.1.c vocatio a poeta purpureum, cur. 459.1.b ignis auctor in faciendo templo non defit. 464.1.b hoc faciendo Iudei & aliis unigenito cur. Rodiebat. 464.1.c ignis conformatum, in fine mudi, omnes oppressores pulvrum. 363.1.c ignis genitrix quoniam sit luciferus gravis. 464.1.c pice & sulphure arde. 464.1.c ignis agnus a se calorem io atlete, per quem transire debent omnes in eum evanes. 470.1.c
- Ignorancia femer aliqua peccato compuncta est. 459.1.b
- Illustris diabolus unde dignoscatur. 7.1.b
- Illustrationes divinas super factum spiritualium in statione. item peccatores. 18.1.c sunt quedam gratus paventibus, & a Deo periculis. 19.1.b illustratio peccatorum in puluis promovens, & ad perfidissimum deducens, ut velut imber letitiosus. 358.1.c
- Imaginem ejus quem diligebant, in annulis geflabant amici. 460.1.a & imagines fecerit Iesu veris non erant, sed tanquam profanum. 723.1.b hinc eas non faciebant nisi idolis. 460.1.b eis Astrologi loquentes confidabant, & quomodo. 1.c imagines vestimentis Christum qualia paltores depingunt. 315.1.d Lumen temporaneum in Palauis in suummodo cadit, scrotinum in vere. 90.1.b 169.1.b a vide Mutationes & Secretus.
- Immemor iconis sui genitora voluntatis filia. 216.1.c
- Immemor Christi in cruce fuit pulcherrima & Deo dignissima. 330.1.c b
- Immemoriam Judicis mortuo quomodo contraherent. 310.1.a Immemoriamletum Dei quomodo Sancti uitescunt. 261.1.b ipsa est origo aternitatis. 314.1.d ejus que fuit canis. 605.1.a de seqq.
- Impedita pietatis opera quidam fisi malum. 94.1.b
- Impenitentia Rom. recensu novi nota nascitur capient. 48.1.c impis ob libidinis & fatus solob per carnivor. 314.1.c triplex coruus coroneatus. 310.1.a ipsa clavis cui ignis praelatus. 495.1.b quomodo vocem reges Judeorum. 34.1.d Imperatores Etrachini christianissime se opponentes, montibus magnis compacantur. 491.1.a ii qui pietatis curam habebant, apibus, vicitoribus & a Deo donati sunt. 444.1.d item qui Pontifices Rom. morigeri fuere. 511.1.c
- Imperium Rom. arbitrio Christi firmatum. 562.1.c
- Impietas quomodo in Babylone sedem fablem figur. 900.1.ad cur federe singulat. 304.1.c ipsa animata occidit. ibid. d. impieciat Judiciorum deplor adulatoria, & octavo Christi. ibid. c. 304.1.b impietatis ovoem iustus gradus. 394.1.c
- Impius punierunt lexi viva, inclinamus esterni ut impietatem fugiant. 108.1.b impius Deus aliquando dat domum propheticam. 7.1.d fuit plectende expellendi. 602.1.b per impium Deum impius exiliavit. 144.1.c 144.1.d item pios. 379.1.d fuit perplexus dilectus. 119.1.b in membris, quibus in vita gravioribus, gollibus incipiunt etiam canceri supplicia. 108.1.c multo perierunt enim eorum non reprobantur. 130.1.c d. quoniam nascuntur fuit, ut & falso divini iudicii demantetur. 130.1.d huiusmodi omnis, pertena calibibus preficit. 325.1.b appropinquans folio Luciferi. 142.1.b in pios immittit, attrit in die iudicii punientur. 179.1.a 180.1.d vocantur no-
- jedisti. 499.1.d eorum corpora & membra sunt testaria devictorum. 499.1.c peccatis uocantur sibi ipsorum incepit. 499.1.b affligunt & dilatant Deum. 500.1.a eorum de Dei propria ueritate. ibida e cursum tenatio quam perire doceat tempore. 493.1.d eos impedit dominari, prius permisit Iunus Deus. 500.1.b 373.1.d cur. 373.1.c & seqq. eum plangere memorem Christi in die iudicii. 557.1.d in inferno quoniam omnes qui secum. 557.1.c 557.1.b 557.1.a
- Impugnationis animalium conducta quies & obsecruntur. 336.1.c lapides, acutum est pleno intendere. 336.1.c
- Impossibilis aliquando fieri videtur impossibilitas. 336.1.c Improbitas modica magna virtutem inficit. 498.1.c Improperia Christi in Paraiso unde petra fist. 332.1.c Impunitus, gravis Dei punitione. 393.1.c 393.1.b 393.1.a In Hiebas est non portatus. 307.1.c
- In membris caput pro invito, odio. 446.1.c In laicis quidam aucto certetur bene. 439.1.c
- Incarceratio bini Dei est opus omnium operum Dei exercitum disponendum. 493.1.d 396.1.c hic infinita hamoeris. 396.1.c a quoniam gratiarum actiones à nobis exigunt. 493.1.b factus ampare operum suorum. 397.1.a ejus tempus, et magno dies Iesu habet.
- Incedendum animis quoniam nostrum. 399.1.c 399.1.b 399.1.a in celis omnipotens lugubriter à Propheteria. 334.1.c & in celis magnificat abinde, quicunque colligunt animas. 334.1.a Incipientes in fiducia virtute, quando peribentur miseranter. 373.1.c 373.1.b 373.1.a
- Intrepido seruus quid in Scriptura significat. 460.1.c 460.1.b 460.1.a Iudi peccata, ut scripto exarata in filium placuit, ut externe permaneat oblitus.
- India Orientalis & Occidentalis ea versio ab Abdio primaria est. 464.1.a 464.1.b illa quomodo in Scriptura vocatur Abdiopia. 464.1.c 1.b ejus, & regionum vicinarum conversio à Sophore & predicta est.
- Indo peritum à mare putissimum pendet. 330.1.c 330.1.b 330.1.a Inchoari caput in Scriptura pao finitur. 330.1.c 330.1.b 330.1.a Infamia ex luce rapido concreta, apud bonorum quoque existit. 138.1.a
- Indulentes nutricum indolem sequunt. 365.1.c infans puer indolens in utre matris vivit. 365.1.b 365.1.a 365.1.c
- Infernos quomodo inter frates dividunt. 349.1.b vocant terra silentium. 349.1.c comparatur torcularis urbis & borei plenum. 382.1.c ei comparsus ambiductus & avarus. 392.1.c cur vacat orcus.
- in Infernos & mors aliquando Deo una re somnatur. 349.1.b cur vocant Jupiter Somnatos. 349.1.c 349.1.b
- Ibi impieciat cum omnibus insipiti quoniam in amphora confituntur. 391.1.c & isti anguicidii pala. 391.1.b eum Babylon. 394.1.a Inimicitia opera omnia non sunt precia. 458.1.c & seipso sunt idem.
- Inferni mundi aliqui Deus ne confundat fornicari. 394.1.c 394.1.b infama contra eos quibus Dei misericordia, rubuisse fuit. 394.1.c 394.1.b
- Infirmata passum porto fiduciam. 344.1.c 344.1.b 344.1.a Infirmitate deinceps ferri felicitas ei ingenii, quoniam ingentem propteritatem regere praudentia.
- Inflatoria candulibus quidam efficiunt: eorum numerus, dies, descripsi. 488.1.a & seqq. 489.1.b Tepido insulorum septem est ipsius iustitiae Sacramenta. 488.1.c 488.1.b
- Ingenio praecox caro ad antitumoratum pervenit. 340.1.c sed in ganum in talore conficit. 340.1.b 340.1.a 340.1.c
- Ingratitudi quoniam anima nulla aduersa. 340.1.c 340.1.b
- Indulgens Christi in die Palmaturi in Jerusalem gloriosus predicit Zacharias.
- Inimicos diligenter cum consolus perfectior. 349.1.c 349.1.b
- Initio operis Dei operi implorant fortis Dei. 307.1.b Initium Script. vocat id quod ante ante tempora.
- Imperiorum seminatio & oblivisci divinum est. 319.1.y in iustitia accepte species oculis obols acuti animos in Iudeam. 319.1.b imperio a venditione Christi quoniam sit sanctus. 319.1.b 319.1.c
- In medicis seniorum quomodo vivificant. Deum apus fons. 394.1.c 394.1.b & seqq.
- Interceptio legis & dilectione religiosis in eis in Christo. 319.1.c 319.1.b
- Interponit Dei quam fascinat fons. 340.1.c 340.1.b 340.1.a
- Instrumenta pastoris flosca quoniam. 374.1.c 374.1.b
- Instrumenta pastoris usum quoniam. 374.1.c 374.1.b
- Intra. Intel-

INDEX RERUM MEMORABILIVM.

- Intellectus res intellectus per speciem libi imprimis. 113.1.a
 Lotores peccata vel velato latentes deo. 13.2.d intentione de
 gentes ad errorum, sunt areas dolos. 101.1.a
 Interpres Vt gara immorit ab hereticis ut illicius fugiatur.
 101.1. a
- Invenit regenerationem in oculis Dei quid sit. 153.1.d
 Invito per seipsum ad uita suam. 157.1.c
 Invocare nomen Dei apud Hebreos significat omnem Dei cul-
 tum. 174.3.d Deum tempore invocando. 174.3.c
 Invocatur vocetur idolum & peccatum. 414.1.c
 Invocare vocum idolum & peccatum. 464.1.c
 Joachim Abbas Floriante quale fuit prophetar. 111.2.d
 S. Joannes Baptista pao fecerit in defunctum. 194.2d 195.2.b le
 huiusmodi, à Christo exalatus est. 173.2.d ear diebus illi am-
 gelus. 175.1.b 176.1.c preparavit viam ante Christum. 87.
 1.4 131.1.b missus est Christo quem a religio perficiens ante
 faciem Christi. 198.1.b et medi locutus S. Trinitatis. ibid. d
 cum a regnem incantatum fuisse certe Judei & Origenes. 199.
 1.b.c fuit vere homo. ibid. vir et misericordia a Deo. ibidem
 ramis sex mensibus habuit infans: in uno matrii beneficen-
 tia fuit, penit faciebat sura pota virat. ibid. pudificium & ca-
 stitatem habuit. 199.1.a pro castitate Matris occasus. ibid.
 namque peccava, falem delibera. & graviter. ibid. c
 & sive vix sollicitus. ibid. quomodo Iustus docuerit & con-
 ventient. sicut vestigia egestate. 32.2.d & teq. huius Spiritus
 fendo in defuncto edocet fuit. b huius inferi Cherubim. ibid.
 operari efficio, virtute & sanctitate omnes inferiores ange-
 los. ibid. fuit eius Eliae, ipius. ibid. c in quo à
 criterio Prophetarum dicitur. 300.1.c vocatur phasianus Propheta
 à Christo. ibid. fuit horizon & fibula legis veteris & nove.
 ibid. in quo Etiam similes fuerit. 141.1.c vir vocatus Elias.
 61.1.c quomodo convertentur corda patrum in filios. 441.1.d
 61.1. d
- S. Joannes Chrysostomus in exilium acto Constantiopolis terre
 motu contremisit. 188.2.c sped Arcadium Imp. curvit, ut
 que in Phoenicia esse idolis, penitus tollerentur. 133.1.a
 alba columba indicio designatus in Patriarcham. 106.1.c
 corpore exiguo fuit. 491.1.b
- S. Joannes Damascenus nazus Damasci eff. 190.1.d
- S. Joannes Eusebius naratus vno ad misericordiam auctoratu-
 sit. 91.1.a ejus de misericordia auctoratu. 34.2.b quam si no-
 ferencia ejus competrerit. 1.1.d
- P. Joannes Maldonatus Soc. Iesu, quotidie quaque mortis me-
 minit. 448.1.d
- Joannes Monachus sola Vener. Enchiridion videtur. 193.1.b
 Joannes Prefectus praetorio Beliatis panem coactum moluisse
 deprivavit, quād scirent penitus sit. 213.1.c

Joannes Silentiarius quomodo ab Atheo Archispel. compellatu-
 tur. 91.1.a quād ceterum de Dni opere fiduciam habebit. 374.1.c
 Iosias ejus est propria contra Schismatis. 162.4

Job quatuor Arabia vixit, malas voces & confusione. Asibi-
 cas moritur. 184.1.d cum eis Deus detinibus allepiscerat. 205.
 2.a cum Christo in carne infestus. 187.1.d pro sua incon-
 certa disputabat cum Iacob & Dio. 310.1.d iulicidum cum
 Deo ambulauit. 334.1.d

Jo ei ubi in natus, de qua tribu, cuius filius, quo tempore & qui
 bus prophetebat. 1.1.b 151.1.b prophetat iodi Jude & Benja-
 min. ibid. b ope penit temporie prophetebat quo Oies. huius
 regibus regibus in sub Manife, & poli exclaimat Samson. ibid. c
 cognoscimus captivitatem Babyloniam. 1.2.b quād argumentum.
 ibid. b ejus. & patris ejus. cymon: quid ingloriet. ibid. c est
 scelus inimic Simeon. 153.1.d an fit ad literam unius de tribus
 illis angelis, quos S. Joannes to Apocalypsi videt deinde
 venient nesciem. 180.1.a

R. Johanan de templo Hierosolymitano vaticinatio. 135.1.a
 Jonas quando prophetebat, debet quo rege. 13.1.b 149.1.c 169.
 1.b 184.1.d pauci annis praeceps Amos. 13.1.b 13.1.b a
 fuit filius viduar, quem tentauit Elias. 169.1.a 170.1.c a
 edole scribble, qui omnis Iehu in regno. 170.1.b fuit opinio-
 dies ex Geth Zabulonitate. 2.2. mithis ad Sardanapalem. ibid.
 ejus histori paucis praetexta. 270.1.b Sardanapalem catango
 scripte est, & monachus cuidam iudeo cum aliis Prophetar
 apparuit. 2.2. mithis in Iudea venit. 191.1.a predicate judaeum
 illi exaudiens. 197.1.b quomodo fugierit in Tharsis. ibid. c
 & iug. quomodo natus. abeo pesant quod vidat. 198.1.c eis
 Deum fugias. 1.1.a 197.1.c eis fugiens intrit in pericula.
 197.1.a tempestate pluviatur. 197.1.b eis domine in navi fo-
 pore gravi. ibid. e lenti. remanserunt confronteri regia a Deo.
 ibid. iure quomodo super illum escadunt. 197.1.c quomodo le
 Corvin. in Prop. Mis. XIX.

digressus Hebreum. 175.1.d ejus rexit magnitudo per
 potentiam. 1.2. quomodo peccator in mare subi. ibid. eur eam
 Deus in mare prostraverit. ibid. f. omnia que retrahit
 tellus in mare. 176.1.d devarior est a cruce. 277.1.a in eo
 similis fuit Christus patient & resurgens. 190.1.a 191.1.b
 1.2. 190.1.b 211.1.b 233.1.b quoniam miracul in eis clara
 sunt facta sunt. 177.1.d quid aeneo ejus hebreus fuit. ibid.
 c. perdidus angustiss ad Deum redit. ibid. d. & loqu. mos ejus
 operis fons. 198.1.d 1.2. spissus se lenon ad templum ad
 Deum genitum agendus. 2.2. aetate rectus & spicus sit in ma-
 ri Rubio. 179.1.c ejus angustia similes fu & angustia Christi
 in Novi. 179.1.c gerit curam pro salute nautarum. 2.2.b
 ejecit eis circa Joppen. & ec. 2.2. a. 2.2. a. in fuit e fasci
 quoniam Christofilius intercesserat. 270.1.c 281.1.b off indecens
 relictio mortis mortis. 2.2. c. erato liberatus flagit ad tem-
 plum. ut vox perifereret. 281.1.b e. per sepluim non fuit
 in Nivite, sed in Palatinum. 2.2. c. quoniam vero. viam traxit
 unius dei infiltrationem & imploravit. 281.1.b tertiam Nivite
 partem praedicando obivit de primo. ibid. videlicet oracula
 regum siue, cui sit affilius. 188.1.a labores indocet
 bonorum proprii amore. 2.2. b. operis Nivitius ponit indocere
 aetate, peccat venialitas. ibid. poli XL. diam praedicatiois
 fuit afflictio egressus ei Nivite, evanescit expellens. 289.
 1.a videlicet nullum ei dem iniqui, mormone. ibid. quoniam
 Nivite valdecent in Iudeam redirent. 191.1.a eam dicit
 papa Seprinus. Adhuc tradidit & Nivite subvenient, inuit
 mysterium restituendis: & iuxta verum Hebreum, Ad-
 hoc quadrigantes dies, inquit mysterium auctorantis Christi.
 175.1. d

Jonathas Jude Machabeus frater, quas Philistinorum urbes cepe-
 rit. 112.1.a 2.2. quoniam sit separatus Azoti. 113.1.d

Joppe celebrissima portis est totius Judae. 175.1.c 1.2. epus
 Ioseph. ibid. 175.1.b quoniam differat a mari rubro. 2.2. d

Iordanis fuit medium terra sancta. 342.1.c

Iaphat rex in sepulcro in Sion, an in villa Iaphat. 275.1.d
 Iaphat rex in sepulcro in Sion, an in villa Iaphat. 275.1.d

Iaphat rex in sepulcro in Sion, an in villa Iaphat. 275.1.d

Iaphat rex in sepulcro in Sion, an in villa Iaphat. 275.1.d

Iaphat rex in sepulcro in Sion, an in villa Iaphat. 275.1.d

Iaphat rex in sepulcro in Sion, an in villa Iaphat. 275.1.d

In fratres peccatoe fuit benignus. 319.1.a

Ioseph bullularius est spicula extremitas ad Vespaianum deducens
 eff. 418.1.c suis filiis sapit vacillas. 416.1.d

Jobias fuit rex philistinus. 414.1.c 2.2. a. epus mortuus Iudea plan-
 tare. 515.1. c. 1.2. an in eius macte incertum postea necesse est
 Administrum, & hoc fuscum. lucida surxit. 413.1.c epus
 filii fuit an fuit tres pastores à Deo locuti. 549.1.a coram mi-
 fera fuit. 417.1.a

Iobus filius Sophonis, fuit murice, hinc ejus nomen corone
 quam fecit, fuit incolum. 109.1.b an fuit quartus domus ef-
 f. 1.2. nescit. ibid. alio nomine dicitur Hem. 113.1.a

Iohannes in victoriam praedecessit, fuit iolem & Iunani. 417.1.
 d typus fuit Christi. 445.1.d 411.1.d 37.1.a Inquit ibid. est
 quod Oies. 27.1.4

Iovis quidam flamus tricarinatus. 485.1.a

Litur vocetur ignis. 461.1.a ha Dei quam sit affl. ns. 486.1.d
 149.1.c ipsi ha deum dominus est, bonus servus. 356.1.b dies
 non illi dies judicial, car. 461.1.d ita quoniam hominem de-
 metur. 154.1.d rubiginis aquiparatus. 157.1.d quando re-
 lut infans est. 154.2.d illi Dei evidens signum est, eum ipse
 compulsi, vel animam cuiusque desirat. 231.1.d ita Dei in
 persecutorum duplex est. 341.1.d

Iusti occidi fuit mentis & rationis. 245.1.c 61.3.1.b
 Iusti haecque & bibat aqua è mati. 317.1.a

Iusti fuit figura Christi Iesu, etiam inquantum medius fuit inter
 Abraham & Iacob. 397.1.4

In Iudea in vicinie audierit teste motum, quem Amos indicat.
 188.1.d quare nubes & diluvia per Ierusalem incollerit.
 411.1.d 196.1.c quando edidit oraculum de Christo nascituru.
 310.1.c d

S. Iudeus Hispalensem labore longo doctrinam sibi paravit.
 298.1.2

Immel quare a domo Abraham pulsus fit. 194.1.4

Iusti vos unde deducatur. 137.1.a 1.2.4. Israel precepsit popule
 Deuter. 125.1.a 130.1.b et Aegyptio vocatur, sive figura
 Christi pueri inde redirens. 131.1.d aratrum fidicem.
 132.1.a Iusti & Iuda dicti inquantum post felicitaria Iacobos,
 quae ad captivitatem Babyloniam. 16.1.a post eam pro
 eodem fumenter, & Iacobis nomen ad folias duas tribus tran-
 fit. ibid. 198.1.a 190.1.b

Miraculus vocatus docens tribus. 2.2. e eorum regnum à Deo acci-
 111.1. sum

INDEX RERVM MEMORABILIUM

- fuit fuit, 45. s. d. 46. s. b. non quicquid omnem ex Affyria redie-
runt, sed per persecutum Iudeam, 46. s. b. 256. s. a. 254. 4. s.
quodcumque comparsum matatu, 47. 1. s. b. & omnes colla-
re, 47. 1. s. b. quodcumque Tiro ubi, 47. 1. s. b. & secundi co-
muni, 48. 1. s. b. & seq. & Roboam defleente & J.
robom creante peccarunt contra eum divinum, 49. 1. a. c. cur
& Prophetus Chanania voceret, 33. 1. b. hec vocentur non
populus Dei, 4. 5. s. c. e. coram quo fititudinis, 34. 1. a. d. arbo-
ri pruferando, & apostola excedente comparsorum, 154. 2. d.
item vix nulla profectio ipsas, 155. 1. b. & e. coram excidio
denominare per subducere quam Oe se subterdiligeat, 66. 1. a.
eascur Deum noster edendas in valle, Jericho 46. 1. a. & seq.
a primo rege, Josuebat ad utique, iuxta Holme colere idem
la, 46. 1. d. non tantum per vitulos Berberis jacobinis, sed &
per viam quia ad eos illuc, 246. 1. d. ex exercitu tempore simile
Micerio ymento, 227. 3. a. potestens & Samuele regim, 2.
similis ab eo poterant iudices, 34. 1. a. quando salvi, & ce-
qui, 70. 1. d. fuga libi Chirilis, & ab Apollonio, & in
fine mundi sunt, 3. 1. b. non paucis p[ro]f[er]it[ur] Iudeorum idolum[rum]
fugientes, ex Samaria fugientes in Iudeam fuxerunt, 47. 2. c.
moleti quoque Deo vero Iusti factibus, & sed imperiis, 2.
120. 1. b. c. quando coram multi ad Deum redierunt, relata
idolatria, 151. 1. b. non nullum pulsum & pauperium veolifera
leguntur, nisi tempore Chirilis, 157. 1. a. veni Iustitia qui
sint, 157. 1. b. & seq. Hebrew Iudei, 157. 1. b.
Iudeus est terra angusta inter docestra, 157. 1. b.
Iudei utrum primaveris elegit, 158. 1. a.
Prima aeternitas Dei quo lat ad literam, 407. 1. d. h[ab]it[us] in
natura temporis, putat praestrum, praet[er]it & locutus, que
sunt aeternitate discutunt, 1. c. mystice aeternitatem cordia &
veritas, 408. 1. a.
Jobi[te]num primatum Cheilus relengens animabus io Pergamoris
dedit, 157. 1. b.
Juda vocatur interduum tota gen[er]e Judaica comp[ar]tens, 158. 1. a.
& alios et alii, 158. 1. b.
Iudeus dicitur: terra dehederalis, 154. 1. a. & 50. 1. b.
quodmodo facta in stuporem omnibus, 154. 1. b. e. d[omi]ni fnes, 229.
2. a. 231. 1. b. 232. 1. b. 236. 1. a. 236. 1. b. 238. 1. a. 238. 1. c. 239.
1. d. e[st]im[ul] longitudo, 239. 1. a. 249. 1. d. respicit[ur] Alix[on]s
Australis 246. 1. d. in eas[us] Deus temper emisit: non illa, 2.
252. 1. a. claram fidelitatem, hodie[us] felicitate & sterilitate, 158.
1. d. 249. 1. e. cor dicatur terra fandis, 247. 1. c. epi felicitas
& fortibus tota penitus ab imbe mortis & letorino, 249.
1. a. longius duplo ex quam lata, 256. 1. a. in eam quo-
modo Deus fuerit autem finaliter clementis, 250. 1. a. b.
Iudeus aliquando mystice caput pro fideli, & Chirilico, 2.
256. 1. b.
Iudei frumentum tricoratum tribabunt, 255. 1. b. in festis con-
vivia aliati celebabant, 257. 1. a. erant in imaginum adora-
tionem proprieatis, 30. 1. d. tubis populum convocabunt,
305. 1. b. cur ne velicerunt fargone, 257. 1. a. b. quacunque
d[omi]nus, in talibus manu[m] demergebant, 254. 1. a. folib[us] in blai-
phosia, & hucus velut tenebant, 256. 1. b. etiam in valli-
bus habebant locus, & idola, 250. 1. b. erant summi[er]ic-
des pro imis, & preponiti ad oblationem extimus, 30. 1. d.
post dedicationem habebant & consecrationem Atronis, faro
obstule sacrificium in die in defensu, 250. 1. d. ibi pronoxes fuere
in murmur, & ad idol. q[uo]d in Aeg[yp]to procole ager, redire, 251.
1. a. e[st] cor e[st] omnis Iudeus. Moysi fons[ur]atio, 252. 1. b. & seqq. in le-
tibus conuicti vacabat, 253. 1. a. sui gravis onus legi pre-
magnis votis Chirili nativitatem in requebant, 253. 1. c. quo-
modo languores angusti in eocenter, 252. 1. b. e[st] coram salvato-
res qui fuerint, 253. 1. a. quodcumque Ascher vel ad Aufrum
fuerit, 253. 1. b. e[st] coram Victoria tempore Machabaeorum, ibid.
b. c. Chirillo sicut victori in die palmarum, ramos oliva pre-
tenderunt, 253. 1. d. molis captivitate Babylonica afflitti re-
flopserunt, 254. 1. a. multo per captivitatem Iudeam, in alias eras
dispergit, sub Cvir & M[er]ib[us] e[st] redire, 255. 1. d. 256. 1. c. 257. 1. b.
c. d. multo quoque fugerunt in Hispanias, 257. 1. d. in Babyloni-
us habebant pontificem, legem, iudicis, regem, altare, fa-
cendorum, 258. 1. a. & Chirilo docent[ur] pacem eisiderit, 258. 1. d.
ibid. post captivitatem Babyloniam idola non sunt re-
lapsi, 258. 1. c. 259. 1. b. 259. 1. c. 259. 1. d. a. e[st] coram excidio
Iudeitum per Titum calamitas, 259. 1. d. e[st] coram e[st] Babylonie
per Zorobabel liberatio predicatorum, 260. 1. a. & per veritatem, 259.
1. b. Iudam asiliatorum, 259. 1. b.
Judai Hispani, audis prodigiis Chirilli & Apolloniorum, mi-
sero legamus ad eos, qui aliquales ex iis a[re]t[ur] multi depo-
suerit, 263. 1. a. & e[st] coram excidio per Titum, ob occidum Chiril-
li, 263. 1. a. & seq.
Iudei, 40. 1. a. 260. 1. a. e[st] coram muti in Cenilo in Ecclesiast
Cenilo[rum] iusti, in eis modi velis & id Antichristi coram iuste-
li vi fuit, 70. 1. d. 211. 1. b. 212. 1. d. a. e[st] Romana ad flaco-
ra exagantia damnati, & Iudeulari facit fuit; e[st] coram iuste-
li, 457. 1. b. 103. 1. c.
Iudei contemporanei Prophetas fuerunt typi Iudeorum iuste-
li Christum; & excidio illos per Chaldaeos pra-
figurant excidium homini per Romanos, 174. 1. b. 120. 1. d. e[st] coram
Cenilo captivitate Babylonica liberando Habebat predi-
cili, 376. 1. b. sibi per ludere non poterat templum ac fan-
gum civitatem Deuteronomium imp[er] Chaldaeo, 376. 1. a. b.
Babylone redire quantopere op[er]e, & aggrediri partibus
fuis in P[er]fessio[ne] Iudei, 40. 1. d. e[st] coram nequa tempore
Amoris, 173. 1. b. e[st] coram velite p[er]fessio[ne] lap[is] Genitilium mores
& idololatriam affluentes, 417. 1. a. c. a. Propheta vocan-
t[ur] Cenilo[rum] ut imp[er]at, 416. 1. a. c. multo 8. 8. 8. 8. 8. 8. 8. 8. 8.
firme fidei e[st] cap[er]t[ur] reliqui, 418. 1. a. e[st] coram Propheta
tam fidelio[n]e, & ferri horrenti ut fugient[ur] in Babylonie, ibid.,
418. 1. a. 300. 1. d. & seq. iuxta quod Iudei[rum] obediens &
oppugnat, 418. 1. a. quodcumque fuit in epiphany defensio[n]is
apparetur, 418. 1. a. e[st] coram Genitilis iustis p[er]fessis,
428. 1. a. b. quando Philistini intergerunt, 419. 1. b. & lap[is] in
S. Iudei, vocatus nominis gentium quas mores, & cal-
culum imitabant, 419. 1. a. c. e[st] coram Achicops esse vitiosum
hominium, 419. 1. b. e[st] coram Iudei[rum] humiliatis docuit, 416.
1. c. ob vanam bonitatem a[re]te[re] Deliciis ruit, 417. 1. c. LXX.
animi in captivitate babylonica maniere. Cito permittente
reditore, 440. 1. c. 441. 1. b. dupl[ic]e combatiunt annos & mes-
ses, 443. 1. a. d. meritis meritorum lumen, ibid. ibid. ibid. ex ea
privatae in Iudeitum redigunt, confundunt[ur] omnes Zoro-
babalem, 451. 1. a. b. regim[us] iustitiae ipso[rum] p[er]ficiunt[ur] captivi-
tatem monit[ur] penes p[ro]p[ter]eas, 452. 405. 1. a. 209. 1. d. a. e[st] coram
templo redicendo fagus fuit, 453. 1. a. 209. 1. d. e[st] coram templum
recalculantes ad delicta Deut[er]on. Gentiles, 453. 1. a. b. quod
p[er]e[st]re p[er]ficiunt[ur] abolerunt, 453. 1. a. b. ipsi promis[er]o[n]is
pro Chirilis, 456. 1. d. o[ste]r[re]m beatis in membra glorio-
ga, quoniam circa cymosum convoluteb[us], 458. 1. a. e[st] coram
imp[er]i. duplex, id[em] arris, & octoo[n] Chirili, 460. 1. a. c.
quoniam imp[er]ierunt membrum imp[er]at[ur] fuis, ibid. d. r[ati]o[n]is
se religiosus convide[re] quis p[ro]cessu[rum] direxit, 461. 1. a. c. e[st] coram
Iudei[rum] quasdam diuinae Iudei[rum] 251. 1. d. tempio[rum] illa u.
tuta petra non adhuc diuinae debent, ibid. d. 461. 1. a. e[st] coram
lancifolia[rum] exaltat[ur] in genio & abditu, 461. 1. b. dum Chaldaei fugarunt, spartitione se per Syiam, Persi-
dem, Meiam, Aegyptum, 514. 1. a. 516. 1. b. quando re-
dierunt in Iudeitum, 416. 1. d. p[er]fessio[ne] Chirili in Iudea
religione ad coledantem[ur], 516. 1. a. b. varia eorum genia-
ria variis de causis, 517. 1. a. b. p[er]fessio[ne] e[st] captivitate re-
fusa[rum] non lapides terminantur ab humis destruunt[ur], 517. 1. a.
a. p[er]fessoribus decipiunt[ur] fuci, 517. 1. b. 153. 1. b. p[er]gau-
bant ut plurimum pedes, 513. 1. b. a. lap[is] ac pede manent[ur]
Bophurum Thriatium, 513. 1. b. e[st] coram quo[m] milia in ex-
cidio Iudeitum occida Be capta, 514. 1. b. d. quod sub Antio-
cho Epiphanem, ibid. multo ei parum malitia contempla-
tum, 515. 1. b. 516. 1. b. 517. 1. a. e[st] captivitate redi[ct]us aqueductu-
bus urbis resurrerunt, 519. 1. a. e[st] coram occasione Hel-
polis ac Aegyptio templum existinxerunt, 517. 1. b. 154. 1. b.
In eo p[er]tinet, ibid. c. e[st] coram p[er]ficiunt[ur] rei-
cent, & alienigenas contra legem discutunt, 518. 1. a. 254.
1. b. 259. 1. b. ipsi ut pecuniam suam elegerit Dens, 258. 1. a.
258. 1. b. 259. 1. c. 259. 1. d. Dens[us] nup[er] contrahendit, 259. 1. c.
259. 1. d. coram Gracie contouit ipsi negotium fuit p[er]fessio[ne] e[st] cap-
tivitate, 259. 1. d. 259. 1. e. 259. 1. f.
vix Hebrew, Israeline.
Iudeorum habentissimum servitum, 8. 8. e[st] inferia, 60. 1. b. reti
utrius militare, 258. 1. a. e[st] coram iuste[re] regi, rep. iuste[re] &
& altari, oboccisione Chirillum; & e[st] coram idololatriam,
69. 1. c. 44. 1. a. 198. 1. a. 200. 1. a. 200. 1. b. 200. 1. c. e[st] coram
non extimant Deum eorum apud se habuisse, 199. 1. d.
fus dolos in flatens, 199. 1. d. & hoc nomine fregi a Pro-
pheciis

INDEX RERUM MEMORABILIA.

- pheta fuggituli . 336.1.c Christum ubique deprimeret coan-
sul . 339.1.c eorum in Christianos odium . 342.1.c eorum per-
misus in Aegyptum fugientem . 346.1.c eorum pauci in Hispania
ad Chalidum fuisse conversi . 347.1.d expeditissimum Melita,
qui doloat Romanos . & alias gentes Juvenal de illis habebat . 48.
4. 348.1.d 348.1.b 349.1.c cumque poterant & magni-
fici . 349.1.d ad hysq; & Romanis & clavis & lapidariis fane
ad inscenam exterriti in teatrum uenirebant . 412.1.b quoniam plangent
Bellis & regnari uteruerint . 413.1.d prostrata coruus nominis
. 413.1.b uictus & subtilis leuantem . ibid , agens terribilis tem-
plum a Ihsu Misericordiam , & ipsius gloriosum Salomonicum .
414.1.c 415.1.d quod ab eis portata exaltabatur . 415.1.c
416.1.a tate templum coacti sunt redacturare post Chalidum . 415.1.a
406.1.a hoc quod sortis erat de igne . 417.1.b lucernis sua
finita & fabrum celebrante . 419.1.d Chalidum de christianissimo
advertisente monstrosus magis afflantur . 419.1.d sunt in tu-
toriatis & occula . 419.1.b nam eum eos excepti non terra .
419.1.c Antichristi adhuc rebus quasi idolo impetravit . 419.
419.1.b in his mundi ad Christum convertoverunt . ibid . 419.1.b
eorum cognitioe jam obscurae sunt . 419.1.a eorum blasphemie-
mia & misericordia Dei ob regalium populum haec . 419.1.d so-
rom. Multas refutauit . 400.1.d et Anachristus . ibidem
potius Eliam fore praecorundum prius adventus Melita . 406.
406.1.b cum avide expectaret . 1.d cur ei in circuacione tellum
ponante . ibid .

ii qui Christo credidere , in excidio urbium tam anima quam
corposa levavisti sunt . 419.1.c paucissimi horum Christo credide-
re . 419.1.b 420.1.d

Judei tribus in Dei cultu permanebant . 213.1.c 214.1.c eari arcus cali-
gori meruerunt , quam levant . 417.1.b ejuscar Dei fit misericordia .
418.1.d ita ut caputvitate abducto , ut proximus heres ppa-
teretur occupare poterat . 419.1.d

Judas Patriarcha prius post Moses mare rubrum ingressus dici-
tus . 132.1.b

Juda predixisse Christum iniurias vendicandas ingratitudine . 132.1.b
eis argenteos in templo projectarit . 349.1.c

Judas Machabeus libens ad circumlocutionem compulit . 264.1.c
ante prælumen tem per opem Dei invocabat . 202.1.c 214.1.c
quia operas ipsius Gratianum colligenter . 571.1.a unde dictum
a Jeremias aureum gladium accipiter missum a Deo . 538.1.c

Judas Galilensis fuit ihudus populū paphos . 547.1.d

Judicantes homines pro affectu , & quod vires illi , virlo quod
viri est , venient depurant . 261.1.d Judicante iugé in Scripto
idem quod vindicante . 261.1.b intercedens idem quod accusa-
re . 51.1.d

Judicantes pauperes operimenta flagellauerunt . 191.1.d adflictorum Sion
in languoribus . 198.1.d judicantes homicidio puniendo quantum
bosci præfuerit . 184.1.c judicantes partis suorū ruerū julos & pubi-
tatem , & pueris impudicos conuenientia injuriarū . 64.1.a 347.1.c
judicantes rapacē luptam adimplauerunt . 177.1.d 431.1.d

Judicantes peccata , item pesca & condemnatio . 434.1.c
h caput aliquando pro peccata , fanditate , detrito & officio
virtutis . 214.1.d 215.1.b 216.1.c 217.1.d judicantes quando & quo-
modo aequaliter iusta fuerint . 173.1.b judicata Dei soni sunt
seruanda . 1.2

Judicantes particulare cuiusque peccati Christus vel per se vel per
angelos . 555.1.b in eo quaque anime fux causam agat . 330.
2.d Judicantes vocate ad ignem quid sit . 535.1.a judicium le-
num eis & in fratre . 191.2.b

Judicantes diem que agna praefuerint . 172.1.b coris fit dies ma-
gris . 172.1.d dicti pot si magnum dies Jecharth . 51.1.d tunc
omnes gentes congregabentur Deus in valle Josaphat , & judica-
bit . 176.1.c de eo loquuntur Prophetæ quali de die præfui-
tus . 180.1.c ejus horum . 128.1.b 174.1.c & lego . 421.1.c temper-
bie ppa occulabundus . 174.1.b an eo atque orbis eardiu-
m in convellebundus . 328.1.c tunc Describatur tabulari
de lectura codicium . 431.1.d in dies sic dicatur esse proprie-
tatem . 432.1.b cum vocetur amarus , ac erit dies ira , tribulationis ,
angustiae , calamitatis , necessitatis , perditionis , tumultus ,
tenebrarum , turbinis , tubis , desolationis , jubilationis , ne-
bulæ & procellariorum . ibid . & tunc impui Christus videbatur
in omnem confitentem . 555.1.d ille proprie nec dies , nec nos
dicimus , cur : sed velipera . 563.1.c de proprie Domini dies est ,
et qui hominum . 431.1.b 432.1.d erit in igne dupliciti sue-
cens . 511.1.a cur vocetur dies refectionis Chalidum . 413.
1.a ostendit hic Christum sicut versus Deum . ibid tunc Christus
sicut futurus proprius sol jutlinus . 511.1.a & defecentes in mon-
tem Oliveti , & eum in majestate concuerit . 547.1.d tunc it
appropiat us aduersariis . 347.1.b tunc impui plangent mor-
tore in Prope . Am. XIX.

item Christi . 557.1.d tunc Christus & Sancti cingentur igne
confiditrationis mundi . 476.1.b tunc Deus omnia regna mundi
Gloria subiectis . 460.1.c tunc sicut omnis cura eis facie eius .
477.1.c tunc quoque peccatores quasi igne exceperuntur . 602.1.c
Iuge crucifixum & quod effet . 186.1.c

Jugum Christi quoniam grave sit . 510.1.b iugum quoniam fu-
erit maxilla est crutatum . 127.2.d

Jugorum fratres fuit regno exclusi . 394.1.c

Iulia Augustilia libidinum paternorum fuit annula . 421.1.c

Iulianus Apollonia ligata calix ibidem perficit . 441.1.c

Iulius Caesar ambitio . 134.1.c in bellis celestis . 376.1.b
ponens autem fuit Aegyptum facere provinciam . 508.1.b a Virgi-
lio vocatus Diphilus . 494.1.c ejus flatu vertice curta ap-
pingeretur . 513.1.d Julianus Aliximana . 269.1.c
Iulius decimus dicti consilium fuit templum à Chalidio . 511.1.c
17.1.b nam verò dit murus nisi perficiatur . 17.1.b

Jumentum in tropologio quid denotet . 399.1.d

Juniperus regia in præstat ambarum , furem vigilaci , fed gra-
uem domeni . 174.1.c

Judei patericii coniugi preses ; hinc si sacrificantes cur felici
stans divulsa abeant . 610.1.c

Juniperumell atlas latrice . 79.1.c & 416.1.d iuramentum ex-
cratiorum quoniam H-hebi proferant . 211.1.d

Jurans apè faciliter perierat . 900.1.a iurare per regem quoniam
S. Iustitiam . 416.2.b iurandi confutandinem cur tortes concurat
S. Chrysostomus . 449.1.b

Juratio obtemperat impudentis , quod iure non possent . 739.1.d

Julius myro ob variis analogias afflantur . 460.1.c 468.1.c & de
seq; vita & rectitudine in duobus constitit . 397.1.c 311.1.c iustitia
omnia qui apprenduntur , bene celant . 571.1.c foli ambulante
in vīi Domini rectis . 151.1.b in iusti preuentis portant iram
Dei . 241.1.d symbolum uia & hoc vocantur . 379.1.d ipse
deus Sp. sanctus in propria persona . 50.1.b quo res buina
morali fraterio . ibid videlicet sancti .

in Iustificatione SS. Trinitatis funditlanitatem recipimus . 491.1.
d quid inde boni conqueramus . 214.1.d iustitiae impli maledi-
cendi opus est , qualis cali terrore creatio . 244.1.c iustifica-
tionis exordium in adulis à Del preventiente gratia caputur .
404.1.c in iustificatione peccatorum acti dealbatur .

Julinianus Imp. pretiosissimum mensum templo S. Sophia dono
dedit . 381.1.c

Julitius & Leontius vindicta quam Deo charta , curia & honoris sit .
417.1.d 509.1.d iustitia divina quoniam in Justo favorit .
510.1.b iustitia subinde ea ppter promundie . 511.1.d iustitia
foiis iudicis est . 373.1.b iustitia , per quam iustificamur , mul-
ta complectitur . 505.1.d iustitia triplicem partitum significativa-
tione . 312.1.d capite interdum pro iustificatione . 404.1.d
interdum pro entericordia . 314.1.c eadem iustitia & iudicium
iugantur in Scripto , significant duo officia iustis iudicis . ibid
Juventibus cor visiones danda dicantur , non lenibus . 271.1.d

K. vitium fuit pampili & palmites , vel fasticulus far.
mentorum vitis . 372.1.b

Kolachi vino adulto cur se ante pratum implant . 518.1.d

L. Abis cur statim gaudium sc merito occupet . 470.1.a labium
unum electio quoniam articulus Christus suo in orenum
advente . 434.1.c labium elecium quod sit . 416.1.a
in Scripto vocatur omnes peccatores . & matrem vix & in-
luria , cur . 174.1.b labores quos noſtri caſa Christus fulgescit .
367.1.b c labores castrenses qui finit . 174.1.d

Laborandum hic , ut potes acceptimus premium . 313.1.c
Lecedemonum eis effent fortes in bello . 474.1.c & loco uten-
tur vestibus rubris . 207.1.d curru unanimitas civitatis pro
muo fuit . 434.1.a

Lachis ubi Iudah ventante Semnacherib , misit legatos cum mu-
seribus ad Geth urbem Phœlium . 199.1.d primi noſtrae est
à Semnacherib , cultum idolum prima fecerit .

Lacordat cuiusdam adoteſcentis genitofitas . 107.1.d

Lacrymæ compunctionis & penitentia creſte luctu . 408.1.c

Lactare quid proprie sit , & unde derivatur . 58.1.a

Lacum Propheta vocant infernum & limbum . 316.1.c lacus
mirabilis iusta Neapolitanum & examinans & vivificans .
591.1.c

Lata nescientis trifibris in hac vita .

Lata velutinae homines lape emoti facti . 410.1.c

Laiicona reformatio inchoata à reformatio faceretur . 51.1.
1. a laici coniugati cur pte Monachis . lectioni 5. Scriptor.

INDEX RERUM MEMORABILIVM.

- vacare debant. 18.1.c eorum proprie est opes coacervare pro
familia iustificatione de liberte. 248.4.c
- Lamentarii quis plenis caserent huius adhibebantur plm. 103.2.a
- larmis pietatis fuit qui Ioseph deponerat. 273.14.e epis descriptio
& magnanimit. ibid. undecim dicator. 379.2.a larma Arislaus
an alia & vulgaris. ibid. b
- larmossejus quis ritus apud proros. 246.1.a
- Lampos caput in candelabro Zacharias pro vase conservare olearum
continebat. 488.1.b epis deceptio. 195.2.a lampades molorum Rome jo
sepulcris Martyrum ad aliquot facula arserunt sine olei affusio
ne. 496.2.a
- Lapidatio etat; poena adulterii apud Iudeos. 341.1.a
- Lapilli cur adducunt humorem, cribando. 253.1.d lapilli an bene
significat plebos. ibid. d
- Lapis primarius inclusum est Christus. 497.1.d lapis titularis &
templi quod sit. 491.1.d 258.1.d lapsi flammam quis dicatur.
494.1.b lapis primus fabrica aliquip magna cum sollemni
tate posse foliat. 496.1.a lapsi de patere clamans, adagium
quid significat. 389.1.c lapsi oneris quis dicatur; tales tol
erant posse ipso opere. Judas ex exercitando virtus. 551.1.c lapsi
celatus quomodo vocaret Christus. 416.1.d lapides XII. post
transitus Jordani ad Iulias erexit ius typos XII. tribus &
Apolloforum. 248.1.c 783.1.d lapides soviles, triumphi &
re iaculicis memoriam solent erigiri. 528.1.c lapides viales qui
ibid. lapides sandi & separationis quomodo fuerint Apollini
virique Apollonici. 1.c.d
- Lappa est spinosa, foliculina habet aculeis plenius: est triplex;
velut intra se germinata. 271.1.b
- Lapis tempore ad magnum gratianum telurgit. 270.2.a
- Lares domusci erant therapiam. 706.1.b
- Lararium loco earum, in quo lares & del domuscei colebantur &
servabantur. 270.1.d
- Lasteroniana basilica confecta a Constantino Magno ex paano
Lasterono. 217.1.d 380.2.d epis Episcopus proprius est Po
tifex; iu et carthagineus. 481.1.d agos dignatus. 2.a
- Latina lingua omnes haec ibid Rom. Pontificis Deum & Chri
stum colunt. 437.1.a
- Latrones duo inter quos pendit Christus, ut significetur per
duis illa anima, quoniam ex medio cum cognitiorum aut
Prophetar. 198.1.d latronum nomine olim vocabantur milites,
quid latro significat. 96.1.d latrones Syri quales fuerint, a qua
bus exagazat Israhelit. ibid.
- Larus Christi utrumque ex eruce perfusum fuit lancea. 167.1.d id
an fit sone patens domui Rom, quem indicans Zacharias. ibid.
ex eo aperto floreat omnia Sacra menta. ibid. olim vultus eius
quam patens & vulnus fuerit. ibid.
- Laudari solent ab ore dotes ejus, a quo aliquip petuisse. 395.1.a
- S.Laurentius Justinianus fuit alias Venetianum. 521.1.a
- Laureatum in talia integrè pagi turcomont confluunt. 518.1.a
- Laures denotata prouidimus, dicas Apollini. 499.1.a
- Leana leonis ferocies est, maxime cum peperit, atque cauosa.
87.1.a 142.1.a
- Lebes omnis quomodo sit sanctificatae Domino. 146.1.d lebentes
in templo certe servarent. 183.1.d tuus phialis pauciores &
minores facili. ibid. aebur multitudi, quam Zacharias in
templo predicto fuit quomodo ad iteram intelligendo. ibid. d
- Leffo duplex cunctis in terram retrocur, utrunc mytilena adm
ittenda praetulit. 375.1.d
- Leffus avans illi mammoma, superbi honor, gulosi mensa, luxu
rioi cubile, acidi torpor & somnus. 206.1.b in lethis com
bant Hebrei. 199.1.a Jeti dicti à legendis heribus, e quibus
fuerint. 216.1.c Jeti plaga que dicatur. 201.1.d & tec.
Leffistimia Gentilium quamnam est. 199.1.b
- Legatio olim cur diretur annulus. 460.1.c
- Legiones prætorianae Dm ida unde dicta Ceteri & Phœbehi. 415.
1.b quod eorum omnium, ibid. erant Philippi. ibid.
- Lemma, id est allusio, Septuag. cur vocant opus. 301.1.c
- Lenones omnem soimz ornatum diligunt. 378.1.c
- S. Leonii Papæ impedit omnis manuscum culpa, quam non sibi dissimila
ta, 64.1.a præcepit protagonista Iuscheinis hæc si sunt. 400.1.a
- Leugingit cum fama & prædám videt. & cum eas capi. 303.1.c
ita, lenafaciens, ut a se inducere eos curaret, eos halitus ex in
giore gravis est. ibid. quatenus cum jugiter laborat, & hanc
ablinetia superat. 163.1.d iconocomparatus Christus euange
listus per le, & per Apollinos. 531.1.d oculus imper eaco
bat. 495.1.d dilectissimum prædam diversi e. rullius. 361.1.b
lenonis tyrannus comparator. 411.1.b lenonis plurimi in fal
libus Judeis erant. 440.1.c lenonis qualis placidus te s. Sabo
exhibitent. 87.1.a 933.1.b
- Leni quidam pro avo Christi. 957.1.d Leni famula cas in
Christi morte plangere debuit. 2.b
- Levia verba & opera signum fuor animis levitatis. 473.1.d
- Levit in tabernaculo exc. b. e. discutere. 79.2.a Levite morti ad
Christum conversi, facti sunt sancti. 404.1.a
- Leuconitorum dentes acuti & simili form. 158.1.c eorum manu
moscas. 86.1.a
- Lex Dei vocata argentea. 454.1.c lex Domini in die judicis
peccatorum em compurgat. 428.1.d legem ponunt pii super eorū, im
pauli corda. 590.1.b legere fuor anima civitatis. 197.1.a lex
Mosis vel velut pluvia marina. 212.1.d 115.1.a ex epi. iugo
Christi ita nos eduxit, ut precepsit quodammodo. 526.1.c lex
Euangelica est lex ultima, & ea finita venturam est judicium.
410.1.a quomodo dicunt perpendiculum. 494.1.b est lex am
moris, quietis & concordie. 332.1.a in ea fuit veritatem de pro
prietate sacerdotum & sacrificia. 334.1.b est velut pluvia serotina.
323.1.b in ea omnes sunt pacati, sed pauperes tenent primas,
511.1.d legem perfectam assulit Christus in orbem veniens.
433.1.d in lege natura Deus nequit disproprietate. 108.1.c lex
scripta est commentatoris vita lanciferum. 108.1.c lex Dei
scripta sapientia per judicium. 316.1.a leges debent esse vincula
charitatis. 127.1.d leges cur tabulis lapides inscrip. a Mo
ise. 208.1.b leges, tunc veteres, tum Christianorum, sicut
velut fonticuli Adam. 179.1.d
- Liberum vinum fuit perfunditum: & botici, qui quibusdam espi
mitur, ingentes sunt. 191.1.a spic mens fuit in regione calida
frugalis & monsora, ibid. olim cedri abundavit, iam
penè in caeti. 238.1.b caper interdum pro thoro. 157.1.a
erat terminus Iuda, & in omnem Gentium versus Aquilonem.
142.1.a 251.1.d per eum defagitus templum aliquando & Je
rusalem, cur, unde dicitur. 395.1.b est Libano lignum excedit
pro templo Salomon, & Zorobabel & Iudas pro eiudem re
lizatione. 449.1.d
- Liberatio, era sollicitus libaminis, potu vini & olei, quotiescun
dum debuerat. 110.1.a 199.1.d
- Liberula cur magister architetti. 471.1.c
- Libice signum Dei membra, voluntatem & decreto. 497.1.d
liber memoria Dei est liber virtus & cari. 401.1.d liber memo
ria Summi Pontificis quis sit. 509.1.b libri multi facie de pro
fani perierit. 252.1.d libros, veteres affirmabunt numero ver
suum, non capitum. 32.2.a
- Liberalitas das Deus opes ad exercitationem humanitatis. 444.1.d
- Liberalitas de numeris amicos facit. 343.1.d liberalitate suorum
non vincit Deus. 407.1.c
- Liberatio Iudeorum & Babylone fuit typus liberationis hominem
per Christum erit levigata peccati, diaboloi, & inferni. 371.
1.a 409.1.d quando illa facta sit. 196.1.d
- Liberatores variis Israheli, Christi sunt typi. 371.1.a
- Liberatae contripiendi & facendisbus sequuntur. 536.1.a libertas
est vita moralis & civilis. 88.1.d
- Liberiduo quomodo peccandi viae Dives obstruit. 16.1.b
- Libido non exultat in ipso adiu veniente. 97.1.a si puma fu
perbit. 83.1.d matre ell idolatria aqua sic barefuit. 169.1.d
eructa afflimerat. 177.1.c hemini etiam supieci mentem cri
pit. 75.1.c eam feliciter regre fuitur. 438.1.d
- Licensio vita monachorum quomodo a Deo puosur. 343.1.a
- Ligna letitiam eximpturibus; unde dicta. 183.1.d illius pro
prietas deinceps. 183.1.d
- Lilium cur similitudine fidei ob septem analogias. 150.1.d illius pro
prietas deinceps. 183.1.d
- Limbus cur vocet lacus fons aqua. 363.1.a
- Lingu una & ferme huius isti flum. metocenit. 334.1.a lingu Al
lysis & Chaldaica viscere fuit. 193.1.d
- Lingu consonante discenda est Deo, eaque fratre representatione
375.1. b
- Liniger cur docti sacerdotes Argypsi sunt. 416.1.c
- Lipone que figura Rhetorices sit. 302.1.b
- Litanias septemfides Roma in inquisitoria luc indirec. S.Gregorius
Papa. 284.1.b 166.1.d eam omnia plena precibus altritur. 166.1.d
- litanias maiores sanctorum Concilium Mogontiense. ibid.
- Loca aliquor Scriptura, in quibus Septuaginta verbo plane à
Vulgata differit. 437.1. b
- Locupli vox unde derivatur. 182.1.d
- Loculatum exercitus. 164.1.a Argypsi erant hieroglyphicum
fons; eis multi Sancti precibus nisi abergerent. 163.1.d
- præauocantes bohemum adventum & bellicosum stragens. ibid.
- an canunt et truci. 158.1.a a comparante equis eque equibus.
158.1.a 163.1.b nihil in ipsius. 163.1.a e. rullius aces. ibid.
e. aetradum pleniusque cornices arborum. 153.1.d loculta lo
culla.

IN DEX RERV M EMORABILIVM.

- culturum , est foibes locutus , &c. aerelabu . 369.1.c
 Lociu angelorum quoniam sit . 355.1.b locutio Dei ad animam quoniam dicit . 18.1.b
 Longi , amenter fuit , breviores ingeniosiores . 358.1.a
 Longinuus et miles qui lenoce Chorilli latere aperore , & omnes filium Dei esse agnover . 355.1.d
 Longitudo palla deinceps duplo ad latitudinem . 499.1.d
 Loqui ad cor quid fit Scriptura phras . 611.1.b
 Lora , est lora acina . 67.1.d
 Lucifer in Script . vocatus generis propagatio . 347.1.a lucerna increata Deitatis epus mensa , intellectus , perspicacia , scientia . 48.1.1.a quia ejusdem lucernas cravat . 411.1.c ad lucernam querente quid fit adagialiter . 421.1.a lucernas aevendit Iudari in felix . 480.1.d lucernas lepitem laterales habebat candeli- brum Gachasius vilium . 481.1.b carum decrictio . ibid .
 Lucerna prius per noctem relict . 489.1.c
 Lucifer est noster tyronus , ejus pacula ignita fusa , ejus milites iusti dianites plurimi . 361.1.b conseruum perpetuum in terra pro Ecclesia depugnat S.Michael . 479.1.a est rex somni Pontificis , ab invento superbius ? 174.1.d ex ea ex calice de turbato Genesim fixerunt Asten Aye calo depulimus . 373.1.b
 Luciferum velillatum Veneris Hebrei ut vocantur ; cum ut regi , nam casu colere variis gentes . 232.1.d ear dicunt Arapibus Bacham , Hebreis kuma a eam cur coluerint Hebrei in deferto . ibid . quoniam hanc effumarint , indeb est symbolum vanitatis fortunae . 31.1.a lucifer oris et doctrinae Christi . 31.1.a
 Luctu turpi nemo distinxit ; spuma evanescit Christiano . 396.1.a et a lacrante inutilis ; ad suis honestos impendi non potest , à templo in id repellit Deus . 1.1.b lacrum Deo duco collectum proprieatis . 446.1.c temperatum à Deo veni , excessivum sex peccatum includit . 454.1.b
 Locus undique dicatur , non erat cadius , & ideo facer . 312.1.d cuius cœsucidi ut superfluitos Dei justificari . ibid .
L. Ludovicus rex Dei se per omnia condecoravit . 392.1.c quid talis fuit non sene etira ut Ecclesie præcepterit . 511.1.d
 Ludovicus Pps Imp. XL , dico jepus transig in Ven-Eucherianum quotidianum fumens . 518.1.a
 Lugen quando metaphorice dicuntur agri . 196.1.c
 Lumborum concilio iugurit ex eisdem deliquio . 361.1.d in lumbis & rebibus confitit unzima pars reborum hominis . ibid .
 357.1.b si confortetur , si flingatur . 379.1.b
 Lumen Euangeli luciferi poli tenetures genitiliem . 18.1.c dum propheticum quod proprieit sit . 18.1.c est necessarium , non liberum mense . ibid .
 Luna symbolice quoniam in fango enim convertitur . 118.1.b quoniam uropologice . ibide bona creticea creditur animalia . 407.1.b
 Lupus in fame lupum vorat . 361.1.a luporum an sit duplex genus . 377.1.b lupus congeneremus hyena , lynx , panthera , lycosa , thoes , 1.1. genos , misflos , feroces , voracissimi & iniustitiales ; unde vox lupus derivatur . 378.1.d docti graffiantur , & car . ibid . eorum oculi lucem noctu & diu- lanus ; alij stiam mand ab prædam excuse . 377.1.d luporum noctu quia ferocius . Hocd lupi in venechia pellant : ibide .
 Luritias accepta ferenda converterit Orientalium . 359.1.c
 Lucifer imaginis , meru infamia fuit . 205.1.b ejus inicia pro- basiss imaginis eti veritas . 69.1.a
 Luti nomine ei vocatus cereris athletarum . 388.1.d opes sunt lutum densum . ibid .
 Luta eo quozi filia nascitur , lacrante & oculorum . 497.1.a lux perpetua gloria , & renovationis mundi futura post dictum predicti . 169.1.b lux symbolice prosperitate , inaudita mente , licetis et gaudi . 219.1.d 245.1.c 309.1.b 311.1.a hoc cas- leto est opus ad Prophetas intelligendum . 311.1.a
 Luuaria schema publicum est . 478.1.a ipsa & avaritia sunt duas filii diaboli tempor infansibus . 97.1.b luxuria est porna arro- gatio . 81.1.d vide Libido .
 Luuariis lo torosioris libidinis sua compotent . 161.1.c ipsi & gulosi in die iudicii maxime à Deo judice exigitur . 179.1. b
 Luxus provisiorum depradatione & defoliatione punitor . 243.1.d Lycaonoppi qui sunt , & quia noctu saviant . 377.1.b
 Lychnis lapidis ercentie luna edit somum modulare . 391.1.d
 Lydavina jugiter in Chorilli crutifai vulneribus habebatur . 551.1.b
 Lyra in convivis convivis tradebatur olim , quam iusta propi- nationes refrigerarent . 236.1.b
 Lydia Antiochica dux qualiter à Deo persecutus . 172.1.d
 Lytumachia superbia . 19.1.b 360.1.b
- M Accedens negabat Spuritus sancti divinitatem . 211.1.b à Concilio Coimbrino pointata damnatio est . 473.1.a
 Machabaeus victoriarum praedicantur à Prophetis . 385.1.c 319.1.d subiit maximè flosci religio , & fortitudine judeorum , & erat legitimus principes . 461.1.a Machabaeus , Judas , Jo- nathas , Simon iusta triginta annos à Deo sublati . 349.1.a re- flaurauit & ornauit templum & uita Jerusalim . 572.1.b 9.1. 171.1.a eorum uictoria significat symbolice per fontes . 470.1.b facte & portantes de principiis populi . 505.1.d quo modo Damascum uisque vicitur extendit . 505.1.a egois generosis attingentur . 516.1.d eorum potestis . 517.1.a ro- bur . 42.1.d pugnabis pecies inequitas . 518.1.a los angelis in prælio adiuverunt . 522.1.d 324.1.a 366.1.a 367.1.b lo per-secutione fugerunt ad montes . 465.1.b viribus & victoriis Da- videm superaret . 553.1.d facti sunt quasi alythus divinum , ibid . quoniam vocatus Judas & domus David , cum effec- tu terminos Judas , fed de religione gentis uite propagare . 519.1.c Machabaeorum mater malitia amanuimus habuimus . 519.1.a Machabaeorum frames quomodo inter se diffant . 162.1.d
 Madiantinus , infelix Gedone , paver . 184.1.a Madiantides quondam Isrealites ad lonicacionem & idololatriam pelle- xerint , & quis poenas dedeant , eas à Jofue . 322.1.b 405.1.d in Scriptura vocantur Aethiopes , nempe Orientales . 405.1.d 434.1.b
 Magi demonem invocant , sed it tandem ab eis animam & cos- pus extortum . 300.1.d damones familiares habent in sonis . 461.1.b alii male laudent & facient . 515.1.d
 Magistratus officium quod sit . 537.1.a medio soleri affiliorunt . 2.1. quid meministi debet . ibid .
 Magistri iumentorum error circa angelorum merita . 330.1.a Magna lapsus patet & ruit . 147.1.a à perire intulit exordium capson . 493.1.a magni plenumque timidi sunt . 1.1.2 magni eide qui volunt , felix humilient . 1.1.2 Magnut dier Jesrahel qui fit Octo . 1.1.2 magnos dies quos vocantur Romani , & qui Mathematici magnus annus . ibid . 173.1.d
 Magnanimi communiter laetari pufilli iuer . 1.1.2
 Magnanimitas mundana in offencia non condonandis , dolobus et . 119.1.d magnanimitas illustris principum & Prælatorum illi virtus . 543.1.a
 Magnates quoniam coripiendi . 1.1.2
 Magnificus sumus per insolitatem . 164.1.b
 Mahometaneum per fecitionem contra Ecclesiam adumbrat e- quia pallidus Johanni in Apocal. vifua . 478.2.d vide Turce .
 Mansus Dei quam aquila , sublimis & tremenda . 314.1.d quoniam illa exacte à nobis in uiri velit . ibid .
 Mala omnia tua publica , rum privata à Deo insiguntur . 203.1.d nihil proprium matrem est nisi peccatum . ibid . mala tria ignoramus peccatum , ignorantia , concupiscentia & mis- eria . 180.1.b malum an , Deo dispensante , sit non malum . 39.1.d malum oritur ea negligi deicibus . 498.1.c
M. Malachias Hiberia Archepiscopus in quo Malachias Propheta similius fuerit . 579.1.a Hiberia pices retrahit . 71.1.a
 Malachias lute ultimus Prophetaus , ne poft sunt . Judei alium osque ad Christum habuerit . 578.1.a 578.1.d non sicut ange- li in carne humana . 377.1.c cur vocetur angelus ibid . 578.1.d an si uidetis Elda scordote . 579.1.d & frq. iuuenia obicit . 578.1.b profet cum aliis Concilio Judæorum collecto ad confezionem canonum librorum sacrorum . ibid . p. p. p. p. tatur iub Dario Hyppais , & deinceps . ibid . item poft com- immutatum fabricum templi . 2.1. 243.1.d eis argumentum . 578.1.a & frq. est sententia bevis , sed mysterii forendus : novi testamenti mysteria multa prænuntiantur . ibid . Martysolo- gus Rom. ascripuit eis . 59.1.b
 Malchus philosophus cur dein dicitus Porphyrius . 484.1.c
 Malchus monachus hebetum fugiens totta sepulchrum se abdidit . 519.1. d
 Maleditionem Hebrai contraria nomine vocare benedictionem . 233.1.a 313.1.a
 quoniam Mal-dict benedictionibet nostris Deus 5 specie d ma- ledicere Dei malefactores . 498.1.d 498.1.b maledicere inter- dum caput pro supplicia inferr . 500.1.b quoniam impos- bus in fine mundi & die iudicii Christus maledicetur sit . 619.1. d
 Malitia dici potest flatera dolosa . 139.1.a
 Malogramma pte representat angulum Chorilli . 557.1.a sunt symbolem optimatum , item charitatis . ibide videntur uva- pom . ibid .
 Manici quoniam divinest . 19.1.a
 Manie

INDEX RERVM MEMORABILIVM,

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

inbiens. 243.1. hec eorum mercimoniose sepe incallunt caudes ob
negligentum Dei cultum.	446.1. c	5.1.9
Mercator loca circa dilabuntur.	351.1. a	
Mercis caput subinde per lucro operatur.	356.1. c	
Mercatoris fortes & fortior. 364.2. a tales ducere, ut turpi viz
timenim imponant, scilicet illi. 43.2. a indolem suam proficiem
municant. 43.1. c sunt viriles latrantes. 181.1. a cautes in
turpitudine perleventia. ibid. 23.1. c mercatoris non distinetur.
266.1. a inferius humani car. 75.1. b ambois etiam plangendo
detinetur.	368.2. d	
Mercatores etiam viri dici possent ob abusus libidinis. 75.2. a
olim per initia luci Venientia condecorabat. 295.2. c in dilabun
torum donaria. i. bid. b fuit de monum magne. 109.1. d		
Mesa trix Moab quo occasione amulatio sua manibus proprium
filium, non regis Edom.	159.1. a	
Messallina Claudiu imp. uxor fuit infamis.	43.2. d	
Messias. Iudicatrix refutata. 242.2. 432.2. d 562.1. a cum
monitionem quandam miram in flumine fauorum agnoscunt
R. bibit. 15.1. d ejus les & testas in Scriptura vocatur novissi
ma. 170.1. c 310.1. a mortuus probatur, ideoque ad Hebreos
vocatur filius caducus. 21.1. d cum veniente contra Iudeos con
vincitur. 351.1. a 455.1.2. 456.1.2. 458.1.2. h. quia haec cum ex
peccato, & quando.	26.2. 411.2. 414.1. a	
Mellem pavimus inferunt in horeta qui Dei cultum negligunt.
454.5. d		
Metalplus pribrebus ell apud Prophetas Minores.	1.2.3.4	
Methodius Mastyrus fit auditor libri prophetici, qui ejus nomine
circumseruit.	31.1. d	
Mesochrysa erubita Prophetis aquo ac Poenis.	1.2.1. d	
Metu pallosum membra inducit, & linguis silencio.	206.2. b	
Micha Idolom erexit in vnde Dan.	119.2. c	
Micha Propheta suppar al. 1.1.4. Brad verbum idem libido
cum edidit. 112.2. d 308.1. a. c. quando cupitur proprieate, &
quid prohet. 23.2. d 294.1.2. 301.1.4. Michae forte dico.
292.1. a. 1. Propterea fuit Morathita. ibid. episcopatus suus
in Morath. ibid. c. fuit ex tribu Iuda. ibid. Martyr occi
bit, & misericordiose obsequio intercessit. ejus corpus sub Throdo
feo teum reperit. 31.1. c 32.1. c 33.1. c 34.1. c		
Micahita omnia erubita.	105.2. b	
Miguel Propheta suppedit al. 1.1.4. Brad verbum idem libido
cum edidit. 112.2. d 308.1. a. c. quando cupitur proprieate, &
quid prohet. 23.2. d 294.1.2. 301.1.4. Michae forte dico.
292.1. a. 1. Propterea fuit Morathita. ibid. episcopatus suus
in Morath. ibid. c. fuit ex tribu Iuda. ibid. Martyr occi
bit, & misericordiose obsequio intercessit. ejus corpus sub Throdo
feo teum reperit. 31.1. c 32.1. c 33.1. c 34.1. c		
Mihabita omnia erubita.	105.2. b	
Minchita quando. Iudicatrix invenientur. 362.1. d. eorum refutante
nem quoniam do promitterat Deus. 25.2.4. c cur regis Idumaeorum
mortui & repulsi nulla estiderunt. 157.1. b quando id factum es
non confit. ibid. d eos quando Judai diripiuntur. 417.1. a
quando hi ad Dei veri cultum compulsi. 2. b symbolum sunt
blasphemorum.		
Minchita per nigrum colorem denotatur.	435.1. c	
Minchitum omne ecclesiam ell in ecclia Def.	410.2. a	
Modus q. horde ad annuum vitium Romani assignabat levia
Se allis. 1.2.3.4. modus Italicus dupli est ad Hispanicum. 34.2.4. c		
Mochari numquam licet.	403.1. a	
Majora caligine oculi aequo ac menti inducit. 245.1. b		
Maia pala est sacrificium fastrum, vel farina qua vestimenta imm
lante caput aspergebatur. 304.2. a molta salsa qua deteretur.
474.2. d		
Moloch et Deus Ammonitum, summus deorum. 165.2. b 212.1. b
cum Hebræo in deferto colitur tam cum Beelpheb. 212.1. b &
cum in tabernacula fecerunt circumferuntur. ibid. c non idem
est cum Rampham, sed cum iole.		
Monschi cuiusdam Eleemoni misericordia: 354.2. d affus quodno
do libidinosi tentationem vicerit. 107.1. d monachii fortis dicit
colant.		
Monschus IV. ad designata per ercas, loculas, brochos de ru
bigenum. 157.1. c depingit ex solente per IV. b. f. f. & quadri
gas. ibid. 305.1. a monachus Abyssin. m & Chaldaeorum per
equos rufos significatur. 307.1. b monachus Pericis and sup
ponatur.		
Montefortis maximus danni infidulus.	351.2. a	
Monteurores quomodo castigarentur.	352.1. a	
M. Monica post lacram communionem ardor.	323.2.4. a	
Mohite vitorium, est angelus. 579.1. b quoniam it monere de
bet.	179.1. b	
Monopolis frumenti acriter infestatur S. Ambrosius. 244.1.4. con
principes plecant 243.1. b eorum metes sepe Dei deservent,
te de reue.		
Monsion Stron quomo dicitus sanctitas. 264.2.2. 316.1. c monition
afflituatione extrema monition. 153.2. a sunt quasi funi famenta
ter. 153.2. b magna in rerum natura virtutis nomen obtin
et. 311.2. c monies quoniam Deus cist, in quibus Israëli pecc
rant. 329.2. b monies symbolice nostri principes & magistratu
rum. 330.1. b mons umbrofus, o. quod defensio Christi, typus
B. Virginem denotat. 400.2. d item Deus Patrem vel celum
ibi. b mons magnus cum vocent templi fabricam impedi
valentes. 491.1. d monies duas erant in Ierusalem, & duu casta
cam.		
Monstra peccatorum quando parturamus.	352.1. d	
Morathita patria Michæla, viciusa in tribu Iuda, ell autem loca
Mariæ.	198.1. b 300.1. c	
Morbis sepe peccatorum flagella sunt. 341.2. d eorum vi potest quia
aliariunt a sebus. c. ac si item labores picescent, tamen pecc
tentia. 382.1. c mortuorum animi curando si que frater. 390.1. b
Moria terra, sancta dictum ab quatuor caulis s. g. h. e. crat
Septemtioneum Ierusalem, in quo edificatum erat templum. 340.1. d		

INDEX RERUM MEMORABILIVM.

- Moribus li 20 vienit .
 Moris cur vinctus congregatio . 73.3.d mors tyrannorum plena que cruentia est . 10.1.c mors quomodo homines vivos interficiuntur . 27.3.c quare vocut nihil . 14.2.d per Adas peccatum in orbe induita , omib[us] eis postea dominabatur . 15.2.b sed Christus a morte & inferno resurgens , de utriusque transfiguraz . 1.2.e & seqq . 15.1.a expugnat etiam Valentinum . 15.2.a velut uncinus pomerium est , quo omnes homines doces , viresque de vita attrahit . 14.2.e ei influeat Christianus per Christum . 14.6.2.a ejus hagiographicum . 14.1.c lo lapit qui alibi infirmus . 9.2.c quando patrore est . 4.10.2.a morti comparare ambulatio & avarum . 8.1.b d ascendit per seraphim . 4.19.1.d in morte a quilibet visitant Christum crucifixum . 15.5.2.a Mortale peccatum odis Deus olio infano . 17.9.2.d Mortificatio vita , passiones & membra , plangunt tropoli . Chri-
tus crucifixus . 15.8.2.a Mortificatio entinum martyrum est . 13.4.2.d & seq apud primitu-
tenda ad nationem accedunt . 16.1.2.d cibes in p[er]f[ec]tio . 5.7.2.a Mortuum tangentes Iulius immundi erant . 11.2.d mortuos exhu-
mavit in uomum est . 19.7.2.d Mores imago viatorum , quam verborum . 7.2.a Mortuus arbore scribitur Genes per os meum . & per : e[st] arboreum
prudentissima . 1.2.b Melica urbi qu[m] magna & frequens . 1.2.b-1.d Moles in Ethiopias calida motorus , quomodo a serpentibus illatus fuerit . 1.1.b ea in pacem congerit . 2.1.2.d Deus vocan-
tem fecundus est . 2.2.2.d Anthropomorpha dicens figura fuit Crilli carnis nonnulli afflentis . 2.1.2.a liberans Hebreos & cardens Pharaonem , typus fuit Cyn liberator Judaeorum per extem-
Balaam , uterque typus Christi liberatoris fideliem per ita-
gen diaboli . 4.0.1.d Dei promissus cur dubitet . 14.1.2.d &
ejus posse non sicut in fidejot . 1.2.c Moles , Aaron & Es-
rael in intelligentia per duo illa animalia , in quorum me hi co-
quendem Christum ait Prothet . 3.8.2.a hi ambo silentibus
Christo vocantur nisi oī . 4.9.1.d Moles Cœnensis quomodo Judæi impoſuerit . 14.7.2.d Motio Deli catastrophie vocatur legatus . 1.19.2.b Min , id est terrena , medicis quadruplex est . 2.7.2.a Moris orbis caeli est in recte vocem istam aeternitatis . 40.1.2.d Mugitus & vox bovin per catachresin animalibus alii , hominum ter-
ra & mari tribuitur . 5.9.1.c Mula pariente expugnat Eborum à Dario . Hydaspis . 4.7.6.2.d muli erant frequentes apud Judæos . 1.6.1.2.a Mulier inconfusa est & garrula . 2.0.1.2.a molis viris perdidit . ibid . earum quanta potest . 2.6.1.b 5.6.2.c mulier in ampho-
sa media cur fedet : pud Zchariam , & quomodo id concipiendo . 5.0.1.d quid hoc significet . ibid . quid denotet tropolo-
gicē . 2.2.d & seqq . mulieres due impietates in Babylonem de-
serentes quid significant . 5.1.2.d & seqq . mulier symbolum est infidelitas & concupiscencia . 5.0.1.a et illa metropolis omnium fecelerum & varie de mulierum improbitate & peccatis gnomos . ibid . & seqq . earum , etiam devoratum , fuga fadetur . 5.6.2.c Mundana omnia in comparatione Dei nihil sunt . 15.1.2.d mun-
dani ces fent pietatem vacuam est . 1.6.1.2.a et 6.0.1.2.b eocum inanis fuidia le contentiones . 5.6.1.a in rebus divinis pari sunt , sed in his quae spectant pompa aut venientia , profici . 5.0.2.2.a Muder serpentes significat vindicare cum . 1.8.1.2.a Muder est deus mendacij , & omnis mundana hereditas , pra-
ferunt iniquum acquitari . 2.0.1.2.d & seqq . eis tyrannicus dominos , se & eis mutabilitas . 5.1.2.c omnis : jes gloria est fella ca-
dens . 2.1.2.d ipsa vanitas est inlata puncti brevissimi . 3.0.1.2.d totus mundi huius fallacia descriptio . 4.6.1.d 15.6.2.a 15.9.2.d totus in malitia positus est . 1.6.1.b ejus illecebris blandie ingredien-
tur , sed muler tandem hominem in internum demergunt . 5.1.2.d &
ejus operas pompa , prosperitas nobis contentienda sunt . 17.4.1.b ex eo velut in Babylone sic giendum . 4.7.2.c & Nivne compa-
ratum , quod pompa , opes , vices , gloriam , vanitatis & exaci-
dum . 3.6.2.c et canticum Dei . 1.13.2.a item templum Dei . 4.9.1.2.b mundus subtilioris vocatur globus & elementaris & fasci-
culis . 1.1.1.2.d est quasi magnum quadrum animal . 3.9.2.d quadrum dubitat in tradizione Hebraeorum . 3.9.2.d 3.97.1.c igne configurations peribit . 6.7.1.c Munera humana que dicuntur . 1.8.1.2.b Murmuratura non est contra Deum punitionem . 1.13.1.2.a Murus edificatus a Tio Jerusalim obdience ut cam ad extremitate
digresset . 6.6.1.c mino triclini dilatata erant tres regiones ejus
versus Septemgibiem . 4.9.1.2.b 3.97.1.a Musum Jerapum & liquum fuit Alexandria ? . 1.1.1.2.a
- Multa quomodo praestantibus sole fit . 31.2.c regla similitudine . 1.2.2.a Musica vetere con vivis salibusserunt . 1.2.2.a-1.b Mufla urbis Tigri aliacens an fit Nivne vetus . 1.2.2.a-1.b Mufla flumen boni certi occupat , & ejus vites 7.6.1.c 11.6.1.d Mutari curveruntur Deus . 6.0.1.2.a & fe q. Mutatio offici & loci a p[er] homines a suis copeditis antea . 1.2.2.b mutatio omnis que iam est mors . 6.6.1.c mutationes corda perirent in multis miraculis poterunt sunt . 1.2.2.b Motuato & vellere que dicuntur & mot . 4.8.1.2.a quid symbolicē re-
pertantur . 1.2.2.b Abi primi fuit fructus Palestina , similes ficibus , sed habili longi-
ores . 1.2.2.b Mysteriosus creber apud Prophetas est . 1.2.2.b Myrtus vinen qua vites habeat . 1.2.2.b Myrtus ob hinc item amar loca prigia . 4.6.1.d a b est hilaritatis indicium . 4.6.1.d myrti ramus circulare oliu[m] mas est convi-
vus ad canendum excita fluidi in quo justitiae si symbolum . ibid . ex ea figura corona principiū . 2.c symbolum quoque est felicitatis . ibid . ac B. Vi gaudi . ibid . c. d. nemo omnium iustorum . 4.6.2.b & seqq . creder justa aqua . ibid . ac ejus bacis sic vinaum , ejus odor . ibid . c. d. fuit Venit circa dicas d[omi]ni . temper-
vitis , ejus oleum arringit . ibid . d in felice Romanis ea tempora
cogebatur . a. a. t[er]tiis a[er]is leviter noctibus ibid . cum focus
quiam fit prasitas , ejus bacis odore pro piper uterum : valeat
ad conciliando diffidendum animos . ibid . c. d. a[er]is a proprie-
ties traduntur . ibid . d & seqq . est brevis vira , se celestis frag-
tus . 4.9.1.d tacris olim adhibebatur . ibid . c
- N As rex Ammon in quo typus fit diabolus . 4.9.1.a Nabu-
chodonosor senior , aliter dictus Nabonassir vel Nabonos-
tar , ex evertitur Nivne : fuit pater Nabuchodonosoris magni . 1.16.2.2.d
- Nabuchodonosor junioris vel magis quatuor in Judæam 25 pedi-
tiones notantur per erucas , loculas , bruchos , rubiginem . 1.17.1.d tredecim annis Tyrus obedit . 1.9.1.c bruci comparatur . 2.13.1.b item inferno de morti . 1.9.1.c 1.20.1.c 1.21.2.b capite Jerusalim invaserit Ammon , Moab Edom . Tyrus . 1.18.1.b 3.6.1.d in Hispaniam subiugat , & 1.6.2.d Iudeos transfluerit . 1.5.2.a fuit auctor monachis Babylonis translatu[m] ab Africis . 3.6.2.a ejus anni subducatur . 1.17.1.a typus fit diabolus . 2.7.2.d ob superbum motatus in bellum est . 1.2.a est p[er]terit Dei . 3.4.2.1.c ejus infidelitas rapacitas . 1.8.2-a & ejus exercitus vocante
hamus , figura recte . 1.8.1.2.a & tres expeditiones in Judæam se-
er . ibid . p[er]torum compactor . a. a. 3.4.1.2.b & item ebro . 3.8.2.a & uictoris opp[er]e unione pauperum an fuit typus Christi . 3.8.2.a quando subiugat Ehiopas . 4.7.1.d typus qui in re
Ammonis . 3.6.2.b Nabuardan & Nabuchodonosor denotantur per duas molies
impictantes in Babylonem abripientes . 1.2.2.b
- Nania etiam per parabolam significatur . 1.2.2.b
- Nahum Prophetus qui occasio cœta Nivne prophetat . 3.5.1.b &
tempore . ibid . c. 1.4.1.a 1.7.0.1.c & annis . 3.4.1.2.b quandoque ejus propheta clp[er]ta ibid . ejus obita que pre-
dixit . 3.4.1.2.b ejus nomes hebrei : quid fonte . a. a. mihi pro-
phetiam suam ad Nivnem per epistolam . 1.4.1.c a. a. varum can-
sus & soliscur . ibid . d orru fuit ex Elef[ac] : Vico Galilee . ibid . ejus propheta contra Nivnen comp[r]atur pluvia ferentia , & fons pluvio matutinus . 1.2.2.b
- Nares lata & papas qui habent , tarda ad iram senti : qui artus ,
cholerice fuit . 1.6.1.c 1.17.1.d
- Naso suspendere quid sit . 1.6.1.2.a nafus index ire & milites ibid .
Nathan Prophetus faber : can templi David et seq[ue]r[er]e predicere etia-
vit . 1.2.2.b
- Nathan quidam fuit in iudeis Christi . 1.2.2.b
- Nativitatem duplicitem Christus habet . 2.5.1.d
- Natura humana peccata Ad collapsa vocatur tabernaculum Da-
vid . 5.1.2.d e[st] vinculum omnium , & cum omnibus partem hu-
bens cum omnibus delicitur . 3.6.1.2.a ejus in preciis tacentis
profundis mysticē per lacum representatur , & que Christus
vincens eduxit . 1.2.2.b
- Neves fabricantur delictus homines à natani p[er]icit . 1.2.2.b
- Navigantes hanc procul à periculis abiute . 1.2.2.b
- Natura infideles ciebat utinam fortibus . 2.7.2.d & omnes in tem-
peste quo Jonas jactauit est , quod utrum Deum invocabat .
2.7.2.d cum misericordia fortes dormientem Jonas . 2.7.4.1.c quid a
Jona percontati sint . 2.7.4.1.b cur timerent timore magna . 2.7.4.1.b
et coram relut in eo salvando . ibid . & seqq . an id venient . 1.2.2.b
- Nazarei enim suum D[omi]n[um] comburcent . 3.0.2.2.a erant Religio-
vetetis

INDEX RERUM MEMORABILIVM.

- veritas legis, alibi hinc vino, gelibatur cibarium in omniam. 200.1. a 151.1. a per eum qui in alebant, à vulgo separari, & quasi Procederent erant. 369.1. b
Nebula magna Dei potentia in & laetitiam offerebat nebulae m-
 rabilis. 311.1. b
 per viam Negationis inclusa ad Dei cognitionem pervenire, quam
 per viam affirmacionis. 394.1. a
Nomina primorum orbis rex deo nominatus Abiriz, imperii sedes po-
 sunt Babylonie: sicut auctor narrat Babyl. 326.1. d
Neocenturia erat Hebrei prima dñi mensis & Kalendæ. 84.1. b
 & ita distribuit spes mensis. 243.1. b
Nero ex auro pyramis barbam Jovil Capitollino coecerit, vili. 191.1. c
 ego credo. 191.1. c
Nefroch templum Ninives ex ejus excidio solo tenuis durum est. 303.1. b
Neflorum portentus duas personas in Chelio fucellus fuit à Con-
 cilio Ephesino. 473.1. a ejus lingua à veribus corroborabatur. 371.1. c
Niger vocatur, detactor, calumniosus. 254.1. a quibus nigra est coda, de his gemitus verius Pythagoras. ibid. b nigris clericis & multi monachis vestimentis. 301.1. a
Nigros symbolum est in corona imperii. ibid.
 in Nibilo latratur peccator. 310.1. d nihil sine Deo factum est. 131.1. b
Nihil lepitem ollis influit jo mare: quotam exundans, oblitum
 Aegypti vice pluvia. 241.1. a ejus incrementa. 245.1. b
 & totam Aegyptum evenit, ibid. d vocatur turbidus. 321.1. c
 & niger. 431.1. d
Nimive quod sonet & unde vox dicta. 271.1. a 418.1. a quoque
 vocatur Ninna, quandoque Nuna. 273.1. a 319.1. d in ea Ailly-
 zi monachalis iedem fratre: et ad Tigrinam: à quo condita. 273.1. a
 273.1. b ejuscelera vindictam elababat. 317.1. c
 au in eam & tunc Jonasegetus ejus diffusus a mari. 280.1. d
 10 enim d. 3. das sic in eam via. 180.1. a ejus magnitudo quanta. 218.1. a
 218.1. b ipsi iter tridu continebat quod in illis repre-
 sente. 281.1. c & quando omnia collapsa & defracta sit, ibid. ejus
 subversio à Iosa prædicta, sui conditionata. 284.1. d Non est
 excusa ob peccatum in fide & recidivam, sed ob aliis nostrarum:
 quando ab Arctice Medo & Celto Babylonis subiecta: 2
 postea velocius potenter habuit reg. 345.1. b 353.1. d aliud
 ex eisdem intenti Nahum. 345.1. b id defractum. 348.1. c
 ad id varii genes confunduntur. 350.1. d inundatione Tigri
 capta & obliterata est. ibid. d dum convariatum, opere sua. 311.1. b
 273.1. b quando id contigerit. 341.1. a & legg. autem, an post excusam illie.
 rotolyma id factum sit. 318.1. b & caput pugnata sive post excidium
 horum. 196.1. d ipsius rebellans capitum est à Medo & Chaldeis
 regibus. ibid. b cunctum à Cyzareo obfita sit. 316.1. a ejus
 imperium quem auctor fletet. 357.1. a à Deo exaltata, quia is-
 raelensis sapientia iniquitas. 311.1. b condita sicut loco hu-
 mido & pauperrimo. 161.1. b ejus opera ibid. d erat velut Jaffrum
 lenium. 318.1. b genitio illi libidinosus cogitatio ad solam sua. & se
 vendidit in principali. 214.1. d 318.1. b illius mundi perficit &
 recidens. 309.1. b cur vetere civitas Ioseph. 430.1. a
Nimilia regem suum imitata, venit & venerari vacabat. 270.1. a
 quoniam ad predictam non Jonae crediderint in Deum. 271.1. a
 ind. vere jejunum publ. cum. 286.1. b id quadragesima diebus
 teruvorum. ibid. c haec penitentia molti eorum fuere iustificati,
 & alii, quicunque in justitia perficerunt. 286.1. b Deus illi
 porname condonavit & omnipotens ibid. d siue vedet contraria. 28.1. a
 dubitare de remissione non culpa, sed prece, dimittit. Quis fuit
 &c. 387.1. a quaqua siens via penitentia ipsorum. 2. b an
 statim ad predictationem. Id non possemanit. 286.1. b ead led post
 ad vomitionem reducitur à Chaldeis & cœli sunt. 320.1. a 345.1. b
Nimossi Affer, hoc adscivit Nimenem. 271.1. a quot annis anno
 Abraham vivit, & quando in ius monachia in Nimen fitte-
 rit. 357.1. a
Nibe in lapidem mutata est ob interfectos ab Apollinis filios fe-
 prem. 307.1. b
Nilius est patrum mensis anni sacri, & mensis paschalis. 441.1. d
 419.1. a
Nimoria hoc est penitus in Babylonie confixus, ejus sepulcrum:
 316.1. b
 Nix cur vocatur Villo & apparetur. 325.1. b
Nives tertiani dies obdolentes sibi succendent & dant frumentum co-
 piam. 321.1. b
Nivis vocatur myrra Apolloni & predicationis 323.1. b
 No primi dñe est Alexandria. 326.1. b
Nobiscum chilum non possum est quod si in molibus perierat. 311.1. b
 15798
- 551.1. c majora habent impetuosa virtus exercenda quam
 ignobilis. d nobiles Romani & Chaldei voti erant in armis
 & equis de frumentis ordinando. 359.1. c
 Nocturna preces de vigilia cur induit fuerint. 374.1. c
 Nox etiam annus arcana fabritarum. 304.1. c
 Noe item fons quod Nahum. 348.1. b
 compausu & unde dicta Nola. 311.1. b 363.1. b
Noem in Confirmatione vel ingressu Religio eius nouata fuit est:
 & cui id est. 481.1. c
Nomina Christians dauda pueris non Gentilium: 224.1. b
Nomina Christi vocari, quin per gloriosum. 319.1. a nomini Domini est ipse Dominus, qui per nomine invocatur. 174.1. a &
 symbolique ejus virtus, gloria, & omnis perfectio, ibid. in fa-
 nellos invocare sibi sunt Judaei nomine Domini. 329.1. a
Nomen Dei quo Christus fons patitur, quotquotque. 318.1. a nomina
 Hebrei praesertim animalium, genumarum, arbutorum, lapidum,
 multa significant. 167.1. c 141.1. a to nome Iesu sed Iesu. No-
 men ipse significat personam nominatam. 170.1. c nomina pa-
 rentum Hebrei sapientum pro posteris. 70.1. b nomina patrum
 aliquando juvantes pro Prophetis int. diligentes. 1. b in nominis
 propriis Prophetæ illudunt, ad eorum significata. 112.1. c
Novalis, non amplius in Scriptura non significant eternitatem.
 30.1. c 267.1. d
Nox Deini breva vita est. 73.1. a
Novacula acuta quam visitat Ilaist, quid denotet. 312.1. c
**Novale illi novus ager, cum in excus herbarum nominis primò coli-
 tur.** 312.1. c
Novatianus antipapa fuit tantum idolum pałtozis. 348.1. a
 cur in Novembri magna illa inclemantia. 316.1. a
Novitii Religionum quam seruantes sint. 412.1. b novitas in
 Religione ostendit dicendum quo ad faciem reperendum mo-
 raversunt. 171.1. b
Novum mundum fidelium Christus instituit. 181.1. d novioribus
 conuersis Hispanis & Lusitanis plores est. 367.1. a
Nor vilissimus accipi pionaris apri est. 475.1. d
Nubem Roma non tangebant incedamus. 167.1. a
Nubes quoniam vocem humum aereum, 238.1. c b fonte pluvie
 vehiculari. 10.1. b quadriga fuit Dcl. 406.1. c illi affilientur
 Apologeticis & vici Apologetici. 313.1. b
Nubes duri contusa an pomorum nomine comprehendantur.
 340.1. b
Nudare in Scriptura subinde condere significat. 408.1. c
Nudipes crast qui alienigena sibi legem habet. 312.1. c
Nudus vocatur lacer pannosus. 396.1. d
Nugacitas hominum quanta sit. 439.1. a
Nuga quatuorparte fidelis vivanda fuit. ibid. a nuga vox ab Hebreo
 noga derivata est, idemque significat. 437.1. b 438.1. a 3. b nuga
 vocutus homines, & res augaces & subtili. 312.1. d
Nume populum Rom. serm religiosis institutioe & cultibus
 regibus dominio. 1191.1. d
Nuntiata ob discordiam extixa. 414.1. a
Numerus cardinalis & caput pro ordinarii. 441.1. d per nu-
 merum nocturnum divinationis veteres. 374.2. a
Numinis metus & reverentia homines à peccato avocat, & ad
 hoc un impellit. 71.1. d
Nuptias un consuetudis & vi sex est Deus. 191.1. c earum ritus
 apud Gentiles. 3. a & b caru mithram, earum peccati Juno.
 ibid. a b ab illis abesse debet risa & iracundia. 1191.1. d
Nuricium Ephesium cur se vocet Deus. 316.1. b
Nuricium indutum & mortis lugent infantes. 42.1. d
 O
Bediendum Dei vocant. 372.1. b
 Obedientia vero ita quo se sita sit. 442.1. c manca que sit.
 314.1. c ejus symbolum oliva est. 350.1. d ipsa martyrium est.
 314.1. a d
Oblatio tristis animo oblati Deo displicet. 318.1. a oblatio myrra-
 ca quemam hametic sit. 581.1. b
Oblatio mundi que nomine Dei offerenda promittere, quemam
 sit. ibid. a b obtundit esse Eucharisticum sacrificium. ibid. d
 & fece. 365.1. b
Oblatio in peccatis designatur analogie per talorum plumbi.
 303.1. a b
Occidens peccatorum non vitantes quam frondi sunt. 300.1. b
Occidit impius Deus, dum eos facit prius. 318.1. a
 per Octo primorum hominem quos Michaelis intelligat. 317.1. b
 & sequens.
Oculis corporis in Scriptura significat oculum mentis. 134.1. a
 Oculis hominis centrum morborum genes habet. 241.1. b
Oculis buccul iostibus hieroglyphicum Dei est. 31.1. d 431.1. b
 Ocu-

INDEX RERUM MEMORABILIUM.

Oculeus quanta tura custodiat. 477. s. angelicis vocantur oculi. 478. s. idem p. c. 479. a. 100. a. gra	135. 1. b. idem Auran.
Oculeus deummodo nobis erat diabolus. 479. a. d. s. illi qui oculis nubes sunt exultat aversoribus, & contraria. 479. a. b.	Opere omnius eiusdem in Sion, ejusdem descriptio 312. a. 326. a. 348. a. ob abitudine dicta est Opere, id est remebatur. 312. a. d. non erat
Oculorum porta quando dicitur porta puerorum. 479. a. d. quoniam latet in fin. 312. a. 348. a.	in Paphos ibid significans paphicem caliginem Det. ibid b. Ophionem locutus fu. dico mali corporis & oculi perficiens.
Oculi incandescens Zacharias quid fuit. 479. a. s. d. quid significat. 479. a. b.	159. 1. b. 8. 8
Oculi sequimur lapidi a Zachar. vidi, an ei incis vel afflatus fuerunt, an verò a lapide separari, & in eis est reperitur & sensus operis et si eis suis oculis vel incis, ibid, & qui iter in lapide conscipienda sunt ibid, & quid significat, sed hitrologi, fuit ne possem dona Spiritus sancti. 479. a. c.	Opationes & extenuo un malorum in vires facilius recipiuntur pro propheticis vocationibus. 348. 1. b
Oculi fratrum cum fieri acerbitas. 394. a. c. odium Dei nullatenet porelli esse bonum aut licetum. 407. a. 2	Opinationes, capiti sunt orbium. 334. a. discutunt hinc montes & casca littera. 334. 1. b
Oculi Iudeorum in Christianos qui fecerunt. 359. a. c. ad odiorum agorae non erant Iudei repudium licetum. 359. 1. a.	Oculi prius Dei Patria sua sterna genitrix filii & primus redemptor huius nostrae fuit quis incarnatione. 350. 1. c
Odium aliquando in scripti, recensit meo amorem. 350. a. b. odio infinito Deus peccatum omne: odie. 350. 1. a.	Oculi boni, ferens et melioris. 352. 1. d
Oculo uisus fuit antiqua, magna de regia. 300. a. d.	Oculis virtus in quo confidit. 36. x. d. quid sit opere mendacium. 36. x. d
Oidorum rex. Vires in anima typice maximè ressuscitentur. 380. a. c. 459. 1. b. 8	Oculi bona debet habere omnes duas circumscriptiones politicas & negativas. 351. 1. c
Oeconomia vita Christi plena est paradoxus. 22. 1. a. 22. 1. d.	Oculi prius conclusionum quam oculi. 351. 1. c
Oferimus pra venire, quam decorum sit. 129. 1. d.	Opus olive est suum quem oculi producit. 349. 1. b
Officium homini est bonum facere, & mala declinare. 311. 1. d.	Oculi Dei, per excellentiam ei redemptio genera humana. 396. 1. d
Oleis abundantes regiones an pra dilis viri sapientes gigant. 216. 1. b.	Oculi per. sed facientia praxis. 335. 1. d
Olea desiderios, subiectios & obediens symbolum est. 165. 1. d. item aternata. ibid. c. inde pacis filii domini deo. hinc. Hinc. fata. 497. 1. a.	Oculi bona & vita multatio Deum ad clementiam fluctus. 386. 1. a. hac amplia per lapsum, post ponitatem omnium redunt. 386. 1. b
Oleum misericordia Deli symbolice representat. 250. 1. d. habet mitorem, ignis fomentum, & pinguedinem. 497. 1. a.	Oculi nostra omnia in Deum credunt, no. 3. c. etiam corporis quantumcumque lumen, sollicitate facienda suis. 335. 1. d
Olei sors Roma est terra prostrata per totum diem ante Christi orum. 451. a. b. in loco eternæ Beatis. 451. 1. b.	Oculi boni fuit femina beatissima eternata. 328. 1. a. es temporis quantum fit felicis. 362. a. b. in Christum coronatum. 370. 1. d. ea peccatis fondatis, & per nos, item qui ea ob offensa. Ioseph facti. 465. 1. b
Oliu proprieatis Pontificis cuiusdam ut adspicatur. 477. 1. b.	Oculi omnia lumen & impiorum non sunt peccata. 452. 1. a.
Oleum Samarie excellebat, ut hodie Tiburtinum & terebinth. 478. 1. b. Egyptus. 326. 1. a.	Oculi principio magis trip. Italicum fundat quia in edicta se misit. 452. 1. b
Olivavimboldic Ecclesiam & Sanctum quemlibet designat. 350. 1. d.	Oculi SS. Trinitatis ad extra suos tritos penitentia consummata. 398. 1. a. d.
Olivae duas apud Zachariam symbolice diversimodo accipiuntur. 479. 1. b. & seqq. sicutem descripsit. 488. 1. a. d. & leng. quid libyam sit denotare. 489. 1. b. & seqq. olivae prout facit Roma. 495. 1. c.	Oculi Deo danda. 384. 1. a. 385. 1. b.
Oliveti mons quod illi ubi situs, vocatur Gethsemanus & inclutus: quid latu guttum. 465. 1. a. d. 466. 1. a. & seqq. isti ym bonum Ecclesia. 466. 1. a. & seqq. 467. 1. a. ex Gethsemane in celorum auctoritate. inde Antichristum deturabitur, & illic ad iudicium veniet, & d. quoniam & quanto nimis sit. 468. 1. a. & seqq. 469. 1. b.	Oculi sua Propheta scribut & hominibus sui aet. delecturis. 386. 1. a. q. i. e. i. cu. l. t. e. r. e. 386. 1. a. d.
Olia lucernae & iherusalem & in gloriam deonatur. 293. 1. c.	Oculi etiam falli vendere 300. simon est. 387. 1. a. b.
Olympias neptis Alba iuxta omnia sua in pauperes erogavit. 93. 1. a.	Oculi sua Deum attemperat conditio hominum. 397. 1. a. d. deorum oculis in somnia capabantur in dolores passa deponit magnatum. 398. 1. a. item doceunt imperi regnus. 399. 1. b. & apud Cenobites. 398. 1. d. 450. 1. b. plane deservunt in morte Christi. 479. 1. d.
Olympias neptis Alba iuxta omnia sua in pauperes erogavit. 93. 1. a.	Oculum rationabilis d' apud Iudeos efficiat. 479. 1. d.
Olympias neptis Alba iuxta omnia sua in pauperes erogavit. 93. 1. a.	Quando omnis labilis manuam, tam pro negligibus quibus protinus populus accedit. 394. 1. a.
Olympias neptis Alba iuxta omnia sua in pauperes erogavit. 93. 1. a.	Ontio ad Deum pro principibus & opere ipsius. 395. 1. a.
Omnis factus potius a Judais qui in Egyptum fogerant, Helopolitanum temp. 376. 1. c.	Omnis factus vel neg. cl. quanta sit vis. 30. 1. 1. a. ea magia antiguorum. S. Scriptura quidam studio. 21. 1. a. e. colos penetrat abieisque effusa. 309. 1. a. b. d. omnem orationem ingens Det. & Spiritus sancti donum est. 314. 1. a. b. d. est oculis coelestis, & per quam a D. pro Christi misericordia in gratiam regnum, non subditus vacue latus. 315. 1. a. 316. 1. a. 317. 1. a. 318. 1. a.
Omnis factus potius a Judais qui in Egyptum fogerant, Helopolitanum temp. 376. 1. c.	Oratio Christi ad impium in die iudicij. 319. 1. a. 320. 1. a. 321. 1. a. 322. 1. a.
Omnis appellata templum, urbs & regio Heliopolita, qua occasione ad fiduciam. ibid. quadam id fierent. ibid.	an non Orbi Christi podice in valle Josaphat fedente concutient. 323. 1. a. 324. 1. a. 325. 1. a. 326. 1. a.
Oncrotalorum avis similis est cygnus, datus a fono, ejus inglorius, & vocat gaudia, quia sonum se replicat, etiam immoda Judais; & ibi plus symbolum, dicunt quoque pelicanus, & est amissus foliorum. 483. 1. b.	Cibis fulorum compara pene et formicosis. 327. 1. a. d.
Ossa vocant pectus Evangelium duplicitas. 326. 1. a. b. ossa vocant prophetia triplex, minax, odiois de calamitorum. 346. 1. b. 372. 1. c. 454. 1. a. 17. 1. c. tam propriae primum, ipse partus late, permittit talibus fons. 17. 1. c. d.	Ordinandi olim ex eius aliando à Deo defensibus. 328. 1. a. d.
Operatorium labora xp̄e incassum cadunt ob neglegit. Del cultum & gratiam. 446. 1. c.	Ordines Ratiocini quibus de causa & prima functione decideant. 329. 1. a.
Opes quam vana sunt, de indigne quibus homo cor appetit, quam noxie. 361. 1. b. ab omniis poffitribus ad jecos a volatu glori. 368. 1. a. d. discutunt lumen ob vilitudinem. 319. 1. a. Item quia iniquum collectus animam cum p. cao, b. d. b. d. vocatur in Scripta propriae. 358. 1. a.	Oculis est Christus. 330. 1. a. 331. 1. a. 332. 1. a.
Opes suas templis & personis Deo dedicatis. 372. 1. a. Deo gratiam. 373. 1. a. d. avaro sunt aduersi, rapina, robur, ipsi & sequi. 374. 1. a.	Circumcisio Christiani orationes & templo. 333. 1. a. d.
Oculi inveniuntur in Sion, ejusdem descriptio 312. a. 326. a. ob abitudine dicta est Opere, id est remebatur. 312. a. d. non erat	Oculi a natura calidi inot. 334. 1. a. b.
Oculum in tabernaculo degabat. 335. 1. a.	Oculis venos urens et de nocte. 334. 1. a. b.
Origenes scripsit in Canticis versus fuit 20. millia. 334. 1. b. probat, angelos in bonum custodi, meriti vel demeriti, 334. 1. a. b. nam damnatos omnes aliando salvandos. 334. 1. a. d. f. tentum impunita. Script. imperi lectorum. 335. 1. b. ejus magna voluntatis affectuosa. 335. 1. a. d. nimis omnis ingenio est. t. d. e. c. 335. 1. b. d. pauli t. avth. Malachiam, Aggrev. & Joahannem. Lapidem souffre, & incarnatus 337. 1. b. praeuit schola Ali. randile. 337. 1. a.	Origenes scripsit in Canticis versus fuit 20. millia. 334. 1. b. probat, angelos in bonum custodi, meriti vel demeriti, 334. 1. a. b. nam damnatos omnes aliando salvandos. 334. 1. a. d. f. tentum impunita. Script. imperi lectorum. 335. 1. b. ejus magna voluntatis affectuosa. 335. 1. a. d. nimis omnis ingenio est. t. d. e. c. 335. 1. b. d. pauli t. avth. Malachiam, Aggrev. & Joahannem. Lapidem souffre, & incarnatus 337. 1. b. praeuit schola Ali. randile. 337. 1. a.
Orientalis peccatum generatione transducitur, per membrum symbolum intelligitur. 335. 1. a. b.	Orion fidetur & erenditudo ante Taurum. 337. 1. a. d. tauri c. scripta. 336. 1. a. & seqq. c. Martynus comparsus. 337. 1. a. b.

INDEX RERUM MEMORABILIA.

- Omnis templorum , altarium , & forum sacerorum Deus honoratus & delectatur .** 583.2.b
Orpheus diu in foititudine vixit , ut supermis intenderet . 7.1.c
Os Herbae sapientia capacitate , proportionem , membranam . 33.1.a 121.2.c.d 2.b subinde voluntatem , 222.1.b oris veritas & mendacium que fuit , 56.1.d
Oculari frumenti idololatriæ idolum in figuram venerantur . 142.2. b
Oies usque ad annos ætatis XC. prophetavit . 1.1.b 382.b dilectus est communis , & quasi perlenatus loquens . 1.1.a 2.1.a 38.1.a fuit primus Propheta . 4.1.a 23.1.c 37.1.a in nonnullis cum diaœ convenit . 13.2.d quando corporis prophetae . 23.2.a & sub quibus regibus , & quid . ibid . c 37.1.b oracula , fatus , moribus & nomine Christum prafiguravit . 37.1.a unde id nomen derivaverunt , & quid significet . ibid . prophetæ Iudei & Israeli . ibid . b.2.a 382.b huius synchronus Iaœ . 37.1.b an Ipse angelus , de quo Apocalypsis 5.1. dicitur . 2.1.c cur dictator angelus fuit : an querens in 12. partes vi verborum diversitatem . ibid . e Sanctorum catalogi ab Ecclesiæ ascensione . 38.1.c an fuerit Ilacharita . ibid . b vidit excidium tribuum à præsumidit . ibid . c eur solum Ierobamo nominat & regibus sub quibus prophetavit . 38.2.c ceptis 90. annis ante excidium Samariae , & 224. ante excidium Ierusalem . ibid . c eur jubetar à Deo fornicariam uxorem ducere . 2.1.c 41.1.d 42.1.d non iubetur fornicari , sed moretricem in uxorem accipere . 39.2.a cum eis fit fornicatio sine peccato . ibid . b vera eius uxoris fuit . 2.a libelle hoc eius coniugium fuit . 40.2.a filii filio adulterios procreavit . 2.d non duxit idololatriam . ibid . d verè eam duxit , non vero per visionem imaginariam . 41.1.c eur filii vocant eam fornicationem . 2.c & seqq . eius caritas in fornicaria discorda . 42.1.d & obedientia . 42.2.a hanc eum duxit , inveniens fuit . ibid . b eius contumaciam cum Christi conuenientem comparatur . ibid . & 2.1.c eius prima proœdia dicta est Ierashel . 43.2.c secunda Lo rachama . 45.2.d terza Lo ammi . 47.2.d iubetor quoque à Deo adulterum dominum abducere , & cur . 66.1.b.2 d habuit eam ut ancillam , ad hoc ut adulteriis ablinetur . 66.2.d 68.1.2 quis adulteria hisc conditions , dum eam conduceret , proposuerit . 68.2.2 & seqq .
- Oia sunt schema virtutum diuinorum .** 397.1.b
Oia Proprietatum quoniam pulolare dicuntur . 2.1.2 offiū dispersione inflingerunt impiorum ministrum Deus . 197.1.c offiū eremitorum quoniam colliguntur . 328.2.a & seqq .
- Otentatio multis casis est intermixta .** 190.2.d præcepto niteatatio scientie , virtutis , virium , & ingenii non perveniet ad scientiam extinctorum . 106.2.d
- Oliensis Episcopus inter Cardinales primus est .** 483.2.a
Otoño Imper. vi Ven. Eucharistie holus fuit profligavit . 532.1.b
Ova pœcilia seminariis non perhiciuntur ad generationem sine morte . 381.2.d
- Oves tendentur sub aquilæ nocturni vernum .** 233.1.d
Ovidius in Polionem relegatus fuit . 576.2.c

Oicias rex quo anno mundi regnare coepit , qui sub eo prophetavit . 143.1.c dicta est & Azarias . 188.1.2 eius regnum anni . ibid . c eius fatus quoniam à Deo panitus . 2.a quando eius lepra contigerit . 188.2.c

Pæstis victimæ quæ dicerentur . 220.1.c 372.2.a poterit esse feminæ , si esset voluntaria ; tunc si votiva . 588.2.a pœcilia cum proximo ambulat cum Deo . 597.2.c

Pastor Dei cuius Levian quale fuerit . 391.1.b pasteur Dei cum Iudicis iniuncto quoniam cum omnibus populis iniunctus dicitur . 544.1.d

Paschæ quæna fit ariditas . 230.1.d

Paschaliam qualiter Iafon pontifex Hierofolymæ excusavit . 551.1.c 552.1.2

Patula superba & ampla desellatur Deus . 227.2.d

Pauclitas columbe & anæ que dicuntur . 200.2.a

Pauirus eff genii spinae acperæ & acute . 339.2.a

Palladium latale è caeo decidit in Trojam , eius miracula , eo fulblam Troia capta . 70.1.d in arce finum erat . 366.2.d

Pallium cilicinum erat velles exterior Propheta . 366.1.b in ciliicio sua superinueniebat . 8.1.c id omnia solum meliora conversti à gentilino . ibid . c

Palmæ duas iugiter fumantes ad finem in valle Iosaphat . 176.2.b

Næ vocantur Deus à Gentilibus . 393.1.c Pan quoniam ad Amoret in luctu sit vixus . ibid .

Panis subsecutus cui vocetur Israël . 99.1.d talis panis defribuit . ibid . per panem Hebrei intelligunt quemlibet cibum .
Cermal. in Proph. Min. xiv.

panis ac 573.1. b penis lugendum vocantur sacrificiæ Deo dispensata . 110.1.d penis pollueus aliquando vestimenta polluta vocatur . 582.2.a panis superfluentia est Eucharistia . 320.2.b panis & vinum sunt materia Væta. Eucharistia . 100.1.c panes proportionis quales esse debent . 583.1.c
Panemos Schola Alexandrina fuit præficiens . 367.1.b

Papyrus arbor est in Egypto , eius tabula clavis chartæ uisus prebuerit . 385.2.d
Parabolæ vox Hebrei latè pater . 303.1.c 382.1.c ejus tres sunt partes . 294.2.c parabolæ cur Minoræ Prophæte utantur . 4.2.d
Pandæma crebra sunt apud Prophæta . 21.1.c maxime cum de Chirilli incarnatione , vita , passione , resurrectione vaticinatur . 21.1.d
Paraphæsus Chaldaicæ in Biblia quis auferit : hac multis in locis corrupta est . 4.2.c in nonnullis laevæ religiæ Christianæ . 5.1.2

Parce unde dicuntur , & quæ sint . 670.1.c
Parcer quod proprie Latinis significet . ibid . c captiu quoque præmiserit . ibid . b

Pardus animal fæcum & maculosum est . 376.2.a ex arbribus in viatoris subito latuit , hinc vocatur ob celestarii fulmineus . ibid . b
Parentalis fuit sacrificia pro mortuis parentibus . 110.1.d
Parentes non impediunt propter Religione adspirantes . 200.1.a eum in filio transfunduntur . 42.1.a sanguinem orbitate puniantur , dum ipsi matrimonio turpiter abduntur . 43.2.d probitæ impie abduntur . 114.1.b parentes extrema laborentes inopia defraudent non sunt religiosis prætexti . 302.2.a

Paria aliquæ fratrum & fororum & fidelium sanctorum emunerauntur . 193.1.d
Parientes duo fabriæ invicem oppositi physice censemur paralleli , matematice non sunt . 473.2.c

Parisiensis urbis magnitudo . 283.2.d

Passionis & adversum & accolam vel incolam significat . 425.2.d
Parturientis dolores quando & quomodo peccatori accident . 144.2. b

Partus Deiparae matrix fuit nobilissimus , catalogue & terra operatissimus . 325.2.a

Parvi eur sunt acutiores . 238.1.a parva plus vita & vigoris habent quam magna . ibid . b non parvam gloriam includunt & artus . 2.1.c & seqq . magnam habent indutriam . 2.a parvi pars quæ dicuntur in Scripturæ . 51.2.d 492.3.d & seqq . parvus Deus ad celis evenerit tantum . 493.1.d 2.a

Parvens alldidæ ad fax summe eruditissimæ argumentum est . 368.1.a parvuli in baptemno non elecant affum fidem , qui inscenatur . 390.2.a parvuli etiam vagitu suo Deum ad misericordiam fleunt . 166.2.b

Pascha quo mensie celebarentur Indie . 441.2.d

Pasifor verbum commune est . 135.1.c

Pascuum , & substantivum est , & adiectivum : vox pasca , in substantiæ transit . 161.2.a 362.2.d

Passionis Christi pauci particeps sunt . 16.1.a eum tempus est magnus dies Ierashel . 51.1.b per eum pax reditæ orbi . 376.2.b ipsi balneum lampadæ ab neno nutrit denotatur . 490.1.a in eis fuit Christus quasi lapaz eis suis . 486.1.c & per ram cælaturam onnes eius virtutes fuera velut expoitata . 1.d eum qui semper præ oculis habuerint & habeant . 366.2.c in ea quoniam Christus fuerit fondatus . 481.2.b

Passiones animæ quatuor , per quatuor cornua representantur . 472.2.a quatuor plagiæ locis reprezentantur . 158.1.a has continuo jacant animam peccatoris . ibid . hominem deponent , 1.c flue turbines & tempestate . 348.2.a sunt res quadrata . 367.1.d illæ obliqueentes , imbellæ velut mulieres sunt . 366.2.a illæ subfidentibus animæ fit divina . 607.1.d earum serg rumpendæ è carcere peccati & diaboli egredi cupiunt . 305.2.d

Pastor fit oculæ & vigilans . 548.2.d item familiæ suis antecollat . 549.1.b pastoris boni & mali discrimina . 547.1.d 548.2.a & seqq . bene & illam crevit Deus . 547.2.b

Palloris ivgiæ sores . 548.1.a & seqq 549.2.a

Palloris umbra & idolum quis sit . 548.1.d

Pallor myliæ & symbolicus fuit Zacharias Propheta . 541.1.a 541.2.b 542.1.c 544.1.b duo officia veri pastoris . 542.2.d & seqq .

Palloris bonis Indæ plurimos Deus misit , fed hi vel munus pacendi relinquenter , vel opio confundentes , vel ab eis occisi sunt . 543.2.a à pastore malos quo Indæ habuerint Deosu- fæmæ movesant . 547.2.c pastore turris Eder primæ Chirilli virtutis dicerunt per angelum . 313.2.d

INDEX RERUM MEMORABILIORUM.

- Pattores septem fūctandi sunt septem angeli principes Synagogae tuores. 312.2.b
 Pattores quando subditis sunt rete. 82.1.d velut vinitores sunt. 62.1.a
 Pater apud homines quis proprie dicatur. 90.1.b.2.c pater iustorum quomodo sit Deus. ibid. 582.1.b
 Patres Prophetae ab ipsis in titulis nominati ac Prophete etiam fuerint. 3.2.a
 Patres in limbo anagogicē vocari possunt in finis spei. 326.2.a eos ē limbo quomodo Christus eduxerit. 535.2.c
 fatus hic est Patrum in futuro. 410.2.c
 Patientes quām eis Prelati debeat & principes. 410.2.e
 Patientia est vera potestia. 348.1.a
 Propria Sancctorum virtus est. 165.1.d
 Patria cur in nonnullis Propheticis recesserat. 3.2.c
 Patriarche primi Dei fūt latitudine fūre gratissimi. 338.t.d
 vocari possunt radix Israhel. 114.2.c maxime prophetarorū morti vicini. 7.1.c hinc & Prophetæ fūrunt. 3.1.b quomodo do vocatione Christi Domini. 408.1.c
 Patriarchas Christianos olim præbēt lampadarius. 409.1.b
 Pauci ad Christum ab Apostolis, virisque Apostolicis conversi sunt. 235.1.c
 S. Paula Bethlehem Romæ prætulit. 321.2.a ibid. seminarium tria condidit monasteria, & unum virorum. ibid. mortua ibi est, eius epitaphium. 321.2.a contiuo fuit Martyr. 135.1.b quomodo vita prioris delicias planxit. 150.2.c
 S. Paulinus Nolz Episcopus ex humiliat in S. Scripta commen- tari noluit. 1.b ei quam miraculose frumentata est domino multiplicatum. 242.2.d quam in pauperes & egenos effūsi fuerit. 241.2.d
 S. Paulus corpore pusillus fuit, sed sapientia gigas. 493.2.b 494.2.a fuit Propheta. 3.1.a & perfectionis magister: eo fuit ab initio. 8.2.b fuit angelus terrenis. 9.1.d in rapto non videt divinam etiamen. 18.1.b sapientia usurpat Cœlum, quia Cœlo. 19.2.d mysterium vocacionis Gestum ubique valde illegerit. 52.2.a in tribulationibus existimat. 61.1.c et si fugieret in fidei fiducia. 133.2.d gladium persecutorum veritatis in vocem Evangelii, jam convertit. 179.2.d Aramaicum ad Chribrium convertit. 266.1.a interpedis legerat periculis. 281.1.d 305.2.a ejus proles pro Iudeo. 289.1.a 327.2.d sonorem legi patet, vocem litraminam ligamen discutit. 305.2.d conversionem suam a iudaismo ad christianismum quoniam deprendit. 344.2.d in quo fuit sigillum Christi. 462.2.d
 Pavor, cūm Deo tribuitur, in Scripta significat sumenm reverentiam. 70.2.b caliginem oculis sequit, ac mentis indicet. 245.2.b vide Metus, Miseror.
 Pauper est, qui plena cupit. 383.1.a
 Pauperes lēpētis omnes peccant. 490.2.c Christus quām diligenter. 304.2.b 533.1.d pauperes ergo, vocantur impes in populo. 541.1.b eos opprimit, qui sua coquuntur commoda. 327.2.a et coram oppretis enormis crimen. 198.1.a & seqq.
 Paupertas voluntaria martyris genus est. 135.1.a et genus quoniam Christus dilexerat. 311.1.c 308.2.b
 Paupertas popularis, et paupertas principis. 306.1.b
 Paupertas crater & amica est humilitas. 414.1.a 442.1.b ejus typus. 399.1.a
 vera Paupertas esse debet expedita, nuda, patiens, confida, opulentes, fecura. ibid. c.d
 Paupertas Christi difficultas est. 2.2.b
 Pax Hebrei significat bonorum omnium affluentiam. 180.2.a 487.1.c eis umbra um est oliva. 193.2.d
 Pacem cum Deo, cum anima, cum proximis qui cupit, Christum adest. 326.2.a eam triplicem attulit Christus. ibid. Pax que bona parat. 516.2.c & seqq. ejus emblemata. 497.1.c sub Christi regno quoniam floreat. 523.1.b est una de diabolis sacerdotibus. 541.2.c
 Pax dominis concupiscentiis, in anima quantum bonum adferat, 498.1.a in tali anima habens Deum. ibid. ea necessaria volunti in virtute proficer. ibid. eam anima est quasi signaculum. 493.1.a
 Pax in peccatis habens prop̄ est obduracione. 502.1.b pacem nos docuit Christus, dum medium ubique locum elegit. 397.2.d
 Pax illius symbolum principis. 536.2.d
 Peccanti nemici, ne laetio quidem, parci Deus. 140.2.c
 Peccantibus non est conovendum, ant adiudicandum. 74.1.b.e
 Peccator adorans creaturis, nō nisi turbulentus in cuiusve
 nit. 573.2.c non bonus est, sed bestia. 121.1.d eius lethargus. 274.1.a qualimania confudit. 67.2.a edit fructum mendaci. 123.1.d videtur non habere eum. 101.1.a comedit panem lugentium.
 Per peccatum omniū decore virtutum & gratiarum solitaur. 302.1.a hic biebens calicem voluptatis polles bibit calicem ultionis Dei. 266.1.a per fraudes param flos oves & dignitatis, telus aranearium libi texit. 106.1.c latitur in rebus nihil ob sepe rationes. 270.2.d 331.2.a concepit peccatum eum brevissima volupse, fed parit cum longo dolore. 144.2.c an aliquando, ob gravitatem & frequentiam peccatorum, nequeat converti. 191.1.c carni & vineri indulgens fit quasi vinclu. 118.1.c eius cūm Deus obliviscatur, iugens id illius est pena. 46.2.a ejus deitatis granta sit. 57.1.d 547.1.d et à Deo avertenti, opena suam tuberabit Deus. 307.1.c et quoniam viam peccandi Deus oblitus. 56.1.a et duplex ira inficit. 342.2.a cum ea peccata defendantis non potest ambulare. 303.1.a cupiditates sua facit suos deos. 562.1.b Deo reconciliatio, identem ei pro beneficio iustificationis gratias agat. 345.1.c iugito Dei iudicio, in morte totus curiosus opprimitur, ut Dei oblitiscatur, maximē si penitentiam dicitur in morte. 239.1.b cum Deus affidat ad penitentiam invitat. 90.2.d 91.1.a eius conversionem quām a vido Dei expectat. 338.1.d non soverdena peccata disfumantur. 74.1.b non advertens quid est, in lona fugiente reprætentatur. 271.1.c io feitate reconverti. 222.1.d cum orationis studium negligit, à Deo deseritur. 303.1.b polluit templum Dei quod in soima eis habet. 599.1.d
 Peccando poluit omnipotens Dei sanctuarium. ibid. cūm Deus ei suam revelat turpitudinem & fortes voluntati, magnis est gratia. 365.2.d eius penitentia prioris, quām fit eius iustificatio; tamē prior ei gratia excusat Deum, quām pulsat mente peccatoris, ut posset. 606.2.c parvo pretio Dennis amittit & vendit. 545.1.b
 Peccando velut cruci affigit. 607.1.c emnia qua tangit, peccato illico non inficit. 458.2.d euauitius est in presenti iœculo puniri, quād in futuro impunē habeat. 351.1.c è statu damnacionis educitur veientis iacu profondo, domum graditatio revocatur. 546.2.b iustificationis fit ex antiquo conditio. 435.2.c conversionis est velut torris erusa de igne. 481.1.c ei commiserandam est. 429.1.c
 Peccatores eum vocerunt nuge, & nubes. 431.1.d eorum conversio opus est spiritus sancti. 491.1.a in die iudicij quasi igne excoquuntur. 602.2.a illi semper immanit Dei ultio. 498.2.b obtinunt suam velut æthopis. 457.2.b unde impunit. Peccatores quoniam claret in casum. 271.1.c ejus voluntas quām fit vana & impida. 69.1.d si sp̄e desideratio est in causa. 148.1.c ejus acerbitas. ibid. d eius enorimata te se. 364.2.d eius pondus & dolor omnia gravissima. 315.1.c vocatur in Scripta tripliciter suumur. 74.1.a 378.1.c et eius status transuersi pollit le in anima relinquit maculam habituam peccati. 113.1.a eius gradus quatuor. 191.1.b in ideo peccatum quater vel sapientis recidentes difficile convertuntur. ibid. c. peccatum omnia mortale quāntum. Dei fit iniuria. 68.2.a peccatum omnia patit Deus. 140.2.c quo dicitur consiliorio temporis, eo di inclitū expellit. 144.2.a cur vocetur ignorans. 395.1.b quantum sit fuerit. 594.1.c et ieiuniblementaria. 902.1.b eis propria scriptio. 374.1.d et mendacium practicum. 431.1.c et rigida configens Deum. 607.1.c et ejus typus membrum est. 519.2.a eis ipsorum exterminis, internas locutor. 365.1.a eis radix peccatorum eve-lenda. 603.1.b peccatum leto pontificis quod huerit, ob quod a latere accusabatur. 480.1.a
 Peccato feno & stipula comparatur. 200.1.a fuit inflar nisi sube ingredi. 99.2.a cur vocentur amaritudines Dei. 120.2.b ip̄tū fūtiū quām agricola si avellaner. 121.1.b in Samarensis boptimi & alii vero extinguitur. 344.1.b eorum tres sunt gradus. 48.1.c creant turbidem, qui peccatores tandem deturberet in tartara. 81.1.a eorum ramis quantum Dei sit beneficium. 344.1.c peccato patrum & maritorum patit Deus peccatis filiorum & uxorum. 77.2.d peccata populi sacerdotis tripliciter conidunt. 74.1.a peccatorum præteritorum recordatio, simulacrum aliud si sollicitum cūm Deo ambulet. 334.1.b folia Dei eas aufert & condonat. 482.1.b ea omnia absuit Christus, & eorum fastigines solit. 539.2.b in occulto patrata Deus edidit in lucem. 902.1.c quan-

INDEX RERUM MEMORABILIA.

quando peccatorum Iudiciorum mensura ab ipsis impleta fuerit.	300.2.c.501.1.c.503.2.d
Pecora occisionis quomodo Iudei à Propheta vocentur. 548.1.b	
Pecunia Romana erat undeque aliquis labore & industria comparatur erat: unde dixeretur vox. 609.2.d ejus usus & definitio. ibid.	
Pecunia est diutinum robur, item nervus belli. 315.1.d item anima, languis, vita. 306.1.b est occultus homini tyrannus. 139.1.b avari idolam est. 248.1.d oculi oenosis, preferenti cum rudi est, fenerem ad ponens anumalatuerat. 244.1.c.544.2.d videtur Auras, Opes.	
Pedum ulla quid homini praefet. 381.2.a pedis immissione in agrum vel locum olim habuit usus. 404.2.c	
Pedes Domini tropologice qui sunt. 348.2.d	
S. Pelagia in monte Oliveti tugurio erecto penitentiam egit. 177.1.d	
Pelagius huiusfrarcha in senio berecfin suam detexit. 99.2.d unde lapus. 160.1.d in parvula actualia peccata elle dicebat. 290.2.c	
Pentes domellae erant theraphim. 70.1.b eos etiam post excidium urbium fecerunt peregre alpartant. ibid. unde dictu. ibid.	
Pentajechus olim annus continuus fuit tratus. 22.2.b	
Percutio eardinii templi Bethelini, Amos meni obiecta quid significaret. 247.2.b	
Perditio fui ipsius quique est. 143.1.d perditio est ex homine peccante, i.eq; in peccato obdurante. 242.2.d	
Peregrinum fumus super terram. 573.2.b	
Pele caprinus attitus Jupiter loco libri. 408.1.a bellis hyeme a: horisq[ue] tunum contra hostes redidat, & aia ejus misra. 377.1.a	
Pelta vox unde delicatur. 435.2.c	
Pelosi milites qui dicuntur. ibid.b	
Pentax foliis, lati ejus radii. 613.1.b	
Perambulare in principibus, idem est quod regere. 47.1.d	
Perdere & perseverare contra finem. 610.1.d	
Perficiatio diri naturae est in causa, cur nequest Deus muzari. 605.2.a perfictiones omnes in Deo infinitae & augustiniane sunt. 393.1.b	
Perficit in fide & virtute quomodo mysticè somnia vident. 172.1.a perficit quomodo imperfici os regere debant. 612.1.b	
Perire dicuntur ea quorum non est usus. 415.2.d	
Perpendiculo cur architectedi utantur. 472.1.a perpendiculum Itala quando Deus deponat. 235.2.b	
Periarum reges soli homines fibi aut imaginem afflammabunt. 222.2.b hinc & ignem fibi praefcri verabant. ibid.162.2.b Peria Judeos non affliveri, sed potius in propria rubet in bello. 472.1.a.476.2.c.597.2.a eur uteretur vestibus rubet in bello. 507.1.d per equos nigros reprobarentur. 2.2 a velle stra uterentur. ibid. equis postulabunt, iti etiamnum equitatu fecerint contra Turcas polent. 470.1.a quomodo requiri fecerint viam Dei in Chalcide isti. 508.2.c.509.1.b Deum censurant illi quiam. 603.1.a iphi Alexander & Greci: monachiam extorner. 452.2.a.508.2.c eorum imperii fedes era Babylonie. 508.2.c eorum reges habent principes, qui dicebant oculi & aures regis. 485.1.b	
Persecutione crefie Ecclesia. 343.1.d perfectio infiducie sum, contra Christianos tempore legis novae, quanta fuerit. 340.2.b perfectio prima Ecclie fuit a Iudei. 552.1.a ex ecclitate Christianorum ardor & puritas. 602.2.a a persecutions & persecutoris universalis Ecclesie per quatuor cornua Zechariae via symbolice denotatur. 472.2.d	
Persecutor, Ecclesie Deus ei subiect. 554.1.c	
Perfectum veneni vim habere dicuntur, in Italianum transmisum naturam mutavit. 247.1.a	
in terra Perlonus loquitor de seipso Deus honoris causa. 211.1.d	
Perlonianum acceptio non est apud Deum. 165.2.c.174.2.b. perfonse tres divinae fuerit mentes rebus onisibus creatas eminentes. 183.1.a tres dies mythisci sunt. 180.1.c	
tempore Perlia licet forte faceretur eligere, qui Sacramenta conferat. 274.1.b. Perlia Italicaram quam memori Arno, quando acciderit. 310.2.a quanta fuerit perla. Egypti tempore Moysi. 2.2. b. eam cur Deus Chanazianus invenerit. 403.2.d	
Petylris esse dicitur tractatus de divisione vite & mortis, qui Ven. Beda attribuerit. 274.2.b	
Petræ felicie sunt patiente Christo. 451.2.d	
Petrus quomodo diutus filius Jonze, cuius pater fuit veritas. 270.2.c.200.2.b. oeribus. 2.2. b. addens galii cantum relievabant in lacrymas, menos fuit negationis. 344.2. d adamanti comparatur. 236.2.c. SS. Petrus & Paulus olivie conparantur. 490.1.d fuit duo filii oeti. 497.1.c	
Cens. in Petrus Major. 2000.	
B.Petrus Damiani, Cardinalis & Epif. Ostiensis, cardinalatu recto intra monasterium suum fece recipit. 601.2.c	
Petrus Petrus Balus maluit obedire quia vita confulere. 134.2.d	
S. Petrus Martyr quomodo populos ad penitentiam animaret. 9.1.b.28.4.c	
Petrus Theolocharus vidic se ob immisericordiam in pauperes judei Christi fuit. 173.2.d	
Phalaia frater fuit Salathiel, habuit quoque filium Zorobabelis nomine. 443.1.b	
Phaethon incendium cooptit sub Mose; quale ipsam fuit, in fulm terra fecit. 324.2.b. Phaethon unde diffit. ibid.	
Phanes loquitur Deus per angelos, in mente per se. 382.2.a	
Pharas deduci potest à por, id est g. oris. 404.1.a	
Pharas mons in quo getifer typus ambovalis Spiritus fundi in Apofstolos. 400.2.b symbolum est cali. 401.1.a	
Pharao est ipsi ell. Ballista regis, & uterque diabolus. 409.2.c ille cum omib[us] suis in mari rubro perit. 408.1.d.409.2.b Pharisei fueru pastores nati. 543.2.b eorum intolerabilis perverbia. 436.1.a	
Pharus infusa vicina Alexandria turrim habet, que navigantes tubus igne colueret. 366.2.d	
Phenomena contra Annam protivaria ob proles quomodo superpresta. 114.1.b	
Phiarum in templo triplex erat usus. 397.1.c magnae earum illie erat copia, ibid. est phias lebete faciat. 2. b. & seqq; ornans erat templo & facia. ibid.c	
Philippus diaconus Azoti primus Euangelii praesulies. 522.2.d	
Philippi III. Hispanarum Regis vita in vita, & in morte Diu- mor de Dei iudicio. 591.2.b	
Philippus Macedo quomodo detraforebant fibi beneficij devinxerit. 227.2.a	
Philistines quinque habuit urbes & fierias. 293.1.d.225.2.b erant partes terra Chanaon. 426.1.a quando ad judasiam, & deinde ad chanaoniam transierunt. 1 d	
Philistini fueru jurati, & pene percuti hostes Jadaeorum. 178.2.b.393.2.a eorum omen superfluum Deus direxit in horum. 274.2.c quando Judas capti ipsi Iudaom vendicarentur. 193.2.d iphi & Gentiles cum Judiis per Christum in unam Ecclesiam conuenerunt. 306.1.a	
Philistine rapus pullus lugubre mel os edat. 297.1.a	
Philosophi multi ius dogmata per aenigmata & symbola tradidicunt. 42.2	
Philosophia est animi redditus à tenebrosa vita. 569.2.a cum evenientib[us] qui habeant. 447.1.b	
Pinaces cur Deus pontificatum in perpetuum confignatur. 591.1.b ad id enim fit cum Elio, & ejusnam vivat. ibid.b	
Pinocas Imp. Deo permittente ad Imperium evertus, ut improbus castigatur. 144.1.c	
Pinences orti ad secundis naris Rubri. 279.1.d Veneri dentibus de proutitione filiarum. 281.2.c inventores Imperium sanguinem. 521.1.d	
Pinnacium mare & Tyrium, quomodo vocari possit Rubrum vel Erythreum. 299.1.c	
Pionox non est aliud quam sol. 613.2.a.2c est symbolum Christi morientis & refutantis. 613.2.d.145.2.c	
Paroxysmes puerorum in obfusione Nivis intermit cum epis. 290.1.c	
Parais duodecim Prophetarum est symbolica. 4.2.d	
Pietatis mandata putatur vanitas. 608.2.b	
Pigmenta libi aliquam, et cum ibi mancipare. 199.1.c	
Pignora judicialia, quatenus à iurisdictiis dicuntur. 199.1.d	
Pili IV. Pontificis ene na, lutea virga & laurus cum hoc bene Parva. 297.1.c	
Pini plaga cum Ciriaco nec in eis fuisse, impii plangent in die iudicii. 557.2. d. pisi lape opprimi, impios dominari finit Deus. 373.1.d.202.2.b. seqq; piorum officio non erit perpensa. 613.2.201.2.b. tunc fatus, Sancius.	
Pila est mortarium: unde dicta vox. 419.2. Pila nonem prouincia urbis, quis fit locus: an urb. Tiberias. ibid. esse dicitur valis & voraga Mello. 2.2.d	
Pinace pfeibus sunt inflar alarum. 381.2.a	
Prices solent agminant & congregati natore. 50.2.a. ii. affiluntur homines. 380.2.d eorum varijs lati species foli, quae fuit habent dientes. ibid. fonti aquæ, & humor luxuriant. ibid. in aqua vivunt, & ex ea & humor aluntur. 2. a. maiores deavora minores. 380.2.d multu fuit. ibid. piuma ex parte habent quibus male fulcunt. ibid.b fonti aquæ sicuti fo- maves. ibid. ventre incubant aquis. ibid.e fali defert ne puerescat. 381.2.a facile ab elca nicti se fiantane quā vagi sine Kile.	

INDEX RERUM MEMORABILium.

- & errant. ibid. pedibus caret, sed planis habent ut natus. ib. nonnulli respirant & dormunt, & qui ib. ad noctam etiam exstinent peruenient: unicus habent dentes, & cuspis acutus & ferrato. ibid. maribus laborant non tamnam pellentia. 341.2.b pacifici communiora sunt imitantes astri, & hinc ferent. ibid. habent cor, eaque sicutum quaevis homo. ibid. generant ut homines. inde, vocata sunt, item fructu: fructicorum habent octulos. ibid. habent memoriaem, & vitam agunt ratione humana vicinam. ibid. cur pitibus vicitarum præfici homines temperantes. 1.4 quoquevadum pitem situta. ibid. ab manifeste. lb. b vocantur repula. 382.2.c Piffilia inferni sunt punctaria conscientia. 442.1.a Piffilia rufiflora, madura, calvum præverberialiter de quod dicuntur. 1. b Pistor & cognatus præfici idem erat. 97.2.a Pittacus amplius donations Mitylenorum depexit. 493.1.a Plagis, quas immittit Deus, hominum superbiæ fierent irritati. 287.1.2 illi peccata propter & hic illas adiequat. 323.2.d plaga quartuor, quas describit Ioe, erucæ, loculæ, bruchi & serugini, quid significant. 156.1.b figurancæ Iudeæ sterilitatem. ibid. vel hostes Iudæam vastatores, & clades ciuidibus suæ effloras. 156.2.b an quartuor monachias reprobant. 157.1.c an filios Afrylos & Babylonios. lb. b per eos delectatur Nabuchodonosor, aut quatuor eius loideam expeditiones. ibid. & quartuor haec plaga adaptantur quartuor Iosia filia. 2.2 a allegorice per eos accipiantur quatuor a diversis excitate persecutions Ecclesiæ. ibid. b symbolice vero quatuor pullos ne anime. 357.2.d plaga qua Chamaenæi & Chaldei manefestat. 403.2.d plaga pisiad coronam, impia ad pre oam sunt. 372.2.a Plaga aliquando capitur pro latere & extremitate. 305.2.b vox haec defensio est à Graeci. ibid. item pro aliumento & commissura tapetis aut vestis.
- Plagium quod crimen fit. 198.1.c veritatem id lege divina & humana. ibid.
- Planities draconis quis fit, & qua occasione draco flagrat. 296.1.d planetus Iudeorum super morte Iosia regis & Chirilli. 55.2.2 d 556.2d planetus fideisimo ob mortem Chirilli. 556.2.a quem hi quoniam resonant. 557.2.d planetus Adadrenorum vel Ioseph est præverbialis significans ingentem planetum. 2. b Planities apta urbis seculandis. 571.1.a
- Plato primo dictus est Ariofocis. 481.2.b volevant omnes generando liberis operare dare. 264.1.d molitas est fabula iuis ex Moysi Genesi eti outuatu. 273.2.a unde dictus Socrates minor. 390.2.d remp. imaginari in libris de Republica, defrict. 471.2.b historia de Platone Christiano culdam apparet fabulosa est. 146.2.c
- Plaustrum magis stridet osculum re levè quam grav. 260.2.c Piebii affluminari colibus. 256.2.b vocantur valles. 294.1.a Phumbo surum & argentum expurgator. 454.2.d an adhucatem frangit. ibid. c
- Phato infernorum praes unde dicuntur. 388.1.d non est idem cum inferno. ibid.
- Pluvia dominum Dei est. 349.1.c pluvia tempus duplex in Iudea, primum post zefatim, posterus ante zefatim. 269.2.2 534.2.c vide Mattheus.
- Poderis pontificia erat usque ad pedes demissi. 482.1.d Ponte infernus quanto fit gravitas. 347.1.a prema respondere & conseruari debet cuipac et peccanti. 232.2.d 82.1.d pena & premio flue respicere. 185.2.b
- Ponitencia non cadit in Deum. 287.2.b
- Ponitentia iatio ponitenti omnes priores virtutes & merita resituit. 170.1.a add it ei novam gratiam. lb. sperit offlum spei & fatuus. 632.2.c eius opera non est nulla rediplicenta, fed geometru, iacutus, cintus, jenunium. 286.1.a eum schema est equum de deplano & renovans. 383.1.d eam quanta vis fit & potentia. 287.1.b eum actus & gestus ex præfici Ecclesiæ more qui sunt. 167.2.c in per eam tollatur omnis officia ex animo Dei, ita ut amplius peccatori non fit officia. 341.2.b ponitentia voluntaria peccata punire debemos, ne ea Deum puniat in futuro. 352.1.b omne sternit gaudium. 472.2.2
- Ponitentes intra solitudinem se abdant. 591.2.a
- Ponitentia demo potest nisi per gratiam Dei ad ponitentiam exerceatur. 482.1.c ponitentes post peccatum sapientia fortioris quam ante lapsum. 497.2.d 593.2.b ponitentium consolacio in suis mortificationibus. 156.2.b
- Poete cur vocantur augures. 437.2.c
- Pontici principibus hæretis faudent, quæ flatum sicutum flatulent. 56.1.b
- Polonia reges regnum debent. S. Adalberto. 348.2.d Poloni equites cur luptorum exiolas induantur. 377.1.a Politus ex quo can git polluit. 458.2.b
- S. Polycarpus ferax. Dicit fuit virilis. 116.1.d Pompejus Magnus quas penas violat templi Hierosol. deferit. 552.2.a qua occasione Indicata invaserit. 541.1.d ejus infatibilis ambitio. 384.2.a Pompejus error de denominacione arbis Garze. 193.2.a
- Pomone comparatur vita horribilis. 248.2.d pomum rotundum (pe) cion gerit orbis. 241.1.a pond. vox generalis significat omnem fructum qui mollioris contect est. 112.1.c 240.1.b vox pomum unde dicitur. 240.2.d pomus apes qua deceptus, symbolum sive punishmentis tempestivæ. 240.3.c pomorum enosis quid sit. 205.1.d pomum rectum Admî videtur facile suum. 258.1.d
- Ponere metum est inctere, non demeti. 196.1.b
- Ponere super eam Hebreis quid faciat. 319.1.c
- Pontificis Roma cur geflex erat ex adstantibus. 238.1.d etiam tyrannicæ regem, non posset à populo, & clero deponi. 105.1.b se fervum servorum Dei nominat. 172.2.c eum auctoritate egredit contra schismatis metu S. Cyriacus. 105.2.b eum corosus est tribus partibus confusat. 510.2.a cur talens coronam gerit. ibid. est ipsius & principis Ecclesiæ, regem Cistitium representat quia eam vicariata. ibid. tribus orbis partibus praet: aquilas summa in eo regnatur. ibid. est factores SS. Trinitatis, & omnes visitantes in eo esse debent. ibid. e cuius rei illam coronam moment. 1. d recte pontificata si hangant, impensis coronam pontificiam capituli levi Christi. ibid. est cultus Ecclesiæ. 482.2. d ejus domelli quæsiles esse debent. 483.1.b proprius Episcopatus est Ecclesiæ Lavorensis. 483.1.d ejus idea & norma que. 577.2. d eufoedem & tutorem habet S. Michaelem, senatorem Luciferum. 479.1.b ammiratus ad generosè contra hunc certandum ibid. pontificem angelicum quam proximitat Hieron. Savannæ. 478.2.d peccata Pontifices ludicos poli reditum è capiteveni populi. 482.2. c pontifices fecerati, post tempora Zacharias vocantur pectoris fluit.
- in Pontum Euxinum cur crebro pisces migrare soleant. 386.1.d ei domiciliantur Afrysi, & inde petentem militis. 366.2.a in eum in lonas ejus. 280.2.a ejus distans per mare à scopo. ibid. Pontici milites duri & asperi cur efficiunt. 266.2.a
- Popolis Lazæ quād generosè Antiochenæ Epiphænum beati in Palæstina ablinere nullerit. 115.2.b Popina tropologicæ spallari potest superliminare erupit. 550.2. d
- Populæ regiones, fe i o pace convervent, otiosos, inquietos, & pugnaces, forsitanem. 367.1.d
- Populi peccata pontifici impinguntur. 480.1.a eum populis adducit turbam, turba tumultum. 367.1. d populis utram usum hominem representare potest. 126.1.d populis Dei iunt qui in Christum credimus, nam ex Bellis quæ in Israel. 40.1.a Porcelli tellamsumus vix quæ sit. 432.1.c
- S. Porphyrius Gasenæ Episcopus Marnæ idolum inquit, quo prodigio monitus. 116.1.b
- Porphyrius philoponus nende nomen traxerit. 483.1.c in Porta Hebrei judicia exercebant. 218.1. b illi quoque erat forum civile & rerum reuelatum. 1.c hinc caput pro prædictio quod in porta exercebatur. ibid. porta Beniamini erat in nova urbe Ierusalem. 572.2. b porta plumbi in Ierusalem quæ diceretur & unde, epis. Iust., ibid. ejus nomina: ad Occidentem ubilis sita. 482.2.c 420.1.b hanc Chalzel primi Ierusalim fuit integræ in ejus exercito. ibid. porta gregi erat in Sion, & super eam tauri. 213.2.a an hac dictare turba gregis. ibid. cum dicatur Sua & gregi. 1.b per hanc Chalzel in die palmarium urbem est invenit. 373.2.b quæ fit porta secunda. 219.1.a portæ præse temporis quæ latitudine & longitudo. 495.1.b portæ templi aperta fuere mortales Christi. 560.1.d
- Portentum fuit Christus in vita, morte & doffiria. 368.2.a
- Portentum fuit angustia maris inter duas contingentes. 267.1.d Porticus cui adiungit templo Salomonis. 266.1.d
- Potentia regum & regnorum imbellis est, nisi Deo opere & cultu felicitat. 117.1.c potentiam rum animas inter se coniunctione. 403.2.b Potentiores opprimitur infirmos. 283.2.c
- Præcepimus negativum obligat pro seipso. 467.1.a Præcoque fucus que dientur. 238.2.b
- Prædefinitiois diuinæ signum est Deum vocante leui. 273.1.b non est ei ex prædicto meritis, sed ex Deo prædestinante. 142.2.b ejus god fit signum. 462.1.d
- Hec in Prædicto non est cuius cur prædicto faciuntur, tamen in non prædicto est cur non prædicto faciuntur. ibi prædicto faciuntur. 311.1.d

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

Ques

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

INDEX RERUM MEMORABILIVM.

- munitum, deus & gloria sunt regnum, factidomum, &
 milie. 336.1.d
 Reipublice heretici sacerdotis Christianos exterminantes, illis.
 Christi, b*hi injuria sua.* 73.2.c
 Reisaurato qualis gentiom capi verum per Prophetas promota.
 rur. 344.2.d
 Reisaurato Ecclesie sua semper excitavit Deus. 447.1.d
 Refutatio eiusdem Iustitiae. 324.1.d Christus quomodo
 in die resurrectionis praelato ut genit, lumbum, & infer-
 num. ibide. io ea quomodo sondias vultus velut exirent.
 482.1.d ea poli palliorum succedit. quasi luna post temelias.
 569.1.c ejus apostolismus iheris & parco poterat esse Jonas. 281.
 1.b in ea Christus plene non vivificans. 338.1.b certam ex ea
 nos fidem & spem resurrectionis nostrae habemous. ibid. ejus
 symbolo est phoenix & hydus. 146.2.a autem eam qui ibone
 in mortem, non patitur in infernum. 344.1.d 346.1.d res-
 surctio ad gloriam denotator per aquilam ex renovante.
 303.1.b in universalis resurrectione omnes ad vitam provocati-
 tur. 347.1.b. 348.1.d in ea quomodo sit fons luna. 356.
 1.a & ieq. vocatur dies pietatis resurrectio Christi. 413.1.a
 Rete divinae providentiae nemo evadere poset. 301.1.b
 Revelations spirituales aliud animam misit diluvium. 496.1.c
 Re verecunda quomodo genetis horrores & stuporem. 319.1.b
 Rex grande cur dicitur parvus. 330.1.b rex cui qui cupidita-
 tibus, potentes anima, & appetitus, lenibus, hogar,
 & omnibus membris dominatur. 268.2.b
 Rex Nivis publicum suis induxit jejunium ad predicationem
 Jon. 33.1.d quia ille fuerit. ibidem b
 Rex misericordia regnatur, quem praedicit Zacharias,
 non est Zosobrel, nec Alexander Magnus, sed Christus.
 323.1.c
 Rex quidam, roti orbis dominator, ex Oriente veniens, à Si-
 byllis praedictus, est Christus; hoc oraculum Gentiles ad Ve-
 spafianum detinuntur. 455.1.a
 Reges fuit pastores populi. 306.1.b ambitiosi non regnare ex
 Deo. 101.1.d sed legimini. 105.1.c ab Homo dicuntur
 Iovis alumnai. ibide. corum potentia sine fine invalida est.
 217.1.c fuit Christi, quia unctio eius lo inanguratione. 227.
 1.c illicum est proinde omnibus, noceremus. 248.1.c ab
 ist pender regni fides vel infidelitas. 284.2.c aurore compa-
 rantrum quia aures visitor, sed mox evanescit. 258.1.b 231.
 1.c per eorum lapsum caligantur populi. 146.1.c pro it De-
 um qui orat, operatur. 37.1.c impia non regnantes Deo.
 195.2.a hi sunt pistoria domonis. 393.1.b
 Regum cor et in manu Dei. 413.1.a sunt filii olei. 457.1.b au-
 rugia comparantur. 306.1.d reges fuit tribus gravosque ex is
 non dominar. 446.1.d
 Reges summae habeant potentiam, sapientiam, bonitatem, &
 cur. 343.1.c sunt Dei filius seruorum, ibide soli comparantur,
 cordi, & medici. 312.1.d regum liberalium exempla. 324.
 corum dores variis. ibide omni palatio habeant tem-
 plum deorum totiuslorum. 360.1.d
 Reges Alysiorum & Persiarum septem penes se habebant intimo-
 confilios. 337.1.d
 Reges Israel quomodo dederit Deus in Ira sua. 147.2.d hi Afry-
 pius munera & tribus soluerunt, 107.1.d omnes idololatre
 fuerunt. 214.2.c bi toni populo caesa idolorum fuit. 294.
 2.b regum Israel ali regnum tyrannice invaleat, ali quomo-
 do Deo cecili. 104.3.d 101.1.d
 Reges Iuda sibi continuo succedentes sub quibus prophetarentur
 Propheta. 323.1.a regibus variis olim lampades & faces prae-
 cebat. 491.1.b regibus per Deum difficultates omnes com-
 planatae ad exsirpandas heres. 491.2.a reges barbae exori-
 bunt civitates dominant. 353.1.b
 Reges variis Babylonum recententur. 337.1.a reges Iudaorum &
 duca iusti iustitiae an per duplicitate Zachari. 337.1.b regis signi-
 ficetur litteraliter. 343.1.b vide Princeps.
 Rhodomania prieletat in ufo: quis ejus ritus. 377.1.b
 Richmon qualis sibi herba, in Hebrew Kikron se ipondeat. 319.1.d
 Rigor humanitate mitigandus principi & restori est. 342.1.d
 Altaria Rituia que sunt. 316.1.c ritis Sardonicis quid sit. 14.1.a
 318.1.a
 Ritus Agypti qui dicasur. 231.1.c
 Rixa omnis a nuptiis nesci debet & coniugio. 196.1.x
 Robur unde dictum. 159.1.d robur animq; in quo confitit, &
 quomodo parandum. 317.1.c
 Rogatus Deus, ut nos iis dirigat viis, quibus praescitnos ad
 salutem veniutor. 317.1.c
 Rogonmellech qualis fuerit, 313.1.a quid ad verbum significet. 1.d
 Roma quando condidit. 313.1.d Roma Gentilis cur symbolicè
 vocetur titulatona. 317.1.d ejus primi incis. fure labo-
 res. ibide ac primis vocatis Valentia. 304.1.d ejus ma-
 nitudo & dimensio. 328.1.d ejus incolae. 318.1.b cur a S.
 Johane vocatur Babylon. 304.1.c plena fuit squarductibus
 359.1.c peccata ibi quia ver illa. 44.1.d Roma modicè ali-
 loco est quia verus. 353.1.d
 Romanorum monachia per eum varies & fortis representata-
 tur. 307.1.c ejus fortitudo & viritas. ibide quando excep-
 perit. 311.1.d quia quam varius Judaei affecti sunt. 309.1.c
 haec iudis fuerint stolidi pallior. 347.2.b eorum calix Je-
 susalem oblationem describunt. 365.1.b ubique & templum
 Jerusalem funditus discerunt. 340.1.c etiam linguan lam-
 uicis gentes suisperce cogebant. 414.1.d confitutius cuaglio-
 tunici coecineant in prætorio apollonem. 413.1.d 312.1.d Judaei
 post excidium urbi in closte, speluncis, sepulcris frumentis inde
 extrahunt ad nesciem. 412.1.b omnium genit. dum de col-
 lani, ureos habent oraventes. 317.1.d Judaei sunt ldmazi.
 318.1.c in realis preferebant aquilas. 304.1.e non virgines
 cedebant, sed fatimis virium. 315.1.b
 Romani Pontifices semper eriguntur semper revere & numero de
 robusti. 353.1.a Rom. Ecclisia dignitas & potestas. 350.1.d
 princeps omnium Ecclesiastum. 418.1.d
 S. Romulus felix mos & ingenuis iocalum. 370.1.b
 Romulus pater urbis fundamenta templo Jovi Statui & Fere-
 trio dedicavit. 444.1.d ex coadiutor urbis Rom. 21.1.b est
 fraterida. 394.1.b tenet tegnum adiri, nisi ardentem Deo.
 305.1.c
 P. Gratia est punctum. 316.2.d
 Ros significat myelicè invasum. 323.1.c hem doctrinam. 349.
 1.d ei assimilat Christi ortus. 307.1.d sonis descriptio &
 proprietas. 310.1.c
 Rosa odora est prodiga, & etiatis evaportur; cur Gracia
 fuit dicatur? 317.1.b calor in rosa prolixi odoris est causa.
 ibid.
 Rothra in exodabolo Zacharia qui dicasur, & quid repre-
 sentat. 498.1.d
 Rubens color neli & acrimoniell index. 307.1.d resertardonem
 stelle Venetis. 323.1.a in eo mari rubio ejus sit Jon. 379.1.c
 379.1.c
 Rubiginosus, felis dies Rom. erant ad amoliendam rubiginem.
 316.1.b
 Rubigo plaga segetum & geminorum. 315.1.c quile id vicum fe-
 guntur, & uide orat. ibid. 310.1.d dicitur id rubigine.
 316.1.a
 Rubi equi aletiones & enimoficiose sunt. 307.1.d quas genite ne-
 presentent. 349.1.c rubus equus Zacharia vilus quid iympho-
 lis deponet. 367.1.b
 Rugini Jeunculorum comparatur in Script. ix Dei & hostius
 inibet. 101.1.d
 Ruina Israel quomodo Deus resarcirevit. 354.1.d
 Ruminare quis sit: est proprius animalium. 301.1.d
 Rue natura est Christos. 318.1.b
 Rufata qua felio xirurgarum. 301.1.b color hit ignem repre-
 sentat. ibid. rufata cur & unde dicerentur milies. 318.1.d
 Ruecum vel rutrum dicitur a radendo. 305.1.d
 S. Aanan accepit potest vel ut nomen proprium utrum; vel ut ap-
 pellatum significans caitem. 328.1.b
 Sabbathus Hebrei trist quintuplices. 243.1.d
 Sabati demonibus moribus & nomine sunt floriles. 379.1.a dupli-
 cas Sabati sunt; vel Aethiopis, vel Arabes Arabia Felicia. 379.
 1.d 410.1.d
 Sab. Salu quam prius Deo fratres vim omnes hominem, demone-
 num & herum fecerit. 373.1.a & freq.
 Sabath mens respondet nostro Iacuari. 409.1.d
 Sacerdos cilicinus erat exterior vesti. Prophetarum. 3.1.b 360.1.b
 etat vestis alpina lugentum & penitentium, qui utebantur
 ad Deum placandum. 319.1.d 245.1.c
 Sacer capiuit aliquando pro exercendo. 390.1.c facio auro ute-
 banum Iudei ad festa & res sacra; quod erat iniurum. 411.1.d
 Sacerdos, altare, & sacrificium sunt correlative. 361.1.c sacer-
 dos quidam Roma XL annos a sola aeris aspiratio viale.
 310.1.b sacerdos myelic lebas est. & cur. 317.1.d sacerdos
 omnis in ordinatione confrater est Dominio. 378.1.d
 Sacerdos sacrificantes in quo Delphi matr similes sunt. 321.
 1.d orando sanctos vivendo te hoffiam Deo pro peccatis po-
 polit offerant. 34.1.b indigne si: sacrificare abominabilis sunt
 Deo. 310.1.b tripliciter peccata populi comedunt. 344.1.b
 cer

INDEX RERUM MEMORABILIAU

- eur dicuntur famili. 74.2.d eos eufodire decet cultum ritus
que facios Del. 75.2.b eorum est flere peccata populi. 167.
d olim in sacrificio hoc de cauila fuiorantur. 167.1.d
peccatis sunt tribus titulus filii Del. 321.2.e ad eorum re-
formatione inchoata reformatio lacorum. *Ibid.*
- Stomachus conseruantur**, & quomodo. 582.2.b eorum vita qua-
lis esse debent. *Ibid.* b quantum in iis requiratur portas. 586.2.
b 588.2.e eorum quanta sit dignitas. 587.2.c
- Sunt mediatores Dei & hominum** 587.2.d **Def gloria est co-**
rum Icos. 390.1.e varie eorum doctes. 391.2.a & seqq. in
iis requirunt libertas corrispondit. *Ibid.* b etiam habent animarum. *Ibid.* animarum perennitatem redunt rationem. 2.d
eorum est felix & docere legem Del. *Ibid.* quomodo facili-
& fuitaria loqui debent. *Ibid.* d comparantur apibus. *Ibid.*
597.1.2
- angeli Septem tenuis sunt.** 599.2.d 592.2.d 596.2.d
- Sunt Dei ministri**, & jugiter ei adstare debent. 599.2.d quomo-
do inter homines agere debent. 2.a eorum potestas. *Ibid.* c.d
592.2.2
- Sunt maiores reges.** 592.2.d impati Iusti Del indicio con-
tempni sunt. 2.b immuniti causa rei facia non sanctifican-
tut, sed potius eam ferant. 452.2.d baptizantur non vivant.
452.1.b populum sanctitate excedunt. 349.2.e inter angelos
veruantur. 556.2.e esse debent in vita portentosi. 556.2.b
- Sacerdotales in primis Ecclesia penit omnes ad mortem rapie-
bantur, erantque duces ad martyrium.** 603.2.d
- Sacerdotales veterum arroganter in templo incendiatus fuit
taxatus.** 418.1.d pauperum bona specie religiosis, quafi illa
offerenda fuit Deo, dolos dispergunt. *Ibid.* d lacra oblitera-
muntur veller. 482.1.d sacrificabunt tunicae linea induci-
416.1.b
- Sacerdotales Pripi erant soniori.** 362.1.d & cum sua profligatu-
tione colebant. 377.2.d sacerdotales Basil ad eum placandum
evidit se concorditer. 402.2.d facientes per Israel iurari,
etiam ad cultura idolorum deflexerunt. 411.1.b eos eis Iose-
phate velut inter templum velibimus & amare. 387.1.c faci-
dentes Bethelionum avaritia. 248.1.b & seqq. sacerdotales an-
vitios ante Jeroboam furti, decautor eorum loco repro-
fuerint. 118.2.c
- ex Sacerdotio pender totius populi fides & religio.** 73.2.b eius
ablatio Ingens Del castigatio est. 2.c evanis ei regno, imo eff
cælesti regnum. 393.1.a
- Sacra cur negleguntur Iudei post reditum & captivitate Balio-
nici.** 583.2.d
- Sacramenta semper omnibus patent.** 570.2.a mysticæ intelligun-
tur per fœpum infusio cardestris Zacharias. 488.2.d in eoru-
m multis est usus olei. *Ibid.* d ex opere operato, non ope-
rante, iustificante. 390.2.a
- Sacrificium est cibus Del.** 190.2.b 583.1.d, eis tri species à
Deo Iudeis praecrite erant. 582.2.b omne olim crebulatur.
587.2.d veterum fuit oblationis charis. 416.2.a a sacrificia
Iudeorum placebant ex operato. Eucharietis ex opere
operato. 220.1.a 583.1.b 584.2.d est hoc præstantius Astro-
nomi. 364.2.a immo omnium præstantissimum. 350.2.b sacri-
ficium myticum anima lumen quod sit. 463.2.d sacrificium
charianorum aut eucharistie cuius est, aut spirituale & men-
tale. 577.2.a sacrificii nomine intelligiuntur omnis cultus Del
externus. 922.2.b eius actus ut manifesta religione & devotione
interna, melior est aliud misteriorum; non tamen sacrificium
externum. 91.2.d & seqq. erat omnis religione & iatria Del.
Ibid. 92.2.a in sacrificio aquilis offerunt fermentum non poterat,
quia sacrificia Hebreorum erant asynia. 209.2.d sacrificia
quorundam eis Deo dilicerent. 110.1.d ex offerebant Gen-
tilium cum arandum, metendum, & vindicando esse calcanda.
209.2.b ex fortibus addebat, ad nolam quod confulebant,
conculandum. 274.2.d
- Saddai nonne Dei est,** quia ipse abundat. 667.2.d
- Sacculum hoc ultimum est visitare.** 131.2.d
- Sapientiarum ordo duplex quod chronologiam.** 23.2.d
- Naga draconis summa mancipia.** 300.1.d
- Sagena est rete minus.** 283.1.b ita vocatur Belus Deus Chaldeo-
rum. 2.a item indumenta solitaria & armæ. *Nebuchedonosor.*
Ibid. d
- Sagittæ Del sunt fulmina, tonitrus, grandines, & lapides.** 407.
1.d per sagittas quomodo veteres divinarent. 77.1.c
- Sal siuid est marinus,** aliquid quod ex terra instar bituminis effi-
ditur. 426.2.c conservat polices à putrefactione. 381.1.d eo
afferta terra sterileicit. 426.2.b
- Symbolum est communionis.** *Ibid.* c item aternitatis: id ada-
pertum sacrificio Eucharistico. 2.2.201.2.d
- Salamandra constantia symbolum est,** camque pro insigni af-
sumptu Francisca L. Gratiae tex. 134.2.b
- Salathiel an fuerit binominis.** 443.1.b an fuerit Zoroastrius pa-
ter, & avus, ac pater ejusdem adoptivus. *Ibid.* b mortua-
est in Babylonie. 1.d
- Salmiaca rex Africe defectionem Israelitarum non à Deo**
quidam à se ultus est. 118.2.d
- Salomon rex sui nomine,** ita reipæ pacificus, sicut typus Christi. 326.2. d 474.2.c quod mulierum amoribus fuerit im-
placatus, forte à matre adultera haerit. 42.1.d an haberit an-
nam taliter sapientiam. 460.1.c
- R. Salomonis fabella de pice masculo & feminâ Jocum devoran-
te:** 278.2.c
- Salvator panis,** personæ plurim. 33.2.1.a 563.2.d
- Salvator nemo nisi per Evangelium.** 175.1.a
- Salvatio Indoemoræ capi vitare Babylonica fuit uobis salva-
tionis, quam attulit Christus.** 264.1.d
- Salvator homini natus,** fidei filius, fuit Dei equi. 406.1.c
- Salvius, Episcoporum appellatur magister.** 549.1.c
- Salus tantummodo ex Deo quomodo sit.** 14.3.b falso nonnum-
quam pro acceptib[us] sp[iritu]is de mundis. 611.2.c
- Sanctatio Christi & Apostolorum ex ritu Hebraeorum erat.** Pax
vobis. 316.2.d
- Samaria urbs erat in monte Sionis siti, biue ut & tota regio di-
ctis: dein in Augusti honorem vocata Sebaste: cum Herodes**
à fundatione insularavit, & moro cieco mediebat. 101.1.2
209.1.a vocatur à Michaeli zingensu Ap[osto]l. Sappir, Sam-
ara. 246.2.d cur vocatur super Iher[usalem] ab Amos. 314.1.b
- Samaritæ nomine cur vocantur decem tribus.** 3.1.d ejus reliqua-
tionem quomodo promittat Deus. 254.2.c quomodo in acer-
vum lapidum convertenda dicatur. 294.2.d quando fidem
Christi acciperit. 482.2.b
- Samaritæ cum idolis colebant quoque Deum verum, cur.** 108.
2.a multi eorum, urbe excita, ut se salvarent, in Agyptum
tagerint. *Ibid.* e cur Geratum nomine vocantur. 432.1.b
& iug. cur fabricum temp[or]is impeditarent. 444.2.b
- Samion nomen dictum cur vocantur decem tribus.** 3.1.d ejus reliqua-
tionem quomodo promittat Deus. 254.2.c quomodo in acer-
vum lapidum convertenda dicatur. 294.2.d quando fidem
Christi acciperit. 482.2.b
- Samaritæ temp[or]is restitutio mons magnus bene dicatur.** 491.1.d
- Sanctificare idem est quod indicere.** 179.2.a Hebreis propriæ
est segregare ab usibus profani. 160.1.d quid sit sanctificare
jenitum. 160.2.b
- Sanctis theis legalis & ceremonialis legis veteris quis dictere.** 458.1.d iunctificatio Del est octuplex. 596.1.d & iug. sanctificatio
Indoemoræ fuit erat in abstinentia & jejuniu. 513.2.b
- Sancitis vita magna est dipositio ad divina oracula accipienda,**
& cur. 7.1.c ipsa exercatur omne peccatum. 379.2.d confi-
fit in conformitate cum lege aeterna, que est in mente Dei:
item in amore & coniunctione cum Doo. *Ibid.* d sanctus im-
maculata & sinceritas per equos albos myliec denotatur. 508.
1.a primaria pastorum dos est. 547.2.d in quam bonitas ali-
licit. 519.1.b
- Sanctum fanthornum lampadi candaberit affimilatur.** 490.1.a
- Sanctus & perfectus quis proprie sit.** 380.1.b
- Sancti viri descrip[ti]o graphica.** 529.1.a & seqq. sanctum fer-
ventem unum pluris facit Deus, quidam eorum communes
julii. 619.1.a sancta, cur dicatur exaltis Ierusalem. 182.2.a
- Sancti io quo Deo sunt similes.** 165.1.c & seqq. hi omnes bonus
placet, malum omnes fugiunt, tentationes & novissima præ-
vident, *Ibid.* b.e. inimicos a manu, & beneficis obreuerūtud-
ent: summe sancti sunt quidquid possunt, alii commen-
tari, *Ibid.* e. in injuriarum facile obliviscuntur. 2.a nemini
gravant sive vires; veraces & fideles sunt rum Deo,
tum proximo. *Ibid.* tam amant paneres quidam divites, tam
afflicti quidam felices. *Ibid.* omnes vident turbationem, na-
turalia proximorum diffundunt, part Del gloriam & prox-
imorum utilitatem in omnibus procurant. *Ibid.* d omnibus in
operibus studient esse officia non panunt bis idiump. 166.
1.a eorum oculi intenti in Christum sunt. 488.1.b
- Suum humanum habent non à se, sed à Christo per B. Virgi-
sem.** 483.1.d erit et doctrinam Christi mediari debent. 238.
2.d item Del portant dum pro peccatis suis panuntur. 269.
1.b
- Sadid papantes,** Dei erga se misericordiam fenerant celebra-
runt. 344.2.d in celo omni benedictione benedicuntur.
183.2.d eorum corpora imputribilia sunt. *Ibid.* b oliva deno-
tatur. *Ibid.* a in die iudicii, ceteris pulpitibus fecuri flan-
cant. . . . 181.2.d

INDEX RERUM MEMORABILium.

- Semper omnes suas vires, virtutes, victorias, & triumphos Deo & Christo scribebant. 413.1.b
 Semper gratiam Dei conservans tum pro se, tum pro aliis. 570.2.8
 Sunt corona Dei. 510.2.a cervis afflantur. 412.1. d quam Deo sine chari. 611.2.a quam ardenter Iesum desiderant. 453.2.e quo magis à Deo in altum extoluntur, eo humiliores sunt. 414.2.a adverto probantur, ut igne aurum. 563.1.a Sunt munimenta urbium, & totius universi. 469.1.a Sunt peculia Dei. 609.2.c.d 610.1.a ita Sors faniorum & regnum Christi. 610.1.a vita impiorum prosperitate sapientur. 373.2.a eorum precibus fiat orbis terrarum. 618.2.d & seq. eorum vita peccatorum velut lucerna est. 422.1.a immencis oderunt peccatum tam in se, quam in aliis. 380.1.a ad Sanctum quorū cor Deus loquuntur. 611.1.d Sancti veteris testamenti ob fidem ob Christum venturum ad novum pertinent tellamentum. 312.1.c Sancti nonnulli illustres ob felices accepterunt poestatem. 64.1.c Sancti nescioli sunt atlantes orbis. 618.2.d item civitates refugii. 619.1. e Sancti omnes quomodo animam & corpus calent & exornant. 486.1.b Sancti varii qui orationi mirè dediti fure. 554.2.c Sancti eminentes brevis sunt aevi, sed illud multis virtutibus implent. 469.1.d Sanguinca complexio parit cogitationes latas, & animosas. 309.2. b Sanguis leechel quomodo vifari dicatus super dominum Iesu. 42.1. a. b Sanguis innocens effusus clamat vindictam, & vindicta expatur. 185.1.a Sanguis in Script. vocatur homicidium, omnis contaminatio & lycedochie omnis peccatum & Iecus. 14.1.2. & 72.1. c.d 140.2. e & 184.2. b Sanguis sanguinem quomodo tangit. 72.1.c fangus Christi sumptus animam ad languinem fundendum pro eo. 332.2. a item ad fortiter cum diamone, munere & carne pugnandum. 308.2.d quomodo & quam vocetur ī, fangus testamenti. 525.2.c d fangus tui est coecus five purpura. 359.2.b Sanctam quomodo in penitus suis habet Christus. 613.2. d apertus corporis et resurgens astuplex est. 614.1.a fanias anima beatissima triplex. ibid.c Sapientia superbi fuit aquila. 260.1.d Sapientia gloriantur Phoenix & Sidonii. 521.1.d Sapientia Dei per equos variis denotatur. 568.1.a Sapientia herba quis sit fuit. 602.1.c Sapores Periarum rex Aureliano Imp. pro scabello ueebatur equis confitimus. 171.1.d 378.2.d Sapir capi potest primo ut appellativum, deinde ut nomen proprium urbis. 397.2.d Sapir urbs quae sit: eius descrip. ibid. Saraceni an denotant per equos varios. 307.2.d eorum imbecillitas. ibid.b se in aqua Silice lavantes factorem hincinum quem habent, mitigant. 558.2.b Saracini ponticis oculus est à Nabuchodonosor, sicut pater Elisa & Ioseph. 443.1.d Sarac & Rogymonelech quarennite de jejunio quales fuerint. 513.1. a Saracenus Prophetis Minoribus frequens. 14.1.1-a Sarde neus us Alysry rex cur è Paphi agnita militem collegit. 266.2.2 fuit hominem mollescens. 269.2.b 285.2.c quomodo regna existant. 269.2.c proprimum eius nomen est Tono- sconcoiorum. ibid. eius nomen abiit in proverbiis, significat que hominem mollem. ibid. c eins epistaphium. ib. regnavit in Nineve, cēmē profecit ei Iona. 285.1.a & seqq. quando regnaverit. ibid.d & seq 355.1.d in eo coincidit ex parte monarchia Assyriorum: sed potius ruris restituenda fuit. 285.2.c ad prædicacionem Iona egit penitentiam, at peili ea cum sua ad vomitorium redit. ibid. c 23.2.b in pernitentia induitus est lac-en. 285.2.d in iste linea qui Asirachodon. 355.2.c Sarde herba si comedatur mentem adimittit, libilisque contraria rufis specieis praebet. 14.1.b 218.1.2 Sarapta idem est quod confitorum. 267.2.c Sarapta Sidoniorum quae sit. 266.1.b Sarapta cur dicitur Gallia. ibid.
 Sareret an sit nomen officii. 513.1.d Sarfur in Syria in locis à locusta quomodo differat; est duplex eius forma, color, irruption. 155.2.d Sarago ferrea quam vidit Ezechiel, significat sumnum Dei det. cretum de exertendo ludi. 235.2.d Seangere quid propriè sit. 314.2.b Sarus idem est quod adversarius; ita vocatur diabolus, qui fidelibus ubique & summè adversatur. 459.1.b cur flit à dextris ledit pontificis. d nemo potest. Satisfacere de condigno pro pena accidentalē, seu extraordinaria. 287.2.a Satisfactio presentia in Scriptura aliquando significatur per iudicium. 333.2.a fatisfactio Christi non impediat quo minus nos pro nostra peccata satisfacere debemus. 332.1.a dictamen inter satisfactionem Christi & nostram. 1.b Sarum erat terra per epo, id est, modius Italicus. 244.1.b Satyrus S. Ambrosii frater Ven. Eucharistia ad columnam approprie nusfrigio evanit. 532.2.c Sanctorum vocatur Ethiops. 252.2.c Scandalizantes pastores homicidae sunt animalium. 198.1.3 Scandulum malorum Moab quonodo se extenderit de Scutum uite ad Galgānam. 322.2.c Scelerata quatuor Israels, quae innuit Amos, quae sint ex leuentia Rabbinorum. 197.2.d fecerunt gravitas & multitudine San- elis oblitus os, quo minus se deprecatores pro lis interponant. 372.2.b Scopus olim gehabent universi principes et magnistrus. 408.2.d credebant veteres es habere quid dividitatis, hinc per ea iurabant. ibid. capiuntur interdum pro ipso rege. 409.1.a Scientia aeterni maxime Deum decet, illigie propria est. 384.2.a Scientia supernaturalis regitur præter naturales, in Prophet. 10.1.d scientia Dei qui sit. 11.2.a eius splendor. 2.a scientia Dei prædicta quid sit, & quomodo es in terra non sit. 71.2.b 73.2.2 P. Scipion quād gravioris choreas diceret. 615.2.a unde nomen traxerit. 168.1.d militē gulosorum-equo & ordine privatus. 76.2.c ad insitum fūbū proponebat Cyrum Xenophontis. 330.1.d fulitudinis mīcē amans fuit. 602.2.b Schismatis regni Iudicii anfīne fuit rex Ieroboom. 2.1.a 547.1.c Seifiso mons Oliveti & Zacharia indicata quid significet, & quomodo es fīta intelligatur. 566.1.a quando contingit. 566.2.a quid representent. ibid.2.d & seq. hisius ex es lecuturus. 567.2.a Schola Alexandrina quād cēbris foret. 366.1.d Esau & eīs vermis, unde dicatur. 390.1.b Scopos vel Sapta quae locus in Ierusalem. 566.1.d Scorpiones sine flagella ē spīnas & aculei. 208.1.d Scoria regna sunt regiae. 75.2.c ea similia sunt vino lethabilibus venenis temperato. ibid.d lana hominum, inī diabolī i matre. 107.1.d Scortantes plurimè carent proibitus, aut, si habentes, sunt mīrantes, & brevis avī. 75.1.e Scribi & Pharisei ex quibus nati sunt. 557.2.a cur in morte Christi plangerē debent. ibid. fūre perverbi Iudeorum pastores. 547.2.d 580.1.c eorum intolerabilius superbia. 436.1.c ibid. fūbū substitutus Christus uis Apolostoli. 108.1.c S. Scripturam quomodo quidam ad suos conceperit, torqueat. 5.2.e eius fētus genitius factundis 6.1.c eius fētus fuit conceptus ipsius Spiritus sancti. 2.1.c eīs Dei epistola ad nos mīla. 11.1.c et clavis casii. ibid.e eius obscuritas. 21.2.c dēcūrsum aera Dei, magis significat enī que facere potest quād significat facie. 16.2.d cur fūbū Gentilium aliquando indutatur. 17.1.b. foli temporis adventus Meflīz ut breviter reparet. 88.2.b. foli et integrus numeros ponere, etiam illi aliquād deficit vel superfit. 221.1.a foli liber Dei, quae in eo scripta continentur. 498.1.b ipse quod Ecclesiē et tribus Christi, & vice veris ob fūmūm Christi comes es coniunctionem. 433.1.b 477.1.a siēpe ea facta vel futura dicit, quae fieri decet aut debet, ēve quae sunt honestas postulat, vel quibus ut fūtūlī causā datatur. 557.2.b luxa fūtūlī Iudee plaga mundi configurata. 508.2.c uitior computi anni facri, non profani. 442.1.b 439.2.c cū opus quondam anni periorum divinitate attribuit, ceteras sublinet ligit. 599.1.a foli per temporis rel exiūm significare. 467.1.c nātines gentes vel omnē terrā, integrat eius provincias, de qua ferme est. 544.1.b Scripturarum altitudo, quibus propheta est Christus, et velut mons umbrosus. 400.2.d Scrupulosi vñbras recēstārū nūntiū. 261.2.b Scrutabitor omnes cogitationes in die iudicij Dei. 421.2.b Sculptili vocantur idoli, car. 265.1. d Scyphum cur Iasini posuerit in ephēbia quād Hieronymus excitabit. 351.1.e Scyphus pro patris lep̄culis acrie & dimicantur. 197.1.d Sei labii fūtūlī cur dicitur. 48.1.1.b Seceilum non nomquam cōspicit, qui ad vitam activam vocis tū sunt. 60.2.d Secrēta qui tāctis veit, pētē tacit. 340.1.c secretum, myſtice vocatur custodia. 385.1.b Secun-

INDEX RERUM MEMORABILium.

- Secunda porta Ierusalem erat , que erat in secundo muro . 55t.
 t. b quomodo ea capta Chaldeis . ibid. b.c.
- Secutariam quinetillanam qua pharsi exprimant Hebrei . 301.1.d
 Sedendo homo fit sapiens & diuini . 603.1.d
- Seditiois mala : nascitur e tumultu . 367.1.d
 Sedutor hominem excoriat & exoscat . 309.1.b
 Seminus equus dominorum fuit perniciens . 536.2.c
 Ser mons , in quo eretis fuit serpens tenens , typum gerit crucis Christi . 406.2.b
 Selenius annuis amoris est remediorum . 533.1.d
 Seleucus Afiz rex iuganda dona misit templo Hierosolymitano .
 477.2. b
- Selymus Turecarum Imp. Iulium Caesarum ad imitandum in exemplum libi sumperierat . 230.1.d
- Semini quidam fuit in majoribus Christi . 557.1.d
 Semen pacis quod fit . 516.2.d item in Palæstina in Novembris germinare incipit . 442.1.b
 Semen Dei quomodo vocetur Spiritus sanctus . 442.2.d
 Seminarium venustum , in Scriptura quid fit . 180.1.b
 Seminarius Numinis filium ad ipsum invavit . 424.2.c em coiuersu Aſyrii in specie columbari , quod in hanc illam mutantem crederent . 132.2.b
- Senatus Rom. quanti religionem olim fecerit . 444.2.d
 Senes valent experientia , sapientia , prudentia . 516.1.d
 Senes cur preores ad preces & vota . 166.2.b ipsi cur Propheta iomnia immixtienda dicunt . 271.2.d
 Semnar unde dicit Babylon .
 Semnar Judei vocantur quoniamque gravem calamitatem , carcerem & exilium . ibid.
- Senachribi filii in templo Dei sui est interfecti . 351.2.d vocatur Belai , cur . 354.2.a eum claudo quomodo polter ex prefatis tradiderint Aſyrii . 108.2.d quomodo vocetur Aſyrius . 227.1.b comparatur locutus , cur . 232.2.b
- gencia Samaria à Salomonis , venit in Iudeam , & Ierusalem obiectu , fed ab angelio carius est . 397.1. b 299.1. d 301.2. c
 390.2. c 353.1. b
- ad Seminum genuinum S. Scripturæ splendens multum valet caput , lenitatem & vocum eius conundens vel diffundit . 221.2.a
- is maxima Seſſandus . 61.1.c
- Senius literalis primarius est , & ei allegorius superfluvius . ibid. in eo omnia & singula congruente debent rei de qua agiatur , tecum est in allegorio . 126.1.b hic hec & illo ponit est . 478.2.a ut ex cerebe confundendi non sunt . 16.1.a oovi non sunt quarendi . 62.2
- Senius multiplices suppedanei multa Hebreæ verba . 181.1.c
- Senius omnes velut oculati exhiberi possunt . 17.2.d Patres moliti senium lateralem ab allegorio non diffingunt . 478.2.d
- Senius sextus praeficiens Prophetas propria est . 377.1.c
- Senium ululans & pianus in die mortis se inducit . 419.1.d
- Scotomanus infidelium in Script. folienter feceritendae sunt à lenitenti infidelium . 16.1.b
- Senatus Dei ex ascendenda urbe per Michaeam prolat , aboluta non fuit tempore Ieremias , sed fulserunt dumtaxat . 309.1.b hinc festinatio erat de exilio per Chaldeos , non autem per Romanos . ibid.
- Separatus Azoti quomodo fuerit Alexander , Ionathas Machabeus , & mystice Christus . 322.2.d
- Separati temporis desiderant famili in patria . 410.1.c
- Separatione unde deducatur . 266.1.d quid alij alij significet . 266.1.d 267.1.d quid sit . 266.1.d per Separationem vulgo accipiunt Hispania . 2. e. calix habet conformatum quasi Graecum . Separata , quomodo Graeca Hispania vocatur . ibid. est enim Allyracum . 267.1.e quam varia significet . ibid. an post tempora Abdie Hispania vocata sit Separata , & à recentioribus Rabonitis . 267.1.d
- Separavam urbem juxta Bolphorum sita , & unde dicta . 266.1.d Separata enim nomine proprium regalis campetrissim Judeæ . 265.2.b per Separatum angelos principes regit Deus Ecclesiam & orbem . 327.1. d
- Septem principes iustos habebant reges Affyriorum & Perthus . ibid.
- Septemnius numerus in Script. symbolum est multitudinis quod si addatur octonarius , magnum multitudinem significat . 327.1.d 390.1.a eius mysteria . 485.2.b is Iudeus erat Solemnius . 243.1. d
- Septemnius mensis , id est September , tonus penè Iudei facer erat . 243.1. b
- Septuaginta interpretum versio procurante Ptolemaeo Philadel-
- pho Alexandrinæ facta & eusa est . 367.1.b 538.2. b non sine Spanielii infiniti alter quendam vertentur quiam sicut in Hebreo . 377.1.d in fuerint quali Prophetæ & scriptores hagiographi . ibid. nonnulla addunt in sua versione quia non sunt in Hebreo . 398.1.b quendam etiam omittunt . 426.1.b quendam alter vertunt . 231.1.d ait litteram laepi vertunt in G . 435.1.b posuerunt & ipsi numerum 42. dierum in predicatione Ioue , sed eorum numero depravatus est . 430.2.a
- Septuaginta anni captivitatis Babylonie unde iſchandi . 23.1. 3. 441.2. b
- ali Sunt à septuaginta annis defolatiōis templi & urbis . 470.2. 471.1. 2. b
- Sepulchra veterum fuere apud flumina , cur . 17.2.b
- item Sepulchra se abelebant , qui calamitatem declinabant . 119.1.d
- d sepulchra mortuorum violanda non sunt . 197.1.c.d
- Sepulchrum Iona in Aſſyria an sit . 283.2.c
- Seraphim an idem fuit eum Theraphim . 69.2.c unde dicuntur . 228.1. b
- Seraphim monachus panem furari solitus , mox ut peccatum confessus est , à tentatione orante & fame liberatus est . 144.2.b
- Seraphus erat vitulus corpore nigro , candida fronte , habens in tegumento album notam . 118.2.c vide Apis , Vaca , Vitulus .
- Sergius Rutilus Maronita , Archiepiscop. Damascenus vertit Biblia Arabica in Latinum . 4.2.a
- Sericeus color quis dicitur . 460.2.a
- Serices damnamorium & eligendorum an sit infallibilis & certa . 131.1. d
- Serotinus imber in Palæstina est qui in vere cadit ad segetes in crastina . 90.2.c 169.2.a 210.1.b 233.1.b
- Sertorius quia industria Charactarum expugnari . 379.2.b
- Servitus Hebreorum in Egyptus fuit typus captivitatis Babylonice ; & utraque tyrannidis peccati & concupiscentiae . 438.2. b
- Servus Dei honorificus titulus est . 17.2.b
- qui Servi Dei vocati sunt , & te sic vocarint . ibid. d
- Servi omni à domini detinendebantur . 301.2.a curvi & deprimenti inclinantur . 51.1.b
- Servis perpetui olim solitarii aures perforari . 68.2. d servis & ancillis et cum Spiritu sancto facilius accipiunt . 172.1.b
- Servus servorum Dei titulus . Ponitfex est . 542.1.a
- Settimus qui locutus , & eius fatus . 183.1.c 332.1.d arboreos in coniacentes dicitur fuit ligna festina . 183.1. c fuit typus cari ob VII. analoga . 183.2.b
- Severus Abbas sola propria Eucharistia vitam duxit . 532.1.a
- Seximus autem hystris annis . 377.1.b
- Si , nota est aliud Hebreos iurantis & signum juramenti exercitoria . 244.2.c capitul vel proprio vel imprcipi . ibid.
- Sibylla Cumana sub Tarquio Superbo vixit . 451.1.d Erythrae quando floruerit . 321.1.a
- Sicera unde fieret . 35.2.d
- Sichem urbs unde dicta , tempore Christi dicebatur Sichar , deinde Neapolis , hodie Napoleti , eius fatus . 94.1.d eius celebritas . ibid.
- Sicus valerius Belgicum . 68.1. c ponderare debet quatuor drachmas . 344.2.d unde vox deriverit . ibid. 244.1.d
- Sidonii tempore Curiyi Iudei coniuncti vel aliquati erant , fuit autem Macabaeus . 523.2.d fuit aceres , & fere perpetui Iudaeorum hostes . 178.2.b
- Sigillum veterum erat in pala annuli . 460.2.b
- Sigillum Christi , crux est , diaboloi voluppes . 462.2.a
- Sigillum Domini duplicit est fidelis . ibid. d
- Signa proprie quae dicuntur . 372.1.d
- Signa veri propria quae sunt , quae falsi . 8.1.a
- Signabant veteres omnia annua . 460.2.b
- Sicentu portus profundus veneranda est Dei maiestas , qualis existit per coniunctionem . 391.1.c
- Silentium reverentia , timor , & stuporis est indicium . 417.1. b id conductum religione . 60.2.b silentio post Deus firentem & turbam . 242.2.b silentium vocatur infernum . ibid. id ponitur per metalepsin pro defolatiōis . ibid. a silentio otiosi etiam Deo reddenda erit ratio . 287.2.3
- Silence est reverentia , timore , oblitus pœcile . 392.1.d silent omnia à facie Dei . 393.1.b.c d 304.2.b
- Siloe fons quis fuerit , & ubi situs . 359.1.a fuit cum silencio : quia in eo mira contingit : eius aqua erant Saracenis hodie in pretio est . e. nomina & virtute sua representat Christum . ibid. c
- Simeon Salus , atlas fuit orbis . 619.1.b
- Simeon quidam auctor Scribarum & Phariseorum . 557.1.d
- Simeone

INDEX RERUM MEMORABILium.

- Siculae orbis oculorum dilatantur crescente luna, & contractae. 407.
 2.d similes per omnia non est simile. 409.2.a
 Simon Portulix vias tempore Prodigii Philadelphi. 569.2.d
 Simon Machabaeus Gazam expugnavit. 532.1.d
 Simoniacus rerum lacrymarum nunciator est, & lacrima eius operari potest. 577.2.b Simplicius Dei quanta sit. 605.2.b
 in Sioce morte quam g. orosum se exhibuerit Deus 402.1.a ex tempore. 400.2.b
 Simarum conversionem predixit Iesai, eisque vocat Simum, alio eius avo non habuit hoc nomen. 267.1.d
 Sion mons sanctus dicitur ob quoniam cancas. 516.1.a que in eo contingit. Ibid. & seq. ibi Christus Ecclesiam inchoavit, ut Salomon in eae corporale templum adificavit. 370.1.c Sion proprie significat superiore urbis partem, in qua erat tempulum & arx David. 502.2.d ut vocetur turbis gregis metonymie. 313.1.a de Sion quomodo erga regna sit lex Euangeli Christi. 312.2.b sicutem fabula quid significet: fuerunt ipsae partim volucres, partim virgines. 366.2.d ubi habitarunt: has Ulysses cum declinare. Ibid. vox Sirene unde sicur. Ibid. b felebant & plangerent. Ibid. illi filiae sunt mulieres. 76.1.b Similia & fides volvea que herba: dabo eis fuit species. 372.2.b Sociatio fidemum Ecclesiam integravit. 403.1.d societas recitatorum quoniam nomina sit. 273.2.d 339.1.d Socrates eur vocetur nigrum amictus. 417.2.c Sodalitas nequam incommoda. 476.2.a Socioe restituere quoniam promittatur. 254.2.b Sodomitae ex deliciae crudeliter evaserunt. 227.1.d sunt puniti hic & in futuro. 331.2.b Sol quoniam in tenebris symbolice convertatur. 173.1.a quoniam modo tropologicus. Ibid. ibi quoniam tropologicus in meridi ocedat. 247.2.b Iohannes aliquando obegunt agmina locutus est. 163.1.d 2.6 fol. luna & stellae in reversis in die iudicii obscurostan die. 181.1.d allegorice id de Christo. B. Virgine & Sanctis episcopitis. Ibid. & tropologicus. Ibid. fol est rex Stellarum. 223.2.b ipse triplex & unusquis quoniam. 612.1.c dictus est filiis quia fuisse in mundo. Ibid. eam Manichaei adorabant, & celebant eis navibus triangulam. 612.1.d ejus elegia ex Plinio. Ibid. & est typus vieri amicorum 2.6.que penitus iuri radii cur. 613.1.e quoniam ejus velocitas. 1. d oris radios expandit in figuram avis. Ibid. & ejus eum vocantem phenicem, cur. Ibid. b. d. & leo. quoniam est in ejus penitus fanum. 614.1.e haec luce fugit ferentes & feras noctis. Ibid. in pavilione Domini quoniam fit obscuratus. 415.1.e eum ut Deum vetores coelestes. 416.3.e figura in sole quia fuit puto ante ortum Christi. 451.1.a si loquitur & luna pugnante Jovis contra Anuboros. 407.1. d fol. orientis Christi est. 484.1.a. b. c. item si justitia: in primo suo adventu obquinque anna oigis. 616.2.e scitudo cur vocetur Ecclesia. 51.1.a & seq. scitudo quoniam proficit ad bonum religionis. 60.2.b 60.2.d mensurae diffinit ad percipientia divina oracula. 7.1.c spiritus magis (etiam), qualiter corporalis. 60.2.a vero penitentia bus necessaria. 59.1.a & seq. bona. Ibid. b.2.a ejus elegia. 2.2.a & seq. quoniam fulbidiannum fit datus Israel a Deo. 18.1.d fortis iniquitas quod dicatur ab Amos. 235.2.e Sol inclinando ambulando cum Deo quis effectus parat. 334.1.b quid hinc a nobis requirat. 335.1.e etiam ad laicos & conjugios impetrat. 332.1.a Soveria a figura divina sunt. 171.2.d sensibus cur homines tribuantur. Ibid. quando hominum visione fit perfectus. 172.1.a Formis ab ecclesiis quoniam differunt. 18.1.e mortuorum leperis. 274.1.a. b. c. formosus longe represtat natu forma Christi in navi orta tempestate. Ibid. d. formum diabolus inducit, Christus vigilans. 369.2.a sopheron quid hebreus significat: ejus maiores, & locus nativus. 414.1.a Sanctorum catalogo adscriptus est. Ibid. quo tempore prophetaret. Ibid. & 24.1.d prophetat solis duabus tribus: ejus arguentrum. 1. b. c. an propheticus primis octodecim annis Ierusalem. Ibid. b. locell in styllo familiis est: est abbreviator Ieronimae. Ibid. e. ejus illustris protoplasta, maxima ejus nomina exponuntur. 415.1.a so fuerit absorpos Ezechie regis. 1.b
 Sordidus cur dictator fusile Christus Iesu. 481.1.d Sortes cur miserint nautae quibuscum navigabat Iona. 274.1.b foris eff complexus: divitioria, confusoria divitioria. 1. c. forces quales in luce canonico veteratur. Ibid. 2.d duplex in divinitatibus peccatum committitur. Ibid. sortes Domitiano interium, a. Alexandro Severo imperio denuntiavint. Ibid. d Pythagorica foris quales fuerit. Ibid. sortes nasturiorum lumen perficitur. Deus ordiavit in bonum. 274.2. c. item sortes Philippiorum, item sortes Sauli. Ibid.
 Spadix quis sit color? & is maximè in equo commendatur. 467.2.c Species, quas Prophetarum imaginationi obliuiebet Deus, sym-
- bolice representabant res futuras vel arcana. 232.1.a Speculator isti concionator opulent. 414.2.e item pector. 415.1.b 2. d. Speculator maria Christi quam opera ad Confessio de eius matre S. Helene Ioppo fuerit exercitus. 300.2.a 323.1.d Spes concepta a plurimorum doctrina, & conseruatione qualem fidei via sit. 205.2.b Spes quoniam in Ecclesiaria exercitatur. 287.1.b Spes quoniam sit virtus, & qui eius effectus. 318.2.d non confundit. 532.2.b Sepetex delerative oritur. 62.2.c numquama in dependentia. Ibid. ejus (symbolum) est lumen. 300.1.c Spes omnes mundanorum mendacem sunt. 300.1.d Spicci cur ruscum ramu piena olivas. 466.1.a Spinis electrom in quoniam lepiantur. 36.2.a & seq. Spina Arabica acuta & densa est. Ibid.
 Spiritus in partum impedites homicida sunt animarum. 236.1.a Spiritus hostiles quinam finit, & quae dannata intravit. 190.1.a Spiritus commodi Christus per symbola corporalia Inde proficit. 573.2.d Spiritus Dei, quem profundum predicit Iesu super omnes, quis sit. 97.1.b Spiritus propheticus Prophetis non erat habitat permanens, sed aliquando abebat recesserat. 21.1.e 237.2.b Spiritus fugitivus vitius praficit. 277.1.d Spiritus caput interduces pro arte architectonica. 450.2.a Spiritus Dei multiplex est. 450.1.b Spiritus precium quis sit, ejusque effectus. 154.2. a Spiritus in Scripturam mentem impetuose ac velimenter. Ibid.
 Spiritus increatus Dei duplex est: prior in Deo essentialis, alter notationalis. 450.1.b Spiritus creatus sunt domus spiritus increatus. Ibid.
 Spiritus sanctus non est fons Dei. 42.1.d fronte sua fit amoenus fuis donis, bene in justificatione animq; ei dat seipsum subtilitatem. 49.2.c 171.1.c 494.1.b que rei hujus moralis sit ratio. 50.1.d fidèles per defensionem huius visus deducit. 58.2. d est primus & incrementum bonus. 70.2.d inopes, ignorantes & miseros ad summam levitatem, dignitatem & gradum elevare potest. 187.1.b ejus effusio in pentecoste in Apostolos, & deinde in aliis futurae a Iocle predicitur. 170.2.c primus fuis est, deinde infusus, tertio effusus in Apostolos. 1. d quoniam necessarium in homines effundi debuerit. 171.1.a particule inter fideles suis doce, Ibid. est vere Deus, non nihil quoniam Pater & Filius. Ibid. ministrator in Filio de propria ipsius substantia. 1. d quoniam super omnem cum non efficiat fit. Ibid. etiam in Gentes. 171.2. b. in ornate indifferenter beneficis est. Ibid. 172.1.2. in nobis inhabentis causa est adoptionis quia in filios Dei adoptamus. 50.1.d Propheta informat. 208.1.2. ejus quoniam fit efficacia. 116.1. d. deinde Apostolis dominum liguarum, quo ab omnibus intelligenter, & vicissim omnes intelligenter. 434.1.d non intelligatur ab Agno per defederatum credidi genitum. 437.1. a. b. tunc pauci credidit cognoscere, Genes. terciale, ibid. est resurrectio ignis Ecclesie. 475.1. a. ejus principales effectus duo. 354.2. a. ejus spiritus veritatis. 364.1.b super Christum baptizandum in specie columbi delevit. 431.1. b. e. pecuniam conversione accepta referenda. 303.1.b quoniam eam suavit peragat. Ibid. est spiritus manuetudinis. 200.1.2. 491.1.c Spolia victorie Deo dicant. 374.1.d sponse quales adolescentes bus quadranguli. 432.1.a cor amulum in dignissimis gestore. 460.2.c ipsius animus Deus est. 594.2. c. e. sponsi olim ipsius emebant manus. 67.2.a sopheris proptul ipsius amorem bene ab amaveluntur. 434.2. d. jure Canonico arcessant a facie. Ibid.
 Spuriotropia Romae multa fuit. Ibid.
 Stanum & plumbum sapientia pro euclidis natura metallo captur. et tamens inter utrumque silicines. 494.1.d flanii tres proprietates. Ibid. b. c.
 Tropis gracie est filius Hebreus. 244.2. a. ejus pondus & valor erat de aereus, & aureus ejusdem ponderis, sed per materia diversi pretii. Ibid.
 Stanus multas Romae ad terram concidere nascente Christo. 452.1.b. d. statuarius nomen referri posset & ad sigillum & ad conditorem. 545.2.a Status Religionis est opus Dei. 200.1.a de flatu vite deliberanti secessus & iustitio quadranguli. 59.2.2. statu, ad quem quis vocatus est, Deus convenientia dedit res. 283.2.c Stola Magis in Berthaeum apparuit, ibique fletit. 323.1. b. illi comparatur electi & reprobus; illi fixa, hi candidibus. 260.2.d ita Lucifer habita a Syria ut regina celi. 222.2.c & seqq.
 Stella

INDEX RERUM MEMORABILIVM.

- Stellarum in soli splendens apparuit nato Christo. 450.1.2
 Senes Deinceps praecepit quomodo dicantur. 495.1. d. eis cur vole-
 geret ad vocem. 495.2. b. reges et res humanae non reguntur. 49-
 2. a. per secessum in die iudicis consuevit de expellendis.
 492.1. n
 S. Stephanus Hungaria rex Martyr fuit. 500.2. d
 Stephanus monachus quando in agro morbis eum clamoribus
 dilupitatur. 331.1.2.3
 Stereovolumen nomine Vocator id est à S. Scriptura. 505.1.2
 Scriptura naturale scilicet ordinariorum Dicitus frigescit. 730.1. d
 Scriptura puerum leontem. 731.1.2
 Strigmos crucifissionis in Christi corpore post resurrectionem re-
 manentes. 515.1. d
 Stilettus Hebreus, maximè Prophetis; eti loqui & prophetae.
 2.5.3. d. 304.1. b
 Stimulos ad omnes virtutem exercendam addit, exempla prae-
 ceplorum inueniuntur. 330.1. c
 Stirpem Davidis Iuxta ortu Christus resiliuit. 484.1.2
 Stoicorum paradoxas quer. 313.1. b
 Stoichon comparantur factores, cur. 518.2. b
 Striges Judaeorum impiorum vocari sacrificium soleme, a suis
 partes per omnia applicantur re significata. 417.1. d
 Striges Phaistos in mari, & Chaldeorum in Babylone, typus
 fuerit peccati profanari à Christo. 379.1. b
 Strategi ingentis qui pharisi Graci exprimentur. 365.1. c
 Stigmaria vocatae per diuinam plaga, ut est anguli, quis angustia sunt.
 403.1. d
 Serapionis silentio puditor. 343.1. d
 Seraphinorum quid genicus dicatur. 501.1. b. femina magis clamo-
 re sunt quam mens, cum pullos perdunt: sunt valde amantes
 pulchritudinem: quodcumque capiantur ibid. cur dicantur crudeles in
 eos, id est & repertur in amantibus tantum in talibus terribus: cur
 dicantur crudelissimi. ibid.
 Scutulis palliis quid dicatur. 547.1. d
 Stultus quid propriè sit. ibid.
 Sucta mundatlegis Deus, ut confundat per sapientias. 439.1. c
 Suctulorum Iherusalem quam ingentiliter Prophet. 379.1. b
 Stupor est alienum vel mentem, vel sensum. 319.1. c
 Sternitur quis color est. 470.1. d. 507.1. d
 Stylos erat instrumentum scriptorum. 386.1. c
 Seythia à discipulis suis compunctu fuit. S. Caiphas. ibid.
 Sei ut l'epitatum Minos unius qualis sit. 461.1. d
 Saevitrix Ecclesiam gubernat Deus. 491.1. b
 Sebeneries pietatis cur vocetur Iherzel. 99.1. c
 Subditus à Superioribus corripere non iunt, defendendi. 391.1. b
 conum peccata Superiorum & palloribus alienabuntur. 486.1. d
 Sublevare animam citi eam erigere in ipsam. 794.1. d
 Subtilius subinde signum haec de p. itemas adversarium. 317.1. c
 Sublimatus Et vel libando, vel manus complodiendo. 429.1. d
 Sub nos et noster & fortis federe quid hebreis fonte. 445.1. c
 Suburbia Romae omni quam latè patuerunt. 283.1. b
 Sudarium cui adhibetur in facie nunc Misericordia. 167.1. d. ipium vo-
 catur mappula vel amappa. ibid.
 Sulphuris auxiliis ad convesacionem quilibet peccator, quantu-
 mibz magnus, à Deo accipit. 191.1. b
 Sulphurita candelaeris qui dicuntur. 426.1. b
 Sulphuris ardore tua omnia purificat. 405.1. d. & iugos.
 Superba matri et omnia fecialis & confusoris. 416.1. b. ea in
 Ecclesia & Religione maxime Deo-dispergit. ibid. eis ejus pro-
 prietate invaserunt. 312.1. d. ruita omni vitrum. 314.1.2
 Superbiens ob Deum & gratias, detinatur à Deo, domique
 privatur. 314.1.2
 So perbi afflisse exquante. 360.1. b. eorum infusus & lapsus, ibid. c
 colum Luciferum stellarum, cur. 332.1. c. possimunt in die ju-
 dicis exaltabuntur. 179.1. b. tunc fuisse ut lapsa. 613.1. b
 Superbiens quantum omnis in regime Iustitiae. 480.1. d. ab
 in omnibus exigit Christus iudex. ibid. sume velut stolidus.
 ibid. & 419.1. a
 Superfluminate erupulis vel tremoris quod dicatur respectu Iherusal-
 em. 510.1. b. 2. d. quid hoc tropologicè significat. 511.1. c. b
 Supernaturales rationes nobis letandas sunt in vita agenda.
 10.2. c
 Supplicationis quod dicatur, & supplications. 309.1. a. b. supplica-
 tionis rogationis cur inservit. 313.1. c
 Supplicia quæ Deus in doctis facinoribus immittit, eas tuisque sed
 fundamento communione. 100.1. d
 quæ Supra doctrinam, virtus, & ingenium sunt & finis, non perve-
 niunt ad matutinatem.
 Sufficiencia tabernaculi Davidis, ab Amo predicto, de tempore
 Cornel, in Propt. Min. XIV.
- Christi intelligenda. 151.1. b
 Suspensum anima quid sit. 495.1. b
 Symphonius arbor quic, ipsa vox unde formetur. 340.1. b. ejus de-
 scripsi. ibid. c
 Symcomorus vel sycomorus arbor describitur: dictus &c sicut fa-
 tus, vel fucus Aegypti: non io sola Aegapio repertus, in
 Iudea etiam frequenter erat. 312.1. b. c. d. ejus visitas. s. d. ejus
 fructus amari sunt, ut dulcicantis, incidentur, ibid. eff alia
 à caprifico. 318.1. b. alia vocis hujus desiratio incertissima.
 ibid. b uno anno lepesta fert fructus. ibid. ymbolicè eff crux &
 doctrina Christi. ibid. c respondet arbor scientie boni & aliis
 L. Sylla crudelitas. 193.1. c. 197.1. d
 Symbola cur utramque minores Prophete. 4.4.2. symbola, que
 offendant elementia, ymblida temperandam. 168.1. c. in lymbo
 Bis que adducuntur, non omnia re significantur: contentus. 446.1. b
 Symbolici sunt Zacharias, Daniel, Ezechiel. 464.1. c
 Symmachus Urbis praefectus laudatur à nervos stili brusnate.
 8.1. c
 Symmachus interpres Bibliorum fuit Elibonita Christi divinita-
 tem negans. 401.1. c
 Symphoros septem filios & maritum Getulium ad martyrium
 obtulit. 159.1. a
 Synagogas omnes & initia. 34.2. d. dies tuis juvenitius, qui finis.
 4.1.2. a ipsa tamdiu efficta est, doceo. Denpae Christum tel.
 votumque literis peperit. 319.1. a. cum vocem claudicant. 4.2.2. d
 eam Deus in his omniis seruum affluit. 4.2.2. d. Synago-
 ga viri scripere Moysi per expira & librum digerentes. 318.1. a
 Synopsis Dorotae de vita Propheterum plena. Libellus est. 102.1. c
 Syri quā graviter Iherusalem sub Joachas attirivit. 310.1. d. ho-
 tes eos & Israelites perpetuo fure bella. 391.1. d. spū latrocini-
 os & uxoris Iudeam. 317.1. b. olim male audierunt quā mo-
 res molitiam. 252.1. c. columbus pro veneranda vixit, &
 cur. 200.1. c
 Syria ab Aram filio Sem vocata est Aram, deinde à Cyreneensi-
 bus, Karis, indeq; esphonie cauta Syria. 345.1. b. olim
 horis abundabat. 316.1. b. nec columbus parvissibus. 310.1. b
 312.1. d
 Tabernaculum Modis in deferto erat typus Ecclesie? militan-
 tis. 214.1. d. tabernaculum Davidis, quod nimirum
 promisit Amos, propriè significat, domum ejus regis &
 thronum regium. ibid. cur vocetur tabernaculum. ibid.
 tabernaculum caput pro quis domo. 311.1. a. tabernaculi
 Molisei symbolica adaptatio. 490.1. d. in filio tabernaculo-
 rum cur Judæi yobantur: gelare ramos myrras. 479.1. d
 Tabesyranno omne & hancharcharum. 384.1. d. fe ieq.
 in Tabinis lignis, maxime buxis, olive, scriberibus. 385.1. d
 illite vel nuda vel caro obdutus. 386.1. a. tabula legis quas
 Moysi à Deo accepit, lucis radiis loquè specialiter. 402.1.
 Talismum pitem apud Zachas, amphoram occidentem quid ym-
 bolice denotet. 301.1. c. quid tropolog. & anagogicè signifi-
 cat. 302.1. c. talentum aut & argenti, quot auris consine-
 ret. 417.1. d
 Tambarines Bajazet Tercarum Imp. pro Isabellæ nescitur, iun-
 equum concidentem. 131.1. d
 Tamnum Hebreus erat quartus mensis, respondens partem Junii.
 partim Iulio nobro. 512.1. b
 Tamuz, id est Adonis, idolum Alexandriae erat. 306.1. b
 Targumio Prophetae auctor fuit R. Jonathan, 21. Targum Pen-
 tateuchi R. Aquila, extitorum R. Joseph curus. 4.1. b
 Tarquinius Superbus capit. Gabinioum de medio tollenda, quo
 falso ostendenter. 223.1. c. quo anno Darri Hyppasius urbē à
 manu politus. 476.1. b
 Tarsum Cilicus Jonas fugere voluit; 373.1. b
 Tarsum in Hispania an Jonas fugere voluerit, dum in Tharsis
 fugere vult. 373.1. b
 Tebet mensis decimus Hebreorum partim Decembri, partim
 Januario spondet: cur die huius X. Judæi jenitentia. 173.1. d
 Tecta domoum in Judæa & Syria etiamque plana iure. 416.1. d
 Teglephililar signi comparatur omnis invadent. 315.1.2. a. quis
 tribus à Assyriam captevas subducere. ibid. quando Syros ex-
 cederit. 192.1. c
 Telas aranearum fibi texit quilibet per fraudes dicere cupiens.
 106.1. d
 Tempfata est symbolum horrendi prælii, conflictus, stragis,
 supplici, vindictæ. 433.1. c. tempfata ingenio maiis fidelia tem-
 pore natu Christi. 433.1.2. a
 Tempfativa imber quis in Palestina sic. 433.1.2. b
 Templorum lapides clamabant contra hereticos qui ea demoliti
 sunt, in die iudicij enim contra sacerdos qui in ipsi scandala-
 tium. 169.1. c. 169.1. b
 L. II. fideli.

INDEX BIBLIOGRAPHICUS

INDEX. RERUM MEMORABILIVM.

- Thoriferae est quidam sacrificare. 446.1.6
 Thus omnium genitum nec Otto adolescent. 15.1.6d Judas rem-
 ponebat omnes omni sacrificio caro. 416.1.8
 Thymiamata bis quatuor. Deus in altari thymiamata adoperat-
 tur. 416.1.8 hoc nomine cur vocatur Eucharistia. 156.1.6
 id enim pro thure capite & ambe. 97.1.8
 Tiburtonis oleum praecellentissimum. 156.1.8
 Tigia in urbem insidiatis capta est Nineve. 160.1.6 161.
 s. 161.1.4 Tigris & Euphrates cur vocantur flumina
 Antiochiae. 157.1.6
 Tigurina versus Leonis Hebrei & Zwinglijanorum, linea de-
 cens in multis locis indiget. 416.1.8
 Timore in 3. Scripturam colere, reverenter, adorare. 416.1.6
 Timor Dei in Scriptura significat veneracionem & cultum Dei.
 115.1.6 152.1.6 191.1.6 est enim timor auctoritatis domini. 151.1.6a
 timor Dei, judicium de gehennae peccatorum eternitatis cop-
 151.1.6 timor languorem reddit ad cor, moderatatem patet
 patitur. 161.1.6 Timor servit & filius est per nos curvus.
 150.1.6 talis timor dominio a fero debetur. 51.1.6
 Timus an si tamquam proditio mortalis in verbis in diuinis de-
 finiebatur. 416.1.6
 Tioex ex pavore, fuit & putredine ensuente. 8.1.6 tunc re-
 luptas affluerunt ob quatuor analogias, ibi a iubar rientem fami-
 lias, urbeis provincialis fecerat Deus tamquam confitimus. 160.1.6
 Tinathabela ea cum appenduntur. 174.1.6
 Tirones in armis omniq[ue] labore & austeritate castissimi exercendi.
 167.1.6
 Tixi mens Hebreorum lepidissima erat, respondens nobis per-
 quisitam Scripturam, partim Oseei, huiusmodi tunc Judas impa-
 bant. 416.1.6 151.1.6 erat is pius omnianctus. 416.1.6b
 Tito ad Corin. propebius quod signiferit. 416.1.6
 Titulus crucis Chaldaeis est Hugo, litteris aliud incise sunt, 156.
 s. a. et nunc propter ipsa colligentes, qualis ipsa sit figura
 an trifilia, in leto. 156.1.6
 Titi Imp. benignitas in coniustos, 105.1.6 qui pars Ierusalem
 obfederat, 160.1.6 in expugnatione ejae Judeae condonabatur
 auctor. 416.1.6
 Tobij junior quando mortua. 20 videlicet excidium Nineve.
 356.1.6 s. 357.1.6
 Tolerationis nostri mire delectatus Deus. 417.1.6d
 Tonitrua aeterni se terram rocam consonavere. 164.1.6
 Tocularia myllii sunt gymnasium, monasteria, collegia & aca-
 demia, persecutores, tribulationes. 165.1.6d non corda sine
 spem & timore polita. 166.1.6 Tocularia in Scripta. signifi-
 ficat ulci, & a crescente eiusmam iument. 150.1.6 tocularia
 regis quo locutus in Ierusalem. 351.1.6d
 Toti dicti sunt auctoribus heribz, quae accumulentum humeris imp-
 ponantur. 246.1.6c
 Torrens Ipanus quis sit. 151.1.6 torrens Argypius qui sit. 351.
 2.6. torrens valuatoris cretensis in montibus Iberiorum. 115.1.6
 Torrestratus de gryphis symbolo significans Iehova pontificis populumque
 in Babylonie ut, tollum, ut penit confundimus sit. 416.1.6b
 Totum qui cupit perdit totum. 352.1.6
 quomodo dicunt quas Tadi ut faciat malum. 166.1.6
 Trabias feratas nonnullas in locis grana excutuntur ex arbo. 150.
 2.6 vide Trabaria,
 de Trajanis annanis inferno percibus S. Gregorii liberata, historia
 apocrypha est. 147.1.6
 Transguratio Christi symbolum demonstratur. 497.1.6
 Transi in Scriptura signatur punice. 151.1.6
 Transitus Iudei per aquas maris rabbi & Iohannes celebra-
 tur. 406.1.6b
 Transitus Iudei est velut quadam creatio. 150.1.6 tam futuram
 fuit Mella agnoscit Rabinus. 151.1.6c
 Tropae maximae lavavit labo, genua, cor. 409.1.6
 Tres iustitiae in Ierusalem Babyloniam apud viri portent. 411.1.6
 tres falleres, quos Deus faceret, quinque fin. 543.1.6 tres
 dies quidam Deo misericordi sumus, quales fin. 59.1.6d ista
 sunt omnia ex menti Atilii. 150.1.6 tria & quatuor fecerat
 Damasci qui & quor fin. 15.1.6 tria parva, edificatio. 1.1.6
 Triumphi Pythagorae dicuntur justitia & virtus. 150.1.6
 Tribulatio est nomen Dei, quo ligantur ad se retrahit, & vita
 nostra curat. 17.1.6 ad velut aratum, quae meatus habent
 cogitationem ruruli, nōd c. eam sancti compas fuisse. illa
 censuram, ibid. ipsa dagestur, probatissimum & premissum.
 18.1.6 in ea vicinus adest Deus. 153.1.6b velut sigillum Chri-
 sti. 8.1.6 403.1.6 item velut pila, in qua Deus peccatores randit,
 ut penitentes genuis extundat. 400.1.6 non ea raccipit Deus
 quali igne. 400.1.6 quād in utili. 533.1.6 534.1.6
 ut C. Carol. in Prop. Min. 211.
- ipsa pī ad Deo colantur. 409.1.6 fortis tolerata animam
 habent Deo deovo quasi unit. 412.1.6 tribulaciones muudi,
 fute dagelia Nineve. 356.1.6 que fit duplex tribulatio. 357.1.6d
 ad Tribunal Dei consurgere fatua est, quam ad hominem.
 350.1.6c
 Tribus decem cur vocantur Ephesium & Joseph, Samaria, Jeze-
 hel, Iacob, B. abel. 1.1.6 sed ex Antiquitate caputivitate pon-
 rodire. 47.1.6 quando tamen apud Prophetas dicuntur ex pa-
 redisse, intelligendu[m] est de libertate ipsiusq[ue], iudei de iugis, in-
 tercessione tamen non paucis ex cum ludens in Ierusalem, verum
 Deum colentes, eccl[esi]a Nineve consurgere. ibid. ali ex iis, an-
 ticec consurgere a domo David. 104.1.6d abducta fuit
 a Salomonis in Babilone, etiam trans Babilonium in Me-
 diam, Per hanc alia regiones. 153.1.6 vide Israelita, tribus
 deo post reditum a caputestate, Iudei nomen sibi cur vendicata.
 153.1.6c 477.1.6 51.1.6 tribus Iuda post captivitatem Ba-
 biliacom per omnes caputvantes se locubus. 163.1.6
 Triclinium dictum a tribus lectis: ea interne & octoagi solebant
 ebor, auro & argento. 126.1.6
 Triduus iter quoniam Nineve completeretur. 153.1.6 tribus
 resurrectio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. ibid. cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Trilago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.1.6b in nocturna ac maxima, infun-
 data in le boe caputvante, cunctans a iis cunctis communica-
 em. 150.1.6 tota personaliter: venit in animum quod justificare
 & adoptare, in eoq[ue] in templo & ratione inhabitare. 49.
 1.6c 150.1.6 151.1.6d quantum inde boe nobis accedit. 150.1.6
 Triplago hymno cantata ossavit terrae nosus Constantinopoli. 156.1.6
 Trinitas per tricunca facte adumbratur. 158.1.6a triclinia
 resuscitatio[n]is Chaldae in Scripta exprimit. 4.1.6a quoniam
 ipsum computaret. 158.1.6b cur dicit testis resurrexit. ibid. c
 ante Trigeminum annos apud Hebreos ordinarii nemisi decre
 aut prophetas licet. 37.1.6d
 53. Trinitatis mylitem a Zacharia indicatur. 476.1.6 480.1.6
 equus mylitesq[ue] ibi. 151.

INDEX RERUM MEMORABILIVM.

INDEX RERUM MEMORABILIUM.

- Vigilantes haereticus noctis lampades ante reliquiis Sancitorum accendi. 493.1.2
- Viginti Christi Iudicis, diabolos formam. 369.1.2
- Vinculum follium avatum. 67.1.4 sunt symbolum rerum variarum & futilium. Ibid. d
- Si-Vincentes Feneris precibus suis locutas fugit. 13.2.2
- fuit atlas orbis. 419.1. b
- Vindicta ipsi sunt duplices: eratque Iudicii fideles ex peccatis ieiunio & redemptione Iesu per Christum, & ali. 546.1.4
- Vincula charitatis sunt leges tam Iudeorum, non Christianorum. 179.1.2 vincula tripli anima Deo colliguntur. 14.2.2
- Vindemias de vino cur jugantes messi tam apud Iordanem frequentem de melioribus, quam apud S. Iohannem in Apocalypsi. 186.1.2
- Vindicta plus ut vices significabut defendens. 18.2.2 se quoniam de impensis vindice Deus. 413.1.2
- Vindicta Dei dicuntur quandoque ebrietas. 151.1.2 etiam Diuersi foemenitis. 221.1.2 vinda dicta de imposita patiente dispensanda pila. 194.2.2 est in peccatores defensio. 493.1.2
- s. d. semper insimul. 498.2.2 est inevitabilis. Ibid. d vinda dicta fecerunt quam Deo gata fide inacta. 169.1.2 ex clementia terra de anguis innocens effusus. 184.2.2 vinda dicta fuit. 11.1.2 ne qualitera rapuit, perdat nisi. 184.1.2 est per clementiam temperanda. 168.2.2
- Vincere postquam eras praeclusus antiqua, praeferim paternitate. 11.1.2 cum solebant in atrio domus planare ad umbram & ad amoenitatem: ei quid emulor inter horum de agrum: est quatenus & dilecta, maxime fructuosa est. Ibid. secunda est. Ibid. d vides Engedi iugisigna eff. 61.1.2 vides Domini olim in Synagoga, post eff. Ecclesia. Ibid. vides Naboth fitus. 11.1.2
- Vinum flegens quid dicatur. 80.1.2 vimum forte sur proprietate diametris. 109.2.2 est animal speculum. 77.1.2 ac tenus, dignum viri, non vir hominis, die potest. 116.1.2 id non habebant Nazariti. 300.1.2 et cetera uita interdixit Tarijanus. 11.1.2
- Euerterium principis. 104.2.2 est in infernicio in Delibonorum vel in terram effundebatur, vel a facie domini bibebatur. 110.1.2 vobis agnomo domini in conuicione via precipit: ipsum mos ut à Nae inventum, si omnibus avide arreptum est. 78.1.2 vides namen in annis proprie linguis translat. 1.2 vides Libani non prefractissimum. 514.2.2 vimum Libani vario fenu ascripimus. Ibid. d vimum Cretense. 486.2.2 vimum aromati, cum quod dicatur. 113.2.2
- Vineum medium, myrratum, folium quid: vimum cur conditaria vimum crevessit enim Roma in sheteris sparbare. Ibid. vini vites. 182.2.2 est 513.1.2 eius male & efficiens. 513.2.2 secundum animos in praelia, de hominum incremento reddit. 120.2.2 et comparsante excedit. 518.2.2 vimum genitum virgo quod fit. 13.2.2
- 1.2 quidem in iugisigna agit habetur. 516.1.2
- Prae dicentes ut virtus. 184.2.2 viri dolorum, maledictionis, &c.
- quoniam ab Hebreis formata. 139.1.2 viri fangos est latro & hominem. 115.1.2 viri, os vocari velis Deus à Synagoga, non, dumini. 324.1.2 viri Zacharie apparet fuit angelus Michaei vel Gabriel. 467.1.2 viri Apollonii epo genera sua affilientur. 336.1.2 summa filii de predicti Apolloniorum. 411.2.2 terrena nomini modice de necessitate coacti rango. 518.2.2 vari prodigi qui de quibus dicuntur. 484.1.2 vices exercitos Deus corpare parvos formavit. 492.1.2
- Virga virginis vita à Ieronimo, quid diligenter. 135.1.2 virga quibuscautiones cedebant delinquentes milites, & garnitur uisione lebant. 115.2.2 virgines viri Zacharie, quarum nomen Duxor, alien Feneritas, qui significant. 514.1.2 & fuit.
- Virginitas ueriuam elaborati sunt. 51.1.2 is quoniammodi Eannum legit. 6.1.2
- Virginitas ambi nullo modo recuperari posse. 314.2.2
- Virgo vividecutorionis, inventa nunquam fencititia, & vita immortalis est symolum. 216.1.2 132.2.2 virginem nomine vocat Hebrews urbs, & regna ob spissam opes & gloriast. 216.1.2 virginis mystice designantur per eos omnes alios Zacharie viros. 470.1.2 500.1.2 canum flatus similes sunt angelis. 519.2.2
- Vires est anima iustitiae & sapientia. 150.1.2 difficulter obstant. 150.1.2 triad proficiendum in ea media. 10.1.2 virtutes varioloribus accommodandae. 151.1.2 virtutes & bona opera sunt vel utrue inanem vineas crebentes. 216.1.2 ex parte & interna peccat & carnis desuetudine. 167.1.2 ejus predictus est quatuor signis colligatur. 439.1.2 evivimus patrem Censem, in Propri. Msc. XI.
- Vitis eff. 45.4.2 facti angelos, ibid Deus & Dei filios. 669.1.2 ex eis tres sunt gradus & intensiores recipi. Etiam habeantur. 661.1.2 virtutes quatuor, vites coniunctim adiunguntur. 662.1.2 & virtutes quartus Apollonius denotantur per quadrigionates equos Zacharia. 168.1.2 virtutes quatuor, Romo in Eucharistia exercunt. 310.2.2
- Vitera militare. Dei que sunt. 64.1.2 132.1.2
- Vito pacis eti ferulatum. 132.1.2 b ad vilonem prophetam aquitanus res futura que praevidetur, Iuueni prophetam mentem Tempore elevante, & vito & cognatio vel futura. 18.1.2 a. b. vito, qui fit vigilans, in se perfectior est fonsu quo fit dormientis: quando vero lumen vitione perfectius fit. 17.1.2 1.2 v. L. Corin. Daniel cum proponit prophetis, ipsi latrata sunt ordinarie. 17.1.2 c vito Propheterum intelleguntur mentis, qua intelligebantur quod Deus ipsi revelabat. 203.1.2 b
- Vitis in Scriptura quid propriè significet. 44.1.2 capitulo subinde pro condemnante, punire, calcinare. 136.1.2 b 510.2.2 Vitis, forma reliquorum fonsium cur dicatur. 17.1.2 d
- Vita triplex, natura & culpa, gratia, & gloria. 80.1.2 vita bona magis prodest ad peccatores converteat quae verba. 7.2.2 vito Apolloniorum similis fuit vita Propheta. 1.2 b vita Christianorum debet esse cibella. 1.2 b vita fiduci rotam martyrium est. 131.1.2 vita capituli pro gloria, fortitudine, sinistro. 90.1.2 vita brevitas fudet ut aeternis inhiemus. 242.1.2 cam quicunque habet velut stadium in quo uicet ad mortem decursum. 131.1.2 b velut ponens ob variis analogias. 240.1.2 vita solitaria bona & elegia. 19.1.2 b & seqq. devitata statu deliberante fecellus necessarius est. 159.1.2 vita Sanctorum fuit proposita ad perfectissimum aspirans. 120.1.2 vita hac mortalitatis meta iunctuenebra. 169.1.2 vita divina & humana in se complexus est. 240.1.2 hic vita infernalis & bestie arbitrio est. Ibid. vita sacerdotis esse debet angelica. 482.2.2 ejus idea & speculum. 353.1.2 d vita sellagio parit Religiosum. 319.1.2 vita sanctitate Propheta prophetice docendacipe meutre. 442.2.2 ad vitam beatitudinem angelis suspiria. 64.2.2 vita Sanctorum & Christi velar letetudo est, hic arguit in die judicii negotium peccatorum. 423.1.2 a vita Sanctorum quamalta & separata sit. 518.1.2 d & seqq. Videlicet Impa. crudelitas & morte. 193.1.2 d 510.2.2
- Vita iepis capitalia fidelis per septem virtutes contraria, septemmodum Sp. Spanchi, iepis prisiones orationis Dominica, septemmodum primas beatitudines expurgare debet. 167.1.2 a vita tria qui帆, noctem in dies convertit. 11.2.2 c vita Superiorum de principiis manant ad subditos. 345.1.2 a vita nostra quoniam loquutus est caput. 469.1.2 vita quantum maximus Ecclesiasticus fides impetranta, fuit ut quatinus coruus Zacharia vita. 472.1.2 c vita publica non principiabit a concione rei impetranda, sed populi. 443.1.2 d vita uno abente iterum non apparet, ut refutum quod prius reliqui, polterius deplacuerat. 173.1.2 c vita quilibet est anima cibis & infans. 153.1.2 vita virtus potius est. 458.1.2 d vita Peccatum.
- Vitis cruxionalis qui dicatur. 115.1.2 b
- Vitis uarei quo efformavit Jeroboam, fuit Apis Egypti. 207.1.2 d sicut est in Israele inveniuit. 1.2 d creditur in Dan & Beritio, quia in duobus regni Iudeis. 146.2.2 duo erant, non unus. 115.1.2 a cur vocentur ha modi vitæ, modi vitæ vel vacce. Ibid. per vitulos labiorum quid intelligatur. 149.1.2 videlicet quatuor petui fuit. 614.1.2 vitulus de armato quis dicatur, Ibid. d vita Vacca.
- Vivere debemus Christo, qui fiam pro nobis vitam dedit, & ob quem vivimus. 411.1.2 d
- de Utrum ait si fabulam Demosthenes narrat. 290.1.2 b
- Uncinus pomorum quid propriè sit. 240.1.2 a quid hic Prophetæ Amos vita, symbolice designat. 243.1.2 a quid tropologice. Ibid. d alludit ad uncum reorum. Ibid. d unco olim vinci trahebant, vel etiam leiebantur rei. 240.1.2 d exemplis Marthyn probatur.
- Unguentum coniuvit adhibebantur olim ad voluptatem & ad laetitiam. 336.1.2
- Uno Deum anima sancta quae sit. 177.1.2 d uno animo quae sit ad adversa toleranda potest. 433.1.2 d
- Unitas in genere multum facit ad unionem & confederationem Ecclesiarum. 414.1.2
- Unus homo potest representare totum populum ex se generalium, vel libi subditum. 566.1.2
- Undequefamilias aliquo imperat. 560.1.2 d
- Vocatas olim & fundita in testu Hebreo non erant. 375.1.2

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

- Vocatio Genuina Prophetae prædicta est ad vocatio Dei sequenda. 37.1.d vacatio non est ex prævis prædestinatio-
rum meritum, sed ex Deo vocante. 33.1.d sed et traditum
Volumen quod sit. 49.1.c ut vidat Zacharias volumen vo-
gatum, & in quo tempore fuit. ibid.1.b cur vocatur compendium.
3.1.c cur volat, vaga datus eau[m] ibid.1.b cur longus. 33.
curatus, laetus decem. 49.1.b
- Vocatus Dei ad munera & regaliora tangit. 10.1.b
Ipsa aeterna est. 60.1.c ea per processus, confederationes, ele-
emosynas, lectiones, exequias, & excommunicatio exsequias.
37.1.b ei non per omnia accommodare debet. 37.1.b vo-
luntas nostra natura iua omnium rerum ipsorum quibus induit,
quibus se per amorem applicat. 37.1.b 49.1.b
- Vocatus ponit suorum est, & illecesserat. 34.1.b tunc alle-
mamus. 5.1.d item Hispani Iuvio. 264.1.b amatores do-
lentes, fatigati & furens ulterius concomitentes. Ita, et iniuriantibus.
10.1.b 75.1.b voluntatis peccati insipida de morte est. 67.1.b hy-
dra moleculorum capitum est. 50.1.b ei mister omnis peccati
3.1.b est signum diaboli. 46.1.b 2.a cur non est ex Deo, nisi in
Deo est, voluntatis excrementum est. 49.1.b a voluntate
peccatum ercent. 3.1.b 2.1.b si id tradidit ut formam. 20.
2.1.c agnoscent, mentem inobedientem ad domum. 1.1.b et carum
fuga disponit ad propinquiam. 7.1.c voluntatis licet abili-
tatem ex Epistola patent, divini natus & conforti est. 19.1.b
carum letacter non possunt adiudicare templum Del. 1.1.b 29.1.b
Vox ingens & tremens multa Olivera in die nubis, impensis
millora ad terram, est præfusum. 36.1.b vox Mello
cur vocetur puto. 41.1.b
- ad Vocatum faciem violam, & omnes clerici & Religiosi omniū perfec-
tione, 3.1.b eas die debent perfecta. 1.1.b 2.1.c voxum Deo
dolo clausi peccata contra iustitiam & religionem. 1.1.b
- Vocata nobis illi debentur perditas. 5.1.b
- Vox Dei. 11.1.b vox fortis signum est animi fortis,
pocula mundi. 16.1.b
- Upera emantur tunc vita virtutum, magnam p[ro]muntur &
copiam promuntur. 15.1.b
- Urbanus Prælatorum principes maximi decreti. 44.1.b
- Urbani eximio. 30.1.b ut uero conditio & diuina citus erat
autem circum: cum dicere. ibid.1.b utrumque quoniam
distributio erat prehensilis. 35.1.b utrumque magna de
potencia recentior. 3.1.b 2.1.c 10.1.b utrum
quam prædictum. 3.1.b 2.1.c 10.1.b utrum
utrumque voluntatis. 36.1.b quoniam decalogueum, 20.1.b
solent vocari filii vel genites, cur. 11.1.b
- Vicito morib[us] fructus interclusi vocatur a usculo, angulo, fuligo,
110.1.b
- Vix & tummum in rationali pomponia ad dies postis Therapim
est a c id pluribus annis in fecundum templo dicitur. 447.1.b
- Vix m[er]ita est favit rapui catulus, qui murus q[ui]rus in eos-
mos, & eis. 14.1.b
- Vix mala & dama, 13.1.b etiam Hebrei vocant vulnus &
mortum. 14.1.b
- Vixiani plerique nullos conscientiarum remorsus sentiunt. 139.1.c
- Vix Virgines maria mystica sunt templum Choralli. 400.1.b
in Vixpia Moi quoniam sursum lorderet. 361.1.b
- Vulcanus & claudius à Poësi fingatur. 462.1.b
- Vulgata interpres ioleb[us] pro nomine proprio & ius significa-
tum edidit. 418.1.b
- Vulgas mobile, ad regnum libitum, mutat fidem & religionem.
97.1.c
- Vulnera Christi quoque suete quasi fontes gratiae & sanguinis.
149.1.b ut illi illustata quesit, i.e. medentes omnibus animali
mortis. 151.1.b cur ea resurgens resumere voluerit, & in ca-
lio levaret. 161.1.b
- Vulnus Christi iudicis qualiter futurus terribilis. 476.1.b
- Vox Christi famula meretriz. 39.1.d fuit figura ideolatran-
gia Synagoga. ibid.1.b 45.1.b 41.1.c oxorem non ducit quoniam
modo Paucius Artio amico fuit fuster. 32.1.b voces mar-
ties in sceleri imitantes, idonea nulla Dei vindicta. 27.1.b 4.1.b
vix Hebrei martyris vocant Zadi, id est Domine mi-
sericordia p[ro]p[ri]a p[re]cios, etiam Hebreos, per manus a sponsis
- funditur, & p[ro]p[ri]a dando domum, vicinum levibus ea coem-
bant. 67.1.d ut uxores suas quibus nominibus? Edi ut amare ten-
entur. 593.1.d ut lepros, carum repudiat mollius argumenta
diffunduntur. 595.1.d ut lepros, unius pudicitia diliguntur. ibid.1.d
- X Enophe in Cyri pede idem insignis regis descriptus.
47.1.b 6.1.b
- Zacharias rex illustres fuit, & quis illicet inter templum
& altare fit ecclesia. 167.1.d 465.1.d
- Zacharias filius Iacobus rex Israel occisus est in Sella, qui re-
gnum ab eius familia ad suam transiit. 365.1.d
- Zacharias Propheta coruus fuit Aggeo. 24.1.b 467.1.d 468.1.b
et cyathim. 468.1.c cypriacum. ibid.1.b argenteum.
Hoc est vocutus memoria Domini. 465.1.b Marrym fuit
le centurion nouuli. ibid.1.b epus Mercuria. 466.1.b ejus lan-
guis. 12.1.b quando mortuus. 14.1.b autem est tribus Levi.
495.1.b ejus corpus quando inventum. 495.1.c quoniam in
vulno pretium palloratu[m] a iudeis populeo[rum], ac tristitia
agredens ab eius datus ad fluctuas proiecens. 495.1.b
141.1.c hoc Iudeis honoris veneratio. 140.1.c et tan-
ta per vitulum representata ei si vendito Choristi: didicem.
c. protinus parvum pro palloratu[m] cui ei a populo fit affig-
natum. 1.1.b illi precio acceptio de propria, sum Christi pro-
prio. 1.1.b Jude accepit de propria comparatur. ibid.1.b ipse
Malachias ultimus propheta Petrarcha. 41.1.b
- Zacharias pater Joannes Baptista fuit Propheta aequaliter a filiis.
466.1.c 4.1.b
- Zelotus fuit ardentis orbis. 149.1.b 161.1.b
- Zelotus in obdolio urbis per Tiron, suis coniunctionibus uerbis ex-
napiente. 134.1.b
- Zelotes glorie fuit Dester. 136.1.b
- Zelus Iponi Dei in ipsam Synagogam. 44.1.b aquis ingre-
sus salutis sumptu[m], non glorie divinae restringit in con-
cessione & latitudine. 5.1.b 55.1.b aquis indiciebus
duplex Dei. 185.1.b talis fuit zelus Johani operis Nivene
inventi, sibiis vero Iacobis de Johanna operis in Samaria
etiam operis, & S. Carp. 254.1.b zelus est ingens a-
geni rei operis. 516.1.b datus est omnes complicitus.
249.1.b talis est Iacobus fuit. 61.1.b zelus glorie Dei
uide in virtute inicitia existit. 516.1.c quanta sit virtus & qua-
nta sit Deus. 61.1.b zelus Christi erga peccatores & impio-
res. 471.1.b zelus Dei pro Ierusalem quis sit. 471.1.b zel-
la marianorum geo exortibus. 422.1.b
- Zona uniuersalis discutit ex aliene bello. 97.1.b
- Zopyrus ut deformavit, ut Dario regium Babylonem expugna-
vit. 473.1.b Darus de coegerum. 473.1.b
- Zorobabel in Iudeanis uicit, ut divisus stendit. 27.1.b
- Zorobabel enim dominator in Israe, quem in Bechtishem na-
tum prædictis Michras. 120.1.b unde dictus Zorobabel,
ibid. 443.1.b fuit filius Salathiel. 443.1.b 461.1.b alius est
Zorobabel filius Phadis. 443.1.b et duces successore fuit
& poterit unique ad Chrestum. 2.1.b quoniam in foliacione pro-
blematum constat Dario proposita palma uite, & quae pro-
p[ro]p[ri]a mercede fit concutitur. 444.1.b 461.1.b quoniam
populus ad fabricum templo in coherens. 444.1.b an Deus
ei præmitat per Aggeum, eum cum iis[us] in iteratione Geg &
Magog indecomum fore, aut à Persis uulnus daturum pal-
p[ro]p[ri]a. 460.1.b ciuicias iumenta præmitat Christus nascitur.
1.1.c & ieqq. quoniam ut ejus Jacobus Deus aliquid, hocce re-
stituit, ut p[ro]teat. 461.1.b quoniam & quare fit annulus
Dei. ibid.1.b & ieqq. ejus corpus quoniam fit Deo conserva-
ta, ibid.1.b quoniam Deo facta honeste ornamens. ibid.1.b
fuit Dei legatus ad regnum Darium & ad populum, fuit qua-
que Deo carus, ibid.1.b quoniam fit quae gener Dei. ibid.1.b
ejus tapetum, ibid.1.b in Babylonem redit ubi defunctus est.
ibid.1.b quis in ea fuerit Christus Jesu. 443.1.b 461.1.b 490.
1.1.b haec primogenitus eorum consp[ec]tus. 489.1.b circa compa-
xione. ab 490.1.b 2.1.b 496.1.b significans per legem
primorum. 491.1.b an à Zacharia redit vocatus excess.
140.1.b

INDEX MATERIARUM MORALIUM

A.D.

EVANGELIA DOMINICARUM AC FESTORUM ALIQUOT ET

Fcriarum perannum, accomodataeanum, in gratiam concionandum.

DOMINICA I. ADVENTUS.

Entra signo in Sole ex Luce ex Stellar. Signa Deus sole preannuntia, & forentem promovere, antequam feriat. 204. t. a Quae signa diem pacifici praeclara. 173. s. b. 187. s. c. Usus & signis aet. ignis conflagrationis, qui eniue orbem succendit; iisque deputatio. 611. s. d. Ejus configuratione horor deservitibus. 470. t. b. a In Hoc ipse peccatores excoquuntur. 602. s. a. b Elias & Henoch advenimus descriptus. 616. t. c & seq. Eliam cum Christis sumus militares sit. 619. t. a & seq. Hic mutuus Iohannes ad fiduciam Cibitulam convenerat. 618. t. a. In solo. Christus est Sol, Adam nominis linea. 615. t. a.

Misericordia salutis nequissima. Virtus carorum & terra quod modo tunc commonebitur. 511. t. c. Sitio eisdem Filium hominem redemptorem. Christus iudez hodie exire proponit vel iubilare ob rationes varias. 618. t. b. Elias ad judicium vocatis megillas. 507. t. b. Cum omnibus angelis & Sanctis ad iudicium venier. 508. t. b. Dies pacifici auctoritate impensis operatis amissum consequenda. 611. t. c. Christi predicti quoniam tunc hec perpetua perspectiva. 604. t. c. Tunc ferme fortissime conseruavit ad lucernam. 494. t. c. Elias dicti horum ex variis epistolis ostenditur. 491. t. c. & 509. 165. t. a. Hoc enim Christus non res ipsius per oculis habendus. 182. t. c. Cor vocatur magnus, Virgo. 6. t. c. Vnde invenimus Dominica mis. papa. Passio.

DOMINICA II. ADVENTUS.

Cos. audierit Johannes in vinculis. Confinetissimum malorum & passionum vincula responda sunt: i. carcere peccati & libertatem filiorum Dei egredi voluntatis. 307. t. d.

Pasper evangelista. Quia pauperes Drosti sunt, hinc graviter peccant; advocati & judices qui estoppimunt. 198. t. d. Pater pater, objectus & informis Desiderat ex ezech. cur. 187. t. b. Pater in Iudea coram Petre. Pauper.

Tu eris qui vinceris, ut alios in sebellium? Iudei post Christum fons Melior fructus expectant. 514. t. a. 520. t. a. Ecce in Antichristos, qui ipsorum erit idolum & nomen. 504. t. b. Huius mores & imperium describitur. 497. t. d. Quomodo ista finis facili deliriens a Christo sit. 572. t. b. Et Median jam datum verbum contra illas offendit. 473. t. a. 455. t. a.

Admonitio veteris episcopi. Mutatio omnis est quadam mortis. 606. t. c. Contra mens in Deo facta immutabilitas. Ibid. d. Vir confundit quod Deus terribilis. 606. t. a.

Huius in nobis testis. Vestrum luxus, novitas & molitus reprehendit. 417. t. c. Vestris peregrina vocari potest heresis & hypocritia. 476. t. a.

Eius ergo mors angelus mors. Johannes Baptista quomodo missis ante faciem Christi. 593. t. c. An fuerit angelus incarnationis. a. a Vocatus angelus ab aliis analogus. Ibid. c. 577. t. c. Ejus silentia, abstinentia, & innotescens, fecitos in extremum, vita innocencia. 593. t. a. & seq. Elagia varia iudicem. 599. t. a. d. Docuit & Spiritu. Iudeo. Ibid. b. Et alter Elias. Ibid. c. Medius et Christum jam milium indicare. 500. t. c. Propterea & nouis & nouis. Ibid. t. d. Et Iohannes fuit & famulus est Elias velo, officio, predictione, & iustitiae. 616. t. b. Quomodo corda patrum ad filios converterit, & inuidiosus ad prudenter. 617. t. a.

DOMINICA III. ADVENTUS.

Prophetarum tres sunt doctes, robor, iudicium & efficacia. 307. t. d. Prophetae omnes in Christo definiti, & ad eum involuti. 15. t. a. Prophetae veteres fuerint velut angeli terrae. 3. t. d. Pide Iudicium rectum virile Prophetae.

Christus in Prop. Mis. xiv.

Johannes in deferto locuti in visitante fuit: imago veterum Prophatarum, quorum viulus sobitus fuit, vestitus aper & vilis. 1. a. Tu quis es? Ita scipio quilibet interrogare potest; ita enim ad Dei cognitionem perveniet. 122. t. d.

FERIA IV. QUATUOR TEMP. ADVENTUS.

Christus carnem afflument, ut hominam naturam liberaret, & vestimenta orbis. 512. t. c. Ut sic, est agilum Pauli quadrupliciter. 465. t. a. Repräsentator per Jesum pontificem cordidis insulatum. 465. t. d. Humanitas haec fuit quasi equus, cui iniqui arietis divinitatis. 406. t. a. & id est nota in fine Annunciationis. Virgo.

DOMINICA IV. ADVENTUS.

Prædicti baptismus positus: Penitentia non est in solo dolore de peccatis sua, sed & in susceptione operum peccatum, & satisfactio petentem per filii. 452. t. b. Penitentia publica sapientia clades averterit. 514. t. a. Non invictum penitentia. 286. t. a. Ecce plenum suum decorum refutavit. 520. t. a. Penitentia anima præfuturam suum decorum refutavit. 520. t. a. Penitentia elegia. 467. t. d. Epiphany vis. & effectus. 370. t. b. r. t. b. Penitentia de penitentia schema est aquila penitus vetere subiungens. Et novas afflumens 302. t. a. Pide Dominique L. Quadrupliciter, & diuersum rectum virile Penitentia.

Prædicatio. Concionatio prædicti ore & manu, ut fecit S. Joannes Baptista. 425. t. b. Confusus sit in vitiis arguendis, nec deficit. 449. t. b.

Eros prope iudicata. Regnando anima dubius in rebus sua est. 186. t. d.

IN FESTO NATIVITATIS DOMINI.

Ostus juxta Chrifti elegia. 310. t. b. Ejus egressus triplex: alterus, temporalis, & partus temporalis & aeternus. 323. t. b. Christus ortus & generatus est quasi aiora aetate dicimur. 504. t. c. Et nascitur, & ante nativitatem ejus communio facta est in celo & in terra. 411. t. a. & seq. Quia in mari. 451. t. c. Et cur haec communione facta sit. Ibid. d. Gentilis qui tunc dicit facta est communione. t. b. Et Quomodo eti adventum Gentes omnes considerant. 453. t. a. Et aet angelus tam veteris quam novi testamenti. 606. t. c. & seq. Ejus initia quem parva fuerint. 495. t. d.

Enthronatus sumus prefatis. In quorum animalium medio Chrlfus engravius sit. 329. t. a. & seq. In praedicto quare fit reclinatus. a. c. Causa tropologica caro in eo jacuerit. 339. t. a. Septem symbola hujus praefatis.

Quia nos et res in diversis. Locus natalis Christi fuit stabulum, & pri decriptione natura est rure. 318. t. b. & seq. Orientis enim adiectione natu. 318. t. c. Et Stabulo natali Christi similia sunt templi Catholiciorum. 322. t. c. Et Cur natura in Betheleham. 321. t. b. Eam profanavit Hadrianus Imp. exco illuc Adonidis simulacrum, sed cohonestaviteam Imperatrix Helena. ejusq; filius Constantinus. 323. t. a. t. b. Et Bethleham decriptione, titus elegia. 317. t. a. & seq. Cui dicatur & sit domus pana, Ibid. d. Quomodo nequaquam sit minima in principibus Iuda. 318. t. d.

Rebellis eram custodiante vigilia super gregem fam. Turris gressus quis felicior, justa quem paltoe hi uera latus custodiebant;

312. t. a. 313. t. d.

Eros lux uera. Christus Dominus primo suo in mundum adventus foli pulchro ob quinque analogias. 615. t. a. & seq. Oriens ex Virgine est velut gemen orans. 432. t. c. Item foli post tenebras ex orione & flilia in tenebris lucentes. Ibid. d. Hinc & per caelos labrum & lucernas representatur.

490. t. d. Dedit

L11 4

INDEX MATERIARVM MORALIVM.

*Dicit ei pater omni filio Deiparae . Filii regis in quo possunt , & quanta bona secum trahit , 49. 1. c 50. 2. b &c seqq.
Pleasamus te & servemus . Gratia qua ipsa plena est , hinc de nos gratia & virtute obligant , et significat seram . 46.1. d*

IN FESTO S. STEPHANI.

Quoniam sanctus iustus qui est tuus es , Sangui nuncrus effusus terram polluit , cui simul terra expanditur , dum vindicta de homicidio mundatur . 18. 1. a

Traesalem que occidit Propheta . Jerusalēm occidens Propheta , & ipsum principem Propheta non Chuīlē affilia latronum . 317. 1. b

IN FESTO SS. INNOCENTIUM.

*Quia magna Herodii infanticida hoc in facto fuit crudelitas , sgi poterit de crudelitate , quamque ea Deo & hominibus erola sit . 152. 1. b
Ex fuga in Egyptum . Fons Iesu in Egypto quis sit , & ubi fuit , 574.2. b*

DOMINICA INFRA OCTAVAM NATIVITATIS.

Domina vestra nostra dilectebat de tempore dū ac nocte , Deum ubique & semper in memoria presentem habere nos oportet . 46. 1. b 157. 1. d

IN FESTO CIRCUMCISIONIS.

*Quod vocavit eis ab angelis . Nomina omnia ab eventu vel praesenti vel futuro & circumpunctum , 48. 1. a Ea in Confirmatione vel in gratia Religionis cui immutari aliquando soleant . 8. 1. c
Varavimus omnes eius Iesum . Nomen Iesu quam amabile & reverendum , & sua significatio & effectus , 415. 1. a Vix illi praeferebatur nomen Iesu , fortunae typus Iesu Christi . 443. 1. a Aspirations propter Iesum , 451. 1. d*

IN VIGILIA EPIPHANIAE.

Apparuit Angelus in somnis Joseph in Egypto . Christum ex Egypto revocandum esse , predictum iam ante Octau Propheta . 145. 1. a

IN FESTO EPIPHANIAE.

Occasione Magorum qui primi à Genesib ad Christum venerantur , agi poterit de vocazione Genesii ad fidem & Ecclesiam Christi . Gentes ergo Ecclesiam constitutere , 512. 1. b & Quantus carum statim ad eas confundus fuisset . 516. 1. a Quonodo hac occasione facta sit . 567. 1. b

*Stellula regis . Stella hac describitur & alia prodigia nascente Christo facta . & iug. Stellarum veteres adorant . 416. 2. b
Vnde in Indis Rerum serie Bethlehem & Scilla .*

Oculorum myrram . Myrra tua typus mortificationis est , & haec species martyris . 114. 1. d

DOMINICA I. POST EPIPHANIAM.

Exultamus illud in confitentia est . Ut hinc colligere est , viri à summis in oratione , & ab aliis publicis preparantur . 117. 1. d

Ecce fidelitas illius . Omnia obedientia tam parentibus quam aliis praelata , species martyris est . 134. 1. d

DOMINICA II. POST EPIPHANIAM.

Nuptia saecula sunt . Marius succedit in jux paris , quem sponsa reliquit , ut rotum amorem & flavidum in matrem transferat . 64. 2. d Sponsa quales querendae & eligendae adolescentibus . 42. 1. a Nuptiae Dei cum anima sancta omnino cooptantur . 594. 1. c Ecclae conciliator & vindicis est Deus , & earum eius apud Gentiles . 591. 1. d Septem argumenta à repugno & adultero avocationis . 599. 1. c Fidei coniugalis symbolum est annulus . 600. 1. d Ejus uias & iymbula plantina . 608. 1. b & Vir uxoris cui debet amorem . 596. 1. b d

*Deus Christianus velus sponsus est & vir . 93. 1. a
Parvum vitia , praeiactum matrem , in proles transducenti . 42. 1. a
Ecce omnia inuenimus puni Deus peccata uxorum & filiorum . 77. 1. d*

Scofforum quanta sit turpido & infamia . 107. 1. d Scortantes & impia plenariaque libertate à Deo paniuntur . 114. 1. b Formicae tio homini mortem simili & opes erupit . 73. 1. c Spuritus formica-

*biosis an sic danno aliquis specialis ad libidinem incitans . 77. 1. d
Superbus pectus libido est . 13. 1. d*

DOMINICA III. POST EPIPHANIAM.

In rito ad ascensionem . Haec ritebatur quia festum typus fuit , hunc deo agi poterit . Infans est vestis pila , in qua iundicatur damnatus . 320. 1. d Vnde Domine . 19. post Pascha .

DOMINICA IV. POST EPIPHANIAM.

*Recrutor magnum : fallax est . Virtutem & virtuous quatenus inter se pugna . 316. 1. a Passiones anima & quatuor sunt vesti vel impietas turbulenta . 158. 1. a 348. 1. a Hoc hominem dementem . 15. 1. a Item velut quartus equalis insomni hominem in diversa rapaces . 167. 1. d Mundus quamvis sit turbulenta , ideo cyrbea ostendit quampum est ex subducenda . 47. 1. d Cupiditis est charabdis infinita . 388. 2. c Qui cremerat lectare , per penitentia morte resuere . 606. 1. a Quia nonnullus unum interpenitentia opinio est , hanc matre tisperpetante occasione Iudee predicatoris existimat fuligine videtur esse malorum Deoque caeciori societas nox . 247. 1. d 313. 1. d Et purgatio imperio . Quonodo Deus modis admodum invocatur , & spernitur in eo . 1412. 1. a Et intercepere de ventre . 349. 1. a
Proferit fidem . Deo de adversariis iniquum dei perjuria . 450. 1. b Pro & fides de Dei ope omnia ad veritatem imperat . 145. 1. d*

*Falsa est tranquillitas magna . Creator omnia non caribus num terrestribus filium in conspectu Dei . 157. 1. a Quies mens quatenus latrat in famularu Dei . 112. 1. a Potentiam omnium adverterit .
Cum Deus libidinose velut deficiat . 197. 1. c
Per omnes mundos est . Venti obdunt Dei malignitatem & majestatem . 312. 1. c Sicut eis exercitus , & de eis exercitus militans . 219. 1. c*

DOMINICA V. POST EPIPHANIAM.

Unde ergo habet ignavia ? Nella mala hominum nisi per Deum insigillatur . 501. 1. d

Priores & religiosi se . Indiscretus rebus quidam perverterit in duplice diffidit . 1482. 1. b

Ea autem Non . Clemencior est Deus homines enim sancto deo deo lofo . 290. 1. b

Alligatus ea in saecula . Elementorum conglomatio & globus elementarius , quonodo fit fascinus in manus Dei . 211. 1. a

DOMINICA VI. POST EPIPHANIAM.

Simile est regnum celorum . Regnum divinum quonodo per Christum Deum in terra habilitate . 116. 1. a

Primum . Vetus status malis ignorantes fuisse afficeret , non ipsa virtus , sed magna . 451. 1. a Secundum fermentum totius patrum Iudeorum reddit . sed voluntas omnium rerum speciei de latere quasi induit , quibus se per amorem jungit . 132. 1. a

DOMINICA I. SEPTUAGESIMA.

Conducere operari . Omnia opera infidelium & impiorum non sunt peccata . 451. 1. c Virtutem , & honoris operum sunt iuxta gradus . 601. 1. a Operibus bona coronamus Christum . 930. 1. d Bonae opera quinam amittuntur . 446. 1. d

Operari . Operari operum labor sapientia in irrum cader , quis Dei cultum negligat . 131. 1. a

Quid fatis bono die usque ? Acedi à Christo quonodo intelligenter . 149. 1. a

Et vos in pietate mea . Ecclesia vives est , vti & anima , ob variis annistis . 216. 1. b 299. 1. a 298. 1. a Vnde pietas plena competit diabolulo , raccomitato Christo . 918. 1. a Animam sanctam & paradisi Dei est . 332. 1. b

An seculis tuis nequeas ! Impi conqueruntur de Dei provvidencia . 597. 1. b Christus est occursum affectus de peccatis . 131. 1. a

Mali sunt oscuri , peccati non certi . Quoniam pauci videntur ad calum ducentem agnoscere . 152. 1. b Deus iniquum reprobat etiam fratre praviti demerita . 110. 1. a Vnde omnes homines latentes habent , ac ne dicuntur reprobari . 131. 1. a Reprobatio , obduratio , perdita , damnatio non est per ius Dei reprobare , obdurare , perdere & damnare , sed ex homine peccato , tunc in peccato ad finem oīque vice obdantur . 242. 1. d Contraria prederi maria , vocatio & gratia nonne ex prout pietatis iniquitatibus merita , iudei Deo prederiantur , vocante & gratia eius pergeat in istis praventibus . 243. 1. d & ieq. Eleacio Jacobi pte Eius quonodo intelligenda sit . 13. 1. d

PRO CONCIONIBVS.

DOMINICA IN SEXAGESIMA.

Ecclesie qui festinans seminari fessus sumus. Opera bona semina sunt
vitae viae. 152. 2. b

Nostris brachioribus non habemus. Peccator omnis edit fructum inwendaci,
id est inanum & evanidum. 153. 2. b Quia super vires & ingenuis
tentantur, non sunt desiderabili. 156. 2. d

Ave velim patrem vestrum sagittare. Confundit omnia male, & pre-
fert omnia beatitudine, quando se visus aucto compreserit. 157. 2. b

Ut vires vestrae non possunt. Peccator quoniam fuisse male considerat dum
Dei obliviscitur. 158. 2. b Occasione violenti & audienti illucsum,
etiam oblatum, evincitur. & cur a ipsi. 159. 2. b Peccator malo obli-
viantur & christi calorem non exveniunt comparantur. 160. 2. b Peccato-
ri consuetudo & oblitus in peccatis est ut talentum plumbi. 161. 2. c

DOMINICA IN QUINQUAGESIMA.

Filius hominis tradidit. Venditio & traditio Christi trinitatis
a Propheta predicta fuit. 167. 2. d

Quae probabilitate interpretari posse ut latet. Impedit opera pietatis,
et tendentes ad latitatem remorari, quantum sit fecitus. 168. 2. b
Sic post mortem magis clamaverunt. Sancti viri quam ad Jesum
Deum adirent clament & amplerent. 169. 2. c

*Quia autem huius diebus multi pro dolor ob Bacchanalibus ven-
tri de gula molierunt, inventi in libidinibus & crapulam conciona-
tor porci.* Libido ergo peccata superbi est. 170. 2. b Dolorum est ita-
nea ob virtutis analogia. 171. 2. c Delictorum corporales merita sunt
mendacium. 172. 2. c *Valeamus & omnis peccata non videtur
habere cor inter te.* 173. 2. a Galorum iudei & probus. 174. 2. d
175. 2. d *Constellationes mentem homini inspicunt ac libidinem in-
flammant.* 176. 2. b Peccator omnis cum peccatis & idealis suis, quasi
cum virtutis rutilant. 177. 2. c *Improbis vita sua nequam delator
& affligens Deum.* 178. 2. a *viti preso & parva voluptuosa Deum
venient.* 179. 2. a *viti preso & parva voluptuosa Deum
venient.* 180. 2. a *Bacchanalia negliguntur.* 181. 2. a *Exhortatione le-
quae defraudatio fortitudinis corporalis.* 182. 2. b In Bacchanali-
bus quodammodo implorare peccatorum misericordiam. 183. 2. a *Chorus mundanus decripsit.* 184. 2. b Peccatoribus omnibus eis
imminet vindicta. 185. 2. a *Iniquitas vlorum inchoata est.* 186. 2. b
Peccatoribus committendum est. 187. 2. a *Vide Indumentum re-
ram vero Lazarus, Peccator, Peccatum, Viximus.*

IN DIE CINERUM.

Memento domini quiescere. Hominem vilitas & fragilis conditio.
383. 2.

DOMINICA LIN QUADRAGESIMA.

Dilectio fidei & fratrum in infernum. Secularis & quies parit sapientiam.
384. 2. b Ibi loqui Deus anima tolerat. 385. 2. b Soliendo
quanta bona addicit, quam multiplicans eam coek mera Deo de-
nis complente. 386. 2. c Collecte sui iusta soliditudinem exercita-
da vita fatu eligendo desiderant. 387. 2. d

Accidit resurserat. Diabolus est Aquila, omnia virtutum germe-
na aduersus Christum autem Auster, ex oscula faciem. 388. 2. a *De*
Diabolus quomodo sit a deo nisi impiorum. 389. 2. b *De*
Diabolus tunc veit ari Arthopeta. 390. 2. b

Ex auctoritate Iesu. Iesum corporale abfractum memorem a vi-
tis, noique Deo consulit. 391. 2. b Iesum quatuor temporum
que Christum servant, quatuor de causa sunt instituta. 392. 2. a *Quadragesimalis pietatis obseruatorum.* Deo quadammodo anni
tutus decimam dant, a. b Iesum duplice lanchifaciat. 393. 2. a
394. 2. b *Iesu Iesum.* 395. 2. b

Exinde idem in panarium templi. Pindaculum templi quo
fuerit, & quod eis vestitum. 396. 2. b

Sed aduersari me. Diabolus in omnibus rebus & ritibus
Dei illi simus. 397. 2. a *Mendax est,* & omne mendacum eum pa-
rentem habet. mendacum tripliciter, mentis, opis operis. 398. 2. a

Omnis si omnes ergo. Regna & potestantia hujus mundi cur
venias comparentur. 399. 2. d Regnum omne sub alio potestante
regno est. 400. 2. c Regna hujus mundi quam longa sunt & eti-
transire. 401. 2. a 396. 2. a 397. 2. a *Regorum omnium auctor & prodecedens Deus.* 402. 2. d

Agno mundi. Mundana omnia, quanum unius magna, pra Deo
nobis iuste. 403. 2. a 391. 2. a *Mundus quam fatus & fallax sit.* 404. 2. a 396. 2. a 397. 2. a

Angeli ministeriali sunt. Sicut jam afflictionibus & temptationibus
predicantes Deus inuctus. 405. 2. a

FERIA IV. QUAT. TEMP. QUADRAGESIMA.

Pistis probatur. Silice fons, à quo Pistina hac dependet, de-
serbitur. 398. 2. b

DOMENICA II. IN QUADRAGESIMA.

Et plaudens facies sicut fuit isti. Christus splendore suo omnibus
officio officiat. 401. 2. d Deus oculus & iei mundi est. 399. 2. a
Fides nostra de fide in Regnante Domino. & *Indumentum reverum.* 400. 2. b

Apparuit Mox Elias. Hi duo enim vocant filii olei.
Elias regnante Mox Elias. Hi duo enim in Indumento reverum v.
Elias filius eius officio, zelo, predicatione, & fundatione Johanni Baptista, & hoc illi. 401. 2. b Cur apparuit cum
Mox in hac transfiguratione. 402. 1. d Ob sequum rapus est in
calum. Ibid. a *Eius clavigram.* Ibid. b *Quoniam conversus fit*
cor patrum ad filios. 2. d & legg.

DOMINICA III. IN QUADRAGESIMA.

Quae regnum in se dividit deplacabitur. Concordia quanto sit
potentia cauli. 403. 2. d Lingua unitas quantorum ad civitem con-
cordiam contrahit. 404. 1. d *Discordia.* Hic & bella, quoniam
potest Deus dispergit, & acriet ab eo puniatur. 394. 2. c

DOMINICA IV. IN QUADRAGESIMA.

Ut panes in manibus Apostolorum multiplicati fueru. Ira cle-
mency kariorum operis, per benedictionem divinam, adiungentur.
395. 2. c & legg. Extrahunt delectus (epiphys) crucis est pauperum;
liberalitas agorae, & ius pellit. 396. 2. b Eam dam deo
fauum, 404. 2. c

FERIA II. POST DOMIN. IV. QUADRAGESIMA.

Quadragesima & seu anni adiutorium. Templum tam Salomonis
quam Zarobelis quot annis duravit. 405. 2. a *Templum ad He-
lium extrahunt.* an magnificenter Salomonis fuerit. 406. 1. a *Templum Salomonis* que vocetur Libanus. 407. 2. c *Vide salpiga
de templis aetatis in Dedicatione Ecclesia,* & in Indumento reverum vero Temp-
plum.

FERIA III.

Pado & corrupsum. Qui allum de virtutis moneret; angelos est.
399. 2. b Hoc qui facit vesti amici officium prefat. 399. 2. a & legg.

DOMINICA PALMARUM.

Israhelites agnoscant. Christus eus cum solenni pompa Jeru-
alem fit ingrediens. 408. 2. a *Sedit super atraum & eis pulsum,* non
simil sed successiv. 409. 2. d *Quid duo hoc animalia symboli
denotant?* ibid. d

Ejus est vesperus. Quare est Dominus hodie templo ejectus.
409. 2. a *Ex deo peccante q. dm. iudeus fit.* 409. 2. b

Quia Ecclesia hodie fideliis passione Domini proponit, de
eis tractari potest. Christus patiente & cruce haec vicit diabolum.
410. 2. a *Venit fuit crux argentea.* 409. 2. a & legg. Hoc
merum esse pretium peccatis. ibid. *Judei cum venditione ingratis-
tudine.* 411. 2. b Christus at Deum in cruce actus, ei percutient infor-
matus. 410. 2. c *Ei palo compari debemus.* 411. 2. a *Ei facie averta*
Jerusalem crucifixus est. Romanus verius conversus. 412. 2. d *Tene-
tibus unde facta finis passione.* 409. 2. a *Hic vultus & Crucis morte*
Judei corde compuncti sunt. 413. 2. a *Plantus fideliis ob eis
mortem quotidianus.* 414. 2. a *Clavis crucis Domini frons equisul
et navis.* Confluentus Imper. 415. 2. b *Quo tempore Christus sic
passus.* 397. 2. b

IN FESTO PASCHATIS.

Surrexit enim hic. Resurrectio universalis adiutrix in fine
mundi futura. 416. 2. a *Resurrectio tunc Christi, cum nostra hu-
mana symbolum est phoenix & hydrus serpens.* 417. 2. c & legg.
418. 2. d Christus ad inferos descendens fuit inferos velut moxias,
& mortis mortis mortis. 419. 2. a & legg. 419. 2. c *Aliquot eum
animas rancas & purgatorio liberasse veritatem dicit.* 420. 2. a Mortis
intulit Christianum, sicut & Christus mortem occidit, & ei mortis
fuit

INDEX MATERIARVM MORALIVM.

Sicut resurgentio . 146. a. Christus tertia die resurgentis quomodo dominus vivificans. *Falsa*. Spacio ab eis exposita iuria die resurgentis . 150. a. Christus per nos & te resu figura est in Iudeo Propheta qui resu se membro fuit. *Vide in Index ratione mortis Iudas*. Eius quanta laetie post resurrectionem gloria . 151. b. d. Christus in morte gloriosus in lugere, in datus quodammodo vestitus mortuorum est . 152. b. d. Corporis resurgentis famus est octo plexus . 154. a. b. In regeneratione universalis ut bene mundi erit lux aeterna claritatis, nunc vero noctis . 155. a. b. d. *Ex iure*. Cuius resurgere Christus sicutur . 156. a. b. d. *Ex iure* . 157. a. b. d.

FERIA I. POST PASCHA.

Qui fuit poena in opere & servante. Christianus & docere debet & facere . 144. a. c. *Vita populi* pugnare exemplum quoniam exigitur, ne tollenda sunt . 149. a. b.

Tu spes hominis. Sperandum est Deum in adversitate auxiliaturum, & ex auxiliis . 157. a. d. Vite strenue operi habent plus . 158. a. b. *Vide in Index ratione mortis Iudas*. Ex degeneratione & iuris pax . 159. a. b. c. *Christus* tamquam tempus operis debet, nonquam despiciens . ibid.

Tu ex appetitu regis illas tuas omnes. Sollicitando ambulandi cum Deo, quid requiriatur . 160. a. b. *Vita ad consimilandum* . 159. a. c. d. *Ex modus & præstia ambulandi cum Deo per sex alia* . 155. a. d.

FERIA III. POST PASCHA.

Strenua in opere & servitio: Christianus est medium universi, se semper dum vivit, medium locum elegit . 157. a. b. & seqq. Et quare, ibid . d. *Quoniam ipse est medium universum vivit* . 160. a. b.

Potest pugnare. Christianus factus homo est pugna du justitiam, et in cruce & crucifixione affutus est . 158. a. b.

DOMINICA IN ALBIS.

Tu uox. Pacis quod simbolum . 149. t. c. Pax anima & serena conseruare invita. Deum ad habendum invita . 151. b. b. *Pax iemen* quod septuplex est . 151. b. d. *Vide ratione Iudicium uero Pax*.

Oportet & debet . *Iacobus*. Vulnus maruum, latencies podium, eae Christianus a reuertendone clamores volvunt, & adhuc in celo invet . 155. a. b. *Sancti jugiter in his commotantur* . 156. a. b. d. *Ex quo* . 156. a. b.

Altiora lacrima. Ex hoc latere perforato omnia Sacramenta & gratiae effluerunt . 155. a. b. *Vulnus hoc quam iugis fuerit* & utrumque latere lacrima militis speciem fuit . ibid . c. d.

DOMINICA II. POST PASCHA.

Ego sum paster oves. Christianus paster oves suas semper paster fit protegit . 156. a. b. *Nomen Dei*, quo fuit oves Christiani paster, septuplex est . 157. a. b.

Paster oves animam suam dicit. Bonum pastori quomodo a malo differat . 154. a. c. *Balaam* . 154. a. b. *Vero pastori duo iusti necessaria*, viginti & eminenter inimicitiæ . 154. a. d. *Vide Index ratione mortis Iudas* & *Vulnus*.

Propter mortuorum fugit, quia non reverenter. Pastori & pastores quomodo fiant habitudines esse de laetibus . 152. a. b.

DOMINICA III. POST PASCHA.

Mundus aeternus gaudibz. Peccanti risu & impunita luctuosa est, quod & mundi gaudium & voluptas amenda est . 150. a. d.

Pri uero compunctionis. Deus pios opprimi, impios dominari permittit, cur . 151. b. & seqq.

Teletissima enies conuertitur in Gaudium. Penitentia est misericordia & laetitia quae te spem tollerunt . 154. a. b. Deus flagellata fuit per tyrannos, mox in flavela pro sua conuertitur . 171. a. 347. t. c. Quos in hac vita puni & tristari facit, in altera ridere faciet & permittit . 351. a. b.

DOMINICA IV. POST PASCHA.

Arguit de peccato. Peccati emblemata quod sit . 152. t. d. Peccatum & impunita obelix causa federe fingunt . 150. a. b. *Eius gravitas & potest*, talente plusu representantur . 151. b. d. Peccatum est fugare Deum coniugis . 150. a. c. *Obstat Deus odio infinitus* . 150. a. b. *Ob quoniam analogia vocavit anguis* . 152. a. c. Peccatum nullum celo perire . 154. a. b. *Eius amaricula & abfumum* . 154. a. b. Amaritudo quanta peccator voluntatem sequitur . 156. a. b. *Pista addit in testis* . 150. a. c. Peccatum, & evoluta De-

minica in Quatuoragesima . **MIHI 22 OCTUBRI**

De inferno. Secleratorem castigatio & iustitia acceptipossum. *Dic sacrificium* est . 152. a. b. & seqq. *Ex iure* . 152. a. b. & seqq. *De iustitia* . 152. a. b. *Judicia hominum quibus fata sunt de male condita* . 150. a. b.

IN LITANIES MAJORIBUS.

Quia Litaniae hæc instituta sunt ad libitatem & ploras agro, remaneantdes, hinc agi poteris de locis, bracium, strigine &c. atque, qui dixit & genere de depauperatis . 157. a. b. *Scientia agnoscentis Dei in invocacione averantur* . 150. a. b. *Lumen publicum quoniam antiqui fuerint & sollemnes, carum racitatio quoniam communi- scerentur* . 15. b. d. *Punit Deus*, quis peccatum habens . 152. a. b.

Præter . & *datus mihi*. In clade publica pugno & percussio, Deus placandas est . 152. a. b.

Omnis qui patet accipit. Semper opere Dei in aliis patet debet, 15. a. b. *Oratio quoniam opus est ad sacra Scriptura interlegendas* . 15. a. b. *Oratio canticum regni celorum est* . ibid . d. *Ego commoda*, & negligit incommoda . 151. a. b.

Quoniam magis patet regere ac deo donis privatum habens. Bonis opera sua naturalis, fruges, & carum insperata, dona Dei sunt, & eam accipituntur, Deus accipiendo . 150. a. b.

IN VIGILIA ACENSIONIS.

Ut regnante se celum Deum. Beatitudine somnis in has vitæ affectu nosse Deum . 7. a. b.

IN FESTO ASCENSIONIS DOMINI.

Memo Oliveri, è quo Christianus in celum ascenderit, qualis sit, quoque si ipso gallus . 155. a. d. *Igit symbolum Ecclesiæ Genitum* . 15. a. b. *Olea quaque resum fit symbolum* . ibid . Ascendit ille Christianus in celum sicut in Ieronimæ auctor, & Romanus versus convertit . 156. a. b. *La mons quoniam cœlitus* . ibid . d. *Quia in aperte partitione facta* . 156. a. b. *Ex seqq. His Antichristi fit in die judicii definit* . 157. a. b. & seqq. *Quoniam via penitentiarum Deum ascenderit valens* . 158. a. b. *Ut Dominus vsi in celo sit* & *in celo sit*, ne Christianus equum via in celo vi perstringenda est . 158. a. b.

DOMENICA INERA OCT. ASCENS.

Ab igne synegeis facies nos. Nihil novum hoc Christiano, qui se hoc in terra præfigimus illi potest . 157. a. b.

Ex uero testimonio perprobamus. Telles fideles Dei sunt Apostoli, Doctores, Martynes . 152. a. b.

DOMINICA PEN TECOSTES.

Paradisus aures Spiritus sancti. Spiritus sancti appropriantes amos . 150. a. c. Spiritus sancti diuinitatis adstrinxerit . 150. a. d. Mortuus a Filio de propria & iusta substantia . a. c. Que predicta facta sine Spiritus sancto super Apollonios descendente . 152. a. d. Per Spiritus sancti gratiam plenæ a. c. Deum convertimur: & hoc quoniam facta . 148. a. b. 149. a. b. Spiritus sanctus inanimis, cùm purificaret, habebat realiter, personaliter, inuiditantes . 149. a. c. 150. a. d. Spiritus & eius dona uita velut septem occipi . 151. a. b. Ex dividendo & divisione, dona . 150. a. b. *A ea uero non videm, meritis metuuntur* . 150. a. b. *Spiritus sanctus in his species ignoramus linguorum deficit*: nam Dei signis est, & ei signi praefuerint . 150. a. b. 151. a. d. *Quoniam etiam Christianus fit agnus confundit quoniam tripliciter*. *Contra Linguam* in quaile docum Spiritus sanctus. A portilla dederit . 154. a. b. *Uero videtur fuisse spiritus sanctus*.

Ad uero uidentur. Justo & iustificato S. Trinitas inest solitandler modo quodam modo . 150. a. b. & seqq. 151. a. b. 154. a. b. *Anima cum in Deo manet, & Deum illa, frenata est, & quanta hinc malitia illa periret, bona illa a Deo terra defideret* . 150. a. b. *Per spiritus sanctus inuiditantes, cur dicunt Sacerdoti* . 151. a. b. *Fidei Indicibus se* . 150. a. b.

FERTA II. POST PENTECOSTEN.

Sic Oder difficit mandare. Christianus & humilitas. Christiani sunt aijornatus . 152. a. b.

PRO CONCIONIBVS SJI

IN FESTO SS. TRINITATIS.

Dominica post Pentecosten. Animis curans & iustitias penitentia 3 Deo adiuvante. 49.1.b Dicentes nesciam plausum non exparet est oportens ianuam. S. Scriptura predicatione. 1.2.c Scimus verus S. Scriptura per concionem adiuvendam. 6.1.a & 2. Sanctissima via quantum conculcum ad illos conversiones, & rerum. S. Scriptura intelligamus regnū credidisse. 47.1.c Quoniam diffusa est scriptura huiusmodi enarrata nisi inter dominicos, patre distinctione ubi Euangelio, alio affectu, & moere à filio. 340.1.c Religio est misteriū inestatis. 47.1.c Es velut aqua per rotum orbem derivata tali corporis. 47.1.c

← In aplice Pauli, 47.1.c Spiritus sanctus. Terrarum numerorum schismatis 35. Trinitas, episcopologia & mysteria. 190.1.d & seqq. Num cuique res Dei interior, ut imaginem habet ipsius, qui trium in posteriori, & unus in silentio. 190.3.c Deus est immutabilis odio de cauī. 40.1.c & seqq. Quia huic immutabilitate exulta. 40.1.c & seqq. Dei effimis dicitur. ibid. 46.1.c seqq. Virtutes omnes in eo sunt coenitentiales, & spic in fuli attributa infinitas est. 191.1.b & locum Dei in oriente est eius mens de perficiencia. 47.1.c & seqq. Omibus in rebus confundit. 406.1.b To eo non est memoria, sed retum visio. 40.1.c Noster & dominus & pater est. Et utroque circulo debetur ei spes. 191.1.c & 1. a Epi & iudiciorum & duplex 191.2.b 2. d. Dominus quid est emblemata. 204.1.d Es tuus meus est in silencio veneranda. 193.1.c & Quam illa exulta, jubilans, & impenita fit.

DOMINICA I. POST PENTECOSTEN.

Ecclesie misericordia fuit poter vestier misericordia eis. Quoniam sic Deus prestatib[us] fuit pacatores. 184.1.c Quoniam enim non in misericordia, nec malis quoniam deos attulit nisi iniurias possumus. 46.1.c & seqq.

Nobis indicare. Mandati judicant peccatum merita esse vanas tam.

Perficitas autem erit. Perficitus Deus per interna locutiones dirigit. 1. d. Quoniam est ad loquunt. 184.1. d. Seu domini Iustitia. 36.1. c. Vixi perfectio in Religionis levata aliena ad eas festinatorem alicet. 183.1.c. Vixi perficitus in quo constituit, & 406.1.b Tria media in eo prostrandi.

Sicut mea ora qua misericordia. Cupiditatis peccata consideratis putuntur. 190.1.c

IN FESTO VENER. SACRAMENTI.

Ven. Eucharistiae sacrificium in pane & vino est à Christo institutum, cur. 110.1.c Est sacrificium nostrum. 197.1. c Cur sibi comparet. 191.1.c Est memoria p[ro]p[ter]e Christi. 191.1. d. Ipse fideles ipsius ualiter inebrit. 1. c & loco Christum deuotu[m] participantes, sum & Bethlehemit[us] p[ro]p[ter]e. 191.1. b Est bonum & pulchrum Christi. 159.1.c Compendium est mirabilium Dei. 191.1.c Omnes eius proprieates, effectus & dignitates exprimuntur. ibid. de legi. 191.2. d 191.1.b Quod ad eam affectu accedit oportet. 1. c Facit dominum uelut iuuenientia & fortuna. ibid. d. Martyres per eam ad conditum amittere. 191.1. a. Alii eis effectus. 190.1.c & seqq. Virtutum Sanctorum erga eam affectus. 193.1. a. & seqq. Quoniam eius in S. Catharina Seu[m] operata est. 193.1. d. Get. matris virginitatem. 193.1. b. Olim moe de deputatio datur. 194.1. c. Et Descriptio honorum. 197.1. c & seqq. Ex quaesta debetur reverentia & humilitas. 198.1. d. Sacerdotium Eucharisticum perditum Aaaronico est. 179.1. a. 64.1. b. Ipsum vocatur oblationis sonda. 186.1.c 181.1.b Cur membrorum res vel thymiana. 196.1. a. Contum in emuncter tuis species sacrificiorum Iudaicorum. 586.1.b Vnde in Iustice 9. Eucharistia.

DOMINICA II. POST PENTECOSTEN.

Vilium 190.1. Bona p[ro]p[ter]e facili, qui tanto labore mortales congerunt, quem fugaci. 191.1. a. 190.2. d. Avantia quoniam de isto 190.1.c est omnibus. 197.1. a. & seqq. Ejus malis de domina via rectitudinem. 247.1. d. Luctu nimis aviditas iage hominem extera pars de pulchre metu rapta. 194.1. d. Avantia imago aliud mulier in amphora iudeorum. 190.1.c & seqq.

Habemus misericordiam. Peccato deinceps rubea frivila, quo n[on] uia ad Deum redire. 210.1.c Cessare quo illum detinet, fate tandem umbra remis; fulis Deus est ipse efficiens in te. 241.1. b. & Utrum doni. 2. Licitivis finitimus unde naturaliter profectus.

pp. 3. & 4. Usnei certas non sunt revulandas. 3.4. Meditatio in f[est]o de fidelibus suis filiis suis computus. 182.1. b Deliciae exhorti & monitionis f[est]i. 191.1. a. & Malitia spirituum si malevolus es, posse. 1. a. Ministerium devotorum, fuga inuidarum. 54.1.c

DOMINICA III. POST PENTECOSTEN.

← Eras appropinquatus ad Jesum patrem. & Concessio precoccis quoniam dat. 491.1.a Peccator palluit offerturis facilius. Dei 190.2. b. Vnde nostra f[est]a f[est]a Domini. III. Adversari, 47.1. Domini n[ost]ri in Quintuplicitate.

DOMINICA IV. POST PENTECOSTEN.

← In anno p[ro]p[ter]e Simeonis. Novis hoc operis est Ecclesia, ex ius caput est S. Petrus Ecclesie Catholicae vicinus (olimdo), qui cole uenit Deus. & quia in exortando antiquis est, operis leticias plurimis, 579.1.a Quoniam cum Apollini & Polycletis p[ro]p[ter]e protegant. 191.1. a. Ipsi in regno in Chilli, cujus image est regnum David. 193.1. a. Quoniam dicuntur martyria. 193.1. a. Et letipar de reformatioribus Dei providit. 47.1. d. E[st] E[st] typus est candela[rum] Zacharias. 482.1. a. 490.1. d. Hujus candela[rum] infusio iep[hi]sus fecit sacramenta. 484.1. a. 485.1. d. Ecclesia que fuit via de mortuorum. 532.1. d. E[st] maior est gloria quam Synagoga. 497.1. d. Ipsi est terra desideriorum, 497.1. d. Et extensis horrida, intor[um] pulchra, 154.1. d. Ecclesia ac religio maxime tempore in una lingua fluerunt. 494.1. d. & Ecclesia florens typus est Iherusalem florente. 474.1. a. Vnde in Indies seruit Ecclesia.

← Porro p[ro]p[ter]e uolum laborante, adiuvi opem. Bona opera quinam amittunt. 466.1. d. Mundanorum inimici, vani, iheribola flida & consternatio. 389.1. a. 392.1. a. 393.1. a. 476.1. a. 478.1. a.

← P[ro]p[ter]e multitudinem. Homines sunt in hoc mundo uelut p[er]fices, ob varias analogias. 190.1. a. & seqq. P[er]laborare lequitur fructus. 31.1. a. d.

DOMINICA V. POST PENTECOSTEN.

← Vnde p[ro]p[ter]e sacrificari fratres res. Officium partenit, qualis de coram, & meritorum sunt. 1. a. 2. ad. Quoniam in se Dei & hominum sit disp[er]sus iustus.

← Quoniam fratres fratres res, res miti. Taliens in quoniam Deus iustus manus iulios affligentibus reddat.

353.1. a

DOMINICA VI. POST PENTECOSTEN.

← Misericordia super turbam. Fons omnis misericordia. & bonitatis est Christus. 533.1. d. Hujus fons aqua omnia peccata nostra emundat.

119.4. b

← Quoniam redditus suos fratres mei. Tolerantia & virtutibus nostris, mite defletetur Deus.

437.1. c

DOMINICA VII. POST PENTECOSTEN.

← Attende a falsi propheta. Heretici falsi sunt propheta, quorum dogmata menti sunt inanis & deliria. 109.1. b. Vnde Iacob resumit. 6. a. Hereticus & Heretici, hereticum circuum S. Scriptura significat, eamque deroruunt in aliacos tentas. 6.1. c. Chamaetis fraudulentis famulis. 193.1. a. c. Horum plenarie vindicatio Dei menu percussi.

578.1. a

← Intrusus fons iep[hi]sus rapax. Lupi vesperini qui dicantur. 176.1. d. Talis est diabolus & gula. 177.1. a. c. Hereticus lupus vel pertinaciam.

a. d.

← Afradicatio coram regis res 191.1. a. Misericordia fructus sunt talib[us], contra quos clamantibus lapides & scuina in die iudicij 390.1. d. Et eorum mortes.

391.1. b

DOMINICA VIII. POST PENTECOSTEN.

← Quoniam dispergitur bona. Bona Dei sunt creature, quae uolum hominum concedit, quae iep[hi]sus invita servavit, p[er] liberat. 17.1. a. & seqq. Vt villicus hic factus mox, minique artibus rem suam augere voluit, ut pauperes iep[hi]sus peccata. 407.1. b. 391.1. d. Advocati, iherib[us], iudicantes pauperes apprimitis iugulauit. 194.1. d. Libet memorie Dei est velut liber prae delinquentis, vita & celi.

600.1. c

← Quoniam agnoscitur. Villicus hic dispidit sibi servavit, sic dispidit melius est cum certitudine, quoniam totum cum incertitudine. 193.1. b

← Et membra iniquitatis. Autem quoniam iniquitatis qui homo cogit omnia approbat. 361.1. b. & seqq. Autem ex habent in epis[tolis], que coram

INDEX MATERIARUM MORALIUM

guenta marina adhibebantur. 216. a. d. Adhibitus quoque fuis
catus & misera. 216. b. c.

*Rerumque si peccata multa, quia dilata multum. Pomeritius
post lapsum Deo gratiarum, quia legum innoocentia ante lapsum.
417. a. d. Christi ad presentem peccatum voca. 501. a. e. In pa-
recutione Dei & Iustitiae, id est peccatores, velut dealbat. 439.
a. Remissio peccatorum lumenum Dei docuit est, hinc justificatio-
nem pergitur hujus datus mensuram, ut 3. Maria Magdalena.
346. 3. d.*

IN FESTO S. JACOBI APOSTOLI.

*Dic quidam. Ambitionis quota sit via. 384. 1. d.
Prestis libet calorem, quem agi in Christi ascensio in passione ca-
lige exhibendo. 353. 1. c.
Prestis libet calorem? Sic Episcopi ordinandos ferio ante ea-
miserare debent. 604. 1. a.
S. Jacobus Apostolus quin paucos in Hispania converteret.
194. 1. a. 493. 1. a. Jacobus de Iohannes vocatus filii: tuncrum quia
zelos erant; hinc ostendit poterit quia ingeversus fit solus, quoniam Deus zelos facit. 617. 1. c. Fuit hic solus indigneus.
218. a. d. Zelos Sapientia autem bis adulescens. 618. 1. c.*

IN FESTO ASSUMPTIONIS B. VIBGINIS.

Maria virgo velut myrtus est. 468. 1. d. Quam sapientia Deum ins-
trum propinquum nobis reddat. 468. 1. d. Lumen Ecclie est. 469. 1. b.
Per eam Sancti omnes Iacobum iacobum a Christo accipiunt. 2. d. Cor-
cum ascendens in ipsa Iesu filio dilectissimo velut bafo, cui una cum
bafo & omni donum est. 318. 1. c.

IN FESTO S. MATTHAEI.

*Alfordianum vidi, & non sacrificium. Multis de causis mis-
ticis praefat sacrificio. 311. 1. d.
Scimus eum deus ut Deus vocat, obedieodum & sequendum.
374. a. b. Embodimentum vita procastinante clamat cum corvo,
crux, crux, 428. 1. c. Peccatores dom suam Deus turpitudinem offen-
dit, magno illi gratiam praefat. 365. 1. d.*

IN FESTO DEDICAT. S. MICHAELIS.

*Nisi officiamini sine parvulis. Viri magni & illustres ut plurimam
parvo. non corpore, sed animo & corde magno. 493. 1. b. Per Parva
plerumque sunt initia perum maximorum. 491. 1. a. Deus in parvis
iustum magnificientem & armis patet. 1. 1. & 409. 1. 1. a.
Quoniam magnitudinem suum a deo contrahat. 1. 1. a.
Parvulus. An puer statim ac ratione uti incipiente, tenescodur ad
Deum converti. 466. 1. d.
Qui scandalizaveris nonne de profili? Scandalizantes pulchri-
sunt veri homines anachoritae. 397. 1. b.
Angelorum orationem. Angelum quisque an habens a quo ad malum im-
pellatur, ut a Custoide impelliatur ad bonum. 480. 1. a.*

Michael vocatur Deus aliquando in Scriptura, quia legatus
Dei est. 480. 1. b. Est certus Ecclesia & Romani Pontificis. 479. 1. b.
Angeli iespiti primarii flantes ante thronum Dei representantur
per lepidas lampadas se levantes Agni oculos. 495. 1. c. Per hos
lepidos exercitum Deus suum providentiam. 469. 1. b. Eorum vis &
potentia ut regna, reges & principes. 473. 1. d. Sum mursaigneus
Ecclesia & fidelium. 474. 1. d.

IN FESTO OMNIVM SANCTORVM.

Felicitas Beatorum in eterno desideratur. 182. 1. a. 610. 1. a. con-
rom praeconio duplex erit. 610. 1. a. Eorum quae & fit fanias. 414.
1. d. Agilite pollicebut admixtib. 615. 1. b. Hac pedibus cum va-
rum allimulatur. 413. 1. a. eorum chorii & chores circuum. Agnum
quales futura. 615. 1. c. Quam felices illi futuri finis in extremi
iudicii. 619. 1. c. Eorum in celo & angelorum desiderium est Chri-
stos Agnus. 454. 1. a. Activitas in celo Deo labo uno, an lingua
Hebreorum ludent. 414. 1. a. Eorum membra quādū masocat,
mūndanorum quām brevis sit. 609. 1. a. Sunt peculium Dei & ihesu.
Item los iudiciorum & regnum Christi. 1. b. Haec ad vitam ecclesie
viri pri anhelantia parvula. 614. 1. c. Vita Sanctorum in terra
albus viventium quam cl. vata fit. 518. 1. d. Sanctorum & perfe-

ctorum visorum graphicā descripçōe. ibid. Sancti illustres velut
lampades incendi sunt. 490. 1. c. mytho comparantur. 408. 1. c.

*Reu. pauper. Pauperum solitudo est, quid docem habeant
Christum, cuius vita paupercula & oblitera fuit. 488. 1. a. Pauper-
es, iuxta christianismum cum poenitentiis fraterficiuntur. 451. 1. a. Pauper-
es Christi dilectionem fuit. 399. 1. c. Pauperia typus, & ceteris
Iudeis typus. Pauper & Paupera.*

*Basti more. Mansuetus & quietis oculis foli, foli occidit. 613. 1. b.
Basti qui legit. Allicitrump, & mortem tamquam fit in lucis
conicitur. 614. 1. a.*

*Basti qui persecutionem paditor. Adversus & persecutionem
lesiones que ipse fecit solentur. 614. 1. b. In omni adversitate ad Je-
sus regnandum eum agit. quia ipse est omnis quod sperare possimus.
454. 1. a. Tribulatioibus velut igne deparatur. 542. 1. a. 603. 1. a. 603. 1. c. Annua tribulacionum est annua meritorum. 557. 1. a. Tribu-
lacio velut mortalis cupido, lo quo inducunt peccatores. 416. 1. d. Toxotria adversitatem lignum ex reprobatione adam. 347. 1. a.*

*Basti omnes cum malitiaeve velut hostiles. Peccatores per
odis, periculis, onis priorum, amissum, mortis, dampno, via ad
peccandum obdurate Deum, & a peccatis eis revocati. 361. 1. a.*

IN COMMEMORAT. FIDEL. ANIMARUM.

Purgacionis contra hazardos modernos & Genses alterius.
397. 1. a. 603. 1. c. An cuique momenti longitudo apparuit
Christus podes. 311. 1. a. Christus a deo inferos dilectus, haud dubie
animis aliquis enim penitentiis purgatas tecum afflumperit. & è
Purgatione liberavit. 279. 1. a.

IN COMMUNI APOSTOLORUM.

Apostoli lumen velut equus Christi. 468. 1. d. 314. 1. a. Eorum que-
tuo virtutes primariae, iunctitiae, salutis, sapientiae, apostolicae representa-
tur per quartum Zacharie equum. 308. 1. a. Ipsi sunt arcus
Del. 327. 1. c. Ibi, sed isthmus infundamentis, nuda Dea pectus. 495. 1. d. 313. 1. a. Sunt arcus, nubes, venti, fuligine. 335. 1. a. Dea pectus
longus & indebet copiaceus legit. 317. 1. d. An communis
castra. 344. 1. c.

IN COMMUNI PONTIFICUM.

Quia Pontifices Rom. vulgo sive vocati servi servorum Dei,
tractari posci, quiam fit honosicimum nomine, Servus Del. 172. 1. b.
Pontifices & Prelati sunt amicius Dei. 463. 1. a.

Vnde Iustitia romana serice. Prelatis.

IN COMMUNI MARTYRUM.

Martyris & Martyrum pte fidelitatis. 114. 1. c. & ieq. Mart-
tyris: quomodo omnes quoque viventes, sibi gallum. 114. 1. d.
Morbo lethali laborantes ministrantur. & ex quo obiecit mon-
bus contrahentes & exequentes, ad Ecclesias nupti Martyni re-
canticuntur. 115. 1. b.

Martyris qui sibi saipos in tormentis solitantes. 614. 1. d. Multi-
ta Martyris in Iaua flagi animalium maliculum praetulerunt. 399. 1. c. &
Passionis vera gaudia est. 346. 1. a.

IN COMMUNI CONFESSORUM.

*Nostri omnes nisi domini omnes. Merita vero ista qualiter end eu-
figit. 370. 1. a.*

Religio sum domus David mystic. 155. 1. d. Cui se mundos
cultidinis debent. 417. 1. c. Concessores & Doctores sunt an-
nulus Del. 463. 1. a. Religio tempore confortat. 465. 1. b. In Septem
vita capitula fidei luctans habentur in specula memori &
contemplationis, supplicant. 465. 1. a. Religiosorum typus
erant Nazareti. 180. 1. a.

IN COMMUNI ABBATUM.

Cordis & filii Prophetarum, qui fuerint. 52. 1. b.

IN COMMUNI VIRGINUM.

Amorem carnalem virginis supererant, ejusque ardorem ex-
tinguerunt: Amoris patio quam fit vehement, quantumque a ipsi ar-
dens. 361. 1. d. Quid pro voluntate carnalem tequantur in coadiuen-
tia affectu & amaritudo. 362. 1. a. Virginum & virginum que
fit dignitas. 115. 1. a.

Vnde in Indis regis Virgo & Virginis.

F I N I S.

